image
not
available

SUMMA
CONCILIORUM
OMNIUM.

SUMMA CONCILIORUM OMNIUM,

ORDINATA, AUCTA, ILLUSTRATA

EX MERLINI, JOVERII, BARONII, BINII; CORIOLANI; SIRMVNDI; Aliorumque Collectionibus, ac Manuſcriptis aliquot.

SEV

COLLEGIUM SYNODICUM

In ſex Claſſes diſtributum.

I. Conciliorum Veteris Teſtamenti.
II. Conciliorum in Oriente celebratorum.
III. Generalium in Occidente.
IV. Vulgatorum Provincialium per cuncta ſæcula.
V. Additorum ex variis Regionibus, maximè ex Gallia.
VI. Aliquot Decreta Pontificum ac Synodos Diœceſanas exhibet.

EDITIO RECENS,

Cum Annotationibus & Controverſiis partim Hiſtoricis, partim Dogmaticis, ab Authore denuò ante obitum emendata ac plurimùm aucta.

Opera ac ſtudio M. L. BAIL *Abbavillæi, Doct. Theol. ac Propœnitentiarii Pariſ.*

Acceſſit Index Rerum & Verborum locupletiſſimus, ordine Alphabetico digeſtus, qui in præcedentibus Editionibus deſiderabatur.

TOMUS PRIMUS

Tres priores Claſſes continens.

PARISIIS,

Apud FREDERICVM LEONARD, Typograph. Regium, viâ Iacobæâ, ſub ſigno Scuti Veneti.

M. DC. LXXII.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

VERBO INCARNATO,

Lumini de lumine, Deo vero

DE DEO VERO.

NOBILISSIME Fili DEI, *ſplendor gloriæ & figura ſubſtantiæ Patris Æterni, fons veritatis & vita expectatiſſima animæ meæ, Summam hanc Conciliorum quibus Eccleſiam tuam in terris conſervaſti hactenus, ſoli Majeſtati tuæ, ut ſit mihi vivo & mortuo propitia, defero, dedico, conſecro. Quantumvis enim accreverint ignorantiæ meæ & à multa ſapientia longè factus ſim: at non in tantum, ut neſcirem quanto ſollicitius animæ quærenti te, Salus mea optatiſſima, ſatagendum eſſet ſibi amorem tuum conciliare ac devincire, ac idcirco aliquo munere placare te & placare tibi, ſine quo etſi univerſum mundum lucraretur, inopia laboraret & languerent oculi ejus. Unde dum hæc animo volverem in eo profundius impreſſiſti veritatem hanc, ſummum eſſe malum ſeparari à te, & animam à corpore exeuntem, niſi te propitium ac benigno vultu contuentem ſe inveniat, & miſericordes tuos oculos niſi te propitium ac benigno vultu contuentem ſe inveniat, & miſericordes oculos ac ſole ipſo pulchriores ad ſe convertentem, in deploratiſſimo omnium ſtatu conſternatam eſſe: quare non ſemel exclamavi hac pulſatus cogitatione: Verè ſummum malum eſt, Jeſu mitiſſime, ſeparari à te. Heu me miſerum, ſi non adhæſero tibi ex omni me, cujus ego privationem ſicut mortem duriſſimam & amariſſimam timeo. Non ſis tu mihi formidini tante, ô vita vitaliſſima, cujus preſentia & intuitu recreari & paſci in æternum deſiderans* Ioannes Carmel. in Theol. Mystica. *oculi mei. Sed nec iraſcatur Majeſtas Tua contra me, ſi æmulatus unum ex ſervis tuis Amori tuo addictiſſimum, incompoſita hæc verba audacter loquar: Quis mihi det poculum amatorium ad propinandum tibi, ô dilecte viſcerum meorum & jucunditas animæ meæ, ut te jam volentem ſuaviter ducam ad explenda deſideria languentis amoris mei? Quamdiu licuit ad conquirenda tibi plurimorum corda laboravi; etſi ſæpe irrito conatu: credo equidem, propter defectus meos nimios factus ſum ſæpe velut æs ſonans ac cymbalum tinniens, ſparſi te inſpirante varia ſcripta partim ſecus viam, partim inter ſpinas, quæ etiam mihi infixæ ſunt; partim etiam in terram bonam: at aliquid aliud longè difficilius ſupereſt, aliquid parturire quod ad illa corda demulcenda aptum eſſe poſſit, quæ in tot regnis vel in fide nutant, vel ab ea omnino iam aliena ſunt. Ad hoc gigantes gemere ſub aquis & difficultatum fluctibus obruti pæne ſunt. Quis mihi det ergo ut Cæleſtibus ardeam deſideriis propter animas in omni parte orbis à fide devias & producam illis ignitum eloquium tuum vehementer? quis mihi det ut puriſſimo calamo ſcribam ad lineam rectiſſimæ voluntatis tuæ? Hoc exopto nunc, clementiſſime ac cordis humani avidiſſime Fili* D E I, *ut multis modis conciliem tibi corda multa & animas innumeras, quaſi virgines caſtas, tibi deſpondeam. Atque cum hic ſit ſcopus Collegii hujus, cui magis quam tibi ipſi, Sapientia æterna quæ ex ore Dei prodiiſti, debebatur, cum totum ſit in explicandis myſteriis & mirabilibus tuis; in aſſerenda Divinitate, conſubſtan-*

tialitate ac generatione ineffabili; in Humanitate tua ſacro-ſanctè defendenda, in Vicario tuo, quem in terris Eccleſiæ tuæ dediſti præſidem, tuendo; in Sponſa tua, quæ ipſa eſt Eccleſia, vendicanda; in Hierarchia rite adſtruenda; in honore præcelſo Matris tuæ amantiſſimæ ſuſtinendo; in Sacramentis, iis denique omnibus quæ ad cultum tui ſanctiſſimi Nominis ſpectant contra inſurgentes de die in diem recentes adverſario, ſicut & contra antiquos, muniendis, ac ipſos ſimul exarmandis, ac ſi fieri poſſet Imperio tuo ſubjugandis, ut proſperè omnium corda poſſideres, tu qui dignus, accipere virtutem, gloriam & honorem? Subſiſto hic, quia non pluribus verbis ad te mihi opus eſt, ſereniſſima lux animæ meæ, qui præparationem cordis noſtri & ſolam illius cogitationem quaſi clamorem validum percipis, ut prolixiori ſermone non ſit neceſſe tibi pandere appenſam eſſe tibi victimam hanc, ut ſub velamento alarum tuarum poſita, ab ea diſcerpenda deterreantur qui detrahunt mihi ſine cauſa, & ſi forte viſcera tua erga me inclinare valeam donec adſpiret dies & inclinentur umbræ.

PRÆFATIO
AD LECTOREM.

QUANTO in pretio fidelis Conciliorum omnium collectio habendæ ſit, prodit eorum origo clariſſima, quod illa à magnis viris emanarunt, de rebus maxime arduis ſint, & ope plerumque Spiritus Sancti ſapientiſſimos Eccleſiæ Præpoſitos afflantis edita ſint. Prodit eorum utilitas eximia, quod myſteria Dei magis abſcondita explicent, cultum ejus ſummopere commendant ac provehunt, damnant, eliminant mores improbos, juſtitiam prædicant, Clericos perficiunt, illuminant laïcos, officiique Eccleſiaſtici ac politici partes omnes indicant. Ex hinc ferme hauſerunt quicquid magnificum de iis dixerunt qui iis compingendis hactenus *Martirol.* operam aliquam impenderunt, inter quos qui noviſſimis iſtis ſæculis è pulvere & tenebris *Gallicani,* revocanda & in lucem proferenda Concilia cenſuit Jacobus Merlinus Theologus Pari- *pag. 1116.* ſienſis è Navarræ familia, (illuſtris ob carceres & exilia quæ cauſa tutandæ Religionis contra ſubdolas hæreticorum machinationes pertulit, & quem columnam totius Theologiæ firmiſſimam vocitabat Democares) eorum Doctrinam vocat ſolatium ſimul atque remedium languenti & prope deficienti orbi, ac velut quoddam ægritudinis refrigerium ; ſi enim perfidorum quorumdam hominum damnatæ redeunt opiniones, conſentaneum & prope neceſſarium fuit, illa repetere inſtrumenta, unde dudum cum ſuis erroribus proſtrati, jugulati, confoſſique authores ſint, ut qui ſenſui hærent proprio & veritatem rurſum opprimere moliuntur, morum integritatem labefactare, jura item pervertere, veterum inſtaurare blaſphemias, priſcorum ſententiis teneantur, atque merito Sacro-ſanctorum Conciliorum cenſuris coerceantur. Quod fuſius proſequitur in Epiſtala nuncupatoria ad Stephanum & Franciſcum Poncherios Senonenſis & Pariſienſis Eccleſiæ Præſules, cujus verba etſi pluſcula, repetere non pigebit, cum fere ſola hæc Epiſtola ex ejus marte prodierit tomo ejus primo affixa, qui collectionem Iſidori continet, cum brevi Præfatione ad Lectorem initio tomi ejus ſecundi, ubi aliquot Generalia Concilia quatuor primis poſteriora dumtaxat complectitur. Sic in ea Epiſtola extollit Concilia, quibus conducibilius reipublicæ nihil fere exiſtimat, quippe cum tam copioſè tamque Catholicè ſingula, quæ aut ad atterendos mortalium errores, aut ad inſtaurandum jam prope collapſum orbem præ ſe ferant, ut facile nunc ex iis quiſque ad manum habeat, unde hæreſes & hæreticos jugulet, elatos reprimat, voluptuoſos defatiget, excitet torpentes, exinaniat ambitioſos, vulpes capiat parvulas, vineam Eccleſiaſticam demolientes. Si igitur poſthac monſtra à republica arcere, pellereque quiſpiam contendat, quid præſtantius lapidibus David, quos hic Jordanis copioſiſſime ſubminiſtrat ? ſi item votis eſurientium ſatisfacere tentet, quid copioſius, ſuaviuſque opibus, quas hæc de remotiſſimis oris veniens navis attulit ? ſi vero ſemitam & veritatis ſplendorem concupiſeat, ex quibus optimo jure pellantur errorum tenebræ & procul abeant cum ſuis authoribus, quid apertius Patrum parentumque ſententiis, quas impellente ſancto Spiritu in hunc acervum comportarunt ? hic nempe velut ex prato floribus univerſis pleno facile conceduntur quæcumque ad rem conferunt Eccleſiaſticam, quæcumque ad comprimenda vitia, extinguendoſque concupiſcentiæ ardores conducunt. Hic præſtantiſſima margarita, mox (ſi paululum effoderis) occurret. Hic quoſcunque denuo ſuſcitavit hæreticos, jugulatos, confoſſos, proſtratoſque intueberis. Hic rituum atque Orthodoxæ Eccleſiæ Sacramentorum oſores, plagis impoſitis, ſemimortuos agnoſces. Hic quo ſponſi Eccleſiæ jura tuearis,

hic ſponſæ libertates, & quæcunque reliqua quæ ad pacificum convictum hominum conſpirant, facile depromes. Hic velut ad Petram parvuli, Novatus, Helcheſaite, Sabellius, Cherintus, Nepotianus cum Paulo Samoſateno eliduntur. Hic ſcintilla Arianæ perfidiæ, ne magnum tandem præberet incendium, Photius item, Eunomius, Hebion, Montanus, Priſca emoriuntur. Hic velut condenſiſſima ſylva latitant Orthodoxi, qui inſtar urſorum, Pelagium, Apollinarem, Priſcillianum, Neſtorium & Cathaphrygas cum filiis Hierico laniant, lacerantque. Hic Eutiches Manichæus, Acephali, Dioſcorus, & Theodorus proſternuntur. Hic Severus Aquilegienſis gladio Phinees jugulatur; hic Monotbelitæ mandibulâ aſini dejiciuntur, hic Sergius, Pirrhus, Macharius velut vulpes parvulæ tenentur, hic Huſſitæ perfidi, Uvicleſiſtæ inſani, & Bohemi apoſtatæ atque Schiſmatici, cum ſua tota poſteritate, ut ſingularis ferus, perpetuo feriuntur anathemate. Hic Regum & Imperatorum tyrannis velut chamo & fræno reprimitur. Hic Præſulum & Pontificum luxus coarguitur. Si diſſentiant Principes, hic ſincera pax latitat. Si de Primatu diſceptent Præſules, hic magni conſilii Angelus præficiendum cæteris patefacit. Si peſtilens zizania agrum Dominicum labefactare incipiat, mox pater excitatur Evangelicus qui in faſciculos, incendio dandam colligere præcipiat, &c.

Hæc ille Theologus, qui facem prætulit aliis Synodorum collectoribus poſt Iſidorum Mercatorem, ex quibus cum alii ſtrictius ſe coarctent, ut Carranza & Coriolanus, qui breviores Summas inſtituerunt, vaſta illa ſpatia plurium voluminum ſic in breve compendium redigentes, quaſi Homeri Iliadem in nucis unius cortice concluderent: alii vero largius ſeſe effundant, ut Petrus Crabbe Franciſcanus de obſervantia Mechlinienſis, Laurentius Surius Carthuſianus Agrippinæ, ac qui editionibus Venetæ ac Romanæ præfuerunt, maximè verò Severinus Binius Canonicus Colonienſis, nos media via ibimus, & nimiam jejunitatem quorumdam & aliorum luxuriantem copiam evitantes, ne aut brevitate nimia curioſiores magiſque ſtudioſos ea utilitate privemus quæ ex Conciliorum ſaluberrima lectione ſperari ſolet, aut nimia magnitudine, mole & multitudine voluminum occupatiores exterreremus, aut minus re nummaria inſtructos ab emptione retraheremus.

Franciſcus Joverius. Atque in hoc ſcopo præ oculis habuimus Franciſcum Joverium Theologum alium Pariſienſem è Sorbonæ familia, qui ante centum annos, cum nondum ad finem eſſet perductum Concilium Tridentinum, cumque tam multæ variæque hæreſes dæmonis aſtu aut novæ orirentur, aut abolitæ reviviſcerent, ut afflictæ opem ferret Eccleſiæ, ſanctiones Eccleſiaſticas edidit, opus tripartitum ac trium Claſſium, quarum prima eſt Conciliorum Generalium, ſecunda Provincialium, tertia decretorum Summorum Pontificum, quod que expers eſt & nimiæ quorumdam brevitatis, ac nimiæ aliorum prolixitatis. Hanc methodum ſequutus, quod, ut ipſe ait in Præfatione, cum Conciliorum lectionem aggreſſus eſſet, videbatur ſibi quaſi in ſylva errare & de re eadem alios conqueri obſervabat: quare, inquit, cupiebam mihi offerri aliquam methodum qua hujuſmodi lectio utiliſſima, facilior ac ſuavior redderetur. Et obſervans omnium artificum dexteritatem ac ſolertem induſtriam, qui ut promptius faciliuſque actiones ſuas expediant & abſoluant, ſingula rerum quas tractaturi ſunt genera, ſeorſim collocant, eam mirum in modum probavi. Tropezita namque, ut cæteros omittam pecuniarum cumulum numeraturus, habita prius ratione materiæ, valoris deinde in partes eam ſecernit, ut cito rationem ſubducere poſſit. Idem uſu evenire ſolet Imperatoribus exercitus cum hoſte congreſſuris, prius nimirum milites & pedites & equites, hos deinde in cataphractos & velites dividentibus. Haud abſimilem ordinem naturæ atque doctrinæ convenientem in hac ſanctionum Eccleſiaſticarum diſpoſitione imitatus ſum. Hac enim methodica diſtributione niſi mea me fallit opinio aperitur aditus Theologiæ candidatis ad facilius, brevius, certiuſque intelligendam Synodorum lectionem & firmius fideli memoriæ infigendam. Hæc ejus verba, quibus ſatis ordo ille, quem hic obſervamus probabitur plurimis quibus confuſio obſcuritatis parens odio eſt.

Quia vero in hac ejus elucubratione plurima deſiderantur, cum nondum tot exercitati antiquarij exiſterent, qui veteres cartas nobilium Bibliothecarum cum ſumma Theologiæ peritia perquirerent, apicibus literiſque inviolatorum manuſcriptorum ſedulò inſpectis ac ventilatis, nec tot præclarorum virorum ingenio difficultates Conciliorum ſcrutati eſſent, quod poſtea poſt incomparabilem diligentiam Eminentiſſimi ac de tota Eccleſiâ benè meriti Cardinalis Baronii, nec tot Concilia ex antiquis manuſcriptis aut ſcriptoribus medii ſæculi jam vulgaris prodiiſſent quot poſtea in lucem emiſſa ſunt, unico tomo magnitudinis convenientis totum illud opus concludi non poſſe vidimus, idcirco duplici tomo rem conficimus, duplicatis Joverij claſſibus, ut pro tribus ſex tribueremus huic noſtro Collegio Synodico, quarum prima eſt Conciliorum Veteris Teſtamenti, quæ nova eſt nec ab aliquo hactenus inſtituta; ſecunda eſt Conciliorum Generalium Orientalium; tertia etiam Generalium ſed Occidentalium; quarta Conciliorum Provincialium ultimis collectoribus notorum, per ſexdecim ſæcula digeſtorum. Quinta eſt Conciliorum additorum de novo, in qua Additio noſtrâ ad Summam Conciliorum poſt editionem priorem anni 1645. denuo inſtauratur ac locupletior reſtituitur ſervato ordine Regnorum ac variarum orbis partium.

Sexta

Sexta denique Claſſis Pontificum decreta Synodoſque aliquas Diœceſanas complectitur, quæ in hunc locum rejecta ſunt, ne Concilia Generalia ac Provincialia non poſſemus uno eodemque tractu proſequi, ſi iis illa interſeruiſſemus. Præmittimus autem Apparatum de Triplici Verbo Dei, ſeu de Scriptura ſacra, ſcilicet de Traditionibus ac de ipſis Conciliis in genere, quod præambula de Scriptura ſacra & Traditionibus ſint fundamenta Conciliorum, de quibus etiam plures quæſtiones breviter attingimus, quod hæc viam ſternant ad melius percipienda ipſa Conciliorum dubia. Etſi vero ad idem utiles etiam eſſent quidam Tractatus Theologici, maximè vero de Incarnatione, quæ eſt, ut loquuntur nonnulli, materia materiarum, fonſque & erigo difficultatum quæ in Conciliis agitatæ ſunt, abſtinuimus tamen brevitatis cauſa; & quia hæc alibi dedimus, nec difficile ſit aliquem ex Theologis ſcolaſticis adire.

De Indicibus, plures deſiderari poſſe ab aliquibus, non neſcius ſum, ſed mihi non probatur quod tertia pars voluminis ab indicibus occupetur, nec quod aliqui ſcriptores nihil dicunt quod non ſe dicturos antea dixerint, ſicut nihil dixerunt quod non dicant poſtea ſe dixiſſe. Concordantia Canonum omnium ordine alphabetico tomum integrum poſtulat qualis eſt Crepetii. Concilia ipſa legenda ſunt in ſeipſis potius quam in Indiculis in quibus plures terunt tempus parum feliciter Sed & pleraque Concilia ſuos habent indices, ut hoc opus foris & intus plenum ſit Indicibus. Quibus etiam addidimus Indicem Hæreticorum, cum id quoſdam à nobis poſtulare audiremus. Monemus autem latius patere hunc Indicem, ut nemo mihi propterea moleſtus ſit, cum etiam ſit eorum qui de hæreſi ſuſpecti vel accuſati fuerunt; cum tamen ab ea excuſari poſſint, ſeu quod dogmata non omninò fidei contraria docuerint, ſeu quod palinodiam tandem recantarint.

Et ſi vero Summam tantum polliceamur in frontiſpici Operis; at aliquid amplius præſtamus, dum majorem Conciliorum partem ſic exhibemus, ut non magis integra pleraque apud Severinum Binium, aut in ipſa Collectione Regia voluminum 37. ex ipſo maximè conflata reperias, potiſſimum ubi res majoris ponderis viſæ ſunt. Aliorum porro decreta tantum quædam ſed ſelecta dedimus, ac quaſi de magno triticia cervo, ſic ex multitudine Canonum in aliquot Conciliis ſplendidiora tantum collegimus ac congeſſimus, id quod optimum viſum eſt aſſequi cotendentes, omiſſis aliis aut crebrius repetitis aut nihil ſingulare præferentibus, ut in iſtis verum videri poſſit aliquando, partem toto eſſe meliorem, cum magis eximia adjunctione vulgarium obſcurentur: hac in re ducti partim mentis noſtræ judicio, partim opportunitate exemplarium Typographo tradendorum poſt recenſionem noſtram, cum illa nec omnia ſemper continerent, nec omnia ex aliis exſcribere vacaret, nec limes duorum tomorum nobis propoſitus, aut ratio Summæ aliud pateretur, quamuis ſæpe etiam brevius ab illis dicta dilatemus, id non inutile aut injucundum Lectori opinati.

Quod autem ſpectat ad pleraſque notas & controverſias Conciliis non paucis appoſitas, aliquæ ex illis exſcriptæ erant ex Baronio per Severinum Binium & ejus abbreviatorem Coriolanum quas non contemnendas ſemper duximus, cum tantus ſit vir Baronius, ut non minus Cardinalitiam purpuram illuſtraverit, quam ab ipſa ſit illuſtratus. Illa enim omnia abjicere quid aliud eſſet, quam parto jam ingenti ſubſidio privare ſe, & ſibi novum laborem aſſumere per ſeſe faciendi quod magno laboris compendio nec minori utilitate factum reperiri poteſt? Non tamen iis nos ita adſtrinximus, quin plures ex iis veluti ſpongia deleuerimus ut minus utiles, aut imminuerimus, auxerimuſve, multo vero plures varia induſtria & labore noſtro hinc & inde conquiſitas addiderimus ad plura difficilia, in quibus caligarent oculi plurimorum, aperienda & enucleanda. Et ne Summa hæc velut cadaver oſſeum ſine carne & nervis de formior videretur, habita tamen ſemper ratione Summæ quæ nos uſquequaque effundere cohibebat; ut non pauca etiam acriori Lectorum iudicio relicta eſſe voluerimus, quis enim in iſtis terminus aut finis eſſet? Sed nec ingenio meo ac labori ita confido, ut difficultatum earum obſcura & aſpera æquatis ad amuſſim omnibus ſalebris me explanaviſſe exiſtimem, aut in rebus tam multis & arduis omnia ad quadrum ita concinnaſſe ut non ſuperſit Momo quod carpat. Meliora & profundiorum quæſtionum ſolutioni aptiora proferenti, præjudicium in his controverſiis fieri nolim: ſæculum hoc viris abundat excultiſſimis qui ſi altius ſapiant, etſi aliquid probabilius inquirendi occaſionem ex his deſumant, nec oleum operamque me perdidiſſe arbitrabor; nam & ſi quid aptum & idoneum in iis proferamus, non defuturi ſunt qui æquitatem cauſæ noſtræ tueantur: at ſi quid abſonum ſit, quid emendari ab aliis metuimus?

Videant tamen qui aculeum in aliorum opera infigere pruriunt, quid aſſerendo, quid referendo tantum, qui id aſſertivè, quid hiſtoricè ſcripſerimus, plura enim ſunt à nobis narrata, non probata, nec laudata, ſicut & in ipſa Scriptura ſacra Veteris Teſtamenti, quam lib. 22. cap. 45 contra Fauſtum Manichæum, non aliter defendebat D. Auguſtinus, cum opponeret aut Patriarchas malos fuiſſe, aut ſcriptores qui eorum acta narrarent falſos & mendaces. Scriptura quippe nullius perſonam adulandam ſuſcipit & inſtar ſpeculi fidelis pulchra indicat & deformia; videant ne in dictis meis tricentur, ne ex ſolo ſuo guſtu de probabilitate

doctrinæ judicent, ne ex avulſis à contextu reliquo aliquot verbis pronuntient, priora ne poſterioribus defraudent quibus aliquâ magis elucidantur. Atque ſi ita ſe habeant, potius gratias illis agere parati ſumus, ſeu in hac vita ſeu extra eam degamus, cum nihil nobis ingratum magis ac inviſum eſſe poſſit, quam tantillam erroris auſam poſteris relinquere. Non quæro in illis gloriam meam nec utilitatem ullam, ſed cum zelus domus Dei excitarit me ad aliqua jamdudum evulganda ſcripta in juvamen animarum, earum maximè quæ in gremio Eccleſiæ Catholicæ perſeverant, quidni etiam me impulerit ad aliquid tentandum, quo tot homines litterari & in hoc Galiæ Regno & in exteris nationibus Lutheri aut Calvini dogmate deluſi, in quorum manus forſan hæc Summa incidet, ex attenta meditatione aliarum hæreſum in Conciliis præſcriptarum, agnoſcant ſe ex collatione ſæculorum, non in alia ſe eſſe ſorte quam fuerint hæretici veteres adverſus Pontificem rebelles & ab Eccleſia Chriſti in terris militante extranei?

In Epiſt. 18 Roma damnatis 6. Septembris 1657. Nec ad alium ſcopum tendunt quæ contra ſectam Prædeſtinianorum in Janſenitis redivivam, excepto inferno in quo non conveniunt, variis in locis pro data occaſione agitantur, cum hæc poſt damnationem adhuc vigeat & variis artibus ſe ſuſtentet. Etſi vero videatur jam aliud agere nec dogmata fidei ut ante, ſed dogmata morum diſcutere: ſi tamen rem penitus inſpiciamus; eam proculdubio eumdem lapidem adhuc movere inveniemus, ſed ſub alio prætextu, quo plures zeli ferventioris decipiantur, ut non omninò fruſtra ante oculos pennatorum rete ſuum adhuc jaciat. Nam cum antea perſuadere vellet mandata Dei impoſſibilia eſſe, pluribus impoſſibile eſſe vitare peccatum ac neceſſariò in illud impingere, gratiam pluribus deeſſe & alia iis antecedentibus conſentanea, vix longè diverſum molitur in Theologorum moralium impugnatione, cum illis improperat tanquam errata quæ ſuis aſſertionibus damnatis oppoſita ſunt, cum tot regulas generales ſine ulla exceptione ſicut & ſine ratione ſtatuit, cum tam arduum abſolutionis beneficium efficit, ac tot ſpinas in itinere ſpargit, ut ſi tantiſper adhuc progrediatur, impermeabile multis perſuaſura ſit: denique cum tot Theologos, ac orbis magiſtros proſcribit & dilacerat. A judicio temerario liberet me Deus, ſed in his perſentio eaſdem inſidias quas primo moliebatur, eoque magis fugiendas quo ſub pallio perfectioris viæ viros bonos etiam alliciat, etiam ſi procul amandatis Topicorum locis nullis demonſtrationibus munita ſit, ſed jocis abundet. O nos cæci & miſeri qui ubi de peccato mortali & gehennæ incendiis agitur, jocamur & colludimus.

Franciſcus Saleſius, Epiſcopus Gebenenſ. Simile quidpiam paſſus eſt aliàs B. Franciſcus Saleſius Gebenenſis Epiſcopus cum Philoteam evulgaſſet primum, ſeu librum præ notatum titulo Introductionis ad vitam devotam: (quamvis omnis comparatio claudicet, nec diſcrimen aliquod deſit:) inſurrexerunt enim plures zelo æſtuantes, profeſſione etiam Religioſi, contra librum illum qui pietatem cum ſecularium vita componebat, qui inter aulicos etiam illi locum aſſignabat, qui ſponſi terreſtris amorem cum ſponſi cœleſtis amore pacem inire poſſe non diffitebatur, qui nubilibus puellis comptiorem ornatum permittebat, qui eaſdem, ſepoſito periculo, choræis intereſſe ſine creatoris offenſa docebat. Hæc & ſimilia quædam adeo videbantur illis intolerabilia ut librum paſſim tanquam perniciosum & maximè noxium traducerent palam: adeout unus ex illis, referente illuſtriſſimo Epiſcopo Bellicenſi inter varia geſta ejuſdem Gebenenſis Epi-

Dans l'eſprit de M. de Geneve. ſcopi pluribus voluminibus deſcripta, cum ex ſuggeſtu cononciatorio multa in illum librum debacchatus fuiſſet quem in manibus habebat, illum etiam in terram projecerit, factus iracundior pœnas quaſlibet Authori illius imprecatus, qui tam latam ſalutis viam ac laxas in vita Chriſtiana opiniones doceret, quas quibuſlibet atris caracteribus inficiebat, ut quæ magis perderent quam ædificarent animas. Quid tandem conſequuti qui tantopere fremuerunt? diſſipata eſt cum ſonitu tempeſtas iſta, liber toties editus eſt & divenditus ut Typographos ſuos divitiis auxerit, tot fœlices progreſſus in vita ſpirituali apud plurium animas habuit ut id ſermonè vix poſſit explicari, & quo utilitas tanta ad plures nationes derivaretur pluribus linguis redditus fuerit non ſine fructu maximo ad propagandam undequaq; religionem. Quod etiam non minimum momentum habiturum eſt ad Authorem ſuum inter Cœlites ſolemni Eccleſiæ decreto inſcribendum.

Nec iſta à me ſcribuntur quaſi tam ſancto ac illuſtri Epiſcopo Theologos omnes morales æquiparare velim, ut jam inſinuatum eſt. Abſit hoc à me, quotus enim quiſque eſt ex illis quem ſine erroris ſaltem dubii ſuſpicione inoffenſo decurras pede ſicut de libris D. Hilarij Pictavienſis Epiſcopi ſcribebat D. Hieronimus ad Lætam. Sed modus ſervandus eſt & à nimio cavendum: unde cum hanc ultimam noſtri temporis controverſiam minus enucleare mihi propoſitum fuerit, in expectatione conſtitutionis alicujus Pontificiæ ſi expedire viſa fuerit, ac ab eo tempore quo opus hoc metam attigit, dum quibuſdam illius appendicibus inſiſto, varia Epiſcoporum judicia emanaſſe, quibus etiam ſubſcripſerunt plus, ut fertur, Parochi rurales, qui ex auditu ſolo aliquot ejus momenta ſatis breviter audierunt, etſi illa legiſſe nondum conceſſum ſit, alia quoque in dies emanatura audio; quæ ad majorem judicij æquitatem conferre aut inſervire poſſunt, alienum non eſt ab inſtituto Theologi ſi modeſtè proponat ſine cujuſquam præjudicio, ne forſitan in turba errorum circa res mora-

les, aliquid etiam inſeratur quod fidei dogmatibus non ſit conſonum aut Authoritati Summi Pontificis deroget. Itaut magis ſuggerendo quam quid quam definiendo hic agam, multo magis deſiderans ab aliis doceri quam quemquam docere: etſi mihi grave ſit, ſapientiſſimos Theologos qui cum ſchòlaſticâ moralia conjunxerunt pro nihilo reputari, ac illos qui probationem habent, quâ vix major poteſt deſiderari extra Concilia Oecumenica, ſic peſſumdari in pluribus ex ſuis aſſertionibus, ut nobis novis Theologicarum rerum Magiſtri quærendi ſint, cum antiquiores qui ſuo tempore tanquam oracula quædam conſulebantur in perplexis conſcientiæ caſibus, in errorem nos miſerint, ſi omnia illa vera ſunt quæ obtruduntur.

Etſi vero generatim tantum hanc controverſiam moralium attingamus donec præterlabirur torrens ac data opera ſingulares difficultarum nodos minimè diſſolvamus: Attamen nobis tacentibus loquuntur Provincialia aliquot Concilia ex iis quæ à Summo Pontifice confirmata ſunt, nam Mediolanenſe primum ſub S. Carolo Boromæo cui vix in ſeveritate morum par quiſquam, præſcribit Parochis Summam Antonniam vel aliam ab Epiſcopo delectam: ac Mechlinienſe per Mathiam Hovium Archiepiſcopum Mechlinienſem anno 1607. celebrarum deſignat confeſſariis ad hauriendam ſcientiam neceſſariam pro exercendo judicio pœnitentiali ſuper animas, ſanguine Chriſti redemptas, aliquos Caſuitas, quorum lectioni maxime vacent, ſcilicet Directorium Polanci, Manuale Navarri aut ejus compendium, Summam Toleti & Enchyridion Binsneldij & ſimiles. Quod proculdubio avertens oculos à propriæ Provinciæ decretis non advertebat R. Yprenſis Epiſcopus, cum in libro prooemiali cap. 8. ſui Auguſtini tam atrociter poſt exſibilatos Theologos ſcolaſticos ſævit in morales quaſi vitiorum antiſtites eſſent, quaſi uniuſcujuſque cupiditati improbè ſervirent laxis nimium opinionibus, ſi eorum ſenſa noſcantur, itaut tantum neceſſe ſit ſceleratiores fieri homines, ut nova regula magis licentioſa fabricetur ab ipſis, ut loquitur, neminem ex his nominatim excipiens.

At quot ſunt in ſolis memoratis Caſuum definitoribus, quæ Epiſtolarum ſub nomine amici ad Provincialem conſcriptores irridenda exponunt? Siccine nullius ſunt ponderis apud ipſos, Canones horum Conciliorum quæ firmavit authoritas Apoſtolica, quæ etiam Cardinalis Bellarminus (licet hoc nondum definiamus) infallibilem authoritatem obtinere docuit l. 2. de Conciliis c. 5. Siccine lectionem horum librorum probabunt Concilia & Pontifices quæ corruptioni morum & quibusvis flagitiis patrocinia impenderent? quaſi ſalutaria eſſent in Gallia Belgica quæ in Celtica rejici mererentur, ſicut quædam poma quæ non niſi in patrio ſolo venenata ſunt. Quo ergo ſe vertet homo laïcus? à quo ſe deceptum dicet in hujuſmodi conſcientiarum anfractibus? Atqui tres ex illis fulciunt ſententiam unanimi conſenſu, (Navarrus, Toletus, Binsſeldius) ad quam concutiendam tot arietum & catapultarum machinas erigunt. An fallunrur Concilia & Pontifices cum tales viæ Duces confeſſarjis tribuunt? ad quem ibimus ergo qui in via mandâtorum rectà nos deducat inter tot itinerum ambages? de quibus nihil determinans, non potui ſaltem non monere ut ſuggeſtio hæc amplioris tractatus loco ſit, & ne viderer Theologorum clariſſimorum cauſam omninô neglexiſſe, ſi parcior ſim in hac ultima controverſia noſtri temporis, quam graviſſimam exiſtimo & dignam quę pro plurium quiete animarum & ſalute, ſedatis affectibus, diſcuſſis ignorantiæ nebulis, fraudibus detectis, abjecto eo omni quod vile & reprobum eſt in aliquot ſcriptoribus, retento eo quod integrum, dicernendo conſilia à præceptis & ea quæ non prohibita lege divina à prohibitis, ſimiliter perfecta ab imperſectis & ea quæ non licent ab iis quæ non decent, ponderatis caſuum circumſtantiis & reſtrictionibus; ſervato etiam varii juris diſcrimine, attentis conſtirutionibus & Bullis Pontificum Romanorum ne iis derogetur, inſpectis Doctorum ac profeſſorum Theologiæ qui præceſſerunt concluſionibus, ne à diſcipulis damnentur Magiſtri, pupilla mentis non cæcutiente ab experto & ſtudioſo illuſtretur. Addo inſuper, ut omnis res habet duas anſas juxta tritam priſcis parœmiam, arripiendo vaſculum per illam anſam, quæ ab igne diſtat, non per eam quæ cum igni ſit proxima calore exæſtuat & nigredine fuligineque ſœtet. Nec negligendo rationem quæ divinum quid eſt in homine, nec pariſormitet philoſophando in diſparitate rerum, nec in earum paritate difformiter ac diverſimodè cum id abſurdum ſit, denique comparatis inter ſe Epiſtolis illis ac Caſuitis per Concilia illa laudatis, maximè propter confirmationem Pontificis, quæ cum tantum pondus addat Conciliis Oecumenicis, nonnihil etiam confert Provincialibus: eſt enim ſucceſſor D. Petri, in quo poſt traditam actu poteſtatem clavium & non tantum pro futuro promiſſam, D. Hieronimus hæreticorum malleus errori locum non agnoſcebat in Math. cap. 16. *ædificabo*, inquit, *ſuper te Eccleſiam meam & tibi dabo claves, &c.* quas ſi ſtatim dediſſet ei, numquam in eo pravæ confeſſionis error inveniſſet locum. Quæ cum ita ſint, nec nos debemus veteri ejus ductum ſequi in doctrina fidei & morum, ejus judicio nos ſiſtere, ac ſcripta omnia corrigenda, ubi opus fuerit, humillimè ſubmittere ſicut nunc ſubmitto.

SUMMA PRIVILEGII PER REGEM Chriſtianiſſimum conceſſi.

LUDOVICUS XIV. Galliarum & Navarræ Rex Chriſtianiſſimus diplomate ſuo ſanxit, ne quis, *Summam Conciliorum cum additionibus & emendationibus M. LVD. BAIL, Doctoris Pariſienſis*, præter prædicti M. L. BAIL voluntatem, ullo modo intra ſeptennium imprimat, aut alibi terrarum impreſſam in Galliarum Regis ditiones importet, venalemque habeat. Qui ſecùs faxit, confiſcatione Librorum & alia gravi pœna mulctabitur, uti latiùs patet in Privilegio DATO Lutetiæ Pariſiorum 7. Octobris M. DC. LXVIII.

Signat,

LEGER.

Prædictus D. L. BAIL, jus illud ceſſit Margaritæ le Blond, Viduæ defuncti Gervaſij Alliot, Jacobo Dallin, & Ægidio Alliot Bibliopolis Pariſienſibus.

Jus autem illud ſuum ceſſerunt, prædicta Vidua Alliot, Franciſco & Gervaſio Clouſier, Jacobus autem Dallin Frederico Leonard, Bibliopolis item Pariſienſibus.

Inſcriptum Regeſto Bibliopolarum Pariſienſium juxta decretum Senatus. Die 14. *Feburarij* 1669.

ANDR. SOUBRON, Syndic.

Editio præſens perfecta eſt Die 15. Julii 1672.

INDEX CHRONOGRAPHICUS CONCILIORUM

Hujus Tomi primi.

SYNODUS Sanctiſſimæ Trinitatis de Salute Hominis per Chriſtum Redemptorem ab æterno in mente Dei. pagina 113

Concilium Angelorum celebratum anno mundi 2399. in Auſitide regione Aſiæ ad providendum rebus S. Iob, præſidente aliquo Hierarcha ex ſuperioribus Angelis. 114

Sy... s ad renovandum fœdus cum Deo, habita in terra Sichem ſub Eleazaro Summo Pontifice ac Ioſue Principe, anno mundi 2593. 116

Synodus Ieroſolymitana ſub ſummis Pontificibus Sadoch & Abiatar regnante David anno mundi 3020. pro diſtribuendis Levitis in varias Claſſes ad miniſterium templi. 117

Synodus Hieroſolymitana ſub Ezechiâ Rege & Azaria Summo Pontifice pro reſtituenda religione & ad eam revocandis à fide devius Iraelitis, an. mundi 3308. 118

Synodus Ieroſolymitana ſub Rege Ioſia & Helcia Pontifice de reſtituenda religione, an. mundi 3412. ibid.

Synodus Ieroſolymitana ſub Eliaſibo ſummo Sacerdote ac Duce Nehemia pro reſtituendo Codice ac Canone ſacrarum Scripturarum circa annum mundi 3609. 119

Synodus Hieroſolymitana de vertendis in Græcum ſcripturis ſacris & mittendis in Ægyptum interpretibus ſub Eleazaro Pontifice anno 230. ante Incarnationem: Mundi vero 3795. 120

Synodus Alexandrina ſub Ionatha Pontifice & Ptolomæo Philopatore Rege Ægypti de veritate religionis ac ſanctitate templi Hieroſolymitani, circa annum mundi 3859. Ibidem.

Synodus ſub Iuda Machabæo contra Saducæos hæreticos, circa annum mundi 3890. 121

Concilium Hieroſolymitanum ſub Herode Rege & Matthia ſummo Sacerdote. de hac quæſtione ubi Chriſtus naſceretur, anno Chriſti primo, mundi 4051. 122

Synodus Ieſu-Chriſti in Cæſarea Philippi anno 33. ejuſdem Chriſti. 125

Concilium Hieroſolymitanum ſub Caipha Pontifice & Imperat. Tiberio propter miracula Chriſti celebratum, an. ejuſdem Chr. 31. 126

Concilium Hieroſolimitanum ſub Caipha Pontifice Tiberio Imperatore dum captus eſſet Chriſtus an. ejuſdem Chr. 34. 129

SECVNDA CLASSIS,

Conciliorum Generalium quæ in Oriente celebrata ſunt.

CONcilium Apoſtolorum Generale Hieroſolymis habitum pro condendo fidei ſymbolo ac Canonibus regiminis Eccleſiaſtici, nec non aſſignandis Regionibus unicuique ex ipſis, D. Petro præſide anno Chriſti 44. 130

Canones Apoſtolorum de bono ordine Eccleſiaſtico per S. Clementum Romanum in unum congeſti, 135.

Concilium Nicænum I. ſub Sylveſtro Pontifice præſidentibus ejus Legatis Hoſio, Victore & Vincentio pro defenſione Verbi Divini contra hæreſim Arii, &c. tempore Conſtantini Magni anno Chriſti 325. 148

Appendix Concilii Niceni, ſeu Concilium Sardicenſe in Thracia ſub Iulio Pontifice, præſidentibus ejus Legatis Hoſio Epiſcopo cum Archidamo Philoxeno Presbyteris contra Arianos tempore Conſtantii & Conſtantis Imperatorum, anno Chriſti 347. 182

Concilium Conſtantinopolitanum I. tempore Damaſi Papæ & Theodoſii ſenioris, 150. Patrum contra hæreſim Macedonii & Apollinaris, &c. anno Chriſti 381. 191

Concilium Epheſinum ſub Cœleſtino Papa præſidente Cyrillo Epiſcopo Alexandrino, tempore Theodoſii Iunioris contra Neſtorium alioſque hæreticos celebratum anno Chriſti 431 202

Concilium Chalcedonenſe, ſeu quarta Synodus Oecumenica 630. Epiſcoporum contra Eutychem Abbatem & Dioſcorum Patriarcham Alexandrinum ſub Leone I. ſummo Pontifice & Valentiniano & Marciano Imperatoribus, anno Chriſti 451. 244

Concilium Conſtantinopolitanum II. ſeu Synodus quinta centum ſexaginta Epiſcoporum propter Controverſiam trium Capitulorum ac errores Origenis repullulantes, congregata ſub Vigilio Papa & Iuſtiniano Imperat. anno Chriſti 553. 274

Concilium Conſtantinopolitanum III. Generale, ſeu Synodus ſexta ſub Dono Papa Rom. convocata, ſub Agathone præſidentibus ejus Legatis celebrata & ſub Leone II. finita contra hæreticos Monothelitas tempore Conſtantini dicti Pogonati anno Chriſti 681. Patrum 289. 290

Concilium Nicænum II. Generale ſeu ſeptima Synodus ſub Adriano I. hujus nominis Pontifice Rom. & Conſtantino quarto Imperat. ac Irene ejus matre, Epiſcoporũ 350. contra Iconomachos ſeu Imaginum ſanctarum hoſtes habitum an. 787 tempore Caroli-Magni, 345

Concilium Conſtantinopolitanum IV. Generale ſeu octava Synodus 102. Epiſcoporum an. Chriſti 869. die 5. Octob. inchoata & anno ſequenti 870. ult. Februarii abſoluta. In cauſa Photii & Ignatii pro Patriarchatu Conſtantinopolitano tempore Adriani II. & Baſilii Imperat, 382

TERTIA CLASSIS.

Conciliorum Generalium quæ in Occidente celebrata ſunt.

COocilium Lateranenſe I. Generale IX. trecentorom & amplius Epiſcoporum pro pace & concordia inter Eccleſiam & Imperium ineunda celebratum anoo Domini 1122. io Quadrageſima tempore Caluxti Papæ II. & Henrici Imperatoris V. 396

Concilium Lateranenſe II. Oecumenicum X. anno 1139. approbatum ſub Innocentio II. ſummo Pontifice tempore Coradi Imperatoris, 400

Concilium Lateranenſe III. Oecumenicum XI. anno 1179. approbatum, 300. Epiſcoporum pro reformanda io fide & moribus Eccleſia contra hæreſes Catharorum (quos Vualdenſes & Albigeoſes alii appellant) & ſchiſmaticos ab Antipapis ordinatos, celebratum anno Domini 1179. tempore Alexandri Papæ III. & Friderici Imperat. I. 404

Concilium Lateranenſe IV. Generale XII. an. 1215. approbatum, 400. Epiſcoporum 800. aliorũ Patrum, Abbatum, Decanorom & Priorum Conventualium, contra Albigenſium & Almarici hæreſes & Abbatis Ioachimi errores; pro Eccleſia in fide & moribus reformanda, proque terra Sancta à Torcis recuperanda, celebratũ an. 1215. tempore Innocentii Papæ III. & Friderici Imper. vel potius adhuc Regis Germaniæ II. 413

Concilium Logdunenſe I. Generale XIII. an. 1245. approbatum, 140. Epiſcoporum, in caoſa Friderici Imperat. expeditioniſque io Terram Sanctam ſuſcipiendæ, celebratũ tempore Inooc. IV. 438.

Concilium Lugdunenſe II. Generale XIV. contra Græcorum errores ac pro recuperatione Terræ Sanctæ, celebratum anno 1274. tempore Gregorii X. ac Rodulphi Imperat. 446

Concilium Vienoenſe Generale XV. trecentorom & amplius Epiſcoporum qoo Tẽplarii extirpantur: hæreſes Petri Ioannis, Begardorum & Beguinarum condemnantur, expeditioque pro recuperanda Terra Saocta ſoſcipienda decernitur an. 1311. tempore Clementis Papæ V. & Henrici Imperat. 454

Additio ad Concilium Viennenſe Generale ſub Clemente V. tempore Philippi Polchri Regis Galliarum, celebratum anno 1311. 455

Concilium Conſtantienſe Oecumenicum 150. Epiſcoporum Imperante Sigiſmundo, cauſa Schiſmatis tolleodi cum tres pro Pontificibus ſe gererent anno 1414. 472

Concilium Baſileenſe univerſale ex parte reprobatum, Sigiſmundo Imperante, pro reformanda Eccleſia inchoatum anno 1431. Pontificatus Eugenii IV. anno 1. 491

Concilium Florentinum 141. Epiſcoporum ſub Eugenio Papa IV. an. 1438. & 1439. &c. celebratum contra errores Græcorom in præſentia Ioannis Palæogoli Conſtantinop. Imperatoris. 514

Concilium Lateranenſe V. ſub Iulio II. & Leone X. tempore Maximiliani Imperat. an. 1512. pro reforoiatione & pacificatione Eccleſiæ, 607

Conciliom Tridentinum ſub Paulo III. & Iulio III. ac Pio IV. contra Lutheri ac aliorom hæreticorum errores nec non pro pace inter Priocipes ac reformatione Eccleſiæ inchoatom ano. 1545. ac cum aliquamdio fuiſſet interruptum, finitom tandem an. 1564. tempore Caroli V. & Ferdin. I. 621.

Conciliom Generale ultimum Iudicii univerſalis ſuper omnia Homioum Opera, præſide Ieſu-Chriſto, aſſidentibus Apoſtolis, anno iucerto. 796.

TABULA JOVERIANA CONCILIORUM GENERALIUM.

Anno Domini.	*Concilia Oecumenica.*	*Intercesserunt Anni.*	*Summi Pontifices.*	*Imperatores.*	*Haeretici & cauſa per quas celebrata ſunt hæ Synodi.*
330	Nicænum primum.		Sylveſter.	Magnus Conſtantinus Auguſtus.	Arius.
372	Conſtantinopol. I.	54	Damaſus.	Magous Theodoſius.	Macedonius.
415	Epheſinum.	41	Cœleſtinus.	Theodoſius junior.	Neſtorius.
445	Chalcedonenſe.	30	Leo I.	Marcianus.	Eutiches.
545 554	Conſtantinopolitanum II.	102	Vigilius.	Iuſtinianus.	Origenes.
719	Conſtantinop. III.	129	Agatho.	Conſtantinus Pogonatus.	Macharius Moonothelita.
794	Nicænum II.	109	Adrianus I.	Conſtantin. & Irene mater ejns.	Iconoclaſtæ.
914	Cooſtantinop. IV.	110	Adrianus II.	Baſilius Macedo.	Photius qui depoſuerat Ignatiom.
1180	Lateranenſe.	266	Alexãder III	Corradus Suevus.	De electione Summi Pootificis.
1215	Lateranenſe.	35	Innoc. III.	Henricos VI. Germanus Cæſar.	De recuperãda Terra Sancta.
1246	Lugdunenſe.		GregoriusX.	Vuilhelmus Germanus Cæſar.	De proceſſione Spiritus Saocti à Patre & Filio.
1305	Viennenſe.		Clemens V.	Albertus Germanus Cæſar.	
1415	Conſtaotienſe.		Ioan. 24. cui depoſito ſuccedit Mart. V.	Sigiſmundus.	Ioann. Huz & Hieron. de Praga.
1431	Baſileenſe, Florentinum.	*Tollitur ſchiſma trium Pont.	Eogenius IV.	Maximilianus & Fredericus.	Huſſitæ.
1513	Lateranenſe.		Iulius II. & Leo X.	Maximilianus Cæſar.	
1545	Tridentinum.		Paulos III.	Carolus V. Germanus Cæſar.	OEcolampadius & Lutherus.

Vides hic aliquot deeſſe Concilia ex generalibus, quod de eorum numero apud omnes non ſit eadem ſententia.

SUMMA

APPARATUS
AD SUMMAM
CONCILIORVM.

De Triplici Verbo Dei.

VNICVM eſt Verbum Dei perſonale, æternum & conſubſtantiale Patri; immenſum, infinitum, ſubſiſtenſque ante tempora, quod cum Patre & Spiritu ſancto univerſam condidit creaturam, & quod propter humanam incarnatum eſt in tempore, mirabili modo uniens ſemetipſum cum humana carne, ut in ea agendo & patiendo ſatisfaceret pro peccatis hominum, & quæ damna illis intulerat primus Adam, ea reſarciret, mediaque omnibus ſuppeditaret, quibus gloriam æternam conſequi poſſent. Præcipuus autem cardo ſalutis hominum in eo eſt, ut cognitione & amore Verbo adhæreant: quod triplici verbo perfici poteſt, verbo ſcripto quod eſt Scriptura ſacra, verbo non ſcripto quod eſt traditio, & verbo explicato, cum debitá authoritate per Eccleſiam ad quam pertinet quæ difficilia ſunt, operta, aut dubia in verbo ſcripto & non ſcripto propalare, explicare, determinare. Quod fit præſertim per ſummum Paſtorem ſeu extra Concilia ſeu in Conciliis. Iſque modus ultimus magis probatus eſt, & cum majori ſuavitate et plures acquieſcunt, ut nihil ulterius contendendum exiſtiment. Hinc eſt quod in hac Summâ Conciliorum præludium hoc præmittimus de triplici Verbo Dei, ſcripto, non ſcripto, ac definito in Conciliis, in quibus certiorem cognitionem habeamus Verbi incarnati, ejus doctrinæ ſanctiſſimæ, legis immaculatæ illius, Eccleſiæ, Sacramentorum, per quæ omnia ad ipſum afficiamur & cum eo ſocietatem talem habeamus, quâ ad viſionem Patris æterni perveniamus. *Ratio hujus Apparatus.*

DE VERBO DEI SCRIPTO.

PARS PRIMA.

Quid eſt Scriptura ſacra?

Definitio Scripturæ ſacræ. VErbum Dei hominibus revelatum & per Scriptores ab Eccleſiâ approbatos litteris conſignatum, ad docendum primario Jeſum Chriſtum Redemptorem humani generis ex ſervitute peccati, mortis ac diaboli, ut homines in eumdem Chriſtum credant, & credentes vitam æternam habeant. *Joan. ult.*

Omne Verbum Dei hominibus revelatum continetur-ne in Scripturâ ſacrâ?

Minimè, eſt enim aliud etiam Verbum Dei traditum, hominibus quidem à Deo aſpiratum, non tamen ſcriptis mandatum, unde traditiones. Sed & plura Dei verba quæ ſcripta erant, perierunt.

Quomodo dividitur Scriptura ſacra?

Diviſio Scripturæ ſacræ. Communiter dividitur in Vetus & Novum Teſtamentum, ſeu in libros ad legem veterem ſeu Moſaïcam ſpectantes, & libros ad novam ſeu Chriſtianam legem.

A

Quid Vetus Teſtamentum?

Collectio illa librorum ſacrorum quæ promittunt venturum liberatorem cum præceptis legis antiquæ.

Quid Novum?

Collectio illa librorum ſacrorum quæ promiſſum liberatorem ut præſentem exhibent cum præceptis novæ legis, ita ut venturum adhuc in carne glo-

B

rioſa ad judicium repræſentent.

Qui libri illi?

Libri veteris Teſtamenti ad legem Moſaïcam ſpectantes dividi poſſunt in quatuor claſſes, ſcilicet in Legales: quales ſunt quinque libri Moyſi, ſeu Pentateuchus, Geneſis, Exodus, Leviticus, liber Numerorum & Deuteronomij. Hiſtoriales, ſcilicet *Oeconomia Scripturæ ſacræ.*

C

Joſue, Judicum, Ruth, Regum, Paralipomenon, Job, Eſdras, Tobias, Judith, Eſter, Machabæi. Sapientiales, ut Proverbia, Eccleſiaſtes, Cantica Canticorum, Sapientia, Eccleſiaſticus. Et libri Prophetales, Pſalmi David, quatuor majores Prophetæ, Iſaias;

Jeremias, Ezechiel, Daniel: & duodecim minores Oſee, Joel, Amos, Michæas, Abdias, Jonas, Nahum, Abacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias. Quæ diviſio in quatuor claſſes intelligenda eſt quantum ad id quod in illis præcipuè & copioſiùs tractatur, non enim impermiſtæ ſunt omnino, ſed unaquæque pars aliquid participat de cæteris partibus. Porrò libri novi Teſtamenti & ad Legem Chriſtianam ſpectantes ſunt quatuor Evangelia Matthæi, Marci, Lucæ, Joannis, legalibus libris correſpondentia. Acta Apoſtolorum, quæ hiſtorialibus correſpondent. Epiſtulæ D. Pauli 14. una D. Jacobi, duæ D. Petri, tres D. Joannis & una Judæ, quæ libris Sapientialibus correſpondent, & Apocalypſis quæ Propheticarum libris.

Quare Librorum illorum collectiones vocantur Teſtamentum vetus & novum?

Duplici ratione, prima quod quemadmodum Teſtamentum, carta eſt ſcripta in quâ declaratur ultima voluntas hominis, ſic in illis libris continetur ultima Dei voluntas & lex quam Deus velit ab hominibus ſervari: ſecunda, quod Teſtamentum eſt quo honorum defertur hæreditas, intercedente teſtatoris morte, quâ contingente, cùm eſſet antea clauſum & obſignatum, aperitur: ſic enim per Libros ſacros defertur nobis hæreditas cœleſtis, & Chriſti morte in eâ confirmamur, uſque apertis legimus in eis nos eſſe Dei hæredes ac cohæredes Chriſti, ſi cum illo ſuſtineamus.

Quomodo cognoſcimus Libros illos eſſe à Spiritu ſancto?

Per teſtimonium Eccleſiæ, quæ continuâ ſucceſſione ab initio uſque ad hæc tempora hos Libros ut à Spiritu ſancto inſpiratos recepit, ut ex iis fidei aſſertiones certæ conſtarent, quorum ſententias in dubium revocare non liceret, ex quibus via ſalutis diſcenda eſſet, Dei voluntas inveſtiganda, religio hauriende, & convincendi omnes veritatis adverſarij. Qua de re D. Auguſtinus lib. 3. contra Fauſtum c. 6. *D. Auguſtinus.* Quæ unquam litteræ ullum habebunt pondus authoritatis ſi Evangelicæ, ſi Apoſtolicæ non habebunt? De quo Libro certum erit cujus ſit, ſi litteræ quas Apoſtolorum dicit & tenet Eccleſia ab ipſis Apoſtolis propagata & per omnes gentes tantâ eminentiâ declarata utrum Apoſtolorum ſint, incertum eſt? Platonis, Ariſtotelis, &c. Libros unde noverunt homines quod ipſorum ſunt, &c. Unde conſtat quid cujus ſit niſi ſucceſſione? quis dicat hoc mereri non potuiſſe Apoſtolorum Eccleſiam tam fidam tam numeroſam fratrum concordiam, ut eorum ſcripta fideliter ad poſteros trajicerent, cum eorom cathedras uſque ad præſentes Epiſcupos firmiſſimâ ſucceſſione ſervaverint.

Quales ſunt Libri illi Scripturæ præ aliis Libris?

Declarat D. Auguſtinus lib. 3. Confeſſ. cap. 5. Inſtitui, inquit, intendere animum in Scripturas ſanctas ut viderem quales eſſent: & ecce video rem non compertam ſuperbis, neque nudatam pueris, ſed inceſſu humilem, ſucceſſu excelſam & velatam myſteriis. Adde quod nulla ſcriptura in tanta unquam veneratione habita eſt, tutque linguarum litteris cuſtodita. Nulla tam incontaminata & pura ab omni falſitatis ſuſpicione, quantumvis Authorem probatum habuerit. Nulla quæ ſic veritates doceat ad ſalutem animæ neceſſarias, cum Chriſtum doceat qui ſolus eſt via, veritas & vita, & vera lux ſine quâ totum quod agit homo tenebroſum eſt.

Ut quid tam obſcura ſunt?

Reſpondet idem D. Auguſtinus lib. 2. de Doctrina Chriſtiana cap. 6. id proviſum eſſe divinitus ad edomandam labore ſuperbiam & intellectum à faſtidio renovandum, cui facilè inveſtigata facilè vileſcunt..... magnificè igitur & ſalubriter Spiritus ſanctus ita ſcripturas modificavit, ut locis apertioribus fami occurreret, obſcurioribus autem faſtidia detergeret. Sed & plures alias hujus obſcuritatis rationes ſuppeditat in Bibliothecâ Photij Presbyter Jobius.

Quod argumentum aut objectum Scripturæ ſacræ?

Chriſtus Deus & homo. Siquidem vetus Teſtamentum ipſum præfigurat ac promittit hominibus, Novum Teſtamentum ipſum præſentem exhibet. *I. Chriſtus objectum Scrip. S.* Et quidquid tractatur aut agitur in illis Libris eſt propter Chriſtum & ad ejus myſteria delineanda, ut homines illi fide, ſpe & charitate adhæreant. Chriſtus ubique librorum illorum mihi occurrit & reficit, ait D. Auguſtinus lib. 12. contra Fauſtum cap. 27. & ipſe Chriſtus Joan. 6. *Hoc eſt opus Dei ut credatis in eum quem ille miſit.* Quaſi Deus nihil aliud intenderet ſatageretque omnibus ſcriptis & operibus, quam ut in Chriſtum crederent homines.

Nunquid plura inveniuntur in his libris quæ ad Chriſtum nihil pertinent?

Nihil prorſus: nam & ea quæ nihil videntur ad Chriſtum attinere, ſunt propter ea quæ ad Chriſtum pertinent: ſicut in aratro, quæ terram non ſcindunt ſunt propter ferrum, quo terra ſcinditur. Et ubi nihil auditur de Chriſto, aliquid agitur ut figuretur, juxta quod ſcribit D. Auguſtinus lib. 4. contra Fauſtum cap. 2. Illorum hominum non tantum lingua, ſed & vita prophetica fuit. & lib. 2. c. 7. omnia quæ illis continentur libris vel de ipſo ſunt vel propter ipſum.

An hoc æquè dici poteſt de utroque Teſtamento?

Omninò, ſervato diſcrimine duplicis Chriſti adventûs, primi quidem in carne paſſibili & in ſtatu mortali ad patiendum pro redemptione hominum: Secundi verò in ſtatu impaſſibili & glorioſo ad judicandum homines, juſtoſque beatitudine æternâ donandos. Nam lex antiqua & vetus Teſtamentum remittit homines ad primum Chriſti adventum, ut in ejus fide ac ſpe & dilectione ſalutem invenirent. *Duo adventus Chriſti.* Lex verò nova & novum Teſtamentum magis remittit homines jam de primo adventu redemptos ad ſecundum adventum, ut in ejus fide, ſpe ac dilectione perfectionem ſuam conſequantur: ſicque Chriſtus objectum eſt in quod collineant omnes ſcripturæ & quod intuentur omnium ſæculorum homines, Chriſtiani maximè, à quorum oculis velamen remotum eſt, quod poſitum erat ſuper oculos Judæorum, dum Moyſem & ſcripturas ita legerent, ut in illis Chriſtum non aſpicerent; Ex quorum perfectio in eo eſt, ut ſicut Judæi primum Chriſti adventum expectabant ad illumque aſpirabant, ſic illi ſecundum Chriſti adventum ad Judicium expectent, ac ad illud ſe præparent juxta quod dicitur Lucæ 12. *Et vos ſimiles expectantibus Dominum ſuum quando revertatur à Nuptiis.*

Quæ verſio Scripturæ ſacræ aliis præferenda?

Jamdudum ſolvit hanc quæſtionem D. Auguſtinus lib. 2. de Doctrina Chriſtiana cap. 14. in ipſis autem interpretationibus Itala cæteris præferatur: nam eſt verborum tenacior cum perſpicuitate ſententiæ. Eſt autem hæc Itala interpretatio à D. Auguſtino commendata vulgata noſtra editio, à D. Hieronymo correcta non mutata, quam retinendam cum omnibus ſuis partibus decrevit Synodus Tridentina.

Nunquid ſatius eſſet ad fontes ipſos recurrere textum nempe Hebræum aut Græcum alioſve in quibus ſcripturæ primum traditæ ſunt?

Rectè hoc fieret, ſi textus ipſi originales puri remanſiſſent. Sed corrupti ſunt partim per malitiam Judæorum & Hæreticorum, partim per errores aliorum. Cum autem vulgata editio ex iis textibus nondum corruptis ac depravatis deprompta fuerit, jure merito purior & magis immaculata debet haberi.

Quæ ergo utilitas textus Hebraici aut Græci ad cognoſcendas ſcripturas?

Pleraque magis ſunt ſignificativa in texto originali, ubi nulla eſt repugnantia & contradictio, confirmat verſionis vulgatæ fidelitatem, æquivocatio quæ in ea aliquando reperitur, per inſpectionem textus originalis aliquando diſſolvitur, in cujus verbis non eſt eadem ambiguitas, ſed & plurium verſionum inſpectio obſcuriores aliquas ſententias elucidat, illuſtratque, dum res eadem pluribus modis exprimitur.

Probandane tot interpretationes ejuſdem ſententiæ Scripturæ ſacræ?

Si eæ interpretationes textui congruant & veritati aliorum locorum Scripturæ non contradicant, nec Eccleſiæ definitionibus Sanctorumque Patrum ſententiis, nihil eſt in eis metuendum, quippe Spiritus ſanctus per eadem verba potuit plura intelligere, ac plures interpretationes lectori occurſuras prævidit, imò ut occurrerent cum veritate ſint ſubnixæ providit, ut ſic multa addiſcerentur in paucis Scripturæ paginis.

An licet novam aliquam interpretationem ſanctis Patribus incognitam afferre?

Nec iſtud repugnat, cùm manus Domini non ſit alligata, nec adhuc penitus exhauſtus ſcientiæ ſacræ Theſaurus. Sed cavendum ne interpretatio illa contradicat Patrum ſententiis, ita ut etſi ſit præter mentem Patrum non ſit contra illam. Nec aliud intendit Concilium Tridentinum Seſſ. 4. prohibens ne quis præter unanimem Patrum conſenſum ſcripturas interpretetur.

Quo animo accedendum erit ad lectionem Librorum ſacrorum?

Cum animo humili erga Deum cujus verba & veluti quædam epiſtola de cœlo miſſa legitur, cui ſumma debetur reverentia, & admiratio quæ omnem contemptum amoveat, & ſi verba minus culta appareant, exiſtimando ſtylum ſcripturæ dignum eſſe Deo cui alia congruit eloquentia quam hominibus, ita ut pro ſua authoritate fide omni dignus ſit, quamvis non probet quæ dicit, nullaſque afferat rationes. 2. Cum animo conſtanti qui citò non frangatur obſcuritate ac difficultate plurium ſententiarum. 3. Cum animo incenſo ac inflammato magnâ cupiditate quærendi & inveniendi Jeſum Chriſtum in omnibus ſcripturæ libris, cùm eum principaliter intendant. Ita ut ſi quis non inveniat Chriſtum in aliquo ſcripturæ libro, non potet ſe quidquam in illo intelligere, ſeque tantùm habere litteram quæ occidit, non Spiritum qui vivificat, cùm ſcopus ſcripturarum de Chriſto Domino hominum redemptore ſit veluti earum anima ac Spiritus vivificans. Et omnia geſta veteris Teſtamenti ſint quædam figuræ & picturæ & ſigna & exemplaria & parabolæ, reſpectu geſtorum Chriſti in novo Teſtamento, in quantum ea figurabant ac ſignificabant, ita ut Lector ſpiritualis Scripturæ ſacræ debeat procedere a lectione veteris Teſtamenti ad lectionem novi, tanquam a figura ad ſuum figuratum, à ſigno ad ſignatum, ab exemplari ad exemplatum, & a parabola ad ſuam veritatem: Joan. 1. *Lex per Moyſem data eſt, gratia & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt*, inquantum ipſe eſt Author gratiæ ſpiritualis ad implendam legem, & in ſeipſo ac per ſua geſta adimplevit quæcumque figurabantur per vetus Teſtamentum. Hæc enim ſunt, ut fusè ſcribit Joannes Driedo Doctor Lovanienſis in l. *de captivitate & redemptione generis humani*, quæ in Scripturis paſſim deſignantur, quæ in omni fermè Scripturæ loco iterum atque iterum inculcantur, exagerantur & repetuntur. Univerſa hæc in ſacris litteris omnes quidem legunt, ſed non omnes intelligunt quæ le-

A gunt, & idcircò mens legentium manet ſæpè ſine fructu. Hæc ſunt de quibus tanquam de propria materia tractat totus liber Scripturæ ſacræ: quæ etiam in hoc differt ab omnibus ſcientiis Philoſophorum & aliis diſciplinis, quia illæ tractant de operibus conditionis, hæc ſola de operibus inſtaurationis. Proinde niſi quiſque harum rerum habuerit verum intellectum, non poterit attingere verum Scripturæ ſenſum, neque Prophetas, neque Pſalmos, neque legem, neque Evangelia, neque Apoſtolorum doctrinas rectè interpretabitur. Nam in lege & in omnibus fermè Pſalmis, Scripturiſque Propheticis inſinuat Dei Spiritus operum redemptionis humani generis ſublimia, veneranda, profundaque myſteria, &c. Quanti vero ſit momenti

Ieſus Chriſtus quærendus in Scrip. ſacris.

B eo ſpiritu Scripturas legere, ſentiebat Doctor alius in Gallia Cardinales inter nominatus, qui congregationem Sacerdotum Oratorij eum ob finem inſtituit, ut quærerent Jeſum Chriſtum in Scripturis.

Teſtatur Sam. marchant in Gal. Chriſtianato 4.

Nunquid etiam in Scripturis ſacris habenda eſt ratio ſenſus Litteralis, moralis & anagogici?

Ita eſt equidem. Nam quadruplex eſt ſenſus Scripturæ ſacræ. Litteralis quo intelliguntur ſingula verba & periodi Scripturæ ac quid immediatè ſignificant juxta leges ac præcepta Grammaticorum. Moralis quo referuntur ad ædificandam charitatem Dei & proximi, ac bene operandum verba ipſa ac ſententiæ Scripturarum. Anagogicus quo referuntur ad ſpem firmandam æternorum bonorum. C Allegoricus quo referuntur ad ſignificanda myſteria Chriſti & Eccleſiæ. Nec dubium eſſe debet quin Spiritus ſanctus hos quatuor ſenſus in variis locis intenderit: Attamen primarius ac palmaris ſenſus eſt iſte allegoricus, quatenus Chriſtum & Eccleſiam deſignat, quia Chriſtus eſt finis & ſcripturarum & rerum omnium creatarum, ita in lector Scripturæ potiſſimum ſollicitus eſſe debeat de eo quærendo ac inveniendo in ea, juxta illud Cant. 3. *Per vicos & plateas quæram quem diligit anima mea*, per vicos (id eſt) per libros veteris Teſtamenti, ac per plateas (id eſt) per libros novi Teſtamenti, in quibus ſine difficultate deprehenditur.

Quanto tempore in Scripturis ſtudendum eſt?

D Docet D. Auguſtinus Epiſt. 3. ad Voluſianum ſic ſcribens: Tanta eſt Chriſtianarum profunditas litterarum, ut in eis quotidie proficerem, ſi eas ſolas ab ineunte pueritia uſque ad decrepitam ſenectutem maximo otio, ſummo ſtudio, meliore ingenio conater addiſcere: non quod ad ea quæ neceſſaria ſunt ſaluti, tantâ in eis perveniatur difficultate, ſed cum quiſque ibi fidem tenuerit ſine qua piè rectéque non vivitur, tam multa tamque multiplicibus myſteriorum umbraculis opaca intelligenda proficientibus reſtant, tantaque non ſolùm in verbis quibus iſta dicta ſunt, verùm etiam in rebus quæ intelligendæ ſunt, latet altitudo ſapientiæ, ut annoſiſſimis, acutiſſimis, flagrantiſſimis cupiditate diſcendi hoc contingat, quod eadem Scriptura quodam loco E habet (Eccleſ. 18.) cùm conſummaverit homo tunc incipit.

Priorne eſt Scriptura an Eccleſia?

Sumpto latiùs Eccleſiæ nomine pro congregatione ſervientium Deo in vera Religione, prior eſt Eccleſia, fuit enim hæc ante Scripturam & ipſi Eccleſiæ jamdudum exiſtenti data eſt Scriptura.

Eccleſia prior eſt Scripturâ ſacrâ.

An probanda vera Eccleſia per Scripturam vel è contra?

Quibus Scriptura credibilior eſt quàm Eccleſia, probanda erit Eccleſia per Scripturam, ſicut fecit D. Auguſtinus contra Donatiſtas, qui Scripturas admittebant, Eccleſiam veram negabant. Lib. de unitate Eccleſiæ cap. 3. *Sunt certè libri Dominici quorum authoritati utrique conſentimus, utrique*

credimus, utrique ſervimus, ibi quæramus Eccleſiam, ibi diſcutiamus cauſam noſtram. Quibus vero credibilior eſt Eccleſia, per ipſam probanda erit vera Scriptura: ſicut idem D. Auguſtinus contra Manichæos, qui pleraſque Scripturas negabant eſſe à Deo, lib. contra epiſt. fundamenti cap. 5. *Ego verò Evangelio non crederem, niſi me Eccleſiæ Catholicæ commoveret authoritas.* Quod ſi nec Eccleſia nec Scriptura videatur cuiquam credibilis aut credenda, probanda erit primùm Eccleſia ex motivis fidei ſeu credibilitatis, ut cultus Dei rationabilioris, ordiniſque melioris, & ex aliis. Tum ex Eccleſia probanda erit Scriptura & in dubiis verus ejus ſenſus à falſo diſcernendus ex eodem D. Auguſtino lib. 1. contra Creſconium Grammaticum cap. 32.

Quæ partitio commodior librorum tam veteris quàm novi Teſtamenti?

Libri veteris Teſtamenti dividuntur in legales hiſtoriales, morales & prophetales, & quia vetus Teſtamentum nihil fere aliud eſt quam figura & adumbratio novi Teſtamenti, his veteris Teſtamenti libris correſpondent libri novi Teſtamenti: Evangelia legalibus, Acta Apoſtolorum hiſtoricis, Epiſtolæ D. Pauli & aliorum Apoſtolorum ſapientialibus, Apocalypſis Prophetalibus.

Ad libros legales pertinent Geneſis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium.

Inter hiſtoriales reponuntur Joſue, Judices, Ruth, 4. libri Regum; duo Paralipomenon, Job, Eſdras, Tobias, Judith, Æſter, Machabæi.

Morales dicuntur Proverbia Salomonis, Eccleſiaſtes, Canticum Canticorum, Sapientia, Eccleſiaſticus.

Prophetales ſunt Pſalmi David, quatuor Prophetæ majores, Iſaias, Jeremias, Ezechiel, Daniel & 12. minores Oſee, Joël, Amos, &c.

Quod argumentum libri Geneſis qui eſt primus librorum omnium ſacrorum?

I. Pars librorum veteris Teſtamenti. Hiſtoria creationis mundi, lapſus primi hominis in peccatum unde mala omnia in orbem inundaverunt, vitaque primorum hominum qui ferè per bis mille annos poſt peccatum variis ſubditi caſibus terram incoluerunt.

Quid in primo capite Geneſis perpendendum?

Tria in illo capite attendenda.

1. Quod Deus ſe unum & trinum in perſonis manifeſtat. *In principio creavit Deus cælum & terram.* Eſt enim illud principium Verbum Divinum per quod facta ſunt omnia. Deus qui creavit, Patrem deſignat, & cùm additur *& Spiritus. Domini ferebatur ſuper aquas*, indicatur tertia perſona adorandæ Trinitatis.

Quanta vis primorum Scripturæ verbis. Præcipua verò annotatione dignum videtur quod Moyſes in primis Scripturæ verbis, *In principio Deus creavit cælum & terram*, univerſam idololatriæ radicem penitus evulſerit, homines Deo obedientes reddiderit, vagamque ac incertam Philoſophiam de principiis mundi, ob quæ litigabant inter ſe ſapientes hujus mundi correxerit: quæ tria homini collata beneficia paucis verbis nemo queat ſatis expendere. Etenim, hoc ſemel poſito, quod Deus ſit illius mundi artifex & conditor, à cujus largitate & poteſtate profluunt omnia, non eſt quod homines ſibi aliud numen conſtituant, cui cultum & latriam deferant. Ex hoc principio pietas & religio ſecurè propagatur, ut non alteri contra ipſum ſuum authorem ſubmittant ſe, eique obſequantur. Sed & multiplicitas opinionum de principiis hujus univerſi, quæ in abſurda & ridicula dogmata impegit, conticeſcere debet, audito hoc effato Moſaico quod Deus è nihilo cuncta creavit. Valeant ergo ſcolæ Philoſophorum antiquorum Parmenidis, Meliſſi, Heracliti, Democriti, qui vel Chaos, vel aquam, vel atomos, vel aliud quidpiam commentati ſunt ex quo res exordia ſumpſerunt. Authoritas horum verborum has omnes ſententias contemnit, quandoquidem *in principio creavit Deus cælum & terram.* huic ergo ſoli honos, gloria & religio debetur.

2. In operibus ſingulorum dierum apparet Dei potentia, cùm tot res producit verbi unius, *fiat*, virtute: ſapientia in earumdem rerum diſtinctione, ac bonitas in earum quoque utilitate.

3. Quod ultimum & nobiliſſimum opus Dei ſit homo donatus gratiâ Dei & principatu ſuper hunc inſimum orbem, dolorumque vacuitate ac immortalitate illuſtris.

Tria beneficia Dei in hominem. Caput ſecundum Geneſis poſt brevem recapitulationem operum creationis in primo capite contentorum, explicat tria beneficia primo homini à Deo collata. Primum eſt, pulchra domus ad habitandum, ſcilicet paradiſus terreſtris. verſu 8. *Plantaverat autem Dominus Deus paradiſum voluptatis ab initio,* &c. *Tulit ergo Dominus Deus hominem & poſuit eum in paradiſo voluptatis, ut operaretur & cuſtodiret illum.*

Secundum eſt præceptum faciliimum nihil grave & moleſtum continens: ac quaſi liberalis aliquis Dominus domum magnam alicui concredens, & ut dominium ſibi ſalvum maneat, parvum pecuniæ cenſum dandum ab illo præſcribens, verſu 16. *Præcepitque ei dicens, ex omni ligno Paradiſi comede: de ligno autem ſcientiæ boni & mali ne comedas, in quocunque enim die comederis ex eo, morte morieris.* Magnam pœnam decernens, ut vel timore coercitus, mandatum cuſtodiret, & dato beneficio in æternum frueretur.

Tertium beneficium datum homini in illo ſtatu, fuit uxor longè pulcherrima, quam Deus condidit tunc miro modo, ut eam in matrimonium illi daret, illiuſque adjutorio & ſocietate viveret felicius & beatitudinis ſuæ ſtatum, filios progignendo & filias, aliis communicaret. verſo 20. *Adæ verò non inveniebatur adjutor ſimilis ejus: immiſit ergo Deus ſoporem in Adam, cumque obdormiſſet, tulit unam de coſtis ejus*, &c. nullius quippe boni ſine ſocio jucunda eſt poſſeſſio.

1. Beneficium. Circa primum advertendum quam Deus fuerit beneficus erga hominem locum amœniſſimum, omniſque bonorum ad vitam ſuſtentandam abundantia locupletem illi præparando: ſingularem enim illi amorem teſtatus eſt, non paſſus ut more cæterorum animalium huc illucque in terra vagaretur, ac victum quæritaret: Sed hoc in horto abundè omnia illi ſuppeditans quæ ad vitam felicem dolorumque expertem ducendam deſiderari poſſent. Illud ſiquidem annotare operæ pretium eſt, à loco illo voluptatis abfuiſſe omnes miſerias quas in pœnam peccati inflixit Deus Adamo & Evæ. Neque enim Deus, cùm juſtus ſit, tot miſeriis hominem ad ſui imaginem conditum abſque culpa ſubdidiſſet. Quare merito excandeſcit D. Auguſtinus contra Pelagianos qui has omnes miſerias homini in paradiſo terreſtri innocenti non defuturas putabant, & mortem & morbos & dolores parturientium & labores ad ſudorem uſque & ſpinas & amara plura. O inimici gratiæ Dei, ait, mini ci paradiſi Dei, quo ampliùs progredi poteritis, quàm ſanctarum deliciarum dulcedinem amariſſimis pœnis impleatis, nihilque velitis eſſe paradiſum quam gehennam minorem! Unde tam ex deliciis paradiſi, quam ex miſeriis præſentibus rectè infert peccatum originale;

2. Beneficium. Circa ſecundum advertendum eſt, Evam jam fuiſſe productam, cùm præceptum datum eſt Adamo. Id quod indicat verſio ſeptuaginta Interpretum

quæ habet in plurali numero, *ne comedatis, morte moriemini.*

Deinde minimè attendendum eſſe ad levitatem materiæ præcepti iſtius, rectè monent quidam, ſed magis ad obedientiam quæ exigebatur ab homine, ut quæ ſit virtus rationabili creaturæ maximè conveniens, homini maximè recens creato, qui tanta beneficia à ſuo Creatore acceperat.

Graviſſima autem pœna tranſgreſſioni mandati faciliimi, concupiſcentiâ nondum impediente, injuncta eſt, ut vel ſic homo quodammodo cogeretur ſtatum illum primævum omnis fœlicitatis ſervare: in ſatis mirari quiſpiam poſſet quomodo tam facilè ac tam temerè homo corruerit, ac præmium tantum in immortalitate ſibi propoſitum poſt-habuerit puſillæ eſcæ, niſi quod, pueri inſtar, utilia neglexerit, noxia dilexerit. Quam amentiam quotidie imitantur mortales, dum caduca bona tanti æſtimant, quæ ſunt nullius momenti, æterna parvipendunt. Sed & graviſſimè puniri merentur ſcelerum authores, qui præeunt aliis ſicut Judas Judæis *qui fuit dux eorum qui comprehenderunt Jeſum*, act. 1. tales ſunt qui in cathedra peſtilentiæ ſedent peccandi magiſtri & doctores. Unde & primi tranſgreſſores legis Moſaicæ in violatione Sabbati, in quo aliquot ligna collegerant, graviter puniti ſunt: ſicut Ananias & Saphira in lege Evangelica. Adde etiam leve peccatum Adami, ſi materiam ſpectes, graviſſimè puniri, cùm graviſſima peccata adulterorum, publicanorum ſæpè condonentur, ut ſcilicet terreantur homines ne vel leviter peccent in Deum, cùm de leviſſimis erratis graviſſimas pœnas exigit: non deſperent verò de gravioribus peccatis, cùm nunquam de eis ſera pœnitentia, ad quam vel ſceleſtiſſimos Deus adducit. Benedictus Fernandius in c. 2. Geneſ. ſect. 8.

Levitas Adami.

Primi tranſgreſſores legis puniti acrius.

Ad perſpiciendam autem gravitatem pœnæ illius, intelligenda eſt triplex mors, quam tranſgreſſioni primi hujus præcepti impoſuit Deus. Prima eſt mors ſpiritualis animæ per privationem gratiæ ſanctificantis, ac juſtitiæ originalis: ita ut Adam & ejus filij ſpoliati eſſent gratiâ ſanctificante: adeoque peccato originali naſcerentur infecti, ſubditique concupiſcentiis, quæ non amplius retentæ per dona gratuita primi ſtatûs, variis motibus concuterent homines. Secunda mors eſt corporalis per ſeparationem animæ à corpore & hujus in pulverem reductionem, cum omnibus morti annexis, morbis ſcilicet, infirmitatibus, doloribus, cruciatibus, fœtoribus, & aliis hujuſmodi miſeri hominis calamitatibus. Etſi enim homo habitâ ratione compoſitionis ſuæ naturalis ex diverſis humoribus in ſe invicem agentibus & agendo repatientibus, mortalis eſſet, Deus tamen ex pura gratia provideret, vel per lignum vitæ, vel per virtutem intrinſecam juſtitiæ originalis, ne ſtante innocentiæ ſtatu, mors homini taliter conſtituto accideret; atque idcircò etſi ex conſtitutione naturali mortalis eſſet, beneficio tamen Creatoris immortalis erat & poterat non mori. Tertia mors eſt ea quæ dicitur in Scripturis ſecunda mors, quæ eſt mors inferni per ſeparationem æternam animæ à Deo ejuſque paradiſo cœleſti ac combuſtionem ſempiternam in profundo barathro ac inextricabilibus tenebris, in igne qui ſplendore careat, & qui urendi vim habeat privatus lumine, qui intolerabiles dolores afferat inter Angelos deformes vultus præ ſe ferentes atque ignem ſpirantes cum acerbo odio in genus humanum juxta ea quæ ſcripſit Baſilius magnus in Pſal. 33. Atque hæc triplex mors cōprehenditur ſub illa interminatione, *morte morieris*. Quod inſinuat Toſtatus Abulenſis in c. 13. Geneſis, ad quod tractat quæſtiones ad primum hominem ſpectantes, & paulò expreſſiùs D. Thomas ad c. 2. Geneſis, ſi tamen illius ſit genuinum opus, hic commentarius.

Mors triplex.

Inſuper intelligendum eſt in illis verbis, idque maximè attendendum ad faciliùs percipiendam Chriſtianæ Theologiæ rationem, vitandoſque errores plurium, qui ex mala intellectione hujus rei decepti ſunt, in illis verbis comprehendi quoddam pactum Dei cum hominum capite Adamo ejuſque poſteris, quod tale erat, ut ſervato hoc præcepto homo maneret immortalis ac in gratia Creatoris: quæ gratia omnis boni fons eſt & ſcaturigo: illo verò violato, naturali conditioni relictus, moreretur, ac inſuper niſi reconciliaretur Creatori, privatus gratiâ illius, etiam damnaretur: ex quo originem ſumit peccatum originale in omnibus ejus filiis per propagationem carnis quæ efficit, ut quis ſit filius Adæ. Ex hoc enim, vi hujus pacti, naſcuntur homines privati gratiâ ſanctificante propter tranſgreſſionem Adami: atque in hac privatione conſiſtit peccatum originale, quod humanarum miſeriarum atque mortis ſeminarium eſt. Hocque non obſcurè indicant verba præcepti juxta verſionem 70. Interpretum, *morte moriemini*: quaſi id de omnibus ejus filiis etiam dicere voluiſſet, cùm multi putent Evam non adfuiſſe. Porro hujus pacti expreſsè meminerunt multi ex Patribus, D. Auguſtinus lib. 16. de civit. Dei c. 27. hæc refert verba Geneſis c. 17. *Maſculus cujus præputii caro circumciſa non fuerit, delebitur anima illa de populo ſuo.* D. Hieronymus verba illa Oſee 6. *ipſi autem ſicut Adam prævaricati ſunt pactum, prævaricati ſunt in me.* D. Joan. Chryſoſt. hæc verba Epiſt. ad Coloſ. 2. *delens quod adversùs nos erat chyrographum decreti*, quaſi Adam ſe ſuoſque poſteros manuſcripto proprio obligaſſet ad triplicem illam mortem ſi præcepto deeſſet. Quod manuſcriptum delevit Chriſtus per mortem, ut liber eſſet homo.

Pactum Dei cum homine S. Patres agnoſcunt.

Peccatum originale.

Tertium caput perhibet lapſum Adami voci Evæ nimium creduli, quem mox pœna à Deo injuncta excepit. Unde fit tranſitus ad ſtatum naturæ corruptæ. Ante peccatum ſiquidem omnia bona à Deo Optimo condita erant & benedictione ipſi os donata abſque ulla maledictione: ſed poſt peccatum maledicto ſunt ſubdita. Ante peccatum videre eſt hominem cum bona gratia Conditoris ſui fœlicem fuiſſe, liberum, ab omni miſeria animæ & corporis immunem, ſed poſt peccatum terroribus concuſſum & metu gravis alicujus calamitatis nullibi ſecurum conſtitiſſe, latebras quæſiviſſe, correptioni & correctioni ac punitioni divinæ obnoxium, & demum ejectum turpiter & ignominiosè è paradiſo deliciarum, ut pœnam inobedientiæ cum tota ſua progenie pateretur ærumnas in laboribus plurimis, tenebras erroreſque in intellectu, rebelliones in appetitu, infirmitates in corpore, & ægritudines ac ipſam mortem & mala quæ poſt ipſam conſequuntur. Unde tranſit à ſtatu naturæ innocentis ad ſtatum naturæ corruptæ. Qui tamen ſtatus naturæ corruptæ vix per aliquot momenta duraverit, cùm ſtatim poſt lapſum Deus infinitæ miſericordiæ de remedio opportuno provideat, promittens filium ſuum incarnandum per quem in libertatem ſtatûs naturæ innocentis reſtituatur, & maledictiones per peccatum Adami invectæ reparentur ex benedictionibus, quas humano generi conferre Filius Dei incarnatus debebat. In hac ſpe & expectatione ſolatur Deus hominis miſeriam, dicens dæmoni, qui radix peccati extiterat, *Inimicitias ponam inter te & mulierem, inter ſemen tuum & ſemen illius, & ipſa conteret caput tuum.* ſeu *ipſum*, nempe ſemen quod eſt Chriſtus, ut legunt 70. Interpretes, vel ipſe in maſculino, ut alij legunt. Quamvis ſenſus ſit idem, cùm quod præſtitit Chriſtus, tribuitur Virgini, non quod

Status peccati & naturæ corruptæ.

Maria virgo.

per ſeipſam ſed quod per Filium præſtiterit.

Quia verò iſta verba quæ prima ſunt in Scripturis de Chriſto Domino, continent myſterium reparationis humani generis, quod eſt argumentum totius Scripturæ ſacræ & quod in ea variis figuris, prophetiis, ſimilitudinibus ubique adumbrator aut etiam peſpicuè annuntiavit, idcirco ſcribit Genebrardus l. 1. *Chron.* hæc illa prima Dei promiſſio, Evangelij fons, multis ſæculis deinceps repetita, variis figuris delineata, oraculis & vaticiniis inculcata, quâ ſe conſolabantur Patriarchæ uſque ad adventum ejus. Quod Rupertus Abbas luculentiùs oſtendit per tredecim libros, miros certè *de victoria Verbi Dei*, ubi totam ferè Scripturam id agere probat, ut inimicitias illas hoſtileſque animos & conatus dæmonis contra Chriſtum patefaciat, ut ſit Scriptura liber bellorum Domini, ac jacto hoc fundamento tota ratius percurratur, & ipſius intentum primarium agnoſcatur, quod eſt Chriſtum liberatorem humani generis nobis exhibere in duplici adventu, in primo in carne paſſibili ut eſſet hoſtia pro peccato, & liberationem illam quodammodo inchoaret, in ſecundo in carne glorioſa dum veniet judicare vivos & mortuos, ut liberationem illam integrè perficiat, & caput ſerpentis omninò conterat circa electos ſuos, contra quos nihil poſtea poterit in æternum. Eritque hoc judicium, tam hominum perfecta redemptio, quàm ipſius Verbi incarnati conſummata victoria.

An non alia de Chriſto in Geneſi?

Imò verò liber Geneſis primos & antiquiores Chriſti progenitores nobis exhibet cum eorum actis, ut ſit ille liber delineatio genealogiæ paternæ Chriſti, juxta deſcriptionem illius à D. Matthæo factam c. 1. in qua ſupponendo Joſephum & Mariam, quod in comperto erat apud Judæos ex duobus fratribus eſſe generatos, dum videtur texere catalogum patrum, avorum, atavorumque omnium anteriorum Joſephi, texit etiam ipſius Mariæ, ex quâ natus eſt Jeſus, quia propter conſanguinitatem ex eodem communi patre ortam eandem genealogiam paternam communem habebant.

Continet inſuper inſignem promiſſionem factam Abrahamo de Chriſto cap. 26. *in ſemine tuo benedicentur omnes gentes*, eſt enim iſtud ſemen Chriſtus.

Quid præter ea de Chriſto in Geneſi?

Prophetia Iacob. Illuſtris prophetia ad litteram de Chriſto à Jacob moribundo prolata, ad Judam c. 49. *non deficiet ſceptrum de Iuda, & dux de femore eius donec veniat qui mittendus eſt, & ipſe erit expectatio gentium.* Super quem locum Auguſtinus Steuchus Eogubinus, inter paucos eruditiſſimus Scripturarum Interpres, inter alia ſcribit. Dimiſſis omnibus fabulis & deliramentis Hebræorum & externis expoſitionibus, clarum eſſe cognoſcimus, hunc locum de Meſſia eſſe intelligendum, adjuvante nos editione Chaldaicâ, quæ ſolet eſſe tanquam aſylum Hebræis quo confugiant, ubi aliquid obſcurum & ſententioſum occurrit. Quæ ſi quid in divinis libris propter Prophetiam aut ſermonem Hebraicum minùs clarum dictum fuerit apertiſſimè explicat. Ea itaque hoc loco habet, *donec veniat Meſſias*, mutavitque *Scilo* in *Meſſiam*. Rabbi quoque Salomon exponens, *donec veniat Scilo*, ſic ait, *donec veniat ille Meſſias, quia regnum eius eſt.* Omnes quidem Reges Iſraël Meſſiæ vocabantur, ſed unus κατ᾽ ἐξοχὴν Meſſias nihilo addito vocatur. Credo igitur, etiam ipſum Chaldæum interpretem legiſſe in contextu Hebraico, *Saliac* id eſt, miſſum, non *Scilo*, ſicut & Hieronymum. Eamque vocem mutavit in alteram ejuſdem formæ, ſcilicet *Meſſias*. Unum igitur poterat convincere pertinaciſſimos Judæos, qui ut ſuos errores tueantur, non ceſſant quotidie ad ſua mala placita divinas literas torquere.

Advertit autem corrupiſſe hunc locum Judæos mutando litteram *Chet* in litteram *He*, propter utriuſque in ſcriptione affinitatem. Retentâ enim litterâ *Chet*, nomen Hebræum *Shilach* aut *Saliach* ſignificat miſſum: at poſita littera *He* legitur *Scillo*, de quo nihil certi eſt in Scriptura.

Quomodo vertunt Septuaginta?

Ἕως ἂν ἔλθῃ ὃ ἀπόκειται, donec veniat cui repoſitum eſt. Scilicet cui paratum eſt regnum paratum eſt regnum perenne. Suſpicaturque prædictus Steuchus eos diviſim legiſſe nomen Scilo, *Sci*, id eſt, quod & *Lo*, id eſt, ei; ut totum ſit hoc modo legendum, *donec veniat quod ei, aut cuius eſt.* Cætera quæ de hac re videnda fuerunt, videantur apud Nicolaum, non malum Authorem. Samaritana verſio habet *donec veniat pacificus*, & Oleaſter *donec veniat quietus.*

Quid eſt expectatio gentium?

Hoc ſignificat Chriſtum deſiderabilem eſſe omnibus populis, ut qui ſit mediator ſalutis, ſpes omnium, via, veritas & vita. Vertunt quidam, *& ipſi erit collectio gentium*, alij *aggregratio populorum*: Chaldaica editio habet *& ipſi oſculabunt populi.* Quæ omnia ferè eodem tendunt. Bonfrerius legit *& ipſe* vel *ipſi munditia gentium.*

Quare quinque libri Moyſi vocantur Legales?

Quia in his libris traduntur ea quæ ſpectant ad legem antiquam datam in monte Sina per Moyſem.

Quo ordine illa traduntur?

Primò in libro Geneſis repræſentatur Deus Legiſlator ut Creator mundi & ut Judex bonorum & malorum; illis quidem proſpera multa immittens, his verò adverſa plura, ut in diluvio & in incendio Sodomæ & aliis juſtitiæ actibus ibidem exhibitis, ut per hæc intelligamus Deum eſſe Legiſlatorem idoneum, quia enim mundum & omnia creavit, oſtenditur illum habere jus & dominium in omnes ac proinde poſſe illis leges imponere. Quia verò bonos proſperitatibus cumulat ut Adam innocentem, Noe, Abrahamum & alios Patriarchas; malos verò ſuppliciis variis excruciat, oſtendit ſe talem futurum Legiſlatorem qui bonos legis ſuæ cuſtodes remunerare poſſit, malos verò pœna condigna afficere poſſe.

2. In libro Exodi deſcribitur qualitas internuntij ac famuli cujus miniſterio legem proponere volebat, ut ei fides adhiberetur propter varia miracula & opera ejus admirabilia, & hoc 19. primis capitibus. Reliquis verò capitibus proponuntur leges Dei morales quidem cap. 20. Judiciales verò quibus politia ſervatur & juſtitia & pax civilis inter homines cap. 21. 22. & 23. Leges verò ſacræ & ad cultum Dei ac Religionem pertinentes cap. 24. & uſque ad finem.

3. In libro Levitici expreſſiùs deſcribuntur ea quæ ad Religionem & ad officia Levitarum ac Sacerdotum pertinent. Quid offerendum in ſacrificiis 7. primis capitibus. De ipſis offerentibus ac eorum conſecratione cap. 89. & 10. Deinde de rejiciendis à ſacrificio & tabernaculo, ut erant leproſi, ſeminiflui, &c. Tum diebus Feſtis & ſolemnitatibus cap. 23. 24. 25. Tum de bona voluntate & votis offerentium ad finem libri.

4. In libro Numerorum variæ continentur enumerationes ſeu eorum quæ ad res ſacras ſpectabant, ſeu quæ ad res prophanas.

5. In libro Deuteronomij recapitulantur quaſi per epilogum plurima ex antedictis ut magis memoriæ infigantur. A capite autem 26. & 32. continentur benedictiones in fidelibus legum obſervatoribus, maledictiones verò contra earum prævaricatores, ac cap. 33. & 34. benedicitur populus ut probè legem ſervare poſſit.

Quid ad Chriſtum iſta?

Quod ad Chriſtum libri illi referri debeant vel Chriſtus ipſe teſtatur dicens, Joan. 5. Moyſem de ſeipſo ſcripſiſſe. Teſtatur Apoſtolus ad Epheſ. 5. ubi loquens de Matrimonio Adam & Evæ expreſſe aſſerit, *Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia, &c.* ad Rom. 5. Dicit de primo Adam qui eſt forma futuri nempe figura Chriſti. Fit dormienti conjux de latere vivo ſic Chriſto morienti Eccleſia de Sacramento ſanguinis, qui de latere mortui profluxit. Sed omnes inter Adamum & Chriſtum analogias perſcrutari argumentum eſſet integri voluminis nec parvæ molis.

Eſto, præfiguraretur Chriſtus in Adamo,
Sed quid ad Chriſtum cæteri Patriarchæ
Quorum annales in Geneſi deſcribuntur?

Quot Patriarcharum vitæ delineantur, tot tabellæ & figuræ geſtorum Chriſti quæ in iis repræſentantur.

Ut enim occiditur Abel minor natu à fratre majore natu, ſic occiditur Chriſtus caput populi minoris natu à populo Judæorum majore natu. Ille in campo, iſte in Calvariæ loco.

Ut Noe ſalvat mundum per Arcam omnia animalium genera continentem, ſic Chriſtus per Eccleſiam in qua ſunt omnium nationum homines, mundum liberat. Ut ille nudatus & inebriatus deridetur à filio: ſic Chriſtus amore hominum inebriatus & nudatus in cruce deridetur à Judæis, quibus poſtea maledixit.

Ut Abraham exiit de terra ſua & de cognatione ſua, ut apud exteros locupletaretur & eſſet in gentem magnam: ſic Chriſtus relicta cognitione Judæorum præpollet nunc in populis gentium.

Quid de Melchiſedech ſacrificium offerente panis & vini, & Iſaac ſemetipſum offerente ad ſacrificium dicere opus eſt, cùm res ſit notior quàm ut eam explicari neceſſe ſit?

Ut benedictus Jacob: ſic Chriſtus cujus nominis odore mundus impletur, cujus benedictio eſt de rore Cœli ſc. de verborum pluvia divinorum, & de pinguedine terræ, id eſt, de congregatione populorum. Ipſe eſt Dominus Fratrum ſuorum, quem qui maledixerit, maledictus eſt; quem qui benedixerit, benedictionibus replebitur. Hora me deficeret ſi omnia quæ de Joſeph à Patre præ cæteris dilecto, tunica polymita nudato, & fratribus vendito, in Ægypto poſtea exaltato multis ſermonibus enarrantur, in Chriſto adimpleta eſſe explicarem. Nihil evidentius horum hominum vitam propheticam fuiſſe & ad Chriſti gloriam referri.

Forſan iſtud ſpeciem veri habet in Geneſi, ſed
quid de Chriſto occurrit in Exodo &
ſequentibus libris?

Paginæ etiam horum librorum Chriſto prædicendo vigilant, ſi quis cum debita pietate eas perſcrutetur, nec labori ſuo parcat in eo perquirendo.

Moyſes An non Moyſes figura Chriſti eſt per omnes vitæ ſuæ mirabilis decurſus? natus ille eſt in aliena terra Ægypti, hic in aliena terra Bethleem: ille poſitus in fiſcella, hic in præſepio: ille perſecutionem patitur cum pueris Hebræorum in infantia per Pharaonem, hic cum Innocentibus per Herodem. Ille eduxit populum ex ſervitute Ægypti, hic ex ſervitute diaboli. Ille duxit populum per deſertum, hic per baptiſmum. Ille legem dedit veterem, hic novam. Uterque quadraginta diebus jejunavit, antequam legem promulgaret. Ille ſponſam accepit Æthyopiſſam cujus non potuit mutare colorem: hic Eccleſiam ex gentibus quam ex nigra formoſam reddidit. Ille inſtituit ſeptuaginta ſeniores, hic totidem diſcipulos. Ille miſit duodecim exploratores in Palæſtinam, hic duodecim Apoſtolos per orbem univerſum. Ille per virgam mira operatus eſt, hic mirabiliora per crucem.

A Ille dedit manna populo, hic corpus ſuum in Euchariſtia. Ille mortuus eſt in monte jubente Domino, hic in Calvaria factus eſt obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis, ut de his aliàs exterius commentarius Ammonij de Moſæ & Jeſu conſonantia inſcriptus, apud Nicephorum Eccleſ. hiſt. lib. 5. cap. 13.

Sed quid in iiſdem libris ſignificat Aaron, qui accipiens thuribulum iram Dei placavit, & objectu ſui ſtans inter vivos & mortuos, quaſi quandam mutus ruinam a populo avertit, niſi eumdem Chriſtum Sacerdotum Principem, qui ruinam mortis in mundo adſpiciens, occurrit à ſummo Cœlo, natuſque & mortuus ſtetit inter vivos & mortuos, odore ſuavitans ſacrificij ſui, iram Dei mitigans, ſuſpendit ignis *Aaron.*

B æterni ſupplicium?

Quin etiam totus liber Exodi Catechiſmus eſt quidam Religionis Chriſtianæ, in hunc librum vocarunt Ederus ſuper Exodum, & Caſtaneus Pictavienſis Epiſcopus ſuper Acta Apoſtolorum.

Percurre librum integrum. Prima capita exhibent ſervitutem & captivitatem populi Hebræi ſub jugo diuſſimo Pharaonis. Quid hoc aliud ſignificat quàm ſervitutem generis humani ſub dæmone? *Liber Exodi Catechiſmus eſt.*

Sequentia exhibent difficultatem maximam ad liberandum hunc populum, indurato toties corde Pharaonis ne liberum dimitteret. Quid hoc aliud niſi quod ſalvari non poterat humanum genus per quamcumque creaturam?

Cap. 12. immolato Agno Paſchali liberum fit po-

C pulo exire de Ægypto. Quid hoc aliud quàm quod Chriſto tanquam Agno immaculato in cruce immolato, ſolvitur captivitas humani generis & licèt cuicumque exire è tenebris Ægypti, id eſt, peccatorum?

Quid tranſitus per mare rubrum in quo Pharao cum Ægyptiis mergitur, quàm Baptiſmum denotat in quo peccata Originale & alia abſorbentur, in quo populus credidit Deo & Moyſi, id eſt Fideles illuminantur & Deo ſe obſtringunt? Quid in conſequentibus Capitulis, manna è cœlo decidens, niſi Euchariſtiam, quid lex promulgata moralia, cæremonialia & judicialia præcepta continens, præmiſſa præfatione ad cognoſcendum Legiſlatorem, *Ego ſum Dominus Deus tuus*, quid, inquam, iſta, niſi poſt legem fidei præcepta morum Sacramentorum

D & propria cujuſque officii proferunt.

Quid ſacrificia cruenta animalium in iiſdem libris tam diligenter exarata, niſi cruentum Chriſti ſacrificium exhibent? Benè Origenes Homil. 3. in Levit. omnis hoſtia quæ offertur habet aliquid formæ & ſimilitudinis Chriſti: in ipſum namque omnis hoſtia recapitulatur. Quid ſerpens æneus cujus aſpectu vulnerati a ſerpentibus ſanabantur, niſi illud quod dignatus eſt ore proprio Chriſtus edocere nos Joan. 3. *Sicut Moyſes exaltavit ſerpentem in deſerto, ſic exaltari oportet filium hominis, ut omnis qui credit in ipſum non pereat &c.* Etiam expreſſè ſermo eſt de Chriſto Deuteronomij c. 18. *Prophetam ſuſcitabo eis de medio fratrum ſuorum ſimilem tui, & ponam verba mea in ore ejus, loqueturque ad eos omnia quæ*

E *præcepero eis: qui autem verba ejus quæ loquetur in nomine meo audire noluerit, ego ultor exiſtam.* Quæ verba de Chriſto interpretatur D. Petrus Act. 3. Itemque D. Stephanus Act. 7. ut nullus ſuperſit locus dubitandi. Cur autem Chriſtus ſimilis dicatur Moyſi, jam abundè declaratum eſt: & patet iterum quod uterque fuerit Legiſlator; Moyſes legis veteris, Chriſtus legis novæ: uterque populum ſuum liberavit, Moyſes ex Ægypti ſervitute, Chriſtus ex ſervitute diaboli & vitiorum. Moyſes debellavit hoſtes Iſraël, Chriſtus hoſtes ſalutis noſtræ. Moyſes omnes quidem Iſraelitas ex Ægypto liberavit, non tamen omnes è ſervitute erepti in terram bonam *Terribile verba Chriſti non audire.*

introducti ſunt: Sic Chriſtus etſi omnes homines è ſervitute diaboli eripuerit, non tamen omnes in cœlum introducuntur; ſed ſuâ culpâ, ſicut accidit Iſraëlitis in quorum pluribus *non eſt beneplacitum Domino*, ut loquitur D. Paulus. Quare verè dixit Nathanaël Joan. 1. *quem ſcripſit Moyſes in lege*. & Chriſtus Joan. 5. *De me enim ille ſcripſit*. Nec defuit vindicta in eos qui Chriſto non crediderunt, cum civitas Jeroſolymitana per Romanos everſa in ultionem infidelitatis ipſius: nec deerit unquam cum uſque ad finem mundi, qui Chriſti præceptis & legibus non obaudiunt, pœnis ſubjacent æternis.

Porrò cum hæc ſatis perſpicua ſint, jure meritò Facultas Pariſienſis dum animadvertit in quaſdam propoſitiones imperitè adſertas ab Interprete Miſſalis in linguam Gallicam, hanc etiam caſtigavit quod Moyſes de Chriſto non eſſet locutus. Scripturæ enim evidenter id refragatur; quamvis ut probè monet Steuchus ad Deuteron. c. 6. perquirendum diligenter, ut ubi de Meſſia dicitur attentè cognoſcamus: ubi autem nihil ejuſmodi prædicitur non violentè trahamus. Fit enim ex hac cauſa, ut fœdiſſimis fabulis divinas litteras inficiamus, notatque concionantes, qui ſæpè divinas extorquent litteras, accidetque ut oculatis in nos Judæis ludibrio ſimus.

Ne verò citò prædictum Steuchum Hebraicæ linguæ & Græcæ callentiſſimum dimittamus ad c. 32. Deuteron. obſervat alia duo. 1. Quod ubi vulgata habet & receſſit à Deo, in Hebræo poni pro Deo nomen Jeſu, ſcilicet Jesbus. Ita dum ſcribitur, eaque eſt deductio relictis cabaliſticis ſuperſtitionibus. 2. Eſt quod in fine Cantici ubi habetur Laudate gentes: ſeptuaginta Exultate cœli, ſanguis ei eſt, & adorent eum omnes Angeli Dei. Et fortè is locus eſt qui citatur in Epiſtola ad Hebræos. Quid quam facilè ſit Chriſto adaptare, quis non videat?

Dicet aliquis iſtas ſimilitudines ingenij arte confictas eſſe?

Dicat hoc Judæus aut paganus, Chriſtianus certè non poterit, quin illi cervicem premat Apoſtolica authoritas 1. Cor. 10. *Omnia in figura contingebant illis.*

Quid in libris hiſtoricis continetur?

II. PARS LIBRORVM VETERIS TESTAMENTI.

Geſta Dei circa populum Iſraël ex quo Chriſtum Redemptorem mundi oriri volebat.

1. In libro Joſue Deus introducit mirabiliter populum Iſraël in Paleſtinam ſeu terram quam promiſerat, excluſis ab ea ferè omnibus colonis antiquis, niſi quod aliquos voluit remanere, ut per eos populus exerceretur ac puniretur, ſi legem non ſervaret per capita 24.

2. In libro Judicum Deus varios ſuſcitat Judices ſeu Duces 12. qui per intervalla cùm populus Iſraël in afflictione converteretur, ac Dei opem efflagitaret, eum ab hoſtibus mirabiliter liberaret, uſque ad regum tempora: ut ex libro iſto pateat è vera religione retenta, reipublicæ bonum ſtatum pendere, ex ea neglecta fœdum ejus exitum ſequi.

3. In libro Ruth hiſtoria proponitur ad tempora Judicum pertinens de extera & paupercula muliere Moabitide quæ aſſumpta eſt in uxorem à Boos atavo Regis David, ut exhinc pateret genealogia David & Jeſu Chriſti.

4. In primo, ſecundo & parte tertij libri Regum Deus mutato regimine populi Iſraël pro ejus voto ac deſiderio in regimen Monarchicum varios Reges ei præficit quorum narrantur acta. Reliqua vero parte libri tertij, ac toto libro quarto Deus ſenſim populum ingratum ac idolorum cultui obſtinatè deditum de regno deturbat, debellarique, capi, ac in captivitatem transferri per Aſſyrios & Chaldæos ſatagit.

5. In libris Paralipomenon exhibita in primis capitibus genealogia totius penè humani generis ac maximè populi Judaici, per reliqua capita repetuntur geſta regum ac multa ſupplentur, quæ relicta & omiſſa fuerant, unde nomen Paralipomenon, id eſt, relictorum ſortiuntur, in 4. libris Regum.

6. In libris Eſdræ & Nehemiæ populus Iſraël libertate donatur ſub Regibus Aſſyriorum Cyro & Dario, ferè quingentis ac quinquaginta annis ante Incarnationem.

7. In libris Tobiæ, Judith & Æſter proponuntur Hiſtoriæ quorumdam virorum piorum ac mulierum ſanctarum, quibus innoteſcit Deum ſuis adeſſe in calamitatibus, ut bono animo ſint qui & quæ in eum ſperant.

8. In duobus libris Machabæorum ultima bella Judæorum deſcribuntur ante Chriſti adventum: in quo tempore cum gentem illam ex quo producturus erat Meſſias mundi Salvator, Sathan omnino perdere ac abolere procuraret, potentiſſimorum Aſiæ Regum armis in eos converſis, non ſine divina ope per varios Duces evaſerunt. Unde liber primus Machabæorum conſtat capitibus ſexdecim. 1. & 2. Capitibus continetur liberatio populi ſub Matathia.

3. 4. 5. 6. 7. Liberatio populi ſub Juda.

9. 10. 11. 12. Liberatio populi ſub Jonata.

13. 14. 15. 16. Liberatio populi ſub Simone.

Scitè autem animadvertit D. Thomas in præfatione ſua ſuper libros Machabæorum, in iſto libro nova bella deſcribi juxta illud Judicum 5. *Nova bella elegit ſibi Dominus*. Quod patere aſſerit ex tribus diſcriminibus inter antiqua bella & hæc quæ hîc deſcribuntur.

Nova bella Machabæorum.

1. Enim antiquitus pugnabant ut ſibi adquirerent novas terras in quibus inhabitarent. Hic autem Judæi pugnant pro conſervatione templi & cultus divini obſervatione.

2. Antiquitus pugnabant in pœnam & punitionem criminum, hic autem pugnant ad vitandam legis tranſgreſſionem & idololatriam.

3. Antiquitus pugnabant ad propulſandam & vindicandam injuriam ſibi illatam, hic eo fine ne recipiant injuriam.

An in his Libris Hiſtoricis aliquid ad prænuntiationem Chriſti pertinens?

OMninò, nam Joſue, qui & Jeſus Nave appellatur, Dux populi, ſucceſſor Moyſi in ſemetipſo Dominum Jeſum & vocabulo oſtendit & facto. Qui quod Moyſes non egit, ipſe peregit, poſt legem veniens quæ nihil ad perfectum adducebat. Introduxit Joſue populum Iſraël in terram promiſſionis fluentem lacte & melle, introduxit homines Chriſtus Dominus in cœlum quod per peccatum Adæ clauſum fuerat. Ut Joſue urbem Jericho deſtruxit, dum per ſeptem dies, ferentes Arcam Iſraëli æ æneis tubis canentibus eam circumeunt: ſic in hoc tempore quod ſeptem dierum ſpatio circumvolvitur, dum clangunt tubæ prædicationum Verbi Divini, corruunt muri infidelitatis & ſuperbiæ hujus ſæculi, & unica domus Raab quæ denotat unicam Eccleſiam, ſalvatur, qui extra eam ſunt pereunt, dum per feneſtram ſuam coccum mittit, quo deſignatur ſanguinis Chriſti confeſſio ad ſalutem. Ut Joſue pugnans in Gabaon ſtare fecit Solem & Lunam donec delerentur ejus inimici: ſic Jeſu pugnante in Calvaria contra ſalutis noſtræ hoſtes, ſtare facit Solem & Lunam. Ut Joſue ejectis gentibus ſorte diviſit populis terram repromiſſionis: ſic Chriſtus ejectis ſpiritibus malignis dona cœleſtia unicuique diviſit.

Ioſue.

In libris Judicum qui totidem fuerunt ſalvantes Iſraël, non minus Chriſtus ſplendet in Gedeon, qui cum trecentis militibus contra & hoſtes armatis tubis, lampadibus lagenis pugnavit. Hi ſunt Martyres qui ſonuerunt tubis dum prædicant: confregerunt lagenas, dum frangerunt in paſſione ſua corpora

Gedeon.

corpora hoſtium gladiis opponunt : reſplenduerunt lampadibus dum poſt ſolutionem corporum miraculis coruſcarunt. Moxque hoſtes in fugam verſi ſunt : quia dum mortuorum martyrum corpora miraculis coruſcare conſpiciunt, luce veritatis fracti quod impugnarunt crediderunt. Tuncque talia acta ſunt quæ quantò magis uſum pugnandi tranſeunt, tantò ampliùs à myſterio prophetandi non recedunt, ait Iſidorus cap. 5. enarrationis in Joſue.

Jephte. Fulget Chriſtus in Jephte, qui à facie fratrum ſuorum Judæorum abſcedens in gentibus principatum accepit, qui quaſi filiam carnem ſuam pro ſalute Iſraelis Domino obtulit. Juraſſe enim patri ac voviſſe unigenitum legimus Pſal. 131. *Sicut juravit Domino votum vovit Deo Iacob* Ait idem Iſidorus cap. 7.

Samſon. Typus quoque Chriſti eſt Samſon Nazaræus cujus nativitas ab Angelo nuntiatur. Qui Leonem interfecit in cujus ore demortui favum mellis invenit, ſicut Chriſtus mortem in qua favum reſurrectionis reperit. Qui occidit plures moriens quam vivens, ſicut Chriſtus plures poſt mortem ab infidelitate convertit, quàm dum viveret.

Quamplura alia in libris Judicum? quid enim *Jahel.* mulier Zahel tempora Siſaræ ligno transfigens, niſi fides Eccleſiæ Cruce Chriſti regna diaboli perimens? quid vellus compluitum areâ ſiccâ, & poſtea completa area ſicco vellere; niſi primo una gens Hebræorum habens occultè in ſanctis myſterium Dei quod eſt Chriſtus : nunc autem totus orbis id habet, illa vacuata eſt, ait Divus Auguſtinus lib. 12. contra Fauſtum, cap. 32.

Iſti Judices, ut obſervat Rupertus *de victoria verbi* Dei l. 4. c. 6. ſacra Scriptura nuncupat Salvatores qui à Deo dabantur ad clamorem populi qui eos deſiderabat, nam Jud. 3. *Clamaverunt ad Dominum cùm tribularentur & ſuſcitavit eis Salvatorem Othoniel.* Item & poſtea, *clamaverunt ad Dominum & ſuſcitavit eis Salvatorem vocabulo Aiud*, nam quid clamabant ad Dominum, niſi ut Salvator qui mittendus erat jam veniret? verbi gratiâ ut diceret quiſque illorum illud Moyſi : *Obſecro Domine, mitte quem miſſurus es*, *Exodi 4.* Sed quia tempus illius adventûs nondum erat, illi qui interim mittebantur, ut liberarent populum temporaliter rectè ſic dici merebantur, quia erant unici & veri Salvatoris Vicarii. Salvatio per illos duplici modo, videlicet judicando & præliando adminiſtrabatur. Judicando quippe populum ab idolorum ſervitute cohibebant, præliando ipſi in fronte gradientes, de hoſtibus quibus ſervierant fortiter vindicabant. Erant ergo in diſciplina judices, in prælio duces, in utroque Salvatores, ſacramenta, victoriaſque Salvatoris æterni geſtis præclaris & victoriis myſticis præſignantes.

Samuel. In libris Regum commutatum Sacerdotium in Samuëlem reprobato Heli, & commutatum Regnum in David reprobato Saüle clamat prænuntiari novum Sacerdotium novumque Regnum in Chriſto, ait ibidem D. Auguſt. c. 33.

Arca capta a Philiſthæis propheticè denotat teſtamentum Dei tranſiturum ad gentes : quando autem nuntiatum eſt Heli Sacerdoti captam fuiſſe Arcam Domini, cecidit de ſella & mortuus eſt, in ſignum quod tranſeunte teſtamento Domini ad gentes, perit atque interiit Sacerdotium Judæorum Pontificeſque Judæorum ſedem habent vacuam.

David. David inter omnes manifeſtior Chriſti figura extitit, ut propterea dictus ſit Chriſtus filius David, non Noë, non Jacob aut alterius ita dilectus fuit Deo, ut de ipſo diceret; *Inveni David ſecundùm cor meum.* Similiter dicit de Chriſto Deus Pater Matth. 17. *Hic eſt Filius meus dilectus in quo mihi bene complacui.* Saül Rex ex invidia perſequebatur David, quod magis amaretur : Sic Phariſæi & Scribæ Chriſtum ex invidia impetebant quod eſſet in majori quadam æſtimatione apud populum. Ad Davidem confugerunt omnes amaro corde dum eſſet in ſpelunca Odollam, uſque ad quadraginta : at quam plures in afflictione ſua ad Chriſtum accurrunt Matth. 11. *Venite ad me omnes, ait, qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos* &c.

Salomon. Salomon templum ædificat ita ut & malleus & ſecuris & omne ferramentum non audiretur : & Chriſtus domum Deo in cæleſtibus ædificat ex hominibus ſanctis, nec ullus ibi malleus diſciplinæ reſonat, quia dolati atque perfecti illic lapides ducuntur : ideo enim foris hic tundimur, ut illic ſine reprehenſione inveniamur. Locutus eſt autem Salomon tria millia parabolas & fuerunt ejus carmina quinque millia. Quantò excellentior Chriſti ſapientia, quam ab ultimis mundi partibus excitata audit Eccleſia.

Elias. Elias plura gerit Chriſti lineamenta, ut quaſi viva & aſpirans ejus imago videri poſſit : ſicut enim Elias a Judæis perſecutionem paſſus eſt, ſic Chriſtus à Judæis contemptus. Elias reliquit gentem ſuam, & Chriſtus deſeruit Synagogam. Elias abiit in deſertum & Chriſtus venit in mundum. Elias in deſerto corvis miniſtrantibus paſcebatur, & Chriſtus in deſerto mundi hujus fide gentium reficitur. Ille oravit in Monte Carmeli, hic in Mōte Oliveti, ut in cordibus humanis gratia Dei deſcenderet, ſicut pluvia in terram venerat ad preces Eliæ. Ille in fame paſcitur a Sareptana, hic à Martha & Magdalena, quorum nihilominus fratrem permittit mori, & è mortuis excitat, ſicut Elias filium Sareptanæ. Ille jejunat in deſerto quadraginta diebus, hic totidem. Ille aſcendit in cœlum cum triumpho curtus ignei & equorum igneorum. hic etiam aſcendit in cœlum, Angelis pompam deducentibus, donec veniat ſicut alter Elias contra Antichriſtum pugnaturus. Ille abiens in cœlum pallium quo induebatur reliquit, hic corpus ſuum quo quaſi veſtimēto induta erat occulta ejus divinitas. Sed & uterque Virgo, uterque in depravatiſſimo populo Propheta magnus, uterque zelo pro gloria Dei incenſus. Uterque diſcipulos poſt ſe reliquit, Elias Prophetas ac religioſos ejus Philoſophiam profitentes, Chriſtus vero Apoſtolos ac Chriſtianos.

Eliſæus. Sed quid inſuper Eliſæus, cui pueri inſultantes & clamantes, *calve*, *calve*, à beſtiis comeduntur, niſi Chriſtus quem in Calvaria deridentes invaſi à dæmonibus pereunt? quid lignum ferro in aquam immerſo redditum, niſi Corpus Chriſti ejus ſpiritui qui in inferni profunda deſcenderat reſtitutum per reſurrectionem? denique hi libri pleni ſunt myſteriis Chriſti.

Nec myſterio vacat in Babyloniam Judæorum tranſmigratio, ſicut & eorum reditus poſt 70. annos & templi reædificatio, ut eſt in libris Eſdræ. Nam & per ea deſignatur tranſitus virorum Apoſtolicorum ad gentes illuminandas & reditus quandoque futurus ad cœleſtem Jeruſalem per Jeſum Chriſtum, cujus figuram gerebat Pontifex Jeſus, cujus tempore ſoluta eſt captivitas.

Tobias. Tobiæ porro liber in Angelo Raphaele, qui tam opportunè juniorem Tobiam deducit, a monſtro liberavit, & omnibus bonis locupletavit, Chriſti ſpeciem exhibet qui iſta omnia multò abundantiùs ſuppeditavit, & tandem ad eum à quo miſſus fuerat rediit, Joan. 16. *Ego exivi à Patre & veni in mundum, iterum relinquo mundum.*

Eſther. In libro Eſter convivium Regis Aſſueri, convivij Euchariſtici a Chriſto Rege præparati ſymbolum eſt. Extenſio virgæ aureæ in ſignum clementiæ ſignificat cum eis miſericorditer ſe agere, quos Paſſionis & Crucis reddit participes. Sicut Regina Eſter quæ populum ſuum liberavit a crudelitate Aman & à morte umbra eſt virginea, Matris Chriſti potentiſſimum ſuffragium denotans, ſed & ejus immunitatem a peccato originali, cum pro ea lex mortis lata non fuerit ſicut nec pro Regina Eſter.

Judith. In libro Judith adumbratur Chriſti Eccleſia quæ

Holophernem ejuſque copias dæmonem & hæreticos profligat, eique lætabunda gratias agit.

Machabæi. Libri quoque Machabæorum in quibus ultima bella Iſraëlitarum deſcribuntur, in quibus tam fortiter & generosè ſe geſſerunt, adumbrant futurorum martyrum certamina, maximè eorum qui in finibus ſæculorum cùm proximè imminebit adventus Chriſti ad Judicium adversùs Antichriſtum impioſque ejus ſatellites toto corde & totis viribus dimicabunt. Sicque patet libros omnes Hiſtoriarum Sacrarum Chriſtum ſapere, docere, prænuntiare.

Liber Iob. *Nunquid liber Iob inter hiſtoriales libros reponitur?*

Omnino cùm non fictam & comicam, ſed veram & meram contineat narrationem calamitatum Job, ac diſputationum illius cum amicis: ſicut & reſtitutionis in priſtinum honoris & fœlicitatis gradum etiam cum augmento: cujus hiſtoriæ author exiſtimatur ab Origene lib. 1. in Job. Moyſes, qui hiſtoriam hanc conſcripſit ad conſolationem filiorum Iſrael cùm in Ægypto affligerentur, ut exemplo tam conſtantis viri in terra gentium habitantis anguſtias & calamitates hujus vitæ fortiori mente tolerarent. Blandè, inquit Origenes, & benignè ac placidè loquens ad eos ac dicens: Conſtantes eſtote filij Iſrael, animæquiores eſtote poſteritas Abrahæ, ſuſtinete dolores, ſufferte hæc mala, quia & olim erat quidam homo in regione Auſitide cui nomen erat Job, hic cùm eſſet juſtus & verax & ſine querela, ingentes ſuſtinuit dolores, amara ſuſtinuit tormenta propter zelum adverſarij, &c. Attamen libri hujus præſtantia meretur ut non in C turba aliorum proponatur.

Quod eſt argumentum libri Iob?

Exhibitio exempli patientiæ ad ferendas quaſcumque paſſiones & afflictiones hujus vitæ cum animo conſtanti & ſemper bene affecto erga Deum: ſicut fuit Job vir ſanctus ſedens in ſterquilinio ſicut Rex miſerorum in throno miſeriæ.

Quomodo dividitur liber iſte?

Poteſt dividi in duas partes principales, quarum prima continet tria genera certaminum. *3. certamina Iob.* Primum contra demonium à quo percutitur ulcere peſſimo & omnibus poſſeſſionibus ſpoliatur: ſecundum contra propriam uxorem quæ illum à laude Dei avertere conatur, & hæc continentur in duobus primis capitibus. Tertium eſt contra homines qui ſe amicos illius oſtentabant. Quod D continetur triginta quinque capitibus a cap. tertio ad trigeſimum octavum.

Secunda pars principalis continet coronam & præmium Job tanquam Atletæ fortiſſimi à cap. triceſimo-octavo ad 41. in quibus Deus defenſionem Job ſuſcipit, & poſt aliquot ſermones eum ad ſtatum duplò fœliciorem quàm anteà evehit reddens ei omnia duplicia.

Duo prima certamina ſatis nota ſunt ex lectione, tertium explicat paulò accuratius.

Tertium illud certamen diſputationem celeberrimam continet inter Job & ejus amicos Eliphas, Balda, & Sophar, quibus ſe junxit juvenis quidam Eliu nomine.

Quæ fuit materia iſtius diſputationis?

Diſputatio Iob. Quod Job doloribus multis excruciatus deflens voce E lugubri calamitates ſuas dixiſſet ſe innocentem & ſine peccato percuſſum eſſe, nec tam gravia crimina perpetraſſe ut ſecundùm curſum ordinarium providentiæ Divinæ, tam graviter vexari debuerit. Sic enim Job loquitur in fine capitis tertij, *Nonne ſilui, nonne quievi, nonne diſſimulavi, & venit ſuper me indignatio* quaſi diceret, nec verbo quemquam offendi ſilentium ſervans, pacificè & quietè cum omnibus converſatus neminem lædens opere, quin etiam corde non peccavi diſſimulans injurias mihi irrogatas, & tamen indignatio Dei ſuper me effuſa eſt, quaſi ſuper ſceleratiſſimum hominem. Hoc autem illius dictum refutare conantur amici illi ac conſolatores onerosi, ut eos vocat, ex eo

A quod ſtante Dei providentia calamitates hujus vitæ nunquam non contingunt niſi in vindictam & punitionem peccatorum: quare inferunt ipſum gravia aliquot ſcelera commiſiſſe qui tam graviter affligatur, & debere pœnitentiam agere ac ad Deum converti, ſanctoſque interceſſores invocare ut a tanto malo liberetur. Sic Eliphas cap. 4. *Recordare obſecro te quis unquam innocens perijt, aut quando recti deleti ſunt, &c.*

Quid ad hæc Iob reſpondet?

Reſpondet cap. 6. *Utinam appenderentur peccata mea quibus iram merui, & calamitas quam patior in ſtatera, ſicut arena maris hæc gravior appareret, &c.* Contendens ſe, etſi aliqua leviora juventutis peccata admiſerit, minimè tamen graviora illa ob quæ Deus ſolet aliquando punire homines inſigni aliquâ pœnâ in B eos immiſsâ. Interim graviſſimè deflet ſuam calamitatem verbis ad luctum compoſitis. Nunc mira de Dei infinita magnitudine ſtupendiſque ejus operibus effatur, ut probet ſe minimè mentem ab eo averſam gerere inter tot adverſa. Etſi boni in hac vita concutiántur, ſpem illis eſſe pro futura vita, ſicut impios proſperitate fœlices in hoc ſæculo, in altero mulctabit. Atque in hiſce contentionibus excurrit liber ille Job à cap. 3. ad cap. 38. ipſo ad omnia objecta reſpondente, excepto ultimo Elio juvene inflato & inſolente, qui à cap. 32. ad cap. 37. improperat peccata Jobo, qui cùm audiret eum patientiſſimè, ipſemet Deus pro Job reſpondet ac totam diſputationem terminat, vocem intelligibilem de nubis denſitate emittens, ſicut in monte Sinai dans Moyſi præcepta ſua Exodi 20. Hoc eſt C quod exhibetur cap. 32. *Reſpondens autem Dominus Iob de turbine dixit: Quis eſt iſte involvens ſententias ſermonibus imperitis, &c.* Propter verba contumelioſa quæ in Job dixerat. Ac poſt aliquam paternam increpationem contra ipſum Job qui in modo loquendi exceſſerat tantiſper & ſcandali cauſa eſſe poterat, tum cùm diceret ſe velle diſputare cum Deo, tum cum nimium extolleret ſuam juſtitiam, quod non tam decet homines pios, ipſum ad priſtinum ſtatum fœlicitatis reſtituit.

Quomodo dicitur cap. 41. Et addidit Dominus quæcunque fuerant Iob duplicia, cùm plures filios & filias non habuerit quàm antea?

Duplicia Iob. Reſpondetur priores ſeptem filios ac priores tres filias ſemper manſiſſe quoad animas immortales, ac ſic natis aliis ſeptem filiis ac filiabus, non obſtaret D quidquam, quin etiam duplicia habuerit in filiis & filiabus.

Nunquid graviſſimè peccavit Iob maledicendo?

Peccatum maledictionis menſurari debet ex gravitate mali, quod quiſpiam alicui imprecatur: at Job rei quæ non erat maledicebat, & quæ detrimenti alicujus vix erat ſuſceptiva.

Eſtne liber Iob utilis ad docendum Chriſtum?

Iob figurâ Chriſti. Job afflictum & percuſſum plaga multiplici, & ex ea tandem liberatum & ad priſtinam imò & ampliorem fœlicitatem reſtitutum figuram fuiſſe Chriſti patientis, & ex morte ad vitam reſurgentis, communis eſt Patrum ſententia, ut D. Gregorij in Præfatione c. 6. Philippi Preſbyteri in caput Job 13. & aliorum, ut Job loquendo & patiendo Chriſtum Dominum ex- E preſſerit ac de eo prophetaverit, nec difficile ſit Chriſtum in Job invenire, ſi tantiſper Lector attentum ſe reddiderit in ejus volumine percurrendo. Univerſum enim Chriſti myſterium ſparſum hic illic in eo continetur, ait Polychronius in catena Græcorum Patrum in Job in proœmio.

Hoc luculenter aſſerit & multis comprobat Caſtaneus Pictavorum Epiſcopus exercitationibus ſuis in Job, à quibus hoc caput inchoare viſum eſt; ſic enim capite 1. *Vir erat in terra Hus nomine Iob.* Eminet ipſo in aureoli hujuſce ac planè ſententioſi voluminis lumine Jobi & Salvatoris ſingularis convenientia, à permultis ſolertiſſimè, non tamen ex hoc capite decantata. *Iob* enim qui dolens & gemens, ſicut *Hus* ſe-

ſtinans, lignum & fixus exponitur, virum dolorum Chriſtum retere Dominum, qui nunquam ridere, ſed interdum flere viſus eſt, graduque feſtino, ut reapſe priſcum illud Davidis prænuntij verbum *exultavit ut gigas ad currendam viam*, comprobaret, in Salutiferum Crucis ſtipitem cui affigendus erat, advolavit.

Porro *nati ſunt ei ſeptem filij & tres filiæ*, & fuit ei *familia multa nimis* Quibus ait deſignari ſeptem Evangelicæ legis ſacramenta è lateris vulnere prodeuntia, nec non tres Domini circa paupertatem, caſtimoniam & obedientiam ſuaſiones. Unde innumerabilis ei variarum gentium ac cœtuum familia quæ in mundi finem perfectura ac duratura eſt.

Denique quemadmodum Job ſedentem in ſterquilinio tres amici, iidemque ut ex Tobiæ 2. liquet, Reges conſolari conati ſunt, ita tres Magi Regum titulo ab antiquioribus Patribus decorati, Salvatorem adhuc in natali ſtabulo, haud longè forſan à ſubſtraminis humo jacentem, cujus ærumnæ Jobi angores longè erant ſuperaturæ, cum muneribus velut ſolandum adeunt.

Atque hæc initio exercitationum ſuarum adnotat, quibus multa addit ſingularia in progreſſu. Indicaſſe nobis ſatis ſit, ſicut ea quæ Pineda ad noſtrum ſcopum colligit cap. 6. Præfationis in Job. Rex Regum, inquit Chriſtus, Rex quoque ac Rex Regum Job, magnus inter omnes Orientales, & Chriſtus cujus oriens nomen eſt Princeps eſt ac caput omnium orientalium ac illuminatorum a Deo *Qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*. Apoc. 6. Joan. 1.

Dicit Job de ſeipſo cap. 29. *Qui me audiebant expectabant ſententiam, & intenti tacebant ad conſilium meum.* Et de Chriſto teſtatur Evangelium Luc. 8. *Quod ſequebantur eum turbæ & de civitatibus properarent ad eum.* Scilicet nunquam ſic hominem loquentem audierant.

Dicit iterum Job de ſeipſo *oculus fui cæco, pes claudo, &c.* Cùm eſſet in afflictos omnes beneficus: ac ſic Chriſtus Pater erat pauperum *qui pertranſiit benefaciendo.* Act. 1.

Non comedi, inquit Job, *buccellam meam ſolus.* & cap. 31. Peregrinos ad epulas ſuas vocabat. Sic Chriſtus ſæpe multitudinem pavit ſequentium ſe, & Paſcha cum Apoſtolis manducavit.

Cap. 31. *Si non dixerunt viri tabernaculi mei*, inquit Job cap. 31. *Quis det de carnibus ejus ut ſaturemur?* Atqui hoc ipſum eſt deſiderium manducandi paſcha & ſatiandi ſe carne ejus in Sacramento Eucharistiæ, ob amorem in illum ferventiſſimum.

Tres amici Job conticuerunt ejus dolorem percipientes ac cum eo in terra ſederunt cap. 2. Sic tres Apoſtoli agoniæ illius ſocij in horto Gethſemani. *Erant enim oculi eorum gravati præ triſtitia.* Marci 13.

Permittitur Job poteſtati ſathanæ ut eum percutiat, & Chriſtus poteſtati ejuſdem. Unde illud Luc. 22. *Hæc eſt hora veſtra & poteſtas tenebrarum.*

Amici Job eum non agnoſcebant & de Chriſto ſcribitur Iſaiæ 58. *vidimus eum, & non erat aſpectus.*

Job irriſus eſt à familiaribus ſuis cap. 30. *In eorum canticum verſus ſum & factus ſum eis in proverbium.* Non diſſimilis Chriſtus quem irridebant in cruce *blaſphemantes & moventes capita ſua.* Matth. 27.

Quæ prius, inquit Job cap. 6. *Nolebat tangere anima mea, nunc præ anguſtia cibi mei ſunt.* Et Chriſtus in cruce felle & aceto potatus eſt.

Dicit Job cap. 16. *Conſcidit me vulnere ſuper vulnus*: atque hoc ipſum Chriſto adaptari poteſt, cùm poſt tot vulnera lancea latus ejus aperuit.

Offert Job ſacrificium pro amicis, de quo dicit Deus, *faciem ejus ſuſcipiam ut non imputetur vobis ſtultitia* cap. 42.

Sic Pater æternus reſpexit in faciem Chriſti ſeipſum hoſtiam offerentis pro peccatoribus omnibus.

A Tandem Job reſtitutus priſtinæ incolumitati ac fortunæ, colitur ab omnibus ſuis qui prius eum noverant, cap. 42.

Iidem Chriſtus poſt reſurrectionem ſuam à diſcipulis agnoſcitur & adoratur Marci 16.

Unum deſiderari poſſet ut Job Chriſti patientis perfecta eſſet imago, ſi nimirum reipsâ inter cruciatus mortem obiiſſet: ſed ad hoc ſufficit quod lethalia vulnera Job perpeſſus ſit, & voluntate ſe morti obtulerit, quemadmodum Iſaac qui perfecta Chriſti in cruce immolati figura eſſe non deſivit, quamvis reipsâ mortem non ſubierit.

Qui ſunt libri Sapientiales dicti?

III. Pars librorum veteris Teſtamenti.

Quinque libri, qui attribuuntur Salomoni, qui quoniam a Deo poſtulavit & impetravit ſapientiam di-
B ctus eſt ſapiens, ſunt autem illi libri Proverbia, Eccleſiaſtes, Canticum Canticorum, Sapientiæ liber, & Eccleſiaſticus.

An Author quinque iſtorum librorum Salomon?

Author eſt principalis quoniam vel ab ipſo ſcripti ſunt, ut liber Proverbiorum majori ex parte, Eccleſiaſtes & Canticum, vel ex ejus ſententiis collecti ſunt, ut liber ſapientiæ qui exiſtimatur vulgò à Philone Judæorum diſertiſſimo ex ſententiis Salomonis conſcriptus, & liber Eccleſiaſtici, cujus Author & collector ex iiſdem Salomonis dictis habetur Jeſus filius Syrach tempore Simonis filii Oniæ. Unde nec repoſiti ſunt in priore catalogo librorum Canonicorum apud Judæos tempore Eſdræ contecto, quod nondum in lucem emiſſi fuiſſent.

Quare liber Proverbiorum ita dictus?

C Quod conſtet ex ſententiis quibuſdam obſcurioribus quibus aliud ſignificatur quam quod in cortice literæ appareat, ut cum dicit cap. 1. *Fruſtra autem jacitur rete ante oculos pennatorum*, volens ſignificare fruſtra malignos proponere deceptionem ſapientibus, qui ſunt oculati ad videndum ſequens malum & per virtutem alas habent ad illud effugiendum. Proverbium enim ſignificat quandam ſententiam obſcurius dictam, ut cùm dicitur Joan. 16. *Ecce jam palam loqueris & proverbium nullum dicis.*

Nunquid etiam appellatur liber iſte parabolæ in principio ipſo libri, cur ita?

Parabola verbum Græcum eſt à *para* quod eſt juxta, & *bole* ſeu Βολὴ quod eſt ſententia, quod parabola non accipiatur directè ſecundùm verba prolata, ſed juxta,
D propter aliud ſignificatum verbis ipſis correſpondens & ab iis non omnino extraneum, ut cùm per rete intelligitur deceptio, & per pennatorum oculos intelligitur ſapientia hominum virtute præditorum, cùm hæc ſimilitudinis propinquitatem inter ſe habeant.

Quid proponit liber Proverbiorum?

Varia monita ac præcepta quæ ſapientem decent, & ſapientem hominem reddunt. Sicut dicitur in primo capite, *Parabolæ Salomonis filij David Regis Iſrael ad ſciendam ſapientiam & diſciplinam, ad intelligenda verba prudentiæ, & ſuſcipiendam eruditionem doctrinæ, juſtitiam, judicium & æquitatem.*

Quomodo dividitur?

In tres partes ſecundùm triplicem collectionem; Pars 1. a cap. 1. ad 10. excluſivè. Pars 2. a cap. 10. quod
E ita incipit, *Parabolæ Salomonis, filius ſapiens lætificat patrem, &c.* ad cap. 25. excluſivè. Pars 3. à cap. 25. quod ita incipit. *Hæ quoque parabolæ Salomonis quas tranſtulerunt viri Ezechiæ Regis Iuda: gloria Dei eſt celare verbum*, quod tempore Ezechiæ cùm floreret pietas & ſtudium librorum ſacrorum de ejus Regis mandato viri illi aſſiſtentes, plures Salomonis ſententias addiderunt duabus prioribus collectionibus, ad quas de cedulis variis in quibus ſcriptæ inveniebantur illas tranſtulerunt, & hæc pars durat ad cap. 31. quod eſt ultimum.

Quid docet circa Chriſtum liber Proverbiorum?

Abbas Rupertus, cui multa ex divino Spiritu creduntur revelata in Scripturarum SS. interpretatione, do- Rupertus.

Salomon docet fidem, ſpem, & charitatem erga Chriſtum.

cet Salomonem ſecundùm tres virtutes Theologicas fidem, ſpem & charitatem tres libros compoſuiſſe Proverbia, Eccleſiaſtem & Cantica Canticorum, ut in illis iſtas virtutes doceret, in libro Proverbiorum fidem, ſcilicet erga Chriſtum: in libro Eccleſiaſtes ſpem, in libro Cantici Canticorum charitatem. Scilicet vetus Adam a charitate, ſpe & fide excidens, ſe & poſteritatem ſuam defraudavit, & longe fecit a ſimilitudine beatæ Trinitatis. Ex èconttra novus Adam, reciprocis gradibus per fidem & ſpem & charitatem nos reformavit ad eandem ſimilitudinem Dei, & omnis ſcriptura divinitùs inſpirata ad hoc intendit, maximè autem ſive manifeſtiùs tres illi libri. ita l. 6. de Proceſſione Spiritus Sancti c. 19.

Præparatio ad fidem.

Id autem oſtendit in Proverbiis quoad fidem. Primus eſt actus, inquit, in parabolis mundare animam per doctrinam moralitatis, quatenus accipere poſſit myſterium fidei ſic incipiendo, *Fili mi ſi te lactaverint peccatores, ne acquieſcas eis*, &c. Quia ergo non eſt locus apertus fidei, niſi priùs vaſa munda ſint ab amore ſæculi, ab avaritia cæteriſque vitiis criminoſis, maximè a prudentia carnis, pulchrè ab hujuſmodi prius revocat filium quem vocare vult ad intellectum fidei, eandem ſapientiam ſæculi clamans eſſe fugiendam. *Favus diſtillans labia meretricis, nitidius oleo guttur ejus*, Unde in ſeptem primis capitibus præparat animam ad ſuſcipiendam fidem Chriſti, diſſuadendo à meretrice & procaci muliere, quæ eſt hæreſis ac ſæculi ſapientia.

Cap. 8. proponit Chriſtum iiſdem ferè verbis quibus D. Joannes Evangeliſta de Verbo loquitur. *Audite quia de rebus magnis loquutura ſum. Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum* &c. paululum voces ſeu nomina differunt, ſed eædem ſunt. Hic ſapientia, illic verbum, hic *initium viarum*, illic *principium*. Hic ego ſapientia *concepta eram*, illic non factum eſt, ſed *erat Verbum*, ait Evangeliſta. Hic *cum eo eram*, inquit, *cuncta componens*, illic dictum eſt *Verbum caro factum eſt, omnia per ipſum facta ſunt*. Hic taliter dictum eſt, *Sapientia ædificavit ſibi domum*, illic dictum eſt *Verbum caro factum*, & ipſam carnem Verbum incarnatum ſuum nominat templum. Hic taliter dictum eſt: *Excidit columnas ſeptem*, illic certum eſt in templo corporis Dominici habitare ſeptem Spiritus. Hic taliter dictum eſt: *Immolavit victimas ſuas miſcuit vinum & propoſuit menſam*, illic taliter factum eſt ſicut experti ſumus & experiuntur omnes, quod proprium corpus ſuum tradidit in mortem, & in eo commemorationem mortis ejuſdem quotidie proponit nobis panem & vinum corpus & ſanguinem ſuum.

Conflictus inter bonos & malos.

Quæ autem ſequuntur in eodem libro oſtendunt conflictum inter bonos qui Chriſto adhærent, & malos qui ejus fidem reſpuunt, ſecundùm quod ipſa incarnata Sapientia dixit: *Non veni pacem mittere, ſed gladium*. atque illorum quidem in initio Sapientia mater conſtituitur, horum verò ſtultitia. Fines verò quàm diverſi utriuſque filiorum ſeries libri per antiteta declamare intendit.

Eccleſia fortis mulier.

In ultimo capite deſcribitur Eccleſia Chriſti in qua confidit revelans ei ſecreta ſua ſub typo mulieris fortis, cujus etiam dicitur *Vir nobilis quando ſederit cum ſenatoribus terræ*, Chriſtus nempe in judicio ultimo cum Apoſtolis omnium Judex. Sic mirabiliter fidem in Chriſtum prædicat totus hic liber.

Quid de Chriſto liber Eccleſiaſtes?

Spes in Chriſto.

Spem in Chriſto Deo habendam docet hic liber, dum in cunctis rebus vanitatem eſſe oſtendit, ſic exordiens, *Vanitas vanitatũ dicit Eccleſiaſtes & omnia vanitas. Quid habet ampliùs homo de univerſo labore ſuo qui laborat ſub ſole?* ſub auditur, niſi vanitatem, quod pluries repetit, ut judicet homo rationalis in nulla re hujuſce mundi cujus figura præterit ponendam eſſe ſpem, ſed in eo qui cuncta adducet in judicium; quod enim ait: *Generatio præterit, generatio advenit, terra autem in æternum ſtat.* idem eſt ac ſi apertè diceret, homines cupidos fruſtra conari ſibi ſubjugare terram, agrum agro copulando, contentione horribili uſque ad effuſionem multi ſanguinis, quia terra ſemper hic remanet, nec illos ſequuta eſt, aut ſequutura, qui advenerunt aut adventuri ſunt. Quare concludit Deo adhærendum eſſe, & ejus mandatis.

D. Hieronymus verba illa capitis ſexti: *Quid eſt quod futurum eſt, jam vocatum eſt nomen ejus, & cognitum quia homo eſt, & non poterit judicari cum fortiori ſe.* ad litteram interpretatur de Chriſto. Apertè, inquit, de Salvatoris prædicatur adventu: quod qui futurus eſt antequam in corpore cerneretur, jam vocatum eſt in Scripturis nomen ejus & cognitum Prophetis & Sanctis Dei, quia homo ſit, & juxta hoc quod homo eſt non poſſit ſe conferre cum Patre, & in Evangelio dicat, *qui me miſit major me eſt*, &c. Librum hunc ferè integrum explicavimus in Sapientia foris prædicante ſeu Bibliotheca concionatorum par. 1. c. 7.

Charitas docetur in Cantico Canticorum.

De libro Cantici Canticorũ res notior eſt quod charitatem Chriſti prædicet. Cunctæ voces, ait Rupertus l. 7. de proceſſ. Sp. S. c. 13. ſunt voces charitatis, Chriſti deſiderabilis, Eccleſiæ deſiderantis, amicorum & adoleſcentulorum intendentium audire vocem ſponſi dilecti & ſponſæ dilectæ, &c. illum librum tribus meditationibus elucidavimus in Theologia Affectiva 2. 2. in Tract. 4. de perfectione, quibus ſequentia addimus.

Quid vocas Canticum Canticorum?

Librum Salomonis quem divino Spiritu movente edidit in quo canit epitalamium, id eſt, carmen nuptiale, ob conjunctionem ſpiritualem Chriſti cum Eccleſia. Vocaturque Canticum Canticorum phraſi Hebraicâ, ad deſignandum Canticum eſſe excellentiſſimum inter omnia Cantica, ſicut dicitur Rex Regum pro magno Rege, & ſolemnitas ſolemnitatum pro magna ſolemnitate.

Quomodo Spiritus Sanctus potuit exprimere amorem Chriſti ad Eccleſiam ſub involucro amoris carnalis?

Id ad dignationem divinæ Bonitatis referendum eſt, qui ad teſtificandum ſuum erga creaturam amorem, etiam quoſdam terreni amoris terminos non abhorruit, metaphoraſque ac ſimilitudines à nuptiis carnalibus deſumptas, quas methaphoras celeriter tranſire debet idoneus hujus libri lector, ut ad arcanos ſenſus perveniat, perpetuamque de Chriſto & Eccleſia prophetiam cogitet.

Littera Cantici hujus continet ne veram Hiſtoriam an fictam narrationem?

Probabilius eſt, continere quid mixtum ex parabola & Hiſtoria, narrationem iſtam varia eventuum diverſitate contextam, eorum etiam quæ per ſomnum & imaginationem contigerunt, neque ex toto Hiſtoriam neque ex toto parabolam, ſed eſſe & Semi-hiſtoriam de nuptiis inter Salomonem, & puellam Ægyptiam Pharaonis filiam, vel aliam priùs ruſticam & ignobiliter natam, & eſſe Semi-parabolam propter multa quæ ibi narrantur, etſi forſan nunquam contigerint ſecundùm litteram. Ita ut tamen iſta omnia ſcripta ſint ad figurandum ſub cortice amoris terreni ſpiritualem amorem inter Deum & Eccleſiam ſeu inter Chriſtum & animam multâ charitate erga illum incenſam, hæcque ſit primaria Spiritûs ſancti intentio.

Nunquid offendunt caſtas aures quæ dicuntur de oculis, unguentis, umbilico, cruribus, &c.

Reſpondetur non alium amorem deſcribi quam caſtum & conjugalem, à quo tamen celeriter tranſeundum eſt ad Spiritum & amorem ſpiritualem, illique inhærendum, omiſſo litteræ velo & cortice ſecundùm intenſionem Spiritûs ſancti: ſicque hoc magis extinguit quam accendit carnalem omnem cupiditatem.

Quo pacto fiet ille tranſitus ad ſpiritum?

Conſiderandum eſt ad delibandum tantiſper myſterium iſtius Cantici animam ibi repræſentari ſub figura

Modus procedendi. ſponſæ quæ nullis modis affectus ſuos circa ſponſum prædilectum prodit, ejus oſcula, amplexus, præſentiam continuam, protectionem, colloquia, inſtructiones, deſiderando, eum ad ſe ſuaque omnia poſſidentia invitando, eum ſuper omnia & præ omnibus æſtimando, appretiando, eum laudibus innumeris extollendo, ejus perfectiones admirando, ut tota pareat extra ſe rapta, nihilque extra illum & præter illum amare. Ex altera parte Chriſtus & ſponſus fideliſſimus & potentiſſimus, amantiſſimuſque reciproquo amore ſponſam illam proſequens nihil prætermittit ex iis quæ ſperare poſſet ſponſa a tali ſponſo. Eam inſtruit ut magiſter diſcipulam, ejus pacem & quietem procurat, incommoda quælibet ab illa fatagit avertere, eam collaudat, ad ſe invitat ſæpiùs, negotia ejus procurat quaſi tutor ſuæ pupillæ, denique omnia agit ut ſe fervidum illius amatorem demonſtret. Et hic eſt Spiritus hujus libri latens in cortice litteræ, cujus ſingula verba non ſunt nimis anxiè expendenda, & diſcernenda, cùm ſufficiat agnoſcere in iis involvi actus amoris ſolliciti & ferventis ſponſi erga ſponſam & ſponſæ erga ſponſum: ſicut in parabolis non eſt neceſſe in ſingulis verbis anxium eſſe, nec omnia inveſtigare, quaſi neceſſaria eſſent, cùm ſufficiat ad id attendere quod Author parabolæ in ea præcipuè intendit, atque ad id aptare eas partes parabolæ quæ eo directè tendunt, cæteris omiſſis.

Quis modus procedendi in Cantico Canticorum?

Per modum dialogi in quo Deus & Eccleſia colloquuntur inter ſe: ita ut Deus duplicem gerat perſonam, & magiſtri ſuam diſcipulam docentis, & ſponſi qui ſponſam ſuam Eccleſiam & miris laudibus afficit, & variis gratiarum favoribus proſequitur. Cui etiam correſpondens Eccleſia laudes laudibus remunerat, & ſe non indocilem diſcipulam teſtatur.

Eſtne continuus aliquis ſenſus hujus libri an diſcurſus aliquis ſine nexu & ordine, ſicut arena ſine calce?

Eſt ſecundùm aliquos ſenſus continuus, ſi quis diligenter attendat, nam initia & velut infantiam Eccleſiæ deſcribuntur in primis duobus capitibus: progreſſus verò ejus & ſtatus perfectior dum per gentes crevit, per quatuor ſequentia capita: tandem duobus ultimis capitibus ſtatus ejus finalis adumbratur cum ex ipſa & Synagoga Judæorum ultimis temporibus ad fidem conversâ fiet unum ovile & una Eccleſia quæ finem mundi adventantem ſpectans ad Cœlum adſpirabit. Sed iſti verius Ænigmata loquuntur, neque enim patet ille ſic continuus tripartitus Eccleſiæ ſtatus in tot obſcuris Canticorum verbis.

An licita omnibus lectio hujus Libri?

Apud Judæos non paſſim juvenes ante ætatem Sacerdotalem triginta annorum admittebantur ad lectionem trium primorum capitum Geneſeos nec ad principium & finem Ezechiëlis à cap. 40. propter obſcuritatem: nec ad ullam partem hujus libri, propter periculum ſalacis titillationis in iis in quibus affectus nondum deferbuerint: quamvis nulli hodie tam malè eſſe debeant imbuti divinis litteris, ut illas neſciant caſtimoniæ omnis magiſtras eſſe, & ſub figuratis locutionibus ad noſtras loquendi formas accommodatis divini amoris aculeos ſicut & alia myſteria declarari. Nil enim in hoc cantico hiſtoricè, ſed omnia ad Spiritum perpetuâ allegoriâ transferuntur. *Genebr. in cap. 1. Cant. ex quo etiam plura ex ſequentibus.*

Quomodo ſacer & Canonicus liber qui de Deo haud verbulum habet?

Theodorus Mopſueſt. Hæc fuit objectio Theodori Mopſueſteni Neſtorianorum Magiſtri, & ab ipſis mare ſcientiarum dicti, cùm nullum ex decem Dei nominibus in eo reperiatur. Sed dubium eſſe non debet, quin nomine ſponſi Deus juxta Rabbinos, aut juxta nos, Chriſtus intelligatur ſponſus Eccleſiæ Catholicæ. Sed nec in libro Eccleſiaſtis nomen tetragammaton reperitur: in volumine

Tom. I.

A Eſteræ de Deo, ne hilum quidem quatenus apud Hebræos extat.

Quid hoc initium Cantici, *oſculetur me oſculo oris ſui?*

Caput 1. Cantici Canticorū. Nomen Hebræum *nazak* & oſculum & eruditionem ſignificat: petit igitur ſponſa Eccleſia erudiri à Chriſto. Eruditione oris ſui: non modo inviſibili, ſed palam: quod factum eſt in adventu Chriſti. De quo dicitur, ad Hebræos 1. capite. *Multifariam multiſque modis olim Deus loquens patribus, &c. noviſſimè nobis locutus eſt in filio.* Addit ſponſa, *quia meliora ſunt ubera tua vino*, id eſt, Vetus & Novum Teſtamentum præſtant cæteris hujus mundi deliciis: aut ubera deſignant dulcedinem Evangelij, quod vinum veteris legis paulo durioris melius eſt.

B Quid eſt *trahe me poſt te, curremus in odorem unguentorum tuorum?*

Hic tangit ordinem ſalutis, cujus primus gradus eſt electio ſeu attractio Dei. Secundus ex parte noſtri concursûs. Ideo dicit trahe me poſt te curremus, *non ego ſolus ſed gratia Dei mecum*, ut loquitur Apoſtolus.

Quid eſt *nigra ſum, ſed formoſa?*

Per prolepſim occurrit objectioni huic quæ fieri poterat Eccleſiæ, ſi tibi ſponſus tam præſtans, cur tu ſpeciei ejus non reſpondes, cur tu nigra & deformis perſecutionibus. Cui reſpondet Eccleſia interiorem eſſe ſuam pulchritudinem, ſed deforis ſole perſecutionis & ardore deformem eſſe, *quia filij matris meæ*, (quæ eſt humana natura mater Eccleſiæ) pugnaverunt C *contra me*, infideles & hæretici. Unde petit auxilium & opem à ſponſo, *indica mihi quem diligit anima mea, &c. ne vagari incipiam poſt greges ſodalium tuorum.* Ne adhæream gregibus hæreticorum qui ſe ſodales tuos dicunt.

Quid eſt *ſi ignoras te? &c.*

Succeſſio paſtorum. Hinc inſignis locus contra Hæreticos, nam ibi docetur ubi tempore perturbato & difficili vera ſit Chriſti fides nempe in ovium & paſtorum perenni ſucceſſione, quæ una eſt è notis Eccleſiæ. Contra hæreſis ſecta non poteſt indicare ordinem paſtorum ſuorum, neque ſuos cenſus deferre ad aliquem ex Apoſtolis aut Apoſtolicis viris. Qua de re Tertullianus lib. *de præſcriptionibus.*

Quid eſt *equitatui meo in curribus Pharaonis, &c.*

Hoc deſignat celeritatem Eccleſiæ & diligentiam in D effundendo nominis Chriſti unguento per prædicationem ad omnes gentes. Unde ad Romanos D. Paulus capite 1. *Fides veſtra annuntiatur in univerſo mundo.*

Quid eſt *murenulas aureas faciemus tibi?*

Hoc eſt variis te donis, gratiis ac privilegiis ornabimus.

Quid eſt *dum eſſet Rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum?*

Id eſt, Dum ſponſus eſt nobiſcum per præſentiam ac in ſacramentis, fides noſtra proſilit in opus, virtutes fructus offerunt.

Quid eſt *oculi tui columbarum?*

Per oculos intelligenda Eccleſiæ perſpicacitas in iis quæ ad fidem, cultum Dei moreſque pertinent in E quibus Eccleſia non hallucinatur.

Quid eſt *tigna domorum noſtrarum cedrina, laquearia noſtra Cipreſſina?*

Hoc denotat ædificium Eccleſiæ firmum eſſe & ſtabile; benè enim fundata eſt domus Dei conſtructa ex trabibus cedrinis nunquam putreſcentibus & cipreſſinis ſuave olentibus, ut cujus artifex opifexque Deus ſit, ad Hebr. 11.

Quid capite ſecundo continetur?

Caput 2. Alternis Chriſtus & Eccleſia laudant ſe & virtutes ſuas canunt.

Quid eſt *Sicut lilium inter ſpinas?*

Hoc eſt quantum lilium præcellit ſpinas, tantùm Eccleſia cæteros hominum cœtus.

Quid eſt *ſicut malus inter ligna ſylvarum? &c.*

Hoc eſt quantum malus & odore & guſtu præſtat ſuper arbores ſylveſtres, tantum Chriſtus reliquis omnibus.

Quid cella vinaria?

Arcana Dei & ſecreta myſteria quæ animos meditantium amore inebriant. Unde continuò addit, *ordinavit in me charitatem*, quia cognitio arcanorum Dei gignit amorem, eſtque effectiva. Legunt 70. Interpretes *vexillum ejus ſuper me dilectio.* Quia amor eſt quo Deus congregat & attrahit Eccleſiam, & ad pugnandum excitat.

Quid eſt *Læva ejus ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me?*

Id eſt cunctis modis me proteget, fovebit, ſuſtentabit.

Quid eſt *ſimilis eſt dilectus meus capreæ, & en ipſe ſtat poſt parietem noſtrum? &c.*

Celeritatem deſignat ſponſi Chriſti ad opem ferendam Eccleſiæ, ut quaſi ex improviſo & inſciis hoſtibus præſto adſit, ſicque veluti ver novum præſens ſentiatur diſſipatis hyemis tempeſtatibus, id eſt, adverſitatum ex hæreſibus & perſecutionibus.

Quid eſt *capite nobis vulpes parvulas?*

Vulpes Hæreſiarchæ, vulpeculæ Hæreticorum diſcipuli aut hæretici tenuiores & minoris ſcientiæ ac potentiæ.

Quid eſt *donec adſpiret dies & inclinentur umbræ: revertere, ſimilis eſto dilecte mi capreæ? &c.*

Cerva ad ruptas rupes ducit ſæpe hinnulos, ut ſciant quò confugere debeant à canibus agitati: unde deſiderat Eccleſia, ut Chriſtus in tutum locum ſe recipiat, ne quid detrimenti illi accidat a graſſantibus perſecutionibus, *donec adſpiret dies* alterius ſæculi & inclinentur umbræ, id eſt, præſentis nox prætereat. Ac ſic uno contextu ſine interpunctuatione legendus integer iſte verſus.

Quis ſcopus capitis tertii?

Caput 3. Sent. Propalare Eccleſiæ ſtudium ad quærendum Deum cum omni cura, labore ac ſollicitudine, ejuſque fortitudinem ſub ſchemate lectuli ac ferculi Salomonis adumbrare.

Quid eſt *in lectulo meo per noctes quæſivi quem diligit anima mea?*

Nocte ſic nos gerere debemus ut unum Dominum ſomniemus, cogitemus, alloquamur, precemur, juxta illud Apoſtoli, 1. Theſſ. 5. *Sive vigilemus, ſive dormiamus, ſimul cum illo vivamus.* Illud autem denotat ſponſæ ſtudium & piarum animarum per noctes ac adverſitates hujus mundi ad quærendum Deum.

Quid eſt invenire Deum?

Ejus gratiam, dulcedinem & Spiritum ſentire qui teſtimonium conſcientiis noſtris perhibeat quod filij Dei ſimus, vel ab eo Domino liberationem à malis conſequi propter quæ abſentem illum putabamus.

Quid eſt *donec introducam illum in domum matris meæ? &c.*

Zelos Eccleſiæ deſcribitur ad introducendum Chriſtum per fidem in Synagogam, ſicut fiet in fine mundi cum *omnis Iſraël ſalvus fiet*, ad Rom. 11. & Judæi convertentur. Nec vult in illo zelo à quodam interturbari.

Quæ eſt iſta quæ aſcendit per deſertum?

Deſcribitur Eccleſia plena gratiis & chariſmatibus, ac odore famæ ſanctitatis per deſertum hujus mundi inter feras & innumeros adverſarios incedens Deo grata & accepta.

Quid lectulus & ferculum Salomonis?

Ipſamet Eccleſia, quam ſexaginta fortes ambiunt, ideſt, Paſtores & Doctores vigilantes ac tenentes gladios propter timores nocturnos ignorantiæ, errorum, hæreſeon, ne quid detrimenti capiat. Eadem quoque Eccleſia ferculum eſt, ſeu geſtatorium portatile, quo Chriſtus defertur per fidem ad omnes gentes. *Media charitate conſtravit.* Id eſt interiora omnia obduxit,

A obtexit, ornavit charitate, id eſt, iis quæ amorem concilient, & ad Chriſtum amandum pelliciant: unde invitantur filiæ Jeruſalem, id eſt, animæ omnes, ut derelictis ſæculi curis, Chriſtum in Eccleſia contemplentur ac diligant in hac vita quæ tota eſt dies deſponſationis illius dicata, quà ſibi in fide & charitate ſponſat animas ut illi adhæreant.

Quod argumentum capitis quarti?

Chriſtus extollit pulchritudinem Eccleſiæ ab enumeratione partium, quia omnia ejus membra pulchra ſunt, omnes ordines, omnia ejus opera. *Oculi tui columbarum*, id eſt, doctores ejus ſunt perſpicaces, *capilli tui ſicut greges caprarum.* Multitudo credentium ſignificatur, quæ optimis paſcuis doctrinæ & ſacramentorum paſcitur. *Dentes tui ſicut greges tonſarum.* Caput 4.

B Denotantur viri ſpirituales, qui firmiori ſunt animo, omnes ſibi concordes in uno ſenſu & doctrina, omnes mundi, nullus inter eos ſterilis, qui non lucretur aliquem Deo. *Sicut vitta coccinea labia tua*, preces ſunt Eccleſiæ cruore Chriſti perfuſæ *ſicut fragmen mali punici, ita & genæ tuæ.* Verecundia & eſt pudor. *Sicut turris David collum tuum.* Denotantur præcones Verbi divini per quos tranſmittitur cibus ſpiritualis in corpus Eccleſiæ, & qui inſtructi ſunt armis ſpiritualibus ad debellandos aut ſuſtinendos hoſtes Eccleſiæ. *Duo ubera tua ſicut duo hinnuli*, ſunt duo Teſtamenta, vel Paſtores Eccleſiæ.

Quid eſt *donec adſpiret dies & inclinentur umbræ, vadam ad montem myrrhæ & ad collem thuris?*

C Pollicetur ſe Chriſtus, donec dies alterius ſæculi eluceſcat, ſe adfuturum Eccleſiæ, quam vocat montem myrrhæ & collem thuris, propter bonorum operum fragrantiam.

Quomodo vocat eam totam pulchram, cùm in ſingulis ejus membris macula ſit & peccatum?

Etſi Eccleſia diviſim, diſtributimve interdum erret in fide vel in moribus; attamen conjunctim, collectimve in Concilio Oecumenico non hallucinatur propter præſentiam Spiritus Sancti: ideò ibi tota pulchra eſt & macula non eſt in ea.

Quid eſt *Veni de Libano ſponſa mea?*

Vocat animas ad fidem ex omnibus mundi partibus magiſque efferis gentibus, quas vocat cubilia Leonum.

D Quid eſt *vulneraſti cor meum in uno oculorum tuorum & in uno crine colli tui?*

Hoc denotat quantum Chriſto beneplacitum ſit concordia Doctorum in eodem ſenſu fidei, ac etiam populi iis adhærentis, etſi ex diverſis nationibus coaleſcat Eccleſia. Hinc ſe extendit ad laudandam pulchritudinem mammarum & uberum Eccleſiæ, hoc eſt Paſtorum qui lac parvulis propinant, hinc preces illius illi gratæ ſunt, favus diſtillans labia tua ſponſa? hinc opera ejus per veſtes deſignata, accepta illi ſunt. *Concordia Doctorum.*

Quid eſt *hortus concluſus, fons ſignatus?*

Hoc eſt, Eccleſia hortus eſt omni plantarum ſpecie conſitus quas hic deſcribit ut laudes ejus amplificet, ſed eſt concluſus Dei præſidio ne quid noxij in illum irrumpat. Eſt quoque fons ſignatus ne hæreticorum cœno limpida ejus aqua turbetur, eſt quoque

E puteus aquarum viventium, è quo petendæ ſunt aquæ vivæ & perennes ſalientes in vitam æternam, quibus ſingulares Eccleſiæ copioſiſſimè rigantur, dum omnibus doctrinam veram ſuppeditat.

Quid eſt *ſurge aquilo & veni auſter, perfla hortum meum?*

Poſt apoſtrophen Chriſtus alloquitur Spiritum Sanctum qui per Aquilonem ventum frigidum denotatur in quantum refrigerat ardorem malæ concupiſcentiæ, & per Auſtrum ventum calidum in quantum ad charitatem corda inflammat, ipſumque invocat ut ſemper ſpiret in Eccleſiæ horto, & fluant aromata illius, ſpargatur ubique odor & fama virtutum illius.

Caput 5.

Quid eſt in cap. v. *veniat dilectus meus in hortum ſuum? &c.*

Eccleſia ſponſi beneficiis affecta ei totam ſe dedicat & viciſſim ſponſus ſe probatos habere fructus operum illius teſtatur, quaſi cibum quendam delicatum. Sed & narrat ſodalibus ſuis, id eſt Angelis & cœlitibus quæ ſunt opera Eccleſiæ, quæ preces, quæ negotia, ut incitetur ad ſuccurrendum. *Comedite amici & bibite, & inebriamini chariſſimi.*

Quid eſt *ego dormio & cor meum vigilat?*

Deſcribit Eccleſiam in alio ſtatu, quando magna ex parte populorum inertium minus vacat rebus ſpiritualibus, corruptis plurium moribus: tunc etiam ſomnus eſt & dormit quodammodo Eccleſia, licèt cor ejus Spiritus ſanctus aut Chriſtus vigilet, ut ipſam ad priorem ſtatum reducat. Unde conſequenter deſcribit

B ſponſum ad fores ejus pulſantem ut aperiat, cui tamen difficilè obſèquitur dicens, *expoliavi me tunicâ meâ, quomodo induar illa?* Sanctam converſationem exui, quomodo illam reſumam, jugum Domini excuſſi, ut quid iterum ſubibo? *lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos?* Splendidam jam vitam ago, cutem meam curo, ut quid vitæ ſqualidæ & aſperæ indulgebo? Inſtat tamen ſponſus per varias prædicationes, reformationes, inſpirationes vult ſponſam reducere, *dilectus meus miſit manũ ſuam per foramen & venter meus intremuit ad tactũ ejus.* Commovetur & timore concutitur Eccleſia, quærit ſponſum nec invenit quem priùs contempſerat, nec enim tam facilis eſt ſecunda juſtificatio quam prima, quæ magis gratuita eſt; non ita

C facilè ad ſtatum primæ gratiæ revocantur peccatrices animæ, etſi manus earum myrrham ſtillent per opera pœnitentiæ. Iterum affligitur Eccleſia per cuſtodes mundi, per Principes, per Hæreticos, per Judæos, Sarracenos punitur, vaſtatur, percutitur. *Invenerunt me vigiles qui cuſtodiunt civitatem, percuſſerunt me, & vulneraverunt me, tulerunt pallium meum mihi cuſtodes murorum.* En ſtatus perſecutionis quæ ſæpius in Eccleſia commovetur ob dormitionem Paſtorum: unde tandem excitatur Eccleſia ad magis quærendum ſponſum, eumque pacandum unde exclamat, *Adjuro vos, filiæ Jeruſalem, ſi inveneritis dilectum meum, ut nuntietis ei quia amore langueo.* Excitat & hortatur ad fundendas ubique preces quo ſponſam ſibi reconciliet, atque ut ad amorem ejus provocet omnes; occa-

D ſione ſumptâ ex interrogatione Sionidarum ſub ſpecie ſponſi perfectiſſimi & omnibus virtutibus decorati virtutes Chriſti & excellentias exhibet, quia nihil potentius ad ſinceram converſionem quam Jeſum Chriſtum prædicare ac ſummas ejus perfectiones, ob quas ab eo coli & amari debet, propalare.

Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto, ô pulcherrima mulierum?

Particulatim per membra ſponſus Chriſtus deſcribitur ut innoteſcat quam ſit amabilis. *Dilectus meus candidus & rubicundus electus ex millibus.* In genere eſt candidus totus ſinceris moribus ſine fuco & hypocriſi rubore modeſtiæ ſuffuſus, cui nullus par aut ſecundus inter innumeros. *Caput ejus aurum optimum,*

E divinitas ejus ſuper aurum & omnia pretioſiſſima eſt. *Comæ ejus ſicut elatæ palmarum, nigræ quaſi corvus.* Multitudo gratiarum ejus ex divinitate velut capite profluens eſt abſque ulla canitiei aſpergine in florenti ſemper ſtatu. Juxta illud ad Hebr. 13. *Chriſtus heri & hodie & ipſe in ſæcula*, nunquam veteraſcit. *Oculi ejus ſicut columbæ*: perſpicacitas mentis illius, judicium, providentia ad omnia attendunt cum ſumma puritate. *Genæ illius ſicut areolæ aromatum quæ conſitæ ſunt à pigmentariis.* Suavitas converſationis illius, quaſi cornucopia omnium virtutum & perfectionum. *Labia ejus lilia diſtillantia myrrham primam.* Suavis ejus eloquentia quæ ſolis improbis ut myrrha amara eſt. *Manus ejus tornatiles aureæ plenæ hyacintis.* Opera ejus pretioſa ſuper aurum & topazion ad redemptionem totius mundi ſufficientia, quorum valor

Chriſtus perfectus omni ex parte.

A pro omnibus eſt & ad omnes ſeſe extendit. *Venter ejus eburneus diſtinctus ſapphiris.* Cogitationes ejus internæ puriſſimæ ſunt cœleſtes. *Crura ejus columnæ marmoreæ quæ fundatæ ſunt ſuper baſes aureas.* Vires illius in ſubeundis quibuſvis laboribus non fatigantur, non ſuccumbunt oneri in agendo, conſolando, Evangelizando, patiendo, *Species ejus ut libani, electus ut cedri.* Denique totus quantus eſt ſpeciem habet admirabilem & oculos ſpectantium rapientem, qualis eſt ſaltus libani aut præaltæ cedri. *Guttur illius ſuaviſſimum & totus deſiderabilis.* Iterum redit ad verba illius, quibus mirè afficitur: verba vitæ æternæ habet, quibus nihil deſiderabilius, voces ejus ſunt de juſtificandis, adoptandis, glorificandis hominibus, de remittendis peccatis, conſolandis mœrentibus, ad bea-

B titudinem alliciendis; ſic totus eſt deſiderabilis: unde excitatio proſilit ad amandum.

Quo charus ille tranſiit
O Virginum pulcherrima,
Quo ſe repente contulit,
Ut te ſequentes ſedulo
Poſſimus una quærere
Quem tu potenter diligis.

Quid cap. 6. exhibetur?

Reſtituta ſponſa ex tepido ſtatu ad priſtinum perſeverat in unitate geminæ charitatis & dilectionis erga Deum & proximum, dum interim laudibus multis cumulatur à ſponſo.

Caput 6. Cantici Canticorum.

Quid eſt, *dilectus meus deſcendit in hortum ſuum?*

Reſpondet inquiſitioni puellarum quo Chriſtus di-

C vertiſſet, ac reſpondet in hortum ſuam in ſedem Religionis in Eccleſiam, extra quam non invenitur, in ea paſcit ſe liliis bonorum operum quæ probata habet ac colligit ut remuneret, omnia enim memoriæ commendat. Unde tam ſollicitè hic bona quæ ſunt in Eccleſia hîc deſcribit, quia nihil apud eum perit, apud quem calix aquæ frigidæ non erit in oblivione: atque hoc eſt lilia colligere.

Quid hoc *averte oculos tuos à me, quia ipſi me avolare fecerunt?*

Anthropopathos id dicitur, propter ſummam vim, quæ eſt in Eccleſia, dum omnes ſunt in florenti ac debito ſtatu, ut omnia precibus à Deo extorqueat, quibus ipſe ex bonitate inſita reſiſtere nequeat.

Quid eſt, *una eſt columba mea?*

D Dum unam Eccleſiam laudat, cæteras congregationes paganorum ſchiſmaticorum, hæreticorum reprobat, ait Optatus Milevitanus lib. 1. contra Parmenianum. Una eſt genitrici ſuæ ſynagogæ ex qua unicâ Eccleſia prodiit, quam laudarunt exteræ gentes dum ei ſe adjunxerunt.

Quid eſt quod vocatur *aurora conſurgens, pulchra ut Luna, electa ut Sol, terribilis ut caſtrorum acies ordinata?*

Quia Eccleſia ut aurora conſurgens à parvis cœpit initiis, ut luna ſplendet in nocte hujus ſæculi in quo omnia caliginoſa, ut Sol diſpellit tenebras errorum, tuncque eſt terribilis dæmonibus & hæreticis ut caſtrorum acies ordinata, quâ eorum vires ſuperantur.

Eccleſiæ.

E Quid eſt, *quod Eccleſia dicitur deſcẽdere in hortũ nucũ?*

Id fit dum ad nationes à fide Apoſtatrices, quales pleræque ſemper fuerunt, ad fidem reducendas convertitur, ſunt enim hæ nationes horti nucum propter amaritudinem quam matri Eccleſiæ inferunt ac duritiem teſtæ & mentis obſtinatæ; unde dicit Eccleſia. *Neſcivi*, id eſt, non agnovi quod ullus fructus veræ pietatis parturiant. Unde addit, *anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminadab*, quod interpretatur populus ſpontaneus. Turbatur enim Eccleſia ex inconſtantia & volubili mente populorum, qui non niſi propriæ voluntati ac ſenſui adfixi ſunt, mutatâ Patrum ſuorum religione antiquâ.

Quid eſt, *revertere Salamitis, revertere?*

Eſt vox Eccleſiæ ad hæreticas nationes aut infideles, ut revertantur toto corde, tota anima, ex omnibus

viribus ac toto pectore. Nec obſtat nomen Sulamithis, quæ vulgò Hieroſolymitana a Salem, quæ poſtea Jeruſalem dicta eſt. Nam Jeroſolymitana civitas Prophetis centies adverſa, non incongruè hujuſmodi gentes repræſentat. Unde capite ſeptimo ſequenti additur, *quid videbis in Sulamithe niſi choros caſtrorum?* Quod nimis verum docet quotidiana experientia, dum toties hæretici armis ſpiritualibus & corporalibus impugnant orthodoxos.

Caput 7. Cant.

Quid illa ſponſæ laudatio in cap. ſeptimo per enumerationem membrorum, propter quæ ſpectatu & admiratione digna eſt?

Variæ perfectiones Eccleſiæ enuntiantur. Laudantur greſſus ejus, ut celeritas in annuntiando Evangelio deſignentur. Laudatur junctura femorum, quaſi eſſet monile fabricatum manu periti artificis, ut conſonantia inter Apoſtolos, & iis credentes indicetur, in illa enim conjunctione peculiariter ars & induſtria Spiritûs ſancti apparuit, & ſine illa manis fuiſſet eorum prædicatio.

Quid hoc *Umbiculus tuus crater tornatilis nunquam indigens poculis?*

Concilium

Rabbi Salomo refert ad doctrinam Concilii Sanedrim centum Judices habentis in Jeruſalem meditullio Terræ ſanctæ. Genebrardus ad Concilia Generalia in medio Eccleſiæ celebrata palàm & publicè, ut ex omnibus partibus eo conveniri poſſet tanquam ad centrum in medio ſitum. Eorum conſeſſus eſt veluti crater rotundus in quo omnes partes æqualiter propinent potum a ſe temperatum contra violentiam Hæreticorum.

Quid *Venter ſicut acervus tritici?*

Propagatio fidelium per Sacramentum matrimonij quod pudicitiâ & caſtitate conſervatur.

Quid *duo ubera ſicut duo gemelli capreæ?* &c.

Duo Teſtamenta, ut duæ leges, ſcripta & tradita, quæ lac ſubminiſtrant doctrinæ, ſuntque velut gemelli capreæ, quia ſunt ejuſdem authoritatis & ab eodem procedunt. *Genebr.* collum ſicut turris eburnea deſignat Prædicatores & Doctores qui robur præſtant Eccleſiæ: oculi Prophetas ad quod ſicut ad piſcinam in Heſebon confluit populus ad hauriendam doctrinam & conſolationem, ut qui omnibus expoſiti ſunt. Naſus ſagacitatem Eccleſiæ ad detegendas Hæreticorum fraudes. Caput Eccleſiæ præaltum ut Mons Carmeli denotat ejus confidentiam propter teſtimonium conſcientiæ, quia non confunditur aut deprimitur, quaſi in aliquo rea ſit aut erraverit in doctrina. Comæ capitis illius denotant multitudinem populi illi adhærentis, quem velut purpuram recentem ac canalibus tinctoris adhuc alligatam pretioſam habet Deus. Statura aſſimilata palmæ, denotat ejus fortitudinem & conſtantiam quâ nullis ſuccumbit adverſitatum oneribus propter invictam patientiam. Ubera botris aſſimilata rurſus Doctores deſignant, qui verbis ad amorem Dei accedunt ac quaſi mentes inebriant.

Quid, eſt *dixi aſcendam in palmam & apprehendam fructus ejus?*

Complacentia eſt Chriſti, quâ probat Eccleſiam, ejuſque labores in Evangelio annuntiando ac populis ad ſe adducendis. Gratos enim habet hujuſmodi fructus. *Et erunt ubera tua*, Prædicatores, *ſicut botri vineæ*, ad inebriandas mentes cœleſti amore: *& odor oris tui ſicut odor malorum.* Fama quæ ſpargetur ubique de verbis prædicationum, magna erit & ſuavis. *Guttur tuum ſicut vinum optimum* Iterum iterumque verba ſponſæ laudat, nihil enim excellentius in Eccleſia quàm verbum perpurgatum & doctrina ſana, cùm reliquæ mundi congregationes ac Hæreticorum cœtus non niſi errore paſcantur, quo nihil miſerabilius homini poteſt accidere. Reſpondet verò ſponſa, doctrinam illam dignam eſſe ſponſo ſuo Chriſto qui illius Author, eamque in mundò annuntiavit. *Dignum dilecto meo ad potandum, labiiſque & dentibus, illius ad ruminandum.* Quia eloquia Domini caſta ſunt, proba-

A ta ſeptuplò, eaque pluries Chriſtus ipſe meditatus eſt.

Quid eſt *ego dilecto meo?* &c.

Inſtructio rudium.

Sponſa Eccleſia novum opus aggreſſura ad gloriam Dei priùs ſe ſponſo devovet, ejuſque in amorem inardeſcit. Eſt autem illud opus inſtructio ruſticarum gentium, quales hoc tempore Indi Canadenſes Hurones, ac multi paganorum incolæ, ad quos aliquando inviſendos ac excolendos excitarunt verba iſta. *Veni dilecte mi*, inquit, *egrediamur in agrum, commoremur in villis*, hoc eſt opus miſſionum, quæ hiſce ſæculis frequentiores fuerunt, ac cum fructu uberrimo ad quas zelus S. Ignatij, ac noſtro tempore P. Pauli Vincentij plures ſuſcitavit.

Quid eſt *ibi dabo tibi ubera mea?*

Quia viri Eccleſiaſtici in iſtis laboribus maximum B erga Deum teſtantur amorem & exercent, ſi fideliter ſe gerant.

Quid eſt, *Mandragoræ dederunt odorem?*

Mandragoræ in radicibus aliquam hominis ſpeciem gerunt: ſecundùm utrumque ſexum & repræſentant barbaros ac ruſticos valde homines, de quibus propter ruſticitatem eorum dubitarunt aliqui an verè homines eſſent. In iſtis miſſionibus hi homines quantumcunque rudes dant odorem ſuum, dum in virtute ac religione floreſcunt, & in converſione annituntur.

Quid eſt *in portis noſtris omnia poma nova & vetera, dilecte mi, ſervavi tibi?*

In portis, id eſt in promptu, in præſentia, omnis generis fructus habemus, & fideles ac juſtos veteres, & novos credentes ac pœnitentes, veteres & novos C ſanctos. Omnes tibi conſecravi, ô Chriſte, omnes tibi devovi, omnes tui ſunt, omnes tibi obtuli.

Caput 8. Cantic.

Quid docet caput octavum Cantici?

Repræſentat ultima tempora Eccleſiæ quando Judæis ad fidem venientibus Synagoga pro ſorore parvula erit Eccleſiæ.

Quid eſt *quis mihi det te fratrem meum?*

Actus amoris Eccleſiæ ad Chriſtum exhibitus ſub ſpecie amoris puellæ grandiuſculæ, quæ parvulum fratrem fors in platea repertum in domum reducit, tenerrimè colloquendo & oſculando.

Quare teſtatur iſtum amorem?

Mos eſt iſte Eccleſiæ ab actu amoris & charitatis erga Deum ardua opera exordiri. In fine autem ſæculi arduum erit & maximum opus Eccleſiæ Judæos ad D fidem adducere, Quod explicat per hæc verba, *apprehendam te, & ducam in domum matris meæ*, Synagogæ ex qua prognata Eccleſia.

Quid eſt *ibi me docebis & dabo tibi poculum*, &c.

Quia Eccleſia à Synagoga edocta eſt ac in libris ejus ac figuris Veteris Teſtamenti inſtruitur de myſteriis Chriſti, quæ dum concipit inardeſcit amore ad Chriſtum, ac veluti vino optimo ipſum reficit dum ardenter eum diligit.

Quid eſt *læva ejus ſub capite meo?* &c.

Hoc eſt favebit me ac omnimodo proteget undique, unde & ſubjungit. *Adjuro vos*, &c. Propalans quantum probatum habeat hunc ejus ſtatum.

Quid eſt, *quæ eſt iſta quæ aſcendit de deſerto?*

Chriſtus prodit amorem ad Eccleſiam, quæ in fine E ſæculi in perſecutione Antichriſti de deſertis in quibus ſeſe abſconderat, proditura eſt auxilio gratiæ ſubnixa ac ſuſtentata.

Quid eſt, *ſub arbore malo ſuſcitavi te?*

Sub Crucis arbore redemi te, à lapſu peccati erexi. *Ibi* ſub eadem arbore mater tua Synagoga modo ad mentem rediens, horrendo ſcelere polluta eſt & commaculata dum morti meæ cooperata eſt.

Quid eſt, *pone me ut ſignaculum ſuper cor tuum, ſignaculum ſuper brachium tuum?*

Expetit Chriſtus ab Eccleſia & à ſingulis fidelibus diligi ac ut ſibi omnes conformes ſint corde & opere, quandoquidem ipſe tantopere omnes dilexit, ut nullâ vi tormentorum charitas ejus extingui potuerit, nec ullâ re ſatis æſtimari.

Quid

Quid eſt *ſoror noſtra parva eſt & ubera non habet?*

A Sollicitudo demonſtratur Eccleſiæ adultæ pro Synagoga recens converſa ad fidem in fine mundi, ut illa coram tyrannis & adverſariis fidei non vacillet. Hæc vero pro ſeipſa reſpondet ſe firmiter Chriſto adhæſuram, *Ego murus & ubera mea ſicut turris, ex quo facta ſum coram eo quaſi pacem reperiens.*

Quid eſt *vinea fuit pacifica in ea quæ habet populos?*

Vox eſt ſodalium ſponſi; puta Angelorum inter ſeſe colloquentium de progreſſu Eccleſiæ, fructuſque ejus Chriſto ipſi tribuentium ob perpetuam ejus circa eam curam & vigilantiam: nec paſtores probos prætermittunt.

Quid eſt *quæ habitas in hortis amici auſcultant te, fac me audire vocem tuam?*

Iudicium ultimum. Vox eſt Chriſti Eccleſiam invitantis ad locum judicii ultimi, in quo adſtantibus & audientibus Angelis Eccleſia viciſſim Chriſtum poſt prolatam ſententiam, ut in Jeruſalem cœleſtem remigret, tota feſtiva & hilaris provocabit his verbis. *Fuge dilecte mi & aſſimilare capreæ hinnuloque cervorum ſuper montes aromatum*, quaſi diceret, remigrando quantocius in Cœlum rape me tecum ut hinnuli & capreæ dum venatores fugiunt catulos ſecum rapiunt, ne in prædam eorum fiant.

Liber Sapientiæ cur ita dictus?

Liber Sapientiæ. Quod veram ſapientiam doceat, quæ non tam ſpeculativa eſt quam practica, vera ſcilicet Dei cognitio cum ejus timore & cultu quo perducatur homo ad bonum ſuum æternum.

Quis author hujus Libri?

C Rabinus quidam ac Doctor Hebræus incognitus, qui temporibus Ptolomæi Philadelphi cum plures è Judæis captivi agerent in Ægypto, ad eorum conſolationem librum hunc ſcripſiſſe exiſtimatur; utque ipſum Regem Rempublicam probè adminiſtrare doceret, nec durius exagitaret Iſraelitas, propoſito adhoc exemplo Pharaonis cui malè ceſſit durior erga hunc populum animus.

Nunquid Philo Iudæus à pluribus Author habetur hujus Libri?

Improbabile omnino id eſt, ut liber tam ſanctus & quem Eccleſia expenſis omnibus Canonicum tandem habuit: quique recenſetur inter libros Veteris Teſtamenti, ab homine Judæo & in infidelitate Judaiſmi poſt Chriſtum remanente Platonique addicto, ex quo

D aliquos ſuos hauſit errores in l. *de opificio ſex dierum*, conſcriptus fuerit.

Cur ergo inter libros Salomonis reponitur?

Quod multas Salomonis ſententias contineat, authorque ejus perſonam induat illumque loquentem inducat: quod itidem de libro Eccleſiaſtici poteſt dici. Unde & Salomon principalis Author horum duorum librorum dici poterit. Unde & in Græcis Bibliis inſcriptus eſt hic liber Sapientia Salomonis.

Quæ partitio hujus Libri?

In tres partes præcipuas dividitur. Prima Pars hortatur ad ſapientiam variis ejus propoſitis elogiis per ſex priora capita, quorum 1. ſic orditur. *Diligite Iuſtitiam qui judicatis terram. Sentite de Domino in bonitate, & in ſimplicitate cordis quærite illum.*

E Secunda Pars aperit originem ſapientiæ à Deo, ideoque illam debere æſtimari, amari & a Deo poſtulari cap. 7. & 8. exordiens hanc partem à ſeipſo qui à Deo ſapientiam obtinuit, etſi eſſet mortalis homo ſimilis omnibus & ex genere terreni illius qui prius formatus eſt. Tertia Pars oſtendit ſapientiæ fructum & effectus exemplis Adami, Noë, Abraham, Loth, Jacob, Joſeph, Moyſis, qui omnes beneficio ſapientiæ ex magnis calamitatibus liberati ſunt, miraque opera patraverunt, & maximè Moyſes, in cujus geſtis enarrandis plura impendit capita ſub finem Libri. Et hæc pars durat à cap. 9. ad 19. quod eſt ultimum.

Quid Liber iſte de Chriſto habet?

Manifeſtè cap. 2. de Chriſto loquitur, inſignemque exhibet Prophetiam de ejus morte ac paſſione, repræſentans dicta impiorum Pontificum contra ipſum: *Circumveniamus ergo juſtum, quoniam inutilis eſt nobis & contrarius eſt operibus noſtris, &c. Promittit ſe ſcientiam Dei habere & filium Dei ſe nominat, factus eſt nobis in traductionem cogitationum noſtrarum, &c.* Quæ omnia referri videntur ad Concilium Caiphæ. Unde Lactantius l. 4. inſt. cap. 16. omnia ita deſcripſit nefarium illud conſilium ab impiis initum contra Deum, ut plane interfuiſſe videatur?

Eccleſiaſtici Liber cur ita dictus?

Eadem ratione quâ Liber Eccleſiaſtes nomen ſuum ſortitus eſt. Liber nempe eſt concionatorius Eccleſiæ ædificandæ plurimum utilis, omnium virtutum & morum doctrinam continens & quam concionatores ibi

B utiliſſimè haurient, ut in auditores effundant.

Quæ partitio hujus Libri?

In tres ſectiones.

Prima a cap. 1. ad cap. 43. coacervat multitudinem præceptorum ac ſententiarum moralium ad inſtruendos homines omnis ferè ſtatus & conditionis, ſine nexu & ordine, non pauca hinc inde intermiſcens in commendationem ſapientiæ.

Secunda ſectio laudem continet virorum nominatorum qui ſapientiæ ac virtutis laude floruerunt; ante legem Enoch, Noë, Abraham cap. 44. ſub lege Moyſes, Aaron, Phinees cap. 45. tempore Judicum Joſue, Caleph, Samuel, &c. cap. 46. tempore Regum Nathan, David, Joſias, cap. 47. 48. 49. Poſt Reges Zorobabel, cap. 49. & Simon Oniæ filius Sacerdos

C magnus qui optime functus eſt officio Pontificis. *Qui in vitâ ſuâ ſuffulſit domum & in diebus ſuis corroboravit populum, &c.* cap. 50.

Sectio tertia ultimum caput, quod eſt 51. complectitur, in quo collector ſeu Author hujus Libri ſingulari gratiarum actione librum concludit, in quo apparet eum a quibuſdam æmulis graviter fuiſſe falſis criminibus delatum apud Regem Ægypti, itaut periclitaretur de vitâ & gravibus ſuppliciis. *Confitebor tibi Domine Rex & collaudabo te Deum Salvatorem meum, &c. Et liberaſti corpus meum à perditione, à laqueo linguæ iniquæ, & à labiis operantium mendacium, &c.* Exhortaturque in fine ad ſapientiam hac ſententiâ imponens finem ſuo operi, *Operamini opus veſtrum ante tempus & dabit vobis mercedem in tem-*

D *pore ſuo.* Id eſt, benè agite antequam pereat tempus benefaciendi, &c.

Nihilne ergo habet de Chriſto Liber iſte?

Imitatur Salomonem Libri hujus Author: ut enim ille cap. 8. Proverbiorum ſapientiam mirabilia ſua prædicantem introducit, ſimiliter & hic cap. 24. eamdem ſapientiam quæ Dei filius eſt, exhibet de ſeipsâ loquentem. *Ego ex ore Altiſſimi prodivi, primogenita ante omnem creaturam, &c. Qui edunt me, adhuc eſurient. & qui bibunt me, adhuc ſitient, &c. Qui elucidant me, vitam æternam habebunt.* Quæ de Chriſto Domino plurimi Patres etiam ad literam intellexerunt.

Qui ſunt Libri Prophetales?

Liber Pſalmorum, quatuor Prophetæ majores, & 4. Pars librorum veteris Teſtamenti.

E Liber duodecim Prophetarum minorum.

LIBRUM PSALMORUM QUIS compoſuit.

SI credimus D. Auguſtino lib. 17. de Civit. Dei cap. 17. David Author eſt centum quinquaginta Pſalmorum: at ſi D. Hieronymo in Prologo ſuper Pſalmos, quem magis auſcultandum quidam putant ob diligens ejus ſtudium circa textum ſacræ Scripturæ, decem ſunt Authores horum Pſalmorum, David, Moyſes, tres filij Chore, Aſaph, Ethan, Heman & Iditum, quamvis alii videatur filios Chore, Aſaph & alios fuiſſe tantum cantores, non Authores Pſalmorum.

Quæ materia Pſalmorum?

Laus divina de rebus ferè omnibus in ſcripturâ ſacrâ

contentis, ut in his omnia ferè divina Myſteria dicantur, & in his velut in communi quodam theſauro omnia bona recondita ſunt ac conferta, maximè vero quæ pertinent ad Chriſtum aut ejus Eccleſiam.

Quare partes iſta ſcripturæ vocantur Pſalmi?

Quod compoſiti ſunt cum quadam modulatione delectabili humanum animum ad Deum laudandum mulcente, ut dum ſuavitate carminis paſcitur auditus, divini ſermonis utilitas inſeratur, ſicut accidit in poculo quo remedium porrigitur, quod ex præſcripto medicorum aliquando melle circumlinitur.

Quæ diviſio Pſalmorum?

Vix poteſt ulla aſſignari artificioſa Pſalmorum diviſio præter illam generalem quæ eſt in centum quinquaginta Pſalmos, propter diverſitatem materiarum quæ in iis tractantur: & quamvis admittamus diverſos Authores fuiſſe horum Pſalmorum, quia tamen Pſalmi illi in uno libro repoſiti ſunt, prout diverſo tempore inventi fuerunt & collecti, ut omnes inter ſe mixti ſint, non poteſt ex parte Authorum commodè dividi.

Poſſuntne omnes Pſalmi de Chriſto intelligi, cum ſæpe videantur de aliis rebus eſſe compoſiti?

Dixit quiſpiam ex antiquis: nullus non Pſalmus de Chriſto eſt. Ideſt, omnes de illo ſunt. Quia vel Propheta vel toto Pſalmo vel in parte de Chriſto loquitur, vel ipſum loquentem introducit. Aut de ejus Eccleſiâ aut Apoſtolis, vel de ejus geſtis: aut aliquid narrat quod iſta aut iſtorum aliquid repræſentet, aut ad iſta referatur. Chriſtum igitur ſonant hæc omnia, caput & corpus: ſicut enim in cytharis non quidem omnia quæ tanguntur canorum aliquid reſonant, ſed tantum chordæ: cætera autem ideo fabricata ſunt, ut eſſet ubi illæ vincirentur, unde, & quo tenderentur: ita in Pſalmis ac Prophetarum Libris omnia vel Chriſtum ſonant, vel ad hoc interponuntur, ut ſit ubi & unde connectantur illa quæ Chriſtum ejuſve membra ſignificant.

Nunquid tituli Pſalmorum ſæpe indicant Chriſtum non eſſe argumentum Pſalmi, ſed quidpiam aliud?

Tituli Pſalmorum. Reſpondetur quod etſi in illis Pſalmis Hiſtoria aliqua tractetur quæ per titulum ipſum ſignificetur: hiſtoria tamen illa tractatur quaſi umbra & figura alicujus rei in Chriſto gerendæ, itaut in illa Hiſtoria, Spiritu ſancto illuſtrante, Chriſtum Propheta intellexerit. Sic tituli Pſal. 3. 21. 68. & 87. denotant hiſtoriam David ibi exhiberi, ſunt nihilominus in his Pſalmis voces Chriſti Patrem orantis ſecundum infirmitatem carnis. Et D. Petrus in Actis Apoſtolorum expoſuit de Chriſto Pſalm. 2. & 15. etſi titulus aliud denotet. Unde in nullo Pſalmo David dici debet ſimplex hiſtoricus, ſed etiam Propheta, qui polleat gratiâ ſpeciali Spiritus ſancti ad deſignandum futurum aliquod Sacramentum de Chriſto & ejus Eccleſiâ.

Quem finem ſibi propoſuit David in conſcribendis Pſalmis?

Intendebat inducere populum Judaïcum ad fidem & ſpem in Chriſtum futurum & homines paſſione ſuâ redempturum, ſine quo fœlicitatem nullus conſequi poſſet, & cum prævideret Pſalmos illos in Novo Teſtamento cantandos eſſe, intendebat quoque excitare omnes populos ad laudandum Deum & gratias illi agendum de operibus ſuis, iis potiſſimum quibus per Chriſtum tam mirabilia operatus eſſet. Ideoque in horum Pſalmorum lectione multum intereſt, ut quis diligentiſſimè attendat quomodo unuſquiſque Pſalmus vel ex toto vel ſaltem ex aliquâ parte ad Chriſtum ejuſve myſteria aut ejus Eccleſiam adaptari poſſit, ne magis ſenſu Judaïco ſoli litteræ occidenti adhærente, quam Chriſtiano ad Spiritum aſſurgente, intelligatur.

Clavis David. Ita docent plures de omnibus Pſalmis, D. Hilarius in prologo in Pſalmorum explanationem. D. Hieronymus ſeu quis alius in Pſalm. 117. tomo 9. operum. Luculenter verò Jacobus Valentia Parez totum Pſal-

A terium de Chriſto interpretatur. Atque hæc ſcientia eſt Clavis David, ut ſequitur.

Pſalmus 1. Pſalmus 1. *Beatus vir qui non abiit in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit, & in cathedra peſtilentiæ non ſedit.* De Domino noſtro Jeſu Chriſto, ait Ruffinus Aquileienſis, accipiendum eſt, qui non abiit in conſilio impiorum ſicut homo terrenus qui uxori conſenſit deceptæ a ſerpente, *& in via peccatorum non ſtetit.* Venit quidem in via peccatorum, naſcendo ſicut peccatores: ſed non ſtetit, quia illecebra ſæcularis eum non tenuit, *& in cathedra peſtilentiæ non ſedit*, noluit enim terrenum regnum cum ſuperbia. Vel cathedra peſtilentiæ pernicioſa doctrina intelligi poteſt. Deinde conſiderandus eſt ordo verborum, *abiit, ſtetit, ſedit.* Abiit ille qui receſſit à Deo: B ſtetit cum delectatus eſt in peccato: ſedit cum in ſuâ ſuperbiâ confirmatus redire non potuit, niſi per eum liberatus, qui neque abiit in conſilio impiorum, nec in viâ peccatorum ſtetit, nec in cathedrâ peſtilentiæ ſedit. *Sed in lege Domini voluntas ejus, & in lege ejus meditabitur die ac nocte.* Quod Chriſtus in lege Dei Patris fuerit, textus Evangelij ſatis oſtendit (Luc. 2.) nequaquam puer Jeſus invitis parentibus in templo Domini remanſiſſet, ſi in lege Domini voluntas ejus non fuiſſet: ac in die ac nocte prædicavit, nam in die docebat turbas, nocte Verbi myſteria diſcipulis revelabat, & à præceptis Patris nunquam Filius diſcordavit. *Et folium ejus non defluet, & omnia quæcumque faciet proſperabuntur.* Per folium intelligitur verbum: quod enim folia agunt arboris, hoc per ſimilitudinem C agunt verba Redemptoris: fructu quidem ejus ſpiritualiter paſcimur: ſermone vero ipſius a vitiis obumbramur. Quomodo autem verbum ejus non defluat, ipſe in Evangelio teſtatur, ubi ait (Matth. 24.) *cælum & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt, &* (Matth. 5.) *iota unum aut unus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant.* Porro unigenitus Dei Filius in carne veniens, quia verus Deus & verus homo extitit, alia ut Deus, alia ut homo & docuit & fecit. Sed quod fecit aut docuit ut Deus, nobis profuit ad rectè credendum. Quod verò ut homo, profuit nobis ad rectè vivendum: impletum eſt ergo quòd dicitur, *& omnia quæcumque faciet proſperabuntur.* Sed fortaſſe non creditur proſperè egiſſe quando a Judæis occiſus eſt. Immo tunc proſperè egit, quia morte ſua mortem D noſtram deſtruxit, nec profuiſſet naſci in carne, ſi non contigiſſet mori & reſurgere.

Tres gradus progreſſus Chriſti.

Verba Chriſti.

Pſalmus 2. *Quare fremuerunt gentes & populi meditati ſunt inania. Aſtiterunt reges terræ & Principes convenerunt in unum adverſus Dominum & adverſus Chriſtum ejus.* Dictum eſt quare, ac ſi diceretur fruſtra, nam Judæi, Herodes, Pilatus, Annas, Caïphas, meditati ſunt inania, *non* enim eſt (Proverb. 21.) *ſapientia, non eſt prudentia, non eſt conſilium contra Dominum,* ſequitur, *ego autem conſtitutus ſum Rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum ejus, prædicans præceptum ejus.* Non præcepta, ſed præceptum dicit, fortaſſe nobis charitatem innuit. Hoc præceptum nobis quotidie prædicat Chriſtus, *reges eos in virga ferrea,* virga ferrea accipitur inflexibilis juſtitia, quæ ideo E virga quia recta: ideo ferrea quia dura, recta bonis, dura malis, ſcilicet lex Chriſti à bono non deflectit, nullam iniquitatem approbat, ideo eſt inflexibilis circa malum aliquod. Unde ſequitur, *& tanquam vas figuli confringes eos*, quid enim terrena ſunt corda, niſi vaſa fictilia, quæ Dominus per virgam ferream conſtringit, cum per juſtitiæ rectitudinem ſuam in eis carnalitatem deſtruit, cum mentis elationem conterit? Unde ſic confringit ut melius reſtituat, dum vaſa iræ commutat in vaſa miſericordiæ, & vaſa apta ad interitum, facit apta ad gloriam (ad Rom. 9.) &c.

Pſalmus 3. *Domine quid multiplicati ſunt qui tribulant me, multi inſurgunt adverſum me?* Vox eſt Chriſti, ſub ſpecie Davidis cum fugeret à facie Abſalom, de multitudine adverſariorum conquerentis. *Multi*

dicunt animæ meæ, non eſt ſalus ipſi in Deo ejus, qui dicebant Chriſtum non eſſe Deum, *tu autem Domine ſuſceptor meus es, gloria mea & exaltans caput meum*, quia Verbum ſuſcepit humanitatem Chriſti, & illi gloriæ & exaltationis cauſa extitit. *Ego dormivi & ſoporatus ſum & exurrexi, quia Dominus ſuſcepit me*, mortuos enim Chriſtus & reſurgens, in gloria Patris ſuſceptus eſt, vel dic ſuſceptionem per unionem hypoſtaticam fuiſſe cauſam reſurrectionis Chriſti per quam admodum exaltatus eſt, non enim decebat humanitatem vitæ principio unitam in mortis tumulo remanere.

Reſurrectio Chriſti.

Pſalmus 4. *Cum invocarem exaudivit me Deus juſtitiæ meæ.* Orabat David pro adventu Meſſiæ & ſentiens ſe exauditum ait: *& ſcitote quoniam mirificavit Dominus ſanctum ſuum*, conjungitque prolationem veritatis in voce cum viſione quæ fit in corde, quod ſolent Prophetæ, aſſerens Chriſtum fore mirabilem in ortu, in progreſſu, in exitu, in verbis, in factis, in judiciis, in omnibus, & quia Chriſtus eſt mediator hominum potentiſſimus, ſubjungit *Dominus exaudivit me cum clamavero ad eum*, ad Chriſtum, qui ſi pro nobis orat Patrem, repulſam nunquam patietur. *Sacrificate ſacrificium juſtitiæ & ſperate in Domino:* ſacrificium juſtitiæ, opera ſunt juſti poſt pœnitentiam, quid enim juſtius quam ut quiſque propriis peccatis iraſcatur potius quam alienis? Unde David in hoc Pſalmo prævidens Chriſtum adhibet ſtimulos ad parandam ei viam per vitæ rectitudinem, *multi dicunt quis oſtendit nobis bona? Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine, dediſti lætitiam in corde meo*, hoc lumen Chriſtus eſt, qui eſt ſplendor gloriæ Dei Patris (ad Hebræos. 1.)

Pſalmus 5. *Verba mea auribus percipe Domine: intellige clamorem meum: intende voci orationis meæ Rex meus & Deus meus* Quando in ſcripturâ ſcribitur Rex & Deus, ſemper intelligitur Chriſtus, qui eſt Deus & homo & caput & Rex Eccleſiæ & civitatis Dei quam gubernat & regit, ait Jacobus de Valentia, unde Pſalmus iſte continet orationem Davidis ad Chriſtum quem invocat & quem aſſerit malos odio habiturum, & bonos amore proſequuturum. *Mane aſtabo tibi & videbo, quoniam non Deus volens iniquitatem tu es*, propter quam deſtruendam ſtatim paſſus es in hunc mundum ingrediens, *neque habitabit juxta te malignus*, ſpecialiter autem per excommunicationem ejiciuntur ex Eccleſia hæretici & homicidæ, unde *perdes omnes qui loquuntur mendacium*, quales ſunt hæretici, *virum ſanguinum & doloſum abominabitur Dominus, & gloriabuntur in te omnes qui diligunt nomen tuum, quoniam tu benedices juſto*, & nunc per gratiam ſanctificantem, & in judicio, vocans benedictos Patris eos, qui tibi paruerint.

Pſalmus 6. *Domine ne in furore tuo arguas me: neque in ira tua corripias me.* Loquitur in perſona generis humani peccati originalis plaga ſauciati, cujus miſerias exagerat ad invocandum Chriſti auxilium per quod ſanari poterat, *convertere Domine*, per Incarnationem, *& eripe animam meam* per mortem & paſſionem tuam: *Quoniam non eſt in morte qui memor ſit tui.* Ad confitendum tibi. *Laboravi in gemitu meo, lavabo per ſingulas noctes lectum meum*, ab Adami tempore innumeras paſſus ſum perſecutiones: tempus iſtud fuit tempus lachrymarum: *diſcedite à me omnes qui operamini iniquitatem, quoniam exaudivit Dominus vocem fletus mei.* Inſultat dæmonibus genus humanum poſt exauditam orationem ſuam de adventu Chriſti, *erubeſcant & conturbentur vehementer omnes inimici mei.* Exſufflantur enim dæmones in baptiſmo, ejiciuntur per Chriſtum ab obſeſſis corporibus, & ab omni populo gentili in quo per Idololatriam habitabant.

Chriſtus liberari eſſe ſine puenio.

Pſalmus 7. *Domine Deus meus in te ſperavi: ſalvum me fac ex omnibus perſequentibus me & libera me.* Petit Chriſtus a Deo Patre liberari à perſe- A cutionibus Judæorum, *Domine Deus meus ſi feci iſtud: ſi eſt iniquitas in manibus meis: ſi reddidi retribuentibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis.* Si quod mihi imponitur admiſi, & ſi peccatum in me eſt, ſine fructu ibit paſſio mea, quia per hominem innoxium redemptio fieri debebat. *Exurge Domine in ira tua, & exaltare in finibus inimicorum meorum.* Hic petit punitionem Judæorum qui invocantem occiderunt, *conſumetur nequitia peccatorum & diriges juſtum.* i. Chriſtum exaltabis.

Pſalmus 8. *Domine Dominus noſter quàm admirabile eſt nomen tuum: quoniam elevata eſt magnificentia tua ſuper cœlos*, per Aſcenſionem & ſeſſionem ad dexteram Patris, *ex ore infantium*, ô Jeſu Chriſte, *& lactentium perfeciſti laudem tuam.* Non poſſum, B ait Ruffinus Aquileienſis, accipere alios infantes atque lactentes, quam eos quibus dicit Apoſtolus (1. Cor. 3.) *Tanquam parvulis in Chriſto lac vobis potum dedi*, ſequitur. *Ut deſtruas inimicum & ultorem* populum Judaicum te perſequentem. *Quid eſt homo quod memor es ejus, aut filius hominis quoniam viſitas eum?* Admiratur Propheta exaltationem humanæ naturæ in Chriſto. *Minuiſti eum paulominus ab Angelis*, quia eum paſſibilem & mortalem feciſti. *Gloria & honore coronaſti eum* per Reſurrectionem & Aſcenſionem.

Pſalmus 9. *Confitebor tibi Domine in toto corde meo; narrabo omnia mirabilia tua.* Canitur iſte Pſalmus pro occultis filij, ut habet titulus, & quia non dicit cujus, intelligendus eſt unicus Filius Dei. Nam & ipſe cum C ſine additamento ponit filium, ſeipſum vult intelligi, ut ubi ait (Joan. 8.) *Si filius vos liberaverit, verè liberi eritis*, ſequitur *in convertendo inimicum meum retrorſum, infirmabuntur & peribunt à facie tua.* Hic incipit ea enarrare quæ ſentit de occultis filij. Quando tentatus eſt Dominus (Matth. 4.) retro converſus eſt inimicus, dictum eſt illi, *vade retro Sathana.* Tunc infirmatus eſt diabolus cum ſuis miniſtris quando poteſtatem quam in humano genere habuit amiſit. *Quoniam feciſti judicium meum & cauſam meam, ſediſti ſuper thronum qui judicas juſtitiam.* Sumendo humanam naturam & pœnalitates ejus ut pro me ſatisfaceres, & cauſam meam feciſti adverſario meo condemnato. *Increpaſti gentes & perijt impius* Hoc factum eſt per prædicationem Apo- D ſtolorum qui gentes arguerunt de Idololatriâ. *Perijt memoria eorum cum ſonitu, & Dominus in æternum permanet*, memoria Idolorum in fumos abijt cum ſonitu prædicationis Apoſtolicæ, & Chriſtus Dominus regnat inter gentes.

Pſalmus 10. *In Domino confido, quomodo dicitis animæ meæ, tranſmigra in montem ſicut paſſer?* Vox eſt Eccleſiæ vel Catholici hominis contra hæreticos, qui ſe montes præ ſuperbia exiſtimant & alios paſſeres nullius pretij, vellentque ut quâ levitate paſſer ad montem evocat, eadem levitate Catholici, mutata fide ad ipſos tranſirent. *Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum*, id eſt, ſanctam Scripturam hæretici ſuis erroribus & ſuis ſenſibus applicaverunt. *Quoniam quæ perfeciſti deſtruxerunt.* Quia ſanctus & E Catholicus ſenſus, quem nos Deus docuit penè ab ipſis deſtructus eſt. *Dominus in templo ſancto ſuo, Dominus in cœlo ſedes ejus.* Chriſtus in Eccleſia eſt qui idem in cœlo eſt, dijudicabit omnia & hæreticos acerrimè puniet. *Pluet ſuper peccatores laqueos ignis & ſulphur, & ſpiritus procellarum pars calicis eorum.* Quod in Epiſtola Judæ Apoſtoli evidentius manifeſtatur.

Pſalmus 11. *Salvum me fac Deus quoniam defecit Sanctus, quoniam diminutæ ſunt veritates à filiis hominum*, ſeu ij Gentiles ſint ſeu Judæi, ubi autem defecit veritas, ibi neceſſe eſt ut abundet vanitas, ideo ſequitur, *vana locuti ſunt ad proximum ſuum*, &c. ſed Deus miſertus eſt infœlicitatis hominum. *Propter miſeriam inopum & gemitum pauperum nunc exur-*

Pſalmus 11.

gam, dicit Dominus. Apparebit in carne Filius meus, *ponam in ſalutari, fiducialiter agam in eo.* Non dicit quid poneret, ſed intelligendum Deum poſiturum in Chriſto, id quod valeat ad ſublevandam pauperum miſeriam. Unde conſequitur, *Eloquia Domini eloquia caſta*, & caſta dicit ſine corruptione ſimulationis; multi enim prædicant veritatem non caſte, quia vendunt illam pretio commoditatum hujus ſæculi. Vel ita dicit, quia vera ſunt verba Chriſti qui nullo modo mentiri poteſt.

Pſalmus 12. *Uſquequo Domine oblivıſceris me in finem, uſquequo avertis faciem tuam à me?* Propheta hic orat ferventer pro adventu Chriſti, quem etiam faciem Dei vocat. *Illumina oculos meos* per Chriſtum, *ne unquam obdormiam in morte* peccati; ac ſentiens Chriſtum tandem adventurum ait: *Exultabit cor meum in ſalutari tuo: cantabo Domino qui bona tribuit mihi & pſallam nomini Domini altiſſimi.* Ubi tria memorat: exultat corde: cantat voce: pſallit opere. Hæc tria circa Chriſtum impendenda ſunt, quia enim altiorem & meliorem Dominum invenire non poſſumus, juſtum eſt, ut quidquid in nobis eſt, in ejus laude, amore & obſequio ponamus.

Pſalmus 13. *Dixit inſipiens in corde ſuo, non eſt Deus. Corrupti ſunt & abominabiles facti ſunt*, non eſt qui *faciat bonum, non eſt uſque ad unum.* Cum omnes & gentiles & Judæi ante adventum Chriſti peccatis omnium generum ſcaterent, inſtar ejus qui in urbem ingreſſus videt omnes ſine medico varijs febribus æſtuantes, ipſum medicum præſentem expetit: ita hic David Jeſum Chriſtum deſiderat, qui univerſos generis humani morbos curet. *Quis dabit ex Sion ſalutare Iſraël?* Quis ex cœlo illum diducat in remedium tantæ infœlicitatis? *Cum averterit Dominus captivitatem plebis ſuæ, exultabit Jacob & lætabitur Iſraël.* i. populus Chriſtianus. In eo, inquit D. Hilarius, quod ſalutare eſt, virtus eſt nominis, non nos aptamus aut fingimus, ſed in veteris teſtamenti libris ſalutare Dominum Deum noſtrum nuncupari docemur.

Pſalmus 14. *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requieſcet in monte ſancto tuo?* Quærit hic David quis capax & idoneus ſit in cœlum conſcendere & in Chriſto requieſcere: nam ut editiſſimæ humi partes montes nuncupantur, ait idem D. Hilarius, ita neceſſe eſt in his quæ cœleſtia ſunt, maxima atque ſublimia ſub montis nomine opinari, & quid ſublimius Chriſto qui eſt ſuper omnem principatum & poteſtatem & omne nomen? Ad id autem quod quæſitum eſt reſpondet Spiritus Sanctus, *qui ingreditur ſine macula & operatur juſtitiam, & qui loquitur veritatem in corde ſuo, & non egit dolum in lingua ſua.* Ut catholicæ profeſſionum doctrinæ, & ita ſentiendi ac prædicandi judicium etiam operatio conſequatur, ſed arctum hoc & per ſæculi oeſas difficile judicium.

Oratio Christi.

Pſalmus 15. *Conſerva me Domine quoniam ſperavi in te. dixi Domino: Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.* Hic Pſalmus orationem Chriſti continet pro ſuis membris infirmis: ac ait Deum non egere ſuis bonis, quia ſola charitate non neceſſitate pius pater nos redemit. *Sanctis qui ſunt in terra ejus.* i. in cœlo, *mirificavit omnes voluntates meas in eis.* Senſerunt enim quid eis profuerit voluntas mea moriendi pro ipſis, & lex qua eos direxi in viâ ſalutis. *Dominus pars hæreditatis meæ & calicis mei, tu es qui reſtitues hæreditatem meam mihi*, quâ ſe privaverat Chriſtus ad aliquod tempus. *Inſuper & uſque ad noctem increpuerunt me renes mei* .i. Judæi ex quibus ortus ſum uſque ad mortem increpaverunt me & blaſphemaverunt, unde ex hoc benedicam Dominum. *Propter hoc lætatum eſt cor meum & exultavit lingua mea. inſuper & caro mea requieſcet in ſpe*, in ſepulchro. *Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem.* Nec animam meam in A lymbo patrum permanſuram permittes, neque ſanctificatum corpus, per quod & alij ſanctificandi ſunt, corrumpi patieris. Notari poteſt in hoc Pſalmo quanta fuerit animæ Chriſti jubilatio ad Patrem.

Pſalmus 16. *Exaudi Domine juſtitiam meam: intende deprecationem meam.* Et hic quoque Pſalmus orationem Chriſti ad Patrem, qui allegare poteſt ſuam juſtitiam in oratione, quia ſine peccato eſt. *Probaſti cor meum & viſitaſti nocte, & non eſt inventa in me iniquitas.* Deus Pater Filium probavit quando pati eum permiſit. *Mirifica miſericordias tuas qui ſalvos facis ſperantes in te.* Cum pro amore Dei quæ mundi ſunt deſpicit avarus, ad humilitatem convertitur ſuperbus, ad manſuetudinem iracundus, ad caſtitatem luxurioſus, nonne miſericordias tuas mirificavit Deus? B Hoc orat Chriſtus. *Projicientes me nunc circumdederunt me, oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terram*, cum deberent Judæi Chriſtum adorare, projecerunt extra urbem & crucifixerunt, dumque non Deum ſed purum hominem exiſtimaverunt, ſic oculos in terram declinaverunt. *Domine à paucis de terrâ divide eos in vita eorum.* Diſperge eos per orbem terrarum. *Saturati ſunt filij & dimiſerunt reliquias ſuas parvulis ſuis.* Dicentes, ſanguis ejus ſuper nos & ſuper filios noſtros. *Ego autem in juſtitiâ apparebo conſpectui tuo.* Qui apparui peccator conſpectui Judæorum. *Satiabor cum apparuerit gloria tua* in his qui me norunt & intelligunt, deſiderium totum Chriſti eſt ut Deus glorificetur.

Mirabiles miſericordia Dei.

Deſiderium glorificationis Dei.

Pſalmus 17. *Diligam te Domine fortitudo mea, Dominus firmamentum meum.* C Vox eſt Chriſti ad Patrem, cujus humanitas ſubſiſtentia Verbi fulciebatur. *Circumdederunt me dolores mortis, & torrentes iniquitatis conturbaverũt me.* Hoc factum eſt quando Judæi cum Juda quæſierunt Chriſtum ad mortem. *Commota eſt, & contremuit terra* in paſſione, ubi terræ motus factus eſt magnus. Aſcendit *fumus in ira ejus* per lachrymas pœnitentiũ, *& ignis à facie ejus exarſit, carbones ſuccenſi ſunt* Apoſtoli à ſuſcepto ſpiritu in linguis igneis ſuaviter arſerunt. *Inclinavit cœlos & deſcẽdit & caligo ſub pedibus ejus*, miſit Apoſtolos, qui cœli dicuntur ad prædicandum & contrivit Sathanam, qui caligo eſt, ſub pedibus eorum, *& aſcendit ſuper Cherubim & volavit, volavit ſuper pennas ventorum* per prædicationem Apoſtolorum qui velut Cherubim pleni erant ſcientia, velociter pervenit ad omnes gen- D tes. *Et poſuit tenebras latibulum ſuum*, ſcilicet obſcuritatem Sacramentorum ac maximè Euchariſtiæ in qua latet quaſi in obſcuro loco. *In circuitu ejus tabernaculum ejus*, multitudine enim credentium circumventus eſt. *Tenebroſa aqua in nubibus aeris*, quia obſcura eſt ſcientia in Prophetis. *Præ fulgore in conſpectu ejus nubes tranſierunt, grando & carbones ignis.* Apoſtoli à Judæis ad gentes tranſierunt. *Et intonuit de cœlo Dominus & Altiſſimus dedit vocem ſuam* per Apoſtolos. *Et miſit ſagittas ſuas.* i. Evangeliſtas, *fulgura multiplicavit* quæ ſunt miracula, *& conturbavit eos* bonâ conturbatione ad pœnitentiam, *& apparuerunt fontes aquarum.* i. dona Spiritus Sancti. Legendus D. Auguſtinus in hunc Pſalmum.

Apoſtolorum miſſio.

Pſalmus 18. *Cœli enarrant gloriam ejus, & opera* E *manuum ejus annuntiat firmamentum.* Apoſtoli & Evangeliſtæ qui cœli ſunt propter celſitudinem, & firmamentum propter fidei & charitatis ſoliditatem, enarrant gloriam Divinitatis & opera humanitatis. *Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat ſcientiam*, ſpirituales prædicant ſpiritualibus, & peccatores peccatoribus. *In ſole poſuit tabernaculum ſuum*, vel in Chriſto Eccleſiam, vel quia Deus in Chriſto inexiſtit, *& ipſe tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo*, de utero virginali. *Exultavit ut gigas ad currendam viam* incomparabili virtute prædictus ſtadium hujus vitæ decurrit uſquequo ad Patrem rediret, *nec eſt qui ſe abſcondat à calore ejus*, cum non ſit qui non aliquam Spiritus Sancti gratiam per-

cipiat. *Lex Domini immaculata convertens animas.* Lex eſt Evangelica.

Pſalmus Judæis exoſus. Pſalmus 19. *Exaudiat te Dominus in die tribulationis, protegat te nomen Dei Jacob.* Vox eſt Prophetæ optantis proſpera omnia Chriſto ſuo, in Paſſionis die, ac ut omnia ejus deſideria à Patre cœleſti impleantur pro ſalute animarum. *Memor ſit omnis ſacrificij tui*, & cruenti & incruenti; *tribuat tibi ſecundum cor tuum*, quo ſalutem omnium deſideras. *Nunc cognovi quoniam ſalvum fecit Dominus Chriſtum ſuum*, in quo princeps hujus mundi quidquam non habet. Salvum illum fecit in paſſione confirmando, in obedientia conſervando, à mortuis reſuſcitando. Teſtatur Rabanus *adverſus Judæos*, hunc Pſalmum ita Judæis exoſum eſſe, ut illum in Synagogis ſuis non amplius recitent aut cantent, ne Chriſto bonum precari videantur.

Pſalmus 20. *Domine in virtute tua lætabitur Rex, & ſuper ſalutare tuum exultabit vehementer.* Prima pars hujus Pſalmi multa proſpera de Chriſto prædicit. *Quoniam prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis.* Priuſquam enim homo fieret, ab omnibus Patriarchis & Prophetis benedictus eſt: ab ipſo quoque Angelo dicente ad Mariam benedictum eſſe fructum ventris ejus. *Poſuiſti in capite ejus coronam de lapide pretioſo*, quæ corona eſt Eccleſia ex vivis lapidibus conſtans. *Vitam petijt à te*, reſurrectionem petijt petens ſe clarificari à Patre Joan. 12. Secunda pars narrat pœnas Judæorum qui Chriſtum oderunt.

Pſalmus 21. Pſalmus 21. *Deus Deus meus, quare me dereliquiſti?* totus Pſalmus magis Hiſtoriam Paſſionis Chriſti ſonat quam prophetiam. Præfigitur ei titulus. *Victori pro cervo matutino Pſalmus David.* Juxta Hebræum, *Vincenti ſuper cerva auroræ Pſalmus.* Quod io Chriſtum in ſua Paſſione Judæi quaſi cervum venati ſint ac perſecuti, unde in eodem habetur, *circumdederunt me canes multi.* *Chriſtus cerva.* Obſervat Cajetanus humanitatem Chriſti rectè nomine cervæ ſignificari, ac in paſſione cervæ aſſimilari. Eſt enim cerva adeo ſimplex animal, ut admiretur hominem ſagittam parantem contra ſe, & eſt exemptum à febre, adeo ut caro illius præſervet alios à febre, habet quoque cum ſerpente ſpecialem inimicitiam. Sic Chriſtus in Paſſione admiratur ſe derelictum. Immunis fuit à peccato & cum ſerpente antiquo bellum in ea geſſit. Vide quæ diximus 3. p. Bibliothecæ concionatorum in Michaele Menoto, qui Paſſionem Chriſti venationi comparat alicujus cervi non ſine artificio. Addunt alij cervam abundare copiâ lactis præ cæteris animalibus, & præ alijs ſollicitam eſſe circa alendos & cuſtodiendos hinnulos, nam ſummo mane ſurgit ad ipſos lactandos. Quæ Chriſto haud difficulter adaptantur. David autem in hoc Pſalmo prævidens totum Paſſionis Myſterium, primo introducit Chriſtum ſuam Paſſionem exponentem apud Patrem per modum querelæ. 1. Quod ſit derelictus à Patre, *Deus Deus meus quare dereliquiſti me?* 2. Quod ſit contemptus & irriſus à Judæis & militibus, *omnes videntes me deriſerunt me, &c.* 3. Quod ſit varijs tormentis afflictus, *foderunt manus meas & pedes meos: dinumeraverunt omnia oſſa mea.* At ſecundo introducit Chriſtum petentem liberari per reſurrectionem, *tu autem Domine ne elongaveris auxilium tuum à me, ad defenſionem meam conſpice.* Nempe me reſuſcitando à morte ad vitam. *Salva me ex ore leonis*, Diaboli nempe, quem canem, leonem & unicornidem vocat ad inſinuandam multiplicem ipſius crudelitatem. Tertio introducit Chriſtum gratias agentem Patri poſt ſuam reſurrectionem, *narrabo nomen tuum fratribus meis, in medio Eccleſiæ laudabo te &c.* Apud te laus *meâ in Eccleſia magna* ex omnibus populis congregata. *Vota mea reddam in conſpectu timentium eum. Edent pauperes & ſaturabuntur.* Quod maximè intelligitur de Sacrificio & Sacramento Euchariſtiæ, quod Chriſtus voverat ſe oblaturum uſque ad finem mundi per miniſterium Sacerdotum, poſtquam in cœlos aſcendiſſet, ubi habet Sacerdotium æternum ſecundum ordinem Melchiſedech, ut non ſemel indicat D. Paulus in Epiſtola ad Hebræos, & quia magni fructus ſunt hujus ſacrificij ſubjungit. *Reminiſcentur & convertentur ad Dominum univerſi fines terræ, & adorabunt in conſpectu ejus univerſæ familiæ gentium, &c.*

Paſſio ſecundum Davidem. Porro quidam Theodorus Preſbyter in quadam Synodo Toletanâ damnatus eſt, quod hunc Pſalmum 21. de Davide expoſuiſſet; nam totus Pſalmus manifeſtè Chriſtum Dominum loquẽtem inducit. Primum quidem de ſuâ derelictione conquerentem, deinde & hoſtium ſuorum crudelitatem paſſionumque ſuarum magnitudinem enarrantem: poſtea pro liberatione rogantem & pro eâ promittentem Patri gratiarum actionem & prædicationem nominis ſui apud gentes. Ita obſervat Janſenius Gandavenſis. Proinde hic Pſalmus nominari jure poterit, Paſſio Domini noſtri Jeſu Chriſti ſecundum Davidem, & pro concione exponi.

Euchariſtia. Pſalmus 22. *Dominus regit me & nihil mihi deerit, in loco paſcuæ ibi me collocavit.* Hunc Pſalmum de Euchariſtiæ Sacramento & ejus effectibus poſt Joannem Viguerium interpretati ſumus in Theologia affectiva parte 3. ubi de Sacramento Euchariſtiæ agimus, nec obſcurè indicat ille verſus primus. Pro, *regit me*, legit D. Hieronymus, *paſcit me*, ſequitur, *paraſti in conſpectu meo menſam adverſus eos qui tribulant me.* Fortior enim ex Euchariſtia redditur anima contra tentationes quaſlibet.

Pſalmus 23. *Domini eſt terra & plenitudo ejus, orbis terrarum & univerſi qui habitant in eo.* Poſtquam deſcripſit dominium Dei ſuper orbem ac ſoli innocentiæ & ſanctitati aditum ad cœlum patere aſſeruit, inde concludit Chriſto, qui juſtitiæ fons eſt, aperiendum eſſe cœlum ut in illud cum gloria ingrediatur. *Attollite portas principes veſtras & elevamini portæ æternales, & introibit Rex gloriæ:* ſcilicet Chriſtus, *Quis eſt iſte Rex gloriæ? Dominus virtutum ipſe eſt Rex gloriæ*, ideoque illi competit in montem aſcendere, cum ſit ipſe innocens & mundo corde, & ipſarum virtutum omnium Rex & Dominus per excellentiam.

Pſalmus 24. *Ad te Domine levavi animam meam: Deus meus in te confido non erubeſcam.* In hoc Pſalmo Propheta in perſona generis humani ad Chriſtum & ejus legem Evangelicam ſuſpirat. *Dirige me in veritate tua & doce me: quia tu es Deus ſalvator meus*, petit dirigi ſecundum veritatem clauſam in litera, *delicta juventutis meæ & ignorantias meas ne memineris.* Petit ſalvari per Chriſtum à peccatis perpetratis in Paradiſo terreſtri, hic quippe erat veluti juventus naturæ humanæ. *Dulcis & rectus Dominus propter hoc legem dabit delinquentibus in via.* Chriſtus propter manſuetudinem ſuam dabit legem pœnitentiæ peccatoribus. *Diriget manſuetos in judicio: docebit mites vias ſuas.* Scilicet pœnitentes qui ſeſe humiliabunt in manſuetudine ſpiritus. *Oculi mei ſemper ad Dominum, quoniam ipſe evellet de laqueo pedes meos*, de tentationibus.

Pſalmus 25. *Judica me Domine, quoniam ego in innocentia mea ingreſſus ſum*, petit hîc Propheta diſcerni à malis ac omnem immunditiam carnis à ſe auferri, *quoniam miſericordia tua ante oculos meos: & complacui in veritate tua.* Miſericordia illa Chriſtus eſt, quem præſentem oculis ſuis David exhibebat, & veritas idem Chriſtus, unde cum in eo amore complacentiæ delectaretur, fugiebat malorum conventicula ſolam bonorum ſocietatem deſiderans.

Pſalmus 26. *Dominus illuminatio mea & ſalus mea, quem timebo? Dominus protector vitæ meæ à quo trepidabo?* Tria ſunt quæ dicit de Chriſto quæ hominem reddunt intrepidum, eſt enim lux quæ omnem illuminat hominem, redemit animas, protegit ne amittant quæ ex ejus miſericordia adepti ſunt.

Hinc ſpes magna in Chriſto. *Si exurgant adverſum me caſtra, non timebit cor meum.* Contra impiorum exercitus, vitiorum impetus, dæmonum cœtus. *In die malorum protexit me in abſcondito tabernaculi ſui.* In triplici die malorum, ait Jacobus de Valentia, in die malorum peccati originalis per Baptiſmum, in die malorum peccatorum actualium per pœnitentiam, in die malorum judicij per ſententiam miſericordiæ indicem. *In petra exaltavit me* &c. quæ Petra Chriſtus eſt, multoties enim idem repetit.

Pſalmus 27. *Ad te Domine clamabo, Deus meus ne ſileas à me.* Dividitur in tres partes ſecundum Albertum magnum, in prima Chriſtus agit de ſua Paſſione, in ſecunda de inimicorum deſtructione, in tertia gratias agit pro ſua Reſurrectione. *Ne ſileas à me* .i. ne verbum tuum à me ſubtrahas, quid eſt enim ſilere niſi verbum ſubtrahere? Subſtractio autem verbi eſſet verbi ſeparatio: & dicit *à me.* i. ab anima mea, *& aſſimilabor deſcendentibus in lacum,* in duplicem enim lacum deſcendebant homines ante reſurrectionem Chriſti, in lacum inferni quantum ad animas, in ſepulchrum incinerandi quantum ad corpus: & ab utroque Chriſtus liberatus eſt, etſi verò de iis certus eſſet Chriſtus, id tamen petit ut det exemplum orandi, & ſignificet ſe id ex gratia habuiſſe. *Et refloruit caro mea, & ex voluntate confitebor ei.* Laudat Chriſtus Deum pro reſurrectione per quem caro florens in ſtatu innocentiæ, marceſſens per peccatum, reflorer abjectâ omni pœnalitate. *Dominus fortitudo plebis ſuæ & protector ſalvationum Chriſti ſui eſt,* juxta tres gradus redemptionis per Chriſtum à nobis explicatos in libro de beneficio crucis contra Janſenij diſcipulos edito, ſcilicet redemptionis ab impotentia ſalutem conſequendi per media & auxilia ſufficientia. 2. à peccato ipſo per juſtificationem. 3. & ab omni miſeria per glorificationem. Tres ſalvationes Chriſti Domini diſtinguendæ ſunt, quarum omnium Deum protectorem aſſerere nunc poſſumus, evaneſcente jam mala doctrina.

3. Gradus Redemptionis.

Pſalmus 28. *Afferte Domino filij Dei, afferte Domino filios arietum.* Non extra rem à pluribus ad ſeptem Sacramenta Pſalmus iſte adaptatur, itaut invitet omnes Propheta ad laudandum Deum propter inſtitutionem eorum, *vox* Domini ſuper aquas in baptiſmo. *Vox Domini in virtute,* in confirmatione. *Vox Domini in magnificentia* in Euchariſtia. *Vox Domini confringentis cedros* in pœnitentia, in qua duriora corda conteruntur. *Vox Domini intercidentis flammam ignis,* in matrimonio in quo concupiſcentiæ ignis deferveſcit. *Vox Domini concutientis deſertum* per ordinationem Sacerdotum, per quos excitatur mundus ad virtutem. *Vox Domini præparantis cervos* in Extrema-Unctione, Card. Torrecremata ad vocem prædicationis Chriſti ejuſque mirabiles effectus refert.

7. Sacramenta.

Pſalmus 29. *Exaltabo te Domine, quoniam ſuſcepiſti me, nec delectaſti inimicos meos ſuper me.* Vox eſt Chriſti Domini multas gratias Deo Patri rependentis pro beneficio reſurrectionis & eductionis ſacro-ſanctæ ſuæ animæ ab inferis. *Domine eduxiſti ab inferno animam meam, ſalvaſti me à deſcendentibus in lacum.* ſcilicet inferi, *ad veſperum demorabitur fletus & ad matutinum lætitia.* Indicatur fletus B. Virginis & piarum mulierum, cum deponeretur Chriſtus è cruce & ſepulchro mandaretur, ac lætitia quæ mane in die Reſurrectionis adfuit. *Convertiſti planctum meum in gaudium mihi, conſcidiſti ſaccum meum & circumdediſti me lætitia,* id eſt, Corpus meum permiſiſti conſcidi in paſſione, ſed ipſo facto glorioſo per reſurrectionem lætitia me circumdedit.

Pſalmus 30. *In te Domine ſperavi, non confundar in æternum.* Vix in aliquo ſcriptore tam honorificè ſpes & fiducia in Deo celebratur ac in Pſalmis, ſed quod noviſſet David ſpem telum eſſe ad retundendam audaciam adverſariorum, ſeu quod maximè virtus hæc præfulſerit in Chriſto Domino, cujus fiduciam maximam repræſentat hic Pſalmus; hujus enim vox eſt, *Educet me de laqueo hoc quem abſconderunt mihi, quoniam tu es protector meus, in manus tuas commendo ſpiritum meum, redemiſti me Domine Deus veritatis.* Item quæ poſt aliquot verſus ſequuntur. *Super omnes inimicos meos factus ſum opprobrium vicinis meis & timor notis meis, qui videbant me fugerunt à me, oblivioni datus ſum tanquam mortuus à corde, &c.* Unde ſpem ſuam exacuit vehementius poſtea, & licet intelligere multa verba protuliſſe Chriſtum in Cruce præter ſeptem annotata ſpecialibus ab Evangeliſtis. Legendus Albertus in hunc Pſal.

Pſalmus 31. *Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates & quorum tecta ſunt peccata.* Etſi Pſalmum hunc compoſuerit David cum à Nathan Propheta ſibi remiſſum eſſe peccatum audit, & in eo peccatores erudiat ut ad Deum confugiant abjecto peccandi deſiderio, non deſinit tamen Chriſtum invocare & ejus paſſioni tribuere remiſſionem peccati in hoc verſu. *Tu es refugium meum à tribulatione quæ circumdedit me: exultatio mea erue me à circumdantibus me,* hæc enim verba ad Chriſtum diriguntur, in cujus fide remiſſio peccatorum & pœnarum omnium ſperabatur.

Pſalmus 31.

Pſalmus 32. *Exultate juſti in Domino, rectos decet collaudatio.* Hortatur David ad laudandum Deum propter Chriſtum cujus prædicat potentiam, juſtitiam, miſericordiam. Primum ibi, *quia rectum eſt verbum Domini, & verbo Domini cœli firmati ſunt.* Secundum ibi, *Dominus diſſipat conſilia gentium: reprobat autem cogitationes populorum: & reprobat conſilia principum.* Chriſtus enim ſuo adventu tres poteſtates diſſipavit, ſcilicet ſuperſtitionem & falſam ſapientiam gentilium, malitiam Judæorum in ejus mortem conſpirantium, & conventicula Principum ac tyrannorum ad delendam Eccleſiam. 1. per prædicationem. 2. per reſurrectionem. 3. per protectionem. Tertium, ibi *beata gens cujus eſt Dominus Deus ejus:* ſcilicet gens Chriſtiana Chriſtum pro Deo agnoſcens. *De cœlo reſpexit Dominus, vidit omnes filios hominum,* omnes filios Adæ peccato corruptos, *qui finxit ſigillatim corda eorum, qui intelligit omnia opera eorum,* ac ſic deſcendit & caro factus eſt ut ſinguli juvarentur. *Non ſalvatur Rex per multam virtutem &c. fallax equus ad ſalutem,* quaſi diceret, non eſt in aliquo ſalus niſi in Chriſto, de quo ſubjungit: *ecce oculi Domini ſuper metuentes eum: & in eis qui ſperant ſuper miſericordia ejus, ut eruat à morte animas eorum.* Unde *anima noſtra ſuſtinet Dominum, quoniam adjutor & protector noſter eſt,* hoc eſt, patienter Chriſtum expectat.

Pſalmus 33. *Benedicam Dominum in omni tempore, ſemper laus ejus in ore meo.* Hunc Pſalmum compoſuit David cum ex Rege Achis, coram quo faciem immutaverat & ut fatuus habitus fuerat, liber evaſiſſet ad laudandum Deum pro hoc beneficio: ſed quia per deſcenſum ſuum in Get deſcenſum Dei ad mundum hunc agnoſcebat: atque ut vultum mutaverat aſſumens naturam humanam, quapropter deriſus etiam fuit, ideo David fecit etiam hunc Pſalmum pro perſona Chriſti quem benedicit & laudat. *Accedite ad eum & illuminamini, & facies veſtræ non confundentur.* Quia Chriſtus dedit gratiam & modum evadendi confuſionem ſempiternam damnatorum, quæ enim bona ab eo juſti non recipient, qui ejus lumen & doctrinam ſequuntur, nec à mundo illuminari ſe aut verius ſeduci patiuntur? Hortatur etiam Propheta ad Euchariſtiam, *guſtate & videte quoniam ſuavis eſt Dominus,* ſuavis peccata dimittens, virtutibus ornans animam & vitam æternam largiens.

Pſalmus 34. *Judica Domine nocentes me: expugna impugnantes me.* Albertus Magnus dicit hunc Pſalmum ſecundum eſſe inter vos qui latè agunt de paſſione Chriſti, primus enim erat 21. incipit autem in illo verſu de paſſione agere, *ſurgentes teſtes iniqui quæ ignorabam interrogabant me, retribuebant mihi mala*

pro bonis ſterilitatem animæ meæ. Tripliciter enim Judæi Chriſto fuerunt ſteriles. 1. Quia non retribuerunt Chriſto fructus legis & doctrinæ. 2. Quia pro beneficijs collatis præmium non reddebant. 3. Paraverunt illi mortem quæ eſt ſterilitas & privatio vitæ. *Ego autem cum mihi moleſti eſſent induebar cilicio, humiliabam in jejunio animam meam.* Cilicium hic appellat carnem ſimilem peccatrici: quia cilicium fiebat de pilis caprarum. *Domine quando reſpicies? Reſtitue animam meam à malignitate eorum: à leonibus unicam meam.* i. a Principibus ſacerdotum carnem meam: primo quia ſine peccato concepta, nata & perſeverans, ſecundo quia ab unico principio, ſcilicet beata Virgine, dicitur unica.

Pſalmus 35. *Dixit injuſtus ut delinquat in ſemetipſo, non eſt timor Dei ante oculos ejus.* Expoſita in hoc Pſalmo malitia hominum exponit conſequenter miſericordiam Dei per Chriſtum. *Domine in cœlo miſericordia tua, & veritas tua uſque ad nubes.* Id eſt, magna ſunt, vehementer extenſa ſunt. *Homines & jumenta ſalvabis Domine, quemadmodum multiplicaſti miſericordiam tuam Deus.* Scilicet per Chriſtum, in tantum enim, ait Ruffinus Aquilerenſis, ſuam miſericordiam pius Dominus multiplicavit, quod non ſolum homines rationales, ſed etiam brutos & idiotas ſalvavit. *Quoniam apud te eſt fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen.* Quis eſt fons vitæ niſi Chriſtus? Venit in carne, roravit ſitientem, ſatiavit ſperantem. Hic aliud eſt fons, aliud lumen: ibi non ita. Quod enim fons hoc eſt & lumen. Et quidquid vis illud voca, quia non eſt quod vocas, quia non potes congruum nomen invenire. Non remaneat in uno nomine. Fons eſt quia ſatiat. Lumen quia illuminat cæcos, in hoc lumine videmus lumen, quia illuminati à Chriſto videmus ſapientiam, juſtitiam, charitatem. Vel videmus lumen in hoc lomine, ſicut ipſe ait (Joan. 14.) *Qui videt me, videt & Patrem meum.* Conſonat huic interpretationi Bruno Aſtenſis.

Pſalmus 36. *Noli æmulari in malignantibus, neque zelaveris facientes iniquitatem. Quoniam tanquam fœnum velociter areſcent, & quemadmodum olera herbarum cito decident.* Etſi in hoc Pſalmo deſcribat David proſperitatem malorum quæ brevi in adverſitatem mutetur, quia tamen etiam Prophetam agit in hoc Pſalmo, intendit etiam repræſentare excidium Judæorum & tyrannorum qui Chriſtum ejuſve Eccleſiam perſecuti ſont, quantumvis enim florens & opulēta videretur Jeroſolyma, brevi tamen ſubverſa, ſicut & tyranni extincti qui Eccleſiam affligebant, de quibus dictum puta, *& adhuc puſillum & non erit peccator: & quæres locum ejus & non invenies: manſueti autem hæreditabunt terram & delectabuntur in multitudine pacis.* Quod utique factum eſt poſt mortem tyrannorum. *Vidi impium ſuperexaltatum & elevatum ſicut cedros Libani, & tranſivi & ecce non erat.* Quod ad Anti-Chriſtum quidam referunt, cujus imperium tribus annis & ſex menſibus finietur.

Pſalmus 37. *Domine ne in furore tuo arguas me: neque in ira tua corripias me.* In hoc Pſalmo introducit Propheta duos, Adam primum & ſecundum qui Chriſtus eſt. Primus deflet peccatum originale & mala exhinc prodeuntia. *Quoniam ſagittæ tuæ infixæ ſunt mihi, & confirmaſti ſuper me manum tuam,* corruptio carnis & pœnalitates mihi infixæ ſunt & confirmaſti ſententiam tuam in me expoliando & in terram miſeriæ emittendo. *Quoniam lumbi mei impleti ſunt illuſionibus,* ſpecialem poteſtatem exercet dæmon ex permiſſione Dei ſupra pudendas partes quæ magis pronæ ſunt ad ei obediendum. *Afflictus ſum & humiliatus ſum nimis,* nihil enim tantum proſternit hominem ſpiritualem quantum ſenſus hujus corruptionis. *Domine ante te omne deſiderium meum, & gemitus meus à te non eſt abſconditus.* Hic Adam petit liberari per Chriſtum, ſine quo ſalvari non poterat. *Cor meum conturbatum eſt: dereliquit me virtus*

Adam primus & ſecundus.

mea, videlicet immortalitas, impaſſibilitas, innocentia, juſtitia; ſed inter has voces, addit ad conſolationem noſtram 2. Adami capitis noſtri voces in paſſione; ait ergo: *Amici mei & proximi mei adverſum me appropinquaverunt & ſteterunt,* quaſi dicat quid conquereris? Vide me afflictum, crucifixum, peccata tua portantem, mundi miſerias ferentem & auferentem, & hoc eſt quod dicit, *amici mei,* id eſt, Judæi qui ſe finxerunt amicos meos &c. Ruffinus Aquil.

Pſalmus 38. *Dixi cuſtodiam vias meas: ut non delinquam in lingua mea.* In hoc Pſalmo deſcripta generis humani miſeria ſpem ſuam reponit in Chriſto; *& nunc quæ eſt expectatio mea? nonne Dominus, & ſubſtantia mea apud te eſt.* propter aſſumptionem naturæ humanæ quæ eſt noſtra ſubſtantia: ergo *ab omnibus iniquitatibus meis erue me.*

Pſalmus 39. *Expectans expectavi Dominum & intendit mihi.* non eſt laborandum ad quærendum Chriſtū, in hoc Pſalmo ſatis manifeſtè prodit ſeipſum. *Sacrificium & oblationem noluiſti: aures autem perfeciſti mihi: holocauſtum & pro peccato non poſtulaſti, tunc dixi ecce venio.* Ad offerendum meipſum pro peccatis naturæ humanæ. *In capite libri ſcriptum eſt de me, ut facerem voluntatem tuam: Deus meus volui & legem tuam in medio cordis mei.* In primo Pſalmo hujus libri ſcriptum eſt ut faciam voluntatem tuam, dicitur enim ibi, *& in lege Domini meditabitur die ac nocte,* hic autem dicitur, *& legem tuam in medio cordis mei,* quæ ſatis æquipollentia ſunt. Iſte verſus. *Annuntiavi & locutus ſum. multiplicati ſunt ſuper numerum,* denotat prædicationem Chriſti ſeu per ſe, ſeu per Apoſtolos, quâ auditâ multi venerunt ad ſocietatem credentium qui non ſunt in numero electorum, teſte veritate quæ ait Matth. 20. *multi ſunt vocati, pauci verò electi,* ſuper numerum ergo prædeſtinatorum ad vitam multiplicati ſunt credentes. Porro in hoc Pſalmo & alijs inculcatur frequenter prædicatio Chriſti, ut ejus bonum magis æſtimemus. *Annuntiavi juſtitiam tuam in Eccleſia magna. Ecce labia mea non prohibebo, Domine tu ſciſti.*

Pſalmus 40. *Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus.* Pſalmus iſte bona refert plura quibus afficitur is qui Chriſtum ſapit & intelligit. Super egenum enim & pauperem intelligere, eſt ſuper infirmitatem & humanitatem Chriſti aliud altius cogitare. Hoc utique intelligendum eſt quod Redemptor noſter dives apud Patrem pauper apud nos eſt, ſed tamen paupertates ejus noſtræ divitiæ ſunt. Intelligere etiam oportet quia ejus paupertas exemplum nobis tribuit humilitatis. Hæc intelligere, cogitare, imitari vera beatitudo.

Pſalmus 41. *Quemadmodum deſiderat cervus ad fontes aquarum: ita deſiderat anima mea ad te Deus.* Pſalmus 41.
Exprimitur in hoc Pſalmo magnum & ardens ad Chriſtum deſiderium. *Quando veniam & apparebo ante faciem Dei?* Quid aliud deſiderat, ait incognitus, niſi Incarnationem, quæ rectè per faciem deſignatur, dicit enim Philoſophus, non eſt rectum ut in aliquo vocetur facies, niſi in homine (l. 1. de animalibus) *abyſſus abyſſum invocat in voce cataractarum tuarum.* .i. novum Teſtamentum vetus aſſumit in voce prædicationum Apoſtolicarum.

Pſalmus 42. *Iudica me Deus & diſcerne cauſam meam de gente non ſancta.* Hic petit Propheta in nomine generis humani judicium quod factum eſt in cruce, quo liberatus eſt homo à dæmone. *Emitte lucem tuam & veritatem tuam.* Iſta lux quæ eſt peccatorum correctiva, viatorum directiva, adverſorum lenitiva, Chriſtus eſt, qui etiam veritas dicitur, cujus fructus eſt multiplex, cum per ipſum adducamur ad cœlum & ad altare cœleſtis Hieruſalem. Vel ad Eccleſiam militantem & ſacrificium Euchariſtiæ, unde Albertus Magnus ait, hic apertè inſtruit ſacerdotes ut non accedant ad altare Dei, niſi lætificati ſpirituali-

Sacerdotes cum lætitiâ comedebant.

teræ non enim decet lugentes ſervire Domino, Pſal. A *Lætetur cor quærentium Dominum.* Levit. 19. *Hodie oblata eſt hoſtia pro peccato, quomodo potui eam comedere ut placerem Domino mente lugubri?* & introibo *ad altare Dei ad Deum qui lætificat juventutem meam.*

Pſalmus 43. *Deus auribus noſtris audivimus, patres noſtri annuntiaverunt nobis.* In hoc Pſalmo exhibet Propheta perſecutiones quæ ſub tempore Machabæorum contigerunt, in quibus proſpiciens miſerias generis humani, petit liberationem ab omnibus per Chriſtum. *Exurge quare obdormis Domine? exurge & ne repellas in finem, quare faciem tuam avertis? obliviſceris inopiæ noſtræ & tribulationis noſtræ?*

Pſalmus 44. *Eructavit cor meum verbum bonum: dico opera mea Regi.* B Verbum illud bonum quod hic Propheta pronuntiat, laus eſt ſponſi Chriſti & laus ſponſæ Eccleſiæ, hæc enim apta eſt diviſio Pſalmi. *Speciosus forma præ filiis hominum, diffuſa eſt gratia in labiis tuis.* Et laudat Chriſtum a formâ, a doctrinâ, a virtute. *Accingere gladio tuo ſuper femur tuum potentiſſime.* Hic gladius verbum Dei eſt. *Sagittæ tuæ acutæ in corda inimicorum Regis.* Verba Apoſtolorum qui ſicut ſagittæ miſſi ſunt, penetrabunt corda infidelium. Commendat quoque Chriſtum à judiciariâ poteſtate, ab ornatu veſtis, demum a pulchritudine ſponſæ quæ eſt Eccleſia. *Aſtitit Regina à dextris tuis in veſtitu deaurato* &c. legendus Cardinalis de Turrecremata, ubi ſingula breviter & dilucidè explicat.

Pſalmus 45. *Deus noſter refugium & virtus adjutor in tribulationibus quæ invenerunt nos nimis.* C Hoc fit per adventum Chriſti *propterea non timebimus dum turbabitur terra* Judæorum per prædicationem Apoſtolorum, *& transferentur montes in cor maris*, Apoſtoli ingredientur ad gentes uſque ad extrema maris. *Vacate & videte quoniam ego ſum Deus.* Loquitur hic Meſſias, *exaltabor in gentibus & exaltabor in terra, Dominus virtutum nobiſcum ſuſceptor noſter* per Incarnationem *Deus Iacob.*

Pſalmus 46. *Omnes gentes plaudite manibus: Iubilate Deo in voce exultationis.* Vox eſt Apoſtolorum Chriſtum Deum laudantium quod ipſis populos gentiles ſubjecerit. *Subjecit populos nobis & gentes ſub pedibus noſtris*, hinc aſſurgunt ad triumphum Chriſti prædicandum. *Aſcendit Deus in jubilo* per Aſcenſio- D nem in cœlum. *Principes populorum congregati ſunt cum Deo Abraham* per converſionem ad Chriſtum, *quoniam dii fortes terræ* (Apoſtoli) *vehementer elevati ſunt.*

Pſalmus 47. *Magnus Dominus & laudabilis nimis in civitate Dei noſtri, in monte ſancto ejus.* Hæc de Chriſto dicta ſunt, ſicut & alia hujus Pſalmi quæ fundationem Eccleſiæ Chriſtianæ ſpectant, *fundatur exultatione univerſæ terræ mons Sion.* Vix enim quiſpiam fidem de novo ſuſcipit quin lætitia afficiatur. *Ibi dolores ut parturientis*, in paſſionibus Apoſtolorum & Martyrum, *in ſpiritu vehementi conteres naves Tharſis.* i. Tyrannus quos conteres virtute prædicationis: ſicut naves maris conteruntur per ventos Aquilonares. *Ponite corda veſtra in virtute ejus*, ad bene E vivendum excitat, *& diſtribuite domos ejus ut enarretis in progenie altera.* Diverſos gradus in Eccleſia conſtituit, diverſas Parochias, ut prorogetur fides per plures generationes.

Pſalmus 48. *Audite hæc omnes gentes: auribus percipite qui habitatis orbem.* Terribile quid contra iniquos dicturus Propheta tali utitur exordio, illud autem terribile eſt, *quid timebo in die mala, iniquitas calcanei mei circumdabit me.* Iniquitas illa eſt divitum ad finem vitæ perſeverans, dum aliena detinent, propter quam malè habebunt in die judicii: *frater non redimit, redimet homo?* Quaſi diceret, Chriſtus frater hominum non redimet eos in inferno, multo minus quiſpiam alius: idcirco tales divites in æternum,

Mali divites.

A exemplo divitis Evangelici in inferno ſepulti. *Verumtamen Deus redimet animam meam de manu inferi cum acceperit me.* Chriſtus è lymbo me educet, cum carnem ex me acceperit juxta illud ad Hebræos 2. *Nuſquam Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ.* Hic Pſalmus merito terrere deberet malos divites.

Pſalmus 49. *Deus deorum Dominus locutus eſt & vocavit terram*, argumentum totius Pſalmi eſt adventus Chriſti ad judicium, & mutatio antiquæ legis in novam. *Deus manifeſtè veniet: Deus noſter & non ſilebit.* Sicut in primo adventu tacebat coram Pilato: at hic examinabit ſeverè arguetque mala hominum opera, *ignis in conſpectu ejus exardeſcet* in terrorem malorum *Congregate illi ſanctos ejus qui ordinant teſtamentum ejus ſuper ſacrificia.* i. qui præferunt te- B ſtamentum Chriſti novum veteris legis ſacrificiis.

Pſalmus 50. *Miſerere mei Deus ſecundum magnam miſericordiam tuam.* Hic petit Propheta in perſona generis humani liberari à peccato originali, maximè per magnam Chriſti miſericordiam. *Vt juſtificeris in ſermonibus tuis & vincas cum judicaris.* hæc res, ait Arnobius in hunc Pſalmum, in judicio Salvatoris impleta eſt, vicit enim cum judicatus eſt in paſſione ſua, & ſic vicit ut obtineret omnem principatum & virtutem & poteſtatem. *Redde mihi lætitiam ſalutaris tui & ſpiritu principali confirma me. Docebo iniquos vias tuas & impii ad te convertentur.* Hoc completum eſt in die Pentecoſtes, in qua Apoſtoli cum exultatione quadam cœleſti accepto Spiritu ſancto impios docuerunt per prædicationem Evan- C gelii.

Pſalmus 51.

Pſalmus 51. *Quid gloriaris in malitia qui potens es in iniquitate.* Etſi Pſalmum hunc David compoſuerit contra Doech Armigerum & Conſiliarium Saül quod accuſaſſet Achimelec à quo in Nobe civitate (1. Reg. 22.) benignè ſuſceptus fuerat tempore ſuæ perſecutionis, quia tamen David in ſuis perſecutionibus prævidebat perſecutiones quas paſſurus erat Meſſias, ideo retulit hunc Pſalmum ad accuſationem illam quam Synagoga inſtituit contra ipſum coram Pilato; *tota die injuſtitiam cogitavit lingua tua: ſicut novacula acuta feciſti dolum*, imponendo Chriſto falſum teſtimonium, *Ego autem ſicut oliva fructifera in domo Dei ſperavi in miſericordia Dei in æternum & in ſæculum ſæculi.* Vox eſt populi gentilis qui cum antea eſſet D oleaſter inſertus in bonam olivam ſynagogæ, retinet nomen olivæ, ſperatque in miſericordia Chriſti.

Pſalmus 52. *Dixit inſipiens in corde ſuo, non eſt Deus.* i. Chriſtus non eſt Deus, *Deus de cœlo proſpexit ſuper filios hominum, ut videat ſi eſt intelligens aut requirens Deum, omnes declinaverunt.* Quando Dominus, ait Arnobius, de cœlo proſpexit per Jeſum ſuper filios hominum, videns eum ſtultus populus Judæorum dicit in corde ſuo, non eſt Deus, & ut dicendo uſque ad unum, de his dicit qui dicunt de Chriſto, non eſt Deus. *Quis dabit ex Sion ſalutare Iſrael:* Namque ſecundum alium Prophetam: ex Sion exiet lex & verbum Domini ex Hieruſalem, ait D. Hilarius, hoc Verbum Domini caro factum eſt, una erat hæc ſpes reliqua humanæ infirmitatis, hinc ſalutaris, E hinc Jeſus, Jeſus enim ipſo nomine ut ſæpe diximus, ſalutaris eſt.

Pſalmus 53. *Deus in nomine tuo ſalvum me fac: & in virtute tua judica me.* Ubi nota, ait incognitus, quod duplex eſt nomen Verbi incarnati, ſcilicet proprium & appellativum, proprium nomen eſt Jeſus, ſed appellativum eſt Chriſtus, quia omnes uncti Reges & Sacerdotes vocabantur, hic autem loquitur de proprio nomine quod eſt Jeſus, ſic ergo dicit, imple in me rem nominis tui, quæ eſt ſalvatio, quia Jeſus Salvator interpretatus, *& in virtute tua judica me.* Duplex eſt judicium, diſcuſſionis & diſcretionis, hoc non illud poſtulat, *quoniam alieni inſurrexerunt adverſum me.* Secundum ſenſum propheticum intelliguntur dæmones. *Ecce enim Deus adjuvat me, & Dominus ſuſceptor*

tepor eſt anima mea. Ubi ſciendum quod David ſpiritu prophetico elevatus vidit Verbum pro noſtro adjutorio incarnandum.

Pſalmus 54. *Exaudi Deus orationem meam, & ne deſpexeris deprecationem meam.* Pſalmus iſte oratio eſt Chriſti Domini in paſſione ſua afflicti & ſolliciti pro membris ſuis. *Contriſtatus ſum in exercitatione mea: & conturbatus ſum à voce inimici*, quando ſcilicet dixit in oratione ſua, triſtis eſt anima mea uſque ad mortem. *Quoniam declinaverunt in me iniquitates*, falſo ipſum accuſando, bene autem dicit, *declinaverunt*, quia recta non poterant peccata in ipſum convenire. *Et dixi, quis dabit mihi pennas ſicut columbæ & volabo & requieſcam?* tranſibo de hoc mundo ad Patrem, ſe autem aſſerit eſſe ſicut columbam, quia innocens & ſine felle amaritudinis erat. *Quoniam ſi inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem utique.* Quæ contra Judam traditorem dicuntur.

Pſalmus 55. *Miſerere mei Deus, quoniam conculcavit me homo.* Invocat auxilium Chriſti contra bellantes adverſum ſe, Chriſtus enim videns homines multis modis per dæmones impugnatos, fecit quod ſcriptum eſt 3. Reg. ultimo, Rex Iſrael mutavit habitum ſuum & ingreſſus eſt bellum. *Ab altitudine diei timebo*, quæ eſt potentia mundi; *ego verò in te ſperabo*, ô Chriſte, *quoniam eripuiſti animam meam de morte, & pedes meos de lapſu, ut placeam coram eo in lumine viventium*, hic nempe finis eſt liberationis per Chriſtum, placere Deo.

Pſalmus 56. *Miſerere mei Deus miſerere mei: quoniam in te confidit anima mea.* Vox eſt Chriſti, Patris auxilium implorantis in ſua paſſione. *Et in umbra alarum tuarum ſperabo, donec tranſeat iniquitas*, ad finem vitæ quouſque per condignam ſatisfactionem deleatur iniquitas. *Miſit Deus miſericordiam ſuam & veritatem ſuam.* Reſurrectio Chriſti opus eſt miſericordiæ & juſtitiæ divinæ: *& eripuit me de medio catulorum leonum* a principibus & plebeis Judæorum. *Dormivi conturbatus*, mortuus ſum timore & anguſtia percuſſus. *Laqueum paraverunt pedibus meis* ipſum doloſè interrogando.

Pſalmus 57. *Si verè utique juſtitiam loquimini, rectè judicate filij hominum.* In hoc Pſalmo redarguit acriter Propheta malitiam Judæorum contra Chriſtũ ac tandem eorum exterminium prædicit. *Deus conteret dentes eorum in ore ipſorum: molas leonum confringet Dominus*, ipſorum verba doloſa reprimet Chriſtus. *Ad nihilum devenient tanquam aqua decurrens*, quia Judæi inſtar aquæ defluentis inſtabiles ſunt effecti. *Priusquam intelligerent ſpinæ veſtræ rhamnum ſicut viventes, ſic in ira abſorbet eos.* Spinæ filij ſunt Judæorum qui Chriſtum crucifixerunt, qui priuſquam creſcerent in ramnos, id eſt, ſeneſcerent ſicut veteres ramni, abſorpti ſunt per Titum & Veſpaſianum in excidio Jeroſolymitano. Non diu procraſtinabitur eorum punitio.

Pſalmus 58. *Eripe me de inimicis meis Deus meus, & ab inſurgentibus in me libera me.* Oratio eſt Chriſti Domini ſecundum humanitatem rogantis Deum Patrem ut liberaret ipſum, allegatque ad impetrandum innocentiam ſuam; *neque iniquitas mea, neque peccatum meum* dederunt cauſam cur tam ſævè in me inſurgerent. *Sine iniquitate cucurri* viam mandatorum tuorum, *& direxi* qua prædicatione qua exemplo pravos & diſtortos homines direxi alioſque ad juſtitiam deduxi. Sanctiſſimus ergo animarum director fuit Chriſtus, ideo mihi ad te venienti benignus occurre, *exurge in occurſum meum & vide: & tu Domine Deus virtutum Deus Iſrael*, tibi virtus ac potentia non deeſt, qua me revertentem ad te ſuaviter ſuſcipias. Deinceps prædicit calamitatem Judæorum, *fortitudinem meam ad te cuſtodiam*, quaſi diceret Chriſtus, potentiam omnem meam ad te acceptam referam, aut pro tua gloria impendam.

Pſalmus 59. Etiam aliquod myſterium Chriſti &

A Eccleſiæ continet, nec in eo tantum hiſtoriographum agit David, ſed etiam Prophetam: nam ſub figura populi Iſrael qui variis perſecutionibus agitatus eſt uſque ad tempora David qui ipſum liberavit, ejuſque imperium dilatavit in plures gentes, deſcribit perſecutiones Eccleſiæ uſque ad tempora Conſtantini, in quibus liberata eſt & in varios populos dilatata. *Da nobis auxilium*, ô Jeſu Chriſte, *de tribulatione, quia vana ſalus hominis: in Deo faciemus virtutem. & ipſo ad nihilum deducet tribulantes nos.* Judæos, Gentiles, Hæreticos.

Pſalmus 60. *Exaudi Deus orationem meam* &c. Repræſentat ſtatum Eccleſiæ per tyrannos afflictæ, Dei auxilium invocantis ut regnum Chriſti ſit æternum, eam autem Deus exaudivit. *Dediſti hæreditatem timentibus nomen tuum*, magnum patrimonium in Italia per Conſtantinum, ſed etiam in cœlo. *Dies ſuper dies regis adjicies: annos ejus uſque in diem generationis & generationis*: ſcilicet Regni Chriſti non erit finis. *Permanet in æternum in conſpectu Dei*, reſurgens ex mortuis jam non moritur. Hæc enim cum excedant Davidem & quemcumque hominem manifeſtè, excepto Meſſia, de ipſo intelligenda veniunt, ut ſcitè ad hunc Pſalmum ait Cajetanus, quod etiam ibidem teſtatur Thargum. Dies mundi futuri ſuper dies regis Meſſiæ appones. Sedens ad dexteram Patris. *Miſericordiam & veritatem ejus quis requiret?* Per miſericordiam pœnitentibus parcit, per veritatem & juſtitiam ſuperbos & impœnitentes ſupplicio afficit, quis conſilia ejus perſcrutabitur? *Sic Pſalmum dicam nomini tuo: ut reddam vota mea de die in diem.* Propter hoc quia ſic Chriſtum exaltaſti, quotidiana officia & laudes in Eccleſia celebrabo.

Pſalmus 61. *Nonne Deo ſubjecta erit anima: ab ipſo enim ſalutare meum* Chriſtus in quo eſt ſalus. Excitat ſeipſum David & quemlibet fidelem ad conſtanter permanendum in fide contra quaſlibet perſecutiones. *Verumtamen pretium meum cogitaverunt repellere, cucurri in ſiti.* Præmium meum mihi auferre moliuntur, pro quo in ſiti & ardore deſiderij curro & laboro in hac vita: *ore ſuo benedicebant & corde ſuo maledicebant.* Blanda & adulatoria verba ad Martyres habebant, ſed mala mente ut animas a charitate Chriſti averterent. *Sperate in eo*, in Chriſto, *omnis congregatio populi, effundite coram illo corda veſtra* per confeſſionem laudis & peccatorum, *Deus adjutor noſter in æternum.*

Pſalmus 62. *Deus Deus meus ad te de luce vigilo.* etſi occaſione anguſtiarum quas aliquando paſſus eſt David in deſerto Zif editus ſit, orationem tamen Chriſti ad Patrem continet, nec deſunt qui Pſalmum iſtum quotidie a Chriſto Domino recitatum putant, dum in hac terra mortali coarctabatur ad Patrem ſuſpirans, donec Baptiſmus paſſionis ſuæ perficeretur, bonitatiſque illius conſideratione ſe conſolans, ac hoſtium ſuorum prævidens interitum, unde totus Pſalmus perfectè Chriſto convenit, ultimus etiam verſus ipſum ſpecialiter deſignat, *Rex verò lætabitur in Deo*, Meſſias ſcilicet, *laudabuntur omnes qui jurant in eo*, illi ſubjectionem ac fidelitatem promittendo ſicut Regi, *quia obſtructum eſt os loquentium iniqua*, ac falſo ipſum accuſantium, cum manifeſta ſit ejus virtus ac potentia.

Pſalmus 63. *Exaudi Deus orationem meam cum deprecor.* Oratio eſt Chriſti contra Judæos perſecutores ſuos, qui ſuis conatibus contra ipſum nihil profecerunt, ſed perditionem ſibi pepererunt potius, propter quam ſtupent omnes gentes, mirabilia Dei judicia laudantes. *Scrutati ſunt iniquitates, defecerunt ſcrutantes ſcrutinio*, dum teſtimonia eorum ut ad mortem damnaretur non erant convenientia, *accedet homo ad cor altum*, profundè excogitabit modos ipſum perdendi, quamvis D. Auguſtinus id tribuat Chriſto qui alto conſilio & arcano ad paſſiones & crucem acceſſit. Etſi enim Chriſtus ſecundum ſpeciem exter-

Pſalmus 61.

Altum Dei conſilium.

rem ſine ſpecie & decore fuerit opprobrium hominum & abjectio plebis, vermis & non homo ob humilitatem Paſſionis, rem altiſſimam & ſublimiſſimam volvebat animo, *& exaltabitur Deus*, vincebat ibi Dæmones. Non crux ſed triumphus fuit, gloriam immenſam Deo pariebat in ſalute hominum.

Pſalmus 64. *Te decet hymnus Deus in Sion.* Commendat ſub typo Hieruſalem terreſtris ſanctitatem Eccleſiæ in qua Chriſtus laudabitur ab omnibus gentibus. *Exaudi orationem meam, ad te omnis caro veniet. Beatus quem elegiſti & aſſumpſiſti.* Quod priùs intelligitur de Chriſto capite, poſtea de membris: nam Verbum prius hunc hominem aſſumpſit in unitate ſuppoſiti, ſecundo Chriſtus aſſumpſit Eccleſiam in unitate corporis myſtici. *Exaudi nos Deus ſalutaris noſter*, Jeſu Salvator, *ſpes omnium finium terræ & in mari longè. Preparans montes in virtute tua*, id eſt Sanctos Apoſtolos in virtute Spiritus Sancti. Hinc deſcribit commotionem & converſionem gentium & abundantiam donorum ſpiritualium.

Pſalmus 65. *Jubilate Deo omnis terra.* Excitat gentes ad laudes Chriſti propter opus redemptionis & quia reprobatis Judæis electæ ſunt. *Dicite Deo quam terribilia ſunt opera tua Domine*: in morte, in deſcenſu ad inferos, ac maximè in reſurrectione, juxta mentem incogniti: *in multitudine virtutis tuæ mentientur tibi inimici tui*, Judæi mendacia de reſurrectione commiſcentes. *Quoniam probaſti nos Deus, igne nos examinaſti ſicut examinatur argentum: induxiſti nos in laqueum: poſuiſti tribulationes in dorſo noſtro, impoſuiſti homines ſuper capita noſtra*, uſque ad tempora Conſtantini, ſævi Imperatores Chriſtianos maximè exercuerunt.

Pſalmus 66. *Deus miſereatur noſtri & benedicat nobis, illuminet vultum ſuum ſuper nos &c. ut cognoſcamus in terra viam tuam, in omnibus gentibus ſalutare tuum.* Continet invocationem adventus Chriſti. *Confiteantur tibi populi omnes: terra dedit fructum ſuum.* Virgo Maria ex ſola cœleſti influentia germinavit Chriſtum ſine Virginitatis detrimento. *Benedicat nos Deus, Deus noſter, benedicat nos Deus, & metuant eum omnes fines terræ*: indicatur Sancta Trinitas, cujus ſecunda perſona dicitur *Deus noſter*, propter Incarnationem.

Pſalmus 67. *Exurgat Deus & diſſipentur inimici ejus, &c.* Excitat Chriſtum ad reſurrectionem & omnes fideles ad celebrandam illam reſurrectionem cum lætitia, ac conſequenter varia dona & ornamenta Eccleſiæ ab ipſo collata, ſub figura eorum quæ in populo Iſrael geſta ſunt in itinere per deſertum, ſub ductu duplicis columnæ. *Cantate Deo & Pſalmum dicite nomini ejus, iter facite ei, quoniam aſcendit ſuper occaſum*, cum expoliavit infernum, & mortem ſuperavit in reſurrectione, totus Pſalmus plenus eſt arcanis Chriſti Myſterijs.

Pſalmus 68. *Salvum me fac Deus, quoniam intraverunt aquæ uſque ad animam meam, veni in altitudinem maris.* Paſſionem Chriſti evidentius repræſentat quam ut dicere opus ſit. *Et operui in jejunio animam meam, & factum eſt in opprobrium mihi, & poſui veſtimentum meum cilicium*, macerando carnem pro peccatis hominum. Porro ex hoc Pſalmo ſex vicibus deſumpta teſtimonia Chriſto applicantur in novo teſtamento, ut advertit Janſenius Gandavenſis in argumento ejuſdem Pſalmi.

Pſalmus 69. *Deus in adjutorium meum intende*, &c. Exhibet triplicem Chriſti petitionem. 1. Ut liberetur. 2. Ut puniantur ejus perſecutores. 3. Ut præmium fideles conſequantur.

Pſalmus 70. *In te Domine ſperavi, non confundar in æternum*, &c. Continet invocationem qua anima ſuſpirat ad Chriſtum ut liberetur, *in juſtitia tua libera me & eripe me*, quippe Chriſtus ex rigore juſtitiæ ſatisfecit pro hominibus, eoſque eripuit de jugo Sathanæ. *Eſto mihi in Deum protectorem & in locum munitum ut ſalvum me facias, quoniam firmamentum meum & refugium meum es tu*, &c.

Pſalmus 71. *Deus judicium tuum Regi da & juſtitiam tuam filio Regis.* Sub typo Salomonis cui David fauſta precabatur, exhibet plures Chriſti excellentias. 1. Judiciariam ejus poteſtatem, ibi, *Deus judicium tuum Regi da.* 2. Perpetuam regni ejus durationem, ibi, *& permanebit cum ſole & ante lunam.* 3. Ejus Incarnationem ibi, *deſcendet ſicut pluvia in vellus*: ſicut enim ros deſcendit de cœlo in vellus Gedeonis ſine ſtrepitu ac læſione velleris, ita Chriſtus in B. Virginem. 4. Perpetuam pacem illius tempore futuram, ibi, *orietur in diebus ejus juſtitia & abundantia pacis.* 5. Ejus regni magnitudinem, ibi, *& dominabitur à mari* & 6. ejus cultum & latriam ibi. *Coram illo procident Æthiopes &c.* — *Pſalmus 71.*

Pſalmus 72. *Quam bonus Iſrael Deus his qui recto ſunt corde.* Graviſſimam tractat quæſtionem cur boni hic flagellentur, proſperè vero agant ſæpe impij. Quam quæſtionem ſe tandem cogniturum aſſerit ex inſpectione eorum quæ in Chriſto videbuntur. *Exiſtimabam ut cognoſcerem hoc: labor eſt ante me, donec intrem in Sanctuarium Dei & intelligam in noviſſimis eorum.* Per Sanctuarium Dei, ait incognitus, accipe Chriſtum qui eſt Sanctus Sanctorum in quo nobis dicta quæſtio ſolvitur. Unde ait Magiſter in gloſſa. Sanctuarium Dei Chriſtus in quo ſunt omnia conſilia ſuper filios hominum, qui ut Deus merita ſingulorum cognoſcit. Et eſt ſenſus, *donec intrem in Sanctuarium Dei*, id eſt, mente in Chriſtum tendam, qui hic proſpera non habuit, nunc autem regnat in æternum cum Patre, *& intelligam in noviſſimis eorum*, id eſt, per Chriſtum intelligam finem bonorum & malorum, quia ipſe in judicio dabit bonis regnum, ſed malis æternum ſupplicium. *Tenuiſti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxiſti me & cum gloria ſuſcepiſti me.* Fortitudinem Chriſti Pater differri volebat. Compreſſit potentiam ſuam obediens Patri nec deſcendens de cruce ut poterat, cum tamen cum gloria ſuſcitavit à mortuis & in aſcenſione ſua ſuſcepit. — *Quæſtio de afflictione bonorum.*

Pſalmus 73. *Ut quid Deus repuliſti in finem?* Expoſitis perſecutionibus Eccleſiæ ſub typo afflictionum quas paſſi ſunt Judæi tempore Antiochi Regis & Machabæorum, invocat Chriſtum ut veniat in ſecundo adventu ad liberandam Eccleſiam ſuam. *Exurge Deus judica cauſam tuam: memor eſto improperiorum tuorum, eorum quæ ab inſipiente ſunt tota die.* A Mahometo & Antichriſto præſertim, ut fideles tuos ab hujuſmodi beſtijs liberes.

Pſalmus 74. *Confitebimur tibi Deus, confitebimur & invocabimus nomen tuum: narrabimus mirabilia tua: cum accepero tempus ego juſtitias judicabo.* Vox Chriſti eſt promittentis ſe venturum ad judicium, quod non effugient ulli impij, *quoniam neque ab Oriente, neque ab Occidente, neque à deſertis montibus quoniam Deus Judex eſt, hunc humiliat & hunc exaltat, quia calix in manu Domini vini meri, plenus mixto.* Calix eſt retributionis merum vinum infundens bonis, mixtum malis, quia ſi hic aliquid proſperi ſentiunt, in fundo & in finem reperient fæcem pœnæ æternæ, quæ nunquam evacuabit.

Pſalmus 75. *Notus in Judæa Deus, in Iſraël magnum nomen ejus.* Venit Chriſtus in mundum cum pax vigeret ubique, *& factus eſt in pace locus ejus*, cum omnia arma quaſi confracta eſſent. Et tunc per prædicationem Apoſtolorum mundum illuminavit mira luce Evangelij. *Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis.* Sed viri divites & potentes dormierunt, & ſtupidi facti ſunt, unde excandeſcit ira ejus ut in judicio ſuo eos puniat, *Tu terribilis es & quis reſiſtet tibi, ex tunc ira tua*, quando homines non attendunt ad lucem Evangelij.

Pſalmus 76. *Voce mea ad Dominum clamavi.* David invocat Meſſiam ſuſpiratque poſt ejus adventum,

nec in alia cogitatione conſolatur, *rennis conſolari* A *anima mea, memor fui & delectutus ſum*, meditando in Chriſto, & occupans me aſſiduè in iſta contemplatione. Hoc ſancti viri exercitium eſt ſperare in miſericordia Chriſti venturi, cujus mira opera deſcribit ſub figura eorum quæ geſſit Deus liberans populum Iſrael ab Ægypto & eum deducens ad terram promiſſionis. *Memor fui operum Domini, quia memor ero ab initio mirabilium tuorum.* Scilicet bona eſt ratio cur recordetur operum Chriſti, quia recordatur operum eorum quæ Deus geſſit ab initio quæ in figura Chriſti contingebant. *In mari via tua & ſemita tua in aquis multis: & veſtigia tua non cognoſcentur.* Juxta quod dicitur Proverb. 30. tria eſſe difficilia & quartum penitus ignotum, viam aquilæ in cœlo, viam colubri ſuper petram, viam navis in medio mari & viam viri in

B adoleſcentula. Quæ denotant quatoor Chriſti myſteria, aſcenſionem, reſurrectionem, converſationem in mundo & Incarnationem in B. Virgine. Abſque violentia fecit Chriſtus iſta myſteria.

Conſolatio in Chriſto. — *Difficilia*

Pſalmus 77. *Attendite populo meus legem meam, inclinate aurem veſtram in verba oris mei.* Vox eſt Chriſti invitantis ad attentionem legis Evangelicæ quam ore proprio promulgavit: & hîc explicat ſub typo eorum quæ in veteri lege contigerunt: qoia lex nova eſt veritas & ſpiritus legis veteris, & vetus teſtamentum nihil aliud eſt quam occultatio novi, ſicut novum eſt manifeſtatio veteris: Idcirco dicit, *Aperiam in parabolis os meum*, quia ad rem aliam ſignificandam iſta adducit. Quod nempe Religio à Judæis ad

C gentes transferenda eſt, ſicut ſacerdotium à domo Heli tranſlatum eſt, & regnum à domo Saül, & tabernaculum à tribu Ephraim. *Jannas cœli aperuit, & pluit illis manna ad manducandum, & panem cœli dedit eis, panem Angelorum manducavit homo.* Rupertus l. 1. ſuper Matthæum de Chriſto iſtud intelligendum eſſe contendit ex Joan. 6. capite. Jannas autem cœli aperuit Dominus, ſcilicet januam mentis, cum credidit Maria & januam ventris cum ſine viro concepit & peperit.

Pſalmus 78. *Deus venerunt gentes in hereditatem tuam.* prævidens David ſub typo calamitatum quæ acciderunt in Judæa tempore Antiochi & Machabæorum perſecutiones Eccleſiæ inferendas per tyrannos & Mahumeranos alioſque veræ Religionis hoſtes, invocat auxilium Chriſti. *Anticipent nos miſericordia*

D *tua, quia pauperes facti ſumus nimis. Adjuva nos Deus ſalutaris noſter & propter gloriam nominis tui libera nos, & propitius eſto peccatis noſtris propter nomen tuum*, quod eſt Jeſus, quod nomen importat ſalutem & liberationem, in quo ideo ſperamus: & quià Eccleſia debet liberari ab hujuſmodi afflictione, addit, *nos autem populus tuus & oves paſcua tua*. qui Sacramentis tuis reficimur, *confitebimur tibi in ſæculum*, gratias agendo.

Pſalmus 79. *Qui regis Iſrael intende qui deducis velut ovem Joſeph.* Suſpirat poſt Meſſiam. *Qui ſedes ſuper Cherubim manifeſtare coram Ephraim Benjamin & Manaſſe. Excita potentiam tuam & veni* .i. manifeſta te in filio qui eſt virtus tua per Incarnationem ejus, *ut ſalvos faciat nos*, de poteſtate Diaboli.

E *Deus converte nos & oſtende faciem tuam* .i. filium tuum, *& ſalvi erimus.*

Pſalmus 80. *Exultate Deo adjutori noſtro, jubilate Deo Jacob.* Sub typo populi Judaici quem hortatur ad celebranda feſta cum gaudio in gratiarum actionem pro liberatione ab Ægypto, invitat populum Chriſtianum ad congaudendum Chriſtô, qui tranſplantavit Synagogam in Eccleſiam, legem in libertatem: & à peccato in gratiam nos eduxit. *Inimici verò Domini mentiti ſunt ei: & erit tempus eorum in ſæcula.* Judæi Chriſtum negarunt, & tempus pœnarum erit eis in æternum. Mentiti ſunt quia promiſerant Moyſi & Joſue ſervare legem atque adeo Chriſtum recipere. Item falſo dicunt ſe filios Abrahæ, item falſo inter-

Iudæi mentiti ſunt.

A pretantur ſcripturas ſacras eaſque pervertunt.

Pſalmus 81. *Deus ſtetit in Synagoga Deorum.* Deus factus homo, ait Card. Turrecremata, in conventu Judæorum bonorum, juxta morem illum quo dicuntur dij quicumque magni viri, in medio horum ſtetit Chriſtus in aſſumpta natura, ſecundum illud, medius autem veſtrûm ſtetit, *in medio autem Deos dijudicat*. diſcernit bonos ac juſtos qui majeſtatis ſuæ monita fidemque ſequuti ſunt. *Vſquequo judicatis iniquitatem* vos mali Judæi contradicentes legi quam vobis dederam. *Humilem & pauperem juſtificate, eripite pauperem: & egenum de manu peccatoris liberate.* Chriſtum ſcilicet de manu majorum. *Neſcierunt neque intellexerunt, in tenebris ambulant.* Judæi infideles & incredùli. *Surge Deus judica terram.* Exurge Deus Chri-

B ſte de ſepulchro, damna eos qui te crucifixerunt, *quoniam tu hæreditabis in omnibus gentibus*, pro unâ gente ex omnibus mundi nationibus populi tibi ſervient.

Pſalmus 81

Pſalmus 82. *Deus quis ſimilis erit? ne taceas, neque compeſcaris Deus.* Admiratur Propheta Chriſtum venientem ad judicium in magna majeſtate, *ne taceat*, da in impios ſententiam, nec mitteſcas à vindicta. *Quoniam inimici tui ſonuerunt & qui oderunt extulerunt caput.* Antichriſti membra tumultuoſis vocibus doctrinæ tuæ contradixerunt.

Pſalmus 83. *Quàm dilecta tabernacula tua.* Poſtquam Propheta admiratus eſt tabernacula cœleſtis beatitudinis, celebrat viros juſtos qui auxilio Chriſti ad ea conſcendent. *Beatus vir cujus eſt auxilium à*

C *te: aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit in valle lachrymarum, in loco quem poſuit*, aſcendit per gradus virtutum in hac valle miſeriarum quæ locus eſt ad merendum homini a Deo conſtitutus. *Etenim benedictionem dabit legiſlator*, Chriſtus, & ſic *ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus Deorum in Sion.* In cœlo. *Protector noſter aſpice Deus: & reſpice in faciem Chriſti tui.* Si non propter nos acceptæ tibi ſint preces noſtræ, ſaltem reſpectu meritorum filij tui qui eſt imago tua, exaudi nos.

Pſalmus 84. *Benedixiſti Domine terram tuam, avertiſti captivitatem Jacob, remiſiſti iniquitatem plebis tuæ.* Chriſtus remiſit peccatum quo tenebatur captivum genus humanum. *Miſericordia & veritas obviaverunt ſibi*, in adventu Chriſti, miſericordia

D qua filius Dei aſſumpſit carnem, & veritas, qua impleta eſt promiſſio tanta patribus veteris teſtamenti. *Juſtitia & pax oſculata ſunt.* Juſtitia qua Deo Chriſtus ſatisfecit, pax, quâ nos Patri reconciliavit, *etenim Dominus dabit benignitatem*, Chriſtus dabit gratiam, *& terra noſtra dabit fructum ſuum*, anima noſtra producet bona opera. *Juſtitia ante eum ambulabit & ponet in via greſſus ſuos.* Prima juſtitia hominis eſt ut puniat ſe malum & faciat ſe bonum: & hæc eſt via Dei ut veniat ad eum & ponat in eo veſtigia ſuæ imitationis, ait Card. de Turrecremata.

Pſalmus 85. *Inclina Domine aurem tuam & exaudi me, quoniam inops & pauper ſum ego:* Chriſtus in forma ſervi Patrem orat. *Omnes gentes quaſcumque feciſti venient & adorabunt coram te Domine.*

E Indicatur converſio gentium per totum orbem. *Quoniam magna eſt miſericordia tua ſuper me, & eruiſti animam meam ex inferno inferiori, Deus iniqui inſurrexerunt ſuper me.* Chriſtus per reſurrectionem ex inferno liberatus eſt. *Reſpice in me & miſerere mei, da imperium tuum puero tuo*, judiciariam poteſtatem, *& ſalvum fac filium ancillæ tuæ*, Beatæ Virginis quæ ſe ancillam nominabat. *Fac mecum ſignum in bonum.* Signum Jonæ Prophetæ.

Pſalmus 86. *Fundamenta ejus in montibus ſanctis.* Commendat Eccleſiam à fundamentis quæ ſunt Apoſtoli, à portis quæ ſunt Sacramenta, *diligit Dominus portas Sion.* A celebritate famæ, *glorioſa dicta ſunt de te*, à multitudine civium, *memor ero Rahab & Babylonis*, à prædicatione myſterij mirabilis,

Privilegia Eccleſiæ

quod qui fundavit Eccleſiam in ea natus ſit, *nunquid Sion dicet homo: & homo natus eſt in ea.* Deus homo factus. Hoc in Eccleſia narrabitur & perſuadebitur a fœlicitate ſuperna incomprehenſibili qua poſt judicium donabitur. *Sicut lætantium omnium habitatio eſt in te.* A

Pſalmus 87. *Domine Deus ſalutis meæ in die clamavi & nocte coram te.* Oratio eſt Chriſti ad Patrem clamantis & quæ Paſſionis ſuæ ſunt evidenter demonſtrantis. *Quoniam repleta eſt malis anima mea.* Ibidem orat Chriſtus pro majoribus peccatoribus, *nunquid mortuis facies mirabilia aut medici ſuſcitabunt ibi?* mirabile enim cum obſtinati convertuntur, optat eis Chriſtus medicum qui eos ſanet. Urget denique Chriſtus precatione valde vehementi, ut aliquis ex perditiſſimis peccatoribus ad Deum redeat. B *Nunquid cognoſcentur in tenebris mirabilia tua & juſtitia tua in terra oblivionis?* Verè enim peccatores terra ſunt oblivionis qui Dei non recordantur. *Vt quid Domine repellis orationem meam, avertis faciem tuam à me? pauper ſum & in laboribus à juventute mea.* quaſi diceret dura & dira pro hoc paſſus ſum ut peccatores converterentur. Quæ verba valde ſunt pathetica: mirū quod ex horum lectione corda non ſcindantur.

Pſalmus 88. *Miſericordias Domini in æternum cantabo.* Gratias agit Deo Propheta de promiſſione ſibi facta per Nathan, de Meſſia ex ſe naſcituro, cujus regnum eſſet æternum. *Quoniam dixiſti in æternum miſericordia ædificabitur in cælis &c. Juravi David ſervo meo: uſque in æternum præparabo ſemen tuum & ædificabo in generationem & generationem ſedem tuam* C Quæ minimè Salomoni conveniunt. Inde prorumpit in laudes Dei, *quia Domini eſt aſſumptio noſtri & ſancti Iſrael Regis* noſtri, aſſumptio noſtræ humanitatis, cujus etiam magnitudinem deſcribit, *ipſe invocabit me*, Chriſtus Patrem, *Pater meus es tu:* per naturam, *& ego primogenitum ponam illum excelſum præ Regibus terræ; miſericordiam autem meam non diſpergam ab eo* Scilicet magna Dei miſericordia, qua voluit dare Chriſtum, unde alibi. Deus ſuſceptor meus: Deus miſericordia mea. Prævidens verò David afflictiones & ruinas domus Regiæ quaſi eſſent obſtacula promiſſioni ſibi factæ, *tu verò repuliſti & diſtuliſti Chriſtum tuum.* urget prece ardentiori adventum Meſſiæ. *Vbi ſunt miſericordiæ tuæ antiquæ Domine ſicut juraſti David,* &c. D

Pſalmus 89. *Domine refugium factus es nobis à generatione in generationem.* Prævidens Propheta, ait hic Rupertus Abbas, in perfidia ſemper & errore permanſuros, oſtendit hic homines per ſolum Chriſtum eſſe redimendos. Sicut enim in Adam omnes moriuntur, ſic & in Chriſto omnes vivificabuntur 1. Cor. 15. conceſſa itaque mortalitate hominis per hæc verba, *mane ſicut herba tranſeat, induret & areſcat, quia defecimus in ira tua & in furore tuo turbati ſumus*, communem Reſurrectionis ſpem continuo ſubjicit, *repleti ſumus mane miſericordiâ tuâ*, mane .i. Reſurrectionis die, ſumus, quia videlicet fide certiſſimâ, quaſi jam peracta Reſurrectio eſt, quam in Chriſto factam in nobis futuram ſperamus.

Pſalmus 90. *Qui habitat in adjutorio Altiſſimi in protectione Dei cæli commorabitur.* E Non timebit ille qui ſpem in Deo poſuit ab aliquo genere tentationis, ſed, ô Chriſte, *mille* qui præſumunt ſe futuros in latere tuo, tecum ſeſſuros ad judicandum cum Apoſtolis & aliis viris perfectis, *cadent à latere tuo* .i. non deputabuntur cum illis qui conſiliarii & judices tecum erunt, *& decem millia* .i. infiniti qui præſumunt ſe ponendos à dextris .i. inter ſalvandos, *cadent, à dextris tuis*, qui à ſiniſtris ponentur: mille dicit à latere cadere & plures à dextris, quia plures ſunt illi qui præſumunt ſe ſalvandos, quam qui præſumunt ſecum Chriſto judicaturos. Cardinalis Turrecremata.

Pſalmus 91. Pſalmus 91. *Bonum eſt confiteri Domino & pſallere nomini tuo, Altiſſime, ad annuntiandum mane miſericordiam tuam & veritatem tuam per noctem*, mane .i. in die gratiæ bonum eſt annuntiare miſericordiam Chriſti & ejus juſtitiam per noctem .i. tempore judicii in quo infideles damnabuntur ad noctem inferni. Quia delectaſti me Domine in factura tua & in operibus *manuum tuarum exultabo*, in operibus ſcilicet redemptionis, *quam magnificata ſunt opera tua Domine*, Jeſu Chriſte.

Pſalmus 92. *Dominus regnavit.* Canit hic Pſalmiſta gloriam Chriſti reſurgentis, per Reſurrectionem enim quatuor adeptus eſt, 1. immortalitatem & omnes perfectiones corporis glorioſi, *decorem indutus eſt.* 2. Fortitudinem & potentiam ad expoliandum infernum, *indutus eſt Dominus fortitudinem, & præcinxit ſe.* 3. Fundavit totam Eccleſiam ſupra firmam petram, *etenim firmavit orbem terræ qui non commovebitur.* 4. Judiciariam poteſtatem, *parata ſedes tua ex tunc*, licet ſecundum divinitatem ſit æternus. Hinc jubilatio Eccleſiæ. *Teſtimonia tua*, ô Chriſte, *credibilia facta ſunt nimis*, ſcilicet Patriarcharum, Prophetarum, Angelorum, Patris in Baptiſmo, miraculorum, Apoſtolorum, *Domum tuam*, quæ eſt Eccleſia, *decet ſanctitudo Domine in longitudinem dierum.* non decet illam in fide vacillare & infirmari poſt tot teſtimonia fide omnino digna.

Fructus Reſurrect. Chriſti.

Pſalmus 93. *Deus ultionum Dominus, Deus ultionum libere egit.* Chriſti majeſtatem in judicio in quo unicuique ſecundum opera dabit & retribuet, Propheta hic repræſentat, arguit quoque impios qui perſequuntur Eccleſiam quaſi judicium futurum non eſſet, *& dixerunt, non videbit Dominus nec, intelliget Deus Jacob.* &c. *& reddet illis iniquitatem ipſorum & in malitia eorum diſperdet illos Dominus Deus noſter.*

Pſalmus 94. *Venite exultemus Domino, jubilemus Deo ſalutari noſtro.* Littera Hieronymi habet, *venite laudemus Dominum, jubilemus Petræ Jeſu noſtro.* Invitat David gentiles rejectis Idolis, & Judæos ut dimiſſis cæremoniis legalibus conveniant ad credendum in Chriſtum, *quoniam Deus magnus Dominus & Rex magnus ſuper omnes Deos* Supple, Chriſtus eſt, *hodie ſi vocem ejus*, Evangelicam, *audieritis, nolite obdurare corda veſtra ſicut in exacerbatione &c. quibus juravi in ira mea, ſi introibunt in requiem meam*, quia vagi erunt Judæi per orbem.

D Pſalmus 95. *Cantate Domino canticum novum.* Filio Dei, qui eſt Rex Regum, cantate novum canticum qui eſt novus homo natus in mundo, dicentes cum Angelis, Gloria in excelſis Deo. *Cantate Domino omnis terra*, quia adventus Chriſti omnibus fuit in ſalutem. *Annuntiate inter gentes gloriam ejus, in omnibus populis mirabilia ejus*, nativitatem de Virgine, quomodo mortuos ſuſcitavit & ſimilia miracula. *Dicite in nationibus quia Dominus regnavit.* Tranſlatio Pſalterii Ro. quam hodie ſervat Vaticana Eccleſia, addit *à ligno*, & ſic legit D. Auguſtinus, atque etiam Juſtinus Martyr in orat. ad Antoninum Pium, docetque Genebrardus additum per 70. cum in Hebræo non habeatur, *etenim correxit orbem terræ*, ab errore Idololatriæ & ſanctiſſimis legibus munivit, &c.

E Pſalmus 96. *Dominus regnavit exultet terra.* Deſcribit gloriam Chriſti ad judicium ultimum deſcendentis, ut enim per aſcenſionem adeptus eſt poſſeſſionem Regni ſui in Cœlo, ſic per deſcenſum ad judicium poſſeſſionem Regni ſui in terra accipiet, *Nubes & caligo in circuitu ejus, juſtitia & judicium correctio ſedis ejus.* Veniet in nubibus cum poteſtate & majeſtate magna, & correctio orbis procedet ex ſede & poteſtate ejus judiciaria. *Ignis ante ipſum præcedet &c.* Veriſimile enim eſt, ait hic Cajetanus, quod ſicut in primo adventu veniens homo humilis implevit omnia quæ fuerunt humanæ humilitatis humano more, ita in ſecundo adventu veniens glorioſus implebit ea quæ majeſtatis ſunt etiam humano more: & ita adventus ille quamvis in principio futurus ſit ſicut fuit in

nocte (hoc eſt improviſus) tamen non in ictu oculi, ſed multo interjecto ſpatio temporis durabit: multo magis quam duret ingreſſus alicujus principis in aliquam civitatem, *viderunt omnes populi gloriam ejus* i. videbunt, tam certo enim Propheta res dicit futuras ac ſi jam factæ eſſent: tam juſti quam injuſti videbunt honorem Chriſti, ſed hi ad cumulum doloris, illi ad cumulum gaudij.

Pſalmus 97. *Cantate Domino canticum novum, quia mirabilia fecit.* Tota vita Chriſti plena eſt novis operibus & miraculis. *Notum fecit Dominus ſalutare ſuum* (Jeſum Chriſtum) *in conſpectu gentium revelavit juſtitiam ſuam*, qua pro peccatis hominum ſatisfecit Chriſtus ex rigore juſtitiæ, *Iudicabit orbem terrarum in juſtitia & populos in æquitate*, in tribunali pœnitentiæ per Sacerdotes.

Tribunal pœnitentiæ.

Pſalmus 98. *Dominus regnavit, iraſcantur populi: qui ſedes ſuper Cherubim, moveatur terra.* Chriſtus etſi ante humilis apparuerit, regnum ſuper omnē creaturam obtinuit, & quaſi deridens inimicos ejus qui ei non crediderunt, iraſcantur quantum voluerint qui ei nocere non poſſunt *Dominus in Sion magnus, excelſus ſuper omnes populos*. Chriſtus in cœleſti Jeruſalem: ergo omnes ei laudes concinant, *& adorate ſcabellum pedum ejus*. humanitatem ejus in qua divinitas ſicut ſuper ſcabellum ſtetit. *Moyſes & Aaron in ſacerdotibus ejus. & Samuel inter eos qui invocant nomen ejus.* Antiqui enim patres prophetaverunt, adoraverunt & invocaverunt Chriſtum.

Pſalmus 99. *Jubilate Deo omnis terra, ſervite Domino in lætitia.* Monet Propheta ut abjecto ſpiritu timoris & ſervilis cujuſdam coactionis, jam Chriſto ad mundum advenienti in ſpiritu amoris & filiorum, læti omnes ei ſerviant. *Scitote quoniam Dominus ipſe eſt Deus.* ipſe Meſſias Deus eſt. *Populus ejus & oves paſcuæ ejus introite portas ejus in confeſſione*, qui ejus doctrina paſcimini, introite portas baptiſmi in confeſſione peccatorum & in confeſſione laudis. *Laudate nomen ejus, quoniam ſuavis eſt Dominus, in æternum miſericordia ejus* erga peccatores pœnitentes.

Pſalmus 100. *Miſericordiam & judicium cantabo tibi Domine: pſallam & intelligam in via immaculata quando venies ad me.* Hæc melius Chriſtum loquentem repræſentant quam ipſum Davidem, cui non æque omnia poſſunt adaptari. Finem porro Pſalmi ſoli Chriſto adaptat Turrecremata, *in matutino interficiebam omnes peccatores terræ, ut diſperderem de civitate Domini omnes operantes iniquitatem.* In matutino, inquit, id eſt in futuro judicio quando vera lux incipiet oriri bonis, interficiam omnes morientes impœnitentes, & diſperdam de ſocietate Sanctorum omnes operantes iniquitatem permanentes in voluntate peccandi, mittam eos in ignem æternum. Conſentit Author incognitus totum iſtum Pſalmum virtutibus Chriſti applicari, ac ſpecialiter iſtum verſum *pſallam & intelligam in via immaculata quando venies ad me;* in carnem enim venit Chriſtus ſine peccato, vixit ſine peccato, tranſivit ex vita iſta ſine peccato, unde intellexit viam immaculatam in adventu Chriſti, vel aliter, inquit, per viam immaculatam intelligitur Virgo Maria. Ille autem Pſalmus habet tres partes; 1. oſtendit qualiter David ſe devotè habuit circa Deum. 2. qualiter mundè erga ſeipſum. 3. qualiter juſtè erga ſubditum ſibi populum, quæ Chriſto etiam adaptari poſſunt.

Pſalmus 101.

Pſalmus 101. *Domine exaudi orationem meam & clamor meus ad te veniat. non avertas faciem tuam à me.* In perſona generis humani peccato Adami corrupti invocat auxilium ſecundi Adami, repræſentans miſerias omnes quas ex peccato illo contraxit, ac primò mortalitatem, *quia defecerunt ſicut fumus dies mei.* ſicut deficiente ligno deficit fumus, ſic deficiente humore radicali deficit vita, ſecundo varias infirmitates corporis, *percuſſus ſum ut fœnum & aruit cor meum.* tertiò exilium in hanc vallem miſeriarum, *ſimilis factus*

Peccati miſeria.

A *ſum pelicano ſolitudinis*, quæ avis longa inedia tota eſt macilenta, *& factus ſum ſicut nycticorax in domicilio*, id eſt, ſicut noctua quæ diem fugit & nocte tantum apparet, *& ſicut paſſer ſolitarius* qui corpore & pretio parva admodum eſt avis, ut nihil ſit triſtius & abjectius homine poſt lapſum Adami, quarto perſecutiones variorum adverſariorum, *tota die exprobrabant mihi inimici mei*, inde exſurget ad invocandū potentius Dei auxilium, *tu exurgens miſereberis Sion, quia tempus miſerendi ejus, quia venit tempus*, cum ſcilicet Chriſtus reſurrexit a mortuis miſertus eſt Eccleſiæ & gentes ad eum converſæ ſunt, *& timebunt gentes nomen tuum Domine*, &c.

Pſalmus 102. *Benedic anima mea Domino & omnia quæ intra me ſunt nomini ſancto ejus.* Excitat ſe Da-

B vid ad benedicendum Domino pro beneficio Incarnationis & multitudine miſericordiarum quibus hominem cumulavit, *qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis qui ſanat omnes infirmitates tuas*, per paſſionem & ſacramenta delet omnia peccata, *quantum diſtat ortus ab occidente longè fecit à nobis iniquitates noſtras.* quas verè delet per gratiam juſtificantem cum qua non manent ulla peccata. Inde exaltat regnum Chriſti cui omnes Angeli ſerviunt. *Dominus in cælo paravit ſedem ſuam & regnum ipſius omnibus dominabitur. Benedicite Domino omnes Angeli ejus.* non enim ſolum homines invitat Propheta ad laudandum Deum, ſed omnes etiam Angelos, quorum Chriſtus eſt caput.

Pſalmus 103. *Benedic anima mea Domino: Domine Deus meus magnificatus es vehementer*, etſi videatur

C David velle laudare Deum in hoc Pſalmo propter opera creationis præterita, non minus tamen eum laudat propter opera redemptionis quæ adumbrata erant per opera creationis, ac videtur inchoare ab opere reſurrectionis in qua Chriſtus confeſſione laudis & decore gloriâ indutus eſt, ac deinceps Eccleſiam fundavit ac diverſos in ea ordines ſtabilivit. *Qui facit Angelos tuos ſpiritus & miniſtros tuos ignem urentem.* i. reddis Apoſtolos tuos homines ſpirituales & ardentes zelo charitatis. Verba illa *Sol cognovit occaſum ſuum* adaptantur Chriſto ab Auguſtino. Quid eſt, inquit, *Sol cognovit occaſum ſuum?* Chriſtus agnovit paſſionem ſuam: occaſus Chriſti paſſio Chriſti.

Pſalmus 104. *Confitemini Domino & invocate nomen ejus: annunciate inter gentes opera ejus.* Sub ty-

D po operum mirabilium quæ geſſit Deus circa populum Judæorum quos ex Ægypto per Moyſem liberavit, deſcribit opera quæ Chriſtus geſſit ut ſalvaret genus humanum a ſervitute peccati: concludit autem Pſalmum per hæc verba, *& dedit illis regiones gentium & labores populorum poſſederunt ut cuſtodiant juſtificationes ejus: & legem ejus requirant.* ſcilicet ut inquirerent myſteria, quæ in ea clauſa erant & contenta de Meſſia futuro.

Pſalmus 105. *Confitemini Domino quoniam bonus: quoniam in ſæculum miſericordia ejus.* Deſcribit Propheta quo pacto Deus ſæpe liberavit Iſraelitas variis pœnis ab ipſo affectos, cum peccarent, idque ob eam rationem quod Abrahamo promiſerat ex ſtirpe illius Meſſiam oriturum, *& vidit cum tribularentur, &*

E *audivit orationem eorum. & memor fuit teſtamenti ſui, & pœnituit eum ſecundum multitudinem miſericordiæ ſuæ.* Iſtud enim teſtamentum promiſſio Dei eſt facta ad Abraham, Iſaac & Jacob de Chriſto.

Pſalmus 106. *Confitemini Domino &c. dicant qui redempti ſunt à Domine, quos redemit de manu inimici de regionibus congregavit eos.* Populum Chriſtianum redemptum à Chriſto excitat ad ipſius laudes, enarratque varia beneficia in adventu Chriſti exhibita, non ſolum liberando a peccato Adami, ſed etiam à variis perſecutionibus per tyrannos ac hæreticos illatis, hîc hi vocantur redempti, ait Proſper Aquitanicus, qui in toto orbe terrarum de magna & lata Ægypto, quaſi per mare rubrum Baptiſmum ſacratum Chriſti ſanguine, liberantur.

Pſalmus 107. *Paratum cor meum Deus, paratum cor meum. cantabo & pſallam in gloria mea.* Magnum prodit zelum ad laudanda Chriſti myſteria, quippe qui noverat Deum ignem eſſe, idcirco quæ de Deo foras prodire expediebat deberent eſſe ignea, *Exurge pſalterium & cythara exurgam diluculo.* Vocat Chriſtum pſalterium & cytaram, quaſi diceret objectum ſuorum pſalmorum & cantionum ſpiritualium. Reſpondet autem Chriſtus ſe diluculo, nondum orto ſole, è tumulo exiturum. *Confitebor tibi in populis Domine* &c. Vox eſt Chriſti patrem laudantis & amore complacentiæ diligentis: *exaltare ſuper cœlos Deus & ſuper omnem terram gloria tua, ut liberentur dilecti tui* qui per univerſum orbem ſparſi ſunt, hinc progreditur ad explicandam dilatationem Eccleſiæ, *exultabo & dividam Sichimam*, &c.

B Pſalmus 108. *Deus laudem meam ne tacueris, quia os peccatoris & doloſi ſuper me apertum eſt.* Pſalmum iſtum, ait Proſper, de Chriſto habere prophetiam quiſquis actus Apoſtolorum fideliter legit, agnoſcit, ubi evidenter (Act. 1.) oſtenditur de Juda traditore Domini prophetatum quod hîc ſcriptum eſt, *fiant dies ejus pauci & epiſcopatum ejus accipiat alter*, &c. *Locuti ſunt adverſum me lingua doloſa*, tunc utique quando eum tanquam magiſtrum bonum captioſa adulatione laudabant. *Sicut umbra cum declinat ablatus ſum & excuſſus ſum ſicut locuſta*. fugati ſunt a perſecutoribus fideles Chriſti & de loco in locum tranſilierunt.

Pſalmus 109. *Dixit Dominus Domino meo: ſede à dextris meis.* Hunc Pſalmum Chriſtus Matth. 22. de ſeipſo interpretatur, ac probat ex eo ſe Deum eſſe quia vocabatur Dominus à Davide patre ſuo. *Virgam virtutis tua emittet Dominus ex Sion.* Ab Jeruſalem incipit virtus & poteſtas prædicationis Evangelicæ. *dominare in medio inimicorum tuorum*, ſcilicet viget religio Chriſtiana & regnum Chriſti in medio paganorum, Judæorum, hæreticorum, falſorum fratrum, ut non miremur ſi tot ſint ubique infideles. Facilè omnia Chriſti adaptantur; totus Pſalmus eſt de Chriſto initium regni ipſius in aſcenſione, progreſſum, & finem in judicio exhibet.

Pſalmus 110. *Confitebor tibi Domine in toto corde meo: in conſilio juſtorum & congregatione*, eorum ſine dubio qui ſedebunt ſuper duodecim thronos judicantes duodecim tribus Iſraël. *Magna opera Domini: exquiſita in omnes voluntates*, inter quæ opera videtur numerare duo Sacramenta pœnitentiam & Euchariſtiam: primum, *confeßio* peccatorum *& magnificentia* in abſolutione opus ejus: *& juſtitia ejus* in ſatisfactione *manet in ſaculum ſaculi.* Secundum ibi, *memoriam fecit mirabilium ſuorum miſericors & miſerator Dominus: eſcam dedit timentibus ſe.* Panem ſcilicet illum incorruptibilem Euchariſtiæ, *memor erit in aternum teſtamenti ſui. virtutem operum ſuorum annuntiabit populo ſuo*, nunquam deſinet hæc Sacramenta dare, *ut det illis hareditatem gentium. Redemptionem miſit Dominus populo ſuo* per Chriſti paſſionem, *mandavit in aternum teſtamentum ſuum*, nunquam lex Evangelica mutabitur.

Pſalmus 111. Pſalmus 111. *Beatus vir qui timet Dominum in mandatis ejus volet nimis.* Etſi totus videatur eſſe Propheta in enarrandis præmiis temporalibus & ſpiritualibus eorum qui miſericordiæ opera exercent, nihilominus non obſcurè Chriſtum indicat remunerantem opera miſericordiæ in judicio & punientem immiſericordes & avaros. *Exortum eſt in tenebris lumen rectis corde* Chriſtus Judex *miſericors & miſerator Dominus, beatus homo qui miſeretur & commodat, diſponit ſermones ſuos in judicio: quia in aternum non commovebitur*, ſecurè accedet ad judicium ibi benedicendus ad dexteram, *ab auditione mala non timebit. Paratum cor ejus ſperare in Domino* reputante ſibi factum quod datum ſuit pauperi, cum repellet avaros à ſe, excludetque Virgines fatuas ſine oleo miſericordiæ; At *In avaros dictiet.* contra de avaris & immiſericordibus qui furati ſunt Chriſto illa ſuperflua quæ pauperibus non erogaverunt. *Peccator videbit & iraſcetur, dentibus ſuis fremet & tabeſcet, deſiderium peccatorum peribit*, amore divitiarum non tenebuntur, cum ſe maledictos in ignem æternum mitti audient.

Pſalmus 112. *Laudate pueri Dominum: laudate nomen Domini.* Excitat Propheta ad laudandum Chriſtum ubique terrarum, qui cum ſit excelſus non deſpicit humiles & abjectos, ſed in hoc maximè demonſtrat potentiam quod inſtar Regis, ex parvis magna facit. 1. Adam & poſteros ad Hierarchias Angelorum poſt peccatum evexit. *Suſcitans à terra inopem.* 2. Apoſtolos ad principatum Eccleſiæ & de ſtercore erigens pauperem *ut collocet eum cum principibus.* 3. Gentiles ex ſpurcitia Idolorum ad dignitatem populi Chriſtiani: itaut gentilitas prius ſterilis, nullos Deo pariens filios, jam velut fœcunda mater, innumerabiles Deo filios pariat: *Qui habitare facit ſterilem in domo: matrem filiorum latantem*, jam enim gentilitas in domo Dei quæ eſt Eccleſia habitat.

Pſalmus 113. *In exitu Iſrael de Ægypto: domus Iacob de populo barbaro.* Benè Proſper Aquitanicus, per propheticum eloquium magis futura indicantur, quam præterita retexuntur: & ideo quædam aliter hic dicuntur quam ibi acta ſunt, ut vigilanter intelligatur prophetia ubi non conſtat hiſtoria. Primum enim non Jordanem reverſum eſſe retrorſum, ſed ſtetiſſe legimus, & unde intelligit per exitum Iſraël de Ægypto, converſionem populorum ad fidem & amorem Chriſti, C derelicto hoc ſæculo quaſi Ægypto, *facta eſt Iudaa ſanctificatio ejus: Iſraël poteſtas ejus*, dedit enim eis poteſtatem filios Dei fieri. *Mare vidit & fugit:* obſtacula ſæculi verbo Dei tremefacta ceſſerunt. *Iordanis converſus eſt retrorſum*, quoniam qui averſus à principio Creatorem ſuum deſerit, tanquam fluvius in mare labitur, cui bonum eſt ut retrorſum convertatur & rediens ad authorem ſuum, retro ſibi faciat mare, ad quod ante tendebat. *Montes exultaverunt ſicut arietes: & colles ſicut agni ovium*, Apoſtoli montes ſunt & duces gregum qui pabulis montis opimantur. *Quid eſt tibi mare quod fugiſti?* unde amota ſunt impedimenta ſæculi. *A facie Domini mota eſt terra* à præſentia illius qui dixit ſe nobiſcum fore ad conſummationem ſæculi: ipſe enim commovet terram, ipſa pigra & inertia corda convertit. D *Qui convertit petram in ſtagna aquarum: & rupem in fontes aquarum* qui doctrinam quæ prius rigida videbatur in multa fluenta dividi & ſermonem ſuum fecit eſſe potabilem quem diſcipulis inſinuarat, incipiens à Moyſe per omnes Prophetas, quia ſic oportebat Chriſtum pati Luc. 24. *Non nobis Domine non nobis: ſed nomini tuo da gloriam*, gratia prædicatur.

Pſalmus 114. *Dilexi quoniam exaudiet Dominus.* In hoc pſalmo Propheta in perſona generis humani per Adamum perditi repræſentat Deo ſuas miſerias & petit à Chriſto liberari per Incarnationem. *Circumdederunt me dolores mortis & pericula inferni invenerunt me*, &c. *O Domine libera animam meam*, deinde quaſi factum perſpiciens quod optabat gratias Deo rependit. E *Convertere anima mea in requiem tuam.* Ceſſent ſuæ anguſtiæ. *Quia Dominus benefecit tibi*, gratias ſuas in te effudit, *quia eripuit animam de morte*, ad quam damnatus eram: *Oculos meos à lachrymis* quibus deflebam ſtatum felicitatis à quo excideram, *pedes meos à lapſu*, præſervando me, ne tentationibus ſuccumberem. *Placebo Domino in regione vivorum*, in Eccleſia militante, vel triumphante.

Pſalmus 115. *Credidi propter quod locutus ſum: ego autem humiliatus ſum nimis.* In perſona populi gentilis fidem Chriſti recipientis cum humilitate loquitur hic Propheta. *Ego dixi in exceſſu meo, omnis homo mendax.* Agnovi in illuminatione Spiritûs ſancti, aut in receſſu ab errore gentilium totum mundum errare ac minimè à prima veritate illuſtratos eſſe homines,

quia præter veritatem fidei Chriſtianæ traditiones aliæ mendacia ſunt, ac inde exurgit ad gratiarum actionem pro beneficio illuminationis in fide Chriſti. *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?* Quia non eſt facile dignum quid illi rependere. *Calicem ſalutaris accipiam.* Etiam pro illo ſanguinem effundam, quod præſtiterunt Martyres. *Vota mea Domino reddam coram omni populo ejus*, publicè ipſum confitebor.

Pſalmus 116. *Laudate Dominum omnes gentes: laudate eum omnes populi.* Miſit enim Deus Pater filium in hunc mundum: ac tunc confirmavit miſericordiam quam promiſerat ſe daturum. *Quoniam confirmata eſt ſuper nos miſericordia ejus*, veraque eſſe oſtendit quæcunque in ſcripturis erant, ut unum iota aut unus apex non præteriret, quin omnia adimplerentur; *& veritas Domini manet in æternum.*

Pſalmus 117. *Confitemini Domino quoniam bonus: quoniam in ſæculum miſericordia ejus.* Invitat fideles omnes ad laudandum Deum de beneficio Incarnationis ac miſericordia per Chriſtum exhibita, in qua ſpem omnem repoſitam habet contra quaſlibet perſecutiones. *Bonum eſt ſperare in Domino quam ſperare in principibus* &c. *Aperite mihi portas juſtitiæ & ingreſſus in eas confitebor Domino*, i. conferte mihi
Sacra-menta. Sacramenta Eccleſiæ Baptiſmum, Pœnitentiam. Hæc quippe viam aperiunt juſtitiæ. *Confitebor tibi quoniam exaudiſti me & factus es mihi in ſalutem. Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, factus eſt in caput anguli.* Ut duos conderet in ſemetipſum in unum novum hominem, circumciſionem ſcilicet ac præputium, ac duos populos Judaicum & gentilem ſub eadem fide & iiſdem Sacramentis conjungeret, hoc præſtitit Chriſtus, quamvis rejectus fuerit à Sacerdotibus & Pontificibus Judæorum, qui debebant Synagogam ædificare. *A Domino factum eſt iſtud & eſt mirabile in oculis noſtris*, in oculis interioribus credentium, ſpectantium, diligentium.

Pſalmus 118. *Beati immaculati in via qui ambulant in lege Domini.* Iſte Pſalmus multa habet ſingularia præ cæteris, nam ſemper loquitur cum Deo & conſtat viginti duobus octonariis juxta numerum literarum alphabeti Hebraici, quorum unumquodque incipit ab unâ literâ Hebraïcâ, nec eſt verſus in quo ſub variis nominibus non fiat mentio legis divinæ, per quam lex Evangelica intelligenda venit, ad quam adſpirat, quam laudat & celebrat, ut per eam liberetur & dirigatur in omnibus viis ſuis. *Suſcipe me ſecundum eloquium tuum & vivam.* Vox eſt humanæ naturæ à Verbo ſe aſſumi cupientis. *Defecit anima mea in ſalutare tuum.* Scilicet amore languebat poſt adventum Meſſiæ, *& in verbum tuum ſuperſperavi.* Tota in eo ſpes. Item, *erravi ſicut ovis quæ periit, quære ſervum tuum quia mandata tua non ſum oblitus*, quaſi diceret, non poſſum oblviſci quæ in lege tua promiſiſti de Chriſto.

Pſalmus 119. *Ad Dominum cum tribularer clamavi & exaudivit me.* Cum affligeret ex peccato Protoplaſtis, invocavi auxilium ejus. *Domine libera animam meam à labiis iniquis & à lingua doloſa.* Serpentis qui decepit Adamum & Evam in Paradiſo terreſtri, unde profluxit ſtatus miſeriarum hujus vitæ, quippe lingua illa doloſa inſtar ſagittæ potentis acutæ, omnia vulneravit, inſtar ignis & carbonis omnia vaſtavit: unde adſpirat ad alium ſtatum fœlicioris vitæ. *Heu mihi quia incolatus meus prolongatus eſt habitavi cum habitantibus Cedar, multum incola fuit anima mea.* Si quid enim tædioſam hanc vitam poteſt reddere, maximè afflictio quæ ex malis oblocutionibus provenit, vel vox illa eſt pœnitentis animæ ac dolentis ſe diu nimium in malis habitibus involutam fuiſſe.

Pſalmus 120. *Levavi oculos meos in montes unde veniet auxilium mihi. Auxilium meum à Domino* Ieſo Chriſto, *qui fecit cœlum & terram.* Conſequenter deſcribit quanta bona ab illo proveniant. *Non det in commotionem pedem tuum, neque dormitet qui cuſtodit te.* Dixit enim Chriſtus ſe futurum cum ſuis uſque ad conſummationem ſæculi, nec ſuos derelinquit.

Pſalmus 121. *Lætatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi: in domum Domini ibimus.* Totus exultat in ſpiritu David propterea quod de Chriſto ſibi revelatum fuerat per eum ad cœleſtem domum aditum patefaciendum eſſe hominibus. Hinc multiplicibus ſuſpiriis domum illam concupiſcit, cujus etiam bona aliqua enumerat, ut pacem, concordiam, abundantiam & alia, idque ob amorem proximorum, ut inſtaurentur ad eam poſſidendam, *propter fratres meos & proximos meos loquebar pacem de te.* Pſalmus 101.

Pſalmus 122. *Ad te levavi oculos meos qui habitas in cœlis.* Anhelat Propheta ad Chriſtum, illum ſolum ſuſpicit à quo liberari debeat ab opprobrio peccati: *ſicut ancillæ in manibus dominæ ſuæ: ita oculi noſtri ad Dominum Deum noſtrum, donec miſereatur noſtri.* Non alia majori cura angitur, quia totum bonum hominis a Chriſto eſt.

Pſalmus 123. *Niſi quia Dominus erat in nobis, dicat nunc Iſraël, niſi quia Dominus erat in nobis*, ſcilicet Emanuel Jeſus Chriſtus, i. nobiſcum Deus. *Torrentem pertranſivit anima noſtra. forſitan pertranſiſſet anima noſtra aquam intolerabilem.* Quia ſine Chriſto mala hujus vitæ intolerabilia eſſent, nemo calicem paſſionis potare poſſet. *Adjutorium noſtrum in nomine Domini*, ſine quo non eſt ſalus.

Pſalmus 124. *Qui confidunt in Domino ſicut mons Sion, non commovebitur in æternum qui habitat in Ieruſalem.* Sicut mons non mutat quicumque venti inſurgant contra: ſic ille eſt qui ſpem in Deo ejuſque promiſſione de Meſſia venturo repoſuit: qui habitat in Jeruſalem eſtque civis Eccleſiæ Chriſtianæ, illius ruinam non timebit, cum montes ſanctorum Angelorum eam cuſtodiant, ipſeque Deus illam tueatur. *Quia non relinquet Dominus virgam peccatorum ſuper ſortem juſtorum, ut non extendant juſti ad iniquitatem manus ſuas.* Hoc præſtitit Chriſtus virtute Paſſionis dæmonum poteſtatem conterens, nec tyrannos diu vivere ſinens, ne puritati ſanctorum officerent. *Benefac Domine bonis ac rectis corde.* Hoc Chriſtus exequetur in judicio. *Declinantes in obligationes*, in Hebræis eſt, ad pravitates, quippe peccata obligant ad pœnam, *adducet Dominus cum operantibus iniquitatem*, cum dicet improbis, *Ite maledicti* &c.

Pſalmus 125. *In convertendo Dominus captivitatem Sion facti ſumus ſicut conſolati.* Quando a captivitate diaboli liberatum eſt genus humanum per Chriſti paſſionem. *Converte Domine captivitatem noſtram ſicut torrens in Auſtro.* i. accelera adventum tuum ea celeritate qua torrens decurrit flante Auſtro & glaciem diſſolvente. *Qui ſeminant in lachrymis, in exultatione metent.* Hic fructus eſt Incarnationis ut pœnitentes de peccatis quandoque maxima afficiantur lætitia.

Pſalmus 126. *Niſi Dominus ædificaverit domum: in vanum laboraverunt qui ædificant eam.* Eccleſia ſine Chriſto ædificari ac ſubſiſtere nunquam poterit. *Vanum eſt vobis ante lucem ſurgere*, id eſt laborare ante Chriſtum & ſine Chriſto qui lux eſt mundi. *Surgite poſtquam ſederitis qui manducatis panem doloris.* Expectanda eſt lux iſta quæ in tenebris lucet donec advenerit. *Cum dederit dilectis ſuis ſomnum, ecce hæreditas Domini.* Cum dederit pretium mortis ſuæ & ex latere dormientis in cruce exierit ſanguis & aqua, quæ ſunt Sacramenta, ex quibus ædificatur Eccleſia, ecce ipſa Eccleſia vera Domini hæreditas Domini filij unigeniti, quæ Eccleſia eſt merces & præmium fructus ventris, id eſt ipſius Chriſti qui ex ventre Virginali prodijt: *ſicut ſagittæ in manu potentis ita filij excuſſorum.* i. Apoſtoli filij Prophetarum qui excuſſi fuerunt vel per perſecutionem, vel per miſſionem in fines terræ. *Beatus vir qui implevit deſiderium ſuum*

ex ipſis .i. qui Apoſtolicæ prædicationis particeps eſt, *non confundetur*, in judicio, *cum loquetur inimicis ſuis in porta.* Nam in portis civitatum exerceri ſolebant judicia.

Pſalmus 127. *Beati omnes qui timent Dominum qui ambulant in viis ejus.* Jacobus de Valentia hæc prima verba Chriſto adaptat, qui primus totaliter implevit voluntatem Patris, de quo in capite libri ſcriptum eſt: ideo Propheta converſus ad Chriſtum dicit, *Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es & bene tibi erit*, quia Chriſtus perfectius fruitur pane cœleſtis beatitudinis. *Vxor tua ſicut vitis abundans in lateribus domus tuæ*, quia Eccleſia ſponſa Chriſti dilatat palmites ſuos per univerſum fœcunda, multitudine prolis. *Filij tui ſicut novellæ olivarum in circuitu menſæ tuæ.* Chriſtiani in magno numero altaria circumſtant ad manducandum panem Euchariſtiæ. *Ecce ſic benedicetur homo qui timet Dominum.* Etſi verò iſte Pſalmus de quibuſlibet timentibus Deum in veteri teſtamento poſſit intelligi: quia tamen David, ait prænominatus Interpres, non fuit minus Propheta in hoc Pſalmo quam in aliis: ideo, inquit, eſſet peccatum & ſacrilegium dimittere myſticam & veram expoſitionem, & occultare ac contemnere & dimittere tam pretioſum theſaurum in prædicto & cæteris Pſalmis abſconſum.

Eccleſia fœcunditas

Pſalmus 128. *Sæpe expugnaverunt me à juventute mea: dicat nunc Iſraël.* David enarrans Eccleſiæ variis perſecutionibus per tyrannos, per hæreticos, per Antichriſtum, dicit Chriſtum omnes punitarum in judicio. *Dominus juſtus concidet cervices peccatorum, confundantur & convertantur retrorſum omnes qui oderunt Sion. Fiant ſicut fœnum tectorum: quod priuſquam evellatur exaruit.* Quia impugnatores Eccleſiæ diu non poterunt proſperè agere, ſed Chriſtus tanquam juſtus judex eorum poteſtatem conteret.

Pſalmus 129. *De profundis clamavi ad te Domine; Domine exaudi vocem meam.* Vox eſt hominis per Adamum perditi de profundo carcere hujus mundi, vel ex lymbo inferni ad Chriſti auxilium ſuſpirantis & in eo ſperantis, *quia apud Dominum miſericordia & copioſa apud eum redemptio: & ipſe redimet Iſraël ex omnibus iniquitatibus ejus.* Chriſtus enim pro peccatis abundè ſatisfecit.

Pſalmus 130. *Domine non eſt exaltatum cor meum neque elati ſunt oculi mei. Neque ambulavi in magnis, neque in mirabilibus ſuper me.* Adam in Paradiſo exaltavit cor ſuum appetens Dei æqualitatem & volens ſcire bonum & malum. Quod quidam interpretantur de numero prædeſtinatorum & reproborum. Illud autem peccatum Adami tranſiit ad omnes ejus poſteros, excepta Virgine, ſed in primis ipſo Chriſto, cui ſpecialiter competit dicere, *Domine non eſt exaltatum cor meum*, quò in Adamo non peccavit, nec ambivit honores, ſed omnia ad Patrem retulit, ſentiens de ſe humiliter etiam in omnibus ſuis miraculis. Non ergo hunc Pſalmum compoſuit David ad placandum Deum poſtquam populum enumeraverat, ut quidam volunt, nam peccatorem potius ſe dixiſſet. Nota ergo, ait Jacobus de Valentia, quod magnus theſaurus eſt in hoc Pſalmo abſconditus, & quo modo peccant qui nolunt pulſare ut eis aperiatur. Per gratiam tamen poteſt verificari ratione perſonæ Virginis Mariæ ratione gratiæ prævenientis.

Pſalmus 131.

Pſalmus 131. *Memento Domine David & omnis manſuetudinis ejus.* Monet Proſper Aquitanicus ſermonem Propheticum hujus Pſalmi altiore ſenſu accipiendum eſſe, ut ſcilicet ad illum hominem qui in capite & in corpore .i. in Chriſto & Eccleſia unus homo eſt, hæc verba referantur, qui homo cupiat eſſe habitaculum Spiritus Sancti & in æternum a Deo poſſideri. *Exurge Domine in requiem tuam tu & arca ſanctificationis tuæ.* Vox eſt Eccleſiæ deſiderantis ut Chriſtus poſt conturbationem crucis gloriâ Reſurrectionis fruatur, atque etiam membra illius quæ ſunt arca ſanctificationis Deo. *Sacerdotes tui induantur juſtitiâ & ſancti tui exultent*, te reſurgente a mortuis & eunte ad Patrem regale illud Sacerdotium induatur fide, lætentur membra ſpe Reſurrectionis quæ præceſſit in capite. *Juravit Dominus David veritatem & non fruſtrabitur eum: de fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam.* Promiſit Deus Davidi Meſſiam ex ejus ſtirpe naſciturum. Poterat dicere, ait D. Auguſtinus, ex fructu femoris tui, ſed ſignificantius dicere voluit, *ex fructu ventris tui*: quia de fœminâ natus eſt Chriſtus quo vir non acceſſit. *Sacerdotes ejus induam ſalutari.* Salutaris, id eſt, ſalutem afferens Chriſtus eſt, quo quiſque regeneratus induitur (ad Galatas 3.) *paravi lucernam Chriſto meo*: id eſt, præmiſi ante ipſum Prophetiam, cujus lumine uterentur qui erant in tenebris ignorantiæ conſtituti, & ipſe Dominus ait de Baptiſta Joan. 5. *ipſe erat lucerna ardens & lucens.*

Promiſſio Meſſiæ.

Pſalmus 132. *Ecce quam bonum & quam jucundum habitare fratres in unum.* Quod tunc verè impletur cum in unum caput quod eſt Chriſtus omnia fidelium membra concurrunt & in ſolum Chriſtum conſpirant ut eum diligant. *Quoniam illic mandavit Dominus benedictionem*, cum miſit Chriſtus Spiritum Sanctum ad diſcipulos in unum congregatos, ipſi enim, ait Proſper, in unum habitant qui in Chriſto concorditer vivent: & in diligendis non ſolum fratribus, ſed etiam inimicis ſervant præceptum: quando pro inimicis ſuis eſt mortuus Dominus, qui eos facit participes æternitatis, quos imitatores habuerit dilectionis.

Bonum eſt omnes conſpirare ex amore in Chriſtum.

Pſalmus 133. *Ecce nunc benedicite Dominum omnes ſervi Domini.* Excitat Propheta omnes fidelium ſtatus qui ſunt in Eccleſia ad laudandum Deum in humanitate latentem. *Benedicat te Dominus ex Sion qui fecit cœlum & terram.* Id addit ordinariè ad diſtinguendum Deum Iſraël à diis gentium, qui non credebant creationem mundi a Deo, cum æternum eſſe mundum arbitrarentur.

Pſalmus 134. *Laudate nomen Domini, laudate ſervi Dominum.* Excitat fideles omnes ad laudandum Deum contemptis Idolis. *Laudate Dominum quia bonus Dominus: pſallite nomini ejus quoniam ſuave.* nam nomen ejus, quod eſt Jeſus, eſt ſuave, quia ſignificat ſalutem.

Pſalmus 135. *Confitemini Domino quoniam bonus: quoniam in æternum miſericordia ejus.* Idem eſt ſcopus hujus Pſalmi ac præcedentis: *quia in humilitate noſtra memor fuit noſtri, & redimet nos ab inimicis noſtris qui dat eſcam omni carni.* Cum eſſemus in ſtatu abjectionis & captivitatis, Chriſtus non deſpexit nos, cum fuerimus in humilitate pœnitentium Chriſtos remittet nobis peccata, & dat eſcam Sacramenti altaris omni fideli, propter ea confitemini Deo cœli.

Pſalmus 136. *Super flumina Babylonis illic ſedimus & flevimus, dum recordaremur tui Sion.* Univerſi fideles gemunt de habitatione terrenâ, quæ in quacumque ſui parte Babylonia eſt, ait Proſper, & flumina ejus ſunt omnes illecebræ temporales ſive in moribus ſive in opinionibus, quas ſibi quiſque delegerit, in quibus nihil firmum, ſed omnia fluida. Adſpirant omnes fideles ad Sion cœleſtem, & quia medium ad illam perveniendi eſt naſcenti malæ cupiditati priuſquam conſuetudine robuſta fiat, reſiſtere, concludit hunc Pſalmum, *beatus qui tenebit & allidet parvulos ſuos ad petram*, id eſt primos concupiſcentiæ motus tenebit, ne progrediantur ulterius, & conteret ad petram quæ Chriſtus eſt (1. Cor. 10.) qui intuitu & amore Chriſti non perficiet malum quod ſuggerit.

Primi motus.

Pſalmus 137. *Confitebor tibi Domine in toto corde meo.* Vox eſt gratiarum actionis ipſius David cum ab Abſalone liberum ſe ſenſit, quæ adaptatur fideli Deo gratias agenti pro liberatione & peccatis per Paſſionem Chriſti, ut magis ſpecialiter patet in his verſibus.

Si

Si ambulavero in medio tribulationis vivificabis me .i. in peccatis ſi fuero, per Paſſionem & Sacramenta vitam mihi reddes. *Dominus retribuet pro me, Domine miſericordia tua in ſæculum.* Offeret Chriſtus pro me ſuæ Paſſionis merita in compenſationem pœnarum mihi debitarum, ſolvet pro me & patietur pœnam quam ego debeo ſolvere.

Pſalmus 138. *Domine probaſti me & cognoviſti me, tu cognoviſti ſeſſionem meam & reſurrectionem meam.* Verba iſta prophetica Chriſti ſunt Patri dicentis *Domine* quia, ait Proſper, ei & Pater & Dominus eſt, Pater formæ Dei, Dominus formæ ſervi. Sedere autem eſt humiliari, ſurgere exaltari, unde ſedit Dominus in Paſſione, reſurrexit in Reſurrectione. Quod, inquit, tu voluiſti Domine, approbaſti, & ideo ſic factum eſt, quia ſic tibi placuit. Poſtquam autem Chriſtus ſe cognoſci a Patre multipliciter explicavit, ait ſe cognoſcere numerum electorum & reproborum: *mihi autem nimis honorificati ſunt amici tui Deus*, & de reprobis ſubjungit, *viri ſanguinum declinate à me*, ſcilicet gratos habet omnes quos Pater elegit, odioſos quos reprobavit, amici illi ij ſunt qui prædicantibus Apoſtolis in magna multitudine fidem amplexi ſunt. Viri ſanguinum Judæi ſunt & pagani qui irridebant ſpem Martyrũ de Reſurrectione. *Qui dicitis in cogitatione accipiẽt in vanitate civitates ſuas*, id eſt, corpora. Concludit per aſſertionem ſuæ innocentiæ in amore illorum & horum odio. Verius enim quam David aut quivis alius gloriari poteſt Chriſtus non finxiſſe in ſe aliquam viam iniquitatis ac iniquitatem perfecto odio habuiſſe, prælegiſſe mori ne regnaret iniquitas. Ideo ſecurè loquitur, *proba me Deus & ſcito cor meum, interroga me & cognoſce ſemitas meas, & vide ſi via iniquitatis in me eſt & deduc me in vià æternâ.* Petit ſe tegi à Patre in judicio ubi erit via æternitatis. Interpres Cajetani, *& vide ſi via deriſionis in me eſt, deduc me in via ſæculi*, ſcilicet via iniquitatis via eſt deriſionis. D. Hilarius egregiè totum Pſalmum Chriſto adaptat.

Pſalmus 139. *Eripe me Domine ab homine malo, à viro iniquo eripe me.* Oratio eſt Chriſti poſtulantis liberari à populo maligno Judæorum qui illi mortem machinabatur. *Acuerunt linguas ſuas ſicut ſerpentis: venenum aſpidum ſub labiis eorum*, cum multa illi falſo impoſuerunt & clamaverunt, *tolle tolle crucifige eum.* Sequitur. *Caput circuitus eorum, labor labiorum ipſorum operiet eos*: caput .i. cauſſa cur circumdati ſunt obſidione per Romanos, eſt labor labiorum ipſorum propter verba multa contumelioſa in Chriſtum. Hinc ignis belli in ipſos exarſit, *cadent ſuper eos carbones: in ignem dejicies eos, in miſeriis non ſubſiſtent.* Quæ etiam ad pœnas inferni referri poſſunt.

Pſalmus 140. *Domine clamavi ad te exaudi me*, & in hoc Pſalmo duos verſus Chriſto adaptat D. Proſper, primo illum, *abſorpti ſunt juncti petræ judices eorum* .i. Magiſtri ipſorum qui ſibi judicium vindicant de mundanorum dogmatum diſciplinis, ſi Petræ junguntur, id eſt, Chriſto comparentur, *abſorpti ſunt*, id eſt, nihil loci habebunt, ſed in ſua vanitate deficient. Secundo finem Pſalmi: *ſingulariter ſum ego, donec tranſeam.* Solus Chriſtus Martyrum fortitudo, pro quo nullus eſt prius mortuus quam ipſe moreretur: ſicut dicit (Joan. 12.) *cum exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipſum, & niſi granum frumenti mortuum fuerit, ſolum manet.* Priuſquam ergo moreretur & tranſiret ad Patrem ſingularis fuit, nec habuit ſocios Paſſionis, qui poſtea in multiplicem ſegetem de unius grani fœcunditate creverunt. Non deſunt autem qui ſingulos verſus Chriſto attribuunt oranti pro diverſis membris Eccleſiæ.

Sapientia mundi inanis eſt præſentia Chriſti.

Pſalmus 141.

Pſalmus 141. *Voce mea ad Dominum clamavi*, oratio eſt Chriſti in ſua Paſſione ab omnibus derelicti clamavi ad te Domine: *dixi, tu es ſpes mea, portio mea in terra viventium.* In ſolo Deo ſpem Chriſtus repoſuit, non in auxilio humano. *Educ de cuſtodia*

A *animam meam ad confitendum nomini tuo*, de ſepulchro, de lymbo, inde corpus, inde animam per Reſurrectionem libera, *me expectant juſti donec retribuas mihi.* Quia Patres Sancti in lymbo concluſi expectabant Chriſti Reſurrectionem ut liberi exirent. Jam vox quæ ſequitur, ait D. Auguſtinus, ex capite ſonat Domini Noſtri Jeſu Chriſti, & eſt talis ipſa qualis heſterna ultima. Heſterna enim ſi meminiſtis hæc fuit, *ſingulariter ſum ego donec tranſeam*, & hic quæ eſt ultima, *me ſuſtinebunt juſti quoadusque retribuas mihi.*

Patres in Lymbo expectabant.

Pſalmus 142. *Domine exaudi orationem meam &c. & non intres in judicium cum ſervo tuo, quia non juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens.* Vox eſt hominis corrupti ex prævaricatione Adami, propter B quam nullus eſt ſine peccato, imo multipliciter à dæmonibus impugnatur. Quapropter recogitans dies antiquos & antiquas figuras quibus delineabatur & promittebatur Chriſtus Redemptor, ipſius præſentiam & auxilium ardenter efflagitat. *Eripe me de inimicis meis ad te confugi, doce me facere volũtatem tuam quia Deus meus es tu*, ô Jeſu Chriſte, doce me legem Evangelicam, *ſpiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.* ſpiritus ille eſt vel tertia Trinitatis perſona, vel eſt imitatio ſpiritus illius, zeli ſcilicet & fervoris ad Deum, hic diriget me ad terram viventium.

Pſalmus 143. *Benedictus Dominus Deus meus qui docet manus meas ad prælium.* Hunc Pſalmum compoſuit David in gratiarum actionem poſt devictum Goliath, ac quia vidit ſub figura hujus victoriæ adumbrari victoriam Chriſti qui caput Diaboli abſcinderet, C id eſt peccatum originale cum baculo crucis, vel illi gladium auferret quo omnes vulnerabat, inde ad Chriſtum ſeſe attollit. *Domine quid eſt homo quia innotuiſti ei*, quia per illam victoriam Chriſti victoria illi innoteſcebat. *Domine inclina cœlos tuos & deſcende*, de cœlo ad terram per Incarnationem, *tange montes & fumigabunt*, montes enim ait D. Proſper, id eſt, elati quique & tumidi tangente eos Dei gratia fumigabunt & accenſi cordis vaporem cum lachrymis confeſſionis emittent. Sed & coruſcatio Evangelij & fulgura miraculorum illuſtrant corda credentium. Sagittæ autem Dei verba ſunt quibus diſſipatur conſideratio ſuperborum.

Pſalmus 144. *Exaltabo te Deus meus rex & benedicam nomini tuo in ſæculum & in ſæculum ſæculi.* D Contemplabatur ſanctus Propheta varias Jeſu Chriſti excellentias propter quas illum cum jubilo & exultatione cordis illum celebrat in hoc Pſalmo. *Magnus Dominus & laudabilis & magnitudinis ejus non eſt finis*, propter immenſam ejus divinitatem. *Magnificentiam gloriæ ſanctitatis tuæ loquentur*, quia Chriſtus eſt Sanctus Sanctorum per quem omnes alij ſancti ſunt, *& virtutem terribilium tuorum dicent*, cum tot mira ſunt in Myſterio Incarnationis. *Suavis Dominus univerſis & miſerationes ejus ſuper omnia opera ejus*, in opere Redemptionis qua liberavit omnes aut à toto aut à tanto. *Gloriam regni tui dicent*, &c.

Excellentia Chriſti exaltanda.

Pſalmus 145. *Lauda anima mea Dominum, laudabo Dominum in vita mea, pſallam Deo meo quandiu fuero.* E Idem intentum proſequitur David, at maxime ad ſpem in Chriſto habendam hortatur. *Nolite confidere in principibus, in filijs hominum in quibus non eſt ſalus*: quia nulla creatura poterat ſatisfacere pro peccato hominum, id ſoli Verbo incarnato competebat. *Beatus cujus Deus Jacob adjutor ejus: ſpes ejus in Domino Deo ipſius qui fecit cœlum & terram*, quaſi diceret beatus cujus Deus Jacob .i. ipſi Jacob Chriſtus promiſſus cum vidit ſcalam Geneſis 28. & cum dixit, *non auferetur ſceptrum de Juda &c. & ſalutare tuum expectabo Domine*, perſentiens Anti-Chriſtum in Benedictione Dam, beatus inquam cujus Chriſtus Deus Jacob adjutor eſt. *Qui cuſtodit veritatem in ſæculum.* Adimplens omnia quæ in veteri te-

ſtamento promiſſa erant. *Dominus illuminat cæcos, Dominus erigit eliſos: Dominus diligit juſtos &c.* An non hæc omnia Chriſto conveniunt? A

Pſalmus 146. *Laudate Dominum quoniam bonus eſt Pſalmus: Deo noſtro ſit jucunda decoraque laudatio.* Amor quo erga Chriſtum Redemptorem fervebat cor Davidis ſatiari non poteſt, quin ſemper encomia & laudes ejus celebret. *Ædificans Jeruſalem Dominus diſperſiones Iſraëlis congregabit*, ut ex omnibus populis coaleſcat Eccleſia. *Qui ſanat contritos corde & alligat contritiones eorum*, per remiſſionem peccati & ſatisfactionem in remedium recidivi. *Qui numerat multitudinem ſtellarum & omnibus eis nomina vocat.* Qui novit electos omnes ſicut Paſtor qui proprias oves cognoſcit & eas etiam nominatim vocat. Joan. 10. *Magnus Dominus & magna virtus ejus & ſapientiæ ejus non eſt numerus, ſuſcipiens manſuetos Dominus: humilians autem peccatores uſque ad terram*, dum in infernum eos præcipitabit. B

Pſalmus 147. *Lauda Jeruſalem Dominum, lauda Deum tuum Sion.* Prima parte hujus Pſalmi alloquitur David cœleſtem Jeruſalem, cujus filij omnes benedicti ſunt à Domino & pace perfruuntur æterna. Parte vero ſecundâ aſſurgit ad authorem illius fœlicitatis qui eſt Chriſtus Dominus. *Qui emittit verbum ſuum in terræ, velociter currit ſermo ejus:* Verbi miſſio, ait D. Proſper, eſt Incarnatio: cujus Evangelio currente per omnem terram omnium gentium fit vocatio, præveniente gratiâ Dei credentium fidem. *Qui dat nivem ſicut lanam, nebulam ſicut cinerem ſpargit.* Sublimius in his gratiæ Dei opera ſentiuntur, per nivium vellera, vocatione gentium figurata, quæ ad conficiendum veſtimentum Chriſti quod eſt Eccleſia in unum confluit. Per nebulam autem caligo ignorantiæ intelligitur, quæ ad cinerem pœnitentiæ confugit. *Qui mittit chryſtallum ſuam ſicut buccellas*, ſeu fruſta panis. Significantur lapidea corda infidelium quæ gelu nimiæ vetuſtatis obſtricta nullum calorem S. Spiritus receperunt, ſed tam potens eſt gratia Dei, ut tam annoſam glaciem faciat ſuperno igne ferveſcere, ut etiam ipſi qui vitæ cibum neſciebant, panem verbi incipiant miniſtrare, ſicut in beato Paulo factum eſt. *Emittet verbum ſuum & liquefaciet ea, flabit ſpiritus ejus & fluent aquæ.* Verbo Evangelicæ prædicationis obduratio infidelium ſolvitur. C

Traditio Evangelij.

Pſalmus 148. *Laudate Dominum de cœlis, laudate eum in excelſis.* Congratulando ſupernæ Jeruſalem jam ædificatæ hunc Pſalmum compoſuit David, invitatque omnes creaturas ad laudandum Deum, ſpecialiter autem invitat creaturas rationales ad eum laudandum propter exaltationem nominis Jeſu Chriſti. *Reges terræ & omnes populi, principes & omnes judices terræ: juvenes & virgines ſenes cum junioribus laudent nomen Domini*, ac proponens illis cauſam laudis, ait, *quia exaltatum eſt nomen ejus ſolius. confeſſio ejus ſuper cœlum & terram*, cujus in nomine Jeſu omne genu flectetur cœleſtium, terreſtrium & infernorum. *Hymnus omnibus ſanctis ejus, filijs Iſraël populo appropinquanti ſibi.* Laudatio iſta ob cauſam propoſitam ſpecialiter ſanctis propria eſt, illorum eſt laudare Deum ob exaltationem Jeſu Chriſti, per quem redempti ſunt & ad cœlos evecti, ac ipſo propinqui redditi ſunt ut cum ipſo regnent in æternum. D E

Canticum novum.

Pſalmus 149. *Cantate Dominum canticum novum, laus ejus in Eccleſia Sanctorum.* Vult novum canticum Propheta decantari, non habens ſatis in præcedentibus cauſis quas propoſuit de laudando Deo. Materia autem hujus novi cantici eſt, quod non ſolum Chriſtus exaltetur, ſed etiam quod per ipſum omnes ſancti ejus, qui in hac vita abjecti fuerunt, de adverſarijs ſuis triumphum agent. *Exaltabit manſuetos in ſalutem. Lætabuntur in cubilibus ſuis*, jam non lachrymis ſtratum rigabitur, ait D. Hilarius, nec in hoc mortis corpore degentium ob peccati neceſſitatem ac dolorem noctibus ſingulis lectus lavabitur. *Exaltationes Dei in gutture eorum, & gladij ancipites in manibus eorum. Ad alligandos reges eorum in compedibus & nobiles eorum in manicis ferreis, ut faciant in eis judicium conſcriptum: gloria eſt hæc omnibus ſanctis ejus.* Hoc ergo canticum novum, dum humiles corde tribulatique corde regibus conſtituantur in reges, vinciunt eos quorum vinculis carceribuſque concluſi fuerant, ſicque conſcriptum in eos judicium exercent. Nam & gladium venit Dominus mittere in terram, ut poteſtas ſanctorum omnis a Deo ſit.

Pſalmus 150. *Laudate Dominum in ſanctis ejus, laudate eum in firmamento virtutis ejus.* Concludit Chriſtum laudandum eſſe in omnibus ſanctis & in omnibus eorum operibus, quia Chriſtus omnia eis communicavit. *Omnis ſpiritus laudet Dominum*, quotquot pollent mente & ſpiritu laudent ipſum. Alia verſio habet omnis flatus, alia omnis anhelitus, alia omnis reſpiratio, ut non ſæpius reſpiremus quam de ipſo cogitemus.

Quare alij majores alij minores Prophetæ dicuntur?

Dicuntur quidam majores quod fuerint præcipui Prædicatores ac Doctores populorum quibus Spiritus ſanctus magis adfuit in magnâ plenitudine ſententiarum, quales fuerunt Iſaias, Jeremias cum Baruch ejus amanuenſi ac ſcriptore, Ezechiel & Daniel. Alij dicuntur minores & ſunt 12. quod iis Spiritus ſanctus in tanta plenitudine & abundantiâ ſententiarum non adfuerit, unde & eorum prophetiæ breviores ſunt.

Quid porro tractant Prophetæ?

Quatuor potiſſimum, quæ in primo capite Iſaïæ annotare licet. Proponunt enim larga & ampla Dei ad populum beneficia, ut cum dicit Iſaias *filios enutrivi & exaltavi.* Secundum ingratitudinem hominum Divinis beneficiis oppoſitam, ut cum ſubjungit continuo Iſaias. *Ipſi autem ſpreverunt me.* Tertiò prædicunt propter hæc ventura & impendentia ut cum addit. *Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate.* Quartò poſt flagella immittunt conſolationes in promiſſione futurorum aliquot bonorum ac maximè futuri Meſſiæ Jeſu Chriſti ad quem præcipuè collimant verba Prophetarum. Cum enim Prophetæ munere concionatorum fungerentur apud Iſraëlitas, ea etiam quæ ad emendationem vitæ pertinebant attingere debebant, ut reprehenſiones, promiſſiones, comminationes, præcipuè tamen myſteria Chriſti, ut in eum venturum fidem haberent. 4. Tractant Prophetæ.

Nunquid etiam Prophetæ multa interſerunt de exteris gentibus ac populis ad quid iſta in Libris ſacris?

Ita profectò. Sed id certo Spiritus ſancti conſilio, ut cum Prophetæ multa prædicerent quorum veritas experimento ipſo ſtatim patebat, non dubitaretur quin etiam vera eſſent quæ non tam citò ventura eſſe annuntiabant: ſicque etiam in authoritate eſſent quamvis ipſis Judæis ſæpe inviſi & odioſi, itaut etiam morte afficerentur quod eorum ſcelera arguerent. Denique ut oſtenderetur etiam gentes ipſas non fuiſſe extra providentiam Dei, ſed illis etiam curæ fuiſſe, cum inſpiraret Prophetas ad ea prædicenda quæ ipſos ſpectabant.

Quot modis prophetabant Prophetæ.

Duobus, factis & verbis. Factis quidem cum aliquid agebant quo denotarentur & figurarentur res futuræ. Ut cum Jeremias cathenis onuſtus incedebat in ſignum futuræ captivitatis populi Iſraël. Vel cum Oſeas meretricem ducit uxorem, ex qua tres ſuſcipit filios, primum vocat Jezrael. Secundum abſque miſericordiâ. Tertium non populus meus. Quo ſignificabatur, quod Deus duxerat in ſponſam Synagogam cum Idolis fornicantem. Ex quâ populus poſt Oſeam naſciturus tres habiturus erat ſtatus. Primus à Jeſu ad Zachariam ejus abnepotem ſtatus populi, vocatur Jezrael quaſi liber. ſecundus à Zachariâ ad Oſee Regem in quo ceſſavit regnum Iſraël ſtatus ejus, vocatur abſque

miſericordiâ. Tertius ſtatus in quo gentiles in ejus terram adducti ſunt vocatur, non populus meus.

Quid magis ſpectandum in Libris ſingulorum Prophetarum ac primo Iſaia?

Iſaias in 66. capitibus plura exprimit de Chriſto ac ejus Eccleſia quam ullus Prophetarum, ut non tam res futuras, quam prætetitas narrare videatur, & non tam Propheta quam Evangeliſta appareat. Unde & Propheta Evangelicus dicitur. Huncque idcirco Chriſtus inter cæteros Prophetas ſelegit quem primùm in Synagogâ patriæ ſuæ publicè legeret & exponeret. Nec ullius Libri lectio tantum profuit ad convertendos gentiles ad Chriſtum poſt exemplum Eunuchi Candaci Reginæ Æthiopum; cum magnâ ſiquidem venuſtate ſermonis ac elegantia Chriſti myſteria non tam adumbrat quam elucidat. Interſerit nihilominus quædam de Regibus ſub quibus prophetavit Ozia, Joathan, Achas & Ezechia, nonnullaque pronuntiat contra Judæam & Jeruſalem ac finitimas gentes, quarum onera ac punitiones prædicens majorem ſibi fidem conciliat, oſtenditque majorem neceſſitatem adventus Redemptoris, omnibus oneratis & oppreſſis peccatorum & pœnarum pondere immenſo & graviſſimo.

Quæ ſunt ea quæ de Chriſto magis expreſſè docet Iſaias?

Nota de Chriſto in Iſaia.

Cap. 2. Docet ſtudium gentilium ſeſe invicem exhortantium ad Eccleſiam, & initium prædicationis Evangelicæ ex Jeruſalem & pacem illorum temporum ut detur locus prædicationi Apoſtolorum in omni gente, *& ibunt populi multi & dicent venite aſcendamus ad montem Domini, &c.*

Cap. 7. Docet nativitatem Chriſti ex Virgine ad gloriam majorem nominis Dei quam Achab Rex impius impedire volebat ne fama idolorum ſuorum imminueretur. *Propter hoc dabit Dominus ipſe vobis ſignum. Ecce Virgo concipiet & pariet filium & vocabitur nomen ejus Emanuel, &c.*

Cap. 8. Docet myſterium Chriſti reſurgentis quod jubetur ſcribi in titulo grandi juxta Hebræum, quia eſt myſterium maximum. *Sume tibi librum grandem, ſcribe in eo ſtylo hominis. Velociter ſpolia detrahe, cito prædare.* Quæ verba Chriſto reſurgenti conveniunt cum velociter Infernum ſpoliavit.

Cap. 9. Docet plura de Chriſto, ut ejus prædicationem qua populi liberati ſunt a jugo diaboli. Primo tempore *alleviata eſt terra Zabulon, &c.* juxta cap. 4. Matthæi. *Et noviſſime aggravata eſt via maris trans Iordanem Galileæ gentium.* Cum nempe exprobravit civitatibus Corozain & Betſaida Matth. 11. *Væ tibi Corozain, &c.*

Cap. 10. Docet magnitudinem ejus Imperij per Crucem, *& factus eſt principatus ejus ſuper humerum ejus, &c.* Docet ruinam Iſraelitarum ex occaſione ipſius adventus. Zelus Domini exercituum faciet hoc. *Verbum miſit Dominus in Iacob & cecidit in Iſrael.* Scilicet tanquam pondus quo oppreſſi ſunt Iſraëlitæ non credentes.

Cap. 11. Docet Chriſti nativitatem, ſanctitatem, ſublimitatem, *& egredietur virga de radice Ieſſe, &c. Et requieſcet ſuper eum Spiritus Domini, &c. Ipſum gentes deprecabuntur, & erit ſepulchrum ejus glorioſum.* Ad quod honorandum plures proficiſcuntur.

Cap. 12. Docet gratiarum actiones reddendas eſſe Deo pro beneficio Incarnationis. *Et dices in illa die, confitebor tibi Domine quia iratus es mihi, &c.* Itemque gratias ex fontibus Sacramentorum abunde manaturas. *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris.*

Cap. 19. Prædicit converſionem Ægypti ad Chriſti fidem. *In die illa erit altare Domini in medio terræ Ægypti, &c.*

Cap. 25. Narrat exultationem renatorum in Chriſto. *In illa die cantabitur Canticum iſtud in terra Iuda urbs fortitudinis noſtræ: Salvator ponetur in ea murus & antemurale. Aperite portas & ingrediatur gens juſta, cuſtodiens veritatem. Vetus error abiit: ſervabis pacem quia in te ſperavimus, &c.*

Cap. 35. Conſolatur Judæos de tribus tempore adventus Meſſiæ futuris. 1. De multiplicatione gentium in Eccleſia *lætabitur deſerta, &c.* 2. De credentium roboratione, *confortate manus diſſolutas, &c.* 3. De dæmonum ejectione *in cubilibus in quibus dracones habitabant orietur viror calami & junci, & erit ibi ſemita & via ſancta vocabitur.* Scilicet ſemita reſpectu eorum qui ſervant conſilia Evangelica, via reſpectu eorum qui viam mandatorum currunt.

Præcepta & conſilia.

Cap. 40. Prædicit Prædicationem D. Joannis Baptiſtæ qua gloriam Chriſti annuntiat, & vanitatem carnis ac mundi *Vox* clamantis in deſerto, &c. *Super montem excelſum aſcende tu qui Evangelizas Sion,* ô Joannes. *Dic civitatibus Iuda* ecce Deus veſter, &c. *Ecce merces ejus cum eo.* Scilicet divinitas quæ erit præmium beatorum.

Cap. 41. Laudes Chriſti annuntiat in perſona Dei. *Ecce ſervus meus ſuſcipiam eum. Electus meus, complacuit ſibi in illo anima mea. Dedi ſpiritum meum ſuper eum, &c.*

Cyrus Rex

Cap. 45. Tranſiens à figurâ ad figuratum & à littera ad Spiritum ſub perſonâ Cyri qui ſolvit captivitatem populi, Chriſtum prædicat qui liberavit homines à peccato. *Rorate Cæli deſuper & nubes pluant juſtum, &c.*

Cap. 49. Introducit Chriſtum loquentem & conquerentem quod Judæi ad ejus prædicationem converſi non fuerint. *In vacuum laboravi, ſine causâ & vane fortitudinem meam conſumpſi.* Quem Deus Pater conſolatur promiſſione converſionis gentium, *parum eſt ut ſis mihi ſervus ad ſuſcitandas tribus Iacob & fæces Iſrael convertendas. Dedi te in lucem gentium ut ſit ſalus mea uſque ad extremum terræ, & cæt. In tempore placito exaudivi te & in die ſalutis auxiliatus ſum tui, &c. Vt diceres his qui vincti ſunt, exite: & his qui in tenebris revelamini, &c.*

Per cætera libri capita proſequitur Chriſti & Eccleſiæ myſteria apertiùs, maximè capitibus 53. & 63. ut non putes eum de futuris vaticinari, ſed de præteritis hiſtoriam texere concluditque cap. 66. omnem hominem in Judicio viſurum Chriſtum, & pœnas impiorum, qui in eum prævaricati ſunt futuras ſempiternas, *Vermis eorum non morietur, &c.*

Quid Ieremias Propheta?

Jeremias per 52. duo capita quatuor illa exequitur quæ Prophetis propria ſunt, modo unum, modo aliud ſine ordine, prout Spiritus ſancti mentem ejus, linguam, calamumque ducebat. Multaque paſſim de ſeipſo narrat, ac ſuis perſecutionibus. Senſuum majeſtate interim ſublimis ac potentiſſimè movens animos. Nec de Chriſto tacet cum ait, cap. 8. *Verè mendacium operatus eſt ſtylus mendax ſcribarum. Confuſi ſunt ſapientes perterriti & capti ſunt; Verbum enim Domini projecerunt & ſapientia nulla eſt in eis.* Id enim de Verbo Incarnato intelligitur, quod ut ſcribæ abjicerent, ſcripturas corruperunt, a vera ſapientia extorres, quæ ſine Chriſti cognitione nulla eſt. Sed & apertius Chriſtum promittit cap. 23. & alibi. Theodoretus refert ad Chriſtum illa verba cap. 12. juxta verſionem 70. Interpretum. *Paſtores multi demoliti ſunt vineam meam* &c. Principes enim Sacerdotum, inquit, Scribæ & Phariſæi decipiente populum & Dominum crucifigentes, vulgata illa mala Judæis accreverunt, idque docet clarius. *Propter me deletione deleta eſt omnis terra*, omnem terram Iſraëliticam dicit: quoniam ob ea quæ commiſſa ſunt in eum, tunc quidem ipſorum regio redacta eſt ab hoſtibus in ſolitudinem: modo vero celeberrimâ ſuâ metropoli prorſus privati ſunt. *Non eſt vir qui ponat in corde.* Quaſi dicat, non utuntur piis cogitationibus; ſcilicet, ſuper Chriſtum non advertunt.

Scriptura à Judæis corrupta.

Plura alia habet Jeremias. Ac maximè in Threnis

ſeu lamentationibus in quibus plura ad Chriſtum referuntur, imo fere omnia à Paſcaſio Radberto.

Quid conſiderandum in Threnis ſeu lamentationibus?

Triplex Lamentatio Ieremiæ.

Poſſumus animum noſtrum intendere circa triplicem lamentationem, quam exhibet Jeremias Propheta in arte lamentationis periтiſſimus.

1. Enim cap. 1. Lamentatur ſtatum naturæ humanæ per peccatum Adami corruptæ & in ſervitutem dæmonis redactæ.

2. Cap. 3. Lamentatur de multiplici dolore ac afflictione Chriſti Domini in ſuâ amariſſimâ paſſione.

3. Cap. 5. Lamentatur de hominum ſtatu poſt illam paſſionem, quæ licet valde meritoria & potens fuerit ad liberandos miſeros mortales, ſuâ tamen culpâ & ſocordiâ innumeris adhuc involvuntur calamitatibus, quas nullus ſatis deflere poſſit.

De 1. Aleph. *Quomodo ſidet ſola civitas plena populo, &c.* Non me fugit quin Jeremias Propheta in hoc capite civitatem Jeruſalem defleat & calamitates omnes quibus afflicta eſt in excidio per Babylonios, qui ejus cives enſi, igni famique ſuperſtites captivos duxerunt in Babylonem. Juxta quem ſenſum Jeremias tria deflet in illa civitate florentiſſima ac cultui Divino quondam conſecrata.

1. Quod omnia ſua privilegia ac excellentias quæ in ipsâ fuerant amiſerit, quæ Cardinalis Aureolus ad undecim reducit, ſcilicet Authoritatem qua dominabatur pluribus tempore David & Salomonis 1. verſu. Lætitiam & jucunditatem in 2. Securitatem in 3. Celebritates feſtorum in 4. Securitatem contra hoſtes in 5. Fortitudinem ducum in 6. Copioſitatem divitiarum in 7. Præconium & famoſitatem nominis in 8. Formoſitatem & pulchritudinem in 9. Cæremoniarum ſanctitatem excluſis ab iis gentibus in 10. Abundantiam & ſaturitatem panis. in 11. Propter quorum omnium amiſſionem ipſa dicit. *O vos omnes qui tranſitis per viam, &c.*

Deflet ſecundo Jeremias, quod Deus contra illam habuerit ſe inſtar incendiarij, vindemiatoris, venatoris, & ligantis per manum & collum, ut omnibus illam bonis ſpoliaret; hi ſunt enim quatuor modi quibus homines ſolent omnia ſpoliare. Ibi incipit. *Quia vindemiavit me, &c.*

Tertio deflet Jeremias implacabilitatem divinæ iracundiæ ſuper Jeruſalem ibi. *Idcirco ego plorans & oculus meus deducens aquas, quia longe factus eſt à me conſolator convertens animam meam.*

Lamentatio ſtatus animæ.

Porro ſi ſtatum naturæ humanæ poſt Adami peccatum ſpectemus, eaſdem aut ſimiles lamentationum cauſas haud difficulter invenire licebit. Quippe natura humana bonis omnibus quibus fruebatur in ſtatu innocentiæ privata eſt per peccatum, non ſecus ac Jeruſalem per Babylonios. Deus contra naturam illam ſic incenſus eſt, ut vindemiatoris inſtar, incendiarij, venatoris, ac calcantis in torculari eam habuerit. Denique ipſa impotens erat, quæ Deum placaret pro offenſa: eſt quippe Deus offenſus infinitus qui requirebat ſatisfactionem infinitam. Hinc tot voces Prophetarum Redemptorem deſiderantium Pſalm. 13. *Quis dabit ex Sion ſalutare Iſrael, &c.* Dicam ergo de natura humanâ & flebo cum Jeremia. *Quomodo ſedet ſola civitas?* Civitas hæc ſupremi Regis quæ cum tanta authoritate creata erat, ut omnia ei ſobjecta eſſent. Jam facta ſub tributo & ditione Principis Inferorum. *Plorans ploravit in nocte.* Heu ubi lætitia illa perennis ſtatus innocentiæ. Quot lachrymæ ab oculis mortalium per omnia ſæcula fluxerunt, &c.

Lamentatio Paſſionis Chriſti.

De 2. *Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis ejus.* Solus Chriſtus per mortem ſuam poterat ſanare quod Adam vulneraverat & reſuſcitare quod occiderat. Paſſio ejus atrociſſima requirebatur, ut convenientiori modo repararetur genus humanum. Ideo Chriſtus tot dolores ſubiit quos deflet Jeremias in tertio capite lamentationis ſuæ. 1. Paupertatem ejus multiplicem in 1. verſu. Deinde ejus captionem & al-

A ligationem. *Me minavit & adduxit in tenebris & non in lucem.* 3. Ejus vexationem per totam noctem in domo Annæ & Caiphæ. *Tantum in me vertit & convertit manum ſuam.* 4. Ejus acclavationem. *Circumædificavit adverſum me ut non egrediar.* 5. Repulſam orationis illius non exauditæ in horto & in Cruce. *Sed & cum clamavero & rogavero excludet orationem meam.* 6. Multam ejus irriſionem. *Poſuit me quaſi ſignum ad ſagittam.* 7. Ejus cibationem ex felle & aceto. *Replevit me amaritudinibus, inebriavit me abſinthio.* 8. Recordationem peccatorum noſtrorum, ob quam triſtabatur. *Memoria memor ero & tabeſcet in me anima mea.* 9. Ejus lachrymas in Cruce. *Diviſiones aquarum deduxit oculus meus.* 10. Ejus ſepulturam. *Venatione ceperunt me quaſi avem, lap-
B ſa eſt in lacum vita mea, poſuerunt lapidem ſuper me, &c.* Et poſt omnia iſta deflet mortem Chriſti ut quæ fit occaſio punitionis Judæorum. *Perſequeris eos in furore & conteres eos ſub Cœlis.* Deflet quoque peccata humani generis quæ mortis illius cauſa fuerunt, *Spiritus oris noſtri Chriſtus Dominus captus eſt in peccatis noſtris, cui diximus in umbra illius vivemus inter gentes*, cap. 4. Quia nihil aliud in ore habent, niſi verbum veritatis quod Chriſtus eſt: nihil in corde, quoniam ex abundantia cordis os loquitur: ac per hoc Sanctorum eſt iſte gemitus & ululatus. *Paſcaſius Radbertus.*

Leva ergo oculos cordis tui & intuere quomodo exaltatur a terra filius hominis ut fortiſſimis cathenis amoris & gratitudinis omnia trahat ad ſe. Aſpice cor-
C pus illud pro te in altum elevatum, cujus adſpectu perturbantur inſenſibiles etiam creaturæ, & fac ne ſis durior petris quæ ſcinduntur, ac ſi reprehenderent inſenſibile cor tuum. Miteſce jam peccator fili Adæ, dum rumpuntur fontes Abyſſi magnæ & fluit ſanguis meus quaſi aqua magni maris. Recordare quid tunc accideriт ſtupente mundo, &c. *Ioannes Carmel. in ſtimulo compunct. cap. 36.*

Lamentatio ſtatus Chriſtianorum.

De 3. *Recordare Domine quid acciderit nobis, intuere & reſpice opprobrium noſtrum, cap. 5.* Ubi continetur oratio Jeremiæ Prophetæ, in qua deflet punitionem Judæorum & mala quæ illis ob Chriſti mortem illata ſunt. Sed ſub horum velamine verè ſpectare poſſumus ſtatum animarum poſt mortem Chriſti. Nam cum deberent eſſe in ſtatu proſperitatis ſpiritualis, ſic
D in multis omnia miſera ſunt, ut verè digna ſint Jeremiæ lamentationibus. Unde nec ſine cauſa dicebat Chriſtus ad mulieres *nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſas flete & ſuper filios veſtros.* Verè enim dolendum eſt quod tam parum proſit Paſſio Chriſti, ut adhuc poſt illam innumera mala regnent in Eccleſia & inter homines. Ut quæ mala corporaliter Judæis acciderint, ſint in figuram malorum ſpiritualium quæ ſunt in pleriſque mortalium. Hæc attenta mente perpendamus coram oculis Dei. *Recordare Domine quid acciderit nobis. Intuere & reſpice opprobrium noſtrum.* Heu opprobrium hominum, poſt paſſionem illam unigeniti filij Dei, quæ nos in glorioſam libertatem filiorum Dei aſſerere debebat: adhuc dæmoni turpiter ſervimus. *Hæreditas noſtra verſa eſt ad alienos.* Regna quondam Chriſtianiſſima ad Turcas defe-
E cerunt, ab hæreticis poſſidentur. *Pupilli ſumus abſque Patre.* In pleriſque provinciis deſunt Sacerdotes & Patres Spirituales. Pleríque Chriſtiani dicent ſine mendacio. *Ægypto dedimus manum & Aſſyriis ut ſaturaremur pane*, cum ſcilicet ob lucrum aliquod temporale tentationi in peccatum conſentimus. *Patres noſtri peccaverunt & non ſunt & nos iniquitates eorum portavimus.* Hæc eſt conditio plurium peccatorum, maxime eorum qui ab Hæreticis nati ſunt. Non ex hoc tempore malitia terram inhabitat. Fere ſemper ingratum & rebelle Deo fuit genus hominum. *Servi dominati ſunt noſtri.* Qui illi ſervi, niſi viliſſimi dæmones? *Et non fuit qui redimeret de manu eorum.* Ita infatuati ſumus ut peſſimam hanc ſervitutem exop-

temus, & redemptores noſtros, monitores probos, Doctores & Paſtores oderimus, &c. *Mulieres in Sion humiliaverunt & Virgines in civitatibus Juda.* Peccata quævis perpetrantur a Chriſtianis, qui cum deberent corpora ſua ex aquis baptiſmi templum Spiritus ſancti reddita, munda ſervare, in quodvis luxuriæ genus proſternunt. Magnates quique peſſima præbent operum exempla. Nec ſenes meliores ſunt ſæpe. Nec Juvenes pius addicti pſallentium exercitus. *Defecit gaudium cordis noſtri.* Devotio exinanita eſt. Torquemur recordatione peccatorum noſtrorum. *Cecidit corona capitis noſtri. Væ nobis quia peccavimus.* Quæ illa corona niſi Clericorum ac multorum Sacerdotum quibus non placet vitam Sacerdotio dignam ducere? *Propterea mœſtum factum eſt in dolore cor noſtrum: ideo contenebrati ſunt oculi noſtri.* Incraſſa degimus ignorantia. *Propter montem Sion qui diſperiit, vulpes ambulaverunt in eo.* Hæretici fraudulenti templum Sion perſæpe occupant. Denique cum ſanctitas poſt mortem Chriſti ubique florere deberet, diluvium peccatorum inundat in orbe univerſo. O miſera facies Eccleſiæ. O calamitas animarum. O Religionis ſtatus vel ſanguineis lachrymis deflendus! quis tibi dabitur novus Jeremias qui propter te lamentationes ſuas edat? Sed cum omnia tam ſint in perverſo & corrupto ſtatu, quibus verbis aptius lamentationem iſtam concludemus, quam iis ipſis quibus ipſe Jeremias plorans finem ſuis fletibus imponit. *Tu autem Domine in æternum permanebis. Solium tuum in generationem & generationem.* Agant homines omnia pro libidine: at Deus in æternum ſubſiſtit fœliciſſimus, potentiſſimus. Pſal. 90. *Non accedet ad te malum & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.* Sibi ipſis noxij ſunt peccatores, non Deo. Quare in perpetuum obliviſceris noſtri, &c. *Converte nos Domine & convertemur, &c.* Sed quam metuenda ultima verba & utinam in Chriſtianos non quadrent ſicut in Judæos. *Sed projiciens repuliſti nos, iratus es contra nos vehementer.*

INTRODUCTIO AD LEGENDUM Ezechielem Prophetam.

EZECHIEL Propheta tranſlatus de Judæa in Caldæam in tranſmigratione Regis Jechoniæ. Atque ejus tranſmigrationis anno 5. mundi verò 3442. Spiritum Prophetiæ à Domino accepit juxta fluvium Chobar, qui eſt Brachium quoddam Euphratis fluminis, initio Prophetiæ facto ab inſigni viſione majeſtatis Dei ac ejus potentiæ in curru illo ſplendido animalium quatuor ac totidem rotarum. Id enim maximè fuit Prophetis familiare, ut primum aliqua Dei viſione donarentur antequam prophetarent. Quod ſæpe ſæpius obſervari poteſt in ſcripturis Prophetarum.

Eſt autem acerrimus in Prophetando, in arguendo ſcelera grandia Iſraelitarum, ac ſupplicia horribilia comminando. Quippe quod in imum impietatis tunc devenissent ſub Rege Sedechia, ut patet ex lib. 2. Paralyppomenon cap. ultimo. Ideo Prophetis incumbebat non palpare eorum crimina adulando; ſed cum duro ſermone coarguere comminando horrenda omnia, niſi reſipiſcerent. Unde cum ex malitiâ potius ſubſannarent Dei nuntios, à quibus arguebantur, juſto Dei Judicio permiſſi ſunt recedere a Rege Nabuchodonoſor, unde profluxit deſolatio civitatis Jeruſalem ac amiſſio Regni Juda. De quibus multa in hac Prophetia.

3 partes Ezechielis. Poteſt autem dividi Liber totus in tres partes præcipuas.

1. Eſt, in qua imponitur Ezechieli officium prophetandi ac prædicandi tribus primis capitibus. Ibi enim Deus ſeſe illi oſtendit ſub figura hominis ſedentis in throno excelſo ſub quo apparebant quatuor animalia & quatuor rotæ horribiles, quibus deſignabantur quatuor Monarchæ ſeu Imperatores quatuor Monarchiarum, ſcilicet Aſſyriorum, Medorum, Perſarum, Græcorum. Quæ omnia motibus ſuis volvebantur ſub nutu providentiæ ac omnipotentiæ Divinæ. 2. vero & 3. capite mittitur Ezechiel a Deo & corroboratur, ut fortiter, ac generosè munus obeat prædicandi. Quod etiam reipsâ præſtitit ut eâ de causâ a quodam Principe Iſrael interfectus ſit, cum ab eo authoritate magna corriperetur ob impietatem ſacrilegij. Ut teſtatur Iſidorus Hiſpalenſis in ejus vita.

2. Pars eſt, in qua deſcribuntur pœnæ & culpæ Iſraelitarum ac Judæorum ſub varijs tropis, figuris ac ſimilitudinibus, inter quas inſeruntur aliquæ viſiones, aliquæ de Chriſto Prophetiæ, nec non etiam contra exteras gentes quarum crimina non impunita fore prædicit. Idque à cap. 3. ad 36. excluſive. Incipit autem prophetare factis ut cum cap. 4. Jubetur in laterè deſcribere obſidionem civitatis Jeruſalem, & veſci hordeaceo pane ac fimo boum in ſignum famis quam paſſuri erant obſeſſi, & cap. 5. Sibi radere pilos ad denotandum quod ſicut pili capitis, gladio perirent Jeroſolymitæ. Deinde prophetat verbis expreſſis contra populum, contra Sacerdotes, paſtores ac Principes, nemine excepto, ut mira & jucunda varietate pars iſta decurri poſſit.

3. Pars eſt, in quâ promittuntur læta & proſpera, poſt amara illa ac luctuoſa. Revocatio ſcilicet Iſraëlitarum à captivitate, reſtauratio templi, ac Regni Iſraëlitici erectio. A capite 37. ubi vidit oſſa ſicca & arida reſurgere in figuram Iſraëlitarum, qui cum eſſent velut mortui & privati rebus omnibus ad vitam & bonorum copiam reſtituerentur, ad cap. 48. quod eſt ultimum. In qua parte tractat de bellis Gog & reædificatione templi. Quæ cum omni ex parte non conveniant reſtitutioni temporali Judæorum, nec benè de reſtitutione ſpirituali poſſunt explicari quoad omnia, hinc fit quod finis & principium Ezechielis magnis involvantur obſcuritatibus. Ut propterea teſtetur D. Hieronymus in proœmio 1. Libri commentariorum in Ezech. ad Euſtochium, vetitum fuiſſe apud Judæos ex veteri traditione, legere initium Geneſis, Cantica Canticorum, & exordium ac finem Ezechielis, niſi ætatem Sacerdotalem, hoc eſt, annum trigeſimum 1. quis attigiſſet. Quare Lector hujus Libri non debet tædio affici aut mirari ſi aliqua non intelligat: capiat quod poterit, in ijs quæ non capiet humiliet ſe, ac Dei ſapientiæ relinquat, quam timni ex parte penetrare, homini mortali minimè convenit. Quamvis non omnino impenetrabilia ſint ea, ſi advertamus Prophetis familiare eſſe conjungere figuram cum re figurata & corporalia cum ſpiritualibus, prout fert impetus Spiritus, continuando ſpiritualia cum corporalibus: ac rem figuratam cum ipsâ figurâ, quaſi unum & idem eſſent. Unde aliquando interrumpunt typum & figuram, ut de re ipſa ſine typo & figurâ loquantur. Sic igitur legenda erit tertia iſta pars ut intelligatur Propheta loqui de reſtitutione corporali Iſraelitarum, quamdiu textus hanc poterit ferre interpretationem, ubi vero non poterit, intelligatur de reditu ſpirituali, & redintegratione quæ fit in Eccleſiâ Chriſtianâ. Prophetâ nimirum tranſeunte a corporalibus ad ſpiritualia, & jungente ea quæ intelliguntur per corporalia cum ſpiritualibus quo pacto poterunt omnia quadrare. Quæ ſi minus placent in prophetia difficillimâ, recordetur Lector D. Hieronymum in undecimum commentariorum in Ezech. ſcripſiſſe, multum ſe dubitaſſe, an cum perveniſſet ad calcem hujus libri, ad ſpirituale templum manus mittere deberet, an apertè ignorantiam confiteri: præſertim, inquit, cum apud Judæos & apud nos ſuper interpretatione ejus grande ſit ſilentium, alijs in futuro tempore extruendum eſſe cenſentibus: alijs bono quidem animo ſed imperito, ſcientibus ſpiritualia eſſe, quæ dicuntur, & tamen ipſa ſpiritualia quomodo diſſeri debeant, neſcientibus. *Ad Euſtochium Virginem.*

Quæ Idea Prophetiæ Danielis?

Mortuis Jeremia & Ezechiele in captivitate Babylonica, divinitus ſervatus eſt Daniel ad conſolationem & inſtructionem gentis Hebrææ, ut illi renovaret memoriam Chriſti venturi ac futuri regni illius.

Argumentum libri illius etſi ex majori parte Hiſtoricum videatur, utiliſſimam tamen doctrinam ac prophetias de præcipuis fidei Chriſtianæ myſterijs ac maximè de Chriſti regno complectitur.

Sex primis capitibus varias viſiones impijs factas ſecundum verum ſenſum explicat.

Septimo capite proprias viſiones inchoat de ſucceſſione Principum impiorum, de adventu Chriſti ac perſecutionibus ultimorum temporum.

Octavo capite de ruinâ Perſarum ac Medorum agit ac Græcorum Imperij origine ſub Alexandro magno.

Nono capite reſumit Prophetiam de Chriſti adventu, ipſius tempus conſignans in fine ſeptuaginta Hebdomadarum.

Decimo & undecimo capite regreditur ad hiſtorias gentium.

Duodecimo capite redit ad myſteria Chriſtianæ Religionis, de Judicio ac reſurrectione ſermonem facit.

Decimo tertio, & decimo quarto capitibus hiſtoriam Suſannæ & Idoli Bel continet, quam recipit Eccleſiæ authoritas contra Judæorum mentem.

Porro quæ habet de Chriſto Daniel valde ſunt illuſtria. Inter alia.

Cap. 2. Eum exprimit per lapidem de monte abſciſſum ſine manibus per quem comminuta eſt ingens ſtatua Regis Nabuchodonoſor ex auro, argento, ære & partim ferro ac terra conflata, ad denotandum quatuor majora mundi regna Aſſyriorum, Perſarum, Græcorum & Romanorum: eſt enim hic lapis Chriſtus ſine manibus, id eſt, ut interpretatur D. Irænæus Q. 3. c. 21. abſque coitu & humano ſemine de utero virginali abſciſſus, qui contritis omnibus regnis factus eſt mons magnus, & implevit univerſam terram. Quo modo vero contriverit univerſa regna, explicat Albertus magnus in Danielem, *& comminuit teſtam & ferrum & æs & argentum & aurum.* Hoc eſt, quæcunque ſunt hujus mundi, omnia enim tanquam nihil reputavit Phil. 3. *Quæ mihi fuerunt lucra hæc arbitratus ſum propter Chriſtum detrimenta & arbitror ut ſtercora, ut Chriſtum lucrifacerem.*

Regnum Chriſti.

Cap. 7. ubi eadem quatuor regna deſcripſit ſub typo quatuor immanium beſtiarum, videt Antiquum dierum, quo nomine intelligitur Pater æternus ac tota ſanctiſſima Trinitas judicare de iſtis regnis, omnemque poteſtatem ab ipſis auferre poſt præfixum tempus regnandi elapſum, tumque offerri illi Chriſtum cui confertur poteſtas ſuper omnes. *Et ecce cum nubibus cœli quaſi filius hominis veniebat & uſque ad Antiquum dierum pervenit & in conſpectu ejus obtulerunt eum & dedit ei poteſtatem & honorem & regnum. . poteſtas ejus poteſtas æterna & regnum ejus quod non corrumpetur.* Quæ verba ſive ad tempus aſcenſionis Chriſti, ſive ad tempus judicij generalis referantur, mirificè extollunt regnum Chriſti, ſuper omnia regna mundi quæ coram Deo nullius ſunt momenti præ regno filij ſui, quod ſolum meretur nomen regni, juxta illud Sap. 18. *omnipotens ſermo tuus... inſimulatum imperium tuum portans*, de quibus vide Rupertum de victoria verbi Dei l. 7. c. 13. & 14. iſtud autem obtulerunt eum, refert Albertus ad id quod offertur Chriſtus in cruce, in altari & in devotione orationis.

Cap. 9. Dum erat ferventi zelo Daniel, ita ut ejus oratio poſſit eſſe forma & regula debitè orandi, exauditur à Deo qui illi revelat tempus determinatum Incarnationis ac regni Chriſti, miſſo ad eum Gabriele Angelo, qui eum inſtruit, futurum illud poſt ſeptuaginta hebdomadas, *ut conſummetur prævaricatio & finem accipiat peccatum & deleatur iniquitas, & adducatur juſtitia ſempiterna & impleatur viſio & prophetia & ungatur Sanctus Sanctorum.* Certè ait Veldius in illud caput, qui labyrinthum illius ſupputationis ingredi vellet, huic eſſet ad manum facile materia ſcribendi operis immenſi: nec minus opinor, ſi quis beneficia quæ Chriſtus attulerit in primo ſuo adventu, de quo hic ſolum ſermo, explanare vellet ex occaſione præſentis textus, quam ſplendida enim hic omnia. Omnis vero ejus Prophetia Myſterijs licet plena ſit, ait Proſper p. 2. c. 33. quædam tamen pars ejus ita elucet claritate ſui fulgoris, ut etiam tempus ſignaverit, quo venturus eſſet ipſe Salvator & Dominus. Quæ res certe providentiæ Divinæ ſingularis effectus eſt: Sic enim Deus voluit providere ſaluti hominum, ut faciliori negotio crederent in Chriſtum cum jam veniſſet, videntes adventum ipſius multo ante prædictum fuiſſe ab ijs qui tempore multo anteceſſerant, de quibus proinde nulla ſuſpicio oriri poſſet, quod id in favorem cujuſpiam annuntiaſſent.

Quid ſignificant 70. Hebdomades Danielis?

Quod cum in captivitate Babylonica ablatum eſſet regnum a Tribu Juda, necdum adventaret expectatus omnium deſiderijs Meſſias, Daniel ſollicitus fuit de mora adventus illius cujus jam tempus veniſſe videbatur: aſſignatæque ſunt illi novæ induciæ illius adventus, ut ſemper populus Judæorum in expectatione Chriſti perſeveraret. Et hoc ſignificant 70. illæ Hebdomades, quæ ſunt Hebdomades non ſeptem dierum ſed ſeptem annorum, de quibus Levitici 25. ſermo eſt, comprehenduntque annos 490. *70. Hebdomades.*

Computandi ſunt illi anni ab anno ſeptimo Artaxerxis, quo anno remiſit Eſdram in Judæam cum multis alijs Eſdræ cap. 8. verſu 7. & 8. cum permiſſione, ut eredi[?] ut patet, reædificandi Jeruſalem. Ab illo enim anno uſque ad Baptiſmum Chriſti, in quo declaratus eſt dux à Patre his verbis *hic eſt filius meus dilectus, &c.* fluxerunt anni 481. Patet, quia annus ſeptimus Artaxerxis incidit in annum quartum Olympiadis octogeſimæ, concurritque cum anno urbis conditæ 297. Chriſti vero Baptiſmus qui fuit anno 15. Tiberij incidit in annum quartum Olympiadis 201. & ab anno 297. urbis conditæ ad annum 781. fluunt anni 483. Hoc eſt ſexaginta novem Hebdomades, quas ſequitur nonageſima in cujus medio Chriſtus occiſus eſt.

Nec morari quemquam debet terminus *donec* in vaticinio Jacob, quia non ſemper ſignificat tempus poſt quod aliquid non eſt amplius, ſed aliquando denotat rerum conſecutionem. *Quam difficiles 70. Hebdomades Danielis.*

Sic autem ardua eſt hujus quæſtionis diſquiſitio, ut feratur doctum hominem in ea enucleanda amentiam aliquando incurriſſe.

Qui ſunt duodecim Prophetæ minores?

Oſee, Joel, Amos, Abdias, Jonas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Haggæus, Zacharias, Malachias. Qui omnes uno libro comprehenduntur, quod breviores fuerint eorum prophetiæ in comparatione majorum Prophetarum qui prolixiora volumina condiderunt, licet illis in gravitate ſententiarum, verborum majeſtate, ac rerum contentarum magnitudine non cedant: & forſan etiam non pauciora ad populum verba habuerint quam alij, ſed paucæ eorum conciones velut è plurium ſcripturarum naufragio erutæ ac Dei beneficio incolumes, inter libros Scripturæ ſacræ receptæ ſunt.

Quod argumentum tractant hi Prophetæ.

Idem quod majores. Populum Hebræorum, a diviſione decem à duabus alijs, Idololatriæ deditum ac vitijs pleriſque corruptiſſimum tanquam magiſtri vitæ ſanctiſſimi ac zelo æſtuantes a ſceleribus avocare ad meliorem frugem ſatagunt, exprobrando Dei beneficia, improperando crimina, comminando ſupplicia, tum etiam conſolando tam promiſſione urbis reædificandæ ac captivitatis Babylonicæ ſolvendæ, quam

promiſſione futuri Meſſiæ cujus pleraque myſteria prænuntiant.

Quid de Chriſto prædicit Oſeas Propheta, Chriſtum enim maximè juvat quærere in Prophetis?

Cap. 1. Prædicit multos Iſraëlitas ad Chriſti fidem convertendos. *Et erit in loco ubi dicetur eis, non populus meus vos, dicetur eis filij Dei viventis & congregabuntur filij Juda & filij Iſrael pariter, & ponent ſibimet caput unum* (ſcilicet Chriſtum) *& aſcendent de terrâ.* Quia tota vita Chriſtianorum aſcenſus eſt, de terra ad Cœlum, ſiquidem *converſatio noſtra in Cœlis eſt.* Ad Philip. 3. ait Apoſtolus.

Cap. 2. Prædicit prædicationem Chriſti in filijs Iſraëlitarum propter hoc *ecce ego lactabo eam*, & ducam eam in ſolitudinem & loquar ad *cor ejus*, &c. Ubi numerat 12. bona per Chriſtum Iſraëlitis præſtanda. Inter quæ Chriſtus lacte ſuæ doctrinæ populum demulcebat atque in ſolitudines trahebat. *Et ſponſabo te mihi in juſtitiâ & judicio & in miſericordiâ & miſerationibus, &c.* Id eſt in rigore juſtitiæ in Chriſti Paſſione ſervato, &c.

Cap. 3. Prædicit converſionem Iſraëlitarum ad Chriſtum circa tempora proxima Judicio. *Poſt hæc revertentur filij Iſrael & quærent Dominum Deum ſuum & David Regem ſuum: & pavebunt ad Dominum & ad bonum ejus noviſſimo dierum.* Per bonum Chriſti intelligit Euchariſtiam quæ cum tremore ſuſcipienda eſt, ſic Zach. 6. *Quid enim eſt bonum ejus*, &c.

Euchariſtia.

Cap. 9. Prædicit Reſurrectionem Chriſti tertia die futuram quæ eſt cauſa & exemplar noſtræ Reſurrectionis. *Vivificabit nos poſt duos dies: in die tertiâ ſuſcitabit nos & vivemus in conſpectu ejus, &c.*

Cap. 11. Prædicit regreſſum Chriſti ex Ægypto. *Quia puer Iſrael & dilexi eum: ex Ægypto vocavi filium meum.* Juxta quod Matthæus c. 2. ex figurâ figuratum altiſſimè intulit.

Cap. 13. Prædicit victoriam Chriſti contra mortem. *De manu mortis liberabo eos: de morte redimam eos, Ero mors tua ô mors, morſus tuus ero ô Inferne.* Citat D. Paulus 1. Cor. 15.

Cap. 14. Iterum bona 12. conferenda Iſraëlitis per Chriſtum. *Sanabo contritiones eorum, diligam eos ſpontaneè, &c.* Concluditque obſcuram ſuam prophetiam his verbis. *Quis ſapiens & intelliget iſta, intelligens & ſciet hæc? Quia recta viæ Domini & juſti ambulabunt in eis. Prævaricatores vero corruent in eis.*

Quid Propheta Joel de Chriſto?

Cap. 2. Prædicit Chriſtum futurum Doctorem. *Et filij Sion exultate & lætamini in Domino Deo veſtro, quia dedit vobis doctorem juſtitiæ, & deſcendere faciet ad vos imbrem matutinum & ſerotinum ſicut in principio, &c. Et erit poſt hæc effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem, ſed & ſuper ſervos meos & ancillas effundam Spiritum meum, &c.* Quia Spiritus Sanctus non ſolum afflat homines honoratos, ſed etiam ancillulas & vilia plerumque mancipia.

Cap. 3. Prædicit Chriſtum venturum ad Judicium in valle Joſaphat. *Conſurgant & aſcendant gentes in vallem Joſaphat, quia ibi ſedebo ut judicem omnes gentes in circuitu. Mittite falcem quia maturavit meſſis.* Hæc ad Angelos dicet, & meſſis eſt conſummatio ſæculi Matth. 13. *Et Dominus ſpes populi ſui: & fortitudo filiorum Iſraël, &c.*

Quid vero Amos ex bonum Paſtore Propheta, agnovitne etiam Chriſtum?

Crux eſt altare.

Cap. 9. Prædicit ſacrificium Chriſti in cruce & mortem ejus ex avaritia Judæorum profluentem, quam eis exprobrat. Simulque eorum exterminium. *Vidi Dominum ſtantem ſuper altare.* Statione enim difficili & laborioſa ſtetit Chriſtus factus ſacrificium in modum ſtantis, *Et dixit percute cardinem & commoveantur ſuperliminaria.* Templi ſcilicet ob mortem Chriſti everſi *avaritia enim in capite omnium & noviſſimum eorum in gladio interficiam, &c.*

Ibidem prædicit ſub finem gentium converſionem ad Chriſtum. *In die illâ ſuſcitabo tabernaculum David quod cecidit: & ædificabo aperturas murorum ejus: & ea quæ corruerant inſtaurabo. Et reædificabo eum, ſicut in diebus antiquis, ut poſſideant filios Idumeæ, & omnes nationes, eo quod invocatum ſit nomen meum ſuper eos, dicit Dominus faciens hæc, &c.* Hæc omnia de Chriſto interpretatur D. Jacobus in Apoſtolorum Concilio Act. 15. in eo enim reſtaurata eſt ſedes David & domus ejus reparata quæ perierat in captivitate Regis Jechoniæ: nam pro Regibus venit Chriſtus, pro Principibus Apoſtoli qui ſuper omnem terram Principes conſtituti ſunt: ſanctitas & religio quæ florebat tempore David præſtantior juventa eſt tempore Chriſti. De quo Angelus ad Virginem Luc 1. *Dabit illi Dominus ſedem David Patris ejus.*

Quid Abdias de Chriſto?

Cap. unico poſt varios bellorum eventus prædicit in monte Sion mira ſanctitatis opera per Chriſtum futura, *& in monte Sion erit ſalvatio & erit ſanctus, &c.* Quia ſcilicet Chriſtus in monte hoc inſtituit Euchariſtiam quæ eſt ſalus noſtra & in eodem monte ſuper Apoſtolos deſcendit Spiritus ſanctus. Cœnaculumque illius montis in templum converſum eſt, quod etiam uſque nunc durat.

Quid vero Jonas qui nullum verbum habet de Chriſto, Prophetavit ne de illo?

Prophetavit non linguâ & calamo, ſed geſtis & hiſtoria vitæ ſuæ.

Similitudo inter Jonam & Chriſtum.

1. Ut Deus volens ſalvare Ninivitas dixit ad Jonam *vade in Niniven*: ſic Deus miſit Verbum in hunc mundum, cujus malitia coram Deo aſcenderat, ut gentes ſalvaret.

2. Fugit Jonas à facie Domini, & Verbum deſcendit de Cœlo.

3. Jonas deſcendit in Joppem, quam interpretantur pulchram: & Verbum in Mariam, ut carnem aſſumeret, ſicut in Joppe neceſſaria vitæ Jonas ſumpſerat.

4. Jonas egreſſus è Joppe civitate invenit navim euntem in Tharſis, quam interpretantur contemplationem gaudij, naulumque ſuum dedit: & Chriſtus egreſſus ex utero Matris invenit Synagogam, cujus finis erat contemplatio gaudij Cœleſtis ſicut eſt omnium hominum, illaque navis erat ſuos ad portum fœlicitatis ducens. Deditque naulum ſuum in ea in die Purificationis. Jona in navim ingreſſo mare tempeſtatibus agitatur, & in Synagoga omnia turbantur per Herodem & alios Reges.

5. Jonas deſcendit in interiora navis ubi ſopore opprimitur, Chriſtus vacat interim ſecretæ contemplationi multòque vitæ in deſertis impendens. Excitatur tamen zelo ſuo & Spiritus ſancti impulſu, ut ſurgat & navi opem det, idcirco orat, prædicat, diſcipulos vocat, mira edit opera ad ſalutem Synagogæ. Nihilominus venti intumeſcunt, perſecutiones in pios omnes ac in ipſum Chriſtum excitantur. Pontifices conſilium habent inter ſe, tandem cecidit ſors ſuper Chriſtum, dicente Caipha, *Expedit vobis ut unus homo moriatur pro populo.* Joan. 11.

6. Navigantes Jonam interrogant *quis es tu?* timent multi ipſum in mare immittere. At quot Chriſtum interrogarunt, quis eſſet, quot etiam timuerunt quidquam iniquius in illum agere?

7. Interim ſe Jonas offert ut mittatur in mare: & Chriſtus ſe offert Judæis in horto. Joan. 18. *Ego ſum ſi me quæritis, ſinite hos abire.*

8. Mittitur Jonas in mare procelloſum & Chriſtus de ſe dicit Pſal. 60. *Veni in altitudinem maris & tempeſtas demerſit me*, in paſſionum multitudine. Sed Deus præparat cetum Jonæ in cujus ventre recipiatur, & Deus præparat Corpori Chriſti ſepulchrum, animæ ejus lymbum.

9. Sed ut tertio die vivus emiſſus eſt Jonas è ventre ceti, ſic Chriſtus tertiâ die ſurrexit Pſal. 15. *Non derelinques in Inferno animam meam, nec dabis ſanctum tuum videre corruptionem.*

10. Jonas egreſſus Ninivitas & eorum Regem Sardanapalum convertit prædicatione ſua, & Chriſtus gentiles eorumque Reges ad pœnitentiam prædicationibus Apoſtolorum induxit. An inſignior Propheta?

Quid Michæas de Chriſto docet?

Cap. 2. Prædicit mundi converſionem per Chriſtum. *Congregatione congregabo Iacob totum te, &c. Aſcendit enim pandens iter ante eos* (in Cruce) *divident & tranſibunt per portam, &c.*

Cap. 4. Idem. *Et erit in noviſſimo dierum* (diem legis gratiæ intellige noviſſimum præ die legis Moſaicæ & die legis naturæ) *mons Domini præparatus in vertice montium, &c. Et properabunt gentes multæ & dicent. Venite aſcendamus ad montem Domini & ad domum Dei Iacob, & docebit nos de viis ſuis, &c. &c. Non diſcent ultra belligerare, &c.*

Cap. 5. Aperit duplicem Chriſti nativitatem temporalem & æternam quia Deus eſt. *Et tu Bethleem Ephrata, parvulus es in millibus Iuda. Ex te mihi egredietur qui ſit dominator in Iſraël: & egreſſus ejus ab initio à diebus æternitatis.* Ubi dicit Deus *mihi egredietur*, quia Chriſtus nihil in commodum ſuum egit, pleniſſimè nudus ac ſe totum Dei voluntati tradidit.

Cap. 7. Prædicit deſideria piorum pro Chriſto & ejus opera. *Dominum Deum noſtrum deſiderabunt & timebunt te. Quis Deus ſimilis tui? qui aufers iniquitatem, &c. Deponet iniquitates noſtras, projiciet in profundum maris omnia peccata noſtra. Dabis veritatem Iacob, miſericordiam Abraham, quæ iuraſti patribus noſtris à diebus antiquis.* Scilicet Chriſtus ſuper ſe peccata noſtra poſuerat, jam non ſunt illa ſuper humeris ejus, ſed ſub pedibus illa calcat, & quantum eſt ex lege & ſpiritu ejus peccare non licet. O infœlicitatem, ſi iniquitatem in profundo jacentem ad nos revocamus, ait Paulus Palatius in hoc caput.

Quid Nahum de Chriſto, qui totus in Ninives Clade deſcribenda eſt?

Et hic Propheta cap. 1. juxta mentem D. Auguſtini lib. 18. de Civit. Dei cap. 61. & Theodoreti ac Theophilacti, qui commentariis illuſtrarunt Prophetas, prædicit Apoſtolorum prædicationem, ut quemadmodum occiſo Sennacherib impio nuntij ab Ezechia miſſi pacem nuntiaverunt: ſic liberato mundo à diaboli tyrannide, Apoſtoli omnia verè bona nomine pacis & Evangelij ſignificata prædicaverunt. *Ecce ſuper montes*, inquit, *pedes evangelizantis & annuntiantis pacem.* Ubi pro re nova & inuſitata poſuit Apoſtolos nunciaturos eſſe pacem, cum omnia diſcordiis turgerent, & ſi aliquando pax aliqua in mundo appareret, non tam Dei quam mundi pax erat. Chriſti autem doctrina tota ſpirat pacem ſeu cum mundo ſeu cum Deo; cum ſit mediator inter Deum & homines. 1. ad Timoth. 2.

An etiam Habacuc de Chriſto locutus eſt?

Cap. 2. Prædicit adventum Meſſiæ. *Super cuſtodiam meam ſtabo & figam gradum ſuper munitionem: & contemplabor ut videam quid dicatur mihi & reſpondis mihi Dominus & dixit, ſcribe viſum & explana eum ſuper tabulas: ut percurrat qui legerit eum. Quia adhuc viſus procul & apparebit, in finem & non mentietur. Si moram fecerit expecta illum quia veniens veniet & non tardabit. Ecce qui incredulus eſt, non erit recta anima ejus in ſemetipſo, juſtus autem in fide ſuâ vivet.* Et ſi ab hac Prophetia elapſi ſint 617. ad adventum Chriſti, hoc viſum eſt breve Prophetæ qui annos æternos in mente habebat. Grandiſque iſta vox ad Judæos. Qui incredulus eſt Meſſiæ rectam non habet animam: nec Deus animas non rectas amare ſolet: ergo credite.

Cap. 3. Canticum profert plenum myſterijs Chriſti. *Domine audivi auditionem tuam & timui. Domine opus tuum, in medio annorum vivifica illud. In medio annorum notum facies: cum iratus fueris miſericordiæ recordaberis.* Oſtendens Chriſtum veniſſe cum pluribus ſceleribus orbis terrarum pollutus eſſet, quibus nequaquam præpeditus eſt a promiſſi exhibitione. *Ante faciem ejus ibit mors, egredietur diabolus ante pedes ejus.* Quibus verbis ſignificat inſignem Chriſti victoriam contra dæmonem. *Egreſſus es in ſalutem populi tui: in ſalutem cum Chriſto tuo.* Quo denotatur Chriſtum in ſpecie humana populum ex Ægypto liberaſſe, ſicut ait Apoſtolus Judas in ſuâ Canonicâ. Scientes omnia quod Jeſus populum ſuum de terrâ Ægypti ſalvans, ſecundo eos qui non crediderunt perdidit. Tandem Propheta ardorem ſuum ad Chriſtum expromit in fine Cantici. *Ego autem in Domino gaudebo & exultabo in Deo Jeſu meo. Deus Dominus fortitudo mea: ponet pedes meos quaſi cervorum & ſuper excelſa mea deducet me victor in Pſalmis canentem.* Scilicet Chriſtus eſt fortitudo in initio vitæ Chriſtianæ, dans robur ad diſſolvenda vincula peccati. In progreſſu dat alacritatem ad currendum in viâ mandatorum. In exitu & termino ipſe deducit nos ad excelſa Cœlorum quæ noſtra ſunt, nobis parata & acquiſita, cum carmine exultationis. *Canticum habacuc*

Quid in Sophonia de Chriſto?

Cap. 3. Prædicit Reſurrectionem Chriſti & qualis futurus ſit ſtatus mundi qui eam ſecuturus eſt. *Quapropter expecta me, dicit Dominus, in die reſurrectionis meæ in futurum, quia Judicium meum ut congregem gentes & colligam regna, & effundam ſuper eos indignationem meam, omnem iram furoris mei. In igne enim zeli mei devorabitur omnis terra* (quia ſcilicet tunc omnis gentilitas quæ antea utcumque ſalvari poterat, in ſtatu erit damnationis Chriſto manens incredula.) *Quia tunc reddam populis labium electum, ut invocent nomen Domini, & ſerviant ei humero uno.* Hic Eccleſiæ unitatem repræſentat qualis erat in principio, cum credentium erat cor unum & anima una. Act. 2. & Chriſto ſubdendus eſt humerus unus ipſe ſubdet humerum alterum ut adjuvet. Eadem Crux cum Chriſto ferenda eſt & illi ſubjiciendus humerus unus, eum bajulantem Crucem ſuam ſequendo. Demum in vita humerum dextrum ab homine poſcit, ſiniſtrum relinquit neceſſitati ſuæ. *Vltra flumina Æthyopiæ inde ſupplices mihi, &c. Et derelinquam in medio tui populum pauperem & egenum & ſperabunt in nomine Domini.* Religioſos ſcilicet qui non ſperant in pecunia & theſauris. *Religioſi*

Habet-ne etiam Aggæus aliquid de Chriſto?

Nec ipſe tacet de Chriſto cap. 2. *Quia hæc dicit Dominus exercituum, adhuc unum modicum eſt, & ego commovebo Cælum & terram & mare & aridam, & commovebo omnes gentes & veniet deſideratus cunctis gentibus, & implebo domum iſtam gloriâ &c. Magna erit gloria domus iſtius noviſſimæ quam primæ.* Adhuc erant anni 471. uſque ad adventum Chriſti, & hoc ſpatium modicum, quia apud Deum mille anni ſicut dies unicus. Moventur omnia in adventu Chriſti, quia datur hominibus novus ſpiritus, nova anima. Homines è terrenis fiunt cœleſtes, ſpirituales Dei filij, tranſeunt à ſtatu peccati ad ſtatum gratiæ, ſicut in ſecundo ejus adventu tranſeunt à ſtatu miſeriæ ad ſtatum gloriæ. Vocatur Chriſtus *deſideratus cunctis gentibus*, quia in ipſo eſt theſaurus bonorum omnium. Unde & ipſius ſola præſentia plus illuſtrat templum quam cætera quæ in priori templo reperiebantur, ut ignis de cœlo comburens holocauſta, arca teſtamenti, virga Aaronis, &c. ut hinc diſcamus quanta gloria Chriſtiano ex perceptione Euchariſtiæ. Demum vocatur domus noviſſima, quam cum Titus incendio abſumpſerit, fruſtra alteram expectabunt Judæi. Sed quis ſufficiat tot explicandis myſterijs quæ in paucis Prophetarum verbis includuntur?

Quod

Quid quoque prænuntiat de Chriſto Zacharias?

Et hic quoque Propheta plenus eſt myſterijs Chriſti, cap. 2. de Euchariſtiâ loquens. *Lauda & lætare filia Sion: quia ecce ego venio & habitabo in medio tui, ait Dominus, & applicabunt gentes multæ ad Dominum in die illa, & erunt mihi in populum, & habitabo in medio tui, & ſcies quia Dominus exercituum miſit me ad te, dicit Dominus.* Refricatur myſterij Euchariſtiæ memoria, quia mirabilis eſt dignationis & mirabilem excitat lætitiam in pijs.

Cap. 9. Prædicit ingreſſum Chriſti in Jeruſalem & liberationem Sanctorum Patrum è Limbo, & geſta ejus a die Palmarum ad diem Aſcenſionis. *Exulta ſatis filia Sion: jubila filia Jeruſalem. Ecce Rex tuus veniet tibi juſtus & Salvator, ipſe pauper & aſcendens ſuper aſinam & ſuper pullum filium aſinæ. Et diſperdam quadrigam ex Ephraim, & equum de Jeruſalem & diſſipabitur arcus belli. Et loquetur pacem gentibus, & poteſtas ejus à mari uſque ad mare. Tu quoque in ſanguine Teſtamenti tui emiſiſti vinctos de lacu in quo non eſt aqua. Convertimini ad munitionem* (ad cœlum) *vincti ſpei. Hodie quoque annuntians duplicia reddam tibi.* Scilicet viſionem divinitatis & humanitatis. Et in die Aſcenſionis gloriam loci & ſocietatis.

Vigor Apoſt. in Euchariſtia. Ibidem, attribuit Victorias Apoſtolorum in converſione gentium Euchariſtiæ. *Dominus exercituum proteget eos: & devorabunt & ſubjicient lapidibus fundæ, inebriabuntur quaſi à vino, &c. Quid enim bonum ejus eſt, & quid pulchrum ejus niſi frumentum electorum & vinum germinans virgines?* Ponderanda hic ſingula verba quæ digna adoratione cenſet Paulus Palatius.

Cap. 11. Deſcribit modum quo Chriſtus pavit Judæos, eique opponit Paſtorem ſtultum Antichriſtum modo contrario ſe gerentem. *Sic dicit Dominus Deus, paſce pecora occiſionis*, &c.

Cap. 13. Prædicit Chriſti mortis fructum. *In illa die erit fons patens domui David & habitatoribus Jeruſalem in ablutionem peccatoris & menſtruatæ*, &c. *Framea ſuſcitare ſuper Paſtorem meum & ſuper virum cohærentem mihi* (& unione hypoſtaſis & voluntatis) *percute Paſtorem & diſpergentur oves* (Apoſtoli) *& convertam manum meam ad parvulos* (revocando ſtatim Apoſtolos) *& erunt in omni terrâ, dicit Dominus. Partes duæ in ea diſpergentur & deficient, & tertia pars relinquetur in eâ. Et ducam tertiam partem per ignem, & uram eos ſicut uritur argentum, & probabo eos ſicut probatur aurum.* En ſtatus mundi poſt mortem Chriſti. Tertia ejus pars converſa eſt ad fidem, & hæc tertia pars varijs probatur tribulationibus in hac vitâ, ut dignè ſuppleat tertiam partem Angelorum, quos cauda draconis è Cœlo deturbavit. *Tertia pars ex ſalvabitur.*

Cap. 12. Prædicit Chriſti doloribus compaſſuros homines. *Et effundam ſuper domum David & ſuper habitantes Jeruſalem Spiritum gratiæ & precum & adſpicient ad me quem confixerunt* vox Prophetæ. *Et plangent eum planctu quaſi ſuper unigenitum & dolebunt ſuper eum ut doleri ſolet in morte primogeniti.*

Quid Malachias de Chriſto qui totus videtur eſſe in arguendis Sacerdotum peccatis?

Malachias Propheta arguit Judæos ac inter illos potiſſimum ſacerdotes, & hoc eſt onus verbi Domini.

1. Quod non agnoſcerent ſe dilectos à Deo. *Dilexi vos, dicit Dominus, & dixiſtis in quo dilexiſti nos? nonne frater erat Eſaü Jacob, dicit Dominus, & dilexi Jacob, Eſaü autem odio habui*, &c. In hoc autem maxime dilexit Jacob, quod de ipſo Chriſtum naſci fecit. Quot inde bona in Judæos fluxerunt, quibus privati ſunt Idumæi filij Eſaü: ut præ Jacob ſolitudo & deſertum draconum fuerit terra ipſorum. *De peccato Sacerdotum.*

2. Arguit quod deſpicerent nomen Dei. *Ad vos, ô ſacerdotes, qui deſpicitis nomen meum & dixiſtis, in quo deſpeximus nomen tuum? offertis ſuper altare meum panem pollutum, & dicitis in quo polluimus te? in eo quod dicitis menſa Domini deſpecta eſt.* Quibus verbis ſignificatur ipſos non ſatis æſtimare ſacrificium Euchariſtiæ quæ eſt menſa Domini. Ideo eam extollit mirum in modum.

3. Arguit de avaritiâ in rerum ſacrarum adminiſtratione. *Quis eſt in vobis qui claudat oſtia & incendat altare meum gratuito?* Nihil fit ex pura intentione, omnes quærunt retributionem. Iſte ſacerdos nunquam celebrat niſi adſit præſens ſtipendium.

4. Arguit de hypocriſi & ſimulata devotione c. 2. *& hoc rurſum feciſtis, operiebatis lachrymis altare Domini, fletu & mugitu, ita ut non reſpiciam ultra ad ſacrificium, nec accipiam placabile quid de manu veſtra.* Rupertus quales ſunt lachrymæ, qualis fletus, qualis mugitus miſerorum qui tam graviter offendunt miſericordiæ Dominum? Sed non miremur, nam ipſorum fletus ſceleratus & criminoſus eſt, quia venit de amore præſentis ſæculi contemptum habens futuri. Talis erat fletus & ejulatus Eſaü &c.

5. Arguit quod putarent ſe non indigere converſione & pœnitentiâ quaſi eſſent juſti. *Revertimini ad me & revertar ad vos, dicit Dominus exercituum, & dixiſtis: in quo revertemur? Si affiget homo Deum, quia vos configitis me? Et dixiſtis in quo configimus te?* &c. c. 3. Quibus indicat eorum contumaciam, quia quodammodo Deum crucifigunt, putantes ſe proximos Deo & filios Abrahæ, nec indigere reconciliatione.

6. Arguit de verbis contra providentiam divinam c. 2. *Laborare feciſtis Dominum in ſermonibus veſtris & dixiſtis, in quo eum fecimus laborare? In eo quod dicitis: omnis qui facit malum bonus eſt in conſpectu Domini, & tales ei placent: aut certè ubi eſt Deus judicij?* quibus opponit adventum Chriſti: *Ecce ego mitto Angelum meum* &c. Item c. 3. *Invaluerunt ſuper me verba veſtra, dicit Dominus, & dixiſtis, quid locuti ſumus contra te? Dixiſtis vanus eſt qui ſervit Deo & quod emolumentum quia cuſtodivimus præcepta ejus, & quia ambulavimus triſtes coram Domino exercituum.* Contra quæ objicit ſecundum Chriſti adventum ad judicium. *Et convertimini & videbitis quid ſit inter juſtum & impium, inter ſervientem Deo & non ſervientem ei.* c. 4. *Ecce enim dies venit ſuccenſa quaſi caminus* &c.

Inter illas reprehenſiones ac querimonias de peccatis Sacerdotum, quæ non minus haberi poſſent contra pleroſque viros Eccleſiaſtici ordinis, Malachias in remedium tot malorum extollit dignitatem Sacrificij incruenti, cujus meditatione puriſſimè deberent Sacerdotes vivere ab omni ſcelere immunes. Ac quoniam idem Propheta qui ultimus eſt & finem imponit Prophetijs de Chriſto, prævidebat futuram cæcitatem & incredulitatem Judæorum, quod non diſtinguerent in ſcripturis duplicem Chriſti adventum, primum & ſecundum; primum in ſtatu humilitatis, ſecundum in ſtatu gloriæ & majeſtatis; primum ut pateretur, ſecundum ut judicaret, ideo utrumque diſertè prænuntiat. *Sacrificium incruentum.*

Cap. 1. Prædicit Sacrificium Euchariſtiæ Deo fore gratiſſimum. *Non eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, ab ortu enim ſolis uſque ad occaſum magnum eſt nomen meum in gentibus, & in omni loco ſacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda*, &c.

Cap. 3. Prædicit venturum D. Joannem Baptiſtam & adventum Chriſti in templum in die Purificationis. *Ecce ego mitto Angelum meum & præparabit viam ante faciem meam. Et ſtatim veniet ad templum ſanctum ſuum dominator quem vos quæritis & Angelus teſtamenti quem vos vultis. Ecce venit, dicit Dominus exercituum, & quis poterit cogitare diem adventus ejus?* &c. Quis oratione aut ingenio conſequi poſſit quâ reverentiâ in templum intrans Patrem ado- *Purificationis feſtum.*

rat? Quantâ animi demiſſione illi ſe offerat ad mortem pro peccatis, quo dilectionis ardore illi ſe ſiſtat? quis vero cogitabit quàm benignè Pater Filij vota ſuſcipiat, quam ſtupeant & attoniti ſint Angeli, in quâ devotionis extaſi Maria & Joſeph iſta meditentur? *Et quis ſtabit ad videndum eum? ipſe enim quaſi ignis conflans* (cum dura corda igne ſui amoris liquavit, ut Matthæi, & Magdalenæ, *& quaſi herba fullonum* cum molliora pectora, ut Apoſtolorum velut ſapone mundavit.

Cap. 4. Prædicit judicium ultimum ut oſtendat quod ſit diſcrimen inter eſſe pium & impium, & quam Chriſtus futurus ſit pijs exoptabilis. *Ecce enim dies veniet ſuccenſa quaſi ignis, & erunt omnes facientes impietatem, ſtipula & inflammabit eos dies veniens, dicit Dominus exercituum, quæ non derelinquet eis radicem & germen. Et orietur vobis timentibus nomen ſol juſtitiæ & ſanitas in pennis ejus* (ſupple juſtitiæ quæ pijs cauſa erit omnis boni) *Egrediemini & ſalietis ſicut vitulus de armento, calcabitis impios cum fuerit cinis ſub planta pedum veſtrorum in die quâ ego facio, dicit Dominus exercituum.* Ubi indicatur non in uno loco fixos conſiſtere, ſed exultabundos hinc illinc diſcurrere lætos, ſplendidos, bene affectos, etiam conſpecturos è propinquo quomodo Deus effundat iram in vaſa iræ Pſal. 57. *Lætabitur juſtus cum viderit vindictam* in impios, quorum pallida & cinerulenta corpora teſtabuntur flammas interiores quibus devorabuntur.

Judicij dies

Habemus ergo in omnibus libris Veteris Teſtamenti cauſam non modicam contemplandi Verbum incarnatum Chriſtum Dominum, finem legis, cujus gloriæ ſerviunt Patriarchæ ac Prophetæ ſanctique omnes antiquæ legis, qui ſynceri ejus amatores fuerunt, etiam antequam ex Deipara Virgine naſceretur, & de facto illa amoris argumenta exhiberet in pretioſi ſanguinis effuſione, & tot vitæ myſterijs, quibus nolla paria non modo ſperari, ſed nec cogitari poſſent, ut pigeat tot antiquis exemplis ad amorem ejus non provocari. Quæ eſt ergo miſeræ hujus ætatis cæcitas in qua tot literati homines ſcripturas legunt, in Chriſtum verum Deum & hominem non ingrati modo ſed etiam impij, ſimiles illis gentilibus de quibus dicit Apoſtolus ad Rom. 1. ſine affectione, ſcilicet ſine ullo ſenſu reverentiæ, æſtimationis & amoris erga ipſum, per quem & propter quem genus humanum Deo reconciliari poteſt? Nec ſolum id de Judæis qui in lectione ſcripturarum ore ſacrilego gloriam ejus obſcurare ac impia in eum verba proferre non verentur, aſſeri poteſt, ſed etiam de pleriſque Chriſtiano nomine ac caractere inſignitis, quibus inter legendum tot ſanctos Libros, nihil ſapit de Chriſto, quique de ejus gloria propugnanda, ejuſque injurijs aicendis nihil cogitant, nec ad illi complacendum in minima re magis exardeſcunt. Quid ſentire par eſt de his Scripturæ ſacræ lectoribus Patrem Æternum à quibus filium ſuum dilectiſſimum pro nihilo duci intuetur. Da ergo nobis omnipotens æterne Deus, qui promiſiſti filio tuo gentes in hæreditatem, ut ipſum quæramus in ſtudijs noſtris & inveniamus per quem ad te acceſſum habeamus. Illumina oculos noſtros, ut ſciamus ſupereminentem virtutis illius magnitudinem, nobiſque largire digneris cum ſcientia Scripturarum Sacrarum ſanctiſſimum ejus amorem, ut omnia noſtra illi ſubjiciamus corda, voces & opera, cujus hodie tantum eſt in Cœlis decus, tanta pulchritudo, virtus, gloria, magnificentia, majeſtas, ſplendorque ſuper omnem Sanctorum conſpectum, ut ſi quotidie nos oporteret tormenta perferre, ſi ipſam gehennam, (ſcripſit quiſpiam ex antiquis Patribus) parvo tempore tolerare, ut illum videre digni eſſemus in gloria venientem & Sanctorum ejus numero ſociari, dignum eſſet pati omne quod triſte eſt, ut tanti boni tantæque gloriæ participes haberemur.

Concluſio veteris teſtamenti.

Invectiva in lectores indevotos ſcripturæ.

Beda ſerm. 18 de ſanctis.

A

ISAGOGE AD NOVUM TESTAMENTUM.

Quid eſt novum Teſtamentum?

PArs illa Scripturæ ſacræ in quâ continentur libri Sacri a Spiritu Sancto inſpirati qui poſt Chriſtum natum ſcripti ſunt ad promulgationem ac confirmationem legis Chriſtianæ, ad quam Chriſtus hortabatur dicens Marci 1. capite *pœnitemini*. i. Fugite à Legis littera *& credite Evangelio*, id eſt, legi meæ quæ veterem legem abolevit.

Quare collectio illorum librorum vocatur Novum Teſtamentum.

Vel ita vocantur in comparatione librorum Teſtamenti veteris, vel propter novitatem ſpiritus quam

B

affert lex Chriſtiana in ijs contenta, quæ novos affectus novoſque ardores erga Deum excitare ſolet in ijs qui illam intelligunt.

Quæ prima & nobilior pars Novi Teſtamenti?

Quatuor Evangelia hiſtoriam ſanctiſſimæ vitæ ac mortis Chriſti Domini continentia, quæ ſunt veluti ſanctæ Quadrigæ quibus Filius Dei incarnatus per orbem vectus eſt ac ſubegit populos, ut de ijs loquitur D. Auguſtinus de conſenſu Evangeliſtarum lib. 1. cap. 7.

4. Evangelia.

Conſentiuntne inter ſe quatuor Evangelia?

Ut verum vero congruit, neceſſe eſt aſſerere ſic concordare inter quatuor Evangelia, ut ſibi invicem in nullo contradicant, quaſi ab uno affirmetur quod ab altero negetur. Quod pluribus explicatur à D. Auguſtino in Libris *de conſenſu Evangeliſtarum.*

C

Videmus tamen res vario modo narrari ab Evangeliis, nec omnia eadem eſſe in omnibus?

Reſpondeo ſententias Evangeliorum non eſſe contrarias inter ſe, quamvis diverſis verbis ſignificentur. Neque ſibi invicem adverſantur, quamvis alio & alio ordine res narrent, neque ſi unum dicat quod aliud prætermittit, aut ſi in uno Evangelio res narretur brevius, in alio fuſius & prolixius, ut cuique Evangeliſtæ res narrandas ſuggerebat Spiritus Sanctus. Quia non obſtantibus iſtis differentijs, non poteſt dici quod quidpiam ab uno ſimpliciter affirmetur quod ab altero negetur.

Evangeliſtæ conſentiunt.

Quid neceſſe erat per quatuor Evangeliſtas ſcribi quatuor Evangelia, nunquid unicum ſufficiebat?

D

Id procurante Spiritu Sancto factum eſt ad majorem veritatis confirmationem. Et ut hiſtoria Chriſti Domini non uno modo dicta, ſed pluribus melius intelligeretur. Sed & ſinguli Evangeliſtæ in unâ Chriſti vitâ texendâ peculiarem intentionem habuerunt. Nam primus eorum Matthæus qui hebræo ſermone ſcripſit, præcipuè intendit oſtendere Chriſtum Dominum Meſſiam fuiſſe ac hominem illum promiſſum in Veteri Teſtamento in Redemptorem cæterorum hominum, unde ſæpius quam alij addit ſuis narrationibus de geſtis Chriſti, id fuiſſe factum, ut adimplerentur ea quæ de ipſo ſcripta aut prædicta erant per Prophetas alioſque Veteris Teſtamenti ſcriptores. Quare & denotari ſolet per figuram hominis. Marcus vero quaſi breviator Matthæi, intendit maximè narrare res eas

Scopus Evangeliſtarum.

E

in quibus magis elucet potentia ac fortitudo Chriſti, ut non immerito propterea per Leonem denotetur. Lucas vero ea quæ magis redolent benignitatem ac miſericordiam Chriſti in ſanandis hominum vulneribus, unde & per vitulum deſignatur non ita ferum animal. Joannes vero præcipuè divinitatem Chriſti qua Patri eſt æqualis, probare intendit contra Hæreticos qui tunc temporis eum eſſe Deum negabant. Ut bene illi aquila aſſignetur pro ſchemate, quæ ſublimis fertur in aëra, nec in terram niſi raro deſcendit. Quæ omnia fuſe proſequitur Petrus Aureolus.

Nunquid alia eſt ratio cur quatuor Evangeliſtæ per illa quatuor animalia ſignificentur?

Quibuſdam etiam placet diverſa illa adſcribere ſin-

gulis Evangeliſtis propter initium ſuorum Evangeliorum: quippe Matthæus exorditur ab humanitate Chriſti cujus humanam generationem exequitur, ideo ſub hominis figura repræſentatur. Marcus vero exorditur à prædicatione D. Joannis Baptiſtæ in deſerto, quem velut leonem rugientem ac peccatores voce ſua terrentem exhibet, ideo Leo illi eſt inſigne. Lucas vero initium duxit Evangelij ſui à Sacrificio Zachariæ Sacerdotis, unde pro inſigni bovem habet animal Sacrificio deſtinatum. At Divus Joannes longe altius ſuper cæteros ſe efferens à divinitate Chriſti incepit, dicens. *In principio erat Verbum & Verbum erat apud Deum*, quapropter per Aquilam deſignatur.

De Principiis Evangeliſtarum iſtæ ſunt conjecturæ: vellem à te ſcire quod ſit eorum totale argumentum & intentio?

Partitio Evangelij in quatuor capita.

Sive ſigillatim ſpectentur Evangelia, ſeu conjunctim ut fiat monoteſſaron & unum Evangelium ea quatuor, videntur commodè reduci poſſe ad quatuor capita quæ continentur in Evangeliis, quæ ſunt.

Ingreſſus miraculoſus Chriſti in hunc mundum.
Progreſſus ejus virtuoſus.
Egreſſus doloroſus.
Et regreſſus ejus glorioſus.

Perſpicua eſt iſta partitio, ſed eam enucleatius explices: quid ad ingreſſum Chriſti in Evangeliis pertinet?

Ad ingreſſum Chriſti in hunc mundum ea ſpectant in Evangelijs quæ ſunt de ſtatu Verbi Divini antequam incarnaretur, quæ continentur cap. 1. D. Joannis alius rem iſtam enarrantis. Sunt autem iſta. Verbi Divini Æternitas *In principio erat Verbum*. Ejus in Patre inexiſtentia *& Verbum erat apud Deum*, unde & ejus immenſitas innoteſcit cum Deus ſit ubique. Ejuſdem Divinitas *& Deus erat Verbum*. Ejuſdem operatio in mundi creatione, *omnia per ipſum facta ſunt*, item in conſervatione cum ſine ipſo omnia in nihilum redigerentur, *& ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt*. Item in reparatione hominum, quorum ſalus in ipſius bonitate ſita erat. *In ipſo vita erat & vita erat lux hominum*. Quia ſcilicet vita ſpiritualis hominum, quæ in luce æterna in lumine gloriæ conſiſtit, tota à Verbo pendebat, cum per Verbum ſuum homines ſanare ac ſalvare Deus decreviſſet. His autem præmiſſis de ſtatu Verbi Divini antequam incarnaretur, ſubjungitur ab eodem D. Joanne ejuſdem Incarnatio quoad ſubſtantiam. *Et Verbum caro factum eſt*. Id eſt Filius Dei factus eſt homo. Quem quidam non cognoverunt in mundo, *& mundus per ipſum factus eſt, & mundus eum non cognovit*, alij vero ei crediderunt non ſine fructu & utilitate, *quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri* per adoptionem ad æternam hæreditatem cœleſtis beatitudinis.

Explicata autem Incarnatione ſecundum ſubſtantiam & magis in genere, eadem explicatur ſecundum circumſtantias & magis ſpecialiter. Ad id pertinent ea, quæ ſunt de Conceptione & ortu præcurſoris illius, Joannis Baptiſtæ Luc. 1. & poſtea de Conceptione & Nativitate Chriſti ibidem. Tum de legalium obſervatione circa Chriſtum, Circumciſione ſcilicet ac Purificatione variiſque horum legalium circumſtantijs, Luc. 2.

Demum ad eundem ingreſſum reduci poſſunt quædam quæ Chriſto contigiſſe narrantur in ijſdem Evangelijs uſque ad annum illius trigeſimum ſeu virilem ætatem, in quâ mundo ſeipſum manifeſtare volebat per prædicationem & miraculoſa plura opera. Hæc autem ſunt perſecutio Herodis, ejus tranſlatio in Ægyptum, reditus in Nazareth Matth. 2. Ejus peregrinatio in Jeruſalem cum eſſet duodennis, manifeſtatio ejus ſapientiæ coram Doctoribus in templo, in quo à matre & patre putativo Joſeph valde afflictis de ejus abſentiâ inventus eſt, & denique ejus ſubjectio & obedientia erga Mariam & Joſeph ab anno duodecimo ad trigeſimum, in quo e latebris vitæ abſconditæ ſicut Sol è nebula obſcuriore exiit ut toti orbi ſplendeſceret, Luc. 2.

Quæ ſunt quæ in Evangelijs ſpectant ad progreſſum Chriſti virtuoſum?

Mi

1. Edidit miracula quibus ſe Deum oſtenderet, regaliſque ejus poteſtas & miſericors gratia ipſum expectantibus appareret. Poſtquam enim primo anno prædicationis, poſt baptiſmum, Apoſtolos ac diſcipulos elegiſſet, eo revoluto, die eadem qua baptizatus fuerat aquam in vinum convertit in nuptiis Cana Galilææ. Deinde tempeſtatem in mari ortam imperio ſuo ſedavit. Multiplicavit quinque panes & duos piſces, ſimiliter ſeptem panes. Staterem in ventre piſcis inveniri fecit. Ficulneam ſubito areſecit. Hominem habentem ſpiritum immundum curavit. Socrum Petri febricitantem reſtituit ſanitati. Infirmos, languidos, energumenos ſanat. Leproſum curat de monte deſcendens. Puerum centurionis liberat. Reſuſcitat filiam Jairi Archinagogi, Lazarum quoque à quatuor diebus mortuum. Paralyticum per tectum depoſitum, filium reguli, Emorrhoiſſam ſanitati reddit. Illuminat duos cæcos. Mutum & dæmonium habentem, alterum manum aridam habentem, dæmoniacum cæcum & mutum, filiam Chananææ, ſurdum & mutum, alterum cæcum in Bethſaide, infirmum ad probaticam piſcinam, lunaticum ſurdum & mutum ſpiritum immundum habentem, mulierem curvam, hydropicum, decem leproſos, duos cæcos prope Jericho, cæcum natum potenter ſalvat ab infirmitatibus ſuis. Ambolat ſuper aquas, & Petrum ne in iis mergatur impedit. Hæc & plura alia quæ totus mundus capere non poſſet, fecit Jeſus ut mundus in ipſum crederet, quæ quatuor Evangeliſtæ fideliter narrant.

Parabolæ.

2. Parabolas multas protulit, ut facilius quæ tardior non conciperet intellectus ex ore ipſius apprehenderet. Parabolam mundi propoſuit de amico ad alium amicum media nocte euntem, ut ſibi tres panes accommodaret. Item parabolam ſeminantis ac tres partes ſeminis amittentis, ad inſinuandum quod non niſi tertia pars mundi ipſius Evangelio crederet. Item tritici & zizaniorum ad exprimendum bonorum & malorum ſtatum. Item grani ſinapi quod virtutem prædicationis denotat. Item & fermenti ad idem. Item theſauri abſconditi in agro ad ſe deſignandum propter quem omnia relinquenda ſunt. Item margaritæ pretioſæ ad eundem ſcopum. Item ſagenæ miſſæ in mare ad deſignandum ſtatum Eccleſiæ in qua boni ſunt & mali. Item ſcribæ periti. Item hominis incidentis in latrones. Item divitis epulonis & Lazari. Itemqne aliæ plures quæ paſſim occurrunt in Evangeliis. Rupertus in volumen 4. Evangeliſtarum, duodecim aſſerit à Chriſto introductas eſſe parabolas juxta numerum XII. Apoſtolorum.

Similitudines.

3. Varias ſimilitudines induxit ad inſtructionem hominum quibuſcum agebat, ut ex viſibilibus ad inviſibilia & ſpiritualia mens eorum aſcenderet. Ac primo doctores Eccleſiæ ſali comparavit, quod ſi deficiat iis quibus in uſu eſt ut applicetur, inſulſitas & putredo in iis exoritur: ſic in populis ſimilia damna proveniunt, ſi Rectorum virtus deficiat: Luci eoſdem comparavit. Similitudine volatilium, ac liliorum agri avarorum ſollicitudinem reprimit. Revertentes ad eadem peccata impudenter, canibus comparat quibus ſancta non ſunt danda. Falſos Prophetas lupis comparat, homines arboribus bonis & malis quatum varij ſunt fructus. Angelos è Cœlo cadentes fulguri. Nam retineri non poteſt impetus fulguris nec ad ſuperiora revertitur cum ad inferiora deſcenderit, cadendo quoque cædit plurimos & quidquid de Cœlo cecidiſſe Joannes narrat in Apocalypſi tertiam partem læſiſſe deſcribit: quibus nihil aptius ad deſcribendam ruinam ſpiritualium virorum. Sic omnes ejus ſimilitudines quibus ſcatent Evangelia, aptiſſimæ erant ad propoſi-

tium, ut in iis explicandis mira mens ſuavitate afficiatur.

Sermones

4. Varios ſermones habuit de virtutum actibus, ac contra vitia: id enim unum maximè intendebat, ut regno peccati everſo virtus triumpharet. Ad hoc miſit Apoſtolos in univerſum orbem. Modo laudat ſtudioſos, modo exprobrat malis ac vitioſis. Deterret ab omnibus peccatis, hortatur ad omnes virtutes, ut nihil ſit Evangelio ſanctius.

Diſputationes Chriſti.

5. Diſputationes varias habuit cum hominibus, mulieribus, diſcipulis, Phariſæis, Scribis, Judæis, legiſperitis, paganis, plebeis, ut omnes lucrifaceret: qui enim humanum genus in omnibus bonis deperditis nobiliori modo reparaturus advenerat, paravit occaſiones ut primo quærens quæreretur, quæſitus inveniretur, inventus teneretur & amaretur, amatus beatitudinem ultimam largiretur. Hinc diſceptationem habuit cum Samaritana, cum Nicodemo, cum Judæis murmurantibus de Sacramento Euchariſtiæ, cum Phariſæis ſuper munditia ſpiritus & corporis. De doctrina ſua à quo eſſet. De adultera punienda. De eo quod dixit ſe eſſe lucem mundi, & quod dixit ſe eſſe Principium, & quod eſſet ante Abraham, & alia plura quæ totas paginas Evangeliorum occupant, in quibus omnibus mira Chriſti ſapientia elucet, ſi cum debita attentione & non feſtinanter nimium percurrantur.

De doloroſo egreſſu Chriſti quid continent Evangelia?

Tria in paſſione Chriſti.

Quædam ſunt præambula, alia executiva, alia etiam concomitativa.

Præambula Paſſionis & doloroſi egreſſus Chriſti ex hoc mundo ſunt Principum Sacerdotum ſub Caipha conſultatio de Chriſto capiendo & morte ei inferenda Matth. 26. legalium obſervatio in agni Paſchalis comeſtione cum diſcipulis, ubi & ſacramentum Euchariſtiæ inſtituit poſt lotionem pedum, Luc. 21. & Joan. cap. 13. Triſtium Apoſtolorum ob ſcandali proxima prædictionem conſolatio in ſermone, quo eos ad dilectionem exhortatur ac Spiritum ſanctum promittit, multumque orat pro eorum conſervatione ac unione. Joannis 12. 13. 14. 15. & 16.

Executiva ſunt ea quæ paſſus eſt partim à Judæis per malitioſam comprehenſionem Marci 14. per doloſam examinationem, partim in domo Annæ, partim in domo Caiphæ Matth. 26. & per invidioſam præſentationem, qua eum vinctum tradiderunt Pontio Pilato Marc. 15. & per falſam accuſationem qua de multis eum coram Pilato accuſarunt ſollicitè & importunè urgentes ut crucifigeretur ibid. Ea etiam quæ paſſus eſt a gentibus per ſollicitam examinationem factam, partim per Pilatum, partim per Herodem Matth. 27. Luc. 23. per flagellationem, coronationem, & oſtenſionem ad populum Marc. 15. Joan. 17. Demum per horribilem crucifixionem quam exaſperant ignominioſa eductio, Crucis bajulatio, latronum aſſociatio, fellis potatio, militum deriſio, & doloroſa ſpiritus emiſſio Joan. 19. Luc. 23.

Concomitantia Paſſionis ſunt lateris apertio, de Cruce depoſitio, mira immutatio in elementorum concuſſione, veli fractione, & populorum ſua pectora percutientium confeſſione Marc. 15. Matth. 27. & honorabili tumulatione adhibitâ ad ſepulchrum militum cuſtodiâ. Joan. 19.

Quid inſuper ad glorioſum Chriſti regreſſum narrant Evangelia?

Ad illum regreſſum pertinent victorioſa Chriſti reſurrectio, Marc. 16. Ejuſdem reſurrectionis indubitata manifeſtatio per decem apparitiones ipſius & quaſdam miras operationes, ac plures allocutiones quibus ſe eundem eſſe qui crucifixus fuerat demonſtravit. Denique è monte Oliveti ad Cœlum adſpicientibus omnibus diſcipulis ad Cœlum Aſcenſio, ubi ſedet ad dexteram Dei, cum quo & Spiritu ſancto eſt benedictus in ſæcula, dum interim Eccleſia militans eum in terris fide, ſpe & charitate colit & adorat, quæ omnia cum pluribus circumſtantiis in Evangeliis deſcribuntur, & in Monoteſſaro ampliori redacta ſunt jamdudum per Antonium a Konyſtein.

An ſolum ſpectandus ſenſus litteralis in iis quæ narrant Evangeliſtæ de Chriſto?

Omnis Chriſti actio myſterium.

Reſpondetur, in omnibus quæ de Chriſto narrantur ultra ſenſum literalem etiam quærere oportet ſenſum ſpiritualem; eo quod omnia facta ac dicta Chriſti ſacramenta ſunt ac ſigna ſenſibilia alicujus rei ſacræ inviſibilis quam præſentem ſignificant. Sic omnia ejus miracula, ſi bene intelliguntur linguam ſuam habent. Si ſanat ægrotos, cæcos illuminat, mortuos vivificat, operationem ejus circa peccatores iſta deſignant. Verba quoque ejus præter res præſentes etiam præteritas & futuras quandoque deſignant, ut videri poteſt in parabola de homine deſcendente à Jeruſalem in Jericho qui incidit in latrones, per quem & mala ab Adamo exorta, & bona per ipſum Chriſtum homini allata denotantur. Sic Evangelium breve eſt & prolixum, ut dicebat D. Bartholomæus à Dionyſio laudatus de myſt. Theol. c. 1. amplum & magnum rurſuſque compendiarium, paucis quippe verbis multa ſecreta & occulta complectitur. Omnis actio cariſſime (ſcribit S. Baſilius conſt. monaſtic. cap. 2.) omnis item ſermo Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti excolendæ pietatis virtutiſque regula eſt, &c. Quapropter quodcumque factum tu audieris memorari vel dictum, ea nolito negligere, & tanquam aliud agens audire: quin ſtude potius, ut mente tecum ipſe cogitando rimandoque ad eorum profundum pervenias, eorumque quæ ibi apertè traduntur particeps fieri contendes.

QVÆDAM DIFFICILIA IN EVANGELIIS.

Quare hiſtoria vitæ Jeſu Chriſti dicitur Evangelium?

QUia Evangelium bonum & lætum nuntium ſignificat, quale eſt illa ſacra hiſtoria quæ Jeſum Chriſtum Salvatorem exhibet, per quem à peccato liberantur homines & aperto regni cœlorum oſtio quod antea per Adami noxam clauſum fuerat, ad gaudia æterna introducuntur: quod enim nuntium jucundius?

Cur orditur D. Matthæus ſic: *Liber generationis Jeſu Chriſti*, quaſi ſolos Chriſti progenitores deſcriberet?

Reſpondetur hoc eſſe titulum ſolius primi capitis, quamvis etiam non repugnet eſſe etiam totius libri, ſumendo generationem non pro illa quam à progenitoribus accepit, ſed pro illa quam operibus complevit: ſicut dicitur de Noe Geneſ. 6. *Fuit perfectus in generationibus ſuis.* Sed & ab illa aliqua notabili parte librum inſcribi & denominari non eſt infrequens: eſt autem catalogus progenitorum Chriſti pars valde illuſtris totius hiſtoriæ Evangelicæ D. Matthæi, cum ſit compendium quoddam totius ſcripturæ veteris teſtamenti, cujus ſcopus fuit repræſentare Chriſti progenitores incipiendo ab Adamo & de illis hominibus potiſſimum agere per quos Chriſtus venit in hunc mundum, porro tituli appoſiti Evangeliſtis, ut Evangelium ſecundum Matthæum, non ab ipſis ſcriptoribus ſacris, ſed ab Eccleſia fuerunt.

Progenitores Chriſti.

Poteſt ne afferri concordantia aliqua inter Matthæum & Lucam qui in Genealogiâ Chriſti plures & alios refert progenitores Chriſti quam Matthæus?

Hoſtes pietatis ut Julianus Apoſtata apud D. Cyrillum & alij ob hanc difficultatem magnificaverunt ſe, quaſi fidem Chriſtianam obnubilaſſent obſcuritate hujus argumenti. Reſpondetur intentum tam Matthæi quam Lucæ fuiſſe deſcribere generationem Joſeph cui Maria Virgo conſobrina erat ex parte Patris & Matris, ut exinde innoteſceret, unde Chriſtus ſolius Mariæ filius genus traheret, ſcilicet à David & Abraham quibus repromiſſio de Chriſto facta fuerat. Sed hoc diſcrimen eſt quod Matthæus deſcribat lineam paternam Joſeph, Lucas lineam maternam: quare hic alias perſonas refert uſquequo Davidem attigerit utriuſque lineæ communem ſtipitem ac radicem. Quod autem

Generatio Chriſti.

Matthæus non tot perſonas recenſeat, id ita fuit, partim quia illas tantum perſonas recenſere voluit quibus quidpiam inſigne accidit, partim quia voluit intra tres teſſeradecades ſeu quatuordecim ex quibus conflatur numerus quadraginta duarum generationum ſe continere, ut cenſet D. Hieronymus: & ipſe Matthæus indicat c. 1. ut concinerent inter ſe 42. manſiones deſerti per quas ad terram promiſſionis pervenerunt filij Iſraël & 42. generationes per quas Chriſtus promiſſus antiquis Patribus tandem attingitur, ſic autem intelligendus Lucas dicens de Joſeph *qui fuit Heli* quod nempe Heli Pater fuerit matris ipſius Joſeph; qua de re legi poteſt Petrus Abbas Matritenſis Benedictinus *in Authenticâ* 5. *quatuor Evangeliſtarum fide controv.* 1. *c.* 22. ſicut & alij Interpretes antiqui & recentiores, quibus nihil detractum volumus.

Quomodo poteſt citare tanquam prophetice dictum ex Ægypto vocavi filium meum c. 2. *cum prophetia ſit de populo Iſraël*, Oſeæ 11.?

Reſpondetur omnem populum Iſraël figuram Chriſti fuiſſe; ideo quod de filiis Iſraël hiſtoricè aſſeritur, de Chriſto allegoricè allegatur, quod frequenter ſolent Evangeliſtæ.

Quo ſenſu dicit idem D. Matthæus c. 3. in perſona D. Ioannis Baptiſtæ Chriſtum baptizaturum eſſe in Spiritu ſancto & igne, *cum nunquam in igne contulerit baptiſmum?*

Reſpondetur ignem ſumi ibi myſticè & propoſitionem non eſſe copulativam ſed explicativam, quaſi diceret baptiſabit in Spiritu ſancto qui ignis eſt conſumens impura quæque, illuminans claritate ſcientiæ, inflammans ardore charitatis, transformans mutatione vitæ, ac ſurſum rapiens per deſideria, quæ imprimit cœleſtis vitæ.

Spiritus S. ignis eſt.

Nunquid eſt contradictio in c. 11. Non ſurrexit major Joanne Baptiſta, qui autem minor eſt in regno cœlorum major eſt illo. *Quia ſi major quomodo minor minimo?*

Regnum cœlorum vel ſumitur pro Eccleſia triumphante, & ſic minoris beatorũ melior eſt conditionis, quam Joannes Baptiſta in terra & prælio hujus vitæ militans: vel ſumitur pro Eccleſiâ militante, & ſic Chriſtus minimus omnium æſtimatus a Judæis, major erat Joanne Baptiſta.

An Chriſtus improbat obedientiam quæ redditur ſuperioribus dicens c. 15 ſine cauſa colunt me docentes doctrinas & mandata hominum?

Per doctrinas & mandata hominum non intelliguntur præcepta illa quæ quocumque modo veniunt ab hominibus. Nam illis aliquando obtemperandum eſſe edicit Matth. 22. *ſuper cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi: quæcumque ergo dixerint vobis facite.* Hic igitur intelliguntur illa mandata quæ ex ſapientia carnis, quæ inimica Deo eſt dictantur. Agit enim contra Phariſæos qui ſenſus ſcripturæ pervertebant.

Quo pacto Elias reſtituet omnia cum venerit c. 17. *cum tunc temporis judicium aderit in quo omnia potius ſunt ſubvertenda?*

Reſpondetur, id intelligendum de reductione Judæorum ad fidem per Eliam juxta ea quæ luculenter docet Apoſtolus ad Rom. 11.

An lictum vivente priori uxore aliam ducere ex verbis c. 19. Quicumque dimiſerit uxorem ſuam niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur?

Certo certius eſt non licere, vivente priori uxore etiam adulterâ, aliud matrimonium contrahere, quidquid hæretici contra ſentiant. Id aſſeritur Marci 10. Luc. 16. idem ex parte Dei injungit Apoſtolus 1. Cor. 7. uxorem ſi à viro diſceſſerit manere innuptam aut viro reconciliari. Sic igitur intelligenda propoſitio quaſi duplex ſit non unica, & duo Chriſtus aſſerat, in quibus ut magiſter perfectionis corrigit legem Moſaicam. Unum eſt quod illa quacumque ex cauſâ permittebat divortium; aliud quod facto divortio per-

A mittebat viro aliam ducere, etiam vivente primâ. Contra quæ Chriſtus pronuntiat, 1. quicumque dimiſerit uxorem ſuam niſi ob fornicationem mœchatur quia cauſa eſt ut mulier ſic dimiſſa peccet adulterio. 2. Qui dimiſſa uxore ob fornicationem aliam ducit, mœchatur.

Maledictio ficulneæ non habentis fructus cum nondum eſſet tempus Matth. 21. nonne improbanda?

Chriſtus erat Dominus omnium, & illa maledictio fuit potius Prophetica, quam iracundiæ fructus. Deſignare volebat Chriſtus maledictum in Judæos, qui ficulneæ inſtar tantum externi ſplendoris habebant & tantam ſpeciem Religionis in lege & templo, ſi fructus non facerent: inter arbores enim majorem ſpem præbet ficulnea ferendi fructus.

B *Numquid falſo citatur Jeremias Propheta c. 27. ad illa verba*, appenderunt mercedem meam triginta argenteis, *cum ne verbum quidem apud Jeremiam, ſed tantum apud Zachariam?*

Lucas Brugenſis in libello varietatum lectionum, quibus perfectior reddi poſſet Bibliæ vulgatæ correctio, ſi accederet Ro. Pontificis auctoritas, notat hunc locum inter alios, in quo omitti poſſet nomen Jeremiæ, non ſubſtituendo tamen Zachariam. Alijs placet hoc deſumptum eſſe ex quibuſdam traditionibus non ſcripto, ſed oretenus vulgaris a Jeremia. Denique plures codices non habent Jeremiam. Quidquid ſit, nihil hic contra fidem & bonos mores.

Quâ fide D. Marcus initia Evangelij attribuit Iſaiæ quæ ſunt in Malachia. Ecce ego mitto Angelum meum &c.

C Reſpondetur junxiſſe D. Marcum verbis Malachiæ verba Iſaiæ, *vox clamantis in deſerto parate viam Domini* & citando Iſaiam, ad poſteriora hæc verba reſpexiſſe non ad priora quæ ſunt Malachiæ. Sed & in græco habetur ſicut ſcriptum eſt in Prophetis, non autem eum vulgatâ, ſicut ſcriptum eſt in Iſaia.

Quomodo concordat dictum illud c. 4. In qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis, *cum illo Luc.* 6. menſuram bonam & refertam & coagitatam & ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrum.

Reſpondetur, Marcum addidiſſe, *& adjicietur vobis*, ut ſic pateat concordantia inter ipſum & Lucam: quia ſemper Deus præmiat ultra condignum. Cum *non ſint condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis*. ad Ro. 8.

D *An verè dicitur c.* 6. & non poterat ibi virtutem ullam facere, *nam quis illi compedes poteſt injicere?*

Non ex defectu potentiæ, ait ibi Cajetanus, ſed ex impedimento imo repugnantiâ objecti. Eſt enim ſermo de potentiâ non abſolutâ ſed ordinariâ. Nam ſicut potētiæ naturales non poſſunt ut proprios effectus producere niſi in patiente diſpoſito: ita potentiæ extraordinariæ ad curationes & miracula non poſſunt producere effectus niſi in patiente diſpoſito per fidem: quæ Nazaræis deerat. Nec obſtat quod gratia detur & miracula fiant ut homines credant, non quia credunt, vult enim Deus res fieri non abſolutâ voluntate quocumque modo ſeſe habeant homines, ſed ſi non apponant impedimentum & cooperentur, unde hortatur ſcriptura 2. Cor. 6. *ne in vacuum gratiam Dei recipiamus*

E ad Hebr. 3. & 12. *ne quis deſit gratiæ Dei*, quia ut ait D. Aug. de ſp. & lit. c. 33. vocationi Dei conſentire vel ab ea diſſentire propriæ voluntatis eſt.

Quo modo verè dicit Chriſtus de die judicij, quod nemo illam ſcit, neque Angeli in cælo, neque filius niſi Pater c 13.

Et ſi Chriſtus ut homo diem illum ſciret, ut qui conſtitutus eſt à Deo judex vivorum & mortuorum hocque ad ſuum ſtatum & officium pertineat, attamen quia ſub ſecreto illi revelatum erat à Patre, ita ut nemini manifeſtaret, potuit dicere ſe neſcire: ſicuti confeſſarius poteſt affirmare ſe crimina neſcire, quæ ipſi ſub ſigillo confeſſionis aperta ſunt.

An verum eſt iſtud verbum Chriſti Marci 16. qui crediderit & baptizatus fuerit ſalvus erit, *cum tot pereant qui crediderunt & baptiſmum ſuſceperunt?*

Reſpondetur, in his verbis ſubintelligendam eſſe conditionem hanc, & in fide & gratia perſeveraverit uſque in finem, cum Jacobi 2. dicatur fides ſine operibus mortua eſt, & qui perſeveraverit uſque in finem hic ſalvus erit. Senſus itaque eſt qui crediderit fide vivâ & continuâ & baptizatus fuerit ſalvus erit.

Quid de ultimo capite Marci ſentiendum eſt, cum D. Hieronymus quæſt. ad Hedibiam, dicat, non recipimus hæc Marci teſtimonia, quia in variis feruntur Evangeliis, omnibus græcè libris pene hoc capitulum in fine non habentibus &c.

Reſpondetur poſt Concilium Tridentinum revocari non poſſe in dubium, quin ultimum Marci capitulum ſit canonicum ſicut cætera. D. autem Hieronymus hæc dicebat propter quoddam additamentum adulterinum de quo meminit Dialogo 2. contra Pelagian. ut veriſimile eſt per Manichæos aut Montaniſtas aſſutum verſui 14. quod ſæculum illud iniquitatis & incredulitatis ſubſtantia eſt &c. quod aſſertum tanquam falſum repudiavit & expunxit Eccleſia, nec habetur in ullis jam exemplaribus. Qua de re vide Cajetanum ad cap. Marci 16. & Mariani notas ad l. 2. dial. D. Hieronymi contra Pelagianos.

Quare vocatur Evangelium ſecundum Lucam, cum Paulus illud ſuum nominet ad Ro. 2. & 2. ad Timoth. 2. juxta communem opinionem?

Digeſtum Lucæ.

Verum eſt quod dicit Tertullianus adverſus Marcionem l. 4. Lucæ digeſtum Paulo adſcribere ſolent, non ita tamen quaſi Lucas Amanuenſis Pauli fuerit, ſed quia contulit cum D. Paulo de hiſtoria ſua priuſquam ſcripto illam traderet ut ab Apoſtolis audierat & à Spiritu ſancto illuſtratus erat, qui illi ſingula verba inſtillabat, unde potiſſima ſuo Evangelio authoritas.

Quæ Marcionis hæretici de Evangelio Lucæ ſententia?

Marcionis hæreſis.

Illud ſolum canonicum eſſe inter Evangelia, licet mutilaverit illud in principio, medio & fine: multa ubique ſubtrahens quæ ſenſui ſuo incommodare videbat, ut autem ab illo mutilatus eſt initio, medio ac fine decurtatis, corroſo à tineis veſtimento ubique ſimillimus eſt, ait D. Epiph. hæreſi 42. licet ex reliquiis quas intactas reliquit, ſatis multa habeantur ad confutandum illius errores tam contra veritatem carnis Chriſti quam de lege ac Prophetis quos abjiciebat, Chriſtum ideo de Cœlo deſcendiſſe confingens ut Deum legis conditorem redargueret. Deum enim mundi hujus conditorem malorum dicebat, & Chriſtum alterius Dei incogniti filium aſſerebat, ne ſibi repugnare videretur. De quibus legendus Epiphanius hæreſi 42. ubi accuratè & ſtudioſè artificia peſſimi illius nebulonis detegit & refellit maximè ex D. Luca.

Cur Lucas c. 3. undecim generationes numerat à Noë uſque ad Abraham, cum tantum decem numeret Moyſes omiſſo Cainan.

D. Lucas ſecutus eſt verſionem ſeptuaginta Interpretum qui de Cainan generatione meminerunt, qui ſunt ſecuti codices Hebræos magis abſolutos & exactos quam qui nunc extant: vel ex Hebræorum traditionibus illam haurire potuerunt & ſuæ verſioni ex Spiritus ſancti impulſo inſeruerunt.

Quomodo Lucas narrat c. 4. Chriſtum legiſſe in Iſaiæ volumine, Spiritus Domini miſit me dimittere confractos in remiſſionem: *quod tamen verbum non reperitur in Iſaia?*

Reſpondetur, iſtud haberi Iſaïæ c. 61. ſi non quantum ad verba: at quantum ad rem: in hunc enim ſenſum recidunt verba 70. Interpretum *prædicare captivis remiſſionem*, varij enim generis ſunt confractiones, quare, ut ait Palatius ad c. 61. Iſaïæ, Lucas à ſenſu Iſaïæ nihil deſciſſit.

Quid eſt Sabbatum ſecundo primum c. 6. *Numquid repugnat eſſe ſecundò primum?*

Tria Sabbata.

Tria erant Sabbata apud Judæos prima ac primaria ſcilicet azimorum Pentecoſtes & tabernaculorum: & ut Sabbatum azimorum, dici poterat primo primum & tabernaculorum tertio primum: ſic Sabbatum Pentecoſtes hic appellatur ſecundo primum.

Quis & quatruplex fuit amor? piæ Magdalenæ? c. 7.

Duplex amor diſtinguendus eſt, unus qui eſt cauſa diſpoſitiva ad remiſſionem peccati de quo intelligitur illud, *remittuntur ei peccata multa quoniam dilexit multum* Amando enim Deum peccatores diſponuntur ad remiſſionem peccatorum: eſt alter amor qui conſequitur remiſſionem peccatorum gratitudinis ergo, de quo intelligitur illud, *ille cui plus dimittitur plus diligit.* Uterque autem amor fuit in Magdalena quæ ante & poſt remiſſionem peccati ferventer Deum dilexit.

An non mandata Dei volentibus & conantibus poſſibilia, unde ergo iſtud c. 13. Multi quærent intrare per anguſtam portam & non poterunt.

Mandata poſt hanc vitam impoſſibilia.

D. Baſilius reg. Moral. c. 5. intelligit illud dictum eſſe de his qui è vitâ exceſſerunt extra gratiam Dei ut ſequentia verba indicant, *cum autem intraverit Pater familias* &c. ſic fatuis Virginibus enixè rogantibus clauſa eſt janua Matth. 25. unde monet Paulus 2. Cor. 8. *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis* & ad Gal. 6. *ergo dum tempus habemus, operemur bonum*, & dicit Chriſtus ſimiliter Joan. 9. *venit nox in qua nemo poteſt operari.*

Quomodo verum eſt iſtud c. 16. habent Moyſem & Prophetas: Si hos non audiunt, neque ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent: *cum teſtis oculatus majorem fidem facere ſoleat?*

Reſpondetur, verbum Chriſti etſi acerrimum ſit, fide tamen dignum eſſe, quia facile homines inducerentur ut phantaſma vel dæmonium putarent mortuum apparentem, quare dixit Petrus 2. epiſt. c. 1. *habemus firmiorem Propheticum ſermonem*, & certè quid dicerent mortui de inferno, quod ſufficienter expreſſum non ſit in ſcriptura?

De quo vino intellexit Chriſtus c. 22. non bibam de generatione vitis, donec Regnum Dei veniat?

Beda & aliqui alij de vino non conſecrato intelligunt, de quo non amplius bibit Chriſtus niſi cum regnum Dei venit quod eſt tempus ſuæ reſurrectionis, cùm ad probandam veritatem ſuæ reſurrectionis, bibit cum diſcipulis. Alij Patres communius intelligunt de vino conſecrato, ſed quo pacto illud bibat in regno Dei cum ibi non miniſtratur Euchariſtia? certè deliciæ Chriſti ſunt in cœlo Sacerdotis magni partes agere, & miniſterio ſacerdotũ ſeipſũ offerre in omni loco & hora.

An vera hiſtoria de apparitione Angeli & Chriſti ſudore in horto, quæ deeſt in quibuſdam codicibus?

Reſpondetur de aliquot ſcripturæ partibus olim fuiſſe diſſidium & controverſiam, ſed hodie his omnis ſopita eſt per Concilium Tridentinum, quod probavit vulgatam editionem ſecundum omnes partes, ut legi conſuevit, vide Xiſtum Senenſem bibliot. l. 7.

Cum in ore duorum aut trium ſtet omne verbum, quid opus erat quarto D. Ioannis Evangelio?

D. Ioannis Evangelium.

Octogenarius cum eſſet illud ſcripſit D. Joannes contra hæreſes Ebionis & Cherinti qui æternam Chriſti generationem negabant, tantumque hominem fuiſſe aſſerebant: ideo ab illa æterna generatione ſuum Evangelium orditur, ſed & colloquia Chriſti & quædam alia ab aliis Evangeliſtis non relata ſupplevit: nec enim in uno Evangeliſta habentur omnia quæ ad Chriſtum pertinent, ne alios veluti eadem penitus repetentes faſtidio haberemus.

Quinam apertè impugnant Evangelium iſtud?

Tres qui impugnant Evang. D. Ioannis.

Hæretici quidam dicti a D. Epiphanio hæreſi 51. Alogi, id eſt, ſine verbo & bruti homines qui verbum non admittunt, dicuntque illud Evangelium conſcriptum

à Cherinto. Quo nihil abſurdius, cum hæreſim Cherinti manifeſtè deſtruat. Sed & eorum rationes inanes ſunt, quod nempe myſteria infantiæ Chriſti prætermittat, & primum Chriſti miraculum vocet converſionem aquæ in vinum, cum antea in templo omnibus doctoribus ſtuporem injecerit ob doctrinam. Sed hæc argumenta frivola ſunt, cum non curarit D. Joannes ſatis ab alijs Evangeliſtis expoſita narrare: & miraculum illud vocaverit primum ex ijs ſcilicet quæ poſt Baptiſmum patravit Chriſtus.

2. Fauſtus Manichæus vocavit iſtud Evangelium corruptum quod Chriſtus à Moyſe teſtimonium acciperet dicens c. 5. *ſi crederetis Moyſi, crederetis & mihi, de me enim ille ſcripſit.* Verba enim a falſarijs addita fuiſſe credidit. Quaſi vero quia ille Moyſem & vetus teſtamentum tanquam eſſet à malo Deo profectum rejiciebat, Chriſtus quoque rejicere debuiſſet.

3. Anabaptiſtæ conqueruntur multa in eo ſuperaddita, ut inter cætera hiſtoriam mulieris adulteræ, quam dicit Papias ſcriptam eſſe in Evangelio quod dicitur ſecundum Hebræos, quaſi non alibi etiam: deinde hiſtoriam paralytici quem Chriſtus ſanavit ad probaticam piſcinam: quia de illa piſcina nihil refert Joſeph rerum Judaicarum ſatis accuratus ſcriptor. Quod eſt argumentum ab auctoritate negativâ non magni ponderis. Quaſi nihil credere de Chriſto deberemus niſi quia Joſephus ſcripſit. Sed & ſi antiquiores hiſtorici de eâ taceant, quid mirum? non erat ille locus adhuc celebris, nec à multis annis deſcendebat Angelus de cœlo ad movendam aquam. Vide Xiſtum Senenſem Bibliot. l. 7.

Quomodo verum eſt illud cap. 1. Quod Chriſtus, illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, *cum tam multi ignorent myſteria fidei?*

Gratia ſufficiens. Id intelligendum de illuminatione ſufficienti pro loco & tempore juxta illud Proverb. 1. *Sapientia foris prædicat*, ut nullus, niſi velit, in tenebris maneat. Sed ſole totam domum ambiente, aliqui fores feneſtraſque occluſas tenent, & rebelles ſunt lumini, ut dicitur Job. c. 24.

An non neceſſitatem communionis ſub utraque ſpecie adſtruit D. Joannes c. 6. his verbis Chriſti: niſi manducaveritis carnem filij hominis & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis?

& pro vel Reſpondetur eſſe Hebraiſmum in ſcripturis frequentem quem Joannes more ſuo ſequitur, ponere *&* copulativam pro *vel* disjunctivâ. Sic Exodi 21. *Qui percuſſerit patrem ſuum aut matrem*, in Hebræo eſt conjunctio & Interpres ſenſum ſecutus eſt: ſic Job. 30. *Si ſecutus eſt oculus cor meum & ſi in manibus meis adhæſit macula* &c. ſic Ezech. 58. *Qui in montibus comederit & uxorem proximi ſui polluerit &c. morte morietur.* Vide Stapletonem in Antidotis in Joan.

An non etiam realem præſentiam corporis Chriſti deſtruit eodem capite his verbis: Spiritus eſt qui vivificat, caro non prodeſt quidquam &c.

Propheta. Mirum eſt quod cum toties repetat Chriſtus veritatem carnis ſuæ in Sacramento, per hæc verba quæ Chriſtus dixit ad inſtruendum de modo quo tam magna præſtaret caro ipſius & pacandos quorumdam animos gravitate doctrinæ ſuæ attonitos & deterritos, vellet deſtruere & irrita facere quæcumque ante tam expreſſe & tam ſæpe dixerat. Vult ergo tantùm Chriſtus ſignificare carnem ſuam à ſpiritu ſuo & anima vivificante, tantam vim accipere ut det vitam mundo. Caro illa per ſe & ſeparata à ſpiritu non præſtat tam magna, Spiritus eſt cui unita eſt qui dat gratiam. Unde ſubjungit, *verba quæ loquor vobis Spiritus & vita ſunt*, de ſpiritu & ſpiritualiter intelligenda, de Spiritus virtute qua caro perfuſa vivifica eſt, & eſt cibus quo paratur vita.

Quo pacto c. 10. vocantur fures & latrones qui venerunt ante Chriſtum? Quid ergo Prophetæ?

Reſpondetur id dictum de ijs qui aliunde venerunt quam ex parte Dei & Chriſti qui ſe dicit oſtium; Prophetæ autem venerunt cum Chriſto, ut aſſerunt D. Auguſtinus & Beda in illud caput, & ſecum Chriſtum detulerunt in illum credendo & illum annuntiando: quare illos receperunt oves. Fruſtra ergo Manichæus ex hoc loco totum vetus teſtamentum condemnare juſtè ſe putat.

Ubi gratia ſufficiens poſt hæc verba c. 12. propterea Judæi non poterant credere, quoniam dixit Iſaias: *Excæcavit oculos eorum & induravit?*

Iſtud, *non poterant*, non deſignat impoſſibilitatem phyſicam ſed moralem, quæ eſt cum aliquid fieri non poteſt niſi ægrè & difficulter: ſicut qui ægritudine oculorum laborat, dicitur non poſſe videre lumen: abſolutè enim ſi velint homines poſſunt credere, licet quidam difficilius quam alij ob varia impedimenta. Unde Iſaiæ 15. dicitur *non dicas, per Deum abeſt*, & Oſee 13. *perditio tua ex te Iſrael, in me tantum auxilium tuum.* Nec quemquam Deus excæcat aut indurat per ſe. Unde Auguſtinus Epiſt. 105. non obdurat Deus impertiendo malitiam ſed non impartiendo miſericordiam. Scilicet illam, quâ de facto corrigantur errantes, licet non deſit alia qua poſſent ſi vellent. Sic Pharao induratus eſt ex indulgentia Dei, quia dimiſit ipſum poſt 10. plagas ulterius punire: ad ſingulas enim plagas convertebatur, quod obſervat etiam D. Auguſtinus in quodam ſermone.

Quid eſt illa lotio pedum c. 13. qui lotus eſt non indiget niſi ut pedes lavet.

Venialium expiatio. Vel intelligit expiationem à venialibus neceſſariam eſſe poſt baptiſmum aut pœnitentiam de mortalibus, vel poſt pedes intelligit affectus ad terrena qui purificatione egent, ne ſi conſenſum ſuggeſtione abducant, polluantur & inquinentur, difficile enim eſt in terrenis actionibus hujus vitæ iter agere & nulla ex labore itineris vulnera ſuſtinere, aiebat D. Gregorius l. 2. Moral. c. 12.

Quis ſenſus hujus dicti c. 14. Philippe qui videt me videt & Patrem meum?

Deus per Chriſtum agnitus. Vel refertur ad viſionem beatificam in quâ una perſona non poteſt videri ſine alia, vel ad viſionem obſcuram fidei, quia nemo perfectè credit in Chriſtum qui eſt filius Dei Patris qui non credat totam Trinitatem, vel etiam refertur ad Chriſtum mira opera patrantem, non enim poteſt conſpici Chriſtus tot mirabilia operans, quin mentis intuitu agnoſcatur Deus qui hæc in ipſo & per ipſum operabatur, unde dicit *Pater in me manens ipſe facit opera.* Unde dicit Paulus Deū illuxiſſe nobis in facie Chriſti 2. Cor. 4. *Deus qui dixit de tenebris lumen ſplendeſcere, ipſe illuxit in cordibus noſtris ad illuminationem ſcientiæ claritatis Dei in facie Chriſti Ieſu.* Divina natura, ait ibi Theodoretus, per aſſumptam humanitatem divinâ luce reſplendentem & fulgura emittentem adſpicitur.

Quomodo verum eſt cap. 15. omnia quæcumque audivi à Patre nota feci vobis, *cum ſcientia* Chriſti præcellat ſcientiæ Apoſtolorum?

Secundum Rupertum in Joannem intelligitur de iis quæ audierat Chriſtus ſibi toleranda eſſe pro peccatis hominum, in quibus audiens fuit, id eſt obediens: vel ſecundum Cajetanum, cum non dicat omnia quæ novi, ſed quæ audivi, inſinuat ſe loqui de iis quæ audivit ut legatus.

Quam claritatem dedit Chriſtus Apoſtolis dicens. Joā. 17. Ego claritatem quam dediſti mihi dedi eis?

Euchariſtia. D. Hilar. l. 8 de Trinitate D. Cyrillus in Ioan. l. 11. c. 26. D. Auguſtinus in Joannem tract. 110. intelligit de gloria immortalis vitæ quam Chriſtus habebat per prædeſtinationem. D. Chryſoſtomus intelligit de gloria miraculorum, promiſit ſi quidem etiam grandiora facturos. D. Hilarius & Cyrillus ipſam divinitatem intelligunt in Sacramento Euchariſtiæ ipſis communicatam: unde additur, *ut ſint unum ſicut & nos.*

Quid eſt quod Chriſtus ſingulariter dicit Petro, paſce oves meas, paſce agnos meos? Joan. 21.

Quia antea parem poteſtatem dederat omnibus Apo-

D. Petri auctoritas.

ſtolos prædicandi, baptizandi & remittendi peccata, ne ex pari illa poteſtate daretur aliquando ſchiſmatis occaſio, ideo octavo die poſt reſurrectionem Petrum præfecit cæteris, ac univerſæ Eccleſiæ Paſtorem illum conſtituit, tuncque illi dedit claves quas ante promiſerat Matth. 16. dicens *tibi dabo claves regni cælorum.* Unde rectè ſancti Patres in primis Eccleſiæ ſæculis intellexerunt D. Petrum fuiſſe jure divino omnibus Apoſtolis præpoſitum, non obſtante pari illa facultate prius omnibus conceſsâ circa populos ad quos mittebantur, unde & ſemper honoraverunt Cathedram D. Petri ac Romanam Eccleſiam ut matricem & caput univerſalis Eccleſiæ. Nec enim iſta duo repugnant inter ſe, quod prius æqualem facultatem dederit Apoſtolis; ac poſtea & ultimo loco unum cæteris præpoſuerit, ut eſſet unus Epiſcopatus ex quo cæteri numeroſi per orbem diffuſi Epiſcopi penderent ad ſervandam unitatem in Eccleſia in unitate unius capitis, unde & Matthæus c. 10. Apoſtolorum numerum deſcribens ſic loquitur. *Duodecim autem Apoſtolorum nomina hæc ſunt. Primus Simon, qui dicitur Petrus.* Quod non poteſt intelligi quod Petrus fuerit primus tempore aut vocationis ordine, quoniam frater ejus Andræas prius Chriſtum ſecutus erat. Dicitur ergo Petrus eſſe primus Apoſtolorum dignitate ac prælationis ordine; quod illi convenit, non quod primò nominetur, ſed quod primus.

An non hoc derogat Chriſto cui convenit eſſe caput & fundamentum Eccleſiæ?

Chriſtus quam præcellat D. Petro.

Neutiquam: ſemper enim intelligitur Chriſtus præcellentiori modo eſſe caput & fundamentum Eccleſiæ quam Petrus, qui tantum auctoritate participata à Chriſto caput eſt & fundamentum Eccleſiæ, nam Chriſtus propriâ ſuâ virtute ædificium & compagem membrorum Eccleſiæ continet intus operans eique robur præſtans, ut inter blandimenta & adverſa hujus ſæculi ſtabilis immobiliſque perſeveret. Petrus autem eſt caput ſub Chriſto ac ipſi ſubordinatum: neque eſt caput ſuper omnem Eccleſiam triumphantem, militantem & patientem, ſicuti Chriſto ſoli proprium eſt eſſe caput ſuper omnem Eccleſiam in cœlo & in terrâ.

LIBER ACTVVM APOSTOLORVM.

An magni momenti eſt librum iſtum diligentius excutere, qui totus hiſtoria eſt?

Acta Apoſtolorum.

Calvinus in Acta Apoſtolorum plura ſcripſit.

ID ex Calvino diſci poterit qui majorem induſtriam, laborem & contentionem circa librum illum adhibuit, in Acta enim Apoſtolorum, ut obſervat Stapleto in præfatione ad lectorem Antidotorum Apoſtolicorum, quæ contra venenatam illius doctrinam præparavit, & prolixius & accuratius & vehementius ſcripſit quam in ullam aliam Scripturæ partem: ut enim liber hic Eccleſiæ Chriſtianæ exordia & primos progreſſus narrat, ideo non doctrinam modo variam ex Petri & Pauli divinis concionibus, ſed & quæ ad praxim Eccleſiæ Chriſtianæ tunc in herbâ ac novellæ complectitur, ubique arripit occaſionem ad ſuæ novellæ ſectæ patrocinium & ad antiquæ Eccleſiæ detrimentum plura verba torquendi, trahendi ac invertendi, longas in pleriſque diſputationes texens circa quaſlibet controverſias: ita ut audeat ſibi polliceri nefarius impoſtor in ſuâ præfatione nullam certiorem vel magis dilucidam neque ab Euclide neque ab Archimede afferri demonſtrationem poſſe, quod Eccleſia Romana fœtidum ſit Belial ſcortum, Sathanæ lupanar, porcorum hara (ſic enim ille amarus & virulentus eſt) quam ſi Eccleſiæ, qualis a Luca in Actis deſcribitur, cum Synagoga Papali fiat comparatio.

At quid dignum tanto hiatu profert hic promiſſor?

Doctrinam ſæpius impuram in dictione puriori, quam & Marloratus in ſuâ catenâ in novum teſtamentum ſollicitius intexit, ſtolidos paralogiſmos, pugnantes ſecum ſententias, craſſa mendacia, impoſtu- A ras, calumnias, licet omnia verborum lenociniis ac pigmentis artificioſe colorata ad fucum faciendum incautis. Quæ diligenter & eruditè excutit Stapleto in illis Antidotis, docens in illo Actorum libro nihil contineri quod vel doctrinæ vel politiæ Eccleſiæ Catholicæ, Apoſtolicæ, Romanæ adverſetur: dogmataque fidei, ſacramentorum doctrinam, cultum, cæremonias, quorum in hoc libro per occaſionem facta eſt mentio, catholicæ, & Ortodoxæ doctrinæ, quam Romana hodie tenet Eccleſia, planè convenire. Quare hic labor Stapletonis in Acta jure merito pro optimo omnium commentario haberi poterit, ac contra nuperam Criticorum Bibliam opponi, in qua inſertus Marlorato Calvinus, Antidoto hoc curari indiget.

Biblia Anglicana.

B *An quidquam in eo libro pro Papatu juris divini ac ſummo Sacerdotio D. Petri, hoc enim ſemel conſtituto, non licebit quibuſvis licenter & impune prorſus omnia agere, & confuſionem Babylonicam introducere in rebus Religionis?*

Ita profecto. Nec propter utiliorem cauſam Deus in lege naturæ Primogenitos Sacerdotium gerere voluit, & in lege Moſaica à Primogenitis aliarum tribuum ad illam quæ Levi erat Sacerdotium tranſtulit (Nu. 16.) & ut Sacerdotum illius tribus multitudo aut acephala aut biceps non foret, unum Aaronem, cui alii in pari honoris gradu ſuccederent ſupremum eſſe voluit Sacerdotem qui populi Dei regimen & moderamen in rebus ſacris teneret, & non quivis pro ſuo arbitrio populi gubernaculum ſibi vendicaret: quare C cum Eccleſia non ſit inferior Synagoga, ut hæc Summum Sacerdotem habuit jure divino, illa quoque ſuum habere debuit nec juris minoris quam divini, ne pejus Sacerdotium diceretur habere quam Synagoga. Continet autem liber ille variam & multiplicem executionem Summi illius Sacerdotii ac Papatus, quem Chriſtus ante Reſurrectionem D. Petro promiſerat, & poſt Reſurrectionem, evacuato tum Sacerdotio Aaronico, reipsâ donaverat.

D. Petri Primatus juris divini.

Vbi illa multiplex executio Papatus?

Executio Papatus D. Petri in quinque occaſionibus.

In quinque rerum negotiis Summi Pontificii muneris Petrum palam & egregiè obiiſſe liber ille manifeſtè declarat. Primo in electione Matthiæ (Act. 1.) ubi congregata Eccleſia ſurgens Petrus, tanquam omnium caput & Primas de ſupplendo Apoſtolatu Judæ proditoris, D cæteris ora ſua prementibus, ſolus verba facit. Secundò (c. 2.) exprobrantibus Judæis, quod Chriſti Apoſtoli variis linguis idcirco loquerentur, quod muſto maderent: ſurgens Petrus tanquam Pontifex pro Chriſti tuenda Eccleſia maximus, eos prorſus ab omni inſimulata ebrietate per ſcripturas fortiter defendit, & tanquam dux in acie adverſarios expugnat. Tertiò convocatis Apoſtolis coram Anna & Caipha (Act. 4.) primoribuſque Judæorum ut de claudo ſanato rationem redderent, non alius à Petro, ſed ipſemet tanquam Apoſtolorum caput & princeps cunctis ſpectantibus & audientibus orationem habuit, cauſamque omnem intrepidius tractavit, ac principum malitiam fugavit. 4. Sacrilegium Ananiæ & Saphiræ facinus, non niſi unus Petrus ut Eccleſiæ Pontifex Ma- E ximus inſolitâ pœnâ punivit. 5. In controverſia de ceſſatione legalium, quis litem hanc dirimit & ad plenum definivit? Unus Petrus veluti Eccleſiæ Pontifex maximus? Act. 15. *cumque magna inquiſitio fieret ſurgens Petrus dixit ad eos*, &c. ac de cætero ambigendum Catholicis non fuit, quin Petrus egregiè Pontificium maximum omnibus in rebus ubique exercuerit. Atque ad idem ſpectat, quod ipſe prima miracula patraverit ad confirmationem fidei quæ univerſus mundus ſtupens admiraretur, ut non minus virga ejus floreret, quam quondam Aaronis, poteſtaſque ipſius maximè illuſtris & honorata redderetur.

Quæ D. Petri miracula narrantur in Actibus Apoſtolorum?

1. Eſt quod cap. 3. ſimul cum Joanne claudum ab

utero

utero matris ſedentem ad portam templi Speciosam curavit.

2. Quod cap. 5. Ananiam & Saphyram uxorem mendacij convicit & repente occubuerunt.

3. Quod Act. 5. Petri umbra ægros curabat quos pertingebat.

4. Quod cap. 9. Æneam paralyticum ab octo annis in grabato decumbentem curavit.

5. Quod eodem c. in urbe Joppe mortuam Dorcadem quæ Tabitha dicebatur, oratione excitavit a mortuis.

6. Quod cap. 10. vidit vas è Cœlo deſcendens plenum omni genere animalium.

7. Quod vinctus cathenis in carcere cap. 12. per Angelum ſolutus eſt, Herodeſque a vermibus eroſus expiravit.

Quæ D. Pauli miracula in iiſdem actibus recenſentur?

1. Eſt cap. 9. quod vidit Chriſtum è Cœlo ſibi apparentem in itinere, ac continuo Evangeliſta ex perſecutore factus eſt.

2. Eſt cap. 13. Quod in Cypro Elymam magum increpavit, & magus ipſe cœcus factus eſt.

3. Quod cap. 14. Lyſtris claudum à nativitate per nomen Jeſu Chriſti ſanavit.

4. Cap. 16. Per viſionem viri Macedonis ad prædicandam in Macedoniâ vocatus eſt, atque in eodem capite mulierem habentem Spiritum divinatorem Philippis in Macedonia liberavit; conjectuſque in carcerem cum Sylla per terræ motum a vinculis ſolutus eſt, &c.

5. Cap. 19. Super languidos deferebantur à corpore ejus ſudaria & ſemicinctia, & recedebant ab eis languores & ſpiritus nequam egrediebantur.

6. Cap. 20. Adoleſcentem Eutychum è feneſtrâ collapſum & mortuum ad vitam excitavit Troade.

7. Cum navigaret cum pluribus aliis cap. 27. verſus Romam in magnâ tempeſtate Angelus illum monuit quod Deus propter ipſum omnibus vitam daret, incolumeſque evaſerunt.

8. Morſus à viperâ in inſulâ Melitenſi illæſus permanſit, cap. 28. ac pro Deo habitus eſt ab incolis. Atque ibidem patrem Publij febribus & dyſſenteriâ vexatum cum pluribus aliis infirmis curavit.

An hæc tantum miracula Apoſtoli ediderunt?

Nec Acta omnia, nec omnium Apoſtolorum liber hic continet, ſed quædam duntaxat aliquorum Apoſtolorum, cum de omnibus ſcriptum ſit in iiſdem Actibus cap. 4. *Virtute magnâ reddebant Apoſtoli teſtimonium reſurrectionis Domini noſtri Ieſu Chriſti* & cap. 5. *Per manus Apoſtolorum fiebant ſigna & prodigia multa in plebe.* Hiſtoria quippe Apoſtolorum in Actibus contenta, extenditur ad annum Chriſti ſexageſimum primum, poſt quem plures ex iis plura alia patrarunt opera.

Quomodo D. Lucas aſſerit de ſeipſo initio hujus libri ſermonem ſe feciſſe de omnibus quæ cœpit Ieſus facere & docere, cum dicat D. Ioannes cap. ult. ſi omnia Chriſti ſcribenda eſſent, mundus eorum libros non caperet?

Reſpondetur, in ſcripturis terminus *omnia* ſæpe ſumitur pro plurimis vel pro primoribus, ut cum dicitur Iſaiæ 60. *Omnes de Saba venient,* & in hoc libro cap. 20. dicit D. Paulus, *non ſubterfugi quo minus annunciarem omne conſilium Dei in vobis.*

An verum eſt quod dicitur cap. 2. Omnis qui invocaverit nomen Domini ſalvus erit. *Cum non omnis qui invocat intret in Regnum Dei?*

Intelligitur de omni qui invocat in toto corde ſicut oportet, cum vera fide & ſpe quam animet charitas, rebelles enim & impœnitentes, tanquam infideles in hac parte reputandi ſunt.

Quomodo D. Petrus tam atroci ſupplicio potuit punire Ananiam & Saphiram, quorum peccatum non adeo magnum videri poſſet?

Ananias & Saphira.

Reſpondetur Ananiam & Saphiram ejus uxorem more Monachorum communem ſpopondiſſe vitam, itaut proprium nihil haberent: unde cum ſurreptio pecuniarum aliquot ſacrilega fuerit, pœnam mortis ſubierunt. Et licet Canones vitiũ proprietatis in Monachis tam gravi ſupplicio non mulctent, tamen legum initia ad terrorem incutiendum ſeveriori vindicta commendantur. Unde in veteri lege qui primi ſabbatum violaverunt colligendo parva aliquot ligna, Numerorum 15. lapidati ſunt.

Quomodo eodem capite Gamaliel dixit, Si ex hominibus conſilium hoc aut opus, diſſolvetur: ſi vero ex Deo eſt, non poteſtis illud diſſolvere. *Cum illud idem poſſent dicere novorum dogmatum aſſertores, abſque eo quod poſſent puniri ab Eccleſia.*

Gamalielis conſilium.

Reſpondetur Gamalielem verum dixiſſe in particulari facto Apoſtolorum, movente enim ad hoc Spiritu ſancto. Ex hinc verò non poteſt regula generalis pro omnibus aliis conſtitui. Nam cum Judæi Meſſiam expectarent, Apoſtoli autem miraculis teſtarentur eum veniſſe, ac ſcripturis apertis, nec de contrario conſtaret certo apud Judæos, æquum erat pro loco & tempore conſilium Gamalielis: at nunc agnita veritate divina fidei, exitioſum eſſet uti hoc conſilio erga novitatis in fide Authores, cum conſtet eos pravorum dogmatum ſeminatores eſſe, ac eſſe zizania non triticum, itaut in iis damnandis periculum non ſubeat veræ doctrinæ triticum; ſi enim ſatis non diſcerneretur pravitas eorum doctrinæ, cauſæ eorum diſquiſitio maturè ac tempeſtivè facienda eſſet, ac interim judicio divino committenda juxta verum ſenſum parabolæ zizaniorum Matth. 13. ne pro zizaniis triticum eradicaretur.

Quid eſt quod dicitur de Antiochenis cap 13. Crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam, *quaſi prædeſtinatio eſſet cauſa fidei?*

Reſpondetur in Græco eſſe ΤΕΤΑΓΜΕΝΟΙ, id eſt, ordinati, ſcilicet quotquot erant bene diſpoſiti ac bene affecti propria voluntate ex gratia præveniente, cum alij eſſent malè diſpoſiti prædicationi Apoſtolicæ contradicentes, quorum tamen aliqui poſtea potuerint credere, cum non ſit probabile omnes qui tunc crediderunt fuiſſe reprobos. Unde particula illa *præ* non ſpectat Deum, ſed magis fidem, quam ut quis amplectatur, debet habere piam quamdam voluntatem ad illam, quæ pia voluntas ordinat animam ac præparat ut facilius illam ſuſcipiat.

Quot ſunt D. Pauli Epiſtolæ?

D. Pauli Epiſtolæ.

Quatuordecim: ad Romanos una: duæ ad Corinthios, ad Galatas una, ad Epheſios una, ad Philippenſes una, ad Coloſſenſes una, duæ ad Theſſalonicenſes, duæ ad Timothæum, ad Titum una, ad Philemonem una, ad Hebræos una. In quibus Epiſtolis teſtatur D. Petrus 2. Epiſt. cap. 3. eſſe *quædam difficilia intellectu quæ indocti & inſtabiles depravant, ſicut & cæteras ſcripturas ad ſuam ipſorum perditionem.*

Quod intentum habuit in illis Epiſtolis D. Paulus?

Tria potiſſimum videtur in iis intendere.

1. Perſuadere fidem vivam & charitate formatam in Chriſtum cujus ferventi amore æſtuabat.

2. Avocare à pravis moribus & ad probos mores incitare.

3. Solvere varias quæſtiones ac difficultates quæ tunc temporis movebantur.

Quid in Epiſtola ad Romanos intendit Apoſtolus?

Epiſtola ad Romanos difficilis.

Habet in eâ Elephas ubi ſubmergatur & ubi majora ingenia humilientur propter profunditatem ſenſuum hujus Epiſtolæ: attamen re maturius & diutius expenſa, videtur Apoſtolus in primis undecim capitibus, quæ difficiliora videbantur Rom. in lege Chriſti explicare, itaut paſſim perſuadeat multis argumentis ſine nexu & ordine coacervatis fidem vivam in Chriſtum ac amorem in eum. Unde Naclantus.

Unum præcipuè & præ cæteris intendit Apoſtolus, fidem Chriſti vivam ex quo ſalus hominum omnium profluit, illis perſuadere, Quamquam Apoſtolus nuſ-

Fides tota in Chriſtum.

quam non ardet, quamquam tota Epiſtola tota plena eſt tonitruis, id tamen paſſim ac potiſſimum urget, imo uti ſcopum ac totius negotij cardinem ſtatuit ac perſuaſos nos penitus eſſe contendit: ſalutem noſtram proficiſci ex gratia Dei & beneficio Chriſti. Mirum tamen videri poteſt, cur adeo multiplicem doctrinam in illa Epiſtola incluſerit, ut præcipua fidei myſteria exhibeat, explicans quæ conveniunt homini in ſtatu naturæ legis & gratiæ: in qua quidem diverſorum ſtatuum notitiâ ferè univerſa Theologia conſiſtit & Dei notitia ſimul & noſtri, ut obſervat Catharinus ad c. 1. illius Epiſtolæ. Sed quid aliud ſperares à tali homine, cum totum Spiritum ſuum effundit, ut in hac Epiſtola; cum, ut ſcribit Seneca Epiſt. 115. talis ſit hominibus oratio qualis vita, unius Pauli ſtylus ex ſapientiæ magnitudine gravis ac ſublimis, ex charitatis ardore affectuoſus & abruptus eſt, ait Stapleto in præf. ad hanc Ep. quare nec facile ab omnibus capitur. Ab iis tamen ad quos ſcribebat non ita difficilè intelligebatur, quia ipſi noverant ſuas res, ſua dubia, ſuaſque difficultates: ſicque illico videbant quo verba tenderent.

Tempus D. Pauli.

Namque ſedulò conſiderandum eſt, Apoſtolum ſcripſiſſe ſuas Epiſtolas pro neceſſitate temporis, eorumque utilitate ad quos ſcribebat, ut eorum difficultates diſſolveret, eorum dubia tolleret, ægritudines ſpirituales curaret, ut bonus animarum medicus: ac in fide & dilectione Jeſu Chriſti per quem juſtificatio & ſalus advenit, ſolidè confirmaret contra remoras omnes, quas patiebantur. Unde cum ſciret Apoſtolus ſtatum Chriſtianorum Romanorum partim ex paganis, partim ex Judæis ad fidem Chriſti converſorum, antequam ipſis vivâ voce prædicaret Chriſtum crucifixum & virtutem mortis ipſius pro more ſuo, in hac Epiſtola tollit varia impedimenta & dubia quæ inter ipſos erant, & accommodatè ac reſpectivè ad illa variam & multiplicem doctrinam inſerit, ut eos inſtruat ac in fide & amore Jeſu Chriſti confirmet & illuminet eorum mentes, diſcuſſis nebulis quibus obſcurati poterant, ſicque viam ſibi paret ad ipſos adeundum.

Quinque difficultates fovebat D. Paulus in Epiſt. ad Ro.

Quinque autem erant potiſſimum, quibus hæc Romanorum naſcens Eccleſia turbabatur, quibus remedium apponit Apoſtolus per totam Epiſtolam poſt ſalutationem initio appoſitam & præter commendationem in ultimo capite 16. interim dum hæc curat ſemper & identidem ad adhærendum fide viva Chriſto inculcans & beneficium mortis ejus commendans, hoc enim ipſius erat magna ſollicitudo & primarium negotium.

1. Difficultas, gloriatio contra ſeſe invicem.

1. Ergo laborabant Romani illi Chriſtiani quodam inter ſe diſſidio, quod excitaverat inter ipſos malignus Sathan auctor & ſeminator diſcordiarum, quia qui erant ex Judæis gloriabantur de obſervatione legis & Patriarchis ac Prophetis ſuæ gentis, propter quæ deſpiciebant gentiles ad fidem converſos: contra illi gloriabantur de ſapientia Philoſophorum & virtutibus politicis ſuorum, quare minus æſtimabant Judæos, ſeque illis haud impares arbitrabantur. Ideo Apoſtolus 1. parte Epiſtolæ per quatuor prima capita hunc utriuſque faſtum deprimit, oſtendens nemini juſtificationem contigiſſe (loquitur autem de prima juſtificatione, quâ quis ex infideli & impio fit juſtus coram Deo) poſt lapſum humani generis in Adamo, niſi per fidem in Chriſtum, inaniaque fuiſſe opera utriuſque gentis, imo & ipſos omni peccatorum genere contaminatos fuiſſe: ac juſtificationem ſoli Chriſto tribuendam eſſe. Incipit hæc pars ab illis verbis cap. 1. *Non enim erubeſco Evangelium, virtus eſt enim Dei in ſalutem omni credenti, Judæo primum & Græco. Juſtitia enim Dei in eo revelatur ex fide in fidem.* Finitur autem in his verbis capitis 5. *Juſtificati ergo ex fide* (non ex operibus in Judaiſmo aut paganiſmo peractis) *pacem habeamus ad Deum per Jeſum Chriſtum.* Sic autem progreditur ut remota fide in Chriſtum omnes tam gentiles quam Judæos omni ſcelerum ſpurcitie contaminatos eſſe oſtendat c. 1. & c. 2.

A licet lex non deſierit eſſe utilis per quam cognitio peccati aderat, quod tamen non vitabatur, ut nihil haberet Judæus quod gloriaretur de ſanctitate contra gentilem. Ideo cum omnes Judæi & Græci eſſent in peccato, Dei conſilium fuit omnes ſanctificare per fidem in Chriſtum. Sic docet. c. 3. *nunc autem ſine lege juſtitia Dei* (qua Sancti ſunt homines) *manifeſtata eſt teſtificata à lege & Prophetis, juſtitia autem Dei per fidem Jeſu Chriſti in omnes & ſuper omnes qui credunt in eum. Non enim eſt diſtinctio, ubi eſt ergo gloriatio tua? excluſa eſt. Per quam legem? factorum? non, ſed per legem fidei.* Quæ communis eſt Judæo & Græco. Quia vero objici poterat Abrahami ſanctitas ſine fide in Chriſtum oſtendit c. 4. hanc fidem Abrahamum habuiſſe. *Ideo & reputatum eſt illi ad juſtitiam*, &c. B unde infert concluſionem initio c. 5. *Juſtificati ergo ex fide pacem*, &c. ut ſupra.

2. Difficultas, diffidentia ex corrupta natura.

2. Laborabant Romani quadam diffidentia, quod natura hominis corrupta eſſet per peccatum originale ex primo Adamo contractum. Hanc diffidentiam ſanat Apoſtolus in c. 5. & 6. oſtendens Chriſtum mortuum fuiſſe ad tollendum iſtud peccatum: ac bona per Chriſti mortem hominibus collata prævalere malis omnibus per Adamum invectis. Hinc ergo eos conſolatur. *Non ſolum autem, ſed & gloriamur in tribulationibus* &c. *Ut quid enim Chriſtus cum adhuc infirmi eſſemus* (per peccatum) *ſecundum tempus pro impiis mortuus eſt*, &c. *regnavit mors ab Adam uſque ad Moyſem* (incluſivè uſque ad Chriſtum regnavit mors peccati originalis) *ſed non ſicut delictum ita & donum.* C *Si enim unius delicto multi mortui ſunt: multo magis gratia Dei & donum in gratia unius hominis, Jeſu Chriſti in plures abundavit.* Quia vero inferri poterat, ſi tanta bona occaſione peccati per Chriſtum allata erant, permanendum eſſe in peccato, hoc ſolvit c. 6. magiſque potius in gratia per Baptiſmum quo ſublatum eſt peccatum originale, permanendum hortatur. *Quid ergo*, inquit, *permanebimus in peccato ut gratia abundet? abſit, qui enim mortui ſumus peccato quomodo vivimus in illo*, &c. per totum caput.

3. Difficultas, amor veteris legis.

3. Laborabant illi Chriſtiani illo errore quo tenebantur non pauci ob auctoritatem legis veteris à Deo ipſo datæ in monte Sinai, quod ſervanda eſſet lex illa cum lege Chriſti. Etſi enim Concilium Apoſtolorum errorem illum profligaſſet, pronum erat multis illi adhærere ac maxime Judæis recenter converſis. D Hanc ægritudinem curat Apoſtolus per duo capita ſequentia 7. & 8. ac capite 7. id oſtendit per comparationem mulieris quæ mortuo viro ſoluta eſt à lege ipſius: Quaſi diceret legem veterem mortuam jam eſſe, non habere amplius vim ligandi conſcientias. Ideo eam vocat legem mortis, licet non deſineret eſſe bona quæ peccatum oſtenderet ac malum concupiſcentiæ, illam prohibendo: cum tamen non daret gratiam ex ſuâ virtute ad illam curandam, ſed illa a Chriſto profluxit. Ideo oſtendit quam miſer fuerit ſtatus hominis ſub illa lege, quâ non obſtante videbat aliam legem in membris ſuis repugnantem legi mentis ſuæ. Ideo exclamat quaſi in perſonâ omnium qui erant ſub lege veteri. Si non adjuvaretur gratia Chriſti ad non conſentiendum motibus involuntariè excitatis ex parte E carnis: *Ego autem carnalis ſum venundatus ſub peccato*, non quod non eſſet in gratia, ſed quod corpus aggravaret animam, varièque illam deprimeret propter motus involuntarios: propter quos ſubjungit. *Non enim quod volo hoc ago, ſed quod odi illud facio: & velle adjacet mihi*, nempe immunem eſſe ab omni motu concupiſcentiæ, optare poſſum: *perficere autem non invenio*: id eſt, eſſe ſine omni motu concupiſcentiæ non valeo in vita præſenti. *Scio enim quia non habitat in me, hoc eſt in carne mea, bonum.* Eſt enim caro ſubjectum concupiſcendi. Unde patet quanta eſſet in anima Pauli puritas, & quam tædioſum illi eſſet motus rebellionis etſi involuntarios perpeti, quamvis propriè peccata non eſſent, ſed tantum

in aliquo pericalo peccandi conſtituerent hominem: propter quod periculum mortem vitæ præferebat, ut reciperet corpus in gloria ſanatum ab omni langoore concupiſcentiæ carnis, ad quod tendit illa vox gemebunda, quam multo magis uſurpare deberent, qui ſuccumbunt talibus concupiſcentiæ titillationibus: *Infelix ego homo? quis me liberabit de corpore mortis hujus?* (quod lex Moyſis non ſanat) *gratia Dei per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum*, non enim amplius Moyſes cum lege ſua eſt Dominus noſter, ille mortuus eſt, *ut ſitis alterius qui ex mortuis reſurrexit ut fructificemus Deo.* Ac cap. 9. concludit. *Nihil ergo eſt damnationis iis qui ſunt in Chriſto Ieſu, qui non ſecundum carnem ambulant*, id eſt, cæremonias legis quæ magna ex parte carnalia ſpectabat, ut propter id in Epiſt. ad Hebræos, vocet eam, mandatum carnale. *Lex enim ſpiritus vitæ in Chriſto liberavit me à lege peccati & mortis*, id eſt, lege Moſaica. Ac conſequenter per reliquum capitis octavi urget bona quæ in Chriſto habemus, ſi nempe ipſius legi ſubditi maneamus, ipſius ſpiritum ſequamur eodem zelo & intentione ducti ad glorificandum Deum quo ipſe fuit, ad amandum Deum ut Patrem tanquam filij, non ſervi ſicut Judæi. Si etiam ipſi compatimur ut & glorificemur, adverſa hujus vitæ æquo animo ferentes, ut magna & inenarrabilia & incomparabilia alterius vitæ gaudia conſequamur. Ad quod anhelat omnis creatura quæ in renovatione hominis nova gloria ipſa donabitur, ſicut ſervi cum ad magnam dignitatem exaltatur ipſorum Dominus, & ipſi & tota familia novo ſplendore coruſcant. Hoc autem ita ſperandum. Nam inquit. *Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, ijs qui ſecundum propoſitum vocati ſunt ſancti. Nam quos præſcivit & prædeſtinavit conformes fieri imaginis filij ſui* (in gloriâ æternâ) *ut ſit ipſe primogenitus in multis fratribus*, &c. Ac poſt hæc totus extra ſe rapitur Paulus in amorem Chriſti ob tot bona ac maximè bonum prædeſtinationis, erumpens in hanc amoris flammam ut Chriſto omnes adhæreant. *Quis ergo nos ſeparabit à charitate Chriſti? tribulatio, an anguſtia*, &c.

4. Difficultas hæſitatio de promiſſione facta Abrahæ.

4. Laborabant plures ex ipſis Romanis hæſitatione quadam ob promiſſa facta Abrahæ de ſemine ejus, id eſt, filijs benedicendis, cum tamen per legem Chriſti jam excluſi & privati benedictione apparerent. Quia, inquit Theodoretus, Judæi Patriarchæ Abrahæ promiſſa producebant, quaſi illis contraria eſſet prædicatio Apoſtolica ad gentes, oſtendit Apoſtolus promiſſiones Abrahæ factas de ſpirituali Iſraelita non carnali intelligendas eſſe. Interim Deum non repudiaſſe Judæos abſoluto ſuo decreto, quaſi illos reprobaſſet ſine ipſorum culpa. Ipſe enim quantum in ſe fuit omnes vocavit ad ſalutem per prædicationem Apoſtolorum, non propter horum aut illorum opera, ſed ex vocatione ſua quâ procurat ſalutem omnium. Ideo ſi Judæi exciderunt à benedictione filiorum Dei, id ſibi ipſis imputent qui noluerunt Chriſto adhærere.

Atque hanc partem exequitur Apoſtolus per tria capita 9. 10. & 11. rediens enim ad ſe ex raptu amoris ſui erga Chriſtum orditur cap. 9. ac quia hæſitabant ob promiſſa facta Abrahæ de benedictione ſuæ prolis, reſolvit hoc dubium, interpretans benedictionem illam non ſpectare ad filios & Iſraelitas ſecundum carnē titulo ortus carnalis & operum legis, ut gloriabantur illi dicentes, *ſemen Abraham ſumus*, Joa. 8. ſed ſpectare ad filios & Iſraëlitas ſpirituales qui imitarentur fidem quam habuit Abraham in Chriſtum, ſicque ijs ſimiles eſſent in fide. Poſtquam enim affectum ſuum illis expoſuit, ne ex malevolo animo in gentem ſuam, ea procedere quiſpiam exiſtimaret, *veritatem dico in Chriſto* &c. ubi dolet ſe in tantum illos amaviſſe, quod etiam à Chriſto anathema & ſeparatus eſſe deſideraſſet, rem ipſam proponit. *Non autem quod exciderit*

Nota Iſ... dolo... gentis.

A *verbum Dei.* Hoc eſt, quod deſit promiſſio facta Abrahæ in favorem ſuorum filiorum, vera eſſe. *Non enim*, inquit, *omnes qui ex Iſrael ſunt ij ſunt Iſraelitæ: neque qui ſemen ſunt Abrahæ omnes filij, ſed in Iſaac vocabitur tibi ſemen: id eſt, non qui filij carnis ij filij Dei: ſed qui filij ſunt promiſſionis æſtimantur in ſemine*, id eſt, ij ſunt verè filij Abraham qui magis nati ſunt viâ extraordinariâ quaſi dono Spiritus Sancti, ſicut Iſaac, qui hæres habitus eſt, non Iſmael ſecundum viam carnis ordinariam natus. Sed nec iſta benedictio Abrahæ facta, contingit filijs Abraham titulo bonorum operum in adimpletione legis ſcriptæ: ſicut patet in Jacob, qui filius habitus eſt præ Eſaü qui minora bona obtinuit, non ratione operum, ſed ex propoſito ac beneplacito divino. *Cum enim nondum nati*
B *fuiſſent aut aliquid boni egiſſent aut mali, ut ſecundum electionem propoſitum Dei maneret, non ex operibus ſed ex vocante dictum eſt ei, quia major ſerviet minori, ſicut ſcriptum eſt: Iacob dilexi, Eſau autem odio habui.* Ex quibus exemplis oſtendit Apoſtolus Deum computare filios Abrahæ alijs titulis, quam ortus carnalis, ut in Iſaac patet, & operum legis, ut in Jacob patuit. Filij ergo Abrahæ æſtimantur ex fide in Chriſtum: ij ſunt Iſraëlitæ ſpirituales in quibus adimplebitur benedictio facta Abrahæ de poſſidendâ terrâ viventium & gloriâ æternâ, quæ eſt complementum iſtius promiſſionis.

Sed contra hoc fieri poterat objectio, quod Deus ſic præferendo Iſraëlitas tales ſpirituales alijs qui erant tantum ſecundum carnem, iniquè videretur agere.
C Contra quod aſſerit nihil iniquitatis eſſe in Deo, ſi ſpiritualibus illis det gloriam, non alijs. *Quid ergo dicemus, numquid iniquitas apud Deum? abſit: Moyſi enim dicit, miſereor*, dando gloriam, *cujus miſereor*, vocando ad fidem. Iſtud opus eſt miſerentis Dei erga Iſraëlitas ſpirituales juxta illud Pſalmi. *Qui coronat te in miſericordia & miſerationibus.* Ita enim eſt quod primus gradus gloriæ eſt donum divinæ miſericordiæ. *Non eſt volentis neque currentis, ſed miſerentis Dei.* Sed nec obligatur erga Iſraëlitas ſecundum carnem, ſi tales maneant & indurentur. Nihil illis debet ſicut nec Pharaoni indurato quidquam debuit: *Ergo cujus vult miſeretur & quem vult indurat*, permittendo illum ſuæ voluntati. Quod diſcrimen inter eos de quibus nunc pronuntiat Apoſtolus, *cujus vult miſeretur*
D &c. dum non attendunt nec volunt attendere plures tam ex ortodoxis quam Eterodoxis, implicant ſe in difficultatibus inſolubilibus, erroribuſque periculoſiſſimis, ac diſputationibus inutiliſſimis.

Prima gratia datur ex mera miſericordia.

Sed fit inſtantia: quia ſi jure dominij ſuæ voluntatis ita diſcernit Iſraëlitas ſpirituales à carnalibus, & voluntati nullus juſtè reſiſtit, quid conqueritur Deus & querulatur contra induratos ſicut pſ. 94. *Quadraginta annis proximus fui generationi huic, & dixi ſemper hi errant corde: ipſi verò non cognoverunt vias meas*, & Proverb. 1. & alibi de Judæis conqueritur. *Dicis itaque mihi: quid adhuc queritur, voluntati enim ejus quis reſiſtit?* Ad hoc Apoſtolus tria reſpondet, primò non eſſe minus in poteſtate Dei ex duobus illis Iſraëlitis unum glorificare, quam figulo ex eadem maſ-
E ſâ facere aliud vas in honorem, aliud in contumeliam, & hæc quidem de poteſtate Dei, nam de actu nihil hîc reſolvit Apoſtolus. Secundò reſpondet, ſi Iſraëlitæ carnales tales ſint, nec in ſpirituales commutentur, id non provenire ex ſuâ parte quaſi eos ad fidem non vocaverit, aut diu ſatis non expectaverit, ut fidem in Chriſtum capeſſerent. *Quod ſi Deus volens oſtendere iram & notam facere potentiam ſuam, ſuſtinuit in multâ patientiâ vaſa iræ apta in interitum, ut oſtenderet divitias gloriæ ſuæ in vaſa miſericordiæ quæ præparavit in gloriam, quos & vocavit.* Quæ verba tam ad hos quam ad illos referri poſſunt. Tertiò reſpondet non omnes Iſraëlitas ſecundum carnem tales manſiſſe, aliqui enim licet pauci amplexi ſunt fidem, ut B. Virgo, Apoſtoli, & diſcipuli, & qui

Tria reſponſa D. Pauli perpendenda attentè.

ex Judæis fidem amplexi erant. Et hoc eſt quod dicit, A *Iſaias autem clamat pro Iſraël, ſi fuerit numerus filiorum Iſraël tanquam arena maris, reliquiæ ſalvæ fient*, id eſt, aliqui ex ipſis, idque virtute prædicationis Apoſtolicæ quæ fuit verbum conſummans & verbum abbrevians in æquitate, refundens tot cæremonias legis. Quia *verbum breviatum*, Evangelium ſcilicet, *faciet Dominus ſuper terram*. Ex prædicatione porro, qui credent in Chriſtum ſalvabuntur ac completam promiſſionem Abrahæ factam de terrâ viventium referent: qui non credent condemnabuntur. En ſtatus quæſtionis & reſolutionis D. Pauli.

Ultima reſolutio quæſtionum de electione quorumdam.

Quare concludit iſtas quæſtiones hac ultimâ reſolutione, *quid ergo dicemus, quod gentes quæ non ſectabantur juſtitiam, apprehenderunt juſtitiam, juſtitiam autem quæ ex fide eſt: Iſraël vero* (majori ex parte) B *ſectando legem juſtitiæ in legem juſtitiæ non pervenit? quare? quia non ex fide ſed quaſi ex operibus*. Noluit credere prædicationi de Chriſto crucifixo & à mortuis reſurgente. Scandalum paſſus eſt de cruce, *offenderunt enim in lapidem offenſionis*, &c. Manſit qualis erat, non ſibi induxit in mentem fide Chriſto adhærendum, operibus legis Moſaicæ totaliter confidens prædicationem reſpuit. Dubium autem an aſſerat D. Paulus in hoc capite prædeſtinationem & reprobationem ſine prævifis meritis ex gratia Dei.

D. Paulus non aſſerit prædeſtinationem ante prævifa merita.

Id putant plures, quia D. Paulus duo exempla aſſumit unum ex Jacob & Eſaü fratribus uterinis & in ſtatu æquali natis, quorum ex mera Dei voluntate unus dilectus, alter odio habitus, *antequam quidquam boni vel mali egiſſent, ut ſecundum electionem propoſitum Dei maneret*. C Aliud exemplum eſt ex figulo qui ex eadem maſsâ poteſt aliud vas in honorem, aliud in contumeliam, prout voluerit, fabricare, & hæc quidem in ſpeciem ſatis ſunt probabilia. Verum ſi ſpectemus attentius ſcopum Apoſtoli & ad quid illa exempla adaptat ac quæ habet ſub finem capitis, à mente ejus hæc ſunt aliena. Conſiderandum enim eſt, propoſitionem Apoſtoli de iis circa quos Deus, quæ vult pro ſua voluntate, operatur, non eſſe de duobus in eadem maſsâ vel in pari ſtatu conſtitutis, ſed in diſpari prorſus ſcilicet de duobus Iſraëlitis: carnali uno qui ſibi omnia deberi putat titulo proſapiæ & cæremoniarum legis quas obſervat, ſpirituali altero qui fidem in Chriſtum habet de quo Joan. 1. *Ecce eſt verè Iſraëlita in* D *quo dolus non eſt*. Apoſtolus aſſerit hunc non illum filium eſſe Abrahæ ac promiſſiones ipſi Abrahæ factas conſecuturum, Deo ita volente, & miſerente. Hoc nihil juvat prædeſtinationem & reprobationem extra prævifa merita, cum potius includantur aliqua merita, ſaltem ex congruo, in perſonis circa quas eſt aſſertio Apoſtoli, puta in Iſraëlita ſpirituali.

Statum quæſtionis.

Exemplum Eſau & Jacob.

Nec obſtat primum exemplum de Eſaü & Jacob fratribus, quoniam ibi agitur de temporalibus in quibus voluit Deus Jacob, minorem licet prælatum fuiſſe Eſaü; non enim caret temeritate aſſerere illum damnatum eſſe, cum depoſito ſemel odio fraterno potuerit religionem paternam ſervando, ſalutem conſequi: tantumque aſſumit hanc hiſtoriam de terrenis Apoſtolus, ad oſtendendum quod Judæus carnalis titulo E operum legalium non habeat jus ad promiſſionem Abrahæ factam ſicuti contendebat, *ut ſecundum electionem propoſitum Dei maneret*, propoſitum ſcilicet glorificandi Iſraëlitam ſpiritualem præ carnali. Sic enim exempla rerum terrenarum figuræ ſunt rerum ſpiritualium.

Similitudo figuli.

Non etiam obſtat ſecundum exemplum de figulo luti, quoniam etiam adaptari poteſt utrique Iſraëlitæ qui ſunt mediatè ex eadem maſsâ peccati originalis, licet immediatè ex eâ maſsâ non diſcernantur, ut unus ſit vas in honorem, alius in contumeliam. Nec eſt neceſſe ut comparationes quadrent ſecundum omnia. Vaſa terræ nihil conferunt ad ſuam fabricationem qualiter fiant & permaneant: vaſa autem rationabilia aliquid poſſunt conferre ut taliter fiant & permaneant, prout indicat idem Apoſt. 2. Timot. 2. *in magna domo ſunt vaſa aurea, & fictilia alia in honorem, alia in contumeliam. Si quis emundaverit ſe ab iſtis, erit vas in honorem utile domino*. Quare conſequenter oſtendit Apoſtolus potuiſſe Iſraëlitam carnalem fieri vas in honorem, ſi nempe patientia Dei abuſus non fuiſſet: ſi verbum prædicationis audiiſſet, ſi ex fide in Chriſto non ex legalium operibus benedictionem ſperare voluiſſet. Hinc intelligere licet D. Paulum à multis malè intelligi qui non capiunt ſuppoſitionem D. Pauli & inter quos comparationem inſtituit. Sed quis in ſcolis alteri velit cedere?

Cap. 10. Amplius urget quod nono propoſuerat obiter de verbo Evangelii quaſi omnibus annuntiatum fuiſſe, ut omnes illi crederent & Chriſto adhærerent, qui eſt finis legis, per quem vult Deus homines juſtificari, non per opera legalium. *Ignorantes enim juſtitiam Dei & ſuam* (in lege) *quærentes ſtatuere, juſtitiæ Dei* (qua vult juſtificare homines per fidem in Chriſtum) *non ſunt ſubiecti. Finis enim legis Chriſtus eſt ad juſtitiam omni credenti*. Ideo, opus eſt corde in illum credere & ore ipſum confiteri ad hoc ubique & omnibus annuntiatur, nec enim aliter in ipſum credere poſſent homines. *Sed non omnes obediunt Evangelio*.

Cap. 11. Veruntamen ſi nunc plures Judæi non credunt, prædicit in fine mundi convertendos. Interim ex præſenti eorum incredulitate occaſionaliter factum eſt, ut prædicaretur gentibus & gentiles ſalvarentur. *Illorum delicto ſalus eſt gentibus ut illos æmulentur. Quod ſi delictum illorum divitiæ ſunt mundi, & diminutio eorum divitiæ gentium: Quanto magis plenitudo eorum?* Scilicet in fine mundi, cum omnes convertentur Judæi & ad eorum exemplum plerique gentiles.

Ex hoc porro duo infert Apoſtolus. Primò ut non glorientur gentiles & ſibi caveant ex exemplo Judæorum qui nunc a fide ceciderunt. Idem enim poſſet gentibus contingere, ut & ipſi caderent qui ſicut oleaſter inſerti ſunt in bonam olivam, quales erant Judæi, ante prædicationem Evangelii. Sic enim Judæi erant veluti rami naturales bonæ olivæ religionis, gentiles rami adventitii & inſiti. *Dices ergo fracti ſunt rami, ut ego inſerar bene, propter incredulitatem fracti ſunt, tu autem fide ſtas noli altum ſapere ſed time*. Secundò ex iſta varietate & mutatione hominum circa fidem & ſtatum ſalutis adſurgit mente ad mirabilia judicia Dei. *O altitudo divitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei: quam incomprehenſibilia ſunt judicia ejus & inveſtigabiles viæ ejus! quis enim cognovit ſenſum Domini?* ubi tria miratur Apoſtolus 1. altitudinem & abundantiam divitiarum, gratiarum nempe quibus omnibus ſufficienter providit; 2. altitudinem ſapientiæ ac rerum altiſſimarum, quæ in ipſo ſunt; 3. altitudinem ſcientiæ & præſcientiæ, quâ futura omnia de ſingulis cognovit.

Miratur D. Paulus tres altitudines.

Atque hactenus difficiliora Epiſtolæ ad Romanos in quatuor reliquis capitibus componit eorum mores: ac primo quidem in genere.

Cap. 12. *Obſecro itaque vos fratres* (cum Deus taliter ſe habeat) *per miſericordiam Dei ut exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viventem ſanctam Deo placentem, rationabile obſequium veſtrum & nolite conformari huic ſeculo &c.*

1. difficultas Moralis doctrina plurium capſum.

Deinde magis ſpecialiter cap. 13. circa ſuperiores. *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit.* Item circa æquales ibidem. *Nemini quidquam debeatis niſi ut invicem diligatis, qui enim diligit proximum, legem implevit.*

Cap. 14. & 15. Informat ut ſe debent habere circa infirmos, qui angebantur ſcrupulis circa comeſtionem ciborum in lege prohibitorum. *Infirmum autem in fide aſſumite, non in diſceptationibus cogitationum. Alius enim credit ſe manducare omnia, qui autem infirmus eſt olus manducet*. Quia illo tempore dubia

illa nondum ſoluta erant per Synodum Apoſtolorum, ideo unicuique permittebatur in ſuo ſenſu abundare. *Scio & confido in Domino Ieſu quia nihil commune per ipſum: niſi ei qui exiſtimat, quid commune eſſe, illi commune eſt.* i. prophanum & vetitum. *Omne autem quod non ex fide* (quod licitum ſit) *peccatum eſt.*

Cap. 16. Varias habet commendationes.

Quid inſuper epiſtola hæc habet præter doctrinam fidei?

Decem argumenta D. Pauli ad amorem Chriſti provocantia.

Decem argumenta pro charitate Chriſti.

Quæ ſunt illa argumenta & à quibus verbis incipiunt, rem enim mihi narras parum notam?

1. Argumentum D. Pauli ad perſuadendam fidem in Chriſtum eſt, quod omnes tam Gentiles quam Judæi defectu illius fidei in Chriſtum fuerint corruptiſſimi in moribus & omni ſupplicio digni. Quod primum argumentum incipit tractare primo capite, prætermiſſâ ſalutatione, ac teſtificatione ſui boni affectus ac deſiderij pro eorum ſalute illis Evangelium annuntiandi; hinc enim ſenſim delabitur ad enarranda vitia gentilium, ac maximè Romanorum, qui tanquam orbis Domini alios judicabant ac puniebant, cum ipſi rei eſſent nec excuſabiles, teſtimonium illis reddente conſcientiâ ipſorum ac ſynderesi, ut ſecundo capite explicat, ubi & incipit narrare peccata Judæorum, quæ perſequitur cap. 3. ubi, non obſtante privilegio ſacrorum Librorum, eos æquat gentibus in malitiâ & ſcelenbus, ut omnibus fides in Chriſtum neceſſaria fuerit. *Non enim eſt diſtinctio, omnes enim peccaverunt, & egent gloriâ Dei, juſtificati gratis per gratiam ipſius per redemptionem quæ eſt in Chriſto Ieſu, &c.* Ut ſic nullus ſuper alium elevetur, cum ſola fides viva in Chriſtum juſtificet tam gentes quam Judæos, qui omnes ſine illâ pleni ſunt peccatis.

2. Argumentum ad credendum & amandum Chriſtum ducit Apoſtolus ab exemplo Abraham, qui ex fide viva in Chriſtum juſtificatus eſt, non ex operibus, *quid enim dicit ſcriptura? credidit Abraham Deo & juſtificatus eſt.* Quod argumentum proſequitur toto capite quarto.

3. Argumentum ducit à morte Chriſti & amore illius in nos, qui quod Adam peccando deſtruxerat ipſe reparavit. Sicut enim per obedientiam unius hominis peccatores conſtituti ſunt multi: ita & per unius obeditionem juſti conſtituentur multi. Hocque explicat cap. 5.

4. Argumentum ducit a baptiſmo in quo Chriſtiani ex aquis emergunt, in quibus immerſi erant in ſimilitudinem Chriſti ex ſepulchro ad vitam glorioſam reſurgentis, ut ſic diſcamus omnes ex veteri vitâ peccaminoſa ad novam totam ſanctam elevari a qua nunquam relabamur per præteritorum peccatorum reiterationem. *Conſepulti enim ſumus cum illo per Baptiſmum in mortem: ut quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus*, &c. Hocque explicat Apoſtolus cap. ſexto.

5. Argumentum ducit ex hoc, quod per Chriſtum liberati ſint homines a lege Moſaica, imo & à lege concupiſcentiæ dominante in membris, in quantum gratia per Jeſum Chriſtum collata ſuppeditat vires & robur ad illi reſiſtendum & non conſentiendum: unde ſequitur nullum ſupereſſe obſtaculum ad adhærendum Chriſto per fidem & charitatem. Exemplo mulieris cujus ſi mortuus fuerit vir ejus, liberata eſt à lege viri: ut non ſit adultera ſi fuerit cum alio viro, &c. *Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis hujus, gratia Dei per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum.* Et hoc cap. 7. differit.

6. Argumentum ducit Apoſtolus à virtute & excellentia Spiritus Jeſu Chriſti, quo qui repleti ſunt & à peccatis liberantur & bonis plurimis locupletantur. Eſt autem ille Chriſti ardor quidam vehemens & inſatiabilis glorificandi Deum, & ſalutem omnium pro-

A curandi qualis erat in Chriſto, itaut propterea nullius rei diſpendium timeatur, nec ipſius ſanguinis effuſio nec vitæ propriæ amiſſio. De quo ſpiritu dictum eſt Joan. 7. *Quem accepturi erant credentes.* De hoc ſpiritu & ejus effectibus mira dicit Apoſtolus toto capite 8. *Nihil ergo damnationis eſt iis qui ſunt in Chriſto Jeſu qui non ſecundùm carnem ambulant, &c. Quicumque enim Spiritu Dei aguntur, hi ſunt filij Dei,* &c. *Similiter autem & ſpiritus adjuvat infirmitatem noſtram, nam quid oremus ſicut oportet neſcimus: ſed ſpiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus,* &c. *Nam quos præſcivit & prædeſtinavit conformes fieri imaginis filij ſui*, ſcilicet in participatione illius ſpiritus: quo æſtuans Apoſtolus in fine capitis veluti totus extra ſe rapitur & ſeipſum non continens amB plius prorumpit in plures affectus amoris erga Chriſtum. *Quis ergo nos ſeparabit à charitate Chriſti?* &c.

Spiritus Chriſti.

8. Argumentum ducit Apoſtolus ex reprobatione Judæorum propter defectum fidei in Chriſtum. Aperto enim ferventi zelo quo ferebatur erga eorum ſalutem deſcribit eorum rejectionem non obſtante eorum vocatione, & poſt varias meditationes de altitudine ac potentia Dei ad facienda vaſa in honorem & contumeliam, finalem cauſam ac reſolutionem rejicit in hoc quod Chriſto non adhæſerunt ſicut gentes. *Quid ergo dicemus quod gentes quæ non ſectabantur juſtitiam, apprehenderunt juſtitiam,* &c. *Iſrael vero ſectando legem juſtitiæ non pervenit. Quare? quia non ex fide ſed quaſi ex operibus, offenderunt enim in lapidem offenſionis & petram ſcandali, & omnis* C *qui credit in eum non confundetur.*

Quaſi diceret, rejecti ſunt quia operibus jam mortuis legis Moſaicæ poſtquam abrogata eſt nihilominus dura cervice adhæſerunt, cum deberent fidem ac Religionem Chriſti amplecti, quam potius contempſerunt. Non enim debemus imaginari ſicut aliqui in verbis hujus Epiſtolæ decepti, cauſam derelictionis Iſraelitarū fuiſſe quod non fuerint prædeſtinati, aliam enim cauſam inſinuat Scriptura ſacra, ut cum dicit eis Chriſtus Matth. 21. *Auferetur à vobis regnum Dei & dabitur genti facienti fructus ejus.* Et ipſemet Divus Paulus eos alloquens Act. 13. *Quoniam indignos vos judicatis æternæ vitæ, ecce convertimur ad gentes.* Juxta illud Apocal. 3. *Tene quod habes, ne ullus accipiat coronam tuam.* Sic eſt igitur quod quemadmodum Deus prædeſtinavit Aquilam ut volaret ſed cum alis: D unde ſi in pullis Aquilarum, pennæ creſcere incipiant, ſpes eſt quod volaturi ſint: ſic homines prædeſtinavit ut volarent ad gloriam cœleſtem cum alis bonorum operum: unde qui incipit bene operari ſpem habeat prædeſtinationis. Inſpirat autem Deus omnes homines ad bona opera. Et ut ait D. Auguſtinus de Eccleſ. dogmatibus cap. 21. ut acquieſcamus ſalutari inſpirationi, hoc noſtræ eſt poteſtatis. Non acquieverunt autem Judæi.

9. Argumentum perſuadens fidem & amorem in Chriſtum ducit Apoſtolus à vocatione omnium ad credendum in illum ſine acceptione perſonarum, ſublato obice legis veteris quæ ſeparabat Judæos à gentibus & cui Chriſtus finem impoſuit, ut omnes in ſuo amore coadunaret præſens omnibus, paratus omnibus E ſine diſtinctione Judæi & Græci ſe communicare, diſſeminato & evulgato Evangelio in omnem terram: itaut non alia re opus ſit quam ore confiteri Chriſtum & corde credere fide viva, nec ex abyſſo inferorum avocandus eſt. *Prope eſt verbum in ore tuo & in corde tuo. Hoc eſt verbum fidei quod prædicamus,* &c. *Dicit enim ſcriptura, omnis qui credit in illum non confundetur: non eſt enim diſtinctio Judæi & Græci. Nam idem Dominus omnium dives in omnes qui invocant illum*, &c. Unde nulli eſt locus excuſationi ſi quis Chriſto non adhæreat. Hoc fuſius cap. 10.

10. Argumentum ducit ab exemplo Judæorum qui cum eſſent filij Dei, rejecti ſunt à promiſſionibus Evangelij, *Sed illorum delicto ſalus gentibus ut illos æmu-*

lentur. Judæorum nempe abjectio occaſio fuit gentibus fidem capeſſendi ex quadam æmulatione, videntes eorum alieni filios ab hæreditate dejectos, majorem ſpem concipiunt illius potiundi. Sed & exemplum Judæorum omnes ſollicitos tenere debet, ne ſicut ipſi excidant, & ideo conſtanter perſeverent in fide. *Tu autem fide ſtas, noli altum ſapere, ſed time. Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit: ne forte nec tibi parcat.* Denique ne quiſquam ſcandaliſetur & à fide avocetur ex eo quod Judæi ab ea ſunt extranei, concludit Apoſtolus ipſos etiam Judæos in fine mundi convertendos ad Chriſtum: *Nam etſi tu* gentilis ex gentili patre oriundus *ex naturali exciſus es oleaſtro* gentilitatis, *& contra naturam inſertus es in bonam olivam* converſus ad religionem Chriſtianam: *quanto magis ij qui ſecundum naturam inſerentur ſuæ olivæ?* Ideſt Judæi, qui reſecti ſunt ab oleâ veræ religionis in quâ nati erant, in eam inſeri poterunt. *Nolo enim ignorare vos fratres myſterium hoc, ut non ſitis vobis ipſis ſapientes, quia cæcitas ex parte contigit in Iſraël, donec plenitudo gentium intraret, & ſic omnis Iſraël ſalvus fieret.* Hoc autem de Judæis & gentibus in eorum locum ſubſtitutis uſque ad ultima mundi tempora, tam mirabile putat Apoſtolus, ut ſuas omnes ratiocinationes quibus ad Chriſtum invitat cunctos, ſic finiat. *O altitudo divitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei!* in primas cauſas tantæ rei mentem ſuam & aliorum attollens.

Quid poſt hæc validiſſima argumenta agit D. Paulus in quatuor reliquis capitibus 12. 13. 14. & 15.

Exhortatur ad bonos mores quos decet habere credentes in Chriſtum, ad mortificationem, miſericordiam, manſuetudinem, obedientiam ad ſuperiores, ad vitandum judicium temerarium, & ſcandalum infirmorum. Et hæc eſt ſeries mirabilis illius Epiſtolæ, cujus ſenſus ſublimes & reconditi omnium ſapientiam ac ingenia maxima exercere & acuere poſſunt.

Quod eſt argumentum primæ Epiſtolæ ad Corinthios?

Scopus Epiſtolæ ad Corinthios Intendit Apoſtolus varios errores ad Corinthiorum, quos ad fidem per Evangelij prædicationem converterat, corrigere: ac ipſos inſtruere in quibuſdam, quæ minus intelligebant.

XII. Errores Chorinti.

XII. Errores Corinthiorum.

I. Eorum error erat quod meliorem baptiſmum eſſe putabant à meliori miniſtro collatum, unde gloriabantur contra ſe invicem quod ab hoc aut illo potius baptizati eſſent, dicebantque *ego ſum Pauli*: ego vero Cephæ, ego autem Apollo: ego autem Chriſti. Hoc corrigit Apoſtolus in quatuor primis capitibus, adductis variis ad humilitatem inducentibus, ex myſterio Crucis per quam Deus ſalvat homines, quæ ſtulta ſunt mundi eligens, ut confundat ſapientes; ex miſeriâ & infirmitate hominum, qui ex ſe nihil poſſunt: & ex eo quod Chriſtus ſit fundamentum omnis boni ſpiritualis. *Fundamentum enim aliud nemo poteſt ponere præter id quod poſitum eſt Chriſtus Ieſus*: itaque omnis gloria ad eum referenda eſt, non ad homines, qui ex ſe nihil habent.

Quod autem ſubjungit. *Si quis autem ſuperædificat ſupra fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretioſos, ligna, fœnum, ſtipulam: uniuſcujuſque opus manifeſtum erit, dies enim Domini declarabit* &c. Omiſſis variis interpretationibus quæ locũ potius obſcurant quam elucidant, commodè intelligi poteſt ſecundum mentem Ambroſij Catharini de doctrina quæ ſuperadditur à prædicatoribus fidei principiis jam ab ipſo firmatis quæ convellere non licet. Monet igitur Doctores, ut videant quomodo ſuperædificent, nam quidam aurum, argentum, lapides pretioſos ſuperædificant qui de divinis ſapienter loquuntur & quæ dignè correſpondeant ſanctitati, dignitati & charitati

Pſal. 11. Chriſti Domini, ut ſunt opera virtutum. *Eloquia enim Domini eloquia caſta, argentum igne examinatum*, & vera ſapientia aurum eſt pretioſum. Quidam verò ſuperædificant lignum, fœnum, ſtipulam, quorum doA ctrina mundana, & opiniones falſæ, quales eorum qui meliorem baptiſmum putabant, a meliore collatum. Dies autem Domini, nempe dies mortis quæ in igne revelabitur, id eſt, in examinatione exactâ, quæ ſicut ignis cuncta penetrabit & elucidabit ſecundum veritatem, omniſcujuſque opus probabit; ac primi quidem mercedem accipient, manebit eorum ſuperædificatio, doctrinaque a Deo commendabitur tanquam aurum, argentum, ac lapides pretioſi, ſicque perſiſtet in illo igneo judicio, in quo non reprobabitur: alij verò quorum doctrina & prædicatio levior, etſi non pereant, quod fundamentum tenuerint, detrimentum tamen patientur, quia nihil mercedis pro tali doctrinâ ac prædicatione recipient, illâ veluti amiſsâ, oleum & operam perdidiſſe invenientur quod ſignificatur his ver- *Monitum ad prædicatores.*

B bis, *ſi cujus opus arſerit, detrimentum patietur*: dicitur enim opus illud ardere, quod ignem divini examinis ſeveriſſimi ſuſtinere non poteſt: ſicut lignum, fœnum, ſtipula ab igne correpta comburuntur. *Ipſe autem ſalvus erit, ſic tamen quaſi per ignem.* Quâ ſimilitudine vult oſtendere Apoſtolus igni puniendos eſſe doctores qui fidei Chriſti vana & curioſa ſuperædificarunt, abſque tamen interitu ſempiterno inferni: quod ipſorum doctrina etſi fuerit quodammodo præter Chriſtum, non tamen extra aut contra. Itaque dicit, *ipſe autem ſalvus erit, ſic tamen quaſi per ignem*, id eſt ad modum illius qui ex incenſâ domo elabitur ſemi-ambuſtus per medium ignem; quem ignem purgatorium eſſe traditio eſt, ut nihil amplius requiratur: & eſt ſenſus Cõcilij Florentini. Quare inde habent,

C unde metuant illi verbi Dei præcones, qui omnia alia præter Chriſtum & quæ ejus dignitatem, puritatem, reverentiamque ſapiunt, annuntiant, levibus conceptibus luxuriantes ac ſibi ipſis ac gloriolæ ſuæ ſtudentes. Quanto magis timebunt qui ſive per ignorantiam ſive malitioſè & per affectionem ad ſectas quibus addicti ſunt, redemptionis Chriſti myſterium ſive a fronte ſive à latere, quod ferè omnium eſt hæreticorum, impugnant, hoc enim non eſt ſuperædificare, ad ſenſum Apoſtoli, ſed magis deſtruere fundamentum, quod ipſe ut ſapiens architectus poſuit.

II. Error quod converſabantur cum homine inceſtuoſo quem excommunicaverat. Hoc arguit cap. 5.

III. Error quod lites inter ſe haberent coram judice ethnico: & hoc prima parte cap. 6.

D IV. Error quod fornicationem non adeo magnum malum exiſtimarent. Quod corrigit ſecunda parte ejuſdem capitis. *Nolite errare neque fornicarij, &c.* Digrediturque cap. 7. ad eos inſtruendos de uſu licito matrimonij, & præcellentiâ virginitatis.

V. Error, quod Idolothyta, id eſt eſcas Idolis ſacrificatas aut oblatas mandocare non reformidarent, cum conſcientia peccati & ſcandalo infirmorum, qui putabant eos id facere ad cultum & honorem Idoli. Hoc corrigit Apoſtolus, oſtendens Idolum nihil eſſe, & hæc manducare indifferens eſſe. Abſtinendum tamen ab eſca, ſi ſcandaliſet fratrem & malè ædificet, hoc cap. 8. Unde cap. 9. ſequenti hoc amplius probat ſui exemplo, quod eſcas aut aliud quidpiam non acceperit ab eis, etſi jure id potuiſſet, ne offendiculum ali-

E quod poneret Evangelio. Et cap. 10. idem tractat argumentum ex eo quod meliores eſcas habeamus in participatione Euchariſtiæ, & Idolis immolatum nihil ſit; vivendum tamen ſine offenſione & ab eo abſtinendum, ſi propter hoc proximus putarêt nos in honorem Idoli facere, cum omnia in gloriam Dei facienda ſint.

VI. Error in hoc erat quod viri cooperto capite orabant, mulieres ſparſis crinibus. Hoc corrigit prima parte cap. 11. Quia enim homo à Deo profluxit eſtque ejus imago & gloria, decet eum aperto eſſe capite ut pateat Dei gloria, quia verò mulier ex viro eſt, eſtque ejus imago & gloria, decet eam velato eſſe capite, ut non pateat gloria hominis.

VII. Error erat circa Euchariſtiam quam indigne

recipiebant & cui præmittebant varias cœnas in Eccleſiâ. Hoc arguit Apoſtolus, cum deceat potius à jejunis Euchariſtiam manducari, reliqua parte ejuſdem capitis: ac pollicetur ſe ijs traditurum ea quæ pertinent ad decentem uſum illius cum fuerit præſens.

VIII. Error erat circa gratias ſpirituales, ut prophetandi, loquendi linguis, faciendi miracula & alijs, quas putabant unicuique pro merito contingere. Hoc arguit cap. 12. Aſſerens has gratias provenire ex mero Spiritus Sancti beneplacito, qui dividit ſingulis prout vult, quaſdam uni, quaſdam alteri, ut quiſque alterios operâ indigeat, ſicut unum membrum in corpore alterius membri adjutorio eget.

IX. Error quod iſtas gratias gratis datas loquendi linguis & faciendi miracula nimis æſtimarent quaſi in ijs eſſet magna perfectio. Hunc errorem deſtruit Apoſtolus cap. 13. oſtendens charitatem qua Deus & proximus amatur excellentiorem eſſe.

X. Error in eo quod non bene diſcernebant inter ipſos gratias datis datas, magis præferentes donum linguarum. Hoc corrigit cap. 14. præferens donum Prophetiæ quâ explicantur ad utilitatem proximi Scripturæ ſacræ eloquia.

XI. Error erat circa reſurrectionem mortuorum circa quam aliqui dubitabant. Hoc corrigit cap. 15. Eam probans varijs argumentis & modum quo fieri debeat enarrans diſertis verbis.

XII. Error quod collectæ pro ſuccurſu Chriſtianorum Jeroſolymis degentium qui abjectis omnibus ſuis poſſeſſionibus ad pedes Apoſtolorum ex Eleemoſynis ſuſtentabantur, non fierent debito ordine. Hunc defectum ſupplet cap. 16. alia quædam familiariter addens Epiſtolæ.

Quid porrò continetur in 2. Epiſtolâ ad Corinthios.

In eâ Epiſtolâ Apoſtolus multa dicit ferè per omnia capita in ſui ipſius laudem ac commendationem, miſcens hinc inde aliquas ardentes & affectivas exhortationes ad benè agendum.

Probari-ne poteſt virum Apoſtolicum ſui ipſius buccinatorem eſſe ac laudatorem?

Laudatio ſui ipſius, aduma. Reſpondeo viros ſanctos ſeipſos etiam aliquando laudaſſe inculpabiliter. 1. Ad conſervandam honeſtam ſui exiſtimationem juxta illud Eccleſiaſtici 41. *Curam habe de bono nomine.* 2. Ad facilius rem deſideratam à Deo impetrandam ſicut fecit Rex Ezechias Iſaiæ 38. *Obſecro Domine memento quæſo quomodo ambulaverim coram te in veritate & in corde perfecto, &c.* Obtinuitque ſanitatem: ſicut etiam David Rex ſæpius laudat ſeipſum ut in Pſalm. 25. *Iudica me Domine quoniam ego in innocentiâ ingreſſus ſum, &c.* 3. Ob proximi ſalutem & ædificationem. Quo pacto Apoſtolus Paulus ſæpius in Epiſtolis vocationem ſuam, labores, miracula, revelationes commemorat, maxime in Epiſtolâ hac, in qua multa dicit familiariter de ſuis perfectionibus ac revelationibus, patientia, veritate, diligentia, compaſſione, præſentis vitæ contemptu, compaſſione erga pauperes, recta intentione, reſiſtentia contra tentationes, de raptu ſuo ad tertium Cœlum, quod quidam mali Chriſtiani ac pſeudo-Apoſtoli nitebantur eum calumnijs & detractionibus contemptibilem reddere: cujus autem vita contemnitur, quid reſtat niſi ut ejus etiam doctrina deſpiciatur. Idcircò neceſſitate adactus, ne Corinthij parvi facerent quæ illos docuerat, cum præjudicio animarum, ſeipſum laudat per tredecim capita, in quorum duodecimo ſic ſe excuſat. *Factus ſum inſipiens, vos me coëgiſtis. Ego enim à vobis debui commendari: nihil enim minus ſum ab iſs qui ſunt ſupra modum Apoſtoli: tametſi nihil ſum:* Sic cavens ſuperbiam in humili ſui ipſius cognitione inter tot laudes & dona Dei.

Quis ſenſus Epiſtolæ ad Galatas?

Epiſtola ad Galatas. Revocat Galatas Aſiæ populos ab errore: decepti enim illi à Pſeudo-Apoſtolis & Hæreticis qui docebant ſervandam eſſe Legem Moſaïcam cum Religione Chriſtianâ; quaſi lex vetus abrogata non fuiſſet per Chriſtum: etiam ſeipſos circumcidebant ac alia legalia ſervabant, quaſi id neceſſarium eſſet ad ſalutem. Id autem improbat Apoſtolus multiſque rationibus concludit ſolam Legem Chriſti ſervandam quam illis prædicaverat, atque identidem aliquas amoris ſui ad Chriſtum ſcintillas emittit.

Legalium abrogatio. Cap. 1. Id probat ex eo quod Evangelium quod illis prædicaverat non ab homine corruptæ naturæ, ſed à Jeſu Chriſto acceperit: ideoque cum ſit à Deo, mutari non debere, ſed debere ipſos in eo perſeverare.

Cap. 2. Oſtendit illud quod idem Evangelium approbatum eſt ab alijs Apoſtolis. Et improbatus ab ipſomet D. Petrus, quod ſimularet ſe aliqua ex legalibus obſervare. Et quod non juſtificatur homo ex operibus legis Judaicæ, ſed per fidem Jeſu Chriſti.

Cap. 3. Idem probat ex eo quod ex auditu fidei & fide in Chriſtum non ex operibus legis acceperint Spiritum Sanctum qui dabatur viſibilibus ſignis in initio Eccleſiæ. Deinde quod inutiliter paſſi eſſent hactenus pro Chriſto ſi legem ejus mutarent. Et quod credentes in Chriſtum miracula apud ipſos patrarint non alij. Unde fit ut lex illius retinenda ſit. Idem probat ex exemplo Abrahæ qui ex fide juſtificatus eſt, non ex operibus legis quæ nondum erat, & quod benedictio illi promiſſa adimpleta fuerit in Chriſto. Denique quod lex vetus fuerit tantum inſtar Pædagogi nos ducens ad Chriſtum: idcirco cum ſimus ſub Chriſto ad Pædagogum minimè redeundum eſt, ſicut pueri cum ad perfectionem ſcientiæ pervenerint, ad Pædagogum non revertuntur.

Cap. 4. Idem urget duobus exemplis: unum eſt parvuli qui ſub tutoribus eſt uſque ad tempus præfinitum à patre: qui cum hæreditatem acceperit, non redit ad tutores: ſic cum jam per legem Chriſtianam in adoptionem filiorum recepti ſimus, minimè ad ſtatum ſervitutis & tutelæ redeundum eſt: aliud exemplum eſt duorum filiorum Abrahæ Iſmael & Iſaac, quorum ille ex ancilla natus erat, hic ex libera. Ejecta eſt autem ancilla & Iſmael filius ejus, retentâ Sarâ muliere liberâ & filio ejus. Porro hæ duæ mulieres duo ſunt teſtamenta, ſeu duæ leges vetus & nova. Vetus autem ejecta eſt, abrogata eſt: ſola ergo nova retinenda.

Cap. 5. Alias adhuc rationes adducit, quod Chriſtus nihil illis proderit ſi circumcidantur. Quod ex circumciſione obligent ſe ad omnia legis opera quæ ſunt difficillima. Denique invehitur in Pſeudo-Apoſtolos à quibus ſeducti fuerant. *Utinam & abſcindantur qui vos conturbant:* Tum eos hortatur ad charitatem & opera ſpiritualia, ad mortificationem vitiorum & concupiſcentiarum.

Cap. 6. Proſequitur moralem exhortationem ad bona opera omnis generis. Teſtaturque ſuum amorem ad Chriſtum & ejus Crucem. *Et quicumque hanc regulam ſequuti fuerint, pax ſuper illos.* Sic diſſuadens omnem aliam legem.

Quæſtiones in Epiſt. ad Galatas.

Quomodo Apoſtolus vocat Eccleſias Galatiæ nomine Eccleſiarum cum errarent in fide?

Reſpondetur nondum convictos fuiſſe, judicatos & damnatos de pertinaciâ in errore. Incipiebat tantummodo error necdum contumaces erant.

Qua poteſtate Apoſtolus ſeipſum aut Angelum de cœlo excommunicat? Sed licet nos aut Angelus de cœlo &c. anathema ſit.

Reſpondetur figurativam hanc eſſe locutionem; non quod D. Paulus ullam exerceat poteſtatem, ad inſinuandum quod omnis hæreticus ipſo jure excommunicatus eſt. Idque loquitur ex hypotheſi, ad oſtendendam fidei Chriſtianæ certitudinem.

Quid eſt iſtud: modo enim hominibus ſuadeo? an Deo?

Declarat ſe ad honorem Dei prædicare, non ad honorem hominum: quare ſubjungit, *an quæro hominibus placere: ſi adhuc hominibus placerem, Chriſti ſervus non eſſem.*

Quis ille uterus matris ex quo ſe à Deo ſegregatum dicit?

Mater illa Synagoga eſt, ex quâ per fidem in Chriſtum ſegregatus eſt. Sunt autem uterus Phariſæi Synagogæ ſecretarij qui ei filios generant. Matt. 23. *Circumeunt mare & aridam ut faciant unum proſelytum. Quid iſtud?* Sed neque Titus cum eſſet gentilis compulſus eſt circumcidi? *an ſi Iudæus compulſus fuiſſet?*

Reſpondetur ſcandalum paſſos fuiſſe Galatas ex circumciſione Titi, ad quod amovendum dicit Apoſtolus, id non fuiſſe ex neceſſitate, quaſi cæremoniæ legis ad ſalutem neceſſariæ eſſent. Quamvis ſi fuiſſet Iudæus, aliquo modo compelli potuiſſet ad inutilem hanc obſervantiam majorum præcepto ad tollendum ſcandalum, dum adhuc tolerarentur ad aliquod tempus cæremoniæ legis: ſic Gentiles ex Synodo Hieroſolymitana obſtricti ſunt abſtinere a ſanguine & ſuffocato ad aliquod tempus.

An rectè Paulus in faciem reſtitit D. Petro quia gentium conſortio ſe ſeparabat, ne ſcandalum præberet quibuſdam Iudæis, cum veniſſet autem Cephas Antiochiam in faciem ei reſtiti: quia reprehenſibilis erat.

Porphyrius arguit D. Paulum. Porphyrius Apoſtata a fide in hoc D. Paulum arguebat, quod D. Petro ſuo ſuperiori reſtitiſſet: etſi enim nondum fuiſſent Imperatores Chriſtiani a quibus fingunt hæretici Pontificis Romani primatum emanaſſe, D. Petrus primum locum tenebat in Eccleſia, ſicut & Pontifices ei ſuccedentes. Sed nihil prohibet minorem auctoritate ſuperare majorem ſapientiâ & prudentiâ. Debetque ſuperior interdum etiam ab inferiori argui ſi ſit perſona idonea, cum de præjudicio fidei agitur. Quare & Pontifex Ro. Cardinales habet ſibi aſſiſtentes ut eorum utatur conſilio, ſapientiâ & admonitionibus, qui etiam poſſunt zelo Spiritus ſancti accenſi eidem reſiſtere, ſi opus eſſet, unde non eſt verendum admittere veram fuiſſe D. Pauli reprehenſionem, ut æſtimat D. Auguſtinus contra D. Hieronymum, qui ſimulatam eſſe credidit.

Non tamen quod D. Petrus tunc errarit in fide, ſed in nimiâ indulgentia erga Judæos, quibus ſpecialiter datus erat in Apoſtolum & prædicatorem ſine præjudicio prælationis ſuper omnes.

Quis ſenſus reprehenſionis D. Pauli: ſi tu cum Judæus ſis, gentiliter vivis & non Judaicè, quo modo gentes cogis Judaizare?

Hoc eſt, ſi tu rectam fidem habes quod non amplius obliget lex Moſaica, ſciſque non vivendum eſſe Judaicè, æſtimando ſe obligatum ad cæremonias legis: ſed potius more gentium, id eſt libere & ſine ullâ alligatione ad leges Moyſis (ita enim pro ſubjecta materia locus ille intelligendus eſt) quomodo tuo exemplo inducis gentes ad Judaiſmum, ſubſtrahendo te a gentilibus, quaſi prophani & immundi eſſent, cum quibus manducare non liceret? Ita enim ſe res habet quod ante paſſionem legalia viva erant & obſervanda: poſt paſſionem nondum promulgato ſufficienter Evangelio mortua & inutilia: at promulgato Evangelio mortifera.

Legalia viva, mortua & mortifera.

Quid iſtud ego enim per legem legi mortuus ſum, ut Deo vivam?

Intelligit de lege veteri per cujus auctoritatem conſtat non eſſe amplius illi adhærendum. Deuter. 18. *Prophetam de gente tua ſuſcitabit tibi Dominus, ipſum tanquam me audies.* & Levit. 26. *Novis ſupervenientibus vetera projicietis.* Itaque utitur argumento ad hominem: ſi legem æſtimatis, ipſa ſe abolendam docet, quare ſubjungit: *Chriſto confixus ſum cruci*, clavis fidei, ſpei & amoris in ipſum, *vivo autem jam non ego*, qui eram Judæus antea mutatus ſum in virum alterum. *vivit verò in me Chriſtus*, ipſe mihi dat vitam ſpiritualem & motum. Sic enim Pater mortuus dicitur vivere in filio, cum ejus ſimilitudinem gerit filius & mores refert & intenta à Patre proſequitur, eademque negotia procurat quæ ſunt de ſalute animarum. Juxta

Chriſtus redivivus in Paulo.

quod ſcribitur Eccleſ. 30. *mortuus eſt enim Pater ejus & non eſt mortuus, reliquit enim ſimilem ſibi.*

De qua fide loquitur Apoſtolus dicens, qui ex fide ſunt, ij ſunt filij Abrahæ? c. 3.

De fide in Chriſtum, per quam juſtificatus eſt Abraham & quotquot præceſſerunt ſancti ante Incarnationem: ita ut opera legis quantumvis non mala, ſine fide in Chriſtum non ſanctificarent. Hoc dogma urget præcipuè ad Ro. ſcribens & ad Galatas, ut firmius fidei in Chriſtum adhæreant, quod idem ad Hebræos ſcribens inculcat, ut omnem juſtificationem Chriſto attribuamus, & benedictionem Abrahæ, non niſi per Chriſtum adimpleri certo perſuaſi ſimus.

Fides in Chriſtum ſeminarium omnibus meritis.

Quis ille mediator in cujus manu ordinata eſt lex per Angelos?

Mediator ille eſt Moyſes per quem dedit legem, quæ propter tranſgreſſiones poſita eſt, id eſt, ad impediendum majora peccata, *donec veniret ſemen*, id eſt Chriſtus, per quem vera juſtificatio contingit: Itaque Moyſes per legem impedivit plura peccata ne fierent, & hoc ſuit bonum legis ſicut & bonorum omnium operum moralium: quia tamen ad ſalutem non ſufficit malum non feciſſe: ſed inſuper oportet bonum feciſſe, *ut oportet* ſicut loquuntur ſcolæ: ad quod bonum prærequiritur gratia per Chriſtum: ideo lex per ſe non ſanctificavit homines ad vitam æternam. Quia tamen diſceſſus a malo eſt quid valde æſtimandum, Moyſes fuit mediator Hebræorum illiſque emolumentum non parvi faciendum contulit. Unde ſubjungit Apoſtolus *mediator autem unius non eſt, Deus autem unus eſt*, ut indicet fuiſſe mediatorem & procuratorem multis Hebræis ne deteriores fierent, ut ſic pararetur via Chriſti per remotionem malorum. Itaque lex pædagogus noſter fuit in Chriſto ut ex fide juſtificemur. Sic ergo intelligendum eſt quod cum juſtitia Chriſtiana duplici parte conſtet, declinare a malo & facere bonum ut oportet, ad primam partem valebat lex, ad ſecundam fides in Chriſtum.

Moyſes mediator ad impedienda plura mala.

Quam vocem cupiebat mutare Apoſtolus dicens, vellem autem apud vos eſſe modo & mutare vocem meam, c. 4.

Hoc eſt multiplici ſermone vos præſentes adhortari, ſuadendo, rogando, nunc imperando, nunc blandiendo, nunc etiam objurgando, ut quoquo modo vos lucrifacerem in Chriſto.

Quomodo Sina mons in Arabiâ conjunctus eſt ei quæ nunc eſt Ieruſalem, cum tantopere diſtent?

Reſpondetur conjunctionem illam non eſſe ex approximatione loci, ſed myſterij, ut enim in Sina data eſt lex vetus, ſic in monte Sion lex Evangelij, unde verſio Ariæ pro conjunctivâ *eſt* habet *quadrat*, alia verſio, *coordinatur*.

Quo pacto dicit Apoſtolus Iſmaelem perſecutum fuiſſe Iſaac, cum liber Geneſis dicat tantum quod luderet?

Ut detur intelligi omnem perſecutionem malorum adverſus juſtos ludum eſſe puerorum, qui cito tranſit & nihil tandem nocebit iis qui amore juſtitiæ patienter ſuſtinent.

Perſecutio ludus eſt.

Qua lege debitor eſt univerſæ legis faciendæ is qui ſe circumcidit? c. 5.

Lege conſcientiæ: qui enim credit ſe ex præcepto legis obligari ad circumciſionem, eadem ratione tenetur ad cætera legalia. Sic conſequenter addit, *modicum fermentum totam maſſam corrumpit*, id eſt, una circumciſio ſi recipiatur trahit ad totum Judaiſmum, ut poſtea ſitis toti fermentati & perverſi.

Lex conſcientiæ.

An non optat malum proximo Apoſt. dicens, abſcindantur qui vos conturbant?

Reſp. non livore vindictæ, ſed amore juſtitiæ id optaſſe Apoſtolum, ſic autem peccatum non eſt.

Quomodo iſtud verum eſt, quod ſi ſpiritu ducimini non eſtis ſub lege?

Intelligit Apoſtolus de lege veteri: vel de lege ut terrente ac per minas premente ad ſui obligationem: quia

quia qui ducuntur ſpiritu amoris & charitatis ſponte & ultro legi obediunt.

Et quid inter opera carnis numerantur plura quæ nihil habent voluptatis carnalis, puta veneficia, rixæ, diſſenſiones?

Reſpondetur, iſta facile ortum ducere ex amore carnis & voluptatis; Vel Apoſtolus per carnem intelligit quæcumque ſpiritui amoris & charitatis divinæ opponuntur.

An vetat Apoſtolus durè arguere delinquentes cum ait, etſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, hujuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis.

Correctionis modus. Reſpondetur, Apoſtolum hic loqui de delicto ex inconſideratione & fragilitate commiſſo, ut indicat verbum *præoccupatus.* Ideo pro ratione peccati adhibendus modus correctionis à ſpiritualibus & ſapientibus.

De quibus peccatoribus dicit Apoſtolus, nolite errare, Deus non irridetur?

De iis qui fraudabant ſuos Catechiſtas & Doctores meritis ſtipendiis, quos eluſiſſe putabant cum lite forenſi non pulſarentur. Ut inde agnoſcant homines vitandam ingratitudinem erga Paſtores & eos qui ſpiritualia ſeminant.

Quo ſenſu dicit Apoſtolus, per quem mihi mundus crucifixus eſt & ego mundo?

Hoc ſenſu, quod ſicuti crucifixus erat quoddam in horrore omnibus: ſic ipſe mundo erat quoddam veluti abominabile, & idem mundus ſibi ipſi, itaut ſe invicem deſpiciant.

Quare tantum gloriatur in cruce Chriſti: mihi autem abſit gloriari niſi in cruce Domini noſtri Jeſu Chriſti?

Mors Chriſti fons bonorum. Quia crux Chriſti fons eſt omnium benedictionum ſpiritualium. Quidquid ad pietatem & ſalutẽ pertinet, totum promanat de fontibus Salvatoris ac merito ſanguinis ipſius. Quæcumque enim egit Chriſtus, haud aliter acceptata fuerunt a Patre æterno quam in ordine ad mortem crucis, juxta quod ſcriptum erat Iſaiæ 53. *Si poſuerit pro peccato animam ſuam, videbit ſemen longævum, & voluntas Domini in manu ejus dirigetur*, nec ſibi ipſi repugnat Apoſtolus 2. Cor. 1. *gloria noſtra hæc eſt teſtimonium conſcientiæ noſtræ*, & 2. Cor. 2. *libenter gloriabor in infirmitatibus meis*, quia ubi unum propter alterum utrobique idem, bonum autem teſtimonium conſcientiæ fundatur in fide crucis, ſicut & gloria in infirmitatibus in imitatione ejuſdem crucis.

Quæ ſtigmata Chriſti portanda ad imitationem Apoſtoli dicentis: ego ſtigmata Domini Jeſu &c.

Stigmata Chriſti ut ferenda. Notat Gorranus Chriſtum ſtigmata paſſionis habuiſſe in capite per ſpinarum compunctionem, in latere per lanceæ perforationem: in pedibus per clavorum infixionem: in manibus propter manum cruci affixionem. Ita nos ſpiritualiter debemus notas paſſionis gerere in capite per aſſiduam ejus cogitationem 1. Petri 4. *Chriſto in carne paſſo & vos eadem cogitatione armamini.* In latere ſeu corde per affectionem, & devotionem: in manibus & pedibus per operationem. Cant. 8. *Pone me ut ſignaculum ſuper cor tuum, ut ſignaculum ſuper brachium tuum.*

Epiſtola ad Epheſios quid continet?

Epiſtola hæc non eſt reprehenſiva ſicut præcedens. Sed magis eſt congratulativa in duobus primis capitibus, in quibus præmiſsâ ſalutatione recenſet varia beneficia a Deo ipſis, qui gentes erant & alieni a Deo in hoc mundo ſine ſpe, collata, ac ipſis congratulatur de vocatione ad fidem Chriſtianam. In tertio capite orat pro ipſis cum affectu intimo flectendo genua ad Patrem Domini noſtri Jeſu Chriſti ut corroborentur ac perſeverent minimè deficientes propter tribulationes varias quibus concutiebantur. In tribus reliquis capitibus eſt exhortativa ad pios mores & ad actus virtutum omnis generis. Quæ omnia legendo ſatis aperta ſunt.

Difficilia ſuper Epiſtolam ad Epheſios.

An prædeſtinationem ante præviſa merita aſſtruat Apoſtolus c. 1. dicens: Sicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, ut eſſemus ſancti &c.

D. Paulus non aſſerit prædeſtinationem ante merita præviſa. Reſpondetur negativè, quia tangit tantum Apoſtolus ſubſtantiam prædeſtinationis, & ipſius finem ultimum qui eſt ſanctitas omni ex parte completa *in conſpectu Dei*, id eſt, in viſione Dei, ut Doctor Gorranus ibi commentatur. Modum verò non tangit, an ſit ante præviſa merita ex gratiâ præveniente, vel poſt? imo cum electio non ſit niſi meliorum, videtur inſinuare aliquid melius Deum intellexiſſe in electis quam in aliis. Nec obſtat quod ſubjungit, *qui prædeſtinavit nos in adoptionem filiorum per Jeſum Chriſtum in ipſum ſecundum propoſitum voluntatis ſuæ.* Quia propoſitum & beneplacitum Dei non excludit prædeſtinationem ex præviſis bonis operibus ex gratiâ Chriſti aliquando futuris: quia ita complacuit Deo prædeſtinare: ſicut etiam bona opera Chriſti præviſa, ob quæ prædeſtinavit homines, nullo modo idem propoſitum voluntatis & beneplacitum impediunt. Aliter nodum iſtum ſolvit Catharinus de quibuſdam prædeſtinatis inſignibus, inter quos erat ipſe D. Paulus ante omne meritum, cum alij ſint prædeſtinati alio modo poſt conſtitutionem mundi πρὸ καταβολῆς ſecundum D. Hieronymum, ante jacta fundamenta mundi, id eſt, antequam mundus, id eſt, cæteri qui ſunt de communi ſorte, haberent ſuæ ſalutis exordia, quibus idcirco dicitur paratum regnum à conſtitutione mundi, legi poterit prædictus Ambroſius Catharinus qui ſe ipſum fuſius explicat.

Quæ eſt omnis Eccleſia ſupra quam Chriſtus eſt caput, & dedit ipſum caput ſupra omnem Eccleſiam?

In hoc includit tres partes Eccleſiæ: ſanctos qui in cœlo, qui in purgatorio & qui in terrâ, in quos omnes influit Chriſtus ſenſum & motum ſpiritualem.

Quare dicit c. 2. Epheſios aliquando in peccatis ambulaſſe: in quibus aliquando ambulaſtis ſecundum ſeculum mundi hujus?

Moralē de vario ſtatu peccantiũ. Reſpondeo, homines varios ſitus & ſtatus in peccatis habere ſecundum Gorranum, quidam in iis jacent, Thr. 2. *Iacuerunt in terra foris.* Joël. 1. *Computruerunt jumenta in ſtercore ſuo*, qui proponunt in eis manere. Quidam ſedent qui in parte remanent in peccatis, in parte ſurgunt, Luc 1. *& in umbra mortis ſedent*, ſic Exod. 16. filij Iſraël ſedebant ſuper ollas carnium in Ægypto. Quidam ſtant, qui à futuris abſtinent, de præteritis non ſatisfaciunt, Matt. 20. *Quid hic ſtatis tota die otioſi.* Quidam currunt qui paſſim per ſcelera ruunt, Job. 15. *Cucurrit adverſus Deum erecto collo:* ſic duo ſenes cucurrerunt ad Suſannam Dan. 13. Prov. 13. *Pedes eorum ad malum currunt.* Quidam ambulant qui paulatim in peccatis proficiunt, Pſ. 67. *Verumtamen Deus confringit capita inimicorum ſuorum: verticem capilli perambulantium in delictis.* Ad Phil. 3. *multi enim ambulant de quibus dicebam vobis, nunc autem & flens dico, inimicos crucis Chriſti.* Tales aliquando Epheſij.

Quare vocat charitatem Dei nimiam qua dilexit nos?

Charitas Dei magna major maxima. Charitas Dei eſt magna, major, maxima & nimia, 1. nos ab æterno prædeſtinando. 2. in tempore vocando. 3. per gratiam juſtificando. 4. in gloria magnificando, Pſalm. 138. *Mihi autem nimis honorificati ſunt amici tui Deus.* Item magna in creatione, major in conſervatione, maxima in redẽptione, nimia in glorificatione. Vel adhuc magna cum filium miſit in Virginis uterum per incarnationem, major cum in mundum per nativitatem, maxima cum in notitiam hominum per converſationem, nimia cum in crucem per paſſionem, de quo ultimo Luc. 9. *& dicebant exceſſum.* Idem Gorr. Attamen in Græco non habetur nimia, ſed multa.

Qui ſunt filij diffidentiæ in quibus operatur princeps aëris hujus Dæmon?

Sunt hi qui vix credunt, & parum confidunt in bo-

nis alterius vitæ, in quibus etſi non habeat poteſtatem coactivam propter eorum liberum arbitrium, habet tamen maximè inductivam. Tales maximè abhorrebat Apoſtolus qui ſpe valde eximia pollebat, ut ad Ro. 8. oſtendit his verbis. *Scimus enim quod omnis creatura ingemiſcit & parturit uſque ad huc, non ſolum autem illa, ſed & nos ipſi primitias ſpiritus habentes, & ipſi intra nos gemimus adoptionem filiorum Dei expectantes redemptionem corporis noſtri: ſpe enim ſalvi facti ſumus.*

Cur tantopere exagerat ſtatum priſtinum infidelitatis Epheſiorum dicens: qui eratis in illo tempore ſine Chriſto. Alienati à converſatione Iſraël & hoſpites teſtamentorum promiſſionis, ſpem non habentes ſine Deo in hoc mundo?

Ut magis beneficium ſuæ vocationis ad fidem Chriſti agnoſcant & in ea conſtantius perdurent: videntes quantum diſtet inter ſtatum peccati & ſtatum gratiæ. Quod diſcrimen hic disertè exprimit Apoſtolus. Maximè ex hoc quod homo in ſtatu peccati eſt ſine Deo. Ah quantum malum in hoc mundo: tantum eſt ac eſſe in mari magno ſine gubernatore. Quod ſentiens David dicebat Pſ. 60. *Salvum me fac Deus.* Tantum eſt ac eſſe in gravi bello ſine duce, Exod. 33. *Si tu ipſe non præcedas, ne educas nos de loco iſto.* Tantum ac eſſe in tenebricoſo carcere ſine lumine. Ideo Luc. 1. *Illuminare his qui in tenebris & in umbra mortis ſedent.* Tantum ac eſſe in longâ viâ ſine viatico pane, Matt. 8. *Si dimiſero eos jejunos deficient in viâ.* Tantum ac eſſe in diuturno exilio ſine conſolatore. Ideo Apoſt. 2. Cor. 1. *Deus totius conſolationis qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra.*

Status peccati ſine Deo eſſe

Quis medius paries maceriæ quem ſolvit Chriſtus, *inimicitias in carne ſua, legem mandatorum decretis evacuans?*

Hic paries lex erat Moſaica, propter quam inimicitiæ erant inter Judæos & gentiles. Hunc parietem ſuſtulit Chriſtus: etſi enim legem impleverit quoad moralia: at quoad cæremonialia, evacuavit, vigore omni obligandi privavit, ut in unam Eccleſiam coirent duo populi hactenus diviſi, & faceret *utraque unum* in eadem fide.

Quomodo in veritate c. 3. vocat ſe Apoſtolus ſanctorum minimum?

Id ſentiebat Apoſtolus reputando ſuam priſtinam converſationem, in Græco eſt, *minor minimo.* Tantum ſeſe deprimebat.

An Eccleſia poteſt quidquam facere ut Angelis innoteſcat?

Eſt ſcientia quædam experimentalis, ſecundum quam non repugnat aliquid per Eccleſiam Angelis innoteſcere.

Sapientia Dei cur vocatur multiformis?

Vel quia cum conſilium Dei fuiſſet ſe reddere venerandum ac colendum hominibus per opera poteſtatis & magnificentiæ in creatione mundi, conſilium iſtud mutavit in redemptione generis humani, volens ſe reddere amabilem omnibus per opera ſtultitiæ, qualia reputantur à multis paſſiones & ignominiæ crucis. Ideo vocat ſapientiam Dei multiformem ac multifariam.

Sapientia Dei in cruce.

Cujus tantæ rei gratia flectebat genua Apoſtolus ad Patrem Jeſu Chriſti?

Ut interior homo Chriſtiani hominis per Spiritum Sanctum corroboraretur, & Chriſtus per fidem charitate formatam in cordibus habitaret: Eſt enim Chriſtus vita cordis humani & quaſi anima cordis humani ut illud moveat ad opera bona, quæ tunc erunt meritoria, ſi ipſo impellente & excitante interius fiant ex ejus amore & reverentiâ, & deſiderio ipſi complacendi. Eſtque iſtud maximum hominis bonum in hac vitâ: unde Apoſtolus orabat humillimè Patrem æternum ad illud hominibus impetrandum. Sed & deſiderabat in hominibus non modicam & qualemcumque notitiam dilectionis Dei ad ſe ipſos, volebat omnes ejus dimenſiones agnoſcere, longitudinem in æternitate, latitudinem in diffuſione, ſublimitatem & profunditatem in abyſſis providentiæ & modis inenarrabilibus adducendi ad ſe peccatorem: itaut charitas Chriſti eſſet ſupereminens ſcientiæ, quia homines quantumcumque intellectuales eam non penetrarent & penitus agnoſcerent.

Zelus Pauli ut ametur Chriſtus.

Quo ordine hortatur ad bonos mores in tribus ultimis capitibus 4. 5. & 6.?

More ſuo: non per continuos diſcurſus ſicut Ariſtoteles & Philoſophi aut noſtrates etiam Theologi Ethicam tractant, ſed per breves gnomas, nervoſaſque ſententias ſine ordine coacervatas. Qui erat mos Hebræis veteribus Ethicam tradendi, ut ex Proverbijs & Eccleſiaſte Salomonis nec non Eccleſiaſtico Jeſo Syracidæ colligere eſt.

Ethica Judæorum

Quæ dona dedit Chriſtus hominibus aſcendens ad cœlum?

Viros pietate, doctrina & poteſtate conſpicuos ad ædificationem corporis Eccleſiæ, *& ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos: quoſdam autem Prophetas: alios verò Evangeliſtas: alios autem Paſtores & Doctores ad conſummationem ſanctorum:* ubi non disjungit Paſtores & Doctores ac ſi eſſent diverſæ perſonæ. Quia iidem qui ſunt Paſtores debent eſſe Doctores: ſi non bullati, at certè litterati.

Dona Dei

An intelligibile eſt iſtud c. 4. Ex quo totum corpus compactum & connexum, *&c.?*

Reſpondeo, Apoſtolum in iſta periodo tria dicere 1. ex Chriſto capite eſſe quod corpus ejus myſticum *compactum & connexum*, per fidem & charitatem ſcilicet, *augmentum corporis facit in ædificationem ſui in charitate*, id eſt, ſeipſum auget & perficit in charitate. 2. dicit modum quo fit iſtud augmentum: ſcilicet *per omnem juncturam ſubminiſtrationis*, dum unuſquiſque ſuum Symbolum confert, ea jungendo ſimul omnia in unum quæ ſubminiſtrantur, dum unus docet, alter orat, alter temporalia miniſtrat, alter jejunat, alter aliud ſubminiſtrat pro bono proximi: junctura enim & cōjunctio horum omnium, facit ut creſcat corpus Eccleſiæ. 3. dicit quod illa ſubminiſtratio non fiat æqualiter in eadem menſura ab omnibus, ſed prout quiſque poteſt, *ſecundum operationem in menſuram uniuſcujuſque membri*, nec enim unumquodque membrum idem præſtat quod aliud: ſic in Eccleſia dum unus ſic, alter autem ſic agit, fit augmentum ipſius.

Quid eſt iſtud, alienati à vitâ Dei per ignorantiam, *&c.?*

Arguit ibi infideles & peccatores quod ſint alienati & averſi a vita Dei, quæ eſt quadruplex. 1. vita gratiæ præſentis. 2. vita gloriæ futuræ. 3. modus vivendi præſcriptus a lege Dei. 4. vita ipſa ſubſtantialis Dei, quam parum curant qui tenebris obſcuratum habent intellectum. Licet præcipuus actus amoris Dei ſit, ut Deus ſit & vivat fœlix: Sicut amicus deſiderat amicum eſſe & vivere.

Alienati à vita Dei quatuor modis.

Cur fornicationi jungitur immunditia, fornicatio autem & omnis immunditia aut avaritia nec nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos, *&c.?*

Niſi, inquit D. Hieronymus in commentario, quidam Cynicus extitiſſet qui doceret omnem titillationem carnis & fluxum ſeminis ex quocumque attritu tactuque venientem, in tempore non vitandum, & nonnulli ſapientes ſæculi in hanc turpem & erubeſcendam hæreſim conſenſiſſent, nunquam S. Apoſtolus ſcribens ad Epheſios ad fornicationem etiam omnem immunditiam copulaſſet, & ad immunditiam junxiſſet avaritiam, non hanc qua pecuniam cupimus congregare, ſed illam de qua ſupra diximus, ne ſupergrediatur & avarus fraudet in negotio fratrem ſuum.

Peccatum pollutionis.

Quid eſt redimentes tempus quoniam dies mali ſunt?

In græco eſt, *ementes opportunitatem*, ſcilicet benè agendi, quoniam dies hujus vitæ *mali ſunt*, pleni tentationibus & periculis malè agendi & damnandi ſeip-

ſum. Significatur ergo quærendam eſſe ſedulo & ar- A ripiendam occaſionem bene & ſtudioſe operandi vel etiam *redimentes*: iterum iterumque etiam cum aliquo diſpendio rerum ſuarum ſi opus ſit.

Qui illi principatus, mundi rectores tenebrarum harum, adverſus quos eſt nobis colluctatio?

Tentationes ex Dæmonibus.

Reſpondetur, præter tentationem humanam, quando caro concupiſcit adverſus ſpiritum, aliam eſſe provenientem immediatè ex malis Angelis ſeu dæmonibus in hoc aëre habitantibus & diverſa miniſteria ex arbitrij libertate ſortitis: ita ut unus habeat provinciam fraudium, alius hæreſeon, alius blaſphemiæ & aliorum vitiorum: contra quos eſt hominibus colluctandum, exemplo Jacob qui tota nocte luctatus adverſus hujuſmodi poteſtates, de quibus lege D. Hieronymum hîc. B

De Epiſtola ad Philippenſes?

Quatuor conſtat capitibus, eſtque Epiſtola valde affectiva erga Chriſtum & Philippenſes, quos ipſius exemplo ſæpius propoſito, ad tolerantiam Paſſionum alioſque virtutum actus excitat cum magno ardore varia illis dans monita ac præcepta per 4. capita.

Quæ ſumma Epiſtolæ ad Coloſſenſes?

Ferè ſimilis eſt præcedenti Epiſtolæ, ſuum ad eos pandit affectum, ac identidem proponens Chriſti perfectiones varia dat monita ad vitam piam in quatuor capitibus.

Quid verò Epiſtola 1. ad Theſſalonicenſes?

Et hæc ferè tota moralis & indoctiva ad benè agendum per capita quinque, in quorum duobus ultimis C aliqua habet ſingularia de reſurrectione mortuorum & eorum ordine, ac occurſu Chriſti & Sanctorum in medio aere, cum aderit dies judicij, qui ſicut fur veniet cum minus expectabitur.

Quid ſecunda Epiſtola ad eoſdem Theſſalonicenſes?

Cap. 1. Iis congratulatur pro patientia in tribulationibus quas patiebantur, comminando vindictam flammæ ignis eorum perſequutoribus.

Cap. 2. Conſolatur eos contra timorem futuri Judicij quaſi proximi, movens, ut non moveantur. Quoniam *niſi venerit diſceſſio primum, & revelatus fuerit homo peccati filius perditionis*, &c.

Cap. 3. Exhortatur ad probos mores, ipſoſque pro ſeipſo ut orent poſtulat: ac pro ipſis ipſe etiam orat. D

Quæ ſummatim complectitur Epiſtola prima ad Timotheum?

Officia Epiſcoporum.

Hæc inſtructiva eſt Epiſcopi qualem conſtituerat D. Paulus Timotheum Epheſi in Aſia, monetque eum de officijs Epiſcopalibus.

1. Officium eſt impedire malam & inutilem vaniloquorum doctrinam. De hoc monet cap. 1. præferens omnibus ſermonem de miſericordia Chriſti erga peccatores, *fidelis ſermo & omni acceptione dignus: quod Chriſtus Jeſus venit in hunc mundum peccatores ſalvos facere.*

2. Officium eſt ſupplicare pro populo ut ira Dei ab eo avertatur. Hoc præſtat cap. 2. *Obſecro igitur primum omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus*, &c. E

3. Officium eſt ordinare Miniſtros Eccleſiæ cum debitâ cautelâ. Et hoc exequitur cap. 3. ubi oſtendit qui ſint ad Epiſcopatum evehendi, *qui domui ſuæ præeſſe neſcit, quomodo Eccleſiæ Dei diligentiam habebit?* Item qui ad Diaconatum aſſumendi, &c.

4. Officium eſt præbere exemplum. Et hoc urget cap. 4. *Exemplum eſto fidelium in verbo, in converſatione, in charitate, in fide, in caſtitate*, &c. *Attende tibi & doctrinæ: inſta in illis, hoc enim faciens & teipſum ſalvum facies, & eos qui te audiunt.*

5. Officium eſt juſtitiam diſtributivam ſervare circa varias perſonas. Et hoc præſtat cap. 5. *Viduas honora quæ verè viduæ ſunt.* Id eſt tuis facultatibus ſuſtenta juniores vitando. *Qui bene præſunt Presbyteri, duplici honore digni habeantur, maximè qui laborant in verbo & doctrina.* Ad Epiſcopos quippe pertinebat initio Eccleſiæ ſingulis Presbyteris aſſignare victum & veſtitum ex bonis Eccleſiæ. Adverſus Presbyterum *accuſationem noli recipere niſi ſub duobus aut tribus teſtibus*, &c.

6. Officium eſt prædicare ea quæ pacem foveant inter omnes, quæ mundi contemptum ſapiunt, quæ ſpem ad Deum erigant. Hoc quoque indicat, cap. ſexto.

Secunda Epiſtola ad eundem Timotheum quid complectitur?

Prædicatoris inſtructio.

Exhortatur cum multo ardore Timotheum ut inſtet B prædicationi Evangelij, ſcribens cum eſſet in vinculis Romæ & brevi ſe martyrio coronandum ſub Nerone præſciret, ut ſic hominem haberet qui pro ſeipſo ſpiraret, & Jeſum Chriſtum annuntiaret, ac negotium fidei promoveret, quod maximè in corde habebat. Totus itaque eſt in hac Epiſtolâ, ut monita illi plura præbeat ad prædicandum Chriſtum. Et hoc præſtat in 4. capitibus.

1. Cap. Monet ut prædicet Evangelium cum audacia. *Noli itaque erubeſcere teſtimonium Domini noſtri neque me vinctum ejus: ſed collabora Evangelio ſecundum virtutem Dei.*

2. Cap. Monet ut cum fortitudine & ſtrenuitate prædicet, propoſito illi premio vitæ æternæ ex memoria Chriſti a morte redivivi, & ex differentia va- C ſorum quorum aliqua ſunt in honorem, alia in contumeliam. *Labora ſicut bonus miles Chriſti Jeſu*, ut nempe ſuum regnum illi afferatur. *Laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere.* Tibi merces reddetur laboris tui ſicut agricolæ, &c.

Quare comparat Apoſtolus prædicatorem Agricolæ?

Prædicator Agricolæ ſimilis.

Quod Prædicator Evangelicus

1. Debeat terram arare, vitia & terrenitatem totam vomere Prædicationis evertendo, Oſeæ 10. *Arabit Judas & confringet ſibi ſulcos.*

2. Semen ſpargere, virtutes inſerendo, Lucæ 8. *Exijt qui ſeminat ſeminare ſemen ſuum.*

3. Semen occultare, non ſua ſed Dei gloriam ex prædicatione quærendo, 1. Theſſ. 2. *Nec quærentes ab hominibus gloriam.*

D 4. Fructum expectare patienter ſuſtinendo. Jac. ult. *Ecce Agricola patienter expectat.*

Ecce digreſſi ſumus à ſcopo Apoſtoli, quid alijs duobus capitibus agit?

3. Cap. Monet ut novas opiniones quas inducunt quidam homines in fide periculoſi, *habentes ſpeciem quidem pietatis, ſed virtutem ejus abnegantes.* Qui fere in omnibus ſæculis emergunt, magis autem in noviſſimis diebus, ut reſiſtant veritati, ſicut Jannes & Mambre reſtiterunt Moyſi. *Tu verò permane in iis quæ didiciſti & credita ſunt tibi, ſciens à quo didiceris*, &c. Ne te abripiat novitas opinionum, unde hæreſes oriuntur.

4. Cap. Monet ut perſeveranter Chriſti Evangelium annuntiet. *Prædica verbum, inſta opportunè, im-* E *portunè, argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina.* Quod addit Apoſtolus quod multis Prædicatoribus contingat, molles eſſe ac delicatos, & quorum corda cito franguntur ac immutantur, ut non amplius pro Chriſti regno pugnare velint contra ejus innumeros adverſarios.

De Epiſtolâ ad Titum quid narrare poteris?

Titus Archiepiſcopus erat Cretenſis, eumque erudit Apoſtolus quomodo circa omnes perſonas ſeſe gerere debeat, ut omnes erudiat & ad ſalutem dirigat. Sicque officio probè defungatur.

Officia Epiſcopi.

Ac primo quidem capite eum erudit ut ſe gerere debeat in aſſumendis majoribus & minoribus Presbyteris, Epiſcopis nempe & Curatis. *Hujus rei gratiâ reliqui te Cretæ, ut ea quæ deſunt corrigas & con-*

ſtituas per civitates Presbyteros ſicut & ego diſpoſui tibi.

Cap. 2. Eum erudit ut omnis generis perſonas inſtruat, accommodando ſe uniuſcujuſque capacitati & conditioni, exemplo Chriſti. *Apparuit enim gratia Dei Salvatoris noſtri omnibus hominibus erudiens nos, ut abnegantes impietatem ſobriè, juſtè & piè vivamus.* Nempe ſobriè quoad nos, juſtè quoad proximum, Deum.

Cap. 3. Eumdem erudit ut ſe gerat erga eos qui ſubditi ſunt alicui Principi, obedientiam illis commendando: & erga hæreticos, qui prius corripiendi ſunt, deinde per excommunicationem à cœtu fidelium reſecandi, niſi velint reſipiſcere. *Hæreticum hominem poſt unam aut alteram correptionem devita*, &c.

Quid Epiſtola ad Philemonem omnium brevior?

Charitatem ſuam prodit circa Oneſimum, qui conditione ſervus à Domino Philemone fugitivus Romam venerat, ubi à D. Paulo in carcere exiſtente baptiſatus fuerat. Hunc autem obligavit Paulus, ut rediret ad Dominum ſuum: & ne malè ab eo haberetur propter fugam, eum Philemoni Chriſtiano & ſibi amico commendat, promittens etiam ſe reſtiturum, ſi quod damnum illi forſan intuliſſet. *Obſecro te pro filio meo quem genui in vinculis Oneſimo, &c.* cap. unico.

Epiſtola ad Hebræos cur ultima eſt?

Epiſtola ad Hebræos. Quia Hebræi poſtpoſiti ſunt gentibus, & non niſi in noviſſimis mundi temporibus ad Chriſtum convertendi ſunt: ideo Epiſtola ad eos noviſſimum locum tenet: etſi gravitate ſententiarum, & ſtili elegantia aliis non cedat, cum ſcripta fuerit Hebræo idiomate, in quo D. Paulus peritior erat.

Quis ſcopus Epiſtolæ ad Hebræos?

Confirmare Hebræos Chriſtianos in fide Chriſti contra conatus infidelium Judæorum. Nota ergo, ut in præfatione ad hanc Epiſtolam indicat Theodoretus, Hebræos ad fidem converſos 1. variis à ſuis affectos fuiſſe perſecutionibus. 2. etiam ludibrio habitos à ſuis quod homini mortuo credere non dubitaſſent. 3. quod Moyſem dereliquiſſent. 4. quod etiam hoſtiis & ſacrificiis templi ſeſe privaſſent. 5. nec deſinebant novitatis accuſare fidem in Chriſtum.

Quinque difficultates Hebræorum.

Ad hæc Apoſtolus c. 1. oſtendit Chriſti divinitatem, c. 2. oſtendit eum majorem eſſe Angelis, tantumque in aliquo minoratum fuiſſe Angelis ut pro omnibus guſtaret mortem & Pontifex fieret. c. 3. oſtendit majorem fuiſſe Moyſe, cui reſiſtere non minus formidandum eſt quam ipſi Moyſi. *Hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda veſtra, ſicut in exacerbatione ſecundum diem tentationis in deſerto*, &c. Quod amplius urget c. 4. *Feſtinemus ergo ingredi in illam requiem: ut ne in idipſum quis incidat incredulitatis exemplum, vivus eſt enim ſermo Dei & efficax*, id eſt Chriſtus. Deinceps à cap. 5. ad 10. Pontificatum Chriſti extollit & ſacrificii ejus virtutem ſupra hoſtias & ſacrificia veteris legis, identidem hortans ad permanendum in ejus fide, abjectis veteris legis cæremoniis & pœnitentiis ad quas impoſſibile aſſerit Chriſtianos factos recurrere ut mundentur. c. 11. oſtendit fidem in Chriſtum non fuiſſe rem novam, *in hac*, inquit, *teſtimonium conſequuti ſunt ſenes*. Oſtenditque omnes ſanctos fidem illam habuiſſe. Ideo c. 12. hortatur ad perſeverantiam. *Ideoque & nos tantam habentes impoſitam nubem teſtium: deponentes omne pondus & circumſtans nos peccatum, per patientiam curramus ad propoſitum nobis certamen, aſpicientes in authorem fidei & conſummatorem Jeſum.* Ac deinceps & c. 13. confortat ad ferendas fortiter perſecutiones, quas patiebantur ob fidem in Chriſtum ad quem ſemper eos revocat. Quaſi unicum & totum hoc foret ipſius negotium Chriſti ſui amore omnium corda accendere.

Qui ſequetur hanc regulam & methodum, legendo hanc Epiſtolam, haud ita difficulter ejus ſenſum percipiet. In fine ait. *Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci. Optimum enim gratia ſtabilire cor non eſcis.* Sic taxat veteris legis cæremonias. *Habemus altare de quo edere non habent poteſtatem qui tabernaculo deſerviunt*, &c. *Jeſus extra portam paſſus eſt: exeamus ergo ad eum extra caſtra* (relictis templi cæremoniis) *improperium ejus portantes*, &c. Extra portam paſſus eſt, ut intelligas pro omnibus mortuum.

Quid præter ea intendit Apoſtolus?

Intendit declarare excellentias Jeſu Chriſti, in decem primis capitibus. Et iis excellentiis manifeſtatis fortiter monet, & ſuadet ipſi ſoli adhærendum eſſe fide viva, quam charitas & bona opera comitentur, ut cum ſolus Chriſtus ſufficiat, noo detineantur amplius amore veteris ac Moſaicæ legis, quæ ad perfectionem novæ legis non attingit, nec ad illam redire cogitent accepto Chriſti Baptiſmo, ſed firmiter contra varias tentationes in illa perſeverent.

Probatiſſimus mihi eris, ſi clare mihi oſtendas hoc eſſe intentum Apoſtoli. Dic ergo quo ordine excellentias iſtas deſideratiſſimas decantat hic Apoſtolus?

1. & 2. Capitibus oſtendit D. Paulus excellentias Chriſti ſupra Angelos, qui in magna veneratione ſemper fuerant apud Hebræos. Quod nimirum Chriſtus ab Angelis ſit adoratus in ſua nativitate, quod ſit filius Dei, quod ſit in dextera Patris, dum Angeli omnes ſunt adminiſtratorii ſpiritus. Quod ei ſubjectus ſit orbis terrarum. Nec obſtat excellentiæ ejus, quod in morte minor Angelis apparuerit, guſtavit quippe mortem pro omnibus: pro modico tempore illam in ſe admiſit ad ſalutem omnium, ad deſtruendum dæmonis imperium, ut potens eſſet omnibus auxiliari, ſed cum tantum guſtarit mortem ac tantiſper ad tres dies illam paſſus ſit, hoc nihil derogat ejus excellentiæ. Unde infert hanc concluſionem cap. 2. *Si enim qui per Angelos dictus eſt ſermo, factus eſt firmus & omnis prævaricatio & inobedientia accepit juſtam mercedis retributionem: quomodo nos effugiemus ſi tantam neglexerimus ſalutem.* Hoc eſt ſi impunè non tulerunt, qui legem veterem violarunt, quæ data erat per Angelos, quid ſi negligamus legem novam datam per Chriſtum multo meliorem Angelis effectum?

Excellentia Chriſti ſupra Angelos, Moyſem & Pontifices

Capite 3. Oſtendit excellentias Chriſti ſupra Moïſem, quem poſt Angelos in majori pretio habebant Judæi, quod Moyſes tanquam famulus Dei in domo ejus fuerit, at Chriſtus tanquam filius. Unde concludit, ſi ii, qui à Moyſe diſceſſerunt perierunt in deſerto, multo magis perituros qui à Chriſti fide diſceſſerint. *Videte fratres, ne forte ſit in aliquo veſtrûm cor malum incredulitatis diſcedendi à Deo vivo*, &c. *participes enim Chriſti effecti ſumus, ſi tamen initium ſubſtantiæ ejus uſque ad finem firmum retineamus.* Ubi intelligit per initium ſubſtantiæ Chriſti ipſam fidem, quæ eſt initium bonorum omnium, quæ ab ipſo ſperamus.

Cap. 4. eamdem adhortationem proſequitur, & incipit alias Chriſti excellentias propalare ſupra excellentiam Aaronis & Pontificum veteris teſtamenti, quos magni faciebant omnino Judæi. *Habentes ergo Pontificem magnum, qui penetravit cælos Jeſum filium Dei, teneamus confeſſionem.* Ubi excellentiam Chriſti ſupra Pontifices veteris teſtamenti in hoc reponit, quod hic tum maxime illuſtris apparebat, cum ſemel in anno ingrediebatur in Sancta Sanctorum ſeu intima templi materialis ad interpellandum pro populo: at Chriſtus ingreſſus eſt poſt paſſionem in ipſummet cœlum ad interpellandum pro nobis.

Cap. 5. Ingreditur explicationem alterius Chriſti excellentiæ ſupra Aaronem & Pontifices veteris teſtamenti, quæ in eo eſt ſita, quod Chriſtus declaratus eſt ſacerdos ſecundum ordinem Melchiſedech: *Et conſummatus factus eſt omnibus obtemperantibus ſibi cauſa ſalutis æternæ, appellatus à Deo Pontifex juxta ordinem Melchiſedech. De quo nobis grandis ſer-*

tus, & ininterpretabilis ad dicendum: quoniam imbecilles facti eſtis ad audiendum.

Cap. 6. digreditur tantiſper à propoſitæ excellentiæ explicatione, ut eos ad eam intelligendam magis diſponat. *Quapropter*, inquit, *intermittentes inchoationis Chriſti ſermonem ad perfectiora feramur.* Eoſque diſponit, primò proponendo ſe nolle, cum illis agere de rebus minutis ac de rudimentis fidei, quaſi eos præpararet ad recipiendam pœnitentiam baptiſmi, quæ nunquam reiterari poteſt. Secundò congratulando eis de laboribus præteritis ac bonis ipſorum operibus.

Cap. 7. Reſumit inchoatum ſermonem de excellentia Chriſti, ex eo quod ſit ſacerdos ſecundum ordinem Melchiſedech. Eſt quippe Melchiſedech Rex Salem excellentior Aarone. Probat, quia Abraham decimas dedit Melchiſedech, & ab eo tanquam minor benedictionem accepit: at Levi ex quo Aaron erat, erat tunc in lumbis Abrahæ: unde cenſetur decimas dediſſe Melchiſedech, & ab eo benedictus: ergo minor eſt Melchiſedech, ergo etiam Chriſto, qui eſt ſacerdos ſecundum ordinem Melchiſedech. Secundò idem probat ex æternitate ſacerdotij Chriſti, qui eſt ſacerdos in æternum, cum Aaron & alij Pontifices morte commutarentur. Eſt enim ſacrificium Miſſæ in Eccleſia perpetuum, quod eſt ſacrificium Chriſti ipſius, qui eſt principalis offerens: ergo Chriſtus major eſt, & Abrahamo, & Aarone, aliiſque Pontificibus.

Cap. 8. Probat alio argumento excellentiam Chriſti ſupra Aaronem. Quia Chriſtus ſedet ad dexteram Patris, & in cœlis Pontificatum exercet, ſive interpellando pro nobis, ac humanitatem in qua paſſus eſt illi repræſentando, ſeu offerendo ſeipſum per miniſtros ſuos ac ſacerdotes in terra ſacrificantes nomine ipſius, eſt enim primarius ipſe ſacerdos offerens ac tranſubſtantiationem peragens: at Aaron tantum in terra Pontificatum ſuum exercebat. Probat iterum eodem capite, quia *Chriſtus melioris teſtamenti mediator eſt, quod in melioribus repromiſſionibus ſancitum eſt:* Eſt quippe officium ſacerdotis aſſecurare homines de promiſſionibus, quæ habet religio, ut in ea fideliter perſiſtant: at teſtamentum vetus ejuſque religio non erat quid perfectiſſimum, cum aliud quandoque futurum Deus promiſerit.

Cap. 9. Probat & magis confirmat excellentiam Chriſti ſacerdotis ſupra Aaronem, & Pontifices legis Moſaicæ: deſcripto enim apparatu tabernaculi eorumque, quæ inſerviebant ſacrificiis: ait Pontificem veteris teſtamenti oblatis hoſtiis externis animalium: ac eorum fuſo prius ſanguine per tabernaculum tranſeundo introiſſe ſemel per ſingulos annos in ſancta ſanctorum, quæ reliquo tempore anni clauſa manebant in figuram, quod nondum ſanctis cœlum propalatum eſſet: *At Chriſtus aſſiſtens Pontifex futurorum bonorum per amplius & perfectius tabernaculum non manu factum.* Sed ex puriſſima Virgine procreatum: per proprium corpus ſcilicet: *Neque per ſanguinem hircorum, aut vitulorum, ſed per proprium ſanguinem introivit ſemel in ſancta* (nempe in cœlum ad quod ingreſſum, ſibi paravit per paſſionem) *æterna redemptione inventa.* Nec enim opus eſt, ut per ſingulos annos idem ſacrificium repetat moriendo pluries, unica ejus mors ad omnium expianda peccata ſufficit: at non ita efficacia erant veteris legis ſacrificia.

Chriſtus ſacerdos à momẽto incarnationis. Interpretatio Galeni Weſtcapelij aliquid anguſtius exprimit juxta Syriacam verſionem; *Chriſtus autem accedens fuit ſacerdotum princeps bonorum quæ fecit: & intravit habitaculum magnum & perfectum quod factum non eſt manibus:* &c. Quæ intelligit de adventu Chriſti in hunc mundum & in corpus ex virgine deſumptum per incarnationem, in qua inauguratus eſt ſacerdos, non ſtudiorum prolixorum merito aut electione hominum, ſed titulo primogeniti omnis creaturæ, à momento enim incarnationis incipit ejus ſacerdotium & factus eſt princeps bonorum quæ fecit, quia non eſt alienti boni largitor & adminiſter, ſed idem auctor eorum bonorum quæ plena manu in ſuos effundit, in quo multum præſtat Aaronico ſacerdoti. Sed & cum hic per tabernaculum prius tranſiret ad ſancta ſanctorum, effuſo prius hircorum ſanguine pro peccatis, quotannis hanc repetens cæremoniam, Chriſtus per proprium corpus & proprium ſanguinem non alienum *intravit ſemel in ſancta æternâ redemptione inventâ*, ubi Syriaca verſio habet, *intravit uno tempore in domum ſanctuarij & invenit redemptionem æternam.* Cœlum nempe intelligens per illam domum ſanctuarij, ſicut intellexit corpus per habitaculum magnum & perfectum. Utitur autem verbo *invenit*, quia reſpectu noſtri fuit præter omnem ſpem & meritum noſtrum, quod taliter redempti fuerimus.

Cap. 10. Idem argumentum proſequitur probans excellentiam Chriſti ex eo, quod per oblationem cruentam ſui corporis, ac ſanguinis effuſionem ſemel factam peccata expiavit, cum ad hoc non ſufficerent ſacrificia veteris legis, quæ non producebant internam gratiam ſanctificantem ex opere operato. Id ex Chriſti oblatione expectandum erat, *umbram enim habens lex futurorum bonorum non ipſam imaginem rerum, per ſingulos annos eiſdem ipſis hoſtijs, quas offerunt indeſinenter, nunquam poteſt accedentes perfectos facere*, &c. unde infert neceſſitatem adventus Chriſti, ut una ſui ipſius oblatione cruenta, quæ nunquam repetitur, ingreſſus eſt in cœlum tanquam in ſancta ſanctorum, ibique ſedet ad dexteram Patris in requie, & gloria, peractis quæ ad remiſſionem peccatorum ſufficiebant, cum oblatio illa ſit infiniti pretij. *Una oblatione conſummavit in ſempiternum ſanctificatos.* His porro excellentiis Chriſti ſupra Angelos, ſupra Moyſem, ſupra ſummos Pontifices legis antiquæ explicatis concludit ſub finem capitis Chriſto adhærendum: nunquam ab eo ejuſque fide diſcedendum metu judicij divini: *voluntarie enim peccantibus nobis poſt acceptam notitiam veritatis: jam non relinquitur hoſtia pro peccato, terribilis autem quædam expectatio judicij, & ignis æmulatio, quæ conſumptura eſt adverſarios.* Ubi loquitur de ijs, qui actu ita peccant voluntariè, ut etiam perſeverent in peccato.

Cap. 11. Inceptam adhortationem ad adhærendum Chriſto per fidem immotam, & conſtantem proſequitur, allatis ſanctorum exemplis, qui per fidem mira opera patraverunt.

Cap. 12. Iterum hortatur ad adhærendum Chriſto, & conſtanter patiendum dura quæque præſentis vitæ, ac vitanda peccata. *Aſpicientes in auctorem fidei, & conſummatorem Ieſum, qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem confuſione contempta*, &c.

Cap. 13. & ultimo ad varias virtutes impellit, ad charitatem, hoſpitalitatem, caſtitatem, obedientiam, unitatem in fide, orationem pro ſeipſo. *Doctrinis varijs & peregrinis nolite abduci*, &c. quæ ex ſola lectione pervia ſunt, & aperta. Eſtque hæc mens reconditæ illius Epiſtolæ ad Hebræos.

Difficilia quædam Epiſt. ad Hebræos.

Quid eſt illa pœnitentia ad quam impoſſibile dicit Apoſtolus. c. 6. renovari *eos qui poſt illuminationem prolapſi ſunt?*

Quidam intelligunt de pœnitentia competentium, quæ fit ante Baptiſmum propter antecedentia verba, *non rurſus jacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis:* non enim reiteratur baptiſmus: Alij intelligunt de pœnitentiâ poſt baptiſmum, & dicunt eam impoſſibilem lapſis in gravia peccata, id eſt, valde difficilem, juxta Ariſtotelis dictum, l. 1. de cœlo, c. 11. impoſſibile dupliciter dicitur, aut quod omnino fieri non poteſt, aut non facile nec cito nec benè. Utraque interpretatio probabilis & ſufficit contra Novatianos, qui hoc loco Apoſtoli abutebantur. Non improbabile tamen Apoſtolum intelligere de pœni- *Pœnitẽtia externa.*

tentiâ Judaicâ, in qua recurrebatur ad ſacrificia Moſaica pro expiatione peccati. Ad hanc pœnitentiam cum inducerentur Hebræi jam Chriſtiani, ut ad Judaiſmum redirent, ejurato Chriſto, diſſuadet Apoſtolus, affirmans impoſſibile per talem remigrationem & pœnitentiam, præteriſam renovationem & expiationem conſequi: *impoſſibile eſt enim ſanguine taurorum aut hircorum peccata remitti*, ut poſtea idem repetens aſſerit.

Hæc explicatio quadrat intentioni & ſcopo Apoſtoli in tota Epiſtola, confirmare in fide Chriſti Hebræos baptiſatos, quos ad priorem Judaiſmum reducere nitebantur Judæi obdurati, propoſita ſpe remiſſionis ex ſacrificiis Moſaicis: idcirco illorum modicam virtutem tota Epiſtola exagerat, præ ſacrificio Chriſti. Quadrat etiam verbis antecedentibus in quibus D. Paulus ſe ad perfectionem ferri dicebat, id eſt, ad ea quæ perficiunt hominem: qualis eſt victima & oblatio Chriſti, non autem ſacrificia Moſaica, unde ad illa reditus, per malam pœnitentiam à fide ad infidelitatem, nihil boni conſerre valebit. Quadrat denique ſequentibus, *rurſum crucifigentes ſibimetipſis filium Dei*: Eſt enim talis Judaiſmus, ut ſi fieri poſſet iterato propter odium, Chriſtum cruci affigeret. Quod exemplis pluribus demonſtrari poſſet, ut per imaginem quam in urbe Berit transfixerunt, vel per pueros, Chriſti ex odio, cruci affixos. Quaſi vellet indicare Apoſtolus Judaiſmum iteratam eſſe Chriſti crucifixionem, tanto odio illum proſequuntur impij. Denique ad hoc videtur tendere reliquæ Epiſtolæ contextus, eſt quoque idem ſenſus ſimilis ſententiæ, c. 10. *voluntarie enim peccantibus nobis non relinquitur hoſtia pro peccato*. Hoc eſt, remigrantibus à Chriſti fide ad Judaiſmum, non eſt hoſtia apud Judæos pro peccato delendo, ne ſpem habeatis in talibus hoſtiis, quarum vim tantopere jactant: adeoque in Chriſti fide permanere fortes.

Judaiſmi malitia.

Cum c. 7. dicat & alij quidem plures facti ſunt ſacerdotes, eo quod morte prohiberentur permanere*: hic autem eo quod maneat ſempiternum habet ſacerdotium, *numquid per hoc damnatur multitudo ſacerdotum in nova lege?

Minimè. Siquidem Apoſtolo ſermo eſt de ſummo ſacerdote, quem Græci vocant Αρχιερέα principem ſacerdotum, qui non niſi unicus erat durante vitâ, & ſub quo multi erant inferiores ſacerdotes: unde quia Chriſtus ſempiternum habet ſacerdotium illudque ſummum, convenit illi habere ſacerdotes inferiores plures, quales ſunt omnes legis novæ ſacerdotes, etiam ipſi ſummi Pontifices, qui reſpectu Chriſti ſunt tantum inferiores: cum ipſi Chriſto non alij competat dignitas ſummi ſacerdotij, ſine ullo ſucceſſore, quia manet in æternum: & ſua oblatione non ceſſat mundum redimere.

Sacerdotij Chriſti prærogativa.

Quomodo ſine ſanguinis effuſione poteſt ſacrificium Euchariſtiæ remittere peccatum contra dictum c. 9. ſine ſanguinis effuſione non fit remiſſio.

Reſp. nec ſacrificium Altaris in Eccleſiâ eſſe ſine ſanguinis effuſione: ſed non cruento modo, ponuntur enim corpus & ſanguis Chriſti ſub diverſis ſpeciebus vi verborum. Sed nec id abſolutè verum eſt, cum dicat Apoſtolus: *Omnia pene in ſanguine mundantur ſecundum legem*. Aliqua enim cum ſola aqua mundabantur. Levit. 16. Item 22. & Numer. 19. ut oſtendit Ribera ibid.

D. Paulus, c. 10. colligit neceſſitatem plurium victimarum, eo quod perfectos non facerent & à peccatis expiarent: alioquin, *inquit*, ceſſarent offerri, ideo quod nullam haberent ultra conſcientiam peccati cultores ſemel mundati: *ergo ſi ſacrificium crucis vel altaris remittit peccata, quid ultra opus eſt idem pluries offerri?*

Ad hoc dicitur ſubinde nova peccata committi poſt dimiſſa vetera, ideo neceſſe iterari ſacrificium: & ſi hodie expiatus ſum, cras labor.

Atqui idem poteſt dici de ſacrificijs Moſaicis, quod & ſi remitterent vetera peccata, quia tamen recrudeſcerent nova, opus fuiſſe nihilominus eaſdem victimas repeti: attamen id negat Apoſtolus.

Reſponderunt, eam objectionem ſibi ipſis feciſſe antiquos Patres, D. Joan. Chryſ. Theophilactum, & alios: ac nihilominus aſſeruiſſe ſacrificium altaris, tam conſtans eſt ejus veritas & fides apud ipſos: nec propter hanc objectionem fidem mutaverunt, ſicut Lutherus, Calvinus, & alij. Ad objectionem autem reſponderunt, eamdem eſſe numero victimam quæ offertur in cruce & in altari, non varias numero: ſicut per ſingulos annos in feſto expiationis ſummus ſacerdos Aaronicus varias offerebat.

Imo, inquit Calvinus, ſunt diverſæ numero oblationes.

Reſp. unicam eſſe victimam corporis Chriſti, nec non unicam oblationem ex parte primarij offerentis Chriſti, licet illa fiat per diverſa media vel per Judæos crucifigentes, vel per ſacerdotes miniſteriales. Eſt enim Chriſtus in cœlo vultui Dei pro nobis apparens qui offert corpus ſuum in altari, illudque ibidem ſiſtit velut mortuo modo ſub ſpeciebus velut ad nihilum redactum ac privatum vitâ ſenſitivâ in actu ſecundo, ſine ullâ ſenſatione, quaſi mortuum eſſet: atque ad hoc efficiendum utitur ipſe Princeps ſacerdos miniſterio ſacerdotum, qui illi accommodant manus & vocem in pronuntiatione verborum, ſecundum quod ita id inſtituit. Quare & Chriſtus dicitur *Sacerdos in æternum*, non propter ſolum effectum ſacrificij cruenti, ſed quia uſque ad finem exercet actionem ſacrificalem, talem qualem habuit ab initio ſuæ conceptionis, ubi incipit ſacrificium tam cruentum quam incruentum: quod completum eſt in cruce, & completur adhuc in altaribus quotidie, remanente ſemper unâ numero oblatione illâ interiori & nunquam interruptâ, quam fecit ingrediens in hunc mundum: cui oblationi interiori potius quam exteriori attribuenda eſt virtus ſacrificij, cum actus externus ab interiori bonitatem ſuam hauriat. Hoc pluribus explicat Pignatelus *in Monte Propitiatorio*, l. 2. qu. 12. ex verbis D. Pauli in eodem c. 10. *ideo ingrediens in hunc mundum dicit*, &c. & iſtis ſequentibus: *una oblatione conſummavit in æternum ſanctificatos*, illos ſcilicet qui quotidie baptiſantur: verè enim una oblatione ſanctificantur, nimirum quando per ſacramenta vis ejus ipſis applicatur. Legendus Cornelius à Lapide, & noſtrum ſuppl. Theol. Affect.

Oblatio unica interior.

Epiſtolæ Catholicæ cur ita vocantur?

Epiſtolæ VII Catholicæ.

Quia continent doctrinam, quæ univerſis Chriſtianis poteſt eſſe utilis, nec res duntaxat privatas, & ſingulares continent, ſicut Epiſtolæ quædam familiares.

Cur Canonicæ ab aliis dicuntur?

Quia præbent Canonem, normam ſeu regulam probè vitam inſtituendi, propter monita ac præcepta conformia Evangelicis, ac ſancti Pauli Apoſtoli, quæ continentur in ipſis.

Quot ſunt illæ Epiſtolæ?

Septem, una Jacobi minoris Epiſcopi Jeroſolymitani primi, duæ D. Petri, tres D. Joannis, & una Judæ.

Cur D. Jacobi minoris Epiſtola prior eſt ordine cæteris; cum D. Petrus, & D. Joannes priores ſint in Apoſtolatu?

Quod prima ſcripta fuerit, nam omnes parem habent authoritatem, cum dictatæ ſint à Spiritu Sancto.

Quid tractat illa prima Epiſtola Jacobi, & qua occaſione ſcripta eſt?

Cum poſt mortem D. Stephani ſæviret perſecutio adverſus omnes Chriſtianos in Judæa, itaut cogerentur huc illucque per oras finitimas vagari, ne in ferenda Chriſti cruce, ac tolerandis fortiter adverſis animo deficerent, occaſionemque hanc exercendæ virtutis detrectarent, jam ſenex hanc ſcripſit Epiſtolam, qua eos conſolatur, ad patienter ferendam tribulatio-

A

nem hortatur, rerum mundanarum contemptum, cœleſtium proſecutionem, divinorum eloquiorum amorem, denique plura præcepta morum per quinque capita congerit. *Omne gaudium exiſtimate fratres, cum in tentationes varias incideritis*, &c.

Quid prima Epiſtola D. Petri?

Simili occaſione qua ſuam Epiſtolam ſcripſerat D. Jacobus ad corroborandos animos Judæorum, per varias Provincias & regna Aſiæ minoris diſperſos, ac vagantes propter ſævitiam perſecutionum, per Magiſtratus Gentiles, ſcribit hanc Epiſtolam D. Petrus animans eos, ut ſpe cœleſtis hæreditatis, ac revelationis Jeſu Chriſti: ac ejus intuitu animi virtutem in adverſis conſervent, multaque addit ad mores probos hortamenta, viros ac mulieres, ſenes ac juniores inſtruens, ut omni ſtatui utilis ſit hæc Epiſtola, ijs etiam

B

quibus animarum cura concredita eſt. *Paſcite*, inquit, cap. 5. *qui in vobis eſt gregem Chriſti: providentes non coactè, ſed ſpontaneè, neque turpis lucri gratia, ſed promptè: neque ut dominantes in cleris, ſed forma facti gregis ex animo* Omnium quippe ſollicitudo incumbat D. Petro, ut paſtori totius Eccleſiæ.

Quid textus ille cap. 3. in quo & ijs, qui in carcere erant ſpiritus veniens prædicavit?

Textus obſcuritate ſua illoſtris denotat Chriſti animam ad limbos deſcendentem pijs, qui cum fabricaretur arca increduli fuerant Noë, ſperantes in Dei bonitate, quod non foret diluvium, propter quam confidentiam Deo non ita diſplicuerant, prædicaſſe ſpecialiter, id eſt, annuntiaſſe redemptorem ſe eſſe.

C

Quæ partitio illius 1. *Epiſtola D. Petri?*

In tres partes. Exordium cap. 1. narrationem cap. 2. 3. 4. & concluſionem cap. 5.

Exordium, narratio, concluſio.

In exordio captat benevolentiam primò ſalutando, *Petrus Apoſtolus Ieſu Chriſti dilectis advenis*, &c. Secundò gratias agendo de bonis ipſorum, *Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti*. Tertiò in malis quæ patiuntur conſolando. *In quo exultabitis, modicum nunc ſi oportet contriſtari in varijs tentationibus*, &c. ad finem capitis.

Quid ſunt illa de quibus dicitur, Spiritu Sancto miſſo de cœlo in quæ deſiderant Angeli proſpicere?

Illa ſunt promiſſa Patribus veteris teſtamenti de redemptione hominum per Chriſtum, quæ beati ſpiritus inexplebili contemplantur deſiderio, & quotidie adimpleri peroptant ad gloriam Chriſti & ſalutem hominum.

D

In narratione, quæ incipit à verſu 13. primi capitis & progreditur ad verſum 10. quinti capitis, hortatur ad fidem in Chriſtum, quæ ſit viva & per dilectionem operetur ac in pluribus pietatis operibus ſeſe prodat, hortaturque nunc omnes generatim nunc certi ſtatus perſonas alloquitur. Sic autem orditur, *quapropter ſuccincti lumbos mentis veſtræ, ſobrij, perfectè ſperate in eam quæ ad vos defertur gratiam*, &c. modum loquendi obſervans in quo quædam ſtrenuitas oſtenditur, & ad quidpiam fortiter agendum apparatus & diſpoſitio. Paſſim autem ſtimulos addit ad virtutum opera ex exemplo Chriſti & redemptione ipſius pretioſâ.

E

Quomodo hortatur c. 3. *verſu* 15. his verbis parati ſemper ad ſatisfactionem omni poſcenti vos rationem de ea quæ in vobis eſt ſpe, *cum non omnes ſcientes ſint?*

Reſpondetur ſecundum gloſſam, quod duobus modis fit hæc ſatisfactio. 1. verbis, & hoc pertinet ad ſapientes. 2. facto & opere, & hoc pertinet ad omnes, qui poſſunt per patientiam oſtendere quam rationabiliter credunt & ſperant in Deum, pro quo nec adverſa pati, nec mortem ſubire formidant.

Quare ibidem loquens de Arca Noë, ait, in qua pauci, id eſt, octo animæ ſalvæ factæ ſunt per aquam?

Paucitas ſalvandorum.

Ut ſignificetur paucitas ſalvandorum, quæ præfigurata fuit primo tempore legis naturæ, in qua tam pauci ad præſidium arcæ confugientes ſervati ſunt à diluvio.

A

Secundo tempore legis Moſaïcæ nu. 14. cum ex ſexcentis millibus ex Ægypto egreſſis non niſi duo Joſuë & Caleb in terram promiſſionis ingreſſi ſunt. Tertio tempore Prophetiæ, cum filij Iſrael in captivitatem ducti ſunt, paucis in terra remanentibus, Ezech. 12. *Relinquam ex eis viros paucos à gladio & fame & peſtilentia.* Expreſſè vero annuntiata per Chriſtum Matt. 22. *multi ſunt vocati, pauci vero electi.* Colluvies ergo hominum innumerabilis ſubmerſa per diluvium innumerabilem turbam damnandorum portendebat, etſi Eccleſiæ Baptiſmus in ſe perdurantes ſalvet.

Quare dicit c. 4. Chriſto igitur in carne paſſo & vos eadem cogitatione armamini?

B

Quia Chriſti memoria in cruce paſſi inſtar omnium armorum eſt ad vincendos inſultus adverſariorum animæ. Thren. 3. *dabis eis ſcutum cordis laborem tuum.* Quid enim tam durum quod non æquo animo toleretur?

Quare ibidem dicit de Chriſto, reddent rationem ei qui paratus eſt judicare vivos & mortuos?

Chriſtus ex parte ſua paratus eſt ad judicandum.

Ad differentiam judicum hujus ſæculi, qui prius debent informari & diſcutere momenta partium, cum Chriſtus ob perfectiſſimam ſcientiam ſemper paratus ſit ferre ſententiam de nobis, ut propterea nobis incumbat ſemper eſſe paratos. Matt. 25. *& vos eſtote parati.* Quod addit D. Petrus, *propter hoc enim & mortuis Evangeliſatum eſt.* Nempe mortuis ſpiritualiter, ut ſcilicet vivant vita gratiæ, antequam æquiſſima lance judicis librentur eorum opera.

C

Quid continet illa hortatio ad Paſtores: paſcite qui in vobis eſt gregem Dei providentes non coactè ſed ſpontaneè ſecundum Deum &c.

Officium Paſtorum.

Docet modum paſcendi animas triplicem, 1. ſpontaneè & volenti animo, non coactè ut ſonant verba. 2. promptè addens, *neque turpis lucri gratiâ*, ſed promptè, ut legitur, opponens promptitudinem avaritiæ, quia Paſtores lucro inhiantes tardè quæ ſunt officij adimplent, ubi merces non ſperatur. 3. humiliter non ſuperbè, *non dominantes in cleris, ſed forma facti gregis ex animo.* Scilicet forma ad cujus adſpectum informentur ſubditi, & concipiant fœtus bonorum operum, ſicut oves Jacob ad adſpectus virgarum Geneſ. 30. additque, *ex animo*, non ſicut hypocritæ, quia omnia faciunt ut videantur ab hominibus. Sicut

D

& dixit, *ſecundum Deum*, licet in Græco non habeatur, ut Dei honorem habeant pro fundamento, ut rectè rem agant.

Ad quid provocat juniores dicens, ſimiliter juniores ſubditi eſtote ſenioribus?

Juniorum officium.

Officium in quatuor rebus maxime ſitum illos edocet. 1. in ſubjectione & obedientia reſpectu ſuperiorum: *ſubditi eſtote*, & 2. in ſervandâ & inſinuandâ humilitate ad invicem, ita ut ditiores non contemnant pauperes: *omnes invicem humilitatem inſinuate, quia Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.* 3. in tranquilla reſignatione ad Dei providentiam, anxiam futurorum ſollicitudinem apud illum deponendo, hæc enim vera Philoſophia niti Deo Pſalm. 54. *Iacta ſuper Dominum curam tuam & ipſe te enutriet.* Ex

E

Hebræo clarius, *rejice in Dominum onus tuum, & ipſe te ſuſtentabit.* 4. ſobriè ſe habendo in victu & potu contra adverſarios ſalutis: *ſobrij eſtote & vigilate: quia adverſarius veſter Diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens quem devoret.* In eo quod dicit Adverſarius notatur ejus perverſitas, ut noceat, ait D. Thomas, unde Zachariæ 3. *Sathan ſtabat à dextris eius ut adverſaretur ei.* In hoc quod dicitur *leo* notatur ejus fortitudo, ne quis reſiſtat, Job. 41. *non eſt poteſtas ſuper terram quæ comparetur ei.* In hoc quod dicitur *rugiens*, notatur ejus crudelitas ne cui parcat, Jerem. 6. *Crudelis & non miſerebitur* In hoc quod dicitur *circumiens*, notatur ejus ſollicitudo, ne quis effugiat, Job. 1. *Circuivi terram & perambulavi eam.*

Sathanæ qualitates.

Denique Apoſtolus apponit concluſionem Epiſtolæ Deum laudando, & indicans per Sylvanum hanc ſe mittere Epiſtolam ex urbe Romana dicens verſo 13. qui eſt ultimus. *Salutat vos Eccleſia, quæ eſt in Babylone collecta & Marcus filius meus.* &c. Vocans Romam Babylonem propter confuſionem Idololatriæ omnis generis, in cujus medio ſancta Eccleſia adhuc rudis & parva jam fulgebat, ſicut quondam in Babylone Gens Iſraelitica captivitatis tempore. Non ergo ſane ſugillat hanc interpretationem Baptiſta Folengius. Alij, inquit, hic Romam allegoricos ob morum religionumque portenta intelligi arbitrantur, ſed meo judicio, duriuſculè, perinde quaſi tantus Apoſtolus atque imperterritus Chriſti præco vereretur Romam appellare nomine, incuſareque impietatis & reprehendere, in qua ob Chriſti religionem libertatem que prædicandi occiſus fuit. Hæc ille minus aptè; nec enim ex metu diſſimulabat nomen urbis, nec mundi Dominam times Romam, ait D. Leo ſerm. in Nat. Apoſt. Petri & Pauli, qui in Caïphæ domo expaveras ſacerdotis ancillam. Ita ergo vocavit hanc urbem D. Petrus ex fletu & compaſſione ob miſerrimum ipſius ſtatum ex confuſione Idolorum.

Roma Babylon.

Quid continetur in ſecundâ Epiſtolâ D. Petri?

Epiſtola ſecunda D. Petri conſtat tribus capitibus. In primo hortatur ad conſervandam fidem Catholicam, *gratia vobis & pax adimpleatur in cognitione Dei & Ieſu Chriſti Domini noſtri.* Omnia enim bona ſpiritualia à cognitione Chriſti proveniunt, cum hæc ſit vita æterna ut animæ Deum cognoſcant & quem miſit Jeſum Chriſtum: eo enim cognito ſtatim animus inflammatur, rapiturque in deſiderium rerum cœleſtium contempto mundo. Nec verò nudam ac mortuam fidem exoptat, ſed vivam & cui bona virtutum opera ſuperſtruantur: unde illa gradatio. *Vos itaque cura omni adhibita ſubminiſtrate fides veſtra virtutem, virtuti ſcientiam, ſcientiæ temperantiam, temperantiæ patientiam, patientiæ pietatem, pietati verò fraternam charitatem, fraternæ verò charitati dilectionem.* Ubi ponit octo gradus virtutum quibus aſcenditur in cœlum, præeunte fide, quæ ſit efficax & operoſa, cujus fructum poſtea deſcribit, & alia motiva ad permanendum in fide.

Gradatio

In ſecundo capite revocat à ſeductione hæreticæ pravitatis. *Fuerunt verò & Pſeudoprophetæ in populo, ſicut & in vobis erunt magiſtri mendaces, qui introducent ſectas perditionis, & eum qui emit eos Dominum negant.* Similes latronibus qui non diligunt eum per quem à patibulo liberati ſunt. Negant eum cui in Baptiſmo nomen dederant, nec qualis eſt in veritate eum agnoſcunt, ſed per errores ſuos aliquid ipſi detrahunt, ſicut Arrius æqualitatem cum Patre, Manichæus qui illi humanitatem tollebat, Apollinaris qui animam rationalem, & alij aliud. Revocat autem ab eorum ſeductione ex conſideratione perditionis ipſorum, multo magis futuræ quam fuerit Angelorum prævaricantium. *Si enim Deus Angelis peccantibus non pepercit: ſed rudentibus inferni detractos in Tartarum tradidit cruciandos.* Item ex conſideratione diluvij quo abſorpti ſunt tempore Noe, qui ipſius prædicationi non crediderunt. Item ex punitione Sodomorum, &c.

In tertio capite, in confirmationem monitorum in utroque capite priori de conſervanda fide & cavenda hæreſi repræſentat ultimum Chriſti adventum ad judicium generale, cujus meditatio quoſvis, ſi ſint ipſius memores, poteſt in officio continere. *Hanc ecce vobis, chariſſimi, ſecundam ſcribo Epiſtolam, in quibus veſtram excito in commonitione ſinceram mentem: ut memores ſitis eorum quæ prædixi verborum à Sanctis Prophetis.* Juxta quod in priori Epiſtola dixerat, firmiorem habemus Propheticum ſermonem. Probat autem judicium Dei futurum per ignem ex priori & præterito judicio per aquam. *Latet enim eos hoc volentes quod cœli erant prius & terra de aqua & per aquam conſiſtens verbo Dei*, &c.

Iudicij memoria.

Prius autem judicium fuit per aquam quæ eſt refrigerans, & purificans contra luxuriam in qua ſunt ardor & fœtor. Alterum judicium fiet per ignem, quia tunc vigebit avaritia ex defectu charitatis, Matth. 24. *Abundabit iniquitas & refrigeſcet charitas multorum.* Et ſi vero ſint qui judicium non credant futurum, quod omnia videantur in eodem ſtatu permanere & diutius proteletur iſtud judicium: *Attamen, inquit, unum hoc vos non fugiat, chariſſimi, quod unus dies apud Dominum æque eſt ut mille anni & mille anni ut dies unus. Non tardat Dominus promiſſiones ſuas, quemadmodum nonnulli tarditatem exiſtimant, ſed longanimus eſt erga nos dum non vult ullos perire, ſed omnes ad pœnitentiam accedere.* Quaſi diceret, eſto, cæterorum pro humani fragilitate ingenij obliti ſitis, unum tamen iſtud memoriam veſtram non prætereat quod omnia quæ videntur remota, Deo ſint præſentia, occulta ſint nota, nullaque ſit apud ipſum temporum intercapedo.

al. ſuam.

Ac ubi valde terribilem diem judicij exhibuit; concludit. *Cum igitur hæc omnia diſſolvenda ſint: quales oportet vos eſſe in ſanctis converſationibus & pietatibus.... Quapropter chariſſimi hæc expectantes date operam, ut immaculati & incontaminati ab illo reperiamini in pace, Domini noſtri longanimitatem ſalutem arbitremini. Quemadmodum & dilectus frater noſter Paulus juxta datam ſibi ſapientiam ſcripſit vobis, etiam in omnibus ferè Epiſtolis loquens de his, inter quæ ſunt nonnulla difficilia intellectu*, &c. Ubi indicat D. Petrus ſermonem haberi de Adventu Chriſti ad judicium in omnibus D. Pauli Epiſtolis. Adeo verum eſt novum teſtamentum Chriſtum judicem ſpectare.

Difficilia in D. Paulo.

Cæterum quod ait c. 3. incutiens terrorem noviſſimorum temporum ac judicij: *Non tardat Dominus promiſſionem ſuam, ſicut quidam exiſtimant: ſed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, ſed omnes ad pœnitentiam reverti. Adveniet autem dies Domini ut fur*, &c. Verba hæc *nolens aliquos perire*, ut ſonant intelligenda ſunt: ait ibi Cajetanus, poſſunt enim intelligi de voluntate antecedente, hoc eſt, de velleitate, &c.

Quod argumentum trium Epiſtolarum Ioannis?

Ut Theologus tendit ad inſinuandas tres virtutes Theologicas. Nam prima, quæ conſtat quinque capitibus, commendat fidem, ſpem, fiduciam, & charitatem in Deum, & proximum: totaque in his tribus conſiſtit vario ordine repetitis, cum plurimis affectibus divini amoris, ut digna ſit Epiſtola ſpiritu diſcipuli præ ceteris a Chriſto ſpecialiter dilecti. *Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis noſtris, quod perſpeximus, & manus noſtræ contrectaverunt de verbo vitæ, & vita manifeſtata eſt: & vidimus, & teſtamur, & annuntiamus vobis.* Quibus verbis ad fidem incitat, ſicut alijs ad ſpem & fiduciam, alijs ad charitatem, ut diligenter & attentè legenti patebit.

Tres virtutes Theologicæ in epiſt. D. Ioannis.

Secunda Epiſtola ad mulierem Babyloniam nomine Electam, magis eam incitat ad amorem Dei. Unico capite.

Tertia Epiſtola ad Caïum, magis incitat ad amorem proximi ei congratulando de hoſpitalitate. Unico capite.

Quid autem Epiſtola Iudæ?

Cum videret Judas Thadæus Chriſti Apoſtolus vix ſparſum eſſe verbi divini ſemen, cum ſtatim zizania pullularēt in medio tritici per inimicos homines Pſeudo-prophetas hæreticos, qui nullo unquam tempore deſunt in Eccleſia ad probationem fidelium, ad Judæos Chriſti fide initiatos ſcribit hanc Epiſtolam, qua eos confirmat, ut in fide conſtantes permaneant, nec per hæreticos, quos hic ſuis coloribus depingit, aliquibus figuris veteris teſtamenti, naturalibuſque exemplis, improbos eorum mores deſcribens, à vera religione

Epiſtola D. Iudæ.

religione abduci ſe patiantur. *Chariſſimi omnem ſolicitudinem faciens ſcribendi vobis, de communi veſtra ſalute, neceſſe habui ſcribere vobis, deprecans ſupercertari ſemel traditæ ſanctis fidei*, &c. Ubi vult eos certamina certaminibus jungere, prælia prælijs contra hæreticos, quod aſſiduè ijs reluctandum ſit, quod exprimit verbum *ſupercertari*.

Quomodo ſi Epiſtola hæc ſit canonica, Liber Enoch, qui eſt Apocryphus, in ea citatur?

Diſtinguimus quatuor genera Librorum Apocryphorum. Quidam ſunt quorum veritas, & author ignoratur, ut Liber de infantia Salvatoris. Quidam quorum veritas, & non author ignoratur, ut itinerarium *Liber Enoch.* Clementis. Quidam quorum author, ſed non veritas ignoratur, ut Heſter, Sapientia. Quidam quorum nec author, nec veritas ignoratur, ut liber Enoch. Ex duobus autem ultimis teſtimonia poſſunt peti ad confirmationem veritatis. Gorram in 2. ad Timoth. cap. 3. Porro Liber Enoch notus erat Apoſtolis, nec incredibile eſt librum illum in arca ſervatum fuiſſe: vel ſi hoc non admittatur, potuit Noë pronepos Enoch Scripturam illam aboleſactam violentia cataclyſmi in ſpiritu rurſus reformare: quemadmodum & Hieroſolymis Babylonica expugnatione deletis, omne inſtrumentum Judaicæ literaturæ per Eſdram conſtat eſſe reſtitutum: ſed à Judæis tandem rejecta eſt, quod de Chriſto teſtaretur, ſicut de his Pſeudo-prophetis. *Nec utique mirum hoc*, ait Tertullian. l. de habitu muliebri c. 3. *ſi Scripturas aliquot non receperunt de eo loquentes, quem & ipſum coram loquentem non eſſent recepturi.*

Quid eſt quod ibi dicitur, quoniam Ieſus ſecundo eos, qui non crediderunt perdidit?

Id de Chriſto intelligitur non in quantum homo, ſed in quantum Deus eſt, qui Iſraëlitas ex Ægypto liberatos perdidit & occidit, propter incredulitatem: ſicut perditurus eſt Chriſtianos per baptiſmum ex originali & alijs peccatis redemptos, ſi hæreticis adhæreant.

Quæ eſt hiſtoria illa de Michaële Archangelo de Moyſi corpore contendente cum diabolo, an non iſtud fabulam redolet: cum in ſcriptura alibi non reperiatur?

Hiſtoriam hanc narrat Apoſtolus Judas, ex ſcriptis Hebræorum apud quos multa extabant, quæ hodie perierunt. Nec propter hoc minor fides ei adhibenda, quod in ſcripturis alijs non inveniatur, quia non eſt neceſſe ſcripturam à ſcriptura probari, ſed ab Eccleſia. Nam & Joannes Evangeliſta cap. 5. refert hiſtoriam piſcinæ probaticæ, cujus aqua ſemel in anno movebatur ab Angelo, primuſque ex infirmis, qui in eam deſcendebat ſanabatur, cum purum ſit ſilentium in veteri teſtamento, & apud Joſephum de tam inſigni miraculo. D. quoque Paulus 2. Timot. 3. refert de duobus Magis Jannes & Mambre, quæ nulla ſcriptura commemorat. Et Act. 20. de præclara illa Chriſti ſententia: *Beatius eſt magis dare quam accipere*, de qua nihil invenitur in Evangelijs. Erat autem iſta altercatio de Moyſi corpore, quod vellet diabolus illud notum eſſe Judæis, qui ad Idololatriam promptiſſimi facile divinum aliquem cultum, ac indebitum illi exhibuiſſent, quod ut Michael Archangelus impediret, cum modeſtia verborum contendebat, ac prævaluit, cum hæretici verbis impudentiſſimis pugnent contra veritatem, itaut blaſphement ac convitientur magis quæ ignorant, ut vim ſacramentorum, & myſteria fidei.

An conveniant hæreticis hodiernis, quæ de veteribus, & primis his aſſeruntur?

Omnino 1. *Væ illis*, inquit, *qui in via Cain abierunt.* Cain invidus. Sic illi propter invidiam meliorum, nomen ſibi doctorum aſſumunt. Cain pejora *Hæretici* Deo offerebat, & illi Deo pejorem cultum. Cain crudelis, & illi animas & ſæpe corpora interficiunt. Sed & Caïn primus in dubium revocavit, quæ erant fidei ut Caldæus Paraphraſtes Gen. 4. teſtis eſt, contendens contra Abel, non eſſe judicem, nec mercedem bonis operibus, nec peccatis ſupplicium, nec ullam providentiam. Quibus cum Abel repugnaret, ab eo occiſus eſt.

2. *Et errore Balaam mercede effuſi ſunt.* Effunditur enim ille, qui non ſe continet in officio ac virtute, ſed aliquo falſo bono, ſicut eſca illectus in illud ſe præcipitat: ſicut moderni hæretici in libertatem vitæ, excuſſo legum & præceptorum jugo.

3. *Et in contradictione Core perierunt.* Sic enim illi ſummo Pontifici, ac principibus Eccleſiæ, obmurmurant & contradicunt.

4. *Hi ſunt in epulis ſuis maculæ convivantes.* Quia dum conviviunt cum alijs, errores ſuos evomunt, quibus alij maculantur.

5. *Sine timore.* Non cogitant quantum ſcelus ſit ſimplicium animas à patrum religione avertere, & gehennæ reas reddere.

6. *Semetipſos paſcentes.* Quia ob ſuipſorum æſtimationem paſcuntur ſemetipſis, ac proprijs ſuis opinionibus.

7. *Nubes ſine aqua.* Se enim à terra quaſi elevant dum ſe magiſtros aliorum arbitrantur, qui poſſint in illos ſalutaris doctrinæ aquam effluere: ſed revera ſunt nubes ſine aqua, inſtabiles pro voluntate ſathanæ, modo hac, modo illac impulſi, nullamaquam veræ doctrinæ, ſed ſolos errores reddunt.

8. *Arbores autumnales infructuoſæ, bis mortuæ, eradicatæ.* Qui cum ſint in hac vita velut in Autumno, ac tempore fructuum, nihil utile afferunt: ſed bis ſunt mortui, & ſibi & alijs, quibus mortis animæ cauſa ſunt, quod à reliquo Eccleſiæ corpore præſciſſi omnem vitam interiorem gratiæ perdiderunt.

9. *Fluctus feri maris deſpumantes ſuas confuſiones.* Odio inteſtino in Eccleſiam agitati, nec ulla conſcientiæ pace fruentes: Quorum verba & opera pudenda, ignominioſa, probroſa.

10. *Sydera errantia.* Quia aliquid lucis præ ſe ferre videntur: nec enim aliter deciperent niſi mendacijs vera aliqua intermiſcerent, quaſi veneniis mella. Sed & inconſtantes in erroribus.

11. *Quibus procella tenebrarum ſervata eſt in æternum.* Hic finis hæreticorum, per tenebras punientur, qui tenebras errorum invexerunt.

Cur liber dictus Apocalypſis?

Apocalypſis nomen Græcum eſt, detectionem, ſeu revelationem ſignificans, quod liber ille revelationem excellentiſſimam contineat de rebus futuris. De cujus libri præſtantia ſcripſit D. Hieronymus Epiſt. ad Pammachium. Apocalypſis Joannis tot habet ſacramenta quot verba, parum dixi pro merito voluminis, laus *Apocalypſis.* omnis inferior eſt, in verbis ſingulis multiplices latent intelligentiæ. Hinc Cardinalis Cajetanus finem imponens commentarijs ſuis, in novum Teſtamentum, poſt explicatam Epiſtolam B. Judæ Apoſtoli, addit, Apocalypſim enim fateor me neſcire exponere juxta ſenſum literalem, exponat cui Deus conceſſerit.

Quis ſcopus D. Ioannis in Apocalypſi?

Repræſentare nobis Chriſtum tanquam judicem vivorum & mortuorum, qui poſt monita ſalutis omnibus data, accepta à Patre Deo poteſtate judiciaria in acceptione libri ſeptem ſigillis ſignati, tandem elapſo tempore hujus mundi judicabit pios & improbos, ſecundum merita operum, his ſupplicia, his vitæ æternæ præmia decernens.

Quæ partitio libri Apocalypſis?

In tres ſectiones perſpicuitatis cauſa dividi poterit.

Prima in qua Chriſtus apparet D. Joanni veſtitus *1. ſectio Apocalypſis.* podere in habitu ſacerdotali, illi injungens, ut ſcribat monita & exhortationes ſalutares ad Epiſcopos ſeptem Eccleſiarum. Quibus denotatur Chriſti providentia ſuper univerſas orbis Eccleſias, eſt enim monens, arguens, adhortans unumquemque prout expedit magis ad ejus animæ ſalutem; per Angelos Eccleſiarum,

paſtores ac ſacerdotes, & prædicatores intelligens. Atque hæc ſectio continetur à primo capite, poſt præfationem, & ſalutationem præviam, ad finem capitis tertij.

Quæ ſecunda ſectio, & ubi incipit ac deſinit?

2. Sectio Apocalypſis.

Incipit ab initio quarti capitis, & excurrit uſque ad finem noni capitis. In qua Chriſtus accipit à patre æterno poteſtatem judiciariam, per acceptionem libri ſignati ſeptem ſigillis, cujus ſignacula ſolus poteſt diſſolvere, atque Joanni revelat ſigillatim, quæ in eo continentur. Procedit autem hæc ſectio tali ordine, ut in quarto capite appareat illi pater æternus ſupra ſedē, & thronum miræ gloriæ & ſplendoris, quem circumſtant ſeptem majores Angeli, ac ſancti illuſtriores, deſignati per quatuor animalia plena oculis ipſum jugiter laudantia, ac viginti quatuor ſeniores ante eam procidentes, quibus deſignantur illuſtriores ſancti, qui merita majora in vitæ diuturnitate ſibi compararunt.

In quinto capite Chriſtus ſub figura agni apparens, quod in Cruce pro hominibus immolatus ſit, accipit de dextera ſedentis ſuper Thronum librum ſignatum ſigillis ſeptem, quo denotatur poteſtas ejus judiciaria quam in traditione Libri illi concedit pater, velut per quamdam ſolemnem inaugurationem. Capitibus ſequentibus ſexto, ſeptimo, octavo, nono, revelantur Joanni omnia quæ continentur in illo Libro apertis ſigillatim ſigillis ſingulis.

Quæ ſunt illa quæ continentur in illo libro?

Illa quæ antecedunt magis remotè vel proximè judicium, & illa quæ conſequuntur nempe ſupplicia malorum & felicitas piorum qui Chriſto adhæſerunt: quæ omnia ſub variis ſchematibus & viſionibus repræſentantur D. Joanni uſque ad caput 19. incluſivè, cum illa qui habentur a capite 20. ad finem, videantur magis ſummaria recapitulatio & magis clara repetitio antea dictorum cum quadam obſcuritate, ob eorum multitudinem.

Nunquid nova eſt hæc interpretatio & aliis incognita?

Convenit in multis cum aliorum interpretationibus & ad eundem ſcopum tendit, licet diverſâ tantiſper viâ, qua tamen explicatio Apocalypſis, quæ valde obſcura eſt, elucidatur.

Explica ergo ſeptem illa ſigilla eorumve apertionem.

Cap. 6. Continet apertionem primorum ſex ſigillorum.

Primo ſigillo aperto, *Ecce equus albus & qui ſedebat ſuper illum habebat arcum, & data eſt ei corona, & exiit vincens ut vinceret.* Quo denotantur Imperatores qui in variis certaminibus victores fuerunt ac ſæpe de adverſariis triumpharunt, parta ſibi ingenti nominis fama ac multis populis ſubjugatis. In quibus multa judicio divino per Chriſtum diſcutienda & præmianda vel punienda invenientur. Ac hujuſmodi bellicoſi Principes, denotantur per equum album in ſignum gloriæ & ſplendoris.

Regnorum onera.

Secundo Sigillo aperto exivit alius equus rufus & qui ſedebat ſuper illum, *datum eſt ei ut ſumeret pacem de terra & ut invicem ſe interficiant.* Quo denotatur alius quiſpiam Imperator crudelis & ſanguinis ſitiens, ſub quo omnia bellis & præliis turbantur. Magna judicij Divini materia.

Tertio Sigillo aperto, *Ecce equus niger, & qui ſedebat ſuper illum habebat ſtateram in manu ſua, &c.* Quo denotatur quiſpiam Princeps juris & æqui tenax, qualis vix unus inter multos reperitur, cum ex Regibus Iſraël nullus, ex Regibus vero Juda tres tantum Deo placuiſſe reperiantur.

Quarto Sigillo aperto, *Ecce equus pallidus, & qui ſedebat ſuper eum nomen illi mors & infernus ſequebatur.* Quo denotatur alius Imperator qui ſub prætextu religionis perſecutionem contra fideles excitat. Quales fuerunt plures Imperatores hæretici, ac Mahumetani Principes, tribunali Chriſti quandoque ſiſtendi, coram quo potentiſſimi quondam Reges nudo latere palpitabunt.

Cur Imperia & Imperatores per equos deſignantur?

Imperatores per equos deſignati.

Quia equus animal eſt ſuperbum ac imperioſum. Imperia quoque a Deo gubernantur laxatis vel retentis habenis quoad varios ſucceſſus. Equus celer eſt ad curſum in quo nonnunquam ruit in præcipitia ſeſſoremque deturbat, ſicut accidit in Imperiis quorum gloria brevis eſt & inconſtans. Denique equus petulans & laſcivum eſt animal: ſic enim Imperia ob divitiarum magnitudinem laſciviam, inſolentiam ac omne genus vitiorum ſæpe invehunt. Adde equum bellicoſum eſſe animal, ſicut ſunt Imperatores ſæpius, quaſi ad fundendum humanum ſanguinem nati eſſent, ut in paucis pax vigeat.

Quinto Sigillo aperto cum in bellis & perſecutionibus plures interfecti fuiſſent, videt Joannes animas interfectorum ex zelo juſtitiæ, vindictam à Deo poſtulantes contra eorum interfectores, quas ſolatur Deus attributa illis ſtola alba beatitudinis animæ, & expectatione majoris numeri eorum qui parem cum illis ſortem habere debent.

Animæ ſub altari.

Quod vero Joannes vidit illas animas, quæ ſunt animæ Martyrum ſub altare, ne inferas propterea nondum in cœlo exiſtere ac viſione divinâ frui, ſicut quidam cenſuerunt, differentes earum beatitudinem ad finem judicij ultimi, nam altare illud erat in cœlo. Deinde denotat ipſum Chriſtum ſub cujus protectione requieſcunt fœlices iſtæ animæ: non autem quod ſolam ipſius humanitatem videant, ut videtur docere D. Bernardus, ſerm. 4. in feſto omnium Sanctorum. Sed & animæ ſumuntur pro ipſis ſanctis, more uſitato ſcripturæ quæ per animas homines ipſos intelligit. Dicuntur autem clamare ſubtus altare ubi eorum corpora poni ſolebant, quod tacitè vindictam clament de tyrannis ipſorum iniquis interfectoribus, ad modum ſanguinis Abel, qui dicitur de terra clamaſſe ad Dominum, Geneſis 4.

Sexto Sigillo aperto apparent illi homines conterriti ex conſideratione futuri judicij in quo omnia commovebuntur. Quo denotatur ſtatus plurium pœnitentium qui elongantur a via ſæculi & ſolitudines amant, metu judiciorum divinorum.

Cap. 7. Continet continuationem ejuſdem ſexti Sigilli, quo aperto, videt inſuper Joannes quo fructu pro animabus laborant boni Angeli, ut plura ſignatorum millia ex tribubus Iſraël ab impiis ſecernant, nec non gentes innumeras quæ ad Cœlos evehuntur ex omnibus populis & nationibus, parta glorioſè victoria de omnibus adverſariis.

Angeli.

Cap. 8. & 9. Aperto Sigillo ſeptimo ſub variis metaphoris denotantur varij caſus eorum maximè qui ex aliquo perfectionis ſtatu ad hæreſes prolabuntur, quibus innumeras animas in terra ac mari interficiunt, pluresque qui cœleſtem vitam ducebant antea miſerè pereunt errorum caligine obſcurati. Unde clamatur *Væ, væ, væ, habitantibus in terra.*

Ac primo cum aperuiſſet Agnus Sigillum ſeptimum, fit ſilentium in Cœlo quaſi media hora, quo denotatur admiratio cœlitum ſuper iis quæ aperto hoc Sigillo apparere incipiebant. Interim orationes Deo per Angelum offeruntur, quo factum ut ignem mitteret in terram, id eſt amorem Dei inter homines effunderet, & facta ſunt tonitrua & voces & fulgura & terræ motus magnus. Per quæ omnia ſignificantur Doctores igne charitatis accenſi, qui multorum animos ad Deum amandum & avertendum ſe à terrenis per mutationem vitæ excitaverunt. Sic enim ſe habet liber iſte, ut quædam bona malis permiſta contineat.

Tum ſeptem Angeli tuba incipiant canere, ut quaſi ad pugnam homines excitent, cum viderint quæ hic præfigurantur, caſus ſcilicet plurimorum in hæreſim aliaque peccata, ne ſi inertes dormiant in aliorum ruina ac perditione involvantur.

IV. Famoſiores Hæreſiarchæ.

Cenſent autem multi quatuor Hæreſiarchas denotari per tubas quatuor primorum Angelorum, qui in quatuor primis Conciliis Generalibus damnati ſunt. Arius, Macedonius, Pelagius, Eutyches.

Hæreſiarchæ.

Primus Angelus tuba cecinit & facta eſt grando & ignis miſta in ſanguine. Hic eſt caſus Arrij, prædicatio ejus non pluvia quæ terram aleret, ſed grando fuit quæ ſegetem Eccleſiæ devaſtaret. Hanc ignis furorque zeli comitatur, & omnia miſta ſunt ſanguine cum plures variis modis cruentæ morti addixerunt: Unde tertia pars Eccleſiæ devaſtata eſt, *Tertia pars arborum*, eorum ſcilicet qui ut arbores videbantur fortiores, nam *omne fœnum viride combuſtum eſt.* Infirmi quique a vera fide abducti ſunt.

Secundus Angelus tuba cecinit, & tanquam mons magnus igne ardens miſſus eſt in mare. Hic eſt caſus Macedonij Archiepiſcopi Conſtantinopolitani, qui zeli impij ardore exæſtuans in Spiritum ſanctum inſaniit, ac plures monachos ſuo errore infecit, unde dicitur mons ille miſſus in mare, in ſtatum, ſcilicet pœnitentium ac lugentium pro peccatis: ac bona pars eorum interijt, naviumque tertia pars, id eſt, monaſteriorum in quibus ſpirituale reputabatur, Spiritum Sanctum Deum non agnoſcere.

Tertius Angelus tuba cecinit, & cecidit de cœlo ſtella magna ardens tanquam facula, & cecidit in tertiam partem fluminum, &c. Hic eſt caſus Pelagij, qui Neſtorium peperit. De cœlo religioſi ſtatus velut ſtella cecidit, quæ dicta eſt abſinthium, quod divinæ gratiæ dulcedinem auferre conaretur, negans ſtatum ſupernaturalem hominis, gratiæque ac baptiſmi neceſſitatem tollens, unde dicitur cecidiſſe in tertiam partem fluminum, & aquas amaritudine infeciſſe, ut de aquis multis morerentur, cum infantes non baptizarentur.

Quartus Angelus tuba cecinit, & percuſſa eſt tertia pars Solis, & tertia pars Lunæ, & tertia pars ſtellarum, ita ut obſcuraretur tertia pars eorum. Hic eſt caſus Eutichetis Abbatis, qui naturam humanam in divinam converſam docebat, ut Chriſtus ſic non eſſet verus homo, unde tertia pars Solis dicitur percuſſa, quia tollebat à Chriſto veram carnem. Et tertia pars Lunæ, id eſt Eccleſiæ, quæ huic errori adhæſit, & tertia pars ſtellarum, id eſt Religioſorum, quos hic error corrupit. *Et dies non luceret pars tertia, & noctis ſimiliter*, quia fuligine hujus hæreſis, & qui magis illuminati videbantur, & qui majoribus ignorantiæ tenebris obſiti, errore illo obtenebrati ſunt.

Caſus viri ſpiritualis in luxuriam.

Cap. 9. *Quintus Angelus tuba cecinit, & vidi ſtellam de cœlo cecidiſſe in terram, & data eſt ei clavis putei abyſſi, & aperuit puteum abyſſi.* Hic eſt caſus Lutheri ſecundum multos, nec abſurda eſt interpretatio, quamvis quorumlibet hæreticorum caſus in præcedenti capite ſatis adumbrati ſint. Magis placet hic denotari caſum cujuſlibet viri ſpiritualis perſonæ ex alto quodam ſtatu perfectionis vitæ in baratrum luxuriæ prolabentis. Tunc enim dici poteſt, quod ſtella de cœlo cadat, ſeu Epiſcopus, ſeu Sacerdos, ſeu Religioſus, aut Religioſa ſit. Aperit puteum abyſſi, cùm opère peccatum conſummatur. *Obſcuratus eſt Sol & aer de fumo putei: & de fumo putei exierũt locuſtæ in terram, & data eſt illis poteſtas, ſicut habent poteſtatem ſcorpiones terræ.* Fumus ille mala fama eſt, quæ de hoc peccato ubique ſpargitur: locuſtæ autem illæ ſcorpionum vim habentes, ſunt remorſus conſcientiæ, quæ poſtea exoriuntur ac imaginationes fœdæ peccati illius, quibus ſicut ſcorpionibus pungitur infœlix peccator, ac ij maxime, qui accelerata confeſſione ac emendatione perfecta corpora ſua non mortificant, nec in corporibus ſuis mortificationem Jeſu Chriſti, quæ eſt ſignum illius, ac eorum qui ipſius ſunt, nòn circumferunt. Unde fit etiam, ut quandoque in deſperationem adducantur. Et ſimilitudines locuſtarum, ſimiles equis paratis in prælium, &c. *Et habebant capillos, ſicut capillos mulierum*, &c. Hæ ſyndereſes impœnitentium ac imaginationes fœdæ, quaſi prælium aſſiduè committunt contra hominem, nihilque non molle ac effœminatum animo repræſentant, tumultumque perpetuum in animo excitant ac ſovent: *Et habebant ſuper ſe regem Angelum abyſſi.* Præſidet nimirum hujuſmodi locuſtis Aſmodæus dæmon impudicitiæ omnis inventor, qui in omni lingua, Hebraica, Græca, Latina nomen habet, tam latè diffunditur regnum hujus dæmonis, cui major pars terræ addicta eſt.

Et ſextus Angelus tuba cecinit, &c. Hic alius eventus eſt, de quo etiam judicium ferri debet in fine ſæculi. Bella ſcilicet geruntur pleraque inter homines, cum numeroſis exercitibus, ac cum tanta ferocitate, ut in dæmones aut leones verſi videantur homines, qua vi & ferocia, qua arte & calliditate ſerpentina in ſe invicem ſævientes, ut ſæpe poſt aliquot annorum curricula in quibus bella iſta geruntur, tertia pars hominum defeciſſe videatur varijs modis abſorpta. Solvuntur vero quatuor Angeli mali, qui hujuſmodi bellis præſideant. Quia tam inhumana ſunt, & ab omni humana ratione aliena, quæ in iſtis accidunt ſeu inter Chriſtianos, ſeu inter Gentiles ac Idololatriæ deditos adhuc populos, ut non unum dæmonem, ſed plures agitare tales milites non dubitandum ſit. Porro cum hæc omnia Joanni oſtenſa fuiſſent in apertione ſeptimi ſigilli, in quibus exerceri debet judicium Chriſti, ultimo adhuc illi manifeſtatur poſt hæc ac ſimilia acta hominum, finem mundo huic imponendum eſſe.

Milites.

Quid tertia ſectio continet, & ubi incipit?

Incipit à capite decimo uſque ad finem libri, ubi poſt innumera mala ab hominibus perpetrata Deus de omnibus judicium feret, ſicque hæc ſectio de ultimis temporibus agit.

Ac cap. 10. Angelus de cœlo deſcendens annuntiat hominibus inſtare ultima tempora: quo denotatur inſignis aliquis prædicator vitæ cœleſtis, qui in terra & in mari, in continente & in inſulis magno apparatu ac authoritate finem mundi inſtare annuntiabit, nec ultra Deum velle ferre impios hominès. Cumque Joannes librum quem manu tenebat ab eo accepiſſet ac devoraſſet: *Et erat in ore meo*, inquit, *tanquam mel dulce: & cùm devoraſſem eum amaricatus eſt venter meus.* Quo denotatur judicium ſpecie tenus aliquid dulcedinis continere, quod ſancti in eo vindictam malorum debeant adſpicere: ſed talis futura eſt eorum pœna, ut merito de ea contriſtari debeant omnes.

Cap. 11. Inſtante judicio jubetur Joannes metiri templum Dei, id eſt perpendere qualia ſunt merita eorum, qui in Eccleſia, & in fide permanebunt. Deſcribiturque adventus Enoch & Eliæ, eorum prædicatio, mors & glorificatio.

Cap. 12. Deſcribit in genere ultima prælia, quæ adverſus Eccleſiam dæmon ſuſcitaturus eſt. Mulier enim amicta Sole eſt Eccleſia veritatibus fidei ſplendens, & Lunam ſub pedibus habens in ſignum firmitatis, ut adverſus quam portæ inferi non prævalebunt: coronata eſt quoque duodecim ſtellis, quæ denotant vel duodecim Apoſtolos, vel duodecim articulos fidei. *In utero habens, clamat parturiens, & cruciatur ut pariat.* Chriſtum ſcilicet, nam quemadmodum Synagoga Chriſtum in ſtatu paſſibili enixa eſt, & quodammodo peperit ſuis precibus: ſic Eccleſia innumeris malis affecta per impios & infideles magnis gemitibus deſiderabit Chriſtum in ſtatu glorioſo, & ut æquum judicem & vindicem tot malorum, ſicque quodam novo modo ipſum paritura eſt, rugiente licet & fremente dracone .i. dæmone ipſam Eccleſiam crudelius ob id perſecuturo per Antichriſtum & ſuos ſatellites. Aut certè ipſum paritura eſt partu ſpirituali in fide & charitate credentium: at hoc nititur draco impedire, dæmon

Mulier amicta ſole

ſcilicet, Chriſtum extinguere volens in animis fidelium: inde fiet prælium in cœlo Eccleſiæ militantis, in hoc prælio victus reintegrat pluries certamen, perſequiturque mulierem in fine mundi, quæ in ſolitudines & deſerta ſeſe recipit: nec tamen ibi omnino tuti erunt fideles, nam *Miſit ſerpens ex ore ſuo poſt mulierem aquam tanquam flumen, ut eam faceret trahi à flumine.* Excitando perſequutiones contra Eccleſiam latitantem in deſertis, quam tamen Deus protegit. Porro cum hæc deprehendiſſet Joannes ait ſe ſtetiſſe in littore maris, *& ſteti in littore maris.* Ut novam viſionem haberet, qua magis in ſpeciali hæc eadem illi deſignantur c. 13. & ſequentibus. A

Cap. 13. Deſcribit ipſum Antichriſtum in ſpeciali magis, ſub figura beſtiæ horribilis, quæ de mari aſcendit, id eſt, ex multitudine impiorum, habebatque capita ſeptem & cornua decem, id eſt, decem regna, ſicut etiam Daniel. 7. repræſentatur. Habere autem dicitur & decem & ſeptem regna, quia initio ex decem regibus, qui in Romano Imperio exiſtent, tres ab ipſo occidendi, & evellendi ſunt in prælio, reliquis ſe illius Imperio ſubmittentibus, ac in Chriſti Eccleſiam cum ipſo conjurantibus, blaſphemiaſque in eum jactantibus. Poſtea videt D. Joannes alterum velut prophetam ſub ſpecie beſtiæ de terra aſcendentis, qui falſa etiam miracula aget, ut adducat homines ad adorandam imaginem Antichriſti. Ut ſic vi ac fraude inducat homines ad infidelitatem. Hic promovebit conatus impios Antichriſti, illius malitiæ cooperando. B

Cap. 14. Repræſentatur maxima exultatio eorum, qui Antichriſtum vicerunt. *Et cantabant quaſi canticum novum.* C

Cap. 15. Continuatur hæc exultatio. Et ſub finem capitis incipiunt repræſentari pœnæ eorum, qui Antichriſto adhæſerunt ſub ſchemate ſeptem Angelorum, qui habent phialas plenas ira Dei.

Cap. 16. Deſcribuntur pœnæ illæ quibus afficiuntur impij per effuſionem ſeptem phialarum. Ibique incipit deſcribi deſtructio Babylonis, Romanæ ſcilicet civitatis quæ tunc temporis Idololatriæ dedita erit, mutato regimine.

Cap. 17. Apertè deſcribitur deſtructio Babylonis.

Cap. 18. Exultatio Angelorum ſuper ruina Babylonis, lamentationeſque amatorum ac admiratorum illius.

Cap. 19. Laudes redduntur Deo à ſanctis propter illam deſtructionem, ſimulque Chriſtus ſe accingit ad ultimum judicium, & ad ſtragem impiorum, ad quam invitantur omnes ſancti quaſi ad cœnam magnam: ac Antichriſtus & pſeudo-propheta vivi mittuntur in ſtagnum, id eſt, in infernum ac eorum ſectatores gladio feriuntur. D

Recapitulatio Apocal. Cap. 20. Recapitulatio eſt eorum quæ hactenus dicta ſunt juxta antiquos & modernos Interpretes, ad finem uſque decurſa oratione, ad initium ſcriptor hujus hiſtoriæ redit & recapitulando, ut in tropicis locutionibus fieri ſolet, quæ prætermiſerat, percurrit, ait Angelomus. *Et vidi alium Angelum deſcendentem de cœlo, habentem clavem abyſſi & catenam magnam in manu ſua.* Quem autem alium in Angelo deſcendentem de cœlo accipimus niſi illum de quo per prophetam dicitur, vocabitur nomen ejus magni conſilij Angelus, videlicet Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui ſemetipſum exinanivit? Quid vero clavis deſignat abyſſi, niſi vim divinæ diſcretionis quæ perſecutores Eccleſiæ, & cum opportunum fuerit de latebris vitiorum ad ſævitiam exire permittit: & rurſum ne quantum volunt noceant, includit? Quid quod abyſſi vocabulo, niſi eorundem perſecutorum corda figurantur quæ & per lapſum fluida & per duplicitatis ſunt caliginem tenebroſa? Quid etiam per catenam dicimus figurari, niſi inevitabilem atque omnia conſtringentem divinæ majeſtatis potentiam? Manus ſiquidem illius Angeli eſt divinitas per quam virtutes & E miracula operatur & omnia moderatur.

Et apprehendit draconem ſerpentem antiquum qui eſt diabolus. Propter malitiam enim draco eſt, propter verſutiam ſerpés, propter iniqua atque exercitata conſilio antiquus, *& ligavit eum per annos mille & miſit eum in abyſſum.* Dei enim filius in carne infirmus, in divinitate fortis mortalium viſitans regionem fortior alligavit fortem, compeſcuit virtutem dæmonis ne ſeduceret gentes, ex quibus conflata eſt Eccleſia, per annos mille, quibus deſignatur totum tempus ab Incarnatione ad adventum Antichriſti: non quod poſt illud elapſum tempus debeat eas ſeducere, tales enim ſic ad certamen præparabit quod tanto ejus impetu vinci non poterunt, cum eorum virtus omnibus ſignis & verberibus Antichriſti futura ſit potior. *Et clauſit & ſignavit ſuper illum ut non ſeducat amplius gentes,* per Idololatriam maximè per quam antea ſeduxerat. Quid eſt autem dicere clauſit, niſi aditum illi interdixit, ne alibi grſſus malitiæ extendere præſumat, niſi quo occulta ſed juſta Dei judicia abire permittant. Signavit etiam, id eſt, ſigillavit ſuper eum, quaſi enim ſub quodam ſigillo clauſus tenetur in abyſſo, quia ignorat qui ſunt ex prædeſtinatis & reprobis, ne aut ab eorum tentatione recedat, aut reprobi cum quadam excuſatione pereant dicentes, ſe fruſtra laboraturos, ſi jam nota eſſet dæmoni ipſorum reprobatio. *Diabolus neſcit qui ſunt electi aut præſciti.*

Et vidi ſedes & ſederunt ſuper eas, & judicium datum eſt illis. Quæ verba aptius intelliguntur de judicio ultimo poſt Antichriſtum futuro, cujus nequitiæ qui non adhæſerunt dicuntur regnaturi cum Chriſto mille annis, id eſt, per æternitatem; variat enim hic Joannes in mille annis non uno modo eos intelligendo, quod non eſt inſolens in ſcripturis, ut obſervat Blaſius Viegas ſect. 2. in hoc caput. *Cæteri mortuorum non vixerunt donec conſummentur mille anni.* Hæc eſt reſurrectio *prima*: quæ intelliguntur de mortuis in peccato, qui vivent tantum vita corporis in reſurrectione generali, occiſo prius Antichriſto cum ſuo exercitu per ignem de cœlo deſcendentem, atque ipſo cum ſuo Pſeudopropheta ac inſigni præcurſore miſſo in ſtagnum ignis inferni, ubi in perpetuum cruciatur. Verba enim ut ſonant, accipienda ſunt in hoc loco. His porro peractis expreſſius repræſentat D. Joannes ultimum judicium & quam terribile futurum ſit, rethoricâ plane mirabili, quæ paucis verbis ſic majeſtatem judicis Chriſti exponit, ut ſuperet omnem artem oratoriam.

Et vidi thronum magnum & candidum & ſedentem ſuper eum, à cujus conſpectu fugit cœlum & terra, quam ergo terribilis & auguſtus ille judex, cujus præſentiam ac intuitum nec cœlum nec terra ſuſtinere valent, ſed quaſi ipſo apparente velut in nihilum rediguntur. *Et vidi mortuos magnos & puſillos ſtantes in conſpectu throni: & libri aperti ſunt, & alius liber apertus eſt qui eſt vitæ: & judicati ſunt mortui ex his quæ ſcripta erant in libris ſecundum opera ipſorum.* Libri illi conſcientiæ ſunt ſingulorum ac libros illos aperiri, eſt cunctos legere ac noſſe quid quiſque egerit ſive pravum ſive bonum: intellectus enim ſingulorum a Deo tunc elevati cuncta comprehendent. Vel librorum illorum apertio denotat notitiam omnium actionum humanarum quam Deus habet, propter quam metaphoricè dicitur habere librum in quo benè & malè geſta ab hominibus, præmiaque ac ſupplicia ijs debita continentur. Hæc porro Dei notitia quæ infallibilis eſt, omnibus explorata erit & unicuique ſecundum opera retribuetur. Quod vero ſit mentio de libris in plurali & de libro vitæ in ſingulari, per hoc inſinuatur diſcrimen malorum & bonorum operum. Libri enim plures ſunt pro malis operibus, tam numeroſa illa fuerunt ut pluribus voluminibus conſcribi debuerint, unicus vero eſt liber vitæ tam rara & pauca fuerunt opera omni ex parte perfecta, *& qui non eſt inventus in libro vitæ ſcriptus, miſſus eſt in ſtagnum ignis.* Hic eſt liber prædeſtina- *Liber & libri.*

ſionis, qui unicus eſt, cum multi ſint reprobationis. Qui legit intelligat & ſtupens dicat cum Davide Pſal. 138. *Domine probaſti me & cognoviſti me*, &c.

Cap. 21. Deſcribit locum cœleſtis gloriæ, civitatem ſcilicet cœleſtem, ejus opes, ſplendorem, & gloriam: quæ nihil vetat ſecundum litteram majori ex parte intelligi.

Cap. 22. Deſcribit beatitudinem eſſentialem, ſeu viſionem beatificam ſub duplici typo, fluvij ſcilicet aquæ vivæ, quia ſanctorum ſitim ac deſideria omnia ſatiat, ac ligni vitæ, quia immortalitatē confert. Quod etiam ſingulis menſibus novos fructus affert, quia ſemper ita nova, ſapida, ac jucunda beatis videtur viſio Dei, ac ſi primo die illam experirentur, ſine ullo faſtidio. Tum adhortatur ad tanti boni deſiderium: ac confirmata fortiori aſſertione ſuæ prophetiæ veritate, ad illam beatitudinem ipſemet Joannes ſuſpirans exclamat: *Veni Domine Ieſu. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, cum omnibus vobis. Amen.* Atque in his votis ac deſideriis poſt Jeſum Chriſtum, qui eſt finis ſcripturæ, finem accipit Scriptura ſacra.

Cur iſte finis Apocalypſis, & Librorum omnium novi Teſtamenti?

Scilicet utraque lex antiqua & nova curſus eſt, & via ad Chriſtum, & propter Chriſtum ſunt ſicut curſus, & via ſunt propter terminum: & Chriſtus eſt finis utriuſque legis. Sed cum hoc diſcrimine, quod eſt finis veteris legis quatenus eſt redemptor, in primo adventu, & eſt finis novæ legis quatenus eſt glorificator & beatificator in ſecundo adventu: ideo finis Librorum ſacrorum novæ legis expreſſius nobis repræſentat Chriſtum in ſecundo adventu, in quo homines beatificabit, ac gloriæ ſuæ largitione conſummabit in æternum, atque in hoc finiuntur, ſicut adepto fine ceſſat motus.

Scopus novi Teſtamenti.

Quomodo libri novi Teſtamenti annuntiant ſecundum Chriſti adventum in gloria?

Quia Chriſtum venturum in gloria prædicant aut promittunt partim verbis expreſsè id ſignificantibus: partim variis figuris ac parabolis idem ſignificantibus.

Oſtende id in Matthæo primo Evangeliſtarum.

Cap. 1. Angelus apparens in ſomniis Joſeph indicit illi, ut Chriſto nomen imponat Jeſus: *& vocabis nomen ejus Ieſum: ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum.* Id autem complebitur perfectè in ſecundo adventu, in quo à peccatorum reliquiis, pœnis nempe corporis liberabit electos ſuos per ſalutem omni ex parte conſummatam, ab omni impotentiâ, nequitiâ & miſeriâ.

Cap. 2. Regum adoratio cum muneribus deſignat honorem, gloriam & cultum Chriſto in cœlis exhibendum ab omnibus beatis. Præmittit myſterium circumciſionis D. Lucas, cujus anagogiam ſic interpretatur Alanus de inſulis in libro ſententiarum. Per hoc quod Chriſtus circumciſus eſt in carne octava die, figuratum eſt quod octava die reſurrectionis circumcidendum eſſet à carnis paſſibilitate, & corpus ſuum, id eſt, fidelis populus octava ætate à corporis & animæ pœnalitate.

Cap. 3. D. Joannes Baptiſta apertè prædicat Chriſti adventum ad judicium, *cujus ventilabrum*, inquit, *in manu ſua: & permundabit aream ſuam: & congregabit triticum ſuum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili.* Eſt autem ventilabrum inſtrumentum quo grana in altum projecta à pulvere & paleis purgantur, deſignatque poteſtatem Chriſti judiciariam.

Cap. 4. Exinde cœpit Jeſus prædicare & dicere: *Pænitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum.*

Cap. 5. Chriſtus ſermonem habet de beatitudine hominis ad finiendam illam controverſiam toties agitatam inter Philoſophos de fine ultimo & beatitudine hominis. *Et aperiens os ſuum docebat eos dicens, beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum* &c.

Cap. 6. Docet orationem Dominicam in qua inſtruimur adſpirare ad illum Chriſti glorioſum adventum per illa verba. *Sanctificetur nomen tuum, adveniat regnum tuum* &c.

Cap. 7. *Intrate per anguſtam portam: quia lata porta eſt & ſpatioſa via quæ ducit ad perditionem & multi ſunt qui intrant per eam, quam anguſta porta & arcta via eſt quæ ducit ad vitam: & pauci ſunt qui inveniunt eam.* Item. *Non omnis qui dicit mihi, Domine Domine, intrabit in regnum cœlorum, ſed qui facit voluntatem Patris mei qui in cœlis eſt, ipſe intrabit in regnum cœlorum* &c.

Matthæus per ſingula capita ſpectat ſecundum Chriſti adventum.

Cap. 8. & 9. Multos infirmos curat in ſignum & figuram, quod in ſecundo ſuo adventu omnem languorem & defectum tollet à corpore & anima.

Cap. 10. Convocat duodecim Apoſtolos qui ejus regnum & adventum ad judicandum orbem annuntiaturi erant, ac inter alia illis loquens ait. *Amen dico vobis, non conſummabitis civitates Iſrael donec veniat filius hominis.* Item. *Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cœlis eſt: qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo qui in cœlis eſt.*

Cap. 11. *Joannes autem cum audiſſet in vinculis opera Chriſti, mittens duos de diſcipulis ſuis ait illi, tu es qui venturus es an alium expectamus?* Item verſu 24. *Veruntamen dico vobis, quia terræ Sodomorum remiſſius erit in die judicij.*

Cap. 12. *Dico autem vobis, quoniam omne verbum otioſum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicij.*

Cap. 13. Proponit varias parabolas, inter alias illam quæ eſt ſagenæ miſſæ in mare & ex omni piſcium genere congregantis. *Quam cum impleta eſſet educentes & ſecus miſerunt: ſic erit in conſummatione ſæculi* &c. Item parabolam zizaniorum &c.

Cap. 14. Chriſtus multiplicat panes & piſces, *& manducaverunt omnes & ſaturati ſunt.* Figura eſt convivij cœleſtis &c.

Cap. 15. Iterum multiplicat panes.

Cap. 16. Hanc profert ſententiam verſu 26. *Quid enim prodeſt homini ſi univerſum mundum lucretur, animæ vero ſuæ detrimentum patiatur? aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua? filius enim hominis venturus eſt in gloria Patris ſui cum Angelis ſuis: & tunc reddet unicuique ſecundum opera ejus.*

Cap. 17. Chriſtus transfiguratus præbet ſpeciem illius gloriæ & pulchritudinis quam in gloria ſua habiturus, *& reſplenduit facies ejus ſicut ſol* &c.

Cap. 18. Profert parabolam regis qui voluit rationem ponere cum ſervis ſuis, in ſignum futuri judicij.

Cap. 19. Dixit Petrus ad Chriſtum, ecce nos reliquimus omnia & ſecuti ſumus te, quid ergo erit nobis? Jeſus autem dixit illis, *Amen dico vobis quod vos qui ſecuti eſtis me, in regeneratione cum ſederit filius hominis in ſede majeſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, judicantes duodecim tribus Iſrael.*

Cap. 20. Affertur parabola hominis patrisfamilias qui conducit operarios in vineam ſuam, & in fine jubet, per procuratorem per quem Chriſtus deſignatur, reddi unicuique mercedem. *Voca operarios & redde illis mercedem.*

Cap. 20. Affert parabolam hominis patrisfamilias, qui plantavit vineam, quam parabolam concludit hac terribili ſententia. *Et qui ceciderit ſuper lapidem iſtum confringetur, ſuper quem vero ceciderit confringet eum.* Quod erit evidens in judicio.

Cap. 22. Multa habet quæ ad idem judicium pertinent, ut eſt parabola hominis regis, qui fecit nuptias filio ſuo, quam concludit hac ſententia, *multi enim ſunt vocati, pauci vero electi.* Item cum probat ad

Phariſæos loquens ſe eſſe Deum ex illo loco Davidis, quomodo ergo David in Spiritu vocat eum Dominum dicens, *Dixit Dominus Domino meo ſede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum?*

Cap. 23. Minatur Scribas & Phariſæos. *Et vos implete menſuram patrum veſtrorum. Serpentes genimina viperarum, quomodo fugietis à judicio gehennæ?* & concludit his verbis; *non enim videbitis me amodo donec dicatis: Benedictus qui venit in nomine Domini.*

Cap. 24. Manifeſtè deſcribit Chriſtum venientem ad judicium. verſ. 30. *& videbunt filium hominis venientem in nubibus cœli cum virtute multa & majeſtate, & mittet Angelos ſuos cum tubâ* &c.

Cap. 25. In parabola decem virginum, & talentorum idem argumentum tractat, ſubjungitque. *Cum autem venerit filius hominis in majeſtate ſua & omnes Angeli cum eo, tunc ſedebit ſuper ſedem majeſtatis ſuæ: & congregabuntur ante eum omnes gentes,* &c.

Cap. 26. Interrogatus Chriſtus à Principe Sacerdotum ſi eſſet Chriſtus filius Dei, dicit illi Jeſus, tu dixiſti, *veruntamen amodo videbitis filium hominis ſedentem à dextris virtutis Dei & venientem in nubibus cœli.* Quæ verba dixit Chriſtus cum veroſimiliter illi improperaret pauperiem & ſtatum infirmitatis ſuæ minimè competentem Meſſiæ, cujus duplicem adventum non ſatis attendebat Princeps ille Sacerdotum.

Cap. 27. Mors ipſius deſcribitur & crucifixio inter duos latrones, quorum uni paradiſum promittit, alterum ſine venia dimittit, in ſignum eorum quæ acturus eſt in judicio circa prædeſtinatos & reprobos.

Cap. 28. Surrexit Chriſtus è ſepulcro ſtatumque glorioſum aſſequitur, dicit quoque Apoſtolis, *data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra*, ut qualis futurus ſit per totam æternitatem intueri liceat.

An etiam liber Actuum Apoſtolorum ſecundum Chriſti adventum exhibet?

Apoſtoli annunciant ſecundum Chriſti adventum

Omnino: idque per ſingula ferè capita, in quibus ſermo eſt de concionibus Apoſtolorum: id enim maximè urgebant, Chriſtum jam veniſſe ad ſalutem hominum in ſtatu paſſibili in quo mortem pro redemptione generis humani ſubiiſſet, iterato autem venturum in fine mundi ad judicandum homines & eis pro meritis operum ſupplicia aut gloriam retributurum: atque in fide iſta pendere ſalutem omnium: ut vero hæc per omnia ferè capita inſinuentur, ſunt quædam alia capita in quibus id apertius enuntiatur.

Cap. 1. Angeli dicunt Apoſtolis ſtupentibus & attonitis ex intuitu Chriſti ad cœlum aſcendentis. *Viri Galilæi quid ſtatis adſpicientes in cœlum? hic Ieſus qui aſſumptus eſt à vobis in cœlum ſic veniet, quemadmodum vidiſtis eum aſcendentem in cœlum. Sic,* nempe in eadem formâ humanâ. *Sic,* propriâ virtute non alienâ ope adductus. *Sic,* cum eadem animâ & eodem corpore, quod nullo tempore alterabitur. *Sic,* in eadem gloriâ & majeſtate. *Sic,* in nubibus deſcendet ad judicium ſicut in nube evectus eſt ad triumphum.

Cap. 10. Prædicat D. Petrus de Chriſto. *Hunc ſuſcitavit Deus tertia die & dedit eum manifeſtum fieri non omni populo, ſed teſtibus præordinatis à Deo nobis qui manducavimus & bibimus, cum illo, poſtquam reſurrexit à mortuis. Et præcepit nobis prædicare populo & teſtificari quia ipſe eſt, qui conſtitutus eſt à Deo judex vivorum & mortuorum. Huic omnes prophetæ teſtimonium perhibent, remiſſionem peccatorum accipere per nomen ejus, omnes qui credunt in eum.*

Cap. 17. D. Paulus prædicans Athenis apud Areopagitas, & tempora quidem hujus ignorantiæ deſpiciens Deus, nunc annuntiat hominibus ut omnes ubique pœnitentiam agant, *eo quod ſtatuit diem in quo judicaturus eſt orbem in æquitate, in viro in quo ſtatuit, fidem præbens omnibus, ſuſcitans eum à mortuis.*

Cap. 24. Idem D. Paulus Felicem Præſidem in Judæa inſtruit in fide Chriſti, *diſputante autem illo de juſtitiâ & caſtitate & de judicio futuro, tremefactus Felix reſpondit* &c. Conſuetum hoc erat argumentum D. Pauli, gloria & majeſtas Chriſti ad judicium venturi, unde & cap. 28. de ſe teſtatur ob hanc cauſam dira quæque paſſum eſſe. *Propter ſpem enim Iſraël catenâ hac circumdatus ſum.* Et licet periculum capitis ſubiret tunc Paulus, Felicem de adulterio reprehendendo, Druſillam enim opere cujuſdam Magi ad ſuum thorum pellexerat ob pulchritudinem, cum eſſet nupta Amesæ Regi, major tamen erat animus Pauli, quam ut metu mortis ab opportunâ commonitione deterreretur, quare apud illum prædicat de juſtitia ſervanda ad proximum, de caſtitate ſervanda ad ſeipſum & de judicio futuro, cujus conſideratio timorem & venerationem inducere poterat, ut horum conſideratione revocaretur a peccatis. Et notavit Eſtius ibid. in notis, quod non fidem ſpecialem, qualem nempe requirunt hæretici ad ſalutem, prædicaverit Paulus dicens: credite vobis per Chriſtum donari peccata, voſque per ipſum juſtos eſſe & certiſſimè ſalutem conſecuturos. Quod ſi dixiſſet, nihil fuiſſet opus terribilis judicij commemoratione per quod Felix contremiſceret. Unde obiter licet animadvertere omninò aberrare à ſcopo novi Teſtamenti, quod ubique terrorem judicij venturi ingeminat, ut ſalutari metu homines concuſſi reſipiſcant; cum ipſi hæretici ex oppoſito, ſolam fiduciam & ſecuritatem de remiſſis peccatis ob fidem in Chriſtum nitantur perſuadere. Sed væ iis doctrinis uſque hæreſibus quæ omnem metum auferentes omnem ætatem ſexumque decipiunt. Certè nihil tam ſuſpectas reddit converſiones plurium fidelium in Paſchate, qui ſtatim redeunt ad priorem vivendi modum, niſi quod ſatis non percellantur timore judicij divini, verè enim dixit Sapiens, *qui ſine timore eſt non poterit juſtificari.*

Vana fiducia hæreticorum retunditur.

Eccleſ. 1.

Quid Epiſtolæ D. Pauli & aliorum Apoſtolorum, etiam ne Chriſtum judicem & adventum ejus glorioſum proponunt?

Vix ulla eſt Epiſtola ſacra quæ idem argumentum non verſet cum non alia ſcripto quam voce docuerint Apoſtoli.

Epiſtolæ D. Pauli paſſim inculcant 2. Chr. adventum.

Epiſtola ad Ro. cap. 2. *Teſtimonium reddente illis conſcientia ipſorum & inter ſe invicem cogitationibus accuſantibus aut etiam defendentibus in die, cum judicabit Deus occulta hominum, ſecundum Evangelium meum, per Ieſum Chriſtum.*

Cap. 4. *Qui ſuſcitavit Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum à mortuis, qui traditus eſt propter delicta noſtra & reſurrexit propter juſtificationem noſtram.* Nempe ipſum in gloriâ reſurrectionis, fidei oculo ſpectantes & cum ſpe expectantes venturum in gloriâ, juſtificamur.

Cap. 5. *Juſtificati ergo ex fide, pacem habeamus ad Deum per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, per quem habemus acceſſum per fidem in gratiam iſtam, in quâ ſtamus & gloriamur in ſpe gloriæ filiorum Dei.*

Cap. 14. Tu autem quid judicas fratrem tuum? aut quare ſpernis fratrem tuum? *Omnes enim ſtabimus ante tribunal Chriſti: Scriptum eſt enim, vivo ego dicit Dominus: quoniam mihi flectetur omne genu: & omnis lingua confitebitur Deo.* Ita unuſquiſque pro ſe rationem reddet.

Epiſt. 1. ad Corinthios cap. 4. *Nolite ante tempus judicare, quoad uſque veniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum & manifeſtabit conſilia cordium: tunc laus erit unicuique à Deo.*

Cap. 15. *Si autem Chriſtus non reſurrexit, inanis eſt prædicatio noſtra, inanis eſt fides noſtra.*

Si in hac vitâ tantum (quam paſſibilem duxit Chriſtus) *ſperantes ſumus, miſerabiliores omnibus hominibus ſumus. Oportet autem illum regnare, donec ponat inimicos ſub pedibus ejus.*

Epiſt. 2. ad Corinthios cap. 5. Et ideo contendimus

ſive abſentes ſive præſentes placere illi. *Omnes enim* A *nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſive bonum ſive malum.*

Epiſt. ad Galatas.

Epiſt. ad Epheſ. c. 1. & quæ ſit ſupereminens magnitudo virtutis ejus in nos qui credidimus ſecundum operationem potentiæ virtutis ejus, quam operatus eſt in Chriſto, ſuſcitans illum à mortuis, *& conſtituens ad dexteram ſuam in cœleſtibus ſupra omnem principatum & poteſtatem & virtutem & dominationem & omne nomen quod nominatur, non ſolum in hoc ſæculo, ſed etiam in futuro & omnia ſubjecit ſub pedibus ejus.*

Epiſt. ad Philip. c. 2. Humiliavit ſemetipſum factus B obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltavit illum & dedit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen, *ut in nomine Jeſu omne genu flectatur cœleſtium, terreſtrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jeſus Chriſtus in gloriâ eſt Dei Patris.* Græca habent *in gloriam Dei Patris*, unde origo eſt & principium omnis dominationis ac propter quam Chriſtus omnia agit etiam in judicio.

Cap. 3. Noſtra autem converſatio in cœlis: *unde etiam Salvatorem expectamus Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ, ſecundum operationem qua poſſit etiam ſubjicere ſibi omnia.*

Epiſt. ad Coloſſenſes c. 3. Igitur ſi conſurrexiſtis C cum Chriſto quæ ſurſum ſunt quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens: quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram. Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo. *Cum autem Chriſtus apparuerit vita veſtra, tunc & apparebitis cum ipſo in gloria.*

Epiſt. 1. ad Theſſalonicenſes c. 2. *Quæ eſt enim noſtra ſpes aut gaudium aut corona gloriæ noſtra? Nonne vos ante Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum in adventu ejus?* Vos enim eſtis gloria noſtra & gaudium.

Cap. 4. Quoniam ipſe Dominus in juſſu & in voce Archangeli & in tuba Dei deſcendet de cœlo: & mortui qui in Chriſto ſunt reſurgent primi. *Deinde nos qui vivimus, qui relinquimur, ſimul rapiemur cum illis in nubibus obviam Chriſto in aëra, & ſic ſemper* D *cum Domino erimus.* Itaque conſolamini invicem in verbis iſtis. Verè nulla poteſt, Apoſtole ſancte, major conſolatio hac in fragili ac miſerabili vita, quam quæ de reſurrectione futuræ vitæ percipitur. Hanc qui non credunt vel non ſentiunt, verè infœliciores ſunt omnibus hominibus, & pejoris quam pecudes conditionis &c. ut Ambroſius Catharinus ibidem. Per eos qui primi mortui ſunt in Chriſto, intelligit Martyres ac eos qui peculiariter pro Chriſto mortui ſunt, ac qui non judicandi, ſed cum ipſo judicaturi ſunt, illi primi dignitate & meritis reſurgent ante alios, inveniênturque cum Chriſto in nubibus, quando alij ſancti judicandi tamen è terra venient obviam Chriſto è cœlis deſcendenti, reprobis in terra remanentibus.

Epiſt. 2. ad Theſſalon. c. 1. ita ut & nos ipſi in vobis E gloriemur in Eccleſijs Dei pro patientiâ veſtrâ & fide, in omnibus perſecutionibus veſtris & tribulationibus quas ſuſtinetis, *in exemplum juſti judicij Dei*, ut digni habeamini in regno Dei, pro quo & patimini &c. qui pœnas dabunt in interitu æternas, *à facie Domini Ieſu Chriſti & à gloriâ virtutis ejus, cum venerit glorificari in ſanctis ſuis, & admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt, quia creditum eſt teſtimonium noſtrum ſuper vos in die illo.*

Atque cum exiſtimarent inſtare diem adventus Chriſti c. 2. inſtruit eos ne ſeducantur, monetque antea venturum Antichriſtum, *niſi venerit diſceſſio primum & revelatus fuerit homo peccati.* Ubi per diſceſſionem magnam & inſignem defectionem à religione in pleriſque, notat, cum pro Chriſto reputabitur Antichriſtus.

Epiſt. 1. ad Timotheum c. 6. Præcipio tibi coram Deo qui vivificat omnia, & Chriſto Jeſu qui teſtimonium reddidit ſub Pontio Pilato, bonam confeſſionem, ut ſerves mandatum ſine macula irreprehenſibile, *uſque in adventum Domini noſtri Ieſu Chriſti: quem ſuis temporibus oſtendet beatus & ſolus potens*, &c.

Epiſt. 2. ad Timot. c. 4. *Teſtificor coram Deo & Chriſto Ieſu, qui judicaturus eſt vivos & mortuos per adventum ipſius & regnum ejus, prædica verbum, inſta importunè, opportunè, argue, obſecra, increpa in omni patientiâ & doctrinâ.*

In reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, *quam reddet mihi Dominus in illa die juſtus index.*

Epiſtola ad Titum c. 2. Apparuit enim gratia Dei Salvatoris noſtri omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem, & ſæcularia deſideria, ſobriè & juſtè & piè vivamus in hoc ſeculo, *expectantes beatam ſpem & adventum gloriæ magni Dei & Salvatoris noſtri Ieſu Chriſti.*

Epiſt. ad Hebræos c. 4. Feſtinemus ergo ingredi in illam requiem: ut ne in idipſum quis incidat incredulitatis exemplum, vivus eſt enim ſermo Dei & efficax & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens uſque ad diviſionem animæ ac ſpiritus, compagum quoque ac medullarum: & diſcretor cogitationum & intentionum cordis. *Et non eſt ulla creatura inviſibilis in conſpectu ejus. Omnia autem nuda & aperta ſunt oculis ejus, ad quem nobis ſermo.* Quæ verba videntur de judicio Chriſti intelligenda.

Cap. 7. *Secundo ſine peccato apparebit omnibus expectantibus ſe in ſalutem.* Scilicet tunc non vocabit peccatores ſed ſolos juſtos.

Cap. 10. *Horrendum eſt incidere in manus Dei viventis.*

Epiſtolæ canonicæ.

Epiſt. D. Jacobi c. 5. *Patientes igitur eſtote fratres uſque ad adventum Domini.* Ecce agricola expectat pretioſum fructum terræ, patienter ferens donec accipiat temporaneum & ſerotinum.

Epiſt. Petri 1. c. 5. Paſcite qui in vobis eſt gregem Dei, providentes non coactè ſed ſpontaneè ſecundum Deum: neque turpis lucri gratia, neque ut dominantes in cleris, ſed forma facti gregis ex animo. *Et cum apparuerit princeps Paſtorum, percipietis immarceſſibilem gloriæ coronam.*

Epiſt. Petri 2. c. 3. Unum vero hoc non lateat vos, chariſſimi, quod unus dies apud Dominum ſicut mille anni, & mille anni ſicut unus dies: non tardat Deus promiſſionem ſuam, ſed patienter agit propter vos nolens perire aliquem, ſed omnes ad pœnitentiam reverti. *Adveniet autem dies Domini ſicut fur*, &c. *quales vos oportet eſſe in ſanctis converſationibus & pietatibus, expectantes & properantes in adventum diei Domini*, &c.

Epiſt. 1. D. Joan. c. 2. Et nunc filioli manete in eo: *ut cum apparuerit habeamus fiduciam, & non confundamur ab eo in adventu ejus.*

Cap. 3. *Scimus quoniam cum apparuerit, ſimiles ei erimus, quia videbimus eum ſicuti eſt. Et omnis qui habet hanc ſpem, ſanctificat ſe, ſicut & ille ſanctus eſt.*

Cap. 4. *In hoc perfecta eſt charitas Dei nobiſcum, ut fiduciam habeamus in die judicij: quia ſicut ille eſt & nos ſumus in hoc mundo.* Senſus eſt, ſicut Chriſtus in hoc mundo erat in ſtatu meriti, non præmij ſaltem complenti: ſic nos ſumus in hoc mundo in expectatione ſtatus gloriæ.

Epiſt. 2. *Ecce prædixi vobis ut in die Domini non confundamini.*

Epiſt. Beati Apoſtoli Judæ. Prophetavit autem & de his ſeptimus ab Adam Enoch: *Ecce venit Dominus in ſanctis millibus ſuis facere judicium contra omnes*, &c.

Nopus totius Scriptura ſacra.

Apocalypſis D. Joannis tota eſt ut nobis exhibeat Chriſti adventum ſecundum ad judicium eumque vocat c. 1. *Qui eſt, qui erat & qui venturus eſt.* Quod cum ſatis pateat & declaratum fuerit infra, non eſt quod quiſquam dubitet quin tota ſcriptura novi Teſtamenti ſpectet adventum Jeſu Chriſti in gloria, ſicut tota ſcriptura veteris Teſtamenti eum ſpectat in paſſione. Unde & ſolerter annotant quidam D. Joannem Evangeliſtam in Evangelio deſcripſiſſe primum Chriſti adventum in carne, in Apocalypſi vero deſcribere ſecundum Chriſti adventum ad judicium.

D. Joannes Evangeliſta.

Objiciet quiſpiam Joan. 12. Chriſtum dicere. *Non veni ut judicem mundum*, ad quod aptè reſpondet D. Thomas. in commentario ad hoc cap. lect. 8. duplicem eſſe adventum filij Dei. Unum quo venit ut Salvator, alterum quo venit ut judex. Sed cum omnes eſſent in peccatis, ſi primo veniſſet ut Judex, nullum ſalvaſſet, quia omnes eramus filij iræ, & ideo oportuit ut veniret primo ad ſalvandum & poſtmodum ad judicandum & fideles & peccatores, & hoc quod dicit, *non veni ut judicem mundum*, modo ſcilicet &c.

Ordo duplicis adventus.

Sic igitur oculi omnium in te ſperant Domine Jeſu Chriſte. Tu ſolus ſpes & expectatio es univerſorum. Tu objectum perpetuum ad quod collimant omnium deſideria & qui præcedunt & qui ſequuntur omnes clamant. *Oſanna filio David, benedictus qui venit in nomine Domini.* Tu ſemper expectatio gentium, tu deſiderium collium æternorum, in te unum omnium vota conſpirarunt ab initio mundi, & etiamnum adhuc conſpirant & conſpirabunt ad finem ſæculorum.

Matth. 21.

Genebrardus in Cant.

Tot expetitus ſæculis
Tot prædicatus patribus
Tot ante dictus gentibus
Tot nuntiatus litteris
Tot perſonatus vatibus
Tot adumbratus figuris
Tot lineatus formulis
Tot cordibus inſpiratus
Tot Chriſtianis ſperatus
Tot concupitus Angelis
Sua gloria fruentibus
Nos ſatiet perenniter.

De verbo Dei non ſcripto, ſeu de traditionibus, pars ſecunda Apparatus.

An præter tot Libros Canonicos in quibus verbum Dei ſcriptum continetur, opus eſt adhuc traditione aut definitione Eccleſiæ?

Quia, inquit Vincentius Lirinenſis: *Commonitorij parte 1. c. 2.* Scripturam Sacram pro ipſa ſua altitudine non uno eodemque ſenſo univerſi accipiunt, ſed ejuſdem eloquia aliter atque aliter alius atque alius interpretatur, ut pene quot homines ſunt, tot illic ſententiæ erui poſſe videantur. Aliter namque illam Novatianus, aliter Photinus, aliter Sabellius, aliter Donatus exponit, aliter Arrius, Eunomius, Macedonius, aliter Apollinaris, Priſcillianus, aliter Jovinianus, Pelagius, Celeſtius, aliter poſtremo Neſtorius. Atque idcirco multum neceſſe eſt, propter tantos tam varij anfractus errores, ut propheticæ & Apoſtolicæ interpretationis linea ſecundum Eccleſiaſtici & Catholici ſenſus normam dirigatur.

Ubi ille Eccleſiaſticus & Apoſtolicus ſenſus requiretur?

Partim in traditionibus, quæ in antiquorum Patrum ſcriptis continentur: partim in definitionibus Eccleſiæ. Illæ verbum Dei non ſcriptum, hæ verbum Dei definitum ac cum authoritate explicatum exhibent.

Quid traditio in genere?

Definitio traditionis

Doctrina viva voce accepta, & continua ſuſceptione ab authoribus in poſteros derivata, ac conſuetudine firmata, licet in Libris ſcripturæ Canonicis conſignata non ſit, ſed in aliis fide dignis monumentis.

Quæ illa monimenta?

Maximè ſcripta Sanctorum Patrum, de quibus dicit D. Auguſtinus lib. 2. contra Julianum: *Quod invenerunt in Eccleſia, tenuerunt, quod didicerunt, docuerunt, quod à Patribus acceperunt, hoc filiis tradiderunt, & cætera. Talibus poſt Apoſtolos ſancta Eccleſia plantatoribus, rigatoribus, Paſtoribus crevit.*

Quot ſpecies traditionum?

Aliæ ſunt Veteris Teſtamenti, aliæ Novi Teſtamenti: traditiones Veteris Teſtamenti aliæ erant Moſaicæ & legitimæ quæ ad ſalutem neceſſariæ erant, ut quod libri in Canone Judæorum conſignati divini eſſent. Quod fœmelæ habebant aliquod remedium contra peccatum originale, quodcumque illud fuerit, & quod cruenta ſacrificia mortem Chriſti ſignificarent, non enim aliter expiare peccata credebantur hæc ſacrificia quam ex meritis Chriſti, cum tamen in Veteri Teſtamento nuſquam id aſſeratur. Aliæ traditiones Phariſæorum, ut quod ſæpius lavandæ eſſent manus inter prandendum, Marc. 7. Quod cum peccatoribus non eſſet ſumendus cibus, Matth. 19. Quod in Sabbatho non liceret ægros ſanare, Luc. 6. Quod jurare per templum nihil eſſet, grave vero admodum per aurum ac oblationes templi jurare, Matt. 23. Cujus generis ſimilia paſſim inveniuntur in Evangeliis, ac quæ Chriſtus arguit, licet earum quædam eſſent ex ſe bonæ aut indifferentes, quod Phariſæi ex iis intumeſcerent venarenturque opinionem ſanctitatis apud homines, minimaque plura diligenter obſervando, graviora legis præcepta non curarent, *excolantes culicem, camelum autem glutientes*, Matth. 23.

Diviſio traditionis

Traditiones Novi Teſtamenti aliæ ſunt divinæ, aliæ Apoſtolicæ, aliæ Eccleſiaſticæ: quædam ad fidem, quædam ad mores ſpectant. Nonnullæ ſunt univerſales pro tota Eccleſia, nonnullæ locales quæ ſpectant ad certum locum: aliæ perpetuæ, aliæ ſunt temporales.

Traditiones Divinæ ſunt quæ doctrinam exhibent ab ipſo ore Chriſti diſcipulos ſuos docentis promanantem, quæ tamen in Evangelicis aut Apoſtolicis libris expreſſa non eſt. Talis eſt doctrina ad materiam & formam Sacramentorum pertinens.

Traditiones Apoſtolicæ quæ ab Apoſtolis ex inſtinctu Spiritus ſancti inſtitutæ ſunt, nec in eorum Libris ſeu Epiſtolis continentur, ut eſt jejunium Quadrageſimale, de quo S. Leo Serm. 9. de Quadrageſima ſcribit. A ſanctis Apoſtolis per doctrinam Spiritus ſancti majora hæc ordinata fuiſſe jejunia.

Traditiones Eccleſiaſticæ ſunt conſuetudines quædam vel à Conciliis, vel Prælatis, vel nonnullis hominibus ſanctis, vel a populis in quibuſdam locis, quæ paulatim tacito fidelium conſenſu vim legis paſſim obtinuerunt.

Cæterum ex parte materiæ traditiones quædam doctrinam fidei continent, ut quod ſunt tantum quatuor Evangelia, quod B. Maria ſemper Virgo fuerit, quod infantes ſint baptizandi, in baptiſmo pronuntianda iſta verba *Ego te baptizo*, &c. Quædam vero ſpectant ad mores & ritus quoſdam externos, ut cæremoniæ Baptiſmi, trina merſio, Chriſmatis renovatio annuatim, mixtio aquæ cum vino in calice, ad orientem precatio, aquæ benedictio & hujuſmodi alia.

Diſtinguuntur quoque traditiones ex parte loci, unde quædam ſunt univerſales pro tota Eccleſia, aliæ pro certo quodam loco, dicunturque particulares ſeu locales. Similiter ex parte temporis; ſunt enim quædam perpetuæ, aliæ ad certum tempus, ut ſanctio de abſtinentia à ſanguine & ſuffocato per Apoſtolos decreta in Concilio Jeroſolymitano, Act. 15. Inſuper ex modo quo præſcribuntur, aliæ quoque ſunt neceſſariæ cum dantur in forma præcepti, ut diei Dominicæ ſanctificatio & jejunium Quadrageſimæ: aliæ liberæ quæ dantur per modum conſilij, ut ſunt quædam conſuetudines in Eccleſia ſine ulla lege expreſſa inductæ, qualis eſt Crucis ſignatio in fronte, oratio ad orientem, aſperſio aquæ benedictæ, &c.

An traditiones illæ omnes æqualem inter ſe habeant authoritatem?

Minimè; ſolum enim divinæ traditiones parem vim

habent

habent cum Scripturâ ſacrâ, quod ſicut mandatum principis eandem vim & authoritatem habet apud ſubditos ſive ſcripto, ſive vivu voce proferatur: ſic etiam verbum Dei, ſive ſcriptum ſit, ſive traditum. De his Tertullianus de corona militis, cap. 3. Hanc (ſcilicet *Tertullianus.* traditionem) ſi nulla ſcriptura determinavit, certè conſuetudo corroboravit, quæ ſine dubio de traditione manavit, & cap. 4. *Tradita tibi prætenditur auctoritas, conſuetudo confirmatrix, fides obſervatrix.*

Quid de Apoſtolicis traditionibus?

Diſcrimen aliquod eſt: quia Apoſtoli quædam docuerunt & tradiderunt tanquam à Deo promanantia & hæc parem quoque cum Scriptura ſacra authoritatem habent: quædam vero inſtituerunt ex authoritate propria Paſtorali ad regimen Eccleſiæ, & hæc non tantæ ſunt authoritatis, ut jus divinum conſtanſque ac perpetuum ſtatuant.

Quibus argumentis probabis traditiones?

Magni momenti eſt validiſſimis rationibus eas adſtruere, nam ut diſertè Jodocus Clictoveus in com- *Iodocus Clichtoveus* pendio veritatum contra erroneas Lutheranorum aſſertiones materiam hanc pertractat, & quem hic verbatim ſequi non pigebit, Hæreticorum clypeus adamantinus & umbo ferreus ad reluctandum veritati & ſanctæ Eccleſiæ, eſt hæc improba & erronea aſſertio; Nihil eſſe credendum, recipiendum vel faciendum, niſi quod expreſsè in ſacra Scriptura dicitur. Quæ ſanè propoſitio tanquam ſtygia palus & lacus tartareus, multarum hæreſum mater eſt viperea infauſtáque origo, quas ex orco ſæpiùs produxit infeliciter in ſuperas auras & noſtram hanc regionem: ad quam interimendam hæc prorsùs oppoſita nunc proponitur veritas, ſacrarum Litterarum teſtimoniis & rationibus munienda.

Aliqua ſunt in Eccleſia indubiè tenenda (quorum nonnulla à Chriſto & Apoſtolis ſunt profecta) quæ non expreſsè in ſacra Scriptura continentur, nempe multa dixiſſe Chriſtum diſcipulis ſuis, quæ in Evangelijs ſcripta non ſunt, vero eſt conſentaneum, cùm dicat B. Joannes in penultimo ſui Evangelij capite: *Ioan 20.* *Multa quidem & alia ſigna fecit Ieſus in conſpectu ſuorum diſcipulorum, quæ non ſunt ſcripta in Libro hoc.* Et paulo poſt in ultimo capite: *Sunt autem & alia multa, quæ fecit Ieſus, quæ ſi ſcriberentur per ſingula, nec ipſum arbitror mundum capere poſſe eos,* *Ioan 21.* *qui ſcribendi ſunt, Libros:* Quòd ſi fecit Jeſus multa quæ non ſunt ſcripta, conſimili certè ratione putandum eſt & credendum, multa eum dixiſſe diſcipulis ſuis & turbis, quæ non ſunt ab Evangeliſtis conſcripta; *Act. 20.* quale eſt iſtud dictum, *Beatius eſt magis dare quam accipere:* quod B. Paulus Act. 20. cap. perhibet Chriſtum dixiſſe, & tamen ab Evangeliſtis non exprimitur inter ea, quæ dicta ſunt a Domino. Inſuper circa principium hiſtoriæ Actuum Apoſtolorum ſcribit B. Lucas de Domino noſtro, quòd poſt reſurrectionem ſuam *Act. 1.* præbuit ſeipſum diſcipolis ſuis vivum, *in multis argumentis, per dies 40. apparens eis, & loquens de regno Dei,* id eſt, de Eccleſia triumphante aut etiam militante (quæ hæc frequenter in Evangelijs per Regnum Cœlorum deſignatur) admonens quomodo eam gubernarent & regerent: eam tamen quæ de regimine Eccleſiæ Chriſtus diſcipolis ſuis poſt reſurrectionem locutus eſt, non ſunt ſcripta. Multa igitur creditur dixiſſe Chriſtus diſcipulis, quæ ſcripta non ſunt, ſed ſolo verbo ab eo excepta, & per Apoſtolos Eccleſiæ ſunt tradita atque commendata, non minoris tamen authoritatis quam alia.

1. Cor. 11. Præterea B. Paulus in 1. ad Cor. Epiſtola ſic ſcribit: *Laudo autem vos, fratres, quia per omnia mei memores eſtis, & ſicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis.* Ubi de iis loquitur traditionibus & præceptis, quæ dederat Corinthiis verbo, antequam iis ſcriberet. Et paulo poſt in eodem cap. poſt doctrinam ſalutarem, quam ſcripſerat eis de ſumptione Euchariſtiæ, ſubjecit: *Ibidem.* *Cætera autem, cùm venero, diſponam.* Quo ver- A bo promittit ſe & alia daturum eis præcepta ac monita circa eandem materiam, quæ ſcripto non comprehenderat in ſua Epiſtola. Rurſum in 2. ad Theſſal. Epiſt. idipſum etiam inſinuat ipſe idem Doctor gentium, dicens: *Itaque fratres ſtate & tenete traditiones, quas* *2. Th. 2.* *didiciſtis ſive per ſermonem, ſive per Epiſtolam noſtram.* Ubi aliqua innuit ſe tradidiſſe illis ſermone verbique miniſterio, quæ non docuerat eoſdem per Epiſtolam ſuam. In ſequenti quoque ejuſdem Epiſtolæ cap. ſic ſcribit eiſdem: *Denuntiamus vobis, fratres, in* *2. Th. 3.* *nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, ut ſubſtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non ſecundum traditionem quam acceperunt à nobis.* Illa autem traditio forma erat piè vivendi à Paulo ipſis verbo definita, non inſcripta quidem chartis, ſed ſermonis com- B municatione tradita. Conſonat iiſdem & illud ipſum, quod in 2. Epiſtolæ ad Tim. 2. ſcribit Apoſtolus, ad eundem verba faciens: *Tu ergo*, inquit, *fili mi, conſortare in gratia quæ eſt in Chriſto Jeſu, & quæ au-* *2. Tim. 2.* *diſti à me per multos teſtes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere.* Itaque audivit aliqua Timotheus a Paulo, quæ non ſunt ſcripta. Adde quod in Actuum Apoſtolicorum cap. 15. narrat ſacra illa Hiſtoria, quòd *B. Paulus electo Sila co-* *Act. 15.* *mite perambulabat Syriam & Ciliciam, confirmans Eccleſiam & præcipiens cuſtodire præcepta Apoſtolorum & ſeniorum.* Hujuſmodi autem præcepta nequaquam in ſacrarum litterarum pagina ſunt expreſſa, ſed verbo tantùm erant tradita Eccleſiæ, & ex Apoſtolis in alios transfuſa. In proximè verò & continuò ſe- C quente ejuſdem libri cap. contexitur de B. Paulo & Timotheo ejus comite hæc narratio, quòd *cum pertran-* *Act. 16.* *ſiſſent civitates, tradebat eis cuſtodire dogmata, quæ erant decreta ab Apoſtolis & ſenioribus, qui erant Hieroſolymis.* Talia verò dogmata & decreta nequaquam in toto ſcripturæ ambitu continentur.

Adhæc ante ipſius Moyſi, (qui ſcripſit Pentateuchum) tempora erat Synagoga, immo Eccleſia ſancta ſub ætate Adæ, Noë, Abrahæ & Sanctorum Patriarcharum, erantque tunc & præcepta Dei & cæremoniæ & ſacrificia, pro illius temporis conditione & ſortè offerenda: attamen nulla tum habebatur Scriptura ſacra, ſed tantùm divinæ revelationes & locutiones ad ſanctos Patres, quemadmodum in ſuo Cantico cecinit ſacrata Deo Virgo Maria: *Sicut locutus eſt ad Patres* *Luc. 1.* D *noſtros, Abraham & ſemini eius in ſæcula.* Idem etiam Spiritu ſancto repletus Zacharias Pater S. Joannis Baptiſtæ, poſt revolutam divino beneficio linguam, decantavit; *Sicut locutus eſt per os Sanctorum, qui à* *Ibid.* *ſæculo ſunt, Prophetarum ejus.* Non igitur ipſius Eccleſiæ ſubſtantia aut integritas, nec etiam divini juris authoritas omninò & in univerſum pendet ab ipſa divinorum librorum ſcriptura.

Rurſus non ſtatim poſt primitias ſancti Spiritus in diſcipulos Domini effuſas, conſcripta ſunt Evangelia ſacra, ſed poſt aliquantum temporis curriculum, ab ipſa ſancti Spiritus in terram miſſione, ut exempli gratiâ, ſex annorum aut octo, qui interceſſerunt ab ipſo Aſcenſionis Dominicæ die uſque ad primam Evangelij conſcriptionem, à B. Matthæo factam, per hy- E potheſim: Toto itaque illo tempore intervalli erat Eccleſia ſancta, Chriſtianæ legis obſervatrix, per Apoſtolos ſub adminiſtrationibus Sacramentorum & doctrinæ Evangelicæ gubernata, & tamen tunc nulla erat adhuc Scriptura ſacra novi Teſtamenti, neque Evangelia, neque Epiſtolæ Apoſtolicæ, nec Actus Apoſtolorum, nec ſacra Apocalypſis; quomodo igitur Eccleſiam in has detrudemus anguſtias, ut nec credenda habeat nec agenda quæ non obſtringant, niſi ea tantùm quæ in ſacris Litteris continentur? Quomodo itidem eam redigemus in id priſtinum, ut ex ſcripturæ præſidio omninò pendeat? Cùm nec ipſe Legiſlator noſter Chriſtus quidquam legis ipſius ſcriptum in membranis reliquerit, nec diſcipulos iuſſerit ſcribere libros, ſed *Matt. 28.* docere omnes gentes & baptizare.

Huic accedit quod non minùs efficax inſtrumentum ad docendum ſacra fidei & morum rudimenta, eſt vox docentis, quàm manus ſcribentis, immò longè efficacius: Viva enim vox (ut Author eſt Quintilianus) alit pleniùs & vehementiùs ac acriùs afficit: cui reſpondet illud etiam Beati Hieronymi verbum in Epiſtola ad Paulinum, de omnibus ſacræ Scripturæ Libris: Habet neſcio quid latentis energiæ vivæ vocis actus, & in aures diſcipuli de authoris ore transfuſa fortiùs ſonat. Non igitur minùs erat aut infirmius, ipſa Eccleſia novâ plantatione fundata ſub Apoſtolis, cùm necdum eſſet aliqua Scriptura ſacra novi Teſtamenti, quàm fuerit poſteà, quando conſcripta ſunt divina illius volumina. Quomodo igitur aſſerere quis rectè poſſit, nihil credendum vel agendum niſi quod in ſacra continetur Scriptura, cùm tunc credenda & agenda vivâ tantùm voce ex uno in alterum transfunderentur atque communicarentur?

Quint. — *B. Hier.*

Aqua miſcenda vino. Cæterùm ut non ſolis rationibus, ſed exemplis veritatem in hoc cap. propoſitam adſtruamus, id primo in limine conſtituamus præſentis negotij exemplum. In toto ſacræ Scripturæ decurſu atque contextu expreſſum id nequaquam habetur, quod aqua ſit miſcenda vino in Miſſæ officio: id tamen indubiè tenendum eſt & factitandum, quod a Chriſto credatur Apoſtolis, ut fiat, traditum, & ab illis toti Eccleſiæ commendatum.

B. Cyprianus. Cyprianus in Epiſtola ad Cæcilium fratrem: Si quis, inquit, de anteceſſoribus noſtris vel ignoranter vel ſimpliciter hoc non ſervaverit (ſcilicet aquam vino non miſcuerit in calice Domini) quod nos Dominus facere, & exemplo, & magiſterio docuit, poteſt ſimplicitati ejus, indulgentia Domini, venia concedi: nobis verò non poteſt ignoſci, qui nunc à Domino inſtructi ſumus, ut calicem Domini, cum vino mixtum, ſecundum quod Dominus obtulit, offeramus. Hæc ille. Adſtipulatur ſupradictis & Innoc. 3. c. *Cum Marthæ*, titulo de celebratione.

Signum crucis. Inſuper indubitato tenendum eſt, laudabilem hunc eſſe morem meritóque commendandum, quo Chriſtiani ſignant ſe ſigno Crucis, & ſignaculum illud in fronte depingunt, neqoitiiſque ſpiritualibus, ut ſcutum quoddam & munimentum objiciunt. In totâ tamen Sacra ſcripturæ pagina id nequaquam expreſsè poſitum comperitur, quod debeant ſe fideles illo vivifico munire ſigno.

Symbolum fidei. Præterea nullæ ſcripturæ ſacræ traditione id proditum habemus, quod Apoſtoli compoſuerunt Symbolum fidei, quod vulgo Symbolum Apoſtolorum dicitur: de illo tamen nemini licet hæſitare, aut dubitandi occaſionem aliis ingerere, quandoquidem id ipſum unanimi totius Eccleſiæ ſententiâ approbatum ſit, & probatiſſimorum Authorum concordi ſententiâ confirmatum. B. itidem Auguſtinus in ſermone primo pro vigilia Pentecoſtes, eidem aſtipulatur ſententiæ, dicens: Sancti Apoſtoli certam regulam fidei tradiderunt, quam ſecundum numerum Apoſtolicum, duodecim ſententiis comprehenſam, Symbolum vocaverunt, per quam credentes Catholicam tenerent veritatem, & per quam hæreticam convincerent pravitatem. Sermone autem ſecundo Dominicæ in Ramis Palmarum, idem eximius Doctor nominatim cuique duodecim Apoſtolorum ſuum aſſignat articulum fidei quem in unum cum cæteris contulerit, ad componendam hanc certiſſimam fidei regulam. Quo teſtimonio quid apertius à quopiam expeti, aut verius efflagitari poteſt? Eandem præterea ſententiam probat uno conſenſu tota antiquorum patrum corona & ſacer chorus haud dubiè ſentientium, & ſcriptis ſuis atteſtantium, illud Symbolum à ſanctis Apoſtolis editum eſſe. Id & univerſalis Eccleſiæ ritus corroborat, quotidie ad officium Primæ, & Completorij in horis Canonicis, illud Symbolum tanquam Apoſtolicum dici debere conſtituens, ut & in cujuſque diei principio & exitu, ac fidei regula, & confeſſione muniantur fideles atque ſtabiliantur.

B. Auguſtinus.

Plura ſunt hujuſmodi, quæ traditiones probant, ut etiam hæretici vix ullam actionem ſacram peragant, in qua non inveniantur plures circumſtantiæ, ſi bene expendantur, quas nullatenus per verbum Dei ſcriptum probare poſſint ut patere poteſt in adminiſtratione ſacramentorum, quæ recipiunt, ut quod ſermone negant, opere ipſo admittant.

Quid reſpondendum objectionibus contra traditiones?

Primò itaque objiciunt illud verbum Moyſi, populum Iſraëliticum de edictis Domini: *Non addetis ad verbum, quod loquitur vobis, nec auferetis ab eo.* Et ejuſdem libri Deuter. cap. 12. *Quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domino, nec addas quidquam nec minuas.* Conſonat eidem ſententiæ & illud Proverb. 30. c. *Omnis ſermo Dei ignitus, clypeus eſt omnibus ſperantibus in ſe, non addas quidquam verbis illius, & arguaris inveniariſque mendax.* Demum Apoc. ultimo terribiliter comminatur B. Joannes iis, qui tentarint quidpiam ſuperaddere verbis Domini, *Conteſtor*, inquit, *omni audienti verba Prophetiæ libri hujus, ſi quis appoſuerit ad hæc, apponet Deus ſuper illum plagas ſcriptas in libro iſto: & ſi quis diminuerit de verbis libri Prophetiæ hujus, auferet Deus partem ejus de libro vitæ, & de civitate ſanctâ.* Verbis igitur divinis, quæ in ſacrâ explicantur ſcripturâ, nihil eſt addendum, tanquam jus divinum & neceſſarium ad credendum.

Deuter. 4. — *Deuter. 12.* — *Prov. 30.* — *Apoc. 22.*

Reſponſio. Per authoritatem geminam libri Deuteronomij, & unam Proverbiorum ſupra adductam, id ſolum prohibetur, ne verbis Domini ſuperaddamus aliquid, tanquam verbum Dei ab eo dictum, quod non ſit ejus: non tamen ex illis id rectè colligitur, quod ipſemet Deus prioribus ſuis dictis non addiderit poſtea alia, quæ verbo & non ſcripto ab eo habuerimus, quæ certè nos non addidimus, ſed ipſe fuit qui addidit. Multa ſiquidem eorum, quæ dicimus eſſe divini juris & non ſcripta, a Chriſto Apoſtolis ſunt denunciata. Per authoritatem verò Apocalypſis ſupra citatam, id ſolum vetatur, ne libro Apocalypſis oſtenſæ B. Joanni in Pathmos inſula, aliquid addatur tanquam pars illius Apocalypſis, quod tamen ipſe non ſcripſerit nec addiderit, & certum quidem eſt Eccleſiam, idipſum ad unguem obſervaſſe, nec ſuperaddidiſſe quidquam extraneum, tanquam partem libri illius. Quocirca per prædictam authoritatem non prohibentur acceptari aliæ revelationes ad eum librum nihil facientes, neque traditiones Apoſtolorum, aut conſtitutiones Eccleſiaſticæ non repugnantes ſacris litteris, ſed adminiculariæ, & adjutrices ad ea melius & expeditius agenda, quæ in ſacris litteris continentur.

Auguſtinus. Secundò ſic inſtant. Auguſtinus in Epiſtolâ quadam ad Hieronymum hanc præclaram ſcribit ſententiam, quæ etiam in volumine Decretorum, diſt. 9. cap. *Ego ſolis*, recitatur in hunc modum a Gratiano. Ego ſolis ſcripturarum libris, qui jam Canonici appellantur, didici hunc timorem honoremque deferre, ut earum nullum authorem aliquid erraſſe firmiſſimè credam. Si autem aliquid in eis invenero, quod videatur contrarium veritati, nihil aliud quam mendoſum codicem eſſe, vel non aſſecutum interpretem quod dictum eſt, vel minimè me intellexiſſe non ambigam. Alios autem ita lego, quantalibet ſanctitate, vel doctrina polleant, ut non ideo verum putem, quia ipſi ita ſenſerint, ſed quia per alios authores, vel Canonicas, vel probabiles rationes, quia a vero non aberrant, mihi perſuadere potuerunt. Ex quibus Auguſtini verbis colligitur, quia ſolum libris Canonicis, qui in Biblia continentur, neceſſe eſt fidem certiſſimam adhibere, non autem aliorum aſſertionibus, quæ extra ſacræ ſcripturæ ambitum ponuntur: & ita non æquo grado tenenda ſunt aliqua non ſcripta in Biblia, cum iis quæ ibidem plane exprimuntur. Conſimiles autem prædictæ ſententias Auguſtini, in eundem ſcopum tenden-

tes, etiam compluſculas recitat in loco ſupradicto Gratianus 9. ſcilicet diſt. libri Decret. cap. *Quis neſciat*, cap. *Noli*, & cap. *Neque*.

Reſponſio. In prædicta authoritate, & cæteris in eadem diſt. 9. adductis, B. Auguſtinus ſolum loquitur de ſacra Scriptura & ejus libris in comparatione ad alios libros, qui ab humanis Authoribus ingenio humano & abſque divina revelatione ſunt editi, quod ex ipſo verborum ejus contextu in prædictis ſententiis ſatis conſtat. Et idcirco per divinam Scripturam in illis ſuis dictis intelligit Auguſtinus, quidquid per divinam revelationem habetur in Eccleſia, ſive id in Biblia ſcriptum ſit, ſive extra eam repoſitum, & per traditionem Apoſtolorum aut Chriſti vivâ voce communicatum. Hanc autem ejus eſſe intelligentiam, eo ipſo convincitur, quod ipſe ſacer Author omnino etiam tendat in veritatis hoc cap. prolatæ ſententiam, ut ex multis capitibus 11. diſt. decret. potiſſimùm ex c. *Eccleſiaſticarum* dilucide conſtat.

Tertiò inſiſtunt, extra illam Scripturam nulla Catholica veritas invenitur, in qua omnis veritas utilis ad ſalutem habetur, & omnis falſitas inimica ſaluti, damnatur. Atqui ſecundum B. Auguſtinum in ſcriptura divina quidquid utile eſt, invenitur, & quidquid noxium fidei & bonis moribus damnatur. Ergo extra ſacram Scripturam nulla invenitur veritas Catholica.

Auguſtinus.

Reſponſio. In illa B. Auguſtini ſententia, quæ ſecundo hic aſſumitur loco, ſacra Scriptura non debet contractâ & conſtrictâ ratione concipi ſolùm pro iis, quæ in libris Canonicis ſcripturæ expreſſa ſunt & palam explicata; ſic enim à veritate eſſet aliena prædicta propoſitio Auguſtini, ſed ſecundum generalem amplamque ſignificationem, eſt ibidem accipienda ſacra Scriptura, quâ ambiat & complectatur omne jus divinum, ſeu revelationem ab Eccleſia acceptam uti divinam, ſive ſit conſcripta in corpore Bibliæ, ſive non, ſed ſolo verbo tradita. Siquidem quia potiſſima & multo major pars divinarum Revelationum nobis communicatarum, eſt exarata & ſcripto expreſſa in ipſa Biblia; idcirco nomine ſacræ Scripturæ ſancti Authores comprehendunt etiam pauca divinitùs nobis indulta, quæ extra ſacram Scripturam & libros Canonicos habemus in eodem divini juris gradu.

Quartò & hunc movent cavillum, Non minùs ſufficiens eſt pro fidelibus Chriſtianis Novum Teſtamentum unà cum veteri, quam fuit ſolummodo vetus Teſtamentum pro Hebræis: ſed tota fides, ad quam adſtringebantur Hebræi, ſuit expreſſa in Veteri Teſtamento & libris ejus: ergo etiam & tota fides, ad quam de neceſſitate ſalutis obſtringuntur Chriſtiani, continetur in Novo & Veteri Teſtamento. Non igitur obligantur verè fideles ad aliquid credendum, quod in Biblia non exprimitur, aut ex ea non poteſt recta conſequutione deduci.

Reſpõdeo Judæos, præter Libros Veteris Teſtamenti habuiſſe alia nonnulla ad fidem & mores ſpectantia, ex ore Prophetarum & antiquorum Patrum ſine ſcripto excepta, ſed ab avis ad nepotes, voce, verborumque communicatione transfuſa, ad quæ nihilominùs agenda vel credenda ipſi obſtringebantur. Et has traditiones ſine ſcripto per ſermonis transfuſionem, nonnulli Cabalam Hebraicâ voce nuncuparunt, ſive Latinâ, receptionem, quod a majoribus ſuis juniores illas traditiones receperint ſolo verbi commercio ſine ſcriptura, quemadmodum diligentiſſimi earum rerum indagatores, arcanorumque Linguæ Hebraïcæ ac legis perſcrutatores literarum monumentis tradiderunt.

Quid Cabala.

Demùm poſtremò ſic inſurgunt in nos adverſarij. Illud quod eadem facilitate contemnitur, quâ probatur, ad fidem Catholicam minimè ſpectat, nec debet inter veritates Orthodoxas annumerari: at ſecundum B. Hieronymum, quod ex Scripturis ſacris authoritatem non habet, eadem facilitate contemnitur, quâ approbatur; tale igitur ad fidem Catholicam nequaquàm attinere putandum eſt; ea verò quæ in libris Bibliæ Canonicis expreſſa non ſunt, non habent a ſacris Litteris authoritatem, talia igitur contemnenda ſunt & non firmiter tenenda.

Hieronymus.

Reſpondeo. In propoſitione ſecundo loco aſſumpta, B. Hieronymus ſacram Scripturam ſecundum generalem & amplam acceptationem, quâ complectatur etiam omnia divini juris documenta, quæ revelatione aut ordinatione divinitùs facta ſive accepta a fidelibus, ſive ſcripto expreſſa ſint, ſive ſolâ verborum communicatione tradita: quemadmodum etiam in tertiæ objectionis diſſolutione paulò ante dictum eſt, B. Auguſtinum ſic accepiſſe ſacram Scripturam, in una propoſitione ex eo ibidem deductâ. Neque B. Hieronymi mens eſt & ſententia, quòd in authoritate hic ex eo citatâ, capiatur ſacra Scriptura contractè, & ſecundum conſtrictam hanc rationem, quâ ſolùm complectatur libros Canonicos exaratos ſcriptoque relictos, & quæ in eis continentur; nunquam enim ſentiret ipſe B. Pater id non contentum in eâ eſſe reprobandum (ut ſuperioribus utamur exemplis) quod in Auguſtiſſimo Miſſæ ſacrificio aqua vino miſceatur, aut quòd ſignaculo ſanctæ Crucis fideles frontem inſigniant, aut Symbolum legant Apoſtolicum eâ contemplatione, quod ab Apoſtolis conditum ſit & ad nos ita traductum: nullum tamen ipſorum expreſſum eſt ſcripto in Biblia, ſed aliunde, ſcilicet verbo, eſt jam olim inductum.

Cæterum hoc argumentum luculenter & eruditè tractat Lindanus in Panopliæ Evangelicæ opere diſertiſſimo, in quo laborans ut verè fideles Chriſtiani habeant unde catholicam doctrinam tueantur illæſam, poſteriſque ſartam tectam tradant, ne inter tam varias diaboli fraudes numquam inſurgentis acrius, numquam oppugnantis infeſtius mutiletur, aut in alium ſenſum depravetur, quam a Chriſto ejuſque Apoſtolis accepit Eccleſia, ut id fiat facilius, hæreticorum axioma, ſcilicet quod nihil credendum quod non ſit ſcriptum, primo libro funditus evertit, ac in ſequentibus libris, ſecundo, tertio & quarto, confirmatis præcipuis capitibus doctrinæ catholicæ contra Lutheranos & Calviniſtas. In quinto demum libro plures eorum objectiones contra verbum Dei agraphum ſeu non ſcriptum proponit ac dilucidè diſſolvit, Brentij nempe, qui Apoſtolorum traditiones comparat cabaliſticis Rabinorum nugis, Calvini cujus captiunculæ Sophiſticæ aperiuntur ac calumniæ refutantur, confeſſionis Witebergenſis quæ inutilibus aliquot ſeu Patrum fragmentis doctrinam traditionis nititur obruere, maximè illo loco D. Auguſtini tract. 49. ſuper Joannem quem ſicut Achillem opponit. *Electa ſunt autem quæ ſcriberentur, quæ ſaluti credentium ſufficere videbantur*. fragmentum hoc, inquit Lindanus, extra ſuum locum cogitatum haud parum ſanè habet veriſimilitudinis: ſed ſuo conſarcitum corpori, unde eſt divulſum, nihil prorſus ad rem facere cognoſcetur: non enim quod ait D. Auguſtinus, *quæ ſaluti credentium ſufficere videbantur*, ita dictum eſt, quaſi Auguſtinus dicat electa eſſe omnia quæ ad omnia fidei dogmata confirmanda adverſus omnes hæreſes ſufficerent, ſed tantum quæ ſaluti credentium ſufficerent quantum ad illud caput fidei quod ſibi D. Joannes ſumpſerat corroborandum, videlicet, Jeſum eſſe Chriſtum eundemque eſſe Dei filium. Sic telum iſtud adverſariorum facilè perſtringitur, ſed & alia arma parricidalia quibus ſuam in matrem quæ ipſos Chriſto regeneravit ſeſe armarunt, ibidem de manibus ipſorum excutiuntur. Quod indicaſſe nunc nobis ſatis ſit ad aliud Dei verbum, ſi tamen eſt aliud, feſtinantibus.

Lindani Panoplia.

DE VERBO DEI DEFINITO AVT EXPLICATO per Concilia. Pars tertia apparatus.

An verbum Dei definitum aliud eſt à verbo Dei ſcripto aut tradito?

IDem eſt verbum quod à Deo revelatum eſt. Sed cum Deus aliqua revelet magis explicitè & clarè, alia implicitè & magis obſcurè, illud ſolet definiri ab Eccleſiâ quod tantum implicitè & magis obſcurè revelatum eſt a Deo, maximè cum ſolet revocari in dubium aut non ſanè intelligi.

Quid de verbo Dei definitur?

Tria potiſſimum de Verbo Dei definiri ſolent. Primò quod ſit. Secundò quid ſignificet. Tertiò quid ipſi æquipolleat, ſeu quod ex ipſo per neceſſariam conſequentiam infertur. Tria enim circa verbum Dei revocari ſolent in dubium, quæ niſi determinentur, turbatur fides Chriſtiana invertiturque ac evertitur. Dubitatur enim primo an hi & illi libri ſint canonici & à Spiritu ſancto inſpirati. Secundò quis ſit ſenſus verborum imo & rerum, cum eodem ſenſo illa non accipiant, univerſi ſed aliter atque aliter alius atque alius interpretetur, ut pene quot homines ſunt tot illic ſenſus erui poſſe videantur, ait Lirinenſis. Tertiò dubitatur etiam quid implicitè lateat in verbo Dei, & quid inde erui & conſequi poſſit neceſſariò, propter hæc enim digladiantur inter ſe plures & in periculum fides adducitur. Idcirco circa verbum Dei tria ſolet definire Eccleſia. Primo quodnam ſit verbum Dei, unde determinat canonem librorum Sacrorum & catalogum figit. Secundò determinat de ſenſu legitimo & à Spiritu ſancto intento. Tertio de his propoſitionibus quæ conſequuntur neceſſariò ex verbo Dei, unde fiunt poſtea propoſitiones ac definitiones fidei. Unde ad quæſtionem

1. Dubia circa verbum Dei.

Commonit. p. 1. c. 2.

Eſt ne præter Scripturam & traditiones opus Concilijs?

Reſpondetur, ſi homines fideliter & cum debita obedientia verbo Dei ſcripto & præceptis Apoſtolicis acquieviſſent, vix Conciliorum auxilio indigerent: verum quia Scripturam ſactam pro ipſa ſua altitudine non uno eodemque ſenſu univerſi accipiunt, eamque perverſi homines corruperunt (non enim ait D. Auguſtin. lib. 83. quæſt. q. 69. Poſſet error oboriri palliatus nomine Chriſtiano, niſi de ſcripturis non intellectis) quia etiam verbum Dei traditum ſub varijs prætextibus neglexerunt, itaut quæ per ſe ſatis obſcura erant, obſcuriora reddiderint, varias lites ac controverſias ſuſcitando, ad avertendos plures à vera fide, opus fuit judicio Eccleſiæ ad componendas definiendaſque eas controverſias, quæ vel nullo modo, vel non niſi obſcurè in verbo Dei ſcripto aut non ſcripto continentur: aliàs ſiquidem Deus non providiſſet ſufficienter Eccleſiæ ſuæ, quam neceſſe eſſet ſine remedio in perpetuis ſchiſmatibus ac diſſenſionibus ſeipſam conſumere, niſi ab eo authoritas quædam inſtituta eſſet, quæ de controverſijs in dies ſubnaſcentibus ſententiam clarè & perſpicuè pronuntiaret, cui tenerentur omnes ſe ſubmittere. Patere hoc poteſt exemplo controverſiarum civilium, quæ judicem requirunt qui de eis dijudicet, licet enim lex ſcripta ſit in Codice & Digeſtis, extetque inſuper conſuetudo annorum tractu firmata, hæc tamen non ſatis ſunt, ſine Principe vel Magiſtratu qui fungatur officio judicis, advocatis etiam cum opus fuerit ſenatoribus pluribus ad rem diſcutiendam: idem dicas in Eccleſia præter codicem Scripturarum & conſuetudinem traditionum, opus eſt judice qui eſt Summus Pontifex, qui vel extra Concilia vel in illis pro rei gravitate clarè & apertè definiat. Unde dicit idem D. Auguſtinus lib. de utilitate credendi cap. 14. Quod ſi providentia rebus humanis præſidet, deſperandum non eſt ab ipſo Deo authoritatem aliquam conſtitutam qua velut certo gradu innitentes ad Deum attollamur.

Judex fidei.

At Chriſtus nos remittit ad ſcripturas, Joan. 5.

Reſpondetur, eo in loco dicere Chriſtum *ſcrutamini ſcripturas, quia illæ teſtimonium perhibent de me.* Non dicere, quia illæ judicium perhibent de me: at teſtium officium non eſt ferre ſententiam, ſed ſolum teſtimonium dicere. Ad judicem vero ſpectat teſtium dicta audire, ſcrutari, conferre inter ſe, & ex his ſententiam ferre ac judicare.

Quid eſt Concilium in genere?

Congregatio ſive conventus hominum prudentium publica authoritate convocatorum, ad tractandum communi intentione de neceſſarijs ſivè commodis Reipublicæ.

Quotuplex illud Concilium?

Vel ſæculare eſt & pro rebus temporalibus ac terrenis congregatum: vel Eccleſiaſticum eſt & pro rebus ſpiritualibus ac Eccleſiaſticis convocatum. Hocque diſtingui ſolet in tres ſpecies quæ ſunt Concilium Generale ſeu Univerſale, Provinciale, ac Epiſcopale. Univerſale eſt congregatio majorum Prælatorum Eccleſiæ Catholicæ, de toto orbe Chriſtiano nullo excloſo, authoritate Romani Pontificis convocata ad aliquod communi intentione ſolemniter tractandum in religione Chriſtiana, ipſo Pontifice Romano præſidente vel aliquo loco ſui. Aliquando autem minus propriè ſumitur generale reſpectu alicujus provinciæ aut nationis, quo pacto multa Concilia vocantur generalia, etſi non omnes orbis Chriſtiani Prælati ad illud vocentur.

Provinciale Concilium illud vocatur quod Primas vel Metropolitanus, aut Patriarcha habet cum ſuis Epiſcopis ſibi ſubditis. Aut legatis Summi Pontificis cum Epiſcopis ſuæ legationis ſeu Provinciarum intra ejus terminos contentarum. Unde illud Provinciale dicitur aut Provinciæ delegatæ ac commiſſæ, qualia ſolent eſſe Concilia Legatorum Summi Pontificis in diverſis regnis: aut ſunt Provinciæ ordinariæ, qualia ſunt Archiepiſcoporum, Primatum, aut Patriarcharum ſolemnes convocationes Epiſcoporum, ſibi jure ordinario ſubditorum ad tractandum & decernendum de rebus ſpiritualibus.

Epiſcopale Concilium quod & Synodus Epiſcopalis vulgo dicitur, illa eſt quam celebrat Epiſcopus in Diœceſi ſua cum Abbatibus & Clericis ſibi ſubjectis.

Unde origo celebrandi Concilia?

Partim à Patribus veteris Teſtamenti, partim ab Apoſtolis. Nam de illis legitur num. 16. *Viri proceres Synagogæ qui tempore Concilij per nomina vocabantur.* De his habetur in Actis Apoſtolorum. Quod pluries congregati ſunt ad naſcentis Eccleſiæ informationem. Sed nec Angelorum deeſt exemplum. Qui etiam inveniuntur aliquando adſtitiſſe coram Deo ad providendum ſaluti hominum ſuæ cuſtodiæ concreditorum.

Quomodo probares ad Pontificem Romanum pertinere convocare Concilium Univerſale ac in illo præſidem agere?

Quia illi cura univerſæ Eccleſiæ demandata eſt cum D. Petro Apoſtolorum Principi cui ſuccedit, oves omnes Chriſti commiſſæ ſunt ut eas paſceret, unde ad illum præſertim ſpectat ea agere & diſponere quæ ad univerſam Eccleſiam ſpectant. Deinde ad illum pertinet convocare Concilia univerſalia cui omnes obedire tenentur, quique poteſt coercere negligentes aut contemnentes ad illud adeſſe, nam alias convocatio illuſoria eſſet: ſoli autem Rom. Pontifici ut primatum habenti omnes obedire tenentur: & niſi ita eſſet ac quilibet de majoribus in Eccleſia poſſent Concilium cogere, facillimè ſchiſma oriretur, dum unuſquiſque ad ſe Eccleſiam trahere vellet. Unde Synodus Alexandrina in qua erat D. Athanaſius ſcribit in hunc modum Fœlici Papæ. Scimus in Nicæna magna Synodo ab omnibus eſſe concorditer roboratum, non debere abſque Rom. Pontificis ſententia Concilia celebrari nec Epiſcopos condemnari. Et 1. Machab. 4. attribuitur Sunora

Papæ authoritas.

Sacerdoti magno Hebræorum ut Conventus ſine ipſo non heret in regione. Quod privilegium eo magis convenire debet Summo Sacerdoti legis Chriſtianæ, quanto amplioris eſt dignitatis ſupra Pontificem veteris legis. Unde etiam Summi Pontificis eſt dirigere Concilium, ea proponere quæ in eo tractanda, judicanda ac definienda ſunt, eadem definita confirmare, cum robur & poteſtas Concilij ab eo pendeat quem Chriſtus Vicarium ſuum generalem ſuper univerſam Eccleſiam conſtituit, ac proinde omnes Eccleſiæ Prælati, etiam in Concilijs, Romanum Pontificem maximè debent revereri, colere ac venerari, ne ſi deprimatur aut contemnatur, inanes ſint eorum definitiones ejus authoritate deſtitutæ, & illegitima habeantur Concilia, ut ſæpe factum eſt.

Nec obſtat quod legitur Act. 6. convocatam fuiſſe multitudinem diſcipulorum per duodecim Apoſtolos, Quia ex hinc non ſequitur authoritate D. Petri, non fuiſſe convocatos, licet expreſsè id non commemoretur, major enim fuit reverentia Apoſtolorum ad B. Petrum tanquam ad caput & Principem ſuum, cui in omni negotio primum locum ceſſerunt.

Nec ſimiliter quod legantur Imperatores convocaſſe aliquot Concilia, quia non aliter id fecerunt quam ex conſenſu & authoritate Pontificis Rom. cujus voluntatis fuerunt exequutores. Ut ex infra dicendis clarius patebit.

Qui ad univerſa Concilia neceſſariò vocandi ſunt?

Epiſcopi. Epiſcopi qui locum Apoſtolorum tenent. Juxta illud Pſalm. 44. *Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij conſtitues eos Principes ſuper omnem terram.* Cum enim univerſitas tota Eccleſiæ convocari non poſſit, ij convocandi ſunt in quibus ipſa continetur & per quos regitur & adminiſtratur, quibuſque à Chriſto poteſtas judiciaria concredita eſt in diſcernendis cauſis. Si enim inferiores Prælati aut laïci vocandi eſſent ut judicarent in Concilijs cum ſuffragio deciſivo, tunc magis regerentur ab ijs, quam eos regerent Epiſcopi, cum enim longè plures ſint numero ſi oriretur inter ipſos diſcordia, tota authoritas Concilij revolveretur ad inferiorum vota, cum à majori parte concluderetur, quod valde abſurdum eſſet. Sed & cum Epiſcopi exiſtimentur habere cuſtodes Angelos ſuperioris cujuſdam ordinis, eorum judicia majori firmantur veritate & authoritate.

Aſſeſſores conciliorum. Poſſunt autem alij vocari, ut habeant vocem deciſivam ex privilegio, ut Generales Ordinum, ac aliqui Abbates: alij quoque ut habeant voces conſultivas, ij ſcilicet qui majori pollent prudentia doctrinaque divini aut humani juris, ſicut ſunt plures eximij Doctores ſeu ſæculares, ſeu religioſi. Alij quoque ut inſerviant Concilio, ne vis illi inferatur, locus tutus ſervetur, omniaque in illo peragantur cum debito ordine, contra adverſantium aut protervorum nequitiam, fraudes, ac inſultus qui diverſis artibus Concilia interturbare moliuntur. Denique cum forma & modus celebrandorum Conciliorum univerſalium ex diſpoſitione & authoritate Pontificis pendeat, illius eſt pro varietate temporum ac negotiorum tractandorum providere de ijs qui præter Epiſcopos vocandi erunt, abſque eo quod ex modo vel forma ſervata in aliquo Concilio, etiam ſi fuerit Apoſtolorum, efficax argumentum deſumi poſſit, cum unum aut aliud exemplum legem pro futuris temporibus non poſſit imponere.

An Concilia univerſalia errare poſſint in dogmate fidei & rebus ad ſalutem neceſſarijs?

Eccleſia in Concilio univerſali docens neceſſaria ad ſalutem ſeu in fide, ſeu in moribus, errare & fallere non poteſt propter aſſiſtentiam Spiritus ſancti, quam uſque ad finem mundi Eccleſiæ Paſtoribus non defuturam promiſit Chriſtus, Joan. 14. *Paracletus manebit vobiſcum in æternum ſpiritus veritatis, ille vos docebit omnia.* Et quando Chriſtus ad docendum miſit Apoſtolos. *Docete omnes gentes*, adjecit, *ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi.* Matt. ult. Idem ſcriptura indicat cum hos titulos tribuit Eccleſiæ ac ejus Paſtoribus, qui certitudinem & infallibilitatem eorum arguunt. Matth. 5. *Vos eſtis ſal terræ, vos eſtis lux mundi*, Oſee 2. Vocatur Eccleſia deſponſata Deo in fide, nec unquam relinquenda promittitur 1. ad Tim. 3. Vocatur *columna & firmamentum veritatis.* Ut ſcilicet per ſapientiam Eccleſiæ loquentis ſuccurratur infirmitati & ignorantiæ hominum in rebus fidei & ab omni errore noxio conſerventur, juxta illud ad Epheſ. 4. *Quoſdam dedit Paſtores & Doctores ad conſummationem Sanctorum, &c. Donec occurramus omnes in unitatem fidei & non circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in aſtutia & circumventione erroris.* Itaut fideles qui obediunt Eccleſiæ & in ejus unione permanent, ab hæreſi immunes ſint. Quare Chriſtus cum rogaſſet pro Apoſtolis, *Sanctifica eos in veritate, ſermo tuus veritas eſt, &c.* Pro cæteris fidelibus qui credituri erant per verbum eorum orat *ut omnes unum ſint*, id eſt maneant per charitatem & obedientiam concordes in Eccleſia, quo ſic ab errore liberentur. Porro cum in illis verbis Chriſtus reſpexerit ad perpetuitatem Eccleſiæ, & finis dati in Eccleſia miniſterij æquè requirat aſſiſtentiam Spiritus ſancti in ſucceſſoribus Apoſtolorum, minimè ipſis ſolis hanc aſſiſtentiam competere judicandum eſt, cum etiam illis data ſit ratione poteſtatis eorum Paſtoralis ac ordinariæ, in qua ſucceſſores uſque ad finem mundi habituri ſunt, & ſimilis vigebit neceſſitas fideles in veritate paſcendi contra exorientes ſubinde novos errorum Doctores.

Quid ſi Eccleſia in Concilijs non adhiberet ea media quæ neceſſaria ſunt ut non erret?

Reſpondetur, Deum, qui diſponit omnia ſuaviter, eo ipſo quod promittat abſolutè aliquem finem, eo ipſo providere ne deſint media ad illum conſequendum, & ne aliqua obſtet ad ejuſdem finis conſequutionem: quare cum Deus promiſerit futurum, ut Eccleſia aſſiſtente Spiritu ſancto veritatem doceat in omnibus, & ſi id fieri debeat cum certis quibuſdam medijs, ut diligenti examine, auxilij ſupernaturalis invocatione, & alijs, non debemus exiſtimare defutura iſta media neceſſaria: quemadmodùm ſi cui Deus revelaſſet ſuam beatitudinem futuram eamque illi in particulari promiſiſſet, & ſi non videret media quibus illam attingeret, deberet Deo ſimpliciter revelanti & promittenti credere, & ſi illa media nondum explorata haberet. Debet enim confidere illa non defutura unquam, Deo providente de medijs neceſſarijs ad finem illum quem promiſit. Quare vanum eſt quod quidam objiciunt contra infallibilitatem Conciliorum circa concluſiones fidei & morum dogmata, non conſtare ſi in ijs debita media adhibita fuerint ac de ijs medijs dubitari; acquieſcendum eſt enim ſimpliciter promiſſioni Divinæ, quod Eccleſia per Spiritum ſanctum in omnem veritatem inducetur, & quod qui finem promiſit, in medijs neceſſarijs non deerit. Unde ſibi parum conſtant hæretici, qui cum nullam aliam veram fidem juſtificantem agnoſcant, quam quæ innititur promiſſionibus divinis, firmitatem tamen & certitudinem Eccleſiæ in definitionibus impugnant, pro libito fidei objectum intra ſolas Chriſti promiſſiones concludentes, modo illas ab objecto fidei excludentes, cum infallibilem Eccleſiam nolunt admittere.

Media ad bene definiendum.

Circa quæ verſatur infallibilitas Eccleſiæ in Concilijs?

Circa ſubſtantiam ipſam fidei, publica dogmata & res ad ſalutem neceſſarias. Finis enim infallibilitatis Eccleſiæ eſt conſummatio Sanctorum ac ſalus publica fidelium ad quam ſufficit circa iſta infallibilitas Eccleſiæ. Deus autem & natura ut non deficit in neceſſarijs, ſic nec ſuperabundat in ſuperfluis. Nec providentiæ Dei repugnat multos particulares defectus in gubernatione univerſi permittere ad decorem ipſius, & multos privatos errores, multarumque rerum non

Objectum infallibilitatis.

neceſſariarum ignorantiam in doctiſſimis etiam, ad ipſorum ſalutem, cum illis expediat multa neſcire ut ab elatione reprimantur.

Unde aſſerendum multa in Concilijs ad fidem non pertinere, ſed ſolum ea decreta quæ tanquam de fide univerſis fidelibus ſub pœnâ anathematis communiter credenda proponuntur, itaut ſola ipſa decreta nuda quoad ſubſtantiam ſint de fide: non vero omnia adjuncta: ut puta rationes vel aliquæ circumſtantiæ locorum, perſonarum, aut temporis, & hujuſmodi quæ ſolum facerent ad deſignandum expreſſius ſenſum & mentem Concilij, ne daretur locus æquivocationi. Qualia nonnunquam adhibere neceſſarium eſt. Unde docet Almainus in 3. diſt. 25. quæſt. 1. ad generandum actum fidei oportere de neceſſitate habere unum actum ſaltem qui non eſt de fide Theologicâ ſed topicâ, &c.

Quid ſi argumento dubio aut fallaci innitatur Eccleſia in definitione?

Reſpondetur etiam in hac hypotheſi, quod quibuſcumque medijs nitatur Eccleſia in definitionibus, non tamen in illis errare, quia non procedit argumentatione ſcientifica ſicut Philoſophus naturalis, ſed concludit definitiones ſuas ex ſuggeſtione Spiritus ſancti, quia definitio Eccleſiæ eſt concluſio fidei non ſcientiæ, nec creditur Eccleſiæ argumentanti aut probanti, ſed docenti ex aſſiſtentia Spiritus ſancti, ut ſic noſtra religio non ſit ſcientia ſed fides, qua Deo per Eccleſiam loquenti creditur, non probanti per certa argumenta. Ut ſic nulla reſtet occaſio in protervis rixandi, ex infirmis argumentis aut medijs malè Eccleſiam concluſiſſe.

Admiranda quædam in Concilijs.

Ex Boſio de ſignis Eccleſiæ Dei l. 5. c. 7. in ſigno 14.

Univerſalia Concilia vocamus ad quæ non modo patet acceſſus cuilibet nationi, ſive ad diſſerendum, ſive ad decernendum, quod extremum eſt Epiſcoporum in unam fidem conſpirantium, ſed quibus interfuerunt è qualibet celebriori natione totius orbis Chriſtiana aliqui Epiſcopi, vel per ſe, vel per procuratores, vel conſenſere eorum decretis veluti univerſalium Conciliorum, quæ Pontifex Romanus approbavit. Hæc autem nullomodo labi poſſunt: Idcirco neceſſe eſt, cui faveant illa, eſſe ibi Eccleſiam Dei, populum Dei, cujus decretis univerſalibus nulla ſubeſt labes.

Concilia univerſalia infallibilia.

Oſtendamus clariſſimè labi illa non poſſe: & primo loco producamus argumentum adverſus quoſvis commune. Mirabiliſſimum namque eſt illud, ac manifeſtiſſimus divinitatis aſſiſtentis effectus, quod cum tot annorum millia numerentur ab orbe condito uſque ad ætatem noſtram, nulla ratione potuit effici unquam ſæculo ullo, ut celebriorum nationum primarij Antiſtites à nobis alieni, qui in urbibus ſacra qualibet adminiſtrarent, convenerint ad decreta religionis ſancienda unanimi conſenſu. Legimus priſcis temporibus ſolitos agi conventus publicos à Sacerdotibus Ægyptijs, quorum meminere Plato in Timæo, Herodotus, Strabo, & alij multi. Similiter idem legimus de Magis Perſicis, quod Herodotus idem & Strabo teſtantur. Græci etiam publicos agebant conventus de rebus communibus Græciæ: de quibus poſt prædictos Thucydides, Quintus Curtius, Diodorus, & alij. Sed ad illos non veniebant omnium illuſtriorum gentium, aut ſapientium Præſules ſacri.

Eadem de Druidibus Gallorum ſacerdotibus ſcribit Cæſar in commentarijs ſuis. Rurſus poſtquam Conſtantinus noſtræ Religioni ſe addixit, plurimi Imperatores omnibus modis, vi, dolo, promiſſis, pecuniâ, opibus, dignitatibus conati ſunt, cum maximas, nobiliſſimaſque imperio gentes continerent, hujuſmodi Concilia celebrare, & nunquam tamen potuerunt in unum locum adducere Epiſcopos è qualibet aut illuſtriori aut ſapientiori gente. Tentavere id Conſtantius totius orbis Romani Imperator, & Theodoſius junior totius orientis in Synodo Epheſina prædatoria, Juſti- A nianus junior, item Leo Iſauricus, Conſtantinus Copronymus, Michael Theophili filius orientis Imperatores. Poſt hos idem conati ſunt nonnulli Imperatores Germani, Henricus tertius, Ludovicus Bavarus ac majorum noſtrorum ætate Concilium Baſileenſe, cui magni Principes favebant, & ex aliquot nationibus multi. Mirabiliſſimum ſit igitur uni Eccleſiæ Catholicæ, adverſus quam ſæpe maximi Imperatores ac Reges omnia moverunt, hoc fuiſſe divinitus datum ut decem & octo Cōcilia univerſalia celebraverit, immo, ſi addas Sardicenſe, decem & novem: ut colligimus ſigno de prudentia politica cap. de Pontificis Romani gubernatione ad finem. Ad quæ quidem Concilia convenere in unum locum, & conſenſere ex omni totius orbis celebriori natione Chriſtiana aliqui Epiſcopi, B vel per ſe, vel per procuratores, quod liquet ex actis eorum, cum ſit itaque hoc maximè divinum, ut cogantur Concilia Univerſalia, neque viribus humanis ea potuerint unquam cogi, ſoli vero Eccleſiæ noſtræ ac Pontifici Romano id contigerit, palam fit, nobiſcum Deum adeſſe.

Mirum omnes Epiſcopos convenire ad eundem locum.

Aliud ſuccedit huic argumentum commune adverſus omnes. Duodecim ſunt maximè admiranda, quæ ſemper adſunt in Concilijs Univerſalibus, ex quibus fit haud poſſe fieri ut illa accedente Pontificis Romani conſenſu errent. Horum primum eſt, quod plerique ex Epiſcopis ad illa convenientibus ſunt maximæ ac præſtantiſſimæ doctrinæ. Secundum, plerique item ſunt maximæ experientiæ in tractandis rebus publicis, ac ſacris, Tertium, plerique ſunt admirandæ ſanctitatis & C innocentiæ. Quartum, cunctas res examinant ac multis diſputationibus habitis perpendunt, antequam ſanciant. Quintum, doctiſſimos viros ex omni gente ad illa accerſunt, adhibent, ac diſputantes audiunt. Sextum, ſanctos item viros aliqua doctrina excellentes ſimiliter advocant, & audiunt. Septimum, ſunt Epiſcopi ex adverſis regionibus, ita ut via fieri poſſit eos in malum vel falſum convenire. Octavum, ſunt ætatum diverſarum, quod ſolet inducere facillimè diſcrepantiam: juvenes enim facilius à ſenibus, ſenes à juvenibus diſcordant. Nonum, diverſorum ſunt morum, exceptis ijs, quæ pertinent ad fidem Chriſtianam, quod etiam facillimè diſſenſionem gignit. Decimum, ſunt è regnis inter ſe non modo diverſis, ſed ſæpe etiam contrarijs, quantùm ad jura rerum prophanarum: veluti Hiſpani, Galli, Scoti & Angli, Po- D loni & Germani, Dani & Sueci, antiquitus Hungari & Bohemi, aut ſi qui ſunt hujuſmodi: opus eſt igitur hoc divinitatis, ut iſti in unum congregentur, & conſentiant volentes. Undecimū ſit, quod in illa conſentiunt Epiſcopi jam ſæculorum ſexdecim, & ante hæc ſæcula labentia conveniebant diverſorum ſæculorum. Verbi gratiâ Epiſcopi Concilij Sardicenſis approbarunt acta ab Epiſcopis Concilij Nicæni, deinde Epiſcopi Concilij Conſtantinopolitani, geſta ab Epiſcopis Sardicenſis, ac Nicæni. Mox Epiſcopi Concilij Epheſini decreta ab Epiſcopis Conſtantinopolitani, Sardicenſis, ac Nicæni. Idemque aſſerimus de Chalcedonenſi, Conſtantinopolitano ſecundo, tertio & quarto, Nicæno ſecundo, Lateranenſibus quinque, Lugdunenſibus duobus, Viennenſi uno, Florentino, ac Tridentino. E

XII. miranda in Concilijs.

Eſt igitur admirandum tot ſæculis nunquam diſſenſiſſe Epiſcopos tot, ac tantos inter ſe, ſed ſemper eadem decreviſſe. Duodecimum ſit, quod quibus jus eſt decernendi in Concilijs, ij ſunt Epiſcopi, nimirum cuncti Principes, principatumque inter ſuos tenentes, ac doctrina plerumque excellentes, inter quos ſolent, ſi humana ingenia ſpectemus, exoriri facillimè diſſenſiones: ac tantum abeſt ut aliquando fuerint exortæ, ut potius ſi quæ extarent, fuerint ſublatæ. Quis igitur hic dicat univerſalia Concilia non eſſe opus ipſius Dei, ſi hæc conſideremus, & maximè ſi cum ſuperioribus jungamus? Nunc igitur ad aliud veniamus.

Cùm non modo hæreſis, ſed etiam mendacium quodlibet ab uno inceperit, quem deinde, ſive multi fuerint illi, ſive pauci, ſunt alij ſecuti, neceſſe eſt is omnium mortalium fuerit impudentiſſimus. Ac ſic, qui Conciliis univerſalibus abrogaverit fidem ſibi abrogavit, & eodem morbi genere tenebuntur, quicumque illum ſequentur. Eſt enim ſtultiſſimi, magis uni credere, quam tot, tam ſanctis, tam doctis, tam bene perpenſa qualibet re judicantibus per omnes ætates, è qualibet cognita ac celebriori, & ſapientiori natione viris. Et ex hoc aliud ſequetur abſurdum, quod nihil erit in terris certum. Fieri enim poteſt ut pleræque nationes errent, quia ſapientes illarum & innocentiæ opinione præſtantes nunquam convenerunt ſimul in unum locum ad res controverſas examinandas ac dijudicandas: ac ſic errarunt ante adventum Chriſti, & errant, qui ſupra adducta nunquam potuerunt efficere: ſed cum poſt adventum Chriſti fuerint [illegible] ſe conſona Concilia univerſalia celebrata eo quem explicavimos modo, aut nihil in terris eſt certum (quod eſt hominis turpiſſimi aſſerere) aut illud certum quod à Conciliis eſt univerſalibus decretum. Id niſi etiam ſit, præterea fiet, ut nihil non impudentia ſibi poſſit arrogare, mortales neceſſario tenebris involvantur, & hoc ipſum ſit incertum an ſit aliquid certum vel incertum.

Quam ab ſurdum Conciliis reſiſtere hæreticos.

Quàm varia ſunt Concilia?

Quatuor ſunt genera Conciliorum, univerſalia, nationalia, provincialia, diœceſana.

Partitio Conciliorum.

Univerſalia ſeu generalia quæ etiam dicuntur œcumenica, ſunt ea ad quæ convocati ſunt totius orbis Epiſcopi Catholici & jus habent intereſſe, nullo excluſo, niſi ſit aliquod impedimentum; itaut convocatio ſit generalis in nomine Chriſti ejuſve in terris Vicarij ad quem pertinet præſidentia: non honoraria tantum ſed cum auctoritate conjuncta, innoteſcatque ſaltem majoribus Provinciis, adſint etiam aliqui ex majori parte Chriſtianarum provinciarum, ut hactenus obſervatum. Nationalia ſunt, in quibus conveniunt Archiepiſcopi & Epiſcopi unius regni vel nationis, quibus præeſt aliquis Primas, Patriarcha aut Legatus Papæ, quæ Concilia vocantur aliquando generalia non abſolutè, ſed reſpectivè ad regnum aut nationem ad quæ revocari poſſunt illa quæ ſunt veteris teſtamenti: niſi malis generalius partiri primum Concilia in ea quæ ſunt antiquæ & ea quæ ſunt novæ legis.

Eſt etiam Provinciale Concilium & Synodale, ut ſupra dictum eſt.

Quin etiam ſcribit de Cuſa l. 2. concor. Cath. Curatum ſuæ Parochiæ ſynodum congregare, ſupra quam eſt diœceſana.

Porro ex iis omnibus conflatur hæc ſumma eo ordine diſpoſitis, qui utilior viſus eſt ad tollendam confuſionem, facilioremque notitiam omnium ingenerandam, percurrendo gradatim varias eorum claſſes.

Cujus eſt convocare Concilium univerſale?

Reſpondet Card. de Coſa l. 3. concord. Cathol. c. 15. quoniam Papa ut primus & habens præceptivam poteſtatem ex principatu ſacerdotij ſui in omnes Epiſcopos, quo ad eam congregationem, reſpicientem univerſalem Eccleſiæ ſtatum in qua ipſe primam curam gerit: ex qua creditâ poteſtate, præcipere habet Chriſti fidelibus, ut conveniant, maximè ſubjectis omnibus Sacerdotibus. Imperator vero exhortatur & ſuadet Epiſcopis ac principibus laïcis. Neque Ro. Pontifex dicit convocationem ad ſe pertinere tantum: ſed quod ſine ſuâ auctoritate Synodus fieri non debeat &c. Sed ex his naſcuntur innumeræ quæſtiones apud eundem Cardinalem, apud Auguſtinum de Ancona, Turrecrematam, apud Jacobatium, Bellarminum, Stapletonium & alios, quæ volumina integra, & magnæ molis exquirerent, ſi ſingula diſcutienda eſſent. Ad quorum omnium ſolutionem maximi eſſet momenti, diſquirere primum, quid eſſet de jure divino & de jure humano, & intelligere quam poteſtatem Chriſtus dederit Apoſtolis ſimul junctis cum D. Petro, & quam dederit D. Petro ſeparatim ab aliis Apoſtolis, & ſi quam dederit Apoſtolis ſeparatim a D. Petro, cùm præſens non eſſet in ipſorum cœtu. Suppoſitâ enim harum rerum intelligentiâ, circa quam eſt maxima diſputantium diſcordantia, ſpes aliqua orietur concordiæ ſaltem inter eos qui ſyncerè credunt Evangelio, ut nec plus huic aut illis tribueretur à quibuſdam, nec minus ab aliis, in ruinam pacis Eccleſiaſticæ.

Diſſidia de Conciliis.

Via ad pacem.

Quid ergo prodeſt doctrina in Conciliis?

Doctrina inſervit ad diſponendas, proponendas, diſcutiendaſque controverſias, juxta quod factum eſt in Concilio Jeroſolymitano de controverſia legalium, de quibus magna diſquiſitio habita eſt, licet definitio non ſit ex doctrina humana aut habituali, ſed ex revelatione Spiritus ſancti, prout in eodem Concilio definientes Apoſtoli dixerunt *viſum eſt Spiritui ſancto & nobis*, Act. 15. Nam ſi, ut ait Div. Auguſtinus l. 4. de doctr. Chr. c. 11. præparatis omnibus ad dicendum, ad horam ipſius definitionis illud bonæ menti convenire cogitandum eſt, quod Dominus ait Matth. 10. *Nolite cogitare quomodo aut quid loquamini, dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini, non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri qui loquitur in vobis.* Quanto magis in Conciliis & cauſis Cardinalibus Eccleſiæ reſolvendis per plenam ſententiam, præparatis omnibus ad rectè prudenterque definiendum in illa hora aderit Spiritus ſanctus, ut defioitio Eccleſiæ nequaquam debiliorem partem mediorum ſequatur, ſed invincibilem Spiritus ſancti aſſiſtentiam & erroris omnibus expertem illuminationem. Unde & determinatio Eccleſiæ vox divina eſt, & verbum Dei eſt, non vox humana nec verbum hominum. Prout dicebat Chriſtus Joan. 17. de Apoſtolis *Ego dedi eis ſermonem tuum, & mundus eos odio habuit, quia non ſunt de mundo, ſicut ego non ſum de mundo.*

Nunquid eſt diſcrimen inter ſcripturam & definitionem Eccleſiæ, an non ſcriptura majoris eſt authoritatis?

Cogit importunitas Hæreticorum qui omnibus modis Eccleſiæ authoritatem deprimunt, & ſcripturam extollunt improbo conſilio, ut hæc ipſa quæſtio ventiletur, etſi comparatio iſta odioſa & parum grata videri poſſit. Ac primo dicendum eſt Eccleſiam non eſſe majorem Scripturâ ſacrâ, quaſi poſſet contra & aliter quam ſcriptura loquitur quidpiam docere, quare calumniosè improperant Catholicis Doctoribus Hæretici, quaſi id dicerent. Secundo reſpectu eorum quæ tam ſcriptura quam Eccleſia loquitur, æqualis eſt authoritas ad obligandum fideles, unde dicit Concilium Tridentioum, Seſſ. 4. Pari pietatis affectu & reverentia ſuſcipiuntur. Et ratio eſt quia utrobique vox Dei eſt. Tertio vox Eccleſiæ tam eſt à Deo & tam vox Dei eſt quam verbum Scripturæ ſacræ, & tam Deus loquitur per Eccleſiam quam per Scripturam, & Deus utrobique æqualiter verax eſt, & æquali fide & obedientia dignus. Quarto quo ad nos in pluribus eſt evidentior Eccleſiæ authoritas quam Scripturæ ſacræ, in quantum explicatior eſt & manifeſtior Eccleſiæ vox quam Scripturæ ſacræ, cum ob perplexos & obſcuros ſenſus minus nota eſt. Quinto latius patet Eccleſiæ vox quæ tam verbum ſcriptum quam oon ſcriptum ſeu traditum loquitur aut loqui poteſt explicitè. Atque adeo aliquid de fide determinare & decernere, quod ſcriptura non docet nec decernit. Patet quia ſcriptura tantum verbo Dei ſcriptum complectitur, at Eccleſia loquitur verbum non ſcriptum, cum veras & legitimas traditiones definit ac determinat. Denique etſi ſcriptura vox Dei ſit, ſed non ſimpliciter nec ſemper. Nam & diabolus & impoſtor hæreticus ſcripturæ ſententias loquitur voce ſua non voce Dei, eſt autem ſcriptura vox Dei quando Eccleſia per quam Deus loquitur, ſcripturam ipſam loquitur. Vox autem Eccleſiæ eſt ſimpliciter & ſemper vox Dei, quia nunquam niſi ex Deo loquitur quando de fide loquitur & nunquam fallit aut fallitur.

Conferuntur inter ſe ſcriptura & Eccleſia.

Adde ex Suare tract. 1. de fide diſp. 5. ſect. 3. Scripturam ſacram eſſe à Spiritu ſancto quoad ſenſum & verba: at definitiones Eccleſiæ ſeu Conciliorum tantum quoad ſenſum, non quoad ipſa verba.

Quæ authoritas Concilij generalis ſupra Provincialia aut Nationalia?

Quod generale Concilium poſſit obligare fideles omnes tam in rebus fidei ad eas credendas, quam in materia morum ac diſciplinæ ad eam ſervandam: minora vero alia Concilia non poſſunt obligare totam Eccleſiam, nec habent Juriſdictionem univerſalem, poſſuntque tantum ferre leges accommodatas & proportionatas Juriſdictioni ſuæ, tam quoad territorium quam quoad materiam legum, ut in gravioribus Summo Pontif. reſervatis, aut ad univerſalem Eccleſiam ſpectantibus non ſe immiſceant.

Docet etiam Suares de cenſuris diſputat. 40. ſect. 4. eumque ſequitur Bonacina de irregularitate diſp. 7. q. 1. puncto 2. Ac laudat quod egregiè de iſtis pro ſuo more diſſeruerit, per ſtatuta Synodalia aut Provincialia non poſſe induci novam irregularitatem ac quoties nova aliqua irregularitas ex aliqua Provinciali Concilio deſumitur, in tantum habere vim in quantum per Pontificem vel univerſalem Eccleſiæ morem fuerit approbatum & receptum tanquam Canonicum & univerſale jus. Quia nullum jus particularis Diœceſis, Provinciæ aut Nationis ſufficere videtur ad irregularitatem ferendam. Hanc aſſertionem, inquit, non inveni hactenus ſub his terminis ab authoribus aſſertam, eam tamen colligo ex dicto cap. *is qui* in illis verbis, *cum id non ſit expreſſum in iure*: nam ſine dubio loquitur de jure Canonico, ut notavit Hoſtienſis in cap. *ſi celebrat* de Clerico excommunicato miniſtrante num. 5. & eſt communis ſententia, conſtatque ex abſoluta juris appellatione: nam jus particulare cujuſcumque privatæ Eccleſiæ vel Nationis non appellatur jus ſimpliciter, præſertim in jure Canonico & à Summo Pontifice, ſed appellatur ſtatutum Epiſcopi aut Synodale vel Provinciale, juxta cap. 2. *cum ſimilibus* de conſtitutionibus in ſexto.

Cujus cenſura violata inducit irregularitatem.

Confirmat hoc, quia licet ex natura irregularitatis non repugnet quod poſſit in una parte Eccleſiæ imponi pro uno delicto, non in alia, tamen de facto id non eſt in uſu. Hinc etiam nullæ inveniuntur irregularitates propriæ alicujus Epiſcopatus vel nationis, ſicut dantur cenſuræ ſeu reſervationes Epiſcopales. Et ideo omnes Authores ad irregularitates cognoſcendas ſemper nos remittunt ad commune jus, &c.

Congruentia item reddi poteſt, quia irregularitas non fertur principaliter per modum pœnæ, ſed per modum cujuſdam impedimenti vel conditionis neceſſariæ ad decentiam & reverentiam ſacris Ordinibus debitam, quæ res ad univerſam Eccleſiam ſpectant: & ideo illius judicium ſeu ſtatutum univerſalis Paſtor ſibi reſervaſſe videtur.

Suares. Hoc Suaris judicium quod hîc proponimus non comprobando, ſed ut magis diſcutiatur a peritis, ſi veritati conſentaneum ab iis judicaretur, multos profectò Sacerdotes ac Curatos liberaret in quibuſdam Diœceſibus, in quibus multæ prohibitiones Epiſcopales violantur quæ inferunt pœnam ſuſpenſionis à Divinis, ac ſi non ſervetur irregularitatem in eos ſtatuunt, quæ non invenitur per Concilia generalia aut per Summum Pontificem inducta. Tuncque dicendum foret violationi ſuſpenſionis annexam eſſe irregularitatem quando ſuſpenſio lata fuerit a Concilio univerſali aut à Pontifice cum decreto expreſſo irregularitatis ſi violetur, ut aliquoties in *Sexto* exprimitur, non autem ſemper. Attamen ſemper peccatum eſſet mortale ſuſpenſionem violare quam decreviſſet quodlibet ſtatutum Synodale, aut Provinciale, ſed de hoc infra in Concilio quodam Germanico ſub Cumano Cardinali, ex quo putamus invaluiſſe opinionem magis communem de irregularitate ob violationem cujuſlibet cenſuræ.

An poſſit Concilium Provinciale de fide ac de jure divino quidquam determinare?

Hiquæus ſuper 4. lib. ſentent. Scoti diſt. 17. quæſt. unica, corrigit quoddam dictum Vaſqueſij aſſerentis Concilia Provincialia non habere authoritatem ad determinandum jus divinum, ſed ſolum id ſpectare ad Summum Pontificem & Eccleſiam. Sed hæc ratio, inquit, non mihi placet, neque videtur quadrare antiquis Conciliis Provincialibus: unde non video quare etiam in præſenti id ſtatuere non poſſent; cum nullibi id inveniatur reſervatum à Pontifice aut ab Eccleſia univerſali.

An Concilia Provincialia indigent approbatione Summi Pontificis?

Ad obligationem legum quæ fiunt ab his Conciliis non eſt neceſſaria confirmatio Papæ, quia hæc Concilia intra ſe habent vel habere debent caput ſibi proportionatum, ſcilicet Patriarcham aut Primatem, Archiepiſcopum vel Epiſcopum reſpectivè; & ideo ſufficiunt ad ferendas & confirmandas ſuas leges in particulari: quamvis hæc Concilia per ſe ſumpta non ſint infallibilis authoritatis: ſed errare poſſint & corrigi per plenaria Concilia aut per ſummum Pontificem, cum ſola Eccleſia univerſalis extra omnem aleam erroris poſita ſit, non Eccleſiæ particulares. Notandum tamen quod Barboſa in ſumma Bullarij teſtatur declaratum fuiſſe per ſacram congregationem, per approbationem Concilij ab ipſa factam non intelligi Concilium eſſe approbatum a Summo Pontifice, ſed tantum permiſſum. *Verbo* Concilium Provinciale.

Approbatio Conciliorum Provincialium.

Quid diſpenſare poteſt in lege Concilij minoris?

Reſpondetur, quod ſi agatur de Concilio Provinciali, nec Metropolitanum nec Epiſcopos ſuffraganeos poſſe abſque juſta cauſa & neceſſitate diſpenſare in legibus Concilij, quod eſt ſupra ſingulos eorum, à quibus ad Synodum ipſam appellatur tanquam ab inferioribus ad ſuperiorem: unde neceſſe eſſet ad Summum Pontificem recurrere vel iterum congregari Synodum. Sic Suares de legibus lib. 6. cap. 15. Poſſe tamen ex cauſa legitima unumquemque Epiſcopum pro ſua Diœceſi diſpenſare in lege Concilij Provincialis, nec recurrendum ad Metropolitanum, docet Diana part. 8. tract. 3. reſolut. 12. erat enim maximè expediens hanc eos habere facultatem, ne ſubditi obligati eſſent pro diſpenſatione obtinenda ad Pontificem recurrere vel aliud Concilium expectare: ſicut Parochis competit diſpenſatio in Feſtorum & jejuniorum obſervatione, ob frequentes caſus expoſtulantes hanc diſpenſationem. De Synodo autem unius Epiſcopi, ipſemet diſpenſare poteſt, cum ſolus in ea habeat ſuffragium deciſivum, reliqui tantum conſultivum. ibid. reſol. 28. & ut ibidem docet Suares, juriſdictio Synodi unius Epiſcopi eſt ſolius Epiſcopi, tantumque congregatur, ut maturius res ordinentur ac ſuavius.

De annis & ſæculis quibus celebrata ſunt Concilia.

Plura in iſtis incerta & dubia, obſcura & tenebris obſita, ex quibus docti fatentur aliquando ſe erumpere non poſſe, eaſque difficultates diſcutere, ut perinde ſibi eſſe faciendum putent ac venatori qui tamdiu fugientem feram ſequitur, donec eam ab ſe capi non poſſe ſenſerit. Interim quod ſunt oſſa, quod nervi in corpore hoc ipſum eſt Chronologia in Hiſtoria, ait Chiffletius animadverſione in Ferrandum redivivum. Succiſis nervis & confractis aut laxatis oſſibus, labaſcit ac deficit corpus: ſic & neglectis temporum rationibus perſonas aut plures conflari in unam, aut unam in plures extendi, alia ſubinde pro aliis loca uſurpari ac rerum geſtarum ordinem omnem perturbari neceſſe eſt. Hoc in Conciliis eveniſſe plures variantibus ſcriptorum antiquorum ac recentium ſententiis demonſtrabunt maximè Arelatenſes, Carthaginenſes, aliæque Synodi, nec ſine cauſa fatetur Baronius ad annum 319. ſe collectorem Conciliorum ſecutum bis erraſſe. Ad hanc obſcuritatem multum attulit varia ratio conſignandi acta Eccleſiaſtica ſeu prophana per annos

Chronologia Conciliorum.

Conſulum

Conſulum aut Imperatorum, ſeu per Olympiades, quarum unaquæque quatuor annos complectitur, & incipiunt annis 776. ante Chriſtum natum ſeu per indictiones, quarum unaquæque quindecim eſt annorum & quarum dubia eſt origo, ſeu per æram quæ ſupra communem computationem ab Incarnatione octo addit annos ſupra triginta, ſeu alia multiplex ratione temporum. Cœpit autem Dionyſius Exiguus Synodorum collector ab annis Chriſti acta Eccleſiaſtica conſignare, quem cæteri poſtea ſequuti ſunt, cum tempus Incarnationis Chriſti Epocha ſit omnium illuſtrior. Sed dum omnia cum his annis quadrare volunt ſcriptores, mirum quot diſſidia inde profluxerint. Nos magis vulgatam conſignationem annorum ſequimur, niſi aliquando vehemens aliqua conjectura aliud ſuadeat. Adeundus de iſtis Covartuvias variarum reſolut. lib. 1. cap. 12.

An non Concilia hæreticorum tam legitima ſunt quam alia?

Non habent illa Concilia judices legitimos qui polleant authoritate leges ullas imponendi: nam nec habent legitimos Epiſcopos qui leges ferant & ſubſcribant. Votum in iis obtinere ſolent ſeniores & laici. Ordinem non habent, cum miniſtros faciant omnes æquales: nec antiqua forma Conciliorum in iis ſervatur. Soli enim Eccleſiæ collata eſt poteſtas in Chriſti corpus verum ac myſticum, unde qui ſunt in ea præſides ac duces jus habent pro regimine populi leges ferendi, Canones condendi, corrigendi errata, dubia determinandi, viſitandi, in melius reformandi, & ea omnia agendi quæ per antiqua Concilia agi conſueverunt. Quæ omnia ſi præſumunt hæretici ſe poſſe agere, probent primum authoritatem ſuam ac Juriſdictionem ac à quo illam hauſerint acceperintque. Cum non ſit Laicorum illam conferre, ac in rebus fidei ac religionis quæ ſalutem animæ concernunt, oves ſint non Paſtores. Unde etiam ſi authoritate Magiſtratus aut Principis cœtus ſuos ineant Paſtores miniſtri aut prædicantes ab Eccleſiæ Catholicæ ſupremo in terris capite divulſi, nulla tamen major authoritas in iis cœtibus, quam in prophanorum aliquot aut latrunculorum congregationibus: quippe quoad ſpiritualia ipſi Principes & Magiſtratus ut oves ſuis Paſtoribus ſubditi ſunt, quorum Legibus & Canonibus regantur, non quibus poteſtatem impertiunt leges canoneſve ferendi. Sic dicit D. Chryſoſtomus in Matt. Homil. 33. *Si dux quiſpiam, ſi Conſul ipſe, ſi quis diademate ornatus adeat indignè, cohibe, majorem tu illo poteſtatem habes.* Et Gregorius Nazianzenus Orat. ad cives timore perculſos. *An me liberè loquentem æquo animo feretis: nam vos quoque poteſtati meæ, meiſque ſubſelliis lex Chriſti ſubjecit.* Sic præfectum Imperatoria poteſtate præditum alloquitur. Sed & Magnus Oſius apud Athanaſium in Epiſtola ad Conſtantium Imperatorem ſic eum aggreditur: *Deſine quæſo & memineris te mortalem eſſe, reformida diem judicij: ſerva te in illum diem purum, ne te miſceas Eccleſiaſticis, neque nobis in hoc genere præcipe, ſed potius ea à nobis diſce: tibi Deus Imperium commiſit, nobis quæ ſunt Eccleſiæ Deus concredidit.* Sed & Athanaſius ipſe, cui ab immortalitate nomen eſt, ſic clamat adverſus eundem Conſtantium. *Quando à condito ævo auditum eſt? quando judicium Eccleſiæ authoritatem ſuam ab Imperatore accepit? aut quando unquam hoc pro judicio acceptum eſt? plurimæ ante hac Synodi, multa Eccleſiæ judicia habita ſunt: ſed neque patres hujuſmodi res Principi perſuadere conati ſunt: nec Princeps in rebus Eccleſiaſticis ſe curioſè præbuit.* Et paulo poſt rem magis exagerans. *Quis videns Conſtantium Principem ſe facere Epiſcopum & præſidere judiciis Eccleſiaſticis non merito dicat, illum eam ipſam abominationem deſolationis eſſe, quæ à Daniele prædicta eſt.* Unde patet ex hac parte vana eſſe Conciliabula Lutheranorum & Calviniſtarum, cum non ſit niſi uſurpata & invalida Magiſtratus authoritas circa ſpiritualia.

Laici ſunt ſubditi quoad ſpiritualia.

At ſi inter hæreticos ſint Epiſcopi qui Concilia celebrent, cur non obtinebunt?

Quia tales Epiſcopi, ſi qui ſint inter eos, privati ſunt omni poteſtate ac Juriſdictione regendi Eccleſiam, reformandi religionem & ſtatum Eccleſiæ, abrogandi feſta & vota Monaſtica, ac oppugnandi Doctrinam Catholicorum: à quo enim poteſtatem hanc acceperunt, cum ſæcularis Princeps ac Magiſtratus eam non tribuat? nec communionem habeant cum Summo Eccleſiæ capite ac Divi Petri legitimo ſucceſſore Pontifice Romano. Sed & Eccleſia Canonem edidit latæ ſententiæ quoad privationem beneficiorum & poteſtatis Eccleſiaſticæ contra Hæreticos 4. qu. 1. cap. *didicimus.* Didicimus omnes omnino ſchiſmaticos & hæreticos nullam habere poteſtatem Eccleſiaſticam, &c. Docetque Almaïnus de ſumma poteſt. Eccleſiaſt. cap. 3. An non ridiculum eſt quod etiam ipſi ſe vendicant pro ſucceſſoribus D. Petri, cui à Chriſto dictum eſt, *Tu es Petrus & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam*, Matth. 16. An ſucceſſorem alium Clodovei agnoſcet populus, quam illum qui ejus throno cum ſimili imperio inſidet? at ſemper Pontifices Romani Cathedram D. Petri cum poteſtate regendi Eccleſiam obtinuerunt uſque ad Clementem IX. hodierna die ſedentem & moderantem Eccleſias fideles. Compara mihi cum illo aliquem inter Lutheranos aut Calviniſtas, Epiſcopi, Archiepiſcopi, aut ſi lubet, Primatis ſibi titulum arrogantem in Germania, Anglia aut alibi. Quem porro jure ſucceſſorem Divi Petri nuncupabis? obcœcatos eſſe oportet qui extra lineam & ſeriem tot Pontificum Rom. poſiti ſe D. Petri ſucceſſores prædicant. Videant ergo à quo miſſi ſint, à quo vocati, quamdiu fuerint à Pontifice Romano ſejuncti. Nec exiſtiment ſe præclarè principatum ſuum in Synodis & Eccleſiis ſtabiliviſſe, ſi conviciis & contumeliis Pontifices Rom. impetant, cum nihil magis indicet eos omni vero jure deſtitutos eſſe.

Epiſcopi hæretici.

At nunquid Pariſienſes docent Eccleſiæ ipſi traditam eſſe omnem poteſtatem, ac regimen ejus Ariſtocraticum? quid ergo officit Concilio abſentia Papæ aut Epiſcoporum.

Qui illi ſint Pariſienſes Theologi narrandum eſſet, & quot & quo tempore & in quibus circumſtantiis aut caſibus id docuerint, quibuſve libris doctrinam hanc poſteritati conſignaverint, ac quo ſenſu intellexerint: an ſit illa doctrina omnium: an omnium paucorumve, qui à communi aliorum doctrina abhorreant. Nihil profuit Marco Antonio de Dominis Archiepiſcopo Spalatenſi pallio hujuſmodi Pariſienſium, errores librorum ſuorum de republica obtegere voluiſſe: cum talia ſcribens ad elevandam Summi Pontificis poteſtatem ac Monarchicum Eccleſiæ regimen, ſubito ejus pondere ſe oppreſſum ſenſerit, ut eorum authoritas ad errorem perſuadendum non valeret, quorum ſenſus à concipiendo errore longè aberat. Ac quoniam cenſura contra ejus Libros, jam pluſquam a quadraginta annis condita & evulgata, poſtulante apud Facultatem Iſamberto tunc Syndico, cujus acumen produnt plura ejus volumina in D. Thomam, mentem Pariſienſium maximè ac velut in meridiana luce manifeſtat, qualis illa fuerit in ſingulares propoſitiones ejuſdem ſtudioſo Lectori lubens expono, cum aliunde mihi propoſitum ſit & incumbat neceſſitas in ſpinoſis controverſiis harum rerum, quæ ſæpius occurrunt in hac Summâ, à decretis Facultatis Pariſienſis non diſcedere, & non deſint hodie qui his, de republica damnatis Libris ſuffulti Paſtorem primum Eccleſiæ arietant, dura cervice & incircumciſis cordibus ſemper Spiritui ſancto reſiſtentes. Illius certè cenſuræ, quot penè verba tot ſententiæ ſunt: quot ſenſus tot victoriæ: ſed etſi jam devios ad ſui conſenſum impellere non valeat, ſuadebit forſan alios ne iis adhæreant: & ſi ne id quidem aſſe-

Cenſura Facultatis Pariſienſis.

cutus fuero, ſplendorem afferet illa pondusque addet plurimis hujus Summæ propoſitionibus.

Propoſitiones aliquot inter innumeras alias ſelectæ ex quatuor prioribus Libris de Republica Eccleſiaſtica, Auctore Marco-Antonio de Dominis, Archiepiſcopo Spalatenſi per ſacram Theologorum Pariſienſium Facultatem damnata.

Errores Marci Antonii de Dominis notantur.

In expoſitione conſilii ſuæ profectionis num. 10. Eccleſia ſub Romano Pontifice non eſt amplius Eccleſia, ſed reſpublica quædam humana, ſub Papæ Monarchia tota temporali: vinea eſt ad ſolum Noe inebriandum; grex eſt quem Paſtor emungat ad ſanguinem, tondeat, immo radat, immò excoriet & mactet.

Cenſura. Hæc propoſitio prima ſui parte eſt hæretica: dicit enim veram Eccleſiam (cum non alia ſit quam quæ Romano Pontifici paret) jam defuiſſe: pro reliqua vero parte eſt calumnioſa & ſcandaloſa.

Lib. 1. cap. 1. num. 1. Qui de Republica Eccleſiaſtica ſicut de pure humana philoſophantur, mihi videntur non parum à recto tramite aberrare: non modo quia in ea requirunt veram juriſdictionem, hoc eſt, vim coactivam & ſubjectionem externam; ubi tamen omnis gloria ejus ab intus.

Cenſura. Hæc propoſitio qua parte veram Juriſdictionem, id eſt, vim coactivam & ſubjectionem externam Eccleſiæ denegat, eſt hæretica & totius ordinis Hierarchici perturbativa, atque confuſionem Babylonicam in Eccleſia generans.

Num. 13. Sacerdotes omnes mortales in Eccleſia Chriſti quicumque illi ſint, non tam dicuntur propriè Sacrificium offerre, quod verè & propriè ſolus Chriſtus obtulit, quam ſacrificii illius memoriam celebrare: hoc facite in meam commemorationem.

Cenſura. Hæc propoſitio, ſi intelligat actionem Sacerdotum Miſſam celebrantium non eſſe verum & proprium ſacrificium, eſt hæretica.

Act. 6. Cap. 2. num. 7. Inquiunt Apoſtoli, *nos orationi & miniſterio verbi inſtantes erimus:* non dicunt, nos legibus coactivis condendis ac tribunali vacabimus: nos pro arbitrio præcipiendo, puniendo, dominando, ſed orationi & miniſterio verbi inſtantes erimus, qui aliud ſibi commiſſum officium non agnoſcebant.

Cenſura. Hæc propoſitio eſt hæretica in illis verbis, quia aliud ſibi commiſſum officium non agnoſcebant.

Poteſtas extraordinaria in Apoſtolis. Cap. 3. num. 18. Diſparitatem poteſtatis inter Apoſtolos eſſe humanum inventum in ſacris Evangeliis & divinis Novi Teſtamenti ſcripturis minimè ſubſiſtens.

Cenſura. Hæc propoſitio eſt hæretica & ſchiſmatica, de Juriſdictione Apoſtolica ordinaria quæ in ſolo D. Petro ſubſiſtebat intellecta.

Num. 23. Monarchiæ formam non fuiſſe immediatè in Eccleſia a Chriſto inſtitutam.

Cenſura. Hæc propoſitio eſt hæretica, ſchiſmatica, ordinis Hierarchici ſubverſiva & pacis Eccleſiæ perturbativa.

Cap. 4. num. 2. Si de vero & proprio Vicario loquamur, qui perfectiſſimè Chriſti vices poſt ejus in Cœlum aſcenſum plenè geſſerit, geratque in terris & geſturus ſit uſque ad conſummationem ſæculi, quis dubitat eſſe Spiritum ſanctum Paracletum? *Spiritus ſanctus.*

Cenſura. Hæc propoſitio eſt erronea & periculoſa atque hæreſim Macedonii expreſsè redolens, in verbo Vicarii propriè ſumpti.

Cap. 6. num. 35. Petrus fermè ſtatim ab illa eadem fide decidit, ſcilicet poſt confeſſam Chriſti divinitatem, Matth. 16. Neque ſemel ſed ſæpius titubavit, etiam poſt Chriſti Aſcenſionem & Spiritus ſancti illapſum.

Cenſura. Hæc propoſitio eſt erronea, temeraria & in B. Petrum contumelioſa.

Ioan. 21. Cap. 8. num. 10. *Paſce oves meas*, hoc eſt, Iſraëlitas, qui tunc ſoli erant oves Chriſti: unde & dicebat *non ſum miſſus niſi ad oves quæ perierunt domus Iſ-* *Matt. 15. ad Rom. 15.*
raël & Paulus ipſum Dominum vocat miniſtrum Circumciſionis.

Cenſura. Hæc propoſitio in verbo ſolos Iſraëlitas, eſt hæretica & ignorantiam craſſiſſimam Auctoris prodit.

Cap. 12. num. 5. Tametſi articuli Joannis Hus aliquid ſimile cum meis aſſertionibus continerent, damnatos tamen non eſſe legitime, quia eorum ſingulorum examen non apparet.

Cenſura. Hæc propoſitio eſt falſa, erronea ac in Concilium Conſtantienſe, quaſi legitimè non proceſſerit in damnandis erroribus Huſſitarum, contumelioſa.

Numero eodem. Doctrina in articulis Hus contenta, nimirum in Eccleſia non dari unum caput ſupremum & Monarcham præter Chriſtum: Chriſtum ſuam Eccleſiam per multos miniſtros ſine uno iſto Monarcha mortali regere perfectè & gubernare; eſt doctrina Catholica à ſanctis Patribus egregiè explicata & confirmata.

Cenſura. Hæc propoſitio eſt hæretica quoad ſingulas partes.

Num. 12. Si quid incommodi habet Ariſtocratia, cui Monarchia poſſit obviare; Eccleſiam Spiritu Chriſti inſtructam, propterea & in ſingulis Eccleſiis voluiſſe Monarchiam, & in ſe tota Ariſtocratiam.

Cenſura. Hæc propoſitio eſt hæretica & ſchiſmatica, quatenus vult Eccleſiam univerſalem ſecundum ſe totam, eſſe Ariſtocraticam.

Num. 42. Deus Spiritum ſuum toti Eccleſiæ promiſit, non alligando ipſum certis perſonis ſive certo generi perſonarum, aliiſve Clericis ad miniſteria Eccleſiaſtica deputatis; ſed ipſum voluit eſſe per omnes, licet non per ſingulos diffuſum: & conſenſus totius Eccleſiæ in aliquo articulo non minus intelligitur in laicis quam etiam in Presbyteris & Prælatis. Sunt enim etiam laici in Eccleſia, immo ex Eccleſia, ipſiuſque ſolidam & majorem partem conſtituunt.

Cenſura. Hæc propoſitio eſt hæretica & ſtatus Eccleſiæ perturbativa, quatenus ad fidei propoſitiones ſtatuendas conſenſum laicorum requirit.

Lib. 2. cap. 1. Sicut Apoſtoli ſimul & in ſolidum Ariſtocraticè curam gerebant Eccleſiæ, cum poteſtate æquali & univerſali: ita Epiſcopi omnes ſimul & in ſolidum, eamdem regunt Eccleſiam ſinguli cum plena poteſtate. *Epiſcopi.*

Cenſura. Hæc propoſitio eſt hæretica & ſchiſmatica, quoad ultima verba; ſinguli cum plena poteſtate.

Num. 13. Epiſcopi dicuntur Apoſtolorum ſucceſſores, qui in eorum officio quod erat Apoſtolorum omnium commune, ſuccedunt, omnes omnibus in ſolidum.

Cenſura. Hæretica eſt & ſchiſmatica, cum agat de Juriſdictionis Apoſtolicæ poteſtate.

Num. 15. In poteſtate univerſali ſuccedunt Epiſcopi, non modo univerſi, ſed etiam ſinguli.

Cenſura. Hæretica eſt & ſchiſmatica ut duæ præcedentes.

Cap. 4. n. 17. De ordine nihil prorſus habemus quo ipſius inſtitutio ad modum Sacramenti appareat.

Cenſura. Hæc propoſitio eſt hæretica, ſcandaloſa, & ſtatui Sacerdotali & Epiſcopali contumelioſa.

Num. 26. Non eſt Ordo verum Sacramentum, ſed mera ad miniſterium deputatio ſine iſtis characteribus & impreſſionibus. *Ordinis Sacramentum.*

Cenſura. Hæc propoſitio tota eſt hæretica ſecundum utramque partem: & prout negat Ordinem eſſe verum Sacramentum, & prout in ea characterem [illegible] imprimi aſſerit.

Num. 27. Si quis ex laico ſeu Diacono aliove gradu infra Presbyteratum immediatè in Epiſcopum ordinetur, is pleniſſimè erit Epiſcopus, & ex tali ordinatione habet totam etiam Presbyteralem poteſtatem.

Cenſura. Hæc propoſitio eſt hæretica & ſcandaloſa per ſaltum volens aliquos ad Epiſcopatum promoveri poſſe.

Num. 33. & 41. Auguſtinus agnoſcit tantum duo vera & propria Sacramenta, quæ clarè & expreſsè pateant, a Chriſto eſſe inſtituta.

Cenſura. Hæc propoſitio falſa eſt, & in B. Auguſtinum contumelioſa.

Cap. 6. num. 16. Dicat mihi noſter hic Deus ridiculus, ſeu vice-Deus, ſi nemo præter ipſum poteſt Epiſcopum ab una Eccleſia ad aliam transferre.

Cenſura. Hæc propoſitio eſt contumelioſa, ſcandaloſa, & piarum aurium offenſiva.

Eccleſia Romana. Cap. 8 num. 13. Dico Romanam Eccleſiam, & ex magnitudine civitatis, & ex eo quod eam duo primi Apoſtoli fundaverunt Petrus & Paulus, & ex alijs capitibus, extra jus divinum, habuiſſe, ut ſemper reputata ſit Eccleſia principalis, non tamen domina & regina ſuper univerſas Chriſti Eccleſias: neque Auguſtinus neque ullus ex antiquioribus patribus ſummam Eccleſiaſticarum rerum in Romana Eccleſia poſuerunt. Erat ergo & eſt Eccleſia præcipua, nobilitate, exiſtimatione, nomine & dignitatis auctoritate, non regiminis & juriſdictionis principatu.

Cenſura. Hæc propoſitio eſt hæretica & ſchiſmatica, quatenus apertè inſinuat, Romanam Eccleſiam jure Divino, auctoritatem in alias Eccleſias non habere.

Cælibatus. Cap. 10. In titulo. Sacros miniſtros ad cælibatum jure non teneri.

Cenſura. Hæc propoſitio eſt hæretica, & ſtatus clericorum & totius Reipublicæ Chriſtianæ perturbativa.

Num. 70. Quamvis Epiſcopi inducta conſuetudine, ut ſi conjugati eſſent, in ſui promotione ceſſarent in poſterum ab opere nuptiarum: id tamen non faciebant ex religione aut cautione, quaſi putarent id eis jam minimè licere; ſed ex devotione & perfectioris cujuſdam puritatis amore, & hanc tamen devotionem non omnes Preſbyteri, qui ſunt multo plures, ſunt amplexi, ſed ſoli qui liberè voluerunt. Et ita Preſbyteris liberum manſit, ut qui poſſent capere caperent.

Cenſura. Hæc propoſitio pro prima ſui parte falſa eſt; pro ſecunda vero, qua dicit, Preſbyteris liberum manſiſſe matrimonium, eſt hæretica.

Cap. 11. Num. 40. Cælibatus à libera pendet clericorum voluntate & electione: & ſi poſt ſactos Ordines, quis contrahat matrimonium, id firmum erit & legitimum.

Cenſura. Hæc propoſitio eſt hæretica, quatenus univerſalis Eccleſiæ conſuetudini, & conſenſui repugnat.

Votum Religioſum. Num. 43. Concludimus primo votum ſolemne monachorum, ſi quid efficit ultra votum ſimplex eorumdem jam vitam monachalem amplexorum, id totum ſola Eccleſiaſtica conſuetudine efficere. Concludimus ſecundo ſolemnitates has, voti ſcilicet, impedire quidem ac vetare ne matrimonium contrahatur, contractum tamen poſt illas ex eis non dirimi, ſed eſſe ratum, firmum & validum tam in monacho quam in moniali, ſicut poſt votum ſimplex.

Cenſura. Hæc propoſitio, quoad ſecundam illam partem; contractum tamen, &c. eſt hæretica, ſcandaloſa & Eccleſiæ ſtatus perturbativa.

Num. 45. Si propria auctoritate, ſine cauſa legitima, quis monachus profeſſus fiat deſertor; hic ſane peccat contra Deum, & damnationem habet: ſed Eccleſia nihil habet contra illum in foro externo; habet tantum cum illo negotium in foro conſcientiæ propter peccatum, ut non abſolvatur niſi redeat; aut ſi legitima cauſa abſolvatur etiam non rediturus per irritationem, vel commutationem voti. Quod ſi uxorem duxerit, pœniteat de peccato deſertionis, ſed permaneat in conjugio: neque enim amplius indiget ulla diſpenſatione; ipſe enim per aſſumptionem ſtatus incompoſſibilis cum monachatu ſecum ſatis diſpenſavit; quia longè arctius eſt vinculum connubij quam monachalis profeſſionis.

Cenſura. Hæc propoſitio quoad ſecundam partem, Eccleſia nihil habet, &c. eſt hæretica. Quoad illam aliam partem, ſi uxorem duxerit permaneat in conjugio, &c. eſt etiam hæretica, ſcandaloſa, & Eccleſiæ perturbativa.

Concilium Tridentinum. Lib. 3. c. 7. num. ultimo. Totus Concilij Tridentini ſcopus fuit, ut ampliſſimam jam ex innumeris uſurpationibus Papalem poteſtatem non modo ſtabiliret, ſed etiam faceret ampliorem: ſolus enim Papa ſolaque Roma Concilium illud rexit, ſtruxit & inſtruxit.

Cenſura. Hæc propoſitio eſt falſa, contumelioſa, & viam aperiens ad multas hæreſes in hoc Concilio condemnatas, renovandas.

Cap. 8. num. 14. Unumquemque Epiſcopum jure divino eſſe univerſalem.

Cenſura. Hæc propoſitio eſt hæretica & ſchiſmatica, ac unitatis Eccleſiæ ſubverſiva.

Monarchia in Eccleſia. Cap. 10. num. 42. Monarchiam ſemper Chriſtus à ſua Eccleſia amovit, & eam ipſa Eccleſia eſt abominata.

Cenſura. Hæc propoſitio eſt hæretica, ſchiſmatica, & ordinis Eccleſiaſtici perturbativa & ſubverſiva.

Num. 44. Falſum eſt, unionem Eccleſiæ Catholicæ in unitate rectoris viſibilis conſiſtere.

Cenſura. Hæc propoſitio eſt hæretica & ſchiſmatica, quatenus negat unitatem rectoris viſibilis ad unionem Eccleſiæ facere.

Lib. 4. c. 1. num. 1. Supremus Eccleſiæ Romanæ primatus, ipſiuſque ſupra cæteras omnes Chriſti Eccleſias, imperium, nullis revera ſolidis innititur fundamentis.

Cenſura. Hæc falſa eſt & viam ad hæreſes, & ſchiſmata ſternens.

D. Petrus. Num. 25. Neque Antiochiæ, neque Romæ Petrus proprie ſedit, quia non ut ſederet, ſed excurreret Apoſtolatum accepit: & quocumque pergeret ſemper ſuam Cathedram, hoc eſt Epiſcopalem poteſtatem ſecum deferebat: quam nulli certo loco alligatam habebat.

Cenſura. Hæc propoſitio eſt falſa, & quæ ignorantiam auctoris prodit.

Cap. 2. num. 11. Tota, ut vidimus, antiquitas univerſalitatem Romani Epiſcopatus penitus ignoravit.

Cenſura. Hæc propoſitio eſt, ut præcedens falſa, & eandem ignorantiam auctoris oſtendit.

Num. 36. Romanam Eccleſiam eſſe conſtat perfectiſſimè ſchiſmaticam, quæ ſe a corpore Eccleſiæ univerſalis tunc abſcidit, quando membrum ipſius eſſe recuſavit: & quod pejus eſt, & ſchiſmati addit tyrannidem verè Antichriſtianam, caput ſe contra Chriſtum, qui ſolum & verum ſuæ Eccleſiæ caput eſt, conſtituit.

Cenſura. Hæc propoſitio eſt hæretica & ſchiſmatica.

Cap. num. 2. Omnes ſane Epiſcopi ſunt omnium Apoſtolorum etiam Petri in ſolidum ſucceſſores. *Et paulo poſt.* Non enim Petrus habuit quidpiam peculiare, in quo ei dari debeat magis, quam cæteris omnibus ſucceſſio.

Poteſtas juriſdictionum. *Cenſura.* Prior propoſitio, qua parte ſtatuit ſingulos Epiſcopos eſſe Petri ſucceſſores, eſt captioſa: quia Petrus ultra poteſtatem ordinis, in qua ei ſuccedunt Epiſcopi, aliam habuit juriſdictionis Apoſtolicæ, cui ſolus Romanus Pontifex ſuccedit: poſterior eſt hæretica, ſchiſmatica, & Hierarchici ordinis perturbativa.

Num. 7. Planum eſt papatum hunc eſſe totum fictitium, commentum hominum à Chriſti inſtitutione remotiſſimum.

Cenſura. Hæc propoſitio eſt hæretica, ut jam ſupra notatum eſt.

Num. 19. Abſolutè nego Romanum Pontificem

eſſe Petri peculiarem, quocumque jure ſucceſſorem: ex jure enim divino colligimus Romanum Pontificem non poſſe ulla peculiari ratione, Petro ſuccedere.

Cenſura. Hæc propoſitio eſt hæretica & ſchiſmatica atque adeo Pontifici contumelioſa.

Cap. 7. num. 6. Poteſtatis plenitudo, ut optime docent Pariſienſes, data eſt Eccleſiæ univerſæ, hoc eſt, omnibus & ſingulis Epiſcopis in ſolidum.

Cenſura. Hæc propoſitio eſt contumelioſa in facultatem Pariſienſem in particulâ, ſingulis Epiſcopis.

Eodem numero. Sciant etiam de jure divino veram juriſdictionem in Eccleſia nullam eſſe; ſed totam charitate regi, &c.

Cenſura. Hæc propoſitio eſt hæretica, & ordinis Hierarchici ſubverſiva.

Num. 9. Pariſienſium doctrina enucleatè intellecta, nihil diſcrepat à mea his Libris tradita doctrina, & ab ipſa veritate. *Et paulò poſt.* Schola itaque Pariſienſis, & noſtra eſt, & reipſa poteſtati ſtudet Ariſtocraticæ non Monarchicæ. Quare ex ejus quoque doctrina Papatus, nullo poteſt ſolido ſubſiſtere fundamento.

Schola Pariſienſis.

Cenſura. Mera contra Facultatem Pariſienſem impoſtura.

Cap. 8. num. 53. Sed ego quoque illiteratum, & notoriè ac inſigniter ſceleſtum, ex ſanctorum Patrum dictis inſinuavi, ſacrum ordinem non ſuſcipere: & ſacrum ordinem poſſe amitti.

Cenſura. Hæc propoſitio eſt hæretica, & inter hæreſes Bohemorum in Concilio Conſtantienſi condemnata.

Cap. 10. num. 11. Concilia Occidentalia, ut Lateranenſe, ſub Innocentio III. & Lugdunenſe ſub Gregorio X. & Florentinum, &c. Sub jugo Monarchiæ Romanæ Eccleſiæ jam dominantis, gemendo applaudere tanto Monarchæ ſunt coacta.

Concilia Occidentalia.

Cenſura. Hæc propoſitio eſt falſa, calumnioſa, & ſcandaloſa.

Num. 45. Bedam, Anſelmum, Hugonem Victorinum, & Bernardum, inter Monarchicos non quidem decipientes, ſed potius deceptos reponimus. *Et paulo poſt.* Alios vero poſteriores magna ex parte paraſitos, & aſſentatores, malæque fidei deceptores, & contra propriam ſcientiam & conſcientiam contentioſos, & verboſos diſputatores, iſthac in cauſa rejicimus penitus, ne dicam contemnimus.

Cenſura. Hæ propoſitiones ſunt contumelioſæ.

Num. 99. Si quis vero opponat in Concilio Conſtantienſi fuiſſe Vviclefi & Huſſi, articulum de primatu Papæ ab eis negatum condemnatum, &c. Reſpondemus Patres Concilij Conſtantienſis Monarchiam Eccleſiaſticam tenuiſſe, & communiſſimo jam errore fuiſſe infectos.

Cenſura. Hæc propoſitio quoad ultima verba, eſt hæretica, & in Concilium Conſtantienſe contumelioſa.

Cap. 11. num. 15. Si ſede vacante, Canonici Lateranenſes, cum reliquo Romanarum Eccleſiarum proprio clero, & ſenatu, populoque Romano conjuncti, Pontificem Romanum eligerent & eumdem, ſic electum facerent ab Epiſcopis, circumvicinis etiam non Cardinalibus (ſi Epiſcopi Cardinales renuerent) conſecrari; is verus & legitimus eſſet Romanus Pontifex, multo magis, quam ille quem in Conclavi eligerent Cardinales, & conſecrarent.

Electio Papæ.

Cenſura. Hæc propoſitio eſt ſeditioſa & ſcandaloſa, hæretica quoad formam, & modum electionis.

Eodem numero. Quod Pariſienſes, Cardinales ſolos faciunt totius Eccleſiæ univerſalis nomine Papæ electores, eſt mera vanitas; quia ſupponunt in Eccleſiâ univerſali unum Papam univerſalem, qui toti præſit Eccleſiæ univerſali, tanquam Epiſcopus univerſalis.

Cenſura. Hæc propoſitio eſt erronea, cujus error cadit in particulam *mera vanitas*, & quoad ſuppoſitionem quam Pariſienſibus tribuit, falſa: ejuſque falſitas in hæc verba, *tanquam Epiſcopus univerſalis*, cadit; quaſi alij Epiſcopi ſint tantum Papæ Vicarij.

Prædictarum propoſitionum, qualificatio lecta & approbata eſt in præfata Facultatis Theologiæ Pariſienſis congregatione, & in ordinem redacta, anno & die præfatis.

Ann. 1617. die 15. Decembris.

De mandato dictorum D. D. Decani & Magiſtrorum Sacratiſſimæ Facultatis Theologiæ Pariſienſis.

Philippus Bouvot.

HActenus Pariſienſis cenſura, & animadverſio in Marcum Antonium Spalatenſem Archiepiſcopum, quam integram cum ſua præfatione reperies in Apologia lib. 1. Franciſci Rotomag. Archiepiſcopi & in libro M. Andreæ Duvalij contra Vigorium. Licet autem in ea advertere mentem Pariſienſium eſſe, regimen Eccleſiæ a Chriſto inſtitutum Monarchicum eſſe non Ariſtocraticum: illud autem intelligi ſolet regimen unius, qui nec ſuperiorem, nec æqualem agnoſcit. Juriſdictionem Apoſtolicam ordinariam in ſolo Petro non in cæteris Apoſtolis extitiſſe. Monarchiæ formam in Eccleſia à Chriſto immediatè inſtitutam fuiſſe. Dari præter Chriſtum unum caput ſupremum & Monarcham in Eccleſia. Chriſtum non regere Eccleſiam, nec gubernare per multos miniſtros ſine illo Monarcha mortali. In Eccleſia Romana ſupremum eſſe primatum. Pontificem Rom. peculiarem eſſe Petri ſucceſſorem. Unitatem rectoris viſibilis ad unionem Eccleſiæ facere, itaut falſum ſit unionem Eccleſiæ Catholicæ in unitate rectoris viſibilis non conſiſtere. Romanam Eccleſiam jure divino auctoritatem in alias Eccleſias habere. Hæc & ſimilia doctrinæ Pariſienſis Facultatis capita, ut quod etiam ibidem continetur de Concil. Florentino & alijs, longe aliena ſunt ab ijs, quæ nonnulli his temporibus libris ſuis circumforaneis in Chriſti Vicarium blaterant ſub velo Pariſienſium, quaſi paucorum ex ijs opiniones eſſent omnium.

Porro contra eumdem *de Dominis*, ſcripſerunt inter alios Becanus breviter & ſolidè, & Zacharias Bonerius Capucinus cenſuram Pareneticam, Mediolanenſibus typis, edidit facundiæ & eruditionis titulo illuſtrem: uterque vero cenſuram hanc Pariſienſem, quam aliquos ſugillare audivimus, honorificè habent.

An extra Concilia generalia nulla ſit certa definitio in rebus fidei?

ITa videtur quibuſdam: unde fit ut locus detur hæreticis novorum dogmatum authoribus aut jam damnatorum renovatoribus in Eccleſias graſſandi, dum nullus erit judex conſtitutus à Deo, extra tempora Conciliorum, qui eos reprimat, cum ſemper excepturi ſint, nihil certi definiri poſſe ab ullo. At cum prima ſæcula Eccleſiæ ſine Conciliis generalibus extiterint. Cum à quarta Synodo generali ad quintam numerentur anni 102. à quinta ad ſextam 129. à ſexta ad ſeptimam 109. à ſeptima ad octavam 120. ab octava ad primam Lateranensẽ 223. & jam ferè fluxerint pluſquam centum anni à Concilio Tridentino, quanta animarum ſtrages edenda eſt, ſi interim, quidquid ſtatuunt Pontifices Rom. liberum ſit arbitrari errori obnoxias eſſe eorum conſtitutiones, ut dicunt qui ultimos motus in Eccleſiâ excitarunt. Propterea cenſent alij melius à Chriſto proviſum eſſe Eccleſiæ, ac conſcientiarum tranquillitati, dum aſſerunt ſummum Pontificem loquentem de rebus fidei, ex cathedra, nec falli, nec fallere. Ac dixi alias in libro de beneficio crucis parte 1, c. & iterum dixi in ſexta claſſe hujus Summæ intelli-

gendum eſſe ſummum Pontificem loqui ex cathedra, A cum docet univerſam Eccleſiam, jubetque Chriſtianis omnibus ex authoritate ſupremi Pontificatus, quam à Chriſto accepit, ut teneant aliquam doctrinam fidei, quæ ad ſalutem neceſſaria eſt.

Sciendum enim cathedram præter Grammaticalem ſignificationem vario ſenſu a probatis authoribus uſurpari. Ac 1. pro Epiſcopatu frequenter uſurpat Gregorius Turonenſis lib. 3. hiſtor. c. 1. *Dimiſſus*, inquit, *cathedram Pontificalem aſcendit.* Ac ejuſdem libri c. 35. in eodem ſenſu uſurpat. In Martyrologio 15. Kalend. Februarij *cathedra S. Petri*, id eſt, Epiſcopatus. Idem Turonenſis l. 2. c. 28. pro ipſa regis curia. *Egreſſus autem à Turonis Pariſios venit, ibique cathedram regni conſtituit.* Ex his porro acceptionibus dum volunt exprimere quidam Theologi diſcrimen illud, quod eſt in B eodem Pontifice Romano, cum loquitur tanquam privatus homo, aut Doctor, mentem ſuam de aliqua difficultate aperiens ſine ulla juſſione, ut eam ſequantur alij, & cum eandem manifeſtat omni Eccleſiæ cujus eſt paſtor, adhibito imperio ex authoritate ſupremi Pontificatus qua pollet ſub pœnâ anathematis, ut ei acquieſcant omnes, ad ſignificandum hunc ſecundum modum loquendi in Pontifice Rom. dixerunt, tunc ſummum Pontificem loqui ex cathedra, metaphoricè ſcilicet cathedræ nomine accepto pro authoritate ſui Pontificatus ſuper univerſam Eccleſiam. In quo loquendi modo elegantiores fuerunt, quam antiqui Theologi, qui craſſiori minerva dicebant Pontificem nunc *Magiſtraliter*, nunc *Papaliter* loquutum fuiſſe, ut notari poteſt ex Vincentio Belvacenſi in Bibliothe- C ca mundi lib. 7. c. 56. ubi de ſolutionibus contrarietatum juris tractat. An propter hoc ridiculi ſumus? Explicet ergo nobis qui hoc improperat, quid voluerit Chriſtus Dominus Matth. 23. *Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi: omnia ergo quæcumque dixerint vobis facite.* Ubi, inquit Janſenius Gandavenſis, quidam nimis literaliter intelligendum putant ſedem antiquam conſtitutam in ſingulis Synagogis, ad hoc ut ex ea in Sabbathis lex Moyſi populo recitaretur, & explanaretur, quæ ob id Moyſis cathedra ſit dicta. Ideoque ſic intelligendum volunt, quod hic dicitur de cathedra Moyſi, ut hinc oſtendant Scribis & Phariſæis non obediendum fuiſſe niſi in his, quæ populo ex hujuſmodi cathedra recitabant, quæ ſcilicet in ſcripturis continebantur. Atque hunc modum inter- D pretandi refellit Janſenius, quod non ſedendo, ſed ſtando Scribæ & Phariſæi, populum docerent. Itaque, inquit, rectius dicendum, quod quemadmodum Pſalmo 1. metaphoricè dicitur cathedra peſtilentiæ pro officio docendi peſſima: ita & hic metaphoricè dicitur Moyſi, authoritas docendi & jubendi, quæ ad cultum Dei pertinent, quam authoritatem primus in populo Judaïco obtinuit Moyſes, & ideo ab eo nomen accepit, ut dicatur cathedra Moyſi, ſicut Romanæ Eccleſiæ authoritas dicitur cathedra Petri, &c. Ex quibus videas modum præfatum loquendi ex cathedrâ in ſummo Pontifice Rom. à Sapientiâ æternâ, Verbo ſcilicet incarnato uſurpatum fuiſſe, cum quo nos haberi ridiculos non abnuimus, imo gloriamur ludibrio, cum Chriſto Domino haberi, nec lugendo ſicut Jeremias E Thren. ſed magis exultando dicemus: *Factus ſum in deriſum omni populo meo, canticum eorum tota die.* Cum illi cœleſtia & Evangelica verba, ſi proferantur, pro nihilo ducunt, & riſu procaci contemnunt, atque etiam quaſi delira verba commemorant.

Loqui ex Cathedrâ quid?

[illegible]

At vult ille, ut nos cum Petiliano quem lib. 1. contra ipſum 51. hoc nomine D. Auguſtinus cujus (utinam hic ſenſa ſequeretur) aſſeramus, Pontificem ſedere in cathedra peſtilentiæ, ut prava & pernicioſa, doceat in dogmatibus ad ſalutē neceſſariis (ſic enim nos reſtringimus, ut ſæcularia regnorum negotia nobis, hic non obtrudantur, ad invidiam nobis conciliandam) vult, inquam, ut admittamus Eccleſiam infallibilem eſſe, nec ſuſcipere poſſe ullum dogma erroneum, quod libenter fatemur, & nihilominus illi à Chriſto aſſignatum eſſe Doctorem, qui peſſima illam doceat? Vult oves non poſſe pabulis refici venenatis, cum teneantur ſequi paſtorem, qui inter pabula vitalia & mortalia non diſcernat. Certè quod ſapienter adverterunt quidam Politici, aſſumptionem alicujus ad ſummum Pontificatum opus eſſe non merè humanum & naturale, quidquid circa illam ratiocinentur humana ingenia, ſed divinum prorſus, & cœleſte ac omnem humanam rationem ſuperans: æquo jure dici poſſe exiſtimo de regimine Eccleſiæ per ſummos Pontifices, maximè in tuendâ fide, quæ religionis primarium eſt fundamentum, ne quid detrimenti grex Chriſtianus ex ejus corruptione capiat. Non innititur regimen iſtud virtuti, aut rationi merè humanæ, aliquid ſupernaturale agnoſcendum eſt aliquid gratiæ divinæ tribuendum. Ac ſi quos Deus vocat, ad aliquod munus, etiam gratiis ad illud obeundum neceſſariis cumulat, juxta dictum Apoſtoli 2. Cor. 3. *idoneos nos fecit miniſtros*: quantò magis cum quempiam ad primatum Eccleſiarum aſſumit, cujus officium eſt confirmare fratres ſuos, ac conſcientias inter tot dubia corrobare, ne incerta ſit religio ac omni vento doctrinarum fluctuans.

Laurent. Molet lib. 3. diſcurſ. 2.

Nec exiſtimet quis me per viam ab aliis non tritam incedere: facile enim eſt liberare illum ab hac ſuſpicione, ſi oculum mentis intendat in primum caput cenſuræ Pariſienſis Theologicæ Facultatis, quæ lata eſt in Henoticum ſeu Pacificum Theophili Brachetti Milleterij, anno 1644. dicebat ille minimè neceſſarium eſſe conſulere ſanctam Sedem nec alibi authoritatem ejus requirere, quam ubi judicium ejus irrefragabile haberemus, *Secundum verum & ſolum ſtatum in quo omnes ejus in fide definitiones ſunt infallibiles, qui ſtatus eſt in Concilio univerſali.* At quid Facultas contra hanc, & ſimiles propoſitiones? *Hæ propoſitiones,* inquit, *inquantum infallibilitatem Eccleſiæ univerſali in nullo alio ſtatu, quam in ſolo Concilio Oecumenico congregatæ tribuunt, & ipſam aliquo tempore legitimi uſus pœnitentiæ cognitione caruiſſe ſupponunt, temerariæ ſunt, ipſi Eccleſiæ injurioſæ & hæreticæ.* Siſte gradum paruмper & agnoſce me pro communi cauſa fatigari.

Agnoſcebat ergo illo tempore definitiones aliquas eſſe certas extra Concilium, quas cui alteri aptius tribuemus quam ſummo Paſtori, non facile invenio, cum definire non ſit Eccleſiæ diſperſæ, quamvis longius hic progreſſa videri poſſet cuipiam, quam ego hic intendam, cum non tam de poſſibili quam de facto hic agere mens ſit: aliud enim eſt non errare & non poſſe errare: de quo ultimo ſilere mihi propoſitum eſt, nec refutare nec aſſerere, ſaltem ex propriâ ſententiâ. Præterquam enim res eſt periculoſa, hoc tempore inutilem eſſe judico ad conciliandam debitam obedientiam ei cui debetur, juxta dictum ſapientis Eccleſiæ 8. *ne judices contra judicem, quoniam ſecundum quod juſtum eſt, judicat*, ſive infallibilitatem in actu primo habeat, ſeu illâ careat, cum hæc ad hunc finem minimè ſit neceſſaria: ſic enim nec Principibus nec Magiſtratibus, nec patri aut matri deberetur obedientia, ſub hoc prætextu, quod non ſunt hoc modo infallibiles.

Intentum auctoris de ſola quæſtione de actu ſecundo.

Quod utinam adverterent qui tam facile vituperant quæcumque à Sede Apoſtolicâ emanant fidei definitiones: quaſi verò non aliter ſalus hominis periclitaretur quam dum refragatur auctoritati cuidam infallibili, & hæreſis incurritur, etſi interim peccatur peccato inobedientiæ contra quartam legem decalogi, ut nihil dicam de peccato temeritatis, & ſæpe ſæpius etiam ſcandali quod inde enaſcitur. Quale ſolatium miſeræ animæ in inferni igne damnari potius ob peccatum inobedientiæ quam hæreſis? O quot adverſarij hominum ad decipiendas animas etiam pennatorum & qui quaſi ſupra cæteros in ſublime attolluntur. Dubium mihi fuit aliquando magnum nec ſine animi dolore, an qui ſuperbientibus Angelis non pepercisſet,

inſontes haberet tales Conciliorum generalium propugnatores, ut præter eorum decreta a nullo ſe ligari poſſe arbitrarentur ſub præfato reſpectu. Monuit aptè ultimus Conciliorum deflorator, quique eorum notitiam brevem ſed perutilem dedit ad canonem 13. octavæ Synodi. Notabilis, inquit, admodum eſt in eos qui Concilia etiam œcumenica cum ſummo Pontifice temerè committere atque in diſſidium vocare præſumunt. *Si quis*, inquit, *tantâ efferatus audaciâ quemadmodum Photius & Dioſcorus, ſive ſcripto ſive non ſcripto, inſanias quaſdam contra Cathedram Coriphæi Apoſtolorum Petri audeat jactare, eandem atque illi damnationis ſententiam ſubeat. Si quâ verò œcumenicâ Synodo collectâ de Romanâ Eccleſiâ controverſia extiterit, licebit cum decenti reverentia de propoſita quæſtione percontari, reſponſumque admittere, vel utilitatem accipere vel dare, non tamen audacter contra ſeniorū Romæ Pontifices ſententiam dicere.* Ita viſum eſt Spiritui ſancto ad continendos ſpiritus eorum, qui Photio ſchiſmaticorum duci tunc ſuffragabantur, quos in ſubſequentibus ſæculis varios motus excitaturos prævidebat, ad præfigendum limitem poteſtatis in ſummo Paſtore Eccleſiæ. Quæ res non minus ardua eſt quam cum ſubditus regiæ auctoritati in temporalibus terminum finemque determinat, cui ſæpe tutius eſſet ſilentij præmium in iis de quibus major eſt controverſia.

Canon octavæ Synodi.

Certum itaque ſit, etiam extra Concilia generalia, certam aliquam eſſe definitionem in rebus fidei & ad ſalutem communem omnium neceſſarijs, ſeu ſit illa certitudo fidei ſeu tantum moralis, cui teneantur fideles in conſcientiâ obtemperare.

At impeccabilis non eſt, quis dubitat? Nec impeccabilitas ad hoc requiritur, cum ad hoc ſufficiat, ut quæcumque ſit mens aut voluntas illius, ſpecialis providentiæ regimine, quo innumeros homines à pluribus peccatis quotidie impedit, & eundem ſuum Vicarium propter amorem ſponſæ ſuæ Eccleſiæ, ab hoc unico peccato impediat, ne hæreſim cum effectu fidelibus ſuſcipiendam, cum imperio proponat. Quod ſunt interim, bone Deus, aliorum peccatorum genera, & ſi illum ab hoc uno ſpecialiter liberet. Nonne putas te miſericordia illius à pluribus peccatis ereptum? Nunquamne dixiſti cum D. Auguſtino, gratiæ tuæ, Domine, deputo quæcumque non feci mala? Quid enim facere non potui? Et cum Deus tam potenter te dilexerit & cuſtodierit, ferre non potes æquis auribus quod plures melioris notæ Theologi, quorum colluctatio aſſidua fuit non tantum contra carnem & ſanguinem, ſed adverſus principes tenebrarum harum, adverſus ſpiritalia nequitiæ in cœleſtibus, inter quæ hæreſes repono, ferre, inquam, non potes, quod ab unico peccato inter innumera quibus homo obnoxius eſt, ſuum in terris Locumtenentem miſericordia ſua præſervet, doceant aut ſcribant. Neque id tanquam dogma fidei ſtatuant, cui neceſſe ſit aliquos ſubſcribere, in quo expoſtulandi ratio non ita abſurda eſſet, ſed tantum tanquam doctrinam probabilem ac aliquot æquis rationibus ſubnixam. Utinam non ab hoc ſolo peccato liberet Deus, ſummos Pontifices, ſed à quibuſvis aliis, nec ſolum ipſum, ſed & omnes totius Eccleſiæ paſtores, imo, & nos omnes ſimul. Quamvis nec ab ullo peccato immunem eſſe ſummum Pontificem neceſſe ſit, cum in quacumque diſpoſitione fuerit, Deus pluribus modis ſibi notis poſſit impedire tanti mali executionem, ipſo in pari reatu manente, cum voluntas pro facto reputari ſoleat.

Sed plura hujus controverſiæ momenta infra à nobis exponuntur, ac præcipuè in controverſiis Concilij Florentini, unde recruduit hæc diſputatio: ſicut & quæ nobis objecta ſunt de Bibliis Sixti V. in ſexta claſſe elucidantur contra calumnias Calviniſtæ Angli, contra quem ſolum nos agere putabamus. Interim mirari non poſſum quonam conſilio, quæ eruditorum idiomate acerbius ſcripſerunt hæretici contra Chriſti Vicarium in terris, ad abſorbendam omnem ejus poteſtatem, omnia vulgato ſermone populis, & ipſis mulierculis exponantur? Quis ſcopus harum ſcriptionum? An Hierarchiam ruentur ea ſcripta, quæ magis anarchiam inducere apta ſunt, & hæreſim fovere quæ viget, ac eam denuo excitare, quæ ſopita eſt. Neque enim, ait D. Cyprianus aliunde hæreſes obortæ ſunt aut nata ſunt ſchiſmata, quam inde quod ſacerdoti non obtemperatur: *Nec unus in Eccleſia ad tempus Sacerdos, & ad tempus judex vice Chriſti cogitatur.* Quod etiam confirmat his verbis. Lib. 4. Epiſt. 9. unde enim ſchiſmata, & hæreſes obortæ ſunt, & oriuntur: *Niſi quod Epiſcopus, qui unus eſt & Eccleſiæ præeſt, ſuperba quorundam præſumptione contemnitur, & homo dignatione Dei honoratus, ab indignis hominibus judicatur.* Sed avertat Deus hoc malum ab Eccleſia, ut liceat mihi fluctibus his ſedatis aut ad rupem confractis aliquando exclamare. O fallacem hæreticorum ſpem, fragilemque ſchiſmaticorum invidiam, & inanes contentiones mortalium contra immortalem Chriſti, qui jam non moritur, ſponſam Eccleſiam! novatorum profecto ſtudia medio in ſpatio, quaſi portæ inferi, vel franguntur vel corruunt: & ante in ipſo curſu obruuntur, quam ſibi quem adfingunt portum conſpicere poſſint, uno illis relicto communi, cum pœnitentibus illo portu mutatione conſilij. Quod jam ex aliqua parte deprehendimus, pluribus Calviniſtis ad Eccleſiam redeuntibus.

Lib. 1. Epiſt. 3. & l. 4. Epiſt. 9.

In Apologia Evang. franc. Rotomag. Archi.

Nam ſera nunquam eſt ad bonos mores via.
Quem pœnitet peccaſſe, penè eſt innocens.

ATque ne hic deſit, quod in omnibus operibus altiſſimi inveniri monet ſapiens, ut unum contra unum, ac duo contra duo, reperiantur, *Eccl.* 33. iſtis regulis alias opponimus ex duobus Theologorum principibus excerptas. Præſtat certè nos iſtos ſermones cōjunctim colloquentes audire. Securius incedemus ac progrediemur, ſub his ducibus inter multa Conciliorum difficilia. Nec ullum acerbius verbum contra quemquam nobis excidet dum aliena referemus, ſicque lectori meo magis inſerviam, ac neminem pungam, etſi provocatus.

Mens D. Auguſtini, de ſummo Pontifice & Eccleſia.

SEntit & docet D. Petrum fuiſſe caput Eccleſiæ. *In Pſalmum contra partem Donati.* Numerate ſacerdotes, vel ab ipſa Petri ſede, & in illo ordine patrum, quis cui ſucceſſerit videte. Ipſa eſt Petra, qua non vincunt ſuperborum inferorum portæ.

Lib. 1. retract. cap. 21 Dixi in quodam loco de Apoſtolo Petro, quod in illo tanquam in Petra fundata ſit Eccleſia: qui ſenſus cantatur etiam in ore multorum in verſibus B. Ambroſij, ubi de Gallo ait: Hoc ipſa Petra Eccleſiæ canente culpam diluit. Sed ſcio ſæpiſſimè expoſuiſſe de Chriſto. Harum autem duarum ſententiarum, quæ ſit probabilior eligat lector.

Lib. de corrept. & gratia cap. 8 Quando rogavit, ut non deficeret fides ejus, rogavit, ut haberet in fide liberrimam, fortiſſimam, invictiſſimam, perſeverantiſſimam voluntatem.

Lib. 2. contra litteras Petiliani cap. 51. Cathedra tibi quid fecit Eccleſiæ Romanæ, in qua Petrus ſedit, & in qua ſedet Anaſtaſius, &c. quare appellas cathedram peſtilentiæ cathedram Apoſtolicam? *Hæc quibus dictum putabimus.*

Lib. contra Epiſtolam fundamenti Manichæi cap. 4. Ut omittam ſapientiam quam in Eccleſia Catholica conceditis, multa ſunt alia, quæ in ejus gremio me teneant. Tenet conſenſio populorum atque gentium. Tenet authoritas miraculis inchoata, ſpe nutrita, charitate aucta, vetuſtate firmata. Tenet ab ipſa ſede Petri Apoſtoli ad præſentem Epiſcopatum ſucceſſio ſa-

cerdotum. Tenet poſtremo ipſum Catholicæ nomen, A quod non ſine cauſa inter tam multas hæreſes ſic iſta ſola Eccleſia obtinuit, ut enim omnes hæretici ſe Catholicos dici velint, quærenti tamen peregrino alicui, ubi ad Catholicam conveniatur, nullus hæreticorum aut Baſilicam vel domum audeat oſtendere. Ita ergo tot & tanta Chriſtiani nominis chariſſima vincula, rectè hominem tenent credentem in Catholica Eccleſia, etiam ſi veritas nondum ſe apertiſſimè oſtendat.

Salus in ſola Eccleſia.

In concione ad Catechumenos. Apud Catholicam dilectiſſimi noveritis tantum eſſe veram fidem, germanam pacem, perpetuam ſalutem. Non enim in angulo eſt, ſed ubique tota eſt. Et ſi quis ab ea diſceſſerit, ut ſervus fugitivus judicabitur, nec ad vitam æternam reſurget.

Epiſt. 162. ad Glorium Eleuſium, Et qui poſſet non B curare conſpirantem contra ſe inimicorum multitudinem, cum ſe videret Romanæ Eccleſiæ, in qua Apoſtolicæ cathedræ viguit principatus, &c. eſſe conjunctum. *Hic me conſolatur D. Auguſtinus.*

Lib. 1. contra Creſconium Grammaticum cap. 32. Quamvis hujus rei de Scripturis ſacris non proferatur exemplum, earumdem tamen hic etiam in hac re à nobis tenetur veritas, cum hoc facimus, quod univerſæ jam placuit Eccleſiæ, quam ipſarum Scripturarum commendat authoritas, ut quoniam ſacra Scriptura fallere non poteſt, quiſquis falli metuit hujus obſcuritate quæſtionis, eam Eccleſiam de illa conſulat, quam ſine ulla ambiguitate ſacra Scriptura demonſtrat.

Synodus non ſemper neceſſaria.

Lib. 4. contra duas Epiſt. Pelagianorum cap. 12. C Aut vero congregatione Synodi opus erat, ut aperta pernicies damnaretur? quaſi nulla hæreſis aliquando niſi Synodi congregatione damnata ſit: cum potius rariſſimæ inveniantur, propter quas damnandas neceſſitas talis extiterit; multoque ſint atque incomparabiliter plures, quæ ubi extiterunt illic improbari damnarique meruerunt, atque inde per cæteras terras devitandæ innoteſcere potuerunt. Verum iſtorum ſuperbia, &c. hanc etiam gloriam captare intelligitur, ut propter illos Orientis & Occidentis, Synodus congregetur: orbem quippe Catholicum, quoniam Domino eis reſiſtente pervertere nequeunt, ſaltem commovere conantur: cum potius vigilantia paſtorali, poſt factum illis competens ſufficienſque judicium, ubicumque lupi iſti apparuerint, conterendi ſint, ſive D ut ſanentur, ſive ut ab aliorum ſalute vitentur, adjuvante paſtore paſtorum. *Vel hoc ſolo ex textu palinodiam recantare deberet, vel conticeſcere, ac iſtis D. Auguſtini regulis cedere.*

Lib. 1. de Baptiſ. cap. 5. Homines enim ſumus. Unde aliquid aliter ſapere quam res ſe habet, humana tentatio eſt: nimis autem amando ſententiam ſuam, vel invidendo melioribus uſque ad præcidendæ communionis, & condendi Schiſmatis, vel hæreſis ſacrilegium pervenire, diabolica præſumptio eſt, in nullo autem aliter ſapere, quam res ſe habet, Angelica perfectio eſt.

D. Thomas explicat authoritatem Papæ.

His D. Auguſtini ſententijs, alias addimus Doctoris Angelici D. Thomæ, quem non minus doctrinæ, quam vitæ miracula ad ſanctos evexerunt. Atque id E agimus magis narrando, quid ille ſenſerit, quam aſſerendo quidquam, ut ſi quid in ijs ſapienter ſcriptum judices non defraudetur ſuo honore; ſi quid vero tibi non arriſerit, tuaque ſenſa tanti Theologorum principis ſenſibus, & rationibus præferenda exiſtimes, ut qui acutius ipſo, veritatis reconditæ arcana penetres, mihi non tribuas, ſicut nec plura alia, quæ in hoc opere ex aliorum mente propono. Hanc autem D. Thomæ doctrinam, utile alias judicavit Cardinalis de Turrecremata in unum faſciculum ex varijs ejus operibus colligere, id ab ipſo poſtulante Juliano Cardinale, eo tempore quo ſimiles quæſtiones agitabantur ob diuturnum ſchiſma Eccleſiæ, quales noſtro tempore videmus excitari ad aliud ſchiſma renovandum, niſi

A novantium conatus ſæpe irriti deciderent. Ut fruſtra ſibi vellent uſurpare dictum hoc Marci 14. *Percutiam paſtorem & diſpergentur oves*; ſed alios ventos aliaſque procellas experta Sedes Apoſtolica, & has ſuperabit. Quia tamen in ſimilibus prælijs juvanda eſt Eccleſia, unitæ S. Doctoris vires per prædictum Cardinalem de Turrecremata hic adſunt. Ut cum damnatæ quorumdam hominum redeunt opiniones, inſtrumenta illa reperiantur, quibus dudum proſtratæ, jugulatæ, ac confoſſæ ſunt. Præmonemus tamen quaſdam citationes ex libro Theſauri D. Cyrilli in dubium revocari. Forſan Doctor Angelicus alio codice uſus eſt operum D. Cyrilli, aut æquipollentia refert. Qua de re extant aliquæ diſſertationes non ita pridem vulgatæ à duobus Theologis. Notat autem clariſſimus vir Joan- B nes Aubertus in præfatione ſuæ editionis Græco-Latinæ operum D. Cyrilli in ſex tomis, non paucos ex Græcis codicibus in ſitu ac tenebris periiſſe, cum eſſet opportunitas Latinæ verſionis: ac Gregorium Trapezuntium male habuiſſe Cyrilli opera, multis in Epitomen redactis, & perperam ſæpe tranſlatis. Quod in Theſauro expertus eſt Bonaventura Vulcanius eruditus ejuſdem Cyrilli Interpres, ut minus mirum ſi citationes D. Thomæ non quadrent cum textu hodierno.

Solutio ſeptuaginta trium quæſtionum ſuper poteſtate, & auctoritate Papali, ex ſententijs S. Thomæ.

C QUæſtio prima eſt, utrum ſupra Epiſcopos aliquis dandus ſit ſuperior in Eccleſiâ.

Ad hanc quæſtionem reſpondet S. Thomas affirmativè, quod ſic in multis locis. Primò in 4. ſent. diſt. 25. quæſt. ult. ubi rationem aſſignans loquitur. Ubicumque multa ſunt ordinata in unum, oportet eſſe aliquod univerſale regimen ſuper particularia regitiva, quia in omnibus virtutibus & actibus, ut dicitur primo Eth. eſt ordo ſecundum ordinem finis. Bonum autem commune eſt divinius, quam bonum ſpeciale, ideo ſuper poteſtatem regitivam, quæ communicat bonum ſpeciale, oportet eſſe poteſtatem regitivam univerſalem reſpectu boni communis, aliàs non poteſt eſſe colligatio ad unum. Et ideo cum Eccleſia ſit unum corpus, oportet, ſi iſta unitas debeat ſervari, quod ſit aliqua poteſtas regitiva reſpectu totius Eccleſiæ ſupra D poteſtatem Epiſcopalem, qua unaquæque Eccleſia ſpecialis regitur, & hoc eſt poteſtas Papæ. Et ad argumentum, quo ſic arguitur in oppoſitum, quod omnes Epiſcopi ſunt Apoſtolorum ſucceſſores; ſed poteſtas quæ data eſt uni Apoſtolorum, ſcilicet Petro, Math. 16. etiam data eſt omnibus Apoſtolis: Ergo omnes Epiſcopi ſunt pares, & ita unus non eſt ſuper alterum.

Primatus Pontificis Rom.

Reſpondet S. Thomas in eodem loco ſic, quod quamvis omnibus Apoſtolis data ſit communiter poteſtas ligandi & ſolvendi, tamen in hac poteſtate, ut ordo aliquis ſervaretur, primo ſoli Petro data eſt ut oſtenderetur, quod ab eo debeat iſta poteſtas deſcendere, propter quod etiam ei dixit ſingulariter, *Confirma fratres tuos*, &, *paſce oves meas*, id eſt, loco E mei. Et ut dicit Chryſoſtomus, Præpoſitus & caput eſto fratrum, ut ipſi te in loco meo aſſumentes, ubique terrarum te in throno tuo ſedentem prædicent & confirment.

Cæterum ſecundo ad eandem quæſtionem inducit idem Doctor ſanctus plures rationes in 4. contra Gentiles cap. 77. ubi ita ait: Manifeſtum eſt autem quod quamvis populi per diverſas diœceſes & civitates diſtinguantur, tamen ſicut eſt una Eccleſia, ita oportet eſſe unum populum Chriſtianum. Sicut ergo in uno ſpeciali populo Chriſti requiritur unus Epiſcopus, qui ſit totius populi caput; ita in toto populo Chriſtiano requiritur, quod ſit unum totius Eccleſiæ caput. Item ad unionem Eccleſiæ requiritur, quod omnes fideles in fide conveniant. Circa verò ea quæ fidei ſunt, con-

venit quæſtiones movere, per diverſitatem autem ſententiarum divideretur Eccleſia, niſi in unitate per unius ſententiam conſervaretur. Exigitur ergo ad unitatem Eccleſiæ ſervandam quod ſit unus, qui toti Eccleſiæ præſit: manifeſtum eſt autem quod Chriſtus Eccleſiæ non deficit in neceſſariis, quam dilexit & pro qua ſanguinem ſuum fudit, cum etiam de Synagoga dicatur per Dominum: *Quid ultra debui facere, & non feci vineæ meæ?* Eſa. 5. Non ergo dubitandum quin ex ordinatione Chriſti unus toti Eccleſiæ præſit. Adhuc nulli dubium quin Eccleſiæ regimen ſit optimè ordinatum: utpote per eum diſpoſitum, per quem reges regnant, & legum conditores decernunt juſta. Optimum autem regimen multitudinis eſt, quod regatur per unum, quod patet ex fine regiminis, quæ eſt pax. Pax enim & unitas ſubditorum eſt finis regentis, unitatis autem cauſa congruentior eſt unus quam multi. Manifeſtum eſt igitur regimen Eccleſiæ ſic eſſe diſpoſitum, ut unus toti Eccleſiæ præſit. Amplius Eccleſia militans a triumphanti Eccleſia per ſimilitudinem derivatur; unde & Joan. Apocal. 21. *Vidi Ieſum deſcendentem de cœlo.* Et Moyſi dictum eſt, ut faceret omnia ſecundum exemplar, quod ei in monte monſtratum eſt. In triumphante autem Eccleſia unus præſidet, qui etiam præſidet in toto univerſo, ſcilicet Deus. Dicitur enim Apoc. 21. *Et ipſi populus ejus erunt, & ipſe Deus cum eis erit eorum Deus*; igitur & in Eccleſia militante unus eſt, qui præſidet univerſis. Hinc eſt quod Joel. 1. dicitur: *Congregabuntur filij Iuda & filij Iſraël pariter, & ponent ſibi caput*, unde & Dominus dicit Joan. 10. *Et fiet unum ovile, & unus paſtor.*

Chriſtus eſt caput Eccleſiæ. Siquis autem dicat, quod unum caput & unus paſtor eſt Chriſtus, qui eſt unus & unius Eccleſiæ ſponſus, non ſufficienter reſpondet. Manifeſtum eſt enim quod omnia Eccleſiæ Sacramenta ipſe Chriſtus perficit, ipſe enim eſt qui baptizat, ipſe eſt qui peccata remittit, ipſe eſt verus ſacerdos, qui ſe obtulit in ara Crucis, & cujus virtute corpus ejus in altari quotidie conſecratur. Et tamen quia corporaliter, non cum omnibus fidelibus præſentialiter erat futurus, elegit miniſtros Eccleſiæ per quos Sacramenta fidelibus diſpenſaret, ut ſupra dictum eſt. Eadem igitur ratione, quia præſentiam erat Eccleſiæ ſubtracturus, oportuit, quod alicui committeret, qui loco ſui univerſalis Eccleſiæ gereret curam; hinc eſt quod Petro dixit ante Aſcenſionem: *Paſce oves meas* Joan. ult. & ante paſſionem: *Tu aliquando converſus confirma fratres tuos.* Luc. 22. & ei ſoli promiſit, *tibi dabo claves regni cœlorum*, ut oſtenderetur poteſtas Clavium per eum ad alios derivanda ad conſervandam Eccleſiæ unitatem. Hæc ille.

Quæſtio 2. eſt, utrum Romanus Pontifex ſit primus & maximus omnium Epiſcoporum.

Ad hanc quæſtionem reſpondet S. Thomas affirmativè, in tractatu contra errores Græcorum in cap. 66. ubi titulus talis eſt, Quod Rom. Pontifex eſt primus & maximus inter omnes Epiſcopos. Pro una parte inducens auctoritates ſic ait: Quod enim Romanus Pontifex ſucceſſor Petri & Chriſti Vicarius, ſit primus & maximus omnium Epiſcoporum, Canon Concilij expreſsè oſtendit ſic dicens. Veneramur ſecundum ſcripturas, & Canonum definitiones Sanctiſſimum antiquæ Romæ Epiſcopum primum eſſe, & maximum omnium Epiſcoporum, hoc autem auctoritati conſonat ſacræ Scripturæ, quæ inter Apoſtolos Petro attribuit primum locum tam in Evangeliis, quam in Actibus Apoſtolorum; unde dicit Chryſoſt. ſuper Math. ſuper illud: *Acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum dicentes. Quis major eſt in regno cœlorum?* quiquidem humanum ſcandalum conceperunt, quod & jam in ſe occultare non poterant, & tumore cordis non ſuſtinebant in eo, quod viderant Petrum ſibi præferri & præhonorari.

Quæſtio 3. eſt, utrum Romanus Pontifex exiſtat cæteris Patriarchis prælatus.

Ad hanc quæſtionem reſpondet S. Thomas affirmativè, in tractatu ſupradicto capite 71. ubi ita dicit, patet etiam quod ipſe Patriarchis prælatus exiſtat ex hoc quod Cyrillus dicit, quod ipſius ſcilicet Apoſtolici throni Romanorum Pontificum ſolio, eſt reprehendere, ſtatuere, corrigere, diſponere, ſolvere & loco ipſius ligare, qui ipſum ædificavit. Et Chryſoſtom. ſuper Actus Apoſtolorum dicit, quod Petrus eſt vertex ſanctiſſimus Beati Apoſtolici throni paſtor bonus. Et hoc etiam patet ex auctoritate Domini dicentis Luc. 22. *Tu aliquando converſus confirma fratres tuos.*

Quæſtio 4. eſt, utrum Papa in totam Eccleſiam Chriſti univerſalem prælationem habeat.

Ad hanc quæſtionem reſpondet S. Th. affirmativè, in præfato tractatu contra errores Græcorum in c. 67. ubi ita dicit, quod prædictus Chriſti Vicarius in totam Eccleſiam Chriſti univerſalem prælationem obtineat. Legitur enim in Chalced. Concilio, quod tota Synodus acclamaverit Leoni Papæ, Leo Sanctiſſimus & Oecumenicus, id eſt, univerſalis Patriarcha per multos annos vivat. Et Chryſoſt. ſuper Math. Filius qui patris eſt, & ipſius filij poteſtatem Petro univerſalem conceſſit ubique terrarum, & homini mortali omnium, quæ in cœlo ſunt, dedit auctoritatem dando ei Claves, ad hoc ut etiam Eccleſiam ubique amplificet. Et ſuper Joan. in hom. 85. Jacobum localiter in loco terminat, Petrum autem totius orbis Magiſtrum & Doctorem ordinat, id eſt, ſuper actus Apoſtolorum. Petrus a filio ſuper omnes, qui filij ſunt poteſtatem accepit, non ut Moyſes in gente una, ſed in univerſo orbe. Hoc etiam trahitur ex authoritate Scripturæ ſacræ. Nam Petro indiſtinctè oves ſuas Chriſtus commiſit dicens, Joan ult. *Paſce oves meas*, & Joan. 10. *fiet unum ovile & unus paſtor.*

Quæſtio 5. eſt, utrum ſit error dicere Romanæ Eccleſiæ Pontificem non habere univerſalis Eccleſiæ primatum. *Univerſalis titulus.*

Reſpondet S. Thomas, affirmativè in antedicto tract. contra errores Græcorum, in cap. 66. ubi ſic dicit: Similis autem error eſt dicentium Chriſti Vicarium Romanæ Eccleſiæ Pontificem, non habere univerſalis Eccleſiæ primatum, errori dicentium Spiritum Sanctum à Filio non procedere. Ipſe enim Chriſtus Dei Filius ſuam Eccleſiam conſecrat, & ſibi Spiritu Sancto, quaſi ex ſuo charactere, & ſigillo, ut ex ſupra poſitis auctoritatibus manifeſtè habetur. Et ſimiliter Chriſti Vicarius ſuo primatu, & providentia univerſalem Eccleſiam, tanquam fidelis Miniſter Chriſto ſubjectam ſervat.

Et ad illud quod dicitur, diſtinct. 49. cap. *nullus*, Nullus Patriarcharum univerſitatis vocabulo unquam utatur. Et in capite ſequenti, ubi Gregorius prohibet ſe univerſalem vocari, reſpondet S. Thomas, in tract. contra impugnantes religionem, ſic dicens, Quod autem Papa univerſalem Pontificem ſe prohibet nominari, non hoc ideo eſt, quod ipſe non habeat auctoritatem immediatam, & plenam in qualibet Eccleſia, ſed quia non præficitur cuilibet particulari Eccleſiæ, ut proprius & ſpecialis illius Eccleſiæ rector. Sic enim ceſſarent omnium aliorum Pontificum poteſtates. Et hoc caput inductum, pro ratione inducit.

Quæſtio 6. eſt utrum Papa ſit ſuperior in tota Eccleſia.

Reſpondet S. Thomas affirmativè. Patet primo ex jam dictis. Sed ſecundo hoc idem aſſerere videtur in quarto diſtinct. 15. ubi quæritur an omnes teneantur ad jejunium, arguendo in tertio argumento, dicit ſecundum Bern. in lib. *de diſpenſ. & præcepto*. In præcepto ſuperioris non poteſt diſpenſare inferior, ſed quælibet ſingularium perſonarum eſt inferior, quam Eccleſia, quæ jejunium ſub præcepto ſtatuit; niſi forte ille, qui eſt caput totius Eccleſiæ, vel loco capitis, ſcilicet Papa. Ergo ſequitur quod nullus poteſt diſpenſare.

Quæſt. 7. eſt utrum Papa ſit caput univerſalis Eccleſiæ.

Reſpondet

Reſpondet affirmativè S. Thomas, in multis locis, ſed potiſſimum in 3. part. quæſt. 8. art. 6. ubi quærens utrum ſit proprium Chriſto, eſſe caput Eccleſiæ, ita dicit, quod caput in alia membra dupliciter influit, uno modo quodam intrinſeco fluxu, prout virtus motiva & ſenſitiva, à capite derivatur ad cætera membra. Alio modo ſecundum exteriorem quamdam gubernationem, prout ſcilicet ſecundum viſum, & alios ſenſus, qui in capite radicantur, dirigitur homo in exterioribus actibus. Interior autem influxus gratiæ, non eſt ab aliquo, niſi à ſolo Chriſto, cujus humanitas ex hoc, quod eſt divinitati conjuncta, habet juſtificandi virtutem. Sed influxus in membra Eccleſiæ, quantum ad exteriorem gubernationem, poteſt alij convenire, & ſecundum hoc alij poſſunt dici capita Eccleſiæ, ſecundum illud Amos 6. *Optimates capita populorum.* Differunt tamen a Chriſto: primo quidem quantum ad hoc quod Chriſtus eſt caput omnium eorum quæ ad Eccleſiam pertinent ſecundum omnem locum, & tempus, & ſtatum. Alij autem homines dicuntur capita ſecundum quædam ſpecialia loca: ſicut Epiſcopi ſuarum Eccleſiarum, vel etiam ſecundum determinatum tempus, ſicut Papa eſt caput totius Eccleſiæ, ſcilicet tempore ſui Pontificatus, & ſecundum determinatum ſtatum, prout ſcilicet ſunt in ſtatu viatorum. *Caput dupliciter influit.* Alio modo, ſecundum quod Chriſtus eſt caput Eccleſiæ, propria virtute. Alij vero dicuntur capita inquantum vicem gerunt Chriſti, ut 2. Corinth. 2. *Nam & ego quod donavi, ſi quid donavi propter vos in perſona Chriſti*, & 2. Corinth. 5. *pro Chriſto legatione fungimur tanquam Deo exhortante per nos.*

Et ſi dicatur, ex hoc Chriſtus dicitur eſſe caput Eccleſiæ, quod gratiam influit Eccleſiæ membris. Sed etiam ad alios pertinet gratiam aliis præbere, ſecundum illud Epheſ. 4. *Omnis ſermo malus ex ore veſtro non procedat: ſed ſi quis bonus eſt ad ædificationem fidei, ut gratiam det audientibus.* Ergo videtur quod etiam alij quam Chriſto competat eſſe caput Eccleſiæ.

Reſpondet idem D. Thomas. Ad ſecundum dicendum, quod homo non dat gratiam interius influendo, ſed exterius perſuadendo ad ea quæ ſunt gratiæ.

Quæſtio 8. eſt, utrum Papa ſit tantum caput fidelium.

Reſpondet S. Thomas affirmativè. In reſponſione data ante proximam quæſtionem dicens, quod Papa eſt caput totius Eccleſiæ, ſcilicet tempore ſui Pontificatus, ſecundum determinatum ſtatum, ut ſcilicet ſunt in ſtatu viatoris.

Papa ſponſus Eccleſiæ. *Quæſtio* 9. eſt, utrum Papa ſit ſponſus univerſalis Eccleſiæ.

Reſpondet S. Thomas affirmativè, in tract. contra impugnantes religionem ita dicens, quod ſponſus Eccleſiæ propriè loquendo Chriſtus eſt, de quo dicitur, *qui habet ſponſam, ſponſus eſt.* Joan. 3. ipſe enim de Eccleſia ſuo nomine filios generat. Alij autem dicuntur ſponſi, ſicut miniſtri ſponſi, exterius cooperantes ad generationem ſpiritualium filiorum, quos quidem non ſibi, ſed Chriſto generant. Quiquidem miniſtri in tantum ſponſi dicuntur, inquantum vicem veri ſponſi obtinent; & ideo Papa qui obtinet vicem ſponſi in tota Eccleſia univerſalis Eccleſiæ ſponſus dicitur. Eſt autem huic adjiciendum ad dictum illius Bernardi intelligentiam ad Eugenium dicentis, quod Papa non ſit ſponſus Eccleſiæ, ſed paranimphus & amicus ſponſi, quod S. Thomas in 4. diſt. 38. dicit ſic, Quod Epiſcopus, cui Eccleſiæ cura committitur, virgines deſponſat non ſibi, ſed Chriſto, quia eſt ſponſi paranimphus & amicus.

Quæſtio 10. eſt, utrum Chriſtus, & Papa dicendi, ſicut duo ſponſi univerſalis Eccleſiæ.

Reſpondet S. Thomas negativè, in tract. immediate allegato ſic dicens: Epiſcopus autem ſuæ Diœceſis ſponſus eſt, & Presbyter ſuæ Eccleſiæ; unde & Diœceſis ſponſus Papa eſt, & Epiſcopus parochiæ, nec propter hoc ſequitur, quod ſint plures ſponſi unius Eccleſiæ, quia ſacerdos ſuo miniſterio cooperatur Epiſcopo tanquam principali, & ſimiliter Epiſcopi Papæ & Papa ipſi Chriſto. Unde Chriſtus & Papa, Epiſcopus & ſacerdos non computantur, niſi unus ſponſus Eccleſiæ.

Quæſtio 11. eſt, utrum præter Papam, qui eſt caput & ſponſus, & paſtor univerſalis Eccleſiæ ſint neceſſarij alij prælati in Eccleſia.

Reſp. S. Thom. affirmativè, in 4. diſt. 19. ubi quærens q. 1. art. 2. an ſacerdos quilibet uti poſſit clave in quemlibet, ita præfatam quæſtionem probat dicens, ea quæ ſingularia oportet operari non eodem modo omnibus competunt, unde ſicut præter generalia medicinæ præcepta oportet adhibere medicos, quibus præcepta univerſalis medicinæ ſingulis infirmis, ſecundum quod debeat, aptentur: ita in quolibet principatu præter illum, qui univerſaliter præcepta legis tradit, debent eſſe aliqui, qui ea ſingulis ſecundum quod debent, aptent. Et propter hoc etiam in cœleſti hierarchia ſub poteſtatibus, qui indiſtinctè præſunt, ponuntur principatus, qui ſingulis provinciis adſcribuntur, & ſub his Angeli, qui ſingulis hominibus in cuſtodiam deputantur. Unde & ita eſſe debet in prælatione Eccleſiæ militantis, ut apud aliquem eſſet prælatio indiſtinctè in omnes, & ſub hoc eſſent aliqui qui ſuper diverſos diſtinctam poteſtatem acciperent. *Neceſſitas Epiſc. & curatorum.*

Quæſtio 12. eſt, utrum reges & principes Chriſtiani, & per conſequens omnes fideles teneantur eſſe ſubditi Rom. Pontifici.

Reſpondet S. Thomas affirmativè, l. 1. in tract. ſuo de rege ad regem Cypri, ubi in c. 14. loquens de regno Eccleſiæ, & regali ſacerdotio ita ait: hujus regni miniſterium, ut à terrenis ſpiritualia eſſent diſcreta non terrenis regibus, ſed ſacerdotibus eſt commiſſum, & præcipuè ſummo ſacerdoti Chriſti Vicario Rom. Pontifici, cui omnes Chriſtianos reges oportet eſſe ſubjectos, ſicut ipſi Domino Jeſu Chriſto. *Reges in ſpiritualibus Papæ ſubditi.* Sicut (dictum eſt) ei ad quem ultimi finis pertinet directio ſubjici debent illi, ad quos pertinet cura antecedentium finium, & etiam imperio dirigi, & quia ſacerdotium gentium, & totus divinorum cultus erat propter temporalia conquirenda, quæ omnia ordinantur ad multitudinis bonum commune cujus regi cura convenit, convenienter ſacerdotes gentilium regibus ſubdebantur. Sed etiam in veteri lege promittebantur bona temporalia ſive terrena non a dæmonibus, ſed à bono Deo religioſo populo exhibenda. Unde & in veteri lege ſacerdotes leguntur regibus fuiſſe ſubjecti; ſed in nova lege eſt ſacerdotium altius per quod homines traducuntur ad bona cœleſtia. Unde in lege Chriſti reges debent eſſe ſacerdotibus ſubjecti. Unde mirabiliter ex divina ſapientia factum eſt, ut in Ro. orbe, quam Deus præviderat Chriſtiani ſacerdotij principalem ſedem futuram, hic mos paulatim inoleſceret, ut civitatis rectores ſacerdotibus ſubjicerentur. Sic enim Valerius Maximus refert, omnia poſt religionem ponenda ſemper veſtra civitas duxit, etiam in quibus ſummæ majeſtatis decus conſpici voluit. Quapropter non dubitaverunt ſacris imperia ſervire. Ita ſe humanarum rerum habitura regimen exiſtimantia, ſi providentiæ divinæ benè conſtanterque fuiſſent famulata. Quia etiam futurum erat, ut in Gallia Chriſtiani ſacerdotij plurimum vigeret religio, divinitus eſt proviſum ut etiam apud Gallos gentiles ſacerdotes, quos Druidas nominabant, totius Galliæ jus definirent, ut refert Julius Cæſar, in lib. Comment. quem de bello Gallico ſcripſit. *Galliæ.*

Quæſtio 13. eſt, an ſit de neceſſitate ſalutis ſubeſſe Romano Pontifici.

Reſpondet S. Thomas affirmativè, in l. de erroribus Græcorum cap. 72. ubi ſic ait. Oſtenditur etiam quod ſubeſſe Rom. Pontifici ſit de neceſſitate ſalutis, dixit enim Cyrillus in lib. *theſaurorum*. Itaque fratres mei ſic Chriſtum imitemur, ut ipſius oves vocem audiamus manentes in Eccleſia Petri, non inflemur vento ſuperbiæ, ne forte tortuoſus ſerpens propter noſtram contentionem nos ejiciat, ut Evam de paradiſo. Et Maximus in Epiſt. Orientalibus directa dicit, coadunatam, & fundatam ſupra Petram confeſſionis Petri dicimus univerſalem Eccleſiam, ſecundum definitionem Salvatoris, in quâ de neceſſitate ſalutis animarum noſtrarum eſt manere, & ei obedire ſuam ſervantes fidem & confeſſionem.

Obedire Papæ oportet.

Quæſtio 14. eſt, utrum ſit hæreticum dicere non eſſe obediendum ſtatutis Papalibus.

Reſpondet S. Thomas affirmativè, in lib. contra impugnantes religionem ſic dicens. Dicitur in decretis. diſt. 22. cap. *omnes*. Qui Romanæ Eccleſiæ, privilegium ab ipſo ſummo omnium Eccleſiarum capite traditum auferre conatur, proculdubio in hæreſim labitur. Et infra. Fidem quippe violat, qui adverſus illam agit, quæ eſt fidei mater; hoc autem privilegium dedit Chriſtus Rom. Eccleſiæ, ut omnes ei ſicut Chriſto obediant, unde dicit Cyrillus Alexand. Epiſcopus in l. 2. *theſaurorum*, ut membra maneamus in capite noſtro Apoſtolico throno Romanorum Pontificum, à quo noſtrum eſt quærere quid credere, quid tenere debeamus, ipſum venerantes, ipſum rogantes pro omnibus, quoniam ipſius ſolius eſt reprehendere, corrigere, ſtatuere, diſponere, ſolvere & in loco illius ligare, qui ipſum ædificaverit & nulli alij: quod ſuum eſt plenum. Sed ipſi ſoli dedit, cui omnes jure divino caput inclinant, & primates mundi tanquam ipſi Domino Jeſu obediunt. Unde patet quod quicumque dicit non eſſe, obediendum in his quæ per Papam ſtatuuntur, in hæreſim labitur. Item ad idem è ſumma contra gentil. l. 4. c. 78. ubi poſt aſſignatas rationes pro prima concluſione ſuperius adducta, concludens ita dicit: per hoc excluditur quorundam error præſumptuoſus, quo ſe ſubducere nitantur ab obedientia & ſubjectione Petri, ſucceſſorem ejus Rom. Pontificem univerſalis Eccleſiæ paſtorem, non recognoſcentes.

Quæſtio 15. eſt, utrum non obedientes Roman. Pontifici ſint Schiſmatici.

Reſpondet S. Thom. affirmativè, in 4. ſent. diſt. 13. ubi ſupra ponit rationes probantes, quod neceſſarium ſit dare unam poteſtatem regitivam reſpectu totius Eccleſiæ ſupra poteſtatem Epiſcopalem; cujuſmodi eſt poteſtas Papæ dicens ſic. Et ideo illi qui hanc poteſtatem negant Schiſmatici dicuntur, quaſi diviſores Eccleſiaſticæ unitatis. Cæterum hoc idem in 2. 2. quæſt. 39. art. 1. repetit ita dicens, Sicut dicit Iſid. in l. *Ethimol*. Nomen Schiſmatis à ſciſſura animarum vocatum eſt; ſciſſio autem unitati opponitur, unde peccatum Schiſmatis dicitur, quod directè, & per ſe opponitur unitati. Sicut enim in rebus naturalibus, id quod eſt per accidens non conſtituit ſpeciem, ita etiam in rebus moralibus, in quibus, id quod eſt intentum per ſe, eſt; quod autem ſequitur præter intentionem eſt quaſi per accidens; & ideo peccatum Schiſmatis propriè eſt ſpeciale peccatum ex eo quod intendit ſe ab unitate ſeparare, quam charitas facit, quæ non ſolum alteram perſonam alteri unit ſpeciali dilectionis vinculo, ſed etiam totam Eccleſiam in unitate Spiritus, & ideo propriè Schiſmatici dicuntur illi, qui propria ſponte & intentione ſe ab unitate Eccleſiæ ſeparant quæ eſt unitas principalis. Nam unitas particularis aliquorum ad invicem ordinatur ad totius corporis unitatem Eccleſiæ, ſicut compoſitio ſingulorum membrorum in corpore naturali ordinatur ad totius corporis unitatem. Eccleſiæ autem unitas in duobus attenditur, ſcilicet in connexione membrorum Eccleſiæ ad invicem ſeu communicatione. Et iterum in ordinatione omnium membrorum Eccleſiæ ad unum caput, ſecundum illud Coloſſ. 2. Inflatus ſenſu carnis ſuæ & non tenens caput; *Ex quo totum corpus per nexus & conjunctiones membrorum ſubminiſtratum & conſtructum creſcit in augmentum Dei*. Hoc autem caput eſt ipſe Chriſtus cujus vicem in Eccleſia gerit Summus Pontifex, & ideo ſchiſmatici dicuntur qui renuunt ſe ſubjicere Rom. Pontifici & qui membris Eccleſiæ ejus ſubjectis communicare recuſant.

Schiſma.

Quæſtio 16. eſt, utrum magis ſit obediendum Papæ quam alteri poteſtati cuicumque inferiori.

Reſpondet S. Thomas affirmativè in 2. ſent. diſt. ult. in expoſitione literæ, ubi quærens utrum magis ſit obediendum majori poteſtati quam minori ſic dicit, quod poteſtas ſuperior & inferior dupliciter ſe poſſunt habere, aut ita quod inferior poteſtas ex toto oriatur ex ſuperiori & tunc virtus tota inferioris fundatur ſuper virtutem ſuperioris, & ideo ſimpliciter in omnibus eſt magis obediendum poteſtati ſuperiori quam inferiori. Sicut etiam in naturalibus cauſa prima plus influit ſuper cauſatum cauſæ ſecundæ quam etiam ipſa cauſa ſecunda, ut in lib. de *Cauſis* dicitur, & ſic ſe habet poteſtas Imperatoris ad poteſtatem Proconſulis, ſic etiam ſe habet poteſtas Papæ ad omnem poteſtatem in Eccleſia: quia ab ipſo Papa gradus dignitatum diverſi in Eccleſia diſponuntur & ordinantur, unde ejus poteſtas eſt quoddam Eccleſiæ fundamentum ut patet Matth. 16. & ita magis tenemur obedire Papæ quam Epiſcopis vel Archiepiſcopis, vel etiam quam Monachus Abbati abſque ulla diſtinctione. Poſſunt iterum poteſtas ſuperior & inferior ita ſe habere quod ambæ oriantur ex una quadam ſuprema poteſtate quæ unam alteri ſubjecit, ſcilicet quam vult; & tunc una non eſt ſuperior altera, niſi in illis in quibus una ſupponitur alteri a ſuprema poteſtate & in illis tantum eſt magis obediendum ſuperiori & inferiori. Et hoc modo ſe habent poteſtates Epiſcopi & Archiep. deſcendentes à poteſtate Papæ.

Aliud eſt poteſtas ordinis, aliud iuriſdictionis.

Quæſtio 17. eſt, utrum Papa poſſit præcepto ſuo cogere aliquem ad ſuſcipiendum Epiſcopatum.

Reſpondet S. Thom. affirmativè in 4. ſent. in fine diſt. 28. ubi ſic ait. Quidam dicunt quod Papa non poteſt præcipere alicui quod accipiat Epiſcopatum, quia conſenſus debet eſſe liber. Sed hoc poſito periret Eccleſiaſticus ordo. Niſi enim quidam poſſent cogi ad ſuſcipiendum regimen Eccleſiæ, conſervari non poſſet, cum quandoque illi qui ſunt idonei onus hoc nolunt ſuſcipere niſi coacti. Hæc ille.

Quæſtio 18. eſt, utrum qui facit contra conſtitutionem Papæ per ignorantiam peccet.

Ignorantia

Reſpondet S. Thomas in quodlibeto 1. quæſt. 19. quod quandoque ſic, ſcilicet quando ignorantia eſt peccatum. Pro quo notat quod ignorantia quæ eſt actus cauſa, cauſat involuntarium, unde ſemper excuſat niſi ignorantia ſit peccatum. Eſt autem ignorantia peccatum quando quis ignorat quod poteſt ſcire & tenetur. Conſtitutionem autem Papæ omnes ſuo modo ſcire tenentur. Si ergo aliquis non ſciat per negligentiam, non excuſatur à culpa ſi contra conſtitutionem agat. Si vero aliquis habeat ſufficiens impedimentum propter quod ſcire non poterit, putà ſi fuerit in carceribus ſive in terris extraneis ad quos conſtitutio non pervenit vel aliquid ſimile, talis ignorantia excuſat ut non peccet contra conſtitutionem Papæ agens. Hæc ille.

Quæſtio 19. eſt, utrum Rom. Pontifex ſuccedat B. Petro in ea perfectione poteſtatis & dignitate Vicariatus Chriſti, qua ipſe B. Petrus a Chriſto in Eccleſia fuit ſublimatus.

Ad hanc quæſtionem S. Thomas reſpondet affirmativè. Primo in lib. 4. contra Gentil. cap. 16. Ubi poſt

ſermonem de inſtitutione qua B. Petrus à Chriſto caput & Paſtor univerſalis Eccleſiæ conſtitutus eſt, ita loquitur. Non poteſt autem dici quod ſi Chriſtus Petro hanc poteſtatem dederit, quod ad alios non deriveutr. Manifeſtum eſt enim quod Chriſtus ſic Eccleſiam inſtituit ut eſſet uſque ad finem ſæculi duratura, ſecundum illud Iſaiæ 9. *Super ſolium David & ſuper regnum ejus ſedebit ut confirmet illud & corroboret in judicio, & juſtitia amodo & uſque in ſempiternam.* Manifeſtum eſt igitur quod ita illos qui erant tunc in miniſterio, conſtituit ut eorum poteſtas derivaretur ad poſteros pro utilitate Eccleſiæ uſque ad ſæculi finem, præſertim cum ipſe dicat, Matth. ult. *Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi.* Per hoc autem excluditur quorundam error præſumptuoſus qui ſe ſubducere nituntur ab obedientia & ſubjectione Petri ſucceſſoris ejus, Rom. Pontificem univerſalis Eccleſiæ Paſtorem non recognoſcentes. Hæc ille. Cæterum hanc quæſtionem determinat ipſe S. Thomas in tract. contra errores Græc. ubi in cap. 69. ita loquitur. Oſtenditur etiam quod Petrus ſit Chriſti Vicarius & Rom. Pontifex Petri ſucceſſor in eadem poteſtate, ut à Chriſto collata dicitur, cum dicat Canon Chalced. Concilij. Si quis Epiſcopus prædicatur infamis, liberam habeat ſententiam appellandi ad beatiſſimum Epiſcopum antiquæ Romæ quem habemus Petrum Petram refugij, ut ipſi ſoli libera poteſtate Dei loco ſit jus diſcernendi Epiſcopi infamiam ſecundum claves à Domino ſibi datas. Et infra. Et ideo omnia definita ab eo teneantur tanquam à Vicario Apoſtolici Throni. Item Cyrill. Hieroſolymit. Patriarcha dicit ex perſona Chriſti loquens. Tu cum fine & etiam ſine fine cum omnibus quos loco tui ponam plenè & perfectè ſacra auctoritate cum eis ero ſicut ſum & tecum. Et Cyrill. Alexand. in lib. *Theſaur.* dixit quod Apoſtoli in Evangelijs & Epiſtolis affirmaverunt in omni doctrina Petrum eſſe loco Domini & ejus Eccleſiam eidem dantes locum in omni Concilio & Synagoga in communi electione & confirmatione. Et infra. Cui ſcilicet Petro omnes jure divino caput inclinant & Primates mundi tanquam ipſi Domino Jeſu omnes obediunt. Et Chryſoſt. dicit ex perſona filij loquens, *paſce oves meas*, ideſt, loco mei præpoſitus eſto fratrū.

Quæſtio 20. eſt, utrum Papa in Eccleſia habeat plenitudinem poteſtatis.

Ad hanc quæſtionem S. Thom. reſpondet affirmativè in tract. contra errores Græc. in cap. 58. ubi dicit ſic. Habetur etiam ex prædictorum auctoritatibus quod Rom. Pontifex habeat in Eccleſia plenitudinem poteſtatis. Dicit enim Cyrill. Patriarcha Alexand. in lib. *Theſaur.* Sicut Chriſtus accepit à Patre duplex ſceptrum Eccleſiæ gentium & Iſraël egrediens ſuper omnem principatum & poteſtatem & ſuper omne quodcunque eſt, ut ei genua cuncta curventur pleniſſimam poteſtatem: ſic & Petro & ejus ſucceſſoribus pleniſſimè commiſit. Et infra. Nulli alij quam Petro Chriſtus quod ſuum eſt plenum & ipſi ſoli dedit. Et infra. Pedes Chriſti humanitas eſt ipſe homo, cui tota Trinitas dedit pleniſſimam poteſtatem & ſuper omne quodcunque eſt ut ei genua cuncta curventur; & adorent eum omnes Angeli Dei. Dimiſit per Sacramentum & poteſtatem Petro & ejus Eccleſiæ. Et Chryſoſt. ad Conſulta Bulgarorum ex perſona Chriſti loquens: Ter te & interrogo ſi me diligis, qui ter me trepidus & timidus negaſti. Nunc autem reductus, ne credant te fratres gratiam & auctoritatem clavium amiſiſſe, quia amas me coram ipſis jam tibi confirmo quod meum eſt plenum. Hoc etiam trahitur ex auctoritate ſacræ Scripturæ. Nam Dominus, Mat. 16. univerſaliter Petro dixit; *Quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in Cælis, &c.*

Plenitudo poteſtatis.

Quæſtio 21 eſt, utrum errent contra unitatem Eccleſiæ qui Rom. Pontificem negant plenam habere in Eccleſia poteſtatem.

Reſpondet S. Thom. affirmativè in tract. prænominato contra errores Græcorum, in c. 73. ita dicens: Sicut autem prædicti errantes contra unitatem corporis myſtici peccant Rom. Pontificis poteſtatem plenariam abnegantes: ſic contra paritatem corporis Chriſti ſacri delinquunt dicentes ex azimo pane non poſſe corpus Chriſti conſecrari.

Quæſtio 22. eſt, utrum Papa habeat plenitudinem Pontificalis poteſtatis ſicut Rex in regno.

Reſpondet S. Thom. affirmativè in 4. ſent. diſt. 19. Ubi quærens an Epiſcopus poſſit dare indulgentias, dicit ſic: Papa habet plenitudinem poteſtatis Pontificalis quaſi Rex in regno: ſed Epiſcopi aſſumuntur in partem ſollicitudinis quaſi judices ſingulis civitatibus præpoſiti: propter quod etiam ſolos eos in litteris ſuis fratres vocat: reliquos autem omnes vocat filios. Notandum etiam breviter quod idem Doctor in eodem diſt. 7. quæſt. 1. art. 1. dicit quod in regno tota poteſtatis plenitudo penes Regem reſidet, in Ariſtocratia autem apud unum non reſidet plenitudo poteſtatis, ſed apud omnes.

Quæſtio 23. eſt, utrum à Papa derivetur poteſtas in aliis prælatis.

Ad hanc quæſtionem reſpondet S. Thom. affirmativè in locis ſuperius annotatis. Primo in 4. contra Gentil. cap. 76. ubi ita dicit, Petro ſcilicet promiſit ſoli dicens: *Tibi dabo claves Regni Cælorum*, ut oſtenderetur poteſtas clavium per eum ad alios derivanda ad conſervandam Eccleſiæ unitatem. Item hoc idem dicit in 4. ſent. diſt. 24. quæſt. ult. ſub his verbis: Quamvis Apoſtolis data ſit communiter poteſtas ligandi atque ſolvendi: tamen in hac poteſtate ut ordo aliquis ſervaretur, primo ſoli Petro data eſt, ut oſtendatur quod ab eo debeat iſta poteſtas deſcendere. Cæterum ſecundo hanc quæſtionem plenius declarat in fine ultimæ diſtinctionis ſecundi ſententiarum, uti allegatum eſt in reſponſione 16. quæſtionis ſic ait: Poteſtas ſuperior & inferior dupliciter ſe poſſunt habere, aut ita quod inferior poteſtas ex toto oriatur à ſuperiori, & tunc virtus tota inferioris fundatur ſuper virtutem ſuperioris, & ideo ſimpliciter in omnibus eſt magis obediendum poteſtati ſuperiori quam inferiori, ſicut etiam in naturalibus cauſa prima plus influit ſuper cauſatum cauſæ ſecundæ quam etiam ipſa cauſa ſecunda, ut in lib. de Cauſis dicitur, & ſic ſe habet poteſtas Dei ad omnem poteſtatem creatam. Sic etiam ſe habet poteſtas Imperatoris ad poteſtatem Proconſulis: ſic etiam ſe habet poteſtas Papæ ad omnem poteſtatem in Eccleſia: quia ab ipſo Papa gradus dignitatum diverſi in Eccleſia diſponuntur & ordinantur, unde ejus poteſtas eſt quoddam Eccleſiæ fundamentum, ut patet Matth. 16. &c.

Poteſtatis derivatio ad alios.

Quæſtio 24. eſt, utrum Papa poſſit uti poteſtate clavis in quemlibet de Eccleſia.

Reſpondet S. Thom. in 4. diſt. 19 art. 3. ita dicens, Quod uſus clavium requirit aliquam prælationis poteſtatem, per quam illa ad quem uſus clavium communicatur, efficitur materia propria illius actus; & ideo ille qui habet indiſtinctam poteſtatem ſuper omnes, poteſt uti clavibus in quemlibet. Illi autem qui ſub illo diſtinctas poteſtates acceperunt, non in quemlibet uti poſſunt clavibus, ſed in eos qui eis in poteſtatem veniunt, niſi in neceſſitatis articulo, ubi nemini Sacramenta ſunt deneganda. Cæterum ſecundo S. Thom. idem declarat in tract. contra impugnantes religionem dicens: Epiſcopi in Eccleſia tenent locum Domini noſtri Jeſu Chriſti, unde dicit Dionyſ. 5. cap. Eccleſ. Hierarch. Pontificum ordo primus quidem eſt divinarum ordinationum ſublimiſſimus & noviſſimus idem, etenim in ipſum perficitur & impletur omnis noſtræ Hierarchiæ diſpoſitio; ut enim omnem Hierarchiam videmus in Chriſtum conſummatam, ſic unaquæque in proprium divinum ſuum Sacerdotem, ideſt Epiſcopum. Unde etiam primæ Petri 2. dicitur. *Converſi eſtis ad Paſtorem animarum veſtrarum & Epiſcopum.* Hoc autem præcipuè verum eſt de Romano

Pontifice, cui ut Cyrillus dicit, omnes jure divino caput inclinant & tanquam ipſi Domino Jeſu obediunt, ut etiam Chryſoſt. dicit ſuper illud Joan. ult. *Paſce oves meas.*

Poteſtas abſolvendi ipſum Papam.

Quæſtio 15. eſt, utrum Papa poſſit concedere poteſtatem alicui, qua quis utatur poteſtate clavium in eum, in foro conſcientiæ.

Reſpondet S. Thom. affirmativè in 4. diſt. ſuperiùs aſſignata quæſt. 9. ita dicens. Poteſtas clavium quantum eſt de ſe extendit ſe ad omnes, ſed quod in aliquem Sacerdos non poſſit uti poteſtate clavium, contingit hoc quod ejus poteſtas ad aliquid ſpecialiter eſt limitata. Unde ille qui limitavit poteſt extendere in quem voluerit, & propter hoc etiam poteſt ſibi dare poteſtatem in ſeipſum: quamvis in ſeipſum uti poteſtate clavium ipſe non poſſit: quia poteſtas clavium requirit pro materia aliquem ſubjectum & ita alium; ſibi ipſi enim aliquis eſſe ſubjectus non poteſt. Hæc ille.

Quæſtio 16. eſt, utrum Papa poſſit concedere poteſtatem alicui, ut utatur in eum poteſtate clavium in foro exteriori, videlicet quod aliquis excommunicet eum.

Reſpondet S. Thom. negativè in eodem loco ita dicens in ſolutione unius argumenti. Judicium exterius eſt ſecundum homines, ſed judicium confeſſionis eſt quoad Deum, apud quem aliquis redditur minor ex eo quod peccat: non autem apud hominem prælationes, & ideo in exteriori judicio ſicut nullus in ſeipſum ſententiam excommunicationis dare poteſt, ita nec alteri committere nec ſe excommunicare, ſed in foro conſcientiæ poteſt alteri committere ſuam abſolutionem quâ ipſe uti non poſſet: vel dicendum quod abſolutio in foro confeſſionis eſt principaliter poteſtatis clavium, & ex conſequenti reſpicit juriſdictionem. Quantum autem ad poteſtatem ordinis omnes ſunt æquales, non autem quantum ad juriſdictionem, & ideo non eſt ſimile.

Quæſtio 17. eſt, utrum Papa ſit proprius Sacerdos dicendus aliquomodo cujuſlibet Parochiæ.

Reſpondet S. Thom. affirmativè in tract. contra impugnantes religionem ita dicens; Ad id quod objicitur, quod quilibet tenetur ſemel in anno confiteri proprio Sacerdoti, dicendum quod proprius Sacerdos non ſolum eſt Sacerdos Parochialis, ſed etiam Epiſcopus vel Papa, ad quos etiam magis pertinet cura ejus quam ad Sacerdotem, ut multipliciter oſtenſum eſt: proprium enim hic non accipitur ſecundum quod dividitur contra commune, ſed ſolum ſecundum quod dividitur contra alienum, unde qui confeſſus eſt Epiſcopo ſuo vel alicui habenti vicem ejus, confeſſus eſt proprio Sacerdoti. Hæc ille.

Proprius Sacerdos.

Quæſtio 18. eſt, utrum Papa ſit immediatus prælatus cujuſlibet fidelis.

Reſpondet S. Thom. affirmativè in 4. diſt. 17. quæſt. 47. dicens, inconveniens eſſet quod duo æqualiter ſuper eandem plebem conſtituantur. Sed quod duo, quorum unus eſt principalior alio, ſuper eandem plebem conſtituantur, non eſt inconveniens, & ſecundum hoc ſuper eandem plebem immediatè ſunt, & Sacerdos Parochialis & Epiſcopus & Papa, & quilibet horum poteſt committere ea quæ ſunt Juriſdictionis ad ipſum pertinentia alteri. Hæc ille. Item in eodem tract. ait, Papa habet immediatam Juriſdictionem in omnes Chriſtianos, quia Rom. Eccleſia nullis Synodicis conſtitutionibus cæteris Eccleſiis prælata eſt, ſed Evangelica voce Domini & Salvatoris ſui Primatum obtinuit, ut habetur in decret. diſt. 21. cap. quamvis. Hæc ille.

Delegatus a Papa.

Quæſtio 19. eſt, utrum Papa poſſit committere aliquibus prædicare & fidelium confeſſiones audire, & audiendo uti poteſtate clavium, irrequiſitis propriis Sacerdotibus Parochialibus.

Reſp S. Thom. affirmativè in 4. diſt. 17. art. 3. cujus inter alias una eſt ratio hæc. Quidquid poteſt inferior, poteſt & ſuperior, ſed ipſe Sacerdos Parochialis poteſt dare licentiam ſuo Parochiano ut confiteatur alteri, ergo multo fortius ſuperior ejus hoc poteſt. In corpore vero quæſtionis ita dicit. Dicendum quod Sacerdos aliquis poteſt dupliciter impediri ne confeſſionem audiat, uno modo propter defectum Juriſdictionis; alio modo propter defectum executionis ordinis, ſicut excommunicati & degradati & hujuſmodi. Quicunque autem habent Juriſdictionem, poſſunt ea quæ ſunt Juriſdictionis committere; & ideo ſi quis impediatur quod alterius confeſſionem audire non poſſit per Juriſdictionis defectum, poteſt ſibi per quemcumque habentem Juriſdictionem immediatam in illos committi quod confeſſionem audiat & abſolvat, ſive per ipſum Sacerdotem, ſive per Epiſcopum, ſive per Papam. Si autem propter executionis ordinis impedimentum audire non poſſit, poteſt ei concedi quod confeſſionem audiat per eum qui impedimentum amovere poteſt: demum ſecundo hanc quæſtionem in tract. contra impugnatores religionem manifeſtam facit & clariſſimam ex conſuetudine quæ in Rom. Eccleſia ab antiquiſſimis temporibus obſervata eſt, ita dicens poſt multas alias rationes. Ad hoc facit conſuetudo Romanæ Eccleſiæ ad quam aſcendentes à Pœnitentiariis Papæ ad quoſcunque Sacerdotes litteras impetrant ut eis confiteantur. Item Legati Papæ & eorum Pœnitentiarij confeſſiones audiunt non petita licentia a Parochialibus Presbyteris, & etiam auctoritate Papæ unicuique prædicant, & ita patet quod prædicare & audire confeſſiones poteſt aliis committi ſine licentia Parochialium Sacerdotum. Hæc ille.

ſc. ordinariam.

Quæſtio 30. eſt, utrum præter duos ordines inſtitutos a Deo, ſcilicet Epiſcoporum & Sacerdotum Parochialium, poſſet Papa inſtituere tertium ordinem talium prædicatorum qui propria auctoritate prædicarent.

Ad hanc quæſtionem reſpondet S. Thom. affirmativè 2. 2. quæſt. 188. art. 3. oſtendens quomodo expediat hujuſmodi prædicatores inſtitui, & quomodo eos inſtituere poteſt, præcipuè Papa qui habet plenitudinem poteſtatis in Eccleſia, ſicut & in primitiva Eccleſia fuerunt duo ordines ſacri, ſcilicet Presbyteri & Diaconi, & tamen poſtea minores ordines ſibi conſtituit, ut dicit Magiſter in ſententiis.

Ordo prædicatorum.

Quæſtio 31. eſt, utrum Papa poſſit compellere Collegia generalium ſtudiorum, ut ad eorum ſocietatem Religioſi admittantur.

Reſpondet S. Thom. affirmativè in præfato tract. ſic dicens in reſponſione ad unum argumentum. Quod autem objiciunt quod nullo modo poteſt cogi ad ſocietatem invitus, ut lex dicit, patet quod intelligitur de privata ſocietate quæ conſenſu duorum vel trium conſtituitur, at ad ſocietatem publicam quæ non poteſt conſtitui niſi ex ſuperioris conſenſu a ſuperioris auctoritate compelli poteſt, ſicut princeps qui præeſt Reipublicæ poteſt compellere cives ut in ſua ſocietate aliquem recipiant. Sic Collegium alicujus Eccleſiæ cogitur ut aliquem recipiat in Canonicum & in fratrem; unde cum Collegium ſtudij generalis ſit publica ſocietas, ad eam poteſt aliquis induci auctoritate ſuperioris cogente ut infra, unde nullum dubium eſſe debet ſæculares compelli poſſe auctoritate Apoſtolica ut ad ſocietatem ſtudij religioſos admittant. Hæc ille.

Quæſtio 32. eſt, utrum ad Papam maximè pertineat ordinatio ſtudiorum & Univerſitatum.

Reſpondet S. Thom. affirmativè in tract. proximè nominato, ubi ita dicit. Ad eum enim qui regit Rempublicam pertinet ordinare de nutritionibus & adinventionibus juvenum in quibus exerceri debeant, ut dicitur 10. Eth. & politia ordinat, ut dicitur 1. Eth. quas diſciplinas debitum eſt eſſe in civilibus & quales etiam unumquemque addiſcere & uſquequo. Et ſic patet quod ordinare de ſtudio pertinet ad eum qui præeſt Reipublicæ & præcipuè ad auctoritatem Sedis

Academiæ inſtitutio.

Apoſtolicæ, qua univerſalis Eccleſia gubernatur, cui per generale ſtudium providetur. Hæc ille.

Quæſtio 33. eſt, utrum ſolus Papa habeat plenitudinem poteſtatis diſpenſandi in votis diſpenſabilibus.

Votorum diſpenſatio

Reſpondet S. Thom. in 4. diſt. 34. quæſt. 4. art. 2. ſic dicens: Plenitudo poteſtatis in diſpenſando reſidet penes ſummum Pontificem. Aliqui autem de hac poteſtate participant, quantum eis conceſſum eſt. Sed quia omnes ad unum concurrere non poſſunt, unde in votis illis quæ non de facili diſpenſationem recipiunt, nec frequenter, ſed raro, ſicut votum religionis & alia hujuſmodi vota perpetua, ſolus Papa diſpenſare poteſt. In alijs vero temporalibus votis, ſicut peregrinationum, jejuniorum & hujuſmodi, poſſunt etiam Epiſcopi diſpenſare, niſi aliquod horum ſibi Papa reſervaret, ſicut diſpenſatio in voto terræ Sanctæ. Ad quod inter alia talem rationem inducit S. Thom. ibidem. In corpore humano ſunt quædam actiones quæ ſolis membris principalibus conveniunt & quædam ſoli capiti, ſed in Eccleſiâ vicem capitis tenet Papa & vicem principalium membrorum Prælati majores, ut Epiſcopi, igitur aliquæ diſpenſationes ſunt quas ſolus Papa poteſt facere, Præterea ad idem eſt 2. 2. quæſt. 88. art. ult. in reſponſione ultimi argumenti, ubi ſic dicit. Quod quia ſummus Pontifex gerit plenariam vicem Chriſti in tota Eccleſia, ipſe habet plenitudinem poteſtatis diſpenſandi in omnibus diſpenſabilibus votis. Alijs verò Prælatis inferioribus committitur diſpenſatio in votis quæ convenienter fiunt & indigent frequenti diſpenſatione, ut habeant de facili homines ad quem recurrant, ſicut ſunt vota peregrinorum, jejuniorum & aliorum hujuſmodi, Vota autem majora, puta continentia & peregrinationis Terræ Sanctæ reſervantur Summo Pontifici,

Quæſtio 34. eſt, utrum Papa poſſit diſpenſare in voto continentiæ ſolemnizato per profeſſionem Religionis.

Quæſtio 35. eſt, utrum Papa poſſit facere quod ille qui profeſſus eſt religionem non ſit Religioſus.

Ad has duas quæſtiones reſpondet S. Thom. negativè in 2. 2. quæſt. 88. art. 11. ubi narrata opinione dicentium quam etiam proſecutus fuerat in 4. ſent. diſt. 38. Quod in voto ſolemni continentiæ propter aliquam communem utilitatem, ut putà propter pacificationem terrarum ex aliquo matrimonio contrahendo: & hac opinione dimiſſa, quia in oppoſitum ejus videtur militare decretalis illa in cap. *Cum ad Monaſterium* de ſtatu Monachorum. Abdicatio enim proprietatis, ſimiliter & cuſtodia caſtitatis adeò eſt annexa regulæ Monachali, ut nec Summus Pontifex poſſit indulgere, dicit ſic, & ideo aliter videtur dicendum quod ſupradictum eſt & habetur Levit. 6. Illud quod ſemel ſanctificatum eſt Domino non poteſt in alios uſus mutari. Non autem poteſt aliquis Prælatus Eccleſiæ facere, ut illud quod eſt ſanctificatum ſanctificationem amittat, etiam in rebus inanimatis, putà quod calix conſecratus deſinat eſſe conſecratus ſi manet integer, Unde multo minus hoc poteſt facere Prælatus aliquis, ut homo Deo conſecratus, quamdiu vivit, conſecratus eſſe deſiſtat. Solemnitas autem voti conſiſtit in quadam conſecratione ſeu benedictione voventis, ut dictum eſt, & ideo non poteſt fieri per aliquem Prælatum quod ille qui votum ſolemne emiſit, deſiſtat ab eo ad quod eſt conſecratus, putà quod ille qui eſt Sacerdos non ſit Sacerdos; licet Prælatus ob aliquam cauſam poſſit exequutionem ordinis inhibere, & ſimili modo Papa non poteſt facere quod ille qui eſt profeſſus Religionem non ſit Religioſus, licet quidam Juriſtæ ignoranter contradicant: Eſt igitur conſiderandum utrum continentia ſit eſſentialiter annexa ei ad quod votum ſolemnizatur, quia ſi non eſt ei eſſentialiter annexa, poteſt manere ſolemnitas conſecrationis ſine debito continentiæ, quod non poteſt contingere ſi ſit eſſentialiter annexum & ad votum ſolemnizatur, non eſt autem eſſentialiter annexum debitum continentiæ Ordini ſacro, ſed ex ſtatuto Eccleſiæ. Unde videtur quod per Eccleſiam poſſit diſpenſari in voto continentiæ ſolemnizato per ſuſceptionem ſacri Ordinis. Eſt autem debitum continentiæ eſſentiale ſtatui religionis per quam homo abrenunciat ſæculo totaliter Dei ſervitio mancipatus, quod non poteſt ſimul ſtare cum matrimonio in quo incumbit neceſſitas procurandæ uxoris & prolis ac familiæ & rerum quæ ad hoc requiruntur, unde Apoſt. 1. Corinth. 7. *Qui eſt cum uxore, ſollicitus eſt quæ ſunt mundi, quomodo uxori placeat, & diviſus eſt.* Unde nomen Monachi ab unitate ſumitur per oppoſitum ad diviſionem prædictam, & ideo in voto ſolemnizato per profeſſionem Religionis non poteſt per Eccleſiam diſpenſari & rationem aſſignat decretalis: quia caſtitas eſt annexa regulæ Monachali. Hæc ille.

Quæſtio 36. eſt, utrum Papa poſſit diſpenſare in voto continentiæ ſolemnizato per ſuſceptionem ſacri Ordinis.

Reſpondet S. Thom. affirmativè quod ſatis patet ex proximè dictis.

Quæſtio 37. eſt, utrum Papa in voto obedientiæ poſſit diſpenſare ſimpliciter cum Religioſo.

Reſpondet S. Thom. 2. 2. quæſt. 86. art. 8. in reſponſione ad 3. ita dicens: Papa in voto obedientiæ in his quæ ad perfectionem vitæ pertinent diſpenſare non poteſt. Non enim poteſt ipſum a ſua obedientia eximere, poteſt tamen eum eximere ab inferioris Prælati ſubjectione, quod non eſt in voto obedientiæ diſpenſare.

Quæſtio 38. eſt, utrum ad Papam maximè pertinet diſpenſatio vel commutatio aut relaxatio juramentorum.

Relaxatio juramentorum.

Reſpondet S. Thom. affirmativè in 2. 2. quæſt. 89. art. 9. ubi in ſolutione tertij argumenti ſic ait, notandum quod quandoque illud quod cadit ſub juramento promiſſorio eſt manifeſtè repugnans juſtitiæ, vel quia eſt peccatum, ſicut cum quis jurat ſe facturum homicidium, vel quia eſt majoris boni impedimentum, ſicut cum aliquis jurat ſe non intraturum Religionem. Et tale juramentum diſpenſatione non indiget, ſed in primo caſo tenetur aliquis juramentum tale non ſervare. In ſecundo autem caſu licitum eſt & ſervare & non ſervare, ut dictum eſt: quandoque verò ſub juramento aliquid promittitur, de quo dubium eſt utrum licitum vel illicitum, proficuum vel nocivum, vel ſimpliciter vel in aliquo caſu, & in hoc poteſt quilibet Epiſcopus diſpenſare. Quandoque verò ſub juramento promittitur aliquid quod eſt manifeſtè licitum & utile, & in tali juramento non videtur habere locum diſpenſatio, ſed vel commutatio in aliquid melius ſi occurrat facienda ad communem utilitatem, quod maximè videtur pertinere ad poteſtatem Papæ qui habet curam univerſalis Eccleſiæ, vel etiam abſoluta relaxatio quod etiam ad Papam pertinet, in omnibus generaliter quæ ad diſpenſationem pertinent rerum Eccleſiaſticarum ſuper quas habet plenitudinem poteſtatis, ſicut & ad unumquemque pertinet irritare juramentum quod ſibi à ſubditis factum eſt, circa ea quæ ejus poteſtati ſubduntur, ſicut pater poteſt irritare juramentum puellæ & vir uxoris, ſicut dicitur num. 30. & ſupra de voto dictum eſt.

Quæſtio 39. eſt, utrum ſolius auctoritate Papæ poteſt Epiſcopus curam Epiſcopalem deſerere.

Reſpondet S. Thom. affirmativè in 2. 2. quæſt. 18. art. 4. ubi ſic dicit, Poſt multa, oportet tamen quod ſicut curam regiminis aſſumit aliquis per providentiam ſuperioris prælati, ita etiam per ejus auctoritatem ex cauſis prædictis deſerat ſuſceptam. Unde *extra de renunciat.* dicit Innocent. 3. Si pennas habeas quibus ſatagas in ſolitudinem evolare, ita tamen aſtrictæ ſunt nexibus præceptorum, ut liberum non habeas abſque permiſſione volatum. Soli enim Papæ licet in voto perpetuo diſpenſare, quo quis ad curam ſubdito-

rum ſe adſtringit Epiſcopatum ſuſcipiens.

Diſpenſatio.

Quæſtio 40. eſt, utrum ſolus Papa poſſit diſpenſare in votis perpetuis ad vacandum divinis obſequiis.

Reſpondet S. Thom. affirmativè in 2. 2. quæſt. 189. art. 9. ubi quærens an Preſbyteri Curati poſſint religionem ingredi, ſic dicit: Sicut dictum eſt, obligatio voti perpetui præfertur omni aliæ obligationi, obligari autem voto ſolemni & perpetuo ad vacandum divinis officiis competit propriè Epiſcopis & religioſis; Preſbyteri autem Curati, & Archidiaconi non obligantur voto perpetuo, & ſolemni ad curam animarum retinendum; ſicut ad hoc obligantur Epiſcopi, unde Epiſcopi præſulatum non poſſunt deſerere quacumque occaſione abſque auctoritate Rom. Pontificis, ut habetur *extra* de Regular. & tranſeuntibus ad Relig. can. *licet*. Archidiaconi autem & Preſbyteri Curati poſſunt liberè abrenunciare Epiſcopo Curam ejus commiſſam abſque ſpeciali licentia Papæ, qui ſolus poteſt in votis perpetuis diſpenſare, unde manifeſtum eſt, & Archidiaconos Preſbyteros poſſe religionem intrare.

Quæſtio 41. eſt, utrum Papa ex plenitudine poteſtatis poſſit committere ſimplici Sacerdoti, quod confirmet ſeu conferat Sacramentum Confirmationis.

Quæſtio 42. eſt, utrum Papa poſſit committere Diacono abſolvere aliquem in foro pœnitentiali.

Quæſtio 43. eſt, utrum Papa poſſit committere ſimplici Sacerdoti conferre ordinem Sacerdotii.

Quæſtio 44. eſt, utrum Papa poſſit committere ſimplici Sacerdoti conferre minores ordines.

Ad has quatuor quæſtiones reſpondet S. Thomas ſimul, in 4. diſt. 7. quæſt. 13. ad primam & ult. affirmativè, ad duas medias negativè, ubi ſic formaliter dicit, quod cum Epiſcopatus non addat aliquid ſupra Sacerdotium per revelationem ad corpus Domini verum, ſed ſolum per revelationem ad corpus Domini myſticum, Papa propter hoc quod dicatur Epiſc. ſummus, non dicitur habere plenitudinem poteſtatis per relationem ad corpus Domini verum ſed ſolum ad corpus myſticum. Et quia gratia Sacramentalis per quam gratia datur, dependet ab operatione Sacramentali ſuper corpus Chriſti verum, ideo ſolus Sacerdos poteſt abſolvere in foro pœnitentiali, & baptiſare ex officio. Et ideo dicendum quod promovere ad illas perfectiones, quæ non reſpiciunt corpus Chriſti verum, ſed ſolum corpus myſticum, poſſunt a Papa per plenitudinem poteſtatis Pontificalis committi Sacerdoti, qui habet actum ſummum ſupra corpus Domini verum; non autem Diacono, vel alicui inferiori, qui non habet perficere corpus Dominicum, ſicut nec abſolvere in foro pœnitentiali: non autem poteſt ſimplici Sacerdoti committere promovere ad perfectionem, quæ reſpicit aliquo modo corpus Domini verum, & ideo ſimplex Sacerdos ex mandato Papæ non poteſt conferre Ordinem Sacerdotii, quia oportet quod Ordines ſacri habeant actum ſupra corpus Domini vel ſupra materiam ejus: poteſt autem concedere ſimplici Sacerdoti, quod conferat minores Ordines, quia iſti actum non habent ſupra corpus Chriſti verum vel ſupra materiam ejus, nec etiam ſupra corpus Chriſti myſticum, actum per quem gratia conferatur: ſed habent ex officio quoſdam actus Sacerdotis ſecundarios, & præparatorios, & ſimiliter poteſt concedere Sacerdoti quod confirmet, quia confirmatio perficit eum in actu corporis myſtici, non autem relationem aliquam habet ad corpus Domini verum. Item ad idem eſt in 3. p. quæſt. 62. art. 11. ita dicens in reſponſ. ad 1. arg. Papa in Eccleſia habet plenitudinem poteſtatis, ex quo poteſt quædam, quæ ſunt ſuperiorum ordinum committere inferioribus quibuſdam, ſicut Preſbyteris cōferre minores Ordines, quod pertinet ad poteſtatem Epiſcopalem, & ex plenitudine poteſtatis conceſſit B. Greg. Papa quod ſimplices Sacerdotes conferrent hoc Sacramentum, ſcilicet Sacramentum Confirmationis. Hæc ille.

Plenitudo poteſtatis in Papa circa corpus Chriſti myſticum non verum.

A *Quæſtio* 45. eſt, utrum ſolus Papa poſſit dare plenas indulgentias.

Indulgentia plena a Papa, &c.

Reſpondet S. Thomas affirmativè, in 4. diſt. 12. quia Theſaurus Eccleſiæ eſt communis toti Eccleſiæ, ſed illud quod eſt Eccleſiæ totius, plenè non poteſt diſpenſari niſi per illum qui toti Eccleſiæ præeſt, cujuſmodi eſt Papa. Pro cujus clariori intelligentia proſequitur ſic. Papa habet plenitudinem Pontificalis poteſtatis, quaſi rex in regno, ſed Epiſcopi aſſumuntur in partem ſollicitudinis, quaſi judices ſingulis civitatibus præpoſiti, propter quod etiam ſolos eos in ſuis litteris fratres vocat, reliquos autem omnes filios vocat: & ideo poteſtas faciendi indulgentias plenè reſidet in Papa, quia poteſt facere prout vult, cauſa tamen exiſtente legitima, ſed in Epiſcopis eſt taxata ſe-
B cundum ordinationem Papæ, & idcirco poſſunt facere ſecundum quod eis taxatum eſt, & non amplius.

Quæſtio 46. Eſt, utrum, Papa poſſit novos articulos fidei facere, aut editos removere.

Novi articuli fidei non fiunt a Papa.

Reſpondet S. Thomas negativè, in 4. diſt. 17. qu. 41. dicens quod miniſtri Eccleſiæ inſtituuntur in Eccleſia divinitus fundata, & ideo inſtitutio Eccleſiæ præſupponitur ad operationem miniſtrorum; ſicut opus creationis præſupponitur ad opus naturæ, & quia Eccleſia fundatur in fide & Sacramentis; ideo ad miniſtros Eccleſiæ, nec novos articulos fidei edere, aut editos removere, aut nova Sacramenta inſtituere aut edita removere pertinet, ſed hoc eſt poteſtatis excellentiæ, quæ ſoli Chriſto debetur, qui eſt Eccleſiæ fun-
C damentum: & ideo ſicut Papa non poteſt diſpenſare, ut quis ſine Baptiſmo ſalvaretur, ita quod nec ſalvetur ſine confeſſione ſecundum quod obligat ipſa vi Sacramenti: ſed poteſt diſpenſare in confeſſione, ſecundum quod obligat de præcepto Eccleſiæ, ut poſſit aliquis diutius confeſſionem differre, quam ab Eccleſia ſit inſtitutum.

Quæſtio 47. eſt, utrum ad Papam pertineat determinare ea quæ ſunt fidei.

Reſpondet S. Thomas affirmativè, in tract. contra errores Græcorum in cap. 7. ita dicens. Oſtenditur etiam quod ad ipſum Pontificem pertineat, quæ ſunt fidei determinare. Dicit enim Cyrillus in lib. *theſaur.* ut membra maneamus in capite noſtro throno Apoſtolico Romanorum Pontifice, à quo noſtrum eſt quæ-
D rere, quid credere, & quid tenere debeamus. Et Maximus in Epiſtola Orientalibus directa dicit, quod omnes fratres orbis, qui Dominum ſincerè ſuſceperunt, & ubique terrarum Catholicè veram fidem confitentes in Eccleſiam Romanorum, tanquam in ſolem reſpiciunt, & ex ipſo ſole lumen Catholicæ & Apoſtolicæ fidei recipiunt; nec immerito, nam Petrum legitur primo perfectam fidem eſſe confeſſum Domino revelante. Math. 16. *tu es Chriſtus Filius Dei vivi*, unde & ei Dominus dicit. Luc. 22. *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.*

Quæſtio 48. eſt, utrum ad Summum Pontificem pertineat Symbolum ordinare.

Symboli, &c.

Reſpondet S. Thomas affirmativè, in 2. 2. quæſt. 1. art. ult. ſic arguens primo. Editio Symboli facta eſt in Concil. generali, ſed hujuſmodi Synodus auctoritate
E ſolius Summi Pontificis poteſt congregari, ut habetur in dec. diſt. 17. ergo editio Symboli pertinet ad auctoritatem Summi Pontificis. Pro cujus ampliori intelligentia ulterius procedens ita dicit, nova editio Symboli neceſſaria eſt ad vitandum inſurgentes errores. Ad illius igitur auctoritatem pertinet ſententialiter determinare ea quæ ſunt fidei, ut ab omnibus inconcuſſa fide teneantur, hoc autem pertinet ad auctoritatem Summi Pontificis, ad quem majores quæſtiones & difficiliores referuntur, ut dicitur in decret. diſt. 17. unde & Dominus, Luc. 22. Petro quem Summum Pontificem conſtituit, *Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando converſus confirma fratres tuos*, & hujuſmodi ratio eſt, quia una

fides debet eſſe totius Eccleſiæ ſecundum illud 1. Corinth. 1. *Idipſum dicatis omnes & non ſint in vobis ſchiſmata*, quod ſervari non poteſt, niſi quæſtio de fide exorta determinaretur per eum qui toti Eccleſiæ præeſt, ut ſic ejus ſententia à tota Eccleſia teneatur firmiter: & ideo ad auctoritatem ſolam Summi Pontificis pertinet nova editio Symboli ſicut & omnia alia quæ pertinent ad totam Eccleſiam, ſicut congregare Synodum generalem & alia hujuſmodi.

Si arguatur in oppoſitum.

Illud quod eſt anathemate interdictum ab univerſali Eccleſia non ſubeſt poteſtati hominis: ſed nova editio Symboli interdicta eſt ſub anathemate univerſalis Eccleſiæ auctoritate. Dicitur enim in geſtis primæ Synodi Epheſ. quod completo Symbolo Nicænæ Synodi, decrevit ſancta Synodus nulli licere aliam fidem proferre vel ſcribere vel componere præter definitam à ſanctis Patribus qui in Nicæna Synodo congregati ſunt a Spiritu ſancto. Et ſubditur etiam anathematis pœna. Et idem reiteratur in geſtis Chalced. Synodi. Igitur videtur quod non pertineat ad auctoritatem Summi Pontificis nova editio Symboli. Reſpondet idem S. Thom. quod prohibitio & ſententia Synodi ſe extendunt ad perſonas privatas quarum non eſt determinare de fide. Non enim per hujuſmodi ſententiam Synodi generalis ablata eſt poteſtas ſequenti Synodo novam editionem Symboli facere, non quidem aliam fidem continentem, ſed eamdem magis expoſitam, ſic enim quælibet Synodus obſervavit, ut ſequens Synodus aliquid exponeret ſupra id quod præcedens Synodus expoſuerat propter neceſſitatem alicujus hæreſis inſurgentis, unde pertinet ad Summum Pontificem cujus auctoritate Synodus congregatur & ejus ſententia confirmatur.

Quæſtio 49. eſt, utrum auctoritas univerſalis Eccleſiæ in determinatione fidei principaliter reſideat in Papa.

Eccleſiæ poteſtas reſidens in Papa.

Reſpondet S. Thom. affirmativè in 2. 2. quæſt. 11. art. 3. in ſolutione ad 3. argumentum ita dicens, poſtquam autem aliqua eſſent auctoritate univerſalis Eccleſiæ determinata, ſi quis illi determinationi pertinaciter repugnaret, hæreticus cenſeretur, quæ quidem auctoritas principaliter reſidet in Summo Pontifice, dicitur enim 24. quæſt. art. 1. quoties fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres meos & Coepiſcopos non niſi ad Petrum & ſui nominis auctoritatem recurrere debere, contra cujus auctoritatem nec Hieronymus nec Auguſtinus, nec aliquis Sanctorum ſuam ſententiam defendit, unde dicit Hieronymus, hæc eſt fides, Papa beatiſſime, quam in Catholica didicimus Eccleſia, in qua ſi minus periré aut parum cautè fortè aliquid poſitum eſt, emendari cupimus à te qui Petri fidem & ſedem tenes. Si autem hæc noſtra Confeſſio Apoſtolatus tui judicio comprobatur, quicumque me culpare voluerit, ſe imperitum vel malevolum vel etiam non Catholicum, ſed hæreticum comprobabit.

Quæſtio 50. eſt, utrum ad Papam pertineat Sanctorum Canonizatio?

Quæſtio 51. eſt, utrum Papa in definiendo ea quæ ſunt fidei aut in Canonizatione Sanctorum poſſit errare.

Ad has duas quæſtiones reſpondet S. Thom. affirmativè & negativè ad ſecundam ſimul in quodlibet. 8. art. ult. ubi quærere an omnes ſancti qui ſunt Canonizati per Eccleſiam ſint in gloria vel aliqui eorum ſint in Inferno. Reſpondet ſic dicens, aliquid poteſt judicari poſſibile ſecundum ſe conſideratum quod relatum ad aliquid extrinſecum impoſſibile invenitur. Dico igitur quod judicium eorum qui præſunt Eccleſiæ errare in quibuſcumque, ſi eorum perſonæ reſpiciuntur tantum, poſſibile eſt; ſi vero conſideretur divina Providentia quæ Eccleſiam ſuam Spiritu ſancto dirigit ut non erret ſicut ipſe promiſit, Joan. 14. Quod Spiritus ſanctus doceret eos omnem veritatem de neceſſarijs ad ſalutem, certum eſt quod judicium univerſalis Eccleſiæ errare non poteſt in his quæ ad fidem pertinent, hoc enim impoſſibile eſt, unde magis eſt ſententiæ Papæ ſtandum ad quem pertinet determinare de fide quam in judicio proferet, quam quorumlibet ſapientum hominum in ſcripturis expertorum; Cum Caïphas quamvis nequam, tamen quia Pontifex, legitur inſcius propheraſſe, Joan. 11.

Sanctorum canonizatio.

In alijs vero ſcientijs quæ ad facta particularia pertinent, ut cum agitur de poſſeſſionibus vel de criminibus vel hujuſmodi poſſibile eſt judicium Eccleſiæ errare propter falſos teſtes: Canonizatio vero Sanctorum medium eſt inter hæc duo. Quia tamen honor quem ſanctis exhibemus, quædam proteſtatio eſt fidei quoad Sanctorum gloriam, piè credendum eſt, quod nec in his etiam judicium Eccleſiæ errare poſſit. Et cum arguitur primo ſic, quod nullus poteſt eſſe certus ita de ſtatu alicujus ſicut ipſemet: *quæ ſunt hominis, nemo novit, niſi ſpiritus hominis qui in ipſo eſt eſt*, ſicut 1. Corinth. 1. Sed nemo poteſt eſſe certus de ſeipſo utrum ſit in ſtatu ſalutis, Eccleſ. 9. *Nemo ſcit utrum dignus odio vel amore.* Ergo multo minus Papa ſcit. Igitur poteſt in Canonizatione errare. Reſpondet quod Summus Pontifex, cujus eſt Canonizare ſanctos, poteſt certificari de ſtatu alicujus per inquiſitionem vitæ, per atteſtationem miraculorum & præcipuè per inſtinctum Spiritus ſancti qui omnia ſcrutatur etiam profunda Dei. Secundo arguitur ſic, quicumque innititur in judicio medio fallibili poteſt errare, ſed Eccleſia Canonizando innititur medio fallibili, ſcilicet teſtimonio humano, cum inquirit per teſtes de vita & miraculis; igitur cum teſtimonium hominum ſit fallibile videtur quod Eccleſia in Canonizando ſanctos poſſit errare. Reſpondet quod divina Providentia præſervat Eccleſiam ne in talibus per fallibile teſtimonium fallatur.

Quæſtio 52. eſt, utrum ſolius Papæ auctoritate habeat univerſalis Synodus congregari.

Quæſtio 53. eſt, utrum ad Papam pertineat confirmare ſententias Synodorum.

Quæſtio 54. eſt, utrum ad Papam à Synodo appelletur.

Quæſtio 55. eſt, utrum neceſſe habeat Papa congregare Concilium univerſale, quotieſcumque habet aliquid de fide determinare.

Ad omnes iſtas quæſtiones ſimul reſpondet S. Th. ad primas tres affirmativè, ad quartam negativè in quæſtione de potentia Dei, quæſt. 10. art. 4. ubi quæritur utrum Spiritus ſanctus procedat à Filio, ubi reſpondere 14. art. facto in contrarium dicit ſic. Sicut poſterior Synodus habet poteſtatem interpretandi Symbolum à priori conditum ac ponendi aliquid ad ejus explanationem, ita etiam Rom. Pontifex hoc ſua auctoritate poteſt, cujus ſola auctoritate poteſt Synodus, & à quo ſententia Synodi confirmatur & ad ipſum à Synodo appellatur, quæ omnia patent ex geſtis Chalcedonenſis Concilij ſic dicentis: Non eſt neceſſarium quod ad hujuſmodi expoſitionem faciendam univerſale Concilium congregetur, cum quandoque id fieri prohibeant bellorum diſſidia, ſicut in 6. Synodo legitur, quod Conſtantinus Auguſtus dixit quod propter imminentia bella univerſaliter Epiſcopos congregare non potuit; ſed tamen illi qui convenerunt quædam dubia in fide orta ſequentes ſententiam Agathonis Papæ determinaverunt, ſcilicet quod in Chriſto ſint duæ voluntates & duæ actiones, & ſic Patres in Chalcedon. Synodo congregati ſecuti ſunt ſententiam Leonis Papæ, qui determinavit Chriſtum eſſe in duabus naturis poſt Incarnationem. Hæc ille.

Quæſtio 56. eſt, utrum Patres exiſtentes in Concilio univerſali, poſſint aliquid ſtatuere ſine auctoritate Papæ.

Reſpondet S. Thom. negativè in tract. contra impugnantes religionem, dicens quod ſancti Patres in Concilio congregati nihil ſtatuere potuiſſent niſi au-

ctoritate Summi Pontificis interveniente, ſine qua A etiam Concilium congregari non poteſt.

Concilia.

Quæſtio 57. eſt, utrum ſubjiciantur ſtatutis Conciliorum.

Huic quæſtioni reſpondet S. Thom. ſub diſtinctione in 1. 2. quæſt. 96. art. 6. ubi quærit an omnes legi ſubjiciantur, ita dicens, ſecundum quod lex de ſui ratione duo habet, ſcilicet quod eſt regula humanorum actuum & quod habet vim coactivam, dupliciter poteſt quis eſſe ſubditus legi. Uno modo ſicut regulatum regulæ, & hoc modo omnes qui ſubduntur poteſtati, ſubduntur legi quam fert poteſtas. Alio modo ſicut coactum cogenti, & hoc modo homines virtuoſi & juſti non ſubduntur legi ſed ſoli mali. Et infra tractans illud quod dicit legiſperitus, quod princeps dicitur ſolutus à lege quantum ad vim coactivam legis, nullus enim propriè cogitur à ſeipſo. Lex autem non habet vim coactivam niſi ex principis poteſtate. Sic igitur princeps dicitur ſolutus à lege, quia nullus poteſt in ipſum judicium condemnationis ferre ſi contra legem agat, unde ſuper illud Pſal. 50. *Tibi ſoli peccavi &c.* Dicit quod Rex non habet homines qui facta ejus dijudicent; ſed quantum ad vim directivam legis princeps ſubditur legi propria voluntate, ſecundum quod dicitur extra de Conſtit. cap. *cum omnes.* Ibi quod quiſque juris in alium conſtituerit, ipſe eo debet uti: & ſapientis dicit auctoritas, patere legem quam ipſe tuleris.

Subjectio duplex.

Quæſtio 58. eſt, utrum Papa poſſit mutare ſtatuta Sanctorum Patrum in Concilijs univerſalibus aut in eis diſpenſare?

Reſpondet S. Thom. affirmativè in tract. contra impugnantes religionem, ubi reſpondet ad illud Zoſimi Papæ quod habetur in cap. *contra* 25. quæſt. 1. Contra ſtatuta Patrum condere aliquid vel mutare; auctoritas quidem hujus ſedis non poteſt, ſic dicit: Dicendum quod hoc eſt verum in illis qui Sanctorum Patrum ſtatuta decreverunt eſſe de jure divino, ſicut articuli qui determinati ſunt per Concilia; ſed illa quæ ſancti Patres determinaverunt de jure poſitivo ſunt relicta ſub Papæ diſpoſitione ut ea poſſit mutare vel diſpenſare ſecundum opportunitatem temporum vel negociorum. Sancti enim Patres in Concilijs congregati nihil ſtatuere potuiſſent niſi auctoritate Rom. Pontificis interveniente, ſine qua etiam Concilium congregari non poteſt, nec tamen Papa quando aliquid aliud facit aliter quam à ſanctis Patribus ſtatutum ſit, contra ſtatuta facit, quia ſervatur intentio ſtatuentium, etiam ſi non ſerventur verba ſtatutorum; quæ non poſſunt in omnibus caſibus & in omnibus temporibus obſervari, ſervata intentione ſtatuentium, quæ eſt utilitas Eccleſiæ, ſicut & in omni jure poſitivo accidit, nec derogatur prioribus ſtatutis per ſtatuta ſequentia. Hæc ille.

Jus divinum & poſitivum humanum

Quæſtio 59. eſt, utrum Papa habeat plenitudinem poteſtatis diſpenſandi in omnibus ſtatutis conſtitutis per Eccleſiam vel Eccleſiæ Prælatos.

Quæſtio 60. eſt, utrum Papa poſſit diſpenſare circa ea quæ ſunt juris divini vel juris naturalis.

Quæſtio 61. eſt, utrum Papa poſſit diſpenſare cum bigamo ut promoveatur.

Quæſtio 62. eſt, utrum Papa poſſit diſpenſare quod aliquis Sacerdos non indutus veſtibus ſacris conſecret Corpus Chriſti.

Ad has quatuor quæſtiones reſpondet S. Thom. ſimiliter & in quodlibet. 4. art. 14. ad primam 3. & 4. affirmativè, ad 2. negativè ſic dicens. Non dicendum eſt quod Papa habeat plenitudinem poteſtatis in Eccleſia, ita tamen quod quæcumque ſint inſtituta per Eccleſiam vel Eccleſiæ Prælatos ſint diſpenſabilia à Papa: hæc enim ſunt quæ dicuntur eſſe juris humani vel juris poſitivi: circa ea quæ ſunt juris divini vel juris naturalis diſpenſare non poteſt, quia iſta habent efficaciam ex inſtitutione divina. Jus autem divinum eſt quod pertinet ad legem novam vel veterem; ſed hæc

Ad quæ extenditur poteſtas diſpenſandi.

A eſt differentia inter legem utramque, quia lex vetus determinabat multa tam in præceptis ceremonialibus pertinentibus ad cultum Dei, quam in præceptis judicialibus pertinentibus ad juſtitiam inter homines conſervandam; ſed lex nova quæ eſt lex libertatis, hujuſmodi determinationes non habet, ſed eſt contenta præceptis moralibus naturalis legis & articulis fidei & Sacramentis gratiæ. Unde etiam dicitur lex fidei & lex gratiæ propter determinationes articulorum fidei & efficaciam Sacramentorum; cætera verò quæ pertinent ad determinationem judiciorum humanorum, vel ad determinationem divini cultus, liberè permiſit Chriſtus qui eſt novæ legis lator prælatis Eccleſiæ & Principibus populi determinanda. Unde hujuſmodi determinationes pertinent ad jus humanum in quo B Papa poteſt diſpenſare. In ſolis verò his quæ ſunt de lege naturæ & in articulis fidei & Sacramentis novæ legis diſpenſare non poteſt, hoc enim non eſſet poſſe pro veritate ſed contra veritatem. Manifeſtum eſt autem quod bigamum promoveri, non eſt de lege naturæ, nec pertinet ad articulos fidei, nec etiam eſt de neceſſitate Sacramenti, quod patet ex hoc, quia ſi bigamus promoveatur ſeu ordinetur, ordinis recipit ſacramentum; ſed hoc pertinet ad quamdam determinationem divini cultus; unde circa hoc Papa poteſt diſpenſare, licet diſpenſare non debet, niſi ex magna & evidenti cauſa, ſicut etiam poſſet diſpenſare circa hoc quod Sacerdos non indutus veſtibus ſacris conſecret Corpus Chriſti, & eadem eſt ratio de omnibus alijs hujuſmodi quæ ex inſtitutione humana proceſſerunt. C Hæc ille.

Lex vetus & nova.

Quæſtio 63. eſt, utrum Papa poſſit diſpenſare aut aliquid facere contra Apoſtolum?

Reſpondet S. Thom. affirmativè in quodlibeto & art. ſupra notatis ubi reſpondens ad 1. arg. ſic ait. Quia Apoſtolus dupliciter in ſua doctrina aliqua poſuit, quædam namque ſicut promulgans jus divinum, ſicut eſt illud quod habetur ad Galat. 5. *Si circumcidimini Chriſtus vobis nihil proderit*, & multa hujuſmodi; & in hoc Papa non poteſt diſpenſare, quædam vero poſuit ſicut propria auctoritate aliqua ſtatuens, nam ipſe dicit 1. Corinth. 11. *Cætera cum venero diſponam.* Et infra 16. *Ut collectæ quæ ſiunt in ſanctos per unum ſabbati ſiant*, quod non pertinet ad jus divinum: & ſimiliter etiam quod dicit de bigamo non D promovendo, non eſt juris divini, ſed inſtitutio humanæ auctoritatis divinitus homini conceſſæ. Hæc ille. Ad idem in 4. diſt. 28. in ſolutione unius argumenti, cum arguitur quod non poſſit diſpenſare circa ea quæ dicuntur in Canone, dicit, quod eſt quantum ad ea quæ ſunt de neceſſitate Sacramentorum & fidei; ſed de his quæ ſunt de inſtitutione Apoſtolorum, cum Eccleſia habeat nunc eamdem poteſtatem ſtatuendi & diſcernendi quam tunc habuit, poteſt per eum qui primatum tenet in Eccleſia diſpenſari. Cæterum ad idem eſt in tract. contra impugnantes religionem, reſpondens ad illud quod dicit Urbanus Papa in cap. *ſunt quidam.* 25. quæſt. 1. videlicet; Si quid docuerunt Apoſtoli & Prophetæ, deſtruere, quod abſit, niteretur ſcilicet Pontifex Rom. non ſententiam dare, ſed E magis errare convinceretur, ſic dicit: Non eſt verum quod Papa non poſſit aliquid facere contra Apoſtolum. Diſpenſat enim cum bigamo & in pœna quam Canones Apoſtolorum ſtatuerunt Presbytero fornicanti, ex decreto autem inducto non poteſt amplius haberi, niſi quod Papa non poteſt deſtruere Canonicam ſcripturam Apoſtolorum & Prophetarum quæ eſt in Eccleſia fidei fundamentum. Hæc ille.

Apoſtoli dupliciter aliquid ſtatuerunt.

Quæſtio 64. eſt, utrum in Papa reſideat utraque poteſtas tam ſæcularis quam ſpiritualis?

Reſpondet S. Thom. affirmativè in 2. ſent. diſt. ult. in fine ſic dicens, Poteſtas ſæcularis & ſpiritualis utraque deducitur à poteſtate divina, & ideo in tantum poteſtas ſæcularis eſt ſub ſpirituali, in quantum ei à Deo ſuppoſita eſt, ſcilicet in ijs quæ ad ſalutem pertinent

Non eſt hoc ab omni jure intelligendum. cinent animæ & ideo in iis magis eſt obediendum poteſtati ſpirituali, ſecundum illud Mat. 22. *Reddite quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, &c.*

Quæſtio 65. eſt, utrum Papa poſſit committere ſimoniam?

Reſpondet S. Thom. affirmativè in 2. 2. quæſt. 100. art. 1. ubi ſic dicit in reſponſione ad arg. Dicendum quod Papa poteſt incurrere vitium ſimoniæ ſicut & quælibet alia perſona. Peccatum enim in aliqua perſona tanto eſt gravius quanto majorem obtinet locum; *Res Eccleſiæ cujus ſunt.* quamvis enim res Eccleſiæ ſint ejus ut diſpenſatoris principalis, non tamen ſunt ejus ut domini & poſſeſſoris; & ideo ſi reciperet pro aliqua re ſpirituali pecuniam de reditibus alicujus Eccleſiæ, non careret vitio ſimoniæ, & ſimiliter etiam poſſet ſimoniam committere, recipiendo pecuniam ab aliquo laico non de bonis Eccleſiæ.

Quæſtio 66. eſt, utrum opinio dicens Papam non poſſe committere Simoniam. & maximè cum perſona Eccleſiaſtica; quia res Eccleſiæ ſunt ſuæ, ſit erronea.

Reſpondet S. Thom. affirmativè in 4. ſent. diſt. 25. quæſt. 15. dicens in reſp. ad 3. arg. quod opinio illa erronea eſt, ſi enim Papa pro aliqua re ſpirituali munus acciperet, ſimoniam committeret ſicut & alius homo; quia in ipſo Petro cui Papa ſuccedit, ſimoniæ vitium damnationem inchoavit in Novo Teſtamento, quamvis enim res Eccleſiæ ſint aliquo pacto Papæ, non tamen ſunt ejus omnibus modis habendi, ſicut illud quod à manu habet non eſt dubium quod ſimoniam committeret, ſi quis aliquid ſpirituale debitori ſuo daret ut quod ſuum recuperaret, & ita etiam in propoſito Papa a ſimonia non excuſaretur, ſi, quod abſit, ſpiritualia pro temporalibus rebus Eccleſiarum daret.

Quæſtio 67. eſt, utrum Clerici teneantur decimas dare Papæ ſi ab eis exigat?

Quæſtio 68. eſt, utrum teneatur communitas religionis Chriſtianæ providere Papæ de neceſſariis ad regimen & gubernationem ipſius Eccleſiæ?

Ad has duas quæſtiones reſpondet S. Thom. affirmativè in 2. 2. quæſt. 87. in reſp. ad 3. arg. ſic dicens, In veteri lege primitiæ debebantur Sacerdotibus, decimæ autem Levitis, & quia ſub Sacerdotibus Levitæ erant, Dominus mandavit ut ipſi loco primitiarum ſolverent Sacerdoti ſummo decimam decimæ, unde nunc eadem ratione tenentur Clerici Summo Pontifici decimam dare, ſi exigeret. Naturalis enim ratio dictat, ut illi, qui habent curam de communi multitudinis ſtatu, provideatur, unde poſſit exequi ea quæ pertinent ad communem ſalutem. Hæc ille.

Quæſtio 69. eſt, utrum Papa utatur baculo ſicut Epiſcopi.

Baculus Epiſcoporum Reſpondet S. Thom. in 4. diſt. 24. in fine negativè, duplicem ad hoc rationem aſſignans; primo quia Petrus miſit ipſum ad ſuſcitandum quemdam diſcipulum ſuum qui poſtea factus eſt Epiſcopus Trevirenſis, ideo in Diœceſi Trevirenſi baculum portat & non in aliis; vel ſecundo in ſignum quod non habet poteſtatem coarctatam quod curvatio baculi ſignat.

Quæſtio 70. eſt, utrum ſit laudabile in Papa viliorem habitum extra metas habitus aſſumere?

Reſpondet S. Thom. negativè in tract. contra impugnantes religionem dicens: Quidam ſunt ſtatus hominum quibus habitus eſt determinatus, ſicut quælibet religio ſuum determinatum habet habitum, ita etiam antiquis temporibus in dignitatibus conſtituti determinatos habitus habebant quaſi ſuæ dignitatis inſignia: & ſic nunc ſummus Pontifex determinato habitu utitur, unde ſicut religioſo unius religionis non liceret aſſumere viliorem habitum qui ſuæ religionis metas excederet; quamvis intra metas ſuæ religionis, ſi vilioribus utatur, non ſit reprehenſibilis, ſed laudetur, ita etiam non fuiſſet laudabilis in antiquis principibus nec modo eſſet in Summo Pontifice ſi viliorem habitum aſſumeret extra metas habitus aſſueti, ſecus autem eſt de principibus & aliis hominibus qui non

A habent certum habitum deputatum; in eis enim non eſſet vituperabile ſi vilioribus utantur quam eis convenire poſſit, unde legitur 2. Reg. 6. quod Michol deridens David aiebat, *quam glorioſus fuit Rex Iſrael, diſcooperiens ſe ante ancillas ſervorum ſuorum, & nudatus eſt quaſi ſi nudetur unus de Scurris*, & David reſpondit, *Ludam & vilior pluſquam factus ſum fiam & ero humilis in oculis meis.* Et Eſther 14. *Tu ſcis infirmitatem meam & neceſſitatem quod abominer ſignum ſuperbiæ meæ, quod eſt ſuper caput meum in die oſtentationis meæ, & non portem illud in diebus ſilentii mei.* Ex quo patet quod in regibus & principibus eſt laudabile quod humilibus ſint contenti, quando ſine ſcandalo fieri poteſt & ſine detrimento propriæ auctoritatis.

B *Quæſtio* 71. eſt, utrum correctio fraterna ſe extendat ad Papam.

Reſpondet S. Thomas affirmativè in 2. 2. quæſt. 33. art. 4. ita dicens, Correctio, quæ eſt actus juſtitiæ, per correctionem pœnæ, non competit ſubdito reſpectu prælati, ſed correctio fraterna, quæ eſt actus charitatis, pertinet ad unumquemque reſpectu cujuſlibet perſonæ ad quam charitatem debet habere, ſi in eo aliquid corrigibile inveniatur. Actus enim ex aliquo vel potentia procedens ſe extendit ad omnia quæ continentur ſub objecto ejus, ſed quia actus virtuoſos debet eſſe moderatus debitis circumſtantiis; ideo in correctione qua ſubditi corrigunt prælatos, debet modus congruus adhiberi, ſcilicet ut non cum protervia & duritia, ſed cum manſuetudine corrigant, unde Apoſt. C dicit 1. Tim. 4. *Seniorem ne increpaveris, ſed obſecra ut patrem:* Et ideo Dionyſius redarguit Demophilum Monachum, quia Sacerdotem irreverenter correxerat eum percutiens & de Eccleſia ejiciens.

Quæſtio 72. eſt, utrum Papa in aliquo caſu ſit à ſubditis publicè arguendus?

Reſpondet S. Thom. in 2. 2. quæſt. 2. art. proximè nominato tractans auctoritatem Apoſtoli ad Galat. 2. *In faciem ei reſtiti*, & Gloſſ. ait ut par. dicit ſic; In faciem reſiſtere coram omnibus excedit modum fraternæ correctionis, & ideo ſic Paulus Petrum non reprehendiſſet, niſi aliquo modo par eſſet quantum ad fidei defenſionem, ſed in occulto admonere & reverenter, hoc etiam poteſt ille quando eſt par, unde Apoſt. ad Coloſſ. ult. ſcribit ut prælatum ſuum admoneant, cum *D. Paulus ut arguit D. Petrum* dicit, dicite Archippo, *miniſterium tuum imple.* Sciendum D tamen, quod ubi immineret periculum ſcandali contra fidem, publicè eſſent prælati a ſubditis etiam corrigendi, unde & Paulus qui erat ſubditus Petro propter imminens ſcandali periculum contra fidem, Petrum publicè arguit, & ſicut Glorioſus Auguſtinus dicit ad Galat. 2. ipſe Petrus majoribus exemplum præbuit, ut ſicubi fortè rectum tramitem reliquiſſent, non dedignentur etiam à poſterioribus corrigi. Item idem S. Thom. ſuper Epiſt. ad Galat. præfatam auctoritatem tractans cum dicitur quod gloſſa ait, reſtitit ei tanquam par, dicit quod Apoſtolus fuit par Petro in executione auctoritatis, non autem regiminis. Ex prædictis igitur habemus exemplum prælati ſcilicet humilitatis, ut non dedignetur à minoribus & ſubditis corrigi, ſubditi exemplum zeli & libertatis ut non vereantur E prælatos corrigere, ſi crimen eſt publicum & in periculum totius multitudinis verſatur; in 4. vero ſent. diſt. 19. dicit quod hoc quod Paulus Petro in faciem reſtitit excedit modum fraternæ correctionis quæ prælatis à ſubditis debetur. Non enim prælati à ſubditis coram multitudine, ſed humiliter in privato corripiendi ſunt, niſi immineret periculum fidei, tunc enim prælatus minor fieret ſi in infidelitatem laberetur, & ſubditus fidelis major.

Quæſtio 73. eſt, utrum Papa correctus à ſubditis poſſit aut debeat corrigi per correctionem pœnalem?

Reſpondet S. Thom. negativè in 4. diſt. 2. quæſt. proximè nominatis, ubi reſpondens ad 3. arg. ita dicit; quod quamvis prælati à ſubditis ſint corrigendi, non

A tamen eſt eis pœna infligenda, ſed recurrendum vel ad ſuperiorem denunciando, vel ſi non habent ſuperiorem, recurrant ad Deum ut eum emendet, vel de medio ſubtrahat.

Explicirunt Flores ſententiarum B. Thomæ de Aquino, de auctoritate Summi Pontificis, collecti per Magiſtrum Joannem de Turrecremata in Concilio Baſileenſi anno Domini milleſimo quadringenteſimo ſeptimo: Ordinis Fratrum Prædicatorum ſacri Apoſtolici Palatij Magiſtrum, &c. Deo gratias.

Card. de Turrecremata.

Has porro ſententias Principis Scholaſticorum D. Thomæ explicatas fuſius majori ex parte, pluribuſque authoritatibus ac rationibus firmatas, cum dilucidis ſolutionibus omnium objectionum, in ſumma de Eccleſia ejuſdem de Turrecremata, quem doctrinæ merita ad Cardinalatum evexerunt, inveniet avidus harum rerum Theologus; ex quibus agnoſci poterit quam B infirma ſunt argumenta quibus adhuc hodie cum hæc ad prælum currebant impetitur auctoritas ſpiritualis D. Petri ac ſucceſſorum ejus. Quæ diſſimulare non debui, non tantum quia laceſſitus, ſed quia ſancta mater Eccleſia juvanda eſt cum filij ejus contra ipſam pugnant: & timendum ne de ſilentio intempeſtivo, in his neceſſitatibus ſevera a nobis aliquando exigenda eſſet ratio; & dicendum *væ mihi quia tacui*, Iſ. 6. Ac ſi exinde gravius aliquod inſtet certamen, ſperamus auxilium omnipotentis Dei non defuturum, quo imbecillium fortitudo mutatur, aſſumunt pennas ſicut Aquilæ, volant & non deficiunt.

Et ſi vero iſtæ ſint Doctoris Angelici ſententiæ, ne propterea exiſtimes illum ſtatum Epiſcoporum ac Curatorum in detrimentum Hierarchiæ minus venerari C voluiſſe, cum de iis tam magnificè ſentiat ac ſcribat in ſumma, parte 3. Ac quæſtione ejus partis 82. art. 1. ad 4. vocat Epiſcopum Principem totius Eccleſiaſtici ordinis, &c. ac quæſt. 67. ejuſdem partis de Curatis ſermonem habens, minores Principes Eccleſiæ nuncupat: baptizare, inquit, pertinet ad minores Principes Eccleſiæ, id eſt, ad Presbyteros, qui tenent locum ſeptuaginta duorum diſcipulorum. Quæ annotamus ad præveniendum eorum calumnias, qui ſi quid ab aliquo ſcribatur ac dicatur de Summo Pontifice, quod à ſaliva quam ſemel imbiberunt, diſſentiat, illico adverſarios Hierarchiæ exclamant ac Juriſdictionis Epiſcoporum aut Parochorum: quaſi omnibus non conſter ſine alterutrius depreſſione ſua dignitas, poteſtas, ac coram Deo meritum.

D. Th. veneratur Epiſcopos & Curatos.

Poteſtas Papæ in reges.

D Porro quod ſcribit de poteſtate Pontificis ſuper Reges, ne ultra ſpiritualia extendas, quidquid aliqui ex ejus verbis philoſophari velint. Atque juxta hunc ſenſum, verè ſcripſit Bellarminus inter opuſcula, ipſos principes quatuor habere ſuperiores, nempe in ſpiritualibus, Papam, proprium Epiſcopum, proprium Curatum, & ſuum Confeſſarium cui in interiori foro ſubditus eſt, tanquam Patri & judici ſpirituali. Cætera, de quibus diſputant aliqui, hic non attingimus.

Opuſc. de confeſſario regum.

Veterane an ultima Concilia præferenda?

Monet ſapiens Eccleſiaſtes cap. 7. *Ne dicas quid putas cauſa eſt, quod priora tempora meliora fuere quam nunc ſunt? ſtulta eſt enim hujuſmodi interrogatio?* Attamen multis in ore eſt hujuſmodi interrogatio, qui exiſtimant priora Eccleſiæ ſæcula juſtiora, pientiora, E ſanctiora, ac omnino aurea fuiſſe præ ultimis: atque adeo omnia quæ in illis fuerunt, ſummis laudibus extollunt, præſentia parvipendunt: vitium enim eſt malignitatis humanæ, ait Tacitus lib. de orator. ut vetera ſemper in laude, præſentia ſint in faſtidio: & vetera antiquaque miremur, noſtrorum temporum ſtudia rideamus & contemnamus. Hinc nonnulli nonniſi antiqua Concilia celebrant, ad præſentia queruloſi & nauſeabundi. Ac ſi de generalibus ſermo eſt, horum conqueſtuum iniquitas facile ſe aperit, cum enim ſit idem Spiritus ſanctus qui in omnibus lumen ſapientiæ ſuæ infundit, ac eadem Eccleſia heri, hodie & ad finem mundi, & eadem fides ac religio con-

Spiritus ſanctus præſidet antiquis & novis Conciliis.

A ſervata ac defenſa contra milleformes dæmonum hæreticorumque incurſus, non relinquitur locus cur antiqua præferantur noviſſimis aut hæc contemptui habeantur præ aliis. Cum etiam Tridentinum ſit veluti Anacephalæoſis & recapitulatio præcedentium, cujus beneficio floret pietas & religio in multis orbis Chriſtiani Provinciis. De Provincialibus in quibus cum tanta plenitudine non ſe effundit Spiritus ſanctus, plura relinquuntur præſtantiæ hominum, eorum doctrinæ, ingenio ac ſanctitati; ut non immerito quædam aliis præcelleſſe videantur. Rem vero tantum in genere ac non nimis ſpeciatim attingentes, quod ſpectat ad res fidei, & ſit nobis cum hæreticis concertatio, plus valent antiqua ac in primis ſæculis coacta, cum Patres primorum ſæculorum plus authoritatis apud ipſos obtineant: unde non incaſſo labore fidem Catholicam ex B primis Eccleſiæ Conciliis vindicarunt nonnulli, ac horum indicem ad calcem hujus apparatus apponere utile nobis viſum eſt.

Quod vero ſpectat ad mores & diſciplinam in rebus ex jure divino non neceſſariis ad ſalutem ac quæ pro diverſis temporibus ac locis mutari poſſunt, non ita ſolis antiquis inhærendum quin etiam ex recentioribus, unde vitam moreſque componamus hauriri poſſit, cum Patres qui decreta morum & diſciplinæ in iis condiderunt, temporum præſentium naturam & ſtudia penitus introſpexerint: ac quod in antiquis Conciliis præſentibus temporibus magis accommodatum eſſe potuit, retinere ac renovare conati ſint, ut in fine Synodi Carnotenſis ſexta claſſe deprehendi poterit. Antiqua Concilia decreta habent multa quæ majorem C pietatem redolent, leges pœnitentiæ ſeveriores exhibent, ac perfectionem Chriſtiano homine dignam magis imprimunt: ſed hæc ferebant tempora illa: at ut monet in Concilio II. Colonienſi Archi-præſul Adolphus, cum rigor antiquorum Canonum ſtatim revocari non poſſit in uſum abſque motu graviori hac tempeſtate, ad media quædam ſacris tamen Canonibus conſentanea, confugiendum eſt. Quid quod multa decreta Conciliorum antiquorum plus in Cartophylaciis quam in uſu hominum fuerint, multa contraria conſuetudine paulatim introducta ac recepta obligare deſierint. Nam & alias nobis à ſanguine & ſuffocato abſtinendum eſſet, & diebus Dominicis genua non flectenda in Eccleſia, ut de aliis taceam. Denique adeo pia ſunt aliquot decreta ultimorum Conciliorum, Mediolanenſium maximè, ut nihil minus quam antiqua D ad perfectionem vitæ conferant, ſi ſedulos nanciſcantur obſervatores.

Ultima Concilia defendantur.

An etiam per Concilia antiquiora hæreſes noviſſimæ damnentur?

Quin etiam hæreſes Lutheranæ ac Calvinianæ per Concilia damnatæ ſint, nulli dubium eſſe poterit qui collectionem Creſpetij Cœleſtini *de diſciplina Eccleſiaſtica* percurrerit, in qua ordine alphabetico, quæ contra has hæreſes ex toto Conciliorum corpore educi poſſunt, luculenter exponit. Quod etiam præſtiterunt alij polemicæ Theologiæ ſcriptores, ut Bellarminus & alij. Sed quia ita diſpoſiti ſunt Hæreticorum animi, ut parum apud eos valeat authoritas Patrum ac Synodorum extra quatuor ultima ſæcula, aggreſſus eſt jampridem vir non indoctus Simon Vigorius in magno E Conſilio Regio Conſiliarius, ex generalibus aut particularibus Synodis quatuor primis aut circiter ſæculis poſt Chriſtum celebratis fidem Catholicam ſacraſque ceremonias & ritus Eccleſiæ Catholicæ Apoſtolicæ & Romanæ aſſerere. Quæ lucubratio anno 1618. cum privilegio & approbatione Doctorum *Boucher & Hollandre* Pariſiis prodiit, ſub titulo aſſertionis fidei Catholicæ, quam in illa ex antiquis Synodis vindicat, ut fructu non careret apud Hæreticos aut ſaltem apud Catholicos ad eoſdem in antiqua fide firmandos. Nec ab ullo ex Orthodoxis impugnata eſt, ſicut quædam alia ejus opuſcula, in quæ ſcripſit Doctor Andreas Duvallius & Durandus Doctor alter.

Simon Vigorius.

Ac quoniam hæc utilis mihi viſa ad plura difficilia in Concilijs intelligenda, quia integram hic exſcribere non vacat, ſaltem ejus præcipua capita ac maximè indices capitum hic ſubjungo, quibus Summæ Conciliorum majoris ponderis quædam prælibare Lectori ſtudioſo liceat, & quibus inter legendum magis deceat immorari perſpiciat, ut utiliori lectione illam percurrat, ijs reſciſſis quæ omittenda, vel ad ſcopum noſtrum, minus conducere viſa ſunt.

Scriptura ſenſus à Communione Sanctorum petendus & non à ſingularum interpretatione. Synodus Epheſina, Hieroſolymitana ſub Apoſtolis, Nicæna, Alexandrina, Conſtantinopolitana, Chalcedonenſis, Aquileienſis, Conſtantinopolitana ſub Flaviano.

Authoritas SS Patrum. Utque de priori modo diſſeramus, profectò ſolemne fuit Patribus qui in Synodis ad controverſias definiendas confluebant, fidem Catholicam aut communionem doctrinæ hoc modo aſſerere, ut primum ſacræ Scripturæ textus figerent, deinde ab Apoſtolorum temporibus ad ſua uſque tempora, omnium Patrum & doctorum Eccleſiæ concordes, & conſentientes ſententias in acie exponerent, hocque aut illo modo ſemper, ubique & ab omnibus creditum eſſe convincerent: & ita quidem in Concilijs generalibus quorum acta integra extant, perpetuò obſervatum videmus. Nam ſi Patrum ſententijs, atque apertis ſcripturæ teſtimonijs controverſia minus planè definiri poſſet, id Synodo definiebatur, & Patribus congregatis ex omnibus mundi nationibus & provincijs, quænam eorum eſſet fides eliciebatur, & ſanctorum Communione quid credi oporteret, ſtatuebatur. Hoc ipſum certè Lirinenſis apprimè confirmat atque illuſtrat ſub finem ſui doctiſſimi commonitorij.

Synodus Alexandrina habita adverſus Arrium, & à Patribus Nicænis in Epiſtola ſynodica ad Alexandrinam Eccleſiam laudata, de hac ſanctorum Communione & convenientia, contra Arrianos: *Non deterrait eos antiquarum ſcripturarum Deo amabilium explanatio, non comminiſtrorum concors reverentia.* In Synodo Conſtantinopolitana, error Macedonij etiam communione ſanctorum damnatur, & confunditur. Unde Theodoſius Imperator *admiratur Patrum concordiam circa fidem.* Idem quoque Neſtorio in Epheſina, & Eutychi in Chalcedonenſi Synodo contigit. Similiter in Concilio Aquileienſi in quo ſanctus Ambroſius præſidebat, cum Palladius hæreticus frequens in ore haberet, *ſecundum ſcripturas vobis reſpondemus.* Et in particulari Synodo Conſtantinopolit. ſub Flaviano, interrogatus Eutyches, cum reſpondiſſet, *ſe aſſentiri fidei Nicænæ, quatenus conveniret cum ſcripturis, nec admittere duas naturas in Chriſto, quod in ſcripturis hujuſmodi forma non eſſet definita:* utrique Palladius, atque Eutyches damnati, quod à ſenſu ſcripturæ, quem Eccleſia probabat deſciſcerent, & ita palam fit à primis Eccleſiæ incunabulis, ſenſum aut interpretationem ſcripturæ ſanctorum communione, aut Catholico conſenſu firmatam, ſemper paris fuiſſe authoritatis, atque ipſummet ſcripturæ contextum: imò verò præpoſitum litteræ ſcripturarum, quæ ſine Catholico ſenſu, tanquàm corpus ſine anima, & æquivocè ſancta ſcriptura appellantur.

1. Petrus primus Apoſtolorum. Carthaginenſis.

2. De Patriarchis. Nicæna, Conſtantinopolitana, Chalcedonenſis.

3. De Primatu Pontificis Romani. Conſtantinopolitana, Chalcedonenſis, Trullana.

4. Pontificem Romanum ſucceſſiſſe Petro in ſede Apoſtolicâ. Africana, Tarraconenſis, Gallicana.

5. De Metropolitanis. Nicæna, Arelatenſis II. Laodicena, Carthaginenſis II. Antiochena, Carthaginenſis V. Romana.

6. De gradibus Eccleſiaſticis, Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis, Lectoribus, Pſalmiſtis, Exorciſtis, Oſtiarijs. Carthaginenſis IV. Laodicena, Antioch. Sardic. Toletana, Afric, Chalced.

7. De litteris dimiſſorijs. Nicæna, Charthaginenſis III. Africana.

Inter diſcipulos, Paſtores, Doctores, & alia membra Eccleſiæ, Apoſtoli primum locum obtinent. Epheſ. 4. Inter Apoſtolos autem ex Chriſti inſtituto Petrus primatus prærogativam obtinuit, non ratione ætatis, cùm Andræam natu majorem fuiſſe teſtetur antiquitas: neque etiam quod priùs alijs vocatus ſit ad Apoſtolatum, nam alioqui Nathanaël, qui inter primos diſcipulos vocatus eſt, Joannis 1. & ad finem uſque inter diſcipulos perſeveravit, Joannis, *ult.* cenſendus eſſet Apoſtolus: ſed quod placuerit Chriſto duodecim eligere diſcipulos, vitæ ſuæ, morum atque myſteriorum teſtes, quos Apoſtolos vocavit Luc. 6. & ſpeciatim cooptavit, Marc. 3. *Aſcendens in montem vocavit ad ſe quos voluit, & fecit ut eſſent duodecim cum eo*, quæ vera eſt vocatio ad Apoſtolatum. Nam ante adſciti quidem erant in numerum diſcipulorum, Matth. 4. Marc. 1. Luc. 5. Joan. 1. igitur inter Apoſtolos Petrus primus numeratur, & à Matthæo primus appellatur. Synodus Carthaginenſis, in Epiſt. ad Innocentium, *Beatiſſimo Petro primo Apoſtolorum.* Certè hac in re omnes Patres conſentiunt. *Authoritas Papæ Ro.*

An non corpori Eccleſiæ viſibili, caput externum viſibile debetur? ita certè. Neque vero quia Chriſtus omnium regnorum mundi Dominus, & caput, ideo Franciæ Reges minus habendi ſunt capita Regni Galliæ. Primis Eccleſiæ ſæculis Pontifex, ut Petri ſucceſſor, primum locum obtinebat inter Epiſcopos qui ſedes Apoſtolicas occupabant, quos Primates, & Patriarchas appellabant. Hicque ordo Patriarcharum à primis Eccleſiæ incunabulis incepit. Nam de ijs loquens Synodus Nicæna ſtatuit cap. 6. & 7. ut antiqui mores ſervarentur: ſi antiqui mores, ergo pridem ante obſervati & inſtituti ſunt: at hoc decretum in Conſtantinopolitana, cap. 7. & Chalcedonenſi act. 16. renovatum legitur. Hi autem Primates ordinabant Metropolitanos d. act. 16. Concilij Chalced. & inſpectionem habebant in Epiſcopos ſuæ Diœceſeos, ſeu Patriarchatus. Nicæna Synodus, cap. 6. *Antiqui mores ſerventur in Ægypto, Lybia, & Pentapoli, ut horum omnium Epiſcopus Alexandrinus poteſtatem habeat, quandoquidem hoc moris eſt Epiſcopo Romano.* In Conſtantinopolitana idem ſtatuitur, ut refertur act. 16. Chalcedonenſis Synodi, *Alexandrinus Antiſtes, quæ ſunt in Ægypto regat tantummodo, & Orientis Epiſcopi Orientem tantum gubernent.*

Patriarchæ. Inter Patriarchas autem primus erat Romanus. Hoc ex Canone 2. Conſtantinopolitano, quo decretum eſt Patriarcham Conſtantinopolitanum primatum obtinere inter alios Patriarchas, Romanum autem in Conſtantinopolitanum: *Conſtantinopolitanus habeat primatus honorem poſt Romanum Epiſcopum.* Idem in Concilio Chalcedonenſi, additque *& in Eccleſiaſticis habeat majeſtatem negotijs.* Et infra, *Glorioſiſſimi judices dixerunt, &c.*

Orientales, primatum ad Epiſcopum Romanum pertinere ante Conſtantinopolitanum, agnoverunt in Synodo in Trullo, Can. 36.

Metropolitani. Secundus ordo eſt Metropolitanorum, ideſt qui Metropoles tenent ſedes, qui Epiſcoporum ſuæ provinciæ capita erant, qui & Archiepiſcopi, & aliquando Primates etiam dicuntur. Hi inſpectionem habebant in Epiſcopos ſuæ Metropoli ſubjectos, itaut nullus Epiſcopus abſque ejus conſenſu in ſua provincia conſtitui poſſet. Nicæna Synodus. Can. 4. *Epiſcopum oportet ab omnibus Epiſcopis, &c.*

Arelatenſis, 2. cap. 6. *Illud autem ante omnia clareat, eum qui ſine conſcientia Metropolitani conſtitutus fuerit Epiſcopus, juxta magnam Synodum, eſſe Epiſcopum non debere.* Laodicenſis, cap. 12. *Epiſcopum non oportere præter judicium Metropolitanorum & finitimorum Epiſcoporum conſtitui ad Eccleſiæ principatum.* Carthaginenſis II. cap. 12. *Placet om-*

nibus ut inconſulto Primate cujuſlibet provinciæ, nemo præſumat, licet cum multis Epiſcopis, in quocumque loco, ſine ejus præcepto Epiſcopum ordinare. Epiſcopi etiam provinciæ aliquid facere magni momenti prohibentur inconſulto Metropolitano. Antiochena, Can. 9. *Per ſingulas regiones Epiſcopos convenit noſſe Metropolitanum Epiſcopum ſolicitudinem totius Provinciæ gerere, &c.*

Epiſcopi. Tertius ordo eſt Epiſcoporum, quorum & Apoſtolici ipſi ſæpius meminerunt. Hi poteſtatem habent in Preſbyteros & Clericos ſuæ Diœceſis, quos ordinare, & ſingula totius Epiſcopatus ſuo judicio comprehendere debent, ut ait Canon Antiochenus. At nimis vulgare eſt ordinationes fieri ab Epiſcopis, & gradus Eccleſiaſticos tales fuiſſe, quales hodie, Preſbyterorum ſcilicet, Diaconorum, Subdiaconorum, Acolythorum, Exorciſtarum, Lectorum, Oſtiariorum, Cantorum, ſeu pſallentium; quos omnes enumerat Synodus quarta Carthaginenſis, Laodicena, cap. 24. *Quoniam non oportet Clericos ſervientes à Presbyteris, uſque ad Diaconos, & deinceps ordinis Eccleſiaſtici omnes, uſque ad miniſtros, aut Lectores aut Pſalmiſtas, aut Exorciſtas, aut Oſtiarios, aut etiam eos qui in propoſito continentiæ ſunt tabernas intrare.*

Gradus variorum clericorum. Subdiaconorum meminit Elibertina, cap. 30. *Subdiaconum eum ordinari non debere, qui in adoleſcentia ſua fuit mœchatus.* Antiochena, cap. 33. Laodicena, cap. 21. Acolythorum, Cyprianus Epiſt. 3. Exorciſtarum, Antiochena, cap. 10. Lectorum, Sardicenſis, cap. 13. Laodicena, cap. 23. Toletana, cap. 3. Africana, cap. 21. Chalcedonenſis, cap. 14. Oſtiariorum, Toletana, cap. 2. Laodicena, cap. 24. & 43. Cantorum, Chalcedonenſis, cap. 14. Laodicena, cap. 15. *Non licere præter canonicos Pſaltes, id eſt qui regulariter Cantores exiſtunt, quique pulpitum aſcendunt, & de Codice legunt, alium quemlibet in Eccleſia pſallere.*

Ritus autem eorum ordinandorum declaratur ex Canonibus Carthaginenſis quartæ Synodi Preſbyteri, cap. 3. & ſequent. tom. 2.

Litteræ dimiſſoriæ. 7. Nec prætereundum mihi videtur nullum Epiſcoporum ordinaſſe Clericos, niſi ſuæ Diœceſis, aut ſine litteris dimiſſoriis, quæ conſenſum ſui Epiſcopi continerent. Nicæna Synodus, cap. 17. *Si quis auſus fuerit aliquem, qui ad alterum pertinet, ordinare in ſua Eccleſia, cum non habeat conſenſum Epiſcopi ipſius, à quo receſſit Clericus, irrita erit hujuſmodi ordinatio.* Carthaginenſis III. cap. 44. & Africana, cap. 21.

Et hæc de Eccleſiaſtica Hierarchia quæ ex Synodis collegimus, quæ adhuc apud nos vigent.

1. *Quales debeant eſſe Monachi. Chalced.*
2. *Poteſtas Abbatis in Monachos. Agath.*
3. *Monachi apoſtatæ pœna Arelat. II.*
4. *Vota paupertatis & caſtitatis. Chalced.*
5. *Habitus Monachorum, & Sanctimonialium Chalced. Agath. Carthag. IV.*
6. *Abbas duobus Monaſteriis non debet præfici, Agath.*
7. *Monaſterium, & bona Monaſterii, Chalced.*
8. *Ætas Monachorum, & Monialium. Agath. Milevit. Carthag. III.*
9. *Pœna Monialium quæ vota caſtitatis ejuraverunt. Arelat. Elibert. Tolet. Venet.*
10. *Monaſteria Epiſcopis ſubjecta. Chalc.*
11. *Mos ſervandarum virginum antequam votum emittant. Africana.*

MOnachatus, ſi Euſebio credimus, lib. 2. c. 15. incepit ſub Marco Evangeliſta, vivente Petro, & de eo Philo Judæus colloquium habuit Romæ cum Petro, dum legatione fungeretur ad Claudium Imperatorem.

Monachi in clerum adſciti. Porrò Monachos in Clerum primùm aſciros, circa tempora Siricii patet ex ejus Epiſtola cap. 13. quam in A conventu fratrum, id eſt, in Synodo ſcriptam fuiſſe teſtatur initium Epiſtolæ. *Monachos, quos tamen morum gravitas, & vitæ ac fidei inſtitutio ſancta commendat, Clericorum officiis congregari, & optamus & volumus, itaut qui intra tricesimum ætatis annum ſunt digni in minoribus per gradus ſingulos, creſcente tempore promoveantur ordinibus, & ſic ad Diaconatus, vel Presbyterii inſignia, maturæ ætatis, conſecratione perveniant: nec per ſaltus ad Epiſcopatus culmen aſcendant, niſi in his eadem, quæ de ſingulis dignitatibus ſuperiùs præfiximus tempora fuerint cuſtodita.* Clericos autem fieri niſi permiſſione Abbatis non licebat. Agathenſis Synodus, cap. 27. *Si neceſſe fuerit Clericum de Monachis ordinari, cum conſenſu, & voluntate Abbatis præſumat* B *Epiſcopus.*

Vota autem paupertatis, & caſtitatis emittebant, nec eis poſtea aut uxorem ducere, aut militiam aſſequi licebat. Chalcedonenſe Concilium, cap. 7. *Eos qui ſemel in Clero taxati fuerint, &c.* Tom. 1. pag. 130.

Qualem autem obedientiam debeant Abbati, & qualis erat Abbatis in Monachos poteſtas, Agathenſis Can. 27.

Et Can. 38. *Clericis ſine commendatitiis epiſtolis Epiſcopi ſui, licentia non pateat evagandi. In Monachis quoque præſentis ſententiæ forma ſervetur.*

Monachi autem habitu diſtinguebantur à ſæcularibus, ut refertur cap. 4. Chalced. Concilii, *Quoniam quidam utentes habitu monachali.* Virgines autem velo C caput tegebant, ut ait d. cap. Agathenſis. Milevitana Synodus can. 26. *Placuit, &c.*

Et Carthaginenſis IV. cap. 11. *Sanctimonialis virgo cum ad conſecrationem ſui Epiſcopo offertur, in talibus veſtibus applicetur, qualibus ſemper uſura eſt profeſſioni, & ſanctimoniæ aptis.*

Monaſteria autem conſecrabant, nec poſtea fieri poterant ſæcularia habitacula. Chalcedonenſis, cap. 34. *Quæ ſemel conſecrata fuerint Monaſteria, &c.*

Ætas qua Moniales votum emittebant variè conſtituta eſt à Synodis. Quadrageſimus annus ab Agathenſi Synodo can. 19. *Sanctimoniales, quantumlibet vita & mores probati fuerint* (unde anni probationis) *ante annum ſuæ ætatis quadrageſimum non velentur.* Milevitana, vigeſimum quintum ſtatuit d. cap. 26. & D Carthaginenſis III. cap. 4. *Placuit ut ante viginti quinque annos, nec Diaconi ordinentur, nec virgines conſecrentur.* In Oriente, auctore Baſilio decimus octavus conſtitutus eſt, ut refertur cap. 40. Synodi in Trullo, quod ea ætate jam firmata ſit vitæ profeſſio. Quæ tempora præſcripta ſunt, ne propter ſexus fragilitatem lapſæ, ab Eccleſia ejicerentur.

Quæ enim votum ejuraſſent caſtitatis, vix in fine communione corporis Chriſti donabantur. Arelatenſis, cap. 33. *De puellis quæ ſe voverunt Deo, &c. pag. 52.*

Et iiſdem fermè verbis Valentina can. 2. Elibertina can. 13. &c.

1. *Non licet uxorem ducere poſt aſſumptos ordines. Nicæna, Ancyrana, Neocæſarienſis, Chalcedonenſis,* E *Trullana.*
2. *Digami in Clerum non admiſſi, Arelatenſis II. Valentina, Carthaginenſis IV. Toletana, Agathenſis, Arauſicana, Arelatenſis III.*
3. *Aſſumptus in Clerum uxore ducta, ab ea abſtinebat, Arelatenſis II. Arauſicana I. Agathenſis, Tauritanenſis, Elibertina, Toletana, Carthaginenſis I. & V.*
4. *De Canone Trullenſi.*
5. *De Canone Neocæſarienſi.*

QUantum ad primum, Neocæſarienſis Synodus can. 1. *Presbyter ſi uxorem duxerit ab ordine ſuo deponi debere.* *Cælibatus ſacrorum hominum.*

Synodus Trullana cap. 6. *Quoniam in Apoſtolicis*

Canonibus dictum eſt eorum qui non ducta uxore, in Clerum promoventur, ſolos Lectores & Cantores, uxorem poſſe ducere: & nos hoc ſervantes decernimus, nulli penitus Hypodiacono, vel Diacono, vel Presbytero, poſt ſui ordinationem conjugium contrahere liceat. Vigeſimus ſextus autem canon Apoſtolorum, ita conceptus eſt, *Ex iis qui non ducta uxore ad Clerum promoti ſunt, jubemus, ſi velint uxorem ducere. Lectores, & Cantores ſolos.* Quæ regula in quibuſdam locis etiam Subdiaconos complectebatur, quæ tamen generaliter non obtinuit, ut & Lectores, & Cantores, ſicut innuit Synodus Chalcedonenſis cap. 14. *Quoniam in quibuſdam provincijs conceſſum eſt Lectoribus, & Pſaltis uxores ducere, &c.* Ex hoc autem quod ait, in quibuſdam provincijs indicat, in alijs quibuſdam non permiſſum fuiſſe. Attamen in Diaconis aliquando aliter obſervatum in quibuſdam Eccleſijs, docet Synodus Ancyrana, can. 9. ut ſcilicet qui inviti cooptabantur in Clerum, ſi proteſtarentur ſe non poſſe conjugibus abſtinere, nuptiæ illis non eſſent fraudi, quominus ordinem retinerent, & ut oſtenderet id regulariter non fieri, addit Synodus hoc illis permiſſum ex Eccleſiæ indulgentia. *Diaconi quicunque ordinantur, ſi in ipſa ordinatione proteſtati ſunt dicentes ſe velle habere uxores, nec poſſe ſe continere, hi poſtea ſi ad nuptias venerint, maneant in miniſterio, propterea quod Epiſcopus his licentiam dederit.*

3. Quantum ad Digamos, certiſſimum eſt in omnibus Eccleſijs, nuſquam in Clerum admiſſos, juxta præceptum Pauli de Digamis. Inter Digamos autem cenſetur qui viduam duxiſſet. Synodus Arelatenſis II. c. 26.

Carthaginenſis IV. c. 69. &c.

Prius in Eccleſia Orientali ortum diſſidium, Quibuſdam aſſerentibus, alijs verò negantibus ſecundum Canones Presbyteros uxoratos à mutua conſuetudine uxorum abſtrahendos. Harum contentionum maximè altrix libido hominibus a natura innata, cui Orientales magis obnoxios monimenta teſtantur: ob eamque cauſam omnibus artificijs Canones eludere nitebantur. Itaque in tantam audaciam proruperunt, ut ſtatim poſt Synodum Trullanam, Canones, qui Presbyteros factos cœlibes nuptijs interdicebant, privata, & nova conſtitutione ludificarint, ſtatuentes, ut Presbyteris intra biennium aſſumpti ordinis uxorem ducere, eamque poſtea retinere liceret. Quam ſanctionem, ut PP. decretis contrariam abrogavit Leo Philoſophus Imperator conſtitut. 3.

Orientales minus cælibes.

Quod autem ad Occidentales Eccleſias, inviolabilis erat uſus, ut qui ante aſſumptos ordines uxorem duxiſſent, in poſterum thori uſu abſtinerent. Hoc teſtantur cùm privatæ Synodi Galliæ, Hiſpaniæ, & Africæ, tùm ſecunda Arelatenſis generalis Occidentalium Eccleſiarum, cui intererant legati ex omnibus provincijs Galliæ, Italiæ, Hiſpaniæ, Africæ, Britanniæ, Germaniæ, cujùs Synodi canon. 2. ita conceptus eſt. *Aſſumi aliquem ad Diaconatum, vel Sacerdotium non poſſe vinculo conjugij conſtitutum, niſi promiſſa fuerit converſio, non oportet.* Arauſicanum, c. 23. &c.

Quantum ad Orientales Eccleſias, variè obſervatum eſt ante Synodum Trullanam. Attamen id certum eſt, hoc regulariter obtinuiſſe ut abſtinerent. Sed ante Concilium Nicænum veteres aliam habuiſſe opinionem patet ex hiſtoria Paphnutij. Cum enim frequentes irent in eam ſententiam Patres, ut omnes in ordinibus conſtituti à conjugibus abſtinerent, teſtitit Paphnutius, cujus auctoritate moti, ne latiùs illæ contentiones in Eccleſiæ ſcandalum ſerperent, prudentiſſimè ab edendo canone abſtinuerunt, *rei quæſtionem diſſimulantes*, ut ajunt Sozomenus & Suidas, ne regulas & mores Eccleſiaſticos lædere viderentur. Nam ſi in poſterum ex ſententia Paphnutij uxorum uſus permiſſus fuiſſet, certè de eo aliquid ſtatuiſſent, maximè cum Euſebius doceat temporibus Nicænis ſacerdotes à proprijs uxoribus abſtinuiſſe: & Hieronymus idem inter Orientales, & hoc regulariter Epiphanius. Euſebius lib. 1. de demonſtrat. Evang. cap. 9. *Oportet enim, dicit ſermo divinus, Epiſcopum unius uxoris virum eſſe, veruntamen eos qui ſacrati ſunt, atque in Deo miniſterio cultuque occupati, continere deinceps ſeipſos à commercio uxoris decet.* Hieronymus adverſus Vigilantium. *Quid facient Orientis Eccleſiæ, quid Ægypti, & ſedis Apoſtolicæ, quæ aut virgines Clericos accipiunt, aut continentes, aut ſi uxores habuerint, mariti eſſe deſiſtunt.* Epiphanius lib. 2. tom. 1. hæreſ. 59. Adhuc *viventem* (forte conviventem) *& liberos gignentem unius uxoris virum non ſuſcipit Eccleſia, ſed eum qui ſe ab una continuit, aut in viduitate vixit, Diaconum, Presbyterum, Epiſcopum & Subdiaconum, maximè ubi obſervant Canones Eccleſiaſtici.* En teſtes ampliſſimos, etiam inter Orientales ante Concilium Trullanum, continentiam à proprijs uxoribus regulariter, & ſecundum Canones Eccleſiaſticos obſervatam. In eo enim Concilio primùm, abſolutè permiſſum fuiſſe Presbyteris, & Diaconis uxorum uſum apertiſſimè hæc verba demonſtrant, *Deinceps, ex hoc temporis momento.*

Paphnutius.

Verum quoniam illi qui ab Eccleſia Romana deſciverunt, ſemper illam Synodum contra cœlibatum objiciunt, quid de ea ſentiam, proferam: Canonis 13. verba hæc ſunt. *Quoniam Romanæ Eccleſiæ pro Canone, &c.*

Primùm conſtat illos Canones non eſſe Concilij œcumenici ſexti, in Trullo celebrati ſub Conſtantino Pogonato, unde ab Orientalibus hæc Synodus quæ hos Canones condidit, *πενθέκτη*, id eſt, quiniſexta vocatur. Cujus appellationis rationem reddit Balſamon in prooemio Synodi in Trullo, quod ſcilicet iſta congregatio fuerit ſub Juſtiniano tertio, in ſupplementum quintæ Oecumenicæ ſub Juſtiniano magno, & ſextæ item Oecumenicæ ſub Conſtantino Pogonato, in quibus nulli Canones de diſciplina Eccleſiaſtica editi fuerunt. In præfatione autem hujus Synodi apparet nullos editos eſſe Canones in ſexta Synodo in Trullo, excepto decreto de duabus voluntatibus in Chriſto. *Quod Imperator Conſtantinus ſuo ſigillo munierat ad futuram in omnia ſæcula ſecuritatem.* Alios autem Canones ſigillo confirmaſſe Synodus non affirmat, imò in tertio Canone videre eſt illam Synodum Canones edidiſſe poſt alloquutionem Imperatoris Juſtiniani. Ex quo neceſſariò infertur iſtos Canones nihil ad ſextam Synodum Oecumenicam pertinere: Profectò ipſemet Balſamon fatetur, nullos ex Occidentalibus interfuiſſe quiniſextæ Synodo, ideòque Latinos negare fuiſſe univerſalem. Quæ cum ita ſint, non mirum eſt, ſi in odium Romanorum aliqua miſcuerint, quibus Occidentalium mores carperent, ut tertio, decimo-tertio, & quinquageſimo-quinto Canonibus. Hæc autem apud nos ideo obſervata non ſunt, quod minimè liceat Orientalibus abſque Occidentalium conſenſu, & ſententia, Canones ſub nomine Concilij generalis edere, & mores atque inſtituta Occidentalium abrogare.

Quid Trullani canones de cælibatu.

Theodorus Balſamon ſchiſmaticus.

Quod verò Orientales hujus Canonis edendi rationem prætexunt, quaſi ſimilia ſtatuta fuerint à Patribus Africanis, qui erant Eccleſiæ Occidentalis, hoc ipſum pridem multis doctiſſimorum virorum lucubrationibus diſcuſſum eſt; breviſſimè tamen explicabo. In Concilio II. Carthaginenſi, circa continentiam duo decreta ſunt, quæ anteà in prioribus Synodis, quæ non extant, agitata fuerant, nempe de modo continentiæ, & de ordinibus, ut qui eos adepti erant, ab uxoribus continere deberent. Hujus Synodi decreto, generaliter prohibitus eſt uxorum uſus Epiſcopis, Presbyteris, & Diaconis, cap. 2. Carthaginenſis II. qui eſt 3. & 4. Concilij Carthaginenſis apud Balſamonem. Quos canones Græci dum ſuis moribus officere viderent, illos nova interpretatione detorſerunt & corruperunt, ut ipſe Balſamon, in dictum Ca-

Quid Africani.

nonem IV. agnoſcit. Nam cum Græci verba Canonis Carthaginenſis inſeruiſſent in 13. Canonem Trullanum, *Canonem Carthaginenſem interpretantes*, inquit, *addiderunt, quod ſi quis auſus fuerit Presbyteros, vel Diaconos, vel Subdiaconos legitima uxoris conjunctione privare, deponatur.* Ex quo relinquitur, hæc verba non eſſe Synodi Carthaginenſis. Porrò quiniſexta Trullana ut ſuam vitioſam interpretationem tueatur, addit decretum in eadem Synodo Carthaginenſi, Presbyteros & Diaconos proprijs terminis abſtinere ab uxoribus, qui eſt Canon 74. apud Balſamonem, qui eſt tertius quinti Concilij Carthaginenſis, p. 99. & 37. Africani Concilij ſub Aurelio. Cæterùm fefellit Græcos, primùm quidem vitioſa lectio, quam Græcus interpres expreſſerat, deinde ambiguitas vocis ὅρος. Nam cum in Concilio Carthaginenſi legerent quidam codices *priora ſtatuta*, poſteriorem lectionem ſequutus ἐν ἰδίοις ὅροις vertit. Cumque ὅρος hic τὸν καιρὸν, vel διάταξιν, ſtatutumque ſignificet Trullani προθεσμίαν potiùs intellexerunt, ſive tempus præſtitutum, quaſi tunc, cum Sacerdotes inſerviant, quemadmodum Zacharias Luc. 1. *in ordine vicis ſuæ.* Atqui cum hoc de Epiſcopis intelligi non poſſet, neque enim in una Eccleſia plures ſunt Epiſcopi, mala fide integrum Canonem Africanum non exſcripſerunt, quòd ſola Canonis lectione facile fuiſſet dolum deprehendere. Nam ille Canon non tantum agit de Presbyteris, & Diaconis, ſed etiam de Epiſcopis, quod mala fide ſubticuerunt Græci: quia etiam apud Orientales, Epiſcopi perpetuò abſtinere cogebantur.

Æquivocatio vocis ὅρος.

Adde nec in Synodis, nec apud ullum Patrum repertum ullum veſtigium hujus rei, quam Græci ex illo Canone inferebant, nimirùm in Africa Presbyteros per vices ſolitos inſervire. Id enim hæc verba, *in proprijs terminis*, ſignificare fingunt. Unde ut & mores Africanorum imitari, quemadmodum & Canones obſervare viderentur, hanc rationem per vices miniſtrandi alternis hebdomadibus in Eccleſiam Conſtantinopolitanam poſt Synodum Trullanam induxerunt, ut refert Balſamon in 74. cap. Concilij Carthaginenſis. Attamen nec canone Trullenſi, nec illo novo ſtatuto Conſtantinopolitano efficere potuerunt, quo probabilis eorum ratio videretur, ut ſalvis Canonibus, generaliter uſus uxorum Presbyteris concederetur. Nam apud eos non erat idem miniſtrandi ordo Sacerdotum. Quidam enim in majoribus Eccleſijs, in quibus erat maximus miniſtrorum numerus, per vices ideſt, alternis hebdomadibus, ſacris famulabantur, ut in Eccleſia Conſtantinopolitana, in qua erant ſexaginta Presbyteri, Diaconi centum, Subdiaconi nonaginta, Lectores centum & decem, Cantores viginti quinque, novel. *ut determ. ſit Cleric. num. &c.* Alij autem Sacerdotes ſinguli in oratorijs, & minoribus Eccleſijs non per ſeptimanas, nec in proprijs terminis, ſeu per vices, ſed quotidiè deſerviunt, ut refert Balſamon in d. c. 74. Carthaginenſis Synodi. Hinc verò movet quæſtionem, quid dicendum ſit de his qui quotidie ſacrificant? Nam non ſolum uſus, ſed ipſemet Canon Trullanus conſortium uxorum illis omninò tollunt. Cujus rei teſtis Timotheus Patriarcha Alexandrinus unus ex Patribus Conſtantinop. primi Concilij, qui in reſponſionibus ſuis neceſſariò *abſtinendum affirmat his diebus quibus ſpirituale Sacrificium Domino offertur.* Idem Dionyſius Alexandrinus can. 3. & noſter Canon Synodi quiniſextæ: *Oportet eos qui divino altari aſſident, in Sanctorum tractandorum tempore eſſe omnino continentes*, hæcque mirum in modum Balſamonem torſerunt: Itaut etiam cogatur pronuntiare eos qui perpetuò ſacrificant ſecundum Canonem Trullenſem, committere debere.

Quid tempore ſacrificat.

Sed longè difficiliorem quæſtionem proponit, an & ijs qui quotidiè ſacrificant abſtinere ſufficiat, ſed etiam an debeant ab uxoribus ſeparari? Quis enim ſit, inquit, *Quomodo & quando ab uxore contineat is qui eſt in ſacris, ut non continens deponatur? Dico, quod omninò comprehenditur eſſe prohibitum ſacra celebrare eis qui ſunt ſacrati, & qui non per ſeptimanam, ſed ſingulis diebus ſacra celebrant, tenentur Canone, & aperte oſtendunt tanquam non continentes, licet reverâ contineant.* Antiquitus enim multi non ſolùm a conſuetudine uxorum abſtinebant, ſed etiam ſeparatis domicilijs continentiam profitebantur. *Video de Chriſtianis*, inquit Cyprianus lib. de ſingularitate Clericorum, *pleroſque maritos pariter & uxores continentiam deſtinantes, domicilia ſingularia magis eligere, ut conſenſu communium votorum ſine irritatione præſentiæ, & concordante ſeceſſu valeant obtinere.* Quibus verbis apparet utrumque licitum, & cum uxore continenter habitare, & ſeparatis domicilijs continentiam exercere: niſi fortè aliquid occurrat, quod ſeparatim habitare cogeret, cujuſmodi eſt ſi uxor adultera fuerit, cap. 8. Synodi Neocæſarienſis. *Clericum, cujus uxor poſt ordinationem adulterata fuerit, dimittere eam convenit. Quod ſi cum illa convixerit, miniſterium ſibi commiſſum obtinere non poteſt.* Ex his autem quæ diximus, certiſſimum eſt memoratum Canonem Trullenſem generalem non fuiſſe, & nullo modo poſſe officere moribus Eccleſiæ Occidentalis, in qua nullus niſi cœlebs ordinatur, & qui non liberè ac ſpontaneè continentiam profiteatur. Quod ſi initio contractus ſunt voluntatis, ex poſt facto neceſſitatis, multo magis illi, qui cum Deo ineuntur.

Latinos, Græca lingua in myſterijs aliquando uſos. Synodus Vuſenſis, cap. 5. Arelatenſis III. can. 4.

Pſalmos lingua vulgari conceptos prohibitum in Eccleſia canere. Synodus Laodicena. can. 59.

HOc ideo quia Biblia ſacra corrupiſtis ô hæretici. Quod vobis multoties exprobratum, & loci notati, quibus manus infeſtas injeciſtis, maximè qui dirimunt quæſtiones controverſas, quæ hodie Eccleſiam perturbant. Omitto quàm ridiculis interpretationibus margines infarciatis, ut Patrum, & Synodorum interpretationi nullus ſit relictus locus. Nec populo committendi ſunt libri ſancti, illis maximè qui ſenſus litteralis capaces eſſe poſſunt: & ſi quid ambigui emergat, communi Eccleſiæ, non privatorum ſenſu dirimatur, cum ſolius ſit Eccleſiæ ſcripturas interpretari. Itaut ſi quid alienum a ſenſu Eccleſiæ velimus admittere, id ſpurium habeatur, quia ſine patre, & meretricis non ſponſæ Chriſti eſt. Habemus libros ſacros, qui olim juſſu Caroli quinti Regis pientiſſimi in idioma Gallicum verſi ſunt. Habemus & à doctiſſimis, & piiſſimis hominibus alios elucubratos, à quibus nemo prohibetur. Sed ne quis in electione decipiatur, illis recognoſcendi meritò proponuntur, qui ab Epiſcopo habent Provinciam.

Verſio Biblia ab hæreticis falſa.

Detegenda delicta, Arelatenſ. Antiochen. Laodicena.

Pœnitentes exomologeſim poſtulabant. Carthaginenſ. IV. Gangrenſ.

De Pœnitentia publica. Carthag. III.

Pœnitentiæ gradus. Ancyran. Neocæſarien. Nicæn. Arelatenſ. II. Elibert.

Mos Pœnitentium publicorum. Tolet.

Secundus Pœnitentiæ gradus. Neocæſ. Carthag. IV. Ancyr. Nicæn. Arelat. II.

Exomologeſis. Ancyr. Nicæn. Elibert. Antioch. Carthag. 2. 3. & 4. Arauſic.

De manuum impoſ. Carthag. IV. Arauſ. Ancyran.

Remiſſio temporis Canonici, & origo indulgentiarum. Nicæn. Carthag. Arauſic. Ancyr. Elibert. Carthag. 3. & 4. Neocæſar.

Clericorum Pœnitentia. Neocæſar. Carthagin. V. Agath. Tolet.

Quæ circa Pœnitentiam publicam obſervabantur, Carthagin. IV. Tolet. Agat. 2. & 3.

De Sacramento Confirmationis, Unctionis, &

Chriſmate. Conſtantinop. Arelat. II. Laodic. Satisfactio. Antiochen. Valentina, Tolet. Agat.

ET autem varij ritus Exomologeſis prius Eccleſiæ ſæculis reperiantur, illud tamen ſemper obtinuit, ut Pœnitentia non ſtatueretur, niſi poſt Confeſſionem delicti: *Confeſſione enim Pœnitentia naſcitur*, inquit Tertullianus, & non fieret Exomologeſis ſine Pœnitentia. Arelatenſis Synodus, can. 23. *De iis qui apoſtatant, & antequam ad Eccleſiam ſe repræſentent, nec quidem Pœnitentiam agere quærunt, & poſtea in infirmitate arrepti petunt communionem, placuit eis non dandam eſſe communionem, niſi revaluerint, & egerint dignos fructus Pœnitentiæ.* Antiochena, cap. 2. *Omnes qui ingrediuntur Eccleſiam Dei, &c.*

Confeſſio peccatorũ præcedebat pœnitentia ſeu ſatisfactionem.

Hinc eſt quod legimus ipſos eſſe Pœnitentes qui admitti ad Pœnitentiam poſtulabant, quod fieri non poterat abſque delictorum Confeſſione. Synodus Carthag. IV. can. 74. *Ut Sacerdos Pœnitentiam implorantis, abſque perſonæ acceptione, Pœnitentiæ leges injungat.* Toletana c. 16. *Devota quæ maritum acceperit non admittatur ad Pœnitentiam, niſi adhuc ipſo vivente marito, caſtè vivere cœpit, aut poſtquam ipſe deceſſerit.* Gangrenſis in præfatione, *Ab Eccleſia habeatur extorris, donec deprecetur Epiſcopos.* Agathenſis, c. 15. *Pœnitentes, qui Pœnitentiam petunt*, Qui enim peccaverant, ad Epiſcopos confugiebant, ut eis normam & modum pœnitendi præſcriberent, ſecundum genus delicti, ita ut neceſſe ſit delictorum cognitionem habuiſſe Preſbyteros, antequam de modo Pœnitentiæ ſtatuerent.

Duo autem erant genera Pœnitentiæ, una publica, altera privata. Qualia autem peccata eſſent quæ Pœnitentiam publicam deſiderabant docent Synodi, nempe ea quæ delicta annoxæ vocat Synodus Nicæna, can. 9. Mortalia, Valentina, can. 4. Capitalia, Agathenſis, can. 50. crimina mortis, Elibertina, c. 76. crimina ad mortem, Innocentius Epiſt. 23. Ad Epiſcop. Macedoniæ, in fine. Ut Apoſtaſia, can. 11. Nicæn. Synodi. Homicidium, can. 2. Toletanæ: crimen falſi, & falſum teſtimonium, Agathenſis, c. 33. Adulterium, ex Auguſtino, & alia graviſſima, & immania peccata, quæ legibus ſæculi ultimo ſupplicio vindicari ſolent. Illud tamen ſolemne erat, ut Pœnitentia publica non ſtatueretur, niſi publicum, & notiſſimum eſſet crimen, quod toti Eccleſiæ ſcandalum inferret. Nam qualecunque eſſet crimen, niſi publicum fieret, aut delicti confeſſione publica, aut notoria facti manifeſtatione, Pœnitentia publica non infligebatur. Hoc ex Cyrilli Epiſtola ad Amphilochium multis in locis patet. Unde ut publicum crimen erat, ſic & publicè manus Pœnitenti imponebatur ante abſidem Eccleſiæ: Carthaginenſis III. can. 32. *Cujuſcunque Pœnitentis publicum & vulgatiſſimum crimen eſt, quod Eccleſiam univerſam commoverit, ante abſidem manus ei imponatur.*

Pœnitentia ſeu ſatisfactio duplex, publica & privata.

Pœnitentiæ autem publicæ multi gradus erant à Canonibus præſcripti. Ancyrana Synodus, cap. 22. *Eos qui non voluntariè, ſed caſu homicidium fecerint, prior quidem regula poſt ſeptem annorum Pœnitentiam communioni ſociavit, ſecundum gradus conſtitutos.* De his gradibus ſpecialiter Ancyrana Synodus, cap. 19. 20. 23. & 24. Neocæſariana, can. 3. Nicæna, cap. 8. Arelatenſis II. c. 10. 11. Elibertina, c. 3. & paſſim in aliis Synodis, ex quibus deſumpti ſunt canones Pœnitentiales, quos habemus, & quatenus Pœnitentes jejunare tempore Pœnitentiæ, tenebantur. Ex Gregorio Niſſeno, & Baſilio Epiſt. ad Amphilochium, can. 56. quinque gradus fuiſſe didicimus. Primum, deflere ſtantem ante fores oratorij, & fideles ingredientes rogantem, ut pro eo precentur, ſuam iniquitatem pronuntiantem. Secundum, inter audientes recipi: tertium, ut ſint cum iis qui in ſubſtratione orant, quod in Synodis eſt inter Pœnitentes: quartum ut orationis non autem oblationis fierent participes; poſtremum,

Pœnitentia gradus.

A ut per manus impoſitionem, ad ſacram communionem admitterentur, niſi tale crimen eſſet, ut communio eis, etiam in fine vitæ negaretur, cujuſmodi multos Canones habemus, & potiſſimum in Concilio Elibertino. Quod tamen Innocentius abrogatum fuiſſe etiam ante ſua tempora teſtatur in Epiſtola ad Exuperium, cap. 2.

Quamvis autem ex Canonibus certis criminibus tempus attributum erat, tamen aliquando mitiùs cum pœnitentibus agebatur: ut cum propter infirmitatem tempus a Canonibus ſtatutum implere non poterant, ut oſtendi ex Canonibus Carthaginenſibus, Arauſicano, & Ancyrano. Idem Elibertina Synodus, c. 9. Carthaginenſis IV. can. 81. Arauſicana, can. 11.

Innocentius ad Decentium. Cœleſtinus Epiſt. 2. Cy-
B prianus lib. 3. Epiſt. 17. *Occurrendum puto fratribus noſtris ut qui libellos à martyribus acceperunt* (hi autem erant, qui lapſi & reſipiſcentes fortiter perſecutiones pertulerant, quibus libello martyres teſtimonium præbebant) *ſi incommodo aliquo, & infirmitatis periculo occupati fuerint, non expectent præſentiam noſtram, cùm apud Preſbyterum quemcumque præſentem, vel ſi Preſbyter repertus non fuerit, & urgeri exitus cœperit, apud Diaconum quoque exomologeſim facere delicti poſſint, ut manu eis in pœnitentiam impoſita veniant ad Dominũ cum pace* Enimvero non propter infirmitatem tantum Epiſcopis licitum erat nondum peractâ pœnitentiâ, in pauciores annos contrahere, verum etiam ob alias graviſſimas cauſas, inſpecta vita pœnitentium. Ancyrana, can. 5.
C Nicæn. can. 11. Neocæſar. can. 3.

Quibus ex locis nota eſt indulgentiarum doctrina, quas arbitrio Epiſcopi certis de cauſis condonandas pœnitentibus Synodi ſtatuerunt. Idque in ſuo quilibet Epiſcopatu. Quidni ergo Pontifex maximus Princeps Epiſcoporum? quod ſi ſtrictè obſervandi eſſent Canones, quid illis fieret, quibus & communio in fine negatur, niſi eſſet qui de Canonibus diſpenſaret iis caſibus, qui ſi accidiſſent tempore legiſlatoris, & ipſe diſpenſaſſet? Cujuſmodi occurrit cap. 37. Concilij Agathenſis, in quo certis conditionibus tempus lapſis præſcriptum a Canonibus breviatur: quibus ſi minus ſatisfaciat pœnitens, *ſtatuta tempora præteritorum Canonum implere jubetur.* Talis caſus recenſetur d. can. 11. Nicænæ Synodi. Quales ſunt illi qui neglectis
D indulgentiis, Canones ad ſe nihil pertinere putant. Quis etiam de pœnitentia publica generaliter diſpenſaſſet, niſi is cui generalis inſpectio Eccleſiarum potiſſimum incumbit? illud autem priſcis temporibus Pontifici conſuetum patet ex Tertulliano, lib. de pudicitia, qui errore Montani contaminatus, ſic in Pontificem maximum bacchatur: *Audio edictum eſſe propoſitum, & quidem peremptorium, Pontifex maximus, Epiſcopus Epiſcoporum dicit, Ego, & mœchiæ, & fornicationis delicta, pœnitentia functis, dimitto.* Hinc patet ex more, laxandi vigorem Canonum & uſum indulgentiarum à primis Eccleſiæ incunabulis originem duxiſſe: & Pontificem id ſibi meritò ſumpſiſſe. Cæterum Synodis Conſtantienſi, & Tridentina prudenter cautum eſt, ut in concedendis Indulgentiis
E moderatio, juxta veterem approbatam in Eccleſia conſuetudinem adhibeatur.

Indulgentia ſatisfactionum à primis temporibus.

Carthaginenſis Synodus 3. can. 32. & Toletana can. 20. apertè docent qua ex cauſa pœnitentia publica fieri ſoleret, nempe quando peccatum vulgatiſſimum erat, & toti Eccleſiæ erat offendiculo, ex quo infertur neceſſariò, quando peccatum occultum erat, & non tale, quod totam Eccleſiam commoveret, pœnitentiam privatam duntaxat celebratam fuiſſe. Si quidem in minoribus delictis factitatam exomologeſim fuiſſe nos docet Cyprianus, l. 3. Epiſt. 14. *Nam cum in minoribus peccatis agant peccatores pœnitentiam juſto tempore, & ſecundum diſciplinæ ordinem ad exomologeſim veniant, & per manus Epiſcopi, & Cleri jus communionis accipiant.* In quibus notanda ſunt verba,

Peccatum occultum.

ſecundum diſciplinæ ordinem, quibus expreſſiſſimè A conſuetudo Eccleſiæ deſignatur. Et rurſum *jus communionis accipere*: ut intelligamos eo tempore nullum acceſſiſſe ad ſynaxim, niſi priùs exomologeſim peregiſſet: quod etiam ex Socrate ſupra notare licet. Aliud argumentum eſt, quod Tertulliani error ab Eccleſia reprobatus eſt, qui Montani dogma ſecutus unicam duntaxat poſt baptiſmum admittebat pœnitentiam. At ille error erat de pœnitentia privata, ad quam multoties pœnitentes admittebantur, etiam poſt publicam peractam. Etenim ſi duntaxat pœnitentiam publicam ſolemnem iterandam negaſſet; in eo nullius erroris fuiſſet conſcius, propterea quod certum eſt pœnitentiam ejuſmodi niſi ſemel imponi non conſuevisse. Auguſtinus Epiſt. 44. ad Macedonium. Ambroſius lib. 2. de Pœnitentia, cap. 10. *Meritò reprehenduntur, qui* B *ſæpius agendam pœnitentiam putant, quia luxuriantur in Chriſto. Nam ſi verè egerunt pœnitentiam, iterandam poſteà non putarent, quia ſicut unum baptiſma, ita una pœnitentia, quæ tamen publicè agitur. Nam quotidiani nos debet pœnitere peccati. Sed hæc delictorum levium, illa graviorum.* Confeſſionis etiam privatæ exemplum nobis ſuppeditat Cyprianus, ſermone de lapſis. *Denique quantò & fide majore & timore meliore ſunt, qui quamvis nullo ſacrificij, aut libelli facinore conſtricti, quoniam tamen de hoc vel cogitaverunt, hoc ipſum apud Sacerdotes Dei dolenter, & ſimpliciter confitentes, exomologeſim conſcientiæ faciunt, animi ſui pondus exponunt, ſalutarem medelam parvis ſcilicet & modicis vulneribus exquirunt.* C Leo Epiſt. 78. ad Epiſcopos per Campan. & Samnii. & Picen. conſtitutos. *Illam etiam contra Apoſtolicam regulam, præſumptionem, quam nuper novi à quibuſdam illicita uſurpatione committi, modis omnibus conſtituo ſubmoveri. De pœnitentia ſcilicet, quæ ita à fidelibus poſtulatur, ne de ſingulorum peccatorum genere, libellis ſcripta profeſſio publicè recitetur, cum reatus conſcientiarum ſufficiat ſolis Sacerdotibus indicare confeſſione ſecreta. Quamvis enim plenitudo fidei videatur eſſe laudabilis, quæ propter Dei timorem, apud homines erubeſcere non veretur, quia non omnium hominum hujuſmodi ſunt peccata, ut ea quæ pœnitentiam poſcunt, non timeant publicare, removeatur tam improbabilis conſuetudo, ne multi à pœnitentiæ remediis arceantur, dum aut erubeſ-* D *cunt, aut metuunt inimicis ſua facta reſerare, quibus poſſunt legum conſtitutione percelli. Sufficit enim illa confeſſio quæ primum Deo offertur, & etiam Sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedit. Tunc enim demum plures ad pœnitentiam poterunt provocari, ſi populi auribus non publicetur conſcientia confitentis.*

Tertulliani error de unica pœnitentia.

Confirmatio.

Profectò hac eadem de cauſa Confirmationem ſacramentum eſſe contendimus, quia manuum impoſitione, & ſancti chryſmatis unctione ſignamus confirmandos, ut ait Synodus Conſtantinopolitana prior Oecumenica, praxim Eccleſiæ ab Apoſtolorum temporibus inſtitutam referens can. 7. *Arrianos quidem, & Macedonianos, & Sabbatianos, & Novatianos, qui dicunt ſeipſos catharos, hoc eſt mundos, vel ſiniſtros, Teſſareſdecaritidas, ſive Tetraditas, & Apol-* E *linariſtas recipimus, dantes quidem libellos, & omnem hæreſim anathematizantes, quæ non ſentit ut ſancta Dei Catholica, & Apoſtolica Eccleſia, & ſignatos ſive unctos primum ſancto chryſmate, & frontem, & oculos, & nares, & aures, & os ſignantes dicimus, ſignaculum Spiritus ſancti.* Quod, quid aliud eſt quam ſacramentum, cujus rem ipſam inviſibiliter Spiritus ſanctus format, atque efficit? Arelatenſis II. can. 17. *Bonoſianos autem ex eodem errore venientes, quos ſicut Arrianos baptizari in Trinitate manifeſtum eſt, cum interrogati fidem noſtram ex toto corde confeſſi fuerint, cum chryſmate, & manus impoſitione in Eccleſia recipi ſufficit.* Laodicena, can. 7. &c.

Verum quia de Pœnitentia egimus, notandum ſuperest non ſolum Patres, ſed etiam Synodos pœnitentiam paſſim ſatisfactionem appellare, & hoc quidem non ut crux Chriſti, meritumque paſſionis evacuetur, *nec ut ab illa morte liberemur, quam ſemel ſanguis Chriſti extinxit, & à qua nos ſalutaris Baptiſmus, & Redemptoris noſtri gratia liberavit, ſed ab ea quæ per delicta poſt modum ſerpit*, ut ait Cyprianus lib. 4. Epiſt. 51. Antiochena Synodus, can. 4. *Si quis Epiſcopus damnatus à Synodo, vel Presbyter, vel Diaconus à ſuo Epiſcopo auſi fuerint aliquid de miniſterio ſacro contingere, nullo modo liceat ei, nec in alia Synodo reſtitutionis ſpem, aut locum habere ſatisfactionis, ſed communicantes ei omnes abjici de Eccleſia, qui communicare eis tentaverint.* Valentina can. 2. *Decrevimus ut pœnitentia hujus non ſtatim detur, & cum data fuerit, niſi plenè ſatisfecerit Deo, inquantum ratio popoſcerit, eidem communio differatur.* Et can. 3. *Circa eorum perſonas, qui ſe poſt unum, & ſanctum lavacrum, vel prophanis ſacrificiis dæmonum, vel inceſta lavatione polluerunt, eam cenſuræ formam duximus eſſe ſervandam, ut hos juxta Synodum Nicænam, ſatisfactionis quidem aditus non negetur, &c.* Toletana, can. 5. *Si Clericus ad Eccleſiam aut ad ſacrificium quotidianum non venerit, Clericus non habeatur, ſi caſtigatus per ſatisfactionem, veniam ab Epiſcopo noluit promereri.* Agathenſis, c. 27. *Cenſuimus homicidas, & falſos teſtes à communione Eccleſiaſtica eſſe ſubmovendos, niſi pœnitentiæ ſatisfactione crimina admiſſa diluerint.* Idem Innocentius ad Decentium cap. 17. Idem Chryſoſtomus homil. 6. in 1. cap. Joan. *Errata tua in Deum confitere, ut juſtificeris.* Et id probat multis ſcripturæ locis. Proculdubio mirabile, ne dicam monſtruoſum eſt, Calvinum conſenſui Catholico omnium antiquorum auſum fuiſſe adverſari, lib. 3. inſtit. cap. 4. ſect. 38. *Nam,* inquit, *video veteres nonnullos, dicam ſimpliciter, omnes ferè quorum libri extant, aut in hac parte* (de ſatisfactione loquitur) *lapſos eſſe, aut nimis aſperè, & durè loquutos*, quam igitur communionem Sanctorum poteſt profiteri, quando omnes antiquos rejicit?

Satisfactio.

Calvini confeſſio.

1 *Qualis ſit fides Eccleſiæ circa Euchariſtiam: & 6. capite Ioannis agi de Euchariſtia. Synodus Epheſina Oecumenica.*
2 *Eſſe ſacrificium corporis Chriſti, Nicæna, Epheſina, Chalcedonenſis, Africana, Arelatenſis, Elibertina, Carthaginenſis III. Toletana.*
3 *Offerre ſacrificium, oblationis Sacramentum, Ancyrana, Arelatenſis, Gangrena.*
4 *Euchariſtiam eſſe corpus Chriſti, Nicæna, Epheſina.*
5 *Panis conſecrandus, Carthaginenſis IV. Arauſicana, Laodicena.*
6 *Panis conſecratus, & ſanctificatus, Neocæſarienſis.*
7 *De Canone 24. 3. Carthag. Syn.*
8 *Altare, Carthag. 1. & 3. Laodic. Antioch.*
9 *Altaris conſecratio. Agathenſ. Hypponenſ. Laodic.*
10 *Vaſa ſacra. Carthagin. IV. Calcedon. Agathenſ.*
11 *Veſtes ſanctæ. Carthag. IV. Laodic.*
12 *Conſecratio Eccleſiarum. Carthag. V. Arauſicana.*
13 *Sacrarium, & ſecretarium, in quo aſſervabatur corpus Chriſti. Arelatenſis II. Laodic.*
14 *De viatico, quod eſt corpus Chriſti IV. Nicæna, Ancyrana, Carthagin. IV. Agathen. Elibertina.*
15 *Omnes qui ſacris aderant non communicaſſe. Antioch. Agathen.*
16 *Panis benedictus. Laodicenſ. Antioch.*
17 *Sal benedictum. Carthag. IV.*
18 *Miſſa privata. Vaſenſis, Gangrenſ. Reginenſ. Agathenſ.*
19 *Audire Miſſam. Agathenſ.*
20 *De Communione ſub utraque ſpecie. Arelatenſ. III.*
21 *De Canone Conſtantienſis Concilij.*

Quando

QVando ratio communiſque experientia docent bonum & prudentem patremſamilias nunquam clariùs, aut apertiùs loqui, quam dum teſtamentum conditurus familiam proprioſque liberos de iis, quæ poſt mortem ſuam peragere debent, erudire vult, & potiſſimum ut pacem, & concordiam inter ſe ſervent, ne de voluntate patris, tanquam ambigua digladientur: certè magnam faciunt injuriam Chriſto Domino, qui perhibent illum, dum conderet teſtamentum, propriumque corpus in cibum, & ſanguinem in potum daret, verbis uſum ambiguis, obſcuriſque tropis, aut metaphoris, cum certiſſimum ſit illum vocabula propria, & perſpicua uſurpaſſe, quod ipſum omnes confirmant Evangeliſtæ, Apoſtoli, & Patres antiqui. Unde mirabile eſt hoc ſæculo repertos homines novitatis ſtudioſos, qui verba Chriſti & Evangeliſtarum detorquerent ad manducationem imaginariam, ſymbolicam & chimæricam, cum tamen nihil clarius ſit, quàm Chriſtum verum corpus ſuum edendum & ſanguinem bibendum Diſcipulis promiſiſſe, Joan. 6. & porrexiſſe, Luc. 22.

Proculdubio Patres Epheſini, ex ſexto capite Joannis dogma Catholicum Eccleſiæ de vera corporis Chriſti manducatione in Euchariſtiæ Sacramento comprobant adverſus Neſtorium. Hic enim dum contenderet Chriſtum nobis ſuam carnem communem, & naturalem, perſonâ ſeparatam a Verbo comedendam dediſſe: contra Patres ſtatuunt nobis carnem Chriſti cum perſona Verbi tribui.

Contra autem ſancta Synodus Epiſtola Synodali ad Neſtorium: *Annuntiantes*, inquit, *ſicut ſecundum carnem mortem unigeniti filij Dei, id eſt Jeſu Chriſti, & Reſurrectionem ejus, & in Cælos Aſcenſionem pariter confitentes, incruentam celebramus in Eccleſia ſacrificij ſervitutem. Sic etiam ad myſticas benedictiones accedimus, & ſanctificamur, participes facti corporis, & ſanguinis pretioſi Chriſti omnium noſtrûm Redemptoris effecti, non ut communem carnem percipientes, quod abſit, neeut viri ſanctificati, & verbo conjuncti ſecundum dignitatis unitatem, aut ſicut divinam habitationem, ſed verè vivificatricem, & ipſius verbi propriam factam. Vita enim naturaliter, ut Deus exiſtens, quia propriæ carni unitus eſt, vivificatricem eſſe profeſſus eſt. Et ideo quamvis dicat ad nos, Amen dico vobis niſi manducaveritis carnem filij hominis & biberitis eius ſanguinem, non tamen eam ut hominis unius ex nobis exiſtimare debemus (quomodo enim juxta naturam ſuam vivificatrix eſſe poterit caro hominis?) Sed ut verè propriam ejus factam, qui propter nos filius hominis eſt factus & vocatus.* Magna igitur Synodus, Joannem capite ſexto egiſſe de doctrina Euchariſtiæ teſtata eſt: notandumque omnes hujus Synodi actiones recognitas in Concilio Chalcedonenſi, & magno omnium Patrum conſenſu approbatas.

D. Joan. 6. agit de Euchariſtia.

Porrò maximè notandum, Epheſinam Synodum, cum de ſanctis Myſteriis loquitur *ſacrificij* meminiſſe. Sic & Nicæna can. 14. *Hoc neque regula, neque conſuetudo tradidit, ut qui offerendi ſacrificij non habens poteſtatem, his, qui offerunt, corpus Chriſti porrigant.* Chalcedonenſis, Act. 3. *Ex hoc neque terribile, & incruentum ſacrificium celebratum eſt.* Item Synodus Africana, de qua Cyprianus lib. 1. Epiſt. 4. Arelatenſis can. 20. Elibertina, can. 55. Carthaginenſis III. can. 24. Toletana, can. 5. Pariter Ignatius ad Smyrnenſes apud Euſebium lib. 5. cap. 24. Ambroſius in oratione præparat. ad Miſſam. Auguſtinus lib. 18. de civit. cap. 35. quorum mox verba ſubjiciemus.

Sacrificium Miſſæ.

Cæterùm longè ſua opinione falluntur, qui putant Euchariſtiam eo modo ſacrificium indigitari, quòd in ſcripturis legimus, ſacrificium cordis contriti, ſacrificium & hoſtiam labiorum, id eſt orationis, & precum. Hoc ſi ita haberet, abſurdè Concilium Arelatenſe can. 20. decreviſſet, *ut peregrino Epiſcopo locus ſacrificandi detur.* Quod nihil aliud eſt quàm quod Euſebius memorat, Anicetum poteſtatem conceſſiſſe Polycarpo obeundi ritum qui in Eccleſia Romana peragi ſolet, lib. 5. cap. 24. & Ignatius ad Smyrnenſes, *Non licet ſine Epiſcopo offerre, nec ſacrificium immolare, neque Miſſam celebrare*, Græcè ἀγχῦ. Nec enim ad preces fundendas, aut ad gratiarum actionem petendus, aut dandus eſſet locus, cùm ubique ejuſmodi ſacrificia Deo offerre poſſumus. Quod autem peregrinis Epiſcopis non licebat Euchariſtiæ ſacrificium in Eccleſiis aliis celebrare, aut ſine Epiſcopo ſacrificare, id neceſſario convincit ejuſmodi ſacrificium non conſiſtere in ſimplici gratiarum actione. Accedit præterea Ignatium hac uti formula, *ſacrificium immolare*, quod de gratiarum actione intelligere, ridiculum eſſet, cum idem ſignificet atque offerre, quod vocabulum Patres in Synodis paſſim uſurpant, ut jam ex Synodis Nicæna, Epheſina, Chalcedonenſi notavimus. In Epiſtola Concilij Carthaginenſis vetuſtiſſimi apud Cyprianum lib. 1. Epiſt. 4. *In ordinationibus Sacerdotum non niſi immaculatos Antiſtites eligere debemus, qui dignè, & ſanctè ſacrificia Deo offerant.* Qua etiam notione Tertullianus lib. de cultu fœminarum, & Cyprianus lib. 2. Epiſt. 3. *dicunt offerre ſacrificium.*

Obiectio ſolvitur de ſacrificio ſpirituali.

Unde & Ancyrana Synodus vocat *oblationis Sacramentum* cap. 16. *In qua quinquennio perdurantes, tum demum oblationis Sacramenta percipiant.* Gangrenſis can. 4. *quicunque diſcernit à Presbytero qui uxorem habuit, quod non oporteat à miniſtrante de oblatione percipere, anathema ſit.* Arelatenſis, can. 55. Ancyrana, can. 57. de quo inferiùs. Neocæſarienſis, can. 13. *Presbyteri qui conregionales ſunt in Eccleſia præſentibus Epiſcopis, vel Presbyteris civitatis offerre non poſſunt.* Cum igitur Euchariſtia ſit ſacrificium, & oblatio, oportet eſſe, & qui offerat, & qui ſacrificet, & cui offeratur, & quod offertur, quæ accuratiſſimè deſcribit Cyprianus lib. 2. epiſt. 3. *Nam ſi Jeſus Chriſtus Dominus, & Deus noſter ipſe eſt ſummus Sacerdos Dei Patris, & ſacrificium Deo Patri ipſe primus obtulit, & hoc fieri in ſui commemorationem præcepit, utique ille Sacerdos vice Chriſti fungitur, qui id quod Chriſtus fecit imitatur. Et ſacrificium verum, & plenum tunc offert in Eccleſia Deo Patri, ſi ſic incipiat offerre ſecundam quod ipſum Chriſtum videat obtuliſſe.* Auguſtinus lib. 18. de civitate, cap. 35. In illud Malachiæ. *Ab ortu ſolis uſque ad occaſum, magnum eſt nomen meum in gentibus, & in omni loco ſacrificabitur, & offeretur nomini meo oblatio munda, quia nomen magnum in gentibus, dixit Dominus. Hoc ſacrificium*, inquit, *per Sacerdotium Chriſti ſecundum ordinem Melchiſedech, cum in omni loco à Solis ortu uſque ad occaſum Deo jam videmus offerri.* Quod igitur offertur, Euchariſtia eſt, Euchariſtia autem corpus Chriſti. Sic enim Nicæna Synodus, *Pervenit ad ſanctam Synodum, quod in multis locis, & civitatibus, Diaconi dant Presbyteris Euchariſtiam, quod neque Canon neque conſuetudo tradidit, ut qui offerendi ſacrificij poteſtatem non habent, hi qui offerunt corpus Chriſti porrigant.* Eadem Epheſina ſupra laudata Theodoretus, dial. 3. *Euchariſtia eſt caro Domini noſtri Jeſu Chriſti.*

Objiciunt ex Synodis, & Patribus panem & vinum offerri, igitur non verum Chriſti corpus.

Reſpondeo panem, & vinum quidem offerri, ad conſecrandum ſcilicet, minimè verò quod panis duntaxat poſt conſecrationem remaneat. Synodus Carthaginenſis IV. c. 33.

Sed objiciunt canone 24. Carthaginenſis 3. Synodi ſtatui, *ut in ſacramentis corporis & ſanguinis Domini, nihil ampliùs offeratur, quàm ipſe Domi-*

nus tradidit, hoc eſt panis, & vinum aqua mixtum. Ex quo concludunt panem communem, & non verum corpus Chriſti in ſacramento exhiberi. Sed profectò illos fugit ratio hujus canonis. Cum enim quidam primitias una cum pane, & vino in altari, quaſi una & eadem benedictione conſecrandas offerrent, hoc Patres Africani meritò prohibuerunt, & quid offerendum eſſet ad conſecrationem ex inſtituto Chriſti, & quæ in primitus ad benedictionem, caverunt, ut patet ex fine canonis. Addit enim, *neque ampliùs in ſacrificijs*, (legit canon 4. Africani Concilij, *primitijs*) *offeratur quam de uvis, & frumentis.* Idque ampliùs innoteſcit d. c. 4. Africani Concilij, in quo exſcriptus & explicatus eſt ille canon 3. Carthagin. *Vt in ſacramentis corporis, & ſanguis Domini, nihil ampliùs offeratur quàm quod ipſe Dominus tradidit, hoc eſt panis, & vinum aqua mixtum. Primitiæ verò ſeu mel, & lac, quod uno die ſolemniſſimo in infantium myſterio ſolet offerri, quamvis in altari offerantur, ſuam tamen propriam habent benedictionem, ut à ſacramentis Dominici corporis, & ſanguinis diſtinguatur. Nec ampliùs in primitijs offeratur, quàm de uvis & frumentis.* Hinc autem explendeſcit quidnam ſibi velit canon 28. Synodi in Trullo. *Quoniam in diverſis Eccleſijs intelleximus uvam ad altare allatam, &c.*

Enimverò imperiti miniſtri omnia quæ in altari benedicenda afferebantur ſub una benedictione conjungebant, in quo graviter errabant, cum alia ſit conſecratio panis a benedictione primitiarum.

Altare. Primum igitur ſine altari nuſquam veteres ſacrificabant. Unde & *ſacramentum altaris* vocatur cap. 29. Synodi Carthaginenſis 3. quo vocabulo adhuc hodie utimur. De eo Laodicena, c. 19. *Poſtquam Presbyteri Epiſcopo pacem dederint, tum etiam laicos dare, & tunc oblatio offeratur. Solis autem miniſtris altaris licet ingredi ad altare.* Antiochena, cap. 5. *Si quis Presbyter vel diaconus proprio contempto Epiſcopo ab Eccleſia ſeipſum ſegregaverit, & privatim congregationem fecerit, & altare erexerit, &c.* Carthaginenſis, canon 10. *Si quis fortè Presbyter à proprio Epiſcopo condemnatus, tumore quodam & arrogantia elatus, exiſtimaverit debere ſeparatim Deo ſancta offerre, vel aliud altare erigendum putaverit, &c.* Idem Canone Apoſtolorum 2 & 3. Cyprianus Epiſt. 12. *Eucharistia in altari ſanctificatur.*

Sed ut appareret illuſtrior ſacramenti hujus majeſtas, altaria ipſa conſecrabant. Synodus Agathenſis, can. 14. *Altaria placuit non ſolum unctione chryſmatis, ſed & Sacerdotali benedictione ſacrari.* Hypponenſis, canone 6. *Altaria ſi non fuerint lapides chryſmatis unctione non conſecrentur.* Quare & hodie ſacra non celebrantur in Eccleſiis, quæ non dicatæ ſunt, niſi cum lapide conſecrato. Quamobrem non licebat ea contingere laicis, aut minimè initiatis.

Vaſa ſacra. De vaſis ſacris, Carthaginenſis 4. can. 5. *Subdiaconus cum ordinatur, quia manus impoſitionem non accipit, patenam de Epiſcopi manu vacuam accipit, & calicem vacuum.* In libello Presbyterorum Edeſſeæ contra Ibim, act. 5. Concilij Chalcedonenſis. *Calicem gemmatum magni precij oblatum noſtræ Eccleſiæ à ſancto viro ante annos undecim inter vaſa ſanctæ Eccleſiæ non repoſuit.* Canon Apoſtolorum 79. *Vas aureum & argenteum ſanctificatum, & velamen linteum nemo amplius in ſuos uſus aſſumat.* De illis Photius in Nomocanone cap. 2. & iis aſſervandis præpoſitus erat qui in Concilio Chalcedonenſi, act. 7. vocatur *excuſſor ſacrorum vaſorum.* Ab Agathenſi, c. 6. *Præpoſitus.*

Veſtes ſacra. De veſtibus ſacris, Carthaginenſis 4. can. 41. *Vt Diaconus tempore oblationis tantum, vel lectionis alba induatur.* Hieronymus ad Heliodorum, de morte Nepotiani, *Apprehenſa manu avunculi, hanc, inquit, tunicam, qua utebar in miniſterio Chriſti, mitte, dilectiſſimo mihi.* & lib. 1. adverſ. Pelagianos, &c.

Sed & ipſa templa etiam conſecrare ſolebant. Carthaginenſis Synodus 5. canon 6. *Qui nullo teſtimonio ſe baptizatos noverunt, baptizentur: ſimiliter de conſecratione Eccleſiarum faciendum eſt.* Arauſicana 1. canone 10. *Epiſcopus in alieno territorio Eccleſiam ædificans, ab ejus conſecratione abſtineat, ut quæ ad eum pertineat Epiſcopum in cujus territorio Eccleſia excitatur.* Eccleſiarum autem conſecrationes maxima celebritate fiebant, *& incruentis ſacrificijs, & myſticis conſecrationibus divinum numen placabant*, inquit Euſebius lib. 4. de vita Conſtantini, cap. 45.

Corpus Chriſti ſervatum. In ſacrario autem aſſervabatur corpus Chriſti in gratiam infirmorum, & abſentium, quod & ſecretarium dicebatur. Arelatenſis Synodus ſecunda, canone 15. *In ſecretario Diaconi corpus Chriſti præſente Presbytero tradere non præſumant.* De eo, canon *tribus gradibus.* De conſecrat. diſtinct. 2. quod inſacratis miniſtris ingredi nefas. Laodicenſis Synodus canon 21. *Non oportet inſacratos miniſtros licentiam habere in ſacrarium, ſeu Secretarium quod Græci διακονικὸν appellant, ingredi, & contingere vaſa Dominica.* Inſacros autem miniſtros vocat Subdiaconos, ut & interpretatur Zonaras, quibus non eſt manus impoſita, ut ait Carthaginenſis 4. Synodus canone 5. Vaſa autem Dominica ſunt ubi aſſervatur corpus & ſanguis Chriſti, ut interpretatur Balſamon. Patenam enim & calicem vacuas Subdiaconis contingere licebat diſt. can. 5. Carthag. 4. Synodi. Altaria igitur conſecrata, vaſa ſacra, veſtes ſanctæ, Sacrarium, longè aliud panem illum exiſtimaſſe Eccleſiam, quam panem communem demonſtrant.

Viaticum. Verùm quid illud eſt viaticum, cujus omnes fere Synodi mentionem fecerunt? Quid fortius magiſque inexplicabile ad confirmandum dogma catholicum Eccleſiæ? Nicæna can. 13. *De iis qui excedunt, antiqua & canonica lex nunc quoque ſervetur, ut ſi quis vita excedat, ultimo & maximè neceſſario viatico ne privetur. Si autem deploratus, & communionem aſſecutus, rurſum in vivos relatus ſit, cum iis qui orationum ſunt tantùm communionis participes. In ſumma autem de quolibet excedente, & Euchariſtiæ participationem petente, Epiſcopus eum cum examinatione oblatione impertiat.* Ancyrana can. 7. *Si periculum mortis, expectatioque ex morbo vel alia occaſione evenerit, ij ſub definitione recipiantur.* ἐν ὅρῳ, ut interpretatur Balſamon, ſub diſtinctione, ſub conditione, id eſt, hac conditione, ut ſi in vivos relatus ſit, maneat cum iis qui orationum ſunt tantum participes, ut ait Synodus Nicæna. Carthaginenſis 4. canone 77. *Pœnitentes qui in infirmitate ſunt, viaticum omnibus in morte poſitis pœnitentia accepta, placuit ſine reconciliatoria manus impoſitione eis communicare, quod morientis ſufficit reconciliationi, ſecundum definitiones Patrum, qui hujuſmodi communionem viaticum nominaverunt.* Hoc autem apertè Euchariſtiam vocat Carthaginenſis 4. canone 76. ut & Nicæna, dicto canone 13. Unde Elibertina, canone 47. dicit, *Edere de communione pacis.* Hoc egregiè deſcribit Cyprianus epiſt. 2. *Meritò trahebantur dolentium pœnitentia, &c.*

Auguſtinus lib. 2. de viſitatione infirmor. *Illud etiam vivificum Dominici corporis ſacramentum ſuſcipere fili mi non renuas, quin potius illud avidiſſimè quæras, fideliter comedas. Cibus enim incomparabilis, ineffabilis, viaticum tibi ſaluberrimum, redemptionis tuæ pretium, redemptoris monimentum, & redempti monimentum.* Quo viatico, & ſuperſubſtantiali pane heterodoxos minimè uti in extremo vitæ articulo poſitos nihil mirabile eſt, quippe qui præter panem communem & prophanum hîc aliud

non cogitent. Ideoque illum in arca domeſtica, & prophana, minimè vero in ſacrario concludunt contra Eccleſiæ Catholicæ ſanctum morem & inſtitutum, quæ Euchariſtiam in uſum infirmorum ſemper in Sacrario religioſè aſſervare conſuevit. ut nos docet hiſtoria Serapionis apud Euſebium lib. 6. cap. 36. ex Epiſt. Dionyſij Alexandrini.

Quod etiam decrevit Synodus 4. Carthaginenſis, canone 74. *Ut ſi continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impoſitionem, & infundatur, ori ejus Euchariſtia.* Et ita apparet ſervatam fuiſſe Euchariſtiam, & infirmis ſub una duntaxat ſpecie communicatam.

Quod autem ex Evagrio, & Nicephoro objicitur, quæ ſupererant ex communione, puerulis edenda propoſita fuiſſe Conſtantinopoli, hic uſus Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ non neceſſario includit Euchariſtiæ Sacramentum minimè ſolitum ſervari in uſum morientium. Nam & in Eccleſia Romana in ſacrario corpus Chriſti aſſervabatur in uſum morientium, & nihilominus quæ ſupererant in altari à miniſtris eò ſumebantur. C. *Tribus gradibus*. De conſecrat. diſt. 2. Verùm non tantum in ſacrario ſervabatur Euchariſtia, ſed in quibuſdam provinciis Presbyteri populo in manum diſtribuebant, quibus licitum erat vel domi aſſervare, & ibidem ſumere: & nihilominus eoſdem participare ſacramento corporis Chriſti, ac ſi de manu Sacerdotis in Eccleſia percepiſſent. Ex quo infertur, eundem panem eſſe extra Synaxin, qui in Eccleſia edendus proponitur. Cyprianus Sermone de lapſis. *Cum quædam arcam ſuam, in qua Domini ſanctum fuit, manibus indignis tentaſſet aperire, igne inde ſurgente deterrita eſt, ne auderet attingere.* Baſilius, in Epiſtola ad Cæſarium. *Omnes qui ſunt in deſerto Monachi ubi non eſt Sacerdos, illic habentes communionem, ex ſeipſis illam ſumunt. Alexandriæ autem, &c.*

Hoc tamen poſtea interdictum eſt ab Eccleſia, ut ſupra oſtendi ex Synodo Carthaginenſi.

Adorare Euchariſtiam. Nunc de adorandæ Euchariſtiæ ritu pauca dicenda ſunt. Id autem probari facile non poteſt ex Synodis antiquis, niſi quatenus verum Chriſti corpus in ſacra cœna porrigi concedunt, ut continuò, & adorandum præcipiant. Certè adverſarij Euchariſtiam primis ſæculis ſolitam oſtendi populo, admittunt. Ad quid autem corporis Chriſti elevatio, & oſtenſio, niſi ut a populo coleretur? Chryſoſt. ſerm. 3. ad Epheſ. Meminit veli cujuſdam, quod durante liturgia tollebatur. Verùm quia Auguſt. & Theod. apertiſſimè docent morem adorandæ Euchariſtiæ, ideo totis viribus illorum ſententiam deſtruere conantur. Auguſtinus in Pſalm. 98. in illud, *Adorate ſcabellum pedum ejus. In illa carne*, inquit, *hic ambulavit, & ipſam carnem nobis manducandam ſalutem dedit. Nemo autem illam carnem manducat, niſi priùs adoraverit.* Quem ad locum Auguſtini, Synodus Francofordiana ſub Carolo Magno alluſit art. 4. *Non ex uſu hominis debemus æſtimare ſcabellum, non enim corporalis Deus, aut non immenſus, ut tanquam fulcrum pedibus ejus, ſcabellum putemus: neque adorandum quidquam præter Deum legimus, quia ſcriptum eſt, Dominum tuum adorabis, ubi idem dicit, quid ſit ſcabellum. Cœlum mihi thronus eſt, terra autem ſcabellum. Per ſcabellum terra intelligitur, per terram autem corpus Chriſti, quam hodie in myſterijs adoramus, & quam Apoſtoli in Domino Jeſu adorant.* Quæ verba Synodi demonſtrant, quam fallantur ij qui adorationis uſum ad poſteriora ſæcula referunt, cum hæc Synodus adorationis meminit, ut veteris Eccleſiæ inſtituti & uſus. Veniamus ad Theodoretum. *Dialogo 1.* *Signa*, inquit, *myſtica non recedunt poſt ſanctificationem à ſua natura. Manent enim in priore ſubſtantia, & figura, & forma, ſed concipiuntur ut facta ſunt, & creduntur & adorantur facta ut creduntur.* Rationem reddit cur adorentur, *quia ipſa facta ſunt ut creduntur.* Creduntur autem facta caro, & ſanguis Chriſti, alioquin non adorarentur. Porrò cum Theodoretus apertè doceat ſymbola alia facta eſſe in myſterijs poſt ſanctificationem, quàm antea erant, & concipi, & credi, & adorari ut ipſa facta ſunt, quid illuſtrius adduci poteſt ad confirmandam totam doctrinam Eccleſiæ de Sacramento Euchariſtiæ?

Dum verò contendunt adverſarij omnes qui ſacris interſunt, myſterijs debere communicare, minus videntur ad Apoſtoli ſententiam attendiſſe, qui admonet illos qui ad menſam Domini accedunt ſe antè diligenter probare, nequaquam autem myſterijs intereſſe prohibet. Pari quoque ratione Antiochena Synodus canone 2. eos qui per inſolentiam à perceptione Euchariſtiæ abſtinebant, reprehendit, & tamen myſterijs adeſſe non vetat. *Omnes qui Eccleſiam ingrediuntur, & ſacras ſcripturas audiunt, orationi autem cum populo communicant, vel ſanctam Euchariſtiæ participationem, propter aliquam inſolentiam averſantur, eos ab Eccleſia expelli, donec poſtquam confeſſi fuerint, fructuſque pœnitentiæ oſtenderint, & imploraverint, veniam aſſequi poſſint.* Hieronymus poſt Paulum, in caput 3. 2. ad Timoth. prohibet laicis ne accedant ad ſacram ſynaxim niſi ab officio conjugali ceſſarint, & tamen ſacris quotidianis illos minimè arcet.

Quod attinet ad Miſſas privatas, earum meminit Auguſtinus c. & hoc. de conſecrat. diſt. 1. Synodus Vaſenſis canone 6. *In omnibus Miſſis, &c.* Agat. canone 14. *Miſſa privata.*

Si quis etiam extra parœcias, in quibus legitimus eſt ordinariuſque conventus, & oratorium habere voluerit, reliquis feſtivitatibus, ut ibi Miſſam audiat, propter fatigationem familiæ, juſta ordinatione permittimus, &c.

Quo Canone maximè notandum eſt patres hujuſce Synodi uſurpaſſe verbum, *audire Miſſam*. Quod tamen Novatores nuſquam reperiri aſſerunt.

Item canone 15. Arelatenſis Synodi prohibetur Diaconis *præſente Presbytero corpus Chriſti tradere*. De corpore autem, non de calice loquitur. Nunquam enim auditum vinum conſecratum in ſacrario ſervari conſuevisse, quoniam cito aceſceret, & corrumperetur. Porro varium fuiſſe uſum communicandi in Eccleſiis inde colligimus, quia aſſignari non poſſit tempus, quo laici in Occidentali Eccleſia cœperint ſub una ſpecie communicare. Ex quo facilè conjicitur primis Eccleſiæ ſeculis non ſemper præceptum fuiſſe, ſub utraque ſpecie communicare.

De memorijs martyrum, & ſacris conventibus, & feſtis quæ in iis fiunt. Gangrenſ. Synodus.

Invocatio Sanctorum. Chalcedonenſis.

Eccleſiæ, & altaria ædificata in locis ubi erant martyrum reliquiæ. Carthaginenſis V.

Hiſtorias martyrum in Eccleſia recitatas. Africana. Can. 13.

Martyria viſitata orationis & curationis gratia. Laodicenſis. Can. 9.

SI veritas hæreſi antiquior eſt, ut rectè Tertullianus lib. 1. adverſus Marcionem, nihil eſt in Eccleſia quod vetuſtas magis commendet quam reliquiarum cultum. *Sanctorum cultus.* Eo enim ipſo Eunomiana, & Caïna hæreſes damnatæ, quod reliquiarum venerationem deſpectui haberent, teſte Hieronymo adverſus Vigilantium. At certum eſt Caianam hæreſim exordium ſumpſiſſe a Valentino, cujus hæreſis Eccleſiam infeſtare incepit temporibus Antonini Pij, anno à paſſo Chriſto centeſimo decimo octavo.

Hanc etiam hæreſim circa tempora Nicænæ Synodi Euſtathius renovaverat in Paphlagonia, contra quem Gangrenſis Synodus coacta, ut eos qui eam

doctrinam damnant, anathema pronuntiat can. 20. *Si quis ſuperbia, &c.*

Preces & invocatio nominatim conſignatur in Concilio Chalcedonenſi, act. 11. ubi acclamant Patres, *Flaviano æterna memoria, ecce alt... ecce veritas. Flavianus poſt mortem vivit, martyr pro nobis orat.* En ſeſcentorum triginta Patrum teſtimonium.

Vſum imaginum fuiſſe in Eccleſia ex Elibertina Synodo, Romana ſub Conſtantino Pontifice, Conſtantinopolitana V. Oecumenica, Trullenſi. De Canone Elibertino.

Imagines.

IMaginum autem uſum à primis naſcentis Eccleſiæ primordiis viguiſſe docet Elibertina Synodus can. 36. quo vetatur in parietibus Eccleſiæ depingi imagines rerum, quas colimus, & adoramus. Hinc conſpicuum evadit ante Concilium Elibertinum uſum pingendi imagines invaluiſſe. In Eccleſia Conſtantinopolitana depictæ erant imagines SS. Patrum, qui quatuor prioribus Conciliis interfuerant. Nam Philippicus Imperator damnatus eſt à Synodo Romana ſub Conſtantino Pontifice, quod eas deleviſſet. In Concilio 5. Oecumenico act. 5. Clerici, & Monachi Antiochiæ, queruntur de Severo Antiocheno Epiſcopo, quod columbas aureas, & argenteas, in formam qua Spiritus Sanctus apparuerat, ſuper divina lavacra, & altaria appenſas, cum aliis in proprios uſus convertiſſet. Nec eas columbas eo tantùm tempore in Eccleſiam introductas & ſuper altaria collocatas, ex ipſo textu facile eſt colligere, ut nec imaginem B. Joannis Baptiſtæ, de qua ſic ſtatuit Synodus in Trullo, *Inter nonnullas venerabilium imaginum picturas, Agnus qui digito Præcurſoris monſtratur, &c.*

Preces, oblationes, & ſacrificia pro defunctis, Carthaginenſis IV. Arelatenſis II. Vetus Concilium Africanum ante tempora Cypriani, Vaſenſe, Carthaginenſe III. Arelatenſe III.

Infernus.

DEſcenſui Chriſti ad inferos quàm infenſi ſint ſectarij docet Calvinus lib. 2. inſtit. cap. 16. ſect. 8. Cùm in incerto relinquit, utrum inter fidei articulos numerandus veniat. Id autem facit ne cogatur plures locos in inferno conſtituere, & tamen fatetur invitus, *Deſcenſum illum Domini ex piorum communi omnium ſenſu fuiſſe deſumptum, quando nemo eſt Patrum, qui non in ſuis ſcriptis deſcenſum Chriſti ad inferos commemoret, tametſi interpretatione diverſa.* Porro nullius alius interpretationis meminit Calvinus, quàm ejus quæ eſt Eccleſiæ, & Patrum, nempe *quod Chriſtus deſcenderit ad animas Patrum, qui ſub lege erant mortui, ut nuncium peractæ redemptionis perferret, & erueret eos de carcere ubi concluſæ tenebantur.* Agnoſcitque caput 3. prioris Epiſtolæ Petri, ad id probabiliter aptari poſſe, *Chriſtum prædicaſſe ſpiritibus qui in ſpelunca erant. Nam & eo contextus nos ducit, fideles qui ante id tempus defuncti fuerant, conſortes fuiſſe ejuſdem nobiſcum gratiæ: quia vim mortis inde amplificat, quod ad mortuos uſque penetraverit.* Et inferius. *Quod autem Petrus non ita diſtinctè loquitur, non ita accipiendum eſt, quaſi nullo diſcrimine pios ſimul ac impios permiſceat.* At quid hoc eſt, niſi plures locos in inferno conſtituere? Tollamus ſi licet, Lymbi vocabulum, concedit tamen fuiſſe locum animabus piorum deſtinatum, ſed ſeparatum à damnatis, quæ eſt fides Eccleſiæ.

Synodus Vaſenſis canone 6. *In omnibus Miſſis ſive matutinis, ſive Quadrageſimalibus, ſive in illis, quæ pro defunctorum commemorationibus fiunt, ſemper Sanctus, Sanctus, Sanctus dici debet.* Hoc autem fiebat non tantum die depoſitionis, ſed annuis diebus. Unde nomen anniverſariorum invaluit. Tertullianus in exhortatione ad caſtitatem: *Jam repete apud Deum, pro cujus ſpiritu poſtules, pro quo oblationes annuas reddas.* Et lib. de corona militis. *Oblationes pro defunctis annua die facimus.*

Quadrageſimam celebratam fuiſſe in prioribus ſæculis, Synodus Nicæna. Laodicenſis. Agathenſis. Vaſenſis.

SYnodus Nicæna, can. 5. *Synodi fiant, una & quidem ante Quadrageſimam, ut omnibus animi ſordibus ſublatis, purum munus Deo offeratur.* Laodicenſis, can. 50. &c.

Synodus in Trullo, can. 56. teſtatur ova, & caſeum fuiſſe prohibita per univerſum orbem, &c.

Objectiones hæreticorum adverſus Concilia per Thomam Bozium diſſolutæ.

MIrum quam ſint hæretici impudentes: nam cum velint ſibi omnia tribui, cæteros nihili haberi, ſicut ſibi cuncta arrogant, reliquos nullo loco ducunt: aiunt rationi non convenire, ut in Conciliis judicio majoris partis ſtetur. Id quam ſit appoſitè dictum, quivis perpendere poteſt. Et ut videas quam ſint cæci, inſpice quid afferant.

In Nicæno, inquiunt illi, conſeſſu, Paphnutius ſolus teſtitit liberè omnibus Epiſcopis volentibus prohibere Sacerdotibus uſum conjugij, & protinus omnes rejecta priori ſententia illi aſſenſum dedere. Hæc iſti ineptiſſimè. Non enim negamus eſſe in poteſtate cujuſlibet apertè contra omnes dicere ſuam ſententiam, antequam quidquam decernatur: ac ubi res eſt diffinita, ſecus ſentire prorſus flagitioſum, & impium. Igitur unius opinio cunctis præſtabit, ubi omnes accedent illi, conſilio priori mutato. Atque ita contra hæreticos erit, quod adducunt. Quamvis figmentum ſit, quod de Paphnutio narratur. Socrates enim qui hæreticus fuit Novatianus, & indignus cui fides adhibeatur, ac Sozomenus eum ſecutus, qui id recitant, vixere annis centum poſt acta Nicæna: neque unde quod ſcribunt, acceperint, vel ipſi dicunt, vel aliunde apparet: contrarium vero conſtat ex Euſebio & Ruffino æqualibus eorum temporum, qui ſcriptis acta Concilij Nicæni ſunt complexi: & Epiphanius, qui paulo poſt floruit, contra hæreſim quadrageſimam nonam ſcribens aſſerit, contra Canones Eccleſiaſticos eſſe ut Sacerdos, & Diaconus liberos gignant. Et Hieronymus contra Vigilantium teſtatur in toto Oriente, & Ægypto, non licere conjugatis ad ordines ſacros aſſumi, niſi deſinant eſſe mariti. Baſilius autem, Epiſtola ad Gregorium, vetat omnino Sacerdotem priori uxori adhærere, quaſi ſit contra ſanctiones. Quid plura? Canone tertio Concilij Nicæni interdicitur nominatim, ne in domibus Epiſcoporum, Presbyterorum & Diaconorum, mulieres ullæ habitent, niſi ſit mater ſoror, aut amita. Eſt itaque apertiſſimum mendacium, quod Socrates & Sozomenus ſcribunt.

Lib. 5. de ſigni Eccleſiæ Dei c. 9.

Suffragia omnes.

Paphnutium.

Euſeb. lib. 3. de vita Conſt. Ruf. lib. 10.

Circa cælibatum Sacerdotum.

Urgent tamen Hæretici, & adducunt Nazianzeni dictum, Epiſtola ad Pompeium ſcribentis ſe omnia Epiſcoporum Concilia fugere. Sed de ſui tẽporis Conciliabulis verba facit Nazianzenus, in quibus Hæretici à Conſtantio Epiſcopi perperam conſtituti paſſim bacchabantur. Hinc illæ factiones Arimini, Seleuciæ, Tyri, Syrmij: & qui potuit Concilia improbare Nazianzenus, qui Nicænum ſic amplexatur, & Conſtantinopolitano ſubſcripſit? Baſilius alibi, quæ mens fuerit Nazianzeni declarat ad Athanaſium ſcribens: videri ſibi fieri non poſſe, ut legitimum Concilium fiat, & ideo opus eſſe mitti ad Pontificem Romanum qui interponat authoritatem ſuam. Hæc intimus Nazianzeni Baſilius.

Epiſt. 52. ad Athan.

Adducunt ijdem Auguſtinum, qui contra Maximinum, ſic loquitur: Neque ego Nicænum neque tu debes Arrium tãquam præjudicaturus proferre judicium Concilij: neque ego ejus authoritate, neque tu illius detineris: Sed Auguſtinus non rejicit ullo modo ijs verbis Concilium; ait autem Maximinum non detineri authoritate Concilij Nicæni, quod reſpuebat: idque

Lib. 3. contra Max. c. 14.

dicebat, quod in animo haberet ex alijs efficacioribus illum confutare: alioquin antea dixerat eodem libro: hoc eſt illud ὁμοούσιον, quod in Concilio Nicæno adverſus Hæreticos Arianos a Catholicis Preſbyteris veritatis authoritate & authoritatis veritate confirmatum eſt. Hæc Auguſtinus, quibus quid illuſtrius? Sed quantùm detulerit Auguſtinus Concilijs univerſalibus, paſſim colligitur ex ejus ſcriptis, in quibus ſit ſatis adduxiſſe Epiſtolam centeſimam ſexageſimam ſecondam: & ideo quod alibi ait idem, Concilia plenaria à poſterioribus emendari intelligitur de Concilijs non legitimis, quale erat illud Cypriani, & alijs, quæ a Petri ſucceſſoribus non fuerunt approbata: referri etiam poteſt ad morum ſanctiones, quæ pro temporum varietate variari poſſunt.

D. Auguſtinum Concilijs quantum detulerit.

Lib. 2. de Bap. cap. 3.

Neque eſt, quod objiciant Hæretici Synodo Chalcedonenſi attribui inconſultam temeritatem à Leone. Poteſt enim Pontifex Romanus habere Concilia rata, eademque reprobare. Eſt enim Petri ſucceſſor, cui traditæ ſunt claves regni cœleſtis, & ſuper quem jacta ſunt Eccleſiæ fundamenta. Cum verò reprobat, tunc Epiſcopi ſequuntur ejus reprobationem, ſententiamque mutant, atque ita, quod ipſe ſancit, à Concilio univerſali ſancitur: in Concilijs verò id ſpectatur, in quod poſtremo convenitur. Quamvis id, quod Leo reprobat, non fuerit ritè in Concilio Chalcedonenſi tractatum, ſed quorundam factione, & ambitu doloſè inductum, ut ex ejus actis liquet. Cum porrò Gratianus ait, diſſentientibus inter ſe Concilijs, antiquioribus ſtandum, magiſque probatis, id refertur ad ea, quæ ſpectant ad morum diverſitatem, vel quæ Pontifex Romanus non habuit rata, vel univerſalia non ſunt. Idcirco bene idem dixit, Concilia Epiſcopalia invalida eſſe ad aliquid conſtituendum pertinens ad fidem.

Leo Epiſt. 53. ad Anat. 54. ad Marti 55 ad Pulcher.

Diſt 83 cap. Domine.

Neque verò facit adverſus nos, quod in Concilio Judæorum, præſidente Caïpha, Chriſti doctrina fuerit rejecta, idemque morti adjudicatus. Hoc namque inter nos & antiquos eſt diſcrimen. Poterat univerſitas illorum excidere ab amicitia Dei, noſtra non poteſt, ob arctiſſimam, de qua diximus, conjunctionem. Accedit huc quod illud Judæorum Concilium nullomodo legitimum fuit.

Ioan. 5. & 11. Matt. 26.

Caiphas enim, qui præerat, per vim fuerat delectus, & ex hæreſi erat Sadducæorum. Adhuc ſenatus ille ſeptuaginta duorum virorum a Moyſe de juſſu Dei conſtitutus, cui jus erat unà cum Pontifice de rebus Religionis decernere, jam fuerat à Romanis ſublatus. Sic itaque nullum erat illud Concilium, cum neque Pontifex jure electus, neque ſuperſtites eſſent Hebræorum divinitus instituti Conſiliarij, & legum latores. Adde prædictum fuiſſe Judæorum Synagogam divinitatis afflatu derelinquendam, Chriſtum morti ab illo dandum, veritatemque repudiandam. Contrarium de Eccleſia Chriſtiana, & Petri Cathedra prænunciatum, portas inferorum nihil adverſus eam valituras, Chriſtum fore nobiſcum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi. Sed de hoc in 1. claſſe.

Concilium Iudæorum quomodo erraverit.

Iſa. 6. & 9.

Illud ineptum quod ſubjiciunt in Hieroſolymitano Concilio diſſenſiſſe à Petro Jacobum, quod ille abrogandas omnes antiquæ legis cæremonias judicarit, hic verò retinendas aliqua ex parte, & Petri quidem ſententiam fuiſſe veram, conſtat ex ijs, quæ diſputat Paulus in Epiſtola ad Galatas, & tamen Concilium Jacobo, ſaltirati ſcilicet (ſic aiunt modeſtiſſimi hæretici) adhæſit. Sed falſum diſſenſiſſe a Petro Jacobum: addidit aliquid ad ſententiam Petri Jacobus: Idque Petro gratum ratumque fuit, quod nondum venerat illi in mentem: Conveneretque Apoſtoli inter ſe, ut abrogarentur quidem ritus antiqui: quædam tamen retinerentur, ne irritarentur animi Judæorum palam, ſed paulatim allicerentur. Atque ita quæ cunctis patebant, ut ſuffocati uſus ac ſanguinis, noluerunt protinus antiquari. Nam & Paulus ipſe poſtea Titum circumcidit, templumque ingreſſus eſt obſervans vetuſtos ritus, ut ex Apoſtolicis actis conſtat: & circumiens Civitates decreta illius Concilij prædicabat. Ubi verò jam cultu Chriſti propagato diminuti ſunt Judæi, & cæremoniæ prorſus deletæ.

Circa diſſenſionem D. Petri à Iacobo.

Neque verò cuiquam negotium faceſſere debet, quod aiunt iidem Hæretici, Neocæſarienſis Synodi lege cautum, ne Preſbyter convivio ſecundarum nuptiarum interſit, piaculumque imponat hominibus hiſce: atque ita ſecunda matrimonia vetantur: quod eſt contra Apoſtolum dicentem: *Si dormierit vir ejus, liberata eſt: cui vult nubat in Domino:* En ut Apoſtolus adverſetur illi decreto, quod reſpuit ſecundas nuptias, & tamen approbatur à Leone quarto, & Synodo Nicæna, ut habetur in Florentina. Verum pertinet illa ſanctio Neocæſarienſis ad eos, qui prima vivente ſecundam ducunt uxorem: tamen ad illos referri, qui mortua prima ſecundam ducunt, nihil adhuc ad rem facit. Aliud eſt enim vetari aliquid aliud, ſi fiat ratum eſſe quidem, ſed locum deberi alicui expiationi ob incontinentiæ vel præſentis ſuſpicionem, vel futuræ coërcitionem: neque fruſtra Apoſtolus dixit: *nubat in Domino.* Quod ſcilicet periculum foret, ne qui convolat ad ſecundas nuptias libidine ductus, in Domino haud nubat, ut accidit maritis Saræ qui à dæmone ob incontinentiam occidebantur. Quid? nonne indicitur jejunium ſacro flumine abluendis, & ordinandis? Quis autem vecors dicat ob id vetitum Baptiſmum, vetitos ordines? Sic in Concilio Laodicenſi ſtatuitur ut ex indulgentia communio reddatur ijs, qui duxerint uxorem ſecundam: nam & Paulus uſum tam primi, quam ſecundi matrimonij ait ſe concedere ſecundum indulgentiam. Optat ille, ut omnes ſint, ſicut ipſe, immunes ab omni uſu matrimonij, ait ſe concedere: ſed quando non omnibus idem datum, Paulus imbecillioribus indulget.

1. Cor. 7.

Circa ſecundas nuptias.

Theſ. 7.

1. Cor. 7.

Quod autem Canone undecimo Concilij Arelatenſis cavetur non poſſe conſecrari ſacerdotem conjugio obligatum, niſi fuerit promiſſa converſio, at Concilio Gangrenſi communio interdicitur ei, qui nolit intereſſe ſacrificio Preſbyteri conjugati, quod approbatur à Leone quarto: rurſuſque in Concilio Nicæno, & referunt Socrates ac Sozomenus, permiſſum, ut Sacerdotes retineant uxores antea ductas neque uſus earum interdictus: non efficiunt hæc quod Hæretici volunt, ut veritas ſibi diſſideat, & Arelatenſe decretum ſit contrarium Gangrenſi, & Nicæno. Nam diverſa ſanciri pro diverſitate regionum in his, quæ ſpectant ad mores, ut poſſunt, ſæpe debent: verbi gratia, Græcis licet conſecrare fermentatum, ut aiunt, nobis non licet: ſed tamen adhuc eſt aliud, quod ijs ſanctionibus continetur. Gangrenſe Concilium coactum eſt adverſus Manichæos, & Euſtarium Sebaſtenum, qui nuptias à Deo deteſtabantur, ut nollent homines intereſſe ſacris Preſbyteri cui fuiſſet uxor, ſic enim Canon ille. *Quicumque à Preſbytero, qui uxorem habuit, decernit non licere, eo miniſtrante, de oblatione percipere, anathema ſit.* Viden ut per ſummum ſcelus truncata Canonum verba adducantur ab Hæreticis? Quantum ad Concilij Nicæni hiſtoriam, diximus eſſe figmentum, & id è Concilio Arelatenſi magis liquet, in quo ſanctiones Concilij Nicæni eodem reperiuntur ordine, quo ſcripta fuerunt Nicææ. Sed ponamus eſſe verum, quod aiunt, nihil tamen Socrates & Sozomenus aſſerunt diffinitum, tantum rem veniſſe in conſultationem, non in leges relatam.

1. Hiſt. E. de libellis.

Decreta morum mutantur.

Atque hic etiam licet Hæreticorum imperitiam cognoſcere. Nam cum in Concilio Nicæno ſcripta ſit hæc: qui vero per Dei gratiam vocati primò quidem oſtenderunt fidem ſuam depoſito militiæ cingulo: poſt hæc autem ad primum vomitum reverſi ſunt, ut & pecunias darent & ambirent rurſus ad militiam redire,

Cap. 6.

Circa militiam.

A iſti decem annis ſint inter pœnitentes: putarunt ſtolidi iſti hac ſanctione militiam damnari, & ideo vociferantur adverſus illam ſanctiſſimam Synodum, quaſi exercretur quod Joannes approbat in Evangelio Lucæ: neque advertunt ibi fieri verba de militibus, qui maluerunt imperantibus Diocletiano, Maximiano, & Licinio, paulo ante illum conventum deponere cingulum militare, & omni dignitate privilegioque ſpoliari, quam Chriſtum abnirare, ut Euſebius tradit: ob id de Valentiniano Rufinus ait, a Deo recepiſſe imperium pro cingulo, quod ſpreverat tempore Juliani. Agi vero de lapſis eo loco, tradit idem Rufinus alibi, quem ſecutus eſt Balſamon Antiochenus.

Luc. 3.

Ruf. lib. 8. c. 4. lib. 9. cap. 10. c. 2. & 6.

Cap. ult.

Rurſus aiunt Hæretici, in Concilio Laodiceno libri Tobias, Judith, Baruch, Sapientia, Eccleſiaſticus, Machabæi inter Canonicos haud reponuntur, & in Cōcilio B Carthaginenſi reponontur, & tam Laodicenſe recipitur in Synodo ſexta, quam Carthaginenſe approbatur a Pontifice Romano. Sed quid conſequitur ex ijs quæ adducunt Hæretici? Nihil profectò. Epiſcopi Conventus Laodiceni nihil defimerunt de ijs libris quod eis non eſſet adhuc authoritas eorum comperta quæ Epiſcopis Africæ erat explorata. Ideo neque lu, neqoe illi lapſi: perinde ac ſi Judex multos abſolvat, multos autem, de quorum cauſa nihil illi liqueat neque abſolvat, neque condemnet, vel in aliud tempus, vel ad rei definitionem rejiciat: nunquid hic à veritate aut juſtitia receſſit? Sapienter egiſſe nemo poterit diffiteri.

Circa libros Canonicos.

Cap. 17.

Objiciunt Hæretici præterea verba Concilij Toletani, quæ ſunt hujuſmodi: Is qui non habet uxorem, C & pro uxore concubinam habet, a Communione non repellitur tantùm ut unius mulieris, aut uxoris, aut concubinæ (ut ei placuerit) ſit conjunctione contentus. Hæc Hæretici, qui cum ſint imperitiſſimi Hiſtoriarum, & agantur à furore tranſverſi, neque ſciunt, neque advertunt quid apud majores fuerit in more poſitum. Sciendum verò concubinarum duo fuiſſe antiquitus diſcrimina, quarum quæ pro uxoribus habebantur, non repellebantur a cœtu Chriſtianorum: aliæ verò nullomodo admittebantur. Vocabantur illæ concubinæ, quod neque nuptiæ celebratæ eſſent, neque nuptijs adfuiſſet Sacerdos: ſed tamen conjugum juſtarum loco reputabantur, ut obſervavit Gratianus. De his verba facit illud decretum.

Concubinarum duo genera antiquit.

Diſt. 34. cap. omnibus.

Quod vero addunt ijdem in Canonibus ſextæ Synodi multos eſſe errores (in ſecundo namque recipitur D Concilium Cypriani de rebaptizandis ijs, qui ab Hæreticis ſunt baptizati: ſeptuageſimus ſecundus nulla declarat Catholicorum conjogia cum Hæreticis, quæ tamen valent, quamvis Catholici peccent, atque ſi canones ab Hadriano primo in Epiſtola ad Tharaſium dicuntur divinè & legaliter prolati, citantur à Nicolao primo Epiſtola ad Michaelem, ab Innocentio tertio, & à Concilio ſeptimo, nihil colligunt. Atque ut intelligamus, quot & quantis mendacijs perverſe Hæretici oppugnent veritatem, ſciendum canones illos nullo modo editos à ſexta Synodo, ut conſtat ex actione quarta ſeptimi Concilij. Sexta namque Synodus habita eſt tempore Agathonis Papæ, & Conſtantini Pogonati. Hi verò canones editi fuerunt antea tempore Juſtiniani ſecundi ac Sergij Papæ ab aliquot Epiſ- E copis, ac falsò ſexto Synodo adſcripti, rejectique palam fuere à Pontifice Romano, ut Beda ſcribit libro de ſex ætatibus in Juſtiniano & apparet è tertio canone illos editos anno mundi, juxta Græcos, ſexies milleſimo centeſimo nonageſimo nono qui incidit in annum ſecundum Juſtiniani junioris, ex quo recipit imperium, ut obſervavit etiam Stephanus Syncellus Tharaſij Epiſcopi Conſtantinopolitani. At Concilium ſextum eſt habitum anno ſexies milleſimo centeſimo ſeptuageſimo ſecundo: atque ita intercedunt anni viginti ſeptem. Apertius autem in canone primo id apparet. In eo namque numerantur, ac recipiuntur univerſalia

Circa Canones ſextæ Synodi.

Inno. c. à multis de ætat. ordin. Syn. ſept. c. 3. 4. & 5. 6.

Canones dicti qui in ſexta ſeu in Trullo rejecti à Papa.

A Concilia, & inter alia ſic habetur: Præterea ſextæ quoque Synodi, quæ in hac civitate Imperatoria congregata fuerat, fidem, quæ majorem ex eo firmitatem accepit, quod pius Imperator noſter ejus deciſiones ſuo ſignaculo munivit, ad futuram per omnia ſæcula ſecuritatem non amplius movendam neque agitandam, nos ſervare profitemur. Hucuſque Synodus illa, è quibus apparet hos canones non eſſe ſextæ Synodi, defuncto jam Conſtantino, quem divæ memoriæ vocat hic canon, quod defunctus eſſet.

Amplius ex ipſo initio canonum, liquet eos editos imperante Juſtiniano poſt Synodum ſextam, à qua nullos conſcriptos canones conſtat ibidem: ſic enim dicitur: quoniam vero ſanctæ & univerſales duæ Synodi in hac imperante & Dei obſervatrice civitate B congregata, una quidem temporibus divinæ recordationis Juſtiniani: altera verò ſub piæ memoriæ Imperatore Conſtantino tuæ manſuetudinis patre: ad paternæ declarandum fidei myſterium ſacros canones nequaquam conſcripſerunt. Hæc ibi.

Sed afferamus adhuc alia adverſus Hæreticos, & eorum ſolvamus objecta: dicamuſque in ſecundo canone nullo modo approbari Concilium Cypriani de Baptiſmo iterando. Sic enim verba canonis: Præterea verò recipimus, & à Cypriano, qui Afrorum regionis fuit Archiepiſcopus, & Martyr, & Synodo, quæ ſub ipſo fuit, emiſſum canonem, qui in prædictorum Præſulum locis, & ſolum ſecundum traditam eis conſuetudinem ſervatus eſt. At ſub Cypriano multa ſunt habita Concilia præter illud, quod de iterando Baptiſmo eſt actum. Inter alia unum de lapſis, ut apparet C ex Epiſtola Cypriani ad Cornelium, aliud de baptizandis infantibus. Hæc igitur approbari credendum eſt omnino, non illa quæ certiſſimum eſt fuiſſe rejecta: & patet quia loquitur de canone qui fuerit ſervatus, at ille de renovando Hæreticorum Baptiſmo non eſt receptus. Quantum ad ſeptoageſimum ſecundum canonem, dicimus non eſſe abſurdum, ut diverſæ edantur conſtitutiones, pro temporum atque hominum diverſitate: & quæ prius editæ fuerant, aboleantur in ijs quæ pertinent ad mores. Itaque poſſunt à Concilijs irrita fieri Concilia Catholicorum cum Hæreticis, rurſus alio tempore haberi rata. Ad verba Hadriani, dicimus referri ab Hadriano verba ipſius Tharaſij aſſerentis eos canones divinè & legaliter ſextæ Synodi prædicatos. Quin neceſſe a Tharaſio D non citari canones iſtos editos imperante Juſtiniano, ſed alios, quorum memoria non in ſcriptis, ſed in hominum prædicatione ſupereſt. Tharaſius namque optimè ſciebat nullos extitiſſe canones Synodi ſextæ ex electione eorum, quos recitavimus. Nicolaus autem profitetur apertè ſe citare eum canonem Græcorum, quemadmodum citavit Paulus verba Poëtarum, obteſtans nihil ijs deferri, niſi quantum appareret in ijs boni, aut potius quantùm tribuerent ijs Græci.

Lib. 1. Epiſt. 2. lib. 3. Epiſt.

Idem dicimus de Innocentio ac ſeptimo Concilio, citari ſcilicet ab ijs canones hujoſmodi, non ut certæ & indubitatæ fidei decreti, ſed quatenus in ijs inerat boni ac veriſimilis, exceptum forſitan à ſextæ Synodo fictionibus nonnullis admixtis, ut fieri ſolet, quamvis in ſeptimo Concilio afferantur ij canones à privatis E ad quos non ſpectabat eos ſancire.

Adducunt etiam Hæretici Concilium quoddam Francofordienſe, in quo ſeptimum reprobatur, & imagines damnantur. Sed quæ extat legitima Synodus Francofordienſis in libris Conciliorum, nullo loco vel reprobat ſeptimum, vel imagines damnat. Sciendum à Conſtantino Copronymo omnium ſceleſtiſſimo Imperatore coactum quemdam Conventum Conſtantinopoli ante ſeptimam Synodum Nicænam ſecundam, ut Paulus Diaconus & Zonaras tradunt, ideo appellatum ab eo Concilium hujuſmodi ſeptimum, neque enim Nicænum ſecundum cæteris adnumerabat. In Francofordienſi igitur hæc Synodus

Circa imagines.

ſeptima rejicitur ut ſcribit Aymonius. A

Lib. 4. c. 5. Nihilominus anno M. DXXXXIX. emiſſus eſt ab Hæreticis liber quidam nomine Eliphili, in quo Carolus magnus quatuor libris fingitur imagines oppugnare. Sed eos eſſe commentitios, & ab Hæreticis confictos, plurimis neceſſario probatur, ut nemo rem diffiteri poſſit. *Libri Carolini.* Ac primo conſtat apertiſſimè ex Hiſtorijs Zonaræ, Cedreni, Landulphi ſagacis, Gregorium tertium, Hadrianum primum, Leonem tertium ideo abjunxiſſe ſe ab amicitia Imperatorum Græcorum, & totos ſe dediſſe Pipino, & Carolo Magno Regibus Francorum, quod illi quidem imagines exſecrarentur. *Origo diſſenſionis inter Latinos & Græcos, & amicitiæ cum Francis.* Sic enim Zonaras de Gregorio tertio: Gregorius, deſerta Imperatoris obedientia ob perverſam illius opinionem, pacem cum Francis fecit, eum prius ſæpe dediſſet operam, ut Leonem per literas ob odio B Dei revocaret, itque ad imaginum ſacrarum cultum reduceret. Hæc ille. Deinde Carolus Magnus coluit maximè præ cunctis Hadrianum, ut conſtat tum ex alijs, tum ex carminibus, quæ viſuntur adhuc inciſa in tabula ænea pro Templo Vaticano in laudem Hadriani, è quibus placet hîc exſcribere quatuor.

Poſt patrem Carolus lacbrymans hæc Carmina ſcripſit.
Tu mihi dulcis amor. Te modo plango Pater.
Tu memor eſto mei, ſequatur te mens mea ſemper.
Cum Chriſto teneas regna beata Poli.

At Hadrianus inter cætera librum ſcripſit ad Carolum Magnum, quo defendit imaginum cultum: extat adhuc ille, & tanquam Hadriani adducitur ab Yvone C quarto libro ſui decreti. Qui ergo fieri potuit, ut Carolus Magnus diſſenſerit ab Hadriano, cui primas detulit ſemper? Prætetea Regino ſcribit anno ſeptingenteſimo ſexageſimo ſeptimo in Gentiltaco villa, habitam Synodum à Rege Pipino Caroli Magni patre inter Romanos & Græcos de ſancta Trinitate, & imaginibus ſacris. *Lib. 2.* In ea tradit Æmilius illarum cultum ſancitum. Ex eodem Sigebertoque conſtat, haud paulo poſt defuncto Pipino miſſos à Carolo Magno Romam multos Epiſcopos, ac Stephano Papa præſidente, aliiſque Epiſcopis præſentibus, iterum imaginibus honor ſancitus. Quin Jonas Aurelianenſis Epiſcopus è Francis qui fuit imperante Carolo Magno, & Ludovico pio, ſcribit Felicem Urgelitanum, & Claudium Taurinenſem, imaginum ſanctarum inimiciſ- D ſimos, toto tempore quo Carolus Magnus vixit, nihil auſos hiſcere adverſus illas. Quod ſi Carolus Magnus edidiſſet illa ſcripta, quomodo non latraſſent? Et hæc quantum ad Caroli Magni commentitios libros.

Cauſa abrogationem actorum Formoſi. Quod verò objiciunt Hæretici Concilium Romanum Stephano ſeptimo præſidente coactum, irrita feciſſe Formoſi Papæ acta, deinde illud abrogatum à Joanne nono, & Formoſi acta reſtituta, id non facit ad rem. Nam leges ad inſtitutionem morum pertinentes tolli poſſunt pro temporum varietate, & Pontifex labi poſſet in iis, quæ ſtatuit, non ut Pontifex ac Petri ſucceſſor, univerſalis ſcilicet Eccleſiæ moderator, ſed ut princeps. Neque illa ſunt univerſalia decreta vel fidei, vel morum, quibus jubeat, ut cuncti ha- E beant fidem. Quamvis Luitprandus Ticinenſis, qui fuit ſub ea tempora, tradat eum Pontificem, qui reſcidit acta Formoſi, non fuiſſe rite, ſed vitio creatum, expulſo per vim qui legitimus erat, qua tamen de re nihil nunc affirmamus.

Quod autem poſtremo dicunt à Conſtantienſi & Baſilienſi Conventibus conſtitutum ſubeſſe Concilijs Papam, contrarium verò in Florentino, & Lateranenſi, id totum nihil eſt. Nam quæ conſtituta fuere Conſtantiæ & Baſileæ, hac parte non fuere confirmata a Pontificibus Romanis, quibus eſt jus convocandi Synodos legitimas & ſanciendi illorum Conſtitutiones.

A Plures alios errores objiciunt Hæretici, quorum errorum tantum tertia pars indigeret aliqua diſcuſſione. 1. enim objiciunt quoſdam errores veros & craſſos Conciliorum illegitimorum & reprobatorum à Summo Pontifice. 2. objiciunt alios errores, non tamen veros ſed fictos, quia omnia quæ ipſi non probant vocant errores ſenſu ſuo. 3. Alios objiciunt qui in noſtro & ipſorum ſenſu ſpeciem aliquam erroris continent, quorum jam aliqui hactenus diluti ſunt, alij infra diluentur. De quibus fusè admodum Bellarminus l. 2. de Concilijs c. 7.

Enumerant denique adverſarij, inquit, errores Conciliorum, & præcipuè Hermannus lib. 3. cap. 15. & 16. prolegomenorum, & liber Proteſtantium, qui inſcribitur, cauſa cur electores, & cætera. Sed è maximo B numero errorum, ſolum tertia pars eget aliqua diſcuſſione. Trium enim generum errores in Concilijs adverſarij obſervarunt. Quoſdam errores veros & craſſos, ſed Conciliorum illegitimorum & à Pontificibus reprobatorum, ut Ariminenſis, Seleucienſis, Epheſini 11. quos fruſtra enumerant, cùm nihil faciant contra nos. Vide quæ diximus de Concilijs reprobatis, libro 1. cap. 7. & 8.

Alios deinde errores non veros, ſed fictos Conciliorum legitimorum, & probatorum: omnia enim quæ ipſi non probant, vocant errorem. Hoc modo dicunt erraſſe Concilium Chalcedonenſe, in quo ſanctimoniales prohibentur votum continentiæ violare, & Concilium Carthaginenſe V. in quo ſtatuitur, ne altaria erigantur ſine reliquijs Martyrum, ſed dum C hæc dicunt, aſſumunt quod probandum erat.

Alios denique errores obſervant in veris, legitimiſque Concilijs quæ revera ſpeciem aliquam erroris habere videntur, ideſt, ejuſmodi ſententias videntur continere, quæ & noſtro & illorum conſenſu judicantur erroneæ, atque hos duntaxat examinare, & diluere debemus.

Primo loco Calvinus adducit Concilium quadringentorum circiter Prophetarum, qui omnes erraverunt ipſo Deo proteſtante ſe miſiſſe ſpiritum mendacem in ore ipſorum 3. Regum. 22. ſed quale, quæſo, Concilium illud fuit? Primum non erant illi Prophetæ Domini, nam cùm quadringenti illi Prophetæ ſententias ſuas dixiſſent, legimus quæſi viſſe Regem Joſaphat a Rege Achab, an non eſſet aliquis Propheta D Domini, per quem Dominus interrogari poſſet? Achab autem reſpondiſſe, remanſit unus, ſed ego odi illum. Deinde Concilia, non Prophetarum, ſed Sacerdotum eſſe debent. Denique Concilium illud ab Achab Rege, non à Summo Pontifice, coactum fuit, proinde nil mirum ſi erravit.

Proponunt ſecundo Calvinus & Brentius Concilium Judæorum, præſide Summo Pontifice Caipha, in quo excommunicati ſunt, qui confitebantur Jeſum eſſe Chriſtum, Joan. 9. & poſtea Chriſtus reus mortis judicatus eſt, Joan. 11. & Marc. 14.

Reſpondeo. Quidam aiunt, quæſtionem fuiſſe de facto, non de jure, quam Concilium illud judicavit, videlicet, num Jeſus necandus eſſet: in ejuſmodi autem judicijs Concilia errare poſſe, non dubium eſt; at E quæſtio illa etiam ſi de facto eſſet, tamen involvebat quæſtionem de fide graviſſimam, nimirum an Jeſus eſſet verus Meſſias, & Dei Filius, atque adeo Deus verus. Quocirca erravit in fide perniciosiſſimè Caiphas cum univerſo Concilio, cùm judicavit Jeſum blaſphemaſſe, qui ſe Dei filium appellaverat. Sed de hoc infra claſſe t.

Tertio videtur Lutherus reprehendere Concilium Apoſtolorum, de quo Act. 15. dicit enim in aſſertione art. 29. Jacobum mutaſſe Petri ſententiam. Conſtat autem ſententiam Petri, qui judicaverat, non debere gentes cogi ad legalia, fuiſſe bonam & veram: nam eam tuetur Paulus in tota Epiſtola ad Galatas, ergo ſententia Jacobi, quam tota Synodus ſequuta eſt, fuit

mala eſt falſa, quot nimirum juſſit gentes abſtinere à ſanguine, & ſuffocato, quod nihil aliud eſt, quam Judaizare. Item Lutherus in libro de Conciliis, parte prima, multa dicit de hac lege Apoſtolorum, & quamvis non audeat aſſerere fuiſſe malam, tamen inde probat, Concilium nihil prodeſſe, quia non poteſt defendi iſta lex, niſi dicamus Concilium nos obligare. Sed de hac difficultate 10 4. claſſe.

Alij denique plura objiciunt contra Concilium Tridentinum ſub nomine Andreæ Judithij Epiſcopi Quinqoeccleſienſis, ferè in ipſo limine Hiſtoriæ Concil. Trid. Petri Suavis Polani, quem Fra-Paulum communiter dicunt Quod ſcilicet in eo numerarentur, B non ponderarentur voces. Quod quotidie novi Epiſcopi ex majori parte barbatuli adoleſcentes Tridentum adventarent ad ſeotentiam ſecundùm Papæ voluntatem dicendam. Quod nihil habuerit commercij cum illo conventu Spiritus Sanctus, omnia erant humana Concilia quæ in tuenda Pontificum dominatione conſumebantur. Omitto cætera horrore plena, ſed & ridicula, & mendacijs, ſicut & hiſtoria Fra-Pauli, qui nomen ſuum ſub anagrāmatiſmo mentitus eſt, ſcatentia. Quæ quoniam iſti opponunt ſententiæ Edmundi Campiani Soc. Jeſu. diſerti diſputatoris, verius eamdem ipſius ſententiam iſtis opponam nunc, donec ad

Obiectio contra Concilium Tridentinum.

A ipſum Concilium ſuo ordine veniamus, in quo atroces illæ calumniæ falſæ appareant.

Tridentina Synodus, inquit, quo magis inveteraſcet, eo magis in dies efflореſcet. Bone Deus! quæ gentium varietas, qui delectus Epiſcoporum totius orbis, qui Regum & Rerumpublicarum ſplendor; quæ medulla Theologorum, quæ ſanctitas, quæ lachrymæ, quæ jejunia, qui flores Academici, quæ linguæ, quanta ſubtilitas, quantus labor, quam infinita lectio, quantæ virtutum & ſtudiorum divitiæ auguſtum illud ſacrarium impleverunt?

Quàm benè ergo iſtud Canticorum 4. adaptare B poterimus iſti ultimæ Synodo. *Sicut turris David collum tuum mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.* Ideò cum id ſentiunt Eteredoxi, tantopere illi adverſantur.

Sed de hac difficultate & alijs infra ſuis locis plura diſcutiuntur & reſolvuntur. Sufficiat nunc de his hæreticorum querimonijs & accuſationibus præmonuiſſe lectorem. Hiſque poſitis principiis proœmialibus, jam primam claſſem Conciliorum, quæ eſt veteris teſtamenti adſpirante Spiritu ſancto ad honorem Verbi incarnati, & Redemptionis humani generis notitiam fidemque ingenerandam, ingrediamur.

Declaratio ſermonum tuorum illuminat & intellectum dat parvulis. Pſal. 118.

SVMMA

SVMMA CONCILIORVM

ordinata, aucta, illuſtrata

A. M. LVDOVICO BAIL

DOCTORE THEOLOGO PARISIENSI.

PRIMA CLASSIS CONCILIORVM VETERIS TESTAMENTI.

SYNAGOGA ſeu Eccleſia Iudæorum à Moyſe ducens initium poſt egreſſum ex Ægypto, circa annum à creatione mundi 2450. Eccleſiæ Chriſti figura fuit ac veluti imago & pictura, duravitque uſque ad mortem Chriſti, in quâ è latere ejus nata eſt, ſicut Eva mater viventium ex primi Adami coſta ædificata fuerat, ac varios ſtatus paſſa eſt, modo pacifica, nunc bellorum fluctibus agitata, nunc proſperis gaudens, nunc adverſis concuſſa, ut fert rerum humanarum conditio mutationi obnoxiarum. Sicut autem Eccleſia Chriſti Sacerdotes, Epiſcopos, Pontificeſque ſuos ſemper habuit, qui pro rerum neceſſitate ad ejus conſervationem & exaltationem cœtus varios habuerunt, qui Concilia ac Synodi magis vulgato nomine dicuntur: Itidem & Synagoga Iudæorum Sacerdotes diverſorum ordinum ac ſummos Pontifices; à quibus etiam habita ſunt Concilia ac Synodi congregatæ, prout neceſſitas temporum poſtulabat. Quia vero hæc antiquiora Concilia hactenus omiſſa ſunt ab iis qui Concilia in ſummas aut plura volumina coegerunt, cum in animo nobis ſit aliqua ſupplere in ſumma Conciliorum quæ ab aliis prætermiſſa ſunt, operæ pretium duximus ab ipſis Synagogæ Conciliis chorum agere, ne deſiderari amplius poſſint, præmiſſo tamen tum Sanctiſſimæ Trinitatis, tum quodam Angelorum Concilio, quorum cœleſtis hierarchia Eccleſiaſticæ eſt exemplar.

Synagoga figura Eccleſiæ.

SYNODVS SANCTISSIMÆ TRINITATIS DE SALVTE hominis per Chriſtum Redemptorem ab æterno in mente Dei.

HANC Synodum ampliſſimè repræſentat in digreſſionibus ſuper caput 1. ad Epheſios Jacobus Naclantius Epiſcopus Clugienſis unus ex Patribus Tridentinis, vocatque nunc Sacro-ſanctam Triadum Synodum, nunc magnum ac ſupervenerandum totius Trinitatis conſilium quo decretum eſt ut tempore definito ſuus Unigenitus carnẽ indueret, & in ſe non ſolum ærumnas ſed errata noſtra reciperet: ut illa fœliciſſimo crucis ſacrificio expiaret, noſque ad vitam gratiæ, necnon gloriæ quæ ex ea conſequitur, reſtitueret. Igitur vita gratiæ à principio erat in Chriſto quoniam ex decreto Patris, nemini erat concedenda niſi per eum, ut hoc pacto a capite dimanaret ad membra: & non ſecus ac unguentum Aaronis uſque in oram veſtimenti. Hæc vita *erat lux hominum*: eo quod ſolâ gratiâ Chriſti illuſtres evadimus apud Deum: & præſertim electi quibus non impartitur ad tempus, ſed abſolutè: *& lucet in tenebris*; quo- A niam & reprobis gratia prædicatur, cum prædicetur omnibus Evangelium, quod eſt verbum gratiæ: ſed tenebræ non apprehenderunt; quoniam ſi quando *opertum eſt Evangelium, in his qui pereunt opertum eſt*, ut Apoſtolus dicit.

In Chriſto vita hominum.

Ioan. 1.

2. Cor. 4.

Quo ordine iſtud redemptionis humanæ myſterium quod eſt ferè argumentum perpetuum Conciliorum omnium quæ illius nunc principia, nunc extenſionem & ſubſtantiam, nunc modos ac media quibus applicatur, B ſtabiliunt, explicant ac defendunt contra varias hæreticorum molitiones, qui inſtigante Sathana fidem illius vivam & integram, in quo juſtitia & ſalus hominis corrupti per Adami lapſum, ſita eſt, quo inquam ordine iſtud myſterium decretum fuerit, tractat fusè prædictus Auctor: ſicut & plerique Theologi, apud quos legere & diſcere ſtudioſis licebit.

Redemptio Chriſti argumentum Conciliorum.

Illud tantum nobis nunc vacat annotare, quod etſi in rigore Theologico non ſit hæc Synodus accipienda,

ſicut & quædam aliæ ſequentes, non fuit tamen à nobis omittenda: cum nomine Synodi ac Concilij viſum ſit probatis Scriptoribus appellare, inter quos & Franco Abbas in duodecimo ſæculo tom. 9. de Gratia Dei in Bibliothecâ Hieromeliſsâ Joannis Euſebij, baptiſato Domino Cœlum patuit, Spiritus ſanctus in columbâ affluit, Pater in voce de cœlo ſonuit: *hic eſt filius meus dilectus in quo mihi benè complacui*. Hæc eſt illa baptiſmatis gratia, hæc virtus, hæc ſanctificatio, per hanc ſanctæ Trinitatis fidem baptiſatis tribuitur remiſſio omnium peccatorum. *O quam glorioſum de præſentia Patris, Filij & Spiritus ſancti Concilium!* O quam lætum ipſis ſupernis virtutibus ſpectaculum! Non enim minus hæc exclamatio locum habere poteſt habitâ ratione ad decretum Dei æternum, quam ad baptiſmum aut ad transfigurationem temporalem Chriſti. Tunc enim Deus reſpexit Chriſtum ut filium primogenitum omnis creaturæ, & eo titulo ut Pontificem magnum, qui daret ſemetipſum redemptionem, oblatione ſui ipſius, tanquam victimæ ſolius, qua Deus dignè honoraretur ſupremo cultu, quo nullus major, & quo pacaretur adverſus peccatores. In nullo enim hominum ſibi complacuit Deus, cum omnes de cœlo adſpexerit peccato obnoxios; ideo dicit Geneſ. 6. *Pœnitet me feciſſe hominem*. Nec holocautomata illi placuerunt pro peccatis oblata. Id uni Chriſto Deo-homini competebat. Idcirco ab æterno dixit Deus futura videns tanquam præſentia, *hic eſt filius meus dilectus in quo mihi benè complacui, ipſum audite*. Fidem in illum vivam, quæ ex auditu eſt, integram & inviolatam ſervate. Hæc eſt juſtitia quæ ex fide tantopere commendata ab Apoſtolo. Ad quam tuendam contra milleſormes dæmonum, hæreticorum, ac improborum tepidorumque hominum incurſus, coacta ſunt Concilia, ſeu generalia quæ magis directè in hoc laborarunt modo quo ſupra, ſeu etiam Nationalia aut Provincialia quæ majori ex parte generalibus ſubſerviunt, vel ut ea præparent antequam habeantur, vel poſtquam habita ſunt, ut ea promulgent eorumque decreta tueantur contra prævaricatores canonum in ipſis ſancitorum, non alium ob finem, quam ut redemptio Chriſti fructu ſuo non careat.

Matt. 16.

Pignatelli in monte proponit.

Scopus Conciliorum redemptionem aſſerere.

Atque hoc ipſum redemptionis myſterium (quod decet magis attendere ſtudioſos in lectione Conciliorum) complebitur in ipſo ultimo die generalis judicij, in quo Chriſtus verè colophonem imponet myſterio, juxta dictum Evangelij Luc. 21. *Ecce appropinquat redemptio veſtra*, cum electos ſuos ab omni reproborum conſortio, ideſt, oves ſuas ab hœdis ſeparabit ac fœlicitate omni ex parte tam animæ quam corporis completâ feliciter donabit.

Complementum redemptionis in dictum ultimum.

Quæ divinæ mentis arcana etſi, ait idem Naclantus, in patria pertingemus illuſtrius: imo cum cogitationes Dei longe diverſæ ſint à cogitationibus noſtris; mirum non eſt, ſi magna ex parte recondita ſunt nobis, dum hic agimus: Attamen cum ſine præſumptione ſubque cenſurâ (prout facimus) ſacro-ſanctæ Eccleſiæ aliquid attentamus & luce divini verbi ſuffulti, illud pro noſtro captu humiliter balbutimus: non ſolum Deum non offendimus, ſed veneramur, & Eccleſiæ imbecillioribus membris non rarò proficimus.

Attendat ergo lector ſedulus Conciliorum ad hunc finem redemptionis humanæ, quam omnia Concilia contra dæmonum aſtus, quibus tanquam organa fuerunt hæretici (etſi forſan non adverterent variis fucatæ veritatis aut pietatis prætextibus deluſi) perpetuò defendunt, ne fides ejus, cui ſalus humani generis illigata eſt, aliqua ſui parte violetur in præjudicium ſalutis. Sic enim percurrendo Concilia dilatabitur anima, & affluet delicijs cum multo fructu non ſcientiæ modo, ſed etiam pietatis: ſicque mirabitur propoſitum Dei æternum de ſalvando homine quem dæmon dejecerat per Chriſtum, quem propoſuit propitiationem per fidem in ſanguine ſuo ad oſtenſionem juſtitiæ ſuæ, ad exitum felicem perductum fuiſſe, Chriſto tandem exaltato ad dexteram Patris, ubi cum electis in æternum regnat, & dejecto dracone cum capitibus ſuis, puta hæreſiarchas & ſequaces, nec non tepidos in fide, ac infideles principes, per quos primo ante Incarnationem ipſam conatus eſt impedire ne naſceretur, volens pluries extinguere ſemen Iſrael per Pharaonem, Nabuchodnoſorem, Antiochum, Herodem & alios, & poſt Incarnationem peractam, veram fidem ipſius myſterij interturbare ac ſi fieri poſſet omnino extinguere per Arrios, Neſtorios, Pelagios, Lutheros & ſimiles humani generis peſtes uſque ad Anti-chriſtum. Ut ſic tandem victoria Verbi Dei celebretur, & propoſitum Dei invictum appareat, quod neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque futura, neque inſtantia, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia avertere potuerint.

Victoria verbi Dei.

Ad Rom. 8.

Concilium Angelorum celebratũ anno mundi 2399. in Auſitide regione Aſiæ ad providendum rebus S. Iob, Præſidente aliquo Hierarchâ ex ſuperioribus Angelis.

HVjus Concilij Angelici acta habentur in libro Iob cap. 1. His verbis. *Quadam autem die cum veniſſent filij Dei, ut aſſiſterent coram Domino, affuit & inter eos etiam Satan. Cui dixit Dominus: Unde venis? cui reſpondens, ait: Circuivi terram & perambulavi eam. Dixitque Dominus ad eum, Nunquid conſideraſti ſervum meum Iob, quod non ſit ei homo ſimilis in terra, homo ſimplex ac rectus ac timens Deum, & recedens à malo? Cui reſpondens Satan ait: Nunquid Iob fruſtra timet Deum? nonne tu valláſti eum, ac domum ejus, univerſamque ſubſtantiam per circuitum? operibus manuum ejus benedixiſti, & poſſeſſio ejus crevit in terra: ſed extende paululum manum tuam & tange cuncta quæ poſſidet, niſi in faciem benedixerit tibi. Dixit ergo Dominus ad Satan: Ecce univerſa quæ habet in manu tua ſunt: tantum in eum ne extendas manum tuam.*

Hunc conventum Angelorum, qui per filios Dei hic intelliguntur & diſertè nominantur in verſ. 70. agnoſcit D. Ambroſius in Pſal. 37 Itemque Ioannes Pineda in c. 1. Iob, Concilium vocat, aitque fuiſſe eorum Angelorum qui cuſtodes erant Iob tum domeſticorum ejus omnium filiorum ac filiarum, ſervorumque ejus ac ancillarum, ob eam cauſam habitum, quod dæmonem viderent accuratè nimis inſidiari ipſi Iob. Quare in unum convenerunt, ut ipſius rebus ſeu protegendis, ſeu etiam promovendis proſpicerent ſimul, ac novam illuminationem peterent ſuper ejus ſalute. Sed & anxij eſſe poterant illi omnes Angeli de magna Iobi proſperitate conjuncta magnæ innocentiæ ac ſanctitati, vix enim ſimul conſiſtunt ad diuturnum temporis ſpatium magna proſperitas & ſanctitas, quippe ſolent ſancti adverſis rebus exerceri ex Dei providentia, unde ſuſpectus eſſe potuit Angelis cuſtodibus ſtatus ille Iobi tam fœlix ac tam purus ab omni peccato. Ideo magis ſpeciali curâ pro ipſo invigilantes in cœtum congregati ſunt, ut communi ſollicitudine ipſi providerent. Tantus eſt amor Angelorum cuſtodum ad homines, tam perſpicax vigilantia. Quidam non

Concilium, ſed quaſi Concilium vocant. Sic Tirinus & Ioannes de la Haye in c. 1. Iob. Dubitari autem poteſt de loco illius Concilij Angelici, ac etiam de præſide, nec non de tempore.

Locus Concilij.

Quod ſpectat ad locum Ianſonius in cap. 1. Iob, cœlum fuiſſe putat, eo non obſtante quod inter illos Angelos adfuerit Satan reali præſentia, quamvis per peccatum è cœlo præcipitatus fuerit, dicente Domino, Luc. 10. *Videbam Satanam ſicut fulgur è Cœlo cadentem.* Utique, inquit, ſed non inde ſic præcipitatus eſt, ut non fuerit ipſi ſubinde quaſi furtivus aliquis in Cœlum ingreſſus, cum Angelis enim ad Dominum venientibus in Cœlum irrepſit, quo modo inter cives civitatem ſuam repetentes eandem, civibus permixti, nonnunquam ingrediuntur & hoſtes: & quidem adfuit inter Angelos in Cœlo, ſic tamen ut oculi ejus tenerentur ne quid cœleſtis beatitudinis aut pulchritudinis videret, prout hoſtium nuntiis in civitatem admiſſis, obligantur oculi ne civitatis ſtatum videant. Voluit autem Satan, Deo conveniente, Cœlo & primariæ ſtationi cœleſti adrepere, ut quod eſt Apocalyp. 12. ante tribunal Domini accuſaret fratres Angelorum, quod ipſi permiſſum eſſe videtur uſque ad Aſcenſionem Chriſti, quia rapto filio mulieris ad Deum & ad thronum ejus cum magna Angelorum gratulatione, projectus eſt draco in terram, ut non fuerit amplius ipſi locus in Cœlo, ne ultra fatigaret aures Angelorum calumnioſis accuſationibus Chriſtianorum. Porro alia eſt ſententia Ioannis Pineda, ibi habitum eſſe hoc Concilium, ubi res ipſa & Iob atque filij verſabantur: ſcilicet in terra Hus, ſeu juxta 70 in Auſitide regione Aſiæ, ad quam etiam alij Angeli accurrerint, ad comprimendam dæmonis audaciam, & hunc localem conventum & Concilium potius res ipſa peragenda petebat, quàm neceſſitas propinquioris loci ad colloquendum. Hæc probabilior eſt ſententia, tum quia mos eſt celebrare Concilia in iis locis, unde naſcitur neceſſitas ea convocandi, cùm *ſecundum decretales paginas & ſcita Canonum*, ait Yvo Carnot. Epiſt. 278. *Omnes controverſiæ Eccleſiaſticæ in locis in quibus ortæ ſunt, primò ſint diſcutiendæ, & niſi appellatum fuerit terminandæ.* Tum quia, juxta plurimorum interpretationem, ejectio Angeli è Cœlo deſcripta cap. 12. Apoc. facta eſt initio mundi. Poſt hanc autem dicitur, *& non eſt amplius eorum locus inventus in Cœlo.*

Quis Præſes.

De Præſide bujus Concilij major eſt difficultas. Fuerit ne Deus an aliquis Angelus excellentior. Et quidem Deum fuiſſe Præſidem, probari poſſet ex eo quòd illi filij Dei dicuntur adfuiſſe coram Domino. In Hebræo eſt nomen *Iehova* quod non attribuitur niſi Deo vero. Aliunde Olympiodorus in Catena Græcorum Patrum in Iob cap. 1. intelligere licet, ait, Angelorum quemdam divino mandato obſequentem cum diabolo collocutum eſſe, & quemadmodum principis cujuſpiam ſatelles cum reſponſa defert ad aliquem, principis illa reſponſa eſſe non dubitamus: ita Angelorum voces, quæ Dei voluntate proferuntur, ipſius Dei eſſe creduntur.

Probabilius tamen eſt Angelum quemdam ex ſuperioribus fuiſſe qui toti Concilio præfuerit. Hoc enim magis conforme eſt legi ordinariæ Dei qui inferiora per ſuperiora adminiſtrat, ac Angelos inferiores per ſuperiores illuminat: & quamvis qui dicitur Dominus in verſione Latina, in textu Hebraïco dicatur *Iehova*, non deſinit propterea eſſe Angelus, quoniam etiam hoc nomine vocatur Angelus, quando Deum repræſentat ac ejus vices gerit ut Geneſis 12. 13. 15. 18. ubi Angelus qui dicitur loqui aut apparere, dicitur *Iehova*, quia nomine Dei apparebat aut loquebatur, ut obſervat idem Pineda loco citato.

Tempus Concilij.

Quoad tempus hujus Concilij ſequimur Spondanum in Annalibus ſacris, qui ad ann. 2399. reponit tentationem Iobi, cum ipſe natus eſſet annos 71. Quamvis res non careat omni difficultate, ut ibidem videre eſt propter diverſas opiniones de tempore quo duravit ejus calamitas.

ANNOTATIO.

Angelorum cuſtodia.

PORro conſignari etiam poſſet aliud Concilium Angelorum quod ſtatim poſt illud primum habitum eſt ab iiſdem, cum dæmon bona Job ac facultates ejus omnes devaſtaſſet, ut refertur 2. cap. Job. Sed iſtud ſecundum Concilium ſatis ex primo intelligi poteſt, ſimulque indefeſſa cuſtodum Angelorum ſollicitudo, ſeu cùm proſperitas arridet hominibus, ſeu cùm ingruit adverſitas, & veriſimile ſæpius Concilia hæc pro diverſis hominum neceſſitatibus à beatis illis ſpiritibus celebrari ad propulſandos dæmonum inſultus; ut ex his diſcant Epiſcopi, qui nomine Angelorum deſignantur Apoc. 2. & 3. ſacros conventus habere pro cuſtodia animarum ſibi concreditarum, ſive in bono ſtatu eſſe videantur, ne in pejorem dilabantur, ſive cùm malè habere ſeſe incipiunt, & quam citius reſtituantur, non otioſo ac dormiente hæreticorum ac dæmonum cœtu, ad eorum perniciem.

Nec vero quemquam moveat hæc Angelorum ſollicitudo pro hominum ſalute. Quid enim illi beati ſpiritus non moliuntur ad juvandos homines? obſequuntur, inquit Origenes Homil. 1. in Ezech. *Angeli ſaluti tuæ, conceſſi ſunt ad miniſterium filij Dei & dicunt inter ſe: ſi ille deſcendit & deſcendit in corpus, ſi mortali indutus eſt carne & ſuſtinuit Crucem & pro hominibus mortuus eſt, quid nos quieſcimus? quid parcimus nobis? eia omnes Angeli deſcendamus de Cœlo.* Hæc Origenes. Vix ulla eſt in mundo creaturarum ſpecies, quantumvis humilium & abjectarum, quibus præfici dedignentur ut hominibus proſint. Aſtra tegunt, ait probus Author recenter ex prælo exiens, Cœlos circum-agunt, elementis præſunt, imo & beſtijs ac cuilibet alteri creaturæ. Eſto, ſed quid amabo hic magnum aut honorificum exiſtimas? Alexandrum cogita, Xerxem, Auguſtum, aut quemvis alium ex antiquis illis Monarchis è ſolio Regio ad remos ablegari. Cedo quid Angelus facit cum cœlos rotat? utique quod molitor aut piſtor, qui molam vel piſtrinum verſat: ut non modo tibi panem, ſed & beſtijs terræ & ſerpentibus cibum procuret. Qui Solem, Lunam & ſtellas regit, quodnam munus exercet

aliud, quèm quod puer qui face aut laterna hero ſuo prælucet, (Pſal. 90.) *Ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum?* igni qui præeſt, nonne coquum aut ſubcoquum? qui terræ olitorem, qui beſtiis opilionem, bubulcum aut ſubulcum agere cenſendus eſt? & ſic de reliquis. O demiſſionem admirandam! ô obedientiam ſtupendam! ô charitatem incomparabilem! Ex quibus infero multo minus ſtupendum eſſe, ſi Epiſcopos ac Paſtores ſpirituales agant, in Synodum congregati ad providendum oviculis ſibi à ſummo creatore concreditis. Et ſi enim juxta cenſuram Facultatis Pariſienſis ante annos quadraginta, in quoſdam libros Anglicanos editam, doctrina ſit falſa, temeraria & hæretica, quæ Angelis ſicut Epiſcopis tribuit munus Paſtorum, & quamvis Angeli curam cuſtodiendarum ovium Dei habeant, probati tamen non poſſit ipſos Angelos appellari Epiſcopos aut Sacerdotes, ſumptis his nominibus in propria ſignificatione, latè tamen & impropriè ita nuncupari quid vetat? cùm expient, illuminent ac perficiant terrenos homines, ac multa paſtorum munia, excepta ſacramentorum adminiſtratione, circa eos obeant. Unde & audet Zeno Veronenſis, *Serm. in Pſal.* 129. Angelum tutelarem cujuſlibet Diœceſis nuncupare Epiſcopum inviſibilem. Diſcant ergo Epiſcopi ab Angelis ipſis Synodos celebrare, ut proſpiciant gregis Chriſtiani incolumitati, ne tepor obrepat, ne hæreſes obtineant, ne peccatum regnet, ne ſcandalum perduret, ne ovile Chriſti aliquâ ſui portione per lupum rapientem vaſtetur.

Cenſura Facultatis Pariſ.

Porro hæc bonorum Angelorum Concilia probabiliora fiunt per argumentum a contrario ex conventiculis dæmonum ad inferendum hominibus detrimentum, quæ Pſeudoſynodorum hæreticarum imaginem referunt. Tale eſt quod refert Gregorius magnus Dial. l. 3. cap. 7. quod habitum eſt a dæmonibus in quodam templo Appollinis in Italia, ubi is dæmon qui cæteris præſidebat, ſingulorum ſpirituum obſequentium ſibi cauſas actuſque diſcutiens, & quantum quiſque illorum nequitiæ contra homines exercuiſſet, ſuper omnia dæmonem illum magis inhianter & gratè audijt, qui referebat ſe tentationem carnis immiſiſſe in ſanctum virum Andream Fundanæ civitatis Epiſcopum, atque uſque ad hoc, die præterito, veſpertinâ horâ, mentem ejus traxiſſe, ut in terga Sanctimonialis in Epiſcopo habitantis, blandiens alapam dediſſet. Tale quoque eſt illud conventiculum de quo meminit Vvadingus in Annalibus Minorum tomo 1. ad annum Chriſti 1219. qui erat duodecimus Ordinis, quod convocavit dæmon multorum millium ſui generis contra exorientem ſancti Franciſci Religionem in quodam hoſpitali Cruciferorum, in quo multis prolatis vafrorum dæmonum ſuffragijs ad infirmandam Religionem, eamque à concepto fervore dejiciendam, probatum eſt magis unius ex aſtutioribus arbitrium, non tam agendum *aperto marte quàm arte*, ſi nempe dæmones omnes in hoc conſpirarent ad inducendum novum hoc ſodalitium, quatenus ſub ſpecie boni & æqui in ſe reciperet nobiles, litterarios magiſtros & puerulos. Nobiles quidem ut viverent inter eos cautius ſuſpirantes ad delicias quibus enutriti ſunt: litterarios Magiſtros ut ſuis ſcientijs tumentes viam conculcent humilitatis: puerulos ut relaxent regularem diſciplinam quam terrena ætas perhorret. Quod Sathanæ conciliabulum non latuit D. Franciſcum, qui adhibens omnem conatum ad eludendas artes diaboli, ut converteretur dolor ejus in caput ejus, & in verticem ipſius iniquitas ejus deſcenderet, æquum non judicavit, tales ab ordine repellere, cùm non deſint rationes eos admittendi, adhibitâ ſufficienti cautelâ.

Synodi dæmonum.

Cautela pro caſtitate.

3. Cauſa inordinationis religioſorum.

Joannes Carmelita in c. 3. Thren. ad ea verba, *ſeſſionem eorum & reſurrectionem eorum vide, ego ſum Pſalmus eorum.* Hæc dæmonum concilia iniri ab ipſis aſſerit, juxta diſciplinam militarem quâ ad conſultandum ſedetur: deinde ad invadendum ſurgitur. Sic hoſtes tartarei modo inter ſe conferunt, inquit, & quaſi ſeſſiones habent: modo ad mala concilia exequenda quaſi efferati leones exiliunt. Poteſt quoque hæc conſultatio dæmonum de animâ perdendâ conſultantium, Eccleſiaſticis Synodorum ſeſſionibus, ubi de animarum ſalute agitur opponi; omnino quippe certum eſt conciliabula a generis humani hoſtibus & ab Eccleſiâ malignantium haberi. Seſſiones nimirum celebrant per ſeipſos ac per homines ſceleratos. Adſtipulatur S. Franciſcus Saleſius de vexillo S. Crucis l. 3. c. 10.

Synodus ad renovandum fœdus cum Deo, habita in terra Sichem ſub Eleazaro ſummo Pontifice, at Ioſue Principe anno mundi 2593.

GEnebrardus linguæ & legis Iſraëlitarum peritiſſimus, ſic habet l. 1. Chronologiæ ad annum mundi 2709. prima Synodus in Sichem Eleazaro Pontifice, Ioſue Judice, ſenioribus aſſidentibus, de probibenda ſocietate cum gentibus, auferendis dijs alienis, ſepeliendis oſſibus Ioſeph, Ioſue 24. probabile eſt in ea legem ore traditam ſive cabalam ſenioribus fuiſſe commiſſam, quam per ordinem Prophetis traderent, ut Hebræi referunt in *Pirkè Aboth.*

Cabala

Porro textus ipſe Scripturæ ſacræ hanc Synodum primam inter Hebræos indicat his verbis Ioſue cap. 24. *Congregavitque Ioſuè omnes tribus Iſraël in Sichem, & vocavit majores natu ac Principes & Iudices & Magiſtros, ſteteruntque in conſpectu Domini, & ad populum ſic locutus eſt*, &c. Exhortans eos cùm mortem proximam ſibi imminere videret, ut in verâ religione ac præceptorum Dei obſervantiâ conſtantes perſeverarent, novo ab ijs propoſito emiſſo de fidelitate ſua erga Deũ. Quia vero 70. Interpretes babent bunc conventum factum fuiſſe in Sylo ubi erat tabernaculum & in eo Arca Domini, hinc naſcitur controverſia de loco illius, quibuſdam aſſerentibus habitum fuiſſe in urbe Sichem, ita ut tamen omnes vultus ſuos verterent verſùs Siluntem ubi erat Arca, ut ſic eſſent in conſpectu Domini; aut arcam allatam fuiſſe in Sichem, ut in ejus præſentia deliberarent ſeniores ac maximè Sacerdotes. Primum docet Cajetanus, ſecundum Maſius in Ioſue, alijs vero exiſtimantibus per Sichem, intelligi totum agrum Sichemicum, in quo erat Silo urbs, ad quam omnes convenerint.

Locus Concilii.

ANNOTATIO.

FInis hujus primæ Synodi omninò pius eſt, ut magis Deo populus conſtringeretur renovato cum eo fœdere de mandatis ejus obſervandis, *ne forſan poſtea negare velitis*, aiebat Joſue, *& mentiri Domino Deo veſtro.* Atque ut omnia quæ in veteri teſtamento geſta ſunt, in figura contingebant eorum quæ in nova lege peraguntur, in eo Concilio primo obſervare poſſumus conventus perſonarum religioſarum, qui certo die anni fiunt in conſpectu Domini & præſente ſanctiſſimo ſacramento, ad renovandum fœdus & pactum cum Deo in profeſſione ſolemni initum. Ideo qui præeſt & exhortationem habet, jure merito inſignem Joſue orationem imitari poterit, in qua enumeratione facta illuſtrium Dei beneficiorum a temporibus antiquis mirum in modum animos excitat ad ſacroſanctum Dei cultum, etſi enim his verbis utatur. *Optio*

Oratio pro renovatione votorum religioſorum.

vobis datur, eligite hodie quod placet, non tamen volebat aut velle poterat, ut Deorum falſorum cultum eligerent, ſed vehementius hoc loquendi modo, eos impellebat ad veri Dei verum cultum aſſumendum, cùm enim inter duo datur optio, quorum unum conſtat eſſe optimum, alterum peſſimum, adhortatio eſt potentiſſima, quia quædam veluti neceſſitas imponitur hominibus ratione præditis, ut rejecto eo quod peſſimum eſt, illud quod eſt optimum amplectantur, ut rectè Toſtatus Abulenſis obſervat quæſt. 11. in cap. 24. *Ioſue*, ut ſi dicam, ait Serarius in idem cap. quæſt. 5. vultis exleges prorſus eſſe & pecudum more vitam agere, an hominum more boniſque ac honeſtis legibus? alterutrum vobis mortales agendum, ut vel æterna in Cœlis perfruamini beatitudine, vel æternis apud inferos ſupplicijs dies noctéſque mactemini? vobis datur optio, utrumvis eligite; atque hoc etiam exhortandi modo uſus eſt Elias Propheta 3. *Reg.* 18. imo & Pilatus Matt. 26. *Quem vultis dimittam vobis Barrabam an Ieſum, qui dicitur Chriſtus?* Quamvis Pilatus nihil profecerit propter cæcitatem & vecordiam populi, ut Jeſum optarent. Similiter quod ibidem ait Joſue ad Iſraelitas, *non poteritis ſervire Domino.* Alia eſt etiam vehementiſſima ad ſerviendum Deo cohortatio. Qui enim aliquos aliquid velle vident, idque eos adhuc magis velle optant, ſolent illis dicere, non poteritis hoc facere aut conſequi. Hoc enim loquendi modo ſæpe acuitur magis deſiderium ut rem aggrediantur majori animo, ac totis viribus. Sicut hic factum eſt ab Iſraëlitis. Sicut indicat ſacer textus. *Dixitque populus ad Ioſue, nequaquam ut loqueris, erit, ſed Domino ſerviemus: & Ioſue ad populum, teſtes, inquit, vos eſtis quod ipſi elegeritis vobis Dominum, ut ſerviatis ei. Reſponderuntque, teſtes: nunc ergo, ait, auferte Deos alienos de medio veſtri & inclinate corda veſtra ad Dominum Deum Iſraël; dixitque populus ad Ioſue: Domino Deo noſtro ſerviemus, & obedientes preceptis ejus erimus. Percuſſit ergo in die illa Ioſue fœdus & propoſuit populo præcepta atque judicia, in Sichem. Scripſitque omnia verba hæc in volumine legis Domini.*

Synodus Hieroſolymitana ſub ſummis Pontificibus Sadoch & Abiatar regnante David anno mundi 3020. pro diſtribuendis Levitis in varias claſſes ad miniſterium templi.

SEcunda Synodus Sadoch & Abimelech filio Abiatar Pontificibus, Paral. 24. (nempe vices gerebant Abiataris ſummi Pontificis) Gad vidente & Nathan propheta 2. Paralip. 29. in ea congregavit David omnes principes Iſraël, Sacerdotes & Levitas. De reformanda Eccleſia & Eccleſiæ miniſtris, Sacerdotibus in 24. ordines diſtinguendis, Levitis in diverſa templi miniſteria, officia, ſortes diſtribuendis 1. Paralip. 24. 25. 26. Hoc tangit Ioſeph. l. 7. Antiquit. cap. 9. ubi docet Davidem reformaſſe inſtitutum Moſis (Deuter. 18. verſu 7.)

De eadem Synodo Serarius ad cap. 1. l. 3. Regum, loquens de Davide tam Politicorum quam Eccleſiaſticorum Concilium congregavit, ubi Levitarum 38000. numerando invenit. Demum omnes iſtos ab officio diſtinguit. Primò ut eſſent certo officio dicati, eamque veluti dignitatem gererent. Secundò ut ejus functionem actu exercerent.

Primo modo Levitarum alij eſſent Sacerdotes Aaronici, alij ſimpliciter Levitæ, & horum quatuor genera. Primi dicuntur miniſtri templi, ut præeſſent ejus ædificationi ac Sacerdotibus miniſtrarent. Alij præfecti ut eſſent populi Doctores. Tertij cantores. Quarti janitores ad quos revocantur theſaurorum & vaſorum cuſtodes.

Poſteriore modo factæ ſunt ſingulorum generum viginti quatuor claſſes, quæ viciſſim in orbem miniſtrarent, ſingulæ unâ Hebdomade à ſabbato in ſabbatum, & hæ claſſes interdum vocantur turmæ, diviſiones, ſortes, quia ſortitione factæ ſunt, vel vices, ut Luc. 1. erant igitur viginti quatuor claſſes Sacerdotum, à quibus nominantur itidem plures Sacerdotum Principes, licet Pontifices non eſſent, ſingularum enim claſſium erat unus Princeps.

Commentarius apud Ambroſium, 1. Tim. ait veteribus idcirco conceſſum eſſe Levitis aut Sacerdotibus, uxores ad uſum habere, quia multum tempus otio vacabant à miniſterio aut Sacerdotio. Multitudo enim erat Sacerdotum & magna copia Levitarum, & unuſquiſque certo tempore ſerviebat divinis ceremonijs ſecundùm inſtitutum David, reliquo tempore domus curam gerebat.

Adhuc clarius iſta enucleat Spondanus in Annal. ſacris anno mundi 3020. inſuper recenſuit idem David filios Aaronis (1. Paral. 24.) hoc eſt Sacerdotes per familias ſuas, quæ inventæ ſunt viginti quatuor, ortæ ex duobus filijs Aaronis, nempe ſexdecim ex Eleazaro & octo ex Itamare, in quorum quidem Sacerdotum munijs, nihil à Davide immutatum invenimus; quippe cujus primarium ſcopum apparet fuiſſe tantummodo curare, ne tum Sacerdotes, tum Levitæ nimis gravarentur, ſi cuncti tam varijs templi miniſterijs præſtò ſemper eſſe tenerentur. Quapropter operæ pretium eſſe duxit (ut etiam tradit Ioſephus 7. Ant. c. 11.) totam tribum Leviticam in viginti quatuor claſſes ac vices diſtribuere: itaut tam Sacerdotibus quàm Levitis ſepteni miniſterij dies obvenirent, quibus per ſingulas quique vices, hebdomadaſque interdiu noctuque circa cultum divini numinis verſarentur; interim ab ipſis uxoribus ſejuncti & in ipſis templi ædibus & exedris habitantes, reliquo tempore rebus domeſticis vacare poſſent. Hiſque omnibus conſtituendis celebratam eſſe Synodum, quam ſecundam vocat, Genebrardus obſervat; cui interfuerunt cum Pontificibus Gad & Nathan Prophetæ, uti etiam traditur in locis Scripturæ ſacræ, ubi hæc tractantur.

ANNOTATIO.

Duo ſummi Sacerdotes ſimul.

QUod vero tunc fuerint duo ſummi Sacerdotes, non hoc tam ex inſtitutione David factum eſt ſuo tempore, quam ex tolerantia. Sadoc enim fuerat factus ſummus Sacerdos tempore Saülis, & videbatur ei ejus quæſitum divina prænuntiatione quæ habetur 1. Regum 2. & Abiatar etiam videbatur habere jus ex ſucceſſione, quia erat filius ſummi Sacerdotis Achimelech: David autem non videbat quomodo poſſet iſtis auferre jus ſuum, & credidit forte quod voluntate

Dei acciderat, cùm alioqui ſecundùm legem non deberet eſſe niſi unus ſummus Secerdos qui eſſet maximus inter fratres & qui perciperet reditus ſummo Sacerdoti attributos. De quibus Toſtatus ad cap. 24. libri 1. Paral. quæſt. 13. & 14.

Addunt alij iſto tempore incœpiſſe nomen Principis Sacerdotum uſurpari.

Synodus Hieroſolymitana ſub Ezechia Rege & Azaria ſummo Pontifice pro reſtituenda religione, & ad eam revocandis à fide devijs Iſraelitis anno mundi 3308.

SYnodus tertia de reſtituenda religione, templo, feſtis & re divina, juxta diſpoſitionem & canones David Regis, Aſaph & Gad videntis & Nathan Prophetæ 2. Paralip. 29. & 30.

Et addit in ea etiam Synodo de reliquijs decem tribuum colligendis ad paſcha & alia legis ſtatuta convocandis tractatum eſt. ibid. Genebr.

Ibi & actum videtur de libris Prophetarum conquirendis, maximè Salomonis, Proverb. 25.

Hæc Synodus indicatur 2. Paralip. cap. 29. ubi de initio regni Ezechiæ ſic habetur. *Ipſe anno & menſe primo regni ſui aperuit valvas domus Domini & inſtauravit eas, adduxitque Sacerdotes atque Levitas & congregavit eos in plateam orientalem, dixitque ad eos*, &c. Quo menſe ait Spondanus Epiſcopus Apamienſis in Annal. ſacris ad annum mundi 3308. Cùm celebrari ſecundùm legem Paſcha debuiſſet, quod tamen nondum res neceſſariæ parari potuiſſent, fierique illud majori appararu cuperet Ezechias; de conſilio & ſententia Sacerdotum & Principum & univerſi cœtus Ieruſalem, (quam tertiam Synodum Hebræorum, pro reſtituenda religione ac cultu divino, Genebrardus in ſua Chronologia numerat) remiſſa ejus celebratione in menſem ſecundum juxta præceptum (Numerorum 9.) quo quicumque primo menſe fuiſſent impediti aut immundi, illud agere debebant, mittens interim curſores cum literis Regijs in univerſum Iſraël & Iudam, invitavit omnes Ieroſolymam ad domum Domini & celebritatem paſchatis, quam ſolemniter reſtituere cogitabat. Hoc enim primo exordio regni ſui, cum divino fervore reſtituendæ pietatis flagraret, Ezechiam præſtitiſſe, cum multis credimus, &c. Cæterum Iudæi omnes ad mandatum Ezechiæ uno animo convenerunt Ieroſolymam: Iſraëlitæ vero plerique, in impietatis ſuæ ſtudio perſeverantes, nuntios Regis irriſerunt & ſubſannarunt, exceptis quibuſdam ex Aſere, Manaſſe & Zabulone, qui obſequentes ſe præbuerunt, &c.

ANNOTATIO.

Difficultas congregandi Concilii.

IDem fere aut quidpiam ſimile contigit, cùm Pius IV. continuare intendens Concilium Tridentinum legatos ſuos mittit ad omnia regna quæ nomine Chriſtiano cenſebantur, ea etiam quæ à Romana fide defecerant, quibus tamen pauci admodum ſuffragantur. Eliſabetha Angliæ Regina non permittit ut legatus mare ad ſe tranſeat, nec alloqui dignata eſt, excuſatione frivola dicens, non licere ſibi cum Pontifice Romano ullo modo agere, cujus authoritatem publico decreto ordines regni exegiſſent. Lutherani Neumburgi congregati, reſpondent ſe Concilium non recuſare, ſed ubi verbum Dei Judex eſſet, non Pontifex, ubi juramentum illi ab Epiſcopis præſtitum remitteretur, atque Theologi jure ſuffragij gauderent. Fridericus Daniæ Rex non permittit legatum ad ſe accedere, dicens ſibi nihil negotij cum Pontifice intercederet nec ſe legationis audiendæ cupidum eſſe. Ferdinandus Cæſar reſcripſit, ſe, qua Ferdinandus eſſet ad nutum, Pontificis omnia paratum agere, ſed qua Imperator, non ſibi licere ſententiam promere, quoad exitum vidiſſet conventus Naumburgi. Reges Galliæ & Hiſpaniæ alias difficultates ingerunt. De quibus Spondanus ad annum Chriſti 1561. *Sic viæ Sion lugent eo quod non ſit qui veniat ad ſolemnitatem.*

Synodus Ieroſolymitana ſub Rege Ioſia & Helcia Pontifice de reſtituenda religione, anno 3412.

DE hac Synodo Genebrardus l. 2. Chronol. ad annum 3526. Synodus quarta in templo, Helcia Pontifice, de renovando legis fœdere, repurgando templo & Religione à ſuperioribus Principibus polluta, de Paſcha celebrando juxta majorum ritus, tollendis aruſpicibus, Pythonibus, ariolis, Idolis, effodiendis è tumulis pſeudo-Prophetarum & Hæreticorum cadaveribus, 4. Reg. 23. 2. Paralip. 34.

Nimirum ſub impijs regibus omnia ſacra peſſumdabantur, etiam templum Idolorum abominationibus prophanabatur: quâ de causâ Sacerdotes arcam efferebant extra templum, ne ſimul cum Idolis eſſet. Id permittentibus Idololatris Regibus, non tam amore pietatis, quàm timore pœnarum, cùm memores eſſent terribilium ultionum, quas olim Dominus exercuiſſet contra Philiſtæos, Bethſamitas & Ozam, qui erga illam minus reverenter ſe habuiſſent. Ideo inter cætera geſta Ioſiæ illud memoratur quod arcam fœderis Domini reportari præceperit in ſanctuarium templi, & non amplius aliò transferri.

ANNOTATIO.

Sub bonis regibus pietas floruit.

ADvertendum maximè ſub probis Regibus Synodos celebratas eſſe, ſub Davide in fine vitæ illius, ſub Ezechia in initio regni ſui & hic ſub Joſia decimo-octavo regni ſui. De quo dicitur Eccleſiaſtici 49. *Memoria Ioſiæ in compoſitionem odoris facta opus pigmentarij, in omni ore quaſi mel indulcabitur ejus memoria, & ut muſica in convivio vini. Ipſe eſt directus divinitus in pœnitentiam gentis & tulit abominationes impietatis, & gubernavit ad Dominum cor ipſius, & in diebus peccatorum corroboravit pietatem. Præter David & Ezechiam & Ioſiam omnes peccatum commiſerunt. Nam reliquerunt legem Altiſſimi Reges Iuda & contempſerunt timorem Dei.* Non aliter in Eccleſiâ ſub pijs Principibus Conſtantino Magno, Carolo Magno, Sancto Ludovico & alijs, habita ſunt Concilia ad retundendas hæreſes, ad cõfirmãdam Religionem, ad corroborandã pietatẽ, ad pravos mores corrigendos, & ea de medio tollenda quę divino cultui adverſabantur. Et inter Archiepiſcopos,

qui majori ſanctitate præditi fuerunt, plures Synodos ex tota ſuâ Provinciâ congregare adniſi ſunt, ut exemplo ſancti Caroli Boromæi & aliorum manifeſtum eſſe poteſt. Cùm enim in eorum animo eſſet cultum Dei ac pietatem promovere, ſitque Conciliorum convocatio medium ad id potentiſſimum, qui voluerunt finem, voluerunt & media, juxta vulgatum axioma Philoſophorum, qui vult finem, vult etiam media. Sed hæc obiter, nam ut ad Joſiam revertamur, notat Spondanus, cùm liber legis, quem Deuteronomium multi interpretantur, in templo inventus fuiſſet, ac ad ipſum perlatus, intelligens horrenda plora maledicta, quæ legem non obſervantibus intentarentur, ſcidit veſtimenta ſua præ dolore, ac metuens ob præteritas Regum ac populi tranſgreſſiones, Synodum hanc convocavit, in quâ lecto, cunctis audientibus, volumine legis, renovavit fœdus ac pactum coram Domino, univerſoſque adjuravit, eamdem legem ex toto corde ſervare, omnibus ei acquieſcentibus.

Synodus Jeroſolymitana ſub Eliazibo ſummo Sacerdote ac duce Nehemia, pro reſtituendo codice ac canone ſacrarum Scripturarum, circa Annum mundi 3609.

GEnebrardus lib. 2. Chronol. ſub anno mundi 3710. Synodus magna (quinta) in qua editus canon Hebræorum de ſacris Scripturis: cujus ſcriba aſſeritur Ezras in Tractatu *de votis*, qui ejus authoritate in ordinem hodiernum veteris teſtamenti libros reduxerit. Elias præfat. 3. *Maſoreth.*

Interfuiſſe affirmantur Nehemias, Mardochæus, Iorobabel, Ioſue, Daniel, Ananias, Azarias, Miſael, Haggæus, Zacharias & Malachias. Ibidem.

Ezras & viri Sinagogæ ſive Synodi magnæ afflati divino ſpiritu Scripturas in *peſukim*, id eſt, verſus diſtinxerunt. Unde & Codices Iudæorum per ſententias, membra & verſus diviſi, & intervallis quibuſdam diſtincti fuerunt, qui antea veluti unicus erant verſus, &c.

Elementa quibus jam olim hodieque Iudæi utuntur, ſunt Aſſyriorum non veterum Hebræorum, Auctore Ezra, qui ideo litteras (idque opinor hujus Synodi Concilio & auctoritate) mutavit, quod has Samaritani poſt exilium callerent, vel quia etiam veterum Hebræorum quam Aſſyriorum operoſior erat ſcriptura. *In talmud. tractatu Sanedrin. c. 2. pag. 21.*

Non mutavit tamen antiquam litteram *Tau* ut quæ gereret formam Crucis. Nam hæc poſt captivitatem Romanam, vel à Maſoretis immutata eſt, vel à Rabbinis odio Crucis, ut ex Hieronymo & Origene colligi poteſt, qui ſuo tempore Crucem expreſſiſſe narrant.

Partitio librorum ſacrorum in tres claſſes.

Hæc Synodus diſtribuit libros ſacros in tres partes, Legem (1. quinque libros Moſis) Prophetas (octo) nempe quatuor priores Ioſue, Iudices, Samuël & Reges, & quatuor poſteriores, Eſaïam, Ieremiam, Ezechielem & duodecim minores (nam illorum unus appellatur liber) & hagiographos (novem) Pſalmos, proverbia, Canticum, Eccleſiaſtem, Iob, Danielem, Ezram, Paralipomenon, Heſter. Nam Ruth ſubjiciunt veluti appendicem libro Iudicum, & Ieremiæ Lamentationes.

In eadem lex videtur diſtributa non tantum in quinque libros, verum etiam in parſijoth & Sedarim (.i. ſectiones & ordines) 54. pro numero Hebdomadarum anni Symbolici expreſſos tribus majuſculis. Item in Hittoth ſive paragrafos repræſentatos minuſculis, & denique in verſus deſignatos intervallis vel virgulis, vel duobus punctis. Nam 70. hoc ſecuti ſunt, libri qui apud nos ſuperſunt, ut Iudith Machabæorum, &c. poſt hanc Synodum conſcripti ſunt.

ANNOTATIO.

GRaviſſima autem eſt controverſia an omnes libri veteris teſtamenti in captivitate Babylonicâ perierint, quando civitas & templum à Babyloniis everſa ſunt, itaut Eſdras Spiritu ſancto ei dictante ſicut primis ejus ſcriptoribus, eos reparaverit: an vero tantum eos in unum corpus redegerit, collegerit & ordinaverit, cum variè diſperſi eſſent. Priorem ſententiam ſequitur D. Baſilius Epiſt. ad Chilonem, utiturque teſtimonio libri quarti Eſdræ cap. 14. ubi diſertis verbis ſcribitur totis quadraginta diebus divino ſpiritu afflatum Eſdram dictaſſe quinque viris ſummâ celeritate ſcribentibus quæ ab eo dicebantur, atque eo modo Scripturam ſacram univerſam, quæ perierat inſtauratam fuiſſe. Sed cùm hic liber ſit Apocrifus ac in multis fabulas Judaïcas redoleat, detrahit potius fidem quam afferat huic ſententiæ, ait Bellarminus l. 2. *de verbo Dei*, cap. 1. Qui ideo poſteriorem defendit negatque memoriter Eſdram dictaſſe omnem ſcripturam, etſi enim volumen ſcripturarum in templo aſſervatum in ejus incendio perierit, tamen incredibile eſt, non fuiſſe etiam aliqua exempla, vel certè partes eorum apud privatos homines, præcipuè apud Ezechielem, Danielem, Hieremiam, Aggæum, Zachariam, Mardochæum & ipſum Eſdram, quibus ſine dubio curæ fuit lex Domini. Inter has ſententias alia eſt quaſi media: Eſdram ſcilicet partim collegiſſe libros factos qui adhuc ſupererant, partim è ſinu fœlicis memoriæ reparaſſe, eos nempe qui deperditi erant. Ita videtur opinari Suidas verbo *Eſdras.* dicens: *Eſdras ſub Xerxe Rege Perſarum, legis peritiſſimus, libros qui deſiderabantur è memoria depromptos conſcripſit, gentique ſuæ tradidit.* Suffragatur quoque D. Joannes Chryſoſtomus docens homil. 8. in Epiſt. ad Hebræos, Eſdram ex reliquiis Scripturæ iterum eam compoſuiſſe, qui locus perperam allegatur à Bellarmino. Sic enim habet, nunc autem nec quid ſunt Scripturæ norunt aliqui: ſed Sanctus quidem Spiritus tam multa geſſit & adminiſtravit, ut ea cuſtodirentur &c. Moſem inſpiravit, tabulas inſculpſit, quadraginta dies eum tenuit in monte rurſus totidem ut daret legem. Poſtea autem miſit Prophetas mala perpeſſos innumerabilia. Ingruit bellum, omnes ſuſtulerunt, conſciderunt, *exuſtæ fuerunt tabulæ;* alium rurſus virum inſpiravit admirabilem ut eas exponeret, Eſdram, inquam, & fecit ut componeretur ex reliquiis. Poſtea autem curavit ut eas ſeptuaginta interpretarentur, &c. ubi manifeſtè docet omnes tabulas ſcripturarum exuſtas fuiſſe. Ac ideo priori ſententiæ magis adhærendum eſt, quam etiam fulciunt verba Suidæ. Nec obſtat quod liber tertius ac etiam quartus ſit Apocrifus, cùm ſæpè citetur à Patribus, nec minorem fidem mereatur quàm hiſtoria prophani auctoris inter antiquiores, ſed & de his ita Euſebius circa annum 4740. Olympiadis 80. an. 2. Ezras Sacerdos apud Hebræos inſignis agnoſcitur, cujus ætate Pontifex Maximus habitus eſt Nechaſib filius Joachum, filij Jeſu, filij Jo-

Canon librorum ſacrorum.

Liber ſapientiæ.

ſedech. Fuit autem Ezras eruditiſſimus legis divinæ, &c. affirmaturque *Divinas Scripturas memoriter condidiſſe*, & ut Samaritanis non miſcerentur, litteras Judaicas commutaſſe.

De libro Sapientiæ quem à Salomone compoſitum lingua Chaldaica, ut ad quemdam Orientis Regem mitteret, opinantur Judæi, orta eſt quæſtio, cur non relatus in canonem ab Eſra. Ad quam reſpondet Rabbi Azarias in Obſervationibus ad proœmium Pugionis fidei à clariſſimo viro Joſepho de Voiſin nuper editi. Ezras Sacerdos non miſit manum ſuam niſi in libros qui compoſiti erant a Prophetis, eâ ſpecie prophetiæ, quæ dicitur Spiritus Sanctus, & qui linguâ ſanctâ editi erant. Sapientes autem noſtri prudenter & intelligenter non retulerunt in canonem, niſi libros qui ab Ezra in canonem ſanctum relati.

Plura de his controverſiis Nicolaus Lombardus q. 7. præambula in Eſdram.

Synodus Hieroſolymitana de vertendis in Græcum Scripturis ſacris & mittendis in Ægyptum interpretibus ſub Eleazaro Pontifice anno 230. ante Incarnationem: mundi 3793.

SYnodus Hieroſolymitana ſexta de vertendis in Græcum ſcripturis & mittendis in Ægyptum 72. interpretibus. Ariſteas, Ioſippus. In qua videtur editus ſecundus Hebræorum Canon: nam præter viginti duos Libros ſacros, alij in Ægyptum delati ſunt, ut Tobiæ & ut Epiphan. I. de menſuris & ponderibus, Eccleſiaſticus inter libros legis (.i. ſacros) reponitur à Ioſepho Græco l. 2. contra *Appionem*, ut alibi docemus, ait Genebrardus ad annum 3860.

ANNOTATIO.

QVa occaſione Synodus hæc habita fuerit, deſcribit Joſephus l. 12. *Antiq.* cap. 2. etſi illius non faciat mentionem. Regnante nimirum in Ægypto Ptolemeo Philadelpho, Principe Librorum ac Bibliothecæ ſtudioſo, in tantum ut omnes totius orbis libros, ſi fieri poſſet, colligi mandaverit per Demetrium Phalereum Regiarum Bibliothecarum præfectum. Qui rogatus aliquando a Rege, quam multa millia jam comparaſſet, ait ſe jam habere circiter ducenta millia, ſed brevi habiturum quingenta millia: præterea compertum ſibi certis indiciis multos eſſe apud Judæos qui legem eorum contineant dignos cognitu & Bibliothecâ Regiâ, eſſeque ſcriptos ipſorum linguâ & litteris, & exhibituros negotium his qui eos velint in Græcum ſermonem vertere. Quod conſilium Rex collaudavit, ſcripſitque ſummo Pontifici Eleazaro, ut ad ſe mitteret hos Libros quos divinos eſſe audierat, ac homines ſapientes qui ex Hebræo Græcos facerent. Atque quo libentius id præſtaret, Judæos in Ægypto ſervos numero centum viginti mille dimiſit liberos, pluraque dona ad uſum templi liberaliter erogavit. Hac ergo de cauſâ Synodus congregata per Eleazarum ob rei momentum magnum: in quâ divino inſtinctu concluſum eſt, verſionem ſacrorum Librorum ex Regis ſententiâ conficiendam eſſe, ac nominati ſunt ſeptuaginta duo ſeniores, ſex ex qualibet tribu, qui in Ægyptum ad Regem ſe conferrent, ſacrum Codicem ex Arca ſanctuarij extractum illi oblaturi, ac cum verſionem peregiſſent illum reportaturi. Res igitur ſic acta eſt. Voluit Rex ut ſapientes illi ex Judæis miſſi, in inſulâ Pharos, quæ Alexandriæ adjacet, in ſingulis cellulis verſioni huic darent operam. Traditur ſanè, inquit D. Auguſtinus l. 19. *de Civit. Dei.* cap. 42. tam mirabilem ac ſtupendum, planeque divinum in eorum verbis fuiſſe conſenſum, ut cum ad hoc opus ſeparatim ſinguli fuerint (ita enim eorum fidem Ptolemeo Regi placuit explorare) in nullo verbo quod idem ſignificaret, & tantumdem valeret, vel in verborum ordine, alter ab altero diſcreparet, *ſed tanquam ſi unus eſſet interpres: ita quod omnes interpretati ſunt unum erat: quoniam revera ſpiritus erat unus in omnibus.* Idem teſtatur Euſebius l. 5. *Hiſtoria Eccleſ.* cap. 8. ac plures ex antiquis ſuffragantur, ut minus probanda ſit D. Hieronymi ſententia contraria, ſed & Philo Judæus lib. 2. *De Vita Moſis* cap. 9. teſtatur ſingulis annis in dictâ inſulâ feſtos dies celebrari, eòque non Judæos ſolum, ſed & plures alios navigare, ut locum illum honorent in quo primum eluxit interpretatio, & Deo propter vetus beneficium, cujus ſemper memoria eſt recens, gratias agant. Hæc ille. Et ſanè negari non poteſt ex ſingulari Dei Providentia verſionem hanc factam fuiſſe, cum adhuc in ſua puritate eſſet textus Hebræus, nec dum per Judæos depravatus in odium Religionis Chriſtianæ. Unde cum multum verſio illa prodeſſet ad convincendam Judæorum perfidiam, primus Aquila ex gentili Chriſtianus, & deinde ex Chriſtiano Judæus, illam pervertit, teſtimoniis de Chriſto corruptis in odium Eccleſiæ à quâ ejectus fuerat, quod aſtrologiæ Judiciariæ addictus eſſet, apud Epiph. 1. *De Menſuris.*

Interim licet advertere cum quantâ circumſpectione verſio ſacrorum librorum decreta ſit, præhabitâ Synodo cum maturâ deliberatione, electis ad hoc opus eximiis viris: cum hodie ac noſtris temporibus tot ſe idoneos exiſtiment qui ſcripturas pro ſua libidine vertant, ne dicam, invertant ac ſiniſtrè interpretentur. Quod conſilium jampridem improbavit Facultas Theologiæ Pariſienſis, nec admittit Eccleſia Romana. *Verſio Bibliorum.*

Dolent autem Judæi de verſione iſta 72. interpretum tanquam de re infauſtâ, quod putent Ptolemeum voluiſſe verba Dei viventis vertere in hæreſim, quare ſolent jejunare eo die quo facta eſt, die quinto lunationis *Thebet*, id eſt, Decembris, ut ex eorum Talmud & ex Azaria refert vir eruditus Joſephus de Voiſin Preſbyter Burdigalenſis, Obſervationibus in Proœmium pugionis fidei Raymundi Martini: tantum abeſt, ut miraculum admittant de conſenſu interpretum in 72. cellulis incluſorum.

Sed & ibidem diſquiritur ex quâ linguâ immediatè facta fuerit verſio, an ex antiquâ Hebræâ vel ex Caldaicâ aut Syriacâ quæ erat in uſu populi tunc temporis. Magis autem probatur poſterior modus, eique ſuffragatur Philo ubi ſupra. Reddita propria propriis nominibus, inquit, Græcis ad Chaldaïca exactè reſpondentibus. Unde fit ut multæ citationes novi Teſtamenti ex Hebræo textu antiquo, non reperiantur in græco textu 70. interpretum: qui ita dicuntur breviandi cauſa, licet fuerint ſeptuaginta duo. Conſulendus prædicatus author.

Synodus Alexandrina ſub Ionatha Pontifice & Ptolemeo Philopatore Rege Ægypti de veritate Religionis ac ſanctitate templi Hieroſolymitani, circa annum mundi 3859.

SYnodus ſeptima Alexandriæ de verâ Eccleſiâ præſente Ptolemeo Philometore contra Samaritanos, in qua Andronicus ſanctitatem, authoritatem, & Religionem Cathedræ Hieroſolymitanæ docuit è teſtimoniis ſcripturæ, continuâ ſucceſſione ſummorum Pontificum & omnium gentium, præſertim Aſianarum communione. Ioſeph l. 13. c. 6. pag. Græci exemplaris 387. apud eumdem Genebrardum.

Non

A Non tam Synodus videtur quam placitum aut diſputatio publica de Religione habita coram Rege Ægypri Ptolemæo Philopatore, in cujus regoo vigentibus bellis Machabæorum plures Iudæi ac Samaritani habitabant. Sic enim de his Ioſephus l. 13. *antiq.* cap. 6. apud Alexandriam vero inter Iudæos & Samaritas, qui ſub Alexandro Magno Garazitani templi Religionem induxerant, ſeditio eſt exorta de ſacris ipſorum, ita ut res ad Regis cognitionem perveniret: dum Iudæi cootendunt, juxta Moyſi præcepta, Hieroſolymitaoum templum eſſe legiti-

Diſputatio de fide pe- rendaſa.

B mum, Samaritæ vero Garazitanum: provocatumque ad Regem & amicorum ejus conſeſſum, ut ab his cauſa audiretur, & utriuſvis partis cauſidici ſuccumberēt, morte mulctarentur. Patrocinabatur Samaritis Sabæus cum Theodoſio, Hieroſolymitanis Meſſalami filius: juraveruntque per Deum & Regem, quod ex lege probationes allaturi eſſent, & rogaverunt Regem ut necaret eum qui jusjurandum non ſervaſſe deprehenderetur, &c. ſed cùm Sabæus & Theodoſius conceſſiſſent Andronico ut prior diceret, orſus ex lege approbare ejus ſanctitatem & Religionem, oſtendenſque per continuas

C Pontificum ſucceſſiones, Sacerdotij uſque in ſua tempora propagationem, & ab omnibus Aſiæ Regibus Majeſtatem ejus loci donariis honoratam: Garazitani vero ac ſi omnino nullum eſſet, nunquam ab his habitam rationem. His & talibus rationibus perſuaſit Regi, ut decerneret Hieroſolymitanum eſſe ex ſententia Moïſis conditum, Sabbam vero & Theodoſium addiceret ſupplicio.

ANNOTATIO.

Pontificum ſucceſſio.

D ADvertendum hic probatam eſſe antiquam Judæorum Religionem contra Samaritas hæreticos ex ſucceſſione Pontificum. Sic etiam probatur veritas Eccleſiæ Catholicæ & Romanæ contra novatores Hæreticos ex perpetuâ ſucceſſione Pontificum Romanorum à Petro ad Clementem IX. nunc in ejus Cathedrâ ſedentem. Sic D. Irenæus l. 3. cap. 3. enumerat Epiſcopos Romanos a Petro uſque ad Eleutherium ſuo tempore ſedentem, ac dicit per hanc ſucceſſionem confundi omnes Hæreticos. Tertullianus l. de præſcriptionibus. *Cedant*, inquit, *Hæretici ordinem Epiſcoporum ſuorum, ita per ſucceſſionem ab initio decurrentem, ut primus ille Epiſcopus aliquem ex Apoſtolicis viris habuerit Auctorem & anteceſſorem. Hoc enim modo Romanorum Eccleſia Clementem à Petro ordinatum refert.* Sic Optatus Milevitanus ad Hæreticos

E ſui temporis l. 2. contra Parmenianum. *Vos veſtræ Cathedræ originem oſtendite, qui vobis vultis ſanctam Eccleſiam vendicare*, & D. Auguſtinus lib. contra Epiſt. fundamenti, *Tenet me in Eccleſiâ ab ipſa ſede Petri Apoſtoli, cui Dominus oves ſuas paſcendas commendavit, uſque ad præſentem Epiſcopatum ſucceſſio Sacerdotum, &c.* Quæ ſi diligenter ab Eccleſia Romana ſegreges perpenderent, haud aliam in orbe veram eſſe Chriſti Eccleſiam, cui ſalus animæ committenda ſit, agnoſcerent.

Synodus ſub Iuda Machabæo contra Saducæos Hæreticos circa annum mundi 3890.

SYnodus ſapientum ſeptima de probandis Phariſæis quorum duces Samai deinde Hillel, damnandiſque Sadoc & Bajethos Saducæorum conditoribus, qui proinde ad Samaritanos confugerunt. Vbi coofirmati libri Iudith, Tobiæ & tertius Hebræorum canon conditus. Hæc Genebrardus. Cui conſonat quæ alij referunt circa hæc tempora, Iudam Machabæum templum repurgaſſe, cultumque Dei reſtituiſſe propter bella ac perſecutionem Antiochi non leviter imminutum, ac ſacros libros huc illucque diſperſos collegiſſe, inter quos etiam inventæ ſunt Ieremiæ deſcriptiones, quæ hodie non extant, in quibus Hiſtoria ignis ſacri ab eodem Ieremia abſconditi continebatur, quâ de re obiter meminit liber 2. Machabæorum c. 2. quidni ergo cum tunc omni ſtudio pius Princeps ac Pontifex Religioni reſtaurandæ incumberet, graſſantes hæreſes non comprimeret?

ANNOTATIO.

FVsè Becanus in Analogia veteris ac novi Teſtamenti Phariſæorum & Sadducæorum diſcrimina recenſet cap. 10. ubi de ſectariis Synagogæ agit poſt Serarium in *Minervali*, ubi errata Scaligeri corrigit de Sadducæis. Præcipua diſcrimina referuntur Matt. 22. *Acceſſerunt ad eum Sadducæi, qui dicunt non eſſe reſurrectionem, neque Angelum, neque ſpiritum. Phariſæi autem utraque confitentur.* Sed & Saducæi tantùm admittunt quinque Libros Moïſis tanquam canonicos, nec ullam traditionem aut interpretationem legis ore tenus traditam per Joſuë (Cabalam vocant multi) admittebant: animam quoque mortalem eſſe ac ſimul cum corpore extingui ac corrumpi docebant. Refert refellitque eorum hæreſes Guido Carmelita agens de hæreſibus Judæorum cap. 9. 10. & 11. in ſummâ *de hæreſibus & earum confutationibus*. In his Phariſæi non errabant, ſed magis in hoc quod omnia fato evenire credebant ac bonorum animas de corpore in corpus migrare; qui errores cum tempore eorum animis inſiderunt, cum initio eorum ſecta probanda eſſet, ut propterea Sadducæi malè audirent præ Phariſæis, ac inter Samaritas Hæreticos, cum quibus in pluribus concordes erant, computarentur. Ideo non mirum ſi eorum præcipui Doctores reprobati ſunt à conventu ſapientum Judæorum, perſtiterint tamen in erroribus ſuis etiam poſt conſtitutum canonem Scripturarum. Hæreticis, inquit Serarius *Minerval.* l. 4. cap. 14. parum penſi eſt, aliquid ante vel poſt conſtitutum alicujus Synodi decretum negare; quæ noſtris novatoribus, ante Tridentinam Synodum filix erant, non ſunt poſt eandem triticum. Inexpugnabilis quippe eſt & contentionis maximè ſtudioſa improbitas, ait Nicephorus Calliſtos l. 15. cap. 5. Hinc videas pleroſque ex Arrianis poſt damnationem ſui dogmatis in Concilio Nicæno, tam obſtinato animo contra illud ferri. Sic Eutichiani & eorum proles Monothelitæ, tot Tragœdias excitarunt poſtquam damnati & anathemate perculſi fuerunt. Quin etiam, ait idem Nicephorus cap. 9. ejuſdem libri ea enarrans quæ Concilium Calcedonenſe ſecuta ſunt, Monachi quidam qui Synodo interfuerant & diverſa à decretis ejus ſentiebant, cum Hieroſolymam veniſſent, proditam eſſe fidem clamitarunt, lamentantes & Monaſticum ordinem concitare atque impellere ſatagentes, ut quæ in Synodo

Hæretici in ſynagoga.

Pervicacia hæreticorum.

ritè acta erant reſcinderent, &c. nec abſimiles ſunt noſtro tempore ij, quos dolemus non ſine cordis amaritudine, Janſenij Iprenſis Epiſcopi doctrinam a ſummis Pontificibus damnatam, ſectari. Conquieſcere illi debebant & à turbanda Chriſti Eccleſiâ abſtinere, ſi ſummus Pontifex Innocentius X. quinque propoſitiones in quibus doctrina prædicti Epiſcopi continebatur, damnaret. Damnavit Innocentius X. conſtitutionemque Catholicam contra illas edidit. At quam multi promiſſi & obedientiæ Vicario Chriſti debitæ immemores, ſententiam ſuam non correxerunt: nequaquam ſecundùm ſenſum Janſenij damnatas eſſe, prætexentes? quamvis etiam iſtud Synodus ſapientum, ſcilicet Facultas Pariſienſis, hoc anno quo hæc ſcribimus, cenſurâ ſuâ declaravit poſt diuturnam diſceptationem. Occurrit memoriæ quod D. Gregorius Nazianzenus orat. 49. ad Arrij aſſeclas graviter pronuntiabat. Vel ſi Arrianus non es, verum Filium de vero Patre natum, non factum agnoſcis, cur non eum cum Patre unius ſubſtantiæ confiteris? *Fruſtra times, ô homo, profiteri quod credis: aut fruſtra credis ſi ita non profiteris, & meritò hæreticus denotaris.*

Concilium Hieroſolymitanum ſub Herode Rege & Matthia ſummo Sacerdote, de hac quæſtione ubi Chriſtus naſceretur, anno Chriſti primo, mundi 4051.

MAtthæi cap. 2. exponitur hoc Concilium habitum fuiſſe ex occaſione triũ Regum qui Ieroſolymam venientes cum muneribus ſtatim poſt Chriſti nativitatem quærebant, ubi natus eſſet Rex Iudæorum, Chriſtus ſcilicet ac Meſſias in lege promiſſus ac tamdiu expectatus à Iudæis. *Audiens autem Herodes Rex turbatus eſt, & omnis Ieroſolyma cum illo, & congregans omnes Principes Sacerdotum & Scribas populi, ſciſcitabatur ab eis ubi Chriſtus naſceretur, at illi dixerunt ei: in Bethleem Iudæ, ſic enim ſcriptum eſt per Prophetam, & tu Bethleem terra Iuda nequaquam minima es in Principibus Iuda, ex te enim exiet dux qui regat populum meum Iſrael.*

ANNOTATIO.

Odium dæmonis in Chriſtum.

QVem Draco ne naſceretur impedire pluriès voluit per Pharaonem, Nabuchodonoſorem, Amanum, Antiochum & alios ſui odij in Meſſiam ſatellites jam natum ex muliere interficere molitur per Herodem, ne redemptio humani generis ſortiatur effectum. Sic Rupertus l. 12. *De victoria Verbi Dei.* Sic Herodes egit & ſic peragere voluit, ut verè unus vel præcipuus Diaboli filius, de quibus dicitur. *Vos ex patre diabolo eſtis. & deſideria Patris veſtri vultis perficere, ille homicida erat ab initio*, quia videlicet veritatem, id eſt, Chriſtum odit ab initio, odiumque ſuum deſiderabat complere homicidio. Atque ad hoc tendebat congregatio hujus Concilij, ſi non illuſus fuiſſet, Deo ſic diſponente, à Magis.

Dubitatur autem ab aliquibus quinam intelligantur per Principes Sacerdotum. Nam aliqui intellexerunt eos omnes qui fuerant in ſummo Pontificatu, qui ferè per ſingulos annos mutabantur pro Herodis voluntate, alij verò intelligunt viginti quatuor capita aut primates Sacerdotalium familiarum, juxta earum diſtributionem a Davide factam. Omnes autem hos intelligi probabilius eſt, ſaltem eos qui tunc Hieroſolymis degebant, qui cum ſummo Sacerdote, qui tunc vocabatur Matthias, ac Scribis & Doctoribus legis, in Synodum congregati, Regis Herodis quæſtioni ſatisfacerent: ad habendam enim certitudinem de aliqua re tria requiruntur, ait D. Thomas Angelicus, an Angelicus, alius ab Angelico Doctore in Matth. cap. 2. creditur enim multitudini, authoritati & literatis. Unde coogregavit multos & authoritatem habentes & ſapientes. Prompta autem fuit reſponſio Synodi propter Prophetiam Micheæ omnibus illis ſapientibus notam, Chriſtum naſciturum in Bethleem. Chriſtus enim voluit naſci in Bethleem propter tria. Primo ad vitandam vanam gloriam; propter hoc enim elegit duo loca, unum in quo naſci voluit, ſcilicet Bethleem; alium in quo pati voluit, ſcilicet Jeruſalem: & hoc eſt contra illos qui gloriam quærunt, qui volunt naſci in ſublimibus locis & nolunt pati in loco honoris. Joan. 8. *Ego gloriam meam non quæro.* Secundò ad confirmationem ſuæ doctrinæ & oſtentationem ſuæ veritatis. Si enim natus fuiſſet in aliqua magna civitate, virtus ſuæ doctrinæ potuiſſet adſcribi humanæ virtuti. Tertiò ad oſtendendum eſſe de genere David, cui promiſſio facta fuerat de Meſſia ac Redemptore mundi, qui ex ejus ſanguine ac familia oriri debebat, ac conſequenter ad inſinuandum ſe eſſe Meſſiam qui habebat conditiones, quas illi Prophetæ aſſignaverant, quarum una erat, quod in Bethleem naſceretur, quæ ſi deficeret, continuò concluderent Judæi illum non eſſe Chriſtum ac Meſſiam quem expectabant. Ac quoniam eo devenimus, operæ pretium ducimus hic tantiſper excurrendo, aliquas ex conditionibus Meſſiam tangentibus aperire, quas cum Chriſto ſoli convenire manifeſtum fuerit, hinc concludatur illum ſolum eſſe Meſſiam, hoc enim argumento ſolo Hieronymus *de ſancta fide* Judæus ad fidem converſus ac, Benedicti decimi tertij Medicus, evidenter intulit ſolum Chriſtum eſſe Meſſiam in quodam libello ea de re à ſe compoſito, tanto fructu ut ultra quinque millia Judæorum ad fidem ex ejus recitatione converterentur.

3. Ad habendam certitudinem.

Hieronymi de ſancta fide probationes contra Iudæos, quod ipſe ſit Meſſias.

1. Conditio adventus Meſſiæ eſt in tempore aſſignato in fine templi ſecundi ante ejus deſtructionem. Hoc patet per Malachiam cap. 3. *Ecce ego mittam Angelum meum & præparabit viam ante faciem meam, & ſtatim veniet ad templum ſuum dominator quem vos quæritis. & Angelus teſtamenti quem vos vultis.* Ex hoc enim patet quod Chriſtus venire debebat ſtante adhuc templo: at jamdudum everſum eſt: ergo venit Chriſtus. Item hoc poteſt liquidè probari per quandam authoritatem, quæ eſt *in Sanhedrim* capitulo *col Iſrael* (alij allegant hoc caput *billee*) & in Abadazara capitulo primo legitur in ſtudio Heliæ, ſex millia annorum mundus eſt, duo millia vanitatis, duo millia legis, duo millia dierum Meſſiæ. Item, notorium eſt autem quod Paſſio Chriſti fuit circa tempus illud quo erant quatuor millia anni elapſi à mundi creatione. Item poſſumus per Prophetias Danièlis concluſionem iſtam probare, qui illas 70. Hebdomadas inducit in libro ſuo cap. 9. Quæ nequaquam de alio quam de Rege Meſſia intelligi poſſunt. Et ſic exponitur per Magiſtrum Moiſem de *Zirona* in gloſsâ hujus libri, ubi ſic ait. *Et ungatur Sanctus SS.* id eſt, Meſſias ex filius David ſanctificatus, &c.

2. Conditio eſt, quod Meſſias naſciturus erat in civitate nuncupata Bethleem de terrâ Juda. Patet per vaticinium Micheæ cap. 5. *Et tu Bethleem Ephrata, nequaquam minima es in millibus Iuda, ex te etiam egredietur qui ſit dominator in Iſraël & egreſſus ejus ab initio in diebus æternitatis.* Hanc Prophetiam gloſſat Rabbi Salomon hoc modo: Et tu Bethleem de qua egreſſus eſt David, ſecundum quod per ipſum ſcriptum eſt, filius ſervi tui Jeſſe Bethleemitæ, Ephratum nuncupavit, parvulus eſt in millibus Juda, dignus erat fieri minor in generationibus milliarium Juda, & hoc propter labem Ruth Moabitis quæ eſt in te. *Ex te mihi egredietur*, de te exiet mihi Meſſias filius David, de quo dicit ſcriptura, *lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli.* Et ſic eſt Caldaicè interpretatum, de te coram me Meſſias egredietur, & egreſſus ab æterno à diebus æternitatis. Et hoc eſt quod dicit ſcriptura *ante ſolem permanet no-*

min yom, quod interpretatur Chaldaïcè. Et nomen ejus ab antiquo dierum & ſæculo nuncupatum. Hucuſque verba Rabbi Salomonis. Ex quibus colligitur ſicut & ex vaticinio Micheæ duplex Chriſti generatio humana in Bethleem, & divina ab omni æternitate, quia erat Deus homo.

3. Conditio eſt, quod Meſſias naſciturus erat de quadam virgine. Pater Jerem. 31. *Uſquequo deliciis diſſolveris filia vaga. Quia creavit Dominus novum ſuper terram, fœmina circumdabit virum.* Et habetur in *Bereſith Rabba*, dicit Rabbi *Oſua* filius Levi. Veni & videbis, veni & videbis, qualiter non eſt modus Dei ſicut modus carnalis hominis. Homo enim carnalis lancea percutit & emplaſtris medetur, ſed Dominus Deus noſter non ſic, quia cum eo quod percutit, cum eo ipſo medetur, quod quidem reperimus in Joſeph & Iſrael, Joſeph per ſomnia percuſſus eſt & per ſomnium curatus eſt. Et Iſraël in Virgine peccavit, ut habetur Ezech. 23. *Et fornicatæ ſunt in Ægypto, in adoleſcentiâ ſuâ fornicatæ ſunt.* Et in Virgine punitus eſt, ut habetur Thren. ult. mulieres in Sion humiliatæ ſunt, & Virgines in civitatibus Juda, & in Virgine ſunt conſolati, ſicut ait Jeremias; *quia creavit Dominus novum ſuper terram, fœmina circumdabit virum*, dicit Rabbi *Hamna*, quia hic eſt Rex Meſſias de quo David prophetaverat. Patet etiam Ezech. 44. *Et converti me ad viam portæ ſanctuarij exterioris quæ reſpiciebat ad Orientem erat clauſa, & dixit Dominus ad me: Porta hæc clauſa, erit, non aperietur, & vir non tranſibit per eam, quoniam Dominus Deus Iſraël ingreſſus eſt per eam.* Nulla talis porta invenitur, ideoque verè intelligenda eſt hæc porta de beata Virgine. Item Iſaïæ cap. 7. *Ecce virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuël.* In Hebræo eſt *alma* ſignificans Virginem & puellam, qualis eſt beata Virgo, & cum offerret Iſaias mirabile ſignum Regi Achaz, qui illud recuſavit, convertit ſe ad domum David, cui dedit pro ſigno adventus Meſſiæ, Virginem parituram.

Virginitas Deiparæ.

4. Conditio eſt quod Rex Meſſias debebat eſſe filius Dei, nec debebat habere Patrem carnalem. Hoc patet per quamdam authoritatem quæ eſt in *Bereſith Rabba* de Rabbi Moiſe Prædicatore ſupra illud Thren. ult. *pupilli facti ſumus abſque patre.* Dicit Rabbi Barrachias. Deus Iſrael ſic ait. Vos dicitis vos eſſe pupillos ſine patre. Talis erit mundi Redemptor, quem ex vobis ſuſcitabo, qui non habet Patrem, ſicut ſcriptum eſt, Zachar. cap. 6. *Ecce vir Oriens nomen ejus, & ſubter eum orietur*, & Iſraël cap. 53. *Et aſcendet ſicut virgultum coram eo, & ſicut radix de terrâ ſitienti.* Et de ipſo David, *ante Luciferum genui te.* Et alibi. *Dominus dixit ad me, filius meus es tu.* Item habetur in libro vocato, *midras Hirkaſirim*, id eſt, gloſſa libri Canticorum, cap. 3. *Egredimini & videte filiæ Sion Regem Salomonem in diademate quo coronavit eum mater ſua, in die deſponſationis illius & in die lætitiæ cordis ejus.* Dicit Rabbi *Hanna*. Inveſtigavimus per ſcripturam univerſam & non invenimus, quod Berſabee Salomoni filio ſuo diadema feciſſet. Eſt igitur ſtupendum quid diadema illud ſignificare, velit. Dicit Rabbi *Iohanna*. Quæſivit Rabbi *Simeon* à Rabbi *Elyager*, filio Rabbi Joſeph, dicens: Audiviſti unquam à Patre tuo, quid eſſet diadema illud, quo fuerit Salomon à Matre ſuâ coronatus, qui reſpondit, Etiam. Et ille, Quid & Rabbi *Elyager*: Ille Salomon eſt Deus, qui a principio diligens Iſraël vocavit eos, filia, ut habetur Pſ. 45. *Audi filia & vide.* Deinde pro majori dilectione, vocavit eos ſoror. Cant. 5. *Aperi mihi ſoror mea*, poſtea jam ſummè eos diligens vocat eos mater Iſ. 51. *Attendite ad me populus meus & Tribus mea mater mea eſt.* Eadem horâ ſurgens Rabbi Simeon, oſculatus eſt eum in capite, dicens: Poſito quod non verè, nam niſi quod hoc verbum audiverim, ſufficit mihi.

A Itaque diadema quo Salomon à matre coronatur, eſt humanitas noſtra, quæ divinitati ejus unita eſt.

5. Conditio erat quod Reges Orientis & Reges Saba ad Regem Meſſiam adorandum venturi erant, & auri atque thuris munera oblaturi. Quod patet per illud quod habetur in *Bereſith Zota*. dixit Rabbi *Oſua*. Si dixero tibi unum verbum bonum dices tu nomine meo? qui ait: Quod eſt? & ipſe: Novimus, inquit, quod omnia munera illa quæ Jacob Pater veſter dedit Eſaü, gentes pro tempore reſtituere habent Regi Meſſiæ. Scriptum eſt enim: *Reges Tharſis & inſulæ munera offerent: Reges Arabum & Saba dona adducent.*

6. Conditio quod ejus adventus fuerit annuntiatus per certum præconem in deſerto, qui fuit Joannes Baptiſta; Iſ. 40. *Vox clamantis in deſerto parate* B *viam Domini, rectas facite ſemitas Dei noſtri.* Et Malachias cap. 3. vocat eum Angelum: *Ecce ego mitto Angelum meum qui præparabit viam ante faciem tuam, & ſtatim veniet ad Templum ſanctum ſuum dominator quem vos quæritis.* Et in fine ſuæ Prophetiæ Heliam eum appellat convertentem cor PP. &c.

7. Conditio quod ante ejus adventum omnes animæ humani generis propter peccatum primi parentis deſcendebant in infernum. Habetur enim in *Midras Thillim* ſuper illud Pſalm. 48. *Quique terrigenæ & filij hominum ſimul in unum dives & pauper.* Quique terrigenæ. Iſti ſunt filij Adæ & filij hominum, iſti ſunt a Noë uſque ad Abraham. Dives ille eſt, qui de legis ſcientia ditatus, & pauper ille eſt, qui pauper eſt legis. Simul in unum deſcendunt in infernum pariter, etiamſi Princeps ſtudiorum exiſtat. C Item Pſalm. 85. *Quia miſericordia tua magna eſt ſuper me, & eruiſti animam meam ex inferno inferiori*, Dixit Rabbi *Joda*. David dixit, Domine Deus, adulterantium ſupplicium eſt, ut mittantur in profundum inferni, & inde liberaſti me. Dixit Rabbi Salomon, quod hoc fuit quando dixit ei Nathan. *Dominus tranſtulit peccatum tuum, non morieris.* Item in *Midras Chelet*, & Gloſſâ Eccleſiaſtis ſuper illud *Juſtus perit in juſtitia ſua*: dicunt ſic Doctores. Hoc dicitur de Moiſe, qui quidem factus eſt ſimiliter filius cujuſdam mulieris, quæ cum eſſet prægnans, in vinculis poſita eſt cauſa criminis, ubi poſt partum mortua eſt, & filius ejus nutritus eſt in carcere, ac ibi manſit. Cum autem poſt aliquod temporis ſpatium Rex per oſtium carceris tranſiret, juvenis ille clamavit dicens: D Domine hic natus & nutritus ſum, cum ego nihil peccaverim, cujus delicto ſum hic? & Rex ei: Propter delictum matris tuæ. Quod autem iſtud eſſet uſque ad Chriſtum probatur ex libro *Bereſith Rabba*; ubi de Meſſia explicatur iſtud Oſee 13. *De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos*, & Iſ. 35. *Redempti à Domino convertentur & venient in Sion cum laude, & lætitia ſempiterna ſuper capita eorum.* Sion in iſto loco nihil aliud eſt quam paradiſus.

Lymbus Patrum.

8. Conditio eſt quod debebat tertia die reſuſcitari, & deinde ad cœlum aſcendere & ſedere ad dexteram Patris. Oſee 6. *Vivificabit nos poſt duos dies, in die tertia ſuſcitabit nos, & vivemus in conſpectu ejus.* Rabbi *Moiſes* Prædicator in Geneſi magno ſuper id Geneſ. 22. dicit autem, *die tertio elevatis oculis vidit locum procul*: dixit, multæ ſunt in Scriptura E ſacra dierum Trinitates, quarum una eſt reſurrectio mortuorum. Et in *Midraſtilim* dixit Rabbi *Joda* in nomine Rabbi *Hunna*, futurum eſt quod Deus Meſſiam ſedere faciat ad dexteram tuam ſicut ſcriptum eſt: *Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis*, Et in Chaldaica tranſlatione ſic habetur. *Dixit Dominus verbo ſuo.*

9. Conditio, quod Meſſias legem atque doctrinam novam daturus erat, probatur ex Iſ. cap. 2. *Et erit in noviſſimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, & elevabitur ſuper colles, & fluent ad eum omnes gentes, & ibunt populi multi,*

& dicent: Venite aſcendamus ad montem Domini & ad domum Dei Jacob, & docebit nos vias ſuas, & ambulabimus in ſemitis ejus, quia de Sion exibit lex, & verbum Domini de Jeruſalem. Gloſſa Rabbi *Salomon:* elevabitur ſuper colles, quia miracula quidem habent fieri in eo, majus erit miraculis montis Sinai atque Carmeli & Thabor. Quod ergo miraculum illud erit? ſubditur, quia *de Sion exibit lex, & verbum Domini de Jeruſalem*, id eſt, *omnibus gentibus.* Item habetur Jerem. 31. *Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & feriam domui Iſraël & domui Juda fœdus novum, non ſecundum pactum quod pepigi cum patribus veſtris, &c.* Item Iſ. 11. *In die illa erit radix Jeſſe qua ſtat in ſignum populorum, ipſum gentes deprecabuntur, & erit ſepulchrum ejus glorioſum.*

Sacrificium panis & vini.

10. Conditio erat, quod ſacrificia in templo offerri ſolita debebant annullari excepto ſacrificio panis & vini. Patet per iſtud Malach. 1. *Quo mihi multitudinem victimarum veſtrarum, dicit Dominus? Plenus ſum, &c. Non eſt mihi voluntas in vobis, & munus non ſuſcipiam de manu veſtra. Ab ortu enim ſolis uſque ad occaſum magnum eſt nomen meum in gentibus, & in omni loco ſacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda.* Per quam authoritatem oſtenditur quod non in ſolo templo, ſed ubique offerri debebat ſacrificium ex re aliquâ purâ & mundâ, non ex adipe & ſanguine cum igne & fumo. Sæpius etiam repetitur in *Talmut*, in tempore futuro univerſa ſacrificia, excepto ſacrificio confeſſionis, annihilata erunt. De Sacrificio etiam panis & vini habetur in Bereſith Rabba, & Rabbi Moiſe Prædicatore ſupra illud Geneſ. 14. *Melchiſedech Rex Salem obtulit panem & vinum; erat enim Sacerdos Dei ſummi.* Dixit Rabbi filius *Enachinam.* Iſte Melchiſedech erat Sem filius Noë. Sed quid vult dicere proferens panem & vinum? Oſtendit quod docuit eum Sacerdotij actum, qui erat panem & vinum ſacrificare. Et hoc eſt quod habetur Pſalm. 109. *Juravit Dominus & non pœnitebit eum: tu es Sacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech.* Quis eſt ille? ille eſt Rex Meſſias, de quo ſcriptum eſt: *Ecce Rex tuus venit tibi juſtus & Salvator.* In hoc quod dicit proferens panem & vinum, correſpondet ei quod habetur Pſalm. 75. *Erit placentula panis in ſummis montium.* Et in Caldaïca tranſlatione habetur: Erit ſacrificium panis in terra in capite montium Sinagogæ. Qui cæcus non eſt videre poteſt quod clarè hæc authoritas probat noſtram intentionem. Montes Sinagogæ Sacerdotes Eccleſiæ ſunt, qui de facto cunctis diebus Meſſiam elevant ſuper capita ſua. Quod minimè poteſt negari, niſi ab illis quibus venit maledictio Iſaïæ ut oculis & corde cæci fiant, quos Deus illuminare dignetur.

11. Conditio erat, quod cibaria in veteri teſtamento prohibita permittantur. Patet per authoritatem, quæ eſt in *Berezith Rabba*, de Rabbi Moiſe Prædicatore, ubi ſic habetur. Quid docet in Pſalmo 45. dicens *Dominus ſolvit compeditos?* omnia animalia quæ fuerant prohibita velut immunda in hoc ſæculo, Deus mundificabit atque licentiabit in futuro tempore Meſſiæ, ſicut filiis Noë primitus munda erant, ut ſcribitur Geneſ. 9. ubi habetur, *& omne quod movetur & vivit, erit vobis in cibum, ſicut olera virentia tradidi vobis omnia.*

Converſio gentium.

12. Conditio, quod poſt ejus adventum Idololatria in mundo ceſſare debebat, & omnes gentes in eum credituræ. Patet per illud quod dicit Jacob Patriarcha Geneſ. 49. *Donec veniat qui mittendus eſt, & ipſe erit expectatio gentium.* Item Pſalm. 101. *Scribantur hæc in generatione altera, & populus qui creabitur laudabit Dominum.* Iſ. 45. *Convertimini ad me & ſalvi eritis omnes fines terræ:* & de Chriſto ibidem dicitur. *Dedi te in lucem gentium ut ſis ſalus mea uſque ad ultimum terræ, &c.* Et hodie omnes cognoſcunt Deum mundi creatorem eſſe, etiam Mauri, Judæi, Mahumetani, etſi aliis erroribus non careant.

Atque ex gentilibus aſſumuntur in Sacerdotes. Quod valde diſplicet Judæo, qui non niſi de genere Aaron aſſumendos putat, cum poſt adventum Meſſiæ Sacerdotij gratia mirabiliter ampliata ſit, quod patet per authoritatem quæ eſt in *Mechilta.* Dixit Rabbi *Barachias* de quo dicebat Job *foris non manſit peregrinus:* hoc eſt utique, quia parati ſunt peregrini, ut tempore Meſſiæ Dei Sacerdotio fungantur.

13. Conditio eſt, quod per baptiſmum aquæ ſanctificari animæ debebant. Ezech. 36. *Effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus iniquitatibus veſtris, & ab omnibus Idolis veſtris mundabo vos.* Habetur in libro de *Joma* cap. *Yom hac qui purim.* Fons Iſraëlis Dominus eſt, quia ſicut fons mundat ſordes, ſic Deus Iſraël peccata cum aqua mundat.

14. Conditio eſt, quod converſatio Meſſiæ nobiſcum in paupertate & humilitate futura erat. Zachar. 9. *Exulta ſatis filia Sion. Ecce Rex tuus veniet tibi juſtus, & ipſe pauper, aſcendens ſuper aſinam & pullum filium aſinæ.* ubi dicit Rabbi *Salomon.* Quod impoſſibile eſt textum illum de alio declarari quam de Rege Meſſia, quia mox ſequitur: *Et loquetur pacem gentibus & poteſtas ejus à mari uſque ad mare.* Ubi deſignatur ejus fides per univerſum orbem extenſa. Ideo autem venit in paupertate contra imaginationem Judæorum, ut nos doceret quod ejus adventus non erat, ut divitias vel fœlicitates corporibus daret, ſed animabus, quia regnum ejus non eſt de hoc mundo.

15. Conditio eſt, quod multa vulnera & paſſiones paſſurus erat, Iſaiæ 53. *Verè languores noſtros ipſe tulit & peccata noſtra ipſe portavit; & nos reputavimus eum quaſi leproſum, percuſſum à Deo & humiliatum.* Habetur in *Bereſith Rabba* de Moyſe Prædicatore, quod Sathan dixit coram Deo, Domine mundi, ſine me tentare Meſſiam & generationem ejus, &c. Et cœpit Deus facere cum Meſſia, pactum dicens ei, Meſſia juſte meus, parata ſunt peccata iſtorum qui ſunt incluſi, ut te in labore terribili ponant: oculi enim tui videbunt, aures tuæ magnum repudium à mundi gentibus audient, nares tuæ multos fœtores odorabunt; os tuum amaritudinibus ſatiabitur, lingua tua palato tuo adhærebit, cutis tua ſiccabitur ſuper oſſibus tuis, corpus tuum præ triſtitia confractum erit. Si hæc omnia ſuſtinere libet, bene quidem, ſin autem, noveris quod ego de mundo illos expellam. Reſpondit Meſſias: Domine mundi cum his ſum ego jucundus, & ſuper me has paſſiones volo recipere, ſub tali conditione, quod reſuſcitem mortuos qui ab Adam primo parente uſque ad præſens mortui ſunt, & non ſolum illos ſervabis, verum & quos lupi & leones devorarunt, & qui in mari & in flumine perierunt, & non ſolum hos, ſed etiam abortivos, &c. Et Deus illi ait: Ego hæc omnia tibi concedo. Eadem horâ Meſſias omnes paſſiones ſupra ſe amore magno percepit. Et hoc eſt quod Iſaias cap. 53. *Oblatus eſt quia ipſe voluit.* Cato

16. Conditio eſt, quod Judæorum captivitas fuit propter ingratitudinem illorum erga Meſſiam, quæ odium gentis nuncupatur, & quod abinde Deus Pater cœlum clauſit ne orationes Judæorum audiantur. Verumtamen converſionis januam ſemper pœnitentibus & baptizari volentibus apertam patefecit. Reperitur enim in *Talmut*, quod Doctores legis temporis illius dicunt: Quomodo fieri potuit quod in templo ſecundo in quo nulla fuit idololatria, nec alia ignominioſa peccata, ubi erant quam multi viri religioſi, viri probi, homines ſapientes & juſti, tam ſævæ punitionis rei facti ſunt, ubi nullum aliud ſcelus erat niſi invidia & odium gratis? Et certè verum dicunt Judæi hujus temporis: non tamen intelligunt id eſſe propter odium & iniquitatem quam erga Meſſiam habuerunt. Et habetur in Talmut in libro *Berachoth*, id eſt, benedictionum in cap. *hou vendim*, id eſt, non ſta-

[illegible] Rabbi *Eliazar* : A die quo templum fuit destructum, orationis portæ clauſæ ſunt, ſicut ſcriptum eſt in lamentatione Jeremiæ cap. 3. *Sed cum clamavero & rogavero, excluſit orationem meam.* &c. Attamen ſi benè probabimus quod portæ orationis clauſæ ſint, certum tamen eſt quod portæ converſionis omnibus temporibus ſunt apertæ, & hoc patet per quamdam authoritatem in *Midraſtilim.* dixit Rabbi *Samuel Baranchina.* Scriptum eſt Pſalm. 64. *Spes omnium finium terræ & in mari longè.* Sicut mare eſt apertum & quilibet volens omni tempore poterit ſe in eo balneare: ita eſt converſio, quod quicumque voluerit converti, omni anni tempore poterit & à Deo recipietur, quod apertius dicit Iſaias cap. 60. *Et aperientur portæ tuæ jugiter, die ac nocte non claudentur, ut afferatur ad te fortitudo gentium.*

17. Conditio eſt, quod Meſſias futurus eſſet verus Deus & verus homo. Quod enim ſit verus Deus probatur per illud quod habetur in *Midraſtilim* ſuper illud Pſalmiſtæ. *Quoniam apud te eſt fons vitæ.* & dicit Rabbi *Ioanna.* Simile eſt hoc homini qui per auxilium cujuſdam lucernæ pergit ad lucē in nocte, quam quidem extinctam à vento iterum accendit, & rurſum incendit, & hoc fecit ſæpe. Demum ipſe dicit, ut quid tantus labor erit? Volo expectare donec ſol exeat, ad cujus lucem faciam iter meum. Simili modo fuerunt filij Iſrael ſubjugati in Ægypto & evenientes Moſes & Aaron liberarunt eos: deinde fuerunt ſubjugati in tempore Siſaræ & evenientes Barach & Debora liberavit eos, & ſic in quolibet tempore, donec dixerunt, valde ſumus in liberationibus fatigati, quia eo quod fuerint per carnales homines, confeſtim ſicut prius tribulamur. Sed jam poſt hac non placet niſi per Deum liberari, & hoc eſt quod dicit David in Pſalmo 118. *Deus Dominus & illuxit nobis*, &c. Item in quodam libro vocato *Thorat Cohanim*; id eſt, lex ſacerdotum, ſcribitur quod ſonat illud quod habetur. Levitic. 20. *Ambulabo inter vos, & ero veſter Deus, voſque eritis mihi populus.* Simile eſt iſtud cuidam regi, qui perambulabat hortum ſuum ad habendum ſolatium, quem cum hortulanus vidiſſet, abſcondit ſe, & rex dixit ei: Noli timere, ne abſcondas te à me quoniam ſimilis tui ſum. Similiter tempore futuro Deus ambulabit inter juſtos ut delectetur cum illis: juſti autem videbunt eum & expaveſcent, quibus Deus utique dicit: Nolite formidare me; quia ſimilis veſtrum ſum, attamen licet vobis ſimilis exiſtam, ne forte credatis quod timor meus non ſit ſuper vos, ſcitote quod Deus veſter ſum, vos autem populus meus.

Atque licet in iſtis aliqua ſint fabuloſa (ut proprium eſt Rabinorum quarto modo, fabulari) licet tamen in luto aurum quærere, & Judæos propriorum doctorum quibus credunt, & quorum Theologiæ aſſueti ſunt, teſtimoniis convincere, atque ex his omnibus ſimul collectis concludere adverſus ipſos, Jeſum Chriſtum eſſe Meſſiam promiſſum & expectatum ab initio mundi, ut aſſereret mortales in libertatem gratiæ & gloriæ, quam per primi parentis lapſum amiſerunt: & mirum eſt cur his perſpectis non conquieſcat genus Judaicæ odium adverſus Chriſtianos, qui eorum Patriarchas tanta veneratione complectuntur, ac Apoſtolos ex eorum gente oriundos divinitus inſpiratos fateantur. Sed ut advertit idem Hieronymus à ſancta fide in fine libri primi contra Judæos, cum authoritates quæ ſunt pro Chriſto in Talmut legunt, relinquunt & negligunt. Sed & mulierum filiorumque ac uxorum amor viam converſionis & veritatis cognitionem impedit. Itemque amor pecuniarum, quæ cum uſuris ac aliis fraudibus acquirunt. Itemque eorum intellectus, imaginatio & ſtudium, oppoſitionibus, conſtitutionibus, ceremoniis atque moribus Magiſtrorum Talmut vehementer inclinantur, in quibus diebus omnibus vitæ ſuæ fuerunt enutriti. Magna enim virtute & magnanimitate opus eſt ut quis à moribus in quibus longo tempore inveteratus fuerit, velit ſe ſe-

Judæorum unde deſ. ab con- verſio.

paraře ac ſemetipſum ſuperare. Quamvis aliquibus id accidat, qui Divinæ gratiæ quæ omnes ad veritatem invitat, morigeros ſe præbentes bona temporalia comparatione ſpiritualium flocci-pendentes Chriſti fidem amplectuntur, nec alium Meſſiam fruſtra expectant, ſicut Arthurum Britanniæ. Denique Litteræ ſacrarum Scripturarum nimis adhærent, non attendentes ad altiora myſteria, quæ Deus in eis ſignificare voluit, pueris ſimiles, qui ſolas libri figuras & imagines inſpiciunt non ea quæ figurantur. Dixit autem Apoſtolus, littera occidit, ſpiritus autem vivificat. Sæpe in Scripturis Deus promittit liberationem populi per Meſſiam, reſtitutionem Jeruſalem in ſtatum ampliſſimum: miſeri Judæi qui nihil niſi terrena ſapiunt, hæc intelligunt de liberatione à captivitate terrena, ac de regno terrenæ Jeruſalem, Deus vero, cujus conſilia ſunt altiſſima, cujus cogitationes excelſiores ſunt humanis cogitationibus, ad ſpiritualia in his intendebat, de liberatione à peccato & ab inferno loquebatur, ac de Jeruſalem cœleſti quæ paradiſus eſt, in quo regnat Chriſtus cum ſuis electis quos fœlicitatis perfectiſſimæ reddit participes. In hoc vero mundo quæ vilia ſunt, quæ minima ſunt, quæ contemptibilia elegit, ſapientum prudentium hujus ſæculi reprobans, ut propter ea etiam voluerit naſci in minima civitate Bethlehem. Excurſionem hanc Lector æqui bonique conſule, etſi inſtituto noſtro non neceſſariam. Audivimus hoc anno inter aulicos etiam per ſequiorem ſexum, librum igne dignum lectitatum fuiſſe, in quo inducebantur ex omnibus fere mundi Religionibus, qui cauſam ſuam tuerentur, & in quâ Chriſtus cauſâ ſuâ cadens exhibebatur. Tam ſcelerato ſcripto occaſione acceptâ digreſſiunculam hanc opponimus, ad reſarciendum hoc dedecus ab iis qui ut Chriſtiani audire volunt Chriſto Dei filio illatum. Sed & doctrina hæc ferè fundamentalis eſt ad ea quæ de Chriſto in majori parte Conciliorum diſcutienda venient.

Cæterum de eodem argumento contra Judæos prodiit in lucem an. 1651. Pariſiis nuſquam antea editus liber inſcriptus Pugio fidei Raymundi Martini Ordinis Prædicatorum, adverſus Mauros & Judæos, non abſimili methodo revincens Judæos per textus veteris Teſtamenti & teſtimonia veterum Rabinorum. Ac ſicut Poëtæ ex Homero: ſic ex hoc Raymundo nondum edito hauſerunt qui adverſus Judæos ſcripſerunt, Petrus Galatinus ex Judæo Chriſtianus in duodecim libros arcanorum transfudit omnia ipſius Raymundi melioris notæ an. 1515. poſt 237. circiter annos à Raymundo. Item Porchetus Carthuſianus Genuenſis ditatus eſt in ſua victoria.

Synodus Jeſu Chriſti in Cæſareâ Philippi ad deſignandum D. Petrum in Vicarium ſuum & Pontificem totius Eccleſiæ, anno ipſius Chriſti 33.

Non me auctorem conſtituo hujus Synodi, ſequor D. Joannem Damaſcenum in oratione de Transfiguratione cujus hæc ſunt verba. In Cæſarea Philippi (Paneas autem hæc Philippi Cæſarea nunc appellatur, urbs olim clara ac celebris, quæ in divinis litteris Dan vocabatur. Numeravit enim, inquit, David populum à Dan uſque ad Berſabée. In eaque urbe Dominus mulieris ſanguinis fluxu laborantis cruentum fontem ſiccaverat) in eâ inquam urbe cum primum diſcipulorum ſuorum Concilium coegiſſet, atque illa vitæ Petra cathedram ſibi in petrâ quadam ex tempore ſtruxiſſet, interrogabat diſcipulos ſuos, dicens *quem dicunt homines eſſe filium hominis?* & orat nimirum ut homo percunctationem proponit: ut autem Deus occultè eum erudit qui primus vocatus ac primus ſecutus fuerat quem pro ſuâ præſcientiâ dignum Eccleſiæ Antiſtitem prædeſtinaret. Huic ut Deus afflat. Quænam autem erat interrogatio? *Vos autem quem me eſſe dicitis?* At Petrus ardenti quodam zelo inflammatus ac ſancto Spiritu inſtinctus, *tu*, inquit, *es Chriſtus Filius Dei vivi.* O beatum

os! ô profeſos beata labra! ô Theologam animam! ô A
Deo afflatam mentem &c.

Atque inde Chriſtus Petrum deſignat in Summum Pontificem, beatus es Simon Barjona, quia caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus qui in cœlis eſt. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus *& ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam*, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam. Quibus verbis promittit D. Petro auctoritatem illam in Eccleſia quam vivens exercuit poſt Aſcenſionem Chriſti, & quam Romani Pontifices ipſius D. Petri ſucceſſores hactenus exercuerunt, ipſo illos mirabiliter conſervante, per quem cœli firmati ſunt terraque conſtabilita eſt atque inconcuſſa manet, quantumvis inferorum portæ hæreticorum ora, dæmonum organa impetum fecerint in quo nunquam ita prævaluerunt, quin dici poſ- B
Pſalm. 63. ſit, *ſagitta parvulorum facta ſunt plagæ eorum*. Qua de re multa hactenus dicta ſunt & paſſim in toto hoc opere dicuntur. Tanta virtus fuit in his Chriſti Verbis *tu es Petrus* &c. Græcus textus Damaſceni habet *ἐν αὐτοῖς τῶν ἰδίων μαθητῶν συναγείρας σύνοδον*, cum congregaret primam Synodum diſcipulorum. Interpres vertit Concilium.

Addam hic tantum verba celeberrimi quondam concionatoris Leonardi de Utino ſer. 39. de Sanctis qui eſt de D. Petro. Chriſtus beatum Petrum ſummum Pontificem fecit & Vicarium ſuum inſtituit quando ei dixit *Paſce oves meas*. Ad quam prælationem concurrunt quatuor. Primò Pater ipſum elegit Matth. 16. *caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus qui in cœlis eſt*. Secundò filius electum examinavit & maximè in duobus, ſcilicet in fide recta C
quando dixit. *Quem dicunt homines eſſe filium hominis?* Et Petrus reſpondit *Tu es Chriſtus filius Dei*. Et in dilectione ſincera: Quando dixit, *Simon Ioannis diligis me plus his?* & Petrus reſpondit. *Tu ſcis Domine quia amo te*. Tertiò Spiritus ſanctus electum & examinatum confirmavit, quando in Pentecoſte ad robur ſe ſibi effudit. Pſ. 74. Ego confirmavi columnas ejus. Quartò tota Trinitas electo examinato & confirmato poteſtatem prælationis ei donavit in remiſſione peccatorum &c.

Sed nihil luculentius dici poteſt quam quod habet D. Cyprianus de Unitate Eccleſiæ, ubi hanc D. Petri poteſtatem ad tollendam omnem ſchiſmatis occaſionem & ad agnoſcendam in dubiis veram fidem *compendio quodam veritatis*, contra hæreticos penitus uſ- D
ſerit. Quæ ſi quis conſideret, inquit, & examinet, tractatu longo atque argumentis opus non eſt. Probatio eſt ad fidem facilis compendio veritatis. Loquitur Dominus ad Petrum. *Ego dico tibi, quia tu es Petrus* &c.

Adverte tandem D. Damaſcenum benignè eſſe interpretandum, cum D. Petrum primum vocatum eſſe aſſerit, nam prius tempore D. Andræas frater ipſius vocatus eſt. Sed varij ſunt prioritatis modi apud Dialecticos, de quorum aliquo loqui potuit D. Joannes Damaſcenus.

Concilium Hieroſolymitanum ſub Caipha Pontifice, & Imperatore Tyberio, propter miracula Chriſti celebratum anno ejuſdem 34.

E

EX occaſione miraculi quod cum omnium admiratione patravit Chriſtus reſuſcitando Lazarum jam quatuor dies habentem in monumento ac fœtentem, ut aiebat ſoror ejus Martha, verita præ amoris teneritudine ne ex tetro odore offenderetur, coactum hoc Concilium exhibetur Ioan. 11. in quo Concilio quæritur conſilium. *Collegerunt ergo Pontifices & Phariſæi concilium & dicebant: Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit? Si dimittimus eum ſic,* A *omnes credent in eum: & venient Romani & tollent gentem noſtram & locum. Vnus autem ex ipſis Caiphas nomine, cum eſſet Pontifex anni illius dixit eis: Vos neſcitis quidquam, nec cogitatis quia expedit vobis, ut unus moriatur homo pro populo & non tota gens pereat. Hoc autem à ſemetipſo non dixit, sed cum eſſet Pontifex anni illius, prophetavit quod Ieſus moriturus eſſet pro gente.*

ANNOTATIO.

RESTAT quæſtio, ait Divus Thomas in cap. 11. Joannis, an Caiphas verba iſta inſtinctu Spiritus ſancti B
dixerit vel maligni. Et cum loquutus ſit mendacium, ex invidiâ & æmulatione innocentem morti adjudicans, videtur quod prophetaverit inſtinctu Spiritus maligni arreptitij. Hoc autem, ait idem Doctor, non videtur conſonare dictis Evangelij: nam ſi ita eſſet Joannes non addidiſſet (*cum eſſet Pontifex anni illius*:) ideo ergo Caiphæ dignitatem addidit, ut inſinuaret eum inſtinctu Spiritus ſancti fuiſſe loquutum. Ex quo datur nobis intelligi, quod etiam malos in dignitate conſtitutos Spiritus ſanctus movet ad loquendum aliqua vera & futura pro utilitate duntaxat ſubditorum. Hæc ille. Sed & ex hoc diſcendum eſt quo pacto Deus mala in bonum convertat, quibus enim verbis cruentus hic Pontifex commovere voluit Judæos ad occiſionem Innocentis, qui magis colendus C
erat ob miracula quam morti tradendus, iiſdem verbis uſus eſt ad Prophetiam de morte Chriſti quâ humanum genus liberare debebat: ſicut uſus eſt impiâ Nabuchodonoſor voluntate ad caſtigationem & emendationem ſui populi: & quamvis peſſimè erraret ſi intentionis ejus habeatur ratio, non tamen ſi verba ipſa per ſe conſiderentur. Unde ſicut linguæ Balaam motor fuit Spiritus ſanctus, ita linguam Caiphæ movit ad annunciandam Redemptionis gratiam: nam Balaam libenter maledixiſſet verbis ſuis, quæ Deus præter intentionem illius ad bonum inflexit, Numero. 24. *Non potero immutare verbum Domini Dei mei*. Uſque enim ad linguam, ait Albertus in Joan. cap. 11. operatur in talibus Spiritus ſanctus, & non ad ſenſum, vel imaginationem, vel intellectum, ideò non ſunt Prophetæ, quamvis prophetent. Sed me- D
lius, ut annotationem iſtam verbis Simonis de Caſſia l. 11. cap. 45. locupleremur, qui author eloquentiæ præconio illuſtris eſt inter Scripturæ ſacræ interpretes. A ſæculo, inquit, conſilium tanti myſterij per homines factum non fuit, in quo ab æmulis veritatis & à neſciis perfidis neſcienter per mortem de vitâ omnium agebatur, ac ignari myſterij de vitâ & morte conſultabant, divinum ab æterno conſilium tractabant. Iniqui de magnâ virtute, injuſti de ſumma juſtitia, Captivi de redemptione, venditi de pretio. Infirmi de conferenda ſanitate, nihil boni præter commodum temporale intendentes pro ſeipſis. Invidi tractabant de magno beneficio atque officio charitatis. Cæci de lucis myſterio. Terreni de Cœlo. Homines de Deo. Filij diaboli de filio Dei, & hæc & ſimilia E
ignota ignotè ab illis fiebant, & ut erant varij Oratores quorum poterat quis in concilio ſic orare. Hominem nobis infeſtum extorrem fieri à Patria, ut pax ſit his, qui illam affectu primò colunt, ſentio dignum.

Alius. Si adverſos hunc abs te odio exardeſcimus, cum tamen eum inſequendi juſta cauſa prærogata non fuerit, nulla excuſatio criminis remanet.

Alius. Quo jure deſævitur in hominem ſervientem?

Alius. Deperit omne honeſtum, ſi ſancitur in pœna pro cultore honeſtatis.

Alius. Neſcio ad quid inſtituta ſunt jura, ſi non ſervantur in cauſa: ventiletur ergo cauſa hominis criminati, antequam judicium pœnale procedat.

Alius. Divinæ atque humanæ legis non eſt ſine propria culpa judicare hominem in perſona, quid fecit homo ille?

Alius. Ad quid lex ſi ejus non cuſtoditur honeſtas?

Alius. Divinum eſt, nec non humanum eſt, quempiam præſervare, ſi eum legis prævaricatio non accuſat.

Alius. Crimen & delictum quibus impetere ſatagimus hominem, aut fecit, aut nos facimus impoſiturum. Si fecit, ſecundùm legem non procedere turpe ſit: ſi fecimus impoſturam, verſa vice mulctandi ſumus.

Alius. Cur ſævimus in juſtum noſtras injuſtitias arguentem? & ſi deſocis audaciam fingimus, noſtra conſcientia nos accuſat.

Alius. Quàm turpe cenſendum quod conſtitutus in cauſa, quæratur ad judicium, ſi primo non ſollicitatur examine.

Alius. O quam turpius, ſi quiſpiam invenitur innocentiæ tutor atque defenſor, etiam ſi ſuſpectus eſſet in cauſa, tentandum eſſet pro ejus tuitione, ne publico judicio deperiret.

Alius. Lex non agit, niſi adverſus eos propter quos poſita eſt, ſi prævaricator eſt legis, convincat eum malitia ſua, non impetuoſitas noſtra.

Alius. Etiam ſi juſtus eſſet, plectendus eſt pœna, cum ipſius verbis & moribus reſpoblica commovetur.

Alius. Non eſt neceſſaria iſta virtus, per quem ſæpe civitas tumultibus inhorreſcit.

Alius. Homo factionis periculo eſt Patriæ, ſit igitur abolendus.

Alius. Is qui ſibi vendicavit plebeiorum fidem, facilè poteſt ad id quod voluerit eorum corda inflectere, quorum eſt pernicioſa ſeditio.

Alius. Etſi juſtus vel injuſtus, omninò à politicis moribus diſſimilitudinem habet: nulla ratione tolerandus eſt amplius.

Alias. Etſi juſtus, aut illum avellamus ad nos, aut nos ſibi honeſtè ſociemus.

Alius. Si illi ſocietate copulemur, aut eum juſtum aut nos fatebimur peccatores.

Alius. Exilio tradere mitius ac honeſtius eſt.

Alius. Captus mittatur ad Cæſatem.

Alius Sub interminatione cujuſdam ſupplicij pellatur a finibus noſtris.

Alius. Alligetur compedibus in ſilentio, &c.

Unus autem ex eis Caiphas nomine, cum eſſet Pontifex anni illius, dixit eis. Vos neſcitis quidquam, nec cogitatis quia expedit ut unus homo moriatur pro populo & non tota gens pereat. Atrociter iſte hominem innocentem determinavit ad mortem, causâ necis non quæſitâ. Omnibus oratoribus auditis velut animoſior in nece juſti, & aſtutior in verbo mortifero, arguens de ignorantiâ oratores ait: *Vos neſcitis quidquam.* Non placent mihi nec expediunt patriæ veſtra conſilia: impertinentes ſunt orationes veſtræ. Ego autem utilius cogitavi ut iſte ſolus moriatur: jam adimplebatur Propheticum dictum Pſalm. 30. *In eo dum convenirent ſimul adverſum me, accipere animam meam conciliati ſunt.* Et ſufficientiam Chriſti etiam volens dixit, quod unus & quidem mortuus omnibus valeret ad vitam. Quid igitur vivus, ſi ſub tremẽdo mortis imperio omnes a morte liberat? quid regnans erit facturus, qui talia facit morti ſubjectus. Hæc & plura Author ille magis veroſimilia quam vera, ſaltem majori ex parte.

Porro hoc Caiphæ judicium ſimul cum ſequenti in proximo Concilio locum dedit pluribus adagiis. 1. Eſt novus Caiphas. In eos dictum qui non meritis, ſed argento ſibi gradum faciant ad gradus Eccleſiaſticos. Sic Iſidorus Peluſiota lib. 1 Epiſt. 3. premit quemdam Zoſimum Preſbyterum. Nonne prophanè prophano modo accepiſti Sacerdotium, rem videlicet cœleſtem pecuniâ ſuffuratus, *novumque Caïpham te præbens*, ut qui res arcanas ac myſticas argento tibi comparaſti. 2. Eſt Caiphæ Concilium. Gregor. Nazianz. orat. 32. *ſive Caïphæ Concilium quo Chriſtus condemnatur*, ſive quocumque tandem nomine conventus hic appellandus eſt, qui omnia evertit ac perturbavit. 3. Eſt filius Caiphæ, pro homine ſcelerato ac ſacrarum rerum temeratore. Petrus Damiani lib. 1. Epiſt. 20. Quicumque ſe ad hoc flagitium impulerunt *filij Caiphæ, primogeniti, dicendi ſunt Sathanæ.* Adjutores Anti-Chriſti, adverſarij veritatis & eſt aula Caïphæ. Sic in cujuſdam Epiſtola qui exilium Martini Papæ deſcribit. Eduxerunt autem ſanctum Apoſtolicum virum de cellâ judicij, *magis autem ex aula Caïphæ.* Apud Aloyſium Novarin. in adagiis Sanctorum Patrum.

Quid boni huic Concilio, & quid mali?

Nihil ex omni parte beatum, neque undequaque miſerum.

Bockiorum in Codice Evangelico ſeu conc. 25. in paſſ.

Malo iſti Concilio hæc inſunt bona.

Dignitas triplex quæ ab

1. Sacris. Nam ibi Sacerdotes, ijque proceres.

2. Literis, nam ibi ſcribæ, doctores, literarum SS. profeſſores.

Bona hujus Concilij.

3. Ætate ſenectutis. Nam ibi ſeniores. Senes Concilioſi. In ſenibus prudentia, experientia, viſque exemplorum. Rara datur longo prudentia temporis uſu, ait ille tertius Cato de Cœlo lapſus.

3. Reg. 12. Hieroboam conſilio juvenum uſus, regni decem partes amiſit.

Concilij hujus exemplo, auctor ego, ad Concilium etiam bellicum non ſolum palliatos aut paludatos advocandi, ſed & togatos, ac imbelles ſenes.

Ardux & miles, inquis, experientia melior. Certe, ſed non rerum omnium. Qui enim? Nam paucis annis quiſque militavit, etſi vitâ totâ. Vita brevis, ars verò longa, ait medicus.

Literati autem, helluoneſque librorum, è libris, omnia omnium temporum experimenta in promptu habent, ſtratagemata Alexandrorum, Annibalium, &c. legunt: pleraque ab ipſis ſcripta, qui aut geſſere, aut, cum gererentur, interfuere.

Mala vero illi, à

Plura mala hujus Concilij.

1. Tempore: nocte enim coïtum eſt.

2. Loco, in domo privata Caiphæ.

3. Modo: non invocatâ numinis ope.

4. Præcipitantiâ: vix dum benè captus, judicatus eſt, etiam ante auroram.

5. Affectibus: iras enim & odia, ſequutus quiſque.

6. Falſi ſtudio: quæſiti enim ſtudioſe falſi teſtes.

1. Tempore noctis negotia ſuſpecta, cum nihil nocet mora expectatæ lucis, ut hic.

Qui malè agit, odit lucem.

Job. *Oculus adulteri obſervat caliginem.*

Varronis ſanctio fuit S. C. ante exortum, aut poſt occaſum ſolis factum, ratum non eſſe.

Senec. l. 1. de tranquil. vitæ c. 14. majores noſtri novam relationem poſt horam decimam fieri vetabant.

Nox profundior, & Cœna lautior ac lætior ab Agno Paſchali judices hos faciebat ſomno graves, dormitabundos, & ad cenſuram tantam ineptos.

Plutarch. in apopht. bene Machetes quidam, qui à Philippo ad Philippum damnatam cauſam appellavit, quod pro tribunali ſedens Rex dormitabundus, nec ſatis ad cauſæ æquitatem advertens judicaſſet.

Stob. ſer. 13. & anus illa non male, quæ pari fortunâ, ad Philippum appellavit vigilantem.

Si Areopagitas noctu ut plurimum judicaſſe ais: ego reſpondero, hoc eo id feciſſe eos, ut ne affectus ullus cognitos reos temerè aut abſolveret, aut premeret.

Rurſus, hoc illos ex more feciſſe: nos verò loqui de ijs, quibus etſi inuſitata nocturna Comitia, nocte tamen convenire, affectus præceps imperitat.

2 Loco. Nam in domibus privatis Annæ, Caiphæ.

Judæorum veteri more, in portis urbium judicatum.

Romanorum vet. judicia in agro.

Propert. lib. Eleg. de antiqua Româ, buccina cogebat priſcos ad verba quirites.

Areopagitæ ſub dio judicavere.

Publicum amat, quod decorum.

Plutarch. Inapophth. Reg. Antigonus, Marſiæ fratri poſtulanti de ſua cauſa, domi cognoſci: ſi nihil, inquit, præter jus agimus, melius fiet in foro, cunctiſque audientibus.

Sed, nec Romanis quidem locus quiſlibet publicus, juſtus locus ſenatus habendi, ſed templa tantum, neque univerſa, id eſt, omnis alicujus Dei ædes.

Zonaras inſinuat: nam, Uliſinenſium legatos clam miſſos Romam, ægre impetraſſe narrat, ut in ædibus privatis (ne eorum legatio evulgaretur) ſenatus conveniret.

Et Dion. lib. 5. ultimis temporibus cum in rempub. invaſiſſet Octavianus, decrevit, ut & ſenatores ture, ac mero ſupplicarent illi Deo, in cujus templo ſenatus habebatur.

Concilia Romanis, potiſſimum in deorum immortalium templis, ut, veneratione quoque loci, ſenatores a pravis cogitationibus abducerentur.

Servius in illud 7. Æneid. auguſta ad mœnia, &c. niſi in auguſto (i. augurio conſecrato) loco, ſenatus Concilium habere non poterat. Unde templum Veſtæ non fuit augurio conſecratum, ne illuc conveniret ſenatus, ubi erant virgines; nam hæc fuerat Regia Numæ-Pompilij. Ad atrium autem Veſtæ conveniebatur, quod a templo remotum fuerat.

Tertiò. Modo. Non primum implorato Deo, niſi valde ſero, cum dixit: *adiuro te* &c.

Varro & Appian. l. 2. priſcus mos ut magiſtratus ſenatum habiturus, hoſtiam immolaret, auſpicareturque.

Dion. lib. 54. Octaviani decreto cautum, ut & ſenatores ture ac mero ſupplicarent illi Deo, in cujus templo ſenatus habendus.

Sueton. in vita Aug. quo autem lecti probatique & religioſius, & minori moleſtia, ſenatorio munere ſungerentur, ſanxit Auguſtus, ut priuſquam conſideret quiſquam ture ac mero ſupplicaret apud aram ejus Dei, in cujus templo coiretur. Certè, ſi reliquarum rerum agendarum à diis capienda exordia, maximè judiciorum, criminum inſectandorum, & fati de vita ac necis.

Quartò. Præcipitantia. Vix dum bene una hora captus Jeſus, judicatur, damnatur conjurationis id ſimilius, quam Concilio. Quantulum temporis, horula, ad deliberandum cenſendumque de morte, ac quidem viri tam illuſtris?

Juvenal. ſatyr. 6. nulla unquam de morte hominis cunctatio longa eſt.

Mors inflicta non profligatur.

Plutarch. In laconicis prudenter Lacedæmoniorum ſenes, qui plures dies poſcerent cognoſcendis cauſis de capite, quod ſc. ſi hic error nullus correctioni locus: ſin vero indulgentius quis abſolutus, liceat rectius poſtea ſtatuere.

Ut in bello, ita in damnatione capitis, ſemel erraſſe, plus ſatis.

Anton. Ser. de incorruptis judicibus Democrito, jure is judex probanus qui cito intelligit & lentè judicat.

Senatores Rom. in foro voluere ſex horas accuſatori, reo novem dari; ne paucioribus clepſydris tempore præſcripto, cauſæ præcipitarentur.

Cn. Pompeij juſſo, tandem reſciſſus hic numerus, atque accuſatori duæ horæ, tres reo relictæ.

Quintò. Affectibus. Hos illi Conſiliarios peſſimos ſequuti.

Perit enim omne judicium, cum res tranſit in affectum.

Nam exurgens Pontifex *ſcidit veſtimenta ſua*. Furor itaque mente præcipitat.

Ira æſtus, Pontificem de throno deturbavit, & furor veſtem conſcidit.

A Ab irato Alexandro, ad non iratum Alexandrum olim provocatum, nunc a Capha ad Capham, etiam provocandi juſta cauſa.

Sed omnes unam unius hominis bacchantis vocem ſequuti, eodem invidiæ morbo omnes ægri, in partem ejus tranſiere.

Sextò, falſi ſtudio. Ipſi judices, falſos teſtes aucupato. *Principes Sacerdotum, & omne Concilium quærebant falſum teſtimonium contra Jeſum* &c. ait Evang.

7. voces clamantes Chriſtum ad mortem.

Cæterum de iſto Concilio Judæorum plura ſuppeditat Oſorius inter conciones quadrageſimales. Magis placet ſubjungere quod præteriti ſeculi concionator Ambroſius de Spiera piè meditatur circa præſens Concilium, ſeptem voces fuiſſe paſſionis tempore Chriſtum clamantes ad mortem.

B 1. Vox æterni Patris, clamabat enim moriatur filius meus. Eſdræ 3. moriatur quia venit hora ejus. At quare, Pater ſancte, an te offendit, an non diligens te, an non obediens? non. Sed propter nimiam charitatem qua diligo mundum.

2. Vox benedicti filij. Volo mori. pſ. *clamans, raucæ factæ ſunt fauces meæ*. At quis deſiderat ſibi mortem? Non poterat modo congruentiori reparari natura humana & honor Patris reparari. Infinitum honorem ſibi uſurpaverat natura humana peccando, infinitum honorem Deo reddere poterat filius moriendo & in victimam ſe offerendo, ideo dixit, volo mori. *Deus meus volui.*

3. Vox Spiritus ſancti. Quia Pater propter nimiam charitatem non parcit filio, & filius pro inimicis vult

C mori. Numquid ego, inquit, qui ſum amor Patris & Filij ab eorum voluntate diſcors ero? Quid dicam? clamabo, moriatur ut charitas noſtra cognoſcatur. O duri filij Adam quorum viſcera non commoventur!

4. Vox omnium beatorum Angelorum. Moriatur dulciſſimus Dominus noſter Jeſus. At ſunt ne inimici, an malum ipſis intulit? Non. Sed quia decretum Dei eſt, nec melius reparari poſſunt ruinæ noſtræ. Ad Coloſſ. 1. *pacificans per ſanguinem ejus, ſive quæ in cœlis ſive quæ in terris ſunt.*

5. Vox omnium Spirituum reproborum. Quia, aiebant, animas nobis tollit, ſedentem in telonio Matthæum ad ſe vocavit, Magdalenam peccatricem convertit &c. ipſo moriente mala noſtra finientur. O peſſimæ feræ neſcitis quid ſub illâ carne lateat. Job 39. *in oculis ſuis quaſi hamo capiet Leviathan.*

D 6. Vox omnium juſtorum in Limbo expectantium januæ cœli reſerationem, ſoluto pretio redemptionis: quia pœna privationis viſionis Dei per paſſionem debet tolli. Quoties clamavit Iſaias, *utinam dirumperes cœlos & deſcenderes*, quoties David *quis aſcendet in montem Domini? Innocens manibus* &c. Luc. 11. *cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuum in pace ſunt omnia* &c. moriatur ergo Dominus noſter.

7. Vox eſt omnium, malorum quorum peccata clamant in cœlum *crucifige, crucifige*. Sed quid mali fecit? *venient Romani & tollent locum noſtrum* &c. O dira impietas; nonne dixit, *regnum meum non eſt de hoc mundo?* nos dicimus, *expedit ut unus homo moriatur pro populo, ne tota gens pereat.*

O Jeſu Redemptor omnes mortem tuam ſitiunt &

E ardenti petunt animo.

Duo Concilia & divinum & humanum.

Subjungo iſtis alia quæ piè meditatur Baptiſta Delanuza hom. 39. quadrag. hodiernum Evangelium pelagus eſt immenſum, in quo etiam Angelorum ac ſupremorum Seraphim abſorbentur intellectus. Duo nobis proponuntur concilia a Joanne Evang. unum ab hominibus celebratum: alterum vero in cœlis plenum.

Convocarunt Concilium in Jeruſalem Pontifices & Doctores, illi qui mundi totius erant oculi, flos ſapientiæ Concilium ſine Concilio: quia non eſt, conſilium in Concilio contra Dominum. In unum convenerunt capita ſine capite, & ſine regimine rectores,

&

& ejus examinant actiones, ex quibus conſtabat manifeſtè quod ipſe eſſet Meſſias. Suffragia dant & colligunt, eumque reum eſſe mortis conclamant univerſi. Stuporem omnem excedit ad tantam poſſe delabi cæcitatem, & quidem tales. A

At vero multo magis illud admiror Evangeliſtæ, quod ait in cœlo aliud celebratum fuiſſe Concilium, in quo interfuere tres ſanctiſſimæ Trinitatis perſonæ & in eamdem convenire ſententiam.

In uno convenit & præſidet tota baratri malitia, in altero vero tota Dei bonitas: in uno tota dirigit ignorantia & cæcitas, in altero cœli totius infinita ſapientia; & nihilominus ambo Concilia unam idemque determinant. Illud cauſa fuit totius ruinæ Jeruſalem, hoc reparationis Angelorum ratióque magnitudinis cœleſtis regni. Quis ſapiens & intelliget? &c.

Ne ubi perſuadeas mortem Chriſti ab iſto Concilio initium duxiſſe ac decreto Caiphæ. Ab alio longè Concilio traxit originem, ab ipſo ſcilicet Deo coæterno, priuſquam eſſent ſtellæ, Angeli, ullave creatura, ut B manifeſtè pateat quam ab antiquo nos Deus dilexit, ut nobis illi dicere liceat *charitate perpetua dilexi te.* Ierem. 31

Conſiliarij cœleſtis Concilij fuerunt potentia infinita, ſuprema ſapientia & immenſa bonitas. Expedit *ut unus moriatur homo pro populo*, & cætera quæ ibi explicantur, expenſis accuratè ſingulis verbis. Digitum ad fontem intendiſſe ſufficiat.

Concilium Hieroſolymitanum ſub Caipha Pontifice & Tiberio Imperatore, dum captus eſſet Chriſtus anno ejuſdem 34.

SYnodus hæc eſt ultima veteris teſtamenti, dignior nomine Pſeudo-Synodi, ac Concilij malignantium ſeu conciliabuli impiorum, quibus non Spiritus ſanctus, ſed Spiritus malignus & poteſtas tenebrarum præfuit. Sic de ea Matthæus cap. 26. *Principes Sacerdotum & omne Concilium quærebant falſum teſtimonium adverſus Ieſum & non invenerunt, cum multi falſi teſtes acceſſiſſent.* Ac cum C eorum teſtimonia convenientia non viderentur, Caïphas cupidus mortis Ieſu, moræ impatiens memorque prioris ſententiæ in alio præcedenti conventu latæ, paucis ut cauſam abſolveret, ſic Ieſum captioſè alloquitur. *Adjuro te per Deum vivum, ut dicas nobis ſi tu es Chriſtus Filius Dei. Dicit illi Ieſus, Tu dixiſti. Verumtamen dico vobis, amodo videbitis Filium hominis ſedentem à dextris virtutis Dei & venientem in nubibus Cœli. Tunc Princeps Sacerdotum ſcidit veſtimenta ſua, dicens, Blaſphemavit, quid adhuc egemus teſtibus? ecce nunc audiſtis blaſphemiam, quid vobis videtur? At illi reſpondentes dixerunt, Reus eſt mortis.* Hæc Evangeliſtæ Matthæus & Marcus.

ANNOTATIO.

EX errore hujus Concilij in quo erravit ſummus Pontifex Hebræorum cum toto Concilio, volunt inferre Hæretici Pontificem Romanum cum toto Concilio errare poſſe. Nam quamvis Pontifex Hebræorum ex veriori ſententia fuerit infallibilis cum ſuo Concilio in controverſiis fidei & Religionis dijudicandis, ut ex eo patet quod *Deuter.* 17. promiſerat Deus, quod ad eum provocantes judicij veritatem acciperent, & quod ſub pœna mortis tenerentur ejus ſententiæ acquieſcere: quod Deus non juſſiſſet niſi poſt ejus ſententiam ſecuri eſſe debuiſſent de veritate, præſertim in negotio fidei & Religionis. Attamen cum jam Synagoga exſpiraret, cum habitum eſt hoc Concilium contra Chriſtum in vinculis poſitum, defuit illi aſſiſtentia Spiritus ſancti, quæ paulatim illi ſubtrahebatur. Quod oſtendit Becanus in Analogiâ veteris ac novi Teſtamenti cap. 6. ex tribus Conciliis quæ poſt Chriſti Nativitatem a Pontifice & Sacerdotibus celebrata ſunt. Primum tempore Herodis, cujus deciſio fuit vera ac ex infallibili Dei aſſiſtentiâ profecta, cum reſpondit in Bethleem naſciturum Chriſtum. Secundum fuit poſt Lazarum reſuſcitatum, cum diſputaretur quid de Chriſto tot operante miracula ſtatuendum eſſet. Quod partim erravit in eo quod Chriſtum ex odio humano morti adjudicaret, partim non erravit in eo quod prædiceret Caiphas ex inſtinctu divino eum moriturum pro ſalute Judæorum. Tertium fuit inſtante paſſione, in quo lata eſt mortis ſententia contra Chriſtum, ex inſtinctu, & afflatu diabolico, ut etiam Chriſtus antea dixerat Joan. 8. *Vos ex Patre Diabolo eſtis, & deſideria Patris veſtri vultis perficere.* Cæterum putat Baronius hoc Concilium fuiſſe Concilium Sanhedrim ex ſeptuaginta Judicibus conflatum (an. 34.) ſed cum ſcriptura tantum meminerit Sacerdotum qui adfuerint, Concilium autem Sanhedrim ex Sacerdotibus & Laicis conſtaret, ex ſenibus ſcilicet Iſraël *Num.* 11. idem cenſendum eſt de hoc Concilio ac de altero ſub Herode congregato.

Eccleſia non fallibilis.

At hæc ſatis de Conciliis teſtamenti veteris. Cum illius ſtatus in morte Chriſti finem acceperit, hic ſignum ſtatuimus, nec ultra progredimur in hac claſſe, etſi alia ſubminiſtrare poſſet liber Actuum Apoſtolorum, nec non hiſtoria Joſephi. Sed quid juvat legis jam mortuæ Synodos perſcrutari cujus cæremoniæ nullius erant vigoris ac fructus: & ſi nondum eſſent mortiferæ, id eſt, ſub pœna peccati prohibitæ omnibus? Quod tantum contigiſſe poſt excidium urbis Jeruſalem per Chriſtum, in quo Deus ſufficienter oſtendit ſe Judæos legemque ipſorum reprobaſſe in pœnam mortis Chriſto illatæ, multi arbitrantur: cum id antea apertè in urbe Romanâ prædicaret D. Petrus Apoſtolus cladem illam Judæis eventuram, ob occiſum ab ipſis Chriſtum & gaudium quod de ejus morte conceperant, ſi fides adhibenda Lactantio l. 4. de vera ſapientia c. 21.

SVMMA
CONCILIORVM.
SECVNDA CLASSIS CONCILIORVM
Generalium quæ in Oriente celebrata ſunt.

Concilia Orientalia priora ſunt.

VT lux quæ mundi purpura eſt, maleficiorum inimica, navigantium directrix, oculus noctis, facies rerum omnium quæque illis decorem tribuit, primò in Oriente paret: ſic eximia quæque in hac mundi parte primò exorta ſunt. Ibi formatus eſt primus inter homines: ibi regna & imperia primum fundata fuere: ibi artes & ſcientiæ florere cœperunt: ibi primùm Religio, quâ nihil potius habet homo, duxit initium: unde nihil mirum ſi & Concilia, quibus ipſa fovetur ac firmatur Religio, ſimul ortum ſuum invenerunt. Quare cum nos eorum ſummam hic exhibeamus, Orientalia, ante cætera, proponimus.

CONCILIVM APOSTOLORVM GENERALE HIEROSOLYMIS habitum pro condendo fidei Symbolo ac Canonibus regiminis Eccleſiaſtici, nec-non aſſignandis Regionibus unicuique ex ipſis, D. Petro Præſide, anno Chriſti 44.

FRanciſcus Joverius Valentinus Academiæ Pariſienſis Doctor Theologus, in eâ eſt ſententiâ ut ex omnibus cœtibus Apoſtolorum de quibus tractatur in libr. Actuum Apoſtolorum, nullus habeatur pro Concilio Generali, unde fit ut Nicænam Synodum ſtatuat pro primâ œcumenicâ & generali. Sic enim ille in exordio ſuæ collectionis ſanctionum Eccleſiaſticarum, in velitatione de Apoſtolorum Synodis.

Priuſquam noſtræ contentionis præcipuum attingamus ſcopum, operæpretium erit difficultatem, tritam quidem eam & apud doctos ſæpè diſcuſſam, de prima œcumenica Synodo in medium obiter proponere: ut ejus diſcuſſione, primariæ theſi de Apoſtolorum Synodis intelligendæ ſternatur via, adituſque paretur facilior. Et quamvis nodi hujus ſolutio multorum exercuerit ingenia: curioſior tamen videtur quàm ut tractatione egeat longiore, quod de nomine potius quàm de re inſtituatur diſputatio. Sed ut ad rem eominus accedamus; proponatur controverſia in particulari, facta collatione primæ Synodi Nicænæ, ad Synodum aliquam ſub Apoſtolis celebratam, utra fuerit prima œcumenica. Si ad œcumenicam Synodum exigas generalem convocationem, revera non dicentur œcumenicæ quæ ab Apoſtolis habitæ ſunt. Præcipua ſiquidem inter eas habetur Acto. 15. Sed quia non fuit omnibus indicta, quorum intererat adeſſe, (tantum enim aderant Apoſtoli quatuor, & aliquot pij & prudentes viri, quos beatus Lucas Eccleſiam vocat) non dicetur œcumenica. Erunt igitur media hæc concilia inter œcumenica & Provincialia. Habita enim ratione materiæ (agebatur ſiquidem de fidei negotio) erunt univerſalia: habita verò ratione congregationis, quæ non fuit univerſalis, potius accedent ad provincialia quam ad œcumenica. Sed quia aderant Apoſtoli peculiariter donati muneribus & chariſmatibus Spiritûs ſancti, poterant illi quidem pauci numero, de fidei rebus tutò ſtatuere, quod non liceret hoc tempore, aliis non accerſitis Eccleſiis. De numero Synodorum quas Apoſtoli celebrarunt, maxima eſt inter Theologos contentio. Probabiliorem tamen ſententiam, aliis non omninò neglectis, in medium proponemus.

Sæpè fuiſſe Apoſtolos congregatos ad Religionis negotia tractanda, conſtat ex Actis Apoſtolicis. Teſtimonio tamen multorum Patrum, quatuor præcipui cœtus memorantur Acto. 1. 6. 15. & 21. quibus additur etiam cœtus cujus fit mentio Acto. 4. Prima igitur poſt Aſcenſionem Domini congregatio fuit Hieroſolymis, ad eligendum aliquem in locum Judæ proditoris, cui tunc ſorte divina ſuffectus eſt Mathias, ut habetur Act. 1. cap. *In diebus illis exurgens Petrus in medio fratrum*, &c. ad finem uſque capitis. Secunda congregatio habita eſt etiam Hieroſolymis, anno primo poſt Chriſti mortem, & Spiritus ſancti miſſionem: ante Pauli converſionem (quæ eodem anno contigit) ad eligendum ſeptem diaconos, ut ſatis fieret expoſtulationi gentilium adverſus Judæos: quòd gentilium viduæ non honorarentur in miniſterio, id eſt, dum eleemoſynæ diſtribuerentur, non haberetur ratio gentilium viduarum: neque his ſubveniretur ut viduis Hebræis, ut legitur Acto. 6. ab initio capitis uſque ad finem. Quidam eam congregationem quæ fuit poſt Spiritus ſancti miſſionem, ſecundam appellant, cujus meminit Lucas Acto. 4. cap. Dimiſſi autem venerant ad ſuos, &c. ad finem uſque. Sed hic cœtus propriè non dicetur Concilium, cum non fuerit de aliqua re definitum: nec ea de cauſa convenerant Apoſtoli: ſed Petrus & Joannes à vinculis liberati, eo ſe receperunt ubi erant alij Apoſtoli, & omnes unanimes orarunt pro augmento gratiæ Spiritus ſancti, & abundantiore ejuſdem confirmatione. Quidam inter eam congregationem quæ habetur Acto. 6. & eam quæ Acto. 15. eliciunt quandam intermediam ex Acto. cap. 8. Cum audiſſent Apoſtoli, quod Samaria recepiſſet verbum Dei, miſerunt Petrum & Joannem ut imponerent eis manus. Tertia Apoſtolorum congregatio ſeu Synodus, ex qua deſumpta eſt œcumenicorum formula decretorum in Eccleſia obſervata, *Viſum eſt Spiritui ſancto, & nobis*, Acto. 15. habita eſt anno 14. à Chriſti reſurrectione, qui fuit ſecundus annus Claudij Cæſaris, cujus meminit Paulus ad Galat. 2. Deinde poſt annos 14. *aſcendi Hieroſolymam cum Barnaba, aſſumpto & Tito. Aſcendi autem ſecundum revelationem, & contuli cum illis Evangelium, quod prædico in Gentibus*, &c. Subdit, *Et cum cognoviſſent gratiam quæ data eſt mihi, Iacobus & Ioannes & Cephas, qui videbantur columnæ eſſe, dexteras dederunt mihi, & Barnabæ ſocietatis, ut nos in Gentes, ipſi autem in circumciſionem*, &c.

Ex contexto Paulino colligitur, agitatam fuiſſe hoc (A) 19. anno, eam quæſtionem de circumciſione, à gentibus converſis, ſimul cum baptiſmo, recipienda: quæ his, Actor. 15. dirempta eſt. Quia hæc Synodus fuit magna cum ſolemnitate celebrata, eam ad longum deſcribere libuit, tametſi quatuor ſoli Apoſtoli interfuere: Petrus, Paulus, Jacobus, & Barnabas, & ſeniores, qui caſu aderant Hieroſolymis. Quarta deſumitur ex cap. 21. Actor. propter contentionem de legis obſervatione, ad tempus Judæis permiſſa. Tunc Paulus purificavit ſe cum aliis; & ex Apoſtolis ſolus Jacobus interfuit cum Paolo illi congregationi. Inter eam quæ habetur Act. 15. & hanc quæ Act. 21 quidam interponunt eam quæ habetur Act. 20. cui ſolus Paulus ex Apoſtolis interfuit: reliqui fuere Preſbyteri, vocanturque majores natu Eccleſiæ Epheſinæ, qui ad Pauli præceptum convenere Mileti, ubi habita eſt hæc congregatio: quæ fuit velut Typus Diœceſanarum Synodorum poſtea in Eccleſia celebrandarum.

Quaſdam alias fuiſſe Apoſtolorum congregationes non dubito, quarum ſacra Scriptura expreſſè non meminit, ex receptis tamen colliguntur hiſtoriis, qualis eſt illa in obitu ſanctiſſimæ Dei genitricis Mariæ, cui omnes Apoſtolos adfuiſſe probabile multi exiſtimant, inter eos etiam Nicephorus affirmat. Lege velitationem in Apoſtolorum Canones, quæ hanc proximè ſequitur. Præterea Symbolum quod ab Apoſtolis habemus, tanquam fidei formulam, in Concilio ab eiſdem habito editum eſt, poſtmodum traditum Eccleſiæ, ad nos uſque per manus derivatum: ut teſtatur Clemens Romanus in Epiſtola ad Jacobum fratrem Domini, & (C) Irenæus lib. 1. cap. 2. In mundum enim univerſum diſpergendi, in unum coacti antequam abirent, teſſeram illam fidei unanimem & concordem fidelibus deſcribere voluerunt: quod Leo ad Pulcheriam Auguſtam ſcribit. Catholici Symboli brevis & perfecta confeſſio duodecim Apoſtolorum totidem ſignata eſt ſententiis. Eandem rem propius explicans Ambroſius, Clavem, inquit, iſtam arbitror duodecim artificum operatione conflatam. Duodecim enim Apoſtolorum Symbolo fides ſancta concepta eſt: qui veluti periti artifices in unum convenientes, clavem ſuo Concilio conflarunt. Exiſtimat igitur Ambroſius, ad condendum Symbolum Apoſtolos in unum fuiſſe congregatos. Hactenus Jovenus.

Balbertus Vald. Eraſ. & Polyd. Virg. tribuentes Apoſtolorum Symbol. Concil. Nicæno.

Sed utriſque aſſentiamus, arbitramur tamen Nicæ- (D) num Synodum non poſſe dici abſolutè primam generalem, ſed tantùm primam poſt tempora Apoſtolorum. Quia ſaltem hoc Concilium quod modo exhibemus, in ipſo diviſionis ac ſeparationis tempore collectum, in quo Principes Apoſtolorum Apoſtoli congregati ſunt & convenerunt in unum, & de quo tacet Scriptura ſacra, meritò pro generali haberi poteſt: quod à ſummo Pontifice convocatur, ad quod omnes Epiſcopi vocantur, a quo nullus excluditur, cum in eo omnes qui ſupererant Apoſtoli, poſt primas Judæorum perſequutiones, præſentes adfuerint. Primò quidem ut regulam fidei ſtatuerent quam unuſquiſque eorum qui prædicationibus eorum obaudiret, profiteretur corde & ore ad ſalutem. Id enim ante omnia neceſſarium videbatur, cum rectè de Deo ſentire fundamentum ſit omnis juſtitiæ, quâ Deo gràtum ſe ho- (E) mo exhibeat. Eſt ſiquidem aureum dictum perdocti viri. Deus amor eſt, ſpes eſt homo, utriuſque vinculum eſt fides. Tanta nempe neceſſitas eſt fidei Chriſtianæ, ut abſque illâ homo ſpe magnarum rerum plenus, Deo bonorum omnium Authori ac datori optimo conjungi non poſſit, ſpeſque omnes illius evaneſcant. *Quicumque vult ſalvus eſſe ante omnia opus eſt*, ait D. Athanaſius in Symbolo, *ut teneat Catholicam fidem, quam niſi quiſque integram inviolatamque ſervaverit, abſque dubio in æternum peribit.* Detrimentum quippe eſt illud maximum ſi fides non habeatur, quod pereundum ſit: qui enim, ait Dominus Joan. 3. *non crediderit jam judicatus eſt*, & Marci

Nicæna Synodus quomodo prima.

Aureum dictum.

(A) ult. *Qui non crediderit condemnabitur.* Sed notandæ hic particulæ duæ, poſt Serarium diſp. 2. *de Symbolo Athanaſiano*, quibus hoc tantum mali Athanaſius exprimit. Peribit, ait, qui Catholicam fidem integram inviolatamque non tenet, peribit, inquam, non itaut, poſt temporis aliquantulum, meliore aliquâ fortunâ recreetur, ut ſi aliquis exitio & calamitati finis præſtitutus; non, ſed in æternum. Verum fortè iſtud quidem dicitur, ut certum non eſt. Fortè Judicis ea clementia & benignitas erit, ut æterno incredulos cruciatu mactare nolit. Fortè alia quæpiam ratio intentata hæc ſupplicia evadendi. Nihil horum, ait Athanaſius, ſed omnis omninò qui veræ Catholicæque fidei, quoad omnem ſuam integritatem & ſynceritatem expers eſt, abſque dubio in æternum peribit. (B) Hoc tu Lector expende.

Neceſſitas fid. ad ſalutem.

Hinc eſt quod Apoſtolis ſanctis ducibus à Deo conſtitutis generis humani ad beatam æternamque vitam, prima cura fuit fidem Orthodoxam per univerſum orbem diſſeminare, maximè poſtquam excitatâ perſecutione in Palæſtinâ ac oſtensâ D. Petro lintei è cœlo demiſſi viſione, intellexerunt apertum eſſe Eccleſiæ oſtium gentibus. Idcirco diſpergendi cum eſſent à ſe invicem prius in Concilium conveniunt, ac ne in prædicatione Evangelij ullà ex parte vel apparens inter eos diverſitas eſſet, quoſdam fidei canones, quibus univerſam fidem perſtringentes firmarent ac ſtabilirent, conſtituerunt, quos proprio nomine Dei Eccleſia nominare conſuevit Symbolum Apoſtolorum: vel quoniam qui Chriſtiani eſſent eo Symbolo velut teſ- (C) ſerâ militari datâ dignoſci poſſent. Unde & notat Ruffinus Aquileienſis Presbyter in expoſitione Symboli Apoſtolorum, quæ inter opera D. Cypriani inſerta eſt, unde & quidam illam D. Cypriano attribuerunt, non ſcribi chartulis atque membranis, ſed retineri cordibus tradiderunt, ut certum eſſet neminem ex lectione quæ interdum etiam ad infideles pervenit didiciſſe, ſed ex Apoſtolorum traditione. Diſceſſuri ergo ad prædicandum iſtud & unanimitatis & fidei ſuæ indicium Apoſtoli poſuere: non ſicut filij Noë diſceſſuri ad alterutrum turrem ex latere cocto & bitumine conſtruentes, cujus cacumen ad cœlum uſque pertingeret: ſed munimenta fidei quæ ſtarent adverſus faciem inimici ex lapidibus vivis & margaritis dominicis ædificantes, &c. Meritò ergo illi ab invicem ſepa- (D) randi turrim ſuperbiæ ædificantes, linguarum confuſione damnati ſunt; ut ne unus quidem poſſet advertere proximi ſui loquelam: iſti vero turrem fidei conſtruebant, omnium ſcientiarum cognitione & ſcientiâ donati ſunt; ut illud peccati, hoc fidei probaretur judicium. Talis autem Concilij in quo conditum ſit iſtud Symbolum expreſſè inter alios, meminit Albertus magnus de ſacrificio Miſſæ tract. 2. c. 8. tomo 21. operum ultimæ editionis Lugdunenſis.

Apoſtoli authores Symboli.

Sic autem ſe habet iſtud Symbolum ut in duodecim articulos dividatur hoc modo.

Credo in Deum Patrem omnipotentem Creatorem Cœli & terræ.

Symbolum Apoſtolorum.

Et in Jeſum Chriſtum, filium ejus unicum Dominum noſtrum.

Qui conceptus de Spiritu ſancto, natus ex Maria (E) *Virgine.*

Paſſus ſub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & ſepultus.

Deſcendit ad Inferos, tertia die reſurrexit à mortuis.

Aſcendit ad cœlos, ſedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis.

Inde venturus eſt judicare vivos & mortuos.

Credo in Spiritum ſanctum,

Sanctam Eccleſiam Catholicam: Sanctorum Communionem.

Remiſſionem peccatorum.

Carnis reſurrectionem.

Vitam æternam. Amen.

Hoc Symbolum primum non fuit inter Symbola fidei, veriſimile enim non defuiſſe in lege Moſaica aliquod Symbolum quo Judæi fidem ſuam de uno Deo & expectatione Meſſiæ ac Redemptoris venturi profiterentur adverſus infidelitatem gentilium. Sed & Caramuel Doctor Lovanienſis commentario in regulam D. Benedicti numero 113. & 114. inſinuat filios Dei & filios hominum diſtinctis Symbolis uſos fuiſſe, Sethiades nempe & Cainicas: hi ſi quidem filij hominum ſeu Adami dicti quod non Deum, ſed Adamum primum mortalium principium agnoſcerent, mundumque non à numine ſed caſu & fato effectum aſſerebant jurantes in verba Caini quibus exponebat cauſam homicidij fraterni juxta Paraphraſtem Chaldaicum Geneſis 4. capite. *Non eſt judicium nec judex nec ſæculum aliud, nec merces bona pro juſtis, nec pœna pro impijs, nec Dei miſericordiâ creatus eſt mundus, nec ejuſdem miſeratione gubernatur, eo quod recepta ſit oblatio tua cum beneplacito.* Econtra autem Sethiades dicebant in eodem Parapraſtæ loco. *Eſt judicium, eſt judex atque ſæculum aliud, merces etiam bona pro juſtis & pœna pro impijs: miſericordiâ quoque Dei conditus eſt mundus, atque illius miſericordia gubernatur: quia autem majora fuerunt opera Abelis operibus Caini, ſuſcepta fuit oblatio illius cum beneplacito.* Hoc præfatus Doctor non incongruè in indice rerum ſui commentarij, vocat Symbolum Sethiadum contra impietatem Cainitarum, quos ut anathemate damnatos & ut Hæreticos habuerunt, nominaruntque filios hominum ſeu Adami, quod ipſum abſolutam hominum originem crederent, nec ſe à Deo tanquam primo fonte provenire prædicarent. Unde nec judicium nec providentiam admittebant, contradicentes vero Symbolo fidei eorum qui a Seth pro Abele ſubſtituto nati erant. Qua in contentione jam tunc à primordio mundi erumpente, videre eſt imaginem Hæreticorum, qui per omnia ſæcula articulis Symboli veræ & Catholicæ fidei per diſtincta & corrupta Symbola adverſati ſunt. Unde tantæ pugnæ & tot diſſenſiones in geſtis & decretis Conciliorum leguntur pro formulis fidei, pro ectheſibus, henoticis ac Symbolis, quocumque nomine vacabat inſignire.

Symbolum filiorum Dei & fil. hominum.

Mihi religio prætermittere doctam obſervationem Cardinalis Bellarmini in præfatione ad tomos controverſiarum, humani generis hoſtem etſi totus alioqui perverſus & ordinis perturbator eſſe ſoleat, tamen non ſine ordine catholicam veritatem in Symbolo contentam oppugnaſſe. Itaque primis CC. annis ab Eccleſiæ Chriſtianæ exortu, totus fuit in primo articulo Symboli labefactando occupatus. Quid enim aliud volebant Simoniani, Menandriani, Baſilidini, Valentiniſtæ, Marcioniſtæ, Manichæi & univerſa Scola Gnoſticorum, quam non eſſe unum Deum Patrem omnipotentem? ubi vero id non ſucceſſit, rurſus tempore conſequente poſt annum Domini CC. nova caſtra Diabolus inſtruxit & articulum ſecundum quo Chriſti Domini noſtri Divinitas explicatur, exagitare aggreſſus eſt per Praxeam, Noëtum Sabellium ac Pauli Samoſatenum, quibus poſt annum CCC. Arrius & Eunomius alia arte. Ac his nondum extinctis poſt annum CCCC. Theodorus Mopſueſtenus & ejus diſcipulus Neſtorius, deinde vero Eutiches ac Monothelitæ Sergius, Parrhus Paulus c. p. Epiſcopus nec non Macharius Antiochenus & inter ipſos Apollinaris Myſterium Incarnationis quinque ſequentes articulos varijs artibus ac machinis deſtruere ſtuduerunt.

Hæretici cum ordine articulos Symboli impugnaverunt.

Poſtquam autem de ijs triumphavit Eccleſia tam Summorum Pontificum quam Conciliorum anctoritate, Diabolus alium exercitum reparavit contra articulum de Spiritu ſancto per Photium & Græcos in ſæculo nono temporibus Nicolai primi Ro. Pontificia. Etſi enim id tentaſſet prius per Macedonium, tamen cum totum prælij pondus incumberet contra veritatem Divinæ ac humanæ Chriſti naturæ, non niſi leviter impugnatus erat iſte articulus, habitâ ratione controverſiarum ſæculi noni & ſequentium.

Cùm vero Dæmon circa articulos de perſonis divinis ubique non proficeret, totum ſe convertit ad deſtruendos articulos ſequentes de Eccleſiâ, de Communione ſanctorum, de remiſſione peccatorum, in quibus doctrina ſacramentorum continetur, varios ſubinde ſuſcitans Hæreſiarchas in Occidente, quales fuerunt Berengarius, Petrus de Bruis, Vualdenſes, Albigenſes, Lutherani, Anabaptiſtæ, Calviniani & alij quidam.

Reſtarent duo ultimi articuli de reſurrectione carnis & vitâ æternâ, ſed ſatis per pravos mores plurium eos impugnare non ceſſat.

Atque hæc fuit cauſa cur ipſe Bellarminus ſcribens quatuor tomos controverſiarum contra ultimos Hæreticos, verſatur præcipuè circa duos articulos Symboli Apoſtolorum nonum ſcilicet & decimum *Sanctam Eccleſiam Catholicam*, de varijs ejus membris agens *Sanctorum communionem* in qua includuntur ſacramenta, *remiſſionem peccatorum* ad quam pertinent tractatio de gratiæ primi hominis amiſſione & reparatione, deque juſtificatione & meritis bonorum operum.

Bellarmini libri controverſiarum.

Sic Symbolum iſtud poſitum eſt non minus in ruinam & in reſurrectionem multorum, ac in ſignum cui contradicetur, ut per omnia præterita ſæcula Eccleſiæ Chriſti ejuſque Paſtoribus deſudandum fuerit in illo aſſerendo, ut fartum tectum eſſet a machinis Hæreticorum. Fuitque hoc præcipuum opus Conciliorum: nec enim mutatum unquam aut inverſum, ſed explicatum & elucidatum amplius.

Utrum autem ſinguli Apoſtoli ſuum proprium articulum compoſuerint, & omnes ſinguli articuli communi omnium voce poſtea approbati ſint, ut communior fert opinio, an vero alio modo in eorum conventu editum ſit, ut populis ad diſcendum proponeretur, quis certo audeat aſſerere? Si enim prior modus teneatur, dicendum eſſet non tunc cum diſpergendi erant, compoſitum fuiſſe, quia jam Jacobus, cui attribui ſolet tertius articulus, occubuerat gladio Herodis, ſed multo ante. Quod ſolerter advertit Cardinalis Baronius ad annum 44. ubi & notat ſermonem D. Auguſtini de tempore qui eſt in ordine 155. in quo ſingulis Apoſtolis ſuus articulus tribuitur, à multis revocari in dubium an illius ſit. Ideo cum de ſubſtantiâ ipsâ iſtius Symboli conſtet, de modo non putamus litigandum eſſe diutius. Nam de tempore quo conditum eſt iſtud Symbolum, & quo Apoſtoli per orbem diſperſi ad Chriſtum prædicandum variæ ſunt ſententiæ, quibuſdam aſſerentibus ſtatim poſt Pentecoſten ac Spiritus ſancti deſcenſum in ſuas regiones, edito prius Symbolo abiiſſe, alijs opinantibus per triennium eos prius Judæis prædicaſſe, quod temporis ſpatium abundè eis ſatisfacere poterat, ita Cornelius à Lapide in cap. 12. Actorum; alijs non niſi poſt duodecim annos a reſurrectione Chriſti: aſſerente Clemente Alexandrino 6. *Stromat.* Apoſtolis dictum eſſe à Chriſto. *Si quis velit ex Iſrael duci pœnitentiâ, & propter nomen meum credere in Deum, remittentur ei peccata. Poſt duodecim annos, egredimini in mundum, ne quis dicat non audivimus*, &c. Sic enim punctum ſubjungendum eſt poſt *peccata*, ne deſit ſenſus aut fiat obſcurior. Alijs vero alium annum conſignantibus, ut inter cæteros Cardinalis Baronius faciendum exiſtimat, quem ut Patrem Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſequendum eſſe duximus. Andræas autem Sauſſajus Epiſcopus Tullenſis vir ſingularis eruditionis, noviſſimè in ſuo Andræa parte prima lib. 2. cap. 4. haſce quæſtiones ad Symbolum Apoſtolorum pertinentes fuſius diſcutit, diligentiſſimè collatis omnibus quæ ad earum elucidationem pertinent: ac ipſe in eâ eſt opinione ut diviſio Apoſtolorum contigerit anno Domini 49. ac cum eſſent in ſuæ diſperſionis procinctu compoſuiſſe Symbolum, & quod ſpectat ad difficultatem illam de Jacoho Zebedæi, qui huic conſtruendo non contulit ſuffragium, martyrio præoccu-

Quando & quomodo conditum Symbolum.

patris, unde quiſpiam inferret non eſſe duodecim Apoſtolorum, ſed tantum undecim. Ardua, inquit, non eſt nodi hujus ſolutio: nam Paulus jam cum Apoſtoli ediderunt Symbolum, Apoſtolatum ſuſceperat, cui etiam Petrus & Jacobus alter ac Joannes dexteras aſſociationis dederant, Galat. 2. ubi & advertit cap. 1. ejuſdem libri Calviniſtas, cum puerum baptiſant, ſedulo hortari ſuſceptores ut curent infantem cum idoneus fuerit eruditioni, in eâ doctrinâ inſtitui quæ ſummatim comprehenditur in eâ confeſſione fidei quam tenemus omnes, videlicet; *Je croy en Dieu le Pere tout puiſſant*. Sed cavent ab expreſſione genuini ejus tituli, videlicet *Symbolum Apoſtolorum*, ne cogantur fateri aliqua myſteria vocali tantum traditione Apoſtolos Eccleſiæ reliquiſſe. Gravatim enim ferunt ſic vocitari, licet illud recitent in baptiſmo ut dedecus effugiant falſæ jactationis Chriſtianiſmi, cum nemo hactenus ab ipſo Religionis Chriſtianæ exordio verè Chriſtianus habitus ſit, qui ſine profeſſione Symboli Apoſtolorum extra extremam neceſſitatem baptiſmum ſuſceperit.

XII Articuli Symboli.

Illud autem Symbolum ex duodecim articulis conſtans variè in Scripturis figuratum eſt, ac primo Joſuë cap. 4. ad quem dixit Dominus. *Elige tibi viros ſingulos per ſingulas tribus, & præcipe eis, ut tollant de medio Jordanis alveo ubi ſteterunt pedes Sacerdotum, duodecim duriſſimos lapides quos pones in loco caſtrorum ubi fixeritis hac nocte tentoria*. Verba enim iſta ſunt Dei Patris ad filium Jeſum, qui elegit duodecim viros, quos & Apoſtolos nominavit: duodecim duriſſimi lapides ſunt duodecim articuli fidei. Tolluntur autem de medio Jordanis alveo, id eſt, de mediâ profunditate Scripturæ, ubi ſteterunt pedes Sacerdotum, id eſt affectiones Sanctorum Patrum, Prophetarum, Patriarcharum. Ponuntur autem in loco caſtrorum, id eſt, in Sanctâ Eccleſiâ quæ eſt *ut caſtrorum acies ordinata*, in quâ nocte præſentis vitæ, quæ eſt ſpeculum in ænigmate, figunt tentoria omnes fideles, ut Diabolo reſiſtant fortiter in fide 1. Petri 5. Hoc idem ſignatur in myſterio ſtellarum quæ erant in corona mulieris Apoc. 12. Mulier enim eſt Eccleſia, corona fides, duodecim ſtellæ duodecim articuli. In eodem Apoc. cap. 21. aſſignantur duodecim lapides pretioſi in fundamento muri civitatis Jeruſalem. Per quos plerique Interpretes intelligunt duodecim articulos Symboli Apoſtolorum. De quo modo plura dicere inſtituto noſtro non convenit, cum plura quæ in eo Symbolo obſcuriora videntur, in ſequentibus Conciliis ob Hæreticorum aberrationes elucidari neceſſe erit, novis quæſtionibus ſupervenientibus.

Diſperſio Apoſtolorum in varias orbis regiones.

In eodem conventu Apoſtolorum actum eſt de regionibus, ad quas quiſque illorum proficiſceretur ad annunciandum Evangelium: hoc enim videbatur poſtulare præſentis Eccleſiæ ſtatus, ut omnia cum ordine fierent, ac mediator Dei & hominum Jeſus Chriſtus ab omnibus populis agnoſceretur, & adimpleretur verbum iſtud propheticum. *Non ſunt loquelæ neque ſermones, quorum non audiantur voces eorum: in omnem terram exivit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum*. Ideo quadruplici prærogativâ fulſerunt, (ut ex fontibus concionatorum hic quidpiam hauriamus in eorum laudem qui primi Evangelici prædicatores extiterunt) Prima fuit præeminentia dignitatis, ſunt enim Principes Eccleſiæ militantis, aſſeſſores æterni Judicis, Paſtores Dominici gregis. Tales autem decebat humani generis Paſtores & Doctores conſtitui, qui & dulces eſſent & potentes & ſapientes. Dulces ut me blandè & miſericorditer ſuſciperent, potentes ut fortiter protegerent, ſapientes ut ad viam & per viam quæ ducit ad civitatem, perducerent. Secunda prærogativa fuit ſanctitatis, ut vita & converſatio Chriſti in eis tanquam in ſpeculo reluceret. Miſit ſiquidem eos Chriſtus quaſi ſol radios ſuos, quaſi roſa odorem ſuavitatis ſuæ, quaſi ignis ſcintillas ſuas diſ-

Pſalm. 18.

4. Prærogativæ Apoſtolorum.

perſit: ut ſicut ſol in radiis ſuis apparet, ſicut roſa in odoribus ſuis ſentitur, ſicut ignis in ſcintillis ſuis aſpicitur, ſic in illorum virtutibus Chriſti potentia agnoſcatur. Tertia fuit præeminentia poteſtatis, dedit enim eis Chriſtus poteſtatem ſupra naturam ut eam curarent, ſupra Dæmones, ut eos fugarent, ſupra elementa, ut ea mutarent, ſuper animas, ut eas a peccatis ſolverent, ſupra mortem, ut eam contemnerent, & ſupra Angelos ut corpus ſuum conſecrarent. Quarta prærogativa fuit utilitatis. Nam ex abjectiſſimis, imperitiſſimis & pauciſſimis nobilitantur, illuminantur, multiplicantur, altiſſimi, fœcundiſſimi ac copioſiſſimi homines, cum derelictâ Judæâ gentibus Evangelium prædicaverunt. Quæ vero dici poſſent de illa diviſione Apoſtolorum paucis complexus eſt Jordanus Serm. 2. *in diviſione Apoſtol.* cujus librum à mendis repurgatum edi curavit ante centum & triginta annos Dominus Petrus *Montmartre* Cluniacenſis ſacræ Theologiæ Doctor, ex quo pauca hîc attexam, quia vix liber iſte reperitur. Pſalm. 77. *Sorte diviſit eis terram in funiculo diſtributionis*. De Apoſtolorum diviſione tanguntur hîc tria, inquit, primò eorum per mundum diviſio, cum dicitur *diviſit eis terram*. Secundò tangitur diviſionis modus & conditio, cum dicitur *ſorte*. Tertiò tangitur terrarum per quas dividebantur diſtributio, cum dicitur *in funiculo diſtributionis*. Quoad 1. ſed quis diviſit eis terram? certè Spiritus ſanctus, quem omnes antea acceperant, qui diviſit eos per univerſas terras, ut impleretur in eis illud quod ſcribitur Geneſ. 11. *Diviſit eos Dominus ex illo loco in univerſas terras*. Nam ſicut legitur in Eccleſ. Hiſtoriâ, præceptum fuit Apoſtolis a Chriſto ut poſt paſſionem ſuam duodecim annis prædicarent in Judæa. Expletis autem illis, ex tunc convenientibus Apoſtolis in Jeruſalem, dixerunt ad Judæos, *Vobis quidem oportuit primum annunciari verbum Dei, ſed quoniam illud repellitis, & indignos vos judicatis vitæ æternæ, ecce convertimur ad gentes*. Ex tunc Apoſtoli celebrato Concilio, cœperunt paulatim de Judæa tranſire ad gentes. Quoad 2. putat iſte Author orantibus Apoſtolis per radium divinitus emiſſum vel exterius in quodam ſplendore, vel interius in eorum mentibus ipſis oſtenſum fuiſſe, quæ provincia cuique eorum cederet. Simili enim modo Matthias ſorte in Apoſtolum electus eſt. Quoad 3. poſſibile eſt, ait, quod Apoſtoli tenſo fune conſiderationis omnes terras mundi menſuraverunt, & ita diviſi ſunt in univerſas terras, &c. Quæ verba ideo a me afferuntur, quia ibi exprimitur celebratum Concilium ab Apoſtolis, ac in anno illius Concilij non multum diſtat a Baronio qui in eo inveſtigando multum laboris ſe ait ſubiiſſe, ac multum temporis inſumpſiſſe, revocatque illam diviſionem ad annum Chriſti 44. Ac illius memoriam 15. Julij in multis martyrologiis conſecratam aſſerit. Apud illum cætera Lector ſtudioſus inveniet, quæ nobis leviter attigiſſe ſufficit.

Sermo de diviſione Apoſtolorum.

De Canonibus Apoſtolorum.

Dubitari etiam poſſet num aliud etiam actum ſit in hoc Concilio propter Canones qui dicuntur Apoſtolorum & ab iis vivâ voce traditi feruntur ad regendam Eccleſiam. Hoc enim ſuppoſito quod ij Canones, ſaltem quinquaginta priores, de quibus minor eſt difficultas, ab iis ſint, mihi admodum probabile eſt etiam cum Canone fidei conditos fuiſſe Canones morum ac diſciplinæ Eccleſiaſticæ, nam par fermè erat ratio ut conformes eſſent populi in exercitio Religionis ac in profeſſione fidei, & muneris erat Apoſtolorum, ut cum promulgato Evangelio multi fidem amplecterentur quibus dirigendis imponerent Preſbyteros ac Epiſcopos, iis etiam traderent quoſdam Canones quibus uterentur in regimine Eccleſiaſtico, quod idem ubique eſſet ad vitandas diſcordias, vix enim fides una & eadem diu ſervari potuiſſet alio modo. Sicque hoc Con-

L. Canones Apoſtolorum minus dubii.

cilium aliorum norma & exemplar cenſeri poteſt, cum in perfecto Concilio res fidei & morum, ac ea quæ ſunt doctrinæ & diſciplinæ, tractari ſoleant. Accedit quod ſi alio tempore convenerint Apoſtoli, non ita commodè eorum decreta ab iis tradi potuiſſent Epiſcopis, quos per civitates conſtituebant, cum eos ad eaſdem Regiones regredi neceſſe fuiſſet, poſt aliam congregationem, quod minimè geſtum invenimus. Nam etſi aliud Concilium Apoſtolorum habitum ſit poſterius, in illo tamen tres aderant tantùm primarij Apoſtoli cum aliis Presbyteris, ſcilicet, Petrus, Jacobus & Joannes, cæteris per orbem diſperſis. Nec obſtat quod habet S. Clemens lib. 6. *Conſtit.* cap. 12. omnes Apoſtolos per orbem diſperſos inſtinctu Spiritus ſancti in Jeruſalem conveniſſe ad hoc Concilium. Nam liber iſte habetur Apochryphus, propter multa à veritate diſſona, quibus ſcatet, quæ fruſtra interpretari ac moliri conatur Turrianus. De quibus videri poteſt apud Cornel. à Lapide *in Acta Apoſt.* cap. 15. & apud Bellarminum, *de Scriptoribus Eccleſiaſticis* in Clemente Romano. Quare veroſimilius eſt, etſi nullius animo vim facere intendam, Apoſtolos ante diſperſionem ſuam communi conſilio conveniſſe tam de articulis fidei, quam de regulis regiminis Eccleſiaſtici, ut his muniti, ubique eamdem fidem diſſeminarent, & cum Eccleſiæ conſtitutæ eſſent iiſdem Canonibus regerentur.

Nec obſtat quod tam citò uſus horum Canonum neceſſarius non eſſet, nam eo fine inſtituerunt eos ut tempore opportuno in praxi eſſent. Inſpirati enim Spiritu ſancto Divini illi æternitatis ſatores prævenire potuerunt tempus, quo executioni demandari poterant & decernere authoritate Apoſtolicâ ea quæ aliquo tempore utilia ac neceſſaria futura eſſent, ut ſic ante malos mores, bonæ iſtæ leges inſtituerentur: præclarè enim dicit Leo magnus Serm. in Pentec. *O quam velox eſt ſermo ſapientiæ, & ubi Deus Magiſter eſt quàm citò diſcitur quod docetur.* Non eſt adhibenda interpretatio ad audiendum, non conſuetudo ad uſum, non tempus ad ſtudium. Ex quibus ſolvi poſſet magna pars objectionum, quas contra illos Canones afferunt Centuriatores Magdeburgici, quæ non alio fundamento nituntur, niſi quod tempore Apoſtolorum nondum tales Canones requirerentur.

Canonum neceſſitas. Alij vero ſtupent ad ſolum nomen Canonum Apoſtolorum, quaſi alienum fuiſſet à fundatoribus Eccleſiarum per univerſum orbem eas regulas iis præſcribere quibus in bono ſtatu ſervari potuiſſent; aut Eccleſias vellent relinquere ſine legibus, ſine regulis, ſine ordine, ut ad illa tempora revocaretur de quibus ſcriptum eſt, *Iudic.* 17. *In illis diebus non erat Rex in Iſrael, ſed unuſquiſque quod ſibi rectum videbatur hoc faciebat.* Carolus autem Molinæus Juriſconſultus in ſuis notis ad decretum Gratiani diſt. 16. ait longè poſt tempora Apoſtolorum eos fuiſſe editos, multaque in iis ſuperſtitioſa contineri, & cum videret Haloandrum eos magnifacere in fine Novellarum, ait indoctè id facere. Nihil tamen probat, & quâ facilitate id aſſerit homo Calviniſta, eadem contemnitur.

Præſtat autem in eâ re audire quid ante pluſquam mille annos ſcripſerit Conſtantinus cognomento ἀντικαλεσμῶν in præfatione collectionis Canonum Apoſtolorum ac Synodorum. Diſcipuli, inquit, Chriſti iidemque Apoſtoli, quin etiam qui eis ſucceſſerunt & Eccleſiæ ſanctæ Epiſcopi & Doctores fuerunt, quibus multitudinem gentium ac Judæorum, fallaciâ & tyrannide Diaboli liberatam & ad Regem ac Dominum gloriæ recto animo ac fide converſam Spiritui ſancto regendam commiſit, non ſunt arbitrati decere, ut qui peccarent, verberibus afficerentur, ut civiles leges faciunt: hoc enim valdè ſtultum eſſe videbatur ac nimis indecorum: imo potius ſtudebant ut quàm promptiſſimè periculis ſe pro eis objicerent: retro regreſſos revocarent, errantes adhuc & à rectâ deflexos ſinu morâ corrigerent, in profundum præcipitatos omnibus modis extrahere curarent. Qui vero jam putreſcerent ac valdè ægrotarent, ſapienter gladio Spiritus abſcinderent, confractos & viribus defectos quibuſdam blandis pharmacis & vinculis rationalibus alligarent, & eis priſtinam valetudinem, divinâ gratiâ & Spiritu ſancto adjuvante reſtituerent. Igitur qui illis ſucceſſuri erant, ut eos quibus quiſque eorum ſuo tempore præeſſet, ſalvos & incolumes conſervarent, habitis Conciliis leges quaſdam & Canones non civiles ſed divinos, de iis quæ agenda eſſent aut non, ad corrigendos cujuſque mores & vitam ediderunt, qui eos quidem qui rectâ ingrederentur fulcirent, actos in tranſverſum punirent, &c. Ex quibus rectè infert Turrianus lib. 1. *pro Canon. Apoſt.* c. 28. primos legum Eccleſiaſticarum latores Apoſtolos fuiſſe, qui primùm Eccleſias per totum orbem Apoſtolicis inſtitutis & Canonicis legibus fundarunt: & eorum exemplum reliquos Patres qui Eccleſias regendas ſuſceperunt, variis Conciliis habitis in ferendis Eccleſiaſticis legibus, ut ratio cujuſque temporis & novarum rerum neceſſitas poſcere viſa eſt, ſecutos eſſe. Atque ſi de poteſtatibus civilibus dixit Apoſtolus à Deo ordinatas eſſe, non ſunt autem ordinatæ ſine juſtis legibus Principum ſæculi, conſequens eſt ut neque poteſtates Eccleſiaſticæ, quibus illas ut divinis oportet ſubjectas eſſe, ſive legibus Principum Eccleſiæ qui fuerunt Apoſtoli, à Deo ordinatæ ſint, &c. Si quis vero oſtendum putet cur Apoſtoli ſancti has Eccleſiaſticas leges non ſcripſerunt, ſi tantopere neceſſarias eſſe judicarunt, in promptu ratio eſt, non conveniebat ea quæ ex cauſis, quæ aliquando abeſſe poſſint, pendebant, ſcripto jubendo aut vetando ſancire, ne ſi ſcriptæ eſſent ab illis, cum aliquis lege ſolveretur, quia ratio legis abeſſe judicaretur, quæ dici ſolet diſpenſatio, is qui hanc cauſam & rationem ignoraret, ſcripturam ſolvi exiſtimaret, atque ita aſſueſcerent homines qui iſta non diſcernunt, contemnere divinæ Scripturæ authoritatem. Sed & ſancti Patres, ac antiqua Concilia ſæpe laudant Canones Apoſtolorum. Quod etiam fecit Concilium Tridentinum Seſſ. 25. cap. 1. *de ref.* Quibus productis à Crepetio in Summa diſciplinæ Eccleſiaſticæ verbo *Canones Apoſtolorum*, rectè concludit: Poſſem, inquit, & alia innumera afferre teſtimonia, confirmantia & roborantia Canones Apoſtolorum verè eſſe Apoſtolorum. Sed ſi his non creditur, nec amplioribus fides adhibenda eſt; quibus etiam ſuffragatur dictum D. Auguſtini lib. 1. contra Donatiſtas de baptiſmo, *Quod univerſa tenet Eccleſia, neque Conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, non niſi authoritate Apoſtolicâ traditum rectiſſimè creditur.* Et niſi ita res ſeſe haberet, eodem jure poſſent negare Canones Synodorum; unde enim ſciunt eſſe Canones Synodorum, niſi ex teſtimoniis eorum qui eos citant nomine Synodorum, ſicut Canones Apoſtolorum nomine Apoſtolorum citantur à Patribus atque etiam a Conciliis univerſalibus in quibus plures eorum renovati ſunt variis temporibus? quin etiam auctoritate ſcripturæ act. cap. 16. probari poteſt. Lucas enim ſcribens de S. Paulo, Sila & Timotheo ait. *Cum pertranſirent civitates, tradebant eis cuſtodire dogmata & quæ erant decreta ab Apoſtolis & ſenioribus.* An non illa ſunt Canones Apoſtolorum, quos aliqui tantopere elevant?

Placet in iſtis Sixti Senenſis *Bibliotheca ſancta* lib. 2. procedendi modus, ubi Clementis Romani libros diſcutiens, quæſtionem hanc bipartitam eſſe docet: altera pars authoritatem horum Canonum, altera numerum reſpicit. Prioris autem aſſertionis pars eſt certiſſima, videlicet Canonum Apoſtolorum authoritatem receptam eſſe & indubitatam. Athanaſius enim inter hagiografa eos enumerat. Epiphanius lib. 3. *adverſus hæreſes*, Aodianos confutans, inſtitutionem Apoſtolorum citat dum agit de paſchate. Tertullianus *adverſus Praxeam* dicit hos Canones Apoſtolorum eſſe per manus traditos, ſed & Imperator Juſti-

Prudentia Apoſtolorum in Canonibus.

nianus ſæpiſſimè in Novellis mentionem horum introducit, & ſecundum illos profitetur ſe leges condere & expreſſis verbis Canones Apoſtolorum vocat. Quod vero ſpectat ad poſteriorem partem de numero horum Canonum, incertum eſſe oſtendit, cum Iſidorus tantum quinquaginta recenſeat, alij plures, alij etiam arbitrentur eos à Nicolaitis hæreticis contaminatos eſſe, ac aliis multis aprocryphis reſperſos. Bellarminus autem lib. *de ſcriptoribus Eccleſiaſticis* ejuſdem Clementis Romani ſcripta diſcutiens, diſſidium hoc componit. Nam allatis pro utraque parte authoritatibus, ut Joannis Damaſceni *l. 4. de fide Orth.* c. 18. ubi videtur eos ponere inter ſacras Scripturas; & contra Gelaſij Papæ in Concilio Romano, unde extat caput *Sancta Romana* diſt. 15. Qui expreſsè dicit librum Canonum Apoſtolorum apocryphum, quod idem confirmatur *diſt.* 16. *Can.* 1. *&* 2. Sed hæc, ait, conciliari poſſunt, ſi dicamus Canones legitimos eſſe ſolum quinquaginta priores, reliquos non eſſe legitimos, quamvis a Græcis recipiantur. Sic enim Urbanus II. apud Gratianum *diſt.* 32. Canon. *præter* §. *ſciendum*, dicit Canones Apoſtolorum ex toto à Græcis, ex parte à Latinis recipi: & Humbertus Cardinalis idem dicit, cujus teſtimonium ſub nomine Leonis noni, ita refert Gratianus *diſt.* 16. *Can. Clementis.* Apoſtolorum, inquit, Canones numerant PP. inter apocrypha, exceptis capitulis quinquaginta, quæ decreverunt fidei Catholicæ tractatores adjungenda. Hincmarus quoque, ut teſtatur Franciſcus Turrianus lib. 1. *pro Epiſtolis decretalibus cap.* 15. ſcribit Canones Apoſtolorum ab Eccleſiâ nobis traditos eſſe ſolum quinquaginta, & ante hos omnes Dionyſius Exiguus quinquaginta ſolum Canones in ſuâ Collatione poſuit. Denique in antiquis codicibus Conciliorum non inveniuntur Canones Apoſtolorum niſi quinquaginta, & verè Canones qui errorem ſapiunt & ab hæreticis ſuperadditi videntur, ſunt Canones poſteriores, ut Canon 65. de Sabbato non jejunando, & 67. de baptiſatis vel ordinatis ab hæreticis, & 84. de numero Librorum Sacrorum; in quo Canone multa ſunt errata manifeſta. Quod vero Gratianus dicit auctoritate Zephyrini Papæ initio *diſt.* 16. Canones Apoſtolorum eſſe ſexaginta; fortaſſe vitio librorum erratum eſt in numero. Hæc Bellarminus. Quia autem in vetuſtis codicibus inſcripti ſunt *περὶ εὐταξίας ἐκκλησιαστικῶν*, ideo hunc illis præfigimus titulum cum majuſculis litteris, ſequimurque verſionem Dionyſij Exigui, variis notis etiam, quæ in iis difficiliora ſunt, elucidamus.

CANONES APOSTOLORVM DE BONO ORDINE ECCLESIASTICO.

PER S. CLEMENTEM ROMANVM in unum congeſti.

CANON I. *De Ordinatione Epiſcopi.*

EPiſcopus à duobus aut tribus Epiſcopis ordinetur.

NOta. Non verè hic citatur à Caranza & Cariolano Canon 16. Africani Concilij ſub Bonifacio I. quaſi unus Epiſcopus cum pluribus Abbatibus infulatis poſſet ordinare Epiſcopum: requirit enim ſaltem duos Epiſcopos ad ordinationem Epiſcopi, cum plures non poſſint haberi. Aliquando tamen unus id poſſet, nempe ut in Confirmatione ordinarius miniſter eſt Epiſcopus: & ex diſpenſatione ſummi Pontificis ſimplex Sacerdos: ita licet tres Epiſcopi ſimul ſint ordinarius miniſter ordinationis, non vetuit tamen Chriſtus quin ex diſpenſatione ſummi Pontificis unus Epiſcopus poſſit alium ordinare in Epiſcopum, juxta primam praxim quâ unus Apoſtolus Epiſcopos ordinabat. Sic cenſet Bellarm. l. 4. de notis Eccleſiæ c. 8. Dominicus à Soto lib. 10. *juſtitiâ & jure* qu. 1. art. 3. & alij apud Hallier de Sacris ordin. part. 2. ubi multa in utramque partem afferuntur.

CANON II. *De ordinatione Presbyterorum, Diaconorum & cæterorum.*

PResbyter ab uno Epiſcopo ordinetur, & Diaconus, & reliqui Clerici.

CANON III. *Nil aliud in Sacrificio præter quod Dominus inſtituit, offerendum.*

SI quis Epiſcopus aut Preſbyter, præter ordinationem Domini, alia quædam in Sacrificio offerat ſuper Altare, id eſt, aut mel, aut lac, aut pro vino ſiceram, aut confecta quædam, aut volatilia, aut animalia aliqua, aut legumina, contra conſtitutionem Domini faciens, congruo tempore deponatur.

Nota. Ex his quædam offerebantur pro ſacrificio, quædam pro ſuſtentatione miniſtrorum.

CANON IV. *Quæ ſpecies ad Altare, non ad Sacrificium, ſed ad benedictionem ſimplicem debeant exhiberi.*

OFferre non licet aliquid ad Altare præter novas ſpicas, & uvas, & oleum ad luminaria, & tymiama, id eſt, incenſum, tempore quo ſancta celebratur oblatio.

CANON V. *Quæ in Eccleſiis offerre non poſſunt, ad domos Sacerdotum à fidelibus deferantur.*

RELiqua poma omnia ad domum primitiæ Epiſcopo & Preſbyteris dirigantur, non offerantur in Altari. Certum eſt autem, quòd Epiſcopus & Preſbyteri dividunt & Diacoois, & reliquis Clericis.

CANON VI. *Epiſcopus aut Presbyter uxorem ſuam non abjiciat.*

Diſp. 28. Si quis de coerit. EPiſcopus, aut Preſbyter uxorem propriam nequaquam ſub obtentu Religionis abjiciat: ſi verò rejecerit, excommunicetur; ſed ſi perſeveraverit, dejiciatur.

B Intellige quod non abjiciat quoad victum & veſtitum: ſed quoad cohabitationem & coitum.

Dices, Canone 13. VI. Synodi ſtatutum eſt, ut conjugati ad ſacros Ordines allecti, uxores, quas habebant, retinerent, iiſque, certis tantùm diebus exceptis, admiſcerentur. Reſp. conſtare, ſextam Synodum Univerſalem nullos Canones edidiſſe: evulgatos autem 102. ſub hujus nomine Canones, omnes ſpurios eſſe; quippe qui non à ſexta Synodo, ſed potiùs à quodam illegitimo & reprobato Conciliabulo in Trullo (à quo Trullani Canones nominantur) habito, editi ſunt. *Canones Trullani.* Baronius anno Chriſti 58. n. 8. & ſeqq. Bellarm. l. 1. de Verbo Dei, cap. 20. & l. 2. de Rom. Pont. c. 17. & 18. & l. 1. de Concil. cap. 7. Item lib. 1. de Cleric. c. 21. Balſamonis igitur hujus Canonis expoſitio, velut hæretica fugienda eſt, ait Binius in notis.

CANON VII. *Sacerdotes & Miniſtri Altaris ſæcularibus curis abſtineant.*

C EPiſcopus, aut Preſbyter, aut Diaconus, nequaquam ſæculares curas adſumat: ſin aliter, dejiciatur.

CANON VIII. *Quo tempore Paſcha celebretur.*

D SI quis Epiſcopus, aut Preſbyter, aut Diaconus ſanctum Paſchæ diem aote vernale Æquinoctium cum Iudæis celebraverit, abjiciatur.

ANNOTATIO.

IVdæi, ſicut & Quartodecimani hæretici, 14. Luna primi menſis Paſcha celebrarunt ante vernale Æquinoctium. Ne igitur Eccleſia novum Paſchale feſtum, ad Leges cæremoniales paulatim abrogandas inſtitutum, ſimul cum Judæis eodem tempore celebret, auctoritate Petri aliorumque Apoſtolorum decretum eſt, ne unquam id ante vernale Æquinoctium, fiat. *Si quis enim cum Iudæis*, inquit ſanctus Ignatius Epiſt. 8. ad Philipp. *Paſcha celebrat, aut Symbola eorum recipit, particeps eſt eorum qui Dominum occiderunt, & Apoſtolos ejus.* Ut autem hæc incommoda faciliùs & ſecuriùs evitentur, addiderunt E iidem Apoſtoli, ut Paſcha die Dominico celebretur. Id conſtat ex Epiſt. S. Protherei Epiſcopi Alexandrini ad S. Leonem Romanum Pontificem, quæ extat apud Bedam de Ratione temporis, cap. 42. qua ait, Petrum Apoſtolum Romæ hoc docuiſſe, & eadem accepta S. Marcum Ægyptis tradidiſſe. Adde teſtimonium Ignatij, qui temporibus Apoſtolorum vixit, & Sedem Apoſtolicam Antiochenam, a Petro fundatam, adminiſtravit: is enim in Epiſt. 6. ad Magneſianos ſic ait: *Celebrandum diem Dominicum, ut dierum principem, Reſurrectioni Domini conſecratum.* Hanc autem ſanctam Apoſtolicam de Paſchate traditionem,

A Judaizantium Eccleſiarum conſuetudine violatam, Pius Pontif. edito Decreto quidem firmavit & ſtabilivit (ut eſt apud Euſebium in Chronico) non autem primus illius de Paſchate ſanctionis Eccleſiaſticæ auctor eſt. Vide Baronium anno Domini 159. num. 4. & ſeqq. & Bellarminum de ſanctis, lib. 2. cap. 12. Et noviſſimè temporibus noſtris, Gregorij XIII. Pontificis Maximi juſſu emendatum fuit Kalendarium Romanum, ob hoc præcipuè, ne cum Judæis Paſcha in 14. Luna Martij celebraremus: pro quo vide in libro de Ratione emendandi Kalendarium. Idem.

CANON IX. *Miniſtri Altaris oblatione celebrata communicare debent.*

B SI quis Epiſcopus, aut Preſbyter, aut Diaconus, vel quilibet ex Sacerdotali catalogo, facta oblatione non communicaverit; aut cauſam dicat, ut ſi rationabilis fuerit, veniam conſequatur: aut ſi non dixerit, communione privetur, tamquam qui populo cauſa læſionis extiterit, daos ſuſpicioοem de eo qui ſacrificavit, quòd rectè non obtulerit.

SUb pœna excommunicationis mandatur omnibus & ſolis Clericis, ut dum ſolemnibus diebus ſacrificantii in Miſſa ſolemniter miniſtrant, & Altari aſſiſtunt, niſi juſta aliqua de cauſa excuſentur, communicent. C Hæc expoſitio confirmatur ex Epiſtola Anacleti, ubi hunc Canonem citans, de ſolis Clericis, Altari aſſiſtentibus loquitur. Itaque probabile eſt, hanc ob cauſam fortaſſe in Concilio Altiſſiodorenſi cap. 19. ſtatutum eſſe, ut Clerici, qui nimirum in Miſſa communicaturi erant, jejuni ad miniſterium Altaris accederent. Totum tamen hoc Decretum non divino, ſed humano Jure conſtitutum, jam contraria conſuetudine eſt abrogatum. Bellarm. lib. 2. de Miſſa cap. 10. Suarez Tom. 3. diſp. 69. Sect. 3. Turrianus lib. 1. cap. 22. de Can. Apoſtol. Idem.

CANON X. *Fideles Laici ingredientes Eccleſiam, communicare debent.*

D OMnes fideles qui ingrediuntur Eccleſiam, & Scripturas audiunt, non autem perſeverant in oratione, nec ſanctam Communionem percipiunt, velut inquietudines Eccleſiæ commoventes, convenit communione privari. *De Conſecr. diſt. 1. cap. Omnes fideles.*

Stravolſcius in hunc Canonem, illum limitat ad dies feſtos ab Eccleſiâ ſtatutos ad Communionem. Carranza & Cariolanus ad eos qui ex ſuperſtitione aut ex aliquâ pravâ opinione, juxta decretum Concilij Antiocheni cap. 2. & Bracarenſis 2. Decreto 83. communionem averſabantur, unde improbabile quod qoidam aſſerunt, ut Caſaubonus & quidam alij, impoſitum fuiſſe omnibus laicis ex præcepto, quotieſcumque Miſſæ intereſſent, ut communicarent. Quod fuiſſet E onus graviſſimum. Id tantum miniſtris ad altare inſervientibus præceptum fuit. Nec aliter decretum Anacleti Papæ intelligendum venit, juxta alios.

CANON XI. *Cum excommunicatis non eſt orandum.*

SI quis cum excommunicato, ſaltem in domo, ſimul oraverit; iſte communione privetur.

CANON XII. *Cum damnatis Clericis non eſt orandum.*

SI quis cum damnato Clerico, veluti cum Clerico, ſimul oraverit, iſte damnetur.

Prohibetur

PRohibetur in his duobus Canonibus ſub pœna excommunicationis exterior communicatio cum excommunicato, etiam in privata oratione. Idem ſtatuitur in cap. Excommunicatos. 11. quæſt. 3. ibi, *Ne cum eis in oratione communicent*, & cap. Cum excommunicato. cap. Qui communicaverit. eod. tit. In quibus Juribus ſermonem eſſe de communicatione in oratione privata, colligitur ex eo, quòd conjungatur cum communicatione in cibo, potu, & communi ſermone. Hæc eſt communis interpretatio & ſententia, quam ſequuntur Covarruvias cap. *Alma mater*. part. 1. §. 3. num. 8. Suarez Tom. 5. diſp. 22. Sect. 2. Ratio eorum eſt, quia excommunicato omnis exterior communicatio cum alijs fidelibus ſit interdicta; oratio autem privata ſit quædam exterior communicatio.

Dices cum Navarro in Manuali, cap. 27. num. 36. §. Ad quintum. Conſortium in oratione privata eſt utile ad ſalutem excommunicati: quomodo ergo hic prohibetur? Reſpondeo: Triplex eſt communicatio; una in crimine, altera in divinis, tertia in humanis. Prima prohibita eſt, quia ex ſe mala eſt: duæ poſteriores malæ ſunt, quia expreſſo Jure prohibitæ. Cùm ergo orare privatim cum excommunicato, nimirum ſi cum eodem recitentur Horæ Canonicæ, vel Officium B. Virginis, aut Defunctorum, ſit cum eodem communicare; illicita eſt & mala, quia Jure Eccleſiaſtico prohibita. Nam illi dum ſimul orant, non intendunt ſpiritualiter promovere ipſum excommunicatum, quod utiliùs fortaſſe facerent, ſi per ſe ac ſeparatim uterque oraret, ſed ſolùm ad invicem ſe juvare, & communi opera illud Officium ſeu miniſterium perficere intendunt. *Idem Binius.*

CANON XIII. *Nullus fidelium præter commendatitias ſuſcipiatur epiſtolas.*

SI quis Clericus aut Laïcus à communione ſuſpenſus, ſeu communicans, ad aliam properet civitatem, & ſuſcipiatur præter commendatitias literas: & qui ſuſceperunt, & qui ſuſceptus eſt, communione priventur. Excommunicato verò protelerur ipſa correptio, tamquam qui mentitus ſit, & Eccleſiam Dei ſeduxerit.

P*Rotelerur.* Herveti verſio habet. Sin autem eſt ſegregatus, ejus intendatur ſegregatio. Puto ſenſum eſſe, quo excommunicatio ita aggravetur. Unde forſan aggravationes & reaggravationes excommunicationum.

CANON XIV. *Ab Epiſcopis aliena parochia minime pervadatur.*

EPiſcopo non licere alienam parochiam, propria relicta, pervadere, licet cogatur à plurimis. Niſi fortè quis cum rationabili cauſa compellatur, tamquam qui poſſit ibidem conſtitutus plus lucri facere, & in cauſa religionis aliquid profectus proſpicere. Et hoc non à ſemetipſo pertentet, ſed multorum Epiſcoporum judicio & maxima ſupplicatione perficiat.

CANON XV. *Clerici proprias Eccleſias non relinquant.*

SI quis Presbyter, aut Diaconus, aut quilibet de numero Clericorum, relinquens propriam Parochiam, pergat ad alienam, & omnino demigrans præter Epiſcopi ſui conſcientiam, in aliena parochia commo-

A retur, hunc ulteriùs miniſtrare non patimur, præcipuè ſi vocatus ab Epiſcopo, redire contempſerit, in ſua inquietudine perſeverans. Verumtamen tanquam Laïcus ibi communicet.

CANON XVI. *Epiſcopus Clericos alterius ſuſcipiens, communione privetur.*

EPiſcopus verò, apud quem moratos eſſe conſtiterit, ſi contra eos decretam ceſſationem pro nihilo reputans, tanquam Clericos fortè ſuſceperit, velut magiſter inquietudinis communione privetur.

B

CANON XVII. *Bigami non admittantur ad Clerum.*

SI quis poſt Baptiſma ſecundis fuerit nuptijs copulatus, aut concubinam habuerit, non poteſt eſſe Epiſcopus, non Presbyter, aut Diaconus, aut prorſus ex numero eorum, qui miniſterio ſacro deſerviunt.

CIrca illa verba Canonis; *Aut concubinam habuerit*, nota, quòd tam vagus, quam adulterinus concubitus pœna digniſſimus eſt, tamen irregularitate puniri non ſolet, ut rectè notat Covarruvias Clement. *Si furioſus*, 1. pag. §. 2. numero ſecundo, quia nulla
C bigamia hoc caſu committitur: unde id quod hîc dicitur, Covarruvias nunc uſu revocatum & ſublatum eſſe tradit. Quanquam meliùs dicatur, publicum concubinarium, tam vagum quàm adulterinum, ratione infamiæ hîc irregularem eſſe, conſtitui, & declarari: infamis enim ad ſuſceptionem Ordinum non eſt admittendus, cap. *Infamis*, 6. quæſt. 1. Suarez Tom. 5. diſp. 49. ſect. 1. Binius.

CANON XVIII. *Viduam, vel ejectam, vel meretricem accipiens, non admittatur ad Clerum.*

SI quis viduam, aut ejectam acceperit, aut meretricem, aut ancillam; vel aliquam
D de ijs quæ publicis ſpectaculis mancipantur, non poteſt eſſe Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut ex eorum numero qui miniſterio ſacro deſerviunt.

CANON XIX. *Duas ſorores habens, non admittatur ad Clerum.*

QVi duas in conjugium ſorores acceperit, vel filiam fratris, Clericus eſſe non poterit.

CANON XX. *Clericus fidejuſſor eſſe non poteſt.*

E

CLericus fidejuſſionibus inſerviens, abjiciatur.

CLericum pro alio in temporalibus vadem ſe conſtituere, etſi officio bonum eſt ac pium aliquando, peccatum tamen eſt, quia prohibitum. 2. Timoth. 2. *Nemo militans Deo implicat ſe negotijs ſæcularibus*. Satis habent Clerici pro animabus fidejubere. Proverb. 6. *Fili mi, ſi ſpoponderis pro amico tuo, defixiſti apud extraneum manum tuam, &c. ne dederis ſomnum oculis tuis.* Ubi Carthuſianus. Pro amico ſpondet qui per prælationem alios accipit gubernandos.

CANON XXI. *Qui non ſponte eunuchizati ſunt, ſuſcipiantur ad Clerum.*

EVnuchus, per inſidias hominum factus, eſt, vel ſi in perſecutione ejus ſunt amputata virilia, vel ſi ita natus eſt; & eſt dignus, efficiatur Epiſcopus.

HOc Canone decernitur, quòd involuntaria virilium membrorum præciſio nullam irregularitatem inducit: quòd autem ſpontanea ſui ipſius procurata caſtratio ipſum caſtratum irregularem efficit, etiamſi bono zelo pietatis contigerit, ſequentibus Canonibus ſtatuitur. Idem in cap. *Eunuchus*, diſt. 25. Ob hanc cauſam Origenes ſpontaneam virilium exciſionem perpeſſus, & poſt per Alexandrum Jeroſolymorum Epiſcopum in Sacerdotem initiatus, de perperam ſuſcepta Ordinatione accuſatur, & tandem à Demetrio Alexandrino Epiſcopo damnatur. Euſebius lib. 16. Hiſtor. cap. 7. & 17. Baronius anno Chriſti 208. num. 1. & 2. De Leontio olim Preſbytero, poſtea Epiſcopo Antiocheno Arrianæ factionis, hæc Athanaſius Ep. ad Solitar. ſcribit: *Inter eos Leontius ille caſtratus, quem nec ſub laïci quidem ſpecie ad communionem admitti oportuit, eò quòd ſeipſum abſcidit, ut liberè cum Euſtolio dormiret, reverà quidem muliere, quam ipſe virginem prædicaret.* Socrates lib. 2. cap. 2. de eodem habet, ipſum ea de cauſa Preſbyterio privatum, & poſtea Arrianum factum eſſe. *Is cùm Presbyter eſſet, dignitate*, inquit, *privatus eſt.* Plura apud Baronium 230. num. 5. *Binius.*

CANON XXII. *Qui ſe eunuchizavit, Clericus non fiat.*

SI quis abſcidit ſemetipſum, id eſt, ſi quis amputavit ſibi virilia, non fiat Clericus, quia ſui ipſius homicida eſt, & Dei conditionis inimicus.

CANON XXIII. *Clericus qui ſe eunuchizavit, ejiciatur à Clero.*

SI quis cùm Clericus fuerit, abſciderit ſemetipſum, omnino damnetur, quia ſuus eſt homicida.

CANON XXIV. *Laïcus qui ſe eunuchizavit, tribus annis communione privetur.*

LAïcus ſemetipſum abſcindens, annis tribus communione privetur, quia ſuæ vitæ inſidiator extitit.

CANON XXV. *Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, ſi pro criminibus damnati fuerint, minimè communione priventur.*

EPiſcopus, aut Preſbyter, aut Diaconus, qui in fornicatione, aut perjurio, aut furto captus eſt, deponatur, non tamen communione privetur. Dicit enim Scriptura: Non vindicabit Dominus bis in idipſum.

CANON XXVI. *Similiter & reliqui miniſtri Eccleſiæ.*

SImiliter & reliqui Clerici huic conditioni ſubjaceant.

CANON XXVII. *Qui Clerici debeant conjugibus copulari.*

IStis autem qui ad Clerum provecti ſunt, præcipimus, ut ſi voluerint, uxores accipiant: ſed Lectores, Cantoreſque tantummodo.

CANON XXVIII. *Epiſcopus, Presbyter, & Diaconus fideles peccantes verberare non debent.*

EPiſcopum, aut Preſbyterum, aut Diaconum percutientem fideles delinquentes, aut fideles iniquè agentes, & per hujuſmodi volentes timeri, dejici ab officio ſuo præcipimus, quia nuſquam nos hoc Dominus docuit. E contrariò verò ipſe cùm percuteretur, non repercutiebat: cùm malediceretur, non remaledicebat: cùm pateretur, non comminabatur.

Diſt. 45. cap. Epiſcopo.

Iſaia 53. 1. Petr. 2.

CANON XXIX. *Officium priſtinum damnati uſurpare non debent.*

SI quis Epiſcopus, aut Preſbyter, aut Diaconus depoſitus juſtè ſuper certis criminibus, auſus fuerit attrectare miniſterium dudum ſibi commiſſum, hic ab Eccleſia penitùs abſcindatur.

CANON XXX. *Non debent officia Eccleſiaſtica pecunia obtineri.*

SI quis Epiſcopus, aut Preſbyter, aut Diaconus per pecunias hanc obtinuit dignitatem, dejiciatur & ipſe, & Ordinator ejus, & à communione modis omnibus abſcindatur, ſicut Simon Magus à Petro.

Concilium Chal. c. 2.

CANON XXXI. *Eccleſia ſæculari potentia non pervadatur.*

SI quis Epiſcopus ſæcularibus poteſtatibus uſus, Eccleſiam per ipſos obtineat, deponatur, & ſegregentur omnes qui illi communicant.

Si quis Epiſcopus 16. qu. 7.

CANON XXXII. *Presbyter contempto Epiſcopo, ſeorſum conventus congregare non tenet.*

SI quis Preſbyter contemnens Epiſcopum ſuum, ſeorſum collegerit, & altare aliud erexerit, nihil habens quo reprehendat Epiſcopum in cauſa pietatis & juſtitiæ, deponatur, quaſi Principatus amator exiſtens; eſt enim tyrannus: & cæteri Clerici quicumque tali conſentiunt, deponantur: laïci verò ſegregentur. Hæc autem poſt unam, ſecundam, & tertiam Epiſcopi obſecrationem fieri conveniat.

Seorſum collegerit. Gentiani verſio habet. Seorſum congregationem fecerit.

CANON XXXIII. *Clerici damnati non debent ab aliis recipi.*

SI quis Preſbyter aut Diaconus ab Epiſcopo ſuo ſegregetur, hunc non licet ab alio recipi, ſed ab ipſo qui eum ſequeſtraverat: niſi forſitan obierit: Epiſcopus ipſe, qui eum ſegregaſſe cognoſcitur.

Concilium Nic. c. 5. Antioch. cap. 6.

A

CANON XXXIV. *Nullus Epiſcopus, Preſbyter, aut Diaconus ſine commendatitiis ſuſcipiatur epiſtolis.*

NVllus Epiſcoporum peregrinorum, aut Preſbyterorum, aut Diaconorum, ſine commendatitiis ſuſcipiatur epiſtolis: cùm ſcripta detulerint, diſcutiantur attentiùs, & ita ſuſcipiantur, ſi prædicatores veritatis extiterint. Sin minus, nec quæ ſunt neceſſaria ſubminiſtrentur eis, & ad communionem nullatenns admittantur, qnia per ſubreptionem multa proveniunt.

CANON XXXV. *De primatu Epiſcoporum.*

De Metropolitanis Conc. Antioch. c. 9.

EPiſcopos gentium ſingularum ſcire convenit, quis inter eos primus habeatur, quem velut caput exiſtiment, & nihil amplius præter ejus conſcientiam gerant, quàm illa ſola ſinguli, quæ parochiæ propriæ, & villis quæ ſub ea ſunt, competunt. Sed nec ille præter omnium conſcientiam faciat aliquid: ſic enim unanimitas erit & glorificabitur Deus per Chriſtum in Spiritu ſancto.

CANON XXXVI. *Non liceat Epiſcopum in aliena provincia Clericos ordinare.*

EPiſcopum non audere extra terminos proprios Ordinationes facere in civitatibus & villis, quæ illi nullo jure ſobjectæ ſunt. Si verò convictus fuerit hoc feciſſe, præter eorum conſcientiam, qui civitates & villas detinent; & ipſe deponatur, & qui ab illo ſunt ordinati.

EXhinc nata occaſio diſſidiorum plurium in Eccleſiâ Pariſienſi, quæ modo ſopita ſunt. Porrò Nicæna Synodus can. 6. & Epheſina illis Actis quæ poſt 7. can. edita ſunt, hos Apoſtolorum Canones ſequuntur, ſtatuentes, ut ſinguli Epiſcopi ſuum Primatem & Metropolitanum agnoſcant, atque extra ſuam Diœceſim nihil agant. Idem ſtatuit Calixtus I. Epiſt. 1. ad Epiſcopos Galliæ, & allegat Yvo lib. 4. Decret. cap. *Nullus Primas*. Sixtus II. Epiſt. 2. ad Epiſcopos Hiſpaniæ, Concilium Ancyranum cap. 15. Gratianus cap. *Si quis*, diſt. 71. Julius I. Epiſt. 2. ad Epiſcopos Orientales, cap. 9. Innocentius I. Epiſt. 2. ad Victricum Epiſcopum Rhotomagenſem, cap. 7. Concilium Antiochenum I. ſub Julio I. can. 13. & allegat Gratianus cap. *nullum*. 9. quæſt. 2. Concilium Sardicenſe can. 18. & 19. Siricius I. Epiſt. 4. ad Africanos, cap. 6. quæ ſcripta eſt Romæ in conventu & Concilio 80. Epiſcoporum, quæ lecta & approbata eſt in Concilio Telenſi, quia ſine iſtâ regulâ omnia confunderentur.

CANON XXXVII. *De ordinatis Epiſcopis, nec receptis.*

Concilium Antioch. cap. 18.

SI quis Epiſcopus non ſuſceperit officium & curam populi ſibi commiſſam, hic communione privetur, quoadusque conſentiat, obedientiam commodans: ſimilitee autem Preſbyter, & Diaconus. Si verò non pro ſua ſeoteotia, ſed pro malitia populi, ipſe quidem maneat Epiſcopus, Clerici verò civitatis communione priventur, eòquòd eruditores inobedientis populi non fuerint.

CANON XXXVIII. *Bis in anno Concilia celebrentur.*

BIs in anno Epiſcoporum Concilia celebrentur, ut inter ſe invicem dogmata pietatis explorent, & emergentes Eccleſiaſticas contentiones amoveant, ſemel quidem quarta ſeptimana Pentecoſtes; ſecundò verò, duodecima die menſis Hyperborethei (id eſt Octobris.)

OB inobſervationem hujus Canonis qui fruſtra repetitur in aliis Conciliis, locus eſt plurimus declamationi Iſaiæ Prophetæ cap. 1. *Omne caput languidum & omne cor mœrens, à planta pedis uſque ad*

B

verticem non eſt in eo ſanitas, &c. hinc tot Regna & Provincias hæreſis ſibi ſubdidit. Iſtud vero *Hyperborethei* verbum eſt Macedonicum (ſunt porro Macedones Græciæ populi) ſignificans menſem Octobrem, & emendandum eſt ac legendum *Hyperberethei*, ut ſcitè advertit De la Cerda *adverſar. ſacrorum* cap. 140. num. 4 ex Suida dicente. *Hyperberetheus menſis apud Macedonas October eſt. Vnde proverbium Hyperberetheus de longævis dicitur, quod ultimus menſis anni dicitur Hyperberetheus apud Macedonas.*

CANON XXXIX. *Epiſcopus ſolùm rerum Eccleſiaſticarum curam habeat.*

C

OMnium negotiorum Eccleſiaſticorum curam Epiſcopus habeat, & ea velut Deo contemplante diſpenſet: nec ei liceat, ex his aliquid omnino contingere aut parentibus propriis, quæ Dei ſunt, condonare: quòd ſi pauperes ſunt, tanquam pauperibus ſubminiſtret, ne eorum occaſione Eccleſiæ negotia deprædetur.

CANON XL. *De dignitate Pontificis, & quod rerum ſuarum habeat poteſtatem.*

PReſbyteri & Diaconi præter Epiſcopum nihil agere pertentent: nam Domini populus ipſi commiſſus eſt, & pro animabus eorum hic redditurus eſt rationem.

D

Sint autem manifeſtæ res propriæ Epiſcopi (ſi tamen habet proprias) & manifeſtæ Dominicæ, ut poteſtatem habeat de propriis, moriens Epiſcopus, ſicut voluerit, & quibus voluerit derelinquere. Nec ſub occaſione Eccleſiaſticarum rerum, quæ Epiſcopi eſſe probantur, intercidant: fortaſſis enim aut uxorem quam ante ordinationem duxiſſet habet, aut filios, aut propinquos, aut ſervos. Et juſtum eſt hoc apud Deum & homines, ut nec Eccleſia detrimentum patiatur ignoratione rerum Pontificis, nec Epiſcopus

E

vel ejus propinqui, obtentu Eccleſiæ proſcribantur, & in cauſas incidant qui ad eum pertineot, morſque ejus injuriis malæ famæ ſubjaceat.

IDem omnino ſtatuit Damaſus Papa Epiſt. 4. ad Proſperum, & reliquos Numidiæ Epiſcopos, Gelaſius Epiſt. 1. ad Epiſcopos Lucaniæ, Bruſiorum, & Siciliæ cap. 30. & allegat Gratianus capite *Quapropter*, 2. quæſt. 2. Idem & Antiochenum Concilium I. cap. 25. *Sunt autem manifeſta*, &c. Hoc antiquis Canonibus vetitum eſſe, teſtantur Patres Concilij Chalcedonenſis can. 22. Et cùm nullus alius quàm Apoſto-

bus Canon id ſtatuiſſe inveniatur, per antiquos Canones, unum ex his intellexiſſe, conjicere licet.

Canon XLI. *Epiſcopus rerum Eccleſiaſticarum pro diſpenſatione pauperum habeat poteſtatem.*

PRæcipimus, ut in poteſtate ſua Epiſcopus Eccleſiæ res habeat. Si enim animæ hominum pretioſæ illi ſunt creditæ, multò magis oportet eum curam pecuniarum gerere, ita ut poteſtate ejus indigentibus omnia diſpenſentur per Preſbyteros & Diaconos, & cum timore omnique ſollicitudine miniſtrentur. Ex iis autem, quibus indiget (ſi tamen indiget) ad ſuas neceſſitates, & ad peregrinorum fratrum uſus, ipſe percipiat, ut nihil poſſit eis omnino deeſſe. Lex enim Dei præcipit, ut qui altari deſerviunt, de altari paſcantur: quia nec miles ſtipendiis propriis contra hoſtes arma ſuſtulit.

Canon XLII. *Epiſcopus, Presbyter, & Diaconus, aleator & ebrioſus eſſe non debet.*

EPiſcopus, aut Preſbyter, aut Diaconus, aleæ atque ebrietati deſerviens, aut deſinat, aut certè deponatur.

SIc multi Canones & Lateranenſe Generale ſub Innoc. III. cap. 15. ubi ſic habetur: *A crapula & ebrietate omnes Clerici diligenter abſtineant: unde vinum ſibi temperent, & ſe vino.* Et infrà: *Si quis autem ſuper his culpabilem ſe exhibuerit, niſi à Superiore commonitus ſatisfecerit competenter, a Beneficio vel Officio ſuſpendatur.* Cortolanus.

Canon XLIII. *Clerici & Laïci ſi permanſerint in alea, communione priventur.*

SVbdiaconus, aut Lector, aut Cantor ſimilia faciens; aut deſinat, aut communione privetur; ſimiliter etiam Laicus.

Canon XLIV. *Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus non debet uſuras accipere.*

EPiſcopus, aut Preſbyter, aut Diaconus uſuras à debitoribus exigens; aut deſinat, aut certè damnetur.

Canon XLV. *Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus non debet cum hæreticis orare.*

EPiſcopus, Preſbyter, aut Diaconus, qui cum hæreticis oraverit, tantummodo communione privetur; ſi verò tanquam Clericos hortatus eos fuerit agere, vel orare, damnetur.

Canon XLVI. *Baptiſmata Hæreticorum non debent comprobari.*

EPiſcopum, aut Preſbyterum, hæreticorum ſuſcipientem Baptiſma, damnari præcipimus. Quæ enim conventio Chriſti ad Belial? aut quæ pars fidelis cum infideli?

HÆreticorum Baptiſma non eadem forma, qua confertur ab Eccleſia, collatum, nullum eſt, adeoque rejiciendum. Hoc modo baptizarunt illi, qui

A Apoſtolorum tempore can. 49. & 50. in tribus patribus, ſeu in nomine trium principij expertium, aut trium Filiorum, vel trium Paracletorum, vel in morte Domini baptizabant: quique, ut glorioſiſſimæ Trinitatis confeſſionem deſtruerent, Catholici Baptiſmatis formæ aliquid vel addebant, vel ſubtrahebant. Ita baptizaverunt Gnoſtici, teſte Irenæo libro 1. cap. 18. in nomine egnoti Patris omnium, & in veritate matris omnium, & in nomine deſcendentis Jeſu ad unitionem, & redemptionem, & communionem virtutum. Hoc modo forma Baptiſmi corrupta Paulianiſtæ baptizarunt, ideoque ab his baptizati, venientes ad Eccleſiam Catholicam iterum baptizari præcipiuntur Canone 19. Concilij Nicæni. Nicephorus lib. 10. Hiſtor. cap. 35. refert, quendam Epiſcopum A-

B rianum, nomine Deutrum, baptizaſſe in nomine Patris, per Filium, in Spiritu ſancto: & addit, miraculosè accidiſſe, ut aqua, quæ ad Baptiſmum parata erat, repentè in deteſtationem Arianæ hæreſis, quam ille prædictis verbis profiteri intendebat, diſparuerit. Tempore Apoſtolorum, formam Baptiſmi mutaſſe & corrupiſſe Chernntum, ex eo collegit Baronius anno Chriſti 167. numero 2. quòd Chriſti divinitatem negaverit: atque ut docet Irenæus libro 1. capite 25. Chriſtum à Jeſu ſejunxerit. Ita intelligendum eſt quod in Vita Pij legitur in Romano Pontificali: *Hic conſtituit, hæreticum venientem ex Judæorum hæreſi, ſuſcipi, & baptizari.* Suarez Tomo 3. diſp. 21. ſect. 3. Idem.

C Canon XLVII. *Eccleſiæ Baptiſmate baptizatus, denuò baptizari non debet: & non ita baptizatus, debet baptizari.*

EPiſcopus, aut Preſbyter, ſi eum, qui ſecundùm veritatem habuerit Baptiſma, denuò baptizaverit, aut pollutum ab impiis non baptizaverit, deponatur, tanquam deridens crucem & mortem Domini, nec Sacerdotes à falſis Sacerdotibus jure diſcernens.

Q*Vi ſecundùm veritatem habuerit, &c.* Hoc dicit, quia etiam ſi ab hæreticis miniſtratum ſit, mo-

D dò in forma illius cum Eccleſia conſenſerunt, valet Baptiſma, ideoque nequaquam reiterandum eſt. Hanc ſententiam Stephanus Papa contra Cyprianum, multoſque alios Africanos, ſola Apoſtolica (ut inquit Euſebius) traditione fretus, defendit. Qui verò juxta formam ab Eccleſia præſcriptam per expreſſam ſanctiſſimæ Trinitatis invocationem non ſunt baptizati, ſi ad Eccleſiam veniant, Baptiſmo Catholico baptizandi ſunt. Marcion hæreſiarcha non tantùm anabaptiſmum hic damnatum introduxit, ſed etiam tertium ad peccata diluenda conceſſit. Epiphanius hæreſi 42. Baronius anno Chriſti 146. num. 12. Idem.

Canon XLVIII. *Laïcum pellentem ſuam conjugem, communione privandum.*

E SI quis laïcus uxorem propriam pellens, alteram, vel ab alio dimiſſam duxerit, communione privetur.

Canon XLIX. *In nomine Trinitatis debet baptizare.*

SI quis Epiſcopus, aut Preſbyter juxta præceptum Domini non baptizaverit in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti; ſed in tribus ſine initio principijs, aut in tribus Filijs, aut in tribus Paracletis, abjiciatur.

CANON L. *Non una, ſed trina merſio debet dari in Baptiſmo.*

SI quis Epiſcopus, aut Preſbyter, non trinam merſionem unius myſterij celebret, ſed ſemel mergat in Baptiſmate, quod dari videtur in Domini morte, deponatur. Non enim dixit nobis Dominus, in morte mea baptizate, ſed, Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.

IN hoc Canone directè damnatur error eorum, qui baptizabant in nomine Domini, una merſione. Contra hos ergo docetur, invocandam eſſe Trinitatem; & additur, ter eſſe mergendum, tum propter conſuetudinem illius temporis: tum in deteſtationem illius erroris. Et quamvis fortaſſe hinc, & ex capite *Multi ſunt*, de Conſecr. diſt. 4. trina merſio neceſſitate Sacramenti ad Baptiſmum requiri videatur; ideòque ſancti Patres (Dionyſius cap. 2. Cœleſtis Hierarch. Baſilius libro de Spiritu ſancto capite 27. Athanaſius quæſt. 125. ad Antioch. Hieronymus Dialog. contra Lucifer. Auguſtinus ſerm. 91. & 101. de Tempore; Ambroſius libro 2. de Sacrament. cap. 7.) hanc trinam merſionem ex Apoſtolica traditione ortam ſcribunt; & quod maximum eſt, in Concilio Conſtantinopolitano I. canone 7. error Eunomij docentis, ut teſtatur Theodoretus libro 4. Hæreticarum fabularum, non oportere baptizandum ter immergere, damnatus ſit; tamen ex communi Theologorum conſenſu, certum eſt, ad eſſentiam hujus Sacramenti conſtituendam, ſufficere quamlibet ablutionem aquâ factam, ſive per aſperſionem, ſive per immerſionem unam, aut tres fiant. Ex Concilio Toletano IV. cap. 5. conſtat trinam merſionem neceſſariam non eſſe. Ubi etiam refertur reſponſio Gregorij Papæ ad Leandrum, quæ habetur libro 1. Regiſtr. epiſt. 41. qui conſultus hac de re, quoniam in Hiſpania quidam triplici merſione, alij una tantùm baptizabant; reſpondit: Utramque retineri poſſe, ſive trina merſio adhibeatur, ad ſignificandam Trinitatem Perſonarum; ſive una tantùm, ad confitendam Divinitatis unitatem. Addit autem conſultius fuiſſe tunc poſteriorem baptizandi modum retinere, ad vitandum Arianorum errorem, qui naturarum diviſionem, & Trinitatem in trina merſione profitebantur. Aſperſionem ſufficere, Cyprianus libro 4. Epiſtola 7. §. *Quæſiſti*; teſtatur, & ex Baptiſmo Apoſtolorum Act. 2. uno die tribus millibus hominum collato: ſicut etiam ex conſuetudine Eccleſiæ, & facto ſancti Laurentij colligitur. Modus autem baptizandi is uſurpandus eſt unicuique, qui ex conſuetudine Eccleſiæ ſuæ præſcriptus eſt. Ex auctoribus autem ſuprà commemoratis nihil aliud probatur, quàm quòd illo tempore ritus baptizandi per trinam merſionem conſuetudine vulgari receptus fuerit. Eunomius per Concilium Conſtantinopolitanum damnatus fuit, quoniam hæretico ſpiritu, & ad introducendos falſos errores illam cæremoniam auferebat. Idem.

CANON LI. *A nuptijs, carnibus, & vino abſtinentes propter abominationem, damnantur.*

Ex verſione Gentiani & Surij.

SI quis Epiſcopus, Preſbyter, vel omnino ex Sacerdotali numero, à nuptiis, carnibus, & vino, non propter exercitationem, ſed propter abominationem abſtinet, oblitus, quòd omnia valdè bona, & quòd maſculinum & fœmininum fecit Deus hominem, ſed blaſphemans calumniatur opificium, vel corrigatur, vel deponatur, & ex Eccleſia dejiciatur: ſimiliter & Laïcus.

A IMpius Saturninus ejuſque gregales, primi à matrimonio & à propagatione, ac manducatione carnis animatæ, cujus auctor diabolus ſit, abſtinendum eſſe, Apoſtolorum temporibus docuerunt; ut patet ex Ignatio Epiſt. 9 & 13. Irenæo lib. 1. cap. 22. Hos, teſte Hieronymo lib. 2. contra Jovin. Spiritus ſanctus venturus deſignavit, eorumque doctrinam per Apoſtolum Paulum 1. Tim. 4 condemnavit: atque ideò optimo jure cenſuræ Eccleſiaſticæ ſubjiciuntur, quicumque a nuptiis & carnibus, quaſi per ſe malæ & prohibitæ ſint, abſtinent. Baronius anno Chriſti 57. num. 188.

CANON LII. *Revertentes ad pœnitentiam, recipi debent.*

B SI quis Epiſcopus, Preſbyter, vel Diaconus, eum qui à peccatis convertitur, non recipit, ſed ejicit, deponatur: quoniam Chriſtum moleſtia afficit, qui dixit: Gaudium eſt in cœlo propter unum peccatorem pœnitentiam agentem.

HIc Canon ab Origene lib. 3. contra Celſum citatus, Stoïcorum Philoſophorum errorem, quem Montanus & Novatiani, in Eccleſiam à ſe invectum, pertinaciter defenderunt, nimirum lapſos ad pœnitentiam recipiendos non eſſe, damnat. Hæc ex Cypriano Epiſt. 52. Baronio anno Chriſti 254. num. 104. & ſeqq. Hæc eadem ijdem Apoſtoli in
C Conſtitutionibus ſuis iterùm replicant, ut docet Clemens I. lib. 2. Conſtit. Apoſt. cap. 12. Idem docet Ignatius Martyr Epiſt. ad Epheſios, Tertullianus lib. de Pœnitentia; & Abdias lib. 5. Certaminis Apoſtolici, de recipiendis pœnitentibus, exemplum profert ex Joanne Evangeliſta, qui duos juvenes legitur admiſiſſe, præſignatis & præſcriptis 30. pœnitentiæ diebus; quibus expletis, indulgentiam dedit, & gratiam priſtinam, quam amiſerant, receperunt. Idem ſtatuitur in Concilio Laodicenſi can. 2. Toletano III. cap. 11. & Concilio Generali VIII. Act. 1. idem.

CANON LIII. *Eccleſiaſticus non ſumens carnem & vinum in Feſtis, deponatur.*

D SI quis Epiſcopus, Preſbyter, vel Diaconus in feſtis diebus carnem & vinum non ſumit, abhorrens, & non propter exercitationem; deponatur, ut qui habeat juſtam conſcientiam propriam; & ſit multis offenſionis cauſa.

CANON LIV. *Clericus in caupona comedens, quando ſegregandus.*

SI quis Clericus in caupona comedens deprehenſus fuerit, ſegregetur, præterquam ſi in publico diverſorio, in via propter neceſſitatem diverterit.

E HVnc Canonem allegat & citat Gratianus diſtinct. 44. cap. *Nulli*, ubi nec Sacerdoti permittitur cauponariam habere tabernam: & ſi non ceſſaverit, deponi debet. Idem prohibet Conc. Carthagin. III. can. 27. Concilium Hipponenſe can. 28. Concil. African. ſub Bonifacio I. can. 7. Unde etiam ſtatuit Concil. Turonenſe III. can. 21. hoc modo: *Servandum Presbyteris firmiter ſtatuimus, ne tabernas ingrediantur comedendi bibendive cauſa. Quòd ſi poſt hæc ſtatuta facere propoſuerint, canonica decernimus ſententia feriendos.* Idem repetit Concilium Cabilonenſe II. can. 44. & Concilium Rhemenſe, can. 26. ubi allegatur memoratum Concilium Carthaginenſe III. & Laodicenſe can. 24. Vide etiam Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. can. 16.

Concil. Ratiſponenſe can. 3. & ſtrictiſſimè Concilium Colonienſe III. part. 2. cap. 25. & Concil. Moguntinum IV. can. 74. Itaque tot prohibentibus decretis, vide, ait Crepetius in ſummâ, quam peſſimè Sacerdotes & Clerici converſentur, &c.

CANON LV. *Clericus Epiſcopum contumelia afficiens, deponatur.*

Exod. 22. Act. 23.

SI quis Clericus Epiſcopum contumelia affecerit, deponatur: Principi enim populi non maledices.

HOc etiam vetat Cyprianus lib. 3. Epiſt. 9. ad Rogatianum. Proclus Conſtantinopolitanus in Epiſt. Synodica ad Domnum Epiſcopum Antiochenum pro cauſa Athanaſij Epiſcopi Parenorum, qui injuriam à ſuis paſſus fuerat, quæ inſcribitur Act. 14. Concilij Chalcedonenſis; & hoc etiam confirmat Concilium Arvernenſe can. 3. ſic inquiens: *Ne à potentibus ſeculi Clerici contra Epiſcopos ſuos ullo modo erigantur.* Vide Concilium Carthaginenſe I. can. 11. & allegatur à Gratiano c. Si quis 15. quæſt. 7. Carthaginenſe IV. can. 57. Concilium Agathenſe ſub Cœleſtino I. cap. 2. Concilium Aurelianenſe V. ſub Pelagio I. cap. 14. Vide cap. *Clericus*, diſt. 46. & cap. *Contumaces*, diſt. 50. *Idem.*

CANON LVI. *Idem de Clerico erga Presbyterum, vel Diaconum.*

SI quis Clericus Preſbyterum vel Diaconum injuria affecerit, ſegregetur.

CANON LVII. *Clericus irridens claudum, ſurdum, vel cæcum, ſeparetur.*

SI quis Clericus claudum, vel ſurdum, vel eum cui vitioſus eſt inceſſus, irriſerit, ſeparetur; ſimiliter & Laïcus.

CAnon hic citatur à Juſtiniano, Conſtitut. 6. ad Epiphanium Archiepiſcopum Conſtantinopolitanum, de rectè ordinandis Epiſcopis. Turrian. capite 21.

CANON LVIII. *Epiſcopus vel Presbyter, Clerici vel populi curam non gerens, ſegregetur.*

EPiſcopus vel Preſbyter, qui Cleri vel populi curam non gerit, & eos pietatem non docet, ſegregetur: & ſi in ſocordia perſeverat, deponatur.

CANON LIX. *Epiſcopus vel Presbyter Clericis egenis non præbens neceſſaria, puniatur.*

SI quis Epiſcopus vel Preſbyter, cùm ſit aliquis ex Clericis egenus, ea quæ ſunt neceſſaria ei non ſuppeditat, ſegregetur: ſin autem perſeverat, deponatur, ut qui fratrem ſuum interfecerit.

D*Eponatur* intelligendum eſt quoad exercitium, nam caracter qui imprimitur in ordinatione eſt indelebilis.

CANON LX. *Libros impiorum in Eccleſia publicans deponatur.*

SI quis falsò inſcriptos impiorum libros tamquam ſanctos, in Eccleſia publicat ad populi & Clerici perniciem, deponatur.

CLemens I. lib. 1. Conſtit. Apoſt. cap. 6. & 7. ſic Apoſtolos memorat ſtatuiſſe: *Abſtinete ab omnibus Gentilium libris: quid enim tibi cum externis libris, vel legibus, vel falſis prophetis, quæ quidem leves à fide abducunt? Nam quid tibi deeſt in lege Dei, ut ad illas Gentium fabulas confugias? Nam ſi hiſtorica percurrere cupis, habes Reges: ſi ſophiſtica & poetica, habes Prophetas, & Job, & Proverbiorum auctorem, in quibus omnia poeticæ ac ſapientiæ accuratam rationem invenies: quoniam Domini Dei, qui ſolus eſt ſapiens, voces ſunt. Quod ſi cantilenas cupis, habes Pſalmos: ſi rerum origines noſſe deſideras, habes Geneſim: ſi leges & præcepta, habes glorioſam Dei legem. Ab omnibus igitur externis & diabolicis libris vehementer te contine.* Bibliothecæ mendatæ.

CANON LXI. *Convictus de falſa accuſatione, vel alicujus prohibitæ actionis, ad Clerum non provehatur.*

SI adverſus fidelem aliqua accuſatio intendatur, vel fornicationis, vel adulterij, vel alicuius alius prohibitæ actionis, & convictus fuerit; ad Clerum ne provehatur.

CANON LXII. *Clericus negans propter metum nomen Chriſti, ejiciatur.*

SI quis Clericus propter metum humanum, vel Iudæi, vel Græci, vel hæretici, negaverit, ſiquidem nomen Chriſti, ejiciatur; ſi autem nomen Clerici, deponatur. Pœnitentiam autem agens, vel laïcus, recipiatur.

CANON LXIII. *Clericus in ſacris, comedens carnes in ſanguine, vel morticinium, deponatur.*

SI quis Epiſcopus, vel Preſbyter, vel Diaconus, vel omnino ex Sacerdotali catalogo, comederit carnes in ſanguine animæ ipſorum, vel quid à feris captum, vel morticinium, deponatur: hoc enim Lex prohibuit: ſi autem ſit laicus, ſegregetur.

CANON LXIV. *Ingrediens Iudæorum vel hæreticorum Synagogam ad orandum, deponatur, & ſegregetur.*

SI quis Clericus, vel laïcus, in Iudæorum vel hæreticorum Synagogam ingreſſus ſit ad orandum, deponatur, & ſegregetur.

CANON LXV. *Clericus in pugna occidens aliquem, deponatur.*

SI quis Clericus in pugna pulſatum aliquem uno ictu occiderit, deponatur, propter ſuam proclivitatem & temeritatem.

CANON LXVI. *Clericus jejunans in die Dominico, vel Sabbato, deponatur.*

SI quis Clericus inventus fuerit die Dominico jejunare, vel Sabbato, præterquam uno ſolo, deponatur: ſin autem laïcus, ſegregetur.

HVnc Canonem ſuppoſititium eſſe, Baronius anno Chriſti 102. num. 15. probat his rationibus. Primò, Quòd à nullo ſanctorum Patrum, & ne quidem ab Epiphanio in Compendio doctrinæ, ubi ſolùm

Dominicos dies à jejunio Quadrageſimæ excipit, citatus eſſe reperiatur: cùm tamen ſæpè Canones Apoſtolorum citare ſoleant. Secundò, Quia Romana Eccleſia jejunium Sabbati a Petro & Paulo ſibi traditum, vel ad imitandum exemplum biduo mortis Chriſti, jejunantium & mœrentium ſuſcepit, ut patet ex Auguſtino Epiſt. 85. Innocentio Epiſt. 1. cap. 4. Concilio Eliberitino can. 21. Concilio Agatheſi can. 12. Quod ſanè Eccleſiam Romanam contra Apoſtolicam prohibitionem feciſſe; Clementem, qui Canones Apoſtolorum a ſe conſcriptos noverat, permiſiſſe; Petrum & Paulum obſervari mandaſſe, nequaquam cogitari aut dici poſſet, ſi hic Canon Sabbati, præterquàm Paſchalis, jejunium vetans, Apoſtolis auctoribus conditus eſſet. Verùm, cùm S. Ignatius Epiſt. 8. ad Philippenſes hæc ſcribat: *Si quis Dominicam diem, aut Sabbatum (uno excepto) jejunaret, hic Chriſti interfector eſt*, & de corrupto hoc loco Ignatij per Græcos, ſuſpicio eſſe non poſſit: quia hujus jejunij Sabbatini, non tantùm apud Ignatium prædicto loco, & can. 55. Trullanæ Synodi, ſed etiam apud Clementem libro 7. Conſtit. cap. 24. Gregorium Nyſſenum, Orat. contra eos qui ægrè ferunt reprehenſiones: item apud Anaſtaſium Nicænum I. Quæſt. quæſt. 77. mentio fit; hanc repugnantiam, ſi qua eſt, ſic poſſe reconciliari exiſtimo: De jejunio Sabbati non fuiſſe Canonem Apoſtolicum, ut rectè Baronius & Bellarminus ſentiunt; ſed diverſas tamen & contrarias fuiſſe conſuetudines Orientalis & Occidentalis Eccleſiæ. Orientalis ex pia conſuetudine Sabbati, uno Paſchali excepto, non jejunabat, idque in odium & deteſtationem hæreticorum illorum, qui Deum auctorem mundi, cum omnibus à ſe creatis rebus malum eſſe; atque ideò à carnis eſu & propagatione per matrimonium abſtinentes, die Sabbato jejunandum eſſe, ne Creator mundi, qui die ſeptima requievit, honorari videatur, docebant, & obſervabant: ut conſtat apud Irenæum lib. 1. cap. 20. & ſeq. Epiphanium hæreſi 21. & 41. Orientalis proinde Eccleſia, ut dictam Deo illatam contumeliam vindicaret, ac honorem Dei Creatoris univerſi contra ſævos Dei & Eccleſiæ hoſtes defenderet ac propugnaret, communi conſenſu recepit, ne quis die Sabbati jejunaret, ſed potiùs illum magna cum hilaritate tranſigeret, ac inſtar diei Dominicæ celebraret. Hoc ſenſu Ignatius dixit prædicto loco: *Si quis Sabbatum jejunarit, Chriſti interfector eſt. quia nimium Deo debitum honorem & gloriam adimere conatur.* Occidentalis autem Eccleſia hæreſi prædicta jam extincta & propulſata non licitè tantùm, ſed etiam piè Sabbato jejunat, ut longiſſimè quàm poteſt, à Judæis Sabbato epulantibus recedat, memoriam humilitatis Domini, qui die Sabbati mortuus & ſepulchro incluſus jacuit, veneretur; Apoſtolos aliosque Domini diſcipulos, qui ſponſo ſuo ablato, Feria ſexta & Sabbato in luctu & mœrore fuerunt, imitetur; & ad Dominicæ diei celebritatem præparetur. Vide Baronium ubi ſuprà, Bellarminum lib. 2. de Rom. Pont. cap. 27. & libro de Bonis operibus in particulari, capit. 18. Sed cur die Dominico neque Orientalis neque Occidentalis Eccleſia jejunat? ut hæreticos, Chriſti reſurrectionem negantes, ideoque diem Dominicam in luctu, mœrore, ac jejunio tranſigentes, telis & armis quaſi iiſdem retortis, vincat ac ſuperet. Baronius ibidem. *Binius.*

Jejunium dominica & Sabbato.

Canon LXVII. *Deflorans virginem, ſegregetur.*

SI quis virginem non deſponſatam, vi allatam habet, ſegregetur: ei autem aliam accipere non liceat, ſed illam retinere quam elegit, etiamſi pauper ſit.

A

Canon LXVIII. *Duas ordinationes eaſdem accipiens deponatur.*

SI quis Epiſcopus, vel Preſbyter, vel Diaconus ſecundam Ordinationem ab alio ſuſceperit, deponatur & ipſe, & qui ordinavit, niſi utique conſtiterit, quòd ab hæreticis ordinationem habeat. Qui enim ab eis baptizati vel ordinati ſunt, ut fideles vel Clerici ſint, fieri non poteſt.

IDem etiam habes in Concilio Niceno I. can. 19. ubi de Cataphrygibus, Concilio Generali VI. can. 95. vide etiam Cyprianum, de Cardinalibus Chriſti operibus, Serm. de Ablutione pedum, in initio: *Baptiſmum repeti, Eccleſiaſtica prohibent regulæ, & ſemel ſanctificatis nulla deinceps manu iterùm conſecrans præſumit accedere. Nemo ſacros Ordines ſemel datos iterùm renovat, nec ſacro Oleo lita iterùm linit & conſecrat, nemo impoſitioni manuum vel miniſterio derogat Sacerdotum: quia contumelia eſſet Spiritus ſancti, ſi evacuari poſſet quod ille ſanctificat, vel aliena ſanctificatio emundaret quod ille ſemel ſtatuit & confirmat.* Coriolan.

SEcunda pars hujus Canonis intelligenda eſt de hæreticis, qui juxta ritum Eccleſiæ Catholicæ nec baptizabant, nec ordinabant, ut Paulianiſtæ & Cataphryges qui ſine invocatione trium perſonarum baptizabant. Unde ab iis baptizati rebaptizandi erant, ut canon 19. Niceni Concilij explicat. *Carranza.*

Canon LXIX. *Clericus Quadrageſimam non jejunans deponatur.*

SI quis Epiſcopus, vel Preſbyter, vel Diaconus, vel Lector, vel Cantor ſanctam Paſchæ Quadrageſimam non jejunat: vel quartum diem, vel Paraſceven, præterquam ſi per imbecillitatem corporalem impediatur, deponatur: ſi ſit autem laïcus, ſegregetur.

QVadrageſimale jejunium, quod ante Paſcha 40. vel 46. ferè diebus ſemper hucuſque celebratum eſt, ab Apoſtolis Domini inſtitutum eſt, atque univerſæ Eccleſiæ ſub pœna excommunicationis aut depoſitionis obſervari mandatum eſt. Hieronymus in Epiſt. ad Marcellam, adverſus Montanum: *Nos*, inquit, *unam Quadrageſimam ſecundùm traditionem Apoſtolorum, toto anni tempore nobis congruo jejunamus.* S. Leo ſerm. de Quadrag. *Quod ergo, dilectiſſimi, in omni tempore unumquemque convenit facere Chriſtianum, id nunc ſollicitiùs & devotiùs eſt exequendum, ut Apoſtolica inſtitutio 40. dierum jejuniis impleatur.* Bellarminus ubi ſuprà, cap. 14. Baronius anno Chriſti 57. n. 194. & ſeqq.

Modus obſervandi hoc jejunium Quadrageſimale, non omnium unus & idem erat: alij enim uno die, alij duobus, alij tribus, alij ſex diebus ab omni cibo abſtinebant, ut patet teſtimonio Irenæi, quod eſt apud Euſebium lib. 5. Hiſtor. cap. 24. Epiphanium in Compendiaria doctrina, Hieronymum Epiſtola ad Marcellam, Auguſtinum Epiſt. 118. cap. 4. Prioribus ſæculis aliquot jejunatum fuit (quatuor Dominicis exceptis) per dies 36. quibus, ut compleretur numerus quadragenarius, quatuor dies Eccleſia addidit, & ubique recepit. Cauſa inſtituti Quadrageſimalis jejunij una eſt, ut Chriſtum, qui eſt caput noſtrum, quadraginta diebus jejunantem, noſtri cauſa patientem, nos etiam, quantum poſſumus, quadraginta dies jejunando, corpus noſtrum affligendo, imitemur. Ignatius Epiſt. ad Philipp. Baſilius Orat. 1. de Jejunio, Gregorius Nazianzen. Orat. in ſanctum lavacrum, Hieronymus in

Jejunandi varij modi.

Jejunij quadrageſimalis cauſa varia.

cap. 58. Iſaïæ. Altera eſt, ut Chriſtiani omnes pro negligentiis toto anno commiſſis, quaſi communem & publicam pœnitentiam agant. Ita S. Leo ſerm. 4. de Quadr. Tertia eſt, ut ad ſacram Communionem ab omnibus in Paſchate ſumendam, præparemur. Chryſoſtomus Hom. 1. in Gen. Hieronymus in cap. 3. Jonæ. Vide Baronium & Bellarm. ubi ſupra.

VEl *quartam diem, vel Paraſceven, &c.* Sub eadem cenſura, qua jejunium Quadrageſimale, præcipitur obſervari jejunium Feriæ quartæ & ſextæ, idque ad commemorandum Chriſtum Dominum Feria quarta venditum, & ſexta Feria crucifixum. Apoſtolica autem authoritate hæc nobis tradita, ac demandata eſſe, inde probatur, quòd ſanctus Ignatius Epiſt. 8. ad Philip. Tertullianus libro de Jejunio, Clemens Alexandrinus lib. 7. Stromat. ultra medium, Origenes Homil. 10. in Levit. Epiphanius in Comp. doctr. Hieronymus in cap. 4. ad Galat. Auguſtinus Epiſt. 86. ad Caſulanum, &c. hujus jejunij velut antiquitus inſtituti meminerunt. Cùm igitur ſecundum Regulam ſancti Auguſtini in Epiſt. 118. ad Januar. & lib. 4. de Bapt. cap. 24. illa omnia ſine dubio ex Apoſtolica traditione deſcendant, quæ in univerſa Eccleſia obſervantur, & in nullo Eccleſiæ Concilio inſtituta inveniuntur; certum eſt, jejunia Quadrageſimæ, quartæ & ſextæ Feriæ ab Apoſtolis inſtituta eſſe: nam horum fit mentio apud Authores, qui omnia Concilia, exceptis Apoſtolicis, præceſſerunt. Extra Quadrageſimam Feria ſexta & quarta; nunc Sabbato (jejunium enim Feriæ quartæ in Latina Eccleſia nunc tranſlatum eſt in Sabbatum) jejunantes, ex lege & præcepto, a carnibus; ex arbitrio & beneplacito, a prandio abſtinent. Vide Baronium ann. Chriſti 57. num. 199 & ſeqq. Bellarm. lib. 2. de Bonis Operibus. *Binios.*

CANON LXX. *Clericus jejunans, vel dies Feſtos agens more Iudaico, deponatur; laicus verò ſegregetur.*

SI quis Epiſcopus, vel Preſbyter, vel Diaconus, vel omnino ex Clericorum catalogo jejunat cum Iudæis, vel cum ipſis feſtos dies agit, vel ab ipſis xenia accipit, ut verbi gratia, azyma, vel quid tale, deponatur: ſi verò ſit laïcus, ſegregetur.

CANON LXXI. *Chriſtianus deferens oleum in templum Gentium, vel in Synagogam Iudæorum, ſegregetur.*

SI quis Chriſtianus oleum deferat in templum Gentium, vel in Synagogam Iudæorum, in eorum Feſtis, vel lucernam accendat, ſegregetur.

CANON LXXII.

SI quis Clericus vel laicus à ſancta Eccleſia ceram vel oleum auferat, ſegregetur.

CANON LXXIII. *Vaſa ſacra in uſum profanum non convertantur.*

VAs aureum vel argenteum, vel velum ſanctificatum, nemo ampliùs in ſuum uſum convertat: hoc enim fit, præter jus, & contra leges. Si quis autem deprehenſus fuerit, mulctetur.

CANON LXXIV. *Contra Epiſcopum accuſatum quomodo procedendum.*

EPiſcopum à viris fide dignis ob aliquid accuſatum, ipſum ab Epiſcopis vocari neceſſe eſt: & ſi ſe quidem ſtiterit, & confeſſus vel convictus ſit, ſtatuatur pœna. Si autem vocatus non paruerit, ſecundò etiam vocetur, miſſis ad ipſum Epiſcopis duobus. Si etiam ſic non obedierit, vocetur & tertiò, duobus ad eum rurſum miſſis Epiſcopis. Si autem vel ſic aſpernans & contumax non ſtiterit, Synodus ea quæ videntur, adverſus eum pronunciet, ne lucrifacere videatur, dum judicium ſubterfugit.

DE judicandi Epiſcopos forma, vide Victorem I. Epiſt. 1. ad Theophilum Alexandriæ Epiſcopum, Zephirinum I. Epiſt. 1. ad Epiſcopos Siciliæ, & allegatur à Gratiano cap. *Primates* 2. quæſt. 1. cap. *Detractores* 3. quæſt. 14. cap. *Abſens verò* 3. quæſt. 9. & cap. Duodecim. 5. quæſt. 4. Melchiades ep. ad Epiſcopos Hiſpaniæ, Sixtus II. epiſtola 1. ad Gratum Epiſcopum, Julius I. ep. ad Orientales Epiſcopos pro Athanaſio, Felix I. ep. 1. ad Paternum Epiſcopum, & epiſt. 2. ad Epiſcopos Galliarum, Fabianus I. epiſt. 3. ad Hilarium Epiſcopum. Concilium Roman. ſub Felice I. epiſt. 2. ad Epiſcopos Galliæ, generalem formam præſcribit, quæ in judicandis Epiſcopis ſervanda eſt. Concilium generale II. Conſtantinopolitanum I. ſub Theodoſio Seniore, can. 6. Carthaginenſe III. cap. 7. & allegatur à Gratiano cauſa 4. 5. & 6. Lateranenſe Concilium generale ſub Innocentio III. cap. 8. & noviſſimè Tridentinum ſeſſ. 13. cap. 7. *Iudicialis damnatio Epiſcoporum.*

CANON LXXV. *Ad idem.*

IN teſtimonium adverſus Epiſcopum Hæreticus ne admittatur: ſed nec unus ſolus fidelis. In ore enim duorum vel trium teſtium, ſtabit omne verbum.

CAnon hic citatur ab Anacleto Epiſt. 1. & ab Alexandro ep. 1. & Damaſo Ep. 3. Conſtantini Imperatoris facto ac dicto hæc confirmantur, qui libellos Hæreticorum adverſus Epiſcopos & Preſbyteros ſibi oblatos combuſſit, ut teſtatur Sozomenus lib. 1. cap. 16. & ad Epiſcopos converſus, hæc, quæ extant apud Ruffinum lib. 1. cap. 2. dixit: *Deus vos conſtituit Sacerdotes, & poteſtatem dedit de nobis judicandi; & ideò nos à vobis rectè judicamur: vos autem non poteſtis ab hominibus judicari, propter quòd Dei ſolius inter vos expectate judicium, & veſtra jurgia, quæcumque ſunt, ad illud divinum examen reſerventur. Vos autem nobis à Deo dati eſtis Dij: & conveniens non eſt, ut homo judicet Deos, ſed ille ſolus, de quo ſcriptum eſt: Deus ſtetit in medio Deorum: in medio autem Deos diſcernit,* Theodoretus lib. 1. c. 11. addit, *Conſtantinum jurejurando adjecto dixiſſe, ſe ne verbum quidem in illis ſcriptum perlegiſſe. Nam Sacerdotum,* inquit, *vitia non ſunt populo aperienda, ne ille inde cauſa offendiculi arrepta, licenter peccare aggrediatur. Quin etiam eum hoc quoque adjeciſſe memorant: Si ſuis oculis Epiſcopum alienæ uxori ſtuprum inferre forte videret, facinus illud nefandum ſuo paludamento ſe obtecturum, ne facinoris aſpectus eos qui idipſum cernerent, ulla ex parte læderet.* Baronius anno Chriſti 325. num. 42. & anno 342. num. 30. *Conſtantini reverentia ab Epiſcopos*

CANON LXXVI. *Epiſcopi ſucceſſores conſanguineos vel alios non eligant.*

QVod non oportet Epiſcopum fratri, vel filio, vel alij cognato gratificantem, humana affectione ad Epiſcopatus dignitatem, quem vult, eligere. Epiſcopatus enim hæredes

hæredes facere, juſtum non eſt, ea quæ Dei ſunt, largientem. Si quis autem hoc fecerit, irrita quidem electio maneat, ipſe autem ſegregatione mulctetur.

CAnon hic citatur à Concilio Antiocheno can. 23. Sicut enim hic vetatur Epiſcopo ſucceſſorem eligere, ita eidem præcipitur, ut non conſtituatur Epiſcopus, niſi poſt mortem prædeceſſoris, idque in conventu Epiſcoporum ſecundùm legem Eccleſiaſticæ conſuetudinis. Turrianus lib. 1. cap. 14. Praxis autem hujus temporis eſt, ut omnes Epiſcopi à Summo Pontifice creentur.

CANON LXXVII. *De qualitate Epiſcopi eligendi quoad corpus.*

SI quis vel oculo orbatus, vel femore oblæſus, Epiſcopatu autem dignus ſit, fiat. Non enim corporis damnum eum polluit, ſed animæ inquinatio.

CANON LXXVIII. *Ad idem.*

QVi autem eſt ſurdus, & cæcus, ne ſit Epiſcopus: non ut pollutus, ſed ne Eccleſiaſtica impediantur.

CANON LXXIX. *De qualitate Clerici promovendi.*

SI quis dæmonem habet, ne fiat Clericus, ſed neque cum fidelibus precetur. Purgatus autem, recipiatur, & ſi ſit dignus, fiat.

HÆc Apoſtolica Conſtitutio poſterioribus temporibus, creſcente numero fidelium, qui ſine his incommodis poſſent ad hoc munus aſſumi, amplius reſtricta eſt. Arreptitij enim, qui à dæmone vexantur, nunc per cap. *Maritum*. diſt. 33. ad ſuſcipiendos Ordines, perpetuò irregulares ſunt. Quamquam ex voce *recipiatur*, apertè colligatur, etiam hunc ſine interventu diſpenſationis purgatum à dæmonio ad ſuſcipiendos Ordines non fuiſſe admiſſum, Vide Suarem Tomo 3. diſput. 51. ſect. 1. num. 7.

CANON LXXX. *Ad idem.*

EVm qui ex vita gentili acceſſerit, & baptizatus fuerit, vel ex improba vivendi ratione, non eſt æquum protinus Epiſcopum fieri. Iniquum eſt enim, ut qui ſui nondum experientiam oſtenderit, ſit aliorum magiſter, niſi fortè hoc divina gratia fiat.

SIc accidiſſe refert Nicephorus lib. 12. cap. 12. dum Nectarius electus eſt in Conſtantinopolitanum Epiſcopum, qui nondum fuerat baptizatus. Idem accidit in Ambroſio Mediolanenſi; nam adhuc catechumenus, Epiſcopus factus eſt, ut ipſemet teſtatur libro 10. Epiſt. 82. ad Vercellenſem Eccleſiam. Pro hoc Canone, vide Concilium Nicænum I. generale, can. 2. & allegat Gratianus capite *Quoniam* diſtinct. 48. cap. *Miſerum*, diſt. 61. cap. *Vbi*, diſtinct. 59. *Ordinatos*, diſtinct. 59. ubi ſic ait: *Epiſcopos quoſdam, qui nullis Eccleſiaſticis Ordinibus ad ſanctæ dignitatis faſtigium inſtituti, contra Patrum decreta, hujus uſurpatione, qui ſe hoc recognoſcit feciſſe, dejicimus, cum ad Epiſcopatum his gradibus, quibus frequentiſſimè cautum eſt, debeat perveniri, ut minoribus initiati officijs ad majora firmentur. Debent enim antè eſſe Diſcipuli, qui Doctores eſſe deſiderant, ut poſſint docere qui didicerunt.* Tum de quodam Daniele tractat, qui ſacrarum Virginum inceſtu pollutus erat & multorum facinorum accuſatione pulſatus, & Epiſcopus ordinatus eſt. Idem etiam prohibet Concilium Arelatenſe III. canone 2. Concilium Aurelianenſe V. canone 9. Leo I. epiſtola 85. & allegat Gratianus cap. *Miramur*, diſtinct. 61. Epiſcopos corripit, eò quòd ad Epiſcopatum homines indignos, triviales, & laicos proveherent. Adrianus I. epiſtola miſſa ad Conſtantinum Imper. & ad Irenem matrem ejus, quæ habetur & inſeritur Act. 2. Concilij generalis VII. Nicæni II. graviter tulit, quòd Tharaſius ex Laicorum ordine à caliga militari, contra ſanctorum Canonum cenſuram, factus eſt Patriarcha Conſtantinopolitanus. Et quia Photius ex Neophyto ordinatus Epiſcopus Conſtantinopolitanus, Nectarium ſanctiſſimum, & Ambroſium, & hunc Tharaſium in ſui defenſionem aſſumebat, ut habes in Concilio generali octavo Conſtantinopolitano IV. Act. 4. ſic Nicolaus I. in epiſtola ad Photium, reſpondet: *Quod de Nectario objicit, neceſſitas magna urgebat, ne Domini Eccleſia in peſſimæ hæreſeos nimboſa caligine, deſtitutione Paſtoris viduata remaneret, nec Synodus, ut hoc iterùm fieret, confirmavit, nec inſtituit; & ideò privilegia paucorum legem communem non faciunt. Nam Ambroſius non inſtinctu hominum, ſed divina vocatione per Miraculorum prodigia electus eſt; & Tharaſius ſtatim ac Epiſcopus factus eſt, ne quis de ſua fide dubitaret, prolixam texuit Fidei confeſſionem.* Hinc Concilium Conſtantinopolitanum IV. generale, Act. 1. acclamavit anathema Photio, qui contra Regulas ſacras, & ſanctorum Pontificum Romanorum veneranda Decreta, repentè de curiali adminiſtratione ſæcularique militia ſublatus, ſuperſtite Ignatio, tyrannicè à quibuſdam ſchiſmaticis ſubrogatus eſt: & canone 3. ejuſdem Photij ordinationem irritam ducunt; & can. 5. pro futuro ſtatuunt hoc modo: *Proinde canonicam ſtabilitatem in Eccleſiis ſemper manere in Chriſto cupientes, renovamus, & confirmamus terminos & ſanctiones, quæ olim à ſanctis Apoſtolis & ſanctis Patribus noſtris editæ ſunt, &c. Si verò præter hanc diffinitionem noſtram quiſquam ad eum ſtatum ſupremum honoris provectus extiterit, reprobetur, & ab omni Sacerdotali operatione prorſus abjiciatur, utpote qui extra ſacros Canones ſit promotus.* Coriolan.

CANON LXXXI. *Ad idem.*

DIximus, Non oportere Epiſcopum, vel Preſbyterum ſeipſum ad publicas adminiſtrationes demittere, ſed in Eccleſiaſticis negotijs verſari. Vel ergo ita facere perſuadetur, vel deponatur.

CANON LXXXII. *Ad idem.*

SErvos in Clerum provehi ſine voluntate dominorum, non permittimus, ad eorum qui poſſident, moleſtiam: domorum enim everſionem talia efficiunt. Si quando autem etiam dignus ſervus viſus ſit, qui ad gradum eligatur, qualis noſter quoque Oneſimus viſus eſt; & Domini conceſſerint, ac liberaverint, & ex ædibus miſerint, fiat.

CANON LXXXIII. *Clericus Romanum Magiſtratum & Sacerdotalem adminiſtrationem non exerceat.*

EPiſcopus, vel Preſbyter, vel Diaconus exercitui vacans, & utráque obtinere volens, Romanum ſcilicet Magiſtratum, & Sacerdotalem adminiſtrationem, deponatur: Quæ ſunt enim Cæſaris, Cæſari; & quæ ſunt Dei, Deo.

CANON LXXXIV. *Principes non ſunt contumelia afficiendi.*

QVïſquis Regem vel Principem, præter jus, contumelia affecerit, pœnas luat: & ſi ut quidem Clericus, deponatur; ſi verò laïcus, ſegregetur.

Nonnulli iſtud interpretantes, ait Balſamon, dixerunt, ſæpè etiam juſtam reprehenſionem pro injuria accipi.

CANON LXXXV. *De libris ſacris.*

SInt vobis omnibus, Clericis & Laïcis, Libri venerandi & ſancti, veteris quidem Teſtamenti, Moyſis quinque, Geneſis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium. Ieſu Nave, unus; Iudicum, unus; Ruth, unus; Regum, quatuor; Paralipomenon, id eſt, Derelictorum, duo; Eſdræ, duo: Eſther, unus; Machabæorum, tres; Iob, unus; Pſalterium, unus; Salomonis, tres; Proverbia, Eccleſiaſtes, Cantica Canticorum; Prophetarum XII. unus: Iſaïæ unus: Ieremiæ, unus; Ezechiel, unus; Daniel, unus. Extrinſecus autem à vobis intelligatur, debere veſtros adoleſcentes diſcere Sapientiam eruditiſſimi Syrach. Noſtra autem. i. Novi Teſtamenti, Evangelia quatuor, Matthæi, Marci, Lucæ, Ioannis; Pauli Epiſtolæ quatuordecim; Petri Apoſtoli, duæ; Ioannis, tres; Iacobi, una; Iudæ, una; Clementis, Epiſtolæ duæ, & Ordinationes vobis Epiſcopis per me Clementem in octo libris editæ, quæ non ſunt omnibus divulgandæ propter ea quæ ſunt in eis myſtica; & actus noſtri Apoſtolorum.

HIc Canon apocryphus eſt & ſubreptitius: tum quòd Scripturarum Canoni contra omnium Conciliorum & Patrum communem ſententiam, quoſdam libros apocryphos, nimirum Conſtitutiones & Epiſtolas Clementis addat: tum quòd ſacram S. Joannis Apocalypſim à Græcis rejectam, ab univerſa autem Eccleſia, à multis & antiquiſſimis Conciliis ac Patribus receptam, eidem ſacræ Scripturæ Canoni fraudulenter adimat. Quis enim unquam antiquorum Latinorum ac Græcorum, Apocalypſim S. Joannis inter Canonicos Libros annumerare præſumpſiſſet, quam ſciret in Apoſtolorum Canone velut apocrypham eſſe rejectam? Accedit, quod hoc Canone Libri ſacri veteris Teſtamenti, hi, Eſdræ, Judith, Tobiæ, Sapientiæ, & Eccleſiaſtici omittantur, qui tamen ab antiquiſſimis Patribus, Dionyſio, Iræneo, &c. inter ſacros Libros citantur ac numerantur. Vide Baron. anno Chriſti 102. num. 5. & Bellarmin. lib. 1. de Verbo Dei, cap. 20. Si urgeas Canonem ſecundum ſextæ Synodi, quo 85. Canones recepti eſſe dicuntur: Reſpondeo, Canonem objectum ſpurium eſſe & illegitimum, ut qui editus ſit à Conciliabulo Trullano, non autem à ſexta Synodo. *Carranza, Binius, Corioian.*

Cæterum ex prohibitione divulgandi ordinationes Clementis in octo libris, quas etiam legi vetat canon ſecundus in Trullo, quidam inde argumentum ſe habere putant ad conſignandum tempus quo collecti fuerunt Canones Apoſtolorum circa annum 300. quod tunc tantum incepiſſe putant legem de non evulgandis indiſcriminatim ad quoſvis, Chriſtianæ religionis myſteriis. Ita Albaſpinæus c. 13. obſervation. Cùm, inquit, primi ſæculi Chriſtiani ſua ſublimia myſteria, ut vel ex Juſtino conſtat, nuntiaſſent. Verùm ex canone Apochrypho quid certum inferri poterit? prudentiæ fuit Apoſtolorum quædam reticere propter illud præceptum Chriſti Matt. 7. *Nolite projicere margaritas veſtras ante porcos.* Alia publicè annuntiare, ut quæ erant expreſsè credenda de fide. Quæ etiam ſuper tecta prædicare, in mandatis habebant. Et cùm hic canon ſolas Clementis conſtitutiones prohibeat, de reliquis veniam videtur dare, quia exceptio firmat regulam. Ut ſic nihil occultaretur Baptiſmi candidatis de articulis fidei expreſsè credendis. Sed de his non pauca ſcripſimus occaſione controverſiæ de perpetuitate fidei præſcotiæ corporis Chriſti in Euchariſtia, quamvis liber noſter vulgari idiomate editus ſit ſub titulo fidelitatis perſeverantis Suſannæ contra ultimam ſenum accuſationem. Quod de argumento, plures alii etiam nuper ſcripſerint contra librum Hæretici de grege Calvini.

CONCLVSIO CANONVM Apoſtolorum.

HÆc verò de Regulis conſtituta vobis ſint per nos, ô Epiſcopi; vos autem obtemperantes, ſalvabimini, & pacem habebitis. At ſi non parueritis, puniemini, & bellum mutuò perpetuum habebitis, pœnam inobedientiæ congruam daturi. Deus porrò, qui ſolus eſt æternus, ac univerſorum Creator, vos omnes in pace, in Spiritu ſancto conſortabit, & aptos reddet ad omne opus bonum, immutabiles, irreprehenſibiles, ſine crimine, dignoſque faciet vita æterna nobiſcum, per interceſſionem dilecti Filii ſui Ieſu Chriſti, Dei & Salvatoris noſtri, cum quo gloria ſit ipſi ſupra omnia Deo Patri cum ſancto Spiritu Conſolatore, nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum.

Balſamon non habet iſtam concluſionem.

Canonum Apoſtolorum Finis.

SATISFIT OBIECTIONIBVS Lutheranorum Magdeburgenſium.

ADvertendum deinde Centuriatores Magdeburgenſes Lutheri aſſeclas, cum viderent Canones Apoſtolorum contrarios eſſe operibus ſuis & Eccleſiæ novæ quam inſtituerent, derelictâ verâ Chriſti Eccleſiâ Catholicâ & Romanâ, eos omni authoritate ſpoliare decreviſſe, aliquid ſimile dicentes, ut eſt in ſapientiâ Salomonis c. 2. de falſis in Dominum teſtibus prophetatum, Venite negemus Apoſtolicos Canones, quia inutiles ſunt nobis & contrarii operibus noſtris, & improperant nobis peccata legis Evangelicæ & Apoſtolicæ, & diffamant in nos peccata diſciplinæ noſtræ, &c. Ideo eos criminantur ac multis impetunt objectionibus, quas doctiſſimè refellit Franciſcus Turrianus lib. 1. pro Canonibus Apoſtolorum. Sunt autem eorum ſex argumenta.

1. Eſt quod reperiuntur inter iſtos Canones qui Apoſtolorum doctrinæ adverſantur ut Canon 17. Qui ſecundas nuptias damnat quas tamen Paulus, 1. Timoth. 5. & 1. Cor. 12. mandat & præcipit. Sed ut idem D. Paulus 1. Timoth. 3. non damnavit nuptias cum præcipit ut ſit Epiſcopus aut Preſbyter unius uxoris vir, ideſt, ne ſit ſecundis nuptiis copulatus: ſic nec canon ille Apoſtolicus qui majorem continentiam & caſtitatem requirit in eis qui ſacris ordinibus initiandi ſunt. Ad idem argumentum pertinet quod aiunt canonem 27. tantum clericis, lectoribus & cantoribus nuptias permittere: aliis vero non obſcurè vetare.

Quod eſt, inquiunt, contra doctrinam Pauli, 1. Timoth. 3. & 1. Corint. 9. ſed non intelligunt quod dicit Apoſtolus Timoth. 3. Epiſcopum debere eſſe unius uxoris virum, ideſt, debet ſemel tantùm nupſiſſe, ſi non ſit omnino inexpertus matrimonij, ac ab uxore omnino abſtinere, cum fuerit ad ſacros ordines promotus: quod vero 1. Cor. 9. idem ait, *nonne habemus poteſtatem mulierem circumducendi, ſicut & cæteri Apoſtoli*, nequaquam de uxore intellexit, & corrupta eſt verſio Bezæ Calviniſtæ, anni 1556. & 1598. quæ habet, an non licet nobis ſororem uxorem circumducere? quem doctè refellit Cotonius in Genevâ plagiariâ, depravatione 72. non uxores, ait Tertullianus lib. *de monogamia*, demonſtrat ab Apoſtolis ductas, quas & qui non habent, poteſtatem tamen manducandi & bibendi habent, ſed ſimpliciter mulieres, quæ illis eodem inſtituto, quo & Dominum comitantes, miniſtrabant. Sed & cum *ſororem* addidit, ſatis indicat nullum fuiſſe carnis commercium.

Indictio jejunii non eſt laqueus.

2. Objiciunt, Canones illos ad jejunia in quadrageſima Paſchæ & Feriæ quartæ, & Paraſceves alligare conſcientias in can. 67. contra illud Pauli, nemo vos judicet in cibo & potu, aut parte diei feſti. Sed indictio jejunij non eſt vocanda illaqueatio conſcientiæ, cum illa grata Deo ſit ac ad placandam iram ejus utilis. Sicut exemplo Regis Ninivitarum Sardanapali clarum eſt. Nec Jonas laqueos conſcientiæ prædicabat jejunium prædicans, nec Chriſtus Dominus injecit conſcientiæ laqueos prædicens de diſcipulis: Venient dies cum ablatus fuerit ab illis ſponſus & tunc jejunabunt. Nec ad rem eſt locus Pauli ad Coloſ. 2. quo tantum prohibet Judaïcas ciborum obſervationes de cibis mundis & immundis ſecundum legem Moſaïcam, quas cum quidam vellent revocare, inhibentur ab Apoſtolo, quia lex Moſaïca ut umbra futurorum evanuerat.

3. Objiciunt, reperiri Canones inter ſe repugnantia præcipientes, quales ſunt 5. 16. & 17. 40. & 41. Quorum alij nuptias Sacerdotum damnant: alij vero admittunt. At canon 5. jubens ut Epiſcopus, Preſbyter vel Diaconus uxorem ſuam prætextu religionis non ejiciat, tantum vult eos non eſſe inhumanos erga uxores quibuſcum ante ordinationem duxerant, ſed de earum victu ac veſtitu curam habeant. Quod non repugnat cum Canone 17. qui requirit ut ſacris ordinibus initiandi digami non fuerint, quia ſignum eſt incontinentiæ plures duxiſſe uxores aut concubinam habuiſſe, quod a ſacris viris abeſſe convenit qui orationi & ſacrificijs vacare debent. Norunt dialectici non eſſe idem præcipere pugnantia ac diverſa. Quod idem apparet de alijs canonibus quos pugnantes putant, cum unus non affirmet quod alius neget, ut aliqua quæ ſunt inter ſe pugnantia. Sola lectio & collatio ad invicem horum Canonum evidenter oſtendit objecta iſta digna magis eſſe quæ rideantur, quam ut refellantur ex doctrinâ oppoſitorum, quam notam habere debuerant.

4. Objiciunt, Canones iſtos ob res leves excommunicare. Nam Can. 13. excommunicat ſuſcipientes excommunicatos, Canon 27. vaſa ſacra in prophanos uſus aſſumentes, &c. At Apoſtoli nunquam leguntur uſi ſive abuſi potius excommunicatione ob res iam leves. Imo Paulus 1. Cor. 15. in catalogo excommunicatorum tales peccatores non annotat. Sed in catalogo Apoſtolus non numerat omnes excommunicatos, ut ſine causâ obtrudatur iſte locus, quæ autem cenſent levia Magdeburgenſes, verè gravia ſunt. Nam ſi ſuſcipiantur excommunicati, diſſolvitur nervus Eccleſiaſticæ diſciplinæ, & impij quique cenſuras Eccleſiæ irridebunt. Et quod ad vaſa ſacra attinet, ſupplicium Baltazaris Regis Babyloniæ Daniel. 5. ſatis prodit quam grave ſit vaſa ſacra ad prophanos uſus transferre. Sed illi omnis Scripturæ obliti ſunt, non enim magis ſacra & religioſa debent exiſtimari vaſa templi Salomonis, quam vaſa templi illius qui dixit,

Excommunicatio.

Ecce pluſquam Salomon hic.

5. Objiciunt, Canonem 24. excommunicari tribus annis laïcum qui ſe caſtraverit, cum Apoſtoli nuſquam cuiquam tempus pœnitentiam agendi præſcripſerint, quando oporteat eum ad pœnitentiam admitti. Sed iſtud omnino à ratione & conſuetudine Eccleſiæ alienum, cum ratio poſtulet ut juxta peccatorum gravitatem tempora pœnitentiæ præſcribat. Sed illis diſplicet quod omnia agantur in numero, pondere & menſura, unde etiam Roſariorum uſum impugnant hæretici, quia, inquiunt, vos Catholici preces veſtras certo numero circumſcribitis. Quibus reſpondetur precationes in roſarijs & coronis identidem repetitas, cum optimæ ſint, non poſſe ex certâ & determinatâ repetitione in malas degenerare. David Pſalm. 137. ſepties & vigeſies ad verſiculi cujuſvis calcem repetivit, *quoniam in æternum miſericordia ejus*. Dominus noſter Ieſus Chriſtus Cruci proximus ter Deum precatus eſt iiſdem ſemper verbis. Matth. 26. *oravit tertio eumdem ſermonem*. Refert Palladius hiſtoriæ Lauſiacæ cap. 20. & 21. qui circa annum 390. in rebus humanis agebat. Paulum Abbatem in Ægypto ſingulis diebus trecentos lapillos ſinu geſtaſſe, quos ſingulos ad precationis exactæ finem depromebat, trecenties quotidie orans. Ac ſi illi lapides inter ſe uno filo conjuncti fuiſſent, germanam roſarij noſtri ſpeciem prætuliſſent, ut Caſtanæus Epiſcopus Pictavienſis, notis in Matthæum cap. 6. qui & in exercitationibus in Lucam cap. 20. alia exempla apponit in roſariorum defenſionem. Nam, inquit, Moiſes Abbas 50. orationes quotidie peragebat: Pachomius Abbas Monachis ſuis leges ſcribens conſtituit ut per totum diem facerent duodecim orationes, & in nocturnis vigilijs duodecim, & in matutino duodecim, & horâ nonâ tres. Ex eodem Sozomeno hiſt. lib. 3. cap. 14. apud quem plura alia reperias, ut pœnitentiam & orationem certo numero peragere, damnare non poſſit.

Roſarii uſus.

Ex Sozomeno hiſt. l. 7. cap. 19.

6. Objiciunt, Can. 25. Epiſcopum, Preſbyterum aut Diaconum in fornicatione aut perjurio aut furto deprehenſum deponi ab officio præcipere, ac communione privari vetare, cum Paulus 1. Cor. 15. fornicatores & fures inter excommunicatos numeret. Sed in hoc perpendendum eſt pœnam eſſe ſatis gravem hominibus ſacris ab officio deponi. Unde Hincmarus Remenſis in lib. de varijs capitulis Eccleſiaſticis cap. 18. & 24. obſervat laicos abſque Eccleſiaſticâ communione ſolere pœnitentiam agere: ſicut & clericos abſque officij adminiſtratione, unde non mirum ait ſi clerici per manus impoſitionem remedium pœnitendi pro criminibus pro quibus laici excommunicari jubentur, non accipiant. Et D. Baſilius can. 31. Clerici qui peccatum ad mortem peccant, gradu ſuo quidem amoventur, Eccleſiâ tamen non prohibentur, non enim bis in idipſum vindicandum eſt.

7. Objiciunt, Canonem 8. de Paſchæ celebratione, ut ne fiat cum Judæis, non conſonare veritati hiſtoriæ, cum Joannes & Philippus Apoſtoli alijque Paſcha cum Judæis celebraverunt nempè 14 Lunæ primi menſis. Sed quod duo ex Apoſtolis fecerunt ut omnibus omnia fierent, quemadmodum Paulus Timotheum circumcidit, & ſe in templo cum ijs qui votum ſuper ſe habebant ſanctificavit, non probat legalia eſſe ſervanda, de quibus etiam in Concilio Apoſtolorum alio ſtatutum eſt ut non obſervarentur Act. 15. Cæterum Synodus Nicæna eumdem Canonem Apoſtolorum renovavit. Qua de re infra agetur in Concilio Lugdunenſi ſub D. Irenæo.

8 Objiciunt, Canonem 20. damnare in Clericis fidejuſſiones, cum Apoſtoli illis temporibus non abhorruerint à politicis, juſtis & honeſtis & verbo Dei non repugnantibus. Sed hic canon juſtiſſimè conditus eſt, cum dicat ſcriptura Proverb. 6. Fili ſi ſpoponderis pro amico tuo, defixiſti apud extraneum animam tuam: illaqueatus es verbis oris tui, &c. ex quibus patet quam moleſtæ ſint fidejuſſiones & quantum

moleſtiæ & turbarum habeant, ut propterea homines ſacros valdè dedeceant, qui Deo militantes rebus ſæcularibus ſeſe immiſcere ac implicare non debent.

9. Objiciunt, Canonem 36. prohibere fieri ordinationes extra proprios terminos, cum in hoc ſæculo termini ſingulorum Epiſcoporum nondum fuiſſent determinati. Sed ad hoc reſponſio in promptu eſt, Apoſtolos in ſuis Canonibus futuris temporibus providiſſe, cum nihil iniquius eſſe poſſit, & nullum diſſenſionis ſeminarium majus, quam ut clericum alterius civitatis ordinet Epiſcopos.

10. Objiciunt t. Canonem 38. bis in anno Concilia celebrari jubere, cum ejus rei teſtimonia in antiquis hiſtoriis non extent, ſed una Synodus ab iis celebrata legatur Act. 15. Sed iterum reſpondendum eſt futuris temporibus proſpexiſſe Apoſtolos, cum utiliſſima ſit frequens Synodorum convocatio, unde & Antiochena Synodus can. 20. & Nicæna can. 5. bene ſe habere dicunt quod bis in anno in unaquaque provincia Synodi habeantur.

Atque hactenus Magdeburgenſium objectiones, quæ quaſi nullæ aut leviſſimæ ſunt & faciliimè refelluntur, ut appareat exinde parum conſideratè iſtos canones impugnaſſe, nihil curantes niſi ut quod primo adſpectu aliquam præfert difficultatem opponant, ut ſuos Germanos fallant, quos nihil examinatores eſſe, nec alia præterquam eorum ſcripta lecturos eſſe confidunt. Ut ſcitè advertit Turrianus cap. 9. lib. 1. pro Canonibus Apoſtolorum, ubi cum eorum dedecore bis objectionibus ampliſſimè reſpondet.

Jeverij cenſura de Can. Apoſtolorum.

Subjungam hic judicium Joverij in velitatione de his Canonibus, ubi propoſitis majoribus hujus controverſiæ difficultatibus, ait. Res eſt difficilior, in qua malim doctiorum audire ſententiam, quam meam exhibere jejunam ac tenuem definitionem. Videtur quibuſdam idem contingere huic libro quod pleriſque aliis piis & catholicis, ut hæreticorum nequitiâ fuerint depravati, conſperſis quibuſdam, &c. ut fortè a Nicolaitis qui fuerunt ex primis Sathanæ miniſtris. Ego vero ſicut nollem certâ & indubitatâ fide hos omnes Canones tribuere Apoſtolis: ſic nolim tam facilè apparentem fidem, propter unum aut alterum Canonem eis derogare. Id autem quod habetur in ultimo Canone in approbatione Librorum Canonicorum de Joannis Evangelio, non parvam habet difficultatem. Fortè ex libri margine, cui ab aliquo ſciolo additum, irrepſit in contextum: quæ ſolutio trita & communis, ſi alicubi recipitur, hac in re habeat locum oportet. Fieri etiam potuit, ut aliquis pietate quadam ſimplici adductus, Evangelium Joannis inter alios Canonicos Libros addiderit, niſi forſitan dicamus Petrum Apoſtolorum Coriphæum, cum aliis prævidiſſe Joannem editurum Evangelium quod videtur ſatis extortum, & quaſi argumento urgente dictum, quocirca id quod jam prius dictum eſt, probabilius nobis apparet.

Quod tamen opinatur hic author de loco ubi hi Canones ab Apoſtolis conditi fuerint, non ſatis probari poteſt. Ex eo ſiquidem quod Innocentius primus qui floruit anno 406. Epiſtola 18. ſcribens ad Alexandrum Epiſcopum commendans Eccleſiam Antiochenam, ſubjungit. ***Quæ conventum Apoſtolorum apud ſe fieri meruit***, probabiliter colligi aſſerit Antiochiæ à Senatu Apoſtolorum fuiſſe hos Canones editos, quemadmodum de Apoſtolorum Symbolo tradunt Patres. Veruntamen non neceſſe eſt Conventum illum Antiochiæ factum ab Apoſtolis de eo intelligere, in quo & fidei Symbolum teſſera Chriſtianitatis conditum eſt, & morum Eccleſiaſticorum canones inſtituti, cum non unus Conventus Antiochiæ ab Apoſtolis habitus ſit; eſtque vero ſimilior eorum opinio qui Hieroſolymis vel in monte Sion vel prope montem Oliveti à quo Chriſtus in Cœlos aſcendit, diviſionem hanc Apoſtolorum putant ſtatutam fuiſſe ab ipſis ad ſalutem gentium, ut magis propriè illud propheticum adim-

Locus ubi editi canones.

A pleretur, ***De Sion exibit lex & verbum Domini de Jeruſalem.*** Iſaïæ cap. 2.

CONCILIVM NICÆNVM I.

Sub Silveſtro Pontifice præſidentibus ejus legatis Hoſio, Victore & Vincentio pro defenſione conſubſtantialitatis cum Patre Verbi Divini contra hæreſim Arrij, &c. tempore Conſtantini Magni anno Chriſti 325.

B PHotius qui plores devoravit Bibliothecas ut unam eamque eximiam in lucem emitteret, refert in eâ tum. xv. ſe legiſſe primæ Synodi actionem tribus comprehenſam libris, ac opus præferre Gelaſij titulum. De quo opere iterum ſcribens num. LXXXVIII. Legimus, inquit, Hiſtoriæ formâ res in Nicænâ Synodo geſtas libris tribus. Refert Author Hoſium Cordobæ Epiſcopum, & Bitonem atque Vincentium Romanos Sacerdotes Silveſtri Romani Pontificis legatos adfuiſſe, &c. cum autem perierint integra acta hujus Synodi, ex variis fragmentis illius eam cogimur inſtaurare. Majoris autem perſpicuitatis gratiâ ad tria capita revocamus quæ ad eam ſpectant. Primo ipſam Synodum cum ſuis decretis fidei & diſciplinæ exhibemus: Secundo Epiſtolas Synodales quibus veritas rei geſtæ

Legati Sylveſtri Papa Præſides.

C confirmatur. Tertio difficilia quædam ac controverſa explicamus.

Præmittimus tamen relectionem ſcholaſticam de myſterio Trinitatis, quæ ſit proœmialis tam ad Concilium Nicænum quam ad aliquot alia ſequentia, quorum controverſiæ ab hæreticis excitatæ facilius intelligentur. Ut iſtud myſterium primum eſt & caput & cauſa aliorum myſteriorum Religionis Chriſtianæ, quæ eſt res quædam valde ſublimis, ex illius accuratâ aliquâ diſcuſſione, paratior reddetur mens & expeditior ad illa capeſcenda. Sicque hæc excurſio non minus ſit utilis, quam pleræque farragines quibus non tam illuſtrantur, quam obſcurantur quandoque Synodi.

D *RELECTIO SCOLASTICA AD C. Nicænum prævia de Deo uno in tribus perſonis.*

DIvus Bernardus *in par. ſerm.* Inquirere de Trinitate perverſa curioſitas eſt: & credere & tenere ſicut ſancta Eccleſia tenet, fides & ſecuritas eſt: videre autem eam ſicuti eſt, perfecta & ſumma fœlicitas eſt.

D. Auguſt. 1. *de Trinitate cap.* 3. Ubi quæritur unitas Trinitatis, Patris, Filij & Spiritus ſancti, nec periculoſius alicubi erratur, nec laborioſius aliquid quæritur, nec fructuoſius aliquid invenitur: non pigebit me ſicubi hæſito, quærere: nec pudebit ſicubi erro, diſcere, &c.

D. Thomas *de potentia quæſt.* 10. *art.* 2. hæretico-

E rum inſtantia coegit antiquos fidei doctores de his quæ ſunt fidei diſputare &c.

De Proceſſionibus Divinis quæſt. 1.

PRima Aſſertio Proceſſio Filij non eſt immediatè ab eſſentia, ſed ab intellectu, & proceſſio Spiritus ſancti à voluntate. Eſt contra Durandum 1. ſent. diſt. 6. quæſt. 2. Probatur. Scriptura utitur verbis ad intellectum pertinentibus, quando declarat proceſſionem Filij, & verbis ad voluntatem, quando proceſſionem Spiritus ſancti, Apoc. 9. *nomen ejus eſt Verbum Dei.* Porro verbum pertinet ad intellectum, & Eccl. 24. dicitur ſapientia. Rurſus de Spiritu ſancto ad Rom. 5. *charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum.* Probatur etiam ratione quæ eſt Banoeſij

quæſt. 27. art. 5. quia perſonæ non procedunt à natura divina præcisè ſecundum quod natura eſt, ſed ſecundum quod habet rationem potentiæ operantis ad intra: ergo ſecundum quod habet intellectum & voluntatem.

Objicitur. Actiones intellectus & voluntatis ſunt communes toti Trinitati: ergo per eas non producuntur perſonæ. Reſpondetur duplicem eſſe intellectionem ſicut & volitionem, unam eſſentialem, alteram notionalem: inter quas hoc reperitur diſcrimen, quod intellectio abſolutè dicat ordinem ad ſolum objectum cognitum: at notionalis præterea ad terminum productum. Unde cum omnes perſonæ cognoſcant omnia objecta, illa omnibus communis eſt: at hæc ſoli Patri convenit.

Quæres, cur intellectio notionalis non etiam conveniat Filio vel Spiritui ſancto. Reſpōdeo, quia eſt natura Patris ut habeat illam intellectionem notionalem ſeu dictionem, non Filij vel Spiritus ſancti. Inſtabis. Non diſtinguitur intellectus in eſſentialem & notionalem: ergo nec intellectio quæ ſequitur intellectum. Reſpondeo, non ſequitur, quia unius potentiæ poſſunt eſſe plures actus ut in creatis intellectus intelligit & etiam diſcurrit: ſic etiam intellectus divinus duos habet actus, 1. ſpeculari. 2. dicere verbum; actum tamen dicendi verbum, habet tantum in Patre, ſicque dicitur notionalis.

Inſtabis: ergo erit aliqua perfectio in Patre & non in aliis, videlicet dictio. Reſpondeo, perſonas divinas ſpectari poſſe eſſentialiter & perſonaliter. Si priori modo, tunc nulla eſt perfectio in una & non in alia, quia eſſentia quæ identificata eſt omnibus perfectionibus, communis eſt omnibus perſonis: at vero ſi ſpectentur perſonaliter, proculdubio aliqua perfectio, ſcilicet relativa, eſt in una perſona & non in alia, nec tamen inde ſequitur unam perſonam altera eſſe perfectiorem, verbi gratia Patrem Filio, quia viciſſim in Filio eſt alia entitas & perfectio relativa, quæ non eſt in Patre. Unde perſonæ ſpectatæ perſonaliter & relativè ſunt æquè perfectæ, ſed non identicè .i. reſpectu ejuſdem.

Objicitur ſecundo. Quidquid poteſt produci per volitionem, producitur per intellectionem: alias eſſet imperfecta: ergo fruſtra eſt volitio notionalis. Reſpondeo majorem veram eſſe, ſi ſpectetur intellectio ſecundum omnem entitatem quam à parte rei includit: ſic etiam includit & ipſam volitionem: at vero ſi ſpectetur inadęquate ſecundum eam tantum entitatē, quam cogitamus reſpondere iſti nomini, dictio vel intellectio notionalis, falſū. Et inde non ſequitur intellectionem eſſe imperfectam poſitivè, ſed tantum negativè: inquantum ſic ſpectata inadæquatè non includit omnem entitatem, ſicuti D. Thomas ait quæſt. 28. art. 1. ad 1. ſi non contineretur plus in divinis quam quod nomine ſapientiæ ſignificatur, non eſſet aliquid ſubſiſtens &c.

Secunda Aſſertiō. Proceſſio Filij eſt generatio, non autem Spiritus ſancti. Prob. Joan. 3. *Sic Deus dilexit mundum, ut filium ſuum unigenitum daret.* In Symbolo Apoſt. Et in Jeſum Chriſtum filium ejus unicum. Ergo cum filius ſit unigenitus & unicus, Spiritus ſanctus non eſt Filius, & per conſequens non eſt genitus.

Tota difficultas eſt in aſſignanda ratione cur Filius ſit genitus non Spiritus ſanctus, cui convenit definitio generationis, eſt enim generatio *origo viventis à vivente principio conjuncto in ſimilitudinem naturæ:* at illud totum convenit Spiritui ſancto, ut patet.

Ad hoc dici poteſt. Generatio eſt proceſſio viventis à vivente: at filius producitur à Patre quatenus eſt vivens juxta illud Matth. 19. *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi*; quia producitur ab illo quatenus eſt intelligens: intelligere vero eſt vita entis intellectualis.

Deinde Filius procedit à Patre in ſimilitudinem naturæ fœcundæ, non Spiritus ſanctus.

D. Thomas quæſt. 27. art. 4. & cæteri communi-

A ter rationem diſcriminis afferunt, quod genitum debeat eſſe ſimile generanti ex vi productionis ſecundum ſpeciem ſpectatę. Jam vero Filius eſt ſimilis ex vi productionis ſecundum ſpeciem ſpectatæ. Hæc enim eſt intellectio quæ producit ſemper ſimile: At vero Spiritus ſancti proceſſio quæ eſt volitio ſecundum ſpeciem ſpectata, non producit ſimile, ſed tantùm quatenus eſt divina.

Sed contra hanc ſolutionem objicit Bannez quæſt. 27. quod procedit ſimile in ſubſtantia, procedit ſimile in ſubſtantia ſingulari: ergo eſt neceſſe quod procedat ſimile ex vi proceſſionis ſingularis, & non ſpecificæ. Hoc argumentum confirmo ex Ariſtotele lib. 2. Phyſic. cap. 3. text. 38. ubi ait, effectus univerſalis reddendam eſſe cauſam univerſalem, particularis vero particularem: ergo &c.

B Objicit ſecundo proceſſionem Filij ſeu intellectionem ſpecificè ſpectatam, & prout communis eſt divinis & creatis non eſſe univocam, ſed analogam: ergò ex ea non poteſt ſumi ratio differētiæ realis. Confirmatur, quia quidquid convenit analogatis, non convenit illis ex ratione analogi generaliter ſpectati, ſed particulariter, ratio enim analogi non eſt communis, ſed ſimilis tantum: unde quidquid convenit urinæ in ratione ſani, convenit illi in ratione talis ſani. Hoc certè argumentum validum eſt, etiam ex authoritate D. Thomæ 1. part. qu. 32. art. 1. ad 2. Similitudo, inquit, noſtri intellectus non ſufficienter probat aliquid de Deo propter hoc quod intellectus non univocè invenitur in Deo & in nobis.

Aſſertio. Ideo productio Filij eſt generatio, quia Filius producitur ſimilis Patri & in natura & in ſubſiſtentia ſeu perſonalitate: C At verò Spiritus ſanctus non producitur ſimilis Patri in perſonalitate, ſed tantum in natura. Antequam vero probetur, ſupponendum eſt productionem activam perſonæ divinæ duo importare. 1. communicationem naturæ divinæ & productionē perſonalitatis diſtinctæ à perſona producente. Jam vero productiones Filij & Spiritus ſancti conveniunt in communicatione naturæ divinæ, utrique enim æqualiter communicatur natura divina. Sed differunt in eo, quod in productione Filij producitur perſonalitas quæ habet ſimilitudinem cum perſonalitate producente ut principium quod incompletum: in productione vero Spiritus ſancti producitur perſonalitas quæ non habet ex ſe ſimilitudinem. Jam Concluſio probatur partim ex D. Thoma, partim ex ſcripturis; D nam D. Thomas *de potentia quæſt* 10. *art.* 2. ait, generatio in creatis per ſe ordinatur ad ſpeciem quæ multiplicatur in ſingulis individuis: at in divinis tantùm ad hypoſtaſes, unde reperitur unitas naturæ & multiplicatio hypoſtaſum. Ex hoc enim fundamento ſequitur productiones divinas attendendas eſſe non ſecundum naturam, ſed ſecundum hypoſtaſes ad quas ordinantur: ergo differentia productionum attendenda eſt ex differentia hypoſtaſis Filij & Spiritus ſancti. Jam vero hypoſtaſis Filij eſt ſimilis hypoſtaſi Patris, non vero hypoſtaſis Spiritus ſancti eſt ſimilis hypoſtaſi Patris aut Filij: ergo cum ſimilitudo requiratur ad generationem & filiationem, ſecunda perſona erit Filius & genitus, non vero Spiritus ſanctus.

Declaratur minor ex cap. 1. ad Hebræos, ubi habe- E tur de Filio: *qui cum ſit ſplendor gloriæ & figura ſubſtātiæ ejus*, eſt enim græcè χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ: i. caracter hypoſtaſis ſeu ſubſiſtentiæ ipſius, & quod per (hypoſtaſis) non ſit intelligenda natura divina probat Cornelius à lapide in illud caput verſ. 3. quia eſſentia Patris non generat eſſentiam Filij, nec Filius eſſentiæ Patris habet imaginem, figuram, & characterem, ſed identitatem: igitur ſubſiſtentia filij eſt ſimilis ſubſiſtentiæ Patris. Accedit quod de perſona & ſubſiſtentia locum illum interpretentur ſanctus Baſilius epiſt. 43. ad Greg. Nyſſenum, Beatus Greg. Niſſenus lib. 1. de diſcri. inter ouſiam & hypoſtaſim. Chryſ. Theod. Theophylactus ibidem. Addo & gloſſam or-

dinariam, quæ perſonaliter hunc locum intelligit, id eſt de perſonis, ut ſic.

Declaratur amplius, nam ſubſiſtentiæ Patris & Filij commune eſt conſtituere ſuppoſitum ſpirans amorem, videlicet Spiritum ſanctum. Porro hæc omnia non conveniunt ſubſiſtentiæ Spiritus ſancti: igitur ſubſiſtentia Filij ſimilis eſt ſubſiſtentiæ Patris, non ſubſiſtentia Spiritus ſancti: ergo cum productiones divinæ ſecundum D. Thomam attendi debeant reſpectu hypoſtaſum, & hypoſtaſis Filij producatur ſimilis, non Spiritus ſancti, productio Filij erit generatio non Spiritus ſancti.

Objicies, in definitione generationis non fieri mentionem ſimilitudinis in perſonalitate, ſed tantum in natura. Reſpondeo 1. hanc definitionem etiam ſecundum adverſarios, non eſſe adæquatam, quia ipſi volunt in ea ſubintelligendum eſſe, ex vi proceſſionis ſpecificè, cur ergo à pari non ſubintelligitur in ſimilitudinem naturæ & perſonalitatis, cum etiam in creatis perſonalitates geniti & generantis ſint ſimiles. Secundo reſpondeo, hanc eſſe diſparitatem inter productiones creatas & divinas quod illæ primario ordinentur ad naturam utpote quæ multiplicatur: at vero hæ ad perſonalitates, ut dictum ex D. Thoma loco citato, unde ſimilitudo in natura præcisè non conſtituit generationem divinam, ſed in perſonalitate: unde & generatio divina definiri poſſet, origo viventis à vivente patre principio conjuncto, vel potius identificato in ſimilitudinem perſonalitatis. Ultimo ſi urgeant adverſarij, dicendum eſt Filium eſſe ſimilem Patri in natura ſecundum entitatem perſonalem paternalem, ſeu eſſe ſimilem in natura ſpectata ut eſt conſtituta in eſſe perſonali. Jam vero Spiritus ſanctus non eſt ſimilis in natura Patri, ut natura conſtituta eſt in eſſe perſonali, neque producitur ut talis, unde ejus proceſſio non eſt generatio.

Addendum eſt, Verbum ex propria ratione Verbi, dicere ſimilitudinem cum re intellecta, quid enim eſt verbum niſi expreſſio rei intellectæ? terminus vero voluntatis eſt ex natura ſua quædam inclinatio in rem volitam. Unde cum Verbum producatur ex cognitione qua Pater cognoſcit ſeipſum, neceſſario Verbum qua præcisè Verbum eſt & fœtus intellectus, eſt expreſſio & ſimilitudo patris. At Spiritus ſanctus qua præcisè eſt terminus & fœtus voluntatis, eſt tantum inclinatio in rem volitam nullamque importat ſimilitudinem. Unde cum generatio debeat terminari ad ſimile, major eſt ratio dicendi ſecundam perſonam eſſe genitam, cum ratione perſonalitatis propriæ ſit verbum, & per conſequens expreſſio & ſimilitudo principij ſui, Spiritus vero ſanctus ratione propriæ perſonalitatis, ſit tantum pondus & inclinatio in principium. Proceſſio Spiritus ſancti, ait D. Thomas quæſt 10. *de potentia art. 2. ad* 12. eſt proceſſio amoris, per proceſſionem autem amoris non producitur aliquid ut recipiens formam ejus a quo procedit ſive naturam, & ideo non habet rationem generationis.

De Relationibus Divinis. Quæſt. 2.

PRima aſſertio. Dantur in Deo relationes reales. Probatur, quia ſcriptura explicat perſonas nominibus relativis ut Patris, Filij & Spiritus ſancti. Secundo Concilium Florentinum ſeſſ. 18. ſola relatio perſonas multiplicat: at perſonæ ut conſtat realiter multiplicantur: ergo per relationes reales. Tertio Filius producitur à Patre, & Spiritus ſanctus ab utroque. Rurſus perſonæ ſunt ejuſdem ordinis: ergo neceſſarius eſt reſpectus realis inter perſonas.

Objicies fortaſſis: non eſt relatio realis inter Patrem cognoſcentem & Filium ut eſt objectum cognitum: ergo nec inter Patrem generantem & Filium ut eſt genitus: par enim videtur utrobique ratio. Reſpondeo eſſe diſparitatem, quod cognitio Patris non terminetur ad Filium ut eſt res diſtincta à ſe, ſed prout eſt

A cognoſcibilis, in quo diſtinctus non eſt à Patre, cum etiam ipſe Pater ſit cognoſcibilis: at Pater ut generans terminatur ad Filium ut genitum, in quo a Patre diſtinguitur. Jam vero ut in divinis relatio ſit realis debet terminari ad terminum prout diſtinctus eſt a relato, unde & relatio identitatis Patris ad Filium in ratione deitatis, non eſt realis, quia filius in ratione deitatis non diſtinguitur à Filio.

Secunda Aſſertio. Relationes ſunt idem realiter formaliter cum eſſentia, ratione autem & virtute ſunt diſtinctæ ab eſſentia. Eſt contra Gilbertum Porretanum Pictavienſem Epiſcopum, qui cenſebat relationes eſſe veluti eſſentiæ divinæ aſſiſtentes & externas ab ea, ſed damnatus eſt in Concilio Rhemenſi ſub Eugenio III. ex D. Bern. ſerm. 80. in Cantica. Refellitur
B etiam, quia ſi relationes ſint diſtinctæ ab eſſentia, ergo non ſunt Deus: ergo creaturæ. Rurſus ſi diſtinctæ ab eſſentia: ergo non ſunt in Deo. Nam ex D. Bern. lib. 5. de conſideratione cap. 7. nihil in Deo præter Deum, & idem ipſe totus eſt quidquid eſt: non aliud ipſe & aliud quod in ipſo.

Objicies. Relativum & abſolutum ſecundum ſe ſpectata diſtinguuntur ſaltem formaliter, ſed infinitas iis addita non tollit eorum naturam: ergo in Deo ita diſtinguuntur. Reſpondeo infinitatem non tollere eorum naturam, ſed eam elevare ad mutuam identitatem. Vide Bannez qu. 28. art. 2. ad 2.

Poſterior pars, quod diſtinguuntur virtute, probatur, quia eſſentia & relationes æquivalent pluribus realiter diſtinctis, cum relationes ſint incommunicabiles,
C eſſentia communicabilis: ergo diſtinguuntur virtute, faciunt etiam idem quod facerent realiter diſtincta.

Tertia Aſſertio. Relationes ſunt quatuor, paternitas, filiatio, ſpiratio activa & ſpiratio paſſiva.

Objicitur. In Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. damnatur quaternitas: ergo non ſunt admittendæ quatuor relationes. Reſpondeo damnari quaternitatem in divinis hoc ſenſu, ut non admittantur quatuor res omnes à ſeinvicem diſtinctæ. Porro licet ſint quatuor relationes, hæ tamen omnes à ſe invicem non diſtinguntur: nam ſpiratio activa nec a paternitate nec a filiatione diſtinguitur, unde ex quatuor relationibus non eſt quaternitas, quæ damnata eſt.

Inſtabis, eo ſenſu non admittitur Trinitas, quia paternitas & filiatio non diſtinguntur a ſpiratione paſſiva,
D quia nullam habent oppoſitionem producentis & producti: ergo nec eo ſenſu damnatur quaternitas. Reſpond. nego antecedens, nam ſpiratio paſſiva diſtinguitur à paternitate & filiatione. At, inquies, nulla eſt oppoſitio: relationis eſto, originis falſum, inquantum ſcilicet paternitas & filiatio ſunt ſubſiſtentiæ: quæque, ideo concurrent ad actiones & productiones Patris & Filij ut principia *quod* incompleta, actiones enim ſunt ſuppoſitorum & ipſa paternitas & filiatio formaliter ſuppoſita conſtituunt. Hæc doctrina eſt D. Thomæ qu. 40. art. 2. ubi idem aſſerit Bannes. Urgebis deniq; univerſalia multiplicantur ad multiplicationem inferiorum: ergo ſi ſint quatuor relationes, erunt quatuor entia. Reſpondeo eodem modo, ſuperiora & inferiora multiplicari. Unde cum relationes
E non ſint quatuor ſub omni conſideratione, abſolutè & ſimpliciter: ita non erunt quatuor entia in divinis ſub omni conſideratione abſolutè & ſimpliciter, ſed tantum ſecundum quid.

Objicitur ſecundo. Quæ ſunt eadem uni tertio, ſunt eadem inter ſe: at quatuor relationes ſunt idem eſſentiæ: ergo. Optimè iſtud axioma diſtinguit de Valentia de tertio, ſcilicet quod petit ut ſit tantum re unum verum eſt. Si autem petit, ut etiam re ſit plura, ut eſſentia, falſum eſt. Aliter & clarius diſtinguo, ſi illud tertium ſit unum re & virtute concedo, ſi ſit virtute multiplex, falſum: unde ex identitate extremorum in tali tertio non magis colligi poteſt ipſorum inter ſe identitas quàm ex identitate ipſorum in pluribus diſtinctis, cum illud quod virtute diſtinctum eſt, æqui-

valeat pluribus. Jam vero eſſentia eſt virtute multiplex.

Objicitur tertio paternitas eſt hæc eſſentia: & hæc eſſentia eſt filiatio: ergo paternitas eſt filiatio, & ſic de cæteris, unde non ſunt quatuor relationes. Reſpondeo ſyllogiſmum peccare in forma, ſunt enim quatuor termini, ſi non actu, ſaltem virtute, nam eſſentia quod eſt medium æquivalet propter ſuam infinitatem pluribus terminis. Secundo diſtinguo, paternitas eſt hæc eſſentia realiter formaliter concedo, virtute & ratione nego: ergo paternitas eſt filiatio. Negatur ſequi, quia ad identitatem realem extremorum requiritur eorum in medio identitas, non tantum realis ſed etiam virtualis: nam poſita diſtinctione virtuali extremorum à mediis hæc diſtinctio idem faciet, ſalva ſemper perfectione divina, ac diſtinctio realis, nam diſtinctio virtualis æquivalet reali ac formali, & eſt ejuſdem virtutis cum iis, ubi non fit injuria divinæ perfectioni.

Quinta Aſſertio. Relationes ſunt de eſſentia & conceptu formali adæquato naturæ divinæ. Explicatur, natura divina propter ſuam entitatem ſimpliciter infinitam eſſentialiter eſt abſoluta & relativa ſimul ſeu perſonalis; idque tripliciter, eſt enim perſonalis, paternalis, filialis, & proceſſionalis. Jam ergo relationes ſunt de eſſentia naturæ, non prout ſpectatur à nobis conceptu inadæquato videlicet ut tantum eſt abſoluta, ſed ſi ſpectetur ut eſt perſonalis, paternalis, filialis vel proceſſionalis (nota hi termini ſunt apud D. Thomam in Argu. ſed contra quæſt. 32. art. 2.) nam prout ſpectatur perſonalis paternalis, paternitas eſt de ejus eſſentia, & filiatio ut filialis, & ſpiratio paſſiva ut proceſſionalis. Atq; ex hoc fit naturam divinam ſpectatam adæquatè, tam prout eſt abſoluta quam perſonalis hoc & illo modo non eſſe communem omnibus perſonis, ſed tantum prout eſt abſoluta, nam ſi ſpectetur ut eſt perſonalis paternalis convenit ſoli Patri &c. & hoc eſt quod ait Bannez quæſt. 28. art. 2. ad 6. relationes eſſe de eſſentia naturæ non ſpectatæ ut communicabilis eſt, ſed quatenus conſtituibili in eſſe perſonali incommunicabili.

Objicies, ſi quæ ſit ratio cur relationes non ſint de eſſentia naturæ ut eſt abſoluta, maximè quia ſequeretur relationes omnes eſſe de eſſentia perſonarum: at hoc non ſequitur. Probatur per hanc inſtantiam. Communicabilitas eſt de eſſentia naturæ ut eſt abſoluta, & non de eſſentia perſonarum ut patet: ergo &c. Reſpondeo eſſe diſparitatem, quia ſi relationes eſſent de eſſentia naturæ ut abſoluta eſt, convenirent naturæ ut eſt idem virtute cum perſonis, aut ſaltem ut non eſt diſtincta virtute: at vero communicabilitas convenit naturæ ut eſt virtute diſtincta a perſonis. Jam vero illud tantum quod eſt de eſſentia naturæ, eſt de eſſentia perſonarum. Diſtinguo. Si conveniat naturæ ut non eſt virtute diſtincta à perſonis, concedo. Si ut eſt virtute diſtincta, nego: ergo communicabilitas quæ convenit naturæ ut eſt diſtincta virtute à perſonis non erit de eſſentia perſonarum. Addo etiam inſuper communicabilitatem naturæ divinæ nihil eſſe aliud quam identitatem ejus cum perſonis, nam communicari in divinis eſt identificari, at identitas non eſt aliquid poſitivum, cum ſit tantum remotio & negatio diſtinctionis à ſeipſo, ad quem non datur reſpectus & ordo realis. Hoc poſito, do aliam diſparitatem, nam quod convenit naturæ ut aliquid abſolutum poſitivũ, convenit etiam perſonis, verum eſt, at quod illi convenit ut aliquid negativum, falſum eſt, verbi gratia non generare, non generari &c. convenit eſſentiæ non omnibus perſonis. Jam vero ſi relationes eſſent de eſſentia naturæ ut abſoluta eſt, illi convenirent ut quid abſolutum & poſitivum, cum relationes ſint quid poſitivum: at vero identitas quæ eſt tantum aliquid negativum non convenit naturæ, ut quid poſitivum, unde nec debet convenire perſonis.

De perſonis divinis quæſt. 3.

PRima Aſſertio. Ratio perſonæ convenit Patri, Filio & Spiritui ſancto. Prob. quia ex D. Thoma, qu. 29. art. 1. & Boetio lib. *de duabus naturis*. Perſona eſt rationalis naturæ individua ſubſtantia. Nota hic definiri perſonam in abſtracto, id eſt perſonalitatem. Nota 2. per ly *rationalis* intelligi intelligibilis & intellectu pollentis. Nota 3. per individua, intelligi incommunicabilis. Ratio autem cur hic definiatur perſonalitas non perſona, eſt quia perſona (quæ dicit perſonalitatem & naturam ſemel) non eſt naturæ, ſed potius natura perſonæ, & non eſt homo pectoris, brachij &c. ſed pectus & brachium hominis: nam partes aut veluti partes non prædicantur de toto in genitivo caſu, ſed totum de partibus aut veluti partibus. Jam vero perſona eſt totum, natura vero eſt veluti pars perſonæ: ergo non rectè dicitur perſona naturæ in abſtracto, ſed potius natura perſonæ. Rectè tamen dici poteſt perſonalitas naturæ. Rurſus per τὸ ſubſtantia, non intelligitur ſubſtantia completa propter prædictam rationem, ſed veluti incompleta. Sed ad rem redeundum. Hæc definitio convenit divinis relationibus & relationes perſonis: ergo &c. etenim relationes ſunt ſubſtantiales & incommunicabiles aliis perſonis, quia non identificantur iis, & ſunt naturæ rationalis, quia natura divina eſt intelligibilis. Objicies cum Laurentio Valla, in Deo nulla eſt ſubſtantia incommunicabilis. Diſtinguo, abſoluta cõcedo, relativa nego. Jam vero perſona divina tam in concreto quam in abſtracto eſt quid relativum, & de eo ſit

Secunda Aſſertio. Perſona in divinis directè & primario ſignificat relationem, indirectè & conſequenter naturam. Probatur, quia perſona ſignificat primario aliquid incommunicabile: at iſtud, eſt relatio, eſt enim ſola relatio in divinis quæ non identificatur, & quod non identificatur in divinis incommunicabile eſt: ergo perſona primario ſignificat relationem. Conſequenter autem ſignificat naturam, quia ſignificat eam relationem quæ reddat naturam incommunicabilem.

Objicies, ſi perſonalitas in divinis reddat naturam divinam incommunicabilem: ergo non eſt communicabilis tribus perſonis. Reſpondeo perſonalitatem reddere naturam incommunicabilem non ut eſt abſoluta, ſed ut perſonalis talis, verbi gratia paternitas reddit naturam divinam incommunicabilem non ut eſt abſoluta, quo pacto ſemper remanet communicabilis, ſed ut eſt perſonalis paternalis, filiatio ut eſt perſonalis filialis, proceſſio ut eſt perſonalis proceſſionalis.

Tertia Aſſertio. In Deo non datur ſubſiſtentia abſoluta. Eſt contra Cajetanum 1. part. quæſt. 29. art. 4. & Suarem 3. p.

Probatur, quia ſubſiſtentia eſt incommunicabilis & reddit naturam incommunicabilem, & nihil abſolutum eſt incommunicabile in divinis: ergo &c.

Objicitur primò, ſubſiſtentia debet tantum reddere naturam incommunicabilem aliis ab ipſa natura realiter aut formaliter diſtinctis: at perſonæ divinæ non ita diſtinguntur à natura. Reſpondeo non eſſe legitimam hanc interpretationem: etenim cum in divinis nihil ſit aliud realiter aut formaliter a natura divina, illa ſubſiſtentia abſoluta deberet formaliter efficere naturam incommunicabilem rebus creatis: at ad id non requiritur ſubſiſtentia, nam per ſuam infinitatem & independentiam ſatis incommunicabilis redditur rebus creatis: ergo ſi datur ſubſiſtentia abſoluta debet reddere naturam incommunicabilem rebus divinis, quæ realiter à natura non diſtinguntur: ergo non tantum rebus realiter aut formaliter aliis ſeu diſtinctis.

Objicitur 2. ſubſiſtentia abſoluta, ſeu per ſe abſolutè ſubſiſtere eſt maxima perfectio: ergo convenit na-

turæ divinæ. Reſpondeo eſſe ſummam perfectionem in re quæ non eſt communicabilis, ut natura divina.

Quarta Aſſertio. In divinis datur tantum unica exiſtentia abſoluta, non plures relativæ. Ita Vaſques diſp. 126. Bannes & alij. Probatur, quia noſtro concipiendi modo, exiſtentia prior eſt ſubſiſtentia, ſicuti & inhærentia, ergo ſi ſint tres exiſtentiæ relativæ in divinis, aliquod erit principium diſtinctivum perſonarum ante relationes, quod eſt falſum.

Secundo argumentor. Eſſentia nullam confert ſuppoſito exiſtentiam. Probatur, in natura Chriſti quæ non minus exiſtit ſine propria ſubſiſtentia quam ſi illam haberet: ergo ſubſiſtentiæ divinæ nullas ſecum afferunt exiſtentias proprias.

Tertio, ſi ponantur tres exiſtentiæ pro tribus ſubſiſtentiis, ſequitur eſſe ponendam quartam exiſtentiam pro ſpiratione activa, imo tot multiplicandas ſaltem virtute exiſtentias, quot ſunt attributa: at hoc falſum eſt. Probo ſequi, quia ideo adverſarij ponunt tres exiſtentias relativas, quia tres relationes ſunt tres entitates poſitæ extra nihil: at non minus attributa ſunt extranihil, quam & relationes: ergo.

Quarto, probat Bannes, quia perſonæ in eo quod eſt exiſtere non opponuntur: ergo non ſunt tres exiſtentiæ realiter diſtinctæ.

Objicitur. Relationes in creatis habere proprias exiſtentias: Ergo & in divinis. Nego ſequi & ratio eſt, quia relationes non poſſunt exiſtere per exiſtentiam rei à ſe diſtinctæ realiter aut modaliter, cum ſic pereunte relatione remaneret exiſtentia relationis, quod abſurdum. Jam vero in divinis natura divina non diſtinguitur realiter aut formaliter à relationibus, ideoque poſſunt exiſtere per ejus exiſtentiam. Sicuti & perſonæ omnes cognoſcunt per naturæ divinæ intellectum, & creant omnia per ejus potentiam.

Objicitur ſecundo. Relationes ſunt tres res, ut loquuntur Sancti Patres: Ergo habent tres exiſtentias relativas. Negatur ſequela. Sunt enim tres res .i. tres entitates diſtinctæ non in exiſtentia, ſed ratione oppoſitionis, quam habent reſpectu originis.

Ex his duabus ultimis concluſioaibus colligitur in divinis nullam eſſe ſubſiſtentiam abſolutam, tres relativas, & nullas eſſe exiſtentias relativas. Unicam vero abſolutam & eſſentialem. Reſtat unica objectio contra priorē partem. Actiones ſunt ſuppoſitorum, actiones ad extra ſunt Dei ut eſt ens abſolutum, nam ſunt communes toti Trinitati: ergo ut eſt ens abſolutum eſt ſuppoſitum. Reſpondetur, actiones eſſe ſuppoſitorum vel eorum quæ æquivalent ſuppoſitis, jam vero illud individuum Deus quod ſibi identificat tres perſonas, ad minus æquivalet uni ſuppoſito: ergo poteſt agere. Vide Valentiam quæſt. 12. de Trinitate puncto tertio.

De notionibus. quæſt. 4.

PRima Aſſertio. Trinitas Perſonarum non poteſt naturaliter ab ullo homine cognoſci. Prob. D. Matt. 11. *Nemo Patrem novit niſi Filius & cui voluerit Filius revelare*, & cap. 16. *Caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus cœleſtis*. Iſa. 53. *generationem ejus quis enarrabit?* Prob. etiam ratione, quia inviſibilia Dei tantum per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur: at ea quæ facta ſunt non repræſentant Trinitatem, ſed tantum Dei unitatem, quia non fiunt à perſonis quatenus ſunt multæ & diſtinctæ, ſed quatenus ſunt unum in eſſentia & omnipotentia ad extra. Ergo &c.

Objicies, aliquem poſſe ratiocinari, intellectum producere Verbum internum, & voluntatem producere amorem internum: at in divinis quidquid eſt internum Deus eſt: ergo &c. Reſpondeo non poſſe hunc diſcurſum fieri ſine fide, quis enim de eo cogitaret? Secundo non ſufficere hunc diſcurſum, nam Philoſophus paganus eo modo quo concluderet Patrem producere Filium, ſimiliter & Filium producere alium Filium poſſet concludere, ſicque in infinitum plures perſonas cogitaret. Rurſus ubi difficultates de unitate naturæ identificatæ rebus diſtinctis cognoſceret, dubus nihil omnino poſſet de tali myſterio reſolvere.

Objicitur 2. myſterium Trinitatis eſt evidenter credibile ſicut cæteri fidei articuli: Ergo naturaliter cognoſci poteſt. Reſpondeo, fidei articulos eſſe tantum evidenter credibiles propter multa argumenta & ſigna quæ ſunt ſupra naturam, ut verbi gratia propter miracula facta in fidei confirmationem, propter prædictiones ſeu prophetias & alia hujuſmodi; unde fit ut cognitio Trinitatis quæ ex his ſignis peteretur, non eſſet merè naturalis, ſed aliquo ſupernaturali adjuvaretur: concluſio autem eſt de cognitione merè naturali non adjuta aliquo ſupernaturali, ne quidem revelatione divina aliis facta.

Tertio objici poſſet, homo naturaliter poteſt finem ſuum naturalem cognoſcere: at hic Trinitas eſt: ergo. Reſpondeo, finem ſupernaturalem hominis eſſe Deum & Trinitatem clarè cognitam per viſionem facialem: at vero finem naturalem eſſe Trinitatem obſcurè cognitam. Hanc autem homo cognoſcit, eo ipſo quo Deum qui eſt Trinitas cognoſcit: unde homo Trinitatem naturaliter cognoſcit implicitè, non explicitè: concluſio autem eſt de cognitione naturali explicite.

Secunda aſſertio. Notiones ſunt quinque, innaſcibilitas, paternitas, filiatio, ſpiratio activa & ſpiratio paſſiva. Probatur, quia ex D. Thoma 1. p. quæſt. 32. art. 3. Notio eſt propria ratio cognoſcendi divinam perſonam: addunt alij & diſtinguendi ab alia: at ad id quinque requiruntur. Etenim divinæ perſonæ cognoſcuntur per relationes originis: Ergo hæ vel activæ vel paſſivæ: Si activæ; hinc paternitas qua cognoſcitur Pater principium Filij, & ſpiratio activa qua Pater & Filius Spiritûs ſancti, ſi paſſivæ ſint, filiatio & ſpiratio paſſiva. Denique quia per hæc quatuor præcisè non adhuc cognoſcitur & declaratur trinitas perſonarum, nam poſſet quis cogitare Patrem in divinis, ſicuti in creatis habere principium: Ideo adhuc admittenda eſt innaſcibilitas in Patre.

Dices à pari ponendam eſſe innaſcibilitatem activam in Spiritu ſancto. Nego ſequi, nam notio debet dicere perfectionem, & ut loquitur D. Thomas quæſt. 32. art. 3. ad 4. pertinere ad dignitatem perſonæ. Jam verò ſaltem noſtro modo intelligendi propter quem ponuntur notiones, innaſcibilitas paſſiva, ſcilicet a nemine produci, perfectio eſt in Patre, ac innaſcibilitas activa, ſcilicet neminem producere non eſt perfectio in Spiritu ſancto.

Objicitur ſecundò, non minus generatio eſt notio quàm paternitas, ergo plures ſunt notiones. Negatur, per generationem enim, ut ſpectatur in fieri, Pater non diſtinguitur præcisè formaliter à Filio, ſed fundamentaliter & radicaliter; contra verò de notionibus. Ita Bannes quæſt. 32. art. 3. ad 2.

Objicitur tertiò, Innaſcibilitas eſt tantùm aliquid negativum ſeu negatio: at negatio non poteſt eſſe ratio cognoſcendi: Facit enim tantùm cognoſcere quid res non ſit. Deinde negatio nullam dicit perfectionem, ut dicit nooo: ergo &c.

Ad primam partem objectionis reſpondeo: Licèt probabiliter dici poſſit innaſcibilitatem dicere aliquid poſitivum in Patre, ſcilicet eſſe principium omnis entis producti, tamen eſſe negationem & etiam rationem cognoſcendi perſonam, nam rem cognoſcimus tam ſciendo quid ſit, quàm ſciendo quid non ſit, ſicuti materiam cognoſcunt Philoſophi. Vide Magiſtrum in 1. diſt. 28. Ad ſecundam partem reſpondeo, negationem rei perfectæ non dicere perfectionem, negationem verò rei imperfectæ dicere perfectionem. Eſſet autem imperfectio in Patre produci, ideò remotio productionis perfectio eſt.

Inſtabis, productionem activam, in Spiritu ſancto fore imperfectionem, ejus ergo negatio perfectio eſt & ſic notio. Reſpondeo rem ita ſe habere à parte rei,

non

non verò ſecundùm modum noſtrum concipiendi, propter quem ſunt adinventæ notiones.

Tertiò aſſerno. Spiratio activa non diſtinguitur ut res à re, à paternitate & filiatione. Eſt contra Durandum. Probaturque, quia inter ſpirationem activam & utramque generationem nulla eſt originis oppoſitio: ergo nec diſtinctio. Secundo arg. Bannes quæſt. 32. art. 3. col. 2. ſi ſpiratio activa diſtingueretur à paternitate & filiatione, ut res à re, non eſſet communis Patri & Filio: in divinis enim communicari pluribus eſt identificari pluribus. Nec alia ratio eſt cur ſpiratio paſſiva non ſit communicata Patri & Filio, niſi quia non eſt identificata Patri & Filio. Tertiò denique argumentor cum aliis, quia ſequeretur quaternitas in divinis quæ damnata eſt in Concilio Lateranenſi: tunc enim verè eſſent quatuor res, omnes à ſe invicem realiter diſtinctæ.

Objicitur primò. Hæ relationes diſtinguuntur realiter quæ habent terminos realiter diſtinctos: at tales ſunt ſpiratio activa, & utraque generatio, ergo &c. Reſpondeo id verum de creatis quæ ſumunt diſtinctionem à quolibet oppoſito vel diſparato: non de divinis, quæ juxta Concilia ſumunt ſuam diſtinctionem à ſolis originibus, vel originis relationibus. Secundò reſpondeo ſufficere diſtinctionem virtutis realis aut formalis ut relationes non diſtinctæ realiter ad diverſos realiter terminos referantur.

Objicitur ſecundò, generari & ſpirari opponuntur & diſtinguuntur realiter: Ergo generare & ſpirare: Ergo generatio & ſpiratio diſtinguuntur realiter. Probatur conſequentia, quia quæ eſt proportio inter generationem & ſpirationem paſſivas, eadem eſt inter eaſdem activas: ergo &c.

Nego probationem conſequentiæ: Nam generatio paſſiva cùm ſit perſonalitas Filij, eſt principium quod incompletum ſpirationis paſſivæ productæ, ideoque diſtinguitur realiter à ſpiratione paſſiva: cæterùm generatio activa non eſt principium ſpirationis activæ productæ, ſed tantùm communicatæ Filio ſicuti & eſſentiæ.

De perſona Patris. quæſt. 5.

PRima perſona appellatur potiùs Pater quàm genitor vel generans, quia, inquit D. Thomas q. 33. art. 2. ad 2. ſecundum Philoſophum l. 2. de anima text. 4. denominatio rei maximè debet fieri à perfectione & fine: generatio autem ſignificat ut in fieri, ſed paternitas ſignificat complementum generationis: & ideò potiùs eſt nomen divinæ perſonæ Pater quàm generans vel genitor.

Nomen Patris ſumitur eſſentialiter & notionaliter ſimul, ſicut & nomen principium. Porro nomen Pater & principium ſumptum notionaliter ſoli Patri convenit, & licèt nomen principium rectè Patri attribuatur, non tamen nomen principiatum Filio, quia ait D. Thomas q. 33. art. 1. ad 2. licèt attribuamus Patri aliquid authoritatis ratione principij: nihil tamen ad minorationem vel ſobjectionem quocunque modo pertinens attribuimus Filio vel Spiritui ſancto, ut vitetur omnis erroris occaſio.

Objicies, ſi Pater ſit principium Filij: ergo Filius dependet à Patre. Probatur ſequi, quia Filius eſſe non poteſt ſine Patre: ergo ab eo dependet, ſicuti Filius increatus à Patre dependet in fieri, quia ſine eo eſſe non poteſt. Reſpondeo eſſe diſparitatem, nam filius in creatis liberè producitur à patre, ideòque à patre dependet, at res ſecus ſe habet in divinis. Inſtabis, proprietates dependent à ſubjectis, licèt non liberè, ſed neceſſariò ab iis in eſſe & fieri ſint. Reſpondeo ad hoc ut aliquid dependeat, debere eſſe indigens & vacuum aliquo quod per aliud recipiat, ſicuti proprietates ſunt indigentes & vacuæ tum exiſtentia tum inhærentia, quam tamen à ſubjectis recipiunt: at verò Filius nullo unquam indiguit nec caruit, ſed ab A æternitate fuit quidquid eſt, accipiens à Patre non illud quo carebat, ſed quod habebat, quia nunquam incœpit aliquid à Patre accipere, licèt à Patre incœperit, aut potiùs totus extiterit.

Nomen ingenitum, ſeu ingenitus convenit ſoli Patri, ſi accipiatur ſimpliciter & abſolutè, non verò ſecundùm quid pro negatione ſolius generationis paſſivæ, ſic enim & Spiritui Sancto convenit, qui eſt ingenitus, ſeu non genitus, aut non filius. Eſt autem notandum, ſecundùm D. Auguſtinum lib. 5. de Trinitate cap. 8. apud Mag. in 1. diſt. 28. non eſſe hoc dicere ingenitum quod Patrem dicere: quia etſi Filium non genuiſſet, nihil prohiberet dicere eum ingenitum, etſi gignat quiſque Filium, non ex eo ipſe eſt ingenitus, quia geniti homines gignunt alios.

B Objicies, in divinis omnia ſunt communia præter origines aut relationes originis: atqui eſſe ingenitum non eſt origo nec originis relatio, neque enim per ly ingenitum Pater producit aut producitur. Reſpondeo etiam negationes originum eſſe proprias & non communes, ſicuti Filio convenit non-ſpiratio paſſiva, & Spiritui ſancto non-ſpiratio activa.

De perſona Filij. quæſt. 6.

PRæclarè ait D. Thomas quæſt. 34. art. 2. ad 3. diverſa nomina Filio attribuuntur ad exprimendam diverſitatẽ perfectionum divinarũ, nam ut oſtendatur connaturalis Patri dicitur Filius: ut oſtendatur coæternus dicitur ſplendor: ut oſtendatur omnino ſimilis C dicitur imago: ut oſtendatur immaterialiter genitus dicitur Verbum. Non autem potuit unum nomen inveniri per quod omnia iſta deſignarentur. Item q. 41. art. 3. ad 4. Filius dicitur creatus ſimul & genitus (Eccleſ. 1.) ut ex creatione accipiatur immutabilitas Patris, & ex generatione unitas naturæ in Patre & Filio. Vide etiam q. 42. art. 2. ad 1. ubi refert verba Synodi Epheſinæ eadem magna ex parte cum iis quæ habet citata q. 34. Filius dicitur imago Patris, quia ſimilis eſt Patri in natura & ſubſiſtentia, ut dictum eſt q. 1. Spiritus autem ſanctus licèt ſit Patri ſimilis in natura, non eſt tamen in perſonalitate, & ideò non eſt imago ſimpliciter ſicuti Filius, ſed tantùm ſecundùm quid.

Filius dicitur Verbum, quia producitur per intelle- D ctum ſicuti verbum in creatis, ut autem verbum intellectus ſeu ſpecies expreſſa eſt immaterialis, ita & Verbum divinum.

Præcipua difficultas eſt utrum Verbum divinum dicat reſpectum ad creaturas, ſeu producatur ex cognitione creaturarum.

Prima aſſertio. Verbum producitur per cognitionem quam habet Pater de rebus omnibus divinis, de creatis omnibus liberis, neceſſariis, de poſſibilibus & impoſſibilibus, entibus, & non entibus. Eſt D. Thomæ quæſt. 34. art. 3. Probatur, quia Verbum divinum producitur ex cognitione infinita & comprehenſiva, atqui Pater ſeipſum non comprehenderet, niſi omnia divina cognoſceret, & etiam omnia quæ ad ipſum ordinem habent, ergo.

Objicies primò cognitionem Patris eſſe infinitam, eo E ipſo quod terminatur ad objectum infinitum, ſcilicet Deum: ergo nihil conferre cognitionem creaturarum. Accedit quod Deus nullum dicat realem reſpectum ad creaturas: ergo perfectiſſimè cognoſci poteſt ſine creaturis. Reſpondeo, cognitionem fore quidem infinitam, ſed non comprehenſivam, ad quam requiritur, ut res cognoſcatur tam intensè quàm eſt cognoſcibilis, & præterea illa omnia cognoſcantur quæ pertinent ad illam ſicuti creaturæ ad Deum, etiam impoſſibilia tanquam maximè illi oppoſita.

Objicies ſecundò, cognitio creaturarum futurarum eſt libera. Diſtinguo, ſi ſpectetur terminativè verũ eſt, ſi entitativè falſum eſt. Ita reſpondet de Valentia contra Cajetanum & alios qui putant propter hanc obje-

A ctionem Filium non produci ex cognitione rerum poſſibilium ut ſunt futuræ.

Objicies tertiò, cognitio creaturarum æqualiter communis eſt omnibus perſonis. Diſtinguo, cognitio eſſentialis concedo, notionalis nego, nam ut datur cognitio notionalis omnium divinorum, & datur etiam creaturarum, quæ enim potior ratio?

Objicitur quartò, cognitio creaturarum vel eſt aliquid reale ut ſic, vel nihil reale. Si nihil, ergo ex ea non eſt Filius, ſi aliquid reale vel diſtinctum virtute ab eſſentiæ cognitione, ſicut ſcientia à natura; vel non diſtinctum. Si priùs ergo ſublatis creaturis tolleretur aliquid reale à Deo quod falſiſſimum: Si poſteriùs, ergo ſublatâ cognitione creaturarum non deſinet cognitio eſſe æquè perfecta in ſe ac ea poſita: & ſic nihil B faciet cognitio creaturarum. Reſpondeo tunc cognitionem eſſentiæ fore æquè perfectam in ſe quod eſt entitativè, ſed non æquè perfectam objectivè: nam juxta ea quæ diſſerit Suarez tomo ſecundo Metaphyſicæ, cum ſola divina ſint objectum primarium cognitionis divinæ, ab iis ſpeciem ſuam & entitatem ſumunt, non autem à creaturis, quæ ſunt duntaxat objectum ſecundarium, à quo res non ſpecificatur nec quidquam entitatis accipit. Accipit tamen ab iis aliquam perfectionem extrinſecam quam poſſumus appellare hîc objectivam, quia eadem cognitio ad plura objecta terminatur primaria & ſecunda, licèt ex terminatione ad ſecundaria nihil adveniat intrinſecũ, ſed tantùm quid extrinſecum, cùm autem cognitio quâ producitur Filius, debeat eſſe omnibus quibus modis C poteſt perfecta intrinſecè & extrinſecè; ideò producitur etiam ex cognitione creaturarum, licèt ipſa cognitio creaturarum, ut ſic, nihil ſuperaddat reale cognitioni eſſentiæ.

Secunda aſſertio. Filius producitur ex cognitione omnium creaturarum antecedenter noſtro modo intelligendi. Eſt contra nonnullos qui volunt produci ex notitia Spiritûs ſancti & creaturarum poſſibilium concomitanter, ex cognitione verò futurarum per accidens & conſequenter. Probatur verò concluſio, quia produci ex cognitione creaturarum antecedenter eſt produci ex cognitione creaturarum tanquam ex principio activo. Omne enim principium activum alicujus rei antecedit ſaltem ordinis prioritate terminum productum; atqui Filius producitur ex cognitione D creaturarum tanquam ex principio activo: ergo producitur ex cognitione creaturarum antecedenter, prioritate ſcilicet ordinis.

Objicies, cognitio creaturarum futurarum eſt tantùm per accidens in Deo, quia poterat non eſſe, ſi Deus per ſuam libertatem eas decreviſſet non producere; ergo tantùm per accidens ex ea verbum producitur.

Reſpondeo ad antecedens, eam cognitionem eſſe tantùm per accidens in Deo, ſi ſpectetur terminativè: quo pacto non eſt aliquid reale nec quidquam confert ad generationem Filij: Si verò ſpectetur entitativè eſt naturaliter & neceſſario in Deo: nam ſic eſt ipſamet cognitio rerum divinarum, quæ propter ſuam eminentiam poſtulat terminari ad quodcunque intelligibile; & idcircò ad futuritatem aliquarum rerum poſſibilium, quæ intelligibilis eſt. E

Objicies ſecundò, noſtro modo intelligendi, objectum prius eſt cognitum quàm Verbum producatur, quia ex cognitione objecti fit Verbum, ergo Filius priùs erit cognitus quàm ſit. Tunc ergo vel eſt in illo priori rationis cognitus ut exiſtens, & hoc falſum, quia in illo priori nondum exiſtit: vel eſt cognitus ut non exiſtens, ſed poſſibilis & futurus, & hoc etiam abſurdum, quia noſtro modo intelligendi, relata ſunt ſimul natura: ergo Pater & Filius ſunt ſimul cognitione, nec Filius exiſtens poſteriùs Patre cognoſci debet. Reſpondeo argumentum valiturum ſi cognitio eſſet temporalis atque etiam ſucceſſiva, verùm cùm ſit ab æterno & inſtantanea, ideòque ſimul ſit cum ſuo termino, non priùs terminatur etiam noſtro modo intelligendi ad Filium ut objectum, quàm ad eundem ut terminum. Nihilominus tamen eſt advertendum, quod priùs ratione terminatur ad Filium ut objectum quàm ad eundem ut terminum: non quidem prioritate rationis temporis, ſed prioritate rationis ordinis. Porro in prioritate illa rationis ordinis non licet concipere Filium ut terminum eſſe poſteriorem ſeipſo cognito à Patre cognoſcente, ſed tantùm cognitionem Filij ut cogniti eſſe principium Filij ut termini, nam prioritas ordinis non potuit unam rem præ aut poſt aliam, ſed per aliam & ex alia, & rem eſſe priorem ordine alia eſt in divinis eſſe principium alius, remanente in illa prioritate, ſimultate temporis & naturæ. Hinc fitut in nullo inſtanti rationis (ratiocinatæ non ratiocinantis) concipi poſſit Filius non B exiſtere. Et certè id abſurdum eſſet, cùm & ſit ab æterno & ſit relativum ad Patrem: eſt autem, ut ait Ariſtoteles in categ. proprium relatorum eſſe ſimul natura, id eſt, ut unum non ſit alterius cauſa, & uno cognito alterum cognoſcatur, ut ibidem explicatur.

De perſona Spiritus Sancti, quæſt. 7.

NOmen Spiritus Sanctus disjunctivè ſumptum convenit Patri & Filio, uterque enim eſt Spiritus, Deus enim Spiritus eſt, & uterque Sanctus. Iſaiæ 6. *Duo Seraphim alter ad alterum clamabant Sanctus Sanctus Sanctus*. Ratio eſt, quia cum Spiritus ſanctus ſit communis Patri & Filio utpote ab utroque procedens; ideo rectè nomen habet commune utrique. Sed peculiarius appellatur Spiritus, quia ſpirare ſigni- C ficat aliquando vehementer amare, ut homo dicitur ſpirare cædem: Spiritus autem ſanctus producitur ex vehementi amore. Rurſus ut in ſpiratione reali ponitur aliquid extra: Ita voluntas amando fertur extra ſe ad objectum. Tandem dicitur ſanctus, quia ſanctitas ad voluntatem pertinet per quam producitur Spiritus ſanctus. Sed ut ad difficultates de Spiritu ſancto veniamus, ſit

Prima Aſſertio. Spiritus ſanctus à Patre & Filio producitur. Eſt contra Græcos, quorum error, ait D. Thomas quæſt. 36. art. 2. ad 3. primò à Neſtorianis introductus eſt, inter quos, ait, etiam fuit Damaſcenus, & ideo ei non ſtandum. Addunt alij & Theodoretum fuiſſe ſimiliter aliquando Neſtorianum & primum hujus erroris auctorem, licet eo damnato à Concilio 3. D generali, quod eſt Epheſinum, ad mentem Eccleſiæ redierit. Si autem tempore D. Thomæ publici juris facta fuiſſent acta Epheſina, decebat ipſum inquirere, num etiam ille error Neſtorij fuiſſet in Concilio Epheſino cum aliis ipſius erroribus damnatus, ut id non prætermitteret in diſcuſſione quæſtionis de additione *Filioque* ad Symbolum. Nec ſilentium illi improperatum fuiſſe. Qua de re in Concilio Florentino. Nec tanta fuiſſet diſputatio de additione ad Symbolum contra prohibitionem Concilij Epheſini, ſi in ipſo Epheſino hanc additionem determinatam fuiſſe perſpectum fuiſſet, ut infra patebit in eodem Epheſino. Quomodo ergo eſſet contra ejus mentem? Hoc erat certè quod magis urgere debebant Latini contra Græcos. Obſervata tamen diſtinctione inter Symbolum & alias E Concilij conſtitutiones quæ dogma hoc continent, etſi in Symbolo non ſit poſitum. Hæc enim diverſa ſunt. Sed de his infra in Lugd. 2. & Florentino.

Secunda Aſſertio. Si Spiritus ſanctus à Filio non procederet ab eo non diſtingueretur. Eſt D. Thomæ contra Scotum. Pro majori claritate, dico primò aſſertionem veriſſimam eſſe à parte rei, quia ſi fiat hæc hypotheſis, ſequitur mutatio in Deo: unde & deſtruitur Deus: unde tandem Filius & Spiritus ſanctus ſunt non-entia, ergo realiter non diſtincta. Sic enim dato uno abſurdo, ſequuntur abſurda.

Dico rurſus adhuc veriſſimam eſſe ſecundum noſtrum intellectum, poſitis Conciliorum & Patrum definitionibus, nam in divinis omnia ſunt unum inter quæ non intercedit originis relatio: at tunc non inter-

cederet: ergo. Dico tertiò, ſi nobis revelatum fuiſſet perſonas divinas diſtingui aliquo abſoluto (quod eſt impoſſibile) æque bene intelligeremus diſtingui, ac modo. Hanc aſſertionem tenet Valentia to. 1. diſp. 2. & ratio eſt, quia propter diſtinctionem virtutis inter illud abſolutum & naturam divinam, æque facile intelligeretur unitas in natura & diſtinctio in abſoluto, ac hodie in relativo.

Hinc patet, hanc quæſtionem non eſſe de diſtinctione ſecundum rem, cum ſic Scotiſtæ cogantur concedere Spiritum ſanctum amplius non futurum & ideo non diſtingui à Filio, qui & ſimiliter non eſſent, cum tolleretur aliquid ipſis eſſentiale, ſcilicet à Filio ſpiratio activa, à Spiritu ſancto paſſiva. Eſt itaque quæſtio de diſtinctione ſecundum noſtrum intellectum, an ſcilicet concipiendo Filium ſine ſpiratione activa & Spiritum ſanctum ſine paſſiva ſpiratione à Filio adhuc poſſemus ratione ratiocinata concipere ipſos realiter diſtinctos? Ad quam quæſtionem ex dictis patet reſpondendum eſſe, quod ſequendo Conciliorum definitiones Spiritus ſanctus à Filio non diſtingueretur, ſi ab eo non procederet, quia inter Spiritum ſanctum non eſſet ulla originis oppoſitio. Unde neceſſe fuit ut Eccleſia proceſſionem Spiritus ſancti à Filio determinaret contra Græcos, quia deſtruunt myſterium Trinitatis, ſi admittatur ipſorum opinio. Quod non ita neceſſarium videri poſſet ſecundum eam opinionem quæ perſonas omnes à ſe invicem diſtinctum iri docet, etſi à Filio non procedat Spiritus ſanctus. Oportet enim valde neceſſariam eſſe illam determinationem ſaluti fidelium, ex qua tam damnoſum & damnatorium ſchiſma per occaſionem conſequitur.

Objicies. Spiritus ſanctus diſtingueretur à Patre ſi à ſolo Filio procederet: ergo. Reſpondeo eſſe diſparitatem, nam tunc eſſet oppoſitio, ſcilicet mediata, non mediatione identificati, ſed mediatione producti producentis, Filij ſcilicet producentis Spiritum ſanctum.

Objicitur 2. tunc fore relationes diſparatas in Spiritu ſancto & Filio. Reſpondetur non ſufficere ad diſtinctionem, nam ſunt etiam in Patre relationes diſparatæ: nec magis repugnat eſſe relationes diſparatas in termino, quam in principio: nam, ut ait Bannez quæſt. 36. art. 2. ſi Filius doceretur à Patre, in eo eſſet relatio Filij & diſcipuli.

Inſtabis, quid tunc Pater produceret per voluntatem, neque enim produceret Filium, cum ſit productus per intellectum: Ergo deberet producere alium. Bene reſpond. ibidem ad 4. tunc Patrem per voluntatem producturum Filium non ut Filius eſt, ſed ut amatus & ſpiratus eſſet.

Objicitur 3. Spiritus ſanctus debet diſtingui à Filio perſonaliter, ideoque per aliquid perſonale: at ſpiratio activa non eſt aliquid perſonale, quia non conſtituit perſonam: ergo. Reſpondeo, Filium diſtingui à Spiritu ſancto duplici titulo: primo ratione filiationis propter adjunctam ſpirationem: ſecundo ratione ſolius ſpirationis. Etenim filiatio, ut jam dictum eſt, diſtinguitur à ſpiratione paſſiva: igitur Filius per filiationem diſtinguitur à Spiritu ſancto per aliquid perſonale, ſed & inſuper diſtinguitur per ſpirationem activam perſonaliter, licet ipſa non faciat aut conſtituat perſonam: ſicut enim dupliciter fit domus alba: primo faciendo domum & jungendo albedinem. Secundo jungendo ſolam albedinem: ita d[illegible]plicter aliquid poteſt diſtinguere perſonaliter, faciendo perſonam & diſtinguendo perſonaliter, ſecundo ſolum diſtinguendo. Igitur licet ſpiratio activa non conſtituat perſonam, diſtinguit tamen perſonaliter, cum diſtinguat Filium à Spiritu ſancto formaliter & præciſè ut perſona.

Objicitur 4. idem eſt principium conſtitutionis & diſtinctionis: atqui filiatio conſtituit perſonam Filij: ergo & diſtinguit. Reſpondeo, idem eſt principium conſtitutionis & diſtinctionis ab aliis concedo, ab iiſ-

A dem nego. Jam vero tunc Spiritus ſanctus non eſſet alius à Filio. Neque id poteſt ſupponi à diſputante, niſi petat principium ſupponendo quod eſt in quæſtione: hinc fit ut filiatio in hac hypotheſi non magis debeat diſtinguere Filium à Spiritu ſancto quam ab eſſentia. Et confirmatur reſponſio, quia ſecundum rei veritatem, Pater in ratione ſpiratoris conſtituitur per ſpirationem activam, neque tamen diſtinguitur à Filio, quia ſcilicet in ratione ſpiratoris non eſt alius. Pari ſolutione reſpondendum eſt horum objectioni, qui aiunt filiationem, cum ſit ſubſiſtentia, debere reddere naturam incommunicabilem cuicumque perſonæ; ſcilicet, quæ ſit alia, non quæ ſit eadem: ut tunc Spiritus ſanctus eſſet.

Tertia Aſſertio. Pater & Filius ſunt unum principium Spiritus ſancti. B Probatur, quia ad pluralitatem ſubſtantivi requiritur pluralitas formæ per ſubſtantivum immediatè ſignificatæ: at ſpiratio activa quæ intelligitur hoc nomine ſubſtantivo principium, non eſt plures ſed una: ergo nomen principium non poteſt hic pluraliter uſurpari.

Quæres pro quo ſupponit hoc nomen principium? Benè reſpondet D. Thomas quæſt. 36. art. 4. ſupponere confusè & indiſtinctè pro duabus perſonis ſimul. Alij reſpondent ſupponere pro illo individuo quod conſtat ex eſſentia, paternitate, filiatione & ſpiratione activa, ſicut quando dicitur Deus eſt principium creaturarum, ly principium, ſupponit pro eſſentia tribus perſonalitatibus & creatione, licet diſtinctè hæc non ſignificet. Sed hæc quæſtio clarius apparebit, C ubi de modo loquendi ad quem videtur pertinere hæc difficultas.

Quarta Aſſertio. Nomen doni rectè attribuitur Spiritui ſancto. Adverte ex Bannesio quæſt. 38. donum tripliciter uſurpari. Uno modo pro eo omni quod gratiosè confertur ſive diſtinctum à donante, ſive non, & ſic convenit omnibus perſonis. 2. pro eo omni quod gratiosè confertur, & eſt diſtinctum à donante; & ſic convenit Filio & Spiritui ſancto: tertio pro eo quod inſuper eſt prima ratio donandi, ſcilicet amor. qui eſt primum donum, & cujus ratione dantur cætera: & ſic convenit tantum Spiritui ſancto non propriè, ſed per accommodationem. Nam primum donum eſt amor activus cujus ratione conferuntur cætera, eſtque in divinis amor eſſentialis. D Spiritus autem ſanctus eſt amor paſſivus, ideoque non eſt is qui ſit primum donum & cujus ratione conferuntur cætera, illi tamen accommodatur nomen amoris, & conſequenter doni, quia procedit ex amore.

Nota 1. ex D. Thoma quæſt. 38. art. 1. donum eſſe donantis vel per ſubjectionem, vel per identitatem, vel per originem. Hinc Spiritus ſanctus eſt Patris & Filij, ſed per originem duntaxat.

Nota 2. ex eodem loco ad 3. donum in comparatione ad eum cui datur, importare liberum uſum vel fruitionem. Hinc infertur Spiritum ſanctum dari tantum poſſe creaturis rationalibus.

Nota 3. ex reſp. ad 4. donum non dicitur ex eo quod actu datur, ſed inquantum habet aptitudinem ut poſſit dari, hinc infertur Spiritum ſanctum eſſe do- E num ab æterno, licet non ſit donatum.

Quinta Aſſertio. Pater & Filius non diligunt ſe Spiritu ſancto, qui ſit tertia Trinitatis perſona. Aſſertio eſt Durandi contra D. Thomam. Magiſt. Sent. in 1. diſt. 33. difficilem ſibi fatetur hanc quæſtionem, ſeque minus ſufficientem ait ad illam ſolvendam. Affert tamen pro noſtra ſententia ſatis firmum argumentum, quia idem eſt in Patre diligere ac eſſe: Ergo ſi ſeipſos Pater & Filius diligunt per Spiritum ſanctum, ſunt per Spiritum ſanctum. Quod valde abſurdum.

Argumentor 2. quia ex ipſomet D. Thoma quæſt. 37. art. 2. ablativus conſtruitur in habitudine alicujus cauſæ: at Spiritus ſanctus reſpectu dilectionis Patris & Filij habet rationem ſolum termini & nul-

lo modo principij): ergo Pater & Filius non diligunt ſe Spiritu ſancto, neque per Spiritum ſanctum, propter eamdem rationem. Simile argumentum. Spiritus ſanctus non eſt ullo modo medium hujus dilectionis, eſt enim tantum terminus & velut finis dilectionis illius, & prius dilectio terminatur ad objecta omnia diligibilia quam ad *Spiritum Sanctum*, intellige prius ordine: ergo non diligunt ſe Spiritu ſancto.

Argumentor tertiò: quia aliàs eſſet prædicatio extrinſeca, quia denominarentur diligentes à re quæ in ipſis non eſſet, nam in divinis non identificari eſt non ineſſe & eſſe extrinſecum.

Quartò, quemadmodum non dicitur, Pater intelligit Filio vel per Filium, & homo ſpecie expreſſa, ita nec poteſt dici, Pater & Filius diligunt ſe Spiritu ſancto. Tandem pari ratione dici poſſet, Pater & Filius diligunt Spiritum ſanctum Spiritu ſancto. Par enim eſt ratio. Certè Bannez ſenſum opinionis D. Thomæ aſſignat, dicens Patrem & Filium diligendo ſe producere Spiritum ſanctum. Ita contrariæ ſententiæ auctores recurrunt ad ſenſos de quibus nulla quæſtio, dum ex objectis difficultatibus ſeſe non poſſunt expedire.

Objicitur primò aliquos Patres aſſerere Patrem & Filium diligere ſe Spiritu ſancto. Reſpondet Durandus ſenſum eſſe, Patrem & Filium diligere ſe amore qui attribuitur Spiritui ſancto, ita etiam alij reſpondent apud D. Thomam.

Objicitur 2. in his actionibus quarum terminus diſtinguitur ab objecto vel ſubjecto, rectè dici agentem attingere objectum termino: ſicut dicitur, ignis calefacit manum calore externo & interno, oculus videt viſione pari: ergo modo rectè dicetur, Pater & Filius diligunt ſe Spiritu ſancto, tunc enim objectum diſtinguitur à termino. Reſpondeo, majorem propoſitionem veram eſſe de termino totali & adæquato, non vero de termino formali & inadæquato. Porro calor non eſt terminus adæquatus ignis, ſed calidum: nam calor eſt terminus formalis, unde non dicitur ignis calefacit calido: à pari etiam non dicitur, Pater & Filium diligunt ſe Spiritu ſancto, quia Spiritus ſanctus eſt terminus totalis dilectionis.

Objicit adhuc D. Thomas. Arbor dicitur florere floribus: ergo &c. Reſpondeo, flores non eſſe terminum ly *florere*, ſed potius formam, nam florere non eſt agere ut habeat terminum, eſt enim verbum paſſivum, è contra vero diligere eſt activum, & Spiritus ſanctus eſt verus terminus; ergo longè diſpar ratio.

De Perſonis in ordine ad relationes. quæſt. 8.

PRima Aſſertio. Perſonæ divinæ non conſtituuntur ultimo per aliquid abſolutum, ſed relativum. Probatur, quia ultimum principium conſtitutivum eſt etiam ultimum diſtinctivum: at hoc non eſt abſolutum; ſed relativum juxta Concilium Florentinum ſeſſ. 18. & Toletanum XI. in fidei confeſſione.

Objicitur. Relationes poſteriores eſſe perſonis: ergo &c. Reſpondetur, id verum eſſe de relationibus accidentariis non ſubſtantialibus & neceſſariis, ut ſunt divinæ. Deinde poſteriores eſſe perſonis ſub communi ratione perſonæ ſpectatis, eſto: ſub particulari ratione talis perſonæ divinæ, falſum eſt, nam illi eſſentialis eſt origo & relatio, unde ſine iis non concipitur.

Secunda Aſſertio. Perſonæ divinæ diſtinguuntur per origines & relationes, licet diſtinctio melius intelligatur per relationes quam origines. Concluſio eſt D. Thomæ quæſt. 40. art. 2. Probatur prior pars, quia tam origo quam relatio eſt aliqoid relativum, verbi gratia intellectio notionalis & paternitas & ſpiratio ut actio & ſpiratio ut relatio; nam omnis actio habet terminum à ſe diſtinctum ad quem refertur. Igitur conſiderando primam perſonam producere ſecundam, præciſo quovis alio reſpectu, ſufficienter intelligitur diſtinctio. Accedit quod paternitas non videatur ne quidem ratione ratiocinata diſtingui à generatione activa, neque quidquam dicere videtur quod in generatione activa non includatur ut talis eſt.

Poſterior pars probatur à D. Thoma loco citato, quia perſonæ divinæ diſtinguuntur per aliquid intrinſecum: at origo non ſignificatur ut aliquid intrinſecum: ſi enim ſit activa, ſignificatur ut via quædam ad rem, ſi paſſiva ut via quædam à re. Vide etiam quæſt. 5. de perſona Patris.

Objicit Divus Bonaventura ſecundum nos origines relationibus eſſe priores: ergo eſſe principium conſtitutionis. Reſpondetur, eſſe priores ſi Pater concipiatur confusè ſub generica ratione perſonæ, non, ſi diſtinctè conſideretur ſub particulari ratione perſonæ talis, tunc enim nihil eſt prius. Nec juvat dicere relationes fundari in originibus: ergo eſſe poſteriores, etenim relationes divinæ ſunt ſubſtantiales & per ſe ſubſiſtentes, ideoque non egent fundamento, neque debemus concipere relationes divinas ut accidentales, cum poſſimus concipere modo naturæ divinæ conformiori. Ideoque ratione ratiocinata non ſunt poſteriores perſona conſtituta, ſed tantum ratione ratiocinante. Quæ diſtinctio valde eſt obſervanda, ubi agitur de quæſtionibus Trinitatis ſecundum nos.

De Perſonis in ordine ad actus notionales. quæſt 9.

PRima Aſſertio. In divinis verè ſunt actus notionales tam activi quàm paſſivi. Probatur, quia D. Auguſtinus tria prædicamenta latè ſumendo prædicamentum in Deo admittit ſubſiſtentiam, relationem, actionem. Deinde in ſcripturis reperiuntur iſti actus Pſalm. 2. *Ego hodie genui te*, & D. Joan. 2. *Inſufflavit Chriſtus in Apoſtolos dicens, Accipite Spiritum ſanctum.*

Objicies, ut in Deo nulla eſt potentia paſſiva, ita nec ulla eſt paſſio. Reſpondeo duplicem eſſe potentiam paſſivam, unam phyſicam, quâ ſubjectum aliquid recipit quo carebat, alteram logicam & intelligibilem, quâ ſubjectum aliquid recipit, licèt eo nunquam caruerit, & hæc potentia paſſiva non repugnat divinæ majeſtati, cùm nullam ſupponat imperfectionem & per conſequens nec paſſio eam veluti conſequens.

Objicies 2. q[illegible]his actio realiter idem eſt cum termino, quia actio eſt ipſe terminus in fieri, res verò quæ eſt in fieri, & poſt in facto eſſe eadem eſt: at in divinis actio non eſt idem cum termino: ergo in divinis non eſt actio: minor probatur, quia aliàs non eſſet diſtinctio perſonarum. Reſpondeo id verum eſſe tantùm in creatis, porrò ex creatis non poteſt certum deduci argumentum de divinis, de quibus in pluribus multò aliter philoſophandum eſt, quàm de creatis. Porrò ideò in divinis actio diſtinguitur realiter à termino, quia immanens eſt, ideoque debet eſſe eadem cum perſona producente terminum à ſe diſtinctum realiter.

Inſtabis. Filius eſt in Patre, nec tamen eſt Pater: Ergo &c. Reſpondeo, non eſſe in Patre ut Pater eſt immediatè, ſed tantùm ut Deus eſt: unde ſufficit quod identificetur cum Patre non ut præcisè Pater eſt, ſed ut Deus eſt.

Secunda Aſſertio. Actus notionales non ſunt liberi à neceſſitate, ſed ſunt liberi à coactione: nam neceſſario ſunt, nec poſſunt non eſſe, licet ſint maximè ſpontanei & voluntarij & ſine ullâ coactione. Probatur, quia Deus ad nihil omninò cogitur nec cogi poteſt propter ſuam omnipotentiam; & rurſus cùm actus notionales ſint cum Deo, ideoque ſummè perfecti, & hinc ſummè diligibiles, non poſſunt non eſſe voliti à Deo.

Adverte ex Bannesio q. 41. art. 2. libertatem in prim

cipiò operante maximam eſſe perfectionem, non autem in eo quod procedit, quia poteſt eſſe, & non eſſe. Licet ergo foret perfectio in perſona producente habere libertatem circa actum notionalem perſonæ productæ, quia tamen illa perfectio argueret imperfectionem in perſona producta, ideò in perſona producente non eſt admittenda, ne quid ſcilicet ſit in una perſona cum diſpendio alterius.

Adverte rurſus generationem & ſpirationem paſſivas eſſe voluntarias diverſo modo, nam generatio paſſiva eſt voluntaria voluntate concomitante, quam voluntatem Bannes q. 41. art. 2. vocat voluntatem complacentiæ, & hac voluntate ipſemet Deus eſt Deus: at verò ſpiratio paſſiva eſt voluntaria voluntate antecedente, quam ibidem vocat Bannes voluntatem principiantem, quia ſcilicet voluntas eſt principium productum Spiritûs ſancti; & ideò ſpirationis paſſivæ.

Tertia Aſſertio. Reſpectu actuum notionalium activorum nō datur verè & de facto potentia in Deo: at reſpectu paſſivorum datur. Ita ex parte D. Thom. q. 41. art. 4. ad 3. reſpectu horum actuum (intellige activorum) non poteſt ſalvari ratio potentiæ in Deo niſi ſecundùm modum intelligendi & ſignificandi tantùm: prout diverſimodè ſignificatur in Deo intellectus & intelligere, cùm tamen ipſum intelligere Dei ſit ejus eſſentia non habens principium. Ex quo deſumi poteſt hoc argumentum pro prima parte aſſertionis. Perſona aliqua non poteſt eſſe principium rei à ſe non diſtinctæ, tales ſunt actus notionales activi: ergo perſona non poteſt eorum eſſe principium; neque etiam quidquam quod ſit in illa perſona, quia quidquid eſt in illa perſona quod poſſit habere rationem potentiæ, non eſt diſtinctum ab actu notionali activo, & per conſequens non poteſt ab illa eſſe.

De poſteriori parte aſſertionis non eſt difficultas, quia ut dictum eſt q. 1. productio in divinis per ſe ordinatur ad ſubſiſtentiam ut eſt actus notionalis paſſivus: ergo actum illum producit perſona producens: ergo & poteſt producere: igitur habet potentiam productivam illius.

Objicies, potentiam productivam actûs notionalis paſſivi ab ipſo actu non diſtingui: ergo reſpectu actûs illius non dari potentiam, juxta prædicta in probatione aſſertionis. Reſpondeo, ipſam quidem potentiam in abſtracto non diſtingui, ſed potentem producere .i. qui habet illam potentiam diſtingui. Porrò ſatis eſt quod potens producere, ſeu habens potentiam diſtinguatur. At verò ſi daretur potentia ad actus notionales activos, ne quidem potens producere diſtingueretur.

Tota difficultas eſt in quonam conſiſtat illa potentia ad actus notionales paſſivos; nam alij volunt conſiſtere in eſſentiæ divinæ voluntate vel intellectu, & notionali proprietate producentis. Alij, ut Scotus, in ſola eſſentia & intellectu vel voluntate, ita ut proprietas producentis ſit tantùm conditio ad actualem productionem. ſit

Quarta aſſertio. Potentia illa vel eſt proxima vel remota: ſi remota conſiſtit in ſola eſſentia, ſi proxima in ſolo intellectu, & voluntate. Adverte aliud eſſe loqui de potentia in actu primo & de potentia in actu ſecundo, nam ſi ſit ſermo de potentia in actu ſecundo, ſeu cum ſecundo, conſiſtit in eſſentia, intellectu vel voluntate & proprietate producentis, nam proprietas producentis eſt actus ſecundus ſuæ potentiæ: ſi verò ſermo ſit de potentia in actu primo, tunc certum eſt non includere proprietatem perſonæ producentis, tunc enim non includit actum ſecundum: hic verò ſermo eſt de potentia in actu primo: ergo conſiſtit in eſſentia, ſi ſit remota, & intellectu vel voluntate, ſi ſit próxima.

Secundò probatur concluſio, quia hic eſt ſermo de potentia, *quo* non *quod*: at eſſentia intellectûs & proprietas non eſt potentia *quo* ſed *quod*, & meliùs diceretur potens quàm potentia, quia hæc omnia ſimul ſumpta dicunt perſonam, quæ non eſt potentia præciſè, ſed potens: ergo potentia, ut hîc accipitur, non conſiſtit in his tribus unde reſtat, ut conſiſtat in eſſentia & intellectu vel voluntate.

Accedit tertiò quod, concepta ſola eſſentia, ſatis intelligatur potentia *quo* remota, & ſolo intellectu vel voluntate potentia *quo* proxima: nam ut in homine concepta ſola anima ſatis intelligitur potentia remota intellectionis, & concepto ſolo intellectu potentia *quo* próxima. Ita ſimiliter in perſona divina.

Objicies. Potentia ad illos actus debet eſſe propria perſonæ producenti, at eſſentia & intellectus conveniunt omnibus perſonis: ergo non ſunt potentia.

Diſtinguo majorem & concedo de potentia in actu ſecundo, non de potentia in actu primo. Nam & adverſarij, velint nolint, coguntur concedere eſſentiam eſſe principium & potentiam remotam, licèt ſit communis omnibus perſonis abſque actu ſecundo ſpectata.

Inſtabis. Si potentia in actu primo ſit communis: ergo omnes perſonæ poterunt producere: quod falſum. Reſpondeo, nego ſequi, nam in Chriſto fuit potentia qua peccatur, nec tamen poterat peccare: & ſi in lapide Deus poneret potentiam viſibilem, non poſſet tamen videre: cujus rei ratio eſt quod potentia *quo* non tribuat denominationem, niſi ſimul ſit cum potentia *quod* ſeu principio *quod* completo vel incompleto. Jam verò in ſolo Patre eſt principium *quod* Verbi, ſcilicet ſubſiſtentia paternitatis. In Patre & Filio principium *quod* Spiritus Sancti: at in Spiritu Sancto nullum eſt principium *quod* alicujus ad intra: Unde licèt habeat potentiam quâ producitur Verbum, & etiam ipſemet, non tamen poteſt producere Verbum vel ſeipſum. Quæ reſponſio ex eo confirmatur, quod potentia *quo* non eſt totale principium producti, ſed ipſa cum principio *quod*, ex quibus fit totale principium actus: ergo ipſa ſola non ſufficit ut res dicatur poſſe, cùm ly *poſſe* denotet principium ſufficiens ad productionem, ideoque adæquatum.

Aſſertio quinta. Actus notionales non ſunt ex nihilo, ſed de eſſentia. Adverte, nihil denominatur divinum, niſi à divinitate quæ eſt ipſa eſſentia aut natura divina: ergo cùm actus notionales ſint divini, debent eſſe tales per naturam divinam; unde natura eſt veluti forma actuum notionalium ut divinorū, unde & ſequitur poſſe dici eſſe de natura divina tanquam cauſa formali: rurſus actus notionales paſſivi ſunt à perſona producente mediante eſſentia tanquam potentia productiva remota *quo*: ergo rectè poſſunt dici hi actus eſſe de eſſentia tanquam principio *quo*, nam particula, *de*, conſtruitur in habitudine alicujus principij. Quod ſi de perſonis ſermo ſit, idem dicendum eſt, nam omnes perſonæ ſunt de eſſentia tanquam de cauſa formali, aut veluti principio formali: & perſonæ productæ ſunt inſuper de eſſentia tanquam principio *quo* productivo remoto.

Hinc infertur contra Arrium, perſonas non eſſe de non extantibus, Filium ſcilicet & Spiritum Sanctum.

De perſonis in ordine ad ſe invicem. quæſt. 10.

PRima Aſſertio. Perſonæ divinæ ſunt æquales. Probatur ex Symbolo D. Athanaſij. In hac Trinitate nihil prius nec poſterius, nihil majus aut minus, ſed totæ tres perſonæ coæternæ ſibi ſunt & coæquales, & ad Phil. 2. *Filius non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo.* Adde. Major & minor tribus modis dici poteſt: id eſt ætate, forma, potentia. Ætatè ſenior parvo; formâ longior parvo, potentiâ fortior imbecillo. Videamus utrum aliquid horum accidat Filio, nam nec ætate minor eſt quem de principio Patre conſtat eſſe principium; nec forma quem non aliud fas eſt prædicare quàm Deum, nec potentia à quo totum novimus eſſe perfectum. Ita Vigilius Tapſenſis l. de unitate Trinitatis contra Felicianum Arrianum dicentem. Idem, quod à majoribus noſtris dici ſolet, non

tacebo, aiunt enim creaturam eſſe Filium, ſed perfectam, & quæ dominari poſſit omnibus creaturis. Ita ſcilicet Arriani de Filio loquebantur, nequaquam tamen Patri coæquabant. Amplius probatur, quia ex D. Thoma, æqualitas non attenditur, niſi ſecundùm naturam, ut ait D. Auguſtinus 6. de Trinitate cap. 4. at in omnibus perſonis eadem omnino eſt natura, & quæ ſibi identificat omnes omnino perfectiones: ergo perſonæ omnes ſunt æquales. Major præter auth. D. Auguſt. adhuc probatur ex D. Thoma q. 42. art. 1. ad 2. ubi ita ait, quæcunque communicant in una forma, poſſunt dici ſimilia, etiamſi inæqualiter illam formam participent, ſicut ſi dicatur aër eſſe ſimilis igni cum calore: ſed non poſſunt dici æqualia, ſi unum altero perfectius formam illam participet. Hactenus D. Thomas: vide etiam Magiſt. in 1. diſt. 19. & 20.

Secunda Aſſertio. Æqualitas in divinis non eſt relatio realis, quia non eſt quid reale & poſitivum, ſi verò eſſet, foret realis relatio. Prior pars habet bonam conſequentiam, ſed dubium eſt de conſequenti. Probatur ergo authoritate Magiſt. in 1. ſent. diſt. 31. ubi approbat horum opinionem, qui aiunt æqualitatem eſſe tantùm aliquid negativum, quia ſcilicet perſonæ eo ipſo ſunt æquales, quo carent diverſitate. Explicatur rurſus, quia æqualitas ut aliquid ſignificat præter eſſentiam quæ eſt in tribus perſonis, non dicit ullam perfectionem præter eſſentiam, ergo non eſt aliquid reale, quia in Deo nihil eſt reale quod non dicat peculiarem perfectionem. Propter eandem rationem, oppoſitionis relatio inter perſonas non eſt quid reale, oppoſitio enim non ſignificat aliquam perfectionem, nihil verò reale in divinis admittendum, quod peculiarem non importet perfectionem, in quo diſtinguntur à creatis, quæ multas recipiunt relationes & entitates, licèt non ipſis inferant novam aliquam & propriam perfectionem.

Poſterior pars eſt hypotetica, & abſolutè ſuſtinetur à Scoto contra D. Thomam. Probatur verò, quia eſt de conceptu intrinſeco æqualitatis realis referre unum ad alterum, & æqualitas eſſentialiter eſt quid relativum, nec aliter poteſt concipi: ergo &c. Dicet eſſe realem in genere entis, non tamen in genere relationis. Sed contra, nam ſequeretur æqualitatem non eſſe realem in genere æqualitatis, quia neceſſariò eſt relatio, hoc verò eſt contra ſuppoſitionem.

Vide Supplem. Theol. aſſert. p. 2. diſſer. 10.

Secundò probatur, quia tota ratio adverſariorum eſt, quod relationis realis mutuæ fundamenta proxima realiter diſtincta eſſe debeant, eſſentia verò non eſt realiter diſtincta in perſonis divinis. Sed hæc ratio nulla eſt: primò, quia ſatis infirmiter id probant: ſecundò, quia etſi eſſentia divina non ſit realiter actu diſtincta, eſt tamen realiter virtute diſtincta, quod deberet ſufficere. Tertiò, quia etſi fundamenta relationum realiter diſtinctarum debeant realiter diſtingui, oon relationum realiter earumdem, ut eſſent relationes æqualitatis in perſonis. Et confirmatur hæc ratio, quia non major requiritur diſtinctio in fundamentis quàm in relationibus, imò ſæpè invenitur minor diſtinctio in fundamentis, v. g. in pariete albo & pariete nigro inveniuntur duæ relationes diſſimilitudinis, quæ ſunt eædem ſpecie & ſolo numero diſtinctæ, licèt earum fundamenta albedo & nigredo ſint, non tantùm numero, ſed etiam ſpecie diſtincta. Hæc ratio optima eſſe videtur. Quartò, quia in relationibus divinis quæ ſunt ſubſiſtentiæ nulla requiruntur fundamenta: Ergo non realiter diſtincta. Hæc ratio intelligenda eſt de relationibus divinis ſecundùm ſe, qua de re vide Banneſium q. 40. art. 4. concl. 3. ad 2. Ubi præterea negat relationes divinas fundari in actu notionali.

Objicies, ergo tunc eſſent pluſquam quatuor relationes reales. Reſpondeo ita eſſe, ſed illæ relationes non eſſent realiter diſtinctæ, & hoc coguntur fateri adverſarij, ſi enim comparentur perſonæ in conceptu & ratione, perſonæ ſunt ſimiles reali relatione, cùm fundamenta ſint realiter diſtincta, nempe perſonalitates, & ſint omnia requiſita.

Tertia Aſſertio. In divinis non datur prius & poſteriùs quo una perſona ſit & nondum alia. Probatur, quia perſonæ divinæ eſſentialiter ſunt ad ſe invicem relativæ, relativa verò ſe invicem ponunt, ſuntque ſimul natura & cognitione. Attamen datur prius & poſterius quo una perſona ſit ab alia, & hoc eſt prius & poſterius ordinis & origiois. Probatur, quia verè una perſona eſt principium alterius: ergo.

Quarta Aſſertio. Perſonæ divinæ ſunt in ſe invicem per circuminceſſionē. Circuminceſſio autem definitur à Rada in 1. ſent. controv. 20. *alicujus ſubſiſtentis in ſubſiſtente realiter diſtincto, mutua & intima præſentialitas in eadem numero naturâ.* Unde fit ut circuminceſſio non conveniret duobus corporibus in eodem loco poſitis, quia habent naturas diſtinctas, nec attributis in eſſentia exiſtentibus, quia non ſubſiſtunt, nec eſſentiæ in perſonis exiſtenti, quia non diſtinguuntur realiter, nec nobis in Deo exiſtentibus, quia non ſumus in eadem natura.

Probatur Aſſertio, quia illud omne eſt in perſonis quod identificatur eſſentiæ, cùm enim eſſentia ſit in perſonis, neceſſe quoque eſt, ut quæ ipſi identificantur ſint in iiſdem, nam alia eſſentia eſſet diviſa: & perſonæ identificantur eſſentiæ: ergo ſunt in perſonis. Joan. 4. *Non creditis, quia ego in Patre & Pater in me eſt.*

Dices, quidquid eſt in Patre eſt Pater, non enim in divinis aliud eſt id quod habet & aliud id quod habetur. Ergo ſi Filius eſt in Patre, Filius erit Pater, ſeu Pater erit Filius, ex ineſſe enim ſequitur prædicari. Reſpondeo, aliquid poſſe eſſe in una perſona dupliciter: primò mediante identitate perſonalitatis & eſſentiæ, ſecundò immediatè. Quod ergo eſt in perſona immediante tali identitate eſt ipſamet perſona, & ſic ſapientia, infinitas, & alia attributa ſunt in Patre & ſunt Pater: etſi enim non concipiamus identitatem paternitatis & eſſentiæ, concipimus tamen rectè hæc adhuc eſſe in Patre. Cæterum perſonæ ſunt in perſonis mediante identitate perſonalitatis & eſſentiæ, ideoque non poſſunt de ſe invicem prædicari; & juxta hanc diſtinctionem ſolvendæ ſunt objectiones.

Cæterum de cauſalitate creaturarum in perſonis divinis, an in ea cauſalitate ſint æquales, dubium eſt non leve.

Æqualitas in cauſando.

D. Thomas 1. p. q. 27. art. 1. in reſponſione ad 3. aſſerit Verbum divinum eſſe rationem formalem creandi Patri Divino. Quod repetit q. 4. & 6. art. 6. ex quo infert quod non ſolùm per appropriationem ſeu accommodationem creatio tribuenda ſit Verbo, quod ad illam concurrat per modum exemplaris & Spiritui ſancto, quod ad illam concurrat per modum impulſus & inclinationis, ſed ut dicit Bannes, etiam propriè & ex vi proceſſionis, ita ut ratio creandi ſit quid mixtum ex eſſentialibus & notionalibus: ita tamen quod attributa eſſentialia intellectus & voluntas ſunt principium creaturarum primariò, Verbum & Spiritus Sanctus ſecundùm rationes ſuas proprias perſonales quaſi ſecundariò, ſecundùm quod ſupponunt cognitionem & amorem eſſentialē. Addunt Salmanticenſes ad defendendum D. Thomam, Verbum divinum eſſe expreſſivum & factivum: expreſſivum tantùm reſpectu Patris, factivum reſpectu creaturarum ſimul & expreſſivum: nam ſicut in eo ſcientia eſt perfectiſſima, debet eſſe ſimul ſpeculativa & practica, atque id volunt competere Verbo ex vi ſuæ proceſſionis & proprietatis perſonalis, in qua dicit relationem rationis ad creaturas fundamentaliter ſumptam.

Accedit ad mentem D. Thomæ Henricus à Gandavo quodl. 8. q. 2. ubi dicit Verbum eſſe ſapientiam diſponentem creaturas ex vi ſuæ proceſſionis, & Spiritum ſanctum eſſe amorem affectantem creaturas, ut de facto ex nihilo educantur. Admittit enim duplicem notitiam in Deo, unam ſimplicem quâ ſpeculatur creaturas ſine ordine ad praxim: aliam diſponentem, quâ novit creaturas & operanda, ut in quodam diſpoſitivo:

ſicut artifex qui ſpectat res producendas modo ſimplici & ſpeculativo intuitu, modo intuitu veluti practico, & in ordine ad praxim, ut illos efficiat, & ſicut eſt, inquit, de duplici notitiâ reſpectu intellectûs: ita ſuo modo eſt de duplici amore reſpectu voluntatis: ſicut & artifex habet duplicem amorem reſpectu artificiati, unum ſimplicem quo placet ei forma artificij, qui non ordinat ad opus, alium verò affectivum, quo opus fieri deſiderat, & eſt primus amor beneplaciti, ſecundus concupiſcentiæ. Primo enim placet bonum, ſecundo vero bono quod placet vult bonum: & procedit iſte amor de primo, quia enim placet mihi bonum ei bonum deſidero. Item. Sapientia ut eſt eſſentialis non eſt niſi ſpeculativa, & ideæ ut ſunt in tali ſapientia non ſunt, niſi rationes cognoſcendi: ſapientia verò ut eſt perſonalis ſeu genita, non tantùm eſt ſpeculativa, ſed etiam eſt practica reſpectu operandorum. Propter quod dicit Apoſt. 1. Cor. 1. *Prædicamus Chriſtum Dei virtutem & ſapientiam.*

Hæc ſententia D. Thomæ, ſi non videatur improbanda, maximè apta eſt ad intelligendas ſcripturas ſacras quæ non tantùm Patri, ſed etiam Verbo & Spiritui ſancto, ſic attribuunt creationem, ut etiam ſignificent Patrem in Verbo & per Verbum omnia creaſſe, ut Pſal. 32. *Verbo Domini cœli firmati ſunt, & Spiritu oris ejus omnis virtus eorum:* & alibi pluries ſimilia verba reperiuntur, quæ quempiam influxum peculiarem in rerum creationem denotant, quod optimè explicatur per opinionem iſtam Henrici & D. Thomæ. Namque ſcripturæ litteraliter intelligi debent quantum fieri poteſt, & habent veritatem in verbis, quantumvis ſit difficile illam mente aſſequi. Illa autem appropriatio ſeu accommodatio, non omnino ſatisfacit intellectui, cum omnibus bene perpenſis, nihil tribuat uni perſonæ, quod alteri non competat reipsâ. Nec iſtud impedit quominus opera Trinitatis ad extra ſint indiviſa. i. communia.

Nihilominus Scotus in 2. ſent. diſt. 1. & quodl. 8. impugnet Henricum & D. Thomam, cui ſuffragatur cum aliis Scotiſtis Petrus Poſtnanienſis in 2. ſent. Scoti, eſtque ejus ſententia communior, quia ratio creandi eſt omninò communis tribus perſonis & eadem in ipſis; ut nihil propriè conveniat uni non alij, ſed tantùm appropriatè. (Dicitur autem propriè convenire alicui quod ex ſe & ab intrinſeco ſequitur ipſum: appropriatè autem quod ex ſe convenit pluribus, ſed propter aliquam cauſam uni illorum tribuitur) confirmatur ex illo Joan. c. 5. *Quæcunque Pater facit, hæc ſimiliter Filius facit.* Et quod aliter ideæ practicabiles in ſolo Filio reperirentur, non in Patre, quod eſt abſurdum. Itaque potentia creandi, & ipſa creatio ſequitur eſſentiam non perſonam & omnes perſonæ creant per eandem virtutem creandi, quæ eſt in eſſentia, & in voluntate divina, quæ eadem eſt in tribus perſonis.

Nec obſtat quod objicitur vulgò ex Ariſtotele, actiones ſunt ſuppoſitorum. Nam Græcus textus nihil aliud ſignificat quàm quod actiones verſentur circa aliquid ſingulare, vel quod à ſingulari aliquo producantur.

Occurrit etiam alia ratio contra D. Thomam & Henricum: quod ſi ex vi productionis ſit aliquid in Filio & Spiritu ſancto, quod diſponat & inclinet ad productionem creaturarum, illarum creatio non ita videbitur libera, ſed magis neceſſaria, ſicut & perſonæ ipſæ Filij & Spiritûs ſancti neceſſario producuntur.

Reſponderi poſſet, notitiam illam practicam & amorem affectantem ſeu inclinantem ad bonum creaturarum non inferre ullam neceſſitatem: ut ex eo patet, quod hoc non obſtante, innumeræ creaturæ poſſibiles nunquam è nihilo educentur, ſed in æternum remanebunt in maſſa entium merè poſſibilium. Denique difficilis eſt iſta quæſtio ad ſolvendum, niſi mens lumine gloriæ donata fuerit.

De Miſſione divinarum Perſonarum. quæſt. 43.

PRima Aſſertio. Filius & Spiritus ſanctus mittuntur. De Filio quidem conſtat Joan. 5. *qui miſit me Pater, ipſe teſtimonium perhibuit de me.* De Spiritu Sancto Joan. 15. *Cum venerit Paracletus quem ego mittam vobis à Patre.* &c. Eſt autem miſſio in divinis, *proceſſio perſonæ divinæ ab alia ad creaturam rationalem, ut illius ſit, & in illa operetur ſive cum ſigno ſenſibili ſuæ operationis, ſeu ſine ullo ſigno ſenſibili.*

Secunda Aſſertio. Filius & Spiritus ſanctus mittuntur, non per Conſilium, ſicut Rex dicitur mitti ad bellum à ſuis Conſiliariis, quia talis miſſio ſupponit ignorantiam: neque etiam per imperium, quia ſupponit inferioritatem in miſſis: neque etiam per motum localem, quia ſupponit negationem immenſitatis. Sed mittuntur per originem cum reſpectu ad effectum externum. Unde ſicut terra mittit herbas, & arbor flores fructúſque producendo, ita Pater Filium, & Pater & Filius Spiritum ſanctum. Eſt tamen hoc diſcrimen, quod herbæ ex vi productionis ſint, ubi ante non erant: non verò perſonæ divinæ, ideoque requiritur inſuper ordo & reſpectus ad effectum externum, per quem effectum ſint per aliquem modum, ubi ante non erant. Explicetur clariùs, aliquis mittitur cum ex authoritate alicujus incipit eſſe, ubi anteà non erat. At vero Filius incipit eſſe per dona quæ pertinent ad intellectum in hominibus, & Spiritus ſanctus per dona quæ pertinent ad voluntatem, idque velut ex authoritate perſonæ producentis à qua habent poſſe producere illa dona: ergo tunc verè mittuntur.

Tertia Aſſertio. In miſſione dantur dona actu, perſonæ vero ipſæ dantur virtute. Prior pars non patitur difficultatem: de poſteriori bene diſſerit Suarez lib. 2. de Trinitate, & explicatur, quia licet perſonæ ipſæ non fiant præſentes de novo, ſed earum dona: attamen dona ſunt ejus virtutis, ut facerent perſonam præſentem ſi ante non eſſet. Hocque patet clariſſimè in miſſione Filij ad humanitatem per donum unionis hypoſtaticæ, etenim hæc unio faceret Filium præſentem humanitati, ſi ante non fuiſſet: nam per unionem unita ſunt ſibi invicem præſentia: igitur talis miſſio virtutem dat & facit ipſemmet perſonam præſentem. In cæteris miſſionibus res non eſt adeo evidens, declaratur tamen ratione morali, quia cum Spiritus ſanctus mittitur per donum gratiæ, homo fit amicus Spiritus ſancti: ideoque congruum eſt & decet, ut Spiritus ſanctus fiat præſens hominibus, utpote ejus amicis. Vide Suarem loc. cit. Dices. Filius mittitur per appropriationem per dona intellectus quæ non reddunt hominem Deo amicum: nec apparet quomodo hæc dona Deum hominemque conjungant. Pro reſponſione nota hæc verba D. Thomæ quæſt. 43. art. 5. ad 2. Filius eſt Verbum non qualecunque ſed ſpirans amorem: non igitur ſecundum quamlibet perfectionem intellectus mittitur Filius, ſed ſecundum talem inſtructionem quæ prorumpat in affectum amoris. Ideo autem tunc mittitur, quia tunc donatur, & fit veluti res propria animæ quæ illam poſſidet & eadem frui incipit, ac fructus ex illa capere. Quod eſt proprium iis qui rem aliquam ſuo jure habent, Deus enim poſſidetur per viſionem & amorem, ad quæ duo charitas dat jus animæ quam informat.

Præter hunc modum realis præſentiæ virtualis alios affert Bannez. Spiritus ſanctus, inquit, eſt in homine juſto ſicut cognitum in cognoſcente & amatum in amante, aliquando quidem habitualiter, aliquando vero actualiter: inſuper Spiritus ſanctus eſt in hominibus juſtis ſicut tutor, ſicut gubernator & ſicut amicus in amico. Ita ad hanc quæſt. D. Thomæ.

Quarta Aſſertio. Tota ratio miſſionis, non æque reperitur in creatione gubernatione, ac conſervatione,

atque in infuſione donorum ſupernaturalium. Probatur, quia etſi per creationem mundi Filius & Spiritus ſanctus ſint præſentes de novo ſuo effectui, idque velut ex vi & authoritate Patris, qui ipſis vim creationem communicavit. Tamen non donantur tunc, ſicut per infuſionem charitatis, quæ dat quamdam poſſeſſionem inchoatam & dat jus ad plenè fruendum ipſis in beatitudine.

Quinta Aſſertio. Miſſio una eſt viſibilis, cum perſona divina datur ſub ſpecie aliqua viſibili & apparente, ſicuti in baptiſmo Chriſti ſub ſpecie columbæ, in die Pentecoſtes ſub ſpecie ignis. Altera eſt inviſibilis quæ fit ſine ulla re apparenti externa & ſenſibili, ut cum hodie juſtificantur homines.

Hactenus de miſſione. Reſtat quæſtio difficilis de modo loquendi in myſterio & arcanis rebus Trinitatis.

De modo loquendi in rebus Trinitatis.
quæſt. 31. & ult.

QVædam ſparſim habet D. Thomas de modo loquendi in Trinitate digna attentione.

Primum eſt 1. part. quæſt. 27. art. 1. Cum Deus ſit ſuper omnia, ea quæ in Deo dicuntur, non ſunt intelligenda ſecundum modum infimarum creaturarum quæ ſunt corpora, ſed ſecundum ſimilitudinem ſupremarum creaturarum, à quibus etiam ſimilitudo accepta deficit à repræſentatione divinorum.

Secundum eſt quæſt. 36. art. 2. ad 1. De Deo dicere non debemus quod in ſacrâ ſcripturâ non invenitur vel per verba vel per ſenſum, & clarius quæſt. 29. art. 3. in corp. art. Si autem oporteret de Deo dici ſolùm illa ſecundum vocem quæ ſacra ſcriptura de Deo tradit, ſequeretur quod nunquam in alia lingua poſſet aliquis loqui de Deo, niſi in illa in qua primo tradita eſt ſcriptura veteris vel novi teſtamenti. Ad inveniendum autem nova nomina antiquam fidem ſignificantia coegit neceſſitas diſputandi cum hæreticis, nec hæc novitas vitanda eſt cum non ſit prophana, utpote à ſcripturarum ſenſu non diſcordans, docet autem Apoſtolus prophanas vocum novitates vitare, ad Tim. ult.

Tertium eſt quæſt. 33. art. 1. ad 1. Quanto aliquod nomen eſt communius, tanto convenientius accipitur in divinis, quia nomina quanto magis ſpecialia ſunt, tanto magis determinant modum convenientem creaturæ. D. Thomas quæſt. 33. art. 1. ad 1.

Quartum eſt quæſt. 30. art. 2. quia ex verbis inordinatè prolatis incurritur hæreſis, ut Hiero. dicit, ideo cum de Trinitate loquimur, cum cautela & modeſtia eſt agendum, quia ut Auguſtinus dicit in 1. de Trinitate, nec periculoſius alicubi erratur, nec laborioſius aliquid quæritur, nec fructuoſius aliquid invenitur.

His breviter delibatis agimus primo de dictionibus numerabilibus. 2. de excluſivis. 3. de notionalibus ad eſſentialia & è contra.

Prima Aſſertio. Hæc propoſitio vera eſt, Deus eſt unus numero, ſi intelligatur de unitate numerica tranſcendente, non vero ſi de categorica. Ratio eſt, quia unitas categorica dicit ordinem ad alteram unitatem, & individuum quod eſt unum tali unitate dicit ordinem ad aliud individuum numero diſtinctum & poſſibile phyſica aut ſaltem logica potentia: at non poteſt eſſe aliud individuum ejuſdem naturæ cum Deo: ergo Deus non eſt unus numero unitate numerica categorica, eſt tamen unus numero unitate tranſcendente, quia hæc unitas nihil aliud dicit quam negationem diviſionis in ſe ſine ordine ad aliud individuum ejuſdem ſpeciei, ſed numero diſtinctum.

Secunda Aſſertio. Hæc propoſitio vera eſt, Pater eſt unus: hæc falſa, Pater eſt unus cum Filio. Prior patet, quia in divinis non ſunt plures Patres. Poſterior aſſeritur à D. Auguſt. de Fide & Symbolo, ubi ait, Pater non eſt unus ſed unum cum Filio. Ratio eſt, quia adjectiva denotant ſuppoſita ſubſtantiva naturarum: Pater vero & Filius ſunt duo ſuppoſita: ergo non ſunt unus, ſunt nihilominus unum ſubſtantivè videlicet in divinitate.

Tertia Aſſertio. Falſa eſt hæc propoſitio, Trinitas eſt trina. Adverte nomen Trinitatis formaliter ſumptum, non dicere aliquid poſitivum & reale, nam unitates tres ex quibus conſtat ſunt tantum negationes: collectio autem negationum, non poteſt eſſe quid reale & poſitivum, & hoc exiſtimat Magiſt. & D. Thomas quæſt. 30. art. 3. quo poſito probatur aſſertio, quia ea tantum concreta in divinis prædicantur de abſtractis, quæ habent abſtracta realia & poſitiva: at Trinitas non eſt reale poſitivum: ergo &c. Objicies: ergo nulla eſt Trinitas. Negatur ſequi, nam nomen, Trinitas, ut vulgo uſurpatur, ſumitur non ut eſt numerus formalis quo pacto intelligenda aſſertio, ſed ut eſt numerus numeratus. Hinc benè ait D. Thomas quæſt. 30. art. 1. ad 4. in Trinitate divina intelligitur & numerus & perſonæ numeratæ. Hinc etiam ut ibidem explicat, quando dicitur Trinitas eſt in unitate &, è contra, ſenſus eſt, tres perſonæ ſunt in una natura, & una natura in tribus perſonis. Ponitur videlicet abſtractum pro concreto. Vide citatum articulum.

Quarta Aſſertio. Particula, ſolus, ſyncategorematicè ſumpta poteſt addi terminis eſſentialibus in propoſitione affirmativa: non vero categorematicè. Sumitur ſyncategorematicè, quando ipſa non gerit vicem attributi, ſed ſubjecto adjungitur, ut verbi gratia eſſentia ſola eſt communicabilis, tunc enim non ſe tenet ut attributum & ex parte attributi, quo pacto ſumitur categoricè, ſed ſubjecti. Probatur, quia multa conveniunt ſoli eſſentiæ & terminis ſolis eſſentialibus: Ergo hæc poſſunt prædicari, cum ly, ſolus, de terminis eſſentialibus, ut Deus ſolus eſt infinitus, immenſus, &c. Poſterior pars patet, quia falſa eſſet propoſitio. Deus eſt ſolus. Nec obſtat quod habeatur Deuteron. 32. & Job 4. in his enim locis ſolus ſumitur ſyncategorematicè virtualiter: ſenſus enim eſt, Deus eſt ſolus Deus, vel Deus eſt ſolus perfectiſſimo modo.

Quæres in illa propoſitione Deus ſolus eſt infinitus, pro quo ſupponit Deus. Reſpondetur ſupponere pro omnibus perſonis. Neque enim ſupponit pro eſſentia, cum ſola non ſit iſta, ſed etiam Pater & aliæ perſonæ. Inſtabis: ergo in hac propoſitione ſubjectum non eſt eſſentiale: nam omnes perſonæ non ſunt communes. Reſpondeo eſſe eſſentiale, eſt enim commune, non quidem collectivè ſed diſtributivè, ſicut univerſæ terræ pertinent ad omnes Reges, non ſi collectivè ſumantur, ſed diſtributivè, hæc ſcilicet terra huic Regi & ſic de cæt. à pari Deus quod eſt tres perſonæ, ut hæc eſt, convenit Patri, ut hæc Filio ut tertia Spiritui ſancto. Quamvis enim poſſet dici ſupponere pro eſſentia, nam licet etiam Pater ſit infinitus, non excluditur per ly ſolus, quia non eſt diſtinctus à Deo.

Quinta Aſſertio. Particula ſolus categorematicè nō poteſt addi terminis notionalibus, poteſt vero ſyncategorematicè, ubi attributum fuerit notionale ut ſolus Pater generat, non vero eſſentiale ut ſolus Pater eſt omnipotens. Objicies Joan. 17. *Hæc eſt vita æterna ut cognoſcant te* (ſc. Patrem) *ſolum Deum verum & quem miſiſti.* Ubi additur ly ſolus termino notionali, cum tamen attributum ſit eſſentiale. Reſpondeo in hac propoſ. ly ſolum non addi Patri ſed Deo: unde non ſe tenet ex parte ſubjecti, ſed attributi: & ſenſus, ut cognoſcant te Deum qui ſolus eſt infinito modo. Advertit etiam D. Thomas quæſt. 36. art. 2. ad 1. regulariter tenendum eſſe in ſacra ſcriptura, quod id quod de Patre dicitur, oportet de Filio intelligi, etiamſi dictio excluſiva addatur, niſi ſolum in illis in quibus Pater & Filius ſecundum

cundum

eundùm oppoſitas relationes diſtinguuntur, &c. Unde colligere eſt ly ſolum, eſſe particulam incluſivam alius adjectivè. Ubi verò additur ſubjecto notionali, prædicato exiſtente eſſentiali, eſſe excluſivam alius ſubſtantivè, non verò alius adjectivè tantùm. Et ſic concedi poſſent iſtæ propoſitiones ſolus Pater eſt omnipotens, non enim excluderetur Filius, quia non eſt alius ſubſtantivè, ſed adjectivè duntaxat. Iſta etiam, ut ait loco citato D. Thomas, à ſolo Patre eſt Spiritus Sanctus, quia tunc non excluderetur Filius, quia non opponitur Patri quantum ad hoc quod eſt eſſe principium Spiritûs ſancti, neque ſunt aliud & aliud in ratione principij Spiritûs Sancti.

Sexta Aſſertio. Nomina abſtracta uſurpantur, nunc ſingulariter, nunc pluraliter, ſecundùm unitatem vel pluralitatem rei per ea ſignificatæ.

Septima Aſſertio. Concreta ſubſtantiva, quæ primariò eſſentiam ſignificant, ſemper uſurpantur ſingulariter ut Deus. At quæ primariò aliquid notionale ſignificant, nunc ſingulariter, nunc pluraliter uſurpantur ſecundùm unitatem vel pluralitatem rei per ea ſignificatæ. Sic dicitur Pater non Patres, dicitur etiam perſonæ in plurali, quia ſunt plures perſonæ.

Octava Aſſertio. Adjectiva tam eſſentialia quàm notionalia tantùm in ſingulari prædicantur de eſſentialibus ut eſſentia divina eſt creans, non creantes: eſt tes ſpirans, non ſpirantes. De notionalibus verò etiam pluraliter ut Pater & Filius ſunt creātes, ſunt ſpirantes. Hinc pater quando D. Athanaſius ait, non tres æterni, ſubſtantivaſſe ly æterni: ſicut ly arida ſubſtantivatur, licèt ſit adjectivum. Alij dicunt D. Athanaſium agere de Deo ſecundùm eſſentiam.

Octava Aſſertio. In Deo omnes res ſignificatæ nominibus ſive concretis ſive abſtractis ſubſtantivis vel adjectivis prædicantur de ſe invicem, niſi opponantur relativè vel originaliter, ſic dicitur eſſentia eſt generatio, eſt filiatio, & ſpiratio eſt immenſitas, non autem dicitur paternitas eſt filiatio, &c.

Nona Aſſertio. Quædam ſunt propoſitiones quæ non faciunt ſenſum identicum, ut Pater generat, Filius generatur, prioris enim ſenſus eſt generatio eſt à Patre, poſterioris generatio recipitur in Filio. Tales igitur propoſitiones ſunt uſurpandæ in divinis, ubi ſubjectum erit immediatè principium vel principiatum, ſecus non: & ſic vera eſt hæc propoſitio, Pater generat, Spiritus Sanctus ſpiratur, hæc falſa, immenſitas generatur, eſſentia ſpirat, quia generatio non eſt ab immenſitate tanquam principio, neque ſpiratio ab eſſentia tanquam principio quod.

Dices, hæc propoſitio vera eſt. Eſſentia eſt generans, (eſt enim Pater generans) ſed idem eſt iſta, eſſentia generat: ergo. Reſpondeo falſam majorem, quia ſignificaretur quod immediatè ſit generans, quando dicitur eſſentia eſt generans ſine addito, hoc autem falſum. Hæc autem vera eſſentia eſt res generans, quia ly generans non cadit immediatè ſuper ly eſſentia: ſed ly res, quæ eſt Pater. Vide Banneſium q. 39. art. 5. ad 1.

Objicies, de quocunque prædicatur aliquid poteſt pro illo ſupponere: ergo dici poteſt, eſſentia generat, ut ſcilicet eſſentia ſupponat pro Patre. Divus Thomas q. 39. art. 5. ad 4. diſtinguit antecedens & admittit de ijs quæ prædicantur ut univerſale de ſingulari: non de iis quæ prædicantur per modum identitatis, habentque diverſum modum ſignificandi.

Objicies ſecundò, eſſentia eſt intelligere: ergo. Reſpondetur intelligere ibi eſſe ſubſtantivum non adjectivũ, nihil enim aliud eſt intelligere quàm intellectio activa notionalis, ſed ſignificata per Verbum & caſum infinitum Verbi. Unde & talis propoſitio facit ſenſum identicum, nec per eam denotatur actionem emanare ab eſſentia. Adde quod ſignificat τὸ intelligere actionem non in actu exercito, ſed in actu ſignato, unde nullum eſt inconveniens.

Decima Aſſertio. Nomina eſſentialia concreta ſupponunt pro perſonis, ut Deus generat, ſapiens ge-

A nerat .i. Pater: at abſtracta minimè, ut falſa eſt iſta, deitas ſpirat vel ſpiratur. Ratio eſt, quia concreta ſignificant formam eſſentialem ut in habente: perſonæ autem ſunt habentes illam formam. Cæterum hoc non reperitur in abſtractis.

Undecima Aſſertio. Nomina notionalia nō ſemper ſupponunt pro eſſentia: eſſentia enim generat *ut quo*, quod de nulla perſona verificari poteſt. Hujus rei rationem reddit Bannez q. 39. art. 1. in ſimili aſſertione reſpectu proprietatis eſſentialis, inquit, quæ convenit eſſentiæ, ut eſt diſtincta à perſonis, nomina eſſentialia concreta ſupponunt pro ſola eſſentia ut Deus eſt trinus, eſt communicabilis. Unde colligere eſt ideò generare *ut quo*, convenire eſſentiæ non perſonis, quia generare *ut quo* convenit eſſentiæ ut diſtincta eſt à perſona Pa-

B tris, eſtque veluti ejus forma quæ diſtinguitur à perſona, quamvis adhuc dici poſſet non convenire perſonis, quia convenit eſſentiæ, ut dicit ordinem ad perſonam determinatam, videlicet Patrem, à quo adhuc ſub ea conſideratione virtute diſtincta eſt, unde nec Patri quidem conveniat.

Duodecima Aſſertio. Nomina ſubſtantiva in divinis denotant formam ſive relativam, ut perſona Pater; ſive abſolutam, ut bonitas, immenſitas: adjectiva verò denotant ſuppoſitum, & adjectiva notionalia habent formam à ſuppoſitis, ſubſtantiva verò à ſeipſis ſecundùm formam ſignificatam. Et hinc colligitur non poſſe dici, Pater & Filius ſunt principia Spiritûs Sancti, quia principium eſt ſubſtantivum, & ratio principij una eſt, poteſt tamen dici ſunt principiantes.

C Sic non poteſt dici, ſunt dij, bene tamen ſunt habentes deitatem. Hinc etiam colligit D. Thomas q. 36. art. 4. quando D. Hilarius Spiritum Sanctum eſſe à Patre & Filio authoribus, poſuiſſe ſubſtantivum pro adjectivo. Sicuti econtra ante dixit D Athanaſium poſuiſſe adjectivum pro ſubſtantivo, dicendo, & tamen non tres æterni, ſed unus, ſcilicet ſubſtantivè.

Ex his poſſumus colligere nomen *Deus* ſumi multipliciter, primò enim ſumitur pro ſola eſſentia, ut cùm dicit Deus eſt Trinitas. Secundò ſumitur pro una tantùm perſona, ut cùm dico Deus generat .i. Pater, nam attributum trahit ad ſe ſubjectum, & per prædicatum limitatur ſubjectum. Tertiò ſumitur pro duobus tantùm perſonis, ut cùm dico Deus ſpirat .i. Pater & Filius. Quartò ſumitur pro tribus tantùm perſonis & nullomodo pro eſſentia ſeorſim, ut cùm dico Deus,

D vel generat, vel generatur, vel ſpiratur. Pater, Filius & Spiritus ſanctus, & cum dico Deus non generat *ut quo*. Quintò denique tam pro eſſentia ſeorſim quam perſonis, ut Deus eſt infinitus, Deus intelligit res omnes.

Dices, actiones ſunt ſuppoſitorum: ergo, intelligere non poteſt convenire eſſentiæ ſeorſim. Reſpondeo poſſe, ut enim ait Bannez q. 39. art. 5. ad 1. illæ tantùm actiones ſunt immediatè ſuppoſitorum, quæ alicuius diſtincti productivæ ſunt, at intellectio eſſentialis nihil producit: ergo non eſt opus ut ſit tantùm ſuppoſiti. Cæterùm creatio & aliæ actiones divinæ tranſeuntes alicujus diſtincti productivæ ſunt. Unde videntur perſonis attribuendæ: ut ſcilicet, quando dicitur Deus creat, ſignificetur Pater, Filius & Spiritus San-

E ctus, qui creant, quatenus perſonæ divinæ ſunt: eſſentia autem & potentia creandi creent tantùm *ut quo*. Vide de hoc de Valentia to. 1. diſp. 3. q. 2. puncto 3.

Demum advertendum erit in opere creationis & redemptionis quædam attribui à Scriptura ſacra diverſis perſonis ad hoc ut magis innoteſcant & à nobis colantur & adorentur, quâ ratione in Symbolo Apoſtolorum diſtribuuntur perſonis divinis varia attributa & opera, & in Scriptura repræſentatur Pater ut iratus & offenſus ex peccato protoplaſti Adami, ad quem pacandum laboret Filius, cui quaſi collaboret Spiritus Sanctus, ipſumque adjuvet. Sic diſpoſuit ſapientia divina ad inſtructionem noſtram, quamvis peccatum fuerit contra omnes perſonas, & eadem voluntate fa-

Jutem hominis voluerint per mortem Chriſti, quæ omnibus ſatisfecit.

Concludimus in hanc D. Auguſtini ſententiam l. 6. *de Trinitate*, qui hoc, id eſt Trinitatis myſterium, vel ex parte, vel per ſpeculum, & in ænigmate videt, gaudeat cognoſcens Deum, & gratias agat: qui verò non videt, tendat per pietatem ad videndum, non per cæcitatem ad calumniandum, quoniam unus eſt Deus, ſed tamen Trinitas.

PRIMA PARS.

Nicæni Concilij geſta & decreta.

Arrij hæreſis.

CUm in Alexandrina Eccleſia eſſet quidam Preſbyter, Arrius nomine, elati & ambitioſi, non minus quàm fucati animi, qui ad dignitatem quam optabat pervenire non valens, hæreticorum more aliquod dogma inſolens & hæreticum planè adinvenit, ut poſſet vir alioqui ignotus, eo nomine illuſtrior haberi, more ejus qui ut in pretio haberetur, Dianæ Epheſinæ templum incendit. Aſſerebat enim Verbum Dei creaturam eſſe, diverſæ naturæ & eſſentiæ à Patre, eóque longè inferius. Quod iniquum dogma authoritate illa divi Joannis (*Pater major me eſt*) & ſimilibus confirmabat, cumque is ab Alexandri Epiſcopi obedientia, à quo admonitus, & correptus ſæpe fuerat, receſſiſſet, perfricta fronte impudentior factus, multos ſuo veneno cacodæmonis inſtinctu infecit.

Jam eò res devenerat, ut aperto Marte Arrius cum complicibus Alexandro adverſaretur. Quod cum Conſtantino Imperatori nunciatum eſſet, moleſto & ægro animo ferens, inſignem pari & eruditione, & pietate virum Oſium Cordubenſem, qui tunc temporis propter Religionis negotia apud eum agebat, ad litem componendam in Alexandriam deſtinavit, qui re infecta (uſque adeo contentionis ardor efferbuerat) ad Conſtantinum rediit. Tandem cum nihil ſpei relictum eſſet ſedandæ contentionis, in Concilio generali præſentiſſimum tanto malo remedium petendum prudenter exiſtimavit. Miſſis itaque a ſummo Pontifice Sylveſtro duobus legatis Victore, & Innocentio, convenerunt 318. Epiſcopi doctrina, ſanctitate, ac religione inſignes, inter quos fuit Nicolaus Mirthæ Epiſcopus, Spiridion Cyprius, & Paphnutius ex ſuperiori Thebaide, & alij multi vita & miraculis clari. Interfuit etiam Alexander Epiſcopus Alexandriæ, quem comitatus eſt Athanaſius ejuſdem Eccleſiæ tunc temporis Diaconus. Tales denique aderant, quos, ut dicit Theodoretus, Apoſtolica magnopere commendabant; multi etiam qui ſtigmata Domini Jeſu, ut divinus ait Apoſtolus, in corpore geſtabant, & ut Marius Victorinus Afer l. 1. contra Arrium, Eccleſiæ totius lumina erant. Aderat & ipſe Arrius, ſicut & Sathan etiam adſint inter filios Dei in Concilio Angelorum, quin & ſequaces ejus, quorum præcipuus erat Euſebius Nicomedienſis Epiſcopus & alij.

Cùm res ardua admodum eſſet, ac difficilis, Divini Verbi quippe naturam concernens, longa atque matura ultro citróque acri concertatione, ſtatutum eſt omnium Catholicorum conſenſu verbum ὁμοούσιον, id eſt conſubſtantiale eſſe Patri: Quam ſententiam cum decem & ſeptem Epiſcopi factionis Arrianæ nollent recipere, in exilium à Conſtantino acti ſunt: è quibus undecim palinodiam fictè tamen, ut ſæpe ſolent hæretici, cecinerunt, ut exilij incommoda vitarent: Inter quos fuit Euſebius Nicomediæ Epiſcopus, vafer homo, & noxius, quippe qui ſua fictione plus nocuit, quàm ſi fuiſſet apertus hoſtis.

Conſtantini Imperatoris pietas.

Conſtantini Imperatoris (licet brevitati ſtudeamus) hoc loco omitti non debet religio, & pietas, affectúſque ingens erga Eccleſiam, quod deſtinarit omnibus patribus, & equos, & vehicula, quibus poſſent à longinquis regionibus ad Concilium commodè accedere, una ſumptus omnes, & cætera omnia magnificè, ut Principem decet, eiſdem ſuppeditavit. Cúmque inter Patres eſſent quibus, in Maximiani perſecutione, pro fide Chriſti abſciſſi fuiſſent nervi poplitis ſiniſtri, & oculi dextri eruti, ſolebat pius Imperator Conſtantinus, hos patres tanta veneratione colere, ut ſæpe cicatricem oculorum, Chriſti nomine oſcularetur, tanto religionis amore æſtuabat. Ordini Eccleſiaſtico tantum detulit, ut noluerit cauſas Sacerdotum judicare, ſaccúmque in quo erant literæ contentionum inter Eccleſiaſticos, comburi ante ſe juſſerit, aſſerens eos judices ſecularium futuros, & non decere, ut ab eis judicarentur. Sicque omnium lites compoſuit ut ἀμνηστίαν amniſtiam, id eſt, injuriarum oblivionem quamdam, more Thraſibuli, induxiſſe videretur. Nec omittendum eſt hoc in loco ſingulare modeſtiæ, quod Principibus Chriſtianis reliquit exemplum: dum in Concilio poſt Epiſcopos, ab eiſque primum rogata venia ſedere voluit. Quo facto Pontificiam dignitatem Imperatoria præſtantiorem eſſe, verè pius Princeps agnoſcebat, & teſtabatur. Nec eſt creditu dignum, quod ab aliquibus fertur, Conſtantinum ab Euſebio Nicomedienſi in Arrianiſmum inductum, ab eodemque baptizatum: quam rem de Conſtantio uno ex tribus Conſtantini filijs intelligendam arbitror, ut geſta Fœlicis Papæ ſucceſſoris Liberij teſtantur. Ad hæc Græca Eccleſia Conſtantini Imperatoris Feſtum vigeſima primâ menſis Maij celebrat, & D. Ambroſius in Pſal. 13. eum magni meriti fuiſſe ait apud Deum, quia primus Imperator viam fidei & devotionis Principibus reliquit. Sed iſta luce majori perfundentur ex Ruffino Eccleſ. Hiſtor. l. 10. ſic ille.

Hiſt. Eccl. lib. 10. c. 4.

Anno Domini 320.

Cap. 1. Cum apud Alexandriam poſt Achillam, qui Petro Martyri ſucceſſerat, Alexander Sacerdotium ſuſcepiſſet, quia pax noſtris & quies à perſecutionibus erat; atque Eccleſiarum gloria Confeſſorum meritis gaudebat, proſperitas rerum noſtrarum domeſtica contentione turbatur. Etenim Preſbyter quidam apud Alexandriam, Arrios nomine, vir ſpecie & forma magis quam virtute Religioſus, ſed gloriæ laudiſque & novitatis improbè cupidus, prava quædam de fide Chriſti proferre, & quæ antea in quæſtionem nunquam venerant, cœpit: Abſcindere ac ſeparare ab illa æterna & ineffabili Dei Patris ſubſtantia vel natura filium conabatur. Quæ res in Eccleſia plurimos conturbabat. Sed cùm Alexander Epiſcopus natura lenis & quietus, aſſiduis commonitionibus Arrium cuperet à pravo incœpto & aſſertionibus impijs revocare, nec tamen res ex ſententia procederet, quòd pleroſque jam contagio peſtiferæ aſſertionis infecerat, non ſolùm apud Alexandriam, verùm & per alias urbes provinciaſque diſperſa, pernicioſum fore credens ſi diſſimularet, & alijs plurimis conſacerdotibus ſuis rem indicat. Quæſtio latius innoteſcit. Sermo uſque ad aures religioſi Principis, quippe qui omni ſtudio & diligentia curaret quæ noſtra ſunt, pervénit. Tum ille ex Sacerdotum ſententia apud urbem Nicæam Epiſcopale Concilium convocat, ibique Arrium trecentis decem & octo Epiſcopis reſidentibus adeſſe jubet, ac de ejus propoſitionibus & quæſtionibus judicari.

Nota, ex conſenſu Sacerdotum concilium convocat Imperator.

Cap. 2. Sed & in eo Concilio admirabile factum Principis non puto rejiciendum. Etenim cum ex omnibus penè locis Epiſcopi conveniſſent, & (ut fieri ſolet) diverſis ex cauſis inter ſe quædam jurgia detuliſſent, interpellabatur frequenter à ſingulis: offerebantur libelli, culpæ proferebantur, & magis ad hæc quàm ad id pro quo ventum erat, animos dabant. At ille videns quod per hujuſmodi jurgia cauſa ſummi negotij fruſtraretur, diem certum ſtatuit, quo unuſquiſque Epiſcoporum, ſi quid querimoniæ habere videretur, deferret. Et cùm reſediſſet, ſuſcepit à ſingulis libellos: quos ſimul omnes in ſinu ſuo continens, nec in eis quid contineretur aperiens, ait ad Epiſco-

Imperator non vult judicare

pos: Deus vos conſtituit Sacerdotes, & poteſtatem vobis dedit de nobis quoque judicandi, & ideò nos à vobis rectè judicamur. Vos autem non poteſtis ab hominibus judicari. Propter quod Dei ſolius inter vos expectate judicium, & veſtra jurgia quæcumque ſunt, ad illud divinum reſerventur examen. Vos etenim nobis a Deo dati eſtis dij, & conveniens non eſt ut homo judicet Deos, ſed ille ſolus de quo ſcriptum eſt: *Deus ſtetit in Synagoga deorum, in medio autem Deos diſcernit.* Et ideo his omiſſis, illa quæ ad fidem Dei pertinent, abſque ulla animorum contentione diſtinguite. Cùm hæc dixiſſet, omnes ſimul querimoniarum libellos juſſit exuri, ne innoteſceret ulli hominum ſimulatio Sacerdotum. Verùm cùm per dies multos in Epiſcoporum Concilio de fide quæſtio verteretur, & nonnulli diverſa ſentirent, ac vehementer cœptis Arrij faverent, plures tamen erant qui impium execrarentur inceptum. Cumque in eodem Concilio eſſet Confeſſorum magnus numerus, ac Sacerdotum, omnes Arrij novitatibus adverſabantur. Favebant verò ei viri in quæſtionibus callidi, & ob id ſimplicitati fidei adverſi.

Pſalm. 81.

Cap. 3. Quantam verò virtutem habeat fidei ſimplicitas, etiam ex his quæ inibi geſta referuntur, agnoſcimus. Etenim cùm pro ſtudio religioſi Imperatoris, ex omni terra Sacerdotes Dei coiſſent, opinione commoti Philoſophi quoque & Dialectici valdè nobiles & opinatiſſimi convenerunt. In quibus quidam inſignis in arte dialectica, per dies ſingulos, conflictus ſummi certaminis cum Epiſcopis noſtris, viris adæquè in dialectica non improbabiliter eruditis, movebat: & fiebat ingens ſpectaculum, convenientibus ad audiendum doctis viris & literatis viris. Nec tamen ullo genere Philoſophus concludi à quoquam poterat, aut conſtringi. Tanta enim dicendi arte objectis quæſtionibus occurrebat, ut ubi maximè putaretur adſtrictos, velut anguis lubricus elaberetur. Sed ut oſtenderet Deus, quia non in ſermone regnum Dei, ſed in virtute conſiſtit, quidam ex Confeſſoribus ſimpliciſſimæ naturæ vir, & nihil aliud ſciens niſi Jeſum Chriſtum, & hunc crucifixum, inter cæteros auditores Epiſcopos aderat. Qui cùm vidiſſet Philoſophum inſultantem noſtris, & callida ſe diſputationis arte jactantem, poſcit ab omnibus locum, velle ſe paucis cum Philoſopho ſermocinari. Tum verò noſtri, qui ſimplicitatem viri, & imperitiam de ſermone duntaxat noſſent, pavere & velut pudorem quemdam pati, ne forte apud callidos homines riſui efficeretur ſancta ſimplicitas. Perſtitit tamen ſenior, & hinc movit ſermonis exordium. In nomine, inquit, Jeſu Chriſti, Philoſophe, audi quæ vera ſunt, Deus unus eſt qui fecit Cœlum & terram, quique homini quem de terræ limo formaverat ſpiritum dedit: univerſa quæ videntur, virtute Verbi ſui creavit, & Spiritus ſui ſanctificatione firmavit. Hoc Verbum a ſapientia, quem nos Filium dicimus, humanos miſeratus errores, ex Virgine naſcitur, & per paſſionem mortis perpetua nos à morte liberavit, ac reſurrectione ſua æternam nobis contulit vitam. Quem & expectamus judicem omnium quæ gerimus eſſe venturum. Credis hoc ita eſſe, Philoſophe? At ille velut ſi nunquam ullum ſermonem contradicendi didiciſſet, ita obſtupefactus virtute dictorum, mutus ad omnia, hoc ſolum potuit reſpondere, ita ſibi videri, nec aliud verum eſſe quàm quod dixerat. Tum ſenior: Si hæc, inquit, ita eſſe credis, ſurge & ſequere me ad Dominicam, & hujus fidei ſignaculum ſuſcipe. Et Philoſophus converſus ad diſcipulos ſuos, vel ad eos qui audiendi gratia convenerant: Audite, inquit, ô eruditi viri: Donec verbis mecum geſta res eſt, verba verbis oppoſui: & quæ dicebantur, dicendi arte ſubverti: ubi verò pro verbis proceſſit virtus ex ore dicentis, non potuerunt verba reſiſtere virtuti, nec homo adverſari potuit Deo. Et ideò ſi quis veſtrûm potuit in his quæ dicta ſunt ſentire quæ ſenſi, credat Chriſto, & ſequatur hunc ſenem, in quo

Philoſophi converſio

locutus eſt Deus. Ita Philoſophus Chriſtianus effectus, tandem ſe gratulatus eſt victum.

Paphnutius.

Cap. 4. Fuit præterea in illo Concilio & Paphnutius, homo Dei, Epiſcopus ex Ægypti partibus Confeſſor, ex illis, quos Maximianus dextris oculis effoſſis, & ſiniſtro poplite ſucciſo, per metalla damnaverat. Sed in hoc tanta virtutum inerat gratia, ut ſigna per eum non minus quam dudum per Apoſtolos fierent. Nam & dæmones verbo tantum fugabat & ægros ſola oratione curabat: ſed & cæcis viſum dicitur reſtituiſſe; & paralyticos ad ſtabilitatem corporis revocaſſe. Quem Conſtantinus in tanta veneratione & affectu habuit, ut ſæpius eum intra palatium evocatum complecteretur, & illum oculum qui in confeſſione fidei fuerat evulſus, avidioribus oculis demulceret.

Sed ut rem propius aggrediamur, cùm in aulam poſt cæteros Epiſcopos ingreſſus fuiſſet Conſtantinus, aliquantulum expectatus ab ipſis, ac ipſis etiam annuentibus in ſellâ quadam modicâ ex auro paratâ ipſe ſediſſet, eum ſic primo affatus eſt Magnus Euſtathius.

Oratio Euſtathij Epiſcopi Antiocheni in Synodo Nicænâ.

DEo agimus gratias, ô optime Imperator, qui terrarum tibi regnum dirigit, qui errorem ſimulacrorum per te abolevit, & in fidelium animis tranquillitatem collocavit. Ceſſavit nidor Dæmonum: multiplicis Deorum cultus ſoluta eſt falſa religio: expelluntur tenebræ impietatis: Luce divinæ cognitionis orbis terrarum illuſtratur: Pater glorificatur, Filius ſimul adoratur, Spiritus ſanctus annuntiatur, Trinitas conſubſtantialis, una Divinitas in tribus Perſonis & hypoſtaſibus prædicatur. Per eum, ô Imperator, tibi munitur tuæ pietatis potentia, eam nobis ſerva integram & inviolatam. Nullus hæreticus ſubiens Eccleſiam de Trinitate unum aliquid auferat, reliquum quod reſtat affectum ignominia. Arrius nobis qui à furore accepit denominationem, turbationis cauſa eſt & conventus: qui neſcio quo modo adlectus in Preſbyterarum Eccleſiæ Alexandrinæ nos latuit, cùm eſſet alienus à doctrinâ beatorum Apoſtolorum & Prophetarum, Unigenitum enim, & Verbum Patris non veretur privare eadem & æquali cum Patre ſubſtantiâ, & creatorem cum creaturâ creaturæ cultor contendit connumerare. Eum autem perſuaſeris, Imperator, mutatâ ſententiâ non repugnare doctrinæ Apoſtolicæ, aut ſi vanæ opinionis cujus eſt convictus, perſtiterit in impietate, eum de Chriſti & noſtro cœtu penitus ſuſtuleris, ne ſuis turbidis verborum blanditijs venetur animas ſimpliciorum.

Hanc Euſtathij orationem quâ Synodus initium habuit, conſequutam fuiſſe aliam Euſebij Pamphili Cæſareæ Paleſtinæ Metropolitani Epiſcopi, à quo etiam ſimul hymnus Deo dictus, multorum eſt opinio, etſi illa non extet amplius.

Huic autem confeſtim reſpondit Conſtantinus Imperator dicendi non imperitus, quique ſæpius ſermonibus militaribus milites ſuos ad pugnam cohortatus erat: unde & Cardinalis Bellarminus in ſuo, de ſcriptoribus Eccleſiaſticis, perdocto libro, illi locum aſſignat inter ſcriptores Eccleſiaſticos, tum propter epiſtolas plurimas ab ipſo conſcriptas, licet etiam à ſecretarijs conſcribi potuerint, tum maximè propter multiplices orationes in vario negotiorum publicorum occurſu ab eo pronuntiatas.

Oratio Conſtantini Imperatoris in Synodo habita.

MIhi quidem id poſtremum votum erat, amici, veſtro choro aliquando mihi frui liceret, hoc quam ſum aſſecutus, univerſitatis hujoſce Regi gratiam illam fateor debere, qui mihi rem præſtitit om-

ni exſpectatione meliorem. Vos, inquam, uno loco A eandemque ſententiam omnium videre. Labem igitur invidia dignitati veſtræ minimè afferat, neque deleta funditus impietate atque tyrannide præſidio numinis, conſpergat opprobrio legem divinam genius improbis. Mihi ita videtur omni pugna graviorem & acerbiorem, tanquam civilem in Eccleſia diſſenſionem, prorſuſque triſtiora hæc eſſe, quam quæ foris eveniant. Itaque ſuperatis adverſarijs ope cœleſti, hoc reliqui mihi faciebant, gratiam Deo referrem: quorumque ejus cauſa vindex extitiſſem, hiſce demum gratularer, cum de noſtro diſſidio præter ſpem audivi primum. Quod ego nuncium audiens non neglexi. Verum iſtam provinciam curationis hercle precariam depoſcens, ocyus accerſivi cunctos. Qui me cœtus valde reficit, & recreat. Tum autem mi- B hi vita contigerit ex voto, ſi videbo conſenſum atque convenientiam unitorum, unum pacis & concordiâ omnia dirigentem conventum. Vos hujus eſſe laudatores oportuit, qui conſecrati Deo eſtis. Rem igitur amici ne protrahite, cauſam diſcordiæ inde jam tollere occipite, quomodo miniſtros Altiſſimi oportet, nodum paci noxium reſolvite. Quod à Deo conſtitutum eſt, hac una ratione inſtiteritis, & mihi gratiam præcipuè feceritis.

Latino autem ſermone uſus eſt Conſtantinus (etſi Linguam Græcam calleret) ob imperij Romani majeſtatem, propter quam nec inferiores quoque judices ſententiam ferendo aut interloquendo, aliâ dialecto quàm Romanâ uti decebat.

Examen doctrinæ Arrij.

Hac oratione habitâ cœpit examen doctrinæ Arrij C qui Verbum Divinum minimè Patri æquale & coæternum eſſe ſentiebat, ſed tantum ſimile Patri ob magnas perfectiones quas ſupra cæteras creaturas in ortu ſuo à Deo acceperat in tempore, nec eſſe de ſubſtantiâ Patris quaſi unam eamdemque cum illo ſubſtantiam aut Divinitatem haberet, ſed habere eſſentiam creatam externam & alienam à Deo uti cæteræ creaturæ quæ de nihilo conditæ ſunt: Ideoque dicebat Verbum eſſe ex non extantibus duplici ſenſu. 1. In quantum ex non-exiſtente factum fuerat exiſtens, 2. In quantum de nihilo productum fuerat à Deo Patre tanquam principium viarum ſuarum, ac Creatorem omnium excellentiſſimum caput per quod cætera condiderat & gubernabat, quodque in tempore carnem induiſſet, non ſecus ac ſi quiſpiam Angelus ſublimio- D ris naturæ incarnaretur. Unde abſolutè negabat Chriſtum eſſe Deum. Magiſque vocabat creaturam, ac facturam arbitrij libertate virtutis ac vitij capacem.

Excuſſa hæc ſententia ac à patribus probè intellecta horrorem illis incuſſit, teſtaturque D. Athanaſius orat. 1. contra Arrianos, quotquot aderant Epiſcopi in Nicæno conventu, auditâ hac blaſphemiâ, aures ſuas obſtruxiſſe. Datus tamen eſt locus defenſioni Arrio; erat enim Arrius profeſſor Theologiæ interpretationi ſacrarum Scripturarum Alexandriæ præpoſitus, ut cauſam ſuam tueretur ſi defendi potuiſſet: datus quoque defenſionis locus Epiſcopis quos in ſuam ſententiam traxerat, auditæ ſunt eorum rationes ac probationes, quæ ſic contrarijs reſponſionibus refutatæ ſunt ut confunderentur, nihilque amplius haberent E quod loquerentur, ut teſtatur idem D. Athanaſius in epiſt. ad ſolitariam vitam agentes, qui & ipſe præſens aderat, adhuc diaconus ſequutus Alexandrum ſuum Epiſcopum, nec Arrius quemquam paſſus eſt acrius, ſubtilius, ſolidiuſque contra ſe diſputantem, propter quod in tantam Arrianorum Epiſcoporum offenſam incurrit, ut eorum odium & furor in ipſum accenſus nunquam potuerit extingui. Arrianis ergo convictis ac obmuteſcentibus, Oſius protulit confeſſionem fidei Catholicæ oppoſitam Arrij dogmatibus, eaque à patribus approbata eſt: ac anathema dictum contra Arrianos. Hæcque acta ſunt in primâ ſeſſione Concilij quæ per multos dies duravit, nec enim res tanta brevi tempore confici poterat. Meminitque hujus primæ ſeſſionis Caſſiodorus hiſtor. tripart. lib. 2. cap. 5. porro in alijs ſeſſionibus quarum numerum & acta non habemus, controverſiæ aliæ compoſitæ ſunt, editis ad hunc finem varijs Canonibus, ex quibus viginti magis vulgati fuere, ideoque ad poſteritatem tranſierunt, alijs in majori multitudine remanentibus dubijs ac non ita certæ fidei. Sicut ſunt iſti octogiora dicti Canones Arabici apud Alphonſum Piſanum, quod ex Arabico exemplari Latinæ linguæ reddidit ſine lib. 3. in Concil. Nicænum. Sic enim eſſent pluſquam ſeptuaginta Canones contra authoritatem Marci Papæ in Epiſtola; ideo à nobis ut ſuppoſitij prætermittuntur, hæc eſt autem fidei confeſſio.

SYMBOLVM NICÆNI CONCILII.

B

Credimus in unum Deum, Patrem omnipotentem, omnium viſibilium & inviſibilium factorem. Et in unum Dominum Ieſum Chriſtum Filium Dei ex Patre natum unigenitum, id eſt, ex ſubſtantia Patris, Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero; natum, non factum, conſubſtantialem Patri, per quem omnia facta ſunt, & quæ in cœlo & quæ in terra. Qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit, & incarnatus eſt, & homo factus, paſſus eſt, & reſurrexit tertia die; & C aſcendit in cœlos: & iterùm venturus eſt judicare vivos & mortuos. Et in Spiritum ſanctum. Eos autem qui dicunt: Erat aliquando quando non erat, & antequam naſceretur non erat; & quia ex ijs quæ non ſunt, factus eſt; aut ex alia ſubſtantia vel eſſentia dicunt eſſe, vel creatum, vel mutabilem, vel convertibilem Filium Dei; anathematizat Catholica & Apoſtolica Eccleſia.

Ratio definitionis contra Arrium.

Vox conſubſtantialis.

HAnc Concilij definitionem criminati ſunt Arriani maxime ob nomen conſubſtantialis, quod D in Scriptura non extaret, ſicut poſtea alij hæretici & hodie Calviniſtæ nomen tranſubſtantiationis in Lateranenſi Concilio, ſimilem ob cauſam reprehendunt. Hoc teſtatur D. Hilarius in libro contra Conſtantium Auguſtum vitâ functum. Nolo, inquit, verba quæ non ſcripta ſunt dici, &c. *Dic prius ſi rectè diſputas, nolo adverſus nova venena novas medicamentorum comparationes*, nolo adversùm novos hoſtes nova bella, nolo adversùm novas inſidias Conſilia recentia, novitates vocum, ſed prophanas devitari jubet Apoſtolus Sed D. Athanaſius in epiſtola quæ ad nullum directa eſt, ſed habet pro titulo *Quod Nicæna Synodus animadversâ Euſebij calliditate congruis & pijs verbis decreta ſua ſuper Arriana hæreſi expoſuerit*, rem hanc elucidat. Ideò enim, inquit, ſacroſancta Synodus liquidiùs dixit eum ex ſubſtantia Patris E eſſe, ut alius à natura rerum conditarum crederetur, cum ſolus ſit reverâ ex Deo, & ut nulla deinceps occaſio hominibus impiis ad fraudem relinqueretur, &c. Epiſcopis quoque affirmantibus & hoc quoque ſcribi debere, eum veram eſſe potentiam & imaginem Patris & ſimilem Patri, & per omnia ſimilem & immutabilem & æternum & indiviſum in Patre ſubſiſtere, nunquam enim non erat, ſed ſemper erat Verbum, ſubſiſtebatque apud Patrem ut ſplendor lucis. Iſta quidem eatenus ſuſtinebant Euſebiani nihil auſi contradicere, ob probrum quod in dictis ſuis refutatis paſſi erant, ſed ita tamen, ut deprehenderentur inter ſeſe muſſitare, nutus conferre, oculiſque ſibi invicem applaudere, quaſi illud ſimile eſſe & in eo eſſe & ejus

D. Athanaſius defendit Concilij definitionem.

potentiam eſſe, communia filio nobiſcum eſſent: neque obſtare quidquam, quominus nobis ea ipſa quoque adaptarentur, eo quod de ſimilitudine noſtra cum Deo ſcriptum habeatur, hominem eſſe *ad imaginem* & gloriam Dei. Quòd verò ſpectaret ad hanc particulam, ſemper, in ſcripturis reperiri has voces de hominibus, *nos ſemper qui vivimus*. Jam quod ad illud dictum pertineret, quo filius in eo, hoc eſt in eo eſſe dicitur, ſcriptum eſſe, quod & nos in eo, *& vivimus, & movemur, & ſumus*. Itidem quoque quod inconvertibilis dicatur, ne id quidem ab hominibus alienum eſſe, cùm ſcriptum reperiatur, nihil *nos ſeparabit à charitate Dei*. Porrò quod potentia Dei appelletur, & id quoque commune eſſe, cùm eruca & bruchus etiam potentia Dei appellentur, & quod plus eſt, magnæ potentiæ.

Act. 17. 28. *ad Rom. 8.*

Quin & de populo ſæpè ſcriptum eſt, egreſſam eſſe omnem potentiam Dei ex Ægypto, atque adeò etiam quaſdam cœleſtes potentias virtuteſque exiſtere: *Dominus enim*, inquit, *virtutum nobiſcum, ſuſceptor noſter Deus Iacob.* Talia enim Aſterius Sophiſta dictus, ab ipſis edoctus ſcripſit, talia quoque ante eum Arrius, ut jam diximus. Cæterum Epiſcopi conſiderata illorum hypocriſi & vafricie, prout Scriptura dicit, *Dolus in cordibus architectantium mala*, ipſi quoque neceſſitate coacti ſunt ſententiam earum rerum ex ſcripturis colligere, & quæ priùs dixerant apertioribus verbis repetere, & ſcribere filium conſubſtantialem eſſe Patri, ut non ſolùm ſimilem ſimilitudine, ſed eandem ea voce qua ex Patre dicitur, ſignificarent, diverſamque ab ea, quæ in nobis eſt, imitationem, quam ex virtute per obſervationem mandatorum conſequimur. Siquidem corpora interim ſimilia diſtare poſſunt, & longè à ſe invicem disjungi, quales ſunt liberi qui ſimilitudine parentes referunt, quemadmodum ſcriptum eſt de Adamo, & ex ipſo genito Seth, quod fuerit illi ſpecie ſimilis. Cæterùm quandoquidem illa ex Patre Filij generatio, alia eſt à natura hominum, filiuſque non ſolùm ſimilis, ſed indiſſeparabilis eſt à Patris ſubſtantia, & quia ambo unum ſint, ut ab ipſo dictum eſt, ſemperque in Patre eſt Verbum, & Pater in eo, ſicut ſplendor reſpectu lucis, hoc enim vox illa ſignificat, ideò Synodus re perpenſa, rectè eum conſubſtantialem tradidit, ut & hæreticorum ſubverteret malitiam, & oſtenderet eum alium eſſe à rebus creatis: quippe quæ ſtatim poſt decretũ illud addidit: Illos autem qui dicunt filium Dei ex non entibus extitiſſe, aut creatum eſſe, aut vertibilem eſſe, aut opus eſſe aliquod conditum, aut ex alia ſubſtantia prodiiſſe, eos anathemate percuit ſancta & Catholica Eccleſia. In his verbis: Ex ſubſtantia & conſubſtantialem eſſe, vim peremptoriam Patres voluere contineri, ad eludendas eas argutiolas, filium creatum, aut factum, aut mutabilem eſſe, aut non fuiſſe antequam naſceretur. Qui enim ita ſentit, contradicit Synodo: contra, qui cum Arrio non ſapit, debet neceſſariò ea quæ ſunt Synodi, ſapere, & cogitare: modo rectè quomodo ſe habeat lux ad ſplendorem, intueatur, atque ita inde veritatis imaginem concipere. Quapropter ſi iſti hæc vocabula exotica cavillantur, reſpiciant ſenſum juxta quem Synodus in decretis ſuis adhiberi voluit, & pro anathemate habeant, quæ Synodus pro anathemate haberi voluit, & tum demum ſi poſſint, voces culpent; hæc & plura malleus ille Arrianorum Athanaſius. Cæterùm non ſolùm circa divinitatem Chriſti errabat Arrius, ſed etiam circa humanitatem: ut enim refert Leontius in libro de ſectis, actione 3. Chriſti corpus aiebat inanimum eſſe, in quo animæ loco ſermo ſeu verbum principatum obtinuerit: idque eâ ratione docebat, ne humiles voces ut *Pater major me eſt*, & aliæ hujuſmodi quas ſcriptura Chriſto attribuit, non illi ut homini attribueremus, ſed ut Filio Dei vel Verbo, ſicque Filius minor Patre deprehenderetur, nec enim ratione corporis diceret Chriſtus Patrem ſe majorem, etſi omni ratione major eſſet, ſicque in mente Arrij Chriſtus non erat homo propriè, utpote carens animâ rationabili. Quapropter Symbolum Nicænum expreſsè dicit de Filio Dei, *Et homo factus*, ad retundendam aliam partem hæreſeos Arrianæ, ſicque confitendo duas in Chriſto naturas Divinam & Humanam, ratione quarum diverſæ voces aliæ humiles, aliæ ſublimes de eo in Scripturis dicantur, Arrius omninò confutatus evertatur.

Pſalm. 45.

CANONES

Trecentorum decem & octo ſanctorum Patrum, qui Nicææ convenerunt, Conſulatu Paulini & Iuliani virorum clariſſimorum, Anno ab Alexandro DCXXXVI. *13. Kalendas Iulij, qui eſt apud Græcos 19. dies menſis Δαισίου, Iunij.*

CANON I. *De Eunuchis, & qui ſeipſos abſcindunt.*

Diſt. 55. Si quis à Medicis.

SI quis à Medicis propter languorem deſectus eſt, aut à Barbaris abſciſſus, hic in Clero permaneat. Si quis autem ſeipſum ſanus abſcindit, hunc & in Clero conſtitutum abſtinere convenit, & deinceps nullum debere talium promoveri. Sicut autem hoc claret, quod de his qui hanc rem affectant, audentque ſemetipſos abſcindere, dictum ſit; ſic eos, quos aut Barbari, aut Domini caſtraverant, ſi inveniuntur aliàs digniſſimi, tales ad Clerum ſuſcipit regula.

Leontius.

HUjus Canonis ſanciendi cauſam dediſſe videtur Leontius, qui accuſatus de commercio cujuſdam juvenculæ mulieris, juſſuſque proinde ut ab ejus contubernio abſtineret, ſeipſum caſtrandum dedit, quò ita liberè ejus commercio uti poſſet: & nihilominus cùm Preſbyter eſſet, depoſitus eſt, & ad Arrianos defecit. Athanaſius de fuga ſua in fine, & epiſt. ad Solitarios. Sed & quidam ex præpoſtero zelo, exemplo Origenis ad venereos comprimendam ſeipſos abſcindebant.

In fine hujus Canonis dicitur: *Tales ad Clerum ſuſcipit regula*. Alia editio: *Admittit Canon*, vetus ſcilicet vigeſimus Apoſtolorum Canon: nam in nulla alia Synodo reperitur, ſed tantùm inter eos, qui ab Apoſtolis traditi, & à Clemente conſcripti ſunt.

CANON II. *De his qui poſt Baptiſmum ſtatim ad Clerum applicantur.*

Diſt. 48. Quoniam plura.

QVoniam plura aut per neceſſitatem, aut aliàs cogentibus hominibus adversùs Eccleſiaſticam facta ſunt regulam, ut homines ex Gentili vita nuper accedentes ad fidem, & inſtructos brevi tempore, mox ad lavacrum ſpirituale perducerent, ſimulque ut baptizati ſunt, ad Epiſcopatum, vel Preſbyterium promoverent; optimè placuit, nihil tale de reliquo fieri: nam & tempore opus eſt ei qui catechizatur, & poſt Baptiſmum probatione quamplurima; Manifeſta eſt enim Apoſtol. ſcript. quæ dicit: *Non neophytum, ne in ſuperbiam elatus, in judicium incidat, & in laqueum diaboli.* Si verò proceſſu temporis aliquod delictum animæ circa perſonam reperiatur hujuſmodi, & à duobus vel tribus teſtibus arguatur; à Clero talis abſtineat. Si quis autem præter hæc fecerit, quaſi contra Magnum Concilium ſe efferens, ipſe de Clericatus honore periclitabitur.

HOc Canone decernitur, ut Neophyti, id eſt, recens baptizati, non ordinentur Epiſcopi aut Preſbyteri. Huic derogatum fuit in Ambroſio & Nectario, ad ſedandos concitatos tumultus, & ob inſigniorem aliquam perſonam.

Canon III. *De ſubintroductis mulieribus.*

Diſt. 32. Interdixit.

INterdixit per omnia Magna Synodus non Epiſcopo, non Preſbytero, non Diacono, nec alicui omnino qui in Clero eſt, licere ſubintroductam habere mulierem: niſi fortè aut matrem, aut ſororem, aut amitam, vel eas tantùm perſonas, quæ omnem ſuſpicionem effugiunt.

SAnctus Baſilius epiſt. 17. ad Paregor. in Addit. hujus Canonis authoritate uſus, non permiſit ſeptuagenarium ſenem ſecum habitantem habere mulierem, ſed inquit: *Ejice illam ex ædibus tuis, & trade in Monaſterium. Sit illa cum virginibus, tu inter viros miniſtra. Lege*, ait, *Canonem à ſanctis Patribus noſtris in Nicæna Synodo conſtitutum. qui manifeſtè interdixit, ne quis mulierem ſubintroductam habeat.* Unde Hieron. epiſt. 50. in fine: *Apoſtoli, vel virgines, vel poſt nuptias continentes: Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, aut virgines eliguntur, aut vidui, aut certè poſt Sacerdotium in æternum pudici.* Vide Baronium anno 325. num. 148. & trib. ſeqq. item an. Dom. 58. num. 1. & 12. ſeqq. Bellarmin. lib. 1. de Clericis, cap. 20. in argumenti ſexti ſolutione.

Canon IV. *Epiſcopi qualiter debeant ordinari.*

Diſt. 64. Epiſcopi ab omnibus.

EPiſcopum convenit maximè quidem ab omnibus, qui ſunt in Provincia, Epiſcopis ordinari. Si autem hoc difficile fuerit, aut propter inſtantem neceſſitatem, aut propter itineris longitudinem, tribus tamen omnino modis in idipſum convenientibus, & abſentibus quoque pari modo decernentibus, & per ſcripta conſentientibus, tunc ordinatio celebretur. Firmitas autem eorum quæ geruntur, per unamquamque Provinciam Metropolitano tribuatur Epiſcopo.

VIde quæ ſunt annotata ad 1. Canonem Apoſtolorum.

Canon V. *De excommunicatis Clericis, vel laicis.*

11. q. Servetur iſta ſententia.

DE his qui communione privantur, ſeu ex Clero, ſeu ex laico ordine ab Epiſcopis per unamquamque Provinciam, ſententia regularis obtineat, ut hi qui abjiciuntur, ab aliis non recipiantur. Requiratur autem, ne puſillanimitate, aut contentione, aut alio quolibet Epiſcopi vitio videatur à congregatione ſecluſus. Vt hoc ergo decentius inquiratur, benè placuit, annis ſingulis per unamquamque Provinciam bis in anno Concilia celebrari, ut communiter omnibus ſimul Epiſcopis congregatis Provinciæ, diſcutiantur hujuſmodi quæſtiones. Et ſic qui ſuo peccaverint evidenter Epiſcopo excommunicari rationabiliter ab omnibus æſtimentur, uſquequò * vel in communi, vel Epiſcopo placeat humaniorem pro talibus ferre ſententiam. Concilia verò celebrentur, A unum quidem ante Quadrageſimam Paſchæ, ut omni diſſenſione ſublata, munus offeratur Deo puriſſimum: ſecundum verò circa tempus Autumni.

* Epiſcoporum congregationi placeat.

D. 18. Habeatur ſemel.

IN hoc Canone præcipitur, ut excommunicati ab uno Epiſcopo ubique vitentur. Scio Scotum in 4. diſt. 19. q. 1. art. 5. dixiſſe, non eſſe ubique vitandum, propter limitatam excommunicantis juriſdictionem. Sed alienum eſt ab uſu Eccleſiæ, & Canonum præceptis: & ideo non oportet ad aliquod extremum declinare. Fatendum eſt enim, excommunicatum eſſe ubique vitandum, non quia Jure divino ita cautum ſit; nec propter ſolam juriſdictionem particularis Epiſcopi, ſed propter inſtitutionem talis cenſuræ, quæ au- B ctoritate totius Eccleſiæ ita facta eſt, ut à quocunque applicata fuerit, hanc univerſalem vim habeat, ut in hoc Canone apertè dicitur, & in cap. *Sicut Apoſtoli.* Cum duobus ſeqq. inſinuatur. 11. q. 3 & eſt ferè aperta declaratio Innocentij III. cap. *Ad reprimendam de Offic. Ordin* Imo ſi feratur ſententia excommunicationis ſub conditione vel in diem certum, & antequam conditio vel dies adveniat, deſinat eſſe ſubditus transferendo domicilium, tenet Hoſtienſis extra *de appellat.* cap *præterea* quod tenet ſententia, niſi pendente conditione appelletur.

Canon VI. *De primatu Epiſcoporum Metropolitanorum.*

Diſt. 65. Mos antiquus.

C ANtiqua conſuetudo ſervetur per Ægyptum, Lybiam, & Pentapolim, ita ut Alexandrinus Epiſcopus horum omnium habeat poteſtatem; quia & urbis Romæ Epiſcopo parilis mos eſt. Similiter autem & apud Antiochiam, cæteraſque Provincias, ſuia privilegia ſerventur Eccleſiis. Illud autem generaliter clarum eſt, quòd ſi quis præter ſententiam Metropolitani fuerit factus Epiſcopus, hunc Magna Synodus definivit, Epiſcopum eſſe non oportere. Sin autem communi cunctorum decreto rationabili, & ſecundùm Eccleſiaſticam regulam comproba- D to, duo aut tres propter contentiones proprias contradicant, obtineat ſententia plurimorum.

OBſervandum circa hunc canonem primò, ex Nicolao I. in epiſt. ad Michaelem, Concilium Nicænum nihil ſtatuiſſe circa Romanam Eccleſiam, quoniam poteſtas ejus non ab hominibus, ſed a Deo eſt: ſed tantùm ex forma Romanæ Eccleſiæ conſtituiſſe ſtatum aliarum Eccleſiarum. Non enim dicit Concilium, *Habeat Romanus Epiſcopus hujus vel illius regionis adminiſtrationem*; ſed ait: *Habeat Epiſcopus Alexandrinus curam Ægypti & Lybiæ, quoniam Romanus Epiſcopus ita conſuevit*, ubi apertè Romana Eccleſia fit regula aliarum, & nihil circa eam proprié ſtatuitur. Itaque errant qui falſæ Ruffini verſioni E innitentes dicunt, a Concilio Nicæno certos fines aſſignatos Romano Pontifici, ut nimirum ſolùm curam gerat ſuburbanarum Eccleſiarum. Secundò eſt obſervandum, in libris vulgatis deeſſe initium hujus Canonis, quod tale eſt: *Eccleſia Romana ſemper habuit primatum: antiqua autem conſuetudo ſervetur*, &c. vel ut alij legunt: *Mos autem perduret*, &c. Sic enim iſte Canon citatur in Chalcedonenſi Act. 16. à Paſchaſio Epiſcopo. Quocirca in eodem Concilio Chalcedonenſi Act. 16. poſt lectum hunc Canonem ſextum Nicæni Concilij Judices dixerunt: *Perpendimus, omnem primatum & honorem præcipuum, ſecundùm Canones, antiquæ Romæ Deo amantiſſimo Archiepiſcopo conſervari.* Tertiò obſervandum eſt, illa verba: *Quia &*

Primatus Romani pontificis.

urbis Romæ Epiſcopo parilis mos eſt, non ſignificare æqualitatem, ſed tantùm quamdam ſimilitudinem: ſicque hoc verbo uſus eſt ſummus orator Arati phænomena Latinè interpretans, cùm ait, conſimili ſpecie ſtellas parilique colore, notat Turrianus pro epiſt. Pontif. l. 3. cap. 3. ſub finem. Quantum autem diſtent ſimile & æquale ignorare non licet in præcipua controverſia Nicæni Concilij, unde ex verbo *parilis* non bene concluditur æqualitas Alexandrini Patriarchæ cum Romano Pontifice. Et ſanè ſi Epiſcopus Romanus eſt primus & præcipuus Patriarcha, quomodo credibile eſt illi aſſignatam anguſtiſſimam regionem, aliis autem Patriarchis minoribus latiſſimam? Nam Antiochenus habuit totum orientem; Alexandrinus tres ampliſſimas Provincias, Ægyptum, Lybiam & Pentapolim; Romanus autem habuiſſet tantùm ſuburbanas Eccleſias, id eſt, ſex Epiſcopatus Romæ viciniſſimos. Deinde, illa particula *quoniam*, rationalis particula eſt: non eſt autem bona ratio, ut Epiſcopus Alexandrinus trium Provinciarum curam gerat, quia Romanus Epiſcopus curam gerit ſuburbanarum Eccleſiarum. Igitur aut ratio Concilij nihil valet, aut nòn rectè Concilij ſententiam Ruffinus expoſuit, quod infra magis diſcutietur. Denique, Concilium Nicænum, nec ut citatur in Concilio VI Carthaginenſi, nec ut legitur in Concilio Chalcedonenſi, Act. 6. nec ut habetur in proprio loco in Tomis Conciliorum, nec ut eſt apud Abbatem Dionyſium, meminit ſuburbanarum Eccleſiarum, ſed tantùm ait: *Habeat Alexandrinus Epiſcopus poteſtatem in tota Ægypto, Lybia, & Pentapoli, quoniam & Epiſcopo Romano talis conſuetudo eſt.* Itaque mera divinatio fuit illa Ruffini, quem ſequitur Calvinus, de ſuburbanis Eccleſijs, & propter quam Carolus Molinæus 9. quæſt. 2. cap. *Epiſcopi*, aſſerit in Nicæno ſtatutum fuiſſe ut unus Patriarcha nihil poſſet in provinciâ alterius, non excepto, ſed comprehenſo Archiepiſcopo Romano.

Vera igitur explicatio eſt, Alexandrinum debere gubernare illas provincias, quia Romanus Epiſcopus ita conſuevit, id eſt, quia Romanus Epiſcopus ante omnem Conciliorum definitionem conſuevit permittere Epiſcopo Alexandrino regimen Ægypti, Lybiæ, & Pentapolis: ſive conſuevit per Alexandrinum Epiſcopum illas Provincias gubernare. Sic intellexit hunc Canonem Nicolaus I. in epiſt. ad Michaëlem, nec apparet ulla alia probabilis expoſitio. Illique videtur ſuffragari textus Græcus. τοῦτο σύνηθές ἐστιν, id eſt hoc àſſuetum eſt. Quod non ſignificat parilitatem, nec exinde colligi poteſt æqualitas inter Alexandrinum & Romanum Epiſcopum, ut notat Joverius ad marginem hujus Canonis.

Canon VII. *De honore Epiſcopi Ieroſolymitani.*

Qvia conſuetudo obtinuit, & antiqua traditio, ut Æliæ Epiſcopus honoretur; habeat honoris conſequentiam, ſalva Metropoli propria dignitate.

Æliæ, ſeu quod idem eſt Jeroſolymit. Eccleſia per annos quingentos ferè uſque ad Juvenalem ejuſdem Eccleſiæ Epiſcopum, Patriarchalis nomine, non re, honore, non poteſtate habita eſt; ſic ut Epiſcopus illius Eccleſiæ quarto quidem loco in Conciliis ſederit: verùm nulli Archiepiſcopo vel Epiſcopo inſtar aliorum Patriarchatum præfuerit. Ipſum autem Cæſarienſi Archiepiſcopo Paleſtinæ Metropolitano, & Antiocheno Patriarchæ, qui toti Orienti præſidebat, ſubjectum fuiſſe teſtantur Hieronymus in ep. ad Pammachium, Leo epiſt. 62. ad Maximum Antiochenum, Bellarminus lib. 1. de Rom. Pontif. cap. 24. Nihil ergo Magna Synodus Jeroſolymorum Eccleſiæ contulit, niſi ut honor qui ex antiquo uſu ei deferri ſolebat, Juribus & ſubjectione Metropolitani ſalvis, eidem deferatur. Idque propterea, quod Jeroſolymitana Eccleſia mater omnium aliarum Eccleſiarum (ſic enim nominatur in epiſt. Synodali Concilij Conſtantinopolitani Oecumenici ad Damaſum quæ extat apud Theodoretum lib. 5. cap. 9.) appellata fuerit, adeoque non immeritò ipſius civitatis Epiſcopus eum honorem, ut inter Apoſtolicarum Eccleſiarum Antiſtites ſederet, in litteris quoque ita nominaretur, antiquitus conſecutus fuiſſe videatur. Baronius anno præd. num. 139. Errat igitur Theodorus Balſamon non tantùm hac in re, quod a patribus hujus Concilij Jeroſolymitanum Patriarcham Romano, Alexandrino, & Antiocheno ſuperadditum eſſe putet: verùm & in eo, quòd Conſtantinopolitanus Patriarchatus in eodem Concilio ſit inſtitutus. Quòd Conſtantinopolitanus in Conſtantinopolitano I. & Chalcedonenſi Concilio non ſolùm Patriarchatum adipiſci, ſed etiam ſecundum locum inter Patriarchales ſedes obtinere conatus fuerit, verum eſt: ante Juſtiniani autem tempora eumdem id a Romanis Pontificibus impetraſſe, nullo authentico ſcripto probari poterit. Poſt annum Domini 500. Juſtiniani Imperatoris operâ, & Rom. Pontificum permiſſione, nullo ampliùs reclamante, Conſtantinopolitanum & Jeroſolymitanum Epiſcopum in numerum Patriarcharum relatos fuiſſe concedo. Vide Bellarminum lib. 1. de Rom. Pontif. cap. 24.

Patriarchatu.

Canon VIII. *De hæreticis revertentibus.*

De his qui ſe nominant Catharos, id eſt, mundos, ſi aliquando venerint ad Eccleſiam Catholicam, placuit ſancto & Magno Concilio, ut impoſitionem manûs accipientes, ſic in Clero permaneant. Hæc autem, præ omnibus, eos ſcriptis convenit profiteri, quod Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ dogmata ſuſcipiant, & ſequantur; id eſt, & bigamis ſe communicare & his qui in perſecutione prolapſi ſunt; erga quos & ſpatia conſtituta ſunt, & tempora definita, ita ut Eccleſiæ Catholicæ & Apoſtolicæ placita ſequantur in omnibus. Vbicunque verò, ſive in vicis, ſive in civitatibus ipſi ſoli reperti fuerint ordinati, qui inveniuntur in Clero, in eodem * habitu perſeverent. Vbi autem Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopo vel Preſbytero conſtituto, quidam ex illis adveniunt, certum eſt, quod Epiſcopus Eccleſiæ habebit Epiſcopi dignitatem. Is autem qui nominatur apud eos Epiſcopus, honorem * Presbyterij poſſidebit: niſi fortè placuerit Epiſcopo, nominis eum honore cenſeri. Si verò hoc ei minimè placuerit, providebit ei aut Chorepiſcopatus, aut Presbyterij locum, ut in Clero prorſus eſſe videatur: ne in una civitate duo Epiſcopi probentur exiſtere.

* *ordine*

* *Presbyterii.*

A Patribus Nicæni Concilij edita Synodali conſtitutione prohibitum fuiſſe, ut non plures Epiſcopi ſint in una civitate, ex Innocentij Romani Pontificis epiſtola, quæ extat apud Sozomenum lib. 8. cap. 26. apertè conſtat: qua in cauſa S. Chryſoſtomus adversùs eos qui in locum viventis alium Epiſcopum creaſſent, Nicænum Canonem id prohibentem citat. Auguſtinus etiam epiſt. 100. & alibi, ſe per ignorantiam excuſat, quod Valerio prædeceſſore ſuo adhuc vivente, contra Nicæni Concilij Canonem, prohibentem ne duo ſint in una civitate Epiſcopi, ordinatus fuerat. Verba illius hæc ſunt: *Adhuc in corpore poſito beatæ memoriæ patre & Epiſcopo meo ſene Valerio, Epiſcopus ordinatus ſum, & ſedi cum illo:*

quod Concilio Nicæno prohibitum fuiſſe neſciebam.

CANON IX. *De Presbyteris ſine examine conſtitutis.*

D. 81. Si quis ſine.

SI qui Presbyteri ſine examine ſunt provecti, vel cùm diſcuterentur, peccata ſua confeſſi ſunt, & homines contra Canones promoti, manus confeſſis imponere tentaverunt; tales regula non admittit: quia quod irreprehenſibile eſt Catholica defendit Eccleſia.

CANON X. *De lapſis Clericis ordinatis.*

QVicunque de lapſis ad ordinem Clerici promoti ſunt per ignorantiam, vel per ordinantium diſſimulationem, hoc Eccleſiaſticæ non præjudicat regulæ. Cogniti namque deponuntur.

CANON XI. *De his qui ſponte lapſi ſunt, qualiter debeant pœnitere.*

DE his qui præter neceſſitatem prævaricati ſunt, aut præter ablationem facultatum, aut præter periculum, vel aliquid hujuſmodi (quod factum eſt ſub tyrannide Licinij) placuit Synodo, quamvis humanitate probentur indigni, tamen eis benevolentiam commodari. Quicunque ergo veraciter pœnitudinem gerunt, tribus annis fideles inter audientes habeantur; & ſex annis omni ſe contritione dejiciant: duobus autem annis ſine oblatione populo in oratione communicent.

4. gradus pœnitentiæ.

IN hoc Canone annotare licet tres gradus ultimos pœnitentiæ canonicæ, cui ſubjiciebantur nonnulli ob graviora quædam & notoria peccata à perceptione Euchariſtiæ excluſi. Hi autem gradus erant quatuor, de quibus meminerunt inter alios S. Gregorius Neocæſarienſis, S. Baſilius & Zonaras. 1. gradus ſeu ordo fuit προσκλαύσεως, id eſt, luctus: qui autem ei ſubditi erant oratorium ingredi prohibebantur & concionem audire manentes ſub dio & inter hyemantes ac ſatanæ traditos. 2. gradus erat ἀκροάσεως auditionis, quod ij qui erant in eo ordine audire poterant concionem cum Catechumenis in narthice ſeu veſtibulo templi, quod νάρθηξ & πρόναον dicebatur, unde concionem popularem illá quam habet Curatus *proſne* appellamus. 3. gradus ὑποπτώσεως .1. ſubſtrationis, quia qui in eo erant non ſtantes, ſed ſemper genuflexo orabant, ſubſtratique ad pedes Presbyterorum & ſupplices impoſitionem manuum accipiebant, nudis pedibus, crine demiſſo in parte templi ſiniſtra, in qua Miſſam Catechumenorum audiebant. Quamvis non uno modo ſe habuerint ubique tales pœnitentes, ut ex variis Canonibus infrà patebit. 4. demum gradus erat συστάσεως, id eſt, conſiſtentiæ, in quo pœnitentes cum aliis Chriſtianis toti ſacrificio Miſſæ & orationibus intererant, attamen nondum Euchariſtiam percipiebant; nec panes conſecrandos offerebant ut alij. Quia verò non omnes iſti gradus decurrebantur à ſingulis, ſed abſque primo admittebantur aliquando ad ſecundum aut abſque ſecundo ad tertium, ideò hic Canon Nicænus prætermiſſo primo gradu de tribus ultimis tantùm hic agit: ſicut Gregorius Neocæſarienſis can. 11. aliquos ſubdit tertio & quarto gradui, omiſſis cæteris, quaſi per ſaltum. Vide dicta in Apparatu parte 3.

A

CANON XII. *De deponentibus militiæ cingulum, & non perſeverantibus.*

QVicunque vocati per gratiam, primum quidem * impetum monſtraverunt, deponentes militiæ cingulum; poſtmodum verò ad proprium vomitum ſunt relapſi, ita ut quidam & pecunias tribuerent, & beneficiis militiam repeterent, hi decem annis, poſt triennij tempus quo inter audientes erunt, in afflictione permaneant. Sed in his omnibus propoſitum & ſpeciem pœnitentiæ convenit explorare. Quotquot enim metu, & lachrymis, atque patientia, vel bonis operibus, rebus ipſis converſionem ſuam non ſimulatione demonſtrant; hi definitum tempus auditionis implentes, tum demum fidelibus in oratione communicent: poſtmodum verò licebit Epiſcopo de his aliquid humanius * cogitare. Quicunque verò indifferenter tulerunt: & aditum * introeundi Eccleſiam, ſibi arbitrati ſunt ad converſionem poſſe ſufficere, hi definitum modis omnibus tempus impleant.

** voluntatem.*

** conſulere.*

** habitum non introeundi ſive habitum introeundi.*

B

HIc Canon intelligendus eſt de pœnitentibus publicis ob graviſſima eaque publica quædam peccata, qualia erant maximè homicidium, adulterium, & in idololatriam a fide Chriſtiana prolapſio, aliaque his ſimilia, quæ in Chriſtianis ſeverè ulciſcebatur Eccleſia per graves diuturnaſque pœnitentias, ante quarum perfectam executionem ad participationem Euchariſtiæ ac ſacroſancti ſacrificij eos vix admittebat, itaut etiam poſt unicam reconciliationem relapſos in eadem peccata tanquam excommunicatos haberet etiam in fine vitæ, ex præſcripto aliquot canonum, quorum tamen ſeveritatem alij canones aliquantulum lenierunt. Indicat diſciplinam hanc Tertullianus lib. de Pœnit. c. 7. *Hæc igitur venena ejus providens Deus, clauſá licèt innocentiæ januâ & intinctionis ſerâ obſtructâ, aliquid adhuc permiſit patere. Collocavit in veſtibulo pœnitentiam ſecundam quæ pulſantibus patefaciat, ſed jam ſemel quia jam ſecundò ſed amplius nunquam quia proximè fruſtra.* Hæc tamen pœnitentia exterior & canonica nihil præjudicij afferebat pœnitentiæ ſacramentali, in qua ſecretè peccata confitentes Sacerdoti debitâ poteſtate ac Juriſdictione donato abſolutionem coram Deo ad ſecuritatem animæ interim conſequebantur: quemadmodum videmus adhuc in Monaſteriis vitæ auſterioris, ob graviſſimas quaſdam culpas, nonnullos religioſos variis pœnis ac ſatisfactionibus per multa tempora obnoxios eſſe, nec cenſeri abſolutos, ſine præjudicio tamen abſolutionis ſacramentalis, quam per ſecretam confeſſionem conſequi poſſunt. Nec enim (quantumcumque varia fuerit praxis pro varietate locorum aut temporum & pro quorumdam particulari arbitrio) ex præſcripto Eccleſiæ univerſalis peccata ſua ſecretè confeſſi Sacerdotibus juriſdictione ſufficienti præditis (ut creſcente numero Chriſtianorum aliquos neceſſe fuit conſtitui per Epiſcopos ad id muneris) ab abſolutione ſacramentali ejecti ſunt, ſi verè pœniterent & emendationem ſatisfactionemque ab Eccleſia decretam ſeriò proponerent. Teſtatur id inter cæteros D. Leo epiſt. 80. c. 2. *Illam etiam contra Apoſtolicam Regulam præſumptionem, quam nuper agnovi à quibuſdam illicitâ uſurpatione committi, modis omnibus conſtituo ſubmoveri (de pœnitentia videlicet quæ ita à fidelibus poſtulatur) ne de ſingulorum peccatorum genere libello ſcripta profeſſio publicè recitetur: cum reatus conſcientiarum ſufficiat ſolis Sacerdotibus judicari confeſſione ſecreta. Quamvis enim plenitudo fidei videatur eſſe laudanda,*

Duplex pœnitentia, canonica & ſacramentalis.

dunda, quæ propter Dei timorem apud homines erubeſcere non veretur, quia tamen non omnium hujuſmodi ſunt peccata, ut ea quæ pœnitentiam poſcunt, non timeant publicare, removeatur tam improbabilis conſuetudo, ne multi à pœnitentiæ remedijs arceantur: dum aut erubeſcunt aut metuunt inimicis ſuis facta reſerari, quibus poſſint legum conſtitutione percelli. Sufficit enim illa confeſſio, quæ primum Deo offertur, tum etiam Sacerdoti, qui pro delictis pœnitentis precator accedit. Si ergo contra traditionem Apoſtolicam præſumptio eſt exigere publicam peccatorum confeſſionem & inficiari vim ſecretæ confeſſionis ad peccati abſolutionem, non poſſunt aliter intelligi hujuſmodi Canones quam de reconciliatione quadam Canonicâ & cæremoniali ad ſatisfaciendum in foro Eccleſiæ pro peccatis publicis: & qui in primis Eccleſiæ ſæculis nonniſi unicum genus pœnitentiæ volunt agnoſcere quæ fuerit publica duntaxat, nihil aliud moliuntur quam ut Sacramentum Pœnitentiæ omninò evertant, Sacramentaliſque abſolutionis robur enervent. Quare & Concilium Trident. cum docuiſſet publicam confeſſionem nullo divino præcepto mandatam fuiſſe, ſubjungit illico, *Nec ſatis conſultè humanâ aliquâ lege præciperetur, ut delicta, præſertim ſecreta, publicâ eſſent confeſſione aperienda.* Seſſ. 14. cap. 5. Quare ſi Eccleſia à Spiritu ſancto directa nihil inconſultè unquam decrevit, non eſt ex ejus decretis quod aliqui in theatrum & coram multitudine peccata ſua non vulgata, in publicum prodiderint. Sed ſicut in judiciis ſæcularibus peccata alicujus fiunt publica vel ex notorio facti, vel ex accuſatione ac convictione per teſtes, vel ex propriâ rei confeſſione ad judicis interrogationem quibus proinde mulctæ ac pœnæ tunc decernuntur: itidem accidebat olim inter Chriſtianos etiam laicos, ſuper quos Epiſcopi tunc eandem authoritatem exercebant, qualem nunc ferè adhuc retinent ſuper Clericos ac Eccleſiaſticas perſonas eorum juri in pluribus ſubditas, ut plurimorum peccata cum ad notitiam extra Sacramentum perveniſſent, variis pœnis, ſubderentur, non ad meram vindictam ſed tam ad ædificationem Eccleſiæ, quam ad ſalutem perpetrantium, qui tunc dicebantur pœnitentes, ſalvo interim Pœnitentiæ Sacramento ac ſecretâ confeſſione Sacerdoti factâ, quæ ſemper fuit ſufficiens, ut D. Leo aſſerit: ſalvâ quoque ſatisfactione per Sacerdotem eumdem ſecretò impoſitâ: licet hæc antiquis temporibus ſeverior fuerit, & magis ad normam Canonum conformata. Sed nihil melius iſtam Eccleſiæ diſciplinam repræſentat quam praxis religioſa quæ cum Sacramentali Pœnitentiâ ſervat adhuc culparum gravium, graviorum ac graviſſimarum pœnitentias varias, inter quas etiam non deſunt excommunicationum quædam ſpecies. Porro ſicut pœnitentiam impoſitam bono animo ac cum fervore peragere ſtudenti, remitti poteſt nonnunquam ab æquis præpoſitis aliquid de ejus rigore ac prolixitate: ita hic Canon vult ut Epiſcopi poſſint cum pœnitentibus ob reſumptum militiæ cingulum benignius agere, poſtquam per triennium in ordine Catechumenorum qui tantum prædicationi & Miſſæ initio ſeu primæ parti intererant, permanſiſſent bono animo ac cum debitâ humilitate, nec vult ut totum tempus pœnitentiæ aſſignatum expleant, ſi ita videatur Epiſcopis. Unde emendandum eſt iſtud, *poſtmodum*, & reponendum *cum hoc*, ut textus Græcus ſignificat, *μετὰ τῦ*. Nam adverbium *μετὰ* ſi genitivum regat, non ſignificat *poſt*, ſed ſignificat *cum* ut hic. Unde nihil aut parum habent novæ pœnitentiæ buccinatores noſtri temporis quo ſe ex hoc Canone tueantur & pœnitentiam Sacramentalem ut adminiſtrari ſolita eſt, impetant, in qua non peractâ ſatisfactione datur abſolutio. Sed de his nonnulla dedimus in examine pœnitentium part. 3. edit. 3. p. 5. Eſt autem rurſus obſervandum quod non omnis militia hic inter peccata deputetur, eſt enim iſtud error Manichæorum, quos

Peccata ſecreta.

Epiſcopus pœnitentiam minuebat.

ſæpius damnat D. Auguſtinus, ut lib. 22. contra Fauſtum cap. 74. & ſequent. *quid enim*, inquit, *culpatur in bello? an quia moriuntur quandoque morituri, ut dominentur in pace victuri? Hoc reprehendere timidorum eſt non religioſorum.* Hæc tantum ergo militia hic inter peccata adſcribitur, quæ eſt ſignum idololatriæ. Olim enim cingulum militiæ fuit res magni honoris & commodi, propter magna privilegia militibus conceſſa: & propterea antiqui Imperatores Ethnici, perſecutionis tempore cingulum militiæ iis qui Chriſtiani erant, fidemque negare recuſabant, ut patet apud Euſebium libro 8. cap. 4. lib. 9. cap. 10. auferre, & exauctorare conſueverant. Quam ob cauſam cùm plures Chriſtianorum militum ardore fidei cingulum abjicerent, ſine honore potiùs quam fide vivere malentes; ac demum poſteaquam mundi & honoris tentationibus devicti eſſent, idem cingulum parati deinceps fidem ejurare, viciſſim ambirent: Concilium iiſdem ſeveram hanc pœnitentiam impoſuit. Bellarminus lib. 2. de Concil. cap. 8.

Militia cingulum honorificum.

Canon XIII. *De extremè laborantibus.*

DE his qui ad exitum veniunt, etiam nunc lex antiqua regulariſque ſervabitur; ita ut ſi quis egreditur de corpore ultimo & neceſſario Viatico minimè privetur. Quòd ſi deſperatus, & conſecutus communionem, oblationiſque particeps factus, iterum convaluerit; ſit inter eos qui communionem orationis tantummodo conſequuntur. Generaliter autem omni cuilibet in exitu poſito, & poſcenti ſibi * communionis gratiam tribui, Epiſcopus * probabiliter ex oblatione debebit.

Canon indulgentia.

Euchariſtia. Poſtquã probaverit dare.

NOta duplicem communionem. Nota veritatem corporis Chriſti. Nota in quo molitur rigor Concilij Elibertini, circa morientes. Nota inſuper olim uſum fuiſſe aſſervandi Euchariſtiam, ut enim Groperus obſervat, de aſſervatione Corporis & Sanguinis Chriſti, Euchariſt. art 2. cap. 16. ſi nullum eſſet reſervatum viaticum, multi haud dubio vel nocturnis vel aliis, quibus fas non eſt conſecrare viaticum, horis, ſubito exitialibus correpti morbis, atque ſupremo illo neceſſario viatico è corpore emigraſſent: cum tamen Concilium velit curâ & diligentiâ atque probatione Epiſcopi agendum eſſe, uti ne quis viatico defraudetur. Quamvis non deſint, qui per ultimum & neceſſarium viaticum, remiſſionem peccati intelligunt, quæ nunquam pœnitentibus in fine vitæ denegata fuerit, ſicut Concilij Canon aſſeverat: quapropter denegationem communionis toties inculcatum per Canones Elibertinos & alios de Euchariſtiæ privatione interpretantur, ad quam hoc Concilium omnes ſine diſcrimine admittit ultimis verbis. Gregorius Ambianas obſervatione 3. ad cap. 22. Tertull. *de pudicitia.* Pœnitentiæ diſciplinam quoties antiqui novaverunt, imo ſi noſtros novantes audias, quoties depravaverunt? Si enim obſerves quod & obſervavit Albaſpinæus, quò decliviora ſunt Concilia, eò ſemper in miſericordiam propenſiora, ſemper ſubinde aliquid de priſtinæ inclementiâ diſciplinæ ſubtrahunt, ſemper jugum ſenſim minuunt, donec ad Nicænum ventum eſt, in quo ita effuſa in omnes gratia, ut vix ulla avitæ diſciplinæ deprehendas veſtigia. Omnibus enim etiam & monſtris indultum eſt, nec ulli prorſus beneficium abſolutionis, maximè in exitu denegatum eſt. Quis autem calumniam Concilio importet, quod neceſſitati temporum ſuccubuerit, quod multorum ſaluti conſuluerit potius quam paucorum malè feriatorum impetigini? Quis medicum accuſet, qui poculo potius ſanet quam ferro, qui animadvertens priora re-

Vete Concilia minus ſevera.

media non ſuccedere alia excogitat maiora & utiliora, licet forte minus ardua, imo minus mordacia. Hæc ibi & plura in eos apta qui errorem Eccleſiæ poſt lectionem aliquot Patrum objiciunt. A

Canon XIV. *De Catechumenis, ad idem.*

☉ DE Catechumenis * lapſis, ſancto & magno Concilio placuit, ut tribus annis ſint inter audientes tantummodo: poſt hæc autem cum Catechumenis orent.

Canon XV. *Epiſcopus non transferatur de civitate in civitatem.*

B

7. q. 1. Non oportet Epiſcopum. PRopter multam perturbationem, & ſeditiones quæ fiunt, placuit conſuetudinem omnimodis amputari, quæ præter regulam in quibuſdam partibus videtur admiſſa, ita ut de civitate ad civitatem non Epiſcopus, non Preſbyter, non Diaconus * *Tranſeat* transferatur. Si quis autem poſt definitionem ſancti & magni Concilij tale quid agere tentaverit, & ſe bujuſcemodi oegotio mancipaverit; hoc ſactum protſus irritum ducatur, & reſtituarur Eccleſiæ, cujus fuit Epiſcopus, aot Preſbyter, vel Diacoous ordinatus.

Canon XVI. *Eccleſiaſtici à propria Eccleſia diſcedentes, non recipiantur.* C

7. q. 4. Si quis vero. QVicumque temerè aut periculosè, neque timorem Dei præ oculis habentes, nec agnoſcentes Eccleſiaſticam regulam, diſcedunt ab Eccleſia, Preſbyteri, aut Diaconi, vel quicumque ſub regula prorſus exiſtunt; hi nequaquam debent in aliam Eccleſiam recipi; ſed omnem oeceſſitatem coovenit illis imponi, ut ad ſuas Parœcias revertantur. *Diſt. 71. Si quis autem fuerit.* Quòd ſi non fecerint, oportet eos communione privati. Si quis autem ad alium pertinentem audacter iovadere, & in ſua Eccleſia ordinare tentaverit, non conſeotiente Epiſcopo, à quo diſceſſit is qui regulæ mancipatur; ordinatio hujuſmodi irrita comprobetur. D

Canon XVII. *Eccleſiaſtici uſuras non ſectentur.*

14. q. 4. Quoniam multi Clerici. Pſalm. 14. QVoniam multi ſub regula cooſtituti, avaritiam & turpia lucra ſectantur, oblitique divinæ Scripturæ dicentis: *Qui pecuniam ſuam non dedit ad uſuram*: mutuum dantes, centeſimas exigunt; juſtè cenſuit ſancta & magna Synodus, ut ſi quis inventus fuerit poſt banc definitionem uſuras accipiens, aut ex adinventione aliqua, vel quolibet modo negotium tranſigens, aut bemiola, id eſt, ſexcupla exigens, vel aliquid tale prorſus excogitans turpis lucri gratia; dejiciatur à Clero, & alienus exiſtat à regula. E

QVid ſit eſſe ſub regulâ, conſtitutum eſſe, & alienum exiſtere à regulâ, probabile eſt, regulam illam pro quâ in textu Græco eſt *Canon*, ſignificare catalogum eorum Clericorum ac etiam Diaconiſſarum ac viduarum quæ ex bonis Eccleſiæ publicis per Epiſcopum diſpenſatis nutriebantur, à quo catalogo excludebantur Clerici, ob varia peccata, ἀλλότριος τοῦ A κανόνος ἔστω, alienus exiſtat à regulâ, ait Synodus. Quò referendum eſt quod dicitur can. 19. de Diaconiſſis & his qui ſub regulâ verſantur, id eſt in catalogo deſcriptæ ſunt. Porro illo tempore hæc nota erant & ad intelligendum facilia, quæ hodie poſt mutatas conſuetudines obſcura ſunt. Sicut ſequitur quod de uſuris, nam centeſima uſura eſt quæ in centum menſibus ſortem exæquat, id eſt octo annis & aliquot menſibus: non benè ergo accipitur pro eâ quæ ſorti æquiparatur in anno, ut ſumit gloſſa decreti diſt. 47. *aut Hemiola.* Verſio Iſidori mercatoris. Vel ſpecies frumentorum ad ſeptuplum dare. Cæterum Ruffinus aliter habet Canone 19. aut frumenti vel vini ampliationem, quod ſolet in novo datum, vel ſeſquiplum, vel etiam duplum recipi. Ex quibus lux aliqua B affulget obſcuritati hujus Canonis. Eſt autem ſeſquiplum rei, res ipſa ſolida cum ſua dimidia, unde duplum eſt quid amplius: verſio tamen Iſidori magis probanda, quà prohibetur mutare frumentum cum conditione ſolvendi annuatim ſeptimam partem uſque ad ſolutionem ſortis integræ.

Canon XVIII. *Ne Diaconi ſacram Communionem porrigant.*

PErvenit ad ſanctum magoumque Concilium, quòd in quibuſdam locis & civitatibus, Preſbyteris gratiam ſacræ Communionis Diaconi porrigant; quod nec regula nec conſuetudo tradidit, ot ab bis, qui poteſtatem non babeot offerendi, illi qui offeruot, Chriſti Corpus accipiant. Nec-non & illud innotuit, quòd quidam Diaconi ante Epiſcopos ſacra * Oblata contingant. Hæc igitur omnia reſecentur; & in ſua Diaconi menſura permaneant, ſcientes, quòd Epiſcoporum quidem miniſtri ſuot, inferiores autem Preſbyteris babentur. Per ordinem ergo poſt Preſbyteros gratiam ſacræ Communionis accipiant, aut Epiſcopo eis aut Preſbytero porrigente. Sed nec ſedere in medio Preſbyterorum Diaconis liceat: quia ſi hoc fiat, præter regulam & ordinem probatur exiſtere. Si quis autem etiam poſt bas definitiones obedire ooluerit, à mioiſterio ceſſare debebit. *Diſt. 93. Pervenit.* C *Euchariſtiam.* D

Canon XIX. *Paulianiſtæ ad Eccleſiam revertentes, baptizantur.*

1. Quæſt. 1. Si qui confugerint. DE Pauliaoiſtis ad Eccleſiam Catholicam confugientibus definitio prolata eſt, ut baptizentur omoimodis. Si qui autem de his præterito tempore fuerint in Clero, ſi quidem immaculati & irreprehenſibiles apparuerint, baptizati ordinentur ab Epiſcopo Eccleſiæ Catbolicæ. Quòd ſi diſcuſſio ioepte congruos eos invenerit, abjici tales convenit. Similiter autem & de Diaconiſſis, & omnino de his qui ſub regula verſantur, bæc forma ſervabitur. Meminimus autem de Diacooiſſis, quæ in eodem habitu eſſe probantur, quòd non habeant manus impoſitionem, & ideò modis omnibus eas inter laïcas deputari. E

PAulianiſtæ reliquiæ & ſectarij Pauli Samoſateni, ſi ad Eccleſiam redire contendant, rebaptizari jubentur quod Baptiſma ipſis collatum initio nullum fuerit, ideò quia forma eadem, qua utitur Eccleſia, per expreſſam ſcilicet SS. Trinitatis invocationem,

non fuerit adminiſtratum. Nam in fide SS. Trinitatis quod neceſſariò fieri debet, haud dubiè non baptizarunt, qui Chriſtum purum hominem eſſe docentes, glorioſiſſimæ Trinitatis myſteria abnegarunt. Id quod de Novatianis tempore Stephani Pontificis contra Africanos conſtitutum fuit, huic Canoni nihil obſtat. Hi enim forma legitima baptizati antè fuerant, ideóque ipſos per iteratum Baptiſmum in Eccleſiæ communionem recipere, ſacrilegum fuiſſet.

Canon XX. *De non flectendo genua in die Dominico.*

Quoniam ſunt quidam in die Dominico genua flectentes, & in diebus Pentecoſtes, ut omnia in univerſis locis conſonanter obſervetur, placuit ſancto Concilio, ſtantes Domino vota perſolvere.

Die Dominico Quartodecimani Reſurrectionis Dominicæ immemores, genua flectebant, non aliter quàm reliquis diebus profeſtis. Itaque horum occaſione ad decretum de celebrando Paſchate hæc Appendix addita fuit, ut ſanctum diem Dominicum omnes æquis ritibus peragerent, memoreſque ſe cum Chriſto reſurgente, à morte animæ reſurrexiſſe in ſpem vitæ æternæ, omnes fideles die Dominico ſtantes vota perſolverent. Baronius anno 58. num. eodem, & anno 325. num. 215.

Extat & alia Editio præfatorum Canonum, Iſidori ſcilicet Mercatoris, quam ſequutus eſt Pater Carranza in ſua Summa Concilior. nos Editionem Dionyſij Exigui poſuimus.

Subſcriptiones.

Plurima hic imago noſtrorum temporum & eorum quæ experti ſumus hoc præſenti anno, ſed id obiter.

Reperi Papæ primo ſubſcribentes.

In ſubſcriptionibus Concilij quæ manu ſcriptæ variis in locis adhuc conſervantur, inveniuntur fere 318. Epiſcopi. Quod ſi numerus iſte completus non eſt, fieri tamen potuit, ut aliqui ante finem Concilij diſceſſerint, aut ne ſubdolè quidem ſubſcribere voluerint. Primus autem inter ſubſcribentes invenitur Oſius Epiſcopus civitatis Cordubenſis, poſtea Victor & Vincentius Preſbyteri urbis Romæ, deinde Alexander Alexandriæ Epiſcopus, tum ex omnibus fere totius orbis provinciis alij Epiſcopi. Tunc enim, ait Caſſiodorus hiſtor. tripartitæ lib. 2. cap. 2. completus eſt ſermo ille quo fertur, collectos ex omnibus gentibus quæ ſub cœlo ſunt viros religioſos, inter quos erant Parthi, & Medi, & Elamitæ, & qui habitant Meſopotamiam, Judæam & Cappadociam, Pontum & Aſiam, Phrygiam & Pamphiliam, Ægyptum & partes Lybiæ circa Cyrenem & advenæ Romani, Judæi & Proſeliti, Cretes & Arabes. Pertinet ad eamdem ſubſcriptionem quod habet Ruffinus hiſtor. Eccleſ. lib. 10. cap. 5. Defertur ad Conſtantinum Sacerdotalis Concilij ſententia. Ille tanquam à Deo prolatam veneratur. Cui ſi quis tentaſſet obniti, velut contra ſtatuta divina venientem, in exilium ſe proteſtatur acturum. Sex igitur ſoli cum Arrio ſe patiuntur expelli, reliqui vero undecim conſilio inter ſe habito adquieſcunt ad ſcribendum manu ſolà non mente. Cujus ſimulationis auctor præcipuè extitit Nicomediæ Epiſcopus Euſebius. Quamvis Sozomenus lib. 1. hiſt. Eccleſ. cap. 20. ipſum Euſebium cum Teognide tantum Symbolo Nicæno ſubſcripſiſſe aſſerat, non tamen Arrij abdicationi. Hæc verò fuſius paulò enarrans Nicephorus Eccleſ. hiſtor. lib. 8. cap. 18. Pauci admodum, inquit, Arrij laudarunt opinionem, paulo poſt tamen & ipſi fidem eam approbarunt (excepto Secundo & Theona) qui etiam ὁμοούσιον & conſubſtantialis vocem reprehenderunt. Erant autem hi Euſebius Nicomediæ, Teognis Niceæ, Maris Chalcedunis, Theonas Marmaricæ, Secundus Ptolemaidis Menophantus Epheſi, Patrophilus Scytopolis, Narciſſus Nerodiadis Epiſcopi. Dicebant namque ὁμοούσιον, conſubſtantiale eſſe, quod ex aliquo ſit per participationem aut per germinationem aut per fluxum (quaſi non eſſet ſublimior generatio filij, aut ita ſingularis ut exemplum non haberet, aut non eſſent alij modo quibus unum poteſt eſſe ex alio, ut eſt ſplendor ex ſole, verbum ab intellectu &c.) ac per fluxum quidem ut paterni liberi, per germinationem ut ex radicibus ſurculus, per participationem autem, ut ex maſſâ aurea ramenta duo vel tria. At quia juxta nullam talium modorum rationem ex Patre Filius eſſet, propterea editam fidei profeſſionem rejicere inſtituerunt. Et cum conſubſtantialis vocem prorſus non receperunt, tum ſubſcribere decreto ei quo dignitas Sacerdotalis Arrio eſt abrogata, noluerunt. Quæ res Synodo cauſam præbuit, ut Arrium atque unà omnes qui ejus adhærerent ſententiæ, excommunicatos anathemati ſubjiceret, ac ne quis eorum Alexandriam ingredi auderet, ſanciret. Eadem dixit anathema in voces quoque hęreſis ejus, & librum quem ille contra pietatem compoſitum, Thaleiam inſcripſerat, quaſi floridum & viridantem, cujus ſtylus & eloquutio, ſicuti ex ſcripto ipſo cognovi ſimplex & diſſoluta, Sotadiſque Poëtæ cantilenis perſimilis fuit. Ac præterea ſi quod aliud ejus aut Sectatorum ejus inveniretur ſcriptum ut id igni mandaretur. Quin capite quoque Conſtantinus ſanxit, ſi quis quidquam eorum preſſum occultaſſe nec ſtatim exarſiſſe compertus eſſet. Addit quoque Nicephorus ejuſdem lib. cap. 23. duos Epiſcopos qui ante ſubſcriptionem è vitâ diſceſſerant ac ſepulturæ mandati erant, obteſtantibus ad eorum ſepulchrum Patribus ut quoniam nullo obſtaculo interpoſito Trinitatis ſplendorem clarius intuerentur, libello confeſſionis fidei ſanctiſſimæ Trinitatis, quem obſignatum ad tumulum deponebant, ſubſcribere vellent, poſtridie cum ad locum rediſſent, in libello ſubſcriptiones eorum aliis inſertas adhucque recentes in hæc verba conceptas invenerunt. *Chryſantus & Muſonius qui cum Patribus omnibus, in ſanctâ primâ Oecumenicâ Nicænâ Synodo conſenſimus, quamvis corpore tranſlati, manu tamen propriâ nos quoque libello ſubſcripſimus.* Neque hic prætermittendum quod cenſet Card. Baronius ad annum 325. num. LXV. de Epiſcopis illis qui ſubdolè & manu potius quam mente ſubſcripſerunt, eorum deditionem, quâ acquieviſſe Synodo viſi ſunt, ſimilem fuiſſe fugæ Parthorum; ſic enim contra Arrium ſcribunt, ut in ſedibus ſuis relicti, inde pro Arrio (quod fecerint) validius dimicarent. Sed & plures ex iis metu Imperatoris id feciſſe ac metu multitudinis tot Epiſcoporum propheticam in ſe reprehenſionem traxerunt, *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe eſt à me.* Nec omni ſuſpicione vacat Euſebius Pamphili Cæſareæ Paleſtinæ Metropolitanus, qui dubius aliquantulam atque per aliquod tempus aſſenſione retentâ, tandem ſubſcriptione ſuâ decreta Concilij approbavit. Eccleſiæ quoque ſuæ quærenti definitionem Synodi, eam miſit profeſſionem in qua conſubſtantialis nomen retinebat, ut ſuſpicionem hæreſis à ſe amoveret, licet in ſuis libris de demonſtratione Evangelicâ Arianiſare videatur. Poſt omnes ſubſcripſit & ipſe Imperator, non parum teſtatus amorem ſuum ad Chriſtum, cujus crucis adſpectu ad Imperij faſtigium devicto Maxentio pervenerat, dignus, de quo diceret ejus Panegyriſtes, quod cum anima illius è corpore ſoluta ab Angelis interrogaretur, quid toto vitæ decurſu egiſſet, reſponderit uno verbo, *dilexi*. Sicut de Magno Theodoſio dixit D. Ambroſius poſteà. Quaſi diceret: Ex quo Chriſtus ſe mihi noſcendum præbuit, amavi ſemper, ejuſque honorem omni conatu promovere ſtudui.

Quidam ficte ſubſcribunt.

Conſubſtantiale quid.

Conſtantini decretum in libros Arrii.

Miraculũ de mortuis ſubſcribentibus.

Niceph. l. 8. c. 20.

SECVNDA PARS

Epiſtolas Synodales exhibens.

Præambulum, pro eodem Concilio Nicæno; tempore Sylveſtri Papæ primi.

Tanto ſanè certius ac ſacratius nobis eſſe debet hoc Concilium, quanto contentioſius olim orbis Chriſtianus variis propter ipſum concuſſus eſt tumultibus & diſſidiis, dum contra illud inſurgeret totis conatibus mundi dominus Imperator Conſtantius Auguſtus, Conſtantini maximi filius. B Congregans enim multa & numeroſa Epiſcoporum Concilia, jam in Oriente, jam in Occidente, quibus acta ſacratiſſima hujus Concilij reſcinderet, in eam poſtremò anguſtiam redegit Eccleſiam Catholicam, ut in tribus tantum Epiſcopis aſſertio ejus fidei conſiſtere videretur, teſte Hieronymo, in Athanaſio (videlicet) Alexandrino, Hilarioque Pictavienſi, & Romano Pontifice Liberio. Quibus etſi plures in Occidente potiſſimum ſuffragarentur, hos tamen ille ſic exagitavit exilus, & perſecutionibus, ut Liberius tandem fractus ærumnis, in ſententiam impij Principis, dum reſtitueretur, ceſſiſſe ſit judicatus. Niſi igitur in ſolidiſſima fidei petra (ſuper quam Eccleſiam ſuam extruxit Chriſtus) C fuiſſent decreta & hujus Concilij acta per Spiritum ſanctum fundata, prævaluiſſent utique tam præpotentes illæ inferorum portæ, quæ ſæpe 300. & amplius Epiſcoporum ſubſcriptionibus per varia Concilia Mediolani, Arimini, Sirmij, Seleuciæ, Antiochiæ, &c. à Conſtantio Auguſto convocata, ſacroſanctam hujus Concilij fidem abolere nitebantur, id quod ex hiſtorijs Eccleſiaſtica & tripartita notiſſimum eſt. Quanta igitur exiſtimari debet Nicænæ fidei firmitas & certitudo, quam neque potentia atque verſutia Conſtantij Auguſti, neque ingenium, & apoſtatum Juliani Imperatoris odium, neque decem & amplius Concilia numeroſa ſubſcribentium Epiſcoporum, nec item Valentis Auguſt. & Juſtinæ Aug. impij conatus, nec denique tot populorum, barbarorúmque in Gothis, Vandaliſque gentium, ſævæ D impugnationes evertere atque abolere potuerunt? Nam quia fundata erat ſupra firmam petram, ideo nec pluviæ ſubſcriptionum Epiſcopalium, nec flumina popularium vexationum, nec ſævi perſecutionum imperialium regaliumque venti in domum iſtam irruentes, eam evertere valuerunt. Stetit immota illius fidei veritas, atque invicta authoritas, dum tot, tantiſque quaſſaretur hæreticorum turbinibus & procellis. Permanſit deinde in quieta poſſeſſione annis plus mille, ad hæc uſque tempora periculoſa, in quibus audax impietas hujus quoque Concilij, ut omnium pia inſtituta ſugillare non formidat, dum alius ordines ſacros, alius homouſij vocabulum contemnit & odit. Sed facilè ſuſtinebit hos novorum hoſtium impetus & E incurſus Synodus illa, tot jam ſeculis firmiſſimè radicata, & per verbum Domini, cui innititur, in æternum permanſura, quidquid in illam dicant, agantque audaces apoſtatæ. Sic enim publica lege ante M. C. annos de ea ſtatuerunt pij Principes Gratianus, Valentinianus, & Theodoſius. Arceantur cunctorum hæreticorum ab illicitis congregationibus turbæ, & unius, & ſummi Dei nomen ubique celebretur, Nicænæ fidei dudum à majoribus traditæ, ut divinæ religionis teſtimonio atque aſſertione firmatæ, obſervantia ſemper manſura teneat. Religioſe autem obſervat numerum Epiſcoporum, qui huic interfuerunt Synodo, divus Hilarius in eo, quem ad Germaniæ, Galliarumque Epiſcopos ſcripſit, tractatu. Et mihi quidem (inquit) ipſe ille hic numerus ſanctus eſt, in quo Abraham victor regum impiorum, ab eo, qui æterni Sacerdotij eſt forma, benedicitur.

Diſſidia poſt Concilium. — *Matth. 16. c* — *Nicænæ fidei firmitas.* — *Matt. 7. d* — *Eſa. 40. b* — *Pſal. 118.* — *C. de ſumm. trinit. & fide cath. l. 2.* — *Geneſ. 14. d*

Epiſtola Alexandri, Epiſcopi Alexandrini ad Epiſcopos univerſos.

Dilectiſſimis atque chariſſimis, ubique Catholicæ Eccleſiæ comminiſtris, Alexander in Domino ſalutem. Cum unum Catholicæ ſit corpus Eccleſiæ, mandato exiſtente in Scripturis ſacris, ut ſervetur vinculum pacis & unanimitatis, conſequens eſt, debere noſtris ſcribere, & alterutris, quæ apud ſingulos a- B guntur inſinuare, ut ſive patitur, ſive gaudet unum membrum, compatiamur, aut congaudeamus adinvicem. In noſtra igitur Parrochia nunc egreſſi ſunt viri iniqui, & Chriſto rebelles, docentes apoſtaſiam, quam rectè quilibet præcurrere ſuſpicetur Antichriſto. Et volui quidem, hoc taciturnitati contradere, ſi quomodo inter ſolos apoſtatas conſumeretur hoc malum, & non loca alia penetrando, ſimplicitatem ſordidaret auditus. Sed quoniam Euſebius nunc Nicomediæ, putans, in ſe conſiſtere cauſas Eccleſiæ (quia cum reliquiſſet Nicomedienſem Eccleſiam, non eſt in eo ultio ſubſequuta) patrocinatur etiam his apoſtatis, & ſcribere utique molitus eſt, commendans eos, ſi quomodo trahat aliquos ignorantes ad hanc peſſimam hæreſim, & Chriſto rebellem. C Ideoque neceſſarium judicavi, ſciens quod in lege ſcriptum eſt, ulterius non tacere, ſed vobis omnibus indicare, quatenus etiam vos ſciatis apoſtatas, & eorum hæreſis verba nequiſſima caveatis. Si ergo ſcripſerit vobis Euſebius, ne recipiatis eum, nec ejus ſcripta ſuſcipiatis.

Ea verò, quæ opinantes loquuntur, hujuſmodi ſunt. Non ſemper (inquiunt) Deus pater fuit, non ſemper fuit Dei verbum, ſed fuit, quando Deus pater non fuit, Dei autem verbum ex non exiſtentibus factum eſt. Exiſtens enim Deus, ex non exiſtente, non exiſtentem fecit, quapropter aliquando fuit, quando non fuit. Creatura eſt enim & factura illius, nec ſimilis eſt Patri ſecundum ſubſtantiam, neque verus eſt, neque vera ejus ſapientia eſt, neque verum naturaliter Patris verbum eſt, ſed unus quidem creaturarum D & facturarum eſt. Abuſivè autem dicitur verbum & ſapientia, factus & ipſe, & exiſtens in proprio Dei verbo, & in Dei ſapientia, in qua & ipſum, & omnia fecit Deus.

Hæc itaque dicentes, id eſt, Arrium, & qui cum eo ſunt, & in his impudenter inſtantes, ipſos, & ſequaces eorum nos quidem cum Epiſcopis Ægypti, & Lybiarum, pene centum convenientes anathematizavimus. Qui vero circa Euſebium ſuſceperunt, miſcere ſtudentes veritati mendacium, & impietatem cum pietate ſociare, ſed non prævalebunt. Vincet enim veritas, nec ulla communio eſt luci cum tenebris, neque concordia Chriſti cum Belial.

Socrat. lib. 1. c. 6. Hiſt. tripar. lib. 1. c. 13. — *Eph. 4. a* — *ad univerſa.* — *1. Cor. 12. d* — *Euſebius Nicomedienſis.* — *Eſa. 58. a* — *Arrianorum falſa dogmata.* — *3. Eſdr. 4.* — *2. Cor. 6. c* — *Ioan. 1. a*

E

Epiſtola Alexandri, Alexandrini Epiſcopi, ad Alexandrum Conſtantinopolitanum Epiſcopum.

Chariſſimo fratri & unanimi Alexandro, Alexander in Domino ſalutem. Appetitus potentiæ hominum peſſimorum, avaritiæque propoſitum, veritati, quæ creditur eſſe præcipua, ſolet inſidiari, per varias ſcilicet occaſiones reſiſtentes Eccleſiaſticæ pietati. Impulſi namque malevoli à diabolo, in eis operante, ad propoſitam ſibi libidinem, & ab omni reverentia reſilientes, conculcant judicij Dei timorem, de quibus mihi neceſſarium fuit patientiæ & reverentiæ veſtræ ſignificare, ut ab hujuſmodi caveatis, ut

Hiſt. tripar. lib. 1. c. 14. Theod. lib. 1. cap. 4.

A quis forte præſumat eorum, in Parrochias veſtras accedere, vel per ſe, vel alios. Valent enim magis ad ſeducendum, figmentis uti, vel literis falſitate compoſitis, quæ poſſunt facere præſtigium, ſimplicem fidem, puramque recipientibus. Arrius igitur & Achillas, conjuratione ouper facta, Colloti ſuperbiam, & multo deterius, ſecuti ſunt. Ille namque hoſipſos culpans, peſſimæ voluntatis ſuæ invenit occaſionem, iſti vero dignam illius negotiationem reſpicientes, nequaquam juri Eccleſiæ ſubjacere pertulerunt, ſed ſpeluncas ſibimet latronum ædificantes, inceſſabilia in eis Conciliabula celebrant, noctibus & diebus, contra Chriſtum agentes, & contra nos, praviſque libidinibus exercentur, qui omnem piam & Apoſtolicam accuſantes gloriam, Judaico ſchemate Chriſto rebellare inſtituerunt ſibimet officinam, divinitatem, & æqualitatem cum Patre Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti B negantes, omnemque ejus ſalutaris diſpenſationis, & humilitatis propter nos habitæ, vocem decerpentes, prolatione harum, impietatis ſuæ prædicationem exercere nituntur, quippe divinitatis ejus rationem, & ineffabilis gloriæ, quam a principio habuit apud Patrem, plenius evitantes, paganorum & Judæorum impiam de Chriſto confirmant ſententiam, & laudem propriam (ut aſſoles) aucupantes, omnia quidem (quæ contra nos poſſunt) deriſiones afferre negotiantur, ſeditioneſque nobis quotidie, ac perſecutiones inſtituunt, tam jurgia proponentes per aditiones mulierum impudentium, quas ſeducunt, quàm ipſi communem Chriſtianitati derogantes, dum eorum juvenculæ omnes circumeunt vicos, inſuper irrumpibilem Chriſti tunicam, quam milites dividere noluerunt, iſti ſcindere nunc præſumunt. Et nos quidem vi- C tam ipſorum, & nefanda conamina, eo quòd laterent, tardius cognoſcentes, nunc generali decreto, ab Eccleſia adorante Chriſti divinitatem, eos expulimus. Conati ſunt tamen illi diſcurſionibus uti, & adverſum nos machinari, qui apud unanimes comminiſtros noſtros figuram pacis, & unitatis dignitatem ſe exercere fingunt.

al. paucis.
al. per tam.
al. Achillas.
al. Colucho.
al. Collucho.
Arrij doctrina qua.
Joan. 19. 4.
Arrium communicat Alexandrinus Epiſc.

Non enim, quæ apud nos malè docuerunt, & egerunt, ea fatentur, propter quæ etiam ſunt expulſi, ſed hæc aut taciturnitati contradunt, aut fictis eos ratiocinationibus, & quibuſdam obumbrationibus ſepiunt, veriſimilibus vero, & pompoſis, corruptibilem doctrinam ſuam velantes eloquiis, attrahunt in deceptionem quemlibet incautum, non abſtinentes etiam D apud omnes noſtræ pietati calumniari. Unde contingit, quoſdam eorum literis ſubſcribentes, in Eccleſiam ſuſcipi, maximo (ſicut reor) imminente periculo, præſumentibus talia comminiſtris, eo quòd neque Apoſtolica hoc regula patiatur, & effundunt ſuper eos diabolicam efficaciam contra Chriſtum. Quapropter in nullo ſegnis (ô chariſſimi) ad inſinuandam vobis perfidiam eorum, memetipſum erexi. Dicunt enim, quia fuit aliquando, quando non fuit Filius Dei, & poſtea factus eſt, qui prius non fuerat talis factus, quia & aliquando factus eſt, qualem & omnem hominem eſſe contingit. Cuncta enim (inquiunt) Deus ex non exiſtentibus fecit, omnium rationalium, & irrationalium creaturis miſcere volentes & Filium Dei. Quibus verbis conſequenter aiunt, eum mutabilis eſſe E naturæ, virtutis, malitiæque capabilem, cum ex non exiſtentibus eſſe dicatur. Divinas quippe ſcripturas, quibus oſtenditur, eum ſemper eſſe, perimentes, quibuſque palam deſignatur inconvertibilitas verbi, & ſapientia atque divinitas, quæ ſunt Chriſtus. Poſſumus ergo (inquiunt iſti polluti) & nos fieri Filij Dei, ſicut & ille. Scriptum eſt enim: *Filios genui, & exaltavi.* Cumque illatum fuerit eis, quod ſequitur, id eſt, ipſi autem ſpreverunt me, quod naturale non eſt Salvatoris, cum naturæ ſit immutabilis, omni reverentia ſpoliantes ſemetipſos aiunt. Nec aliquam proprietatem habet ad Deum, ſed cum ſit ipſe natura mutabilis, ſcivit de illo Deus præſcientia, & præcontemplatione,

Arrianorum arrogantia.
Eſaie 1. a

A quia cum non eſſet ſpreturus, eligendus foret ex omnibus. Non enim (inquiunt) natura, quaſi præcipuum inter alios filios, aliquid habet. Nam & nec naturaliter Dei Filius eſt, nec aliquam habet ad Deum proprietatem, quando etiam ipſum naturæ mutabilis exiſtentem, propter moderationem, diligentiam & virtutem, non mutatum ad deterius, elegit Deus, cum & ſi Paulus, vel Petrus ad hoc perveniſſet, nihil Jeſus poterat ab horum filiatione differre. Propter reprobationem igitur hujus veſanæ doctrinæ, etiam divinas literas revolventes, propoſuimus illud, quod in Pſalmis de Chriſto dictum eſt: *Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem, propterea unxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis,* &c.

Pſalm. 44.

B
EPISTOLA ARRII,
Ad Euſebium Nicomedienſem Epiſcopum.

DOminò deſiderantiſſimo, homini Dei, fideli, Orthodoxo Euſebio, Arrius (qui perſecutionem ab Alexandro Papa patitur injuſtè, propter vincentem omnia veritatem, quam tu quoque defendis) in Domino ſalutem. Patre meo Armonio veniente ad Nicomediam, rationabile judicavi, te ſalutare per eum, ſciens dilectionem, pariter & affectum, quem circa fratres propter Deum habere dinoſceris. Vehementer nos vaſtat, atque perſequitur, & omnem benignum animum movet adverſum nos Epiſcopus, ita ut etiam de civitate nos expuliſſet, velut homines ſine Deo, quoniam non concordamus ei publicè, dicenti, ſemper Deus, ſemper Filius, ſimul Pater, ſi- C mul Filius coëxiſtit ingenito Deo. Filios ſemper genitus eſt, ab ingenito genitus eſt, neque cogitatione, neque atomo quadam præcedit Deus Pater, ſemper Filius ex ipſo Deo eſt. Et quoniam Euſebius frater tuus Cæſarienſis, & Theodotus, & Paulinus, & Athanaſius, & Gregorius, & Etius, & omnes per Orientem dicunt, quia præexiſtit Deus Filio ſine principio, anathema facti ſunt, præter ſolum Philogonium, & Helladicum, & Macharium homines hæreticos ineruditos, quorum alij quidem dicunt Filium eructationem, alij verò propoſitionem, alij coingenitum, quas impietates nec audire poſſumus, licet innumeras mortes nobis minentur hæretici. Nos autem quoniam dicimus, & ſapimus, & docuimus, & docemus, quia D Filius non eſt ingenitus, nec ingeniti pars ullo modo, neque ex aliquo ſubjecto, ſed quoniam voluntate, & conſilio, ſubſiſtit ante tempora, & ante ſæcula, plenus Deus, unigenitus, inconvertibilis, & antequam generaretur, aut crearetur, aut prædeſtinaretur, aut fundaretur, non erat, ingenitus enim non erat, perſecutionem patimur, quia diximus, principium habet Filius, Deus autem ſine principio eſt, & quia diximus, ex non extantibus eſt, (ſic autem diximus, ſecundum quod, nec pars Dei eſt, nec ex aliquo ſubjecto) propterea perſequutionem patimur. De cætero tu noſti. Valere te in Domino, opto, memorem tribulationum noſtrarum, collucianiſta vere Euſebi, id eſt, pie. Hanc igitur Euſebius dum ſuſcepiſſet epiſtolam, & ipſe venenum ſuæ impietatis evomit, ſcripſitque idem hoc modo Paulino Epiſcopo Tyri. E

Hiſt. tripart. lib. 1. c. 15. & Theod. lib. 1. cap. 5.
al. Ammonio.
Ignorantes vocat Arrius Orthodoxos.

EPISTOLA EVSEBII NICOMED.
ad Paulinum Epiſcopum Tyri.

DOmino meo Paulino Euſebius in Domino ſalutem. Neque Domini mei Euſebij ſtudium pro veritate verbi, tacitum eſt, ſed uſque ad nos pervenit, neque meum, Domine, ſuper hac cauſa ſilentium. Et ut conſequens erat, de Domino quidem meo Euſebio lætati ſumus, de te vero triſtamur, arbitrantes tanti viri taciturnitatem noſtram eſſe devictionem. Quapropter rogo te ſcientem, quoniam indecens eſt,

Hiſt. tripart. lib. 10. c. 1. Et Theod. lib. 1. c. 6.

virum ſapientem alia ſapere, & tacere veritatem, ut ſpiritali ratione commotus, ad conſcribendum de hujuſmodi rebus incipias, cum & tibi ſit utile, & audientibus te, maximè dum & per conſequentiam ſcripturæ, & veſtigia ſermonum ejus, & voluntatis, ſcribere volueris cuncta, quoniam neque duos ingenitos audivimus aliquando, neque unum in duos diviſum, neque corporale aliquid paſſum eſſe didicimus, aut credidimus, Domine meus, ſed unum quidem ingenitum, unum verè ab eo vero, & non ex ejus ſubſtantia factum, & univerſaliter dicendum, nequaquam

al. ingeniti. eum cum * ingenita natura participantem, aut exiſtentem, aut ex ejus ſubſtantia, ſed factum perfectè aliud natura, atque virtute, quantum attinet ad integram ſimilitudinem affectuum, poteſtatemque factoris, factum, ſcilicet, inenarrabiliter, quod etiam cogitationi non ſolum humanæ, ſed etiam quæ ultra omnes homines eſt, incomprehenſibile judicamus, & credimus. Et hæc quidem non rationibus noſtris obſtricti, ſed ex ſcriptura ſancta diſcentes, dicimus creatum eſſe, & fundatum, & genitum ſubſtantia, & inconvertibili, & ineffabili natura, ſimilitudine factoris, ſicut ipſe

Prover. 8. a Dominus ait: *Dominus creavit me in initio viarum ſuarum, in opera ſua, & ante ſæcula fundavit me, ante omnes colles genuit me.* Si autem ex eo, hoc eſt, ab eo erat, quaſi pars ejus, vel ex fluxu ſubſtantiæ nequaquam creatus, aut fundatus eſſe diceretur. Neque

Arrianorum probationes ex ſcript. tu hoc ignoras, Domine vere, quia quod ex ingenito exiſtit creatum jam ab alio, quam ab eo, aut fundatum non erit. Ab initio ingenitum eum dicere, oſtenſionem quandam præbet, quaſi ex paterna ſubſtantia ſit natus, & habeat ex eo æqualitatem naturæ. Scimos enim, quia non de eo ſolo, genitum dicit ſcriptura, ſed etiam de diſſimilibus ei natura per omnia. Nam

Eſaiæ 1. a Deut 32. c Iob. 38. c. & de hominibus ait, *Filios genui, & exaltavi, ipſi verò me ſpreverunt.* Et iterum: *Deum qui te genuit, dereliquiſti, & oblitus es Domini Creatoris.* Et in aliis quidem ait: *Qui peperit guttas roris*, non naturam ex natura narrans, ſed uniuſcujuſque naturæ ex ejus voluntate nativitatem. Non enim ex ejus ſubſtantia ſunt, ſed omnia voluntate ejus facta, ſicuti facta ſunt. Ille ſiquidem Deus eſt, hæc autem ad ſimilitudinem

al. ferruntur. ejus verbo ſimilia * futura ſecundum ſpontaneum motum facta, & omnia quidem per eum à Deo facta, cuncta tamen ex Deo. Quæ percipiens, & exponens, ſecundum datam tibi divinitus gratiam ſcribere Domino meo Alexandro feſtina. Confido enim, quia ſi ſcripſeris illi, convertetur.

EPISTOLA CONSTANTINI Imperatoris, ad Alexandrum, Alexandrinum Epiſcopum, & Arrium hæreticum.

Socrates. Sup. c. 20. Victor Conſtantinus, maximus, pius, Alexandro & Arrio. Didici tunc natam præſentis quæſtionis originem, quando tu ô Alexander, a Preſbyteris requirebas, quid unuſquiſque eorum de quodam loco in

al. ſcripto. lege * conſcripto, magis autem pro vanæ cujuſdam quæſtionis parte, ſentiret, tuque, ô Arri, quod neque principio cogitari debuerat, aut cogitatum taciturnitati tradi potius competebat, illud improvidè protinus objeciſti, unde diſcordia inter vos emergente, myſteria contemnuntur, ſanctus vero populus, in utraque diviſus, communis corporis congruentia ſeparatur. Ergo uterque veſtrum, ex æquo voluntatem præbens, in quo vos conſamulus veſter juſtè monet, obediat. Hoc itaque neque requirere dignum eſt, neque de talibus reſpondere quærentibus. Hujuſmodi

al. cui ſi. enim quæſtiones, quæ non * cujuſdam legis neceſſitate proponuntur, inutilis vacationis tempus exquirunt. Et licet cauſa cujuſpiam naturalis exercitij fiant, tamen debemus eas intra ſenſum claudere, & non prompte in publica conciliabula deportare, nec omnium auribus inconſultè committere. Quantus eſt enim unuſ-

A quiſque hominum, ut poſſit ita magnarum rerum, & valde difficilium virtutem, ut ad perfectum inſpicere, aut interpretari dignè? Ac ſi quis hoc facere (difficile tamen) poſſit, quantæ parti populi ſuadebit? Aut quis tantarum quæſtionum ſubtilitates, extra lapſus ſui periculum ſuſtinebit? Ergo fugienda ſunt in talibus multiloquia, ne ſorte dum infirmitati noſtræ naturæ minime, quod proponitur, explicatur, mente diſcentium auditorum, pro tardiore intellectu, ad perfectam quæſtionis perceptionem pervenire non valente, ad neceſſitatem blaſphemiæ, aut ſchiſmatis populus adducatur. Quapropter & interrogationis incautæ, & reſponſionis improvidæ, æquam alterutris veniam tribuant ex utroque. *Conſtantinus nondù intelligebat quantum mali interat Arrianiſmo.* Non enim pro ſummæ legis mandato apud vos occaſio certaminis inflammata

B eſt, neque nova quædam pro Dei religione hæreſis introducta, ſed unam, eandemque rationem habens, ſicut etiam unum communionis ſignum. Vobis enim inter alterutros pro parvulis, & valde modicis cauſis contendentibus, tantum Dei populum, quem veſtris orationibus, & prudentia convenit gubernari, diſcordare non decet, nec omnino fas eſſe, credibile eſt. Ut autem parvo quodam exemplo ſapientiam veſtram commoneam, noſtis etiam ipſos philoſophos, quia in uno quidem dogmate conſentiunt. Cum vero in quadam ſententiæ parte diſcordant, licet diſciplinæ virtute ſeparentur, tamen adinvicem corporis unitate conſpirant. Cum hæc ita ſint, quantum potius juſtum eſt, vos magni Dei miniſtros in voluntate religionis alterutris eſſe concordes. Conſideremus itaque ratione

C majore, & ampliori intelligentia cogitemus, ſi rectè ſe habeat, propter parva, & vana ſermonum certamina, fratres fratribus * reſultare, & honorem Concilij per *al. inſultare.* vos impia contentione diſcerpere, dum adinvicem pro ſic parvis, & nequaquam neceſſariis litigatis.

EPISTOLA NICÆNI CONCILII ad Eccleſias Ægypti, Lybiæ, & Pentapolis.

Sanctæ, magnæque, Dei gratia, Alexandrinæ Eccleſiæ, & dilectiſſimis fratribus per Ægyptum, & *Theodoretus l. 1. c. 9.* Lybiam & Pentapolim conſtitutis, congregati, & magnam ſanctam Synodum Nicææ celebrantes Epi-

D ſcopi, in Domino ſalutem. Quoniam Dei gratia, & Deo amantiſſimi Principis noſtri Conſtantini, * nobis *al. vos convocantis.* congregatis in urbe prædicta, ex provinciis diverſis & civitatibus, magna, ſanctaque Synodus celebrata eſt, omnimodis neceſſarium viſum eſt, ab hoc ſacro & ſancto Concilio, etiam ad vos litteras deſtinari, ut noveritis, quæ quidem mota, & examinata, quæ verò placuerunt, atque firmata ſunt. Ante omnia ſiquidem exquiſita ſunt impia, & iniqua, & ſine Deo, dogmata *Quid decretum in Nicæno C. contra Arrium.* Arrij atque conſentientium, ſub præſentia Deo amantiſſimi Imperatoris noſtri Conſtantini, & omnium decreto complacuit, anathematizari impiam ejus ſectam, atque iniqua, & ſine Deo verba, ſimul & nomina, quibus utebatur, * de filio Dei blaſphemans, *al. filium* & dicens, ex non extantibus eſſe. Et iterum. Fuit ali-

E quando, quando non fuit. Quomodo enim fuit, aut quomodo iterum non fuit, & pro libero arbitrio malitiæ, atque virtutis capabilem filium Dei dicentis, & creaturam nominantis eum, atque facturam. Hæc igitur omnia fatua, & anilia, & blaſphema, anathematizavit ſanctum, & univerſale Concilium, & nec uſque ad auditum impiæ ſectæ, atque * rumoris hujus, *al. furoris.* aut intellectuum iniquorum, ſenſum accommodavit. Ea quidem, quæ de illis geſta ſunt, qualem terminum habuerint, omnia jam aut audiſtis, ne fortè videamur nos viro obloqui, propter delictum ſuum improperia digna portandi. Tantum enim valuit ejus impietas; ut *al. Cyzicenus.* etiam Theonitas, * Marmoricenus, & Secundus Ptolemaidis, eâ * uterentur. Idem enim & alii damnati *al. potirentur.* ſunt. Sed quoniam ineffabilis gratia Dei, illas quidem

A malas ſectas, & blaſphemias, & diſcordiam, & audaciam perſonarum, & diviſionem, prædicta commotione deſtruens, liberavit Ægyptum, relinquebantur autem, quæ per petulantiam Meletij geſta ſunt, *Quid de Meletio.* & eorum, qui ab eo ſunt ordinati, etiam ex hac parte, quæ placuerunt Synodo, vobis inſinuamus, chariſſimi fratres. Placuit ergo, Meletium quidem clementi conſilio, dum ſubtili veraque ratione nullam veniam meretur, manere quidem in propria civitate, nullam verò omnimodis habere poteſtatem, neque eligendi, neque ordinandi, nec in provincia, nec in qualibet civitate videri, purumque nomen tantummodo poſſidere. Eos autem, qui ab ipſo ſunt conſtituti, myſtica ordinatione firmatos, habere honorem, & miniſterium, in tamen ſequentes ſint modis omnibus, *al. univerſos.* * univerſorum in ſingulis Parochiis & Eccleſiis à B chariſſimo, & comminiſtro noſtro Alexandro, * *al. conſecratos.* conſecratorum, & ut his nulla poteſtas ſit, placitos ſibi eligere, aut nomina eorum præferre, aut omnino aliquid agere, præter voluntatem Eccleſiæ Catholicæ præſulis Alexandri. Gratia namque Dei, & orationibus veſtris, in nullo ſchiſmate repertos, ſed ſine macula in Catholica & Apoſtolica Eccleſia permanentes, dignum eſt, poteſtatem habere & eligendi quemlibet, & nomina eorum dandi, qui clero ſunt digni, & abſolutè facere omnia ſecundùm legem, & ſanctiones Eccleſiæ. Si quem verò contigerit requieſcere in Eccleſia, tunc provehi in honorem defuncti eos, qui nuper aſſumpti ſunt, ſolummodo ſi videantur digni, & populus eos elegerit, condecernente, ſimul & deſignante, maximè Alexandriæ civitatis Epiſcopo. Hoc itaque alns quidem conceſſum eſt omnibus. In perſona verò Meletij nequaquam eadem placuerunt, propter priorem indiſciplinationem ejus, & propter procacitates ejus, ac petulantiæ voluntatem, ne ulla daretur authoritas, vel poteſtas homini, qui poſſet rurſus eaſdem indiſciplinationes inſtruere. Hæc ſunt præcipua & competentia Ægypto, & ſanctiſſimæ Alexandrinorum Eccleſiæ. Si quid aliud ordinatum eſt, aus dogmatizatum, præſente Domino, atque chariſſimo comminiſtro, & fratre noſtro Alexandro, ipſe præſens vobis poterit ſubtilius aperire, tanquam author geſtorum & communicator exiſtens. Evangelizavimus autem vobis & de conſonantia ſanctiſſimæ *Quid de die Paſchatis.* Paſchæ, quia veſtris orationibus eſt correctum etiam hoc opus, ita ut omnes Orientales fratres, qui cum D Judæis primitus celebrabant conſonè cum Romanis, ut vobiſcum, & cum omnibus, ab initio Paſcha cuſtodientibus, ex hoc tempore debeant cuſtodire. Exultantes itaque in his, quæ geſta ſnnt, & in communi pace atque concordia, & in eo, quod omnis radicitus hæreſis eſt avulſa, cum majori honore, & ampliori charitate, ſuſcipite comminiſtrum noſtrum, veſtrum Pontificem Alexandrum, qui nos ſua præſentia lætificavit, tantumque laborem pro pace veſtra, etiam in hac ætate ſuſtinuit. Orate ſimul & pro omnibus nobis, ut quæ bene placuerunt, firma permaneant, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, ſecundùm bonam voluntatem facta, ſicuti credimus, Dei & Patris, in Spiritu ſancto, cui eſt gloria in ſæcula. Amen.

Nota. Meletius Lycopolitanus Epiſcopus, ut refert Sozomenus lib. 1. c. 23. cùm S. Petrus Patriarcha E Alexandrinus perſecutionis causâ fugiſſet, quaſvis miniſtrorum ordinationes invaſit contra jus Patriarchæ Alexandrini, unde turbata omnia in Ægypto. Synodus autem Nicæna huic malo providit, ut in Epiſtola narratur. Mira autem fuit ejus inconſtantia, cùm enim Arrium accuſaſſet, poſtea odio Athanaſij in factionem Arrij coit, licet fidem mente retineret. Poſtremò ab Arrianis evectus ad Sedem Antiochenam veram fidem Trinitatis confitetur; unde ab iiſdem mox exanctoratur.

EPISTOLA CONSTANTINI
Imperatoris ad omnes Epiſcopos, & reliquum populum.

VIctor Conſtantinus maximus, Auguſtus, Epiſcopis & populo. Malignos & impios Arrius imitatus, dignum eſt, ut illorum quoque ſuſcipiat ultionem. *Socrates Hiſtor. tripart. lib. 2. cap. 15.* Sicut igitur Porphyrius divinæ pietatis inimicus, iniqua volumina contra religionem proferens, dignam promeruit invenire mercedem, & talem per quam in poſterum eſſet opprobrio, & plurima compleretur infamia, & nunc placuit Arrium, & conſectatores ejus vocari Porphyrianos, ut quorum mores imitati ſunt, *Decretum Imperat. ſuper libros Arrij.* B eorum vocabulo perfruantur. Super hæc autem, ſi qua conſcriptio ab Arriano facta reperitur, igni tradatur, ut non ſolùm prava ejus doctrina depereat, ſed neque ulla ejus poſſint remanere * documenta. *al. commemoratio.* Hoc etiam præcipio, ſi quis conſcriptiones Arrij celaſſe comperitur, & non repente proferens, igne conſumpſerit, mortis ſupplicio ſubjacebit. Mox enim cùm in hoc fuerit captus, capitalem ſuſcipiet ultionem. Deus vos cuſtodiat.

EVSEBII NICOMEDIENSIS;
Et Theognij Nicæni Epiſcoporum pœnitentia.

C EUſebius igitur, & Theognius, pœnitentiæ libellum ſummis Epiſcopis dirigentes, ab exilio revocati ſunt imperiali præcepto, & ſuas Eccleſias receperunt, expellentes, qui in eorum locis fuerant ordinati, *Socrates ubi ſup. cap. 17.* id eſt, Euſebius Amphionem, Chriſtum verò Theognius, cujus libelli exemplar hoc eſt. Dudum quidem ante judicium à reverentia veſtra condemnati, patenter ferre, quæ decreta ſunt à ſancto Concilio veſtro debuimus. Sed quia nimis abſurdum eſt, contra noſmetipſos dare calumniatoribus de taciturnitate probationem, propterea referimus, quoniam nos & in fide nua cucurrimus, & ſenſum examinantes de conſubſtantialitatis ſermone, cuncti pacificati ſumus, nequaquam ſequentes hæreſim, ſed commemorantes ad cautelam Eccleſiarum, quæ noſtræ ſubveniebant menti, & ſatisfacientes eis, a quibus * pro nobis ſuaderi *al. per nos.* D debuerat, in fide ſubſcripſimus. Anathematiſmo autem non ſubnotavimus, non tanquam fidem accuſantes, ſed velut non credentes talem eum eſſe, qui fuerat *Quaſtio facta de Arrio.* accuſatus, certi de ejus ad nos directis epiſtolis, & inter nos diſputationibus habitis. Si igitur ſatisfactum eſt ſancto veſtro Concilio, non reluctantes ſed conſentientes decretis veſtris, etiam hac conſcriptione ſatisfacimus vobis, non exilium * grave ferentes, ſed *al. graviter.* ſuſpicionem abjicientes hæreſeos. Si enim dignamini nunc in vultu nos veſtro recipere, habebitis in omnibus conſonantes, & veſtra ſequentes pariter conſtituta, quando etiam eum, qui accuſatus eſt in his, placuit veſtræ reverentiæ clementiam promereri atque revocari. Abſurdum namque eſt, ſi is, qui putatur eſſe reus, revocatur ad ſatisfaciendum, in quibus ei dero- E gabatur, ut nos contra noſmetipſos præbeamus per taciturnitatem increpationis judicium.

EPISTOLA ARRII ET EVZOII
Presbyterorum hæreticorum ad Conſtantinum Imperatorem ſuam fidem eidem explanantium.

PIiſſimo, & Deo amantiſſimo, Domino noſtro Imperatori Conſtantino, Arrius, & Euzoius Preſbyteri. Sicut præcepit Deo amabilis pietas tua, Imperator, exponimus noſtram fidem, & ſcriptis profitemur, coram Deo ſic credere & nos, & omnes, qui

Symbolum Arrij.

nobiſcum ſunt, ſicuti ſubjectum eſt. Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, & Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum filium ejus, qui in eo ante omnia ſecula natus eſt, Deum * verum, per quem omnia facta ſunt, quæ in cœlis, & quæ in terra. Qui venit, & carnem aſſumpſit. & paſſus eſt, & reſurrexit. Et aſcendit in cœlos, & iterum venturus eſt judicare vivos & mortuos. Et in Spiritum ſanctum, & carnis reſurrectionem, & vitam * venturi ſeculi, & in regnum cœlorum, & in unam ſanctam Dei Eccleſiam Catholicam, quæ a finibus uſque ad fines eſt. Hanc autem fidem percepimus ex ſanctis Evangeliis, dicente Domino diſcipulis ſuis: *Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* Si autem non hæc ita credimus, atque ſuſcipimus verè Patrem, & Filium & Spiritum ſanctum, ſicut omnis Eccleſia, & ſanctæ edocent ſcripturæ, quas per omnia ſequimur, judex noſter erit Deus & nunc, & in futuro * ſeculo. Quapropter, tuam pietatem rogamus, Deo amabilis Imperator, ut dum Eccleſiaſtici ſumus, & fidem, & ſenſum Eccleſiæ, ſanctarumque ſcripturarum habemus, uniri nos per pacificam, & Dei cultricem pietatem tuam matri noſtræ Eccleſiæ jubeas, quippe quæſtionibus, & ſuperfluitatibus inquiſitionum ſublatis, ut & nos, & ſancta Eccleſia ad invicem pacificati, ſolemnes orationes pro pacifico, proque Imperio, & omni tuo genere omnes communiter celebremus.

al. verbum.

al. futuri.

Matt. 28 d

al. die.

Hanc fidei expoſitionem alij quidem dicebant artificioſè compoſitam, ut videretur Princeps placari ſermonibus, & ita Arrij dogmatibus circumferri, quatenus per expoſitionem omnium ei fiducia præberetur, & utrumque haberet intellectum. Arbitratus autem Imperator, Arrium & Euzoium ſimilia credere his, qui in Nicæa convenerant, valde gaviſus eſt, non tamen ſibimet perſuaſit, ut eos in Eccleſiæ communionem ſuſciperet ante judicium, & probationem congruarum perſonarum, ſecundùm Eccleſiæ legem, ſed deſtinavit eos ad Epiſcopos tunc Hieroſolymis congregatos, ſcribens, ut fidem eorum expoſitionis examinarent, & clementem ſuper eis deberent proferre ſententiam, ſi rectè credentes, invidiæ gratia eſſent injuſtitiam paſſi, ſeu dum non haberent, unde judices ſuos culparent, peterent per pœnitentiam revocari. Porrò ſumpta occaſione, fautores Arrij per ſcripta Imperatoris, eos in communionem ſuſceperunt. Et cùm hoc feciſſent, ipſi Imperatori reſcripſerunt, & Eccleſiæ Alexandrinæ, & in Ægyptum, & Thebaidam, & Lybiam, univerſis Epiſcopis, & Clericis præcipientes, ut eos alacriter ſuſciperent, Imperatore teſtante, rectam eorum eſſe fidem, quam etiam propriæ epiſtolæ ſubjecerunt. Hæc quidem Hieroſolymis geſta eſſe noſcuntur.

Prudens Conſilium Conſtantini.

EPISTOLA A SYNODO NICÆNA directa Sylveſtro Papæ primo.

Ob exemplaris depravationem vix percipi ſenſus poteſt.

BEatiſſimo Papæ urbis Romæ, cum omni reverentia colendo Sylveſtro, Oſius Epiſcopus provinciæ Hiſpaniæ civitatis Cotdubenſ. & Macharius Epiſcopus Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, & Victor & Vincentius Presbyteri urbis Romæ ordinati ex directione tua. Quoniam omnia corroborata de divinis myſteriis Eccleſiaſticæ utilitatis, quæ ad robur pertinent ſanctæ Eccleſiæ Catholicæ, & Apoſtolicæ, ad ſedem tuam Romanam explanata, & de Græco redacta, ſcribere confitemur, nunc itaque ad veſtræ ſedis augmentum accurrimus roborari. Itaque cenſeat veſtra Apoſtolica doctrina, Epiſcopos totius veſtræ Apoſtolicæ urbis in unum convenire, veſtrumque habere Concilium, ſicut docet myſtica veritas, ut firmetur noſtra ſanctimonia, graduſque fixos vel textus ordinationis tuæ ſanctimoniæ noſtra poſſit habere regula, quoniam decet numerum dictorum tuorum Coepiſcoporum à te diſcere gradus, * vel fenices conſternere urbi. Quidquid autem conſtituimus in Concilio Nicæno, precamur, veſtri oris conſortio confirmetur. Oret Beatitudo tua pro univerſo Concilio. Data 8. Kal. Julias, accepta 13. Kalend. Novembr. Paulino & Juliano ſummis Conſulibus.

al. ſerie vel ordine inſtituere urbis.

RESCRIPTVM SYLVESTRI Epiſcopi ad Synodum Nicænam.

SYlveſter Epiſcopus Sedis Apoſtolicæ, & ſanctæ Eccleſiæ Catholicæ, reverendæ religionis urbis Romę fratribus, & Coepiſcopis, qui in Nicænum Concilium convenerunt, in Domino ſalutem. Gaudeo promptam vos benignitatem ſervare. Nam & confirmo, ſigoque ad doctrinæ veſtræ reclamantes de myſterio, vel unitate Trinitatis chriſmatis vos ſecundùm dicta & doctrinam Evangelicam ſanctam accepiſſe gratiam, de quo examinationis probu veritate fuiſſe, & eſſe menſura, quæ in veſtrum, noſtrumque manavere Myſterium, meum chirographum, & diſcipulorum meorum offero in veſtro ſancto Concilio, quidquid conſtituiſtis, unà parem dare conſenſum, atque in gremio veſtræ Synodi, parva propter diſciplinam Eccleſiæ * allegabo præcepta, propter Victorinum, qui arbitrio ſuo, quidquid vellet, affirmabat, & cyclos Paſchæ pronuntiabat fallaces, ut cum Epiſcopis totius orbis Italiæ examinatam univerſitas veſtri ſancti Concilij dignetur accipere veritatem. Et alia manu: Oret pro nobis beatitudo veſtri ſancti Concilij, trecentorum decem & octo, ut charitatis, quæ vobis data eſt, Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſervetur augmentum. Data quinto Kalendas Novembris, accepta quarto Idus Februarij, Conſtantino ſepties, & Conſtantino Cæſare quarto Conſulibus.

al. alligabo.

Has duas ultimas epiſtolas Surius primum cum aliquot mendis in lucem emiſit ex veteri quodam manuſcripto. Moneo tamen lectorem ſuſpectæ eſſe fidei quod conſignatio Conſulum cum anno Concilij non conveniat, ut advertit Ducennius in vita Sylveſtri.

Epiſtolæ duæ ſuſpectæ.

TERTIA PARS.

Quædam magis controverſa de Concilio Nicæno.

MVlta egiſſe Imperatores in octo primis Conciliis generalibus, produnt ſatis hiſtoriæ: unde anſam arripuerunt plures hæretici primatum in rebus Eccleſiaſticis Imperatori & Regibus attribuendi, quamvis in eorumdem Conciliorum geſtis ac Epiſtolis non obſcura reſtent veſtigia authoritatis primariæ & principalis quam in iis ſemper exercuerit Romanus Pontifex totius Eccleſiæ Chriſti Paſtor Chriſtique Domini Vicarius, ac Divi Petri ſucceſſor. Quam proinde authoritatem negare non poſſent qui ſollicitè ad ea attenderent & quæ partes fuerint Imperatorum in Conciliis diſcernere vellent. Non enim ipſi authoritatem dederunt definitionibus ac judicijs Synodorum, ſed ut Eccleſia in ſpiritualibus quam in temporalibus locupletior, ope ſæcularis poteſtatis indiget in multis, ipſi Imperatores ex pietate ſuâ auxilium illi præſtiterunt ad convocandos Epiſcopos ex diſſitis regionibus, ad eos alendos in via ac in loco Concilij, ad tenendum locum ſecurum in quo convenerant ad definiendas fidei controverſias, ad compeſcendos tumultus ex varietate opinionum ſuborientes, ad excludendos cum poteſtate eos qui vel non admittendi vel ejiciendi erant, & denique ad exequenda quæ ex communi conſenſu decreverant. Quæ fuſius proſequitur Cardinalis de Cuſa lib, 3. *De Concordantia Catholica* per multa capita. Ac capite quidem 13. advertit Imperatores

Quid Imperatores in Conciliis præſtiterint.

peratores ſanctas Congregationes Synodales univerſalium Conciliorum totius Eccleſiæ ſemper feciſſe. Ita, inquit, ergo perluſtrans geſta omnium univerſalium Conciliorum uſque ad octavum incluſivè, Baſilij tempore celebratum, verum eſſe reperi. Paulò tamen infra ſubjungit: *Non quod coactivè ſed exhortatoriè colligere debeat*, & cap. 15. Magis explicans diſcrimen inter Summum Pontificem Romanum & Imperatorem, in eo quod ſpectat ad convocationem Conciliorum: Papa ut primus & habens præceptivam poteſtatem ex principatu Sacerdotij ſui in omnes alios Epiſcopos quoad eam Congregationem, reſpicientem univerſalem Eccleſiæ ſtatum in quâ ipſe primam curam gerit: ex qua credita poteſtate, præcipere habet Chriſti fidelibus ut conveniant, maximè ſubjectis omnibus Sacerdotibus. Imperator vero exhortatur & ſuadet Epiſcopis ac præcipit laïcis. Neque Roman. Pontifex dicit convocationem ad ſe pertinere tantum, ſed quod ſine ſuâ authoritate Synodus fieri non debeat. Hæc ille. Unde patet differentia inter convocationem Imperatoris ac Summi Pontificis. Quod verò ſpectat ad confirmationem Concilij, Summus Pontifex confirmat tanquam authoritatem præbens Concilio, Imperator vero tanquam teſtis eorum quæ geſta ſunt & decreta, & tanquam ea approbans ac recipiens eiſque ſe ſubjiciens, ut quia Regis ad exemplum totus componitur orbis, cæteri omnes Concilio obediant: nullam vero vocem Synodicam vel deciſivam vel concluſivam habet. Quæ breviter hic annotaſſe in primo Nicæno Concilio operæ pretium duximus, ut in cæteris ſubſequentibus ſatis nobis ſit obſervare præcipuam fuiſſe Pontificis Rom. authoritatem ſeu in convocatione, ſeu in confirmatione, nec remoram nobis afferat quod deprehendamus Imperatores magnam horum partem extitiſſe aut aliquando Judices aut patritios ab iis miſſos; id enim ita factum eſt, ut præberent manus auxiliares Eccleſiæ, idque ex conſenſu & voluntate Summi Pontificis Romani, non authoritativè & per ſupremam poteſtatem in rebus ſpiritualibus, quæ nonniſi Summo Pontifici ac Epiſcopis concredita eſt, de quibus idcirco ſcribitur ad Hebr. 13. *Obedite præpoſitis veſtris & ſubjacete eis, ipſi enim pervigilant quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri.*

Cæterum quia peculiaris eſt difficultas de Nicæno Concilio, quis in eo præfuerit cum ſuprema authoritate in res ſpirituales, ideo quæſtio hæc non inutiliter expenditur.

QUÆSTIO

De Præſide Concilii Nicæni.

Conſtantinum non fuit præſes Concilii.

PLacet hæreticis Conſtantinum Magnum Imperatorem fuiſſe præſidem in hoc Concilio, ut è gradu dejecto Summo Pontifice Romano, primatum Regimin in ſpiritualibus adſtruant. Inter cæteros Hornus in ſuo Flatu, ad quem replicam edidit Stapletonus; probat ex eo quod Concilium hoc coëgerit Conſtantinus. Sed omittit quod habet Ruffinus Eccleſiaſt. hiſt. lib. 10. cap. 1. *Ex Sacerdotum ſententiâ factum id eſſe.* Convenerat nempe inter Sylveſtrum Summum Pontificem & Conſtantinum de eo convocando Qui Conſtantinus in eo adfuit non ut præſideret, ſed, ut ait Theodoretus lib. 1. cap. 7. hiſtor. Eccleſiaſticæ, *partim ut multitudinem Epiſcoporum adſpiceret, partim ut pacem inter illos conciliaret.*

Hornus hactenus obj. ſolvuntur.

Probat rurſus Conſtantinum fuiſſe præſidem, quod in illo Concilio Epiſcopi injuriarum acceptarum remedium ab ipſo petierint tanquam à Judice oblatis ei libellis ſuis ſupplicibus. Sed quid ad hæc Conſtantinus? ait idem Ruffinus libro eodem cap. 2. At ille videns quod per hujuſmodi jurgia cauſa ſummi negotij

A fruſtraretur, &c. ait ad Epiſcopos: Deus vos conſtituit Sacerdotes & poteſtatem dedit vobis de nobis quoque judicandi, & ideo nos à vobis rectè judicamur. Vos autem non poteſtis ab hominibus judicari, &c. Cumque hæc dixiſſet, omnes ſimul querimoniarum libellos juſſit exuri, ne innoteſceret ulli hominum ſimulatio Sacerdotum. Hoccine eſt judicem & præſidem Epiſcoporum agere ex tanto affectu Religionis Epiſcopos ſuperiores ſuos ac Judices palam agnoſcere?

Probat tertio quod Epiſcopi in loco Concilij qui erat in Palatio, adventum Imperatoris expectabant, cui ſedes ex auro in capite ordinum collocata erat, in quâ poſitus ad Synodum orationem habuit, in quâ profitebatur contentiones inter illos ortas cauſam B convocandi Concilij illi præbuiſſe & malum illud per miniſterium illius curari debere. Eoſque ad pacem exhortatus dat veniam conſultandi de rebus quas in manibus habebant, regulamque ſive normam præſcribit quâ diſputationes de fide ac religione diſcutere debeant. Sed vix in hac verborum ſylva quid reperitur præter mendacia & inanes quaſdam conjecturarum imagines quæ ad principalem quæſtionem nihil quidquam faciunt. Quam diverſo modo Theodoretus lib. 1. Eccleſiaſt. Hiſtor. cap. 6. Conſtantinum in hoc Concilio exhibet. Itaque cum univerſi conveniſſent, aulam illis maximam in palatio præparavit Imperator, in eaque ſedes quamplurimas & ſubſellia, quæ Epiſcoporum numero ſatis eſſent, locari juſſit: atque ita ipſis loco honorificè diſpoſito intrare præcepit & C de re propoſitâ conſultare. Ipſe quoque cum paucis poſtremus omnium ingreſſus eſt, proceritate corporis ſpectabilis, formaque egregiâ & amabili, ſed pudore qui in ejus vultu eminebat magis admirando: parvaque ſella in medio poſita, cum hoc ſibi permitti ab Epiſcopis poſtulaſſet, in eâ reſedit, atque una cum ipſo totus ille divinus cœtus pariter conſedit. Et mox ante alios magnus Euſtathius ad Eccleſiæ Antiochenæ catedram nuper evectus, &c. Imperatorem ſummis laudibus ornare cœpit, &c. Quis non videat quam longè à præſidentis ambitu abfuerit Imperator, qui nequidem ſedere voluerit abſque venia Epiſcoporum, nec in throno, ſed in humili ſede, aut in capite ac principio ordinum, ſed in medio? Ex cujus humilitatis exemplo & ejus æmulatione alias ſolebant antiquio- D res Hiſpaniæ Reges, ut ex veteri codice ordinis ſancti Benedicti refert Leo Caſtrins in cap. 49. Iſaiæ ſolitos in Synodis ad terram provolvi ante Epiſcopos, donec eorum brachiis erecti in Regiâ ſede ponerentur pro eorum dignitate. Quod & refertur ab Utino in fine 1. partis libri de Sacramentu amoris. Tantum abeſt ut ſupremam authoritatem ſibi arrogarent in rebus religionis.

Conſtantini modeſtia in Concilio.

Probat quarto Hornus; Quod in illo Concilio Conſtantinus Aceſium Epiſcopum Conſtantinopolitanum ſectæ Novatianorum addictum publicè examinat. Quod litteras direxerit ad Eccleſiam Alexandrinam in qua error Arrij pullulaverat, & ad univerſum orbis populum declarans, ſe unà cum Epiſcopis ſuſcepiſſe veritatis examen, certiores eos faciens quo omnis tol- E latur ambiguitas, omnia diligenter examinata & diſcuſſa fuiſſe: præcipitque ne liber ullus, aut monumentum doctrinæ Arrianæ ſive publicè ſive privatim uſpiam retineatur, ſed omnia illius ſcripta ſub pœnâ mortis igni tradantur. Denique concluſis omnibus remeandi in ſua ſingulis dedit licentiam. Sed in hac objectione nihil apparet cui multum immorandum ſit. Illud de Aceſio quid ad rem tuam, niſi forte ſomnies, ita ſe Conſtantinum geſſiſſe in cauſa Aceſij, ac olim in cauſa Lamberti ſacramentarij Rex Henricus 8. qui ut caput & ſupremus gubernator Eccleſiæ è ſolio regali cauſam illam cognovit & contra illum per vicarium ſuum Cromvellum ſententiam tulit. Privatim Aceſium alloqutus eſt Conſtantinus, non juridicè examinavit. Quod ſcribit de geſtis in Concilio, hæc ſcri-

Aceſius Novatianus.

ptura judicium non eſt, ſed magis ut fidem promoveat in hoc adjuvat Concilium, ſicut & juſſio illa de comburendis libris Arrij executio eſt externa decretorum à Concilio quæ nihil primatum juvat, ſicuti nec illa licentia abeundi data Epiſcopis quibus viaticum ſubminiſtrabat, cum plerique eorum pauperes eſſent. Magis vero id ejus ſtudium erga Eccleſiam Chriſti propalat, nolens eos prius abire quam omnia in Concilio rite & plenè concluſa eſſent. Quid ſi verbis iſtis aut ſimilibus licentiam hanc dederit: Patres Reverendiſſimi pro hac veſtra diligentia & ſingulari ſtudio gratias habeo & habiturus ſum. Redeat quiſque ad proprium gregem. Det Deus iter proſperum. An verba comitatis & honeſtatis plena pios magnoſque Principes dedecent? Vide eumdem Stapletonum aliud futile argumentum ejuſdem hæretici retundentē, ex hoc petitum quod Arrius confeſſionem fidei ſuæ artificioſè & hypocritè compoſitam ac ſi per omnia cum Nicæna fide conſpiraret, ei obtulerit, humiliter petens, ut eum Matri Eccleſiæ reſtitueret. Quaſi poſtulatio interceſſionis Principum, eorum in negotiis religionis argueret authoritatem. Sed & confeſſionem illam non tam Conſtantino quam Concilio oblatam à pluribus Epiſcopis Arrio patrocinantibus apertè teſtatur Theodoretus ubi ſupra. Quin etiam fidei formulam quam dictarant, obtulerunt Concilio: quæ ut primum lecta fuit, ſpuriam cunctis & adulterinam clamantibus, illico diſcerpta eſt. Hæc autem componi poſſunt, dicendo duplicem formulam fidei ab Arrio ejuſque aſſeclis oblatam eſſe, unam ipſi Concilio ne damnarentur, alteram jam ſoluto Concilio ipſi Conſtantino, ut damnati reſtituerentur.

Conſtantinus executor decretorum.

Sed cum ex his manifeſtè ſatis appareat Concilij illius præſidem non fuiſſe Conſtantinum, reſtat adhuc inquirendum quiſnam fuerit. Nam cum acta illius Concilij non extent, occaſio data eſt non idem ſentiendi pluribus. Eſt autem vera ſententia præſides fuiſſe legatos Summi Pontificis Sylveſtri, qui erant Hoſius Epiſcopus, Vituſque & Vincentius Preſbyteri. Tum quia tres illi ſubſcripſerunt primi Concilio. Tum quia Cedrenus in compendio hiſtoriarum, & Photius in libro de ſeptem Synodis dicunt Summum Pontificem Sylveſtrum per ſuos legatos Concilio Nicæno auctoritatem contuliſſe. Atque idcirco D. Athanaſius ipſum Hoſium vocat principem Synodorum, ab eoque compoſitam fuiſſe formulam confeſſionis fidei ſeu Symbolum Nicænum in epiſt. ad ſolitariam vitam agentes. Ubi & ait. *Quando à condito ævo auditum eſt? quando judicium Eccleſiæ authoritatem ſuam ab Imperatore accepit? aut quando hoc unquam pro judicio agnitum eſt?* Nec tam pacificè præfuiſſet per ſuos legatos Summus Pontifex in ſequentibus Conciliis generalibus, niſi in Nicæno primùm id fuiſſet obſervatum. Conſtantinus autem ultimo loco ſubſcripſit poſt omnes Epiſcopos, teſtaturque D. Ambroſius epiſt. 32. enim in Nicæno ſe judicem non feciſſe, ſed liberum feciſſe judicium Sacerdotibus. Nec aliud intendit Theodoretus Eccleſ. Hiſtor. lib. 1. cap. 6. dicens: Trecenti decem & octo Epiſcopi convenerant. Romanus autem propter ſummam ſenectutem ipſe quidem non adfuit, ſed Preſbyteros duos miſit cum poteſtate actis aſſentiendi. Photius quoque lib. de ſeptem Synodis Victori ſeu Vito atque Vincentio legatis adjungit ipſum Epiſcopum Cordubenſem.

Legati Papæ Præſides.

Nec obſtat quod Euſtathius Antiochenæ Eccleſiæ Præſul primus locutus fuerit in Concilio, Conſtantini Magni pietatem encomio exornans. Nam & Euſebius Pamphili Epiſcopus poſt eum loquutus eſt, hiſtor. tripart. lib. 2. cap. 5. Nec propterea ſecundum locum in Concilio habuiſſe cenſeri poteſt, cum adfuerit Alexander Patriarcha Alexandrinus Antiocheno major & dignior, cui potius competebat Conſtantinum alloqui, ſi ratione dignitatis id factitatum fuiſſet. Credendum potius ob majorem eloquentiam id illi demandatum fuiſſe, ſicut ſolet in magnis congregationibus qui majori dicendi virtute pollet ſæpius eligi, qui ſit dux verbi & ſermonem habeat ad Principes, velut Aaron qui minor Moyſe ad Pharaonem loquebatur. Quod autem primus in dextro ordine ſederet Euſtathius, ob id factum eſt quod Oſius & duo alij legati primum locum tenerent eorum qui erant in ſiniſtro ordine, qui dignior & nobilior habebatur apud veteres, ut pluribus obſervat Baronius ad annum 325. num. 57. & ſeq.

Quorumdam Authorum errata circa Concilium Nicænum arguuntur per Baronium & alios.

Trecenteſimus vigeſimus quintus Chriſti Redemptoris noſtri agebatur annus, Conſulibus Paulino & Juliano, cum ſacroſancta, Oecumenica, Synodus Nicææ in Bithynia celebrata eſt, &c. cum autem hæc de Conſulibus conſtent, corrigendum in primis eſt quod in fine mendosè habet Euſebij Chronicon decimo quinto Imperij Conſtantini & Domini trecenteſimo vigeſimo quarto, cum ex emendatioribus faſtis neceſſe ſit ſub iiſdem Conſulibus numerare Conſtantini annum vigeſimum, Chriſti vero trecenteſimum vigeſimum quintum, &c. corrigendum pariter eſt Caſſiodori Chronicon, in quo ponitur Nicænum Concilium ſub Januarij & Juſti Conſulibus, quo numeratur an. 23. Conſtantini, Chriſti vero 328.

Socrates lib. 1. cap. [illegible]

Arguit plures Latinos Auctores, Covarruviam lib. 4. Variar. reſolut. cap. 15. Joſephum Scaligerum de emendatione temporum lib. 5. cap. de indictionibus & alios exiſtimantes Concilium hoc duraſſe per triennium, cum eo anno quo inceptum ad exitum perductum fuerit, ſicut quatuor quæ ſubſequuta ſunt Concilia generalia Sardicenſe, Conſtantinopolitanum, Epheſinum & Chalcedonenſe. Extant in pervetuſtâ Creſconianâ collectione poſt Marcellini Papæ acta, verba hæc ſcripta, Factum eſt Concilium apud Nicæam Metropolim Bithyniæ à die XVIII. kal. Julias: quod tenuit uſque ad diem VIII. kal. Septembris.

Quamdiu duraverit Concilium.

Corrigit Sozomenum quem turpiter errantem ſequutus eſt Nicephorus lib. 8. cap. 14. aſſerentem ſub Julio Pontifice celebratum. Sed enormior Photij error eſt lib. de ſeptem Synodis, ſub Sylveſtro & Julio celebratum fuiſſe. At quare non ſub Marco etiam, qui medius interceſſit inter Sylveſtrum & Julium? Sic ad annorum duodecim ſpatium perduraſſe oportuit quo inſulſius nihil poſſit excogitari.

Depravatum putamus locum Epiſtolæ Euſtathij Antiocheni Epiſcopi, qui Synodo interfuit, quam recitat Theodoretus lib. 1. cap. 8. ubi ſcribitur numerus ducentorum ſeptuaginta Epiſcoporum Nicæni conventus. Sed præſtat Athanaſij ſententia in Epiſtola ad Jovinianum Imperatorem, tum in diſputatione adverſus Arrium ſcripta, in quibus locis trecenti decem & octo Epiſcopi interfuiſſe dicuntur.

Fertur diſputatio quædam inter Arrium & Athanaſium habita in Nicæno Concilio, relata inter commentarios D. Athanaſij, ſed ejus præfatio docet eam alibi potius habitam, nec ibi ulla eſt mentio de Nicæno conventu.

De Epiſcopo qui primus orationem habuit ad Conſtantinum quis fuerit, quia eum non nominat Euſebius Pamphili, arbitratur Sozomenus lib. 1. cap. 18. ipſummet Euſebium fuiſſe qui modeſtiæ cauſa ſe non nominavit. Sed parum Sozomenus mores Euſebij perſpectos habuit, qui nullam occaſionem prætermiſit de ſe honorificè dicendi, ea tantum ſilentio obvoluta relinquens quæ ſuam ipſius turpitudinem potuiſſent arguere, &c.

Fuiſſe quidem acta Nicæna accuratiſſimè ſcripta ſanctus Athanaſius Author eſt in libro de Synodis: verum injuriâ temporis & Arrianorum conatibus paſſa eſſe naufragium certum eſt. Cæterum ſcimus nonnullos, qui longe poſt Concilium Nicænum vixere, profiteri acta Nicæna reperiri, &c. Franciſcus Tur-

Vera acta Concilii deperdita.

tianus dignæ memoriæ vir, aſſeverare non dubitat eadem hodie reperiri Alexandriæ; alios audivi affirmantes eadem acta apud Arabes aſſervari. Sed ut liberè dicam, ſomnia puto iſta omnia: utinam falſus conjector inveniar: nam illud ſcimus, omne ſæculum quod ab eo tempore uſque ad noſtram ætatem interjectum eſt, cupidiſſimum fuiſſe tam egregiæ atque omnium nobiliſſimæ antiquitatis, nec tamen eâ hominum quemquam potitum eſſe, &c. colligas inde quid de canonibus Arabicis ab Alph. Piſano collectis ſentiendum. Licet Abrahamus Echelen Syrus ex Maronitis, libro Romæ nuper edito *de primatu Romani Pontificis*, eorum fidem aſtruere nitatur, maximè ex hoc quod antiquiſſima traditione aſſervantur penes omnes Orientales Eccleſias, quamvis dudum ſchiſmaticas & hæreticas. At qui fieret, ut nationes tot ritibus & linguis diſpares ſic conſpirarent, cum canones illi ſtabiliant Romani Epiſcopi poteſtatem ſupra alios, cui reſiſtunt? ſic enim nuper vir doctus urgebat Calviniſtas in controverſia perpetuitatis fidei, de reali præſentia Corporis Chriſti in Euchariſtia, ex conſenſu illarum nationum Sedi Romanæ aliunde adverſantium. Quamvis diſcrimen afferri poſſit, quod illæ nationes ſervent hos Canones magis in archivis, quam in uſu & praxi: at ſecus res ſe habet circa Euchariſtiam. Sed de his canonibus extat recens Diatriba Cabaſſutij in *Notitia Conciliorum*.

Nec diſſimulandum putamus perperam factam à Ruffino ſexti Canonis interpretationem, dum Nicænos Canones non levi præjudicio in compendium redegit, & de Canone ſexto ſic ait. (*Ut apud Alexandriam & in urbe Roma vetuſta conſuetudo ſervetur, ut vel ille Ægypti, vel hic ſuburbicariarum Eccleſiarum ſolicitudinem gerat*) quorum verborum nec ullus quidem ſenſus elicitur. Anfractus hoſce Ruffini nobis conſiderantibus opportunè hic in mentem veniunt verba D. Hieronymi imperitiam Ruffini ſugillantis Apol. 3. (tantam habes Græci & Latini ſermonis ſcientiam, ut Græci te Latinum & Latini Græcum putent) omittimus hic de eo referre recentiorum querelas de tranſlatione Euſebij ab ipſo perperam factâ, cùm addiderit quæ voluit & alia ex animi voluntate deleverit. Parcerem libenter ipſi, niſi de re omnium graviſſima quæſtio verteretur. Novantes autem hæretici ex aliorum erroribus proficere ſe exiſtimantes arripuerunt inde occaſionem ſic limitandi Romanæ Eccleſiæ juriſdictionem, quaſi ex magno Concilio Nicæno tantùm ſuburbanis Eccleſiis præeſſet, amplior que eſſet Alexandrinæ & Antiochenæ Eccleſiæ juriſdictio ſupra integram Provinciam. Sic Molinæus à Catholica Eccleſia Apoſtata. At qualiſnam iſte Juriſconſultus, qui nec voces legum intelligit? Eſt enim idem urbicarium & ſuburbicarium. Hæc porrò verba non tantùm ſignificant loca prope urbem poſita, ſed etiam plures provincias tam in Italia quàm extra Italiam poſitas, quæ obſtrictæ erant conferre in urbem annonam, ut in Italia Picenum & Thuſcia, extra Italiam Sicilia, Africa & Ægyptus. Quo exemplo Ruffinus appellavit Eccleſias ſuburbicarias quæ Romanæ Eccleſiæ Diœceſi peculiariter erant ſubjectæ? Sed alius ſenſus eſt hujus Canonis. Et de Ruffino legi poteſt Petavius in notis ad D. Epiphanium ad hæreſim 51. Alogorum.

Ruffinus perſtringitur.

Confirmat hanc caſtigationem Ruffini Turrianus lib. 3. epiſt. Pontificum, quod hæc lectio ſexti Canonis in nullo hactenus exemplari ſive Græco ſive Latino inventa ſit. Quæ ſi aliquando inventa eſſet, qui eam potius citaſſent ac Romanis Epiſcopis objeciſſent, quam Græci, cum de principatu in Florentino Concilio contendebant? Itaque Ruffinus non ſic hunc Canonem invenit: ſed ſic interpretatus eſt, id eſt non bene. Ut illud item in Canone 9. ejuſdem Nicæni Concilij malè eſt interpretatus, quod ait de Clericis Catharis in ordine ſuo recipiendis, ſed *ordinatione datâ*, ſic enim interpretatus eſt Χειροθετουμένους, cum potius interpretari debuiſſet, factâ manus impoſitione, non enim iterum ordinantur clerici iſti, qui in ordine ſuo recipiuntur, ſed ſolùm accipiunt abſolutionem, quæ fit per manûs impoſitionem. Hactenus Turrianus.

Sozomenus lib. 1. cap. 22. aliis viſum eſt legem introducere quæ juberet ut Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi & Subdiaconi cum uxoribus quas ante duxiſſent, quam eſſent ſacris initiati, neutiquam dormirent. At Paphnutius confeſſor illi legi contradixit, nuptiaſque honorabiles & conſuetudinem virorum cum ſuis uxoribus continentiam vocavit, &c. atque iſta quidem licèt conjugij expers ſuaſit Paphnutius: cujus ſententiam approbavit Concilium, & de hac re nullam legem tulit: ſed eam in cujuſque arbitrio, non in neceſſitate poni voluit. Sed hanc hiſtoriam ut adulterinam tomo primo excuſſimus. Nec veritati conſentaneum eſt quod dicit Sozomenos, nullum à Patribus eâ de re ſancitum canonem, ob id quod non cogere vellet quemquam, ſed relinquere cuique quod vellet facere, liberum: nam id neceſſario ſcripta lege ſanciendum erat, cùm ſcriptus Canon his contrarius militaret, quo perſonæ illæ fuerant definitæ, quibuſcum clericis liceret habitare. Vide ſuprà in Apparatu 3. p. ſub finem.

Paphnutius.

Quoniam in ſexto Canone mentio habetur de Romana Eccleſia, neſcio quonam pacto in mentem venire potuit aliquorum, quos tetra nubes odij ſic excæcavit, ut palpent quod dicitur in meridie, dicantque Romanam Eccleſiam à Nicæno Concilio privilegia quibus potitur, eſſe ſortitam. Qui hæc effutiit fuit inter alios Theodorus Balſamon, qui tunc ait inſtitutum eſſe Romanum Patriarchatum, atque tres alios: quo nihil inſulſius dici potuit. *Eccleſiæ Romanæ privilegia*, ait Nicolaus Papa in epiſt. ad Michaelem Imperatorem, *Chriſti ore in B. Petro firmata, in Eccleſia ipſa diſpoſita, antiquitus obſervata, & à ſanctis univerſalibus Synodis celebrata, atque à cuncta jugiter Eccleſia venerata, nullatenus poſſunt minui, nullatenus infringi, nullatenus commutari: quoniam fundamentum quod Deus poſuit, humanus non valet amovere conatus & quod Deus ſtatuit, firmum validumque conſiſtit, &c.* Scilicet primatus Eccleſiæ Romanæ ſupra cæteras totius orbis Eccleſias eſt de jure divino, à Chriſto inſtitutus, divinituſque radicatus, nullo modo à Concilijs inventus.

Primatus Ro. Pontificis eſt iuris divini.

Sed non ceſſo Euſebij calliditatem vehementiùs admirari, dum ipſe retexens hiſtoriam de Nicæno Concilio, nihil prorſus habet de Arrij atque Arrianorum damnatione, nec quidquam meminit de datis literis adversùs Arrium & ſcripta ipſius: atque perinde ac in magna Synodo nihil prætereà geſtum fuiſſet quam de Paſchate obortam dirimere controverſiam, lib. 3. de vita Conſtantini c. 20. ſcilicet ex illis fuit qui ægrè damnationi Arrij ſubſcripſerunt, quod ejus opinionem probatam apud ſe haberent. Quod de iſto Euſebio, fallor ni perſpicuè agnoſcatur ex lib. 4. de Demonſtratione Evangelica cap. 7. ubi licet multa glorioſa de Verbo Divino dicat, oſtendit tamen Deum Patrem quaſi illo eſſet major, qui cum ſingulis gentibus Angelos in duces præficeret, melius egit cum populo Judæorum illi Chriſtum ac Verbum præficiendo tanquam eminentiſſimum præſidem qui nos ſenſim invitavit traduxitque ad univerſi Conditorem Deum altiſſimum colendum. Quod myſterium docuit dicens: *Quando dividebat Altiſſimus gentes & diſſeminavit filios Adam, conſtituit terminos gentium juxta numerum Angelorum Dei, & facta eſt portio Domini populus ejus Iacob, funiculus hereditatis ejus Iſrael.* Hæc ſiquidem erat Arrianorum Theologia in veteri Teſtamento, Verbum quaſi Angelum à Deo miſſum magna quælibet operatum fuiſſe, donec tandem carnem aſſumeret pro ſalute hominum, atque adeò Iſraëlitas verum Deum coluiſſe, quod à potentiori genio regerentur.

Euſebij aſtus.

Deuter. 32.

De numero Canonum Nicæni Concilij etiam eſt

Numerus Canonum Nicænorū.

multiplex opinio. Græci omnes aſſerunt & tuentur, Nicæni Concilij Canones viginti tantùm fuiſſe: idque Theodoreti lib. 1. cap. 8. & Ruffini lib. 1. cap. 6. ex his duos in duas alias partes dividentis, atque ita viginti duos Canones enumerantis, authoritate confirmant; adduntque poſt diligentem inquiſitionem factam, in Archivis Alexandrinæ, Antiochenæ, & Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ (ut conſtat ex epiſtola & Actis Synodi Carthaginenſis ſextæ) non plures quàm viginti Canones repertos eſſe. Verius tamen eſt, plures quam viginti a Patribus Niceni Concilij conſtitutos fuiſſe, eorumque nonnullos naufragium paſſos eſſe. Idque his rationibus evidenter oſtendo. Primo non extat canon ille, qui, ut Euſebius lib. 3. de Vita Conſtantini, Athanaſius in epiſt. de Synodo Arimin. teſtantur, unus ex præcipuis fuit, quo decretum eſt, ut Paſcha non niſi Dominico die celebraretur. Secundò, Neque extat is Canon de bigamis ab Ordinibus arcendis conſtitutus, de quo S. Ambroſius epiſt. ad Vercell. Epiſcopum hæc ait: *Sed prius cognoſcamus, non ſolùm hoc Apoſtolum de Epiſcopo & Presbytero ſtatuiſſe; ſed etiam Patres in Concilio Nicæno tractatus addidiſſe: neque Clericum quemquam debere eſſe, qui ſecunda conjugia ſortitus ſit.* Tertio, Ubi, quæſo, invenimus Canon de ſcripturis divinis & authenticis, cujus ſanctus Hieronymus ep 3. meminit his verbis: *Sed quia hunc librum* (Judith) *Synodus Nicæna in numero ſanctarum Scripturarum legitur computaſſe, acquievi poſtulationi veſtræ.* Quartò S. Auguſtinus epiſt. 118. allegat Canonem Nicænum, quo, ne duo Epiſcopi in eadem Eccleſia ſedeant, ſanctè & piè cavetur. Concilio Carthaginenſi III. can. 48. dicitur, à Patribus Nicæni Concilij conſtitutum fuiſſe, ut nonniſi à jejunis Sacrificium offeratur. A Concilio Carthaginenſi VI. cap. 3. citatur ex Nicæno Canon de appellatione ad Apoſtolicam Sedem Epiſcopis conceſſa: quem, ante habitum Sardicenſe Concilium, ſtatutum fuiſſe, ex Theodoreto conſtat, qui de Juliano Romæ Athanaſij cauſam cognoſcente lib. cap. 4. hæc ait: *Ille Eccleſiæ Canonem ſecutus, & eos juſſit Romam venire, & divinum Athanaſium, qui pro ſeipſo in judicio reſponderet, vocavit.* Hoc eodem Concilio Nicæno idem Canon à Patribus ſancitus eſt, quo cautum fuit, ut res cognitæ in minori Synodo, in majori iterum examinari atque tractari poſſent: de quo Julius Papa epiſt. ad Arrianos hæc ait: *Epiſcopi in magna Synodo Nicææ congregata, non ſine DEI conſilio permiſerunt prioris Synodi acta in alia Synodo examinari.* Demum in fine Concilij Chalcedonenſis refert Atticus, in Nicæno Concilio canonem quemdam editum eſſe, qui quoque ibidem cum annotationibus reperitur, ut formatarum literarum certa quædam ſcribendi forma ac ratio determinaretur; quæ apud Epiſcopos tantùm Catholicos ſecreta retineretur, ne vulgatam formulam impoſtor aliquis hæreticus vel ſchiſmaticus per fraudem confringens, ſe pro Catholico venditaret, & Catholicam communionem ſuffuraretur. Quæ fuerit ratio & forma ſcribendi formatas, loco allegato patebit. Plures ergo Canones, quàm hic reperiuntur, à ſancta Synodo conſtitutos fuiſſe, ne quidem ipſi Græci, numeri Canonum vicenarij tenaciſſimi cuſtodes ac vindices, negare poſſunt. Huc illud etiam pertinet quod teſte Sozomeno lib. 3. cap. 19. in fine, ex inſtituto hujus Concilij, ad Hymnum glorificationis hunc, *Gloria Patri & Filio & Spiritui Sancto*, quem Apoſtoli inſtituerant, hæc quæ ſequuntur, *Sicut erat in principio, & nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum*, addita fuerint: ideò, quod Arriani blaſphemantes dicerent Filium à Patre in tempore factum, & fuiſſe tempus quando non erat.

Adde iſtis in Concilio Nicæno ſtatutum fuiſſe ut ſublatis Olympiadibus, à primordio Chriſtianæ libertatis annorum computatio inciperet, apud Ciaconium in *Iſagoge*, in vitas Pontificum. Item actum fuiſſe de veritate Corporis Chriſti in Euchariſtia, ac de tranſubſtantiatione. Quod arbitratur Claudius de Sainctes Ebroicenſis Epiſcopus in libro de rebus controverſis

Euchariſtia.

Euchariſtiæ ſeptimâ repetitione cap. 1. vehementeſque habitas fuiſſe de iis diſputationes in primis Conciliis. Horum, inquis, ſi extarent acta ac monumenta omnia, omni fortaſſis labore levaremur. Sed quoniam ita Deo viſum eſt, ut in ſudore vultus noſtri veſcamur pane noſtro, commendemus illi animas noſtras, ſtudia & operas, &c. pollicetúrque ex his ſe fragmenta non pœnitenda citaturum lib. 2. qui eſt tomus illius ſecundus adhuc prælum expectans. Quare videtur plures canones Nicænos periiſſe in confuſione illa rerum Eccleſiaſticarum per Arrianos, quos etiam teſtatur D. Athanaſius in Epiſt. ad Marcum, conquiſitos eos canones per totum Orientem, concremaſſe, adeò ut nullibi tota Ægypti exemplaria horum reperiantur, ſalvi tamen illi evaſerunt quos minus apertè ſuæ cauſæ nocere putaverunt.

Verum illi qui plures Canones deſiderat hujus Synodi, eos ex epiſtola prima Julij Pontificis ſuppeditamus, ne labori noſtro in re tanta parcere videamur, lectoriſque aviditatem fruſtrari. Nec enim arbitrandum Summos Pontifices epiſtolas non ſcripſiſſe, quandoquidem & ipſi Apoſtoli plures ſcripſerunt, ſicut D. Petrus, D. Paulus, D. Joannes, D. Jacobus.

Ex epiſtola 1. Iulij Papæ ad Orientales.

TAles inſidiatores ſpiritu prævidentes ſancti Patres in Nicæa congregati, leges ſtatuerunt, quas nos Canones appellamus, ne facilè probi ab improbis damnarentur, ex quibus nonnullas ſententias his inſeri judicavimus, ut tantorum Patrum authoritate, noſtra roboraretur epiſtola, atque omnes Orientales, ſive reliquarum partium Epiſcopi hæc audientes, in tantam foveam non incidant, ne damnationem a Patribus decretam percipiant. Sequuntur enim hæc ex prędicto Concilio Nicæno capitula, id eſt, 18. 19. 21. 23. 26. 27. 28. 33. 41. & 5. 7. & 8. 9. ac 51. 52. 53. 54. 55. 57. 58. 59. 60. 60. 61. 3. 66.

Canones Nicæni ex Iulio Papa.

2. Ut omnes Epiſcopi, qui in quibuſdam gravioribus pulſantur vel criminantur cauſis, quoties neceſſe fuerit, liberè Apoſtolicam appellent ſedem, atque ad matrem confugiant, ut ab ea (ſicut ſemper fuit) piè fulciantur, defendantur, & liberentur. Cujus diſpoſitionis omnes majores Eccleſiaſticas cauſas, & Epiſcoporum judicia, antiqua Apoſtolorum eorumque ſucceſſorum, atque canonum authoritas reſervavit: Quoniam culpantur Epiſcopi qui aliter erga fratres egerint, quam ſedis ejuſdem Papæ fieri placuerit.

3. Placuit ut accuſatus & judicatus à Comprovincialibus in aliqua cauſa Epiſcopus, licenter appellet & adeat Apoſtolicæ ſedis Pontificem, qui aut per ſe, aut per vicarios ſuos, ejus retractari negotium procuret. Et dum iterato judicio Pontifex cauſam ſuam audit, nullus alius in ejus locum ponatur aut ordinetur Epiſcopus: quoniam quamquam à comprovincialibus Epiſcopis accuſati cauſam Pontificis ſcrutari liceat, non tamen definiri, inconſulto Romano Pontifice, permiſſum eſt, cùm B. Petro Apoſtolo, & non ab alio quam ab ipſo dictum ſit Domino: *Quæcunque ligaveris ſuper terram, erunt ligata & in cœlis; & quæcunque ſolveris ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlis.*

Romanus Pontifex.

4. Si quis putaverit, à proprio Metropolitano gravari, apud Primatem Diœceſeos aut penes univerſalis Apoſtolicæ Eccleſiæ Papam judicetur.

5. Accuſatores & accuſationes, quas leges ſæculi non adſciſcunt, & nos omnimoda ſubmovemus. Nec fiat in diſtricta probatione impietas, cùm recta ſit judicij in electione ſententia.

6. Nullus Epiſcopus alterius parochianum retinere præſumat, aut ordinare abſque Epiſcopi voluntate, vel judicare, ſalva tamen in omnibus Apoſtolica authoritate: quia ſicut irrita erit ejus ordinatio, ita & dijudicatio: quoniam cenſemus nullum alterius judicis,

Ordo judiciorum Eccleſiaſticorum.

niſi ſui ſententia teneri. Nam qui eum ordinare non potuit, nec judicare ullatenus poterit.

7. Si quis erga Epiſcopum vel actores Eccleſiæ, ſe proprium habere crediderit negotium, non prius adeat judices, quam ad eos recurrat charitatis ſtudio, ut familiari colloquio commoniti, ea ſanare debeant, quæ in querimoniam deducuntur. Quod ſi aliter egerit, communione privetur.

8. Nemo Pontificum deinceps Epiſcopum ſuis rebus expoliatum aut a ſede pulſum, excommunicare aut judicare præſumat: quia non eſt privilegium, quo poſſit ſpoliari jam nudatus.

9. Pari tenore decernimus, non credi accuſatori, qui abſente adverſario cauſam ſuggerit ante utriuſque partis diſcuſſionem. Nec accuſatores, nec teſtes ſuſcipi qui non ſunt idonei.

10. Placuit, ut ſi accuſatus, vel damnatus Epiſcopus appellavit Romanum Pontificem, id ſtatuendum, quod ipſe juſtè cenſuerit. Et omnes qui adversùs Patres armantur, infames eſſe cenſemus, neque eos qui cum inimicis morantur, ad accuſationem vel teſtimonium recipiendos.

11. Placuit, ut ſemper in accuſatione clericorum, primo perſona, fides, vita & converſatio blaſphemantium perſcrutetur. Nam fides omnes actus hominis præcedere debet, quia dubius in fide, infidelis eſt. Nec eis omnino eſt credendum, quia veritatis fidem ignorant, nec rectæ converſationis vitam ducunt: quoniam tales & facilè indifferenter lacerant & criminantur rectè & piè viventes. Ideò ſuſpicio eorum diſcutienda eſt primo & corrigenda.

Verum eſt, hanc Julij epiſtolam ut ſpuriam rejici ab hæreticis hodiernis. David Blondellus unus ex Calvini catulis multis latratibus eam exagitat. Quæ vocantur à Julio antiqua ſtatuta, ipſe inſanientis cerebri vocat figmenta. Phraſim epiſtolæ ineptiſſimam ait, & qui eam Julio ſuppoſuit, veritate hiſtoriæ neglecta, quidquid in buccam venit evomuiſſe veriùs quàm elocutum, denique mendaciſſimis placitis conſperſam fuiſſe. Quæ omnia in odium Eccleſiæ Romanæ effutit Sycophanta mordaciſſimus: ſicut & Arriani eodem acti odio, acta plura Concilij ſuppreſſerunt, cùm rebus potirentur, quæ cauſa eſt cur ſit hodiè facilius ea negare, quæ revocantur in dubium, quàm eadem probare.

Blondellus.

Denique cùm finem imponebamus huic Synodo, venit nobis in manus Gelaſij Cyziceni commentarius actorum Nicæni Concilij Roberto Balforeo Scoto interprete, qui Author vixit circa annum Domini 476. de quo mentionem fecimus ab initio. Ex quo hæc adhuc addenda eſſe judicavimus. Ex libro 2. cap. 12.

Sancta & magna & generalis Synodus Sanctorum Patrum Nicææ congregatorum, per beatum & ſanctum Hoſium Epiſcopum civitatis Cordubæ in Hiſpania, tenentem locum Epiſcopi Romani, cum prædictis ejuſdem ſedis Preſbyteris, altero ipſum interpretante dixit: Divinitas non eſt una perſona, ut Judæi exiſtimant, ſed tres perſonæ verè ſubſiſtentes, non ſolo nomine, & hoc pluribus teſtimoniis in veteri & novo Teſtamento prædicatur. Vetus quidem magis corporeo adhuc modo differens, Verbum quaſi loquens exhibuit: Novum autem, Verbum Deum eſſe demonſtravit, juxta illud, *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum*, & perſonam perfectam ex perfecta. Deus enim eſt, non pars, Filius, ſed perfectus ſicut & Pater: ejuſdem eſſentiæ cujus & qui eum ineffabili modo genuit Pater, & Filius, ſimul ſubſiſtit Spiritus ſanctus ejuſdem eſſentiæ & ejuſdem poteſtatis, cujus Pater & Filius. Unum igitur conſilium, unum regnum, unam voluntatem, unam dominationem in res omnes creatas: tam quæ viſu, quàm quæ mente & intelligentia percipiuntur. Unam Divinitatem & eandem eſſentiam confiteri nos oportet, Patris & Filij & Spiritus ſancti: non prædicantes confuſionem aut diviſionem perſonarum ineffabilis & beatæ illius Trinitatis: ſed ſemper verè Patrem veri Filij, ſemper exiſtentem, & Filium, verè Filium veri Patris, ſemper exiſtentem ac ſubſiſtentem, & verè etiam Spiritum ſanctum, ſemper exiſtentem quoque & ſubſiſtentem: Trinitatem individuam, ineffabilem, quæ neque animo concipi, neque ſatis exprimi ſermone poteſt: unam Divinitatem & eandem ejus eſſentiam credimus & confitemur ſecundum ſanctam illam jam olim à Domino per ſanctos ejus Apoſtolos, & antiquos ſanctos Patres noſtros qui illam Apoſtolorum fidem illibatam conſervarunt, nobis ab initio traditam fidei veram dogmatum integritatem, parati ex ſancti Spiritûs arbitrio, per plurima divinarum Scripturarum teſtimonia demonſtrare hæc ita ſe habere.

Ioan. 1.

Item ex lib. 3. cap. 31. ejuſdem Gelaſij.

Canones Nicæni ex Gelaſio Cyziceno.

De his qui dicunt non oportere Christianos laborare.

I. QUoniam aliqui nolentes laborare, ſed curioſi eſſe, malè interpretantur ſacras Domini voces dicentis: *Ne ſitis ſolliciti animæ veſtræ, quid manducetis*. Perinde ac ſi verbis ipſis adhærentes non oporteret Chriſtianos terram colere & laborare: Demonſtrandum eſt non ſic dixiſſe Dominum: poſſumus enim laborare & ſecuri eſſe, ſcientes & credentes quod operum noſtrorum incrementum, & fructus ipſe Dominus dat, qui dixit: *Sic eſt regnum Dei, quemadmodum ſi homo jaciat ſementem in terram, & dormiat, & ſurgat nocte & die, & ſemen germinat & aſſurgit, & non novit ipſe.*

Matt. 6. 26.

Ibid.

De Clericis ſacri Ordinis.

II. CLerici ſacri ordinis cœleſtium typi & imagines eſſe debent: Epiſcopus quidem debet obtinere locum tanquam caput poſt illum Eccleſiæ, quam recepit: Presbyter tenere debet ſedem & locum Seraphicum: Diaconus verò Cherubicum: Miniſter verò his miniſtrare debet.

Quod non oportet laicos in ſuggeſtum aſcendere.

III. NOn licet laïcis in ſuggeſtum aſcendere; præter eos, qui legere aut canere ex libris debent.

De ſancto Baptiſmate.

IV. BAptiſma noſtrum non oculis corporis conſiderandum eſt, ſed mentis. Aquam vides, conſidera virtutem Dei in aquis abſconditam. In ſancto enim Spiritu & igne baptizari nos docet Evangelium. In fide enim baptizantis & fide baptizati per ſacram invocationem plenas ſanctificatione Spiritus, & ignis divini aquas conſidera; *Ipſe enim*, inquit, *baptizavit vos Spiritu ſancto, & igne*. Deſcendit itaque qui baptizatur reus peccatorum, & obnoxius ſervituti corruptionis. Et aſcendit liberatus ab hac ſervitute & peccato, factus filius Dei, & hæres gratia ipſius factus, cohæres autem Chriſti indutus ipſum Chriſtum, ſicut ſcriptum eſt: *Quicunque in Chriſtum baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis.*

Matth. 3. verſ. 11. Luc. 3. 1. hic prafa G. M. P.

De divina menſa, & de eo quod in ipſa eſt, myſterio Corporis & Sanguinis Chriſti.

V. ITerum etiam hic in divina menſa ne humiliter intenti ſimus ad propoſitum panem & poculum: ſed attollentes mentem fide intelligamus ſitum in ſacra illa menſa Agnum illum Dei tollentem peccata mundi incruentè à Sacerdotibus immolatum: & pretioſum ipſius Corpus & Sanguinem verè ſumentes, credere hæc eſſe noſtræ reſurrectionis ſymbola. Propter hoc enim neque multum accipimus, ſed parum, ut ſciamus, quod non ſatietati, ſed ſanctimoniæ ſumimus.

A

De reſurrectione à mortuis.

VI. NOn ſimpliciter Dominus ſuam ipſius carnem pro nobis paſſioni & morti tradidit, ſed ut noſtram ſalutem procuraret, cùm liber eſſet à morte, ut ſermo ſuperius demonſtravit. Clamat Propheta quaſi ex perſona ipſius, prædicens futurum ejus
Pſal. 87. 5. ſecundum carnem OEconomiæ myſterium: *factus ſum*, inquit, *quaſi homo ſine adjutorio, inter mortuos liber.* Quis autem liber a morte niſi Deus? ſed juxta prius oſtenſas demonſtrationes incarnatus propter hominum dilectionem, factus quaſi homo ſine adjutorio, humilians ſuam ipſius carnem uſque ad mortem, mortem autem crucis, quæ & reſurrexiſſe prædicatur, ut poſtquam nos immortales fecerit per primitias noſtras, reſurrectionis ſpem nobis etiam deſperatis ſuppeditaret, ut non ampliùs obnoxij ſimus morti æternæ: ſed liberi, quemadmodum & primitiæ noſtræ B
1. Cor. 15. Chriſtus, ut inquit beatus Apoſtolus Paulus, *Primitia Chriſtus: deinde hi qui ſunt Chriſti in adventu ipſius.* Et ipſum Salvatorem hunc Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, Dei & Patris Filium unigenitum expectare nos in Cœlis, cum noſtra corpora ex ſepulchris ex-
Phil 3. 20. citaverit, teſtatur dicens: *Converſatio noſtra in Cœlis eſt, unde & Salvatorem exſpectamus Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ.* Sic enim oportet corpus noſtrum clarificari, ſicut & Corpus Domini, ut malitiam & eas quæ nunc ſunt paſſiones ſuſcipere nequeat, liberum à morte & peccato, C ſanctum, ut in novitate vitæ cum ipſo poſſimus ambulare in cœleſti lumine, ſemper cum ipſo Chriſto regnantes. In hac enim ſpe ſanctum baptiſma percepimus, & ſalutarem Sanctorum ejus membrorum participationem ſuſcepimus, hæc Eccleſiæ Catholicæ dogmata ſunt.

Quod una eſt Eccleſia Dei,

VII. VNa eſt Eccleſia in Cœlo, eadem & in terra, & in hac requieſcit Spiritus ſanctus. Hæreſes autem quæ extra hanc ſunt, quas habent homines, non ſunt doctrinæ Salvatoris noſtri, neque Apoſtolorum, ſed Satanæ & Patris eorum Diaboli. Quę autem ſunt hæreſes Judæorum, & Græcorum, alio D docent modo, ut veram vitam hominibus auferant.

De Providentia Dei, & de mundo.

Sic habet C. M. P. St. VIII. MInor mundus per providentiam factus eſt, prævidit enim peccaturum eſſe hominem, idcirco novos Cœlos, & novam terram ſperamus, juxta ſacras litteras, apparente nobis præſentia & regno magni Dei, & Salvatoris Jeſu Chriſti, &
Dan. 18. tunc (ut ait Daniel) *Percipient ſancti regnum Altiſſimi*, & erit terra pura, ſancta terra viventium & non mortuorum. Quam oculis fidei prævidens David cla-
Pſal 26 v 13. mat: *Credo videre bona Domini in terra viventium*,
Matt. 5. terra manſuetorum & humilium; *Beati*, inquit, *mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram.* Et Propheta: *Et calcabunt ipſam*, ait, *pedes manſuetorum & humilium.* Has ex elaboratis à ſanctis noſtris Patribus conſtitutionibus Eccleſiaſticis, paucas ex multis hoc commentario deſcripſimus. Ediderunt autem & Eccleſiaſticos Canones viginti in Nicæna Synodo, &c. E

CANONES ARABICI LXXX.

ILlos præterimus ut ſuppoſitios. Quod nobis magis perſuadet Lectio 36. Canonis, qui plus ſtatuit de Patriarcha Alexandrino, quàm ſtatutum fuiſſe narratur in Epiſtola Concilij ad Eccleſias Ægypti, quæ data eſt in 2. parte inter epiſtolas.

A

APPENDIX.

CONCILII NICÆNI, ſeu Concilium Sardicenſe,

IN THRACIA SUB JULIO Pontifice, præſidentibus ejus Legatis Hoſio Epiſcopo cum Archidamo & Philoxeno Preſbyteris, contra Arrianos tempore Conſtantii & Conſtantis Imperatorum anno Chriſti 347.

B

QVi partem Arrij fovebant Epiſcopi, cum deberent Concilij Nicæni Symbolo ac fidei acquieſcere, contra ſuadente diabolo omnem lapidem moverunt, ut fidem illam Catholicam everterent, ac variis artibus conciliato ſibi Conſtantij Imperatoris in Oriente animo, quem per perverſos Sacerdotes in ſuam perfidiam traxerunt, ſub ejus authoritate, præſidio, favore, ac auxilio perſequutionem graviſſimam in Catholicos moverunt. Ut tunc magni Anthonij in Ægypto Monachi divinatio exitum ſortiretur, de quo narrat Nicephorus Eccl. Hiſt. lib. 10. Somnium S. Anthonii de Arrianis.
C c. 48. quod priuſquam ſub Conſtantio Arriani Eccleſiis regendis in Oriente primas tenerent, in ſomnis ſibi videre viſus eſt equos multos cum impetu in ſanctius ſacrarium inferri, atque ibi ſalientes calcibuſque ſe petentes, ſacram evertere menſam: Cumque evigilaſſet expoſuit futurum, ut adulterinorum monſtruoſorumque dogmatum confuſio Eccleſiam Dei occuparet, & alienæ doctrinæ aſſertorum inſultus ſacram peſſundarent menſam, omniaque in templo Dei everterent. Maximè autem in D. Athanaſium Alexandriæ Epiſcopum vim omnem concitaverunt ut acerrimum fidei Nicænæ ac Catholicæ defenſorem. Varia celebrantur Concilia ex utraque parte, quibus malum non imminuitur. Varias ſcribit litteras Julius Summus Pontifex Romanus ad hos Epiſcopos, vocat ad
D Romana Concilia, ſed nihil proficit, ait Sozomenus lib. 3. cap. 9. Id fiebat ſub auſpiciis Conſtantij qui primam Synodum evertere conabatur. Cum autem hæc reſciviſſet ejus Frater Conſtans Occidentis Imperator, fratri ſuo bellum litteris minatus eſt, niſi rectam fidem labefactare deſineret; viſum eſt ergo Imperatoribus, ut Sardicæ ſeu Triadiţæ Epiſcopi convenirent & de iis quæ Nicææ decreta erant, diſceptarent. Congregati ergo ſunt trecenti quadraginta & unus Epiſcopi. Occaſio Concilii.
Quod autem Julius Papa hanc Synodum etiam pro ſua authoritate congregaverit, palam fit ex eo quod ait Socrates lib. 3. cap. 16. quoſdam Epiſcopos ad hoc Concilium non veniſſe propter corporis infirmitatem, alios vero cauſatos anguſtiam temporis à Julio præſtituti. Quod argumentum eſt Julium Pontificem hanc
E Synodum indixiſſe, licet Imperatores ad coadunandos facilius tot Epiſcopos, ſimul eos convocaverint, ut ex hoc hæretici primatum nullo jure poſſint attribuere in res Eccleſiaſticas ſæculari poteſtati. Præterquam quod cum inveniantur Hoſius Epiſcopus Cordubenſis in Hiſpania, ac Preſbyteri Julij Archidamus & Philoxenus primi ſubſcripſiſſe, ut infra patebit, nec id aliter fieri potuerit niſi ſub nomine ipſius Julij Romani Pontificis, argumento quoque neceſſario deducitur ipſum eidem præfuiſſe.

In hoc autem Concilio quid geſtum, quid decretum patere poteſt partim ex epiſtolâ ejuſdem Concilij ad omnes Epiſcopos, quam hic integram ſubjungimus ex Theodoreto, partim ex ejuſdem Concilij Canonibus; Li. hiſt. c. 6. quibus adjungemus ea quæ ex hoc Concilio conſequu-

Hiſtoria neceſſaria.

ta ſunt, ut ſic ejus notitia dimenſior & amplior detur: nec enim ſatis intelligi poſſunt Concilia niſi cum ejus decretis & Canonibus aliquid etiam ex hiſtoria excerptum admiſceatur. Hoc ante omnia annotato, quod mendax eſt inſcriptio editioni Conciliorum Surij ab incerto authore præfixa. *Anno ſexto Conſtantij Imperatoris, Leontio & Saluſtio Conſulibus, æra 381. Sardicenſis Synodus congregata eſt.* Nam Socrates l. 2. cap. 15. ſic habet. *Undecimo anno poſt mortem patris duorum Auguſtorum, Ruffino, & Euſebio Conſulibus, Concilium Sardicenſe coactum eſt.* Hoc idem affirmat Sozomenus lib 3. cap. 11. in fine. Unde conſtare poteſt anno Chriſti 347. Julij Pontificis undecimo Synodum hanc celebratam fuiſſe, qua de re Baronius ad eumdem annum 347. Nam in his quæ ſunt Chronologiæ multum nolumus immorari, cum authorem nanciſcimur qui ſe in iis difficultatibus attentiorem præbuit.

In aliud Concilium & Nicæn.

Probè autem tuetur iſtud Concilium jura Ro. Pontificis, quod ea tunc Euſebiani, ſicut eſt mos hæreticorum omnium, interturbare conarentur. Vocatique ſunt aliquando ejus Canones, Nicæni, quod in Nicænis quaſi virtute continerentur. Qua parte & Symbolum Conſtantinopol. dici ſolet Nicænum, ut advertit Chriſtianus Lopus in notis & Scoliis: Licet plures ut Concilium ſpeciale & à cæteris diſtinctum admittant, in quo nihil abſurdi, aut magnopere improbandi admittunt. Sicut nec illi qui primam aut ſecundam illius verſionem, cum plures ſint, ſequuntur.

Epiſtola Synodi Sardicenſis.

SAncta Synodus per Dei gratiam Sardicæ congregata, ab urbe Roma, Hiſpania, Gallia, Italia, Campania, Calabria, Affrica, Sardinia, Pannonia, Mœſia, Dacia, Dardania, Dacia altera, Macedonia, Theſſalia, Achaïa, Epiris, Thracia, Rhodope, Aſia, Caria, Bithynia, Helleſponto, Phrygia, Piſidia, Cappadocia, Ponto, Phrygia altera, Cilicia, Pamphylia, Lydia, Inſulis Cycladibus, Ægypto, Thebaide, Lybia, Galatia, Palæſtina, Arabia, omnibus ubique Epiſcopis, & comminiſtris Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ, dilectis fratribus in Domino ſalutem.

Multa quidem & frequenter auſi ſunt Arriani hæretici adverſus ſervos Dei, qui rectam fidem cuſtodiunt. Adultera enim ſuppoſita doctrina, Orthodoxos expellere tentarunt. In tantum autem exſurrexerunt contra fidem, ut religioſiſſimorum Imperatorum aures non lateret. Itaque Dei adjuvante gratia, iidem Imperatores religioſiſſimi ex diverſis nos provinciis & civitatibus congregarunt, & ſanctam hanc Synodum in Sardicenſium urbe celebrari permiſerunt, ut omnis diſſenſio amputetur, pravaque doctrina penitus rejecta, pietas in Chriſtum ſola apud omnes conſervetur. Venerunt enim Epiſcopi ab Oriente, eorumdem religioſiſſimorum Principum impulſu, maximè ob ea quæ frequenter jactabant de dilectiſſimis fratribus & conſacerdotibus noſtris, Athanaſio Epiſcopo Alexandriæ, & Marcello Epiſcopo Ancyræ, Galatiæ, & Aſclepa Gazæ. Nam ad vos etiam fortaſſe illorum calomniæ pervènerunt, & fortaſſe aures veſtras commovere tentarunt, ut adverſus innocentes credatis quæ dicunt, & ſceleratæ hæreſis ſuæ ſuſpicionem tegant. Sed non diutius hæc illis facere permiſſum eſt. Eſt enim gubernator Eccleſiarum Dominus, qui pro his & pro nobis omnibus mortem ſuſtinuit, & per ſeipſum aſcenſum in Cœlos nobis omnibus tribuit. Olim ergo cùm ſcripſiſſent Euſebius, Maris, Theodorus, Theognis, Urſacius, Valens, Menophantus, & Stephanus, Julio conſacerdoti noſtro, Eccleſiæ Romanæ Epiſcopo, adverſus prædictos Coepiſcopos noſtros, Athanaſium, inquam, Epiſcopum Alexandriæ, & Marcellum Epiſcopum Ancyræ Galatiæ, & Aſclepam Gazæ: ſcripſerunt & aliarum partium Epiſcopi, Athanaſij

A conſacerdotis noſtri teſtificantes innocentiam, & quæ ab Euſebio acta fuerant meras eſſe calumnias & mendacia. Et quamquam vel eo maximè, quod a Julio conſacerdote noſtro vocati non venerunt, & ex iis quæ ab eodem Julio Epiſcopo ſcripta ſunt, liquidò patuit horum falſa criminatio. Veniſſent enim protinus, ſi quam in iis quæ fecerant, quæque adverſus Coepiſcopos noſtros egerant, fiduciam habuiſſent. Attamen ex iis etiam quæ in hac ſancta & magna Synodo egerunt, manifeſtiora fraudis ſuæ commenta prodiderunt. Nam cùm Sardicam veniſſent, viderentque fratres noſtros Athanaſium, Marcellum, Aſclepam, & alios, in judicium venire timuerunt, & non ſemel neque iterùm, ſed ſæpiùs vocati invitationi non paruerunt: tametſi congregati Epiſcopi omnes, imprimiſque veneB randæ ſenectæ Oſius, qui & propter ætatem, & propter fidei confeſſionem, & propter tantos labores, omni reverentia, & honore dignus erat, illos expectarent, hortarenturque ut venirent ad judicium, ut ea quæ de abſentibus Coepiſcopis dixerant, vel contra eos ſcripſerant, præſentes poſſent convincere. Sed vocati, ut diximus, non venerunt, ſuam hoc ipſo calumniam oſtendentes, fraudulentamque molitionem, & inſidias tergiverſatione ſuâ quodammodo proclamantes. Nam qui dictis ſuis confidunt, ea coram aſſeverare non recuſant. Cùm autem venire auſi non ſint, neomini obſcurum eſt, ut credimus, ſi quid illi rurſum nocere velint, eos, cùm adverſus conſacerdotes noſtros probare nihil poſſint, obtrectare quidem abſentibus, ſed vitare præſentes.

C Fugerunt enim, dilectiſſimi fratres, non ſolùm propter calumniam qua nos appetiverunt, verumetiam quia ibi præſto eſſe videbant qui ipſos de variis criminibus accuſarent. Ferrum enim & vincula proferebantur, & homines ab exilio reverſi, & ab iis qui adhuc in exilio detinebantur miſſi aderant comminiſtri, propinqui etiam & amici eorum, qui per iſtos fuerant interempti: & quod caput eſt, præſto erant Epiſcopi, quorum alius ferrum & catenas oſtendebat, quas iſtorum opera geſtarat, alij mortem ex eorum calumnia intentatam teſtabantur. Nam eo uſque proceſſerunt amentiæ, ut etiam Epiſcopum necare aggreſſi ſint, necaſſentque omnino, niſi ex eorum manibus elapſus eſſet. Denique exceſſit collega noſter beatus Theodulus fugiens ipſorum calumniæ infeſtationem: ex eorum enim falſa inſimulatione juſſus fuerat interfici. Alij

Arrianorum acta crudelia.

D autem gladiorum plagas oſtendebant; alij ſe fame ab iis excruciatos querebantur. Et hæc non ignobiles viri teſtificabantur; ſed integræ Eccleſiæ à quibus legati qui venerant milites docebant gladiis cinctos, turbas cum fuſtibus, judicum minas, falſarum litterarum ſuppoſitiones. Lectæ enim ſunt litteræ à Theognide confictæ contra collegas noſtros Athanaſium, Marcellum, & Aſclepam, ut Imperatores adverſus illos concitaret: Et has litteras, qui Theognidis diaconi tunc erant, convicère. Ad hæc virginum denudationes, incendia Eccleſiarum, carceres comminiſtrorum: neque ob aliam cauſam hæc omnia, quam propter infandam hæreſim Arrianorum: illorum enim communionem qui recuſabant, iſta perpeti cogebantur. Hæc igitur illi conſiderantes, in arcto habebant

E quid caperent conſilij. Nam cum erubeſcerent ob ea quæ commiſerant, eo quod ampliùs occultari non poterant, Sardicam venerunt, ut adventu ſuo ſuſpicionem, quaſi nihil deliquiſſent, excludere viderentur. At cum eos ibi accuſatores viderent, quos ipſi falſo inſimularant, & quos calamitatibus afflixerant, & in oculis eſſent documenta probationum, venire vocati noluerunt. Maximè cùm collegæ noſtri Athanaſius, Marcellus, & Aſclepas magna fiducia judicium implorarent, & illos provocarent ſponderentque ſe non ſolùm eorum calumniam refutaturos, ſed omnia etiam quæ adverſus Eccleſias admiſerant patefacturos.

At illi tanto conſcientiæ terrore perculſi ſunt, ut in fugam ſe dederint, & calumniam ſuam fugiendo pro-

A diderint, & quæ peccarant repentino diſceſſu confeſſi ſint. Et quamquam non ſolùm ex prioribus, ſed ex his etiam illorum malitia & falſitas innotuit: tamen ne ex fuga ſua novi facinoris alicujus anſam arriperent, conſultum duximus ſcenicos illorum actus ad veritatis normam expendere. Quod facere aggreſſi, ex geſtis comperimus ipſos Sycophantas eſſe, & meras inſidias noſtris Coepiſcopis ſtruxiſſe. Arſenius enim ille, quem ab Athanaſio interfectum dicebant, vivit etiamnùm, & in vivis cenſetur: & ex hoc uno cætera, quæ de aliis vulgarunt, vana eſſe apparet. De poculo autem, quod confractum aiebant à Macario Preſbytero Athan. teſtati ſunt qui ab Alexandria & Mareote, aliiſque locis venerant, tale factum nihil eſſe. Sed & ex Ægypti Epiſcoporum litteris ad Julium conſacerdotem noſtrum abundè confirmatum eſt, ne ſuſpi- B cionem quidem ibi ejus rei fuiſſe. Quin & acta, quæ contra illum habere ſe aiunt, unius partis ſtudio confecta fuiſſe conſtat. Et tamen in his ipſis actis interrogati fuere gentiles & Catechumeni & ex Catechumenis unus, cum interrogaretur, reſpondit intùs ſe fuiſſe, quando Macarius eò ſupervenit: alter interrogatus dixit Iſchyram, quem jactabant tunc temporis ægrotum in cellula jacuiſſe: ut ex eo appareat, nullum omnino celebratum myſterium fuiſſe, quod intus erant Catechumeni, & ex morte decumbens Iſchyras non aderat. Nam & Iſchyras ipſe, imo nequiſſimus, qui mentitus fuerat cum diceret Athanaſium librum quemdam de divinis ſcripturis exuſiſſe, idem ſe convictum faſſus eſt ægrotaſſe & decubuiſſe, cùm adfuit Macarius, ut hinc etiam liqueat Sycophantam C fuiſſe. Denique Sycophantiæ iſtius præmium Iſchyræ honorem Epiſcopatus dedere, homini qui ne Preſbyter quidem fuit. Venientes enim ad Concilium duo Preſbyteri, qui cum Meletio tunc fuerant, & poſtea à beatæ memoriæ Alexandro Epiſcopo Alexandriæ ſuſcepti, cum Athanaſio nunc agunt, teſtati ſunt, neque unquam Meletij Preſbyterum hunc fuiſſe, neque apud Mareotem Eccleſiam aut miniſtrum ullum habuiſſe Meletium. Et tamen hunc, qui Preſbyter non eſſet, velut Epiſcopum ſecum adduxerunt, ut hoc nomine videantur auditores in ſua Sycophantia percellere. Lectus etiam eſt liber Conſacerdotis noſtri Marcelli, in eoque deprehenſa Euſebij & ſodalium exquiſita malitia. Quæ enim Marcellus velut quærendo poſuerat, ea tanquam aſſeveraret calumniati ſunt. Quare lecta ſunt quæ ſequebantur, quæque antecedebant D quæſtionem, & recta fides ejus inventa eſt. Neque enim ex ſancta Maria, ſicut ipſi affirmarunt, initium Deo verbo dedit: neque finem regnum ejus habere; ſed ſine principio ac fine ſine eſſe ſcripſit. Sed & Aſclepas quoque comminiſter noſter acta protulit Antiochiæ confecta præſentibus adverſariis, & Euſebio Cæſarienſi, atque ex judicum Epiſcoporum ſententiis innocentiam ſuam comprobavit. Meritò igitur, fratres dilectiſſimi, ſæpiùs acciti non paruerunt, & meritò fugerunt. Nam ſtimulis acti conſcientiæ ſuas ipſi calumnias fuga confirmarunt & credi de ſe illa fecerunt, quæ præſentes accuſatores dicebant, & reipſa oſtendebant.

Fuga Arrianorum ex Sardicâ.

Accuſationes falſæ contra Catholicos.

In caſtris hæret. exo proficiſcuntur.

Ad hæc inſuper omnia, depoſitos ob Arrij hæreſim, E & ejectos non ſolùm ſuſceperunt, ſed ad majores etiam gradus evexerunt, Preſbyteros nimirum creantes ex Diaconis & Epiſcopos ex Preſbyteris, non alio conſilio, quàm ut impiam doctrinam latius ſpargerent, ac propagarent, & ſinceram fidem labefactarent. Horum porrò duces ac Principes poſt Euſebium nunc ſunt Theodorus ab Heraclea, Narciſſus à Neroniade, Stephanus ab Antiochia, Georgius à Laodicea, Acacius à Cæſarea Palæſtinæ, Menophantus ab Epheſo Aſiæ, Urſacius à Singidono Mœſiæ, Valens a Murſa Pannoniæ. Hi etenim eos qui unà cum ipſis venerunt ab Oriente, nec ſanctam Synodum ingredi permiſere, nec omnino ad Dei Eccleſiam accedere. Et cùm Sardicā venirent, Synodos inter ſe per loca priva- A tas egerunt, pactiq; ſunt, minis interpoſitis, ſe ubi Sardicam pervenirent, neq; ad judiciū prorſus acceſſuros, neque in unum cum ſancta & magna Synodo coituros: ſed ſimul ac urbem ingreſſi adventus ſui fidem purgationis ſuæ gratia feciſſent, inde ſe fuga ſubducturos. Quæ quidem reſcire nobis licuit ex comminiſtris noſtris Macario a Palæſtina, & Aſterio ab Arabia, qui unà cum ipſis venerunt, ſed ab eorum perfidia receſſerunt. Hi enim venientes ad ſanctam Synodum, vim quam paſſi fuerant conqueſti ſunt, recteque ab eis nihil agi affirmarunt. Hoc ſimul adjicientes, ibi multos eſſe rectæ fidei cultores, qui huc ab ipſis venire propoſitis interminationibus prohiberentur; atque hac de cauſa ſedulo curaſſe, ut una in domo diverſarentur omnes, neque iis ſeorſim vel tantillum agerent per- B miſiſſe.

Quia igitur conticeſcere non oportebat, nec inultas relinquere calumnias, vincula, cædes, vulnera, falſo confictas epiſtolas, verberationes, nudationes virginum, exilia, Eccleſiarum everſiones, incendia, tranſlationes à minoribus parœciis ad majores, & ante omnia excitatam denuo per iſtos contra rectam fidem Arrianam hæreſim, propterea chariſſimos quidem fratres, & Coëpiſcopos noſtros, Athanaſium Alexandriæ, Marcellum Ancyræ Galatiæ, Aſclepam Gazæ, & eos qui cum illis Domino miniſtrant, innocentes & puros pronunciavimus, litteris ad ſingulorum parœcias datis, ut Epiſcopi ſui innocentiam Eccleſiæ cujuſque populus agnoſcat, & hunc unum habeat & exſpectet Epiſcopum: illos vero qui luporum C inſtar illorum Eccleſias invaſerunt, Gregorium Alexandriæ, Baſilium Ancyræ, & Quintianum Gazæ, nec Epiſcopos nominet quiſquam, nec Chriſtianos, nullamque omnino cum eis communionem habeat, nec litteras ad illos det, nec ab illis accipiat. Theodorum autem ab Heraclea Europæ, & Narciſſum à Neroniade Ciliciæ, Acacium à Cæſarea Palæſtinæ, & Stephanum ab Antiochia, & Urſacium a Singiduno Mœſiæ, & Valentem a Murſis Pannoniæ, & Menophantum ab Epheſo, & Georgium à Laodicea, & ſi is præ metu ab Oriente non venit, ſed tamen quia à beatæ memoriæ Alexandro Alexandriæ Epiſcopo dejectus eſt, & quod ipſe cum cæteris Arrij furorem ſit amplexus, & propter objecta crimina, hos omnes communi calculo dejecit ſancta Synodus de Epiſcopatus gradu: & ju- D dicavimus illos non ſolùm Epiſcopos non eſſe, ſed ne communionem quidem cum fidelibus habere. Separantes enim Filium à ſubſtantia ac divinitate Patris, & alienantes Verbum à Patre, ſeparari ab Eccleſia Catholica convenit, & alienos eſſe a nomine Chriſtiano. Sint igitur nobis anathema, eo quod adulteraverunt verbum veritatis. Apoſtolicum enim præceptum eſt, *Si quis vobis Evangelizaverit præterquam quod accepiſtis, anathema ſit.* Cum his ne quiſquam communicet præcipite; nulla eſt enim communicatio luci ad tenebras. Hos omnes procul ablegate: nulla enim participatio Chriſto ad Belial. Et cavete, chariſſimi, ut neque ſcribatis ad eos, neque eorum accipiatis litteras. Curate etiam, dilectiſſimi fratres & Conſacerdotes, ut tanquam ſpiritu præſentes Synodo noſtræ conſentiatis, & veſtra ſubſcriptione pariter decernatis, ut E ab omnibus ubique gentium Coëpiſcopis noſtris concordia ſervetur.

Gal. 1.

Excommunicantur Arriani.

Abdicamus porrò ab Eccleſia Catholica & exterminamus eos, qui affirmant Chriſtum eſſe Deum, ſed verum Deum non eſſe: genitum eſſe ſimul & ingenitum. Sic enim ſe intelligere genitum profitentur, quia ſic dixerunt, Quod eſt, genitum eſt: & quia cum Chriſtus ante ſæcula ſit, principium ei tribuunt atque finem, qui non in tempore, ſed ante omne tempus generationem habet. Nuper etiam viperæ duæ ex aſpide Arriana prodiere, Valens & Urſacius, qui gloriantur & non dubitant ſe dicere Chriſtianos, qui & Verbum & Spiritum crucifixum, & vulneratum, & mortuum eſſe, & reſurrexiſſe, quodque hæreticorum cohors contendit,

Definitio fidei.

contendit, diverſas eſſe hypoſtaſes Patris & Filij, & Spiritus ſancti pronunciant, & eas ſeparatas eſſe. Nos autem hanc percepimus & didicimus, & hanc habemus catholicam traditionem & fidem atque confeſſionem, unam eſſe hypoſtaſim, quam ipſi hæretici uſiam vocant, Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Et ſi quærant quæ ſit Filij hypoſtaſis, profitemur eam eſſe, quam & Patris ſolam eſſe in confeſſo eſt. Neque, unquam, Patrem ſine Filio, neque Filium ſine Patre fuiſſe, nec eſſe poſſe quod eſt Verbum ſine Spiritu. Abſurdiſſimum namque eſt dicere aliquando Patrem non fuiſſe Patrem: & Patrem ſine Filio, neque nominari, neque eſſe poſſe, ipſe Filius teſtatur, *Ego in Patre, & Pater in me*, &c. *ego & Pater unum ſumus*. Nullus noſtrum negat genitum, ſed genitum ante omnia quæ viſibilia & inviſibilia nuncupantur, factorem & opificem Archangelorum & Angelorum, & mundi, & humani generis, quoniam ita dicit, *Omnium artifex ſapientia docuit me*, &, *omnia per ipſum facta ſunt*. Nam ſemper eſſe non poterat ſi ſumpſit exordium: jam quod ſemper eſt Verbum initium non habet: Deus autem nunquam terminum admittit. Non dicimus Patrem Filium eſſe, nec rurſus Filium Patrem eſſe: ſed Pater, Filij Pater eſt, & Filius Patris eſt Filius. Confitemur virtutem Patris eſſe Filium. Confitemur Verbum Dei Patris eſſe, præter quod aliud non eſt: & Verbum verum Deum & ſapientiam & virtutem, verumque Filium affirmamus, Sed non ſicut cæteri Filij appellantur, ita Filium dicimus: quia illi aut per hunc regenerationis gratiâ Dei ſunt, aut eo quod digni fiant Filij nominantur, non autem ob unam ſubſtantiam quæ eſt Patris & Filij. Confitemur item & unigenitum & primogenitum: ſed unigenitum Verbum quod ſemper fuit & eſt in Patre: primogenitum autem propter naturam humanam. Differt tamen à communi creatura, quia eſt etiam primogenitus ex mortuis. Confitemur Deum eſſe: confitemur unam Patris & Filij divinitatem. Nec quiſquam negat Patrem Filio majorem, non propter aliam hypoſtaſim, vel propter differentiam, ſed quia ipſum nomen Patris majus eſt quam Filij. Hæc autem illorum eſt impia & vitioſa interpretatio qua dictum ab eo contendunt, *Ego & Pater unum ſumus*, propter conſenſum & concordiam. Sed ſtultam & abjectam iſtorum ſententiam Catholici omnes improbavimus: Quia ſicut mortales homines ſolent, cum altercari cœperint, infenſis animis diſſidere, ac poſteà reconciliari: Sic diſſidium ac diſſenſionem inter Patrem Deum omnipotentem & Filium incidere poſſe dicunt, quod vel ſuſpicari aut animo fingere eſt abſurdiſſimum. Nos vero & credimus, & aſſeveramus, & intelligimus divinam hanc vocem, *Ego & Pater unum ſumus*, de unitate ſubſtantiæ, quæ in Patre & Filio unica eſt, capiendam eſſe. Credimus etiam hunc ſemper, ac ſine initio, & ſine fine regnare cum Patre, regnumque ejus nec tempus habere quo definiatur, nec unquam deſinere: quia quod ſemper eſt, nec unquam cœpit eſſe, nec deſinere poteſt. Credimus & mente complectimur Paraclerum Spiritum ſanctum, quem nobis ipſe Dominus & promiſit & miſit: & hunc credimus miſſum. Sed is paſſus non eſt, ſed homo, quem induit, quem aſſumpſit ex Maria Virgine, hominem qui pati poſſet, quia homo mortalis, Deus verò immortalis. Credimus tertia die reſurrexiſſe: reſurrexit autem, non Deus in homine, ſed homo in Deo, quem & Patri ſuo donum obtulit, quemque à peccato & interitu liberavit. Credimus etiam opportuno ac definito tempore omnes & de omnibus judicaturum. Tanta ſiquidem eorum eſt ſtultitia & tam denſis tenebris eorum mens obcæcata, ut lucem veritatis cernere nequeant. Non intelligunt quo ſenſu dictum ſit, *Ut & ipſi in nobis unum ſint*. Palam enim eſt cur unum: quia videlicet Apoſtoli ſanctum Dei Spiritum acceperunt, & tamen ipſi Spiritus non erant, nec ullus eorum aut verbum, aut ſapientia, aut virtus vel unigenitus erat. *Sicut ego*, inquit, *& tu unum ſumus, ſic & ipſi in nobis unum ſint*. Sed & accuratè vox divina diſtinxit, *in nobis*, inquit, *unum ſint*. Non ait, ſicut nos unum ſumus, ego & Pater: ſed ut diſcipuli in ſemetipſis conjuncti & copulati unum ſint fide & confeſſione; in gratia item & pietate Dei Patris, & Domini ac Servatoris noſtri confeſſione & charitate unum eſſe poſſint.

Hypoſtaſis pro ſubſtantia. — *Joan. 14. Joan. 10.* — *Sap. 7. Joan. 1.* — *Fides Catholica de Filio.* — *Joan. 10.* — *Joan. 17.*

Nota fuiſſe magnam diſputationem de ſignificatione hypoſtaſis, ut patet ex epiſtola 1. D. Hieronymi ad Damaſum, ubi ait neſcio quid veneni in ſyllabis hujus nominis latere. Tota ait, ſæcularium litterarum ſchola, nihil aliud hypoſtaſim niſi uſiam novit: & quis rogo, tres ſubſtantias ore ſacrilego prædicabit? &c. Interrogamus quid tres hypoſtaſes poſſe arbitrentur intelligi: tres perſonas ſubſiſtentes, aiunt, reſpondemus nos ita credere, non ſufficit ſenſus, ipſum nomen efflagitant. Habebaturque ipſe D. Hieronymus pro hæretico quod metueret dicere tres hypoſtaſes, fuitque mera diſputatio de nomine, lege hanc epiſtolam.

Diſputatio de nomine ſubſiſtentiæ.

Huic epiſtolæ alia conſonat ejuſdem Synodi Sardic. ad omnes alios Epiſcopos qui non interfuerant, quam habet D. Athanaſius in Apologia ad Imperatorem Conſtantium, cui inveniuntur ſubſcripſiſſe Epiſcopi 286. ac primo ab Hiſpania Hoſius, deinde Julius Romæ per Archidamum & Philoxenum Presbyteros ſuos, Protogenes Sardicę. Hi primi. Ex Gallia triginta quatuor Epiſcopi, inter quos quidem Jeſſes numeratur, & plures alij ex variis mundi partibus. Ut non dubitemus quin Summus Pontifex Rom. jura ſui primatus in totam Eccleſiam ſarta tecta habuerit. Nec enim Epiſcopus Hiſpanus nulla primatus Eccleſiæ ſuæ dignitate inſignis, primum locum cum Presbyteris ab eo Pontifice Romano delegatis obtineret, niſi ſub alieno nomine. *Initium epiſtolæ*. Sæpe multumque in ſervos Dei rectæ fidei cultores audaciam ſuam exercuerunt Ariomanitę, &c. *Finis epiſtolæ*. Quin & vos quoque ſtudete fratres & comminiſtri noſtri in ſacris obeundis, ut Spiritu præſentes in noſtra Synodo ſuffragium conferatis per veſtras ſubſcriptiones, quo ab omnibus ubique ſacrorum miniſtris concordia ſervetur. Divina providentia ſanctos & lętos vos conſervet dilecti fratres. *Et infra*: Eorum autem qui in Synodo ſcripſerunt cęterorumque aliorum Epiſcoporum iſta ſunt nomina.

Hoſius nomine Papæ præſedit.

Hoſius ab Hiſpania, Julius Romæ per Archidamum & Philoxenum Presbyteros ſuos, Protogenes Sardicę, Gaudentius, &c. qui videtur fuiſſe Ariminenſis Epiſcopus Martyrio coronatus, fuſtibus ac lapidibus impetitus in ſuburbiis Ariminenſis civitatis in odium fidei Nicænæ per milites Marciani præſidis, apud Baronium anno 359. tunc enim fœda erat facies Eccleſię à propriis non ab alienis vaſtata.

Qui autem in canalio Italię Probatus, Viator, &c. explico, ait de la Cerda adverſar. ſacrorum cap. 84. num. 2. in via verſus Italiam. Inveniunturque fuiſſe ducenti octoginta ſex, unde non poteſt probari Carranza qui in fine Canonum aſſerit ſubſcripſiſſe numero 121. Epiſcopos; nec alij qui multo majorem numerum Epiſcoporum conſcribunt.

SEQVVNTVR CANONES CONCILII SARDICENSIS.

Cap. I. *De Epiſcopis, qui civitates mutaverint.*

OSius Epiſcopus dixit: Non minus mala conſuetudo, quàm pernicioſa corruptela funditus eradicanda eſt, ne cui liceat Epiſcopo de ſua civitate ad aliam tranſire civitatem. Manifeſta eſt enim cauſa, qua hoc facere tentant, cum nullus in hac re inven-

Diſtinct. 8. mala conſuetudo.

tus ſit Epiſcopus, qui de majori civitate ad minorem tranſiret. Vnde apparet, avaritiæ ardore eos inflammari, & ambitioni ſervire, & ut dominationem agant. Si omnibus placet, hujuſmodi pernicies ſæviùs & auſteriùs vindicetur, ut nec laïcam communionem habeat, qui talis eſt? Reſponderunt univerſi: Placet.

OCcaſione Euſebij Nicomedienſis, qui poſt duas ſedes mutatas, ſe Conſtantinopolim transferri curaverat, aliorumque etiam Epiſcoporum, qui humanæ gloriæ libidine incitati è minoribus ad majores ſedes provehi laboraverant: ideòque Athanaſio & Euſtathio Antiocheno Primatibus ejiciendis ac deturbandis, ex ambitione calumniam intulerant. hac, inquam, occaſione graviùs hic, quàm Nicæna Synodus Canone 15. juſſit eoſdem, licet invitos, in priſtinam ſedem reduci, à Patribus hujus Concilij conſtitutum fuit, ne laïca communione etiam in fine vitæ impartirentur. Baronius anno 347. num. 46.

Cap. De eiſdem Epiſcopis.

OSius Epiſcopus dixit: Etiam ſi talis aliquis extiterit temerarius, ut fortaſſis talem excuſationem afferens, aſſeveret, quòd à populis literas acceperit: cùm manifeſtum ſit, potuiſſe plures præmio & mercede corrumpi, eos qui ſinceram fidem non habent ut clamarent in Eccleſia, & ipſum petere viderentur Epiſcopum. Omnino has fraudes damnandas eſſe arbitror: ita ut nec laïcam in fine communionem talis accipiat. Si verò omnibus placet, ſtatuite. Synodus reſpondit: Placet.

Cap. III. De Epiſcopo adjudicato.

6 quæſt. 4. Oſius Epiſcopus. OSius Epiſcopus dixit: Illud quoque neceſſariò adjiciendum eſt, ut Epiſcopi de ſua Provincia ad aliam provinciam, in qua non ſunt Epiſcopi, non tranſeant, niſi fortè à fratribus ſuis invitati, ne videamur januam claudere charitatis. Quòd ſi in aliqua Provincia aliquis Epiſcopus contra fratrem ſuum Epiſcopum litem habuerit, unus de duobus ex alia Provincia advocet Epiſcopum cognitorem. Quòd ſi aliquis Epiſcopus judicatus fuerit in alia cauſa, & putat ſe bonam cauſam habere, ut iterùm Concilium renovetur, ſi vobis placet, ſancti Petri Apoſtoli memoriam honoremus, ut ſcribatur ab his qui cauſam examinarunt, Iulio Romano Epiſcopo; & ſi judicaverit renovandum eſſe judicium, renovetur, & det judices. Si autem probaverit talem cauſam eſſe, ut non refricentur ea quæ acta ſunt, quæ decreverit, confirmata erunt. Si hoc omnibus placet? Synodus reſpondit: Placet.

CIrca illa verba: *Quòd ſi aliquis Epiſcopus judicatus fuerit*, ſciendum quòd hoc Canone tertio, ſicut etiam quarto & ſeptimo, declaratur expedire, ut ordinariè Epiſcopis ad Sedem Apoſtolicam provocantibus & appellantibus deferatur: Jure divino non tantùm permiſſum erat, ut Epiſcopi injuriam paſſi ad ſummum Eccleſiæ & Romani Pontificis tribunal provocarent; verùm etiam frequenter ante hæc tempora de facto obſervatum, ut tam Presbyterorum quam

Appellatio ad Pontif. Ro. in more antiquo erat.

A Epiſcoporum appellationes ad Apoſtolicam Sedem admitterentur: adeò ut veriſſimum ſit quod ſcribit S. Leo Epiſt. 89. ad Epiſcopos Galliæ, hanc eſſe antiquiſſimam Eccleſiæ conſuetudinem. Ad Pium I. Marcion; ad Cornelium, Fortunatus & Felix in Africa; ad Stephanum Pontificem Baſilides in Hiſpania depoſitus, appellarunt. Athanaſius, ad Julium Pontificem provocans, per eum ab Arrianorum calumnia & depoſitionis ſententia, abſolutus fuit. Unde manifeſtum eſt, quod Patres hujus Concilij de jure & appellandi poteſtate nihil noviter conceſſerint; ſed tantùm declararint, uſum & exercitium poteſtatis, nunc Eccleſiæ univerſali omnino expedire: partim, ne, ſi omnium appellationes ſine diſcrimine cauſæ admitterentur, nullus litigandi finis eſſet; partim, ne ſi omnis appel- B landi poteſtas adimeretur, inferiores judices Epiſcopi tunc verè tyrannidis occaſionem adipiſcerentur. Bellarminus lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 21. & 25. ubi ex jure illo, quo ex quavis parte orbis Chriſtiani ad Romanum Pontificem provocatur, primatum Romanæ Eccleſiæ contra hæreticos noſtri temporis optimè confirmat. Cæterum his omnibus quæ can. 3. 4. & 7. de appellationibus Epiſcoporum ad Romanum Pontificem renovata fuere, Arrianos cauſam & occaſionem dediſſe, extra dubium. Qui indignè tulerint Athanaſium, Marcellum, Aſclepam, Paulum, alioſque ſedibus ſuis deturbatos, per Julium abſolutos, ac priſtinæ ſedi reſtitutos fuiſſe, ex quibus etiam inferre licet mendaciſſimè Molineum Juriſperitum ſcripſiſſe in notis ad titulum *De privilegiis & exceſſibus privilegiato-* C *rum*. Si quod fuit primum caput in Eccleſia, Hieroſolymam fuiſſe, deinde Antiochiam. Sed in primitiva Eccleſia, inquit, primatus iſte ſcelus erat, addit. Poſtquam Roma judicio Phocæ prima ſedes fuit, Alexandrina prima poſt eam fuit, odio Conſtantinopolitanæ non parentis. Poſtquam autem per Balduinum capta Conſtantinopolis fuit, ea ex fœdere ſubdita fuit Romanis quandiu Galli ibi dominati ſunt. Innocentius III. ſub quo hoc contigit, ut Græcos pelliceret poſtpoſitâ Alexandrinâ primum locum dedit Conſtantinopolitanæ ut hic. Jeroſolymitana verò quæ prima fuerat, quia pauper facta eſt ultima. Hæc ille temerè & audacter more ſuo nihilque probans. Quorum falſitatem facile æquus lector advertet in hoc Concilio & in aliis ſequentibus. Primatus enim Summi Ponti- D ficis Romani D. Petro ſuccedentis tam eſt de jure divino in lege nova, ac Primatus Summorum Pontificum Aaroni ſuccedentium in veteri lege, quæ tantùm umbra erat futurorum.

Molinæi mendacium.

Cap. VI. De Epiſcopis depoſitis.

GAudentius Epiſcopus dixit: Addendum, ſi placet, huic ſententiæ quam plenam ſanctitate protuliſti, ut cùm aliquis Epiſcopus depoſitus fuerit eorum Epiſcoporum judicio, qui in vicinis locis commorantur, & proclamaverit agendum ſibi negotium in urbe Roma; alter Epiſcopus in ejus E cathedra, poſt appellationem ejus qui videtur eſſe depoſitus, omninò non ordinetur, niſi cauſa fuerit in judicio Epiſcopi Romani determinata.

Ro. Pontifici ſuit auctor ...

QVòd pendente cauſa Athanaſij coram Julio Pontifice Romano, Euſebiani non expectata ſententia Pontificis, in locum Athanaſij Gregorium Cappadocem intruſerint, ſuggerente Gaudentio Epiſcopo, additum eſt decretum, quod habetur hic: ne in locum damnati, aliquem ſufficere liceat, dum ille, qui ad Romanum Pontificem appellaſſet, ejus ſententiam expectaret.

Cauſa D. Athanaſii.

CAP. V. *Quando quis debeat à vicinis Provinciæ Epiſcopus ordinari.*

OSius Epiſcopus dixit: Si contigerit in una Provincia, in qua plurimi fuerint Epiſcopi, unum fortè remanere Epiſcopum, ille verò per negligentiam noluerit ordinare Epiſcopum, & populi convenerint; Epiſcopi vicinæ Provinciæ debent illum priùs convenire Epiſcopum qui in ea Provincia moratur, & oſtendere, quòd populi petant ſibi rectorem. Et hoc juſtum eſſe, ut ipſe veniat, & cum ipſo ordinent Epiſcopum. Quod ſi conventus literis tacuerit & diſſimulaverit, nihilque reſcripſerit, ſatisfaciendum eſſe populis, ut veniant ex vicina Provincia Epiſcopi, & ordinent Epiſcopum.

CAP. VI. *De non ordinandis Epiſcopis per vicos.*

LIcentia verò danda eſt ordinandi Epiſcopum aut in vico aliquo, aut in modica civitate, cui ſufficit unus Preſbyter: quia non neceſſe ibi Epiſcopum fieri, ne vileſcat nomen Epiſcopi & auctoritas. Non debent illi ex alia Provincia invitati facere Epiſcopum, niſi aut in his civitatibus, quæ Epiſcopos habuerunt, aut ſi qua talis, aut tam populoſa eſt civitas, quæ meretur habere Epiſcopum, ſi hoc omnibus placet. Syuodus reſpondit: Placet.

HOc decretum ea de cauſa ſancitum eſt, quòd Arriani Iſchyram, ad extruendas Athanaſio calumnias, Epiſcopatus pollicitatione inductum, poſt condemnationem Athanaſii in Tyrio Conciliabulo Epiſcopum ſuiipſius vici creaverant.

CAP. VII. *De Epiſcopis accuſatis.*

** 4. 9. Si quis Epiſcopus.*

OSius Epiſcopus dixit: Placuit autem, ut ſi Epiſcopus accuſatus fuerit, & judicaverint congregati Epiſcopi regionis ipſius, & de gradu ſuo eum dejecerint, ſi appellaverit qui dejectus eſt, & confugerit ad Epiſcopum Romanæ Eccleſiæ, & voluerit ſe audiri, ſi juſtum putaverit ut renovetur judicium vel diſcuſſionis examen, ſcribere his Epiſcopis dignetur, qui in finitima & propinqua Provincia ſunt, ut ipſi diligenter omnino requirant, & juxta fidem veritatis definiant. Quòd ſi is qui rogat cauſam ſuam iterùm audiri, deprecatione ſua moverit Epiſcopum Romanum, ut è latere ſuo Preſbyterum mittat, erit in poteſtate Epiſcopi, quid velit, & quid æſtimet. Et ſi decreverit mittendos eſſe, qui præſentes cum Epiſcopis judicent, habentes ejus authoritatem à quo deſtinati ſunt, erit in ſuo arbitrio. Si verò crediderit Epiſcopos ſufficere, ut negotio terminum imponant, faciet, quod ſapientiſſimo conſilio ſuo judicaverit.

CAP. VIII. *Vt Epiſcopi paſſim ad Comitatum non pergant.*

OSius Epiſcopus dixit: Importunitates, & nimia frequentia, & injuſtæ petitiones fecerunt, nos non tantùm habere vel gratiam, vel fiduciam, dum quidam non ceſſant ad Comitatum ire Epiſcopi, & maximè Afri qui (ſicuti cognovimus) ſanctiſſimi fratris & Coëpiſcopi noſtri Grati ſalutaria conſilia ſpernunt atque contemnunt, ut non ſolùm ad Comitatum multas & diverſas Eccleſiæ non profuturas perferant cauſas, neque ut fieri ſolet aut oportet, ut aut pauperibus, aut viduis, aut pupillis ſubveniatur: ſed & dignitates ſæculares & adminiſtrationes quibuſdam poſtulant. Hæc itaque pravitas olim non ſolùm murmurationes, ſed & ſcandala excitat. Honeſtum eſt autem, ut Epiſcopi interceſſionem his præſtent, qui iniqua vi opprimuntur, aut ſi vidua affligatur, aut pupillus expolietur: ſi tamen iſthæc nomina juſtam habeant cauſam aut petitionem. Si vobis ergo, fratres chariſſimi, placet, decernite, ne Epiſcopi ad Comitatum * accedant, niſi forte hi, qui religioſi Imperatoris literis vel invitati, vel evocati fuerint Sed quoniam ſæpe contingit, ut ad miſericordiam Eccleſiæ confugiant, qui injuriam patiuntur, aut qui peccantes in exilio vel inſulis damnantur, aut certè quamcunque ſententiam ſuſcipiunt, ſubveniendum eſt his, & ſine dubitatione petenda indulgentia. Hoc ergo decernite, ſi vobis placet. Vniverſi dixerunt: Placet, & conſtituatur.

** Id eſt, ad Curiam vel aulam Imperatoriam.*

PAtres hujus Concilij perſenſerunt difficultatem quam patiuntur aliqui cùm apud Judices intercedendum eſt pro una parte. Nec voluerunt Epiſcopos ſe temerè ingerere in negotiis alienis, ut multi faciunt, parum curantes ſi ſe reddant obnoxios reſtitutioni. Eſt quippe caſus conſcientiæ de quo nos egimus in examine pœnitentium part. 3, ubi de examine litigantium in editione 3. quem caſum fusè explicari invenimus per Alfonſum à Caſtro de lege pœnali lib. 2. cap. 13. ſub hoc titulo. *An is qui Iudicem pro reo intercedit ut pœna per legem ſtatuta illi remittatur, peccet & teneatur ad reſtitutionem faciendam illi cui pœna ex legis decreto erat adjudicanda.* Eadem quoque quæſtio propoſita fuit a Macedonio Comite ac Judice Africano D. Auguſtino qui epiſt. 54. illi reſpondet, nec omninò improbat interceſſionem Epiſcoporum pro reis actis apud Imperatorem aut ab eo judices delegatos, ſervatis quibuſdam conditionibus, *Prodeſt ergo*, inquit, *& ſeveritas veſtra, cujus miniſterio quies adjuvatur & noſtra: prodeſt & interceſſio noſtra, cujus miniſterio ſeveritas temperatur & veſtra.* Et infrà, *Illud fidentiſſimè dixerim eum qui pro homine ad hoc intervenit, ne malè ablata reſtituat, & qui ad ſe confugientem, quantùm honeſtè poteſt, ad reſtituendum non compellit, ſocium eſſe fraudis & criminis.* Quin & ipſe D. Auguſtinus ſæpè invenitur pro ſceleratis hominibus ut mitius haberentur interceſſiſſe, etiam pro hæreticis epiſt. 158. epiſt. 159. epiſt. 160. ſed quia promiſcuè interceſſio hæc non eſt ab Epiſcopis facienda, & non caret periculo, ideò Concilium hunc & ſequentes Canones edidit.

Interceſſiones apud Iudices periculoſæ.

Cap. IX. *De Diaconis ad Comitatum dirigendis.*

OSius Epiſcopus dixit: Hoc quoque providentia veſtra tractare debet, quia decreviſtis, ne Epiſcoporum improbitas nitatur, ut ad Comitatum pergant. Quicunque ergo (quales ſuperiùs memoravimus) preces habuerint, vel acceperint, per Diaconum ſuum mittant: quia perſona miniſtri invidioſa non eſt, & quæ impetraverit, celeriùs poterit referre. Et hoc conſequens eſſe videtur, ut de qualibet Provincia Epiſcopi ad eum fratrem & Coëpiſcopum noſtrum preces mittant, qui in Metropoli conſiſtit, ut ille & Diaconum ejus, & ſupplicationes deſtinet, tribuens Commendatitias epiſtolas pari ratione ad fratres & Coëpiſcopos noſtros, qui in illo tempore in his regionibus & urbibus morantur, in quibus felix & beatus Auguſtus rempublicam gubernat. Si vero habeat Epiſcopus amicos in Palatio, qui cupit aliquid (quod tamen honeſtum eſt) impetrare, non prohibetur per Diaconum ſuum rogare ac ſignificare his, quos ſcit benignam interceſſionem ſibi abſenti poſſe præſtare.

Cap. X. *Quòd ſit eundum ad Comitatum pro pupillis, & viduis.*

SI verò Romam venerint, (ſicut dictum eſt) ſanctiſſimo fratri & Coëpiſcopo noſtro Romanæ Eccleſiæ preces, quas habent, tradant, ut & ipſe priùs examinet, ſi honeſtæ & juſtæ ſunt, & præſtet diligentiam atque ſolicitudinem, ut ad Comitatum perferantur. Vniverſi dixerunt, placere ſibi & honeſtum eſſe conſilium.

Alypius Epiſcopus dixit: Si propter pupillos & viduas, vel laborantes, qui cauſas non iniquas habent, ſuſceperint peregrinationis incommoda, habebunt aliquid rationis. Nunc verò cum ea poſtulent præcipuè, quæ ſine invidia hominum, & ſine reprehenſione eſſe non poſſunt, non neceſſe eſt, eos ire ad Comitatum.

Cap. XI. *Quòd Epiſcopi euntes ad Comitatum ſollicitè diſcutiant.*

GAudentius Epiſcopus dixit: Ea quæ ſalubriter præmonuiſtis, convenientia & æſtimatione omnium, & Deo placitura & hominibus, tenere hanc firmitatem poſſunt, ſi metus huic ſententiæ conjungatur. Scimus enim & ipſi, ſæpiſſimè propter paucorum impudentiam religioſum Sacerdotale nomen fuiſſe reprehenſum. Si igitur aliquis contra hominum ſententiam niſus, voluerit ambitioni magis placere quàm Deo, is debet ſcire cauſis redditis honorem, dignitatemque ſe amiſſurum. Quod ita demum compleri poterit. Si unuſquiſque noſtrûm, qui in Canali conſtitutus eſt, cùm progredientem Epiſcopum viderit, inquirat tranſitum ejus, cauſas videat, quò tendat agnoſcat: & ſi quidem eum invenerit ire ad Comitatum, requirat & illud, quod ſuperiùs comprehenſum eſt, ne fortè invitatus ſit, ut ei facultas eundi permittatur. Si verò (ut ſuperiùs memoravit ſanctitas veſtra) propter deſideria & ambitiones ad Comitatum pergat, neque in literis ejus ſcribatur, neque in communionem recipiatur. Si vobis placet, omnium ſententia confirmari debet. Vniverſi dixerunt, hoc honeſtum eſſe: & placere ſibi hanc conſtitutionem.

Cap. XII.

OSius Epiſcopus dixit: Sed & moderatio neceſſaria eſt, dilectiſſimi fratres, ne adhuc aliqui neſcientes quid decretum ſit in Synodo, ſubitò veniant ad civitates eas quæ in Canali ſunt. Debet ergo Epiſcopus civitatis ipſius admonere eum, & inſtruere, ut ex eo loco Diaconum mittat. Admonitus ipſe tamen redeat in Parochiam ſuam.

EPiſcopi in Canali conſtituti dicebantur, qui ſedes habebant in curſu publico, via ſcilicet, quâ equi publicè per ſtationes ſingulas ad iter agendum diſpoſiti erant. Caranza. Item de la Cerda Adverſar. Sacr. cap. 84. num. 2. *Canalis quid?*

Cap. XIII. *Vt ne ex laico quolibet Epiſcopus ordinetur.*

OSius Epiſcopus dixit: Et hoc neceſſarium arbitror, ut diligentiſſimè tractetis, ſi fortè aut dives, aut Scholaſticus de foro, aut ex Adminiſtratore Epiſcopus fuerit poſtulatus, ut non priùs ordinetur, niſi ante & Lectoris munere, & officio Diaconi, aut Preſbyteri fuerit perfunctus: & ita per ſingulos gradus (ſi dignus fuerit) aſcendat ad culmen Epiſcopatus. Poteſt enim per has promotiones, quæ habebunt utique prolixum tempus, probari, quâ fide ſit, quâve modeſtia, quâ gravitate & verecundiâ: & ſi dignus fuerit probatus, divino Sacerdotio illuſtretur: quia conveniens non eſt, nec ratio vel diſciplina patitur, ut temerè & leviter ordinetur aut Epiſcopus, aut Preſbyter, aut Diaconus, qui neophytus eſt, maximè cùm & Magiſter gentium, beatus Apoſtolus, ne hoc fieret, denuntiaſſe & prohibuiſſe videatur: ſed hi, quorum per longum tempus examinata ſit vita, & merita fuerint comprobata. Vniverſi dixerunt, placere ſibi hæc. *1. Tim. 3.*

Cap. XIV. *Vt Epiſcopus in aliena Provincia non immoretur.*

OSius Epiſcopus dixit: Et hoc quoque ſtatuere debetis, ut Epiſcopus, ſi ex alia civitate cùm venerit ad aliam civitatem, vel ex Provincia ſua ad aliam Provinciam, & ambitioni magis quàm devotioni ſerviens, voluerit in aliena civitate multo tempore reſidere (fortè enim evenit, Epiſcopum loci non eſſe tam inſtructum, neque tam doctum) is verò qui advenit, incipiat contemnere eum, & frequenter facere ſermonem, ut de-

honeſtet & deformet illius perſonam, ita ut ex hac occaſione non dubitet relinquere aſſignatam ſibi Eccleſiam, & tranſeat ad alienam. Definite ergo tempus, quia, & non recipi Epiſcopum inhumanum eſt, & ſi diutius reſideat, pernitioſum eſt. Hoc ego ne fiat, providendum eſt. Memini autem, ſuperiore Concilio fratres noſtros conſtituiſſe, ut ſi quis laicus in ea, in qua commoratur civitate tres ſeptimanas, non celebraſſet conventum, communione privaretur. Si ergo hæc circa laicos conſtituta ſunt, multò magis Epiſcopo nec licet, nec decet, ſi nulla ſit tam gravis neceſſitas quæ detineat ut amplius à ſupraſcripto tempore abſens ſit ab Eccleſia ſua. Vniverſi dixerunt, ſibi placere.

De reſidentia Epiſcoporum in ſua Eccleſia.

Cap. XV. *Epiſcopo non licet à ſua Eccleſia plus tribus hebdomadis abeſſe.*

OSius Epiſcopus dixit: Quia nihil prætermitti oportet: ſunt quidam fratres, & Coëpiſcopi noſtri, qui non eam civitatem poſſident, in qua videntur Epiſcopi eſſe conſtituti, vel certè, quòd parvam rem illic habeant, alibi autem idonea prædia habere coguoſcantur, vel affectionem proximorum, quibus indulgeant, hactenus permitti eis oportet ut accedant ad poſſeſſiones ſuas, & diſponant vel ordinent fructum laboris ſui, ut poſt tres Dominicos, id eſt poſt tres hebdomadas, ſi morari neceſſe eſt, in ſuis potiùs fundis morentur. Aut ſi eſt proxima civitas, in qua eſt Preſbyter, ne ſine Eccleſia videatur facere diem Dominicum, illuc accedat, ut neque res ejus domeſticæ per abſentiam ejus detrimentum ſuſtineant, & non frequenter veniendo ad civitatem, in qua Epiſcopus moratur, ſuſpicionem jactantiæ & ambitionis evadat. Vniverſi dixerunt, placere ſibi.

Cap. XVI. *De Clericorum excommunicatione.*

11. quæſt. 3.

OSius Epiſcopus dixit: Hoc quoque omnibus placeat, ut ſive Diaconus, ſive Preſbyter, ſive quis Clericorum ab Epiſcopo ſuo communione fuerit privatus, & ad alterum perrexerit Epiſcopum, & ſcierit ille ad quem confugit, eum ab Epiſcopo ſuo fuiſſe abjectum; non oportet ut ei communionem indulgeat. Quod ſi fecerit, ſciat ſe, convocatis Epiſcopis cauſas eſſe dicturum. Vniverſi dixerunt: Hoc ſtatutum & pacem ſervabit, & concordiam cuſtodiet.

Cap. XVII. *De excommunicatis apud vicinos Epiſcopos audiendis.*

OSius Epiſcopus dixit: Quod me adhuc movet, reticere non debeo. Si Epiſcopus quis fortè iracundus (quod eſſe non debet) citò & aſperè commoveatur adversùs Preſbyterum ſive Diaconum ſuum, & exterminare eum de Eccleſia voluerit; providendum eſt, ne innocens damnetur, aut perdat communionem. Et ideò habeat poteſtatem is, qui abjectus eſt, ut Epiſcopos finitimos interpellet, & cauſa ejus audiatur, ac diligentiùs tractetur; quia non oportet ei negare audientiam roganti. Et ille Epiſcopus, qui aut juſtè aut injuſtè eum abjecit, patienter accipiat, ut negotium diſcutiatur, ut vel probetur ſententia ejus à plurimis, vel emendetur. Tamen priuſquam omnia diligenter & fideliter examinentur, eum qui fuerit à communione ſeparatus, ante cognitionem nullus alius debet præſumere, ut eum communioni ſociet. Hi verò, qui conveniunt ad audiendum, ſi viderint Clericorum eſſe faſtidium & ſuperbiam, quia jam non decet ut Epiſcopus injuriam vel contumeliam patiatur, ſeverioribus verbis eos caſtigent, ut obediant honeſta præcipienti Epiſcopo: quia ſicut ille Clericis ſincerum exhibere debet amorem charitatis, ita quoque viciſſim miniſtri inſucata debent Epiſcopo ſuo exhibere obſequia.

CLericis ab Epiſcopo ſuo Communione injuſtè privatis, permittitur finitimorum Epiſcoporum judicium implorare, & ad eorum ſedem appellare Can: 22. Concilij Milevitani idem quod hîc præcipitur Preſbyteris & Clericis minoribus; ut ſcilicet ſuas cauſas apud vicinos Epiſcopos terminari permittant, & ad Sedem Apoſtolicam ulteriùs non appellent. An, & quomodo Apiarij Preſbyteri Africani, ad Romanum Pontificem provocantis appellatio recepta fuerit, dicemus infrà in Concilio Carthaginenſi Sexto. Vidé Bellarminum lib. de Rom. Pont. cap. 24.

Cap. XVIII. *De ſollicitandis Clericis alienis.*

IAnuarius Epiſcopus dixit: Illud quoque ſtatuat charitas veſtra, ut nulli Epiſcopo liceat alterius Epiſcopi civitatis miniſtrum Eccleſiaſticum ſollicitare, & in ſuis Parochiis ordinare. Vniverſi dixerunt: Placet; quia ex his contentionibus ſolet naſci diſcordia, & ideo prohibet omnium ſententia, ne quis hoc facere audeat.

Cap. XIX. *Non licere Epiſcopo alterius Clericum in ſua Eccleſia ordinare.*

OSius Epiſcopus dixit: Et hoc univerſi conſtituimus, ut quicumque ex alia Parrochia voluerit alienum miniſtrum ſine conſenſu Epiſcopi ipſius, & ſine voluntate ordinare, non ſit rata ordinatio ejus. Quicumque autem hoc uſurpaverit, à fratribus & Coëpiſcopis noſtris & admoneri debet, & corrigi.

Non rata ordinatio.

Cap. XX. *Vt extranei Clerici apud Theſſalonicam non tardent.*

ÆTius Epiſcopus dixit: Non ignoratis, quanta & qualis ſit Theſſalonicenſium civitas. Sæpè ad eam veniunt ex aliis regionibus Preſbyteri & Diaconi, & non ſunt contenti brevi tempore morari. Sed aut reſident ibi, aut certè vix poſt longa ſpacia ad ſua redire coguntur. Vniverſi dixerunt: Ea tempora quæ conſtituta ſunt circa Epiſcopos, & circa has perſonas obſervari debent,

Vicarius Ro. Pontificis Theſſalonicæ.

CVr hîc conſtitutum fuerit, ne Clerici extranei diu morarentur Theſſalonicæ in Oriente, cauſam hanc eſſe putamus: Vicarius Romani Pontificis ſedebat Theſſalonicæ, ut patet ex epiſtola 84. Leonis, qui ſcribens ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem Epiſcopum, facit eum per Orientem Romani Pontificis Vicarium, ſicut ejus prædeceſſores fuerant Vicarij ſuorum prædeceſſorum Romanorum Pontificum. Ut hunc ſpectarent, Theſſalonicam ex tota Græcia Clerici confluebant, ibique diutiùs, quam oportebat, hærebant. Vicarium Pontificis appello, cui in longinquas & remotiores Provincias amandato Pontifex Romanus, reſervatis ſibi cauſis majoribus, judicandi & regendi Eccleſias illas, vicem ſuam aut ordinariè, aut ſaltem ad tempus delegavit. Ex quo ſanè Cardinalis Bellarminus lib. 2. de Romano Pontifice, cap. 20. concludit, ſummum totius Eccleſiæ judicium ad ſedem Apoſtolicam pertinere: ipſumque Romanum Pontificem demandatam ſibi à Chriſto totius Eccleſiæ monarchiam optimo jure ſemper in Eccleſia habuiſſe. Sicut ex eo, quod ad Provincias gubernandas mittuntur Proreges, iiſdemque cum reſervatione majorum cauſarum judicia delegantur, prædictarum Provinciarum ſubjectio, Ipſius Regis poteſtas, juriſdictio, & dominium rectè colligitur.

Hanc tamen annotationem dubiam reddit Chriſtianus Lupus in ſcholiis, contenditque eo tempore Theſſalonicam primatum non habuiſſe, ſed nec à temporibus Attilianis, ut quidam volunt: fuiſſe tamen ex primariis Imperij civitatibus, quibus ſolebat Senatus novi Principis promotionem ſignificare. Hoſium autem cenſuiſſe hîc cum aliis Epiſcopis, nullam ſpecialem gratiam indulgendam eſſe Theſſalonicæ civitati in Macedonia, quod nullum adhuc haberet primatum Eccleſiaſticum, nullaſque Apoſtolicas vices. Quod tamen non impedit quin Epiſcopus illius civitatis privilegio perſonali vicariatum à Summo Pontifice habuerit ſupra Illyricum & adjacentes quaſdam provincias: ſicut & alii in aliis locis: unde poſtea enatæ ſunt in Eccleſia aliquot Epiſcoporum prætentiones, ſicut in Gallia & alibi, de Primatu & Patriarchatu ſupra Diœceſes vicinas, quod eorum ſucceſſores vicariatum illum exercuiſſent, quaſi ipſorum civitati tanquam jus debitum in perpetuum annexum fuiſſet, quod privilegio perſonali ipſorum aliquot prædeceſſoribus conceſſum fuerat.

Cap. XXI. *De ſuſcipiendis his, qui perſecutionem patiuntur.*

OSius Epiſcopus dixit: Suggerente fratre & Coëpiſcopo noſtro Olympio, etiam hoc placuit, ut ſi aliquis vim perpeſſus eſt, & iniquè expulſus pro diſciplina & Catholica confeſſione, vel pro defenſione veritatis, effugiens pericula, innocens & devotus ad aliam venerit civitatem, non prohibeatur immorari, quandiu aut redire poſſit, aut injuria ejus remedium acceperit: quia durum eſt, eum qui perſecutionem patitur, non recipi. Etiam & larga benevolentia & humanitas eſt ei exhibenda. Omnis Synodus dixit: Vniverſa quæ conſtituta ſunt, Catholica Eccleſia in univerſo orbe diffuſa cuſtodiat.

Et ſubſcripſerunt, qui convenerant omnes Epiſcopi diverſarum Provinciarum.

Quæ ſequuta ſunt Concilium Sardicenſe.

UT Orientales Epiſcopi ſeparârunt ſe ab Occidentalibus Epiſcopis Sardicæ congregatis, ſeorſim conventiculum habuerunt, quod nomine Sardicenſis Concilij inſigniri voluerunt, & ſi in urbe Philippoli quæ interjectu montis à Sardica ſeparata eſt (& ditioni Conſtantij ſubdita erat, cum Sardica eſſet Conſtantis ex diviſione facta per Conſtantinum inter filios) illud celebraverint. Tantus autem fuit eorum furor, ut omnes terminos præſumptæ ab aliis hæreticis temeritatis exceſſerit. Auſa eſt enim, ait Baronius ad annum 347. num. 64. Arriana procacia illud nefas, quod vel attingere quælibet execranda hæreſis hactenus ſibi inconceſſum putavit, ut omne veritatis & æquitatis aſylum perrumpentes, in Julium Papam æquè ac alios Catholicæ communionis Epiſcopos ſententiam excommunicationis procaciter intulerint. Sic quibus juſtè percuſſi ſunt jaculis anathematis, eadem ipſi violenti in perſecutores petulanter intorſerunt, dum inſtar canum furiunt in petram, eamque dentibus fruſtra corrodunt, cujus ictu ſe eſſe læſos oblatrant.

Epiſc. Arrianorum audacia contra Ro. Pontificem.

Ediderunt quoque profeſſionem fidei in qua damnarunt quoſdam articulos Arrij ut Arriani non viderentur, nomen verò conſubſtantialis reticuerunt: quidvis enim dicere potiùs parati erant, dummodo prætermitterent conſubſtantialitatem Filij cum Patre, optimè ſcientes hoc uno relicto ad invadendam Nicænam fidem foramine, ad omnem protinus ſuperinducendam impietatem fore ſibi aditum patefactum. Unde & ſemi. Arriani dicti ſunt. Hanc autem profeſſionem melle illitam ut quæ plura verbi Divini elogia continet, ſcripſerunt nomine ſanctæ Synodi in Sardica congregatæ ex pluribus Orientalium Provinciis, quam eſſent Epiſcopi, non ſolùm unius civitatis, ſed etiam plurium provinciarum ſibi nomen ſuffurantes non ſine jactantia, tum ut authoritatem majorem conventiculo ſuo conciliarent, tum etiam ut veræ Sardicenſis Synodi claritatem obſcurarent ex confuſione utriuſque Concilij propter nominis identitatem: quo factum eſt ut quidam non aliam Synodum Sardicenſem agnoſcerent quam Arrianam, ut etiam contigit D. Auguſtino epiſt. 163. verâ ſcil. Sardicenſi Synodo enim ſuis Canonibus idem naufragium paſsâ quod pleræque Synodi pertulerunt, ſaltem in Africa, in qua nullum illius exemplar publicum extitiſſe probabile eſt, quocunque caſu id acciderit; cùm nefas ſit D. Auguſtinum tantum Eccleſiæ Magiſtrum ignoraſſe Canones Eccleſiaſticos, ſuſpicari. Quamvis enim teſtetur de ſuo tyrocinio, cùm fuit à prædeceſſore adhuc vivente inſtitutus Epiſcopus (epiſt. 110.) ſe ignoraſſe Nicænos Canones: jam verò factum ſenem & in controverſiis de rebus atque dogmatibus Eccleſiaſticis ſemper verſatum omnia oportuit Concilia ſcripta evolviſſe & archiva reſeraſſe, ait idem Baronius eodem anno num. 74.

Formula fidei ſubdola Arrianorum.

D. Auguſtinus veram Synod. Sardic. non noverat.

Qui & anno ſequenti 348. ulterius progreſſos hos Arrianæ partis Epiſcopos oſtendit ex epiſtola D. Athanaſij ad ſolitariam vitam agentes; cùm enim eorum communionem tanquam è Concilio fugientium Adrianopolitani, Clerici ſcilicet, averſarentur, rem detulerunt ad Imperatorem Conſtantium, effeceruntque ut illi è loco Fabrica cognomine, more laïcorum capitibus truncarentur, &c. Imperatore vero prompto ad omnia quæ ipſi vellent, effecere, ut ab Alexandria in Armeniam duo Presbyteri & tres Diaconi relegarentur. Macarium etiam & Aſterium, alterum in Petrâ Palæſtinæ, alterum in Petra Arabiæ Epiſcopum, qui ab ipſis deſciverant, non ſolùm in ſuperiorem Africam relegaverunt, ſed ut contumelias paterentur operam dederunt. Lucij porrò Adrianopoleos Epiſcopi manus cervicemque, plurima adversùs ipſos animoſitate utentis & impietatem redarguentis, iterùm uti priùs, ferro vinxerunt, vinctumque in exilium deportarunt, ibique (quod ipſos minimè latet) extinctus eſt. Curaverunt inſuper edicta fieri, quibus portus & introitus civitatum obſervari juberentur, ne, quibus à Synodo conceſſum erat, reditus ad Eccleſias proprias pateret; ſimulque diplomata ad judices Alexandrinos nominatim de Athanaſio & Presbyteris certis impetraverunt, ut ſive Athanaſius, ſive quiſ-

Euſebianorum crudelia facta.

quam ſuorum urbes aut fines illos ingredi deprehenderetur, capite id lueret. Ad eum modum Judaica iſta hæreſis non ſolùm Chriſtum inficiari, ſed etiam cædes facere condidicit. Verùm ne hoc quidem ſatis fuit ut quietem vellent: nam velut ipſorum hæreſeos pater, ut leo circuit quærens quem devoret; ita iſti publici curſus facultatem nacti ac proinde circumcurſantes, in quoſcumque incidunt, qui vel fugam eorum carpunt, vel hæreſim averſantur, eos indignis modis nunc flagris concidunt, nunc vinculis conſtringunt, nunc è natali ſolo exterminant. Tantus certè terror eorum hominum fuit, ut multos coegerint ad hæreſeos ſimulationem, multoſque eo metu affecere, ut maluerint in eremum fugere, quàm vel ſemel in illos incidere. Hæc ſunt poſt fugam eorum audaciæ & inſaniæ facinora.

Calumnia in Orthodoxos.

Sed & cum vera Synodus Sardicenſis Epiſcopos ad Conſtantium miſiſſet cum epiſtola Conſtantis fratris rogaturos ut a ſe exules factos Epiſcopos in ſuas ædes reverti pateretur, opera Stephani Antiochiæ Epiſcopi, ubi erat Conſtantius, meretricem in eorum legatorum domum clam introduxerunt, ut eos accuſarent. Sed fraude detectâ & veritate patefactâ, Stephanus ab Epiſcopatu abjectus eſt, eorumque molimine Leontius Caſtratus, de quo ſuperiùs in notis ad canones Apoſtolorum & ad Nicænos dictum, in ejus ſedem ſubrogatus, tantùm ut non deeſſet hæreſeos Arrianæ propugnator. Quæ res Imperatorem etiam movit ut arbitraretur conſimiles eſſe eorum in alios calumnias. Quare confeſtim exules Presbyteros & Diaconos ex Alexandria in Armeniam redire jubet, ac diſertè Alexandriam ſcribit, ne ulterius Athanaſii aut Clericos aut laïcos perſequerentur, & poſt menſes decem defuncto Gregorio accerſit & Athanaſium, &c.

Videmus ex his quantum præſidiis fulta mundi Arriana rabies fremuerit, vel ex occaſione ſolius iſtius Concilij, ex quo potius vitam & veritatem haurire debuerant, qui ad illud convocati erant. Sed nec ſolos iſtos paſſum eſt iſtud Concilium Adverſarios. Quod jura Pontificis Romani ſtatueret, plures ejus canonibus poſteà obſtiterunt, ut Aurelius Carthaginenſis Epiſcopus cum Synodo Africana ob litem appellationis ad Sedem Romanam. Item Photius auctor horrendi ſchiſmatis. Item Auxilius quidam Clericus Francus, cujus opus de Ordin. Formoſi, inſeruit Morinus in ſuo volumine de Ordinationibus. Alij etiam ob reſtitutum Marcellum Ancyræ Epiſcopum. Alij quoque ob id, quod non diſtinguerent verum Sardicenſe a Pſeudo-Sardicenſi Euſebianorum.

Quod verò hoc Concilium, habitum non ſit ſecundum univerſale, rationem hanc affert Joverius in prologo hujus Concilij, quia licèt patres utriuſque Eccleſiæ Græcæ & Latinæ ad illud in magno numero convenerint, quia tamen idem argumentum quod in Nicæno agitatum eſt, illi adjungitur aut inſeritur tanquam illius appendix, & propter notabile diſſidium inter Orientales & Occidentales, non habetur tam celebre ut quatuor prima Concilia, quæ cum ſumma unitate ac conſenſu omnium ferè Patrum ſua decreta Canoneſque ſanciverunt. Quare licèt B. Hilarius in libro Synodorum hanc Synodum magnifaciat & illam omnis Eccleſia recipiat ut teſtatur Nicolaus Papa ad Clerum Conſtantinopolitanum, habeturque diſt. 16 honor ſecundi Concilij generalis tribuitur primo Concilio Conſtantinopolitano, nec inter quatuor prima Concilia generalia numerari ſolet, ita uſu obtinente, non ſervato jure rigoroſo, ſi ita fas ſit arbitrari.

Arriani inter ſe diviſi in tres ſectas.

Ne verò Arriani, quorum Imperatores ſubinde patrocinium ſuſcipiebant, Eccleſiam totam obruerent, permiſit Deus ut inter ſe dividerentur, ſeque mutuò deſtruerent, quamvis diſſipati in varias ſectas, non ſunt compuncti. Nam ex errore Arrianorum profluxiſſe errorem Macedonij Conſtantinopolitani Epiſcopi, qui divinitatem Spiritui ſancto auferebat, difficile non eſt æſtimare; ſi enim Filius ſecundum Arrium verè Deus non ſit coæternus Patri, facilè eſt inferre idem de Spiritu ſancto, maximè ſi a Patre Filioque ſimul procedere credatur. Fuitque hæc Arrij opinio ut Spiritus ſanctus eſſet creatura, ſcilicet Filij ſeu Verbi, licèt totum certamen contra ipſum fuerit propter divinitatem Verbi quam negabat, quod hæc controverſia eſſet palmaria, & primo diluenda eſſet antequàm de Spiritu ſancto moveretur quæſtio. Id autem affatim teſlatur Ruffinus Hiſtor. Eccleſiaſt. lib. 10. cap. 29. Interea, inquit, ut aliquando etiam in ſeipſam prædives malitia deſæviret, Sacerdotes & populi qui Arrio duce primitus fuerant ab Eccleſia divulſi, in tres denuò ſectas parteſque ſinduntur. Nam illi quos paulo ſuperiùs dixeramus non adquieſcentes Euſebij cæterorumque ſimulationibus cum Arrio, exilium pertuliſſe, poſtmodum nec ipſi Arrio regreſſo de exilio communicare voluerunt, eo quod ſimulata confeſſione communicaſſet iis, qui de ipſa ſubſtantia Dei Patris Filium confiterentur: quia ipſi ea quæ primò docuerat, Arrius ex nullis extantibus creatum & factum, non natum Filium, ſatis liberâ, ſeu potius impudenti blaſphemia confirmabant. Quod & poſt illorum obitum Aëtius quidam, poſt Aëtium validius & latius aſſerebat Eunomius, vir corpore & animâ leproſus & interiùs exteriuſque morbo regio correptus, arte tamen Dialecticâ præpotens, &c. Eunomius, inquit Balſamon ad 1. can Synodi 2. cùm eſſet Galata, Cizici dicebatur Epiſcopus, idem cum Arrio ſentiens & multo etiam pejus. Mutabilem enim & ſervum & omnino Patri diſſimilem Filium eſſe docebat. Alius quoque Macedonius nomine, quem noſtris expulſis vel potiùs necatis apud Conſtantinopolim ſtatuerant Epiſcopum, quia ſimilem Patri Filium fatebatur, licèt Spiritum ſanctum æquè ut illi blaſphemaret, &c. Ita peſtifera illa beſtia, quæ per Arrium primò quaſi de inferis extulerat caput, ſubitò triformis apparuit: per Eunomianos qui dicunt per omnia diſſimilem Filium Patri, quia nullo genere poſſit eſſe ſimilis factura factori: per Arrianos qui dicunt quidem ſimilem poſſe dici Filium Patri, ſed largitate gratiæ, non proprietate naturæ: per Macedonianos qui dicunt Spiritum ſanctum cum Patre & Filio nihil habere commune, ad quem errorem profligandum Concilium ſequens Conſtantinopoli congregatum eſt.

Eunomius;

Macedonius.

CONCILIVM
CONSTANTINOPOL. I.

TEMPORE DAMASI PAPÆ & Theodoſij ſenioris 159. Patrum contra hæreſim Macedonij de Spiritu ſancto, & Apollinaris, &c. Anno Chriſti 381.

Origo hujus Concilij.

OB Macedonium præſertim, aliàs Epiſcopum Conſtantinopolitanum, celebratur hæc Synodus. Is Filium conſubſtantialem Patri agnoſcebat, ſed in Spiritum ſanctum peccabat, eum ſervum ac creaturam appellans. Teſtatur autem Ruffinus hiſtor. Eccleſiaſt. lib. 10. cap. 25. plurimos eorum qui videbantur auſteriorem vitam gerere, & monaſteria permulta apud Conſtantinopolim & vicinas Provincias, Epiſcopoſque nobiles, ejus errorem ſecutos fuiſſe. Scilicet tantum malum eſt hæreſis & adeò ſubtile, ut volucres quoque cœli decipiat, ac perſonas quæ videntur magis ſpirituales. Plurimas autem turmas excitavit in Oriente per ſuos miniſtros, de quibus agit Caſſiodorus ex Socrate in Hiſtor. tripart. lib. 5. cap. 31. vi apertâ utens ad pertrahendos populos in ſuum errorem, languoris namque ejus miniſtri, cum

Viri religioſi ſeducuntur per hæreſim.

per tormenta nihil proficerent, ligno aperientes ferunt ora ſacramenta illis inſerebant. Ita ut etiam fœminarum eis communicare nolentium mammillas in arca comprimentes abſcinderent. Aliarum verò aut ferro aut ovis ardentibus eadem membra comburerent. Quod ego ab Anxonio ſene qui eadem ſupplicia eſt paſſus audivi. Hic erat fervor imo furor hominum iſtorum ſine Spiritu ſancto, qui tamen ut pij & ſpirituales viri audire volebant. Nec minor tentatio Eccleſiæ ex alia hæreſi coætanea, quæ etiam huic Synodo occaſionem dedit, Apollinarij Presbyteri Laodiceni. Etenim, ait de ipſo Vincentius Lirinenſis Commonitorij parte 1. c. 16. Ipſe auditoribus ſuis magnos æſtus & magnas anguſtias generavit: quippe cùm eos huc Eccleſiæ traheret authoritas: huc Magiſtri retraheret conſuetudo: cumque inter utraque nutabundi, quid potiùs ſibi ſeligendum foret, non expedirent, &c. Nam quid illo præſtantius, acumine, exercitatione, doctrinâ! Quam multas ille hæreſes multis voluminibus oppreſſerit, quot inimicos fidei confutaverit errores, indicio eſt opus illud triginta non minus librorum nobiliſſimum ac maximum, quo inſanas Porphyrij calumnias magnâ probationum mole confudit. Longum eſt univerſa ipſius opera commemorare, quibus profectò ſummis Eccleſiæ ædificatoribus par eſſe poterat, niſi prophanâ illâ hæreticæ curioſitatis libidine novum neſcio quid inveniſſet, quo & cunctos labores ſuos velut cujuſdam lepræ admixtione fœdaret, & committeret ut doctrina ejus non tam ædificatio quam tentatio potiùs Eccleſiaſtica diceretur. Hæc ille. Ejus autem hæreſes infra aperientur in annotatione ad primum Canonem.

Apollinarius.

Aſtus hæreticorum in libris evulgandis.

Porro artibus uſi ſunt tam Macedoniani quàm Apollinariſtæ ad introducendam hæreſim. Scribit idem Ruffinus in *Apologetico* Pneumatomachos libellum Tertulliani de fide Trinitatis malè ſentientem ſub ementito Cypriani martyris nomine multis propagatum codicibus, vendidiſſe parva æris ſumma, ut fideles exiguitate pretij illecti libentiùs emerent & deciperentur ſub authoritate tanti martyris. Quo pacto apud Evagrium l. 3. hiſt. Neſtoriani & Eutychiani ſcripta Apollinarij unde errores ſuos confirmabant, ſub Athanaſii magni attitulatione promulgabant. Quod obſervat Sixtus Senenſis Biblio. l. 4.

Cæterùm ne res plurimæ ſine ordine propoſitæ confuſionem & obſcuritatem pariant, hîc eam methodum ſervandam eſſe exiſtimamus, quâ uſi fuimus in rebus variis Nicæni Concilij exhibendis: ita ut primum quæ ſunt geſta & decreta locum obtineant: deinde epiſtolæ Synodales ſequantur: poſtea verò ſi quod ſit dubium explicetur.

PRIMA PARS.

Geſta & decreta in hoc Concilio, ac primùm

De Gregorio Nazianzeno.

QVid circa D. Gregorium Nazianzenum geſtum ſit in hoc Concilio, diſci primum poterit ex Elia Cretenſi in argumento orationis illius 32. quam habuit in ipſo Concilio ut valediceret, unde & hæc *συντακτήριος* appellatur, quaſi valedictoria. Cùm in hoc Concilio, ut ſatisfieret quorumdam ſcrupulis quod contra regulas Eccleſiam Conſtantinopolitanam regeret, diſpenſatum fuiſſet de Canone Nicæno aut Sardicenſi, quo prohibetur tranſitus ab Epiſcopatu minori ad alium ampliorem, atque confirmatus fuiſſet in throno Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ, cujus amplitudini ac religioni jam multum ſuis laboribus contulerat, abdicato Maximo tanquam hæreſis Apollinaris participe, id poſt rem factam adventantes de novo in Concilium Timotheus Alexandrinus aliique Ægyptij Epiſcopi ægrè admodum tulerunt, invidiâ contra ipſum ſtimulati ac prætexentes rem tantam ipſis abſentibus non potuiſſe fieri, ipſum propterea vocabant tri-Epiſcopum. Quamquam Saſima eodem die reliquerat, nequidem oblato ibi ſacrificio. Nazianzum autem patris ſui rogatu gubernaverit, non tam ut Epiſcopus quam ut procurator: nimirum ut patri & annis, & morbo, & curarum mole feſſo ſubſidium afferret: ac proinde patre vitâ functo Seleuciam ſtatim contenderat, clariſſimæque Virginis Teclæ Monaſterium ad pietatis & religionis cultum ſibi delegerat. Nihilominus ſentiens ſe invidiâ premi, totumque cœtum Epiſcoporum ſui causâ varias in partes ſcindi, ac metuens ne populus & alij Epiſcopi erga ſe melius affecti ſeditionem aliquam adverſus Ægyptios excitarent, maluit Epiſcopatui cedere ac in ſolitudinem ſeſe recipere, hæc verba faciens in medio Concilij ut eſt in ejus vita, quæ præfixa eſt ejus operibus. *Vos collegæ & compaſtores ſacroſancti gregis Chriſti, turpe fuerit, prorſuſque à vobis alienum, ſi, qui ad pacem alios eruditis, inteſtinum ipſi bellum inter vos excitetis. Quonam enim modo alios ad concordiam adduxeritis ipſi circa ſententias veſtras & decreta diſcrepantes? ac vos per Trinitatem ipſam etiam obſecro ut mutua veſtra negotia præclarè & pacificè tranſigatis. Quod ſi vobis ullo modo cauſa diſſidii ſum, Ionam prophetam vitæ integritate non ſupero, projicite me in mare & tumultuum tempeſtate agitari deſinetis,* &c. Apparet autem ceſſiſſe D. Gregorium Epiſcopatui antequam diſcuteretur dogma Macedonij, ut eſt in eodem argumento: imo & motum fuiſſe ad illam ceſſionem ne impediretur examen & cenſura doctrinæ blaſphemæ in Spiritum ſanctum Macedonij. Quid enim aliud ſpiraret homo Spiritu ſancto plenus, niſi ut cum ſui etiam diſpendio divinitas ejus aſſereretur, illæſaque fides in ejus divinitatem ſarta tecta maneret? Hoc ipſemet orat. 44. luculenter teſtatur, ubi laudatâ Macedonianorum vitâ, ſubjungit Pauli Apoſtoli zelum imitatus, *Vt anathema etiam à Chriſto eſſe ac nonnihil ut damnatus perpeti non recuſem, modo nobiſcum adjungamini communibuſque animis Trinitatem celebremus.* Pluribus autem admirationi eſt quo pacto tot Epiſcopi non impediverint dejectionem tanti viri, quique tot labores exantlaverat, totque ærumnas paſſus fuerat graviſſimas, etiam uſque ad corporis ægritudinem, cum graviſſimo detrimento Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, quam ille hactenus mirum in modum auxerat, cùm corruptiſſimam & hæreſibus ferè oppreſſam inveniſſet. Sed hujus rei præter invidiam Ægyptiorum cum ſuo Patriarcha Timotheo (qui jam antea auro corruptus Maximum ex Philoſopho Cynico Chriſtianum in ejus locum ſufficere tentaverat, quem non admiſerunt Conſtantinopolitani) cauſa fuit quod cùm Meletius unus ex Epiſcopis Antiochenis è vita exceſſiſſet, jam incœpto Concilio, ipſeque cenſeret ut nullus in ejus locum ſubrogaretur niſi poſt extinctum Paulinum alterum Antiochiæ Epiſcopum, ut non eſſent duo in una urbe Epiſcopi; quæ ſententia prudentiſſima erat, propterea offenſionem incurrit plurimorum, qui in animo habebant Flavianum Presbyterum Meletio dare ſucceſſorem, ut actum eſt poſt ejus è Concilio diſceſſum. Altera etiam cauſa fuit, quod Epiſcopi Orientales illius temporis ſub Valentis Arriani Imperio ambitione & avaritia ſedes Epiſcopales occupaverant, majori ex parte homines imperiti, perverſi, & Sacerdotio indigni. Quod abundè oſtendit ipſe Gregorius in oratione de Epiſcopis, ubi plurimus eſt in deſcribendis Epiſcopis quos ætas ſua habuit, qui nullo delectu habito ex quolibet ſtatu aſſumebantur, ſuamque inſcitiam exemplo Apoſtolorum in quibus & publicani & peccatores extitiſſent, excuſare volebant. Sed nec in ſola illa oratione, verùm in pluribus aliis idem obſervari poteſt. Duo quippe genera perſonarum

ſonarum ſæpius exagitat; Eunuchos, quorum in aula magnus numerus; qui ferè omnes hæreſi Arrianâ aut Macedonianâ infecti erant, quod notat Billius in ſcholiis ad orationem ejus 31. & Epiſcopos propter allatam rationem. Sic orat. 20. *Nunc autem periculum eſt ne ordo omnium ſanctiſſimus, omnium maximè ſit ridiculus, non enim virtute magis quàm ſcelere & maleficio Sacerdotum paratur: nec dignorum ſed potentiorum throni ſunt..... Antiſtes contra facilè invenitur non elaboratus, ſed recens quantum ad dignitatem, ſimul ſatus & editus; ſicut poëtæ gigantes finxerunt, uno die ſanctos fingimus.* Loquitur ſcilicet de Epiſcopis qui tunc temporis ſanctitatis nomine vocabantur; quod nomen ſummo Pontifici Romano relictum eſt inter Epiſcopos. In eadem oratione: *Diſcipuli ſimul magiſtrique pietatis ſimul creantur: alioſque ante purgant quam ipſi purgati fuerint: heri ſacrilegi, hodiè Sacerdotes: heri prophani, hodie ſacrorum antiſtites: veteres vitio, pietate rudes ac recentes..... qui denique plura pro ſuis quam pro populi ignorantiis ſacrificia debent*, &c. Similia paſſim offendes in ejus orationibus, ut eſt etiam illud quod aſſerit, Epiſcopos nihil aliud ex mundi rebus deperdidiſſe præter capillitium, quod eſſent attonſi in modum coronæ: & illud, quod fides eorum eſſet tempori ſerviens, cùm pro religione principis, religionem haberent mutationi obnoxiam; unde tunc temporis tam facilè hæreſes novæ obtinebant. Cùm igitur tot indignis Epiſcopis abundaret hoc Concilium, nihil mirum ſi paſſi ſunt tantum virum throno ſuo cedere, imò & ad id cooperati ſint, paucis exceptis qui id ægrè ferebant. Ipſo interim contrariarum paſſionum ventis in mente agitato, ac primùm quidem ingenti gaudio utpote qui è tempeſtate ad portum perveniret: immenſo verò dolore quod Eccleſiam ſuo labore cultam ac Filios pleroſque cariſſimos, quos in Evangelio genuiſſet, deſerere cogeretur, neſciens cui relinqueret. Quem quidem animi mœrorem quoad vixit, nunquam potuit ſuperare, ſed ſemper ut ſævum tyrannum ſibi expertus eſt dominantem, adeo ut ſua illa Anaſtaſia (templum in quo ſacra obibat miniſteria) ſemper eſſet in mente, & dormienti quoque ipſi eam ſomnia repræſentarent. Quæ pluribus proſequitur ipſemet Gregorius & verſibus Iambicis in vita ſua explicat. Quin etiam nunquam poſtcà Synodis voluerit intereſſe, de quibus ſic aiebat in carmine de diverſis vitæ generibus,

Non ego cum gruibus, non anſeribuſque ſedebo
In Synodis, quæ ſe marte furente petunt.
Hic rixa, hic fera pugna, priuſque abſcondita probra
Quæ ferale odium parte ab utraque prodit, &c.

Tota igitur illius mens ad vacandum uni Deo abhinc intenta fuit, ut teſtatur in fine carminum præcitatorum de vita ſua.

Heri locaſti in throno, nunc pollitis,
Hinc porrò fugiens quidnam agam? inter cœlites
Degam. Meam jam nemo vitam læſerit
Vt me juvabit, colligam me uni Deo, &c.
Dulciſque cœli ſpes meos canos alet.
Eccleſiæ at quid dabo? fletus dabo.
Huc namque rector cœlitum me compulit,
Dum vicibus ævum pluribus verſat meum, &c.

Suffectus eſt autem in ejus locum, id volente Theodoſio, Nectarius. Tuncque diſputatio adversùs Macedonium inſtituitur. Et quamvis pleriquе ex Epiſcopis valdè ignari eſſent, tamen per libellum Occidentalium qui illis prælectus eſt & ab ipſis acceptus quem Damaſus ad Paulinum miſerat Antiochenſium Epiſcopum, probè in rebus fidei ſenſerunt ac decreverunt contra Macedonium, ſimulque alios hæreticos quos in primo Canone damnaverunt. Quæ verò de aliis rebus ſanciverunt approbationem non ita meruerunt. Porro continet ille libellus Anathematiſmos Damaſi Papæ in Concilio Romano editos adversùs omnes hæreſes quæ tunc temporis Eccleſiam Orientalem infeſtabant, ac pleniſſimam declarationem de divinitate

Epiſcopi indigni.

A Spiritûs ſancti exhibet. Quare & hujus voluminis ductu potuerunt Symbolo Nicæno, quod parciùs agebat de Spiritu ſancto, aliqua addere, ſicque in eo dicere-tur, eum adorandum cum Patre & Filio, vivificatoremque ac eſſe Dominum, contra Macedonij blaſphemiam eum ſervum vocantis: Sicut antea in Nicæno Symbolo aliqua addita fuerant Symbolo Apoſtolorum circa ea quæ ſpectabant ad Verbum ſeu Filium, ut explicatiùs traderetur ejus ſublimitas ac excellentia contra Arrij detractiones ſimulque blaſphemias. Hic autem libellus ut exſcriptus eſt ex hiſtoria tripartita Caſſiodori lib. 9. cap. 16. dabitur inter epiſtolas Synodales hujus Concilij.

Prudentia & pietas Theodoſii in hoc Concilio.

Ex diſceſſu Gregorij Nazianzeni nata eſt in Synodo

B major concordia, unde & locus in quo habebatur concordia dictus eſt in poſterum. Tunc autem enituit prudentia Theodoſij Imperatoris, ut rem narrat ex Socrate Caſſiodorus de rebus hujus Synodi.

Inter hæc evocans Imperator Nectarium, tractabat cum eo quid fieret, ut non chriſtianitas diſcordaret, ſed tota uniretur Eccleſia. Dicebat autem: Oportet examinari Eccleſias ſegregantem, quia dum diſcordia recederet, Eccleſias concordia inter ſe uniret. Hæc audiens Nectarius cogitabat, & evocans Agelium, tunc Novatianorum Epiſcopum, tanquam in fide conſortem, indicavit ei votum Imperatoris. At ille, cùm eſſet rebus aliis venerandus, de dogmate tamen non valebat reddere rationem, ſed lectorem ſuum Siſinnium nomine ſtatuit, qui pro eo deberet proferre ſer-

Trip. hiſt. lib. 9. c. 18. & 19.

C monem, virum eloquentem & rebus expertum, ſummèque non ſolùm ſcientem ſacrarum profundiſſima literarum, ſed etiam philoſophica dogmata. Is ergo dixit, quia diſputatio non ſolùm ſchiſmata non uniret, ſed amplius divideret & etiam hæreſes ad contentiones potiores adduceret, & propterea Nectario dedit tale conſilium. Bene namque ſciebat, quia veteres patres principium ſubſiſtendi filio Dei dare vitabant, quoniam percepiſſent eum eſſe patri coæternum. Quapropter dedit conſilium ut diſputativas fugeret intentiones, & teſtimonium ex traditione veterum adhiberet, utque præſules hæreſum requireret Imperator utrum ſermonem vellent facere de antiquis Eccleſiæ Doctoribus, qui ante floruerunt, an certè illos velut alienos à Chriſtianitate, reſpuerent. Et ſiquidem

Diſputationes periculoſæ.

D eos abnegarent, objiceretur eis, ergo eos anathematizare præſumite. Et ſi hoc perpetrare non præſumerent, à populo pellerentur. Quo facto apertam fore victoriam veritatis. Si vero de principibus non offenderentur, doctoribus: noſtrum (inquit) eſt, præbere veterum libros, ut noſtrum dogma eorum teſtimonio roboretur. Inter hæc; cum Nectarius, Siſinnio dicente, libenter audiſſet, feſtinus ad palatium properavit, dixitque principi conſilium ſibi datum. At ille conſiderata ſententia, cauſam ſapienter inſtituebat. Deinde, convocatis hæreſiarchis, requiſivit ſi ſuſciperent magiſtros Eccleſiæ, qui ante tempora diviſionis extitiſſent. Illis verò non abnegantibus, ſed tanquam præceptores honorantibus, rurſum Imperator interrogavit, ſi eis horum teſtimonia chriſtiani dogmatis complacerent. Hæc audientes præſules hære-

E ſum, atque diſputatores eorum (erant enim plurimi ad diſputationis certamina præparati) in reſponſo vehementer hæſerũt. Irruit enim in omnes magna diſcordia, aliis dicentibus, bonum Imperatoris propoſitum eſſe, aliis verò cogitantibus, quia non eorum expediret intentioni, dum alij aliter de libris veterum ſentire viderentur, & nequaquam inter ſe conſpirabant, ſed erant diviſi non ſolùm adversùs alias hæreſes, ſed etiam inter ſemetipſos qui dudum unius hæreſis eſſe videbantur. Quamobrem conſors malitia ſicut linguæ gigantum veterum, eſt diviſa, & turris eorum funditus eſt ſubverſa. Cognoſcens igitur Imperator eorum confuſionem, & quia in diſputatione ſolummodò, & non in antiquis expoſitionibus confidebant, alio pro-

Geneſ. 11.

eſt hæreſis, quod etiam noſtro tempore experimur, ut etiam ſub ſpecie fucatæ pietatis pervadat in animas quæ magis electæ videbantur. De hoc Macedonio prius Epiſcopo Conſtantinopolitano & è ſede ſua deturbato per Arrianos ob confeſſionem Omoouſiou ſeu conſubſtantialis, notanda quæ habet Leontius de ſectis act. 4. circa divinitatem, inquit, delinquebat & ex ſemiſſe particeps erat impietatis Arrianæ. Nam Filium ex Deo genitum tradens Spiritum creaturam eſſe dicebat. Atque hoc dogma ſuum ex eo confirmabat, quod apertius ſacris in literis ut ipſe quidem aiebat tertius non extet, qui Spiritum ſanctum eſſe Deum tradat. Sed multis auctoritatibus convincitur. Primum in Actis Apoſtulorum ad Ananiam, &c.

De Apollinari vero ait idem quod in diſpenſatione Chriſti manifeſtè errabat. Corpus enim quod Deus ille ſermo induit, animam quidem habere, ſed mente prorſus carere tradebat: quippe qui non aliter animâ præditus eſſet ac brutum quoddam animal. Hoc dictum non aliquo ſcripturæ loco, ſed ratiocinando probabat. Quia mentem aiebat eſſe quiddam peccato pollutum. Abſurdum verò prorſus de Dei ſermone cogitare, copulatum fuiſſe cum re peccato contaminata. Hæc ille. Unde apparet Appollinaris ratiocinationem malè fundatam. Quaſi eſſet una mens communis omnibus hominibus, ſicut Averroës poſtea docuit. Si enim uniuſcujuſque hominis mens diſtincta eſt, quid vetat hanc mentem aſſumpſiſſe Verbum quæ eſſet immaculata, licet aliorum mentes non ita fuerint impollutæ? cæterum plures fuerunt hujus Preſbyteri Laodiceni errores, licèt non omnes crediti fuerint, & aliqui etiam excuſati, ut ex Epiphanio hæreſi 76. videre eſt, quod ipſe antea magna cum laude in Eccleſia verſatus fuiſſet, & in magna probitatis ac doctrinæ æſtimatione habitus. Nam & tales hæreſibus cudendis magis apti ſunt. Habet autem Gregorius Nazianzenus orat. 51. quæ eſt epiſt. 1. ad Cledonium Preſbyterum, mordaces imprecationes contra ipſum Apollinarem, ut cùm dicit: *Si quis in hominem mente carentem ſperat, amens profectò eſt*, & quoniam idem Apollinaris diverſos gradus in Trinitate admittebat, ait: Si quidem ex magno, majori & maximo, hoc eſt ex Spiritu ſancto & Filio & Patre tanquam ex ſplendore, radio & ſole Trinitatem conſtituere, (quod quidem in ejus libris apertè ſcriptum eſt) *Scala eſt Divinitatis non in cœlum ſubvehens, ſed è cœlo dejiciens.* Sed & idem Nazianzenus tantùm infeſtus Macedonio & Apollinari, quantum D. Athanaſius Arrio, alios ejus refert errores orat. 46. ut quod Filius Dei carnem ſuam de cœlo deſcendens adduxiſſet, ut ſic ſecundus homo eſſet de cœlo. Item quod ſecundùm divinitatem paſſus ſit, & quod divinitas ejus in triduo cum corpore mortua à Patre ſuſcitata ſit, &c.

Apollinaris errores.

Fuit autem error Photinianorum idem ac Pauli Samoſateni, unde & Paulianiſtæ dicti ſunt etiam Photiniani. Dicebant illi Patrem Deum eſſe qui omnia creaſſet; Filium ſeu Chriſtum puerum hominem, Spiritum illam gratiam quæ ſuper Apoſtolos venerit. Sabellius verò eundem eſſe Patrem, Filium ac Spiritum ſanctum aſſerebat, Trinitatemque ac diſtinctionem perſonarum negabat. Apud eundem Leontium de ſectis act. 3. porro quis fuerit Marcellus qui etiam hic damnatur, diſcere poſſumus ex Baronio ad annum 347. Sabellianæ hæreſis aſſertor & Epiſcopus Ancyranus, quemque D. Athanaſius ob eam cauſam excommunicaverat. Unde cauſa data eſt Arrianis obloquendi in Concilium Sardicenſe, quod tam injuſtè in eo fuiſſet pro Athanaſio judicatum, quam Marcellus fuerat abſolutus, qui Athanaſij judicio hæreticus eſſe probaretur.

Photiniani Pauliani ſi eidem.

Reſtat difficultas circa hunc Canonem de damnatione Eudoxianorum, quinam illi erant, hoc enim torſit D. Gregorij Magni animum epiſt. 31. l. 6. & Canones quidem Conſtantinopolitani, ait, Eudoxianos damnant. Sed qui fuerit eorum Author Eudoxius minimè dicunt. *Romana autem Eccleſia eoſdem Canones vel geſta Synodi illius hactenus non habet, nec accipit: in hoc autem eandem Synodum accepit, quod eſt per eam contra Macedonium definitum.* Reliquas verò hæreſes quæ illic memoratæ ſunt, ab aliis jam Patribus damnatas reprobat. De Eudoxianis verò nihil hactenus agnovit. In hiſtoria autem Sozomeni de quodam Eudoxio qui Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Epiſcopatum arripuiſſe dicitur, aliqua narrantur. Sed ipſam quoque hiſtoriā ſedes Apoſtolica ſuſcipere recuſat, quoniam multa mentitur, &c. in Latina autem lingua de hoc Eudoxio nunc uſque neque in Philaſtrio, neque in B. Auguſtino, qui multa de hæreſibus conſcripſerunt, neque in aliis Patribus aliquid invenimus. Charitas igitur veſtra ſi quis apud Græcos probatorum Patrum de eo ſermonem fecit, ſuis mihi Epiſtolis innoteſcat. Hactenus Magnus Gregorius. Porro Eudoxium Arrianum extitiſſe legi poteſt apud Nicephorum Eccleſiaſt. Hiſtor. lib 9. cap. 36. ubi de eo dicitur quod Arrij diſcipulos in ordinem Clericorum cooptaret, & Aëtium hæreticum maximo honore proſequeretur & cap. 37. quod Liberium Pontificem per calumniam traduceret, perinde ac ſi conſubſtantialis nomen repudiaſſet, &c. Meminit quoque Caſſiodorus hiſtoriæ tripart. l. 4. c. 10. Eudoxij Germaniciæ Epiſcopi de fide Nicæna quidpiam imminuentis in Epiſtola oblata Sacerdotibus occidentalibus ad quos cum Martyrio & Macedonio miſſus fuerat, & à quibus repulſam paſſus, cùm dicerent illi Occidentales fidem Nicænam ſufficere. Denique verba hujus Canonis ſatis indicant Eudoxianos fuiſſe Arrianos, licèt à Carranza & Coriolano non integrè afferatur, & alibi narratur quomodo idem Eccleſiam Antiochenam invaſerit orthodoxis infeſtus.

Eudoxiani qui fuerint.

CANON II. *Epiſcopi ſuam Diœceſim gubernent; & ad alias non accedant.*

EPiſcopi, qui extra Diœceſim ſunt, ad Eccleſias quæ extra terminos earum ſunt, non accedant, , neque confundant & permiſceant Eccleſias, ſecundùm regulas conſtitutas. Alexandriæ quidem Epiſcopi ſolius Orientis curam gerant, ſervatis honoribus primatus Eccleſiæ Antiochenæ, qui in regulis Nicænæ Synodi continentur. Sed & Aſianæ Diœceſis Epiſcopi ea, quæ ſunt in Aſia, & quæ ad Aſianam tantummodò Diœceſim pertinent, gubernent. Ponti autem Epiſcopi, Ponticæ tantùm Diœceſis habeant curam: Thraciæ verò, ipſius tantummodò Thraciæ.

9. q. 2. Epiſcopi, qui extra.

CANON III. *Non invitatos Epiſcopos ultra Diœceſim propriam accedere non debere.*

NOn invitati Epiſcopi, ultra Diœceſim accedere non debent, ſuper ordinandis aliquibus, vel quibuſcunque diſponendis Eccleſiaſticis cauſis, ſervata regula, quæ ſuperſcripta eſt, de unaquaque Diœceſi. Manifeſtum namque, quod per ſingulas quaſque Provincias, Provincialis Synodus adminiſtrare & gubernare omnia debeat, ſecundùm ea quæ ſunt in Nicæna definita.

9. q. 2. Non invitati Epiſcopi. *Nic. Syn. cap. 5.*

NOta ſemper ſubſequentia Concilia poſt Nicænum caviſſe, ut quæ in eo decreta fuerant circa limites juriſdictionis, diligenter & inviolabiliter ſervarentur.

eorum qui Eccleſias adminiſtrant, accuſationes permittere, nec omnes excludere: ſed ſi quis propriam quidem querelam, id eſt, privatam, intendat Epiſcopo, ut detrimento aliquo vel injuria aliqua ab ipſo affectus, in ejuſmodi accuſationibus nec accuſatoris perſonam, nec religionem examinari. Oportet enim Epiſcopi conſcientiam eſſe omnibus modis liberam, & eum qui ſibi injuriam factam eſſe dicit, cujuſcunque ſit religionis, jus ſuum conſequi. Si autem ſit crimen Eccleſiaſticum, quod Epiſcopo intenditur; tunc examinari perſonas accuſatorum: ut primùm quidem hæreticis non liceat Orthodoxos Epiſcopos pro rebus Eccleſiaſticis accuſare. Hæreticos autem dicimus, & qui olim ab Eccleſia abdicati ſunt, & qui ſunt poſteà à nobis anathematizati: ad hæc autem & eos qui ſe ſanam quidem fidem confiteri præ ſe ferunt, avulſi autem ſunt & abſciſſi, & adverſus Canonicos noſtros Epiſcopos congregationem faciunt. Præterea autem, & ſi aliqui eorum ab Eccleſia ob aliquas cauſas priùs condemnati & ejecti, & vel excommunicati fuerint, ſive ex Clero, ſive ex laïcorum ordine, nec eis licere Epiſcopum accuſare, priuſquam proprium crimen abſterſerint. Similiter autem & eos, qui priùs rei facti accuſatique ſunt, non priùs ad Epiſcopi vel aliorum Clericorum accuſationem admitti, quàm ſe objectorum ſibi criminum inſontes oſtenderint. Sed ſi nonnulli nec hæretici nec excommunicati fuerint, nec priùs damnati, vel aliquorum criminum accuſati, dicant autem ſe habere aliquas adversùs Epiſcopum criminationes; eos jubet ſancta Synodus primùm quidem apud provinciæ Epiſcopos accuſationem perſequi, & apud eos probare crimina Epiſcopi qui aliquarum rerum accuſatur. Quod ſi evenerit, ut Provinciales Epiſcopi crimina, quæ Epiſcopo intenta ſunt, corrigere non poſſint, tunc ipſos accedere ad majorem Synodum Diœceſis illius Epiſcoporum pro hac convocatorum, & accuſationem non priùs intendere, quàm æquale periculum ſibi ſtatuant, ſi quidem in rebus examinandis accuſatum Epiſcopum calumniari convicti fuerint. Si quis autem iis, quæ ut priùs declaratum eſt, decreta fuerunt, contemptis, auſus fuerit vel Imperatoris aures moleſtiâ afficere, vel ſæcularium Principum judicia vel Univerſalem Synodum perturbare, neglectis Diœceſis Epiſcopis, eum nullo modo eſſe ad accuſationem admittendum, ut qui Canonibus injuriam fecerit, & Eccleſiaſticum ordinem everterit.

Ordo quo in accuſandis Epiſcopis.

Hæretici qui dicãtur.

NOn ceſſavit unquam, ait Balſamon, inimicus noſter Sathan bonorum hominum exiſtimationem, & maximè Epiſcoporum per calumniam polluere. Inde porro accuſationes frequentes contra Epiſcopos, quorum aliæ privatæ, id eſt, pecuniariæ, aliæ criminales, quibus hic canon leges diverſas procedendi figit: quod & alibi pluries in Conciliis factitatum.

A **CANON IX.** *De recipiendis qui ab hæreſi redeunt.*

EOs qui rectæ Fidei adjiciuntur, & parti eorum qui ex hæreticis ſervantur, recipimus, ſecundùm ſubjectam hîc conſequentiam & conſuetudinem. Arrianos quidem, & Macedonianos, & Sabbatianos, & Novatianos, qui dicunt ſeipſos Catharos, & Ariſteros, hoc eſt, mundos, vel ſiniſtros, & Teſſaradecatitas, ſive Tetraditas, & Apollinariſtas recipimus, dantes quidem libellos, & omnem hæreſim anathematizantes, quæ B non ſentit ut ſancta Dei Catholica & Apoſtolica Eccleſia; & ſignatos, ſive unctos primum ſancto Chriſmate & frontem, & oculos, & nares, & os, & aures. Et eos ſignantes dicimus: Signaculum doni, Spiritus ſancti. Atque Eunomianos, qui in unam demerſionem baptizantur; & Montaniſtas, qui hîc dicuntur Phryges; & Sabellianos, qui eundem eſſe Patrem & Filium opinantur, utrumque ſimul confundentes, & alia gravia & indigna faciunt, & alias omnes hæreſes. Quoniam hîc multi ſunt hæretici, & maximè qui ex Galatarum regione veniunt: quicumque ex his rectæ fidei adſcribi volunt, ut C Græcos admittimus: & primo quidem die ipſos Chriſtianos facimus, ſecundo Catechumenos, deinde tertio exorcizamus ſive adjuramus ipſos, ter ſimul in faciem eorum & aures inſufflando; & ſic eos catechizamus ſive initiamus, & curamus, ut longo tempore verſentur in Eccleſia, & audiant Scripturas; & tunc eos baptizamus.

Libelli ſive ſubſcriptiones Orthodoxæ.

DE modo recipiendi Hæreticos, an confirmatio tunc repetita, vide in 4. claſſe in Concilio Laodiceno à nobis annotata. Interim probari vix poterit hic tantum agi de manus impoſitione pœnitentiali quæ non ſicca, ſed uncta adhibita fuerit pro more D Orientalium. Verba enim Concilij aliud denotant. Balſamon putat Sabbatianos eoſdem eſſe cum Novatianis à quodam eorum Preſbytero Sabbatio, qui more Judaïco ſabbata ſervabat. Appellati ſunt autem & iidem Siniſtri, utpote manum ſiniſtram abhorrentes, & ut per eam quicquam recipiant in animum non inducentes. Teſſeradecaditæ ſunt Quarto-decimani qui cum Judæis Luna decima-quarta Paſcha celebrant. Hæretici qui ex Galatia Phryges ſunt aut Montaniſtæ dicti à Montano, aut Pepuziani ex quadam regione Pepuza quam circa Hieruſalem incolunt. Qui Sanctam Trinitatem in unam perſonam contrahunt cum Sabellianis, ideò nec baptizabant in nomine etiam perſonarum. Unde notat Balſamon omnes, ex hoc Canone, rurſus rebaptizatos qui cum una im- E merſione baptizati erant, ſine expreſſa mentione trium perſonarum ut debet intelligi, cum una immerſio adhibita expreſſione trium perſonarum, ſufficiens eſſet, quæcumque ſit fides baptizantium, ut cenſet D. Auguſtinus l. 3. de bapt. contra Donatiſtas. Licèt Gregorius Magnus videatur requirere eamdem fidem l. 1. regiſtri epiſt. 41.

Varij Hæretici dãnantur.

SYMBOLVM *ejuſdem* CONCILII CONSTANTINOPOLITANI.

CRedimus in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem cœli & terræ, vi-

ſibilium omnium & inviſibilium conditorem. Et in unum Dominum Ieſum Chriſtum Filium Dei unigenitum, ex Patre natum ante omnia ſæcula, Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero; natum, non factum, homouſion Patri, hoc eſt, ejuſdem cum Patre ſubſtantiæ; per quem omnia facta ſunt, quæ in cœlo & in terra. Qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlis: & incarnatus eſt de Spiritu ſancto, ex Maria Virgine, & Homo factus eſt: Crucifixus etiam pro nobis, ſub Pontio Pilato, paſſus ac ſepultus: tertia die reſurrexit ſecundùm Scripturas: aſcendit in cœlos, ſedet ad dexteram Patris: inde venturus eſt cum gloria judicare vivos & mortuos; cujus regni non ent finis. Credimus in Spiritum ſanctum, Dominum & vivificantem, ex Patre procedentem, & cum Patre & Filio adorandum & conglorificandum, qui locutus eſt per Prophetas. Et unam ſanctam, Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam. Confitemur unum Baptiſma in remiſſionem peccatorum. Expecto reſurrectionem mortuotum, & vitam futuri ſæculi. Amen.

Nota pro additamento ad Symbolum Filioque.

HOc Symbolum Orientales in ſua ad Damaſum Synodica appellant Libellum Fidei: traduntque plures illud a Gregorio Nyſſeno Epiſcopo compoſitum fuiſſe. Idem reperitur apud Latinos, diverſa tamen tranſlatione, & cum illo addimento FILIOQVE: quod authoritate Leonis Pontificis, & ad confutandos hæreticos Priſcillianiſtas, ab Hiſpanis Epiſcopis Symbolo ſuperadditum fuit, eique ſemper inhæſit. Vviſigothi profitentes Fidem Catholicam, non modo illud receperunt, ſed etiam Judæos ad Chriſtianam Fidem venientes ſub ejuſdem Symboli confeſſione recipiendos eſſe, ſuis Legibus ſanciverunt. Idem additamentū à Francis acceptum, & tenaciùs retentum fuiſſe, patet ex Symbolo Fidei ſub Carolo Magno in Arelatenſi Concilio recitato. Et quod mirum eſt, cum augmento Symboli Conſtantinopolitani, aucta eſt Eccleſia. Sub hujus enim confeſſione, Gothi, Vviſigothi, aliæque Barbaræ nationes quæ Hiſpanias occuparunt, ex Arrianis factæ ſunt Catholicæ: Franci verò, qui ſibi Gallias vindicabant, ſub ejuſdem Symboli confeſſione facti ſunt Chriſtiani. Contrà verò, omnium gentium infœliciſſimi Orientales ſchiſmatici, ex quo ejuſdem Symboli additamentum penitus reſpuerunt, ſub Turcico jugo acerbiſſima ſervitute premuntur, atque Eccleſiis, bonis, ac liberis ſpoliati, aſſidue incaſſum gemunt.

Notàda de Symbolo.

Romana Eccleſia antiquitatis tenaciſſima, idem quidem cum prædictis Eccleſiis credidit ac docuit, ut conſtat ex illa profeſſione Fidei, quam Damaſus ex Concilio Romano ad Paulum tranſmiſit, & ex Leonis epiſtola 93. capite 1. tamen antequam prædictum additamentum in Symbolum inferret, diutiſſimè cunctata fuit. Scribit Magiſter ſententiarum diſtinct. 1. Leonem III. à Carolo Magno rogatum, ut verba prædicta ad Symbolum adderentur, non modo id facere penitus recuſaſſe, verum etiam illud ipſum abſque eo additamento in argentea tabula exaratum in Altari poſt corpus S. Pauli perpetuò cuſtodiri voluiſſe, ne quibuſlibet liberum eſſet, aliquid ad ſanctum Symbolum ſuperaddere. Poſtquam autem Hiſpani, Franci, aliique omnes Boreales populi offenderentur, & periculum ſchiſmatis oriretur, quod Romana Eccleſia eam doctrinam publicè confiteri nollet, quam ad probandos Catholicos, & conſtituendos hæreticos, Magnus Leo ante tot ſæcula Hiſpanarum Epiſcopis tradidiſſet; placuit tandem Benedicto, ſeptimo hujus nominis Romano Pontifici, ut idem Symbolum cum hoc eodem additamento Romæ in Eccleſia cantaretur: idque ad petitionem Henrici Imperatoris. De quo hæc Berno Abbas Augienſis de rebus ad Miſſam ſpectantibus: *Cùm Romanorum Presbyteri ab Henrico Imperatore interrogarentur, cur non poſt Evangelium (ut in aliis Eccleſiis fiebat) Symbolum canerent; me, ait ipſe, aſſiſtente audivi, eos ejuſmodi reſponſum reddere: quod Romana Eccleſia non fuiſſet aliquando ulla hæreſeos fæce infecta: ſed ſecundùm doctrinam ſancti Petri in ſoliditate Catholicæ Fidei permaneret inconcuſſa: & ideò magis his neceſſarium eſſe illud Symbolum ſæpiùs cantando frequentare, qui aliquando ulla hæreſi potuerunt maculari. At Imperator Domino Benedicto perſuaſit, ut ad publicam Miſſam decantarent.* Vide Baron. ann. 447. num. 22. Graviter itaque aberrant, qui putant ex Damaſi Papæ Decreto profectum, ut hoc Symbolum in Occidente inter Miſſarum ſolemnia decantetur. Nam authoritate Ruffini in expoſitione Symboli, qui his temporibus ſcribebat, liquet, nullum aliud Romanam Eccleſiam in ſacris Ritibus noviſſe, quàm Symbolum Apoſtolicum.

Quod autem Concilium tot elogia addat Spiritui ſancto, id fit contra blaſphemias hæreticorum: Montanus ſiquidem apud D. Baſilium l. 2. contra Eunomium, ipſum vilibus nominibus dehoneſtabat & naturam ejus adeò vilem & abjectam reddebat, ut eam diceret inſaniam afferre auctori. Ipſe verò Eunomius refutatur ab eodem D. Baſilio ibid. l. 3. quod ipſum dicebat tertium natura & ordine, imperio quidem Patris, operatione verò Filij factum, poſt Filium quidem primum & omnium maximum, ſed Vnigeniti opus deitate ac creandi potentia carens. Tales prodromos nactus eſt Macedonius. Quare Symbolum magis glorificat Spiritum ſanctum. Inſeruit quoque de uno baptiſmate, tam contra rebaptizantes, quàm contra baptizantes non in nomine Trinitatis, ſed in mortem Chriſti: ſicut de Eunomio refert Theodoretus lib. 4. hæreticarum fabularum, vel aliis modis indebitis contra eſſentialia ſacramenti. Uberiorem explicationem cum collatione utriuſque Symboli Apoſtolorum, & SS. Patrum dedimus in l. de *tripli examine*. p. 1. *in examine Ordinandorum*.

SECUNDA PARS.

Quædam Epiſtolæ Synodales.

Epiſtola Damaſi de damnatione Apollinaris ad Orientales.

QVoniam Apoſtolicæ ſedi reverentiam debitam charitas veſtra diſtribuit, nobis plurimum chariſſimi filij præſtitiſtis. Nam licet Eccleſiæ, in qua ſanctus Apoſtolus reſidens docuit, quodammodo nos gubernacula quæ ſuſcepimus, teneamus: tamen profitemur nos honore minores eſſe, & propterea omnimodo feſtinamus, ut ad gloriam ejus beatitudinis pervenire poſſimus. Scitote igitur, quòd pridem Timotheum profanum, ineruditum, Apollinaris hæretici diſcipulum, cum impio ipſius dogmate condemnavimus, nec ultra concedimus ejus reliquias qualibet ratione de cætero prævalere. Si autem adhuc ille ſerpens antiquus ſemel & ſecundò percuſſus, ad pœnam propriam reviviſcit, quippe extraneus ab Eccleſia eſt, mortiferis venenis ſuis quoſdam fidelium tentare non ceſſat, hanc tanquam peſtiferam declinare corruptionem, ut vos memores Apoſtolicæ fidei, quæ præcipuè in urbe Nicæna à PP. ex ſcripturis prolata eſt, firmo gradu ſtabiles in fide & immutabiles perduretis: & non vaniloquia & exterminabiles quæſtiones ab iſto audire patiamini clericos veſtros, aut plebem. Jam

enim ſemel formam dedimus, ut qui ſeipſum cognoverit Chriſtianum, illud ſervet quod ab Apoſtolis noſcitur eſſe contraditum, dicente ſancto Paulo, *Si quis vobis annuntiaverit præter id quod accepiſtis, anathema ſit.* Chriſtus enim Filius Dei, Dominus noſter, humano generi per propriam paſſionem ſalutem pleniſſimam condonavit, ut totum hominem delictis obnoxium, peccatis omnibus liberaret. Hunc ſi quis in deitate, ſive in humanitate minus aliquid dixerit habuiſſe, plenus ſpiritu diaboli, gehennæ ſeipſum filium demonſtravit. Cur itaque rurſus a me quæritis damnationem Timothei, qui & hic Apoſtolicæ ſedis judicio, præſente quoque Petro Alexandrinæ civitatis Epiſcopo, cum Apollinari ſuo doctore damnatus eſt, & in die judicii tormenta debita & ſupplicia ſuſtinebit? Si veró quibuſdam levioribus ille ſuadet, veluti quamdam B ſpem habens, qui veram ſpem in Chriſti confeſſione mutavit, ſciant ſe cum iſto ſimiliter perituros, cum Eccleſiaſticam regulam impugnabunt. Deus vos incolumes cuſtodiat, filij chariſſimi.

Concilium Rom. contra Apollinarem

Libellus Occidentalium continens ſtatuta Sedis Apoſtolicæ contra diverſas hæreſes in Synodo Conſtantinopolitana I. receptus.

Profeſſio Catholicæ fidei quam Damaſus miſit ad Paulinum.

1. QVoniam poſt Nicænum Concilum talis error exortus eſt, ut quidam dicere profano ore præſumant, ſanctum Spiritum per Filium fuiſſe factum, anathematizamus eos, qui non eum omni prædicant libertate cum Patre & Filio ſanctum Spiritum unius ejuſdemque ſubſtantiæ atque poteſtatis exiſtere.

2. Similiter autem anathematizamus & eos, qui errorem Sabellij ſunt ſecuti, eumdem dicentes Patrem eſſe, quem Filium.

3. Anathematizamus Arrium & Eunomium, qui ſimili impietate, licet diſcrepent, Filium tamen & Spiritum ſanctum creaturam eſſe confirmant.

4. Anathematizamus Macedonianos, qui ex Arriana radice derivati, non impietatem ſed vocabulum mutaverunt.

5. Anathematizamus Photinum qui Hebionis hæreſim renovans, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum ſolùm ex Maria confitetur.

6. Anathematizamus etiam eos, qui duos Filios eſſe profitentur: unum ante ſæcula, & alium poſt carnis aſſumptionem ex Virgine.

7. Anathematizamus & hos, qui pro rationali anima confirmant, quod Dei Verbum in humanam carnem converſum eſt: ipſe namque Filius Verbum Dei, non pro rationali anima & intelligibili in ſuo corpore factus eſt, ſed noſtram, hoc eſt rationalem & intelligibilem animam ſine peccato aſſumpſit atque ſalvavit.

8. Anathematizamus & eos, qui dicunt Verbum Dei productione & corruptione à Patre ſeparatum, & ſine ſubſtantia eum aut terminandum eſſe blaſphemant. Eos autem qui ab Eccleſiis ad alias Eccleſias migraverunt, tandiu à noſtra communione alienos habemus, donec ad eas redeant civitates, in quibus primitus ordinati ſunt.

9. Si quis autem alio de loco ad locum migrante, in E locum viventis ordinatus eſt, tandiu vacet Sacerdotij dignitate, qui propriam deſeruit civitatem, donec ſucceſſor ejus requieſcat in Domino.

16. Si quis non dixerit ſemper Patrem & Filium & ſemper Spiritum ſanctum eſſe, anathema ſit.

11. Si quis non dixerit Filium natum ex Patre, hoc eſt ex ejus divina ſubſtantia, anathema ſit.

12. Si quis non dixerit verum Deum Filium Dei, ſicut verum Patrem ejus & omnia poſſe, & omnia noſſe, & Patri æqualem eſſe, anathema ſit.

13. Si quis dixerit, quod in carne degens Filius Dei, cùm eſſet in terra, in cœlis & cum Patre non fuerit, anathema ſit.

14. Si quis dixerit, quod in paſſione crucis dolorem A paſſus ſit Filius Dei Deus, non caro cum anima, quæ induta eſt formam ſervi, quam ſibi aſſumpſit, ſicut ſancta Scriptura dixit, anathema ſit.

15. Si quis non dixerit, quod in carne quam aſſumpſit, ſedeat ad dexteram Patris, in qua etiam venturus eſt judicare vivos & mortuos, anathema ſit.

16. Si quis non dixerit, ſanctum Spiritum ex Patre eſſe verè & propriè, ſicut & Filium ex divina ſubſtantia, & Deum Dei verbum, anathema ſit.

17. Si quis non dixerit omnia poſſe Spiritum ſanctum, & omnia noſſe, & ubique adeſſe, ſicut Filium & Patrem, anathema ſit.

18. Si quis dixerit Spiritum ſanctum facturam, aut per Filium factum, anathema ſit.

19. Si quis non dixerit omnia per Filium & per Spiritum ſanctum feciſſe Patrem, hoc eſt viſibilia & inviſibilia, anathema ſit.

20. Si quis non dixerit Patris & Filij & Spiritus ſancti unam Deitatem, poteſtatem, divinitatem, virtutem, unam gloriam, dominationem, imperium, unam voluntatem, & veritatem, anathema ſit.

21. Si quis tres perſonas non dixerit veras Patris & Filij & Spiritus ſancti æquales, ſemper viventes, omnia continentes, viſibilia & inviſibilia, omnia potentes, omnia judicantes, omnia vivificantes, omnia creantes, omniaque ſalvantes, anathema ſit.

22. Si quis non dixerit adorandum Spiritum ſanctum ab univerſa creatura, ſicut & Filium atque Patrem, anathema ſit.

23. Si quis de Patre & Filio bene ſapuerit, de ſancto C autem Spiritu rectè non crediderit, hæreticus eſt: quia omnes hæretici de Filio Dei, & de ſancto Spiritu male ſapientes, in Judæorum atque Gentilium incredulitate conſiſtere convincuntur.

24. Si quis autem diviſerit, Deum Patrem dicens: & Deum Filium, & Deum Spiritum ſanctum, affirmans Deos dici non Deum, propter unam Deitatem ac poteſtatem, quam credimus eſſe & novimus, Patris & Filij & Spiritus ſancti Deum unum: ſubtrahens veró Filium & Spiritum ſanctum, tanquam ſolum opinatus Patrem Deum, anathema ſit. Nomen enim Deorum & Angelis & omnibus ſanctis à Deo poſitum eſt atque donatum. De Patre veró, Filio & Spiritu ſancto propter unam æqualemque Divinitatem, non Deorum nomina, ſed Dei noſtri traditur atque ſignificatur, ut credamus quia in Patre & Filio & Spiritu ſan- D cto ſolummodo baptizamus, & non in Archangelorum & Angelorum nominibus, ſicut hæretici, aut ſicut Judæi, Gentileſque inſaniunt. Hæc igitur Chriſtianorum ſalus eſt, ut credentes Trinitati, hoc eſt Patri & Filio & Spiritui ſancto, & in ea baptizati, unam Deitatem, & poteſtatem, & Divinitatem, & ſubſtantiam in eam credamus. Hæc itaque Gratiano vivente facta ſunt.

EPISTOLA CONSTANTINOPOLIT. Synodi ad Damaſum Papam, & ad Epiſcopos in Synodo Romana congregatos.

E DOminis honorabilibus, atque venerandis fratribus & comminiſtris Damaſo, Ambroſio * Britoni, Valeriano, Acholio, Baſilio, & reliquis Epiſcopis in maxima Roma collectis, ſancta Synodus Orthodoxorum Epiſcoporum congregatorum in maxima civitate Conſtantinopoli, in Domino ſalutem. Nunc velut ignoranti veſtræ reverentiæ inſinuare, atque narrare multitudinem paſſionum ab Arriana potentia nobis ſæpius illatarum forſitan ſupervacuum eſt. Non enim ita negligere veſtram credimus ſanctitatem, ut adhuc egeatis diſcere, quos certum eſt condolere. Sed neque tales nos conſtringere tempeſtates, ut pro ſui parvitate latere potuiſſent. Neque tempus perſequutionis eſt novum, ſed adhuc memoriam ſervat antiquam, non ſolùm in his, qui paſſi ſunt, ſed etiam in

Al. Britoni.

Arriani quam duri erga Catholicos.

eis qui participes ſunt illorum quorum proprias indicant paſſiones. Heſterno enim (ut ita dicamus) aut hodie exiliorum vinculis reſoluti poſt innumeras tribulationes ad proprias ſunt Eccleſias reverſi, aliorum verò in exilio defunctorum, funera revocata ſunt, quidam verò etiam ab exilio remeantes, & ferventi hæreticorum furore detenti, amariora quam in exilio in propriis ſunt perpeſſi, lapidibus ab eis obruti, ſupplicis adhuc ſtigmata Chriſti, & vulnera in ſuo corpore circumferentes noſcuntur. Pecuniarum verò diſpendia, honoris ademptiones, ſingulorúmque confiſcationes, & machinamina, injurias atque vincula quis numerare valebit ad ſingula? Etenim omnes tribulationes veræ ſuper nos multiplicatæ ſunt ultra numerum, juſtè quidem, quoniam valde peccavimus, aut certè clemens Dominus paſſionum multitudine B nos voluit exerceri. Propter hæc itaque gratias Deo referimus, qui & per tantas tribulationes ſervos ſuos corripit, & ſecundùm multitudinem miſericordiarum ſuarum deduxit nos rurſus ad refrigerium. Nobis itaque tempus & labor maximus fuit, quatenus emendatio proveniret Eccleſiarum, ut tanquam pro longa ægritudine, diligentia paulatim adhibita, priſcam pietatis redderet ſanitatem. Hoc etenim modo putabimur perſequutionibus acerrimis liberari, & Eccleſias longo tempore ab hæreticis detentas, denuò reparari. Veruntamen graves adhuc nobis ſunt lupi qui poſtquam de caulis expulſi ſunt, ex ipſis paſcuis oves abripiunt, collectas facere contendentes, populos commoventes, & in nullo ſegnes ad Eccleſiæ læſionem. Erat itaque (ſicut diximus) neceſſarium huic operi C tempus. Quia tamen fraternam circa nos charitatem miniſtrantes, Synodum in Romana urbe Dei voluntate feciſtis, & nos illuc, tanquam membra propria, litteris Deo admirabilis principis evocaſtis, ut quoniam tunc ſub Imperatorum concordia pia non ſine nobis regnaretis, ſed etiam nos vobiſcum, ſecundùm Apoſtolicam vocem conregnaremus. Oratio quidem noſtra fuit, ſi eſſet poſſibile, ut omnes noſtras ſimul relinquentes Eccleſias, deſiderio utili jungeremur. Quis enim nobis dabit pennas ſicut columbæ, ut volemus, & apud vos requieſcamus? Sed quoniam hoc omnino nudabat Eccleſias, renuie nuper inchoante, reſque nimis erat plurimis impoſſibilis, quia concurreramus in urbem Conſtantinopolitanam, cauſa litterarum ad nos directarum veſtra charitate poſt Aquileien. Concilium adeò amabilem Imperatorem Theo- D doſium propter hanc ſolummodo cauſam uſque ad Conſtantinopolim præparari, & de hac tantommodo ferentes Synodo conſenſum Epiſcoporum, qui per provincias permanſere. Majoris verò profectionis neque ſperavimus opus, neque præaudimus omnino antequam Conſtantinopolim venerimus, ſuper hæc autem induciarum anguſto tempore faciente, neque præparare nos valentes ad longam profectionem, neque univerſos communicatores noſtros, in provinciis poſitos commonere, & eorum conſenſum ſumere prævaluimus. Quoniam igitur hæc, & alia multa plurimorum adventum prohibere videbantur, quod erat ferundum ad effectum rerum & veſtræ circa nos charitatis oſtenſionem, hoc egimus, reverendiſſimos atque chariſſimos fratres & comminiſtros Epiſcopos, Cyriacum, Euſebium & Priſcianum uſque ad vos laborare alacriter exorantes, per quos & noſtram voluntatem pacificam, & intenſionem habentem unitatis, oſtendimus, Zelúmque noſtrum quem pro ſaluberrima fide gerimus, indicamus. Nos etenim perſequutiones, ſive tribulationes, ſive quaſlibet alias tentationes hæreticorum libenter ſuſtinuimus pro Evangelica fide, quæ in Nicæa Bithyniæ à 318. Patribus roborata dignoſcitur. Hanc etenim & nobis, & vobis, & omnibus qui non ſubvertunt verbum veræ fidei, complacere confidimus, quam ſcimus antiquiſſimam exiſtere, & ſequacem baptiſmatis, docentémque nos credere, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.

Nota, Patres Synodi ſe vocant membra Rom. Pontificum. *1. Cor. 1.* *2. Tim. 1.*

Acc' in Concilium

A Divinitatem quippe & virtutem, atque ſubſtantiam unam Patris, & Filij & Spiritus ſancti, credimus, & æqualem honorem ac dignitatem & imperium coæternum in tribus perfectiſſimis ſubſiſtentiis, ſeu tribus perfectis perſonis, ut neque Sabellij languor habeat locum confuſione ſubſiſtentiarum, aut peremptione proprietatum: neque Eunomianorum, & Arrianorum, & Pneumatomachorum, id eſt Spiritui reſiſtentium, blaſphemia prævaleat, ſubſtantia videlicet ſecundùm illos, aut natura, aut divinitate diviſa, & increatæ conſubſtantiali, & coæternæ Trinitati poſtrema quædam, vel creata, vel alterius ſubſtantiæ detur natura: inhumanationis verò Chriſti ſermonem ſine aliqua violatione ſervamus, neque ſine anima, neque ſine mente, aut imperfectam carnis diſpenſationem ſuſci- B pientes, ſed totum ſcientes perfectum quidem ante ſecula exiſtere Deum verbum, perfectum vero hominem in noviſſimo dierum propter noſtram ſalutem factum. Igitur quæ de fide apertè prædicantur à nobis, velut in ſumma hæc eſſe noſcuntur. De quibus inſtrui ampliùs, poteritis, ſi & tomum in Antiochia factum, & à Synodo ibi conſtituta, dignemini legere, & quod anno ſuperiore in Conſtantinopoli ab univerſali Synodo cognoſcitur eſſe prolatum, in quibus latiùs fidem profeſſi ſumus, & contra novitates hæreſum nuper exortas, anathema ex ſcripto protulimus. De diſpenſationibus autem particularibus Eccleſiarum, antiqua (ſicut noſtis) ſanctio tenuit & definitio ſanctorum Patrum in Nicæna convenientium, ſecundùm unamquamque provinciam. Et ſi Pontifices voluerint, ut C cum eis vicini propter utilitatem celebrent ordinationes, quibus rebus conſequenter & cæteras Eccleſias apud nos ædificari cognoſcite, & inſignium Eccleſiarum hæc approbaſſe Sacerdotes. Porrò Conſtantinopolitanæ urbis novellam (ut ita dicamus) Eccleſiam, velut ex ore leonis, hæreticis ſubfoſſam blaſphemiis, abſtraximus, & per miſericordias Dei reverendiſſimum & Deo amabilem Epiſcopum Nectarium ordinavimus, coram univerſali Concilio cum omni concordia, ſub aſpectu etiam amabilis Imperatoris Theodoſij, omniſque cleri, cuncta decernente pariter civitate. In ſeniore autem & verè Apoſtolica Eccleſia Antiochiæ, Syriæ, in qua priùs venerabile Chriſtianorum nomen appellatum eſt, reverendiſſimum & Deo amabilem Epiſcopum Flavianum de univerſa D provincia & de Orientali Diœceſi concurrentes, regulariter ordinarunt, omni Eccleſia pariter decernente, & quaſi ſub una voce hunc honorante virum. Quam ordinationem, tanquam legalem, ſuſcepit commune Concilium. In matre verò cunctarum Eccleſiarum Hieroſolymis conſtituta, reverendiſſimum & Deo amabilem Cyrillum Epiſcopum eſſe ſignificamus, qui regulariter olim à Provincialibus ordinatus, plurima propter Arrianos diverſis temporibus certamina paſſus eſt. His igitur tam legaliter & Canonicè apud nos geſtis, etiam veſtram reverentiam congaudere depoſcimus ſpirituali intercedente dilectione, & timore Dominico, per quæ humana removetur offenſio, & Eccleſiarum ædificatio præponitur univerſis. Sic etenim verbo fidei concordante, & Chriſtiana in nobis charitate firmata, ceſſavimus dicere quod reprehendebat E Apoſtolus: *Ego quidem ſum Pauli, ego verò Apollo, ego autem Cephæ*, dum omnes videlicet appareamus Chriſti, qui in nobis diviſus non eſt. Et ſi ſine ſchiſmate corpus Eccleſiæ Deo juvante ſervemus, cum fiducia ante Deum ad tribunal ſtabimus.

Petunt confirmari Synodum à Summo Pontifice. *1. Cor. 1.*

Pientiſſimo & Religioſiſſimo Imperatori Theodoſio Sancta Synodus Epiſcoporum è variis Provinciis in urbem Conſtantinopolitanam congregatorum. S. P. D.

INitio hujus epiſtolæ, quam ad te ſcribimus, pientiſſime Imperator, Deo gratias agemus, qui te ſummâ pietate præditum Imperio potiri voluit ad communem

communem Eccleſiarum pacem & fulcimentum veræ A fidei. Deo autem gratias ut debemus agentes, neceſſario quę in ſancta Synodo geſta ſunt, ad pietatem tuam referimus. Primùm quòd cùm evocati litteris tuis Conſtantinopolim conveniſſemus, mutuam inter nos concordiam renovavimus: deinde etiam breves Canones edidimus, quibus fidem Patrum qui Concilio Nicæno interfuerunt, confirmavimus, & exortas adversus eam hæreſes improbavimus. Poſtremò etiam pro recta Eccleſiarum inſtitutione certos Canones fecimus, quos & valere volumus. Hæc omnia huic noſtræ epiſtolæ ſubjecimus. Cupimus igitur abs te humaniſſime ac pientiſſime Imperator, diplomate tuo Synodi ſententiam confirmari, ut quemadmodum litteris, quibus nos convocaſti, Eccleſiam honoraſti, ita etiam placita Synodi ad finem prædicta ſubſcriptione B communias. Dominus Imperium tuum in pace & juſtitia confirmet, & in multas generationes proferat. Cum Imperio tuo terreno ſuperveniat tandem cœleſtis Imperij fruitio, Deus te verè religioſiſſimum ac pium Imperatorem votis SS. annuens potentia virtutibuſque omnibus præſtantem orbi terrarum diu ſervet incolumem.

Nota, Sollicitè curarunt Epiſcopi per Imperatorem Synodum confirmari, hoc motu ducti, ne ſicut alij Imperatores fidem Catholicam & Orthodoxam ejurarant cum maximo Eccleſiæ Chriſti detrimento, illud idem in poſterum accideret. Ut igitur Imperatores fidei Orthodoxæ tenaciores eſſent, hanc ab Imperatore confirmari efflagitant. Sed & ejus authoritate coërcendi erant qui ei in poſterum contradicerent. Hoc C enim obſequium à Regibus & Monarchis poſtulat Deus, ut ipſi Religionem tueantur, quam ſi minus curent, aut, quod pejus eſt, ipſam impugnent, Deo ſeſe reddunt obnoxios, ut qui malè utantur poteſtate ſibi ab ipſo concreditâ ad fidem tuendam ac propagandam. Sed nec ignorabant quanti ponderis eſſet vera Religio Imperatoris, ut univerſus orbis eam capeſſeret.

Cur ab Imperatore petitur cōfirmatio.

TERTIA PARS.

Quædam dubia de hac Synodo.

HAnc Synodum à Papa Damaſo confirmatam D aſſerit Photius l. de ſeptem Synodis. Quod intelligendum eſt, quoad ea quæ ſpectant condemnationem hæreſis Macedonianæ, ſicut inſinuat D. Gregorius Magnus loco ſupra citato ex lib. 6. regiſtri epiſt. 31. per ſecundam Synodum, ab eodem Damaſo congregatam ſenioris Theodoſii favore indicat ſexta Synodus Act. 18. aſſerens Theodoſium ac Damaſum obſtitiſſe Macedonio, ſicut Sylveſter & Conſtantinus per primam Arrio obſtiterunt.

Dubium eſt de præſide. Ac Bellarminus de Conciliis lib. 1. cap. 19. fatetur Romanum Pontificem Damaſum, nec per ſe nec per legatos interfuiſſe. Pontifex enim Romanus convocaverat quidem Epiſcopos Orientis Conſtantinopolim, ſed ex eo loco poſteà volebat eos Romam venire, ubi ipſe coëgerat Synodum E Epiſcoporum Occidentalium, ut Romæ fieret pleniſſimum Concilium. Cæterum Orientales juſtas ob cauſas excuſaverunt ſe & conjunxerunt ſe animis & ſententiis cum Occidentalibus, non autem præſentiâ corporali. Oſtendit autem epiſtola quam ſuprà dedimus, quæ eſt Concilij ad Damaſum, apud Theodoretum lib. 5. cap. 9. & 10. quod ſi Damaſus adfuiſſet ſine dubio præceſſiſſet, cùm in ea epiſtola illi Damaſum ut caput ſuum agnoſcant, & ipſe Filios eos vocet. Similiter Stapleton in replica ad Horni ſlatum lib. 2. c. 7. eos refellens qui volunt Theodoſium præfuiſſe Concilio, ait: An non idem Theodoſius is cui ſanctus Ambroſius pœnitentiam injunxit, quam lubens accepta-

De Præſide Concilij.

virtutibus tunc ſuprema Theodoſii poteſtas? in quo latuit A angulo? An non Papa Damaſus is eſt qui ipſos Epiſcopos congregatos Conſtantinopoli Romam uſque acceſſit, ut & in celebrando Concilio aſſiſtant? quid ad illius mandatum Epiſcopi? ingenuè fatentur Damaſum Papam eos vocaſſe ad Concilium Romæ habitum, ut *membra ſua* quorum ille caput. Imo fatentur ingenuè ſe juſſu & authoritate litterarum ſuarum Conſtantinopoli conveniſſe: imò paratos eſſe Romam adire: ſed excuſationis loco juſtas & rationabiles cauſas allegant, longè diverſas ab iis quas hodie Proteſtantes afferre ſolent. Denique quia omnes ibi collecti Romam adire non potuerunt, aliquos deſignant qui nomine omnium illud officium præſtarent. Hæc ille.

Unde & factum eſt quod legitur in pervetuſto codice B Vaticanæ Bibliothecæ & in alio S. Mariæ Majoris apud Baronium anno 381. *Sententiam de damnatione Macedonii & Eunomii confirmari præcepit etiam in ſancta ſecunda Synodo, quæ præcepto & authoritate ejus apud Conſtantinopolim celebrata eſt.* Nec poteſt de hoc dubitari, cùm abſque authoritate Summi Pontificis celebrari non licuiſſe certum ſit ex actione 1. Concilij Calcedonenſis. Ut verò demus authoritate Summi Pontificis convocatos fuiſſe Patres Orientales, duo tamen videntur deeſſe huic Concilio, ut in rigore cenſeri poſſit generale & Oecumenicum, id eſt, totius orbis. Unum eſt quod omnes totius orbis Epiſcopi non fuerint tunc Conſtantinopolim convocati, cùm Pontifex Damaſus Occidentales Epiſcopos Romam convocaret, intenderetque ut Orientales ibidem C confluerent, ſi ob neceſſitatem rerum tantùm à propriis Parochiis & diœceſibus ſine ovium detrimento ob perſecutiones Arrianas adhuc languentium, abeſſe potuiſſent. Secundum eſt, quod licèt ex authoritate Summi Pontificis ibi convenerint, nullus tamen ab eo deſignatus legatus qui ejus vices geſſerit & pro eo præfuerit. Videtur enim tantiſper acceleratum hujus Concilij negotium cùm urgerentur Patres ad propria redire. Sed totum iſtud ſupplevit authoritas ejuſdem Summi Pontificis, qui voluit omne robur quod poterat, huic Concilio impertiri in eis quæ contra Macedonij hæreſim definita erant, quod provideret Græcorum levitati novarum hæreſeon avidæ, magiſque eos in fide Orthodoxa corroboraret, eos ſic ſuis propriis vinculis conſtringens, ſuis nempe ipſorum definitionibus. Quod benè advertit Cardinalis Baronius ad an- D num Chriſti 381. Cæterum, inquit, authoritate ejuſdem Damaſi eadem ex parte hoc Concilium conſtat obtinuiſſe nomen Oecumenici: eo enim nomine poſteri omnes ipſum nuncupare ſoliti ſunt. Etenim tantum roboris & firmitatis quælibet Synodus conſequi ſolet, quantum eidem authoritatis impertit Romana Eccleſia, ipſa Apoſtolica ſedes: quod multis exemplis demonſtratum eſt, & alias ſæpè contingет inferius diverſis temporibus demonſtrari. Si quis verò mirum id exiſtimet, quod, ſuadente veritate, docet Baronius, adhuc tamen magis mirum videri debet; quod tanquam quatuor Evangelia habeat D. Gregorius Magnus quatuor prima Concilia generalia, inter quæ eſt hoc Conſtantinopolitanum. *Quod in iis*, ut ipſe ait, *velut in quadrato lapide, ſanctæ fidei ſtructura con-* E *ſurgat: itaut quiſquis eorum ſoliditatem non tenet, etiamſi lapis eſſe cernitur, tamen extra ædificium jacet.* Nec verò argumento à ſimili poſſet quiſpiam inferre eodem modo alia Concilia provincialia à ſummo Pontifice approbata, ex ejus arbitrio affici poſſe titulo univerſalis Concilij: quoniam hoc ſemper eſt ſingulare in hoc Concilio, quod omnium tam Orientalium quam Occidentalium ſuffragia adfuerint ſeu voce ſeu ſcripto propter libellum illum Occidentalium: ſicque paribus votis & ſententiis Occidens & Oriens veram fidem de Spiritu ſancto ediderunt. Nec verò iſtud parvi momenti eſt ad rationem veræ Synodi, cùm in Nicæno 2. actione 6. eo ipſo Conſtantinopolitana Synodus, ſub Leone habita contra imagines

An Oecumenicum?

lib. 1. epiſt. 24. lib. 10. epiſt. 40.

Concurſus Occidentalium & Orientalium in hoc Concilio.

præſide Photio, repudiatur, quoniam non habuit cooperarium, ut hæc quæ nunc celebratur, Romanum Pontificem, nec illius Sacerdotes, nec per vicarios nec per provinciales literas, quemadmodum fieri in Synodis ſolet, hæc ibi. Quæ minime dici poſſent de præſenti Concilio. Cùm Papam Romanum cum Epiſcopis Occidentalibus cooperatum fuiſſe dici poteſt, per exhibitionem hujus libelli eorum vota & ſuffragia continentis.

Ut naufragia paſſa ſunt acta hujuſmodi, & varij diſſentanea de his ſcripſerunt, mirum videri non debet, ſi cum omnibus hiſtoricis hîc non convenimus in omnibus. Etenim arguit Baronius ad annum Chriſti 381. Socratem, Sozomenum, Theodoretum quod præpoſtero ordine res hujus Concilij narraverint, putatque ſe firmiori ratione ſubnixum, ut concinno magis ordine geſta in eo proſequatur ſub conſulatu Eucharij & Siagrij, cùm alij ſub aliis Conſulibus res geſtas in eodem referant. Laudat eum ab hoc Binius, præferens ſupputationem Baronianam, illique magis conſonat Author vitæ Gregorij Nazianzeni; quæ ante mille annos à quodam Presbytero Gregorio conſcripta eſt, de qua ſuprà fecimus mentionem: Ibi enim indicatur in una Synodo & confirmationem illius in Epiſcopum Auguſtæ urbis per Meletium Antiochenum Epiſcopum, & ejus demiſſionem ac renuntiationem pacis & concordiæ cauſa factam, adventantibus Ægyptiis Epiſcopis. *Adfuere*, ait Author hujus vitæ, *Epiſcopi tum ex Ægypto, tum ex Macedonia, Byzantium vocati, cùm adhuc ſupradicta Synodus in urbe eſſet* De qua nempe antea dixerat. *Sub id verò tempus ex omni Romanorum Imperio, præterquam ex Ægypto & occiduis partibus, ſancta Epiſcoporum centum & quadraginta Synodus coacta eſt, tum ut pium præſulem Auguſtæ civitati præficerent, tum ut hæreſes quæ interim dum Arriani rerum potirentur, exortæ fuerant, Oecumenici Concilii decreto ab Eccleſia extruderentur.* Idque magis conforme eſt iis quæ in carminibus de vita ſua ſuprà audivimus concinentem ipſummet Gregorium. *Heri me locaſtis in throno, nunc pellitis.*

> *Plures difficultates de hoc Concilio.*

Arguit idem Baronius eos, qui quintum canonem hujus Synodi de Maximo Philoſopho cujus ordinationes irritæ declarantur, poſt alios editum eſſe putant; ac ante alios ipſum à Concilio ſancitum exiſtimat, quia cùm primum tractaretur de confirmando Gregorio Nazianzeno in Epiſcopatu, ſimul agendum fuit de abdicando Maximo qui contra Gregurium prætendebat.

Itemque eos qui Nectarium catechumenum adhuc, & imperitum in rebus Eccleſiaſticis, hominemque petitum è curia & qui hactenus intemperantius vixiſſet, ſuffectum fuiſſe in locum Gregorij abſolutiſſimi Theologi, perfectique Monachi ac Virginis ante obitum Meletii Patriarchæ Antiocheni arbitrantur. Adhuc quippe ſuffragium in Synodo habebat Gregorius cùm obiit Meletius hominum manſuetiſſimus ſicut de Moiſe dicitur, quemque tenerrimè complexus in Concilio ipſo Theodoſius Imperator cum ſine cujuſquam indicatione agnoſcens ex ſomnio in quo ipſi apparuerat, ac Imperij inſignia tradere viſus ſibi fuerat; ſicut enim jam dictum eſt, ob id plurimorum offenſam incurrit Gregorius, quod in ejus locum Flavianum nollet nominare. Denique advertit Socratem longè à veritatis ſcopo aberrare dum lib. 5. cap. 8. plures Patriarchatus in hoc Concilio inſtitutos aſſerit. Ut cùm demus de Patriarchatu Conſtantinopolitano hic primum actum fuiſſe, ſicut ad Canones annotavimus, non tamen tot Metropoles aut Patriarchatus quot ibi numerat, plures errores coacervans, inſtituti fuerunt. Quo felicius Sozomenus lib. 7. cap. 9. ſenſum decreti Concilij à Theodoſio confirmati, aſſecutus ait non id ad diſtinguendas provincias factum fuiſſe, ſed ad deſignandos magis Orthodoxos Epiſcopos, quibus qui in fide communicarent, digni haberentur qui ad Eccleſiarum regimen aſſumerentur. Vide eumdem Baronium qui difficultates plures circa Concilia occurrentes ſic doctè explicat ac diſſolvit, ut meliori duce ad exeundum ex tot ſalebris, minimè opus ſit.

> *Meletius.*

Cæterùm non parvi momenti eſt ad difficultates hujus Concilij profligandas quod aſſerit Chifletius Opuſc. 2. in Vigilij Tapſenſis opera, ſcilicet Aſcolium Epiſcopum Theſſalonicenſem in Metropoli Macedoniæ legatum fuiſſe Damaſi Papæ, qui ejus nomine intereſſet Concilio, cùm in Illyrico ac in Oriente Vicarius eſſet Summi Pontificis. Sic ibi legitur pag. 42. Verùm iſte ſeu Primatus ſeu Vicariatus Apoſtolicus Epiſcopi Theſſalonicenſis longè eſt evidentior ex aliquot Romanorum Pontificum Epiſtolis, nuper anno 1662 Romæ editis in Lucæ Holſtenij collectione poſthumâ. Ibi pagina 43. Acholio Damaſus vices ſuas committit, ut in Synodo Oecumenica Conſtantinopolitana Maximum Cynicum à nonnullis Epiſcopis Ægyptiis ordinatum exauthorari curet, quod & ibi factum eſt Canone ejus Synodi quarto. Sed in hac aſſertione deſideraret aliquis, ut Chiffletius magis expreſſè deſignaſſet hanc Epiſtolam Fuit autem ille ſeu Aſcolius ſeu Acholius (variè enim à variis ſcribitur) vir magnus qui pluribus Synodis præfuit, de quo ſcribit D. Ambroſius epiſt. 22. ad Theſſalonicenſes, cùm recens è vivis ereptus eſſet: Quaſi Eliſæus inter arma inter acies dum vixit verſatus eſt, meritis ſuis componens prœlia, Denique ubi ſecuritas cohabitantibus reddita eſt (quod ipſo fuit durius bello) ſanctum exhalavit ſpiritum, & quaſi Elias uſque ad cœlum raptus eſt.

> *Aſcholius Theſſalonicenſis an præſes Cl., alij.*

De eadem re aliquid expreſſiùs refert Chriſtianus Lupus in ſcholiis ad Canonem 16. Sardicenſem. Hæc omnia, inquit, in quibus hactenus miſerè hallucinati ſumus, lucidè aperiri reſpondeo a Romana Bonifacij ſecundi Pontificis Synodo de cauſſa Stephani Lariſſeni Epiſcopi, Theſſalorum Metropolitæ adversùs Epiphanium Epiſcopū C. P. Eccleſiaſticæ antiquitatis eruditio Eminentiſſimo D. Franciſco Cardin. li Barberino, qui illuſtriſſimi D. Lucæ Holſtenij operâ produxit Synodum è Vaticana Bibliotheca in uſum publicum, ſummè eſt obligata. Hac igitur in Synodo duas habemus epiſtolas, quibus S. Acholio Theſſalonicenſi Epiſcopo, ad primam Synodum Conſtantinopolitanam cum ſuis Illyricis profecturo, S. Damaſus Pontifex dat inſtructiones varias, mandatque nullas deinceps permitti Epiſcoporum tranſlationes. Quod nempe ipſorum confirmatio ad illum ut Sedis Apoſtolicæ Vicarium pertineret, &c.

> *Circa ann. 15.*

Porrò hujuſmodi inſtructiones à Damaſo datæ Acholio ad Concilium ituro inſinuant, illum vices ſuas geſſiſſe, ut non probabilitate omni careat illa Acholij præſidentia nomine Damaſi Quod tolleret potiorem difficultatem de præſide hujus Concilij. Sed dum hæc ex iſtis diſcutere libuerit, quibus ſupellex libraria magis abundat, ad ſequens Concilium accedimus.

CONCILIUM EPHESINUM.

SUB COELESTINO PAPA, Præſidente Cyrillo Epiſcopo Alexandrino, tempore Theodoſij Iunioris, contra Neſtorium alioſque hæreticos celebratum anno Chriſti 431.

SYnodus hæc tertia generalis Mariana dicta eſt; ſeu quod Epheſi in Templo D. Mariæ celebrata ſit, ſeu quod pro aſſerenda illius divina maternita-

nitate, contra impium Neſtorium Pauli Samoſateni nepotem, cujus hæreſim fere ſopitam ſuſcitare nitebatur, aſſerens Chriſtum non eſſe niſi purum hominem ac proinde beatam Virginem non poſſe dici Matrem Dei. Refutabat proinde beatam Virginem non poſſe dici Matrem Dei. Refutabat proinde vocem Θεοτόκον. Sunt qui referunt cauſam erroris illius in ſtudium contradicendi Apollinari, quod non placet quibuſdam, ut doctori Fileſaco *commentar.* in Lirinenſem qui hoc inſinuat. Alij probabilius, inter quos eſt Caſſianus lib. 1. cap. 2. & 3. de Incarnatione Chriſti, ad Pelagianos paulo antiquiores referunt, quorum opinione Salvator noſter de Mariâ Virgine natus quidem fuit, ſed qui poſt baptiſma Chriſtus & qui poſt reſurrectionem Deus evaſerit, quandoquidem paulatim per ſingularem vitæ ſanctimoniam promeruerit, ut ſe divina Majeſtas illi uniret atque ſociaret. Sic enim Pelagiani Neſtorianis valde amici & confœderati, vim ſimilem humanorum meritorum tam in capite quam in membris, id eſt, in Chriſto & in Chriſtianis admittebant. Unde D. Auguſtinus ex adverſo illis ſe opponens, urget contra eos de prædeſt. ſanctorum cap. 15. Chriſtum præclariſſimum eſſe lumen prædeſtinationis, ut quemadmodum in illo natura humana ſine ullis præcedentibus meritis à Verbo in unitatem perſonæ aſſumpta eſt: itidem homo ſine meritis ad primam gratiam prædeſtinetur. Nolunt tamen alij quod hoc didicerit à Theodoro Monacho Apoſtata, qui poſtea Epiſcopus Mopſueſtiæ fuit, qui librum canticorum Salomonis ad cujuſvis etiam nequiſſimæ libidinis ſenſum interpretabatur, ut quis non miretur intemeratæ Virginis Mariæ incomparabilem dignitatem oppugnatam fuiſſe á proſtituti honoris & profligatæ vitæ homine. Is Theodorus & Dioſcorus Epiſcopus Tarſi, ut notat Leontius Bizantinus de ſectis Act. 4. totam ſcripturam commentariis illuſtrarunt, & in pretio habiti mortem oppetiverant, nec ipſis vivis, quiſquam dictum aliquod eorum reprehendebat, imò complures ſacris encomiis eos celebrarunt. Nam & Baſilius & Joannes Chryſoſtomus eos prædicant. Verum poſteà, moto dogmate Neſtoriano, coactus eſt Cyrillus qui & ipſe pridem eos laudaſſet, adverſus eos ſcribere, quod dogma ſuum Neſtorius ex eis confirmaret. Deprehenſum eſt enim cùm diſtribuere vellet ſacrarum litterarum voces, alias ad Divinitatem, alias ad humanitatem relatas, duas Chriſti Hypoſtaſes ſeu perſonas ac diviſionem introducere. Vivis quidem ipſis cur nemo contradixerit, factum ideò, quod pugnandi contra ſectas majores neceſſitas, ejuſmodi dogmata tegeret. Neſtorij autem error eſt quod negabat factam eſſe unionem Verbi cum natura humana. Nec ſanctam Mariam vocabat Deiparam. Quod ſi Chriſtum & hominem & Deum appellabat, non ſenſu hoc faciebat quo nos, ſed affectionis reſpectu, quemadmodum de duobus amicis invicem valde ſe diligentibus eos habere unam animam dicimus, quod nimij amoris cauſâ eadem iis placeant. Itaque ut dilucidius explicat Vincentius Lirinenſis commonit. parte 1. cap. 17. inaudito ſcelere duos vult eſſe Filios Dei, duos Chriſtos: Unum Deum, alterum hominem: unum qui ex Patre, alterum qui ſit generatus ex Matre. Atque ideò aſſerit ſanctam Mariam non Θεοτόκον, ſed Χριστοτόκον eſſe dicendam, quia ſcil. ex ea non ille Chriſtus qui Deus, ſed ille qui erat homo natus ſit. Quod ſi quis eum putat in literis ſuis unum Chriſtum dicere, non temerè credat: aut enim iſtud fallendi arte machinatus eſt, ut per bona faciliùs ſuaderet & mala: aut certè poſt partum jam Virginis ita in unum Chriſtum duas perhibet convenisse perſonas, ut tamen conceptus ſeu partus Virginei tempore & aliquanto poſtea duos Chriſtos fuiſſe contendat: ut cùm ſcilicet Chriſtus homo communis primum & ſolitarius natus ſit & nec dum Dei Verbo Perſonæ unitate ſociatus, poſteà in eum adſumentis Verbi Perſona deſcenderit: & licet nunc in Dei gloria maneat adſumptus aliquamdiu tamen nihil inter illum & cæteros homines interfuiſſe videatur. Et idem Vincentius cap. 21. Abſit ut ſanctam Mariam divinæ Gratiæ privilegiis ut ſpeciali gloriâ fraudare conetur; eſt enim ſingulari quodam Domini ac Dei noſtri, Filij autem munere, veriſſimè ac beatiſſimè Θεοτόκος confitenda. Sed non eo modo Θεοτόκος quo impia quædam hæreſis ſuſpicatur: quæ adſerit eam Dei Matrem ſola appellatione dicendam, quod eum ſcilicet peperit hominem qui poſtea factus eſt Deus, ſicut dicimus Preſbyteri matrem aut Epiſcopi matrem non jam Preſbyterum aut Epiſcopum pariendo, ſed eum generando hominem qui poſtea Preſbyter vel Epiſcopus factus eſt. Non ita, inquam ſancta Maria Θεοτόκος, ſed ideo potiùs, quoniam ut ſuprà dictum eſt, jam in ejus ſacrato utero ſacroſanctum illud myſterium perpetratum eſt, quod propter ſingularem quamdam atque unicam perſonæ unitatem, ſicut Verbum in carne caro, ita homo in Deo Deus eſt.

Theodorus & Diodorus.

Error Neſtorij quis?

Ex his intelligi poteſt mens Neſtorij, contra quem cùm plures ſcripſiſſent, maximè Cyrillus Alexandrinus ut ad ſanam mentem rediret, celebrata quoque fuiſſent aliquot Concilia nationalia, & tentata ferè omnia ut errorem agnoſceret & ejuraret, tandem hæc Synodus coacta eſt ducentorum Patrum ad firmandam fidem antiquam Eccleſiæ Catholicæ. Antiquitus autem hæc Synodus non continebat niſi duodecim anathematiſmos D. Cyrilli contra Neſtorium quaſi duodecim articulos fidei, ſicut videre eſt in antiquo codice quem habebat D. Gregorius Magnus lib. 6. regiſtri epiſt. 31. qua de re conqueritur Joverius, ipſeque multa collegit ad hanc Synodum pertinentia, ut gratificer, inquit, Theologiæ candidatis eorumque induſtriam utcunque juvem. Sed & ante eum Gelaſius Cizicenus Preſbyter Græcus acta Epheſina fuſiùs conſcripſit quæ in ſex tomis diſtinxit & latinè interpretatur Theodorus Peltanus, quibus, in multis, ea congruunt, quæ Baronius & Bin. de eadem Synodo proponunt. Quia verò ex inſtituti noſtri ratione ſummam dumtaxat hic proponimus, ex iſtis omnibus Hiſtoriam primum Concilij dabimus, deinde cum decretis epiſtolas Synodicas, tum dubia ſolvemus, ſic omnia diſponendo ut nec rerum multarum prolixitas tædium aut confuſionem pariat, & ſic magis neceſſaria uberiùs explicando, ut rerum pondera immodicæ brevitatis ſtudio ac orationis celeritate non rapiantur.

PRIMA PARS.

Hiſtoria Epheſinæ Synodi, ac decreta ex variis Authoribus collecta.

NEſtorius genere Germanicienſis in litteris mediocriter inſtitutus, Antiochiæ porrò Presbyter & Eccleſiaſtes factus, non parvam eloquentiæ, caſtitatis & abſtinentiæ laudem ſua tulit ætate. Eum Theodoſius Conſtantinopolim accerſivit & poſt Siſinium florentiſſimæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ præſulem conſtituit: erat is natura vehemens, contentioſus, arrogans, ob eloquentiam turgidus, ad popularem auram captandam intentus, veterum ſcriptorum negligens: at in publica illa functione ut lupus ovili pelle tectus diu latere non potuit quin á ſtuctibus cognoſceretur: ac prima mox concione, cùm civitatis aquam vix dum deguſtaſſet Imperat. ejuſmodi oratione affatus eſt: Da mihi, ô Imperator, terram ab hæreticis liberam & puram, & ego tibi cœlum reddam. Tu mihi hæreticos exſtirpa, & ego tibi Perſis delendis adero. Et ne aliud, quàm quod prædicabat ſentire, videretur quinto poſt electionem ſuam die precatoriam Arianorum ædem demoliri cœpit. Ariani fano ſuo ruinam impendere conſpicati, eaque de cauſa graviſſimè incenſi, igne injecto non illud ſolùm, ſed magnam quoque vicinorum ædificiorum partem

flammis abſumunt. Atque hinc natum eſt, ut Neſtorius urbis incendium publicè appellaretur. Atque hoc ille incendio non contentus, quod celebrem Pauli Novatianorum Epiſcopi, famam, æquo animo ferre non poſſet, grave mox bellum contra Novatianos ſuſcitavit. Sed neque Teſſeradecatitæ quoque, qui per Aſiam, Lybiam, & Cariam ſparſi erant: tum illi quoque qui Mileti, & Sardis degebant, à furiis illius immunes fuere, imò vero tanta rabie illos præ cæteris perſecutus eſt, ut majorem eorum partem ad internecionem uſque deleverit. Ad hæc cùm Macedoniani Antonium Germenſium Antiſtitem, qui Neſtorij exemplo permotus, crudeliſſimè illos affligebat, per quoſdam qui quæſtum & voluptatem bono honeſtoque præferre ſoliti erant, è medio ſuſtuliſſent, adeò exarſit, ut omnes Eccleſias quas Conſtantinopoli, & Cizici, & in Helleſponto habebant illis ademerit. Denique quò unam ſuam hæreſim ſtatueret, ita contra omnis generis hæreticos ſæviebat, tantaſque turbas ea de cauſa paſſim concitabat, ut civitatem, quod quidem in ſe erat, in apertum averſionis diſcrimen adduceret. Verùm hæc tanta inſani hominis in hæreticos rabies ab hæreſeos ſuſpicione quam a Theodoro Mopſueſteno & Paulo Samoſateno hauſerat, non diu illum tutata eſt. Modus autē patefacti veneni ejuſmodi extitit.

Erat Conſtantinopoli Preſbyter quidam Anaſtaſius nomine, Neſtorio apprimè charus; utpote individuus peregrinationis ejus ſocius. Hic illius juſſu & voluntate, ad Conſtantinopolitanum populum verba faciens, publicè in hæc verba prorupit: *Mariam Deiparam nemo vocato: homo enim fuit: ab homine autem Deum naſci non poteſt.* Hæc autem blaſphemia cum graviſſimè, ut par erat, fuiſſet excepta, ingens mox turba & ſeditio conſecuta eſt. Porro Neſtorius qui blaſphemam illam linguam comprimere debuiſſet, fœdumq; hominem à fidelium cœtu è veſtigio proſcribere, adeò non compreſſit, aut proſcripſit, ut ſacrilegæ ſententiæ præconem, publicè quoque commendarit; idque non obiter, aut ſemel tantùm, ſed frequentiſſimè, magnaque vocis contentione: oderat enim ille vocem Deiparæ, ut qui maximè, eamdemque veluti falſam, ubicunque ſe offerebat occaſio, inſectabatur acerrimè.

Prædicatores impij.

Acceſſit ad hæc Dorothei Epiſcopi concio, in qua coram Neſtorio ſpe ſordidi quæſtus prodens Religionem, anathema conclamavit omnibus qui Deiparæ vocem uſurparent. Comprobat Neſtorius, impius impium. Attollitur clamor populi, obſtrepitur docenti, decurritur per orbem magno tumultu, ab nefarij hominis conſortio fit ſeceſſio plebis, Senatus & Monachorum. Inclamatur per vicos eſſe quidem in urbe regulum, Epiſcopum non eſſe. Furit inde Neſtorius, magiſque vulgantur interea per Orientem ejus conciones, contra quas fremunt Orthodoxi.

Quid multis? gliſcentibus turbis, Eccleſiæque ærumnis, res Conſtantinopolitanæ in eum locum ſenſim adductæ ſunt, ut ſola Oecumenica Synodo ſanari poſſe viderentur: Neque enim Neſtorius de Deiparæ voce certamen tantùm movebat, ſed ipſam quoque Chriſti divinitatem in quæſtionem minimè obſcurè vocabat: ſiquidem ad populum concionem habens, ita diſſerere auſus eſt: *Eum, qui ſpacium menſtruum adolevit, Deum non appellavero.* Ruſum: *Ne glorieris Iudæe, Deum non crucifixiſti.* Item, *quomodo Maria ſe antiquiorem peperit?* hæc & alia id genus complura Neſtorius publicè; quæ eandem illam, cum Paulo Samoſateno, & Photino mentem obtinere omnibus planum faciebant: utcumque Socrates, à Pauliana, & Photiniana impietate hominem vindicare contendat.

Neſtorij dicta.

Neque verò Neſtorius magni ponderis rationibus innixus erat, meris quippe negativis inſiſtebat, ſicut pluribus ſectariis uſitatum fuit. Identidem inculcans, nuſquam divinam Scripturam dicere, Deum ex virgine natum, ſed Jeſum Chriſtum Dominum, pro nihilo ducens Patrum authoritatem & doctrinam qui hactenus Mariam Dei matrem appellaverant.

Cùm hæc Conſtantinopoli aguntur, quidam ex iis, qui Neſtorij communionem averſabantur, in Ægyptum profecti, Cyrillo Alexandrinorum Pontifici, cujus ſumma per id tempus authoritas erat, miſerandum Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ſtatum exponunt, ejuſdemque fidem & opem in tanta illa rerum perturbatione enixè expetunt. Cyrillus nobiliſſimæ Eccleſiæ tranquillitati, Paſtoriſque ejuſdem ſaluti conſultum cupiens, ſcripſit brevem ad Neſtorium Epiſtolam, hominem de turbis excitatis, deque periculis, in quæ ſua imprudentia Eccleſiam conjecerat, amicè admonens: ſimulque, ne Virginem Matrem Deiparam nominare detrectaret, ſubmiſsè eundem rogans. Reſpondit ad illa Neſtorius, ſed ita, ut Cyrillum inſolentiæ accuſaret veriùs, quam ullam omnino emendationis ſpem faceret. Cùm verò turbæ illæ majora ſubinde incrementa ſumerent, neque deeſſent quoque Conſtantinopoli, qui Neſtorij impulſu graviſſima flagitia Cyrillo imponerent, alteram rurſum ad eumdem Neſtorium parænetıcam deſtinat; ſed eodem eventu, quo priorem: quandoquidem pro amica & erudita admonitione, aliud nihil retulit, quàm maledicta meraque convitia. Epiſtolà Neſtorij præter multas probroſas maledicaſque voces, ingentes quoque hæreſeon fluctus palam eructante, acceptâ. Cyrillus rem deploratam animadvertens, quatuor aſſumptis Epiſcopis, provincialem Synodum Alexandriæ congregat; eidemque utrioſque epiſtolas, ultro citroque datas exhibet: & quidem communicato cum præſentibus conſilio illarum exempla, ut & Synodi quoque Ægyptiacæ acta, ad Cœleſtinum veteris Romæ Epiſcopum mittit; ad Neſtorium autem tertiam parænetıcam ſcribit, cui quoque duodecim illa capita multùm celebrata, unà cum Anathematiſmis, adjunxit.

At verò Pontifex Cœleſtinus poſteaquam, quæ Cyrillus ſcripſerat, accepiſſet, Neſtorijque ſchedas, & exegeſes, quas Antiochus illuſtris vir Romam detulerat, diligenter examinaſſet, ſenſumque ac mentem illius apertiſſimè inde perſpexiſſet; de communi Epiſcoporum, quos ad rem præſentem vocaverat ſententia, illi denuntiat, niſi intra decem dies reſipiſcat; & ea, quæ perperam docuerat & ſcripſerat, retractet, adeoque publicè abjuret, ut veluti putridum membrum ab Eccleſiaſtico corpore reſectus, è Sacerdotij dignitate & authoritate omnino excidat. Addit eos omnes ſeſe pro ſocijs, communioniſque conſortibus habere, quos ille, quòd pro recta fide ſtetiſſent, excommunicationi ſubjecerat.

Cœleſtinus Papa.

Neſtorius porro bis a Cœleſtino & alijs præterea ab aliis litteris acceptis: Nam & Joannes Anti. quoque in quo ille magnā ſpem collocaverat, non ſolùm ut ab inſania deſiſteret, prolixè illum admonuerat: ſed literarum quoque exempla, quas a Cœleſtino & Cyrillo acceperat, ad eundem tranſmiſerat: cauſæ ſuæ metuere cœpit: Audiverat enim Romanum Pontificem, & Cyrillum ad præcipuos orbis Epiſcopos de turbis, quas paſſim concitaverat; deque doctrinæ ratione quam in vulgus proſeminabat, graviſſimè ſcripſiſſe; eoſdemque in tanta rerum perturbatione nequaquam ſilentium acturos eſſe. Sibi proinde rebuſque ſuis proſpectum cupiens, Theodoſium Auguſt. adit; eundemque multis impudentiſſimis mendaciis & calumniis, uti ſacram comminationibus plenam ad Cyrillum ſcribat, eidemque ſilentium imponat, induxit. Verum enimverò, qui talibus fulminibus ſanctiſſimum virum ſeſe peſſundaturum ſperabat, magis illum, ut oppugnatæ fidei cauſam ſuſciperet, exacuit. Etenim ſpiritu ex Imperatoriis litteris concepto, tres ſtatim juſtæ magnitudinis libros, de recta in Dominum noſtrum fide, ad Theodoſium ejuſdemque ſororem & conjugem miſit: Tum quò obortæ hæreſeos cauſâ, Oecumenica Synodus primo quoque tempore cogeretur, libero ore petiit. Petierat idem, Palatinorum, qui magnas poſtea moleſtias Concilio attulerunt, ope fretus, Neſtorius quoque. Verum omnium maximè iſtud

urgebant Monachi, ut qui propter atrociſſimas vexationes, quas ob oppugnatam religionem ſuſtinuerant, a Neſtorio alieniſſimi erant.

Theodoſius diſcrimen, quod Eccleſiæ, niſi excitatis turbis tempeſtivè obviam iretur, impendebat, animo pertractans; ſimulque eorum votis, qui Concilium cogi popoſcerant, ſatisfacere volens; Auguſtalibus ad omnes ubique Metropolitanos miſſis, Epheſi ad ſacrũ Pentecoſtes diem Synodum indixit. Adjecit non abſq; comminatione, ſe neminem, vel apud Deum, vel apud homines quoque excuſatum habiturum, qui ſtatim ad id tempus iſtic præſto non foret: Neque enim, ait, bonæ conſcientiæ ſe eſſe declarat, qui ad ſacrum Epiſcoporum conventum legitimè vocatus, venire detrectat. Neſtorius, quod Epheſus non ita procul Conſtantinopoli abeſſet, mox poſt Paſchales ferias cum magna turba ad præfinitum locum advolavit, multoſque jam tum Epiſcopos ibi congregatos comperit. Quin & Cyrillus quoque ante conſtitutum diem cum ſuis Ægyptiis præſto fuit. Quarto autem poſt Pentecoſten die, Juvenalis cum Palæſtinis Epiſcopis adfuit. Cœleſtinus Urbis & orbis Epiſcopus propter grandiorem ætatem, navigationiſque moleſtiam ad tantum iter parum animatus, & alias quoque præpeditus, vires ſuas Cyrillo commiſit: Qui ob id, ut & illius quoque ſucceſſores, Papalis mitræ, Papæque & univerſalis Judicis appellationem ſortitus fertur. Auguſtinus Hypponenſis Epiſcopus priùs è vivis exceſſerat, quam ſacram Theodoſianam per Ebagnium Magiſtrianum ad ſe tranſmiſſam acciperet, ejuſque Imperatoris ſtudio ſatisfacere poſſet. Porro Capræolus Magnæ Carthaginis Archiepiſcopus, literis Theodoſij ad D. Auguſtinum datis, perſpectis, provinciali Synodo coacta, delectuque habito, aliquot idoneos Præſules ad ſacram Synodum mittere voluit: Verum ob temporis anguſtiam, regioniſque devaſtationem & ſolitudinem, id non potuit. Attamen ob id, quod poterat, præſtare voluiſſe jure videri poſſet, Beſulam Diaconum cum litteris, legitimiſque mandatis ad Oecumenicum Concilium deſtinavit. Quæ publicè quoque perlectæ, plurimũ ab omnibus commendationis tulere. Omnibus itaque, quorum adventus certò exſpectabatur, præſentibus, ſolus Joannes Antiochenus cum ſuis Orientalibus deſideratus fuit: ſive quod ad præfinitum tempus adeſſe non valuerit, magnis enim locorum intervallis ditionis illius orbes ab Antiochia, quæ nunc Theopolis appellatur, triginta, aut etiam plurium dierum intercapedine Epheſo abeſſe fertur, ſive etiam quod propter Neſtorium, vel aliam occultam cauſam tempeſtive adeſſe non voluerit.

Atque hactenus Synodi præambula, quibus plures ſubjungunt, quod minimè veritati conſentaneum arbitramur, Neſtorium interfuiſſe primæ ſeſſioni Synodi, ubi cum eum primo congreſſu acriter urgeret Cyrillus enixéque contenderet B. Virginem appellandam θεοτόκον, id eſt, Deiparam, *ego*, ait Neſtorius diabolicam vocem emittens, ut plenus erat diaboli ſpiritu, *Bimeſtrem aut trimeſtrem Deum non facile dixerim, proinde purus ſum à veſtro ſanguine, in poſterũ ad vos non veniam.* Quibus dictis cum ſex Epiſcopis qui à partibus ejus ſtabant, egreſſus, privatim deinceps Synodum agitaverit. Hæc, inquam, minimè vera cenſemus, quippe ut ex infra dicendis patebit, contigerunt potius in privatis quibuſdam & nondũ Synodicis colloquiis quæ ante ipſam Synodum habebantur, cum Neſtorius inter primos Epheſum adventaſſet, ut conaretur in ſuam ſententiam pellicere Epiſcopos qui quotidie in urbem confluebant ex variis regionibus, quamvis parum profecerit.

Dictum impium Neſtorij.

Multo autem verius quod annotat Cardinalis Baronius ad annum 431. ſedibus diſpoſitis & pro perſonarum dignitate tributis, ſanctum Evangelium in medio in ſede conſpicuâ poſitum fuiſſe, ut ſignificaretur Chriſtum Synodo præſidere. Quod teſtatur S. Cyrillus Apologiâ ad Theodoſium: Sancta Synodus in ſancta Eccleſiâ, quæ Mariana vocatur, congregata eſt, Chriſtumque aſſeſſorem capitis loco adjunxit. Venerandum enim Evangelium in ſancto Throno collocavit, velum in aures Sacerdotum inclamans: *Iuſtum judicium judicate: judicabitis inter ſanctos Evangeliſtas & Neſtorij voces.* Quod & ipſum teſtatur in Synodali epiſtolâ ad eundem Theodoſium, aſſerens ibi in medio poſitum Evangelium. Id ſcilicet in more erat. Quod & obſervatum in ſequenti Synodo Calcedonenſi, in qua in Act. 4. dicunt judices. *Quoniam Evangelia poſita a reverentia veſtra perſpicimus, &c.*

Evangelium in medio Synodi.

Collecta ſunt quæ ſequuntur ex Actorum Epheſinorum tomo 2. quæ Iſidorus Peltanus ex Græco Gelaſij Ciziceni Latinæ linguæ reddidit. Vixit autem ille Gelaſius circa annum Domini 476.

Ex Gelaſio Ciziceno.

CAP. I. POſt ſexdecim dies à Pentecoſte, in qua omnes Epiſcopos Epheſi adeſſe oportebat, cum nondum advenisset Joannes Antiochenus Patriarcha, & plurimi tamdiu differre non poſſent ob varia incommoda, placuit Synodo initium facere. Lectâque Imperatorum Epiſtolâ ad omnes Metropolitanos, qui ad Synodum convocabantur; Cyrillus Alexandriæ Epiſcopus dixit.

Acta Synodi.

Sacra & magna hæc Synodus ſatis ſuperque hactenus cunctata, Deo dilectiſſimorum Epiſcoporum, qui venturi ſperabantur adventum expectavit: quia ergo multi ex Epiſcopis in adverſam valetudinem inciderunt, tempus monet ut decretis facturi ſatis de his quæ ad fidem ſtatuendam pertinent, in orbis terrarum utilitatem, tandem aliquando diſſeramus, &c.

CAP. II. Ante omnia autem viſum eſt vocandum eſſe Neſtorium, qui cum eſſet in urbe, nec diem Synodi habendæ ignoraret, ad illam non venerat. Miſſique ad eum tribus vicibus Epiſcopi plures. Quibus ipſe prima vice reſpondit. *Mecum deliberabo, & ſiquidem me venire oportuerit, veniam.* Secunda vice idem, quod & ſex & ſeptem alij Epiſcopi qui cum ipſo Neſtorio erant ſimiliter reſponderunt. *Deliberabimus & ſiquidem ita viſum fuerit, craſtinâ die accedemus.* Tertia vice cum ex parte Synodi ad domum Neſtorij acceſſiſſent, ut eum ſcripto citarent & vivâ voce, non ſunt admiſſi ad ei colloquendum, non parvâ multitudine militum fuſtibus inſtructorum ingreſſum impediente. Cumque urgerent reſponſum, tandem foras prodiens unus ex Clericis Neſtorij dixit ad Epiſcopos. Mihi quidem Neſtorium videre non licuit: per alios tamen ſignificavit, cum omnes Epiſcopi ſimul convenissent, tum ſe quoque adfuturum: atque hoc ipſum veſtræ pietati renunciatum voluit.

Neſtorij faſtus.

CAP. III. Cum Synodus videret Neſtorium detrectare ejus conſpectum, Juvenalis Hieroſolymorum Epiſcopus dixit, legendum eſſe Symbolum Nicænum, ut ſententiæ cum eo conſentientes confirmentur, diſſentientes ejiciantur, & lectum eſt.

Petrus Alexandriæ Preſbyter & Notariorum primicerius, dixit legendam eſſe epiſtolam Cyrilli ad Neſtorium, quam ad illum ſicut minus rectè ſentientem, præſcripſerat, & lecta eſt. Lectâ autem hac epiſtolâ Cyrillus Alexandrinus dixit: Sanctitatem veſtram rogatam cupio, ut coram exponat, rectè ne & inculpatè, ſacroque Concilio Nicæno convenienter, hæc ſcripſerim, an ſecus.

Juvenalis Hieroſolymorum Epiſcopus dixit: Sacrum fidei Symbolum Nicææ quondam editum & paulo ante hîc recitatum, & ſanctiſſimi ſacratiſſimique Archiepiſcopi Cyrilli epiſtolam, cæteraque omnia à ſacra illâ Synodo expoſita per omnia ſibi conſentanea ac inter ſe conſentientia comperio. Quocirca piis hiſce dogmatibus aſſentior & ſubſcribo. *Hæc habetur infrà inter Epiſtolas incipitque,* comperi quoſdam exiſtimationi meæ detrahere *&c.*

Firmus Cæſareæ Cappadociæ Epiſcopus dixit: Quæ compendio quodam ſummatimque ac breviter per ſacram Synodum Nicænam expoſita fuerant, eadem pietas tua ſubtilius commodiuſque explanat, fidei ſententiam accuratiorem luculentioremque nobis reddidit. Cùm ergo in prædictis nihil ſit ambiguum, nihil diſſentaneum, ſed omnia cum ſibi ipſi, tum conſtitutæ fidei ſint conſona, eaque integritate & conſtantia decurrant ſingula, ut nullam penitus novitatem afferant, ego quoque qui eandem fidei ſententiam à ſanctis Epiſcopis & Patribus meis ſuſcepi, hiſce calculum meum adjicio.

Memnon Metropolitanus Epheſiorum dixit, &c. ſic cæteri magnis encomiis hanc laudarunt epiſtolam.

Cap. IV. Sequitur epiſtola antigrapha Neſtorij ad Cyrillum. *Admirabilium litterarum contumelias quas in me expromſiſti, &c.* dabitur infrà.

Juvenalis Hieroſolymorum Epiſcopus dixit: Nequaquam fidei quam Patres Nicæni explanarunt, conſentit. Atque ideò eos omnes anathematizo qui ita credunt: Etenim omnia hæc ſunt ab orthodoxa fide quam maximè aliena. *Sic cæteri variis verbis eam improbant.*

Cap. V. Poſt lectas Cœleſtini urbis Romæ Epiſcopi litteras ad Neſtorium quæ incipiunt, *Poſt impium illud prophanumque Pelagij ac Cæleſtij dogma ac ſæpènumero condemnatum*, Petrus Preſbyter Alexandrinus & Notariorum Primicerius dixit: His quæ modo audiviſtis, ſanctitas quoque piiſſimi Epiſcopi Cyrilli cognata ſcripſit, quæ in manibus habemus: etſi pietas veſtra juſſerit non gravatim recitabimus.

Flavianus Philippenſium Epiſcopus dixit: legantur iſtæc quoque, lectaque in Actorum commentaria referantur &c. *Cyrillus & Synodus ex Ægypti Provincia Alexandriæ congregata Neſtorio religioſiſſimo piiſſimoque ſacrorum comminiſtro in Domino ſalutem.* Cum Salvator noſter disertè pronunciet: &c. Et ſi vero non legantur acclamationes Patrum, non dubium tamen quin & hic intervenerint. Imò hæc Epiſtola Præcipua fidei dogmata & xij. Anathematiſmos Cyrilli continet: & quod præcipuè adnotandum eſt, proceſſionem Spiritus ſancti tam a Filio quam à Patre, eam enim negabat Neſtorius. Qua de re infra, cum id magni ſit momenti pro Eccleſia contra Græcos in controverſia de Spiritu ſancto.

Nota, de epiſtola cum Salvator &c.

Cap. VI. Poſt examinantur quæ reſpondit Neſtorius Epiſcopis à quibus illi datæ ſunt litteræ Cœleſtini, & iis qui amicitiæ causâ eum convenerant. In quibus obduratio Neſtorij magis agnoſcitur.

Cap. VII. Flavianus Philipporum Epiſcopus dixit, examinandas eſſe ſanctorum Patrum ſententias, ac lectas in acta referri.

Leguntur que teſtimonia Patrum, quæ oſtendunt unum eumdemque eſſe Dei Patris & Virginis Filium, opponunturque blaſphemiis Neſtorij, ut ſic ex traditione lux affulgeat.

Cap. VIII. Repetuntur ex ſcriptis Neſtorij aliquæ ejus ſententiæ, ut magis pateat quæ ſit ejus mens.

Petrus Preſbyter Alexandrinus & notariorum primicerius dixit: Adſunt piiſſimi Neſtorij blaſphemiarum commentarij, ex quibus nonnullas pericopas ſelegimus. Has ſi placet vobis prælegemus.

Flavianus Philipporum Epiſcopus dixit: Legantur & in acta referantur. Idem dixerunt cæteri omnes.

Cap. IX. Legitur epiſtola Capreoli Carthaginenſis Epiſcopi ad Synodum, ad quam propter bellum Wandalicum cum ſuis Epiſcopis venire non potuit. Ideòque miſit Beſolam diaconum, qui ſuas ſuorumque vices expleat, qui tunc advenerat.

Cyrillus Alexandriæ Epiſcopus dixit & hoc, religioſiſſimi piiſſimique Carthaginis Epiſcopi epiſtola, quod dilucidam ſententiam in ſe contineat, Synodi geſtis inſeratur. Vult enim antiqua fidei dogmata obtinere: Nova vero & abſurdè excogitata & impiè divulgata reprobari ac proſcribi.

Omnes Epiſcopi ſimul exclamaverunt: Hæc omnium vox eſt. Hoc omnes aſſerimus. Hoc omnium eſt votum.

Cap. X. Cum ad exactiſſimam Neſtorianæ cauſæ diſcuſſionem nihil ſupereſſet, nullaque ſpes reſipiſcentiæ in Neſtorio, Synodus legibus Eccleſiaſticis obſequi volens, in eum protulit ſententiam, cui præter abſentium vicarios, ducenti plus minus omnes magnæ eruditionis ſubſcripſerunt.

Damnatio Neſtorij.

SAncta Synodus dixit. Cum inter cætera religioſiſſimus Neſtorius, neque noſtræ citationi parere, neque ſanctiſſimos rurſum religioſiſſimoſque Epiſcopos noſtros ad ſe miſſos admittere voluerit, non potuimus ad eorum quæ impiè docuit examinationem animum non adjungere. Edocti itaque partim ex litteris, commentariiſque illius hic publicè lectis, partim rurſum ex concionibus, quas in hac Epheſiorum Metropoli habuit, partim denique ex teſtibus fide dignis, illum impiè docere & ſapere, per ſacros Canones, ſanctiſſimiq; Romanæ Eccleſiæ Epiſcopi Cœleſtini Patris noſtri literas, lachrymis ſuffuſi & penè inviti ad lugubrem hanc ſententiam urgemur.

Sententia.

IGitur Dominus noſter Ieſus Chriſtus quẽ ſuis ille blaſphemis vocibus impetivit, per ſacram hanc Synodum eumdem Neſtorium omni prorſus Epiſcopali dignitate privatum & ab univerſo nihilominus ſacerdotum conſortio & cœtu alienum eſſe decernit.

Huic autem exauthorationi Neſtorij inveniuntur ſubſcripſiſſe pluſquam ducenti Epiſcopi.

Cap. XI. Exauctorationis ſententia poſtridie quam deponeretur Neſtorius ad ipſum mittitur ſub hac formâ.

Sacra Synodus iuxta religioſiſſimorum Chriſtianiſſimorumque principum reſcriptum in Epheſiorum Metropoli per Dei gratiam coacta, Neſtorio novo Iudæ.

Agnoſce te propter impias Conciones tuas, obſtinatamque adverſus ſacros Canones cõtumaciam, contumacemque obſtinationem vigeſimo ſecundo menſis Iunij jam decurrentis, juxta Eccleſiaſticarum ſanctionum decreta à ſacra Synodo exauctoratum atque adeò ab omni Eccleſiaſticæ dignitatis gradu amotum eſſe.

Hoc epiſtolium die exauctorationis illius proximè conſequutâ ad Neſtorium tranſmiſſum eſt.

Cap. XII. Continet aliam epiſtolam eodem die miſſam illuſtriſſimo Euchario reverendiſſimiſque Preſbyteris & Oeconomis, cæteriſque religioſiſſimis Catholiciſſimiſque Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Clericis, quâ epiſtolâ graviter monentur ut durante interregno Epiſcopatus bona diligenter aſſervent, tanquam ei rationem reddituri, qui Neſtorio in Epiſcopatu aliquando ſuccedet.

Cap. XIII. Poſt ſententiam in Neſtorium latam, Romani Pontificis legati adveniunt & in conſeſſum admiſſi Cœleſtini litteras exhibuerunt. Ij erant Arcadius & Protectus Preſbyteri, qui cum lecta eſſet Epiſtola Latinè ſcripta & cum omni veneratione ſuſcepta, peterentque Epiſcopi ut Græcè redderetur, dixerunt: Vetus conſuetudo habet ut Apoſtolicæ ſedis

diplomata Latinè proponantur, hoc ſat eſſe ſolet. Nunc vero quoniam beatitudo veſtra efflagitat, ut literæ Græcè itidem relegantur, neceſſe fuit ut deſiderio veſtro fieret ſatis, &c. Sicque relectæ ſunt Græcè, quod multi Epiſcopi Romanam linguam non callerēt.

Cap. XV. Lectis litteris Cœleſtini, omnes piiſſimi Epiſcopi ſimul acclamaverunt: *Hoc rectum judicium, novo Paulo Cœleſtino, novo Paulo Cyrillo, Cœleſtino cum Cyrillo concordi: Cœleſtino fidei cuſtodi univerſa Synodus gratias agit; unus Cœleſtinus, unus Cyrillus; una fides Synodi; una fides terrarum orbis.*

Cap. XVI. Releguntur omnia decreta Synodi in exauthoratione Neſtorij, eaque approbant Legati ſedis Apoſtolicæ ac ſuis ſubſcriptionibus confirmant, multis in Neſtorium prolatis. Quod impio ore blaſphemas voces prometeret; quod bellum ſpirituale contra Chriſtum Dominum movere non vereretur; quod miſer emendationis inducias pro nihilo duceret, Apoſtolicæque ſedis comminationem contemneret, &c.

Cap. XVII. Synodica epiſtola mittitur Conſtantinopolim ad Imperatores Theodoſium & Valentinianum, quâ certiores redduntur de legatorum Romanorum adventu, & de Neſtorij exauctoratione cum omnium conſenſu; rogantque ut omnibus in propria abire liceat, & novum creare Epiſcopum Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ.

Cap. XVIII. Synodica mittitur ad Archimandritas de geſtis in Concilio.

Cap. XX. Dalmatius ſanctæ vitæ Abbas legit litteras Synodi coram populo Conſtantinopolitano, qui anathema Neſtorio ingeminat &c.

Cap. XXI. Chariſius Preſbyter & Philadelphenſium Oeconomus conqueritur coram Synodo de ſectatoribus Neſtorij, qui Clericos fraude circumveniebant, ac novæ cuidam fidei confeſſioni ſeu Symbolo ſubſcribere impellebant. Eâ autem arte conſarcinata erat hæc fidei confeſſio, ut videretur unum Chriſtum aſſerere cum duos reipsâ ſtatueret. Hoc nimirum proprium eſt hæreticorum, ut notat D. Irenæus lib. 1. adverſus hæreſes, *Similia quidem nobis loqui, diſſimilia ſentire.* & D. Hieronymus epiſt. ad Pammachium & Oceanum. *Dum coguntur fidem ſuam profiteri ſic verba temperant, ſic ordinem vertunt & ambigua quæque concinnant, ut & noſtram & adverſariorum confeſſionem teneant, ut aliter hæreticus, aliter Catholicus audiat.* Ac de Neſtorio illud ſpeciatim explicat S. Cyrillus Alexandrinus in epiſt. ad reginas, hoc eſt Eudoxiam Theodoſij uxorem, & Pulcheriam Theodoſij ſororem; ita ut rudiores arbitrarentur facilè eum conſentanea fidei loqui: at qui dicta illius exactius perſcrutarētur, nihil non fucatum & perplexum deprehenderēt.

Cap. XXIII. Examinato Neſtorianorum Symbolo vetat Synodus ne aliud à Nicæno, quo nomine comprehenditur & Conſtantinopolitanum, proponatur.

Decretum de Symbolo. His itaque lectis ſancta Synodus definivit, nulli in poſterum aliam fidem præter eam quam ſancti Patres Nicæni expoſuerunt, offerre vel componere vel conſcribere fas eſſe. Eos vero qui aliam fidem componere aut proponere, aut iis qui ex paganiſmo aut Judaïſmo, aut alio quocumque errore ad veritatis cognitionem redire volunt, offerre auſi fuerint: ſiquidem Epiſcopi extiterint, ab Epiſcopatus gradu, ſi vero clerici à clero alienos cenſendos eſſe: ſi autem laici, anathematis vinculo obſtrictos teneri cenſuit.

Pari modo ſi qui deprehendantur ſive ij Epiſcopi fuerint ſive clerici ſive laïci, qui ea tenent aut docent quæ in expoſitione de unigeniti Filij De Incarnatione à Chariſio Preſbytero oblata continentur, aut ſcelerata quoque perverſaque Neſtorij dogmata quę eidem expoſitioni inſerta comperiuntur, defendunt, ij ejuſmodi ſacræ & Oecumenicæ hujus Synodi ſententiæ ſubjaceant; nempe ut Epiſcopus loco motus ſuam dignitatem amittat: Clericus verò à ſorte ſua depulſus cenſeatur: Laïcus autem anathematis vinculo ſicut prædictum eſt, conſtrictus habeatur.

A Porro in illa expoſitione fidei Neſtorianæ hoc habetur inter cætera. *Neque hac tamen ratione duos Filios aut duos Dominos inducimus, ſed unum tantum. Quandoquidem unus tantum eſt per eſſentiam Filius nempe Deus Verbum, cum hoc tamen ille aſſumptus tam arctam noſtræ ſalutis causâ ſortitus eſt conjunctionem, ut veri illius filij ac Domini nomine ſimul potiatur.* Quibus verbis intelligere poſſumus, non niſi affectualem quamdam unionem admiſiſſe Neſtorium inter Verbum Divinum & hominem illum qui ex Virgine natus eſt. Quare & cum illi objiceretur tam Patrem poſſe dici incarnatum ac Filium, quandoquidem homo ille ex Virgine natus, non minori affectione ferebatur erga Patrem, ſicut & Pater erga ipſum, non reſpondebat. Sed hæc obiter ut magis eluceſcat Neſtorij error.

B Quia vero hæc potiſſimum ſpectant ad geſta Concilij contra Neſtorium, quæ luculentius expoſuit Gelaſius Cizicenus tomo 2. Actorum Epheſiorum, ex illo fere ad majorem fidem faciendam hactenus exprompſimus: reliqua quæ ad hiſtoriam ejuſdem Concilij pertinent ſuppeditabit Liberatus Archidiaconus Carthaginenſis in ſuo Breviario, quem laudat Fileſacus Facultatis Pariſienſis decanus commentario in 2. part. commonitorij Lirinenſis, quod cap. 5. & aliquot ſequentibus breviter & dilucide rem totam explicaverit, quamvis Bellarm. in l. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, advertat cautè legendum eſſe prædictum Liberatum, ſive quod ab aliquo depravatus fuerit, ſive quod non bene aſſequutus ſit hiſtoriæ veritatem, ſive quod ut opinatur Baronius ad annum 435. à neſcio quo Neſtoriano incautè nimis, eam quam C narrat mutuavit hiſtoriam, & ſub uno ceſpite falſitatis multi latitant colubri. Nihil tamen in illo arguit Baronius ex iis quę hic dabimus, iis tamen præmiſſis quæ diſertè de eodem Concilio exponit Vincentius Lirinenſis à. p. Commonitorij cap. 2. qui hoc tempore vivebat.

Ex Vincentio Lirinenſi.

QUod ne præſumptione magis noſtra quàm Eccleſiaſtica promere videremur; exemplum adhibuimus ſancti Concilij, quod ante triennium fermè in Aſia apud Epheſum celebratum eſt, viris clariſſimis Baſſo Antiochoque Conſulibus. Ubi cùm de ſanciendis fidei regulis diſceptaretur; ne qua illic forſan prophana novitas in modum perfidiæ Ariminenſis obreperet; univerſis Sacerdotibus, qui illò ducenti ferè numero convenerant, hoc Catholiciſſimum, fideliſſi- D mum, atque optimum factu viſum eſt, ut in medium Sanctorum Patrum ſententiæ proferrentur; quorum alios Confeſſores, omnes verò Catholicos Sacerdotes fuiſſe, & permanſiſſe conſtaret, ut ſcilicet rite atque ſolemniter ex eorum conſenſu & decreto, antiqui dogmatis religio confirmaretur, & prophanę novitatis blaſphemia condemnaretur. Quod cùm ita factum foret; jure meritòque ille impius Catholicæ vetuſtati cōtrarius, beatus verò Cyrillus ſacroſanctæ antiquitati conſentaneus judicatus eſt. Et ut ad fidem rerum nihil deeſſet; etiam nomina & numerum (licet ordinero fuiſſemus obliti) edimus eorum Patrum, juxta quorum ibidem concinentem ſibi concordemque ſententiam, & legis ſacræ proloquia expoſita E ſunt, & divini dogmatis regula conſtabilita eſt. Quos, ad confirmandam memoriam, hic quoque recenſere nequaquam ſuperfluum eſt. Sunt ergo hi viri quorum in illo Concilio, vel tanquam judicum, vel tanquam teſtium ſcripta recitata ſunt, S. Petrus Alexandrinus Epiſcopus, Doctor pręſtantiſſimus, & Martyr beatiſſimus: S. Athanaſius ejuſdem civitatis antiſtes, Magiſter fideliſſimus, & Confeſſor eminentiſſimus: S. Theophilus ejuſdem item urbis Epiſcopus, vir fide, vita, ſcientia, ſatis clarus: cui ſucceſſit venerandus Cyrillus, qui nunc illuſtrat Alexandrinam Eccleſiam. Et ne forſitan unius civitatis ac provincię doctrina hæc putaretur: adhibita ſunt etiam illa Cappadociæ lumina, Sanctus Grego-

rius Epiſcopus & Confeſſor de Nazianzo, S. Baſilius A Cæſareæ Cappadociæ Epiſcopus & Confeſſor: ſanctus item alter Gregorius Nyſſenus Epiſcopus, fidei, converſationis, integritatis & ſapientiæ merito, fratre Baſilio digniſſimus. Sed ne ſola Græcia aut Oriens tantùm, verumetiam Occidentalis & Latinus orbis ita ſemper ſenſiſſe approbaretur: lectæ ſunt quoque ibi quædam ad quoſdam epiſtolæ ſancti Felicis Martyris, & ſancti Julij, urbis Romæ Epiſcoporum. Et ut non ſolùm caput orbis, verumetiam latera illi judicio teſtimonium perhiberent, adhibitus eſt a Meridie beatiſſimus Cyprianus, Epiſcopus Carthaginenſis & Martyr; à Septentrione ſanctus Ambroſius Mediolanenſis Epiſcopus, hi ſunt igitur omnes apud Epheſum ſacrato Decalogi numero Magiſtri, Conſiliarij, teſtes, judiceſque producti: quorum beata illa Synodus do- B ctrinam tenens, conſilium ſequens, credens teſtimonio, obediens judicio abſque tædio, præſumptione, & gratiâ, de fidei regulis pronuntiavit. Quamquam multò amplior Majorum numerus adhiberi potuerit: ſed neceſſe non fuit, quia neque multudine teſtiũ, negotij tempora occupari oportebat: & decem illos non aliud verè ſenſiſſe, quàm cæteros omnes collegas ſuos, nemo dubitabar. Poſt quæ omnia adjecimus etiam beati Cyrilli ſententiam, quæ geſtis ipſis Eccleſiaſticis continetur. Namque cùm lecta eſſet ſancti Capreoli Epiſcopi Carthaginenſis epiſtola, qui nihil aliud intendebar, & precabatur, niſi ut expugnata novitate antiquitas defenderetur: ita Epiſcopus Cyrillus prolocutus eſt, & definivit: quod hic quoque interponere non abs re videtur: ait enim in fine geſtorum: Et hæc, inquit, C quæ lecta eſt epiſtola, venerandi & multum religioſi Epiſcopi Carthaginenſis Capreoli, fidei geſtorum inſeretur: cujus aperta ſententia eſt. Vult enim antiquæ fidei dogmata confirmari; novitia verò & ſuperfluè adinventa, impie promulgata, reprobari atque damnari.

Omnes Epiſcopi adclamaverunt: Hæ omnium voces ſunt, hæc omnes dicimus, hoc omnium votum eſt. Quæ tandem omnium voces, atque omnium vota; niſi ut quod erat antiquitus traditum, teneretur: quod adinventum nuper, exploderetur? Poſt quæ admirati ſumus & prædicavimus, quanta Concilij illius fuerit humilitas & ſanctitas, ut tot numero Sacerdotes, pene ex majori parte Metropolitani, tantæ eruditionis, tantæque doctrinæ, ut prope omnes poſſent de dogmati- D bus diſputare. Quibus propterea ipſa in unum congregatio, audendi a ſe aliquid & ſtatuendi, addere videretur fiduciam; nihil tamen novarent, nihil præſumerent, nihil ſibi penitùs arrogarent, ſed omnimodis præcaverent, ne aliquid poſteris traderent, quod ipſi à Patribus non accepiſſent, & non ſolùm in præſenti rem bene diſponerent, verumetiam poſt futuris exempla præberent, ut & ipſi ſcilicet ſacratæ vetuſtatis dogmata colerent, profanæ verò Novitatis adinventa damnarent. Invecti etiam ſumus in Neſtorij ſceleratam præſumptionem, quod ſacram ſcripturam ſe primum & ſolum intelligere, & omnes eos ignoraſſe jactaret, quicumque ante ſe Magiſterij munere præditi, divina eloquia tractaviſſent: univerſos ſcilicet Sacerdotes, univerſos Confeſſores & Martyres, quorum alij explanaſſent Dei legem: alij verò explanantibus E conſenſiſſent, vel credidiſſent: totam poſtremo etiam nunc errare & ſemper erraſſe adſeveraret Eccleſiam, quæ, ut ipſi videbatur, ignaros, erroneoſque Doctores & ſecuta eſſet & ſequeretur.

Inſentia Neſtorij.

Ex Liberato.

SCripſit (Theodoſius) aliam ſacram ad univerſos Epiſcopos, ut Epheſum convenirent & ferrent de Neſtorij & Cyrilli libris judicium: ſcripſit Imperator ſacram & Beato Auguſtino Hipponenſi Epiſcopo per Ebanium Magiſtrianum ut ipſi Concilio præſtaret ſui præſentiam. Qui Ebanius veniens Carthaginem ma- A gnam, audivit à Campolo (legendum Capreolo) ipſius urbis antiſtite ex hoc mundo migraſſe ad Dominum, &c. Cœleſtinus verò Papa miſit increpationis epiſtolam cum exhortatione ac vituperatione, quia errare non deberet ab ejus ordinatione, &c. tribuens ei decem dierum ſpatium, hoc eſt a prima die acceptionis ejus epiſtolæ uſque ad ultimam diem, ut ſi minimè Neſtorius emendaret expoſitiones ſuas, & revocaret ad Eccleſiam, qui propter Chriſtum, qui eſt caput ejus, fuerant expulſi, cognoſceret ſe ab ejus collegio & omnium Sanctorum Epiſcoporum conſortio eſſe ſeparatum, inſinuans ei dediſſe vicem ſuam in Concilio per epiſtolam ſuam, cujus principium eſt, Triſtitiæ noſtræ ſanctitatis veſtræ literæ, &c. qua Cyrillum admonuit, ut ſi per illos decem dies doctrinam ſuam mi- B nimè Neſtorius emendaret, deponeret eum à communione Epiſcoporum vel Coëpiſcoporum removendum, & providendum illi Eccleſiæ. Eadem de re pariter ſcripſit Joanni Antiocheno, Rufo Theſſalonicenſi, Juvenali Hieroſolymitano, & Flaviano Philippenſi Archiepiſcopis. Scripſit & ad clerum Conſtantinopolitanum, admonens eos contra doctrinam Neſtorij fortiter ſtare, ejuſque perſecutiones patienter ferre, quæ fructus adferunt coronarum, ſcientes ab eo excommunicatos vel dejectos, in Apoſtolicæ ſedis permanere communione. Continuò autem poſt Paſchalem feſtivitatem Neſtorius cum maxima multitudine venit Epheſum, & invenit plurimos Epiſcopos collectos. Porro Cyrillus Alexandrinus modicum retardatus, circa Pentecoſten occurrit, & Juvenalis Hieroſoly- C morum. Sed Joanne Antiocheno remorante, quæſtionem movebant præſentes Epiſcopi de beata Maria Dei genitrice Cyrillus autem deflorationes quaſdam librorum Neſtorij faciebat, eum perturbare volens. Erat enim (ut dicitur) ejus inimicus. Et cùm plurimi Deum confiterentur Jeſum Chriſtum: ego (inquit Neſtorius) qui ſum duorum vel trium menſium, nunquam confitebor Deum: qua gratia ter mundus ſum à ſanguine veſtro, & amodo ad vos non veniam. Et his dictis cum reliquis congregabatur Epiſcopis, qui ejus ſententiam ſequebantur. Præſentes ergo Epiſcopi in duos ordines ſunt diviſi. Porro Cyrillus cum ſuis habens vices ſedis Apoſtolicæ, Concilio convocato ducentorum Epiſcoporum, Neſtorium vocaverunt. At ille venire noluit, differens in præſentiam Joannis D Anthiocheni Scripſerat enim ipſe Joannes de itinere Cyrillo, poſitus in ſexta manſione, feſtinationem ſuam & itineris labores, animalium ruinas, & Epiſcoporum, qui ſecum erant, neceſſitates inſinuans. Qui verò circa Cyrillum erant Epiſcopi, homilias Neſtorij, quas de hac quæſtione protulerat, ſæpiùs relegentes, priuſquam Orientis Concilium, & aliquarum Provinciarum Epiſcopi ipſi Concilio conjuncti, ad Synodum occurrerent judicantes, Neſtorium tanquam blaſphemantem Dei filium, damnaverunt. Hoc facto circa Neſtorium, Joannes & Epiſcopi, qui cum eo erant alterum Concilium apud ſe facientes, damnaverunt Cyrillum, & cum eo Memnonem Epheſiorum Epiſcopum. Poſt biduum verò venit Joannes Antiochenus, & cognoſcens iſta, quæ ſuprà diximus, & poſt hæc quæ geſta fuerant in damnatione Neſtorij, & illa duodecim capitula Cyrilli in ipſo Concilio ſuſcepta & confirmata, indigna- E batur contra Cyrillum tanquam ſeditionis authorem, quod ferventiſſimè Neſtorii feciſſet damnationem. Qui autem cum Joanne convenerant Epiſcopi, id eſt, Alexander Apamiæ, Joannes Damaſci, Aſianus Seleuciæ, Alexander Hierapoleos, Aimerius Nicomediæ, Helladius Tarſi, Maximus Anaſarbi, & cæteri numero 34. qui tunc cum eo Epheſi occurrerãt, querebantur de Cyrillo, dicentes: Secundùm juſſionem principum, cur non ſunt expectati aliarum Provinciarum Epiſcopi, ut quod modo judicavit de libris Neſtorii, & de Cyrilli dictis, Concilium judicaret? Congregatis ergo illis Epheſi, Joannes contra Cyrillum & Memnonem ita invectus eſt: Optamus quidem ſecundùm regulas ſanctorum

Eccleſiaſtica hiſtoria lib. 12. c. 5.

Stultiloquia hæretici ſuã innocentiã.

De diſſenſione Cyrilli Alexandrini & Ioannis Antiocheni.

Eccleſiaſt. hiſtor. ubi ſuprà c. 6.

ctorum Patrum, & ſecundùm litteras piiſſimorum & Chriſtianiſſimorum Imperatorum noſtrorum cum pace fieri Synodum. Quoniam autem audacia & ſeditione, & hæretico ſenſu utentes, ſoli conſidentes, nobis, propinquantibus ſecundùm litteras piiſſimorum Imperatorum noſtrorum, ſecundam Synodum impleſtis, ut ne requirerentur capitula, quæ contravenerunt Apollinaris & Arrii, & Eunomii perfidiæ & impietati, neque expectaſtis præſentiam ſanctorum Epiſcoporum, qui undique à piiſſimis Imperatoribus convocati ſunt, cum magnificentiſſimus comes Candidianus in ſcriptis, & ſine ſcriptis præcepiſſet vobis, nil tale præſumere, ſed expectare commune omnium ſanctorum Epiſcoporum Concilium: ideò ſcitote, quod depoſiti eſtis, & alieni ab Epiſcopatu, Cyrille Alexandrine Epiſcope, & tu Memnon hujus civitatis, & omni Eccleſiaſtico miniſterio alieni, utpote univerſæ ſeditionis & iniquitatis authores, qui, ut regulæ patrum & Imperiales ſanctiones conculcarentur, cauſam dediſtis. Cæteri autem omnes, qui conſenſiſtis, agentes contra leges & adversùs ſanctiones Imperiales, excommunicati eſtis, donec agnoſcentes proprium delictum pœnitentiam agatis, & fidem ſanctorum Patrum, qui in Nicæa congregati ſunt ſuſcipiatis, nil aliud novum introducẽtes, & anathematizeeris hæretica capitula, quæ à Cyrillo Alexandrino Epiſcopo expoſita ſunt contra Evangelicam & Apoſtolicam doctrinam, & ſequamini litteras piiſſimorum & Chriſtianiſſimorum Imperatórum noſtrorum, qui jubent quæri, & ſubtiliter de fide cum pace examinationem fieri. Hanc interlocutionem ſuam Joannes, & qui cum eo erant, adverſus Cyrillum & Memnonem Epheſi publicè proponentes, utrorumque damnationem litteris ſuis Imperatori inſinuaverunt, quarum eſt principium: Pietas veſtra præfulgens ad beneficium orbis terrarum, Poſt hæc advenerunt ab Heſperia ad Concilium legati Papæ Cœleſtini Arcadius & * Prejectus Epiſcopi, & Philippus Eccleſiæ Romanæ Preſbyter. Quibus reſidentibus Cyrillus & Memnon obtulerunt libellos in Concilio, conteſtationem deponentes adversùs Joannem Antiochenum, & qui cum eo erant, Epiſcopos ut vocarentur, & redderent cauſas depoſitionis ſuæ. Vocati ergo à Concilio per Danielem Colonæ ſecundæ Cappadociæ, & Commodum Tripolis Lydiæ, & Timotheum Thermeum Helleſponti Epiſcopos, unà cum Muſo no Notario, per interannuntiantem Diaconum tale acceperunt reſponſum: Neque vos mittatis ad nos, neque nos ad vos quoniam de vobis reſponſum principis expectamus. Igitur Cyrillus cum Memnone volentes ſeulciſci Joannem damnaverunt, & omnes qui cum eo convenerant, qui multa mala pro faſtu utriuſque Epheſi pertulerunt. Porrò Imperator per Joannẽ ſacram ſcripſit omni Concilio, & ad locum dicens: Neſtorii, Cyrilli & Memnonis damnationem ſuſcepimus, alia verò quæ apud vos geſta ſunt & damnata, reprehendimus, Chriſtianam fidem rectitudinemque cuſtodientes, quam ex patribus progenitoribuſque ſuſcepimus. Redeunt igitur de Concilio. Et ſeptem Epiſcopi ſatisfecere Imperatori, quia magnum & univerſale Concilium omnia regulariter agens, damnavit Neſtorium. His agnitis juſſit eos Imperator Eccleſiam ingredi, & pro Neſtorio alium ordinare Epiſcopum. Et poſt hæc juſſit omnes Epiſcopos abire, quemque in propriam regionem. Et ita Joannes cum ſuis Antiochiam profectus eſt, ubi colligens plurimos Epiſcopos damnavit iterum Cyrillum, cum jam eſſet Alexandriæ; & ſicut Socrates dicit, cognoſcens Neſtorius per contentionem ad quandam perniciem perveniſſe partes, Dei genitricem Mariam vocabat, dicens: dicatur, inquit, etiam Dei genitrix, & ea quæ adferunt diſſidium, conquieſcant. Sed nullus eum ex pœnitentia talia dicentem ſuſcepit. Quapropter hactenus damnatus eſt, & in exilium miſſus, in Oaſin habitare dignoſcitur. Poſt damnationem autem ejus, dura Conſtantinopoli turba contra Eccleſiam mota eſt, diviſuſque eſt populus propter tepidum ejus, ſicut dixi, tractatum. Clerici verò communi decreto eum anathematizaverunt. His ita provenientibus, de electione Epiſcopi rurſus quæſtio orta eſt. Multi enim Philippum quærebant Preſbyterum, qui ab Joanne cognominato Chryſoſtomo Diaconus fuerat ordinatus, multaque conſcripſit volumina contra Imperatorem Julianum apoſtatam. Alii vero Preſbyterum quærebant, quem ad Cyzicum Siſinnius Epiſcopum ordinavit. Qui priuſquam Cyzicum proficiſceretur, procedentes cives ejuſdem civitatis Dalmacium Monachum ſibimet ordinaverunt Epiſcopum, quoniam Attico * præceſſori Siſinnii ſoli hoc præſtare videbatur. Sed proceribus Palatii, ut fieret, diſplicuit, quod quidem factum eſt poſteà. Manebat ergo Proclus, non habens Eccleſiam propriam, qui tamen in doctrina Eccleſiaſtica Conſtantinopoli valdè florebat. Cumque quatuor tranſiſſent menſes, poſt Neſtorii damnationem Maximianus ordinatur Epiſcopus, vita quidem Monachus, ordine verò Preſbyter, conſtans quidem fide, idiota autem ſermone, & ſub quiete vivere eligebat. Poſt paululũ verò videns Imperator Cyrilli & Joannis permanſiſſe diſcordiam, intolerabilem judicabat eorum diſſentionem. Et vocans tunc ad ſe Maximianũ Epiſcopum, & alios plurimos Conſtantinopoli tunc repertos Epiſcopos, quomodo tolleretur Eccleſiarum diſſenſio, cogitabat. At illi dixerunt, quia non aliter hoc fieri poſſet, niſi priùs ſcinderetur & præferretur unius fidei vinculum, & Joannes Antiochenus Epiſcopus anathematizaret Neſtorium, & improbata dogmata ejus. Et gaviſo valde ſuper hoc Imperatore, miſſus eſt hoc ipſum agere Ariſtolaus Tribunus, ſacram principis deferens Joanni & Cyrillo, in qua comminatus eſt utriſque Nicomediam pro exilio, niſi pacem haberent ad invicem. Scripſerunt autem & Epiſcopi è Conſtantinopoli Cyrillo, quia amicitiarum nodum & pacem Eccleſiarum ſanctarum non aliter fieri conveniret, niſi omnia, quæ ab eo in cauſa inſcripta ſunt, epiſtolis, & tomis, & libris evacuarentur. Cyrillo verò hoc facere * importabile viſum eſt: verùm Joannes Antiochenus Imperatori mandavit: Propter illa ipſius capitula, fidem meam Cyrillo dirigam, quam ſi ſuſcipiens ſubſcripſerit, communicabo ei: alioqui pacificus cum eo eſſe non potero. Et congregans iterum Joannes apud Antiochiam Concilium, dictavit fidem, ita ſe habentem: Confitemur Dominũ noſtrum Jeſum Chriſtum Filium Dei unigenitum, Deum perfectum, & hominem perfectum ex anima rationali & corpore: ante ſecula quidem ex patre natum ſecundùm divinitatem, in fine verò dierum, eundem propter nos, & propter noſtram ſalutem, de Maria virgine ſecundùm humanitatem. Duarum enim naturarum * unitio facta eſt propter quod unum Chriſtum, unum Filium, unum Dominũ confitemur. Secundum hunc inconfuſæ * unionis intellectum confitemur ſanctam Virginẽ Dei genitricem. Propter quod Deus Verbum incarnatum, eſt homo factus. Et ex ipſa conceptione * unit ſibi templum, quod ex ipſa ſuſcepit. Evangelicas verò atque Apoſtolicas de Domino voces ſcimus deiloquos viros quaſdam quidem conjungentes tanquam in una perſona: quaſdã dividentes tanquã ex duabus naturis, & diviniores quidẽ atque altiores ſecundùm divinitatem Chriſti, humiliores autem ſecundum humanitatẽ ejus tradentes. In iſto ergo modo hãc fidei regulam interpoſuit Joannes epiſtolæ, cujus eſt principium: Dudum penſationẽ piiſſimorum principũ, &c. quam tradidit Paulo Epiſcopo Emiſſeno, & direxit Alexandriam Cyrillo. In quam urbem veniens Paulus, & graviſſimè à Cyrillo ſuſceptus eſt, & ſine difficultate vel contentione (ut à multis putabatur) inviolatam fidem Orientalium ſuſcepit Epiſcoporum. Tunc Paulus dominico die fecit ſermonem in populo, præſente Cyrillo, & expoſuit capitulum de Evangelio Joannis: *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis.* Conſpice, inquit, Joannem duas naturas prædicantem, & unum Filium. Aliud enim habitaculum, & aliud

Margin notes: Ante Concilium. — al. Priectus. — Eccleſiaſt. hiſtor. Caſſiodor. l. 12. cap. 5. — Oaſis eſt idem quod eremus. — eſt civitatis nomen. — Alias prædeceſſori. — De ordinatione Maximiani Conſtantinopolitani Epiſcopi. — De pace Cyrilli & Ioannis. — Alias impoſſibile. — Concilium Antiochenum. — Alias unio. — Alias unitionem. — Alias incarnatus & homo factus eſt. — Alias univit ſibimet. — Alias communicantes.

qui habitat. Aliud enim templum, & aliud qui habitat, Deus. Intendite eis, quæ dicta ſunt, rogo. Non dixit, alter & alter, tanquam in duabus perſonis aut in duobus Chriſtis, aut in duobus Filiis, ſed aliud & aliud, & ut in duabus naturis. Quando ergo dixit, *& habitavit in nobis*, & prædicavit duas naturas, tunc addit: *Et vidimus gloriam eius, gloriam tanquam unigeniti à Patre, plenum gratia & veritate.* Et in ſequentibus fidem quam Cyrillo portaverat, diſſerebat apertè prædicans, duas in Domino Chriſto naturas in una perſona. Et clamante populo: Benè veniſti Orthodoxe, mox Cyrillus ſimilia tractavit, & inter cætera ait: Quid his clarius dici poteſt? Qua indigent hæc explanatione? Apertè nos docuit, quia aliud eſt, qui habitat, & aliud qui inhabitatur. Et aliud natura humana, aliud divina. Et concludens ſermonem ad confirmationem eorum, quæ à Paulo dicta ſunt: Conſpice (inquit) Joannem duas naturas prædicantem, & unum Chriſtum, duas naturas unigeniti, & unam perſonam. Et quando dixit: *Et habitavit in nobis*, & prædicavit duas naturas, tunc addidit hæc: *Et vidimus gloriam eius, gloriam tanquam unigeniti à Patre plenum gratiâ & veritate.* Hæc Cyrillus Paulo præſente tractavit, & Alexandrinam docuit Eccleſiã ita de Chriſto credere, ſicut Paulo dudũ tractãte didicerat.

Hæc Liberatus tantiſper inclinans in favorem Neſtorianorum ut ſuprà monuimus. Nam & hic diſſimulat quæ fraudulenter egit Joannes Antiochenus poſt decretum conciliabuli in Cyrillum legatum Summi Pontificis & Memnonem Metropolitanum Epheſiorum, de quibus reſcripſit ad Theodoſium Imperatorem quod damnati fuiſſent cum Neſtorio ab Epheſina Synodo: quare miſit Imperator Joannem Comitem qui utrumque incarceraret cum ſummo mœrore cleri Conſtantinopolitani & omnium Patrum veri Concilij Epheſini: quod continuo ad ipſum ſeptem aut ſecundum alios octo Epiſcopos miſit, qui eum de rei veritate informarent, ac quam iniquè magni illi Præſules in carcere detinerentur, ſolumque Neſtorium damnatum fuiſſe à Concilio demonſtrarent: quare rei veritate perſpecta Theodoſius videns ſe deceptum fuiſſe, libertati confeſtim reſtitui juſſit.

Sed & idem Liberatus parcius agit de iis quæ Neſtorio acciderunt poſt damnationem ſuam, cui proinde ad pleniorem rei tam memorandæ notitiam dabimus in ſupplementum quæ vir doctus Caniſius lib. 3. de Maria Deipara Virgine cap. 18. inter alia diſertè tradidit. Sed enim, inquit, neque Patrum cenſura, neque Cæſaris ſeveritas vel pilo meliorem illum efficit, cum vitam profugam plenamque miſeriis agere cogeretur. Nam ut meminit Suidas, contra Virginẽ ſacroſanctam bellum perpetuum geſſit, Dei genitricis vocabulum ubique exterminavit, neque blaſphemas in illam voces deſtitit identidem eructare. Quocirca tantæ matris honos ab hoſte nefario violatus, à fido filio tandem acriter vindicatus eſt providente ſimul Divino numine, ut Epheſini Concilij decretũ cœleſti pœnâ tanquam evidenti ſigillo munitum obſignaretur ac palã approbaretur. Etenim non ſatis fuit tale monſtrum a beato Patrum cœtu rejici, Sacerdotali honore ſpoliati, à Chriſtianis Principibus proſcribi, frequenti duroque exilio circumagi, & à bonis omnibus exitialem quaſi peſtem devitari, niſi & maledictæ linguæ quam toties in Mariæ contemptum flagitioſè vibrabat, pœnas ſub mortem meritas daret. Igitur ut divinæ ultionis in illum ſævientis horrendum argumentum extaret, en tibi horrendos vermes ebullientes, qui carnificum loco miſſi blaſphemam Neſtorij linguam certatim corroderent, miſereque depaſcerentur. Ac neque terra ipſa hunc ſuum tam tetrum alumnum diutiùs ferre potuit: quandoquidem corpus ejus humo coopertum & abſorptum fuiſſe ſcribunt, nimirum ut rectâ detruſus blaſphemus ille ad inferos truculentiſſimæ inſaniæ pœnas lueret ſempiternas. Extant Cæſareæ ſanctiones Theodoſii, Valẽtiniani & Martiani Auguſtorum quibus hic portentoſæ ſuperſtitionis author, ſic enim appellant, ejuſ-

Pœnitio Neſtorij.

A demque ſcripta, publicè & ſeverè condemnantur. Nos tantum verba Juſtiniani verè Chriſtiano Cæſare digna ſubjiciemus. Anathematizamus, inquit, omnem hæreſim, præſertim verò Neſtorium Antropolatram dividentem unum Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum filium Dei & Deum noſtrum, nec diſertè & ſecundum veritatem confitentem ſanctam glorioſam ſemper virginem Mariam Θεοτόκον eſſe, hoc eſt Deiparam.

lib 1. c. de ſumma Trinit. & fide Catholica.

Quanquam Eccleſiæ politicæque leges prohibere non potuerint, quo minùs peſtilens Neſtorianiſmus Chriſtianum orbem late pervaderet, multoſque Chriſti & Mariæ perduelles faceret, adeoque a veræ Eccleſiæ caſtris abductos exitio dederet ſempiterno. Certè Anaſtaſius Imperator quod Neſtoriano faveret dogmati à nonnullis inſimulatur. Coſdroas Perſarum Rex B crudelis æquè ac impius, adeò Neſtorianis fuit addictus ut pleroſque ad errores eorum amplectendos adegerit, vi nefariam ſectam propagans atque confirmans. Præterea Græcos, Jacobitas & Monachos quoſdam in Syria, quibus impura Neſtorij doctrina non ſine Chriſti Dei & Mariæ Deiparæ contemptu placuit, diuque retenta eſt. Ac, proh dolor, in Syria & Perſide ac toto fere Oriente in hanc uſque diem extant Eccleſiæ Neſtorianorum, qui ſuo Patriarchæ, (Jacelichum appellant) ſubjiciuntur, eique magna pars Orientis parere pergit. Potiſſimum verò id genus hominum circa Berut & Biblium in planitie Libani, contra Ituræam ſuas habere ſedes dicitur. Verum inter alios qui velut ſepultos Neſtorij cineres in orbem revocarunt & novum excitarunt incendium non multo poſt Synodum C Epheſinam extiterunt ſeditioſi præſules Theodorus Mopſueſtienſis, Anthimus Conſtantinopolitanus & Ibas Ediſſenus, qui ut novas in Eccleſia rixas gignerent contentioſè vociferabantur Mariam non Dei ſed hominis Matrem appellandam eſſe, quod ea purum hominem Chriſtum non Deum peperiſſet.

Neſtorianiſmus ad hunc uſque...

Hæc & plura alia Caniſius, qui non mediocri doctrinâ ac eloquentiâ libros de corruptelis Verbi Dei edidit, ad tuendam intemeratam Virginem ab iniquis hæreticorum veterum & recentiorum conatibus, quibus depravatis ſacræ ſcripturæ textibus ejus gloriæ detrahebant. Quamvis quod ait Theodorum Mopſueſtienſem poſt Synodum Epheſinam Neſtorij errorem defendiſſe, minus probari poſſit; cùm præceſſerit Neſtorium Theodorus iſte, & ante ipſum, errorem hunc D docuerit, ut ſuprà ex Leontio annotavimus, notat quoque D. Thomas 4. contra gentes cap. 39. Quod autem addit Liberatus tandem conſenſiſſe Neſtorium ut diceretur *teotocon*, nec auditum fuiſſe in illa retractatione, ſuſpicamur id ita factum, quod non ſincerè id profiteretur, cùm hoſtis perpetuus fuerit B. Virginis, ut ex Suida dictum eſt. Advertit quippe Thomas Maſſutius de cœleſti converſatione lib. 3. quod nomen Matris Dei, in quo ſupremæ dignitatis gradus includuntur, ore blaſphemo ac ſacrilego detraheret Virgini Neſtorius, negans debere eam appellari Θεοτόκον, id eſt, Deiparam, ſed malignè detortâ pronuntiatione Θεότοκον, id eſt Dei filiam dicendam eſſe. Potuit ergo Neſtorius mutato accentu admittere nomẽ *theotocon* nec ſic emendatus apparere, nec enim ſolùm dixit Chriſtus Matth. 5. *Unum iota non præteribit à lege*, ſed etiam *unus apex*. E Quia tunc temporis nomen iſtud, poſito accentu in penultima ſyllaba, vox erat Catholica, poſito in antepenultima non erat. Quod etiam nos alibi obſervavimus in Theologia affectiva, ſeu Thoma meditante part. 3. tract. 2. medit. 11, editionis anni 1654.

Porro hoc conſecutum eſt poſt damnationem Neſtorij, ut majori cultu honoraretur B. Virgo, cui draco teterrimus laudes debitas invidebat, Deum filium volens illi tollere (Apocal. 12.) nam & ab eo tempore templa longe pulchriora illi ædificata ſunt, ut eſt illud, inter alia, quod ad littus maris ædificari fecit Pulcheria Auguſta apud Nicephorum lib. 15, cap. 2. Similiter & ſalutatio Angelica additamentum hoc *Sancta Maria Mater Dei*, quod ante in ea expreſſum non erat, acce-

pit, ut referunt Cedrenus & Evagrius apud Baronium anno Chriſti 436.

Sed ſatis datum eſt hiſtoriæ, reliquum eſt ut Canones & decreta ſubjungamus ad complendam primam partem iſtius Concilij. Incipimus autem à duodecim anathematiſmis, quos Neſtor. oppoſuit anathematiſmis totidem quos in ipſum ediderat D. Cyrillus, omnia enim audent hæretici, ac ita ſe gerunt quaſi penes ipſos eſſet ſumma rerum poteſtas, veraque fides ac religio extra eorum phantaſiam nullibi extaret: unde ipſi infideles cùm ſint ac impij, fideles ipſos ac pios anathemate audent percutere: ut ut ſit ex ipſarum rerum oppoſitione ipſa veritas magis eluceſcet iis qui attentè illa omnia controverſiarum puncta perſpicient. Multa autem affingit Neſtorius Cyrillo, quæ non aſſerebat, quod etiam fecerunt Orientales qui Joanni Antiocheno adhærebant, cùm impugnarunt illos anathematiſmis a D. Cyrillo in Neſtorij doctrinam intortos, itidemque Theodoretus, vir alioqui magnæ doctrinæ & eloquentiæ, qui etiam in D. Cyrilli anathematiſmos tractatum edidit, ac cum Epiſcopatu privatus fuiſſet ac depoſitus, non priùs in Concilio Calcedonenſi reſtitutus fuit, quàm anathema Neſtorio dixiſſet. Non fruſtra quidem, ut putat Sirmondus in ejus vita, cùm in favorem Neſtorij contra D. Cyrillum ac vera ejus dogmata opus ſcripſiſſet, quod D. Cyrillus refutavit & quod improbarunt Orthodoxi omnes. Hi autem tractatus Orientalium & Theodoreti Epiſcopi Cyri videri poteſunt, inter volumina D. Cyrilli ac etiam Theodoreti, quæ non a multis annis Græcè & Latinè è prælo Pariſiis prodierunt, illius quidem, operâ Auberti, hujus verò, operâ Sirmondi. Nobis hic ſatis erit poſt expoſitas Neſtorij profeſſiones fidei, adjungere anathematiſmis D. Cyrilli explicationes, quibus eos fuſius declaravit, requirente hoc Synodo, ut magis eſſent perſpicui.

NESTORII BLASPHEMIÆ in D. præcipuè Cyrillum Archiepiſcopum Alexandrinum confictæ.

SI quis eum, qui eſt Emmanuël, Deum verum eſſe dixerit, & non potius, nobiſcum Deum: hoc eſt, inhabitaſſe eam, quæ ſecundùm nos eſt, naturam, per id quod unitus eſt noſtræ, quam de Maria Virgine ſuſcepit, matrem etiam Dei Verbi, & non potiùs ejus, qui Emmanuel eſt, nuncupaverit, ipſumque Dei Verbum in carnem verſum eſſe, quam accepit ad oſtentationem Deitatis ſuæ, ut habitu inveniretur ut homo, anathema ſit.

Audent & hæretici anathematizare ac damnare, quamvis ipſi damnabiles.

Si quis in Verbi Dei conjunctionem, quæ ad carnem facta eſt, de loco in locum mutatione, divina ſententia eſſe dixerit factam, ejuſque divinæ Naturæ carnem capacem dixerit, ac partialiter unitam carni, aut iterum in infinitum incircumſcriptæ naturæ cùm extenderit carnem, accipiendum Deum, eundemque ipſum natura & Deum dicat & hominem, anathema ſit.

Si quis non ſecundùm conjunctionem unum dixerit Chriſtum, qui eſt etiam Emmanuel ſecundùm naturam, ex utraque etiam ſubſtantia, tam Dei Verbi, quam etiam ab eo hominis ſuſcepti, in una Filii connexione, quam etiam nunc inconfusè ſervamus, minimè confitetur, anathema ſit.

Si quis eas voces, quæ tam in Evangelicis, quàm in epiſtolis Apoſtolicis de Chriſto, qui eſt ex utraque, ſcripta ſunt, accipiat tanquam de una natura, ipſique Dei Verbo tentat paſſiones tribuere tam ſecundùm carnem, quam etiam Deitatem, anathema ſit.

Si quis unum eſſe poſt adſumpſionem hominis naturaliter Dei Filium audet dicere, cùm ſit Emmanuël, anathema ſit.

Si quis poſt incarnationem Deum Verbum alterum quempiam præter Chriſtum nominaverit, ſervi ſane formam initium non habere cum Deo Verbo, & increatam, ut ipſe eſt, dicere tentaverit, & non magis ab ipſo creatam confiteatur, quam naturam Dominum & Creatorem & Deum, quam & ſuſcitare propria virtute promiſit. *Solvite*, dicens, *templum hoc, & in triduo ſuſcitabo illud*, anathema ſit.

Ioann. 2.

Si quis hominem, qui in Virgine creatus eſt, hunc eſſe unigenitum dixerit, qui ex utero patris *ante Luciferum* natus eſt, & non magis propter unitionem, eum qui eſt naturaliter unigenitus, patris ingeniti appellatione confitetur eum participem factum, Jeſum quoque alterum quempiam præter Emmanuel dicat, anathema ſit.

Pſal. 109.

Si quis ſervi formam pro ſeipſo, hoc eſt, ſecundum propriæ naturæ rationem, colendam eſſe dixerit, & non omnium dominam, & non potiùs per ſocietatem, quam beata, & ex ſe naturaliter Domini unigeniti naturæ conjuncta eſt, veneratur, anathema ſit.

Si quis formam ſervi conſubſtantialem eſſe dixerit Spiritui ſancto, & non potiùs per illius mediationem, quæ eſt ad Deum Verbum, & ex ipſa conceptione habuiſſe dixerit conjunctionem, per quas communes nonnunquam in homines mirandas curationes exercuit, & ex hoc curandorum ſpirituum eveniebat eſſe poteſtatem, anathema ſit.

Hebr. 3.

Si quis illud in principio verbum, Pontificem & Apoſtolum confeſſionis noſtræ factum eſſe, ſeque ipſum obtuliſſe pro nobis dicat, & non Emmanuelis eſſe Apoſtolum dixerit, oblationemque ſecundùm eandem dividat rationem ei, qui univit, ſi quis unitos ad unam communitatem filii, hoc eſt, Deo quæ Dei, & homini quæ ſunt hominis deputans, anathema ſit.

Si quis unitam carnem, ex naturæ propriæ poſſibilitate vivificatricem eſſe dixerit, ipſo Domino & Deo pronuntiante: *Spiritus eſt qui vivificat, caro nihil prodeſt*, anathema ſit. Spiritus eſt Deus, at non pronuntiatum eſt. Si quis ergo Deum Verbum carnaliter ſecundùm ſubſtantiam carnem factum eſſe dicat, hoc autem modo & ſpecialiter cuſtodit, & maximè in Domino Chriſto poſt reſurrectionem ſuam diſcipulis ſuis dicentem: *Palpate & videte, quia ſpiritus oſſa & carnem non habet, ſicut me videtis*, anathema ſit.

Ioannis 6.

Luc. 24.

Si quis confitens paſſiones carnis, eas quoque tanquam Verbo Dei tribuerit, quas etiam carni, in quâ factus eſt, aut adhibuerit, non diſcernens dignitatem naturarum, anathema ſit.

EXEMPLAR SACRILEGÆ expoſitionis Neſtorij, de qua Chariſius conqueſtus eſt.

EOs, qui nunc in primis imbuuntur Eccleſiaſtici dogmatis diligentia, aut ex aliquo volunt hæretico errore ad veritatem converti, doceri & confiteri oportet, quia credimus in unum Deum patrem æternum, neque poſtea incipientem ut eſſet, ſed qui eſt deſuſum æternus Deus: neque enim poſtea factum Patrem, quoniam utique ſemper Deus erat & Pater. Credimus verò & unum Dei Filium unigenitum de ſubſtantia eſſe patris, ſicut verè eſt Filius, & ejuſdem ſubſtantiæ conſtitutum, cujus eſt & creditur filius. Et in Spiritum ſanctũ, qui ex Dei eſt ſubſtantia, non Filium, Deum verò eſſe ſubſtantiâ, ſicut ejuſdem conſtitutus ſubſtantiæ, cujus eſt Deus & Pater, ex quo ſecundùm eſſentiam eſt. *Nos enim*, inquit, *non ſpiritum mundi accepimus, ſed ſpiritum qui ex Deo eſt*. A creatura quidem ejus univerſa ſeparatus, Deo verò unitus, ex quo eſſentialiter eſt ſpeciali modo præter omnem creaturam. Quem non ſecundùm ſubſtantiam, ſed ſecũdùm cauſam creationis ex Deo eſſe arbitramur. Sed neque filium æſtimantes, neque per filium ſumpſiſſe ſubſtantiã. Confitemur verò Patris perfectam perſonam, & Filii ſimiliter, & ſancti Spiritus identidem, ſalva nobis pietatis ratione, id eſt, Patrem & Filium & Spiritum ſanctum

Neſtorij Symbolum

Galat. 5.
1. Cor. 2.

noo per aliquas diverſas ſubſtantias æſtimantes, ſed unam proprietatem Deitatis cognoſcentes. Oportet verò & de diſpenſatione, quam pro noſtra ſalute, quam in Domini Chriſti diſpenſatione Dominus Deus perfecit, ſcire quoniam Deus Verbum hominem perfectum adſumpſit ex ſemine Abrahæ & David, ſecundùm pronuntiationem divinarum Scripturarum. Hoc *Matth. 1.* conſtitutum natura quod erat illi, ex quorum erat & ſemine, hominem perfectum natura, ex anima intellectuali & carne humana conſtantem, per quem hominem conſtitutum ſecundùm nos per naturam, Spi- *Galat. 4.* ritûs ſancti virtute in virginis vulva ſirmatum, *factum ex muliere, & factum ſub lege, ut omnes nos à ſervitutis lege redimeret:* ante jam prædeſtinatam adoptionem accipientes inenarrabiliter ſibimet uniens, mori quidem eum ſecundùm legem humanam faciens, *ſuſ-* B *citans* verò *ex mortuis*, & perducens in cœlum, *& con-* *Ephes. 1.* *ſidere faciens ad dexteram Dei.* Unde ſuper omnes cõſtitutus principatus, & poteſtates, & dominationes, & virtutes, & omne quod nominatur nomen, non ſolùm in hoc ſeculo, verumetiam & in futuro, ab omni creatura accipit adorationem, ſicut inſeparabilem a divina Natura habens copulationem, relatione Dei & intelligentia omni creatura adorationem exhibente. Et neque duos filios dicimus, neque duos Dominos, quoniam unus filius Patris ſecundùm ſubſtantiam, Deus Verbũ unigenitus Filius Patris, ſicut iſte conjunctus, & particeps conſtitutus Filij communicat nomine & honore, Dominus ſecundùm eſſentiam, Deus Verbum, cui iſte conjunctus honore communicat. Et ideò neque duos filios hos dicimus, neque duos Dominos, quia mani- C feſto conſtituto ſecundùm ſubſtantiam Domino & filio, inſeparabilem tenet ad eum copulationem, qui cauſa noſtræ ſalutis adſumptus, confertur nomine & honore Filio & Domino. Non ſicut unuſquiſque noſtrum ſecundùm ſeipſum conſtitutus eſt Filius, unde & multi ſecundùm beatum Paulum dicimur filij, ſed ſolus præcipuum habens hoc, quod ad Dei Verbi copulationem adoptione & dominatione participans. Aufert ſiquidem omnem ſuſpicionem dualitatis Filiorum & Dominorum: præſtat verò nobis in copulatione ad Deum Verbum omnem habere ipſius fidem & intelligentiam & theoriam, pro quibus & adorationem pro relatione Dei ab omni ſuſcipit creatura. Unum igitur Filium dicimus, & Dominum Jeſum Chriſtum per quem omnia facta ſunt: principaliter quidem Deum Verbum intel- D ligentes, ſubſtantialiter Filium Dei & Dominum, conſuſpicantes autem aſſumptum à Nazareth, quem unxit Deus ſpiritu & virtute, ſic in Verbi Dei copulatione adoptionis participante & dominationis, qui & ſecundus Adam ſecundum beatum dicitur Paulum, ſicut ejuſdem quidem naturæ conſtitutus cujuſdam. Demonſtrans verò nobis futurum ſtatum, & tantam habens ab illo differentiam, quanta ſi facta fuerit inter enarrabilia adminiſtrantẽ in futuro ſeculo bona, & inter eum, qui præſentium tribulationum dedit initium. *Chriſtus alter Adã dicitur.* Simili verò modo & ſecundus Adam vocatur, ſicut ſecundum ſtatum demonſtrans: quoniam primi quidem exordii factus eſt Adam mortalis, & paſſibilis, & mul- *1. Cor. 15.* tis plenus doloribus, cujus & nos ſuſcepimus ſimilitudinem. Secundi verò oſtendit Dominus Chriſtus, qui E de cœlo in futuro apparens, omnes nos ad ſuam perdu- *Ibidem.* cit communionem. *Primus* enim, inquit, *homo ex terra terrenus: ſecundus homo de cœlo*, id eſt, exinde apparituros, ut omnes ad imitationem perducat ſuam. Unde ſubjunxit: *Qualis terrenus, tales & terreni: qualis cœleſtis, tales & cœleſtes: & ſicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem cœleſtis.* In eo verò apparente, & ab omni viſo, qui in futurum judicandi ſunt, inviſibiliter conſtituta faciet judicium divina Na- *Actor. 17.* tura. *Tempora* enim *ignorantiæ noſtræ prætermittens Deus nunc præcipit hominibus ubique pœnitentiam agere, quoniam ſtatuit diem, in quo judicaturus eſt univerſum orbem in juſtitia, in viro, quem prædeſtinavit, fidem præſtans, reſuſcitans eum à mortuis.* Hæc eſt Ec- A cleſiaſticorum dogmatum doctrina, & omnis qui his contraria ſapit, anathema ſit. Omnis qui non ſalutarem pœnitentiam ſuſcipit, anathema ſit. Omnis qui non celebrat ſacrum diem Paſchæ, ſecundum ſanctæ Catholicæ Eccleſiæ regulam, anathema ſit.

DECLARATIO DVODECIM CAPITVM & anathematiſmorum, à Cyrillo Archiepiſcopo Alexandrino, Epheſi ſacra Synodo latiorem illorum explicationem, petente dicta.

COnſpicua ſunt intelligentibus omnia, & recta ſcientiam invenientibus, ſicut ſcriptum eſt. Hi B namque qui ſacra divinæ Scripturæ verba acuto & puro oculo introſpiciunt, utilitatis loco divinum quemdam & cœleſtem ex illis theſaurum in animos ſuos recondunt. Qui verò mentem habent ad mendacium procedentem, & quorumdam dicacitate devictam, vanæque ſcientiæ amantem, conſortes illorum erunt, de quibus beatus Paulus dicit: *In quibus Deus hujus ſeculi, ſenſus infidelium excæcavit, ut non ſplendeat illis illuminatio Evangelij gloriæ Chriſti. Sunt enim cæci, & duces cæcorum.* Quapropter & in foveam perditio- *2. Cor. 4.* nis incidunt. Sicut namque Servator ipſe alicubi dicit: *Matth. 15.* *Si cæcus cæco ducatum præſtiterit, ambo in foveam cadent.* Nugantur itaque nonnulli contra veritatis dog- *Ibidem.* mata, ac mentem diabolica improbitate refertam habentes, veritatis myſterium urgenti ſtudio adulterare C conantur, incarnationiſque unigeniti diſpenſationi haud mediocriter derogant, non intelligentes, neque quæ dicunt, neque de quibus affirmant, ſicut ſcriptum eſt. Sunt autem hujuſmodi impietatis inventores multi quidem, & alij ſuperioribus, & jam elapſis temporibus facti: nunc autem illorum impietate minimè inferiores. Neſtorius & qui cum illo faciunt, ad exemplum priſcorum Phariſæorum Chriſto adverſantur, impudenter vociferantes. *Quamobrem tu, cùm homo ſis teipſum Deum facis?* Eſt itaque neceſſarium, ut adversùs *Ioan. 10.* illorum ſermones accingamur, & impura ac prophana eorum dogmata anathematizemus, memores Dei per vocem Prophetæ, dicentis: *Audite Sacerdotes, & conteſtamini domum Iſraël, dicit Dominus omnipotens.* *Amos 3.* Et iterum, *ingredimini per portas meas, & lapides à* D *viis abjicite.* Oportet enim nos qui pro veritatis cer- *Hieremi.* tamus dogmatibus, è medio ſubmovere offendicula, ne ullo pacto populi ad illa impingentes veluti per planam ſemitam ad ſacra & divina ſtabula veniant ſere quotidie dicentes: *Hæc eſt porta Domini, juſti intrabunt per eã.* Cùm itaque Neſtorius ad excitandas tur- *Pſalm. 117.* bas peregrina & impia dogmata libris ſuis inſeruerit, neceſſariò ſalutis eorum, qui illa lecturi ſunt rationem habentes, anathematiſmos conſtruximus, non ſtatim quicquid in mentem incidiſſet admonitoriæ, quam ad ipſum ſcripſimus epiſtolæ inſerentes, ſed ut jam dixi, peregrina & aliena eſſe à pietatis dogmatibus dementiæ ipſius demonſtrantes convitia. Moleſtè verò nonnulli forſan quæ à nobis dicta ſunt, ferunt, vel non verè intelligentes vim eorum quæ ſcripta ſunt, vel E impuræ Neſtorii hæreſeos propugnatores, & impietatis illius, eadem ſentientes participes facti. Latet itaque veritas neminem eorum qui rectè ſapere conſueverunt. Quoniam autem veriſimile eſt futuros quoſdam qui non intelligant quomodo anathematiſmi iſti adversùs illorum ſunt inducti nugas, neceſſe exiſtimavi, ut ſingulos breviter exponam, & quantum fieri poteſt vim illorum perſpicuè doceam, futurum eſt enim ut arbitrer, hoc inſtitutum conducibile ad utilitatem legentium.

Anathematiſmus primus.

Si quis non confitetur Emmanuëlem ſecundùm veritatem eſſe Deum, ideoque ſan-

Virgo Deipara. ctam Virginem eſſe Deiparam (carnaliter A enim Verbum ex Deo Patre carnem factum genuit) anathema ſit.

Declaratio.

Beati Patres olim Nicææ congregati, cum rectè & irreprehenſibilis fidei determinationem exponerent, credere ſe dixerunt in unum Deum Patrem omnipotentem, omnium viſibilium & inviſibilium factorem. Et in unum Dominum Jeſum Chriſtum, Filium ejus. Et in Spiritum ſanctum. Ipſum Verbum quod ex Deo eſt, per quod omnia facta ſunt, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero incarnatum eſſe, & inhumanatum, paſſúmque & excitatum dixerunt. Cum enim unigenitum Patris Verbum ſecundum naturam Deus eſſet, *ſemen Abrahæ aſſumpſit*, ſicut beatus B ad Heb. 1 Paulus dicit & nobis ſimile factum de carne ac ſanguine participavit. Natum eſt enim ſecundum carnem è ſancta Virgine, & homo nobis ſimilis apparuit, non deſinens eſſe Deus, abſit, ſed exiſtens quod erat, & in divinitatis natura & gloria permanens. Dicimus igitur ipſum Verbum hominem eſſe factum, nec converſionem aut alterationem ſui in id, quod non erat paſſum. Idem enim ſemper eſt, *nec mutationis obſcuritatem pati ſuſtinet*. Iacobi 1. Sed & neque commixtionem, neque confuſionem, nec temperaturam aliquam eſſentiæ ejus cum carne factam eſſe ſtatuimus. Dicimus autem Verbum carni rationalem habenti animam, modo nobis, nec intelligibili, nec dicendo, quem ſolum ipſum novit, eſſe unitum. Manſit itaque Deus in aſſumptione quoque carnis, & eſt unus Dei C ac Patris Filius, Dominus noſter Jeſus Chriſtus, idem cum ante omnia ſæcula & tempora, quatenùs intelligitur Verbum eſſe Dei & character ſubſtantiæ ejus, tum in noviſſimis temporibus per diſpenſationem homo propter nos factus. Quoniam verò nonnulli nativitatem ejus ſecundum carnem ex ſancta Virgine ad omnium ſalutem factam tollunt, quæ non hoc illi contulit, ut primum eſſe inciperet, ſed ut nobis ſimilis factus à morte nos & corruptione liberaret. Ob hanc cauſam primus noſter anathematiſmus partim contra perverſam illorum fidem vociferatus eſt, partim id quod rectè habet confitetur, Emmanuelem ſecundum veritatem Deum, & ob id ſanctam Virginem Deiparam eſſe dicens.

Anathematiſmus ſecundus. D

Si quis non confitetur carni ſecundum ſubſiſtentiam unitum eſſe, quod ex Deo eſt Verbum, atque unum eſſe Chriſti cum carne ſua, eundem videlicet Deum ſimul & hominem, anathema ſit.

Declaratio.

Scribit Divinus Paulus, ſacer Divinorum myſteriorum 1. Tim. 3. miniſter *In confeſſò magnum eſt pietatis myſterium. Deus apparuit in carne, juſtificatus eſt in ſpiritu, viſus eſt Angelis, prædicatus eſt inter gentes, fides illi habita eſt in mundo, aſſumptus eſt in gloria.* Quid igitur eſt quod dicit, *Deus apparuit in carne*? hoc eſt: E Verbum ex Deo Patre caro factum eſt, non ſecundum tranſmutationem, aut converſionem in carnem mutatum, ſicut jam diximus, ſed magis quod carnem ex ſancta Virgine ſumptam propriam ſibi fecerit, unus & idem appellatus Filius, ante incarnationem, túneque carnis expers, & Verbum tantum, poſt incarnationem vero idem exiſtens in corpore. Propterea dicimus eum ſimul & Deum eſſe & hominem, non dividentes illum in hominem ſeparatim & ſeorſum conſiderandum, & in Deum Verbum ſeparatim, ne duos cogitemus eſſe Filios, ſed unum confitentes & Chriſtum eſſe & Filium & Dominum. Eos verò qui cauſam hanc non ad hunc modum habere ſuſpicantur, aut non ſic credere volunt, ſed eum qui unus eſt in duos

Filios dividunt, & quæ ſecundum veritatem ſunt conjuncta a ſe invicem ſeparant, dicuntque hominis cum Deo conjunctionem duntaxat, ſecundum dignitatem, vel authoritatem eſſe factam, à recta & inculpata fide alienos eſſe dicimus. Itaque licet Apoſtolus nominetur, & unctus, inque Filium deſignatus, dicatur non tamen erubeſcimus hanc diſpenſationem, ſed ipſum Dei Patris Verbum, quando pro nobis homo factum eſt, tum ſanè & Apoſtolum nominatum, & nobiſcum ſecundum humanitatem unctum eſſe dicimus. ad Rom. 1. Cum enim nobis ſit ſimile factum, licet quod erat manſerit, quæ humana tamen ſunt non eſt averſatum, ſed admittit potius ſimul cum humanitatis menſuris quæ ſunt humana, propter diſpenſationem, nihil ex eo in propria vel gloria, vel natura diminutum. Eſt enim, eſt inquam, etiam hoc pacto Deus, ac Dominus omnium.

Anathematiſmus tertius.

Si quis in uno Chriſto ſubſiſtentias poſt factam illarum unionem dividit, conjunctione tantum illa, quæ fit ſecundum dignitatem, vel authoritatem, & non magis coïtione, ſecundum naturalem unionem connectens, anathema ſit.

Declaratio.

Diſpenſationis unigeniti cum carne myſterium ſtudioſè conſiderantes, admirabili & inenarrabili modo verbum Dei Patris ſancto corpori rationalem animam habenti adunatum eſſe dicimus, itaque ita unum eſſe Filium intelligimus, quemadmodum videlicet in nobis ipſis cernere licet. Eſt quidem anima diverſæ à corpore naturę, & tamen utraque conjuncta unum animal efficiunt. Verum ſunt qui iſta non ad hunc modum habere ſuſpicantur, ſed hominem nobis ſeorſim ac ſeparatum ſtatuentes, Dei patris illum verbo ſecundum ſolam dignitatem vel authoritatem non naturali, id eſt, vera unione, & ſicut nos credimus, conjunctum eſſe dicunt. Nam ita, & divina Scriptura alicubi dicit: *Et eramus natura filij iræ ſicut & cæteri*, dictionem naturæ, pro verè uſurpans. ad Ephes. 2. Itaque qui ſubſiſtentias poſt unionem dividunt, & ſingulas, hoc eſt, Deum & hominem ſeparatim ponunt, & conjunctionem illarum, eam intelligunt, quæ ſecundum ſolam ſit dignitatem, duos omnino Filios ſtatuunt, cum divina Scriptura & Filium & Dominum eſſe dicat. Proinde poſt inenarrabilem illam unionem eum Deum nominat Emmanuelem incarnatum, & humanatum Verbum, nos quod ex Deo ac Patre eſt intelligimus, & cum hominem eum eſſe dicit, nihilominus illud ipſum Verbum per diſpenſationem in humanitatis menſuris conſtitutum eſſe cognoſcimus. Dicimus itaque eundem palpabilem cum ſit impalpabilis, viſibilem cum ſit inviſibilis. Non enim alienum ab eo corpus eſt, quod illi conjunctum eſt, quod & palpabile, & viſibile eſſe dicimus. Eos vero qui ad hunc modum non credunt, ſed quemadmodum dixi, ſubſiſtentias poſt unionem dividunt, nudámque conjunctionem quæ ſecundum ſolam ſit dignitatem, vel authoritatem confingunt, propoſitus hic anathematiſmus alienos ab his eſſe judicat, qui quæ recta ſunt ſentire conſueverunt.

Anathematiſmus quartus.

Si quis voces illas quæ in Evangelicis & Apoſtolicis habentur litteris, ſive de Chriſto à ſanctis, ſive ab ipſo de ſeipſo dictas, duabus Perſonis vel ſubſiſtentiis aſſignat, & alias tanquam homini ſeparatim à Dei Patris Verbo intellecto, alias verò tanquam Deo competentes ſoli Dei Patris Verbo adaptat, anathema ſit.

Declaratio.

Cum Verbum Dei, ac Patris in ipſius eſſet forma, ad Phil. 2 & qualitate *non eſt rapinam arbitratum quod Deo eſſet æquale*, ſicut ſcriptum eſt, *ſed magis ſeipſum ad ſpontaneam exinanitionem demiſit*, & in noſtram naturam deſcendit, non amittens quod erat, ſed magis etiàm hoc pacto Deus permanens, & tamen humanitatis menſuram non deſpiciens. Sunt itaque ipſius omnia tam divina quàm humana. Etenim ubi ſeipſum exinanivit, ſi in humanitatis ſeſe menſuras demittere erubuit? Et ſi humana detractavit, quis illum neceſſitate ac vi aliqua ad hoc impulit, ut nobis ſimilis fieret? Univerſas igitur Evangelicas voces, tam quæ humanitatem, quàm quæ Divinitatem concernunt, uni Perſonæ adaptamus. Nam & unum credimus eſſe Filium Chriſtum Jeſum, hoc eſt, inhumanatum & incarnatum Dei Verbum. Itaque etiam ſi humanum quid ſcriptura de Chriſto dicat, humanitatis ejus menſuris hoc deputamus (eſt enim ipſius & humanitas, etiam ſi Deus eſſe dicatur) Deum qui humanatus eſt, eſſe credentes. Rurſus & quæ de humana natura ſonant Evangelicæ voces uni Chriſto & Filio aſſignamus. Qui verò illum in duas Perſonas dividunt, omnino duos comminiſcuntur eſſe Filios. Quemadmodum enim hominem (quales nos ſumus) non in duas dividimus Perſonas, licet ex anima eſſe, & corpore intelligatur, ſed unus & idem homo eſt, ita & in Emmanuele faciendum eſt. Quoniam enim unus eſt Filius & Dominus, Verbum illud Dei incarnatum & inhumanatum, omnino etiam una eſt illius perſona, & huic aſcribimus, tam humana propter diſpenſationem illius cum carne ſuſceptam, quam divina, propter inenarrabilem illius quam ex Patre habet generationem. Qui verò illum dividunt, & partiuntur in hominem ſeparatum, tanquam alium præter Dei Verbum exiſtentem Filium, & in Deum ſeparatim tanquam rurſus alium exiſtentem filium meritò tanquam duos dicentes eſſe Filios, virtuti propoſiti hujus anathematiſmi ſubjiciuntur.

Anathematiſmus quintus.

Si quis Chriſtum deïferum hominem audet dicere, & non potius Deum ſecundum veritatem, tanquam unicum & naturalem Filium, quemadmodum Verbum caro, & carnis & ſanguinis periode atque nos particeps eſt factum, anathema eſto.

Declaratio.

Verbum Dei divinus Evangeliſta Joannes carnem eſſe factum dicit, non ſolum tranſmutatione aut converſione propriæ naturæ in carnem mutatum, ſicut jam prædiximus: (eſt enim inalterabile tanquam Deus) ſed quia conſimiliter nobiſcum in carne ac ſanguine communicavit, homóque factum eſt. Eſt enim in conſueto divinæ Scripturæ, ut hominem carnem vocet. Scriptum eſt enim, *& videbit omnis caro ſalutare Dei*, Sed impiorum dogmatum inventores Neſtorius, & qui cum illo faciunt, eadem videlicet cum illo ſentientes, ſimulant quidem confiteri ſe incarnationis vocem: verum non ſimul dicunt Verbum Dei ſecundum veritatem eſſe incarnatum, hoc eſt, hominem ad noſtri ſimilitudinem factum, ita ut quod erat manſerit, ſed velut in homine uno ex ſanctis, ex ſancta Virgine nato, unigenitum Dei Verbum habitare affirmant, ac jam non confiteantur, quod unus ſit Filius, & Dominus adorandus: ſed quod tanquam homo ſeorſim ac ſeparatim intellectus, ſola conjunctione ſecundum dignitatis unionem honorandus ſimul adoretur, & glorificetur. Habitat quidem in nobis omnium Deus, per ſanctum Spiritum. Nam & per unum ex ſanctis Prophetis dixit: *Quoniam habitabo, & inambulabo in eis, & ero ipſis Deus, & ipſi erunt mihi populus.* Scribit & beatus Paulus, dicens: *An ignoratis quod templum Dei eſtis, & Spiritus Dei habitat in vobis?* Et ipſe Spiritus de ſanctis Prophetis, vel reliquis ſanctis, qui ante ipſum fuerunt, dixit: *Si & illos dixit Deos ad quos ſermo Dei factus eſt, quem Pater ſanctificavit, & in mundum miſit: vos dicitis, quod blaſphemet, quia dixi, Filius ſum Dei:* verum non ita Deus in Chriſto, ſicut in nobis habitat. Erat enim natura Deus, etiam cum nobis ſimilis fieret, unus ac ſolus Filius, etiam cum caro fieret. Itaque qui Deiferum illum hominem dicere audent, & non magis inhumanatum Deum, meritò propoſito ſubjacent anathematiſmo.

Luca 3.

Opinio Neſtorij explicatur.

Levit. 6.

1 Cor. 3

Ioan. 10.

Anathematiſmus ſextus.

Si quis Verbum quod ex Deo Patre eſt, Deum ac Dominum Chriſti eſſe dicit, & non magis illum eundem confitetur eſſe Deum ſimul & hominem, ſicut Verbum caro factum eſt ſecundum Scripturas, anathema ſit.

Declaratio.

Dominus noſter Jeſus Chriſtus, unus & ſolus & ſecundum veritatem Filius Dei ac Patris exiſtens, cum Verbum illius ſit, caro factus eſt, & ſimul omnibus una cum genitore ſuo dominatur, *flectitúrque illi omne genu cæleſtium, terreſtrium, & inferorum, & confitetur omnis lingua quod Dominus noſter Jeſus Chriſtus ſit in gloria Dei Patris.* Eſt itaque idem ipſe Dominus omnium, juxta quod intelligitur & eſt Deus, licet non ſine carne poſt inhumanationem, ipſe vero ſimplius nec Deus eſt, nec Dominus. Eſt enim hoc omnium abſurdiſſimum, imo omni impietate re vera refertum, ſi ita ſentias aut dicas. Itaque meritò contra hanc impietatem propoſitus eſt hic anathematiſmus.

ad Phil. 2.

Anathematiſmus ſeptimus.

Si quis Ieſum à Verbo Dei tanquam hominem actum & impulſum eſſe, & unigeniti gloriam illi tanquam alteri cuidam à ſe diverſo acceſſiſſe dicit, anathema ſit.

Declaratio.

Cum unigeniti Filij Dei generationem ſecundum carnem ſanctæ Virgini beatus Gabriel evangelizaret: *paries*, inquiebat, *Filium, & vocabis nomen ejus Jeſum. Ipſe namque ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum.* Nominatus autem & Chriſtus eſt, propterea quod nobiſcum humanitus unctus ſecundũ Pſalmiſtæ vocem dicentis. *Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem, propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo exultationis præ conſortibus tuis.* Quamquam enim cum ipſe ſit Spiritus ſancti ſuppeditator, illúmque non menſuratè det his qui digni ſunt; (eſt enim plenus, & *de plenitudine ejus omnes accepimus*, ſicut ſcriptum eſt) per diſpenſationem tamen, ut homo unctus eſt: Dicitur & ſpiritualiter Spiritus ſanctus, non humanitus per omnia ſupra ipſum veniſſe, ut & in nobis permaneat, licet propter trangreſſionem Adæ principio à nobis fugerit. Ipſum itaque unigenitum Dei Verbum, caro factum, Chriſtus vocatum eſt, & cum propriam habeat potentiam, Deo competentem, miranda operatur. Proinde qui Chriſti potentiæ unigeniti gloriam acceſſiſſe dicunt, quaſi alter ſit præter Chriſtum unigenitus Dei, duos ſentiunt eſſe Filios alterum operantem, alterum vero illius operatione, tanquam hominem nobis ſimilem, impulſum: ob eam cauſam virtuti hujus anathematiſmi ſubjiciuntur.

Luc. 1.

Pſal. 44.

Ioan. 1.

Anathematiſmus octavus.

Si quiſquam aſſumptum hominem audet dicere unà cum Deo Verbo adorandum & glorificandum, Deumque tanquam alterum cum altero appellandum eſſe, & non magis una adoratione Emmanuëlem honorat, & unam illi glorificationem, ſicut * VERBVM CARO EST FACTVM, deputat, anathema ſit.

Iuxta quod Joan. 1.

Declaratio.

Baptizati ſumus in unum Deum Patrem omnipotentem, & in unum Filium, & præterea in unumquoq; Spiritum Sanctum. Denique B. Paulus dicit: *An ignoratis quotquot in Chriſtum baptizati ſumus, in mortem ipſius baptizati ſumus?* (*ad Rom. 6.*) Sumus itaque illi conſepulti per baptiſmum in mortem, ut quemadmodum Chriſtus excitatus eſt ex mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. Credimus itaque & baptizati ſumus in unum, ſicut dixi, Filium, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, hoc eſt incarnatum & inhumanatum Dei Verbum, ſomiſque unum adorare Deum edocti, & nobiſcum etiam cœleſtes virtutes. Scriptum eſt enim: *Cum induceret primogenitum in orbem dicit: Et adorent eum omnes Angeli Dei.* (*ad Heb. 1.*) Factus eſt autem unigenitus primogenitus, quando homo nobis ſimilis eſt factus. Tunc etenim & frater diligentium ipſum, eſt appellatus. Si quis igitur adorari eum tanquam hominem una cum altero præter ipſum exiſtente, videlicet Dei Patris Verbo, dicit, & non ſecundum veram unionem in unum Chriſtum & Filium & Dominum conjunctum una adoratione honorat, juſtè virtuti anathematiſmi hujus ſubjicitur.

Anathematiſmus nonus.

Si quis dicit unum Dominum Ieſum Chriſtum à Spiritu tanquam aliena virtute, qua per ipſum ſit uſus, glorificatum eſſe, & ab illo accepiſſe, quæ contra Spiritus immundos operatus eſt, & quæ divinitatis ſigna inter homines perfecit, & non magis proprium ipſius eſſe Spiritum, per quem divinitatis ſigna operatus eſt, anathema ſit.

Declaratio.

Cum homo factum ſit unigenitum Dei Verbum etiam ſic tamen Deus manſit, omnia exiſtens quæ Pater eſt, ſolo hoc dempto, quod ille Pater eſt, & propriũ habens, quod ex Patre eſt. Et eſſentialiter inhærens illi Spiritus ſanctus ſigna illa divinæ potentiæ operatus eſt. Itaque etiam homo factum Deus manſit, atque ita propria virtute Spiritus miracula perfecit. Qui verò dicunt, quod tanquam unus ex nobis, Sancti videlicet Spiritus, ſit glorificatus efficacia, quaſi non propria, ſed alienâ magis & non quomodo Deum decet, uſus, & quod gratiæ loco a Spiritu ſancto aſſumptionem in Cœlos acceperit, juſtè virtuti hujus anathematiſmi ſubjacebunt.

Anathematiſmus decimus.

(*ad Heb. 3*) Pontificem & Apoſtolum confeſſionis noſtræ factum eſſe Chriſtum Scriptura dicit. Obtulit autem pro nobis ſemetipſum in odorem bonæ fragrantiæ Deo ac Patri. Si quis igitur Pontificem, & Apoſtolum noſtrum, non ipſum quod ex Deo eſt Verbum, & caro & homo, nobis ſimilis eſt factum, ſed tanquam quodam hominem præter ipſum, ſeparatim ab eo, ex muliere natum factum eſſe dicit: aut ſi quis Chriſtum etiam pro ſeipſo

Neſtorius errabat conſequenter circa Sacerdotiũ Chriſti.

A oblationem, & non magis pro nobis obtuliſſe dicit (non enim opus habuit oblatione, qui peccatum non novit) anathema ſit.

Declaratio.

Modici quidem momenti indubiè Verbo ex Deo Patre genito ſunt, quæ humana ſunt, verumtamen ab illo non contempta, propter diſpenſationem. Cum enim ſecundum naturam Dominus eſſet omnium, demiſit ſemetipſum in noſtram naturam, formâ ſervi acceptâ, appellatúſque eſt noſter Pontifex & Apoſtolus, humanitatis menſuris ad hoc illum vocantibus. *Obtulit autem ſemetipſum pro nobis, in odorem bonæ fragrantiæ Deo ac Patri. Unica quippè oblatione conſummavit in ſempiternum ſanctificatos,* (*ad Heb. 10.*)
B ſicut ſcriptum eſt. At ignoro quomodo qui aliter ſentiunt, non ipſum Dei Verbũ hominem eſſe factum & Apoſtolum ac Pontificem confeſſionis noſtræ appellatum, affirmant: ſed quemdam præter ipſum ſeparatim hominem ex ſancta Virgine natum, Apoſtolum & Pontificem appellari, famulandique modo ad hoc muneris veniſſe, & non magis pro nobis, quam pro ſeipſo ſemetipſum Deo ac Patri obtuliſſe, id quod omnino à recta eſt & inculpata fide alienum. Peccatum enim non fecit. Qui verò ſuperior eſt omni delicto, & prorſus expers peccati, oblatione pro ſe nulla opus habuit. Quoniam verò, ut apparet, prævaricantes duos iterum Filios excogitant, qui aliter ſentiunt, neceſſariò poſitus eſt hic anathematiſmus, * ut verita-
C tem perſpicuam redderet.

al. palam faciens eorum improbitatem.

Anathematiſmus undecimus.

Si quis carnem Domini non confitetur eſſe vivificam, & ipſius Verbi, quod ex Deo Patre eſt, propriam, ſed tanquam alterius cujuſpiam præter ipſum, ſecundum dignitatem quidem, aut tanquam qui Divinam dumtaxat inhabitationem ſit adeptus, cum ipſo conjuncti, & non magis vivificam, ſicut diximus, propterea quòd propria facta eſt Verbi, quod omnia vivificare poteſt, anathema ſit.

D

Declaratio.

Sanctum ac vivificum incruentúmque in Eccleſia celebramus ſacrificium, non hominis alicujus nobis ſimilis & communis corpus: conſimiliter & pretioſum ſanguinem eſſe, quod proponitur credentes, ſed magis tanquam proprium vivificantis Verbi corpus & ſanguinem accipimus. Communis enim caro vivificare non poteſt. Et hoc ipſe Servator teſtatur, dicens: *Caro non prodeſt quicquam, ſpiritus eſt qui vivificat.* (*Ioan. 6.*) Quoniam enim Verbi facta eſt propria, ob eam cauſam intelligitur, & eſt vivifica, ſicut Servator dicit: *Sicut miſit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem, & qui manducat me, etiam ille vivet propter me.* (*Ibidem.*) Quia verò Neſtorius, & qui cum illo ſentiunt, myſterij hujus virtutem temere diſſolvunt, propterea,
E idque valde meritò, conſtitutus eſt hic anathematiſmus.

Incruentum ſacrificium corporis & ſanguinis Chriſti.

Anathematiſmus duodecimus.

Si quis non confitetur Verbum Dei carne eſſe paſſum, carne crucifixum, & mortem carne guſtaſſe, primogenitum ex mortuis factum; quemadmodum & vita eſt, & vivificans ſicut Deus, anathema ſit.

Declaratio.

Impaſſibile quidem & immortale eſt Dei Patris Verbum. Ut enim excellentior eſt divina & inenarra-

bilis natura quàm quæ patiatur aliquid, ita & ipſa omnia vivificat, & corruptionem ac quicquid contriſtare ſolet, ſuperat. Attamen licet Verbum ex Deo Patre eſſentialiter hæc habeat, nihilominus carnem mortis capacem ſibi propiam fecit, ut per hoc quod paſſionibus eſt obnoxium paſſiones illas pro nobis ac propter nos in ſeſe ſuſciperet, & nos omnes morte ac corruptione liberaret, ſuum ipſius corpus vivificans ut Deus *primitiæque dormientium ac primogenitus ex mortuis.* *Hebr. 2.* Non enim communis homo eſt, ſeparatim ac ſeorſim, præter Verbum Dei, intellectus, qui propter nos pretioſam paſſus eſt Crucem, & mortem guſtavit, ſed ipſe *Dominus gloriæ carne paſſus eſt*, *1. Cor. 2.* ſecundùm Scripturas. Quoniam verò qui vana ſua & impia dogmata, in rectam & inculpatam fidem inſinuare conantur, communem pro nobis hominem crucem ſuſtinuiſſe dicunt, neceſſariò anathematiſmus hic conſtitutus eſt, ut latentis in illis impietatis magnitudinem demonſtraret.

Ait igitur magna & ſancta Synodus, ipſum qui eſt ex Deo Patre naturaliter natus, Filium unigenitum, Deum verum de Deo vero, lumen de lumine, per quem & cum quo omnia fecerit Pater, hunc deſcendiſſe, incarnatum eſſe, & hominem factum, paſſum eſſe, & reſurrexiſſe tertia die, aſcendiſſe rurſus in Cœlos. Hæc nos ſequi verba debemus, his nos convenit obtemperare dogmstibns, conſiderantes quid ſit incarnatum eſſe, & hominem factum Dei Verhum. *Explicatio myſterij incarnationis.* Non enim dicimus, quòd Dei natura cõverſa vel immutata, facta ſit caro; nec quòd in totum hominem, qui eſt ex anima & corpore, transformata ſit; ſed magis quòd carnem animatam anima rationali ſibi copulaverit, Verbumque ſubſtantialiter, ineffabiliter, & incomprehenſibiliter, factus ſit homo, & nuncupatus ſit etiam Filius hominis, non nuda tantummodò voluntate, ſed nec aſſumptione ſola perſonæ; ſed quòd diverſæ quidem naturæ in unum convenerint, unus tamen ex ambabns Chriſtus, & Filius non evacuata vel ſublata diverſitate naturarum per conjunctionem, ſed quia ſimul nobis effecerunt unum Deum, & Chriſtum, & Filium, id eſt, divinitas & humanitas, per arcanam illam ineffabilemque copulationis adunationem. Itaque is qui ante ſæcula omnia eſt natus ex Patre, etiam ex muliere carnaliter eſt procreatus in tempore. Non quia divina ipſius natura ex ſacra Virgine ſumpſit exordium, nec propter ſeipſam opus habuit ſecundò naſci poſt illam nativitatem quam habebat ex Patre, (eſt enim ineptum & ſtultum hoc dicere, quòd is qui ante omnia ſæcula eſt & conſempiternus Patri, ſecundæ generationis eguerit, ut eſſe inciperet:) ſed quia propter noſtram ſalutem, naturam ſibi copulavit humanam, & proceſſit ex muliere, idcircò dicitur eſſe natus carnaliter. Nec enim primùm natus eſt homo communis de ſancta Virgine, & tunc demùm inhabitavit in eo Verbum: ſed in ipſa vulva uteroque virginali ſecum carnem conjunxit, & ſuſtinuit generationem carnalem carnis ſuæ, nativitatem ſuam faciens. Sic illum dicimus & reſurrexiſſe, non quia Deus Verhum in ſua

A natura paſſus ſit, aut plagas, aut clavorum transfixiones, aut alia vulnera ſuſceperit (Deus namque incorporalis extra paſſionem eſt) ſed quia corpus illud, quod ipſius proprium factum eſt, ſuſtinuit, ideò hæc omnia pro nobis ipſe dicitur paſſus. Inerat enim in eo corpore quod patiebatur, Deus, qui pati non poterat. Simili modo & mortem ipſius intelligimus. Immortale enim & incorruptibile eſt naturaliter, & vita, & vivificans Deus Verbum, ſed quia corpus ipſius proprium, *gratia Dei*, (juxta Pauli vocem) *pro omnibus mortem guſtavit*, *Hebr. 2.* idcircò ipſe dicitur B mortem paſſus pro nobis: non quòd ipſe mortem eſſet expertus, quantum ad ipſius naturam pertinet; (inſania enim eſt hoc vel ſentire, vel dicere:) ſed qnòd (ut diximus) vera caro ipſius mortem guſtavit. Ita & reſurgente carne ipſius, rurſus reſnrrectionem diximus, non quia in corruptionem ceciderit (quod abſit) ſed quia ejus reſurrexit corpus. Ita Chriſtum unum & Dominum confitemnr, non tanquam hominẽ cum Verbo coadorantes, ne diviſionis quædam ſpecies inducatur; ſed nnum jam & enmdem C adorantes, quia non eſt alienum à Verho corpus ſuum, cum quo ipſe etiam aſſidet Patri. Nec hoc ita diximus, quaſi duobus Filiis aſſidentibus; ſed uno cum carne per nnitatem; quia ſi talem copulationem factam per ſubſtantiam, aut quaſi præpaſſibilem, aut quaſi parum decoram voluerimus accipere, in id incidemus, ut duos Filios eſſe dicamus. Neceſſe eſt enim diſcernere & diſcere hominem ſeparatim fuiſſe ſola Filij appellatione honoratum, & rurſus Verhum, quod eſt ex Deo in homine, in veritate Filium Dei. Sed diſcernere in duos Filios non dehemus unum D Dominum Ieſum Chriſtum. Neque enim adjuvat rectam fidei rationem, licet nonnulli copulationem (neſcio quam) perhibeant perſonarum. Non enim dicit Scriptura, Verbum Dei perſonam ſibi hominis aſſumpſiſſe, *Ioan. 1.* ſed carnem factum eſſe. Id autem eſt oſtendere, Dei Verbum ſimiliter ac nos principium habuiſſe carnis & ſanguinis, & corpus noſtrum propriè ſuum feciſſe, & hominem ex muliere proceſſiſſe, non abjecta vel depoſita Deitate, aut generatione illa quam habebat ex Patre; ſed manſiſſe etiam in aſſumptione carnis Deum, quod erat. Hoc itaque E rectæ fidei ratio proteſtatur. In tali ſenſu ſanctos Patres fuiſſe comperimus. Ideòque illi non dubitaverunt ſanctam Virginem dicere *Theotocon*, non quia Verhi natura Deitaſque in ſancta Virgine ſumpſit exordium; ſed quòd ex ea natum ſit ſacrum illud corpus, animatum anima rationali, cui ſubſtantialiter adunatum Dei Verhum carnaliter natum eſſe dicitur. Hæc igitur pro charitate in Chriſto ſcriho tibi, quærens tanquam frater, & conteſtans coram Deo & electis ejus Angelis, ut hæc nobiſcum ſentias, *Hic eſt finis alterius Epiſtolæ Cyrilli ad Neſtorium.* ſimul & doceas, ut Eccleſiarum pax ſalva ſervetur, & concordiæ charitatiſque vinculum

culum

culum indiſſolubile maneat Sacerdotibus DEI.

Sequuntur CANONES *ducentorum ſanctorum & beatorum Patrum qui in Epheſo convenerunt ſub* THEODOSIO *Imperatore, &* CÆLESTINO *Papa, Luciano Mantuano Monacho Caſinenſi interprete.*

CAP. I. *Ut qui cum Cœleſtio aut complicibus ſentiunt, deponantur.*

QVoniam autem oportebat & abſentes à ſancta Synodo, morantéſque in urbibus & Provinciis ob aliquod impedimentum, ſeu Eccleſiaſticum, ſive corporeum, non ignorare quæ de ipſis ſunt conſtituta, ſignificamus ſanctitati veſtræ ac dilectioni, ut ſi quidem Metropolita Provinciæ, derelicta ſancta & Oecumenica Synodo, aut acceſſit ad illorum defectionis conſeſſum, aut accederet in poſterum, ſive cum Cæleſtio ſenſit, aut ſentiet, ipſe nihil ampliùs poterit agere adversùs Provinciæ Epiſcopos, ut qui jam inde à Synodo totius Eccleſiaſticæ communionis expers ſit factus, & prorſus inutilis; ſed & ipſis Epiſcopis illius Provinciæ circumque vicinis Metropolitis recta ſentientibus ſubjacebit, ut omnino dejectus ſit à Sede Epiſcopatus.

A Synodo Epheſina receſſerunt quidam numerò circiter triginta, qui deprehenſi ſunt Neſtorij atque Cæleſtii ſenſo tenere. Fugerunt autem, nolentes unà cum Patribus Neſtorium condemnare, quos ſancta Synodus omni Eccleſiaſtica communione privavit, & Sacerdotij omne munus ademit. Hic eſt ſcopus hujus Canonis.

CAP. *Qui deficientibus à Synodo adhæſerunt, Sacerdotio privantur.*

SI qui autem Provinciales Epiſcopi à ſancta Synodo defecerunt, vel deficientibus adhæſerunt, aut adhærere tentarunt, vel etiam poſtquam ſubſcripſerunt Neſtorii depoſitioni, rurſus ad defectionis conſenſum nihilominus recurrerunt: iſtos placuit ſanctæ Synodo penitus alienos eſſe à Sacerdotio, à graduque cecidiſſe.

CAP. III. *Reſtituuntur, qui à Neſtorio ſunt Sacerdotio prohibiti.*

SI qui verò ex Clericis in ſingulis urbibus aut regionibus à Neſtorio & conſpirantibus Sacerdotio prohibiti ſunt, quod rectè ſentirent, juſtum putavimus hos quoque proprium gradum accipere. In ſumma autem, Clericos Orthodoxæ & Oecumenicæ Synodo conſentientes iubemus eis qui defecerunt, aut defecturi ſunt, Epiſcopis nullo pacto aut ratione ſubiectos eſſe debere.

CAP. IV. *Qui cum Neſtorio aut Cœleſtio ſentiunt, deponuntur à Synodo.*

SI qui autem Clericorum defecerint, & auſi fuerint, vel privatim vel publicè, quæ ſunt Neſtorii aut Cœleſtii ſapere, ſancitum eſt à ſancta Synodo iſtos quoque depoſitos eſſe.

Pelagiani damnati cum Neſtorio.

LIbet hic obſervare ſimul in eodem Concilio impugnatam fuiſſe cauſam Neſtorii & Cœleſtii Pelagiani monachi, hi enim conſanguinei erant, ut initio hujus Synodi animadvertimus, & luculenter explicat Caſſianus lib. 1. de Incarnatione cap. 2. & 3. Ut Pelagius volebat Chriſtum hominem fuiſſe conſecutum divinitatem in reſurrectione meritis ſuæ paſſionis, ita idem docebat Neſtorius Chriſtum hominem ſolitarium, meritis ſuis tandem conſecutum fuiſſe conjunctionem quamdam cum Verbo, quâ etiam Deus diceretur, & ut Deus adoraretur, licèt reipsâ talis conjunctio non differret ab illâ unione, quam ſancti habent cum Deo per ſanctificationis gratiam. Unde & Alardus Gazæus in commentario ad illud cap. 3. Caſſiani de incarnatione, refert vocem hanc Neſtorii fuiſſe, licèt illa eadem vox etiam Ibæ tribuatur in actis Concilii Calcedonenſis *Ego Chriſte tibi non invideo quod Deus ſis, quia ſi volo etiam Deus ero.* Unde conſequens eſt tam Neſtorium quàm Pelagium & ſequaces adverſatos fuiſſe myſterio Redemptionis humani generis & ſatisfactioni ejus pro peccato quæ fuerit valoris infiniti ex dignitate infinita perſonæ ſatisfacientis, quæ Deus erat, ad compenſandam in rigore juris malitiam peccati infinitam ex infinita dignitate perſonæ offenſæ quæ Deus erat. Sublata enim divinitate à Chriſto deſtruitur iſtud myſterium. Utrique ergo convenit quod expreſſiùs de Pelagianis ſcribit ibidem Caſſianus, Chriſtum veniſſe in hunc mundum non ad præſtandam humano generi redemptionem, ſed ad præbenda bonorum actuum exempla: evacuantes, inquit, quantum in ipſis fuit omne ſacri adventûs donum & omnem divinæ redemptionis gratiam. Cum idem dicerent homines conſequi poſſe vivendo, quod præſtitiſſet Deus pro humana ſalute moriendo. Sic ſerpens variis artibus redemptionis myſterium illiuſque fidem non deſinit impugnare. Quia autem Neſtorius in capite rem iſtam urgebat magis, Pelagius vero in membris ejus, pro diverſis hæreticis haberi ſolent, quantumvis in doctrina convenirent. Jam autem Pelagius damnatus erat per Innocentium I. ſummum Pontificem, cùmque hoc ſufficere deberet, ut controverſia finiretur, nequaquam tamen acquieſcebat, nec ejus ſectatij, ſed, Concilium petebant, ſine quo ſe legitimè damnatos eſſe non putabant. Qua de re D. Auguſtinus lib. 4. contra duas epiſt. Pelagianorum; *Aut verò*, inquit illis reſpondens, *congregatione Synodi opus erat, ut aperta pernicies damnaretur? quaſi nulla hæreſis aliquando niſi Synodi congregatione damnata ſit: cùm potiùs rariſſimæ inveniantur hæreſes propter quas damnandas neceſſitas talis extiterit, multoque ſint atque incomparabiliter plures, quæ ubi extiterunt, illic improbari damnarique meruerunt, atque inde per ceteras terras devitandæ innoteſcere potuerunt. Verùm iſtorum ſuperbia, &c. Hanc etiam gloriam captare intelligitur, ut propter illos Orientis & Occidentis Synodus congregetur. Orbem quippe Catholicum quoniam Domino eis reſiſtente pervertere nequeunt, ſaltem commovere conantur: cum potius vigilantia paſtorali, poſt factum illis competens ſufficienſque judicium ubicumque iſti lupi apparuerint, conterendi ſint; ſive ut ſanentur, ſive ut ob aliorum ſalutem vitentur, adjuvante paſtore paſtorum*, &c. Quod ergo efflagitabant Pelagiani, hoc factum eſt in hoc Concilio, ſimul cum Neſtorio damnati ſunt. Quod indicatur hic cùm damnatur Cœleſtius maximus Pelagii defenſor, ut propterea idem D. Auguſtinus librum ſcripſerit de gratia Chriſti & peccato originali contra Pelagium & Cœleſtium, utriuſque errores eodem libro refutans, quod idem ſentirent, nullius gratiæ interioris voluntatem commoventis neceſſitatem agnoſcentes, nec Chriſtum ob redemptionem quæ perſonam infinitæ digni-

Redemptionis myſterium impugnatum à Neſtorio & Pelagio.

Concilia non ſemper neceſſaria.

A tatis ſatisfacientem requirebat propter peccati infinitatem, ſed ob exemplum mortuum fuiſſe. Quæ autem contra Pelagium examinata ſunt in hoc Concilio, non extant amplius, & Gregorius Magnus epiſt. 14 lib. 5. regiſtri acta Epheſina requirebat in quibus Pelagij hæreſis damnata eſſet.

Cap. V. *Quos ſancta Synodus condemnavit, reſtitui non debere.*

QVicunque autem ob turpia geſta ſunt à ſancta Synodo condemnati, vel à propriis eorum Epiſcopis, quibus præter Canones, Neſtorius, qui nullum rerum diſcrimen habebat, & qui cum illo eadem ſentiunt, reſtituere conati ſunt in gradum vel commu- B nionem, aut conarentur, iſtos cenſuimus inutiles eſſe, & manere nihilominus depoſitos.

Cap. VI. *Contra turbatores geſtorum in ſynodo.*

SImiliter autem, & ſi qui velint ea quæ de ſingulis per ſanctam Synodum geſta ſunt Epheſinam, quocunque modo movere, ſancta Synodus ipſa decrevit, ſiquidem Epiſcopi aut Clerici fuerint, eos omnino à proprio cadere gradu: ſin verò laïci, aut alii; ſine communione permaneant.

C

DEFINITIO SANCTÆ ET Oecumenicæ ſynodi in Epheſo, contra impios Meſſalianiſtas, hoc eſt, Euchitas, ſive Enthuſiaſtas.

Meſſalianita de quibus eſt videre c. 10. lib. 7. hiſt. tripart. Siſinnius.

VEnientes ad nos pientiſſimi & religioſiſſimi Epiſcopi Valerianus & Amphilochius propoſuerunt in communi conſiderandum, de Meſſalianitis, hoc eſt, Euchitis, vel Enthuſiaſtis, qui in Pamphylia verſantur, vel quocunque nomine contaminatiſſima hæreſis vocatur. At nobis conſiderantibus attulit pientiſſimus & religioſiſſimus Epiſcopus Valerianus ſchedulam Synodicam de illis compoſitam in magna Conſtantinopoli ſub beatæ memoriæ Siſinnio. Quæ ubi lecta, ab omnibus probata eſt, quod benè ſit condita, rectéque habeat. D Et placuit nobis omnibus & pientiſſimis Epiſcopis Valeriano & Amphilochio, & omnibus Pamphyliæ & Lycaoniæ Provinciarum pientiſſimis Epiſcopis, ut omnia quæ in Synodica charta contenta, robur habeant, & nullo modo prætereunda, ut ſolida ſint, & ea quæ in Alexandria acta ſunt, ita ut omnes qui per univerſam Provinciam hæretici Meſſaliani vel Enthuſiaſtæ ſunt, vel de ejus hæreſeos morbo ſuſpecti, ſive clerici ſive laici ſint, conveniantur, & ſiquidem anathematizaverint (juxta ea quæ in prædicta Synodo ſcripto pronuntiata ſunt) in ſcriptis ſi clerici fuerint, maneant clerici, ſin laici ad communionem admittantur. Quod ſi renuerint anathematizare, ſi Presbyteri vel Diaconi fuerint, vel in alio quopiam gradu Eccleſiæ, excidant & à clero, & à gradu & a communione. E Laïci verò anathematizentur. Convicti quoque non permittantur habere Monaſteria, ut ne zizaniæ diffundantur & creſcant. Hæc ut ſic agantur, omnes vires intendebant pientiſſimi Epiſcopi Valerianus & Amphilochius, cæterique reverendiſſimi totius Provinciæ Epiſcopi. Unde ad hæc placuit libruio pollutæ illius hæreſeos, qui dicitur Aſceticon, anathematizari, quem attulerat religioſiſſimus & pientiſſimus Valerianus, utpote ab hæreticis compoſitum. Similiter ſi quid illorum impietatem ſapiens apud pleroſque inveniatur, etiam hoc anathema ſit. Præterea dum conveniunt, quæ utilia & neceſſaria ad concordiam, & communionem, & diſpoſitionem, manifeſtè ſcriptis commendentur. Si autem quæſtio oborta de his,

Veteris Eccleſiæ diſciplina & ſeveritas in hæreticos.

quæ in hoc negocio ſunt, & ſi quid difficile & ambiguum fuerit, quod pientiſſimis Epiſcopis Valeriano & Amphilochio, cæteriſque per totam Provinciam Epiſcopis non probetur, admotis ſcripturis omnia excutiendebent. Et ſi relicti fuerint pientiſſimi Epiſcopi vel Lyciorum vel Lycaoniorum, non relinquatur tamen Metropolitanus Provinciæ cujuſcunque fuerit. In commentarios hæc referenda, ut ſi quid opus habent iis, inveniant, quò etiam aliis ea diligentius exponant.

Hæreticorum res omnes & ſermones diſcutiendi.

Enthuſiaſtæ qui in Epheſino Concilio damnantur, ita dicti ſunt quod dæmonis cujuſdam afflatu correpti, vim illam Spiritus ſancti præſentiam eſſe putant. Dicuntur & Euchitæ, id eſt, orantes quod ſemper & ſine intermiſſione orandum eſſe putent. Horum quoque meminit D. Auguſt. lib. 1. de hæreſibus ad *quod vult Deum* ſub nomine Pſallianorum, forſitan à pſallendo ita dicti. Dicuntur & Meſſaliani ab Hebraica voce orationem ſignificante, & Adelphiani ab Adelphio quodam eorum propagatore. Hi laborem manuum ut vitioſum, viſa ſomniorum, ut Prophetias arbitrantur, nec prodeſſe nec obeſſe putant Eucharistiam, morbum erroris ſui celant quantum poſſunt, & ubi convicti ſunt negant impudenter. Letoius Melitinenſis Eccleſiæ antiſtes divino vir ardens zelo, cum videret multa Monaſteria ſpeluncas potius latronum, peſtem iſtam hauſiſſe, ea incendit & lupos à grege abegit. Flavianus quoque Pontifex Antiochenus cum eos Edeſſæ verſari videret, venenumque ſuum vicinis inſtillare, errorem tamen inficiari, Adelphium ſenem hujus ſectæ diluuit ut ab eo diſceret quæ erant eorum dogmata, ut refert Theodoretus l. 4. hiſtor. Eccleſ. c. 10. dixit ille: Sacrum baptiſma nullam afferre utilitatem, ſed ſedulâ oratione dæmonem expelli. Omnes enim qui eduntur in lucem ex primo parente trahere aiebat quemadmodum naturam, ſic & dæmonum ſervitutem. His autem per ſedulam precem fugatis advenire deinceps Spiritum ſanctum, præſentiæque ſuæ ſenſibus nonnullis ſignificationem dare, tum corpus perturbationum motibus liberando, tum animam ab inclinatione ad deteriora penitus avocando: itaut nec jejunio jam opus ſit corpus coercente, nec doctrinâ refrænante, ſicque etiam aperte futura prævidere & Trinitatem contemplari. Hæc Theodoretus ex quibus videri poteſt Begardos in Concilio Viennenſi cum Beguinis damnatos, non pauca ab illis mutuaſſe. Putat autem Scaliger Elenchi cap. 28. Euchitas ab Eſſæis propagatos fuiſſe, ductâ conjecturâ ex pleriſq; communibus inter utroſque. Hunc refellit Petavius in notis ſuper D. Epiphanium ad hæreſim 80. poſt Serrarium in Minervali. Sed & Photios in Bibliothecâ num. 52. multa de iis refert. Inter alia. Fecit item decretum (de hoc ipſo Adelphio hæretico) ſacra & Oecumenica Synodus Epheſina, quæ & illum cum blaſphemiis capitibuſque hæreſeos, quotquot in illorum libro Aſcetico eſſent, detexit & anathemati ſubjecit. Vide etiam de iiſdem in 4. claſſe tom. 2.

Nota.

EXEMPLAR LIBELLI SANCTÆ Synodo oblati ab Euprepio Epiſcopo Byzes & Archadiopolis, & Cyrillo Epiſcopo Cœlenſi.

SAnctæ univerſali Synodo, gratia Dei & aſſenſu pientiſſimorum Regum in Epheſiorum Metropoli congregatæ, ab Euprepio Epiſcopo Byzes & Archadiopolis, & Cyrillo Epiſcopo Cœlenſi. Vetus mos viget in provinciis Europæ, quòd ſinguli Epiſcopi duos vel tres ſub ſe habeant Epiſcopos, unde Heracliæ Epiſcopus ſub ſe habet Heracliam & Panion: Epiſcopus autem Byzes ſub ſe Byzen & Archadiapolim: Cœlenſis verò ſimiliter habet Cœlam & Callipolim. Porrò Epiſcop. Sabſadiæ ſub ſe habet Sabſadiam & Aphrodiſiadem. Itaque olim & ab initio Eccleſias illas duo Europæ Epiſcopi adminiſtrabant, & nunquam prædicta

Epiſcopi Europæ ſingulatim alios ſub ſe habuere Epiſcopos. Epiſcoporum Europæ authoritas.

civitates proprios acceperunt Epiſcopos. Sed aliæ quidem ſub Heraclia fuerunt ab initio. Archadiopolis ſimiliter ſub Epiſcopo Cœlenſi. Verùm quoniam nunc* Phriiclas Heracliæ Epiſcopus a ſancta Synodo apoſtata factus, Neſtorio & cum illo ſentientibus ſe addixit (ſuſpicamur autem, quòd numquam vel ipſe ulciſcens tanquam hoſtes, vel qui cum ipſo Heracliæ Epiſcopatum adminiſtrant, veniant ad ordinandum Epiſcopos juxta veterem & roboratam conſuetudinem in memoratis civitatibus, quæ nunquam proprios Epiſcopos receperunt) itaque priſcos mores & conſuetudinem, quæ olim & ab initio viguit, commoveri propter novitates cogitantes, oramus veſtram pietatem definitionem pronuntiari de ea re à veſtra ſancta magnaque Synodo, proprioque ſignaculo eam roborari, ita ut neque nos Eccleſiis noſtris privemur, in quibus B plurimum laboravimus: neque mos jam longo tempore confirmatus à quopiam præmemoratorum commoveatur, fiantque bella & inordinationes maximè inter Epiſcopos Europæ. Cujus rei ſi compotes facti fuerimus, gratiam habituri ſumus omnium Deo, qui hic veſtram ſanctitatem congregavit ad corrigendas Eccleſias orbis.

forte, Phronius.

Sancta & univerſalis Synodus dixit: Honeſta petitio eſt pientiſſimorum Epiſcoporum Euprepij & Cyrilli, quam oſtendunt oblati libelli. Unde & ſanctis Canonibus & externis legibus, quia veteres conſuetudines, nunc vim legis habent, nihil innovandum in Europæ civitatibus: ſed juxta veterem conſuetudinem gubernantur ab Epiſcopis, à quibus & olim, cum nullus etiamnum Metropolitanus, qui alicui ſuſtuliſſet C poteſtatem, neque poſtea futuris temporibus poterit aliquid a veteri conſuetudine innovari.

Reſponſum Epheſinæ Synodi. Conſuetudo vim legis habet.

Mutila quædam.

EXEMPLAR SVGGESTIONVM
de Cypri Epiſcopis in Concilio Epheſino.

POſt conſulatum dominorum noſtrorum Flavij Theodoſij decimum tertium, & Flavij Valentiniani tertium ſemper Auguſtorum, pridie Calendas Septembres Synodo congregata, gratia Dei, & edicto pientiſſimorum Chriſtique amatorum Regum noſtrorum in Epheſiorum Metropoli ſancta Eccleſia, quæ dicitur Maria:

Reginus Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ apud Conſtantiam Cypri, dixit: Quoniam turbant quidam ſan- D ctiſſimas Eccleſias noſtras, oro ut libellus, quem in manibus gero, ſuſcipiatur & legatur.

Reginus.

Sancta Synodus dixit: Libellus oblatus recipiatur & legatur.

Sanctiſſimæ, glorioſæ & magnæ Synodo, gratia Dei, & nutu pientiſſimorum noſtrorum Regum in Epheſiorum Metropoli, Dei obſervantiſſima congregatæ, petitio a Regino & Zenone & Evagrio Cypri Epiſcopis: Olim etiam ſanctus Pater noſter & Epiſcopus factus Troilus ab Antiocheno clero multa paſſus eſt, & pientiſſimus Epiſcopus Theodotus vim non vulgarem pertulit, atque adeò uſque ad plagas, quas nec flagriones homines ferre deceat, illicitè, abſurdè & illegitimè. Nam cùm propter aliam cauſam abiiſſet, illius verò felicem accepit finem, abuſi abitione, vi cogere voluerunt, & ſubjicere ſibi ſanctos Epiſcopos inſulæ E contra Apoſtolicos Canones & definitiones ſanctiſſimæ Nicænæ Synodi. Et nunc quia cognoverunt, quòd beatus ex hac vita migravit, ſubornarunt magnificentiſſimum ducem Dionyſium ſcribere mandata provinciæ Principi, & ſanctiſſimæ Conſtantienſis Eccleſiæ clero: literæ publicæ ſunt, quas & ad manum habemus & parati ſumus eas veſtræ ſanctitati oſtendere. Hujus gratia rogamus & petimus, ne permittatur hominibus nihil non audentibus ullam novitatem invehere. Olim & ab initio volentibus præter Eccleſiaſticos Canones & conſtitutiones expoſitas à ſanctiſſimis patribus in Nicæa congregatis imponere magnæ & ſanctæ Synodo fictionibus ad nihil utilibus. Nam ſicut

Zenon. Evagrius. Troilus. Theodotus.

Dionyſius præfectus prætorio.

A diximus, non appuliſſet hodie magnificentiſſimus dux Dionyſius Eccleſiæ afflictæ curam habens, neque Eccleſiaſticis rebus ſe immiſcuiſſet, niſi a ſanctiſſimis qui illic congregati erant, Epiſcopis & clero ipſorum deceptus, putaſſet eam Canonicam, quòd etiam præcepta ejus reſtantur, quam abſque eorum conſilio adverſus Epiſcopum Conſtantiæ Cypri Metropolis habuit. Oramus autem & has literas magnificentiſſimi ducis legi, & præcepta & omnia ſimul, quæ in hac tragœdia commiſſa & facta, ut ex ipſis cognoſcat ſancta veſtra & magna Synodus intolerabilem vim factam. Etenim non vulgaris tumultus in tota metropoli ortus eſt. Præterea ſignificamus veſtræ ſanctæ Synodo, quod cum literis glorioſiſſimi ducis etiam diaconus ſanctæ Antiochenæ Eccleſiæ miſſus eſt. Ideo obſecramus & ad B veſtra ſancta genua procidimus, Canonica ſententia etiam nunc, ſicut initio à temporibus Apoſtolorum & conſtitutionibus & Canonibus ſanctiſſimæ & magnæ Synodi Nicænæ illæſæ, & ſuperior inſidiis & potentia permanſit noſtra Cypriorum Synodus. Ita ut per veſtram incorruptam & juſtiſſimam ſententiam etiam veſtra conſtitutione juſtitiam nobis fieri cupientes,

Reginus Epiſcopus Conſtantiæ Cypri ſubſcripſi manu mea. Evagrius minimus Epiſcopus Solenſis Cypri ſanctæ Dei Eccleſiæ ſubſcripſi manu mea, &c.

Sancta Synodus dixit: Memor ſit ſancta Synodus Canonis ſanctorum Patrum in Nicæa congregatorum, qui conſervat unicuique Eccleſiæ priſcam dignitatem. Hic etiam memor ſit Antiochiæ: docete igitur, an non jus ordinandi ex more veteri apud vos habet Antio- C chenus.

Zenon Epiſcopus dixit: Prius affirmamus, quòd nunquam vel adfuerit vel ordinaverit, neque in metropoli, neque in alia civitate, ſed Synodus noſtræ Provinciæ congregata conſtituebat metropolitanum, & oramus ut veſtra ſancta Synodus, ſua ſententia nobis conſentiat, & hæc ſtabiliat, ita ut vetus mos ſicut hactenus robur habuit, ita & nunc habeat, & nullam novitatem in noſtra provincia fieri ſinat.

Sancta Synodus dixit: Doceant & hoc pientiſſimi magiſtri, num Troilus ille ſanctæ ac beatæ memoriæ Epiſcopus qui nunc requievit, vel ſanctæ memoriæ Sabinus qui illum præceſſit, vel qui ante illos venerabilis Epiphanius, ab aliqua Synodo ordinati fuerint?

Sabinus. Epiphanius.

Zenon Epiſcopus dixit: Et nunc memorati Epiſcopi, D & qui ante illos ſanctiſſimi Epiſcopi, & qui à ſanctis Apoſtolis erant omnes Orthodoxi, ab his, qui in Cypro conſtituti ſunt, & nunquam locum habuit Antiochenus Epiſcopus, vel alius aliquis ordinandi in noſtra provincia.

Sancta Synodus dixit: Rem hanc, quæ præter Eccleſiaſticas conſtitutiones, & ſanctorum Patrum Canones innovatur, & omnium libertatem attingentem, annuntiavit pientiſſimus Epiſcopus Reginus, & qui cum eo pientiſſimi Epiſcopi provinciæ Cypri, Zenon & Evagrius. Unde quoniam communes morbi majore egent remedio, eò quòd majus damnum aferant: ſi non eſt verus mos, quod Epiſcopus Antiochenus ordinat in Cypro (ſicut libellis & propriis vocibus docuerunt pientiſſimi viri ſanctarum Eccleſiarum in Cypro præſules, qui ad ſanctam Synodum acceſſerunt) à nullo E impetantur vel vim patiantur ſecundùm Canones ſanctorum Patrum & veterem conſuetudinem, ſed per ſeipſos ordinationes pientiſſimorum Epiſcoporum faciant. Iſtud autem etiam in aliis diœceſibus & in omnibus provinciis ſervetur, ut nullus pientiſſimorum Epiſcoporum aliam provinciam, quæ non antea & ab initio fuit ſua, ſub ſuam vel ſaltem eorum, qui ſibi præſunt, manum trahat, ſed ſi quis apprehenderit, & ſuam fecerit, eam reſtituat, ut nec Patrum Canones prætereantur, neque ſub Sacerdotii prætextu mundanæ poteſtatis faſtum ſubintroducat, ne paulatim & clàm libertas amittatur, quam nobis donavit ſanguine Dominus noſter Jeſus Chriſtus omnium hominum libertas. Viſum igitur eſt ſanctæ univerſali Synodo, *Servari*

Epiſcopus non extra diœceſim ſuam ordinare poteſt.

A *unamquamque provinciam purum & nullam tyrannidem paſſum, ut vetus & conſuetudinem veterem: opus habente unoquoque Metropolitano*, ut ad ſuam ſecuritatem exemplaria actorum excipiat. Si autem quis veterem figuram contempſerit, pœnam non effugiet. Et ſi quis his, quæ nunc decreta ſunt, pugnantes literas attulerit, irritas eſſe decrevit ſancta & univerſalis Synodus.

Ambigua eſt iſta ſententia Concilij: nec omnem litem ſopivit, quare poſteà initum eſt concordatum quod continetur 38. Canone inter Arabicos, quo decernitur aliquod jus Antiocheno in Cyprenſes. Ab initio enim illi ſubditi erant.

De ambitu Iuvenalis Hieroſolymitani.

B Pertinet ad eamdem Epheſinam Synodum molitio Juvenalis Epiſcopi Hieroſolymitani ad obtinendum primatum totius Paleſtinæ contra jura Cæſarienſis Metropolitani, eo prætextu quod ob frequentem ex toto orbe peregrinationem ad loca ſancta majori eſſet in honore, & alias quaſdam rationes. Cui cum Patres fere omnes conſentirent, reſtitit Cyrillus ſummi Pontificis Legatus, volens cuique jura conſervari ex Canonum Nicænorum præſcripto. Acta Epheſina id tacent, quia non habentur integra, teſtimonium autem ea de re perhibet S. Leo epiſt. 62, ad Maximum Antiochenum Epiſcopum, his verbis. Subrependi occaſiones non prætermittit occaſio. Et quoties ob incurrentes cauſas generalis congregatio facta fuerit Sacerdotum, difficile eſt ut improborum cupiditas non aliquid ſupra menſuram ſuam moliatur appetere. Sicut C etiam in Epheſina Synodo, quæ impium Neſtorium cum illo dogmate ſuo perculit, Juvenalis Epiſcopus ad obtinendum Palæſtinæ principatum credidit ſe poſſe ſufficere, & inſolentes auſus per commentitia ſcripta firmare: quod ſanctæ memoriæ Cyrillus Epiſcopus merito perhorreſcens, ſcriptis ſuis mihi, quid prædicta cupiditas auſa ſit, indicavit & ſollicitâ prece multum popoſcit, ut illicitis conatibus nullus præbeatur aſſenſus. Nam cujus Epiſtolæ ad nos exemplaria direxiſti ſanctæ memoriæ Cyrilli, eam in noſtro ſcrinio requiſitam nos authenticam noveris reperiſſe. Ex quibus infert Baronius ad annum 431. Authoritatis eſſe Apoſtolicæ penitus abolere quæ a multitudine Epiſcoporum injuſtè decernerentur, cùm Pontifex D Romanus præſideat Judex & vindex Sacrorum Canonum adversùs omnes qui eos labefactare tentarent. *Etſi enim*, inquit ibidem Leo, *diverſa nonnunquam ſunt merita præſulum, tamen jura permanent ſedium*; & infrà, *Si quid ſane ab his fratribus quos ad ſanctam Synodum vice mea miſi, præter id quod ad cauſam fidei pertinebat geſtum eſſe perhibetur, nullius erit penitus firmitatis: quia ad hoc tantum ab Apoſtolica ſede ſunt directi, ut excuſſis hæreſibus Catholicæ eſſent fidei defenſores.*

In his tamen animadvertendum eſt, quod cùm dicit Leo Cyrillum ad ſe ſcripſiſſe de conatu Juvenalis in Epheſina Synodo, per ſe, intelligere voluiſſe Pontificem Romanum, qui tunc erat Cœleſtinus. Mortuus eſt enim Cyrillus poſt tres menſes à celebrato Concilio Epheſino, cùm nondum Leo eſſet Pontifex, eum E Deo tamdiu in humanis relinquente, quantum opus eſſet ad dejiciendum Chriſti adverſarium, ut ſic vocaretur ad coronam quam per multos labores ac certamina varia de ſalva fide Catholica & conſervata ſarta tecta divinitate Chriſti, & ejus Matris ſanctiſſimæ dignitate meritus eſſet. Si quis tamen vellet ad Leonem ipſum ſcriptam hanc Epiſtolam, ut qui ante Pontificatum magnâ polleret poteſtate in curia Pontificis Romani, non eſt quod magnopere vituperari poſſit.

SECUNDA PARS CONCILIJ EPHESINI,

Præcipuas epiſtolas Synodales exhibens.

EPISTOLA D. CYRILLI MISSA Neſtorio Menſe Mechir, qui Ægyptiis Februarius eſt, Indictione 14. & à Patribus Concilij Epheſini & Chalcedonenſis impenſe commendata.

Comperi quoſdam exiſtimationi meæ detrahentes, apud reverentiam tuam, multa garrire, & id crebrò frequenterque agere & maximè tunc, cùm virorum illuſtrium atque prudentium præſtò eſſe plurimos vident, & fortaſſe opinantes tuas aures delectari. Non adeò ex voluntate tales adversùm nos voces emittunt homines, nulla quidem in te à me prorſus offenſi nec læſi, ſed modeſtè a nobis clementerque convicti. Unus, quia cæcis vim, egentibuſque faciebat: alter, quia ſupra matrem ſuam erexit gladium: alius, quia cum ancilla aurum rapuit alienum, & hac ſemper exiſtimatione vixit, quam nullus inimiciſſimo ſuo optat evenire. Cæterùm talium hominum nullam omnino habeo curam, ne videar ſupra Dominum aut Magiſtrum, vel ſupra patres noſtros menſuram meæ mediocritatis extendere. Neque enim fieri poteſt, ut aliquis maledicorum virus & moleſtiam vitare poſſit, quamvis rectiſſimè vivat. Sed illi maledictionis & amaritudinis os plenum habentes rationem judici omnium reddituri ſunt. Ego autem me converto ad id, quod me maximè decet, & te nunc quoque admonebo quaſi fratrem in Domino, ut doctrinam verbi, & ſenſum fidei cautè & cum omni obſervatione facias ſemper ad populos, ſciens planè, quod ſi quis ex his, qui in Chriſtum credunt, unum duntaxat ſcandalizaverit, indignationi ſubjacebit ingenti. Sin verò non unus ſit, ſed multitudo decepta, tunc omni arte nobis utendum eſt, ut circumcidamus ſcandala, & illis, qui quærunt veritatem ſanam rectamque fidei dirigamus rationem. Id autem facilè fiet, ſi pariter Patrum recenſentes ſcripta ſanctorum, eos plurimi faciamus: & noſmetipſos conſulentes, ſi in fide conſiſtimus, ſecundùm quod ſcriptum eſt, tum demum rectis illorum atque irreprehenſibilibus inſtitutis ſenſus noſtros animoſque firmemus. Ait igitur ſancta & magna Synodus ipſum, qui eſt ex Deo Patre naturaliter natus Filium unigenitum, Deum verum de Deo vero, lumen de lumine (per quem & cum quo omnia fecit Pater) hunc deſcendiſſe, incarnatum eſſe, & hominem factum, paſſum eſſe, reſurrexiſſe tertiâ die, & aſcendiſſe rurſus in cœlos. Hæc nos ſequi verba debemus, his nos convenit obtemperare dogmatibus, conſiderantes quid ſit incarnatum eſſe, & hominem factum Dei verbum. Non enim dicimus, quod Dei natura converſa & immutata, facta ſit caro, nec quod in totum hominem, qui eſt ex anima & corpore, transformata ſit: ſed illud magis quod, carnem animatam anima rationali ſibi copulaverit Verbum ſubſtantialiter, & ineffabiliter & indeprehenſibiliter factus ſit homo, & nuncupatus ſit etiam filius hominis, non nuda tantummodo voluntate, ſed nec adſumptione ſola perſonæ, ſed quod diverſæ quidem naturæ in unum convenerint. Unus tamen ex ambabus Chriſtus & filius, non evacuata aut ſublata diverſitate naturarũ per cõjunctio-

Pſalm 93.

Matth 18.

Quomodo fidei ſinceritas retineri debeat.

nem, ſed quia ſimul nobis effecerunt unum Dominum & Chriſtum & filium, id eſt, divinitas & humanitas, per arcanam illam ineffabilemque copulationem ad unitatem. Itaque is, qui ante ſecula omnia eſt natus ex Patre, etiam ex muliere carnaliter dicitur procreatus: non quia divina ipſius natura de Sacra Virgine ſumpſit exordium, nec quod propter ſeipſam opus habuit ſecundò naſci poſt illam nativitatem, quam habebat ex Patre, eſt enim ineptum & ſtultum hoc dicere, quod is qui ante omnia ſecula eſt conſempiternus Patri, ſecunda regeneratione eguerit, ut eſſe inciperet: ſed quia propter nos & propter noſtram ſalutem naturam ſibi copulavit humanam, & proceſſit ex muliere, idcircò dicitur natus eſſe carnaliter. Neque enim primùm natus eſt homo communis de ſancta Virgine, & tunc demum inhabitavit in eo Verbum: ſed in ipſa vulva, uteroque virginali ſe cum carne conjunxit & ſuſtinuit generationem carnalem, carnis ſuæ nativitatem ſuam faciens. Sic illum dicimus & paſſum eſſe, & reſurrexiſſe, non quia Deus verbum in ſua natura paſſus ſit aut plagas, aut clavorum transfixiones, aut alia vulnera (Deus namque incorporalis extra paſſionem eſt) ſed quia corpus illud quod ipſius proprium factum eſt, paſſum eſt, ideo hæc omnia pro nobis ipſe dicitur paſſus. Inerat enim in eo corpore quod patiebatur, Deus qui pati non poterat. Simili modo & mortem ipſius intelligimus. Immortale enim & incorruptibile eſt naturaliter, & vita, & vivificans Dei Verbum. Sed quia corpus ipſius proprium gratia Dei juxta Pauli vocem, pro omnibus mortem guſtavit, idcircò ipſe dicitur mortem paſſus eſſe pro nobis. Non quòd ipſe mortem eſſet expertus, quantùm ad ipſius naturam pertinet (inſania eſt enim hoc vel ſentire vel dicere) ſed quòd (ut ſuprà diximus) vera caro ipſius mortem guſtavit. Ita & reſurgente carne, ipſius rurſus reſurrectionem dicimus: non quia in corruptionem ceciderat (quod abſit) ſed quia ejus reſurrexit corpus. Ita Chriſtum unum & Dominum confitemur, non tanquam hominem cum verbo coadorantes, ne diviſionis quædam ſpecies inducatur, ſed unum jam & eundem adorantes: quia non eſt alienum à verbo corpus ſuum, cum quo ipſi etiam adſidet Patri. Nec hoc ita dicimus, quaſi duobus filiis adſidentibus, ſed uno cum carne per unitatem: quia ſi talem copulationem factam per ſubſtantiam, aut quaſi impaſſibilem, aut quaſi parum decoram voluerimus accipere, in id incidimus, ut duos filios eſſe dicamus. Neceſſe enim eſt diſcernere, & dicere hominem ſeparatum fuiſſe ſola filii appellatione honoratum, & rurſum, quod eſt ex Deo, & nomine & veritate, Filium Dei, ſed diſcernere in duos filios non debemus unum Dominum Jeſum Chriſtum. Neque enim id adjuvat rectam fidei rationem, licet nonnulli copulationem (neſcio quam) perhibeant perſonarum. Non dixit enim Scriptura, Verbum Dei perſonam ſibi hominis adſumpſiſſe, ſed carnem factum eſſe. Id autem eſt oſtendere Dei Verbum ſimiliter ac nos participatum habuiſſe carnis & ſanguinis, & corpus noſtrum propriè ſuum feciſſe, & hominem ex muliere proceſſiſſe, non abjecta nec depoſita deitate, aut generatione illa, quam habebat ex patre, ſed manſiſſe etiam in adſumptione carnis Deum, quod erat. Hoc ubique rectæ fidei ratio proteſtatur. In tali ſenſu ſanctos Patres fuiſſe comperimus. Ideo illi non dubitarunt ſanctam Virginem dicere θεοτόκον, non quòd Verbi natura deïtaſque in ſancta Virgine ſumpſit exordium, ſed quod ex ea natum ſit ſacrum illud corpus animatum anima rationali, cui ſubſtantialiter adunatum Dei Verbum, carnaliter natum eſſe dicitur. Hæc igitur pro charitate in Chriſto ſcribo, quærens te tanquam fratrem, & conteſtans coram Chriſto & electis Angelis, ut hæc nobiſcum & ſentias ſimul & doceas, ut Eccleſiarum pax ſalva ſervetur, & concordiæ charitatiſque vinculum indiſſolubile maneat Sacerdotibus Dei.

Aliàs prius.

D. CYRILLVS ALEXANDRINVS Epiſcopus, & Synodus Alexandrina, Neſtorio, Deo amabili, & religioſo fratri.

CUm Salvator noſter apertè pronunciet: *Et qui diligit patrem aut matrem ſuper me, non eſt me dignus: & qui diligit filium aut filiam ſuper me, non eſt me dignus:* quid nos faciemus, qui depoſcimur a tua religione, ut te ſuper Chriſtum Salvatorem omnium diligamus? Quid enim nobis in die judicii ſubvenire poterit? aut quam ſatisfactionem reperire poterimus, ita diuturnum ſilentium prolatis a te contra eum blaſphemiis continentes? Et ſi quidem te tantummodo læderes, docens iſta vel ſentiens, ſollicitudo nobis minor exiſteret. Cùm verò totam ſcandalizaveris Eccleſiam, & fermentum inſolitæ pravitatis, & novæ hæreſis miſcueris in populis, nec tantum ibidem poſitis, ſed ubique exiſtentibus (nam tuarum expoſitionum libri per cunctum vulgati ſunt orbe) quæ ſuper noſtro ſilentio ratio ultrà, vel excuſationis ſermo ſufficiat? Aut quomodo non neceſſe ſit meminiſſe Chriſti Domini, ſic dicentis: *Non putetis, quod venerim pacem mittere in terram. Non veni pacem mittere, ſed gladium: veni enim ſeparare hominem adverſus patrem ſuum, & filiam adverſus matrem ſuam.* Nam cum læditur fides, parentum reverentia velut inutilis & periculoſa deſpicitur, & amor erga filios fratreſque vitatur. Ad poſtremum etiam ſuper ipſam vitam mors potius à piis viris eligitur, *ut meliorem reſurrectionem,* ſicut ſcriptum eſt, *conſequantur.* Ecce itaque te ſimul cum ſancta Synodo, quæ apud amplam urbem Romã congregata eſt, præſidente ſanctiſſimo & reverendiſſimo fratre, & conſacerdote noſtro Celeſtino Epiſcopo his ſcriptis Synodicis, te jam tertiò convenimus, conſilium dantes, ut à tam pravis abſtineas diſtortiſque dogmatibus, quæ & ſentire dignoſceris & docere: recipias verò fidem rectam, Eccleſiis per Beatiſſimos Apoſtolos & Evangeliſtas ab initio traditam, qui & oculis inſpexerunt, & miniſtri Verbi fuiſſe monſtrantur. Quòd ſi hoc religio tua facere diſtulerit, juxta dilationem, literis præfinitam ſanctiſſimi & reverendiſſimi Conſacerdotis noſtri Romanæ præſulis Eccleſiæ Celeſtini, ſcias te nullam ſortem habere nobiſcum, nec locum aut colloquium cum Dei Sacerdotibus & Epiſcopis obtinere. Non enim fas eſt (contemnere nos) Eccleſias ita turbatas, & ſcandalizatos populos, fidemque rectiſſimam violatam vel diſſipatam: quin-etiam gregem, quem cuſtodire debueras (ſi juxta nos amator recti dogmatis extitiſſes) Sanctorum Patrum veſtigia pia conſectans. Omnes itaque, quos propter fidem tua religio à communione removit, aut ab ordine ſuo depoſuit, laïcos & clericos, in noſtram communionem recepimus. Non enim juſtum eſt eos tuis decretis opprimi, qui noverunt rectè ſentire, qui etiam benè facientes, tibi prudẽtiſſimè reſtiterunt. Hoc idem namque in epiſtola, quam miſiſti ad præſulem amplæ Romæ ſanctum & Coepiſcopum noſtrum Celeſtinum ſignificare curaſti. Non autem ſufficit tuæ religioni, ſolummodò fidei Symbolum confiteri, quod expoſitum eſt per idem tempus ſancti Spiritus largitate, à venerando Concilio apud Nicæam congregato: hoc enim nec intellexiſti, nec rectè interpretatus ès: quinimò perversè, licet ſono vocis ea verba protuleris. Sed conſequens eſt, etiam jurejurando fateri te, quod anathematizes fidem ſuam pollutam & prophana dogmata, ſentias & doceas, quæ nos univerſi, ſive per Orientem, ſeu per Occidentem Epiſcopi & Magiſtri, præſuleſque populorum credimus & docemus. Apoſtolis autem ab Alexandrina tuæ religioni directis Eccleſia conſenſum præbuit, tam ea, quæ apud urbem Romam convenit, ſancta Synodus, quam etiam nos omnes velut rectè, irre-

Matth. 10. — *Ibidem.* — *Hebr. 11.* — *Synodus Romæ celebrata.* — *Al. conteri.* — *Aliàs miſimus. Non ſatis eſt Chriſtiano Symbolo utcumque ſubſcribere.*

prehenſibiliterque conſcriptis. Subdidimus autem his literis noſtris, quæ ſenore oporteat & docere, & a quibus abſtinere conveniat. Hæc eſt enim fides Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ, cui cuncti conſentiunt Orthodoxi per Orientem, Occidentemque Pontifices.

Credimus in unum Deum, Patrem omnipotentem, &c. Sequentes itaque per omnia Sanctorum Martyrum confeſſiones, quas loquente in eis ſancto Spiritu protulerunt, & intentioni, quæ eſt in eorum intellectibus, æquis veſtigiis inhærentes, atque iter ambulantes Regium, profitemur quod ipſum unigenitum Dei Verbum, natum ex ipſa Patris eſſentia, de Deo vero Deus verus, lumen de lumine, per quem omnia facta ſunt, ſive in cœlis, ſive in terra, ſalutis noſtræ cauſa deſcendens, ad exinanitionem ſeſe dignatus eſt inclinare, Incarnatus autem, & homo factus, id eſt, carnem de Virgine ſancta ſuſcipiens, eamque propriam faciens, nativitatem noſtram ex vulva ſuſtinuit, homo de muliere procedens, nec quod erat abjiciens. Nam licet factus ſit in aſſumptione carnis & ſanguinis, tamen etiam ſic quod erat Deus, natura ſcilicet & veritate, perſiſtit. Nec carnem itaque dicimus in naturam deitatis eſſe converſam, nec in ſubſtantiam

Pſal. 101.

carnis ineffabilem Dei Verbi eſſentiam commutatam: inconvertibilis etenim eſt & incommutabilis, idemque ipſe juxta ſcripturas jugiter permanens.

Viſus eſt autem & parvulus, ſed & poſitus adhuc in cunabulis, & in ſinibus genitricis Virginis conſtitutus, univerſam creaturam replebat, ut Deus genitori ſuo indiviſus exiſteret: quod enim divinum eſt, ſine quantitate, & ſine molo cognoſcitur, nec ullis terminis continetur. Unitum ergo carni Verbum Dei

Divina omni mole corporum carent.

ſecundùm ſubſiſtentiam confitentes, unum adoramus Filium, & Dominum Jeſum Chriſtum: non ſeorſim ponentes hominem & Deum, velut invicem ſibi dignitatis & authoritatis unitate conjunctos: hoc enim novitas vocis eſt, & aliud nihil: nec item Chri-

Joan. 3.

ſtum ſpecialiter nominantes, Deum Verbum, quod ex Deo eſt, nec alterum ſimiliter Chriſtum ſpecialiter, qui de muliere natus eſt, ſed unum ſolummodò Chriſtum, Dei Patris Verbum cum propria carne cognoſ-

Joan. 2.

cimus. Tunc enim etiam juxta nos unctus eſt quamvis Spiritum dignis ipſe contulerit, & non ad menſuram, ſicut Beatus Evangeliſta Joannes adſerit. Sed nec illud dicimus, quòd Dei Verbum velut in homine communi, qui de ſancta Virgine natus eſt, habitarit, ne Deum homo Chriſtus habitatorem poſſidere credatur. Quamvis enim Verbum habitaverit in nobis, &

Coloſſ. 2.

dictum ſit, in Chriſto habitare *omnem plenitudinem deitatis corporaliter*, attamen intelligimus eum, quod caro factus, non ſicut in ſanctis habitare dicatur, nec talem in ſeipſo habitationem factam definire tentavimus, ſed unitus juxta naturam, nec in carnem penitus commutatus, talem ſibi fecit habitationem, qualem & anima hominis habere creditur ad proprium corpus. Unus igitur eſt Chriſtus Filius & Dominus noſter, non velut conjunctione qualibet, in unitate dignitatis & authoritatis hominis habentis ad Deum: non enim poteſt unire naturas ſola dignitatis æqualitas. Denique Petrus & Joannes æqualis ſunt alter-

Dignitatis æqualitas naturas non unit.
1. Cor. 6.

utrum dignitatis, propter quód & Apoſtoli, & ſancti diſcipuli eſſe monſtrantur, verumtamen uterque non unus eſt. Nec juxta collationem vel connexionem connexionis modum animadvertimus: hæc enim ad unitatem non ſufficit naturalem nec ſecundum participationis affectum: ſicut nos etiam adhærentes Domino unus cum eo ſpiritus ſumus, imò potius conjunctionis nomen evitamus, tanquam non exiſtens idoneum, quod ſignificet unitatis arcanum.

Sed neque Deum aut Dominum Chriſtum Verbum Dei Patris adſerimus, ne iterum manifeſtius in duo dividamus unum Chriſtum Filium & Dominum, ne in crimen ſacrilegii incidamus, Deum illi ſeipſum facientes & Dominum; unitus quippe, ſicut ſuperius diximus Deus Verbum carni, ſecundùm ſubſtantiam Deus quidem eſt omnium, & dominator univerſitatis: verumtamen nec ſervus eſt ſibi ipſe, nec Dominus: quia ineptum eſt, vel potius impium, hoc ſentire vel dicere. Quamvis enim Deum ſuum Patrem dixerit, cum Deus ſit etiam ipſe natura, & de illius eſſentia, tamen nullatenus ignoramus, quod manens Deus, homo quoque factus eſt, qui ſub Deo juxta debitam legem naturæ humanitatis exiſteret. Ipſe verò ſibi quomodo vel Deus poterit eſſe vel Dominus? Ergo ſicut homo, quantum decenter exinanitionis menſuræ congruit, ſub Deo ſe nobiſcum eſſe diſſerint. Hoc etiam quomodo ſub lege factus eſt, quamvis ipſe promulgaverit legem, & legiſlator ut Deus exiſteret, cavemus de Chriſto dicere: Propter adſumentem venerot adſumptum, & propter inviſibilem adoro viſibilem. Horrendum verò ſuper hoc etiam illud adjicitis: qui ſuſceptus eſt, cum eo qui ſuſcepit connuncupatur Deus: qui enim hæc dicit, dividit iterum in duos Chriſtos eum qui unus eſt, hominem ſeorſim in parte & Deum ſimiliter in parte conſtituens. Evidenter enim * dividit unitatem, qua non alter cum altero coadoratur, aut connuncupatur Deus, ſed unus intelligitur Chriſtus Jeſus Filius Dei unigenitus, una ſervitute cum propria carne venerandus.

Neſtorius propter aſſumentem venerabatur aſſumptum.

Aliàs denegat.

Confitemur etiam, quod idem ipſe, qui ex Deo Patre natus eſt Filius unigenitus Deus, licet juxta naturam ſuam expers paſſionis extiterit, pro nobis tamen ſecundum ſcripturas carne perpeſſus ſit, & erat in crucifixo corpore propriæ carnis impaſſibiliter ad ſe referens paſſiones: gratia verò Dei pro omnibus guſtavit mortem, tradens ei proprium corpus, quamvis naturaliter ipſe vita ſit & reſurrectio mortuorum. Nam ut mortem ineffabili potentia proculcaret, ac primus in ſua carne primogenitus ex mortuis fieret & primitiæ dormientium, viamque faceret humanæ naturæ ad incorruptionis recurſum, gratia Dei, ſicut ſuprà dictum eſt, pro omnibus guſtavit mortem, & tertio die reſurgens expoliavit infernum. Idcirco quamvis dicatur, quod per hominem facta ſit reſurrectio mortuorum, tamen intelligimus hominem factum Verbum, quod ex Deo eſt, & per ipſum mortis imperium fuiſſe deſtructum. Veniet autem temporibus præfinitis, ſicut eſt unus Filius & Dominus in gloria Patris, ut judicet orbem terrarum in æquitate, ſicut ſcriptura teſtatur.

Neceſſario igitur & hoc adjicimus: annunciantes enim ſicut ſecundum carnem mortem unigeniti Filii Dei, id eſt Jeſu Chriſti, & reſurrectionem ejus, & in cœlis aſcenſionem pariter confitentes, incruentam celebramus in * Eccleſiis ſacrificii veritatem. Sic etiam ad myſticas benedictiones accedimus & ſanctificamur, participes ſancti corporis, & pretioſi ſanguinis Chriſti omnium noſtrum Redemptoris effecti, non ut communem carnem percipientes (quod abſit) nec ut viri ſanctificati, & verbo conjuncti ſecundum dignitatis unitatem, aut ſicut divinam poſſidentis habitationem, ſed ut verè vivificatricem, & ipſius Verbi propriam factam: vita enim naturaliter ut Deus exiſtens, quia propriæ carni unitus eſt, vivificatricem eam eſſe profeſſus eſt. Et ideo quamvis dicat ad nos: *Amen amen dico vobis, niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem:* non tamen eam ut hominis unius ex nobis exiſtimare debemus, quomodo enim nihil juxta naturam ſuam vivificatrix eſſe caro hominis poterit? ſed verè propriam ejus factam, qui propter nos Filius hominis & eſt, & vocatur. Eas autem voces, quas Salvator noſter in Evangeliis protulit, non duabus ſubſiſtentiis aut in perſonis omnino partimur: non enim duplex eſt unus Chriſtus & Deus ſolus, quamvis ex duabus diverſiſque rebus ad unitatem cognoſcatur individuam conveniſſe: ſicut homo quoque ex anima conſtans & corpore, non duplex ſed unus potius eſt ex utroque.

Pſalm. 66.

Aliàs Eccleſiaſticum ſacrificium Euchariſtiam.

Joan. 6.

Humanas ergo, & divinas inſuper voces ab uno

alias difſpoſit. *Ioannis 14.* *Hebr. 1.*

A Chriſto dictas animadvertentes rectè ſentimus: cum enim * de duobus digniſſimè loquitur de ſeipſo: *Qui me videt, videt & Patrem*. Et: *Ego & Pater vnum ſumus*: Divinam ejus ineffabilemque intelligimus naturam, ſecundum quam vnum eſt cum Patre ſuo, propter vnam eandemque ſubſtantiam, imago & character, ſplendorque gloriæ ejus exiſtens. *Ioannis 8.* Cùm verò humanæ naturæ menſuram nullatenus ignorans Iudæos alloquitur: *Nunc me quæritis occidere, hominem qui veritatem vobis locutus ſum*, item non minus eum, qui in ſimilitudine & æqualitate Patris eſt, Deum verum etiam in menſuris humanitatis ejus agnoſcimus. Si autem neceſſariò creditur, quòd natura Deus exiſtens factus ſit caro, imo potius homo animatus anima rationali, quæ cauſa eſt, vt in ejus quilibet vocibus erubeſcat, ſi eas homine dignas effatus eſt? B Si ſermones homini congruentes abjicit, juxta nos hominem fieri quis coëgit? Cum verò ſe propter nos ad exinanitionem ſpontaneam miſericorditer inclinarit, quam ob cauſam dignos exinanitione ſermones effugerit? Uni igitur perſonæ cunctas ejus in Evangelio voces adſcribimus, uni ſubſiſtentiæ, verbi ſcilicet incarnati. Quia vnus eſt Dominus Ieſus Chriſtus, ut ſcriptum eſt.

1. Corint. 8. *Hebr. 3.*

Appellatum verò Apoſtolum & Pontificem confeſſionis noſtræ, tanquam ſacrificantem Deo & Patri fidei noſtræ confeſſionem, quæ à nobis ipſi, & per ipſum Deo & Patri inceſſanter offertur, iterum eum dicimus, qui ex Deo eſt ſecundum naturam Filius unigenitus, nec homini præter eum alteri Sacerdotij nomen & officium deputamus. *1. Timot. 2.* C *Factus eſt enim mediator Dei & hominum, & reconciliator ad pacem, ſemetipſum Deo & Patri pro nobis offerens in odorem ſuavitatis*. *Epheſ. 5.* *Pſalm. 39.* Ideoque dicebat: *Sacrificium & oblationem noluiſti, holocauſta & pro peccato non tibi placuerunt, corpus autem perfeciſti mihi: tunc dixi, ecce venio: in capite libri ſcriptum eſt de me, vt faciam Deus voluntatem tuam.* Obtulit enim proprium corpus, non pro ſe, ſed pro nobis in odorem ſuavitatis. Nam qua pro ſe oblatione vel ſacrificio indigeret, ab omni peccato liber vt Deus exiſtens? *Rom. 3.* Quod ſi *omnes peccaverunt, & egent gloria Dei*, ſecundum hoc quod ſumus ad mutabilitatis exceſſum proniores effecti, & peccatis ægrotavit humana natura, ipſe verò non ita, ideoque nos gloria ejus egemus, cur erit vltrà iam dubium, quòd agnus verus propter nos & pro nobis obtulerit, nullatenus impietatis crimen effugiet cùm nihil prorſus iſte deliquerit, D nec ullum fecerit omnino peccatum. Qua igitur ægrotabile, nullo ſuo extante facinore? Pro quo, ſi eſſet ſatis admodum convenienter offerret.

De ſpiritu quoque eùm dicit: *ille me glorificabit* hoc rectiſſimè ſentientes unum Chriſtum Dominum & Filium, non velut alterius egentem gloria confitemur à Spiritu ſancto gloriam conſecutum: quia ſpiritus ejus nec melior, nec ſuperior illo eſt. Sed quia mira opera faciens, ad demonſtrationem ſuæ deitatis virtute proprij Spiritus utebatur: ab ipſo glorificari dicitur, quòd virtus ſua vel diſciplina quælibet unumquemque clarificet. Quamvis enim in ſua ſit ſubſtantia Spiritus ejus, & intelligatur in perſona proprietas, juxta id quod E Spiritus eſt, & non Filius, attamen alienus non eſt ab illo: *Nota.* nam Spiritus appellatus eſt veritatis, veritas Chriſtus eſt: unde & ab iſto ſimiliter ſicut ex Deo Patre procedit. *Ioannis 15 & 14.* Denique hic ipſe Spiritus etiam per ſanctorum manus Apoſtolorum miracula glorioſa perficiens, Dominum glorificavit Ieſum Chriſtum, poſtquam aſcendit in cœlum. Nam creditus eſt Chriſtus, natura Deus exiſtens per ſuum ſpiritum virtutes efficiens ideoque dicebat: *de meo accipiet, & annunciabit vobis*. Nequaquam verò participatione alterius idem ſpiritus ſapiens aut potens dicitur: quia per omnia perfectus eſt, *Ioannis 16* & nullo prorſus indigens bono. Nam paternæ virtutis & ſapientiæ, id eſt, filij ſpiritus creditur: & ideo ipſa re & ſubſiſtente virtute virtus & ſapientia,

A id eſt, Filij ſpiritus creditur: ideo ipſa re & ſubſiſtente virtute virtus & ſapientia comprobatur.

Igitur quia Deum carni unitum juxta ſubſiſtentiam ſancta Virgo corporaliter peperit, idcirco eam Dei genitricem eſſe confitemur: *Maria Deum peperit.* *Ioannis 1.* non quod Verbi natura exiſtendi principium de carne ſortita ſit: *erat enim in principio Verbum, & Deus erat Verbum, & Verbum erat apud Deum*: & ipſe eſt conditor ſeculorum, Patri coæternus & univerſitatis creator: ſed, quod ſuperius diximus, juxta ſubſiſtentiam ſibimet uniens humanam naturam nativitatem ſuſtinuerit ex ipſa vulva corporea, non quòd eguerit neceſſariò aut propter ſuam naturam nativitate illa, quæ eſt in extremis ſeculi facta temporibus, ſed ut ipſas benediceret ſubſtantiæ noſtræ primitias. Et dum eum carni unitum mulier B edidiſſet, illa, quæ adverſus omne genus humanum maledictio fuerat prolata, deſineret, nec iam morti noſtra corpora deſtinaret. Illud quoque, quod dictum eſt: *In triſtitia paries filios*, ipſe diſſolvens, verum eſſe monſtraret, quod Prophetæ voce prædixerat: *Gene. 3.* *Abſorpta eſt mors in victoria*. *1. Cor 15.* Et iterum: *Abſtulit Deus omnem lacrymam ab omni facie eorum*. *Apoc. 7.* Propter hanc etenim cauſam dicimus eum diſpenſatori, & ipſis *Ioannis 2.* benedixiſſe tunc nuptijs, cum in Cana Galilææ cum ſanctis vocatus Apoſtolis adeſſe dignatus eſt. Hæc ſapere ſumus edocti a ſanctis Apoſtolis & Evangeliſtis, & ab omni ſcriptura divinitus inſpirata, nec non & à beatis Patrum confeſſionibus veritate ſubnixis. His omnibus etiam tuam religionem concordare, & præter aliquem dolum vel fictionem conſentire convenit. C Quæ verò religioni tuæ anathematizare neceſſe eſt, huic epiſtolæ noſtræ ſubjecta ſunt.

1. Si quis non confitetur Deum eſſe veraciter Emmanuel, & propter hoc ipſam Dei genitricem ſanctam Virginem (peperit enim ſecundum carnem, carnem factum Dei Verbum, ſecundum quod ſcriptum eſt: Et Verbum caro factum eſt) anathema ſit, &c. *Quæ hic non repetemus, cum ſupra hi anathematiſmi duodecim dati ſint, in quibus finem accipit hæc epiſtola vide ſupra.*

Nota ex hinc apparere plures fuiſſe errores Neſtorij qui hic inſinuantur. Nec enim hæc Synodus Alexandrina de ijs ageret, niſi Neſtorius malè in iis ſentiret. Quare errabat etiam circa Euchariſtiam, circa ſacerdotium ſummum Chriſti Domini, quin etiam circa Proceſſionem Spiritus Sancti à Patre & Filio. *Plures Neſtorij errores.* D Quod habetur in actis Concilij Florentini ſeſſ. 7. Ut proptetea Synodus Alexandrina primum, deinde Epheſina per hanc Epiſtolam illum emendare conatæ fuerint.

Unde ulterius non poſſum non mirari, ſtante hac Epiſtola ejuſque approbatione, quo pacto Græci ſuſtinere poſſint particulam illam ſymboli, qui à Patre *Filioque* procedit, eſſe contra intentum Concilij Epheſini, cum id fuerit ab ipſomet Concilio expreſſum. An Concilium approbans Epiſtolam illam Cyrilli & Synodi Alexandrinæ expreſsè mandantem Neſtorio ut credat Spiritum Sanctum à Patre Filioque procedere, potuit aut voluit improbare idipſum in ſymbolo exprimi? *Notandū contra Græcos.* Res eſt ſanè digna quæ ponderetur, nec Theodoretus Græcis faveret in hac parte niſi Neſtorio E adhæſiſſet. Quid igitur de his alijs erroribus Neſtorij non palam & pluribus invectivis actum eſt in Concilio? Certè dici poteſt de Neſtorio quod de quodam quæſtore Aſiæ ſcribit Tacitus in Annalibus, magnitudine unius ſceleris cætera obtegebat, de uno ſcelere præ alijs inſigni ſermo habebatur: ita præcipua Hæreſis Neſtorij cæteras multas obtegebat.

EPISTOLA NESTORII IMPROBATA

in Synodo. Religioſiſſimo piiſſimoque comminiſtro Cyrillo Neſtorius in Domino S. D.

ADmirabilium litterarum tuarum contumelias, quas in me exprompſiſti, tanquam medica quadam manſuetudine dignas, quibuſque reipſa olim reſponderi queat, miſſas facio. Quæ autem ſine magno periculo tacitus præteriri non poſſunt, ea, ne obſcura indigeſtaque prolixitate contra verboſitatem tuam decertans, faſtidium generem, quanta fieri poterit orationis brevitate, ediſſeram. A ſapientiſſimis
B
autem dilectionis tuæ vocibus principium faciam, quas ad verbum quoque in medium adferam. Et quænam ſunt igitur præclaræ illæ eruditarum literarum tuarum voces? ſacra (inquis) & magna illa Synodus tradidit; Unigenitum Dei Filium ex Deo & Patre naturaliter genitum; Deum utique verum de Deo vero, lumen de lumine, per quem omnia Pater condidit, deſcendiſſe, & incarnatum, & hominem factum, & paſſum eſſe & reſurrexiſſe. Hæc tuæ pietatis ſunt verba, neque tua eſſe fortaſſis ignoras. Proinde & tu quoque à nobis fraternam de pietate admonitionem audias: & eam quidem, qua eximius ille Paulus ad dilectum ſuum Timotheum, non abſque gravi obteſtatione, alicubi utitur: *Attende*, inquit,
1. Timot. 4 C *& lectioni & exhortationi & doctrinæ: hoc enim faciens & teipſum ſalvum facies, & eos qui te audiunt.* Quid, obſecro, illud, attende, ſibi vult? hoc nimirum, quod ſanctorum illorum traditionem obiter tantùm mollique brachio tegens, inſcitiam venia dignam hauſeris: Arbitratus es enim, Verbum Patri coæternum patibile ab illis traditum eſſe. Penitus, ſi ita videtur, illorum dicta introſpice, & plano mox ſenſu comperies, divinum illum Patrum chorum nuſquam docuiſſe, homouſiam divinitatem patibilem eſſe: aut quæ Patri coæva eſt, recens natam eſſe; aut quæ templum ſolutum exuſcitavit, exuſcitatam eſſe. Quod ſi ad fraternam medicinam patienter aures attuleris, Sanctorum Patrum verbis in medium allatis, ea Sycophantia, quæ & Patribus & divinis quoque ſcripturis evidenter adverſatur, te liberabo; aiunt ergo: credimus in Dominum
D
noſtrum Jeſum Chriſtum Filium ejus unigenitum. Obſerva hic, quomodo Dominum, Jeſum Chriſtum, unigenitum, nomina utique, quæ humanæ divinæque naturæ ex æquo conveniunt, perinde ac fundamenta quædam ſubſternentes, incarnationis, mortis & reſurrectionis traditionem illius ſubjungant ſuperſtruantque: nempe quo communibus quibuſdam nominibus utramque naturam ſignificantibus propoſitis; neque ea, quæ filiationis & proprietatis ſunt, ſcindantur; neq; ea rurſum quæ naturarū ſunt, propter filiationis ſingularitatem in confuſionis periculum adducantur. Qua quidem in re Pauli authoritatem ſecuti ſunt: hic enim Divinæ Incarnationis facta mentione eaque mox ſubjuncturus quæ paſſionis erant, primum τὸ Chriſtus, nomen ut paulo ante dicebam, utrique naturæ com-
E
mune ponit; ac doctrinam ſtatim utrique ex æquo congruentem ſubvertis; ecquid ergo dicit? *hoc* (inquit) *ſentite in vobis, quod & in Chriſto Ieſu, qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt ſe eſſe æqualem*
ad Phil 2. *Deo*, (ſingula enim perſequi non attinet) *factus eſt obediens uſque ad mortem, mortem autem Crucis*: Quia enim mortis facturus erat mentionem, ne quis hinc Deum Verbum patibile eſſe colligeret, ſubjungit nomen hoc Chriſtus, quod utramque patibilem, inquam, & impatibilem in unica perſona denotat. Quo quidem nimirum Chriſtus patibilis ſimul & impatibilis citra fidei diſcrimen concipi queat. Illud quidem ſecundum humanam naturam; hoc verò ſecundum divinam. Porro autem cùm multa hac de re diſſe-
A
rere valeam, & maximè, quod ſancti illi Patres de Chriſti œconomia verba facientes, non generationis, ſed incarnationis tantùm meminerint, ipſam orationis brevitatem, quam ſtatim in exordio promiſeram, ſermonis habenas adducere, & ad alterum dilectionis tuæ caput feſtinare ſentio.

In eo autem non injuria te laudo, quòd diſtinctionem naturarum ſecundùm divinitatis & humanitatis rationem, harumque in una duntaxat perſona conjunctionem prædicas; quodque Deum Verbum altero illo qui videlicet ex muliere eſt ortus, minimè indiguiſſe affirmas, & quod divinitatem tandem pati non potuiſſe, diſertè pronuntias: hæc enim omnia & vera, & Orthodoxa, & vanis omnium hæreticorum circa Domini naturas opinionibus quàm maximè adverſa ſunt.
B
At verò utrum reliqua occultam aliquam & incomprehenſibilem ſapientiam legentium auribus inferant, id tuæ ſolertiæ fuerit dijudicare: mihi ſane cum antecedentibus adeò non cohærere videntur, ut ea omnino quoque evertere exiſtimem: etenim quem anteà neque patibilem, neque ſecundæ generationis capacem autumaveras, hunc ipſum rurſum patibilem, nuperque neſcio quomodo productum aſſeveras. Quaſi verò quæ in Dei Verbum naturaliter conveniunt, ea templi, hoc eſt, corporis conjunctione penitus abolita ſint; aut parvi apud homines fieri debeat, templum illud nullo unquam peccato contaminatum, divinæque naturæ indiſſolubili nexu colligatum, peccatorum noſtrorum cauſa & natum & mortuum eſſe; aut denique Domino Judæos ejuſmodi oratione complectenti:
C *Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud*: fidem habere non oporteat: ecce non dicit: Solvite divinitatem meam, & intra triduum exoſcitabo Ioann. 2
illam, ſed ſolvite templum hoc, &c. Rurſum excurrere nonnihil hic cupiens, ſponſionis meæ memoria impedior. Dicendum eſt nihilominus aliquid, verùm id tamen, ne à conſtituta mihi brevitate non recedam.

Ubicumque igitur ſcripturæ Divinæ Dominicæ diſpenſationis mentionem faciunt, cùm incarnationem, tum ipſam quoque mortem & paſſionem non divinæ, ſed humanæ Chriſti naturæ tribuunt. Quapropter ſi rem diligentius conſideremus, ſacra virgo non Deipara, ſed Chriſtipara appellanda erit. Audi quomodo Evangelia illud proclament: *Liber*, inquit, *generationis Ieſu Chriſti, Filij David, Filij Abraham*: Atqui Matth. 1
D
perſpicuum eſt, Deum Verbum non extitiſſe Davidis filium. Accipe, ſi placet, aliud hic teſtimonium: *Jacob*, ait, *genuit Ioſeph virum Mariæ, de qua natus eſt Ieſus, qui vocatur Chriſtus*. Perpende rurſum aliam Evangelii vocem, veritatem hanc diſertè confirmantem: *Chriſti*, inquit, *generatio ſic erat, cùm eſſet deſponſata Mater ejus Maria Ioſeph, inventa eſt habens in utero de Spiritu ſancto*. Quis autē ita deſipiat, ut unigeniti Divinitatem Spiritûs ſancti creaturam eſſe credat? Adde his illud quoque: *Erat mater Ieſu ibi*: rurſum: *Cum* Ioan. 2
Maria Matre Ieſu; & illud: *Quod in ea natum eſt, de* Act. 1.
Spiritu ſancto eſt; & illud: *De filio ſuo, qui factus eſt* ad Rom. 1.
ei ex ſemine David ſecundum carnem; & illud rurſum ibid. 8.
de ejuſdem paſſione: *Deus Filium ſuum mittens in* 1. Corinth.
ſimilitudinem carnis peccati, & de peccato condemna- 1. Petri 4.
E *vit peccatum*: & illud rurſum: *Chriſtus mortuus eſt pro* Luca. 22.
peccatis noſtris: & rurſum: *Chriſto carne paſſo*. Denique: *hoc eſt*, non mea divinitas: *ſed corpus meum, quod pro vobis frangitur*. Sunt aliæ innumeræ ſententiæ, quæ divinitatem neque nuper natam, neque corporeæ perpeſſionis capacem eſſe, mortalium generi teſtatum faciunt, ſed ipſam carnem quæ divinæ conjuncta eſt naturæ. Quare & ipſe quoque Chriſtus, Davidis Dominum & filium ſe nominat: *Quid*, inquit, *vobis videtur de Chriſto, cujus filius eſt? Dicunt ei: David*; Matth. 22. Pſal. 109.
ait illis: Quomodo ergo David in ſpiritu vocat eum Dominum dicens: Dixit Dominus Domino meo, Sede à dextris meis. Eſt itaque filius David ſecundùm carnem: ſecundùm Divinitatem verò ejuſdem eſt Dominus.

Rectum

Rectum proinde Evangelicæque traditioni conſentaneum eſt, ut Chriſti corpus Divinitatis templum eſſe confiteamur: illudque nexu uſque adeo ſublimi, divinoque & admirabili ipſi conjunctum eſſe ſtatuamus, uti natura Divina ea ſibi vindicet quæ corporis alioqui ſunt propria. Verum propter eam, ſive communicationis, ſive appropriationis notionem, nativitatem, paſſionem, mortem cæteraſque carnis proprietates divino Verbo adſcribere, id demum, mi frater, mentis eſt paganorum more verè errantis, aut certe veſani Apollinaris, & Arii aliorumque hæreticorum morbo, aut alio etiam graviori laborantis: nam qui appropriationis vocabulum ita detorquent, illos Deum Verbum lactationis participem, & ſuccedanei incrementi capacem, & ob formidinem paſſionis tempore declaratam, Angelici præſidii indigum extitiſſe fateri oportet. Miſſa hic facio circumciſionem, ſacrificium, ſudorem, famem, aliaque ejuſmodi, quæ B carni cohæſerunt, noſtrique cauſa eidem acciderunt. Quod ſi verò hæc eadem divinitati aſcribere lubeat, & falſa erunt, & nobis veluti Sycophantis juſtæ damnationis cauſam adferent. Hujuſmodi ſunt Sanctorum Patrum traditiones; tales ſunt ſanctarum Scripturarum denuntiationes. Ad hunc modum de divinæ clementiæ & poteſtatis opibus Theologus diſceptet. Hæc, inquit, Paulus ad omnes. *Meditare, in his eſto, ut profectus tuus manifeſtus ſit omnibus.*

Quod verò, eorum, qui offenſi ſunt, curam amplecteris, rectè facis, & gratias habeo animæ tuæ, ſedulò, quæ Dei ſunt, meditanti, anxiamque rerum noſtrarum curam gerenti. Interim à Clericis, qui ejuſdem tecum ſunt ſententiæ, quique hoc loco, quòd Manichæorum hæreſi infecti eſſent, a Sacra Synodo exau- C thorati fuerant, deluſum te ſcias: Nam res Eccleſiaſticæ quotidie apud nos creſcunt & augentur; & quæ ad populum ſpectant, eos Dei beneficio ſortiuntur ſucceſſus ut qui multitudinem fortè intuentur, non poſ- *Iſaiæ 11.* ſint cum Propheta non exclamare: *Repleta eſt terra ſcientia Domini, ſicut aqua maris operientis.* Ad Imperatores porrò quod attinet, illi propter dogmatis illuſtrationem, in ſumma lætitia vitam agunt. Et ut verbo concludam, contra omnes hæreſes, cum Deo rectaque Eccleſiæ doctrina pugnantes, vocem illam apud *2. Reg. 3.* nos quotidie ad effectum deduci comperias: *Promovit interim David & confortabatur; domus autem Saulis magis magiſque attenuabatur.* Hæc fraterno affectu fratri à nobis ſint expoſita. Si quis autem voluerit eſſe contentioſus, hic B. Paulum per nos clamantem intelligat: *Si quis*, inquit, *videtur contentioſus*, D *1. Cor. 11.* *nos talem conſuetudinem non habemus, neque Eccleſia Dei.* Univerſam quæ tecum eſt fratrum ſocietatem ego quique mecum degunt, plurimùm ſalvere jubemus. Semper incolumis pro nobis Deo ſupplices obſervandiſſime & piiſſime.

Vides in hac Epiſtolâ quot ſcripturæ locis ſenſa ſua *Nota.* ſtabiliret Neſtorius. Sunt hæretici Catholicorum ſimiæ. Quia Catholici ex ſcripturis probant dogmata vera, & illi ex ſcripturis falſam ſuam fidem adornant. Nam, ait Apoſt. *Ejuſmodi Pſeudo-Apoſtoli ſunt ope-* *2. Cor. 11.* *rarij ſubdoli transfigurantes ſe in Apoſtolos Chriſti.* Quid eſt, ut optimè Vincentius Lirinenſ. p. 1. commonitorii c. 37. *Transfigurantes ſe in Apoſtolos Chriſti?* E proferebant Apoſtoli divinæ legis exempla, proferebant & illi: proferebant Apoſtoli Pſal. auctoritates, proferebant & illi: proferebant Apoſtoli ſententias Prophetarum, & illi nihilominus proferebant. Hinc hæreticos Sathanæ Chriſtum tentanti ut ſe demitteret è pinnaculo templi, comparat. Nam ſicut tunc caput capiti, ita nunc quoque membra membris loquuntur: membra ſcilicet diaboli membris Chriſti. Perfidi fidelibus, ſacrilegi religioſis, hæretici poſtremò Catholicis. Sed quid tandem dicunt? *Si*, inquit, *Filius* *Matt. 4.* *Dei es mitte te deorſum*, ideſt, ex iſtius te ſublimis Eccleſiæ, quæ etiam templum Dei putatur, doctrina & traditione dimitte. Ac ſi quis interroget quempiam A hæreticorum ſibi talia perſuadentem, unde probas, unde doces quod Eccleſiæ Catholicæ univerſalem & antiquam fidem dimittere debeam? ſtatim ille, *Scriptum eſt enim.* Et continuo mille teſtimonia, mille exempla, mille auctoritates parat de lege, de pſalmis, de Apoſtolis, de Prophetis, quibus Novo & malo more interpretatis, ex arce Catholica in hæreſeos baratrum infœlix anima præcipitetur.

EPISTOLA COELESTINI PROBATA in Synodo.

Dilecto fratri Neſtorio Cœleſtinus. S.

POſt impium illud profanumque ſæpenumero condemnatum Pelagii ac Cœleſtii dogma ab urbe ſe- B mel proſcriptum, Catholica fides aliquot vitæ noſtræ diebus pacem obtinuit: Etenim ut primum Oriens & Occidens concordi ſententia veluti telo quodam illos illorumque ſectatores ſemel percoſſit: è veſtigio ſanctæ memoriæ Atticus egregius ſanè Orthodoxæ fidei Doctor, veruſque ea iure Beati Joannis ſucceſſor, ita eos communis omnium Regia cauſa eſt inſectatus, ut ne conſiſtendi quidem ſpatium in eo loco reliquum illis faceret. Poſt illius verò è vita diſceſſum, non vulgaris cura nos tenuit, anxiè expectantes, unum-ne eumdemque ille & moneris & fidei quoque *Epiſcopi inſignes Conſtantinopoli.* ſucceſſorem ex æquo ſortiretur: quandoquidem quæ pulchra ſunt, ea diuturnam moram facilè non ferunt: Plerumque enim uſu venire ſolet, ut oppoſita alternis ſe vicibus excipiant. Verùm poſt illius obitum C ſanctus Siſinnius, qui ipſe quoque paulò poſt deſerturus nos erat, nobis obtigit; vir profectò & vitæ ſanctimonia, & fidei ſimplicitate clarus, ejuſque quam cœperat religionis præco inſignis. Legerat nimirum pia illa ſimplicitas & ſimplex pietas, magis timendum eſſe, quàm privatæ intelligentiæ acumini innitendum. Et alibi: In altiora curioſius inquirendum non eſſe. Et iterum: *Si quis aliud prædicaverit, anathema ſit.* *Ad Gal. 1.* Sed hoc quoque è mundi hujus ærumnis ſublato, ſimulatque ſollicitudo noſtra tantùm ſe intendiſſet, quantùm Dominus ſinebat: nuntiorum mox iſtinc venientium narratio animam noſtram magna lætitia perfudit, quam paulò poſt familiarium noſtrorum, qui tuæ ordinationi interfuerant, relatio egregiè quoque confirmavit: hi enim ejuſmodi teſtimonium tibi reddebant, cujuſmodi illi dari conveniebat, qui aliun- D de in Epiſcopum allectus eſſet: in tanta enim æſtimatione ætatem antea egeras, ut aliena quoque civitas te tuis inviderer. Nunc contra verò tanta te turpitudine abominandum reddidiſti, ut tui ex aliorum calamitatibus, à quanta peſte liberati fuerint, facile intelligant.

Quid ita iis de rebus quæſtiones inceptare voluiſti, *Increpat Neſtor.* quas vel cogitare blaſphemia eſt? Unde Epiſcopo in mentem venit, ut ea in vulgus ſpargeret, per quæ Virginei partus majeſtas, & reverentia graviter conſauciatur? Meritò ſanè blaſphemi in Deum ſermones priſcæ fidei ſinceritatem interturbare non debuerant. Quis unquam anathemate non dignus exiſtimatus eſt, E qui fidei quippiam appoſuiſſet: vel ex ea quippiam ſuſtuliſſet? Quæ enim plenè & planè nobis ab Apoſtolis tradita ſunt, ea augmentum vel imminutionem non ſuſcipiunt. Legimus in libris noſtris nihil addendum, nihil adimendum eſſe, maximoque ſe pœnæ debito obſtringere tam eos, qui mutilant, quam illos quoque, qui aſſuunt. Præparavimus igitur cauterium & ferrum, ſiquidem vulnera quæ tolerari alioqui non poſſunt, maturè exſcindenda ſunt: Novimus enim magna vitia citra magnam moleſtiam, facilè curari non ſolere. Cæterùm inter multa impiè abs te prædicata, quæ Catholica Eccleſia averſatur, ſummopere deploramus, ea per te verba à Symbolo ſublata eſſe, quæ totam vitæ ſalutiſque ſpem nobis pollicentur.

Hoc autem ipſum quo animo feceris, id tuæ Epiſtolæ non diſſimularunt. Quod verò & tuæ ſint & abs te profectæ ſint, id extra omnem controverſiam eſt. Quas ideò quoque nunquam ad noſtras manus veniſſe optaremus, ne tanti ſceleris judices eſſe cogeremur. Omnium porro diſceptationum tuarum rationes brevi oratione comprehendi queunt. Explicaſti ſubinde te fuſius, & multis ſtrophis circumvagatus, tandem per diverſos anfractus, ad impium animi tui ſcopum pertigiſti. Novimus, quid ille caverit qui contentiones & verborum pugnas circa legem vitare juſſit: ſunt enim, inquit, ſtultæ & inutiles. Jam quod ſtultum & inutile cenſetur, id ab omni utilitate procul abeſſe dubium nullum eſt.

Cum itaque frater noſter Cyrillus alteris jam litteris ad ſanam mentem te revocare enixè, ut ſcribit, ſtuduerit: & poſt unam & alteram illius admonitionem, etiam noſtra hæc, quam tertiam eſſe conſtat, increpatio acceſſerit; niſi nunc tandem, quæ perverse docuiſti, per te corrigantur, in eamque viam primo quoque tempore redieris, quam ſe Chriſtus eſſe palam eſt profeſſus; impoſterum & a noſtro conſortio, & ab omnium Chriſtianorum cœtu alienum te fore, nihil quicquam dubites. Improbè & præter omnem ſpem in eum arma ſuſcitaſti, qui te tanquam fidum & cordatum ſervum familiæ præfici permiſit. Miſer; qui beatitudinis iſtiuſcemodi miniſterio promiſſæ jacturam jam feceris: Adeone eſtam opportuno tempore nullam præbes, ut eos quoque veneno perimas, quos ille proprio ſanguine propriaque morte conquiſivit? Venena namque ſub labiis tuis ea meritò appellamus, quæ amaritudine & execratione plena adverſus eum evomere non formidas, qui vere dulcis eſt. Quo ſollicitudo abiit paſtoralis? Bonus Paſtor eſt qui ponit animam ſuam pro ovibus ſuis, Mercenarius eſt qui eas relinquit, & lupis objicit. Quid tu autem Paſtor hîc agis: quando [*Malus Paſtor.*] tu ipſe lupi inſtar gregem diſperdis? In quas tandem caulas Dominicus grex recipere ſe queat, cum intra ipſa quoque Eccleſiæ ſepta vulneretur? Aut qualis cuſtodia ſatis tuta in poſterum cenſeri valeat; cùm te cuſtodis loco rapacem lupum experiantur? *Et alias*, inquit [*Ioan. 10.*] Dominus, *oves habeo quæ non ſunt ex hoc ovili, & illas oportet me adducere*. Dominus alias ſe adducturum promittit: tu autem quas habes, diſperdis. Quamvis interim obſcurum non ſit, cùm iſtuc uſu venit, non tàm oves interire Paſtoribus, quàm Paſtores ovibus. *Et vocem meam audient*. Cur hoc? *ut unum fiat ovile*. Ad illius ergo vocem unum coit ovile, ad tuam autem grex aut læditur, aut in fugam vertitur.

Durum ſanè eſt & grave admodum B. Pauli verba quæ in Actis Apoſtolorum leguntur, in te convenire: [*Act. 20.*] *Ego*, inquit, *ſcio quoniam poſt diſceſſum meum intrabunt lupi rapaces non parcentes gregi. Et ex vobis ipſis exurgent viri loquentes perverſa, ut abducant diſcipulos poſt ſe*. Hæc abs te aliis dici malebamus, quam tibi ab aliis: docere enim, quæ dicimus, debueras non diſcere: Nam quis ferat Epiſcopum doceri, quando ipſum Chriſtianum eſſe oporteat? Expende diligenter quò deveneris, in quam hæreſim præceps abieris: in judicium vocaris, coargueris, accuſaris; ecquid horum omnium Dei decet Sacerdotem? Duris dura debetur reſponſio, & dura rurſum ultio, ſiqua tamen ea dici poteſt ultio, cum blaſphemiæ ſolis verbis vindicantur. *Et infrà*.

Pontificis Eccleſiæ Alexandrinæ fidem & probavimus ſemper, & etiamnum probamus. Et tu itidem, ſiquidem noſtra communione in poſterum potiri deſideras, per illum admonitus, eadem illa quæ nos, denuo ſapias, mi frater: ſi qua, inquam, prudentia etiam nunc tibi reliqua eſt, iis omnibus execraris condemnatiſque, quæ huc uſque ſenſiſti, confeſtim eadem illa, quæ illum prædicare intelligis, & tu quoque noſtræ voluntati facturus ſatis, prædicare ne cunćteris, &c. Cæterùm ad Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Clerum cæteroſque, qui iſthic Chriſti nomine inſigniti ſunt, literas, quales neceſſitas exigebat, perſcripſimus: Quo his nimirum inſtructi commonefactique, ſiquidem in perverſæ doctrinæ contumacia perſtiteris, neque illud ipſum, quod frater noſter Cyrillus nobiſcum docet, tu quoque docueris, intelligant à noſtro te cœtu excluſum eſſe: Tibi enim nulla deinceps ſocietas nobiſcum eſſe poterit. Diſcant nihilominus & hoc exemplo præmuniti, qua ratione animæ ſuæ maturo deliberatoque conſilio proſpicere debeant. Quamobrem hoc tibi perſuaſum habeas velim, niſi de Chriſto Deo noſtro ea docueris & tenueris, quæ & Romana, & Alexandrina, & univerſa Eccleſia Catholica tenet & docet, ſanctaque magnæ Conſtantinopolis Eccleſia, uſque ad tuum Epiſcopatum tenuit, & docuit; [*10. dies dati Neſtorio ad ſe retractandum.*] & perfidam illam novitatem, quæ ea divellere nititur, quæ ſacra Scriptura conjungit, intra decem dies, poſt hanc admonitionem ad te perlatam enumerandos, aperta ſcriptaque confeſſione deteſtatus fueris ac repudiaveris, ab univerſa Eccleſiæ Catholicæ communione quamprimùm te expulſum proſcriptumque iri; & hoc nos planè facere, in animum induxiſſe. Quam noſtri in te judicii formulam tum cæteris omnibus chartis & commentariis per Filium noſtrum Poſſidonium Diaconum, cujus ſupra meminimus, ad ſanctum Cyrillum memoratæ Alexandrinæ Eccleſiæ Epiſcopum qui ea ipſa quoque de te fuſius ad nos retulerat, tranſmiſimus, ut noſter hac in parte Vicarius efficiat, quò noſtrum decretum & tibi & reliquis quoque omnibus [*Cyrillus Vicarius Cœl. Papæ*] fratribus patefaciat: Nam cùm aliqua de re communi deliberatio ſuſcipitur, tunc omnes quid actum ſtatutumve ſit intelligere oportet. Datum 4. Id. Aug. Theodoſio XIII. & Valentiniano III.

Imperatores Cæſares Theodoſius & Valentinianus Victores, triumphatores maximi ſemperque Auguſti Synodo. S. D.

CUm magnam omnium quæ è republica ſunt curam habeamus, tum vero maximam illorum quæ ad pietatem religionemque conſervandam pertinere arbitramur: per ea namque cætera quoque bona hominibus ſuppeditantur. Scripſimus proinde non multo ante de pietatis veſtræ Synodo apud Epheſ. Metropolim cogendâ, eaque ſacræ noſtræ inſervimus, quæ inſtitutæ rei quam maximè convenire cenſebamos. Quia vero ordinis quietiſque quam ſacræ veſtræ Synodi conſultationes jure depoſcunt, decentem quoque curam adhibitam oportuit, ne hanc quoque partem, quo undique tranquillitas adeſſet, prætermittendam exiſtimavimus: Non arbitramur autem pietatem veſtram, ut aliis pacem conciliet, alterius cujoſpiam extrinſecæ opis egere: ſiquidem ad noſtrum erga religionem ſtudium ſingularemque providentiam pertineret & hanc quoque non negligere.

Igitur Candidianum præclariſſimum religioſorum [*Officium Legati Imperatoris in Synodo*] domeſticorum Comitem ad ſacram veſtram Synodum abire juſſimus; ſed eâ lege & conditione, ut cum quæſtionibus & controverſiis quæ circa fidei dogmata incidunt, nihil quicquam commune habeat (nefas eſt enim qui Sanctorum Epiſcoporum catalogo adſcriptus non eſt, illum Eccleſiaſticis negotiis & conſultationibus ſeſe immiſcere) verum ut Monachos & ſæculares ac cæteros denique omnes, qui hujus ſpectaculi cauſa vel eò nunc confluxerunt, vel inpoſterum fortè confluent, ab eadem illa civitate modis omnibus ſubmoveat. (quandoquidem non licet illos qui omnino neceſſarii non ſunt, ſacrorum dogmatum examen aliquo tumultu impedire, & iis quæ cum tranquillitate à veſtra ſanctitate conſtitui definirique debent, obſtaculum aliquod adferre) tum rurſum ut diligenter proſpiciat ne qua gravior diſſenſio ex mutuo repugnandi ſtudio coorta & ſævæ tempeſtatis inſtar debacchata, ſanctiſſimæ Synodi veſtræ conſultationem, exactioremque veritatis

indagationem quovis modo obturbet. Quo denique operam det ſedulam, ut omnibus & ſingulis quæ dicuntur ritè perceptis, ſinguli inoffenſè quod viſum fuerit in medium proponere, vel ab aliis propoſitum ſi opus id fuerit, refutare queant. Quo eſt tandem ratione, ubi per ſingulas propoſitiones exceptioneſque inquiſitio, citra ullam omnino turbam contentionemque habita fuerit, quod omnibus placitum probatumque erit, communi veſtræ ſanctitatis ſententiâ conſtituatur decernaturque.

Ante omnia autem ſeverè eidem Candidiano mandatum eſt, ut quam ſtudioſiſſimè obſervet, ne quem ex ſanctiſſimâ veſtrâ Synodo reditum molientem aut iter ad exercitum noſtrum affectantem aut ad alium quemcumque locum abſcedere cupientem, prius inde abire permittat quam diligenti adhibita diſcuſſione, ea omnia decreta definitaque fuerint, quæ in diſquiſitionem venerant. Huic ne ullam omnino aut Eccleſiaſticam aut aliam quamcumque controverſiam undecumque natam vel motam, quæ ad propoſitam ſancti dogmatis conſiderationem non pertineat, ante moveri ſinat, quam eórum omnium quæ nunc in quæſtionem vocata ſunt, ambiguitate ſolutâ, ea quæ ad veritatis inveſtigationem faciunt, exactiſſimo judicio diſcutiantur finemque Orthodoxæ religioni congruum ſortiantur. Quin & hujuſmodi quoque admonita ſit veſtra pietas, nempe ſerenitati noſtræ viſum eſſe, ut nulla omninò in ſacrâ veſtrâ Synodo aut etiam in publico Epheſiorum judicio pecuniaria aut criminalis cauſa adverſus aliquem agitetur. Quod ſi quid hujuſmodi extiterit, cuipiamve uſu venerit, hujus integram cognitionem magnæ huic noſtræ civitati reſervatam volumus. Denique nec id quoque vobis clam ſit, videlicet magnificentiſſimum Comitem Irenæum neque ſanctiſſimæ veſtræ Synodi conſiliis, neque his quæ eximio noſtro Legato Candidiano à nobis demandata ſunt, ullatenus communicare debere: ut qui ſolius amicitiæ causâ cum ſanctiſſimo piiſſimoque celeberrimæ civitatis hujus Epiſcopo Neſtorio Epheſum profectus ſit.

Nota in hac epiſtolâ quodnam munus & officium ſit Legati ex parte regum in Conciliis, qui iis debeant intereſſe, contra hæreticorum noſtrorum prætenſiones, & qui ordo ſervandus ut in iis aliquid debitè promoveatur. Porro iſte Candidianus infideliter ſe geſſit, ut Cyrillus & omnes Catholici de illo merito conquererentur. Inter cætera de rebus geſtis in Concilio mendaciter ſcripſit ad Theodoſium, ut propterea damnationem Cyrilli & Memnonis ſeductus & ſiniſtrè ſentiens confirmaverit. Intercluſit quoque vias ne epiſtolæ Patrum Epheſinorum, quibus eum de veritate rerum geſtarum inſtruebant, pervenire poſſent, donec tandem fidum nacti hominem eumdem in mendicum ipſo corporis habitus transformarunt; cui loco baculi præbuerunt arundinem quæ intus litteras Conſtantinopolim ſcriptas contineret, ſicque licet ſeró eorum litteræ pervenerunt Conſtantinopolim.

Cæleſtini ad Synodum Epheſinam Epiſtola. Dilectis deſideratiſſimiſque FF. Cæleſtinus Epiſcopus in Domino, S. D.

SAcerdotum Concilium Spiritus ſancti præſentiam declarat: Certum eſt illud namque (neque enim veritas ipſa mentiri poteſt) quod Evangelicis litteris proditum extat: *Ubi ſunt duo aut tres in nomine meo congregati, ibi ſum in medio eorum.* Quòd ſi numero tam exiguo Spiritus ſanctus non deeſt, quanto magis par eſt credere, ibi illum minimè defuturum, ubi tanta ſanctorum multitudo convenerit? Etenim conſeſſus ipſe ſuapte natura ſacer ac venerandus eſt: in quo utique magnæ illius auguſtæque Apoſtolorum Synodi, de qua in Actis legimus, reverentiam, gravitatemque quodammodo cernere licet. Ut is ergo nullo unquam tempore Apoſtolos deſerebat, quem illi prædicandum ſuſceperant; Aderat enim illis ſemper Dominus & Magiſter: imo verò ne tum quidem, cùm jam plenè edocti erant, Magiſtri ſui ope deſtituebantur: Docebat ille, qui miſerat: Docebat, qui, quid docerent, ſuggerebat: Docebat, qui ſe in ſuis Apoſtolis audiri affirmaret: ita neque cæteros quoque Domini Sacerdotes deſeret. Quippe cum demandatæ prædicationis cura, propugnandæque ac propagandæ veritatis ſollicitudo, quaſi hæreditario quodam jure ad nos tranſmiſſa ad omnes pertineat: Omnes enim ubivis per univerſum terrarum orbem, illorum vice, nomen Domini prædicamus, hac curâ conſtricti tenemur: Etenim dum illis dicitur: *Ite, docete omnes gentes:* non aliquod particulare, ſed generale mandatum proponitur: ſiquidem miniſterium, quod Apoſtolis in commune mandavit, hoc nos omnes explere voluit: Atque hoc fraternitas veſtra diligenter obſervare debet. Cùm hæc igitur ſic habeant, neceſſe eſt, ut Patrum noſtrorum veſtigiis convenienter inſiſtamus, ut qui omnes in illorum laborem ſubintroivimus, & qui illorum honorem ſuſcepimus, fidei quoque dogmata ab illis tradita, pro virili propugnare debemus: Quibus quoque jubente Apoſtolo, nullam novam doctrinam adjungere fas fuerit, ſed traditam ſimpliciter conſervare. Prout etiam non minus honorificum eſt Doctori, miniſterio ſuo tradita cuſtodire, ac propria ſubminiſtrare.

Mat. 18.

Act. 15.

Mat. 28.

Illi itaque fidei ſemina jactaverunt, noſtra ſollicitudo jacta cuſtodiat; quo noſtri Patris-familias adventus incorruptum multiplicemque fructum inveniat; cui ſoli utique Apoſtolorum meſſis, tanquam primæ & principi cauſæ aſſignatur. Etenim Paulus electis ſuis loquens, haud quaquam ſat eſſe monet, ſeſe plantare ac rigare, ſi Deus incrementum & ubertatem non impertiret. Quamobrem conandum, modiſque omnibus enitendum eſt nobis, ut fidei dogmata nobis concredita, & per Apoſtolicam doctrinam hactenus conſervata, porro retineamus: Neque enim hîc perſona quæpiam privata, ſed ipſamet noſtra fides in jus vocatur: Armis ſpiritualibus accingamur, oportet: ſiquidem animorum bellum ſuſcitatur, verborumque jacula torquentur, quo in Imperatoris noſtri fide conſtanter perſiſtamus: Beatus Paulus omnes vos eo in loco, ubi Timotheum manere juſſit, hoc eſt Epheſi conſtitutos, commonefacit. Idem itaque locus, idemque doctrinæ ſcopus, idem quoque miniſterii ſtudium à nobis exigit. Id omnes agamus, huc omnes noſtri tendant conatus; nempe ne, quod ipſis verum, diverſum quidpiam ſapiamus. Nullus quæſtionibus verboſis & ad rem nihil facientibus intendat, ſed ut ipſe præcepit, omnes unanimes maneamus, unumque & idem ſentientes. Quandoquidem hoc maximè conducit. Nihil autem per contentionem, aut ob inanis gloriæ oſtentationem fiat: verum id potius optetur & curetur, ut anima una & cor unum ſit omnibus. Quòd ſi fortè fides, quæ una eſt, adulteretur, univerſus conſeſſus, unà nobiſcum ob id laboret ac lugeat. Is in judicium vocatur, qui terrarum orbem judicat. Is humanæ correctioni ſubjicitur, qui terram commovet. Is, qui redemit omnes, iniquis calumniis impetitur. Veſtra proinde fraternitas Dei armaturam aſſumat: noſtis galeam, quæ caput veſtrum tueatur. Intelligitis, cujuſmodi lorica pectus veſtrum communire debeat. Neque enim jam primùm Eccleſiaſtica ſepta vos ſuſcipiunt magiſtros. Nemo ambigat, quin Deo, qui utraque facit unum, cooperante, armis depoſitis, tempeſtivè pax ſit ſucceſſura: cauſa enim, de qua agitur, ejus eſt naturæ, ut facilè ſeipſam vindicare queat.

Chriſtus impetitus à Neſtorio.

At Ducis noſtri verba, quibus per Epiſcopos ſuos nos alloquitur, rurſum expendamus. *Attendite*, inquit, *vobis & univerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos, regere Eccleſiam Dei quam acquiſivit ſanguine ſuo.* Hos autem Apoſtoli hortatus Epheſios, apud quos veſtra ſanctitas nunc conve-

Act. 20.

nis, audiviſſe legimus. Quibus igitur fidei doctrina cognita eſt, iis & veſtra quoque doctrina manifeſta fiat; & per veſtram intelligentiam, eam venerationem aſſequantur, qua meritò digni cenſentur. Quin illud etiam, venerandi fratres, neque præterire, neque parum quoque incitare vos debet; nempe Regis regum verba olim ab Apoſtolis prædicata, diuturnáque pace, ac pio ſtudio hactenus conſervata, nullis unquam tyrannorum machinis fuiſſe debellata; neque veritatis virtutem, ulla unquam ſermonum falſitate potuiſſe extingui. Ante omnia autem illa vos præcipuè conſiderare, iterúmque atque iterum recolere decet, quibus Joan. Apoſto. cujus reliquias præſentes honoratis, ad mutuam concordiam, dilectionemque hortatur: ſed & communis quoque oratio ad Dominum fiat: Novimus enim quanta vis divinæ præſentiæ ſit acceſſura, tanta Sacerdotum multitudine, concordi animorum conſenſu, deprecante: quandoquidem tam vos ille movere, ſuoque Spiritu afflare poteſt, quàm duodecim illos Apoſtolos, dum illum rogarent, moviſſe afflaviſſeque legimus.

Sed quænam deprecantium Apoſtolorum extitit petitio? non alia ſanè quam ut acciperent viiu, Verbum Dei cum fiducia loquendi; pérque illius virtutem, magna mirabiliaque operandi: & utriuſque Chriſto Domino noſtro largiente facultatem acceperunt. Et nunc, quæſo, quid aliud ſanctæ veſtræ Synodo expetere convenit, quàm ut adſit fiducia, Verbum Domini intrepide loquendi, conſtanterque, quæ dederit prædicare, retinendi? Porro autem Spiritu ſancto, ſicuti ſcriptum eſt, repleti, etſi diverſo ore, unum tamen idemque loquebantur; id nimirum, quod Spiritus ſanctus ſuggerebat, qui etiam magnum illis omnibus animorum robur addebat. Atque iſthæc, ut Apoſtolus ait, legem ſcientibus expono: prudentiam enim hic loquor inter perfectos. Decertate proinde pro fide Catholica, & Eccleſiaſticorum paci ſuppetias ferre; ſi quidem præſentibus & futuris æque ac priſcis dictum eſt: Rogate & cuſtodite, quæ ſunt ad pacem Hieruſalem. Miſimus ad vos Arcadium & Projectum Epiſcopos, & Philippum Preſbyterum ſanctos Fratres, unanimeſque ac probatos noſtros comminiſtros, qui noſtra in ſecura ſuſcepta, actis veſtris intererunt, quæque à vobis ſunt conſtituta, ſuo calculo denuo confirmabunt. Non dubitamus autem, quin ſanctitas veſtra illos ad communem conſenſum, ſententiæque dictionem ſit admiſſura. Quæ verò decreveritis, ea pro omnium Eccleſiarum tranquillitate habeantur definita decretaque.

Legati Papæ plures ad Synodum.

EXEMPLAR EPISTOLÆ IOANNIS *Comitis Sacrenſis, ſcriptæ ab Epheſo ad Reges, qua docet, quid egerit, ubi Synodum convenerit Epheſinam, & præſertim, cur ſanctiſſimos Epiſcopos Cyrillum, & Memnonem capere voluerit.*

Facinus & hac ad argumentum Epheſini Concilii, & ad ſuperiorem hiſtoriam liberatio.

QVum ſciam conducibile pietati, ſi divinis Scriptoris commendentur omnia, quæ juxta puriſſimæ Celſitudinis tuæ mentem pro virili feci, hinc quæ ſint acta, diſcetis. Pridie quam hæ literæ darentur, labore magno, accelerationeque mira in Epheſiorum civitatem perveni. Adveniſſem autem citius, niſi maximis negociis impeditus fuiſſe, quæ veſtræ magnitudini adfuturus (Deo propitio) coram recenſebo. Statimque ſanctiſſimos Epiſcopos, qui hinc & inde convenerant, reverenter ſalutavi. Propter diſcordiam autem, quæ intercedebat inter eos, partes accerſere conveniebat. Turbatis autem omnibus, Cyrilloque & Memnone ſe munientibus, per meipſum iis qui convenerant, denunciavi, & iis qui aberant, manifeſtavi, ut ſequenti die abſque ulla mora omnes in diverſorio meo confluerent. Porro ne conflictus quidam fieret, promiſcue ipſis convenientibus (metuendum enim &

Cyrillus & Memnon Epiſcopi

A hoc erat propter ferociam, quæ neſcio unde illis acciderat) ingreſſus, ordinem diſtribui. Præſente autem Neſtorio, fere cum ipſa aurora, & Joanne pientiſſimo Epiſcopo, advenit etiam Cyrillus cum omnibus pientiſſimis Epiſcopis. Solo autem Memnone abſente, magna turbatio tumultuſque exoriri cœpit, dicentibus iis, qui cum Cyrillo venerant, Neſtorii qui ab ipſis depoſitus eſſet, ne aſpectum quidem ferendum eſſe, nihilominus tamen convenientibus divinarum ſcripturarum lectionem fieri volebat. Affirmabant autem ii, qui Cyrillo favebant, lectionem divinarum & terribilium ſcripturarum abſque Cyrillo non habendam, neque præſente Neſtorio, neque his qui ab Oriente venerant, ſanctiſſimis Epiſcopis. Et ob hoc magna facta ſeditio eſt, imo prælium & pugna. Eadem quoque & ſanctiſſimi Epiſcopi, qui Joanni pienB tiſſimo Epiſcopo adſtabant, contendebant, dicentes, Cyrillum non oportere divinarum litterarum lectioni intereſſe, utpote & illo cum Memnone ab ipſis depoſito. Fiebat igitur ſuper hac re contentio. Jam autem maximo diei intervallo exacto, operæpretium exiſtimavi, abſque Cyrillo & Neſtorio cæteris patefacere Regias ſententias, quandoquidem commemoratis illis neque ſcriptæ eſſent à mundi Dominis. Verum renuebant & hoc pientiſſimi Epiſcopi, qui cum Cyrillo venerant, nolebantque etiam his qui cum Joanne advenerant, præſentibus aures præbere, eo quod dicebant eos illegitime Cyrillum & Memnonem depoſuiſſe. Vix igitur potui perſuaſione & vi (ſiquidem vera dicere oportet) ſequeſtratis Neſtorio & Cyrillo, inducere omnem Synodum, ut Regium reſcriptum audiretur. Igitur congregatis omnibus Auguſtarum literarum lectionem feci, in quibus depoſiti ſunt Cyril- C lus & Neſtorius, & Memnon. Quum autem hi, qui cum Joanne pientiſſimo convenerant, lectionem amicè ſuſciperent & approbarent, audiverunt à gravi auditorio, depoſitionem Cyrilli & Joannis illegitima factam. Cæterum ne major fieret ſeditio, Neſtorium quidem cuſtodiendum ſuſcepit Candidianus Comes * convivarum domeſticorum, qui omnibus conſiliis & operibus meis interfuit. Cyrillum autem & ipſum cuſtodiendum tradidi circumſpecto Comiti & præpoſito quartæ ſcholæ. Memnon vero, ut prædixi, aberat. Unde miſſis diſpenſatore & lictore ac Protodiacono ſanctiſſimæ Epheſiorum Eccleſiæ, ei manifeſtavi quod depoſitus eſſet. At memoratus Memnon cum prædi- D ctis, fidem dedit eis, ſe ſuo periculo cum omni ſecuritate Eccleſiaſticas pecunias ſervare. His in hunc modum actis, quoniam oportebat me & precibus vacare, deſcendi in ſanctiſſimam Eccleſiam. Cognoſcens autem Memnonem agere in Epiſcopio, mitto ex miniſtris meis Primicerium nobilium Palatinorum ad ipſum, ut ad me veniret, ut diſcerem, num omnino ad me accedere renueret. Verum ipſe abſque mora advenit, & reprehenſus à me, quare mane non veniſſet, dixit, ægritudine ſe deprehenſum eſſe, & propterea non adfuiſſe. Ne ferret autem alias meas admonitiones vel conſilia, prævenit ſermones meos, & in meam irrupit domum. Traditur igitur & ipſe Jacobo circumſpecto Comiti cuſtodiendus, & a Scutariis nobilibus, & reverendiſſimis Palatinis. Hæc primo die à me facta ſunt. Quoniam autem & de pace pientiſſimis Epi- E ſcopis ſermonem habere oportebat, ne hæreſes & ſchiſmata in Orthodoxa religione fierent, proinde quanta potui diligentia, ei negocio me accommodavi, & poſthac operam daturus, modo placeat & melioribus, & pietati conſonum ſit, & recta mens ſit Domini mundi. Quod ſi pientiſſimos Epiſcopos videro implacatos & non reconciliabiles, neſcio unde in hanc rabiem & aſperitatem venerint, & ſi quid amplius factum fuerit, quam primum veſtræ amplitudini ſignificabo.

Vel adibam. Cyrillus incarcerantur, vel

Exemplar Relationis Orientalium ad Reges adverſùs Divum Cyrillum & hujus Anathematiſmos.

MEritò quis dixerit, noſtri ſeculi homines, qui tuo imperio gubernentur beatiores iis, qui ante noſtram ætatem fuere. Veſtra enim pietas inter innumeras totius orbis curas, eam quam religionis pietate gerit, omnibus aliis præpoſuit. Magis autem veneratur laudatiſſimum veſtrum imperium ea, quæ Dei ſunt, quam omnia quæ ſuper terram. Quoniam fides in illum veſtras cogitationes & opera moderâs, cum veſtra pietate in omnibus honeſtis cooperatur. Hæc ita certò ſe habere ſemper quidem ex his, quæ contingunt, didicimus, iſto autem tempore maximè certi ſumus. Poſtquam enim inexpectata Sacerdotum exorta ſunt diſturbia, ſingulis ſimul à ſe invicem diſſidentibus, & commune hoc noſtrum conſiſtorium commotum eſt, Ægyptio orbem (id quod ſemper ſolitus eſt) conturbante, veſtræ pietatis oraculum per magnificentiſſimum & glorioſiſſimum Comitem generalem largitionum Joannem allatum, omnium vanas choleras reſtinguere ſufficiens fuit, ſi quidem modeſti eſſe voluerimus. Illud autem maximum, quod veſtra Majeſtas literis cavit tollenda offendicula à quibuſdam excitata. Utendum autem canone & regula, qua olim à Patribus in Nicæa fides expoſita eſt, quæ etiam nihil dubium vel ſuperfluum continens compendiariam ſalutem concedit, verbis paucis comprehendens omnia, quæcunque divinæ Scripturæ tradidêrunt, & eliminans ſeductorum, & novas nobis tradere volentium opiniones. Quapropter acceptis literis veſtris, cùm vidiſſemus mentem veſtræ Majeſtatis rectæ Patrum fidei convenire, operam dedimus, ut confeſtim ejicerentur Capitula contra Evangelicam & Apoſtolicam doctrinam, a Cyrillo expoſita, in quibus omnes & qui nunc ſunt, & qui olim fuere, ſanctos anathematizare auſus eſt. Quam autem nupero tempore turbulenter Epiſcoporum præſentia conſpirationem fecit, multorum inexperientia, & aliquorum morbo olim quidem latente, nunc autem impudenti circumcurſatione manifeſtato, authoritate Synodali ſtabilire attentavit. Hæc autem ſicut veſtra Majeſtas, etiam pietiſſimus ſanctiſſimuſque Pater noſter & Epiſcopus Acatius, ſcriptis ſanctam Synodum docuit, Apollinarii impietatem contingunt. Optimè enim ſcit vir ille decem & centum annos natus, qui omnem ætatem in Apoſtolicos ſudores inſumpſit, & plurimis Synodis interfuit, quod Apollinaris aſſeclas vicinos ſemper habuit. Unde facilè deprehendere potuit, quod prædicta Capitula pravam illam opinionem ſaperent, & jam deceptos Epiſcopos, & illi ſubſcribere ſinentes. Oravimus igitur una cum Joanne magnificentiſſimo Comite, ut ab Orthodoxa fide ejicerentur & alienarentur, & ſe ſubſcriberent Orthodoxæ fidei patrum in Nicæa congregatorum. Et cùm non poſſent propter malam ipſorum præjudicationem factam, coacti ſumus apud eos ſinceram illam & rectam confiteri fidem & illi ſubſcribere, ejicereque legitima confeſſione ſuperfluam illam ab impiis opinionibus refertam Capitulorum expoſitionem. Sufficit enim parvorum illorum verborum rectæ fidei confeſſio ad redarguendum omnem hæreticum errorem. Neque enim prædicta Patrum fides contempſit ea, quæ de unigeniti deitate recenſentur, ſed conſubſtantialem prædicans, immobiles fidelium mentes ſervavit, & Arrianorum hæreſim ſuſtulit, deque diſpenſatione exactas definitiones tradidit. Tunc inconvertibilem & incommutabilem deitatem unigeniti nos docuit, & non purum hominem eſſe Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, ſed verè Filium Dei credendum prædicavit, congrua divinis ſanctiſque Scripturis confirmans. Unde & nos illos ſequentes, fidei & expoſitioni confeſſionis nihil

Cyrillus odioſe dictus Ægyptius.

Fides Nicæna.

Acatius Epiſcopus centenarius.

Nova antidota adverſùs nova venena neceſſaria ſunt.

A adjecimus, nihilque ademimus, contenti in omnibus ſanctorum Patrum expoſitione. Quoniam autem, ô pientiſſimi Reges, percipimus poſt hanc firmæ fidei conſonantiam, etiam de ſancta ac Dei genitrice Virgine, veſtræ excellentiſſimæ pietati innotuiſſe. (Hoc enim Joannes ille magnificentiſſimus & glorioſiſſimus Comes annuntiavit, idque divino petito auxilio. Majus enim fuerat, quam ut talia homines attentarent) nota facimus veſtræ pietati, quæ ex divinis Scripturis edocti ſumus confeſſione noſtræ infirmitatis excludere, & hæc inſerere volentes inter ea, quæ ſuper hominem eſſe conſideravimus. Igitur fatemur Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum Filium Dei unigenitum, Deum perfectum, & hominem perfectum, ex anima rationali & corpore, ante ſecula quidem ex Patre genitum, noviſſimis autem diebus ex Maria Virgine ſecundùm humanitatem: conſubſtantialem ipſum patri ſecundùm deitatem, & conſubſtantialem nobis ſecundum humanitatem. Duarum enim naturarum unio facta eſt. Idcirco unum Chriſtum, unum Filium, unum Dominum confitemur. Juxta hanc inconfuſæ unionis ſententiam, confitemur ſanctam Virginem Dei genitricem, eò quod Verbum Incarnatum & inhumanatum eſt, & ex illius conceptione univit ſibi templum ex ipſa adſumptum. Hæc cùm didicerimus à viris Theolog. Evang. & Apoſtolis, & Prophetis & piæ fidei doctoribus ſua tempeſtate claris, tanquam in compendio expoſuimus. Oramus autem & obſecramus veſtram majeſtatem, piam religionem (quæ corrumpi videtur morbo ab Ægyptiacis Capitulis invecto) more ſolito C defendere, & omnibus præfectis ſanctarum Eccleſiarum Sacerdotibus * edocere dignetur, ut explodant Capitula à prædicto Cyrillo, magna Eccleſiarum jactura & fidei Catholicæ introducta: ſolique ſubſcribant ſanctorum Patrum in Nicæa congregatorum confeſſioni. Neque enim aliter pax in Eccleſiis Dei triumphabit, niſi ejecta fuerit impia illa expoſitio.

Imperatores addicti Cyrillo.

** Educere.*

MANDATVM, QVOD SYNODVS dedit legatis Conſtantinopolim proficiſcentibus, ut Orientales judicarent, Cyrillum verò & Memnonem ſanctos Epiſcopos à condemnatione, ac depoſitione liberarent.

PHILIPPO PRESBITERO DEI, & amantiſſimo & colendiſſimo, ſanctiſſimi & pientiſſimi Archiepiſcopi Apoſtolicæ ſedis, magnæ Romæ Cœleſtini Vicario, & pientiſſimis & ſanctiſſimis Epiſcopis, Arcadio, Iuvenali, Flaviano, Firmo, Theodoto, Acatio, Evoptio, ſancta & univerſalis Synodus, quæ gratia Dei & edicto pientiſſimorum Regum in Epheſiorum Metropoli congregata in Domino ſalutem.

Romæ ſedes Apoſtolica & primum Epiſcoporum.

E ADmoniti à pientiſſimis Chriſtique amantiſſimis Regibus ut mittantur Legati pro toto orbe, qui propter eos qui nobiſcum in Epheſiorum urbe congregati ſunt, anxius eſt, unanimi calculo decrevimus, & legationis provinciam (ut pro recta fide & pro ſanctis Fratribus) ſanctiſſ. & Dei amantiſſ. Archiepiſcopo Cyrillo, & Dei amantiſſ. Coëpiſcopo Memnoni injunximus. Utrorumque autem ſecuritatis, & veſtrorum & noſtrorum habentes curam, hoc mandatorum diploma inſtruximus: ut & ſciatis, propter quæ nos miſerimus, & veſtra pietas cognoſcat, quod nihil præter hæc facere debeatis. Ante omnia igitur ſciat veſtra ſanctitas, quod cum Joanne Antiocheno & cum apoſtatarum Concilio communionem nullo modo habere debeatis, eo quod noluerunt nobiſcum deponere impietatis præconem Neſtorium, ſed illi uſque ad abi-

tionem veſtram patrocinari ſunt, auſi contra omnes Canones condemnare ſanctiſſimum, Deique amantiſſimum Archiepiſcopum Cyrillum, & ſanctiſſimum Deique amantiſſimum Epiſcopum Memnona. Præterea uſque ad id tempus in Neſtorij dogmatibus defendendis anxij ſunt. Sunt item inter eos Cœleſtiani & depoſiti, audentque totius orbis Synodum hæreticam appellare. Jam ſi neceſſitas quædam ſe obtulerit, adeundi Regem pientiſſimum, quoniam dicto amatoris Chriſti & pientiſſimi pro virili obediendum eſt: ſi noluerint prædicti ſubſcribere depoſitioni Neſtorij, per libellos veniam petere a ſancta Synodo ſuper iis, quæ temerè in noſtros præſides admiſerunt, anathematizareque Neſtorij dogmata, & abjicere eos qui eadem cum illo, vel ſapiunt, vel ſapuere, denique & laborare nobiſcum, ut reſtituantur nobis ſanctiſſimi Archiepiſcopi Cyrillus & Memnon: permittimus veſtræ ſanctitati his factis, polliceri quidem ipſis communionem, ſcribere autem nobis, ut & vobis compaciſcentibus perfecta cum ipſis pax conſtet. Verum non erit antea promittenda illis pax, niſi præſides ſuos recipiat ſancta Synodus. Scite autem volumus veſtram ſanctitatem, quod ſi quid horum à vobis contemptum fuerit, neque ſancta Synodus acta habebit rata, neque vos communionis ſinet eſſe participes. Subſcripſerunt Epiſco. 141.

Pelagiani Synodum vocant hæreticam.

Cyrillum tempe.

RELATIO SYNODI EPHESINÆ miſſa cum prædictis Epiſcopis & locum tenente Papæ, ad Reges, ubi & juſtè damnati Neſtorii cauſa redditur, & injuſtè depoſiti Cyrilli, Memnoniſque innocentia defenditur adversùs Ioannem Antiochenum.

PIENTISSIMIS DEIQVE ET Chriſti amantiſſimis Theod. & Valentiniano victoribus triumphantibus, ſemper Auguſtis, Synodus quæ juxta gratiam Dei & veſtræ Majeſtatis edictum in Epheſo congregata eſt.

OMnia quidem ô Reges amatores Chriſti, Regiæ Majeſtatis veſtræ acta laudem merentur, magnumque pietatis zelum præ ſe ferunt. Ea propter unanimiter omnes & ſinguli pro perpetua veſtra incolumitate & imperio, preces Domino Chriſto offerimus, orantes ut Chriſti amantiſſima veſtra Majeſtas orbi perpetuò ſervetur. Quia autem & nunc noſtris precibus flexa veſtra pietas præcipit per Joannem magnificentiſſimum Comitem, ut univerſalis veſtra Synodus ad veſtram Majeſtatem electos quoſdam pientiſſimos mittat Epiſcopos, & coram omnes cauſas exponant, meritò gratias agentes Chriſti amantiſſimæ veſtræ Majeſtati, elegimus ſanctiſſimos ac pientiſſimos Epiſcopos Arcadium, Juvenalem, Flavianum, Firmum, Theodotum, Acatium, Evoptium, & Philippum Presbyterum Romæ Cœleſtini ſanctiſſimi & pientiſſimi Archiepiſcopi Apoſtolicæ ſedis, magnæ Romæ locum tenentem, quos his litteris veſtræ ſerenitati commendamus, ut eos benignè videre & audire dignetur. Scientes autem, quantum anima veſtra amat Chriſtum, Deoque ſit dedita, maximique faciat Chriſtum, qui pugnat pro nobis & vos ſervat: ſerventur, habeanturque in honore ſemper Sacerdotes ejus, juxta id quod dictum eſt ab eo; *Qui vos audit, me audit: & qui vos recipit, me recipit.* Confidimus, & quod nos conturbavit, idem & vos (ſicut literis inſertum eſt) conturbat: nos enim non ob aliam cauſam, qui Epheſi nunc ſumus, quàm ut juxta veſtrum pientiſſimum edictum de fide tractaremus. Quoniam enim prophana Neſtorij dogmata ejus immobilem a ſeculo tranquillitatem conturbarunt, meritò ſuper ea re conſilium propoſuimus. Poſt decimum & ſextum diem præfiniti termini, Neſtorium ſuis decretis Eccleſias conturbantem acceiſivimus. Verùm quia ille male ſibi conſcius comparere detrectavit: inquirentes impia dogmata, de Domini Chriſti Incarnatione ab illo ſcriptis expoſita, ea ipſa anathematizavimus, & eorum Patrem ab Epiſcopali dignitate omnino alienavimus. Cæterùm Joannes Antiochenus poſt viceſimum diem præſtituti termini, quaſi zelo fidei nos adjuturus huc pervenit, congregatis apud ipſum Epiſcopis paulò minus triginta, quorum alij Cœleſtiani, alij depoſiti multò antea fuerant, adversùs noſtros præſides & Orthodoxæ fidei æmulatores, receſſit, ſanctiſſimumque & pientiſſimum Archiepiſcopum Alexandriæ Cyrillum, & ſanctiſſimum ac pientiſſimum Coepiſcopum Memnona, neque accuſatos ab ipſo, neque citatos juxta Canonum rationem, depoſitionis contumelia affecit: & quaſi communicaſſet cum ipſo ſancta & univerſalis Synodus, in hanc contra illos injuſtitiam ita pias & religioſas veſtras corripuit aures. At ſancta & univerſalis Synodus cui adſidet & magnæ veſtræ Romæ ſanctiſſimus & pientiſſimus Archiepiſcopus Cœleſtinus, omniſque Occidentalis Synodus per eos; quos ad vos miſit ſanctos Epiſcopos (adſidet autem & Africa omnis & Illiricum) legitimè mota, ipſum perfectum Concilij apoſtatam Joannem & cæteros qui cum eo ſunt, alienos ab omni Eccleſiaſtica communione eſſe decrevit, atque omni Sacerdotali miniſterio deſtituit: refutans omnia, quæ ab illis illegitimè facta ſunt. Et quæ cum illis acta ſunt, veſtræ Majeſtati pridem literis ſignificavimus: nunc verò his ſcriptis, & per hos legatos pientiſſimos Epiſcopos veſtra pia genua protenſis manibus attingimus, rogantes ut quæ violenter acta ſunt cum ſanctiſſimis & pientiſſimis Epiſcopis Cyrillo & Memnone, nullumque Canonibus robur habentia, prorſus irritare: * ita ut noſtra Synodus capite non careat, & nos & omnes Chriſtiani univerſo orbe, luctu intolerabili indeſinenter propter præſides * contemur, ſed petitionum compotes conſuetas preces univerſi orbis Eccleſiis Domino noſtro offeramus, ut in ſeculum concedatur veſtrum Chriſti amantiſſimum Imperium. Nam calumnia quæ contra illos facta eſt à Joanne Antiocheno & ſocijs ejus, ad omnes nos pertinet: eandem fidem habentibus cum prædictis, & cum eis Sacerdotali miniſterio fungentibus: eò quòd & omnis Occidentalis Synodus teſtimonium dat eis, rectam & inculpabilem eorum eſſe fidem. Et nos quoque de hoc certiores facti, commentariorum ſcriptis promulgavimus, quod ſint Orthodoxi, ſanctorumque Patrum noſtrorum ſententiam in dogmatibus Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ habeant. Oramus igitur veſtram Majeſtatem, ſolvite & nos & illos à vinculis: vinctis enim fratribus & præſidibus ſanctæ noſtræ Synodi, etiam nos quodammodo vincti ſumus.

Neſtorii damnationis cauſa.

Joannes Antiochenus.

Cyrilli & Memnonis innocentia.

Vel …

RELATIO A SANCTA SYNODO ad pientiſſimos reges de Neſtorii depoſitione facta.

REligioſiſſimis ac pientiſſimis Theodoſio & Valentiniano, victoribus triumphatoribus ac ſemper auguſtis, ſancta Synodus per Chriſti gratiam, ac dominationis veſtræ nutum, Epheſi congregata.

IAm inde ætas progenitoribus pia veſtra, Chriſti amantes ac pientiſſimi Reges, rectam eſt conſecuta fidem, & hanc quotidie evehit, multumque curarum veritatis impendit dogmatibus. Quorum gratia cum perturbatio non ſolùm in magna illa civitate, ſed & in univerſo terrarum orbe per ea dogmata fieret, quæ à Neſtorio ſunt prædicata à S. Patrum, ſanctorumque Apoſtolorum & Evangeliſtarum traditione, non contempſit veſtra dominatio perturbatas Eccleſias, & ad-

alterata fidei ac veræ pietatis dogmata, ſed ex univerſo orbe pietas veſtra Metropolitanos pientiſſimos, & aliarum quoque quarundam civitatum Epiſcopos congregari juſſit, ſufficienti ad eam rem temporis determinato ſpatio, nimirum ad diem uſque Pentecoſtes. Attamen cùm omnes ſecundùm præſcriptum nobis terminum Epheſi cõveniſſemus, accidit ut ſanctiſſimus Joannes Antiochenus Epiſcopus adventum ſuum tardaret. Nos verò itineris difficultatem tarditatis hujus cauſam eſſe ſuſpicati, Synodalem diſtulimus auſcultationem diebus ſexdecim dies à termino à dominatione veſtra nobis præſcripto. Interea nonnulli ſanctorũ Epiſcoporum ſenio gravati, diuturnam inter peregrinos converſationem haud tulerunt: alijs morbis correpti periclitati ſunt: alij Epheſi ex hac vita migrarunt; quidam etiam paupertate preſſi nos acceſſerunt, & ut Synodalis auſcultatio mutaretur, urſerunt. Poſt ſedecim autem integros ad Synodalem auſcultationem collecti ſumus, quoniam & ſanctiſſimus Joannes Antiochenus Epiſcopus per pientiſſimos Alexandrum Apamiæ, & Alexandrum Hierapolis Epiſcopos à ſe præmiſſos ſignificabit nobis habere ſe cauſam prolixioris moræ. Qua in re ſanctam Synodum nondum viſus gravavit. Cùm itaque congregati eſſemus vigeſimaſeconda menſis Junij, ſecundùm Romanos, præcedente die ſpectatum Neſtorium per pientiſſimos quoſdam Epiſcopos admonuimus ut nobiſcum conſideret, & communi pietatis ac fidei inquiſitioni adeſſet. Is verò per eos qui miſſi fuerant, hoc tantùm renonciavit, viſurum ſe: & ſi videatur, adventurum. Sequenti igitur die in ſancta & magna Eccleſia quæ Maria vocatur, congregati ſumus: propoſitumque eſt in throno qui medius erat in Eccleſia, ſanctum Evangelium, quod Chriſtum nobis præſentem eſſe docet. *Evangeliũ in throno.* Nos hic ſecundùm normam Canonum rurſus tres alios ſanctiſſimos Epiſcopos ad Neſtorium miſimus, admonentes eum, ut ad ſanctam Synodum veniret, doctrinæque ſuæ rationem redderet. At ille domum in qua erat, militibus communiri fecerat, cùm nec eſſet nec fuiſſet ullos in ea civitate tumultus: nec ullo dignabatur eos qui miſſi fuerant, reſponſo. Quoniam autem Canones immorigerum tertio vocari præcipiunt, miſſis iterum ad eum tribus alijs ſanctiſſimis Epiſcopis, adhuc immorigerum invenimus, ita ut eos qui miſſi erant, multa ignominia & contumelia per milites qui domum ipſius obſervabant, affectos remiſerit. Cùm igitur non conveniret, ut illo acceſſum propter malam conſcientiam negante, ſancta Synodus otioſa reſideret, neceſſarió fidei ac pietatis dogmata excuſſimus, ſed ita, ut commentariis actorum, authoritatis gratia, pientiſſimas pietatis veſtræ literas præmiſerimus, poſt quas fidei expoſitionem ſubjecimus: propoſita primum ea, quæ a ſanctis eſt tradita Apoſtolis: deinde & ea quæ per ſanctos trecentos decem & octo patres Nicææ quondam à beatæ memoriæ Conſtantino congregatos, eſt facta expoſitio: cujus fidem dominatio veſtra illuſtriorem reddidit. Deinde epiſtolas Deo dilectiſſimi ac ſanctiſſimi Cyrilli de fide ſcriptas ad expoſitionem iſtam collatas invenimus & dogmatibus & verbis conſonas: nec uſpiam deprehendimus illius doctrinam a pia illa fidei expoſitione alienam. Proximum erat ut probaremus dogmata à ſpectatiſſimo Neſtorio prædicata. Erant autem illa haud obſcurè, ſed luculenter in epiſtolis ejus prædicata, deinde & in libris & publicis concionibus manifeſtè audita, & in ipſa Epheſiorum Metropoli ad quoſdam religioſiſſimos Epiſcopos palàm ab ipſo dicta. Indeſinenter enim iſta dicebat, non eſt dicendum, Deum factum eſſe hominem propter nos. Quaſi humana divinitati ignominioſa ſint, quæ non infirmitatis gratia, ſed propter benevolentiam erga nos, ſuſcepit. Perinde autem tanquam venerandum nobis ac divinum rideret myſterium cum religioſiſſimis Epiſcopis loqueretur, auſus eſt dicere: *Nega.* Ego bimeſtrem ac trimeſtrem Deum non dico. Idque triduo ante coactam ſanctam Synodum, ſicut & commentariorum fides continet. Cùm enim iſta neceſſario ad expoſitionem ſanctorum Patrum conferremus, invenimus ea pugnantia & omnino contraria eſſe Catholicæ & Apoſtolicæ noſtræ fidei, ita ut neceſſe non fuerit Neſtorium hórum dare rationem, cùm ipſe quotidie ſui ipſius eſſet accuſator, permanens in corruptis ſuis dogmatibus, prorſus Catholicæ & Apoſtolicæ noſtræ fidei contrarius. Ob eam itaque cauſam à Sacerdotio illum & perverſa doctrina deſiſtere juſſimus, Canonica ipſius facta depoſitione laudatoque Deo dilectiſſimo & ſanctiſſimo Cœleſtino magnæ Romæ Epiſcopo; qui ante noſtram ſententiam hæretica Neſtorii dogmata condemnavit, & nos inferenda contra ipſum ſententia prævenit, ut & Eccleſias, & piam ac ſalutarem fidem à ſanctis Apoſtolis & Evangeliſtis ac ſanctis Patribus traditam communiret, quam ille corrupta doctrina, quam damnatus copioſiſſimè effuderat, pervertere conatus eſt. Oramus autem veſtram dominationem, ut univerſam ipſius doctrinam ex ſanctis Eccleſiis tolli, & libros ejus ubicunque inventi fuerint, igni tradi jubeat, quibus gratiam Dei, qui benevolentiæ gratia homo eſt, reprobare conatur; cujus ipſe benevolentiam, non benevolentiam, ſed divinitatis arbitratus eſt ignominiam. Quòd ſi quis ſancita veſtra contempſerit; denuntietur illi timendam ipſi eſſe dominationis veſtræ indignationem. Etenim ad hunc modum & Apoſtolica fides per pietatem veſtram munita, illæſa permanebit: & nos univerſi irremiſſas pro dominatione veſtra preces facimus, per quam Chriſtus glorificatur, fides communitur, & gratia Dei cunctis mortalibus illuſtris redditur. Sunt autem ad manifeſtiorem ac ſolidiorem eorum quæ ſcripta ſunt, commentarij quoque adjunctis. Subſcripſimus etiam quotquot pientiſſimi Epiſcopi commentariis præfecti ſumus.

EPISTOLA SANCTÆ SYNODI Epheſinæ ad Clerum & populum Conſtantinopolitanum de depoſitiooe Neſtorij.

SANCTA ET MAGNA OECVMENICA Synodus per Gratiam Dei Epheſi congregata, pientiſſimis conſentoribus & comminiſtris univerſoque clero & populo ſanctæ Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ in Domino S.

AD hoc devenimus, ut cauſam vobis admodum ingemiſcendam ſignificare cogamur. Primum quidem eorum gratia quę facta ſunt illachrymati, tandem verò neceſſitate adacti, ne plures iſta impietatis lue corripiantur, morbi hujus cauſas amputavimus. Submotus eſt enim à Sacerdotio Neſtorius, quod impietatis ipſius acceſſorius quidam prætextus factum erat: cujus vos teſtes eſtis propter ea quæ apud vos ſæpenumero ſunt ab ipſo dicta: ad quæ mala etiam ea blaſphemia acceſſit, quam hîc Epheſi effudit. Neque enim quæ huc aſcendit ſancta Synodus, neque multitudo eorum qui hic ſunt congregati, ab hoc illum impetu cohibuit, ſed graviores etiam blaſphemias prioribus adjecit, videlicet quod nolit adorare bimeſtrem ac lacte nutritum, nec Deum eum nominare qui in Ægyptum aufugerit: ita ut parum abfuerit, quin ex eo univerſa à ſervatore propter nos facta diſpenſatio imperitioribus in dubium vocaretur. Precationis autem veſtræ opus erit, quam intenſam ad Deum perficietis, ut aliquem deſignet qui dignus ſit, ut ſedem illam & magnæ civitatis Epiſcopatum apud vos ſortiatur. Si namque regia illa civitas piè fuerit inſtituta & recta, communis omnium ubique ſanctarum Eccleſiarum futurus eſt profectus. Ego Cyrillus Alexandriæ Epiſcopus opto ut in Domino ſalvi ſitis dilectiſſimi & deſideratiſſimi fratres. Item Philippus Preſbyter Eccleſiæ

Apoſtolicæ, Juvenalis Epiſcopus Hieroſolymorum, A Arcadius Epiſcopus Cæſariæ, & alij complures. Cùm ſupra ducentos ſint qui Neſtorium depoſuerunt, ſufficiat ipſorum ſubſcriptio.

EXEMPLAR REGIARVM literarum Epheſum ad ſanctam Synodum per Palladium Magiſtrianum ad hoc miſſarum, ut quæ acta fuerant, ſubverterentur: quaſi ab integro renovari debuerit fidei quæſtio.

IMPERATORES CÆSARES B *Theodoſius & Valentinianus, victores ac triumphatores maximi, ſemper Auguſti, ſanctæ Synodo Epheſi congregatæ.*

PRæclariſſimo comite, qui nobis eſt à legitimis ac ſacris domeſticis, ſignificãte, pietas noſtra cognovit quædã iſtic in Epheſiorum metropoli per tumultum, & non ſicut conveniebat, eſſe geſta, ita ut neque univerſi pientiſſimi Epiſcopi, ſicut decretum eſt, in Synodum convenerint: licet magnæ civitatis Antiochiæ Epiſcopus cum aliis Metropolitanis jam adventurus eſſet: neque etiam hi qui jam præſentes erant, ad conſultationem ſint adhibiti, aut inter ſe conſenſerint: neque de fide quomodo oportebat inquiſierint: nec litteris noſtris quas indeſinenter miſimus, attenderint. Et prætetea quòd manifeſtum ſit alios aliis eſſe infenſos, propterea quod quiſque ſuam ſententiam quocunque modo tueri conetur, & ut tegere quidem conceptum odium queat, ut meritò quis arbitretur ſtudio eſſe facta quæ geſta ſunt. Quapropter majeſtati noſtræ viſum eſt, ut hujuſmodi authoritas nullo pacto locum habeat, & quæ inordinatè ſunt geſta caſſentur, ac primum quidem quæ de pietate ſunt dicta ſicut decretum eſt, examinentur: & quæ communiter univerſæ videbuntur Synodo, in poſterum retineantur. Neque enim pietas noſtra præjudicia de induſtria facta feret: ſed ita quæ facta ſunt, moleſtè tulit, ut donec ab univerſa prorſus Synodo pietatis fuerint examinata dogmata, & ob eam cauſam quiſquam è noſtro palatio una cum præclariſſimo Comite D Candidiano miſſus fuerit qui quæ geſta ſunt, ſecundùm noſtram juſſionem cognoſcat, & quæ ſunt inconvenientia prohibeat: neque abſcedat quiſquam congregatorum Epiſcoporum ab Epheſiorum civitate, neque ad Majeſtatis noſtræ veniat exercitum, nec in patriam ſuam revertatur, ita ut iſta nemini, quacunque ſpe ducto, transgredi liceat. Sufficiant quidem iſtæ literæ ad denunciandum veſtræ pietati, ne quid aliud præter noſtram juſſionem iis quæ facta ſunt adjiciatis. Sciat tamen ſanctitas veſtra, etiam illuſtriſſimis provinciarum primoribus eſſe ſcriptum, ut neminem prorſus ſine noſtra juſſione in patriam ac civitatem ſuam reverſum recipi ſinatur. Oportet enim ut omnia primum juxta id quod Deo placitum eſt, ſine contentione, & cum veritate examinata, tùm demum à noſtra E pietate corroborentur. Neque enim majeſtas noſtra, hominum jam aliquorum, neque ſanctiſſimi ac pientiſſimi Neſtorij, neque cujuſquam alterius, ſed ipſius doctrinæ ac veritatis curam gerit.

Imperatores malè inſtructi fuerant per hoſtes Cyrilli.

EPISTOLA SANCTÆ EPHESIÆ Synodi ad Imperatores, qua ſacræ præmiſſæ reſpondetur, & quæ à Candidiano relata fuerant, falſa eſſe docetur.

PIENTISSIMIS AC DEO DILEctiſſimis Theodoſio & Valentiniano victoribus, A *triumphatoribus, ac ſemper Auguſtis, ſancta Synodus per gratiam Dei, & dominationis veſtræ nutum in Epheſiorum metropoli congregata.*

DOminatio quidem veſtra ad confirmandam pietatem ſanctæ Synodo diligentiorem dogmatum examinationem facere præcepit, quam & fecimus, veteri Patrum, imò & ſanctorum Apoſtolorum & Evangeliſtarum & trecentorum decem & octo qui Nicææ congregati fuerunt, traditioni obtemperantes, quam & concorditer interpretati ſumus, & animo uno veſtræ pietati manifeſtam in commentariis actorum exhibuimus, in quibus & Neſtorium diverſa ſentire deprehenſum depoſuimus. Neque enim in Epheſiorum B quoque Metropoli ſententiam ſuam occuluit, ut opus fuerit illum aliunde redarguere, ſed vociferatus eſt quotidie aliena ad complures prædicans à fide. Exhibuimus autem in commentariis actorum, veſtræ pietati ſingula particulatim & conſpicue. Verum quoniam magnificentiſſimus Comes Candidianus amicitia Neſtorij pietati præpoſita, veſtræ pietatis auditum ſubripere ſtuduit antequam exactè quæ geſta ſunt, dominatio veſtra cognoſcat, & commentarios ad ſe recepit, antequam quæ dicta ſunt manifeſtentur, atque interea ea pietatem veſtram docere ſtuduit, quæ ipſi ſunt Neſtorio amica & grata, priuſquam dominatio veſtra ex commentariorum lectione veritatem cognoſcat, in quibus probamur nullam contra Neſtorium exercuiſſe inimicitiam, ſed ipſa pietatis expoſuiſſe dogmata: ad C quæ collatis quæ a Neſtorio ſunt prædicata, reprehenſionem ex ipſius ſcriptis ac literis, & publicis etiam concionibus habentia, ſententiam tulimus, adducto in medium ſancto Evangelio, quod nobis omnium Dominum Chriſtum præſentem eſſe oſtendit. Oramus itaque dominationem veſtram, ne quenquam eorum ſuſcipiat, qui hominis amicitiam pietati præferunt. Tales enim ſecundùm affectum Deo dilectiſſimi Joannis Antiocheni Epiſcopi animati ſunt, ut qui amicitiæ deferre cupiunt magis, quàm quid fidei conferat ſpectare. Quoniam autem hic neque dominationis veſtræ minas veritus, neque zelo pro fide jam inde ab initio tradita motus, ſanctam ſynodum diſtulit, tandem poſt viginti & unum dies poſt datum à dominatione veſtra terminum, univerſi qui in hac ſynodo orthodoxi ſu- D mus, & ſolam fidem amantes, quæ pietatis ſunt inquirere coacti ſumus, id accidiſſe Deo dilectiſſimo Epiſcopo Joanni ſuſpicati, quod & ſpectatiſſimus Comes Candidianus paſſus eiſe oſtenditur. Non enim omnium eſt, pietatem, hominum præferre amicitiæ. Erat autem ſuſpicio noſtra de Deo dilectiſſimo Epiſcopo Joanne nec vana nec inanis. Ut enim venit, manifeſtum ſanctæ ſynodo fecit, quòd cum Neſtorio ſentiat, ſive id amicitiæ largiatur, ſive in errore dogmatis cum illo communicet. Verùm quoniam manifeſtè, quæ geſta ſunt, dominationi veſtræ ſignificare, ſicut diximus, prohibiti ſumus, magnificentiſſimo Comite Candidiano quæ in doctrina pietatis ſunt geſta, manifeſtare nos prohibente, omne verò ſtudium Neſtorio impendente, dominationem veſtram oramus, ut ſan- E ctæ Synodi erga Deum ſtudium cognoſcat, & magnificentiſſimum Candidianum, & quinque Epiſcopos ex ſancta Synodo accerſat, qui res geſtas coram ſancta veſtra pietate tueantur. Aſtuti namque ſunt ad tegendum imposturam, qui diverſa à recta fide ſentiunt, ita ut quidam ſanctiſſimorum Epiſcoporum à Neſtorio ſint tecta impoſtura ineſcati, ut ipſi jungerentur, & iis quæ ab ipſo fiebant, ſubſcriberent. Poſteaquam verò manifeſtà ipſum quid ſentiret, interrogarunt, inveneruntque blaſphemias ſuas detegentem, deſerto eo ad ſanctam Synodum venerunt, ac blaſphemiam ipſius manifeſtarunt, & contra memoratum Neſtorium ſententiam nobiſcum tulerunt: ita ut apud Neſtorium & religioſiſſimum Joannem Antiochenum Epiſcopum relicti ſint circiter [a] triginta & ſeptem, quorum plures

Evangelium in Synodo.

Infra tom. 17.

numerantur. quandoque numerantur 30 Pelagiani.

res criminibus ſunt obnoxij : ideóque ſanctæ Synodi veriti ſententiam, Neſtorio, ſicut diximus, ſeſe conjunxerunt, quorum & nomenclaturam dominationi veſtræ miſimus ; alij verò propter dogmatum perverſitatem, tanquam Pelagiani, & pietati contraria ſentientes, ruſus alij jam ante plures annos ab Epiſcopatu depoſiti : alij etiam ob alias malas cauſas, meriti qui poſt reprehenſionem exilij multâ in extremum orbem à ſancta Synodo abjicerentur, quæ ſanctiſſimos Epiſcopos omnes unum & idem ſentientes habet : propterea quòd & magnæ Romæ Epiſcopus Synodo conjungitur, Apbricani quoque per Deo dilectiſſimum Archiepiſcopum Cyrillum cum quo eadem ſunt ſcotentia uniti, & cum ſolo ſint locorum intervallo diſſiti, cum ipſius, tum noſtræ omnium ſententiæ conſentiunt. Neque enim quiſquam Deo dilectiſſimorum Epiſcoporum Neſtorio & religioſiſſimo Epiſcopo Joanni conjunctus fuiſſet, niſi aſtutè prætextu doctrinæ impietatem ſuam ohvelaſſet, & qui nunc cum eo ſunt, multam à ſancta Synodo adverſùm ſe determinandam veriti eſſent. Nos verò ad breve tempus conglomerati, non potuimus dominationi veſtræ reſcribendo ſignificare quam multa ſimus perpeſſi à magnificentiſſimo Comite Ireneo, qui univerſam Synodum perturbavit, & metum ſanctiſſimis Epiſcopis quorundam tumultuationibus & circuncurſationibus incuſſit, ita ut complures ex nobis in diſcrimen vitæ ab ipſo ducerentur. Sed partim iſta dominationem veſtram docuimus : verùm ſi quod petivimus à pietate veſtra conceſſũ fuerit, quinque illi à Synodo miſſi Epiſcopi ubi advenerint, dominationem veſtram ſingula luculenter expreſſa docebunt. Sumus autem qui in conſeſſu noſtro Canonicam tulimus contra Neſtorium depoſitionis ſententiam, plures quam ducenti in univerſo orbe congregati, conſentientem etiam totum Occidentem habentes. Subſcripſimus verò relationi iſti numero pauci, præſentibus tamen omnibus, & potiſſimum in eo conſentientibus, ut devotus Magiſtrianus Palladius abitum maturet, nec tandiu moras nectat, donec univerſi ſubſcribant. Deus autem omnium regnum veſtrum multis annorum revolutionibus cuſtodiat, pientiſſimi victores, ac ſemper Auguſti. Flavianus Epiſcopus Philippenſis ſubſcripſit. Adverſariorum verò ſunt hæc nomina, Joannes Epiſcopus Syriæ, Julianus, Macarius, Diogenes, Alexander, Melitius, Elias, Paulus, Joannes, Marcellus, Muſæus, Maximus, & cæteri.

Hi ſoli conſortes ſunt impiorum dogmatum Neſtorij in civitate circumeuntes, tumultus & factiones moventes, & ordinationes Epiſcoporum denuntiantes, ita ut quotquot in hac civitate Orthodoxi & ob hanc cauſam in metu ſumus, ægrè abſurdos illorum conatus cohibeamus.

RELATIO SANCTÆ SYNODI ad pientiſſimos Imperatores de Orientalibus.

PIENTISSIMIS AC DEO DILECTISſimis Theodoſio & Valentiniano, victoribus triumphatoribus, ſemper Auguſtis ; ſancta Synodus per gratiam Dei, & dominationis veſtræ nutum, Epheſi congregata.

QVæ ſanctæ ſunt Synodo à dominatione veſtra mandata, ad competentem deducta ſunt effectum : id quod pietati veſtræ notum fecimus, & ſimul Apoſtolicam fidem quam trecenti decem & octo Epiſcopi Nicææ olim congregati expoſuerunt, pietati veſtræ declaravimus, & Neſtorium contraria ſentientem, à Sacerdotio & confidentia impietatem ſuam prædicandi depoſuimus. Quoniam verò pauci quidam mentem habentes à Doctrina Neſtorij corruptam, & illi adhærentes, ac nonnullos criminibus obnoxios ad ſe pertrahentes, Joanne quoque religioſiſſimo Antio-

A cheno Epiſcopo, ſive propter contentionem, ſive propter hominum quorumdam amicitiam cum eo facientes, qui omnes numero ſunt tantùm triginta, antequam actorum quorum quiſque gratia accuſatus eſt, rationem reddiderint, ſemetipſi Concilium appellarunt, quaſi duo Concilia & non ſolùm unicum cogi veſtra præceperit pietas. Et cùm Evangelica fides obtinere debeat & ab Eccleſiaſtico ordine rejici qui corruptam habent ſententiam ut apparet, memorati Epiſcopi antequam ſe purgarint de quibus accuſati, pauci numero conſpirantes, & religioſiſſimum Joannem Antiochenum Epiſcopum nacti, qui & ipſe propterea quod tardius advenit, pœnas ſubiturum ſe metuit, ſicuti ab illis qui hoc evulgarunt, cognovimus : contra omnem Eccleſiaſticum ordinem, & præter Canones, contra ſanctam Synodum, & caput congregatorum Epiſcoporum, B Cyrillum dicimus ſanctiſſimum Archiepiſcopum : & præterea etiam contra Deo dilectiſſimum Epiſcopum Memnonem auſi ſunt proferre blaſphemiam depoſitionis, ut arbitrantur contumeliam habentem, cùm à nemine aliquam contra iſtos accuſationem acceperint, nec accuſatorem quemquam expectarint, nec quemquam ad judicium vocarint, ſed præter omne judicium & examinationem contumeliam hanc ſcripto evomuerint, quam & adeo abſurdam dominationi veſtræ afferre ſunt auſi, quaſi pietas veſtra ignoret unam tantùm eſſe orbis Synodum nec Synodum dici poſſe paucorum quorumdam crimini cuipiam ſubjacentium, ideoque pœnæ metu à ſancta Synodo ſeſe avellentium, factionem. Neque enim contumeliam C hanc * tanquam de errore convictis auſi ſunt inferre, ſed fortè ob eam cauſam, quod defendere ſe contra ea de quibus ſunt accuſati, nequeant, ſeque numero paucos eſſe videant, vereanturque futurum, ut poſt reprehenſionem pœnas ſubire cogantur, prævenire nos auſi ſunt, idque ſe nobis facere putarunt, quod paſſuros ſe, ſi convicti eſſent, meruerunt. At hoc nobis tanquam abſurdum, dignum viſum eſt, quod contemnamus. Verùm quoniam, ut diximus, abſurdiſſimam hanc ſuam dementiam etiam dominationi veſtræ auſi ſunt offerre, nec veriti quod ab ipſis præter leges & Canones, & contra omnem Eccleſiaſticum ordinem eſt factum, veſtræ manifeſtare pietati, jam non ampliùs irrationalem illorum conatum contempſimus, ſed iterum normam Canonum ſecuti, ad Synodum vocavi- D mus religioſiſſimum Epiſcopum Joannem, qui talia cum aliis contra ſuprà memoratos Epiſcopos auſus eſt deſignare. Neque enim reliqui auſi fuiſſent ad tantam uſque progredi arrogantiam, (cùm pauci ſint, & criminibus obnoxij) niſi ex conſcientia religioſiſſimi Joannis hanc induiſſent audaciam. Cùm itaque congregatis nobis oblatus eſſet libellus à ſanctiſſimo ac Deo dilectiſſimo Cyrillo Archiepiſcopo, ac Deo dilectiſſimo Epiſcopo Memnone, memoratum Deo dilectiſſimum Joannem Epiſcopum convocavimus : ut vel nunc ſaltem querelam edicat propter quam in tantam exorbitarit contumeliam contra ſanctæ Synodi primores prolatam. Hic verò ſemel, iterum ac tertiò vocatus ut cauſam diceret, in ſancta Synodo comparêre detrectavit, nullam habens quam aſſignaret probabilem geſtorum rationem : militibus vero & armis circumſepta E domo, neq; eos qui à ſancta Synodo erant miſſi ſanctiſſimos Epiſcopos admiſit, neque nos in ſancta Synodo congregatos competenti dignatus eſt reſponſo. Quapropter ubi cognovimus illum fugere cauſæ defenſionem : quæ illi temerè ac vanè fuerant nugati, & præter omnem Canonum ſeriem contra ſanctiſſimum Archiepiſcopum Cyrillum & religioſiſſimum Coëpiſcopum Memnona ſcripſerunt, prorſus irrita & vana eſſe judicavimus. Judicium enim quod nihil habet in ſe, quod Canonicum ſit & juſtum, nihil eſt niſi convicium. Cùm itaque ad hunc modum tum ipſe, tum quot ſecum habet contra Canones & inordinatè egerunt, decrevimus eos extra omnem Eccleſiaſticum ordinem ejectos tandiu, ut abſurdam eorum temeritatem

Cauſa ſeparationis a Synodo Joann. Antiocheni, & aſſeclarum.

Vides hic Cyrillum caput congregatorum Epiſcoporum, id eſt totius Concilij vocari. Erat enim Vicarius Cœleſtini Papæ.

al. erroris tam condemnatis.

Judicium nullum.

coërceamus, communione privare, donec in Synodo compareant, & de his quæ protervè commiſerunt, ſe purgent. Proinde hæc ad pietatem veſtram ſcribentes, oramus ne Synodum eſſe judicet conſpirationem eorum qui criminibus ſunt obnoxij: cùm etiam olim in ſancta ac magna Synodo trecentorum ac decem & octo Patrum Nicææ congregatorum nonnulli à ſancta illa & Magna Synodo pœnas ab illa infligendas veriti, defecerint: nec illi tamen à beatæ memoriæ Conſtantino rege Concilij loco habiti, ſed magis pœnas dare juſſi ſunt, propterea quod deficientes ſanctorum illorum Epiſcoporum conſenſui mala, ſicut iſti, conſcientia prædití, repugnarant; eſt enim abſurdum, quod Synodo ducentorum ac decem ſanctorum Epiſcoporum quibus etiam univerſa ſanctorum Occidentalium Epiſcoporum, & per hos omnis quoque reliquorum totius orbis multitudo conſenſit, triginta tantùm numero repugnent quorum jam alij depoſiti ſunt, alij perverſæ Cæleſtij opinioni adhærent: alij anathematizati quoque ſunt, tanquam cum Neſtorio ſentientes ſed potius jubeat quæ à ſancta œcumenica Synodo ad pietatis ſubſidium contra Neſtorium & impium illius ſcripta ſunt dogma, ſuum habere robur, per pietatis veſtræ nutum & aſſenſum confirmata.

LECTORI.

Qvoniam in breviario Liberati & etiam præcedentibus Synodalibus literis mentio facta eſt libelli cujuſdam quem Cyrillus Alexandrinus & Memnon Epheſius contra Orientales ſanctæ Synodo Epheſinæ obtulerint, ne diligens lector hunc deſideret, viſum eſt illum hoc loco ſubjicere.

LIBELLVS SANCTO CONCILIO Epheſino à ſanctiſſimis Epiſcopis Cyrillo Alexandrino & Memnone Epheſino oblatus.

Pium decretum & nos & veſtram ſanctitatem in Epheſiorum metropoli convenire juſſit, ut & rectam Apoſtolicæ fidei determinationem communi ſententia confirmemus, & hæreſim à Neſtorio recens inductã reprobemus. At ſancta quidem noſtra Synodus omnia rectè & Canonicè inſtituens, in ſancta metropolis hujus Eccleſia convenit, memoratumque Neſtorium ad conſeſſum venire, & rationem eorum reddere juſſit, quæ cum in expoſitionibus blaſphemavit, tum in Epiſtolis ſuis impia & peſtifera contra noſtri omnium ſervatorem Chriſtum locutus eſt. Quoniam autem ille tertiò vocatus, propterea quod mala eſſet conſcientia perculſus, accurrere non ſuſtinuit, Eccleſiaſticas ſecuta leges, depoſitioni eum ſubjecit, omnibus primùm exactè inquiſitis, certoque comperto quod & hæreticus ſit, & blaſphemus. His ita geſtis, & ad cognitionem pientiſſimorum & ſemper victorum Imperatorum noſtrorum deductis, ſerò & ægrè tandem, & quando ipſi libuit, Joannes Antiochenus Epiſcopus Epheſum venit, adducens ſecum, ſicuti cognovimus, nonnullos cum Neſtorio ſentientes: quorum alij jam olim depoſiti ſunt, alij verò nullas habent civitates, ſed ſolo nomine ſunt Epiſcopi. Hic velut moleſtè ferens quod Chriſtus glorificatur, & Neſtorius depoſitionem eſt paſſus dignam eo qui Chriſtum blaſphemavit, neſcimus quomodo & an prorſus verum ſit quod invulgatum eſt, univerſa Eccleſiaſtica lege conculcata, & omnibus Eccleſiaſticis ordinibus contumelia affectis, impiam & iniquam chartam concinnavit, arbitratus nos depoſitionis nomine percelli poſſe: contumeliaque nos afficit intoleranda, cùm ſancta Synodus pluſquam ducentos habens ſanctos Epiſcopos Neſtorium depoſuerit. Cùm autem collegerit hæreticos & ſuſpectos numero circiter triginta, licet neque per Eccleſiaſticas leges, neque per regiam ſanctionem poteſtatem habeat vel quemquam ex nobis judicare, vel omnino tale quid conari, præſertim contra majorem ſedem, eûm etiam ſi liceat illi judicare, Eccleſiaſticos Canones ſequi debeat, & admonere nos, contumelia affectos & ſimul ad reliqua univerſa Synodo veſtra ad reddendam rationem vocare, nihil horum penſitans, neque timorem animo concipiens, eadem hora qua Epheſum, idque occultè, nemine ſciente, eſt ingreſſus, quicquid nos confidenter egimus ut Eccleſiaſticas leges taceamus, juſſione ſua labefecit, & nos contumelia depoſitionis affecit, qui nihil hujus in hodiernum uſque diem norunt. Et ſi aliquam ad hanc rem habuiſſet occaſionem, inconveniens tamen eſt Eccleſiaſticas leges ad hunc modum calcare, aut temere contra majores inſurgere, vel latenter iſta facere quæ non committeret in aliquem vel extremum in Eccleſia gradum ſortitum, & ipſius mancipium. Quoniam verò hic eſt cum iis qui contumeliam hanc cum ipſo perpetrarunt, neceſſariò ſcriptum hoc offerimus, adjurantes vos per coëſſentialem ſanctam Trinitatem, ut ipſum Joannem, & quos habet actionis hujus ſocios, convocetis, ut in ſanctam Synodum venientes, temeritatis ſuæ rationem reddant. Sumus enim ad hoc parati, ut oſtendamus eum impio & illegitimo auſu iſtam contra nos adornaſſe contumeliam.

RELATIO SANCTÆ SYNODI, ad pientiſſimos Imperatores per diaconum Eutychen, de Epiſcopis ac Preſbyteris qui à Romano Epiſcopo miſſi fuerant, exhibita.

RELIGIOSISSIMIS AC DEO dilectiſſimis Theodoſio & Valentiniano Victoribus, & triumphatoribus, ſemper Auguſtis, ſancta Synodus per gratiam Dei veſtramque dominationem in Epheſiorum Metropoli congregata.

Deus ille omnium, Chriſti amantes Imperatores, qui curam veſtram ac diligentiam quã pietati impenditis, gratam & acceptam habet, etiam ſanctorum Epiſcoporum qui per Occidentem ſunt, animos zelo ad vindicandum Chriſtum contumelia affectum excitavit. Licet enim propterea quod maximo ſunt à nobis locorum intervallo diſſiti, omnis illa ſanctiſſimorum Epiſcoporum multitudo ad nos uſque venire nequeat, ſuis tamen locis congregati, præſente etiam ſanctiſſimo ac Deo dilectiſſimo Cœleſtino magnæ Romæ Epiſcopo, etiamnum noſtram de fide ſententiam magno conſenſu prædicarunt, & eos qui extra hanc diverſa ſentiunt prorſus alienos eſſe à ſorte & gradu Sacerdotii decreverunt. Hæc quidem & antea priuſquam ſanctiſſima Synodus congregaretur, ſanctiſſimus Cœleſtinus magnæ Romæ Epiſcopus literis ſuis ſignificavit, injungens ſanctiſſimo ac dilectiſſimo Cyrillo magnæ civitatis Alexandriæ Epiſcopo ut vices ſuas in hac cauſa ſubiret: & nunc iterum aliis literis hæc ſanctæ Synodo manifeſtavit, quam dominatio veſtra Epheſi congregari præcepit, quas per ſanctiſſimos Epiſcopos Arcadium & Projectum, & Deo dilectiſſimum Philippum magnæ Romæ Preſbyterum miſit, qui & ſanctiſſimi ac Deo dilectiſſimi Cœleſtini Epiſcopi vices hic ſubiit. Quoniam igitur viri iſti præſentes hic conſtituti, univerſæ Occidentalis Synodi ſententiam huic noſtræ Synodo per literas manifeſtarunt, deque fide & pietate mentem nobis conſonam oſtenderunt; atque eadem nobiſcum cum per literas tum per ea quæ in mandatis habent, quæ & ſcripto nobis obtulerunt, decreverunt: ideòque neceſſitas hoc exegit, ut & nos quæ concordiæ noſtræ erga ipſum competunt faciamus, ad dominationem veſtram iſta retulimus, quò pietas veſtra cognoſcat judicium illud noſtrum quod nuper tulimus, commonem eſſe & unam totius orbis ſententiam, quam zelus veſter circa fidem & pietatem cognitam & manifeſtam fieri cu-

Cyrillus Legatus Papæ.

cavit. Quoniam itaque cauſa hæc finem conſecuta eſt cum dominationi veſtræ optatum, tum Eccleſiis omnibus ſecuriſſimum & qui fidei ſuam adferat firmitudinem, pietatem veſtram oramus, ut jam nos, alios paupertate obſtructos, alios morbis detentos, alios ſenio gravatos, & peregrinationem hanc amplius ferre non valentes, ut & aliqui ex nobis Epiſcopi & clerici jam ſint mortui, ab hac cura & peregrinatione liberet, ut iſta ſedata ſolicitudine magnæ civitatis Eccleſiæ curam geramus. Supplicamus etiam ut ad eos qui ſingulis ſunt locis, literas communicatorias mittat, ne denuo alia ſuſcitetur Eccleſiis moleſtia, aut perturbatio ſanctiſſimis Epiſcopis in ipſorum regionibus oriatur. Etenim facta jam pietatis declaratione, & univerſo orbe conſonam de illa ſententiam ferente, paucis demptis, Neſtorij amicitiam pietati præferentibus, gratiam hanc haud immeritam petimus, dominationi veſtræ ſupplicantes, ut nos à cura iſta deinceps liberet, ut ordinationi futuri Epiſcopi incumbamus, & in fide jam & pietate confirmata nos oblectemus, puraſque ac ſinceras pro dominatione veſtra preces omnium Domino Chriſto deſtinemus.

RELATIO SANCTÆ SYNODI ad Imperatores pro reſtituendis Cyrillo & Memnone.

PIENTISSIMIS AC CHRISTI amantiſſimis Theodoſio & Valentiniano, Victoribus, triumphatoribus, ſemper Auguſtis, ſancta & Oecumenica Synodus per gratiam Dei & dominationis veſtræ nutum Epheſi congregata.

NOn eſt quidem dominatio veſtra paſſa rectam fidem quaſi cuniculis quibuſdam ſuffodi per Neſtorij doctrinam, qui cum Judæis Chriſto Domino probro vertit quas humanitas pro noſtra ſalute paſſiones ſuſtinuit: ſed deteſtata veſtra pietas quæ hujuſmodi contra Chriſtum dicebantur, ex univerſo prope orbe qui ſub ſole eſt, ad Epheſiorum nos metropolim congregari præcepit, ad hoc, ut Patrum & Apoſtolorum dogmata conſolidarentur. Ob eam itaque cauſam

Neſtorius Judæos imitatur.

D congregati, communi judicio fidem à ſanctis trecentis decem & octo Patribus olim Nicææ ſub beatæ memoriæ Conſtantino congregatis expoſitam corroboravimus. Neſtoriumque artificioſis ac peregrinis ſophiſmatibus fidem hanc novandis adulteraſſe, ac pietatis ſententiam labefactaſſe deprehenſum, à Sacerdotali gradu depoſuimus, & doctrinam illius veluti peſtem quandam Eccleſias depaſcentem coërcere ſategimus. Verum quoniam quoſdam, etiam ex Epiſcopis, relapſos, & quæ Neſtorij ſunt ſentientes, inque illius blaſphemiam abreptos invenimus: quotquot cum eo ſentiunt, à communione excluſimus, donec à corrupta illius doctrina diſcedentes, ad Catholicam & Apoſtolicam fidem accedant, in qua cuncti jam ab initio fundati ſalvamur. Et nos quidem iſta, ut quæ per ſeductionem fuerant ſubinducta corrigeremus, definivi-

E mus, pœnitentiam illorum expectantes. Ipſi verò cum paulo ſupra triginta ſint numero, & nonnulli ex illis propter alia quoque crimina Canonibus ſint obnoxij, religioſiſſimum Joannem Antiochenum Epiſcopum nacti (qui & ipſe propterea quod admodum tarde advenit, reprehenſibilis eſt) alij etiam de aliis hæreſibus convicti, nonnulli quoque ex ipſis jam depoſiti ad pœnitentiam non venerunt, ſed ad patrocinandum Neſtorio congregati, contra duces ſanctæ & œcumenicæ Synodi auſi ſunt depoſitionem ſcribere, & velut ab univerſa Synodo decretam, ad veſtram pietatem referre: quam acceptam pietas veſtra formam eſſe juſſit, ab ipſa Synodo factam arbitrata, & non contra Synodum ab illis qui cum Neſtorio ſentiunt, ſeque

A de nobis propter depoſitionem Neſtorij ulciſcuntur nullum crimen habentes quod contra duces ſanctæ Synodi proferre poſſint. Atque piis veſtris auribus auſi ſunt imponere, quaſi illæ probatæ ſint factam ab ipſis contra ſanctam Synodum depoſitionem quam neque legitimè neque Canonicè, neque multi decreverunt. Quapropter ſancta Synodus legitima & Canonica actione, quæ ab ipſis ſicut contumelioſè & non probabiliter judicata, evertit. Ob hanc cauſam univerſi ad pietatis veſtræ dominationem confugimus, ſupplicantes, ut quæ contra Neſtorium & illi conſentientes ſunt geſta robur ſuum habeant, quæ verò ab illis qui Neſtorium vindicant, eo quod cum illo ſentiunt, contra Synodi noſtræ duces illegitimè facta ſunt, inefficacia & irrita maneant, ut neque convenienter neque

Seductio Imperator.

B canonice, ſed contra eos qui de nullo ſunt delicto convicti ſola ulciſcendi libidine ab illis ſunt geſta, qui contra ſanctam Synodum cum Neſtorio ſentiunt. Si namque conveniens eſt ſanctæ Synodi contra Neſtorium ſententia, & hanc damnatio veſtra probavit, ut quæ denudatam Neſtorij impietatem publicavit, conſentaneum utique eſſe conſideret veſtra dominatio, ut quæ contra ſanctam Synodum ab illis qui cum Neſtorio ſentiunt, ſunt facta, inefficacia prorſus & irrita maneant, cùm ex nulla cauſa aliquam habeant rationem, ſed ex ſolo ultionis affectu propter ea ſint orta quæ ſancta Synodus contra Neſtorium decrevit. Supplicamus itaque veſtræ majeſtati, ut nos deinceps ab hac tribulatione abſolvat, ac duces ſanctæ Synodi Deo dilectiſſimos Epiſcopos Cyrillum Alexandrinum &

C Memnona Epheſinum reſtitui jubeat. Eſt enim rationi conſonum, ut vindicata jam pietate, & ſedatis qui illam labefactarant, hi qui unà nobiſcum pro fide decertarunt, honore potiantur, & non cum illis qui de iniquis blaſphemiis contra Chriſtum ſparſis convicti ſunt, condemnentur.

EPISTOLA SANCTÆ SYNODI Epheſinæ ad Epiſcopos, Preſbyteros & Diaconos Conſtantinopolitanos.

SANCTA SYNODVS PER GRATIAM Dei, & ſanctionem pientiſſimorum Imperatorum Epheſi congregata, delectiſſimis ac deſideratiſſimis fratribus & comminiſtris Conſtantinopoli agentibus, religioſiſſimis etiam civitatis ipſius Epiſcopis & Diaconis.

D QVi in tanta negotiorum tempeſtate conſtituti ſumus, ac multo undique bello perimur, & nullo tamen interea pacto ad placidum & ſerenum pientiſſimorum Imperatorum aſpectum admittimur, unde ſolùm ſpes erat ut ab iis moleſtiis liberaremur, quam aliam poſſumus conſolationem excogitare, quam ut quæ nobis accidunt, apud noſtra ipſorum membra inter nos deploremus? Vos autem membra eſtis ſanctæ & œcumenicæ Synodi, qui indeſinentem pro pietate zelum hactenus oſtendiſtis. Sciat itaque pietas veſtra non amplius Epheſum nos, ſed cuſtodiam

E inhabitare, neque illa per trimeſtre jam tempus incluſos, neque per mare neque per terras tutè ac ſecurè ad pium exercitum, vel in aliquem alium locum quenquam amandare permitti. Etenim jam ſæpiùs accidit, ut quæ à nobis ſunt miſſa, haud ſine mille periculis reddi potuerint: ut latores illorum, quò ſervarentur in alias atque alias ſeſe formas coacti ſint mutare. Quòd autem ita cuſtodimur, hinc eſt quod omnia mendaciter ad pientiſſimum Imperatorem contra nos deferuntur. Nam alij, ſicut acceperunt, quod ſeditiones moverimus, ita pias Imperatorum aures inſtruxerunt: alij verò auſi ſunt ad illos referre, quod ſancta & œcumenica Synodus per omnia Deo dilectiſſimum & ſanctiſſimum Cyrillum Archiepiſcopum Alexandrinum, & ſanctiſſimum ac Deo dilectiſſimum Coë,

piſcopum noſtrum Memnona depoſuerit: alij etiam hoc fortan auſi ſunt adjicere, quod placuerit nobis cum defectionis conciliabulo amicum inire colloquium: cujus dux ſit Joannes Antiochenus: atque ob eam cauſam, ne hoc publicetur, plurimum ita cuſtodiamur, & magnum hoc bellum contra nos oriatur. Cùm itaque ſimus omni deſtituti auxilio, diligenter ad veſtram pietatem ſcripſimus ſcientes vos adhuc germanorum ſanctæ & œcumenicæ Synodi filiorum retinere locum, nec ullo pacto ſuſtinere ut Orthodoxam fidem prodatis. Cum vehementi ſupplicatione, & lacrymis, ſimulque cum his litteris coram pientiſſimo & Chriſti ſtudioſo Imperatore procedentes, inſtruite illum de omnibus quæ contra nos geruntur, nos enim non condemnavimus memoratos ſanctiſſimos ac Deo dilectiſſimos Epiſcopos Cyrillum & Memnona, ſed hos magna commendatione coroniſque dignos judicamus, qui ſoli ac primi pluſquam reliqui omnes zelo Dei moti, & quanquam impiiſſimum Neſtorium impietatis prædicatorem exſcindere, & Eccleſias ab hoc ſcelere repurgare conati ſunt, & ne nunc quidem à memoratorum ſanctiſſimorum Epiſcoporum communioni ſeparare ſuſtinemus, imò cum illis etiam in exilium deportari, magni lucri loco ducimus. Certum autem nobis eſt, conciliabulum illud defectionis ad communionem non admittere, ſed ſimul omnium vocibus in Eccleſia Joannem Antiochenum, & qui cum illo ſunt, anathemate percuſſimus: primùm ob id, quod prædicatorem impietatis Neſtorium nobiſcum deponere detrectarunt, ſed & ſermones cum illo miſcere nullo modo ceſſarunt. Deinde quod mox poſt iniquiſſimum & à Canonibus alienum contumeliæ & calumniæ contra ſanctiſſimos memoratos Epiſcopos conatum, piis Chriſti amantium Imperatorum auribus auſi ſunt imponere. Et præterea quoque, quod cum Neſtorio ſentire non ceſſant. Ob haſce cauſas ſemel illos ab Eccleſiaſtica communione amputavimus: & omnem illis Sacerdotij efficaciam detraximus, decrevimuſque potius Eccleſiis (quod abſit) privari, quam cum iſtis amplius ad communionem redire, præſertim niſi omnia ſua delicta, de quibus ſuprà meminimus, corrigant. Notum autem hoc facimus veſtræ pietati, ut & ipſi eodẽ iſtos loco habeatis. Hæc itaque obſervate, & pientiſſimum ac Deo dilectiſſimum Imperatorem inſtruite, pro univerſa Synodo precantes, ut reſtituantur nobis qui nullo modo ſunt à Canonibus condemnati, ſanctiſſimi videlicet ac Deo dilectiſſimi Epiſcopi Cyrillus & Memnon, & ut noſtri miſereatur placidoque vultu à lata nos ſententia revocet: & ſi digni ſumus qui pientiſſimi & Chriſti amantis Imperatoris faciem videamus, hoc nobis permittat. Si vero indigni judicari ſumus quibus hoc permittatur, vel hoc ſaltẽ largiatur, ut ad Eccleſias noſtras revertamur, ne hic univerſi alij morbis, alij mœſtitia conſumpti pereamus. Cæterum ne tumultus in ſubſcribendo fieret, qui multus oriri poterat, ſuffecit præſidentium ſubſcriptio.

EPISTOLA SANCTÆ SYNODI Epheſinæ ad Cœleſtinum Archiepiſcopum Romanum, quæ Epheſi ſunt in magna Synodo geſta continens.

SANCTISSIMO ET PIENTISSIMO comminiſtro Cæleſtino, ſancta Synodus per gratiam Dei Epheſi congregata.

SAnctitatis quidem tuæ circa pietatem zelum, & curam illam de recta fide, noſtri omnium ſervatori gratam & placitam, cum omni admiratione meritò ſuſpicimus. Eſt enim hoc vobis ita magnum viris, in conſueto, ut in omnibus celebres ſitis, & ſtudio veſtro Eccleſiarum fulcra conſtituatis. Quoniam verò neceſſitas poſtulavit, ut quæ cõſecuta ſunt in hac ſancta Synodo, omnia ad ſanctitatis tuæ cognitionem referantur, neceſſario ſcribimus quod ſecundùm voluntatem ſervatoris noſtri omnium, ut ſanctionem pientiſſimorum ac Chriſti amantium Imperatorum, in Epheſiorum metropoli ex multis & variis provinciis pluſquam ducenti numero Epiſcopi congregati ſumus, idque ad diẽ ſanctæ Pentecoſtes, quem piæ Chriſti amantium Imperatorum ſanctiones, quibus convocati ſumus, terminum conveniendi ſanctæ Synodi præfixerunt. Cùm autem univerſi conveniſſemus propter Imperatorum denunciationes, ac comminationes, quod ſi quis non occurreret, malæ conſcientiæ reus eſſet, & inexcuſabilis coram Deo & hominibus, deſiderabatur religioſiſſimus Joannes Antiochenus Epiſcopus, non quod ſimplici animo, aut per locorum intervallum in itinere impeditus tardiùs veniret, ſed quod propoſitum & conſilium Deo adverſum animo occuleret: quod paulò poſt ubi Epheſum venit, manifeſtum fecit. Diſtulimus igitur cõſeſſum ſexdecim integros dies poſt præſcriptum ſanctæ Pentecoſtes terminum, etiam ſi multi Epiſcopi & clerici partim morbis affligerentur, partim ſumptibus premerentur, nonnulli etiam ex hac vita migraſſent eſſetque (ut & ſanctitas tua videt) nihil aliud quam contumelia adversùs ſanctam Synodum, quod fiebat, tanta videlicet dilatione perversè utebatur. Quanquam enim qui è longinquioribus ſunt regionibus, ipſum prævenissent, tamen poſt ſextum decimum diem accurrerunt ex illis qui cum eo ſunt Epiſcopi, Metropolitani duo, Alexander Apamiæ, & alter Alexander Hierapolitanus. Hi cùm adventûs religioſiſſimi Epiſcopi Joannis tarditate, dicebant non ſemel, ſed ſæpenumerò ad hunc modum, Præcepit nobis ut pietati veſtræ ſignificemus, quod ſi ipſum adhuc amplius tardare contigerit, ne Synodum differatis, ſed quæ facienda ſunt faciatis. Cùm hæc nobis ſignificata eſſent, & jam cùm ex adventûs ipſius tarditate, tum ex his qui ſignificaverat manifeſtum eſſet quod conſeſſum detractaret, ſive id Neſtorij amicitiæ largitus, ſive propterea quod is Eccleſiæ ipſius clericus fuit, vel quod quorundam pro ipſo obſecrationibus ceſſerit, convenit ſancta Synodus in magna Epheſiorum Eccleſia quæ Mariana vocatur. Quoniam verò cùm univerſi prompto animo conveniſſent, ſolus in eo conſenſu deſiderabatur Neſtorius; admonuit eum ſancta Synodus Canonicè per Epiſcopos quoſdam primò, ſecundò, ac tertiò. Ipſe verò domo in qua erat, militibus circumſepta, contumax contra Eccleſiaſticas ſãctiones factus eſt, nec ſuſtinuit ſeſe manifeſtò declarare, aut de impiis ſuis blaſphemiis rationem reddere. Sub iſta lectæ ſunt literæ ad ipſum à ſanctiſſimo ac Deo dilectiſſimo Alexandrinæ Eccleſiæ Archiepiſcopo Cyrillo ſcriptæ, quas ſancta Synodus tanquam rectè & inculpatè ſcriptas approbavit, ut quæ nullo pacto à divinis ſcripturis aut traditione & expoſitione fidei olim in magna Synodo à ſanctis Patribus Nicææ congregatis facta diſcrepant, quemadmodum & ſanctitas tua illas rectè ſuo teſtimonio approbavit. Deinde lecta etiã epiſtola Neſtorij ad ipſum memoratum ſanctiſſimum ac Deo dilectiſſimum fratrem ac comminiſtrum noſtrũ Cyrillum ſcripta, judicavit ſancta Synodus omnino ab Evangelica & Apoſtolica fide aliena eſſe, & maximam & exoticam blaſphemiam ſapere quæ in ea ſunt dogmata. Subinde conſimiliter & impiis illius exegeſibus lectis, & præterea quoque à ſanctitate tua ad illum ſcripta, per quam juſtè eſt condemnatus, tanquam qui blaſphema ſcripſit, & impias voces exegeſibus ſuis inſeruit, juſta contra illum lata eſt depoſitionis ſententia, præſertim quod tantum abſuit ut de blaſphemiis ſuis pœnitentiam ageret aut reſipiſceret cum adhuc Conſtantinopolitanam haberet Eccleſiam, ut etiam Epheſi conſtitutus ad quoſdam ſanctos metropolitanos Epiſcopos, viros haud ignobiles, ſed claros ac pientiſſimos diſſerens auſus ſit dicere: Bimeſtrem ego ac trimeſtrẽ Deum non confiteor. Et his etiam alia pejora dixit. Poſtquam igitur impiam ac ſceleſtiſſimam hæreſim, noſtram religionem evertentem, & univerſam myſterij diſpenſationem ex ipſis fundamentis evellentem, demoliti ſumus, ſicut jam diximus, non potuit ſiniſ

Neceſſitas reddendi rationem Papæ.

Epiſtola Cyrilli approbata à Synodo.

quominus (ſicut apparet) dilectionis erga Chriſtum perfectionem habentes, & pro Domino zelantes, multis in rebus tentaremur. Sperabamus enim futurum, ut religioſiſſimus Joannes Antiochenus diligentiam ac pietatem Synodi laudaret, & forſan etiam quereretur quod tardius depoſitionem Neſtorii aggreſſi eſſemus. Verùm omnino in contrarium, contra quam ſperabamus, degeneravit. Inventus enim eſt inimicus, & maximus, cum ſanctæ Synodi, tum rectæ Eccleſiarum fidei hoſtis, ſicuti res ipſæ declararunt. Nam ſimul atque Epheſum ingreſſus eſt, antequam pulverem ex itinere contractum abluiſſet, nondum depoſito pallio, collectis quibuſdam qui una cum Neſtorio defecerunt, & blaſphema contra ſuum ipſorum caput loquuntur & gloriæ Chriſti tantum non illudunt, quod ſibi ipſi veluti collegium circiter triginta hominum nomen Epiſcopatuum habentium collegit, quorum alii ſæpe numero gravibus de cauſis à Metropolitanis ſuis ſunt depoſiti. (Sunt autem cum illis etiam Pelagiani & Cœleſtiani, & ex illis quidam qui ex Theſſalia ſunt ejecti) his inquam collectis, rem auſus eſt impiam, qualem nemo ante illum unquam eſt auſus. Seorſum enim chartam compoſuit, & nomine depoſitionis contumeliam contra ſanctiſſimum ac Deo dilectiſſimum Cyrillum Alexandrinorum Epiſcopum, & pientiſſimum fratrem noſtrum & Coepiſcopum Epheſiorum Memnona exacuit, nemine noſtrum ſciente, imò ne ipſis quidem qui contumeliam hanc ſunt paſſi, de eo quod factum erat, aut quamobrem ob cauſam hoc auſi ſint, inſtructis. Verum perinde atque ſi ſuper iſtis non ſuccenſeat Deus, nec ſint Eccleſiaſtici Canones, nec futurum ſit ut propter hanc audaciam periclitentur, excommunicationis nomine univerſæ Synodo contumeliam intulerunt, idque publicæ chartæ inſertum, & theatri parietibus affixum, legere volentibus propoſuerunt, ut ſuam ipſorum impietatem publico ſpectaculo proſtituerent. Nec hactenus tantum progreſſa eſt ipſorum audacia, ſed auſi ſunt quaſi Canonicum quiddam conſtituiſſent, iſta ad aures quoque Deo dilectiſſimorum ac Chriſti amantium Imperatorum deferre. His geſtis, ſanctiſſimus ac Deo dilectiſſimus Cyrillus Alexandrinus Epiſcopus, & pientiſſimus Memnon Epheſiorum Epiſcopus, compoſitum libellum obtulerunt, quo religioſiſſimum Antiochenorum Epiſcopum Joannem, & eos qui cum eo hoc fecerant accuſarunt, adjurantes nos Sanctam Synodum, ut ipſum Joannem, & alios qui cum eo ſunt, Canonicè requireremus, ut rationem eorum redderent quæ temere ſunt auſi: & ſi quam accuſationem haberent, ſi poſſent, edicerent ac convincerent. In charta ſiquidem depoſitionis, imò magis contumeliæ, prætextus loco ad hunc modum ſcripſerant: *Quoniam Apollinariſtæ ſunt, & Arriani, & Eunomiani, ob eam cauſam à nobis ſunt depoſiti.*

Calumnia in Synodum.

Cum itaque iſti qui hanc ab illis paſſi ſunt contumeliam, urgerent, rurſus neceſſitate adacti, in magna Eccleſia facto conſeſſu Epiſcoporum quorum numerus plures quam ducentos habet, ſemel, iterum, ac tertiò ipſum Joannem, & qui cum eo ſunt, ad Concilium vocavimus ut convincerent eos quos contumelia affecerant, rationemque & cauſas dicerent ob quas depoſitionis chartam conſcripſiſſent. Verùm ille venire noluit: id quod facere debuiſſet, ſi quidem memoratos ſanctos viros hæreticos eſſe convincere potuiſſet. Debuiſſet ſanè accurrere, & crimen ſi quod verum ac certum habuiſſet, cujus gratia temerariam contra illos ſententiam tulit, oſtendere ac declarare. Verùm prava impeditus conſcientia non accurrit. Subdolus autem illius conatus hic erat. Putabat futurum, ut ſi abſurda iſta & illegitima contumelia deſtrueretur, ſimul etiam juſta illa ſanctæ Synodi ſententia contra hæreticum Neſtorium everteretur. Indignitate itaque rei moti, volebamus quidem contra ipſum & reliquos proferre ſententiam illi parem quam iniquè contra eos tulit, qui nulla in re ſunt condemnati. Verum ut

A illius temeritatem animi lenitate vinceremus, etiamſi illam juſtiſſime ac legitime paſſus eſſet, reſervavimus etiam pietatis tuæ judicio, ita tamen, ut interea communionis eos reddiderimus expertes, omnique Sacerdotali poteſtate privaverimus, ne ſuis quenquam lædere poſſint ſententiis. Quomodo enim neceſſarium non fuit, illis qui tanta cum feritate & ſævitia, & contra Canones res adeò pervicaces & atroces aggredi conſueverunt, etiam invitis nocendi poteſtatem adimere? fratribus itaque noſtris & comminiſtris Cyrillo Epiſcopis & Memnoni, qui contumeliam hanc ab illis ſunt paſſi, communicamus omnes: & poſt illorum quoque temeritatem ſacro cum ipſis * Miniſterio ſumus uſi & utimur univerſi, ſynaxes una celebrantes, illuſioneſque illorum ſcripto abrogantes, & prorſus B irritas ac infirmas eſſe decernentes. Erant enim nihil aliud quam contumelia. Etenim viri numero triginta, quorum alii hæreſeos macula ſunt notati, alii extorres & rejecti, quam Synodi faciem, aut quid roboris haberent contra Synodum ex univerſo quæ ſub cœlo eſt orbe collectam? fuerunt enim in conſeſſu noſtro etiam illi qui à ſanctitate tua ſunt miſſi pientiſſimi Epiſcopi Arcadius & Projectus; & cum illis religioſiſſ. Preſbyter Philippus qui vicem ac præſentiam tuam nobis conſeſſo ſuo exhibuerunt, & Apoſtolicæ ſedis locum adimplerunt. Competenter itaque ſuper iſtis ſanctitas tua ſuccenſeat. Si namque facultas illis datur qui hoc cupiunt, majores ſedes contumelia afficiendi, & contra quos nihil habent poteſtatis, adeò inique irregulares proferendi ſententias, imò magis contumelias, idque contra eos qui tanta pro pietate ſuſtinuere certamina, per quæ jam pietas accedentibus ſanctitatis tuæ precibus reſplenduit, in extremam confuſionem res Eccleſiaſticæ delabentur. Si verò competenti modo, qui talia ſunt auſi, refrenati fuerint, ſedabitur omnis tumultus, & conveniens Canonum reverentia apud univerſos ſervabitur. Cæterum ubi lecti ſunt in ſancta Synodo commentarii de depoſitione impiorum Pelagianorum, Cœleſtii, Pelagii, Juliani, Perſidii, Flori, Marcellini, Orontii & reliquorum eadem cum iſtis ſentientium, judicavimus & nos ſolida & firma permanere debere quæ à pietate tua ſunt decreta: ſumuſque omnes ejuſdem ſententiæ. Ad exactam autem omnium actorum cognitionem, in Domino dilecte & deſideratiſſime, commentarios miſimus & Synodi ſubſcriptiones. Valere te, & noſtri memorem eſſe optamus.

Myſteria.

Legati Papæ.

Pelagiani damnati.

Plura alia ſunt & decreta à Cœleſtino contra Pelagianos quæ merito quis deſideraret. Inter illa reponi poteſt celebris Epiſtola ipſius ad Epiſcopos Galliæ quæ incipit Apoſtolici verba præcepti vult. *Quamvis hanc lectam fuiſſe in hac Synodo non arbitremur.*

EXEMPLAR EPISTOLÆ SANCTÆ Synodi in Epheſo ad Synodum Pamphyliæ de Euſtachio.

E SAncta Synodus, quæ gratia Dei & nutu pientiſſimorum Regum in Epheſo congregata, ſanctæ Synodo in Pamphylia dilectis fratribus in Domino ſalutem. Cum conſilio omnia fac, dicit divinitus inſpirata ſcriptura. Maximè autem oportet eos, qui Sacerdotium nacti ſunt, cum omni diligentia in omnibus, quæ operanda ſunt, agere. Sic enim firmare poterunt res ſuas. Et ſicut rebus ſecundis contingit, ut oratio multum valeat, ſed quando acerba & intolerabilis triſtitia mentem ita inumbrat & valde conturbat, ut à conſequutione eorum, quibus indiget, privetur, & ſi quid utile videat, perſuadeat eſſe offenſurum. Tale quiddam paſſum eſſe pientiſſimum & Dei amantiſſimum Epiſcopum Euſtathium. Nam ordinatus quidem eſt, & teſtimonium habet Canonice, ubi autem à quibuſdam turbatus eſt & in ſollicitudines inexpe-

Prov. 31.

Subaudi contigit.

A ctatas incidit: & cum præ multo ocio pondus curarum ſibi impendentium ferre non eſſet aſſuetus, nec valeret convitia inſidiantium repellere, ceſſionis ſuæ, neſcimus quomodo, obtulit libellum. Oportebat enim ſemel concreditam Sacerdotalem curam cum tanto ſpirituali robore geri, ut labores & ſudorem ſponte ferat. Quoniam autem puſillanimem ſe declaravit, hoc ex inconſiderantia rei magis quam ignavia vel corpore paſſus, ordinavit neceſſariò noſtra pietas pientiſſimum & Dei amantiſſimum fratrem noſtrum & Coëpiſcopum Theodotum, qui Eccleſias curet. Indignum enim eſt viduas eſſe, & abſque præceptore manere Salvatoris greges. Quoniam autem Euſtachius acceſſit plorans, non de civitate, neque de Eccleſia contendens contra prædictum pientiſſimum Epiſcopum Theodotum, petens jam Epiſcopatus honorem B & nomen: condoluimus omnes Preſbytero. Et communes eſſe arbitrati ejus lachrymas, feſtinavimus ut addiſceremus, num legitimam diſpoſitionem pertuliſſet memoratus, hoc eſt, à quibus obtrectatoribus, & de quibus abſurdis rebus redargutus eſſet: didicimus autem nihil tale, ſed magis eveniſſe illi pro crimine ipſam ceſſionem. Unde neque veſtram pietatem reprehendimus, quæ ordinavit in locum ejus memoratum pientiſſimum Epiſcopum Theodotum. Quoniam autem non valde contendendum eſt cum viro ob amorem otii ejus, ſed miſerandum potius ſeni extra natalem civitatem & patrias converſationes longe diſſito, juſtum eſſe decrevimus, ut abſque omni contradictione habeat Epiſcopi nomen & honorem ac C communionem, ſic quidem ut neque ipſe ordinet, neque in Eccleſiam propria authoritate ordinaturus veniat, niſi forte coaſſumatur, ſive admoneri contingat à fratre & Epiſcopo ſecundum affectionem & charitatem in Chriſto. Quod ſi melius quiddam de ipſo conſulueritis vel nunc in poſterum, placebit & hoc ſanctæ Synodo.

Fortitudo Sacerdotibus competit.

Patrum pietas erga ineptum ſenem.

LITERÆ A SANCTA SYNODO Epheſina ad ſingularum Provinciarum ac civitatum Epiſcopos, Preſbyteros, Diaconos ac populos, de cauſa Orientalium Epiſcoporum miſſæ.

SANCTA ET OECVMENICA Synodus Epheſi ex decreto pientiſſimorum Imperatorum congregata, ſingularum Provinciarum ac civitatum Epiſcopis, Preſbyteris, Diaconis & univerſo populo.

CUm eſſemus Epheſi ſecundum pias Imperatorum literas congregati, defecerunt quidam à nobis numero paulo plus triginta, defectionis ſuæ ducem Joannem Antiochenum Epiſcopum habentes: quorum aliquot hæc ſunt nomina. Primus ipſe Joannes Antiochiæ Syriæ Epiſcopus. Deinde Joannes Damaſci Epiſcopus, Alexander Apamiæ, & alii complures, inter quos & Theodoritus Cyri Epiſcopus, & reliqui: qui nullam omnino facultatem habentes velut ex authoritate Sacerdotali cuiquam qui ſit Eccleſiaſticæ communionis, vel nocere, vel prodeſſe, propterea quod quidam ex ipſis ſunt depoſiti, cum primis Neſtorii & Celeſtii ſententias ſequi manifeſte ſunt ex eo deprehenſi, quod Neſtorium nobiſcum condemnare noluerunt: quos ſancta Synodus communi decreto ab omni Eccleſiaſtica communione alienos eſſe ſtatuit, & omnem Sacerdotii efficaciam illis ademit, per quam vel nocere vel prodeſſe poterant.

TERTIA PARS.

Quædam controverſia de Synodo Epheſina.

ETſi ex actis hujus Concilii atque Epiſtolis ejus Synodalibus ſatis evidens ſit præfuiſſe Cœleſtinum Papam Romanum huic Concilio, ut tamen Meridiano Soli tenebras offundat Calvinus, ait Cœleſtinum aliquo artificio quæſiviſſe ſaltem nomen præſidentiæ, cum rem habere non poſſet, & ideo Cyrillo qui alioqui præfuturus erat, vices ſuas demandaſſe, ut ſaltem per illum præſidere videretur. Apage iſta ingenioſa mendacia contra omnium Hiſtoricorum fidem, ſine ullius antiqui Authoris teſtimonio. In qua pagina legit hoc Calvinus, aliquo artificio nomen præſidentiæ quæſiviſſe Cœleſtinum? nullum artificium agnoſcunt antiqui ſcriptores, rem narrant ſimpliciter & rotunde ut geſta eſt, & ſoli Calvino tam antiqua narranti ex proprio cerebro fidem adhibebimus? rem ipſam negare non poteſt, cogitur fiteri præſidem ac principem Concilii fuiſſe per legatos ſummum Pontificem, ſed id dolo & arti Cœleſtini attribuit, majori dolo ac fraude procul dubio, imò mendacio, cum pro authoritate ſuâ in totam Eccleſiam egerit Summus Pontifex, nec quiſquam ex omnibus Patribus illi contradixerit, ac ejus authoritatem in dubium revocaverit, nequidem ipſe Neſtorius, ſicut nec poſtea Eutiches in ſequenti Concilio ſub Legatis Pontificis Romani, Leonis I. damnatus, quique ipſe Eutiches cum à proprio Epiſcopo Alexandrino primum damnatus fuiſſet, ad Summum Pontificem Leonem appellavit: ut omnium antiquorum hæreticorum maximè iſtorum duorum qui infenſiores fuerunt Chriſti hoſtes, iniquitatem ſuperaſſe videatur Calvinus, ut omni authoritate ſpoliet Chriſti Vicarium in terris. Vide de his Bellarminum l. 1. de Conciliis cap. 19. Sed & Baronium in Martyrologio Januarii die 28. ubi Menologium græcum meminit Cœleſtinum vices ſuas commiſiſſe Cyrillo in Concilio Epheſino. Quin & Photius in Nomocanone, tit. 9. cap. 1. ait habuiſſe jus & authoritatem Papæ ut præſideret.

Præſes Concilii Cœleſtinus Papa.

Nec obeſt quod alii hæretici objiciunt Theodoſium D Juniorem hoc Concilium convocaſſe: fecit enim ex conſenſu Cœleſtini, & cum Neſtorius, nec Cyrillo, nec Cœleſtino parere vellet, merito oportuit intervenire Imperatoris poteſtatem ad convocandos Epiſcopos. Quam vero mens ejus longe fuerit à prætenſione primatus ac præſidentiæ in rebus Eccleſiaſticis determinandis, ſatis ipſe aperuit in illa Epiſtola quam cum legato ſuo Candidiano ad Synodum miſit. Ut alia prætercam quæ luculenter explicat Stapleton in replica ad Horni ſtatum lib. 2. cap. 10. ac in falſitatis nota contra Ivellum retorta art. 4. Ubi hanc ipſam quæſtionem diſcutiens, ad id quod objiciebat Ivellus ex Socrate lib. 5. in proœmio, ſtatum Eccleſiæ ab Imperatoribus pendere, & celeberrima conſilia auxilio eorum in dies celebrari. Quis dubitat, inquit, quin E Imperatores maximè auxilio fuerint Eccleſiæ? quis negare poteſt quin ſtatus Eccleſiæ olim penderet multum ab Imperatoribus? nec dubium quin & Concilia auxilio eorum ac ſuaſu celebrentur: Sed quid hoc ad rem? conſilium aut auxilium Imperatorum tunc Eccleſiæ præſtitum, an Summi Pontificis excludit authoritatem? an juriſdictionem illius minuit? certe Catholici Principes Carolus quintus, & Ferdinandus, Frater illius Concilio Tridentino auxilium & conſilium operæ præſtiterunt, authoritatem autem Summi Pontificis excludere aut ullo modo imminuere, ne per ſomnium quidem cogitabant. Itaq; cum Theodoſius nihil in materia fidei egerit nec per ſe nec per præſides, ſed tantum circa externa Concilii, ut omnia in pace & ordine conſervarentur, hinc nihil aliud rite concluditur

conſervarentur, hinc nihil aliud rite concluditur niſi quod poteſtas Imperatorum tantum verſatur circa externam moderationem & ordinem in modo procedendi. Circa iſta præſunt Imperatores eorum-ve legati, at circa definitiones fidei & cauſarum Eccleſiaſticarum, penes Summum Pontificem ejuſque legatos reſidet authoritas prima.

Sic Conſtantinus Magnus quid non præſtitit in primo Concilio generali, an propterea præſes? Audiendus Theodoretus Eccleſ. hiſt. l. 1. cap. 12. *Hæc ille latino ſermone alio interpretante locutus, loquendi copiam Synodi præſidibus fecit*, ſed & audi ipſummet Conſtantinum ibidem cap. 19. in Epiſt. ad Nicomedienſes. *Interfui*, inquit, *non alio ſane animo quam ut concordiam inter omnes conſtituerem*. Ubi præſidentia Imperatoris ab hæreticis toties jactata? Nec objici debent acta Imperatoris Theodoſii, adverſus Cyrillum, cum illa ex errore acta ſint, & in fine correcta, at non ſine duriſſima afflictione coronam mereretur majorem Cyrillus.

Longe vero difficilius eſt explicare cum perſpicuitate, quidnam in hoc Concilio præcisè contra Neſtorium definitum ſit. Etſi enim conſtet definitum fuiſſe unam eſſe perſonam in Chriſto non duas, cum tamen diſcrimen naturæ & perſonæ valde ſit obſcurum ac acriori paucorum intelligentiæ notum, ſudarunt omnium Doctorum ingenia in explicatione tanti myſterii. Ex difficultate enim diſtinguendi naturam ſeu eſſentiam ab hypoſtaſi ſeu perſona, natæ ſunt hæreſes omnium pernitioſiſſimæ tum circa myſterium Trinitatis tum circa myſterium Incarnationis. Ac de hæreſibus circa Trinitatem id teſtatur D. Gregorius Niſſenus in tractatu ad Petrum fratrem ſuum de differentia eſſentiæ & hypoſtaſeos, ſubſtantiæ ſive ſubſiſtentiæ, qui tractatus legitur, & inter Epiſtolas Baſilii Magni XLIII. ordine. Quoniam, inquit, complures & eſſentiæ Verbum & Hypoſtaſeon ex myſticis & arcanis decretis atque doctrinis non diſcernunt, ſed nihil intereſſe putant, utrum eſſentiam an hypoſtaſim quis dicat, quaſi in utroque nomine una ſignificatio ſit: & ideo duplicis hæreſéos in contrarium ſciſſæ error circa ſignificationem harum vocum principia atque argumenta præbuit, cum Sabellii quidem ſectatores, propter communionem eſſentiæ Sanctam Trinitatem in unam hypoſtaſim cogant, vice vero verſa qui contrario modo correpti ſunt (Arrianos dico) propter differentiam hypoſtaſeon, præſcriptionem quoque eſſentiarum introduxerunt. De myſterio porro Incarnationis idem contigiſſe agnoſci poteſt ex eo quod Neſtorius agnoſcens in Chriſto diverſas naturas ex diverſis proprietatibus & actionibus Chriſti, nec diſtinguens perſonam à natura; cum diverſitate naturarum ſimul admiſit diverſitatem perſonarum. (Notat Albertus Magnus in 3. ſent. diſt. 51. art. 12. licet ibi ſumat Euthicem pro Neſtorio, huic illius tribuens errorem & econtra) cum vero ejus error in hoc Concilio damnatus eſſet, nec liceret amplius de perſonæ unitate in Chriſto dubitare, cum non diſtingueret Eutiches inter perſonam & naturam, ex unitate perſonæ in Chriſto concluſit unitatem naturæ, contrario morbo Neſtorii. Ideo autem diſtinctio harum rerum difficile comprehenditur quia eſt fere Metaphyſica, & ex antiquis aliqui non aliter videntur iſta diſtinguere quam quemadmodum ſpecies & individuum diſtincta ſunt, ut per eſſentiam ſeu naturam intelligatur aliquid multis commune, per perſonam vero ſeu hypoſtaſim, id quod dicimus individuum (mitto nunc diſcrimen notum Philoſophis inter perſonam ſeu hypoſtaſim ac ſuppoſitum) ita ut perſona ſit quid ſingulare habens illam naturam communem. Ad quod accommodari poteſt vulgata definitio Boëtii: *Perſona eſt rationalis naturæ individua ſubſtantia.*

Quid definitum in Concilio.

Quia vero explicatio hæc non ſatisfacit omnium ſtudio, perduravit controverſia inter Theologos, quonam modo intelligendum eſt, quod in Chriſto ſit una perſona. Quam quæſtionem hodie agitant Theologi maximè ſuper duos articulos Div. Thom. 3. part. ſummæ quæſtion. 2. primus eſt in quo quærit utrum unio Verbi Incarnati facta ſit in natura, cujus quæſtionis ſenſus eſt an divina & humana naturæ ita unitæ fuerint in Chriſto, ut ex utraque una ſola natura reſultaverit, quod aliis verbis diſputabant Patres, an Chriſtus non ſolum ex duabus ſed etiam in duabus naturis ſubſiſtat. Hic enim S. Doctor non tam quærit de termino cui unita eſt humana natura, quam de termino qui ex unione reſultaverit. Secundus articulus eſt, utrum unio Verbi Incarnati facta ſit in perſona. In qua quæſtione idem eſt ac ſi quæreret, an humana natura ita ſit unita Verbo Dei, ut ex illa unione non reſultaverit nova perſona: ſed humana natura perſonæ præexiſtenti copulata ſit, quæ perſona præexiſtens fuerit Incarnata: ita ut poſt id, una ſola perſona remanſerit. Neſtorius autem non unam perſonam remanſiſſe poſt adunationem exiſtimabat, ſed diſtinctas fuiſſe perſonas Dei & hominis, etſi ſcriptura de eadem perſona loquatur tanquam de Deo & homine ſimul Matth. 3. *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui.* Ubi ille dicitur Filius Dei naturalis. Matth. 26. *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi.* Joan. 1. *Verbum caro factum eſt & habitavit in nobis, & vidimus gloriam ejus gloriam quaſi unigeniti à Patre.* Quo teſtimonio jugulatur error ejuſdem Neſtorii, ſiquidem Verbum fieri carnem ſeu hominem non ſit conjungi per affectum cum homine. Quod æquè de Patre ac de Spiritu ſancto dici poſſet, amaverunt enim etiam hunc hominem, non ſunt tamen facti caro aut homo. Similiter, & Chriſtus propter hanc unitatem perſonæ dicere potuit Joan. 8. *Antequam Abraham fieret ego ſum.* Si autem quæratur præcipuè modus quo id peractum eſt myſterium, in hoc eſt cardo difficultatis. Multi ex antiquis illud inſcrutabile & ineffabile dicebant, ſicut etiam D. Auguſtinus, etſi ejus mens aliorum mentes prætervolaſſe videatur, in Epiſt. ad Voluſianum. *Si ratio quæritur non erit mirabile, ſi exemplum poſcitur non erit ſingulare, demus Deum aliquid poſſe quod nos fateamur inveſtigare non poſſe.* Quo pacto Gregorius Nazianzenus volebat ſopiri diſputationes de modo quo Filius ab æterno à Patre eſſet genitus orat. 35. *Quomodo ergo genitus eſt quærere perges? haud magna eſſet hæc generatio ſi à te percipi poſſet, quippe qui ne tuam quidem noris, aut certè exigua quadam ex parte perceperis*, &c. *quo modo genitus eſt? idem enim indignabundus repeto, Dei generatio ſilentii honore decoretur* ······· *ne ipſis quidem Angelis nedum tibi intelligere conceſſerim.* Idem porrò accidit in generatione temporali ejuſdem Filii ex Matre, quod in æterna generatione ex Patre. Plures modum illius inexplicabilem dicebant, hoc uno contenti, quod res ipſa eſſet. Quod dum omnium mentes non explet, alium modum rei explicare tentaverunt.

D. Thomas.

Incarnatio quid ſit.

Eſt autem communior dicendi modus, quod Verbum Divinum uniendo ſuæ perſonæ aut hypoſtaſi animam & corpus Chriſti in ipſo momento in quo creata aut facta erant, neque enim ante aſſumptionem erant, impedivit ne eſſet aliquod ſingulare hominis ut hominis: cum enim unum dicatur indiviſum in ſe & diviſum à quocumque alio, per illam aſſumptionem tali momento factam, illud complexū ex anima & corpore nunquam unū fuit in ſe & diviſum ab aliis, ut pote Verbo Dei unitum, conjunctum ac conſecratum. Unde nunquam fuit aliquod unum ſingulare aut ſuppoſitum, ſicut fuiſſet ſi nequaquam verbo unitum fuiſſet. Diviſio enim aut ſeparatio à Verbo per accidens illi contuliſſet ſingularitatem, ſeu incommunicabilitatem ut alii dicunt, ſicque fuiſſet ſuppoſitum hominis ut hominis. Et ſi dicatur inquit Albertus in 3. diſtinct. 5. art. 12. Quod diviſio potius tollit quam affert ſingularitatem & incommunicabilitatem. Dicendum quod per ſe aufert & per accidens confert diviſum eſſe unum & ab alio diviſum: & hæc eſt ſingularitas. Et hujus exemplum eſt in animalibus anuloſi corporis in quibus eſt ſimilis complexio partium in

Albertus.

toto corpore. In aliis enim eſt anima una ſenſibilis, ut dicit Philoſophus; & ſi dividatur erit anima in utraque parte per ſenſum & motum, & utraque pars habebit ſingularem animam & hoc partibus confert diviſio per accidens. Hæc ibi. Sic igitur ſi iſtud complexum ex anima & corpore, fuiſſet diviſum ac ſeparatum à verbo, fuiſſet aliquod unum ſingulare ac ſuppoſitum ſeu perſona humana, ſicut Verbum eſt ſuppoſitum ac perſona divina: quia autem nunquam extitit non unitum perſonæ Verbi, ideo nunquam fuit perſona hominis & ſingulare aliquod hominis, ſed in Chriſto unica fuit perſona in duabus naturis. Atque hic eſt modus explicandi communior, qui cum in ſe ſit difficillimus intellectu, non omnium mentes illi acquieſcebant, & cum magna contentione de eo diſputatum fuit tunc temporis, ſicut etiam cum Eutiches dogma ſuum de unitate naturæ obtrudere conabatur. Ideoque B in ſequenti Concilio quid ad hoc dilucidius explanandum contulerint aliqui ex veteribus, attingemus.

Augetur autem difficultas ex vulgari objectione, quod Deus eſſet mutatus cum antea non eſſet homo, & poſtea factus fuerit homo. Ad quod reſpondetur quod ſi Deus factus fuiſſet homo per receptionem humani eſſe in ſeipſo tanquam in ſubjecto mutatus fuiſſet: at factus eſt homo per terminationem humanitatis, unde non mutatur. Perſona enim divina ſine mutatione poteſt humanitatem terminare. Habet enim duo terminativa, unum primarium, quod eſt natura divina, aliud minus principale, quod eſt natura creata, à quo nihil recipit. Sicut ſcientia divina quia ſumit totam ſuam entitatem ab objecto ſuo primario, quod eſt eſſentia divina, non accreſcit nec mutatur ex eo quod etiam terminatur ad creaturas: nec eſt par ratio C de Angelo qui mutaretur terminando alienam naturam, quia Angelus perfici poteſt à termino ſecundario, & cum ſit ejuſdem ordinis cum alia creatura, ſcilicet ordinis naturalis, ſeſe mutuo afficere poſſent, non autem Deus & creatura, porro unio recipitur in ſola humanitate. At hæc Scholaſtica etſi vera quantis obſita ſpinis & paucis pervia? Diximus de iſtis difficultatibus abundè ſatis in ſupplemento Theol. affectivæ p. 1. diſp. 4. quæ eſt *de reparatione entis ſupernaturalis*, ac part. 2. *de bello ſcholaſtico*, ubi diſcrimina inter D. Thomam & Scotum tractamus.

Sed nec veroſimile eſt Orientales hæreticos cum eſſent ſubtiles & acutè philoſopharentur, hæc tantum dubia moviſſe, cum pleraque ſint alia circa unio- D nem ſubſtantialem Verbi cum natura humana, in quibus enodandis vehementer inſudant Theologi moderni, ſicut etiam Patres antiqui, qui idcirco variis comparationibus hanc mirabilem unionem explicarunt, ut varias ejus proprietates aperirent, prout occurrentes difficultates exigere ab iis videbantur. Nam D. Athanaſius in Symbolo comparat unioni animæ cum corpore quia eſt ſubſtantialis, & humanitas vim & efficaciam admirabilem recipiat à divinitate, ſicut corpus ab anima. D. Auguſt. Epiſt. 99. comparat unioni plurium accidentium in uno ſubjecto, quia unica eſt perſona ſubſiſtens in duabus naturis. D. Damaſcenus lib. 3. fidei Orthodoxæ cap. 11. comparat ferro candenti, quod humanitas tanquam ferrum à divinitate illuſtretur vimque agendi recipiat. Doctor Alenſis p. 3. quæſt. 7. membro 1. art. 2. comparat arbori al- E teri inſitæ, juxta illud Jacobi cap. 1. *Suſcipe inſitum Verbum*, quod diverſæ naturæ ſimul junctæ ſint ut in inſitione. Alii comparant conjunctioni Sacramentali matrimonii, unde parabola nuptiarum Matt. 22. & Marc. 9. quod humanitas affectu juncta cum divinitate ab illa regatur, diriatur, ejuſque inſigniis præfulgeat, ſicut Auguſta Auguſti titulis nobilitatur. Alii templo, juxta illud Joan. 2. *Solvite templum hoc* quod in humanitate divinitas ſingulariter colatur, & quod ſicut in templo continentur perſonæ quæ Deum placare volunt eique ſatisfacere: ſic in humanitate Chriſti erat perſona Verbi quæ Deo pro hominibus ſatis- A facere volebat, eumque propitium reddere. Quæ omnia produnt hujus myſterii ſecretum abſconditum, quod tot ſimilitudinum adminiculis indiget, ut vel tenuis ejus notitia compareretur. In hujuſmodi autem difficilibus ad penetrandum myſteriis facile ſchiſma conflatur & varias in partes ſcinduntur hominum mentes.

De nomine, Deiparæ.

Sicut autem arduum fuit explicare modum unionis perſonæ Verbi cum natura humana, ſimiliter plures laboraverunt in explicanda maternitate beatiſſimæ Virginis. Quomodo enim Mater Dei dici potuit quæ nullam in Deum actionem habuit per quam ipſum attingeret? Sed quemadmodum in generatione ordinaria fœmina generat hominem, & eſt mater hominis in quantum producit corpus cui anima unitur, & ſi ipſam animam, quæ ſpiritualis eſt, non attingat: eodem pacto, quia Virgo beata produxit illam carnem cui unita eſt perſona divina, Mater Dei jure merito appellatur. Quod vero D. Damaſcenus lib. 3. cap. 12. de fide Orthodoxa ait *genitricem Chriſti nequaquam dicimus Beatam Virginem*. Non negat tamen abſolutè eſſe Matrem Chriſti, ſed contra Neſtorium qui ſub illo vocabulo voluit eam negare eſſe Matrem Dei. Cum enim alii Matrem hominis, alii Matrem Dei dicendam prædicarent, ipſe egregius conciliator, advenit nomen Matris Chriſti. Unde ſubdit Damaſ. *ſolius in contemptum honorata ſuper omnem creaturam Dei genitricis vocem Chriſtipara (& ſi ipſe reſcindatur cum impio Sathana) adinvenit.* Aliæ porro difficultates circa illam maternitatem, ut quomodo virginitas eam non impedierit; utrum paſſivè tantum an activè concurrerit, an in tempore vel in momento, an fœcunditas ejus fuerit naturalis, an maternitas miraculoſa, hæ inquam difficultas tractantur à Theologicis Scholaſticis, eximiè vero à Doctore Subtili Scoto in 3. ſent. diſt. 4. ſatis nobis ſit locum indicaſſe, cum iſta diſcutere præſentis non ſit inſtituti.

Cæterum qui Mariam Beatiſſimam Virginem verè, & propriè θεοτόκον, id eſt, Deiparam, ſeu Dei Matrem negaverint hæretici, in duplici differentia reperiuntur. Nam Valentiniani, qui corpus cœleſte Chriſto tribuebant, & eum de cœlo lapſum per Mariam quaſi per canalem fluxiſſe aſſerebant, nec-non Manichæi, qui D corpus phantaſticum ei affingebant, & ſi qui alii ſimilia commenti, cùm per hoc aſſererent Chriſtum nihil de Maria traxiſſe ſubſtantiæ, conſequenter eam Chriſti Matrem pernegabant. Alii vero Chriſti Matrem eam confeſſi quidem, ſed Dei Matrem, ac θεοτόκον, id eſt, Deiparam negarunt, ut Photinus & Neſtorius, tamet-ſi ex alio atque alio fundamento. Photinus ſiquidem poſt Ebionitas, ideo Mariam Dei Matrem negavit, quia Chriſtum non Deum, ſed purum hominem eſſe credebat, qui tamen ſuis virtutibus eò profeciſſet tandem, ut Filius Dei cognominaretur. Neſtorius vero eam Dei Matrem fateri noluit, quia perſonas dividebat in Chriſto, dicens alium eſſe, qui ab æterno genitus ſit ex Deo Patre, ab illo homine, qui in tempore natus eſſet ex Virgine Matre, duos videlicet filios, alterum Dei Patris, alterum Virginis E Matris, illum Deum, ac Dei Filium, hunc hominem & hominis filium conſtituens. Sunt autem hæc duo capita Doctrinæ Neſtorianæ ita inter ſe connexa, & cohærentia, ut altero admiſſo, aut negato, alterum etiam admitti, aut negari neceſſe ſit: & uno deſtructo, alterum ſimiliter deſtruatur, ut per ſe patet. Si enim Chriſtus Mariæ Filius, verus Deus ſit, utique Mariam ejus Matrem, θεοτόκον Deiparam eſſe conſequens eſt: & ab oppoſito conſequentis ad oppoſitum antecedentis, ſi Maria Deipara non eſt, nec utique Chriſtus ejus Filius, Deus eſt. Qui ergo Deum ex Virgine natum negat, et conſequenter Mariam θεοτόκον, id eſt, Matrem Dei inficiatur, & è diverſo.

Mariam Matrem eſſe Dei negarunt plures hæretici.

Notandum

A Notandum deinde non cœpiſſe nomen iſtud tribui primum B. Virgini in Synodo Epheſina: Siquidem longe antea illud ipſi tributum nomen eſt, ut obſervat Waltelius Carmelita vindiciarum Joan. Hieroſol. l. 2. ſect. 9. art. 2. à quo Joanne hoc nomen uſurpatum obſervat contra Arrianos. Inſuper notandum quod Patres dicentes Beatam Virginem non eſſe dicendam Chriſtiparam, ſed Deiparam, non propterea quòd eam non eſſe Chriſti Matrem non ſentiant, ab ea voce abſtinendum admonent, ſed quia Neſtorius ſic eam Chriſtiparam aſtruebat, ut Deiparam negaret, ſignificans Chriſtum ex ea natum, purum eſſe hominem, non Deum, atque hoc Chriſtiparæ vocabulo introducto nomen Deiparæ è ſermone & uſu fidelium penitus abolere, atque explodere nitebatur; idcirco Sapientiſſimi Patres ea tempeſtate Chriſtiparæ nomen, ut ab hæreticis excogitatum, & uſurpatum, meritoque ſuſpectum averſabantur. Sic Damaſcenus lib. 7. de fide orthodoxa cap. 12. Chriſtiparam, inquit, nequaquam dicimus ſanctam Virginem, quia ad tenuendum vocabulum θεοτόκος, id eſt, Deipara & Dei genitrix, ſceleſtus, & odibilis, & cum Judæis ſapiens Neſtorius id adinvenit. Verum poſterioribus ſæculis, extincta nimirum, & extirpata hæreſi Neſtoriana, & ſublato erroris, ac perverſæ intelligentiæ periculo, nihil vetat quominus, ut nunc paſſim fit & χριστοτόκον, fideles B. V. promiſcue & θεοτόκον, id eſt, & Chriſti & Dei Matrem appellent: quemadmodum ea ciborum genera, quibus tempore morbi abſtinendum eſt, depulſo morbo, impune ſumi ponunt.

Chriſtiparæ nomen.

D. Damaſ.

C Poſtremo hic annotandum, hoc nomen θεοτόκου Deiparæ, ſeu Matris, ac genitricis Dei, omnium quæ B. Virgini tribui ponunt, eſſe Nobiliſſimum & Auguſtiſſimum, omnemque creaturæ excedens dignitatem. Quidquid enim præſtantiæ, aut excellentiæ in aliis eſt ejuſdem Sacratæ Virginis denominationibus, id quoque in hoc ſingulari nomine, Deipara, continetur: quam ob cauſam obſervat Beatus Thomas, non ſolere eam in Evangelio nominari, niſi cum cognominatione hujus Dignitatis, quod ſit Mater Jeſu, Matth. 1. *Joſeph virum Mariæ, de quâ natus eſt Ieſus*: ibidem, *Mater Ieſu Maria*, & cap. 2. *invenerunt puerum cum Maria Matre ejus* Luc. 2. *unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me?* Joan. 2. *& erat Mater Ieſu ibi*, & cap. 19. *Stabant juxta crucem Ieſu Mater ejus*, & : *cum vidiſſet Ieſus Matrem dicit Matri ſuæ*. Eandem hujus dignitatis, & nomenclaturæ prærogativam multis elogiis commendant, ac prædicant S. Patres, è quibus pauca dumtaxat hic ſubjiciam. Divus Auguſtinus lib. 3. de Symbolo ad Catechumenos: tanta eſt, inquit, Virginis dignitas, eo quod Mater Dei ſit, ut plane excedat non ſolum omnium hominum dignitatem, verum etiam Angelorum, cum longe præſtabilius, & excellentius ſit eſſe Matrem Principis, quam miniſtrum: tanto enim perfectior unaquæque res appellatur, quanto magis unitur, & conjungitur Deo, qui eſt ſumma perfectio. Sanctus Joannes Damaſcenus loco citato: jure, ait, optimo, & pro veritate Deiparam incontaminatam nominamus Mariam. Hoc enim nomen omne diſpenſationis myſterium commendat: nam ſi Deipara eſt, quæ genuit, revera Deus eſt, qui ex ipſa genitus eſt, revera etiam & homo: quomodo enim ex muliere genitus, natuſque Deus eſt, ante ſæcula hypoſtaſim habens, niſi homo factus? & Divus Bernardinus Senenſis ſerm. 52. *de ſalutatione Angelica*: à fidelibus ſalutatur B. Virgo, cùm dicitur, Mater Dei, tanta nempe laus eſt quam ei tribuimus, cùm dicimus, Mater Dei, quod nec in perſonis increatis reperiatur hæc incogitabilis dignitas, ſcilicet quod habeat Dei Filium, niſi in una perſona, quæ eſt Patris, & una perſona humana, quæ eſt Matris. Inſuper majus eſt hoc donum, quod ſit Mater Dei, quia hoc dependet ab illo, ſicut ramus à radice: propterea ei potius dicimus Mater Dei, quam Domina mundi, vel univerſi.

Dignitas Matris Dei.

D. Aug.

D. Bernar.

Ad hæc ſanctus Thomas B. Virginem cum humanitate Chriſti ſic comparat, ut utique tribuat quandam dignitatem infinitam ex bono infinito, quod eſt Deus, cui proxime uniuntur. Humanitas Chriſti, inquit, ex hoc, quod eſt unita Deo; & beatitudo creata, ex hoc, quod eſt fruitio Dei; & B. Virgo ex hoc quod eſt Mater Dei, habent quamdam dignitatem infinitam ex bono infinito, quod eſt Deus: & ex hac parte non poteſt aliquid fieri melius eis, ſicut non poteſt aliquid melius eſſe Deo, &c. Plura de hoc nomine Alardus Gazæus ad l. 2. Caſſiani de Incarnatione; ſed & ipſe Caſſianus in eiſdem libris egregiè diſputat contra Neſtorium, ac ipſius diluit objectiones.

D. Thom.

B

De adoratione Chriſti & ejus Sacerdotio.

PRæter unitatem perſonæ in Chriſto alia etiam in controverſiam ibant contra Neſtorium. Ab uno enim errore facile fit ad plures prolapſio propter cohærentiam Myſteriorum & colligationem. Sicut enim duos filios admittebat, ſic diverſos cultus illi eſſe tribuendos, itaut diſtinguerentur cultus qui ipſi redderentur quatenus erat perſona verbi, & cultus qui ipſi redderetur quatenus erat perſona hominis: contra quod anathematiſmo octavo decernitur, una adoratione Emanuelem adorandum eſſe, cum ſit unica perſona: cui cultus adhibetur in praxi ſecundum id quod in ipſa nobilius eſt; non ſecundum id quod ignobilius eſt, quia qui colit aliquem ipſum reſpicit in ratione ſuperioris & excellentioris, & ſi aliquis ſit Rex & comes C non honoratur in praxi, ut comes, ſed ut Rex. Ideoque Chriſtus & ſi ſit Deus & homo, adoratur ut Deus, abſtrahendo à conditione hominis, idcirco una eſt illius adoratio. Hic tamen locus, ait Eſpencæus *de ador. Euch. l. 3. cap. 4.* adeo lubricus eſt, ut Cyrillo Catholico non modo certamen fuerit cum hæretico Neſtorio, ſed cum Theodoreto quoque Cyrenſi, ſcriptore alioqui Orthodoxo, ſed qui hic ſuſpicione non caruerit, cujuſque pedes pene hic moti ſunt. Itaque ultro citroque multa ſibi invicem reſpondebant circa hanc difficultatem; ſed adeo cautè, ait idem Eſpencæus, ut vix eos internoſcas. Quid porro tandem definiendum diximus in ſupplemento Theol. Affect. de Ente ſupernat. diſp. 4 q. 5. §. 9.

Adoratio Chriſti.

Theodoretus.

D Dubium eſt etiam de opinione Neſtorii circa Eucbariſtiam quid ſentiret. Putarunt plures eum ſenſiſſe carnem ſine ſanguine ſubeſſe panis ſpeciei, & ſanguinem ſine carne Calici: ac proinde ab Epheſinâ Synodo decretam fuiſſe communionem publicam ſub unâ ſpecie, & ſub utraque intermiſſam ſcripſerunt magni viri, Caietanus, D. Oſius, Bartholomæus Latomus, Joannes Heſſel, & inter Eccleſiæ hoſtes Urbanus Regius ita rem habere confitetur in ſuis Locis communibus. Ambigitur a quo iſta didicerint. At forte antiqui ſcriptores ampliora acta Concilii habuerunt, quamvis & Epiſtola *Cum Servator* ſatis doceat à Neſtorio negatam naturarum concomitantiam ſub altera ſpecie Eucbariſtiæ, & Cyrillus contra eum defendit aliquando totum & integrum Chriſtum minima parte Eucbariſtiæ contineri. Hæc apud Sanctéſium *de* E *rebus Euchar. repetitione* 10. Qui ipſemet eadem repetitione cenſet in duobus erraſſe Neſtorium quæ damnantur in illa Epiſtola, quæ quaſi medulla eſt totius Concilii. 1. Quod cenſeret ſanguinem ſeparatim poni à carne, quaſi mors Chriſti iteraretur, quod fieret ſeparando carnem à ſanguine, ideo dicit Concilium *incruentam celebramus in Eccleſiis ſacrificii ſervitutem*, &c. 2. Etiam carnem illam à divinitate diſtractam, quia unionem ejus ſubſtantialem cum verbo negabat. Ideo dicit Concilium carnem recipi *ut vivificatricem & propriam Verbi factam*. Quod non ita eſſet niſi unita foret divinitati. Ideo Concilium duplicem concomitantiam definit & ſanguinis & divinitatis cum carne, quod id non admitteret Neſtorius.

Neſtorius an erraret circa Eucbariſtiam?

Sed & impingebat Neſtorius in Sacerdotium Chri-

Neſtorii error circa Sacerdotium Chriſti.

ſti, quod eſt res longe ſublimiſſima in religione Chriſtiana. Anathematiſmus decimus id ſatis prodit. Non enim eminentiam Summi Pontificatus ac Sacerdotii Chriſti agnoſcebat, ſed ut communem Sacerdotem qui non magis pro aliis quam pro ſe ſacrificium obtuliſſet, cum tamen peccato obnoxius non eſſet, ſed Filius Dei & primogenitus qui titulo dignitatis perſonæ ſemetipſum obtulit ſecundum carnem in pretium redemptionis. Quæ res cum erudite tractata fuerit à Fabritio Pignatello in *Monte Propitiatorio*, non ingratum erit lectori, ſi ex ipſius libro Concilium naturæ ad rem magis inſinuandam, adinventum, hic inſeram: excurſio hæc non ingrata erit piis & eruditis Sacerdotibus. Et manifeſtè patebit ignoraſſe Neſtorium (quod dolendum ipſi cum multis eſſe commune) quid eſſet Sacerdotium Chriſti.

De Sacerdotio Chriſti.

Concilium naturæ.

AD hanc graviſſimam difficultatem ſuperandum conſulendum merito fuit primum illud ac generale naturæ Concilium, cujus lex promulgata jam fuerat de colendo Deo, eo quod creatura omnis debet Deo, non tantum amorem, ſed etiam honorem, tanquam ſupremo Domino, & Autori ſuo, a quo habet, & originem & cætera omnia. Præſes Concilii religio erat. Cum autem religionem nomino, non ſtatum nomino, ſed virtutem omnibus Dei cultoribus communem, cujus officium eſt procurare debitum honorem, & gloriam Deo, & cujus exercitio & profeſſioni, ſtatus qui dicitur religioſus, eſt peculiariter inſtitutus.

Religio præſes.

Præſidente igitur virtute Religionis, quæ juxta Tullii definitionem probatam ab Auguſtino lib. 83. qu. 9. 31. divinæ naturæ curam cæremoniamque affert.

Quæſitum primo loco eſt, an via aliqua iniri poſſit, qua corporea hominum reſpublica ſatisfaceret legi latæ de honorando, & adorando Deo per internum animi cultum, & cordis adorationem, ut ſicut Angelica reſpublica, non ſolum habet affectum adorandi Deum, ſed ipſam quoque veram adorationem, quatenus ipſum actum recognitionis divinæ majeſtatis, & propriæ inferioritatis offert in cultum Deo; ita etiam humana natura per ſimilem diſpoſitionem, & actuum ordinationem ad Deum, ſuam perficiat adorationem, ut enim rectè Suarez tom. 1. Relig. multo magis genuflectitur ſpiritualiter anima coram Deo per illam recognitionem ad hunc finem ordinatam ex affectu colendi Deum, quam corporaliter genuflectitur per crurium plicationem, & demiſſionem uſque ad terram. Sed quamvis ſit verum, animam per internum cultum genuflecti magis, quàm corpus per externum; homo tamen, qui ex utroque componitur ſine dubio genuflectitur magis per utrumque, quare optime dixit contra hæreticos Bellarminus lib. 1. cap. 25. & ſi internus cultus nobilior externo ſit, utrique tamen præſtare internum cum externo conjunctum, ſive internum cultum cum externa illius proteſtatione.

Cultus internus & externus major eſt.

Itaque ſummus cultus, de quo agimus non poteſt eſſe merè internus, ſed mixtus ex utroque, idque triplici ratione; & quia humanus; & quia publicus; & quia ſummus. Quia humanus, cum enim cultus & honor exhiberi debeat modo ipſi honoranti, & colenti accommodato; eſt enim honor in honorante, ſequitur ut ſicut homo, qui honorat eſt compoſitus, ita ejus humana operatio; unde ex doctrina S. Thomæ rectè dicit P. Suar. lib. 1. de div. cultu cap. 1. eum modum colendi & honorandi, tam naturalem homini eſſe, ut vix poſſit modo ſibi accommodato, aliter Deum adorare, quia ſicut intelligit ſpiritualia per ſenſibilia, & ad modum rerum corporalium, ita vix exprimit exteriorem reverentiam, & ſubmiſſionem, niſi exhibendo aliqua ſenſibilia ſigna illius per quæ, & ſuo affectui quodammodo ſatisfacit, & rurſus per eadem in illo interiori affectu confirmatur, & creſcit.

Rurſus debet eſſe externus, quia publicus, ut enim docet S. Auguſtinus *contra Fauſtum*. lib. 19. cap. 11. communitas hominum non poteſt coaleſcere, & convenire in alio ſignorum genere, quam ſenſibilium; ut eſt manifeſtum; nam interiora ſigna per ſe occulta, & ignota ſunt hominibus, qui vident ea, quæ parent, nec intuentur cor: cultus autem publicus, qui videlicet nomine omnium fit, debet ex ſe, & ex natura ſua notus eſſe omnibus, atque adeo interno tantùm actu perfici, nullatenus poteſt. Adde quod notavit Suarez in 3. p. q. 83 teneri hominem ſuam mentem, & animum erga Deum, non ſolum Deo & ſibi, ſed etiam aliis hominibus ſignificare, propter quod non ſolum fides, ſed etiam confeſſio fidei eſt ad ſalutem neceſſaria, Rom. 10.

Denique cultus Deo ab homine debitus præſertim in functione ſolemni, & publica debet eſſe etiam externus, quia debet eſſe ſummus, & maximus quo ſcilicet major dari non poſſit. Conſtat autem cultu ſolo interno majorem eſſe cultum ipſum internum cum externo conjunctum, quemadmodum major cenſetur offenſa, & ignominia quæ non ſolum actu interno, ſed etiam externo perficitur: & ſane cum homo teneatur aliquando, non ſolum anima, ſed etiam corpore honorem reddere Deo, ex illo præſertim nomine, quod a Deo non ſolum animam, ſed etiam corpus accepit, profectò talis honor Deo præcipuè eſt, in ſolemnitate proteſtationis, quod Deus omnium author eſt. Hæc autem proteſtatio facienda maximè eſſet, cum hominum multitudo in unum reipublicæ corpus congregata ſiſteret ſe coram Domino Deo ſuo, ſive per ſe ſive per miniſtrum authoritate publica deputatum.

Propter has rationes extrà controverſiam ſemper fuit apud Doctores, ſummum cultum, cujus naturam hic indagamus, eſſe teſtificationem quandam externam internæ exiſtimationis & affectus. Propterea in definitione ſacrificii, in quo communiter ſummam teſtificationem poſuerunt omnes, expreſsè dicitur, quod ſit actio externa, quia ut rectè Bellarminus lib. 1 cap. 2. nomine ſacrificii propriè omnes intellexerunt publicum, & manifeſtum honorem Deo exhibitum a communi & publico miniſtro.

Controverſia ſolum eſt, quouſque ſe extendere neceſſario debeat ſummus iſte cultus reddendus Deo; ſive quid præſtare neceſſariò debeat homo, qui communi authoritate reſidente, ſive in republica, ſive in principe illam continente eligitur, & deputatur ad talem cultum omnium nomine exhibendum.

Hoc nimirum diſputatum, conſultumque in primo illo naturæ Concilio eſt, ipſa præſide Religione. Itaque viſum aliquibus eſt ad hanc functionem rite obeundam ſatis eſſe, ſi homo publicus, ex hominibus videlicet aſſumptus, & pro omnibus conſtitutus in proteſtationem divinæ majeſtatis, & humanæ infirmitatis, & inferioritatis ſolemni ritu proſterneret ſe ad terram uſque, quo actu omnes homines per illum repræſentati cum tota creaturarum familia intelligerentur adorare, ſubmitti & ſubjici creatori, & Deo ſuo.

Et ſane negari non poteſt ſummam proſtrationem externam aptam eſſe, ut aſſumatur in ſignum magnæ ſubmiſſionis internæ. Videmus enim univerſale ſignum internæ inferioritatis poſitum apud omnes fere gentes eſſe in externa minoritate, ita ut tantò magis quis cenſeatur eſſe in animo ſuo, alio inferior, quantò coram illo fit minor. Inclinatio capitis ex affectu reverentiæ, eſt ſignum alicujus inferioritatis, majoris eſt inclinatio pectoris; adhuc multò majoris, genuum incurvatio; neque alia ratio a ſapientibus reddi poteſt, niſi quia in ſignum inferioritatis, ſeu minoritatis internæ aſſumpta ab omnibus eſt minoratio externa. Ut ſi quæras cur per genuum flexionem magna honoris ſit ſignificatio, reſpondendum ſit, quia homo per genuum flexionem de ipſius proceritate, & majoritate multum tollit, ſeque ipſo valde fit brevior & minor.

Cultus in minoritate ſitus.

Japones popul. Hinc mea quidem ſententia Japones in notam reverentiæ denudant pedes calceo, ut nos pileo caput, quia nimirum ſicut nos supernè, ita illi infernè illa actione ſe minorant, & procul dubio ex hoc etiam affectu humilitatis, multi ſancti viri nudis pedibus, & capite incedebant, ut ſic etiam coram Deo minores ambularent.

Quia ergo per ſummam corporis ad terram uſque proſtrationem, proceritas omnis, & majoritas tollitur, congruè omnino adhiberi poteſt in ſolemnem proteſtationem ſummæ inferioritatis noſtræ, & divinæ celſitudinis, quam per dejectionem illam ſummam profiteamur.

At Religio, cujus proprium eſt, ſingularem Deo honorem & illi ſoli debitum procurare. Non eſt, inquit, neque pro creata inferioritate, neque pro divina excellentia & majeſtate ſatis ejuſmodi propoſitum ſignum, tum quia non continet honorem ſingularem ſoli Deo factum, tum quia non eſt ſummum, & maximum; deferuntur quidem piè hujuſmodi enumerati honores Deo, cui debetur omnis honor, & gloria. Verum ut ait Auguſtinus lib. 10. de Civit. cap. 4. multa de cultu divino obſervata ſunt, quæ honoribus deferuntur humanis, ſive humilitate nimia, ſive adulatione peſtifera, ſive ex alia quacunque cauſa. Eſt quidem laudabiliter de Salomone ſcriptum lib. 3. reg. cap. 8. verſ. 55. Surrexit de conſpectu altaris Domini, utrumque enim genu in terram fixebat. Verum ſine ſacrilegio narratur quoque de quinquagenario illo tertio, qui cùm veniſſet, curvavit genua contra Eliam, & precatus eſt eum. Piè quidem Sanctus David humi ſe, Deum oraturus proſternebat ex affectu nimirum humanæ humilitatis, quia, qui humi proſtratus erat, non habet quo deſcendat, & magis humilietur. At Abgiail procidit coram David *ſuper faciem ſuam, & adoravit ſuper terram*, lib. 1. reg. 25. & Judith videns Holofernem ſedentem in Conopeo, *adoravit eum, proſternens ſe ſuper terram*, Judith. 10. Noo igitur eſt ſingularis, & proprius Dei cultus, qui aliquando etiam hominibus fit communis: ſed ſicut eſt interior quidam cultus, quem ſoli Deo, nec beatis quidem cœlitibus exhibemus, cum illum tanquam primum principium & ultimum finem rerum omnium agnoſcimus, ſic etiam debet eſſe externum aliquod ſignum, quo ſingulariter proteſtemur, cultum iſtum internum ſoli Deo debitum; ut quemadmodum internus iſte actus, eſt ſingularis Dei cultus, ita ſignum externum publicum & ſolemne talis actus ſit etiam ſingulare.

Cultus ſummus quis. Quod verò cultus, qui in totius corporis proſtratione ponitur, non ſolum non ſit ſingularis, ſed neque ſummus & maximus, quod erat ſecundo loco affirmatum, argumento ſint illi ſubmiſſi animi conatus, quibus ſancti viri ex affectu colendi Deum, non ſolum ſecundum altitudinem, ſed ſecundum omnes alias dimenſiones contrahere, & quaſi in punctum ſe redigere contendebant. Sic Eliſæus lib. 4. reg. cap. 4. diminutus eſt uſque ad parvitatem pueri, *incubuit ſuper eum, poſuitque os ſuum ſuper os ejus, & oculos*
Eliſeus. *ſuos ſuper oculos ejus, & manus ſuas ſuper manus ejus, & coarctavit ſe ſuper eum*; utique ex vehementi affectu humilitatis, & ſubjectionis ante Deum, ut ex Sancto Auguſtino docet Sanctius, unde tam potens ejus evaſit oratio ad impetrandum: Nam quid de Elia Eliſæi magiſtro dicam, qui non ſolum conatus ex eodem affectu fuit, coarctare ſe ad parvitatem pueri, verum ulterius minoratus, conatus eſt ad illam ſe reducere parvitatem, & formam, quam habebat in utero matris ſuæ, & pronus in terram poſuit faciem ſuam inter genua lib. 3. reg. cap. 18. iſte eſt ſitus Embrionis, ait Ariſtoteles lib. 7. de hiſtoria animal. cap 8. homo enim, ait ille, in ſemet conglobatus ita geſtatur, ut faciem inter genua habeat. Habitus profecto hominis ſe humiliantis, & Deum ſolum magnum profiteri, & declarare cupientis.

A Porrò affectus hic Sanctorum minorare ſe magis, ac magis ſatagentium, & quaſi ſe ad nihilum redigere cupientium, indicat omnino non eſſe ſummum honorem illum præſtitum, nec ſingularem, Deique proprium, in quo religioſus animus conquieſcat, ſed alium longe majorem eſſe poſſibilem ad quem animus tendat; hic nimirum eſt hodie inquirendus. Itaque ratiocinemur hoc modo.

Omnis cultus externus conſiſtit in aliquo genere dejectionis & deſtructionis ordinatæ ad profeſſionem alienæ excellentiæ; hoc declaratum ſuperius eſt, & generali hominum conſuetudine comprobatum. Ergo ille tantum cenſendus eſt cultus externus, ſummus & maximus, qui ad illum finem, ſummam ſecum affert dejectionem & deſtructionem; ergo donec perſona publica, omnium nomine in Dei honorem, & *Deſtructio ultima neceſſaria.*
B gloriam deſtruatur, nunquam reſpublica exhibebit ſummum, & maximum cultum externum Deo. Sed talis cultus eſt debitus Deo, cui omnis debitus eſt; ergo eſt omnino communibus omnium votis atque opera procurandus.

Latet in hoc argumento magna controverſia, & quæ plura ingenia ad illam agitandam excitabit; nam quod in proteſtatione ſumma ſubjectionis ad Deum, & ſummo cultu externo, qui exhiberi poſſit, intercedere deſtructio debeat, ferè Doctores omnes concedunt ex illa præcipuè ratione, quam tangit Bellarminus lib. 1. cap. 2. quia ſumma, de qua loquimur, proteſtatio requirit, ut non ſolum uſus rei Deo offeratur, ſed ipſa etiam ſubſtantia, & ideo non ſolum uſus, ſed ſubſtantia conſumatur. Ut ſic reddatur teſtimonium exterius, non ſolâ voce quod parum eſt, ſed magis ipſo
C facto, quod is qui colitur verè eſt ſolus, & ille qui colit eum nihil eſt & ad nihilum ſe redigit coram ipſo, ut quantum ſe deprimit & abjicit, tantum ipſum exaltare & glorificare videatur.

At hoc non nemo diſſonum, & abſurdum reputabit, quia omnes quotquot in lege naturali, vel ſcripta legitimè ſignificarunt, omnes ſummum Deo cultum publico nomine exhibuerunt, & tamen non ſeipſos, ſed res ab ipſis oblatas ad Dei honorem deſtruxerunt: Simili ratione deputari poſſet & authoritate publica aliquis eligi, tanquam totius humanæ naturæ Sacerdos, qui per deſtructionem alicujus rei extra ſeipſum, ritu miſtico factam, debitum Deo honorem & cultum deferret.

D Sed divina Religio non videtur contenta ea proteſtatione, neque illam tanquam ſummam admittit; quia major proculdubio eſſet alia, qua reſpublica humana in aliquo ſuo ejuſdem naturæ, & homogeneo capite cōſtituto, moraliter in Dei honorem & obſequium ſe ſe deſtrueret. Unde merito non acquieſcit in eo cultus genere, quo aliquis naturæ Sacerdos conſtitutus extraneam victimam in ſacrificium offerret: ratio eſt quia tota humana natura in unum veluti reipublicæ corpus congregata debet ipſa ſeipſam in ſacrificium Deo, nec ſolum quæ ſunt extra ſe ipſam, ut docet Euſebius lib. 1. de demonſtratione cap. 10. quare Theologi ex doctrina Euſebii, aiunt, ſacrificium eſſe proteſtationem, qua homo profitetur ſe habere totum ſuum eſſe à Deo; & ideo dignum eſſe Deum, in cujus honorē, & cultum idem eſſe & eadem vita deſtruatur: *Religio quanta vel quærit pro debito cultu.*
E Ideo ſacrificium reponitur in ſpecie perfectiſſimæ oblationis; conſtat autem ſummam oblationem eſſe illam, qua quis non ſolum ſua, ſed ſe, nec ſolum ſe per ſervitutem, ſed etiam per Martyrium offert Deo. Debet ergo humana reſpublica ſe ipſam Deo in ſacrificium; ergo ipſa modo accommodato ſolemni, ac publico ritui in Dei honorem deſtrui debet; ſed non ipſa in ſe, & per ſe; ergo ipſa per publicum & in publico, & legitimo homine, in quo tota contineatur, & ſit; ergo talis publicus homo debet ipſe per ſeipſum offerri Deo, & deſtrui in ſacrificium. Hæc ultima conſequentia nititur principio generaliſſimo, quod omne morale fundatur in aliquo Phyſico; quare ad

A verificandam moralem totius reipublicæ deſtructionem in honorem Dei, neceſſarium eſt, ut aliquis, in quo totum ſuum eſſe habet morale, phyſicè in Dei honorem deſtruatur; & quia corpus politicum, & myſticum totum ſuum eſſe morale habet in capite continente, ideo moralis deſtructio totius corporis politici, non niſi in ſui capitis phyſica deſtructione fundari poteſt.

Aſſumendus eſt ergo primo aliquis ex hominibus, & omnium caput, in quo omnes contineantur conſtituendus, tum, ſi ad exhibendum legitimè cultum debitum Deo acceperit officium, & munus Sacerdotis, acceperit etiam neceſſe eſt onus victimæ. Hæc enim duo in una eademque capitis perſona conjuncta ſunt, ut idem corpus, quod eſt Sacerdos, ſit victima propter indicatam rationem, quia cum totum corpus B debeat Deo ſacrificari, & non in ſe ipſo, neceſſe eſt ut ſacrificetur in ſuo capite, atque adeo ut caput ſit ſimul offerens, & res oblata, quæ ad ſacrificium conſummandum neceſſario eſt deſtruenda.

Chriſtus Sacerdos & victima.

Sed cur non ſatis eſſet ad ſacrificium generis humani, ſi ejus Sacerdos extraneam aliquam victimam aſſumeret, exempli gratia, aliquem arietem? vel ſi non extraneam, cur non ſatis eſſet ſi ejuſdem naturæ aliquem alium in Dei honorem, & cultum reliquorum omnium nomine offerret?

Non ſatis eſſet, quia ad fundandam abſolutam, perfectamque denominationem, & veritatem moralem de ſacrificatione generis humani, in alio, requiritur continentia; qua enim ratione dicas hoc ſacrificari in illo, ſi in illo non eſt? corpus autem totius humanæ C reipublicæ non eſt niſi in ſuo capite, in quo nobiliori & perfectiori aliquo modo eſt, quam in ſe ipſo.

Victima caput omnium.

Addo, ad ſacrificium generis humani non ſolum neceſſarium eſſe, ut victima habeat qualitatem capitis reſpectu omnium hominum, ſed etiam reſpectu omnis creaturæ, ita ut in illa non ſolum omnes homines, ſed reliquæ quoque omnes creaturæ contineantur, idque non quia ſacrificium generis humani, ſed quia abſolutè & ſimpliciter ſacrificium eſt. Unde ſequitur nullum verum ſacrificium poſſe conſiſtere ſine victima magna, quæ habeat qualitatem capitis reſpectu omnis creaturæ; & omne verum ſacrificium eandem eſſentialiter victimam habere, cum dari non poſſit niſi unica victima, quæ qualitatem capitis habeat reſpectu omnis creaturæ.

D Sed unde habes, victimam ſacrificii cujuſcumque, habere hanc qualitatem capitis reſpectu omnis creaturæ? habeo ex formaliſſima ratione ſummæ proteſtationis, & cultus proprii ſacrificii. Etenim per ſacrificium profitemur, & proteſtamur, quod Deus ſolus eſt, & præter Deum nihil eſt, quia Deus eſt, qui eſt. Cum vero profeſſio hæc & proteſtatio non ſit verbalis tantùm & vocalis, ſed realis; hinc eſt ut ejus ſolemnitas neceſſario in effectiva, & reali dejectione, deſtructione & annihilatione omnis creaturæ perfici debeat; debet enim practicè ſignificare quid efficerent verba, ſi non eſſent tantùm enuntiativa, ſed etiam operativa, ut verba conſecrationis; ſed non poteſt omnis creatura moraliter quantum ad veram proteſtationem ſatis eſt, deſtrui in una, niſi in illa una contineatur; Ergo victima cujuſcumque ſacrificii neceſſariò debet habere qualitatem capitis reſpectu omnis creaturæ. E

Plura hic tetigimus, quæ fortaſſe non ſunt vulgo protrita, & quæ propterea uberiorem explicationem poſtulare videntur: nec pauca iſtis conſentanea dedimus in noſtro ſupplemento *Theologiæ Affectivæ* diſp. 4. q. 5. §. 10, ex quibus manifeſtum eſt Chriſtum in ratione redemptoris debuiſſe infinita perſonæ dignitate pollere, ad condignam ſatisfactionem pro peccato; ut minimè Neſtorius Myſterium redemptionis intellexiſſe viſus ſit. Sed eſt hæc petra ſcandali, hæreticorum fere omnium, in redemptionem impingere, in cujus fide vivâ juſtitia ſita eſt.

Redemptio petra ſcandali hæreticis.

A Quam ergo parum fidei Catholicæ ſuffragantur qui acta hujus Concilii ſic recenſent, ut Neſtorium in integrum reſtituere velint; quod nuper libro integro, ut de aliis taceam, molitus eſt quidam *Gaillard* ex Calviniſtis Miniſtris. Verum eſt ex geſtis Joan. Antiocheni cum Epiſcopis Orientalibus inter quos Theodoretus, adjuncta propenſione curiæ Imperialis erga Neſtorium (cujus propenſionis in rebus fidei ſemper magna virtus extitit in utramque partem) magnum ſuppeditari dicendi argumentum, ſed in Conciliis maximè attendenda concluſio & finis. Dura & iniqua paſſi ſunt Cyrillus & Memnon pro cauſa Chriſti, ſed tandem omnes Epiſcopi reconciliati ſunt inter ſe. Obtinuerunt XII. Anathematiſmi Cyrilli, & meritas pœnas luit Neſtorius. B

CONCILIUM CHALCEDONENSE,

SEU

QUARTA SYNODUS OECUMENICA 630. Epiſcoporum.

CONTRA EUTYCHEM ABBATEM & Dioſcorum Patriarcham Alexandrinum ſub Leone I. Summo Pontifice & Valentiniano & Marciano Imperatoribus, anno Chriſti 451. C

NEſtorio exule, non exulavit propterea ex Eccleſiis Orientis ejus error. Ac dum in deſolationem Neſtorianæ hæreſis Catholici impelluntur, contigit ut unus ex illis rapido curſu terminum imponere, & ſibi citra terminum prolabenti habenas injicere neſcius, improvidè ferretur in hoſtes, ait Baronius ad annum 448. evenit id deploratiſſimo Euticheti Archimandritæ, id eſt, magno ac præcipuo Paſtori Monachorum, eorum ſcilicet qui Conſtantinopoli ac in circumjacentibus locis majori odio adverſus Neſtorium efferbuerant, in immoderato ſtudio ac D incondito oppugnaturus Neſtorium qui Chriſtum dividebat, ac in eo duas perſonas admittebat, unam in Chriſto naturam comminiſci cœpit, nec tamen ſemper unicam fuiſſe naturam in Chriſto, ſed à principio quidem duas quæ poſt unionem in unicam & eamdem confluxerunt. Quamvis quid ipſe vellet dicere parum intelligeret, nedum explicare poſſet, multo imperitior Neſtorio, cujus ſermones nec expenſi nec conſiderati vix ab aliis percipi poſſunt. Duas quidem inquit Nicephorus lib. 18. cap. 52. & ipſe ante unionem naturas dixit, deinde unitas, poſt unionem autem in unam eas naturam abiiſſe, confuſaſque eſſe & mixtionem ſubiiſſe opinatus eſt, adeo ut & divinitas, ea quæ humanitatis fuere paſſa ſit, & econtra. Sic miſeri homines nulla ſolidæ Theologiæ tincti cognitione dogmata pariunt abſurda, ſapientes ſolum in inſcitiâ, eaque effu- E tiunt de divinis myſteriis quæ nec à ſeipſis nec ab aliis capiuntur. Sed ejus opinionem ſanctus Leo Pontifex Epiſt. 10. ad Flavinianum melius expreſſit. Habuiſſe ſcilicet Chriſtum formam hominis non veritatem, ut apparentiâ ſolum eſſet homo, non reipſa, quoniam ut alii mentem ejus enuntiant, divinitas humanitatem conſumpſiſſet, unde pati verè non poterat, ſicque redemptionis generis humani Myſterium per paſſiones Chriſti evacuabatur, cum reipſa paſſus non fuiſſet, ſed larvam hominis patientis exhibuiſſet ſpectantium oculis. Unde fruſtra exemplum Chriſti crucifixi proponerent hominibus ad excitandos eorum affectus, ad ferenda duriora hujus vitæ, & alia innumera abſurda conſequerentur. Cum autem ſerperet iſte error, Mo-

A nachoſque perplures pro defenſoribus haberet per quos diſſeminabatur; magna rerum pertubatio exhinc in Eccleſia exorta. Rerum ſummam paucis delineat Leontius advocatus Biantinus in lib. de ſectis actione 4. ſic ille.

Erat autem illis annis Alexandriæ præſes Eccleſiæ Dioſcorus, Conſtantinopolitanæ Flavianus, Romanæ Leo, Domnus Antiochenæ: ac degebat Conſtantinopoli quidam, cui nomen eſſet Eutyches dignitate Preſbyteri & Archimandritæ præditus: qui Chriſti corpus non unius eſſe nobiſcum ſubſtantiæ poſt unionem traderet. Nam quòd unionem nimiam, & unam adeo naturam ſtatueret; Chriſti corpus unius eſſe nobiſcum naturæ poſt unionem negabat. Huic Eutychi notitia cum Euſebio Dorilæorum Epiſcopo intercedebat, qui hoc ejus ex ipſomet intellecto dogmate, rem B ad Flavianum verbis hiſce detulit. Increpandus tibi Eutyches, hujoſmodi dogmatis author; ne fides noſtra pervertatur. Quibus auditis, Flavianus Epiſcopos ſuæ ditionis ad triginta coegit, iiſque præſentibus interrogavit Eutychem; Chriſtine corpus ejuſdem eſſe nobiſcum ſubſtantiæ fateretur, an non? ille verò reſpondere, hactenus id ſe quidem minimè faſſum: ſed ipſorum tamen cauſa nunc confiteri, quod ſane per ſimulationem ab eo proferebatur. Viciſſim Flavianus dicere, non ſeipſum eſſe, qui hæc eum confiteri juberet; ſed Patres, ideoque ſi confiteretur, anathemate diverſum ſentientes execraretur. Ille Flaviano reſpondere ſe, quemadmodum antea dixiſſet, ad eum diem id minimè confeſſum: ipſorum tamen gratia facturum. C Neminem interim anathematizare, quippe ſi hoc faceret, anathemate Patres execraturum, ipſaſque ſacras literas, quæ ſic loquantur, ut Chriſti corpus ejuſdem nobiſcum eſſe ſubſtantiæ negent. Quibus auditis, ab ordine Preſbyterorum, & Archimandritæ munere Flavianus eum removit: cum quidem diceret, fidem non admittere coactionem. Hoc ab officio remoto, Flavianus ad Leonem Romanum Epiſcopum de hominis depoſitione perſcribit. Reſpondet Leo, rite depoſitionem illam eſſe factam, quæ quidem Epiſtola Tomus Leonis appellari ſolet, de quo ancipites ſunt eorum, qui hæſitantes dicuntur, ſententiæ; male comparatam dicentium.

Concilium Conſtantinopolit.

Eutyches autem ab officio remotus, Imperatorem adire crebro, ſibique factam à Flaviano injuriam dicere; quapropter Imperator Theodoſius generale Con- D cilium Epheſi coïre jubet, in quo cognoſceretur; rectene Flavianus Eutychem depoſuiſſet, an non. Univerſam vero cauſæ cognitionem, Dioſcoro Epiſcopo Alexandrino mandat. Itaque coacta Synodo, primum hoc abſurdè Dioſcorus egit; quod geſta Flaviani duntaxat legebat, nec patrocinii copiam ei faciebat, aut interrogandi de iis, quæ dubia putarentur. Alterum, quod accuſatorem Eutychis Euſebium adeſſe judicio minimè permittebat: ſed lata ſententia contra Flavianum, mox eum abdicabat: admiſſo autem ad communionem Eutyche, quem quidem & in ordine Preſbyterorum, & in Archimandritæ locum reſtituit: hoc peracto, finem Synodus habuit. Cumque diem Flavianus obiiſſet, domum profecti vicarii Romani Epiſcopi, qui Synodo non interfuerat; quæcumque accidiſ- E ſent, renuntiarunt. Ille rebus hiſce cognitis excandeſcere, Romanum principem Valentinianum adire, quo vindictam caperet; quippe temporibus iis unus Romæ Imperator erat, alter Byzantii. Valentinianus ergo, cui Leo Papa moleſtus eſſet, Theodoſio minori ſcribit, Synodum haberi juberet, in qua cognoſceretur, rectene Dioſcorus, an malè judicaſſet. Reſcribit Theodoſius, Authorem ſe alterius Conc. nequaquam futurũ, quòd rectè judicaſſet Dioſcorus. Sed Theodoſio mortuo, Marcianus Imperio potitur, ſtatimque generale Concil. Chalcedonenſe haberi mandat, quod de Synodi Epheſinæ actis cognoſceret, male-ne de geſtis a Flaviano Byzantii pronunciaſſet. Itaque cum hæc Synodus conveniſſet, in qua viri 630. erant, primo qui- A dem die Dioſcorus cum cæteris congreſſus eſt. Deinde cum adveſperaſceret, Synoduſque dimiſſa fuiſſet; poſtridie collecti reliqui, bis terve ad Dioſcorum miſerunt, qui tamen venire recuſabat. Ubi tertiò citatus non venit, hominem ab officio ſecundum Canones removent, & Gangras in exilium mittunt, fideique formulam, quo pacto credendum ſit, exponunt: eſſe ſcilicet unum Chriſtum in naturis duabus, citra confuſionem, ac diviſionem, confitendum. Atque hoc modo Concilium dimiſſum fuit.

Concilium Epheſ. 2.

Ex quibus diſcimus duo Concilia in Oriente habita fuiſſe ante Chalcedonenſem Oecumenicam Synodum, in cauſâ Eutichetis. Unum Conſtantinopoli præſide Flaviano Orthodoxo Epiſcopo, ad quem ægre & poſt multas tergiverſationes comparens Eutiches damna- B tus eſt. Alterum Epheſi in qua reſtitutus eſt & abſolutus per Dioſcorum Epiſcopum ſeu Patriarcham Alexandrinum, qui juſſu Imperatoris Theodoſii quem Eunuchus Chriſaphius errori Eutichetis addictus ad illi favendum traxerat, præſidebat Concilio. Atque id novo exemplo, Imperatore ſibi novum jus arrogante quod hactenus fuerat Summi Pontificis Rom. qui & Oſium pro Niceno & Cyrillum pro Epheſino præſidem nominaverat, ut propterea, Deo vindice anno ſequenti & vita & Imperio privatus ſit. Fuit autem iſta Synodus Epheſina dicta prædatoria, quod prædonum inſtar Dioſcorus & ei faventes Imperatoris armis fulti ob potentiam Chriſaphii omnia egerant vi metu & armis, nullo cuiuſquam jure ſervato, nec lectis litteris Summi Pontificis, Leonis ſcilicet, qui Legatos ſuos C miſerat ad Synodum cum divina illa Epiſtola ad Flavianum, ut in plena Synodo legeretur, quod tamen Dioſcorus non permiſit. Sed cum omnia pro voluntate decreviſſet, coëgit etiam Epiſcop. ad ſubſcribendum introducta armatorum multitudine cum catenis. Tantummodo Apoſtolicæ Sedis Legati Dioſcoro in faciem teſtiterunt, conteſtantes nullius eſſe roboris quæ per vim & metum extorquerentur ſicut teſtatur D. Leo ep. 26. ad Pulcheriam & ep. 25. ad Theodoſium. Quin & Flavianus cum ſcripto ſe opponeret eidem conciliabulo, ſedemque Apoſtolicam appellaret, hoſtiliter in eum plures inſurrexerunt ac maxime Barſumas Abbas cum turba Monachorum & aliis, ipſeque clamabat, *occide*; quo factum eſt ut tot injuriis ac plagis afficeretur, ut ex iis poſt triduum moreretur, coronam martyrii calcibus enectus adipiſcens. Hic fuit fructus hujus Synodi, in quâ loco ſacrorum librorum, gladii atque foſtes: in qua ſuffragiorum libertas vincta fuit catenis: in qua ſiluerunt Epiſcopi, clamaverunt hæretici: in qua de oppreſſa fide Catholica impietas triumphavit, & de Flaviano Epiſcopo Conſtantinopolitano Dioſcorus Epiſcopus Alexandrinus Eutichianus hæreticus, qui etiam Alexandriam reverſus paucos Epiſcop. colligens in Synodũ cum multos non poſſet, perinde ac ſi ad hoc eſſet natus ut mortales omnes peccando ſuperaret, auſus eſt in S. Leonem excommunicationis ſententiam jaculare, rebellans adverſus eum à quo poteſtatem acceperat & eo ſpiritu plenus quem eructat infernus, ait Baronius ad an. 449. quamvis non id primus tentaverit habens anteſignanos Arrianos qui è Concil. Sardicenſi fuga eruperant, ut in eo Concilio annotavimus.

Synodus Prædatoria.

E Cum igitur factione Eutichetis atque ejus ſequacium res Eccleſiæ in miſero eſſent ſtatu, accidit ut mortuo Theodoſio Pulcheria Imperatrix prudenti electione Martianum, congratulantibus omnibus, ad Imperium Orientis aſſumeret. Quod tanquam virtutis mercedem accepit ipſe vir omnibus acceptus, cuique Valentinianus Occidentis Imperator de virtute ejus certior factus Imperium ſuo ſuffragio confirmavit. In primis autem paci & tranquillitati Eccleſiæ ſublatis è medio hæreſibus ſi fieri poſſet, ſtuduit. Quod cum animo agitaret, Leo Pontifex eum litteris ſuis excitavit ut in univerſali Concilio inquireretur de atroci injuria quam Eutiches & Dioſcorus irrogare auſi fuiſſent Flaviano & aliis pluribus Epiſcopis in contemptum fidei Or-

tiodoxæ, Chryſaphio Eunucho juribus Theodoſii abutente. Sed rem hanc promovit Euſebius Dorylæi antiſtes ſollicitatione ſua circa Martianum, cui etiam Chryſaphii hæreſim detexit, & malum ejus animum in Flavianum ex eo incenſum fuiſſe, quod cùm ab eo aurum peteret Electionis conſecrationiſque ſuæ nomine, ſacra Eccleſiæ vaſa illi obtuliſſet, paupertatem ſuam prætendens ac veluti illi avaritiam exprobrans.

Igitur omnes Epiſcopos Orientis convocat Imperator Nicæam Bithiniæ, ubi impietas Arrij damnata fuerat. Eoque Leo Pontifex legatos ſuos miſerat Paſcaſinum, Lucentium & alios cum ſuis litteris & mandatis de rebus in Synodo agendis. Sed quod ipſemet Imperator ſicut Conſtantinus Concilio adeſſe vellet, Chalcedonem Bithyniæ prope Conſtantinopolim Synodus eſt tranſlata ac in templo perilluſtri Euphemiæ martyris pluribus miraculis claræ eſt habita, duplicato numero Epiſcoporum primi Concilij, cùm pro trecentis decem & octo hic ſexcenti triginta ſex numerarentur. Notat Nicephorus l. 15 c. 2.

PRIMA PARS.

Acta & decreta Concilij Chalcedonenſis.

EST Chalcedon Phrygiæ Helleſpōticæ urbs in ponti Euxini ore ſita ab ea parte quæ coeuntibus terris anguſtum mare reddit. Procerastis ante dicta Plinio lib. 5. cap. 32. Hanc Megarenſes condidiſſe Author eſt Strabo lib. 12. Ejuſdem meminere Pomponius Mela Titulo, Bythinia, & Anton. in itinerario ſuo. Ptolemæus autem 5. lib. cap. 1. in prima tabula Aſiæ minoris eam non procul a Conſtantinopoli, Boſphoro intermedio à parte Orientali collocat.

Cæterùm ob nimiam hujuſce Chalcedon. Concilij prolixitatem, continet enim aliorum acta Conciliorum, Epheſini potiſſimum, ſuperiùs affatim deſcripti, ejus actiones compendio, Theologiæ ſtudioſis tradere & utiliùs & eiſdem longè ſuavius, exiſtimavit Franciſcus Joverius quem Carranza ſecutus eſt, nos autem aliquid addidimus.

ACTIO PRIMA.

In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti.

In civitate Chalcedonenſi Metropoli Provinciæ Bithyniæ facta eſt Synodus ex decreto piiſſimorum Imperatorum Valentiniani, & Mártiani ſob die 8. Idus Octob. Indi. 4. in Eccleſia ſanctæ martyris Euphemiæ. *Locus Concilij templũ S. Euphemiæ.* Congregatis, & conſedentibus Paſchaſino, & Lucenſio reverendiſſ. Epiſcopis, & Bonifacio Religioſiſſ. Presbytero tenentibus locum ſanctiſſ. & Reverendiſſ. Archiepiſcopi urbis Romæ Leonis, & Anatholio Reverendiſſimo Epiſcopo inclytæ urbis Conſtantinopol. cæteriſque Reverendiſſimis Epiſcopis, & glorioſiſſimis judicibus. Ecce advenientibus omnibus ante concellos ſancti altaris cum magnificentiſſ. & eximio Senatu, Paſchaſinus Reverendiſſ. Epiſcopus, & Vicarius ſedis Apoſtolicæ cùm in medio unà cum collegis ſuis ſtetiſſet, dixit: Beatiſſimi, atque Apoſtolici viri *Papæ authoritas hic coruſcat.* Papæ urbis Romæ (quæ eſt caput omnium Eccleſiarum) præcepta habemus præ manibus, quibus præcipere dignatus eſt, ut Dioſcorus Alexandrinorum Archiepiſcopus non ſedeat in Concilio, ſed audiendus intromittatur, quod nos ſervare neceſſe eſt. Si ergo præcipit veſtra magnificentia, ille egrediatur, aut nos exibimus. Quibus in Græco interpretatis per Beronicianum virum devotiſſ. & ſecretarium ſacri conſiſtorii, glorioſiſſ. judices, & ampliſſ. Senatus dixerunt. Quid enim ſpecialiter ingeritur Dioſcoro Epiſcopo? Paſchaſinus verò Epiſcopus, & Vicarius ſedis Apoſtolicæ dixit. Cùm intromiſſus fuerit, neceſſe eſt, ut illi objiciatur. Judices & ſenatus dixerunt. Ut jam interfati ſumus, cauſa quæ objicitur, ſpecialiter manifeſtetur. Lucentius Epiſcop. & Vicarius ſedis Apoſtolicæ dixit. Judicii ſui neceſſe eſt eum dare rationem, quia cùm nec perſonam judicandi haberet, ſubrepſit, & Synodum auſus eſt facere ſine authoritate ſedis Apoſtolicæ, quod nunquam ritè factum eſt, nec fieri licuit. Paſchaſinus vero Vicarius ſedis Apoſtolicæ dixit. Iſta ſic eſt. Nos contra præcepta beatiſſimi atque Apoſtolici Papæ gubernatoris ſedis Apoſtolicæ venire non poſſumus, nec contra Eccleſiaſticas regulas, vel contra Patrum inſtituta. Judices, & ſenatus dixerunt. Convenit, vos ſpecialiter quid erraverit, exponere. Lucentius Epiſc. & Vicarius ſedis Apoſtolicæ dixit. Et iſta ſic eſt. Non patimur tantam injuriam, nec vobis fieri nec nobis ut iſte ſedeat, qui judicandus advenit. Judices & ſenatus dixerunt. Si judicis obtines perſonam, non ut accuſator debes proſequi. Et Dioſcoro Epiſcopo Alexandriæ ſecundùm juſſionem judicum, & ſenatus reſidente in medio & reſidentibus Romanis, & Epiſcopis in propriis locis, & tacentibus, Euſebius Epiſcopus Doryletanę civitatis trāſiens in mediū, dixit.

Per ſanctam Trinitatem vos adjuro, quæ cuſtos eſt principum, quamque colitis, & in qua baptizati eſtis, cujus quoque invocatione ſalvamini, jubete preces meas relegi. Clementiſſimi judices miſeremini & adeſte fidei, quæ violata eſt Dioſcoro. Clementiſſimi judices per ſalutem vos adjuro Imperatorum, Flavianus ſanctus Epiſcopus iniquè occiſus eſt. Lacrymis impleor: ſimul mecum injuſtè à Dioſcoro damnatus eſt. Jubete preces meas perlegi. Et lectæ ſunt publicè preces, & querelæ Euſebii Dorylętaiæ civitatis contra Dioſcorum: quibus oſtendit ipſum Dioſcorum in Concilio Epheſ. 2. malis, perturbationibus, atque ſeditionibus mundum repleſſe, conſenſiſſeque Eutychi vaniloquo hæretico in deſtructionem religionis, fideique Catholicæ. Inſuper quod injuſtè damnaverit, occideritque Flavianum Archiepiſcopum Conſtantinopolit. Ad quæ omnia petiit judices, ut præcipiant Dioſcorum reſpondere.

Quibus perlectis, petentibus Dioſcoro, & Euſebio, juſſu judicum atque Senatus, recenſita ſunt, quæ in Concilio Epheſino geſta fuerant, ut Dioſcori cauſa innoteſceret. Namque nitebatur ipſe probare prædictum Concilium legitimè congregatum, fuiſſeque Catholicum, & quod robur & authoritatem habuerit, ut ex hoc tam ipſe quam Juvenalis Hieroſolymorum Archiepiſcopus, & Thalaſius Cæſareæ Cappadociæ Archiepiſcopus qui præfati Concilii fuerant judices, evaderent quam juſtè merebantur damnationem: vel ſi ſecus (ut ſucceſſit) incideret in foveam, quam fecit. Quam ob cauſam & pro manifeſtanda etiam Flaviani innocentia fecerunt Patres, ut legerentur in iſta prima actione acta tam Synodi univerſalis 1 Conſtantinopolit. quàm & 1. Epheſinæ & quædam epiſtolæ Cyrilli ad Neſtorium hæreticum & ad Joannem Antiochiæ Epiſcopum de pace, & de partu divinæ genitricis Virginis, & unigeniti Filii Dei humanitatis aſſumptione. Hac de cauſa nonnulla etiam recitantur acta in Concilio Nicæno. Et cùm legerentur acta in 2. Epheſina Synodo, & Dioſcorus in ſui defenſionem allegaret, quòd tota illic congregata Synodus ſecum tam in depoſitionem, & damnationem Flaviani, quàm in omnibus aliis, quæ ibidem decreta ſunt, conſenſiſſet, & propriis vocibus eadem confeſſa fuerit, atque ſubſcripſerit. *Hæc habentur in Synodo Epheſina. Violentia facta in latrocinali Epheſina.* Orientales, & qui cum ipſis erant omnes Epiſcopi dixerunt illud eſſe falſum: & quod nullus voluntariè conſenſerit: & addiderunt. Violenta facta eſt vis cum plagis, in pura charta ſubſcripſimus: minabatur nobis damnatio, minæ exilij tendebantur: milites cum fuſtibus, & gladiis inſtabant. Timebamus & fuſtes, & gladios. Ubi gladij & fuſtes qualis Synodus eſt? Milites propter hoc accepit Dioſcorus, ut nos terreret. Unde quicquid egimus, terrore compulſi fecimus. Peccavimus tamen, omnes veniam poſtulamus, etiam ſi per vim & neceſſitatem in pura charta coacti fuerimus tunc ſubſcribere.

Et cùm ex actis in præfata Synodo legeretur, quod fuerit congregata ex præceptione Imperatorum reſidentibus ſanctiſſimis Epiſcopis Dioſcoro Alexandriæ & Juliano Epiſcopo agente vices, & tenente locum ſanctiſſimi Epiſcopi R. E. Leonis, cujus lectæ, & ſuſceptæ fuerint epiſtolæ ad dictam Synodum directæ. Inſuper quod Patres omnes illic convenientes receperint libellum confeſſionis Eutychetis tanquam Catholicum, convictus eſt Dioſcorus in multis: ipſa etiam Synodus reprobata, & ut acephala damnata. Nam cùm iſta legerentur, Orientales & qui cum ipſis erant reverendiſſ. Epiſcopi clamaverunt: Ejectus eſt, nullus illic ſuſcepit nomen Leonis Papæ, nec ejus epiſtolæ receptæ, nec permiſſæ ſuorũ Dioſcoro legi, & quòd nec conſenſerint patres confeſſioni Eutychetis, eò quod ſimilis fuerit Apollinari, Valentiniano, atque Macedonnino, qui verbum illud a Patribus de Chriſto in Symbolo additum ſcilicet (Qui conceptus eſt de Spiritu Sancto & Maria Virgine) nuſquam ſuſceperint.

Secunda Synodus Epheſina damnata

Deinde cùm inter cætera alia multa, ex actis Epheſinæ ſecundæ Synodi legeretur ſic.

Conſentimus, & confitemur ex duabus naturis fuiſſe Dominum noſtrum ante adunationem, poſt vero adunationem, unam naturam confitemur. Quæ verba in Concilio Conſtantinopolit. pronuntiarat Eutyches in ſua confeſſione, recepta tamen a Dioſcoro in ſecunda Synodo Epheſina, & hic recitata. Quæ cùm legerentur Orientales, & qui cum ipſis erant Epiſcopi, dixerunt: Iſta Dioſcorus dixit. Anathema ei qui dixit iſta. Homicida dixit. Ægyptii dixerunt. Iſta Pharaonis ſunt. Anathema qui iſta dixerunt. Hæc Dioſcori ſunt, &c. Perlectis quæ in ſecunda Synodo acta ſunt, judices Senatus dixerunt.

Quoniam verò Flavianus religioſæ memoriæ, & Euſebius Epiſcopus ex geſtorum, & cognitionum ſcrutatione, & ipſa voce quorumdam, qui tunc Synodo præfuerunt confitentium ſe erraſſe, fruſtra eos damnaſſe, quia nihil circa fidem monſtrantur erraſſe, oſtenduntur injuſtè depoſiti, videtur nobis juſtum eſſe eidem pœnæ Dioſcorum Epiſcopum Alexandriæ & Juvenalem Epiſcopum Hieroſolymorum, Thalaſium Epiſcopum Cæſareæ Cappadociæ, & Euſebium Epiſcopum Ancyræ & Euſtachium Epiſcopum Beryti, & Baſilium Epiſcopum Seleuciæ Iſauriæ, qui principatum tunc Synodi tenuerunt, ſubjacere, & ab Epiſcopali dignitate fieri alienos. Quam ſententiam ut juſtam cæteri omnes Epiſcopi approbarunt, gratias deinde judicibus atque ſenatui referentes. Et ſic abſoluta eſt actio prima.

Notat Binius in prima actione non adfuiſſe Imperatorem, ſed tantùm in ſexta advenisse, ex Breviario Liberati c. 13. unde corrigenda exemplaria quæ orationem Imperatoris in hac prima actione exhibent.

ACTIO SECVNDA.

Conveniente ſancto & univerſali Concilio ſecundùm ſactam actionem in Chalcedonenſi civitate congregato, id eſt, Paſchaſino, & Lucentio Reverendiſſ. Presbyteris agentibus vices ſanctiſſ. & Deo amantiſſ. Archiepiſcopi ſenioris Romæ ſancti Leonis, & Anatholio ſanctiſſimo Archiepiſcopo Conſtantinopol. civit. novæ Romæ, & cætero ſancto Concilio, &c.

Præceptum eſt à legatis & ſenatu, ut in præſentia Concilij legeretur ſymbolum 318. Patrum in Nicæa congregatorum. Et lecta eſt per Epiſcopum Nicomediæ expoſitio fidei Concilij Nicæni. De quo vide ſuprà.

Rurſus præceperunt, ut recitaretur Symbolum 150. Patrum qui in Conſtantin. Synodo prima convenerant, quod cum epiſtolis etiam Leonis Papæ ad Flavianum Epiſcopum de hæreſi Eutychis Ætius Archidiaconus Eccleſiæ Conſtantinopol recitavit.

Iterum etiam leguntur duæ epiſtolæ Cyrilli ad Neſtorium, quæ habentur in prima actione hujus Synodi, quarum etiam mentionem fecimus in eadem actione. Quam invenies in Concilio Epheſino jam deſcripto.

Hæc acta ſunt, ut per hæc examinaretur Dioſcorus diſcipulus Eutychetis ſi ſequeretur fidem prædictorum Patrum, vel aliam quam docuerat Eutyches.

Poſt lectionem verò epiſtolæ Leonis (quæ eſt 10. in numero) Epiſcopi clamaverunt. Hæc Patrum fides. Hæc Apoſtolorum fides. Omnes ita credimus. Anathema qui ita non credit. Petrus per Leonem locutus eſt. Apoſtoli ita docuerunt, &c.

Et cùm legeretur prædicta epiſtola in qua & iſta verba continebantur ſ. Et ad reſolvendum conditionis noſtræ debitum, natura inviolabilis naturæ eſt unita paſſibili, ut quod noſtris remediis congruebat, mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus, & mori poſſet ex uno, & mori non poſſet ex altero, dubitantibus Illyricianis, & Palæſtinis Epiſcopis quidam Epiſcoporum ſurrexerunt, ut eos in his, quæ fidei ſunt, inſtruerent. Et hac de cauſa, etiam & ut pertinentia ad fidem commodiùs tractarentur, inducias nonnulli petierunt, quas etiam judices conceſſerunt, differentes audientiam uſque ad quinque tantùm dies. Et ſic abſoluta eſt actio 2.

ACTIO TERTIA.

Conveniente ſacro, & univerſali Concilio, &c. Accuſatur Dioſcorus ab Euſebio Dorilei Epiſcopo ſicut in actione prima, & ſupplicat ſanctam Synodum ut ſceleratum dogma Dioſcori anathematizare dignaretur, ipſum etiam compellere, ut coram Concilio compareret. Dioſcorus enim continuerat ſe domi, nolens coram Synodo comparere.

Dioſcorus accuſatur de multis.

Rurſus accuſatur abſens à Theodoro Diacono Eccleſiæ Alexandriæ. Primum de homicidio. Secundo de blaſphemia in ſanctam Trinitatem. Deinde quod cum Origene conſentiret, quòd incendiarius fuerit. Poſtremò quòd excommunicationem contra ſanctiſſimum Apoſtolicæ Sedis magnæ Romæ Epiſcopum Leonem fecerit: necnon etiam temerarius extiterit contra geſtum in Metropoli Nicæna Concilium. Et dato libello accuſationis ſubſcripſit, dicens:

Paratus ſum adveniente Dioſcoro in hoc ſanctum veſtrum Concilium meis adeſſe accuſationibus.

Poſt productus eſt alius libellus accuſationis per Iſchyrionem Diaconum, qui libellus ſic incipit:

Sanctiſſ. & beatiſſimo univerſali Archiepiſcopo & Patriarchæ magnæ Romæ Leoni, & ſanctæ & univerſali Chalcedon. Synodo, &c. Ubi de multis aliis criminibus prædictum accuſat Dioſcorum.

Quartò productus, & lectus eſt alius libellus accuſationis adversùs eumdem Dioſcorum per Athanaſium Presbyterum de ſimilibus ſceleribus.

Quintò, productus & lectus eſt alius libellus contra Dioſcorum per Sophronium laicum, in quo præter alia accuſavit illum de adulterio: & quod iniquo deſiderio captus ſuam rapuerat uxorem. Inſuper quod ipſum Sophronium viribus totis Dioſcorus de rebus humanis curaverat facere alienum.

Sextò, vocatus eſt Dioſcorus ad Concilium per Notarium Concilij, ut reſponderet ad prædictas accuſationes. Ille tamen ſimulans ægritudinem, noluit venire.

Vocatus eſt ſecundò directis literis a Concilio ad illum, & miſſis tribus Epiſcopis, qui commonefacerent illum, ut veniret, & ſatisfaceret de illis, quæ in Concilio illi ingerebantur. Quo adhuc renuente, directæ ſunt literæ à ſacro Concilio ad illum, quibus jam tertiò vocatus eſt, ut in ſacrum illud Concilium dignaretur venire ad ſatisfaciendum ſimul & Reverendiſſimo Epiſcopo, & iis quæ illi adversùs tunc ingerebantur. Similiter reſponſurus & illis qui illic adversùs illum alios accuſatorios dederant libellos, alias ſi poſt tertiam (dicunt Patres) hanc regularem vocationem ex omni parte nullam habentem ſuſpicionem ad veniendum

diſtulerit, præſens ſancta Synodus ad illum veniet modum, quem contra pertinaces, & contemptores Synodalis vocationis ſeruare ſolet, &c.

Et cùm adhuc in ſua permaneret pertinacia, Paſchaſinus Epiſcopus, & cum ipſo Lucentius Epiſcopus, & Bonifacius Preſbyter tenentes locum ſanctiſſimi, & beatiſſimi Archiepiſcopi Apoſtolicæ Sedis ſenioris Romæ Leonis Papæ, pronuntiaverunt.

Dioſcorus privatur Epiſcopali dignitate.

Manifeſta facta ſunt, quæ à Dioſcoro quondam Alexandriæ Epiſcopo dimiſſa ſunt adversùs ſanctarum regularum ordinem, & Eccleſiaſticam diſciplinam, tam ex iis quæ dudum examinata ſunt in priore conſeſſu, & ex iis quæ hodie acta ſunt. His enim ut plura intermittamus, Eutychem ſimilia ſibi ſapientem, & regulariter à proprio damnatum Epiſcopo, id eſt, ſanctiſſ. Flaviano, præſumens ſibi primatum irregulariter in communione ſuſcepit priuſquam conſideret in Epheſo cum Deo amantiſſimis Epiſcopis. Sed & illis quidem Apoſtolica ſedes veniam præſtitit de his, quæ ibi non voluntariè ab eis geſta ſunt, qui hactenus permanſerunt obedientes ſanctiſſimo Archiepiſcopo Leoni & omni ſancto, & univerſali Concilio. Hic autem & hactenus permanſit glorians in eis, pro quibus eum oportebat gemere, & ſe terræ proſternere. Super hæc nec epiſtolam beatiſſimi Leonis Papæ ad ſanctæ memoriæ Flavianum ſcriptam legi permiſit, & ſi cum juramento fieri lectionem promiſerit. Sed quoniam ſecundis exceſſibus priorem iniquitatem valde tranſcendit, præſumpſit enim & excommunicationem dictare adversùs ſanctiſſ. Archiepiſcopum magnæ Romæ Leonem: inſuper etiam & multi libelli multis ejus pleni iniquitatibus contra eum in ſancto, & magno Concilio oblati ſunt, & ſemel & ſecundò & tertiò, regulariter vocatus minimè voluit obedire, & hos, & hos qui à diverſis Conciliis regulariter damnati ſunt, contra divinas leges ſuſcepit, ideo ipſe contra ſe elicuit ſententiam ſæpiùs Eccleſiaſticos conculcans Canones. Unde ſanctiſſ. Archiepiſcopus magnæ Romæ Leo per nos & per præſentem ſanctam Synodum unà cum ter beatiſſ. & omni laude digno beato Petro Apoſtolo, qui eſt petra & crepido Catholicæ Eccleſiæ, & ille, qui eſt rectæ fidei fundamentum, nudavit eum tam Epiſcopatus dignitate, quam etiam & ab omni Sacerdotali alienavit miniſterio.

Tunc Anatholius Archiepiſcopus Conſtantinopol. dixit. Hæc eadem Apoſtolicæ Sedis per omnia ſapiens concors ſententiæ efficior. Similiter & omnes dixerunt conſentientes ſententiæ Legatorum Apoſtolicæ Sedis.

Poſt hæc ſacrum Concilium epiſtolam ad Valentinianum, & Martianum Imperatorum miſit, rationem reddens omnium, quæ in his tribus actionibus geſta ſunt in depoſitionem Dioſcori, hujus cauſas in eadem epiſtola breviter complectens, ut Dioſcori malitiam, & in eum prolatæ juſtę ſententiæ ſinceritatem conſiderarent.

Miſerunt Patres & aliam epiſtolam ad ſanctæ memoriæ Pulcheriam Auguſtam, quę idem quod in præcedenti argumentum.

l. Nemo c. de ſumma Trinitate & fid. Cathol.

Deinde ſubjectum eſt edictum, ſive leges Valentiniani, & Flavii Martiani Imperatoris ad Conſtantinopolitanos cives, quo interdicuntur, & prohibentur diſputationes Chriſtianorum cum Paganis & Judæis. Quas leges Papa Leo in ſuis confirmat epiſtolis: confirmantur autem Chalcedonenſ. Concilij edita, atque ſtatuta.

Petitur cōfirmatio actorum à Pontifice Romano.

Extat in hac actione etiam relatio ſanctæ Synodi Chalcedonenſis ad Leonem Papam de omnibus geſtis generaliter in Synodo Quæ univerſa poſtulant confirmari authoritate Apoſtolica, ut latè ponitur in epiſtola, quæ incipit. Repletum eſt gaudio os noſtrum, &c. Et inter alia hæc ſubjiciuntur. Hæc ſunt, quæ tecum, qui ſpiritu præſens eras, & placere tanquam fratribus deliberaſti, & qui penè per tuorum Vicariorum ſapientiam videbaris nobis, effecimus. Indicavimus verò quia & alia quædam pro rerum ipſarum ordinata quiete, & propter Eccleſiaſticorum ſtatutorum definivimus firmitatem, ſcientes, quia & veſtra ſanctitas addiſcens, & probatura, & confirmatura eſt eadem. Rogamus igitur, & tuis decretis noſtrum honora judicium, &c.

Ad quam epiſtolam reſpondet Leo, & confirmat acta hujus Synodi excepto decreto primatus Conſtantinopol. Eccleſiæ ſupra Alexandrinam, & Antiochenam: & eſt inter epiſtolas Leonis epiſtola 59. quæ incipit. Omnem quidem fraternitatem veſtram, &c.

ACTIO QVARTA.

Congregato ſancto, & univerſali Concilio, &c.

Primò judicum & ſenatus juſſu lecta ſunt coram Synodo, quæ in præcedentibus actionibus acta fuerant. Deinde judices, & ſenatus dixerunt. Singuli Reverendiſſ. Epiſcopi, qui hic Convenerunt, doceant, ſi expoſitio 318. Patrum qui olim in Nicæa collecti ſunt, & poſt hæc 150. qui conſtantinopoli congregati ſunt, conſonet epiſtolæ Reverendiſſimi Papæ Leonis. Anatholius Archiepiſcopus Conſtantinopolitanus dixit. Non ſolùm illis conſonat epiſtola ſanctiſſ. Leonis Papæ, ſed & iis, qui in Epheſo ſub beatiſſ. Cyrillo geſta ſunt ab univerſali & ſancto Concilio. Hoc idem Vicarij Sedis Apoſtolicæ cum omnibus aliis Epiſcopis dixerunt.

Epiſtola Leonis Papa approbata.

Illyriciani & Palæſtini Epiſcopi, qui in 2. actione cum legeretur epiſtola Leonis Papæ (ut diximus) dubitare cœperant ſuper verbis illis jam recitatis, cōſequenter dixerunt. Nos ſanctorum Patrum 318. qui in Nicæa convenerunt, fidem ſemper ſervavimus, & ſervamus. Sequimur & 150. Patrum nullo modo diſſonantem. Conſentimus etiam actis & conſtitutis in prima Synodo Epheſina. Sed & lecta eſt nobis epiſtola beatiſſimi Archiepiſcopi Romani Leonis in plurimis rectè habens & prædictis conſonans, & conſentimus. Aliqua autem ex ipſa apparuerunt verba, ut partitionem & ſeparationem aliquam à divinitate carnis Domini & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, quam ſibi adunavit de ſancta Virgine Maria, demonſtrantia, de quibus paulò ante dubitabamus. Sed cùm jam à ſanctiſſimis Vicariis locum tenentibus ejuſdem ſanctiſſimi Leonis edocti ſimus, quia talia verba nullam partitionem in Domino & Salvatore noſtro Jeſu Chriſto: ſed unum eundemque Dominum filium Dei indicant, conſentimus.

Opponunt ſe 10. Epiſcopi Ægyptii.

Deinde ſurrexerunt aliqui Epiſcopi Ægyptiæ Regionis pro tota illa Provincia, & ſuam confeſſionem in ſcriptis dederunt, in qua ſecundum fidem à ſanctis prædictis Concilijs expoſitam fatebantur ſe credere, epiſtolæ autem Leonis Papæ nolebant ſubſcribere. Ob idque magna eſt concertatio & tumultus in Synodo, ut compellerent illos Leonis Papæ epiſtolæ ſubſcribere, aut regularem damnationem, ut excommunicati, ſuſciperent: indignè ferentes Patres, ut decem homines præjudicium facerent Synodo ſexcentorum Patrum, & Catholicæ fidei: illi verò inſtanter clamabant miſericordiam petentes, ut concederetur illis à ſancta Synodo à tali ſubſcriptione ut ſuperſedere poſſent, quoadusque eſſet electus Archiepiſcopus pro Eccleſia Alexandrina, cujus conſenſum (ut mos in Ægypto erat) Epiſcopi debebant expectare, ut tale quid poſſent deliberare. Sin autem, quod in Concilio fieret Archiepiſcopus Alexandrinus, & tunc ſubſcriberent, & conſentirent. Hæc ſententia fuit Paſchaſini Epiſcopi Vicarij Sedis Apoſtolicæ, quam curavit executioni mandari Imperator. Ita in codice Græco Pariſiis impreſſo. Tandem datis fide juſſoribus quod non exirent de civitate, quoadusque acciperet Epiſcopum Alexandria, quando non ut repugnarent Catholicæ fidei nec non obtemperarent Synodo, ſubſcribere in præſenti diſtulerint, eorum petitioni ſacra annuit Synodus.

Archimandrita hæ.

Extat in fine hujus actionis epiſtola Pſeudo-Archimandritarum hæreticorum quam protulerunt in

Concilio

Petitio petens reſtitui Dioſcorum.

Concilio pro reſtitutione Dioſcori. Quæ cum legere- A tur omnes Epiſcopi clamarunt. Anathema Dioſcoro. Dioſcorum Chriſtus depoſuit. Iſtos foras mitte. Petitiones iſtas Synodo audire non licet. Quia damnatus ab omni Synodo Epiſcoporum nominare non licet, &c. Et ſic abſoluta eſt actio quarta.

ACTIO QUINTA.

In iſta actione poſt multas allegationes ultro citroque habitas, committitur quibuſdam Epiſcopis cum Vicariis Apoſtolicæ Sedis & Anatholio Archiepiſcopo Conſtantinopolitano, ut definitionem de fide inter ſe ordinarent, cui omnes poſtea aſſentiri deberent, in qua decreta quæ à 318. Patribus in Nicæa, & quæ à 150. in Synodo Conſtantinopolit. prima ſtatuta ſunt, ſimiliter & geſta in Synodo Epheſina prima congrega- B ta ſub Cœleſtino Papa, & Cyrillo Archiepiſcopo Alexandriæ, revocantur & recipiuntur. Similiter & Epiſtola Leonis Papæ ad Flavianum pro expugnanda pravitatis Eutychis perfidia, miſſa recipitur à ſancta Synodo: habita de his conſultatione in oratorio S. Euphemiæ priuſquam in Synodo recitarentur.

ACTIO SEXTA.

Conveniente ſancta & univerſali Synodo, &c.

Imperatoris adventus in concilium.

Ad hanc actionem venit Imperator Martianus, qui Græce & Latine ſanctam allocutus eſt Synodum, hortans Patres ut rejectis omnibus hæreſibus pura fides luce ſua reſplendeat in omnibus mentibus. Poſt vero allocutionem, lecta eſt Imperatori definitio fidei quæ C in actione quinta fuerat prolata.

Et poſt lectionem definitionis extant ſubſcriptiones Epiſcoporum, & multi pro abſentibus Epiſcopis ſubſcripſerunt. Paſchaſinus Epiſcopus vice Domini mei Beatiſſimi atque Apoſtolici viri univerſalis Eccleſiæ Papæ urbis Romæ Leonis, Synodo præſidens ſtatui, conſenſi, & ſubſcripſi. Similiter & alii duo Vicarii Beatiſſimi Leonis Papæ dixerunt & ſubſcripſerunt. Conſequenter & alii Epiſcopi ſubſcripſerunt.

Imperatoris edictum.

Poſt hæc idem piiſſimus Imperator ad ſanctam Synodum dixit Pia Catholica fide à ſancta & univerſali Synodo ſecundum patrum expoſitionem declarata, juſtum ſimul & expediens eſſe noſtra tranquillitas approbavit, omnem de cætero contentionis occaſionem de ſanctæ fidei religione penitus amputari. Si quis igitur idiota, vel militaris, vel clericus publice de fide tur- D bam congregans, ſub obtentu diſputationis tumultum fecerit, ſciat, quia ſiquidem idiota ſit, ab urbe regia expelletur, militaris vero & clericus gradus ſui periculum ſuſtinebunt, & pœnis aliis ſubjacebunt. Tunc omnes clamaverunt. Multos annos Imperatori. Multos annos Auguſto pio & Chriſtiano, Auguſtæ Orthodoxæ multi anni, &c. Dioſcoro anathema, &c.

Imperator ad ſanctam Synodum dixit. Quædam capitula ſunt, quæ ad honorem veſtræ reverentiæ vobis ſervavimus, decorum eſſe judicantes à vobis hæc realiter potius formari per Synodum, quam noſtra lege ſanciri. Et jubente piiſſimo Principe lecta ſunt capitula, quæ ſuperfluum judicavimus recenſeri, utpote quod primum caput ſit can. 4 & 2. cap. ſit 3. can. & 3. cap. ſit can. 4. hujus Concilii, & in aliis ſæpe repetitus. E

ACTIO SEPTIMA.

In iſta actione agitur de concordantia duorum Epiſcoporum Maximi Antiochiæ & Juvenalis Hieroſolymæ jam inter ſe compoſita ſuper quibuſdam parochiis, quam poſtulant à ſancto Concilio (ut permaneat) confirmari: quod & factum. Et nihil præterea.

ACTIO OCTAVA.

Reſidente ſancto Concilio ante cancellos ſanctiſſimi altaris, Reverendiſſimi Epiſcopi clamaverunt: Theodoretus modo anathematizet Neſtorium. Theodoretus dixit: Ego preces meas obtuli piiſſimo Imperatori, & libellos obtuli Reverendiſſ. Epiſcopis agentibus locum Archiepiſcopi Leonis: & ſi vobis placet, legantur coram vobis, ut ſicut ſapio cognoſcatis. Epiſcopi clamaverunt. Nihil relegi volumus, modo anathematiza Neſtorium. Theodoretus dixit: Ego ab orthodoxis nutritus ſum: Orthodoxe prædicavi & docui: & non ſolum Neſtorium & Eutychem, ſed & omnem hominem, qui recte non ſapit, averſor. Epiſcopi dixerunt: Clare dic anathema Neſtorio, & dogmatibus ejus anathema. Tandem compulſus eſt, ut expreſſe & clare Neſtorium & Eutychem, omnem hæreticum, & omnem hominem dicentem vel opinantem duos filios, & eos, qui non dicerent Dei genitri- B cem Virginem Mariam, anathematizaret. Quod cum dixiſſet. Omnes Epiſcopi clamaverunt. Theodoretus dignus eſt ſede Eccleſiæ. Orthodoxum Eccleſia paſtorem recipiat. Archiepiſcopo Leoni multos annos. Poſt Deum Leo judicavit. Et ſic decretum eſt à ſancta Synodo, ut Theodoreto Eccleſia ſua reſtitueretur, à qua fuerat & ejectus, & ab Epiſcopatu excluſus.

Anathema Neſtorio cogitur dicere Theodoretus.

De Theodoreto.

Vita ipſius à Patre Sirmondo ipſius operibus græce & Latine editis an. 1642. typis Pariſinis præmiſſa, quis quantuſque fuerit, ſatis demõſtrat, quamvis ipſum, quod pleriſque magnis viris quandoque accidit, graves fluctus exercuerint, maximè in Synodo Epheſina & C Chalcedonenſi, nec non in quinta Synodo poſt mortem, ubi ejus ſcripta in 12. anathematiſmos à D. Cyrillo in Neſtorium vibratos, ut impia damnata ſunt. Quin etiam ipſe de Neſtorii hæreſi ſuſpectus aliquando fuit quod humanum quid paſſus, ut Joanni Antiocheno gratum faceret, eo ſe adduci ſiverer ut anathematiſmos illos, totius fidei & religionis adverſus impietatem Neſtorii medullam, cavillaretur. Sic enim impio viſus eſt dare auxilium. Et qui pios impugnat pro impiis ſtare & pugnare judicatur. Quare coactus eſt in Chalcedonenſi dicere anathema Neſtorio, quod per hujuſmodi ſcriptum, ſuſpectum ſe reddidiſſet de Neſtorianiſmi impietate. Quamvis quæ fuerit ejus mens & ſenſus non ita pateat, quin locus relictus ſit variis ea de re ſententiis. Cum Sirmondus in ejus vita æſtimet ipſum reprehendiſſe hos anathematiſmos ma- D gis ut hæreſi Apollinaris affines quam Neſtorio contrarios, cum etiam in his aliquid ineſſet quod explicationem poſceret. Unde & ſubſcripſit damnationi Neſtorii, & cum aſtu & poteſtate Dioſcori Cyrilli ſucceſſoris in ſede Alexandrina qui Eutichetis cauſam ſuſceperat, de Neſtorianiſmo accuſatus & ſede ſua privatus fuiſſet in Synodo hæretica Epheſina (ſolebant enim Eutychiani de Neſtorianiſmo inſimulare Catholicos) appellavit ad Leonem Papam Rom. à quo ut Orthodoxus abſolutus & reſtitutus eſt per Imperatorem ut epiſt. 139. ipſemet meminit. Certe fidem ſuam rectam fuiſſe de Chriſto prodit ipſemet etiam epiſt. 21. quo non obſtante de capitibus Cyrilli, ſic indicat Epiſt. 112. non horrunt inſitum in duodecim capitibus venenum. Ea ſcilicet impugnavit, ut Apollinariſmum redolen- E tia, quod in iis aſſeratur Verbum carnaliter caro factum, quaſi mentem etiam non ſuſcepiſſet Verbum. Non ſatis capiens ſenſum Cyrilli, ut apparet in eadem Epiſtola, in qua ipſos recipientibus multum ſe reſtitiſſe apud Epheſum teſtatur. Et licet Epiſt. 121. aperte ſcribat ſe adhærere Leonis Epiſtolæ ad Flavianum, hanc ſuam eſſe fidem, ſed reſtabat ut ſcripta in Cyrilli anathematiſmos revocaret. Quod cum omiſerit, Cyrillo id ab ipſo non exigente, damnata ſunt in quinta Synodo, ipſo jam mortuo.

Denique qualis fuerit Theodoretus Epiſtola ipſius 112. quæ eſt ad Leonem Papam omnino manifeſtat. In qua recurrit ad ipſius tribunal & judicium contra

iniquam Dioſcori in ipſummet ſententiam in Latroci- nio Epheſino. Et homicidas quidem, inquit, ac ſe- pulchrorum effractores, alienarumque nuptiarum in- vaſores, non prius condemnant judices, quam vel ipſi objecta crimina confeſſione ſua firmarint, vel ab aliis aperte fuerint convicti. Nos autem hic in divinis le- gibus enutritus triginta manſionibus diſtantes con- demnavit. Ac manifeſtans ſuam in vivendo innocen- tiam ad alliciendum animum Leonis. Divina inquit mihi cooperante gratia ſupra mille animas Marcionis morbo liberavi, multaſque alias ex Arrii & Eunomii partibus ad Chriſtum Dominum perduxi. Et octo- gintarum Eccleſiarum Paſtoralium curam ſortitus ſum. Tot enim Cyrus habet Parorhias, in quibus precum veſtrarum auxilio lollum nullum relictum eſt, ſed om- nibus hæreticis grex noſter ereptus eſt. Novit qui om- nia conſpicit quot lapides ab ipſis hæreticis in me con- jectos exceperim: quot mihi multis in urbibus Orien- tis adverſus gentiles, adverſus Judæos certamina fue- rint. Et poſt tantos labores ac ſudores indicta cauſa condemnatus ſum. At ego Apoſtolicæ veſtræ Sedis expecto ſententiam, & oro atque obteſtor ſanctita- tem tuam, ut mihi rectum ac juſtum tribunal veſtrum innocenti opem ferat, jubeatque ad vos venire, & doctrinam meam Apoſtolicis veſtigiis inhærentem oſtendere. Poſt hoc recenſet varios libros à ſe editos ac ſubjungit, quod ſi in judicatis manere me juſſeri- tis, manebo neque ulli hominum deinceps moleſtus ero, ſed rectum Dei Salvatoriſque noſtri judicium ex- pectabo. Addit iſtis, ſcandalum infirmorum quos ab hæreſi liberavit qui ipſum hæreticum exiſtimare poſ- ſent. Quodque inquit Epiſcopatu tot annis geſto non domum acquiſiterim, non agrum, non obolum, non ſepulchrum, ſed ſpontaneam paupertatem amplexus ſum, & ea quæ a parentibus ad nos pervenerunt, poſt illorum mortem ſtatim diſtribuerim, ut ſciant omnes qui habitant in Oriente. Quibus perpenſis non placet eorum conſilium qui extra ſcriptea in illos XII. anathe- matiſmos Cyrilli, ſi quidpiam ex ejus ſcriptis obji- ciunt hæretici Lutherani aut Calviniſtæ, ſtatim ele- vant ipſius auctoritatem, quam non tanti faciendam putant propter eventus horum conciliorum: ut Car- dinalis Groperus de veritate corporis & ſang. Chriſti in Euchar. art. 2. c. 63. Quamvis hac ipſius rejectione uti nolit, quod quæ ex ejus dialogis objiciuntur, ſi non depravate ſed genuina ipſius mente accipiantur, con- vellant ac damnent hæreticos.

Appellatio ad Papam.

Præclara geſta Theodoreti.

ACTIO NONA.

Accuſabatur Ibas, quòd publice coram clero & po- pulo dixiſſet. *Non invideo Chriſto facto Deo.* Et etiam quòd Cyrillum vocaſſet hæreticum. Ab aliis inſimu- labatur de diſtractione bonorum Eccleſiaſticorum, quorum diſputatio penes Epiſcopos cum eſſet, ſuſpe- ctos quandoque ipſos reddebat. Cumque inciperet agitari ejus cauſa, remiſſa eſt ad ſequentem diem.

ACTIO DECIMA.

Ventilatur accuſatio contra Ibam Edeſſenum Epiſ- copum, quem Eutichiani in variis conciliis vexaverant plurimis accuſationibus quaſi Neſtorianus eſſet. In- troductus in Synodum ut ſatisfaceret, conqueritur ſe viginti amplius carceres mutaſſe. Inſtantibus au- tem ipſius accuſatoribus pluribus criminibus ipſum eſſe obnoxium, Epiſcopi dixerunt, ſuperfluum eſſe alia capita accuſationum diſcutere, quam quæ cano- nibus interdicta ſunt aperte odioſa Deum timenti- bus. Videntur hæc eſſe principalia. 1. rectæ oportet eſſe fidei qui fungitur Sacerdotio. 2. eſſe totius luxu- riæ liberum. 3. ſed nec prodere pietatem, maxime pe- cuniarum cauſa. Ex quibus ſi alicujus poteritis proba- re prævaricatorem proprio ore deponite. Poſt multam itaque ejus fidei & dictorum contra Cyrillum Alexan- drinum diſquiſitionem, ac etiam lectionem illius Epi- ſtolæ quam ad Marim Epiſcopum Perſam ſcripſerat, talem audivit ſententiam.

Tria capitalia vitia Sacerdotum.

Paſchaſinus & Lucentius Epiſcopi, & Boniface Presbyter tenentes locum Sedis Apoſtolicæ. Quia miſſi Apoſtolici ſemper in Synodis prius loqui & confir- mare ſoliti ſunt: per Paſchaſinum dixerunt: Relectis chartis agnovimus in ſententia Reverendiſſimorum Epiſcoporum Ibam reverendum innoxium approbari. Relecta enim eius Epiſtola cognovimus eum Ortho- doxum: & ob hoc decernimus ei honorem Epiſcopa- tus reſtituendum, & Eccleſiam a qua injuſte & abſens expulſus eſt, reparandam. De ſanctiſſimo igitur Epi- ſcopo Nono, qui pro eo paulo ante factus eſt. exiſti- mationis erit venerabilis Epiſcopi Antiochenæ Eccle- ſiæ quid oporteat de eo ſtatui, &c. Omnes Epiſcopi clamaverunt: omnes eadem dicimus. Neſtorium mo- do anathematizet: Eutychem & ejus dogma modo anathematizet.

Ibas reverendus Epiſcopus dixit. Et jam in ſcripto anathematizavi Neſtorium, ejuſque dogma, & nunc anathematizo cum decies millies. Quod enim ſemel cum ſatisfactione fit, & ſi fiat decies millies non con- triſtat. Anathema Neſtorio & Eutychi. Et omnem eum, qui non ſapit ſicut hæc ſancta Synodus, anathe- thematizo. Glorioſiſſimi judices dixerunt. Quæ judi- cata ſunt à ſancta Synodo de Iba Reverendiſ. Epiſco- po, propriam fortitudinem retinebunt. Et ſic abſolu- ta eſt actio decima.

Ibas decies millies anathematizat Neſt.

ACTIO UNDECIMA ET DUODECIMA.

In iſtis duabus actionibus agitur cauſa inter Baſſia- num & Stephanum contendentes de Epiſcopatu Ec- cleſiæ Epheſinæ, & definitum eſt, ambos eſſe remo- vendos, qui præter regulas Epiſcopi facti fuerant, & alterum Epiſcopum ordinari: prædictos verò habere Epiſcopi dignitatem, & a ſanctiſſima Epheſina Ec- cleſia nutriendos.

In 13. & 14. actionibus tractatur de compoſitione quorumdam Epiſcoporum, & præterea nihil.

Actione 15. Varii eduntur Canones, qui infra da- buntur.

ACTIO DECIMA-SEXTA.

Conveniente ſancto & univerſali Concilio, reſiden- tibus omnibus ante altaris cancellos ſanctæ martyris Euphemiæ, Vicarii Sedis Apoſtolicæ ad judices dixe- runt. Heſterna die poſtquam poteſtas veſtra ſurrexit, & humilitas noſtra veſtigia veſtra ſecuta eſt, quædam facta dicuntur, quæ nos, & præter Canones Eccleſia- ſticos, & diſciplinam æſtimamus efiecta. Poſcimus ergo, ut veſtra magnificentia relegi hæc percipiat, ut omnis fraternitas inſpiciat, utrum juſta, an injuſta ſint ea, quæ geſta ſunt. Judices dixerunt. Relegatur. Be- roniacianus vir devotus, Secretarius divini conſiſtorii legit ſic.

Definitiones Sanctorum Patrum ſequentes ubique & regulam, & quæ nunc relecta ſunt 150. Deo aman- tiſſimorum Epiſcoporum, qui congregati ſunt ſub piæ memoriæ Imperatore majore Theodoſio in Regia ci- vitate Conſtantinopoli, cognoſcentes & nos eadem definivimus de privilegiis ejuſdem Conſtantinopolit. Eccleſiæ novæ Romæ. Etenim ſedi ſenioris Romæ propter Imperium civitatis illius patres conſequenter privilegia reddiderunt. Et eadem intentione permoti centum quinquaginta Deo amantiſſimi Epiſcopi æ- qua ſedi novæ Romæ privilegia tribuerunt, rationa- biliter judicantes, Imperio & ſenatu urbem ornatam æquis ſenioris Romæ privilegiis frui, & in Eccleſiaſti- cis ſicut illa, majeſtatem habere negotiis, & ſecun- dam poſt illam exiſtere: & ut his, qui de Ponto ſunt, & de Aſia, & de Thracia, Diœceſibus Metropolita- nos ſolos, curſus autem & qui inter Barbaros ſunt Epi- ſcopos præfatarum Diœceſum ordinari a prædictæ

Hic eſt ille Canon huius Synodi in codicibus Græcis quem non admiſit Papa Leo.

Conſtantinopolis. Sedis Eccleſia, quippe ut unuſquiſ- A que Metropolita præfatarum Diœceſum cum Epiſcopis ſuæ provinciæ ordinet ſuæ regionis Epiſcopos, ſicut divinis Canonibus eſt præceptum. Ordinari autem (ſicut dictum eſt) Metropolitas præfatarum Diœceſum a Conſtantinopolitano Archiepiſcopo, decretis conſonis ſecundum morem factis, & ad eum relatis. Anatholius Epiſcopus Conſtantinopolis definiens ſubſcripſi. Maximus Epiſcopus Antiochiæ definiens ſubſcripſi & cætera. Lucentius Epiſcopus Apoſtolicæ Sedis Vicarius dixit.

Privilegia Patriarchæ C p non ſolantur.

Primo gloria veſtra perpendat, qua circumventione cum Epiſcopis ſanctis geſtum ſit, ut non conſcriptis Canonibus quorum mentionem fecerunt, ſubſcribere ſunt coacti. Epiſcopi clamaverunt: Nemo coactus eſt. Lucentius Epiſcopus Sedis Apoſtolicæ dixit. Accedit B ad cumulum, quod trecentorum decem & octo conſtitutionibus poſtpoſitis, centum quinquaginta in Synodicis Canonibus non habentur, mentionem tantum feciſſe noſcuntur, quæ dicuntur, quæ dicunt ante octoginta propè annos conſtituta fuiſſe. Si ergo his temporibus in hoc beneficio uſi ſunt, quid nunc requirunt? Si nunquam uſi ſunt, quare requirunt? Ætius Archidiaconus Eccleſiæ Conſtantinop. dixit. Si de hoc capitulo aliquod mandatum acceperunt, proferant. Bonifacius Preſbyter Sedis Apoſtolicæ Vicarius dixit. Beatiſſimus & Apoſtolicus vir Papa inter cætera hoc nobis mandavit, & ex chartula recitavit, ſanctorum quoque Patrum conſtitutionem prolatam, nulla patiamini temeritate violari, ſervantes omnimodo perſonæ noſtræ in vobis, quos vice noſtra tranſmiſimus, di- C gnitatem. Ac ſi qui forte civitatum ſuarum ſplendore confiſi aliquid ſibi tentaverint uſurpare, hoc qua dignum eſt conſtantia retundatis. Judices dixerunt. Utraque pars Canones proponant. Paſchaſinus Vicarius Sedis Apoſtolicæ recitavit Canonem ſextum Concilii Nicæni, & ſecundum Canonem Conſtantinopolitani Concilii, & alios recitaverunt Canones Vicarii Sedis Apoſtolicæ, ubi decernitur ſedem Romanam eſſe in omnibus & per omnia primam, & poſt illam ſecundum habere gradum Conſtantinop. Hæc quæſtio valde inter Vicarios ſedis Apoſtolicæ cæteroſque Epiſcopos controvertitur. Tandem judices dixerunt: Ex his quæ geſta ſunt, vel ab unoquoque depoſita perpendimus, omnem quidem primatum & honorem præcipuum (ſecundum Canones) antiquæ Romæ Deo amantiſſimo Archiepiſcopo conſervari. Oportere autem D Archiepiſcopum Conſtantinop. eiſdem primatibus honoris & ipſum dignum eſſe, & poteſtatem habere ordinare Metropolitanus in Aſiana & Pontica, & Thracia Diœceſibus, hoc modo, ut electi à clericis cujuſcunque Metropolis Epiſcopi referantur ab eligentibus Archiepiſcopo Conſtantinop. ut penes eum ſit (ſi velit) hunc, qui electus eſt confirmare, repudiareve, & cætera. Epiſcopi dixerunt. Hæc omnes dicimus. Hæc omnibus placent. Lucentius Epiſcopus Sedis Apoſtolicæ Vicarius dixit: Sedes Apoſtolica nobis præſentibus humiliari non debet. Et ideo quæcumque in præjudicium Canonum vel regularum heſterna die geſta ſunt nobis abſentibus, ſublimitatem veſtram petimus, ut circonduci jubeatis, ſin alias contradictio noſtris geſtis inhæreat, ut noverimus quid Apoſtolico viro uni- E verſalis Eccleſiæ Papæ deferre debeamus, ut ipſe aut de ſuæ ſedis injuria, aut de Canonum everſione poſſit ferre ſententiam. Epiſcopus Sebaſtæ dixit. Omnes in ſententia veſtræ magnificentiæ permanemus.

Invalida quæ abſque Apoſtolicæ ſedis Legatis in Concilio geruntur.

Additamenta quædam hinc inde collecta ad acta Concilii Chalcedonenſis.

IN fine actionis primæ pro gratiarum actione & Dei laudum celebratione, facta eſt triſagii acclamatio, videlicet *Sanctus Deus, ſanctus fortis, ſanctus immortalis.* Additumque. *Multos annos Imperatori, &c.* Hymnus iſte anno 446. per puerum in aëra miraculosè elevatum dum terræ motu urbs Conſtantinopolita- A na concuteretur, toti populo miſericordiam Dei in campo extra urbem implorantì innotuit primum, eoque pronuntiato ab univerſo populo quievit tunc terræ motus. In hoc autem hymno divinitas impaſſibilis ac immortalis contra impium Eutichetis dogma aſſeritur, ſic Deo Optimo Maximo ante prælii tempus arma præparante, ante venenum medicamenta, & ante famem frumenta, notat Coriolanus.

Dioſcori tergiverſationes.

Acta Nicephoriana habent ſeſſ. 2. Dioſcorum multoties invitatum multis modis tergiverſatum fuiſſe. Primo dixiſſe ſibi fieri inſidias, ſi tutò venire permitteretur, paratum ſe ut in ſanctam Synodum veniret. Alia vice reſpondiſſe, cum de meipſo deliberarim, & id quod utile commodumque conſiderarim, hoc ſic reſpondeo. Quandoquidem in proximo conſeſſu magnificentiſſimi conſidentes principes in conſilium iere, & B multa poſt multas interlocutiones decrevere: & nunc ego in conſeſſum alium ad ea quæ dicta ſunt revocanda atque abolenda evocor, ad magnificentiſſimos qui proximæ Synodo interfuere, & ſacrum Senatum ut de iiſdem rebus denuò inquiratur provoco. Cumque ad hæc alii miſſi eſſent ut eum accerſerent ut rebus agendis adeſſet, reverſos illos hiſce eum verbis uſum eſſe retuliſſe. Antea quoque pietati veſtræ indicavi, valetudine adverſâ me correptum eſſe, & petere ut magnificentiſſimi principes & ſacer Senatus nunc quoque rerum inquiſitioni & judicio adſit. Cum vero valetudo mea invaluerit diffindi ob eam cauſam diem poſtulo. Commentarii porro actorum indicant Cecropium Dioſcoro dixiſſe: Nihil eum antea de valetudi- C ne dixiſſe, proinde illum pro eo atque deberet Canonibus ſatisfacere oportere. Affert alia Coriolanus ad Seſſionem 3.

Capita accuſationum in Dioſcorum.

Cùm ad hanc Seſſionem Dioſcorus, qui à militibus domi cuſtodiebatur, ne fugam arriperet, ſecundo citatus, propter abſentiam Judicum & prætenſam quamdam ægritudinem comparere recuſaſſet; lecti ſunt libelli accuſationum, quos Theodorus & Iſchirion Alexandrinæ Eccleſiæ Diaconi, Athanaſius ejuſdem Eccleſiæ Preſbyter, neque Sophronius Chriſtianus, contra Dioſcorum obtulerunt. Primo libello accuſatur, quòd eſſet Origeniſta hæreticus, blaſphemus in Sanctam Trinitatem, homicida Flaviani, incendiarius, injuſtus, & temerarius, utpote qui Theodorum Diaconum nulla alia de cauſa à Diaconatu amoviſſet, niſi quòd S. Cyrilli Epiſcopi amicus fuiſſet: quòd D poſt hominum memoriam primus Romanum Pontificem excommunicando, ſcelus inauditum commiſiſſet. Secundus libellus Iſchirionis poſt confirmata prædicta ſcelera continebat, quòd frumentũ ad conficiendam Euchariſtiam & ſolatium peregrinorum ab Imperatore Eccleſiis Libiæ dari ſolitum, ſurripuiſſet; adeò ut eam ob cauſam incruentum Sacrificium Miſſæ diu oblatum non fuerit. Adjecit, quòd ea bona, quæ Periſteria nobiliſſima fœmina per teſtamentum Monaſteriis & pauperibus contuliſſet, eo fine ut pro ſalute animæ ſuæ Sacrificium Deo offerretur, ille ſcortis & turpibus perſonis in Eleemoſynam contulerit, ut ne quidem ex bonis illius (quod vetus & recepta conſuetudo orandi pro defunctis, tunc meritò impiiſſimum eſſe judicabat) incenſum Deo pro ejus anima obtule- E rit. De vita ipſius valdè obſcœna plurima addidit, ut quòd ſubintroductas fœminas haberet in Epiſcopio, quibuſcum in balneo lavaretur, & quòd inter alias Panſophiam quandam famoſiſſimam magno omnium Alexandrinorum ſcandalo in deliciis haberet. Poſtremò quòd non ſatis ei fuerit, Theodorum Diaconum ob amicitiam cum Cyrillo habitam Diaconatus officio privaſſe, verùm etiam poſſeſſiones ejuſdem per Monachos à ſe miſſos incenderit, arbores exciderit, juſſuſque occidi Theodorus, vix fugiens evaſerit. Tertio libello Athanaſius Preſbyter Cyrilli Alexandrini, ſe cum fratribus & cognatis urbe ejectum, omnibus bonis ac fortunis ſpoliatum, tormentis Chryſapii ſubjectum, ad ſummam paupertatem adactum eſſe, ut-

Sacrificium Miſſa.

Incenſum thuris.

mendicando victum quærere debuerit. Fratrem inter tormenta expiraſſe: ſibi Preſbyteratum ademptum eſſe: & ne veſtigium ullum Alexandriæ ſuperaſſet, domos ſuas in Eccleſias converſas eſſe. Quarto libello Sophronii, tyrannidis eſt accuſatus, utpote qui pœnam adulteri cujuſdam, quem Imperator puniri reſcripſerat, impediverit; dicens, Ægyptum magis ad ſe, quam ad Imperatorem pertinere; ideoque etiam allatas Alexandriam novi Imperatoris Marciani imagines, per ſuos urbe efferri mandaverit. His viſis, ne qua ſolemnitas requiſita deeſſet, placuit Patribus, ut Dioſcorus adhuc tertiò vocaretur per ſcriptum citationis libellum, qui prætenſas illius excuſationes falſas eſſe demonſtrabat. Legitimè igitur tertiò citatus, ut libellis Alexandrinorum contra ſe oblatorum reſpondeat, contumax in propoſito perſtitit, & adeſſe recuſavit. B Cùm igitur nihil reliquum eſſet ad ejus defenſionem vel excuſationem, ipſi Apoſtolicæ Sedis Legati adverſus Dioſcorum damnationis; & ab Epiſcopatu omnique Eccleſiaſtica functione depoſitionis ſententiam protulerunt. Singuli verò Epiſcopi, ſingulis ſententiis impium Dioſcorum perſtringentes, eidem ſubſcripſerunt. Latam ſententiam ipſi Dioſcoro inſinuarunt, perque Synodicas Epiſtolas ad Imperatores, Pulcheriam Auguſtam, & ad Clerum Alexandrinum ſcriptas, eamdem ubique promulgarunt. Sed nec omitti debet quod idem refert ad Seſſionem 5.

Decimo tertio Kalendas Novembres anni 451. habita eſt Seſſio quinta duabus actionibus, uno eodemque die tranſlata. Priore Actione Caroſus, Dorotheus, aliique Archimandritæ illi qui libellum Marciano Imperatori obtulerant, petiverunt ſibi concedi, ut C coram Imperatore de fidei veritate cum Catholicis diſputare liceat. Id quod hæreticis piiſſimè reſpondit Imperator, Alexander Viſitator & Joannes Decurio in Synodo retulerunt, his verbis: *Hæc cum audiviſſet Dominus orbis*, Marcianus Imperator, *ſignificavit per me & Dominum Joannem Decurionem: Si voluiſſem ego ſedere inter vos atque alios Monachos, & audire inter utroſque vos, non hic ſanctam & Univerſalem Synodum fatigaſſem; ſed cùm ipſi conveniſſent, & nos de vobis certiores feciſſent, dixi ut vos adeſſetis, & ea quæ neſcitis, cognoſceretis, & interrogando ea quæ non noſtis, addiſceretis ab iis. Juſtum igitur decrevimus vos ad Concilium abire. Nam ut ſciatis, quæcumque definierit ſanctum ac Univerſale Concilium, ac mihi in* D *ſcriptis dederit, ea ſequor, his contentus ſum, his fidem habeo. Hoc habete, nec à me aliud reſponſum accipietis.*

Non eſt Conciliorum diſputare.

His enarratis, magno præconio Imperatori acclamatum eſt. Hæreticis vero ad reſipiſcendum datæ ſunt induciæ uſque ad decimam quintam Novembris.

Sed ut ad acta Nicephoriana redeamus, de libello Monachorum hæc habent. Deinde preces Monachorum quorumdam productæ ſunt, quarum hoc erat caput, ne eis neceſſitas chartis aliquibus ſubſcribendi imponeretur, donec Synodus univerſa, quam Imperator ipſe cogendam ſanxiſſet, congregata eſſet, & ipſe decreta ejus rite in ſcriptum relata legiſſet. Eis lectis Diogenes Epiſcopus Cizici dixit, Barſumam unum inter eos qui ibi conveniſſent eſſe, qui Flavianum jugulaverit. Ipſum enim σφάξον, id eſt, jugula exclamaſſe: E neque tum legitimè quod in ſupplici libello nominatim inſertus non eſſet, in Synodum veniſſe. Ad hæc verba Epiſcopi omnes exclamaverunt: Syriam omnem Barſumas vaſtavit, & mille nobis Monachos induxit. Atque ubi Synodus collocuta, eos qui conveniſſent Synodalem conſtitutionem præſtolari juſſit: Monachi ut libelli ab eis compoſiti legerentur, poſtularunt. Quorum pars quædam erat, ut Dioſcorus & qui cum eo erant Epiſcopi in conſeſſum admitterentur. Cæterum ad petitionem eam Epiſcopi omnes exclamarunt: Anathema in Dioſcorum, Dioſcorum Chriſtus exauthoravit. Monachos hoſce ejice: contumeliam Synodi tolle: vim Synodo illatam tolle: pro-

Barſuma Monachi facta nefanda.

A brum Synodi tolle. Atque adverſum ea Monachi vociferati ſunt: Monaſteriorum contumeliam tolle: & cum Synodus rurſum vociferationes ſuas repeteret, per interlocutionem reliqui eorum libri juſſi ſunt legi: qui dictabant non rectè Dioſcoro dignitatem ademptam eſſe: & quæſtione de fide propoſitâ, diſquiſitione opus eſſe, atque illum in conſeſſum venire debere. Sin minus veſtimenta ſe excuſſuros, & ab Epiſcoporum qui ibi conveniſſent communione ſeceſſuros eſſe dixerunt. His verbis auditis Ætius Archidiaconus Canonem de eis legit, qui ſeipſos ſegregarent, &c.

Poſtea in conſeſſu quinto, principes omnibus ſatis liquere dixerunt, ea quæ de fide eſſent conſtituta, & Aſclepiades Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Diaconus in medium proceſſit & Synodi decretum legit, quod hic referre viſum non eſt: & nonnulli quidem reluctati B ſunt, plurimi autem aſſenſi. Porro poſtquam variæ vociferationes editæ ſunt, principes dixerunt, Dioſcorum retuliſſe propterea ſe Flavianum exauthoraſſe, quod duas naturas eſſe dixerit: decretum autem hæc verba *ex duabus naturis habere*. Ad quæ Anatolius intulit, non propter fidem Dioſcorum damnatum eſſe. Sed quod Leonem in excommunicationem conjecerit & ter citatus non comparuerit. Atque ex eo tempore principes ut ſententiæ Epiſtolæ Leonis decreto insererentur juſſiſſe. Cum autem Epiſcopi reſpondiſſent; decretum & formulam fidei aliam, cum prior illa rectiſſime concepta eſſet, fieri non debere, res ad Imperatorem eſt relata. Imperator ex Orientalibus Epiſcopis ſex, ex Pontica Diœceſi tres, ex Aſiana tres, ex Thracia item tres, ex Illirico quoque tres delegit, eiſque Mandatarios & Anatholium adeſſe juſſit: qui C in Martyrio celeberrimæ Euphemiæ convenientes, profeſſionem fidei rectè conſtituerent: atque ut aut quiſque eorum fidem ſuam declararet, aut Synodum in Occidentalem orbis partem tranſlatum iri ſciret: & interrogati ut dicerent, Dioſcorum-ne qui ex duabus naturis Chriſtum profiteretur, an Leonem qui duas naturas in Chriſto concurrere doceret, ſequerentur, cum Leone ſe credere & qui aliter dicerent, Eutichianiſtas vocari exclamarunt. Ita principes decreto, duas naturas quæ non mutarentur, non dividerentur, non confunderentur, in Chriſto unitas eſſe, juxta Leonis ſententiam addi juſſerunt. Porro poſtquam principes cum Anatholio & Leonis mandatariis in Martyrium S. Euphemiæ pervenerunt, ubi quoque aderat Maximus D Antiochenus, Juvenalis Hieroſolymitanus, Talaſſius Cæſarienſis, ſimul atque iſti omnes è templo egreſſi ſunt, Synodi decretum in hanc ſententiam lectum eſt. Dominus noſter & ſervator Jeſus Chriſtus, & reliqua quæ in hiſtoriæ contextu inſeruimus: poſt hæc ubi omnes exclamarunt: hæc ipſiſſima Patrum fides eſt. Metropolitani ei mox ſubſcribant. Hæc fides Apoſtolorum eſt, huic omnes aſſentimur, omnes ita ſentiemus. Principes intra ſe collocuti reſponderunt, ſe ea quæ à patribus conſtituta, & ab omnibus comprobata eſſent, ad ſacram celſitudinem relaturos eſſe.

Porro ſi vera eſt hiſtoria quam refert idem Nicephorus lib. 15. c. 5. diverſas fidei confeſſiones in chartis conſcriptas ad pedes Martyris Euphemiæ depoſitas fuiſſe cum multis precibus ut dignaretur indicare quænam vera eſſet, poſtridie confeſſionis Orthodoxæ li- E bellum in manibus ejus contentum, alterum autem hæreticorum tanquam rem nullius momenti temerè ad pedes ejus projectum inventum fuiſſe: ſi inquam hæc vera eſt hiſtoria, tunc temporis accidiſſe debuit cum tunc Epiſcopi delegati in Martyrium S. Euphemiæ ſe contulerunt ad determinandam formam illam fidei priuſquam legeretur & pronunciaretur in medio Synodi. Occaſio enim tunc opportuna videbatur. Verumtamen parum probabile eſt voluiſſe Epiſcopos Deum quodammodo tentare & veritatem fidei Catholicæ potius ex miraculo quærere quam in ſcripturis ſanctis ac antiquis patribus. Ideoque plures nullam fidem adhibendam cenſent hujuſcemodi narrationi:

Hiſtoria dubia ex S. Euphemia probant. Synodum

eſit quodammodo inſinuari videatur in Epiſtola Synodi ad Leonem miſsâ qua ab ipſa Synodum confirmari expetunt. Eſt autem hæc definitio Synodi Chalcedonenſis, cujus aliqui initium detrahunt.

Definitio quarti Concilii.

DOminus & Salvator IESVS-CHRISTVS, fidei doctrinam diſcipulis confirmans: Pacem, inquit, meam do vobis, pacem meam relinquo vobis. Ut nemo à veræ pietatis dogmatibus diſſonet, ſed ex æquo omnes veritatis doctrinam prædicent. Et poſtea ſancto Nicæno Symbolo, & centum atque quinquaginta Sanctorum Patrum decreto lecto, intulerunt: ſatis igitur ad perfectam veræ pietatis cognitionem & confirmationem eſt, ſapienter conceptum, & ſalutare illud divinæ gratiæ Symbolum. De Patre enim & Filio & Spiritu ſancto, abſolutam continet doctrinam, & inhumanationem Domini cum fide eam recipientibus aſtruit. Quandoquidem autem veritatis inimici, qui abolere per hereſes ſuas prædicationem contendunt, inanilloquentiam peperere: & nonnulli Sacro-Sanctam Domini noſtri gratia ſuſceptam adminiſtrationem adulterare, & vocem hanc θεοτόκον, Dei genitrix, pernegare auſi ſunt: aliqui verò confuſionem mixtionemque inducentes, unam eſſe carnis & divinitatis naturam inconſideratè fingunt, divinamque unigeniti naturam per confuſionem perpeſſioni obnoxiam prodigioſè aſſerunt: hæc ipſa nunc ſancta, & magna univerſalis Synodus, omnem illis fraudem & machinationem adverſus veritatem præcludere volens, & integritatem firmitatemque veteris doctrinæ vindicans, imprimis ſtatuit, ut ſanctorum trecentorum Patrum fides inviolata conſtet. Deinde & eorum qui in urbe Imperante adverſus Spiritus ſancti hoſtes poſterioribus temporibus convenerunt, centum quinquaginta Patrum, de Spiritus eſſentia doctrinam, authoritate ſua confirmat: quam illi Patres omnibus notam eſſe voluerunt, non ut aliquid quod majoribus ignotum fuiſſet, inducerent, ſed ut Spiritus ſancti naturam, quædam de illius poteſtate obtinere volentes, teſtimoniis in ſcriptum relatis, clariùs promulgarent. Propter eos verò qui œconomiæ & adminiſtrationis myſterium depravare audent, & qui ex Maria Virgine natus eſt, merum eſſe hominem impudenter & convicioſè dicunt, Beati Cyrilli, qui Alexandrinæ Eccleſiæ Paſtor fuit, Synodales Epiſtolas ad Neſtorium & Orientales Epiſcopos datas, cum rectè ſcriptæ ſint, tùm ad Neſtorii veſanam dementiam refutandam, tum ad ſententiam ſalutaris Symboli, eis qui eam pio ardore requirunt, declarandam, recepit: quibus Epiſtolam quoque maximæ urbis veteris Romæ antiſtitis, beatiſſimi & ſanctiſſimi Archiepiſcopi Leonis, ad eum, qui in ſanctis eſt, Archiepiſcopum Flavianum, refellendæ Eutichetis malevolentiæ gratia ſcri-

In aliis integris hoc inſeritur Symbolum Nicænum & Conſtantinopolitanum.

Epiſtola Leonis ad Flavianum.

A ptam, quæ Beati Petri confeſſioni convenit, & adverſus perperam & male ſentientes, quaſi quædam communis & publica columna eſt, ad dogmata recta confirmanda, meritò conjunxit. Nam adverſus eos qui adminiſtrationis myſterium in duos filios diſtrahere conantur, pugnat: & eos, qui unigeniti divinitatem perpeſſioni obnoxiam eſſe dicere audent, ſacris conventibus excludit. Tum autem eis quoque, qui in duabus Chriſti naturis mixtionem & confuſionem comminiſcuntur, reſiſtit. Eos prætereà qui cœleſtis aut alterius cujuſquam eſſentiæ eſſe delirant,
B quam ex nobis aſſumpſit ſervi formam, proſcribit. Eos denique, qui duas quidem ante unionem Domini naturas profitentur, unam autem poſt unionem faciunt, anathemati ſubjicit. Itaque patrum veſtigiis inſiſtentes, unum atque eumdem profitemur eſſe Filium Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum: & una voce omnes deprædicamus perfectum eumdem in humanitate, Deum verum & hominem verum, eumdem ex rationali anima & corpore, conſubſtantialem Patri ſecundum divinitatem, & conſubſtantialem nobis ſecundum humanitatem, per omnia nobis æ-
C qualem abſque peccato, ante ſæcula quidem ex Patre ſecundum divinitatem, in extremis autem diebus eumdem propter nos & propter noſtram ſalutem, ex Maria Virgine & Dei genitrice ſecundum humanitatem genitum, unum & eumdem Ieſum Chriſtum Filium & Dominum unigenitum in duabus naturis inconfuſè, immutabiliter, indiviſè, inſegregabiliter cognitum atque deprædicatum: haud quaquam naturarum differentiam unione tollente, ſed proprietatem potiùs utriuſque naturæ conſervante, quæ in perſonam unam & ſubſtantiam unam concurrit:
D non veluti in duas perſonas diſpercitum aut diviſum, ſed unum & eumdem Filium unigenitum Deum Verbum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum: quemadmodum antiquitus Prophetæ, & ipſe de ſeipſo nos docuit Chriſtus, & Symbolum Patrum nobis tradidit. His igitur cum cura & diligentia omni à nobis conſtitutis; ſancta & univerſalis Synodus decrevit, ut nemini liceat aliter ſentire, aut fidem aliam proferre, vel conſcribere, vel componere, vel alios docere. Quicumque autem auſi fuerint fidem aliam componere, aut proferre, aut docere, aut Symbolum aliud
E eis tradere, qui ex Græca ſuperſtitione vel Iudaïſmo, vel alia quacumque hæreſi convertere ſe ad veritatis cognitionem voluerint: eos, ſiquidem Epiſcopi aut Clerici fuerint ab Epiſcopatu & Clero alienos: ſin autem Monachi aut Laïci fuerint, anathemati ſubjectos eſſe debere.

HOc porro decretum Concilii Chalcedonenſis, quod alii aliter referunt, hiſce verbis pronuntiatum fuiſſe teſtis eſt Nicephorus lib. 15. cap. 5. & ſic ipſe refert cap. 6. ejuſdem libri juxta tranſlationem Langi.

Sequuntur CANONES CONCILII CHALCEDONENSIS, *abſentibus Legatis conſtituti doloſè & clandeſtinè ab Orientalibus remanentibus, in actione decima-quinta.*

CANON I. *De ſervandis Canonibus Synodorum.*

16. q. 1. A ſanctis Patribus

A Sanctis Patribus in unaquaque Synodo uſque nunc prolatas regulas tenere ſtatuimus.

CANON II. *In quo damnatur Epiſcopus, qui per pecuniam Ordinationem facit.*

1. q. 1. Si quis Epiſcopus.

SI quis Epiſcopus per pecuniam Ordinationem fecerit, & pretio redegerit Spiritûs ſancti gratiam; quæ vendi non poteſt, ordinaveritque per pecuniam Preſbyterum, aut Diaconum, vel quemlibet de his qui cognominantur in Clero, promoverit, & diſpenſatorem, aut defenſorem, vel quemlibet qui ſubjectus eſt regulæ, pro ſui turpiſſimi lucri commodo, is qui hoc attentare probatus fuerit, proprij gradus periculo ſubjacebit; & qui ordinatus eſt, nihil ex hac Ordinatione vel promotione quæ eſt pro negotiatione facta, proficiat, ſed ſit alienus à dignitate vel ſolicitudine, quam pecuniis acquiſivit. Si quis verò mediator tam turpibus & neſandis datis vel acceptis extiterit; ſi quidem Clericus fuerit, à proprio gradu decidat; ſi verò laïcus, anathematizetur.

CANON III. *Vt hi qui connumerantur in Clero, turpibus lucris non inſerviant.*

D. 86. pervenit ad ſanctam.

PErvenit ad ſanctam Synodum quia de his qui in Clero connumerantur, quidam propter turpis lucri gratiam, aliorum poſſeſſionum conductiones & cauſas ſæcularium negotiorum ſuſcipiunt, & à ſacris Officiis ſe per deſidiam ſeparant, ad domos autem ſæcularium concurrunt, & ſubſtantiarum eorum gubernationes, avaritiæ causâ, ſuſcipiunt. Decrevit igitur ſancta & univerſalis & magna Synodus neminem horum deinceps, hoc eſt Epiſcopum ſive Clericum, aut Monachum, conducere poſſeſſiones, aut miſceri ſæcularibus poſſeſſionibus poſſe, niſi fortè qui Legibus ad minorum ætatis tutelas ſive curationes inexcuſabiles attrahuntur, aut ipſius civitatis Epiſcopus Eccleſiaſticarum rerum commiſerit gubernacula, & orphanorum ac viduarum quæ indefenſæ ſunt, aut earum perſonarum, maximè quæ Eccleſiaſtico indigent adminiculo, propter Dei timorem. Si quis verò tranſgreſſus fuerit hæc præcepta, Eccleſiaſticæ ſubjaceat correctioni.

CANON IV. *Quòd Monachi in civitatibus Epiſcopo debent eſſe ſubiecti.*

16. q. 1. Qui verè & purè & 18. q. 2. Quidam

QVi verè & purè ſolitariam eligunt vitam, digni ſunt convenienti honore. Quidam tamen Monachorum habitu utentes, indifferenter per civitates incedunt, nec non, & Monaſteria, & ſeipſos propria præſumptione commendant. Placuit igitur neminem aut ædificare aut conſtituere Monaſteria, aut oratorij domum, ſine conſcientia ipſius civitatis Epiſcopi. Eos verò, qui per ſingulas civitates ſeu poſſeſſiones in Monaſteriis ſunt, placet nobis Epiſcopos eſſe debere, quieti operam dare, atque obſervare jejunia & orationes in locis, in quibus ſemel ſe Deo voverint, permanentes; & neque communicare Eccleſiaſticis, neque ſæculares aliquas attrectare actiones relinquentes propria Monaſteria, niſi fortè jubeantur propter urgentes neceſſitates ab ipſius civitatis Epiſcopo. Et neminem ſervorum ſuſcipi in Monaſterium, ut ſit cum eis Monachus, niſi cum proprij Domini licentia. Prætereuntem verò hæc decrevimus extra communionem eſſe, ne nomen Domini blaſphemetur. Convenit ergo civitatis Epiſcopo, curam ſolicitudinemque neceſſariam Monaſteriis exhibere.

Monachorum habitu.

HIc Canon ſubjicit Monachos Epiſcopis adverſùs Barſumam & Aſſeclas qui Syriæ Epiſcopis obedientiam juris communis denegabant. De quo poſtea per varia privilegia diſpenſatum eſt.

CANON V. *Non licet Epiſcopo Eccleſiam ſuam relinquere, & ad aliam tranſire.*

7. q. 1. Propter eos Nicæn. Concil. cap. 15.

PRopter eos Epiſcopos & Clericos qui de civitate ad civitatem tranſeunt, placuit definitiones datas à ſanctis Patribus habere propriam firmitatem.

CANON VI. *Vt nemo ordinetur abſolutè.*

D. 70. Neminem

NEminem abſolutè ordinari jubemus Preſbyterum, neque Diaconum, nec quemlibet in Eccleſiaſtica ordinatione conſtitutum, niſi manifeſtè in Eccleſia ſuæ civitatis, ſive poſſeſſionis, aut in Martyrio, aut in Monaſterio, hic qui ordinatur, mereatur ordinationis publicæ vocabulum. Eos autem qui abſolutè ordinantur, decrevit ſancta Synodus vacuam habere manus impoſitionem, & nullum tale factum valere, ad injuriam ipſius qui eos ordinavit.

Sine titulo ordinatio.

HIc Canon vetat ne quis ſine titulo Eccleſiaſtico ordinetur, qui ſit in Eccleſia aut civitatis, aut poſſeſſionis, id eſt, pagi, Græcè eſt *κώμης*, aut in martyrio, id eſt capella martyri conſecrata. Poſtea diſpenſatũ eſt, ut quis ordinetur cũ titulo patrimoniali & laico. Huic autem canoni inhærens Tridentinũ ſeſſ. 23. c. 16. *de reformatione* decernit ut nullus in poſterum ordinetur qui illi Eccleſiæ aut pio loco, pro cujus neceſſitate aut utilitate aſſomitur non aſcribatur ubi ſuis fungatur muneribus, nec incertis vagetur ſedibus. Sed quid ſit aſcribi alicui Eccleſiæ juxta morem Eccleſiæ non omnes capiunt. Iſta aſcriptio habebat ſuum onus & ſuum commodum. Onus erat in obligatione miniſtrandi, commodum in jure participandi ex bonis communibus Eccleſiæ, ut non alligaretur os bovi trituranti. Sed hodie contra regulas juris adſtringuntur alicubi Clerici oneri iſtius adſcriptionis ſine ejus commodo. Unde non pauci ſine beneficio & officio utili, amaram vitam degunt. Quin etiam recentes quidam

Adſcribi in Eccleſia quid?

aſſerunt, canonem hunc eſſe de jure divino. A multis ergo temporibus erraret Eccleſia, quæ multos ordinari abſolutè, id eſt ſine titolo Eccleſiaſtico, paſſa eſt. Antiquis temporibus in quibus providebatur clericis de communibus bonis Eccleſiæ & onus beneficiorum Helluo non devorabat quæ ſufficerent honeſtæ ſuſtentationi ducentorum & ampliùs clericorum, facile erat talem diſciplinam exequi. Satis erat clerico eſſe in canone vel in regula, id eſt in catalogo ſuæ Eccleſiæ, ut de victu & veſtitu nihil ſollicitus eſſet. At hodie mutata ſunt tempora. Quam pauci ordinarentur, ſi unicuique ordinando deberet priùs competere beneficium aut officium Eccleſiaſticum honeſtæ ſuſtentationi congruum. Pertinet ad majeſtatem Dei in Eccleſia triumphante ſicut aliquo modo in Eccleſia militante, quod habeat inter Angelos ſuos quoſdam aſſiſtentes, alios miniſtrantes. Sacerdotes qui beneficiis aut officiis addicti ſunt inſtar miniſtrantium Angelorum ſe habent: Alii quibus hæc fortuna non obtigit, ſi tamen dignè ſe gerant in Eccleſia orationi & ſacrificio incruento vacantes, erunt inſtar aſſiſtentium Angelorum, propriæ perfectioni ſtudebunt, pretioſum doctrinæ theſaurum comparabunt, parati in horam & diem ſi fortè, quod hodie perrarum, via Spiritûs ſancti ſine ambitu ſine ſimonia, ſine litigio forenſi contingat eos vocari ad miniſterium ſibi competens, quod non detrectabunt; ſicque major ordinatorum multitudo non ſinet diu vacare Eccleſias, ſemper paratis pluribus ad remedium orbitatis: Interim multi ex viris doctis nulli Eccleſiæ ſpecialiter mancipati bonum illud, quod quò communius eò melius, procurare poterunt cum honeſta ac decenti libertate extra miſeram illam ſervitutem quæ ex malo uſu præſentis canonis imponitur quibuſdam clericis, ut tota vita fere egeni & eſurientes laborent in peculiari aliqua vinea de cujus fructibus, ſi qui tamen ſint, nihil unquam comedunt. At vivent de fructibus tituli patrimonij. Iſta dicantur ignaris, quaſi illi reditus ſæpiùs non eſſent inanes, & mille modis non interturbarentur: non itaque videtur juris eſſe divini ſic clericos ad certos titulos ordinari, ut iis tota vita compedes injecti videantur ad vivendum miſerè & cum tædio ſuæ ordinationis. Sed Epiſcoporum eſt de iis ſtatuere habita ratione locorum ac temporum & cum decoro ſtatus ſacerdotalis non ſic alligando Presbyteros loco ſuæ nativitatis: & non niſi inter affines & conſanguineos, quibus aliquando nihil infeſtiùs experiuntur & quod magis ipſos ab officio proprio avocat, dicente Chriſto *inimici hominis domeſtici ejus*. & *non eſt Propheta ſine honore niſi in patria ſua*. Nihilominus diſtinctio adhibenda eſt inter promotos ad titulum patrimonij, quos declaratio Cardinalium ad c. 10. ſeſſ. 23. Concilij Tridentini aſſerit non poſſe cogi, ut certis diebus veluti feſtivis inſerviant Eccleſiis: & inter promotos ad titulum officij alicujus Eccleſiæ quæ illis ad vitam neceſſaria ſubminiſtrat: non eſt enim dubium quin tales eo modo adſcripti alicui Eccleſiæ ac ordinati ſine alio patrimoniali, obligati & illigati ſint huic Eccleſiæ, à qua non poſſint diſcedere. Atque hac ratione canon hic Chalcedonenſis intelligendus eſt, quia Eccleſia ad cujus titulum ordinabantur tunc clerici, illis ſubminiſtrabat ex bonis Eccleſiaſticis neceſſaria ad vitam, non quomodo quidam hodie intelligunt adſcribi Eccleſiæ ad totam vitam, etiamſi ex illa nullos fructus percipiant. Nec alia videtur eſſe mens Concilij Tridentini in prædicto capite, cùm expreſsè præmittat ſe inhærendo veſtigiis ſexti canonis Chalcedonenſis Concilij, illam aſcriptionem ſtatuere. Oportet ergo priùs providere, ne una Abbatia aliquando trecentarum parochiarum decimas abſorberet, vix ulla (tam modica eſt) habita ratione miniſtrorum ac Parochorum.

Matth. 10 & 13.

CANON VII. *Quod ſemel in Clero taxati, vel Monaſteriis deputati, ad militiam non redeant.*

EOs qui ſemel in Clero taxati fuerint, ſive in Monaſterio deputati, decrevimus, neque ad militiam, neque ad honores ſæculares venire. Eos autem qui hoc auſi fuerint facere, & non ejus rei pœnitere maluerint, & ut ad hoc idem revertantur, quod antè, obtentu Dei ſibi propoſuerunt, convenit anathematizari.

20. qu. 3. Eos qui ſemel.

CANON VIII. *Diſpenſatores pauperum Epiſcopo ſuo obediant.*

CLerici in Parochiis, Monaſteriis, aut Martyriis conſtituti, ſub poteſtate ſint ejus qui in ea civitate eſt Epiſcopus ſecundùm traditionem ſanctorum Patrum, neque per præſumptionem recedant à ſuo Epiſcopo. Eos verò qui auſi fuerint reſcindere hujuſmodi inſtitutionem quocumque modo, vel ſi noluerint ſubjacere proprio Epiſcopo, ſi quidem fuerint Clerici ſecundùm perſonarum ordinationem ſubjaceant condemnationibus Canonum, ſi verò Monachi ſeu laïci fuerint, communione priventur.

18. qu. 2. Quidam Monachorum.

CANON IX. *Si Clericus contra alium cauſam habeat, ante Epiſcopum ſuum examinetur.*

SI Clericus adverſùm Clericum habeat negotium, non relinquat ſuum Epiſcopum & ad ſæcularia judicia non concurrat, ſed priùs negotium agitetur apud proprium Epiſcopum: vel certè ſi fuerit negotium ipſius Epiſcopi, apud arbitros ex utraque parte electos audiatur negotium. Si quis verò contra ipſius Provinciæ Metropolitanum Epiſcopum Epiſcopus ſive Clericus habeat controverſiam, pergant ad ipſius Diœceſis Primatem, aut certè ad Conſtantinopolitanæ Regiæ civitatis ſedem, ut eorum ibi negotium terminetur.

11. q. 1. Si Clericus adverſùm Clericum.

VBi dicit: *Pergant ad ipſius Diœceſis primatem*, intelligitur Epiſcopus Romanus; nam Græca vox ἔξαρχος non propriè Primatem, ſed Principem ſignificat: ſolus verò Romanus Pontifex eſt Princeps Chriſtianæ Diœceſeos. His verbis igitur conſtituitur; ut ſi quis cum Metropolitano aliquo controverſiam habeat, non alibi eum convenire poſſit aut debeat, quam apud Principem Diœceſeos, Romanum Pontificem. Binius.

Deinde ubi dicit, *Aut ſedem urbis Conſtantinopolitanæ*, hæc non mandantis, ſed permittentis Concilij verba ſunt, adeò ut horum auctoritate Clericis vel Epiſcopis propè Conſtantinopolim habitantibus conceſſum fuerit, ut non longius irent; ſuas cauſas coram Antiſtite Conſtantinopolitano proponere, ibique totius controverſiæ deciſionem expectare. Ita hunc Canonem Nicolaus I. in epiſtola ad Michaëlem Imperatorem interpretatur. Eandem expoſitionem, rejectâ ſententia Archidiaconi & Joannis de Torrecremata, ſequitur & approbat Bellarminus lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 22. Ubi contra Nilum Theſſalonicenſem quendam Epiſcopum, doctiſſimè Primatum Romanæ Eccleſiæ defendens oſtendit, nequaquam ex hoc loco probari, quòd auctoritate hujus Concilij, Conſtanti-

nopolitana ſedes, quoad dignitatem Patriarchalem, ſedi Romanæ adæquata fuerit. Etiamſi enim quod verum non eſt, concederemus, quod juxta hunc & Can. 17. omnes Clerici totius orbis injuriam a ſuo Metropolitano ſibi illatam apud Conſtantinopolitanam ſedem denuntiare poſſint, quodque ipſi Conſtantinopolitano quaſlibet cauſas judicare liceat, non tamen inde rectè probaretur, eumdem Romano Pontifici parem eſſe. Nam ex vi horum Canonum, ſolùm eos judicare poteſt Conſtantinopolitanus, qui ſe à ſuo Metropolitano læſos eſſe arbitrantur: at Romanus Pontifex eos quoque judicare poteſt, qui vel ab ipſis Patriarchis, vel ab Epiſcoporum Conciliis etiam maximis & frequentiſſimis læſi fuerunt. Quod Cæciliani, Athanaſii, Chryſoſtomi, Pauli, Flaviani, Theodoreti, aliorumque plurium exempla declarant. Juxta Canones Sardicenſes a ſententia cujuſvis Metropolitani ad Romanam Sedem appellare licèt, atque ita penes Pontificem ultimum judicium ſemper remanet. Unde etiamſi Conſtantinopolitanus quaſlibet cauſas ex toto terrarum orbe judicare poſſet, non tamen Apoſtolicæ ſedis antiſtiti exæquaretur. Vide Bellarminum prædicto loco.

CANON X. *Vt non liceat Clericis de alia civitate in aliam transſmigrare.*

NOn liceat Clericum in Eccleſiis duarum civitatum ordinari; ſed in ea, in qua ab initio ordinatus eſt, & cujus experitio erat ante profugium. Et ſi propter vanæ gloriæ deſiderium contigerit, ut pòſt ad majorem Eccleſiam confugerit; eum indubitanter revocari decet ad ſuam Eccleſiam, in qua ab exordio òrdinatus eſt, & ibi tantummodo miniſtrare. Si quis verò tranſlatus eſt ab una Eccleſia in aliam, nihil habeat commune cum priori, ſive ſub Eccleſia conſtitutis Martyribus, ſive in Parochiis, vel Xenodochiis, aut eorum negotiis. Eos vero qui auſi fuerint poſt ordinationem hujus magnæ & univerſalis Synodi agere quæ probibita ſunt, ſtatuit ſancta Synodus cadere de proprio gradu.

ORdinari, Græcè eſt καταλέγεσθαι id eſt, conſcribi ſcilicet, ut ibi alatur & ſerviat.

CANON XI. *Vt Provincia in duos Metropolitanos Epiſcopos non dividatur.*

PErvenit ad nos; quod quidam præter Eccleſiaſticas ordinationes, affectantes potentiam, per pragmaticum ſacrum unam Provinciam in duas dividant, & ex hoc inveniantur duo Metropolitani Epiſcopi in una eademque Provincia eſſe. Statuit ergo ſancta Synodus deinceps nihil tale attentari à quolibet Epiſcopo. Eos verò qui tale aliquid tentaverint, cadere de proprio gradu.

CANON XII. *Vt ſine litteris Commendatitiis Clericus extra ſuam Eccleſiam non miniſtret.*

EXtraneo Clerico & Lectori extra ſuam civitatem ſine Commendatitiis literis proprii Epiſcopi nuſquam penitus liceat miniſtrare.

CANON XIII. *Quod non liceat Clericis alterius ſectæ uxorem accipere.*

QVoniam in quibuſdam Provinciis conceſſum eſt Pſalmiſtis & Lectoribus uxores ducere, conſtituit ſancta Synodus prorſus cuiquam ex his non licere alterius ſectæ accipere uxorem. Si quis verò prævenit, & habet jam de tali connubio filios, ſi fortè prævenerint eos jam apud hæreticos baptizari, debent eos offerre ſanctæ Eccleſiæ Catholicæ, ut ibi communicent. Qui vero adhuc baptizati non ſunt, omnimodè non poſſe eos in hæretica Eccleſia baptizari, nec in matrimonio jungi hæretico, Iudæo vel Pagano, niſi fortè ſpoponderit ſe venire ad Orthodoxam fidem, dum conjungitur perſonæ Orthodoxæ. Si quis verò hanc definitionem ſanctæ Synodi præterierit, regularum condemnationibus ſubjaceat. *Baptiz.*

CANON XIV. *Diaconiſſa quæ poſt Ordinationem nubit, anathema ſit.*

DIaconiſſam non debere ante annos quadraginta ordinari ſtatuimus, & hoc cum diligenti probatione. Si verò Ordinationem ſuſceperit, & quantocunque tempore obſervaverit miniſterium, & poſteà ſe nuptiis tradiderit injuriam faciens gratiæ Dei, hæc anathema ſit cum eo qui in nuptiis illius convenerit.

CANON XV. *Vt nec Deo dedicata Virgo, nec Monachus nuptiis jungi poſſint.*

SI qua virgo ſe dedicaverit Deo, ſimiliter Monachus, non licet eos nuptiis jungi. Si verò inventi fuerint hoc facientes, maneant excommunicati. Statuimus verò, poſſe eis fieri humanitatem, ſi ita probaverit Epiſcopus loci. *27. q. 1. Si qua Virgo.*

CANON XVI. *De ruſticanis Parochiis.*

PEr ſingulas Eccleſias Parochias ruſticanas permanere immobiles apud eos qui eas tenent Epiſcopos decrevimus, & maximè, ſi eas ſine violentia per triginta annos gubernaverunt. Si verò intra triginta annos facta fuerit de his dubitatio, liceat eis qui ſe dixerint læſos, propterea movere apud Synodum Provinciæ certamen. Si quis verò putaverit ſe à proprio Metropolitano gravari, apud Primatem Diœceſeos, aut apud Conſtantinopolitanæ civitatis ſedem, agat negotium, ſicut dictum eſt. Si verò quælibet civitas per auctoritatem Imperialem renovata eſt, aut ſi renovetur in poſterum civilibus & publicis ordinationibus, etiam Eccleſiaſticarum Parochiarum ſequatur ordinatio. *16. q. 1. per ſingulas Eccleſias.*

SEquatur ordo, id eſt, conſervetur ordo antiquus Eccleſiarum.

CANON XVII.

A

CANON XVII. *De his qui conjurationem aut calumniam contra Epiſcopum faciunt.*

11 qu. 1. Coniurationum.

COniurationum & conſpirationum crimen publicis etiam legibus certum eſt penitus inhiberi; hoc multò magis in ſancta Dei Eccleſia (ne fiat) convenit abdicari. Si qui verò Clerici vel Monachi inventi fuerint coniuratores, aut conſpiratores, aut φατρίας vel factiones componentes aliquas ſuis Epiſcopis, aut aliis, omnino cadant de proprio gradu.

CANON XVIII. *Quod corripiantur Epiſcopi qui ad Concilium vocati venire recuſant.*

B

18. Pervenit ad noſtras.

PErvenit ad noſtras aures, quod in Provinciis conſtituta Epiſcoporum Concilia minimè celebrantur; hoc ex eo probatur, quòd multæ quæ correctione opus habent, Eccleſiaſticæ res negligantur. Statuit ergo hæc ſancta Synodus ſecundùm regulas Patrum, bis in anno in unum convenire per ſingulas Provincias Epiſcopos, ubi ſingula quæ emerſerint, corrigantur. Qui vero noluerint convenire Epiſcopi conſtituti in ſuis civitatibus, & hoc maximè cum ſui corporis C ſanitate ſint conſiſtentes, cùm etiam ab omnibus aliis urgentibus neceſſitatibus, & inexcuſabilibus negotiis ſint liberi, licere, eos fraternæ charitatis commonitionibus corripi.

CANON XIX. *Quod Clericus unius Eccleſiæ in aliena non ordinetur.*

71. Clericos in ſingulis. item Gregorium Fortunato Epiſcopo.

CLericos in ſingulis Eccleſiis conſtitutos (ſicut iam definivimus) non liceat in alterius civitatis Eccleſiis ordinari, ſed quieſcant in ea in qua ab initio miniſtrare meruerunt, exceptis illis qui proprias civitates perdiderunt, & ex neceſſitate ad alias Eccleſias D migraverunt. Si verò quicumque Epiſcopus poſt definitionem iſtam ad alium Epiſcopum pertinentem Clericum ſuſceperit, placuit ſanctæ Synodo, & hunc qui ſuſcepit, & eum qui ſuſceptus eſt, tandiu excommunicatos manere, quandiu ipſe Clericus ad propriam revertatur Eccleſiam.

CANON XX. *De his qui accuſant Eccleſiam.*

2 q 7 Clericos aut laicos.

CLericos aut laïcos paſſim accuſantes, & ſine probatione Epiſcopos & Clericos ad accuſationem non recipiendos decrevimus, niſi priùs diſcutiatur eorum exiſtimationis opinio.

E

CANON XXI. *Clericis non licere diripere bona Epiſcopi.*

12 quæſt. 1. Non liceat Clericis.

NOn liceat Clericis poſt mortem Epiſcopi ſui rapere res pertinentes ad eum, ſicuti præcedentibus regulis conſtitutum habetur. Si verò hæc fecerint, periclitari ſe noverint à proprio gradu.

CANON XXII. *Vt Monachi qui ſine licentia Epiſcopi vagantur, ad propria loca redire cogantur.*

QVidam Monachi nihil habentes ſibi iniunctum à proprio Epiſcopo, interdum vero etiam illi qui ab eo fuerant excommunicati, veniunt ad civitatem Conſtantinopolitanam, & in ea perturbationes tranquillitati Eccleſiaſticæ inferunt, & diverſorum domos corrumpunt. Statuit igitur ſancta Synodus, hos primum commoneri, ut exeant à regia civitate, demum eos invitos deiici, ac inde per defenſorem compelli, ut ad ſua loca redeant.

DE Monachis girouagis qui & circumcelliones dicti, vide Caſſianum collat. 18. cap. 8.

CANON XXIII. *Vt quæ Deo ſemel dedicata ſunt Monaſteria, cœnacula ſæcularium non fiant.*

QVæ ſemel ſunt dedicata Monaſteria conſilio Epiſcoporum, maneant perpetuo Monaſteria, & res quæ ad ea pertinent, Monaſteriis reſervari oportet, nec poſſe ea ultra fieri ſæcularia habitacula. Qui verò permiſerint hoc fieri, ſubiaceant iis condemnationibus, quæ per Canones conſtitutæ ſunt.

19. quæſt. 3. quæ ſemel ſunt.

CANON XXIV. *Quòd intra tres menſes Epiſcoporum Ordinationes fiant.*

QVoniam quidam Metropolitanorum (ſicut ad nos perlatum eſt) negligunt greges ſibi creditos, & differunt Ordinationes facere Epiſcoporum, placuit ſanctæ Synodo intra tres menſes fieri Ordinationes Epiſcoporum, niſi fortè inexcuſabilis neceſſitas coëgerit, Ordinationis tempus ampliùs protelari. Si autem quis Epiſcoporum hoc non obſervaverit, ipſum debere Eccleſiaſticæ condemnationi ſubiacere. Redditus verò eiuſdem viduatæ Eccleſiæ integros reſervari apud Oeconomum eiuſdem Eccleſiæ cenſemus.

D. 57. Quoniam quidam Metropol.

CANON XXV. *Vt Epiſcopi diſpenſatores habeant.*

QVia in quibuſdam Eccleſiis (ut rumore comperimus) Epiſcopi præter Oeconomos facultates Eccleſiæ tractant, placuit omnem Eccleſiam habentem Epiſcopum, habere Oeconomum de Clero proprio, qui gubernet Eccleſiæ res cum arbitrio ſui Epiſcopi, ut non ſine teſtimonio ſit gubernatio ipſarum rerum Eccleſiaſticarum, & ex hoc deveniat diſpergi eiuſdem res Eccleſiæ & Sacerdotali dignitati obtrectatio generetur. Si vero quis non obſervaverit hoc, divinis ſubiaceat regulis.

D. 89. Quoniam in quibuſdam, & 16. qu. 7. Quoniam in quibuſdam.

CANON XXVI. *De his qui mulieres accipiunt.*

EOs qui ſibi rapiunt uxores, vel eos qui eis auxilium præſtiterint, ſtatuit Sancta

36. quæſt 2. Eos qui rapiunt.

Synodus, ſi quidem Clerici fuerint, decidere à proprio gradu: ſi verò laïci fuerint, anathematizentur.

CAnones qui ſequuntur, non extant in Codicibus Græcis manuſcriptis hujus Concilij, nec etiam in Latinis, neque in Collectionibus Dionyſij & Iſidori. Cujus rei cauſa ea eſſe videtur, quia Anatolij Constantinopol. Epiſcopi circumventione ac fraude, cùm Sedis Apoſtolicæ Legati è Synodo egreſſi eſſent, Patribus Concilij propoſiti: atque ab eis ſubſcripti fuerant: ex quorum primo, qui eſt XXVII. duorum Patriarcharum, Alexandrini & Antiocheni privilegia a Concilio Nicæno eis data, infringebantur, & Primatus ejus in Eccleſia poſt Romanum Pontificem ſtatuebatur. Quod beatus Leo indignè ferens, eoſdem rejecit & infirmavit, ut apparet ex ipſius epiſt. 61. ad Epiſcopos Synodi Chalcedonenſis, & epiſt. 62. ad Maximum Antiochenum, & aliis. Recenſentur tamen à Th. Balſamone, Jo Zonara, & aliis Canonum Collectoribus. Et cùm idem XXVII. Canon relictus ſit in ſequenti Actione, petentibus ipſis Apoſtolicæ Sedis Legatis, illos hîc adſcribendos putavimus, non ut eis aliquid auctoritatis adjungatur, ſed ut rei geſtæ ſeries non ignoretur.

CANON XXVII.

SAnctorum Patrum decreta ubique ſequentes, & Canonem, qui nuper lectus eſt, centum & quinquaginta Dei amantiſſimorum Epiſcoporum agnoſcentes, eadem quoque & nos decernimus ac ſtatuimus de privilegiis ſanctiſſimæ Eccleſiæ Conſtantinopolis novæ Romæ. Etenim antiquæ Romæ Throno, quod urbs illa imperaret, jure Patres Privilegia tribuerunt; & eadem conſideratione moti centum quinquaginta Dei amantiſſimi Epiſcopi, ſanctiſſimo novæ Romæ Throno æqualia privilegia tribuerunt, recta judicantes, urbem quæ & Imperio & Senatu honorata ſit, & æqualibus cum antiquiſſima Regina Roma privilegiis fruatur, etiam in rebus Eccleſiaſticis, non ſecus ac D illam, extolli ac magnifieri, ſecundam poſt illam exiſtentem, ut Ponticæ, & Aſianæ, & Thraciæ Diœceſis Metropolitani ſoli, præterea Epiſcopi prædictarum Diœceſum, quæ ſunt inter barbaros, à prædicto Throno ſanctiſſimæ Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ ordinentur: unoquoque ſcilicet prædictarum Diœceſum Metropolitano cum Provinciæ Epiſcopis, Provinciæ Epiſcopos ordinante, quemadmodum divinis Canonibus eſt traditum: ordinari autem, ſicut dictum eſt, prædictarum Diœceſum Metropolitanos à Conſtantinopolitano Archiepiſcopo, convenien- E tibus de more factis electionibus, & ad ipſum relatis.

Canon ſubreptitius.

HIc eſt ille Can. clandeſtinos & ſurreptitius, quem Anatholius cum reliquis Orientalibus ad Primatum ſuæ Eccleſiæ comparandum, Legatis abſentibus & contradicentibus, conſtitui atque decerni procuravit, quem S. Leo Pontifex pluribus epiſtolis damnavit & reprobavit, non tantùm ideò, quòd citra auctoritatem Romani Pontificis editus, illegitimè conſtitutus fuerit; verùm etiam quòd duo aliaque plura manifeſtò falſa mendacia contineat. Quod in eo refertur, à Patribus Nicænis Romani Pontificis Primatum eſſe attributum, quaſi eum antè non habuerit, falſum eſt:

A nam ut alia Scripturæ, Patrum & Conciliorum teſtimonia omittam, ex ipſo initio ſexti Canonis Nicæni manifeſtè conſtat quòd ipſa Romana Eccleſia non à Conciliis vel Chriſtianis Imperatoribus, ſed à Chriſto Domino Salvatore noſtro Primatum obtinuerit. Ita enim exorditur ſextus Canon Concilij Nicæni: *Eccleſia Romana ſemper habuit Primatum.* Quomodo itaque à Patribus Nicæni Concilij accepiſſe potuit? Alterum, quod falsò aſſerunt, nimirum Romanæ Eccleſiæ Primatum eſſe conceſſum, quia Roma eſt ſedes Imperij S. Leo epiſt. 52. ad Marcianum, & S. Gelaſius ep. ad Epiſc. Dardaniæ diſertis verbis refellunt. Inter alias hanc rationem habet S. Gelaſius: *Mediolanum, Ravenna, Sirmium, Treveri, & Nicomedia, multis temporibus ſedes Imperii fuerunt. Quibus cùm* B *nihil plus juris, dignitatis, & prærogativæ Eccleſiæ de cauſa conceſſum fuerit, non immeritò mendacii arguuntur, qui dicunt prædicta de cauſa Romanam urbem ad faſtigium Apoſtolici muneris evectam eſſe.* Binius hîc. Primitatem hanc & eminentiam poteſtatis ſuper univerſas Eccleſias ac totum Chriſtiani populi gregem Eccleſia Romana aſſecuta eſt non ab Apoſtolis, ſed ab ipſo Domino Salvatore noſtro: ſic fatetur Anacletus Papa in epiſt. 3. & Vigilius Papa in epiſt. ad Eutherum dicit: *Quamobrem ſancta Romana Eccleſia ejus merito Domini voce conſecrata, & ſanctorum Patrum authoritate roborata, Primatum tenet omnium Eccleſiarum, ad quam tam ſumma Epiſcoporum negotia & judicia, atque querelæ, quàm & majores Eccleſiarum quæſtiones, quaſi ad caput ſemper referenda* C *ſunt.* Idem quoque habetur in Præfatione Nicæni Concilij in principio, ſcilicet, quòd *Eccleſia Romana nullis Synodicis Decretis prælata eſt cæteris Eccleſiis, ſed Evangelica voce Domini & Salvatoris noſtri Primatum obtinuit.* Idem quoque affirmat Nicolaus Papa I. in epiſt. ad Michaëlem Imperatorem, his verbis: *Animadvertendum eſt, quia non Nicæna, non denique ulla Synodus quidquam Romanæ contulit Eccleſiæ privilegij, quæ in B. Petro noverat, eam totius jura poteſtatis pleniter meruiſſe, & cunctarum Chriſti ovium regimen accepiſſe, ſicut beatus Præſul Bonifacius atteſtatur univerſis Epiſcopis per Theſſaloniam conſtitutis ſcribens.* Et in eadem epiſt. paulò antè dicit idem Nicolaus Papa: *Eccleſiæ Romanæ privilegia Chriſti ore in B. Petro firmata, in Eccleſia ipſa diſpoſita antiquitùs* D *obſervata & à ſanctis univerſalibus Synodis celebrata, atque à cuncta Eccleſia jugiter venerata, nullatenus poſſunt minui, nullatenus infringi, nullatenus commutari: quoniam fundamentum quod Deus poſuit, humanus non vales amovere conatus; & quod Deus ſtatuit, firmum validumque conſiſtit, illeque potiſſimum peccat, qui Dei ordinationi reſiſtere tentat. Privilegia, inquam, iſtius Sedis, vel Eccleſiæ perpetua ſunt, divinitus radicata atque plantata ſunt; impingi poſſunt, transferri non poſſunt; trahi poſſunt, evelli non poſſunt.*

Primatus Eccleſiæ Romanæ.

Agnovit hanc Primitatem Ambroſius lib. 3. de Sacrament. cap. 1. & de Obitu Satyri, ut dixerit ſe in omnibus cupere Romanam ſequi Eccleſiam; & Irenæus omnibus antiquior, & Apoſtolicorum temporum vicinus, veteque Apoſtolicus, lib. 3. c. 3. Eccleſiæ Romanæ tale tribuit elogium: *ad hanc*, inquit, *Eccleſiam propter potentiorem principalitatem neceſſe eſt* E *convenire Eccleſiam, hoc eſt, eos qui ſunt undique fideles, in qua ſemper ab iis qui ſunt undique, conſervata eſt ea, quæ eſt ab Apoſtolis traditio.* Sic Tertullianus de Præſcript. hæret. cap. 36. Cyprianus epiſt. 45. & 46. Theodoretus libro 2. Hiſt. cap. 4. Bernardus epiſt. 190. ad Innocentium, & libro 2. de Conſiderat. cap. 8. Concilium Chalcedonenſe Act. 3. Anacletus epiſt. 1. & 3. Marc. epiſt. 1. Synodus Alexandrina ad Felicem. Coriolanus.

CANON XXVIII.

EPiſcopum in Presbyteri gradum deducere, eſt ſacrilegium. Si qua autem juſta

cauſa illos ab Epiſcopali actione removet, nec Presbyteri debent locum obtinere: ſin autem abſque ullo crimine dignitate moti ſunt, ad Epiſcopalem dignitatem redibunt.

Anatolius religioſiſſimus Conſtantinopolitanus Archiepiſcopus dixit: Ij qui dicuntur ab Epiſcopali dignitate ad Presbyteri ordinem deſcendiſſe, ſi juſtis quidem de cauſis condemnantur, jure nec Presbyteri honore digni ſunt: ſin autem ſine aliqua probabili cauſa ad inferiorem gradum depreſſi ſunt, jure, ſi quidem nulli ſunt culpæ affines, Epiſcopatus authoritatem & Sacerdotium recipient.

CANON XXIX.

QVoniam religioſiſſimi Epiſcopi Ægypti, non ut Catholicæ fidei adverſantes, ſanctiſſimi Archiepiſcopi Leonis Epiſtolæ ſubſcribere diſtulerunt, ſed dicentes in Ægyptiaca Diœceſi hanc eſſe conſuetudinem, ut præter voluntatem & mandatum Epiſcopi nihil tale faciant, & petunt concedi ſibi dilationem uſque ad ordinationem futuri magnæ civitatis Alexandrinorum Archiepiſcopi; juſtum nobis & humanum viſum eſt, ut ipſis in proprio habitu, in Imperiali urbe manentibus, remiſſio concedatur, donec ordinatus fuerit Alexandrinus Archiepiſcopus. Vnde in proprio habitu manentes, vel fideijuſſores dabunt, ſi hoc ab eis fieri poteſt, vel eorum jurejurando fides habebitur.

Nota. *Non conveniunt Scriptores de numero Canonum aliis pauciores, aliis plures numerantibus. Divus Leo improbavit 27 alias propterea non cenſetur approbaſſe, ſed ea tantùm in Concilio geſta aut decreta, de quibus ſpeciale mandatum habuerant Legati. Vſus tamen pluribus ex his Canonibus auctoritatem conciliavit. Vide infrà.*

PARS SECVNDA,

EPISTOLÆ SYNODALES.

EPISTOLA FLAVIANI EPISCOPI Conſtantinopolitani ad ſanctiſſimum Leonem Papam urbis Romæ.

Domino beatiſſimo & Deo amabili Patri Leoni Flavianus in Domino æternam ſalutem.

NUlla res diaboli venena compeſcit, nec continet mortiferas ejus ſagittas. Surſum enim atque deorſum pervolans, quærit quos poſſit occidere, quos poſſit ſuperare, quos poſſit devorare. Propter quam rem vigilandum eſt, & orationibus à Deo obtinendum ut fatuas inquiſitiones evitare poſſimus. Decet enim ſequi Patres noſtros nec commotare definitionem eorum perpetuam, quorum regulam ſecundùm ſacras ſcripturas eſſe didicimus. Depoſitis ergo fletibus & lacrymis (quas inceſſanter fundo, quia ſub me clerus degens invaſus eſt a fero dæmone, & non potui eum liberare, nec auferre à tali lupo, qui animam meam pro illo paratus eram ponere) quomodo raptus ſit, quodo reſilut à propoſito divino, & ad illum cucurrit qui perdere conſuevit, præcepta Patrum * decli- *vel. declinans.*

A nans, & conſtituta eorum deſpiciens, jam incipio enarrare.

2. Sunt enim quidam veſte ſua oves ſignificantes, interius lupi rapaces: quos ex fructibus eorum debemus agnoſcere. Iſti prima fronte videntur eſſe de numero noſtro, ſed non ſunt de numero noſtro. Si enim de numero noſtro eſſent, nobiſcum manſiſſent. Quando autem cœperunt adſumere impietatem, illud quod prius occultabatur in illis, aperitur, & dolus omnis fit omnibus manifeſtus. Inveniuntur autem infirmæ fidei homines, & qui divinas lectiones neſciunt, & ſecum eos in perditionem præcipitant, diſſipantes & vituperantes Patrum diſciplinas, & * reliquas ſanctas ſcripturas ad ſuam perditionem: quos quidem debemus prævidere, & à quibus multum oportet cavere, ne in malitia ſua aliqui occupati, concidant de ſua firmitate. *Matth. 7. 1. Joan. 2. * reliquunt.*

B Exacuerunt enim * linguam ſuam quaſi ſerpentes, & venenum in labiis habent quaſi aſpides. De his hæc propheta clamavit. ** quaſi aſpides linguas ſuas, de quibus propheta clamat, acuerunt linguas, &c.*

3. Talis inter nos Eutyches emerſit, quondam Presbyter, & archimandrites, qui quaſi noſtræ religionis ſectam * ſapiebat, hanc * præferebat: Neſtorij autem impietatem confirmabat, & ſuccingebatur pro Neſtorio militare in pugna quæ contra Neſtorium parabatur. Trecentorum autem decem & octo ſanctorum Patrum de fide expoſitionem factam, & ſanctæ memoriæ Cyrilli epiſtolam ſcriptam ad Neſtorium, vel ad ſimiles ejus, quibus omnes aſſenſerunt, tentavit evellere, antiquam impij Valentini & Apollinaris reparans ſectam: & non timuit præceptum regis verè Dei, dicentis: *Quicunque ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis, expedit ei ut mola aſinaria alligetur collo ejus, & demergatur in profundum maris.* Verecundiam autem omnem in ejus perfidia abjecit: & quam gerebat infidelitatis pellem excutiens, in ſancta Synodo adſerebat inſtanter, dicens Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum non oportere confiteri de duabus naturis poſt humanam ſuſceptionem, cum à nobis unius ſubſtantiæ & unius perſonæ cognoſcatur: neque carnem Domini coëſſentialem nobis ſubſiſtere, tanquam ex nobis ſuſceptam, & coadunatam * Dei verbo ſecundùm ſubſtantiam: ſed dicebat Virginem quidem quæ eum genuit, ſecundùm carnem conſubſtantialem nobis eſſe: ipſum autem Dominum non ſuſcepiſſe ex ea carnem * conſubſtantialem nobis: & corpus Domini non eſſe quod eſt ex Virgine, omnium Patrum expoſitionibus contraria ſentiens. ** rapiebat. * proferebat. Matth. 18. Mar. 9. Deo. conſubſtantivam.*

C D 4. Sed ne multa dicens, longam faciam epiſtolam, olim, quicquid egerimus, miſimus ad beatitudinem veſtram literas, quibus literis docuimus & Presbyterio illum eſſe nudatum, quia ſic captus eſt: & juſſimus eum * cum Monaſterijs nullam habere rationem, & excluſimus eum à communione noſtra, ut ſanctitas veſtra hoc cognoſcens quod circa illum actum eſt, omnibus Epiſcopis ſub beatitudine veſtra degentibus manifeſtare dignetur illius impietatem: ne neſcientes aliqui quid ille ſenſerit, quaſi ad Orthodoxum vel per literas, vel per aliquam conjunctionem loquantur. *in monaſterio.*

E *Epiſtola decima ejuſdem Leonis Papæ ad Flavianum Conſtantinopolitanum Epiſcopum contra Eutychetis perfidiam & hæreſim quæ in Concilio lecta & laudata eſt.*

Capitulum ſeqq. epiſtolæ tituli.

1. *Quod ignorantia ſanctarum Scripturarum Eutychen hæreticum fecerit.*
2. *Contra eos qui in duos filios diſpenſationis dominicæ myſterium ſcindere moliuntur.*
3. *Contra eos qui paſſibilem divinitatem unigeniti filij Dei audent aſſerere.*
4. *Contra eos qui in duas naturas Chriſti temperamentum vel confuſionem argumentantur.*
5. *Contra eos qui cæleſtem, aut alterius cujuſque ſubſtan-*

tiæ exiſtere formam ſervi quam ex nobis adſumpſit inſaniendo adſerunt.

Contra eos qui duas quidem ante adunationem naturas Domini delirant, unam verò poſt adunationem confingunt.

Leo Epiſcopus dilectiſſimo fratri Flaviano Conſtantinopolitano Epiſcopo.

CAP. I.

Epiſtola valde exima.

LEctis dilectionis tuæ literis, quas miramur fuiſſe tam ſeras, & geſtorum Epiſcopalium ordine recenſito, tandem quid apud vos ſcandali contigerit, atque contra integritatem fidei exortum fuiſſet agnovimus: & quæ prius videbantur occulta, nunc nobis reſerata patuerunt. Quibus Eutyches, qui Preſbyteri nomine honorabilis videbatur, multum * imprudens & nimis imperitus oſtenditur: ut etiam de ipſo dictum ſit à Propheta: *Noluit intelligere ut bene ageret: iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo.* Quid autem iniquius, quam impia ſapere, & ſapientioribus doctioribuſque non credere? Sed in hanc inſipientiam cadunt, qui cum ad cognoſcendam veritatem aliquo impediuntur * obſcuro, non ad propheticas voces, non ad Apoſtolicas literas, nec ad Evangelicas authoritates, ſed ad ſemetipſos recurrunt. Sed ideo magiſtri erroris exiſtunt, quia veritatis diſcipuli non fuere. Quam enim eruditionem de ſacris novi & veteris teſtamenti paginis acquiſivit, qui nec ipſius quidem Simboli initia comprehendit? Et quod per totum mundum omnium regeneratorum voce depromitur, iſtius adhuc ſenis corde non capitur.

Impudens. Pſal. 35. 4. obſtaculo. Eutyches imperitus.

2. Neſciens igitur quid deberet de Verbi Dei Incarnatione ſentire, nec volens ad promerendum intelligentiæ lumen, in ſanctarum ſcripturarum latitudine laborare, illam ſaltem communem & indiſcretam confeſſionem ſolicito apprehendiſſet auditu, qua fidelium univerſitas profitetur, credere ſe in Deum Patrem omnipotentem, & in Jeſum Chriſtum Filium ejus unicum, Dominum noſtrum, qui natus eſt de Spiritu ſancto, * & Maria Virgine. Quibus tribus ſententiis, omnium ferè hæreticorum machinæ deſtruuntur. Cum enim Deus & omnipotens & æternus Pater creditur, conſempiternus eidem Filius demonſtratur, in nullo à Patre differens, quia de Deo Deus, de omnipotente omnipotens: non poſterior tempore, non inferior poteſtate, non diſſimilis gloria, non diviſus eſſentia, idem verò ſempiterni genitoris unigenitus, ſempiternus natus eſt de Spiritu ſancto, * & Maria Virgine. Quæ nativitas temporalis illi nativitati divinæ & ſempiternæ nihil minuit, nihil contulit, ſed totam ſe reparando homini, qui erat deceptus, impendit: ut & mortem vinceret, & diabolum qui mortis habebat imperium, ſua virtute deſtrueret. Non enim ſuperare poſſemus peccati, & mortis authorem, niſi naturam noſtram ille ſuſciperet, quem nec peccatum contaminare, nec mors potuit detinere. Conceptus quippe eſt de Spiritu ſancto intra uterum Matris Virginis, quæ illum ſalva Virginitate edidit, quemadmodum ſalva virginitate concepit. Sed ſi de hoc Chriſtianæ fidei fonte puriſſimo ſyncerum intellectum haurire non poterat, quia ſplendorem perſpicuæ veritatis obcæcatione ſibi propria tenebrarat, doctrinæ ſe Evangelicæ ſubdidiſſet, dicente Matthæo: *Liber generationis Ieſu Chriſti, filii Abraham.* Apoſtolicæ quoque prædicationis expetiſſet * inſtructum: & legens in Epiſtola ad Romanos: *Paulus ſervus Ieſu Chriſti, vocatus Apoſtolus, ſegregatus in Evangelium Dei, quod ante promiſerat per prophetas ſuos in ſcripturis de filio ſuo, qui factus eſt ei ex ſemine David ſecundum carnem*: ad propheticas paginas piam ſolicitudinem contuliſſet, & inveniſſet promiſſionem Dei ad Abraham, dicentis: *In ſemine tuo benedicentur omnes gentes.* Et ne de hujus ſeminis proprietate dubitaret, ſecutus fuiſſet Apoſtolum dicentem: *Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones, & ſemini ejus. Non dicit & ſeminibus, quaſi in multis, ſed quaſi in uno, & ſemini tuo, quod eſt Chriſtus.* Eſaiæ quoque prædicationem interiore apprehendiſſet auditu, dicentis: *Ecce Virgo in utero concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuël, quod eſt interpretatum, nobiſcum Deus.* Ejuſdem Prophetæ fideliter verba legiſſet. *Puer natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis: cujus poteſtas ſuper humerum ejus: & vocabitur nomen ejus magni conſilii Angelus, admirabilis, conſiliarius, Deus, fortis, princeps pacis, pater futuri ſeculi.* Nec ſeruatoriè loquens, ita verbum diceret carnem factum, ut editus utero Virginis Chriſtus, haberet formam hominis, & non haberet materni corporis veritatem. An forte ideo putavit Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum non noſtræ eſſe naturæ, quia miſſus ad Beatam Mariam ſemper Virginem Angelus ait: *Spiritus ſanctus ſuperveniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi: ideoque & quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur Filius Dei?* ut quia conceptus Virginis, divini fuit operis, non de natura concipientis * fieret caro concepti. Sed non ita intelligenda eſt illa generatio ſingulariter mirabilis, & mirabiliter ſingularis, ut per novitatem creationis proprietas remota ſit generis. Fœcunditatem enim * Virgini Spiritus ſanctus dedit: veritas autem corporis ſumpta de corpore eſt & ædificante ſibi ſapientia domum, *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis*, hoc eſt in ea carne quam ſumpſit ex homine, & quam * Spiritu vitæ rationalis animavit.

vel. ex. vel. ex. Math. 1. inſtrumentum. Rom. 1. Geneſ. 22. Galat. 3. Eſa. 7. Ibid. fœmi. Luc. 1. Virginis. Prover. 9. Ioan. 1. Spiritum.

3. Salva igitur proprietate utriuſque naturæ, & in unam coëunte perſonam, ſuſcepta eſt à majeſtate humilitas, à virtute infirmitas, & ab æternitate mortalitas: & ad reſolvendum conditionis noſtræ debitum, natura inviolabilis naturæ eſt unita paſſibili: ut quod noſtris remediis congruebat, unus atque idem mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Jeſus, & mori poſſet ex uno, & mori non poſſet ex alio. In integra ergo veri hominis perfectaque natura, verus natus eſt Deus, totus in ſuis, & totus in noſtris. Noſtra autem dicimus, quæ in nobis ab initio * creator condidit, & quæ reprimenda ſuſcepit. Nam illa quæ deceptor intulit, & homo deceptus admiſit, nullum habuere in Salvatore veſtigium. Nec quia communionem humanarum ſubiit infirmitatum, ideo noſtrorum fuit particeps delictorum. Aſſumpſit formam ſervi ſine ſorde peccati, humana augens, divina non minuens, quia exinanitio illa qua ſe invisibilis viſibilem præbuit, & creator ac Dominus omnium rerum, unus voluit eſſe mortalium, inclinatio fuit miſerationis, non defectio poteſtatis. Proinde qui manens in forma Dei fecit hominem: idem in forma ſervi factus eſt homo. Tenet enim ſine defectu proprietatem ſuam utraque natura. Et ſicut formam ſervi Dei forma non adimit: ita formam Dei, ſervi forma non minuit. Nam quia gloriabatur diabolus, hominem ſua fraude deceptum divinis caruiſſe muneribus, & immortalitatis dote nudatum, duram mortis ſubiiſſe ſententiam, ſeque in malis ſuis quoddam de prævaricatoris conſortio inveniſſe ſolatium: Deum quoque, juſtitiæ exigente ratione, erga hominem quem in tanto honore condiderat, propriam mutaſſe ſententiam: opus fuit ſecreti diſpenſatione conſilii, ut incommutabilis Deus (cujus voluntas non poteſt ſua benignitate privari) primam erga nos pietatis ſuæ diſpenſationem Sacramento occultiore compleret: & homo diabolicæ iniquitatis verſutia actus in culpam, contra Dei propoſitum non periret.

creavit.

4. Ingreditur ergo hæc mundi infirma Filius Dei, de cœleſti ſede deſcendens, & à paterna gloria non recedens, novo ordine, nova nativitate generatus. Novo ordine, quia inviſibilis in ſuis, viſibilis factus eſt in noſtris. Incomprehenſibilis voluit comprehendi. Ante tempora manens, eſſe cœpit ex tempore.

Univerſitatis Dominus ſervilem formam obumbrata majeſtatis ſuæ immenſitate ſuſcepit. Impaſſibilis Deus, non dedignatus eſt eſſe homo paſſibilis: & immortalis, mortis legibus ſubjacere. Nova autem nativitate generatus, quia inviolata Virginitas concupiſcentiam neſcivit, carnis materiam miniſtravit. Aſſumpta eſt igitur de matre Domini natura, non culpa: nec in Domino Jeſu Chriſto ex utero Virginis genito, quia nativitas eſt mirabilis, ideo noſtræ eſt naturæ diſſimilis. Qui enim verus eſt Deus, idem verus eſt homo. Et nullum eſt in hac unitate mendacium, dum invicem ſunt & humilitas hominis, & altitudo deitatis. Sicut enim Deus non mutatur miſeratione, ita homo non conſumitur dignitate. Agit enim utraque forma cum alterius communione, quod proprium eſt: verbo ſcilicet operante quod verbi eſt, & carne exequente quod carnis eſt. Unum horum coruſcat miraculis, aliud ſuccumbit injuriis. Et ſicut verbum ab æqualitate paternæ gloriæ non receſſit, ita caro naturam noſtri generis non reliquit. Unus enim idemque eſt (quod ſæpe dicendum eſt) verè Dei Filius, & verè hominis Filius. Deus, per id quòd in principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Homo, per id quod verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis. Deus per id quod *omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil.* Homo per id quod factus eſt *ex muliere, factus eſt ſub lege.* Nativitas carnis, manifeſtatio eſt humanæ naturæ. Partus Virginis, divinæ eſt virtutis indicium. Infantia parvuli oſtenditur humilitate cunarum: magnitudo altiſſimi declaratur vocibus Angelorum. Similis eſt rudimentis hominum, quem Herodes impius molitur occidere: ſed Dominus eſt omnium quem Magi gaudentes veniunt ſuppliciter adorare. Jam cum ad Præcurſoris ſui Joannis baptiſmum veniret: ne lateret quod carnis velamine tegeretur, vox patris de cœlo intonans dixit: *Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* Quem itaque ſicut hominem diabolica tentat aſtutia, eidem ſicut Deo Angelica famulantur officia. Eſurire, ſitire, laſſeſcere, atque dormire, evidenter humanum eſt: Sed & de quinque panibus quinque millia hominum ſatiare, & largiri Samaritanæ aquam vivam, cujus hauſtus bibenti præſtat ne ultra jam ſitiat: ſupra dorſum maris plantis non ſubſidentibus ambulare, & elationes fluctuum increpata tempeſtate conſternere, ſine ambiguitate divinum eſt. Sicut ergo (ut multa prætereant) non ejuſdem naturæ eſt, flere miſerationis affectu* amicum mortuum, & eundem remoto quatriduanæ aggere ſepulturæ, ad vocis imperium excitare redivivum: aut in ligno pendere: & in noctem luce controverſa, omnia elementa tremefacere: aut clavis transfixum eſſe, & paradiſi portam fidei latronis aperire: ita non ejuſdem naturæ eſt, dicere, *Ego & Pater unum ſumus,* & dicere: *Pater major me eſt.* Quamvis enim in Domino Jeſu Chriſto Deo & homine una perſona ſit, aliud tamen eſt unde in utroque communis eſt contumelia, aliud unde communis eſt gloria. De noſtro enim illi eſt minor patre humanitas, de patre illi eſt æqualis cum patre divinitas.

5. Propter hanc ergo unitatem perſonæ in utraque natura intelligendam, & Filius hominis legitur deſcendiſſe de cœlo, cum Filius Dei carnem de ea Virgine de qua natus eſt, aſſumpſerit: & rurſus Filius Dei crucifixus dicitur ac ſepultus, cum hæc non in divinitate ipſa, qua unigenitus conſempiternus & conſubſtantialis eſt patri, ſed in naturæ humanæ ſit infirmitate perpeſſus. Unde unigenitum Filium Dei crucifixum & ſepultum* omnes etiam in Symbolo confitemur, ſecundum illud Apoſtoli dictum: *Si enim cognoviſſent, nunquam Dominum majeſtatis crucifixiſſent.* Cum autem ipſe Dominus noſter atque Salvator fidem diſcipulorum ſuis interrogationibus erudiret. *Quem,* inquit, *dicunt homines eſſe filium hominis?* Cumque illi diverſas aliorum opiniones retexuiſſent, *Vos,* ait, *quem me eſſe dicitis?* Me utique qui ſum filius hominis, & quem in forma ſervi, atque in veritate carnis aſpicitis, quem me eſſe dicitis? Ubi Beatus Petrus divinitus inſpiratus, & confeſſione ſua omnibus gentibus profuturus, *Tu es,* inquit, *Chriſtus Filius Dei vivi.* Nec immeritò beatus eſt pronunciatus à Domino, & à principali petra ſoliditatem & virtutis traxit & nominis, qui per revelationem patris eumdem & Filium Dei confeſſus eſt, & Chriſtum: quia unum horum ſine alio receptum, non proderat ad ſalutem: ſed æqualis erat periculi, Dominum Jeſum Chriſtum aut Deum tantummodo ſine homine, aut ſine Deo ſolum hominem crediſſe. Poſt reſurrectionem verò Domini (quæ utique veri hominis fuit, quia aliter non eſt reſuſcitatus, quàm qui fuerat crucifixus & mortuus) quid aliud quadraginta dierum mora geſtum eſt, quam ut fidei noſtræ integritas ab omni caligine mundaretur? Colloquens enim cum diſcipulis, ſuis & cohabitans atque conveſcens, & pertractari ſe diligenti curioſoque contactu ab eis quos dubietas perſtringebat, admittens, ideo & clauſis ad diſcipulos januis introivit, & flatu ſuo dabat Spiritum ſanctum: & donato intelligentiæ lumine, ſanctarum ſcripturarum occulta pandebat. Et rurſus idem vulnus lateris, fixuras clavorum, & omnia recentiſſimæ paſſionis ſigna monſtrabat: dicens: Videte manus meas & pedes, quia ego ſum. Palpate & videte, quia Spiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere: ut agnoſceretur in eo proprietas divinæ humanæque naturæ individua permanere: & ita ſciremus verbum non hoc eſſe quod carnem: & unum Dei Filium & Verbum confiteremur & carnē. Quo fidei Sacramento Eutyches iſte nimium æſtimandus eſt vacuus, qui naturam noſtram in unigenito Dei nec per humilitatem mortalitatis, nec per gloriam reſurrectionis agnovit. Nec ſententiam Beati Apoſt. & Evang. Joan. expavit, dicentis: *Omnis Spiritus qui confitetur Ieſum Chriſtum in carne veniſſe, ex Deo eſt: & omnis Spiritus qui ſolvit Ieſum, ex Deo non eſt: & hic eſt Antichriſtus.* Quid autem eſt ſolvere Jeſum, niſi humanam ab eo ſeparare naturam, & Sacramentum fidei, per quod unum ſalvati ſumus, impudentiſſimis evacuare figmentis? Caligans verò circa naturam corp. Chriſti, neceſſe eſt ut etiam in paſſione ejus eademq; obcæcatione deſipiat. Nam ſi crucem Domini non putat falſam, & ſuſceptum pro mũdi ſalute ſupplicium verum fuiſſe non dubitat: cujus credit mortem, agnoſcat & carnem. Nec diffiteatur noſtri corporis hominem, quem cognoſcit fuiſſe paſſibilem: quoniam negatio veræ carnis, negatio eſt etiam corporeæ paſſionis. Si enim Chriſtianam ſuſcipit fidem, & à prædicatione Evangelii ſuum non avertit auditum, videat quæ natura transfixa clavis pependerit in Crucis ligno, & aperto per militis lanceam latere crucifixi, intelligat unde ſanguis & aqua affluxerint ut Eccleſia Dei & lavacro* rigaretur & poculo. Audiat & Beatum Petrum Apoſtolum prædicantem, quod ſanctificatio Spiritus per aſperſionem fiat ſanguinis Chriſti. Nec tranſitoriè legat ejuſdem Apoſtoli verba dicentis: *Scientes quòd non corruptibilibus auro & argento redempti eſtis de vana veſtra converſatione paternæ traditionis, ſed pretioſo ſanguine quaſi agni incontaminati & immaculati Ieſu Chriſti.* Beati quoque Joannis Apoſtoli teſtimonio non reſiſtat, dicentis: *Sed ſanguis Ieſu Filii Dei emundat nos ab omni peccato,* & iterum: *Hæc eſt victoria quæ vincit mundum, fides noſtra. Et quis eſt qui vincit mundum, niſi qui credit quoniam Ieſus eſt Filius Dei? Hic eſt qui venit per aquam & ſanguinem Ieſus Chriſtus. Non in aqua ſolum, ſed in aqua & ſanguine. Et ſpiritus eſt qui teſtificatur quoniam ſpiritus eſt veritas. Quia tres ſunt qui teſtimonium dant, ſpiritus aqua, & ſanguis: & hi tres unum ſunt.* Spiritus utique ſanctificationis, & ſanguis redemptionis, & aqua baptiſmatis: quæ tria unum ſunt, & individua manent, nihilque eorum à ſui connexione ſejungitur. Quia Catholica Eccleſia

Margin notes: *Antitheſes præclaræ.* — *Ioan. 1.* — *Matth. 2.* — *Matth. 3.* — *Matth. 4.* — *Ioan. 6.* — *Ioan. 4.* — *Lazarum. Ioan. 11.* — *Ioan. 10.* — *Ioan. 14.* — *omnes etiam in ſymbolo confitetur Eccleſia.* — *Matth. 16.* — *Act. 1.* — *Ioan. 20.* — *1. Ioan. 4.* — *Eutyches myſterium redemptionis impugnat.* — *Ioan. 19.* — *regeneraretur.* — *1. Petr. 1.* — *1. Ioan. 1.*

Tom. I. Kk iij

hac fide vivit ac proficit, ut in Chriſto Jeſu nec ſine vera divinitate humanitas, nec ſine vera credatur humanitate divinitas.

6. Cum autem ad interlocutionem examinis veſtri Eutyches reſponderit dicens: Confiteor ex duabus naturis fuiſſe Dominum noſtrum ante adunationem, poſt adunationem vero unam naturam confiteor: miror tam abſurdam tamque perverſam ejus profeſſionem nulla judicantium increpatione reprehenſam, & ſermonem nimis inſipientem, nimiſque blaſphemum ita omiſſum, quaſi nihil quod offenderet eſſet auditum, cum tam impie duarum naturarũ ante incarnationem unigenitus Dei Filius fuiſſe dicatur, quam nefariè poſtquam verbum caro factum eſt, natura in eo ſingularis aſſeritur. Quod ne Eutyches ideo vel rectè vel tolerabiliter æſtimet dictum, quia nulla veſtra eſt ſententia confutatum, dilectionis tuæ diligentiam commonemus, frater chariſſime, ut ſi per inſpirationem miſericordiæ Dei ad ſatisfactionem cauſa perducitur, imprudentia hominis imperiti etiam ab hac ſenſus ſui macula per te purgetur. Qui quidem (ſicut geſtorum ordo patefecit) bene cœperat a ſua perſuaſione diſcedere, cum veſtra ſententia coarctatus profiteretur ſe dicere quod ante non dixerat, & ei fidei acquieſcere, cujus prius fuiſſet alienus. Sed cum anathematizando, impio dogmati noluiſſet præbere conſenſum, intellexit eum fraternitas veſtra in ſua manere perfidia, dignumque eſſe qui judicium condemnationis exciperet, de quo fideliter atque utiliter non doleat. Et quàm recte mota ſit Epiſcopalis authoritas, vel ſi reum cognoſcit, vel ſi ad ſatisfactionis plenitudinem, omnia quæ ab eo male ſunt ſenſa, viva voce & præſenti ſubſcriptione damnaverit, non erit reprehenſibilis erga correctum quantacumque miſeratio. Dominus noſter verus & bonus Paſtor, qui animam ſuam poſuit pró ovibus ſuis, & qui venit animas hominum ſalvare, non perdere, imitatores nos vult eſſe ſuæ pietatis: ut peccantes quidem juſtitia coërceat, converſos autem miſericordia non repellat. Tunc enim demum fructuoſiſſimè fides vera defenditur, quando etiam à ſectatoribus ſuis opinio falſa damnatur. Ad omnem verò cauſam pie ac fideliter exequendam, fratres noſtros Julianum Epiſcopum & Renatum Preſbyterum tituli ſancti Clementis, ſed & filium meum Hilarium Diaconum vice noſtra direximus. Quibus Dulcitium notarium noſtrum, cujus fides nobis eſt ſæpe probata, ſociavimus, confidentes ad futurum divinitatis auxilium, ut is qui erraverat, damnata ſenſus ſui pravitate ſalvetur. Deus te incolumem cuſtodiat, frater chariſſime. Data Idibus Julii Aſterio & Protogene viris clariſſimis conſulibus.

Eutyches obſtinatus.

Atque hæc eſt Epiſtola Leonis tantopere ab omnibus commendata, quam etiam manu D. Petri cum eam ſuper tumulum ejus poſuiſſet Leo, emendatam eſſe narratur in prato ſpirituali Sophronii cap. 147. & 148. apparente eidem Leoni D. Petro ac dicente; Legi & emendavi. Quamvis in hoc præſter audire ſententiam quam viſionem Petri dicentis 2. epiſt. cap. 1. firmiorem quavis viſione nos habere Propheticum ſermonem, cum majorem ſibi vendicet epiſtola hæc authoritatem ex divinis ſcripturis quam ex recenſita viſione. Notat Baronius anno 449.

AD MARTIANVM AVGVSTVM, de directa vocis ſuæ legatione Conſtantinopolim, pro Chalcedonenſi Concilio faciendo.

Leo Epiſcopus Martiano Auguſto.

POpoſceram quidem à glorioſiſſima Clementia veſtra, ut Synodum quam ad reparandam Orientalis Eccleſiæ pacem, à nobis etiam petitam, neceſſariam judicaſtis, aliquantiſper differri ad tempus opportunius juberetis: ut liberioribus ab omni perturbatione animis, hi quoque Epiſcopi, quos hoſtilitatis metus detinet, convenirent. Sed quia pio ſtudio humanis negotiis divina præponitis, & rationabiliter ac religioſè regni veſtri viribus creditis profuturum, ſi nulla ſit in Sacerdotum ſenſibus diſſonantia, nulla ſit in Evangelij prædicatione diſcordia: ego etiam veſtris diſpoſitionibus non renitor, optans, ut omnium cordibus Catholica fides, quæ non poteſt niſi una eſſe, firmetur. A cujus integritate & Neſtorius antea, & nunc Eutyches, diverſis quidem callibus, ſed impietate non impari deviarunt. Abominandi prorſus in perſuaſionibus ſuis, quas contra ſyncerum veri luminis fontem, de cœnoſis lacubus diabolicæ falſitatis hauſerunt. Prior itaque Synodus Epheſina Neſtorium cum dogmate ſuo meritò juſteque damnavit, & quiſquis in illo errore perſiſtit, ad nullius poteſt ſpem remedii pervenire. Sequens verò in prædicta civitate non poteſt vocari Concilium, quod in everſionem fidei fuiſſe conſtat agitatum: quodque veſtra clementia amore veritatis, Catholicis adfutura, aliud ſtatuendo, caſſabit, glorioſiſſime Imperator. Unde per ipſum Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui regni veſtri eſt Author & Rector, obſecro & obteſtor Clementiam veſtram, ut in præſenti Synodo fidem quam Beati Patres noſtri ab Apoſtolis ſibi traditam prædicarunt, non patiamini, quaſi dubiam retractari: & quæ olim majorum ſunt authoritate damnata, redivivis non permittatis conatibus excitari, illudque potius jubeatis, ut antiquæ Nicænæ Synodi conſtituta, remota hæreticorum interpretatione permaneant. Nec me quoque (ut voluit veſtra Clementia) ab illo credatis abeſſe Concilio, cùm in his fratribus, quos direxi, id eſt, Paſchaſino & Lucentio Epiſcopis, Bonifacio & Baſilio Preſbyteris, & in fratre meo Juliano, quem eorum volui eſſe participem, etiam mea ſit æſtimanda præſentia. Quos, auxiliante Chriſto, ita acturos eſſe confido, ut ea, quæ Domino noſtro placeant, decernantur, accedente pietatis veſtræ ſtudio, quod & paci proſit Religionis, & cuſtodiæ veritatis. Data ſexto Calendas Junii, Adelphio viro clariſſimo, Conſule.

Bella nunc in oriente.

Legati Pontificii.

EPISTOLA MARTIANI IMPERATORIS ad Leonem Papam Romanum.

AD hoc maximum Imperium venimus Dei Providentiâ & electione Senatus ampliſſimi, cunctæque militiæ. Unde pro reverenda & Catholica Religione Chriſtianæ fidei, cujus auxiliis virtutem noſtræ potentiæ confidimus gubernari, tuam ſanctitatem principatum in Epiſcopatu divinæ fidei poſſidentem ſacris litteris in principio juſtum credimus alloquendam; invitantes atque rogantes, ut pro firmitate ſtatuque noſtri Imperii æternam Divinitatem tua ſanctitas deprecetur, ut & tale propoſitum atque deſiderium habeamus, quatenus omni errore impio ſublato, per celebrandam Synodum, te auctore, maxima pax circa omnes Epiſcopos fidei Catholicæ fiat, ab omni ſcelere pura & intemerata conſiſtens. Actum Conſtantinopoli, conſulatu Valentiniani perpetui Auguſti.

Primatus Ro. Pontificis.

ALIA MARTIANI AD LEONEM.

Leoni Reverendiſſimo Epiſcopo Eccleſiæ glorioſiſſimæ urbis Romæ Martianus.

DE ſtudio & ordinatione noſtra ſanctitas tua non dubitet: quoniam veram Chriſtianorum religionem & Apoſtolicam firmam fidem volumus permanere & ab omni populo pia mente ſervari. Denique

ſolicitudinem noſtræ potentiæ in recta religione & propitiatione Salvatoris noſtri conſiſtere, non ambimus, quapropter Reverendiſſimos viros, quos ad noſtram pietatem ſanctitas tua direxit, libenter (ſicut decebat & animo grato) ſuſcepimus. Supereſſet ut ſi placuerit tuæ beatitudini in has partes advenire & Synodum celebrare, hoc facere Religionis affectu dignetur: noſtris unque deſideriis veſtra ſanctitas ſatisfaciet, & ſacræ Religioni quæ ſunt utilia decernet. Si vero hoc onerosum eſt ut tu ad has partes advenias: hoc ipſum proprius litteris tua ſanctitas manifeſtet, quatenus & in omnem Orientem & in ipſam Thraciam & Illyricum noſtræ litteræ dirigantur, ut ad quemdam deſtinatum locum, ubi vobis placuerit, omnes ſanctiſſimi Epiſcopi debeant convenire, & quæ Chriſtianæ Religioni & fidei proſint, ſicut ſanctitas tua ſecundum Eccleſiaſticas regulas deſinierit, ſua diſpoſitione declarent.

RELATIO SANCTÆ SYNODI Chalcedonenſis ad ſanctiſſimum Papam Romanæ Eccleſiæ Leonem, de omnibus geſtis generaliter.

SAncta & magna & univerſalis Synodus, quæ per gratiam Dei & ſanctionem piiſſimorum & amatorum Chriſti Imperatorum noſtrorum collecta eſt in Chalcedonenſium Metropoli Provinciæ Bithiniæ, ſanctiſſimo Romanorum Archiepiſcopo Leoni.

Pſalm. 125. *Repletum eſt gaudio os noſtrum, & lingua noſtra exultatione.* Hanc tanquam propriam nobis Prophetiam gratia proarctavit, à quibus pietas egregio confirmata eſt opere. Pietatis eſt reſtitutio confirmata. Quid enim fide ſublimius ad lætandum? Quid agnitione Dominica feſtivius ad choreas (coronas) quam nobis olim Salvator ipſe tradidit ad ſalutem, inquiens,

Matth. 28. *Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, docentes eos ſervare omnia, quæcumque mandavi vobis.* Quam veluti auro textam ſeriem, ex (veſte Chriſti) præcepto legiſlatoris deductam venientem uſque ad nos ipſe ſervaſti, vocis Beati Petri omnibus conſtitutus interpres, ejus fidei beatificationem ſuper omnes adducentes. Unde & nos, tanquam tanti boni duce & authore ad communem utilitatem utentes, Eccleſiæ filiis hæreditatem ſortemque veritatis oſtendimus, non ſingulatim, faciente in occulto unoquoque doctrinam, ſed uno Spiritu, una conſpiratione atque concordia confeſſionem fidei declarantes: & eramus in communi chorea (coronâ) gaudii, quaſi in Imperialibus cœnis, deliciis ſpiritualibus epulantes, quas per tuas litteras Chriſtus præparaverat convivantibus invitatis, & ſuper cœleſtem ſponſum inter nos converſantem nos cernere putabamus. Si enim ubi ſunt duo aut tres congregati in nomine ejus, ibi ſe in medio eo-

Matth. 18. rum fore perhibuit; quantam circa quingentos viginti Sacerdotes familiaritatem (peculiaritatem) potuit demonſtrare, qui & patriæ & labori ſuæ confeſſionis no-

Nota. titiam prætulerunt? Quibus tu quidem ſicut membris caput præeas in his, qui tuas vices gerebant, tuum tenebant ordinem, benevolentiam præferens. Imperatores verò fideles ad ordinandum decentiſſimè præ-

Eſdr. 1. ſidebant, ſicut Zorobabel & Jeſus, Eccleſiæ, tanquam Hieruſalem, ædificationem revocare circa dogmata adnitentes. Et erat utique adverſarius tanquam beſtia extra caulas apud ſemetipſam rugiens, nullum prævalens capere, niſi ſemetipſum ei ad capiendum injeciſſet is, qui Alexandrinorum quondam Pontifex fuit. Qui multa prius peſſimè operatus, priora ſequentibus ſuperavit: Nam beatum illum inter ſanctos, Conſtantinopolis Paſtorem Flavianum, Apoſtolicum proferentem fidem, & Dei amantiſſimum Epiſcopum Euſebium, præter omnem Canonum conſequentiam depoſuit atque damnavit: & Eutychem pro impietate

A damnatum, ſuæ tyrannidis decretis abſolvit, innoxium ſtatuit, & dignitatem, quæ à veſtra illi ablata ſanctitate, quippe ut ab eo qui hac gratia erat indignus, ille reſtituit; & in ſumma, ſicut ſingularis ferus, in vineam irruens, quam optimam reperit plantationem,

Pſal. 79. evertit: quam vero ut infructuoſam eradicatam, rurſus induxit: & eos quidem, qui ea quæ Paſtorum ſunt, ſuper oves impoſuit. Et poſthæc omnia, inſuper contra ipſum, cui vineæ cuſtodia à Salvatore commiſſa eſt, extendit inſaniam, ideſt, contra tuam quoque Apoſtolicam ſanctitatem: & excommunicationem meditatus eſt contra te, qui corpus Eccleſiæ unire feſtinas. Et dum de talibus pœnitere eum potius oporteat, dum deberet miſericordiam lachrymis poſtulare, tanquam de bonis (male ſobrius) exultabat, Epiſtolam quidem

B tuæ reſpuens ſanctitatis, omnibus verò dogmatibus veritatis adverſans. Et quidem oportebat eum mox inter illos, in quorum ſe ipſe ſtatuit parte, relinquere. Quoniam vero Salvatoris profitemur nos eſſe diſcipulos. *Qui omnes homines ſalvos fieri vult,*

1. Tim. 2. *& ad agnitionem veritatis accedere*: opere hanc in eo miſericordiam feſtinavimus confirmare, & eum cum fraterna manſuetudine ad judicium vocabamus, non quaſi tentantes abſcindere, ſed excuſationis ei locum ut mederemur, tribuentes: & optabamus illis ſuperiorem evadere, qui eum diverſis criminibus accuſabant, ſalvandi cauſa tribuentes: & optabamus eum declarari victorem contra eos, qui eum diverſis criminationibus accuſabant: ut feſtivo celebrique lætitia Concilium dimittentes, in nullo ſuperaremur à Sa-

C tana. Sed ille in ſemetipſo vehementi conſcientiæ redargutione convictus inſcriptam convictionem conſcientiæ habens refutatione judicii, accuſationibus ſuis aſſenſit, & legitimas ad ſe factas tres evocationes abjecit. Propterea ergo decretum, quod ipſe contra ſemetipſum peccando protulerat; hoc, prout potuimus levigandò firmavimus, lupum paſtorali pelle nudantes, qua priùs quoque figura tantummodo, ſeu in ſpeciem convincebatur obtectus. Uſque ad hæc nobis triſtia provenientia ceſſaverunt, & bonorum gratia mox effulſit: & unum zizanioſum evellentes, mundo tritico univerſum mundum cum voluptate complevimus. Et tanquam evellendi ac plantandi poteſtatem ſumentes, inciſionem quidem uno homine tenus coanguſtavimus, bonorum verò ubertatem diligenter

D plantavimus. Deus enim erat qui operabatur, & quæ ſuo thalamo Concilium coronavit victrix Euphemia ornata decore victore Euphemia; quæ tanquam propriam confeſſionem, fidei definitionem ſuſcipiens à nobis, ſuo ſponſo per piiſſimum Imperatorem, & amicam Chriſti Auguſtam obtulit, omnem quidem perturbationem contrariorum ſedans; veritatis autem confeſſionem roborans, ut amicam, & manu ac lingua univerſorum decretis ut omnibus manifeſta eſſet pro demonſtratione ſubſcribens. Hæc ſunt, quæ tecum, qui ſpiritu præſens eras, & complacere tanquam fratribus deliberaſti, & qui penè per tuorum Vicariorum ſapientiam videbaris à nobis, effecimus. Indicamus verò, quia & alia quædam pro rerum ipſorum ordinata quiete, & propter Eccleſiaſticorum ſtatuto-

E rum definivimus firmitatem, ſcientes, quia & veſtra ſanctitas addiſcens, & probatura & confirmatura eſt eadem. Eam namque conſuetudinem, quæ ex longo jam tempore obtinuit permanſit, quam habuit Conſtantinopolitanorum ſancta Dei Eccleſia ad ordinandum Metropolitanos Provinciarum, tam Aſianæ, quam Ponticæ, & Thraciæ, & nunc Synodali decreto firmavimus, non tam Sedi Conſtantinopolitanæ aliquid præſtantes, quam Metropolitanis urbibus congruam quietem providentes, eò quòd frequenter Epiſcopis vitam finientibus, multæ turbæ naſcuntur, clericis ac populis qui per eaſdem ſunt civitates, abſque rectore remanentibus, & Eccleſiaſticum ordinem confundentibus, quod nec veſtram latuit ſanctitatem, maximè propter Epheſios, quorum cauſa ſæpe mole-

ſtra affecti fuiſtis, & unde quidem vobis ſæpiùs importuni fuerunt. Confirmavimus autem & centum quinquaginta Sanctorum Patrum regulam, qui in Conſtantinopoli congregati ſunt ſub piæ memoriæ majore Theodoſio; quæ præcepit poſt veſtram ſanctiſſimam & Apoſtolicam ſedem primarium honorem habere Conſtantinopolitanam, quæ ſecunda eſt ordinata, confidentes, quia lucente apud vos Apoſtolico radio, & uſque ad Conſtantinopolitanorum Eccleſiam, conſuetè gubernando illum ſpargentes, hunc ſæpius expanditis, eò quòd abſque invidia conſueveritis veſtrorum bonorum participatione ditare ſincera charitate conjunctos domeſticos. Quæ igitur ad interemptionem quidem totius confuſionis, confirmationem verò Eccleſiaſticæ ordinationis definimus, hæc ſicut propria & amica, & ordini ad decorem convenientiſſima, dignare complecti, ſanctiſſime & beatiſſime Pater. Qui enim locum veſtræ ſanctitatis obtinent ſanctiſſimi Epiſcopi Paſchaſinus & Lucentius, & qui cum eis eſt reverendiſſimus Preſbyter Bonifacius, his ita conſtitutis vehementer reſiſtere tentaverunt, proculdubio à veſtra providentia inchoari & hoc bonum volentes, ut ſicut fidei, ſic bonæ ordinationis vobis deputetur effectus. Nos enim obſequentes non modo piiſſimis & Chriſtianis Imperatoribus, quibus id gratum erat, verum etiam clariſſimo Senatui, & toti, ut ita dicamus, Regiæ urbi curatores, tam piiſſimos & Chriſti amicos Imperatores, qui ſuper hoc delectantur, quam clariſſimum Senatum, & totam (ſicut dicere convenit) Imperii civitatem, opportunum credimus eſſe honoris ejus confirmationem ab univerſali Concilio celebrari, & velut hæc à tua ſanctitate fuerant inchoata, eò quòd fovere ſemper ſtudeas, roboravimus, præſumentes dum noverimus, quia quicquid rectitudinis à filiis fit, ad patres recurrit, facientes hoc ſibi proprium. Rogamus igitur & tuis decretis noſtrum honora judicium, & ſicut nos capiti in bonis adjecimus conſonantiam, ſic & ſummitas tua filiis quod decet, adimpleat. Sic enim & piis Principibus gratum erit, pii Principes complacebunt, qui tanquam legem tuæ ſanctitatis judicium firmaverunt, & Conſtantinopolitana ſedes ſuſcipiet præmium, quæ omne ſemper ſtudium vobis ad cauſam pietatis explevit, & ſemetipſam vobis ad concordiam eodem zelo conjunxit. Ut autem cognoſcatis, quia nihil alicui donando per gratiam fecimus, aut per inimicitiam adverſando, ſed ut nutu gubernati divino; omnem vobis geſtorum vim inſinuavimus, ad comprobationem noſtræ ſinceritatis, & ad eorum quæ à nobis geſta ſunt, confirmationem atque conſenſionem, firmitatem & conſonantiam.

AD ANATOLIVM

Conſtantinopolitanum Epiſcopum, ubi imprimis de fide in Chalcedonenſi Concilio laudat: deinde arguit, quòd contra Nicænam Synodum Alexandrinam atque Antiochenam Eccleſias ſibi ſubdere voluiſſet.

Leo Epiſcopus, Anatolio Epiſcopo.

MAnifeſtato, ſicut optavimus, per gratiam Dei, lumine Evangelicæ veritatis, & ab univerſali Eccleſia pernicioſiſſimi erroris nocte depulſa, ineffabiliter gaudemus in Domino, quòd creditæ nobis diſpenſationis labor ad deſideratum pervenit effectum, ſicut etiam Epiſtolæ tuæ textus eloquitur, ut ſecundum doctrinam Apoſtolicam, id ipſum dicamus omnes, & non ſint nobis ſchiſmata; ſimus autem *perfecti in eodem ſenſu & in eadem ſententia.* (1. Cor. 1.) In cujus operis devotione gratulamur dilectionem tuam eſſe conſortem: ut & corrigendis tua prodeſſet induſtria, & ab omni à te deviantium participatione & factione purgator eſſes. Deceſſore enim tuo beatæ memoriæ Flaviano, propter defenſionem Catholicæ veritatis ejecto, non immeritò credebatur, quòd ordinatores tui, contra Sanctorum Canonum conſtituta, viderentur ſui ſimilem conſecraſſe. Sed adfuit miſericordia Dei, in hoc dirigens atque confirmans: ut malis principiis bene utereris, & non te judicio hominum, ſed Dei provectum benignitate monſtrares; Quod verè ita accipiendum eſt, ſi hanc Divini muneris gratiam alia offenſione non perdas. Virum enim Catholicum, & præcipuè Domini Sacerdotem, ſicut nullo errore implicari, ita nulla oportet cupiditate violari. Dicente quippe Scriptura ſancta, *Poſt concupiſcentias tuas non eas, & à voluntate tua avertere*, (Eccleſi. 18.) multis mundi hujus illecebris, multis vanitatibus reſiſtendum eſt, ut veræ continentiæ obtineatur integritas: cujus prima eſt labes ſuperbia, initium tranſgreſſionis, & origo peccati. Quoniam mens potentiæ avida, nec abſtinere novit à vetitis, nec gaudere conceſſis, dum inordinato pravoque proceſſu, impunitarum tranſgreſſionum augentur exceſſus, & crebreſcunt culpæ, quæ toleratæ ſunt ſtudio fidei reparandæ & amore concordiæ.

Poſt illa itaque ordinationis tuæ non inculpata principia, poſt conſecrationem Antiocheni Epiſcopi, quam tibimet contra Canonicam regulam vindicaſti, doleo etiam in hoc dilectionem tuam eſſe prolapſam, ut ſacratiſſimas Nicænorum Canonum Conſtitutiones conareris infringere: tanquam opportunè ſe tibi hoc tempus obtulerit, quo ſecundi honoris privilegium ſedes Alexandrina perdiderit, & Antiochena Eccleſia proprietatem tertiæ dignitatis amiſerit, ut his locis juri tuo ſubditis, omnes Metropolitani Epiſcopi proprio honore priventur. (*Leo reſiſtit Patriarchatui Conſtantinopolit.*) Quibus inauditis & nunquam ante tentatis, ita præventris exceſſibus, ut ſanctam Synodum, ad extinguendam ſolum hæreſim, & confirmationem fidei Catholicæ ſtudio Chriſtianiſſimi Principis congregatam, in occaſionem ambitus trahas, & ut conniventiam ſuam tibi det, impellas: tanquam refutari nequeat, quod illicitè voluerit multitudo, & illa Nicænorum Canonum per Spiritum verè ſanctum ordinata conditio in aliqua unquam ſit parte ſolubilis. Nulla ſibi de multiplicatione congregationis Synodalia Concilia blandiantur, neque trecentis illis decem atque octo Epiſcopis quantumlibet copioſior numerus Sacerdotum vel comparare ſe audeat vel præferre: cùm tanto divinitùs privilegio Nicæna ſit Synodus conſecrata, ut ſive per pauciores, ſive per plures Eccleſiaſtica judicia celebrentur, omni penitus authoritate ſit vacuum, quicquid ab illorum fuerit conſtitutione diverſum. Nimis ergo hæc improba, nimis ſunt prava, quæ ſacratiſſimis Canonibus inveniuntur eſſe contraria. In totius Eccleſiæ perturbationem ſuperba hæc tendit elatio, quæ ita abuti voluit Concilio Synodali, ut fratres in fidei tantummodo negotio congregatos, & definitione ejus cauſæ, quæ erat curanda, perfunctos, ad conſentiendū ſibi, aut depravando traduceret, aut terrendo compelleret. (*Anatolii ambitio.*) Inde enim fratres noſtri, ab apoſtolica ſede directi, qui vice mea Synodo præſidebant, probabiliter atque conſtanter illicitis auſibus obſtiterunt, apertè reclamantes, ne contra inſtituta Nicæni Concilii, præſumptio reprobæ novitatis aſſurgeret: nec poteſt de eorum contradictione dubitari: de quibus in Epiſtola tua etiam ipſe conquereris, quod conatibus tuis voluerint obviare. In quo eos quidem multùm mihi, hæc ſcribendo, commendas, ſed temetipſum, quòd eis parere nolueris, dum illicita moliris accuſas: ſuperfluè non concedenda appetens, & inſalubriter tibi contraria concupiſcens, quæ nullum unquam poterunt noſtrum obtinere conſenſum. Abſit enim à conſcientia mea, ut tam prava cupiditas meis ſtudiis adjuvetur; ac non potiùs & meo, & omnium, qui non alta ſapiunt, ſed humilibus conſentiunt, opere ſubruatur. Sancti illi & venerabiles Patres, qui in urbe Nicæna, ſacrilego Arrio cum ſua impietate damnato, manſuras uſque in finem mundi

mundi leges Eccleſiaſticorum Canonum condiderunt, A & apud nos & in toto terrarum orbe in ſuis conſtitutionibus vivunt, & ſi quid uſquam aliter, quàm illi ſtatuerunt, præſumitur, ſine cunctatione caſſatur, ut quæ ad perpetuam utilitatem generaliter inſtituta ſunt, nulla commutatione varientur, nec ad privatum trahantur commodum, quæ ad bonum ſunt commune præfixa: & manentibus terminis, quos conſtituerunt Patres, nemo in jus tendat alienum: ſed intra fines proprios atque legitimos, prout quis voluerit, in latitudine ſe charitatis exerceat: cujus ſatis uberes fructus Conſtantinopolitanus poteſt antiſtes acquirere, ſi magis humilitatis virtute nitatur, quam ſi ſpiritu ambitionis inflетur. Noli, frater, altum ſapere, ſed time, & Chriſtianiſſimorum Principum piiſſimas aures improbis petitionibus inquietare deſiſte: quibus certum habeo, modeſtia te magis quàm B elatione placiturum. Perſuaſioni enim tuæ in nullo penitùs ſuffragatur quorumdam Epiſcoporum ante ſexaginta (ut jactas) annos facta ſubſcriptio, nequaquamque à prædeceſſoribus tuis ad Apoſtolicæ ſedis tranſmiſſa notitiam, cui ab initio ſui caducæ, dudumque collapſæ, ſera nunc & inutilia ſubjicere fomenta voluiſti, eliciendo à fratribus ſpeciem conſenſionis, quam ſibi in ſuam injuriam verecundia fatigata præberet. *Matth. 18. Marc. 9.* Memento, quid Dominus ei, qui unum de puſillis ſcandalizaverit, comminetur, & ſapienter intellige, quale ſit judicium Dei ſubiturus, qui tot Eccleſiis, tot Sacerdotibus ſcandalum inferre non metuit: fateor enim, ita me dilectione univerſæ fraternitatis obſtringi, ut nemini prorſus in his, quæ contra ſe poſcit, aſſentiam, poſſiſque evidenter agnoſcere, me dilectioni tuæ benevolo animo contraire, ut ſa- C niore conſilio ab univerſalis te Eccleſiæ perturbatione contineas. Non convellantur provincialium jura Primatuum, nec privilegiis antiquitùs inſtitutis Metropolitani fraudentur antiſtites. Nihil Alexandrinæ ſedis ejus, quam per ſanctum Marcum Evangeliſtam Beati Petri diſcipulum meruit, pereat dignitas: nec Dioſcoro impietatis ſuæ pertinacia corruente, ſplendor tantæ Eccleſiæ tenebris obſcuretur alienis. Antiochena quoque Eccleſia, in qua primùm prædicante Beato Apoſtolo Petro, Chriſtianum nomen exortum eſt in paternæ conſtitutionis ordine perſeveret: & in gradu tertio collocata, nunquam ſe fiat inferior. Aliud enim ſunt ſedes, aliud præſidentes: & magnus unicuique honos eſt integritas ſua. Quæ cùm in quibuſ- D libet locis propria ornamenta non perdat, quantò magis in Conſtantinopolitanæ urbis magnificentia poteſt eſſe glorioſa, ſi per obſervantiam tuam, & defenſionem, paterni Canones & exemplum probitatis multi habeant Sacerdotes? Hęc tibi ſeribens, frater in Domino, hortor ac moneo, ut depoſito ambitionis deſiderio, Spiritu potiùs ferveas charitatis, ejuſque virtutibus, ſecundum doctrinam Apoſtolicam, *Rom. 12. 1. Cor. 13.* proficienter ornеris. Etenim patiens, & benigna, & non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt. Unde ſi charitas non quærit propria, quantum peccat, qui concupiſcit aliena? A quibus volo ut te prorſus abſtineas, *Apoc. 3.* memorque ſis ejus ſententiæ, quæ dicit, *Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam.* Nam ſi inconceſſa E quæſieris, ipſe te tuo opere & judicio univerſalis Eccleſiæ pace privabis. Frater autem & Coëpiſcopus noſter Lucianus, & filius noſter Baſilius Diaconus, quantum in ipſis fuit, ſtudioſè his, quæ eis injunxeras, adfuere: ſed actioni eorum juſtitia negavit effectum. Data undecimo Calendas Junii, Herculano viro clariſſimo Conſule.

AD MARTIANVM AVGVSTVM, ubi de ejus gratulatur fide, quæ in Chalcedonenſi Concilio geſta eſt, & de Anatolio Conſtantinopolitano Epiſcopo, qui in eodem Concilio Alexandrinam & Antiochenam Eccleſias contra ſtatuta per ambitum ſibi voluit ſubjugare.

Leo Epiſcopus Romanæ & univerſalis Eccleſiæ, Martiano Auguſto.

MAgno munere miſericordiæ Dei, totius Eccleſiæ Catholicæ multiplicata ſunt gaudia, cùm ſancto & glorioſo clementiæ veſtræ ſtudio, pernicio- B ſiſſimus error extinctus eſt: ut labor noſter citiùs ad deſideratum perveniret effectum, quem Deo ſerviens principatus veſter, & fide & poteſtate juviſſet. Quia etſi in virtute Spiritus ſancti, inter quaſlibet diſſenſiones per ſedis Apoſtolicæ famulatum Evangelii defendenda erat libertas, manifeſtior tamen apparuit gratia Dei, quæ præſtitit tuendo, ut in victoria veritatis, authores tantùm violatæ fidei deperirent, & ſua integritas Eccleſiæ redderetur. Bellum igitur, quod pacis noſtræ inimicus excitaverat, adeo feliciter, dextera Domini pugnante confectum eſt: ut triumphante Chriſto omnium Sacerdotum eſſet una victoria, & coruſcante lumine veritatis, ſolæ erroris tenebræ cum ſuis aſſertoribus pellerentur. Nam ſicut in ipſa Domini reſurrectione credenda, ad corroboranda initia fidei multum ſecuritatis acceſſit, quòd quidam Apoſtoli C de corporis Domini noſtri Jeſu Chriſti veritate dubitavere, & viſu atque contactu fixuræ clavorum & vulnus lanceæ perſcrutando, ambiguitatem cunctis, dum ambigunt, abſtulerunt: ita nunc quoque, cùm aliquorum infidelitas confutatur, omnium hæſitantium corda firmata ſunt, & profecit univerſis ad illuminationem, quod quibuſdam intulit cæcitatem. In quo opere & digne & juſte exultat veſtra clementia, quæ fideliter proprieque proſpexit, ut Orientalibus Eccleſiis diabolicæ inſidiæ non nocerent: ſed ad propitiandum Deum efficaciora uſque offerrentur holocauſta, quando per mediatorem Dei & hominum hominem Chriſtum Jeſum eadem confeſſio plebium, eadem Sacerdotum, eadem eſſet & Regum, glorioſiſſime fili, D & clementiſſime Auguſte.

His autem, propter quæ tanta facta eſt congregatio Sacerdotum, bono & optabili fine compoſitis, miror & doleo, quòd pacem univerſalis Eccleſiæ divinitùs reformatam, ambitionis rurſus ſpiritus inquietet. Quamvis enim neceſſariò ſibi frater meus Anatolius conſuluiſſe videatur, ut ordinatorum ſuorum errorem deſerens, in aſſenſum Catholicæ fidei ſalubri correctione tranſiret: cuſtodire tamen debuit, ut quod beneficio noſtro noſcitur conſecutus, nullius pravitatis cupiditate turbaret. Nos enim veſtræ fidei & interventionis habentes intuitum, cùm ſecundum ſuæ conſecrationis authores, ejus initia titubarent, benigniores circa ipſum quàm juſtiores eſſe voluimus, quo perturbationes omnes, quæ operante diabolo fuerant ex- E citatæ, adhibitis remediis leniremus: quæ illum modeſtum magis, quàm immoderatum facere debuerunt. Qui etiamſi pręcipuis meritis, optimoque judicio legitimè fuiſſet & ſolemniter ordinatus: contra reverentiam tamen Canonum paternorum, contra ſancti Spiritus inſtituta, contra antiquitatis exempla, nullis poſſet ſuffragiis adjuvari. Apud Chriſtianum, & verè religioſum, vereque Orthodoxum Principem loquor, multum Anatolius Epiſcopus proprio detrahit merito, ſi illicito creſcere optat augmento.

Habeat, ſicut optamus, Conſtantinopolitana civitas gloriam ſuam, ac protegente dextera Dei, diuturno clementiæ veſtræ fruatur Imperio. Alia tamen ratio eſt rerum ſęcularium, alia divinarum: nec præter

illam Petram, quam Dominus in fundamento poſuit, ſtabilis erit ulla conſtructio. Propria perdit, qui indebita concupiſcit; ſatis ſit, quod prædicto veſtræ pietatis auxilio, & mei favoris aſſenſu, Epiſcopatum tantæ urbis obtinuit. Non dedignetur regiam civitatem, quam Apoſtolicam non poteſt facere ſedem, nec ullo ſperet modo, quod per aliorum poſſit offenſiones augeri. Privilegia enim Eccleſiarum, ſanctorum Patrum Canonibus inſtituta, & venerabilis Nicænæ Synodi fixa decretis, nulla poſſunt improbitate convelli, nulla novitate mutari. In quo opere, auxiliante Chriſto, fideliter exequendo, neceſſe eſt me perſeverantem exhibere famulatum, quoniam diſpenſatio mihi credita eſt, & ad meum tendit reatum, ſi paternarum regulæ ſanctionum, quæ in Synodo Nicæna, ad totius Eccleſiæ Dei regimen Spiritu ſancto inſtruente, ſunt conditæ, me (quod abſit) connivente violentur, & major ſit apud me unius fratris voluntas, quàm univerſæ domus Domini communis utilitas. Et ideò ſciens glorioſam clementiam veſtram Eccleſiaſticæ ſtudere concordiæ, & his, quæ pacificæ congruunt unitati, piiſſimum præſtare conſenſum, precor, & ſedula ſuggeſtione vos obſecro, ut auſus improbos, unitati Chriſtianæ pacique contrarios, ab omni pietatis veſtræ abdicetis aſſenſu, & fratris mei Anatolii nocituram ipſi (ſi perſtiterit) cupiditatem, ſalubriter comprimatis: ne ea quæ veſtræ gloriæ atque temporibus inimica ſunt, cupiens, major ſuis velit eſſe prioribus, liberumque illi ſit, quantis poterit ſplendere virtutibus, quarum non aliter particeps erit, niſi charitate magis voluerit ornari, quàm ambitione diſtendi. Hanc autem improbi deſiderii conceptionem nunquam debuit intra cordis ſui recipere ſecretum: ſed cùm illi fratres & Coëpiſcopi mei, qui vice mea aderant, obviarent, ab illicito appetitu, eorum ſaltem ſalubri contradictione ceſſaſſet. Nam & veſtræ pietatis apices, & ipſius ſcripta declarant, ſedis Apoſtolicæ Legatos, ſicut oportuit, juſtiſſima ei contradictione reſtitiſſe, ut inexcuſabilior eſſet præſumptio, quæ ſe nec increpata cohiberet. Unde quia convenit fidei veſtræ vel gloriæ, ut ſicut hæreſis, Deo per vos agente, deſtructa eſt, ita etiam omnis ambitus retundatur; agite quod & Chriſtianæ eſt pietatis & regiæ, ut prædictus Epiſc. pareat Patribus, conſulat paci, neque ſibi æſtimet licuiſſe, quod Antioch. ſine ullo exemplo, contra ſtatuta Canonum, ordinare Epiſcop. præſumpſit, quod amore reparandæ fidei & pacis ſtudio retractare ceſſavimus. Abſtineat ergo ab Eccleſiaſticarũ regularum injuria, & illicitos declinet exceſſus, ne ſe ab univerſali Eccleſia, dum inimica paci tentat, abſcindat. Quem opto magis, irreprehenſibiliter agentem diligere, quàm in hac præſumptione, quæ illum ab omnibus poterit ſeparare, perdurare. Frater autem & Coëpiſcopus meus Lucianus, qui cum filio meo Baſilio Diacono clementiæ veſtræ ad me ſcripta portavit, omni devotione partem ſuſceptæ legationis implevit, qui non eſt æſtimandus negotio defuiſſe, quem potiùs cauſa deſeruit. Data undecimo Calendas Iunii, Herculano viro clariſſimo Conſule.

Privilegia Eccleſiarum.

AD MARTIANVM AVGVSTVM, *ubi gratias agit, quod per Chalcedonenſe Concilium pax Eccleſiæ Catholicæ ſit reddita.*

Leo Epiſcopus, Martiano Auguſto.

MUlta mihi in omnibus clementiæ veſtræ literis cauſa gaudii eſt, dum ex magna divinæ Providentiæ miſericordia præſtitutum humanis rebus experior, quod Eccleſiaſticam pacem (quæ non niſi unitate prædicationis Evangelicæ cuſtoditur) piiſſimo ſtudio juvare dignamini; ut fidei veſtræ gloria non ſolùm utilitate Reipublicæ, ſed etiam Religionis profectibus augeatur, glorioſiſſime Imperator.

Unde ineffabiliter Deo gratias ago, qui eo tempore, quo oboritura hæreticorum ſcandala præſciebat, vos in Imperii faſtigio collocavit: in quibus ad totius mundi ſalutem, & regia potentia, & Sacerdotalis vigeret induſtria. Nam cùm veſtro præcipuè opere ſit effectum, ut per Synodale Concilium damnatis impii dogmatis defenſoribus, omnes vires ſacrilegus error amitteret: ad ejuſdem devotionis pertinet palmam, ſi malum, quod in ſuis ducibus eſt oppreſſum, etiam in quibuſcumque reliquiis deleatur. Quod faciliùs clementia veſtra arbitretur implendum, ſi per univerſas Eccleſias definitiones ſanctæ Synodi Chalcedonenſis, Apoſtolicæ ſedi placuiſſe doceatur. De quo quidem ratio non fuit ambigendi, cùm ei fidei omnium ſubſcribendo conſenſus acceſſerit, quæ ad me ſecundum formam Apoſtolicæ doctrinæ, ac paternæ traditionis emiſſa eſt, & per fratrem meum Lucianum Epiſcopum, talia & ad gloriam veſtram, & ad Conſtantinopolitanum Antiſtitem ſcripta direxerint, quæ evidenter oſtenderent, me ea, quæ de fide Catholica in prædicta Synodo definita fuerant, approbare. Sed quia in eiſdem litteris ea, quæ per occaſionem Synodi male ſunt attentata, reprehenderant, maluit prædictus Antiſtes meam gratulationem tacere, quàm ſuum ambitum publicare. Mihi autem multum fiduciæ, Deo per vos operante, collatum eſt, quod probaſſe vos obſervantiam meam de cuſtodia Canonum paternorum, pietatis veſtræ affatibus judicaſtis. Et meritò geminatur gaudium meum, cùm vobis religioſiſſimè placere cognoſco, ut & fides Nicæna ſuam teneat firmitatem, & privilegia Eccleſiarum illibata permaneant. Quamvis autem de præclaro fidei veſtræ opere nihil veſtra pietas indicarit, mihi tamen per veneratorem una mecum ſpecialiter veſtrum, fratrem meum Julianum Epiſc. innotuiſſe ſignifico, quàm pio dignati fueritis reſponſo, imperitorum Monachorum animos cohibere pariter & docere, ut ſi illos non penitus deſeruit divina miſericordia, ſentiant ſe & didiciſſe quod credant, & agnoviſſe quod timeant. Quia verò omnibus modis obediendum eſt pietati veſtræ, religioſiſſimæque voluntati, conſtitutionibus Synodalibus, quæ mihi de confirmatione fidei Catholicæ, & Hæreticorum damnatione placuerunt, libens adjeci ſententiam meam. Quæ ut in notitiam omnium Sacerdotum, Eccleſiarumque perveniat, veſtræ clementiæ præceptio ordinare dignabitur, ad futuram credo & ſpero gratiam Dei, quæ tam ſanctam tanti Principis curam, pleniſſimum deſiderii ſui fructum faciat obtinere: ut omnibus diſſentiendi occaſionibus amputatis, Apoſtolicæ ubique doctrinæ & pax regnet & veritas. Fratri autem meo Juliano Epiſcopo, noverit veſtra clementia, hoc me propriè delegaſſe, ut quicquid illic ad cuſtodiam fidei pertinere probaverit, meo nomine veſtræ fiducialiter ſuggerat pietati: quoniam certus ſum, vos ad hæc omnia emendanda, vel defendenda, Deo auxiliante, ſufficere. Data duodecimo Calendas Aprilis, Opilione viro clariſſimo Conſule.

Papa approbat definitiones de fide Concilii Chalcedon.

AD PVLCHERIAM AVGVSTAM.

Leo Epiſcopus, Pulcheriæ Auguſtæ.

QUamvis nullas nunc litteras tuæ pietatis acceperim, ſcribente tamen glorioſiſſimo Principe, non aliter dignatione ipſius ſum gaviſus, quam ſi mihi etiam tuæ ſerenitatis redderentur alloquia. Unde conſuetudinem debitam mei officii opportuit me cuſtodire, per quam ſignificarem clementiæ veſtræ, abſolutè me gaudere, & inceſſabilibus à Deo precibus poſtulare, ut vos & Romanæ Reipublicæ, & Catholicæ Eccleſiæ in omni proſperitate conſervet. De vigore autem fidei veſtræ, quo indeſinenter Domino ſacrificium laudis offertis, quantas Deo gratias agam, enarrare non valeo; quoniam

Principibus temporis noſtri non ſolùm regiam potentiam, ſed etiam Sacerdotalem cognoſcimus ineſſe doctrinam. Indicante enim fratre meo Juliano Epiſcopo, pervenerunt ad nos in exemplaribus præceptionum veſtrarum ſaluberrimæ ſanctiones, quibus inſanam imperitiam Monachorum dignati eſtis parcendo plectere, & docendo punire: ut ſi eos ad pœnitentiam divina miſeratio converterit, multis lachrymis, & à nefandis cædibus, & ab hæreticorum blaſphemiis diluantur. Quod vero piiſſimus Imperator ad omnes Epiſcopos, qui Chalcedonenſi Synodo interfuere, voluit me ſcripta dirigere, quibus, quæ illic de fidei ſunt regula definita, firmarunt, libenter implevi, ne fallax cujuſquam ſimulatio ſententiam meam veller haberi incertam, cùm per Conſtantinopolitanum Epiſcopum, cui lætitiam meam largiter indicavi, in omnium potuerit notitiam pervenire, quod ſcripſeram, niſi maluiſſet meum gaudium tacere, quam repulſam ſui ambitus publicare. Fratri Coëpiſcopo meo Juliano, cui ſollicitudinem meam in cauſa fidei delegavi, rogo ut eam fiduciam præbere dignemini, qua pietati veſtræ poſſit, quæ univerſali Eccleſiæ ſint profutura, ſuggerere. Data duodecimo Calendas Aprilis, Opilione viro clariſſimo Conſule.

AD IVVENALEM

Hieroſolymitanum, & cæteros Epiſcopos, qui in ſancta Synodo Chalcedonenſi congregati fuerunt, directa.

Leo, Epiſcopus, ſanctæ Synodo apud Chalcedonem habitæ.

Epiſtola hac fuit circularis poſt Synodum.

OMnem quidem fraternitatem veſtram noſſe non ambigo, definitionem ſanctæ Synodi, quæ ob confirmationem fidei in Chalcedonenſi civitate celebrata eſt, toto corde me fuiſſe complexum: quia nulla ſinebat ratio, ut qui unitatem Catholicæ fidei dolebam ab hæreticis fuiſſe turbatam, non exultanter in integrum rediiſſe gauderem. Hoc autem non ſolùm ab ipſo beatiſſimæ conſenſionis effectu, ſed etiam ex Epiſtolis meis, quas poſt reditum meorum ad Conſtantinopolitanæ urbis Antiſtitem de, potuiſſet is agnoſcere, ſi vobis reſponſionem ſedis Apoſtolicæ manifeſtare voluiſſet. Ne ergo per malignos interpretes dubitabile videatur, utrum quæ in Synodo Chalcedonenſi per unanimitatem veſtram de fide ſtatuta ſunt, approbem, hæc ad omnes fratres & Coëpiſcopos noſtros, qui prædicto Conc. interfuerunt, ſcripta direxi, quæ glorioſiſſimus & clementiſſ. Princeps (ſicut popoſcit) in notitiam veſtram mittere pro Catholicæ fidei amore dignabitur, ut & fraterna univerſitas, & omnium fidelium corda cognuſcant, me non ſolùm per fratres, qui vicem meam executi ſũt, ſed etiam per approbationem geſtorum Synodalium, propriam vobiſcum iniiſſe ſententiam, in ſola videlicer fidei cauſa (quod ſæpe dicendum eſt:) propter quam generale Concilium, & ex præcepto Chriſtianorum Principum, & ex conſenſu Apoſtolicæ Sedis placuit congregari: damnatis hæreticis, qui ſi corrigi voluiſſent, nulla penitus reſideret de vera Domini noſtri Jeſu Chriſti Incarnatione dubitatio. Unde ſi quis unquam auſus fuerit, vel Neſtorii perfidiam tueri, vel Eutychetis ac Dioſcori impium dogma defendere, à Catholicorum communione reſecetur: nec habeat ejus corporis participationem, cujus abnegat veritatem. De cuſtodiendis quoque Sanctorum Patrum ſtatutis, quæ in Synodo Nicæna inviolabilibus ſunt fixa decretis, obſervantiam veſtræ ſanctitatis admoneo, ut jura Eccleſiarum, ſicut ab illis 318. Patribus divinitùs inſpirata ſunt, ordinata permaneant. Nihil alienum improbus ambitus concupiſcat, nec per alterius imminutionem ſuum aliquis quærat augmentum. Quantumlibet enim exor-

Papa approb. Synod. in Chalced.

tis aſſentationibus ſeſe inſtruat vanitatis elatio, & appetitus ſuos Conciliorum æſtimet nomine roborandos, infirmum atque irritum erit, quicquid a prædictorum Patrum Canonibus diſcrepaverit. Quorum regulis Apoſtolica ſedes quàm reverenter utatur, ſcriptorum meorum, quibus Conſtantinop. Antiſtitis conatus repuli, poterit ſanctitas veſtra è lectione cognòſcere, me, auxiliante Domino, & Catholicæ fidei & paternarum traditionum eſſe cuſtodem. Data duodecimo Calendas Aprilis, Opilione viro clariſſimo Conſule.

PARS TERTIA.

Plura difficilia circa Concilium Chalcedonenſe.

Auctoritas ſummi Pontificis in hac Synodo.

PUtant hæretici ſe in hac Synodo ſpiſſam rerum & materiarum ſilvam reperiſſe ad aſtruendum primatum Laïcorum in cauſſis Eccleſiaſticis contra authoritatem Summi Pontificis Romani. Quæ videntur gràvioris momenti ab iis objecta, libet hic breviter excutere, omiſſis aliis quæ imprudenter aut mendaciter objiciuntur, ut ſola rerum inſpectio ſufficiat ad eorum vanitatem deprehendendam.

Objiciunt in prima ſeſſione ſententiam depoſitionis contra Dioſcorum à Senatoribus ac Judicibus miſſis à Marciano prolatam eſſe. Attamen non erat hæc ſententia Juridica & finalis. Nam ſententia finalis rem controverſam per modum condemnationis, aut abſolutionis determinare debet: erat autem hæc ſententia conditionalis, ſi nempe hoc eorum Judicium Imperatori probatum eſſet. Deinde ſenatores id non appellant judicium, ſed dicunt *videtur nobis juſtum*. Quæ verba ſecundum jura non important finale judicium aut finalem deciſionem. Et Dioſcorus in hac actione nondum erat depoſitus. Nam in initio ſequentis actionis ipſi judices fatentur contra Dioſcorum nondum latam eſſe ſententiam, quæ fertur in tertia actione à Legatis Leonis Papæ & reliquis Epiſcopis, idque abſolutè, & non ſub conditione aliqua ſi Imperatori videretur; ſed & inſuper in hac actione tertia ſoli aderant Epiſcopi abſque Magiſtratibus ſæcularibus, eo quod concludenda eſſet Dioſcori damnatio, cui præter Epiſcopos ſecundum Canones nemini judicum Laïcorum intereſſe licebat.

Quid Senatus & Judices egerint.

Objiciunt in actione 2. Senatum & Judices prius acta recitaſſe, tum ea de quibus conſultandum erat propoſuiſſe, juberecque præſentes in Concilio ut ſine ſiniſtro aliquo affectu puram fidei expoſitionem exhibeant, denique fere ex omnibus geſtis ac dictis à Judicibus, inferre volunt concluſionem à ſe intentam in præjudicium poteſtatis Eccleſiaſticæ. Sed eſt invalida argumentatio. Siquidem conglobata omnia iſta non arguunt primatum in rebus ſpiritualibus, ſed magis indicant officium magiſtratus civilis, nempe ut Epiſcoporum poſtulata promoveat, & quæ ad pacem & ordinem ſervandum utilia ſunt executioni mandet, atque externâ poteſtate provideat ut pacate & moderate procedant omnia. Quod eo magis neceſſarium erat in hoc Concilio, quod in præcedenti Epheſino ſecundo propter tumultus & cædes magis Babylonicam confuſionem quam Eccleſiaſticam congregationem exhibuiſſent Epiſcopi ſchiſmatici, quorum plures cum Dioſcoro Chalcedonem advenerant. Quorum conatus non aliter reprimi potuiſſent, nec ſchiſma impediri. Ut vero magis pateat quantum in hoc quarto Concilio enituerit poteſtas Pontificis Romani, libet hic exſcribere quæ vir doctus Stapleto obſervavit ac coacervavit in ſuâ ſæpius laudata ad Horni ſtatum replica lib. 2. cap. 14. Quid enim alieno labore non ſublevemur? quicquid ab ullo bene dictum eſt, meum eſt, dicebat Seneca Epiſt. 16. ad Lucilium.

Legati Papæ.

Primò igitur, ut à prima ſectione initium ſumam, A certiſſimum eſt legatos Summi Pontificis, ante alios Epiſcopos nominari, & locum habere, etſi unus eorum Epiſcopus non erat. Tum etiam videbimus ſceleratum Alexandriæ Epiſc. interrogatum, & exagitatum, quia Synodum facere auſus eſt, ſine authoritate Romanæ Sedis, quod, ut ibidem habetur, nunquam rectè factum eſt, nec fieri licuit. Ibidem etiam videbitis, *Romam caput omnium Eccleſiarum* ſalutatam.

Invenies etiam ibidem Legatos Summi Pontificis ab eodem mandatum accepiſſe, ut non ſinerent Dioſcorũ inter alios Epiſcop. locum capeſſere, ſed juberent eum ſicut reum ad tribunal ſtare. Legati illud Senatoribus ſignificabant, & monebant, ſi rem aliter fieri paterentur, excommunicationis ſententiam ſine dubio ſubituros. Quare ſedere in medio juſſus eſt a reliquis ſeparatus. B Hic etiam invenietis doctiſſimum Epiſcopum Cyri Theodoretum à Dioſcoro & Maximo Patriarcha ſuo depoſitum, receptum eſſe, & inter Epiſcopos locum obtinuiſſe, eo quòd Leo Papa eundem reſtituiſſet. Hic etiam invenitur nec laicos, nec Presbyteros, ſed ſolos Epiſcop. ſuffragari, & ſubſcribere in Conciliis. Hic etiam apparet quare Magiſtratus civiles Conciliis interſunt. Non enim adſunt, ut præſint, aut de rebus Eccleſiaſticis ſententiam ferant (ut Hornus imaginatur) ſed ex commiſſione Comiti Elpidio ab Imperatore Theodoſio data, quas in Concilio partes habent ſatis apparet: nempe, *Nullum fieri tumultum permittere, ſed ſi quem videritis conturbationibus & tumultui ſtudentem ad læſionem ſanctæ fidei, hunc cuſtodiæ mancipare, & ad noſtram perferre notitiam, & cauſam quidem ordine provenire: intereſſe autem judicio,* C *& operam dare, celerem, & circumſpectam probationem à ſancta Synodo fieri.* Hic etiam conſtat non ſolùm Flavianum Epiſ. ſanctum & Patriar. Conſtantinop. a Dioſcoro injuſtè depoſitum ad ſedem Apoſtolicam provocaſſe: ſed etiam Archi-hæreticum Eutychetem a Flaviano juſtiſſimè condemnatum, prætenſa appellatione ad eumdem Leonem cauſa remedii confugiſſe.

Epiſtola Leonis Papæ.

In ſecunda Seſſione lecta Epiſt. Leonis Papæ, audita eſt acclamatio Concilii: *Petrus per Leonem locutus eſt.* Sed præter cæteras Seſſio tertia teſtimoniis pro Sedis Apoſtolicæ primatu adeo plena eſt, ut facile ſit eam ingredi, difficile autem exitum invenire.

In hac Seſſione tertia Summus Pontifex Leo appellatur, *Univerſalis Archiepiſcopus, univerſalis Patriarcha, univerſalis Eccleſiæ Epiſcopus, Catholicæ ſive univerſalis Papa.* Atque hoc loco Ivellus, ſi pro- D miſſis ſtare velit, ſubſcribere tenetur: quia poſtulationi ſui (etiam iniquiſſimæ) in terminis reſponſum eſt. In hac Seſſ. Sum. Pontif. Legati contra Dioſcorum Patriarch. Alexandrinũ ſententiam pronunciabant, & authoritas ipſius Leonis, & S. Petri (qui ibi appellatur *Petra & crepido Catholicæ Eccleſiæ, & rectæ fidei fundamentum* (eumdem) *tam dignitate Epiſcopatus nudabant, quàm etiam ab omni Sacerdotali miniſterio alienabant;* Quia cum Eutychete à Concil. condemnato eò quòd Leonem Papam ſententia excommunicationis ferire præſumpſerat, communicabat, & a Conc. ter peremptoriè citatus, ad Concilium venire detrectabat. Et qua tandem ratione potes tu, Horne, & gregales tui inter Epiſ. numerari, quandoquidem authoritatem Tridentini Concilii, rebelles omnium, aſper- E namini, nec magis quàm Dioſcorus in Chalcedonenſi, in illo celeberrimo Epiſcoporum conſeſſu, auſi eratis comparere? cùm haud majori juſtitia aut ratione, imo multò minori, Catholicorum Epiſcoporum ejectionem, quàm Dioſcorus depoſitionem Flaviani in Epheſo poteſtis aſſeverare, & ſuſtentare? Ubi nunc Edictum Parlamẽtorum omnem Eccleſiaſticam juriſdictionem, præter eam quæ inter quatuor maria naſcitur, prorſus eliminans? Deliravit ergo Dioſcorus, qui in defenſione ſua ejuſmodi exceptione & defenſione uti noluit: nam ſicut vos de Tridentino, ita ille de Chalcedonenſi, quid ad me authoritas extranea? Niſi fortè vobis

Perſtringitur Parlamentum Anglicanum.

A ſpeciale aliquod privilegium indultum arbitremini, & ſicut eſtis Britannico Oceano circumdati (quos Poeta appellat: *Penitus toto diviſos orbe Britannos*) ita voſmetipſos exinis putetis a fide & Religione, quam omnes ubivis terrarum Catholici profitentur. Sed pergamus. In hac eadem Seſſ. 3. invenies: *Paſchaſium vice beatiſſimi Leonis præſidentem primò ſubſcripſiſſe:* In hac eadem Seſſione Leo Sum. Pontifex *Interpres vocis B. Petri orbi conſtitutus appellatur.* In hac Seſſione totum Concil. dicit de Leone, qui tamen tunc Romæ exiſtens longè aberat a Chalcedone. *Tu quidè ſicut membris caput præeras, in his qui tuum tenebant ordinem, benevolentiam præ ſe ferens: Imperatores verò ad ornandum decentiſſime præſidebant, ſicut Zorobabel, & Ieſus Eccleſiæ Hieruſalem ædificationem renovare circa dogmata admitentes.* Et ſolus hic lo- B cus ad refutanda omnia, quæ ſive ignorantia, ſive altercandi ſtudio, pro Principum authoritate in Conciliis per totum hunc librum accumulavit, ſatis eſſe poteſt. In hac Seſſione univerſa Synodus ait, *Cuſtodiam vineæ*, ideſt, totius Eccleſiæ, *Leoni Papæ à Salvatore commiſſam eſſe.* In hac Seſſione licet Legati Pontificis præſentes, omnia fidei decreta confirmaſſent, rogat tamen Synodus Leonem ut illa confirmare velit. Hic ſi adeſſet Author Apologiæ, Deus bone! quales ille jocos, quos ludos daret? Annon pari ſcurrilitate, qua olim Patribus Tridentinis pro clauſula hac, *Salva Apoſtolicæ Sedis authoritate*, his etiam 630. Patribus irrideret? Hic ſcio delirare, diceret, 630. hos Patres, ſi rem ſemel determinatam a Summi Pontificis Legatis in pleno Concilio, ulterius confirmari poſſe C exiſtimarent. Hic ſcio à Patribus iſtis 630. impius ſcurra peteret, an putarent Spiritum ſanctum curriculo Romam properare, ut ſi alibi hæſitaſſet, ibi Concilium doctius caperet? an forte Spiritum ſanctum Romæ habitare doctiorem exiſtimarent? has, inquam, & hujuſmodi Judaicas facetias impius pariter & ridiculus Apologiſta hoc loco venditare poſſet. Sed ad rem. Non modo Concilium, ſed etiam Imperator Martianus Leonem rogavit, ut quæ ibi *de fide determinata erant confirmaret.* In hac Seſſione ipſi Senatores, quos hic nugator Supremos Judices toties eſſe aſſeverat, *ea quæ ad fidem pertinent, à Patribus illius Concilii doceri poſtulant, quia ii tam pro illorum quam pro ſuis animabus rationem reddituri ſunt.*

Et ut videatis, quam parvi momenti ea ſunt, quæ ex ſupplicatione Euſebii Doroliensis ad Imperatorem ar- D ripit, obſecro, & ſupplicationem ejuſdem ad Concil. una conſiderate, & æquitatis & judicii lancem utramque pariter trutinate. *Precor*, inquit, *& ſupplico veſtræ ſanctitati, miſeremini mei. Et dum adhuc in memoria retinetis, quæ antea inter eos & præfatum Dioſcorum acta ſunt, decernite omnia quæ adverſus nos geſta ſunt, viribus carere: & nihil nobis ea monumenta, quæ injuſte contra nos facta ſunt, nocere. Habere verò nos & Sacerdotalem dignitatem &c. quòd impetrantes inceſſanter gratias agamus veſtræ ſanctitati.* In hac Seſſione invenies eam ſententiam, quam Senatores in cauſa Dioſcori proferebãt, non fuiſſe finalem & judicialem, ſed animi ſui & judicii declarativam tantum; plena authoritate adhuc exiſtente in Epiſcopis, *quibus hanc inferre ſententiam à Domino Deo concreditum eſt.* Præ- E terea licet argumento tuo a metaphora medici ducto, ut debili quod opus Medico habeat, ſatisfacere mihi videaris; quia tamen 630. teſtes in margine pingis, vel fingis potius qui ſæcularem primatum agnoſcunt, nempe quia Imperatorem præcipuum & optimum medicum ſalutant: liceat mihi hoc argumentum, quod nec medicum nec Theologum ſapit, adjuvantibus iis Patribus in te retorquere, ſequitur enim in eadem pagina, *& forte ſuper tantis ac talibus iniquitatibus veniam adipiſci potuiſſet, ſi per dignam pœnitentiam adſciſceret medicinam ab hoc univerſali Concilio.* Ecce Horne ipſi Patres medici ſunt, qui plagam hanc Dioſcori, ſi medicabilis eſſet, indubitanter curaſ-

ſent. Et quamvis peſtiferi illius Conciliabuli Ephеſini A caput & anteſignanus cognoſceretur, nihilominus modo veniam non ab Imperatore, ſed à concilio humiliter, ut oportebat, petiiſſet, gratiam fortè inveniſſet, nec gravem depoſitionis aut excommunicationis ſententiam ſubiiſſet. Imò Imperator ipſe Marcianus fatetur, *Remedia culpabilis erroris ab ipſis Patribus inventa eſſe.* Sed quomodo quæſo? Nempe quia, *Sacerdotes quid obſervari in Religione debeat, perſpicua definitione docuerunt.* Hæc qui benè conſiderat notam illam marginalem authoritate 630. Patrum glorioſè adornaram, unà cum argumento tuo medico prudens aliquis Pharmacopola vitioſa nuce non emet. In hac Seſſione invenies celeberrimum hunc Patrum conſeſſum fidei cauſas diligenter inquirere. Sed quo Authore, cujus authoritate? an Imperatoris? Imò, *Authori-* B *tate beatiſſimi Leonis fidem diligenter exquirunt*, ut Martianus & Valentinianus Imperatores ipſi fatentur. Nec dubito quin jam fidem adhibebis 630. Patribus, qui contra Dioſcorum agentes dixerunt, *ſe regularem poteſtatem habere.*

Quid tandem pro te tuiſque Coepiſcopis falſis & fratribus in malo reſpondere potes? Quomodo conſiſtere poteſt injuſta depoſitio Epiſcoporum ſola authoritate civili facta, quandoquidem ipſi Imperatores dicant: *Non poſſunt Sacerdotes conſtitutione damnari, quos Synodicum ornat ſuper conſervanda Religione judicium.* Multa in hac Seſſione occurrunt, ſed ad reliqua feſtino. Hoc unum in quarta Seſſione adnotandum cenſeo, nempe quod ibi oſtenditur Dioſcorum per Legatos ſummi Pontificis in Concilio damnatum C eſſe ignorante Imperatore, etiam abſentibus illius deputatis, qui tamen ſingulis aliis Seſſionibus intererant. Hac una ſententiola (ni fallor) Primatus tuus corruit: hac una linea univerſa libri tui vaniloquentia diſſipatur. Hoc, ut dixi, hunc in modum in quarta Seſſione declaratur. Sed ſententia contra Dioſcorum Seſſione tertia data eſt, ubi Dioſcorus non auſus ipſe comparere, rogavit, ut judices Imperatoris deputati præſentes eſſe poſſent, ſed reſponſum accepit: *Quando quædam regularia examinantur, neque judices, neque aliquos Laicos intereſſe oportet:* Qualia hæc erant: Nam, *propter fidem non eſt damnatus Dioſcorus:* ſed propter inobedientiam & contumaciam contra Pontificem, Concilium & Canones: quo caſu nec judices, nec Imperatoris deputati, nec aliqui laïci debent intereſſe. D Hæc te ſententia perſtringit, Horne, qui Eccleſiaſticæ reformationi tantoperè recalcitras. Hæc etiam ſententiola maximam libri tui partem, & poteſtatem viſitandi, & coërcendi Clericos Edictis Parlamentariis Principi tributam planè deſtruit.

Pragm. lib 2, c. 16.

In quinta Seſſione orta eſt diſſentio inter Patres quoad formam finalis ſententiæ, quibus verbis concipi deberet. Qua audita aſſurgunt Senatores dicentes: *Niſi inter ſe convenire in animum inducant, Concilium in Occidente cogendum eſſe*, Romam intelligentes. Epiſcopi Illyrici continuò clamabant ut priùs dixi; *Qui contradicunt Romam ambulent.* Ad extremum quando poſt multas altercationes in unum omnes cōſenſiſſent, rei controverſæ ultima reſolutio & finalis ſententia lata erat, & una cum denuntiatione depoſitionis, & E excommunicationis, contra eos qui eidem contraire præſumerent, ab Epiſcopis ſolis ſine ullo ſuffragio aut aſſenſu Imperatoris, aut Senatorum ejus vices gerentium, pronuntiata erat.

Sexta Seſſio ipſius Imperatoris Martiani & ſpectatiſſimæ Imperatricis præſentiâ decorata erat, quibus præſentibus Ætius Archidiaconus Conſtantinopolitanus aſſurgens, declaravit contentiones de rebus fidei jampridem ortas, ſtudio & opera ſancti illius Concilij tandem ſepultas eſſe: Deinde ſententiam definitivam legit, cui ſententiæ ſubſcriptiones omnium Epiſcoporum annexæ erant. Primo autem loco Legatus Summi Pontificis ſubſcripſit in hæc verba; *Ego Paſchaſinus Epiſcopus, vice Domini mei beatiſſimi atque Apo-*

A *ſtolici univerſalis Eccleſiæ Papæ urbis Romæ Leonis, Synodo præſidens, ſtatui, conſenſi, & ſubſcripſi.* Poſt hunc ſubſcribunt Collegæ illius, licet alter eorum non erat Epiſcopus. Poſt hos ſubſcribit Anatolius Patriarcha Conſtantinopolitanus: ſequuntur illum alij Patriarchæ & Epiſcopi. Tum Martianus Imperator unanimem cernens 630. Patrum conſenſum, eorum decretum approbat & confirmat, & contra delinquentes civilem & externam pœnam ſtatuens, eidem robur & firmamentum addidit. Atque hac in re officium & authoritas civilis circa res Eccleſiaſticas propriè verſatur.

Subſcriptiones Cō̄cilii.

Seſſione ſeptima declaratur, electionem Maximi Epiſcopi Antiocheni à Papa Leone confirmari. Actione decima publicè aſſeritur: *Quia miſſi Apoſtolici ſemper in Synodis priùs loqui & confirmare ſoliti ſunt.* B Actione 12. controverſia circa Epiſc. Epheſinum habita, per Concilium non per deputatos Imperatoris finita & determinata erat, ut dictum eſt. Seſſione 16. & ultima reperitur hæc aſſertio: *Roma ſemper habuit Primatum.* Univerſa Synodus ad Imperatorem loquens ait: *Impenetrabilem in omni errore propugnatorem Deus vobis providit Romanæ Eccleſiæ Papam*, Leonem intelligens. In hac eadem Seſſione maxima pars Epiſcoporum Imperatori gratum facere cupiens, qui Conſtantinopoli aulam locaverat, Patriarcham Conſtantinopolitanum, licet decreta Concilij Nicæni contrarium ſtatuiſſent, Patriarchis Alexandrino, Antiocheno & Hieroſolymitano anteponendum ſtatuerat. Sed ſummi Pontificis Legati, & imprimis ipſe Leo noluerunt aſſenſum præbere, & licet re- C liqua quæ acta erant in Concilio confirmaret, ad illud confirmandum nullo modo adduci potuit: imo Anatolium Patriarcham Conſtantinopolitanum à petitione ambitioſa deſiſtere, & errorem agnoſcere coegit. Poſtremò in epiſtola Paſchaſini qui unus erat è Legatis ſummi Pontificis in illo Concilio, ubi de condemnatione Dioſcori agitatum eſt, idem Leo expreſſis verbis, *caput univerſalis Eccleſiæ appellatur.* Multa alia in hunc finem colligi poſſunt, tam ex actis hujus Concilij, quàm alibi. Illud imprimis notandum, quod de hoc Concilio ſcripſit ſanctus Gregorius: *Prædeceſſores ſuos univerſales Epiſcopos in eo appellatos fuiſſe.*

l. 4. ep. 38. cap. 14.

Hæc Stapleto contra ſuos Britannos, quæ non minus adaptari poſſint contra alios hæreticos, ut mirum ſit cum plures ex ipſis quatuor prima Concilia ſe recipere D fateantur, nolle tamen Pontificis Romani antiquæ authoritati ac primariæ poſt Chriſtum in Eccleſia ſuffragari.

Stapleto cōtra ſuos Britannos

Sed & hoc ipſum magis confirmat Baronius ex epiſtola miſſa ad Leonem a Synodo ut ejus acta confirmaret, quæ incipit, *repletum eſt gaudio os noſtrum.* Ex hoc quippe intelligi poteſt id ſolitum fieri in aliis Synodis, quarum acta non ſunt integra, ſicut ipſius Chalcedonenſis. Obſervat quoque in ea ſe filios Summi Pontificis nominare, petuntque ut velit confirmare decretum de Conſtantinopolitana Eccleſia ut primum locum poſt Romanam obtineat, eum ſic caput eſſe totius Eccleſiæ intelligentes, cujus ſit gradus ſummos in Eccleſia diſtribuere, cujuſque authoritatem tanti æſtimant, ut putent eſſe infirma nec poſſe ſubſi- E ſtere quæ in duobus Conciliis Conſtantinopolitano & Chalcedonenſi decreta eſſent, niſi ipſius confirmatio accederet, quamvis teſtetur Liberatus in Breviario id quod Concilio firmatum eſt ea de re, Imperatoris patrocinio permanere. Ex quibus perſpicuè apparet nullum officium ab hac Synodo prætermiſſum, quo non proſecuta fuerit primarium Chriſtianæ religionis antiſtitem & univerſalis Eccleſiæ caput, tum in omnibus univerſalem Eccleſiæ Pontificem profeſſa tum factis tum ſcriptis, & ipſum titulum Oecumenici Eccleſiæ Epiſcopi eidem tribuens. Sicut teſtatur Gregorius Magnus lib. 4. regiſtri epiſt. 36. ad Eulogium Epiſcopum Alexandrinum ubi hæc habet. *Sicut enim veneranda veſtra ſanctitas novit mihi per ſanctam Chalce-*

Reverentiā Synodi ad ſummū Pontificem Romanū.

doneuſem Synodum Pontifici ſedis Apoſtolicæ (cui Deo diſponente deſervio) hoc univerſitatis nomen oblatum eſt, ſed nullus unquam deceſſorum meorum hoc tam profano vocabulo uti conſuevit. Quod ita aſſerit Divus Gregorius, quod nemo Pontificum Romanorum eo titulo ex ſolemni ritu ſemper & in omnibus uſus ſit ſubſcriptionibus. Sed interdum eo uſi ſunt, ut S. Leo in Epiſtola quam anno ſequenti 452. dedit ad Martianum adverſus Anatolium volentem ſibi ſubjugare nobiliores Eccleſias, in inſcriptione uſus eſt titulo Univerſalis. Habet id quidem Latinus codex Epiſtolarum S. Leonis, ſed & Græcum exemplar in appendice ad Concilium Chalcedonenſe.

Tria genera argumentorum contra Synodum.

Sed ut difficultas hæc explanata ſit, reſtant plures aliæ quas defenſores Eutychis magna contentione agitarunt, ii maximè qui Hæſitantes aut Acephali dicti ſunt, quod ſub Petro qui Dioſcoro ſucceſſerat Synodum hanc impugnarunt Alexandriæ, dicti Acephali, id eſt, ſine capite, quod contra mentem Epiſcopi & ſine illius aſſenſu Synodum impeterent ac deſtruere conarentur, & quamvis eorum factione Petrus Synodum tandem ex eorum voto anathematizaſſet, nec ſic tamen illi communicabant quia ab initio Synodum non improbaſſet. Hi tumultus innumeros contra Synodum excitaverunt, miſereque populos ſciderunt varias in partes, unde occaſio data eſt aliis Conciliis congregandis, ut inferius patebit. Illi autem Hæſitantes ac Acephali hæretici triplici argumento utebantur contra Synodum, ut notat Leontius de ſectis actione 6. eorum enim argumenta partim hiſtorica ſunt ſumpta de iis quæ à Synodo Chalcedonenſi acta fuerunt: partim ex Syllogiſmis & arguta ratiocinatione: partim ex auctoritatibus.

Hæſitantes & Acephali.

Quoad hiſtorica objiciunt inconſtantiam Epiſcoporum qui primo Eutychem damnarant, deinde abſolverant. Quaſi res humanæ variis mutationibus non eſſent obnoxiæ, aut propter quinque & triginta Epiſcopos qui viſi ſunt inconſtantes, ſexcentorum & triginta Epiſcoporum Synodus rejici deberet.

Dicunt Anatolium dixiſſe non propter fidem Dioſcorum damnatum eſſe: ergo fidem illius veram fuiſſe, & quod in Synodo per Aſclepiadem recitata confeſſionis formula in qua habebatur Chriſtum eſſe ex duabus naturis, illa non fuerit recepta, cum tamen Cyrillus id expreſsè habeat. Sed hoc Anatolius dixerit, dicta particularium Epiſcoporum in Synodo, non ſunt ipſa decreta Synodorum, etſi in Synodum veniſſet Dioſcorus, non dubium quin & propter fidem damnatum ſe audiiſſet. Illa autem formula, in qua habebatur Chriſtum eſſe ex duabus naturis, eſt rejecta, non quia falſum aliquid contineret, ſed quia erat imperfecta & minus expreſſa, nullam refutationem dogmatum Eutychis habens, ſed id quod utrique parti probabatur.

Aliam ingerebant difficultatem ex hoc quod homines ſectarios admiſiſſet, Theodoritum, qui contra 12. capitula Cyrilli ſcripſerat, & Ibam qui in Epiſtola ad Marim Perſam Neſtorium ſapit, ac Theodorum Mopſueſtenum ſurſum ac deorſum laudat. Verum eſt Synodum hos admiſiſſe, ſed abjurato prius Neſtorio, pœnitentes autem hæreticos admittere, inſolitum non eſt. Nam & Nicæna Synodus ſeptem hæreticos admiſit qui antea partes Arrianas fovebant. Cur ergo, inquiunt, Synodus eos non adegit ut ſcripta ſua anathematizarent? Cur Theodorus quoque anathemati non eſt ſubjectus? Sed nunquid ſatis intelligi debent ſcripta ſua damnaſſe Theodoritum & Ibam, cum Neſtorio clarè anathema dixerunt? de Theodoro autem ratio fuit peculiaris cur ſiluerit Synodus, quippe pro magno Doctore habebatur ab Orientalibus, & diſſidium timendum erat ex ejus expreſsâ damnatione, unde conſultius viſum eſt de eo ſilere. Sed de his plura inferius.

A Jam ut ad argumentationes accedamus. Dicunt non poſſe duas naturas admitti, quin duæ perſonæ admittantur, & duo Filii, & duo Chriſti. Sed & ſi duæ admittantur, aut hypoſtaticæ ſunt, ut non hypoſtaticæ. Si primum duæ erunt perſonæ, ſi ſecundum, rerum in natura non ſunt. Ad hanc objectionem, inquit idem Leontius act. 7. rurſus & inſtando & opponendo pugnamus. Inſtando, quia malè objicitis. Nam ſi Chriſtum ex duabus naturis dicitis, hæ quoque naturæ vel hypoſtaticæ ſunt vel non: ſi primum, duas perſonas & duos Chriſtos introducitis: ſi ſecundum, de naturis non exiſtentibus Chriſtum eſſe dicitis. Ut autem non pergamus rem inexplicabilem per aliud inexplicabile diſſolvere (nihil enim in eo præclari,) age viciſſim eis opponendo noſtra objectionem eorum malè comparatam redarguamus. Sciendum igitur eſt hypoſtaticum & hypoſtaſim duo ſignificare: nam & ſignificat id quod ſimpliciter exiſtit. Quo ſignificato dicimus & accidentia hypoſtaſim habere licet in alio eſſe ſuum habeant: ſignificat & id quod ſeorſum & per ſe exiſtit, qualia ſunt individua ſubſtantiarum. Itidem & non hypoſtaticum duplex eſt, nam & illud dicitur quod omnino non exiſtit, ut eſt hippocentaurus, & id quod non per ſe ſed in alio exiſtit, ut accidentia. His ita conſtitutis quoties nos interrogaverint, &c. quæramus quomodo hypoſtatici nomen accipiant. Nam nihil eſt abſurdi admittere duas Chriſti naturas hypoſtaticas ſumpto hypoſtatico pro eo quod exiſtit. Sumpto vero hypoſtatico pro eo quod per ſe, & ſeorſum exiſtit, ſic non admittimus duas naturas hypoſtaticas.

Quid Hypoſtaſis.

C Objiciunt ſi duas naturas dicitis, diviſionem introducitis, quippe numerum introducitis. Sed præterquam quod eamdem abſurditatem ex eorum duabus naturis licet colligere, ſciendum eſt pluribus modis unum dici ſicut & duo, eſt enim unum numero & unum ſpecie, ſimiliter & duo: cum ergo duo de Chriſto dicimus, non eum duo dicimus eſſe numero, ſed unum numero, duo ſpecie. Quod autem ita loqui poſſimus, etiam oſtendit ipſe Ariſtoteles, apertè de materia ac forma [illegible]ens eſſe illa quidem unum numero, ſed ſpecie duo. Alia porro Philoſophica eorum argumenta quæ latius proſequitur præfatus Author ad iſta fere reducuntur, quibus involuebant minus perſpicacium mentes.

D Cæterum ad objectionem illam tunc vulgarem de identitate prætenſa inter perſonam & naturam, adhuc expreſſius reſpondebat Vigilius Martyr lib. 5. contra Eutychem. Reſpondeant, inquit, igitur Arrianis, quomodo ſi unaquæque perſona propriam habet naturam, non tres ſint in Trinitate naturæ, ſicut & tres demonſtrantur eſſe perſonæ, &c.

Ex Patribus porro objiciebant Cyrillum, qui unam naturam Dei ſermonis incarnatam apertè dixerit. Sed ita ſit, non ſunt enim ambæ naturæ incarnatæ, ſed unica incarnata, ideo innituntur baculo arundineo, nec dixit D. Cyrillus unam naturam Chriſti incarnatam, ſed Verbi, ut ſeipſum declarat in ſecunda Epiſtola ad Succeſſum.

E Objiciunt à B. Julio dictum in Epiſtola ad Dionyſium Corinthi Epiſcopum: Neceſſe eſt eos cum duas naturas dicunt, unam adorare, alteram non adorare: ac in divinam quidem baptizari, in humanam non baptiſari. Sed hæc Epiſtola non Julii, ſed Apollinaris eſt, nihil dignum Julio habens, & nuſquam cum de corpore mentionem facit mente aut anima præditum aſſerens, contra morem patrum hujus ſæculi apud quos crimini vertebatur id omittere. Deinde Gregorius Niſſenus in opere contra Apollinarem multa refutat quæ in hac Epiſtola continentur tanquam ab Apollinari dicta.

Patres male citati ab hæreticis.

Proferunt aliam authoritatem ex Gregorio miraculorum effectore ex illius confeſſione fidei ſeorſim expoſita. Non duas perſonas, inquit, non duas naturas, quia non adoranda ſunt quatuor, &c. Ad id quoque

Gregorius Thaumaturgus.

reſpondetur dubitatum fuiſſe apud antiquos an ſit iſta confeſſio Gregorij, & Gregorius Niſſenus de illo orationem babens nullum aliud opus ipſius in manibus eſſe ait præter ſolam fidem quam in viſione conſpexerit.

Aliam quoque proferunt authoritatem S. Athanaſii ex orat. de Incarnatione. Eundem eſſe Dei filium ratione ſpiritus, & hominis filium ratione carnis: non duas naturas unum illum filium, quarum una ſit adoranda, non adoranda ſit altera, ſed unam naturam Dei ſermonis incarnatam: ſed nec eſt Athanaſii, interrogati enim ubi hoc extet, proferunt in arctum coacti puſillam quandam orationem quaſi duorum foliorum: at notum univerſa D. Athanaſii opera valde magna eſſe. Quid autem ad hoc reſpondebimus, quòd B. Cyrillum producunt citantem hoc dictum lib. adverſus Theodorum quaſi profectum ab Athanaſio? Nimirum dicimus teapſe quidem illud in B. Athanaſii invectivis legi. Sed mendum eſſe priſcum. Dioſcorus enim ſucceſſor B. Cyrilli factus cùm ejus opera reperiſſet, forte non eſt veritus inſerere nonnulla quæ ipſi libitum fuit, &c.

Producunt aliam authoritatem ex Erechthio, cujus inter patres nec auditum eſt nomen unquam: adeo quidem ut cum Timotheus contra Synodum ſcripſiſſet & authoritatem Erechthii citaſſet: Cyrus qui apud ipſum Presbyteri loco eſſet, his ad eum verbis perſcripſerit: mallem hoc te corrigere. Nam Erechthii nomen inter patres auditum nunquam fuit.

His & ſimilibus quibuſdam frigidis reprehenſionibus Synodum impugnabant, quam etiam Cyrillianam vocabant Monachi maximè tum in Palæſtina tum in Ægypto, eo ſucceſſu, ut majorem plebis partem ad ſuas partes traherent, multos quoque vi, metu, minis & cruciatibus ad eas adigerent, quas Vigilius Martyr lib. 5. contra Eutychen vocabat inanes contradictiunculas ac vitreas ſententias, veritatis malleo obterendas, hujuſmodi, inquam, objectionibus parum fundatis ſic in Oriente deformis erat facies Eccleſiæ per zelum præpoſterum in iſtis Pſeudo-Monachis, per quos etiam Religio Catholica fere expulſa fuit ab hac mundi parte uſque ad hæc tempora. Quin etiam litteris ſuis tentaverunt Pulcheriam Auguſtam pervertere cùm jam Eudoxia ab eorum partibus ſtaret. Sed illa prudenti conſilio uſa, litteras viro ſuo Martiano oſtendit, fœliciter ſecuta monitum Apoſtoli ad mulieres 1. Corinth. 4. ut domi viros ſuos interrogent, & memor Verbi Domini Jeſu ad Samaritanam mulierem Joan. 4. *voca virum tuum.*

Pſeudo-Monachi.

Aliæ Eutychianorum objectiones ex Vigilio.

Non tamdiu duraſſent Eutychis ſectatores niſi pluribus ratiunculis dogma ſuum quantumvis abſurdum firmaſſent. Plures ipſorum objectiones refert refutatque Vigilius non Papa Romanus, aut Trident. Epiſcopus, ut multo tempore creditum eſt, ſed Vigilius Tapſenſis Epiſcopus in Bizacena Provincia Africæ, qui citatur à Theodulpho Aurelianenſi in Eclogis *de Spiritu ſancto*, præcipuè libro quarto & quinto ex quinque libris contra Eutychen ſcriptis. Hujus Epiſcopi opera omnia in unum volumen in quarto reducens nuper Chiffletius, non abs re Opuſc. 2. in eadem opera, Movet riſum, ait, cornicula apud Poetam furtivis nudata coloribus. Haberè contrariò admirationem Vigilius Epiſcopus hactenus vulgò ignotus ſuiſque omnibus nudatus bonis atque ornamentis, nunc in ſedem ſuam & in proprias opes poſtliminio reſtitutus, quas illi nos haud inanibus argumentis evindicavimus. Libro quarto hujus Vigilii Tapſenſis habetur defenſio Epiſtolæ S. Leonis ad Flavianum cap. pauca ex multis deflorabimus.

Vigilii Tapſenſis opera nuper edita.

Quidam, inquit, perverſæ mentis homines & inanis gloriæ cupidi, *neſcientes*, ut dicit Apoſtolus, *neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant*, hactenus habentes formam pietatis, virtutem autem ejus abnegantes, indignati veritatis dogmatibus & Eccleſiaſticas fidei regulas non ferentes, beatiſſimi Leonis Epiſtolæ juxta ſenſum Apoſtolicæ traditionis conſcriptæ, & decreto Concilii Chalcedonenſis pravis contradictionibus obviandum putaverunt, nefanda commenta horribilibus verborum nauſeamentis evomentes, &c.

Eutychiani impugnant epiſt. Leonis Papæ.

A

Hoc etiam capitulum mira imprudentia reprehenſione dignum putaſti, in quo ait, *Verbo ſcilicet operante quod verbi eſt & carne exequente quod carnis eſt; unum horum coruſcat miraculis, aliud ſuccumbit injuriis.* Et primo quidem intendendum eſt, quod non dixerit, ut tu imperitè calumniaris; unus horum coruſcat miraculis & alius ſuccumbit injuriis, per quod ſine ulla ambiguitate duos videretur quoſcunque ſeparatos vel duas ſignificaſſe perſonas, ſed ait *unum horum* & *aliud horum.* Quia unum id eſt eſt, hoc & illud, non perſo- B narum diverſitas, ſed generis diſtinctio demonſtratur, Verbi ſcilicet & carnis.... *Caro*, inquit Apoſtolus, *concupivit adverſùs ſpiritum*, &c. Sicut ergo unus eſt homo in quo ſunt duo quædam in ſeinvicem permanentia & ſua quæque propria operantia; nec poteſt alius dici dum ſecundùm carnem ſapit & facit, & alius dum ſecundùm ſpiritum vivit ſed idem eſt in utroque habens in ſe utrumque: Ita Chriſtus dum unum in ſe habet, in quo ſuccumbit infirmitatibus, & aliud in quo radiat micatque virtutibus, id eſt, carnem & Verbum, quæ duo in eo diſtinguens Apoſtolus, ait: *Nam etſi crucifixus eſt in infirmitate: ſed vivit ex virtute Dei*, non bipertitus & alius atque alius, ſed idem ipſe unus atque idem apertiſſimè demonſtratur.

ad Gal. 5.

Unum & unus differunt.

2. Cor. 13.

Quod legitur de Chriſto, quia inter duos latrones crucifixus eſt ex Prophetæ teſtimonio dicentis, *& in-* C *ter iniquos deputatus eſt*, tu dixiſti & inter mortuos deputatus eſt. Denique iſta tua ſunt verba. Vitæ, inquis, datorem & per omnia amatorem hominis Deum, *qui inter mortuos deputatus eſt*, & corruptione & morte nunquam victus eſt. Vides quantum ſacrilegij habeat unius tantùm confeſſio naturæ. Vides in quæ nos impietatis abrupta præcipitet novitas iſta doctrinæ. Quia enim ſic vultis videre Deum incarnatum, ut nihil habeat humanæ naturæ, totum quod eſt deitatis natura ſit: Dei verò naturam ſcientes quod immortalis ſit, mori non poſſe, nec ei penitus mortis nomen congruere, elegiſtis à fide Apoſtolica exorbitare, dicendo, Deum inter mortuos deputatum, quam eum fateri ſecundum hominem mortuum.

Iſai. 53.

Hæretici corrumpunt ſcripturas.

Summa argumentorum ipſius erat, quod ex diverſitate proprietatum & attributorum quæ de Chriſto tam D luculenter affirmat D. Leo inferebant D. Leonem aſſerere diverſas perſonas. Ad quæ Vigilius inter alia. Hæc eſt fides & Confeſſio catholica quam Apoſtoli tradiderunt, martyres roboraverunt & fideles nunc uſque cuſtodiunt. Unde impiiſſime & Eutychianæ hæreſeos infecte Leonem audes reprehendere, dum ex diverſitate geſtorum unius Domini Chriſti, veritatem edocet utriuſque ejus naturæ: ut quod ille ad demonſtrationem utrarumque protulit naturarum, profeſſionem eſſe calumnieris duarum perſonarum.

Divinitatem mortuam admittebant Eutychiani.

Illud etiam libet pertractare capitulum in quo tota effrænati furoris veſtri erupit inſania, id nitentes aſſerere, quod Verbum Dei per naturam divinitatis non per naturam incarnationis ſuæ, palpabile ſeipſum & E viſibile dignatum eſt demonſtrare, &c. Et quia utebantur teſtimonio D. Joannis, *quod erat ab initio quod audivimus, quod vidimus oculis noſtris, quod aſpeximus & manus noſtræ tractaverunt de Verbo vitæ.* Ad hoc reſpondet Vigilius locum Apoſtoli intelligi de viſu & tactu ſpirituali per fidem. Credere ergo in Filium Dei per fidem, hoc eſt videre, hoc eſt audire, hoc eſt odorari, hoc eſt contrectare eum. In tactu autem firmitas credulitatis inſinuatur, cui ſenſui præ cæteris major fides habeatur.

1. Ioan. 1.

Ex quibus videre eſt Eutychianos abſurda valde docuiſſe, quod Deus in ſua divinitate paſſus fuiſſet, & oculis corporeis viſus: cum enim naturam humanam

quam in divinitatem converſam dicebant, non amplius exiſtentem admitterent, ad iſta compellebantur admittenda: ſimulque myſteria Chriſti deſtruebant. L. 5. diſſolvit alias objectiones contra ipſum Concilium.

1. De perſonis nunc de Concilio ejectis iterumque poſt temporum intervalla receptis accuſant. Quaſi verò non ſit Chriſtianum & Apoſtolicum, eum qui fortaſſis ob contentionis vitium de Concilio fuerat ejectus debere iterum ob pacis & concordiæ gratiam recipi, &c.

Nova decreta.

2. Deinde alia nova quam quæ Concilio Nicæno ſtatuta fuerant Chalcedonenſem Synodum decreviſſe criminantur: neſcientes regulam & conſuetudinem Conciliorum Catholicorum, ſic nova poſterioribus Conciliis, prout neceſſitas emergentium hæreticorum exegerit ſancire decreta; ut tamen invicta maneant quæ dudum antiquioribus Conciliis contra veteres hæreticos fuerunt promulgata, &c.

3. Sed jam illud videamus quas illi de duabus naturis afferunt quæſtiones, quarum nuſquam ab antiquis Eccleſiæ tractatoribus factam aſſerunt mentionem, ſed à Diodoro, Theodoro & Leone Epiſcopis velut novum dogma fuiſſe inventum, per quod Judaiſmi ſimul & gentilitatis error fuerit introductus, dum in Chriſto aliquid eſſe creatum factumque ſuadet confiteri. O imperiti & omni veritatis ſacramenti ignari! Ergone nuſquam antiqui Patres duarum in Chriſto naturarum fecerunt mentionem? Legite, ô miſeri, quid Athanaſius Hilarius, Joannes & Ambroſius Confeſſores; quid Theophilus, Gregorius, Baſilius, Cyrillus & Auguſtinus de duabus naturis ediſſerant, & tandem ab Apollinaris & Eutychetis erroribus deſinite, &c.

Syllogiſmus Eutychianorum præcipuus.

4. Item ad deſtruendam utriuſque naturæ profeſſionem iſto quaſi inevitabili gloriantur Syllogiſmo, adſerentes non eſſe naturam, quæ non propriam habeat perſonam, neque rurſus perſonam quæ non propriam habeat naturam: ut neceſſe ſit juxta duarum profeſſionem naturarum duas in Chriſto admittere perſonas. Sed videte, obſecro, quo modo dum laqueos innectunt, inextricabiles ipſi quæſtionum nodos incurrunt. Reſpondeant igitur Arrianis, quomodo ſi unaquæque natura propriam habet perſonam & unaquæque perſona propriam habet naturam, non tres ſint in Trinitate naturæ, ſicut & tres demonſtrantur eſſe perſonæ, &c.

Prætextus in ſpeciem pius Eutych.

5. Et quia unius naturæ profeſſores hac ſibi confeſſione blandiuntur dicentes; quid impoſſibile aut inconveniens fuit dignationi Filij Dei, ut in natura divinitatis ſuæ, ob noſtræ ſalutis redemptionem quæ vellet indigna & humilia ſuſtineret, per quæ magis ampliorem nobis ad ſe diligendum caritatis excitaret affectum, ea pro nobis in natura ſua perpetiens quæ ei probantur eſſe indigna? Exigendum ab eis eſt, cur is qui morte ſua peremptorus erat mortem, ſicut & Propheta prædixerat dicens, *ero mors tua ô mors:* ſi hoc ei poſſibile fuit, id eſt, in natura ſua mori, quid ei opus erat de virgine naſci?... Numquid & honoribus ſublimari & dignitatis profectibus augeri natura ejus indigebat, ut humilitatis & obedientiæ ac mortis merito ſublimium meritorum teneret faſtigium & poteſtatem cæli ac terræ mereatur accipere, tanquam qui antea non habuit? &c.

Oſee 13.

Et quamquam hæc ſuffecerint ad demonſtrationem in Chriſto utriuſque naturæ, tamen ut magis magiſque veritatis eluceſcat claritas, libet etiam illum Apoſtoli tractare ſermonem, quo pro nobis Chriſtum mediatorem adſerit factum. Quod officium niſi ex veritate naturæ carnis quam ex nobis habuit, implere non potuit, quoniam per ipſam inter Deum & homines medius apparuit &c.

Ubi videre eſt certè quomodo Eutyches ſicut & cæteri hæretici, ut jam monuimus, pro voto ſathanæ deſtruebant fidem redemptionis.

Dubitatum autem eſt quid cenſerent de præſentia reali corporis Chriſti in Euchariſtia. Sed ut revera omnia Chriſti myſteria, quæ in vera carne operatus eſt deſtruebant, ſic conſequenter ad ſua principia ratiocinando, convinci facile poterant quod præſentiam corporis Chriſti non admitterent. Quo pacto enim præſens eſſet illud corpus in Euchariſtia quod aſſerebant mutatum eſſe in divinitatem, ſaltem poſt aſcenſionem, ut Eraniſtes Eutychianus apud Theodoretum dialogo 2. *inconfuſus* inſcripto, aſſeverabat, negari non poſſe. Et tamen idem Eraniſtes ſibi non conſtans dilucidè præſentiam illam videtur aſſerere: *Sicut ergo Symbola Dominici corporis & Sanguinis* (nempe panis & vinum) *alia ſunt ante Sacerdotis invocationem, poſt invocationem verò mutantur & alia ſunt: ita Dominicum corpus poſt Aſcenſionem in divinam ſubſtantiam mutatum.* Ad quæ reſpondet Theodoretus nomine Orthodoxi, ipſum retibus quæ ipſe texuit captum eſſe. Neque enim, inquit, Symbola myſtica poſt ſanctificationem recedunt a ſua natura. Manent enim in priore ſubſtantia & figura & forma, & videri tangique poſſunt, ſicut & prius. Secundùm aliam verſionem, cui textus græcus non repugnat, *manent enim in prioris ſubſtantiæ forma & figura*, ſcilicet accidentibus. Ubi ſi Theodoretus negat tranſſubſtantiationem, illam ergo aſſerit Eutychianus. Eligant Calviniſtæ. Sed ſermo ibi eſt de corpore Chriſti ut circumſcriptibili atque adeo viſibili. Negat Eutychianus tale eſſe poſt aſcenſionem. Affirmat Ortodoxus, atque idcirco remanere formam & figuram exteriorem corporis Chriſti ſicut figura exterior panis & vini. Sed & amplius aſſerit manere ſubſtantiam corporis Chriſti poſt Aſcenſionem, cùm utrumque negaret Eutychianus.

Euchariſtia Eutychianorum.

Theodoreti mens.

Devotio Eutychiana.

Quid autem moveret viros Religioſos à ſæculo ſemotos rebuſque divinis & orationi in ſolitudinibus addictos ad hanc propugnandam opinionem, ſunt qui putaverint, & ſi antiqui ſcriptores de hoc ſileant, ex nimia devotione, & rerum myſticarum ac ſpiritualium non ſana intelligentia iſtud malum originem duxiſſe, divinum quippe aliquid putabant humanitatem ex ſe puſillam divinæ naturæ unitam in ipſam converti & ab ipſius immenſitate ſic totam abſorberi ut exiſtentia illius propria deſineret, ſicut gutta aquæ aut vini in mare conjecta aut dilapſa mox in illud converteretur. Sic nonnulli Theologi, qui dicunt animam perfectè Deum contemplantem deſinere eſſe in illa exiſtentia quam prius habuit in proprio genere & transformari ſeu abſorberi in eſſe divinum, perdi quoque in eſſe divino abyſſali, ut ab ulla creatura reperiri amplius non poſſit. Sic Ruysbroc lib. 3. de ornatu ſpiritualium nuptiarum cap. 3. in ipſa quidem ſui vacuitate per fruitivum amorem ſpiritus perdere ſemetipſum; denique claritatem nullo intermediante ſuſcipit, ac ſine intermiſſione ipſa fit claritas quam accepit, &c. Univerſi quoque ſupra ſui creationem in vitæ contemplativæ altitudinem ſublimati unum ſunt cum hac deifica claritate, imò ipſa claritas ipſi ſunt. Et primo capite dixerat. Univerſi devoti ſpiritus unum cum Deo profundo amoris defluvio ſicut defecti non quomodolibet quidem unum, ſed idipſum quod eſt ipſa eſſentia Dei in ſe eo modo quo beatifica beatitudo. His & ſimilibus dictis prodit Author intentionem ſuam de converſione animæ in Deum per ſublimem contemplationem, quo nomine impugnatur à Gerſone epiſt. *ad fratrem Bartholomæum Carthuſienſem* p. 1. operum, licet non deſint qui benignâ interpretatione verba ſimilia donare conentur. Si verò hoc potuerunt ſibi imaginari viri quidam zeloſi ac magnorum erga virtutes affectuum, licet prolabantur ex parvulo lumine intellectus & parvâ Logicâ, ut loquitur ibidem Gerſon, quibus cum ſe non continent & contrahunt intra metas ſuæ cognitionis nulli pertinacius inveniuntur, neque abſurdius errores confingere: multò magis probabile fit id quoſdam de humanitate Chriſti à verbo aſſumpta in unionem

Religioſi plures Eutychiani.

Gerſon.

nem perſonæ & totâ ab illo affectâ, unitâ & irradiatâ. Ut qui enim ſubſiſtere poſſet tam puſilla creatura ad ignem illum conſumentem? Similis ferè fuit cogitatio Tauleri *inſtitut.* cap. 12. licet ſibi ipſi cavens expreſsè dicat ſpiritum humano remanere ſuam exiſtentiam creatam. Eſt præterea, inquit, Deus ipſe verus & immenſus ac interminabilis circulus, qui ampliſſimum hominis ſpiritum (qui in ſua comprehenſione cœlo terraque latior eſt) in ſe velut punctum includit, qui tamen ſpiritus ad illius maximæ ac incomprehenſibilis immenſitatis Dei comparationem, ita parvus cenſetur ac exiguus, ut vix aliquid dici poſſit, *& infra*; In qua etiam vicinius unitur ineffabiliter quam ipſe purus aer ſolari lumini, dum ab eo in meridie perfunditur ac illuminatur *& infra*. Hicque tam in abyſſali divinitatis pelago ſpiritus ipſe ſubmergitur & abſorbetur, ita ut dicere poſſit: intra me Deus, extra me Deus, & undique circa me Deus. Totum mihi Deus, nec quicquam novi niſi Deum. Ex his non videtur ita difficile viris ſpiritualibus aſſeruiſſe abſorptionem illam humanitatis Chriſti non ſervatâ illâ exceptione, cum anima Chriſti omnem contemplationis gradum quantumcumque ſublimem ſupergreſſa ſit.

Taulerus.

Sed quoquo modo explicetur ſuſtineri non poteſt, ut doctè diſſerit D. Thomas 3. p. q. 2. art. 1. omnes modos quos poſſet quiſpiam fingere quibus ex duabus naturis una coaleſceret refellens. Maximè cùm divinitas ſit ex omni parte immutabilis. Sed & Chriſtum fuiſſe ex duabus naturis ante unionem ut ipſe Eutyches dicebat contradictionem implicat in adjecto. Quippe ante unionem nondum intelligitur Chriſtus eſſe. Quomodo ergo dici poteſt eſſe ex duabus naturis qui nondum eſt? Quare ejus imperitiam ſæpè culpant Patres ut qui neſciebat quid diceret, neque de quibus affirmaret, & non ſemel vocat eum Baronius delirum ſenem & Socrates lib. 7. hiſtor. cap. 32. hominem imperitum & doctrinæ penitus expertem. Nec multò mitius eum habet S. Leo in pluribus epiſtolis, ac in epiſt. 62. ad Maximum Antiochenum Epiſcopum, ejus mentem ſic explicat. Eutychem ſimiliter execratur qui in Domino Jeſu Chriſto veritatem humanæ carnis evacuans, ipſum verbum in carnem aſſerit transformatum ut naſci, nutriri, proficere, pati, mori atque ſepeliri & die tertio ſuſcitari ſolius fuerit deitatis, *quæ ſervilis formæ non veritatem ſuſceperit, ſed figuram*: quo quid abſurdius & magis evacuat myſterium redemptionis? ſic enim ſimulata erit paſſio: ergo & redemptio. Et tamen per talem hominem tota terra commota eſt, itaut nec Concilia, nec Imperatoris edicta malum ſiſtere potuerint, tantùm potuit hæreſis per homines religioſos ac ſpeciem habitumque pietatis habentes propagata: ſed ut monet D. Ignatius Martyr in ep. ad Heronem. *Omnis qui aliquid dixerit præter illa quæ tradita ſunt, tametſi fide dignus ſit, tametſi jejunet, tametſi virginitatem ſervet, tametſi Propheta, lupus tibi appareat in grege ovium corruptionem operans.*

D. Thomas

Porro de ipſomet Eutyche mirabitur quiſpiam cur ſileat Synodus. Sed ſatis illa habuit ejus dogma ferire, ac Concilium Epheſinum dictũ latrociniũ in quo ſine juris ordine reſtitutus fuerat improbare, ut ſic remaneret in priſtina depoſitione per Flavianum in Synodo provinciali Conſtantinopolitana, cõtra eum illatâ. Quippe erat hæc primaria cauſa congregandi Synodum. Quare etiam voluit Eutychis defenſorem potiſſimum Dioſcorum è ſede Epiſcopali deturbare, non ſemel contra eum prolatis his vocibus, *Ægyptium in exilium*. Quod ita factum eſt, cùm in civitate Gangrenſi exulare eſt coactus. Impius autem Eutyches jam antea factus exul in loco ſuæ damnationis ad quem relegatus fuerat, non deſiſtebat deſperatus errorem ſuum diſſeminare: quare ſcripſit Leo Pontifex ad Martianum ut eum in remotiores regiones amandaret. Tantum malum eſt hæreſis, ut poſt multas plagas, ab illa plures non reſipiſcant, ſed cor eorum induretur uſque ad mortem. *Plenum itaque rationis æſtimo*, aiebat Leo ep. 70. *ut veſtra clementia ad longinquiora loca eum jubeat & ſecretiora transferri.* Attamen obiiſſe Eutychem ante Synodum Chalcedonenſem inſinuat Proclus in tomo adverſus Armenios, cujus fragmentum aliquod lectum legitur in actis integris ſequentis Synodi.

Canones hujus Synodi non approbati.

Sed & gravior urget difficultas de Canonibus hujus Concilij, an omnes ſint improbati a ſummo Pontifice Leone. Quidam enim id aſſerunt, ut Coriolanus in titulo horum Canonum, utiturque authoritate Liberati in fine cap. 13. Breviarij de cauſa Eutych. & Neſtor. Ubi tamen id non aſſerit de omnibus, ſed tantùm de illo Canone qui primatum Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ poſt Romanum adſtruebat. Gregorius Magnus lib. 3. regiſtri epiſt. 14. putat Synodum Chalcedonenſem in uno loco ab Eccleſia Conſtantinopolitana eſſe falſatam, ac quid ſimile circa Epheſinam Synodum factum fuiſſe, ac ob id vetuſtos Canones inquiri poſtulat. Sed demus omnia integra eſſe. Satis eſſe debet quod Leo ad Pulcheriam Auguſtam meminit caſſare ſe & irrita reddere quæ de illo primatu prætenſo inſtigante Anatolio decreta erant, ſic ad finem epiſtolæ eam alloquens. *Conſenſiones verò Epiſcoporum & Sanctorum Canonum apud Nicæam conditorum regulis repugnantes, unitâ nobiſcum veſtræ fidei pietate, in irritum mittimus, & per auctoritatem B. Petri Apoſtoli generali prorſus definitione caſſamus.* Sed & plerique horum Canonum in jure Canonico inſerti authoritatem habent, unde verius eſt & ſi non omnes approbati ſint non fuiſſe tamen improbatos, ſed illum ſolum qui attollebat Epiſcopum Conſtantinopolitanum. Quod eo magis neceſſarium judicabat Leo quod innitebatur Canon ille in nobilitate urbis quæ nova erat ſedes Imperij, ut enim hæc ratio humana eſt, ſi non alia ratione primatum haberet Pontifex Romanus quàm ex eo quod Roma ſedes erat antiquior Imperii, ſequeretur ejus primatum fore juris humani non divini, & iiſdem caſibus obnoxium quibus ipſæ res humanæ & terrena imperia. Quid quod præſagiebat ſatis quod reipsâ cum tempore factum, Epiſcopum Conſtantinopol. plus ultra auſurum contra ipſum Pontificem Rom. de jure primatus contendendo? Denique D. Leo Epiſtola 62. jam citata, ſatis explicat mentem ſuam de his canonibus. Si quid ſanè ab his fratribus, inquit, quos ad ſanctã Synodum vice mea miſi, præter id quod ad cauſam fidei pertinebat: geſtum eſſe perhibetur, nullius penitus erit firmitatis: quia ad hoc tantùm ab Apoſtolica ſede ſunt directi, ut excuſſis erroribus, Catholicæ fidei eſſent defenſores.

Atque habemus de Synodo Chalcedonenſi tredecim diebus conſummata, ut meminit Baronius anno 451. quam cum tribus præcedentibus in tres partes dividimus perſpicuitatis majoris cauſa, & ut Lectori noſtro apertiora eſſent quæ circa illas magis ſunt ambigua & difficilia. Reliquas perſequimur ſine iſta partitionis lege, quia minus indigere videntur.

CONCILIUM CONSTANTINOP. II.

SEU

SYNODUS QUINTA CENTUM ſexaginta Epiſcoporum propter controverſiam trium capitulorum ac errores Origenis repullulantes congregata.

Sub Vigilio Papa & Juſtiniano Imperatore Anno 553.

Cauſa & origo hujus Concilij.

NOn rectè Surius, Joverius, Carranza & quidam alii pro quinta Synodo reponunt in ſuis collectionibus Synodum quandam provincialem Conſtantinopoli habitam ſub Menna Epiſcopo Conſtantinopolitano contra Petrum Antiochenum Patriarcham & alios qui triſagio, id eſt, orationi in qua Deus ter ſanctus invocabatur, particulam hanc addebant, *qui crucifixus eſt pro nobis*. Quæ particula ſi ſeparetur à triſagio indicat quartam perſonam à tribus diverſam pro nobis crucifixam; ſi verò triſagio addatur eo in loco ubi illi addebant, Spiritui ſancto aut Trinitati, aut ipſi naturæ divinæ paſſionem tribuebant, quare & Theopaſſiani ac Theopaſcitæ appellati ſunt. Non rectè, inquam ſed mendosè id aſſerunt, cùm Synodus illa præceſſerit ſub Agapeto inter primos annos Imperii Juſtiniani: quinta verò Synodus univerſalis poſterior ſit ſub Vigilio ac anno vigeſimo ſeptimo Imperij Juſtiniani: ac ob alias cauſas celebrata, duaſque potiſſimum. Prima ad damnanda tria capitula quibus Neſtoriani venenum ſuum diffundebant & Acephali Eutichis defenſores Synodum Chalcedonenſem impugnabant. Secunda cauſa ad damnandos Origenis quoſdam errores, quos Monachi quidam Nonnus & Leontius è novæ Lauræ Monaſterio in Palæſtina ſito erumpentes per Orientem diſſeminabant cum magno fidei Orthodoxæ interitu, favente illis Theodoro Cæſareæ Cappadociæ Epiſcopo ſecta Achephalo, dilectoque ac familiari principum, ut notat Liberatus in Breviario c. 24.

Triſagium

Hinc Photius in Bibliothecâ num. XVIII. lectæ quoque, inquit, actiones quintæ Synodi, quibus tractatuo, ut vocant, de tribus capitulis: de Origene qui cum ſcriptis ſuis damnatus: de Diodoro Tarſenſi & Theodoro Mopſueſtiæ, qui & ipſi ſimiliter excommunicati. Anathemate quoque damnata quæ Theodoretus adversùs Cyrillum capitula ſcripſit duodecim. Geſta ſunt ante hanc quædam de Zoata & Antimo illo qui ex Trapezuntina Conſtantinopolitanam ſedem invaſit: aliaque prætereà quæ hac ipſa Synodo comprehenduntur. Hæc Photius, ex quibus deprehendi poteſt utramque Synodum in eodem loco habitam & ſub eodem Imperatore, contentam tunc fuiſſe uno & eodem volumine. Quæ fuit cauſa cur utramque Synodum plures confuderint, cùm omninò quinta Synodus alia ſit quàm quæ occaſione triſagii celebrata eſt.

Libellus trium capitulorum quid contineat.

Sunt autem tria illa capitula. Primum quod Theodorus & ejus ſcripta probanda ſint, quippe in Concilio Chalcedonenſi recepta fuerit epiſtola Ibæ Edeſſeni Epiſcopi in qua Theodorus ille laudatur & ejus libri. Secundo quod ſcripta Theodoreti contra duodecim anathematiſmos Cyrilli Orthodoxa ſint, cùm Theodoretus in Concilio Chalcedonenſi receptus fuerit abſque illorum retractatione. Tertium eſt quod etiam Epiſtola Ibæ ſit orthodoxa, cum in eodem lecta fuerit & ex ea Ibas innocens declaratus. His tribus capitulis utebantur Achephali & hæſitantes ad impugnandam Synodum illam, cùm tam abſurda admiſiſſet. Inde robur ſumebant Eutychiani quales Achephali hæſitantes ad impugnandam ſynodum Chalc. à qua damnati fuerant, quod Neſtorianis faveret, quibus maximè adverſabantur. Inde tot tragœdias per totum Orientem excitarunt, ſed iniquè & ſine ratione: nihil enim de libris definierat Synod. perſonas autem admiſerat quidē, ſed ejurato Neſtorio, etiam decies milles, ut Ibas pronuntiaverat. Quid inde contra ſynodum? Eſt-ne hoc Neſtorio favere, cogere ad ipſum anathematiſandum eos qui de ejus hæreſi ſuſpecti erant? Ex alia parte Neſtorii defenſores habere ſe putabant unde virus ſuæ hæreſis populo non deeſſet: cum enim apertè damnato Neſtorio libros ejus interdictos perſpicerent, evulgarunt ſcripta Theodori non ſolùm Græco, ſed etiam Syro, Armenio, & Perſico idiomate. Itidem authoritate ſcriptorum Theodoreti contra Cyrillum & Epiſtolæ Ibæ utebantur quaſi probata fuiſſent a Synodo Chalcedonenſi. Hinc multi ſequebantur Neſtorii dogmata: quibus cùm ſe Catholici opponerent antiquæ fidei tenaces, ſeſeque invicem ex hac contradictione vitarent nec ſimul communicarent, Eccleſia tota Orientis miſerum in modum dilacerabatur.

Juſtinianus autem Imperator ſuggeſtione Theodori Cæſareæ Cappadociæ Epiſcopi Achephali ac Synodi Chalcedonenſis adverſarii, intentione tollendi offendiculum quod accipiebant Achephali ex Synodo Chalcedonenſi, quaſi ſcripta Theodori, Theodoreti & Ibæ accepiſſet: edicto ſuo damnavit tria illa capitula quaſi à Synodo profecta, ut ſic retractata Synodus atque purgata ſuſciperetur ab Achephalis ac Eccleſiæ Catholicæ ſocietati redderentur omnes. Sed id dolosè ſuggeſſerat Theodorus ille, cùm ex hoc edicto magis confirmati fuerint ad impugnandam Synodum, cujus jam errata manifeſta reddita eſſent. Et nihilominus Imperator dolum doloſorum non perſpiciens, edicto ſuo conſentientes Epiſcopos muneribus ditabat, refragantes mulctabat pœnis. Cætera verò, inquit Liberatus hæc narrans c. 24. Breviarii, quæ ſubſequenter in Epiſcopis & Catholica Eccleſia ab eodem principe facta ſunt, quomodo conſentientes Epiſcopi in trium damnationem capitulorum muneribus ditabantur, vel non conſentientes depoſiti, in exilium miſſi ſunt, vel aliqui fuga latitantes, in anguſtiis fœlicem exitū ſuſceperunt, quoniam nota ſunt omnibus, puto nunc à me ſilenda.

Juſtinianus quo ſenſu damnat tria capitula.

Quod autem hoc ſenſu tanquam à Synodo Chalcedonenſi profecta hæc capitula damnaverit Juſtinianus in rebus ſpiritualibus ſæpe deceptus, colligi poteſt ex ipſo Liberato eodem capite, ubi ſatis denotat, Theodorum prædictum hoc taliter ei ſuggeſſiſſe ac ſuaſiſſe, ut his difficultatibus purgata & quaſi correcta & emendata Synodus Chalcedonenſis propter quam repulſam pati videbatur ab Achephalis, ab iiſdem jam, ſublato obice, acceptaretur. Sic enim ille, prætexens Acephalorum communionem cum Eccleſia. Siquidem illi hoc offenduntur in Synodo Chalcedonenſi quod laudes ſuſcepit Theodori Mopſueſteni Epiſcopi, epiſtolamque Ibæ, quæ per omnia Neſtoriana eſſe cognoſcitur, &c. qui Theodorus ſi cum dictis ſuis & hac epiſtola anathematizetur, tanquam retractata Synodus atque purgata ſuſcipietur ab eis per omnia, & in omnibus, & ſine pietatis veſtræ labore Eccleſiæ Catholicæ ſocietati, gaudente univerſali Eccleſia, clementiæ veſtræ laus erit ſempiterna. Hæc audiens Imperator & dolum doloſorum minimè proſpiciens, ſuggeſtionem eorum libenter accepit, & hoc ſe facere promptiſſimè ſpopondit.

Nihil remittendum de doctrina propter ſpem converſionis hæreticorum.

Ex quibus videas Juſtinianum ſtudio nimio & præpoſtero erga Synodum Chalcedonenſem voluiſſe quodammodo eam corrigere, ut ablato offendiculo nemini odioſa eſſet, ſed potius ejus adverſariis & impugnatoribus accepta. In quo eum ſpes fefellit, cùm nihil proſit quidpiam gratis concedere hæreticis ea intentione ut ad Catholicam redeant, cùm ex hoc potius in infidelitate magis confirmentur. Quod bene perſpiciens Divus Auguſtinus lib. 5. de baptiſmo cap. 5. dicebat de Do-

natiſtis: *Si vellent hæretici correcto errore venire ad Eccleſiam, quia putarent ſe baptiſmum non habere, niſi in Catholica acciperent, nec ſic eos deberemus ad iterationem baptiſmi conſentire.* Sic nec quicquam ex Synodo detrahendum eſſet, & ſi pollicerentur hæretici ſe, eis detractis, ei ſubſcripturos. Non enim ex hac conſtitutione meliores redditi ſunt hæſitantes & Acephali viribus tunc aucti adverſus Synodum, quæ ei errans emendanda fuerat. Sed & offenſionem plurium incurrit, quibuſdam improbantibus quod Theodoretum & Ibam poſt mortem anathematizaſſet: Aliis verò eum accuſantibus quod cùm eſſet illiteratus, eruditus tamen ſibi arrogaret de fide Catholica edere ſanctiones, quas hæretici conſcripſiſſent. Qua de re Facundus Epiſcopus Africanus lib. 12. pro defenſione capitulorum in Zenonem quemdam (B) ſimulans ſe vibrare jacula, ipſum Juſtinianum impetit. Melius ergo eſt, aiebat, ut ſemet intra limitem ſuum contineat, quem cùm tranſgreditur perdere multos poteſt, lucrari neminem. Nam & ſuas habent officinas vel artifices, omniaque ex propoſito doceri videmus. Nunquam enim de textrina perſonare incudes audivimus & ignem illic in fornacibus anhelare. Nunquam comperimus à ſutore quæſitum quæ cujuſque fabricæ proportio latitudinis conveniret & quanta utriſque conveniret altitudo: quoniam illa integrè ſcire poſſunt, quæ ab ipſis artis ſuæ præceptoribus inſtitutæ ſcholæ. In contemptu ſunt divinæ litteræ quæ nec ſuam ſcholam nec Magiſtros habeant, ut de quibus diſputare peritiſſimè ſe credat qui nunquam didicit. Deinde cum palatii cauſæ transferantur ad Eccleſiam, quomodo (C) Eccleſiæ cauſam ad palatium transferebat? poſtremo nunquid jam domuerat vel pacaverat omnes inſenſas reipublicæ barbaras nationes? jam per univerſas Imperii ſui provincias ſeditiones ac ſeditionum cauſas abſtulerat? jam cunctis criminalium ſive civilium cauſarum, qui illis conveniens, dederat finem? cùm ergo his non ſufficeret, quibus nemo ſufficere poteſt, quomodo ſi cogitaret tanta loci ſui pericula & de omnibus ſe rationem crederet redditurum, etiam periculis ſe alienis emergeret? Sic ille Imperatorem arguit, qui cùm undique bella & ſeditiones ingruerent, ipſe tamen totus eſſet intentus diſputationibus divinæ ſcripturæ, qui nec prima elementa calleret, ut legere poſſet ejuſmodi perplexas quæſtiones, vel ſaltem leviter intelligere. Ad quod adulantium laudibus excitabatur, ut ibidem notat prædictus Facundus, cum inter Catholicos militans ſcriberet, jubente Vigilio Catholicæ ſedis antiſtite, imprudentem Juſtiniani conatum ſugillans, atque ſimul omnes principes illos arguens, qui immiſcentes ſe fidei cauſæ tantùm ſibi ſumunt, ut non vereantur legem credendi præſcribere Chriſtianis. Ait Baronius ad annum Chriſti 546.

Juſtinianus culpatur à Facundo.

Reſtiterunt autem plures iſti decreto tum in Oriente, tum in Occidente, cum per illud Synodum Chalcedonenſem impeti magis oculati non obſcurè viderent. Reſtitit autem maximè Vigilius Papa, qui tamen cum videret ex his difficultatibus totam Eccleſiam ac maximè Orientalem miſerum in modum dilacerari, pluresque ſeſe invicem tanquam hæreticos vitare, nec mutuò velle communicare, conſtitutionem edidit qua voluit ad compeſcendos tumultus, ut tam defenſores (E) quam impugnatores capitulorum trium invicem communicarent interim, dum Synodus quinta univerſalis cogeretur ad definienda omnia ſuper his mota dubia. Silentium ſuper iis ſeu verbo ſeu ſcripto omnibus indicens ad illud uſque tempus. Quod à multis in deteriorē partem acceptū eſt, quaſi jam faveret tribus capitulis quæ antea damnaverat in ſe & abſolutè ſpectata, ut damnanda erant ab omnibus, nec enim quiſquam pugnare vellet pro dogmate Neſtoriano qui non eſſet apertè hæreticus. Sed cum major eſſet difficultas, an tria illa capitula eſſent ex mente Concilij Chalcedonenſis, ſcilicet, Theodori perſona Mopſveſtienſis cum ſcriptis ſuis, Theodoreti itidem ſcripta contra Cirillum & Ibæ epiſtola ad Marim Perſam, an inquam, (A) iſta omnia probanda eſſent ex mente prædicti Concilij & Orthodoxa habenda, ex vario intellectu quæſtionis hujus diſſidia innumera nata ſunt. Aliud enim erat damnare iſta capitula in ſe ſpectata quod cuique licitum erat, cùm nihil aliud eſſet quam damnare Theodorum cum ſcriptis ſuis, qui impœnitens obierat, ſcripta Theodoreti contra Cyrillum & Ibæ epiſtolam ſæpius commemoratam, quod etiam factum eſt in hac Synodo quæ perſonam Theodoreti & Ibæ non damnavit ſicut damnavit perſonam Theodori Mopſueſtienſis, quod illi pœnitentes recepti fuiſſent & ita mortui, hic verò impœnitens in erroribus obiiſſet. Aliud verò damnare ea capitula tanquam Synodo Chalcedonenſi conſentanea eſſent, juxta intentum authoris (B) cujuſdam libelli de his tribus capitulis qui totius diſſentionis cauſa extitit. In hoc ſenſu damnabat ea Juſtinianus & notam inuſſit Concilio Chalcedonenſi. Quæ præcipua cauſa fuit (licet & aliæ non defuerint) cur à multis reprobatum fuerit ejus edictum. Quod nihilominus tamen probavit tandē hæc quinta Synodus, exceptâ damnatione perſonæ Theodoreti & Ibæ qui pœnitentes fuerant, & præmiſſo examine de mente Synodi Chalcedonenſis circa illorū ſcripta & circa Theodorū ejuſque libros, à quibus probandis & recipiendis aliena fuiſſet, quæcunque illi imputarent Acephali. Sic res juſto libramine temperans, ut nullatenus læderet Synodum Chalcedonenſem, ſed cautè suppleret quædam ab ipſa minus explicata.

Tria capitula vario ſenſu damnata & defenſa.

Porro quia ſcriptores non ſatis evidenter ſtatum iſtarum (C) quæſtionum diſcernunt, obſcuritas non modica plurium mentibus innaſcitur, dum non ſatis apparet, quid ſit damnare aut defendere tria capitula & quo ſenſu damnantur aut defendūtur. Quo fit ut multi in iis ſeipſos non capiāt, nec ab aliis capiantur. Notat quoque Baron ad annum 546. triplicem ſtatum defenſorū horum capitulorum, ac aliquando eos fuiſſe laudatos, cum quem ſequerentur haberent Vigilium Romanum Pontificem: interdum toleratos cum de hujuſmodi controverſia, quid ſancta Synodus definiret expectaretur: reprobatos autem tunc penitus, cum probatâ quinta Synodo ab ea reſilierunt, addens. Hæc eſt ſumma totius hiſtoriæ, imò Tragœdiæ, utpote per quam plurima damna Eccleſiæ Catholicæ noſcantur illata, quæ tu ipſe plorabis cum legeris.

Baronius.

Quid verò velit Baronius aſſerens Vigilium probaſſe (D) tria capitula non ſatis conſtat, dum illa damnaſſe invenio, deinde ſuſpendiſſe ſententiam quod prudentiſſimè egit Vigilius, ait Facundus Hermianenſis Epiſcop. lib. 4. pro defenſione capitulorum, cùm non de fide, ſed de perſonis eſſet contentio, ut deferveſceret illius ardor, controverſiæ deciſionem ad Concilium univerſale differens, ut ſicut tempore fœderis conceſſa ſunt commercia, ſic omnibus defenſoribus & impugnatoribus capitulorum, uſque ad deciſionem Concilii concederetur communio. Idque egit non timore Imperatoris, ſed amore pacis. Hæc autem capitula defendiſſe, aut probaſſe illa aliquando non invenio. Tantis ambagibus & ſpinetis implexa eſt hæc quæſtio, ut in ea nonnumquam deflectere videantur viarum duces ac qui aliis prælucent. Niſi forſan aliquis dicat Vigilium tria capitula defendiſſe, quod Juſtiniani edicto conſtitutum ſuum (quod vocant) oppoſuerit: at in eo non poteſt cenſeri defenſor horum capitulorum, cùm tantùm defenſionem in eis ſuſcipiat perſonarum Theodori, Theodoreti & Ibæ, improbatis eorum ſcriptis, ne poſt mortem anathematiſarentur; quia, inquit ibidem, grave eſt inſultare defunctis, vel ſi laici fuerint, nedum illis qui in Epiſcopatu vitam depoſuerunt. Et de eo qui in divino Judicio eſt conſtitutus, fas nobis non eſt aliud decernere, præter id in quo eum ſupremus dies invenit. At id non eſt defendere tria capitula in quibus etiam doctrina impia probabatur, quâ Neſtorianiſmus vires ſumebat. Quod hic majores ingerit difficultates, eſt obſcuritas rei de qua præcisè movetur controver-

Vigilius Papa.

Alia quæſtio de fide, alia de perſonis.

Interim Vigilius Papa.

ſia, multa enim hic ſunt obſcura: diſcernant ergo ſtatum quæſtionis & quouſque ſe extendat damnatio aut defenſio capitulorum, qui in his nolunt hallucinari.

Quod autem ſpectat ad alteram cauſam Synodum hanc congregandi, de erroribus Origenis. Cum acta Concilii de iis nihil habeant, ea ſupplebimus ex Nicephoro Calliſto, quantum ſatis erit ad eorum notitiam, cum ea ſemper cautione, ut legem ſummæ non prætereamus. Fuerat autem Origenes etiam anathematizatus antea, etſi mortuus, per Theophilum Alexand. Patriarcham, ut nihil hic novi factitatum eſſe ſciamus. Sed quia duo Monachi novæ Lauræ, id eſt, Monaſterii S. Sabæ in Palæſtinâ, collectos ex voluminibus Origenis errores per Orientem cum magno ſcandalo diſpergebant (hi erant Nonnus & Leontius Bizantinus) opus fuit, ne malum ſerperet ſecurim adhibere ad eos exſcindendos. Quod factum eſt in præſenti Concilio. Cum illæ ſententiæ Origenis Græcorum antiquorum fabulas & prodigioſas quaſdam gentilium narrationes referrent, eſſentque pagana & fabuloſa deliramenta, ſtulta denique dogmata & omnino peregrina ab Eccleſia ut infra videbimus. Quamvis quo plus abſurditatis in iis continetur, eo minus ſuſpicioni locus ſit, hæc à tanto viro promanaſſe, qui à pluribus Magiſter Eccleſiæ, oraculum ſalutare & divinæ etiam gratiæ miraculum habitus eſt, niſi placeat ipſi attribuere quod de quibuſdam dictum eſt, *Angelicus juvenis ſenibus ſatanéſcit in annis*. Collectanea de ejus vita, rebus & ſententiis à Genebrardo ejus operibus præfixa, cum ejuſdem Epiſtola ad Carolum IX. Regem Galliæ lucem afferunt pluribus ea de re dubiis.

SVMMA QVINTÆ SYNODI Generalis Conſtantinopolitanæ ſecundæ acta circa tria capitula continens.

COllatio prima. Imperii Domini Juſtiniani perpetui Auguſti anno XXVII. poſt Conſulatum Baſilii anno XII. die quarto nonas Maias Indict. I. conſidentibus in Secretario venerabilibus Epiſcopis hujus Regiæ civitatis Eutichio ſanctiſſimo Patriarcha Regiæ Conſtantinopolis novæ Romæ. Apollinario ſanctiſſimo Archiepiſcopo Alexandrinæ Magnæ civitatis. Domino ſanctiſſimo Patriarchæ Antiochenæ Theopolitanæ magnæ civitatis, Stephano religioſiſſimo Epiſcopo Raphiæ, &c. Diodorus Archidiaconus & primicerius Reverendiſſimorum Notariorum dixit: Theodorus vir ſpectabilis Silentiarius ante religioſiſſimum veſtrum ſecretum eſt, miſſus à piiſſimo & Chriſtianiſſimo Imperatore, & ſuggerimus, ad quod placuerit. Sanctiſſimus Archiepiſcopus & Patriarcha dixit Eutychius: Ingrediatur: quo facto ſanctiſſimus Archiepiſcopus & Patriarcha Apollinarius dixit: Pro qua cauſâ veſtra magnitudo ad nos venit? Theodorus vir ſpectabilis Silentiarius dixit: Piiſſimus & Chriſtianiſſimus noſter Dominus miſit me ad veſtram beatitudinem, dare vobis piiſſimam formam legendam ante ſanctam veſtram Synodum. Sanctiſſimus Archiepiſcopus & Patriarcha Domnus dixit: Piiſſima forma, cujus mentionem fecit Theodorus magnificus, competenter ſuſcepta recitetur, & cùm ſuſcepiſſet Stephanus Diaconus & Notarius & inſtrumentarius, recitavit.

In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti Imperator Cæſar, Flavius Juſtinianus, Alamanicus, &c. beatiſſimis Epiſcopis & Patriarchis Eutychio Conſtantinopolitano, Apollinario Alexandrino, &c.

Semper ſtudium fuit Orthodoxis & piis Imperatoribus Patribus noſtris: pro tempore exortas hæreſes per congregationem religioſſimorum Epiſcoporum amputare, &c. narrat quomodo hactenus Imperatores multa geſſerint contra hæreticos uſque ad Synodum Chalcedonenſem, cui licet contradicentes expulerit ab Eccleſiis & Monaſteriis. Neſtoriani tamen propriam ſuam impietatem Eccleſiæ applicare volentes, eam introducere conati ſunt per Theodorum Mapſueſtenum, Theodoretum & Ibam, quædam eorum ſcripta quaſi à Synodo Chalcedonenſi ſuſcepta eſſent, in quibus tamen Neſtorii impietas docetur, divulgantes cum multorum ſeductione. Proinde mandat ut horum ſcripta examinentur & de eis feratur judicium, ſimul etiam an oporteat aliquem poſt mortem anathematizari. Monens Vigilium Papam ſæpius tria impia hæc capitula anathematizaviſſe.

Lecta hac Epiſtola petiit Synodus ut quædam ſcripta legerentur ſeu ad Vigilium, ſeu à Vigilio ſcripta cauſam præſentem reſpicientia, quæ cum accepiſſet Stephanus notarius & inſtrumentarius recitavit.

Sanctiſſimo & Beatiſſimo Domino & Conſacerdoti Vigilio, Eutychius.

SCientes quantorum bonorum cauſa eſt pax Dei, cuſtodiens corda & ſenſus fidelium, & colligens eos, ut unum idemque ſapiant in recta fidei confeſſione, & ad perficienda divina mandata, & propitium Deum faciens in his quæ recta ſunt concordantibus: ideo feſtinantes unitatem conſervare, ad Apoſtolicam ſedem veſtræ beatitudinis manifeſtum facimus, quòd nos ſemper & ſervavimus fidem ab initio traditam à magno Deo & Salvatore noſtro Jeſu Chriſto, ſanctis Apoſtolis, & ab illis in omni mundo prædicatam, & à Sanctis Patribus explanatam, & maximè ab his qui in ſanctis quatuor Synodis congregati ſunt, quos per omnia & in omnibus amplectimur & ſuſcipimus, id eſt, trecentos decem & octo ſanctos Patres qui Nicææ congregati ſunt, & ſanctum Symbolum ſive mathema fidei expoſuerunt, & Arianam impietatem anathematizaverunt, & eos qui ſimilia eis ſapuerunt & ſapiunt. Suſcipimus autem & centum quinquaginta ſanctos Patres Conſtantinopoli congregatos, qui idem ſanctum mathema expoſuerunt, & de Deitate ſancti Spiritus dilucidaverunt, & hæreſim Macedonianam, ſanctum Spiritum impugnantem, & impium Apollinarium condemnaverunt, cum his qui ſimilia illis ſapuerunt vel ſapiunt. Suſcipimus autem & ſanctos ducentos Patres in Epheſina prima Synodo congregatos, qui per omnia ſecuti ſunt idem ſanctum Symbolum ſive mathema, & condemnaverunt Neſtorium impium, & impia ejus dogmata, & eos qui ſimilia ei aliquando vel ſapuerunt vel ſapiunt. Adhuc autem & ſuſcipimus ſexcentos triginta ſanctos Patres Chalcedone congregatos, qui etiam ipſi per omnia conſenſerunt prædictis tribus Synodis, & ſecuti ſunt prædictum Symbolum ſive mathema à trecentis decem & octo ſanctis Patribus explanatum, & à centum quinquaginta ſanctis Patribus expoſitum, & anathematizaverunt eos, qui aliud præter prædictum Symbolum præſumunt docere, aut exponere, aut tradere ſanctis Eccleſiis Dei. Condemnaverunt autem & anathematizaverunt Eutychem & Neſtorium & impia eorum dogmata, & eos qui ſimilia eis ſapuerunt vel ſapiunt. His ita ſe habentibus certum facimus, quòd omnia quæ à prędictis quatuor ſanctis Synodis judicata & definita ſunt, & ſervavimus & ſervamus, quia etſi per diverſa tempora prędictæ ſanctæ quatuor Synodi factæ ſunt, tamen unam eandemque fidei confeſſionem ſervaverunt & prædicaverunt. Suſcipimus autem & amplectimur & Epiſtolas Præſulum Romanæ ſedis Apoſtolicæ, tam aliorum, quàm Leonis ſanctæ memoriæ de recta fide ſcriptas, & de quatuor ſanctis Conciliis, vel uno eorum. Cum igitur prædicta omnia & ſervavimus & ſervamus, & in his nobis ipſis invicem conſentimus neceſſarium eſt conferri de tribus Capitulis, unde quibuſdam quæſtio nata eſt. Et ideo petimus, præſidente nobis veſtra beatitudine, ſub tranquillitate & Sacerdotali manſuetudine propo- *Epiſtola Pontif.*

ſitis ſanctis Evangeliis, communi tractatu eadem Capitula in medio proponenda, quæri & conferri, & finem quæſtioni imponi Deo placitum, & convenientem his quæ à ſanctis quatuor Conciliis definita ſunt: quoniam ad augmentum pacis & concordiam Eccleſiarum pertinet, ut omni de medio diſſenſione ſublatâ, quæ à prædictis quatuor ſanctis Synodis definita ſunt, inconcuſſa ſerventur, ſanctarum Synodorum reverentia in omnibus cuſtodita. His autem & ſubſcripſi incolumis in Domino. Ora pro nobis ſanctiſſime & beatiſſime frater.

Ego Eutychius, miſericordia Dei Epiſcopus Conſtantinopolis novæ Romæ, omnibus ſuprà ſcriptis ſubſcripſi.

Item Reverendiſſimus Stephanus recitavit.

Dilectiſſimo Fratri Eutychio, & Epiſcopis ſub te conſtitutis, Vigilius.

Pſal.125. REpletum eſt gaudio os noſtrum, & lingua noſtra exultatione, quod diſcordiæ confuſione ſubmota, pacem ſuæ Deus reformavit Eccleſiæ, ut impleretur quod dictum eſt: *Ecce quàm bonum, & quàm jucundum habitare fratres in unum.* Valdè enim nos in Domino exultare convenit, quòd charitatis veſtræ ſcripto nobis eſt oblata profeſſio, cujus tenor ita ſeſe habet: Dicentes quantorum bonorum cauſa eſt pax Dei, cuſtodiens corda & ſenſus fidelium, & colligens eos ut unum idemque ſapiant in recta fidei confeſſione, &c. His autem & ſubſcripſimus, hujus profeſſionis orthodoxæ claritatem libenter amplexi; eadem nos per omnia & in omnibus approbantes, cuſtodituros atque inviolabiliter ſervaturos Deo noſtro profitemur Authore. Omnibus igitur, quæ profeſſio veſtra continet, in ſua perenniter firmitate durantibus, popoſcit veſtra fraternitas, ut nobis præſentibus de tribus Capitulis, ex quibus quæſtio nata eſt, ſub tranquillitate & Sacerdotali manſuetudine ſanctis propoſitis Evangeliis conferatur, & finis quæſtionis ipſi Deo placitus, & conveniens iis quæ à memoratis ſanctis quatuor Conciliis definita ſunt, imponatur: ut omni de medio diſſenſione ſublata, quæ ab eiſdem quatuor ſanctis Synodis definita ſunt, inconcuſſa ſerventur, earumdem Synodorum reverentia in omnibus cuſtodita. Quam profeſſionem paternarum traditionum memorem & ſequacem, tam in fraternitate veſtra, quàm in omnibus ſimilia confeſſis atque confitentibus, omni laude pleniſſimam judicavimus, & noſtros ex ea re verè fratres agnoſcimus. Unde divinæ Clementiæ ſupplicamus, ut omnes nos in hac confeſſione & paternis traditionibus permanentes, noſtro digni reperiamur officio, & in die divini judicii nulli prævaricationi paternarum traditionum inveniamur obnoxii. Quibus ita prædictis poſtulationibus veſtrum deſiderium cognoſcentes annuimus, ut de tribus Capitulis, ex quibus quæſtio nata eſt, facto regulari Conventu, ſervata æquitate, mediis ſacro-ſanctis Evangeliis collationem cum unitis fratribus [a] habeamus, & finis detur placitus Deo, & conveniens his quæ à ſanctis quatuor ſunt definita Conciliis; ſcientes utique, ſicut & communis profeſſionis teſtimonio declaratur, memoratarum Synodorum in omnibus reverentiam cuſtodiri. Deus te incolumem cuſtodiat, Frater chariſſime. Datum 8. Idus Januarias, Imperii Domini Juſtiniani perpetui Auguſti anno 27. poſt Conſulatum Baſilii viri clariſſimi anno 12.

Pſal.132. · a habeatis.

His lectis ſancta Synodus dixit percupiens adeſſe Vigilium Papam Romanum in urbe tunc degentem, & de iiſdem tribus capitulis diſceptare & formam rectæ fidei ſecum imponere, deputantur Patriarchæ Eutychius, Apollinarius, Domninus & præcipui Epiſcopi qui illum invitarent, qui retulerunt eum propter corporis infirmitatem dixiſſe, ſe non poſſe ad hanc petitionem reſpondere: in poſtero autem die pollicitum ſe manifeſtare quod de tali conventu ei placuerit.

Repetitur Rom. Pontifex per ſe Synodo.

A *Collatio II.* Imperii Domini Juſtiniani, &c. ut ſupra. Refertur miſſio deputatorum ex parte Imperatoris, & ex parte Synodi ad Vigilium, qui venire renuit dicens quod paucos haberet ſecum Epiſcopos Occidentales, ſe autem ſuam ſententiam in ſcriptis oblaturum Imperatori circa tria capitula. Similiter & alii quidam Epiſcopi excuſarunt ſe ne in Synodum venirent. In hac autem ſeſſione laudatur Juſtinianus, quod quatuor primas Synodos ſacris Eccleſiæ dypticis inſeri & prædicari fecerit.

Synodus concluſit. Cum nos per omnia quod decet & ſervavimus & ſervamus, & ſæpius petivimus ſanctiſſimum Papam Vigilium una nobiſcum convenire, &c. Incongruum autem Sacerdotibus eſſe putantes protrahere dandum a nobis reſponſum Chriſtianiſſ. B Imperatori, Apoſtolo maximè Petro dicente: Oportet nos paratos eſſe ad ſatisfactionem omni poſcenti nos rationem de noſtra ſalute. Deo juvante futuro die convenientes, quæ oportet, agemus. 1.Petri 3.

Collatio III. Imperii Domini Juſtiniani, &c. ut ſupra. Recitatis omnibus quæ geſta erant in præcedentibus ſeſſionibus ordinis gratia, Patres Synodi profitentur ſe recipere. Confitemur fidem tenere & prædicare ab initio donatam, à magno Deo & Salvatore noſtro Jeſu Chriſto ſanctis Apoſtolis & ab illis in univerſo mundo prædicatam, quam & ſancti Patres confeſſi ſunt & explanaverunt & ſanctis Eccleſiis tradiderunt, & maximè qui in quatuor Synodis convenerunt: quos per omnia & in omnibus ſequimur & ſuſcipimus C cum aliis ſanctis Patribus, &c. ſuper hoc ſequimur per omnia & ſanctos Patres Doctores Eccleſiæ Athanaſium, Hilarium, Baſilium, Gregorium Theologum, & Gregorium Nyſſenum, Ambroſium, Auguſtinum, Theophilum, Joannem Conſtantinopolitanum, Cyrillum, Leonem & Proculum; ſuſcipimus omnia quæ de recta fide & condemnatione hæreticorum expoſuerunt, ſuſcipimus autem & alios ſanctos & Orthodoxos Patres, qui in ſancta Dei Eccleſia rectam fidem irreprehenſibiliter uſque ad finem vitæ ſuæ prædicaverunt, &c. de diſceptatione autem trium capitulorum, hoc eſt, de Theodoro Mopſueſteno, & de ſcriptis ejus, & de Epiſtolâ quæ dicitur Ibæ ad Marim Perſam ſcripta, & de conſcriptis Theodoreti, quæ contra rectam fidem & ſanctæ memoriæ Cyrillum & contra duodecim ejus capitula conſcripta ſunt, pro D quibus & interrogavit nos piiſſimus & tranquilliſſimus Imperator, quoniam ſpeciali indigent conventu, alio die, Deo adjuvante, conveniamus.

Patres antiqui Eccleſiæ recepti.

Collatio IV. Imperii Domini Juſtiniani, &c. ut ſupra. Diodorus Archidiaconus & Primicerius reverendiſſimorum notariorum dixit: neminem quidem omnium latuit, quæ ipſe Theodorus in diverſis codicibus expoſuit, & quæ ad aliorum duorum capitulorum examinationem pertinent, neceſſario autem conſtituto quæſtionem de his communiter procedere, notarii noſtri prima vice ſcripta ex Theodori codicibus in medio proferant, quorum gratia & à ſanctis Patribus ſcimus eum accuſatum eſſe.

Theodori Mopſueſteni ex tertio libro contra impium Apollinarium.

E QUomodo igitur tui cui ſuper omnes maximè decet meorum regimen, illum qui ex Virgine natus eſt, Deum eſſe, & ex Deo conſubſtantialem Patri exiſtimari dicis, niſi fortè ſancto Spiritui imputare illius creationem nos jubes? ſed quis eſt Deus ex Deo, & conſubſtantialis Patri? is idem qui ex Virgine natus erat, ô mirandum, & qui per Spiritum Sanctum ſecundum divinas ſcripturas plaſmatus eſt, & confectionem in muliebri accepit ventre. Inerat forſitan, quia mox quàm plaſmatus eſt, & ut templum Dei eſſet, accepit: non tamen exiſtimandum nobis eſt, Deum de Virgine natum eſſe, niſi fortè idem exiſtimandum nobis eſt, & quòd natū eſt, & quòd eſt in templo nato,

& qui in templo eſt Deus Verbum: non tamen nec ſecundum tuam vocem pronunciandum eſt, omnino ex Virgine Deum natum eſſe, & ex Deo conſubſtantialem Patri. Nam ſi non homo eſt, ſicut dicis, aſſumptus, qui natus eſt ex Virgine, Deus vero incarnatus, quomodo qui natus eſt Deus ex Deo, & conſubſtantialis dicetur Patri, carne non petente hanc vocem ſuſcipere? Nam eſt quidem dementia, Deum ex Virgine natum eſſe dicere. Hoc enim nihil aliud eſt, quàm ex ſemine eum dicere David de ſubſtantia Virginis genitum, & ex in ipſa plaſmatum: quia quod de ſemine David & de ſubſtantia Virginis eſt, in materno ventre conſtitit, & ſancti Spiritus plaſmatum virtute, natum fuiſſe diſcimus de Virgine. Ut autem aliquis ex hoc concedat dicere ipſis, quòd Deus ex Deo, & conſubſtantialis Patri natus eſt ex Virgine, eo quòd eſt in templo nato, ſed non per ſe natus eſt Deus Verbum, Incarnatus verò, ſicut dicit ipſe ſapiens. Si igitur cum carne eum natum eſſe dicunt, quod autem natum eſt, Deus ex Deo, & conſubſtantialis Patri eſt, neceſſe eſt hoc & carnem dicere. Quod non idcirco caro eſt. quoniam nec Deus ex Deo, nec conſubſtantialis ei, cujus ſemen eſt, & non id quod natum eſt ex Virgine, Deus eſt ex Deo, & conſubſtantialis Patri: niſi fortè pars nati, prout ipſe in inferioribus partem Chriſti nominat Deitatem: ſed non divina natura ex Virgine nata eſt. Natus autem eſt ex Virgine, qui ex ſubſtantia Virginis conſtat, non Deus Verbum ex Maria natus eſt. Natus autem eſt ex Maria qui ex ſemine eſt David: Non Deus Verbum ex muliere natus eſt, ſed natus ex muliere, qui virtute ſancti Spiritus plaſmatus eſt in ea. Non ex matre natus, eſt conſubſtantialis Patri: ſine matre enim eſt, ſecundum Beati Pauli vocem, ſed qui in poſterioribus temporibus in materno ventre ſancti Spiritus virtute plaſmatus eſt, utpote ſive Patre propterea dictus.

Et poſt alia.

2. Mox autem in ipſo pſalmato Deus Verbum factus eſt: non enim in cœlum aſcendenti ſolùm inerat, ſed etiam ex mortuis reſurgenti, ut poſtea reſuſcitans eum ſecundum ſuam promiſſionem. Non reſurgenti ex mortuis ſolùm inerat, ſed etiam crucifixo, & Baptizato, & Evangelicam poſt baptiſma converſationem peragenti, nec-non etiam ante Baptiſma legalem adimplenti conſtitutionem, & præſentato ſecundum legem, & circumciſo & partus pannis obvoluto. Erat autem forte in ipſo & naſcente, & cùm in materno utero eſſet à prima ſtatim plaſmatione: diſpenſationi enim quæ circa eum erat, ordinem imponebat, utpote & particulatim ipſum ad perfectionem perducens.

Et poſt alia.

3. Et per tempus quidem ad Baptiſma ducens, poſt iſtud autem ad mortem, deinde ſecundum ſuam pronunciationem reſuſcitans, ducens in cœlum, collocans eum ad dexteram Dei per ſuam conjunctionem, ex qua ſedet & adoratur ab omnibus, & omnes judicabit: omnium autem iſtorum finem apud ſe habebat Deus Verbum, cùm in ipſo erat: & omnia per ordinem complebat, quem ordinem ipſe arbitrabatur bene habere præfinitione quidem & voluntate, quam antea ſtatim pro his quæ eventura erant, & bona voluntate quam circa eum habebat, ab initio ſimiliter inerat ei: per ordinem autem ſibi placitum ad perfectionem ducebat ipſum.

Et poſt alia.

4. Suam autem cooperationem ad propoſita opera præſtabat ei, qui aſſumptus eſt: ubi hoc facit in loco ſenſus fuiſſe Deitatem illi qui aſſumptus eſt. Nec enim eis, quibuſcumque ſuam donavit cooperationem, ſenſus locum ejus obtinebat. Si autem & modo præcipuam quamdam cooperationem donavit illi qui aſſumptus eſt, non hoc faciebat locum ſenſus Deitatem
Matth. 26. obtinere. Sed Deïtas pro ſenſu fiebat illi qui aſſump-
Matth. 27. tus eſt, ſecundum veſtra verba: quomodo timorem in paſſione ſuſcipiebat? quid vehementioribus orationibus ad imminentem neceſſitatem indigebat, quas cum magna quidem & clamoſa voce, cum plurimis autem lachrymis (ſecundum Beatum Paulum) referebat Deo? *Hebr. 5.* quomodo timore tanto detinebatur, ut ex immenſa trepidatione fontes ſudoris dimitteret, Evangeliſta apertè dicente, quod globis ſanguinis ſimilis ſudor deſcendebat? Quid autem & Angeli adventu & *Luc. 22.* viſitatione egebat, animam reficientis in experimento *Ibid.* malorum, confortantis ejus alacritatem, excitantis eum ad imminentem paſſionis neceſſitatem, tolerare fortiter mala ſuadentis, urgentis ad patientiam & tolerantiam malorum, oſtendentis præſentium malorum fructum ex paſſione, mutationem in gloriam bonam circa eum poſt paſſionem futuram? Quid enim *Luc. 22.* (ſecundum Evangeliſtæ vocem) confortabat eum, Angelus ſcilicet, verbis iſtis fortem eum faciebat, & infirmitati naturâ ſuperiorem fieri cohortabatur, & corroborando cogitationes ejus, fortem eum faciebat?

Plura alia loca adducuntur ex variis ejus tractatibus, & quod librum Cantici Canticorum deſpiceret, ut *Canticum canticorũ.* quod ad amatam hoc ſcripſerit Salomon, & quod nullam haberet propheticam dictationem bonorum Eccleſiæ, nec ullam mentionem Dei faciat. Recitatur etiam impium ejus Symbolum: & poſtquam blaſphemiæ Theodori Mopſueſteni lectæ ſunt & impium ejus Symbolum, ſancta Synodus exclamavit. Hoc Symbolum ſathanas compoſuit, anathema ei qui hoc Symbolum compoſuit, hoc Symbolum Epheſina prima Synodus una cum authore ejus anathematizavit. Unum tantummodo fidei Symbolum ſcimus quod Nicæni ſancti Patres expoſuerunt & tradiderunt. In hoc omnes baptizari ſumus. Anathema Theodoro Mopſueſteno, iſte Evangelia reprobavit, iſte diſpenſationem injuriavit. Anathema illis qui non anathematizant illum. Defenſores ejus Judæi ſunt: ſequaces ejus pagani ſunt. Multis annis Imperatorem: Ortodoxum Imperatorem multis annis: & hoc bonum tibi ſervabatur, zizania tu ejeciſti, Eccleſias tu emundaſti. Theodorum Mopſueſtenum omnes anathematizamus. Theodorum & conſcripta ejus omnes anathematizamus. *Exclamationes contra Theodorum.*

Collatio V. Ut ſuprà: ſancta Synodus dixit: ſicut & antea interlocuti ſumus recitentur ea quæ contra Theodorum Mopſueſtnum & ejus blaſphemias ſancti Patres ſcripſerunt, & quæ imperialibus legibus & hiſtoricis conſcriptis continentur: & cum ſuſcepiſſet Theodorus reverendiſſimus Diaconus & notarius recitavit ex Cyrillo, Proclo, & Synodo etiam Mopſueſtena ex cujus actis conſtat nomen ejus poſt mortem ex ſacris dypticis ejectum fuiſſe. Synodus illa *Synodus Mopſueſtena.* Mopſueſtena, Juſtiniano mandante, celebrata eſt Mopſueſtiæ ann. 550. à Joanne Metropolita ſecundæ Ciliciæ Stuazaibi Epiſcopo cum aliis octo Epiſcopis. Prolata ſunt Evangelia, lectæ divales Juſtiniani, & Civitatis ſeniores Clerici ac nobiles Laici vocati ad Synodum compulſi ſunt ad ſolemne juramentum de dicenda veritate. Allata dipthyca, id eſt tabulæ duplicatæ, in quarum una mortuorum fidelium nomina in altera viventium continebantur, ex quavis materia confectæ erant ut advertit Angelus Rocca ſcholiis in l. Sacramentorum D. Gregorii. Unde hic allati ſunt etiam duo quaterniones membranacei, qui in uſu erant in Eccleſia Mopſueſtena: ac cum dipthyca *Diptycha quid?* mortuorum ita haberent. *Pro requieſcentibus Epiſcopis Protogone, Zozimo, Olympio, Cyrillo, Thoma, Baſtiano, Auxentio, Palatino, Iacobo, Zozimo, Theodoro, Symeone.* Quæſtio fuit quiſnam ille Cyrillus & Theodorus? reſpondit Martyrius Eccleſiæ Mopſueſtenæ Preſbyter ætatis an. 80. in civitatis clero ſexaginta habens, ſe audiviſſe quod Cyrillus Alexandr. pro Theodoro repoſitus fuiſſet, Theodorum autem illum ante Symeonem inſcriptum ante tres annos obiiſſe. Unde innotuit quintæ Synodo, aliis idem atteſtanti-

bus cum ſene illo Martyrio, Theodorum, de quo erat dubitatio poſt mortem eraſum fuiſſe de diphtycis, ac ſubſtitutum magnum illum Neſtorii domitorem Cyrillum. Deinde voluit Synodus ſcripta Theodoriti contra 12. capitula D. Cyrilli nec non quæ pro Theodoro ſcripſerat in variis tractatibus legi.

Ex his quæ à Theodorito ſcripta ſunt adverſus duodecim Capitula ſancti Cyrilli.

Ex his quæ ad primum Anathematiſmum ſcripſit.

Certum igitur eſt ex prædictis, quòd Dei forma non immutata in ſervi formam, ſed manens quod erat, ſumpſit ſervi formam. Si igitur non factus eſt caro Deus Verbum, ſed carnem vivam & rationabilem recepit, non ipſe ex natura Virgine natus eſt, complaſmatus & formatus, & initium inde ut eſſet accipiens, qui ante ſecula eſt, & Deus eſt, & * ad Deum eſt, cum Patre eſt; & cum Patre cognoſcitur & adoratur; ſed cùm ſibi templum in utero virginali complaſmavit, cum illo erat qui complaſmatus, & conceptus, & formatus, & natus eſt. Quapropter & ſanctam illam Virginem Dei genitricem appellamus, non quod Deum natura genuit, ſed quòd hominem Deo unitum, qui eum complaſmavit. (* quod.)

Ejuſdem Theodoriti ex his quæ ſunt adverſus Anathematiſmum ſecundum. Unum quidem Chriſtum confitemur, divinis doctrinis Apoſtolorum obedientes, & eumdem pro unitate Deum & hominem nominamus: unitatem veró quæ eſt ſecundum ſubſiſtentiam, omnino ignoramus tanquam novam & alienigenam divinarum ſcripturarum, & Patrum qui eas interpretati ſunt.

Ejuſdem ex his quæ ſunt contra quartum Anathematiſmum.

Matth. 27. Cui igitur adſcribamus hoc quod eſt; *Deus meus, Deus meus, quare me dereliquiſti?* & hoc quod eſt:
Matth. 26. *Pater, ſi poteſt fieri tranſeat à me calix iſte.* & hoc
Joan. 12. quod eſt: *Pater ſalvum me fac ab iſta hora*, & hoc
Marc. 13. quod eſt: *Horam illam nemo cognovit, neque filius hominis:* & alia quæ humiliter ab ipſo & à ſacris Apoſtolis de ipſo dicta & ſcripta ſunt? cui eſuritionem & ſitum applicemus? cui laborem & ſomnum? cui igno-
Matth. 4. rantiam & formidinem? Quis eſt qui Angelico indi-
Joan. 4. guit auxilio? ſi Dei Verbi hæc ſunt, quomodo igno-
Luc. 22. ravit ſapientia?

Et poſt alia.

Non erat Dei Verbi ignorantia, ſed ſervi formæ, quæ tanta in illo tempore cognoſcebat, quanta inhabitans Deitas revelavit.

Ejuſdem ex his quæ ſunt adverſus decimum Anathematiſmum.

Quis eſt, qui laboribus virtutis perfectus eſt, & non natura perfectus exiſtens? Quis eſt qui *experimento*
Hebr. 5. *cognovit obedientiam*, & iſtam ignorans ante experimentum? quis eſt qui cum reverentia vixit, *& cum labore forti & lachrymis ſupplicationes obtulit*, ſalvum ſe facere non potens, ſed obſecrans illum qui poterat ſalvum facere, & mortis liberationem poſtulans? Non Deus Verbum, qui immortalis eſt, qui impaſſibilis, qui incorporalis.

Et poſt alia.

Sed id quod ex ſemine David ſumptum ab ipſo eſt, quod eſt mortale, quod eſt paſſibile, quod timet mortem; licet poſtea deſtruxerit mortis potentiam propter unitatem Dei qui hoc recipit, quod per omnem am-
Matth. 3. bulavit juſtitiam, & ad Joannem dixit: *Sine modo, Sic enim decet nos omnem implere juſtitiam:* Hoc ſummi Sacerdotii appellationem accepit ſecundum ordinem Melchiſedech: illud enim habebat naturæ infirmitatem, &c.

Sancta Synodus dixit & ex his quæ Theodorus impie conſcripſit, miranda eſt ſubtilitas ſancti Chalcedonenſis Concilii. Sciens enim ejus blaſphemias, prius quidem multis ſæpius uſa eſt contra eum exclamationibus: poſtea vero non aliter eum ſuſcepiſſet, niſi prius anathematizaſſet Neſtorium & ejus blaſphemias, pro quibus antea ſcripſit, defendens eas. Cum itaque & quæ de his propoſita ſunt finem acceperunt, alio die de reliquo capitulo nobis quæſtio proponetur.

Collatio VI. Imperii Domini Juſtiniani, ut ſupra: Relectis quæ in ſeſſione antecedenti geſta erant ſancta Synodus dixit. Quoniam piiſſimus Imperator his quæ ad nos ſcripſit, & hoc adjecit quod vindicare quidam conantes Epiſtolam quam Ibas ſcripſiſſe dicitur, præſumunt dicere ſuſceptam eam eſſe a ſancto Chalcedonenſi Concilio, verbis uſi unius vel duorum religioſiſſimorum Epiſcoporum, qui in eodem ſancto Concilio convenerunt, quaſi pro eadem Epiſtola dictis, cum alii omnes non ejuſdem facti ſint voluntatis: neceſſarium eſſe putamus propoſita quæſtione, recitationem ad Marim ſcriptæ Epiſtolæ fieri & cum ſuſcepiſſet Theodorus reverendiſſimus Diaconus & Notarius recitavit.

Interpretatio Epiſtolæ quæ dicitur ab Iba Epiſcopo ſcripta ad Marim Perſam.

Compendiosè veró ſapientiæ tuæ lucidæ, quæ per pauca multa cognoſcit, qualia ante hoc & nunc facta ſunt, manifeſtare feſtinavimus: ſcientes quòd hæc tuæ reverentiæ ſcribentes, omnibus per tuum ſtudium qui ibi ſunt, fuerint manifeſta quæ à nobis ſcribuntur, qui nullam immutationem à Deo datæ ſcripturæ acceperunt. Facio veró initium cauſæ ex verbis quæ & ipſe cognoſcis. Factum eſt certamen ex quo tua reverentia hìc fuit, duobus hominibus iſtis, Neſtorio & Cyrillo, & conſcripſerunt contra ſe verba nocibilia, quæ ſcandala erant audientibus. Neſtorius enim dixit in libris ſuis, ſicut & tua reverentia cognoſcit, quòd Beata Maria Dei genitrix non eſt, ut putaretur pluribus de ſecta Pauli Samòzateni eſſe, dicentis hominem eſſe purum Chriſtum. Cyrillus veró volens verba Neſtorii refutare, lubricavit, & inventus eſt cecidiſſe in dogma Apollinarii. Conſcripſit enim & iſte, ſimiliter illi; quòd ipſe Deus Verbum factus eſt homo, ut non ſit differentia inter templum & inhabitantem in eo. Conſcripſit enim duodecim Capitula, quæ puto & tuam reverentiam cognoviſſe, quòd una natura eſt Deitatis & humanitatis Domini noſtri Jeſu Chriſti, & quòd non oportet, inquit, dividere voces dictas, quas aut ipſe Dominus pro ſe dixit, aut Evangeliſtæ de ipſo. Omni veró impietate ea plena ſunt, & antequam dicamus ſicut & tua ſanctitas cognoſcit. Quomodo enim poſſibile eſt accipi Verbum, quod ab initio eſt, pro templo quod ex Maria natum eſt? aut illud; *Minoraſti eum paulominus ab Angelis*, de Deitate Unigeniti dictum fuiſſe? Eccleſia enim ſic dicit, ſicut & tua reverentia cognoſcit, ab initio edocta eſt, & firmata divina doctrina ex verbis beatiſſimorum Patrum: Duæ naturæ, una virtus, una perſona, quod eſt unus Filius Dominus Jeſus Chriſtus. Propter hoc certamen victores & pii Imperatores juſſerunt primates Epiſcoporum in Epheſinam civitatem congregari, & ſub omnibus libros Neſtorii & Cyrilli judicari. Antequam veró omnes Epiſcopi, & qui juſſi ſunt congregari, in Epheſum pervenirent, antecedens idem Cyrillus omnium aures veneno obcæcanti oculos ſapientium obtinuit: invenit vero * clauſas ex odio contra Neſtorium. Et antequam in Synodum perveniret vir ſanctiſſimus & reverendiſſimus Archiepiſcopus Joannes, de Epiſcópatu Neſtorium dejecerunt, judicio & quæſtione non facta. Poſt duos

Epiſtola Ibæ. — Pſal. 8. — * cauſam.

verò dies dejectionis ejus venimus in Epheſum, & cùm didiciſſemus quod in dejectione Neſtorii, quæ ab his facta eſt, duodecim Capitula conſcripta à Cyrillo contra conſtituta fidei veræ propoſuerunt, & confirmaverunt, & eis conſenſerunt ut veræ fidei conſonantibus; omnes Orientis Epiſcopi ipſum Cyrillum dejecerunt, & contra alios Epiſcopos qui conſenſerunt Capitulis, excommunicationem ſtatuerunt. Et poſt hanc confuſionem unuſquiſque in ſuam civitatem reverſus eſt. Neſtorius vero, quoniã odio habebatur ſuæ civitati, & majoribus in ea conſtitutis, illuc reverti non potuit, & manſit Synodus Orientalis non communicans Epiſcopis communicantibus Cyrillo. Et propter hæc tribulatio multa inter eos facta eſt, & in certamine Epiſcopi ad Epiſcopos facti ſunt, & populi ad populos, & quæ ſcripta ſunt, opere impleta ſunt, *Quòd erunt inimici hominis domeſtici ejus.* Ex hoc maleloquia multa contra nos facta ſunt, tam paganorum, quàm hæreticorum: nec enim audebat aliquis de civitate in civitatem, & à provincia in provinciam ire: ſed unuſquiſque proximum ut inimicum perſequebatur. Multi verò non habentes timorem Dei ante oculos occaſione zeli pro Eccleſiis, quam habebant inimicitiam occultam in corde ſuo, ad effectum perducere feſtinaverunt. Quorum unus ex ipſis eſt noſtræ civitatis tyrannus, quem & ipſe non ignoras, qui occaſione fidei non ſolùm cum eo viventes perſequitur, ſed etiam eos qui dudum ad Dominum abierunt. Qui unus ex ipſis eſt Beatus Theodorus prædicator veritatis & Doctor Eccleſiæ, non ſolùm in vita ſua hæreticos percuſſit in veram ſuam fidem, ſed etiam poſt mortem arma ſpiritualia in ſuis libris filiis Eccleſiæ dereliquit, ſicut & tua reverentia cum eo collocuta cognovit, & ex his quæ ab eo conſcripta ſunt, credidit. Iſtum auſus eſt, qui omnia audet, in Eccleſia manifeſtè anathematizare, qui propter zelum Dei non ſolùm ſuam civitatem ab errore in veritatem convertit, ſed etiam longè ægrotantes Eccleſias erudivit ſua doctrina. Et de codicibus autem ejus multa ubique inveſtigatio facta eſt, non quòd fidei veræ alieni fuerant (vidi enim quod illum viventem frequenter laudabat, & in codicibus ejus legebat) ſed propter inimicitiam occultam, quam habebat ad eum, quoniam convicit eum manifeſtè in Synodo. Iſtis verò malis inter eos tenentibus, & unoquoque ut volebat, ſicut ſcriptum eſt, *eunte*, Deus noſter adorandus qui ſemper ſua clementia curat Eccleſiam, excitavit fideliſſimi & Victoris Imperatoris cor, mittere virum magnum, & cognitum de ſuo palatio, qui compelleret virum religioſiſſimum & ſanctiſſimum Archiepiſcopum Orientis dominum Joannem conciliari Cyrillo: ab ipſo enim Epiſcopatu dejectus erat. Et poſtquam ſuſcepit litteras Imperatoris, direxit ſanctiſſimum & reverendiſſimum Paulum Epiſcopum Emeſæ, ſcribens per eum veram fidem, & mandans ei, quòd ſi iſti fidei conſenſerit Cyrillus, & anathematizaverit dicentes, quod Deïtas paſſa eſt, & dicentes quod una natura eſt divinitatis & humanitatis, ut & communicet. Voluit autem Dominus ſemper pro ſua Eccleſia ſanguine ſuo redempta, & cor Ægyptii mollire, ut ſine vexatione fidei conſentiret, ut eam ſuſciperet, & omnes extra eam credentes anathematizaret. Et cum communicaſſent invicem, certamen de medio ablatum eſt, & pax in Eccleſia facta eſt, & non jam de cætero in ea diſſidium, ſed pax, ſicut priùs eſt. Quæ verò ſunt verba à viro ſanctiſſimo & reverendiſſimo Archiepiſcopo Joanne ſcripta, & quæ reſcripta ſuſcepit à Cyrillo, ipſas Epiſtolas huic quæ ad tuam reverentiam ſcripta eſt, conjungens, direxi tuæ reverentiæ, ut legens cognoſcas, & omnibus Patribus noſtris pacem amantibus annunties, quod certamen jam ceſſavit, & medius paries ablatus eſt inimicitiæ, & qui inordinatè contra viventes & mortuos irruerunt, in confuſione ſunt, ſatisfacientes pro culpis ſuis, & contraria priori ſuæ doctrinæ dogmata. Non enim præſumit aliquis dicere, quod una

Matth. 10.

Judic. 17.

Reconciliatio inter Joan. Antioch & Cyrillum Alexandr.

A eſt natura divinitatis & humanitatis; ſed confitentur in templum & inhabitantem in eo; qui eſt unus Filius Jeſus Chriſtus. Hæc vero ſcripſi tuæ reverentiæ multo affectu, quem habeo ad te, confidens quòd tua ſanctitas noctu dieque in doctrina Dei teipſum exerces, ut & multis prodeſſe poſſis.

Sancta Synodus dixit; Scimus Proclum religioſæ memoriæ litteris uſum eſſe ad Joannem reverendiſſimæ memoriæ Antiochenum Epiſcopum, in quibus ſcripſit apud ſe accuſatum eſſe Ibam, eò quod Neſtorii dogmata diligit, & quædam ex impiis Theodori capitulis in Syrorum tranſtulit linguam, & hæc ſcripſit, & ubique tranſmiſit. Relegatur igitur prædicta Epiſtola ad præſentem quæſtionem reſpiciens. Et cùm ſuſcepiſſet Calonymus reverendiſſimus Diaconus &

B Notarius, recitavit.

Legitur Epiſtola Procli Epiſcopi Conſtantinopolitani ad Joannem Epiſcopum Antiochiæ. *Arbitror te cognoſcere, &c.* quâ lectâ Synodus dixit, Omnibus manifeſtum eſſe putamus ex Epiſtolâ à Proclo religioſæ memoriæ ſcripta, quod non libera eſt ab accuſatione apud eum propoſitâ ad Marim Perſam Epiſtola. Nam Neſtorium vindicat & impii Theodori conſcripta per omnia comprobat, quæ ſanctæ memoriæ Proclus præcepit eum Anathematizare, utpote deo per hæc colentem. Conſequens vero & cæterorum examinationem procedere quæ ad præſens capitulum pertinent.

Theodorus Epiſcopus Cæſareæ Cappadociæ cum

C aliis Epiſcopis ſurgens commonuit ſanctam Synodum, quod antequam Synodus Chalcedonſis congregaretur multis vicibus accuſatus fuiſſet Ibas propter impia capitula inſerta Epiſtolæ ad Marim Perſam ab ipſo ſcriptæ, & quod impia capitula Theodori lingua Syrorum tranſtuliſſet & ubique tranſmiſiſſet. Quapropter ſcripſit Proclus ad Joannem Antiochenum ut illum compelleret ab impietate Neſtorii recedere: fuerat quoque delatus poſt mortem Procli ad Theodoſium Imperatorem & ad Flavianum Epiſcopum Conſtantinopolitanæ urbis qui delegaverunt examinationem de quibus Ibas accuſabatur Photio Epiſcopo Tyri & Euſtachio Epiſcopo Berytorum. Sententia autem dicta eſt Tyri ab his Epiſcopis, ut Ibas in Edeſena civitate, manifeſtè Neſtorium anathematizaret & impia ejus dogmata quæ in Epiſtola ſua vindicabat, & Epheſinam primam Synodum ab eadem

D impia Epiſtola reprobatam ſuſciperet tanquam à Spiritu ſancto congregatam. Quæ cum judicata executioni non demandarentur, privatus eſt Ibas Epiſcopatu, & Nonnus ei ſuffectus, qui ad Synodum Chalcedonenſem vocatus eſt, non ipſe Ibas. Cum autem in Chalcedonenſi cauſa de Iba moveretur, ſatis manifeſtum eſt Concilium reprobaſſe hanc Epiſtolam, cum ſuſcepit judicium Photii & Euſtatii quo Ibam accuſatum, cum abnegaſſet prius ſuam Epiſtolam, receperunt, quod miſericordia Chriſto ſemper magis placeret. Juvenalis vero Hieroſolymitanæ civitatis Epiſcopus, ut de hæreſi pœnitentiam agentem Ibam, veniam & clementiam maxime propter ſenectutem meruiſſe interlocutus eſt, ſecundum Eccleſiæ traditionem. Similiter & plures alii Epiſcopi ea ratione eum ſuſce-

E perunt, eo quod abnegaret ea quæ ipſi ab accuſatoribus objiciebantur, inter quæ erat hæc Epiſtola. Sic & plures alii ſimiliter locuti ſunt. In conciliis autem non unius aut ſecundi interlocutionem attendere oportet, ſed hæc quæ communiter ab omnibus vel amplioribus definiuntur. Sed & Ibas eam abnegavit dicens, poſt reconciliationem Cyrilli cum Joanne Antiocheno nihil contra Cyrillum ſe dixiſſe. Si vero aliquis concedat prout illi dicunt, priora quidem Epiſtolæ impia eſſe, ultima vero recta eſſe, nec ſic Epiſtola effugiet ſibi debitam condemnationem: in omnibus enim hæreſibus, licet contigerit hæreticos quædam recta dicere, non ideo impia condemnatione liberantur.

Ibas Neſtorio [illegible]

Sed

Epiſtola Ibæ.

Sed ad majus examen viſum eſt Synodo recitari Epiſtolas plures in Synodo Epheſina lectas tum D. Leonis ad Flavianum, tum etiam definitionem Chalcedonenſis Concilii. Ex quibus cum conſtaret Epiſtolam Ibæ omnino contrariam eſſe Concilio Chalcedonenſi, ut ſine manifeſtâ contradictione eam probare non potuerit, omnes Epiſcopi exclamaverunt: Hæc omnes diximus Epiſtola hæretica eſt. Epiſtolam quæ dicitur Ibæ omnes condemnamus. Epiſtola aliena Synodo eſt, Epiſtola contraria definitioni eſt: tota Epiſtola hæretica eſt, tota Epiſtola blaſphema eſt, qui hanc non anathematizat hæreticus eſt, Epiſtolam definitio ſancti Concilii Chalcedonenſis condemnavit, &c.

Collatio VII. Imperii Domini Juſtiniani, &c.

Quæſtor ſacri Palatii miſſus ab Imperatore refert ad Synodum Vigilium Papam ſæpius in ſcripturis condemnaſſe tria illa capitula, ac defenſores Theodori, Epiſtolam Ibæ nec-non ſcripta Theodoreti adverſus 12. capitula D. Cyrilli, ſeque ſcripta hæc Vigilii afferre ad Synodum ut eum ejus aſſenſu ſine conctatione formam condemnationis trium capitulorum proferrent, ne per longiorem dilationem majus ſcandalum ſimplicibus efficiatur & permaneant hæretici ſemper ſanctæ Eccleſiæ adſcribentes iſtorum impietatem capitulorum. Obiter autem meminit quod Clerici venerandæ Eccleſiæ Cyri, imaginem Theodoreti rhedæ impoſuiſſent & in civitatem pſallentes introduxiſſent, & Sergius civitatis Epiſcopus collectionem, id eſt, feſtum celebraverit Theodori, & Diodori, & Theodoriti, & Neſtorii tanquam unius ſanctorum Martyrum, & propterea ſub Juſtino Imperatore qui rei veritatem inquiri fecit, ab Epiſcopatu ejectus fuerit.

Zelus præpoſterus pro tribus capitulis.

Sancta Synodus dixit: chartæ, quarum glorioſiſſimus quæſtor mentionem facit, recitentur. Atque iis lectis per Diodotum Archidiaconum, Sancta Synodus dixit. Evidenter & nunc Deum placans intentio piiſſimi & tranquilliſſimi Imperatoris oſtenſa eſt, qui omnia ſemper facit & fecit quæ ſanctam Eccleſiam & recta dogmata conſervant: qui & modo recitatas chartas direxit, manifeſtantes & ipſas, quod nec latuit aliquem, alienam ab initio eſſe, iſtorum Capitulorum impietatis, ſanctam Dei Eccleſiam, & Chriſtianiſſimus quidem Imperator mercedem pro his habebit de Chriſto magno Deo, qui talia multiplicare ſolet: nos autem orationes quotidianas facientes pro ejus ſerenitate, pro tribus capitulis, altero die adjuvante Deo Synodicam ſententiam proferemus.

Collatio VIII. Imperii Domini Juſtiniani, &c. ut ſupra. Poſt lectionem eorum quæ geſta erant in præcedenti collatione Calonymus reverendiſſimus Diaconus & Notarius recitavit ſententiam Concilii contra tria capitula. Quæ quia prolixior eſt & pluribus verbis tumida, ejus aliquas particulas hic inſerimus.

Sententia Concilii de tribus capitulis.

Magno Deo & Salvatore Jeſu Chriſto ſecundum parabolam in Evangeliis dictam pro uniuſcujuſque viribus talenta diſtribuente, & operam eorum opportuno tempore exigente, ſi is qui creditum ſibi unum talentum ſine diminutione ſervavit, eo quod non operatus eſt, nec amplificavit hoc quod ſibi creditum eſt, condemnatur: quanto majori & horribili judicio ſubjacet, qui non ſolum de ipſo neglexerit, ſed etiam aliis ſcandali & perturbationis cauſam præbuerit, &c. Et nos igitur quibus regere Eccleſiam Dei creditum eſt, timentes maledictionem quæ imminet his qui negligenter opera Domini faciunt, feſtinamus bonum ſemen fidei conſervare ab impietatis zizaniis quæ ab inimico inſeminantur: Quoniam igitur videbamus quod Neſtorii ſequaces conati ſunt per Theodorum impium, qui Mopſueſtiæ fuit Epiſcopus & impia ejus conſcripta, & inſuper per ea quæ impie Theodoritus conſcripſit, & per Epiſt. ſceleratã quæ ab Iba dicitur ad Marim Perſam ſcripta eſſe, ſuam impietatem Eccl. applicare, ideo ad eorum quæ movebantur correctionem ſurreximus & pro Dei voluntate & juſſione piiſſimi Imperatoris vocati ad hanc regiam urbem convenimus.

A Et quia contigit Vigilium religioſiſſimum in hac regia urbe degentem, omnibus intereſſe quæ his tribus capitulis annotata ſunt & tam ſine ſcripto quam in ſcriptis ea ſæpius condemnaſſe, poſtea tamen & conſenſit in ſcriptis in Concilio convenire & diſceptare una nobiſcum de his tribus capitulis, ut definitio communiter ab omnibus nobis præbeatur fidei rectæ conveniens; piiſſimus Imperator ſecundum quod inter nos placuit, tam ipſum quam nos hortatus eſt communiter convenire, eo quod decet Sacerdotes communibus quæſtionibus finem communem imponere. Unde neceſſario petivimus ipſius reverẽtiam ſcriptas ſuas promiſſiones adimplere. Nec enim juſtum eſſe amplius ſcandalum pro tribus iſtis capitulis creſcere & Dei Eccleſiam conturbari. Et pro his ad memoriam ejus perduximus magna illa Apoſtolorum exempla B & Patrum traditiones. Licet enim ſancti Spiritus gratia & circa ſingulos Apoſtolos abundaret, ut non indigerent alieno conſilio ad ea quæ agenda erant, non tamen aliter voluerunt de eo quod movebatur, ſi oporteret gentes circumcidi, definire, priuſquam communiter congregati, divinarum Scripturarum teſtimoniis unuſquiſque ſua dicta confirmaverint, &c.

Sed & Sancti Patres qui per tempora in ſanctis quatuor Conciliis convenerunt, antiquis exemplis utentes communiter de exortis hæreſibus judicaverunt, certo conſtituto quod in communibus diſceptationibus cum proponuntur quæ ex utraque parte diſcutienda ſunt, veritatis lumen mendacia expellit.

Nec enim poteſt in communibus de fide diſceptationibus aliter veritas manifeſtari cum unuſquiſque proximi adjutorio indiget, ſicut in proverbiis dicit Salo- C mon *Frater fratri adjutorium præſtans exaltabitur ſicut civitas munita.* Et iterum in Eccleſiaſte dicit. *Optimi duo quam unus, quibus eſt merces bona in labore ipſorum.* Sed etiam ipſe Dominus dicit: *Amen dico vobis, ſi duo ex vobis conſenſerint, de omni re quamcunque petierint, continget illis à Patre meo qui in cœlis eſt. Vbicumque enim fuerint duo aut tres collecti in nomine meo, ego cum eis ſum in medio.* Cum autem ſæpius & à nobis omnibus invitatus & inſuper glorioſiſſimis Judicibus miſſis ad ipſum à piiſſimo Imperatore, promiſit per ſeipſum de iiſdem tribus capitulis ſententiam proferre, hujuſmodi reſponſo audito, Apoſtoli nos admonitiones in corde habentes quod unuſquiſ- D que pro ſe rationem reddet Deo, timentes autem & judicium imminens eis, qui vel unum ex minimis ſcandaliſant, quanto magis Imperatorem ita Chriſtianiſſimum & populos & Eccleſias totas; & quod dictum à Deo ad Paulum, *Ne timeas, ſed loquere, & ne taceas, quoniam ego ſum tecum nemo poterit nocere tibi;* congregati ante omnia confeſſi ſumus tenere fidẽ, &c. narrantur quæ geſta ſunt in Synodi collationibus cum multis in Theodorũ & Theodoritum exclamationibus.

Prov. 18.
Eccle. 4.
Matth. 18.
Act. 18.

Et quoniam poſt hæc omnia impietatis illius defenſores, injuriis contra Creatorem ſuum dictis gloriantes, dicebant non oportere eum poſt mortem anathematizare, licet cognoſceremus Eccleſiaſticam de impiis traditionem, quod & hæretici poſt mortem anathematizantur, tamen neceſſarium putavimus & de hoc perſcrutari, & fertur in geſtis quomodo & diverſi E hæretici anathematizati ſunt: & per multa manifeſtatum eſt apud nos quod qui hæc dicunt nullam curam Dei judicatorum faciunt nec paternarum traditionum. Libenter utique interrogemus eos, quid dicant de Domino dicente de ſeipſo: *Qui crediderit in eum non judicatur: qui autem non crediderit in eum jam judicatus eſt, quia non credidit in nomine unigeniti filii Dei.* Et Apoſtolo clamante: *Licet vos aut Angelus de cœlo evangelizaverit præter id quod accepiſtis, anathema ſit.* Domino enim quod jam judicatus eſt dicente, & Apoſtolo etiam docente Angelos ſi docerent præter id quod Evangelizati ſumus, anathematizante, quomodo præſumunt dicere, qui omnia audent, de vivis tan-

Joan. 3.
ad Gal. 1.

A tummodo hæc dicta eſſe, aut ignorant? magis autem ſcientes, ignorare ſe confingunt, quod judicium anathematis nihil aliud eſt niſi ſeparatio à Deo, quod impius licet non verbo ab aliquo ſuſcepiſſet, tamen anathema reipſa ſibi infert, per ſuam impietatem ſemetipſum à vera vita ſeparans. Quid autem dicunt

ad Tit. 3.

& ad Apoſtolum iterum dicentem: *Hæreticum hominem poſt unam & alteram correptionem evita, ſciens quoniam perverſus eſt hujuſmodi homo, & peccat, & eſt à ſemetipſo damnatus.* Quibus conſonantia S. memoriæ Cyrillus in libris quos contra Theodorum ſcripſit, ita dicit. Evitandi ſunt illi qui tam peſſimis culpis detinentur, ſive in vivis ſunt ſive non, &c. Prædicta igitur tria capitula anathematizamus, id eſt, Theodorum impium Mopſueſtenum cum nefandis ejus conſcriptis, & quæ impiè Theodoritus conſcripſit, & B impiam Epiſtolam quæ dicitur Ibæ & defenſores eorum, & qui ſcripſerunt vel ſcribunt ad defenſionem eorum, vel recta ea dicere præſumunt, vel omninò impietatem eorum nomine Sanctorum Patrum aut ſancti Chalcedonenſis Concilii defenderunt aut defendere conantur.

Finalis damnatio trium capitulorum.

His ita cum omni ſubtilitate diſpoſitis in memoria tenentes promiſſiones ſanctæ Eccleſiæ factas, & qui dixit quod portæ inferi non prævalebunt adverſus eam, id eſt, hæreticorum mortiferæ linguæ: recordantes autem & quæ per Oſeam de ea prophetata ſunt, in quibus dicit. *Et ſponſabo te mihi in fide, & cognoſces Dominum:* Hæreticorum quidem effrænatas linguas & eorum impiiſſima conſcripta, & eoſdem ipſos hæreticos qui uſque ad mortem in ſua impietate permanſe- C rant, patri mendacii diabolo connumerantes, illis dicemus: *Ecce omnes vos ignem accenditis: ambulabitis in lumine ignis veſtri & per flammam quam accendiſtis.* Nos autem mandatum habentes per doctrinam rectam exhortari populum & loqui ad cor Ieruſalem, id eſt, Dei Eccleſiam, merito ſeminare quidem in juſtitia feſtinamus, vindemiantes fructum vitæ & illuminantes nobis ipſis lumen ſcientiæ, ex divinis ſcripturis & Patrum doctrina, neceſſarium putavimus capitulis comprehendere & prædicationem veritatis, & hæreticorum nec-non eorum impietatis condemnationem.

Oſee 2.

Iſaie 50.
ad Tit. 1.
Eſaia 40.
Oſee 1.

ANATHEMATISMI HUJUS QUINTÆ D SYNODI.

Cap. I.

1. Cor. 8.

SI quis non confitetur Patris & Filii & Spiritus ſancti unam naturam ſive ſubſtantiam, & unam virtutem & poteſtatem, Trinitatem conſubſtantialem, unam Deitatem in tribus ſubſiſtentiis ſive perſonis adorandam, talis anathema ſit. Vnus enim Deus & Pater, ex quo omnia, & unus Dominus Ieſus, per quem omnia; & unus Spiritus ſanctus, in quo omnia.

Cap. II.

SI quis non confitetur Dei Verbi duas eſſe nativitates, unam quidem ante ſæcula ex Patre ſine tempore incorporaliter; alteram verò in ultimis diebus ejuſdem ipſius qui de cœlis deſcendit, & incarnatus de ſancta glorioſa Dei Genitrice ſemperque Virgine Maria, qui natus eſt ex ea, talis anathema ſit.

Cap. III.

SI quis dicit, alium eſſe Deum Verbum qui miracula fecit, & alium Chriſtum qui paſſus eſt, vel Deum Verbum cum Chriſto A eſſe naſcente de muliere, vel in ipſo eſſe, ut alterum in altero, & non unum eumdemque Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, Dei Verbum incarnatum & hominem factum, & ejuſdem miracula & paſſiones quas voluntariè carne ſuſtinuit, talis anathema ſit.

Cap. IV.

SI quis dicit, ſecundùm gratiam, vel ſecundum operationem, vel ſecundùm dignitatem, vel ſecundùm æqualitatem honoris, vel ſecundùm auctoritatem, aut relationem, aut effectum, aut virtutem, unitionem Dei B Verbi ad hominem factam eſſe, vel ſecundùm bonam voluntatem, quaſi quòd placuit Deo Verbo homo, eò quòd benè viſum eſt ei de ipſo (ſicut Theodorus inſaniens dicit) vel ſecundum homonymiam, per quam Neſtoriani Deum Verbum Filium & Chriſtum vocantes, & hominem ſeparatim Chriſtum & Filium nominantes, & duas perſonas evidenter dicentes, per ſolam nominationem, & honorem, & dignitatem, & adorationem, unam perſonam, & unum Filium, & unum Chriſtum confingunt dicere: ſed non confitentur, unitatem Dei Verbi ad carnem ani- C matam anima rationali & intellectuali, ſecundum compoſitionem ſive ſecundum ſubſiſtentiam factam eſſe, ſicut ſancti Patres docuerunt, & ideo unam ejus ſubſiſtentiam compoſitam, qui eſt Dominus noſter Ieſus-Chriſtus, unus de ſancta Trinitate, talis anathema ſit. Cum enim multis modis unitas intelligitur, qui impietatem Apollinaris & Eutychetis ſequuntur, interemptionem eorum quæ convenerunt, colentes, unitionem ſecundum confuſionem dicunt. Theodori autem & Neſtorii ſequaces, diviſione gaudentes, affectualem unitatem introducunt. San- D cta Dei Eccleſia utriuſque perfidiæ impietatem rejiciens, unionem Dei Verbi ad carnem ſecundum compoſitionem confitetur, quod eſt ſecundum ſubſiſtentiam. Vnitio enim per compoſitionem in myſterio Chriſti, non ſolum inconfusè ea quæ convenerunt, conſervat, ſed neque diviſionem ſuſcipit.

Cap. V.

SI quis unam ſubſiſtentiam Domini noſtri Ieſu Chriſti ſic intelligit, tamquam ſuſcipientem plurimarum ſubſiſtentiarum ſignificationem, & per hoc introducere conatur in E myſterio Chriſti duas ſubſiſtentias ſeu duas perſonas; & duarum perſonarum, quas introducit, unam perſonam dicit ſecundum dignitatem, & honorem, & adorationem, ſicut Theodorus & Neſtorius inſanientes conſcripſerunt, & calumniantur S. Synodum Chalcedonenſem tamquam ſecundum iſtum impium intellectum unius ſubſiſtentiæ utentem vocabulo, ſed non confitetur Dei Verbum carni ſecundùm ſubſiſtentiam unitum eſſe, & propter hoc unam ejus ſubſiſtentiam, ſeu unam perſonam, & ſic & ſanctum Chalcedonenſe Concilium unam ſubſiſtentiam

Domini noſtri Ieſu Chriſti confeſſum eſſe, talis anathema ſit. Neque enim adjectionem perſonæ vel ſubſiſtentiæ ſoſcepit ſancta Trinitas ex incarnato uno de ſancta Trinitate Deo Verbo.

Cap. VI.

SI quis abuſivè & non verè Dei genitricem dicit ſanctam glorioſam ſemper Virginem Mariam, ſed ſecundum relationem, quaſi homine puro nato, ſed non Deo Verbo incarnato, & nato ex ipſa, referenda autem, ſicut illi dicunt, hominis nativitate ad Deum Verbum, eò quòd cum homine erat naſcente; & calumniatur ſanctam Chalcedonenſem Synodum, tamquam ſecundùm iſtum impium intellectum, quem Theodorus execrandus adinvenit, Dei Genitricem Virginem dicentem; vel qui hominis genitricem vocat, aut Chriſtotocon, ideſt Chriſti genitricem, tamquam Chriſtus Deus non eſſet, & non propriè & verè Dei genitricem ipſam confitetur, eò quòd ipſe qui ante ſæcula ex Patre natus eſt Deus Verbum in ultimis diebus ex ipſa incarnatus, & natus eſt, & ſic piè ſanctam Chalcedonenſem Synodum Dei genitricem eam eſſe confeſſam, talis anathema ſit.

Cap. VII.

SI quis in duabus naturis dicens, non ut in Deïtate & humanitate unum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum cognoſci confitetur, ut per hoc ſignificet differentiam naturarum in quibus inconfuſè ineffabilis unitio facta eſt, neque Deo Verbo in carnis naturam tranſmutato, neque in verbi naturam tranſducta, (manet enim utrumque hoc quod eſt natura, etiam facta unitate ſecundùm ſubſiſtentiam) ſed pro diviſione per partem, talem excipit vocem in myſterio Chriſti, vel numerum naturarum confitendo in eodem Domino noſtro Ieſu Chriſto Deo Verbo incarnato, non intellectu tantummodò differentiam excipit earum, ex quibus & compoſitus eſt, non interemptam propter unitatem (unus enim ex utroque, & per unum utraque) ſed in hoc numero utitur, ut ſeparatim unaquaque natura ſuam habente ſubſiſtentiam, anathema ſit.

Cap. VIII.

SI quis ex duabus naturis, Deïtatis & humanitatis, confitens unitatem factam eſſe, vel unam naturam Dei Verbi incarnatam dicens, non ſic ea excipit, ſicut Patres docuerunt, quòd ex divina natura & humanâ, unitione ſecundum ſubſiſtentiam facta, unus Chriſtus effectus eſt, ſed ex talibus vocibus unam naturam ſivè ſubſtantiam Deïtatis & carnis Chriſti introducere conatur, talis anathema ſit. Secundum ſubſiſtentiam enim dicentes unigenitum Deum Verbum carni unitum eſſe, non confuſionem aliquam naturarum in ſe invicem factam eſſe dicimus; ſed magis permanente utraque, hoc quod eſt, unitum eſſe carni Deum Verbum intelligimus. Propter quod unus eſt Chriſtus, Deus & homo, idem ipſe conſubſtantialis Patri ſecundum Deïtatem, & conſubſtantialis nobis idem ipſe ſecundum humanitatem. Æqualiter enim & eos qui per partem dividunt vel incidunt, & eos qui confundunt divinæ diſpenſationis myſterium Chriſti, rejicit & anathematizat Dei Eccleſia.

Cap. IX.

SI quis in duabus naturis adorari dicit Chriſtum, ex quo duas adorationes introducunt, ſeparatim Dei Verbo, & ſeparatim homini: vel ſi quis ad interemptionem, vel ad confuſionem Deïtatis & humanitatis, unam naturam ſive ſubſtantiam eorum quæ convenerunt intraducens, ſic Chriſtum adorat, ſed non una adoratione Deum Verbum incarnatum cum propria ipſius carne adorat, ſicut ab initio Dei Eccleſiæ traditum eſt, talis anathema ſit.

Cap. X.

SI quis non confitetur, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui crucifixus eſt carne, Deum eſſe verum & Dominum gloriæ, & unum de ſancta Trinitate, talis anathema ſit.

Cap. XI.

SI quis non anathematizat Arium, Ennomium, Macedonium, Apollinarem, Neſtorium, Eutychem, Origenem, cum impiis eorum conſcriptis, & alios omnes hæreticos, qui condemnati & anathematizati ſunt à ſancta Catholica & Apoſtolica Eccleſia, & à prædictis ſanctis quatuor Conciliis, & eos, qui ſimilia prædictis hæreticis ſapuerunt vel ſapiunt, & uſque ad mortem in ſua pietate permanſerunt vel permanent, talis anathema ſit.

Cap. XII.

SI quis defendit impium Theodorum Mopſueſtenum, qui dixit alium eſſe Deum Verbum, & alium Chriſtum, à paſſionibus animæ & deſideriis carnis moleſtias patientem, & à deterioribus paulatim recedentē, & ex ſic profectu operum melioratum, & à converſatione immaculatum factum, & tamquam purum hominem baptizatum eſſe in nomine Dei Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, & per Baptiſma ſancti Spiritus gratiam accepiſſe, & filiationem meruiſſe, & ad ſimilitudinem Imperialis imaginis in perſona Dei Verbi adorari, & poſt reſurrectionem immutabilem cogitationibus & impeccabilem omnino factum fuiſſe. Et iterum dixit idem impius Theodorus, talem factam eſſe unitionem Dei Verbi ad Chriſtum, qualem dixit Apoſtolus de viro & muliere: *Erunt duo in carne una.* Et ſuper alias innumerabiles blaſphe- *Ephes. 5.*

mias, auſus eſt dicere, quod poſt reſurrectionem, cum inſufflaſſet Dominus diſcipulis & dixiſſet: *Accipite Spiritum ſanctum*, non dedit eis Spiritum ſanctum, ſed figuratim tantummodo inſufflavit. Iſte enim & confeſſionem, quam fecit Thomas cum palpaſſet manus & latus Domini poſt reſurrectionem, dicens, *Dominus meus, & Deus meus*, inquit, non eſſe dictam à Thoma de Chriſto. Nec enim dicit Theodorus Deum eſſe Chriſtum, ſed ad miraculum reſurrectionis ſtupefactum Thomam glorificaſſe Deum, qui Chriſtum reſuſcitavit. Et quod peius eſt, etiam in interpretatione, quam in actis Apoſtolorum ſcripſit Theodorus, ſimilem fecit Chriſtum Platoni, & Manichæo, & Epicuro, & Marcioni, dicens, quod ſicut illorum unuſquiſque ex dogmate quod invenit ſuos diſcipulos fecit vocari Platonicos, & Manichæos, & Epicureos, & Marcioniſtas; ſimili modo & cum Chriſtus dogma inveniſſet, ex ipſo Chriſtianos vocari. Si quis igitur defendit prædictum impium Theodorum, & impia ejus conſcripta, in quibus tam prædictas quàm alias innumerabiles blaſphemias effudit contra magnum Deum & Salvatorem Ieſum Chriſtum, & non anathematizat eum, & impia ejus conſcripta, & omnes qui ſuſcipiunt vel defendunt eum, & dicunt orthodoxe eum expoſuiſſe, & qui ſcripſerunt pro eo, & eadem illi ſapuerunt, vel ſcribunt pro eo vel impiis ejus conſcriptis, & eos qui ſimilia illi ſapiunt, vel aliquando ſapuerunt, & uſque ad mortem permanſerunt vel permanent in tali impietate, talis anathema ſit.

Joan. 20.

Ibidem.

Comparatio blaſphema.

Anathematiſantur morientes in impietate cum Theodoro.

Cap. XIII.

Scripta Theodoreti.

SI quis defendit impia Theodoreti conſcripta, quæ contra rectam fidem, & primam Epheſinam ſanctam Synodum, & ſanctum Cyrillum, & duodecim ejus Capitula expoſuit, & omnia quæ conſcripſit pro Theodoro & Neſtorio impiis, & pro aliis, qui eadem prædictis Theodoro & Neſtorio ſapuerunt, defendeos eos & eorum impietatem & propter hoc impios vocans Doctores Eccleſiæ, qui unitatem ſecundum ſubſiſtentiam Dei Verbi ad carnem confitentur, & non anathematizat ea, & eos qui ſimilia eis ſapuerunt, vel ſapiunt, inſuper autem & omnes qui ſcripſerunt contra rectam fidem & S. Cyrillum, & duodecim ejus Capitula, & uſque ad mortem in tali impietate permanſeruot, talis anathema ſit.

Cap. XIV.

Damnatur Iba Epiſt.

SI quis defendit Epiſtolam, quam dicitur Ibas ad Marim Perſam hæreticum ſcripſiſſe, quæ abnegat quidem Deum Verbum de ſancta Dei Genitrice ſemper Virgine Maria incarnatum hominem factum eſſe. Dicit autem, purum hominem ex ipſa natum eſſe, quem templum vocat, ut alius ſit Deus Verbum, & alius homo: & ſanctum Cyrillum qui rectam Chriſtianorum fidem prædicavit, tanquam hæreticum, & ſimiliter Apollinario impio ſcripſiſſe criminatur, & inculpat primam Epheſinam Sanctam Synodum, tanquam ſine examinatione & quæſtione Neſtorium coodamuantem, & duodecim Capitula ſancti Cyrilli, impia & contraria rectæ Fidei vocat eadem impia Epiſt. & defendit Theodorum & Neſtorium & impia eorum dogmata & conſcripta. Si quis igitur memoratam impiam Epiſtolam defendit, & non anathematizat eam & defenſores ejus, & eos qui dicunt eam rectam eſſe, vel partem ejus, & eos qui ſcripſerunt vel ſcribunt pro ea, vel pro impietate quæ in ea continetur, & præſumunt eam defendere, vel inſertam ei impietatem nomine ſanctorum Patrum, vel ſancti Chalcedonenſis Concilii, & in his uſque ad mortem permanent, talis anathema ſit.

Nota.

Cùm igitur hæc ita rectè confeſſi ſumus, quæ tradita nobis ſunt tam à divinis Scripturis, quàm à ſanctorum Patrum doctrina, & ab his quæ definita ſunt de una eademque Fide à prædictis ſanctis quatuor Conciliis, facta autem à nobis & condemnatione contra hæreticos & eorum impietatem, nec-non etiam contra eos qui defenderunt vel defendunt prædicta impia tria Capitula, & permanſerunt in ſuo errore, vel qui permanent: ſi quis conatus fuerit contra hæc quæ piè diſpoſuimus, vel tradere, vel docere, vel ſcribere, ſiquidem Epiſcopus vel Clericus ſit, iſte tamquam aliena à Sacerdotibus & ſtatu Eccleſiaſtico faciens, denudabitur Epiſcopatu vel Clericatu: ſi autem Monachus vel laïcus ſit, anathematizabitur.

HÆc autem omnia confirmat Nicephorus, additque ea quæ ſpectant ad Originem in hunc modum lib. 17. cap. 27.

POſtquam Patres ibi in loco uno convenere, cauſam in primis Origenis, Didymi, & Evagrii in medium protulere, videlicet quod Græcorum opiniones rectis Eccleſiæ doctrinis perperam illi immiſcuiſſent eaſque opiniones tollendas eſſe cenſuere. At Aſcidas ex altera parte Theodori Mopſueſtienſis, & Theodoriti, & Ibæ Edeſſeni opiniones produxit: Deo hoc ſiè quam ſapientiſſimè diſponente, ut hinc, & inde nova & prophana dogmata longius rejicerentur. Prima conflictatione facta, quæſitum eſt. An tum demum jam olim defunctos anathemate ferire liceret. Ibi tum Eutychius, Memna adhuc ſuperſtite, vir ſacrarum literarum ſumme peritus, minus tamen celebris, quòd Epiſcopo Amaſeno, quemadmodum dictum eſt à reſponſis eſſet, eos, qui in conventu congregati erant, non modo non recta, ſed ridenda etiam atque contemnenda ſapere videns, diſertis verbis neque conſilio, neq; deliberatione ulla egere eam rem dixit: propterea quod & Joſias Rex non modo viventes dæmonum Sacerdotes olim jugulaſſet, ſed & eorum qui longo antè tempore mortui fuerant ſepulchra effoderit. Quod verbum bene ab eo dictum eſſe omnibus videbatur. Juſtinianus certè virum ob id admiratus, Memna eis diebus defuncto, ne imperialis urbis thronum extulit. Porro Vigilius etiam ſi ei, ſcripto interveniente, cum Eutychio conveniret, aſſidere tamen illi noluiſſe: ſed is Synodo finita quemadmodum à me dicetur, Conſtantinopoli Romam profectus, in itinere fatis con-

Anathematizabantur mortui.

ceſſit. Synodo, ſicut dixit, coacta Juſtinianus quidnam de rebus Theodori, & item Mopſueſtienſis Theodori & Theodoriti ejuſdemque ſcriptis, quæ adverſus duodecim capita S. Cyrilli compoſuit, & præterea de Ibæ ad Marim Perſani miſſa Epiſt. dicerent interrogavit. Atque ubi multa Theodori Mopſueſtienſis, & Theodoriti dicta lecta, & clarè ſatis demonſtratum eſt, non tum ſolum, verum antea etiam dudum Theodorum ab Eccleſia proſcriptum, & ex ſacrarum tabularum albo ejectum eſſe, hæreticoſque etiam poſt eorum mortem damnandos eſſe, nulla interpoſita mora, Theodorum ipſum, & præterea quæcunque Theodoritus contra duodecim Divi Cyrilli capita, & rectam fidem ſcripſiſſet, atque inſuper Ibæ Epiſtolam anathemati ſubjecerunt, decreto in hæc verba compoſitu: Cum magnus Deus & Salvator noſter Jeſus-Chriſtos, juxta Evangelicam parabolam. Et deinceps. Condemnamus verò, & anathemate confodimus, præter alios omnes hæreticos à ſanctis quatuor Conciliis, & à ſancta Catholica & Apoſtolica Eccleſia condemnatos, atque anathemate jugulatos. Theodorum etiam, qui Mopſueſtiæ Epiſcopus dictus eſt impiaque ejus ſcripta, & quæ impiè quoque Theodoritus adverſus rectam fidem & duodecim capita ejus, qui in ſanctis eſt, Cyrilli, & contra priorem ſanctam Synodum Epheſinam: denique quæcunque idem Theodoro, & Neſtorio patrocinatus ſcripſit. Ad hæc anathemate ferimus impiam etiam Epiſtolam, quæ ab Iba ad Marim Perſam conſcripta eſſe dicitur. Et poſt verba pauca quatuordecim capitula de recta, & irreprehenſibili fide expoſuerunt. Hæc quidem ſic acta.

De Origene.

In ſecunda autem ſeſſione poſtquam ab Eulogio, Canone, Cyriaco, & Pancratio Monachis Hieroſolymitanis libelli contra impia Origenis, qui & Adamantius dictus eſt, dogmata, & contra impietatis & ſeductionis ejus ſectatores oblati, & lecti ſunt, Juſtinianus rurſum Synodum de eis ſententiam dicere juſſit, libellis quoque, qui Vigilio Papæ, de eis rebus ſcripti erant, in medium prolatis. In quibus erat, Adamantio ſtudio fuiſſe, ut Græcis nugamentis, & Manichæis zizaniis, Apoſtolicorum dogmatum impleret puritatem. Synodus itaque rem decernendam ad Juſtinianum, poſt exclamationes in Origenem, & qui itidem ut ille ſeducti eſſent, factas, retulit. Quarum quædam in hæc concepta erant verba, ſicuti & ex commentariis Synodi iſtius excerpſimus. Qui animum obtines cœleſtis participem generoſitatis Chriſtianiſſime Imperator. Et deinde. Effugimus igitur, effugimus iſtam quam ignoramus externam vocem, & tanquam furem atque prædonem ejuſmodi hominem anathematis laqueis arctè diſtrictum, atque ſuffocatum, extra ſacra Eccleſiæ mœnia abjecimus. Et poſt pauca. Actorum vero noſtrorum, ex eorum lectione vim cognoſcetis. His conjunxerunt capitula, quæcunque Origenis ſectatores profeſſi ſunt: quæ capitula conſenſionem ſimul & diſſenſionem eorum, atque etiam multiplicem errorem oſtendunt. Quintum ex his capitulum eſt blaſphemiarum certarum, quarumdam ejus, quæ Laura nova dicta eſt, perſonarum hiſce verbis ſcriptum. Theodorus Aſcidas Cappadox dixit: Si nunc Apoſtoli & Martyres miracula edunt, & in tantum ſunt honorem, ſi in reſtitutione & inſtauratione rerum Chriſto æquales non fuerint, qualis eorum reſtitutio futura eſt. Jidem Monachi per quam diligenter etiam Didymi, & Evagrii, & Theodori alias plures blaſphemias anathemate conciderunt, ordineque omnes expoſuerunt. Quibus capita alia addiderunt, quæ Origenis ſtudioſi ex ſcriptis ejus excerpta profitentur. In quibus & hæc furioſus ille docet.

Ante corpus ipſum anima eſt, quæ quidem in cœlis peccata commiſerit. Ad hæc. Cœlum, Solem, Lunam, ſtellas, & aquas quæ ſupra cœlos ſunt, animatas, & rationabiles quaſdam virtutes eſſe.

Præterea quod in reſurrectione, corpora hominum rotunda & orbiculati ſpecie excitabuntur. Et quod omnium impiorum hominum ipſorumque etiam dæmonum tormenta, finem habebunt. Quodque impii, & dæmones in priorem ſuum ordinem, & ſtatum reſtituentur. Inſuper quod pro dæmonibus quoque Chriſtum crucifigi, atque id ipſum ſæpius ſæculis futuris pati oportebit à ſpiritibus malignitatis, qui in cœleſtibus ſunt. Verum omnes illius blaſphemias ſigillatim exponere, longum fuerit. Illud porro ſcire oportet hunc ipſum eſſe, qui inſano Maneti, Sabellio, Arrio & Eunomio, atque reliquo malè ſentientium choro; primus in ſcriptis eorum, zizania aſpergendi ſeminandique author fuerit, ut qui finibus certis terminatam vim Deum habere, Filium Patre minorem, & rurſum Spiritum ſanctum filio inferiorem, filium creaturam, & germen Patris, atque per omnia Filium Patre minorem, eumdemque merè & creaturas coæternas eſſe Deo, dixerit. Alia denique hujus generis abſurda prorſus, & aliena impiè per blaſphemiam effutiit, Platonicis opinionibus, ſimplicem Ariſtotelicorum dogmatum ſinceritatem miſcens, atque confundens. Sed ex ipſis Anathematiſmis, quos in eum Synodus contorſit, qualis is vir fuerit, manifeſtò patebit. Qui de verbo ad verbum ſic habent.

SI quis dicit, aut ſentit, hominum animas veluti prius extantes, intellectuales mentes, ſive naturas & ſanctas virtutes præexiſtere, contemplatione verò divina exſatiatas, atque in deterius prolapſas, & quod in eis charitas Dei reſtrixerit, inde ψυχὰς, id eſt, animas, quaſi refrigeſcentes nominatas, & pœnæ gratia in corpora demiſſas eſſe, anathema ſit. *[illegible] Lib.17.c.28.* *Abſurda Origenis dogmata.*

Si quis dicit, aut ſentit, animam Domini præexiſtentem, unitamque eſſe Deo Verbo ante incarnationem & nativitatem ex Virgine, anathema ſit.

Si quis dicit aut ſentit prius formatum eſſe Corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti in utero virginis ſanctæ, & deinceps unitum eſſe ei Dei verbum, atque animam, ut quæ prius extiterit, anathema ſit.

Si quis dicit aut ſentit omnibus cœleſtibus ordinibus aſſimilatum eſſe Dei verbum, ita ut ipſi Cherubim factus ſit Cherubim, & ipſi Seraphim factus Seraphim, omnibuſque adeò ſupernis virtutibus prorſus eſſe exæquatum, anathema ſit.

Si quis dicit aut ſentit, in reſurrectione rotundæ, & orbicularis figuræ hominum corpora exſuſcitantium, neque confitetur erectos nos excitatum iri, anathema ſit.

Si quis dicit cœlum & ſolem, & lunam, & ſtellas, & aquas, quæ ſupra cœlos ſunt, animatas quaſdam eſſe & materiales virtutes, anathema ſit.

Si quis dicit, aut ſentit Dominum Chriſtum in ſæculo futuro pro dæmonibus, quemadmodum & pro hominibus crucifixum iri, anathema ſit.

Si quis dicit, aut ſentit, virtutem Dei terminatam eſſe eamque tantum in creatione condidiſſe, quantum complexa ſit, anathema ſit.

Si quis dicit aut ſentit temporanea eſſe dæ-

monum, & impiorum hominum tormenta, finemque ea tempore aliquo habitura, ſive reſtitutionem dæmonum, aut impiorum hominum futuram, anathema ſit.

Anathema ſit Origeni, qui & Adamantius dictus eſt, & hæc promulgavit una cum deteſtandis ejus, & execrandis dogmatibus, & homini omni, qui hæc ſentit aut aſſerit, aut aliqua ex parte quocunque prorſus tempore, ea defendere audet: IN CHRISTO IESV DOMINO NOSTRO cui gloria in ſæcula ſæculorum, Amen.

CONTROVERSA QVÆDAM de quinta Synodo.

DUbitari poſſit à multis an Oecumenica hæc Synodus cui Papa Vigilius degens tunc Conſtantinopoli intereſſe noluerit, ſeu quod ſatis amplum comitatum Epiſcoporum Occidentalium non haberet: ſeu quod veroſimilius puto, quod Eutychius Epiſcopus Conſtantinopolitanus etſi eſſet, ut ex ejus litteris in prima collatione patuit, paratus illi cedere primum locum ac ipſam præſidentiam, antecedebat Patriarchas Alexandrinum & Antiochenum contra voluntatem Leonis Papæ aliorumque ſuorum prædeceſſorum. Cui ipſe præſens ſi adeſſet aut id cedere & indulgere deberet contra propriam voluntatem: aut ſi præſens reniteretur & ad iram provocaret Imperatorem, Patriarchatus Conſtantinopolitani zeloſum defenſorem, & multa turbarentur in Synodo. Quare conſultius putavit ſi præſentiâ ſua Synodum non cohoneſtaret, reſervatâ ſibi poteſtate probandi quæ probationem mererentur, ſicut etiam liberius improbandi ſi quid contra fidem aut jus cujuſcumque decretum fuiſſet. Nihilominus perpenſis omnibus quæ circa illum acta ſunt, Synodus omninò ejus authoritatem reverita eſt, qui ſolemniter vocatus venire recuſabat.

Synodus reveretur Papam Rom.

Bene hæc perpendit Baronius ad annum Chriſti 553. Primo illud conſiderandum putamus, inquit, renuentem Vigilium minimè coactum fuiſſe aliquo termino peremptorio ex more præfixo ad Synodum venire, neque prohibitum pro arbitrio de causâ ventilandâ, pendente Synodo ſententiam ferre; neque ullâ ob id à Synodo cenſurâ perculſum. Illud inſuper quod ſciret ſancta Synodus abſque aſſenſu Romani Pontificis irrita reddi decreta Concilii: utcumque Patres poſſent Vigilii conſenſum ad ea quæ ſunt de fide definita prætendere, in ſententia poſuerunt antea ab ipſo, in ſcriptis & ſine ſcriptis, tria damnata eſſe capitula, &c.

Sed dices ſi Vigilius tunc cum ageretur non conſenſit, neque ratam ſtatim abſolutam Synodum habuit, quonam pacto nomen & titulum & auctoritatem obtinuit Oecumenicæ? Hic ſiſte lector, atque rem attentè conſidera, non eſſe novum ut aliqua Synodus, cui nec per Legatos ipſe Pontifex interfuerit, ſed adverſatus fuerit, titulum tamen obtinuerit Oecumenicæ, cum poſtea ut hujuſmodi titulum obtineret, Rom. Pontificis voluntas acceſſit. Ita quidem accidiſſe ſuperius diximus Synodo Conſtantinopolitanæ ſub Theodoſio majore celebratæ, repugnante Damaſo, qui Romæ Synodum celebrandam indixerat, cui tamen accedens poſtea ejuſdem Damaſi conſenſus Oecumenicam eam eſſe fecit: ſic hæc Synodus ubi pariter ipſius Vigilii & ſucceſſorum Rom. Pontificum authoritate probata, eadem titulo Oecumenicæ toti Chriſtiano orbi plena eluxit auctoritate. Eam autem probavit Gregorius Magnus lib. 1. regiſtri epiſt. 24. ad Joannem Conſtantinopol. *Quintum quoque Concilium pariter veneror*, in quo Epiſtola quæ Ibæ dicitur, erroris plena reprobatur, &c. Quin & Evagrius lib. 4. cap. 37. teſtis eſt ipſum Vigilium per litteras Synodo conſenſiſſe. Confirmavit eamdem Synodum Leo Secundus in epiſt. ad Conſtantium Imperatorem quæ in ſexta Synodo recitatur, ac in aliis Synodis Oecumenicis ſequentibus Oecumenica cognita eſt atque probata. Quamvis accideriт ut multi eam impugnarint, apud quos ejuſdem Vigilii Papæ conſtitutum notius erat & in manibus, quo freti præter alias rationes inferius aperiendas contra eam inſurrexerunt, ut Epiſcopi Africani, Italique Venetiis proximi, necnon alii quos tamen tempus recta ſapere docuit.

Authoritas Pontificis Rom. circa Synodum.

Dices forſan Eutichianum fuiſſe Vigilium, ut patet ex ejus epiſtola quam refert Liberatus cap. 22. Breviarii, in qua negat duas naturas in Chriſto, cum ad Summum Pontificatum evectus fuiſſet favore Belliſarii ſub hac conditione, id procurante Theodora hæreticâ Juſtiniani uxore, in odium Synodi Chalcedonenſis cui adverſaria erat. Reſpondetur ſcriptam hanc fuiſſe epiſtolam vivente adhuc Sylverio Papa, qui in exilio degebat, quapropter nondum erat Summus Pontifex cum hanc ſcripſit, ſi tamen verè ejus ſit, cum ſibi ipſi contradicat Dioſcorum anathemans & ſimul Eutichis dogma aſſeverans, quæ non conveniunt. Sed quamvis ab eo ſcripta concederetur antequam eſſet Pontifex, mutavit tamen ſententiam cum factus fuit vere Pontifex prædeceſſore mortuo, omni hæretico adverſarius Eutychis maximè; ut ex hoc videri poſſit mirabilis ſedes apoſtolica quæ ſuos Pontifices in errore morari non ſinit, ut nihil habeant hæretici, unde hoc exemplo probare poſſint Summos Pontifices Romanos errori aliquando ſuccubuiſſe. Quamvis quid de hac quæſtione cenſendum ſit, hic nondum definiamus.

Vigilius Papa an Eutychianus aliquando.

Non hic morabor manifeſtando quantum hæc Synodus ad confirmandam veram fidem, redemptionis humani generis per veram Chriſti mortem cooperata ſit, ſicut & reliquæ. Nam cum hæc Synodus damnationem Eutychetis nec non Neſtorii tantum confirmat, quantum illi vero Chriſti Sacerdotio & veræ ipſius paſſioni ac redemptioni per Deum hominem adverſabantur: de quibus agit D. Fulgentius reſponſione 4. ad Ferandum Diaconum, nec non lib. 3. ad Traſimundum regem de Sacramento Dominicæ Paſſionis cap. 1. ubi ita de Eutychianis inter alia: Sunt quidam qui de ſacramento dominicæ paſſionis aliter quam ſe pietas habet cogitantes dum ſalutem quærunt diſpendium ſalutis incurrunt, & dum in Deo id accipiunt quod in hominibus cernunt, quadam velut lancea perverſæ locutionis latus percutiunt Salvatoris... quod utique divino ſpiritu prævidens Apoſtolus dicebat. *Verbum enim crucis pereuntibus ſtultitia eſt, his autem qui ſalvi fiunt virtus Dei.* Pereunt in verbo crucis non ſolùm qui putant Dei filium quæ humana ſunt in carne pati potuiſſe, verum etiam qui credunt divinitatem Filii Dei dolores vel paſſionem ſubſtantialiter in cruce ſenſiſſe. Quo modo autem Verbum crucis virtus eſt Dei, ſi in cruce divina ſubſtantia potuit infirmari? vel qualiter nos ad immutabilitatis atque incorruptionis gratiam perducturus eſt Chriſtus ſi ipſe ſecundùm divinam naturam probatur in deterius commutatus? cum divinæ naturæ proprium ſit nec defectum capere nec profectum.

Myſterii redemptionis confirmatum.

1. Cor. 1.

Mortuorum excommunicatio.

Opponunt alii mortuos non poſſe excommunicari quia non ſubſunt amplius Juriſdictioni Eccleſiaſticæ. Dominus enim ait Matth. 18. *Quæcumque alligaveritis ſuper terram.* Non enim mortui pertinent amplius ad Eccleſiam viſibilem cujus ſuperior eſt Pontifex, & ut ſcribebat Pontianus Epiſcopus ad Juſtinianum Imperatorem de tribus capitulis: Quod ſi adhuc viverent & correpti errorem ſuum non condemnarent, juſtiſſimè damnarentur. Nunc autem quibus recitabitur ſententia damnationis noſtræ, &c. & quid nobis cum mortuis inire bellum, ubi nulla invenitur in congreſſione victoria? apud judicem verum jam tenentur ad quem nullus appellat,

Reſpondetur à quibuſdam id quod eſt in edicto Juſtiniani & laudatur a Fileſaco in Liruenſem. Si hæretici mortui non ſunt excommunicandi, nullomodo videntur excommunicandi, quia ſive in vivis apud nos illi degant ſeu obierint ſemper mortui habendi ſunt, cum ſint ſeparati a Chriſto, qui dixit, ego ſum vita. Verum dicimus non propriè mortuos excommunicari ſed declarari poſſe excommunicatos. Non enim mortui propriè privari poſſunt Sacramentis, cum non ſint in ſtatu ea amplius recipiendi, poſſunt tamen privari aliquibus bonis communibus Eccleſiæ, ut ſepultura, fructu orationum & ſacrificii, honore inſcriptionis ſuorum nominum in ſacris tabulis Eccleſiaſticis. Quæ bona cum non ſint bona præcipua Eccleſiæ fidelibus communia qualia ſunt, magis Sacramentorum participatio, horum privatio Iuridica non eſt propriè excommunicatio, ſed tantum impropriè & ſecundum quid. Sic autem intelligendum eſt hanc Synodum anathematizaſſe Theodorum Mopſueſtienſem, qui cum in errore & blaſphemia Pauli Samoſateni jampridem de hæreſi damnati & propterea excommunicati mortuus fuiſſet ſine erroris retractatione & pœnitentia, merito excommunicatus haberi poterat atque adeò poſt mortem declarari excommunicatus. Atque ſic, ut bene Toſtatus in 4 Reg. cap. 23. quæſt. 24 annotat, quædam ſunt delicta quæ cum morte non extinguuntur: ſed poſt mortem proceditur ad punitionem eorum, quantum modo humano puniri poſſunt. Sic enim ſi quis poſt mortem inveniatur fuiſſe hæreticus, vel hæreticos inſtituiſſe hæredes: nam de crimine illius ageretur poſt mortem & exhumaretur. Hæc ille pro defenſione Joſiæ Regis jubentis oſſa idololatrarum poſt mortem comburi.

Excommunicatio impropria & ſecundum quid.

Advertendum autem quod Synodus ſolum Theodorum excommunicat, non Theodoretum nec Ibam, ut patet in finali definitione Concilii in qua hoc diſcrimen obſervatur, quia hi duo Epiſcopi adhuc vivi Eccleſiæ ſatisfecerant & reſipuerant. Eorum ergo tantummodo ſcripta hæretica damnavit, quæ quolibet tempore damnari poſſunt, & debent, ne alios inficiant & in legentes virus ſuum profundant.

De epiſtola Ibæ.

Dicet alius nondum omnino exhauſtam eſſe difficultatem de Epiſtola Ibæ quæ in Concilio Chalcedonenſi a Legatis Summi Pontificis concludentibus cum authoritate videtur recepta, & in quinta Synodo damnata, unde videntur ſibi ipſis contradicere Synodi, ut una deſtruat quod altera ædificat.

Sed cui non ſufficiant, quæ hactenus paſſim dicta ſunt de hac difficultate quæ aliquibus viſa eſt ineluctabilis, adhuc perpendat Synodi Chalcedonenſis præſides ex parte Leonis Pontificis non dixiſſe, ſe recipere Ibæ Epiſtolam, ſed tantum ex ea Ibam innoxium declarari, qui decies millies Neſtorium anathematizabat. Scilicet ut dicit Salomon Eccleſ. 3. *Melior eſt finis orationis quam principium*. Sic eſt de illa epiſtola, ejus finis melior erat in quo congaudet de pace inita inter Joannem Anthiochenum & Cyrillum Alexandrinum, ea conditione ut obtinerent duodecim anathematiſmi Divi Cyrilli contra Neſtorium, nam Neſtorii doctrina ſic proſcripta & exploſa remanebat. Finis iſte & concluſio epiſtolæ prodebat Ibam antea Neſtorianũ jam eſſe Orthodoxum, & ideò ex fine ejus epiſtolæ probatus eſt innoxius. Licet eamdem Epiſtolam damnet hæc Synodus non quoad omnes lineas aut periodos, ſed quoad ea quæ ſapiunt Neſtorianam impietatem, quæ in finali definitione Concilii etiam verbatim exprimuntur, ut appareat tantum quoad ea damnatam fuiſſe; quicquid inter conſultandum aliqui acclamaverint totam eſſe hæreticam. Anathematizentur quoque qui partem illius rectam eſſe dixerint: cum aliqui dicerent in principio eſſe hæreticam, in fine Catholicam, inventa eſt ſapere hæreſim etiam in fine, licet cum hoc appareat Ibam approbare concordiam Joannis Antiocheni cum Cyrillo Alexandrino, quâ vera fides firmabatur. Nec enim pars iſtius epiſtolæ de una aut altera linea debet intelligi, ſed de notabili aliqua parte circa principium aut finem, de qua ſermo habitus fuerat. Sic autem habet finalis definitio. *Super hæc anathematizamus & impiam epiſtolam quam dicitur Ibas ad Marim Perſam ſcripſiſſe, quæ denegat Deum Verbum de ſancta Dei genitrice & ſemper Virgine Maria incarnatum, hominem factum eſſe; & ſanctæ memoriæ Cyrillum, qui recte docuit, tanquam hæreticum & ſimiliter Apollinario ſcribentem criminatur; & inculpat quidem primam Epheſinam Synodum, tanquam ſine examinatione & quæſtione Neſtorio ab ea depoſito, & duodecim dicti Cyrilli capitula impia & contraria rectæ fidei vocat; defendit autem Theodorum & Neſtorium & impia eorum dogmata & conſcripta. Prædicta igitur tria capitula*, &c. ut habetur ſupra collat. 8. Quis his expenſis non videat tolli contradictionem, quæ de iiſdem debet eſſe & ſecundum eadem?

Nec quemquam morari debet quod ait Liberatus in Breviario de cauſa Neſtoriana & Eutychiana cap. 13. in ſecretario octavo Concilii Chalcedonenſis. Nec non ipſius Ibæ epiſtola ad Marim Perſam ſcripta in eadem actione decima Orthodoxa pronuntiatâ monſtratur. Quia hæc verba Liberati falſa habenda ſunt, nec conveniunt cum actis ipſius Concilii, unde & merito fides in pluribus ei non adhibetur, ut ſuprà dictum eſt.

De Origene, an ſit hæreticus?

Sed non modicum dubium injicit determinatio Synodi de Origene, ſit ne hæreticus habendus, ac ſit ne damnatus. Quod argumentum plures tractarunt, copioſius vero cæteris Picus Mirandulæ in Apologia, in qua teſtatur, cum in theſibus ſuis poſuiſſet, *Rationabilius eſt credere Origenem eſſe ſalvum quam credere ipſum damnatum*, dixiſſe quoſdam Magiſtros concluſionem hanc temerariam eſſe & reprehendendam & hæreſim ſapere, & contra determinationem univerſalis Eccleſiæ eſſe. Quibus per ſeptem articulos conatur ſatisfacere, quorum hæc ſumma eſt.

Pici Mirandulani Apologia pro Orig.

In primo diſcutit an Origenes unquam hæreticam aliquam de rebus fidei opinionem ſcripſerit & crediderit. In quo articulo amara fuit inter Ruffinum & Hieronymum contentio, quibus ut dicit Auguſtinus qui ortã inter eos diſſenſionem deplorat, dederat Deus, ut conjunctiſſimi & familiariſſimi mella ſcripturarum ſanctarum pariter lamberent. Opinatur Ruffinus hæretica dogmata quæ in libris Origenis inveniuntur, ab hæreticis fuiſſe inſerta. Hieronymus contra ſentit. Ruffini autem opinio maximè ex hoc probatur, quod ipſe Origenes adhuc vivens conqueſtus eſt quod ejus libri corrumperentur: extat enim in ejus libro quarto epiſtola plena his conqueſtibus. Quod ſi ipſo vivente hoc auſi ſunt hæretici, quanto magis poſt ejus mortem, ut ſcilicet ejus viri qui ab omnibus laudatus erat patrocinio tuerentur ſe? deinde in principalibus opinionibus in quibus culpatur erraſſe, invenitur ſenſiſſe Catholicè, ut in myſterio Trinitatis: quare & D. Athanaſius ejus authoritate Arrianos refellebat: & in eo quod ſpectat ad ſalutem diaboli, nam in epiſtola quam traduxit ipſemet D. Hieronymus, expreſſe negat diabolum poſſe aliquando ſalvari. Multaque adducuntur loca Origenis contraria erroribus ipſi affixis;

In 2. articulo quærit, utrum dato quod ſcripſerit aliquid hæreticum, ſcripſerit dogmaticè & adhæſivè, an tantum inquiſitivè: hocque ultimum magis probat, ut quemadmodum in Auguſtini libris ſuper Geneſim multa ſunt quæ non acceptantur, tamen propterea excuſantur à nobis, quod ut ipſemet dicit in libro Retractationum, plura in eo ſunt quæſita quam inventa: ita & multa poſſunt eſſe in libris Origenis reprobanda, quæ quia ipſe non determinando ſed inquirendo dixit, non propterea hæreticus eſt dicendus, quia hæreſis aſſertum propriè dicit dogma contra expreſſam vel ſcripturæ vel Eccleſiæ determinationem. Nam & poſt diſputationem de anima ait; hæc juxta noſtram ſen-

tentiam non ſint dogmata, ſed quæſita tantum atque proſecta, ne penitus intractata viderentur: & alibi loquens de reſurrectione, ait, ſi hæc non ſunt contraria fidei. Sic in libro Periarchon, &c.

In tertio articulo quærit, an dato quod adhæſivè ſcripſerit, an taliter quod mortaliter peccaverit & hæreticus dicendus ſit? aſſerit autem quod aliquis habens erroneam opinionem de rebus fidei adhuc per Eccleſiam non determinatis, modo in voluntate ejus nulla ſit macula, ſed firmum propoſitum de illis credere ſemper conſonè ſcripturæ & Eccleſiæ, ille nec peccat mortaliter, nec eſt dicendus hæreticus. Ex qua propoſitione ſequitur corollariè, quod tenere aliquam opinionem aliquo tempore ſit peccatum mortale, quod non erit alio tempore, quia poteſt quis ſine pertinacia credere aliquid uno tempore, quod alio tempore non B crederet ſine pertinacia, ut puta, poſt determinationem Eccleſiæ, aut Sacræ Scripturæ dilucidationem.

Hæreticus quis eſſe non poteſt.

Ideo dicebat Augoſtinus, errare poſſum, hæreticus eſſe non poſſum. Confirmatur ex eo quod multos canonizavit Eccleſia qui uſque ad mortem perſeverarunt in erroneis opinionibus de fide, quas poſtea reprobavit tanquam hæreticas Eccleſia. Tales fuerunt Papias Epiſcopus Hieropolitanus, Victorinus Pictavenſis, Irenæus Lugdunenſis, B. Cyprianus & multi alii, ex quo ſequitur non poſſe inferri hunc & illum in peccato mortali & in hæreſi mortuum fuiſſe ex eo quod mortui ſint in opinionibus in fide erroneis: ſic igitur ad propoſitum etſi Origenes mortuus fuerit in opinionibus erroneis, ſi in voluntate ejus nulla fuit macula, C non poteſt hoc eſſe argumentum quod anima ejus ſit damnata, dato etiam quod in principalibus fidei myſteriis erraverit graviſſimo errore & merito per Eccleſiam damnato. Cum nunquam facta ſit diſtinctio ab Eccleſia, ut qui erraverit circa illum articulum non illum, damnetur potius, cum ſemotâ voluntatis malitia ſit tantum defectus & imbecillitas intellectus.

Pœnitentia Origenis.

In quarto articulo quærit, an dato, quod in talibus ſcribendo & errando peccaverit, nunquam pœnituerit. Teſtatur autem Hieronymus Origenem pœnituiſſe de erroribus in Apologia ſuâ ad Pammachium & Oceanum. Ipſe Origenes, inquit, in epiſtola quam ſcribit ad Fabianum Romanæ urbis Epiſcopum pœnitentiam egit cur talia ſcripſit, & cauſas temeritatis in Ambroſium refert, quod ſecreto edita in publicum D retulerit. Hæc Hieronymus ad verbum. Quid clarius? quid expreſſius? quo modo jam aut quâ fronte dicere poſſunt nuſquam inveniri, quod Origenes pœnituerit?

In quinto quærit, an dato quod de ejus nec pœnitentiâ nec impœnitentiâ conſtet, an ſit rationabilius credere ipſum eſſe damnatum an ſalvum? Reſolvit autem non propterea quia aliquis mortaliter peccaverit in vita, & nobis non conſtet quod non pœnituerit, judicandum eſſe firmiter à nobis, eſſe illum in inferno. Patet quia poſito peccato mortali non ponitur id ad quod ſequitur damnatio æterna: ſed oportet ultra peccatum ponere & certificari de finali impœnitentiâ, nec ego qui nego firmiter illum eſſe in inferno, habeo tibi oſtendere pœnitentiam illius, ſed tu qui E aſſeris illum eſſe damnatum, habes certificare de illius impœnitentiâ. Unde Jud. 8. legitur peccatum Gedeon non autem pœnitentia, ſic de Moiſe. Et revera ad cognoſcendam damnationem alicujus requiritur ſpecialis Dei revelatio. *Quæ ſunt hominis nemo novit niſi ſpiritus hominis qui in ipſo eſt.* 1. ad Cor. 2. Unde temerarium eſt Judicium aſſerere damnatum eſſe Origenem, etiam hoc poſito quod in erroribus in quibus peccavit mortaliter, mortuus ſit. Magis autem pium eſt in iſta incertitudine credere, quod Deus ſalvaverit hunc hominem tantæ & talis ſcientiæ, Eccleſiarum Magiſtrum, & qui tanto labore ſudavit in ſcripturis, ut Adamantii nomen acceperit, quod velut adamas fortis fuiſſet contra terrores martyrii. Et quis

Non facile judicandus aliquis damnatus.

A unquam tot legere poteſt quot conſcripſit? & pro hoc labore quid præmii accepit? ait Divus Hieronymus in Præfatione Cantici canticorum: præter ea quæ de eodem prædicat, quod avaritiam calcavit, quod caſtravit ſe zelo Dei, licet non ſecundum ſcientiam, quod in explanatione ſcripturæ diebus ſudavit & noctibus, quam qui dilucidant vitam æternam habebunt, ut ait Sapiens. Præterea quod non ſolum fuit martyris filius, ſed etiam parum a martyrio abfuit. Beatus Origenes qui etſi aliquando in Concilio errantium abiit, in *viâ tamen peccatorum* per impœnitentiam *non ſtetit, & in cathedrâ peſtilentiæ* per pertinaciam *nunquam ſedit, ſed in lege Domini fuit voluntas ejus die ac nocte.* Pſalm. 1.

B In ſexto articulo quærit, quid ex dictis decretorum judicandum ſit Eccleſiam determinaſſe de Origene: Non potuit autem determinari ab Eccleſia abſque ſpeciali Dei revelatione, niſi temerariè, quod anima ejus damnata ſit. Cum autem de tali revelatione non conſtet, non debet credi factam eſſe determinationem ab Eccleſia de ea re. Quidam autem inferunt determinationem damnationis ipſius, ex 24. quæſt. 3. cap. *ſane.* Item ſi ad tempora Theophili ſanctæ memoriæ, vel ſuperius aliquis recurrerit *& Origenem inveniet poſt mortem anathematizatum*, quod etiam in eo facit & veſtra ſanctitas & Julius religioſiſſimus antiquioris Romæ, & gloſſa ibi. *Cum iſte damnatus fuerit, nomen & ejus ſcripta, &c.* Ego autem dico nihil plus C haberi per præmiſſa, niſi quod Eccleſia & opiniones & dogmata Origeni attributa, ut hæretica damnat, & ipſum ſicut dogmatizantem damnat & deteſtatur, de damnatione animæ ejus aut ſalute nihil penitus intendens. Non enim ad Eccleſiam pertinet damnare animas hominum & ridiculum eſt exponere, damnamus Origenem, exponere de damnatione infernali, ſicut & cum eodem tenore damnantur ſcripta alicujus, non intelliguntur adjudicata eſſe igni infernali. Significat ergo tantum damnare aliquem, in ſua doctrina non approbare, ſeu ipſum talia docentem, ut ſic, averſari, & execrari, quaſi eſſet quidpiam diabolo conſecratum juxta ſignificationem anathematis.

In ſeptimo & ultimo articulo quærit, quantum obliget in iſta materia credulitatem noſtram determinatio Eccleſię. Reſpondet ſecundùm doctrinam D. Thomæ D quodlibeto 9. art. ultimo; quod in his tantum tenemur de neceſſitate ſalutis credere determinationi Eccleſiæ, quæ ad ſubſtantiam fidei pertinent. Ex qua concluſione infert quod etiam ſi Eccleſia determinaſſet Origenem eſſe damnatum, adhuc de neceſſitate fidei Catholicæ non teneremur aſſentire quod ita ſit. Unde infert ulterius quod etiamſi Eccleſia determinaſſet oppoſitum ſuæ propoſitionis, male judicaretur quod hæreſim ſaperet.

Quid credendum neceſſitate ſalutis.

Hæc ſummatim ex Pico Mirandulæ principe, qui non modicum ingenii ſui ſpecimen exhibuit in defendendo Origene, licet in iis nonnulla videantur exactiori examine indigere, antequam pro indubiis omninò habeantur. Nec etiam expreſsè D. Thomas id aſſerit pro quo ab ipſo laudatur, cum credulitas de alicujus mali Doctoris damnatione non minus ad E profeſſionem pertineret fidei, quam de alicujus ſancti glorificatione, in qua pie credendum eſt judicium Eccleſiæ non poſſe errare, ut ait ibidem D. Thomas. Quia divina providentia præſervat Eccleſiam ne in talibus per fallibile hominum teſtimonium fallatur. Unde ſi conſideretur divina providentia, quæ Eccleſiam ſuam Spiritu Sancto dirigit ne non erret, ſicut ipſe promiſit Joan. 14. quod Spiritus Sanctus doceret *omnem veritatem*, de neceſſariis ſcilicet ad ſalutem: certum eſt quod judicium Eccleſiæ univerſalis errare in his quæ ad fidem pertinent eſt impoſſibile. Unde in talibus magis ſtandum eſt Papæ ſententiæ quam in judicio profert, quam quorumlibet ſapientum opinioni. Cum Cayphas quamvis nequam, tamen

quia

quia Pontifex, legatur etiam inſcius prophetaſſe, Joan. 11. 10 aliis vero ſententiis quæ ad particularia facta pertinent, ut cum agitur de poſſeſſionibus vel de criminibus poſſibile eſt judicium Eccleſiæ errare propter falſos teſtes. Canonizatio vero Sanctorum, inquit, eſt medium inter hæc duo, quia tamen honor quem Sanctis exhibemus quædam profeſſio fidei eſt qua Sanctorum gloriam credimus: pie credendum eſt quod nec etiam in his judicium Eccleſiæ errare poſſit. Hæc Sanctus Doctor. Ex quibus à ſimili quibus inferunt etiam pie credendum, non errare Eccleſiam in damnatione hæreticorum ipſos deſignando in ſpeciali, ſicut factum in hoc Concilio, quia etiam eſt quid medium inter hæc duo non minus quam canonizatio Sanctorum. Videturque magis expreſſe ad profeſſionem fidei pertinere. Determinare autem præciſè quæ ſunt veritates neceſſariæ ad ſalutem, & quæ poſt determinationem Eccleſiæ ex præcepto fidei credendæ ſunt ac jure divino, opus eſt Theologo dignum ad ſedandas multorum conſcientias & concordiam in ſublimibus ſaciendam, cum ſit aliud piè credere, & de neceſſitate ſalutis credere. Sed de his forſan infra dicemus iterum. Sed ut res iſta ſe habeat, eamdem Pici ſententiam multum fulcit Genebrardus, tum in Epiſtola ad Carolum nonum Regem Galliæ, tum in collectaneis quæ præmiſit operibus ipſius Origenis à ſe recognitis & recenſitis. Nam Epiſtola hæc tota Apologetica eſt pro Origene, ubi & refert Theophilum Alexandriæ Patriarcham cum opera ejus à Patriarchatu ſuo proſcripſiſſet, inventum tamen fuiſſe poſtea ea legentem, & reſpondiſſe interrogantibus, cur quæ ſolemniter rejeciſſet, iterum amplecteretur; reſpondiſſe hos libros ſimiles eſſe prato omni florum genere pubenti atque exculto, unde quicquid præſtans inveniret, exciperet, quicquid ſpinoſum ſe offerret, quaſi aculeatum & pungens omitteret. Itaque callidum & ambitioſum Theophili conſilium apparuit, quali fertur Ariſtotelem obtinuiſſe ab Alexandro Magno, ut ſuperiorum Philoſophorum libri omnes exurerentur, ne ſua furta paterent poſteris, ſicque alienis diſpendiis ſua compendia amplificaret. In Collectaneis vero ſub finem notat locos in illo notatos, quorum alii malevolè in deterius accepti ſunt, alii in non extantibus vel ſuppoſititiis citantur, alii qui ab hæreticis corrupti vel aſſuti ſunt.

Theophilus Alexand.

Unde ſi hæc opinio obtineret, dicendum eſſet anathema dictum Origeni per patres hujus Synodi, nihil aliud ſignificare, niſi quod Origenes eſt condemnatus in doctrinâ & ejus doctrina improbata, quicquid ſit interim de ejus perſona.

Verum non acquieſcit huic opinioni Bellarminus de ſcriptoribus Eccleſiaſticis in Origene ad ann. 226. ubi refert in libro prati ſpiritualis qui liber citatur in ſeptima Synodo, haberi cap. 25. in quadam viſione Origenem cum Arrio aliiſque hæreticis in gehennæ ignibus torqueri. Sed hac revelatione pluris facio illud quoque ſequitur,

Viſio de damnatione infernali Origenis.

Iudicium Vincentii Lirinenſis de Origene.

DIcebamus ergo in ſuperioribus, quod in Eccleſia Dei tentatio eſſet populi, error magiſtri: & tanto major tentatio, quanto ipſe eſſet doctior, qui erraret. Quod primum ſcripturæ authoritate, deinde Eccleſiaſticis docebamus exemplis, eorum ſcilicet commemoratione, qui cùm aliquandiu ſanæ fidei fuerint habiti, ad extremum tamen, aut in alienam decidiſſent ſectam, aut ipſi ſuam hæreſim condidiſſent. Magna profecto res, & ad diſcendum utilis, & ad recolendum neceſſaria; quam etiam atque etiam exemplorum molibus illuſtrare atque inculcare debemus: ut omnes fere Catholici noverint ſe cum Eccleſia doctores recipere, non cum doctoribus Eccleſiæ fidem deſerere debere. Sed ego ita arbitror quod cum multos in hoc tentandi genere proferre valeamus, nemo

Parte 1. commonit. cap. 23.

A pene ſit, qui Origenis tentationi valeat comparari: in quo plura adeo præclara, adeo ſingularia, adeo mira extiterunt, ut inter initia habendam cunctis aſſertionibus ejus fidem, quivis facile judicaret. Nam ſi vita facit authoritatem, magna illi induſtria, magna pudicitia, patientia, tolerantia: ſi genus, vel eruditio, quid eo nobilius, qui primum in ea domo natus eſt, quæ eſt illuſtrata Martyrio? Deinde pro Chriſto non ſolum patre, ſed omni quoque facultate privatus, tantum inter ſanctæ paupertatis profecit anguſtias, ut pro nomine dominicæ confeſſionis ſæpius, ut ferunt, affligeretur. Neque vero hæc in illo ſola erant, quæ cuncta poſtea tentationi forent; ſed tanta etiam vis ingenii, tam profundi, tam acris, tam elegantis, ut omnes pene multum longeque ſuperaret: tanta doctrinæ ac

Quantus Origenes.

B totius eruditionis magnificentia, ut pauca forent divinæ, pene fortaſſe nulla humanæ Philoſophiæ, quæ non penitus aſſequeretur; cujus ſcientiæ cùm Græca non cederent, Hebræa quoque elaborata ſint. Eloquentiam vero quid memorem? cujus fuit tam amœna, tam lactea, tam dulcis oratio, ut mihi ex ore ipſius non tam verba, quam mella quædam fluxiſſe videantur. Quæ non ille perſuaſu difficilia diſputandi viribus elimpidavit? Quæ factu ardua non ut facillima viderentur, effecit? ſed forſitan argumentorum tantummodo nexibus aſſertiones ſuas texuit. Imo planè nemo unquam magiſtrorum fuit, qui pluribus divinæ legis uteretur exemplis. Sed credo, pauca conſcripſit. Nemo mortalium plurima, ut mihi ſua omnia non ſolùm non perlegi, ſed ne inveniri quidem poſſe vi-

C deantur. Cui ne quidquam ad ſcientiæ inſtrumenta deeſſet, etiam plenitudo exabundavit ætatis. Sed forſitan diſcipulis parum fœlix. Quis unquam fœlicior? Nempe innumeri ex ſinu ſuo Doctores, innumeri Sacerdotes, Confeſſores & Martyres extiterunt. Jam vero quanta apud omnes illius admiratio, quanta gloria, quanta gratia fuerit, quis exequi valeat? Quis non ad eum paulò religioſior, ex ultimis mundi partibus advolavit? Quis Chriſtianorum, non pene ut Prophetam? Quis Philoſophorum non ut magiſtrum veneratus eſt? Quam autem non ſolùm ut privatæ conditioni, ſed ipſi quoque fuerit reverendus Imperio, declarant hiſtoriæ, quæ ipſum à matre Alexandri Imperatoris accitum ferunt, cœleſtis utique ſapientiæ merito, cujus & ille gratia, & illa amore flagrabat. Sed

D & ejuſdem Epiſtolæ teſtimonium perhibent, quas ad Philippum Imperatorem, qui primus Romanorum Principum Chriſtianus fuit, Chriſtiani magiſterii authoritate conſcripſit: de cujus incredibili quadam ſcientia, ſi qui referentibus nobis Chriſtianum non accipit teſtimonium, ſaltem teſtificantibus Philoſophis gentilem recipiat confeſſionem. Ait namque impius ille Porphyrius, excitum ſe fama illius Alexandriam fere puerum pertexiſſe, ibique eum vidiſſe jam ſenem: ſed plane talem tantumque, qui arcem totius ſcientiæ condidiſſet. Dies citius me defecerit, quam ea quæ in illo viro præclara extiterunt, vel ex minima ſaltem parte perſtringam: quæ tamen omnia non ſolùm ad religionis gloriam, ſed etiam ad tentationis magnitudinem pertinebant. Quotus enim quiſque tanti ingenii, tantæ doctrinæ, tantæ gratiæ virum à ſe

E facilè deponeret, ac non potius illa uteretur ſententia, ſe cum Origene errare malle, quàm cum aliis vera ſentire? Et quid plura? eo res decidit, ut tantæ perſonæ, tanti Doctoris, tanti Prophetæ, non ut humana aliqua, ſed, ut exitus docuit, nimium periculoſa tentatio plurimos à fidei integritate deduceret. Quamobrem hic idem Origenes tantus ac talis, dum gratiâ Dei inſolentius abutitur, dum ingenio ſuo nimium indulget, ſibique ſatis credit, cum parvipendit antiquam Chriſtianæ religionis ſimplicitatem, dum ſe plus cunctis ſapere præſumit, dum Eccleſiaſticas traditiones, & veterum magiſteria contemnens, quædam ſcripturarum capitula novo more interpretatur, meruit ut de ſe quoque in Eccleſia Dei diceretur: *Si ſurre-*

abarriſice, non ex ſe & ex propria determinatione: ſic etiam modo non abſimili, eſſet una & eadem operatio divinæ & humanæ Naturæ, quæ ut ſubdita divinę Naturę ex ſe & ex propria determinatione nihil quicquam operabatur. Qua ratione Apollinariſtarum hæreſis reviveſcebat, ut ſic diceretur omnis humanæ Naturæ motus voluntarius impreſſio quædam verbi ac Divinitatis: uti etiam habet motus omnis corporis reſpectu animæ, quæ ipſorum erat comparatio.

In quo ſita har. Monothelitarum.

Atque ad hoc dogma accedit quorumdam opinio, qui quod illi in capite prædicabant, in membris ejus, id eſt, in hominibus, atque iis potiſſimum qui ſpiritualium ac juxta verba Iſaiæ cap. 3. prudentum eloquij myſtici nomine audiunt, quos ita a Spiritu ſancto ejuſque gratia regi, moveri, agique dicunt, ut eorum cum Deo una ſit voluntas unaque quodammodo actio, cum Deus ſit qui juxta D. Paulum non ſanè intellectum operetur in eis velle & perficere ad Philippenſes 2. itaut quamvis circumſpectiores inter eos fateantur naturales facultates cooperari vitaliter & Phyſicè gratiæ Dei, idque ultro & non coactè; negant tamen quod liberè concurrant ea libertate quæ neceſſitatem excludat. Sic Calvinus, cujus plures textus in eam rem adducit Author Anti-Janſenij diſp. 37. de gratia Sect. 2.

Atque hæc explicatio ſenſus Monothelitarum eo plus habet probabilitatis quod jam diximus Eutychianos ex mala intelligentia vitæ ſpiritualis aberraſſe, ut propterea Vigilius martyr in libris ſuis contra Eutychetem pluries repetat ipſos ſub prætextu pietatis Eccleſiam conturbaſſe. Nec id ab omni fide alienum eſt, ut qui Monaſticem profiterentur eorum plerique. Valde quippe pium quid & dignum vita ſpirituali humanitatis Chriſti ſe dicere arbitrabantur, ſi illam ex unione ad Deum quaſi abſorptam in Deum & ad nihilum ſic redactam exiſtimarent, ſic enim ſolet hæreſis ſub velamine majoris cujuſdam devotionis initia habere & progreſſus facere. Porro cum poſt definitionem Synodi Chalcedonenſis locus amplius non ſupereſſet ad aſſerendam unitatem illam naturæ per hujuſmodi ſubmerſionem aut abſorptionem humanitatis in divinitatis abyſſum factam, exiſtimarunt ſibi liberius fore ſine offenſa & motu Synodi defendere unam ſaltem voluntatem ſeu operationem voluntatis in Chriſto, cum ejus humanitas ita ſubdita eſſet divinitati ſicque ejus voluntas unita voluntati divinæ ut utriuſque unica eſſet operatio, nec quicquam vellet voluntas illa creata quod non operaretur in illa & per illam voluntas Dei abſque ulla propria & libera determinatione ex ſeipſa, ut ſic dicere poſſet, *Non mea, ſed tua voluntas fiat.* Sic enim quidam Theologi myſtici de voluntate humana paulo ardentius divino amore inflammata prædicare ſolent, in quorum errorem etiam prolabuntur plures Theologi qui non aliter putant poſſe ſe defendere gratiæ Chriſti Domini efficaciam niſi omnem voluntatis circa bonum operationem ſic illi ſoli attribuant ut potius agatur quam agat voluntas. Qua de re inferius dicendum erit. Sic eſt callidus dæmon hoſtis perpetuus veritatis, ut cum hujuſmodi dogmata poſt Conciliorum antiquorum definitiones ſuſtineri non poſſint reſpectu Chriſti, ea renovare conetur ſub variis prætextibus pietatis in membris ejus. Nec deſunt plures hodie qui quod ſentiebant Monothelitæ de Chriſto Domino, de aliis hominibus ſentiant. Unde & merito proſcriptæ ſunt eorum propoſitiones quibus veluti per cuniculos deſtruitur doctrina Orthodoxa de libertate, merito, & mercede bonorum operum.

Theologia myſtica.

Aderat autem tunc Eutychianis ſpecioſus prætextus unicam illam operationem admittendi, cum ex hac aſſertione viderent poſſe reuniri & in unum veluti exercitum colligi diverſas turmas hæreticorum ad impugnandam Catholicam Eccleſiam cum potentiori robore. Cum enim, ut notat Baronius ad annum Chriſti 628. num. 6. totus Oriens diverſis ſcateret hæreticis, potiſſimum vero Eutychianis & iis qui ex iis provenerant Acephalis variis nominibus nuncupatis, Theodoſianorum, Gajanitarum & aliis, inſuper & Neſtorianis totam Syriam occupantibus, item & Apollinariſtis, quorum numerus haud erat exiguus: divinum quoddam viſum eſt improbis Eutychianis inventum ſi dogma quoddam aſſereretur, in quod omnes pariter hæretici convenirent. Id enim aſſerebant Apollinariſtæ qui verbum in Chriſto ponebant loco animæ. Neſtoriani non abnuebant, qui unionem humanitatis cum verbo ſecundum voluntatem ſolam admittebant eſſe factam. Eutychianos autem liquet fuiſſe peculiares hujuſmodi blaſphemiæ aſſertores cum unam dumtaxat in Chriſto naturam aſſererent, cui proinde una voluntas ac operatio competeret. Atque id teſtatur ex antiquioribus S. Maximus qui inter primos, Monothelitas detexit, in diſp. cum Pyrrho Monothelita, & ex minus antiquis D. Thomas 3. p. q. 18. art. 1.

Prætextus concordiæ.

Sed & ſub hoc prætextu conciliandi hæreticos deceptus putatur Imperator Heraclius, ut errorem Monothelitarum amplecteretur, quod etiam ſæpe accidit aliis ut prætextu pacis & concordiæ qui erant Orthodoxi notam inurerent Eccleſiæ. Is poſt domitos Perſas & ſanctam Crucem ab iis recuperatam, dum otioſus Edeſſæ degeret, oblitus ſe eſſe militem atque hominem Laïcum, magno ſuo damno veluti ſi eſſet Epiſcopus diſputare cœpit de dogmatibus Eccleſiaſticis, reſcripſitque ad Sergium Epiſcopum Conſtantinopolitanum, ut ad ſe mitteret librum dogmaticum Mennæ ad ſanctiſſimum Vigilium de una voluntate & una operatione, quod ille ad effectum perduxit. Sicque Heraclius nactus infeliciſſimum præceptorem, pravam ab eo doctrinam accepit. Sed & cum eſſet anno 629. apud Hierapolim venit ad eum quidam Athanaſius Eutychianus Patriarcha Jacobitarum vir acris & nequam ingenij, Syrorum inditas verſutias poſſidens, & moto de fide ad Imperatorem ſermone, promiſit ei Heraclius ſi Chalcedonenſem Synodum ſuſcipere vellet, Patriarcham illum Antiochiæ ſe fore facturum. Sed dum putat ſe ad fidem Orthodoxam damnatum hominem & qui uti ſacrilegus Patriarchæ nomen ſurripuiſſet, ex ea ipſemet excidit ejus poſtea dolis. Immemor prohibitionis Apoſtolicæ qua ejuſmodi ſceleratos nec brevi ſalutatione dignandos aſſerit 2. epiſt. Joan. *Si quis venit ad vos & hanc doctrinam non affert, nolite eum recipere in domum nec ave ei dixeritis, qui enim dicit illi, ave, communicat operibus ejus malignis.* Hic igitur Athanaſius tantam pollicitationem audiens, potiturum ſe Patriarchatu Antiocheno, ſicque dominaturum ſe omnibus Orientalibus, ac pro arbitrio poſſe ſe dimovere præſides Eccleſiarum Catholicos, ſpondet ſe facturum, & dum ſimulatè ad tempus profitetur duas naturas, interrogavit Imperatorem de operationibus Chriſti qualiter oporteret has admittere, duplas an ſimplas. Tunc Imperator voce novitatis conſternatus ſcribit Sergio, advocatque Cyrum Phaſidis Epiſcopum, & hoc interrogato reperit eum conſentientem Sergio in unam voluntatem ac operationem, quibus duobus reperit & Athanaſium concordem, ſicque funiculo triplici captus magna animi levitate fidem Orthodoxam amittit, & in profundum labitur hæreſis, ac partam tot victoriis contra Perſas gloriam obſcurat. Sic ſuo ſemper damno principes in dogmatibus definiviſſe; exempla Conſtantij, Valentis, Theodoſij Junioris, Juſtiniani ac ipſius Heraclij teſtatum faciunt. Satis principi, ait Baronius ad præfatum annum 629. ut ſubortas de fide quæſtiones deferat ad primam Sedem à qua controverſiæ dirimantur, cujus arbitrio, ſi cauſa exigat, univerſale Concilium congregetur: neque interim ipſe nulli ſe implicans novitati affectu liber, quid ab Eccleſia decernatur exſpectet, ut ſequatur: ſed ab hoc prudenti conſilio longe aberravit Heraclius, impiis ſe ſocians, ac eos authoritate qua pollebat fulciens. Quod tamen non impunè tulit, cum ex hinc res Imperij in pejus abire cœpere.

Heraclius in Monotheliſmum labitur.

Officium principis in controverſiis fidei.

DIVALIS SACRA, DIRECTA ad Donum Sanctiſſimum Papam ſenioris Romæ, contradita vero Agathoni ſanctiſſimo ac beatiſſimo Papæ ejuſdem antiquæ Romæ, eo quod idem Donus de præſenti vita deceſſiſſet.

IN NOMINE DOMINI & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, Imperator Flavius Conſtantinus fidelis, Magnus Imperator ſacra Dono ſanctiſſimo ac beatiſſimo Archiepiſcopo antiquæ noſtræ Romæ, & univerſali Papæ, data pridie Idus Auguſtas Conſtantinopoli indictione ſexta.

PEr omnia novit veſtra paterna beatitudo, & plures veſtræ ſanctæ Eccleſiæ antiquæ Romæ, quia ex quo juſſit Deus principaliter nos imperare, dum voluiſſent multoties quidam motionem facere de verbis, de quibus eſt contentio pro dogmate pietatis, inter partes tam ſanctæ veſtræ Eccleſiæ, quamque hujus ſanctæ magnæ Dei Eccleſiæ, ut ambigerent, & hoc prohibuimus fieri tempore non admittente, cognoſcentes quod ex particulari contentione non ſolum unitas fieri non poſſet, ſed magis malum accreſceret. Et licet animo doleremos ultra omnem dolorem, tam pro exprobratione, quæ oobis ob hoc ab inimicis inferebatur, & propter ipſam veritatem, quam Pontifices ſecundum vos, & Orthodoxus noſter populus propter quaſdam novitates vocum in ſchiſma incidiſſet, exultatioque ex hoc fieret impiis & hæreticis: attamen Deo noſtro commiſimus, ipſo pro nobis potiora providente, & dum ejus benignitas juſſerit hujus rei correctionem fieri, tunc nobis condonare opportunitatem temporis, ad generalem collectionem faciendam utrarumque ſedium, quatenus conſiderantibus eis definitiones ſanctarum quinque Synodorum, & editiones ſanctorum probabilium patrum ſatisfacerent ſibimetipſis & convenirent in uno ore, unoque corde ad glorificandum honorificum nomen Dei noſtri.

Sed quoniam ſicut homines cogitamos, ſicut autem jubet Deus, omnia perficit, ipſe enim novit futura, & quæque nobis expediunt, ſic ei placitum eſt, ut ad effectum perducantur, cognoſcere facimos veſtram paternam beatitudinem, quòd dum ordinatus eſſet Theodorus ſanctiſſimus & beatiſſimus Patriarcha à Deo conſervandæ hujus noſtræ Regiæ orbis, ſuggeſſit noſtræ ſerenitati ſuſpectum ſe eſſe, dirigere conſueta Synodica ad veſtram paternam beatitudinem, ne forſan non recipiatur, ſicut & ſub prædeceſſoribus ejus Patriarchis factum eſt: ſed quia magis prævidit adhortatoriam Epiſtolam facere ad veſtram paternam beatitudinem, quam & direxit, ejus per omnia ſcientiam habet veſtra paterna beatitudo, & non prævidimos, per præſentem noſtram piam ſacram, de hujuſmodi Epiſtola uti multiloquio, ſed poſteaquam directa eſt eadem Epiſtola ad veſtram paternam beatitudinem, interrogavimus eundem ſanctiſſimum, & beatiſſimum Patriarcham, & Macarium ſanctiſſimum Patriarcham civitatis Theopolitanæ, quænam eſſet difficultas quæ provenerat inter veſtram paternam beatitudinem, ſeu veſtram Apoſtolicam ſedem, & ipſos. Olim omnibus expletis, quicunque ſunt de immaculata noſtra, & incommutabili Chriſtianorum fide tam per doctrinam ſanctorum Apoſtolorum, quamque per definitiones ſanctarum quinque Synodorum, & doctrinam ſanctorum ac probabilium Patrum, & omnibus hæreſibus jam manifeſtatis, atque condemnatis, & nullo deinceps remanente modo, quo poſſit diviſio aut ſchiſma immaculatæ & ſanctæ noſtræ fidei inferre: ſatisfecerunt nobis iidem ipſi Sanctiſſimi Patriarchæ, quod verba quædam novitatis intromiſſa ſunt, aliquibus quidem ex imperitia hæc introducentibus, aliquibus veró incongrue ſcrutantibus incomprehenſibilia opera Dei: & quia ex quo hæc verba moveri cœperunt, & uſque hactenus utraque ſedes inter ſe minime convenerunt, ut inquirentes ſibimet ſatisfacerent pro veritate. Propter viles igitur inquiſitiones non ſit finita contentio, ne nobis inſultent pagani, & hæretici, neque in nobis uſquequaque locum accipiant ſermoa adverſarii. Cadens namque ab humano genere, quod ei ſerviebat, & confuſus per apparitionem Domini noſtri Jeſu Chriſti veri Dei noſtri, etiam in his confunderetur per ſtudium veſtræ paternæ beatitudinis, & ſecundum quod ſcriptum eſt deponentibus omnem zelum, & omnem contentionem omnemque invidiam, veritati concurramus. Veritas enim Deo chara eſt, & ſecundum Domini vocem. *Quicumque voluerit omnium primus eſſe, ſit omnium miniſter.* Et iterum dictum eſt, *In hoc cognoſcent omnes quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis adinvicem.* [Marci 10. Ioan. 13.]

Poſtquam igitur tempus recipit perfectam congregationem fieri, adhortamur veſtram paternam beatitudinem, per præſentem noſtram piam Sacram dirigere viros utiles, modeſtos, notitiam habentes totius à Deo inſpiratæ doctrinæ, & peritiam irreprehenſibilem habentes dogmatum, indutos perſonam veſtræ Apoſtolicæ ſedis, ejuſque Concilii, deferentes & libros, quos oportet proferri, & omnem authoritatem habentes, quatenus convenientes, cum hic poſito ſanctiſſimo ac beatiſſimo Patriarcha, & Macario ſanctiſſimo Patriarcha Theopolitanæ civitatis: perſcrutentur cum omni manſuetudine ac modeſtia, & per gratiam ſancti Spiritus veritati inſiſtere & conſentire, munitionem habentibus his, qui huc advenerunt ex parte ſedis veſtræ per præſentem noſtram piam Sacram. Per Deum enioi omoipotentem non eſt apud nos partis cujuſlibet favor, ſed æqualitatem utriſque partibus conſervabimus, nullatenus neceſſitatem facientes in quocumque capitulo eis, qui a vobis diriguntur quoquomodo: ſed & omni honore, cum competenti munificentia, & ſuſceptione dignos eos habebimus. Et ſiquidem utique convenerint, ecce & bene: ſin autem minime convenerint, iterum & cum omni humanitate eos ad vos dirigemus, de cætero nos excuſantes in judicio Dei imminente nobis, juxta quod conſtituti ſumus ſervare fidem ſanctam, & immaculatam quam percepimus, unoquoque proprio ſenſu abundante, rationem redditùri ante ſanctum & terribile tribunal Dei noſtri. Invitare enim & rogare poſſumos ad omnem commendationem, & unitatem omnium Chriſtianorum, neceſſitatem vero inferre nullatenus volumus. Per perſonas autem quæ dirigentur à paterna veſtra beatitudine, ita decernat: ex veſtra quidem ſancta Eccleſia (ſi utique videtur ei) tres perſonas, quod ſi & plures, quantæ ei placuerint, dirigat. De Concilio veró uſque ad Metropolitas Epiſcopos. De quatuor veró Monaſteriis Bizantinis ab unoquoque Monaſterio Monachos 4. [Legati Papæ Rom.] Nam ſi receperit tempus, ut dictum eſt, perfectam congregationem ſtuduiſſemus facere: ſed quoniam tempus non admittit, Deus autem noſter proprio Concilio protulit, quod nos differebamus in hoc tempore, per omnia jubemus veſtram paternam beatitudinem, minime effici impedimentum voluntati Dei, ſed eos dirigere. Sic enim ſperamus in ejus benignitate, quoniam qui voluerit hujoſmodi capitulum moveri in præſenti, per Spiritum ſanctum concedere habet, ut veritas clareat, & inſtruantur omnes ſine ſchiſmate, atque contentione veritatem profiteri, & uno ore, unoque corde glorificare noo omnes ejus bonitatem. Tacere quippe hoc terribile æſtimamus, ut ne plebs, quæ ut ſanctificetur, accedit ad ſanctas Dei Catholicas, & Apoſtolicas Eccleſias, contrariis congregationibus occupetur, conſiderans antiſtitum adinvicem diſſonantiam.

Honorius in honore erat apud Monotho-litas.

Multam enim nobis inſtantiam fecerunt, tam hic ſanctiſſimus Patriarcha, quamque Macarius ſanctiſſimus Patriarcha Theopoleos, ut ejiceretur Vitalianus beatiſſimus de diptychis, aſſerentes Honorium memorari in diptychis, propter honorem Apoſtolicæ ſedis antiquæ noſtræ Romæ. Nam non acquievere, ut memorentur Patriarchæ, qui poſtmodum fuerunt in prædicta ſancta Romana Eccleſia, donec conquiſitio & ſatisfactio proveniat verborum, de quibus contenditur inter utraſque ſedes, & ita veſtra paterna beatitudo conſequenter memoretur: ſed hoc nos non acquievimus, ideſt, ut ejiceretur idem Vitalianus de diptychis: hoc quidem utpote omnem æqualitatem ſervantes, & utroſque Orthodoxos habentes: hoc autem & propter collatam nobis charitatem ab eodem Vitaliano, dum ſupereſſet, in motione tyrannorum noſtrorum. Sed ſic polliciti ſumus prædictis ſanctiſſimis Patriarchis, quod per omnia dirigit veſtra beatitudo homines, qui debeant conquirere cum ipſis, & tunc ſecundum quod claruerit perfecta diſpoſitio fiat. Nam ante hoc nullomodo nos acquieſcere, ut idem beatiſſimus Vitalianus ejiceretur. Hæc cognoſcens veſtra paterna beatitudo ſtudeat ſequi voluntatem Dei. Sicut enim prædictum eſt, ſpem habemus in coronatore noſtro Deo, quia dum præviderit ſuper hoc ferventem noſtrum affectum ejus benignitas etiam ingruentes nobis perturbationes ſedabit. Omnem verò concurſum venientibus juſſimus præbere Theodorum glorioſum patritium & exarchum Chriſto amabilis noſtræ Italiæ Provinciæ, tam in navi, quamque in expenſis & omni utilitate eorum. Etſi neceſſitas exegerit, etiam caſtellatos dromones præbere ad eorum munimen, ut ex omnibus illæſi, & ſine periculo (Deo cooperante) iidem ad nos perducantur. Et ſubſcriptio. Divinitas te ſervet per multos annos ſanctiſſime ac beatiſſime pater.

DIVALIS SACRA DIRECTA ad Georgium ſanctiſſimum Archiepiſcopum hujus magnæ Conſtantinopolitanæ urbis novæ Romæ.

IN NOMINE DEI ET SALVATORIS noſtri Ieſu Chriſti, Imperator Pius Pacificus Flavius Conſtantinus, fidelis in Ieſu Chriſto Deo, Georgio ſanctiſſimo ac beatiſſimo Archiepiſcopo Conſtantinopoleos, & univerſali Patriarchæ. Data quarto Idus Septembris Conſtantinopoli, imperante Domino piiſſimo perpetuò Auguſto, Conſtantino Imperatore, anno vigeſimo-octavo, & poſt conſulatum eius anno duodecimo.

Quamquam ſollicitudinibus tam militaribus, quamque civiliter indeſinenter noſtra ſerenitas coarctetur, attamen omnes Chriſto amabilis noſtræ Reipublicæ cauſas inſequendo ob Chriſtianam noſtram fidem ponentes, qui & in bellis propugnatricem tam noſtri, quamque Chriſto dilectorum noſtrorum exercituum habemus, neceſſarium judicavimus, præſenti noſtra pia Sacra ad veſtram paternam beatitudinem uti, per quam adhortantes eam, ſancimus congregare veſtram paternam beatitudinem omnes, qui ad ejus ſanctiſſimam ſedem pertinent, ſanctiſſimos Metropolitas, Epiſcopos in hanc a Deo conſervandam noſtram Regiam urbem, quatenus cooperante omnipotente, & miſericorde Deo noſtro, diligentiſſima inquiſitio dogmatis fiat, quod olim ante multum tempus exortum eſt, de voluntate & operatione in diſpenſatione incarnationis unius de ſancta Trinitate Domini noſtri Jeſu Chriſti veri Dei noſtri quod

A & diſſidium non minimum per quaſdam perſonas ſanctæ Dei Eccleſiæ intulit: innoteſcere quoque ſuper hoc & Macario venerabili Archiepiſcopo Antiochenæ magnæ civitatis, quatenus & ipſe de propria Synodo Deo amabiles Metropolitanos, & Epiſcopos præparatos faciat pro hoc ipſo huc congregari. Jam enim ſuper hoc adhortati ſumus per pios noſtros apices adhuc inter vivos exiſtentem & Donum ſanctiſſimum Apoſtolicæ Sedis antiquæ Romæ Præſulem: & illo de hoc ſæculo migrante, Agatho ſanctus nuper ordinatus Papa in Apoſtolica Sede prædictæ antiquæ Romæ hujuſmodi noſtros pios ſuſcipiens apices, deſtinavit in præſenti propriam ejus induros perſonam, Theodorum & Georgium Deo amabiles Preſbyteros, & Joannem Deo amabilem Diaconum: ex perſona B vero totius ejus Concilii, Joannem & Abundantium, & Joannem venerabiles Epiſcopos, cum cæteris clericis & Monachis, qui debeant invenire in prædicto capitulo quæſtionem: qui & nunc ad noſtra convixerunt veſtigia, porrigentes etiam nobis duas ſuggeſtiones, unam quidem ejuſdem ſanctiſſimi Agathonis Papæ, aliam vero Concilii ejus. Sciens igitur veſtra paterna beatitudo, quia primum & præcipuum ut prædiximus, hoc Orthodoxiæ exiſtit capitulum, feſtinet prædictos venerabiles Metropolitanos Epiſcopos celeriter advenire, in hanc a Deo conſervandam regiam noſtram urbem, quatenus prædictum tractetur capitulum, & majorum donorum datore, atque coronatore noſtro Deo cooperante, cauta atque Orthodoxa diffinitio hujuſmodi dogmati imponatur. Et ſubſcripC tio: Divinitas te reſervet per multos annos ſanctiſſime, ac beatiſſime pater.

De Epiſcopis per Patriarchatus propr.

ACTA SANCTÆ SEXTÆ SYNODI apud Conſtantinopolim factæ adverſum eos, qui impiè docuerunt unam voluntatem, & unam operationem in incarnationis diſpenſatione Domini noſtri Ieſu Chriſti veri Dei noſtri unius de ſancta & conſubſtantiali Trinitate.

IN nomine Domini Dei, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, imperantibus a Deo coronatis, & ſereD niſſimis noſtris Dominis Flaviis, Conſtantino quidem piiſſimo, & à Deo decreto magno principe, perpetuo Auguſto, & Imperatore, anno vigeſimo ſeptimo, & poſt conſulatum ejus à Deo inſtitutæ manſuetudinis, anno vigeſimo tertio, Heraclio verò atque Tyberio à Deo conſervandis ejus fratribus anno vigeſimo ſecundo die ſeptima menſis Novembris indictionibus nonæ. Præſidente eodem piiſſimo, & Chriſto dilecto magno Imperatore Conſtantino in ſecretario ſacri palatii, quod cognominatur Trullus, & ex juſſione ejus Deo inſtructæ ſerenitatis, præſentibus & audientibus Niceta glorioſo ex conſule patritio, & Magiſtro imperialium officiorum Theodoro glorioſo exconſole patricio, comite imperialis obſequii, & ſubſtratego Thraciæ, Georgio glorioſo exconſule patricio, E Paulo glorioſo exconſule patricio, Juliano glorioſo exconſule patricio, & militari logotheta, Conſtantino glorioſo exconſule patricio, & curatore imperialis domus Hormiſdæ, Anaſtaſio glorioſo exconſule patricio, & locum agente imperialis comitis excubiti, Joanne glorioſo exconſule patricio, & quæſtore, Polyeucto glorioſo exconſule, Thoma glorioſo exconſule, Paulo glorioſo exconſule, & diſpoſitore Orientalium provinciarum, Petro glorioſo exconſule, Leontio glorioſo exconſule, & domeſtico imperialis menſæ.

Conveniente quoque ſancta, & univerſali Synodo, quæ ſecundum imperialem ſanctionem congregata eſt in hac Regia urbe Theodoro & Georgio Preſbyteris, & Joanne Diacono vicem agentibus Archiepiſco-

Similis præfatio in ſingulis actionibus repetitur.

ler, ſed brevitatis cauſa à nobis intermittetur.

antiquæ Romæ, & Georgio Archiepiſcopo magnæ Conſtantinopoleos novæ Romæ, & Petro Deo amabili Presbytero, & Monacho, & locum ſervante ſedis magnæ civitatis Alexandriæ, & Macario Archiepiſ. Theopoleos Antiochiæ, & Georgio Religioſo Presbytero Monacho, & Apocriſiario Theodori venerabilis Vicarii ſedis Hieroſolymorum, Joanne Epiſcopo Portuenſi, Abundantio Epiſcopo civitatis Paternenſis, Joanne Epiſcopo civitatis Rhegitanæ, locum præſentantibus centum 25. Venerabilium Epiſcoporum S. Concilii antiquæ Romæ, reſidentibus glorioſis patriciis, & conſulibus ex latere piiſſimi noſtri Imperatoris Conſtantini, & ex læva quidem [illegible] reſidentibus vicariis Agathonis Archiepiſcopi Antiquæ Romæ, & qui ex perſona Synodi erant Deo amabiles Epiſcopi. A dextra verò ejus parte reſidentibus Georgio Archiepiſcop. novæ Romæ, &c. Propoſitis in medio ſacroſanctis Evangeliis Chriſti Dei noſtri. Theodorus & Georgius Presbyteri, & Joannes Diaconus Vicarii Apoſtolicæ ſedis Antiquæ Romæ, nec-non & qui ex perſona Synodi erant, dixerunt.

Siniſtra nobiliori.

B

Benigniſſime Domine ſecundum ſacram à veſtra fortitudine ad ſanctiſſimum Papam rogationem demandati ſumus ad piiſſima veſtigia veſtræ ſerenitatis unà cum ejus ſuggeſtione, quam & obtulimus coronatæ veſtræ ſerenitati. Quoniam igitur ante hos 46. plus minus annos quaſdam novitates vocum contrarias Orthodoxæ fidei introduxerunt, qui in illo tempore fuerunt præſules hujus Regiæ veſtræ civitatis, id eſt, Sergius, Paulus, Pyrrhus, & Petrus, nec-non & Cyrus quondam Alexandriæ civitatis Antiſtes, & Theodorus Epiſcopus civitatis Pharan, & alii quidam, qui eos ſecuti ſunt, non modice (quæ per totum orbem terrarum eſt) Eccleſiam turbaverunt, unam voluntatem in incarnationis diſpenſatione Domini noſtri Jeſu Chriſti, unamque operationem dogmatizantes, & docentes, quæſumus à Deo coronatam veſtram fortitudinem, ut dicant, qui ex parte ſunt ſanctiſſimæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, unde hujuſmodi vocum adinventa eſt novitas.

C

Conſtantinus piiſſimus Imperator dixit. Audientes Georgius Archiepiſcopus noſtræ hujus civitatis, & Macarius Archiepiſcopus Antiochenæ civitatis, & ei adjacens Synodus, quæ à parte Apoſtolicæ magnæ Romæ ſedis dicta ſunt, quæ eis videntur, proſequantur.

Macarius Archiepiſcopus Antiochiæ, unà cum Stephano Presbytero, & Monacho ejus diſcipulo, & alii Epiſcopi Orientis dixerunt. Has quidem vocum novitates non edidimus, ſed quicquid percepimus tam à ſanctis univerſalibus Synodis, & ſanctis probabilibus patribus, quamque à præſulibus hujus regiæ urbis, id eſt, Sergio, Paulo, Pyrrho, & Petro, nec-non & Honorio, qui fuit Papa antiquæ Romæ, & Cyro, qui fuit Papa Alexandriæ, hoc eſt de voluntate, & operatione, ſic & credimus, & prædicamus, & docemus, & parati ſumus hoc oſtendere. Et petentibus illis juſſit Imperator proferri, & in medium legi geſta tertiæ Synodi Generalis Epheſinæ, & Epiſtolam Cyrilli, ad Theodoſium Imperatorem cujus initium. Quod apud homines quidem eminet. Et inter alia verba ejus Epiſtolæ, habentur & iſta. Chriſtus Jeſus eſt, per quem reges regnant, &c. & ſequitur. Eſt enim ejus omnipotens voluntas, &c. Quibus verbis perperam intellectis, contendebat Macarius Archiepiſcopus Antiochiæ probare unam voluntatem in Chriſto. Et tandem conſideratis & examinatis verbis illis Cyrilli redargutus, & confuſus eſt Macarius à Vicariis Apoſtolicæ ſedis, & ab aliis Epiſcopis Orientalibus, & præcepto Imperatoris abſoluta eſt prima actio.

D

E

ACTIO SECUNDA.

Prolata & lecta ſunt acta quartæ Synodi Chalced. & cum legeretur Epiſtola Leonis Papæ, & ventum eſt ad

Leonis ep.

A illud. Agit enim utraque forma cum alterius communione, quod proprium habuit, verbo quidem operante quod verbi eſt, carne autem exequente quod carnis eſt, & horum unum coruſcat miraculis, aliud verò ſuccumbit injuriis, exurgentes, qui ex parte Apoſtolicæ ſedis erant antiquæ Romæ clamaverunt. Ecce benigniſſime Domine, manifeſte duas naturales operationes inconfuſe & indiviſe, in Domino noſtro Jeſu Chriſto præſens ſanctiſſimus prædicat pater, cujus præſentem ſermonem ſancta quarta Synodus firmamentum Orthodoxæ fidei conſcripſit in damnatione univerſæ hæreſis, utpote profeſſioni beatæ principis Apoſtolorum Petri convenientem; & quid pro hoc dignum ſentit Macarius venerabilis, & qui cum eo ſunt Deo amabiles viri, dicant. Macarius venerabilis Archiepiſcopus Antiochiæ dixit: Ego Domine duas B operationes non dico, ſed nec ſentio quod beatæ memoriæ Leo per hunc ſermonem duas operationes dixerit. Conſtantinus piiſſimus imperator dixit: Sed unam operationem intelligis eum dixiſſe? Macarius venerabilis Archiepiſcopus dixit: Ego numerum non dico, ſed Dei-virilem ejus operationem ſecundum S. Dionyſium. Conſtantinus piiſſimus imperator dixit: Et quomodo intelligis Dei-virilem operationem? Macarius venerabilis Archiepiſcopus dixit: Ego non ſuper judico. Et relictis reſiduis ejuſdem libri uſque ad finem, Conſtantinus piiſſimus imperator dixit: Relegatur & alius liber ejuſdem ſanctæ quartæ Chalcedonenſis Synodi. Et accipiens Antiochus Religioſus lector & notarius eorumdem actorum librum relegit. Conſtantinus piiſſimus imperator dixit: Sufficit & C nunc præſens lectio. In ſubſequenti vero & liber geſtorum ſanctæ quintæ Synodi proferatur.

π. Divina operatio Dei-virilis.

ACTIO TERTIA.

Præceptum eſt, ut legerentur acta in quinta Synodo generali, & cum lector incœpit legere initium libri, qui ita continebat. Sermo ſanctæ memoriæ Memnæ Archiepiſcopi Conſtantinopoleos, ad Vigilium beatiſſimum Papam Romanum, de eo quòd una Chriſti voluntas. Et exurgentes Legati Apoſtolicæ Sedis Romanæ, exclamaverunt. Piiſſime Domine, falſatus eſt præſens liber quintæ Synodi. Nequaquam relegatur ſermo, qui dicitur Memnæ ad Vigilium, quia fictus eſt: ſed jube diligenter advertere præſentem librum. Et inſpicientes Imperator unà cum judicibus, & quibuſdam de ſancta Synodo Epiſcopis, invenerunt tres D quaterniones in principio libri additos non habentes ſubnotationem numeri, falſatus enim erat liber ab hæreticis in nonnullis locis. Lecta ſunt reliqua geſta quintæ Synodi, & abſoluta lectione, ſancta Synodus & judices dixerunt. Ex lectione ſanctorum Conciliorum (ſicut audiſtis) non invenimus in incarnationis diſpenſatione Domini noſtri Jeſu Chriſti unam voluntatem, & unam operationem.

Falſati libri hæret.

Conſtantinus piiſſimus Imperator dixit: Macarius venerabilis Archiepiſcopus, & qui cum eo ſunt, proſequantur, ſi ſecundum quæ ab eis promiſſa ſunt paratum habent proferre teſtimonia ſanctorum probabilium patrum, quæ debeant approbare (ſicut polliciti ſunt) unam voluntatem, & unam operationem E incarnationis diſpenſatione Domini noſtri Jeſu Chriſti, & hæc proferant. Macarius venerabilis Archiepiſcopus Antiochiæ, & qui cum eo ſunt, dixerunt: Secundum juſta veſtri imperii inducta à nobis data teſtimonia, quæ proferre promiſimus, ſanctorum proferimus. Conſtantinus piiſſimus Imperator dixit: Macarius venerabilis Archiepiſcopus, & qui cum eo ſunt, hæc in ſubſequenti peragant. Georgius ſanctiſſimus Archiepiſcopus Conſtantinopoleos, & quæ ſub eodem eſt Synodus, dixerunt: Piiſſime Domine petimus veſtram tranquillitatem, ſuggeſtiones directas ad à Deo veſtram inſtructam fortitudinem, ab Agathone ſanctiſſimo Papa Apoſtolicæ ſedis antiquæ

Romæ, quamque ab ejus ſynodo, relegi, ut auditum cupiamus, quatenus cognitionem & nos accipiamus totius virtutis, quæ in eis continetur. Conſtantinus piiſſimus Imperator dixit: Quod a vobis poſtulatum eſt, in ſubſequenti proveniat.

ACTIO QUARTA.

Sedentibus tam glorioſis patriciis & conſulibus, quamque omnibus venerabilibus, & amabilibus, & Epiſcopis in eodem ſecretario Trulli, propoſitis in medio ſanctis, & intemeratis Evangeliis, Paulus magnificus a ſecretis, & imperialis ſecretarius, dixit: Meminit a Deo inſtructa veſtra pietas, quod in præterito conventu dum legerentur acta ſanctæ quintæ Synodi, Georgius ſanctiſſimus Archiepiſcopus hujus à Deo conſervandæ Regiæ urbis, una cum ſubjacenti ſynodo petiit veſtram piiſſimam fortitudinem, ſuggeſtiones, quæ factæ ſunt tam ab Agathone ſanctiſſimo Papa antiquæ Romæ, quamque à ſubjacenti Dei ſynodo, in præſentia veſtræ pietatis, & ſanctæ univerſalis hujus ſynodi relegi, & ſuggerimus ad quod placet. Conſtantinus piiſſimus Imperator dixit: Relegantur. Et prolata eſt in Græcis litteris memoratarum ſuggeſtionum interpretatio per Diogenem magnificum a ſecretis, & imperialem ſecretarium. Et relecta eſt, habens in verbis ſic.

Agathonis epiſtola ad imperatores, &c.

Dominis piiſſimis & ſanctiſſimis victoribus ac triumphatoribus, amatoribus Dei, & Domini noſtri Ieſu Chriſti Conſtantino majori Imperatori Heraclio, & Tiberio Auguſtis, Agatho Epiſcopus ſervus ſervorum Dei.

Conſideranti mihi humanæ vitæ diverſos angores, & ante Deum, qui unus & verus eſt, cum vehementia fletuum ingementi, ut conſolationem animæ fluctuanti divinæ miſerationis impertiret inſtinctus, & de profundo mœroris, & anguſtiæ potentia ſuæ dexteræ ſublevaret, magnum atque mirabilem, cum indeſinenti gratiarum actione ſereniſſimi Domini filij confiteor conſolationis opportunitatem exhibere dignatus eſt, piiſſimum tranquillæ manſuetudinis veſtræ propoſitum, quam ad ſtabilitatem divinitus commiſſæ reipublicæ Chriſtianæ ejus conceſſit dignatio, ut imperialis virtus atque clementia de Deo per quem

Prover. 8. Apoc. 9.

Reges regnant, qui Rex regum, & Dominus dominantium eſt, & curet & quærat ejus immaculatæ fidei veritatem, ut ab Apoſtolis atque Apoſtolicis eſt patribus tradita, inquirere vigilanter, atque ut vera traditio continet, inſtantiſſimè deſideret in omnibus Eccleſiis obtinere: & ne quenquam tam pia lateret intentio audientium, humanave ſuſpicio* perterretur æſtimantium poteſtate nos eſſe compulſos, & non plena ſerenitate ad ſatisfaciendum ſuper Evangelicæ & Apoſtolicæ noſtræ fidei prædicatione* communitos, divales apices ad Apoſtolicæ memoriæ Donum Pontificem noſtræ puſillitatis prædeceſſorem, cunctis populis ac gentibus per noſtrum miniſterium patefecerunt, ac ſatisfaciunt, quos gratia ſancti Spiritus imperialis linguæ calamo de puro cordis theſauro dictavit, commonentis, non opprimentis: ſatisfacientis, non perterrentis: non affligentis, ſed exhortantis, & ad ea quæ Dei ſunt ſecundum Deum invitantis. Quia & ipſe conditor omnium ac Redemptor, cum poſſet in ſuæ divinitatis majeſtate, in ſæculum veniendo, mortales perterrere, humanitate magis inæſtimabilis clementiæ humiliter ad noſtra deſcendens, quos creaverat, dignatus eſt & redimere, qui & ſpontaneam de nobis veræ de ſe fidei confeſſionem expectat: quod & beatus Petrus Apoſtolorum princeps commonet: *Paſcite qui in vobis eſt gregem Chriſti, non coacte ſed ſpontanee ſecundum Deum exhortantes.* His itaque manſuetiſſimi rerum Domini divalibus apicibus animatus & ad ſpem conſolationis de profundis angoribus* alleviatus ſum meliori refectus confidentia paulatim, quæ per manſuetiſſimæ fortitudinis veſtræ Sacram dudum

al. perterreret.

al. communicatos.

1. Petr. 5. a

al. elevatus.

A præcepta ſunt, efficaciter promptam obſequentiam exhibere, ut perſonas quales ſecundum temporis hujus defectum, ac ſervilis provinciæ qualitatem poterant inveniri pro obedientiæ ſatisfactione inquirerem, & cum conſilio conſamulorum meorum Epiſcoporum, tam de propinqua hujus Apoſtolicæ ſedis ſynodo, quam de familiari clero amatores Chriſtiani imperij, & ſequenter de religioſis ſervis Dei, ut ad piiſſimæ tranquillitatis veſtræ veſtigia properarent, hortarer. Et niſi longus provinciarum ambitus, in quibus humilitatis noſtræ Concilium conſtitutum eſt, tanti temporis protelationem ingereret, olim hoc quod vix tandem nu[illegible] potuit, ſtudioſa obedientia noſter famulatus impleret. Sed dum de diverſis provinciis familiaræ nobiſcum Concilium congregatur, & dum perſonas, quaſdam quidem de hac ſervili veſtri ſere-
B niſſimi principatus Romana urbe, vel proxima dirigere procuramus, quaſdam de longè poſitis provinciis, in quibus verbum Chriſtianæ fidei, ab Apoſtolicis exiguitatis meæ prædeceſſoribus miſſi prædicabant, remeare præſtolamur, non parvus temporum curſus lapſus eſt: ut corporales ægritudines mei famulatus ſilentio tranſeam, quibus nec vivere licet, nec liber aſſiduis ægrimoniis laborantem. Ideoque Chriſtianiſſimi Domini filij, ſecundum piiſſimam juſſionem à Deo protegendæ manſuetudinis veſtræ, pro obedientia quam debuimus, non pro confidentia eorum ſcientiæ quos dirigimus, præſentes conſamulos noſtros Abundantium, Joannem, & Joannem reverendiſſimos fratres noſtros Epiſcopos, Theodorum, & Georgium
C dilectiſſimos filios noſtros Preſbyteros, cum dilectiſſimo filio noſtro Joanne diacono, & Conſtantino ſubdiacono ſanctæ hujus ſpiritalis matris Apoſtolicæ ſedis, necnon & Theodorum Preſbyterum Legatum ſanctæ Ravennatis Eccleſiæ, & religioſos ſervos Dei Monachos cum ſcripturarum cordis devotione curavimus demandare: Nam apud homines in medio gentium poſitos, & de labore corporis quotidianum victum cum ſumma hæſitatione conquirentes, quomodo ad plenum poterit inveniri ſcripturarum ſcientia, niſi quæ regulariter à ſanctis atque Apoſtolicis prædeceſſoribus & venerabilibus quinque Conciliis definita ſunt, cum ſimplicitate cordis, & ſine ambiguitate à patribus traditæ fidei conſervamus, unum ac præcipuum bonum habere ſemper optantes atque ſtudentes, ut nihil de eis quæ regulariter definita ſunt minua-
D tur, nihil mutetur, vel augeatur, ſed eadem & verbis & ſenſibus illibata à nobis cuſtodiantur. Quibus portitoribus & teſtimonia aliquorum ſanctorum patrum, quos hæc Apoſtolica Chriſti Eccleſia ſuſcipit, cum eorum libris tradidimus, ut facultatem ſuggerendi à benigniſſimo veſtræ Chriſtianitatis imperio conſecuti, ex his duntaxat ſatisfacere ſtudeant, dum imperialis manſuetudo præciperet, quod hæc ſpiritalis mater eorum ac Deo propagati imperij Apoſtolica Chriſti Eccleſia credat, & prædicet, non per eloquentiam ſæcularem, quæ nec ſuppetit hominibus idiotis, ſed per ſynceritatem Apoſtolicæ fidei, in qua & ab incunabulis edocti uſque in finem propagatori veſtri Chriſtiani imperij, cœli Domino, omnes nobiſcum deprecamur ſervire, atque obedire. Licentiam proinde eis ſive au-
E thoritatem dedimus apud tranquilliſſimum veſtrum imperium, dum juſſerit ejus clementia, ſimpliciter ſatisfaciendum, inquantum eis duntaxat injunctum eſt, ut nihil profectò præſumant augere, minuere vel mutare, ſed traditionem hujus Apoſtolicæ ſedis, ut à prædeceſſoribus Apoſtolicis Pontificibus inſtituta eſt, ſynceriter enarrare. Pro quibus flexo mentis poplite ſupplicitet veſtram ad manſuetudinem ſemper intentam clementiam deprecamur, ut juxta benigniſſimam atque auguſtiſſimam imperialis Sacræ promiſſionem, acceptione eos dignos efficiat Chriſto imitabilis veſtra tranquillitas, atque placabiles auditus eorum humillimis ſuggeſtionibus accommodare dignetur. Sic autes Dei omnipotentis ſuis precibus ad exaudiendum inveniat

Legati Papæ Rom.

veniat

veniat veſtra manſuetiſſima pietas reſeratas, illæſoſque tam in rectitudine noſtræ Apoſtolicæ fidei, quam corporum ſoſpitate in propriis reſtituere jubeat: Sic reſtituat ſuperna majeſtas per fortiſſimos atque invictiſſimos labores veſtræ à Deo corroboratæ clementiæ ſub benigni veſtri principatus regimine totam Chriſtianam rempublicam, & fortiſſimis veſtris ſceptris adverſas ſubigat nationes, ut ex hoc omni animæ atque omnibus gentibus ſatisfiat: quia quod per auguſtiſſimos apices de immunitate atque illæſione euntium, Deo ſibi aſpirante polliceri dignata eſt, adimplevit in omnibus. Non enim nobis eorum ſcientia confidentiam dedit, ut ad pia veſtra veſtigia eos auderemus dirigere, ſed hoc Imperialis veſtra benignitas clementer jubens hortata eſt, & noſtra puſillitas, quod juſſum eſt, obſequenter implevit. Ut autem veſtræ divinitus inſtructæ pietati, quid Apoſtolicæ noſtræ fidei vigor contineat, breviter intimemus, & ſanctarum quinque Synodorum generaliom per quas fundamenta Catholicæ Chriſti Eccleſiæ firmata atque ſtabilita ſunt.

Hic igitur ſtatus Evangelicæ, atque Apoſtolicæ fidei, regulariſque traditio, ut confitentes ſanctam & inſeparabilem Trinitatem, ideſt, Patrem & Filium & Spiritum ſanctum unius eſſe deitatis, unius naturæ & ſubſtantiæ, ſive eſſentiæ, unius eam prædicemos & naturalis voluntatis, virtutis, operationis, dominationis, & majeſtatis, poteſtatis & gloriæ. Et quicquid de eadem ſancta Trinitate eſſentialiter dicitur ſingulari numero, tanquam de una natura trium conſubſtantialium perſonarum comprehendamus regulari ratione hoc inſtitui. Cum verò de uno earumdem triom perſonarum ipſius ſanctæ Trinitatis, Filio Dei, Deo verbo, & de Myſterio admirandæ ejus ſecundum carnem diſpenſationis confitemur omnia duplicia unius ejuſdemque Domini Salvatoris noſtri Ieſu Chriſti (ſecundum Evangelicam traditionem) aſſerimus enim duas ejus naturas. Prædicamus, divinam ſcilicet & humanam, ex quibus & in quibus etiam poſt admirabilem atque inſeparabilem unionem ſubſiſtit. Et unamquamque ejus naturam proprietatem naturalem habere confitemur, & habere divinam omnia quæ divina ſunt & humanam omnia quæ humana ſunt, abſque ullo peccato. Et utraſque unius ejuſdem Dei verbi incarnati, ideſt, humanati, inconfuſe, inſeparabiliter, immutabiliter eſſe cognoſcimus, ſola intelligentia quæ unita ſunt diſcernentes propter confuſionis dontaxat errorem.

Æqualiter enim & diviſionis, & commiſtionis deteſtamur blaſphemiam. Cum duas autem naturas, duaſque naturales voluntates, & duas naturales operationes confitemur in uno Domino noſtro Ieſu Chriſto, non contrarias eas nec adverſas ad alterutrum dicimus (ſicut à via veritatis errantes Apoſtolicam traditionem accuſant, abſit hæc impietas à fidelium cordibus) nec tanquam ſeparatas in duabus perſonis, vel ſubſiſtentiis, ſed duas dicimus unum eũdemque Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, ſicut naturas, ita & naturales in ſe voluntates & operationes habere, divinam ſcilicet & humanã: divinam quidem voluntatem & operationem habere ex æterno cum coëſſentiali patre communem: humanam, temporaliter ex nobis cum noſtra natura ſuſceptam. Hæc eſt Apoſtolica atque Evangelica traditio, quam tenet ſpiritalis veſtri fœliciſſimi Imperij mater Apoſtolica Chriſti Eccleſia. Hæc eſt mera confeſſio pietatis. Hæc eſt enim veræ fidei regula, quam & in proſperis, & adverſis vivaciter tenuit Apoſtolica Chriſti Eccleſia, quæ per Dei gratiam à tramite Apoſtolicæ traditionis nunquam errasſe probabitur, nec hæreticis novitatibus depravata ſuccubuit: quia dictum eſt Petro. *Ego pro te rogavi, ut non deficiat fides tua. Et tu aliquando converſus confirma fratres tuos.* Hic Dominus fidem Petri non defuturam promiſit, & confirmare eum fratres ſuos admonuit, quod Apoſtolicos Pontifices meæ exiguitatis prædeceſſores, confidenter feciſſe ſemper, cunctis eſt cognitum: quorum & puſillitas mea licet impar & minima, pro ſuſcepto tamen divina dignatione miniſterio pediſſequa cupit exiſtere. Quid dicam in Chriſti futuro examine? Si hic (quod abſit) prædicare veritatem confundor.

Apoſtolica Eccleſia nunquam defecit in fide. Luc. 22.

Honorius ſine errore.

Apoſtolicæ memoriæ meæ parvitatis prædeceſſores dominicis doctrinis inſtructi, ex quo novitas hæretica in Chriſti immaculatam Eccleſiam Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Præſules introducere conabantur, nunquam neglexerunt eos hortari, atque obſecrando commonere, ut à pravi dogmatis hæretico errore, ſaltem tacendo deſiſterent, ne ex hoc exordium diſſidij in unitate Eccleſiæ facerent, unam voluntatem, unamque operationem duarum naturarum aſſerentes in uno Domino noſtro Ieſu Chriſto, quod Arriani & Apollinariſtæ, Eutichianiſtæ, Timotheſani, Acephali, Theodoſiani, & Gaianitæ, & omnis omnino hæreticus furor, ſive confundentium ſive dividentium Incarnationis Chriſti myſterium docuit. Confundentes quidem ſanctæ Incarnationis Myſterium, eò quòd deitatis & humanitatis Chriſti unam naturam dicant, unam eum ſicut unius voluntatem, & operationem perſonalem habere contendunt. Dividentes autem inſeparabilem unitionem in duas naturas, quas Salvatorem habere cognoſcunt, non per unitionem, quæ ſecundum ſubſiſtentiam facta cognoſcitur, vivunt, ſed blaſphemantes per affectum voluntatis, tanquam duas ſubſiſtentias, ideſt, duos quoſdam, per concordiam jungunt. Porro Apoſtolica Chriſti Eccleſia, ſpiritalis mater à Deo fundati veſtri Imperij, & unum Dominum Ieſum Chriſtum confitetur, ex duabus, & in duabus exiſtentem naturis, & duas ejus naturas divinam ſcilicet, & humanam etiam poſt inſeparabilem unitionem inconfuſas in eo eſſe defendit, & ex proprietatibus naturalibus, unamquamque harum Chriſti naturarum perfectam eſſe cognoſcit, & quicquid ad proprietatis naturã pertinet duplicia omnia confitetur: quia ipſe idem Dominus noſter Jeſus Chriſtus, & Deus perfectus eſt, & homo perfectus eſt, ex duabus, & in duabus naturis, & poſt admirabilem incarnationem exiſtens, nec deitas ſine humanitate, nec humanitatis ejus ſine deitate poſſit intelligi. Conſequenter itaque juxta regulam ſanctæ Catholicæ atque Apoſtolicæ Chriſti Eccleſiæ, duas etiam volũtates naturales in eo, & duas naturales operationes eſſe confitetur, & prædicat. Nam ſi perſonalem quiſquam intelligat voluntatem, dum tres perſonæ in ſancta Trinitate dicũtur, neceſſe eſt, ut & tres voluntates perſonales, & tres perſonales operationes (quod abſurdum eſt & nimis prophanum) dicerentur. Sin autem quod fidei Chriſtianæ veritas continet, naturalis voluntas eſt, ubi una hæc natura dicitur ſanctæ, & inſeparabilis Trinitatis, conſequenter & una naturalis voluntas, & una naturalis operatio intelligenda eſt. Ubi verò in una perſona Domini noſtri JeſuChriſti mediatoris Dei & hominum, duas naturas (ideſt divinam & humanam) confitemur, in quibus & poſt admirabilem adunationem conſiſtit, ſicut duas unius ejuſdemque naturas, ita & duas naturales voluntates, duaſque naturales operationes ejus regulariter confitemur.

Hi auctoritatibus, indicatur duplex in Chriſto voluntas.

Dioniſ. Areop. l. 2. de divinis nominibus: Diſcreta eſt benigniſſima Dei operatio per hoc quod ſecundum nus ex nobis integrè vereq; humanatũ eſt verbũ, &c.

Athanaſius contra Apollinarem de Trinitate & Incarnatione, in eum locum *Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma*, duas voluntates, divinam & humanam indicat. Item lib. 3. Adverſus Arrianos. Sicut enim indutus carné nec factus eſt homo, ita & nos homines, &c.

Hilarius lib. 9. de fide adverſus Arrianos: Natus igitur unigenitus Deus ex virgine homo, &c.

In eodem loco: naturam Dei in Chriſto in virtute reſurrectionis intellige, diſpenſationem hominis in morte cognoſce.

Cyrillus in libro theſauri tractans verbum, *Non ſicut ego volo ſed ſicut tu. &c.* rem apertè indicat. Idem nec eſt alia tam manifeſta probatio, quæ poſſet eun-

dem ipſum Deum & hominem demonſtrare, quam A naturales operationes, ex quarum qualitatibus, & naturæ de quibus eſſentialiter procedebant certiſſimè in eo eſſe credebantur.

Ambroſius lib. 2. ad Gratianum Auguſtum: Suſcepit voluntatem, meam ſuſcepit triſtitiam meam, agens de utraque Chriſti voluntate, & ſuper Lucam, ait, voluntas hominis temporalis, voluntas divinitatis æterna. In eodem libro: Minor Chriſtus patre ſecundum naturam humanam, & ejus operationem.

Auguſtinus contra Maximinum Arrianum cap. 20. tractans illa verba: *Non quod ego volo, ſed quod tu vis.* Idem lib. 5. contra Julianum Pelagianum dicit voluntatem motum eſſe naturæ, &c. Cum duæ naturæ in Chriſto, duæ igitur voluntates.

Gregorius Nazianzenus in pleriſque locis diverſas voluntates indicat. Secundo libro de filio tractans illud Joan. 6. Cum dicitur filius deſcendiſſe de cœlo, ut B faciat voluntatem Patris.

Leo Epiſtola 17. ad Leonem Auguſtum cap. 2. confirmat etiam duas voluntates in dogmatico tomo, id eſt, Epiſtola decima ad Flavianum Archiepiſcopum Conſtantinopolitanum, quæ fundamentum fidei à multis dicitur. Agit enim utraque forma cum alterius communione, quod proprium eſt, verbo ſcilicet operante, quod verbi eſt, & carne exequente quod carnis: unum horum coruſcat in miraculis, aliud ſubjacet injuriis.

Gregorius Nicænus lib. 2. contra Eunomium, & libro contra Apollinarem tractans eum locum: *Spiritus quidem promptus eſt, &c.* Et in alio loco ejuſdem libri concludit duas in Chriſto voluntates: Et lib. 5. contra Eunomium in eum locum: *Cum jejunaſſet quadraginta dies poſtea eſuriit.* Dedit enim, quando voluit na- C turæ tempus propria operari. Idem Epiſtola ad Euſtatium de ſancta Trinitate. Naturarum (inquit) diverſitas ex operationum diſcrimine ſpectanda. Tandem producitur teſtimonium Chalcedonenſis Concilij, actio. 5. qua definitum eſt 7. cap. Si quis in duabus naturis, &c. Et Synodi quintæ Conſtantinopolitanæ celebratæ ſub Juſtiniano. Deſcribuntur fidei capita, quemadmodum in ſymbolo, quod canitur in Eccleſia paulo explicatius, tamen in capite, ubi ſanctæ Trinitatis Myſterium explicatur, ſic habetur. Unitatem quidem eſſentiæ, Trinitatem verò perſonarum, ſive ſubſtantiarum, Deum Patrem confitentes, Deum Filium, Deum Spiritum ſanctum, non trium nominum ſubſiſtentiam, ſed trium ſubſiſtentiarum unam ſubſiſtentiam. [Crediderim hic eſſe mendum in codice ſub- D ſiſtentiam, loco illius dictionis ſubſtantiam.

Et paulo inferius.

Præterea quomodo poterunt piè intelligi, diverſa ſuper hoc teſtimonia ſcripturarum, quæ nunc quidem ex natura humanitatis, nunc autem ex divinitate unius ejuſdemque Domini noſtri Jeſu Chriſti veri Dei & hominis aſtruuntur, & modo ſcriptura commemorat:
Pſalm. 134. *Omnia quæcumque voluit Dominus, fecit in cœlo, & in*
Ioan. 5. d. *terra.* Itemque: *Sicut pater ſuſcitat mortuos, & vivi-*
Matt. 8. a *ficat, ita & filius quos vult vivificat:* Et leproſo dicit:
Matt. 11. d *Volo mundare. Et nemo poſſit cognoſcere patrem niſi* E
filius, & cui voluerit filius revelare. Itemque quædam de humana ejus voluntate Evangelij ſacramenta commemorant, cum dicunt, eum ſuper mare ambulantem velle ut verè hominem ſuos tranſire diſcipulos. Et dum cum diſcipulis per Galilæam tranſiret, noluit ut aliquis cognoſceret. Et ut homo dicit, *meus cibus eſt, ut faciam*
Matt. 14. c *voluntatem ejus, qui me miſit. Et nolebat per Iudæam*
Ioan 6 b *ambulare, quia quærebant eum Iudæi interficere.* Et ite-
Marc. 9. c rum, *ſurgens venit in partes Tyri, & ingreſſus in do-*
Ioan 4. e
Ioan. 7. a *mum, noluit aliquem ſcire, & non potuit latere.* Ergò-
Matt. 7. c ne ille omnium conditor ac redemptor, de quo dicitur,
Omnia quæ voluit Dominus, fecit in cœlo & in terra,
Pſalm. 94. cujus velle hoc eſt quod poſſe, cujus nutui cœleſtes cum tremore deſerviunt poteſtates, in terris latere volens, non potuit, qui per divinam majeſtatem ex æterno cum patre in cœleſtibus dominatur arcanis, *& in* Pſalm. 94.
manu ejus fines terræ ſunt, niſi hoc ad humanam ejus voluntatem, quam temporaliter dignatus eſt aſſumere, redigatur? Quanto ergo errore, talia non diſcernens, involvitur, ut dicat una eademque voluntate, & omnia in cœlo, & in terra, quæ voluit Dominum poſſe, & eadem iterum voluntate in domo vili volentem latere, non poſſe ſecundum Evangelica teſtimonia?

Nunc neceſſe eſt ut novi dogmatis intentio, quoſnam ſecuta eſt, & quorum doctorum authoritate fulcitur, annotemus. Theodorus quondam Epiſcopus Faranitanus ad Sergium Epiſcopum Arſenoitem, Sergius Conſtantinopolitanus ad Cyrum Alexandrinum, Pyrrhus Conſtantinopolitanus, Paulus Conſtantinopolitanus ad Theodorum Papam, Petrus item Conſtantinopolitanus ad Vitalianum Papam: Hi omnes aut unicam voluntatem defendebant in Chriſto, aut neque unam neque plures affirmabant. *Authores Monothelitæ.*

Deinde ſubdit:

Hæc autem ideo Deum omnipotentem fœlicibus veſtræ manſuetudinis ad emendandum credimus reſervaſſe temporibus, ut locum & zelum Ipſius Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui veſtrum imperium coronare dignatus eſt, * facientes in terris, pro ejus Evangelica atque Apoſtolica veritate juſtum judicium proferatis. *al. ferventes.*
Quia dum humani generis Redemptor, atque Salvator ſit injuriam paſſus, nunc uſque ſuſtinuit, veſtræque fortitudinis aſpiravit Imperio, ut ejus fidei cauſam (ſicut æquitas exigit, & ſanctorum Patrum, ſacratumque generalium quinque Synodorum decrevit inſtructio) exequi dignemini, ut Redemptoris, ac conregnatoris injuriam de ſuæ fidei contemptoribus per ejus præſidium ulciſcamini propheticum illud vaticinium cum imperiali clementia magnanimiter adimplentes, quia Rex & Propheta David ad eum loquitur: *Zelus domus tuæ* (inquiens) *comedit me.* Pſalm. 68.

Item poſt pauca:

Nec enim poterit aliud ſimillimum inveniri, quod veſtræ invictiſſimæ fortitudinis divinæ majeſtati commendet clementiam, quam ut repulſis a regula veritatis erroribus, Evangelicæ atque Apoſtolicæ noſtræ fidei ubiq; illuſtretur, & prædicetur integritas. Propterea piiſſimi & à Deo inſtructi Domini filij, ſi hanc ſacrarum ſcripturarum, venerabilium Synodorum, ſpiritualium patrum irreprehenſibilem Apoſtolici dogmatis regulam, juxta Evangelicam eorum intelligentiam, per quam veritatis nobis formula, Spiritu reſerante, monſtrata eſt, Conſtantinopolitanæ Præſul Eccleſiæ tenere nobiſcum ac prædicare delegerit, pax multa erit diligentibus nomen Dei, & ullum non remanebit diſſenſionis ſcandalum, & fiet, quod in Actibus Apoſtolorum dum per gratiam ſancti Spiritus, populus ad cognitionem Chriſtianitatis acceſſerit, omnibus nobis cor unum, & anima una. Sin autem (quod porro longè ſit) novitatem nuper ab aliis introductam amplecti maluerit, & alienis à regula veritatis Orthodoxæ atque Apoſtolicæ noſtræ fidei ſeſe irretire doctrinis, quam, ut pote animabus noxiam, declinare, indeſinenter ab Apoſtolicis meæ humilitatis prædeceſſoribus exhortati atque commoniti, uſque hactenus diſtulerunt, ipſe noverit, quod delati contemptu in divino Chriſti examine ſatisfaciet apud judicem omnium, qui in cœlis eſt, cui & nos ipſi pro ſuſcepto veræ prædicationis miniſterio vel præſumptione Chriſtianæ religioni contraria, dum ad judicandum advenerit, reddituri ſumus rationem: nobiſque (quod ſuppliciter exoro) liceat Apoſtolicam atque Evangelicam rectæ fidei regulam, ut ab exordio percepimus, inconcuſsè & liberè cum ſimplici puritate integram, atque illibatam ſervare.

SVPERSCRIPTIO SYNODICÆ ſuggeſtionis.

Epiſtola Agathonis & Romanæ Synodi 125 Epiſc. quæ fuit veluti inſtructio Legatorũ qui miſſi ſunt ad Synodũ ſextam celebrandam Conſt. 1. c.

Piiſſimis Dominis & Sereniſſimis victoribus ac triumphatoribus dilectis Filiis Dei, & Domini noſtri Jeſu Chriſti, Conſtantino magno Imperatori, Heraclio, & Tiberio Auguſtis Agatho Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cum univerſis Synodis ſubjacentibus Concilio Apoſtolicæ ſedis. Omnium bonorum ſpes ineſſe prænoſcitur, dum imperiale faſtigium ejus, à quo ſe coronatum, & hominibus præſtitutum ad ſalubriter gubernandum cognoſcit, veram de eo confeſſionem, qua ſola præ omnibus muneribus delectatur, inquirit fideliter, & vivaciter amplecti deſiderat. Et B hoc Deo præſtantiſſimum munus eſt, à quo procedit omne quod bonum eſt, ad quem redigitur, quod de ejus majeſtate præceptum eſt, cujus ſpiritu perſtruente in mentis arcanis, & convaleſcente ſpiritali flagrantia, præ intentioris radij circumquaque perluſtrant, & ſuavitatis odor de ſacrificio cordis aſcendit ad Dominum, qui tali munere complacatur. Unde & in terreſtribus fœlicitatem donet, & gentes ſubjiget univerſas, quas ad veræ de ſe cognitionis confeſſionem aſciſcat, quas ſubjectas Chriſtiano imperio de poteſtate liberet tenebrarum, ut fœlices faciat humiliatos, quos infœliciter exaltari ad eorum dejectionem permiſerat. Quia verò, piiſſime atque fortiſſime principum, Auguſtæ veſtræ pietatis cum laude admiramur Deo dignum propoſitum, quod circa Apoſtolicam no- C ſtram fidem habere dignamini, Deo ſecretius ſatisfaciente non verbis fluentibus, nec loquacitate fallaci, ſed divina ſua gratia commonente, omnique ambiguitate ſublata, deſideratis cognoſcere, quæ veritas Orthodoxæ, atque Apoſtolicæ fidei contineat. Omnes nos exigui Eccleſiarum præſules, veſtri Chriſtiani Imperij famuli, in ſeptentrionalibus, vel occiduis partibus conſtituti, licet parvi & ſimplices ſcientia, fide tamen per Dei gratiam ſtabiles, pro his quæ per divalem Sacram perceptam cognovimus, conregnanti ac diſpenſanti vobiſcum conditori, & diſpenſatori omnium Deo exhilarati, pro hujuſmodi pio propoſito cum intimis cordis fletibus gratias reddere cœpimus, quod tam laudabile, tam mirificum, tam ſaluberrimum, tam ſingulariter Deo præ omnibus terrenis ſacrificiis D acceptabile, tranquillitas veſtra opus creditur concupiſſe, quod multis quidem pietate & juſtitia præditis regibus deſideratum, pauciſſimis tamen raroque ad effectum Deo placitum, cum ſynceritate Apoſtolicæ fidei perduci poſſibile demonſtratum eſt.

Et poſt pauca ſubdit.

Pauperes Epiſcop. Occid.

Cum in noſtris regionibus diverſarum gentium quotidie æſtuat furor nunc confligendo, nunc diſcurrendo, ac rapiendo. Unde tota vita noſtra ſolicitudinibus plena eſt, quos gentium manus circundat, & de labore corporis victus eſt, eo quod priſtina Eccleſiarum ſuſtentatio, paulatim per diverſas calamitates, deficiendo ſuccubuit. Et ſola eſt noſtra ſubſtantia fides noſtra: E cum qua nobis vivere, ſumma eſt gloria: pro qua mori, lucrum æternum eſt. Hæc eſt perfecta noſtra ſcientia, ut terminos Catholicæ, atque Apoſtolicæ fidei, quos uſque hactenos Apoſtolica ſedes nobiſcum, & tenet, & tradit, tota mentis cuſtodia conſervemus, credentes in Deum Patrem omnipotentem, factorem cœli & terræ, viſibilium omnium & inviſibilium, & in Filium ejus unigenitum, qui ante omnia ſæcula ex eo natus eſt, verum Deum de Deo vero, lumen de lumine, natum non factum, conſubſtantialem patri, ideſt, ejuſdem cum patre ſubſtantiæ, per quem omnia facta ſunt, quæ in cœlo, & quæ in terra, & in Spiritum ſanctum Dominum, & vivificatorem, ex patre

Admonitio de hac par-

(*Hunc locum depravatum fuiſſe conqueſtus eſt Iulia-*

Tom. I.

A *nus Cardinalis in ea diſputatione quam habuit contra Græcos in Concilio Florentino, & ſublatam eſſe particulam, filioque. Nec credendum eſt latinos voluiſſe diſſimulare ac tacere, rem tanti momenti negotio exigente in fidei profeſſione.*) procedentem, cum patre & filio coadorandum, & conglorificandum, Trinitatem in unitate, & unitatem in Trinitate: unitatem quidem eſſentiæ, Trinitatem verò perſonarum, ſive ſubſiſtentiarum, Deum patrem confitentes, Deum Filium, Deum Spiritum ſanctum, non tres Deos, ſed unum Deum, Patrem & filium & Spiritum ſanctum, non trium nominum ſubſiſtentiam, ſed trium ſubſiſtentiarum unam * ſubſiſtentiam, quorum una eſſentia ſive ſubſtantia, vel natura, id eſt, una Deitas, una æternitas, una poteſtas, unum imperium, una gloria, una B adoratio, una eſſentialis ejuſdem ſanctæ & inſeparabilis Trinitatis voluntas & operatio, quæ omnia condidit, diſpenſat, & continet.

ticula filioque omiſſa in ep. Agathonis & Con. Rom.

Credidenim hunc locum corruptum eſſe vitio impreſſoris, reponendumque ſubſtantiam, ubi ſubſiſtentiam legimus.

Deinde paulò poſt ſubjungit.

Unum quippe eundemque Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum filium Dei unigenitum ex duabus, & in duabus ſubſtantiis inconfuſe, incommutabiliter, indiviſe, inſeparabiliter ſubſiſtere cognoſcimus nuſquam ſublata differentia naturarum propter unitatem, ſed potius ſalva proprietate utriuſque naturæ in unam perſonam, unam ſubſiſtentiam concurrentem, non in dualitatem perſonarum diſpertitum vel diviſum, neque in unam compoſitam naturam confuſum: ſed unum eundemque filium unigenitum Deum verbum C Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum: neque alium in alio, neque alium & alium, ſed eundem ipſum in duabus naturis, ideſt, in Deitate & humanitate. Et poſt ſubſiſtentialem adunationem cognoſcimus, quia neque verbum in carnis naturam converſum eſt, neque caro in verbi naturam transformata eſt: permanſit enim utrumque quod naturaliter erat: differentiam quippe adunatarum in eo naturarum ſola contemplatione diſcernimus, ex quibus inconfuſè, inſeparabiliter, & incommutabiliter eſt compoſitus, &c. *Hic citatur Leonis Papæ ep. 10. c. 4. Poſtea addit.*

Honorius ergo innocens.

Hoc enim credimus, quod per traditionem Apoſtolicam accepimus, cujus authoritatem in omnibus ſequimur: à qua inſtitutos hoc ipſum noſtræ humilitatis prædeceſſores cognovimus, quam & uſque ad finem D ſervari nobis ſive per vitam, ſive per mortem optamus.

ACTIO QUINTA.

In hac actione commonuit Imperator Macarium, & ſocios, ut proferrent teſtimonia ſanctorum Patrum demonſtrantia unam voluntatem, & unam operationem in Domino noſtro Jeſu Chriſto, ſicut dudum promiſerant, & protulerunt duos codices, quorum prior in ſuperſcriptione ita continebat.

Teſtimonia ſanctorum Patrum, unam Domini noſtri Jeſu Chriſti voluntatem docentia, quæ eſt etiam Patris, & Spiritus ſancti. Quibus lectis abſoluta eſt juſſu principis actio quinta.

E ACTIO SEXTA.

In actione hac rurſos commonitus eſt Macarius cum ſociis ſi haberet alia teſtimonia de una voluntate, & operatione Domini noſtri Jeſu Chriſti, quæ proferret in Concilio. At ille protulit & alium codicem, qui in ſuperſcriptione continebat ſic.

Sequentia teſtimoniorum de voluntate.

Et lectus eſt coram Concilio. Quo lecto, Conſtantinus Imperator dixit. Si vult pars aliquid proferre ad ſtabilitatem eorum, quæ ab eo præmiſſa ſunt, ediſſerat: & cum nihil amplius adderent, Imperator juſſit ſigillari tres codices, prolatos à Macario Archiepiſcopo

Teſtimonia prolata ab hæreticis detruncata.

A Antiocheno, tam per judices, quàm à parte ſedis Apoſtolicæ antiquæ Romæ, & ex parte ſedis Conſtantinopolitanæ, & ſigillati ſunt. Vicarij Apoſtolicæ ſedis Romanæ, & qui cum eis erant Epiſcopi & Clerici, & Monachi dixerunt. Piiſſime Domine, adhuc aliquid de una voluntate, & una operatione non oſtenderunt Macarius Deo amabilis Archiepiſcopus, & ejus ſocij per teſtimonia ab eis prolata, ſed & ipſa, quæ protulerunt detruncaverunt, & quæ ad Trinitatis quidem attinent rationem de una voluntate, pro incarnationis diſpenſatione Domini noſtri Jeſu Chriſti protulerunt. Quæ verò conveniunt, & quæ propriè pro hujuſmodi incarnationis diſpenſatione poſita ſunt, tam ſenſum quàm verba detruncaverunt. Unde petimus veſtram piiſſimam fortitudinem authenticos codices proferri ex venerabili Patriarchio hujus Regiæ civitatis, & con- B ferri cum codicibus ab eis oblatis, &c. Piiſſimus Imperator præcepit, ut in ſequenti actione fieret.

ACTIO SEPTIMA.

Commoniti ſunt vicarij ſanctiſſimi Agathonis Papæ urbis Romæ, ut proferrent teſtimonia prędicantia duas voluntates naturales, & duas operationes etiam naturales in diſpenſatione incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti, & prophanorum hæreticorum ſimiliter teſtimonia, manifeſtantia unam voluntatem, & unam operationem. Et protulerunt codicem ſupraſcriptum ita.

Teſtimonia ſanctorum ac probabilium patrum demonſtrantia duas voluntates, & duas operationes in Domino Deo Salvatore noſtro Jeſu Chriſto. Quem Steph. Monachus relegit ab initio uſque ad finem, C tam ſanctorum ac probabilium teſtimonia, quàmque prophanorum hæreticorum. Et abſoluta eſt actio 7.

ACTIO OCTAVA.

Et reſidentibus glorioſis patriciis & conſulibus, & omnibus venerabilibus & Deo amabilibus Epiſcopis ex ordine in eodem ſecretario Trulli, propoſitis in medio ſacroſanctis Evangelijs, Paulus magnificus a ſecretis & imperialis ſecretarius, dixit: In memoria tenet à Deo firmata veſtra fortitudo, per quod propriam ſupplicationem in antecedenti conventu ad exemplaria duarum ſuggeſtionum directarum ad à Deo firmatam veſtram ſtrenuitatem, ab Agathone ſanctiſſimo ac beatiſſimo Papa antiquæ Romanæ, & quod circa eum eſt Concilij, Georgius ſanctiſſimus Archiepiſcopus hujus à Deo conſervandæ Regiæ urbis, & Macarius ſanctiſſimus Archiepiſcopus Antio- D chiæ, & qui cum eis ſunt venerabiles Epiſcopi, promiſerunt, has relegentes, in ſubſequenti competens dare reſponſum, & ſuggerimus ad quod placuerit.

Piiſſimus Imperator Conſtantinus dixit: Edicat Georgius ſanctiſſimus Archiepiſcop. hujus à Deo conſervandæ noſtræ civitatis, & Macarius venerabilis Archiepiſcopus Antiochiæ & ei ſubjacenx Synodus, ſi convenit eis ſenſus ſuggeſtionum directarum ab Agathone ſanctiſſimo Papa Romæ & ejus Syoodo.

Georgius ſanctiſſimus Archiepiſcopus Conſtantinopoleos dixit: Inſpiciens, pie Domine, omnem virtutem ſuggeſtionum directarum ad piiſſimam veſtram fortitudinem tam ab Agathone ſanctiſſimo Papa Romæ, quam ab ejus Synodo, & ſcrutans ſanctorum ac probabilium patrum codices, qui repoſiti ſunt in venerabili E Patriarchio, inveni cuncta teſtimonia ſanctorum ac probabilium patrum, quæ in eiſdem ſuggeſtionibus continentur, conſonantia & in nullo diſcrepantia à ſanctis ac probabilibus patribus, & conſentio eis, & ſic profiteor, & credo.

Theodorus Deo amabilis Epiſcop. Epheſi dixit: Ita Domine profiteor & ſic credo, quemadmodum habent ſuggeſtiones ſanctiſſimi Papæ antiquæ Romæ Agathonis, id eſt, duas naturas, & duas naturales voluntates, & duas naturales operationes in uno ſanctæ Trinitatis Domino noſtro Jeſu Chriſto vero Deo noſtro, &c. *Eodem modo omnes Patres in Concilio probarunt & admiſerunt Epiſtolam Papæ Agathonis*

A Et ſurgentes cæteri omnes Deo amabiles Epiſcopi, qui ſub ſedem Conſtantinopolitanam fuerant, exclamaverunt, dicentes: Et nos, piiſſime Domine, notionem accipientes ſuggeſtionis directæ ad manſuetiſſimam veſtram fortitudinem ab Agathone ſanctiſſimo ac beatiſſimo Papa antiquæ Romæ, & alterius ſuggeſtionis, quæ facta eſt à ſubjacente ei Concilio, & ſequentes ſenſum qui in ea continetur, ſic ſapimus & profitemur, & credimus in uno Domino noſtro Jeſu Chriſto, vero Deo noſtro duas naturas inconfuſe, inconvertibiliter, indiviſe, & duas naturales voluntates, & duas operationes naturales, & omnes qui docuerunt & dicunt unam voluntatem, & unam operationem in duabus naturis unius Domini noſtri Jeſu Chriſti veri Dei noſtri, anathematizamus.

Sancta Synodus dixit: Si placet pietati veſtræ, Theo- B dorus Deo amabilis Epiſcopus Meletinus unà cum ab eodem memoratis perſonis, id eſt, Petro Deo amabili Epiſcopo Nicomediæ, Salomone Epiſcopo * Clavei, & Antonio Epiſcopo Hypeporum, Georgio Diacono & chartophylace ſanctæ hujus magnæ Eccleſiæ, Anaſtaſio Diacono & notario & defenſore navium, Stephano Diacono & cancellario, Dionyſio Diacono & cancellario, Anaſtaſio Presbyt. & Monacho, Georgio Monacho qui eſt cum Macario venerabili Archiepiſcopo Antiochiæ, & Stephano Preſbytero & Monacho ejuſdem Macarij diſcipulo, ſurgens in medio conſiſtat, & indubitanter quod ei videtur, unà cum eis reſpondeat.

al. Clenei,

Piiſſimus Imperator Conſtantinus dixit: Quod conſideratum eſt a ſancta Synodo, fiat.

C Et ſurgentes prædicti Epiſcopi atque clerici, & in medio ſtantes, ſine Stephano diſcipulo Macarij venerabilis Archiepiſc. Antiochiæ, dixerunt: Mentitus eſt hic adverſus vos Theodorus Epiſcopus Meletinus, neque enim agnoſcentibus nobis facta eſt chartula, quæ porrecta eſt ab eo Domino noſtro piiſſimo, ſed & parati ſumus noſtram Orthodoxam fidem confiteri.

Piiſſimus Imperator Conſtantinus & ſancta Synodus dixerunt: Quoniam quidem ſuſpicio nobis data eſt circa vos occaſione porrectæ chartulæ a Theodoro Deo amabili Epiſcopo Meletino, non aliter nobis ſatisfacitis, niſi utique in ſcripto libellos fidei veſtræ in ſubſequenti adduxeritis, ut debeant coram ſancta & immaculata Dei eloquia eis afferri.

Georgius ſanctiſſimus Archiepiſc. Conſtantinopoleos accedens ad piiſſimum Imperatorem Conſtanti- D num, dixit: A Deo coronate Domine, jubeto mitti in diptychis ſanctarum Eccleſiarum nomen ſanctæ memoriæ Vitaliani Papæ Romæ, eo quod propter tarditatem juſſorum apocriſariorum a ſanctiſſimo Papa ejuſdem antiquæ Romæ petitionem tunc dediſſe ad manſuetiſſimam veſtram fortitudinem jam partem ſanctæ Dei, Eccleſiæ & Macarium venerabilem Archiepiſcopum Antiochiæ, eoſque qui illo tempore advenerant in hanc à Deo ſervatam veſtram civitatem Deo amabiles Epiſ. ut prædictus ſanctæ memoriæ Vitalianus ejiceretur de ſanctis diptychis, & reſtitui nobis hujuſmodi petitionem, ſtatim enim inveniet à Deo inſtructa veſtra tranquillitas communicantes Eccleſ. Catholicæ, ſive qui ſeipſos ſeparant ab eo propter perſonam.

Vitalianus.

Conſtantinus piiſſimus Imperator dixit: Quod po- E ſtulatum eſt à ſanctiſſimo Georgio Patriarcha hujus à Deo ſervatæ noſtræ Regiæ civitatis, fiat.

Sancta Synodus exclamavit Conſtantinop. magno Imperatori multos annos. *Sequuntur precationes Imperatori dictæ, quibus conferunt illum cæteris Imperatoribus, qui curarunt celebrari quinque Synodos œcumenicas. Poſtea ſequitur.*

Sancta Synodus dixit: Si videtur piiſſimo Domino, edicat Macarius venerabilis Archiepiſcopus Antiochiæ, quomodo credit in uno ſanctæ Trinitatis Domino noſtro Ieſu Chriſto, vero Deo noſtro, & ſi confitetur in eo duas naturales voluntates & duas operationes inconfuſe & indiviſibiliter, & ſi ſequitur

ſuggeſtiones directas ad à Deo inſtructam veſtram fortitudinem à Patre pietatis veſtræ Agathone ſanctiſſimo Papa antiquæ Romæ, & ſi conſequitur paterna teſtimonia, quæ in eis continentur.

Conſtantinus piiſſimus Imperator dixit: audiens Macarius venerabilis Archiepiſcopus Antiochiæ, quæ ab hac ſancta & univerſali Synodo dicta ſunt, quod ei videtur, reſpondeat.

Macarios venerabilis Archiepiſcopus Antiochiæ dixit: Non dico duas voluntates, aut duas operationes in incarnationis diſpenſatione Domini noſtri Jeſus Chriſti, ſed unam voluntatem & Dei-virilem operationem.

Sancta Synodus dixit. Poſtquam non conſentit virtuti directarum Orthodoxarum ſuggeſtionum ab Agathone ſanctiſſimo Papa Romano Macarios venerabilis, quæ jam & coram veſtra pietate relectæ ſont, quibus & omnes conſentientes gratè ſuſcepimus, prævidimus hunc de ſede ſua ſurgere ut debeat reſpondere. Et ſurrexit Macrobius Deo amabilis Epiſcopus Seleuciæ, vna cum Eulalio Epiſcopo, & cætera. *Hi & alij multi Epiſcopi, eandem Epiſtolam Agathonis probarunt. Poſtea ſequitur.*

Conſtantinus piiſſimus Imperator dixit: De diſpenſatione Domini noſtri Jeſu Chriſti, unius ſanctæ Trinitatis Dei verbi, quomodo * ſentis?

al. ſentitis

Macarius venerabilis Archiepiſcopus dixit: Confiteor Dominum Jeſum Chriſtum unum ſanctæ Trinitatis eſſe & poſt incarnationem in duabus perfectis naturis inconfuſe & indiviſe in una perſona, & una ſubſiſtentia, nuſquam naturarum differentia perempta propter unitionem, ſed ſalvata potius proprietate utriuſqoe naturæ & in unam perſonam, atque unam ſubſiſteotiam concurrente. Quoniam vero alteram perſonam, & poſt humanationem unius ſanctæ Trinitatis non aſſumpſit, propter hoc nec aliquid peccati dicimus eum aſſumere quia abſque carnalibus voluntatibus & cogitationibus hominis in imagine novitatis confitemur unum Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum. Qui enim unam voluntatem habens, eſt ad ſuſceptionem harum omnium paſſionum idoneus, unam eandemque habuit virtutem ad tolerantiam horum omnium, ſecundum ſanctum & acceptabilem Auguſtinom. De hoc enim & confeſſionem fidei jampridem expoſuimus & conſentimus tam ſanctis quinque Synodis, quàm Honorio à Deo condito, Sergio, & Paolo, atque Petro, & reliquis, quorum mentionem & in his quæ Domino porreximus, teſtimoniis fecimus, confitentes unam voluntatem ſubſiſtentialem in uno Domino noſtro Jeſu Chriſto, & Dei-virilem ejus operationem. Nec enim quæ divina ſunt, ſecundum Deum, neque quæ humana ſunt, ſecundum hominem: ſed humanam & Dei quandam virilem operationem in converſatione demonſtraſſe, confitemur ſecundum ſanctum Dionyſium.

Conſtantinus piiſſimus Imperator dixit: Confeſſio cujus mentio facta eſt, quod data ſit à nobis à Macario Archiepiſcopo Antiochiæ, propriæ ejus fidei lectione pandatur. Et prolata eſt: Poſt aliqua quæ in ejus confeſſione continentur, ſubdit articulum de Spiritu ſancto in hunc modum. Et in Spiritum ſanctum ex patre procedentem, & per filium manifeſtatum videlicet hominibus, vitam viventium, cauſam immortalem, ſanctitatem totius ſanctificationis, largitatem Trinitatis, perfectam gloriam, & imperio & conſilio non diviſam unam Deitatem & dominationem: *Longa itaque confeſſione agit de fidei articulis, admittitque quinque Synodos œcumenicas ante celebratas, & hæreticos in eis condemnatos reprobat, & ignorantem Themiſtium, Origenem, Dydimum & Evagrium, & Theodorum Mopſueſtiæ Epiſcopum & ſcripta Theodoreti impia contra Cyrilli duodecim capita, & Epiſtolam quæ dicitur ab Iba ad Marim Perſam ſcripta: damnat etiam omnes quos Honorius, Sergius & Cyrus, & reliqui Eccleſiarū Doctores damnaverunt. Ad-*

Hunc locū de Spiritu ſancto putant quidā depravatū a græcis ex induſtria.

Tom. I.

A *dit etiam encomia & precationes Imperatoris. Tandem ſubdit ſubſcriptionem in hunc modum.* Macarius miſericordia Dei Epiſcopus Theopoleos, dictans omnem ſupradictum Orthodoxiæ textum juxta editiones ſanctarum & univerſalium quinqoe Synodorum, & Sanctorum ac probatorum patrum, qui à me nominatim ſunt poſiti, qui explanaverunt juxta præfixam virtutem unam voluntatem in uno Domino Jeſu Chriſto Deo noſtro, & Dei-virilem ejus demonſtrarunt vobis operationem: Et quia impium ſit dicere, in eodem Chriſto Deo noſtro duas voluntates, conſentiens atque confeſſus, atque ita ſentiens & docens, ſperanſque aſſiſtere terribili Dei tribunali cum hac in ea Orthodoxa fide.

B Conſtantinus piiſſimus Imperator & ſancta Synodus dixerunt: Per tenorem oblatæ confeſſionis a Macario Deo amabili Archiepiſcopo Antiochiæ, fidei ejus agnitionem accepimos. Edicat autem item Deo amabilis Macarius, ſi conſentit teſtimoniis ab eo prolatis & porrectis.

Macarius ſanctiſſimus Archiepiſcopus dixit: Utique Domine.

Conſtantinus piiſſimus Imperator & ſancta Synodus dixerunt: Proſequatur idem Deo amabilis Macarius, ſi confitetur duas naturales voluntates, & duas operationes in incarnationis diſpenſatione Dei noſtri.

Macarius venerabilis Archiepiſcopus dixit: Non dico duas naturales voluntates, aut duas operationes naturales in incarnationis diſpenſatione Domini noſtri Jeſu Chriſti, nec ſi membratim incidar, & mittar in mare.

Macarij obſtinatio

C Conſtantinus piiſſimus Imperator & ſancta Synodos dixerunt: Ex codicibus nunc prolatis, & recognitis à Macario venerabili Archiepiſcopo Antiochiæ, primus ex eis codicillis lectione pandatur, ad collationem authenticorum librorum ſanctorum ac probabilium patrum, qui reconditi ſunt in venerabili Patriarchio, juxta quod dudum poſtulata ſunt à parte Apoſtolicæ ſedis ſanctiſſimi Papæ Romani Agathonis. Gregorios Deo amabilis Diaconus, & chartophylax hujus magnæ Dei Eccleſiæ proferat hujuſmodi codices ſanctorom ac probabiliom patrum de venerabili Patriarchio. Et prolati ſunt.

Et accipiens per juſſionem piiſſimi noſtri principis Conſtantini Petrus glorioſus exconſul librum ſancti Athanaſij, contulit cum hujuſmodi primo codicillo, D deferente eundem codicillum Diogene magnifico à ſecretis & imperiali ſecretario, quem & relegit continenter in verbis hoc modo: *Sancti Athanaſii ex ſecundo ſermone adverſus Apollinarem*: Certum namque eſt, quod præexiſtens Deus verbum, ante carnis adventum non erat homo, ſed Deus erat apud Deum, inviſibilis atque impaſſibilis. Neque igitur Chriſti nomen abſque carne defertur, quia ſequitur nomen paſſio & mors, Luca quidem ſcribente. Si paſſibilis Chriſtos, primus ex reſurrectione mortuorum. Paulo vero dicente, *Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus.* Et quia homo Jeſus Chriſtus, qui dedit ſemetipſum pro nobis, non quia non eſt Deus, ſed quia & homo eſt Chriſtus, propterea *memor eſto Ieſum Chriſtum* E *reſurrexiſſe à mortuis ex ſemine David.* Propter hoc ſcriptura utrorumque nominum facit introductionem in oſtenſionem ſubſtantiæ: inviſibiliter quidem Deom intelligendo & vere exiſtentem, viſibiliter autem hominem palpando, & vere exiſtentem non in diviſione perſonarum aut intelligentiarum, ſed naturali nativitate & indiſſolubili unitate, ut in ipſo certa exiſtente paſſione, verus idem atque impaſſibilis veraciter intelligatur. Sunt autem, & quæ interciſa ſunt à Macario & Stephano, & ante & poſt teſtimonia hæc. Sed dicit: Quia ſi omnia ſuſcepit modis omnibus, & humanas habuit cogitationes. Impoſſibile autem eſt in cogitationibus hominis peccatum non eſſe. Et quomodo erit abſque peccato Chriſtus? Dicit igitur: Si cogitationum peccabilium conditor eſt Deus, deputan-

Act. 6.
1. Cor. 5.
2. Tim. 2.

A Macarius & Stephanus dixerunt: Nos voluntatem humanam in Chriſto non dicimus, divinam vero etiam abſque carnalibus voluntatibus & cogitationibus humanis ſicut prolatum a nobis teſtimonium S. Athanaſij continet. Voluntas enim Deitatis tantum.

Theophanes Deo amabilis Preſbyter & Abbas, dixit: Et quomodo intelligitis carnales voluntates, & cogitationes humanas?

Macarius & Stephanus dixerunt: Voluntates carnales & cogitationes humanæ, hominum ſimilium nobis ſunt, Chriſtus vero nihil eorum habuit.

Theophanes Deo amabilis Preſbyter & Abbas, dixit. Si teſtimonium quod detruncaſtis, in integro poſuiſſetis, inveniebatur, quod carnales voluntates & humanas cogitationes, culpabiles & voluptuoſas accepit ſanctus Pater Athanaſius, quæ ex ſeminatione diabo- B lica illatæ ſunt humanæ naturæ, ſicut idem ſanctiſſimus pater ſuperius aſſerit. Nam & ego dico non habuiſſe Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum verbum Deum noſtrum ex ſuperſatione voluntatem carnalem, aut peccabiles cogitationes, Abſit: Sed naturalem voluntatem, quam ipſe Deus creans Adam, ei indidit. Et hoc autem ipſe interrogo vos: Habuit & animam rationabilem ipſe Adam?

Macarius & Stephanus dixerunt: Etiam.

Theophanes Deo amabilis Preſbyter & Abbas dixit: Naturalem habuit voluntatem? *Adami voluntas.*

Stephanus religioſus Monachus dixit, *θελητικὸν καὶ αὐτεξούσιον*, quod eſt arbitrale & liberum. Etenim ante prævaricationem divinam habuit voluntatem, & convoluntarius erat Deo.

Domitius Deo amabilis Epiſcopus Pruſiades dixit: C Ubi it vanitas tua blaſpheme? Si convoluntarius erat Adam Deo, ergo & concreator.

Theodorus & Georgius Deo amabiles Preſbyteri, & Joannes Deo amabilis diaconus, locum præſentantes Agathonis ſanctiſſimi Papæ Apoſtolicæ ſedis antiquæ Romæ, & qui ex perſona ejus fuerunt Concilij Deo amabiles Epiſcopi, dixerunt: Si Adam ante prævaricationem divinam habuit voluntatem, ergo & conſubſtantialis fuit Deo, & inconverſabilis ac vivificatrix fuit voluntas Adæ. Et quomodo mutatus, tranſgreſſus eſt mandatum, & morti ſuccubuit? Qui enim convoluntarius eſt, utique & conſubſtantialis eſt. An ignoras S. Cyrillum clamantem, ſicut eſt conſubſtantialis, ita & convoluntarius proprio genitori? Unius D enim eſſentiæ una utique eſt voluntas.

Tandem productæ ſunt multæ authoritates, ad confirmandas duas in Chriſto voluntates, quas brevitati ſtudentes, in compendium contraximus.

Authoritates Sanctorum Patrum. Dionyſius Areopagita libro ſecundo de divinis nominibus, Diſcreta (inquit) eſt benigniſſima Dei circa nos operatio, &c. Eadem authoritas citatur in epiſtola Agathonis Papæ.

Athanaſius ſecundo ſermone contra Apollinarem. Chriſti nomen (inquit) divinitatem inviſibilem & paſſibilem importans abſque humanitate (quam conſequuntur mors & paſſio) non intelligitur.

Gregorius Nicenus libro ſecundo adverſus Eunomium, multis ſermonibus duas in Chriſto voluntates oſtendit. Eadem authoritas citatur in Epiſtola Aga- E thonis Papæ.

Auguſtinus 5. lib. adverſus Julianum Pelagianiſtam, dicit voluntatem motum eſſe naturæ, &c. Quæ authoritas in Epiſtola Agathonis ſimiliter narratur.

Cyrillus libro de theſauris, unius eſſentiæ una eſt voluntas, atqui in Chriſto duæ eſſentiæ, &c.

Ambroſius ad Gratianum Imperatorem, Chriſtus, inquit, in veritate carnis oſtendendo in effectu Deo patri ſe coæqualem oſtendis ut diceret, non quod ego volo, ſed quod tu.

Chryſoſtomus in illud Matthæi, *Pater ſi poſſibile eſt tranſeat à me calix iſte:* multis rationibus, duas voluntates in Chriſto oſtendit.

ACTIO NONA.

Reſidentibus glorioſiſſimis patriciis & conſulibus, & omnibus venerabilibus Epiſcopis ſecundum ordinem in ſecretario Trulli, propoſitis in medio ſanctis Evangelus. Conſtantinus diaconus & primicerius notariorum Georgij Archiepiſcopi Conſtantinopoleos: dixit. Meminit a Deo inſtructum Imperium veſtrum, & ſancta univerſalis Synodus quòd caterna die collata ſunt cum libris venerabilis Patriarchij, diverſa teſtimonia ex codicillo qui oblatus eſt a Macario & Stephano, & interlocutio facta eſt, ut in ſubſequenti reliqua ejuſdem libelli relegerentur. Aſſiſtunt autem præ zelo Petrus Epiſcopus Nicomediæ, &c. Epiſcopi & alij fautores & diſcipuli Macarij. Si videtur veſtro B Imperio & veſtræ Synodo, hos ingredi: & ad juſſum Imperatoris & ſanctæ Synodi ingreſſis, relecta ſunt dudum geſta.

Tunc Imperator dixit. Proferatur liber teſtimoniorum, qui oblatus eſt a Macario & Stephano, ut reliqua relegantur & conferantur cum codicibus venerabilis Patriarchii, quo prolato, Diogenes Imperialis ſecretarius, relegit ita. *Sancti Athanaſii ex ſermone de Trinitate, de incarnatione.* Et quando dixit, *Deus Deus meus, ut quid me dereliquiſti*, ex perſona noſtra dicit: *Et poſt pauca. Pater ſi poſſibile eſt tranſeat à me calix iſte: veruntamen non mea fiat voluntas, ſed tua, Spiritus promptus, caro autem infirma*, duas voluntates hic oſtendit, unam quidem humanam, alteram divinam. *Abſciderant totum hoc.* Factus quippe in C ſimilitudine hominum refugiebat paſſionem ut homo: Deus vero exiſtens, qui eſt ſecundum divinam eſſentiam impaſſibilis, prompte ſuſcipiebat paſſionem.

Baſilius Epiſcopus Gortynæ, dixit Imperatori. Quamvis abſciderunt nihilominus non probarunt unicam voluntatem in Chriſto.

Stephanus diſcipulus Macarij citavit Gregorium Theologum ſecundo libro de Filio Dei, ut probaret unam voluntatem Chriſti: illius enim velle nec contrarium eſt Deo, deificatum totum.

Baſil. Gortynæ Epiſcopus dixit: qualem voluntatem dicis deificatam? divinam minime, de humana igitur intelligendum eſt, duas proinde voluntates eſſe in Chriſto fatearis oportet.

D Item relectum eſt ex eodem codicillo alterum teſtimonium ſancti Cyrilli de interpretatione Evangelij ſecundum Matthæum ſermone duodecimo, quod collatum eſt ſimiliter cum libro carthaceo bibliothecæ hujus venerabilis Patriarchij, textu teſtimonij habente ſic: Ergo id *non ſicut ego volo, ſed ſicut tu*, transformationem & transfigurationem naturæ humanæ de exſuperata formidine in audaciam ſpiritualem bene nimis ſignificat. Sunt autem & ante hoc teſtimonium, quæ callide prædictus Macarius & Stephanus non defloraverunt, hoc modo: recuſat itaque ipſum calicem, crucifigentes ſe, Dei amatores non eſſe tanquam per hoc accuſans: & ſubeſt quidem in eo pavor paſſionis propter humanitatem, compeſcitur autem continuo virtute inhabitantis verbi ac fortitudine. *Codices conferuntur.*

E Conſidera namque quomodo oſtendit quidem quod humanum eſt, ipſa recuſatione: quod autem deitatis eſt indeflexibile, effulſit ſtatim. Ait enim ad Patrem, qui in cœlis eſt: *Veruntamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu vis.* Humanitas vero condecenter, & hoc ait. Nam ſecundum quod Deus eſt, non extra eſt voluntatem Patris: magis autem ipſe eſt voluntas Dei & Patris, ſicut in ſapientia & ipſum velle eſt patris, ſapientia vero eſt filius.

Sancta Synodus dixit: Tu Stephane & tuus magiſter Macarius, non oſtendiſtis * in incarnatione diſpenſatione Domini noſtri Jeſu Chriſti veri Dei noſtri, per codicillum à vobis oblatum, ſed duas voluntates, in teſtimoniis in eodem codicillo poſitis invenimus *deeſt, unicam.*

aperte, clamante Athanaſio laudabili quamvis detruncata & obcelata ſint, juxta quod ſoliti eſtis, eadem teſtimonia, quæ perverſe interpretantes protuliſtis. Definivimus igitur, poſtquam aperte approbati eſtis ad ſubverſionem divinorum dogmatum feſtinare & ſanctorum ac probabilium patrum doctrinas corrumpere, & hæreticorum magis ſenſum aſſumere & quæque ab eis dogmatizata ſunt ſectari ad contagium Orthodoxæ plebis, ab omni vos Sacerdotali dignitate & miniſterio alienos exiſtere. Eos autem qui jam pœnitentiam egerunt, & ſuperius nominatos tam Epiſcopos quam clericos qui & nunc in medio aſſiſtunt, & recte ona nobiſcum confitentur, prævidimus quidem in propriis locis reſidere. Libellos autem, quos promiſerunt, propriæ eorum fidei cum jurejurando in ſobſequenti nobis offerent.

Depoſitio Macarij & Stephani qui Stephanus tunc ejectus eſt ex Concilio.

Diſcipuli Macarij promiſerunt ſe oblaturos libellos qui continent authoritates de unica voluntate Chriſti.

ACTIO DECIMA.

Sententia ſanctorum Patrum.

Rurſus collata ſunt teſtimonia aliquorum Patrum, nempe Leonis Papæ ex Epiſtola ſecunda ad Leonem Imperatorem. Chriſtus (inquit) ſecundum formam Dei cum Patre onus & idem eſt, ſecundum formam ſervi non venit facere voluntatem ſuam, ſed ejus qui miſit eum Patris, cum quo, ut Deus, eamdem habet voluntatem: & Ambroſij Mediolanenſis Epiſcopi ex ſecundo libro ad Gratianum Imperatorem, prolata à Macario, & Stephano cum codicibus anthenticis ex Patriarchio Regiæ civitatis, collata, & demonſtratum eſt id quod ſupra. Rurſos idem demonſtratum eſt ex teſtimoniis multis adductis. Joan. Chryſoſt. ſuper illud Joan. *Nunc anima mea turbata eſt*. Chriſtus (inquit) humanam in ſe naturam mori nollentem oſtendit, ſe extra humanas paſſiones non eſſe aperte declarans. Inſuper ſermone in Thomæ incredulitatem contra Arrianos, ſub perſona D. Thomæ ſic inquit: Hæc audiens purgavi animam meam perfidia, accepi corpus gaudens, & tremens expandi ſimul cum digitis etiam animæ oculum, & duas per hoc in Chriſto operationes ſenſi.

Cyrillus libro 3. de dogmatibus adverſus Julianum ſermone 15 Calicis (inquit) recuſatio, repugnantem in Chriſto humanam voluntatem indicat Eum autem ſponte pati apparet cum ad Patrem dicit. *Non mea voluntas fiat ſed tua.* Quod & confirmat tomo duodecimo. In illud Matthæi. *Pater ſi poſſibile eſt tranſeat, &c.*

Idem tomo quarto in Ioannem. Chriſtus (inquit) ſuſtinens involuntarium facit voluntarium, à propria quidem voluntate recedens, eam autem quæ Patria eſt implens.

Quibus accedit etiam quod libro octavo, ait. Chriſtus vere & naturaliter homo ex muliere factus ea quæ hominis ſont præter peccatum habuit.

Inſuper lib. de Theſauris ſermone vigeſimo quarto, ait. In eo quod dicit Chriſtus, *Pater ſi poſſibile eſt, &c.* oſtendit carnem ſuam ſponte non perpeti, ut quæ naturaliter mortem abhorreat. Itaque eam remittit ot Dei voluntatem inquitat dicens. *Non quod ego volo, &c.*

Præterea ejuſdem lib. ſer. 35. Non eſt Dei & creaturæ unaoperatio, ne quod creatum eſt divinam habeat potentiam, vel quod divinom ad infimas creaturæ operationes deprimatur.

Item ſermone qoodam ad Theodoſium Imperato. Vſus eſt Chriſtus carne propria ad naturales infirmitates: Anima verò ad humanas & ioculpabiles ægritudines.

Athanaſius libro quarto, contra Arrianos. Si Chriſtum (inquit) divinum qoid agentem vel loquentem videamus, cognoſcamus quia Deus exiſtens hæc operatur: ſin eum humana loqui vel pati viderimus, non ignoremus quód carnem induens factus eſt homo.

Juſtinus Philoſophus & Martyr libro de expoſitione fidei. Sicut luminis operationem (inqoit) nemo ſeparabit à ſenſibili corpore, ratione tamen eam notam agnoſcet cujus eſt talis operatio: ſic & Chriſti operationem ab uno Dei Filio nemo ſeparaturus eſt. Cujus tamen naturæ ſit proprium quod agit, ratione facile agnoſcet.

Iuſtinianus Imperator contra Neſtorianos & Acephalos. Omnes (inquit) ſancti Patres ſicut paſſionem & impaſſibilitatem unios & ejuſdem eſſe nos docuerunt, ſic & diverſas operationes in uno Chriſto confitendas eſſe voluerunt. Idem dogmatica ex iſto, ad Zoilum Patriarcham Alexandriæ, pulchre admodum duas in Chriſto naturas, dupliceſque voluntates oſtendit.

Epiphanius Cypri Epiſcopus ſerm. 60. contra Marcionitas, Chriſtus (inquit) ut veram carnis ſobſtantiam oſtenderet, ſudorem emiſit, & in agonia conſtitutus, humanam in ſe mentem, unà cum corpore naturam efficientem, eſſe declaravit.

Euphemius Antiochiæ Epiſcopus libro de Satiſfactione pro Chalcedonenſi Concilio, ex eo quod Chriſtus humano greſſu, divina tamen virtute ſuper aquas ambulaverit, in eo duplices, tum operationes, tum voluntates colligit.

Hæreticorum teſtimonia dicunt hæretici.

Sequuntur authoritates quibus Macarius & Stephanus & reliqui Monothelitæ ſuam hæreſim tuebantur, ſed erant depromptæ ex hæreticis quorum nomina ſunt hæc. In primis ex Themiſtio hæretico tres ſont authoritates, quarum prima eſt ex ſecundo ejus contradictorio antiderico contra tomum Theodoſij quadrageſimo primo capite. Sed non ejuſdem duas ſcientias aut duas operationes aſſerimus, una quippe eſt & cætera. Secunda, relectum eſt ex eodem codicillo teſtimonium Themiſtij hæreſiarchæ ex primò ejus antiderico, ideſt, contradictorio contra tomum Theodoſij capitulo quinto continens ita: Sancti quippe Patres unam abſolote dixerunt Chriſti eſſe operationem & non ſecundum, &c. Tertia, relectum eſt ex eodem codicillo teſtimonium ejuſdem ex antiderico, id eſt, contradictorio capitulo trigeſimo quarto continens ita: Una itaque ſcientia in Chriſto quemadmodum & operatio, &c. Deinde ex Anthimo hæretico cujus duæ ſunt authoritates, quarum prior ſic incipit. Item relectum eſt ex eodem codicillo teſtimonium Anthimi hæretici ex libro ad Juſtinianum piiſſimum Imperatorem, cujus initium eſt, Dei meminiſſe in omni cauſa bonum eſt, continens ita: Nos qoippe prædicantes onam naturam Dei verbi incarnatam, & cætera. Poſterior verò ita ſe habet. Item relectum eſt ex eodem codicillo teſtimonium ejuſdem ex eodem libro, continens ita: congruentia autem his etiam, & cætera.

Ex Severo hæretico quatuor adſunt authoritates quarum prima quidem eſt: relectum eſt ex eodem codicillo teſtimonium Severi impii ex ſecunda Epiſtola ad Iconomum comitem, cujus initium eſt: Etiam oobis ex Deo inſpirata ſcriptura, contineos ita. Si igitur transformavit verbum eam, quam ſibi ſecundum ſubſiſtentiam univit humanitatem, &c.

Secunda authoritas: Item relectum eſt ex eodem codicillo teſtimonium ejuſdem ex Synodicis literis ad Paulum hæreticom, cujus initium. Apoſtolum quidem Paulum, continens ita unam igitur ſubſiſtentiam profitentibus Emmanuel, conſequens eſt, unam naturam profiteri, &c.

Tertia eſt authoritas. Item relectum eſt ex eodem codicillo teſtimonium ejuſdem ex Synodicis literis ad Anthimum hæreticum, cujus ioitium. Quod ad tuam reverentiam, continens ita: divinè divina ſigna operatus eſt, & humanas & divinas voces effatus eſt, &c.

Quarta authoritas & poſtrema. Item relectum eſt ex eodem codicillo teſtimonium ejuſdem ad Theodoſium

ſium continens ita: Iſtis proinde præfatis homunculis reprobis inſtitutoribus, &c.

Ex Theodoſio hæretico duæ patent authoritates quarum prior ſic incipit. Item relectum eſt ex eodem codicillo teſtimonium Theodoſii hæreſiarchæ, ex libro ad Theodoram Auguſtam, cujus initium mihi quidem videbatur, continens ita: ut jam & operatio utriuſque Deo decibilis una ſit, &c.

Poſterior authoritas ſic incepta videtur. Item ex eodem codicillo teſtimonium ejuſdem, continens ita: Ergo & nos unam eandemque Deo decibilem ſapientiam & cætera.

Ex Paulo hæretico unica eſt authoritas quæ quidem ſic incipit. Item relectum eſt ex eodem codicillo teſtimonium Pauli ex epiſtola ad Jacobum, cujus initium. Omnia mihi quæ veſtræ ſanctitatis ſunt, continens ita: Et enodicam literam præ recordationis Jenonis ad peremptionem Chalced. Concilii, &c.

Ex Theodoro hæretico una ſolum eſt authoritas quæ ſic incipit. Itemque relectum ex eodem codicillo teſtimonium Theodori hæretici ex dogmatica Epiſtola ad Paulum hæreticum (cujus initium, Cum quidem tempus,) continens ita: & ad hæc omnia anathematizamus Synodum Chalcedonenſem, & tomum Leonis & omnes qui dixerunt, vel dicunt in uno Chriſto duas naturas poſt ineffabilem unionem aut in duabus naturis diffinientes & non prædicantes unam ejus eſſe perſonam & unam ſubſiſtentiam & unam naturam Dei verbi incarnatam, & unam ejus operationem ſecundum Deum venientium, &c. *Et poſt aliquot hæreticorum ſententias, ſequitur epiſt. Epiſcoporum, clericorum & monachorum.*

Sanctæ & univerſali Synodo, quæ per juſſionem piiſſimi & à Deo decreti Domini noſtri & magni victoris Imperatoris Conſtantini nunc convenit in hac à Deo conſervanda regia urbe imperiali ſecretario, quod cognominatur Trullus, libellus ſatisfactionis compoſitus & porrectus à me Petro indigno Epiſcopo Nicomediæ Metropoleos provinciæ Bithyniæ. Quoniam quidem exquiſivit veſtrum à Deo inſpiratum & honorabile Concilium qualiter ſentiam ſuper recta & immaculata noſtra Chriſtianorum fide, & de Incarnationis diſpenſatione magni Dei & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti qui unus eſt de ſancta, & conſubſtantiali, & vivifica Trinitate, hujus rei gratia præſentem ſatisfactionem in ſcripto componens, offero ſancto & univerſali veſtro Concilio. Continentur ſicut inferius habetur: Credo in unum Deum, patrem omnipotentem, Factorem cœli & terræ, viſibilium omnium & inviſibilium; & in unum Dominum Jeſum Chriſtum Filium Dei unigenitum qui ex Patre natus eſt, ante omnia ſæcula, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero: natum, non factum: per quem omnia facta ſunt. Et in Spiritum ſanctum Dominum & vivificatorem, ex patre procedentem: cum Patre & Filio coadorandum, &c.

More græcorum loquitur de ſpiritu ſancto.

Poſtea ſubdit multa concernentia fidei articulos, potiſſimum incarnationem. Tandem ſubjungit.

Quapropter & ejuſdem duas nativitates confiteor, tam quæ ante ſæcula, ex Deo & Patre ſecundum deitatem, quamque illam, quæ ex eadem ſancta Virgine & Dei genitrice Maria ſecundum carnem & recentem. Manens quippe quod erat, factus eſt inſolubiliter quod non erat: & ita unam ejus ſubſiſtentiam compoſitam adnuncio, neutra converſa vel confuſa propter unionem naturarum, neque rurſus ſectionem admittente hac incognoſcibili unione. Etenim unitio quæ ſecundum compoſitionem atque ſecundum ſubſiſtentiam eſt & confuſionem & diviſionem excludit, & ſervat quidem utriuſque naturæ proprietatem, unam verò perſonam Dei verbi etiam cum carne demonſtrat. Unde & duas ejuſdem Domini Jeſu Chriſti naturales voluntates & naturales operationes confiteor, ſecundum vigorem teſtimoniorũ ſanctorum ac probabilium Patrum, quæ poſita ſunt in ſuggeſtio-

A ne miſſa ad piiſſimum & à Deo confirmandum noſtrum Dominum & magnum victorem Imperatorem, ab Agathone ſanctiſſimo ac beatiſſimo Papa antiquæ Romæ: & ſimpliciter in omnibus conſentio, & permaneo in cunctis capitulis, quæ continentur tam in prædicta ſuggeſtione ejuſdem ſanctiſſimi viri, quamque in altera ſuggeſtione Concilii quæ circa eum eſt.

ACTIO UNDECIMA.

Conſtantinus piiſſimus Imperator & ſanctum Concilium dixerunt, ut Georgius Apochriſarius loci ſervatoris ſedis Hieroſolymorum produceret Synodicam Sophronii, quondam Hieroſolymorum Archiepiſcopi. Quo libro producto in medium Agatho lector & notarius ſanctiſſimi Archiepiſcopi hujus à Deo conſervandæ urbis, eum legit, hæc, quæ ſequuntur, continentem.

Epiſtola Sophronii.

Domino in omnibus ſanctiſſimo ac beatiſſimo fratri, & conſacerdoti Sergio, Archiepiſcopo & Patriarchæ Conſtantinopoleos, Sophronius inutilis ſervus ſanctæ Chriſti Dei noſtri civitatis. Papa beatiſſime quam mihi amabilis es, & multo quam pridem amabilior, ex quo die ex incurioſo ſilentio in cauſarum turbam decidi, in terrenis quibuſdam fluctibus opprimor, Papa Deo honorabilis, quam nunc ſuavis eſt mihi puſillitas, &c. *Paulo poſt addit:*

Quia verò quædam Apoſtolica, atque priſca traditio, in ſanctis Dei per totum orbem Eccleſiis tenuit, ut qui ad Pontificatum ducuntur, qui præ eis Pontificatus regunt, omnia ſinceriter exponant, qualiter ſapiant, & qualiter fidem detineant, quam Paulus eis ſapientiſſimus nimis cautè contradidit, ut non curſus ſuos in vacuum peragant (inanis namque eis omnis curſus exiſteret, ſi in quolibet fides violaretur) ille quippe ſacer, qui Dei voces audivit, & cœlum ipſum habuit magiſtrum, & paradiſi contemplator pro tempore factus eſt, & verborum aliis hominibus ineffabilium fuit auditor, ne torperet (ſicut ipſe ait) perterrebatur, ne forte cum aliis prædicet Chriſti ſalutiferam prædicationem, ipſe reprobus efficeretur. Unde & in Hieroſolymis aſcendebat Chriſti cœleſtis diſcipulus, & divinis, qui præerant, ſubjiciebatur diſcipulis, & Evangelicam, quam prædicabat doctrinam, innoteſcebat eis, qui alios putabantur præcedere: & ipſius eos faciebat doctrinæ participes, munimen ſibi deſpondens eis, qui poſt eum fuerant ei ſuſcepturi doctrinas, quibus formula cunctis probabilis factus eſt, qui ejus ſequi vellent veſtigia.

Cauſa ſcribendi.

D. Pauli.

Huic proinde & nos conſuetudini ſervientes, & legem optimam arbitrati, omne quod olim decenter effectum eſt, maximè Apoſtolico roboratum inſtructu, qualiter de fide teneatur ſcribimus, & à Deo inſtructis vobis ad probandum dirigimus, ne forte terminos æternos tranſgredi, quos Patres noſtri poſuerunt æſtimemur, non diſcernere tantum ſcientibus *ſcientia* incertis provida dogmata, ſed & redintegrare quæ minus ſunt, propter perfectam in Chriſto charitatem exactè potentibus, atque valentibus. Illa igitur dicturus adinvenio, quæ ab initio in ſancta & Catholica Eccleſia natus & nutritus perdidici, & à mollibus percepi unguibus ſapere, & prædicantibus vobis à Deo inſpiratis hauſi. Credo igitur beate (ſecundum quod à principio credidi) in unum Deum Patrem omnipotentem ſine principio penitus & ſempiternum, omnium viſibilium, atque inviſibilium factorem & cætera.

Poſtea ſubdit ſe credere Trinitatem ſubſiſtentiarum & ſingularitatem eſſentiæ. Addit præterea.

Et neque unum, quod extra unum eſt, tria recipit, neque tria, ſecundum quod tria ſunt unum admittunt, quod eſt & mirabile, & omni certe plenum ſtupore eſt. Hoc ipſum namque & numerabile eſt & refugit numerum. Numerabile quidem tribus ſuis ſubſiſtentiis, refugit autem numerum ſingularitate

Trinitas.

deitatis. Unitas quippe ejus eſſentiæ atque naturæ numerari penitus non admittit, uti non & differentiam deitatis introducat, & ex hoc eſſentiæ & naturæ, & deorum multitudinem unum principium faciat. Omnis itaque numerus contubernalem habet differentiam, & omnis differentia atque diſcretio numerum ſuperinducit, ut inſitum. Numeretur ergo Beata Trinitas non eſſentiis, nec naturis, nec diverſis deitatibus, æternisve dominationibus. Abſit ſicut inſaniunt Arriani, & ſicut novæ Tritheitæ, ideſt, ter deitatis laceratores eſſentias tres, & naturas tres, & tres dominationes, & tres ſimiliter vaniloquentes deitates, ſubſiſtentiis & proprietatibus intellectualibus perſectis ſentiot in ſubſiſtentibus, numero diviſibilibus, & non dividendis deitate, &c.

Deinde nonnullis interpoſitis.

Qualiter quoque & de incarnatione unius, & de eadem venerabili Trinitate Dei verbi & Filij clementiſſima atque admirabili, hoc eſt, de ſubmiſſa exinanitione, ad nos quoque terrenos divina, atque deifica deſcenſione, teneam atque ſentiam, & tenere à ſanctis Patribus, ſecundum vos à Deo inſpirati ſunt, mihi eſt traditum, tanquam coram ipſa veritate, quæ conſpicit univerſa, Synodicam hanc literam ſcribens expono, & ad veſtrum deſtino ſapientiſſimum auditum. Credo & de hac, ſanctiſſime, quod Deus verbum, unigenitus Patris Filius qui ante omnia ſæcula & tempora impaſſibiliter de eodem natus eſt Deo, & Patre, miſericordiam induens, & humanitatis miſericordiam circa humanum noſtrum lapſum ſpontanea voluntate, & Dei gignentis conſilio, & divino complacito ſpiritu, non ſeparatus à gremio generantis, ad nos humiles deſcendit, ſicut ejuſdem voluntatis Patri, & ſpiritui, ita & eſſentiæ inexplicabilis, & naturæ circumſcriptionem nullo modo ſuſtinens, aut ſecundum nos localem tranſmeatum naturaliter ſciens efficere divinam operationem, & uterum intactum virginitatis ingreſſus, caſtitatem luſtratam Mariæ ſanctæ, præclare quæ Dei ſunt ſapientis, & ab omni contagione liberatæ, & corporis, & animæ, & intellectus, incarnatus, qui erat incarneus, & formam ſuſcepit noſtram qui ſecundum divinam eſſentiam, quantum ad habitum, & ſpeciem, inexformabilis, & corporatur ſecundum nos, incorporeus. Et homo juxta veritatem efficitur, qui ſemper Deus cognoſcitur, & materno ventre geſtari monſtratur, qui ſempiterni Patris in ſinu eſt, & intemporeus principium recipit temporale, non per phantaſiam factus hæc omnia (ut Manichæis & Valentinianis videtur inſanis) ſed re & veritate totum ſeipſum exinaniens paterna & propria voluntate, & totam noſtram aſſumens oiaſiam, carnem, inquam, nobis conſubſtantialem, & animam rationalem animabus noſtris contribulem, & mentem menti noſtræ comparem. Hic itaque homo eſt, & cognoſcitur, & homo ſecundum veritatem factus eſt ab ipſo ſummo conceptu de ſanctiſſima virgine Homo enim fieri voluit, ut ſimili conſimilem mundificaret, & cognatum cognato ſalvificaret.

De Incarnatione.

Maria ſine peccato.

Ideo Virgo ſancta accipitur, & anima corpuſque ſanctificatur, quæ ita miniſtravit in incarnatione creatoris, ut munda, & caſta, atque incontaminata. Incarnatur ergo verbum Deus, quod noſtrum, non præfactæ carni copulatus, præformatove atque in ſeſe præſubſiſtenti aliquando corpori conſinitus, vel animæ præexiſtenti conjunctus, ſed tunc his ad ſubſiſtendum venientibus, quando eis ipſum verbum, & Deus naturaliter copulatus eſt, contemporalem habens unitionem, atque ſubſiſtentiam, & non ante veriſſimum ipſius verbi conventum in ſeipſis unquam extiterunt, vel cujuſpiam ſecundum nos alterius hominis penitus extiterunt, ſed cum verbi ipſius naturali conventu ſubſiſtentia habitura concurrerunt, & nec quantum in ictu oculi hanc illam priorem habentia. (Sicut Paulus Samoſatenus perſtrepit atque Neſtorius.) Simul quippe caro, ſimul Dei verbi caro animata rationalis. In illo itaque & non in ſemetipſa habuit exiſtentiam unam. Cum conceptu quippe verbi hæc ad ſubſiſtendum prolata ſunt, & ſecundum ſubſiſtentiam ei unita ſunt, quando ad ſubſiſtendum prolata ſunt, quæ certè vera eſt, & inſeparabilis, quæ neque diviſionem perpetitur, neque mutabilitatem, aut confuſionem admittit, ab ipſo prolata, & in ipſo conſiſtentia, & cum ipſo compoſita, nullumque prorſus tempus propriæ conſtitutionis tulerunt, quod inconfuſam atque inſeparabilem ad eum compoſitionem præcederet. Ex inviolabili namque, & virginali ſanguine ſanctæ atque immaculatæ Virginis Mariæ verbum verè factum eſt incarnatum, & veraciter homo, ut in utero virgineo deportatus, & tempus explevit legitimi puerperij, & per ſingula naturalia, & peccatum non trahentia nobis hominibus ſimilis factus, noſtramque non dedignatus paſſibilem vilitatem, naſcitur Deus humano corpore, ſimiliterque & habitu animam rationalem atque incorpoream habens, quod ipſe in ſemetipſo & nequaquam alter rationali animavit ſpiritu, & virginem generantem conſervat, & [illegible] eam propriè ac veraciter demonſtravit: vel ſi Neſtorius vecors ſcinditur, & ejus Deo rebellis exercitus lachrymatur, & lamentatur, & ejulat, & iterum cum eo diſcerpitur. Deus itaque erat, qui ex ſancta virgine Dei genitrice Maria eſt, & ſecundam hanc temporalem propter nos nativitatem ſuſcepit poſt primam ejus & ſempiternam illam ex Patre, naturalem ineffabilem nativitatem, quanquam incarnatus naſcebatur ob ſimilitudinem noſtri carnalium.

Nota.

Totus Deo collaudandus, totus idem ipſe apparens homo perſectus, Deus idem noſcendus, perfectus homo idem ipſe innoteſcendus, ex duabus quippe naturis unitionem habuit deitate & humanitate, & in duabus perfectis noſcebatur naturis deitate & humanitate. Neque enim unitioni mutatio quælibet vel confuſio interceſſit, neque differentiæ dualitatiſque formarum ſive ſubſtantiarum poſt unitionem diviſio quædam aut ſectio eſt intromiſſa, licet hoc contriſtet quidem furentem Neſtorium, illud vero tabefaciat Eutychen deſipientem. Namque ſecundum ſubſiſtentiam ad invicem uniuntur, neque mutationem acceptant, neque diviſionem agnoſcunt: neque ſcit quæ confuſionis ſint propria, neque ſectionis diſcit judicia. Juxta quod apparet Eutyches ignorans, atque Neſtorius, & unitionis ſecundum ſubſiſtentiam non addiſcentes virtutem, juxta quam & incarnatum eſt verbum, & caro animata, & intellectualis, immutabiliter deificata eſt hic quidem in confuſionis pelagus jactatur, hic verò in diviſionis voragine dejicitur. Et idcirco ille quidem refugit confiteri dualitatem naturarum, hic vero unam Dei verbi naturam incarnatam ſe ſubtrahit prædicare, licet unam ejus compoſitam ſubſiſtentiam dicere metuat, timorem refuga metuit, ubi timor nullus inhabitat. Nos vero ſenſu vivido ſervilem utriuſque horum propellentes amentiam, & ſuper Petram pietatis ſtantes intrepidi, & ſecundum ſubſiſtentiam verbi ad carnem, quæ ex nobis eſt, intellectualem & animatam, convenientiam prædicamus, & unum Chriſtum, & Filium incarnatum verbum obſecramus, & unam ejus ſubſiſtentiam compoſitam credimus, unam quidem ex Deo Patre, quam intemporalem, & ſempiternam ſcimus, ſecundã ex Dei genitrice matre, quam & modernam & temporalem cognoſcimus, & unam Dei verbi naturam in eo incarnatã glorificamus, & non ſicut Apollinaris, Eutycheſque & Dioſcorus dicunt, ſed ſicut nobis ſapiens tradidit Cyrillus, & quæ ſunt naturarum, ſalvari dicimus propria, & unitarum differentiam non rejicimus, quæ ut in naturali quidem dicitur & eſt qualitate, in eſſentiali verò intelligitur & eſt quantitate, & neque Neſtorianam ſectionem metuimus, neque ſicut inſulſus Neſtorius, affectualem unitionem dicimus, aut inſonimam, quod eſt honoris æqualitatem, aut obuliam, quod eſt

Neſtorius Eutyches.

conſilij concordiam, aut voluntatem monentium identitate deliramus hanc conventionem: neque ſicut Eutyches a Deo propulſus, ſecundum confuſionem quandam aut mutabilitatem Dei verbi, & carnis intellectualiter animatæ, ſive naturarum atq; ſubſtantiarum, & formarum compoſitionem garrimus, ex quibus in Chriſto admirabilis facta eſt conventio, unde Regiam viam & mediam gradientes, & confuſionem, & ſectionem abominamur, ſolam autem ex animo veneramur inconfuſam, ſimulque indiviſam deitatis & humanitatis unitionem, quam ſolam intelligendo cognoſcit naturalis, atque ſecundum ſubſiſtentiam conventio, hanc quippe cum alterutra copulatam deitatia & humanitatis habuerunt, ut neque converſionem ſuſtineant, neque diviſionem patiantur. Unitatis namque ratio, quæ naturalis (inquam) eſt, atque ſecundum ſubſiſtentiam (neque enim alteram unitionem in Chriſto præter iſtam agnoſco) non ignorat quidem differentiam, diviſionem autem prorſus expellit. Quæ vero ad unitatem concurrunt, inconverſa conſervat, partitionemque unitorum non admittit, & ideo ex deitate & humanitate, & ex duabus naturis Chriſtum nominantes, & Deum eumdem & hominem, & diphyan, quod eſt, bis genitum, duplicemque ſecundum naturas prædicamus. Similiter autem & in deitate perfectum, & in humanitate eumdem ſcimus perfectum, idcirco & in duabus eum docemus naturis, & Patri conſubſtantialem, ut Deum hunc ipſum aſſerimus, & conſubſtantialem matri, & nobis hunc ipſum hominem aſſerimus, viſibilem hunc ipſum, & inviſibilem, corporeum hunc ipſum & incorporeum, contrectabilem hunc ipſum, & incontrectabilem, circumſcriptum, & terrenum eumdem & cœleſtem, carneum hunc ipſum, animatum rationabiliter & deificatum, recentem hunc ipſum, & ſempiternum, humilem hunc ipſum & ſublimiſſimum, & quæque duplicis inſeparabiliter recipiuntur naturæ: vel ſi quædam ſemper extitit, ut ſempiternam habens naturam, quædam vero propter nos in noviſſimis temporibus inconvertibiliter facta eſt, ut pote humanam aſſumens naturam. Si igitur inconvertibilis eſt & inſeparabilis permanet, duo immutabiliter differentia ſignificant, & inſeparabili alteritate conſulgent naturæ & ſubſtantiæ, quæ & formæ conſiſtunt, ex quibus ineffabilis unitio facta eſt, & in quibus unus idemque Chriſtus conſpicitur. Unum namque quod ex ipſis effectum eſt, non jam dualiter diviſum, ſed eorum ex quibus factum eſt ſine ſectione & tranſverſione demonſtrat ſubſiſtentiam. Quæ enim extat perſona compoſita ex inconfuſo conſtans temperamento, partitionem convenientium neſcit, ſed eſſe unum, & permanentem unum indiviſum ſortitur, & neque duo juxta quod unum extitit, efficitur, neque confundit, & in ſingularem redigit unitatem, naturalemque & eſſentialem identitatem ea, ex quibus naturaliter convenit, ſed eſt unum, & duo hoc ipſum agnoſcibile, unum quidem ſecundum ſubſiſtentiam atque perſonam, duo vero ſecundum ipſas naturas, atque naturales earum proprietates, ex quibus eſſe unum ſortitur natura duplex, & unum permanere ſervabit.

Unde idem ipſe unus manens Chriſtus & Filius & unigenitus inſeparatus in utriſque naturis conſpicitur, & quæ ſunt utriuſque ſubſtantiæ naturaliter operatur, ſecundum inſitam unicuique eſſentialem qualitatem, ſive naturalem proprietatem. Quod ſi naturā haberet ſingularem, & inconjunctam, ſicut & ſubſiſtentiam atque perſonam, non ageret unque unus idemque Filius & Chriſtus profecto, quæ utriuſque erant naturæ. Corporis enim deïtas expers, quomodo naturaliter opera corporis operata eſt? vel quomodo corpus deitate fruſtratum actiones operatum eſt, quæ eſſentialiter deitatis eſſe noſcuntur? Verum Emmanuel, dum unus eſt, & in eo ipſe utraque, id eſt, Deus & homo, quæ naturæ utriuſque ſunt, naturaliter geſſit, ſecundum aliud quæ geſta ſunt operans: ſecundum quod Deus quidem eſt, idem ipſe quæ divina ſunt, ſecundum quod homo idem ipſe eſt, quæ humana ſunt, ſeipſum volens omnibus oſtendere, quod Deus idem ipſe & homo ſit, & ideo idem ipſe, tam ea quæ divina ſunt agit, quam quæ humana ſimiliter & dicit, & loquitur. Non alius quidem miracula operatus eſt, alius autem perpetravit humana, paſſioneſque ſuſtinuit, ſicut & Neſtorius vult, ſed unus quidem idemque & Chriſtus & Filius, qui & divina geſſit & humana, ſecundum aliud vero & aliud, ſicut divinitus proteſtatus eſt Cyrillus, quia & in utriſque habuit poteſtatem inconfuſam, nec non & impartibilem. Secundum quod Deus ergo ſempiternus idem ipſe exiſtebat, patrabat miracula, ſecundum quod homo vero idem ipſe modernus agnoſcebatur, faciebat humilia & humana.

Diverſa operationes in Chriſto.

Sicut ergo in Chriſto utraque natura indiminutè proprietatem ſuam cuſtodit, ita & operatur utraque forma cum alterius communione, quod proprium habuit, verbo quidem operante quod verbi eſt, cum communione ſcilicet corporis: & carne exequente quod carnis eſt, communicante ei videlicet verbo in eadem operatione, quando hæc in una ſubſiſtentia cognoſcantur, & in una perſona conſiderentur, & inſulſiſſimam ſectionem propellant. Neque enim diviſè operabantur propria, ut & diviſionem earum ſuſpicemur. Non exultet pro hoc Neſtorius ſeipſum ſeducens erroneus, idcirco quod utraque forma in uno Chriſto & Filio, cum alterius communione operabatur, quod proprium habuit. Neque enim ab altera ejus diſſidens, quod proprium habuit, operabatur. Nec enim ſecundum duos Chriſtos aut Filios, qui operantur, glorificamus, unum quidem ſecundum naturam Filium & Chriſtum, quæ mira ſunt: ſecundum vero gratiam Filium & Chriſtum, quæ humiliora ſunt, quanquam duas formas, quæ communiter operantur, edocemus, unamquamque ſecundum naturalem ſuam proprietatem, ſed unum eumdemque Filium & Chriſtum, qui & ſublimia & humilia naturaliter operatur ſecundum unius cujuſque duarum ejus naturalem & eſſentialem qualitatem aſſerimus. Naturæ namque incommutabiles manentes, & inconfuſæ, & duæ manifeſtè cognoſcendæ, & non confuſibiliter copulatæ, his penitus non erunt fruſtratæ, vel ſi in una ſubſiſtentia monſtrabantur, non vane proſiliant Eutyches, & Dioſcorus nequaquam non exiſtentes impiæ confuſionis prolatores, ſed una quæque natura cum alterius communione agebat, quod proprium habuit, & diviſionem refugiens, & converſionem ignorans, & differentiam ad alteram conſervans, communionemque & compoſitionem inſolubilem atque indiſruptā perſalvans. Hinc piè ſentientes, & ſuper terminos rectæ fidei conſiſtentes, ſicut unum eumdemque Chriſtum & Filium operari utraq; dicimus, eo quod idem ipſe Deus erat & homo, nullamque excogitamus confuſionem: ita nec utramq; formam cum alterius communione operari propria differētes, eo quod duæ formæ in uno eodemque Chriſto naturaliter propria operantes exiſtunt, nullam penitus conſideramus diviſionem, ſicut hic quidem Eutyches, illic verò nobis vult calumniari Neſtorius, è diverſo adinvicem conſiſtentes, & adverſum nos pios impium prælium partientes. Quos pro nihilo reputantes, & utriuſque naturæ utramque novimus operationem eſſentialem dico, naturalem, & congruam, indiviſè de unaquaque procedentem eſſentia & natura, juxta inſitam ei naturalem atque eſſentialem qualitatem, & inſeparabilem, ſimulque inconfuſam alterutrius eſſentiæ [illegible] una ſecum cooperationem adducens. Hoc quippe & operationum, quæ in Chriſto ſunt, differentiam facit, ſicut & naturarum.

Non itaque idipſum eſt deitas & humanitas ſecundum qualitatem unicuique naturaliter inditam, licet in unam ſubſiſtentiam adinvicem ineffabiliter concurrant, & in unam perſonam ſicut inconfuſè compoſitæ, & unum eumdemque nobis Chriſtum & Filium effecerint, ſecundum ſubſiſtentiam adinvicem concurrentes atque compoſitæ. Etenim Deus verbum eſt

& non caro, quamquam carnem rationaliter animatam aſſumpſit, hancque ſibi unitione naturali, & ſecundum ſubſiſtentiam adunivn, ipſa vero caro eſt animata rationaliter & non verbum, licet Dei verbi caro conſpicitur. Et ideo neque eandem habent indifferenter operationem adinvicem poſt unitionem naturalem & inconfuſam, ideſt, veram & ſecundum ſubſiſtentiam, neque unam ſolam earum operationem dicimus, ſive eſſentialem & naturalem, penituſque indifferentem, quatenus eſſentiam unam & unam naturam nos cognoſcamus, quæ ab Acephalorum pueris luditur, & ipſis verbis impudẽter profertur compoſita. Quemadmodum igitur utriuſque eſſentiæ atque naturæ, ex quibus nobis in Chriſto inconfuſa facta eſt unitas, & unum Chriſtum perfecit, & filium totum Deum, totum eumdem ipſum credendum & hominem, utramque naturalem confitemur operationem, ne naturas, quæ inconfuſè unitæ ſunt, confundamus. Siquidem & eſſentiarum ſemper differentiam ex differentia operationum eſt inſitum comprehendere: ita & omnem vocem, & operationem, ſeu divina quædam ſit & cœleſtis, ſive humana atque terrena, ex uno eodemque Chriſto & Filio edocemus procedere, ex unaque ejus compoſita & ſingulari ſubſiſtentia Incarnatum Dei verbum extabat, qui & utramque inſeparabiliter & inconfuſè operationem, ſecundum naturas ſuas à ſeipſo naturaliter proferebat.

Secundum divinam quidem naturam ſuam, juxta quam erat etiam Patri conſubſtantialis, divinam & inexplanabilem, ſecundum humanam verò juxta quam & hominibus nobis ipſe conſubſtantialis manſit, humanam atque terrenam, unicuique naturæ amicam & congruam, & non ſinens quemquam aſpicientium ſcandalizari, quod non ſit idem ipſe Deus & homo, qui hæc & illa naturaliter operabatur. In eo quidem idem ipſe unus Chriſtus & Filius operabatur, utramque Neſtorij cœnolentam obſtruens exfluentiam, nec enim juxta eum duos Chriſtos & Filios ſic dicimos, qui operantur hæc atque illa, opinamur: in eo vero quod oſtendebat, quæ utriuſque naturæ ſint propria, inconfuſa poſt unitionem manentia, & utraque eamdem ſimiliter proferebat operationem, ipſa naturali ratione cognoſcendas naturas, propriamque naturam naturaliter explanantem, ex qua inſeparabiliter atque naturaliter emanabat, & eſſentialiter exundabat, Eutychens conſopiens confuſioni ſocium germen: deinde partu noſtro natus lacte nutritur, & creſcit & corporales ætates diſcurrit, donec & ad humanæ ætatis perfectionem pertingeret, & eſuriem noſtram, & ſitim & faſtidium juxta nos ex itinere ſuſtinet, faciebat quippe & incedendi ſimiliter nobis operationem, quæ humaniter actitata ſecundum humanam ſubſtantiam progrediens humanæ ejus naturæ erat oſtenſio.

Deinde ſubdit.

Et propterea à Deo inſtructi aſſeverant, qui pro Chriſto Deo præmiis coronati ſunt, & loqui divinitus acceperunt, divinas nobis intelligentias contexentes, ſicut cum audiens unius filij contrarias voces convenienter naturis ipſis, quæ dicunt, partire: ſiquidem quid magnum & divinum eſt, divinæ naturæ exhibens, ſi vero quid parvum & humanum, humanæ reputans: ſic enim & diſſonantiam vocum effugiens, unaquaque natura proprietates, quæ ei ſunt inſitæ, recipiante, & ipſum Filium unum, tam ante omnia ſæcula, quam modernum ſecundum Sacras Scripturas confiteberis. Sed & hoc in uno filio aſſeruot, omnem quidem operationem nullus ab ono filio ſequeſtravit. Cujus verò naturæ ſit quod geritur, per propriam operationem inſinuat. Ergo nimis pulcherrimè ab eis eſt explanatum, unum quidem confiteri Emmanüel (ita quippe Deus verbum incarnatus nuncupatur) & eundem omnia patrare, & non alium tam ſublimia, quam

A exigua citra ullam diſtantiam, per quæ & ejus naturarum inconfuſa dualitas recognoſcitur, & in ſubſiſtentias duas atque perſonas ipſe prorſus non diſpertitur, ſed eſt unus idemque Filius & Chriſtus inſeparabilis in duabus indiviſe agnoſcendus naturis, & ipſius unius filij cuncta eſſe certificamur, & omnes ejus & voces, & operationes credimus, licet quædam earum ſint Deo decibiles, quædam verò ita rurſus humanæ, quædam verò medium quemdam ordinem obtinent, tanquam habentes in hoc ipſo Deo dignum quid, & humanum: hujus vero aſſerimus eſſe virtutem etiam illam, quæ dicitur nova & Dei-virilis operatio, non unam exiſtentem, ſed diverſi generis ac differentem, quam ex Areopago à Paulo egregio divinitus captus Deo vocatus aſſerit Dionyſius, utpote Deo decibile
B in hoc ipſo & humanum habentem, perque alacrem atque compoſitam *ver. pr. gror* dictionem uniuſcujuſque ſubſtantiæ atque naturæ unamquamque perfecte ſignificantem operationem. Ante ſæcula igitur eſſe Deum, verbum glorificantem, Patrique coæternum, temporalem ſuſtinuiſſe adnunciamus nativitatem, qua ex Virgine, verè ac propriè Dei genitrice Maria Incarnatus naſcebatur. Et idcirco duabus nativitatibus naſci à piis meritò creditur, & perfectus idem exiſtens in deitate, perfectus erat idem in humanitate, nequaquam per differentiam ſubſtantiarum diviſus, neque per identitatem ſubſiſtentiæ atque perſonæ, naturas ipſas deducens ad identitatem ſubſtantiæ, ſed ex quibus ſecundum ſubſiſtentiam naturis eſt declaratus in ipſis inſeparabilis manſit, omnia ſapienter & verè noſtra
C gerens opera, & paſſiones naturales atque irreprehenſibiles, quæ procul à macula atque pollutione ſunt, & in quibus cujuſpiam peccati veſtigium non reperitur. *Chriſtus ſine pecca[to].*

Peccatum enim non fecit, nec quilibet dolus in ore ejus prorſus inventus eſt, & connutritus nobiſcum humane, ut pote qui ſciebatur homo perfectus, etiam Deus idemque indiminute extabat, miraculaque, ut decuerat faciens. Perfectus quippe Deus noſcebatur, quamvis eſſet humanæ carni intellectualiter animatæ commixtus ad ſpontaneam paſſionem aſcendit, & ultro Judæis eſt proditus. Imo ipſe ſeipſum illis ob ſalutem hominum ſponte prodidit, & ligatur, & colaphis cæditur, & inſpuitur, & flagellatur, & illuditur, & chlamide purpurea tanquam Rex omnium reindu-
D tur, & arundo tanquam ſceptrum Regium regaliter ei contraditur, & Pilato judicante damnatur, ad extremum patibulo configitur, & manibus atque pedibus cruentatur, ſalutiferæ cruci conclavatur, & cum latronibus levatur, & acetum potat, & ſel deguſtat, & magne vociferaos animam tradidit Patri, & latus lancea perforatus, ſanguinem quoque & aquam ſalutarem poſt mortem profudit, & emortuus de cruce deponitur, & accuratur, & mirrha conditur, & ſepultura triduana ſepelitur, & triduanus reſurgens de ſepulchro progreditur, & unà ſecum cunctos ſuſcitat ex ſepulchro, ex corruptione ad immortalitatem eos perducens per ſuam reſurrectionem ex mortuis: & diſcipulis reſurgens à mortuis manifeſtatur: & cibo ac potu rei fidem accommodat, & tactu manuum Apo-
E ſtolicarum, carnis propriæ reſurrectioneos: & Spiritum ſanctum eis impertit tanquam cognatum ſibi atque connaturalem, & elevatur in cœlos, imo uti cœlorum dominator aſcendit, & dexteræ aſſidet genitoris, ſolium habens paternum & regale & ſublime. Unde & iterum veniet judicium vivorum & mortuorum facturus, & ſingulis redditurus ſecundum opera, quæ unus quiſque operatus eſt, ſive frugi quæ bona fecit, ſeu nequaquam, & vituperabilia operatus eſt: quem una cum Patre & Spiritu ſancto omnino regnare credimus, regnum verò immortale, & finem nequaquam aut terminum ſuſcepturum. Sed & de Incarnationis diſpenſatione, hoc eſt de admirabili Dei verbi incarnatione, qualiter dico ac ſentio breviter demonſtravi. *Subdit Angelos & animas eſſe immor-*

tales & incorruptibilis non quidem per naturam ſed per gratiam. Poſtea deteſtatur errorem Origenis, Dydimi, & Evagrij dicentium animas ante corpora productas, & intruſas corpori poſtea, & mortuorum reſurrectionem negantium. Subjungit idem in eadem epiſtola. Suſcipio autem & veneror poſt quinque univerſalia concilia, conſcripta Cyrilli, præſertim, quæ contra Neſtorij inſaniam facta ſunt. Similiter & Epiſtolam Orientalium Epiſcoporum, quæ ad eundem Cyrillum ſcripta eſt quam & ipſe Orthodoxam eſſe teſtatus eſt, & quæcunque Leo ſanctiſſimæ Romanæ Eccleſiæ ſanctiſſimus diſpenſator ſcribit, & maxime quæ contra Eutichianam, & Neſtorianam prophanationem ſcripſit: hæc quidem ut Petri, illa verò ut Marci definitiones agnoſcens.

Petrus Romanæ ſedis Marcus Alexandrinæ.

Omnia omnium noſtræ Catholicæ Eccleſiæ probabilium inſtructorum à Deo inſtructa didagmata, ſeu in verbis & ſcriptis, ſive in epiſtolis quibuslibet comprehenſum eſt. Et ut concinnè dicam, cuncta ſuſcipio & amplector, quæque ſancta Catholica noſtra Eccleſia ſuſcipit, & cuncta è regione reſuto atque anathematizo & prophana eſſe reputo, quotquot & ipſa ſapienter abominatur, & propriæ pietati æſtimat eſſe contraria, non ſolum codicillos & verbula Deo repugnantia, & privata dogmata, ſed & hæreticas & maledicas, maledicarumque ſectarum doctrices perſonas. Et ut nihil deſit ad veſtram ſatisfactionem, ipſas quoque perſonas exprimo, quas anathematizo, & condemnatas efficio non lingua tantùm & ore ſed corde & Spiritu, utpote quæ ſanctæ noſtræ Catholicæ fidei in omnibus inſidiantes oſtenſæ ſunt. Anathema itaque in perpetuum, & catathema à ſancta & conſubſtantiali adoranda Trinitate Patris & Filij & Spiritus ſancti ſint, primum quidem Simon magus, qui primos peſſimis hæreſibus peſſimus principiavit, poſtquam Cleobius, Menander, Philetus, Hermogenes, Alexander ærarius, &c. *Subjungit longam nomenclaturam hæreticorum inter quos enumeratur Ioannes Grammaticum in hunc qui ſequitur modum.* Joannes Grammaticus cognomento Philoponus, ideſt ſtudioſus. Imo mathoponus irritus laborator & vanus. Conon quoque & Evagrius: Hi tres tritheïas (ideſt triplicis Deïtatis) ter maledicti propugnatores. Themiſtius qui fuit ignorantiæ pater & genitor atque ſeminator nefandiſſimus, qui Chriſtum verum Deum noſtrum, diem judicij neſciſſe delirabat, neſciens quæ ipſe, jam a Deo projectus aſſereret, & non recognoſcens quæ ignorando loquebatur. Niſi enim ignoraſſet verborum ſuorum virtutem, non utique læthiferam ignorantiam peperiſſet, & ignorantiæ fœditatem ferventer defenderet. Ignorare Chriſtum non ſecundum id quod Deus erat ſempiternus, ſed ſecundum quod veraciter homo factus, diem conſummationis atque judicij, ex inſipientia mentis eructans & purum eum efficiens hominem, & hac monſtruoſitate ſe defamans Acephalum, & naturam unam ejuſdem Chriſti Salvatoris noſtri compoſitam vaticinans, &c. *Ennumeratis multis aliis hæreticis quos etiam Anathematizat, ſubdis poſtea.* Anathematizo cum eiſdem prophanis hæreſibus, & omnem aliam Deo odibilem & maledicam hæreſim quam ſancta noſtra Catholica Eccleſia anathematizare atque condemnare conſueta eſt, eorumque authores & genitores, & eorum probroſas atque fœdiſſimas loquelas atque codicillos, ſola honorans & tenens ſentienſque & venerans ſancta Eccleſiæ Catholicæ & Apoſtolicæ dogmata, cum quibus hinc etiam migrare deprecor, quando hoc Deus præceperit.

Ioannes Philoponus.

Themiſt.

Finitis omnibus, quæ in iſta actione acta ſunt, Conſtantinus piiſſimus Imp. dixit Sufficientia ſunt etiam, quæ hodierna die ſunt geſta. Quia verò in Chriſto amabilis veſtræ reipubl. cauſis occupamur, jubemus Conſtantinum, & Anaſtaſium patricios, Polyeuctum quoque & Petrum exconſules ex perſona noſtræ pietatis cum ſancto & univerſali veſtro Concilio in reliquis conventibus inveniri, poſtquam præſentis cauſæ plurima, & præcipua capitula coram noſtra pietate jam peracta ſunt.

ACTIO DUODECIMA.

Seſſion. 12.

Rurſus diſputatum eſt cum hæreticis, ſi ex ſcripturis Sanctorum Patrum poſſent demonſtrare unam voluntatem, & unam operationem in Domino noſtro Jeſu Chriſto, & non valentibus illud oſtendere, prolata eſt a Catholicis & lecta Epiſtola Leonis Papæ decima, & luce clarius demonſtraverunt duas voluntates, & duas operationes in Chriſto Jeſo, & dixit ſancta Synodus. Omnino neceſſe eſt, non ſolum ſecundum ſeorſum ſequi Sanctorum Patrum dogmata, ſed & eiſdem vocibus uti cum illis, nihilque penitus innovari.

Ibidem relectum eſt reſcriptum Epiſtolæ Honorij Papæ Romani ad Sergium Conſtantinopol.

Scripta fraternitatis veſtræ ſuſcepimus per quæ inventiones quaſdam & novas vocum quæſtiones cognovimus introductas, per Sophronium quendam tunc Monachum, nunc vero ex auditu Epiſcopum Hieroſolymitanæ urbis conſtitutum, adverſus fratrem noſtrum Cyrum Alexandriæ antiſtitem, unam operationem Domini noſtri Jeſu Chriſti converſis ex hæreſi prædicantem. Qui denique ad veſtram fraternitatem Sophronius veniens, querelamque hujuſmodi deponens multiformiter eruditus, petiit de his, quæ à vobis fuerat inſtructus, paginalibus ſibi ſyllabis reſerari: quarum literarũ ad eundem Sophronium directarum ſuſcipientes exemplar & intuentes, ſatis provide circũſpecteque fraternitatem veſtram ſcripſiſſe: Laudamus novitatem vocabuli auferentem quod poſſet ſcãdalum ſimplicibus generare. Nos enim oportet manere in quo pervenimus uſque ad menſuram rectæ fidei, quam Apoſtoli veritatis Scripturarum Sanctarum funiculo extenderunt, confitentes Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, mediatorem Dei & hominum, operatum divina media humanitate verbo Dei naturaliter unita, eundemque operatum humana ineffabiliter atque ſingulariter adſumpta carne diſcrete, inconfuſè atque inconvertibiliter plena divinitate, & quæ coruſcavit in carne plena divinis miraculis, ipſe eſt & carneus effectus plene Deus & homo: paſſiones & opprobria patitur onus mediator Dei & hominum in utriſque naturis verbum caro factum & habitavit in nobis ipſe Filius hominis de cœlo deſcendens unus atque idem (ſicut ſcriptum eſt) crucifixus Dominus majeſtatis, dum conſtet divinitatem nullas poſſe perpeti humanas paſſiones, & non de cœlo, ſed & de ſancta eſt aſſumpta caro Dei genitrice. Nam per ſe veritas in Evangelio ita inquit: *Nullus aſcendit in cœlum niſi qui de cœlo deſcendit Filius hominis qui eſt in cœlo*, profecto nos inſtruens quod divinitati unita eſt caro paſſibilis ineffabiliter atque ſingulariter, ut diſcrete atque inconfuſe, ſic indiviſe videretur conjungi, ut nimirum ſtupenda mente mirabiliter manentibus utrarumq; naturarum differentiis cognoſcatur uniri. Cui Apoſt. concinens, ad Corinthios ait: *Sapientiam loquimur inter perfectos, ſapientiam vero non hujus ſeculi neque principum hujus ſeculi qui deſtruuntur, ſed loquimur Dei ſapientiam in Myſterio abſconditam, quam prædeſtinavit Deus ante ſecula in gloriam noſtram quam nemo principum hujus ſeculi, cognovit, Si enim cognoviſſent, nunquam Dominum majeſtatis crucifixiſſent.* Dum profecto divinitas nec crucifigi potuit, nec paſſiones humanas experiri vel perpeti, ſed propter ineffabilem conjunctionem humanæ divinæque naturæ, idcirco & ubique Deus dicitur pati, & humanitas in cœlo cum divinitate deſcendiſſe. Unde & unam voluntatem fatemur Domini noſtri Jeſu Chriſti, quia profecto à divinitate aſſumpta eſt noſtri natura, non culpa, illa profecto, quæ ante peccatum creata eſt, non quæ poſt prævaricationem vitiata. Chriſtus enim Dominus in ſimilitudinẽ carnis peccati

Epiſtola Honorij occaſione Symbolo Sophronii ſcripta.

Ioan. 3.

1. Cor. 2.

Non duæ contrariæ ſicut in nobis.

veniens, peccatum mundi abſtulit, & de plenitudine ejus omnes accepimus, & formam ſervi ſuſcipiens, habitu inventus eſt ut homo, quia ſine peccato conceptus de Spiritu ſancto, etiam abſque peccato eſt partus de Sancta & Immaculata Virgine Dei genitrice, nullum experiens contagium vitiatæ naturæ. Carnis enim vocabulum duobus modis ſacris * eulogiis bonique malique cognovimus nominari, ſicut ſcriptum eſt, *Non permanebis ſpiritus meus in hominibus iſtis, quia caro ſunt.* Et Apoſtolus. *Caro & ſanguis regnum Dei non poſſidebunt.* Et rurſum: *Mente ſervio legi Dei, carne autem legi peccati.* Et, *Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivum me trahentem, in legem peccati quæ eſt in membris meis*, & alia multa hujuſmodi abſolute ſolent intelligi, vel vocari. In bono autem ita, Eſaia Propheta dicente: *Veniet omnis caro in Hieruſalem, & adorabit in conſpectu meo.* Et Job, *in carne mea videbo Deum:* Et alias: *Videbit omnis caro ſalutare Dei* & alia diverſa: Non eſt itaque aſſumpta (ſicut præfati ſumus) à Salvatore vitiata natura, quæ repugnaret legi mentis ejus, ſed venit quærere & ſalvare quod perierat, id eſt vitiatam humani generis naturam. Nam lex alia in membris, aut voluntas diverſa non fuit, vel contraria Salvatori, quia ſuper legem natus eſt humanæ conditionis, & ſiquidem ſcriptum eſt, *Non veni facere voluntatem meam, ſed ejus qui miſit me Patris:* Et: *Non quod ego volo, ſed quod tu vis Pater.* Et alia hujuſmodi, non ſunt hæc diverſæ voluntatis, ſed diſpenſationis humanitatis aſſumptæ. Iſta enim propter nos dicta ſunt, quibus dedit exemplum, ut aſſequamur veſtigia ejus, pius magiſter diſcipulos imbuens, ut non ſuam unuſquiſque noſtrum, ſed potius Domini in omnibus præferat voluntatem.

Nota ratiocinium Honorii. — *al. eloquiis* — *Geneſ. 6.* — *1. Cor. 15.* — *Rom. 7.* — *Eſaia 66.* — *Iob 19.* — *Luc. 3.* — *Propaſſiones erant in Chriſto non paſſiones.* — *Ioan 6.* — *Matt. 26.*

Via igitur regia incedentes, & dextrorſum vel ſiniſtrorſum venatorum laqueos circumpoſitos evitantes, ne ad lapidem pedem noſtrum illidamus, id eſt terrenis atque hæreticis propria relinquentes, nec veſtigio quidem pedis ſenſus noſtri terram, id eſt, pravam eorum doctrinam omnimodo atterentes, ad id quò tendimus, hoc eſt, ad fines patrios pervenire poſſimus, ducum noſtrorum ſemita gradientes, & ſi forte quædam balbutientes (ut ita dicam) niſi ſunt proferentes exponere, formantes ſe in ſpeciem nutritorum, ut poſſent mentes imbuere auditorum. Non oportet ad dogmata hæc Eccleſiaſtica retorquere, quæ neque Synodales apices ſuper hoc examinantes, neque authoritates Canonicæ * viſæ ſunt explanaſſe, ut unam vel duas energias aliquis præſumat Chriſti Dei prædicare, quas neque Evangelicæ vel Apoſtolicæ literæ, neque Synodalis examinatio ſuper his habita, viſæ ſunt terminaſſe, niſi fortaſſis (ſicut præfati ſumus) quidam aliqua balbutiendo docuerunt, condeſcendentes ad informandas mentes, atque intelligentias parvulorum, quæ ad Eccleſiaſtica dogmata trahi non debent, quæ unuſquiſque in ſenſu ſuo abundans, videtur ſecundum propriam ſententiam explicare. Nam quia Dominus Jeſus Chriſtus Filius ac verbum Dei, per quem facta ſunt omnia, ipſe ſit unus operator divinitatis atque humanitatis, plenæ ſunt ſacræ literæ luculentius demonſtrantes. Utrum autem propter opera divinitatis & humanitatis, geminæ operationes debent derivatæ dici vel intelligi, ad nos iſta pertinere non debent relinquentes ea grammaticis, qui ſolent parvulis exquiſita derivando nomina vindicare. Nos enim non unam operationem vel duas Dominum Ieſum Chriſtum, ejuſque ſanctum Spiritum, ſacris literis percepimus ſed multiformiter cognovimus operatum. Scriptum eſt enim: *Si quis ſpiritum Chriſti non habet, hic ejus non eſt.* Et alibi: *Nemo poteſt dicere Dominus Ieſus, niſi in Spiritu ſancto. Diviſiones vero gratiarum ſunt, idem autem ſpiritus: & diviſiones miniſtrationum ſunt, idem autem Dominus: & diviſiones operationum ſunt, idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus.* Si enim diviſiones operationum ſunt multæ, & has omnes Deus in membris omnibus pleni corporis operatur, quanto magis capiti noſtro Chriſto Domino hæc poſſunt pleniſſime coaptari? ut caput & corpus unum ſit perfectum, ut profecto occurrat (ſicut ſcriptum eſt) *in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti.* Si enim in aliis, id eſt, in membris ſuis, Spiritus Chriſti multiformiter operatur, in quo vivunt, moventur, & ſunt: quanto magis per ſemetipſum mediatorem Dei & hominum plene ac perfecte, multiſque modis & ineffabilibus confiteri nos communione utriuſque naturæ condecet operatum? Et nos quidem ſecundum ſanctiones divinorum eloquiorum oportet ſapere vel ſperare, illa videlicet refutantes, quæ quidem novæ voces noſcuntur ſanctis Dei Eccleſiis ſcandala generare, ne aut duarum operationum vocabulo offenſi, ſectantes Neſtorianos, nos veſana ſapere arbitrentur: aut certe, ſi rurſus unam operationem Domini noſtri Jeſu Chriſti fatendam eſſe cenſuerimus, ſtultam Eutychianiſtarum attonitis auribus dementiam fateri putemur præcaventes, ne quorum inania arma combuſta ſunt, eorum cineres & redivivos ignes flammivomarum denuo renovent quæſtionum, ſimpliciter atque veraciter confitentes Dominum Jeſum Chriſtum unum operatorem divinæ atque humanæ naturæ, electius arbitrantes, ut vani naturarum ponderatores otioſe negociantes, & turgidi adverſus nos inſonent vocibus ranarum Philoſophi, quam ut ſimplices & humiles ſpiritu populi Chriſtiani poſſint remanere jejuni. Nullus enim decipiat per Philoſophiam & inanem fallaciam diſcipulos piſcatorum. Eorum enim doctrinam ſequentes, omnia argumenta ſcopuloſa diſputationis callidæ atque fluctivagæ intra eorum retia ſunt colliſa. Hæc nobiſcum fraternitas veſtra prædicet, ſicut & nos ea vobiſcum unanimiter prædicamus, hortantes vos, ut unius vel geminæ novæ vocis inductum operationis vocabulum aufugientes, unum nobiſcum Dominum Jeſum Chriſtum Filium Dei vivi, Deum veriſſimum, in duabus naturis operatum divinitus atque humanitus, fide Orthodoxa & unitate Catholica prædicetis. Et ſuperſcriptio: *Deus te incolumem cuſtodiat dilectiſſ. atque ſanctiſſ. frater.*

Doctorum. — *Al. miſa.* — *Interim Honorius.* — *Rom 8.* — *1. Cor. 12.* — *Epheſ. 4.* — *Admittit operationes duas.* — *Vomitur mens improbata.*

Glorioſiſſimi judices & ſancta Synodus dixerunt: Oportet ad nos afferri regeſta, ac dogmatica ſcripta quæ expoſita ſunt à Sergio quondam Patriarcha hujus Regiæ urbis, ſive ad Honorium, vel Cyrum, vel Sophronium aut etiam ad alias perſonas, ſeu ab Honorio ad Sergium facta ſuper præſenti dogmatica quæſtione, rejacentia in ſacro chartophylacio hujus venerabilis Patriarchij, ut conferantur cum codicibus qui piiſſimo Domino noſtro principi a Macario oblati ſunt & nunc relecti. Georgius igitur Deo amabilis Diaconus & chartophylax hujus ſanctiſſimæ magnæ Eccleſiæ, cum omni feſtinantia pergens in chartophylacium venerabilis Patriarchii, eadem regeſta, quæ dicta ſunt, deferat, & ſcripta referat.

Georgius Deo amabilis Diaconus & cartophylax dixit: Sicut juſſit veſtra Sancta Synodus confeſtim vado, & quanta invenire potero, mecum deferam.

Glorioſiſſimi judices & Sancta Synodus dixerunt: Quæ promiſſa ſunt ab eodem Georgio Deo amabili Diacono & chartophylace, ad effectum perveniant. Hi autem qui excipiunt, quæ geruntur in hac geſta ſancta noſtra Synodo, eant una cum Joanne reverendo Epiſcopo civitatis Regitanæ, Georgio Deo amabili Epiſcopo Cyzici, & Dometio Epiſcopo Pruſiados ad Macarium, & oſtendant ei tam illos duos libros & chartaceum quaternionem, qui cum eis eſt, & ſciſcitentur ab eo, ſi verè hæc opuſcula ejuſdem exiſtunt Macarij. Similiter autem oſtendant ei & tres codices, & illam unam chartam, quæ nunc quoque coram nobis relecta ſunt, ſi hæc utique ſunt quæ ipſe obtulit noſtro piiſſimo Domino, & magno Imperatori: & reſponſum quod eis dederit, ſtatim ad nos perducant.

Et paululum recedentes præfati reverendiſſimi Epiſcopi, una cum Paulo & Joanne magnificis à ſecretis atque Imperialibus ſecretariis, & Agathone religioſo lectore & notario ſanctiſſimi Patriarchæ Conſtantinopolitani, & venientes ad Macariom, atque paulo poſt revertentes, dixerunt. Secundum juſſionem veſtræ gloriæ, ſanctæ univerſaliſque Sinodi pergentes, aſcendimus in venerabile Patriarchium, & intrantes unam cellam, in qua eſt Macarius, (ſicut juſſiſtis) interrogavimus eum, ſi recognoſcit illos duos libros qui in nomine ejus ſuperſcripti ſunt, & unum, qui cum eis eſt chartaceum, & quaternionem, & ſi opuſcula ejus exiſtunt. Qui Macarius accipiens ea, & revolvens ac inſpiciens, dixit: Etiam Domine, pro certo mea opuſcula ſunt, & recognoſco ea. Similiter autem & oſtenſi ſunt ei tres codices, & una charta, quæ hodierna die relecta eſt, & aſpiciens ea, dixit: Etiam Domine, cognoſco ea. Anno enim præterito obtuli ea Domino, & vere recognoſco ea.

Agatho notarius.

Georgius Deo amabilis diaconus & chartophylax ingreſſus in medium ſancti Concilij, dixit: Juxta quæ mihi juſſa ſunt à veſtra gloria, & à ſancto & univerſali Concilio, pergens in chartophylacium venerabilis Patriarchij, codices ſive regeſta quæ invenire potui, defero ad quod vobis placuerit.

Glorioſiſſimi judices & ſancta Synodus dixerunt: Offerat Georgius Deo amabilis diaconus & chartophylax ad relegendum, & conferendum cum codicibus à Macario porrectis piiſſimo noſtro Principi, codices ſive regeſta quæ detulit. Et accipiens Antiochus Religioſus lector, & notarius Georgij ſanctiſſimi Archiepiſcopi Conſtantinopoleos codicem ſive regeſtum diverſarum epiſtolarom Sergij, quondam Patriarchæ Conſtantinopoleos, relegit epiſtolam ejuſdem Sergij ad Cyrum quondam Epiſcopum Lazorum. Et collata eſt cum codice Macarij, qui prolatus eſt per Joannem glorioſiſſimum quæſtorem. Et conſtitit. Item prolatus eſt alius codex ſive regeſtum, relectum ſimiliter per eundem Religioſum Antiochum, habens Epiſtolam Sergij quondam Patriarchæ Conſtantinopoleos ad Honorium quondam Papam Romanum. Et collata eſt cum codice, qui à Macario datus eſt piiſſimo Principi. Et conſtitit. Similiter prolata eſt à Georgio Deo amabili diacono & chartophylace epiſtola authentica Latina Honorij, quondam Papæ Romani, ad Sergium quondam Patriarcham Conſtantinopoleos, una cum ejus interpretatione: Et collata eſt eadem latina epiſtola per Joannem reverendiſſ. Epiſcop. civitatis Portuenſis, qui unus extitit de Concilio antiquæ Romæ. Et conſtitit.

Glorioſiſſimi judices dixerunt: Cognitionem accipiens ſanctum veſtrum & univerſale Concilium eorum, quæ nunc relecta atque collata ſunt tam de Sergio quondam Patriarcha hujus Regiæ urbis, quam de Honorio quondam Papa Rom. ad hæc & de Sophronio quondam Patriarcha Hieroſolymorum, quæ ei viſa fuerint, perſequatur.

Sancta Synodus dixit: Secundum interlocutionem gloriæ veſtræ de his, quæ nobis relecta ſunt, tam de regeſtis ſcriptarum à Sergio Epiſtolarum, quam & authentica epiſtola Honorij Latina, ad hæc etiam & de Synodicis Sophronij, quæ nobis jam relecta ſunt, accuratius de eis pertractantes, futuro ſecretario vobis glorioſiſſimis, quæ opportuna ſunt, dicimus. Glorioſiſſimi judices dixerunt. Hoc quidem ſancta Synodus peragat: Piiſſimus vero atque à Deo confirmandus Dominus noſter, & Magnus Imperator, Dei coronatoris ſui clementiam in omnibus imitatus, & pœnitentiam expectans Macarij, per nos indignos ejus famulos veſtram ſciſcitatur ſemper ſanctam & univerſalem Synodum, ſi forſan eo pœnitente, poſt depoſitionem à ſancta veſtra Synodo in eo perpetratam, in propria ſede reſtituendus eſt.

Damnatio Macarii Antioch.

Sancta Synodus dixit: Inveteratum Macarium in impietatis dogmatibus & non ſolum univerſam Chri- A ſto amabilem plebem, quæ hanc a Deo conſervandam regiam urbem inhabitat, everſione turbulenta putantem, teſtimoniaque ſanctorum & probabilium Patrum falſantem & quædam quidem abſcindentem, quædam vero addentem, & ſecundum quod ei videbatur in devia mittentem piiſſimum & a Deo coronatum noſtrum principem per oblatos ob eo codices, ſed & à ſolis ortu uſque occaſum literas ſuas, & per homines quos mittebat, univerſos perturbantem & à fide vera ſegregantem, & juſte atque regulariter a Pontificali habitu denudatum nullatenus divina regula de cætero ſuſcipit in doctoris ſede reſidere, ne ex hoc propriæ ſuæ hæreſeos multo amplius recrudeſcere B faciat intelligentiam & fiant (juxta quod ſcriptum eſt) noviſſima illius deteriora prioribus: & maxime cum diverſis vicibus in præſentia Domini noſtri & Magni Imperatoris, & cuncti noſtri Concilij interrogatus ſit, ſi ſequitur & una cum omnibus confitetur in Domino noſtro Jeſu Chriſto ſicut duas naturas, ita & duas naturales voluntates & duas operationes naturales: & eo nullatenus accepto ferente, ſed & confirmante quæ dudum ab eo impie deſinita ſunt & ipſis ſermonibus aſtruente, quia ſi membratim incidat & jactet in mare, ego neque duas voluntates, neque duas operationes dico in Domino noſtro Jeſu Chriſto uno ſanctæ Trinitatis, & ex hoc, ut dictum eſt, Synodice depoſitum & anathematizatum, nullo modo hunc Maca- C rium de cætero, ſicut ſuperius dictum eſt, hoc ſanctum Concilium in Sacerdotali ſuſcipiet ſede, ſed & execramur, & extra terminos à Deo conſervandæ hujus Regiæ urbis hunc fieri, una cum ei ſimilia ſentientibus.

Reverendiſſimi Epiſcopi ac venerabiles clerici qui ſub ſede ſunt Antiochiæ civitatis, accedentes ad glorioſiſſimos judices, dixerunt: Petimus veſtram gloriam, ſuggerere piiſſimo & à Deo coronato noſtro Domino & Magno Imperatori, alterum pro Macario, qui fuerat Archiepiſcopus noſter, ad Pontificalem ſedem Antiochiæ provenire, ut non ſit vidua hujuſmodi ſedes.

Glorioſiſſimi judices dixerunt: Secundum ea quæ conſiderata ſunt à ſancto & univerſali veſtro Concilio, & juxta petitionem reverendiſſimorum Epiſcop. D religioſorumque clericorum, qui ſub jure ſunt ſedis Antiochenæ civitatis Eccleſiæ, veſtra ſancta Synodus in futuro ſecretario, quæ promiſſa ſunt ſuper Sergio, Honorio atque Sophronio opere adimpleat.

ACTIO DECIMA-TERTIA.

Poſtulatum eſt, ut pronunciaretur ſententia de epiſtolis Sergij, Honorij, & Sophronij, quæ in actione præcedenti lectæ ſunt. Sanctum Concilium dixit: Secundum promiſſionem, quæ a nobis ad veſtram gloriam facta eſt, retractantes dogmaticas epiſtolas quæ à Sergio Patriarcha hujus Regiæ urbis ſcriptæ ſunt, tam ad Cyrum, qui tunc fuerat Epiſcopus Phaſidis, quàm ad Honorium Papam antiquæ Romæ: ſimiliter autem & epiſtolam ab illo, ideſt Honorio reſcriptam ad eundem Sergium: haſque invenientes omnino E alienas exiſtere ab Apoſtolicis dogmatibus & à definitionibus ſanctorum Conciliorum, & cunctorum probabilium Patrum, ſequi veró falſas doctrinas hæreticorum, eas omnimodo abjicimus & tanquam animæ noxias execramur. Quorum autem, id eſt, eorumdem impia execramur dogmata, horum & nomina à ſancta Dei Eccleſia projici judicavimus, id eſt, Sergij præſulis hujus urbis, qui aggreſſus eſt de hujuſmodi impio dogmate conſcribere, Cyri Alexandriæ, Pyrrhi, Petri, & Pauli, Præſulum hujus etiam civitatis, qui & ſimilia eis ſenſerunt. Ad hæc & Theodori Epiſcopi Pharam, quarom omnium ſuper ſcriptarum perſonarum mentionem fecit Agatho ſanctiſſ. Papa antiquæ Romæ in ſuggeſtione, quam fecit ad piiſſimum, & magnum Imperatorem noſtrum, eoſque abjicit, ut pote contraria rectæ fidei ſentientes,

Hæreſeos damnatur hoc loco ſeptem Pontifices: Sergius, Cyrus, Pyrrhus, Petrus, Paulus, Honorius, Theodorus.

Sermo Athanaſii de duabus voluntatibus in Chriſto.

Deinde productus & lectus eſt ſermo Athanaſij ſuper verbis illis Domini: *Nunc anima mea turbata eſt*, de quo ſanctum Concilium dixit in ſermone, qui lectus eſt, duas naturales voluntates in diſpenſatione incarnationis unius de ſancta Trinitate Domini noſtri Jeſo Chriſti veri Dei, laudabilis Athanaſius declaravit, & præcepto judicum, & ſancti Concilij actio decima quarta abſoluta eſt.

ACTIO DECIMA QUINTA.

Act. 15.

Adductus eſt ad Concilium Polychronius religioſus Preſbyter & Monachus, & interrogatus quæ eſſet fides ejus in diſpenſatione incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti. Polychronius Monachus dixit. Ego expoſitionem fidei meæ do in opere mortui, rogans pro eo Filium Dei, ut ſuſcitet eum, ſin autem non reſurrexerit, ecce Concilium, & Imperator, quæ eis placuerint in me faciant. Sanctum Concilium dixit, Expoſitionem fidei tuæ profer, nam ecce mortuus præparatus eſt. Ille ait: In hoc eſt fides mea, & ita mihi oſtendit Deus, ut ponam eam ſuper mortuum, & ſi non ſurrexerit ut prædixi, & quia Imperator eſt & Concilium, quomodo voluerint judicent. Et protulit in medio unam chartulam propria ſcriptam manu, & ab Antiocho religioſo lectore, & notario aperta & lecta eſt, habens his verbis ita.

Inſania Polychronii contendentis ſuſcitare mortuum in hæreticorum veritatis teſtimonium.

Chartula fidei Polychronii hæretici.

Conſtantino à Deo coronato ac manſuetiſſimo magno Principi, ego Polychronius tanquam præſens ſaluto, & adoro: & quia vidi multitudinem virorum & candidatorum, & in medio virum, cujus virtutem narrare non valeo, dicentem mihi. Quia novam fidem componis, feſtina, & dic Imperatori Conſtantino, Non facias novam fidem, neque acquieſcas. Et veniente me ab Heraclea Chryſopolim, & ſtante me in ſolario (hora erat quaſi ſeptima diei) vidi virum terribilem candidatum valde, & ſtetit coràm me dicens, Quia non confitetur unam voluntatem, & Dei-virilem operationem, non eſt Chriſtianus. Ego autem dixi. Hoc & Conſtantinus ſapientiſſimus Imperator præfinivit unam voluntatem, & Dei-virilem operationem. Ille autem dixit. Multum bene & Deo placet. Sanctum Concilium dixit, ut illa chartula ab eodem Polychronio juxta propoſitionem ſuam poneretur ſuper mortuum jam ad hoc præparatum in loco publico in præſentia Concilij, & populi ad ſatisfactionem Chriſto amabilis plebis, qualiter Deus veritatem demonſtaret. Et congregato plurimo populo in atrio publici lavacri, quod dicitur Zeuxippus, idem Polychronius poſuit, ſuper mortuum hujuſmodi fidei ſuæ chartulam, perque plures horas perſeverans & inſuſurrans ei, nihil horum, quæ ab eo ſtolide, ac blaſpheme promiſſa fuerant valens peragere, idem Polychronios dixit nullatenus ſe poſſe mortuum ſuſcitare. Populus qui ibidem aderat, exclamavit dicens, Novo Simoni anathema. Polychronio ſeductori populi anathema.

Et iterum ingredientes & glorioſiſſimi judices & ſanctum ac univerſale Concilium in ſecretario ſancti Palatij, quod appellatur Trullus, præſente eodem religioſo Preſbytero & Monacho, dixerunt. Edicat iterum Polychronius Monachus ſi confitetur duas naturales operationes in incarnationis diſpenſatione Domini noſtri Jeſu Chriſti, veri Dei noſtri, qui unus eſt de ſancta Trinitate. Polychronius religioſus Monachus dixit: Sicut continet chartula quam obtuli, & poſui ſupra mortuum, ita credo unam voluntatem & Dei-virilem operationem, & alterum quid non dico. Glorioſiſſimi judices & ſanctum Concilium dixerunt: Chartam quam obtuliſti, quis ſcripſit? Polychronius dixit. Propria mea manus exiſtit. Sanctum Concilium dixit: Poſtquam Polychronius Monachus in proprio errore uſque in ſenium perſeveravit, nunc autem etiam à nobis commonitus quomodo ſentiat de humanatione Domini noſtri Jeſu Chriſti veri Dei noſtri, A ei natus eſt tentare Spiritum ſanctum, & blaſphemam componens chartulam, obſtinanter affatus eſt ponere eam ſuper mortuum, & ad firmitatem blaſphemiæ, quæ in ea erat ſcripta, ut non dicamus fide hujuſmodi mortuum reſurrecturum, nos (juxta quod dictum eſt à ſancto Paulo Apoſtolo) anathemati jam hunc ſecundum animam ſubmiſimus, ſed ad ſatisfactionem Chriſto amabilium populorum quorum plurimos præteritis temporibus, tam ipſe quam ejus conſentanei deceperant, permiſimus talem ejus præſumptionem, dæmonioſamque ac temerariam propoſitionem publicè fieri, & mortuum, quem quæſierat, in medium deduci in præſentia noſtra, & glorioſiſſimorum judicum & multitudinis Chriſto amabilis populi, ille propoſuit, tale ejus impium ſcriptum ſuperponens, & plurimam horam, quantam ipſe voluit, ſuperaſſiſtens eidem mortuo, & ſuperſuſurrans intra ſemetipſum quoque putavit, donec dixit, non ſe poſſe facere. B Quomodo namque eſſet poſſibile, blaſphemantem in Deum, virtutes operari? Unde prævidimus, hunc, tanquam ſeductorem populi & deceptorem, & manifeſtum hæreticum, omni Sacerdotali ordine & officio denudari. Et depoſito eo, ſanctum Concilium exclamavit: Polychronio hæretico & conſentaneis ejus anathema, Macario & Stephano ſimilibus Polychronio anathema, Trinitas iſtos tres depoſuit. Glorioſiſſimi judices & ſanctum Concilium dixerunt. Sufficiunt quæ hodierna die acta ſunt.

ACTIO DECIMA-SEXTA.

C Conſtantinus Preſbyter In Apamia ſecundæ Syriæ per Theodorum Diaconum & primicerium, petiit ingreſſum in Concilium: poſteaquam eſt admiſſus, Sancta Synodus dixit: Conſtantinus Religioſus qui aſtat, ſui cognitionem edicat, & cauſam ob quam advenit. Conſtantinus Religioſus dixit: Conſtantinus dicor, Preſbyter ſum ſanctiſſimæ Dei Apamienſis Eccleſiæ ſecundæ Syriorum provinciæ, ordinatus ab Abrahamio Epiſcopo Arethuſio, veni ad ſanctum nutu divino congregatum veſtrum Concilium, & inſtruam vos, quia ſi auditus eſſem hoc anno non habuiſſemus perperi hoc, quod paſſi ſumus in prælio. Volui enim ingredi in Synodo, & rogare ut pax fieret, quatenus aliquod enodicum, ideſt, adunatorium fieret in medio, ut neque illi, neque illi, contriſtarentur, hoc eſt, qui D dicunt unam voluntatem, & qui dicunt duas voluntates. Et profectus ſum ad Theodorum patricium * & rogavi eum, quatenus ipſe pro me loqueretur ad Synodum, & fieret charitas & pax, quia pacem & charitatem plus omnibus diligit Deus: & nunc ſi jubetis ut quod mihi Deus dedit de fide, conſcribam Syriace, & interpretetur Græce.

** al. ſubſtrategum*

Sancta Synodus dixit: Quemadmodum proprietatis indicia inſinuaſti nobis Græce, ſimiliter & quæ fidei tuæ ſunt, dic tu.

Conſtantinus dixit: Inducias, Domine, accipiam ſex dierum, & * ſcribo apud me fidem meam, & defero eam ad ſanctum veſtrum Concilium.

** al. ſcribam*

Glorioſiſſimi judices & ſancta Synodus dixerunt: juxta propoſitionem tuam adveniſti ad nos, ut debeas E quæ fidei tuæ ſunt dicere, neceſſario ergo exiſtit ut confeſtim, quæ fidei tuæ ſunt, edicas nobis & modum enodici, ideſt, adunatorij, quod dixiſti, fieri. Conſtantinus Religioſus Preſbyter dixit: Ego duas naturas dico, ſicut dictum eſt in Chalcedone, & duas proprietates, & de operationibus contentionem non habeo, ſicut proprietates eas dicitis, voluntatem vero dico perſonæ Dei verbi ipſius ſubſiſtentiæ. Nam ſi volueritis ediſcere veritatem bene, quid ſit hypoſtaſis, ideſt, ſubſiſtentia, Græce neſcio: voluntatem vero dico eſſe perſonæ Dei verbi & poſt incarnationem: Patris quippe, Filij, & Spiritus ſancti una eſt voluntas.

Subſiſtentia.

Glorioſiſſimi judices & ſancta Synodus dixerunt: Ipſa una voluntas, quam dicis in diſpenſatione in-

carnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti, divinæ ejus A naturæ eſt, an humanæ ejus naturæ? Conſtantinus religioſus dixit: Divinitatis dico eſſe voluntatem. Glorioſiſſimi judices & ſancta Synodus dixerunt: Humana natura Domini noſtri Jeſu Chriſti habuit voluntatem an non? Conſtantinus religioſus dixit: naturalem etiam habuit, namque eam ab utero uſque ad Crucem, & proprietatem hanc dico, & proprietas eſt. Glorioſiſſimi judices & ſancta Synodus dixerunt: Quid ergo? ab ipſa cruce naturalem humanam deſeruit Chriſtus? Conſtantinus religioſus dixit: Non manſit cum eo humana voluntas, ſed manſit cum ſanguine & carne: quia non indiget neque comedere, neque bibere, neque dormire, neque ambulare. Glorioſiſſimi judices & ſancta Synodus dixerunt: Ante hoc effatus es quod unam voluntatem habuit perſona Dei verbi, B & poſt hoc dixiſti quia naturalem voluntatem habuit humanitas ejus, unde ſecundum ſermones tuos unam habuit perſonalem voluntatem & unam naturalem, & quomodo tu unam voluntatem ſentis in Chriſto? Conſtantinus religioſus dixit. Chriſtus deſeruit & exuit eam in carne & ſanguine. Glorioſiſſimi judices & ſancta Synodos dixerunt. Ubi itaque remanſit ipſa caro & ſanguis? Conſtantinus religioſus dixit: Exuit eam. Glorioſiſſimi judices & ſancta Synodus dixerunt: Quis exuit carne? Conſtantinus religioſus dixit: Chriſtus. Glorioſiſſimi judices & ſancta Synodus dixerunt: & humanam voluntatem ſimul exuit cum carne? Conſtantinus religioſus dixit: etiam, Domini, voluntatem illam. Glorioſiſſimi judices & ſanctum Concil. dixerunt: Macarius qui fuit Patriarcha Antio- C chiæ ſic credebat ut dicis? Conſtantinus religioſus dixit: Etiam Domini, ſicut ego dico unam voluntatem, ita & Macarius dicebat. Sic namque & ex eo audivi. Sancta Synodus dixit: Ita ſentis, & ita perſeveras uſque ad finem in hac ſecta? Conſtantinus religioſus dixit: Etiam, Domini, ſic ſentio, & ſic credo & non eſt poſſibile aliter. Sancta Synodus exclamavit: Hæc ſecta Manichæorum eſt, hæc eſt fides Apollinarij, anathema illi cum dogmatibus ſuis, Novo Manichæo anathema, Novo Apollinario anathema: foras mittatur Manichæus, omnibuſque hæreticis anathema.

Et poſtquam expulſus eſt idem Conſtantinus, Georgius Archiepiſcopus hujus à Deo conſervandæ regiæ urbis, dixit: Ego & quidam parvi qui ſub ſede mea ſunt venerabiles Epiſcopi propter diſpenſationem ro- D gamus, ut ſi poſſibile eſt, nominatim anathematizentur perſonæ in exclamationibus, id eſt, Sergius, Pyrrhus, Paulus & Petrus. Sancta Synodus dixit: Eos qui ſemel condemnabiles demonſtrati ſunt, & ſecundum ſententiam noſtram jamdudum ejecti de ſacris diptychis, opportunum exiſtit, etiam in exclamationibus hos nominatim anathematizare.

Georgius ſanctiſſimus Archiepiſcopus hujus regiæ civitatis dixit: Quoniam multitudinis ſive multorum ubique Concilium obtinet, neceſſarium eſt nominatim memoratas perſonas anathematizari. Et exclamaverunt univerſi: multos annos Imperatori Conſtantino Magno Imperatori multos annos, Orthodoxo Imperatori multos annos, Pacifico Imperatori multos annos, Conſtantino novo Martiano multos E annos, Conſtantino novo Theodoſio multos annos, Conſtantino novo Juſtiniano multos annos, Conſervatori rectæ fidei multos annos: firmamentum Eccleſiarum Domine cuſtodi: conſervatorem fidei Domine conſerva. Agathoni Papæ Romano multos annos. Georgio Patriarchæ Conſtantinopol. multos annos. Theophanio Patriarchæ Antiochiæ multos annos, Orthodoxo Concil. multos annos, Orthodoxo ſenatui multos annos. Theodoro hæretico Pharanitano anathema, Sergio hæretico anathema, Cyro hæretico anathema, Honorio hæretico anathema, Pyrrho hæretico anathema, Paulo hæretico anathema, Petro hæretico anathema, Macario hæretico anathema, Stephano hæretico anathema, Polychronio hæretico anathema,

Acclamationes.

Anathemata.

A Aſpergio Pergenſi anathema, omnibus hæreticis anathema, omnibus qui ſuffragantur hæreticis anathema: Augeatur fides Chriſtianorum, Orthodoxo & univerſali Concilio multos annos.

Glorioſiſſimi judices dixerunt: Edicat ſanctum & univerſale veſtrum Concilium, ſi quicquam de his, quæ ad ſcrupuloſiorem indagationem pertinent, relictum eſt ſuper præſente capitulo & debeat ampliorem ſcrutationem & inquiſitionem circa id adhibere ſanctitas veſtra. Sancta Synodus dixit: ſufficienter quidem habent, quæque uſque nunc geſta ſunt, ac decreta, & ad præſentem dogmaticam inquiſitionem intendimus, In ſequenti vero inſpiratione ſancti & vivifici Spiritus, definitionem rectæ fidei convenientem Synodaliter ſtatuemus.

B

ACTIO DECIMA-SEPTIMA.

Glorioſiſſimi judices & ſanctum Concilium dixerunt: Ordo lectionis de his, quæ dudum acta ſunt, proveniat, & relecta ſunt. Sanctum Concilium dixit: Definitio Orthodoxæ fidei, quæ à nobis conſtituta eſt, relegatur. Et accipiens Agatho reverendiſſimus lector & notarius Georgij venerabilis Archiepiſcopi à Deo cuſtodiendæ hujus regiæ urbis, relegit eandem definitionem, ita continentem.

Sancta magna atque univerſalis Synodus, quæ per gratiam Dei & piam ſanctionem Conſtantini piiſſimi & fideliſſimi Magni Imperatoris congregata eſt, in hac à Deo conſervanda regia Conſtantinopoli nova Romana, in ſecretario divalis palatij, quod cognomi- C natur Trullus, decrevit quæ habentur in ſubditis.

Unigenitus Dei Patris Filius & verbum, qui per omnia ſimilis nobis abſque peccato factus eſt, homo Chriſtus verus Deus noſter per Evangelicas voces flagranter prædicavit: *Ego ſum lux mundi. Qui ſequitur me non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ.* *Joan. 8.* Et iterum: *Pacem meam do vobis. Pacem meam relinquo vobis.* Ac proinde divinitus edita pacis doctrina Deo inſtruente, manſuetiſſimus noſter Imperator inſtitutus propugnator quidem eſt rectæ fidei, expugnator vero pravæ doctrinæ, hoc ſanctum univerſale noſtrum congregans collegium, totius Eccleſiæ adunavit compaginem. Unde hoc ſanctum noſtrum univerſale Concilium impietatis errorem nunc uſque, qui à quibuſdam temporibus factus eſt, procul abjiciens: ſan- D ctorum autem ac probabilium patrum inoffenſe recto tramite iter conſecutum, ſanctas & univerſales quinque Synodos pie in omnibus eis conſonuit. *Approbantur quinque Synodi, & hæretici in eis condemnati contra quos ſunt habitæ, reprobantur. Inter quos etiam epiſtola Hybæ ad Marim Perſam & ſcripta Theodoreti adverſus duodecim capitula Cyrilli: ſubjungitur paulo poſt fidei Symbolum quod canitur publice in Eccleſia, & in articulo Spiritus ſancti more Græcorum ponitur: & in Spiritum ſanctum Dominum & vivificatorem: ex Patre procedentem, cum Patre & Filio coadorandum.*

Sed quoniam non deſtitit ab exordio adinventor malitiæ, cooperatricem ſibi ſerpentem inveniens, & per eum venenoſam humanæ naturæ deferens mortem, & E ita organa ad propriam ſui voluntatem apta reperiens, Theodorum dicimus qui fuerat Epiſcopus Pharan, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum qui fuerunt hujus regiæ urbis antiſtites, inſuper & Honorium, qui fuit Papa antiquæ Romæ, & Cyrum, qui Alexandriæ tenuit Epiſcopatum, Macarium quoque qui nuper fuerat Antiochiæ Præſul, & Stephanum ejus diſcipulum, non vacavit per eos plenitudini, Eccleſiæ erroris ſcandala ſuſcitare, uniuſve voluntatis, & unius operationis in duabus naturis, unius de ſancta Trinitate Chriſti veri Dei noſtri, Orthodoxæ plebi uniſone diſſeminando hæreſim conſentaneam, inſanæ ac malitioſæ ſectæ impiorum Apollinarij, Severi atque Themiſtij: & perfectionem humanitatis unius ejuſdemque Domini Jeſu Chriſti Dei noſtri, molita eſt per quandam

doloſam adinventionem perimere, per hoc involun- tariam & inoperatricem carnem ejus quæ intellectualiter animata eſt, infamiter introducens. Excitavit igitur Chriſtus Deus noſter fideliſſimum Imperatorem novum David, virum ſecundum cor ſuum inveniens, qui non dedit (juxta quod ſcriptum eſt) ſomnum oculis ſuis & palpebris ſuis dormitationem, donec per hunc noſtrum à Deo congregatum ſacrumque conventum, ipſam rectæ fidei reperit perfectam prædicationem (ſecundum enim à Domino editam vocem, ubi duo vel tres fuerint congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum) quæ præſens ſancta & univerſalis Synodus fideliter ſuſcipiens, & expaſſis manibus amplectens, tam ſuggeſtionem quæ à ſanctiſſimo ac beatiſſimo Agathone Papa antiquæ Romæ facta eſt, ad Conſtantinum piiſſimum atque fideliſſimum Imperatorem noſtrum, quæ nominatim abjecit eos, qui docuerunt vel prædicaverunt (ſicut ſuperius dictum eſt) unam voluntatem & unam operationem in incarnationis diſpenſatione Domini noſtri Jeſu Chriſti, veri Dei noſtri, adæque amplexa eſt & alteram Synodalem ſuggeſtionem, quæ miſſa eſt à ſacro Concilio, quod eſt ſub eodem ſanctiſſimo Papa 125. Deo amabilium Epiſcoporum ad ejus à Deo inſtructam tranquillitatem, ut pote conſonantem ſancto Chalcedonenſi Concilio, & tomo ſacerrimi ac beatiſſimi Papæ ejuſdem antiquæ Romæ Leonis, qui directus eſt ad ſanctum Flavianum, quem & titulum rectæ fidei hujuſmodi Synodus appellavit: ad hæc & Synodicis Epiſtolis quæ ſcriptæ ſunt à beato Cyrillo adverſus impium Neſtorium, & ad Orientales Epiſcopos. Aſſecuti quoque ſancta quinque univerſalia Concilia, & ſanctos atque probabiles patres, conſonanterque confiteri definientes Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, verum Dominum noſtrum, unum de ſancta & conſubſtantiali & vitæ originem præbente Trinitate, perfectum in deitate, & perfectum eundem in humanitate, Deum vere, & hominem vere eundem ex anima rationali & corpore, conſubſtantialem Patri ſecundum deitatem, & conſubſtantialem nobis ſecundum humanitatem, per omnia ſimilem nobis abſque peccato, ante ſecula quidem ex Patre genitum ſecundum deitatem, in ultimis diebus autem eundem propter nos & propter noſtram ſalutem de Spiritu ſancto & Maria Virgine proprie & veraciter Dei genitrice ſecundum humanitatem unum eundemque Chriſtum Filium Dei unigenitum, in duabuſque naturis inconfuſe, inconvertibiliter, inſeparabiliter indiviſe cognoſcendum, nuſquam extincta harum naturarum differentia propter unitionem, ſalvataque magis proprietate utriuſque naturæ, & in unam perſonam, & in unam ſubſiſtentiam concurrentem, non in duas perſonas partitum vel diviſum, ſed unum eundemque Filium unigenitum Deum verbum Dominum Jeſum Chriſtum, juxta quod olim Prophetæ de eo, & ipſe nos Dominus Jeſus Chriſtus erudivit, & ſanctorum Patrum nobis tradidit Symbolum: & duas naturales voluntates in eo, & duas naturales operationes indiviſe, inconvertibiliter, inſeparabiliter, inconfuſe ſecundum ſanctorum Patrum doctrinam adæque prædicamus, & duas naturales voluntates non contrarias (abſit) juxta quod impii aſſeruerunt hæretici, ſed ſequentem ejus humanam voluntatem & non reſiſtentem vel reluctantem, ſed potius & ſubjectam divinæ ejus atque omnipotenti voluntati. Oportebat enim carnis voluntatem moveri: ſubjici vero voluntati divinæ juxta ſapientiſſimum Athanaſium. Sicut enim ejus voluntas, propria Dei verbi dicitur & eſt, ſicut ipſe ait: *Quia deſcendi de cœlo, non ut faciam voluntatem meam, ſed ejus qui miſit me Patris*, ſuam propriam dicens voluntatem, quæ erat carnis ejus. Nam & caro propria ejus facta eſt. Quemadmodum enim ſanctiſſima atque immaculata animata ejus caro deificata eſt, non eſt perempta, ſed in proprio ſui ſtatu & ratione permanſit, ita & humana ejus voluntas deificata, non eſt peremp-

Pſalm. 131. — *Ep. decimam à Leo. intelligit.* — *Ioan.*

A ta, ſalvata autem magis ſecundum deiloquum Gregorium dicentem. Nam illius velle, quod in ſalvatore intelligitur, non eſt contrarium Deo, deificatum eſt totum: duas vero naturales operationes indiviſe, inconvertibiliter, inconfuſe, inſeparabiliter in eodem Domino noſtro Jeſu Chriſto, vero Deo noſtro glorificamus, hoc eſt, divinam operationem & humanam operationem, ſecundum divinum prædicatorem Leonem apertiſſimè aſſerentes. Agit enim utraque forma cum alterius communione, quod proprium eſt, verbo ſcilicet, operante quod verbi eſt, & carne exequente quod carnis eſt. Nec enim in quoque unam dabimus naturalem operationem Dei & creaturæ, ut neque quod creatum eſt, in divinam educamus eſſentiam, neque quod eximium eſt divinæ naturæ, ad competentem B creaturis locum dejiciamus. Unius enim ejuſdemque tam miracula quamque paſſiones cognoſcimus, ſecundum aliquid & aliud eorum, ex quibus eſt naturis, & in quibus habet eſſe, ſicut admirabilis inquit Cyrillus. Unde igitur inconfuſum atque indiviſum conſervantes brevi voce cuncta proferimus unum ſanctæ Trinitatis, & poſt incarnationem Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum verum Deum noſtrum eſſe credentes, aſſerimus duas ejus eſſe naturas in una ejus radiantes ſubſiſtentia, in qua tam miracula quamque paſſiones per omnem ſui diſpenſationem converſatus, non per phantaſiam ſed veraciter hæc demonſtravit, ob naturalem differentiam in eadem una ſubſiſtentia cognoſcenda, dum cum alterius communione utraque natura indiviſe, & inconfuſe propria velit atque operetur, jux- C ta quam rationem, & duas naturales voluntates & operationes confitemur, ad ſalutem humani generis convenienter in eo concurrentes. His igitur cum omni undique cautela atque diligentia à nobis formatis, definimus aliam fidem nulli licere proferre aut conſcribere, componereve aut ſapere, vel etiam aliter docere. Qui vero præſumpſerit fidem alteram componere vel proferre, vel docere, vel tradere, aut Symbolum volentibus converti ad agnitionem veritatis ex gentilitate, vel Judaiſmo, aut ex qualibet hæreſi, aut qui novitatem vocis, vel ſermonibus adinventionem ad ſubverſionem eorum, quæ nunc à nobis determinata ſunt introducere, hos ſiquidem Epiſcopi fuerint, aut clerici, alienos eſſe, Epiſcopos quidem ab Epiſcopato, clericos vero à clero: ſin aut Monachi fuerint, vel laici, e- D tiam anathematizari eos. Sequuntur ſubſcriptiones.

Theodorus humilis Presbyter ſanctæ Romanæ Eccleſiæ locum gerens Agathonis ter beatiſſimi univerſalis Papæ urbis Romæ ſubſcripſi. Georgius humilis Presbyter, ſicut ſupra. Ioannes humilis Diaconus ſicut ſupra. Georgius miſericordia Dei Epiſcopus Conſtantinopoleos novæ Romæ definiens ſubſcripſi, &c. Cæteri omnes ſubſcripſerunt.

ACTIO DECIMA-OCTAVA.

Reſidentibus itaque glorioſiſſimis patriciis, & conſulibus & venerabilibus Metropolitanis Epiſcopis, propoſitis in medio ſanctis, & intemeratis Chriſti Dei noſtri Evangeliis, Theodorus Deo amabilis Diaco- E nus hujus ſanctiſſimæ Dei Catholicæ, & Apoſtolicæ magnæ Eccleſiæ, & primicerius Deo amabilium notariorum Georgii venerabilis atque ſanctiſſimi Patriarchæ Conſtantinopolitani, dixit: Maximè pietatis exiſtit cognitio tranquilliſſime Domine, & principaliter, quæ ad culturam divinitatis attinent, præcipuam diligentiam adhibere: dehinc cauſas, quæ Chriſto amabili reipubl. competunt recta conſideratione dirigere, quod profecto *inlesus* benigne peragitis, manſuetiſſime omnem quidem ſecularium cauſarum ſolicitudinem reponens, pro divinis vero curam & ſtudium per Spiritus ſancti gratiam aſſumens. Et hic veſter eſt acceptabilis ornatus, pietatem adverſus diaboli accerſire malitiam, & contra impietatis ejus cohortem, ſacrum aggregare collegium hoc conſulto agimus

Evangelia.

ſanctum & magnum atque univerſale collegium quod (ſicut congruum fuerat cum plurima & quanta debuit ſedulitate ex multis diebus, ſuper immaculata noſtra Chriſtianorum fide, quod agendum fuerat geſſit, propugnatricem adeptum veſtram pietatem: diſſenſionem vero quæ quoquomodo exorta eſt adverſus rectitudinem fidei, poſt tergum effecit, innixa quidem veritatis doctrinis, corroborata vero beatiſſimorum Patrum irreprehenſibilibus & vere divinis traditionibus ex ipſis authorum ſcriptis in uno quoque quæ provenerunt, conſiderandum eſt. Definitionem autem nunc promulgavit, ſine mendacio divinarum ſcripturarum vigore pollentem, ſanctorumque Patrum doctrina ſuperſcriptam, ad confirmationem quidem rectorum veritatis dogmatum, gloriam vero pij veſtri Imperij, & hanc præ manibus deferimus veſtræ ſerenitatis propoſito recenſendam. Conſtantinus piiſſimus Imperator dixit: Quæ memorata eſt definitio, relegatur. Et accipiens Agatho religioſus lector & notarius Georgij venerabilis atque ſanctiſſimi Archiepiſcopi hujus à Deo conſervandæ Regiæ urbis, eandem definitionem relegit in his verbis. Sanctum & univerſale magnum Concilium, quod per gratiam Dei & piam ſanctionem Conſtantini piiſſimi ac fideliſſimi magni Imperatoris, congregatum eſt in hac à Deo conſervanda Regia Conſtantini urbe nova Roma, in ſecreto divali palatij, quod cognominatur Trullus, definit quæ ſubter annexa ſunt. Et quia jam in ſuperiore actione definitio fidei ſcripta eſt, in actione hac non eam ſcripſi, ſed Epiſcoporum ſubſcriptiones & Imperatoris terminum.

Theodorus humilis Presbyter ſanctæ Eccleſiæ Romanæ, & locum gerens Agathonis beatiſſimi & univerſalis Papæ urbis Romæ, ſubſcripſi.

Georgius humilis Presbyter ſanctæ Eccleſiæ Romanæ, & locum gerens Agathonis beatiſſimi & univerſalis Papæ Romæ ſubſcripſi.

Ioannes humilis diaconus ſanctæ Eccleſiæ Romanæ & locum gerens Agathonis beatiſſimi & univerſalis Papæ urbis Romæ, ſubſcripſi.

Georgius miſerante Deo Epiſcopus Conſtantinopoleos novæ Romæ definiens, ſubſcripſi.

Petrus Presbyter, & locum ſervans Apoſtolicæ ſedis Alexandrinæ magnæ civitatis, ſubſcripſi.

Theophanes miſericordia Dei Epiſcopus Theopoleos ſeu Antiochiæ, ſubſcripſi.

Georgius Presbyter & locum gerens Theodori Deo amabilis Presbyteri, & loci ſervatoris Apoſtolicæ ſedis ſanctæ Chriſti Dei noſtri civitatis Hieroſolymorum, ſubſcripſi.

Eodem tenore ſubduntur reliquæ ſubſcriptiones. Et ſubſcriptio piiſſimi & Chriſto dilecti Conſtantini Imperatoris: Legimus & conſenſimus.

Conſtantinus piiſſimus Imperator dixit: Edicat ſanctum univerſale Concilium, ſi cum conſenſu omnium venerabilium Epiſcoporum promulgata eſt definitio, quæ ad præſens relecta eſt. Sanctum Concilium exclamavit: Omnes ita credimus, una fides. Omnes idipſum ſentimus. Omnes conſentientes & amplectentes ſubſcripſimus. Orthodoxe omnes credimus, hæc eſt fides Apoſtolorum, hæc eſt fides PP. hæc eſt fides Orthodoxorum. Multos annos Imperatori. Integritates duarum naturarum Chriſti Dei noſtri tu declaraſti. Luminarium pacis Domine conſerva Martiano novo Conſtantino. Æterna memoria novo Juſtiniano. Fiunt deinde acclamationes in gratiam Imperatoris & confuſionem hæreticorum.

Conſtantinus piiſſimus Imperator dixit: Deum teſtem proferimus ſancto & univerſali noſtro Concilio quod abſque quolibet favore & invidia, principale deſiderium & zelus extitit nobis irreprehenſibilem eſſe immaculatam noſtram Orthodoxam Chriſtianorum fidem, & cum ſtabilitate nos eam conſervare in nomine Dei, ſecundum doctrinam atque traditionem, quæ tradita eſt nobis tam per Evangelium, quam per ſanctiones Apoſtol. & per ſtatuta ſanctorum quinque univerſalium Conciliorum, ſanctorumque probabilium Patrum: & non mediocriter nos pro hoc deſiderium coarctabat ex quo (jubente Deo noſtro) autoraliter accepimus ſolium Imperij noſtri. Cum ergo Deo complacuit tempus concedere, invitavimus fieri collectionem veſtram, ad conſiderandum vobis ſanctas Dei ſcripturas, omnemque vocis ſive aſſertionis novitatem, quæ adjecta eſt ad intemeratam noſtram Chriſtianorum fidem in his vicinis temporibus, à quibuſdam prava ſentientibus expellendam, mundiſſimamque nobis hanc contradendam (ſicut prædictum eſt) quatenus ſecundum ſancta & univerſalia quinque Concilia, & ſtatuta ſanctorum venerabilium Patrum, ita eam & nos cuſtodiamus uſque ad mortem. Ibi ergo judicemur vobiſcum apud terribile tribunal Dei, quando futurus eſt judicare vivos & mortuos, ſi forſitan aliquid unquam conſcientiam habetis, fuiſſe intermiſſum in definitione, quæ a vobis promulgata eſt, ſed & ſi quiſquam ex vobis forſitan vult dicere, utique examinato ſermone, qui fuerit à quolibet ex vobis prolatus, ex omni parte per gratiam & inſpirationem ſancti Spiritus ſummitatem comprehendamus ſanctæ & immaculatæ fidei, quæ tradita eſt nobis à ſanctis Apoſtolis & diſcipulis Domini & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti veri Dei noſtri, & eis qui deinceps reperti ſunt probabilibus patribus, & ſanctis quinque univerſalibus conciliis, quatenus uno ore, unoque corde omnes Eccleſiæ Dei hymnum offerant in tempore regni noſtri miſericordiſſimo Deo noſtro, recte annunciantes verbum veritatis ejus, & perfectius extinguatur omnis hæreticæ præſumptionis jactantia ab ejus benignitate.

Sancta Synodus exclamavit: Multos annos Imperatori, Chriſto dilecto Imperatori multos annos, Pium & Chriſtianum Imperatorem Domine conſerva, Orthodoxam fidem tu confirmaſti, Definitio Orthodoxa eſt, Contradicenti huic definitioni anathema: Qui contradixerit huic definitioni, diviſor eſt: Qui contradixerit huic definitioni, hæreticus eſt: Qui non ſuſceperit hanc definitionem, Apollinariſta eſt: Qui contradixerit huic definitioni, Neſtorianus eſt: Qui non ſuſceperit hanc definitionem, Eutychianiſta eſt: Neſtorianis anathema, Eutychianis anathema, Apollinariſtis anathema. Omnibus Chriſto rebellibus hæreſibus anathema. Æterna memoria Imperatori. Æternum permaneat veſtrum Imperium. *Modus damnandi hæreticos.* Conſtantinus piiſſimus Imperator: Et ſi proculdubio veſtra venerabilitas atque religio delaſſata ſit ex longinquo itinere, & diuturna hic commoratione, verumtamen gratiam dignam cum viciſſitudine illa ſuperni nutus, etiam ab Imperio noſtro percipiet, eo quod multis errantibus circa Orthodoxam fidem, extincta diſſonantia, in unam eandemque confeſſionem conſonanter omnes convenimus, ſperantes veram atque celerem ſalutem a multorum munerum datore Deo, interceſſionibus ſanctæ & immaculatæ Dei genitricis & veſtræ ſanctitatis ſuſcipere. Sanctum Concilium dixit, Piiſſime & tranquilliſſime Domine, ſermonem acclamatorium ad Deo amabilem veſtrum Potentatum juxta morem compoſuimus: & ſi placuerit pietati veſtræ, hunc perlegi jubere. Conſtantinus piiſſimus Imperator dixit: Acclamatorius ſermo, qui compoſitus eſt a ſancto veſtro Concilio, deferatur & relegatur. Qui delatus eſt, & in his ſermonibus ita relectus eſt.

Sermo acclamatorius qui proſphoneticus dicitur, à ſancto & univerſali Concilio, ad piiſſimum in Chriſto dilectum Conſtantinum Imperatorem.

A dextra Dei qui cuncta creavit & continet imperialis poteſtatis merito diadema ſuſcipiens Chriſto delecte Imperator humanitate ac manſuetudine. & circa fidem inſita pietate atque rectitudine, Dominum remunerate diligis, qui te regnare diſpoſuit: tales quippe munerum vices ſcis eum habere complacitas

quibus ſibi diligit famulari. Quæ vero eſt alia Deo liberalior a vobis donorum oblatio, quam charitatis & fidei circa eum flagrans demonſtratio, ſanctarumque Dei Eccleſiarum per vos pacificus ſtatus? Propter quod & maximè plurimos agones ſuper his, quos habes, conſummaſti, ut unanimitatem acquireres diſſidentium. Vos enim per Chriſtum benigne regnatis, Chriſtus vero per vos Eccleſiis ſuis pacem delegit impartiri. Ipſe nunc & veſtram ſuſcitavit ſerenitatem, & ad rectæ fidei zelum commovit, hanc univerſalem ad temetipſum Synodum convocandi, ut nuper quidem exortæ hæreſis novitatem & deſtrueret, veritatis autem prædicationem firmaret, ut hoc proveniente ſtabile, & inconcuſſum ſit Eccleſiæ ipſius collegium. Intolerabile enim exiſtimaſti, prudentiſſime Imperator, in cæteris quidem nos adinvicem conſentire atque concurrere: circa ipſum autem vitæ noſtræ capitulum ab invicem diſrumpi atque diſſciodi, ut hinc nos alter alterius membra exiſtentes & in uno Chriſti corpore conſtituamur, per eandem quæ ad ipſum & ad invicem intelligentiæ atque fidei eſt, conſonantiam. Quid vero eſt præſertim Imperatori nobilius, quàm præ omnibus pietate adornare ſubjectos, per quod & in cæteris Felicitetur reſpublica? Veruntamen veſtris divalibus præceptis acquieſcentes, tam antiquæ Romæ & Apoſtolicæ ſummitatis Pontificalis antiſtes, quam nos humiles Chriſti tamen Sacerdotes atque miniſtri, ille quidem pro ſe literarum paginam, eoſque qui ejus perſonam deſcriberent Sacerdotes conſtituit, nos autem omnes cum eis ſimul Deo amabile ſolium tuæ fortitudinis corporaliter circumſtetimus. Si igitur omnes ſimpliciter & abſque calliditate à principio Evangelicam prædicationem ſuſcepiſſent, Apoſtoliciſque inſtitutionibus eſſent contenti, bene utique & apte ſeſe cauſæ haberent & neque authoribus hæreſum neque fautoribus Sacerdotum certaminum labores exercerentur. Oportebat enim illos quidem in ſilentio degentes, ſalutem acquirere, iſtos vero ad reluctandum non provocari, & tranquillitati tempus, non tumultibus compartiri, ſed ſilentium prudenter amplecti, & ideo colloqui, & ſubjectis formulam virtutum exiſtere. Sed quia adverſarius Satanas requieſcere minime ſinit, ſed tanquam armigeros atque telorum portatores adverſus Chriſtum proprios miniſtros exſuſcitat erroris doctrinis velut occultis gladiis multorum mentes fraudulenter perimentes, hujus rei gratia & Chriſtus Deus noſter, qui Patris eſt ſapientia, & virtus, per quam univerſa conſtituta ſunt & continentur, ſuos adverſus illos præliatores aperto tempore ſuſcitavit gladium ſpiritus corripientes, ad abſcindendum ac perimendum eos qui manus extollunt adverſus populum ejus copioſum, & qui Eccleſiæ caulas more luporum captas tenere, & interiores margaritas divini eloquij rapere atque conculcare porcinis dogmatibus nitebantur, ad quos & gladius jubetur exacui: framea, inquit, exurge ſuper lupos paſtores, & eos qui oves conturbant, interfice, ſic utique & omnium Synodorum huc uſque conventus effecti ſunt adverſus id quod tumultuabatur, & reluctabatur tam principibus quamque priſcis patribus ſemper armatis. Arrius diviſor atque partitor Trinitatis inſurgebat, & continuo Conſtantinus ſemper Auguſtus, & Sylveſter laudabilis magnam atque inſignem in Nicæa Synodum congregabant: per quam ipſa Trinitas tam fidei Symbolum dictavit quamque adverſus Arrianam malitiam ſententiam promulgavit, & juſta pœna errantem Eccleſiæ locis indignis, ſed illis condignis cruciavit. Macedonios Spiritus denegabat deitatem, & dominantem conſervum prędicabat: ſed Maximus Imperator Theodoſius, & Damaſus fidei adamas protinus obſtiterunt, quorum ſolidam mentem aggreſſiones atque conflictus alienarum ſectarum nullatenus ſauciarunt. Georgius & Nectarius in hac regia urbe conventum congregabant, & ſacrilegam quidem linguam à Sacerdotio abſcindebant quæ blaſphemias execrabiles in Spiritum ſanctum jaculabatur, fidei vero Symbolum denuo explanabant, & quod Deus eſt Spiritus confirmantes, per ea manifeſtius expoſuerunt. Sic igitur eos qui Trinitatis unitatem ſolvebant Trinitatis virtus deſtruxit. Multa vero valde & multiformis, & ſuper ipſa unigeniti diſpenſatione facta eſt oppoſitio, ſed generalis ſermo exequi feſtinat, dum Neſtorius & iterum Cœleſtinus, & Cyrillus ille quidem Chriſtum dividebat & partiebatur, hi vero cum Domino conſpirantes, una cum his ſcriptorum Domini diviſorem dejiciebant, ut effuſius ibidem geſtorum tabulæ per literariam vocem dum ipſi ſileant, cauſas ipſas loquuntur. Deinde Eutychetis inſania deliriante alteram fabulam, ipſiuſque Salvatoris humanitatem penitus recuſantem, & umbroſam quamdam ejus, & non veram ſimilitudinem præſtigiante, putaſne neceſſarium erat, ſpiritales viros inſurgere, qui divinis verbis falſidicos compeſcerent? Et quomodo non indignaretur Deus qui blaſphemabatur, & non defendebatur? Leonis igitur tuba tanquam Leonis rugitus viriliter vociferans ex Roma, interim archimandritam beſtiam perterruit & à monachico grege projecit, ejuſque phantaſiam atque putationem reprobavit. & evaneſcere fecit injuſtam turbulam Marcianus ſacratiſſimus Imperator, & Anatolius Conſtantinopolitanus antiſtes cum omni Chalcedonenſi à Chriſto congregata collectione ſeſe amplexi ſunt, atque manu & lingua conſentiebant, & pariter ſubſcribebant, & confuſam Eutychetis & Dioſcori intelligentiam evacuarunt: ſicut & Vigilij poſt hæc Juſtiniano piiſſimo conſonuit quartum Concilium, & conſtitutum eſt ut eorum opuſcula, quæ latenter reperta ſunt, repleta abominatione, anathematizarentur. His ita ſe habentibus, neceſſarium exiſtebat, & veſtram Chriſto amabilem manſuetudinem ſacratiſſimum hunc & copioſum congregare conventum, dum utrinque benefacere putaretur, & cauſam quidem diſſenſionis Eccleſiarum repellere, diſtantia vero ad unitatem reducere. Nec enim ſufferebas conſpicere, Deo amabilis Domine, ut nuper contexta falſæ doctrinæ adinventio, tunicam rectæ fidei uſquequaque conſcinderet: ſed audenter dicimus tanquam per organa Spiritus per nos & una nobiſcum quod exciſum erat retexuiſti, & ad ſoliditatem compaginaſti, integritatique reſtituiſti. Proinde inſpiratione ſancti Spiritus conſpirantes & ad invicem omnes conſonantes, atque conſentientes, & Agathonis ſanctiſſimi Patris noſtri & Summi Papæ dogmaticis literis ad veſtram fortitudinem miſſis conſentientes, nec non & ſuggeſtioni ſanctæ quæ ſub eo eſt, Synodi 125. Patrum concordantes, unum de ſancta Trinitate Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum etiam incarnatum, prædicamus in duabus perfectum naturis indiviſe, inconfuſe laudandum. Ut enim verbum, conſubſtantiale eſt & conſempiternum Deo genitori: ut autem carnem ſumens ex intemerata Virgine, Deique genitrice Maria, homo perfectus eſt, conſubſtantialis nobis, factuſque ex tempore. Perfectum igitur in deïtate, & perfectum eundem in humanitate ſecundum priſcas Patrum traditiones, & Chalcedonenſem divinam definitionem prædicamus. Et quemadmodum duas percepimus naturas, ita & duas percepimus naturales voluntates, & duas naturales operationes agnoſcimus. Neutrum enim earum, quæ Chriſti ſunt, naturarum in ejus diſpenſatione audemus abſque voluntate vel abſque operatione pronunciare, ne forte earum perimentes proprietates, etiam naturas quarum ſunt proprietates, pariter perimamus. Nec enim negamus naturalem ejus humanitatis voluntatem, aut naturalem operationem: ne & quod pro ſalute noſtra diſpenſationis eſt capax denegemus, & deitatem paſſioni applicemus. Hoc namque conabantur, qui nuper in eo unius voluntatis, & unius operationis execrabilem novitatem introduxerunt, Arrij & * Apollinarij, Eutychetis atque Severi malignam ſectam reſtaurantes. Sic enim abſque voluntate & abſque ope-

Blanditur Imperat. Synodus.

Pontifices Rom. primo Concilia congregarunt.

Redemptio impugnata.

* al. Apollinaris.

ratione humanam Dei naturam dicere ceſſamus, ubi perfectum in humanitate ſalvatum eſt? Nihil enim aliud conſtituit humanæ ſubſtantiæ integritatem, niſi eſſentialis voluntas per quam liberi arbitrij vigor in nobis deſignatur, ſic ſe habeat ut ſubſtantialis operatio. Quomodo enim dicimus eum in humanitate perfectum ſi nihil humanum paſſus eſt aut operatus eſt? Quemadmodum enim duarum naturarum concurſus, unam nobis inconfuſam atque indiviſam conſervavit ſubſtantiam, ita & una ſubſtantia in duabus coruſcans naturis, quæ utrique conveniunt, proprie demonſtrabat. Duas igitur in eo naturales voluntates, & duas naturales operationes communiter atque indiviſe procedentes prædicamus: ſuperfluas autem vocum novitates, & harum adinventores, procul ab Eccleſiaſticis ſepos abjicimus, & anathemati merito ſubjicimus: id eſt, Theodorum Pharanitanum, Sergium & Paulum, Pyrrhum ſimul & Petrum, qui Conſtantinopoleos præſulatum tenuerunt, inſuper & Cyrum qui Alexandrinorum Sacerdotium geſſit, & cum eis Honorium, qui fuit Romæ præſul, ut pote qui eos in his ſequutus eſt, ſuper his præcipua ratione anathematizamus, deponentes Macarium qui fuerat Antiochienſis Epiſcopus, & Stephanum hujus diſcipulum, & potius dicamus magiſtrum, qui prædeceſſorum ſuorum impietatem defendere conati ſunt, & ut verbo dicatur totum orbem terrarum concitaverunt, & omnes quidem utique peſtiferis literis, fraudulentis vero inſtitutionibus unumquemque multorum in ſimplicitate vaſtaverunt. Similiter autem & Polychronium infantilis intelligentiæ delirum ſenem, qui mortuos ſuſcitare pollicitus, dum non ſuſcitaret, deriſus eſt: & omnes qui conſtituerunt vel conſtituunt, conſtituereve præſumpſerint unam voluntatem & unam operationem in diſpenſatione humanitatis Chriſti: & ne forte quidam reprehendant, ſeu ſanctiſſimi Papæ divinam æmulationem, ſive præſentem Angelicum Conventum illius & ante nos, & nobiſcum illi Apoſtolicas & Paternas traditiones ſumus ſecuti, & nihil diſſonum aut diſcrepans ab eorum informatione adinvenimus, inſuper & contra inſurgentes nobis reſtitimus, ſed non anticipavimus, & neque nos congreſſionem adſumpſimus, præincipientibus vero è diverſo ſumus armati. Quis igitur aſpexit talia * miracula? Spirituale nunc proponebatur ſtudium, & propugnator falſidicæ ſcientiæ jam ante exuebatur: ignorabat autem quòd non adipiſceretur coronam victoriæ, ſed & exueretur coronam Sacerdotij. Summus autem nobiſcum concertabat Apoſtolorum princeps; illius enim imitatorem & ſedis ſucceſſorem habuimus fautorem & divini Sacramenti Myſterium illuſtrantem per literas, confeſſionem tibi a Deo inſcriptam illa Romana antiqua civitas obtulit & dogmatum diem à veſpertinis partibus extulit, charta & atramentum videbatur & per Agathonem Petrus loquebatur, & cum omnipotenti conregnatore Pius Imperator ſimul & decernebas tu qui à Deo decoratus es. Et Simon quidem reſupinus volutatus corruebat, & ſtat ruinæ ejus ſtatua. Fides vero reſurgit plebiſque concordia in proprium reſtituitur decus. Elevatus eſt Sol, & Luna ſtetit in ordine ſuo, ait Propheta: In lumine levatus eſt Sol, id eſt, mens veſtra ad juſtitiæ ſolem aſcendit puriſſimum, putam reſpicere reconciliationem, quæ nobis ex hoc apportavit. Et Luna ſtetit in ordine ſuo, id eſt, Eccleſia & ſponſa Chriſti ſuo decore amicta eſt & pietatem tanquam virginitatis ſtolam induitur, & Orthodoxæ fidei pulchritudine plenius ſarta, perpetua pace mundum illuſtrat. Audite hæc omnes qui terrenum hoc tabernaculum vos exuiſtis, & qui poſtea naſcituri eſtis, præſentibus enim non auditus ſed viſus eſt ſatisfactio, & ſoli ſapienti & potenti Deo gratiarum laudes enixius offeramus. Gloria in excelſis Deo, & in terra pax, decantantes, dum Chriſto omnipotenti complacuit ſuſcitare principem Deo dilectum, qui unitatis Eccleſiarum mediator effectus eſt. Sed ò benigniſſime Domine & amator juſtitiæ, ei qui tibi potentiam largitus eſt, hanc gratiam recompenſa, & his quæ a nobis geſta ſunt, ſignaculum tribue veſtram in ſcripto imperialem ratihabitionem, & per edicta divalia atque per pias conſtitutiones, ex more eorum omnium firmitatem, quatenus nullus his quæ geſta ſunt, aut contradicat, novamve quæſtionem machinetur. Scito enim Sereniſſime Imperator quod nihil horum, quæ in Synodis univerſalibus, & a probabilibus patribus conſtituta ſunt, falſavimus, verum potius confirmavimus. Etenim omnes unanimiter atque conſonanter acclamamus: Domine, ſalvum fac regem noſtrum, qui poſt te corroboravit fidei fundamentum, benedicito vitam ejus, dirige greſſus cogitationum ejus. Conterat virtutem inimicorum ſuorum, & reſiſtentes ei continuo corruant, quia fecit judicium & juſtitiam ſempiternam, & periclitanti veritati manus porrexit, populumque tuum ſalvavit, ad eadem ſapere eos concilians. Gaude civitas nova Roma, Conſtantinopolis, glorificata nomine principali. Ecce Rex tuus fidelis ſedet fortiſſimus: & accipiet armaturam æmulatricem ejus virtutem, indutus eſt loricam juſtitiæ & ſanctitatis, circumpoſuit ſibi galeam prudentiam, quæ eſt ſpecula virtutum, & ſcutum aſſumpſit inexpugnabilem in Deum pietatem: his armatum cum aſpiciebant barbari, & ſperamus in Deum eos obtemperare dominanti: lætare civitas Sion cacumen orbis terrarum atque Imperium. Conſtantinus te purpura præordinavit, & per fidem coronavit, & Conſtantinus utriſque ſupercoronavit. Portæque inferi adverſum tuum Orthodoxum Imperium non prævalebunt. Gaude & fiducialiter age Imperator ſpecioſiſſime, Dominus Deus tuus in te potens, præcingens te virtute, ſalvabit te, adducet ſuper te jocunditatem & exultationem, ampliabiturque imperium tuum, & exaltabitur brachium tuum, & dominabitur cunctis adverſis, Deumque non agnoſcentibus, atque * ante ſtantibus, & lamentabitur quidem hoſtilitas, gaudebit autem obedientia: quia ego potens ſum, dicit Dominus omnipotens.

Al. mirabilia.

Papa Romanum.

al. obſiſtentibus.

IN NOMINE DOMINI ET Dominatoris Ieſu Chriſti Salvatoris noſtri, Imperator piiſſimus, Pacificus, Flavius Conſtantinus fidelis in Ieſu Chriſto Deo Imperator, Chriſto dilecto omni populo habitanti in Occiduis partibus.

Firmamentum ac fundamentum ſuperno nutu creditæ nobis Chriſtianiſſimæ exiſtit reipublicæ fides in Deo inflexibilis & inconcuſſibilis, in qua Chriſtus Deus noſter tanquam propriam domum ſuam conſtruxit Eccleſiam, & ſicut rex omnium Imperij noſtri ſedem conſtituit, principatuſque nobis ſceptra commiſit. Sicut enim quandam petram excelſam & ſublimem, & ut cœli terræque in conſortio conſtitutam myſticam confeſſionem, quæ in eum cum Patre & Spiritu eſt, Salvator nobis oſtendit, ut per eam tanquam per mediam ſcalam ad cœleſtem converſationem reducamur, diviniorisque regni potentia coronemur. Super hanc Petram cogitationis noſtræ greſſus infiximus, ſuper quam firmiter ſtare præcipimur quamque cautius tenere ſubjectos præcipimus, ne quiſquam ut minus attentus exagitetur à maligno & inſtabili ſpiritu, expulſuſque atque præcipitatus in impietatis voraginem delabatur. Etenim deſiderabile eſt dæmoni, qui generi humano ſemper infeſtus eſt, ſeparare hominem à Deo, qui factus eſt ad imaginem Dei, & multimodis deceptionibus fallere. Sed nihil eſt ei ſic ſtudioſum atque officioſum, quàm pietatem oppugnare, & Eccleſiaſticæ pacis ſtatum perturbare. Quod & nuper elapſis temporibus demonſtravit, atque adverſus invicem Eccleſias prælia ſumere perſua-

A ſit per inſtrumenta, quæ ad hoc ut una ſecum conſiligerent, adinvenit, ſub ſacerdotali ſcilicet habitu & indumento doloſam intentionem obcelantia, Chriſti veru amatoribus populis læthalem * inſtitutioneto eructantia. Unius quippe voluntatis, & unius operationis in incarnatione ſalvatoris, atque in duabus ejus naturis (divina dicimus & humana) novitatem ſanxerunt, quatenus & unam ex hoc in Chriſto naturam ex improviſo excogitantes introducere, antiquæ illius & corruptibilis confuſionis hæreſim reconflarent, cum qua Apollinaris quidem diſperiit, Themiſtius vero neſandus anathematizatus eſt, Eutyches & Dioſcorus cum ſua peſſima ſecta ſimul dejecti ſunt: omnes hi, & qui veſtigia eorum ſecuti, è regione veritatis ierunt, ſynodalibus ſimul & paternis condemnati ſunt ſententiis. B Hujuſmodi denique contagione Eccleſias contaminaverunt etiam hi, qui ante noſtra tempora ſacrilegi Sacerdotes Eccleſias perverſe gubernarant. Sunt autem hi. Theodorus, qui fuit Faran Epiſcopus: Sergius, qui fuit noſtræ à Deo conſervandæ regiæ urbis antiſtes: ad hæc & Honorius, qui fuit antiquæ Romæ Papa, hujuſmodi hæreſeos confirmator, qui etiam ſui extitit oppugnator: Cyrus quoque, qui Alexandrinorum quidem præſulatum ſortitus eſt, infringere autem Orthodoxa dogmata ſtuduit. Similiter & Pyrrhus & Paulus & Petrus, hujus regiæ noſtræ civitatis Patriarchæ ſedis alterutrum ſucceſſores, qui perverſionis vitium viciſſim tranſmiſerunt. Quorum omnium cultores & capitulatores malevoli ſuperinſurrexerunt Macarius, qui fuit Antiochenorum antiſtes, & Stephanus ejus diſcipulus, & prævaricationis inſtructor C Polychronius, quod multo tempore hæreticæ vetuſtati conſenſit: qui in tantum quos ſecuti ſunt, æmulati ſunt * impietanſque furia ſuam animam cremaverunt, ut etiam diſcerpere atque diſſecare invicem membra Chriſto dilectus perſuaderent, ut nec barbari tantum, quantum Chriſtiani Chriſtianos oppugnarent, ſanctarum Eccleſiarum adinvicem perturbationem atque diſſidium, emolumentum atque lætitiam pro lucro reputantes. Verum nos * eis qui ab origine pie atque univoco numine ante nos regnaverunt, exæquari cupientes, zeloque rectæ & intemeratæ fidei conflagrantes atque ſanctas Dei Eccleſias in pacis ordine perſeverare, temporibus noſtri imperij principale opus ſtatuentes, porrò protelari hujuſmodi læſionem miſerrimum æſtimavimus; unde & hoc ſacratiſſimum D & univerſale convocantes ſextum Concilium, utpote patrie præcedentium ſanctorum quinq; univerſalium Conciliorum, in medium deducere falſorum dogmatum, hoc eſt, novitatum propoſitiones decrevimus, Quod ſanctum Concilium ſingula quæque perpendens atque diſcernens, eos quidem, qui Orthodoxæ fidei prædicationem concuſſerunt, & Chriſti gregem ſcandalizaverunt, Sacerdotali ovili eliminavit, definitionem vero à Deo inſtitutam, & ſanctas Dei Eccleſias in unitate congregantem, conſtituit, Evangelicas quidem & Apoſtolicas conſequentem ſanctiones, memoratis autem ſanctis & univerſalibus quinque Conciliis conſonantem. Idcirco & nos, quæ ab eis definita ſunt, corroborare atque firmare cupientes, præſens pium edictum edidimus, veræ circa divinitatem fidei ſecun- E dum Eccleſiaſtica ſtatuta adnuncians confeſſionem: Credimus in Patrem & Filium & Spiritum ſanctum, Trinitatem in unitate, &c. *Intermiſſis quibuſdam ſubdit.*

Pr. inter rectoresm fraude ſtru-ctionem. — *Honorius Papa.* — *al. impietatis, quod.* — *al. cor.*

Si igitur totus toti humanæ naturæ non unitus eſt, nec totus homo ſalvatus eſt. Quod enim non aſſumptum eſt, nec ſalvatum eſt. Quod vero unitum eſt Deo, hoc & ſalvatur, ſecundum deiloquum agnomento Gregorium. Sed hi quidem cum propriis æſtimationibus & phantaſiis circumerrent: nos autem, qui veræ diſpenſationis myſterium non illudimus, non ſolum intellectualem ſacroſanctam Salvatoris animam eſſe credimus, ſed & omnibus eam vere naturalibus virtutibus perfectam, & ſimilibus nobis abſque peccato

Redemptionis myſterium.

A voluntarie acquieviſſe paſſionibus, dum verbum eam permitteret quærere & velle, quæ ſua ſunt. Sic & naturalem cibum ſecundum rationem appetebat, deſiderabat quoque, & turbabatur ac triſtabatur. Cum enim Salvator ad Crucis paſſionem propria voluntate veniret, cœpit triſtari & anxiari. Hæc enim animæ rationalis & voluntariæ proprietates exiſtunt, ut perſuadet nobis præclarus pater noſter Epiphanius, in ſermone adverſus * Atriomanitas, ita proſecutus: A carne enim, inquit, divinitati unita, abſque anima & mente non fiet agonia. Unde & idem Dominus dicebat: Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem. Deinde orat tranſire calicem. Ut enim homo recuſabat mortem. Non habebat & non velle mori, ſicut aſſerit laudabilis Cyrillus, [eo quòd recuſaret caro ejus naturaliter B mortem: ſicut autem Deus, idem ipſe prompte veniebat ad paſſionem, &c.

al. Arrianitas. al. Artotoritas. Cyrillus Alexand.

Subdit multas authoritates Patrum ſupè allatas.

PROPONATVR EXEMPLAR DIVINÆ juſſionis Domini Conſtantini, directæ ad Synodum Apoſtolicæ ſedis antiquæ Romæ.

IN nomine Domini & dominatoris Jeſu Chriſti, Dei atque Salvatoris noſtri Imperator piiſſimus Flavius Conſtantinus fidelis in Ieſu Chriſto Imperator, omnibus ſanctiſſimis univerſalis Synodi Apoſto- C licæ ſedis Conciliũ repræſentantibus. Clarus & ſpecioſus ſacratiſſimus veſter cœtus extitit, quem pro Eccleſia congregavit Spiritus ſanctus & pietatis armavit ſermonibus, in quibus debellati ſunt inſidiatores fidei, doctoribus ſacerdotalis ordinis Pontificij, verumetiam & univerſali patri auxiliantibus, cum quo & pacificare didiciſtis, & compugnare eruditi eſtis. Tempus eſt enim omni rei, ſicut Salomoni videtur. Unde bonum quidem & pacem habere ad omnes, qui concordiam erga pietatem habent: melius eſt autem pugnare, quando actio pacis conſenſum in malum operatur Nam Dominus, inquit, Non veni mittere pacem in terram, ſed gladium. Gladio enim bis acuto fidei verbum ſimilatur, dividens & diſcernens credulum & incredulum: & cognationem quidem vel conſenſum, quæ ad impietatem declinaverunt, eas ſeparans, Deo D autem accommodans ſeu connectens per pacem & dilectionem erga ipſum poſitas. Nihil enim propius ad ipſum pertingit dilectione, quæ per fidem eſt erga ipſum. Nam nec pater, nec mater, quæ cum filiis dolores comperit, nec fratres neceſſitate naturæ alligan. ſed voluntatibus diſſoluti, nec ex lege conjunctionis craſſa & non impaſſibilis connexio alterutri ſolutione affectionem diſſolvens, nullum ex his divinæ naturæ participes efficit, ſed ſola circa Deum fides & dilectio, quorum complexione regenerati & reformati ſumus, & commendatione erga creatorem digni ſumus. Ipſe enim dicebat Salvator: Qui amat patrem aut matrem pluſquam me, non eſt me dignus: & qui amat filium aut filiam ſuper me, non eſt me dignus. Et E qui non accepit crucem ſuam & ſequitur me, non eſt me dignus. Qui ergo Evangelicam ſemitam inveſtigare propoſuerunt, & Apoſtolicæ dignitatis pontificatum ſortiti, omnia contemnunt, & patiuntur ad extremam mortem (ſi contigerit propter Dei amicitiam) condemnari ad mortem & duriſſima quæque pati & agere didicerunt, cum fidem vident depopulari, per quam erga Deum amicitia acquiſita eſt, cum Eccleſiam hæreticis invaſionibus oppugnatam ſpeculantur, quando veritatem projectam mendacio ſentiunt: putaſne quod offendere poſtponentes reconciliabuntur hoſtibus, & Evangelicum obliti mandatum, noxios ſinent impunitos? Nullatenus, ſed ſumentes armaturam Dei, his qui adverſus eos pugnare conati ſunt, reſiſtere certant. Hoc vero & veſtrum Sacerdotale collegium exhibuit,

Eccleſ. 3. & 8. — *Matth. 10.* — *Ibid.*

& pro pietate pugnavit, in quibus communi parti auxilium eſt, & hæreticorum quidem deviat acies, ſed memoria eorum quæ dicenda fuerint, corripitur, ſermóque amplius egredi premitur. Lugubris enim tragœdia eſt ſequentium explanatio. Hæreſum enim inventores facti ſunt Pontifices, & pro pace contentionem populo adnunciaverunt, pro frumento zizania ſulcis Eccleſiæ ſeminaverunt, vinum miſcuerunt aquæ, & proximo potum dederunt, everſionemque turbidam, & tanquam lupus agnos ſimulabant mendacium, & veritas ut mendacium, refutabatur. Conturbabantur res totæ Eccleſiaſticæ, cum quod nocere queat, non erat qui diſcerneret. Et quoniam hæc quidem ſic diſponebantur, & pietatem impietas depaſcebat profecti ſumus illuc, quo nos decebat dirigere greſſum, & ſoli ſapienti eorumque cognitori Deo mentis noſtræ extendimus oculum: & deinceps eorum quæ interpretando dubium ingerunt, ſolutionem continuis orationibus dari nobis poſtulavimus, propter quod nutu ejus illuſtrata Eccleſia, oculos. i. Sacerdotes, ad contemplandam veritatem concitari dinoſcimus. Tanto enim amplius pro fide certamus, atque pietati attendimus, & in primis de Eccleſiaſtico ſtatu procuramus, quanto & civilibus circumdati ſolicitudinibus, belliciſque conſiliis retracti, ſummum Sacerdotalem hunc cœtum non deſtitimus congregare, ut Eccleſiarum diſtantia procul expulſa, pacis conjunctio coaptetur. In pace namque fidei pariter compactam à Christo dilectam Romanam rempublicam noſtrã confidimus, & nunc congregatum venerabile veſtrum Concilium. Interfuiſtis namque & vos cum univerſali principe paſtorum, ſimul cum ipſo divinitus loquentes tam in ſpiritu quamque litera. Suſcepimus enim non tantum ex beatitudine ejus, verum etiam à ſanctitudine veſtra directas nobis literas, quæ prolatæ, lectæ ſunt, & veritatis verum ſtylum declaraverunt, Orthodoxamque fidem depinxerunt. Totæ enim convenienter, & non differenter poſitæ ſunt ad imitationem, & tam Synodicis quamque paternis doctrinis conſentiunt. Neque enim neglximus, ſed diligentius eas comparavimus, idcirco & omnes conſonanter mente & lingua concredimus, & ſimiliter confeſſi ſumus, & tanquam ipſius divini Petri vocem, Agathonis relationem ſupermirati ſumus, nemo enim diſcrepavit niſi unus. Namque nemo ab omnibus periit niſi filius interitus, pater contumaciæ, & hic una cum propriis diſcipulis ſponte aſſumptus eſt ab Angelo ſibi decibili, & ſuo execrabili choro. Quem enim propheta conlugere opportunum eſt, eo quod condolemus. Qualiter cecidiſti ex cœlo Sacerdotij culminis, ô Lucifer, qui mane oriebaris? Luce certiſſimæ ſcientiæ fidelium animas luſtrare ordinatus es, & in nubibus ponere arrogantiæ ſedem vanis dogmatibus elatus es. Quomodo fuga lapſus es vitato agmine tantorum Sacerdotum? An ſuperbiæ alis ad altam ruinam elevatus, à myſtica menſa temetipſum alienaſti, æmulator factus Judaicæ diſceſſionis? Quomodo non ſuſcepiſti collationem fratrum, imperialem & Apoſtolicam celebrantium ſolemnitatem? Quomodo reclacitraſti, qui dilectus es diligentibus te, & ad patientiam te invitantibus? Nunquid qui cadit, non reſurgit? aut ita vertens non convertitur? Quare avertis averſionem improbam, & tentus es in hæretico propoſito tuo? Noluiſti utique converti ad pietatem, confuſus es, in quibus male docebas. O dementiam ſimul & obcæcationem. Idem enim eſſe utrunque videtur. Harum namque alia veſtigia corporis, alia autem greſſus anima ſeducit. Deſipiens, male docere non erubeſcebat, & bene docere erubeſcebat, hic quidem, qui Antiochienſium factus eſt præſul Macarius, quem non oporter dicere Macarium, & qui cum ipſo de ordine Christi diſceſſerunt, cujus univerſalis conventionis communi ſententia de Sacerdotali dignitate repulſi ſunt, & probationi ſanctiſſimi Papæ traditi ſunt. Diffinitionem autem adorandum venerabile ſanctiſſimum concilium decrevit, tam ſanctiſſimis Conciliis atque probabilibus patribus convenientem & ſubſequentem, in qua & imperium noſtrum ſubſcripſit, & per prædicta noſtra comprobavit eam, per quam orationibus veſtris cuncta Eccleſiæ plenitudo pacificatur. Sicubi ſunt, qui ſcandalum contritæ conditionis ſabricaverunt. Sicubi ſunt, qui ſimulatam reverentiam ad argumentum falſæ doctrinæ induebantur. Detracta ſunt perſonarum velamina, convictæ ſunt decipientium fallitates, pellem lupus abjecit, & nudus lupus publicatur, & hoc manet, dum apparet, quod tegebatur, cum non apparebat, ſimulatio damnabatur. Veritas fiducialiter agit, falſitas exterminatur, & ejus qui ſeminavit zizaniam, dogmata abſcinduntur. Triticum, quod eſt Christo dilectus populus, in unum horreum mittitur, ſcilicet in Eccleſiam Christi. Lux Orthodoxæ fidei orta eſt, erroris tenebræ demerguntur. Triſtitia transfiguratur, & luctus in lætitiam, & contriſtatio in gaudium, omnia ad meliora tranſgrediuntur. Propter quod & nos Eccleſiis Dei, quæ dudum pacis gratiam acceperunt, congratulantes Apoſtolica traditione alloquimur vos: Gaudete, gaudete, iterum dico, gaudete, ternum enim gaudium trinitas nobis conceſſit. Bene valete, ſacratiſſimi auxiliatores pietatis orantes pro noſtro imperio. Et manus divina: Legimus. Data decimo Calendas Ianuarias Conſtantinopoli, imperiali domo, piiſſimo perpetuo Auguſto Conſtantino Imperatore, anno 19. Et poſt conſulatum ejuſdem anno decimo tertio, indictione decima.

Tanta gratia legatos catholicæ pacis comitata eſt, ut Joannes Portuen. Epiſcopus, qui unus ex illis erat Dominica octavarum Paſchæ publicas in Eccleſia ſancta Sophia coram Principe & Patriarcha Miſſas latine celebraret. Hæc ille.

EXSCRIPTA LEONIS SECVNDI Papæ ad Conſtantinum piiſſimum Auguſtum.

Regi regum in cujus poteſtate ſunt regna mundi pusilli, cui magnas gratias agimus, qui ita in vobis terrenum contulit regnum, ut cæleſtia vos magis ambire concederet. Majus eſt enim quod in Deo defixa mente confiditis, quam quod collato vobis divinitus honore regnatis. Illud enim vobis, hoc profecit omnino ſubjectis. Nam triumphalem paterni diadematis gloriam naſcendo ſuperna miſeratione obtinetis, pietas enim veſtra, fructus miſericordiæ eſt: poteſtas autem cuſtos eſt diſciplinæ. Per illã igitur regia mens Deo jungitur, per iſtam vero cenſura ſubditis adhibetur. Illius opes inopes adjuvant, hujus autem ſagacitas à vero tramite deviantes emendat. Non enim minor regnantium cura eſt prava corrigere, quam de adverſariis triumphare, quia ei nimirum poteſtatem ſuam ſerviendo ſubjiciunt, cujus profecto munere & protectione imperare noſcuntur. Unde divinitus præordinata veſtra Christianiſſima pietas, & habitaculum digniſſimum ſancti Spiritus in ſui cordis arcano præparans, quando caput Eccleſiæ Dominum Jeſum Christum, veræ pietatis regulam amplectendo, conceſſi ſibi ab eo regni demonſtrat authorem ſanctum venerabile corpus ejus, quæ eſt ſancta mater Eccleſia, ut ſyncerus & principalis filius, largiendo atque fovendo inconcuſſa facit ſoliditate gaudere. Scriptum eſt igitur de vobis clementiſſime principum, & de eadem ſancta Eccleſia toto terrarum orbe diffuſa: Erunt (inquit) reges nutritij tui, pariterque ſcriptum eſt, Honor regis judicium diligit: quia dum divina rebus humanis præponitis, & Orthodoxam fidem curis ſecularibus incomparabiliter anteferris, quid aliud, quàm judicium rectum Dei cultui mancipatis, & ſacrificium puriſſimum atque holocauſtum divinæ ſuavitatis odore flagrans, in ara veſtri pectoris ejus

Marginal notes: *al. exhortatio.* (beside "ſermóque amplius egredi"); *Papa.* (beside "runt, Orthodoxamque fidem"); *Eſaia 14.* (beside "qui mane oriebaris"); *Macharis caſum deplorat Synodus.* (beside "myſtica menſa … Judaicæ diſceſſionis"); *Phil. 4.* (beside "acceperunt, congratulantes"); *Eſaia 49. Pſal. 98.* (beside "Scriptum eſt igitur … diffuſa").

ejus inviſibili majeſtati mactatis? Hæc de piiſſimi animi veſtri propoſito Chriſtianiſſime Auguſtorum efficaciter dici (Dei gratia operante) confidimus, qua ſola & error omnis evictus eſt, & rectitudo Evangelicæ atque Apoſtolicæ fidei cum ſyncera charitatis copula apud cunctos Eccleſiarum Chriſti præſules obtinetur. Ibi enim Chriſtianæ fidei veritas lucet, ubi gemina Dei videlicet, & proximi charitas fervet. Proinde niſi hoc utrumque Rex regum omnipotens Deus ſuis Sacerdotibus condonare diſponeret, nunquam ſe regia generoſitas ad infirmos famulos inclinaret, & paululum regali faſtigio ſepoſito, unus ſe de collegio Sacerdotum pro zelo Dei adnumerari concupiſceret.

O quàm glorioſa & præcelſa, veraque humilitas, quæ pro amore omnino ſe inclinare dignata eſt. Quid igitur reſtat Auguſte, regie & ſublimiſſime princeps, B niſi ut Deus, qui incrementum dat, hæc in corregium dignanter inſpirer, augeat, & impleat in vobis lucem Catholici dogmatis, qua fugentur hæreticæ nebulæ pravitatis?

Denique legatos hujus Apoſtolicæ ſedis matris veſtræ Romanæ Eccleſiæ, pietatis veſtræ famulos, ideſt Theodorum & Georgium Presbyteros, & Joannem Diaconum filios noſtros, & Conſtantinum Subdiaconum regionarium ſanctæ noſtræ Eccleſiæ, una cum perſonis, quæ cum eis profectæ fuerant, quæ a prædeceſſore meo Apoſtolicæ memoriæ Agathone Papa, per octavam indictionem pro cauſa fidei (veſtra pietate jubente) illuc directæ fuerant, per nuper elapſam decimam indictionem menſe Iulio cum divalibus clementiæ veſtræ apicibus, & Synodalibus geſtis, cum magno jucunditatis gaudio in Domino exultantes, ſuſcepimus: & quaſi de quodam mœroris fluctu optatæ tranquillitatis portum ingreſſi, receptis viribus cum gratiarum actionibus exclamare cœpimus. *Pſal. 20.* Domine ſalvum fac Chriſtianiſſimum Regem noſtrum, & exaudi eum in die, in qua invocaverit, te per cujus à Deo inſpiratum ſtudium, per totum orbem terrarum Apoſtolicæ traditionis pietas flagrat, dum terra caligo hæreticæ pravitatis evanuit. Merito igitur cum propheta *Pſal. 20.* canendum eſt, ac dicendum: Domine in virtute tua exaltabitur Rex, & ſuper ſalutare tuum exultabit vehementer: deſiderium animæ ejus tribuiſti ei & volun- *Prov. 20.* tate labiorum ejus non fraudaſti eum. Rex enim, qui ſedet in ſolio (ſicut ſapientiſſimus quidam ait) intuitu ſuo diſſipat omne malum. Etenim diſſipatum eſt Domino cooperante veſtræ pietatis laboribus malum, D quod diaboli nequitia deceptione induxerat: & bonum Chriſtianæ fidei, quod Chriſtus ad ſalutem hominum contulit, obtinet. Igitur geſtorum Synodalium ſeriem recenſentes, curioſaque diligentia ſingula, quæque geſta ſunt, flagitantes, eadem quæ Apoſtolicæ ſedis legati narraverant, ſcriptis conſonantibus convenire reperimus. Cognovimus enim quòd ſancta & univerſalis, ac magna ſexta Synodus, quæ per Dei gratiam imperiali decreto in regia urbe nuper congregata eſt, eademque & univerſum Concilium alludens huic ſanctæ ſedi Apoſtolicæ (cujus miniſterio fungimur) ſanxerit, atque decreverit ſub Orthodoxæ fidei integritate, regulíſque majorum, atque concorditer nobiſcum confeſſa eſt unum eſſe de ſancta & inſeparabili Trinitate Dominum noſtrum Ieſum Chriſt. E ex duabus, & in duabus naturis inconfuſè, inſeparabiliter, indiviſè conſiſtentem, ut verè Deum perfectum, & hominem perfectum eundem ipſum, ſalvaque proprietate uniuſcujuſque in eo convenientium naturarum, eundem ipſum divina operatum, ut Deum; & humana inſeparabiliter operatum ut hominem abſque ſolo peccato, & duas idcirco naturales voluntates, duaſque naturales operationes eum habere veraciter prædicavit, & per quæ principaliter, & naturarum ejus veritas demonſtratur, uſque ad cognoſcendam profecto differentiam, quarum ſunt naturarum, ex quibus & in quibus unus idemque Dominus noſter Jeſus Chriſtus conſiſtit, per quæ revera probavimus

A hanc ſanctam & laudabilem atque prædicabilem ſextam Synod. per miſericordiam Dei (qui Chriſtianæ fidei veritatem ſuis fidelibus reſerat) Apoſtolicā prædicationem inoffenſo pede fuiſſe ſecutam, ſanctarum que & univerſalium quinque Conciliorum definitionibus in omnibus conſentientem, & horum regulas amplectentem, nihil ſuper ſtatuta Orthodoxæ fidei augentem, aut minuentem, ſed regiam & Evangelicam ſemitam rectiſſime gradientem, & in his, atque per eos ſacrorum dogmatum lima, & probabilium Catholicæ Chriſti Eccleſiæ Patrum doctrina ſervata eſt, & regulari lima ad omnium ædificationem prolata. Sed & hoc vere dignum, Deoque gratiſſimum exiſtit, quod Apoſtolicæ prædicationis veritas, quæ imperialem exornat potentiam, & principalem clementiam ſervat per auguſtiſſimæ pietatis edictū in toto orbe terrarum percrebuerit, & ſicut ſolis radius omnium hominum corda luſtravit, ut inde rurſus doctrinam pietatis ſpecialiter perceperint, unde juſtæ diſpenſationis gubernacula ſibi benigne præberi cognoſcunt. Synodali igitur ſententia, & imperialis edicti cenſura, tanquam ancipiti ſpiritus gladio, cum priſcis hæreſibus, etiam novæ pravitatis error expunctus eſt: & qui authores falſitatis extiterunt, cum ſuæ blaſphemiæ labe proſtrati ſunt, qui ore ſacrilego tentaverunt aſſerere unam voluntatem, unam operationem in duabus ſubſiſtentialiter unitis naturis Domini noſtri Ieſu Chriſti, ex quibus & in quibus indiviſibiliter, & inconfuſe conſiſtit. Hanc igitur rectæ atque Apoſtolicæ traditionis normam prædeceſſor meus Agatho Apoſtolicæ memoriæ Papa cum ſua Synodo prædicavit, hanc ſcriptis percurrentibus in C ſuæ ſuggeſtionis pagina veſtræ pietati per ſuos legatos emiſit, approbans & confirmans teſtimoniis ſanctorum & probabilium Eccleſiæ doctorum, quam ſancta nunc & magna Synodus, Domini & veſtro favore celebrata ſuſcepit, & in omnibus nobiſcum amplexa eſt; ut pote B. Petri Apoſt. principis ſynceram doctrinam in ea agnoſcens, & immutilatæ pietatis in hac ſigna contrectans. Sancta igitur univerſalis & magna ſexta Synodus, quam nutu Dei veſtra clementia, & ſedule convocavit, & cui pro Dei miniſterio præfuit, apoſtolicam in omnibus regulam, & probabilium Patrum doctrinam ſecuta eſt. Et quia definitionem rectæ fidei ut *Mat. 16.* dictum eſt, pleniſſime prædicavit, quam & apoſtolica ſedes Beati Petri Apoſtoli (cujus licet impares miniſterio fungimur) veneranter ſuſcepit, idcirco & nos & D per noſtrum officium, hæc veneranda ſedes Apoſtolica concorditer, ac unanimiter, his quæ definita ſunt ab ea, conſentit, & Beati Petri authoritate confirmat, ſicut ſupra ſolidatam Petram, qui Chriſtus eſt, ab ipſo Domino adeptus firmitatem. Propterea ſicut ſuſcepimus, atque firmiter prædicamus ſancta quinque univerſalia concilia, Nicænum, Conſtantinopolitanum, Epheſinum primum, Chalcedonenſe & Conſtantinopolitanum quæ & omnis Chriſti Eccleſia approbat, & ſequitur, ita & quod nuper in regia urbe, pio veſtræ ſerenitatis adniſu celebratum eſt ſanctum ſextum concilium, ut eorum pediſſequi interpretes pari veneratione atque cenſura ſuſcepimus, & hoc cum eis digne connumerari, tanquam una & æquali Dei gratia congregatum, determinamus: & qui in eo fideli- E ter convenerunt Chriſti Eccleſiæ Sacerdotes, inter ſanctos Eccleſiæ Patres, atque Doctores aſcribendos, *Sancti Patres.* æque cenſemus. Nam & iſtis, ſicut & illis idem Dei Spiritus ſalutem animarum operatus eſt, & hujus immarceſſibilis fructus imperiali pietati veſtræ à Domino reputabitur, cujus & per ſæcula prædicando labore (mirabiliter Dei gratia cooperante) perfectum eſt. Anathematizamus præterea proinde atque execramur omnes hæreſes omneſque earum authores, atque fautores, qui adverſus Apoſtolicam & Orthodoxam fidem diabolicis decepti fallaciis, falſitatis errores in Eccleſiam conati ſunt introducere, id eſt, Arium, Sabellium, Macedonium, Apollinarium, Eunomium, Neſtorium, Eutychem, Dioſcorum, Ti-

motheum, Severum, Themiſtium, Origenem, qui & Adamantius, Didymum, & Evagrium, ſimiliter ſcripta Theodoriti adverſus duodecim ſancti Cyrilli capitula, cum Epiſtola quæ dicitur Ibæ miſſa ad * Marium Perſam, & una, eis Jacobum cum Theodoſium, Gaianum, Anthimum, Zoaram, Donatum. Novatum, Priſcillianum, Paulum, Eutinum, Pelagium, Cœleſtium, Julianum, Fauſtum, Maximinum, quos ſancta Catholica, atque Apoſtolica Eccleſia de Catalogo fidelium Patrum, ut pote zizania de area Dominicæ Eccleſiæ, gehennæ ſupplicio abdicanda, per ventilabrum divinæ diſcretionis abjecit. Pariterque anathematizamus novi erroris inventores, id eſt, Theodorum Faranitanum Epiſcopum, Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum, Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ ſucceſſores magis quam præſules, nec-non & Honorium, qui hanc Apoſtolicam Eccleſiam non Apoſtolicæ traditionis doctrina luſtravit, ſed prophana proditione immaculatam fidem ſubvertere conatus eſt. Et omnes qui in ſuo errore defuncti ſunt ſimiliter anathematizamus, abominamur imitatores eorum & complices, qui dudum fuerunt, vel nunc uſque ſunt, id eſt, Macarium quondam fallaciſſimum Antiochiæ Eccleſiæ deceptorem, cum ſui erroris diſcipulo imo magiſtro Stephano, & cum his Polychronium novum (ut vere dictum eſt) Simonem qui hæreticæ pravitatis deloſus phantaſmate, mortuos ſuſcitare pollicitus, dum vanam ejus præſumptionem effectus non ſequitur, fallax & in hoc omnibus comprobatus eſt, & qui ſimilia eorum ſapuerunt, vel ſapiunt, qui unam videlicet voluntatem, & unam operationem dicere præſumpſerunt, vel præſumunt in duabus naturis Domini noſtri Jeſu Chriſti, quos & ſancta univerſalis ſupra memorata ſexta Synodus abdicavit, & Macarium quidem de præſulari dignitate dejecit, diſcipulumque ejus Stephanum & Polychronium ſenem vaniſſimum Sacerdotii honore fruſtravit, eorumque participes atque ſocios, qui noluerunt intelligere, ut bene agerent & iniquitatem meditati ſunt in cubilibus ſuis, qui ſuos, & præſertim Macarius, errores huc illucque diſſeminare conati ſunt. Et dum ſub ovili tegmine latens lupus appaher, & pro paſtore fur & latro compertus eſt, a vero paſtore ovium Chriſti ut peſtifer & devaſtator abjectus eſt, idcirco digne anathematis * ſtylo perculſi ſunt, & æternis vinculis colligati, pœnitere nolendo, inſolubiliter tenentur obſtricti, ne rurſus ineffrenatæ præſumptionis audacia concitati ſuæ peſtiferæ doctrinæ contagio quempiam de ſimplicibus fœdarent, qui etiam nunc uſque in ſua obſtinatione pervicaciter perſeverare maluerunt, quam ad veritatis cognitionem ut ſalvarentur pœnitendo converti. Obduravit enim cor eorum diuturna malitia, & omnibus claruerunt conſcientiæ magis, quam ignorantiæ * labe proſtrati, ut ſponte rebelles Apoſtolicæ veritati, & ſuam magis quam Dei gloriam inquirentes, cum Deus moneat ad pœnitentiæ correctionem delinquentes exhortans: Nolo mortem peccatoris, ſed ut convertatur & vivat. Nam quod divalia ſcripta veſtra pietas noſtram exiguitatem commonere dignata eſt, ut ſalutari doctrina, & Orthodoxæ fidei dogmatibus imbuerentur, quatenus ad ſanæ fidei ſcientiam pervenirent, ut ægrotis, & naufragantibus circa fidem, ſedulo eis manum ſpiritalis doctrinæ porreximus, ut ad portum veritatis pertingerent, & medicinalia monita ad cognoſcendam ſanæ ſcientiæ rectitudinem indeſinenter contulimus, & quod ad noſtrum miniſterium congruit, admonitionis remedia non admittimus cupientibus exhibere. Licet autem ſcripturæ ſtylus pro ſtatu Apoſtolicæ, & Evangelicæ fidei admiranda certamina veſtræ clementiæ, & vigilantiam ſingularem narrare non ſufficit, non tamen ideo prætermittenda ſunt fortitudinis inſignia, dum ubique orbis univerſus ejus canit præconia. O ſancta Mater Eccleſia exurge, depone pallium mœroris, & induere ſtolam jucunditatis tuæ. Ecce filius tuus conſtantiſſimus principum, defenſor tuus, adjutor tuus, ne commovearis, accinctus eſt gladium verbum Dei, quo dividit incredulos a fidelibus, induit ſe loricam fidei, & galeam ſpem ſalutis. En propugnator tuus, confide, ne metuas, novus David, non ille Rex unius gentis Judaicæ, ſed hic tuus Chriſtianæ plebis piiſſimus princeps, Nazareni ſanguine corporatus, dejecit Goliam magniloquum hoſtem tuum, & cunctum agmen ejus huc illucque diſperſit, percuſſit frontem ejus jactu lapidis, ubi non inerat ſignaculum pietatis: amputatum eſt caput ejus, & in membris ejus nullus vigor relictus eſt. En ubique triumphus portatur in pilo. Congregamini pariter & venite, ó religioſiſſimæ Chriſti Eccleſiæ, cum Sacerdotibus plebes toto orbe diffuſæ, canite magna voce, & dicite: Vicit novus David conſtantiſſimus auguſtorum, non in millibus ſolum (nec enim generalem Evangelicæ prædicationis victoriam numerorum vinculis quiſpiam poterit comprehendere) ſed & ipſum principem, & hoſtem, & ducem, & incentorem omnium malorum ac errorum diabolum cum ſuis legionibus atque fautoribus per arma veræ atque Orthodoxæ, & Apoſtolicæ traditionis & confeſſionis extinxit. Exulta nunc ſecura ſancta mater Eccleſia, de libertate tua ſæpius impugnata ſed non derelicta. Suſcitavit Rex tuus invictiſſimus Chriſtianiſſimum principem, propugnatorem tuum, benefactorem tuum, atque opulentiſſimum largitorem, cujus ſtudio Orthodoxa fides recollecto ſplendore toto orbe irradiat, fideles omnes gratiam referentes exultant, infideles mœror, atque dejectio comprimit & confundit, Eccleſiæ Chriſti de cunctis oppreſſionibus liberatæ reſpirant, donis imperialibus confoventur, principali præſidio muniuntur, quibus & domeſticis verbis auguſta veſtra benignitas Chriſtum imitando pollicetur. Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi, ut Domini noſtri Jeſu Chriſti cujus exemplis nititur, æterna ejus regni perennis gloria provocetur, & in orbem terrarum generaliter, atque perenniter ejus imperium dilatetur. Præſentis denique ſuggeſtionis exiguum portatorem Conſtantinum Subdiaconum regionarium hujus ſanctæ Apoſtolicæ ſedis, qui & nuper cum legatis Apoſtolicæ memoriæ prædeceſſoris mei interfuit ſanctæ Synodo inibi celebratæ, clementia conſueta dignum exceptione cenſeat veſtra regalis magnanimitas ejuſque ſuggeſtionibus aurem pietatis accommodet, ut authorem in miniſtro dignanter ſuſcipiat. Et ſubſcriptio: Piiſſimum Domini Imperium gratia ſuperna cuſtodiat, & ei omnium gentium colla ſubſternat. Data nonis Maii indictione decima.

al. Marum ſeu Marin. — *Pſal. 35.* — *Al. zelo.* — *Al. clade.* — *Ezech. 18.* — *1. Reg. 17.* — *Matth. 28*

Exemplar divinæ juſſionis Juſtiniani Auguſti, directa ad Joannem Papam urbis Romæ, in confirmationem ſextæ Synodi Conſtantinopolitanæ.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, Imperator Cæſar Flavius Juſtinianus, fidelis in Jeſu Chriſto pacificus, pius, perpetuus auguſtus, Joanni vero ſanctiſſimo ac beatiſſimo Archiepiſcopo antiquæ almæ urbis Romæ, atque univerſali Papæ. Magnum ſtudium, magnam ſollicitudinem nos habentes pro ſtabilitate immaculatæ Chriſtianorum fidei, dehinc namque clementiſſimum noſtrum Deum adjutorem & ſuſceptorem noſtræ ſerenitatis eſſe confidimus, adverſus omnem inimicum dilectæ noſtræ reipublicæ, dum cognitum eſt nobis, quia Synodalia geſta, eorumque definitionem quam & inſtituere noſcitur ſanctum ſextum Concilium, quod congregatum eſt in tempore ſanctæ memoriæ noſtri patris in hanc à Deo conſervandam Regiam urbem, apud quoſdam noſtros judices remiſerunt. Neque enim omnino prævidimus alterum aliquem apud ſe detinere ea, ſine noſtra piiſſima ſerenitate, eo quod nos copioſos

Juſtiniani litteræ ad Joannem quintum.

miſericordia noſter Deus cuſtodes conſtituit ejuſdem immaculatæ Chriſtianorum fidei: ſed mox adduximus noſtros patres ſanctiſſimos ac beatiſſimos patriarchas cum veſtræ beatitudinis apocriſiario, & ſacratiſſimum ſenatum, verum etiam Deo amabiles Metropolitas & Epiſcopos, qui hic in Regia orbe commorantur & deinceps militantes incolas ſancti Palatij, nec-non & ex collegiis popularibus & ab excubitoribus, inſuper etiam quoſdam de Chriſto dilectis exercitibus, tam ab à Deo conſervando imperiali obſequio, quamque ab Orientali Thraciano, ſimiliter & ab Armeniano, etiam ab exercitu Italiæ, deinde ex Cabarſianis & Septemſianis ſeu Sardinia atque de Africano exercitu, qui ad noſtram pietatem ingreſſi ſunt, & juſſimus præfatas Synodalium geſtorum chartas in medium adduci, & coram ſupradictis omnibus, lectionem earum fieri omneſque diligenter audientes, ſignare ipſas fecimus, quorum auditorum univerſitas in noſtris manibus eas præbuit chartas, ut debeamus nos tenendo inviolatas conſervare ipſas, ut non licentia fuerit in quolibet tempore his, qui timorem Dei nolunt habere, aliquid corrumpere aut ſubmutare ab his, quæ inſerta ſunt in prænominatis Synodalibus geſtis, quas totas chartas bene definitas in temporibus ſanctæ memoriæ noſtri patris, ex probabilibus ſanctis Patribus, qui propriæ linguæ & manuum fidem apud Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum utrumque Deum exiſtentem, confirmaſſe dignoſcuntur, & confitentes eam docuiſſe nos ſperamus clementiſſimum noſtrum Deum: quia uſque dum noſter ſpiritus ſtatutus eſt ex Deo eſſe in nobis, ipſas chartas illibatas & incommutabiles ſemper conſervabimus. Ad inſinuandum quoque veſtræ paternæ beatitudini hujuſmodi capituli motiones, prævidimus & earum ſcientiam notam feciſſe beatitudini veſtræ. Et manu divina Divinitas te ſervet per multos annos, ſanctiſſime ac beatiſſime pater. Data decimo tertio Kalendas Martias, Conſtantinopoli Imperiali domo, piiſſimoque perpetuo Auguſto Juſtiniano Imperatore, anno ſecundo, & poſt conſulatum ejus anno ſecundo, indictione decima-quinta.

Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Gloria individuæ Trinitati.

Scriptus eſt præcedens codex temporibus Domini Sergij ſanctiſſimi ac beatiſſimi Papæ, & in Patriarchio Eccleſiæ Romanæ reconditus.

CONTROVERSA QVÆDAM de ſexta Synodo.

Acta Concilij ſintne vera. Controvertitur de actis hujus Synodi ſint ne legitima, an falſa. Hinc Jovetius propugnaculum, ut vocat, extruxit hujus concilij, ut ſequitur. Quidam etiam ex his qui Catholicæ Religionis propugnatores maximi haberi volunt, conati ſunt nobis eripere hanc Synodum, aliqui utiliſſimam Chriſtianæ religioni, quia fertur ſententia in Papam Honorium, accuſatum monotheliſmi. Ea de cauſa tanquam nothas deferunt actiones hujus Synodi œcumenicæ, quas impugnant ſex argumentis, ut ipſi putant, validiſſimis.

1. Ratio. Prima eorum ratio eſt. Quia non ſervatur decorum in agendo, definiendo, ſedendo, & aliis modis diſponendi Conſtituti erant judices ſæculares patricij, Imperatore collocato in medio, Legatis Romanis ad ſiniſtram ejus, quæ omnia ſunt contra debitam libertatem, & dignitatem generalium conciliorum. Fit proinde, hoc œcumenicum non eſſe.

2. Ratio. 2. Item non decet mortuum condemnare, niſi ſcelera ſint manifeſtiſſima. Atqui concilium hoc damnat Honorium cujus ſcelus eſt incertum.

3. Ratio. 3. Ad hæc nondum erat definitum per Eccleſiam ante Honorium, an eſſet unica, an duplex Chriſti voluntas. Potuit igitur Honorius ſine culpa falli ea in re quemadmodum Cyprianus in rebaptizandis eis, qui ab hæreticis erant baptizati.

4. Cæterum non conſtat an pœnituerit Honorium ante finem vitæ, qua pœnitentia potuit elui hæreſis culpa.

5. Præterea modus procedendi in cauſa Honorij eſt præceps, non ſatis magna adhibita diligentia in diſcutiendo negotio tam gravi.

Tandem continet abſurda duo, prius eſt, quod in literis Cyri ad Sergium Patriarcham vocat eum, œcumenicum. Poſtremo literæ ſunt Agathonis ad Imperatorem, adulationibus refertæ: Nam Imperatoris literas vocat divales apices, & urbem Romam principatus ejus ſervilem, nominat ſubinde veſtra ſublimitas, veſtra celſitas, quæ non redolent ſtyli Pontificij gravitatem.

Quamvis ſint quædam acta hujus ſextæ Synodi, quæ videntur non ad amuſſim reſpondere decoro œcumenicæ Synodi, ex quibus ſumpſit anſam impugnator, tamen ea de cauſa non eſt rejicienda tota Synodus, alioqui utiliſſima & ſanctiſſ. propter unam aut alteram notam levem, non concernentem fidei ſubſtantiam, cum plures & validiores ſint rationes pro Concilio hoc, quam adverſariæ. Quod ſi propter leves & futiles rationes, procacitate quadam velimus ſextam hanc Synodum rejicere, nihil non erit huic levitati obnoxium vel ipſiſſimum Evangelium Beati Joannis. Quare non decet nos eſſe tam faciles in rejiciendis rebus gravibus à multo jam tempore probatis. Leo enim ſecundus Epiſtola, quæ in fine hujus Concilij ſcribitur ad Conſtantinum Imperatorem, hanc ſextam Synodum probat: fuerat etenim Agathonis ſucceſſor, & ne quis cauſetur hanc Epiſtolam eſſe fictitiam, idem habetur in vita Leonis ſecundi, ſub quo finita eſt hæc Synodus. Accedit etiam in ejus approbationem, profeſſio Romani Pontificis, deſcripta diſt. 16. Can. *Sancta octo univerſalia, &c.* ubi inter alia hoc ſextum enumeratur, quæ ſummus Pontifex uſque ad unum apicem immutila ſervare promittit, & pari honore ac veneratione digna habere, atque omnibus modis ſequi ac prædicare, & quæcumque condemnaverunt, ore & corde condemnare (ait) profiteor. Hanc eandem profeſſionem confirmavit Conſtantienſe Concilium quodam expreſſo decreto. Quod ſi quis obſtrepat has actiones hujus Synodi eſſe nothas ac ſuppoſititias, conſenſus exemplarium, eas ab omni ſuſpicione liberat. Ad hæc patres tam Græci quam Latini, qui Florentinum Concilium celebrarunt, hanc Synodum tanquam œcumenicam receperunt & ejus actiones: niſi ſit verbum unum a græcis forte expunctum, in literis Agathonis, quod ibidem in margine notatum invenies. Suſpicione fateor laborant Græci hujus rei, quod ſi eos aliquid, vel tantillum offendat, eradant aut invertant facile vel ex ipſis autographis, ut aperte indicat Nicolaus Papa in Epiſtola ad Michaëlem Imperatorem. Sed non eſt cur in hac re ſuſcipemus quicquam, cum ipſemet Nicolaus bis terve meminerit hujus ſextæ Synodi, & nunquam ei detraxit quicquam, ſed potius videtur eam probaſſe. Et ſi quis accuratè actiones has conſideret, nullum fuiſſe concilium Orientale magis propitium Romanis Pontificibus hoc ſexto, obſervabit facilè: nec plus honoris detulit Chalcedonenſe, quod fuit celeberrimum, Legatis Romani Pontificis, quam hoc ſextum. *Honor delatus legatis Papæ.* Siquidem vigeſimus-octavus can. invitis Legatis editus eſt, hic nihil tale legimus factum. Etiam inter ſubſignandum primæ partes eis deferebantur, præponebantur etiam omnibus Patriarchis, &c. Imperator ſubſcripſit. Sed ejus ſubſcriptio fuit omnium ultima, etiam poſt omnes Epiſcopos, neque id fecit, tanquam ferens ſententiam de rebus fidei, ſed ut protector, propugnator, ac teſtis rerum geſtarum. Non eſt igitur cur quiſpiam leviter propter Honorij condemnationem, poſthac deroget huic ſacro ſanctæ Synodo.

Objectionibus operæpretium erit per ordinem ſatisfacere, ut dignitas ſua huic concilio conſervetur integra. Prima ratione, quia immodeſtiæ arguitur Imperator. Si quis legat Epiſtolam ejus ad Agathonem, obſervabit pietatem, & venerationem erga ſedem Apoſtolicam, quæ poſtulat Legatos mitti ad Synodum peragendam. Quòd interfuerit concilio, non mirabitur qui legerit Epiſtolam Nicolai primi ad Michaelem Imperatorem, & Martianus Imperator interfuiſſe legitur Concilio Chalcedonenſi. De conſeſſu ad manum ſiniſtram Legatorum Pontificiorum, facile fatemur inſolentiam, ſed prudentes Latini maluerunt credere in hac re, ex qua non pendebat fidei ſubſtantia, ut fidei conſervetur integritas & unitas. Exemplum nobis abunde ſuppetit Ferrarienſe concilium, cui Paleologus Imperator græcus intererat, inter medios Græcos & Latinos ſedere volebat. Tandem habuit ſubſellium æquale Romano Pontifici & præſcribebat ſaltem ſuas, de quibus diſputandum. Quibus omnibus connivebat Eugenius Papa, ut pacem inter Eccleſias conſervaret. Quis negabit concilij Epheſini dignitatem? tamen juſſu Imperatoris congregati, & Candidianus comes delegatus ejus conjecit in vincula Memnonem & Cyrillum Legatos Cœleſtini Papæ voſque exauthoravit: nihilominus concilium à totâ Eccleſia recipitur. Non ergo rejiciendum concilium ſextum, quia ſanctè & prudenter diſſimulavit quædam arroganter geſta & facta Imperatoris græci & patriciorum, neque dicebatur præſidere, ut ſententiam ferret in rebus fidei, ſed tanquam fautor, & protector concilij, & tranquillitatis, præerat executioni, & ordini cum ſuis patriciis, ad quam rem adhortator Agathonis Epiſtola lecta in ſeſſione quarta. Concilium Chalcedonenſe in ſingulis ſeſſionibus habet, congregatum juſſo Martiani Imperatoris. Et in conciliis Oecumenicis ubi agitur de fide, non ſunt excludendi Imperatores, ut apertè indicat Nicolaus Papa ad Michaelem Imperatorem ſcribens. Ubinam legiſtis Imperatores Anteceſſores veſtros Synodicis conventibus interfuiſſe, niſi fortè in quibuſdam ubi de fide tractatum eſt quæ univerſalis eſt, quæ omnium communis, quæ non ſolum ad clericos, verùm etiam ad laicos, & omnes omnino pertinet Chriſtianos? Idemque ex actis Concilij Nicæni perſpicuum eſt, cui interfuit Magnus Conſtantinus, ut Martianus Chalcedonenſi.

Secunda ratio etiam non convincit. Nam in quinta Synodo oppoſitum determinatum eſt, & Auguſtinus ad Boniſacium de Cæciliano agens oppoſitum indicat.

Ad id vero quod affertur, non ſatis diſcuſſam fuiſſe Honorij cauſam, reſpondebimus ex geſtis Synodi conſtare, non magis diſcuſſam fuiſſe aliorum, qui condemnati ſunt cum Honorio, cauſam, quam Honorij: tamen nemo inficiabitur, eos fuiſſe juſtè condemnatos. Collatæ ſunt litteræ Honorij accuratè cum autographo, ut ex duodecima ſeſſione colligi poteſt, & omnia reſpondebant, & in literis Pauli Conſtantinopolitani ad Theodorum Pontificem, continetur conſenſus in hoc errore cum Honorio, & nemo Romanorum in concilio adverſatus eſt. Quod nondum fuiſſe per Eccleſiam definitum aſſeritur, quarta ratione falſum eſſe conſtat. Nam Leo primus epiſtola illa decima celeberrima ad Flavianum Conſtantinopolitanum Patriarcham, quæ fuit approbata in Synodo Chalcedonenſi, condemnat Monothelitas. Et in concilio Romæ habito ſub Martino hujus nominis primo, apertè condemnati ſunt Monothelitæ: quod concilium invenies in ſecunda claſſe quæ eſt particularium, ſectione prima. Non eſt igitur eadem ratio de Cypriano & Honorio.

Ad quartam non conſtat an pœnituerit ante mortem. Conſtat eum in cauſa fidei graviſſima conſenſiſſe hæreticis, & non conſtat de ejus pœnitentia, qua ædificarit id quod per ſcandalum deſtruxerat, merito

A igitur potuit condemnari à Synodo, nec eſt inſolitum mortuos anathematizare, quod indicat 81. Canon Concilij Africani.

Quod continent literæ Cyri ad Sergium Patriarcham, ubi vocat eum œcumenicum: Reſpondetur, hoc parum huic Synodo poteſt officere. Nam uterque erat hæreticus. Præterea a tempore Chalcedonenſis Synodi ſemper Patriarchæ Conſtantinopolitani uſurparunt illum titulum, ut patet in Epiſtolis quintæ Synodi. Sed non hac de cauſa, rejicienda eſt quinta Synodus, ergo nec ſexta. Item lege ultimam ſeſſionem Concilij Florentini ubi continentur literæ Joſephi Patriarchæ Conſtantinopolit. quas ſcripſit hora mortis, in quibus vocat ſe œcumenicum Patriarcham.

Quod ultimo loco adducitur de literis Agathonis, B quas dicunt adulatorias; Literæ Leonis ad Martianum Imperatorem & aliorum ſummorum Pontificum ad Imperatores ſatis indicant, ſummos Pontifices non potuiſſe aliter ad Græcos ſcribere, quam alij ſolebant, & illis placebat, ut hoc ſaltem modo continerent eos in officio, malebant uti epithetis ſolitis, & receptis apud Græcos, quàm Imperatores irritare contra Eccleſiam, ne alienarentur animi eorum, & reſilirent ab ea, hæreticis ſemper ad eam rem ſolicitantibus.

Hæc Joverij amica velitatio in Albertum Pighium authorem Catholicum, & in quem Calvinus ſtylum exacuit, conflata eſt, ut à nobis deprehenſum eſt, tum ex ejus opuſculo (diatribas vocat) de actis 6. & 7. Synodorum, quod parengrapha ſint & minime germana, & ex diſputatione pro actis 6. Synodi cap. 1. Franciſ- C ci de Combefis Ordinis Prædicatorum, qui eadem argumenta contra hanc Synodum multo majori verborum apparatu citationumque ac ſententiarum mole deſtruit, illum ſtatim ab exordio arguens quod in ſcholaſticos procacior fuerit, aſſectis de defenſoribus Synodi, quod cum nihil didicerint quam quæ in Sorbonis & Scholis audire conſueverunt, non ferant ſibi contradici ab aliquo. Quæ, inquit ille, dicas non de viri Catholici, ſed de Lutheri prodire officinâ. Id autem aſſerebat Pighius in eos qui negabant infallibilitatem ſummi Pontificis, cùm extrajudicialiter privatiſque vel ſermonibus vel reſcriptis ageret, cum ille omnimodam illam arbitraretur ac defenderet, itaut hæreticus eſſe non poſſit. Sic ille libro quarto Eccleſ. Hierarch. cap. 8. Quam opinionem Bellarminus de D ſummo Pontif. lib. 2 cap. 30. probabilem & defendi poſſe exiſtimat, licet non ſit certa, & communius opinio ſit in contrarium.

De Honorij cauſa.

Quia vero controverſia de Honorio Pontifice nondum ſatis excuſſa videri poſſet quibuſdam, propter varias tum opiniones tum ratiocinationes diſſentientium Doctorum, de actis hujus Synodi propter damnationem illius in iiſdem actis, tranſit ille Prædicator ab impugnatione Alberti Pighij ad impugnationem Cardinalis Baronij, qui cenſuit acta Synodi in multis falſata fuiſſe. Etſi verò modeſtius cum illo agendum ſibi proponat, vix tamen ſui propoſiti memor apparet, eum E acerbius in multis exagitans. Sed iſtis omiſſis præſtat ejus ſententiam ad aliquot capita reducere.

1. Eſt, damnatum fuiſſe Honorium in Synodo ſuggeſtione Agathonis Papæ. Sic Carranza in ſumma Conciliorum. Docet quoque Melchior Canus lib. 6. de locis, inde confirmans ex Romani Pontificis conſenſu fuiſſe, quod Adrianus Papa in octavâ Synodo diſertè tradit actione 7. allocut. 3. *id quod*, inquit, *exploratum eſt* in 6. Synodo generali act. 13. ubi Agatho in Epiſtola ad Concilium Honorium ipſum anathematizat, *cum his vero ſimul projici à ſancta Dei Eccleſia, ſimulque anathematiſari prævidimus & Honorium.* Græcè *συνίδομεν*, id eſt, ſimul vidimus. Sunt ſanè hæc pluſquam nomine cani hominis, quicquid ſibi canus Baronius, vito deprecetur animi ac ſen-

ſus canes, nec niſi nomine agnoſci eanum, &c. Hæretici ut canum nolint ac canem inveniunt, nec canem frigente ſanguine aut edentulum, ut Dominicanus non latret aut mordeat. Hæc pro viri reverentia, cujus Baronius *παρέργως* non uno loco laceſſit.

2. Eſt quod Honorius damnatus eſt non ut Hæreſiarcha aut Doctor hæreſis, ſed ut fautor ac velut qui eſſet viſus adhærere Sergii Conſtantinopolitano Patriarchæ, unamque cum eo ac poſt eum voluntatem in Chriſto admittere, patet ex epiſtola Agathonis ad Conſtantinum. Reſtat ut à Deo coronatæ veſtræ clementiæ piis favoribus, victoriæ corona redimita veritas fulgeat & novitatis error cum ſuis inventoribus & iis qui doctrinam eorum ſequuti ſunt, propriæ præſumptionis pœnam exſolvat. *In quibus nullus paret Agatho.* Patet amplius ex edicto Conſtantini; Anathematizamus ac rejicimus novorum dogmatum hæreticos authores, atque fautores: dicimus autem Theodorum, &c. *Ad hæc & Honorium qui fuit antiquæ Romæ Papa, iis per omnia fautorem eademque gradientem via, ac hæreſis confirmatorem.* Vides non omnino proſcribi ut hæreſiarcham Honorium, ſed ut eum qui facilius aliorum errori conceſſiſſet, ſuaque authoritate ei præſidio eſſet. Quod magis confirmat epiſtola Leonis 2. ad Conſtantinum eundem defuncto Agathone, ubi ſic de Honorio. *Non adhibuit conatum ut Apoſtolicæ traditionis doctrina caſtam ſervaret Apoſtolicam hanc Eccleſiam, ſed prophana proditione immaculatam maculari permiſit.*

3. Eſt quod Honorius in eo viſus eſt favere hæreticis, quod accepta Sergii epiſtola de novitate Monotheliſmi ad eum reſcribendo non apertè improbaverit, ſed dixerit retinendas eſſe quinque primas Synodos, & abſtinendum eſſe ab his vocibus contentionem excitantibus unius aut duarum operationum. Hoc enim hæretici ſic acceperunt quaſi ab eorum partibus ſtaret, cum eorum opinionem non damnaret expreſsè, ſed æqualiter omnes haberet ſeu unam ſeu duas dicerent operationes. Atque propter eamdem cauſam damnata eſt Ecteſis Heraclii in Concilio Lateranenſi, quod fuit poſt generalia maximum ſub Martino I. Quod in ea illud idem haberetur tanquam indifferens. Atque hoc patet ex epiſt. Honorii in Concilio lecta. Nec obſtat quod in eadem epiſtola habeatur unam Chriſtum habuiſſe voluntatem non duas, quia hoc Honorius ſcripſerat de voluntate Chriſti in quantum homo erat. Quod videlicet ut homo non habuit duas voluntates contrarias, unam carnis, alteram Spiritus, ut nos habemus qui in peccato naſcimur. Huncque ejus fuiſſe ſenſum verba epiſtolæ ſatis aperiunt, ideo Chriſtum habere unam voluntatem, quia à divinitate aſſumpta eſt noſtra natura non culpa. Ita Stapleto controv. 3. de primo ſubjecto poteſtatis Eccleſiaſticæ quæſt. 4. in ſolut. argum. unde ſi propter hoc damnatus eſſet Honorius errore facti damnatus fuiſſet, aliter præcepta ejus mente. Qua in re hallucinari Concilium poſſe abſurdum non eſt.

4. Eſt quod diſtinguendum ſit inter Pontifices Romanos & ſedem Romanam, inter Pontificem ut privatum hominem, & Pontificem, ut loquentem ex Cathedra, id eſt, cum authoritate definiendo aliquid ac obligando fideles omnes ad ita credendum. Ut demus ſedem Romanam ſine errore hactenus perſtitiſſe nec errori obnoxiam eſſe propter aſſiſtentiam Spiritus ſancti, atque etiam idem dicamus de Summo Pontifice ex cathedra loquente cui tenentur fideles obedire ſicut oves paſtori: at id neceſſe non eſt admittere de Summo Pontifice ut eſt homo vel Doctor privatus. Nec apex Summi Pontificatus eum reddit in hac parte impeccabilem. Agnoſcebat hoc Innocentius III. referente Turrecremata lib. 2. de Eccleſia cap. 93. cum ita loquitur in ſermone de conſecratione Summi Pontificis. *In tantum mihi fides neceſſaria eſt, ut cum de cæteris peccatis Deum judicem habeam, propter ſolum peccatum quod in fide committitur poſſem ab Eccleſia judicari.* Euſebius cap. Oves 2. quæſt. 7. *Oves quæ ſuo paſtori commiſſæ ſunt, eum nec reprehendere niſi à fide exorbitaverit, nec accuſare ullatenus poſſunt.* Ergo nec defecit etiam Marcellinus (quicquid ſit) de ipſa fide, adolenſque tandem idolis Catholicam fidem aſſeruit? non defecit Liberius cum humanum quid paſſus fractuſq; Conſtantis tyrannide Athanaſium Catholicæ pietatis veteranum defenſorem damnari permiſit? nuſquam certè clarior diſtinctio Apoſtolicæ ſedis ab hoc homine, qui & indignus præeſſe poteſt & à fide devius, qualem Eccleſia externa ſaltem præſumptione, juxta quam etiam de illius aut hujus fide judicat, ſolo Deo occultorum judice.

5. Quod Honorius non rem iſtam definierit ex Cathedra, cum ad Sergium ſcribens ſilentiũ magis indicat in iſta controverſia, quam quemquam moveat aut cogat ſua conſtitutione ad ſic vel ſic credendum. Si erraverit, ante accuratam diſcuſſionem ac ſynodicam definitionem, errore magis materiali erravit.

6. Eſt quod etſi plures & antiqui & recentiores defendant Honorium, non eſt tamen propter ea culpanda Synodus quæ volens radicem omnem Monotheliſmi evellere, omnes prælatos vel eo infectos vel de eo ſuſpectos anathematizavit, ut nullus relinqueretur prætextus eum amplius defendendi, nulli parcens qui vel umbram hujus erroris haberet: eſto ſit innoxius coram Deo Honorius, at ſuſpectus eſt de hæreſi & multis eſt ſcandalo, qui ex illa occaſione præcipites in barathrum erroris ſe dediſſent. Planè præſtat utilitas publica privatæ utilitati, & ut dogma ſanum in Eccleſia ubique obtineret quam ut unus aliquis forte tantum olim errans, aut etiam per calumniam erroris in fide, ſeu erroris nota aſperſus, parcente Eccleſia eadem ejus memoriæ, bonum retineat nomen. Cenſetur in ejuſmodi permiſſum tantum, ſi quid materialiter, ut dicitur, accidat mali, quod nec innocens jamque regnans cum Deo, ut eſt ordinatus affectus, canonicè illarum detrectaverit. Mallem certè (ait idem Combefis) tametſi remiſſus ſum ac valde peccator meique amantior, multies proſcribi, diraſque omnes, etiam à morte in memet excipere, quam ut mei nominis, ſi qua eſſet auctoritas, vel materiali ulli meo errori aut etiam per calumniam affícto, qui quidem fratribus meis ac Chriſti Eccleſiæ vel minimum exitioſus videatur, quicquam momenti afferat: malintq; magis quibus impenſiori charitate in votis ſit, ut pro fratribus nedum dicantur, ſed & anathemata ſint à Chriſto. Apoſtoli gentium, meique ſub Chriſto præceptorum hoc votum fuit. Hæc piè & religioſè.

Piùm verè ſcripſerat.

Interim ex his liquere poteſt quantum noceat Eccleſiaſticis præſulibus velle videri indifferentes in rebus fidei. Quare ſcribens Cœleſtinus Papa ad Sacerdotes Galliæ arguenſque eorum conniventiam quod antiquam fidem ſilentio ſic deſtituerent, ut novitates exurgere paterentur. *Merito*, aiebat, *cauſa nos reſpicit ſi ſilentio foveamus errorem, &c.* Victor Carthaginenſis epiſtola ad Theodorum Papam. *Negligere quippe cum poſſis deturbare perverſos, nihil eſt aliud quam fovere, nec caret ſcrupulo ſocietatis occultæ qui manifeſto facinori deſinit obviare.* Unde parum hactenus profuit, ſummos Pontifices, cum novæ moventur quæſtiones circa fidem in Eccleſia, ſic ſilentium utrique parti indicere, ut in unam magis quam in alteram ſe propendere eamque probare non apperiant. Ex talibus enim conſtitutionibus ſolet accidere, ut qui errorem tuentur obſtinatiores fiant, quaſi non damnatos eſſe, ſit idem ac ſi approbati eſſent. Nec propterea ſilent, ſed magis ſuos errores propalant ex hoc audaciores facti. Quæ cauſa eſt, cur laceſſiti Orthodoxi exiſtiment ſe ad ſilentium non ligari per conſtitutiones Pontificias, cum videant errorem ab aliis magis profundi & vires ſumere, ut proinde jure ſaltem naturali credant ſe adſtrictos ad ei obnitendum, nec mentem eſſe Pontificis in tali periculo ut ſileant, ſimpliceſque oves per lu-

pos audaciores devorari permittant. Hoc experti ſumus noſtris diebus in Janſeniſmo qui quod Monotheliſmus in Chriſto aſſerebat, in ejus membris non obſcurè, ut mihi videtur, renovare contendit, dum boni operationem ex gratia efficaci per ſe ſolius Dei operationem eſſe contendit, quaſi voluntas ut inſtrumentum aliquod a Deo ſolo moveretur, ut Monothelitæ in Chriſto admittebant, ſaltem juxta probabilem eorum ſententiam qui ſenſum eorum penitus inveſtigare conati ſunt. Inter primos annos hujus ſæculi decimi ſeptimi currentis, magna quæſtio de auxiliis agitata eſt, in qua ſemina inerant quæſtionum collateralium de gratia Chriſti. Viſum eſt ſummo Pontifici tunc ſedenti proſcribendas eſſe hujuſmodi diſputationes concordiæ cauſa. Sic partes contendentes æqualiter habet, permittit unicuique ſuam tueri ſententiam abſque nota hæreſis in contrariam, prohibet ne quiſquam in poſterum de hoc argumento libros edat abſque approbatione ſanctæ Sedis. Quid inde? obediunt Suarès, Vaſquez, Becanus & alij, maluntque ſuos de gratia tractatus mutilos evulgari, quam ut in iis inobedientiæ veſtigium inhæreret. An ex alia parte ſic factum eſt? dum ſic ſopiti ac dormire viderentur homines, venit inimicus homo & ſuperſeminavit zizania in medio tritici. Prodit Auguſtinus Janſenij Yprenſis Monotheliſmum renovans in aliis hominibus a Chriſto, unicam Dei operationem ex gratiæ per ſe efficacis impreſſione qua determinaretur voluntas abſque libertate indifferentiæ, ut ſic totum bonum opus Dei ſolius eſſet ſoliuſque divinæ voluntatis exequutrix voluntas humana neceſſario agens quicquid boni ageret, ut non poſſit dici opus ſuum titulo illius libertatis qua divinæ vocationi poſſit immediate obedire aut reſiſtere. Placet novitas pluribus, diſſentio oritur, contra hæreſim conclamatur. Trahunt pluret ex novatoribus etiam ipſum ſummum Pontificem qui in neutram partem pronior viſus fuerat, in ſuas partes, donec Innocentius X. conſtitutionem edidit qua ſe uni parti, abdicata alia, addicit.

Baronij Zelus pro ſummo Pontifice.

Sed ut ad Honorium redeamus, toto pectore incumbit Baronius ut potius falſata eſſe acta Synodi hujus quam ipſum in ea damnatum fateatur. Quamvis actorum hujus Synodi exemplaria integra miſſa fuerint ad omnes ſedes Patriarchales, ut teſtatur Agatho Diaconus ac ſcriba Concilij in peroratione actorum ejus, quæ inſerta eſt hiſtoriæ hæreſis Monothelitarum Pariſiis editæ anno 1648. & conſeſtim, Papa Leo II. ſucceſſor Agathonis miſerit ad Epiſcopos Galliæ & Hiſpaniæ, ſicut videre eſt in ejus epiſtolis apud Binium, ut difficile fuerit ea in tot locis depravari à quoquam. Si damnatus eſſet a Synodo, ut acta illius edocent (ait anno 681 num. 25.) nihil iniquius, nihil imprudentius, vel ineptius poteſt excogitari. Si enim ob damnationem muſcæ mortuæ (ita dixerim Theodorum Mopſueſtenum) totum orbem terrarum oportuit commoveri: quomodò accidere potuit ut unius dumtaxat lectione epiſtolę, tanquam repente fulmine ictus condemnatus fuerit primatiæ ſedis antiſtes? De qua illa eſſe conſuevit omnium vox in Synodis, prima ſedes omnes judicat & à nemine judicatur. Sed etſi examinata fuiſſet & hæretica inventa eſſet, nonne antequam cum ea damnaretur ipſius author, oportuiſſet exactè diſquiri num uſque ad obitum in eadem ſententia perſtitiſſet, cum eum in communione Catholica diem extremum clauſiſſe toti orbi notiſſimum eſſet, ejuſque memoriam ſicut aliorum Pontif. Martinus in Synodo proſecutus fuiſſet, &c.

Adde Agathonem in Epiſtola quæ lecta eſt actione 4. & à Concilio laudata, agnoſcere prædeceſſores ſuos traditionem Apoſtolicam ſecutos fuiſſe, ideoque erroris expertes. Unde contradiceret ſibi Concilium damnando Honorium de errore.

Quibus aliquis poſſit reſpondere. Majores difficultates in damnandis mortuis exhauſtas fuiſſe in quinta Synodo, unde non erat amplius tanta conſultatione opus, re hac ſemel confecta. Sed & peculiaris inerat ratio cur famoſiſſimus hæreticus Theodorus ille, difficile poſt mortem damnaretur: quippe metus erat ne totus fere Oriens pro eo, quem maximum Doctorem habebat, turbas moveret, ut ſupra inſinuatum eſt. Lecta eſt autem epiſtola & excuſſa in Synodo & collata cum Sergij epiſtolis, & ex circumſtantiis viſa eſt ſecundum exteriorem ſenſum (quicquid ſit de ſenſu ab auctore intento) favere ſic hæreticis, ut etiam foveret eorum errorem quem penitus eliminandum, ut ne fibra quidem illius ſupereſſet, intendebat Synodus, non immemor verbi Apoſtolici ad Gal. 1. *Si quis vobis annuntiaverit præter id quod Evangelizatum eſt, etiamſi ſit Angelus de cælo, anathema ſit.* Sed & diſtinguendum inter ſedem Rom. & hunc hominem. Et Honorius non eſt damnatus niſi ex conſenſu Agathonis ut Adriani alloquutio in 8. Synodo patefacit, juxta Anaſtaſij verſionem qui eidem interfuit. Siquidem, inquit Adrianus, Romanum Pontificem de omnium Eccleſiarum præſulibus judicaſſe legimus, de eo vero quemquam judicaſſe non legimus. *Licet enim Honorio poſt mortem anathema ſit dictum ab Orientalibus: ſciendum tamen quod fuerat ſuper hæreſi accuſatus, propter quam ſolum licitum eſt minoribus majorum ſuorum motibus reſiſtendi, vel pravos ſenſus liberè reſpuendi: quamvis nec ibi nec Patriarcharum, nec cæterorum antiſtitum cuipiam de eo quamlibet fas fuerit proferendi ſententiam, niſi ejuſdem primæ ſedis Pontif. conſenſus præceſſiſſet authoritas.* Unde patet judicium contra Honorium latum fuiſſe ex authoritate ipſius ſucceſſoris judicio authoritatem tribuentis, ut ſi prima ſedes judicata eſſe quibuſdam videretur, non ab alia quam à ſeipſa judicata fuerit.

Sed & perpendenda cauſa damnationis. Non damnatur ut hæreſis Doctor, ſed ut qui mitius agens eam veluti palpaſſet ac ſic fautor illius videretur juxta epiſtolam Leonis II. ad Epiſcopos Hiſpaniæ ubi multis enarrans geſta Synodi, ait. Qui vero adverſus traditionis puritatem perduelles extiterant, abeuntes quidem, æterna condemnatione mulctati ſunt. Id eſt, Theodorus Pharanitanus, Cyrus Alexandrinus, Sergius, Pyrrhus, Paulus, Petrus Conſtantinopolitani, cum Honorio, *Qui flammam hæreticæ pravitatis, non ut decuit auctoritatem Apoſtolicam, incipientem extinxit, ſed negligendo confovit*: Qui vero ſuperſtites ad veritatis confeſſionem per medelam pœnitentiæ converti voluerunt, de præſulatu ac Sacerdotali gradu dejecti ſunt, id eſt, Macharius ex Antiocheno præſule, &c. Porro hæc epiſtola cum aliis quibuſdam ejuſdem Pontificis habetur apud Binium inter epiſtolas dicti Leonis, qui Agathoni ſucceſſit. Notatque in margine Binius. *Negligentia Honorij non hæreſis accuſatur.* Quas quidem epiſtolas etſi contendat eſſe ſpurias Baronius ex quibuſdam indiciis, non tamen in iſtis fides illi adhibetur, nec deſunt qui illius difficultatibus ſatisfaciunt. Exemplum hoc ſummis Pontif. ingens, ut in hæreſi naſcente remiſſiores non ſint. *Qui non eſt mecum*, ait Chriſtus, *contra me eſt, & qui non colligit mecum diſpergit.* Conſtantis typus, Zenonis Henoticum, Pyrrhi Epiſtola damnationem incurrerunt quod ſimiliter vellent removendas eſſe omnes concertationes de una vel gemina voluntate. Initio hæreſis pro magno habent hæretici non damnari ſua dogmata, ut liberum tranſitum ubique habeant. Sed tales ſunt rerum circumſtantię temporum ac locorum, ut debeat ſe opponere ex adverſo Pontifex & ſtare in prælio in die Domini, inſonare quoque buccina cum viderit gladium venientem. Tempus eſt cum verum eſt iſtud Martini Pontificis in Concilio Romano, perfidam & damnabilem eſſe pacis ineundæ conditionem qua doctrina Orthodoxa perinde atque hæretica ſupprimitur, cum Deum ſic alloquatur Abraham: numquid perdes juſtum cum impio, & erit juſtus ſicut impius? Demum Sacerdotum eſt diſcernere inter prophanum & ſanctum, inter pollutum &

Papa monitus.

A
mundum. In quo eum remiſſior viſus ſit Honorius, fulmine ictus eſt. Æterna memoria dignus eſt Innocentius X. qui in extrema ſenectute nullis pepercit laboribus, quos ætas provecta ferre poterat, ut poſt diuturnum examen & accuratiſſimum, conſtitutionem in quinque propoſitiones ederet cum iiſdem fere notis quas deputati facultatis noſtræ cenſuerant, ad profligandam novam Monothelitismi progeniem. Hanc fors dabimus cum aliis ad eam ſpectantibus poſt Concilium Tridentinum, ſi moles voluminis non impediat.

Interim non intendimus crimen inferre Pontifici ſi Solonis lege non utatur ad aliquod tempus in ſeditione Eccleſiaſtica, modo ſilentio indicto totum ſeſeciſſe non arbitretur. Omnia tempus habent, & variæ re-
B
rum circumſtantiæ non permittunt ut eodem modo ſe gerant Pontifices. Quandoque hæreſes in ipſo ortu ſuffocandæ ſunt & capiendæ vulpes parvulæ. Quandoque cunctando ſperatur ſalus reipublicæ. Ideo nec Honorium inter hæreticos accenſemus: nam ut ſemel finiam, vel hæc ipſa Synodus ſufficit ad amovendam omnem hæreſis notam ab Honorio, cum probata ſit epiſt. ſeu ſuggeſtio Agathonis Papæ actione 4. in qua aſſerit omnes ſuos prædeceſſores, ex quo novitas hæretica per præſules Conſtantinopolitanos inducebatur, eos obſecrando commonuiſſe, *ut à pravi dogmatis hæretico errore, ſaltem tacendo deſiſterent, &c.* Honorium proculdubio innuens, qui præſulibus iſtis ſeſe oppoſuerat, monendo ſaltem ut à vocibus unius aut duarum operationum abſtinerent. Qua in re cum mi-
C
nus egiſſet nec ſatis pro officio confirmaret fratres ſuos in vera fide, quæ ſic in indiviſibili conſiſtit ut in utramque claudicare neſciat, pœnas tulit in hoc Concilio negligentiæ non perfidiæ, ſic rebus tunc diſpoſitis, ut ad propulſandam hæreſim, in communi plurium ruina & ſi minus nocens, involveretur. Hocque confirmat attentior lectio epiſtolæ in qua laudat Sergii epiſtolam pro defenſione Cyri Alexandrini Monothelitæ contra Sophronium Jeroſolymitanum tanquam *ſatis provide & circumſpecte ſcripſiſſet.* Unde Synodus eum damnat hac de cauſa. *Eo quod invenimus per ſcripta, quæ ab eo facta ſunt ad Sergium, quia in omnibus mentem ejus ſequutus eſt, & impia dogmata.* Quamvis enim aliqua recta ſint in hac epiſtola Honorii & quæ ſenſum Catholicum redoleant, iſta tamen adulatio & palpatio præſulis hæretici quod ſatis pro-
D
vidè & circumſpectè ſcripſerit, non poteſt excuſari, cum foveat hæreſim, maxime in eo qui hæreſim omnem ex injuncto ſibi munere perſequi & interimere debeat. Bonum autem ſicut eſt ex integra cauſa, ſic malum eſt ex minimo defectu, & hoc ſpirare eſt ex eodem ore calidum & frigidum. Nec habetur ratio in proſcriptione doctorum, ſi plura bene & rectè ſcripſerint, ſed ſi quæpiam minus rectè exarata ſint, quia mille ſententiæ Orthodoxæ unicam minus rectam non excuſant, modicum enim fermentum totam maſſam corrumpit.

Excuſatur Concilium.

Quare non ita apparet quod ſibi Synodus contradixiſſet damnando Honorium ob eam rationem, nec quod intolerabilem errorem admiſiſſet, ut contendit Binius in notis ad hanc Synodum act. 13. non aſſe-
E
quendo mentem Honorii & ejus intentionem. Nam & ea de cauſa damnata eſt epiſtola Ibæ (& ſi multo virulentior) in præcedenti quinta Synodo, quod Theodorum Mopſueſtenum laudaret, Cyrillum Alexandrinum argueret: ſicut & in ſua epiſtola Honorius Sergium laudat qui Sophronium ex Monacho religioſiſſimo Patriarcham Jeroſolymitanum ac Cyri Alexandrini ac Monothelitæ capitulis conſtanter ſe opponentem, atque ideo Catholicæ veritatis acerrimum defenſorem nonnihil ſugillare videtur, ut per quem inventiones quædam & novarum vocum quæſtiones introductæ eſſent. Quam prætenſam novitatem cum auferret Sergius quod poſſet ſimplicibus ſcandalum generare, ipſum laudat. Porro ſi Sergium damnat Synodus, So-

Et in facto ſimili Chriſti improbata.

A
phronium recipit ut Orthodoxum, quomodo poſſet ſine contradictione Honorium cum Sergio conſpirantem à Sophronio diſſentientem non improbare? neque enim tacuit Synodus de Honorio, ut neutra eſſe poſſet, cum ejus cauſa diſcuſſa fuerit & lectæ epiſtolæ, ut de eo pronuntiandi neceſſitas incumberet. Denique ſicut ſupra in quintæ Synodi controverſiis dicebat de Origene Lirinenſis, ut etſi in errore concipiendo Origenis non fuerit ſenſus, ad errorem tamen perſuadendum Origenis valere authoritas viſa fuerit: itidem dicere quis poſſit de Honorio, propter illam epiſtolæ ambiguitatem & politicam unius hæretici præſulis palpationem, cujus errorem potius aperte debebat arguere, ne in errore moreretur. Ut enim bene D. Auguſtinus epiſtol. 165. *Quæ pejor mors animæ quam libertas er-*
B
roris, & D. Hieronymus dialogo 2. contra Pelagium, *ille hæreticum interficit qui eſſe hæreticum patitur.*

Reſolutio difficultatis

Hæc omnia ut probabilia hactenus viſa ſint. Addo nunc bene perſpecta Epiſtola Honorii ad Sergium, & cauſa ſcriptionis illius ex occaſione novi cujuſdam ſymboli quod proponebat revertentibus ab hæreſi cum additione duplicis operationis in Chriſto, quam novitatem Sophronii reprehenderat Sergius, non ita videtur culpandus Honorius, ſi in hoc præciſe laudet Sergium, quod ſatis provide & circumſcripte ſcripſerit, laudetque ipſum novitatem vocabuli auferentem, ut fert Epiſtola in actione 13. lecta. Jam enim per Concilium Epheſinum hujuſmodi additiones interdictæ erant, ex ſaltem particularibus. Nam cum Epiſtola Honorii non minus quam Epiſtola D. Leonis
C
ad Flavianum ſatis apertè admittat duas operationes, in Chriſto admittendo duas naturas cum propriis ipſarum operationibus, non illi de rebus ipſis propoſitum erat agere, ſed de ſolis vocibus & de novitate additionis in ſymbolo, quod proponebat revertentibus ab hæreſi, in quo nullo modo peccavit Honorius, cum iſtud ſit officii ſummi Pontificis curare de formula fidei ſubſcribenda ab Hæreticis ad Catholicam redeuntibus. Taceo hic de conqueſtione Græcorum propter additionem *filioque* auctoritate Pontificis factam, ut appareat improbari potuiſſe additionem à Sophronio de duplici operatione, ſalva rei veritate. Verum eſt quod extollendo Honorium deprimimus Concilium de incauta damnatione Honorii: à qua ut ipſum liberent alii, malunt, ſalvo honore utriuſque, ipſum fuiſſe
D
Concilii exemplar corruptum aſſerere, nō ſine aliquot gravibus conjecturis, ut eſt illa quod reclamaſſent Legati Agathonis. Sed demus integra eſſe acta Concilii. fide quidem credendum eſt Concilia generalia errare non poſſe in fide & moribus, ut probat Bellarmin. l. 2. de Conciliis cap. 2. Verumtamen non eſt contra fidem in quæſtione facti Concilium non penetraſſe mentem ſcriptoris alicujus Epiſtolæ aut libri, ut mirum ſit tot rixas excitari ob id, quaſi de ſumma rerum ageretur. Vide ſupra Notas in margine ipſius Epiſtolæ Honorii additas.

De Theandrica actione.

Quid intenderit D. Dionyſius in epiſt. ad *Caium* per
E
illam actionem Theandricam non ita omnibus apertum eſt. Monothelitæ ex hinc ſuam hæreſim confirmabant, cum longe abeſſet ab eorum mente tantus vir D. Pauli diſcipulus (& inde primum cepit innoteſcere Dionyſius, cum antea fere eſſet ignotus.) Nec unquam dixerat unam eſſe actionem theandricam Chriſti, ſed ſimpliciter novam, ideſt, inuſitatam, ut notat D. Damaſcenus in oratione ſeu tractatu de duabus voluntatibus Chriſti, ubi & explicans illam actionis ſpeciem in Chriſto, ait: Nec enim ita comparatum eſt ut puri hominis paſſiones mundo ſalutem allaturæ ſint: ſed cum Deus eſſet ac factus eſſet homo, novam quamdam ac inauditam actionem Dei ac hominis edidit. Divinam quidem, ſed quæ humana operatur. Humanam, ſed quæ divina miniſtraret, quæque divinita-

Dionyſius Areopagita innoteſcit.

tis ſibi conjunctæ ſigna præ ſe ferret. Quemadmodum enim ignis & ferri diverſa eſt natura aliaque & alia munera & actiones: neque enim ignis ſecat, ſed incendit ac illuminat ea vi agendi quam ei attribuit natura: neque rurſus ferrum ſic a natura comparatum eſt ut urat & illuminet, ſed ipſum ſecat ac nigrum eſt, cum autem ea conjuncta ac copulata fuerint, conjunctim jam ac indiviſim ſuum munus utrumque exequitur. Simul enim cum ſectione exiſtit uſtio, ignisque ferri adminiculo tum incendit, tum illuminat: cum interim non una ſit naturalis actio, ſed duæ: una ignis qua urit, altera ferri qua ſecat, ac utriuſque effectus proprius eſt, ignis quidem uſtio, ferri autem ſectio: ſiquidem ſectio talis eſt quæ vim habeat, urendi, ac uſtio quæ ſecare habeat: ſic in Domino noſtro Jeſu Chriſto agebat utraque natura cum alterius communione quod proprium erat: cum interea nec una nec duæ eſſent, nec duarum una eſſet effectio aut officium; ſed humanæ ejus naturæ eſſet divino liberè imperio ac voluntati obedire atque ſervire, ſuaque voluntate manum porrigere & tangere puellam, obſequendo inquam voluntati divinæ: deitatis autem contactu efficacis eſſet ſuſcitatio puellæ. Ex quibus colligere poſſumus actionem Chriſti theandricam fuiſſe divino-humanam, quod cum Deus ageret ſuſcitando verbi cauſa, Lazarum, humanitas commercium aliquod & ſocietatem haberet in illa ſuſcitatione dum clamaret, Lazare veni foras. Similiter & actió ejus humano-divina diceretur quod agens ut homo, elevaretur ejus actio per divini Verbi dignitatem, tamque illuſtris eſſet ejus actio ut divinitatis ſibi conjunctæ ſignum aliquod pręſe ferret: unde eximiæ & mirabilis ſanctitatis apparebat in omnibus ſuis operibus, in quibus ne leviculam quamdam maculam obſervare poterant infenſiſſimi ejus adverſarij. Ut diſcamus ejus exemplo theandricas habere, pro modulo, noſtras actiones, tam ordinate, prudenter, congrue & ob tam excelſos fines & ſublimes intentiones operando, ut Spiritus ſancti ductu agi ſuaviter videamur. Legi poteſt D. Thomas 3. part. quæſt. 19. art. 1. ad 1. ubi expreſſius actionem illam theandricam explicat. *[D. Thomas.]* Dicendum, inquit, quod Dionyſius ponit in Chriſto operationem theandricam, id eſt, divinam virilem, vel divinam humanam, non aliquam confuſionem operationum ſeu virtutum utriuſque naturæ, ſed per hoc quod divina operatio ejus utitur humana, & humana ejus operatio participat virtutem divinæ operationis. Unde ſicut ipſe dicit in quadam epiſtola ad Caium. Super hominem operabatur ea quæ ſunt hominis: quod demonſtrat Virgo ſupernaturaliter concipiens, & aqua inſtabilis terrenorum pedum ſuſtinens gravitatem. Manifeſtum eſt enim quod concipi eſt humanæ naturæ, ſimiliter & ambulare, ſed utrumque fuit in Chriſto ſupernaturaliter, & ſimiliter divina operabatur humanitas: ſicut cum ſanavit leproſum tangendo, &c.

Sunt itaque duæ ſpecies actionum Chriſti quæ poſſunt dici theandricæ aut divino-humanæ 1. actiones miraculoſæ quas divinitas proprie operabatur, cooperante tamen in aliquo humanitate per vocem aut tactum 2. meritoriæ, quas propriè humanitas eliciebat, ſed dignitatem illis conferente perſona divina.

Revocatur ad controverſias hujus Synodi quorumdam Canonum authoritas, de quibus ideo ſpecialiter hic nobis agendum eſt, & quid deſideretur.

CANONES TRVLLANI

controverſi, ſeu Concil. quini-ſextum, anno 692.

Appendix Synodi ſextæ.

Concilio quinto & ſexto in quibus nulli de moribus Canones conditi ſunt quod de ſola fide & doctrina in iis actum fuerit, addunt quidam per modum appendicis aut ſupplementi Canones dictos in Trullo, quod in Oratorio Palatij Imperatoris Conſtantinopolitani hoc nomine nuncupato ob rotundam fornicem conditi fuerint poſt decennium a fine ſextæ Synodi, auctoritate Callinici Conſtantinopolitani Epiſcopi ſub Pontificatu Sergij & Imperio Juſtiniani Junioris, abſque aſſenſu tamen & Legatis ſummi Pontificis qui nunquam induci potuit à Monothelitis ut eoſdem confirmaret, quamvis aliqui eorum Canonum abſque dubio recti ſint & ſani ac veritati conformes. Quapropter & Eccleſia tales non renuit, quod veritas ubicunque ſit, ſuo robore ſubſiſtat ac permaneat, ut ait Anaſtaſius in epiſtola ad Joannem VIII. ſummum Pontificem, quæ poſt ſeptimam Synodum ab eo tranſlatam eſſe reperitur.

Cæterum ut magis innoteſcat controverſia de iſtis Canonibus, ſubjungimus tam quæ contra ipſos à Cardinale Bellarmino ſcripta ſunt, quam pro ipſis à Doctore Joverio, ut quatenus admitti poſſint & cum qua cautione ac conditione perſpicuum reddatur. Sic autem Bellarminus lib. 2. de ſummo Pontifice c. 27. de iis mentem ſuam aperit, propoſitis primum argumentis quibus fulciri poſſet horum Canonum authoritas. *[Bellarmin.]*

Primum, quoniam Synodus quæ hos Canones condidit, eſt ipſa ſexta Synodus inſtaurata. Iidem enim Patres, qui ad fidem explicandam initio convenerant, iidem convenerunt poſtmodum ad Canones condendos.

Secundò, quoniam non defuit in hac Synodo legatio Papæ Romani. Siquidem Gortinæ in Creta Epiſcopus locum Romani Pontificis tenuit, ut ex hiſtoria Baſilij perſpici poteſt.

Tertiò, quoniam Synodus, quæ hos Canones condidit, univerſalem Synodum ſeipſa appellat: nec eſt credibile, tot Patres mentiri voluiſſe.

Quartò, quoniam ſeptima Synodus Can. 1. recipit Canones ſex univerſalium Synodorum: at ſexta Synodus non habet alios Canones, quam iſtos.

Quintò, quoniam Adrianus Papa in epiſtola ad Thaſium, cum admiratione Tharaſium laudat, quòd conſtanter una cum ſuis hæc decreta obſervaret; & nominatim citat Can. 82. Ex quo ſequitur, ab ipſo etiam Romano Pontif. hos Canones eſſe confirmatos.

Ad primum reſpondeo, non poſſe dici hanc Synodum ſextam inſtauratam. Nam non fuerunt iidem Concilij præſides, non idem Imperator, non idem numerus Epiſcoporum. Nam in ſexta verè univerſali adfuit Conſtantinus Imperator, item Legati Papæ Agathonis, & Epiſcopi 289. ut habemus in ſeptima Synodo, actione 1. At tempore iſtius pſeudo-ſextæ, jam obierant Agatho Papa, & Imperator Conſtantinus; & Epiſcopi fuerunt ſolum 227.

Præterea initio pſeudo-ſextæ ipſimet dicunt ſe quintam & ſextam Synodum quodammodo inſtaurare. Et ideo Theodoretus Balſamon non tam ſextum, quàm quiniſextum Concilium hoc appellat. At quomodo poterit hæc Synodus dici, vel credi quinta inſtaurata, cùm nullus omnino ex quinta Synodo hic interfuerit? ſiquidem inter quintam & quiniſextam interceſſerunt anni pluſquam 130. Denique quorſum inſtaurandæ erant 5. & 6. Synodus & non potius nova Synodus convocanda? Quoniam inquiunt, illæ Canones non fecerunt. At nec facere voluerunt. Non enim ad Canones cõdendos, ſed ad fidem explicandã convocatæ fuerant.

Ad ſecundum reſpondeo, quis ille Epiſcopus Gortinenſis fuerit, & quis ei dederit Synodo locum Papæ Romani, Nilus viderit. Quòd enim nomen ejus exprimat, quodque hiſtoriam adducat omnino incognitam, neſcio cujus Baſilij, non caret ſuſpicione falſitatis. Sed quicquid de hoc ſit, nobis conſtat, à Sergio Papa, qui tunc ſedebat, hanc Synodum tanquam errantem fuiſſe reprobatam, ut teſtatur Beda de ſex ætatibus in Juſtiniano juniore. Paulus Diaconus libro ſexto de geſtis Longobardorum capite 4. Otho Friginſenſis l. 5. c. 13. Ado Viennenſis, Marianus Scotus, & Rheguio in Chronico, ubi de Juſtiniano juniore loquuntur.

Eſſe

Eſſe autem hanc Synodum, quam Sergius reprobavit, illam ipſam quæ iſtos condidit, patet ex Tharaſio & Epiphanio, qui in ſeptima Synodo Act. 4. & 6. dicunt, quinque annis poſt ſextam Synodum iterum Patres conveniſſe, & hos canones condidiſſe, porro illo tempore conſtat Sergium Romæ ſediſſe. Nec extat memoria illius alterius ſynodi eo tempore celebratæ, de qua re fuſiùs agemus in lib. de Conciliis.

Præterea Anaſtaſius Bibliothecarius præfatione in Octavam ſynodum ſcribit hos Canones non haberi, nec apud Romanos Pontifices, nec apud illos Patriarchas, excepto Conſtantinopolitano. Ex quo ipſe rectè colligit, nec ſummi Pontificis, nec aliorum Patriarcharum authoritate, ſynodum iſtam coactam fuiſſe. Denique Umbertus Cardinalis Leonis IX. Legatus in libro contra Græcos, iſtos eoſdem Canones, non ſolum non recipi dicit ab Apoſtolica Sede, ſed etiam apertè deliramenta appellat.

Ad tertium reſpondeo non eſſe adeo mirandum, ſi ementitum titulum iſti Patres ſibi adſcribant, cùm ſe univerſalem ſynodum appellant. Sciebant ſe non poſſe ullo colore Romanæ Eccleſiæ leges præſcribere, niſi ſe ſynodum univerſalem facere mentirentur. Deinde cùm in Canon. 2. recipiant ſynodum ſub Cypriano habitam, quæ palam erronea ab univerſa Eccleſia judicata eſt, & can. 13. tam apertè mentiantur, uſum uxorum ex Apoſtolica conſuetudine Sacerdotibus permitti, & alia permulta habeant manifeſte falſa, quid mirum, ſi etiam in titulo mentiantur?

Ad quartum reſpondeo, cùm in ſeptima Synodo recipiuntur Canones ſex univerſalium Synodorum, nomine Canonum non intelligi ſolùm Canones de moribus, ſed univerſè Canones ſive de moribus, ſive de fide conditi fuerint. Nam omnes Synodi hac ratione Canones condiderunt. De moribus autem ſeu de diſciplina Eccleſiaſtica, ſola Nicæa Synodus Canones propriè condidit. Nam 2. & 4. Canones quidem quoſdam ediderunt, ſed non fuerunt ab Apoſtolica ſede approbati, ut conſtat ex Concilio Chalcedonenſi Act. 16. Proinde non ſunt illi propriè Canones dicendi generalium Synodorum. Tertia verò Synodus quinta & ſexta, nullos omninò Canones de moribus condiderunt.

Ad quintum reſpondeo, ab Adriano commendari Tharaſium, quòd vidiſſet eum rectam fidem cuſtodire, juxta decreta ſex generalium Synodorum: quod verò de his Canonibus Synodi quiniſextæ in epiſtola Adriani habetur, ex epiſtola Tharaſij recitatur, & quamquam eo loco id ab Adriano non refellitur, quia non erat opportunum tempus id faciendi, tamen non continuo approbatur. Sed quod Adrianus non fecit, fecit poſtea Nicolaus in epiſtola ad Michaëlem, ubi cum quædam ex his Canonibus citare vellet, ait ſe ab Apoſtolo didiciſſe, etiam Ethnicorum teſtimoniis uti, quando opus eſt.

Alij adhuc objiciunt diſt. 16. can. 16. *ſextam*, ex epiſtola Adriani ad Tharaſium citari hoc ejus epiſtolæ fragmentum. *Sextam Synodum recipio cum ejus omnibus canonibus ſuis.* Reſpondetur à Coriolano id correctum fuiſſe in decreto juſſu Gregorij XIII. emendato, & ea verba ex germana verſione Anaſtaſij ſubſtituta fuiſſe. *Eaſdem ſanctas ſynodos ſuſcipio cum omnibus regulis quæ jure ac divinitus ab ipſis promulgata ſunt.*

De Canonibus Sextæ Synodi Velitatio Franciſci Iuverij.

UT facilior Canonum ſextæ Synodi fiat diſquiſitio tractationis ratio exigit, ne per ignota procedamus, ut temporis quo editi fuerint habeatur ratio, quæ magnam diſcuſſioni propoſitæ lucem eſt allatura. Convenit enim inter omnes in Conciliorum hiſtoria peritos, hos Canones, qui ſextæ Synodi vocantur, non fuiſſe cum actionibus conſtitutos ut in aliis Conciliis. Ex quibus facile colligi poteſt quaſi fundamentum diligenter obſervandum, Actiones & Canones ſextę Synodi diverſis temporibus contigiſſe. Siquidem actiones, ut initio ſextæ Synodi diximus, ſub Conſtantino Imperatore hujus nominis quinto, celebratæ ſunt: Canones verò ſub Juſtiniano ſecundo prædicti Conſtantini filio. Quæ omnia vel ſolius primi Canonis hujus ſextæ Synodi teſtimonio probari poſſent: communi tamen hiſtoricorum conſenſu nobis certius & firmius comprobantur. Sed quia Juſtinianus ſecundus, ut ex probatis conſtat hiſtoriis, bis regnavit, dubium eſt de tempore, quo prodierunt hi Canones; an dum primo regnaret, an cum iterum regno potitus eſt. Interceſſere enim, ab initio prioris regni, ad initium ſecundi, viginti anni ferè. Nam poſteaquam decennium regnaſſet, amputatis ejus naribus, a Leontio in exilium relegatus eſt: cujus locum ſubiens Leontius tres annos regnat. Cui etiam amputatis naribus, & in carcerem conjecto, Tiberius ſuccedit, regnatque ſeptem annos. Quibus elapſis, iterum Juſtinianus ſecundus, qui à Leontio ejectus fuerat, ſeptennium regnavit. Quæritur jam an tempore prioris regni an poſterioris, hi Canones conſtituti ſint? Hujus quæſtionis difficilis & ambiguæ, prior ſententia probabilior apparet. Tharaſius enim, in quarta ſeſſione ſeptimæ ſynodi, approbans hos canones, inquit: quarto aut quinto poſt ſextam ſynodum anno, iidem patres ſextæ ſynodi iterum ut Canones ſcriberent, convenere. Quod ſi quis mihi objiciat eſſe verba hæc Tharaſij: nec fuiſſe tanti momenti, ut faciant quidem certoque confirment ſententiam noſtram. Eſto, recipies ſaltem Romani Pontificis authoritatem, cujus Legati eam quartam a nobis citatam actionem probarunt confirmaruntque. Quòd ſi quis non tanti faciat hanc Legatorum approbationem, legat in 2. act. 7. ſynodi Adriani Papæ epiſt. ad Tharaſium reſpondentem, in qua recitat verba ipſius Tharaſij & opinionem de Canonibus ſextæ ſynodi, quam nullo modo reſpuit. Vide, ſi vacat Gratianum diſt. 16. can. *habeo librum, &c.* quo in loco Gratianus loco Tharaſij Adrianum Papam citat. Colligimus ex his conventum ad conſtituendos hos 102. Canones celebratum priori regno Juſtiniani.

Quo tempore conditi hi canones.

Nonnulli eos tribuunt Concilio cuidam prophano & adulterino. Sed hallucinantur planè: hoc enim non Juſtiniani tempore, ſed Philippi ejus ſucceſſoris, jam editis his 102. Canonibus celebratum eſt.

Cæterum mihi videtur hoc in loco diligenter obſervandum, hos Canones non eo vocari ſextę ſynodi quaſi ab eo prodierint, ſed quia in ſexta ſynodo non ſunt editi Canones, ad inſtitutionem chriſtianam & vitæ formam facientes: voluerunt iidem patres aut eorum major pars, exactis quatuor annis convenire iterum, ut Canones hos ſtatuerent qui deſiderabantur in ſexta ſynodo. Quidam Græci vocarunt hos Canones Concilij πενθέκτον, id eſt quinti ſexti, quia ſupplebant vicem harum ſynodorum, quintæ & ſextæ, in quibus nulli aut perpauci Canones editi ſunt. In quinta enim præter aliquot eaq; pauca capita nulli habentur Canones, aut perpauci, quos ex Nicephoro, huic operi ſuo loco inſeruimus. In ſexta, præter hos, nulli. Nec velim perſuadeas tibi, Candide lector, me eſſe in hac ſententia ut his Canonibus quicquam authoritatis accedat ex ſexta ſynodo: cum ea præcedat hos Canones, qui fieri poteſt ut ad eos ab ea ſynodo dignitas firmitaſque derivetur? Verùm authoritate illius cœtus a quo prodiere, aut ſi mavis ſequenti Eccleſiæ admiſſione & approbatione vim nacti ſunt & robur potiſſimum in orientali Eccleſia Græca. Adde etiam primi Canonis ſeptimæ ſynodi approbationem, cui 7. ſynodo ex Catholicis præter unum, cui jam abundè ſatisfactum eſt in velitatione, ſeptimæ ſynodi, refragatur nemo.

Hactenus de ſextæ ſynodi Canonibus in genere dictum eſt: nunc ad eorum peculiarem diſcuſſionem accedamus, breviter ac ſuccinctè diſcutientes, quid veritatis ac firmitatis inſit eis: & an ſint recipiendi, an rejiciendi? Quidam etiam ex his qui actiones ſextæ

ſynodi non improbant: ejus Canones, tanquam Ec- A cleſiæ doctrinæ adverſarios repudiant & evertunt. Quod cum de omnibus nequeat intelligi (ſunt enim inter eos Canones plerique & ſanctiſſimi & religioni Chriſtianæ plurimum conducentes) operæpretium eris obſervare quinam ex his in dubium ſevocari poſſint: decem enim aut duodecim duntaxat in tanto numero duorum ſupra centum examinandi veniunt. Nam in aliis pleriſque additæ ſunt ad marginem aut poſt canonem admonitiones eum dilucidantes.

In primis agendum eſſet de ſecundo Canone, quo approbatur decretum Cypriani de rebaptizandis hæreticis: & excuſatur, quia voluit unitatem moremque receptum Eccleſiæ Africanæ ita judicantis, ſervare. Sed revera non licet veritatem doctrinæ & vitæ, unitati poſtponere. Quomodo, hoc in loco Canon ſecun- B dus intelligendus ſit, per ejuſdem ſextæ Synodi Canonem in margine hujus Canonis citatum declaratur: non enim voluerunt hi patres abſolute & generaliter, dogma Cypriani laudare, ſed limitare de certis quibuſdam hæreticis: quales fuerunt Encratitæ aut ſimiles qui interpretati ſunt ejus ſententiam, boni æquique, propter ejus bonum affectum, conſulentes. Vide in claſſe particularium ſynodorum Concilium Carthaginenſe, ſub Cornelio Papa, ibidem annotata ſunt quædam ad hanc rem facientia.

Succedit tertio loco Canon 13. diſcutiendus, qui

Canon 13.

poſtquam duodecimo Canone prohibetur Epiſcopo, non ſolum conſuetudo carnalis cum uxore, quam ante

Cælibatus Clericorũ.

habuit, ſed etiam ejuſdem cohabitatio: 13. *Cavet ne accedentes ad ſacros ordines cogantur polliceri abſti-* C *nentiam à propriis uxoribus.* Addit præterea *hunc morem in Romana ſervari Eccleſia:* quod non de antiqua Roma ſeu latina intelligendum videtur. Non enim aperte conſtat hunc morem in latina unquam admiſſum Eccleſia: potius igitur de græca ſeu nova Roma, ideſt Conſtantinopoli intelligi oportet. Prior canonis pars eſt admodum hoc tempore controverſa. Omitto ſectarios, qui neglectis Eccleſiaſticis conſtitutionibus, nuptias Sacerdotis, Diaconi, & hypodiaconi, *etiam poſt ordinem ſuſceptum, ordines contemnendo,* impudenter probant. Quibus abunde à viris Catholicis ſatisfactum eſt.

1. Opinio.

Verum ex Catholicis in ſchola præcipui aliquot, tantam authoritatem in ſummo Pontifice agnoſcunt, ut poſſe eum concedere poteſtatem Sacerdoti occidentali, contrahendi poſt ordinem cauſa gravi D *exigente, concedant.*

2. Opinio.

Alij vero ex diametro huic oppoſitam partem tenent mordicus, aſſerentes nunquam fuiſſe licitum matrimonium poſt ſuſceptum ordinem ſacrum, nec ejuſdem uſum, etiam cum uxore, quam ante ordinem quis habuerit. Nam continentiam ordini ſacro, inquiunt, non ab Eccleſia ſed jure divino conjunctam fuiſſe à Chriſto. Hac de cauſa illicitam eſſe conſuetudinem Græcorum cum propriis uxoribus, cum quibus antequam initiati erant contraxerunt, nec Papam nec Eccleſiam ea in re poſſe quicquam, exiſtimant. Aſſerentes quod non ſit ordini ſacro annexa continentia inſtitutione nova: ſed renovata, expreſſaque lege & antea tacita, Apoſtolorum exemplo & conſuetudine per manus à Chriſto derivata: tametſi hæc ſit traditio potius conſuetudine à temporibus Apo- E ſtolorum obſervata, quam ſcripta: ex patribus tamen ad eam rem facientia multa congeruntur: quæ prolixum eſſet hoc loco recenſere: vide 27. diſt. 100. can. *ea lex continentiæ* & can. *omnino* & can. *Sacerdotibus* diſt. 31. can. *propoſuiſti* 82. & 33. d. can. *Presbyter quidam.* Hieronymus adverſus Jovinianum, ſocrum Petri legimus poſt converſionem, non autem uxorem. Epiphanius adverſus Catharos, ex vitio eſſe ait, Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos liberis operam dare. Aliiſque multis authoritatibus & rationibus nituntur canonem 13. ſextæ ſynodi evertere & Græcorum uxores improbare.

3. Opinio inter utrãque media.

Alia eſt tertia opinio. Quod ab Eccleſia ſit annexa ordini ſacro continentia & non ab ipſo Chriſto, fate- A tur enim Apoſtolos omnino poſt ordinem ſacrum abſtinuiſſe ab uxore, qui eam habuerunt: Petrum ipſum à converſionis tempore, hoc eſt ab ipſa vocatione ad Apoſtolatum, (ante enim ad familiaritatem vocatus, rediit domum) reliquiſſe uxoriam conſuetudinem carnalem omnino: ita prædicationis Evangelicæ negotio exigente, quod exemplum latina Eccleſia ſequuta eſt. *At in Eccleſia græca conſuetudo invaluit oppoſita: etiam à tempore primitivæ Eccleſiæ. Quare non videotur tantopere græcos arguamus, cum illi ſequuti ſint morem antiquiſſimum à ſanctis & bonis viris in ſua Eccleſia receptum.* Convenit igitur hæc tertia ſententia cum græcis, quod non liceat promotis ad ſacros ordines uxorem ducere. Præterea quod græci non peccarunt hactenus, ut ſecunda opinio contendit, conſer- B vando uſum uxoris, quam antea duxerant: *Nunquam enim continentiæ lex eis fuit expreſſe indicta & ab eis recepta: ſecus vero de latinis. Græci enim duplex genus Sacerdotum habent, Monachorum nempe & non Monachorum: illi enim omnino ab uxoribus abſtinent, etiamſi ante habuiſſent, aguntque in locis ſeparatis in eremo. Reliquis vero liberum eſt ante ordinem uxorem ducere, & poſt ordinem cum ea habitare.* Et licet aliquot ſummi Pontifices ſeparationẽ ab uxoribus (propter ſcandalum & periculum) præceperint & concilia quædam: ſed nunquam græcis peculiariter injũcta eſt. Syricius aliique Pontifices qui continentiæ legem præ- *Syricius.* ceperunt, de latinis agebant & non de græcis. Carthaginenſia Concilia quæ hanc legem expreſſam de hac ſcripſerunt, nullum jus habebant in græcos, nec eorum C prohibitio extra Africanam Eccleſiam extendebatur. Pro hac tertia ſententia faciunt multi canones, qui videntur aperte aſſerere continentiam connexam fuiſſe ab Eccleſia, ipſi ordini ſacro. Primo citat. can. Apoſt. 5. *Quod non ejiciat uxorem Sacerdos, aut Diaconus.* Secunda opinio explicat: *non ejiciat à cura victus & veſtitus: ſecus à corporeo commercio.* Item quæſt. 1. can. *Cum igitur* §. ult. ſic ex Auguſt. habetur. *Eccleſia poſt Apoſtolica inſtituta addidit conſilia, utpote de miniſtrorum continentia.* Adde ex diſt. 56. canon. *Cenomanenſem* §. 1. *filij ante prohibitionem naſcebantur ex legitimis conjugiis.* Facit ad hanc ſententiam id quod citat Gra. diſt. 31. can. *Nicæna Synodus. Synodus corrigere volens hominum vitam, & in Eccleſiis commorantium poſuit leges,* quas canones *Hiſtor. tri- par. l. 2. 14. ex Sozomeno.* D appellamus. In quorum tractatu videbatur aliquis introducere legem, ut Epiſcopi, & Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi cum conjugibus quas ante conſecrationem duxerant, non dormirent. Surgens autem in medio Paphnutius confeſſor contradixit, *honorabiles confiſſus nuptias & caſtitatem eſſe dicens, concubitum* *Paphnutius.* *cum propria conjuge.* Suaſitque concilio, ne talem ponerent legem, gravem aſſerens eſſe cauſam, quæ aut ipſis, aut eorum jugalibus occaſio fornicationis exiſteret. *Et hæc quidem Paphnutius, licet nuptiarum eſſet inexpertus,* expoſuit. *Synoduſque laudavit ſententiam ejus, & nihil ex parte ſancivit, ſed hoc in uniuſcujuſque voluntate non in neceſſitate dimiſit.* Paphnutius hoc in loco videbatur agere de græcis miniſtris & non de latinis. Beatus tamen Gregorius epiſt. 31. ſexti E libri agens de hiſt. Sozomeni (quam proponit Gratia.) *ipſam, inquit hiſtoriam ſedes Apoſtolica recipere recuſat, quoniam multa mentitur.* Præterea can. 10. Conc. Ancyrani habetur. *Diaconi quicunque cum ordinantur, ſi in ipſa ordinatione proteſtati ſunt dicentes velle ſe habere uxores nec poſſe continere: hi poſtea, ſi ad nuptias* *Ancyran.* *venerint, maneant in miniſterio: Propterea quod his Epiſcopus licentiam dederit. Quicunq; ſane tacuerunt, & ſuſceperunt manus impoſitionem, profeſſi continentiam, ſi poſtea ad nuptias venerint, à miniſterio ceſſare debebunt.* Ex priore parte hujus canonis videtur colligi penes Epiſcopũ eſſe concedere uxorẽ Diacono.

Verum habita ratione antitheſis utriuſque partis, nihil aliud colligi poteſt, quam agi in hoc canone, de perſeverantia in miniſterio. Nam prior Diaconus ſi

ad nuptias venerit, nihilominus in miniſterio perſeverabit, poſterior minime. Sed neutrius teſtimonium ratum habebitur. Omitto reliqua quæ in hanc rem adduci poſſent: ſatis eſt excitaſſe ſtudioſum lectorem ad hæc conſideranda. Penes Eccleſiam eſto judicium.

Duo tamen videntur hoc in loco non diſſimulanda: prius eſt, conſuetudo appellandi viduas, uxores Epiſcoporum viventium, erant enim à marito diviſæ quantum ad thorum ſaltem: quod Hieronymi ad Lucinium teſtimonio probari poſſet, qui fuerat Epiſcopus ordinatus. Habes tecum, inquit, prius carne, nunc autem ſpiritu ſociam de conjuge germanam, &c. Expreſſis verbis indicat Hieron. uxores Epiſcoporũ cohabitaſſe maritis ſervata caſtitate: quod apertius indicat & generalius 3. canon 2. Concilij Arelatenſis celebrati circa tempora Concilij Nicæni longè ante B. Hieron. tempora. *Si quis de clericis à gradu Diaconatus in ſolatio ſuo* [miniſterium domeſticum intelligit] *mulierem præter aviam, matrem, ſororem, filiam, neptem, vel converſam ſecum uxorem habere præſumpſerit, à communione alienus habeatur* Hic canon pugnare videtur cum 13. ſextæ Synodi, alia tamen eſt ratio latinæ quam græcæ Eccleſiæ. Poſteriori loco obſervandum eſt, caſtitatem Hypodiaconis expreſſa lege injunctam a Pelagio ſecundo & Gregorio primo, ut ex 28. diſt. & ex B Gregorij decretis conſtat.

Hactenus can 13. prolixius quam ſtatueram diſcuſſimus. Reliquos breviter expediemus, quia non ſunt tam ardui.

29. Non video cur ab aliquibus carpitur. Ne ſolvatur jejunium in quinta feria majoris hebdomadæ. Græci enim illo die ab omni cibo abſtinent, ut audio, in memoriam paſſionis cum Chriſto afflictionem ſuſtinentes. Præterea in odium & deteſtationem quorundam hæreticorum imitantium Judaicum Paſcha.

36. Canon agit de ſedibus patriarchicis, ſecundum locum poſt Romanam Conſtantinopolitanæ tribuens. Contentio eſt juſtiſſ. quædam attigimus in 2. obſervatione circa Chalcedonenſem Synodum. Leo Papa & Gelaſ. non admiſerunt Synodum Chalcedonenſem hac in parte, multi tamen alij Pontifices probarunt Conſtantinopolit. Patriarcham eſſe ſecundum inter Patriarchas.

54. Prohibet ſecundum affinitatis gradum, ſic ut duo fratres non poſſint ducere duas ſorores: quod in Eccleſia Latina non obſervatur. Lege canonem ipſum & ſcholion quod ſequitur eum.

55. Quo prohiberur jejunium ſabbati. Hic quidam excandeſcunt, quaſi fuerit nova inventio horum Patrum qui ediderunt hunc Canonem, & non habeatur idem in Apoſtol. canon. 65. Epiph. aſtruit hoc inſtitutum fuiſſe contra Marcioniſtas jejunantes die ſabbati in odium dici Judæorum: licet Latini à primitivæ Eccleſiæ tempore die ſabbati jejunent ni fallor: primus tamen ex ſummis Pontificibus, qui jejunium ſabbato præcepit, eſt Innocentius primus, ut legere potes in epiſt. 1. Innocentij cap. 4. Auguſtinus neutrum improbat: lege ſcholion hujus canonis. Unum hic inficiari nequeo, duriuſcule loqui hunc canonem de conſuetudine jejunij ſabbati ab Eccleſia Romana obſervata.

67. Abſtinentiam à ſanguine quacunque arte condito, & ſuffocati quemadmodum actorum 15. ſtatutum eſt ab Apoſtolis, præcipit. Ingenuè fateor nunc non eſſe neceſſariam talem prohibitionem quæ tunc expediebat ad deteſtationem idololatriæ, ut amicitia inter Judæos, qui illa deteſtabantur & gentes coaleſceret. Poſtea facta eſt res adiaphora & indifferens ſuffocati eſus & ſanguinis. Quædam tamen nationes, citius aliquos cibos, quam aliæ receperunt. Caro porcina paulo ante Concilium Nicænum cœpit Romanis eſſe in uſu. Quare nec nos Græcis, nec illi nobis inſultare oportet.

69. Quod nemo laicorum ad altare accedat ad commendandam ſacrificij venerationem editus eſt, nec video cur condemnetur, potiſſimum hoc tempore, in quo parvi fiunt loca ſacra: & ſæpè turba indecorè, promiſcuè, irreverenter ad altare accedit. Ex qua re magnus contemptus religionis & miniſtrorum naſcitur.

65. Præcepit totam hebdomadam Paſchæ celebrem eſſe, nec fieri ludos nec ſpectacula. Canon hic plenus eſt devotionis & totus pius: non intelligo quare in eũ animadverti debeat, crediderim ita olim in primitiva Eccleſia obſervatum fuiſſe: tota enim hebdomada accommodabatur contemplationi & cultui reſurrectionis. Poſtea forte ne gravaretur populus, conceſſum eſt laborare manibus, præterquam tribus diebus aut quatuor juxta diverſitatem diœceſis.

80. Canon, quòd non poſſint paſtores propriam Eccleſiam relinquere tribus dominicis, niſi juſtiſſima cauſa id exigat: utinam hoc tempore conſervaretur, in quo paſtores nunquam, aut raro, idque perfunctoriè reſident.

90. De non ſolvendo jejunio ante mediam noctem in vigilia: Græci ſexta feria & ſabbato rigidiſſimè & magna cum obſervatione paſchæ nihil comedentes jejunant. Ne hoc jejunium ſolvatur ante mediam noctem præcipitur, quia certum eſt Chriſtum ante mediam noctem non ſurrexiſſe. Latini qui ſunt bene inſtituti nunquam ſolvunt jejunium antequam plene ortus ſit ſol: tunc enim Chriſtum reſurrexiſſe certum eſt.

100. Prohibet picturas impudicas: ſanctiſſimus eſt hic canon & noſtris temporis renovandus: maximè in Eccleſia non eſſent admittendæ picturæ nec imagines, niſi caſtiſſimæ atque ad devotionem provocantes.

102. Qui eſt omnium ultimus in taxandis pœnitentiis non ſolum delictum, ſed perſonæ qualitas conſideranda, hoc de omni pœnitentiæ genere intelligi oportet.

Hæc videbantur circa hos Canones admonitione digna nec deſunt apud Græcos authores, qui hos Canones propugnent & mordicus tueantur: actum enim eſſet de ſuis ritibus, ſi ſextæ Synodi Canones qui ſunt velut conſtitutionum Græcæ Eccleſiæ ſumma, perirent. Hoc mihi diſplicet in his Canonibus, ut jam dixi, quod acerbiuſcule pungant quandoque Eccleſiam Romanam omnium matrem. Et quamvis non è diametro, tranſverſè tamen videntur Romanos ritus attingere. Nec impedit variis in nationibus Chriſtum Jeſum variis modis coli, ſervata unitate fidei, & eorum quæ religionis fundamenta præcipua concernunt.

De Canon. 6. Synodi finit velitatio.

Canones Sanctorum Patrum qui Conſtantinopoli in Trullo regij Palatij, congregati ſunt ſub Juſtiniano religioſiſſimo atque Chriſtianiſſimo Imperatore.

NVNCVPATORIA EIVSDEM ſanctæ Synodi ad Religioſiſſimum Imperatorem, cui ſubjecerunt Canones qui ab ipſis expoſiti ſunt.

Religioſiſſimo & Chriſtianiſſimo Imperatori Juſtiniano, ſancta & œcumenica Synodus, quæ divino juſſu religioſiſſimi noſtri Imperatoris congregata eſt, in hac pia ac regia urbe.

CUm inenarrabilis & divina gratia Redemptoris & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti univerſum orbem comprehendat: cumque vivificum veritatis præconium omnium auribus inſitum ſit: populus qui ſedebat in tenebris, vidit lucem magnam agnitionis, erroriſque vinculis liberatus eſt cum regno cœlorum ve- *Epiſt. hæc etiam in Græc. eſt obſcura ſæpe.*

teri ſervitute commutata: ipſe verò pulchritudine priori ſplendoris propter elationem primus ille draco expoliatur, mens illa, magnus ille Aſſyrius, ab iis qui prius captivi erant, capitur; & per incarnati verbi potentiam omni privatur robore, ut ſcriptum eſt.

Pſal. 9. Quoniam *hoſtis framea defecerunt in finem.* Paſſim enim cultus rationalis inſtitutus eſt, & ex omnibus fructibus cœpit oblatio fieri. Et Deus qui ſacrificatur & diſtribuitur ad corporum ſimul & animarum utilitatem deificat conſortes: à quo & dæmones fugantur, & ſacra hominum collecta frequentia in Eccleſiis, myſticè ſanctificatur, & deliciarum paradiſus omnibus patet. Poſtremò fiunt nova omnia. Verum quoniam homicida diabolus, qui ſemel coram omnipotente Domino concidit, cum parturiiſſet ac peperiſſet dolorem defectionis, non ferens nos aſpicere à tranſgreſſionis ruina erectos & cœlum aſſecutos propter primitias noſtras, nempe Chriſtum qui dedit ſeipſum pro redemptione noſtra: non deſtitit malitiæ tela vibrare, & fideles affectibus ſauciare, ut ſegregarentur à data ipſis efficacia ſpiritus bonoris & gratiæ. At bonus noſter athleta [id eſt qui præmium certantibus propoſuit] & ſalutis author non reliquit nos abſque adminiculo, ſingulis excitans ætatibus, qui in hujus vitæ ſtadio armis pietatis in acie ipſi reſiſterent, prælium que cum eo committerent. *Dæmon hoſtis redemptorum.* Qui educto ſpiritus gladio, quod eſt verbum Dei, atque ita cum improbo illo congreſſi, tyrannide quam in nos exercet, eum dejecerunt: cum duces gregum eſſent, & vias Domini ante populos pararent: ne per præcipitia iniquitatis præ ignoratione meliorum impellerentur atque delaberentur. Oportebat enim, qui vitam nobis largitus erat, tantaque demiſſione uſus atque abjectione noſtram naturam aſſumpſerat, ad ſeque ipſum vocaverat atque evexerat, ut & bene vivendi viam nobis oſtenderet per Eccleſiæ lumina atque Doctores, qui illuminant greſſus noſtros ſecundum Deum, & ad Evangelium excitant, quorum functio atque converſatio in cœlis eſt, ſecundum divinum Apoſtolum. Quamobrem cum in præſentia noſtram vitam negligentius agamus, & ratiocinationum inertiæ indormiamus adeo, ut incautis nobis inſidiator hoſtis obrepſerit, paulatimq; virtute erepta, vitium nobis intruſerit: qui maximam hanc totius mundi navim regit Chriſtus Deus noſter te ſapientem nobis gubernatorem pium Imperatorem præſidium conſtituit: qui dirigis ſermones in judicio, & ſervas in ſæculum veritatem, qui exerces judicium & juſtitiam in medio terræ, & in immaculata via ambulas: quam ſapientia concepit, atque obſtetricata eſt pulchreque virtutibus educavit atque ornavit, divinoque ſpiritu refertum oculum orbis reddidit, mentis puritate atque ſplendore illuſtrantem clariſſimè ſubjectos: Cui ſuam Eccleſiam commendavit, legemque ejus meditari die ac nocte docuit, ad exemplar atque ædificationem ſubditorum populorum. Qui ferventi erga Deum zelo zelotem ſuperavit Phinees, & peccatum transfodit vi pietatis atque prudentiæ, gregemque improbitatis & corruptionis è medio tollere conſtituit. Dicebat enim eum qui gubernacula humani generis ſecundum ſupernam authoritatem tenet, non tantum ſua curare, quaque ratione ſua vita rectè inſtituitur, ſed omnes ſubjectos è periculoſiſſimis procellis atque è magna errorum confuſione eripere, fluctuantibus undique ſpiritibus improbitatis, corpuſque noſtrum perturbantibus ab humilitate. Cum itaque ſanctæ atque œcumenicæ Synodi, quæ in hac pia ac regia urbe congregatæ ſunt, altera temporibus Juſtiniani divinæ ordinationis, altera ſub piæ memoriæ Imperatore noſtro Conſtantino patre tuæ clementiæ, myſterium paternæ fidei enuclearunt, nullos omnino ſacros canones conſcripſerint, quemadmodum reliquæ ſanctæ quatuor œcumenicæ Synodi: quibus populi recedant a deteriore atque abjectiore vita, & ad meliorem atque excellſiorem revocentur. Atque hinc gens ſancta, regale ſacerdotium, pro quo Chriſtus

Epheſ. 5. In codice Græco leguntur hæc in tertia perſona, & videntur referri ad doctores, quorum negligentia datur locus hoſti.

Laus Imperatoris.

Cauſa edēdi Canones novorum.

mortuus eſt, cum à multis ob malum ordinem affectionibus raperetur atque traheretur, paulatimque a divina caula abſcinderetur atque reſeraretur, atque inſcitia & oblivione à virtutis egregiis factis decideret, vel ut Apoſtoli more loquamur, Filium Dei conculcaret, ſanguinemq; teſtamenti quo ſanctificatus eſt, commune duceret, ſpiritus gratiam contumelia affecit. Hunc itaque tanquam immenſum populum congregare volens, imitatione Chriſti, errantē ovem in monte quærentis, ejuſque caulæ reſtituere, atq; perſuadere ut obſervent præcepta atque divina mandata, per quæ mortuorum opus rejicientes vivificamur, omnemq; ſalutis diſquiſitionem circunſpiciens, atque Deum quærens (juxta dictum illud: Qui quærit Dominum, inveniet ſcientiam cum juſtitia. Qui verò rectè quærunt eum, invenient pacem) hanc divinitus electam œcumenicam Synodum congregatam definiviſti atque conſtituiſti, ut multorum unanimi conſenſu atque conſpiratione felicem tuus conatus exitum ſortiatur. Quinetiā ſi quæ reliquiæ gentilis vel Judaicæ pravitatis, veritatis maturo tritico immiſtæ ſint, radicitus ut zizanium tollantur, puraq; efficiatur Eccleſiæ ſeges. *Ubi enim ſunt duo congregati in meo nomine, illic ſum in medio eorum*, Dominica vox inquit. Rurſum per Jerem. nobis clamat: Quærite me ex toto corde veſtro, & apparebo vobis. *Matth. 18.* *cap. 29.*

Cum huc igitur juſſu tuæ pietatis convenerimus in hanc piam ac regiam urbem, canones ſacros conſcripſimus. Quo circa tuam pietatem rogamus, delatis ad te patrum dictis qui ſub piæ memoriæ rege noſtro in hac pia urbe congregati ſunt, ut quemadmodum convocationis literis Eccleſiam honoraſti: ſic placitorum tuis apicibus finem obſignes. Dominus autem confirmet regnum tuum in pace, & juſtitia, & poſteris ſemper conſervet, addatque terreno imperio etiam regni cœleſtis fruitionem.

Ordo optimus omnium cœptorum tā verborum quā rerum, à Deo incipere, atque in Deo deſinere, juxta vocem Theologicam. Unde cum & pietas à nobis jam clara voce prædicetur, atque Eccleſia in qua fundamentum poſitus eſt Chriſtus, aſſiduè creſcat & promoveat, ut ſupra Libani cedros extendatur.

Canon I. fidei definitionem continens. Nunc ſacros ſermones exordientes divina gratia, definimus ut invariata atque inviolata maneat fides quæ nobis tradita eſt ab Apoſtolis a Deo electis, qui & oculati teſtes & miniſtri verbi fuerunt: tum etiam a trecentis decem & octo ſanctis & beatis patribus, qui Nicæam convenerunt ſub Conſtantino rege noſtro contra Arrium impium, ab eoque pro dogmate conſtitutam gentilem heterotheiam, id eſt divinitatis diverſitatem vel ut rectius dicamus, polytheiam, id eſt deorū multitudinem. Qui concordi fide conſubſtantialitatem in tribus divinæ naturæ perſonis revelarunt atque explanarunt, non poſſe id ſub modio abſconſum eſſe: ſed Patrem & Filium & Spiritum ſanctum adorare una adoratione fideles palam docuere: Atque inæqualium divinitatis graduum opinione everſa atque convulſa, pueriles hæreticorum captiones, quæ ex arena contra rectam fidem conſtant, dejecerunt atque ſubverterunt. Itidem iidem quæ ſub magno Theodoſio rege noſtro à centum quinquaginta ſanctis Patribus qui in hac regia urbe congregati ſunt, prædicata eſt, confirmamus, theologica dicta amplectentes, & profanum Macedonium unà cum prioribus hoſtibus veritatis expellentes, ut qui inſolenter patrem dominantem ſervam arbitrari auſus ſit, & ſcindere individuam unitatem prædonis more aggreſſus, ne integrum nobis ſpei eſſet myſterium. Atque unà cum hoc impuro, & veritatis oblatratore, Apolinarium improbitatis antiſtitem condemnantes, qui Dominum cœleſte aſſumpſiſſe corpus impiè eructavit. Hinc iſte quoque imperfectam noſtram eſſe ſalutem ratiocinans. Quinetiam quæ à ducentis patribus Dei numine afflatis, qui prius Epheſi ſub Theodoſio Arcadij filio congregati ſunt, expoſita ſunt documenta, tanquam infractam pietatis vim,

Prius itaque propter poſteriorem Synod. Epheſ. ſecundam quæ fuit prophanata.

obſignamus unum Chriſtum Dei filium incarnatum prædicantes: & quæ eum ſine ſemine peperit immaculata ſemper Virgo, proprie ac vere Dei genitricem aſſerimus. Atque nugatoriam Neſtorij diviſionem, ut quæ à conditione divina ſejuncta ſit, repudiantes: qui hominem ſpecialiter unum Chriſtum aſſerit, & Judaicam renovat impietatem.

Præterea eam fidem quæ in Chalcedoniorum Metropoli ſub Marciano Imperatore noſtro a ſexcentis & triginta divinitus electis patribus edita eſt Orthodoxè confirmamus: quæ unum Chriſtum Filium Dei è duabus conſtitutum naturis, & in duabus jiſdem naturis glorificatum magna voce definierunt & ſtultum Eutychen, qui opinione magnum diſpenſationis myſterium abſolutum eſſe aſſeverabat, tanquam nefas ac piaculum è ſacris Eccleſiæ ſepties ejecerunt: atque una cum ipſo Dioſcorum & Neſtorium alterum diviſionis, alterum confuſionis defenſorem atque anteſignanum, qui è diametro impietatis in idem inciderũt proditionis & irreligioſitatis baratrum. Tum etiam pias voces centum ſexaginta quinque ſanctorum Patrum qui in hac regia urbe congregati ſunt ſub divinæ ordinationis Juſtiniano noſtro rege, tanquam à ſpiritu profectas agnoſcimus, & nobis ſubditos docemus. Qui Theodorum Mopſueſtiæ Neſtorij magiſtrum, Origenemque & Didymum atque Evagrium, qui gentilium fabuloſas narrationes commenti ſunt, & corporum nobis circuitus atque mutationes confinxerunt mentis vitio atque ſomniis, & in mortuorum reſurrectionem impie debacchati ſunt. Atque ea quæ contra rectam fidem, & duodecim capita beati Cyrilli a Theodoreto conſcripta ſunt, & epiſtolam quæ inſcribitur Hiba ſynodice anathematizarunt, atque abominati ſunt. Tum etiam fidem ſextæ ſanctæ ſynodi, quæ ſuperioribus annis in hac regia urbe ſub Conſtantino qui divina ordinatione Rex noſter fuit, quæ majorem habuit authoritatem: Quòd pius Rex ſigillis ejus tomos ratos fecit, ut in omne ævum tuti eſſent, iterum confitemur inconcuſſè nos ſervare, vel duas naturales volitiones, hoc eſt voluntates, & duas naturales actiones in carnis diſpoſitione unici Domini noſtri Jeſu Chriſti veri Dei credere nos pie docuit: iis qui rectum veritatis dogma adulterarunt, & unam voluntatem atque unam actionem in uno Domino noſtro Ieſu Chriſto populos docuerunt pietatis calculo condemnatis, Theodoro inquam è Pharan, Cyro Alexandrino, Honorio Romano, Sergio, Pyrrho, Paulo, Petro, qui in hac pia urbe præſederunt, Machario Antiochenorum Epiſcopo, Stephano ejus diſcipulo, & fatuo Polychronio. Hinc inviolatum ſervantes commune corpus Chriſti Dei noſtri, atque ut ſummatim dicamus, omnium virorum, qui in Eccleſia Dei claruerunt, qui fuerunt luminaria in mundo, vitæ rationem obtinentes, fidem tenendam ſtabilem, & ad conſummationem uſque ſeculi inconcuſſam manere ſancimus, eorumque divinitus tradita ſcripta & dogmata: omnes rebelles & anathematizantes veritatis hoſtes, & qui contra Deum fremuerunt inaniter, & iniquitatem in ſublime meditati ſunt. Quod ſi quis omnium prædicta pietatis dogmata non tenet nec amplectitur, nec ſic ſentit, nec prædicat, ſed contraire illis conatur, anathema eſto ſecundum jam expoſitum ſtatutum, & definitionem à prædictis ſanctis & beatis patribus: atque Chriſtianorum albo, ut alienus pellatur atque ejiciatur. Nos enim nec addere quicquam nec demere iis quæ prius definita ſunt, omnino decrevimus, nec ulla ratione poſſumus.

Contra Eutychem, qui non ipſa ſed ſola opinione atque apparentia, incarnationis myſterium contigiſſe exiſtimabat.

Diſtinctio Synodi ſexti.

Periphraſ. Incarnationes, quæ dicuntur græcè οἰκονομίαι.

Confirmatio ſex priorum Synodorum.

Canon 2. Ut & Synodorum generalium, quarundamque Provincialium, Apoſtolorum, & aliorum Patrum Canones ſtabiles maneant, definitur.

Hoc quoque huic ſanctæ Synodo pulcherrime & honeſtiſſime placuit, ut ab hoc nunc tempore deinceps ad animarum medelam, & perturbationum curationem firmi, ſtabileſque maneant, qui à ſanctis patribus, qui nos præceſſerunt, ſuſcepti ac confirmati ſunt, atque à Deo nobis etiam traditi ſunt, ſanctorum Apoſtolorum nomine 85. Canones. Quoniam autem in his nobis Canonibus præceptum eſt, ut eorundem ſanctorum Apoſtolorum per Clementem conſtitutiones ſuſciperemus, quibus jam olim ab iis, qui à fide aliena ſentiunt, adulterina quædam, & à pietate aliena introducta ſunt, quæ divinorum nobis decretorum elegantem & venuſtam ſpeciem obſcurarunt. Has conſtitutiones ad Chriſtianiſſimi gregis ædificationem ac ſecuritatem utiliter rejicimus, hæreticæ falſitatis fœtus nequaquam immiſcentes, & germanæ ac integræ Apoſtolorum doctrinæ inſerentes. Obſignamus etiam reliquos omnes Canones, qui à ſanctis & beatis noſtris patribus, qui Nicææ convenerunt, ab iiſque qui Ancyræ, etiam ab iis qui Neocæſareæ, ſimiliter & qui Gangris. Præterea & ab iis qui Antiochia Syriæ: ab iis etiam qui Laodicæa Phrygiæ. Præterea autem & à 150. Patribus, qui in hac Dei cultrice & regia civitate convenerunt: & à ducentis qui in Epheſiorum Metropoli prius coacti ſunt, & à 630. ſanctis patribus qui Chalcedone, ſimiliter & ab iis qui Sardicæ, & qui Carthagine, & qui ruſſus in hac regia urbe convenerunt ſub Nectario, qui regiæ huic civitati præſidebat, & Theophilo, qui fuit Alexandriæ Archiepiſcopus. Quin etiam Canones Dionyſij Archiepiſcopi Alexandrinorum Magnæ civitatis Megalopolis. Et Petri Alexandriæ Archiepiſcopi & Martyris Gregorij Neocæſareæ Epiſcopi, qui θαυματουργὸς, id eſt, mirabilium operum effector dictus, Athanaſij Alexandrini Archiepiſcopi, Baſilij Archiepiſcopi Cæſareæ Cappadociæ, Gregor. Epiſcopi Nyſſæ, Gregorij Theologi, Amphilochi Iconij, Timothei Archiepiſcopi, & Gennadij Patriarchæ hujus regiæ civitatis. Præterea vero & à Cypriano Aphrorum regionis Archiepiſcopo & martyre, & à Synodo, quæ ſub ipſo fuit, emiſſum canonem, qui in prædictorum præſulum locis, & ſolum, ſecundum traditam eis conſuetudinem ſervatus eſt. Et nulli licere prius declaratos Canones adulterare, vel abolere, vel alios præter prius hic propoſitos Canones admittere, à quibuſdam falſa adjecta inſcriptione compoſitos, qui veritatem cauponari conati ſunt. Si quis autem quod prædictorum Canonum aliquem innovare, vel ſubvertere conetur, convictus fuerit, reus erit ſecundum eum canonem, ut ipſe pronunciat canon, pœnam luens, & per ipſum, in eo in quo offendit, medelam ſuſcipiens.

Clementis conſtitutiones rejectæ.

Codex græcus Parrhiſiis impreſſus, nonnihil variat in hac nomenclatura.

Quomodo hic Canon Cypriani recipiatur explicat 95. canſtra & 19. Nicæ Syn.

Canon. 3. Qualiter puniendi clerici, qui præter canonicas ſanctiones uxores duxerint.

Quoniam pius & Chriſti amicus Rex noſter allocutus eſt Synodum hanc ſanctam & œcumenicam, ut miniſtros Eccleſiæ puros, & eo miniſterio dignos exhiberet Synodus. At cum hi, qui ſunt Romanæ Eccleſiæ canonis ſummum jus ſervare propoſuerint, hujus autem civitatis ſedes benignitatem, nos vero unum è duobus componentes (ut nec ex lenitate, diſſolutionem, nec ex rigore, auſteritatem) ſancimus, ut qui ad ſecundas tranſierunt nuptias, nec à peccato, cui mancipati ſunt, reſipiſcere voluerint, depoſitioni canonicæ ſubjacere. Qui vero ad hanc ſecundarum nuptiarum affectionem tranſierunt quidem, ſed ante noſtram cognitionem procul peregrinam ſpuriamque conjunctionem abjecerunt, vel quorum uxores ſecundæ obiere, vel ipſi ad converſionem providentes, in animum ſobrietatem revocarunt, & ſubito eorum omnium quæ prius contra leges erant, obliti ſunt, ſive Preſbyteri, ſive Diaconi ſint, viſum eſt eos ceſſare debere ab omni ſacro munere & actione, in certum tempus damnatos, dummodo honores quidem ſuæ ſedis & ſtatum retineant contenti primo accubitu: lachrymis à Domino efflagitantes, ut ſibi remittat illud ignorantiæ peccatum: ineptum enim eſt, ut aliis bene

A precetur, qui neceſſe habet ſua curare vulnera. Cæterum qui uni quidem conjuncti ſunt uxori, ſed quæ vidua eſſet cum aſcita fuit, ſimiliter & qui poſtquam fuere electi nuptiis illegitimis adhæſere, hoc eſt Presbyteri, Diaconi, & hypodiaconi, ad breve aliquod tempus damnati, ſemotique à ſacra adminiſtratione rurſus ad eoſdem reſtituantur gradus, dummodo ad majorem non procedant gradum, latenter illegitimo contubernio ſoluto. Et hęc quidem ſolum in Sacerdotibus diſpoſuimus definientes ab hoc tempore, & reſtituentes canonem illum, qui prohibet, ut qui ad ſecundas nuptias tranſierit poſt baptiſmum, vel pellicem habuerit, non poſſit Epiſcopus, aut Presbyter creari, vel Diaconus, aut omnino ordinis ſacri. Similiter & qui viduam aſſumpſerit, vel repudiatam, vel amicam, vel ancillam, vel meretricem, eſſe non poteſt Epiſcopus, B vel Presbyter, vel Diaconus, vel omnino ordinis ſacri.

Ca. Apoſt 17. & 18. D. 33. Si quis viduam. Ex. 25. cap. Ap. ſlo. quis q. aſſ cumq. mulier m ſtu pravet clerici 1. de penitur 27. q. 8. Si quis. Di 32. Si quis eorū.

Canon 4. Clericus vitians Monacham deponatur.

Si quis Epiſcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, vel Subdiaconus, vel lector, vel cantor, vel oſtiarius cum muliere Deo dicata coierit, depoonatur, ut qui Chriſti ſponſam violaverit. Si autem laicus, ſegregetur.

Canon 5. Ne quis ex clero habeat ſecum mulierem extraneam.

Nullus eorum qui in Sacerdotum ordinem adſcripti ſunt, ſi canonico ritu vivere & ſe a ſuſpectis perſonis C ſubducere vult, * mulierem habeat ancillaſve. Ita enim fiet ut famam ſibi integram inculpatamque retineat. Quod ſi quis hæc à nobis definita tranſgrediatur, deponatur. Atque hoc quidem præceptum etiam eunuchi obſervent providentes, ut vitam puram, & ſine reprehenſione vivant. Quod ſi tranſgreſſi fuerint, ſi clerici ſunt, deponantur: ſi laici, excommunicentur.

γυναῖκα significat hic ſimpliciter mulierem. Nam 13. Canon concedit uxorem.

Canon 6. Soli cantores & lectores poſſunt uxorem ducere.

Quoniam in Apoſtolicis canonibus dictum eſt, eorum qui non ducta uxore in clerum promoventur, ſolos lectores & cantores uxorem poſſe ducere: Et nos D hoc ſervantes decernimus, ut deinceps nulli penitus hypodiacono, vel Diacono, vel Presbytero poſt ſui ordinationem conjugium contrahere liceat. Si autem hoc facere auſus fuerit, deponatur. Si quis autem eorum qui in clerum accedunt, velit lege matrimonij mulieri conjungi antequam hypodiaconus, vel Diaconus, vel Presbyter ordinetur, hoc faciat.

Canon 7. Diaconi non ſedeant loco honoratiori, quam Presbyteri.

D. 93. Præcipimus.

Quoniam in nonnullis Eccleſiis Diaconos officia Eccleſiaſtica habere cognovimus, & ex hoc nonnullos eorum arrogantia & licentia fretos ante Presbyteros ſedere, ſtatuimus, ut Diaconus etiam ſi in di- E gnitate, ideſt, in quovis ſit officio Eccleſiaſtico, ante Presbyterum non ſedeat, præterquam ſi proprij Patriarchæ, vel Metropolitani vicem gerens, adſit in alia civitate ſuper aliquo capite. Tunc enim ut locum illius implens honorabitur. Si quis autem tyrannica adductus audacia tale quid efficere auſus fuerit, is ex proprio gradu dejectus, ſit omnium ultimus ejus ordinis in cujus eſt catalogo in ſua Eccleſia. Cum Dominus nos hortetur ne primos accubitus cordi habeamus, quemadmodum ſanctus Lucas Evangeliſta deſcribit ex doctrina ab ipſo Domino noſtro ac Deo tradita, proponebat enim parabolam invitatis, advertens quod illi primos accubitus eligerent: ac dicebat, Cum invitatus fueris à quopiam, ne accumbas in pri- A mo accubitu: ne ſi honoratior te invitatus ſit, accedat qui te & illum invitavit, ac tibi dicat, Da huic locum: & tunc incipias non ſine pudore inter poſtremos collocari. Quin potius cum invitatus fueris, accumbe poſtremo in loco, ut cum acceſſerit qui te invitavit, dicat tibi: Amice aſcende in locum ſuperiorem. Quæ res honeſtamento tibi fuerit apud omnes ſimul accumbentes. Nam quiſquis ſe ipſe evehit, deprimetur: & qui ſe ipſe deprimit, evehetur. Hoc autem obſervabit etiam in reliquis Eccleſiaſticorum ordinibus: quandoquidem ex omnibus dignitatibus, eas præſtantiores eſſe ſcimus, quæ ſpirituales ſunt.

B

Canon 8. Eſtque Canon Apoſtolicus 36. & Nicæ. & Chalcedon. 19. Ut quotannis Synodi provinciales fiant.

Volentes omnibus in rebus ea rata haberi, quæ à ſanctis patribus divinitus conſtituta ſunt, renovamus canonem eum quo cavetur ut in ſingulis provinciis fiat quotannis Epiſcoporum Synodus ubicumque Metropolitano viſum fuerit. Quoniam vero tum barbarorum irruptiones, tum aliæ quoque ſupervenientes cauſæ impedimento ſunt quo minus ij qui Eccleſiis præſunt, quotannis bis agere conventus poſſint, placuit omnino propter gravia negocia Eccleſiaſtica ſubinde (ut veriſimile eſt) pullulantia, ſemel quotannis ejuſmodi conventum Epiſcoporum in ſingulis agi provinciis, idque quotannis a ſacro feſto Paſchæ, & intra finem menſis Octobris: & eo quidem in loco quem C metropolitanus (ut ſupra dictum eſt) delegerit. Cæterum viſum eſt eos Epiſcopos qui nec abſint à ſuis urbibus, nec adverſa valetudine laborent, neque vero ullam habeant excuſabilem & neceſſariam occupationem, fraterna correctione caſtigari ac plecti.

Canon 9. Ne clerici cauponariam exerceant.

Nulli clericorum liceat officinam habere tabernariam. Nam ſi clericis nefas eſt cauponam adire, multo magis in ea cæteris miniſtrare. Quod ſi quid eorum quæ facere ipſi minime licet, ſuſcipiat: vel ceſſato, vel deponitor.

Can. Ap. 54 & 44 d. c. Nulli

Canon 10. Clerici uſuras non accipiant.

D Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus, qui uſuras vel centeſimas accepit, vel ceſſet, vel deponatur.

Can Nic. Concil 18. Apoſ. 44. 28. qu. 1. Nul

Canon 11. Nulli fidelium licet Judæorum azyma comedere.

Nemo eorum qui in ſacro ordine cenſentur, aut laicus, Judæorum azyma comedat, vel ullam cum eis familiaritatem ineat, vel in morbis accerſat, vel medicinas ab eis ſuſcipiat, vel una cum eis in balneis lavetur. Si quis contra fecerit, ſi ſit clericus deponatur, ſi laicus, excommunicetur.

E *Canon 12. Poſt ordinationem ſuam, Epiſcopi à propriis uxoribus ſecedant.*

Porro hoc quoque ad noſtram cognitionem pervenit, quod in Africa & Lybia & aliis locis, quidam ex iis qui illic ſunt, religioſiſſimi Præſules cum propriis uxoribus, etiam poſtquam ad eos proceſſit ordinatio, una habitare non recuſent, ex eo populis offendiculum offerentes. Hoc autem dicimus non ad ea abolenda & evertenda quæ Apoſtolis antea conſtituta ſunt, ſed populorum ſalutis, & ad meliora progreſſionis curam gerentes, & ne ſtatus Eccleſiaſticus ullo probro afficiatur. Si quis autem tale quid agere deprehenſus fuerit deponatur.

Tres rationes canonis.

Nota. *Hinc rejicitur quod aſſerit Gregorius Ambianas ad librum Tertulliani* de Monogamia, *Sacerdotes*

olim fere conjugatos, nec uſu matrimonij abſtinuiſſe niſi cum ſacris operam darent, contra can. 29. Concilij 2. Carthaginenſis, ubi abſtinentia illa dicitur eſſe antiquæ obſervationis. *Hic autem canon non arcet uxoratos ab Epiſcopatu, ſed Epiſcopos, ſi ſint uxorati, à cohabitatione cum uxoribus propter tres cauſas in verbis canonis contentas & meditatione dignas. Quia autem canon ſextus Apoſtolorum diſſenſione videtur juxta quorumdam interpretationem, & ſimium forte probandam, hoc excuſat, quod dilatata prædicatione Evangelij, oporteat Pontifices ad perfectiorem vitam provehi. Tempus non eſſe amplius indulgendi imbecillitati humanæ: pro tempore enim mutantur leges humanæ.*

Canon 13. Subdiaconi, & ſuprà, vicis ſuæ tempore ab uxoribus abſtineant.

d. 31. Quoniam in Romano ordine traditum ſervatum eſt in Occidente, ut ex contrario hinc aſſumatur ab clero. — B

Quooiam in Romana Eccleſia in ordine canonis traditum eſſe cognovimus, ut ij qui ordinem Diaconi aut Presbyteri eſſent petituri, profiterentur ſe non amplius congreſſuros cum ſuis uxoribus: nos veterem canonem Apoſtolicæ conſtitutionis & ordinationis ſecuti, volumus ſanctorum virorum connubia vel ab hoc tempore valere, nequaquam diſſoluentes eorum conjunctionem cum ſuis uxoribus, aut tempeſtivo congreſſu eos privantes, ut qui dignus comperiatur, ad ordinem aut hypodiaconi aut Diaconi, aut etiam Presbyteri capeſſendum, hic legitimæ uxori cohabitans, minime ab hujuſmodi dignitatis gradu prohibeatur; nec ordinationis tempore profiteri cogatur ſe à legitimo ſuæ uxoris congreſſu temperaturum: ne ex eo polluamus & fœdemus nuptias à Deo conſtitutas, & ſua præſentia comprobatas: cum alioqui vox Evangelij clamet: *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Et Apoſt. doceat *honorabile connubium* & thorum immaculatum. Et *alligatus es uxori? ne quære diſſolutionem.* Porro ſcimus quod ij qui Carthagine congregati ſunt, quique habuerunt miniſtrorum in vitæ caſtitate providentiam, dixerunt hypodiaconos qui ſacra myſteria contrectant, & Diaconos & Presbyteros juxta ſua præſcripta tempora à conjugibus continentes eſſe debere: ut quod etiam ab Apoſt. nobis traditum eſt, & jam à multis annis obſervatum, ſimiliter conſervemus, ſcientes quod omnia tempus habent, maxime vero jejunium & oratio. Oportet enim eos qui altari aſſiſtunt, quo tempore ſacra tractant, continentes eſſe omnibus in rebus: ut quod à Deo ſyncere petunt, obtinere poſſint. Si quis igitur audeat contra Apoſtolicos canones, aliquos ex conſecratis, Presbyteris inquam aut Diaconis aut Subdiaconis, privare uxoris legitimæ tactu & congreſſu, deponatur. Eodem modo ſiquis Presbyter aut Diaconus uxorem ſuam pietatis prætextu ejicit, excommunicetur, ſi vero pertinax permanſerit, deponatur.

(Margin: Rom. 1. — Mat. 19. — Heb. 13. — 1. Cor. 7. — Can. divinitus Eccleſiæ. Rom. — C — D)

Nota. *Hic Canon perperam fundat ſe in uſu Eccleſiæ Carthaginenſis, ut ad 21. canonem advertere eſt. Duplex autem eſt genus Sacerdotum apud Græcos, quidam Monachi ſine uxoribus: alij non Monachi quibus ante ordinationem uxoratis permittitur poſt ipſam uſus uxorum, extra tempora quibus altari ſerviunt. Et Clemens VIII. conſt. 4. ſtatuit ut Græcus Presbyter ſacrificium oblaturus ceſſet prius ab uxore per ſeptem dies, ſaltem per tres.* — E

Canon 14. Ne Presbyter ante triginta annos ordinetur, Diaconus ante viginti-quinque & Diaconiſſa ante quadrageſimum.

Sanctorum & numine afflatorum Patrum noſtrorum valeat etiam hac in re canon, ne Presbyter ante triginta annos ordinetur, etiamſi maximè ſit dignus, ſed prohibeatur. Etenim Dominus Jeſus Chriſtus trigeſimo anno baptizatus eſt, cœpitque docere. Præterea neque Diaconus ante quintum & vigeſimum

A annum, neque Diaconiſſa ante quadrageſimum annum creetur.

Canon 15. Ne Diaconus minor 20. annis creetur.

Hypodiaconus vero non minus quam viginti annis natus creetur. Si quis autem in quocumque Sacerdotum ordine præter conſtituta tempora creatus erit, deponatur. (D. 77. c. Subdiac.)

Canon 16. De quibus Diaconibus loquatur liber Actorum Apoſtolorum.

Quoniam Actuum libri, ſeptem Diaconos ab Apoſt. conſtitutos eſſe tradunt: qui vero erant in Neocæſariana Synodo, ſic diligenter in ſcriptis apud ſe canonibus dixerunt, Diaconos ſeptem eſſe oportet, etiamſi magna ſit urbs; quod ubi teſtabitur Actuum liber, nos Apoſtolico Patrum dicto animum accommodantes, reperimus hunc ſermonem ipſis non fuiſſe de iis qui myſteria adminiſtrarent, ſed de eo quod ad menſarum miniſterium pertinet officio. Sic enim Actuum liber habet: In diebus illis creſcente numero diſcipulorum, factum eſt murmur Græcorum adverſus Hebræos: quod deſpicerentur viduæ eorum in quotidiano miniſterio. Convocantes autem duodecim multitudinem diſcipulorum, dixerunt: Non æquum eſt, nos neglecto Dei verbo menſis adminiſtrare. Deligite ergo, fratres, viros ex vobis ſpectatæ fidei ſeptem, quos huic operi præficiamus: at nos orationi, & miniſterio Verbi Dei incumbemus. Et placuit hic ſermo omni multitudini: elegeruntque Stephanum virum plenum fide & Spiritu ſancto, & Philippum, & Prochorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaum Proſelytum Antiochenum, quos ſtatuerunt coram Apoſtolis. Hæc explicans Eccleſiæ Doctor Ioan. Chryſoſt. Admiratione, inquit, dignum eſt, qui fieri potuerit, ut non diſciſſa ſit multitudo propter delectum virorum & Apoſtoli non ſint ab ipſis reprobati. Enimvero quam dignitatem aut quam ordinationem acceperunt, ſcito opus eſt. Num Diaconorum dignitatem? At iſtud in Eccleſiis non eſt: Num Presbyterorum eſt ordo? * Atqui nullus tum erat Epiſcopus, ſed Apoſtoli ſoli. Proinde arbitror neque Diaconorum, neque Presbyterorum nomen eſſe planum ac dilucidum. Quare declaramus & nos ſeptem prædictos Diaconos non ſumi pro iis qui myſteria tractant, ex doctrina ante explicata, ſed eos eſſe, qui tunc inter congregatos functi ſunt publici muneris officio, qui que exemplar nobis etiam hac in re fuerunt humanitatis & ſtudij erga indigentes.

(Margin: Can. 15. Neocæſar. Syn. corrigitur per præſent. canonem. — B — C — In expoſ. 6. c. Actorum, hic tamen canon clarius loquere quam interpret. Chryſoſt. — Hoc eſt ubi dum exercuerant munus Epiſ. & Diaconi in Eccleſia miniſtri publici ad eleemoſynas diſtribuendas. — D)

Canon 17. Sine dimiſſoriis Epiſcopi, clerici à propriis Eccleſiis non recedant.

Quoniam diverſarum Eccleſiarum clerici, iis, in quibus creati ſunt, Eccleſiis relictis, ad alios decurrunt Epiſcopos, & ſine ſententia ſui Epiſcopi, in aliis Eccleſiis conſtituti ſunt, hinc effectum eſt ut inobedientes eſſent: ſtatuimus à Januario menſe præterita quarta diſtributione, nullum omnium clericorum (etiam in quolibet gradu) facultatem habere ſe in alia Eccleſia conſtituendi abſque ſui Epiſcopi litteris dimiſſoriis. Itaque qui ab hoc tempore iſtud non ſervavit, ſed ea in re eum qui illi ordinem contulit, dedecoraverit, deponatur & ipſe, & qui eum temere receperit.

(Margin: E — Ex Syn. Conſtantinopol. & Carthag. Eccleſ.)

Canon 18. Ceſſante cauſa receſſus, clericus ad propriam redeat Eccleſiam.

Eos qui propter barbarorum incurſiones, aut aliquo caſu profugi ſunt clerici, cum hic mos ipſis deſierit, aut barbarorum incurſiones ad ſua loca redierint, rurſus in ſuas Eccleſias jubemus redire; neque eas diu ſine cauſa deſerere. Cæterum ſiquis huic cano-

A ni audiens non fuerit, excommunicetur quoad in propriam Eccleſiam redierit. Id ipſum fiat etiam in eo Epiſcopo qui illum detinuerit.

Canon 19. Epiſcopi diebus omnibus præcipue Dominicis docere populum debent.

Docere populum Epiſcopus ex officio datum. De ſcriptura ſub orta controverſia per patrũ interpretationem dirimenda.

Quod oportet eos, qui præſunt Eccleſiis in omnibus quidem diebus, ſed præcipue Dominicis omnem clerum & populum docere pietatis ac rectæ religionis eloquia, ex divina ſcriptura colligentes intelligentias, & judicia veritatis, & non tranſgredientes jam poſitos terminos, vel divinorum patrum traditionem. Sed & ſi ad ſcripturam pertinens controverſia aliqua excitata fuerit, ne eam aliter interpretentur, quam quomodo B Eccleſiæ luminaria & DD. ſuis ſcriptis expoſuerunt: & majorem ex iis laudem aſſequantur, quam ſi quæ à ſe dicuntur componant: ne, dum quandoque ad id hæſitant, ab eo quod convenit excidant. Per prædictorum enim Patrum doctrinam, populi ad eorum quæ ſunt bona & expetenda, & inutilia ac rejicienda cognitionem venientes, vitam in melius componant, nec ignorantiæ vitij convincuntur, ſed doctrinæ mentem adhibentes, ſe ipſos ad id ne mali quid eis accidat, excitant, & imminentium ſuppliciorum metu ſibi ſalutem procurant.

Canon 20. Ne in alia civitate Epiſcopus doceat.

C Non licet Epiſcopo in aliena civitate publice docere. Si hoc facere deprehenſus fuerit ceſſet ab Epiſcopatu, Presbyteri autem munere fungatur.

Canon 21.

Qui criminum canonicis ſanctionibus damnatorum rei facti, & omnimodæ perpetuæque muneris ſui privationi obnoxij redditi, laïcorum numero accenſeotur, ij ſi ſcelerum ob quæ à gratia exciderunt, pœnitentia ducti ſua ſponte redeant in viam, ſeque ab jiſdem ſceleribus in totum abdicent, id ſane illis permittendum, ut de more clericorum tondeantur. Sin eſt ut ipſi haud quaquam ultro reſipiſcant, in modum laïcorum comam nutriant, ut qui in ſecularibus vitæ illecebris volutari, quam ad immortalitatem D aſpirare maluerint.

Canon 22.

Ob pecuniam promotos, ſive Epiſcopos, ſive clericos deponi jubemus.

Canon 23. Pro Euchariſtiæ adminiſtratione nihil exigendum eſt.

1. q. 1. Nullus Epiſc. aut.

Nullus Epiſcopus ſive Presbyter, ſive Diaconus puriſſimam præbens communionem, ab eo qui communicat ejus participationis gratia, obolos vel quamvis aliam ſpeciem exigat. Non eſt enim venalis gratia, nec pecuniis ſpiritus ſanctificationem impartimur E ſed ea iis qui digni ſunt abſque ulla fraude eſt communicanda. Qui ſecus fecerit, deponatur.

Canon 24. Ne clerici aut Monachi interſint ludis theatralibus.

Hic canon eſt 15. can. Laodicen. & 11 Carthag. 3.

Ne liceat cuiquam eorum qui ſacri ſunt ordinis, vel Monacho, ad Circenſes ludos aſcendere vel ſcenicis ludicris hærere: etiamſi ludicra fraudulenter inducta fuerint, ſurgat clericus, ſtatimque abſcedat. Iſtud enim nobis patrum doctrina præſcribit. Si quis in hoc deprehendatur, ni deſinat, deponatur.

Canon 25. Eſt 17. Synodi Chalcedonenſis.

Canon 26. Ignorantia non impedit, quin ab illicitis Presbyter abſtinere teneatur.

D. 28. Presbyterum.

Presbyter, qui per ignorantiam illicitis nuptiis eſt implicatus, ſit quidem cathedræ particeps: à reliquis autem operationibus abſtineat. Ei enim qui talis eſt, ſatis ſi venia detur. Nec ergo publice, nec privatim benedicat, nec Chriſti corpus aliis diſtribuat, nec aliquod aliud miniſterium obeat: ſed prima ſede contentus, Domino defleat, ut illi ex ignorantia peccatum condonetur. Manifeſtum eſt, quod illegitimum conjugium diſſolvetur. Nec ullo modo vir ille conſue- B tudinem habebit cum ea, per quam ſacro miniſterio privatus eſt.

Canon 27.

Clericus veſtem ſibi convenientem induat tam in urbe quàm in via. Nemo eorum, qui in clerici numero cenſentur, veſtem induat ſibi non propriam ac convenientem, ſive in urbe agat, ſive iter faciat, ſed utatur eo genere veſtis quod ipſi attributum eſt.

Canon 28. Uva non diſtribuatur ſimul cum Euchariſtia.

De conſecr. diſt. 2. Didicimus.

Quoniam in diverſis Eccleſiis intelleximus uvam ad altare allatam miniſtros cum incruento illo oblatio- C nis ſacrificio conjunctam, ex quadam, quæ invaluit conſuetudine, utraque ſimul populo diſtribuere: decernimus, ut nullus Sacerdos hoc amplius faciat, ſed ad vivificationem & peccatorum remiſſionem ſolam oblationem populo impertiat. Sacerdotes vero has uvas illatas privatim benedicentes, non ſecus ac primitias quaſdam diſtribuant pœnitentibus ad laudem datoris fructuum per quas noſtra corpora divina diſpoſitione augentur, & nutriuntur. Si quis autem clericus præter hæc decreta fecerit, deponatur.

Canon 29. Nec feria 5. in cœna Domini ſolvatur jejunium, nec non jejuni communicent.

29. Can. Carthag. 3. renovatur. 50. Can. Laodicenſ.

Canon quidam Carthaginenſis Concilij jubet ut ſa- D crum altaris non niſi à jejunis hominibus peragatur, uno anniverſario die excepto, quo Dominica Cœna peragitur, divinis illis patribus ea ipſa œconomia tunc fortaſſe utentibus propter certas in locis illis occaſiones Eccleſiæ utiles. Nemine igitur nobis impedimentum afferente quominus res ea accuratè fiat, nos Apoſtolorum ac Patrum traditiones inſecuti definimus non oportere in quadrageſima feriam quintam poſtremæ hebdomadis ſolvere, atque totam quadrageſimam contemptui habere.

Canon 30. Sacerdotes Barbarici cum ordinantur, uxores relinquere poſſunt.

Al. puſill. [illegible] tem.

Cum ſit nobis in animo ad ædificationem Eccle- E ſiæ omnia moliri, Sacerdotibus etiam qui Eccleſiis apud barbaros præſunt, leges dandas eſſe cenſuimus. Itaque ſi canonem Apoſtolicum in quo agitur de non ſummovenda uxore religionis prætextu, tranſcendere licet, & eorum quæ definita ſunt, velut ſepta tranſilire, cum jam ſi ipſi ipſorumque uxores conſentiant, mutuo congreſſu abſtineant: ſtatuimus ac definimus ne hi poſthac ullo modo conſueſcant cum uxoribus: ut hinc nobis certam & integram voti ſui ſignificationem præbeant. Cæterum hoc illis non alia de cauſa, quam ob animi parvitatem ac mores quoſdam exoticos quos averſari oporteat, tradidimus.

A

Canon 31. Sine Epiſcopi licentia clerici intra domos non baptizent.

De conſec. dist. 4. clericos. Infra cap. 58.

Clericos, qui in oratoriis quæ ſunt intra domos, miniſtrant, vel baptizant, hoc illius loci Epiſcopi ſententia facere decernimus. Qui hoc ſic non ſervaverit, deponatur.

Canon 32. Ut in ſacrificio vinum aqua mistum offeratur.

Armeni male intellexerunt verba Chryſoſt.

Quoniam novimus in Armeniorum regione vinum tantum in ſacra menſa offerri, aquam illi non miſcentes qui incruentum ſacrificium peragunt, prætexentes Eccleſiæ Doctorem Joannem Chryſoſt. in interpretatione Matthæi hoc aſſerentem. Ut jam nunc ab ignorantia liberentur, illius patris mentem Orthodoxe aperimus. Cum enim antiquam Hydroparaſtarum hæreſim, qui pro vino ſolam aquam in ſacrificio uſi ſunt, ſubverteret, illam orationem compoſuit, in qua aquæ in ſacrificio Miſſæ adjunctionem amovere illi exiſtimant, cum tamen non doceat ſanctus per ſolum vinum oblationem fieri, quandoquidem & ſuæ Eccleſiæ ubi eſt illi paſtoralis adminiſtratio tradita, aquam vino miſcendam tradidit, quando incruentum peragi ſacrificium oportet, ex pretioſo & honorando noſtri Redemptoris ſanguine & aqua contemperationem attendens, quæ in totius mundi vivificationem effuſa eſt, & peccatorum redemptionem. Et in omni etiam Eccleſia ubi ſpiritalia luminaria refulſerunt, hic ordo divinitus traditus ſervatur. Nam & Jacobus Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſecundum carnem, frater, & Baſilius Cæſarienſis Archiepiſcopus, cujus gloria omnem terrarum orbem pervaſit, myſtico nobis inſcripto tradito ſacrificio, ita peragendum in ſacro myſterio ex aqua & vino ſacrum poculum ediderunt. Et qui Carthagine convenerunt ſancti Patres ita aperte tradiderunt. Si quis ergo Epiſcopus vel Presbyter non ſecundum traditum ab Apoſtolis ordinem facit, deponatur ut imperfecte ac ſimpliciter myſterium enuncians, & quæ tradita ſunt innovans.

B

C

De conſec. dist. 2. Jacobus.

Hoc Canone Armeniorum in ſolo vino, & hydroparaſtarum in ſola aqua ſacrificantium, error deſtruitur.

Canon 33. Non attendatur genus, ſed mores ad manus impoſitionem.

D

Apud Judæos lege ſancitum erat, ut ex tribu Levitica ſola ſacerdotes fierent.

Quoniam cognovimus in Armeniorum regione eos ſolos ad clerum admitti, qui ſunt ex genere Sacerdotali: imo & nonnullos eorum non attonſos cantores, & divinæ legis lectores conſtitui: Decernimus, ut deinceps non liceat ad ejus, cui manus imponitur, genus reſpicere, ſed examinantes, an digni ſint, expoſitis in ſacris canonibus decretis, eos in clerici catalogum referri, & Eccleſiaſtice promoveri, ſive ſint ex majoribus ſuis Sacerdotibus, ſive non. Item ut nulli eorum liceat populo in ſuggeſtu divinas ſcripturas explicare niſi is Sacerdotali tonſura uſus fuerit, & benedictionem à ſuo paſtore canonice ſuſceperit. Si quis ſecus fecerit, deponatur.

Canon 34. Eſt canon 18. Synodi Chalcedonenſ. conjurationibus.

E

Canon 35. Spolia Epiſcopi defuncti indiminuta futuro ſerventur.

Canon 22. Chalced. Apoſtol. cap. 40.

Nulli omnium Metropolitarum liceat mortuo Epiſcopo, qui ejus throno ſubeſt, res ejus vel ipſius Eccleſiæ ſibi vendicare, ſed ſint ſub cuſtodia cleri Eccleſiæ, cui defunctus præfuit, uſque ad alterius Epiſcopi promotionem: præterquam ſi in eadem Eccleſia relicti ſint clerici, tunc enim Metropolitanus ea non diminuta ſervabit, ordinando Epiſcopo omnia reddens.

Canon 36. Sedes Conſtantinopolitana æquatur Romanæ, dummodo ſit ſecunda.

Canon 28. Chalced. Synodi, in xta editionem græcam, quæ quoniam in latina non habetur. D. 22. Renovantes, & c. 5. Conſtant. Concilii.

Renovantes quæ à ſanctis Patribus 150 qui in hac regia urbe convenerunt, & à 630. qui Chalcedone convenerunt, conſtituta ſunt, decernimus, ut thronus Conſtantinopolitanus, æqualia privilegia cum antiquæ Romæ throno obtineat, & in Eccleſiaſticis negotiis ut ille magnificetur, ſecundus poſt illum exiſtens. Poſt quam Alexandrinorum Metropolis numeratur thronus. Deinde Antiochiæ, & poſt eum Hieroſolymitanæ civitatis.

Canon 37. Epiſcopi ſi Epiſcopali urbe priventur, ſua tamen privilegia non amittunt.

Quoniam variis temporibus excurrerunt barbari, & plurimæ civitates in ipſorum manus ac poteſtatem venerunt, quo factum eſt, ut qui alicujus earum civitatum antiſtes creatus eſſet, nec ſolium ſibi deſignatum obtinere, nec ibidem conditione Pontificali ſedere, nec verò eo rerum ſtatu, aut manus imponere, aut cætera quæ muneris ſunt Epiſcopalis, facere aggredive poſſet: nobis auguſtam Pontificatus dignitatem ſartam tectã ſervare cupientibus, nec volentibus ejuſmodi impreſſiones quas barbari facerent, vergere in perniciem ac detrimentum juris Eccleſiaſtici: viſum eſt ut Epiſcopi qui ita creati eſſent & ob antedictam cauſam à ſuis ſedibus ſummoverentur, eximiam illam retinerent Pontificatus dignitatem, itaque & manuum impoſitiones ordinandis clericis omnis generis canonico ritu facerent, & Pontificali authoritate intra fines ſuos uterentur: ac in Diœceſes ſibi demandatas, quam hæ late paterent, jus ac poteſtatem retinerent. Neque enim intercepta ea urbe cui præcipua debebatur cura & opera, adminiſtrationis fines eo quod reliquum eſſet, circumſcribi convenit.

Canon 38. Nova civitas novam habeat dignitatem Epiſcopalem vel Metropolitanam.

Canon Chalced. Synod.

Canonem qui à patribus factus eſt, nos quoque obſervamus, qui ſic edicit: Si qua civitas à regia poteſtate innovata eſt vel innovabitur, civilem ac publicam formam Eccleſiaſticarum quoque rerum ordo conſequatur.

Canon 39. Ut Eccleſia Cypri ſit Metropolis.

Hic Canon firmat cãn. 8. Epheſin. Synod quo conceſſum eſt Cypri Eccleſiam eſſe principalem & primã. & prohibitum eſt Antiochenũ Epiſ. facere in ea ordinationes. Juſtinianum Imper. hoc privilegiũ conceſſum fuiſſe a Vigilio Papa ait. Novell. 131.

Cum frater & cooperator noſter Joannes inſulæ Cypri Antiſtes in Helleſponti provinciam una cum populo ſibi ſubdito ex eadem inſula demigrarit, ut ſe ac ſuos ab impreſſionibus barbarorum ſeductos, & ab illorum jugo liberatos, ſub ſceptro Chriſtianiſſimi Imperij retineret, idque fecerit benignitate ac providentia Dei; ope pientiſſimi ac rerum Chriſtianarum ſtudioſiſſimi Imperatoris noſtri: decernimus ut quicquid prærogativæ à ſanctis ac divino numine afflatis patribus cum Epheſum conventum agerent viri illius ſedi conceſſum eſt, fixum immotumque maneat, ita ut nova urbs Juſtinianopolis idem jus cum civitate Conſtantinopolitana habeat. Habebit autem ſi divini cultus obſervantiſſimus Epiſcopus qui ei civitati præeſt, toti præſideat Helleſpontiacæ provinciæ. Porro volumus ejus urbis antiſtitem more priſco à ſuis creari Epiſcopis. Nam divino ſpiritu afflati majores noſtri decreverunt ſuum in quaque Eccleſia ſervandum eſſe morem. Itaque antiſtiti ſupradictæ urbis Juſtinianopolitanæ ſubeſſe ſe ſciat Cyzicenorum Epiſcopus, non ſecus ac reliqui omnes Epiſcopi quibus præeſt antedictus ille pius Antiſtes Joannes, quandoquidem ab hoc, ubi res poſtulabit, etiam ipſius urbis Cyzicenorum creari debebit Epiſcopus.

Canon 40. De Monachis & Monaſteriis.

Quoniam à frequenti hujus vitæ tumultu ſubducere nos, atque Deo adhærere perquam ſalutare eſt: qui ſolitarium vitæ genus ſibi deligunt, non ſunt a nobis temere admittendi ac præmaturè, quin potius præſcriptus nobis a majoribus ſuper his modus retinendus eſt, ut videlicet religioſæ vitæ profeſſio tum demum emittatur, cum à cognitione rerum judicioque profecta, & maturam ratiocinandi facultatem adepta conſtantiam ac ſtabilitatem præſe feret. Sit igitur monaſticæ vitæ jugum ſubiturus non pauciores quam decem annos natus. Quin etiam accedat examen antiſtitis, quod ille ſpectet, num conducibilius ipſi eſſe videatur majorem expectare ætatem ejus qui inire vitæ genus illud monaſticum, eique hærere velit. Sic B enim Baſilius ille magnus in ſacris ſuis canonibus eam quæ virginitatem amplexata, ultro ſe Deo devoverat, cum jam decimum ſeptimum annum ageret, in Virginum Deo dicatarum ordinem recipiendam eſſe cenſet: Certe nos imitati ſtatutum de viduis ac diaconiſſis, iis qui ad inſtitutum vitæ monaſticæ aſpirarent, ſimili modo ſupradicti temporis fines præſcripſimus. Scriptum eſt enim apud divum Apoſtolum, viduam quæ quidem miniſtratura ſit in Eccleſia, deligendam eſſe ſexagenariam. Sacrorum vero canonum authores quadragenariam creandam eſſe diaconiſſam tradiderunt, animadvertentes Eccleſiam divina gratia ſubinde vegetiorem reddi, magiſque ac magis promoveri, fideliuin in obſervandis mandatis divinis conſtabilito confirmatoque animo. Quam rem nos C quoque diligentius expendentes, nuper definimus, benedictionem gratiæ divinæ ei qui velit ſacris illis exercitationibus initiari, velut ſigillum quoddam ſine mora imprimentes, & inde ipſius voluntatem, ne longiori cunctatione alio deflectat, promoventes: imo vero ipſum ad optimum vitæ genus mature deligendum conſtituendumque magnopere exhortantes.

Ætas Monachatus.

Baſilius can. 18. poſt 16. an. virginem recipiendam ſtatuit.

Canon 41. Quomodo probandi qui profitentur Monachatum.

Eos qui in urbibus vel villis volunt ſecedere, ac ſibi ſeparatim attendere, prius quidem in Monaſterium ingredi oportet, & anachoriticam, hoc eſt ab aliis D ſeparatam ac ſemotam vivendi rationem exercere, & ſpatio triennij ei qui in manſione præeſt, in Dei timore parere, & obedientiam in omnibus (ut æquum eſt) implere. Et ita hujus vitæ eligendæ inſtitutum profitentes, & quod eam ex toto corde ſua ſponte amplectuntur, ab ejus loci præſule examinati approbentur. Deinde ſic alio anno extra clauſuram fortiter ſe gerere debent, ut ſcopus eorum magis manifeſtetur: tunc enim plene ac perfecte ſignificabunt, quod non inanem gloriam captantes, ſed propter ipſum pulchrum & honeſtum hoc ſilentium proſequantur. Poſt tanti autem temporis complementum, ſi in eodem eligendæ vitæ inſtituto permaneant, includi ipſos, & eis non amplius licere, quando voluerint, ex tali manſione egredi: præterquam ſi propter communem utilitatem vel aliam neceſſitatem ad mortem urgentem ad id E trahantur, & ita cum benedictione ejus loci Epiſcopi. Qui autem exceptis his caſibus exierint, primo quidem, vel invitos ipſos dicta clauſura coërceri; deinde jejuniis & aliis afflictionibus ipſos curare, ſcientes quoniam nemo, qui manum ſuam aratro immiſit, & retro converſus eſt, aptus eſt regno cœlorum.

Novitiatus ſeptennis.

Canon 42. Eremitæ habitum cæterorum Monachorum ſumant.

Et eremitis, qui quidem nigris veſtibus induti & capite comati urbes obeunt, & cum viris ac mulieribus verſantur, & propriæ profeſſioni faciunt injuriam, ſtatuimus, tonſis comis reliquorum monachorum A amictum ſuſcipere, eos in monaſterio conſtitui. Quod ſi hoc non elegerint, eos omnino ex urbibus expelli, & ſolitudines quæ Eremi dicuntur, habitare, ex quibus ſibi etiam denominationes contraxere.

Canon 43. Propter nullum crimen arcendus aliquis à Monachatu.

Liceat omni Chriſtiano vitam therapeuticam eligere, & rerum ad vitam pertinentium depoſita tempeſtate monaſterium ingredi, atque inſtar Monachi tonderi, in quocumque crimine deprehenſus fuerit. Salvator enim noſter Deus, inquit, *Eum qui ad me venit, non ejiciam foras.* Nam ſicut columna id quod in ea deſcribitur, exprimit, ita & Monachica profeſſio, mo- B nachi pœnitentiam deſcribit. Ei ergo, qui ad illud germane, ac ſyncere accedit, acquieſcimus, ac ſavemus, nec ulli ei mores impedimentum afferent, quominus proprium votum adimpleat.

ἀσκητικὸν βίον. exercitatoriam vitam.

Al. ſublato omni tumultu negotiorum ſecularium.

Novatiana hæreſis eſt, venientes ad pœnitentiam non ſuſcipere.

Al. monaſtico.

Canon 44. Monachus fornicator jure communi punitur.

Monachus fornicator vel qui ad matrimonij communionem vitæque ſocietatem uxorem duxerit, fornicatorum pœnis ſubjiciatur.

Can. 45. Futuræ Monaſtriæ non induantur ſumptuoſis veſtibus eo die quo ingreſſuræ ſunt Monaſterium.

C Quoniam intelleximus, in nonnullis mulierum Monaſteriis, mulieres, quæ ſacro illo amictu dignæ habentur, prius ſericis, & omnis generis veſtibus, propterea autem & mundis auro & gemmis variegatis, ab iis qui illas ducuntur exornari, & ſic ad altare accedentes exui tanto materiæ apparatu: & ſtatim in illis fieri habitus benedictionem, illaſque nigro amictu indui: ſtatuimus ne hoc deinceps fiat. Neque enim fas eſt, ut quæ jam propria voluntate omnem vitæ jocunditatem depoſuit, & eam, quæ eſt ſecundum Deum, vitæ agendæ rationem amplexa eſt, & ita ad Monaſterium acceſſit, per eum qui interit, ac fluit mundum, & quorum jam oblita erat memoriam revocet, & ex eo anceps reddatur, & ejus anima perturbetur inſtar exundantium fluctuum, hucque & illuc verſantium, adeo D ut aliquam nonnunquam lachrymam emittens cordis per corpus, compunctionem oſtendat: ſed & ſi exigua aliqua lachryma exilierit, non tam propter affectionem quam habent propter exercitatorium certamen, quam propterea quod mundum relinquant, & ea à videntibus profluxiſſe putetur.

Canon 46. Monaſtriæ non exeant à Monaſterio niſi ſub certa forma.

Quæ vitam exercitatoriam eligunt, & in Monaſteriis ſunt conſtitutæ, ne omnino progrediantur. Si qua autem inexorabilis neceſſitas ad hoc trahit, cum benedictione ejus quæ præeſt, hoc agant. Tuncque non ſolæ per ſe, ſed cum aliquibus vetulis, & quæ in Mo- E naſterio primæ ſunt, cum mandato ejus quæ præfecta eſt. Eis autem omnino extra cubare non licet. Hoc idem & de viris, qui Monaſticam vitam perſequuntur ſtatuimus.

Al. moniales.

Canon 47. Vir in Monaſterio mulierum non dormiat, nec è diverſo.

Nec mulier in virorum Monaſterio, neque vir in mulierum dormiat. Extra offendiculum enim & ſcandalum fideles eſſe debent ut Domino ſuo conſecrent honeſtam vitam. Qui ſecus fecerit, ſegregetur.

Canon 48. Uxor Epiſcopi reponatur in Monaſterio.

Uxor ejus qui ad Epiſcopalem dignitatem promotus

eſt, communi ſui viri conſenſu prius ſeparata, poſtquam in Epiſcopum ordinatus eſt ac conſecratus, Monaſterium ingrediatur procul ab Epiſcopi habitatione extractum, & Epiſcopi providentia fruatur. Sin autem digna viſa fuerit, etiam ad Diaconatus dignitatem provehetur.

Canon 49. Monaſteria quæ ſemel Deo dicata ſunt ſecularibus habitationibus non accommodentur.

Quæ ſemel ſunt dedicata Monaſteria, &c. [Ut in Canone 24. Concilij Chalcedonenſis, uſque ad eum locum] nec poſſe ea fieri ultra ſecularia habitacula [*addit hic Canon*] neque à quoquam omnino ea tradi hominibus ſecularibus, quod etiam, ſi ad hoc uſque tempus ſit factum, deſinimus nullo modo valere: *Reliqua ut in prædicto 24. Canone Chalcedon.*

Canon 50. Alea clericis interdicuntur.

Nullum omnino ſive clericum, ſive laicum ab hoc deinceps tempore alea ludere. Qui ſecus fecerit, ſi ſit clericus deponatur, ſi laicus ſegregetur.

Canon 51. Ne mimi aut venationes ſpectentur.

Omnino prohibet hæc ſancta & univerſalis Synodus eos qui dicuntur mimos, & eorum ſpectacula, deinde venationum quoque ſpectationes, eaſque quæ fiunt in ſcena, ſaltationes perfici. Qui ſecus fecerit, ſi clericus, deponatur; ſi laicus, ſegregetur.

Canon 52. Ut ſabbato & Dominica in quadrageſima conſecratio tantum fiat.

Idem habetur canon 49. Concil. Laodic.

In omnibus ſanctæ quadrageſimæ jejunij diebus præterquam ſabbato & Dominica, & Annunciationis die, fiat ſacrum præſanctificatorum ſacrificium.

Sacrificium præſanctificatorum, eſt oblatio ſacrificij jam peracti & perfecti. Jejuniorum autem dies, luctus ſunt & compunctionis in expiationem peccatorum: & quia Deo ſacrificium offerre eſt ſanctum diem agere, ſtatuerunt Patres non fieri novam conſecrationem tota quadrageſima niſi ſabbato & Dominica, &c. In his enim feſtum agere nec jejunare juſſi ſumus. Quod nunc obſervatur apud Latinos in Paraſceve. Hæc ex Theodoro Balſamone τῶν προηγιασμένων λειτουργία. *eſt impreſſa in libello Græco cum Patrum Græcorum liturgiis: Græci enim in quadrageſima, die dominico ad totam Hebdomadam conſecrant, dempto die ſabbati, in quo fit nova conſecratio.*

Canon 53. Ordo cognationis ſpiritualis adſervetur.

Quoniam ſpiritualis cognatio corporum conjunctione major eſt, novimus in quibuſdam locis exceptores puerorum ex ſancto & ſalutari baptiſmate, poſtea cum matribus illorum viduis matrimonium contrahere: ſtatuimus, ne impoſterum tale aliquid fiat. Si qui vero ſecus fecerint, hi quidem primo ab illicito matrimonio ſeparentur, deinde fornicatorum pœnis ſubjiciantur.

Canon 54. Nuptiæ prohibitæ in ſecundo affinitatis gradu.

Decernimus, ut qui deinceps cum fratris ſui filia matrimonij ſocietatem coierit, vel Pater & Filius, qui cum matre & filia, vel cum duabus puellis ſororibus pater & filius, vel cum duabus fratribus mater & filia, in ſeptennij canonem incidant, ſeparatis ipſis publice à nefario contubernio.

[*Hic canon de gradibus affinitatis in Concil. Lateran. ſub Innocent. 3. eſt abrogatus. vide 35. q. 2. & 3. ex decret. Fabiani Papæ ubi ſolum prohibetur primus gradus affinitatis.*]

Tom. I.

Canon 55. Ne ſabbatis aut Dominicis diebus quadrageſima jejunetur.

Quoniam intelleximus in Romanorum civitate in ſanctis quadrageſimæ diebus, in ſabbatis jejunari præter Eccleſiaſticam traditam conſuetudinem, ſanctæ Synodo viſum eſt, ut in Romanorum Eccleſia canon inconcuſſe obtineat, qui dicit: Si quis clericus inventus fuerit in ſancto Dominico, vel ſabbato jejunans, præter unum & ſolum, deponatur. Si autem laicus, ſegregetur. [*Vide Epiſtolam 86. Auguſtini ad Caſulanum poſt medium, ubi agit de jejunio ſabbati.*]

Propter hunc canonem aliqui Romani non recipiebant hanc Synodum tanquam univerſalem.

Can. Apoſtol. 65.

Canon 56. Ne ova & caſeus in quadrageſima comedantur.

Accepimus in Armeniorum regione, & in aliis locis in ſabbatis & Dominicis ſanctæ quadrageſimæ quoſdam ova & caſeum comedere: viſum eſt ergo, ut omnis Dei Eccleſia, quæ eſt in univerſo terrarum orbe, unum ordinem ſequens, jejunium perficiat: & abſtineant ſicut ab omni mactabili, ſic & ab ovis & caſeo: quæ quidem ſunt fructus & fœtus eorum à quibus abſtinemus. Si autem hoc non ſervaverint, ſi ſint clerici, deponantur: ſi laici, ſegregentur.

Canon 57.

Ad altare mel & lac offerre non oportet.

Can. Apoſtol.

Canon 58. Ne laicus ſacramenta ſibi miniſtret.

Nemo eorum, qui ſunt ex ordine laicorum, divina ſibi myſteria impartiat præſente Epiſcopo, vel Presbytero, vel Diacono. Qui ſecus fecerit, una ſeptimana ſegregetur.

Canon 59. Baptiſmus in Eccleſiis tantum celebretur.

In oratorio privato, quod domi eſt, nullatenus baptiſmus peragatur, ſed qui digni habebuntur hujus puriſſimi luminis, ad Catholicas Eccleſias accedant, & hoc illic munere perfruantur. Si quis contrafecerit, ſi clericus eſt, deponatur, ſi laicus, excommunicetur.

Can. 31. permittit de voluntate Epiſc. id fieri poſſe.

Canon 60. De his qui ſe ſimulant dæmoniacos.

Eos, qui ſe Dæmone correptos eſſe ſimulant, & morum improbitate eorum figuram & habitum ſimulare præ ſe ferunt, viſum eſt omnimodo puniri, & ejuſmodi afflictionibus & laboribus eos ſubjici oportere, quibus, hi qui a Dæmone vere correpti ſunt, ut a Dæmonis operatione liberentur, vere ſubjiciantur.

Canon 61. De ſortilegis damnandis.

Qui ſe vatibus tradiderunt, vel iis qui Centuriones dicuntur, aut iis ſimilibus, ut ab illis diſcant, ſi quid ſibi revelari velint, ſecundum ea, quæ prius à Patribus ſancita, Canoni qui eſt de ſexennio, ſubjiciantur. Eidem pœnæ ſubjicere oportet eos, qui urſas aut ſimiles beſtias ad luſum & perniciem ſimpliciorum circumferunt: & eos, qui fortunam, fatum, genealogiam, aut ſimilium verborum turbam ad nugas deceptorias obloquuntur: eoſque, qui nubes fugare dicuntur, & Imperatores, & muletarios, & Vates. In his autem perſeverantes, nec mutantes ſententiam, nec fugientes hæc pernicioſa & Ethnica inſtituta, omnino ejiciendos ab Eccleſia definimus, ſicut ſacri Canones dicunt *Nam quæ luci cum tenebris communio?* ut ait Apoſtolus, *vel quæ conjunctio templo Dei cum idolis? aut quæ participatio fideli cum infideli? aut quæ concordia Chriſti & Belial?*

De hoc lege Chryſoſt. in Epiſtol. Pauli ad Coloſſ. & ſextam ejuſdem orationem adverſus Iudæos. Lege ſexennii ſubiecti, eſt ſexennio excommunicari.

Præſes cum univerſas dæmoniacas operationes avertis. 2. Cor. 6.

ἱμαντο τάγματ. Centurio hoc loco eſt Magus, tum cul cultis aut fabris magiam exercens.

Vates dicuntur palmæ inſpectores, & qui in pelvi divinant, aut per ſacrificia aliqua Sathanam interrogant, ſe Dæmoni addicentes. Centuriones dicebantur ſenes quidam, qui ſe reliquis conſulere præſeferentes, per ejuſmodi execrabiles operationes ſimpliciores ſeducebant, & ut Pſeudothei colebantur.

Vrſas trahere dicebantur, qui Vrſorum altores appellabantur, qui quidem in capite & totius animalis corpore tincturas appendentes, & pilos tendentes, eos una cum tincturis dabant, ut remedia tanquam in morbis & faſcinantibus oculis conferre poſſint. Alij vero ſerpentes in ſinu geſtantes, hunc quidem die maligno natum eſſe, illum verò felici ſydere natum dicunt, & futuras felicitates annunciant, & alia multa nugantur. Nubium inſpectores dicuntur, qui, quæ multis ignota ſunt ex nubibus ſignificant, maxime autem ſi ſole occidente inſpiciantur. Imprecatores ſunt qui divina quædam cantica dicunt, & nominum martyrum & ſanctiſſimæ Virginis meminerunt. Quæ omnia divina Patres & Eccleſiæ Doctores fugienda ſtatuunt, & plusquam alij Chryſoſt.

Canon 62. Ne feſta gentilium celebrentur.

Brumalia forte, aut ſaturnalia, qua Bruma menſe ſcibant Decembri ſiebant.

Calendas, & vota, & Brumalia quæ vocantur, & qui in primo die Martij menſis fit conventum ex fidelium civitate omnino tolli volumus: Sed & publicas mulierum ſaltationes multam noxam exitiumque afferentes. Præterea & eas quæ nomine eorum qui falſo apud Græcos Dij nominati ſunt, vel nomine virorum aut mulierum fiunt ſaltationes, ac myſteria more antiquo, & à ritu Chriſtianorum alieno, rejicimus: ſtatuentes, ut nullus vir deinceps muliebri veſte induatur, nec mulier veſte viro conveniente. Sed nec Comicas, nec Tragicas, nec Satyricas perſonas induant, nec execrandi Bacchi nomen uvam in torcularibus exprimentes invocent, nec vinum in doliis effundentes riſum moveant, ignorantia vel vanitate ea, quæ à Dæmonis impoſtura procedunt, exercentes. Qui ſecus fecerit, ſi clerici ſint deponantur: ſi laici, ſegregentur.

Canon 63. Martyrum hiſtoriæ ab infidelibus ſcriptæ damnantur.

Quæ à veritatis hoſtibus falsò confictæ ſunt Martyrum hyſtoriæ, ut Dei Martyres ignominia afficerent, & qui eas audituri eſſent, ad infidelitatem deducerentur, in Eccleſia non publicari jubemus, ſed eas igni tradi. Eos autem qui eas admittunt, vel tanquam veris eis mentem adhibent, anathematizamus.

Canon 64. Prohibetur laico publice docere.

Greg. Nazianz. late tractat de hoc in lib. Theol. cuius teſtatur hic Synodus.

Non oportet laïcum publice diſputare, vel docere, ſed ordini a Domino tradito cedere, & aurem iis qui docendi gratiam acceperint aperire, & divina ab eis doceri. Qui hæc tranſgreſſus fuerit, quadraginta diebus excommunicetur.

Canon 65. Ne rogi in Noviluniis ritu Gentili accendantur.

Quos in Noviluniis, quidam ante ſuas officinas & domos accendunt rogos, ſupra quos etiam antiqua quadam conſuetudine ſalire inepte ac delirare ſolent deinceps ceſſare jubemus. Qui contrafecerit, ſi clericus ſit deponatur: ſi laicus, ſegregetur.

Canon 66. A diebus reſurrectionis per integram hebdomadam fideles ferientur.

Qualiter a fidelibus feſta celebranda.

A ſancta die reſurrectionis uſque ad novam Dominicam tota ſeptimana Eccleſiis vacare fideles jugiter oportet, Pſalmis & Hymnis & ſpiritualibus Canticis in Chriſto gaudentes, feſtumque celebrantes, & divinarum Scripturarum lectioni mentem adhibentes, & ſanctis myſteriis jocunde & laute fruentes. Sic ergo cum Chriſto exultabimus & una reſurgemus. Nequaquam ergo prædictis diebus equorum curſus, vel aliquod publicum fiat ſpectaculum.

Canon 67. Vt abſtineant à ſanguine & ſuffocato.

Sacra Scriptura nobis præcipit, ut abſtineamus à ſanguine & ſuffocato & fornicatione. Merito igitur damnamus eos, qui cujuſcumque animalis ſanguinem arte aliqua condiunt, & ſic comedunt. Qui hoc fecerit clericus, deponatur laicus, excommunicetur.

Apud latinos iā exoleverat illa cōſtitutio Apoſtolorum, ut referūt commētarij Græci.

Canon 68. Libri ſacri communi & prophano uſu non conſumantur.

Nulli ex omnibus licere veteris, & novi Teſtamenti librum, nec ſanctorum noſtrorum præconum ac doctorum corrumpere vel conſcindere, vel librorum cauponatoribus, vel unguentariis, vel alicui alij delendum tradere, niſi uſque vel à tineis, vel ab aqua, vel aliquo alio modo redditus fuerit inutilis. Qui tale aliquid fecerit, uno anno excommunicetur.

Reverenter libri tractandi.

Canon 69. Laicus non ingrediatur chorum excepto Cæſare.

Nulli omnium qui ſit in laïcorum numero liceat intra ſacrum altare ingredi. Ab eo tamen nequaquam prohibita poteſtate & authoritate Regia, quandoquidem voluerit Creatori dona afferre ex antiquiſſima traditione.

Canon 70. Mulieres in Eccleſia taceant.

Ne liceat mulieribus in celebrationis tempore loqui, ſed ut eſt vox Pauli, ſileant. *1. Cor. 14.*

Canon 71. A quibus cavere debeant juris profeſſores.

Eos, qui docentur legibus civilibus, Græcis moribus uti non oportere, & neque in theatrum induci, aut quæ volutabra dicuntur celebrare, vel præter uſum communem ſibi veſtem induere, neque quo tempore diſciplinam aggrediuntur, vel ad finem ejus perveniunt. Qui ſecus fecerit, ſegregetur.

Lege Greg. Nazianz. in oratione funebri magni Baſilii.

Canon 72. Non Orthodoxus hæreticam ducat, aut contra.

Non licere virum Orthodoxum cum muliere hæretica, nec Orthodoxam cum viro hæretico copulari, ſed ſiquid ejuſmodi ab ullo ex omnibus factum apparuerit irritas nuptias exiſtimari, & nefarium conjugium diſſolvi. Si autem adhuc fideles ſunt inter ſe legitimo matrimonio conjuncti, deinde alter eorum convertatur ad fidem altero in infidelitate manente, ſi fideli placeat cum infideli habitare, non a ſe invicem ſeparentur, juxta Pauli ſententiam.

Ratum habetur id matrimonium etſi illicitum.

Canon 73. Ne crucis figura in pavimento fiat.

Cum crux vivifica illud ſalutare nobis oſtenderit, nos omne ſtudium adhibere oportet, ut ei per quam antiquo lapſu ſalvati ſumus, eum qui par eſt, honorem habeamus. Unde & mente & ſermone & ſenſu adorationem ei tribuentes, Crucis figuras, quæ à nonnullis in ſolo ac pavimento fiunt omnino deleri jubemus, ne incedentium conculcatione victoriæ nobis tropheum injuria afficiatur. Qui ſecus fecerit, excommunicari decernimus. *1. Cor. 7.*

Canon 74. Vt ne agapes fiant in Eccleſia.

Non oportet in Dominicis locis vel Eccleſiis, chari-

Locus Domini et ... ſtibula et ... Eidr. a.

tates quas vocant facere, & intus in æde comedere, & A accubitus ſternere. Qui hoc fecerint, ceſſent, vel excommunicentur.

Canon 75. Vt cantores Eccleſiaſtici non utantur modulatione inordinata.

Eos, qui in Eccleſiis ad pſallendum accedunt, volumus nec inordinatis vociferationibus uti, nec naturam ad clamorem urgere, nec aliquid eorum quæ Eccleſiæ non conveniunt, ſed cum magna attentione & compunctione pſalmodias Deo, qui eſt occultorum inſpector offerre.

Canon 76. Ne intra Eccleſiarum ambitum mercimonia vendantur.

B

Non oportet intra ſacros ambitus, cauponam, vel aromatum ſpecies proponere, vel alias venditiones facere, ſuam venerationem Eccleſiis ſervantes. Salvator noſter nos inſtituit non facere domum Patris noſtri domum negotiationis. Qui ſecus fecerit, ſegregetur.

Canon 77. Ne fideles cum mulieribus unà laventur.

Lege Chryſoſt. in orat. ... Cap. 30. ſyn. Laodic. communibus prohibetur etiam una lavari. Cap. 46. ſynod. Laodic.

Non oportet ſacris initiatos vel clericos, vel exercitatores ſive monachos lavari cum mulieribus, nec omnem Chriſtianum laicum. Hæc eſt enim prima condemnatio apud gentes. Qui hoc fecerit clericus, deponatur, laicus excommunicetur. C

Canon 78. Vt fideles 5. Feria apud catheciſtas fidem recitent.

Quòd oportet eos, qui illuminantur, fidem addiſcere, & quinta ſeptimanæ feria Epiſcopo vel Preſbyteris renunciare.

Canon 79. Partus virginis fuit citra ullum dolorem.

Abſque ullo dolore virginis partum eſſe confitentes (ut qui ſine ſemine conſtitutus ſit) eos qui propter ignorantiam aliquid indecens faciunt, correctioni ſubjicimus. Unde quando aliqui poſt diem natalis Chriſti Dei noſtri repeſiuntur coquentes ſimilam, & ſe hac D mutuo donantes prætextu, ſcilicet honoris ſecundinarum impollutæ virginis matris, ſtatuimus ut deinceps nihil tale fiat a fidelibus. Nec enim hoc honor eſt virginis (quæ ſupra mentem & ſermonem quod comprehendi non poteſt, verbum peperit carne) ex communibus & iis quæ in nobis fiunt, inenarrabilem ejus partum metiri ac deſcribere. Si quis hoc fecerit, clericus, deponatur, laicus ſegregetur.

Canon 80. Clericus vel laicus per tres hebdomadas abſens ab Eccleſia puniatur.

Si quis Epiſcopus vel eorum, qui in clero cenſentur, vel laicus nullam graviorem habeat neceſſitatem vel negotium difficile, ut à ſua Eccleſia abſit frequentius, E ſed in civitate agens tribus diebus Dominicis una non conveniat, ſi clericus eſt, deponatur: ſi laicus, à communione ſeparetur.

Canon 81. In triſagio non apponendam crucem.

Petrus Fullo inventor huius hæreſis quod trinitas ſit crucifixa.

Quoniam novimus in quibuſdam locis in triſagio acclamari poſt illud, Sanctus immortalis, ille crucifixus pro nobis, miſerere nobis. Nos cum antiquis patribus ſtatuentes, anathematizamus eos qui deinceps talem ſuſceperint vocem in Eccleſia, vel alias ter-ſancto hymno apponentes. Si tranſgreſſor fuerit Sacerdos, deponatur, ſi laicus, excommunicetur.

A

Canon 82. Vt Chriſtus deinceps in figura humana pingatur, non Agni.

Inter venerabilium imaginum picturas, Agnus digito Præcurſoris monſtratus depingitur, qui in figuram receptus eſt gratiæ, adumbrans nobis verum illum (per legem) Agnum Chriſtum demonſtratum. Antiquas ergo illas figuras & umbras velut quaſdam veritatis notas, adumbrationeſque Eccleſiæ traditas venerantes, gratiam eiſdem præponimus, & veritatem hanc (ut legis complementum) ſuſcipimus. Itaque hoc jam quidem te perfectum, pictorum artibus ante omnium oculos præſcribatur, & picturam illius Agni Chriſti Dei noſtri, qui tollit peccata mundi, ut hu- B manus character valet exprimere, & in imaginibus impoſterum pro vetere Agno erigendam ſancimus, per quam humilitatem Dei verbi contemplamur, & velut manuducimur ad memoriam illius converſationis in carne, & paſſionis ejuſque mortis ſalutaris, & redemptionis quæ hinc pro mundo facta eſt.

Cenſet Bellarminus lib. 2. de reliquiis & imaginibus ſanctorum, hic tantum præferri imaginem Chriſti in figura humana imagini ipſius ſub ſpecie agni: atque hoc nomine arguit Bartholomæum Caranzam quod minus Concilii mentem hic ſit aſſequutus, occaſionem erroris nactus ex ipſo Canone qui non hic integrè exſcriptus eſt ſicut in ſeptima ſynodo recitatur: ſcribit hic ſcilicet Caranza agni figuram ad repræſentandum Chriſtum prohiberi. Sed & ipſe Caranza de hæreſi ſuſpe- C *ctus fuit, & ob id carceri in Hiſpania mancipatus.*

Canon 83. Mortuis non danda Euchariſtia.

Nemo cadaveribus mortuorum Euchariſt. impertiat. Scriptum eſt: Accipite & comedite. Cadavera nec accipere valent, nec comedere.

Canon 84. De baptizandis infantibus quando non eſt certum eos eſſe baptizatos.

Sacris canoniciſque patrum veſtigiis inſiſtentes definimus & de infantibus. Quoties certi teſtes deerunt, qui eos ſine dubio baptizatos eſſe dicant, nec ipſimet per ætatem de myſteriis quibus initiari ſint reſpondere D queant, ipſos baptizari debere citra ullum ſcandalum, ne forte talis dubitatio ſancta illa purificatione eos privet ac fraudet. *Idem præcipit. ca. 18. Concil. Antiſiodoren.*

Canon 85. Quomodo libertas donata ſervis, valeat.

Servi à propriis Dominis libertate donati, coram tribus teſtibus (ut hoc honore fruantur) ſancimus.

Canon 86. Contra alentes ſcorta.

Qui ſcorta in perniciem animarum congregant & alunt, ſi clerici fuerint, deponantur, ſi laici, ſegregentur.

Canon 87. Vir qui relicta uxore, aliam ducit, adulter eſt.

E

Quæ virum reliquit adultera, ſi ad alium ſe contulit (ſecundum ſacratum Baſilium, qui optime hoc ex Propheta Hierem. colligit, &c.) & qui reliquerit legitimam uxorem & aliam duxerit, juxta Domini ſententiam, adulter eſt. Sancitum eſt, ut hi tales per annum lugeant, per biennium ſint audientes, per triennium ſubjaceant: & tandem ſexto anno congregentur cum fidelibus, & ita demum menſa digni habeantur, ſi cum lacrymis pœnituerint. *Hierem. 3.*

Canon 88. Ne quis ju[illegible]tum in templum inducat.

Nemo in ſacra templa jumentum inducat, præter-

A quam ſiquis iter faciens maxima opprimatur neceſſitate, & carens domuncula aut diverſorio, ad hujuſmodi templum divertit. Si enim jumentum non intruduceret, forte illud periret, & ipſe ob jumenti jacturam, inops conſilij, ad celeriter viam capeſſendam mortis periculo objiceretur. Sabbatum enim propter hominem eſſe factum docemur. Quare præ omnibus æſtimanda eſt hominis ſalus & commoditas: qui ſecus fecerit clericus, deponatur, laicus ſegregetur.

Canon 89. Dies paſſionis Domini noſtri jejunio celebretur uſque ad mediam noctem.

Ieiunium dies paſſionum.

B Qui dies ſalutaris paſſionis in jejunio & oratione & compunctione cordis peragunt, oportet circa horam mediæ noctis magni ſabbati jejunos eſſe, cum divini Evangeliſtæ Matthæus & Lucas, ille per dilectionem, veſpere autem ſabbati, hic vero per profundum diluculum, tarditatem noctis nobis perſcribant.

Canon 90. Ne Dominicis diebus genua flectamus.

Ne Dominicis diebus genua flectamus, à divinis patribus noſtris Canonice accepimus. Quare poſt veſpertinum ingreſſum Sacerdotum in Sabbato ad altare (ut more obſervatum eſt) nemo genu flectit uſque ad ſequentem veſperam poſt Dominicam: in qua poſt C acceſſum ad candelabrum, rurſus genua flectentes, ſic preces Domino offerimus, ſi celebramus reſurrectionem Domini noſtri Jeſu Chriſti.

Canon 91. Contra fœminas quæ abortus procurant.

Quæ pharmaca procurant abortus facientia, ac quæ venena ſuſcipiunt partus perimentia, pœna occiſoris accuſentur.

Canon 92. Puniantur raptores, & conſcij.

Raptores fœminarum ſub nomine conſortij, ſive cooperatores ipſi, ſancivit Synodus ſancta ſi clerici, deponi, ſi ſint laici, anathematizari.

Canon 93. Ne quis ad ſecunda vota tranſeat, niſi D *certus de morte conjugis.*

Mulier quæ viro ſedente & incomperto quo terrarum agat, antequam de morte certa ſit, alteri ſi nupſerit mœchatur. Similiter & militum uxores quæ nubunt ignorantes virorum fata, eidem ſubjaceant rationi, ut quæ non expectant reditum viri peregrinantis. Quanquam in hac re eſt quodammodo venia digna, quia plerumque mors præſumitur.

Canon 94. Ne quis ethnice juret.

Jurantes juramenta ethnica, nos hujuſmodi homines excommunicandos decernimus.

Canon 95. Qualiter ſuſcipiendi hæretici. E

deniqve forte ap…, id eſt optimos.

Venientes ad Eccleſiam hæreticos ſuſcipimus ſecundum morem & ordinem traditum. Arrianos quidem & Macedonianos & Novatianos (qui ſe puros ſiniſtroſque vocant) & Tetradiſtas, & Apollinariſtas ſuſcipimus, ſi libellos afferant, & execrentur quamlibet hæreſim. De Paulianiſtis autem conſtitutio ab Eccleſia Catholica facta eſt, ut omnino rebaptizentur. Eunomianos verò, qui una ſubmerſione baptizantur, & Montaniſtas, qui hic Phryges dicuntur, & Sabellianos, & reliquas omnes hæreſes, præſertim qui à Galatarum regione ſunt profecti, venientes ad Eccleſiam non ſecus ac gentes, ſuſcipimus. Et primo die ipſos Chriſtianos facimus. Secundo vero catechumenos. Tertio tamen ipſos auctoramus poſtquam ter inſufflavimus in faciem & aures. Sic illos initiamus facimuſque, ut in Eccleſia numerentur, & audiant ſcripturas, & tunc illos baptizamus. Manichæos vero & Valentinianos & Marcioniſtas, & hujuſmodi hæreſum libellos oportet facere, & execrari hæreſim & Neſtorium, & Euthychen, & Dioſcorum, & Severum, & reliquos hujuſmodi hæreſum principes, & omnes prolatas hæreſes: & ſic participes eſſe ſanctæ communionis.

Vide Conſtant. primum.

Canon 96. Ne quis calamiſtratis crinibus incedat.

Qui per baptiſmum Chriſtum induerunt, converſationem ejus in carne imitaturos profeſſi ſunt. Qui igitur capillos in perniciem intuentium excogitata quadam implicatione digerunt, intenteque ornant, veluti quaſdam eſcas infirmis animabus ex eo proponentes, ea ratione paterna pœna curamus, ut pædagogi ipſos inſtruentes, & modeſte vivere docentes, ut cum reliquerint deceptionem hanc & ineptias, ad perpetuam beatamque vitam aſſidue mentem convertant, & in timore pure & caſte converſentur, ad Deumque, quantum fieri poteſt, accedant, & interiorem potius quam exteriorem hominem virtutibus ornent, & nullas ſecum reliquias ferant adverſæ ſtoliditatis. Qui ſecus ſe geſſerit, excommunicetur.

Male à Gal. … verti canon.

Canon 97. Qui templa prophanant, rejiciendi.

Qui cum uxore habitant, vel temere alia ſacra loca prophanant, & ſic in ipſis diverſantur, ejiciendos ſancimus a penetralibus ædium ſanctarum. Qui hoc non ſervaverit, ſi clericus eſt, deponatur: ſi laicus, ſegregetur.

Canon 98.

Qui mulierem alij deſponſatam vivente adhuc ſponſo, in uxorem duxerit, judicio adulterij ſubjaceat.

Canon 99. Ne particula ſtatæ Sacerdotibus offerantur.

Et hoc in Armeniorum regione fieri intelleximus, quoſdam intus in ſacris altaribus cum carnium portiones elixaverint, offerre particulas quaſdam Sacerdotibus, quæ ſolenniter a victimis abſcindebantur, eas Judaice diſtribuentes. Quare ſancimus, ne Sacerdotibus liceat præcipua, certaque ſubacula carnium ab offerentibus accipere, ſed illis contenti ſint quæ offerenti placuerint, & hujuſmodi oblatio extra Eccleſiam fiat. Qui ſecus fecerit, excommunicetur.

Canon 100. Ne turpes imagines pingere liceat.

Facile ſenſus corporei quæ ſua ſunt in animam derivant. Picturas igitur oculorum præſtigiatrices ſive in tabulis, ſive alias propoſitas & mentis corruptrices, & ſufflammationum ad turpes voluptates incitatrices, ſancimus, ut nullatenus impoſterum pingantur. Si quis autem hoc fecerit, excommunicetur.

Nota, *Optima ratio hujus canonis à Balſamone affertur.* Primus ſenſus, *inquit*, eſt viſus, & per eum debemus ad omne quod bonum eſt deduci; non autem per ipſum, quemadmodum & noſter primus Pater, Dei præcepta prodere.

Canon 101. Quo geſtu accedere oportet ad Euchariſtiam.

Hominem ad Dei imaginem factum divinus Apoſtolus vocat corpus Chriſti & templum. Cum omnem ergo ſenſilem poſſeſſionem ſuperet, qui ſalutari paſſione cœleſtem aſſecutus eſt dignitatem, manducans & bibens Chriſtum, omnino vitæ applicatur æternæ, anima & corpore ſanctificatus particeps eſt divinæ

A gratiæ. Quare ſi quis voluerit ſinaxis tempore communicare purissimo Chriſti corpori, & coram ipſo in participatione eſſe, manus in formam crucis figurans, ſic adeat, & ſuſcipiat gratiæ communionem. Eos enim qui pro manu vaſcula quædam aurea, vel ex alia materia conſtruunt ad ſuſceptionem divini Domini, & per illa immaculatam communionem volunt, nullomodo admittimus, ut præferentes materiam inanimem, hominique obnoxiam, Dei imagini. Si quis Sacerdos participes fecerit communionis hujuſmodi vaſcula admoventes, excommunicetur, & qui hæc infert.

Canon 102. In abſolvendis hominibus à peccatis quæ cura adhibenda.

B Oportet, qui facultatem abſolvendi & ligandi à Deo receperunt, peccati qualitatem ſpeculentur, & peccatoris promptitudinem ad converſionem, ut ſic medicamentum admoveant ægritudini aptum, ne ſi de peccato ſine diſcrimine ſtatuant, aberrent à ſalute ægrotantis. Non enim ſimplex eſt peccati morbus, verum varius & multiformis plurimiſque noxiis propaginibus ſuppullulans, ob quas malum longe lateque diffunditur ac ſerpit, quouſque tandem virtute medicantis ſiſtat. Igitur, qui oſtendere voluerit quantum valeat in ſpirituali medendi arte, oportet attente rimari qualiter affectus ſit, qui peccavit, an ad ſalutem inclinet, an contra moribus quibus familiariter aſſuevit adverſus ſe ægritudinem provocet inſpicere, & quid ille ſecum deliberet ad redeundum ad meliorem frugem. C An obtemperet magiſtro, an mentis ulcus per admota pharmaca creſcat: & ſic miſericordiam æqua lance impertiri. Summa enim ratio & Deo & præfecto huic paſtorali curæ errantem ovem reducere, & vulneratam ab angue curare, & nec per præcipitia deſperationis detrudere, nec habenas laxare ad vitæ diſſolutionem & contemptum, ſed omnimodo qua pharmacis auſterioribus, qua mollioribus & levioribus morbo contraire pugnareque, ut ulcus cicatricem obducat, ut qui notos habeat pœnitentiæ fructus, & hominem (ad claritatem illam ſupernam vocatum) prudenter gubernet. Utraque igitur ſcire oportet, & quæ ſunt rigoris, & quæ commiſerationis: in iis vero qui extrema non admittant, ſequi formam traditam, ut nos ſacer Baſilius docuit.

ANNOTATIO.

D Ad hoc tendit canon ut univerſa curandi peccatoris ratio prudentiæ & judicio Epiſcopi & ejus cui committitur ſit relicta. Et eſt quidem hic ſcopus canonis maniſeſtiſſimus, ait Balſamo. In fine autem ſtatuit & ea quæ ſunt ſummi juris ſcire oportere, & quæ ſunt conſuetudinis. Invenitur autem etiam ſcriptum τὰ τῆς συμπαθείας idest miſericordiæ. His ergo ſimul collectis dic, quod oportet nos ſcire & quæ ſint pœnæ canonicæ ſummo jure, & quæ ſunt paulo mitioris conſuetudinis: & aliquando quidem morbos canonicè curare quando qui laborant pœnas non gravate acceperint: aliquando vero per conſuetas & mitiores medicinas, quando it quibus medicina adhibetur, ad pœnas ſuſcipiendas paulo duriores fuerint. Ad conſueta enim nemo teſtiterit. His conſimiliter jubet Magnus Baſilius in ſuo tertio canone. Unde videas moderationem ſatisfactionum adhibitam erga duriores peccatores non eſſe hujus temporis corruptelam, idque à pluribus ſæculis relictum fuiſſe ſapienti arbitrio Epiſcoporum ac eorum quibus commiſſum fuerit. Sed hæc diſſimulant qui magis norunt turbare quam ſanare animas.

Pœnitentia ex judicio ſacerdotũ.

μετρίας, conſuetudinis

Imperator Juſtinianus fidelis in Deum Ieſum Chriſtum aſſiſtens omnibus decretis, & obtemperans, ſubſcripſit: Paulus Epiſcop. Conſtantinopolitanus novæ Romæ, definiens ſubſcripſit.

Similiter & reliqui Epiſcopi ex omni provincia ſubſcripſere 227.

Apud Gratianum inveniuntur aliquot canones diverſi à prædictis ſub titulo ſextæ Synodi, quos arbitror nothos: non enim extant plures quam 102. Sed & apud eundem Gratianum diſt. 16. multa ſunt quæ authoritatem præſtant iſtis Canonibus, ubi ſcribitur eſſe conditos poſt quatuor aut quinque annos poſt ſolutionem ſextæ Synodi, ut fidem in aliquo mereatur Iuverij relatio. Nec omittendum ad eamdem diſt. Canon. Habeo librum, *Gloſſam docere unicam operationem docuiſſe Monothelitas, quod opera Chriſti fuerint pure humana, & miraculoſa fuerint phantaſtica, non realia. Quod quam probabile ſit judicet lector, cum id ſine ulla probatione aſſeratur.*

CONCILIVM NICÆNVM II. GENERALE, SEV SEPTIMA SYNODVS.

SVB ADRIANO PRIMO HVIVS nominis Pontifice Romano, & Conſtantino IV. Imperatore, ac Irene ejus matre, Epiſcoporum 350. contra Iconomachos, ſeu imaginum ſanctarum hoſtes habitum anno 787. tempore Caroli-Magni.

ICONoclaſtarum hæreticorum, id eſt eorum qui imagines Chriſti & Sanctorum confringere, quaſi eſſent Idola, aut ſimulachra, Religioſum putabant, originem repetunt quidam à Judæis, alij à Manichæis qui cum Chriſtum crederent non vere & proprie carnem humanam aſſumpſiſſe, ſed hominem ſe ſimulaſſe, imaginem ejus vocabant Idolum, ut refert Nicephorus Patriarcha Conſtantinopolitanus in lib. contra Iconomachos. Porro D. Damaſcenus orat in *Conſtantinum Cabalinum*, quod odore & afflatu fumi equorum delectaretur, refert ad dæmonem qui D cum in Hebræorum gentem malam cogitationem immiſiſſet, non eſſe Chriſtum Dei Filium, ſed ſeductorem, quamobrem Sacerdotes Judæorum Concilium adverſus eum inierunt ut tenerent ipſum & occiderent: ſimili ratione livore exardeſcens in gentem Chriſtianam, malam hanc cogitationem immiſit, idololatriam eſſe cultum imaginum. Concilium itaque facientes Chriſtianorum Sacerdotes una cum Auguſtis indigne ſceptra tenentibus, inania ac ſtulta, adverſus Domini noſtri Jeſu Chriſti imaginem meditati ſunt; ac pro Chriſti à Judæis crucifixione in carne, ſacratam ejus imaginem ſceleſtis ipſorum pedibus conculcandam damnarunt: utque perditi Judæi acetum felle mixtum Domino propinarunt, ſic & iſti aquam calci miſcentes, E ac baculo ſpongiam imponentes admoverunt, ejus in carne vultum exhibenti imagini obliverunt. Loco autem lanceæ illius, qua vitæ fons latus lanceæ Chriſti compunctum fuit, gladium accipientes eam effoderunt ac abraſerunt, atque ab Eccleſia profligarunt. Impleveruntque & ipſi Judæorum opus, ſeque ipſos diabolo tradiderunt. O miſeriam, ô furorem, ô errorem Chriſtianorum. Væ tibi à Deo aliene diabole, qui Judæis commiſcueris genus Chriſtianum.

Concil Iconoclaſt.

Iniuria illata contra crucifixi imaginem ab Iconoclaſtis.

Hoc adhuc teſtabat Diaconi qui filium mulieris pariturae devorare intendebat, ut poſtquam per præcedentes hæreticos fidem myſterij Redemptionis humani generis evertere fruſtra molitus fuiſſet, ejuſdem redemptionis veſtigia in crucibus aliiſque Chriſti imaginibus extantia ubique deleret, ne tam ſæpe ad

imaginum ſactarum intuitum memoria tanti beneficij renovaretur in fidelium mentibus. Novus certe modus eſt perſecutionis adverſus Chriſtum Redemptorem.

Multis deinde Damaſcenus hæreſim illam exagitat, ac Concilium per Imperatorem Copronymum Conſtantinopoli habitum propterea dictum ab aliquibus, Synodus Copronymiana, ab aliis pſeudo-ſeptima contra imagines, vocat Acephalum Conc. Deo ac ſanctis ejus execrabile conventiculum. Nam quæſo te quis ei Patriarcharum inventus eſt intereſſe? Romanus ire noluit: ac quis non eam Synodum caput non habentem deriſerit? caput ſibi præfecit converſaque abjecit, quin imo occidit. O cæcitatem, ô dementiam, ô inſipientiam! quis non rideat bellam hanc Synodum? vel hinc quiſque noverit, nullius eam roboris eſſe, ac indignam ut vel apud Deum vel apud homines accepta ſit. Quod autem ait D. Damaſcenus Synodum hanc caput ſuum occidiſſe, ſermo eſt illi de Anaſtaſio Pſeudo-Patriarcha ſecta Iconomacho, quem Copronymus in ſuos etiam familiares deſæviens, ne feris rabidis abſimilis eſſet, aſello præpoſterè impoſitum & virgis cæſum ac per urbis plateas ludibrio habitum eſſe voluit, licet poſt ea in thronum reſtituerit.

Conſt. Copronymi geſta crudelia.

Quanta autem tragedia ex hac hæreſi in Orientali Eccleſia acciderit, quam funeſta omnia ex hac contentione, loquuntur libri integri plurium hiſtoricorum: plures enim Imperatores hac hæreſis lue infecti velut feræ beſtiæ in Orthodoxos ac præcipuè Monachos ſævierunt. duo Leones Iſaurus & Armenius & inter utrumque fœdus Copronymus, qui in indicium futurorum puros baptiſmi fontes, dum baptizaretur, fœdavit, unde illi cognomen poſtea, omnia audens in pios quoſque ut nefariæ ſuæ Synodo omnes ſubſcriberent. Andreæ Calabiti eximiæ pietatis Monacho flagrorũ vi dirupta cutis eſt. Stephanus Eremitarum dux & magiſter qui plures annos clauſus in clauſtro traduxerat, fuſtibus & lapidibus toto corpore dilaceratus eſt & in altiſſimam foveam cum damnatis projectus. Tradita militibus Monaſteria ut memoria deleretur Monachorum, qui adacti ſunt excoſſo cucullo inire conjugia & vitam ſordidis artibus ſuſtentare. Aliquot Senatores etiam, quod imagines coluiſſent, duriſſimis nervis in ſons verberati ſunt. Sed dum ſanctos perſequitur ultione divina percuſſus eſt: anno enim Chriſti 775. Imperij ſui 35. dum in Bulgaros exercitum duceret ardente febri correptus eſt, pedeſque illi intumuere carbunculis ab exurendi vi ita nominatis, quorum æſtu, in caſtello Arcadiopolis ad quod delatus fuerat, dum graviſſimè urgeretur, clamat infœlix, vivum ſe inextinguibili igni traditum ob violatum Deiparæ Mariæ nomen & cultum, juſſitq; eam deinceps honorari, ſuáq; ultimam voluntatem his verbis teſtabatur: *Incolume eſto magnum templum divinæ Sophiæ: incolumis eſto ædes ſanctiſſimæ Deiparæ in Blachernis: incolumis eſto Eccleſia ejuſdem in Chalcopratriis. Incolumis eſto ædes ſanctorum Apoſtolorum* (erant hæ præcipuæ Eccleſiæ quas injuriis affecerat, &c.) ſimilis in hoc Antiocho regi templorum expilatori, qui ſemper impius moriens hanc primum veram ſententiam pronuntiavit, *Iuſtum eſt ſubditum eſſe Deo & mortalem non paria cum Deo ſentire.* 2. Machab. cap. 9.

Inſulſi oratio & teſtament. Copronymi

Huic ſucceſſit filius Leo quartus, etiam imaginum inſectator, qui perbrevi defunctus eſt infœliciter, quare ejus uxor Irene Catholica pietate florentiſſima cum filio Conſtantino minori ætate imperare cœpit. Quæ cum nihil antiquius haberet quam ut Catholica religio reſtitueretur, procuravit primum inſignem doctrina & pietate virum Taraſium in Patriarcham regiæ urbis, cum Paulus antea Patriarcha onus detrectaret, qui quod ſubſcripſiſſet impiæ Synodo Copronymi in qua cultus imaginum abdicatus erat, ut pœnitentiam ageret, in Monaſterium ſeceſſit pœnis voluntariis ſe diſcruciaturus, dicenſque niſi pœnitentiam ageret ſe æternis ignibus puniendum.

A Taraſius autem Patriarcha quamprimum ſcribit ad Adrianum primum: ſcribunt & Imperatores ut ipſius authoritate Synodus cogeretur, ad eamque de more Legatos Apoſtolicos mitteret. Nuſquam lætior Pontifici nuntius acceſſit. Qui illico mittit Petrum Archipresbyterum Eccleſiæ ſancti Petri, & Petrum Abbatem ſancti Sabæ ut ſuo nomine Concilio præeſſent. Sed cum Iconomachi diu in urbe Regia dominati fuiſſent, & incredibiles imperitæ multitudinis tumultus ac concurſus adverſus Epiſcopos concitarent, quos ne Imperator quidem ſedare poſſet, dilata res eſt paulisper, ac poſtea Nicæa Bythiniæ Metropolis ob primi Concilij contra Arrianos Majeſtatem in honore habita, viſa eſt opportuna Synodo habendæ, tanquam divinitus conſtituta ad debellandos Religionis hoſtes. Fitque ad eam concurſus Epiſcoporum octavo Imperij

Adrianus Papa.

B Conſtantini cum Irene matre anno. Convenere 367. Patres ut ſtatueretur aliquid certi de hac lite. Quamvis enim perſecutio plurium Imperatorum ſibi ſuccedentium in errore ſicut in regno, atrociſſima fuerit & qualem nondum experta erat Eccleſia Orientis, nondum tamen viribus ſic exhauſta fuit quin ſatis potens fuerit tantiſper mundi fulta præſidiis, cum divina non deeſſent ad reſtituendam pietatem priſtinam, qualem ab Apoſtolis acceperat. Ut ſunt enim judicia Dei mirabilia & conſilia ejus ſuper filios hominum altiſſima, exſurgente hac nova hæreſi, Monothelitæ qui Eccleſiam hanc infeſtabant ſiluiſſe noſcuntur, ut notat Baronius ad an. 726. num. 3. accidit enim perinde ac ſi cum bello civili flagret civitas, externum inſurgat bellum, in eo omnes arma convertant, quibus antea ſe

C trucidabant. Ita planè. Adeo enim turpis ac deteſtabilis viſa eſt hæc hæreſis, ut non ſolum Catholicorum, ſed etiam hæreticorum arma in ſe converterit. Qui pugnantes ſimul cum Orthodoxis adverſus Iconoclaſtas ac confractores imaginum hæreticos, junxerunt ſe ipſi Eccleſiæ Orthodoxæ.

Accidítque illud planè mirandum, ut cum Orientalis Eccleſia Hæreticorum crebrius infecta venenis vires conſternata perdiderit: Mox hujus ipſo tantum conſpectu hæreſis vires ſumpſerit, vires collegerit & animos adverſus eam certamina. Ex quo certamine licet multi facti ſint deteriores, nunquam tamen adeo viſa eſt victrix & illuſtris quam in illo bello, ut potè quæ pluribus quam antea fuerit decorata martyribus, quorum aucta coronis, & inſignita victoriæ palma

Iconoclaſtis fortiter reſtiterunt pii.

D præteritam delevit ignominiam ſuæ proſtitutionis factæ ſæpe diverſis hæreticis. Qua in re ſi aliquam rationem humanam licet adjicere, id fieri potuit, quod rebus externis & viſibilibus ſolent magis affici homines. Præteritæ autem hæreſes magis erant internæ, ut erant de Verbi divini conſubſtantialitate, de divinitate Spiritus ſancti, de anima, perſona, natura, voluntate ac operatione Chriſti. Sed hæc noviſſima quæ templa & altaria ornatu ſuo ſpoliabat, quæ Salvatoris omnium ac Deiparæ Virginis Sanctorumque ac Sanctarum cum Chriſto regnantium imagines ſuffodiebat, evellebat, abjiciebat, diruebat, dilapidabat, dilacerabat, calce vel atramento oblitterabat, comminuebat, conculcabat, omnium erat patens oculis, & in ea videre erat ſæviſſimum cacodæmonis odium

E in Chriſtum & in ſanctos ejus, qui ut panthera hominem proſequens odio, illum ſi non inveniat, contra ejus imaginem, ſi illi occurrat, exercet feritatem belluinam, eam in mille partes morſibus & unguibus diſcerpendo; non ſecus atra bellua inferorum in Deum & ſanctos ejus ab initio bellum gerens, cum eos in cœlo attingere non poſſet, in eorum imagines miro furore debacchabatur in templis, in domibus privatis, in foro, in angiportibus, in agris & ubicumque inſignia hęc pietatis patebant, cum ſummo mœrore piorum omnium deformabantur, audiebanturque per univerſos Imperij fines Senatuſconſulta, imo inconſulta Senatorum ex juſſu Imperatoris coactorum decreta, quibus proſcribebantur imaginum formæ ac cultus omnis

circa

circa illas, ne loco Dei idola venerarentur homines. Hic enim erat prætextus in ſpecie pius, ut eſt omnium hæreſeum, fœdæ iſtius hæreſis. Quam & ſi præcedentes Synodi ſatis videri poterant damnaviſſe, cum pleræque earum in iis locis ubi erant imagines congregatæ fuiſſent, & in earum conſpectu Canones ſuos ſanciviſſent, nequaquam tamen ut rem fidei adverſariam damnarant, ad abundantiorem ergo difficultatum explicationem & veræ fidei comprobationem præſens hæc Synodus habita eſt.

Verſio triplex Synodi.

Monet autem Baronius ad præſentem annum 787. hujus Synodi triplicem diverſis temporibus factam eſſe verſionem è Græco in Latinum. Primam quidem è verbo ad verbum adeo inconcinnam atque ineptam, ut nec eam Librarij exſcribere dignarentur. Quæ cum haberetur contemptui, Anaſtaſius Bibliothecarius nova tranſlatione ſenſa ſenſibus quam diligentiſſime reddens donavit ac in Archivo S. R. E. recondidit. Poſtremo qui verſionem Anaſtaſij ignoravit exoſus primam, aliam elaboravit, quæ in tomis Conciliorum communi uſui expoſita eſt. Hinc porro eſt quod Binius in ſua collectione hanc Synodum cum duplici verſione exhibet, Anaſtaſiana priori cum textu Græco, & alia Latina tantum quæ communior eſt, & quam Joverius reſciſſis iis quæ putavit minus neceſſaria, poſt ſextam Synodum poſuit. Hanc autem viſum eſt tantiſper auctiorem facere ac aliqua ſupplere ex Anaſtaſij verſione, quæ nobis intacta relinquere decens viſum non eſt, cum ita compendiariam hanc ſummam nobis propoſuerimus, ut avidum rerum Lectorem in magis neceſſarijs non deſeramus.

Feſtum diei Synodi.

In tanto autem pretio habita eſt Synodus hæc apud Græcos ut Feſtum diem agant quotannis ejus diei in quo abſoluta eſt. In eorum enim Menologio juſſu Baſilij Imperatoris reſtituto iſta leguntur. *Die duodecima menſis octobris. Sancta ſeptima Synodi trecentorum ſexaginta ſeptem Patrum commemoratio.* Sancta ſeptima generalis Synodus Nicææ ſecundo conflata fuit ſub Conſtantini & Irenæ ipſius genitricis Imperio, cum eſſet Conſtantinopoli Patriarcha Taraſius ſanctiſſimus Deifer Pater noſter. Sancti namque patres numero trecenti ſexaginta ſeptem adverſus imaginum impugnatores convenerunt principis juſſu & in ſcriptis omnem excommunicaverunt hæreſim & hæreſeon principes & omnes Iconomachos, cunctis eadem voce dicentibus: *Sanctas non adorans imagines, eſt ab Orthodoxorum alienus fide. Et imaginis honor (ſicut magnus inquit Baſilius) ad primitivum refertur. Qui namque colit imaginem & veneratur, in ea veneratur picti ſubſtantiam & adorat.* Et cum ita ſtatuiſſent, & in ſcriptis Orthodoxam firmaſſent fidem ab Imperatore honorati, ad ſuum quiſque miſſus eſt Epiſcopatum.

Actio I.

In nomine Domini & dominatoris Jeſu Chriſti veri Dei noſtri & Imperio piiſſimorum & amicorum Chriſti dominorum noſtrorum Conſtantini & Irenes matris ejus, octavo anno conſulatus eorum, octavo Kalendas Octobrias Indict. xi.

Conveniente ſancta & univerſali Synodo, quæ per Divinam gratiam & piam ſanctionem eorumdem Deo confirmatorum Imperatorum congregata eſt in Nicænſium clara Metropoli Bithiniensium Provinciæ, id eſt Petro Reverendiſſimo Archipreſbytero ſanctiſſimæ Romanæ Eccleſiæ ſcilicet Apoſtoli Petri, & Petro Reverendiſſimo Preſbytero Monacho & Abbate venerabilis Monaſterij ſancti Sabbæ Romæ ſiti, retinentibus locum Apoſtolicæ ſedis almi & ſanctiſſimi Archiepiſcopi ſenioris Romæ Adriani. Taraſio almo & ſanctiſſimo Archiepiſcopo magni nominis Conſtantinopoleos novæ Romæ, Joanne ac Thoma Reverendiſſimis Preſbyteris, Monachis & Vicarijs Apoſtolicarum ſedium Orientalis Diœceſeos, Agapito Epiſcopo Cæſareæ Cappadociæ, &c. Macario Epiſcopo Arcandorum ſedentibus ante ſacratiſſimum ambonem templi ſanctiſſimæ magnæ Eccleſiæ quæ cognominatur Sophia, præſentibus & audientibus glorioſiſſimis & magnificentiſſimis principibus, id eſt, Petrona laudatiſſimo exconſule patritio & comite Deo conſervandi Imperialis officij, & Joanne Imperiali oſtiario & Logotheta Imperialis Logotheſij, & Reverendiſſimis Archimandritis Hegumenis & Monachis, propoſitis ſanctis & intemeratis Dei Evangelijs. Reverendiſſimi Epiſcopi Siciliæ Inſulæ dixerunt. Dignum ducimus & per omnia hæc huic ſanctæ & univerſali Synodo conveniens eſſe perſpicimus, ut ad exquirendorum inchoationem capitulorum ſanctiſſimus & ſummus ac eximius Paſtor & Præſul Regiæ Conſtantinopoleos novæ Romæ procemium faciat & oſtium verbo aperiat, & quæ congrua ſunt, vociferando pronunciet.

Sancta Synodus dixit: fiat ſecundum poſtulationem ſanctiſſimorum Epiſcoporum.

Tharaſius ſanctiſſimus & beatiſſimus Patriarcha Conſtantinopoleos dixit: opportunum eſt nunc dicere Propheticam illam vocem, quam ſæpe audivimus per Evangelium prædicari: *Erunt prava in directa, & aſpera in vias planas:* (Luc. 3. Iſa 40.) Quando enim Deus facit aliquid, omnis in his quæ aguntur, facilitas ſequitur, quoniam voluntati ejus reſiſtit nullus. Nam etſi ex antiqui hoſtis immiſſione, qui vult concitare ſuper ſanctam Eccleſiam Catholicam, præterito anno Kalend. Auguſti, in a Deo conſervata Regia urbe præſentibus nobis in venerabili templo tubarō Spiritusſancti videlicet & laudatiſſimorum Apoſtolorum, commota eſt multorum turba virorum furore ac amaritudine plena, ut in nos manus injiceret, ex qua manu divina erepti ſumus, habentes in auxilium quoſdam Epiſcopos, qui facile numerari poſſunt, quorum nomina voluntarie prætermimus, quoniam omnibus nota ſunt: & ad modicum viſi ſunt prohibuiſſe loqui, & confirmare pium veritatis ſermonem. Sed mitiſſimi Imperatores noſtri divinitus acti, cum eſſent Orthodoxiæ propugnatores, & ſiniſtræ opinionis oblectatores non dederunt ſomnum oculis ſuis, & palpebris ſuis dormitationem, donec tabernaculum Dei, id eſt, Eccleſiam ejus in unum reſtituerent, & pacificum hanc habitaculum redderent. Quapropter conſilio & voluntate Dei rurſus in idipſum congregaverunt nos. Verum pro his bonas recipient vicissitudines à Chriſto omnium noſtrum Imperatore, qui ad has multipliciter remetiendum potentiſſimus eſt. Nos ergo ſacrati viri adjutorem illum invocantes, & in pectore noſtro timorem ejus habentes, futurumque judicium in mente recipientes, accingamus lumbos mentis noſtræ in veritate, & vigilantes in omnibus ſecundum Apoſtolum, æquilibramentis judicium judicemus: & omnem vocum novitatem, ambitum, atque ſuperfluitatem tanquam puro tritico ſuperſeminata zizania, ſine omni dilatione radicitus evellamus, utpote veritati obviantia, & Eccleſiæ repugnantia. Quæ enim in ea tradita ſunt, non ſunt, eſt & non; ſed, eſt, exiſtunt in veritate & permanent incorrupta, & immutilata in ſempiterna ſæcula. (2. Cor. 1.) Sine mendacio quippe eſt, qui repromiſit, dicens: *Portæ inferi non prævalebunt adverſus eam:* (Matth. 16.) etſi certificati fuerimus quod placabile ſit in conſpectu Dei, conveniant qui in præterito anno reſtitere veritati: ſi quis eſt in illis ſermo vel contradictionis vel etiam ratiocinationis, dicant: ita namque omnis examinatio manifeſta fiet.

Conſtantinus ſanctiſſimus Epiſcopus Conſtantiæ Cypri dixit: ſi videtur huic ſanctæ & univerſali Synodo, ſecundum quæ dicta ſunt à ſanctiſſimo & beatiſſimo Patriarcha Tharaſio, ingrediantur ſanctiſſimi Epiſcopi qui in hac criminati ſunt parte, in conſpectu hujus ſanctæ & univerſalis Synodi. Sancta Synodus dixit: ingrediantur, & ingreſſi ſunt Epiſcopi, qui prædicti ſunt. Cumque ingreſſi fuiſſent, glorioſiſſimi Principes dixerunt: Domini noſtri benigni honorabilem & ado-

erga peccatores, in ſedeſque ſuas per peccatum amiſſas eſtitueret, ſe non ſolum illis immiſcuit, ſed velut in capite eorum ſe conſtituit, implorans divinam miſericordiam cum clamore valido & lacrymis, quaſi ipſe fuiſſet è numero peccatorum. Inde reſtitutio Iconoclaſtarum, id eſt, peccatorum qui imaginem & ſimilitudinem Dei in anima ſua impietſam decoloraverunt & violaverunt. Sed hoc obiter, cujus applicationis auctor primus eſt Marcellinus de Piſe Capucinus *In Enciclopedia Morale*, Homilia de S. Thoma Apoſtolo, licet pro Juvenali Julianum poſuerit.

Actio ſecunda 6. Calend. Octob.

Primo producta eſt in Synodo Epiſtola Adriani Archiepiſcopi Romani ad Conſtantinum & Irenem Auguſtos.

Dominis Piiſsimis ac Sereniſſimis victoribus, triumphatoribus filiis in Deo, & Domino noſtro Ieſu Chriſto dilectis Conſtantino & Irenæ Auguſtis, Adrianus ſervus ſervorum Dei.

2. Cor. 4. DEus *qui juſſit è tenebris lucem ſplendere*, quique *nos à poteſtate tenebrarum*, per filij ſui, veræ ſcilicet ſui incarnationem *liberavit*, in quo cuncta divinitatis ſuæ ſpecimina juſſit converſari, per quem etiam univerſa *renovavit, ſimul in illo per ſanguinem Crucis illius, cum eaque in cœlis ſũt in terra exiſtentia pacificans*, per divitiarum bonitatis ſuæ plenitudinem, in Eccleſię ſuæ faciem reſpiciens, pietatem veſtram, & prædeſtinatam ſerenitatem Imperatoriæ manſuetudinis, ad **C** perfectionem fidei vocare non dedignatus eſt, quo omnem mendacij improbitatem per vos conterat, veritatemque in lucem producat. Poſteaquam enim quæ à veſtra ſerenitate, & pietate nobis miſſa ſunt cognovimus, dici non poteſt quantopere cor noſtrum gaviſum ſit, tanto enim gaudio & lætitia repleti ſumus, ut ne humana quidē lingua explicare ea ſufficiat. Quemadmodũm enim a ſuperioribus hæreſeos ſchiſmatibus eramus conterrefacti, ita nunc rurſum per veſtram juſſionem exultatione ſumus perfuſi. Nam in Regia veſtra civitate venerandarum imaginum cauſa juſſiſtis tractari, quæ à retro Imperatoribus turpiter in eas commiſſa ſunt. Hi enim non ſolum eas ſubverterunt, ſed & contumelia affecerunt, ridiculas eas exiſtimantes, atque utinam non computet illis peccatum hoc **D** Altiſſimus. Satius enim fuiſſet ne injeciſſe quidem manus in Eccleſiam. Unde factum ut totus Orientalium partium populus in errorem ſit inductus, & in propria exiſtimatione, & volũtate rebus Eccleſiæ abuſi ſint, donec in regni ſolium vos evexit, quos ſciebat in veritate illius gloriam inquiſituros, & quæ à ſanctis Apoſtolis, cunctiſque Doctoribus tradita erant, conſervaturos: honoremq; debitum imaginibus, quæ per amentiam hæreticorum ſubverſæ fuerant, reddituros. Nuper verò propriam veſtram juſſionem, de voluntate veſtra inſtructi, omnipotentem Deum pro veſtro Imperio precibus ſollicitantes, gratiarum actione gloriam illius prædicavimus. Illud autem in ſtabilimentum & confirmationem regni veſtri maximè ſit, quod magnum opus hoc aggreſſi eſtis, quod ſine mediatione **E** veſtra in hoc mundo vix fieri poteſt: reddetur enim jam ſibi vetus & antiqua orthodoxa fides, reſtituentur venerabiles imagines in eam faciem, qua in prima Eccleſia conſpectæ ſunt. Vos autem partem habebitis cũ eo, qui nunc in divina requie quieſcit, Conſtantino Imperatore & Helena ejus matre, qui orthodoxam fidem illuſtrarunt, & confirmarunt, adeoque ſanctam matrem veſtram catholicam, & ſpiritualem, Romanã Eccleſiam exaltarunt, ut plane ſpes ſit, eorum piam appellationem in veſtra cognomenta piiſſima, & a Deo data tranſituram, ut per omnem terrarum orbem novus Conſtantin. & nova Helena prædicetur, per quos ſancta Catholica & Apoſtolica Eccleſia renovabitur.

Vos autem maximè in traditione Orthodoxæ fidei **A** Eccleſiæ B. Petri & Pauli principum Apoſtolorum, acquieſcetis eamque amplectemini, quemadmodum à ſuperioribus Imperatoribus factum eſt, qui vicarium ejus ex toto corde dilexerunt. Quaptopter veſtra quoque a Deo data majeſtas, ſanctiſſimam Roman. Eccleſiam principum Apoſtolorum, quibus a Deo ipſo data eſt poteſtas ſolvendi & ligandi peccata tum in cœlo, tum in terra, honorabit. (Matth. 16.) Ipſi ſcilicet regni veſtri propugnatores erunt, cunctaſque barbaras nationes pedibus veſtris ſubjicient, ut quocumque ire pertexeritis victores vos declarent. Hi ſiquidem principes Apoſtolorum ſunt, qui Catholicam, & Orthodoxam fidem auſpicari, per ſcripta quidem veluti legibus latis fidem ſuam ſervandam præceperunt omnibus videlicet, qui in ſedes illorum ſucceſſuri erant, & in fide eorum, uſque **B** ad conſummationẽ ſæculi permanſuri, atque ita noſtra ſervat Eccleſia, & ſanctas eorum figuras veneratur; unde in hunc uſque diem venerandis horum imaginibus Eccleſiæ noſtræ ornatæ & conſpicuæ ſunt.

Quemadmodum ſanctiſſimus, & beatiſſimus Papa Sylveſter in principio Chriſtianorum noſtrorum orthodoxa fide teſtatur. Cum aliquando fœlicis recordationis Conſtantinus Imperator per noctem ſomnum caperet, ecce B. Apoſt. Petrus & Paulus dormienti adſtiterunt, dicentes: Quandoquidem ſanguinis infantium effuſionem morbi tui gratia fieri juſſiſti, en à Chriſto miſſi ſumus, quo ſanitatem tibi afferamus. Audi igitur noſtrum conſilium, & ea quæ tibi præcipimus fac impleas. Principio Sylveſtrum Epiſcopum qui perſecutionis tuæ gratia Roma exulat, & in Soraptino **C** monte clam in ſpeluncis cũ clero latitat, cura ad te vocari. Is tibi lavacrum pietatis, in quo tu lavaberis, præparabit, dabiturque tibi non modo lepræ, verum omnium morborum ſanitas. Cumq; præclaris iſtis bonis fueris recreatus, confeſtim jubeto per omnia loca Romanorum Eccleſias reſtaurari, te vero ipſum purum, abjecto idolorum cultu, declarabis, cultumque debitũ ſoli Deo vero adorando exhibeas, juxta illius voluntatem omnia tua conſilia diſponens. Imperator itaque è ſomno excitatus, omnes ſuos aulicos quicunque in palatio erant convocavit, quodq; per inſomniũ illi oſtenſum fuerat, expoſuit, nec mora aliqua, ſed confeſtim miniſtros ſuos ad Soraptinum montem in quo B. Pater Sylveſter cum clero, vacans lectionibus ſacrorum librorum latitabat, miſit. Jam cum undique videret milites circumcingentes montem inquirendi cauſa, **D** exiſtimans quod ad martyrium raperetur, clerum ita affatus eſt: Ecce nunc tempus expectatum, ecce nunc dies ſalutis. Egreſſo autem de ſpelunca narrarunt milites, qua de cauſa quæreretur, cum quibus ad Imperatorem, trahens ſecum comites tres Presbyteros cum duobus Diaconis profectus, cum Imperatorem vidiſſet: Pax tibi, inquit, ô Imperator ſurſum de cœlo & victoria. Imperator itaque hilari oculo, & tranquillo animo illius verba exaudiens, quæcunque ſibi per inſomnia fuerant revelata B. Sylveſtro expoſuit.

(Converſio Conſtant. magni origo.)

Poſtquam autem finem narrationis feciſſet, quæſivit Imperator, quales nam arbitraretur eſſe deos Petrum & Paulum quos viderat. Reſpondit pater nequaquam eſſe deos, ſed ſervos, & diſcipulos Domini noſtri Jeſu **E** Chriſti, quos in hoc elegiſſet, ut omnes converterent, ut crederent in eum. Hæc cum audiviſſet Imperator percontatus eſt num alicubi eſſent hiſtoriæ illorum? mox B. Sylveſter per Diaconos adferri, quas habebat Apoſtolorum imagines juſſit: quas cum Imperator aſpexiſſet clara voce proclamavit: Hi ſunt, quos per viſum conſpexeram, neque amplius incredulus ſum: pateat lavacrum in meam ſalutem. Conſtructo autem lavacro, cum ſacro rore tinctus eſſet, confeſtim eſt ſanitati priſtinæ reſtitutus. Deinde non immemor accepti beneficij, Eccleſias Dei exædificare cœpit, columnas earum paſſim ſacris imaginibus in memoriam Incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti, omniumq; ſanctorum reverentiam exornavit: nec alia de cauſa, quam ut Chriſtianiſmum, in lucem, & veritatem,

(Imagines Petri & Pauli.)

Deique cultum proveheret, & omnes gentes à cultu A idolorum & diabolica deceptione converteret.

Quemadmodum etiam divus pater Gregorius Apoſtolorum ſucceſſor prædicavit, ob id depingi in templis Evangelicas hiſtorias, ut homines illiterati, & qui ſacros libros legere nequeunt (quorum ſanè maxima pars eſt) conſpectis illis redderent Dei gloriam & reducerent in mentem, quæ in carne converſatio Domini noſtri Jeſu Chriſti fuiſſet. Ut taceam interim orthodoxos alios, & Chriſtianiſſimos Imperatores, cum ſacerdotibus omnibus & honeſtis viris Deum colentibus, ſimul etiam cum univerſo Chriſtiano populo, qui omnes juxta antiquam ſanctorum Patrum traditionem, venerandas imagines & receperunt, & tenent, & in memoriam, compunctionem cordis conſervant & in hunc uſque diem venerantur. Neque aliter fiebat B in partibus & regionibus iſtis, donec proavus veſter ex impiorum quorundam inſtructione venerandas imagines abſtulit. Ex quo tempore magnos error Græciam iſtam invaſit, unde non contemnendum ſcandalum in mundo factum eſt. Sed *væ illis per quos* *Matth. 18.* *ſcandala in mundum irrepſerunt*, ut ipſa veritas mentiri neſcia teſtatur. Qua de cauſa in magnam tribulationem uterque Gregorius Romani Pontifices per ea tempora ſanctiſſimi, conjecti ſunt. Sæpe etiam proavum veſtræ ſerenitatis admonuerunt, ne fineret venerandas imagines de ſtatu ſuo dejici, verum illorum ſalutiferæ preces ne quicquam fuſæ ſunt, animumque illius haud quicquam commoverunt. Poſt id & Zacharias, Stephanus, Paulus, & alter Stephanus, qui ** al. nos.* * nobis in Epiſcopatu hujus almæ urbis præceſſerunt, C avum patremque veſtræ ſerenitatis, pro reſtitutione ſanctarum imaginum ſæpe interpellarunt. Eadem ratione & noſtra exiguitas veſtram Imperatoriam majeſtatem cum omni humilitate obſecrat, ſinat aliquando recordationis cauſa erigi in Eccleſia ſactam Jeſu Chriſti juxta incarnationem humilitatis imaginem, ponatur in aula Dei ſimilitudo ejus ſanctæ Matris, ſanctorumque & beatorum Apoſtolorum, Prophetarum, Martyrum, & Confeſſorum, & ex animi deſiderio eas veneremur, quemadmodum à ſanctiſſimis patribus, majoribus noſtris, probatiſſimiſque pontificibus nobis à multis ſæculis traditum eſt.

Joan. 10. Reliquum eſt, ut manſuetudo imperatoria in partibus illis Græciæ hoc idem imperet & orthodoxam fidem confirmet, quo juxta ſcripturam *unum ſit ovile,* D *& paſtor unus*, cum videat in univerſo terrarum orbe, ubi Chriſtianiſmus pollet, ab omnibus fidelibus venerandas imagines honorari, nimirum ut per viſibilem figuram, ad inviſibilem magnitudinis ejus divinitatem ſpirituali diſpoſitione mentes noſtræ rapiantur, ſecundum carnem quam Dei filius propter ſalutem noſtram ſuſcipere dignatus eſt, redemptorem noſtrum in cœlis exiſtentem adoremus, & in parte glorificantes, lau- *Joan. 4.* demus, quemadmodum ſcriptum eſt, *Deus ſpiritus eſt*: & illud comprobando, ſecundum Spiritum Deitatem illius adoramus. Nequaquam autem ſic ſtatuamus quemadmodum quidam nugantur, ut imagines tanquam Deos conficiamus. Labor enim & fatigatio noſtra, quem exhibemus, in deſiderium Dei ſanctorum- *Cultum reſpectivum.* que eius perficitur. Et quemadmodum ſacra ſcriptura E imagines in memoriã venerationis habet, ſic & nos eas habeamus, ſervantes tamen perpetuo fidei noſtræ potitatem. Quinetiam factor noſter, & artifex Dominus Deus juxta propriam imaginem & ſimilitudinem, hominem de luto terræ finxit illuminavitque in libera poteſtate ſui ipſum conſtituens. Prætetea primus ille homo liberi arbitrij exiſtens cuncta animantia terræ, *Geneſ. 2.* & volatilia cœli annuente Deo, nominibus propriis vocavit. Abel autem ex primitiis ovilis ſui, propria voluntate dona Domino Deo obtulit: de quo legimus, *Reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera illius.* *Geneſ. 4.* *Geneſ. 8.* Deinde Noe poſt cataclyſmum, hoc eſt diluvium, altare propria voluntate Domino conſtruxit, & ex omnibus animalibus, & volatilibus pura dona in altare A hoc attulit. Similiter etiam Abraham, quemadmodum teſtatur ſcriptura, propria voluntate aram extruxit in honorem & gloriam Dei, quemadmodum apparuerat Jacob etiam cum fugiſſet a facie fratris ſui *Geneſ. 28.* vidit per viſum Angelos Dei per ſcalam aſcendentes & deſcendentes, & Dominum innixum ſcalæ, ad ſe loquentem. Poſtquam autem ſurrexiſſet ex ſua voluntate lapidem, in quo caput declinarat, ſuſtulit, & ubi erexiſſet eum, infudiſſetque oleum ſuper eum vocavit locum Bethel, dicens: *Non eſt hic aliud quam domus Dei.* Ob quam ſanè cauſam legimus illi iratum Deum, non enim illi exprobravit, quod ſua voluntate lapidem erexiſſet. Etenim, ô Sereniſſimi Filij Principes, & rectè ſentientes Imperatores, quæcunque in admonitionem hominum ad gloriam Dei ſpectantia fiunt, B Deo diſplicere nequeunt. Rurſus idem Jacob ille in ſummitate virgæ ſuæ adoravit, fide dilectionis id agens. De qua B. Paulus Apoſtolus in epiſtola ad He- *Geneſ. 48.* *Hebr. 11.* bræos dicit: Non quod virgam illam, ſed tenentem eam, in ſignum dilectionis adoravit. Quid hoc ſibi vult? Nimirum quod & nos juxta deſiderium, & amorem, quo erga Deum ſanctoſq; illius affecti ſumus, figuras in imaginibus repræſentemus. Non inquam in coloribus, & tabulis honorem conſtituentes, ſed eorum prædicantes gloriam, quorum appellationem imagines referunt. Accedamus iterum ad ſcripturam videamoſque quid Moſi a Domino mandatũ fuerit, *Exod. 37.* cùm illum juberet propitiatorium de auro mundiſſimo conficere, quod duos cubitos & dimidium longitudine, & cubitum & ſemiſſem in latitudine conficiebat. C Duos quoque Cherubim aureos, & productiles ex utraque parte oraculi. Et paulo poſt: *Impones teſtimonium quod dabo tibi, quo operienda eſt Arca. Et loquar de te ſuper propitiatorium, ac de medio duorum Cherubim qui erunt ſuper Arcam teſtimonij.* *Exod. 25. 37.* *Exod. 40. 36. & 39.* Quinetiam 10 velis, & cortinis tentorij, duorum Cherubim opus textile, & diverſi colorium fieri juſſit. Ex his animadvertendum eſt ſereniſſimi Domini, & filij Principes, Deum omnipotentem Dominum noſtrum de medio Cherubim manu hominum factorum pro ſalute populi non dedignatum loqui. Quamobrem non eſt dubitandum omnia quæ in Eccleſiis Dei ad laudem & decorem domus illius conſtruuntur, ſancta, & colenda eſſe. Sed & hoc, ô ſereniſſimi Imperatores, ad incredulorum certiorem fidem, & errantium caſtigationem adjiciendum eſt, non fruſtra D Moſi famulo ſuo, quemadmodum in libro Numerorum legitur propter peſtem in populum graſſantem, *Num. 21.* præcepiſſe: *Fac ſerpentem, & pone illum in ſignum, & qui tactus fuerit, illumque inſpexerit, vivet.* Fecit igitur Moſes ſerpentem æneum, & poſuit illum, & ſervati ſunt. O inſaniam infrementium adverſus fidem, & cultum ſacrum Chriſtianorum! ô ſtultitiam vetantium venerandas imagines honorari, in quibus Servatoris noſtri, cujus potentia genus humanum, & conſtat adhuc, & ſervatur: & prætetea Genitricis ejus, omniumque Sanctorum hiſtoriæ continentur! Nam ſi Iſraeliticum populum per inſpectionem ænei ſerpentis, ſervatum à ſua peſte credimus: Chriſti verò Dei & Salvatoris noſtri, omniumque ſanctorum figuras E contemplantes, & venerantes, dubitamus nos ſervari? Abſit ut amplius dubitemus. Abſit ut a Patrum ſanctorum traditione diverſa ſentiamus. Hæreamus in doctrina illorum, nec ab illa declinemus. Et Salomon in eo templo quod Domino ædificavit, Cherubim in gloriam Dei fecit, & diverſis coloribus illud adornavit. Quare ergo non & non ſentientes rectè, confeſſionem fidei noſtræ, & ſpecioſitatem domus Dei ex diverſis coloribus & picturis exornabimus? Cum & Eſaias Propheta dicat: *In diebus illis erit altare Domi-* *Eſaiæ 19.* *ni in media terra Ægypti, & columna continens fines ejus, & erit in ſignum & teſtimonium Domini in terra Ægypti. Clamabunt enim ad Dominum à facie tribulantium, & mittet eis ſervatorem & propugnatorem, qui liberet eos.* Quin etiam Pſal. cantor David hymnũ

Pſal. 95. canens, dicit: *Confeſſio & pulchritudo coram eo.* Iterum: *Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum* *Pſal. 25.* *tabernaculi gloriæ tuæ.* Rurſus idem adventum & incarnationem Filij Dei Servatoris noſtri prædicans, magnificè faciem illius juxta diſpenſationem incarnationis illius adorandam cenſet, dicens: *Exquiſivit te facies mea, faciem tuam Domine requiram.* *Pſal. 26.* Iterum: *Faciem tuam ſupplicabunt divites populi.* *Pſal. 44.* Rurſus: *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui* *Pſal. 4.* *Domine.*

Patrum teſtimonia pro imaginibus. Qua de cauſa divus Auguſtinus magnus ille Doctor in ſermonibus adhortatoriis ſuis, inquit: Quid eſt imago Dei aliud niſi vultus Dei, in quo ſignatus eſt populus Dei? In cujus conſenſum & Divus Gregorius Niſſæ Epiſcopus, de Patriarcha Abraham ſermonem faciens dixit: Vidi non infrequenter paſſionis figuram, neque ſine lachrimis ejuſmodi picturam tranſij, cum ſcilicet opus artificij in perſonam ſignificatam demonſtratum eſſe viderem, & reliqua, quæ ex interpretatione in Cantica Canticorum adfert. Nec aliter deinceps ſubſequens ex eadem doctrina ſonat. Nunquid materia diverſorum colorum, animæ imitationem non repræſẽtat? Nam qui imaginem aſpicit, quæ ex arte per diverſos colores in tabula eſt expreſſa, non ex pictura, & colorum tinctura ſimilitudinem accipit, ſed ad contemplationem primi exemplaris, animum reducit. Quin-etiam in Epiſtola Divi Baſilij, qua in Julianum deſertorem invehitur: Quemadmodum à Deo Chriſtianam, & inculpabilem fidem, veluti hæreditario jure accepimus, ſic confiteor, & in eo maneo. Credo autem in unum Deum Patrem omnipotentem, Deum Patrem, Deum Filium, Deum Spiritum ſanctum, unum Deum, hæc tria adoro & glorifico. Confiteor etiam Filij incarnatam οἰκονομίαν deinde ſanctam Mariam, quæ ſecundum carnem illum peperit, hanc Deiparam vocans. Suſcipio etiam ſanctos Apoſtolos, Prophetas & Martyres, qui pro me apud Deum ſupplicant, quo per illorum mediationem propitius mihi ſit Deus noſter benigniſſimus, & remiſſionem peccatorum mihi gratis largiatur. Quam ob cauſam, & hiſtorias imaginum illorum honoro, & palam adoro, hoc enim nobis traditum eſt a ſanctis Apoſtolis, non eſt prohibendum, ſed in omnibus Eccleſiis noſtris, eorum hiſtorias erigimus. Idem in ſermone in quadraginta martyres. Quin-etiam bellorum trophæa & victorias & hiſtorici ſcriptores, & pictores demonſtrant, hi quidem orationã rem exornantes, hi vero in tabulis depingentes, multos ad virtutem & virilitatem excitarunt. Siquidem quæ hiſtoria oratione exprimit, hæc tacens pictura per imitationem oſtendit. Joannes quoque Chryſoſtomus Epiſcopus Conſtãtinopolitanus in ſermone in parabolam de ſemente: Nonne injuria afficit Regem qui Regiam veſtem violat? Non noviſti quod is qui injuria afficit Imperatoriam imaginem, in Imperatorem ipſum veluti exemplar imaginis ejuſque dignitatem injurius eſt? Neſcis quod quicumque ex ligno & coloribus imagini convicia dicit, illum non damnari veluti in rem inanimatam, ſed contra Regem ipſum dixerit? Judicatur enim occulte Regi injuriam intuliſſe. Et rurſus ex eodem in ſermonem in ſanctam quintam diem Paſchæ. Omnia facta ſunt in gloriam Dei, & ad noſtram doctrinam quare ad pluviæ miniſterium dictum eſt: Impleatur terra fructuum copia, mare natantibus, omnia Deo ſerviunt, imo potius imagini Dei. Nam cum Regiæ figuræ & imagines in civitates inferuntur, populus non ipſam tabulam, aut ex cera factam imaginem honore proſequitur, cunique magiſtratu illic obviam procedit, ſed potius regiam hiſtoriam & veluti præſentiam ſuſcipiunt, eodem ſanè modo, & ipſa creatio terrenam iſtam ſpeciem, ſed cœleſtem hiſtoriam admiratur. Similiter Beati Cyrilli verba ex interpretatione ejus in ſanctum Matthæi Evangelium, adferimus. Sic enim inquit: fides enim depingit verbum quod in forma Dei exiſtat, quod liberata noſtra vita adjunxit ſe Deo, ſimilitudineque noſtra aſſumpta factum eſt homo. Idem paulo poſt: Imaginum uſum vobis ſuppleant parabolæ, quæ ſignorum virtutem nobis ſubjiciunt, nimirum per oculorum appoſitionem, manuum tactum, & quæ in nudo intellectu contemplationem obſcurè habent. Adducamus etiam & Divi Athanaſij Alexandrini Epiſcopi verba, de eo quod Dominus carnem humanam aſſumpſit. Ex multis commodè pauca ſumentes, ſcripſimus: Quandoquidem ea quæ in tabulis picta ſunt, cum figura per ſordes, & ſitum deleta fuerit, neceſſarium eſt ut denuo pingatur, & reficiatur, modo talis ſit ut adhuc renovari in eadem materia, & tabula poſſit. Nam per eandem formam & materiam, in qua depingitur non deſtruitur, verum potius in eo, quod ante fuit, conſenſit. Dicamus & aliud ex Divi Ambroſij ad Gratianum Imperatorem libro tertio capite nono. Quid ergo? Nunquid cum divinitate & carnem adoramus? Num quando in eo & divinam imaginem, & crucem adoramus, ipſum partimur? Abſit. Itidem audiamus quod nobis Beatus Stephanus Epiſcopus Boſtrorum prædicet: Quicunque imagines divorum confitentur, non errant. Siquidem omne opus factum in nomine Dei, bonum & ſanctum eſt. Aliud enim imago, aliud ἄγαλμα hoc eſt abjecti animalis ſtatua? Quando namque Deus Adam plaſmavit, hoc eſt, creavit, dixit: *Faciamus* *Geneſ. 1.* *hominem ſecundum imaginem & ſimilitudinem noſtram, & fecit hominem imaginem Dei:* Ergo quod imago Dei ſit homo, ob id ſtatua Deorum eſt, idololatria, & impietas? haud quaquam. Etenim ſi Adam imago dæmonum fuiſſet, utique reprobandus fuiſſet, & recepti indignus: quando vero Dei imago eſt, honore proſequendus eſt, & admitti dignus. Omnis enim imago, ſive Angelorum, ſive Prophetarum, aut Apoſtolorum, aut Martyrum, aut alioqui juſtorum virorum, in nomine Dei facta eſt. Non enim ipſum lignum honoratur, ſed ipſum illud, quod in ligno datur contemplandum: atque ita per recordationem veneratio exhibetur. Omnes enim principes, etiam ſi peſſimi ſint peccatores, adoramus & reverenter ſalutamus. Quid vetat igitur, quominus non liceat ſanctos Dei miniſtros venerari, & in memoriam eorum imagines ſtatuere & erigere, ne in oblivionem perpetuam veniant?

Verum (inquis) Deus ipſe manufacta prohibuit adoranda. Dic mihi (ô Judæe) quid eſt, quod ſuper terram extat, quod non ſit manu hominum factum, poſtquam a Deo fuerat creatum?

Quid? Arca Dei, quæ ex lignis Sethim conſtructa eſt, & ædificata, nonne opus eſt hominum? Quid altare? quid propitiatorium? quid urceus in quo manna recondebatur? quid menſa & candelabra? ſunt-ne opera manuum hominum, quæ Salomon fieri mandavit? Quamobrem ea, quæ ſancta ſanctorum dicuntur, cum ſint manufacta, præterea Cherubim, & ſex alata illa, quæ circa altare Domini fuerunt, cum ſint animalia, & imagines Angelorum, opera manuum hominum non fuerunt ejecta, & à Iudæis proculcata? Non aliam ſanè ob cauſam, quam quod Dei mandato imagines fuerunt Angelorum ſacratæ. Gentium autem *Idola.* idola quia imagines fuerunt dæmonum, Deus ejecit, & condemnavit. Nos verò in memoriam ſanctorum imagines facimus: quorum, ais? Abrahæ, Moſis, Eliæ, Eſaiæ, reliquorumque Prophetarum, Apoſtolorum, & Martyrum, qui propter Chriſtum tribulati ſunt, quo omnis, qui eos in imagine contemplatur, illorum & meminerit, & glorificet Deum, qui illos quoque magnificecit. Decet ſiquidem eos honor & veneratio propter juſtitiam eorum, ut omnis qui viderit eos, in imitationem ſuorum operum ducatur. Qualis verò eſt iſte adorationis honor? profectò non alius quam is quo nos peccatores quoque invicem proſequimur, ſalutantes nos inter nos per honorationem & dilectionem. Quid aliud apud Dominum Deum noſtrum tentamus, quam adorantes, & trementes eum?

Imago enim nihil aliud eſt, quam figura illius, in qua pictura expreſſus eſt.

Impij vero, qui ipſi nihil boni faciunt, neque ſanctorum recordantur, caveant bona imperantes impedire, neque ſcandalo ſint his, qui ſanctos Dei ſervos honore afficiunt. Boni enim operis bonam mercedem adipiſcentur. Impij vero quemadmodum animo ſuo voluerunt, ita infidelitatis ſuæ manſionem invenient: quando juſtitiam negligentes à Deo deſciverunt. Ex his liquido conſtat, ob recordationem ſanctorum imagines tantum pingi, venerari & coli, quos conſtat clarè ſervos eſſe Dei, & pro nobis apud Deitatem obſecrantes, & intercedentes. Dignum namque eſt ut dum eorum noſtrorum memores ſimus, & Deo gratias agamus. Accedant hic, quæ Beatus Hieronymus Presbyter Hieroſolymitanus, in quodam ſermone ſcripta reliquit. Etenim ut conceſſit omnibus gentibus adorare, quæ manu facta ſunt, Judæis quidem cruſtas illas, quas fabricavit Moſes, præterea duo Cherubim antea, ita nobis Chriſtianis Crucem largitus eſt, & bonorum operum imagines pingere, & venerari, atque ita noſtrum opus ad eum probare.

Hæc ſunt piiſſimi, & sereniſſimi Imperatores, & dilectiſſimi filij, quæ ex ſacra Scriptura novi, & veteris Teſtamenti, item piis Sanctorum Patrum ſententiis de ſacris imaginibus Dei, ſanctorumque virorum, item de divina ſcriptura in Eccleſiis ad laudem Dei, & memoriam ſanctorum ſuſcipienda breviter deſcripſimus. Quæ per Apoſtolicam relationem ſerenitati veſtræ potentiæ cum omni humilitate, & ſincero corde ſtudioſè diſcutienda offerimus. Nos enim perfunctoriè ex diverſis probatiſſimis Patribus, teſtimonia de venerandis imaginibus deſumpſimus: quæ profecto quod in libris eorum non adulterinis, ſed germanis inventa ſunt, ſervanda exiſtimamus, & ob id ortiſſimis veſtris Imperiis legenda tradidimus, obſervantes interim ex animi fervore, veſtram manſuetudinem obteſtando, veluti præſentes genibus advoluti, & coram veſtigia pedum volutando, ego cum fratribus meis coram Deo ſupplico, obteſtor, adjuro, quod ſacras imagines in ipſa Deum colente, & regia urbe, & utriuſque Græciæ partibus, in priſtinum ſtatum reſtitui, & firmari jubeatis, cuſtodientes traditionem hujus ſanctiſſimæ & beatiſſimæ veſtræ Eccleſiæ, abjiciendo etiam, & execrando impiorum hæreticorum improbam vehementiam, quo ſacram hanc veſtram Catholicam & Apoſtolicam Romanam Eccleſiam indiſſolutam complecti poſſitis. Amen.

Papa humiliatas.

EX ANASTASIO BIBLIOTHECARIO deſumptum eſt hoc fragmentum Epiſtolæ Adriani ad Conſtantinum Imperatorem, & ejus matrem Irenem, quod deſideratur in exemplari impreſſo Coloniæ.

SI vero impoſſibile eſt hæreticorum veſaniæ, pro incredulitate ipſorum ipſas ſacras, ac venerandas imagines, ſine Synodi actione in priſtino erigere ac confirmare ſtatu, & noſtros Sacerdotes pro ejuſcemodi pia operatione veſtra cupit ſereniſſima Imperialis potentia accerſire, ſicut in veſtris fertur Imperialibus juſſionibus, imprimis pſeodo-ſyllogus ille, qui ſine Apoſtolica ſede enormiter, nequiter, irrationabiliter, contra Sanctorum Patrum traditionem de ſacris imaginibus actus eſt, anathematizetur præſentibus juſſis noſtris, & tunc ſicut antiquitus mos extitit jurejurando veſtra piiſſima, ac tranquilliſſima poteſtas, una cum domina Auguſta Imperij veſtri genitrice, ſeu ejuſdem Regiæ urbis Patriarcha, nec non & cuncto ſenatu corporale tribuentes Sacramentum, verbum commonitorum ſicut antiquitus pia ſacra nobis dirigere veſtra dignetur Imperialis poteſtas, quod non eſt apud vos partis cujuſlibet favor, aut defenſio, ſed æqualitatem utriſque partibus conſervabitis, nullatenus neceſſitatem facientes in quocumque capitulo eis, qui à nobis diriguntur quoquo modo, ſed omni honore, cum competenti munificentia, & ſuſceptione dignos eos habebitis. Et ſiquidem utrique convenerint, ecce bene, ſi autem minimè convenerint, iterum cum omni humanitate ad nos dirigere ſatagetis. Quia dudum ibidem propter zelo fidei, ac ſanctarum imaginum, religioſi viri ac Dei famuli directi in exilium miſſi ſunt, & bonæ confeſſionis hujuſmodi finierunt vitam.

Porro & hoc veſtrum à Deo coronatum Imperium, ac piiſſimum poſcimus, ut ſi veram, & Orthodoxam ſanctæ Catholicæ, & Apoſtolicæ Eccleſiæ Romanæ nitimini amplecti fidem, ſicut antiquitus ab Orthodoxis Imperatoribus, ſeu à cæteris fidelibus Chriſtianis oblata, atque conceſſa ſunt patrimonia Beati Petri Apoſtolorum Principis fautoris noſtri integrum nobis reſtituere dignemini, pro luminariorum concinnationibus eidem Dei Eccleſiæ, atque alimoniis pauperum, imo & conſecrationes Archiepiſcoporum, ſeu Epiſcoporum, ſicut olim conſtat traditio noſtræ Diœceſis exiſtentes, penitus canonicè ſanctæ Romanæ Eccleſiæ reſtituantur, ut nequaquam ſchiſma inter concordiam perſeverare valeat Sacerdotum, ſed ſicut in veſtra ſereniſſima juſſione exaratum eſt, confundatur omne zizanium male plantatum, & Domini atque Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti verbum impleatur, quoniam *portæ inferi non prævalebunt adverſus eam:* Et rurſus: *Tu es Petrus & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & tibi dabo claves Regni cœlorum, & quod ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis: & quod ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis:* cujus ſedes in toto orbe terrarum primatum fungens, caput omnium Eccleſiarum conſtituta eſt, & quamvis Beatus Petrus Apoſtolus per Domini præceptum rexit Eccleſiam, nihilominus ſubſequens & tenuit ſemper, & retinet principatum, quod univerſalis Eccleſiæ nomen nullam magis oportet exequi ſedem, quam primam, quæ & unamquamque Synodum, & ſua authoritate confirmat, & continuata moderatione cuſtodit.

Iura Eccleſiæ Rom. vendicat.

Matt. 16.

Et valde mirati ſumus, quod in veſtris Imperialibus juſſis pro Patriarcha Regiæ urbis ſcilicet Taraſio directis univerſalem ibidem enim reperimus exaratum, ſed utrum per Imperium, vel ſchiſma, vel hæreſim iniquorum ſcriptum eſt, ignoramus. Sed deinceps ſuademus veſtræ clementiſſimæ, & Imperiali potentiæ, ut minimè in exarationum ſuarum ſerie univerſalis deſcribatur: quia contra ſanctorum Canonum inſtituta, ſeu Sanctorum Patrum traditionem decreta eſſe videtur. In ſecundo enim ordine ſine ſanctæ noſtræ Catholicæ Eccleſiæ authoritate, ſicut in omnibus patuit, nunquam valuit nomen habere, quod nimirum ſi ſupra prælatam ſibi ſanctam Romanam Eccleſiam, quæ eſt caput omnium Eccleſiarum deſcribatur, tanquam ſanctorum Synodorum rebellem, atque hæreticum ſe manifeſtare certum eſt. Quia ſi univerſalis, etiam Eccleſiæ noſtræ ſedis primatum habere dignoſcitur: quod ridiculum omnibus fidelibus Chriſtianis apparet, quia in orbe terrarum ab ipſo Redemptore mundi Beato Petro Apoſtolo principatus, ac poteſtas data eſt, & per eumdem Apoſtolum, cujus vel immeriti vicem gerimus, ſancta Catholica & Apoſtolica Eccleſia uſque hactenus tenet principatum, & poteſtatis authoritatem. Quatenus (quod non credimus) ſi quiſpiam eum univerſalem nuncupaverit, vel aſſenſum præbuerit, ſciat ſe Orthodoxæ fidei alienum eſſe, & noſtræ ſanctæ Catholicæ Eccleſiæ rebellem.

Univerſalis titulus arguitur.

Primatus Romani Pontificis.

Ipſe enim Taraſius Regiæ urbis Patriarcha, miſit nobis Synodicam, priſcam adimplens conſuetudinem, quam ſuſcipientes, & liquidius indagantes, & de confeſſione tam rectæ fidei ejus, quam dogmatum ſanctarum ſex Synodorum, & venerandarum imaginum ovantes nimis iterum conturbati ſumus, quia ex la-

corum ordine, & Imperialibus obſequiis deputatus A repente ad Patriarchatus culmen electus, id eſt, à caliga militari contra ſanctorum Canonum cenſuram factus eſt Patriarcha, & quod dicere pudet, & grave facere eſt, qui regendi adhuc, & docendi ſunt Doctores, neque erubeſcunt videri, neque metuunt, ducatumque animarum impudenter aſſumunt, quibus via omnibus ignota decoris eſt, & quo ipſi gradiantur, ignari ſunt, quod quam pravum, quamve ſit temerarium ſæculari ordine, & diſciplina monſtratur. Nam dum dux exercitus, non niſi labore & ſolertitudine expertus eligitur, quales animorum duces eſſe poſſunt, qui in Epiſcopatus culmen immatura cupiunt feſtinatione conſcendere? hujus ſaltem rei comparatione conſiderent, & aggredi repente labores inexpertos abſtineant, quippe non didicerunt quod docent: unde Canonice inſtituit cenſura, nequaquam ex laïco ad Sacerdotium repente tranſire, & niſi per ejus fidelem B concurſum pro ſanctarum imaginum erectione, ejus conſecrationi aſſenſum omnimodo tribuere nequimus, & ideo Domini rerum a Deo coronati magni Principes, & ſereniſſimi Imperatores, petimus, & obnixè iterum obſecramus a Deo illuſtratam clementiam veſtram, & per omnipotentem Deum, qui vos regnare præcepit, & Imperialis culminis apicem vobis concedere juſſit, pietatem veſtram, ut dictum eſt, conjuramus, ut pio intuitu veſtras clementiſſimas aures noſtræ humillimæ deprecationi inclinare jubeatis, ipſaſque ſacratiſſimas imagines in priſtino gradu conſtituere, ut omnes Chriſtiani in univerſo mundo exultent, & magno lætentur gaudio. Nam cum tale, inquam, erroris ſcandalum, quod in ipſis Græciæ partibus irrepſit, abolitum fuerit, & Deo annuente ipſæ venerandæ imagines in priſtino ſtatu fuerint reſtitutæ, erit C magna lætitia dilatata per univerſum orbem terrarum, & nunc ſuper omnes barbaras nationes Beato Petro principe Apoſtolorum vos comitante, eritis in triumphis imperantes victores, ſicuti filius & ſpiritualis noſter compater Dominus Carolus Dux Francorum & Longobardorum, ac patricius Romanorum, noſtris obtemperans monitis. Itaque adimplens in omnibus voluntates omnis Heſperiæ occiduæque partis, barbaras nationes ſuis proſternens conculcavit pedibus, omnipotentatum illarum domans, & ſuo ſubjiciens regno, adunavit. Unde per ſua laborioſa certamina, eidem Dei Apoſtolicæ Eccleſiæ ob nimium amorem pulchra bona in perpetuo obtulit poſſidenda, tam provincias, quam civitates ſeu caſtra, & cætera D territoria, imo & patrimonia, quæ à perfida Longobardorum gente detinebantur, brachio forti eidem Dei Eccleſiæ reſtituit, cujus eſſe dignoſcebantur, ſed & aurum atque argentum quotidie pro luminariorum concinnatione ſeu alimoniis pauperum non deſinit offerendo, quatenus ejus regalis memoria non derelinquatur in ſæculum ſæculi.

Taraſius è laico Patriarcha.

Carolus Magnus.

Ideirco nimium diligentes ac venerantes magnopere quæſumus, ut præſentes tranſvectores videlicet Petrum dilectiſſimum noſtrum Archipreſbyterum, & Petrum Abbatem ac Preſbyterum venerabilis Monaſterii ſancti Sabæ, hilari mente, atque vultu placidiſſimo ſuſcipiens, ut ſoſpites ad nos iterum remeent, diſponere jubeat veſtra ſereniſſima Imperialis cle- E mentia ut quia de veſtra Orthodoxa fide, quam cœpiſtis, nos reddiderunt certiores, nos ex hoc veſtro propoſito læti altiſono Domino noſtro referre ſtudeamus laudes, divinam pro immenſæ piiſſima ſerenitatis veſtræ lætitia exorantes clementiam, ac conſona cum Propheta inquientes: Domine ſalvos fac invictiſſimos noſtros principes, & magnos Imperatores, & exaudi nos, in quacunque die te deprecantes pro eis invocaverimus. Ipſe enim rerum opifex & arbiter Dominus Deus noſter, in cujus manu omnia regna mundi conſiſtunt, per quem & reges regnant, & principes imperant, & potentes quæ pietatis ſunt, clementer cuncta moderando diſponant, veſtræ piæ ſerenitatis A melliſluis cordibus inſpirare dignetur, ad exaudiendas noſtras humillimas preces, & reſtituendum in priſtinum ſacras imagines: tribuatque vobis intercedentibus beatiſſimis Apoſtolorum Principibus Petro & Paulo, longæva, ac proſpera, & fœlicia tempora, & cum maxima corporis ſoſpitate, & animæ ſalute, Imperialis potentiæ ſceptris vos perfrui faciat, & ſicuti terræ ſummæ potentiæ gloriam vobis conceſſit & cœlorum regna vobis per infinita ſæcula largiri poſſidenda dignetur. Data Kalend. Novembr. indict. 9.

Legati Papæ.

EPISTOLA ADRIANI SANCTISSIMI Papæ veteris Romæ, tranſlata ex Romana lingua in Græcum ſermonem.

B *Dilecto Fratri Taraſio Generali Patriarchæ, Adrianus ſervus ſervorum Dei, Salutem.*

Quidam non abs re ſuſpicatur a Graeis additum ... in generali.

PAſtoralibus curis, & ſubtiliſſima conſideratione animadvertentes quomodo præconii vox ſana omni tempore à præcone oporteat prædicari, quomodo item Paſtor in compaſſione, qualis in reductione, exiſtere debeat, & in eadem ex integro inſignis, ut quæ in pia commiſeratione omnium infirmitatem in ſeipſum ſuſcipere debeat, & in divinam voluntatem cuncta ſua ſagaci inſpectione transferre. De his (inquam) omnibus ſtatutum eſt nobis, veſtram dilectam beatitudinem, & conventum ſacratum appellare, ſuccinctè & paucis in his Synodicis literis confeſſionem veſtræ fidei prædicando. Nam quas mihi per Leonem vene- C rabilem Presbyterum veſtrum literas miſiſtis, mox in principio paginæ primæ cognovi pietatem tuam, cum laicorum ordinatione, tum Imperatorio ſuffragio in ſacrum Patriarchatus ſolium exaltatum. Quam ob cauſam effuſo gaudio exultavit cor meum. Quod ſi autem non perſpecta mihi eſſet, & probe cognita, erga ſacras Synodicas ſex conſtitutiones, & venerandas imagines veſtra ſynceritas, & Orthodoxa fides, nequaquam ad Synodum convocandam aſſentiremus.

Papa Synodo conſentit.

Verum quemadmodum non leviter cor noſtrum, ex ſuperioribus veſtris diſſenſionibus dolore tactum eſt, ita plurimo gaudio anima noſtra perfuſa eſt, poſtquam cognoviſſem piam veſtram confeſſionem, & rectam fidem eſſe firmam, & ſtabilem. Invenimus autem in prædicta veſtra Synodica Epiſtola, quam a D ſit confeſſio, & recta fides veſtra, circa cœtus ſacros, & ſex ſacras Synodos, & erga venerandas, & ſacras imagines, quæ profecto mira eſt, & compunctione digna. In qua etiam clare eſt expreſſum, quod in ſextæ Synodi divinè & legaliter prædicatis Canonibus recipitur pictura illa veneranda, in qua agnus digito præcurſoris demonſtratus, graphice eſt inſculptus: qui in typum gratiæ aſſumptus, verum nobis per legem agnum, nempe Chriſtum Deum indicat. Veteres igitur typos, figuras & umbras tanquam veritatis ſigna, & notas Eccleſiæ traditas ſuſcipientes, gratiam & veritatem agnoſcimus, tanquam legis plenitudinem hanc arbitrantes. Ut igitur, & in colorum effectibus, E omnium oculis ſubjiciatur figura illa, quæ agnum illum, qui abſtulit peccata mundi, nimirum Deum noſtrum juxta humanam effigiem delineat: cenſemus ab hoc tempore pro veteri illo agno & novum in Eccleſiis Dei erigendum, quo per eum exaltationem humilitatis Verbi Dei conſideremus, quo in memoriam politiæ illius qua in carne vixit, item paſſionis ejus, & ſalutiferæ mortis, unde mundo liberatio contigit, velut manuducamur. Hac Orthodoxa fidei teſtificatione, improborum hæreticorum curioſitatem, & importunam garrulitatem veſtra fraterna ſanctitas repellat; quemadmodum eorum improba machinatio apud nos, Dei gratia, non recepta, ſed impia judicata eſt.

Canon Trullanus 82. integer.

Ioan. 1.

Figura Agni.

Soccingentes igitur lumbos noſtræ mentis nobiſcum cum Catholica, & Apoſtolica Romana Eccleſia

conſentiendo, contra hæreticorum inſaniam armemur, quamvis ab his ſæpe fuerit Eccleſia impugnata. Deinceps etiam venerandas imagines, primum juxta humanam figurationem Christi Dei noſtri, ſecundum nos, & pro nobis, & per nos incarnati: deinde inviolatæ, & veræ Deiparæ, poſtremo omnium ſanctorum ſuorum beatitas veſtra dilecta colere & adorare pergat. Rogamus etiam interim ut in eo propoſito, quod ab initio conſtituiſti, manere velis. Conſulimus etiam Paſtorali cura, ut Orthodoxam fidem, quam ſemel confeſſus es, inviolatam & ſtabilem, prædicando & docendo conſerves. *Fundamentum enim nemo aliud* *1. Cor. 3.* *ponere poteſt, præter id quod jacet, qui eſt Ieſus Chriſtus.* Quiſnam igitur firmamentum dilectionis Dei, & proximi conſervans, ipſum illum Jeſum Chriſtum Deum, & hominis Filium, ante oculos fundamentum non propoſuerit? In confeſſo enim eſt, ubi Chriſtus fundamentum eſt, ibi bonorum operum ſtru- *Ioan. 10.* cturam ſequi: Ipſa vero veritas per ſe dicit: *Qui non ingreditur per januam in ovile, is fur eſt, & latro: qui verò per fores ingreditur, hic Paſtor eſt ovium.* *Ibidem.* Quemadmodum ipſe Salvator, inquit: *Ego ſum janua*: Is igitur ad ovile ingreditur, qui per januam incedit. Qui vero per januam intrat, per Chriſtum ingreditur.

Quicunque igitur ab ipſo creati & liberati, generis humani veritatem intelligens conſervat, & gradum Paſtoralis dignitatis portans, pondus ſuſtinet, non ad gloriam & honorem prætereuntem reſpiciens, ſed gregem ſuſcipiens diligenter vigilat, ne oves vel perverſis hominibus & perverſa loquentibus vel malo ſpiritu afflatis corrumpantur. Recte ſane Beatus Jacob, qui propter uxores multos annos ſervivit, Laban *Gen. 31.* ſocero ſuo viſus eſt dixiſſe: *Viginti annis fui tecum: oves tuæ & capræ tuæ ſteriles non fuerunt, arietes ovium tuarum non comedi: captum à beſtia non oſtendi tibi. Ego damnum omne reddebam, quicquid furto perierat: die noctuque æſtu urgebar & gelu, fugiebatque ſomnus ab oculis meis.* *Labores Paſtorum.* Si tantos labores, & vigilias Paſtor Laban ſuſtinuit, quot quantaſque vigilias ſuſtinere debet, qui paſcit oves Dei? Sed in omnibus his confirmabit, & docebit, qui propter nos homo factus eſt. Dignatus eſt fieri, quod fecit. Ipſe dilectionem, & ſancti Spiritus amorem in nos transfundat, & à cunctis ſolicitudinibus nos eximat, quo ſanctam noſtram & Apoſtolicam Eccleſiam imitamini, efficiatis aliquando apud pios Imperatores noſtros, quo ſanctorum venerandæ imagines in pristinum locum reſtituantur, ut in hoc Sacerdotium noſtrum firmum permaneat.

Nam ex confeſſione fidei veſtræ cognovimus, beatitudinem veſtram id unum egiſſe apud piiſſimos Orthodoxos, & Chriſti amantes Imperatores noſtros, fideles, & rectæ fidei propugnatores, quod ſynodus generalis celebretur, idque illi in præſentia totius fidelis populi ſupplicationibus annuerunt, Synodumque in regia civitate fieri mandarunt. Nos itaque ſapientes, & probatos Sacerdotes, & de rebus quæ ad conſtitutionem imaginum pertinent, doctos, cum magno animi deſiderio quemadmodum regia mandata jubebant, miſimus, quo in priſtinum locum in illis partibus reſtituerentur. In primis autem veſtra ſanctitas piiſſimis, & triumphatoribus noſtris Imperatoribus ſine trepidatione inducat in animum, ut falſam congregationem illam ſine conſenſo ac præſentia Apoſtolicæ ſedis, contra omnem Patrum venerabilium traditionem, contra venerandas imagines ſine ordine & debita convocatione factam execretur, & anathematizatam præſentibus apocriſariis noſtris cognoſcat, quo omne zizanium ab Eccleſia eradicetur, & Jeſu Chriſti Domini noſtri verbum impleatur, cum *Mat. 16.* ait: *Et portæ inferorum non prævalebunt adverſus eam.* Et alibi: *Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & dabo tibi claves regni cœlorum: Et quæcunque in terra ligaveris, ligata erunt in cœlis: & quæcunque ſolveris in terra, ſoluta erunt in cœlis:* cujus etiam ſedes per totum terrarum orbem primatum obtinet, omniumque Eccleſiarum Dei caput exiſtit. Unde & ipſe Beatus Petrus Apoſtolus Dei juſſu Eccleſiam paſcens, nihil omnino prætermiſit, ſed ubique principatum obtinuit, & obtinet: *Primatus D. Petri.* cui etiam noſtræ beatæ & Apoſtolicæ ſedi, quæ eſt omnium Eccleſiarum Dei caput, velim beata veſtra ſanctitas ex ſincera mente, & toto corde agglutinetur, ut pote quæ revera ſit recte ſentiens, & pietatis incorruptæ conſervatrix. Hoc ſacrificium primum omnipotenti Deo exhibeatur. Veſtraque beatitudo magnos & piiſſimos Imperatores noſtros ſimplicibus verbis admonebit, ut Eccleſiæ noſtræ veſtigia ſequentes coram Deo, & horribili ejus judicio, venerandas imagines in Regia civitate, & omni loco in antiquum ſtatum reſtituendas curent, jubeant: nimirum ſervantes traditionem hujus ſanctiſſimæ noſtræ Romanæ Eccleſiæ, perſequantur improborum, & hæreticorum impoſturam, & per veſtrum certamen, & fidiſſimos labores, eorum deceptionem execrentur. Niſi enim ſacras & venerandas imagines in priſtinum locum reſtituerint, noſtram confirmationem nullo modo audemus tradere: Hujus rei cauſa ſummo labore fidei, & conatu, ante omnia convenit veſtræ ſanctitati advigilare, ut quam primum ſacræ & venerandæ imagines Domini & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, & ſanctæ ejus Genitricis ſemper Virginis, & ſanctorum Apoſtolorum, omniumque Beatorum Prophetarum, Martyrum & Confeſſorum in partibus illis, in priſtinum ordinem collocentur, ut unanimiter propheticam illam odem cantemus: Domine ſalva piiſſimos Imperatores. Et: *Exaudi nos Domine in die qua invocaverimus te: quoniam dilexi decorem domus tuæ, & locum tabernaculi gloriæ tuæ.* *Pſalm. 19. Pſalm. 25.* Quos autem ad vos miſi, Petrum ſcilicet dilectum noſtrum Proto presbyterum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ: nec-non Petrum Abbatem, & præſidem, ut ad pedes ſereniſſimorum & piiſſimorum noſtrorum Imperatorum adducantur, per principem Apoſtolorum Petrum ſupplicamus, ut cum humanitate, & ſingolari benevolentia, ab eis recipiantur, pretentutque cum gratiarum actione illis & corporis mentiſque firmum robur. Omnipotens Deus veſtram dilectionem modo conſtans maneat, conſervet, cuſtodiat & protegat fructum fidei tibi innatum infinitis modis augeat, & in æternum gaudium deducat. Deus ſanum te conſervet, frater dilecte.

Poſtremo adjectæ ſunt ſententiæ omnium Epiſcoporum, & Synodi.

Petrus, & Petrus locum tenentes ſanctiſſimi Papæ veteris Romæ Adriani dixerunt. Dicat nobis Taraſius Patriarcha Regiæ urbis, conſentit-ne literis ſanctiſſimi Papæ, an minus?

Taraſius Patriarcha reſpondit. Nos Patrum præceptis imbuti, ſic confeſſi ſumus, & confitemur, concordamus, & vim literarum lectarum confirmamus, & imaginum picturas ſecundum priſcam Patrum tra- *Traditio.* ditionem recipimus, & has deſiderio noſtro adoramus, ut in nomine Chriſti Dei noſtri, & intemeratæ Deiparæ Virginis, ſanctorum Angelorum, & omnium ſanctorum factas: ſed apertis verbis teſtamur nos duntaxat in unum Deum verum, latriam, hoc eſt, cultum & fidem noſtram referre & reponere.

Sancta Synodus dixit. Univerſa ſancta Synodus ſic credit, & ſic docet.

Petrus, & Petrus legati Apoſtolicæ ſedis dixerunt: Dicat nobis ſacra Synodus, num recipiat ſanctiſſimi Papæ veteris Romæ literas, an minus?

Sancta Synodus reſpondit: Sequimur, recipimus, & probamus.

In eandem ſententiam & reliqui Epiſcopi pronunciaverunt. Et ſic abſoluta eſt actio ſecunda.

Actio tertia ſub 6. Kalendas Octobris.

Primo reſtitutus eſt Gregorius Epiſcopus Neocæſareæ

ſareæ ex hæreſi veniens in priorem gradum dignitatis ſuæ.

Secundo, prudu&ta eſt epiſtola Synodica Tharaſij Archiepiſcopi ad Epiſcopos Orientales, & alia eorum Epiſcoporum ad prædictum Tharaſium in quibus explicantur per capita ſex Synodi generales, & quæ in eis geſta ſunt.

Deinde adduntur ſequentia.

Synodi. His itaque ſex ſacris Synodis, quas ſolas univerſales agnoſcimus, concorditer Orthodoxa fides ſtabilita eſt, nec aliam præter has Synodum accipimus. Locales autem Synodos non averſamur, ſed magis amamus, amplectimur & recipimus, earum etiam divinitus inſpiratas Canonicas conſtitutiones, correctiones, & utiles earum legiſlationes ſumma obſervantia colimus.

Sancti ut filij Dei coluntur. Apoſtolicas autem Eccleſiæ traditiones, quibus veneratio culturaque Sanctorum docetur, recipimus, & veneramur. Eos autem ut miniſtros, amicos & filios Dei exiſtentes honoramus. Honor enim qui à conſervis idem ſentientibus invicem exhibetur, indicium eſt benevolentiæ erga Dominum. Sunt enim promptuaria Dei & pura Chriſti habitacula, Spirituſque ſancti immaculata ſpecula. Sancti enim in Dei manu ſunt, ob idque precioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum ejus. *Reliquiæ ſanctorum virtute pollentes.* Salvator noſter Chriſtus fontes ſalutares ſanctorum reliquit, multis modis beneficia fundentes; martyrum enim oſſa virtutes multas operántur, atque id per Chriſtum qui in ipſis habitat. Cum his etiam ſanctas imagines reveremur, principio adorantes Dei verbi propter nos incarnati, Domini noſtri & ſervatoris Jeſu Chriſti, qui formam ſervi aſſumpſit, imaginem. Quanquam ſciamus ipſam imaginem & typum Deitatis, quæ cum carne illius immaculata inconvulſim unita eſt, minimè poſſe figuram præſtare. Inviſibilis enim eſt divina natura, nec depingi, nec figurari ſe permittit. *Joan. 1.* *Deum enim* (ut ipſe inquit) *nemo vidit unquam*: ſed humanitatis illius imaginem coloribus ducentes adoramus. Veneramur etiam & adoramus imaginem Deiparæ & Dominæ noſtræ irreprehenſibilis, immaculatæ & inexplicitæ caſtitatis matris, quæ illum peperit. Quin etiam ſanctorum Apoſtolorum, Prophetarum, & victorum Martyrum, ſanctorumque & beatorum, veluti amicorum Dei imagines colimus, non in materiam autem coloribus honorem conſtituentes, ſed per hoc officium noſtrum, quod ipſis à Deo quorum typum imagines geſtant, debemus impatientes, cum ſciamus juxta Baſilij magni ſententiam, quod imagini honor exhibitus, ad ipſum prototypum referatur.

Omnia prædicta qui convenerant Epiſcopi receperunt & approbarunt, & ſubſcripſerunt omnes Epiſcopi numero 330. & ſic abſoluta eſt actio tertia.

Actio quarta ſub 6. Calendas Octobris.

Imperantibus Conſtantino, & Irene ejus matre, conveniente ſancta & univerſali Synodo, &c. juxta ordinem in prima actione præſcriptum,

In hac actione quarta multa ex ſcriptura, & ſanctorum doctrinis afferuntur teſtimonia de uſu pio & utili imaginum.

Quòd in ſacris Scripturis imagines admittantur. Primo adducitur locus ex lib. Exod. ibi. *Facies propitiatorium, &c.* *Exod. 25.*

Num. 7. Secundo ex Numeris, ibi. *Ipſa eſt dedicatio altaris, &c.*

Ezech. 41. Tertio ex Ezechiele, *introduxit me in templum, ut metiretur, &c.*

Hebr. 9. Quarto ex epiſtola ad Hebræos: *habebat quidem etiam prius tabernaculum juſtificationes, &c.*

Item temporibus Chryſoſtomi ſanctorum imagines pingebantur, & ipſe Chryſoſt. habuit tabulam continentem picturam cædis Aſſyriorum veteris teſtamenti.

Fletus Gregor. Niſſ. Item recenſetur Gregorij Niſſeni pathetica oratio de pictura, in qua parte Iſaac immolabatur, in quam in hunc modum loquitur Gregorius. Vidi ſæpius inſcriptionis imaginem, & ſine lacrymis tranſire non potui, cum tam efficaciter ob oculos poneret hiſtoriam, &c.

Quibus verbis auditis aliqui patres dixerunt: Si tanto Doctori hiſtoria inſpecta peperit utilitatem & lacrymas, quantò magis rudibus & idiotis utilitatem, & commoditatem afferet? Alij verò ſic dixerunt: Si Gregorius vigilantiſſimus ad divina oracula inſpecta hiſtoria Abrahæ flevit, quanto magis œconomia incarnati Domini noſtri Jeſu Chriſti verbi Dei noſtri à nobis inſpecta ad lacrymas, & utilitatem contẽplantes nos adhortabitur? Et Cyrillus eandem picturam ſuo tempore extitiſſe probat in Epiſtola ad Acacium Epiſcopum.

Miracula per imagines. Adductus eſt in medium libellus Athanaſij qui extat de Chriſti imagine, cujus titulus eſt, paſſio imaginis, Beryti enim relicta fuit à Chriſtiano in domo, quam conduxit poſtea Judæus quidam. Cum is & alij Judæi imaginem variis tormentis irriderent: cœpit ex ea ſanguis fluere abundanter: & miracula ingentia ſanguinis contactu facta, innumeros Judæos ad Chriſti fidem amplexandam excitarunt.

Ibidem annotatur à patribus ratio cur miracula à noſtris imaginibus nunc non edantur, nempe (ut dicit Apoſtolus) quoniam miracula non credentibus data ſunt, ſed his, qui in incredulitate verſantur. *1. Cor. 14.*

Ibidem docetur, & decernitur à ſanctis Epiſcopis, quod templa non nugacibus & vanis picturis ornanda ſunt, ſed hiſtoriis veteris, & novi teſtamenti parietes templi replere convenit, ut hi, qui litteras non norunt, nec ſacram ſcripturam legere queunt, contemplatione picturæ in memoriam reducant quinam germane vero Deo per fortia facta ſervierunt, atque ad imitationem excitentur laudatorum facinorum, per quæ cum cœlo terram commutaverunt, &c.

Ibidem lecta eſt docta diſputatio Leontij Epiſcopi Neapoleos Cypri contra Judæos pro imaginibus ſanctorum conſervandis: eſt dialogus quidam ſatis elegans lectione dignus, deſumptus ex lib. 5. Apologiæ ejus, extabant tunc & alia opera ſancti Epiſcopi Leontij.

Leontij dialogus. Stephanus Diaconus & Notarius acceptum codicem legit: Leontij Epiſcopi Neapoleos Cypri ex quinto libro Apologiæ pro Chriſtianis, & contra Judæos, & de imaginibus ſanctorum. Agedum igitur & deinceps de venerabiliter pictis imaginibus Apologiam texamus, quo eorum ora, qui impietatem garriunt, obturentur. Hæc enim eſt ipſa legalis traditio. Audi verò Deum dicentem ad Moſen: *Imagines duas Cherubim ſculptas facies obumbrantes propitiatorium.* *Exod. 25.* Rurſum templum, quod oſtendit Ezechieli Deus, facies habebat palmarum, leonum, & hominum, & Cherubim, à fundamento ipſo uſque ad laquearia tecti. Verè horrendum verbum Iſraëli præcipitur, ne ullum ſculptile faciant, neque imagines, neque ſimilitudinem quæcunque ſunt in cœlo, aut ſuper terram: Rurſus vero jubetur Moſes facere ſculptilia, & Cherubim animantia. *Exod. 40. & 41.* Ezechielique præcipitur, ut impleat omnia imaginibus, & ſimilitudinibus ſculptilium, leonum, palmarum, & hominum, atque ita templum illud oſtendit. *Ezech. 1. 3. Reg. 6. & 7.* Unde & Salomon ex lege formam hanc accipiens, templum ſculptilibus æreis, fuſilibus imaginibus boũ, leonum, palmarum, & hominum implevit, neque tamen ob id reprehenſus eſt à Deo. Igitur ſi de imaginibus me arguis, arguo ipſum Deum, qui hæc in memoriam eorum, quæ apud nos ſunt, fieri juſſit. Judæus dixit, Sed hujuſmodi ſimilitudines non adorabantur ut dij, tantummodo in recordationem fiebant. Chriſtianus dixit. Recte dixiſti. Neque enim apud nos adorantur, ut dij. ſanctorum imagines, typi, characteres. Nam ſi Deos in ligno imaginis adorarent, futurum eſſet ut omnes & reliqua ligna adorarent. Si

vero ut Deum adorarent lignum, non ſane ubique, extincto charactere, imaginem exurerent. Ego vero, quatenus duo ligna crucis colligata ſunt, typum quidem adoro propter Chriſtum, qui in eo crucifixus eſt: cum vero fuerint diſſoluta à ſe, abjicio ea, & exuro quoque. Et quemadmodum, qui mandatum Imperatoris ſuſcepit, illius ſigillum oſculando, non ipſam cartam, aut characterem, aut plumbum veneratur, verum Imperatori ipſi adorationem, & cultum exhibuit: ita quoque Chriſtianorum filij typum crucis adorantes, non naturam ligni adoramus, ſed ſigillum, & annulum, & characterem, Chriſtum ipſum aſpicientes, per hoc eum, qui in illo crucifixus eſt, ſalutamus, & adoramus. Et quemadmodum gemini filij, peregrinante longo tempore patre, ingenti amore ex animo erga eum affecti, quicquid illius in domo viderint, ſive baculum, ſive ſedem, ſive chlamidem, hæc, inquam, omnia cum lacrymis attrectantes amplexantur non illa honorantes, ſed patrem deſiderantes, & venerantes, ſic & nos fideles omnes Crucem Chriſti tanquam virgam adoramus: ut ſedem vero, & cubile illius, ter ſanctum ſepulchrum: præſepe autem & Bethleem, reliqua illius habitacula, ut domum: ſic Apoſtolos illius, beatoſque martyres, & reliquos ſanctos veluti amicos illius colimus, ita Sion tanquam illius civitatem, Nazareth vero tanquam illius patriam amplectimur: non aliter etiam Jordanem, quam divinum illius lavacrum, reverenur. Magno enim & inexplicabili erga eum amore, quo aſcendit, ubi reſedit, ubi apparuit, aut quid tetigit, aut omnino obumbravit, tanquam Dei locum colimus, & adoramus, non ipſam regionem, aut lapides venerantes, ſed eum, qui in illis converſatus eſt, apparuit, & in carne cognitus eſt, quique nos ab errore liberavit, Chriſtum Dominum Deum noſtrum. Hinc etiam propter Chriſtum, Chriſtique paſſiones, paſſim in Eccleſiis, in domibus, & foro, in picturis, in ſindonibus, in promptoariis veſtibus, omnibus denique in locis hanc figuram ponimus, quo continuo contemplantibus nobis hæc in mentem veniant, & non obliviſcamur, quemadmodum tu oblitus es Domini Dei tui: Sicut autem tu adoras librum legis, non naturam membranarum, aut atramenti adorans, ſed verba Dei, quæ in illo continentur: ſic & ego imaginem Chriſti adorans, non lignorum aut colorum naturam adoro, abſit, ſed inanimatum characterem Chriſti: hunc enim cum habeam, per ipſum Chriſtum me tenere & adorare mihi videor.

Cultus imag. reſpectivus.

Quemadmodum etiam Jacob accipiens à filiis ſuis veſtem ſanguine conſperſam Joſeph cum lacrymis eam oſculatus eſt ſuiſque oculis circumpoſuit, non ipſam veſtem diligendo, aut honorando hoc fecit, ſed per eam arbitratus eſt ſe Joſeph oſculari, & in manibus habere. Sic & Chriſtiani omnes imagines Chriſti, aut Apoſtoli, aut martyris tenentes noſtraque carne oſculantes, animo videmur nobis ipſum Chriſtum aut martyrem amplecti. Agedum tu qui arbitraris nullum manufactum, aut plane effigiatum, adorandum eſſe: nunquid ſæpe uxoris, aut filiorum mortuorum, veſtem aut ornamentum in veſtiario videns, illud oſculatus es, & lacrymis rigaſti, neque tamen in hoc damnatus es? Non enim, ut Deum veſtes adoraſti, ſed ipſum amorem erga eum, qui his amiciebatur, tuum per oſcula declaraſti. Quandoquidem ipſos noſtros liberos, & Patres, qui creati ſunt, & peccatores exiſtunt ſubinde oſculamur: neque tamen ob id damnabiles ſumus, neque illos tanquam Deos complectimur, ſed amorem noſtrum erga eos naturalem per ejuſcemodi oſculum declaramus. Ergo ut ſæpe dixi in omni ſalutatione, & adoratione, intentio ipſa requiritur, & ſpectatur.

Geneſ. 37.

Tu verò cum me criminaris, quod ut Deum lignum crucis adoro: quid eſt quamobrem non vertis in crimen, Jacob adorantem in ſummitate baculi Joſeph? Sane manifeſtum eſt, quod lignum non adoravit, ſed per lignum Joſeph, quemadmodum nos per crucem Chriſtum. Quinetiam impios illos viros qui ſepulchrum vendebant, Abraham adoravit, & genu illis in terram flexit, veruntamen illos non ut Deos adoravit. Rurſus Jacob Pharaonem impium, & idololatram exiſtentem benedixit, ſed tamen illum non ut Deum benedixit. Rurſum procidens coram Eſau adoravit, ſed non ut Deū benedixit. Quòd ſi autem plures ſalutationes, & adorationes ex ſcriptura tibi demōſtrari poſtules, quæ non ſunt reprehenſæ, facile efficiam. Atqui & tu quoque conjugem tuam fortaſſis impiam, affectionibus turbulentam quotidie ſalutans, non reprehenderis, etſi nequaquam tibi divino ore uxoris ſalutatio præcepta ſit: at vero cum videris Chriſti, aut ejus inculpatæ matris, aut alterius juſti imaginem ſalutantem, confeſtim indignaris, blaſphemias fundis, reſilis, & idololatras nos vocas: mirum te extra verecundiam, neque horrere, nec tremere, neque erubeſcere, cum videas me per omnem terrarum orbem idolorum phana deſtruentem, martyrum vero templa ædificantem.

Hebr. 11.

Geneſ. 23.

Geneſ. 47.

Geneſ. 33.

Jam ſi conſtat me idola adorare, quid cauſæ eſt, quamobrem martyres, qui idola deſtruxerunt, veneror ut Deos, & glorifico? quo pacto ipſos martyres, qui ſtatuas ligneas confregerunt, honore proſequor? Si ligna, ut Deos glorifico, quomodo veneror & adoro martyres, & Apoſtolos, qui lapideas effigies perdiderunt? Quomodo honore afficio, laudo, templa erigo, feſta celebro tribus illis pueris, qui in Babylone imaginem auream non adorarunt? Vere magna eſt Judæorum cæcitas, magna impietas, in veritatem injurij ſunt, ingratæ Judæorum linguæ, in Deum convicia dicunt. A ſanctorum Martyrum reliquiis, & imaginibus ſæpe dæmones fugantur, hæc tamen ſceleſti illi contumeliis afficiunt, pervertunt, illudunt, & ſubſannant. Dic mihi quot inumbrationes, quot ſcaturigines, & ſæpe etiam & ſanguinis fluores ex imaginibus, & reliquiis martyrum extiterunt? Hi tamen corde inſenſati, videntes non credunt, verum fabulas iſta, & nugas eſſe arbitrantur. Quinetiam quotidie per orbem terrarum omnem, homines planè impios, exleges, idololatras, homicidas, ſcortatores, & latrones confeſtim per Chriſtum & crucem illius compunctos, in agnitionem meliorem venire, mundoque renunciantes, omnem virtutem colere videtis.

Daniel 3.

Velim autem mihi dicas qua ratione tibi idololatræ ſumus, qui oſſa, cineres, pannos, ſanguinem, ſepulchra denique martyrum adorantes, illis tamen non ſacrificamus? Judæus dixit: Qua ratione per univerſam ſcripturam præcepit Deus nullam creaturam adorandam? Chriſtianus dixit. Quomodo igitur ait ſcriptura: *Exaltate Dominum Deum noſtrum, & adorate ſcabellum pedum ejus, quoniam ſanctum eſt, & adorate in monte ſancto ſuo.* Et rurſus Deus ait: *Cælum mihi ſedes, terra autem ſcabellum pedum meorum.* Judæus: Sed tamen non ut Deos, verum per illa eum qui hæc fecit, adoras. Chriſtianus: Fidelis ſermo quamobrem ſcias & tu, quod & ego per cœlum, terram, mare, ligna, lapides, reliquias, templa, crucem, Angelos, homines, per omnem denique creaturam viſibilem, & non viſibilem omnium authori Domino & factori ſoli adorationem, & cultum exhibeam. Non enim per ſe creatura authorem adorat, ſed per me. *Cœli enarrant gloriam Dei*, per me Deum adorat luna, per me Deum glorificant aſtra, per me aquæ, pluviæ, rores, omnis denique creatura Deum adorat, & glorificat. Sicuti rege aliquo bonam coronam, pulchram, & ſpecioſam ſuis manibus contexente, omnes qui bene erga regem affecti ſunt, eam amplectuntur, & coronam venerantur, non ſane aurum, aut Margaritam venerantes, ſed verticem regis, & doctas illas manus, quæ coronam fecerunt: ita, ô homo, Chriſtianorū populus, quaſcunq; crucis, & imaginum figuras amplectuntur, non ipſis lignis, aut lapidibus,

Pſal. 98.

Eſaiæ 66.

Pſalm. 18.

vel auro, vel corruptibili imagini, aut capſulæ, aut reliquiis cultum præſtant, verum per hæc Deo omnium factori gloriam, venerationem, & cultum exhibent. Siquidem qui in ſanctos impenditur honor, in ipſum recurrit. Imago enim Dei eſt, qui ſecundum Dei imaginem homo factus eſt, maxime autem qui ſpiritum ſanctum in habitaculum ſuum recipit. Juſte itaque imagines Dei ſervorum venerans, & adorans, donum ſancti Spiritus glorificat. *Inhabitabo enim in iis*, inquit, *& circumambulabo*. *Levit. 26. 2. Cor. 6.*

Pudore ſuffundantur Judæi, qui proprios reges, & alienos adorantes, nos Chriſtianos tanquam idololatras derident. Nos autem Chriſtiani omnibus in civitatibus, & regionibus, in dies & in horas ſingulas contra idola ſtamus armati, contra idola pſallimus, contra idola & preces fundimus: & qua tandem fronte Judæi nos vocant idololatras? ubi nunc ſunt, quæ olim ab ipſis oblatæ ſunt idolis, boum, ovium, & filiorum quoque victimæ? Ubi ſacrificiorum fumi? ubi aræ, & profuſiones ſanguinum? Nos vero Chriſtiani propemodum quid ſit ara, quid victima ignoramus. Nam græci adulteris quibuſdam hominibus, homicidis, impuris, & ſceleſtis, templa dicarunt, eorumque idola cum illis ipſis Deos fecerunt, nequaquam ſane, vel Prophetarum, vel ſanctorum Martyrum nomine templum, aut aram appellantes. Quemadmodum enim in Babylone Iſraelitæ organa, & cytharam, & alia quædam, quemadmodum ipſi Babylonij habebant, & illi quidem ad laudem Dei, hi vero in miniſterium dæmonum: ſic & de imaginibus gentilium & Chriſtianorum cenſendum eſt: ſiquidem gentes ad cultum diaboli, nos verò ad recordationem Dei illa ſervamus. Alioquin & multa Deus per crucem auditu mira fecit: ſiquidem lignum vitæ, & lignum ſcientiæ appellavit: aliam autem plantam vocando Sabech conceſſionis ſignum ponit, deinde virga Pharaonem obtexit, mare diviſit, aquam dulcem fecit, ſerpentem exaltavit, petram rupit, & aquam eduxit: lignum etiam germinans *Sap. 14.* in tabernaculo, Aaronis Sacerdotium confirmavit. *4. Reg. 7.* Sic & Salomon, inquit: *Benedicite lignum, per quod fit juſtitia*. Sic & Heliſeus lignum in Jordanem projiciens, ferrum in typum Adam, veluti ex inferis reduxit: ſic mandat ſuo filio per virgam reſuſcitare puerum Sunamitidis mulieris. Is igitur qui tanta miracula per ligna fecit Deus, dic rogo, nunquid per ſanctæ crucis precioſum lignum miranda efficere poteſt? Quod ſi autem eſt impium oſſa venerari, quamobrem oſſa Joſeph cum omni honore ex Ægypto vecta ſunt? *Geneſ. 50.* Quomodo homo mortuus oſſa Heliſei attingens, reſurrexit? *4. Reg. 13.* Jam ſi per oſſa mirifica Deus facit, clarum eſt, quod & per imagines, lapides, pluraque alia idem poſſit. Adde quod & Abraham noluerit Saræ uxoris corpus alieno ſepulchro mandare, ſed magis proprio honoris gratia. *Geneſ. 23.* Adde Jacob qui per lapidem Deum venerantis conſtituens, eum unxit in typum ſummi angularis lapidis. *Geneſ. 28. & 31.* Rurſus & in Laban lapidem Bunon appellavit. *Joſue 4. Hebr. 3.* Teſtatur etiam Jeſus filius Nave duodecim lapides conſtituens in memoriam Dei. Erant autem (ô Judæe) duo etiam Cherubim, obumbrantia propitiatorium ſculpta. Jam ingrediatur aliquis templum tuum Græcus idololatra, iiſdemque viſis carpat te, tanquam & tu quoque idola adores, fare quid habes, quo de duobus Cherubim, fuſilibus bobus, palmis, & leonibus, quæ in templo ſculpta ſunt, te defendas? Verè nihil habes quod adverſus illum dicas, niſi hoc unum, quod ea non tanquam Deos habeas ſed in memoriam Dei, ejuſque gloriam Cherubim hęc in templo viſantur. Quod ſi iſta ſic ſe habent, qua ratione nos de imaginibus reprehendis?

At dices mihi: Moſi à Deo juſſum eſt, ut ejuſcemodi ſculptilia in templo collocanda curaret: ego ſane hoc ipſum etiam dico. Sed Salomon illinc digreſſus, plura in templo apparavit, quę tamen nõ mandaverat, *Ezech. 40. & 41.* quę neque tabernaculi teſtimonium habuit, neque templum, quod vidit Ezechiel, non tamen in hoc à

A Deo in crimen vocatus eſt Salomon. Nam in gloriam Dei, quemadmodum etiam & nos, ejuſcemodi effigies excogitarunt. Habuiſti quoque & tu Judæe, & alia quædam in memoriam & laudem Dei, nimirum virgam Moſis, tabulas à Deo fabricatas, rubum incombuſtum, humidam ex ſiccitate Petram, urceum continentem manna, arcam, propiciatorium, velum, & à Deo declaratum Ephod, denique a Deo præparatum tentorium. Utinam & tu hæc adoranda, ſuper omnia Deum invocando, primum vocaſſes, recordatuſque fuiſſes per hæc puſilla imaginum, & figurarum veri Dei, & non vitulum ſupra tabulas divinitus datas habuiſſes. Utinam ſanctum aureum thuribulum ſervaſſes, & non vitulas Samariæ coluiſſes: utinam florentem virgam & non Aſtartem urbis deſolatricem: utinam a Deo ſtillantem Petram pro Baal amplexus fuiſſes. Verum propter hæc omnia non adoras, ô quondã Iſraelita, quia Deum ex toto corde non amas. Nam qui amicum ſuum, aut regem, maxime autem benefactorem ſuum amat, etiam filium illius modo viderit aut baculum, aut ſedem, aut coronam, aut domum, aut ſervum: & per hæc ipſum benefactorem ſibi honore proſequi videtur, maximè vero Deum.

Cum igitur Chriſtianos Crucem adorare conſpexeris, ſcito quia crucifixo Chriſto honor impenditur, tantum abeſt ut lignum colant. Nam ſi ligni naturam adorarent, profecto omnes ſylvas, & arbores adorando venerarentur. Quemadmodum tu Iſrael hæc aliquando adoraſti, ligno & arbori dicens, tu mihi eſto Deus, tu me produxiſti. Rurſus nos crucem ita non affamur, neque etiam ſanctorum imagines, Dij noſtri eſtis. Non enim Dij noſtri ſunt, ſed tantummodo ſimilitudines, & imagines Chriſti, & ſanctorum illius, ad commemorationem, honorem, & decorem Eccleſiarum veneranda. Nam qui martyrem colit, Deum ipſum colit. Qui matrem illius adorat, ipſi honorem aſſignat: Qui Apoſtolum honore proſequitur, ipſum, qui Apoſtolum miſit, honorat. Utinam & tu quoque Moſaicas & Propheticas imagines feciſſes, illaſque quotidiè adorares, ſic enim eorum Domino & Deo veram latriam exhiberes, non autem aureas ſtatuas Nabuchodonoſoris.

Qua verò fronte contra me imaginum, & Crucis cauſa inſurgis, cum noris Abrahamum idololatras adoraſſe, *Geneſ. 23.* Moſen verò Jetro idololatræ idem feciſſe, *Exod. 18.* Jacob autem Pharaonem, *Geneſ. 47.* Daniel Nabuchodonoſorem? *Daniel. 2.* Hi Prophetæ, & juſti cum ſint, ob beneficia quædam illis præſtita, in terra exiſtentes illos idololatras adorarunt: me, ſcilicet Crucem ſanctorumque effigies, à quibus infinita beneficia, Deo procurante, nobis obtigerunt, adorantem deſpicies? Quandoquidem qui Regem metuit, filium illius injuria non afficit. Qui Deum autem timet, hic omnino etiam filium Dei, crucisque illius typum, & ſanctorum illius effigies colit, & adorat. Ipſi enim gloria cum Patre, & ſancto Spiritu, & nunc & in ſæcula ſæculorum. Amen.

Item recenſita ſunt etia miracula ex libro miraculorum ſanctorum Martyrum Coſmæ & Damiani prò ſtatuenda imaginum veneratione.

Item traditur, quod omnis honor imagini exhibitus ad prototypum refertur. Quod probatur primo ex 4. lib. contra Arrianos patris Athanaſij.

Secundo ex codice 30. capitum. ad Amphilochium de Spiritu ſancto beati Baſilij cap. 7. Ex quo colligitur falſum, & ſtultum eſſe axioma, quod falſa Synodus ſparſerat, quicunque imaginem adorat, in duo Chriſtum dividit, & quicunque imaginem aſpiciens dixerit, aut inſcripſerit ei, hic eſt Chriſtus, Chriſtum dividit.

Deinde produxerunt Vicarij Adriani Papę veteris Romę in codice parvo verba Baſilij in epiſtola ad Julianum Apoſtatam, quæ ſic habent, Confiteor etiam Filij incarnatam οἰκονομίαν. Deinde ſanctam Mariam quæ ſecundum carnem illum peperit (hanc Deiparam vocans,) ſuſcipio enim ſanctos Apoſtolos,

Prophetas & Martyres, qui pro me apud Deum ſupplicant, quo per illorum mediationem propitius ſit mihi Deus noſter benignisſimus, & remisſionem peccatorum mihi gratis largiatur. Quam ob cauſam & hiſtorias imaginum illorum honoro, & palam adoro: hoc enim nobis & à ſanctis Apoſtolis non eſt prohibitum, ſed in omnibus Eccleſiis noſtris eorum hiſtorias erigimus.

Poſtremo productæ & lectæ ſunt quatuor Epiſtolæ, prima Gregorij Papæ Rom. ad Germanum Patriarcham Conſtantinopolitanum. Aliæ tres Germani ad diverſos Epiſcopos Orientis pro refellenda hac improbitate hæreticorum, & ſtatuenda veneratione imaginum.

In confirmationem prædicti dogmatis adductus eſt ab Helia protopresbytero Eccleſiæ Deiparæ Virginis in Blachernis ſextæ Synodi Can. 82.

Recitato itaque ab Helia prædicto Canone Thaſaſius Patriarcha dixit.

Sexta Syn. En hac ſententia apparet novem Canones, qui in exemplaribus latinis ſextæ Synodi ſcribuntur, verbos eſſe.

Quæ eſt hæc ignorantia, qua plerique laborant circa hos Canones? ſcandalum enim eſt dubitare num ſint ſextæ Synodi. Cognoſcant igitur tales ſextam Synodum temporibus Conſtantini fuiſſe congregatam, nimirum contra eos, qui tantummodo unam actionem & voluntatem in Chriſto collocant. Illi igitur hæreticos anathemate verberantes, Orthodoxamque fidem confirmantes, ſub annum decimum quartum Imperij Conſtantini domum redierunt, poſt annos tamen quatuor, aut quinque idem illi patres ſub Juſtiniano Conſtantini filio congregati, prædictos Canones ediderunt: neque hac de re quiſquam dubitet, nam qui temporibus Conſtantini ſubſcripſerunt, iidem illi ſub Juſtiniano quoque præſentem hanc chartam ſubſignarunt: quæ res ſatis clara eſt ex eorundem propriarum manuum immutabili ſimilitudine. Neceſſum autem erat poſt Synodum univerſalem definitam, Canones quoque Eccleſiaſticos ederent. Igitur ad recordationem ſalutaris illius mortis in carne, ex venerandis imaginibus nos manuduci declararunt. Quòd ſi autem in diſpenſationem Chriſti verbi Dei hoc modo manuducimur, quales eos eſſe arbitrandum eſt, qui has ſubvertere conantur? &c.

Erſaqud noverilar.

Petrus primus Preſbyterorum in ſancta Romana Eccleſia ſubſcripſi: & cæteri Epiſcopi recipientes, & approbantes omnia prædicta ſubſcripſerunt, & abſoluta eſt actio quarta.

Actio quinta 4. nonas Octobris.

Productus & lectus eſt liber quidam Beati Joannis Epiſcopi Theſſalonicenſis in quo diſputat cum gentili quodam de uſu imaginum, interrogante gentili, reſpondente vero Joanne: objecit autem gentilis in hunc modum.

Sancte Deum verbum hominem factum icone exprimatis, quid ad Angelos hoc facit, quos ut homines pingitis & adoratis? Hi tamen homines non ſunt, ſed intellectuales, & incorporei, & ſimpliciter exiſtentes dicuntur. Sanè ea ratione & à nobis Deos venerabiles exiſtima, non enim ſic quicquam abſurdi agimus, quemadmodum nec vos cum Angelos adoratis.

Sanctus dixit, de Angelis & Archangelis, & eorum poteſtatibus, quibus & noſtras animas adjungo, ipſa Catholica Eccleſia ſic ſentit, eſſe quidem intelligibiles, ſed non omnino corporis expertes & inviſibiles, ut vos gentiles dicitis, verum tenui corpore præditos & aëreo, ſive igneo, ut ſcriptum eſt: qui facit Angelos ſuos Spiritus, & miniſtros ejus ignem urentem. Sic autem multos Sanctorum Patrum ſenſiſſe cognovimus quorum eſt Baſilius cognomento Magnus, & Beatus Athanaſius, & Methodius, & qui ſtant ab illis. Solummodo autem Deus incorporeus, & informabilis: intelligibiles autem creaturæ nequaquam ex toto ſunt incorporeæ, & imitabiles

Diſputatur an Angeli ſint corporei.

picturis exiſtunt, quare etiam in loco exiſtunt, & circumferentiam habent. Quanquam autem non ſunt, ut nos, corporei, ut pote ex quatuor elementis & craſſa illa materia, nemo tamen vel Angelos, vel dæmones, vel animas dixerit incorporeas, multoties enim in proprio corpore viſi ſunt, ſed ab illis quibus Dominus oculos aperuit. Nos igitur eos non ut Deum, ſed ut creaturas intelligibiles & miniſtros Dei, non tamen ut vere incorporeos pingimus, & colimus. Quod autem forma hominis pingatur, in cauſa eſt, quod in ea viſi ſunt, ſi quando Miniſterium Dei apud homines obierunt.

Synodus non improbat, ſed magis viſa eſt approbare hanc ſententiam, dicente Tharaſio Patriarcha. Oſtendit autem Pater quod & Angelos pingere oporteat quando circumſcribi poſſunt, & ut homines apparuerunt. Sacra Synodus reſpondit: Etiam Domine. Aug. ad Nebridium Epiſtola 115. dicit Angelos aërea aut æthera animantia, & in lib. de Eccl. dog. cap. 11. dicit. Nihil incorporeum & inviſibili natura credendum, niſi Deum ſolum & cap. 12. creaturam omnem corpoream eſſe, Angelos & omnes virtutes cæleſtes corporeas, licet non carne ſubſiſtant, (addentes) Ex eo autem corporeas eſſe credimus, quod localiter circumſcribantur. Sicut anima quæ carne clauditur. Et in q. 67. dixerat infirmos Angelos animaliter vivere, quod tamen in primo retract. temperavit. Et nuper Car. Caie. in Commenta. ad Epheſ. 2. dixit dæmones eſſe aëreos ſpiritus. Hæc dixerunt patres illi ſecuti Platonem. E contra multi alij Patres Eccleſiæ ſentiunt Angelos omnino incorporeos: quos, ut videtur, ſecuti ſunt Patres Concilij Lateranenſ. primi, dicentes. Deus ab initio utramque de nihilo condidit creaturam corporalem & ſpiritualem, Angelicam ſcilicet & mundanam. Hæc illi. Quibus verbis ſpirituale oppoſuerunt corporali. Sed hæc controverſia nondum Eccleſiæ cenſura terminata eſt.

Invenis notam.

Deinde productus eſt ab Epiphanio Diacono locum tenente Thomæ Epiſcopi Sardiniæ, codex quidam ex itinerariis falſo inſcriptis Sanctorum Apoſtolorum, in quo multa indigna & ridicula de Chriſto Domino legebantur, ut illum nec bibiſſe, nec ediſſe, nec pedibus terram calcaſſe, & his ſimilia. Quo lecto ſancta Synodus dixit: Omnis hæreſis ab libro dependet.

Ruiſus ſancta Synodus dixit: Anathema ſit illi libro à principio uſque ad calcem.

Deinde Coſmos cubicularius protulit ex Patriarchio codicem veteris teſtamenti cum Scholiis ſuo loco appoſitis, in quo continebantur ſequentia. *Non erunt tibi Dij alieni præter me. Non facies tibi idolum, nec alicuius ſimilitudinem. Quæcunque exiſtunt in cælo ſupra, aut quæcunque in terra infra, & quæcunque in aquis deorſum ſubter terram, non adorabis ea, nec ſervies illis.* Scholion. Et ſi facimus hominum piorum ſimilitudines, non tamen ea fiunt, ut adorentur ut Dij, ſed ut eas videntes ad imitationem facinorum illorum irritemur. Si vero ſimilitudines Chriſti facimus, ſane non propter ſimilitudinem adoramus, ſed quo mens per ea quæ conſpexit, ſurſum volet. Non enim imaginem corruptibilem hominis corruptibilis adoramus, ſed quia Deus homo incommutatè dignatus eſt fieri, facimus illius imaginem velut hominis, quamvis ſciamus eum natura Deum exiſtentem. Non idem igitur Deum & imaginem dicimus, ſed Deum cognoſcentes ſimilitudinem in imagine diſpenſationis illius humanæ figuramus. Gentiles autem errantes, ſimilitudines Deos eſſe arbitrantur.

Exod. 20. Levit. 26.

Qualiter imagines adorantur à fidelibus.

Poſt hæc lectæ ſunt hiſtoriæ quædam Sanctorum, cum miraculis quæ fiebant pro veneratione imaginum.

Poſtremo lectis omnibus prædictis & aliis fragmentis ſcriptorum Eccleſiaſticorum, tota Synodus proclamavit. Diviniloquorum Patrum Doctrinæ

nos correxerunt: ex illis haurientes, fidem & veritatem proteſtati ſumus, illos ſequentes mendacium perſecuti ſumus. Nos venerandas imagines ſuſcipimus. Nos ita non affectos anathemate devovemus, &c.

Actio ſexta pridie nonas Octobris.

Hæc actio continet refutationem hæreticorum, qui in Conſtantinopolitano conciliabulo ſob Leone hæretico Imperatore præſidente Photio imagines damnaverant, quorum dicta referuntur per Gregorium Epiſcopum, qui tunc fuerat converſus ad meliorem mentem, & redarguuntur per Epiphanium. Diſtributa eſt hæc actio per ſex tomos.

TOMUS PRIMUS.

Non eſt vera Syn. quæ auctoritate Papæ non caret.

Quod non fuerit vera Synodus ſob Leone celebrata, quoniam non habuit cooperarium ut hæc, quæ nunc celebratur, Romanum Papam, nec illius Sacerdotes, nec per vicarios, nec per provinciales literas, quemadmodum fieri in Synodis debet. Quin etiam nec concordantes ſibi habuit Orientis Patriarchas, Alexandrinum, Antiochenum, & urbis ſanctæ ſummos Pontifices.

Leontius inclytus à ſecretis dixit: Novit ſancta & Beata Synodus, qualiter in præcedenti conventu diverſa dicta legerimus divinitus inſequendorum hæreticorum qui accuſaverunt ſanctam & immaculatam Chriſtianorum Eccleſiam ad erigendas ſacras imagines. Hodie autem præ manibus habemus eorumdem Chriſtianos accuſantium blaſphemiam in ſcriptis, id eſt, abſurdam atque per ſe redarguendam definitionem pſeudo ſyllogi, in omnibus conſonantem impiæ opinioni Deo odibilium hæreticorum: ſed & artificioſam & efficaciſſimam ejus refutationem, quam Spiritus ſanctus liquido præbuit. Oportebat enim eam divulgari ſapientibus affatibus & diſcerpi fortibus refutationibus: quam & ſubjicimus, ad quod placuerit.

Sancta Synodus dixit; Legatur, &c.

TERMINUS SANCTÆ MAGNÆ AC universalis ſeptimæ Synodi.

Joannes Diaconus legit.

Lectio Syn. pſeudo ſeptimæ.

A Mendacio inchoantes & per totam hanc rebellium vocum novitatem, hoc in opitulationem aſſumptu in mendacium finierunt Chriſtianorum calumniatores. Quomodo enim ſanctam, quæ nec quod eſt ſanctum in notione ſuſcepit? præſertim cum ſit polluta, profana, execranda: illi namque qui in ea congregati ſunt, ut prophetice fateamur inter ſanctum & pollutū non diſtinxerunt, & inter mundum & immundum non decreverunt, Iconem Incarnati Verbi Domini noſtri Ieſu Chriſti ſimiliter ut Iconem Sathanæ Idolum nuncupantes. Quomodo autem magna & univerſalis, quam neque receperunt neque concordaverunt reliquarum præſules Eccleſiarum, ſed anathemati hanc tranſmiſerunt? non habuit enim adjutorem hujus temporis Romanorum Papam vel eos qui circa ipſum ſunt Sacerdotes, nec etiam per vicarios ejus, neque per Encyclicam Epiſtolam, quemadmodum lex dicit Conciliorum. Sed nec ſibi conſentientes Patriarchas Orientis, Alexandriæ ſcilicet, Antiochiæ ac ſanctæ civitatis, vel comminiſtros & ſummos Sacerdotes qui cum ipſis exiſtunt. Verè fumus caligine plenus, obtenebrans oculos ſtolidorum eſt ſermo eorum, &c.

Gregorius Epiſcopus Neoceſareæ legit.

Pſeudo-ſynodus ſeptima.

Sancta magna & univerſalis Synodus quæ per gratiam Dei & piiſſimam ſanctionem Dei redimitorum & Orthodoxorum Imperatorum noſtrorum Conſtantini & Leonis congregata eſt in hac Dei conſervanda Regia urbe, in colendo templo ac intemeratæ Dominæ noſtræ Dei Genitricis ſemper Virginis Mariæ, quod appellabatur Blachernæ, definivit ſubter annexa.

Joannes Diaconus legit.

Refutatio Synodi pſeudo-ſeptimæ.

Si per divinam gratiam eorum congregatio facta eſſet, verba quæ per Dei gratiam dicta ſunt adornarentur, & veritate utique refulgeret, quoniam gratia huic conjuncta eſt & compares ſibi atque contubernales exiſtunt, teſtante Joanne qui in Theologia præeminet ac dicente: *Gratia & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt.* (*Ioan. 1.*) Ipſi ergo veritatem deſerentes in qua Salomon gloriabatur dicens; *Veritatem meditabitur guttur meum,* (*Prover. 8.*) & mendacium amplectentes à gratia procul dubio exciderunt, unde nec ſermo eorum divino ſale conditus eſt ut det gratiam audientibus. (*ad Col. 4.*) Illud autem quod dicitur in venerabili templo congregatos eos fuiſſe, non eſt mirum: in hoc enim nullo fuco meliorabuntur, quemadmodum nec Annam, nec Caiphum, vel Judaïcum eorum Concilium quod factum eſt in Chriſtum, juvavit quod in templo adverſus eum initum eſt ſine lege conſilium. Nam Deo magis odibiles oſtendebantur, quia in locis ſanctis non ſancta, ſed inimica Deo fœdera pepigerunt, &c.

Gregorius Epiſcopus legit.

Removet nos à corruptionem faciente Dæmonum Magiſterio, id eſt, ab Idolorum errore pariter & cultura, & tradidit adorationem quæ in ſpiritu eſt & veritate.

Epiphanius Diaconus legit.

Inviti ô præſtantiſſimi ad veritatem trahimini. Totus enim ſacer Apoſtolorum cœtus ad homines veniſſe Dei verbum prædicat, ut erueret nos ab Idolorum errore, ſed & prænunciatas voces habemus per Prophetas ita clamantes; *Et erit in* ait, *dies venient, dicit Dominus, & delebo nomina Idolorum à terra & non erit ultra memoria eorum.* (*Zachar. 13.*) Ita ut vos confiteri coacti ſitis, quod vos ab idolorum errore Chriſtus Deus noſter eruerit, & ſi eruit, quomodo rurſus idolis ſervierunt, qui in illum crediderunt, ceſſet veſtra maledicta garrulitas. Deus redemit incarnatus, & rurſus captivamur? audite divinam Scripturam dicentem: *Regnum ejus in æternum, &c.* (*Pſal. 144.*) Nequaquam ut Imperatores terreni modo ſuperant, modo ſuperantur, ita & Deus: ſed victoria ejus in æternum manet, &c.

Et infra oſtendit quod imagines ab Apoſtolorum temporibus in Eccleſia fuerint. Quod potiſſimum probat ex Canone 82. ſextæ Synodi, de qua dicit in hunc modum.

De Canonibus ſextæ Synodi.

Sacra ſexta & univerſalis Synodus poſteaquàm ſententiam ſuam de una voluntate Chriſti ſub Conſtantino, qui per ea tempora Imperium adminiſtrabat, cujuſque nutu & voluntate conventus is erat indictus, pronunciaſſet, contigit Imperatorem de vita decedere. Juſtiniano autem ejus filio Imperium adſumente, iterum unanimiter omnes divina voluntate poſt quatuor, aut quinque annos congregati, de rebus Eccleſiaſticis, ſtatuſque earum correctione circiter duos & centum Canones edidere: in quorum octuageſimo ſecundo de imaginibus ſic tradiderunt,

In quibuſdam venerandarum imaginum picturis agnus digito præcurſoris indicatus, &c. *ut ſupra in Epiſtola Adriani ad Tharaſium.*

Videmus igitur omnes & intelligimus, quod & ante ſacras ſex Synodos, & poſt has etiam ſanctorum picturæ in Eccleſia traditæ fuerint, non aliter ac ſacra Evangelij lectio. Nam quæ leguntur ubi ad aures venerint, ad animum deinde legamus, & tranſmittimus: & quæ oculis videmus in picturis, ea quoque mente

complectimur: atque ita per duo iſta invicem conſequentia, lectionem, & picturam, unam cognitionem acquirimus, qua ad recordationem rerum geſtarum pervenitur. Unde ex duobus iſtis ſenſibus in Canticis Canticorum invenire licet efficacem conjunctionem. [Cant. 2.] Sic enim ibi dicitur: *Oſtende mihi faciem tuam, & audire fac mihi vocem tuam, &c.* Quibus & adjungimus illud: [Pſal. 47.] *Sicut audivimus, ita & vidimus.*

TOMUS SECUNDUS.

De ſex Synodis contra hæreticos celebratis, quas recenſent hæretici Iconoclaſtæ. Deinde Epiphanius oſtendit picturam neceſſariam & utilem, quæ vulgus erudiat. Nihil habet ſingulari annotatione dignum.

TOMUS TERTIUS.

Gregorius Epiſcopus legit.

Lætentur & exultent & fiducialiter agant hi qui veram Chriſti imaginem ſinceriſſima anima faciunt & deſiderant & colunt, & in ſalutem animæ & corporis offerunt, quam ipſe ſacratiſſimus immolator & Deus noſter ex nobis ex toto maſſam aſſumens, ſecundum tempus propriæ paſſionis in typum & rememorationem evidentiſſimam tradidit Magiſtris & miniſtris ſuis, &c.

Nota. Spectat ad hoc Gregorij hæreticorum voces referentis oratio, ut excluſis omnibus aliis imaginibus ab Eccleſia, Euchariſtia remaneat pro omni imagine quam colere liceat. Ac ejus verba hæc attendenda. Hæc enim Dominus Jeſus Chriſtus tractavit, ut ſicut carnem quam aſſumpſit propria ſecundum naturam ſanctificatione ex ſua unitione deificavit: Similiter etiam panem Euchariſtiæ veluti veram imaginem naturalis carnis, per ſancti Spiritus aggreſſionem ſanctificatum, divinum corpus eſſe voluit, illique ſic placuit, &c. Hæc igitur vera incarnatæ diſpenſationis Chriſti Dei noſtri imago, quemadmodum prædictum eſt, quam ipſe nobis verus naturæ vividus creator propria voce tradidit. Hunc vero diſcurſum refellit Epiphanius pro Orthodoxis loquens, quantum ſpectat ad nomen illud imaginis Euchariſtiæ ab hæreticis attributum, ut viderentur non omnem imaginem abominari.

Epiphanius Diaconus legit.

Patet qualiter omnis ſermo propoſitus, quando ſemel à veritate averſus eſt, in multas & periculoſas pravitates & conſequentia ſeductoria profertur, quippe quod iſti præceptores novitatis perpeſſi ſunt, averſi enim à veritate propter imaginum factionem, etiam in alteram extremam apoplexiæ inſaniam delapſi ſunt, etenim quaſi ex Delphico tripode torva hæc, & pernicioſa dogmata oraculo conſecuti ſunt. Sed audiant à proverbiali verbo: Laqueus fortis viro labia ſua, & capitur propriis verbis oris: ligna enim & ferrum & ſtipulam appoſuerunt, quorum finis in combuſtionem. Nullus enim aliquando tubarum Spiritus, ſanctorum videlicet Apoſtolorum aut illuſtrium Patrum noſtrorum, incruentum ſacrificium noſtrum, quod in commemorationem Chriſti Dei noſtri ac omnis diſpenſationis ejus efficitur, neque enim acceperunt à Domino ſic dicere vel confiteri, ſed audiunt Evangelicè dicente eo, niſi manducaveritis carnem Filij hominis, *& poſt multos textus alios.* Ergo liquido demonſtratum eſt quod nuſquam Dominus vel Apoſtoli aut Patres imaginem dixerunt, ſacrificium ſine ſanguine, & ante ſanctificationis quidem celebrationem, typos quibuſdam ſanctorum Patrum hæc piè viſum eſt nominare, &c. poſt ſanctificationem autem corpus propriè ac ſanguis Chriſti dicuntur, ſunt & creduntur. Ipſi vero viri fortes volentes venerabilium imaginum demoliri viſionem, aliam imaginem introduxerunt, quæ non eſt imago, ſed corpus & ſanguis, &c.

Deinde dimittentes mendacium, quadamtenus veritatem contingunt. Confeſſi divinum corpus panem fieri. At ſi imago corporis eſt, non poteſt ſane fieri divinum corpus: nunquid igitur huc illucque ſe jactantes, inconſtantia & minimè firma omnia ſua dogmata aſſerunt? Quemadmodum enim oculus conturbatus non rectè videt, ita & ipſi pravarum & ſententiarum & rationum confuſione mentem ſuam perturbant & pervertunt. Idemque quod inſani homines patiuntur, jam hoc jam illud cogitantes.

Exinde patet quantum hallucinentur Calvini ſegreges, qui ex hoc loco Concilij volunt impugnare veritatem corporis Chriſti ac realem ipſius præſentiam in Sacramento Euchariſtiæ, ſicut nuper unus ex Miniſtris Charentoniaërię in ſuis Reſponſis ad duos tractatus pro *perpetuitate fidei realis præſentiæ corporis Chriſti in Euchariſtia*, molitus eſt: [l. p. cap. 4.] cujus libri argumenta diſſolvimus in libello noſtro qui inſcriptus eſt *Fidelitas perſeverans Suſannæ* Gallici idiomatis. Patet enim ſatis evidenter hæreticos Iconoclaſtas conveniſſe in aſſerenda reali præſentia corporis Chriſti in Euchariſtia, quin etiam in illa aſſertione laudarent Hæretici à Catholicis, quod in hoc dimitterent mendacium. Attendant hoc Calviniſtæ. Quod ergo diſcrimen igitur utroſque? Hæretici imaginem vocabant etiam poſt conſecrationem: At Catholici non ferunt vocari imaginem corporis cum ſit ipſum verum corpus, nec virtute ſolum & per efficaciam, ſed reipſa & ſubſtantialiter, *proprie*, inquit Diaconus Epiphanius pro Catholicis: ſicuti Deus incarnando ſe carnem veram vere aſſumpſit & Deificavit, inquit Gregorius pro hæreticis; nunquid caro tantum virtute & per efficaciam fuit in Chriſto? tam mere ergo & proprie corpus Chriſti eſt in Euchariſtia, ac caro in Chriſto eſt. Vana ergo ſunt ſubterfugia Calviniſtarum contra hanc Synodum.

Unde Baronius ad ann. 387. advertit in hac actione ſolam hanc imaginem Iconoclaſtas veneratos fuiſſe cum tamen veritatem corporis & ſanguinis Chriſti confiterentur. At quantum, inquit, exhorruerint Patres vocem iſtam imaginis in ſacro-ſancto Sacramento Euchariſtiæ, reſponſione omnium declaratum; ex qua magis magiſque redarguas noſtri temporis novatores, Iconoclaſtis iſtis deteriores.

Bene deteriores dixit quia nec veritatem corporis Chriſti agnoſcunt, nec rationem ſacrificij, nec adorationis cultum ipſi exhibent, quæ tria præſtabant Iconoclaſtæ, ut fruſtra illorum patrocinium adverſus Eccleſiam Catholicam implorent, qui nec in ſola voce imaginis tolerati ſunt: Etſi enim aliquo ſenſu Euchariſtia poſſet dici imago & figura, ſacrificij nempe cruenti in cruce conſummati: Attamen abſolute imago dici non poteſt eo ſenſu quo aliæ imagines opera hominum factæ, de quibus agebatur in concilio, quæ res tantum ſuperficie tenus repræſentant, abſque hoc quod præſentes contineant. Quare Synodus non tolerat ut dicatur Euchariſtia imago corporis Chriſti, in hocque prædamnavit noſtri temporis novatores, & quæ hoc ſæculo nono totius Eccleſiæ Catholicæ fidei eſſet non minus quam hæreticorum circa Euchariſtiam præmonſtravit.

TOMUS QUARTUS.

Convenientes in ſceleſta Synodo dixerunt.

Imaginum falſi nominis prava appellatio, nec Chriſti, nec Apoſtolorum, nec Patrum traditione cœpit, &c.

Epiphanius reſpondet.

Quòd autem cum multis aliis, quæ in Eccleſia obſervantur ſine ſcriptura nobis imaginum veneratio tradita ſit, ab Apoſtolorum temporibus late per hiſtorias traditum eſt, de imagine maximè Hæmorrhoiſſæ, quam

multis ſcriptoribus confirmare poſſumus. Baſilius magnus in diverſis opuſculis ſuis mentionem imaginum facit. Gregorius etiam illius & carne, & ſpiritu frater Nyſſenſium præſul in ſermone in Abrahamo idem fecit. Item alter Gregorius, qui a Theologia nomen ſortitus eſt in verſibus a ſe conditis, qui de virtute inſcribuntur, aſſentit. Chryſoſt. etiam in oratione funebri in Meletium Epiſcopum Antiochiæ, & in ſermone, qui inſcribitur, quod veteris & novi Teſtamenti unus ſit legiſlator. Cyrillus in Epiſtola ad Acacium Epiſcopum Scythopoleos, Athanaſius Epiſcopus Theupoleos, Sophronius, Maximus. Sed quid hos nominatim citavimus? Omnes enim ſancti Patres noſtri imagines receperunt. Quam ob cauſam mendaces deprehenduntur in hoc quod dicunt, non eſſe Patrum traditionem.

Pro veneratione imaginum videſcuntur Patres Eccleſia.

Et poſt pauca idem Epiphanius ſubdidit.

Qui imaginem Imperatoris videt, in ea ipſum Imperatorem contemplatur. Et qui imaginem ejuſdem adorat, ipſum Imperatorem adorat: hujus enim forma & figura illius eſt imago. Et quemadmodum deſpiciens imaginem Imperatoris, non aliter caſtigatur, quam ſi ipſum Imperatorem contumelia affeciſſet (cum tamen illa ipſa imago præter lignum & colores nihil ſit) eodem modo qui typum ſive figuram alicujus ignominia afficit, in illum ipſum, quem typus repræſentat, injurius eſt. Quod quidem ipſa rerum natura repræſentat. Hoc etiam univerſi mortales agnoſcunt, patreſque ſanctos ita tradidiſſe norunt: & illi qui aliter docent, Eccleſiæ Catholicæ, imo naturæ rerum contradicunt.

Quæ imagines reiiciunt etiã contra naturam agunt.

Gregorius Epiſcopus legit pro hæreticis.

Verumtamen dicamus ea quæ ſunt eorum deſtructionis. Quoniam quidem noſtra Catholica Chriſtianorum Eccleſia media inter Paganiſmum & Judaiſmum exiſtens neutrorum ſolemnes cæremonias habet, ſed pietatis & myſtici ſacrificij divinitus traditi ſemita incedit. Judaiſmi quidem ſacrificia ſanguinolenta & holocauſta non admittens: Paganiſmi autem præter ſacrificia omnem Idolorum factionem & Idolorum cultum abominans, &c.

Epiphanius Diaconus legit.

Immenſurabilis ac frivolæ dictionis eorum litteræ pleniſſimè deliramentis procurata importunum quiddam & nimis riſu dignum exiſtit. In antecedentibus enim in præcipitia & fauces per ratiunculas ſuas inducti ſunt: nunc autem in profundum inferni ſemet tulerunt mediam inter Judaiſmum & Paganiſmum pronunciantes eſſe Chriſtianorum Eccleſiam. Deinde iterum intra ſe cadentes dicunt neutrorum ſolemnes cæremonias habere, &c. Baſilius ergo Cæſarienſium præſul, cujus in omnem terram exivit ſonus, in ipſo proœmio ſermonis ſui contra Sabellianos ſcripti, ſic ait: Impugnat Judaiſmus Paganiſmum, uterque vero Chriſtianiſmum, &c.

Id eſt, ſibi non conſtantes.

Hæretici dixerunt.

Tam ex ſcriptura divinitus afflata, quàm ex Patrum electorum teſtimoniis aſſerentibus piam noſtram intentionem, exhibebimus noſtram definitionem. Principio verbum divinæ vocis, ſic dicentis, prætermittimus; *Deus eſt Spiritus.* Quicumque Deum adoraverit, in ſpiritu & veritate adoret. Et iterum: *Deum nemo vidit unquam, &c.* nec formam ejus vidiſtis. Beati ſunt, qui non viderunt & crediderunt.

Ioan. 4. Ioan. 1. Ioan. 20.

Epiphanius pro Synodo.

Quotiens recta dogmata homines juxta ſuam opinionem ſubvertere conantur, non miretur aliquis ſi

A ſcripturæ verba uſurpent. Nam & omnes Hereſiarchæ ſuorum errorum occaſiones è divina Scriptura collegerunt: & quæ recte ab Spiritu ſancto dicta erant, perverſa animi ſententia convellunt. Atque hoc Coryphæus Apoſtolorum Petrus olim prædixerat dicens: *Quæ imperiti & minime conſtantes, ſecundum proprias cupiditates pervertunt, &c.* Quamobrem non eſt mirandum, ſi novæ illius pravitatis hæretici nobis è divina Scriptura ſumptiones quaſdam adferunt. Et ideo quæ de inviſibili & incomprehenſibili Deitate dicta ſunt, in diſpenſationem Domini noſtri Jeſu Chriſti ſecundum carnem commutarunt, ut illud: *Deum nemo vidit unquam*, quod de divina natura ſcriptum eſſe nemo ignorat. Et illud: *Nec vocem ejus audiſtis, nec formam ejus vidiſtis.* Quod ſi hæc ſecundum humanitatem quiſpiam intellexerit, totum Evangelium ſub-

2. Pet. 3. Ioan. 1. Deut. 4.

B verteret. Item, cognovimus Deum eſſe Spiritum, & qui adorant eum, in Spiritu & veritate id facere debere, & quæ ſecundum fidem eſt, adorationem & cultum illi ſoli (ut pote omnium Deo in Trinitate laudato) offerendum. Non enim Chriſtiani adorationem in ſpiritu & veritate imaginibus exhibuerunt, nec etiam divinæ Crucis effigiei, nec etiam unquam inviſibilis & incomprehenſibilis naturæ imaginem appararunt. Nam cum divinam Crucis effigiem, & venerandas imagines amore, & deſiderio amplectimur, ad ipſum prototypum reſpicimus. Sed quemadmodum Verbum caro factum eſt, ita quoque humanam ejus œconomiam deſcribimus & depingimus. Quam ob cauſam nugamenta illorum vana & inepta, item putrida & a veritate exorbitantia deprehenduntur.

C

Hæretici dixerunt.

Ait Dominus ad Moſem & populum, *Non facies tibi idolum, neque omnem ſimilitudinem, quæcunque ſunt in cælo ſupra, & in terra infra.* Quam ob cauſam in monte medio ignis, *vocem verborum audiſtis, ſimilitudinem autem non vidiſtis, ſed tantummodo vocem.*

Levi. 26.

Epiphanius pro Synodo.

Quæ in veteri lege contra eos, qui inter filios Iſraël vitulum adorabant, & Ægypti abominationibus inſiſtebant, dicuntur, in Chriſtianos quoque jactare non deſinunt. Capiuntur autem labiis proprij oris. Utinam autem cogitaſſent, quia Dominus eam gentem

D ducturus erat in terram promiſſionis, in qua habitabant gentes, quæ adorabant, & colebant idola, dæmones, ſolem, lunam, & aſtra, reliquaſque creaturas, etiam volucres, quadrupedes, & ſerpentes, Deum autem verum ignorabant. Quare tam diligenter eis præcepit, ne facerent ullam ſimilitudinem eorum, quæ in cœlo, aut in terra ſunt.

Poſtquam autem eos ab idololatria abduxiſſet, juſſiſſetque tabernaculum teſtimonij fabricari, Moſes ſenſibilia Cherubim habentia hominum formam obumbrantia propitiatorium, quod Chriſtum præfiguravit (nam ipſe propitiatio fuit pro peccatis noſtris) formavit.

E

Hæretici dixerunt.

Immutaverunt gloriam immortalis Dei, per imaginem, non ſolum ad mortalis hominis ſimilitudinem effictam, & venerati ſunt, & coluerunt ea, quæ condita ſunt, ſupra eum qui condidit. Et rurſum: *Si enim cognovimus Chriſtum ſecundum carnem, jam non cognoſcimus, per fidem enim ambulamus, non per ſpeciem.* Et hoc quod ab Apoſtolo aperte dictum eſt: *Igitur fides ex auditu, auditus autem per verbum Dei.*

Rom. 1. 2. Cor. 5. Rom. 10.

Epiphanius pro Synodo.

Clarum enim omnibus eſt, Apoſtolorum gentes re-

A prehendiſſe in eo quod ait: *commutaverant gloriam incorruptibilis Dei in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis.* Infert etiam, *volucrum, quadrupedum & ſerpentium.* Doloſe iſti totam phraſim contaminaverunt, ut per eam immutatam ſimpliciores inetcarent, quaſi Apoſtolus de imaginum in Eccleſia pictura verba faceret. Nam quæ ab Apoſtolo inferuntur, apertam habent manifeſtationem: volatibum enim, quadrupedum & ſerpentium mentionem facit Item, ea & venerati ſunt, & coluerunt (creaturas ſcilicet) ſupra creatorem. Norunt enim qui in hiſtoricis triti ſunt, Ægyptios olim & boves, & reliqua animalia coluiſſe, ut diverſa volatilia, mures, veſpas, item vilia alia & abjecta animalium. Perſæ vero, ignem & ſolem adorabant. Græci præter iſta, quamvis creaturam colebant. B Quin-etiam Hebræi quidam, ut teſtatur liber Regum & propheticæ enarrationes. Decepti denique ſont omnes & gentes vanitatem induerunt, quare *obſcuratum eſt ſtultum cor eorum*, & ante Chriſti adventum, & poſt Chriſtum, maxime tamen omnium antequam in Chriſtum credidiſſent: clatum enim eſt hoc.

Rom. 1.

Ad illud verò *Si enim cognovimus Chriſtum ſecundum carnem, &c.* adducemus inſignes hujus loci interpretes. Joannes Chryſoſtomus interpretando ſic ait: Neminem fidelium juxta carnem novimus. Quid enim ſi in carne fuerint, cum vita illa carnalis perierit? de ſupernis enim nati ſumus in ſpiritu. Novimus aliam vitam, & ſtatum, qui in cœlis eſt. Et mox ejuſdem ducem Chriſtum exiſtentem oſtendit, quapropter etiam induxit. C (ſi vero juxta carnem Chriſtum novimus) ſed amplius jam non cognoſcimus, quia ſi paſſibilem cognovimus Chriſtum, at jam non amplius: non quod reliquerit carnem, nam cum hac veniet judicaturus terrarum orbem, &c.

Cyrillus Alexandrinus idem illud dictum explicans, ita commentatur. Quod Paulus inquit, tale eſt, *Verbum caro factum eſt, & pro omnibus occubuit*, atque ita illum cognovimus ſecundum carnem, ſed amodò non cognoſcimus. Nam & ſi nunc ſit in carne (reſurrexit enim tertia die, aſcendit in cœlos.) Verum hæc ſupra carnem conſiderantur. Non enim amplius moritur, nec ullam aliam carnis infirmitatem ſuſtinet, omnibus enim his ſuperior eſt.

Animadvertitis igitur qui adverſari ſemper didiciſtis, quod non modo Apoſtolicas ſententias pervertitis, ſed & ſanctis patribus contraria ſtatuiſtis? D

Ad alium etiam locum ejuſdem Apoſtoli (*per fidem ambulamus & non per ſpeciem*) idem Chryſtontus enarrans ait: *Porro nequis audiens, (peregrinamur à Domino,)* dicat (cur hæc dicis?) Alieni enim ab illo ſumus, dum hic agimus, prius hæc corrigit dicens: *Per fidem enim ambulamus, non per ſpeciem*: & hic quidem iſta ſcimus, verum haud ita aperte. Quod & alibi dicit (*in ſpeculo & ænigmate, tunc autem facie ad faciem.*)

2. Cor. 13.

TOMUS QUINTUS.

Gregorius pro hæreticis.

E *Eadem etiam & Apoſtolorum diſcipuli*, & ſucceſſores divini patres noſtri tradiderunt. Epiphanius enim Cyprus inter anteſignanos præclatus ſic inquit. Eſtote memores dilecti filij, ne in Eccleſiam imagines inferatis, nec in ſanctorum cemiteriis eas ſtatuatis, ſed perpetuo circumferte Deum in cordibus veſtris. Quinetiam nec in domo communi tolerentur. Non enim fas eſt Chriſtianum per oculos ſuſpenſum teneri, ſed per occupationem mentis.

Liber Epiphan. falſo adſcriptus.

Epiphanius pro Synodo.

Decet omnem Chriſtianum cum libros aliquos adulterinos audit, aut legit, reſpuere, nec omnino animum adhibere. Nam & inter Epiſtolas divini Apoſtoli quædam fertur ad Laodicenſes, quam Patres noſtri, tanquam alienam reprobaverunt. Ad hæc Manichæi Evangelium ſecundum Thomam invexerunt, quod Eccleſia Catholica merito (ut impium) averſatur, quemadmodum etiam id, quod nunc è beato patre noſtro Epiphanio dictum eſt, cum illius nequaquam exiſtat. Divinus enim hic pater octoginta capitum librum edidit, in quo omnes hæreſes Gentiles, & Judaicas, item quotquot poſt Chriſtianiſmum ſuſceptum invectæ ſunt, damnavit, in quo proculdubio & eam poſuiſſet, quæ de imaginibus ab iſtis fertur, ſi alienam à Chriſti religione hanc exiſtimaſſet. Ita & libros illos contra imagines nemo Chriſtianorum (præter iſtos novitatis magiſtros) recepit. Quod ſi tanto tempore B in Eccleſia non ſunt recepti, quam ob rem nunc à nobis recipi debent? Attendamus autem qui floruerint per tempora ſupradicti patris noſtri Epiphanij in Eccleſia, quos tanquam glorioſos doctores & tuta monimenta Eccleſiæ dicere poſſumus. Profecto Baſilius Magnus, Gregorius cognomento Theologus, Gregorius Niſſenſium Epiſcopus quem omnes patrum patrem vocant, Chryſoſtomus. Præter hos etiam Ambroſius, Amphilochius, Cyrillus Hieroſolymorum Epiſcopus. Quod ſi is, qui hanc expoſitionem doctorum contra venerandas imagines edidit, ait ſe à ſanctis patribus, qui per ea tempora floruerunt, non fuiſſe receptum, quomodo ea quæ ſancti patres non probaverunt, nos qui circa fines ſæculorum occurrimus, & indigni ſumus ut diſcipuli eorum vocemur, recipiemus? C Præſertim cum falsò contra Eccleſiam edita ſint. Apage cum iſta impia & intolerabili editione. Neque hic linguas ſuas acuant, & exerceant vaniloqui iſti accuſatores recte ſentientium, quaſi illi, qui antiquam Eccleſiæ traditionem recipiunt, Beato Epiphanio adverſentur, nequaquam. Commentarium enim illud rejicimus: beatum autem patrem Catholicæ Eccleſiæ doctorem cognoſcimus. Nam & divini patres, qui in quarta univerſali Synodo fuerunt congregati, Epiſtolam quæ nomine Ibæ Epiſcopi Edeſſæ ad Marim Perſam circumferebatur, anathemate damnaverunt, quaſi Neſtorio conſentientem. Eodem etiam modo qui in ſacra quinta Synodo convenerunt: ipſum autem Ibam nequaquam (non enim demonſtrari poterat quod eſſet Ibæ.) Quam ob rem in anathematiſmis non ipſum Ibam devoverunt, ſed Ibæ Epiſtolam. D Dicebatur enim Ibæ, cum tamen illius nequaquam eſſet. Judicate ergo omnes qui auditis & verum à falſo diſcernite, quia editiones iſtæ non ſunt beati iſtius patris, ſed potius Manichææ, quas veluti amara bile plenas fugiamus: Manichæi enim & quicumque confuſionis fuerunt authores, contemplationem iſtam nunquam ferre potuerunt.

Ibæ Epiſt. in 4. Syn. damnata.

Gregorius pro hæreticis.

Similiter Gregorius Theologus in verſibus ſuis dicit: Flagitium eſt, fidem habere in coloribus & non in corde. Ea enim quæ in coloribus exiſtit, faciliter eluitur, quæ vero in profundo mentis, illa mihi amica.

Greg. Naz. ſenſus.

Epiphanius pro Synodo.

Perverſe rurſus cogitantes & aliud dictum Gregorij Theologi ſubjiciunt, quod à dicto Patre ſic edictum eſt: Flagitium fidem habere in coloribus, non in animis, quæ facile elui poteſt, ſed profunditas mihi chara. Ab his autem ſic falſo ſcribitur. Flagitium eſt, fidem habere in coloribus, & non in corde: ea enim quæ in coloribus exiſtit, faciliter eluitur, quæ vero in profundo mentis, illa mihi amica. Beatus enim Gregorius Theologus in metricis ſuis opuſculis dictum illud quod hi citant, ad moralem quendam ſenſum attulit. Corrigit enim vitam noſtram, ut abſtineamus à temporalibus & mundanis rebus, voluptatibus ſcilicet

carnalibus,

carnalibus, & ſpiritualem rurſus vitam (quæ ad cœleſtia perducat) eligamus. Nec credamus mundo huic, nec temporaneis, & non manentibus adhæreamus (hæc enim colores vocavit) ſed potius ſpiritualibus & veris inſiſtamus, quæ in corde ſtabilimentum habent, & in æternum manent.

Gregorius pro hæreticis.

Chryſoſtomus ſic docet. Nos per ſcripta, ſanctorum fruimur præſentia, non ſane corporum ipſorum, ſed animarum imagines habentes. Nam quæ ab ipſis dicta ſunt, animarum illorum imagines ſunt. Maxima verò recta inveſtigatio (inquit Magnus Baſilius) meditatio ſcripturarum divino afflatu nobis datarum. In his enim & rerum argumenta invenimus, & vitæ beatorum virorum præſcriptæ, veluti imagines quædam animatæ.

Epiphanius pro Synodo.

Qui quicquam recte ſapit, nequaquam hæc ad ſubverſionem ſacrarum imaginum pertinere intellexerit. Omnibus enim manifeſtum eſt, cum audimus viriles & fortia ſanctorum facta, conſtantiam firmitudinemque animorum illorum nos beatificare & laudare. Quin etiam cum in divinis ſcripturis ſanctorum vitas legimus, cumque in ſcripturis eaſdem contemplamur, in memoriam revocamus quantopere in Deum fervore fuerint accenſi. Nam quæ oratio per auditum exhibet: hæc ſcriptura tacens per imitationem oſtendit, ut Magnus inquit Baſilius.

Gregorius pro hæreticis.

Et Alexandriæ lumen Athanaſius dixit: Quomodo non miſeratione perſequendi ſunt, qui creaturas adorant, quod illi vident, non videntibus cultum exhibent, & audientes orant, precanturque? Creatura enim à creatura nunquam ſervabitur.

Epiphanius pro Synodo.

Papè quanta inſania. Nunc enim novam quamdam blaſphemiæ viam excogitantes, plane à veritate deviant. Nam ea quæ divinus vir contra idola locutus eſt, hæc iſti homines etiam poſt cognitionem veritatis & confeſſionis ſyncera, & divinæ regenerationis tribuunt, & præter unum univerſorum Dominum, creaturis Chriſtianos & idololatriam commiſiſſe aſſerunt.

Gregorius pro hæreticis.

Similiter Amphilochius Iconij Epiſcopus ita inquit: Non enim nobis ſanctorum corporales vultus in tabulis coloribus effigiare curæ eſt, quoniam his opus non habemus, ſed politiæ illorum virtutum memores eſſe debemus.

Epiphanius pro Synodo.

Hæreticis proprium eſt mutilatas exquirere ſententias. Nam ſi quis ſtudioſe exquirat, haud facile hanc beati patris ſententiam invenerit contra venerandarum imaginum repræſentationem: ſed affectionis animæ ſanctorum virilitatem & conſtantiam celebrans, & prædicans virtutum efficaciam, hæc dicit beatus pater: maxime quo nos ad imitationem perducat. Non enim ſanctos propter carnalem amorem laudamus, nec pingimus, ſed quo virtutum illorum ſimus memores. Et in libris quoque vitas illorum deſcribimus, in tabuliſque illos depingimus: non quod hoc à nobis poſtulent ipſi, verum id noſtra cauſa, & propter utilitatem noſtram facimus. Non enim ſolum paſſiones martyrum nos inſtituunt, ſed & contextus, & ſcriptum de illorum paſſionibus picturaque idem indicans,

A Unde (ut veritatis verbum nos docet) *hæc oportet facere, & illa non omittere.* Hoc idem late diſputat magnus Baſilius in ſuis moralibus ſermonibus. Aſterius etiam Amaſiæ Epiſcopus ſimiliter docet veterem eſſe de imaginibus traditionem, ut pater præter alia ex ſermone, quem in Lazarum, & divitem epulonem conſcripſit. *Mat. 25.*

Gregorius pro hæreticis.

Conſentanea his etiam Theodorus Ancyræ Epiſcopus ſic docet: Sanctorum formas & ſpecies ex materialibus coloribus formari minime decorum putamus: horum autem virtutes, quæ per ſcripta traditæ ſunt, veluti vivas quaſdam imagines reficere ſubinde oportet.
B Ex his enim ad ſimilium imitationem & zelum pervenire poſſumus. Dicant enim nobis qui illis erigunt ſtatuas, quænam utilitas ex illis ad ſe redit? aut quod qualiſcunque recordatio eos habet ex tali ſpeciei contemplatione? Sed manifeſtum eſt, quòd vana ſit ejuſcemodi cogitatio, & diabolicæ deceptionis inventum.

Epiphanius pro Synodo.

Multi noſtrum diligenter quærentes & indagantes in ſermonibus hujus Theodori præſentem ſententiam, nuſquam ſane invenimus. Ex quo convincitur ementita eſſe teſtimonia ab iſtis citata? ideoque nec locum ſermonis, nec librum unde hæc ſententia deſcripta eſſe, deſignarunt.

C Deinde adducunt & quædam alia teſtimonia ſimilia ex Euſebio Pamphili hæretico, quæ Epiphanius contemnens, refellit, quoniam author in reprobum ſenſum traditus, Arrij placitis conſenſit, ut ex cunctis hiſtoricis ſuis libellis conſtat, in quibus Filium & Verbum Dei creaturam vocat, & ſecundo adorandum loco. Huic opponit Epiphanius Athanaſium in dogmatica ad Euſtachyum Preſbyterum Epiſtola cujus initium: in quibus exiſtimaſti nos, &c. & Cyrillum in Epiſtola ad Succenſum, &c. contrarium dicens.

TOMUS SEXTUS.

Continet tantum anathematiſmos 19. conciliabuli
D ſub Leone habiti: in quorum ſeptem prioribus recte ſentiunt, & Patrum traditionibus convenientia dicunt, quippe qui myſterium ſanctæ Trinitatis, & Incarnationis Dominicæ juxta Orthodoxas fidei regulas explicant. In reliquis vero anathematiſmis abrogandum imaginum uſum, & damnandum in Eccleſia Catholica definiunt: quibus Epiphanius reſpondet.

EPIPHANIUS.

Vocem qua Dominus ad Coryphæum Apoſtolorum Petrum uſus eſt, animo debebant intelligere: *Tu es Petrus & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam: & portæ inferi non prævalebunt adverſus illam:* ſed ab hac ædificatione & harmonia alienati, digna quæ riſu excipiantur definiunt. *Mat. 16.*
E

GREGORIUS.

Nemo hominum, qualiſcunque tandem fuerit, tale inſtitutum & impium & impurum poſthac ſectetur. Qui vero ab hoc die imaginem auſus fuerit ſibi parare aut adorare, aut in Eccleſia, aut in privata domo conſtituere, aut clam habere: ſi Epiſcopus fuerit aut Diaconus, deponitor, ſi vero ſolitarius aut laicus anathemate percellitor, Imperialibuſque conſtitutionibus ſubjicitor, ut qui divinis decretis repugnet, & dogmata non obſervet.

EPIPHANIUS.

Non ſatis illis fuit, quod Eccleſiam omnem carpſerunt & vellicaverint, niſi nunc quoque impiè de-

ſiniant non faciendam eſſe imaginem, nec illi etiam qui ſibi ſic faciendum eſſe perſuaſerit. Uſque adeo enim venerandarum imaginum demonſtratio in Ecclesia obtinuit, ut ab eo tempore quo Evangelium prædicari cœpium eſt, ad hæc uſque tempora receptæ fuerint. Jam autem cognoſcimus omne quod antiquitate excellit, venerandum eſſe. Quid enim aliud Corinthiis mandat divinus Apoſtolus dicens. *Servate traditiones quas accepiſtis?* (*2. Theſſ. 2. 1. Tim 6. 2. Tim 2. Tit. 3.*) Et rurſus Timotheo & Tito, *Prophanas vaniloquentias averſemini?* Omnes igitur Chriſtiani qui Eccleſia Catholica geniti ſumus, traditiones quas accepimus ſervamus, & in iis ſtabiliti ſumus: novamque hanc vaniloquentiam, ſecuti divinum Apoſtolum, rejicimus. Et quæcunque patribus pro tempore ſuper fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum ædificare placuit, recipimus. Quæ (B) vero ſecus ſe habent, ut hoſtilia reſpuimus. Dico autem quæcunque ab inimiciſſimis & impiis hæreticis veluti nugæ allata ſunt, in quorum numero quoniam & hi nuperi vaniloqui Chriſtianorum accuſatores ſunt, ob id eos execramur: nam non modo linguam habent in impietate & peccato imbutam, ſed & manor docuerunt omnem ſycophantiam expedire, verberareque dicentes: Conſtitutionibus Imperialibus (*Iconoclaſtæ crudeles.*) ſubjicitor qui non ita fecerit. Ex hac igitur voce per omnem terrarum orbem multa & varia deſignata ſunt. Continuam enim crudelitatem & ipſi principes, duces & falſi Epiſcopi exercuerunt. Sed quænam lingua calamitatem iſtam poterit exprimere? unde & quomodo hanc narrationem aggrediar, non video. (C) Nam quot terrores, perſecutiones, per omnes civitates cuſtodiæ, Monachorum flagellationes, carceres, multis his annis extitere? Taceo pedicas, catenis ligatos pedes, ſacrorum vaſorum ablationem, librorum exuſtionem, ſanctorum templorum prophanationes, ſanctorum Monaſteriorum prophanas in mundana hoſpitia & tabernacula tranſlationes, quod ſcilicet in iis pietatis & religionis ſtudioſi viri habitarent, poſt raptum ſubſtantiæ & bonorum, tranſmigrationes in barbaras nationes exiſtimantium ſe poſſe Apoſtolice meliorem vitam inter gentes quam apud ſuos ducere. Et quod omnium graviſſimum eſt, in hunc uſque diem prophanatio iſta monaſteriorum apud quoſdam adhuc manet. Et pro ſacris hymnis & voce lætitiæ in tabernaculis juſtorum, cantica meretricia & ſatanicæ melodiæ audiuntur: & pro geniculationibus, ſaltationes (D) theatrales celebrantur. His adjice pericula, turbationes, vexationes, verbera, pœnas, oculorum extinctiones, narium amputationes, linguarum abſciſſiones, inhoneſtas fugas & exilia piorum, qui per omnem terram diſperſi ſunt, ſanctarum facierum aduſtiones, barbæ vellicationes, aduſtioneſque, Virginum, poſtquam Chriſto dedicatæ fuerant impias & violentas nuptias, & quod vehementiſſimum eſt malorum cædes. Hi ſunt fructus horum hominum, qui contra veritatem inſurgunt. Hæc vera inſania, & non judicium verum. Inſpexit hæc Deus, & ex omnibus malis liberavit Eccleſiam ſuam. Gloria ſit illi. Amen. Ab impio autem conſilio ſuo ſeducti, ex ipſa veritate arguunt, dicentes.

GREGORIUS.

(E) Determinamus & hoc, ne quis hominum ex iis qui præſunt Eccleſiæ, aut ſacratis ædibus, ſub prætextu exterminationis aut elevationis talis imaginum erroris, manus in ea quæ ſunt Deo ſacrata, injiciat: quia poſſunt transferri in alios uſus ejuſcemodi idola.

EPIPHANIUS.

Hæc eructant ora quæ Dominum non verentur neque venerantur. Quis enim, modo mentem divino timore firmatam habeat, ea quæ Deo oblata ſunt & dedicata, idolorum appellatione dedignetur? Profecto non ſatis novi num rudes & imperiti rerum id au- (A) ſint. Niſi plane obliti eſſent magni & ſalutaris illius myſterij, quod Deus verbum caro factum, & in nobis habitans, operatus eſt, cum ſcilicet nos ab idolorum errore liberaret. ζῶδα enim (qua voce iſti utuntur) à pus gentilium idola nominantur. Sed ſunt nugaces verborum ſtrepitus & battariſmata & apophtegmata oris illius, quod ſtercoreis alimentis oſum vapores fœtidos animo mentique immittit, & deliros inſanoſque iſtos homines, riſu dignos judicat, quamobrem inferunt:

GREGORIUS.

Neque etiam in ſacras veſtes, aut alia vela, aut quicquid conſecratum eſt in ſacrum Dei miniſterium, ne qua ratione in abuſum convertantur.

(B)

EPIPHANIUS.

Qui hactenus calumnias proſecuti ſunt, definieruntque venerandas imaginum picturas non recipiendas in ſacris Dei Eccleſiis, & qui eas idola & ζῶδα vocaverunt: nunc tanquam obliti impij ſui decreti, has in Eccleſiis manere volunt. Quod ſi autem Deo conſecrata ſunt, quomodo turpes & diabolicæ inſidiationis inventiones habebuntur? ſed manifeſtum eſt quod ſit Caiphaica aſſertio. Nam is animi quidem malitia Chriſtum occiſum cupiebat: at ignorantia veritatem dicens, ſervatorem illum humani generis confeſſus eſt. Eodem modo & iſti, malitia quidem errorem, idola ζῶδα, & diabolicæ inſidiationis inventa, ſanctorum (*Ioan. 11.*) (C) imaginum inſpectionem cavillantur, verum contra animi ſententiam, has ſacras & Deo dedicatas confiteri coguntur, & laqueis propriæ nugacitatis implicantur. Quare illos qui ſe ſequuntur, præſtigiis decipientes alloquuntur. (*al. ſanctorum.*)

GREGORIUS.

Si quis autem à Deo poteſtatem nactus, hæc ipſa vaſa aut veſtes in meliores uſus convertere voluerit non auſit hoc ſine ſententia & voluntate ſanctiſſimi & beatiſſimi univerſalis Patriarchæ & Imperatorum noſtrorum piorum juſſo, ne diabolus ſub eo prætextu Eccleſias Dei humiliet. Neque aliquis ducum, aut magiſtratus, aut laïcorum cohortes ſub illis conſtitutæ, in (D) divinas ædes manus injicient, eaſque veluti captivas prophanent, quemadmodum à quibuſdam ante hac factum eſt.

EPIPHANIUS.

Quis propter hanc legiſlationem non inſigniter rideat, imo magis non lugeat? Propter hæc enim vana verba multi auſi fuerunt, Briarei gigantæaſque manus ſacris armariis injicere, ab his videlicet occaſionem ſomentes. Labilis enim eſt & lubrica improbitas. Videntes enim ipſos ſanctiſſimos (ut iſti aïunt) revera autem falſos Epiſcopos, aurum & argentum ex dedicationibus, & imagines quæ in muſæis, ſibi aſcribere, & in privatos uſus vertere, & ipſi quoque ſic fecerunt. Hæc enim in guttarnia, pelues, theatra commutarunt: & quæ quandoque ſacra fuerunt, bo- (E) rum judicio prophanata ſunt.

GREGORIUS.

Hic ita ſe probè habentibus, & Dei gratia confirmatis, juſtum eſſe decrevimus hoc noſtro Catholico & Deo grato ſcripto, definitiones breves veluti in ſummam edere, quandoquidem & nos videmur Apoſtolicè dicere: Quin-etiam credimus nos Spiritum Chriſti habere, & quemadmodum qui antea in illum crediderunt (*1. Cor. 7.*) & Sinodos congregaverunt, decretaque & definitiones ediderunt, ita & nos quoq; id ipſum credimus. Quamobrem poſt ſacras aliquot præmiſſas patrum definitiones conſequenter & convenienter noſtra determinabimus.

EPIPHANIUS.

Multa & diverſa in ſoperioribus nugati, & propriam improbitatem manifeſte determinantes, & in multa diſtrahentes, nunc ſeipſos doctoribus Eccleſiæ contendunt comparare, & ſacris illorum declarationibus, has impias ſuas definitiones connumerare ſe jactant, nimirum mendacium cum veritate, tanquam venena noxia cum melle, miſcere contendentes. Sed qui ſpiritu Dei aguntur, facile malum à bono dijudicaverunt: & quæcunque à ſanctis patribus recte ſtatuta ſunt, recipient: quæ vero ab his perverſe & improbe ſtatuuntur, averſabuntur. Iſti enim falſidici confitentur ſe Deum cognoſcere, verùm à regia via per calles & anfractus decedunt. Noſtræ enim ſynceræ fidei verba, veneno improbitatis imbuunt. Habent namque conſimilem cum Hereſiarchis veteribus ignorantiam. Nam & ipſi multa cum Catholica Eccleſia convenientia dixerunt. In uno autem aut altero tranſgreſſi, anathema acceperunt, cum quibus ſane iſti partem habent, etiam ſi ſic dicant.

Prima definitio.

GREGORIVS.

Si quis ſecundum Apoſtolicas & patrum traditiones de Patre, Filio, & Spiritu ſancto, non confeſſus fuerit unam & eandem deitatem, naturam & ſubſtantiam, voluntatem & actionem, virtutem & dominatum, regnum & poteſtatem in tribus ſubſiſtentiis ſive hypoſtaſibus, nempe perſonis, glorificatam, anathema.

Secunda.

Si quis non confeſſus fuerit ejuſdem ſanctæ Trinitatis unum, videlicet Filium & Verbum Dei & Patris, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, ante ſecula quidem ex Patre ſecundum deitatem, in extremis autem temporibus ipſum propter ſalutem noſtram è cœlis deſcendiſſe, & incarnatum ex Spiritu ſancto & Maria Virgine, & ex eadem natum, ſupra omnem humani intellectus comprehenſionem, anathema.

Tertia.

Si quis non confitetur Deum eſſe ſecundum veritatem Emmanuël, & ob id Virginem ſacram Deiparam, quæ ſecundum carnem, carnem factum ex Deo verbum genuit, anathema.

Quarta.

Si quis verbum ex Deo patre carni ſecundum hypoſtaſim non unitum & unum eſſe cum propria carne Chriſtum, eundem videlicet Deum & hominem non confeſſus fuerit, anathema.

Quinta.

Si quis non confeſſus fuerit Dei carnem vivificantem eſſe, & propriam ipſius ex Deo Patre Verbi, ſed veluti alterius præter ipſum, unitam ſecundum dignitatem, videlicet quaſi tantummodo, in ea divinam habitationem habuerit, minime vero vivificantem, ut diximus, quod factum ſit in proprietate verbi omnia vivificare potentis, anathema.

Sexta.

Si quis non confeſſus fuerit in uno Chriſto, vero Deo noſtro, duas naturas, & duas naturales voluntates & duas naturales actiones, communicanter indiſtinctas, incommunicabiliter, impartiabiliter, inconfuſe ſecundum Patrum ſanctorum traditionem, anathema.

Septima.

Si quis non confeſſus fuerit Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum poſt aſſumptionem animæ rationalis & intellectualis carnis, ſimul ſedere cum Deo & Patre, atque ita quoque rurſum venturum cum Paterna Majeſtate judicaturum vivos & mortuos, non amplius quidem carnem, neque incorporeum, tamen ut videatur ab iis à quibus compunctus eſt, & maneat Deus extra craſſitudinem carnis, anathema.

EPIPHANIUS.

Hocuſque rectè ſentiunt, & Patrum traditionibus convenientia dicunt: imo potius tanquam ſua propria dogmata aſſerentes, ſibi laudem & gloriam vindicant. In ſubſequentibus autem amara venenatæ & viperinæ linguæ dogmata pharmacis lethalibus plena evomunt.

GREGORIUS.

Octava.

Si quis divinam Dei verbi ſecundum incarnationem figuram materialibus coloribus ſtuduerit effigiare, & non ex toto corde oculis intellectualibus ipſum ſedentem à dextris Patris, ſuper Solis ſplendorem lucentem in throno gloriæ adorare, anathema.

EPIPHANIUS.

Abſurdi & præter modum admirabiles allegoriſtæ in hac venefica definitione judicantur. Apoſtolo enim Filium Dei Patris figuram prædicante, propter incommutabilitatem ſubſtantiæ ipſius commutationem factam in carnem à Deo Verbo aſſumptam oblique cogitant, & ex animis inſipientibus novam quandam definitionem eructant. Novimus enim omnes quod caro quam aſſumpſit, diverſæ ſubſtantiæ à natura Verbi Dei exiſtat. Hoc, inquam, in veritate præſides Eccleſiæ ſancti Apoſtoli, & admirandi noſtri Patres, nos docuerunt. Nam abſconditorum ſpectator Paulus, divinus (quemadmodum dictum eſt) Apoſtolus, volens conſubſtantialitatem Filij & Dei Verbi ad Deum & Patrem prædicare, nihil aliud appropriatum & concinens invenit quam ut exclamet characterem hypoſtaſeos Patris ipſum filium. *Heb. 1.* Iſti vero veritatem mendaciis ſubvertere conantes, tumultuariis & putridis vocibus inſiſtentes, odio venerandarum imaginum mendacium inducere conantur. Unde in blaſphemum & perverſum ſenſum collabentes & in reprobam ſententiam traditi, dicunt.

GREGORIUS.

Nona.

Si quis incircumſcriptibilem Verbi Dei eſſentiam & hypoſtaſin, propterea quod incarnatus eſt, naturalibus coloribus in imaginibus ad formam hominis depinxerit, & qui non Theologicè ſentit eam poſt carnem non minus incircumſcriptibilem remanſiſſe, anathema.

EPIPHANIUS.

Tanquam circa opportuna Apoſtolicarum traditionum negocia occupati, peſtilentem morbum ſpirantes, ſententiamque corrumpentes omnia dicunt. Nam turpitudinem erroris & fraudis, rectis verbis prætexunt: & impoſtore animo ad naturam incircumſcriptibilem divini Verbi, carnem aſſumptam ab eo & circumſcriptam coaptant. Hoc enim aperte indicat, quod ab illis dictum eſt, nihil minus incircumſcriptibilem exiſtentem. Ubinam hanc vaniloquentiam invenere ſapientes iſti in rebus vanis? Blaſphemiæ enim plenum eſt, quod poſt incarnationem, incircumſcriptibilem fuiſſe aſſerunt Jeſum, omnium Dominum, noſtrum verum Deum, maximè cum is diſcipulos ſuos ita affatur: *Ioan. 11.*

amicus noſter dormit: & gaudeo propter vos quod iſtic non fuerim. Nonne igitur hoc quod iſtic non fuerim, circumſcribi poteſt? profectò poteſt. Et ut ea quæ ante mortem de illo Evangelicè dicta ſunt, omittamus, cum poſt reſurrectionem ſe exhiberet mulieribus, nunquid hac ratione circumſcribi nequit? Profectò poteſt. Cum ſe duobus diſcipulis oſtendit, nonne circumſcriptione dignum eſt? Eſt profectò. Quod clauſis januis ingreſſus ſit, & à Thoma contactus, quid aliud quam circumſcriptio? Item quod diſcipulis in Galilæam profectis, & eum iſtic videntibus & adorantibus, quidnam eſt? Nempe ipſum quod dixi. Quod diſcipulis intuentibus in cœlum aſſumptus eſt, & ab Angelo ipſis aſtante & dicente audierint: Quid ſtatis, ô viri, defixis oculis in cœlum aſpicientes? Hic Jeſus qui aſſumptus eſt à vobis in cœlum, ſic veniet quemadmodum vidiſtis illum abeuntem in cœlum. Nonne hæc ſunt circumſcriptione digna? Sunt ſanè. Sic enim omnes noſtri divini patres tradiderunt. Et manifeſtum eſt rectè ſentientibus, quod quemadmodum Deus, & Verbum Dei Patris inviſibile, & incomprehenſibile, & in omni loco dominationis ſuæ exiſtit: ita ſecundum naturam humanam quam aſſumpſit, viſibilis eſt, & circumſcriptibilis eſt, quemadmodum ipſe diſcipulis ſuis dixit, quod iſtic non fuerim. Item eſt comprehenſibilis, ſicut Thomas nos credere fecit. In multas igitur improbitates, propter unam iſtam blaſphemiam qua Chriſtianos decipere conantur, ruunt. Calumniantes autem deinde loquuntur.

Ioan. 10. *Luc. 14.* *Ioan. 20.* *Mat. 28.* *Act. 1.*

GREGORIUS.

Decima.

Si quis indiviſam Dei verbi naturæ & carnis ſecundum hypoſtaſim unitionem, videlicet ex utriſque unam inconfuſam & incompatibilem perfectionem factam, in imagine depingere conatur, vocatque eam Chriſtum (Chriſtus enim nomine uno & Deum & hominem ſignificat) & ex ea re confuſionem duarum naturarum monſtroſe aſſerit, anathema.

EPIPHANIUS.

Impudentia deceptionis verbo recto imprimitur. Et indiviſæ & inconfuſæ ſecundum hypoſtaſim unitioni imaginum ſtructuram opponentes, tanquam confuſionem duarum naturarum mendaciter & improbe accipiunt. Sed veritas Domini ligata non eſt; quod autem Chriſti nomen, duarum naturarum ſignificativum eſt, apertum: altera enim ratione viſibilem, altera inviſibilem naturam demonſtrat. Ipſe enim Chriſtus hominibus per velum carnis ſuæ viſus eſt, quanquam divina natura in eo celabatur, tamen per ſigna elucebat. Sancta igitur Catholica Eccleſia, quemadmodum accepit ab Apoſtolis & Patribus, ipſam formam quæ ab hominibus viſa eſt, pingit: neque tamen ob id Chriſtum dividit, quemadmodum iſti falſo dicunt. Imago enim ſecundum nomen tantum, & non ſecundum definitionem cum primo exemplari communicat: quia (quemadmodum in ſuperioribus ſæpe diximus) anima privata eſt, quam nemo circumſcribere poteſt, quia inviſibilis eſt. At ſi animam, quamvis creata ſit, nemo pingere poteſt: quanto minus inveſtigabilem & incomprehenſibilem unigeniti Filij Dei deitatem potuerit quiſquam cogitatione comprehendere, ut ſenſibiliter a ſe depingatur? Converſus eſt itaque dolor eorum in caput ipſorum. Anathema enim quod ipſi nugantur, in illis manebit in perpetuum.

GREGORIUS.

Undecima.

Si quis carnem hypoſtaſi verbi Dei unitam diviſerit, & in nuda excogitatione mentis eam habens, ex eo conatus fuerit illam in imagine depingere, anathema.

EPIPHANIUS.

Divus Gregorius, qui à Theologia nomen invenit ſic ait: Quando naturæ diſtant excogitationibus, ſimul dividuntur etiam nomina. Quin etiam plurimi patrum hac notione uſi ſunt: etenim ita revera ſe habere videtur. Ab illa autem & à Patrum traditionibus deſciſcentes dicunt: Si quis carnem hypoſtaſi verbi Dei unitam diviſerit excogitatione mentis. Itaque in hoc deprehenduntur repugnantes Patrum traditioni. Sed cum ſubinde eandem rem inculcant, veritati apertiſſimæ contradicere cognoſcuntur. Eccleſiam enim cum Neſtorio ſentire, falſo aſſerere nituntur. Sibi autem ipſis conſentanea dicentes, inferunt.

Gregorius Nazianz.

GREGORIUS.

Duodecima.

Si quis unicum Chriſtum in duas hypoſtaſes diviſerit, ab una parte Dei Filium, & ab altera parte Mariæ filium collocans, neque continuam unitionem factam confitens, & ob id in imagine tanquam per ſe ſubſiſtentem Mariæ filium depinxerit, anathema.

EPIPHANIUS.

Eadem toties infarciunt, ut brevibus ſatis dici nequeat quæ ab ipſis nugæ proferantur. Adjungentes autem impiam Neſtorij opinionem ſacrarum imaginum effigurationi, paradoxa quædam & inanes ſermones commiſcent: quorum deſtructionem cum antea ſæpe oſtendimus, nunc eadem ſilentio præterire decrevimus. Eructant autem iterum talia.

GREGORIUS.

Decima-tertia.

Si quis ex unitione ad divinum verbum deificatam carnem in imagine pinxerit, veluti dividens eam ex aſſumpta deitate, & in deificatam ex hoc eam conficiens, anathema.

EPIPHANIUS.

Cum Eccleſia Catholica Chriſtum pingit humana figura, non dividit eum a divinitate illi unita, magis autem deificatam illam reddit & conſimilem ei illam confitetur, quemadmodum rei veritas habet, & magnus docet Gregorius: non verò, ut ipſi indocte & imperite barbariſmum committentes, indeificatam dicunt carnem Domini ex hoc confici & formari. Quemadmodum aliquis hominem pingens, non inanimatum hominem facit, ſed ille animatus manet, & imago, ipſius imago, ab eo quod illum imitetur, dicitur: ita quoque imaginem Dei facientes, deificatam carnem Domini confitemur: imaginem autem nihil aliud eſſe cognoſcimus, quam imaginem, ſignificantem ſcilicet primi exemplaris imitationem, unde & nomen accepit, & hac ratione cum ea duntaxat communicat, & ob eam quoque cauſam pia & veneranda. Quod ſi autem hominis ſit improbi aut dæmonis, prophana & execrabilis exiſtit, quoniam & ipſum primum exemplar, ad quod facta eſt. Laborantes igitur in vanum fructum ſterilitatis ſecum adferunt, à quo non deſiſtent, cum dicant hæc etiam.

Nazianzenus.

GREGORIVS.

Decima-quarta.

Si quis in forma Dei exiſtentem Deum verbum

ſervi formam in propria hypoſtaſi aſſumentem, & per omnia nobis ſimilem factum ſine peccato, conatus fuerit materialibus coloribus figurare, veluti ſi nudus homo fuiſſet, & hoc modo ab inſeparabili & incommutabili deitate ſejungere, veluti quaternitatem inducturus in ſanctam & vivificantem Trinitatem, anathema.

EPIPHANIUS.

O inſaniam & dementiam. Nullus-ne pudor eſt congerendi anathematis? Sed quemadmodum vermes in cœno volutantes, ita hi quoque vivunt. Hanc poſteaquam ſemel acceperunt, ſatietatem ejus capere nequeunt. Neque quicquam aliud agunt, quam quod Eccleſiam Dei execrentur, ipſi execratione digniſſimi. Eam qui benedicunt, ut ſcriptura teſtatur, benedicentur: & qui eam devovent, ipſi devoventur. *Geneſ. 12.* Ipſum autem ſervatorem noſtrum, nudum hominem exiſtimare, & Chriſtum à deitate ſeparare, & ex illa re quaternitatem per picturam inducere, quis non craſſo riſu eorum dementiam qui ſic loquuntur, proſequatur, imo magis defleat blaſphemam iſtam? Non enim qui Chriſtum humana ſpecie in imagine pingit, mox etiam quaternitatem inducit: ſed Deum verbum, hominem in veritate factum non in phantaſia, fatetur. Inſanus autem Neſtorius duas hypoſtaſes tanquam duas naturas in Chriſto blaſphemè aſſerens, quaternitatem induxit. Verum Dei Eccleſia unam hypoſtaſim Chriſti in duabus naturis rectè confeſſa, ad recordationem ſalutaris illius in carne diſpenſationis, illum imagine excipere divinitus docta eſt. Volentes autem ſeipſos probos oſtendere, & veritatis aliquid aſpergunt, dicentes:

GREGORIUS.

Decima quinta.

Si quis non confitetur ſanctam ſemper Virginem Mariam, propriè & verè Deiparam, quavis viſibili & inviſibili creatura ſuperiorem: & cum ſyncera fide ejus interceſſiones, tanquam quæ libertatem apud eum qui ex ſe genitus eſt Deum habeat, non poſtulaverit, anathema.

EPIPHANIUS.

In his firmata & ſtabilita Catholica Eccleſia, ab iis qui aliter quam dogmata & traditiones ejus habent ſentiunt, non vult conformari. Nam & Dominus à dæmonibus prædicatus, eos tamen expulit. Et Paulus divinus Apoſtolus, & comites itineris ejus probati ab ipſis tanquam homines Dei altiſſimi, & viam ſalutis annunciantes, ab ipſo perſecutionem perpeſſi ſunt, ita quoque iſti. *Actio 16.* Quanquam enim aliquod verè dicant, tamen ab Eccleſia expulſi ſunt & rejecti. Rurſus autem tanquam canes ad vomitum proprium reverſi, & ſues in volutabro luti, talia grunniunt. *2. Petr. 2.*

GREGORIUS.

Decima ſexta.

Siquis ſanctorum omnium ideas in imaginibus inanimatas & mutis materialibus coloribus depingere ſtudeat, cum nullum omnino uſum adferant picturæ, anathema. Vana enim eſt excogitatio, & diabolicæ inſidiationis inventio. Nonne enim ſatius fuerit illorum virtutes & virilia facta, quæ nobis per ſcriptas hiſtorias tradita ſunt, veluti vivas quaſdam imagines in ſeipſo depingere, & ad eadem iſta ſeipſum zelo ejuſmodi excitare, quemadmodum ſancti Patres nos docuerunt?

EPIPHANIUS.

Divi Patres neque hoc docuerunt, neque prædicarunt, ſed ſibi ipſis hoc nomen aſſignant falſi iſti accuſatores. Eorum enim eſt deliramentum hoc. Nam & poſtea ſe ipſos ſeptimam Synodum appellant. Sed ſapiens quidam dixit: *Commendet te vicinus tuus: non autem os proprium tuum: alienus, & non labia tua.* *Prov. 27.* Iſti autem neque ab aliquibus laudati, neque ab aliis inſtructi, ſibi ipſi laudem arrogant, & ab hominibus vocari volunt Rabbi: cupientes eſſe Patres Cath. Eccl. quam ſycophantiis circumveniunt & verum Deum reliquiſſe, idololatriæque adhæſiſſe aſſerũt. Sane Deus per Eſaiam Prophetam ad eam ait. *Ponam te exultationem æternam, lætitiam generationibus generationum.* *Eſaia 60. ſecundum 70.* Et per * Eccleſiaſticum: *Tota pulchra es propinqua mea, tota pulchra, & reprehenſio non eſt in te.* *Cant. 4.* Inſpiciamus igitur eorum inſaniam, quoniam accuſant eam idololatriæ, cujus ipſi ſe gloriantur eſſe Doctores. Siquidem igitur idololatriæ ſunt Patres, dicant nobis, num partis eccleſiæ idololatriam agentis, an totius ſint Doctores. Si autem partis, debebant ſane ipſi Eccleſiæ Catholicæ authoritate concionviſſe, & ab hac judicium poſtulaſſe, fructuſque veritatis ab ea carpſiſſe, quemadmodum omnes noſtri divini Patres errata correxerunt, & quæ rupta & conſciſſa erant connexuerunt. Quoniam autem Catholica Eccleſia hac traditione exclarata eſt, ipſi ab ea avulſi, videntur eam totam ut errantem condemnaviſſe. *Obiurgatio in hæret.* Horrendum eſt talia loqui: & condemnatio, omnino tacere. Periit enim illis in Chriſtum confeſſio vera, & omnium rerum corruptela univerſa invaſit. Sed abſint hæc, fruſtra à nobis dicta * ſunt. *fort. ſint.* Illi enim hinc illinc ſe abducentes, nuſquam conſiſtunt. Venerandarum imaginum pictura, multis retro annis in Eccleſia Catholica & venerandis templis publicata fuit. Hanc ſancti Patres & tradiderunt, & univerſus Chriſtianorum cœtus recepit, ab hoc iſti non ſolum exciderunt, ſed & graviſſime & horribiliſſime clamor anathematis illorum, Sodomitarum & Gomorrhæorum more omnia complevit: *Geneſ. 19.* unde peccatum illorum valde ampliatum eſt. Et quis poterit amplius ſuſtinere inſaniæ immenſitatem, & ſatyricorum tumultuum larvationes? Utinam cognoviſſent veritatem. Omnibus enim pietatis cultoribus manifeſtum, quod quemadmodum per ſcripta quæ ſanctorum paſſiones nobis ad memoriam reducunt, ad ſimilia imitanda excitamur: ita quoque per imaginum picturas certamina illorum aſpicientes, in recordationem virilitatis & divinæ vitæ pervenimus. Deinde recta animi ſententia loquuntur.

GREGORIUS.

Decima ſeptima.

Si quis non confitetur omnes qui à ſeculo huc uſque, & ante legem, & in lege, & in gratia à Deo dati fuerunt, ſanctos, venerandos eſſe coram Deo & anima & corpore, & horum interceſſiones non petierit, utpote qui libertatem apud Deum habeant pro mundo ſecundum Eccleſiaſticam traditionem intervenire, anathema.

EPIPHANIUS.

Cum Eccleſiaſticam traditionem dicebant, debebant utique appoſuiſſe. Siquis imaginum picturas non recipit, anathema ſit. Perquam vetuſta enim traditio Eccleſiæ Catholicæ veracitur habetur & rectè nobis in recordationem prototyporum decreta. Sed hanc reſpuentes impudentia, ſanè ejuſcemodi imitationem damnabilem Eccleſiæ Catholicæ annunciant, dicentes; Vias tuas ſcire recuſamus. Unde & poſt hanc illorum editionem, & interceſſionum Deo acceptabilium

conſuetudinem rejecerunt, expungentes eam ex hoc A illorum ſcripto. Atque hoc omnes novere. Hunc namque mortem habent hæretici, quoties uno verbo pietatem contempſerint, & veritatis via aberraverint, in multos & varios errores labi: uniformis enim res veritas, mendacium autem in varia diſtrahitur. Ariani enim Deum verbum creaturam dicentes, poſt hanc illorum blaſphemiam impiam, ex anima illum hominem factum nugati ſunt. Eutyches quoque miſer, unam in diſpenſatione Chriſti naturam aſſerens, diviniorem carnem illum aſſumpſiſſe neque noſtræ humanæ conſubſtantialem effingit. Simili modo & hujus hæreſeos præſides, illos imitati agunt: quam vaniloquentiæ & malitiæ non videntes finem & B ſatietatem, vicina quoque mala ad ſe trahunt. Et verbula quædam ſanctis patribus conſentanea dicunt, ſed hypocriſi tandem veritatem ſimulant: quare inferunt.

GREGORIUS.

Decima-octava.

Siquis non confitetur reſurrectionem mortuorum judicium, & pro merito cujuſque ſecundum juſtam Dei libram retributionem, neque finem eſſe punitionis, neque regni cœleſtis, quæ eſt in Deo voluptas & Rom. 14. delectatio: *Non enim eſt regnum Dei eſca & potus*, ſed ſecundum divinum Apoſtolum, *juſtitia, pax & gaudium in ſpiritu ſancto*, anathema.

EPIPHANIUS.

Hæc eſt principium veræ noſtræ fidei, ſanctorum Apoſtolorum & divinorum Patrum certa ſententia, & Catholicæ Eccleſiæ unica confeſſio: at quæ ſequitur, illis propria eſt, ignorantia & ruditate plena, ſic ſtrepens.

GREGORIUS.

Decima-nona.

Siquis hanc noſtram ſacram univerſalem ſeptimam Synodum non receperit, ſed eam quocunque modo calumniatus fuerit, & cum ſatisfactione omnia quæ in ea definita ſunt doctrina à Deo afflata, non amplexus fuerit, anathema illi ſit à Patre & Filio & ſancto Spiritu, & à ſeptem ſanctis univerſalibus Synodis.

EPIPHANIUS.

Defectio à veritate mentis & animi excæcatio eſt. Hæc enim illorum ſententia, plena omni impietate inſcitiam & omnem inſaniam ſecum affert. Non enim docti ſunt niſi in ruditate. Nam ſeipſos ſeptimam Synodum vocant, & tamen anathematiſmos ſuos ita conficiunt, quaſi à ſeptima aliqua alia Synodo eſſent antea notati. Sic enim dicunt, anathema ſit à ſeptem ſanctis univerſalibus Synodis. Quare non magis ridiculi ſunt ob inſcitiam, quam miſerabiles ob impietatem. Veritatem enim relinquentes, & extra Regiam & militarem viam ambulantes, in foveas præfractas ſe præcipitarunt. Et rectè illis ob id proverbialis ſententia acclamatur, *Aſciæ propria agricolationis erraverunt, & congregaverunt manibus ſterilitatem*. Quapropter ſagittas illorum veneno imbutas, & arcus intenſos quos contra Eccleſiam extenderant, amatores veritatis & juſtitiæ inquiſitores, in corda illorum detorſerunt. Et David in * ſpiritu melodia pſallentem arripiunt: Lacum aperuerunt hujus novæ improbitatis authores, & effoderunt eum, inciderunt in foveam quam fecerunt. Perverſus eſt labor eorum, & injuſtitia eorum peribit. Dicunt enim dulce amarum, & amarum dulce. Statuunt tenebras eſſe lumen, & lumen tenebras eſſe dicunt.

ἄξονες Solonis leges apud Suidam alij inaxis agri ſui

** Spiritu*

Pſalm. 7.

GREGORIUS.

His à nobis cum omni diligentia & induſtria decretis, definimus nullam aliam fidem præter hanc afferendam, aut conſcribendam, aut componendam, aut docendam. Qui ſecus facere auſint, docendo ſcilicet aliam fidem, aut aſſerendo, aut tradendo: illis ex quacunque hæreſi ad cognitionem veritatis redeunt, aut quicunque novam aliquam vanitatem, aut verborum inventionem ad deſtructionem eorum quæ à nobis determinata ſunt, adferunt, ſi Epiſcopi fuerint aut clerici, ab Epiſcopatu & Clericatu deponuntor, ſi verò Monachi aut Laici extiterint, anathemate devoventor.

EPIPHANIUS.

Hæc bubulci iſti & indocti à ſanctis patribus noſtris ſuffurati ſunt, & tanquam propria ſibi aſcripſerunt: quamobrem vanus & ocioſus eſt illorum ſermo, nec reſponſione dignus.

GREGORIUS.

Diviniſſimi Imperatores Conſtantinus & Leo dixerunt: Dicat nunc ſacra & univerſalis Synodus, num ea quæ nunc lecta eſt definitio, ab omnibus ſanctiſſi- C mis Epiſcopis collaudetur.

Sancta Synodus exclamavit: Omnes ſic credimus omnes idem ſapimus, omnes approbando volentes ſubſcripſimus, omnes orthodoxè credimus, omnes intellectualiter intellectualem divinitatem colimus, adoramus. Hæc eſt fides Apoſtolorum, Hæc eſt fides Patrum. Hæc eſt fides orthodoxorum, ſic omnes latriam exhibentes adorant. Multi anni Imperatorum. Illuminatores pacis Domine cuſtodi, piam vitam Domine da eis. Leonti & Conſtantino perpetua memoria. Vos eſtis pax orbis terrarum. Cuſtodiat vos fides veſtra. Chriſtum honorate: vos ſervabit. Orthodoxam fidem vos ſtabiliviſtis. Piam vitam Domine da eis. Abſit invidia a regno ipſorum. Deus cuſtodiat robur eorum. Dominus Imperium illorum pacificabit. Veſtra vita, D vita Orthodoxorum. Rex cœleſtis, reges terrenos cuſtodi. Per vos univerſalis Eccleſia pacificabitur. Vos eſtis faces Orthodoxæ fidei, faces Orthodoxæ fidei Domine cuſtodi. Perpetua memoria Conſtantino & Leonti. Conſtantino novo piſſimo Imperatori multi anni. Orthodoxum ab ipſis majoribus Domine cuſtodi. Vitam piam Domine da illi. Abſit ab Imperio illius invidia. Multi anni piiſſimæ Auguſtæ. Piam Orthodoxam Domine cuſtodi. Abſit ab Imperio veſtro invidia. Vos inconfuſam Chriſti diſpenſationem probè dijudicaſtis. Vos indiviſum duarum Chriſti naturarum ſtabilimentum prædicaſtis. Sacrarum ſex Synodorum univerſalium dogmata confirmaſtis. Omnem idololatriam obſcuraſtis. Doctores ejuſcemodi erroris vos triumphaſtis. Vos eos qui contraria ſtatuunt, notaſtis.

EPIPHANIUS.

E Quæ conſueverunt Imperatoribus acclamari, proferentes, & animam habentes æſtro mendacij flagrantem, ex ipſa diaboli inſidiatione loquuntur, dicentes: Omnem idololatriam vos obſcuraſtis. Utinam aures noſtræ eſſent obturatæ, ne cogeremur hanc corruptricem animarum vocem exaudire. *Ne intenderis mulieri meretrici*, inquit parœmiaſta. Salutarem enim diſpenſationis rationem contaminare volentes, omnes blaſphemiæ angulos perſcrutati ſunt. Quid autem ad hanc triſtem rabiem dicam aliud, quam quod per Spiritum ſanctum regius Propheta David locutus eſt: *Venenum aſpidum ſub labiis eorum, ſepulchrum apertum guttur eorum, & linguis ſuis doloſe agunt*. Unde & à conſiliis ſuis exciderunt, judicati ab eo qui nos liberavit à cultu idolorum, Chri-

Prov. 5.

Pſalm. 5.

ſto Deo noſtro. Ipſe enim homo perſectus ob noſtram ſalutem dignatus fieri, omnem idololatriam obſcuravit. Inquit enim per Prophetam: *Ecce dies veniunt, & nomina idolorum à terra delebo & non amplius erit illorum memoria.* Clarum eſt Prophetiam in ipſum dirigi, & non (ut iſti aiunt) in potentiam & robur Imperatorum. Defectionis enim ſignum eſt, hanc gratiam & donationem aliis tribuere prętet Chriſtum. Clamant Chriſtiani, ex magniloquo Eſaia haurientes: *Non legatus, non Angelus, ſed ipſe Dominus ſervavit nos.* Si verò (ut ipſi aiunt) conventus Epiſcoporum, & robur Imperatorum nos ab idolis liberavit, genus humanum a veritate fallitur. Nam cum ab errore idolorum Jeſus Chriſtus Dominus Deus noſter nos liberaverit, quomodo potuerunt gloriari & jactare à ſe idipſum factum? O inſanam jactantiam. Nam à veritate deficientes, & animo & mente excœcati ſunt: ſunt & propriis imaginationibus & opinationibus adulatione imbuti, in mille errores lapſi ſunt. Et ea quæ apta & convenientia regibus acclamari encomia ſolita ſunt, à Chriſto abſtulerunt, & Imperatoribus aſſignarunt, quod ſanè impium eſt, & blaſphemum valde. Debebant potios virilia illorum facta proclamare, debebant ab hoſtibus victorias prodere. Item barbarorum caſos & excidia, quæ à multis in tabulis & imaginibus ob id ſuſpenduntur, quo poſteros illorum ad ſimilia imitanda excitent. Debebant item prædicare quot ſubegerint ſibi inimicos, conſilia, trophæa, mundi gubernationem, politicas conſtitutiones, civitatum emendationes. Hæ ſunt Imperatoribus convenientes acclamationes & laudes, quæ omnes ſubditos ad benevolentiam trahunt.

Linguas autem ſoas adhoc veneno habentes imbutas, & ſpirantes iras & ſycophantias, in obſcuro noctis ſe rectos & probos de gradu dejicere poſſe opinantes, ſic dicunt.

GREGORIUS.

Germani, Georgij & Manzuris ſententiam minus rectam vos diſpoliſtis. Germano bilingui & animo duplici, adoratori lignorom, anathema. Georgio conſentienti illi, & falſario paternorum dogmatum, anathema. Iconolatræ & falſigrapho Manzuri anathema. Doctori impietatis & perverſo interpreti divinæ ſcripturæ Manzuri, anathema.

Trinitas hos tres abſtulit.

EPIPHANIUS.

Ezec. 3.

Dicamus ad hæc propheticum verbum: *Facies meretricis facta eſt tibi: depuduiſti apud omnes qui te viderunt.* Nam hi in ſua convicia & contumelias & turpitudinem ſe exornantes, qui honeſte & probe vivunt, ſubſannant. Peccatoribus enim pietas eſt abominatio. Ita & iſti labiis præditi doloſis, contra juſtos ganniunt iniquitatem. Sed Deus illos in abdito vultus ſoi abſcondit, & à conturbatione horum protexit illos, à conventione linguarum liberavit eos. Nam ut faces in Eccleſia reſplenduerunt, habentes verbum vitæ. Germanus enim in literis ſacris eruditus fuit, & veluti Samuel a puero Deo dedicatus, divinis patribos ſemper adhæſit, quare dialogis illius, qui per totum terrarum orbem evulgati ſunt, par eſt acquieſcere. Altitudo enim Dei in ore illius, & enſes ancipites in manibus illius, ſcindentes eos qui Eccleſiaſticæ traditioni adverſantur.

Patriarcha Conſtant. German. ſcriptor aliquorum dialogorū Pſal. 149. Georgius Cyprius.

Georgius autem, cui patria Cyprus, civiliter in hac vita degens, Chriſtum Deum qui nobis ſuam diſpenſationem deſcriptam reliquit, imitatus, non fuit contentioſus, non clamoſus, non calumniator, non retaliator conviciorum, ab aliis vexatus, non minabatur, qui illum ad maxillam verberabat, exhibebat hoic confeſtim & aliam, qui cogebat eum ad miliarij onios iter, adjecit doplum. Jugum Dei à juventote portavit, optimum ratus, ſecundum prophetam ſedere in ſolitudine.

A Joannes vero qoi ab illis Manzur contumelioſe nominatur, cunctis relictis com Matthæo Apoſtolo Chriſtum ſecutus eſt, longe majores divitias quam ſunt Arabicæ, exiſtimans contumeliam pro Chriſto. Maluitque ſimul cum populo Chriſti affligi, quam temporariam in peccato voluptatem. Ipſe igitur cruce ſua ſublata pro Chriſto Chriſtique charis, Deum ſecutus eſt, & ex oriente per Chriſtum toba cecinit non arbitratus ferendam quæ in aliena effundebatur regione vaniloquentiam, & eum qui contra Dei Catholicam Eccleſiam inſtructus eſt apparatum, rabioſamque inſaniam: ſed hanc triumphans, obique adhortatorie & conſolabiliter tutam vitam duxit. In Eccleſiis enim veterem conſuetudinem diligenter ſervandam monuit. Pacificam quoque illam conſtitutionem & ſtatum qoem Dominus etiam diſcipulis in ſignum quo cognoſceretentur, quod ſoi eſſent, diſcipulis dedit. Pacem meam relinquo vobis: conſervare & roborare ſtudent. Hos igitur venerabiles & dignus fide viros in Eccleſia Catholica probatos, illorum ſeditioſa ſycophantia ferre non poteſt Ita propter craſſam ignorantiam exacuerunt turpiter propriam linguam. Germanum Sacerdotem Dei, ancipiti aoimo hominem, & ligni cultorem. Similiter & Georgium & Manzurem appellaverunt. Nemo enim eorum qui in honore ſunt, fratrem qui in una fide ſecum vivit, ita blaſpheme alloqoi ſolet. Hebræi autem & Agareni, & alij item fideles, ejuſcemodi convicia & maledicta in divinam crucem, & venerandas imagines, item ipſos Chriſtianos, conjicere ſolent. Chriſtiani enim non ſolent ſe

Threno 3. Hūc Ioā. Manzurē quid. putant Ioannem Damaſc. Vide Bar. in Martyr. 11. Feb 6.

Ioan 14.

C invicem (ut dixi) hujuſmodi conviciis proſcindere. Hi autem fugitivi à veritate & Eccleſiaſticis decretis, tradiderunt ſe falſis accuſationibus & conviciis, neque aliud qnicquam convehunt, quam plauſtra maledictionum & accuſationum contra Chriſtianos, eorumque Pontifices & Sacerdotes, quaſi hi reliquerint ſcilicet Deum viventem & verum, & imaginibus culturam exhibuerint, facti proculdubio conviciatores, & contumeliatores, loquentes ſioe judicio, & in verbis peccantes. Qnis autem timentium Deum, non propter hanc eorum impietatem iu maximum riſum non effunditur, aut potius luctum triſtem non aſſumit? Quoniam ut ait divinus Apoſtolus, malorum inveſtigatores ſont & ſuas nugas valere affirmarunt: quas tamen per gratiam Dei ſatis ex falſis illorum ſententiis

Heretici maledici

D & decretis retudimus, & hæreſibus antiquis eorum nuperam vaniloquentiam rectè annumeravimus, abſcindentes eam gladio ſpiritus. Age autem quo moraliter auditorum animos præparemus, apud intelligentes, & qui recta diſcernere noverunt, & veritatem amant, ſingula explicemus.

QVANTOPERE IN ECCLESIA VTILES ſunt imagines, quæ hiſtorias veteris & novi inſtrumenti repræſentant, brevis demonſtratio.

SAncta Dei Catholica Eccleſia, ad pœnitentiam & cognitionem obſervationis mandatorum Dei omnes noſtros ſenſus trahit, & ad gloriam cognoſcendam

E ſtudet nos deducere, non modo per auditum, ſed & per viſum, morum correctionem moliri cupiens, quare ea quæ acta ſunt, omnium oculis optat etiam eſſe conſpicua. Cum enim ex avaritia & habendi ſtudio aliquem rapit, Matthæum ex Telooe Apoſtolum illi indicat, qui relicta avaritiæ inſania, Chriſtom ſecutus eſt. Eodem modo Zachæom aſcendentem in Sycomorum arborem, & Chriſtum deſiderantem videre, & comparantem ſeſe, ut dimidietatem bonorum ſuorum det pauperibus: & ſi quem defraodarit ut reddat illi quadruplum. Ita imaginum pictarum jogis contemplatio, continuo memoriam exercet, ne iterum recurratur ad propſum vomitum. Si qoem autem amore meretricio detentom rapere cupit, caſti Joſeph imaginem proponit, qui adulterium execratus, & tem-

Matth. 9. Marc. 10. & Luc. 5. Luc. 19.

Gen. 39.

perantia illam vincens: atque hoc ipſum factum in imagine repræſentatum, amatores hujus virtutis multum confirmat. Rurſus alibi beatam Suſannam continentia exornatam exhibet, extenſis manibus auxilium ex alto invocantem, Danielemque præſidentem judicem, *Dan. 13.* eruentem eam è manibus impiorum Sacerdotum.

Ipſa autem pictura, ad recordationem temperantis & continentis vitæ facit. Rapere vult aliquem luxurioſum, mollibuſque veſtimentis indutum, & non erogantem in pauperes, quæ poſſet ab illis pretioſis veſtibus ſumere, & a ſua delicata vita? *Matth. 3. & Mar. 1.* Joannem huic pilis camelorum indutum, edentem ſylveſtre mel, & digito Chriſtum, qui ſuffert peccata mundi, indicantem exhibet. *B. ſiium Magnus.* His adjungit Baſilium Magnum, & cum eo ſolitariorum jejunantiumque, corporibus in terram ſtratis, multitudinem: ſed ſatis ſit, horum paucorum mentionem feciſſe: reliqua auditoribus inveſtiganda relinquo. Habemus etiam totam Evangelicam narrationem depictam, & in recordationem divinorum nos ducentem, gaudioque nos implentem. Hæc enim cum nobis ob oculos fuerint poſita, corda illorum qui timent Deum, exultant, florent vultus, anima contriſtata in voluptatem transformatur. Et cum divino Patre David pſallat: *Recordatus ſum Dei, & exultavi.* *Pſalm 76.* Itaque ſemper per eam Dei recordari poſſumus. Nam eſt cum lectio in ſacratis templis non pronuncietur: Imaginum autem apparatus, & mane & meridie, & veſpere in his fixus, actorum veritatem nobis narrat *additio* & annunciat. Traditionem itaque Eccleſiæ recipiamus, legiſlationem ejuſdem veneremur, ne flocci pendamus piam & divinam conſuetudinem, in vetera & priſca judicia ne ſimus curioſi. Omne enim quod in recordationem Dei erigitur, acceptum illi eſſe conſtat. Qui autem ſe excludunt ab iſta traditione quam acceptarunt quicunque germani in Eccleſia Catholica filij fuerant, an non ſunt nothi & minime legitimi?

An nondum ſentimus probam & laudabilem eſſe imaginum erectionem? an non ſentimus ſpiritualiter nos per eas referri ad prototyporum recordationem? Sane ſentimus. Quapropter non indignas habebimus eas honore, ſalutatione, & veneratione, debitamque adorationem illis dare debemus.

Sive igitur placebit ſalutationem ſive adorationem appellare, idem profecto erit. Modo ſciamus excludi latriam. Hæc enim eſt alia a ſimplici adoratione, ut alibi ſæpe eſt oſtenſum. Qui autem eſt adoraturus venerandam imaginis picturam, ſi dignus eſt, accedat: ſi indignus ſit, purgetur, deinde accedat. Non autem in ſeditione ſatanica aut timiditate ſuſpicionis occaſionem malignæ habeat, quod ſcilicet latriam ſit illi exhibiturus. Abſit iſta ſuſpicio. Dei enim impugnatores & vaniloqui, ſerpentem imitantes, hæc lingua impudica dicunt. Serpens enim ad mulierem veniens, ſtridens mendacia loquebatur: Quid eſt quod dixit Deus, *Geneſ. 3.* *Ab omni ligno paradiſi comedes, à ligno autem quod eſt in medio paradiſi, ne comedatis ab illo?* Sic & hi mentes muliebres decipiunt dicentes. Quod ſi quis adoraverit imaginem Domini, aut intemeratæ Deiparæ Dominæ noſtræ, aut ſanctorum Angelorum, aut alicujus è ſanctis, is in ſpiritu latriam illi exhibet: Cavete ne decipiamini oratione iſtorum. Cavete ne doloſa labia vos ſeducant. Admonitio & tranſgreſſio diaboli hæc eſt. *Greg. Nazianzen.* Gregorius ille Theologus hujuſcemodi *Maximus.* cogitata ſubvertit, adhortatus nos omnes ad Bethlem venerationem, & ad præſepis adorationem. Cum illo glorioſus Maximus, cujus laus in omnibus Eccleſiis, quando cum quibuſdam de Eccleſiaſticis negotiis agebat, divinam figuram venerabilis crucis, item ſacrum Evangelium & venerandam imaginem juſſit in medium adduci, voluitque ut in confirmationem actorum, oſcularentur ab omnibus. Qui vero ab immortalitate nomen habet Athanaſius, clariſſimè nobis in epiſtola ad Marcellinum, quam præpoſuit libro interpretationum pſalmorum, diſſerit ſic dicens: *Athanaſ. Alexand.* Librum pſalmorum aliquis ſcripturis, admiratus & adorans enarrat. Vides quomodo admirandus pater noſter Prophetias adorandas eſſe jubet. Quod ſi autem pium eſt eas adorare, quanto magis exitus Propheticarum declarationum in imagine videntes, neceſſario adorabimus? Habet enim Prophetia. *Ecce Virgo in utero habebit, & pariet filium.* Hanc igitur Prophetiam nos in imagine videntes, nempe Virginem in ulnis habentem quem peperit, quomodo non poterimus adorare & ſalutare?

Quis tam indoctus, qui audebit differre ſalutationem? *2. Reg.* Dignos igitur nos faciamus adoratione, ne indigne adgreſſi, pœnam Ozan incurramus. Hic enim arcam Domini nutantem attingens, eadem hora interiit, cum indigne ad eam appropinquaret. Quanquam & ipſa ex diverſis figuris eſſet variata, & ex lignis conſtructa, quemadmodum imaginum materia eſt.

Qui vero dicunt, ſufficere uſum imaginum ad memoriam ſolum, non vero ad ſalutationem eas habendas, illud quidem recipientes, hoc vero recuſantes, ſemiprobi quadantenus & falſoveri ut ita dicam reprehenduntur, altera quidem parte veritatem confitentes, ex altera vero perverſe agentes.

O inſignem quoque horum inſaniam. Igitur qui accuſatores ſunt veritatis & Orthodoxæ fidei, nunc conſonos nos habituri ſunt? & in reprobatione Eccleſiaſticarum traditionum accuſabimur, veniamque poſtulabimus?

Mich. 6. In omnibus his præcepta ſervemus: in mandatis, Propheticam vocem auribus percipientes, ambulemus. Hæc ita dicit. *Si annunciatum fuerit ibi, ô homo, bonum aliud quam Dominus à te requirit, aut quam facere judicium, & diligere miſericordiam, & paratum eſſe ambulare cum Domino Deo tuo, huic non acquieſcas.* His itaque animum applicemus, linguam refrenemus, quo à mendacio, convitio & turpiloquentia diſcedat. Oculum contineamus, ventrem diſciplinemus, in pſalmodiis & precationibus fortes ſimus. In omnibus quæ a Deo nobis largita ſunt, gratias agamus. Juramentis non inſiſtamus, ſed vocem Domini audiamus, dicentis: *Matth. 5.* *Ego dico vobis. Ne jurate*: Inanem gloriam ſub pedibus calcemus. Maximum bonorum omnium, miſericordiam & dilectionem amplectamur, & hanc timori Dei conjunctam. Nam dilectio quæ eſt ſine timore Dei, reproba eſt. Quia & Joſaphat amabatur ab Achab, ſed audivit: Si eum peccatore amicitiam inieris, ſi exoſo à Deo, ſuppetias tuleris. Igitur cum timore Dei omnia agamus, poſtulantes interceſſiones incontaminatæ Deiparæ & ſemper Virginis Dominæ noſtræ Mariæ, item ſanctorum Angelorum, omniumque ſanctorum. Salutantes & venerandas illorum reliquias, ut nos ſanctitudinis eorum fiamus participes. Sic enim reddemur perfecti in omne opus bonum, in Chriſto Jeſu Domino noſtro, quem decet gloria, potentia, & ſuperadoratio ſive latria, cum Patre & ſancto Spiritu, nunc & in ſeculorum ſecula.

Definitio ſanctæ magnæ & univerſalis in Nicæa Synodi ſecundæ.

Sancta magna & univerſalis Synodus, quæ gratia Dei, & juxta pium Chriſti amantium Imperatorum noſtrorum Conſtantini & Irenes illius matris decretum, ſecundo in ſplendida Nicææ metropoli, quæ eſt in Bithynia, in ſacra Dei Eccleſia Sophia congregata, traditionem Catholicæ Eccleſiæ ſecuta, hæc definivit ſubjecta.

Qui nobis cognitionis ſuæ lumen gratis dedit, & tenebras caliginemque idolorum inſaniæ diſcuſſit, nosque ab ea liberavit, Chriſtus Jeſus Deus noſter, qui ſuam Eccleſiam, non habentem maculam aut rugas, ſibi deſponſavit, eam diligenter cuſtodiendam eſſe præcepit, & diſcipulis ſuis ſanctis confirmavit, dicens: *Matth. 28.* *Vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſeculi.* Hanc verò promiſſionem non ſolum illis, ſed & nobis fecit, qui per illos credidimus in nomen illius.

illius. Hanc igitur donationem quidam contemnentes, ab impoſtore & defraudatore inimico elatiores facti, à recta ratione deſciſcentes, catholicæque Eccleſiæ opponentes ſeſe circa veritatis intelligentiam peccarunt: & ut dicit proverbialis ſermo, *axes propriæ agricolationis errare fecerunt, & manibus congregaverunt ſterilitatem.* Quandoquidem ſacrarum dedicationum & oblationum Deo decentem ornatum, calumniari non dubitarunt, appellantes ſe ſacerdotes, cum revera non ſint. De his Deus per Prophetam clamat: *Multi paſtores deſtruxerunt vineam meam, contaminaverunt portionem meam.* Minime enim ſanctos viros, qui ſibiipſi multa tribuunt, ſecuti, ſanctam noſtram Eccleſiã, quam ſibi Deus adaptavit, accuſarunt, neque inter ſacrum & prophanum ullum diſcrimen poſuerunt. Nam imagines Dei & ſanctorum ſuorum, ſimiliter cum ſtatuis ſataniers idolorum nomine appellarunt. Igitur obedientiam ſuam ab inſania iſtorum corrumpi amplius non ferens Dominus noſter Chriſtus, nos undique ſacerdotalis dignitatis præfectos, ſecundum ſuum beneplacitum convocavit, accedente huc divino zelo & nutu Conſtantini & Irenes fideliſſimorum noſtrorum Imperatorum, quo divina traditio Eccleſiæ Catholicæ, communi ſuffragio authoritatem accipiat. Igitur cum omni diligentia perſcrutantes & inveſtigantes, juxta ſcopum veritatis nobis propoſitum, nihil adjicimus, nihil demimus: ſed cuncta Eccleſiæ Catholicæ dogmata conſervamus, & ſex univerſalibus Conciliis inhærentes, eorum acta comprobamus. Principio, ſecundum ſynodum in ſplendida Nicæa congregatim: deinde, in regia urbe. Credimus in unum Deũ Patrem omnipotẽtem, creatorem cœli & terræ, viſibilium omnium & inviſibilium: & in unum Dominum Jeſum Chriſtum, Filium Dei unigenitum, Deũ de Deo lumen de lumine, Deum verum ex Deo vero: genitum non factum, conſubſtantialem Patri ante omnia ſæcula, per quem cuncta facta ſunt: qui propter nos homines & propter noſtram ſalutẽ deſcendit de cœlis, & incarnatus eſt de Spiritu ſancto ex Maria Virgine, & homo factus eſt: Crucifixus etiam pro nobis ſub Pontio Pilato, paſſus & ſepultus: Et reſurrexit tertia die ſecundum ſcripturas: Et aſcendit in cœlos, ſedens ad dexteram Patris: Et iterum venturus eſt cum gloria, judicare vivos & mortuos, cujus regni non erit finis. Et in Spiritum ſanctum Dominum vivificantem, qui ex Patre Filioque procedit, qui cum Patre & Filio ſimul adoratur & conglorificatur, qui locutus eſt per Prophetas. In unam ſanctam Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam, confitemur unum baptiſma in remiſſionẽ peccatorum, & expectamus reſurrectionem mortuorum, & vitam venturi ſæculi. Amen. Execramur & anathematizamus Arium & aſſeclas ejus, & qui communicant cum illius improbis opinionibus: Macedoniumq; & ſodales illius, qui recte appellantur pneumatomachi, id eſt, impugnatores ſpiritus. Confitemur etiam Dominam noſtram ſanctam Mariam proprie & vere Deiparam, ut quæ peperit unum ſanctæ Trinitatis Chriſtum Deum noſtrũ: quemadmodum prior Epheſina ſynodus conſtituit, & impium Nectorium, ſociosque illius tanquam dualitatem perſonarum inducentes, ab Eccleſia depulit. Ad hæc duas naturas incarnati propter nos ex immaculata virgine Maria confitemur, perfectum Deum & perfectum hominem cognoſcentes, quemadmodum Synodus in Chalcedonenſi habita declaravit: Eutychemque & Dioſcorum, blaſphemantes in illius divinitatem, exterminavit: adjicientes his Petrum, Severum & catenam iſtorum blaſphemam, non ſocorditer connexam. Præterea Origenis, Evagrij, & Didymi fabuloſitates anathematizamus, quemadmodum ſynodus Conſtantinopoli conflata, quinta numero docuit. Deinde duas voluntates & actus ſecundũ naturarum proprietatem in Chriſto prędicamus, quemadmodum ſexta Conſtantinopol. ſynodus definit: deteſtamurque cum ea Sergium. Honorium, Cyrum, Pyrrhum, Macarium, impios iſtos pietatis impugnatores,

Proverbiū aſinorum.

Hier. 12.

Approbatio ex omni ſ. fidem ſynodorū.

In alia lectiõ Filioque continuo habita ſeſſ. 5 Flor. habetur ferrariæ, ut infra.

omneſq; illis conſentientes anathematizamus. Fatemur autem unanimiter nos Eccleſiaſticas traditiones, ſive ſcripto, ſive conſuetudine valentes & decretas, retinere velle, quarum de numero eſt imaginum effiguratio, ut quæ hiſtoriæ Evangelicæ promiſſionis concinnat, ad credulitatem veræ & non phantaſticæ incarnationis Dei & ad utilitatem ſimilitudinis, quam nobis exhibet, utiliter inventam. His ſic ſe habentibus, regiam viam incedentes, & ſanctorum noſtrorum & divinorum Patrum doctrinæ inſiſtentes, & Catholicæ Eccleſiæ, in qua ſanctus Spiritus inhabitat, traditionem obſervantes: definimus cum omni diligentia & cura venerandas & ſanctas imagines ad modum & formam venerandæ & vivificantis crucis è coloribus & teſſelis, aut alia quavis materia commode paratas, dedicandas, & in templis ſanctis Dei collocandas, habendaſque: tum in ſacris vaſis & veſtibus tum in parietibus & tabulis, in ædibus privatis, in viis publicis: maxime autem imaginem Domini & Dei ſervatoris noſtri Jeſu Chriſti, deinde intemeratæ Dominæ noſtrę Deiparæ, venerandorum Angelorum & omnium deinde ſanctorum virorum. Quo ſcilicet per hanc imaginũ pictarum inſpectionem, omnes qui contemplantur, ad prototyporum memoriam & recordationem & deſiderium veniant illiſque ſalutationem & honorariam adorationem exhibeant, non ſecundum fidẽ noſtram, veram latriam, quæ ſolum divinæ naturæ competit: ſed quemadmodum typo venerandæ & vivificantis crucis, & ſanctis Evangelijs, & reliquis ſacris oblationibus ſuffitorum & luminarium reverentur, accedimus, quemadmodum veteribus pie in conſuetudinem hoc additum eſt. Imaginis enim honor in prototypum reſultat, & qui adorat imaginem, in ea adorat quodque deſcriptum argumentum. Sic enim ſanctorum noſtrorum Patrum obtinet diſciplina, vel traditio Catholicæ Eccleſiæ, quæ à finibus uſque ad fines evangelium ſuſcepit. Paulo ergo ſic in Chriſto loquenti, omnique Apoſtolico cœtui & Patribus ſanctis idem ſentientibus inhærentes, ſervamus traditiones quas ſuſcepimus, quare & victoriæ carmina ad Eccleſiam cum propheta accinimus: *Gaude valde filia Sion, prædica filia Hieruſalem, exulta & lætare ex toto corde tuo: à te Deus abſtulit iniquitates adverſantium tibi, liberata es de manu inimici tui. Dominus rex tuus in medio tui, & pax tibi in ſempiterna ſæcula.*

Igitur qui auſi fuerint aliud ſentire aut docere, aut more impiorum hęreticorum Eccleſiaſticas traditiones contaminare, aut novam quandam vaniloquentiam inducere, aut quicquam de conſecratis in Eccleſiam abjicere, evangelij, inquam, depictum codicẽ, aut figuram crucis, aut imaginis alicujus picturã aut reliquias martyrum, quas ſciverint eſſe germanas & veras, aut contra iſta vafre & improbe aliquid excogitare, quod ſit contra conſtitutionem Eccleſiaſticam: aut uti tanquam communibus, ſacratis Deo, repoſitis precioſis aut monaſterijs reverendis: ſi fuerint Epiſcopi aut clerici, deponuntor: ſi monachi aut laici, communione privantor.

Petrus indignus primus Presbyter ſedis ſancti Apoſtoli Petri & locum ſupplens Adriani Papæ ſenioris Romæ definiens ſubſcripſi.

Petrus indignus Presbyter & Hegumenus monaſterij ſancti Patris noſtri Sabæ ſiti Romæ, & locum ſupplens Adriani Papæ ſenioris Romę definiens ſubſcripſi.

Tharaſius miſericordia Dei Epiſcopus Conſtantinopoleos novæ Romæ paterna dogmata ſequens, & traditionem Catholicæ Eccleſiæ definiens ſubſcripſi.

Joannes miſericordia Dei Presbyter & Patriarchalis Syncellus locum retinens trium Apoſtolicarum ſedium Alexandrinæ, Antiochenæ & Hieroſolymitanæ paterna dogmata ſequens & traditionem Catholicæ Eccleſiæ definiens ſubſcripſi.

Thomas miſericordia Dei Presbyter & Hegumenus, Monaſterij ſancti Patris Arſenij, ſiti in Ægypto ſuper Babylonem, retinens locum trium ſedium Apoſtolicarum Alexandrinæ, Antiochenæ & Hie-

Cum illis ſententiam definiunt.

Imaginum adoratio, non latria.

toſolymitanæ paterna dogmata ſubſequens, & traditionem Catholicæ Eccleſiæ definiens ſubſcripſi. A

Agapius indignus Epiſcopus Cæſareæ paterna dogmata ſequens & traditionem Catholicæ Eccleſiæ definiens ſubſcripſi.

Et cæteri 321. ſubſcribunt.

Sancta Synodus exclamavit: Omnes ſic credimus: omnes idem ſapimus, omnes approbantes ſubſcripſimus. Hæc eſt fides Apoſtolorum. Hæc eſt fides Patrum. Hæc eſt fides Orthodoxorum. Hæc fides orbem terrarum confirmavit. Credentes in unum Deum, in Trinitate laudatum, venerandas imagines amplexamur. Qui ſecus agunt, anathemate percelluntor: qui ſic non ſentiunt, ab Eccleſia depelluntor. Nos antiquæ Eccleſiæ legiſlationi inſiſtimus, nos decreta Patrum cuſtodimus, nos adjicientes aliquid aut auferentes Eccleſiæ anathematizamus. B Nos venerandas imagines ſuſcipimus, nos, qui ſecus faxint, anathemate percellimus. Quicunque ſententias ſacræ Scripturæ de idolis contra venerandas imagines adducunt, anathema. Qui venerandas imagines idola appellant, anathema. Qui dicunt, quòd imagines Chriſti ut Deos adorant, anathema. Qui ſcientes communicant cum illis, qui contra venerandas imagines ſentiont; auteas dehoneſtant, anathema. Qui præter Chriſtum Dominum Deum noſtrum, dixerit alium nos à cultu idolorum liberaſſe, anathema. Qui audent Eccleſiam Catholicam dicere idola aliquando ſuſcepiſſe, anathema. Multi anni Imperat. Conſtantini & Irenes ejus matris multi anni. Victoriam Imperator. multi anni. Novo Conſtantino & novæ Helenæ perpetua memoria. Deus Imperium Auguſtorum conſervet. Imperator cœleſtis C terrenos reges cuſtodi. Cunctis hæreticis, anathema.

Anathema in hæreticos.

Rugienti conciliabulo contra venerandas imagines, anathema. Impia hæreſeon verbula æſtimantibus, anathema. Theodoſio falſi nominis Epiſcopo Epheſi, anathema. Siſinnio cognomento Paſtillæ, anathema. Baſilio Maledico Tricacabo, anathema. Trinitas trium horum dogma ſuſtulit: Anaſtaſio, Conſtantino & Victori, qui ſucceſſive thronum Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ aſcenderunt, non aliter ac novo Ario, Neſtorio, Dioſcoro, anathema. Sancta Trinitas horum trium dogma ſuſtulit. Joanni Nicomediæ, & Conſtantino Nicoliæ hæreſiarchis, anathema. In nihilum redegerunt imaginem Domini & Sanctorum ejus, Dominus eos ad nihilum deduxit. Si quis ex iconoclaſtarum hæreſi aliquem exiſtentem defenderit, anathema. D Si quis Deum ſecundum humanitatem non circumſcriptibilem confeſſus fuerit, anathema. Si quis Evangelicas narrationes per picturam repræſentatas non acceptaverit, anathema. Si quis has non ſalutaverit in nomine Domini & ſanctorum eius, anathema. Si quis traditionem Eccleſiæ, ſive ſcripto, ſive conſuetudine valentem, non curaverit, anathema. Germani Orthodoxi perpetua memoria. Joannis & Georgij perpetua memoria. Præconum veritatis perpetua memoria. Trinitas hos tres approbavit. Horum diſputationibus inhærentes, digni reddamur miſericordiis & gratia primi & magni, ſupremi ſacerdotis Jeſu Chriſti Dei noſtri, intercedente ſimul inviolata Domina noſtra ſancta Deipara, & omnibus ſanctis. Fiat, fiat. Amen.

PIISSIMIS ET SERENISSIMIS Imperatoribus noſtris, Conſtantino & Irenæ matri, Tharaſius indignus Epiſcopus Dei ſervantis & imperatricis noſtræ urbis novæ Romæ, & univerſa Sancta Synodus, quæ ſecundum divinam voluntatem & juſſu Imperatoris, in ſplendida Nicenſium Metropoli ſecundo convenit.

CHriſtus Deus noſter fortiſſimi Imperatores, caput Eccleſiæ prædicat: quoniam cor noſtrum in manu ejus exiſtens, verbum bonum ſcaturiit: ſuo enim decreto & mandato vos in nomine ſuo convocavit, ut dogmatum Eccleſiaſticorum oracula fixa, firmaque conſervetis. Etenim quemadmodum caput veſtrum auro & lapidibus pretioſis exornatum eſt, ita & mentes veſtræ Evangelicis & primum doctrinis ſunt excultæ. Nam quorum ſonus in univerſum terrarum orbem eſt egreſſus, cum ſitis veluti diſcipuli conſodales, univerſique Chriſtiani populi duces & principes ad pietatem veritatis ſermonem contuliſtis, & Orthodoxæ fidei pietatiſque figuram deſcripſiſtis. Unde fidelibus tanquam faces ardentes reluceris, & periclitanti Eccleſiæ manum porrexiſtis. Nam & ſacras doctrinas conſervaſtis, & diſſidentium unanimem concordiam gubernatis (abſit verbo invidia) Dei beneplacito pietatis officia & honeſtæ actiones per vos ſunt ſtabilitæ. B Quamobrem *os noſtrum impletum eſt gaudio, & lingua noſtra exultatione.* Pſ. 125. Nam per ſcriptam noſtram vocem res ipſas linguæ loquuntur. Quid enim ſplendidius magnificentiuſque eſſe poſſit principi, quam Eccleſiaſticarum conſtitutionum firmitatem & ſtabilimentum integrum conſervaviſſe?

Quandoquidem autem quidam, imaginem quidem pietatis circunferentes ſacerdotij dignitate conſpicuos ſe exhibent, verum ipſum robur ſacerdotij denegantes conſurrexerunt, Babyloniorumq; Sacerdotum accuſationem arripuerunt, (quos & propheta triumphat, dicens: *Egreſſa eſt ex Babylone iniquitas.*) Dan. 13. Caiphiticumque conciliabulum coëgerunt, facti patentes impiorum dogmatum, execrationis & amaritudinis, quorum os non alio quam ad maledicendum ſpectat, & hinc gloriam famamque venantur: linguam habentes C blaſphemam, & calamum bene huic inſervientem, pugnantes verbis Dei, Imperatorum majeſtatem monſtruoſis verbis corrumpentes, gentem ſacram, quæ ſemel Chriſtum induit, & ex gratia illius ſervata eſt, quaſi in idolorum errore exiſtentem, idololatras vocantes, & improbitatis animo præditi, illis hactenus manus injecerunt, arbitrantes ſe poſſe obſcurare venerandarum imaginum picturam, atque eas partim veluti communi ſuffragio exterminarunt, partim vero quæ ex cera fuſæ erant in ſingularem ornatum, in turpes uſus converterunt, quæ vero ex tabulis & aſſerculis depictæ erant, tum Chriſti, tum etiam ſanctorum illius, igni tradiderunt: & ut uno verbo dicam, omnes noſtras Eccleſias contaminantes diſturbarunt, & hierarchæ, ideſt ſacrarum rerum præſides, antea exiſtentes, hereſiarchæ D facti ſunt, & pro pace rixas ad populum locuti ſunt, pro frumento zizaniam Eccleſiaſticis agris inſeruerunt: vinum cum aqua miſcuerunt, & proximo potaverunt ſubverſionem noxiam. Præterea cum eſſent lupi Arabici, pellem ovium egregie ſimulaverunt ſe geſtare. Defraudantes quoque veritatem, mendacium vires cupiverunt acquirere poſſe. Sed aſpidum ova ſregerunt, & ſecundum prophetam, telam araneæ filarunt. Eſ. 59. Qui autem de ovis iſtis edere debebat, poſtquam confregiſſet ea, ventum inanem reperiens, ſimul & baſilicum accepit veneno & letali afflatu plenum. Quoniam hæc ita ſe habeant, & veritatem ad tempus mendacium ademit. O vos mitiſſimi & fortiſſimi Imperatores, non ferentes ejuſcemodi peſtilentem & animis letalem errorem diutius in terris hærere, ſed hunc ſpiritus divini, E qui in vobis inhabitat, afflatu obſcurare contendiſtis, quo ſcilicet firma maneat Eccleſiæ conſtitutio, & totius populi coagmentum, ac imperium veſtrum pacifice ſecundum nominis appellationem gubernetur. Neque putaſtis ferendum, aut tolerabile, quod in reliquis omnibus rebus bene inter nos conveniret, de vitæ autem noſtræ ſumma & præcipuo, omnium paca Eccleſiæ, inter nos eſſent diſſidia, maxime cum noſtrum caput unicum ſit Chriſtus, nos autem deinceps illius unius corporis membra, propter eam quæ inter nos, communem fidem & ſententiam.

Hierarchæ hæreſiarchæ

Quapropter vos ſacrum hunc noſtrum & copioſum in hac Nicenſium metropoli convenire juſſiſtis cœtum, quo Eccleſiarum diſſenſionem auferamus,

& male diſtincta, ad unitionem commodam reduceremus, & ut eam, quæ nuper ex ſpinoſis conſuta eſt ſententiis, vanam, hoc eſt, falſam doctrinam, convelleremus & diſrumperemus, & veſtem Orthodoxæ fidei conſervaremus illæſam.

Quare Apoſtolicis & patrum adhærentes traditionibus, ex afflatu Spiritus ſancti in unum convenientibus animis, item Eccleſiæ Catholicæ & ſectarum ſex univerſaliũ dogmata habentes nobis concordantia, audemus anathematizare Arrij inſaniam, Macedonij rabiem, Apollinarij dementiam, Neſtorij idololatriam in homine, Eutychis & Dioſcori conſpirantem vanitatem, & horum multorum capitum hydram, Origenis, Didymi & Evagrij nugas fabulaſque, Sergij, Honorij, Cyri, & Pyrrhi, eorumque aſſeclarum unam voluntatem, imo malam & improbam voluntatem. *Honor.* Deinde & qui poſt hos vana & nova excogitarunt nugamenta contra venerandas imagines, eodem ſuffragio & convenienter accepto à Spiritu ſancto verbo. & pura fontis illius aqua, ſpongia divinorum dogmatum abſterſimus & expunximus, inventoreſque nuperæ vaniloquentiæ lõge extra Eccleſiaſticos muros ejecimus.

Et quemadmodum pedes & manus competenter animæ conſilijs moventur, ita & nos à ſpiritu accepta gratia, & robur habentes fortitudinis veſtræ coadjutans, & pietatem reconciliavimus, & veritatem deprædicavimus. Quamobrem omnibus modis recipiendæ ſunt venerandæ imagines Domini noſtri JeſuChriſti, quatenus ſcilicet perfectus homo fuit, & hæ quoque omnes quæ hiſtorice è ſacra Evangeliorum narratione depinguntur, nempe intemeratæ Dominæ noſtræ Deiparæ, ſanctorum quoque Angelorum, nam hominibus ipſi quoque in forma hominis viſi ſunt. *Angelorum imagines.* Item ſanctorum omnium, quorum prælia & certamina tabulis & parietibus, ſacris item veſtibus & vaſis inſculpta amari debent, quemadmodum catholica Eccleſia multis retro ſeculis in hiſce eſt inſtructa. Sic enim ea accepit, ſic à ſanctis noſtræ diſciplinæ ducibus, & eorum ſucceſſoribus patribus noſtris ſtatutum eſt. Sunt autem hæ adorandæ quoque, hoc eſt oſculandæ & amandæ. Idem enim ſignificant hæc juxta antiquam Græciæ dialecton. Nam προσκυνεῖν, ideſt adorare, & ἀσπάζεσθαι, id eſt amplecti, & φιλεῖν, id eſt amare, ſignificant.

Præpoſitio autem πρὸς intentionem ſignificat deſiderij, quemadmodum in προσφιλέω à φίλος, φιλῶ & προσκυνῶ, κυνῶ & προσκυνῶ, quod ſignificat & amplexum, & vehementem amorem. Nam quod quis φιλεῖ (hoc eſt, amat) id etiam προσκυνεῖ, (hoc eſt amplectitur) & quod adorat ſive amplectitur, nempe προσκυνεῖ, hoc etiam omnino φιλεῖ, id eſt, amat. Teſtatur id ſane humana natura & affectio, qua erga amicos ſumus affecti; ſic enim inter duos res agitur, & hoc modo ſibi occurſantes agunt. Non ſolum autem apud Græcos hęc loquendi ratio in uſu eſt, ſed in divina quoque ſcriptura idem annotare licet: In libris enim Regum ſcriptum eſt. *David ſurrexit & cecidit in faciem ſuam, & adoravit ter Ionathan, & oſculatus eſt eum.* (*1. Reg. 20.*) Rurſus, nonnę Dominus de Phariſæis dicit in Evangelio: *Amãt primos accubitus in conviviis & ſalutationes in foro?* (*Luc. 14. Mat. 23.*) Certum eſt ἀσπασμὸν, ideſt, ſalutationem, hoc loco à Domino appellari προσκύνησιν, ideſt, adorationem. Phariſæi enim glorioſo animo præditi, & ſeipſos juſtos exiſtimantes, ab omnibus adorari ſtudebant. Non enim ore oſculari petebant, fuiſſet enim hoc humilitatis ſignum, & haud quaquam phariſaici ſupercilij. Iterum Paulus Apoſtolus divinus ſane, quemadmodum in Actibus ſcribit Lucas: Nam *cum*, inquit, *eſſemus nos in Hieroſolymis libenter & alacriter exceperunt nos fratres: ſequenti autem die Paulus nobiſcum ad Iacobum ingreditur. Aderant autem omnes Presbyteri. Salutatis autem illis ſingula, quæ in gentibus per illum feciſſet Dominus, expoſuit.* (*Act. 21.*) Hic enim ſalutationem, honorificam adorationem mutuo ſactam Apoſtolica ſententia ſignificat. Quemadmodum etiam de Iacob legitur. *Adoravit in ſummitate virgæ ſuæ.* (*Gen. 48. Heb. 11.*) Cum his convenit Gregorius cognomento Theologus, dicens: Bethleem venerare, præſepe adora. *Gregor. Nazian.*

Quis autem, modo recte & ſyncere ſcripturas intelligat, ea quæ ita in ſcripturis occurrunt, non viderit Inde latriam quæ ſit per ſpiritum, non dici, niſi omnino expers ſit intelligentiæ, & plane in ſententiis ſcripturæ & patrum rudis? Non enim in ſummo virgæ Jacob latriam fecit. Neque etiam Gregorius præſepi latriæ vocabulum addit, nequaquam. Rurſus cum crucem vivificam ſalutamus, convenienter canimus, crucem tuam adoramus Domine, Lanceam quæ vivificans latus ſanctitatis tuæ aperuit, adoramus: quæ ſane adoratio nihil aliud eſt, quam ſalutatio, ſive amplexum malis dicere, quod indicat hoc, quod labiis quoque noſtris propriis ea contingimus. Si vero ſæpius in ſcriptura & elegantibus noſtris patribus adorationem quis dixerit pro cultu ſive latria, quæ in ſpiritu ſit, ſumi non negamus. Nam cum vox ſit multæ ſignificationis, non poteſt non aliquando, pro cultu adorationis in ſpiritu ſumi. *Adoratio. vox multæ ſignificationis.* Adoratio enim eſt, cum venerationem, deſiderium & timorem ſignificet, ita nos veſtrum victorioſum & placidiſſimum Imperium adoramus. Eſt adoratio quæ tantummodo timorem ſignificat, quemadmodum Jacob adoravit Eſaü. (*Gen. 33.*) Et quæ gratiam notat, quomodo Abraham pro agro, quem accepit à filiis Chet in Sepulchrum Saræ uxoris ſuæ, adoravit illos. (*Gen. 21. Gen. 47.*) Rurſus qui ſperant beneficium ſe accepturos à potentioribus, eos adorant, quemadmodum Jacob adoravit Pharaonem. Huic divina ſcriptura dicens. *Deum tuum adorabis, & illi ſoli cultum exhibebis:* (*Luc. 4. Deut. 6. 10.*) adorabis, abſolute ponit, nec adjicit, ſoli ut ſignificetur vox diverſæ notionis & æquivoca. Cultum autem exhibebis ſive ſervies ſoli, dixit: quam ob cauſſam Latriam uni Deo tribuimus, adque illum referimus. His ita ſe habentibus, in confeſſo & ſine ulla dubitatione credimus, acceptam & placitam coram Deo eſſe venerandarum imaginum depictionem. & earum quæ diſpenſationem Domini noſtri Ieſu Chriſti exprimunt, & Virginis quoque Mariæ Deiparæ intemeratæ, quinetiam glorioſorum Angelorum, & omnium ſanctorum has quoque ſalutandas & adorandas putamus: qui vero ita non eſt animatus, ſed circa venerandarum imaginum adorationem laborat & dubitat, eum anathematizat ſancta & veneranda noſtra Synodus, quæ efficacia divini Spiritus, & Eccleſiaſticis patrum traditionibus munita eſt & cincta. Anathema autem iſtud nihil aliud eſt quam ſeparatio à Chriſto. Si vero aliqui repugnaverint adverſum ea quæ ſtatuta ſunt, his non adhibentes fidem, ſane contra ſtimulum calcitrant, & propriis animis injurij ſunt. *Anathema quid.* Nam & Chriſto adverſantur, & ſycophantiis, quæ adverſus Eccleſiam Dei exercentur, gaudent, ipſamque pietatem ſubvertere conantur, quare hæreticorum veterum aſſeclæ, ſocij, & contribules propter impietatem vere dicendi ſunt.

Nos autem fratres & comminiſtros noſtros Dei amantes Epiſc. & cum his præſides & clericos miſimus, ut omnia quæ inter nos acta ſunt, ad divinas aures veſtras renuncient. Ad conſignationem autem & majorem certificationem eorum quæ à nobis decreta ſunt, & quo majeſtati quoq; veſtræ piiſſimæ ſatisfiat, authoritates quaſdam Patrum ex multis paucas ſubnectimus, quarum ſplendore veritatis ſtabilimentum elucidari magis poſſit: Salvator autem omnium & qui nobiſcum regnat, Eccleſiæ ſuæ pacem pro præmio tribuat, veſtrũ autem Imp. cum Senatu & ducibus, & fideliſſimo militum exercitu, in multos annos conſervet, & victoriam vobis concedat. Ipſe enim dixit: *Vivo ego, dicit Dominus. Et glorificantes me glorifico.* (*1. Reg. 2.*) Ipſe eſt, qui accingens vos potentia, omnem hoſtilem impreſſionem à vobis auferet, obedientiam apud omnes conciliabit. Gaude igitur civitas, exulta nova Sion, totius terrarum orbis veluti alta ſpecula, regnavit enim & illic David, & Davidice illam allocutus eſt Dominus in medio tui, cujus nomen ſit benedictum in ſecula ſeculorũ. Amẽ. (*Pſal. 45.*)

DEI AMANTISSIMIS SACERDOTIbus & Clericis ſanctiſſimæ magnæ Dei Eccleſiæ, & omnium Eccleſiarum Dei celeſtis & Imperialis urbis, ſancta Synodus quæ in Nicæa ſecundo congregata eſt.

CHriſtus Deus noſter vera veritas, patris lumen & ſplendor qui è tenebris nos in mirandam ſuam lucem vocans ex Idolica inſania nos liberavit & nomina Idolorum de terra delevit, ut nulla plane eorum ſit poſthac memoria. Placitum ſibi exiſtimavit, pios & in omnibus Orthodoxos noſtros fideles Imperatores excitare qui nos in ſplendidam metropolim Nicæam convocarent, ut noviſtis, quo diſſidentia in unum per nos convenirent, & medius paries inimicitiæ ſuſtolleretur & vetuſta Eccleſia Catholicæ legiſtatrotis authoritatem obtineret. Igitur Spiritus ſancti inſpiratione in hoc ipſum convenientes, ejuſdem cooperatione omnes in idem conſenſimus, Oriens, inquam, *Conſenſus omnium.* Occidens, ſeptentrio & meridies in unam unionem (ut ita dicam) convenimus, ſanctarum Eccleſiarum pacificus ſtatus propter conſentientem fidem & ſententias conſtitutus eſt. Pedes enim noſtros in rectam viam dirigens Dominus truncum qui ex zizaniis vetuſtæ & improbæ hæreſeos excreverat, funditus eradicavit. Ecce Evangelizamus vobis, in monte excelſo ſtantes Eccleſiæ gaudium & celebrem feſtivitatem. Quid enim gratioſius eſt confidentis illius Eſaiæ verbo: *Quam ſpecioſi ſunt pedes Evangelizantium pacem, Evangelizantium bona?* Dignum autem fuiſſet & veſtram devotam præſentiam rebus omnibus interfuiſſe, quo omnes à Deo electam noſtram congregationem uno in loco inveniretis, & per Dei gratiam ſpectatores fieretis omnium quæ acta ſunt, ita & diſſertationis vim quoque cognoviſſetis, quæ in confirmationem legalium Eccleſiæ Catholicæ traditionum & deſtructionem eorum qui inſurrexerunt contra veritatem, & Apoſtolicas & Patrum traditiones ab Eccleſia Catholica alienarunt, facta eſt. Sed quoniam inter nos & veſtram ſanctitatem & humidum iter eſt & longa terreſtris via: duabus rebus opus fuit, navibus ſcilicet & jumentis quibus deferri poſſetis. At quoniam utrorumque copiam non habentes nobis corpore adeſſe non potuiſtis, certum eſt vos mente & animo idem ſentiente nobis adfuiſſe, quod ſane Eccleſiæ Catholicæ magnum adjumentum exiſtit.

Quandoquidem autem inter nos membra ſumus, habentia unum caput Chriſtum Dominum noſtrum neceſſarium duximus, omnem rerum quæ divine apud nos acta ſunt ſeriem narrare. Nam & linguæ res per literas effari poſſunt, eæque ita ſubinde repræſentant omnia, quaſi coram viſa fuiſſent. Poſtquam igitur ex præſcripto Patrum & Doctrina convenimus, omnes idem ſentire cœpimus recordatique ſumus carminis quod à Moſe factum eſt & doctum: *Interroga Patrem tuum & renunciabit tibi, quære ſeniores tuos & dicent tibi.* *Deut. 32.* Ita quoque & nos Eccleſiaſticæ ordinationi inſiſtentes, neque quicquam illi adjecimus, neque etiam ademptimus, ſed Apoſtolice inſtructi traditiones quas accepimus, ſervamus: omnia ſcilicet ſuſcipientes quæ ſancta Eccleſia Catholica & ſcripto & conſuetudine admiſit. Quorum de numero cum & venerandarum imaginum eſſent figurationes, de his peculiariter egimus. Rurſus omnia quæ divini noſtri Patres rejiciunt, ea quoque & nobis indigna & Catholicæ Eccleſiæ adverſa & hoſtica arbitramur, in quibus ſane recenſetur & continuata vaniloquentia iconoclaſtarum & eorum qui falſo Chriſtianos accuſant, gangræna hactenus Eccleſiā depaſcens. *Hæreſis gangræna.*

Sed Deus Dominus noſter eam in finem non ſuſtinuit. Nam poſtquam veritas detecta eſt, Orthodoxa & ſincera fides omnibus reſplenduit, mendacium cum tenebris ſibi congenitis evanuit. Nam ſi ut ipſi aſſerunt, imaginum pictura idolis comparabilis exiſtit: *Chriſtus deſtruxit idola.* noſtræ liberationis myſterium, quod Dei Filius per ſuam in carne ſine peccato præſentiam operatus eſt, vanum reputatur. Quin etiam vanæ ſunt Propheticæ promiſſiones quarum quædam jubet nos eum adorare & colere in ſanctitate & juſtitia omnibus diebus vitæ noſtræ. Alia vero dicit: Surrexit tanquam ex ſomno Deus: tanquam potens à crapula vini, percuſſit inimicos ſuos: & dedit eis impoſterum improperium ſempiternum. Si improperium ſempiternum datum eſt inimicis noſtris, hoc eſt improbis potentiis per reſurrectionem, quomodo rurſus Chriſtiani idolis ſerviunt?

Vah eorum impietatem & ruditatem utinam cogitaſſent illud: Qui ſcandalizat unum ex puſillis credentium in Chriſtum, indignationem intolerabilem Dei incurrit. Sed verbum Domini nihili fecerunt, Eccleſiaſticas traditiones caſſaverunt, quam ob cauſam in nihilum rediget eos Dominus: Et cum Arrio, Eunomio, Macedonio, Apollinario, Neſtorio, Eutyche, Dioſcoro, Sergio, Honorio, & reliquis iſtis improbe ſentientibus, conſpiratio iſtorum connumerata eſt. Nam horum ſtultitiam abſtergentes, ipſi quoque ſtulta locuti ſunt: Jam tamen funda veræ confeſſionis cum ipſis proſtrati ſunt & acies eorum eſt diſperſa. Non enim Deus in ſeculum dimiſit virgam eorum in ſortem juſtorum, hoc eſt Eccleſiæ.

Judaice enim vana cogitarunt, & alteras in conciliabulo Judæ tulerunt, quare conciliabulum illorum, *Concilium hæreticorum.* Caiphaicum inventum eſt. Hoc enim contra Dominum conflatum eſt, ſed iconoclaſtarum adverſus ejus imaginem illud conciliabulum liberationem noſtram per Chriſtum factam, ſibi & aliis inſcripſit: hoc autem concilium profundum non per Chriſtum cepit: conſiderationes iniit, ſed non per ſpiritum illius, quia ornatum venerandorum templorum ſuſtulit. In hoc conciliabulo nullus invenietur qui imaginem ad ſimilitudinem Dei ferat: qui imaginem Domini & ſanctorum illius ignominioſe confringentes, igni tradiderunt: hoc conciliabulum inſania & dementia occaſionem dedit multarum & ſatanicarum cædium: hoc conciliabulum falſo nomen ſibi aſſumpſit Sacerdotale & ſacrum concilium: improba enim & prophana mente conflatum eſt hoc conciliabulum, os habet intemperans, ſpiritu autem falſo Chriſtum & veritatem ſimulavit, mendaciis vero totum eſt confertum. Hoc conciliabulum Catholica Eccleſia tanquam zizania ex area Dominica, hoc eſt Eccleſia Catholica extirpavit & ſputo divini Judicij ejecit. Itaque ex Eccleſia Catholica ablatum eſt, & vafra ejus conſilia redargutionem incurrêre. Veriſſimum enim & rectiſſimum Eccleſiæ judicium innovari in ſe nihil patitur, neque ullam ſemel probatæ rei ablationem ferre poteſt.

Nos igitur Patrum legibus inſiſtentes, ab uno eodemque ſpiritu gratia accepta, ſine ulla novitia machinatione & incontaminatæ cuncta Eccleſiæ dogmata cuſtodivimus, quemadmodum ſex univerſales Synodi conſtituerunt. Et quæcunque in Eccleſia honore affici juſſerunt, ſine omni controverſia recipimus, è quibus eſt, ut antea diximus, imaginum quoque apparatus. Quare eas honorabiliter adoramus & ſalutamus. Idem enim ſignificant hæc duo verba, quique eadem confitetur, hic Catholicæ Eccleſiæ verus & germanus filius & particeps illius exiſtit. Cuncta itaque ſcandala abierunt, cuncta obſcurata ſunt, veritas gubernat omnia, mendacium exterminatum eſt, ſeminator zizaniorum omnino defecit, frumentum, hoc eſt devotus Chriſti populus, in unum horreum, nempe Chriſti Eccleſiam, comportatum eſt, Orthodoxæ fidei lumen reſplenduit, erroris tenebræ ſuccubuerunt, mœror in gaudium verſus eſt, luctus in exultationem commutatus eſt, converſus eſt dolor noſter in lætitiam, omnia in meliorem partem reſpexerunt. Quapropter & nos Apoſtolice vos alloquimur: gaudete in

Chriſto, gaudete: terna gaudia Trinitas nobis peperit: Quam decet omnis gloria, honor & potentia in ſecula ſeculorum. Amen.

CANONES PATRUM, QUI NICÆÆ ITERUM CONGREGATI SUNT.

Canon I. *Oportet, divinos Canones omnino ſervari.*

IIs qui Sacerdotalem adepti ſunt dignitatem, teſtimonia, & benefacta ſunt canonicorum conſtitutionum formulæ, quas recipientes libenter cum divino vate David canimus Domino Deo dicentes, *Via teſtimoniorum tuorum delectatus ſum, ſicuti omnibus opertbus: & mandaſti juſtitiam teſtimonia tua in ſæculum, doce me & ædifica me.* Atque in ſæculum prophetica vox præcepit nobis ut ſervemus Dei teſtimonia, & vivamus in ipſis, quæ proculdubio inconcuſſa, atque firma permanent. Cum & Dei ſpectator Moſes ſic dicat. *Ipſis non eſt addendum, & ab ipſis non eſt auferendum.* Quin-etiam divinus Apoſtolus in ipſis glorians clamat. *Quæ cupiunt Angeli proſpicere. Quod ſi Angelus annunciaverit vobis præter id quod accepiſtis, anathema eſto.* Cum itaque hæc ſic habeant & teſtificentur nobis, geſtientes in ipſis, ut quis invenerit prædam multam, libenter divinos canones confirmemus, cum integram eamdem conſtitutionem & inconcuſſam ſtabiliant, quæ conſtituta ſunt à tubis Spiritus ſanctiſſimis Apoſtolis, & ſex ſanctis œcumenicis conciliis, tam quæ provinciatim congregata ſunt ad huiuſmodi conſtitutionum editionem, poſtremo à ſanctis Patribus noſtris. Vno enim omnes & eodem Spiritu illuſtrati, ſtatuerunt conducibilia. Quos itaque anathemate perſtringunt, nos quoque anathematizamus. Quos autem depoſitione, & nos deponimus. Quos ſegregatione, & non ſegregamus. Quos mulctæ poſtremo reos faciunt & nos, itidem ſubjicimus. Mores enim non avari ſint & contenti præſentibus, ut qui in tertium cœlum ſcandit & audivit arcana verba Paulus divinus Apoſtolus manifeſtè clamat.

Pſalm. 118. — Deut. 4. — 1. Petr. 1. — ad Gal. 1. — 2. Cor. 13.

Canon II. *Oportere Epiſcopum, qui ordinatur, tute ſpondere ſe Canones ſervaturum, ſin minus, non ordinandum.*

QVoniam pſallentes ſpondemus Deo: *In juſtificationibus tuis meditabor, non oblviſcar ſermonum tuorum:* Omnes quidem Chriſtianos hoc ſervaturos ſalubre factum, præcipue autem eos, qui Sacerdotali præditi ſunt dignitate. Vnde ſtatuimus ut quiſquis promovendus eſt ad Epiſcopatus gradum omnino pſalterium intelligat, ut ex ipſo omnem etiam clerum initiari moneat. Examinetur autem ſedulo à Metropolitano an paratus ſit ad legendum perſeveratone non perfunctorie ſacros canones, ſanctum Evangelium, librum Domini Apoſtol. atque univerſam divinam ſcripturam. Tum ſecundum divina mandata vitam agere & ſuum populum edocere. Subſtantia enim noſtrę Hierarchiæ divinitus tradita oracula ſunt, nempe divinarum Scripturarum vera ſcientia, ut magnus cenſuit Dionyſius. Quod ſi tergiverſetur, nec aſſentiatur ſe ita facturum atque docturum, ne ordinetur. Ait enim per Prophetam Deus: *Intelligentiam repudiaſti, atque ego repudiabo te ne mihi Sacerdotio fungaris.*

Pſal. 118. — Examen ordinandi. — De Eccleſ. Hier. c. 1.

Canon III. *Electiones Epiſcoporum quæ vi principum precedunt, infirmari debens.*

OMnem electionem, quæ fit à Magiſtratibus Epiſcopi, vel Preſbyteri, vel Diaconi irritam manere ex canone dicente: Si quis Epiſcopus Magiſtratibus ſecularibus uſus, per eos Eccleſiam obtinuerit, deponatur, & ſegregetur, & omnes qui cum eo communicant. Oportet enim eum, qui eſt promovendus ad Epiſcoparum, ab Epiſcopis eligi, quemadmodum à ſanctis Patribus Nicææ decretum eſt can. 4.

Canon 30. apoſt. 16. qu. 7. ſi quis Epiſc. Et habetur etiam D. 63. omnes. — 16. q. 7. Præd.

In Epiſcopo electio proprie dicta eſt, in Preſbytero autem & Diacono abuſive, pro ordinatione, quod non infrequenter offendes in canonibus. — Nota.

Ex hoc canone falſi convincitur Sigebertus ubi in chronico aſſerit jus inveſtiturarum per annulum & baculum collatum fuiſſe Carolo Magno Imperatori ab Adriano I. Pontifice. Ut quid enim tam exoſum privilegium illi contuliſſet contra hunc canonem Synodi ab ipſomet approbatæ? Baronius ad annum 1091. Sauſſaius Epiſcopus Tullenſis lib. 2. Panopliæ Epiſcopalis.

Canon IV. *Pœna Talionis puniendus Antiſtes, qui injuſte clericos arcet, vel templa claudit.*

PRæco veritatis Paulus, quendam veluti Canonem Epheſiorum Preſbyteris imponens, vel univerſæ potius Sacerdotali multitudini, ſic libere dixit. *Argentum vel aurum, vel veſtem nullius concupivi, omnia vobis oſtendi, quoniam oportet ſic laborantes infirmos acquirere, & apprehendere*, dare beatum exiſtimantes. Quocirca nos ab eo edocti ſtatuimus, ne turpis lucri gratia Antiſtiti in mentem veniat quęrenti excuſationes in peccatis, aurum vel argentum, vel ullam aliam ſpeciem ab iis, qui ſubſunt Epiſcopis, vel Clericis, vel Monachis exigere. Dicit enim Apoſtolus. *Non debent liberi parentibus theſaurum parare, ſed parentes liberis.* Si quis ergo per auri exactionem, vel alicujus alius ſpeciei, vel propter aliquam propriam affectionem à miniſterio arcere inventus fuerit, vel ſegregare ſuorum

Act. 20. — 2. Cor. 12.

clericorum aliquem, venerandum templum claudere, ne in eo fiant divina miniſteria, talionis erit legi obnoxius, ut qui ſit mandati Dei tranſgreſſor. Præcipit enim & Petrus Apoſtolorum ſummus: *Paſcite gregem Domini non coactè, ſed ſpontanee, &c.*

1. Petr. 5.

Canon V. *Qui clericis exprobrant quod in Eccleſia ſine largitionibus conſtituti ſint, mulctæ ſubijciantur.*

PEccatum ad mortem eſt cum aliqui peccantes ſine correctione perdurant: Eo autem deterius, ſi obſtinato animo abalienantur à pietate & veritate: Mammonam Dei obſequentiæ anteponentes, & canonicas eius conſtitutiones non retinentes. Inter hos non eſt Dominus Deus, niſi demiſſo animo à ſuo errore reſipiſcant. Decet enim eos magis ad Deum confugere, & contrito corde veniam hujus peccati expoſcere, quàm iniqua largitione gloriari. Proximus namque eſt Deus contritis corde. Qui itaque jactitant ſe pecuniæ largitione in Eccleſia conſtitutos eſſe, atque hac improba conſuetudine, quæ à Deo atque ab omni Sacerdotio alienat, freti ſunt, atque ob id impudenti vultu & effreniure verbis probroſis eos qui ob vitæ præſtantiam à Spiritu ſancto electi, & conſtituti citra largitionem pecuniæ, conviciis laceſſunt. Primum qui ſecerint, extremum ſui ordinis gradum teneant. Quod ſi perſtiterint, mulcta corrigantur. Quod ſi quis id feciſſe aliquando in electione apparuerit, fiat ſecundum canon. Apoſtolicum, qui ait: Si quis Epiſcopus pecuniæ largitione dignitatatem hanc conſecutus fuerit, vel Preſbyter, vel Diaconus, deponatur, & ipſe & qui elegit, atque reſecetur prorſus à communione: ut Simon Magus à me Petro. Citatur ibidem ſecundum alium canonem ſanctorum Patrum noſtrorum, qui Chalcedonem convenerunt, qui ait: Si quis Epiſcopus pecuniam ob electionem acceperit: & venditioni expoſuerit gratis conferendam gratiam, atque ob pecuniam elegerit Epiſcopum vel Chorepiſcopum, vel Presbyterum, vel Diaconum, vel aliquem eorum qui in Clero recenſentur, vel præficiat ob pecuniam œconomum, vel procuratorem, vel aſſiſtentem, vel aliquem qui canone comprehendatur, ob ſuam avaritiam, qui id aggreſſus eſſe convictus fuerit de ſuo gradu periclitetur. Qui vero conſtitutus eſt nihil ex emptitia electione emolumenti capiat, ſed arceatur à cura vel dignitate quam pecunia conſecutus eſt. Quod ſi quis ſequeſter, vel conciliator extiterit horum adeo turpium atque nefariorum munerum, is quoque ſi Clericus fuerit, è ſuo dejiciatur gradu, ſi laicus vel Monachus, ſegregetur.

Pſal. 33.

Canon 30. Apoſtol. Chalced. cap. 10.

Ad iſtud *quod ſi perſeverint mulcta corrigantur,* alia verſio habet *per epitimiam corrigantur.* Quo nomine intelliguntur pœnæ quas unicuique Eccleſia injungit pro qualitate criminum, ut pote jejunia, abſtinentia ciborum genuflexiones, quæ epitimia ſtationibus pœnitentium ſucceſſerunt apud Græcos, apud quos nomen hoc in uſu eſt.

Canon VI. *De cogendo Concilio Provinciali, quod ad tempus attinet.*

QVoniam canon extat quo præcipitur ut bis quotannis in ſingulis provinciis cogantur Epiſcopi, & Canonico inſtituto diſcutiant expendantque ea de quibus obotta fuerit quæſtio: Quod commigrantium turba magna eſſet, & qui conveniebant præ inopia ferre non poſſent ſumptum itineris, ſancti Patres, qui ſextæ Synodo interfuerunt, ſtatuerunt ut omnino quocunque modo id fieri poſſet, ſemel quotannis convenirent Epiſcopi, & errores qui irrepſiſſent, emendarent. Nos igitur eum canonem in memoriam revocamus, quaſique renovamus. Si quis principum ad labefactandam vim canonis, quicquam moliatur, communione Eccleſiæ privetur. Si quis vero Metropolitanorum neceſſitate, aut vi, aut cauſa probabili adductus infectum cogendi Concilij negotium relinquerit, canonicæ caſtigationi ſubjaceat. Cæterum coactis ad concilium Epiſcopis, rerum canonicarum, & Evangelicarum gratia, prima cura eſſe debet ſacrorum ac vivificorum Dei præceptorum (ex quibus obſervatis merces ingens expectanda eſt.) Nam & *præceptum lucerna eſt & lex lux*, eademque via quæ ducit ad vitam: denique caſtigatrix inſtitutio. Itemque *præceptum Domini lucidum eſt, illuſtrans oculos.* Nihil vero eorum quæ ſecum importarit Epiſcopus, velut pecudem aut aliud quippiam exigere auſit Metropolitanus. Is ſi hoc feciſſe convincatur, quadrupli pœna mulctetur.

Canon Apoſt. 1. Nicæ. can. 5. Syn. in Trullo. D. 18 quoniam quidem.

Prov. 16.

Pſal. 115.

Canon VII. *Vt templa ſine reliquiis ſanctorum non conſecrentur.*

QVi venerabilium imaginum aſpectum ex Eccleſia ſuſtulerunt, alios quoque mores reliquerunt, quos quidem oportet renovari, & tam ex jure ſcripto, quam non ſcripto ſic obſervari. Quæcunque ergo templa conſecrata ſunt abſque reliquiis martyrum, in eis fieri ſtatuimus reliquiarum depoſitionem cum conſuetis precibus. Qui autem templum conſecraverit ſine ſanctis reliquiis, deponatur.

Eccleſiaſticus mos erat templa per ſanctas Martyrum reliquias conſecrare.

Canon VIII. *De Iudæis.*

QVoniam hebræorum religionis quidam errantes, Chriſtum Deum noſtrum ſubſannare viſi ſunt, ſeſe Chriſtianos eſſe fingentes, ipſi autem clanculum eum negantes, ſabbata obſervantes, & multa alia Iudaïca facientes: ſtatuimus, ut nec ad communionem, nec ad orationem, nec ad Eccleſiam admittantur, ſed aperte ſint ſecundum ſuam

religionem Hebræi: & nec filios eorum baptizent, nec ſervum emant, vel poſſideant. Si autem ex pura & ſyncera fide quis eorum convertatur, & ex toto corde confeſſus fuerit, eum recipiant, & baptizent eorum filios. Et caveant ipſi ſe ab Hebræorum ſtudiis, & inſtitutis deſtitutos. Si autem non ita ferant, eos nullo admittant modo.

Canon IX. *Hæreticorum ſcripta vulgo non permittuntur.*

Scripta hæreticorum, puerilia ludibria, quæ ſunt picturis facilia, ut puerorum ludibria.

PVerilia omnia ludibria, furioſaque dicta ac ſcripta, quæ adverſus ſanctas imagines edita ſunt, oportet dari Epiſcopo Conſtantinopolitano, ut cum reliquis hæreticis libris reponantur. Siquis autem hæc celare inventus fuerit, ſi ſit Epiſcopus, vel Preſbyter, vel Diaconus, deponatur, ſi autem Laïcus aut Monachus, ſegregetur.

Canon X. *Non oportet Clericum relinquere ſuam parœciam, atque ad alteram ſe conferre citra conſenſum Epiſcopi.*

QVoniam nonnulli è Clericis negligentes canonicam conſtitutionem, relicta ſua parœcia in aliam excurrunt, idque ſæpiſſime in hac pia & Regia urbe, & pro magiſtratibus præſident in ſuis oratoriis ſacra peragentes. His itaque citra proprium Epiſcopum & Conſtantinopolitanum, non permittitur ut recipiantur in ulla domo Eccleſiave. Quod ſi hoc facere petrexerit, deponatur. Quicunque cum aſſenſu prædictorum Sacerdotum hoc faciunt, non licet eis ſæculares, & ad vitam neceſſarias curas ſuſcipere, ut vetitum eſt hoc fieri à divinis canonibus. Si autem deprehendantur prædictarum rerum curam agere, vel deſinant, vel deponantur. Sed multo magis ſi ad docendos pueros, & ſervos prælegendis libris in Sacerdotium cooptatus eſt.

Canon XI. *Oportet œconomos eſſe in ædibus Epiſcopalibus & Monaſteriis.*

CVm debeamus omnes divinos canones ſervare, & eum, qui ait: ut ſint œconomi in omni Eccleſia, inviolatum conſervare oportet. Nam ſi omnis metropolitanus in ſua Eccleſia œconomum conſtituit, bene quidem. Sin minus propria authoritate Conſtantinopolis Epiſcopo liceat diſpenſatorem in ſua Eccleſia parare. Similiter & metropolitanis, ſi ſubditi eis Epiſcopi nolunt œconomos in ſuis Eccleſiis conſtituere. Idem autem ſervetur etiam in Monaſteriis.

Canon XII. *Non oportet Epiſcopum vel præpoſitum ſuburbana Eccleſiæ alienare.*

SI quis Epiſcopus inventus fuerit, vel præpoſitus, qui fundos Eccleſiæ Epiſcopalis vel Monaſterij ſub principali poteſtate alienet, vel alteri perſonæ divendat, irrita ſit alienatio, ſecundum canonem ſanctorum Apoſtolorum, qui ait: Omnium rerum Eccleſiaſticarum Epiſcopus curam habeat, & eas tanquam inſpectante Deo adminiſtret. Non liceat ipſi quicquam ex eis ſibi vendicare, vel ſuis cognatis res Dei elargiri. Quod ſi pauperes fuerint, præbeat ut pauperibus, non prætextu illorum Eccleſiæ vendat bona. Quod ſi cauſetur damnum fieri, & nullius utilitatis eſſe agrum, ne ſic quidem ejus regionis principibus fundum venundet, ſed clericis vel agricolis. Quod ſi dolo malo uſus à clerico vel agricola emerit princeps agrum, irrita ſit venditio & reſtituatur vel Eccleſiæ Epiſcopali, vel Monaſterio. Epiſcopus autem vel præpoſitus qui hoc fecerit, expellatur, Epiſcopus quidem ex Eccleſia Epiſcopali, præpoſitus autem à Monaſterio, utpote qui malè diſſipant, quæ non collegerunt. *Can. Apoſt.*

Canon XIII. *Magno ſupplicio digni ſunt qui Monaſteria profanant.*

QVoniam propter calamitatem, quæ ob noſtra peccata contigit in Eccleſiis, direptæ ſunt quædam domus ſanctæ à neſcio quibus hominibus, & ædes Epiſcopales, atque Monaſteria, factaque ſunt publica diverſoria. Si qui ea tenentes reſtituere volunt, ut ſecundum antiquum morem reficiantur, bene quidem: Sin minus, ſi è Sacerdotali albo fuerint, eos deponi jubemus: Si Monachi vel laïci, ſegregari, ut qui condemnati ſint à Patre & Filio, & ſancto Spiritu. Et ponantur ubi vermis non moritur, nec ignis extinguitur: Qui voci Domini adverſantur, quæ ait: Ne faciatis domum Patris mei, domum negotiationis.

Canon XIV. *Non oportet citra manus impoſitionem legere in ſacro cœtu ſuper pulpito.*

QVoniam ordo dominatur in omni Sacerdotio, perſpicuum eſt, & ſedulo ſervare Sacerdotij traditiones Deo placere. Et quoniam videmus curã cleri pueriliter quoſdam ſuſcipere, qui nondum ab Epiſcopo manus impoſitionem acceperunt, & legere in ſacro cœtu ſuper pulpito, contra canones id facientes: Iubemus ne poſthac id fiat. Idem etiam ſervetur in Monachis. Porro * Anagnoſtæ manuum impoſitionem liceat in proprio Monaſterio, vel cuilibet præpoſito facere, ſi ipſi præpoſito commiſſa fuerit manuum impoſitio, ab Epiſcopo, qui præſes ſit, hoc eſt, ut ſit ipſe Preſbyter. Similiter ſecundum antiquam conſuetudinem Chorepiſcopos permiſſu Epiſcopi oportet parare lectores.

al. Lectoris

Nota.

Canon XV. *Ne aliquis Clericus in duabus collocetur Eccleſiis.*

CLericus ab hoc deinceps tẽpore in duabus Eccleſiis non collocetur. Hoc enim eſt negotiationis & turpis lucri proprium, & ab Eccleſiaſtica conſuetudine alienum. Ab ipſa enim voce Domini audivimus non poſſe quemquam duobus Dominis ſervire, *aut* *Matth. 6.* *unum amplectetur & alterum negliget. Vnuſquiſque ergo* *1. Cor. 7.* (ut vox eſt Apoſtolica) *in eo in quo vocatus eſt debet manere*, & in una Eccleſia aſſidere. Quæ enim propter turpe lucrum fiunt in Eccleſiaſticis negotiis, ea à Deo ſunt aliena. Ad hujus autem vitæ uſum ſunt diverſa ſtudia: Ex his ergo ſi quis velit ea, quæ ſunt *Actor. 20* corpori ad uſum neceſſaria comparet. Dixit Apoſtolus. Vſui meo, ex his qui mecum ſunt, ſubminiſtraverunt manus meæ. Et hæc quidem in hac Regia civitate: In his autem, quæ extra ſunt locis, propter hominum inopiam permittitur.

Canon XVI. *Non oportere virum Sacerdotio præditum ſumptuoſis veſtibus amiciri.*

OMnis luxuria, & corporis cultus aliena ſint à Sacerdotali ordine. Qui itaque ſe colunt Epiſcopi clericive veſtibus ſplendidis & nitidis, eos corrigi oportet. Quod ſi pergant mulctæ obnoxij ſunt. Itidem qui unguentis ſe oblinunt. Quoniam vero radix acerbitatis ſurſum pullulans inquinamentum peperit Catholicæ Eccleſiæ, nempe Chriſtiani nominis detractorum hæreſim, quam qui acceperunt non ſolum imaginum picturas averſati ſunt, ſed omnem etiam religionem abjecerunt, eos qui reverenter, & pie vivunt, odio proſequentes. Atque impletum eſt in eis quod ſcriptum eſt. *Abominatio pec-* *Eccl. 1.* *catorum eſt cultus Dei.* Si itaque inventi fuerint qui frugali, & honeſto amictu indutos irrideant, mulcta corrigantur. Nam ſuperioribus temporibus omnis Sacerdos modeſto, atque honeſto amictu vitam agebat. Qui enim non neceſſitatis, ſed elegantiæ causa, purpuram induit, accuſandus eſt, ut magnus inquit Baſilius. Quinetiam nec ſericis, textis phrygiatis utebantur. Nec addebant variegatas inſtitas extremis oris veſtium. Audiverant *Matth. 11.* enim à divinitus loquente lingua: *Qui mollibus induuntur in ædibus regum ſunt.*

Canon XVII. *Qui non habet quæ ad perfectum ornatum pertinent, ne aggrediatur extruere ſacellum.*

QVoniam quidam Monachi relictis ſuis Monaſteriis, cupidi imperij, & parere recuſantes, aggrediuntur extruere ſacella, cum quæ neceſſaria ſunt ad perfectum ornatum non habeant. Si quis itaque hoc facere aggreſſus fuerit, prohibeatur ab ejus loci Epi-

A ſcopo. Quod ſi neceſſaria habuerit ejus conſilia ad exitum perducantur. Idem autem obſervandum tam in laicis, quam in clericis.

Canon XVIII. *Non oportet fœminas vitam degere in ædibus Epiſcopalibus, vel in Monaſteriis virorum.*

NEc curetis externa, inquit divus Apoſtolus. *1. Cor. 10.* Nam mulieres in ædibus Epiſcopalibus vel Monaſteriis verſari, omnis ſcandali cauſa eſt. Si quis igitur ſervam vel liberam in Epiſcopali domo habere deprehenſus fuerit, vel in Monaſterio ad exhibendum aliquod miniſterium, mulctetur. Perſiſtens autem, deponatur. Quod ſi forte in ſuburbiis mulieres fuerint, & voluerit Epiſcopus vel prępoſitus illac iter facere, præſente Epiſcopo vel præpoſito, nullo pacto miniſterij exhibendi poteſtas illo tempore mulieri fiat: ſed ſola ſit in alio loco donec abierit Epiſcopus, ut reprehenſio vitetur.

Canon XIX. *Vt ſine muneribus conſtitutiones Sacerdotum, Monachorum, & Monacharum fiant.*

ADeo graſſatur avaritiæ labes in Eccleſiæ præfectis, ut quidam qui venerabiles dicuntur, viri & fœminę Domini mandatorum obliti decipiantur, & propter aurum accedentes ad Sacerdotalem ordinem, vel Monaſticam vitam admittant: & ita fiat, ut initium improbum, ſic univerſum culpabile, ut ait magnus Baſilius. Nec enim Deo per mammona ſervire licet. Si quis itaque hoc *Matth. 6.* *Luc. 16.* facere deprehenſus fuerit, ſi Epiſcopus vel præpoſitus, vel quiſpiam è Sacerdotali ordine, vel deſinat, vel deponatur, ut præcipit ſecundus canon Chalcedonenſis ſanctæ Synodi. Quod ſi præpoſita fuerit, expellatur è Monaſterio in ſubjectionem, ſimiliter præpoſitus qui non habet gradum Preſbyteri, & ſi bona vel à parentibus pro dotalibus tradita, vel caſtrenſia attulerit, confitentibus iis qui illa adferunt Deo conſecrata eſſe ſtatuimus, ſive maneat, ſive exeat, ut ipſa maneant in Monaſterio, ſecundum illius promiſſionem, niſi fuerit culpa præſidentis.

Canon XX. *Non oportet ex uno duplex fieri Monaſterium, & de duplicibus Monaſteriis.*

EX hoc tempore ſtatuimus ne fiat duplex Monaſterium, quoniam ſcandalum, & *Duplicia Monaſteria id eſt virorum & mulierum.* offendiculum id multis fit. Quod ſi qui cum cognatis cupiant ſæculo renunciare, & ſolitariam vitam ſequi, viros quidem oportet abire in virile Monaſterium, mulieres vero in muliebre ingredi. Hoc enim delectatur Deus. Quæ autem hactenus fuerunt duplicia, maneant ſecundum canonem ſancti Patris noſtri Baſilij atque ſecundum ejus conſtitutionem confirmentur. Ne vivant in eodem Monaſte-

rio

Monachi & Monachæ. Lupanaria enim irrepunt in vitæ illam conjunctionem. Ne habeat libertatem Monachus cum Monacha, vel Monacha cum Monacho privatim loquatur: Ne dormiat Monachus in muliebri Monaſterio. Ne cibum una capiat Monacha privatim. Cum vero neceſſaria ad vitam ex parte virili ad Canonicas comportantur extra gregem, ea accipiat præpoſita muliebris Monaſterii cum vetula aliqua Monacha. Quod ſi uſus fuerit & aliquam cognatam inviſere velit Monachus, præſente præpoſita, cum ea loquatur paucis tamen verbis.

Canon XXI.

NOn oportet Monachum vel Monacham proprium relinquere Monaſterium, & ad aliud ſe conferre. Si autem hoc contigerit, ipſum in hoſpitem accipi eſt neceſſarium. Recipere vero eum ſine conſenſu præpoſiti non licet.

Canon XXII. *Oportet cum gratiarum actione & omni reverentia Monachos ſi uſus venerit cum mulieribus cibum capere.*

DEo omnia permittere nec propriis cupiditatibus ſervire res magna eſt. *Sive*
1. Cor. 10. *comeditis, ſive bibitis* (ait D. Apoſt.) *omnia in gloriam Dei facite.* Chriſtus itaque Deus noſter in Evangeliis ſuis initia peccatorum excludere juſſit. Non enim adulterium ab eo ſolum plectitur, ſed & motus cogitationis ad adulterij conatum condemnatus eſt, cum ipſe dicat.
Matt. 5. *Qui aſpexerit mulierem, ut eam concupiſcat, jam adulterium cum ea commiſit in corde ſuo.* Hinc itaque edocti cogitationes expurgare debemus. Nam quamvis omnia
1. Cor. 6. licita ſunt, *non tamen expediunt omnia*, ut Apoſtolica voce erudimur. Neceſſarium eſt itaque unicuique homini propter vitæ uſum edere. Et qui quidem nuptias ſecuti ſunt, & liberos habent, & laico cultu vivunt, ut ſimul viri cum fœminis cibum capiant, inculpabile eſt, ſi modo alimentorum largitori gratias agunt, non quædam ſcenica inſtituta, ideſt, ſathanica cantilenarum, cythararumque & meretriciarum ſaltationum adhibeant, quos invadit Prophetica execratio dicens:
Iſaiæ 5. *Væ qui cum cythara, & pſalterio vinum bibunt:* opera autem Domini non intuentur, & qui opera manuum ejus non animadvertunt. Quod ſi unquã tales fuerint inter Chriſtianos corrigantur. Sin minus, valeant in eos quæ à prędeceſſoribus noſtris canonice edita ſunt. Quibus autem vita eſt quieta & ſolitaria, qui ſpopondit Deo ſe jugum ſolitarium tollere, ſedebit ſolus & tacebit. Quin etiam iis, qui Sacerdotalem vitam delegerunt, nullo pacto licet cum fœminis cibum privatim capere, niſi cum aliquibus religioſis & piis viris, & mulieribus, & ipſum convivium ad emendationem ſpiritualem adducat. In cognatis quoque idem faciat. Quod ſi in itinere contigerit, ut quæ ad neceſſarium uſum pertinent, non afferat Monachus vel Sacerdos, & ob neceſſitatem divertere velit, vel in cauponam vel in domum alicujus, permittatur id facere, nempe urgente neceſſitate.

IN OMNIBVS SANCTISSIMO & beatiſſimo fratri & comminiſtro Domino Adriano Papæ veteris Romæ Taraſius divina miſeratione Epiſcopus Conſtantinopoleos novæ Romæ in Domino gaudere.

SUfficit quidem ſalutaris diſpenſatio magni Dei & ſervatoris noſtri Jeſu Chriſti ad pacem & concordiam omnibus Chriſtianis. Ipſe enim poſt reſurrectionem a mortuis, Apoſtolis ſuis inſpirando, dixit: Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis. Qua de cauſa is qui raptus fuit in cœlũ & in paradiſum ingreſſus, audivit verba quæ non oportebat dici, Paulus inquam Apoſtolus Divinus omnibus nobis reſtatus eſt, dicens: Chriſtus eſt pax noſtra, qui omnia facit ex diverſis & medium parietem obſtaculi diſſolvens, inimicitiam ſcilicet de carne ſua. Et iterum ad Theſſalonicenſes ſcribens admonet: Igitur fratres ſtate & ſervate traditiones, quas edocti eſtis ſive per Verbum, ſive per Epiſtolas noſtras. Sed poſtea inveteratus hoſtis diabolus, Eccleſiam ſuper fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum per diverſa tempora juxta beneplacitum Dei ædificantem, non ſtuduit non convellere & interturbare, ſeipſum ſcilicet vi inferius per quoſdam aſſeclas ſuos viros improbos, per quos etiam zizania ſeminavit in hac eleganti terra ab Apoſtolis exculta. Hi ſiquidem accepta ſuperius poteſtate, in ſulcis divinæ efficaciæ ſeminatum frumentum reliquere, quorum divinam Doctrinam accipientes Patres noſtri admirandi zizania quidem extirparunt, nimirum hæreſes & nuperas vaniloquentias radicitus uſque evellentes & dimiſere meſſem puram Eccleſiæ: veſtra igitur Deo decens ſanctitas horum adhærens doctrinis, & ab ipſis ſermonibus veritatis ſermonem accipiens torbas illas ſpinoſas nunc pullulantes adjungente ſe ubi Imperatorum fideliſſimorum ſynceritate, extirpare machæra Spiritus ſancti ſatagit. Miſiſti enim nobis poſtulantibus viros concordes, & dignos Apoſtolica ſede ſancti Petri, quos ad ſe miſſos Imperatores noſtri ſynceriſſimi humaniter ſuſcipientes, ad nos juſſerunt proficiſci, à quibus poſtquam literas ſanctitatis tuæ accepiſſemus, eaſque legiſſemus, adduximus ad ſanctos, & reverentes viros Joannem & Thomam verbo & cognitione vobiſcum ſentientes, qui eiſdem temporibus, una cum variis Epiſcopis, zelo Dei & voluntate huc ſe ad ſacram Synodum, jubentibus & volentibus etiam ſynceriſſimis Imperatoribus contulerunt. Verum nos ante annum ſedem colligere Synodi ſtatueramus, cum improbi aliquot homines, & quorum mentes inſania tumultuabantur turbam in nobis ruentes, cathedram prohibuerunt: quamobrem coacti ſumus integrum annum a propoſito noſtro deſiſtere, nihilque quod ad eam rem attinebat, tentare. Tempore deinde ſuccedente, iterum venerabiles iſti Epiſcopi in ſplendida Metropoli Nicæa Provinciæ Bithiniæ Imperatorum noſtrorum mandato congregati ſunt, nos autem accipientes comites itineris, & venerandos viros legatos veſtros & vicarios quoque orientis, ad ipſam metropolim venimus & omnibus nobis ſedentibus eligere caput nempe ipſum Chriſtum viſum eſt, jacebat autem in ſacro throno Evangelium ſanctum, quod omnibus nobis qui convenerant, juſtum judicium judicare, juſtitiam pro ſancta Dei Eccleſia adminiſtrare clamabat. Itaque prærogativa quadam literas ſanctitatis tuæ primo loco legi juſſimus, & eramus

quidem tunc omnes veluti in regio convivio epulis ſpiritus intenti, quod tali convivio animi noſtri recreatentur pedeſque noſtri in viam rectam veritatis per te ducebantur. Sic confracta membra in unum corpus componebantur. Sic vera concordia revaluit, ſic Catholica Eccleſia in unionem eſt collecta. Poſt illas autem literas legimus quoque eas quæ ex Orientalibus Diœceſibus nobis miſſæ fuerant: atque ita Patrum traditionis lumen acrius exactiuſque reſplenduit, & bis veritas elarior fortiorque evaſit. His ſe ita habentibus ab omnibus nobis qui divina voluntate conveneramus, confeſſa eſt vera, & calumniæ expers confeſſio, quæ & a nobis ad vos miſſa eſt. Per relationem itaque noſtram piis Imperatoribus noſtris omnes hæreticæ pravitatis principes, quique eos inſequuntur, profanatione & execratione cōdemnati ſunt, propterea quod ſanctam Eccleſiam Catholicam injuria affecerint: nec vero illi tantum qui in hac vita, in eadem opinione manent, ſed etiam qui vitam turpiter & perverſe projecerunt. Sed quidam eorum adhuc præſentes, ſalutem ſuam per ſcriptos libellos confeſſi ſunt. Neque Chriſtus Deus noſter, petra ſcilicet in qua fiati ſumus, veſtem illam deſuper contextam ipſam nimirum Catholicam, à ſe & ſuper ſe ædificatam, Eccleſiam ſuam, diviſam & diſruptam diutius pati potuit, neque membra huc illucque diſperſa diutius diffundi ſuſtinuit, ſed ſimul cum veteribus hæreſibus errorem novæ pravitatis iconoclaſtarum, qui contra venerandas imagines rabiem ſuam exercuerunt verbo gratiæ ſuæ ſubvertit, & machæra ſpiritus edocuit. Abunde autem inſtructi ſumus & experientia cognovimus, veritatem ſuper omnia poſſe & valere, quicquid illi repugnat id tandem ſemper cedit, & aciem relinquere cogitur, ipſa eſt enim omnium fortiſſima, ita ut facile quo ſuos inimicos ſuperet & repugnantium phalangas diſſipet: ecce enim falſiloquorum & mendacium labia compreſſit, tenebræ abſurdarum blaſphemiarum ceſſarunt, pulchritudo veritatis dogmatum reſplenduit, jam omnis hæretica blaſphemia ejecta eſt, & propulſata. Eccleſia proprium ornatum recepit, requiem ex immenſis laboribus invenit, veritas eſt inconcuſſa, & inexpugnabilis adverſus quam portæ inferorum, & infidelitatis non prævalebunt, quemadmodum ea ore Dominico audivimus, & gaudio repletum eſt os noſtrum, & lingua noſtra exultatione. Gaviſi autem ſumus in Eccleſia cui præſedimus, juxta Dei voluntatem. Hæc igitur facta ſunt Chriſto Deo noſtro qui ſuper omnes eſt rem procurante, auxiliantibus etiam Orthodoxis & fortiſſimis noſtris Imperatoribus. Ipſi enim omnibus in locis venerandas imagines reſtituerunt, cum in ſacris templis, tum etiam in portis regiarum. Quibus Deus præmium exaltando cornu Imperij illorum ad pacem Eccleſiæ ſuæ, & ſalutem omnium noſtrorum Chriſtianorum cujus nomen ſit benedictum in ſæcula ſæculorum. Amen.

CONTROVERSIA QVÆDAM DE ſeptima Synodo.

Comitia Ratisbonenſia.

ALbertus Pighius in Comitiis Ratisbonenſibus mota quæſtione de Honorio, quod pronunciatus eſſet hæreticus à duobus Conciliis Generalibus VI. & VII. dixit ipſe acta harum Synodorum, quæ circumferuntur non eſſe certæ fidei maxime circa Honorium. Cumque hoc tanquam certiſſimum aſſereret, dixit illi quiſpiam vir omnium judicio doctus, ſed ſuo ipſius doctiſſimus, deſperare ſe de ſalute ſua niſi recantaret eam ſententiam. Quare Albertus ſponſione obſtrinxit ſe intra triduum ad proferendum ſcripto rationes, quibus hoc confirmaret, quibus ſi ille intra aliud triduum ſatisfaceret, pollicebatur ſe ejus ſententiæ conſenſurum. Sed cum ex ſua parte ſatisfeciſſet, alter defuit. Hæc autem fuit occaſio cur contra acta horum Conciliorum, quæ tunc primum prodibant in publicum ſcripſerit, cum intelligeret multos his actis imponere dictorum Conciliorum titulos, quibus an per ſe non eſt magnum de his quæ legunt judicium, ſed abſque judicio recipiunt quæcunque demum & qualiacumque ſint ea quæ ingeruntur ſub probati alicujus authoris titulo. Momenta autem quæ affert contra 6. Synodi acta jam ſupra diſcuſſa ſunt. Hæc ſunt vero quæ urget contra acta 7. Synodi quæ non minus falſa & commentitia notiſque falſitatis fermentata, ut mitis nunc artibus & technis ait veterator ille antiquus ſerpens his noviſſimis temporibus, quibus relaxatæ ipſi liberiores habenæ videntur, oppugnet Chriſti Eccleſiam & ſimplicioribus inſidietur.

An acta Concilij verè ſint.

Alberti Pighij arg.

Primum autem argumentum ducit ab Epiſtola Hadriani ad Taraſium Patriarcham Conſtantinopolitanum, quæ ab omnibus Patribus approbata eſt, cum in titulo habeat. Dilecto fratri Taraſio Patriarchæ œcumenico, id eſt, univerſali aut generali Hadrianus ſervus ſervorum Dei. Itane Romanorum Pontificum quiſquam pronunciavit Epiſcopum Conſtantinopolitanum? novimus equidem græcanicæ ambitionis hos fuiſſe indebite aſſectatos ſuperbos & vaniſſimos imo & peſtilentiſſimos titulos, quibus ſe ſcabebant mutuo. Ut autem à Romano eoque tali Pontifice ultro attributos illi affingant, quibus magna ſemper authoritate velut ex profeſſo reſtiterunt omnes Rom. Pontifices, nimis impudens cæcitas & cæca impudentia eſt. Notū eſt Conſtantinopolitanam Eccleſiam ab initio inter primas ſedes locum nullum habuiſſe. Et poſt ob ſedis Imperialis reſidentiam, Epiſcoporum ejus ſimul ambitione ſimul & principum inſtantia ab eiſdem perſuaſorum ambierunt diu licet fruſtra ſecundæ ſedis dignitatem. Ac primo hæc prærogativa illis eſt attributa in ſecundo Concilio, quamvis ſine effectu ob diſſenſum ſummi Pontificis. Deinde eamdem Imperator Marcianus extorſit à Concilio Chalcedonenſi, quamvis contradicerent ſedis Apoſtolicæ Legati. Sed & huic Concilij indulgentiæ conſtanter reſtitit Leo Pontifex. Cum vero ob perturbata Occidentis regna & immutatam Rom. Pontificis authoritatem eum titulum ſecundæ ſedis obtinuiſſent, ut nulli modum novit ambitio ſub Pelagio Summo Pontifice Joannes Conſtantinopolitanus Epiſcopus favore Mauritij Imperatoris, accito aliquot Epiſcoporum ſervilis motu ſibi compatientium Concilio, Patriarcham œcumenicum ſeu univerſalem ſe pronunciavit. Quod Concilium Pelagius alio Concilio in irritum deduxit, Epiſcopiſque ſub interminatione anathematis prohibuit ne huic elationi inſolentiſſime conſentiant. Sed & Gregorius Magnus acriter arguit Mauritium illius inſolentiæ patronum. Quo divina ultione percuſſo, Phocas Imperator vetuit ne ullus alius præter Rom. Pontificem Patriarchæ univerſalis nominaretur. Et poſt hæc tantus Pontifex Adrianus Taraſium vocaret Oecumenicum? qua obſecro cauſa? Imperatorum fortaſſis oppreſſus metu? ſcilicet Conſtantini pueri & Irenes mulierculæ matris? nimis certe impudens, nimis craſſa hic fuit græcule tua impudentia: non bonum falſitatis hic præſtitiſti artificem: nimis aperte commiſſura exorbitat. Sed ita fere fit ut alicubi ſui ipſorum obliviſcantur mendaciorum artifices, ut alicubi promineat aliquid unde coargui poſſint.

Secundum argumentum ducit à pœnitentia Epiſcoporum Iconoclaſtarum ſtatim initio Synodi. Præſertim cum iidem illi mutatæ ſententiæ ſuæ & intellectæ veritatis Orthodoxæ contrariæ cauſam interrogati, hanc proferunt. Quod viderent univerſum illum cœtum idem loqui & idem ſentire. Explicata ergo ante fuerit oportet communis Concilij ſententia; quam hi introducerentur revocaturi ſententiam contrariam & petituri ſui erroris veniam. At hoc prima actione, mox ab ipſo ejus initio, velut ex abrupto factum introducitur. Imo inter illos primus omnium Baſilius Ancyræ Epiſc. etiam ambitioſe excuſans quod tardius ad hoc ipſum acceſſerit, inducitur. Illud vero ſecunda actione poſt factum ſcribitur.

Tertium argumentum ducit ex hoc quod tres præci. puæ actiones hujus Synodi ſecunda, tertia & quarta tanquam uno die abſolutæ proponuntur 6 Calend. Octobris indictione 11. quarum quaolibet, ſi Actorum mu[illegible] tamen & gravitatem ac tam numeroſi conventus frequentiam expendas, multorum dierum clariſſime intelliges. Ridiculè autem faciunt qui nobis dubitantibus de horum actorum fide, jubentur proferamus alia quæ vera, certa & germana ſint. Perinde enim faciunt ac ſi nugator nunc nobis proferret confictam à ſe ſub nomine Pauli Epiſtolam ad Laodicenſes (ſcripſiſſe enim ad illos idem teſtis eſt) & non credentibus quam proferret eam Pauli eſſe, juberet proferri veriorem aliam. Quam tametſi ego nullam habeam non tamen ob id credam eam eſſe, quæ mihi a quocumque aut undecumque profertur cum Pauli titulo Quidquid noviter prodit ſub vetuſti quamvis probatiſſimi authoris nomine ac titulo, certam apud nos authoritatem non habet. Nullum enim argumentum aliud habere poſſumus, unde libros quos legimus ſuis certo recognoſcamus authoribus, quam multorum ſæculorum & antiquitatis conſenſum, quem in actis noviter prodeuntibus habere non poſſumus.

Hæc Phigius pro defenſione Honorij, qui etiam in hac Synodo propter hæreſim damnatus esponitur: ſed ſatis hujus cauſa ventilata in controverſiis ſextæ Synodi in quibus diximus non propter hæreſim cui adhæreret, ſed quam palparet & quam pro officio ſatis non expugnabat ignominiam hanc incurriſſe. Quod vero ſpectat ad horum actorum veritatem, eadem militant quæ ibidem Joverius pro ſextæ Synodi actis attulit, paucioribus verbis & in compendium reducens, qui licet ipſe Sorbonicus ſub hoc titulo in genere laceſſitus ab Alberto, modeſtè diſſimulavit, etiam tacito ipſius nomine.

Joverij reſponſio ad argumenta Phigij.

His, ſi diis placet, objectionibus, putant actum eſſe de Concilio, cum tamen verboſiſſime ante victoriam canant triumphum tam procaciter. ut pudeat me tam vanis argumentationibus vel verbulum quidem reſpondere.

Ad id quod primo objicitur, adhibita eſt ſuo loco cenſura ad marginem inſcriptionis literarum Agathonis. Crediderim ego, facile epitheton, œcumenicum perengraphum eſſe atque addititium: nec inde tamen colliges totas literas nothas & ſuppoſititias, & Concilium abjiciendum.

Quod ſecundo loco adducitur, diluitur ſine magno negocio. Cum enim patres ſtatuiſſent ut Tharaſius præferatur, is inter orandum admonuit, ut ſi qui erant factionis adverſæ, in medium proponerent quæ vellent confidenter, aut ſe purgarent. Ex hac re ſumpſerunt occaſionem hi Epiſcopi, quos forte multo ante pœnitebat ſui erroris: vides in Concilio Chalcedonenſi prodiiſſe Theodoretum quaſi de repente, & anathematiſaſſe Neſtorium, ſicque receptum fuiſſe à Synodo.

Illud vero quod poſtremo objicitur de triplici ſeſſione ſexto Calendas Octobris facta: potuit eſſe mendum excipientis ex autographo: Quemadmodum beatus Auguſtinus, quæſtionem illam de varietate tanta numerorum inter veritatem Hebraicam & ſeptuaginta, diluit eam ſcriptoris vitio adſcribens Quod ſi quis rem accurate perpendat, ridiculam eſſe hanc objectionem facile videre poſſit. Nam in ſecunda ſeſſione, habetur ſexto Calendas, quaſi dicas ipſiſſimo die: In tertia & quarta habetur ſub ſextum Calendas, veluti ſi quis dicat circa diem ſextum Calendas, vel proximis ſub ſextum Calendas diebus quinto aut quarto coactas fuiſſe illas ſeſſiones.

De titulo univerſalis Patriarchæ.

Aliud caput controverſiæ eſt de titulo univerſalis qui datur Taraſio Patriarchæ. Ad quam ſufficeret pacis concepta verbis Doctoris Joverij adnotatio de adjectione tituli illius œcumenici quo donat Taraſium in epiſtola ſua Adrianus I. Pontifex. Sed quia hoc argumentum præcipue orget Albertus Pighius ad infringendam omnem auctoritatem actorum ſeptimæ Synodi, libet animadvertere expreſſius, textum Græcum non habere in titulo epiſtolæ hanc prærogativam nominis *generalis* in quo ſimpliciter verba ſonant *dilecto fratri Taraſio Patriarchæ.* Nec credi poteſt Adrianum illo titulo inſignitum eſſe voluiſſe Patriarcham Conſtantinopolitanum, cum in epiſtola alia ad Conſtantinum & Irenem id nomen illi attributum vergere contendat in præjudicium ſedis Romanæ cui ab ipſo mundi Redemptore Primatus conceſſus ſit, hortaturque Imperatores ut nunquam hoc nomen illis attribuant, quod eſt contra Sanctorum Patrum inſtituta ac traditionem. Unde magis eſt veriſimile iſtud nomen Græcis ex adulatione affixum fuiſſe inter epitheta ſui Patriarchæ, ut illi magis placerent, cum jam viderent Pontificem Romanum hoc titulo ſæpius inſigniri. Siquidem in Synodo Chalcedonenſi in actis integris actione 3. leguntur quatuor epiſtolæ diverſorum Græcorum ad Leonem Papam cum hac epigraphe, *Sanctiſſ. & beatiſſ. univerſali Archiepiſcopo & Patriarchæ magnæ Romæ Leoni*, etiam eſt in eadem Synodo hæc ſubſcriptio Legati. *Paſchaſinus Epiſcopus Vicarius Domini mei beatiſſimi atque Apoſtolici univerſalis Eccleſiæ Papæ urbis Romæ Leonis in Synodo præſidens, ſtatui, conſenſi & ſubſcripſi.* Et in ſexta Synodo act. 18. *Theodorus humilis Presbyter ſanctæ Eccleſiæ Rom. & locum gerens Agathonis beatiſſimi & univerſalis Papæ urbis Romæ ſubſcripſi* Quo ſimiliter modo ſubſcribunt duo alij Legati Georgius & Joannes, & in octava Synodo Donatus, Stephanus & Marinus Legati 3. pariter ſubſcribunt ut tenentes locum Papæ univerſalis.

Nec obeſt Canon *primæ ſedis* diſt. 99. ex Concilio Africano, *Univerſalis autem nec Romanus Pontifex appelletur*, & quod D. Gregor. lib. 4. Ep. 32. & alibi dicat nomen Epiſcopi univerſalis eſſe profanum, ſacrilegum, Anti-chriſti prænuntium, & neminem ex ſuis prædeceſſoribus illo unquam uti voluiſſe. Ut enim advertit Bellarminus tom. 2. de Summo Pontifice c. 31. duobus modis poteſt quis Epiſcopus intelligi univerſalis · uno modo ut ſolus ſit Epiſcopus omnium urbium Chriſtianorum, itaut cæteri non ſint Epiſcopi, ſed tantum Vicarij illius: & hoc modo nomen hoc eſt prophanum, & in hac ſignificatione loquitur Gregorius ut patet ex ejus ratione lib. 4. epiſt 34. ad Conſtantiam: *Triſte valde eſt ut patienter feratur quatenus deſpectis omnibus prædictus frater & Coëpiſcopus meus ſolus conetur appellari Epiſcopus* & l. eodem ep. 36. ad Eulogium. *Si unus Patriarcha univerſalis dicitur, Patriarcharum nomen cæteris derogatur*, & lib. 7. ep. 69. ad Euſeb. *Si unus univerſalis eſt, reſtat ut vos Epiſcopi non ſitis.* Altero modo dici poteſt Epiſcopus univerſalis, qui habet curam totius Eccleſiæ ſed generalem, itaut non excludat alios Epiſcopos. Sicut Dux generalis aut generaliſſimus exercitus non obſtat quin alij Duces ſint harum & illarum cohortum, & hoc modo non negat nomen univerſalis Divus Gregorius tribui poſſe Epiſcopo Rom. qui lib. 4. epiſt. 32. D. Petro totius Eccleſiæ curam commiſſam aſſerit. Tantum ergo vocavit nomen iſtud prophanum, quatenus uſurpatur à Joanne Conſtantinopolitano Epiſcopo, cui nullo modo competebat. Atque eadem ſolutio applicari poteſt ad Canonem citatum quamvis non ſit Concilij Africani, ſed ipſiuſmet Gratiani. Quod vero in epiſt. citata ad Eulogium Patriarcham Alexandrinum, titulum iſtum recuſat, id modeſtiæ ejus tribuendum eſt. *Ego*, inquit, *non verbis quæro proſperari, ſed moribus, nec honorem eſſe deputo, in quo fratres meos honorem ſuum perdere cognoſco. Meus namque eſt honor univerſalis Eccleſiæ.* Et citatur ab eodem Gratiano diſt. eadem 99. Can. *Ecce.* Ubi gloſſa marginalis notat,

Humilitas nimia Prælatorum contemnitur. Ut ſi aliquando poſſint aliquos titulos Summi Pontifices recuſare ex pluribus qui illis in veritate poſſunt attribui, quod multitudo titulorum redoleat faſtum, non poteſt tamen inferri quin veri ſint, & quin poſſint illos ſibi aſſumere cum tempus id poſtulat. Turcarum Imperator congerie titulorum a Provinciis quas ſibi ſubdidit ornat ſe. Idem fere Rex Hiſpaniarum. Modeſtia Regis Galliæ laudatur qui phaleras iſtas deſpuit; an non etiam ratione ampliſſimarum provinciarum in quibus etiam regna extitiſſe noſcuntur, poſſet ſe illuſtriorem reddere? ſic cenſendum de Summo Pontifice, qui gloriatur ſe ſervum ſervorum Dei eſſe & hoc titulo contentus eſt ob exemplum humilitatis Chriſti. A

Sed ut ab uno univerſali ad aliud tranſeamus, ſunt qui nomen univerſalis & œcumenici huic Concilio B denegarunt. Qua ſuſpicione laboravit Theodorus Studita, ideſt Studij Monaſterij Abbas, quod illam localem dixerit in Epiſtola ad Arſenium. Sed lectam à ſe hanc Epiſtolam Baronius tot mendaciis refertam invenit ut tanto viro indignam judicet: unde & eum ab hac accuſatione liberat an. 787. n. 98. Sed & libellos vidimus & legimus qui poſt hæreticum Calviniſtam *Le Faucheur*, lib. 3. *de la Cene chapitre* 18. & Aurelium *in Orthodoxo* 2. part. cap. 6. eamdem ſententiam affingunt P. Sirmondo multa eruditione celebri atque ex Conciliorum Galliæ editione illuſtri, qui & locum denotant in quo ſic lapſus ſit In notis ad Concilium Franco-fordienſe. Quamvis ibidem ſcribat Sirmondus. Synodus Nicæna quam inter œcumenicas numeramus. Qua de re legi poſſunt Epiſtolæ Polemar- C chi ad Euſebium pag. 140. & Cauſinus in Apologia ubi nititur Sirmondum liberare ſicut Baronius Studitam, ut in his non moremur.

Quid definitum circa imagines.

Aliud quod in controverſiam vertitur circa hanc Synodum eſt illud ipſum quod in ea definitum eſt. Non defuerunt enim qui exiſtimarent Synodum definiſſe adorandas eſſe imagines cultu latriæ proprie. Quod à mente ipſius Synodi valde alienum eſt. Nec parvam illi inferunt injuriam qui ſunt in hac ſententia de Synodo, nec ſatis notam & perſpectam habent ejus definitionem, & ut ait Baronius ad an. 787. Si quid de eodem Concilio per levem aliquam Hiſtoriarum lectionem perceperint: cum itidem illud in Synodo Franco-fordienſi improbatum eſſe intellexerunt, nullam D de eo rationem habendam eſſe exiſtimarunt. Vel ſi iidem (quod puto verius) ipſum œcumenicum eſſe ſciverunt, approbatumque à Romano Pontifice, damnatum vero ab adverſariis, tamen quod in eo mentirentur adverſarij, definitum eſſe cultum latriæ ſacris Chriſti imaginibus tribuendum: verum id eſſe putantes in contrarium niſi, calumniam non intelligentes, pro ipſo Concilio cauſam ſe agere putaverunt, ſi quomodocumque, improprietate verborum licet, latriæ cultum in ſacris Chriſti imaginibus tuerentur. Cæterum etſi ignoratio iſta Nicænæ definitionis videatur reprehenſibilis, tolerabilis eſt tamen & in doctis viris excuſabilis, ſicut in S. Aug. quam faſſus eſt publice epiſt. 110. ignorantia Nicæni primi Conc. Canonis toto orbe vulgati & uſu recepti, ne in una Eccleſia duo ordina- E rentur Epiſc. Non enim omnia poſſumus omnes ſcire, & multa prætereunt multos etiam multa ſcientes.

Non ergo definit Concilium imaginibus cultum latriæ tribuendum ſeu proprie dictam adorationem quæ ſoli Deo competit, & D. Damaſcenus in lib. de hæreſibus ſub finem inter hæreticos numerat, qui imagini cuipiam dixerint tribuendum eſſe cultum latriæ, hoſque nominat Chriſtiano-categoros, nempe accuſatores Chriſtianorum, eo quod Chriſtianæ Religioni magnam inurerent notam, quod ipſorum cauſa dicerentur ab adverſariis Chriſtiani idolorum cultores qui ut Deos imagines colerent.

A Neceſſe autem eſt maxime notionem habere latriæ aut adorationis, & quid præciſè important nomina, diſcernere, cum alioqui tota diſputatio de cultu imaginum ac ipſorum ſanctorum, eorumve reliquiarum mera ſit confuſio, & redargutio eorum quæ non intelliguntur, ut non immerito Chriſtiano-catagori dicerentur, quod capitale crimen generis humani quod eſt Idololatria, Chriſtianis ipſis falſo imponerent, cum potius Idololatriam ex toto fere orbe proſcripſiſſent ab eo tempore quo Chriſti Domini & Sanctorum imagines ſuſcepiſſent. Hæc autem tetra & atrox accuſatio non aliunde profluit quam ex non intellecta & ſimul rejecta temerarie diſtinctione adorationis in diverſas ſignificationes, quia nomen eſt analogum ex diſtinctione triplicis cultus latriæ, duliæ & hyperduliæ, item- B que diſtinctione coadorationis, qua res conjuncta alteri rei quæ adoratur ex quadam reſultantia fit particepa ejuſdem cultus, ut purpura Regis cum ipſi Regi cultus & honos aliquis defertur. Interim hoc ſtatutum eſt apud Chriſtianos ſumpta adoratione in propria & rigoroſa ſignificatione, pro recognitione alicujus in primum ſui principium, & ſua ipſius ab eo dependentia omnimoda cum ſummiſſione voluntatis, ac voluntaria ſervitute in vim talis recognitionis, ſeu interim nota aliqua exteriori ſignificetur, ſeu in ſola mente conſiſtat, non alteri quam Deo ſoli tribuendam eſſe, ita ut cultus ſanctis aut imaginibus exhibitus, non ſit proprie dicta adoratio, quamvis promiſcue & in ſcripturæ & Patrum aliquibus libris nomen iſtud uſurpatum obſcuræ quæſtioni locum dederit, in qua non C pauci aberrarunt & errant adhuc quotidie mala ſua intelligentia decepti, à qua nolunt liberari, ut facile poſſent, ſi otium & tempus ſufficiens vellent impendere ad concipiendum quid per nomina adorationis & cultus denotetur, & quid præciſè definierint Concilia circa Dei & rerum ſacrarum Religioſam venerationem. Sed & conſerendo manus cum Hæreticis præſtaret abſtinere à nomine adorationis imaginum, ſatiuſque eſſet uti nomine venerationis & honoris, ne ex locutionis modo occaſionem percipiant obdurationionis in ſuis erroribus. Quod autem ſpectat ad præſentem controverſiam manifeſte definitio hujus *Hæreticorum ſtupiditas.* Synodi, retento cultu ſolito imaginum, quem adorationem vocat, latius ſumpto nomine. veram latriam ſoli divinæ Naturæ debitam eſſe adſtruit, ut cultus quicumque rebus aliis exhibitus inferior ſit latria. Et imagines ſunt in veneratione propter prototypum, qui in D eis honoratur. *Imaginis enim honor*, ait Concilium, *in prototypum reſultat, & qui adorat imaginem in ea adorat quoque deſcriptum argumentum.* Unde mens Concilij fuit determinare adorandas eſſe imagines non tamen cultu latriæ, & adorandas non propter ſe ſed propter prototypum, ideoque cultu reſpectivo & propter aliud, non cultu abſoluto, & propter propriam excellentiam. Definit autem tantum in genere venerandas eſſe imagines, diſcuſſionem vero magis particularem de modo quo colendæ ſunt reliquit Doctorum diſputationi. Quapropter inter eos ſunt qui aſſerant imagines tantum improprie eſſe adorandas, itaut dumtaxat in earum præſentia qua affectus ſæpe tepidus excitatur, & in eis adoretur prototypum. Sic Durandus in 3. diſt. 9. q. 2. Alphonſus à Caſtro verbo *imago* & Ger- E ſon in Alphabeto littera M. quæ opinio non eſt contraria fidei, juxta illos verſus quos Joverius docet à Synodo ipſa ſeptima compoſitos, alij vero tempore ipſius Synodi, non ab ipſa, ut refert Sabellicus, libro 8. Æneade 8.

Nam Deus eſt quod imago docet, ſed non Deus ipſa
Hanc videas, ſed mente colas quod cernis in ipſa:

Itemque.

Effigiem Chriſti dum tranſis pronus adora;
Non tamen effigiem, ſed quod deſignat adora.

Nec inde ſequitur hoc poſito imagines eſſe retineo-

das ob ſolam memoriam ut volunt moderni hæretici: nam eſt memoria pure hiſtorica, & eſt memoria excitans ad reddendum cultum Deo & ſanctis, in hac autem opinione ſervarentur imagines ad poſteriorem illam memoriam. Probabilior tamen eſt altera opinio & magis conſonior ſynodo, ut honorentur imagines etiam in ſeipſis ſintque objectum materiale terminativum venerationis, & non ſolum exemplar in ipſis apprehenſum, aut ad eorum præſentiam, quia cum Concilium dicat imagines adorandas non tamen latria, aliud vult adorari quam ſolum exemplar, nam cum Chriſtus adoretur vera latria non negaret ſynodus ejus imagini cultum latriæ, ſiquidem in ejus adoratione non imago ejus, ſed ipſemet Chriſtus adoraretur, cui non alia quam latriæ competit adoratio. Unde per hoc inſinuat imaginibus competere aliquam adorationem diſtinctam a veneratione & honore prototypi, & quæ ſit inferior in genere cultus.

Objicies non convenire Theologos ea de re quia D. Thomas 3. p. q. 25. art. 3. & Albertus in 3. diſt. 9. volunt imagines eodem cultu adorandas quo exemplar. At Henricus quodlibeto 10. q. 10. & Scotus in 3. diſt. 9. diverſa & inferiori colendas eſſe volunt. Reſpondetur diſcrimen iſtud potuiſſe emanare ex minus attenta conſideratione definitionis ipſius ſynodi, ſicut ſupra putat Baronius. Vel Theologos qui dixerunt eodem cultu afficiendam eſſe imaginem quo exemplar, reſpexiſſe ad habitum non ad actum, itaut quamvis actus honoris ut terminatur ad imaginem ſit inferior actu ut terminatur ad exemplar, utrumque tamen colatur ex eodem habitu, puta latriæ, duliæ aut hyperduliæ. Hocque patet in dilectione Dei & proximi qui amantur in eodem habitu charitatis, licet actus dilectionis ad Deum terminati ſit dilectio ſuper omnia, terminati vero ad proximum ſit inferior dilectio. Ut enim qui amat Deum, propter ipſum amat etiam proximum quem videt aliquid eſſe Dei & ad Deum pertinere, ſic qui ex virtute latriæ adorat Deum & Chriſtum, videns ejus imaginem eſſe ipſius & ad eum ſpectare, ex eodem habitu latriæ inclinatur ad venerandam, & in pretio habendam illam imaginem ut aliquid pertinens ad eum quem ſuper omnia æſtimat; ut tamen dilectio proximi inferior eſt & minor dilectione Dei, ita & cultus imaginis inferior eſt cultu ipſius Chriſti. Nec enim inſolens eſt ut eadem virtus ad diverſos inæquales actus ſubjectum diſponat. Denique imago duobus modis honoratur. Primo ut ipſa ſit objectum materiale terminativum cultus, prototypū autem ratio propter quam colatur. Secundo itaut imago ſimul cum prototypo honoretur, ita tamen ut prototypum primario honoretur imago ſecundario, ſicut veſtes regiæ cum rege ſimul honorantur, vocaturque iſtud magis coadoratio quam adoratio. *Coadoratio.* Sic apprehendendo mente crucifixum ſimul cum cruce & adorando directa intentione crucifixum, crux ipſa eodem actu coadoratur. Juxta ergo unum ex his modis, loquuti ſunt quidam Theologi, juxta alterum alij, reipſa conſentientes verbis & expreſſione diſſentientes. Quamvis diverſitas eorum quæcumque ſit veritati præjudicium non debeat inferre.

Nec ſi qui abuſus in plebe indocta occaſione imaginum ſuborianturaliquando. Leges enim bono publico proſpiciunt, non paucorum numero. Docendi ſunt ignorantes à paſtoribus; quod autem in Eccleſia ſemper ſervatum fuit & authoritate etiam conciliorum non inſtitutum ſed confirmatum, propter quorundam abuſus proſcribendum non erit. Pie dixit quiſpiam: ſi imagines redemptoris noſtri Jeſu Chriſti à nobis ſint auferendæ, tollantur equidem, ſed tum cum nobis facie ad faciem illum dabitur intueri. Sed uſque ad illud cum ejus aſpectu privati ſimus in hac valle miſeriarum, quid nobis jucundius accidere poterit quam ut ejus ſacræ imagines oculis noſtris quacumque ex parte obverſentur, ne unquam tam dilecti benefactoris recordatio & amor in noſtris deleantur cordibus.

A *Theolog. Affect. part. 3. tract. 1. Medit. 13. puncto 3. Editione ultima.*

De præſide hujus Synodi.

Movet aliam controverſiam Hornus Anglo-Lutheranus audens etiam ex hoc Concilio probare prætenſum papatum regis Angliæ, cum tamen evidentiſſime conſtet, quod non ſecus ac in Chalcedonenſi litteræ Leonis Papæ, & in ſexto Concilio Agathonis Papæ, ſic in hac ſeptima ſynodo litteræ Adriani Papæ ad Imperatorem & ad Taraſium publice lectæ ſunt & unanimi conſenſu approbatæ, in quibus ſuo conſenſu congregatam teſtatur. Sed & legati ejus primi ſubſcribunt, totque extant alia primarum ſummi Pontificis B inſignia in hac ſynodo, ut vix ſibi temperet Stapleto vehemens in hæreticos ſcriptor nec inglorius ex victoriis contra ipſos, dum perſtringit Hornum hac in parte in Replica ad ejus Flatum l. 3. cap. 7. Apage, inquit, impudentiſſimum impudentiæ ſpeculum, tantum-ne audaciæ? an non pudet impudentiſſime hoc 7. Concilium vel leviſſima mentione atringere? Quod te tuoſque omnes qui ſacras vellicant imagines & idola nuncupant diro anathemate perſtringit. Et addit Age macte hac indole Horne, & ad amplitudinem tinli & famæ tuæ augmentum mendacia tua (quæ hoc etiam in loco ſpiſſa apparent) adjiciantur: quale illud eſt in primis quod circa hoc tempus ſummi Pontifices, ut ſummam nanciſcerentur, egregia facinora adinvenerint. Tum quod Irene Conſtantini mater ignara erat C & ſuperſtitioſa fœmina. Tertio quod in Concilio res judicatæ non erant ſecundum evangelia. Ultimo quod ſine authoritate Imperatoris, nihil in Concilio attentatum aut actu merat. Audaciſſimas audio aſſertiones, probationes non invenio.

Nequaquam reprobata hæc Synodus.

An verò Synodus hæc ſeptima reprobata ſit in Concilio Francofordienſi, non levis eſt difficultas, quia non pauci authores antiqui iſtud aſſerunt, citatur enim pro hac ſententia Hincmarus Remenſis libro contra Landunenſem ſeu Laudunenſem. Nec non libri Carolini. *Concil. Francoford.* Reſpondeo ad hujus difficultatis ſolutionem conſiderari poſſe, antiquos ſcriptores varie admodum D loqui de illa ſeptima ſynodo quæ reprobata eſt, nec ſibi ullo modo conſtare. Nam author vitæ Caroli magni quæ habetur tom. 2. hiſtoriæ Francorum Andreæ Ducennij loquitur in hunc modum ea de re. Pſeudoſynodus Græcorum pro adorandis imaginibus facta, quam falſo ſeptimam vocabant, rejecta eſt à Pontificibus. Ubi videre eſt non à Concilio Francofordienſi, ſed à Pontificibus, nempe Romanis, abjectam eſſe: at illi non aliam abjecerunt quam Copronimianam, quam falſo ſeptimam univerſalem vocitabant. Eginhardus vero in annalibus ad annum 796. Synodus vero, inquit, quæ ante paucos annos in Conſtantinopoli ſub Irene & filio ejus congregata & ab ipſis non ſolum ſeptima, verum etiam univerſalis erat appellata, ut nec ſeptima nec univerſalis haberetur diceretur ve, qua- E ſi ſupervacua in totum ab omnibus abdicata eſt. Ubi obſervare juvat Synodum abrogatam a Francoford. Concilio fuiſſe Conſtantinopoli habitam: ergo non erat illa Nicæna ſecunda quæ vera eſt ſeptima univerſalis: errat ergo Eginhardus dum meminit Irenæ matris Conſtantini. In eodem tomo 2. hiſtor. Francorum verſibus deſcribitur ſynodus Francofordienſis per veterem Poetam Saxonicum, * qui itidem Conſtantinopoli habitam ait, quæ reprobata eſt a Synodo Francofordienſi.

* *Lib. de geſt. Caroli Mag. an. 794.*

Annis præterea ſynodum non pluribus ante,
Conſtantinopoli celebrari fecit in urbe
Græcorum princeps, qui Conſtantinus habebat
Nomen, & ejuſdem genitrix Hirene vocata,

Et condixerunt ut ſeptima ſeu generalis
Appellaretur, ſed eam non nomine talis
Dignam Concilium pariter cognoverat iſtud,
Uique ſupervacuam ſpernendam cenſuit iſte. *

**Carolus videlicet.*

ubi annotare licet reprobatam ſynodum Conſtantinopoli non Nicææ celebratam fuiſſe: Unde dicendum eſt non veram ſeptimam Nicææ celebratam abdicatam fuiſſe, ſed Copronymianam, & falſi authores in matre Conſtantini Irene, niſi forſan & Copronymi mater eodem nomine vocata fuerit, qua de re non conſtat. Sed nec rex Carolus, Adriano Papæ addictiſſimus imaginibus unquam adverſarius extitit, ut falſo ſub ejus nomine editi fuerint libri Carolinidicti, qui non ita pridem evulgati ſunt. Liber autem Hincmari contra Laudunenſem non reponitur à Tritemio inter ejus opera, ſcatetque erroribus: eum porro Sirmondus accenſet inter opera Hincmari tomo 2. ſed ibidem cap. 20. non videmus aliam ſeptimam ſynodum abdicatam quam quæ fuerit Conſtantinopoli coacta & ſine Apoſtolicæ ſedis aſſenſione ac authoritate: at talis non eſt Nicæna ſecunda. Unde patet quam temerarie multa opponuntur, non probe lectis libris & auctoribus. Quare ut levis eſt corde qui cito credit, ſic prudens eſt animo qui judicium ſuſpendit donec authores ipſos legere poſſit.

Quod ergo quidam Gallo-Flander id pro conſtanti habeat de Concilio tempore Caroli Magni celebrato, idque ex c. 44. Thegani in chronico, referant ad mores Epiſcoporum hujus temporis, quod ſcilicet Epiſcopi Franci eſſent paſſim imperiti, ruſtici, inquieti, ſervili genere nati, ſuperbiſſimi, intolerabiles, quique ex hujuſmodi virtutibus didicerunt rebellare in ſeptimam ſynodum ac ſedem Apoſtolicam & poſtea in regem ac Imperatorem: id totum floccipendendum eſt, maxime cum ab auctore ſcriptum ſit cujus calamus fellis amaritudine tinctus apparet in Galliam, forſan ob recentes victorias regis Chriſtianiſſimi in Gallo-Flandria. Legenda in claſſe 4. quæ ſpectant ad Concilium Francofordienſe, in quo difficultas magis diſcutitur.

CONCILIVM
CONSTANTINOP. IV.
GENERALE,
SEU OCTAVA SYNODUS

centum & duorum Epiſcoporum anno Domini 869. die 5. Octob. inchoata, & anno ſequenti 870. ultimo Febr. abſoluta.

In cauſa Photij & Ignatij pro Patriarchatu Conſtantinopolitano, tempore Adriani II. & Baſilij Imperatoris.

QVÆ ſpectant ad hiſtoriam hujus octavæ ſynodi œcumenicæ, haberi poſſunt ex præfatione, actis hujus ſynodi præfixa ab Anaſtaſio Bibliothecario Apoſtolicæ ſedis, qui ea Conſtantinopoli Romam detulit, ac è græco in Latinum tranſtulit, ſummoque Pontifici Adriano ſecundo dedicavit. In prædicta autem præfatione quæ locum tenet Epiſtolæ dedicatoriæ, narrat ſtylo hiſtorico quomodo Ignatius, abdicato Joanne Patriarcha Conſtantinopolis ob hæreſim Iconomachorum, è monaſterio, in quo ad ſenectutem uſque ſanctiſſime vixerat, ad apicem ſedis Conſtantinopolitanæ promotus eſt cunctorum votis, niſi perpauci Epiſcopi inter quos erat Gregorius Siracuſanus diſſentiebant, eo quod cum ad ſacerdotium recipiendi eſſent, Ignatius obſtitiſſet ob quædam eorum publicata crimina. Iis autem favebat quidam ſenator ſæcularis ſecretarius Imperatoris Michaelis nomine Photius ad Patriarchale faſtigium aſcendere affectans, qui cum ipſis à divinis abſtinebat dum celebraret Ignatius, & quoſcumque poterant ab ejus communione avertebant ſub eo primum prætextu quod Ignatius vitam prædeceſſoris ſui Methodij diffamaret ſicque eſſet quaſi parricida, cum è contra Ignatius illum in magno haberet pretio. Acceſſit ad hoc quod Ignatius, Bardam, Germanum Theodoræ Auguſtæ de inceſtu arguit cum nuru, & niſi abſtineret excommunicaturum ſe eum comminatus eſt. Qui Bardas ex hoc offenſus Photio & aliis ſe adjunxit, ac ut Ignatium inviſum redderet Imperatori, ſuaſit ei ut præciperet Patriarchæ quod Auguſtam matrem ſuam & Teclam ſororem tonderet & in monaſterio collocaret, quod cum ille renueret eo quod ſponte talem non eligerent profeſſionem, auſus eſt Bardas Ignatium apud Imperatorem accuſare quod in ejus vitam conſpiraret: cui ille credulus Ignatium a regimine Patriarchatus abegit, ac in inſulam relegavit, in qua eum Bardas tantis affecit tormentis ut dentes illi fregerit, & multis lacerare juſſerit colaphis, uſquequo ſeſe demitteret ab Eccleſia, qua ſine juridica diſcuſſione fuerat denudatus. Sed & ejuſdem Bardæ favore Photius ex laicali militis ſubito ad ſacerdotium & thronum Patriarchatus evectus eſt contra canonum prohibitiones, nec attendens quod legitimus Patriarcha Ignatius dum pelleretur, Eccleſiam ligavit, ne quiſquam abſque ſe in ea ſacra tentaret celebrare officia.

Photij ambitio

At his compertis cœperunt nonnulli Metropolitani antiſtites inferiorisque ſacerdotij clerici ac laici clamitare pro Ignatio ut ſibi paſtor redderetur. Quod Photius ſentiens Bardæ opera ſynodum quorundam Epiſcoporum per Imperatorem congregari procuravit, in qua depoſitus eſt ſynodali ſententia Ignatius. Sed nec ſic acquievit populus quin adhuc ardentius paſtorem exquireret. Quare Photius ad Nicolaum Papam prædeceſſorem Adriani mittit, ſperans ab illo ſe approbandum & repellendum Ignatium: ſicque omnium ora ſilerent. Sed Pontifex Rom. deprehendit Photij malitiam atque juſtitiæ tramitem ſequens, miſit Conſtantinopolim Rodoaldum Portuenſem & Zachariam Anagninum Epiſcopos cum epiſtolis pro Ignatio reſtituendo & Photio extrudendo; at Græci litteras corruperunt & quicquid erat pro Ignatio vel contra Photium interverterunt, ac congregato Concilio in præſentia miſſorum a ſede Apoſtolica, iterum Ignatius è ſede ſua dejectus declaratur, quaſi fieret validior depoſitio, præſentibus ſedis Apoſtolicæ Vicariis, qui non intelligebant qua arte iſta fiebant. At hoc diſcens Nicolaus, tantam injuſtitiam minime impunitam deſeri paſſus Photium excommunicat, ſede privat, ac in omnes adhærentes anathema decernit. Cui cenſuræ cum non obediret Photius, ſacratus fidelium cathalogus ab ejus communione ſequeſtrat ſe, abhorrens quod à tanta ſede perculſus durior ſilice verbera dura impudenti fronte contemneret.

Pſeudoſynodus.

Quod Photius moleſtiſſime ferens ſæva quæque exercet in eos qui ſibi non communicabant, etiam eremitas in monte Olympo fugat eorumque tugoria incendit, hos exilio, hos privatione bonorum mulctat favente ei Michaële Imperatore. Quo etiam præſidente, quod horribilius eſt, conciliabulum colligit, in quo falſos homines quaſi vicarios ſedium Orientalium format accuſatores, muneribus armat, exceſſus quoſdam quaſi ſummi Pontificis Nicolai eſſent, fingit, impingit, ſimulque damnatione & anathemate percutit, cunctis qui aderant, paucis exceptis, clamantibus non eſſe juſtum in ſummum Pontificem præcipue ab inferiori quomodolibet ſententiam ferri, cum id nec canon quiſquam admittat aut aliqua Eccleſiæ conſuetu-

Malitia Photij.

do fieri doceat. Verum iſte falſarius falſorum exceſ-A ſuum adverſus inſontem abſentem & non convictum, mendacem codicem compilat, mille circiter antiſtitum ſubſcriptiones interſerit, cum præter viginti & unum Epiſcopos, nemo ſubſcripſiſſet ex tanta multitudine. Unde pij quique eum ut alterum Dioſcorum habent fugiuntque ut Antichriſtum alterum.

Cæterum conſtruit alteram thecnam hic perverſorum dogmatum cultor. Perſuadet Imperatori, ut præcipiat neminem teſtamentum facere vel eleemoſynas erogare niſi per manus ſuas, ut cum divitum ſubſtantias erogaret, munificus haberetur. Sed & quotquot ad eum veniebant inſtructionis gratia, proprio ſcripto ſpondere ſe obligabantur, ſe ſecundum illius fidem credituros. Quod maximo ſcandalo fuit, cum idem Photius multo ante prædicaret hominem ex duabus B conſtare animabus. Cumque illi vir eximiæ probitatis exprobraret, quod hunc errorem in populum ſpargens multas animas interfeciſſet, reſpondiſſetq; ſe non ſtudio quemquam lædendi iſta dixiſſe. Jactaſti, inquit, ſagittas in multitudinem copioſæ turbæ, & ignoraſti quemlibet ex his vulnerandum. Certe omnibus patet quod ſicut oculi quantumlibet ſint magni & aperti, ſi fumus palearum interjaceant, videre ultra non poſſunt, ac per id verum eſt te putaſſe neminem ictu tuo lædendum, ſic oculi ſapientiæ tuæ quantumlibet ſint magni & patuli, avaritiæ tamen & invidiæ fumo penitus obcæcati, tramitem juſtitiæ videre non poſſunt, &c.

Interea moritur Michaël Imperator, remanetque C ſingularis in Imperio Baſilius vocatus idcirco ab omnibus Monocrator, qui diligentius inveſtigans quid decretum fuerat à ſummo Pontifice tam circa Ignatium, quam ſuper Iconomachis qui ſenſim contra ſacras imagines garrire rediviva præſumptione videbantur, Photium throno decidere perſuadet, & Ignatium hunc recipere hortatur. Verum quia Ignatius propoſuerat thronum non recipere abſque potioris ſedis judicio, Codicem quem contra Nicolaum ſcripſerat Photius, Romam mittit Baſilius ad Adrianum II. Papam ejus ſucceſſorem, petitque ut cauſam hanc inter Photium & Ignatium definiat. Adrianus collecta mox ſynodo apud B. Petrum, codicem illum cremari juſſit. *Liber Photij crematur.* Miſſiſque cum auctoritate Apoſtolica Vicariis & epiſtolis decretalibus juſſit fieri Conſtantinopoli ſynodum pro multis quidem neceſſitatibus Eccleſiæ, ſed pro his præcipue quæ in ejus ſynodi actis inſinuantur, D in qua ſcilicet Photius ob id etiam ſpecialiter condemnatur, quoniam depoſitionem vel anathema præſumpſit in ſanctæ memoriæ Papam Nicolaum nominare. Factaque eſt anno tertio Baſilij, quæ univerſalis non inconvenienter appellatur. Hæc carptim ex Anaſtaſij præfatione.

Obedientia ſummo Pontif. ab Epiſcop. Concilij præſtita. Quibus addi poſſent quæ leguntur in vita Adriani ſecundi, Legatos ſummi Pontificis noluiſſe alios Epiſcopos in ſynodum admittere, niſi eos qui libellum ſubſcripſiſſent in quo obedientiam ad ſummum Pontificem teſtarentur qui prius Photio adhærentes reſtiterant. Quæ res etſi nova tunc viſa ſit, paulatim tamen omnes Orientales acquieverunt, à quibus ſolum id exigebatur ut ſatisfacerent Rom. Pontifici, quamvis expleto Concilio ſuos libellos recipere curaverint. E Habitum eſt ut in eadem vita indicatur, in templo ſanctæ Sophiæ, ac poſt diem tertium ſubſcriptionis actorum Concilij, actum eſt in domo alia de controverſia Bulgarorum cuinam Eccleſiæ immediate ſubjecti eſſent, Conſtantinopolitanæ an Romanæ; terras enim habitabant Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ prius ſubditas, ipſi autem antea pagani & inſtructionem in fide & ſacerdotes à Rom. Eccleſia acceperant. Proteſtati ſunt autem Legati ſummi Pontificis ſe nihil in mandatis habere ea de re, nec ſe cenſere quidquam poſſe definiri. Quod hic breviter annotare viſum eſt, ne controverſiam iſtam ad ſynodum hanc pertinere arbitretur quiſpiam, in qua non de jure ſummo agebatur,

A quod abſque dubio ſummi Pontificis Romani erat, ſed de proprio jure Patriarchali ex canonibus Nicænis confirmato.

Quid autem præſens Concilium myſterium redemptionis juvet; obſcurum ſatis eſt, quia quo ſenſu opinio duarum animarum in eodem homine a Photio defendebatur, ſatis non paret. Quod ſi eo ſenſu eas admittebat quo aliqui Philoſophi dicunt in homine tres animas diſtinctas rationalem, ſentientem, vegetantem, non erat quod id damnaretur cum plures id defendant Philoponus, Zabarella, Gandavenſis, Jamdunus, *Opinio de duabus animabus ad . . . redemptionis negotium.* Paulus Venetus, Occam, Mazzon, Mirandulanus & Thomas Barbius quos refert & excuſat à cenſura Hugo Cavellus diſp. de ſubſtantia animæ ſect. 7 tom. 2. Operum Scoti, nempe ut putat idem Hugo Cavellus diſput. præcitata eadem 7. ſectione, quod ſi alio forB ſan ſenſu, eodem quo Manichæi magni fabulatores, duas in uno homine admittebant animas, unam quæ eſſet ex ſubſtantia boni principij lucis, quæ nonniſi bonum agere poterat: alteram ex ſubſtantia mali principij principis tenebrarum, quæ non niſi malum operari poterat, tunc cum tollerent rationem veri peccati ab homine, conſequenter neceſſitatem redemptionis adimebant, cum non ſit niſi propter peccatores: ſicut medicina propter ægrotantes. Eos convincit D. Auguſtinus in l. *de duabus animabus* quod rationem peccati tollerent per hujuſmodi doctrinam, ſuppoſitis *Manichæorum hæreſis.* duabus definitionibus, quarum una eſt voluntatis, altera peccati: voluntas eſt animi motus cogente nullo ad aliquid vel non admittendum vel adipiſcendum: C at peccatum eſt voluntas retinendi vel conſequendi quod juſtitia vetat, & unde liberum eſt abſtinere, quamquam ſi liberum non ſit non eſt voluntas, ſed malui, inquit, craſſius quam ſcrupuloſius definire, &c. Ex his principiis conſequitur non eſſe peccatum in iſtis duobus generibus animarum, unum ex quo nihil mali eſſe poſſit, alterum ex quo nihil boni. Jam quippe non eſt liberum abſtinere, unde tollitur utilitas pœnitentiæ: cujus enim eſſet pœnitere? non bonæ quæ nihil mali poteſt, nec malæ quæ nihil boni potuit habere. Pœnitendi enim illa affectio, inquit D. Auguſtinus, quæ prodit male feciſſe pœnitentem, & bene facere potuiſſe teſtatur. A quo vero, quam ex his animabus redemiſſet Chriſtus? non bonam quæ redemptione non egebat; nec etiam malam quæ melior reddi non poterat: ſic igitur doctrina hæc qua tota illa ſecta D bicipiti vel præcipiti animarum varietate fulciebatur, redemptioni Chriſti adverſaria erat. Quod ſi alia mens fuerit Photij, dualitas tamen illa animarum non poteſt non multum interturbare magnum redemptionis & ſalutis humanæ myſterium. Melius homo invigilat ſuæ ſaluti cum perſuaſerit ſibi ſe unicam animam habere, qua ſalva totus homo beatus ſit: qua pereunte totus miſer ſit. Quod ſi duas illi aſſignes, diceret ſi perdidero unam ſalvabitur altera: & quale monſtrum hoc in ſalutis negotio! Itaque pro redemptione etiam militat hoc Concilium in cenſura Photij.

ACTIO PRIMA.

In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Amen. *Evangelia cum cruce.* E Anno tertio conſulatus amicorum Chriſti, & piiſſimorum Imperatorum noſtrorum Baſilij & Conſtantini perpetuorum Auguſtorum, indictione tertia, menſe Octo. die 5. feria quarta, propoſitis pretioſis & vivificis lignis, & intemeratis ſalutis noſtræ Evangeliis, Catechumenorũ nominatiſſimi templi ſanctæ ac magni nominis Sophiæ; convenientibus autem Donato & Stephano Deo amabiliſſimis Epiſcopis, & Marino venerabili Diacono, locum tenentibus Adriani ſanctiſſimi ac beatiſſimi Archiepiſcopi ſenioris Romæ, & Ignatio honorabiliſſimo Archiep. magni nominis Conſtantinopoleos novæ Romæ, & ſanctiſſimis Vicariis Orientis, Thoma videlicet ſanctiſſimo Metropolita Tyri, locum tenente ſedis Antiochiæ, eo quod eadem

A viduata eſſet Eccleſia, & Helia Dei cultore Preſbytero & Syncello locum tenente Theodoſij ſanctiſſimi Archiepiſcopi ſedis Hieroſolymorum. Deinde ſecundum juſſionem amicorum Chriſti, & piiſſimorum magnorum noſtrorum Imperatorum Baſilij & Conſtantini, præſentibus & audientibus laudabiliſſimis Patriciis, videlicet Theodoro laudabiliſſimo Patricio & præpoſito, Hemero laudabiliſſimo Proconſule ac Patricio, Leone laudabiliſſimo Proconſule ac Patricio, Joanne laudabiliſſimo Patricio ac logotheta Exeoſdromi, Leone laudabiliſſimo Patricio & domeſtico excubitorum, Paulo laudabiliſſimo Patricio & Eparcho Prætoriorum, Manuele laudabiliſſimo Patricio, Theophylacto laudabiliſſimo Patricio, Petronate laudabiliſſimo Patricio, & Horeſte Protoſpathario & domeſtico * ycanatorum.

B *parentis

His ergo congregatis, ſanctiſſimi Vicarij Senioris Romæ, & Ignatius ſanctiſſimus Archiepiſcopus Conſtantinopoleos, & honoratiſſimi Vicarij Orientis dixerunt: Ingrediantur Epiſcopi omnes, quotquot laboraverunt & certaverunt pro verbo veritatis, utpote convenientes Ignatij ſanctiſſimi Archiepiſcopi Conſtantinopoleos; & ingredientibus illis, Nicephoro videlicet Deo amantiſſimo Metropolita Amaſiæ, Joanne Deo amantiſſimo Metropolita Silei, Niceta Deo amantiſſimo Metropolita Athenarum, Metrophane Deo amantiſſimo Metropolita Smyrnæ, Michaele Deo amantiſſimo Metropolita Rhodi, Georgio Deo amantiſſimo Epiſcopo Iliopoleos, Petro Deo amantiſſimo Epiſcopo Troadis, Niceta Deo amantiſſimo Epiſcopo Cephaludij, * Anaſtaſio Deo amantiſſimo Epiſcopo Magneſiæ, Nicephoro Deo amantiſſimo Epiſcopo Crotonæ, Antonio Deo amantiſſimo Epiſcopo Aliſi, & Michaele Deo amantiſſimo Epiſcopo Cercyſorum, ſanctiſſimi Vicarij ſenioris Romæ & Orientis dixerunt: Sedeant ſecundum ordinem ſuum, quia digni ſunt, & beatos & ter beatos hos æſtimamus, & ſedentibus eis, ſtans in medio Bahanes famoſiſſimus Patricius & præpoſitus ad ſanctam Synodum dixit: Imperator noſter ſanctus Epanagnoſticum tranſmiſit, & ſi jubetis & placet vobis, recitetur coram ſancta ſynodo. Sanctiſſimi Vicarij ſenioris Romæ & Orientis dixerunt: placuit nobis ſermo, & accipiens Theodorus vir devotus à ſecretis legit.

C *al. Athanaſio.

Epiſt. Imperatoris.

Cum divina & benigniſſima providentia nobis gubernacula univerſalis navis commiſiſſet, omne ſtudium arripuimus & ante publicas curas, Eccleſiaſticas contentiones diſſolvendi & procellas, quæ per multos annos ex invidia odientis bonum Sathanæ expanſæ ſunt, in ſtabilem tranquillitatem per meliorem quandam proviſionem transferendi, hic quidem munito divinitus Imperio noſtro ſemper hoc deſiderium gerente, & ita oportunum eſſe optimè perpendente, ac ab aliis Patriarchalibus ſedibus Vicarios adducere propter jam dictam cauſam judicante: cooperatus eſt intentioni gubernaci divinitus Imperij noſtri ſolus infinitæ potentiæ Rex, princeps pacis, &, ut aſpicitis conſilium noſtrum implevit, &, in idipſum convenire atque concurrere fecit à ſeniori quidam Roma Epiſcopos duos & Diaconum unum de definitis ſeptem prudentia & intellectu ac vita honorabili decoratos, ab Oriente vero Porro-thronum Antiochiæ, id eſt, ſanctiſſimum Metropolitam Tyri, omni reverentia plenum; a Hieroſolymitana autem ſancta Dei Eccleſia, ſancta videlicet Sion, de qua exiit qui Prophetatus eſt, & nova lex & diſcretor omnium gentium ſermo Domini, ſanctiſſimum Syncellum virum Apoſtolicum, & omni ſapientia divina & humana refertum. Igitur cooperatione & gratia Chriſti univerſorum Regis, & Dei cuncta tenentis, his, quæ prava omnibus vobis eſſe videbantur, in directa, & aſperis in vias planas, Imperatoria diligentia & ſtudio noſtro tranſlatis, commonemus & cohortamur omnes vos, fratres, ut enim multo pudore ac reverentia conveniatis ad hanc ſanctam & univerſalem Synodum, tanquam & communem & univerſis aptam, atque ſine livore medelam, nullam vitioſam oppoſitionem vel affectum ferentes, nec ad contentioſam voluntatem reſpicientes, ſed potius vinci bene, quam vincere culpabiliter ac injuſtè ſcientes. Sic enim unuſquiſque, qui vitiatum interiorem paſtum hominem, ſanitatem & æternam ſalutem recipiet. At vero & ad vos ipſos acclamationem Imperij noſtri proponimus; quippe qui judicij Synodici poteſtatem divinitus accepiſtis. Etenim vos veritatis eſſe ac divinæ juſtitiæ, ſecundum quod eſt poſſibile, dilectores, & imitatores nequaquam quidem ambigimus: ſed ut & Deo munitum Imperium noſtrum, ſecundum datam ſibi poteſtatis menſuram, in Eccleſiaſticis negotiis nihil tacuiſſe pateſcat eorum, quæ debentur atque conveniunt; depoſcimus & religionem veſtram, ut omnis gratiæ & odij tunc maximè ſuperatrix efficiatur; quin potius & impaſſibili beatæque naturæ ad perſonam non accipiendam, omni robore, quantum fieri poteſt, aſſimiletur; & neque perſonam potentis per gradum, vel per amicitiam accipiat, neque pauperis miſereatur in judicio: ſic enim ſecundum conſilium atque ac voluntatem Dei, atque tranquilliſſimi Imperij noſtri pacatiſſima ſubſequetur Eccleſiarum ordinatio.

Et poſt lectionem, Vicarij ſenioris Romæ dixerunt: Iſta res univerſalis eſt, & pertinens ad utilitatem Eccleſiæ, & hoc recitari ſanctæ Synodo placet & nobis omnibus: Thomas & Helias ſanctiſſimi Vicarij Orientis dixerunt: placuit & nobis ſimiliter: & ſacer Senatus dixit; & nobis omnibus placuit. Et ſurgens iterum Bahanes favoriſſimus Patricius & præpoſitus dixit: Epiſcopi petunt una cum Senatu, ut certificentur hora iſta, unde ſitis, & quam poteſtatem vel quales litteras habeatis. Donatus & Stephanus ſanctiſſimi Epiſcopi, Marinus Deo amantiſſimus Diaconus Vicarij ſenioris Romæ dixerunt: Hoc nos uſque nunc non invenimus in Univerſali Synodo factum, ut Vicarij Senioris Romæ à quolibet perpendantur, utrum talem exiſtimationem habeant. Bahanes famoſiſſimus Patricius ac præpoſitus dixit: & nos propter inhonorantiam Apoſtolici throni non dicimus hoc, ſed quia anteriores veſtri accedentes miſſi, Radoaldus ſcilicet & Zacharias deceperunt nos, alia in mandatis habentes & alia facientes. Sanctiſſimi Vicarij Senioris Romæ dixerunt: Ergo & omnem dubitationem emittamus è cordibus veſtris, & verbis & operibus certificemus vos quia ſecundum ea, quæ mandata & juſſa ſunt nobis, ita diſponemus: ecce & epiſtolas habemus ad Patriarcham & Imperatorem, & ſi jubetis, legentur, & rurſus idem ipſi dixerunt: Piiſſimus & amicus Chriſti Imperator, & ſanctiſſimus Ignatius Patriarcha Conſtantinopoleos miſerunt apocriſarios ſuos nobiliſſimos viros, & fideliſſimos ſancti Imperij ſui & Eccleſiæ Dei, Joannem Metropolitam Siles, & Baſilium ſpatharium ampliſſimum virum ad beatiſſimum Papam Nicolaum. Sed quoniam ille ad Dominum profectus eſt, ſuſcepit epiſt. Adrianus ejus ſucceſſor ſanctiſſimus Papa ſenioris Romæ, rogantes eum, ut mitteret apocriſarios ſuos Conſtantinopolim, quatenus error & zizania extirparentur de Eccleſia Conſtantinopoleos; & ecce gratia Dei venimus in conſpectu ſanctorum Imperatorum, & reperimus in eadem ſancta Conſtantinopolitanorum Eccleſia ſanctiſſimum Patriarcham Ignatium, & præ manibus habemus epiſtolam, quam tranſmiſit Imperatori ſanctiſſimus Papa Adrianus, qui etiam poteſtatem nobis dedit, ut ſecundum quod beatiſſimus Papa Nicolaus diſpoſuit de ſancta Conſtantinopolitanorum Eccleſia, ita ordinemus, & moderemur atque firmemus, ut nullus adverſus eam pugnare poſſit, & ut quæ ipſe ſanctiſſimus Adrianus edidit, confirmemus. Cujus enim ſuſcepit honorem, ſuſcepit etiam laborem; quia propter hoc Deus poſuit eum in Eccleſia ſua. Ecce epiſtola ſanctiſſimi Papæ Adriani, & ſi vultis, ſecundum quod præaximus, legatur. Sancta Synodus dixit, legatur: &

Petuntur litteræ a Legatis ſummi Pontificis.

D

E

& accipiens Marinus Deo amiciſſimus Diaconus ſanctæ Romanorum Eccleſiæ, epiſtolam Latinè legit magna voce in audientiam omnium, in Græcum eam eloquium transferente Damiano venerabiliſſimo Regio clerico & interprete.

Adrianus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, piiſſimo Imperatori Baſilio Auguſto Chriſtianiſſimo & deſiderabiliſſimo filio. Legationis excellentiæ tuæ, &c. Et poſt pauca ſubjungit. Volumus per veſtræ pietatis induſtriam Conſtantinopoli numeroſum celebrare Concilium, cui noſtri quoque miſſi præſidentes, & culpatum perſonarumque differentias liquido cognoſcentes (juxta quod in mandatis acceperunt) ſingulorum liberè diſcretiones exerceant: in quo ſacrato cœtu execrandæ vanitatis Concilij, quod adverſum hanc ſedem actum eſt, cuncta decernimus exemplaria à poſſeſſoribus ſuis ablata (contemplantibus cunctis) igne cremari, nec ſupereſſe apud quemlibet ex his omnibus, ſaltem unum iota vel unum apicem, niſi quis totius clericatus, imo totius nominis Chriſtiani (anathemate perculſus) carere voluerit. Non enim tam deteſtandum collegium niſi Ariminenſi ſub Conſtantio, vel Epheſino à Dioſcoro congregato latrocinio comparandum decernimus. Et dilectos fratres meos Donatum ſanctæ Eccleſiæ Hoſtienſis, & Stephanum Eccleſiæ Nepeſinæ Reverend. Epiſcopos, atque filium meum Marinum Apoſtolicæ ſedis Diaconum, conſiliarios noſtros tuæ commendamus pietati. Precamur, ut eos ob amorem præcipuorum Apoſtolorum Petri & Pauli (à quorum ſede mittuntur) benigne ſuſcipias, & tanquam nobiſmetipſis aures credulitatis accommodes.

Deinde productus eſt libellus à ſancta Romanorum Eccleſia miſſus, & lectus audiente tota Synodo. Cujus ſumma eſt.

33. q. 2. Lateranſ.

Anathematizamus omnes hæreſes ſimul cum Iconomachis. Anathematizamus etiam Photium, qui contra ſacras regulas, & ſanctorum Pontificum Romanorum veneranda decreta repente de curiali adminiſtratione, ſecularique militia ſublatus (ſuperſtite Ignatio Patriarcha) in Conſtantinopolis eſt perſuaſorie, imò tyrannice à quibuſdam ſchiſmaticis, vel anathemazatis atque depoſitis inſtitutus Eccleſia, donec ſedis Apoſtolicæ ſanctionibus inobediens perſeverans, ejus ſententiam tam de ſe, quam de Patriarcha noſtro Ignatio ſpreverit, & conciliabuli acta, quod ſe authore, contra ſedem Apoſtolicam congregatum eſt, anathematizare diſtulerit. Sequimur autem ſanctam Synodum, & amplectimur, quam beatæ recordationis Papa Nicolaus (cui & ipſe Domine coangelice ſumme Pontifex Adriane ſubſcripſiſti) ante ſacratiſſimum Petri & Pauli Apoſtolorum eximij corpus celebravit. Simul & quam tu ipſe nuper egiſti, & omnia, quæ in his ſtatuta ſunt, ſecundum decreti veſtri moderationem venerabiliter conſervabimus, recipientes quos recipiunt, & damnantes omnes, qui in illis damnati ſunt, & præcipue jam dictum Photium & Gregorium Syracuſanum patricidas videlicet, qui contra ſpiritalem patrem ſuum linguas eximere minime formidarunt, atque perſeverantes in ſchiſmate ſequaces eorum, necnon & qui in illorum communionis ſocietate permanſerint.

Sancta Synodus dixit: Omnibus placet libellus à ſancta Romanorum Eccleſia expoſitus.

Deinde lecta eſt definitio Epiſcoporum Orientis ſuper depoſitione Ignatij, quæ facta fuerat priuſquam Vicarij ſenioris Romæ veniſſent, quæ conveniebat cum ea, quæ facta fuerat à Synodo Romana præſente Nicolao Papa. Et abſoluta eſt actio prima.

ACTIO SECUNDA.

Ad hanc ſeſſionem venerunt, qui ceciderant cum Photio, Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi: & proferentes libellos pœnitentiæ coram Synodo, recepti ſunt ab ea cum ſola manus impoſitione. Et abſolutus eſt conventus ſecundus.

ACTIO TERTIA.

In hoc conventu lecta eſt epiſtola Imperatoris Baſilij, & epiſtola Ignatij Patriarchæ ad Nicolaum Papam: & deinde epiſtola Adriani Papæ ad Ignatium Patriarcham ſuper damnatione Photij, & ſuorum ſectatorum.

ACTIO QVARTA.

Diſt. 63. c. Adrianus.

In hac ſeſſione primo legitur epiſtola Nicolai ad Michaelem Imperatorem, miſſa per Rodoaldum & Zachariam olim Epiſcopos: in qua oſtendit Cæſari, hominem laicum non promovendum ad Sacerdotium ſubito, ſed per ſuos gradus, ſicut Sardicenſe Concilium (ut de laicis non eligerentur antiſtites) in Can. 13. per omnia prohibuit. Item & Cœleſtinus Papa in decreto ſuæ ſanctionis cap. 21. & Leo Romanæ ſedis Pontifex hoc ipſum in decretalibus ſuis prohibuit cap. 23. Item & Gelaſius non ſolum Epiſcopos de laicis fieri prohibuit, ſed etiam Presbyteros ne talia præſumerent, vetuit in decretorum ſuorum c. 3.

Accedit, quod prædeceſſor noſter Adrianus primus in epiſtola quam Conſtantinopolim pro venerandis imaginibus deſtinaverat, ita inſtituit, ut amplius de laïcis nullatenus ordinarentur antiſtites. Hæc Nicolaus. Subinde verò commendat venerationem ſanctarum imaginum.

Secundo, legitur altera ejuſdem Nicolai ad Photium epiſtola, in qua invehitur in illum propter uſurpatum Sacerdotium contra ordinem ſacrorum Canonum. Deinde ad illud quod ſcripſerat ad Nicolaum Papam, quod exemplo aliorum Patrum fecerat, reſpondet.

Temere & impudenter ad tanti honoris culmen aſcendere præſumpſiſti, aſſumens tibi quaſi à ſanctiſſimo viro Nectario occaſionem, quem ſancta ſecunda Synodus non ob aliud ad Sacerdotalem eligere, atque ordinare ex laicali ordine voluit dignitatem, niſi quia magnæ neceſſitatis contritione anxiabatur, eo quod in Conſtantinopolitana Eccleſia nullus clericorum inveniri poterat, qui peſſimæ hæreſeos nimboſa caligine non fuerat impeditus. Et ob hoc ne diu jam dicta Eccleſia ſub deſtitutione paſtoris quaſi viduata maneret, prædictum Nectarium expugnatorem hæreticorum, & defenſorem Eccleſiarum ad Eccleſiaſticam curam & dignitatem Sacerdotalem ſecunda ſancta ſynodus elegit. Sed ut hoc iterum fieret, non confirmavit, nec inſtituit. Et ideo licet contra Patrum, atq; canonicas inſtitutiones, quod per neceſſitatis fieri eventus comprobatur, non in authoritate tenendum eſt: ſed ne iterum talis proveniat neceſſitas, magis magiſque cavendum.

De Taraſij quidem promotione, qui ſimiliter ex laici cœtu ad Patriarchatus extemplo culmen promotus eſt, quam & vos quaſi in authoritate veſtræ defenſionis aſſumere vultis, ſi ſanctam (quæ apud vos tempore ſanctiſſimi viri Adriani Papæ celebrata eſt) Synodum diligentius ſcrutati fueritis, invenietis quid in eadem ſanctiſſimus vir conſultus decrevit: & quòd dum ejus conſecrationis reprehenderet actus, & mœrorem ſe pro tam præſumptiva factione minimum ſuſtinere profiteretur. Dicit enim quòd niſi in erigendis imaginibus ferventius contra illarum depoſitores, atque conculcatores ut verus miles Chriſti reſiſteres, nequaquam veſtræ conſecrationi aſſenſum præberemus, aut in ordine Patriarchatus veſtram dilectionem ſuſciperemus, quæ tantum declaratur inordinate promota, quantum comprobatur contra Apoſtolica decreta enormiter præſumpta.

Hiſt. Eccl. lib. 11. c. 11.

Beatiſſimum quoque Ambroſium ſplendidiſſimam lucernam Eccleſiæ, qui ex cathecumeno (divino præſagio) ad Epiſcopalem per continuos gradus promotus eſt dignitatem, cur nobis pro veſtro tutamine opponitis? Qui non inſtinctu hominum,

ſed divina vocatione per miraculorum prodigia electus eſt.

Tertio, legitur & alia epiſtola Nicolai ad Imperatorem, quæ idem tractat argumentum.

ACTIO QVINTA.

Adſeſſiooem venit Photius, & ſtantem in præſentia Patrum interrogaverunt eum ter legati, ſi ſuſciperet conſtitnta ſanctorum Patrum. At Photius non reſpondit verbum. Sed tamen urgentibus Vicariis ſenioris Romæ qui etiam palam adulterum vocaverunt, quod alienam ſponſam invaſiſſet, Eccleſiam ſcilicet Ignatij, tandem dixit: Vocem meam etiam me tacente Deus audit.

Præſidentes Synodi dixerunt: Per ſilentium non effugies manifeſtiorem damnationem. Photius dixit, nec Jeſus tacendo evaſit damnationem.

Photii ſilentium.

Sanctiſſimi Vicarij Apoſtolicarum ſedium dixerunt, non dignum eſt nos reſpooſum tibi reddere de hujuſmodi loquutione, quoniam iis quæ Domini noſtri Jeſu Chriſti ſunt, aſſimilaſti quæ tua ſunt. Nulla autem communicatio lucis ad tenebras, neque participatio juſtitiæ ad iniquitatem, nec conventio Chriſto ad Belial, neque conſenſus templo Dei com idolis, de his autem unde interrogatus es, reſponde, utrum ſuſcipias judicia Sanctorum Pontificum Romanorum an non? & non reſpondit Photius. Sanctiſſimi Vicarij ſenioris Romæ dixerunt: incliner cervicem ſuam, verbo & ſcripto enuntiet peccatum ſuum, anathematizet quæ injuriosè ſcripta & acta ſunt, quæ contra ſanctiſſimum Patriarcharum Ignatium bis abruptè geſſit, profiteatur nullam contra eum amplius machinationem aut commotionem deinceps acturum, ſed hunc veluti Pootificem ſuum cum magno pudore ſuſcepturum, & Apoſtolicæ cathedræ judicia tam de ſe quam de Ignatio Patriarcha promulgata honorabiliter amplectatur: & Photio taceute iidem legati dixerunt. Eece homo qui obturavit aures ſuas ſicut aſpydis ſurdæ & non audit vocem quam ei ſancta Synodus objicit, ſed vult per ſilentium hanc effugere condemnationem quam S. Rom. Eccleſia promulgavit adverſus eum. Et eo præſente fecerunt, ut legerentur epiſtolæ, quæ in actione quarta fuerant lectæ.

Quibus lectis, Vicarij ſenioris Romæ dixerunt. Nos ergo non novum aliquod vel recens judicium judicavimus, aut introducemus, ſed vetus ex multo tempore judicatum à beatiſſimo Papa Nicolao: firmatum autem à ſanctiſſimo Papa Adriano, & nos non poſſumus commoveri à paternis definitionibus & legibus. Quem ergo nec ſedes noſtra Apoſtolica, nec ſedes receperunt Orientalium, quis de cætero (Chriſtianus eſſe volens) ulterius ſuſcipiet? Sed talem conatum abjicimus, & anathematizamus, ne ulterius contra Eccleſiam talis quælibet alia forte in omne ſeculum maligna introducatur actio, nec temere à mundana poteſtate ejiciatur legitimus Pontifex, & pro eo ſubrogetur alter inique & illegaliter.

Sancta & univerſalis Synodus exclamavit. Recipimus hæc omnia, valde quippe ſunt diſcreta, & congrua Eccleſiaſticis regulis, atque legibus. Et ſic commonitus eſt ad pœnitentiam Photius & dimiſſus, & abſoluta eſt actio quinta.

ACTIO SEXTA.

Vocati ſunt ad Synodum Epiſcopi Photij, ante quos lectæ ſunt Epiſtolæ Nicolai Papæ ad Michaëlem Imperatorem & Photium per Leonem à ſecretis miſſæ (quaſque quarta continet actio) & cum nollent reſipiſcere, commonuit eos coram Synodo Baſilius Imperator. Et cum nec ſic agnoſcerent errorem ſuum, denuo commonuit eos Imperator dicens. Ecce qualiter & quoties admonuimus vos, & audiſtis, & non eſt vobis rationis ſermo. Si enim vultis ſubjici admonitionibus omnium noſtrum, ecce potus & medicina, quod ſi non, Imperium noſtrum præbet vobis inducias ſeptem dierum, ut ſi quidem curam geſſeritis ſalutis veſtræ, bene & optime, ſi verò minime, ventura ſeata feria in ſancta & univerſali Synodo ſtate omnes, & quicquid definierit univerſalis Synodus, fiet. Et abſoluta eſt actio ſexta.

ACTIO SEPTIMA.

Ingreſſus eſt Photius ad Synodum baculo innixus, quem ab eo Marinus Vicarius Romanus juſſit auferri dicens. Baculus ſignum eſt dignitatis paſtoralis, quod hic habere nullatenus debet, quia lupus eſt, non paſtor. Et hortabantur illum Vicarij ſenioris Romæ ad faciendum libellum pœnitentiæ: & tota ſynodus provocabat illum ad pœnitentiam: ſed ille eos è contrario cum ſuis Epiſcopis ad pœnitentiam magis impellebat.

Lecta Epiſtola Nicolai Papæ ad clerum Conſtantinopolitanum in qua late tractat hoc argumentum de ſceleſta depoſitione Ignatij, & introductione Photij.

Mox recitata ſunt geſta Synodi, quæ facta eſt ab Adriano Romanorum Papa ſuper promotione Photij. In tertia autem allocutione Adriani ad Synodum ſic habetur. Romanum Pontificem de omnium Eccleſiarum præſulibus judicaſſe legimus: de eo vero quenquam judicaſſe non legimus. Licet enim Honorio ab Orientalibus poſt mortem anathema ſit dictum, ſciendum tamen eſt, quia fuerat de hæreſi accuſatus, propter quam ſolam licitum eſt minoribus, majorum ſuorum motibus reſiſtere, vel pravos ſuos ſenſus libere reſpuere, quamvis & ibi nec Patriarcharum, nec cæterorum antiſtitum cuipiam de eo quamlibet fas fuerit proferre ſententiam, niſi ejuſdem primæ ſedis Pontificis conſenſus præceſſiſſet.

Epiſc. Rom. non judicatur a quoquam niſi in caſu hæreſis.

Hic dãnatur ſynod. in templo Apoſtol. celebrata Cõſtant. per Photiũ quæ habet 17. Canon.

Adrianus Papa de profano conciliabulo Conſtantinopoli congregato penitus abolendo.

De conventiculis contra Ignatiũ collectis ſimiliter abolendis.

Conciliabulum vanitatis à Photio, & hujus fautore Michaële videlicet tyrannice imperante Conſtantinopoli nuper adverſus Apoſtolicæ ſedis reverentiam, & privilegium congregatum, ut pote veritatis inimicum, & omni falſitate repletum, tum & ſibi conſentientiũ animas interficiens Epheſino latrocinio comparandum fore ſtatuimus, & ipſius execranda geſta (quibuſcunque habeantur monumentis inſerta) ſummi judicis Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſanctorum Apoſtolorum principum Petri & Pauli, noſtræque mediocritatis authoritate penitus abolenda decernimus, ita ut igni tradantur, & anathemate perpetuo percellantur. Similiter & de cæteris ſcripturis, quæ (viris jam nominatis authoribus) contra eandem ſedem tempore diverſo ſunt editæ, gerendum definimus.

De Photio invaſore iterato dãnato.

Damnatur & altera ſynod. Photii in templo Sophiæ celebrata [illegible] habet tres Canon.

Pari etiam modo de conventicolis ab eiſdem viris Michaele ſcilicet imperante, ſeu Photio Conſtantinopolitano invaſore his adverſum fratrem & Coepiſcopum noſtrum Ignatium factioſe collectis, deliberamus.

Photium, qui licet ſit à deceſſore meo & à nobis pro criminibus ante patratis jure damnatus & anathematizatus, nunc tamen quia recentioribus exceſſibus priores iniquitates tranſcendit, & ponens in cœlum os ſuum adverſus veneranda ſedis Apoſtolicæ privilegia nova temeritate prorupit, cui reſiſtere minime formidavit, Apoſtolicæ authoritatis cenſura iterato damnamus, & anathematis nexibus innodamus. Si tamen viva voce ac proprio ſcripto Apoſtolicæ ſedi in omnibus obedire ſpopooderit, & prophanum conciliabulum à ſe Conſtantinopoli celebratum damnaverit, laicæ communionis gratiam non negamus.

His ſententiis ſubſcripſit Adrianus Papa, etiam & alij Epiſcopi.

Poſt hæc vero Stephanus Diaconus fecit anathematiſmum Photij, & ſequacium, & cooperatorum ejus, in quo ipſum Photium ut ſecularem & tyrannum, ut ſchiſmaticum & damnatum, ut mœchum, & parricidam, ut fabricatorem mendacij, & ut novum Dioſcorum ac novum Judam anathematizat cum omnibus ſequacibus & fautoribus.

ACTIO OCTAVA.

In conventu octavo tractatum eſt de abolendis chirographis injuſtis & univerſis actis conciliabulorum, quæ a Photio contra Papam Nicolaum, & Patriarcham Ignatium celebrata ſunt. Quæ univerſa præcepto Imperatoris & Synodi combuſta ſunt.

Deinde venerunt ad Synodum aliqui Sacerdotes Iconomachi, & monitis ſanctæ Synodi, & Imperatoris converſi recepti ſunt cum ſola manus impoſitione.

Poſtremo Stephanus Diaconus è ſuggeſtu anathematizavit Iconomachos & Photium in hac forma. Concilio quod adhuc fremit contra venerabiles imagines, anathema.

His, qui ſumunt divinæ ſcripturæ dicta, quæ ſunt adverſus idola, contra venerandas imagines, anathema. Cætera ſicut in Synodo ſeptima & univerſali actione 7. in fine.

ACTIO NONA.

Quæ nona continentur actione. Nunciatur Synodo veniſſe Joſeph Vicarium Alexandriæ ſedis: hujus, hortante Synodo, epiſtola commendatitia legitur, & ipſe receptus, quæ acta ſunt in octo actionibus prædictis approbat.

Mox examinantur falſi teſtes, qui contra Ignatium juraverunt, & cum præſcripta à Synodo ſatisfactione pœnitentiæ recepti ſunt ad communionem Eccleſiæ. Sic recepti ſunt & cæteri, qui defecerant ad Photium deſerto legitimo antiſtite Ignatio.

ACTIO DECIMA.

In poſtrema ſeſſione annuente tota Synodo præceperunt Vicarij Senioris Romæ, ut legerentur canones, quos ſtatuerat ſancta Synodus.

Canones octavæ Synodi œcumenicæ, quidam integri, alij in compendium reducti.

Canon I. *De obſervatione Canonum univerſalium & localium Synodorum.*

Regulas, quæ ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ, tam à ſanctis Apoſtolis, quam ab Orthodoxorum univerſalibus, necnon & localibus Conciliis, vel etiam deiloquo patre ac magiſtro Eccleſiæ, traditæ ſunt, ſervare ac cuſtodire profitemur: quibus & propriam vitam & mores, & omnem Sacerdotij Catalogum regamus. Sed & omnes qui Chriſtiano cenſentur vocabulo, damnationibus & juſtificationibus quæ per illas prolatæ ſunt, Canonice ſubjici decernimus. Tenere quippe traditiones quas accepimus *ſive per ſermonem, ſive* (2. Theſſ. 2.) *per epiſtolam* Sanctorum qui ante fuerunt, Paulus aperte admonet.

Canon II. *Ut ſerventur definitiones Nicolai & Adriani Papæ.*

(Diſt. 63. Adrian.) Secundus Canon habet, ut conſerventur definitiones ſynodicæ a beatiſſimo Nicolao Papa & Adriano Romanis Patriarchis pro defenſione Eccleſiæ Conſtantinopol. ac reſtitutione Ignatij, atque Photij Neophyti expulſione, ac condemnatione ejuſdem Photij. De quibus actione quarta.

Canon III. *Ut venerentur imagines.*

Sacram imaginem Domini noſtri Jeſu Chriſti & omnium Salvatoris æquo honore cum libro ſanctorum Evangeliorum adorari decernimus. Sicut per ſyllabarum eloquia, quæ in libro feruntur, ſalutē conſequuntur omnes, ita per colorum imaginariam operationem & ſapientes & idiotæ cuncti, ex eo quod in promptu eſt, perfruuntur utilitate. (*De obſervatione imagin.*) Quæ enim in ſyllabis ſermo, hæc & ſcriptura quæ in coloribus prædicat, & commendat. Dignum eſt enim ut ſecundum congruentiam rationis, & antiquiſſimam traditionem propter honorem, quia ad principalia ipſa refertur, etiam derivativè imagines honorentur, & adorentur ut ſanctorum Evangeliorum ſacer liber, atque typus pretioſæ crucis.

Canon IV. *Quod Neophytus Photius nunquam fuiſſe videatur Epiſcopus, neque ordinati ab eo tales ſint quales ille nominavit.*

Amorem principatus utpote quamdam malam radicem exortorū in Eccleſia ſcandalorum, radicitus excidentes, eum qui temere & prævaricatorie ac irregulariter veluti quidam gravis lupus in Chriſti ovile inſiliit, Photius ſcilicet, qui mille tumultibus & turbationibus orbem terræ replevit, juſto decreto damnamus, promulgantes nunquam fuiſſe prius, aut nunc eſſe Epiſcopum, nec eos qui in aliquo Sacerdotali gradu ab eo conſecrati vel promoti ſunt, manere in eo ad quod provecti ſunt: inſuper & eos qui ab illo conſuetas orationes ad præpoſituræ promotionem ſuſceperunt, ab hujuſmodi patrocinio coercemus. Sed & Eccleſias, quas ut putatur rata Photius quam ij, qui ab ipſo conſecrati ſunt, dedicaverunt, vel ſi commotas menſas ſtabilierunt, rurſus dedicari & inthronizari atque ſtabiliri decernimus; omnibus maxime quæ in ipſo & ab ipſo ad ſacerdotalis gradus acceptationem vel damnationem acta ſunt, in irritum ductis. Dicit enim univerſorum Deus per Prophetam: *Quia tu ſcientiam repuliſti & ego repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi: & oblitus es legem Dei tui & ego obliviſcar filiorum tuorum, &c.* (Oſee. 4.) & iterum: *Quia multiplicavit Ephrem altaria in peccatum, facta ſunt ei altaria delicta: ſcribam ei ea multitudinem.* (Oſee 8.)

(*Nota.*) *Multitudinem, id eſt, vilitatem: ſæpe namque multitudo pro vilitate ponitur. Licet vulgata habeat.* Scribam eis multiplices leges meas. *Quaſi diceret, multis pœnis eos afficiam quibus revocabo eis in memoriam leges meas, ac ſi illas ſcriptas viderent. Vide Riberam in hunc locum.*

Canon V. *Quod non oporteat de ſenatoria dignitate vel de aliquo laicorum ordine, nuper tonſum eligi vel ſuſcipi Patriarcham.*

Omnem Canonicam ſtabilitatem in Eccleſia ſemper manere in Chriſto providere cupientes, renovamus & confirmamus terminos & vacationes, (*al. Curiationes.*) quæ olim à ſanctis Apoſtolis, & beatis Patribus noſtris editæ legem in Eccleſia poſuerunt, non oportere Antiſtitum promovere quenquam, qui eſt vel ſecundum fidem, vel ſecundum Sacerdotalem ſortem Neophytus, ne inflatus in judicium incidat & laqueum diaboli, ſicut dicit Apoſtolus. Prioribus ergo Canonibus concordantes, definimus neminem de ſenatoria dignitate, (1. Timot. 3.) vel mundana converſatione nuper tonſum ſuper intentione, vel exſpectatione Pontificatus, vel Patriarchatus honoris, clericum aut Monachum factum, ad hujuſmodi ſcandere gradum, licet ſingulos ordines divini Sacerdotij plurimum temporis feciſſe probetur: neque enim propter Religionem vel amorem Dei, aut propter expectationem tranſeundi viam virtutum, ſed ob amorem gloriæ ac principatus tonſus hujuſmodi reperitur; magis autem coërcemus hujuſmodi, ſi ab Imperatoria dignitate ad id compellatur. Si vero quis per nullam ſuſpicionem prædictæ concupiſcentiæ ex-

pectationis, ſed propter ipſum bonum humilitatis, quæ eſt circa Chriſtum Jeſum, abrenuncians mundo fiat clericus aut Monachus, & omnem gradum Eccleſiaſticum tranſigens, per definita nunc tempora irreprehenſibilis inventus extiterit, & probatus, itaut in grado lectoris annum compleat, in Subdiaconi vero duos, ſitque Diaconus tribus, & Presbyter quatuor annis, bene placuit huic ſanctæ & univerſali Synodo eligi hunc & admitti. Circa hos autem qui religioſe morati ſunt in ordine clericorum & monachorum, & digni judicati ſunt Pontificatus dignitate pariter & honore; prædictum tempus abbreviamus, nimirum ſecundum quod Epiſcoporum Prælati probaverint, qui per tempora fuerint. Si vero præter hanc definitionem noſtram quiſquam ad jam ſatum ſupremum honorem provectus extiterit, reprobetur, & ab omni ſacerdotali operatione prorſus abjiciatur, utpote qui extra ſacros Canones ſit promotus.

Interſtitia ordinum.

Bracar. 2. Can. 38.

A B

Canon VI. *Anathematizatur Photius.*

Anathematizamus Photium. Primo, propter nequiſſimam invaſionem Eccleſiæ Conſtantinopolit. cum aliis malis operibus ſuis. Secundo, propter inventionem falſorum vicariorum. Tertio, propter Concilium vanitatis quod celebrare tentavit. Quarto, propter crimina quæ falſo contra ſanctiſſimum Papam Nicolaum in ſuo conciliabulo propoſuit.

Canon VII. *De non admittendis hoſtibus imaginum.*

Valde proficuum eſt & venerabiles imagines pingere, ſed & proximum diſciplinas divinæ ac humanæ ſapientiæ docere. Non autem bonum eſt, nec omnino proficuum ab indignis horum aliquid in ſacris templis fieri, ſed neque in quovis loco docere anathematizatos ab hac ſancta & univerſali ſynodo definimus & promulgamus, uſquequo à propria ſeductione ac malitia convertantur, quiſquis ergo poſt hanc definitionem ad picturæ ſanctarum imaginum in Eccleſiis, aut doctrinæ actionem quoquo modo eos admiſerit, ſi quidem clericus fuerit, proprio gradu periclitetur: ſi laicus, communione privetur.

Canon VIII.

Apparet ex actis octavæ ſeſſionis hujus ſynodi ſolitum fuiſſe Photium, cum ejus vigebat hæreſis, extorquere chirographas tum à quovis ordine clericorum, tum etiam a laicis nobilibus & ignobilibus uſque ad cerdones, & pelliones, & reliquam plebis fæcem, qui promittebant, ſe illi adhæſoros pugnaturoſque pro ejus opinione. Ipſe præterea Photius ſolebat alias viciſſim chirographas dare, quibus facultatem dabat ad docendum, vel diſcendum. Ex hoc improbo more arripuere anſam & catholici, ut vellent à ſuis ſacerdotibus habere ſyngraphas ut diſcerent, & docerent, eſſentque tuti & ſecuri talibus muniti ſcripturis. Ob hoc ſancitum eſt octavo hoc canone hujus ſanctæ ſynodi, ut qui creantur Epiſcopi, vel Patriarchæ nullas chirographas à catalogo clericorum expoſtulent: ſed tantum fiant ſolennitates de more: & ut liceat omnibus idoneis diſcere, vel docere libere ſine facultate per chirographas.

Canon IX. *Ne Archiepiſcopi viſitationis prætextu ſuffraganeos graveant.*

Avaritiam utpote ſecundam idololatriam Paulus magnus execratur Apoſtolus, cunctos videlicet qui Chriſtiano vocabulo cenſentur, ab omni turpi lucro abſtinere volens, multo magis ergo eos qui ſacerdotio funguntur, nefas eſt Coepiſcopos, aut ſuffraganeos ſuos per quemcunque modum gravare. Hujus rei gratia definit hæc ſancta & univerſalis Synodus nullum Archiepiſcoporum & Metropolitanorum relinquere propriam Eccleſiam, & ſub occaſione quaſi viſitationis ad alias accedere, & poteſtate propria, contra infirmiores abuti, & conſumere redditus, qui apud illos inveniuntur ad Eccleſiaſticam diſpoſitionem, & alimenta pauperum, ac per hoc gravare avaritiæ modo conſcientias fratrum, & comminiſtrorum noſtrorum excepta hoſpitalitate, quæ aliquando ex neceſſario tranſitu fortaſſis acceſſerit. Sed & tunc non alia niſi ex his quæ ad præſens de compendio præparata inveniuntur, cum reverentia, & timore Dei digne accipiat, & maturius propoſitum iter perambulet: nihil omnino eorum quæ ſunt Eccleſiæ illius, vel ſuffraganei Epiſcopi petens, vel exigens. Si enim unumquemque Epiſcoporum Eccleſiæ propriæ rebus cum multa parcitate uti, & nullatenus in proprias utilitates importune, ac ſine ratione diſperdere, vel conſumere redditus Eccleſiaſticos ſacri Canones decernunt, qua impietate minimè judicabitur indignus qui aliis Epiſcopis commiſſas Eccleſias gravare vel ambire ac per hoc in ſacrilegij crimen incidere non formidant? Quiſquis ergo poſt hanc definitionem noſtram tale quid facere tentaverit: pœnas ſobeat à Patriarcha, qui per tempus fuerit ſecundum congruentiam injuſtitiæ, & avaritiæ ſuæ, & deponatur, & ſequeſtretor ut ſacrilegus & alter idololatra factus juxta magnum Apoſtolum.

C

Canon IX. *Ne quis vitet ſuperiorem præſulem ante ſententiam.*

Nullus clericus ante diligentem examinationem & ſynodicam ſententiam a communione proprij Patriarchæ ſe ſeparet, licet criminalem quamlibet cauſam ejus ſe noſſe prætendat, nec recuſet nomen ipſius referre inter divina myſteria. Idem ſtatuimus de Epiſcopis erga proprios Metropolitas: ſimiliter & de Metropolita circa Patriarcham ſuum. Qui verò contra fecerit, ab omni ſacerdotali operatione & honore decidat.

Canon IX. *Quod unica ſit hominis anima.*

Apparet quoſdam id temporis in tantum impietatis veniſſe, ut hominem duas animas habere impudenter dogmatizent. Tales igitur impietatis inventores & ſimilia ſentientes, cum conventus & novum teſtamentum, omneſque Eccleſiæ patres unam animam rationalem habere hominem aſſeverent, ſancta & univerſalis ſynodus anathematizat.

Hæreſis Photij.

D

Canon XII. *Ne quis potentia principum fretus aſſumat dignitatem Epiſcopi.*

Siquis Epiſcopus per verſutiam vel tyrannidem principum dignitatis conſecrationem ſuſceperit, deponatur, utpote qui non ex voluntate Dei & ritu ac decreto Eccleſiaſtico, ſed ex voluntate carnali ſenſus ex hominibus & per homines Dei donum poſſidere voluit, vel conſenſit.

E

Canon XIII. *Ex minoribus ordinibus aſſumantur ad majores.*

Decernimus, ut ſoli clerici magnæ Eccleſiæ qui in minoribus ordinibus morati ſunt ad majores gradus & honores Eccleſiaſticos (ſi digni inveniantur) aſcendere debeant. Nullo tamen modo hi qui foris ſunt ad tales dignitates vel honores admittantur.

Canon XIV. *In quanto honore habendi ſunt Epiſcopi à principibus ſecularibus.*

Qui divina gratia Epiſcopalem ſortiuntur digni-

tatem, ordinem cœleſtis Hierarchiæ referunt in terris. A Quare merito ſancimus, ut digno in honore tam à principibus, quam à cæteris omnibus habeantur Non oportet itaque, ut principibus vel viris militari dignitate præditis obviam longiſſime procedant ab eorum Eccleſiis: nec à mulis equiſve deſcendant in occurſu, aut timide abjecteque ante genua procidant, velut adoraturi. Imò vero non accedant ad menſas ſecularium principum, ſed cum omni modeſtia quæ ſpiritalem deceat dignitatem, officia omnibus & debita tribuant, cui vectigal, cui honorem. Dummodo principes, & Pij Imperatores agnoſcant ſibi æquales Epiſcopos, ut libere audeant reprehendere, increpareque & principes & cæteros, qui militari honore fruuntur, ſi quid peccaverint. Si quis vero Epiſcopus poſt hanc ſanctionem ſuam dehoneſtaverit dignitatem cadens ab B honore ſibi per canones debito, vixeritque abjecte ſecundum veterem & agreſtem conſuetudinem, amoveatur per annum, & princeps qui in cauſa fuerit excommunicetur per biennium.

Canon XV. *In quem uſum Eccleſiæ poſſeſſiones ſervari debeant.*

Decernimus, ut Epiſcopo vendere vel utcunque
11. q. 10. Apoſtol. alienare vaſa aut veſtes ſanctas, nec alias ruſticas poſſeſſiones venundare non liceat, ne propter hoc Eccleſiaſtici redditus lædantur, quos ad propriam utilitatem & ob eſcam pauperum & peregrinorum ſuſtentationem eſſe definimus. Nec etiam per emphiteoſim ſalaria Eccleſiarum tribuere poſſit, excepta cauſa olim ab antiquis canonibus ordinata, videlicet in redemptionem captivorum.

Canon XVI.

Colligere licet ſolenne fuiſſe in aulis principum ſtatis quibuſdam diebus, componere aliquem laicum inſignibus Epiſcopalibus, qui & tonſura & cæteris ornamentis perſonatum Epiſcopatum ageret: & creaſſe etiam ridiculum Patriarcham, quo ſe oblectarent. Quæ omnia ut in dedecus Eccleſiæ accerſita prohibentur ſub gravibus cenſuris.

Canon XVII. *De poteſtate Patriarcharum & Metropolitanorum.*

Sancta & univerſalis Nicæna prior Synodus antiquam conſuetudinem jubet ſervari per Ægytum, & provincias, quæ ſub ipſa ſunt. Ita ut horum omnium Alexandrinus Epiſcopus habeat poteſtatem dicens, quia & in Romanorum civitate hujuſmodi mos prævaluit, qua pro cauſa & hæc ſancta & magna Synodus tam in ſeniori & nova Roma, quam in ſede Alexandriæ, Antiochiæ, & Hieroſolymorum, priſcam conſuetudinem decernit in omnibus conſervari, ita ut eorum præſules univerſorum Metropolitanorum, qui ab ipſis promoventur, ſive per manus impoſitionem, ſive per pallij dationem, Epiſcopalis dignitatis firmitatem accipiunt, habeant poteſtatem, videlicet, ad convocandum eos urgente neceſſitate ad Synodalem conventum, vel etiam ad coërcendum illos, & corrigen- E dum, cum fama eos ſuper quibuſdam delictis forſan accuſaverit. Sed quoniam ſunt quidam Metropolitanorum, qui ne ſecundum vocationem Apoſtolici præſulis occurrant, à mundi principibus ſe detineri ſine ratione cauſantur, placuit talem excuſationem omnimode eſſe invalidam. Cum enim principes pro ſuis cauſis frequenter conventus agant, impium eſt, ut ſummos Præſules ad Synodos pro Eccleſiaſticis negotiis celebrandis impediant, vel quoſdam à Conciliis eorum prohibeant, licet tale impedimentum & fictam prohibitionem, Metropolitanorum ſuggeſtione diverſis modis fieri didicerimus. Conſueverunt autem Metropolitani bis in anno Synodos facere, ideoque

A ſicut dicunt, ad Patriarchale penitus non poſſe concurrere caput: ſed ſancta hæc & univerſalis Synodus, nec Concilia quæ a Metropolitanis fiunt interdicens, multo magis novit illa rationabiliora eſſe, ac utiliora Metropolitanorum Conciliis, quæ à patriarchali ſede cōgregantur, & idcirco fieri exigit, à Metropolita quippe unius provinciæ efficitur. A patriarcha vero ſæpe totius cauſa diœceſeos diſpenſatur, ac per hoc communis utilitas providetur: propter quod & ſpeciale propter generale bonum deſpici convenit, cum a majoribus ſuper hoc facta fuerit advocatio: quamvis apud quoſdam Metropolitanorum antiqua conſuetudo, & canonica traditio per contemptū ipſorum, poſtpoſita videatur, non currentibus eis ad communem profectum quos leges Eccleſiæ ſevere condemnantes, omni B excuſatione ſemota, ſubjacere vocationibus proprij patriarchæ, ſive cum communiter, ſive cū ſigillatim factæ fuerint, exigunt. Illud autem tanquam peroſum ab auribus noſtris repulimus, quod à quibuſdam imperitis dicitur, non poſſe Synodum abſque principali præſentia celebrari, cum nuſquam ſacri canones convenire ſæculares principes in Conciliis ſanxerint, ſed ſolos Antiſtites: Unde nec interfuiſſe illos Synodis, exceptis conciliis univerſalibus, invenimus. Neque enim fas eſt ſæculares principes ſpectatores fieri rerum, quæ Sacerdotibus Dei nonnunquam eveniunt. Quiſquis ergo Metropolitanorum proprium Patriarcham contempſerit, & vocationi ejus, quæ ſive ad unum & ſolum, ſive ad plures, ſive ad omnes fit abſque validiſſima ægrotatione, vel paganorum incurſu C non obedierit, & per totos duos menſes à notitia vocationis ad proprium Patriarcham venire minimè feſtinaverit, vel ſi quocumque modo latitare, aut non cognoſcere nuncium ab illo miſſum tentaverit, ſegregetur. Si verò inter unum annum eandem contumaciam & inobedientiam demonſtravit, deponatur omnimode, & ab omni Sacerdotali operatione decidat, atque à dignitate, & honore, quæ Metropolitanis convenit, propellatur. Is autem qui huic definitioni non obedierit, anathema ſit.

CONTROVERSIA.

Circa hunc Canonem graviſſimæ moventur controverſiæ per recentem ſcriptorem in ſuis ſcholiis alioquin multum eruditis, ubi male habet tres ve- D nerabiles Eccleſ. Gal. Antiſtites. Primum Hincmarum Remenſem Archiepiſcopum, quem ait meruiſſe appellari à Nicolao I. Secundum Dioſcorum ac novum Pharaonem, quod appellationes ad Rom. Pontificem impediret & Autocephaliam videretur affectare nullum caput ſupra ſe agnoſcens Hæc horrenda ſunt & terribilia. Sed Celotius in Hiſtoria Godeſcalchi patrocinium agit Hincmari, quem comparandum cum Athanaſio & Cyrillo Alexandrino denotat: & mirum non videbitur adverſarium imo judicem Godeſcalchi plurimum mordacitati expoſitum fuiſſe & dum viveret, & noſtris etiam temporibus, in quibus diſſertationes tam amplæ pro innocentia Godeſcalchi aſſerenda editæ ſunt. Forſan exinde divinatio iſta, quod feriant Hincmarum ſtatuta hic de Metropolitanis, proceſſit. E Canon nullos deſignat, cur Hincmarum tam longe diſtantem à Synodo corrigi putabimus? *Hincmarus.*

Secundo ait Epiſcopo indigna eſſe hæc verba Petri Marca Archiepiſcopi Pariſienſis. *Octava Synodus mores in Gallia receptos & jura regia videtur variis canonibus petiviſſe. Epiſcopos omnes ſiſtere ſe Concilio Patriarchæ jubet Canon 17. neque principum juſſu poſſe impediri, &c.* Tertio addit. Longe fœdiora in ſuis ad Innocentij III. Literas notis ſcribit Franciſcus Boſquetus Epiſcopus Montis Peſſulani. *Evocandi poteſtas eſt canonibus Metropolitis relicta. Superiorem nihilominus veniam pro majore reipublicæ commodo ſibi reſervatam principes crediderunt.* Et quædā alia addit: de quibus prædictus ſcriptor. Hæc omnia *Petrus Marca, l. 2. c. 17. Boſquetus. l. 2. Ep. S.*

Euſebio Nicomedienſi aut Acacio c. p. Epiſcopo quam Orthodoxo Eccleſiæ Gallicanæ Epiſcopo ſunt apriora. At quid principes non ſolum in Gallia, ſed etiam in Hiſpania & alibi in Synodis egerint, ſatis notum eſſe paterit ex claſſe 4. & 5. hujus Collegij Synodici. Quod in ſuis regnis magnæ congregationes habeantur, ipſis inſciis qui curam regni habent & mille inſidias ſub variis prætextibus quandoque ſibi parari ſuſpicari poſſent, vix quiſpiam bonus civis probabit, nec egreſſus centum & amplius Epiſcoporum è regno res eſt tam parvi momenti, ut ad principem nihil ſpectet, ſaltem in aliquot rerum politicarum caſibus: iſta non diſcutio. Sed quod vir religioſus tam mordaci cenſura Doctos & Catholicæ Eccleſiæ Gallicanos Antiſtites perſtringat, viros illuſtres ac de religione bene meritos ſic concolcet, parum digna nomine ipſius, facile indicabitur. Et ſi res iſta ex antiquis monumentis dijudicanda, Gloſſarium ad Capitularia Caroli Magni plura ſubminiſtrat pro defenſione Illuſtriſſ. Præſulum in unione Eccleſiæ Rom. defunctorum aut adhuc viventium. Gregor. Turonenſis l. 5. hiſt. cap. 20 ait Salonium & Sagittarium Epiſcopos, annuente rege petitionibus eorum, Romam Profectos. Hincmarus ad Hadrianum, & ad Nicolaum etiam ſcribens, eandem licentiam neceſſariam adſtruit & Flodoardus in Vulfatio. *Eundi denique Romam cauſa orationes ad ſanctum Petrum, licentiam ab Imperatore ſe accepiſſe, in quadam ſua deſignat Epiſt.* Sed hæc obiter: ad quod autem ait Canon Principes non interfuiſſe Synodis niſi univerſalibus, hoc magis verum in Oriente quam ſi Occidentem noſtrum ſpectemus. Ut ex hac ſumma liquet ſatis ſuperque.

Canon XVIII. *Ut in Eccleſiis antiqua conſerventur privilegia.*

Placuit huic ſanctæ & magnæ Synodo, ut res vel privilegia quæ Dei Eccleſiis ex longa conſuetudine pertinent, & ſive a divæ recordationis Imperatoribus, ſive ab aliis Dei cultoribus in ſcriptis donata, & ab eis per annos triginta poſſeſſa ſunt, nequaquam à poteſtate præſulis quæcunque perſona ſecularis per poteſtatem ſubtrahat, aut per argumenta quælibet auferat, ſed ſint omnia in poteſtate, ac uſu præſulis Eccleſiæ quæcunque intra triginta ſpatium annorum ab Eccleſiis poſſeſſa noſcuntur. Qui contra fecerit ut ſacrilegus judicetur, & donec talia privilegia, ſeu res reſtituerit, anathema ſit.

Canon XIX. *Ne Metropolitanus gravet ſanctos Epiſcopos.*

Definivit ſancta hæc & univerſalis Synodus nullum Archiepiſcoporum, aut Metropolitanorum relinquere propriam Eccleſiam, & ſub occaſione quaſi viſitationis ad alios accedere & conſumere redditus, qui apud illos inveniuntur ad Eccleſiaſticam diſpoſitionem & alimenta pauperum. Sed tamen ſi contingat aliquem per illas Eccleſias neceſſario iter agere, tunc non alia niſi ex his, quæ ad præſens de compendio præparata inveniuntur, cum reverentia & cum timore Dei dignanter accipiat, & maturius propoſitum iter perambulet. Si enim unumquemque Epiſcoporum Eccleſiæ propriæ rebus cum multa parcitate uti, & nullatenus in proprias utilitates importune, ac ſine ratione conſumere redditus Eccleſiaſticos ſacri canones decernunt: qua putas impietate judicabitur dignus, qui aliis Epiſcopis commiſſas Eccleſias gravare non formidat? Qui contra fecerit, deponatur, & ſequeſtretur ut ſacrilegus, & alter idololatra factus juxta magnum Apoſtolum.

Canon XX.

Hoc Canone ſancitum eſt, ut poſſeſſiones in emphiteoſim datas ab Eccleſia, non liceat emphiteotam ſpoliare prætextu non ſervati pacti. Verum ſi per tres annos continuos penſionem non ſolverit, liceat tunc Eccleſiæ vindicare ſuas poſſeſſiones, dummodo id fiat ordine judiciali coram competente judice. Qui ſecus fecerit, cogetur ad reſtitutionem in integrum. Quód ſi noluerit parere, deponitur.

Canon XXI. *Quanta reverentia agendum eſt contra Epiſcopum Romanum.* [al. can. 4.]

Dominicum ſermonem, quem Chriſtus ſanctis Apoſtolis & diſcipulis ſuis dixit: *Qui vos recipit me recipit, & qui vos ſpernit me ſpernit*, ad omnes etiam qui poſt eos ſecundum ipſos facti ſunt Summi Pontifices & Paſtorum Principes in Eccleſia Catholica, dictum eſſe credentes, definimus neminem prorſus mundi potentium quemquam eorum qui Patriarchalibus ſedibus præſunt, inhonorare, aut movere à proprio throno tentare, ſed omni reverentia & honore dignos judicare, præcipue quidem ſanctiſſimum Papam ſenioris Romæ: deinceps autem Conſtantinopoleos Patriarcham. Deinde vero Alexandriæ, ac Antiochiæ, atque Hieroſolymorum. Sed nec alium quemquam conſcriptiones contra ſanctiſſimum Papam ſenioris Romæ, ac verba complicare, vel componere liceat, ſub occaſione quaſi diffamatorum quorundam criminum, qood & nuper Photius fecit, & multo ante Dioſcorus. Quiſquis autem tale facinus contra ſedem Petri Principis Apoſtolorum auſus fuerit intentare, æqoalem & eandem quam illi condemnationem recipiat. Porro ſi Syodnus univerſalis fuerit congregata, & facta fuerit etiam de ſancta Romanorum Eccleſia quævis ambiguitas & controverſia, oportet venerabiliter, & cum convenienti reverentia de propoſita quæſtione ſciſcitari, & ſolutionem accipere, aut proficere, aut profectum facere, non tamen audacter ſententiam dicere contra ſummos ſenioris Romæ Pontifices.

[22. diſt. c. definimus.]

[Reverentia erga ſummum Pontif. Rom.]

Nota. Hunc Canonem reprimere effrenem quorumdam audaciam qui temere obloquuntur contra Patriarchas ac maximè contra Summum Pontificem Eccleſiæ Romanæ: Infames enim qui adverſus Patres armantur. Nimia efferatus aodacia Photius, ita ut Papam Nicolaum excommunicare non vereretur, dedit anſam huic canoni ad compeſcendum in poſterum ſimiles conatus. Chriſtianus Lupus in Scholiis, definit canon, inquit, Romanum Pontificem à generali Concilio non poſſe, judicari, deponi aut damnari. Ad quod refert verba S. Euvodij Ticinenſis Epiſcopi in Symmachi Pontificis Apologia: aliorum forte hominum cauſas Deus voluit homines terminare, ſed ſedis iſtius Præſules ſuo ſine quæſtione reſervavit arbitrio, &c. Quæ utrum neceſſario inferantur ex verbis ipſius canonis dijudicandum bene affecto & Catholico lectori relinquimus, donec in ſequenti claſſe detur locus amplior de talibus diſſerendi.

Canon XXII. *Ne principes ſeculares ſe immiſceant promotioni Epiſcoporum.*

Sancta & univerſalis Synodus definit, neminem laïcorum principum vel potentum ſemet inſerere electioni vel promotioni Patriarchæ, vel Metropolitæ aut cujuſlibet Epiſcopi, ne videlicet inordinata hinc & incongrua fiat confuſio vel contentio: præſertim cum nullam in talibus poteſtatem quemquam poteſtativorum vel cæterorum laïcorum habere conveniat, ſed potius ſilere, ac attendere ſibi uſque quo regulariter à collegio Eccleſiæ ſuſcipiat finem electio futuri Pontificis. Quiſquis autem ſecularium principum & potentium, vel alterius dignitatis laïcæ adverſus communem ac conſentaneam, atque Canonicam electionem Eccleſiaſtici ordinis agere tentaverit, anathema ſit, donec obediat & conſentiat in hoc quod Eccleſia de electione & ordinatione proprij præſulis ſe velle monſtraverit.

[63. diſt. Nullus.]

Canon XXIII. *Ne quid præſumat agere Epiſcopus in aliena Eccleſia.*

Nulius Epiſcoporum poſſeſſionom aliarum Eccleſiarum locationem ſibi fieri ab alio Epiſcopo rogare audeat: nec ipſe rogatus ſuæ Eccleſiæ poſſeſſiones alicui conferat: nec etiam conſtituat Presbyteros, aut quemlibet alium clericum in Eccleſiis, quæ ſibi ſubjectæ non ſunt præter volontatem Epiſcopi.

Canon XXVI. *Ne Metropolitæ exerceant miniſteria Epiſcopalia per ſubjectos Epiſcopos.*

Divina ſcriptura dicente, maledictus homo qui facit opus Domini negligenter: quidam Metropolitanorum extrema negligentia & deſidia delapſi præceptionibus ſuis ſubjectos ad ſe adducunt Epiſcopos, & committont eis Eccleſiæ propriæ divina officia & lætanias, & cuncta omnino ſacra, quæ ad ſe pertinent myſteria, ut per illos celebrent omnia quæ per ſemetipſos alacriter agere debnerunt: ac per id eos, qui Epiſcopalem dignitatem meruerunt, qoodam modo clericos ſibi ſubjectos exhibeant. Vacaot iidem præter Eccleſiaſticas leges ſecularibus curis, atque diſpoſitionibus, dimittentes perſeverare in orationibus & obſecrationibus pro ſuis delictis, ac populi ignorantiis: quod nuſquam apud aliquos peoitus invenitur, cum ſit Canonicis nimirum contrarium omnino præceptis. Hæc autem omnia magnis & multis, ac vehementiſſimis damnationibus dignos hujoſmodi ſtatuunt. Probantur enim tales per hæc quæ faciunt, etiam ſathanica jactantia & ſuperbia languere. Quiſquis ergo Metropolitanorum poſt hanc ſanctæ ac univerſalis Synodi definitionem eadem audacia, vel ſuperbia & contemptu abuſus non per ſe cum timore & alacritate, ſeu conſcientia bona debita miniſteria in propria civitate, ſed per ſuffraganeos Epiſcopos ſoos efficere tentaverit, pœnas exſolvat coram proprio Patriarchâ, & aut corrigatur, aut deponatur.

Eccleſiaſtici præſules abſineant à curis ſecularibus, & vacant orationi & lectioni.

Canon XXV. *Ut deponantur clerici qui defecerunt ad Photium.*

Definimus, ut clerici rite prius ordinati à Methodio, vel Ignatio, & reſiluerunt à conſortio fidelium ut adhærerent Photianæ hæreſi, & obdurati exemplo Pharaonis nolunt reſipiſcere, deponantur omnino: nec poſtea recipiantur in ordinem clericorum, imo ſemper exoſi ſint, ut Eſaü. Ni forte ob magnam pœnitentiam à miſericordia Eccleſiæ admiſſi fuerint.

Canon XXVI. *De ordine appellationis.*

Ordo provocationis datur in hoc Canone, ut qui ſe læſum arbitrabitur à proprio Epiſcopo, poſſit Metropolitanum appellare, qui datis dimiſſoriis ad ſe cauſam advocet. Licet tamen Epiſcopis provocare ad Patriarcham, ſi crediderint ſe injuſtitiam pati à Metropolitano, à quo litibus finis imponatur. ut nullatenus Metropolita, aut Epiſcopus in Epiſcopum vicinum jus habeat.

Canon XXVII.

Hic Canon decernit qualiter oporteat uti pallio, ut ſcilicet Epiſcopi non ultra ſtata tempora, & loca co utantur, ne ſignum ſit ſuperbiæ, aut arrogantiæ. Præterea Monachi qui vita & doctrina, ut Epiſcopi creentur meruerint, non mutent habitus, veſtiſque rationem ob novam dignitatem: non minus enim hoc arrogans eſſet, quàm pallio inepte uti. Quiſquis ergo Epiſcopus præter definita ſibi tempora ſe pallio induerit, aut Monaſticam veſtem depoſuerit, aut corrigatur, aut à Patriarcha proprio deponatur.

Monachi creati Epiſcopi non mutant veſtitum.

A Poſtremo juſſu vicariorum ſenioris Romæ prolatus eſt, & lectus terminus (ut illi vocant) in quo per modum epilogi continentur omnia, quæ acta ſunt in hac ſancta Synodo. Primo ibi paucis explicantor myſteria ſanctæ Trinitatis, & Dominicæ incarnationis. Mox explicatur ratio ſeptem Synodorum generalium, & probantur a tota Synodo præſenti. Deinde explicatur etiam intentio hujos octavæ Synodi, & quæ acta ſunt pro Ignatio Patriarcha contra Photium, & ultima Epiſcoporum univerſorum acclamatione recepta ſunt & probata ſubſcribentibus oniverſis, etiam Imperatoribus Baſilio, Conſtant. & Leone qui noluerunt ante vicarios ſubſcribere. Poſtremo reliquis

B Epiſcopis.

Subſcriptiones.

Ego Donatus gratia Dei Epiſcopus ſanctæ Oſtienſis Eccleſiæ, locum obtinens Domini mei Adriani Summi Pontificis & univerſalis Papæ, omnia quæ ſuperius leguntur, huic ſanctæ & univerſali Synodo præſidens uſque ad voluntatem ejuſdem eximij præſulis, promulgavi & mano propria ſubſcripſi.

Ego Stephanus gratia Dei Epiſcopus ſanctæ Nepeſinæ Eccleſiæ locum obtinens Domini mei Adriani Summi Pontificis & univerſalis Papæ, omnia, &c. *ut Donatus.*

C Ego Marinus ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ Diaconus locum obtinens Domini mei Adriani Summi Pontificis & univerſalilis Papæ, &c.

Ignatius miſericordia Dei Epiſcopus Conſtantinopoleos novæ Romæ, ſanctam hanc & univerſalem Synodum ſuſcipiens, & omnibus quæ ab ea judicata & ſcripta ſunt concordans & definiens ſubſcripſi manu propria.

Joſeph miſericordia Dei Diaconos & vices agens Michaelis Patriarchæ Alexandriæ, ſanctam hanc & univerſalem Synodum ſuſcipiens, & omnibus quæ ab ea judicata & ſcripta ſunt concordans & definiens ſubſcripſi.

Ego Thomas miſericordia Dei Metropolita Tyri

D & vices gerens ſedis Antiochiæ, ſanctam hanc, &c. *ut ſupra.*

Ego Helias miſericordia Dei Presbyter & Syncellus locum complens Apoſtolici throni ubi Patriarcha eſt Theodoſius Hieroſolymorum, ſancti Chriſti Dei noſtri civitatis, inſtar cęterorum Vicariorum, omnibus quæ in hac ſancta & univerſali Synodo geſta ſunt definiens mano propria ſubſcripſi.

Baſilius, Conſtantinus & Leo perpetui Auguſti, in Chriſto Dei fideles principes Romanorum & Magni Imperatores ſanctam hanc & oniverſalem Synodum ſuſcipientes & omnibus quæ ab ea definita & ſcripta ſunt, concordantes ſubſcripſimus manu propria.

Subſcribunt alij deinde Epiſcopi numero 102. non plures, quod alij majori numero fautores eſſent Photij & ab ipſo vigente ipſius tyrannide promoti, quos

E Epiſtola incyclica ad eos miſſa ſic confirmavit ut vix aliquis ab ipſo deficeret. Unde nec ad Synodum admiſſi ſunt. Poſt ſubſcriptiones, extat allocutio quædam Baſilij Imperatoris ad totam Synodum, in qua poſt alia amica & gratulatoria verba ſubjungit. Quiſquis habet aliquid contra hanc ſanctam & univerſalem Synodum, aut ejus canones ſtet in medio, & quæ ſibi videntur dicat, ſive ſit de Eccleſiaſtico clero, ſive etiam laicus ſit, aut ex his quæ civilibus officiis mancipantur. Quanquam oon datum ſit iſtis ſecundum canonem dicendi quicquam penitus de Eccleſiaſticis cauſis. Opus enim hoc Pontificom & Sacerdotum eſt. Sed ex abundanti omne os iniquum obſtruere volentes, licentiam præſtamus omnibus ut ſiquis in mente habet quid ambiguum, de his qoæ decreta ſunt ab hac ſancta Synodo in medium exhibeat, & ſuſcipiat

ſatisfactionis ſalubre remedium. Nam ſoluta ſancta A & univerſali Synodo, qui apparuerit Eccleſiæ Dei contradicens, aut non communicans ei (quicumque ille ſit) veniam ab Imperio noſtro minime conſequetur, ſed juſte condemnabitur, & a civitate noſtra pelleiur ut peſtilens & corruptor, & membrum putridum & inutile & commune corpus Eccleſiæ violans.

Continetur quoque ſub finem Concilij Epiſtola Ignatij Patriarchæ ad Adrianum de tribus capitulis, in qua petit a Summo Pontifice diſpenſationem pro quibuſdam ordinatis à Photio, ut ad ſuperiores ordines aſcendant vel Sacerdotio ſuo fungantur. Quod autem inquit, ſanctiſſimis Vicariis paternæ ſanctitatis veſtræ adhuc præſentibus penitus perfectum non eſt neque finem accepit, rogamus nunc terminari & diſponi perfectè ac integrè ſcribi ad humilitatem noſtram B de his lectoribus qui tonſi ſunt a Photij manus impoſitione, qui cum ſint pene innumerabilis multitudinis poſtulant ex neceſſitate aliorum, fieri Sacerdotalem provectum, &c. & adhuc poſtulamus de intimo filio noſtro & fortiſſimo veritatis Agoniſta Paulo videlicet Cartophylacos, ut ſi eſt poſſibilis in eum diſpenſationis aliqua ratio, recipiat dignitatem Epiſcopatus. Deinde quoque ſuper Theodoro, qui à nobis quidem conſecratus eſt Metropolita Cariæ, multum autem laboravit & afflictus eſt ab initio injuſtæ ac iniquæ dejectionis noſtræ, in noviſſimis vero cum miſero Photio conveniens propter ejus immenſa tormenta, quæ ſibi reſiſtentibus inferebat, conſenſit, & uſque ad ultimum ejus diem repœnitens, nihilominus rurſus corde contritio & ſpiritu humilitatis veniã expetivit. Prohibue- C tunt enim eum quoquo modo Sacerdotio fungi ſanctiſſimi Vicarij almitatis veſtræ, eo quod ſubſcripſerit ut fatebantur in ea, quæ facta eſt ab infœliciſſimo Photio quaſi depoſitio beatiſſimi & optimi patris noſtri Nicolai deceſſoris ſanctitatis tuæ. Hæc ſunt de quibus rogamus ſanctitatem veſtram ut ſi poſſibile ſit, utatur verbo diſpenſationis & miſericordiæ in his, cum alia omnia optimum & commodum finem ac diſpoſitionem ſuſceperint, &c.

Difficile diſpenſabatur cum ordinatis ab alieno Epiſcop.

Huic Epiſtolæ alia ſubjungitur Adriani Papæ ad Baſilium, Conſtaotinum & Leooem Imperatores, in qua denegat iſtam diſpenſationem. Porro de tribus capitulis ſuper quibus præfato poſtulante ſanctiſſimo fratre & Coëpiſcopo noſtro Ignatio, divinitus protectum Imperium veſtrum nos deprecatum eſſe dignoſcitur, D nihil poſſumus ab eo quod jam conſtitutum eſt ordinare diverſum, vel diſponere maxime de Photij conſecratione aliquantiſper verſum: niſi forte nos quibuſdam ex utraque parte in præſentia noſtra repertis, contigerit ſcire quæ uſque huc neſcimus. Noo enim eſt in nobis, eſt & non eſt. Et ſi quæ deſtruximus eadẽ reædificaverimus, prævaricatores nos legis eſſe conſtituemus, &c. Ab illis quippe ſacratiſſimis inſtitutis quæ vel Apoſtolicæ memoriæ prædeceſſor noſter Papa Nicolaos antea ſalubriter ſanxit, vel nos poſtea diſpenſatoriè protulimus, nulla motione vel mutatione diſcedemos aut ad dextram vel ſiniſtram quoque modo declinabimus. Quæ videlicet jamdudum probavit Eccleſia, & immutilanda ſervanda ſuper geſtum univerſale Concilium ſtatuit. E

Cæterum addunt aliqui 27. Canonibus hujus Synodi undecim ex Gratiano collectos quos octavæ Synodo attribuit, cum tamen nothi ſint. Quare omittimus hic, cum nobis in animo non ſit ſuperfluis Canonibus memoriam lectorum onerare, ac veros quodammodo obruere.

Controverſia quadam de octava Synodo.

Acta Synodi vera.

Quidam noluerunt hoc Concilium inter œcumenica recenſere, & Abrahamus Cretenſis interpres Concilij Florentini non ſemel in illius verſione hallucinatus, ut notabitur infra, illud inſignivit nomine octavi Concilij Generalis: inſigni certè temeritate & audacia, cum nihil tale dictum ſit per Patres illius Concilij, & ſi excludendum eſſet hoc Concilium à numero generalium, multa alia ex eorumdem Conciliorum catalogo delenda eſſent, quæ interceſſerunt inter ſecundum Nicænum & Florentinum, quamvis œcumenica fuiſſe negari non poſſit à quoquam cordato, ut inter cætera Lateranenſe ſub Innocentio tertio habitum, cui omnes Concilij generalis conditiones conveniunt. Sed & Romani Pontifices in ſua ordinatione profitebantur, una cum aliis Conciliis œcumenicis, hanc ſe recipere octavam Conſtantinop. ut patet ex profeſſione fidei ab eis recitari ſolita, cum electi conſecrandi eſſent: *Profiteor tibi B. Petre Apoſtolorum Princeps totis conatibus uſque ad ſanguinem cuſtodire, tam de ſancta individuæ Trinitatis, &c. Sanctaque octo univerſalia Concilia, ideſt, Nicænum, Conſtantinopolitanum & Epheſinum primum, Chalcedonenſe & ſextum item Conſtantinop. & ſeptimum item Nicænum, octavum quoque item Conſtantinopolitanum uſque ad unum apicem immutilate ſervare, & pari honore & veneratione digna habere: & quæ prædicaverunt & ſtatuerunt omnimodo ſequi, prædicare, quæque condemnaverunt condemnare ore & corde, &c.* ut habetur apud Binium in Notis. Anaſtaſius autem Bibliothecarius in præfatione ad hanc Synodum: Univerſalis eſt, inquit, primo quia Catholica fides in ea & ſanctæ leges quæ non ſolum à Sacerdotibus, ſed & ab univerſis Chriſtianis coli debent & venerari, contra voces C eorum conſona voce defenduntur. Deinde, quia cum Chriſtus in corpore ſuo, quod eſt Eccleſia, tot Patriarchales ſedes, quot in cuiuſque corpore mortales ſenſus locaverit, profecto nihil generalitati deeſt Eccleſiæ, ſi omnes illæ ſedes unius fuerint voluntatis. Inter quas videlicet ſedes, quia Romana præcellit, non immerito viſui comparatur, &c. Tertio quia cum Photius tot exceſſuum ſuorum morbo univerſam Eccleſiam maculaverit, univerſalis curatio adhibita eſt, ut totum curaretur quod totum fuerat maculatum. Nam tantum hujus ambitionis pullulavit longè lateque temeritas, ut mox Hieroſolymis quidam laicus nomine Salomon extemplo clericus factus, ſit ordinatus Antiſtes, quod nunquam factum eſt etiam ab ipſo Jacobo qui primus illic Epiſcopus extitit, niſi poſtquam Pho- D tius noviter in clero plantatus & confeſtim præſul factus, auditus eſt.

Præterea penes Alexandriam & Antiochiam in tantum radix hujus peſtis excrevit, ut à tempore promotionis crebro dicti Photij hactenus evelli non poſſit. Nec fatendum creditur quod tunc univerſalis jure diceretur, ſi pro fide celebrata conſiſteret, cum & in hac nonnulla quæ ad fidem pertinent ſint definita, & in cæteris univerſalibus Conciliis multa diſpoſita inveniantur quæ ad fidei doctrinam non pertinent. Quamvis non minus in ſanctas regulas quam in Catholicam fidem delinquatur, & diabolus non pro fidei pravitate, ſed ob perverſitatem operum perpetuo maneat condemnatus: & ideo ſicut rectæ fidei ſynceritatem maculantes, ita ſanctam juſtitiæ regulam violantes, ab omnium ſunt unanimitatis æquo libramine E corrigendi.

Quod ultimum addit Anaſtaſius, ut ſolvat objectionem quorumdam Græcorum, qui tantum localem vel Patriarchalem vocabant hanc Synodum, quod in eadem rebus fidei non eſſet actum. Nam etſi obiter in ea actum ſit contra Iconomachos, & contra errorem Photij de duabus animabus, non eſt neceſſe quod determinetur aliquid de fide in Synodo, cum ſufficiat in ea aliquod tractari quod ſpectat ad bonos mores vel ad Hierarchiam, quæ ad rectam fidem conducunt maxime conſervandam. Quid quod Photius notabatur hereſeos, ſeque ipſum miniſteriis ſacris ingerendo excommunicationemque ſummi Pontificis contemnendo totam Eccleſiam conturbabat, unde nulla juſtior occaſio

occaſio Synodum univerſalem congregandi. Sed & ordinationes ſacrorum miniſtrorum irritæ ſaltem quoad executionem ordinum, juriſdictiones vero & abſolutiones pœnitentium omnino invalidæ, quod Sacramenta agant ex opere operato, & juriſdictio ſit de eſſentia Sacramenti, jure merito poſtulant, ut de remedio certo provideatur, nihil enim pejus accidere poteſt in Eccleſia quam cum juriſdictionem ij uſurpant ad quos de jure non pertinet. Verum eſt, quoſdam neſcio qua opinionum probabilitate ductos parum ad iſta attendere, ſibique, detracta cappa Epiſcopali, omnia licita arbitrari, modo id ſemel in animum ſuum induxerint, quaſi Deus pro eorum arbitrio & commodo leges ſuas immobiles inflectere deberet. At videbunt forſan aliquando quot animabus fucum fecerint. Quare quanto horrore uſurpationem hanc Juriſdictionis proſecuti ſunt Patres hujus Synodi, ut referente Niceta cognomento David in vita S. Ignatij quæ extat apud Surium 23. Octob. *ſuſcripſere depoſitioni calamis non nudo atramento, ſed, in quo penitus contremiſcas. Salvatoris ſanguine tinctis.* Quo ſimili modo legitur Theodorus Papa depoſitionem Pyrrhi Conſtant. in Monothelismum relapſi ſcripſiſſe. Baronius anno 648. ex Theophane.

Objicitur in auctario Aimoini Benedictinus quidam Monachus, ſive Ademarus, ſive quis alius, ut eſt in Pithæi ad miſcellam hiſtoriam præfatione, aſſerere aliter definitum fuiſſe de imaginibus in octava Synodo quam fuerat per Doctores Orthodoxos in ſeptima definitum. Sed Benedictinum illum, ſeu Ademarus fuerit ſeu Aimoinus, Iconomachum fuiſſe reſpondent Raderus, Baronius, Binius. Itaut iſtud ſit impudentiſſimum mendacium quo paſti ſunt quicumque ab Eccleſia Romana deficiunt.

Photij malitia inſignis.

Alios angit in hac Synodo quomodo Photius auctor illius Bibliothecæ quam μυριόβιβλον inſcripſit, id eſt, mille libri, etſi tantum ducentos ſeptuaginta novem contineat. in quibus tamen incredibilis lectionis & acerrimi judicij fuiſſe apparet, in tantam veſaniam inciderit ut ſic attentaret contra ſuum Pontificem torque falſa comminiſceretur contra fidem Orthodoxam, ut ſemina jecerit illius ſchiſmatis Eccleſiæ Græcæ à Latina, quod nondum curari potuit. Sed facilis eſt iſtius difficultatis ſolutio, quod cum Photius hanc bibliothecam concinnavit librorum à ſe lectorum in Syria pro Imperatore Conſtantinop. Legati munere fungebatur, adhuc erat junior & nondum aulica ambitione corruptus, quæ cum poſtea mentem ejus invaſiſſet in omne nefas præcipitavit, ut in excidium Eccleſiæ natus fuiſſe videatur. De quo etiam refertur apud Antoninum p. 3. Chron. tit. 22. c. 13. quod mater ejus illo gravida per ſomnium ſe utero ſerpentem geſtare viderit qui totam regionem ac totum fere imperium Orientis peſtifera lue venenaret. Quare a pluribus viris ſanctitatis opinione claris cum illi diceretur hoc portendere Eccleſiæ peſtem per illum quem utero gerebat allatam iri, ſæpe mortem ſibi ac fœtui afferre conabatur, cum interim à marito cuſtodiretur, & à ſanctis viris ab ea mente deduceretur, moneretur que divinæ ut ſe committeret providentiæ. reſtitutus tamen eſt in ſedem Conſtantinopolitanam poſt mortem Ignatij idque etiam ex authoritate & conſenſu Summi Pontificis. Sic res humanæ diverſis caſibus obnoxiæ ſunt, licet ipſe ut oſtendit Baron. tomo 10. Annalium ſceleſtiſſimus & immaniſſimus perſequutor Eccleſiæ fuerit, ac deterior quibuſvis aliis ſive ſchiſmaticis ſive hæreticis, ſive gentilibus Primuſque movit quæſtionem & dubium de proceſſione Spiritus ſancti a ſolo Patre non à Filio, cum ante eum ea de re nulla orta fuiſſet controverſia inter Eccleſiam Græcam & Latinam, ut eſt apud Georgium Meniochitam lib. 4. de proceſſione Spiritus ſancti adverſus ſchiſmaticos. Qui

A cum egregiam operam navaſſet ſub Gregorio X. in unione Græcorum cum Latinis, carceres pœnaſque poſtea à ſuis paſſus eſt.

Ordinatio irrita.

Aliud dubium eſt, quo ſenſu quarto canone hujus Synodi dicatur de Photio quod nonquam fuerit Epiſcopus & quod ordinationes ab eo factæ nullæ ſint, in ejus enim ordinatione nihil videtur requiri niſi quod contra canones cito & nullis ſervatis interſtitiis ordinatus ſit & conſecratus in Epiſcopum, ut enim ait Nicetas apud Baronium ad an. 858. homo gloriæ appetentiſſimus ſex diebus ex laico transformatus eſt in Patriarcham, nimirum primo die ex laico factus eſt Mo- B nachus, ſecundo efficitur Anagnoſtes, tertio Subdiaconus, quarto Diaconus, quinto Presbyter, ſexto denique Patriarcha ſedem Patriarchalem conſcendens pacem populo annunciavit nihil pace dignum cogitans. Conſecratus eſt autem per Gregorium Syracuſanum Epiſcopum Ignatij perduellem, excommunicatum & è throno ejectum: uſus eſt autem comminiſtris Petro Sardorum Epiſcopo qui cognominabatur, Miſer, & Eulapio Apamææ Epiſcopo. At iſta denotant quidem illicitam fuiſſe conſecrationem Epiſcopalem Photij, non vero invalidam: Unde & ab eo ordinati valide fuerunt ordinati characteremque ſuſceperunt. Ideò intelligendus eſt canon ad ſenſum plurium præcedentium, ut nonquam Photius fuerit Epiſcopus licitè quoad executionem, & ab eo ordinati nunquam potuerint licite exercere munia ſuſcepti ordinis à cujus C executione ſuſpenſi erant: quod ab eo ordinem ſuſcepiſſent quiſi in aliena Diœceſi, & non ſua ſine Epiſcopi illius loci aſſenſu manus impoſitionem ſuſcepiſſent. Eodem quoque modo intelligendæ ſunt litteræ Formoſi Papæ ad Stylianum Neocæſareæ Euphrateſiæ provinciæ Epiſcopum. Peris miſericordiam & non ſcribis quomodo ſit exhibenda; neque cui ſæculari videlicet vel Sacerdoti Si enim ſæcularem dixeris, venia dignus is erit tanquam à ſæculari dignitatem adeptus. Si vero Sacerdotem dicas non adhibes mentem quod dignitatem præbere non potuit qui dignitatem non habeat. Nihil potuit dare Photius præter damnationem quam habuit per impoſitionem obliquæ manus, & damnationem præbuit. Quomodo dignitatem potuit accipere qui particeps factus eſt condemnato? D quoniam pro ordinato miſericordiam obtinere petis, animadverte quod ordinatorem potius fove juxta Domini ſactum eloquium: *vel facite arborem bonam & fructus ejus bonos: numquid poteſt ficus uvam producere, vel vitis ficus? &c.* Cum his qui a Photio fuerunt ordinati miſericorditer nos gerentes, decernimus ut oblatis libellis ſe deliquiſſe fateantur, & pœnitentia veniam deprecentur, pollicentes ſe nunquam tale quid commiſſurus, &c. Iſta porro luculentius explicat Doctor Hallier nunc Epiſcopus Cavallicenſis ex ſuffraganeis Archiepiſcopi Avenionenſis ſect. 3. de effectibus ordinationis c. 2. per plures paragraphos ac § 6. docet hujuſmodi Canonum verba interpretenda eſſe quaſi ὑποθετικῶς dicta, non διδακτικῶς ad communem vulgatem intelligētiam, non ad ſcholaſticum rigorem, E Similiter quoque, inquit, non dicuntur veri Sacerdotes impij & Sacerdotij ſuis actionibus violatores, non quod Sacerdotij poteſtate careant, ſed quod Sacerdotij dignitatem, gravitatem, auctoritatem, ſtatum perfectionemque non aſſequantur; qui turpibus facinoribus conſcientiam ſuam maculant, quod Sacerdotij leges non ſervent: quomodo vulgo negantur eſſe Conſules qui reipublicæ non conſulunt, Medici qui aliis non medentur, Doctores qui docendis aliis nullam operam inſumunt, Reges qui Regis munia aſpernantur. Quas & ſimiles phraſes, imo & duriores ad vitiorum inſectationem dici poſſe nemo inficias ibit. Vide plura ibid. ad hoc argumentum ſpectantia, quod forſan etiam aliqua nobis in progreſſu iſtius Summæ agenda erunt.

Etſi enim non ſunt ea ſervata quæ ad celebrationem pertinent quæ tamen ad valorē ordinationis requiſita non ſunt omiſſa.

Mat. 12.

Verum hæc non tollunt difficultatem, cum etiam A aliquando reiteratæ ordinationes fuerint, tanquam omnino nullæ & invalidæ, & in Conc. Sard. can. ubi dicitur non ſit rata ordinatio, hoc idem videtur ſignificare ac ſi diceretur matrimonium non ratum, id eſt quod nullum eſt. Sic in can. 4. conc. 1. Conſtant. Maximi Cynici ordinatio in Epiſcopum declaratur irrita & ab eo ordinati non cenſentur Clerici, & in Concilio Sueſſionenſi ſecundo ordinati ab Ebone Remenſi Archiepiſcopo declarantur iterata ordinatione reordinandi. Plura exempla referri poſſent de quibus etiam paſſim agitur in hac Summa, quibus conſtat ejectionem a gradu & ordine aliquid plus ſignificare quam ſolam ſuſpenſionem ab actu aut executione ordinum, quemadmodum ſolent hodie intelligi tales ſententiæ contra Epiſcopos aut Sacerdotes, qui cum recipiant caracterem in ordinatione, qui eſt indelebilis, nulla poteſtate Eccleſiaſtica fieri poteſt, ut invalida ſint quæ gerunt ex poteſtate ordinis.

Solutio difficultatis.

Hæc res varie agitatur à Theologis: probabilior autem videtur ſententia, quod antequam definiſſet unquam Eccleſia de caractere ordinationis, an tales ſententiæ Eccleſiaſticæ privarent ſolo exercitio ordinum vel tollerent omnem poteſtatem, ambiguum fuiſſe nec non ſub opinione poſitum. Quod ergo aliquando, non obſtante quod eſſentialia in ordinatione adhibita fuiſſent, quidam cenſuerunt reiterationem ordinationis eſſe neceſſariam, id ita cenſuerunt ex probabili opinione, non diſtinguentes inter illicitum & invalidum. Sed ubi diſtinctio validi & invalidi ſufficienter inducta eſt opera Theologorum Scholaſticorum, qui non pauca in rebus ſpiritualibus antea incerta & obſcura elucidaverunt, ut non putemus inutilem eſſe Theologiam Scholaſticam, tunc ceſſavit probabilitas opinionis prædictæ, & ſine ambiguitate viſum eſt non eſſe reiterandas ordinationes contra prohibitionem Eccleſiæ factas, ſi modo de eſſentialibus nihil deeſſet: ac quemadmodum quando baptiſmus eſt dubius nihil conſultius fieri poteſt, quam ut reiteretur; ſic quamdiu fuerunt dubiæ tales ordinationes, ipſas reiterari viſum eſt. Quod autem dubium iſtud magis fovebat eſt incertitudo caracteris Epiſcopalis, de quo nondum definitio Eccleſiæ facta eſt. Nondum Doctor Mayrones qui præivit aliis in actu Sorbonico, Ordini & caracteri Epiſcopali probabilitatem conciliaverat dicendo Epiſcopatum reſpicere Euchariſtiam ſaltem

B mediate, quia ordinat Miniſtros ejus. Unde fit maxime probabile eſſe ordinem & imprimere caracterem nec eſſe ſolum dignitatem eminentem in Eccleſia, à qua poſſet ipſa dejicere aliquem, ut poſt eam abjectionem nihil poſſet amplius valide: ſicut nec Prætor quem reſpublica depoſuit aut abdicavit. Si teneatur, inquit Scotus in 4. diſt. 25. q. 1. quod Epiſcopus depoſitus ſimpliciter non eſt Epiſcopus, neganda eſt ſimilitudo, quia caracter Sacerdotij tolli non poteſt, nec per conſequens Sacerdotium ſicut Epiſcopatus. Quamdiu ergo non ſatis conſtitit de veritate caracteris Epiſcopalis, ſicut necdum conſtabat tempore præſentis Synodi: locus fuit opinandi reiterandas eſſe ordinationes tam Presbyterorum quam Epiſcoporum, ſi collatæ eſſent per excommunicatum. Vide de his Morinum de ſacris ordinationibus exer. v. c. 2.

SUMMA
CONCILIORUM
TERTIA CLASSIS
CONCILIORUM GENERALIUM
quæ in Occidente celebrata ſunt.

ABSOLVTA claſſe Conciliorum eorum Generalium, quæ hæreſes in Oriente exortæ ut ibidem cogerentur quodammodo coëgerunt, ingredimur in tertiam claſſem Conciliorum aliorum Generalium, quæ labente gloria Græcorum propter eorum defectionem à fide Orthodoxa & Schiſmatis ipſorum perverſitatem (fuit enim Ilium & ingens gloria Teucrorum) *apud Latinos habita ſunt; ut quemadmodum divina Providentia poſtquam Imperia in Oriente ad continendos populos variaſque gentes legibus politicis excolendas excitata fuerunt, ad idem bonum aliis nationibus impertiendum, Romanorum Imperium, tum Francorum ac Germanorum, ſuſcitavit in Occiduis mundi partibus:* Cum diu fuiſsent, *ait D. Auguſtinus lib. 5. de civitate Dei c. 12.* Regna Orientis illuſtria, voluit Deus & Occidentale fieri, quod tempore eſſet poſterius: idque talibus potiſſimum conceſſit hominibus, ad domanda gravia mala multarum gentium. *Idem accidit in Conciliis Generalibus, quæ quoddam Imperij genus obtinent ad regendos in fide & moribus populos: cum primo annorum ab Incarnatione millenario illas mundi plagas quæ primo gaudent ortu ſolis ornaſſent, deinceps ad alias tranſierunt pari fere numero, quamvis eorum aliqua, quod eorum acta non extent, aliquos Synodorum collectores ſubterfugerint, à quibus hîc initium agimus. Hoc uno obſervato, quod Orientis Concilia maxime pugnaverunt pro Chriſti perſona aſſerenda ac iis articulis prioribus Symboli qui ad ejus quaſi corpus proprium pertinent, hos enim impetebant potiſſimum famoſiores hæretici: At Occidentis concilia poſteriores Symboli partes ac corpus Chriſti Myſticum magis tuebantur contra inſultus noviſſimorum hæreticorum, iuxta annotata in Concilio Apoſtolorum: Sic enim Myſterium iniquitatis operatur ad parandam viam Anti-Chriſto, ut curet deſtruere tam Chriſti caput quam corpus, tam poſteriores Symboli partes quam priores, tam cultum ipſum & colendi normam quam eum qui colendus eſt, ut ſcitè obſervat Stapleton orat. 1. quodlibetica.*

Imperiorum utilitas.

CONCILIVM LATERANENSE I. GENERALE IX.

TRECENTORVM ET AMplius Epiſcoporum pro pace in cauſſa inveſtiturarum inter Eccleſiam & Imperium ineunda, celebratum, anno Domini 1122. in quadrageſima, tempore Calixti Papæ II. & Henrici Imperatoris V.

ETSI erunt qui erroris arguant Conſtantinum magnum quod Eccleſiam dotaverit, eorumque propoſitionem inter male ſonantes & piarum aurium offenſivas recenſeat Bannes 2. 2. Divi Thomæ, quæſt. 11 art. 2. Quonomine & vituperantur illi *Divitiæ Eccleſiæ.* qui aſſerunt tunc auditam vocem, *hodie venenum infuſum eſt in Eccleſiam*; Certum tamen & experientia ipſa nimis comprobatum plura mala profluxiſſe ex divitiis & poſſeſſionibus quibus Eccleſiæ & ſacerdotia ditata fuerunt. Hæc nempe eſt rerum humanarum conditio ut bona & mala ſeſe invicem commiſceantur. Inter illa plura mala, illud non fuit ex minoribus, quod *Principū ambitus in bona Eccleſiæ.* principes ſæculares ex hinc, concupiſcentia inflammāte, ſibi conceſſionem ſacerdotiorum, Epiſcopatuum Abbatiarum aliorumque beneficiorum arrogare voluerunt, ob temporale annexum ſpirituale ad ſe trahere conantes, cum potius ſpirituali exiſtente principali & temporali tantum acceſſorio, juſtius eſſet ut qui ſpiritualium adminiſtratores eſſent, beneficia illa dignis conferrent. Quod cautum erat per canones duorum ultimorum Conciliorum Orientalium generalium ſecundi Nicæni, & quarti Conſtantinopolitani ad coercendum abuſum illum jam tunc exorientem. Sunt enim plerumque Canones indicia malorum quibus opponuntur, ſicut certa medicamenta cum adhibentur, morbos indicant. Creſcens autem malum hoc à temporibus harum Synodorum, invaluit potiſſimum in Germania; ubi cum pinguiora eſſent beneficia, Imperatores avidius iis inhiarunt, eorum conferendorum jure ſibi vindicato, fruſtra renitentibus Pontificibus Romanis ac maxime Gregorio VII. Eccleſiaſticæ libertatis vindice acerrimo, qui etiam propterea Henricum IV. Imperatorem à ſacris abſtulit, quod inveſtituras ſibi aſſumeret, hoc eſt jus eligendi Epiſcopos cum traditione annoli & baculi paſtoralis in ſignum beneficij illis à ſe collati.

Certe inſtitutio & regimen Eccleſiæ non eſt ex arbitrio hominum: aliquot conditiones præfixit Deus religioni Chriſtianæ. 1. ut convocatio ad illam eſſet generalis ex omni parte mundi. 2. Ut ingreſſus in illam in *4. Conditiones religionis Chriſtianæ.* baptiſmo fieret per fidem expreſſam Myſteriorum Trinitatis, Incarnationis ac Redemptionis humani generis per Chriſtum. 3. Ut illa congregatio eſſet ſub uno capite Chriſti vicario, & ſub talibus ſignis ſenſibilibus ſacrificij & Sacramentorum nata. quarta, ut intra eam eſſet ordo Hierarchicus, tam ſecundum poteſtatem ordinis quam juriſdictionis, ſecundum quem omnia debite fierent, & bonum redemptionis communicaretur. Sic enim quæ à Deo ſunt ordinata ſunt. At hæc invertere molitur adverſarius redemptionis humanæ: modoque unam, modo alteram ex his conditionibus deſtruere curat, ut hic ordinem Hie-A rarchicum per Laicos principes. Hinc nata occaſio hujus Concilij.

Acres autem contentiones quæ per multa tempora ac ſub diverſis Pontificibus efferbuerunt, quibuſdam tolerantibus ut fatetur Baronius ſub annum 1107 cum principes abſtinerent in harum inveſtiturarum uſo ab omni illicito mercimonio, dignorum Sacerdotum habita ratione, aliis vi & metu id concedentibus, ut *Diſſidia Paparū & Imperatorū pro inveſtitura.* contigit Paſchali II. à quo in carcerem prius conjecto, privilegium conferendi beneficia per annulum & baculum extorſit Henricus V. Imperator, aliis vero palam & omnimodo renitentibus, ut poſt Gregorium VIII. Calixto II. ex Viennenſi Archiepiſcopo ad ſummum Pontificatum aſſumpto. Hic enim ut libertatem Eccleſiæ aſſereret confirmata excommuni-B cationem in Henricum V Adalbertum Archiepiſcopum Moguntinum in Germania Legatum conſtituit, qui ſtrenue ſuum exequens munus, Epiſcopos & principes pro Eccleſiæ defenſione adverſus Imperatorem commovit, ex quorum viribus conjunctis, comparato ingenti exercitu & ex alia parte appropinquante Imperatoris alio exercitu, cum cruento certamine lis iſta dirimenda videretur, benignus, ait Abbas Uſpergenſis, & amator hominum Jeſus per induſtriam ſervorum ſuorum ſedis Apoſtolicæ Legatorum qui tunc Moguntiæ morabantur, imo per inhabitantem in eis Spiritum ſanctum, ſpiritum principum paci contrarium curavit auferre, charitatem quoque nihilominus in eorum cordibus diffundere cœpit. Quia nimirum, ut vere creditur, poſt tot Chriſti tunicæ ſciſſuras, poſt C tot Chriſtianorum inteſtina bella, tempus miſerendi Sion, id eſt Eccleſiæ licet ſero jam venit. Selectis ex utraque parte duodecim principibus pro pace & con- *Pax inter exercitus.* cordia per unam & amplius hebdomadam certatum eſt, donec ipſe, in cujus manu cor regis eſt, omnem animoſitatem Auguſti ſub Apoſtolicæ reverentiæ obedientiam, cauſa matris Eccleſiæ, etiam ultra ſpem plurimorum inflexit. Scilicet Imperator juri electionum à ſe prætenſo ceſſit, & ſummus Pontifex illi regalia conceſſit, ut ſcilicet Epiſcopi & Abbates temporalia bona ab eo ſe recipere agnoſcerent: atque ut hæc conventio rata haberetur, convocatum eſt per Calixtum Concilium hoc Romanum in palatio Lateranenſi, cui etiam interfuit Abbas D. Dionyſij Sugerius, qui trecentos & amplius Epiſcopos interfuiſſe memorat in Ludovici regis vita, non commemoratis Abbatibus D qui in multo majori numero aderant. Præter pacem autem illam ſtatuta ſunt & aliqua alia, prout neceſſitas Eccleſiæ poſtulare videbatur.

CANONES CONCILII.

I. SAnctorum Patrum exempla ſequentes, & officij noſtri debito innovantes, ordinari quemquam per pecuniam in Eccleſia Dei, vel promoveri, auctoritate Sedis Apoſtolicæ modis omnibus prohibemus. Si quis verò in Eccleſia ordinationem vel promotio-E nem taliter acquiſierit, acquiſita prorſus careat dignitate.

II. Nullus in Præpoſitum, nullus in Archipresbyterum, nullus in Decanum, niſi Presbyter; nullus in Archidiaconum, niſi Diaconus, ordinetur.

III. Presbyteris, Diaconibus, vel Subdiaconibus concubinarum & uxorum contubernia penitùs interdicimus, & aliarum mulierum cohabitationem: præter eas quas Nicæna Synodus per ſolas neceſſitudinum cauſas habitare permiſit, videlicet matrem, ſo-

rorem, amitam, vel materteram, aut alias hujuſmodi, de quibus nulla valeat juſte ſuſpicio oriri.

IV. Præterea, juxta beatiſſimi Stephani Papæ ſanctionem ſtatuimus, ut laici, quamvis Religioſi ſint, nullam tamen de Eccleſiaſticis rebus aliquid diſponendi habeant facultatem: ſed ſecundum Apoſtolorum Canones, omnium negotiorum Eccleſiaſticorum curam Epiſcopus habeat, & ea, velut Deo contemplante, diſpenſet. Si quis ergo Principum, aut laicorum diſpenſationem, vel donationem rerum ſive poſſeſſionum Eccleſiaſticarum ſibi vendicaverit, ut ſacrilegus judicetur

Canones Apoſtol.

V. Conjunctiones conſanguineorum fieri prohibemus, quoniam eas & divinæ & ſæculi prohibent leges. Leges enim divinæ hoc agentes, & eos qui ex eis prodeunt, non ſolum ejiciunt, ſed maledictos appellant: Leges vero ſæculi, infames tales eos vocant, & ab hæreditate repellunt. Nos itaque Patres noſtros ſequentes, infamus eos notamus, & infames eos eſſe cenſemus.

VI. Ordinationes, quæ à Burdino Hæreſiarcha, poſtquam à Rom. Eccleſia eſt damnatus, quæque à Pſeudoepiſcopis per eum poſtea ordinatis factæ ſunt, irritas eſſe decernimus.

Epiſc. author.

VII. Nullus omnino Archidiaconus, aut Archipresbyter, aut Præpoſitus, vel Decanus animarum curam, vel Præbendas Eccleſiæ, ſine judicio vel conſenſu Epiſcopi alicui tribuat: imo ſicut ſanctis Canonibus conſtitutum eſt, cura & rerum Eccleſiaſticarum diſpenſatio in Epiſcopi judicio & poteſtate permaneat. Si quis vero contra hæc facere, aut poteſtatem ad Epiſcopum pertinentem ſibi vendicare præſumpſerit, ab Eccleſiæ liminibus arceatur.

VIII. Ad hæc ſanctæ Romanæ Eccleſiæ poſſeſſiones quietas ſervare per Dei gratiam cupientes, præcipimus, & ſub diſtrictione anathematis interdicimus, ne aliqua militaris perſona Beneventanam B. Petri civitatem præſumat invadere, aut violenter retinere. Si quis aliter præſumpſerit, anathematis vinculo teneatur.

IX. A ſuis Epiſcopis excommunicatos, ab aliis Epiſcopis, Abbatibus, & Clericis in communionem recipi proculdubio prohibemus.

X. Nullus in Epiſcopum niſi Canonice electum, ad conſecrandum manus mittat. Quod ſi præſumpſerit, & conſecratus, & conſecrator abſque recuperationis ſpe deponatur.

XI. Eis qui Ieroſolymam proficiſcuntur, & ad Chriſtianam gentem defendendam, & tyrannidem infidelium debellandam efficaciter auxilium præbuerint, ſuorum peccatorum remiſſionem concedimus, & domos, & familias, atque omnia bona eorum, in B. Petri & Romanæ Eccleſiæ protectione, ſicut à Domino noſtro Papa Urbano ſtatutum fuit ſuſcipimus. Quicumque ergo ea diſtrahere, vel auferre, quamdiu in via illa morantur, præſumpſerint, excommunicationis ultione plectantur: eos autem, qui pro Ieroſolymitano, vel Hiſpano itinere cruces ſibi in veſtibus poſuiſſe noſcuntur, & viam dimiſiſſe, cruces iterato aſſumere & viam ab inſtanti Paſcha uſque ad ſequens proximum Paſcha perficere, Apoſtolica auctoritate præcipimus. Alioquin ex tunc eos ab Eccleſiæ introitu ſequeſtramus, in omnibus terris eorum divina officia, præter infantium Baptiſma, & morientium pœnitentias, interdicimus.

XII. Illam vero pravam defunctorum Porticanorum conſuetudinem, quæ hactenus ibi fuit, ex fratrũ noſtrorum, & totius Curiæ cõſilio, nec non & voluntate atq; conſenſu Præfecti removendam cenſemus: ut Porticanorum habitatorum ſine heredibus morientium bona contra morientium deliberationem minime pervadantur. Ita tamen, ut Porticani in Rom. Eccl. & noſtra, noſtrorumq; ſucceſſorum obedientia & fidelitate permaneant.

XIII. Si quis treguam diffregerit, uſque tertio ad ſatisfactionem ab Epiſcopo admoneatur. Quod ſi tertio admonitus, ſatisfacere contempſerit; Epiſcopus, vel cum Metropolitani conſilio, aut cum duobus, aut cum uno vicinorum Epiſcoporum, in rebellem anathematis ſententiam dictet, & per ſcripturam Epiſcopis circumquaque denuntiet.

XIV. Sanctorum Patrum Canonibus conſona ſentientes, oblationes de ſacratiſſimo & reverendiſſimo Altari B. Petri, & Salvatoris, & S. Mariæ Rotundæ, ac de illis omnium Eccleſiarum Altaribus, ſive Crucibus, à laicis auferri penitus interdicimus, & ſub anathematis diſtrictione firmamus. Eccleſias à laicis incaſtellari, aut in ſervitutem redigi, auctoritate Apoſtolica prohibemus.

XV. Quicumque monetam falſam ſcienter fecerit, aut ſtudioſe expenderit, tamquam maledictus, & pauperum virorum oppreſſor, & civitatis turbator, à fidelium conſortio ſeparetur.

XVI. Si quis Romipetas & Peregrinos, Apoſtolorum limina & aliorum Sanctorum Oratoria viſitantes, capere, ſeu rebus quas ferunt ſpoliare, & mercatores novis teloniorum ſeu pedaticorum exactionibus moleſtare tentaverit, donec ſatisfecerit, communione abſtineat Chriſtiana.

al. Podagiorum.

XVII. Interdicimus Abbatibus & Monachis publicas pœnitentias dare, & infirmos viſitare, unctiones facere, & Miſſas publicas cãtare. Chriſma, & Oleum, Conſecrationes altarium, Ordinationes Clericorum ab Epiſcopis accipiant, in quorum Parochiis manent.

Religioſi in quibus Epiſc. ſubditi.

XVIII. In Parochialibus Eccleſiis Preſbyteri per Epiſcopos conſtituantur, qui eis reſpondeant de animarum cura, & de iis quæ ad Epiſcopum pertinent. Decimas & Eccleſias à laicis non ſuſcipiant abſque conſenſu & voluntate Epiſcoporum, & ſi aliter præſumptum fuerit, Canonicæ ultioni ſubjaceant.

Presbyteri Parochiales Epiſc. ſubditi.

XIX. Servitium, quod Monaſteria, aut eorum Eccleſiæ à tempore Gregorij Papæ VII.

Ddd iij

uſque a I boc tempus Epiſcopis facere, & nos concedimus. Poſſeſſiones Eccleſiarum & Epiſcoporum tricennales, Abbates, vel Monachos habere omnimodis probibemus.

XX. Paternarum traditionum exemplis commoniti, Paſtoralis officij debitum perſolventes, Eccleſias cum bonis ſuis, tam perſonis quam poſſeſſionibus, Clericos videlicet ac Monachos, eorumque Converſos, Oratores quoque cum ſuis nibilòminus rebus quas ferunt, tutos, & ſine moleſtia eſſe ſtatuimus. Si quis autem contra boc facere præſumpſerit, & poſtquam facinus ſuum recognoverit, infra triginta dierum ſpatium competenter non emendaverit, à liminibus Eccleſiæ arceatur, & anathematis gladio feriatur.

XXI. Preſbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus, & Monacbis concubinas babere, ſeu matrimonia contrabere, penitus interdicimus: contracta quoque matrimonia ab hujuſmodi perſonis disjungi, & perſonas ad pœnitentiam debere redigi juxta ſacrorum Canonum diffinitionem, judicamus.

XXII. Alienationes, quæ ſpecialiter per Otbnonem, Guidonem, Ieremiam, ſeu forte Pbilippum, ubilibet de poſſeſſionibus Ravennatis Exarchatus factæ ſunt, damnamus: generaliter autem, omnium per intruſionem, ſeu Canonice electorum ſub Epiſcopi nomine, aut Abbatis, qui ſecundum uſum Ecclecleſiæ ſuæ conſecrandus eſt, alienationes quocumque modo factas, nec non perſonarum Ordinationes ab eiſdem ſine communi conſenſu Clericorum Eccleſiæ, ſive per Simoniam itidem factas, irritas judicamus. Illud etiam per omnia interdicimus. Vt nullus Clericus Præbendam ſuam, ſeu aliquod Eccleſiaſticum Beneficium aliquo modo alienare præſumat: quod ſi præſumptum olim fuit, vel aliquando fuerit, irritum erit, & Canonicæ ultioni ſubjacebit.

Reſtitutio inveſtiturarum ab Henrico Imperatore facta.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis.

Ego Henricus Dei gratia Romanorum Imperator Auguſtus, pro amore Dei, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, & Domini Papæ Calliſti, & pro remedio animæ meæ, dimitto Deo, & ſanctis ejus Apoſtolis Petro & Paulo, & ſanctæ Catholicæ Eccleſiæ omnem Inveſtituram per annulum & baculum: & concedo, in omnibus Eccleſiis quæ in regno vel Imperio meo ſunt, fieri electionem, & liberam conſecrationem: Poſſeſſiones, & regulatia beati Petri, quę à principio hujus diſcordiæ uſque ad hodiernam diem, ſive tempore patris mei, ſive etiam meo ablata ſunt, quæ habeo, eidem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ reſtituo: quæ autem non babeo, ut reſtituantur, fideliter adjuvabo. Poſſeſſiones etiam omnium aliarum Eccleſiarum, & Principum & aliorum tam Clericorum quam Laicorum,
A conſilio Principum, & juſtitia, quas habeo, ut reddantur, fideliter juvabo. Et do veram pacem D. Papæ Calliſto, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, & omnibus qui in parte ipſius ſunt vel fuerunt. Et in quibus ſancta Romana Eccleſia auxilium poſtulaverit, fideliter juvabo, & in quibus mihi querimoniam fecerit, debitam ſibi juſtitiam faciam.

Conceſſio Calliſti Papæ II. Henrico Imperatori facta.

B EGo Calliſtus ſervus ſervorum Dei dilecto filio Henrico Dei gratia Romanorum Imperatori Auguſto concedo electiones Epiſcoporum & Abbatum Teutonici Regni, quæ ad Regnum pertinent, in præſentia tua fieri, abſque Simonia, & aliqua violentia: ut ſi qua inter partes diſcordia emerſerit, Metropolitani, & Provincialium conſilio vel judicio, ſaniori parti aſſenſum & auxilium præbeas. Electus autem, regalia per ſceptrum à te recipiat, exceptis omnibus quæ ad Romanam Eccleſiam pertinere noſcuntur, & quæ ex his jure tibi debet, faciat. Ex aliis vero partibus Imperij conſecratus, infra ſex
C menſes regalia per ſceptrum à te recipiat De quibus vero mibi querimoniam feceris, & auxilium poſtulaveris, ſecundum officij mei debitum, auxilium meum præſtabo. Do tibi veram pacem, & omnibus, qui in parte tua ſunt, vel fuerunt, tempore hujus diſcordiæ. Data anno milleſimo centeſimo vigeſimo ſecundo, nono Kalendas Octobris.

Controverſia de inveſtitura.

Hanc docte & fuſe agitat Andræas Sauſſaius Epiſcopus Tullenſis in ſua Panoplia Epiſcopali l. 1. Ubi ſtudioſus rerum antiquarum lector abonde unde ſibi ſatisfaciat, reperturus eſt. Pauca ex hinc delibabimus
D aliis etiam aliunde accerſitis. Ac primo advertendum eſt ex hoc duplici potiſſimum capite improbatam fuiſſe hanc inveſtituram per annulum & baculum, quod per hæc deſignaretur poteſtas ſpiritualis emanare à poteſtate ſæculari, quia annulus ſpiritualis conjugij quod contrahit Epiſcopus cum deſponſata ſibi Eccleſia inſigne ſit: baculus vero vel virga ſignum regiminis paſtoralis, & ſacræ ligandi & ſolvendi animas poteſtatis quam quiſque antiſtes vel paſtor non à rege ſed a Deo recipit. Quod teſtatum voluit inſigni exemplo rex Galliæ Robertus, de quo refert Glaber Radulphus monachus Benedictinus lib. 5. cap. 1. quod cum ad eum veniſſet quidam Abbas regij favoris ambitu præfecturam aucupatus, pio ei ſuccenſuerit animo, di-
E cens: Depone baculum regiminis paſtoralis, quem credis largitione mortalis hominis debere geſtari. Quem cum a ſe projeciſſet, ſuſcipiens illum rex impoſuit dextræ imaginis Salvatoris. Vade, inquiens Abbati, & ſuſcipe illum de manu omnipotentis regis, ne ſis ultra pro eo debitor alicujus mortalis, ſed libere utere eo, ut decet culmen tanti honoris. At ipſe gaudenter illum ſuſcipiens plurimis de tali facto alacritatem contulit, ac de hinc cum omni libertate viguit. Sed & alter Abbas Galterus Pontœſianus Abbas cum rex Galliæ Philippus ab avo ſuo Roberto degenerans, hanc inveſtituræ gloriam affectaret ad eumque acceſſiſſet temporalium conceſſionem accepturus, ac ei rex baculum prope recurvam partem, hoc eſt, pedi fere faſtigium, tenens conttaderet, ſanctus vir curvitatem

ipſam baculi arripiens manum ſuam regię ſuperpoſuit, hæc gravi verendoque vultu effatus. Non deſuper manum tuam, ſed deſuper, non enim regimen Eccleſiæ a te recipio, ſed a Deo. Nec obſcura erat ſignificatio iſta ſpiritualis poteſtatis per baculum, cujus hoc eſt dictum Innocentij III. lib. 1. myſteriorum miſſæ cap. 62. baculus correctionem ſignificat paſtoralem propter quod à conſecratore dicitur conſecrato, *accipe baculum paſtoralitatis* & de quo dicit Apoſtolus 1. Cor 4. *In virga veniam ad vos.* Quod autem eſt acutus in fine, rectus in medio, retortus in ſummo: deſignat quod per eum Pontifex debet pungere pigros, regere debiles, colligere vagos. Quod verſificator quidam expreſſit.

Pedum baculus paſtoralis.

In baculi forma, præſul, datur hæc tibi norma,
Attrahe per primum, medio rege, punge per imum,
Attrahe peccantes, rege juſtos, punge vagantes,
Attrahe, ſuſtenta, ſtimula, vaga, morbida, lenta.

Ex hac porro tam evidenti deſignatione ſignificabatur per baculi traditionem quod emanaret poteſtas Epiſc. aut Abbatialis à ſæculari principe, ut ſic ei ſubjici videretur & ad ejus nutum gubernari, quod eſt contra divinam inſtitutionem ſacroſque Eccleſiæ canones ſeptimæ & octavæ ſynodi.

Dicebant tamen reges & Imperatores ſe per hanc baculi traditionem non intendere aliud quam regaliorum, id eſt bonorum temporalium conceſſionem, in quibus viri Eccleſiaſtici ab ipſis dependerent. Qua occaſione non defuerunt authores qui hoc ut licitum tolerari poſſe ſentirent ſecluſa omni nundinatione; unde fervente hoc diſſidio Waltramus quidam Epiſcopus Nuverburgenſis tractatum edidit pro uſu inveſtituræ tanquam rei licitæ, dummodo per inſignium baculi maxime traditionem temporalia dumtaxat a ſæculari principe, prælato concedi intelligeretur. Cui ſuffragatus eſt Yvo Carnotenſis epiſt. 60. ad Hugonem Lugdunenſem Archiepiſcopum Legatum Apoſtolicæ ſedis. Ubi inter cætera. Quamvis octava ſynodus ſolum prohibeat eos intereſſe electioni non conceſſioni, quæ conceſſio ſive fiat manu ſive nutu ſive lingua ſive virga quid refert? Cum reges nihil ſpirituale ſe dare intendant, ſed tantum id votis petentium annuere, aut villas Eccleſiaſticas & alia bona exteriora quæ de munificentia regum obtinent Eccleſiæ, ipſis electis concedere.

Yvo Carnot. defendit inveſtituram.

Nequaquam tamen probari potuit ſententia Yvonis tam abjecte loquentis imo multa ingerentis, quæ niſi corrigerentur ab aliis ejus epiſtolis in maximum diſcrimen adduxiſſet famam ſuam & glorioſum nomen, quod ex defenſione Apoſtolicæ veritatis ſibi digniſsime comparaverat. Et cum Paſchalis II. metu adactus, hoc jus Henrico IV. conceſſiſſet, pollicituſque fuiſſet quod nunquam Imperatorem inquietaret de præſumpto ob hanc cæremoniam ac temerato Eccleſiarum jure, in hunc modum illi exprobravit Abbas montis Caſsini Bruno ac Signienſium Epiſcopus, ut habetur libro quarto Chronici Caſsinenſis. Inimici mei dicunt tibi, quia non te diligo & male de te obloquor. Sed mentiuntur, ego enim ſic te diligo ut Patrem ac Dominum meum, neminemque alium te vivente volo habere Pontificem, ſicuti cum multis aliis tibi promiſi. Audio tamen Salvatorem meum dicentem mihi: *Qui amat patrem aut matrem pluſquam me non eſt me dignus.* Unde Apoſtolus ait: *Si quis non amat Dominum Jeſum Chriſtum ſit anathema.* Debeo igitur diligere te, ſed plus debeo diligere illum qui te fecit & me. Huic enim tanto amori nihil unquam præferendum eſt. Fœdus autem illud adeo fœdum tam omni pietati religionique contrarium ego non laudo. Quis enim illud laudet in quo violatur fides, Eccleſiæ libertas amittitur, ſacerdotium tollitur, unicum & ſingulare oſtium Eccleſiæ clauditur, multa oſtia aperiuntur, per quæ qui intrat fur eſt & latro? Habemus canones, habemus ſanctorum Patrum conſtitutiones ab Apoſtolorum temporibus ad te uſque perductas. Via regia incedendum eſt, neque ab ea in aliquam partem declinandum. Apoſtoli illos omnes damnant & a fidelium communione ſejungunt, qui per ſæcularem poteſtatem Eccleſiam obtinerent. Laici enim quantumlibet religioſi ſint, nullam tamen diſponendæ Eccleſiæ facultatem ſunt conſecuti. Hæc enim Apoſtolorum conſtitutio ſancta eſt: cui qui contradicit, catholicus non eſt. Omnis enim qui hæreſim tuetur, hæreticus eſt. Nemo hanc non eſſe hæreſim dicere poteſt, quam ſancta & Apoſtolica Eccleſia in multis Conciliis hæreſim nominat & cum ſuis hæreſibus damnat. Talis allocutio inter Pontificem & Abbatem invidiæ & odij fomitem miniſtravit. Inter cætera vero quæ tunc Pontifex in Abbatem locutus eſt, ait: niſi illum a Monaſterij adminiſtratione removero, ipſis argumentis Eccleſiæ regimen mihi tollit. Quapropter eidem Abbati reſcripſit epiſtolam qua vetuit, ne ultra Epiſcopus eſſet atque Abbas, &c.

Bruno Signienſis contra

Matth. 10.

Ad Gal. 1.

Ex quibus videre eſt quot animorum & ſententiarum diſsidia etiam exorta ſunt occaſione hujus inveſtituræ. Videri poteſt de his Juretus in Notis ad citatam epiſtolam Ivonis, ubi & refert eundem Paſchalem inveſtituris poſtea fortiter reſtitiſſe, cum ſcriberet in hæc verba ad Anſelmum de Legatis Regis Anglorum. Audivimus eos dixiſſe, quia ſi rex in aliis bene ageret, nos inveſtituras Eccleſiarum non prohibere, &c. Si vero noſtro ſilentio pateremur Eccleſiam felle amaritudinis & impietatis radice pollui, qua ratione poſſemus apud æternum judicem excuſari? Non eſt laicorum Eccleſiam tradere, nec filiorum matrem adulterio polluere. *Jure igitur privandus eſt patrimonio qui matrem polluit adulterio.* Nec meretur Eccleſiaſticæ benedictionis conſortium qui eam impia infeſtatione inſequitur. Laicorum eſt Eccleſiam tueri, non tradere, &c.

Hæreſis Laicorum.

Fecerunt porro hæ controverſiæ ut plures in partibus Germaniæ, Galliæ & Angliæ paſtorales virgas à principibus acceptas ſummo Pontifici reddiderint à quo eaſdem receperunt. Ea de cauſa Otto Baberburgenſis Romam profectus eſt ad ipſum Paſchalem, cui ordinem & modum ſuæ provectionis expoſuit, pedumque & annulum ad ejus pedes depoſuit, temeritatis, & errati veniam petiit, addens tamen non ſua voluntate, ſed aliena poteſtate ita factum: poſtulat adverſus ſeipſum Canonicæ cenſuræ ultionem. Tum Pontifex admiratus viri ſummi prudentiam & conſtantiam levare eum jubet, & inſignia reddit. Ille vero negat indignumque ſe proteſtatur. Moxque valedicens Pontifici & ejus curiæ domum adire cœpit. Ecquid vero faceret? obedientiæ præcepto retrahitur, &c. Ex veteri auctore in ejus vita apud eundem Juretum, qui & alia profert exempla virorum magis cordatorum, qui iſti inveſtituræ in conſcientia acquieſcere non poterant, cum quacumque intentione id fieret, eſſet nihilominus exterior quædam profeſsio rei prohibitæ, unde exemplo Eleazari Sacerdotis 2. Maccab. malebant dura quæque perpeti quam iſti ſimulationi conſentire. His autem magna ex parte finem impoſuit Concilium, reddens quæ ſunt Dei Deo & quæ Cæſaris Cæſari, dum Imperatori regalia conceſsit quæ in ejus erant dominio.

Docet Doctor Senetius lib. *de Atheiſmo & hæreſibus, &c.* Hæreſim non tantum in verbis, ſed etiam in rebus conſiſtere, ita ut ſit dogma fidei oppoſitum, indicatum aut ſigno verbali, aut ſaltem factitio & manuali, id eſt, per facta indicantia hæreſim. De qua definitione agimus in de *triplici examine* ad p. 2. *exam. pœnitentium q.* 5. quid intereſt proteſtari falſum verbo aut facto? Hinc hæreſis nata eſt de primatu regio in Anglia, & alibi de auctoritate magiſtratus in res ſpirituales, contra voluntatem & ſancti Eccleſiam ſic inſtituentis ut regeretur per Hierarchiam ait. *In quo vos Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam*

Dei quam acquiſivit ſanguine ſuo. Hæc laici perpendant qui tantum juris ſibi arrogant contra ſpiritualem à Chriſto inſtitutam poteſtatem: conſiderent non ſatis fuiſſe filiis Iſrael reductos fuiſſe ex captivitate Ægyptiaca per mare rubrum, niſi etiam ad terram promiſſam contenderent ſub ducatu Moyſi & Aaron viæ ducũ a Deo conſtitutorũ. Quare & hæc laicorum hæreſis redemptioni humani generis inimica eſt, & ad votum Satanę accommodata in perditionem animarũ.

CONCILIUM

LATERANENSE II. OECUMENICUM X. ANNO M. CXXXIX.

CONTRA PETRUM DE BRUIS, &c.

SUB INNOC. II. SUMMO PONTIFICE, Tempore Conradi Imperatoris.

Hiſtoria ejuſdem Concilij.

HOnorio II. Calliſti ſucceſſore defuncto, major Cardinalium pars Gregorium S. Angeli Diaconum Card ſummum Pontif. elegerunt, qui deinde Innoc. II. dictus eſt Nonnulli vero Petrum Leonis potentiſſimi Rom. civis filium Pſeudopontificem creatunt, quem Anacletum II. appellarunt. De utroque S. Bernard. hæc ſcribit: *Duo itaque*, inquit, *ſunt, de quibus contenditur, quiſnam eorum rectius videatur* Epiſt. 126 *Papa. Quorum primo quidem ſi perſonas compares, ut neutri ſane vel derogare videar, vel adulari, dicam, quod dici paſſim reperies, & neminem arbitror diffiteri, quia videlicet Innocentij noſtri vita, vel fama, nec æmulum timet; cum alterius nec ab amico tuta ſit. Deinde ſi electionem diſcutias, noſtri itidem occurrit, & promotione purior, & ratione probabilior, & prior tempore. Porro de tempore conſtat. Reliqua duo, merita probant, & dignitas eligentium. Hanc enim (ni fallor) partem ſaniorem invenies. tam Epiſcopos, quam Cardinales, Diaconos, ſive Presbyteros, & quorum maxime intereſt de electione ſummi Pontif. & quanti in eligendo juxta ſcita Patrum ſufficiant. Quid & in conſecratione? Nonne Oſtienſem, ad quem ſpecialiter ſpectat, habemus? Cum igitur & electus dignior, & electio ſanior, & actio ordinabilior teneatur: qua iſti ratione, imo qua contentione, contra jus & fas, & vota omnium bonorum, invita & renitente Dei Eccleſia præficere alium, & illum deponere tentant?* Et alibi, de Innoc. loquẽs: Epiſt. 125 *Merito illum*, inquit, *recipit Eccleſia, cujus opinio clarior, & electio ſanior inventa eſt: nimirum eligentium numero vincens, & merito.* Hæc S. Bernardus. Petrus Leonis propinquorum viribus innixus, ſancti Petri Baſilicam, cæteraſque urbis Eccleſias invaſit, & Innoc. Papa una cum Cardinalibus coactus urbe diſceſſit, & in Galliam ſe contulit: ubi à Rege & ab Epiſcopis ut verus Pontifex recipitur, habetur, & colitur. Galliæ Regem eſt imitatus Henricus Angliæ Rex, ac Lotharius Rom. Imperator electus cum Epiſcopis & Optimatibus Teutonici Regni. Neque in Gallia tantum ac Germania Innocent. legitimus Pontif. habetur, ſed etiam in Hetruria, ſeu Tuſcia, Campania, aliiſque prope innumeris regionibus atq; Provinciis, ut ſeribit S. Bernardus, qui magnum Innoc. adjumentum attulit in hoc ſchiſmate confutando, tum apud Imperatorem, tum apud Reges, ob eximiam & doctrinæ & ſanctitatis opinionem, atq; ideo apud eos auctoritatem. Innoc. ex Gallia in Italiam reverſus, Lotharij Imper. viribus adjutus, ſchiſmaticos repreſſit; & Petro Leone Pſeudopontif. mortuo, is qui in ejus locum à ſchiſmaticis ſuffectus fuerat, Victoris nomine appellatus, Pontificalibus veſtibus depoſitis ad Pontif. ſe contulit.

Iis temporibus non ſchiſmaticorum tantum factionibus Dei Eccleſia perturbabatur, ſed hæreticorũ etiam novis ac diverſis dogmatibus oppugnabatur. Petrus de Bruis hac tempeſtate exortus eſt: adverſus quem Petrus Cluniacenſis diſputans, ejus hæreſes recenſet. *Petrus de Bruis fons hæreſeon in Occidente. lib 1 ep 1. & 2.* Et primum quidem: Negat, inquit, parvulos infra intelligibilem ætatem conſtitutos, Chriſti Baptiſmate poſſe ſalvari: nec alienam fidem poſſe illis prodeſſe, qui ſua uti non poſſunt. Deinde Templorum vel Eccleſiarum fabricam fieri non debere; factas inſuper ſubrui oportere, nec eſſe neceſſaria Chriſtianis ſacra loca ad adorandum. Tertio, Cruces ſacras confringi præcipit, & ſuccendi: quia ſpecies illa, vel inſtrumentum, quo Chriſtus tam dire tortus, tam crudeliter occiſus eſt, non adoratione, non veneratione, vel aliqua ſupplicatione digna eſt; ſed ad ultionem tormentorum & mortis ejus, omni dedecore dehoneſtanda, gladiis concidenda, ignibus ſuccendenda eſt. Quarto, Non ſolum veritatem Corporis & Sanguinis Domini quotidie & aſſidue per Sacramentum in Eccleſia oblatum negat, ſed omnino illud nihil eſſe, neque Deo offerri debere decernit. Quinto, Sacrificia, oblationes, eleemoſynas, & reliqua bona pro defunctis fidelibus a vivis fidelibus facta deridet, nec ea quempiam mortuorum vel in modico poſſe juvare affirmat. Narrat etiam Petrus Cluniacenſis, jure hunc hæreticum concrematum, cum antea impius iſte Cruces Dominicas in unum congeſtas concremaverit.

Hujus Petri de Bruis impias hæreſes ſecuti ſunt pene omnes qui poſt illum fuerunt hæretici: ut merito hæreticorum parens dici poſſit. *Arnaldus de Brixia.* Quinetiam Arnaldus de Brixia illius ſectatus eſt errores. De quo hoc Otho Friſingenſis ſcribit: *Is à ſtudio è Galliis in Italiam revertens, religioſum habitum, quo amplius decipere poſſet, induit: omnia lacerans, omnia rodens, nemini parcens: Clericorum & Epiſcoporum derogator, Monachorum perſecutor, laicis tantum adulans. Dicebat enim: Nec Clericos proprietatem, nec Epiſc. regalia, nec Monachos poſſeſſiones habentes, aliqua ratione poſſe ſalvari: cunctaq; hæc Principis eſſe, ab ejuſque beneficentia in uſum tantum laicorum cedere oportere. Præter hæc, de ſacramento Altaris, de Baptiſmo parvulorum non ſane dicitur ſenſiſſe.* *Lib. 2. de geſtis Friderici.* Hæc Otho. Quare Innoc. Pontif. tum ad hæreſes damnandas, tum ad ſchiſmaticos reprimendos, ac depravatos mores corrigendos, Prædeceſſorum ſanctorum Pontif. exempla ſecutus, univerſale Romæ indicit Concilium: & convocatis ex univerſis Chriſtiani orbis partibus Patriarchis, Archiepiſ. & Epiſcopis, & aliarum Eccleſiarum Prælatis, mille circiter convenere, ut graviſſimi illius temporis Scriptores teſtantur; & in Lateran. Eccleſia illud celebrandum curavit. In quo hæretici damnantur, & inter cæteros Arnaldus de Brixia, qui tum in urbe degebat. Petri Leonis, aliorumq; ſchiſmaticorum Acta reſcinduntur; & ad priſtinam Eccleſiaſticam diſciplinam reſtituendam, aliqua ſtatuuntur Decreta, inter quæ illud præcipuum: Quod cum per id tempus Sacerdotibus & Clericis honor, quem par erat, non deferretur, ſententiam excommunicationis tulit Pontifex in eos, qui violentas manus in Clericos injiceret. *Clericorum honor vindicatus.* Prohibuit etiam militum Torneamenta, in quibus cædes hominum, & animarum pericula ſemper imminent. Quæ à poſterioribus Pontificib. & Conciliis, & innovata & confirmata fuere. Hæc de hiſtoria Binius, cui nihil hic addidimus. In his porro deprehendimus initia hæreſis Sacramentariorum qui ſacramenta certiora humanæ per Chriſtum redemptionis media per quæ ſingulis applicatur, impugnarunt ac abolere conati ſunt, ut cum ea in hoc & ſequentibus Conciliis Eccleſia defendat, non niſi in priori inſtituto perſeveret, fidem redemptionis adſtruendo contra milleformes dæmonum incurſus ac hæreticorum Sacramentariorum, quorum dux in Occidente iſte Petrus de Bruis inſidias. Canones qui ſequuntur, excepſit Baron. ex Vaticano codice ad an. 1139.

CANO-

CANONES HVIVS CONCILII.

I. STatuimus, ſi quis Simoniacè ordinatus fuerit, ab officio omnino cadat, quod illicite uſurpavit.

II. Si quis præbendam, vel Prioratum, ſeu Decanatum, aut honorem vel promotionem aliquam Eccleſiaſticam, ſeu quodlibet Sacramentum Eccleſiaſticum, ut pote Chriſma, vel oleum ſanctum, Conſecrationes Altarium vel Eccleſiarum, interveniente execrabili ardore avaritiæ per pecuniam acquiſivit, honore male acquiſito careat, & emptor, atque venditor, & interventor, nota infamiæ percellantur, & nec pro paſtu, nec ſub obtentu alicujus conſuetudinis ante vel poſt à quoquam aliquid exigatur, vel ipſe dare præſumat, quoniam Simoniacum eſt; ſed libere, & abſque imminutione aliqua, collata ſibi dignitate atque Beneficio perfruatur.

Emptiones.

III. A ſuis Epiſcopis excommunicatos, ab aliis ſuſcipi modis omnibus prohibemus. Qui vero excommunicato, antequam ab eo qui eum excommunicaverit, abſolvatur, ſcienter communicare præſumpſerit, pari ſententiæ teneatur obnoxius.

IV. Præcipimus etiam, quod tam Epiſcopi quam Clerici in ſtatu mentis, in habitu corporis, Deo & hominibus placere ſtudeant & nec in ſuperfluitate, ſciſſura, aut colore veſtium, nec in tonſura, intuentium, quorum forma & exemplum eſſe debent, offendant aſpectum; ſed potius, quæ eos deceat, ſanctitatem præ ſe ferant. Quod ſi moniti ab Epiſcopis emendari noluerint; Eccleſiaſticis careant beneficiis.

V. Illud autem, quod in ſacro Chalcedonenſi conſtitutum eſt Concilio, irrefragabiliter conſervari præcipimus. Vt videlicet decedentium bona Epiſcoporum à nullo omnino hominum diripiantur, ſed ad opus Eccleſiæ & ſucceſſoris ſui, in libera œconomi & Clericorum permaneant poteſtate. Ceſſet igitur de cætero illa deteſtabilis & ſæva rapacitas. Si quis autem aliquo modo hoc attentare præſumpſerit, excommunicationi ſubjaceat. Qui vero morientium Preſbyterorum vel Clericorum bona rapuerint, ſimili ſententiæ ſubjiciantur.

VI. Decernimus etiam, ut ij qui in ordine Subdiaconatus & ſupra, uxores duxerint, aut concubinas habuerint, officio atque Eccleſiaſtico Beneficio careant. Cùm enim ipſi Templum Dei, Vaſa Domini, Sacrarium Spiritus ſancti debeant eſſe & dici, indignum eſt eos cubilibus & immunditiis deſervire.

VII. Ad hæc prædeceſſorum noſtrorum Gregorij VII. Vrbani & Paſchalis Romanorum Pontificum veſtigiis inhærentes præcipimus, ut nullus Miſſas eorum audiat, quos uxores vel cõcubinas habere cognoverit. Vt autem lex continentiæ & Deo placens munditia in Eccleſiaſticis perſonis & ſacris Ordinibus dilatetur, ſtatuimus, quatenus Epiſcopi, Preſbyteri, Diaconi, Subdiaconi, Regulares, Canonici, & Monachi, atque converſi profeſſi, qui ſanctum tranſgredientes propoſitum uxores ſibi copulare præſumpſerint, ſeparentur. Hujuſmodi namq; copulationem, quam contra Eccleſiarum regulã conſtat eſſe contractam, matrimonium non eſſe cenſemus. Qui etiam ab invicem ſeparati, pro tantis exceſſibus condignã pœnitentiam agant.

VIII. Idipſum quoque de Sanctimonialibus feminis, ſi quod abſit, nubere attentaverint, obſervari decernimus.

IX. Prava autem conſuetudo, prout accepimus, & deteſtabilis inolevit, quoniam Monachi & Regulares Canonici poſt ſuſceptum habitum, & profeſſionem factam ſpreta beatorum Magiſtrorum Benedicti & Auguſtini Regula, Leges temporales, & Medicinam gratia lucri temporalis addiſcunt. Avaritiæ namque flammis accenſi, ſe Patronos cauſarum faciunt, & cùm Pſalmodiæ & Hymnis vacare debeant, glorioſæ vocis confiſi munimine, allegationum ſuarum varietate, juſtum & injuſtum, fas nefaſque confundunt. Atteſtantur verò Imperiales Conſtitutiones, abſurdum imo & opprobrium eſſe Clericis, ſi peritos ſe velint diſceptationum eſſe forenſium. Hujuſmodi temeratores graviter feriendos Apoſtolica auctoritate decernimus. Ipſi quoque, neglecta animarum cura, Ordinis ſui propoſitum nullatenus attendentes, pro deteſtanda pecunia ſanitatem pollicentes, humanorum curatores ſe faciunt corporum. Cumque impudicus oculus impudici cordis ſit nuntius, illa, de quibus loqui erubeſcit honeſtas, non debet Religio pertractare. Vt ergo Ordo Monaſticus & Canonicus Deo placens in ſancto propoſito inviolabiliter conſervetur, nc hoc ulterius præſumatur, Apoſtolica auctoritate interdicimus. Epiſcopi autem, Abbates, & Priores tantæ enormitati conſentientes & non corrigentes, propriis honoribus ſpolientur, & ab Eccleſiæ liminibus arceantur.

X. Decimas Eccleſiarũ quas in uſu pietatis, cõceſſas eſſe Canonica demõſtrat auctoritas, à laïcis poſſideri Apoſtolica auctoritate prohibemus. Sive enim ab Epiſcopis, vel Regibus, vel quibuſlibet perſonis eas acceperint, niſi Eccleſiæ reddiderint, ſciant ſe ſacrilegii crimen committere, & periculum æternæ damnationis incurrere. Præcipimus etiam, ut laïci qui Eccleſias tenent, aut eas Epiſcopis reſtituant, aut excommunicationi ſubjaceãt. Innovamus autẽ & præcipimus, ut nullus in Archidiaconum vel Decanum, niſi Diaconus vel Preſbyter ordinetur: Archidiaconi verò, Decani, vel Præpoſiti, qui infra Ordines prænominatos exiſtunt, ſi inobedientes ordinari contempſerint, honore ſuſcepto priventur. Prohibemus autem, Ne adoleſcentibus, vel infra ſacros Ordines conſtitutis, ſed qui prudentia & merito vitæ clareſcunt, prædicti concedantur honores. Præcipimus etiam,

Ne conductitiis Presbyteris Eccleſiæ committantur, & unaquæque Eccleſia cui facultas ſuppetit, proprium habeat Sacerdotem,

XI. Præcipimus etiam, ut Presbyteri, Clerici, Monachi, peregrini, & mercatores, & ruſtici, euntes & redeuntes, & in agricultura perſiſtentes, & animalia cum quibus aratur, & ſemina portant ad agrum, & oves, omni tempore ſecuri ſunt.

XII. Treugam autem ab occaſu ſolis in quarta Feria uſque ad ortum ſolis in ſecunda Feria, & ab Adventu Domini uſque ad Octavas Epiphaniæ, & à Quinquageſima uſque ad Octavam Paſchæ ab omnibus inviolabiliter obſervari præcipimus. Si quis autem Treugã frangere tentaverit, poſt tertiam commonitionem ſi non ſatisfecerit, Epiſcopus ſuus in eum excommunicationis ſententiam dictet, & ſcriptam Epiſcopis vicinis annuntiet. Epiſcoporum autem nullus excommunicatum in communionem ſuſcipiat, imo ſcripto ſuſceptam ſententiam quiſque confirmet. Si quis autem violare præſumpſerit, Ordinis ſui periculo ſubjacebit. Et quoniam funiculus triplex difficile rumpitur, præcipimus, ut Epiſcopi, ad ſolum Deum & ſalutem populi habentes reſpectum, omni tepiditate ſepoſita, ad pacem firmiter tenendam mutuum ſibi conſilium & auxilium præbeant, neque hoc alicujus amore aut odio prætermittãt. Quòd ſi quis in hoc Dei opere tepidus inventus fuerit, damnum propriæ dignitatis incurrat.

XIII. Porro deteſtabilem & probroſam divinis & humanis Legibus per Scripturam in veteri & novo Teſtamento abdicatam, illam, inquam, inſatiabilem fœneratorum rapacitatem damnamus, & ab omni Eccleſiaſtica conſolatione ſequeſtramus: præcipientes, ut nullus Archiepiſcopus, nullus Epiſcopus, vel cujuslibet Ordinis Abbas, ſeu quivis in Ordine & Clero, niſi cum ſumma cautela uſurarios recipere præſumat, ſed in tota vita infames habeantur: & niſi reſipuerint, Chriſtiana ſepultura priventur.

XIV. Deteſtabiles autem illas nundinas, vel Ferias, in quibus milites ex condicto convenire ſolent, & ad oſtentationem virium ſuarum & audaciæ, temerariè congrediuntur, unde mortes hominum, & animarum pericula ſæpe proveniunt, omnino fieri interdicimus. Quòd ſi quis eorum ibidem mortuus fuerit, quamvis ei poſcenti, Pœnitentia & Viaticum non negetur, Eccleſiaſtica tamen careat ſepultura.

XV. Item placuit, ut ſi quis ſuadente diabolo hujus ſacrilegij reatum incurrit, quod in Clericum vel Monachum violentas manus injecerit, anathematis vinculo ſubjaceat, & nullus Epiſcoporũ illum præſumat abſolvere, niſi mortis urgente periculo, donec Apoſtolico conſpectui præſentetur, & ejus mandatum ſuſcipiat. Præcipimus etiam, ut in eos, qui ad Eccleſiam vel cœmeterium confugerint, nullus omnino manum mittere audeat. Quod ſi fecerit, excommunicetur.

XVI. Indubitatum eſt quoniam honores Eccleſiaſtici ſanguinis non ſunt, ſed meriti, & Eccleſiæ Dei non hæreditario jure aliquem, neque ſecundum carnem ſucceſſorem expectant, ſed ad ſua regimina, & officiorum ſuorum diſpenſationes, honeſtas, ſapientes, & religioſas perſonas expoſcunt. Propterea auctoritate prohibemus Apoſtolica, ne quis Eccleſias, Præbendas, Prępoſituras, Capellanias aut aliqua Eccleſiaſtica Officia hæreditario jure valeat vindicare, aut expoſtulare præſumat. Quòd ſi quis improbus, aut ambitionis reus attentare præſumpſerit, debita pœna mulctabitur, & poſtulatis carebit.

XVII. Sanè conjunctiones conſanguineorum omnino fieri prohibemus: hujuſmodi namque inceſtum, qui fere ſtimulante humani generis inimico, in uſum verſus eſt, Sanctorum Patrum inſtituta, & ſacro-ſancta Dei deteſtatur Eccleſia; Leges etiam ſæculi de tali contubernio natos infames pronuntiant, & ab hæreditate repellunt.

XVIII. Peſſimam ſiquidem & depopulatricem, & horrẽdam incendiorum malitiam, auctoritate Dei, & Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, omnino deteſtamur & interdicimus. Hæc etenim peſtis & hoſtilis vaſtitas omnes alias deprędationes exuperat. Quæ quantum populo Dei ſit damnoſa, quantumque detrimentum animabus & corporibus inſerat, nullus ignorat. Aſſurgendum eſt igitur, & omni modo laborandum, ut tanta clades, tantaque pernicies pro ſalute populi eradatur & extirpetur. Si quis igitur poſt hujus noſtræ prohibitionis promulgationem malo ſtudio, ſive pro odio, ſive pro vindicta ignem appoſuerit, aut apponi fecerit, aut appoſitoribus conſilium vel auxilium ſcienter tribuerit, excommunicetur. Et ſi mortuus fuerit incendiarius, Chriſtianorum careat ſepultura. Nec abſolvatur, niſi prius damno, cui intulit ſecundum facultatem ſuam reſarcito, juret ſe ulterius ignem non appoſiturũ. Pœnitentia autem ei detur, ut Ieroſolymis aut in Hiſpania in ſervitio Dei per annum integrum permaneat.

Contra Saracenos pugnaturus.

XIX. Si quis autem Archiepiſcopus vel Epiſcopus hoc relaxaverit, damnum reſtituat & per annum ab officio Epiſcopali abſtineat.

XX. Sané Regibus & Principibus facultatem faciendæ juſtitiæ, conſultis Archiepiſcopis & Epiſcopis, non negamus.

XXI. Presbyterorum filios à ſacri Altaris miniſteriis removendos decernimus, niſi aut in Cœnobiis aut in Canonicis religiosè fuerint converſati.

XXII. Sanè quia inter cętera unũ eſt, quod ſanctam maximè perturbat Eccleſiam, falſa videlicet pœnitentia; confratres noſtros & Presbyteros admonemus, ne falſis pœnitentiis laicorum animas decipi, & in infernum pertrahi patiantur. Falſam autem pœnitentiam eſſe cõſtat, cum ſpretis pluribus, de uno ſolo pœnitentia agitur; aut cum ſic agitur de uno, ut non diſcedatur ab alio. Vnde ſcriptũ

Pœnitentia falſa.

Iacob. 2.

eſt: *Qui totam legem obſervaverit, offendit autem in uno, factus eſt omnium reus*, ſcilicet quantum ad vitam æternam. Sicut enim ſi peccatis eſſet omnibus involutus, ita ſi in uno tantum maneat, æternæ vitæ januam non intrabit. Falſa enim fit pœnitentia, cum pœnitens ab officio, vel Curiali, vel negotiali non recedit, quod ſine peccato agi nulla ratione prævalet: aut ſi odium in corde geſtetur, aut ſi offenſo cuilibet non ſatisfiat, aut ſi offendenti offenſus non indulgeat, aut ſi arma quis contra juſtitiam gerat.

Contra Petrum de Bruis.

XXIII. Eos autem qui religioſitatis ſpeciem ſimulantes, Dominici Corporis & ſanguinis Sacramentum, Baptiſma puerorum, Sacerdotium, & cæteros Eccleſiaſticos Ordines, & legitimarum damnant fœdera nuptiarum, tanquam hæreticos ab Eccleſia Dei pellimus & damnamus, & per Poteſtates exteras coërceri præcipimus. Defenſores quoque ipſorum ejuſdem damnationis vinculo innodamus,

XXIV. Illud quoque adjicientes præcipimus, ut pro Chriſmatis, Olei ſacri & ſepulturæ acceptione nullum venditiunis pretium exigatur.

XXV. Si quis Præpoſituras, Præbendas, vel alia Eccleſiaſtica Beneficia de manu laici acceperit, indigne ſuſcepto careat Beneficio. Iuxta namque Decreta ſanctorum Patrum, laici quamvis Religioſi ſint, nullam tamen habent diſponendi de Eccleſiaſticis facultatibus poteſtatem.

Meretricum sub prætextu hospitalitatis Religioſæ.

XXVI. Ad hæc pernicioſam & deteſtabilem conſuetudinem quarumdam mulierum, quæ licet neque ſecundum Regulam B. Benedicti, neque Baſilij, aut Auguſtini vivant, Sanctimoniales tamen vulgo cenſeri deſiderant, aboleri decernimus. Cum enim juxta Regulam degentes in Cœnobiis, tam in Eccleſia, quam in Refectorio atque Dormitorio communiter eſſe debeant, propria ſibi ædificant receptacula, & privata domicilia, in quibus ſub hoſpitalitatis velamine paſſim hoſpites & minus religioſos, contra ſacros Canones & bonos mores ſuſcipere nullatenus erubeſcunt. Quia ergo omnis qui male agit, odit lucem, ac per hoc ipſæ abſconditæ in injuſtorum tabernaculo opinantur ſe poſſe latere oculos judicis cuncta cernentis: hoc tam inhoneſtum deteſtandumque flagitium, nec ulterius fiat, omnimodis prohibemus, & ſub pœna anathematis interdicimus.

XXVII. Simili modo prohibemus, ne Sanctimoniales ſimul cum Canonicis vel Monachis in Eccleſia in uno Choro conveniant ad pſallendum.

XXVIII. Obeuntibus ſane Epiſcopis, quoniam ultra tres menſes vacare Eccleſias prohibent Patrum ſanctiones, ſub anathemate interdicimus, ne Canonici de ſede Epiſcopali ab electione Epiſcoporum excludant Religioſos viros, ſed eorum conſilio boneſta & idonea perſona in Epiſcopum eligatur. Quod ſi, excluſis eiſdem religioſis, electio fuerit celebrata: quod abſque eorum aſſenſu & convenientia factum fuerit, irritum habeatur & vacuum.

XXIX. Artem autem illam mortiferam Deo odibilem, Balli, ſtadiorum, & ſagittariorum, adverſus Chriſtianos & Catholicos exerceri de cætero ſub anathemate prohibemus.

Balare dicuntur arietes cum cornibus invicem ſe impetunt, apud Arnobium lib. 3. & indicat de la Cerda *adverſ. ſacr.* cap. 11. n. 5. Hinc intellige quid ſit ballum.

XXX. Ad hæc Ordinationes factas à Petro Leonis & aliis ſchiſmaticis & hæreticis, evacuamus, & irritas eſſe cenſemus.

Intellige ut in controverſiis 8. Synodi.

De Arnaldo de Brixia & Petro de Bruis.

In hoc eodem magno, imo maximo Concilio Lateranenſi, inter alia delata eſt accuſatio adverſus Arnaldum de Brixia recentem hæreticum, diſcipulum Petri Abailardi. Dum enim Brixienſem Eccleſiam perturbaret, laicíſque terræ illius, prurientes erga Clerum aures habentibus, Eccleſiaſticas malitioſe exponeret paginas; in magno Concilio Romæ ſub Innocentio habito, ab Epiſcopo civitatis illius viriſque Religioſis accuſatur. Romanus ergo Pontifex, ne pernicioſum dogma ad plures ſerperet, imponendum viro ſilentium decernit ſicque factum eſt. Ita homo ille de Italia fugiens, ad Tranſalpina ſe contulit, ibique in oppido Alemaniæ Turego officium doctoris aſſumens, pernicioſum dogma aliquot diebus ſeminavit. Sic Otto Friſengenſis. Qui ſubjicit de rebus ab eo geſtis ſub Eugenio poſt obitum Innocentij, cum Romam ſe contulit.

Arnaldum iſtum ſuis coloribus depingit Baronius ad eumdem annum, qui fuit vir naturæ non hebetis, plus tamen verborum profluvio quam ſententiarum pondere copioſus, ſingularitatis amator, ac novitatis, cujuſmodi hominum ingenia ad fabricandas hæreſes ſchiſmatumque perturbationes ſunt prona. Sed haud ingratum erit Guntherum Ligurinum verſibus ita canentem audire hujus temporis ſcriptorem eximium de geſtis Friderici 1. lib. 3.

Cujus origo mali tantæque voraginis auctor
Extitit Arnaldus, quem Brixia protulit ortu
Peſtifero, tenui nutrivit Gallia ſumptu
Edocuitque diu: tandem natalibus oris
Redditus, aſſumpta ſapientis fronte, diſerto
Fallebat ſermone rudes, Clerumque procaci
Inſectans odio, Monachorum acerrimus hoſtis,
Plebis adulator, gaudens popularibus auris,
Pontifices, ipſumque gravi corrodere lingua
Audebat Papam, ſcelerataque dogmata vulgo
Diffundens, variis implebat vocibus aures.
Nil proprium cleri, fundos & prædia nullo
Iure ſequi Monachos, nulli fiſcalia jura
Pontificum, nulli curæ popularis honorem
Abbatum, ſacras referens concedere leges.
Omnia principibus terrenis ſubdita, tantum
Committenda viris popularibus atque regenda.
Illis primitias & quæ devotio plebis
Afferat, & decimas caſtos in corporis uſus
Non ad luxuriam ſive oblectamina carnis
Concedens, molleſque cibos, cultuſque nitorem
Illicitoſque choros, laſcivaque gaudia cleri,
Pontificum faſtus, Abbatum denique laxos
Damnabat penitus mores, Monachoſque ſuperbos.

Veraque multa quidem. niſi tempora noſtra fideles
Reſpuerent monitus, falſis admixta monebat,
Et fautor pulchram fallendi noverat artem
Veris falſa probans, quia tantum falſa loquendo
Fallere nemo poteſt: veri ſub imagine falſum
Influit & furtim deceptas occupat aures.
Articulos etiam fidei certumque tenorem
Non ſatis exacta ſolidus pietate fovebat
Impia mellifluus admiſcens toxica verbis.
Ille ſuam vecors in clerum Pontificemque
Atque alias plures adeo commoverat urbes,
Vt jam ludibrio facer extremoque pudori
Clerus haberetur. Quod adhuc ni fallor in illa
Gente nocet, multumque ſacro detruncat honori.
Mox in Concilio Romæ damnatus ab illo
Præſule, qui numeros vetitum contingere noſtros
Nomen ab innocua ducit laudabile vita.
Territus & miſeræ confuſus imagine culpæ
Fugit ab urbe ſua. Tranſalpiniſque receptus,
Quæ ſibi vicinas Alemania ſuſcipit Alpes,
Nomen ab Alpino ducens, ut fama, Lemanno
Nobile Turregum, Dalſeris nomine falſa
Inſedit, totamque brevi ſub tempore terram
Perfidus impuri fœdavit dogmatis aura.
Vnde venenato dudum corrupta ſapore,
Et criminum falſi doctrinæ vatis inhærens
Servat adhuc vuæ guſtum gens illa paternæ.

Addit Baronius ad annũ 1155. eumdem Arnaldum tandem in manus Petri præfecti urbis incidiſſe à quo igni adjudicatus eſt: ex Ligurino Poeta. *Arnaldi mors.*

Vnde etiam tandem (neque enim reor eſſe ſilendum)
Ne de funeſta repetatur poſtea ſerma,
Judicio cleri noſtro ſub principe victus
Appenſuſque cruci, flammaque cremante ſolutus
In cineres, Tiberine, tuas eſt ſparſus in undas,
Ne ſtolidæ plebis quem fecerat improbus error,
Martyris oſſa nova cinereſve foveret honore.

Ex Othone Friſingenſi in Fridericum libro ſecundo capite 20. Sed ut ad Bruiſium redeamus, nutat de eo Maſſonius lib. 3. annalium Poëta, Albigenſium ſectæ originem dediſſe ſub Ludovico VII. Rege Galliæ. Petrus, inquit, cognomine Bruſius in Septimania & finitimis Volcarum populis docebat templa dirui, cruces dejici oportere: in Euchariſtia verum Chriſti corpus non eſſe: preces ad Deum pro mortuis fruſtra fieri. Hæc & alia cum docuiſſet comprehenſus & igni crematus eſt apud Ægidij oppidum Volcarum. Bruſius *Bruſii mors* talem habuit exitum vitæ, idque apparet ex epiſtola Petri Mauriaceni ad Epiſcopus Narbonenſis Galliæ. Henricus ex Monacho Bruiſij veſtigia ſequutus eſt: in eum Bernardus ſcribit Alphonſu Comiti Volcarum, ac ſententias Henrici moreſq; damnat. Cum autem id malũ in dies latius ſerperet, ipſe Tholuſam eſt profectus, ut cives concionibus ſuis ad depellendos imperbatæ ſectę defenſores hortaretur. Cæterum nec Bruſij ſupplicium nec Bernardi conciones ſectæ progreſſus impedire potuerunt. Quid mirum? ſimulata religio inſtar Torrentium eſt qui nullis obicibus retardari queunt, quo minus campos inundent & aliquamdiu noceant. Tuluſa, Albiga, Carcaſſo, Biterræ, Agata, Caſtrum, Vaurum ac ſingula fere oppida vicique Vulcarum in ſectam abiete runt. Notat tamen idem actor hanc ſectam quæ nec Conciliis nec ullis armis extingui poterat, ſubito concidiſſe an. 2. regni Ludovici IX. Superis teneram ejus ætatem diligentibus & annitente Blancha ejus matre, quæ in Regni procuratione multum laboravit, ut videãtur Albigenſes unius fœminæ auſpiciis victi ad officium rediiſſe. Vide de eodẽ Petro de Bruis & Henricu Alphonſum à Caſtro l. adverſus hæreſes verbo *Baptiſmus* hæreſi 5. ubi multis confutat ejus de Baptiſmo parvulorum errorem ab Anabaptiſtis poſt quadragintos annos renovatum.

A

CONCILIVM
LATERANENSE III.
OECVMENICVM XI.
ANNO M. CLXXIX.
APPROBATVM
TRECENTORUM EPISCOPORUM.

B *Pro reformanda in Fide, & moribus Eccleſia, contra hæreſes Catharorum (quos Vualdenſes & Albigenſes alij appellãt) & ſchiſmaticos ab Antipapis ordinatos, celebratum an. Domini 1179. tempore Alexandri Papæ III. & Friderici Imperatoris I.*

CUm Adrianus IV. Pontifex Maximus, anno à Chriſto nato 1159 Kalendis Septembris mortem obiiſſet, Cardinales, qui paulo poſt ad eligendum convenerant, duos ſimul Pontifices renuntiarunt: alterum, Rolandum Senenſem, virum omni laude præſtantem qui uno ac viginti Cardinalium ſuffragiis electus, Alexander III. fuit appellatus: alterum C vero Octavianum Romanum, qui à tribus tantum Cardinalibus deſignatus, Pontificis nomen auſus eſt uſurpare. Ortum eſt ex hac Cardinalium diſcordia ſchiſma deterrimum, quod multos annos vexavit Eccleſiam. *Schiſma.* Licet enim Alexander verus Pontifex eſſet, tamen cum Octavianus, qui Victor IV. vocabatur, apud Imperatorem Fridericum plurimum poſſet, ita Germanorum animos Imperatoris opera ſibi devinxit, ut etiam poſtquam ipſe Victor è vivis exceſſit, Guidonem Cremenſem, & deinde Ioannem, qui in ejus locum ſucceſſerunt, tanquam veros Pontifices coluerit univerſa Germania. Contra vero, Gallia, Britannia, Hiſpania, & reliquæ fere omnes Provinciæ Alexandri partes conſtanter ſuſceperunt, excepta una Italia, in qua aliæ regiones Alexandro, aliæ vero Victori ſunt D obſecutæ, præter cæteras autem multæ Galliæ Ciſalpinæ civitates nobiliſſimæ, cum ab Imperatore Friderico juſtis de cauſis defeciſſent, ita ſe Alexandro Pontifici addixerunt, ut nomine ipſius urbem Alexandriam ædificaverint, ac tandem victo Friderico, peſtiferi ſchiſmatis extinguendi cauſam non levem attulerint. Cum enim Imperator Fridericus, qui bellum acerbiſſimum cum illis gerebat, prælio ſuperatus eſſet, copiæque ejus maximæ atque firmiſſimæ magna ex parte deletæ; adeo hac clade commotus eſt, ut cum ad eum multorum Principum Germanorum, qui ipſi ſchiſma objiciebant, cohortationes accederent, paulatim reſipuerit, diſcuſſaq; ſuperioris temporis caligine, lucem reſpicere cœperit: ac denique poſt duodeviginti annos, quibus apertas cum Alexandro Pontifice inimicitias geſſerat, ſe ad pedes ejus ſupplex abjecerit, E cumque illo pacem firmam & ſtabilem conciliaverit.

Tunc Alexander, qui tot annorum ſpatio in maximis turbinibus Eccleſiæ clavum tenuerat, cum ſedatis jam tempeſtatum fluctibus, ſumma tranquillitate frueretur: ut Eccleſiæ commodis conſuleret, atque ut alij Pontifices procellas, quibus ipſe vexatus fuerat, devitarent, in poſterum proſpiciens, Concilium generale convocavit, ut forma aliqua electioni Pontificis apta præſcriberetur, qua ambitioſorum hominum audacia & inſolentia deinceps reprimeretur: tum etiam, ut mores hominum ſchiſmatis & belli cauſa corrupti, conformarentur; uſura, Simonia, aliaque vitia, quæ longius ſerpebant, auctoritate Concilij coercerentur. *Cauſa Concilij.* Acceſſit præterea alia cauſa graviſſima, quæ Pontificis

Varia nomina Albigenſium.

animum valde ad hoc Concilium incitavit. Nam hæreſis Catharorum, ſive Publicanorum, vel Paterinorum, quæ in Aquitania fuerat exorta, in dies latius manabat, quibus permulti rudes & imperiti, hæreticorum fraudibus decepti, in Vaſconia & in Albigio, in partibus Toloſanis, fidem habebant, neceſſeque erat huic peſti deteſtabili remedium ſtatim adhibere. His igitur cauſis commotus Alexander, Synodum Generalem congregari juſſit, ad quam non ſolum Epiſcopi ex Provinciis Europæ, verum etiam nonnulli ex Aſia Romam advenerunt, ut Guilielmus Archiepiſcopus Tyrius ſcribit his verbis: *Anno ab Incarnatione Domini 1178. qui erat Regni D. Balduini IV. annus 5. menſe Octobri, cum anno præcedenti indicta eſſet per univerſum Latinorum orbem Synodus Generalis, profecti ſumus de noſtro Oriente, ego Guilelmus Tyrenſis Archieſcopus, Albertus Bethlemita Epiſcopus, Heraclius Cæſareenſis Archiepiſcopus, Rodulphus Sebaſtenus Epiſc. Iotius Aconenſis Epiſc. Romanus Tripolitanus Epiſcopus, Petrus Eccleſiæ Dominici ſepulchri Prior, Rainaldus Abbas Eccleſiæ montis Sion.* Paulò poſt: *Per idem tempus* (anno ſcilicet 1179) *Romæ celebrata eſt Synodus in Baſilica Conſtantiniana, quæ dicitur Lateranum trecentorum Epiſcoporum, Pontificatus Alexandri anno 20. menſe Martio, Indictione 12. quinta die menſis, cujus ſi quis ſtatuta & Epiſcoporum nomina, numerum, & titulos ſcire deſiderat, relegat ſcriptum quod nos ad preces ſanctorum Patrum, qui eidem Synodo interfuerunt, confecimus diligenter.* Hæc Tyrenſis.

In hoc Concilio primum Pontifex ſtatuit ad futura ſchiſmata vitanda, ut non habeatur Romanus Pontifex, qui non à duabus Cardinalium partibus eſſet electus. Reſcidit Ordinationes omnes à ſchiſmaticis Pſeudopontificibus, Octaviano, Guidone & Joanne habitas. Anathematizavit præterea hæreticos omnes atque illos, qui ab illorum communione non ſe ſeparaſſent, vel auxilium eis aliquo modo attuliſſent. Imo armis comprimendos illos eſſe decernit. Conſtituta ſunt etiam multa alia quæ ſine dubio magnam Eccleſiæ afferunt utilitatem. Extantque viginti ſeptem Canones, qui apud multos Scriptores reperiuntur, & magna ex parte in Jure Pontificio continentur. Epiſcopi quoque ſchiſmatici tum Germaniæ, tum aliarum Provinciarum, qui ab Alexandro in hoc Concilio ad Eccleſiæ Catholicæ unitatem recepti ſunt, hac verborum formula ſchiſma abjurarunt: *Ego N. anathematizo & recuſo omnem hæreſim extollentem ſe adverſus ſanctam Romanam Eccleſiam Catholicam: præcipue vero ſchiſma Octaviani, Guidonis, & Ioannis, & Ordinationes eorum irritas eſſe judico, & eis contradico, & modo & in antea me obediturum juro, & promitto fidelitatem S. R. E. & Domino meo Alexandro, & ſucceſſoribus ejus juſte intrantibus: ipſique ſerviam abſque omni malo ingenio contra omnem hominem ſecundum ordinem meum. Conſilia eius, quæ mihi ſcripto certo mandaverit, vel ipſe commiſerit, nulli hominum prodam, nec etiam pro periculo corporis atque membrorum. Legatum Eccleſiæ Rom. honorabo, & ducam, & reducam, & in rebus expenſis. Sic me Deus adjuvet, & hæc ſancta Dei Evangelia.*

Acta Synodalia hujus Concilij ſummatim & compendioſe Matthæus Pariſ. anno Domini 1179. deſcribit, integra hic accipe.

Caput I. *De electione Papæ.*

LIcet de evitanda diſcordia in electione Summi Pontificis, manifeſta ſatis à noſtris prædeceſſoribus conſtituta manaverint: tamen, quia ſæpe poſt illa per improbæ ambitionis audaciam, gravem paſſa eſt Eccleſia ſciſſuram: nos etiam ad malum hoc evitandum, de Concilio fratrum noſtrorum, & ſacri approbatione Concilij aliquid decrevimus adjungendum. Statuimus igitur, ut ſi forte inimico homine ſuperſeminante zizaniam, inter Cardinales de ſubſtituendo Pontifice, non potuerit concordia plena eſſe, & duabus partibus concordantibus tertia pars noluerit concordare, aut ſibi alium præſumpſerit ordinare: ille Pontifex Romanus habeatur, qui a duabus partibus fuerit electus, & receptus. Si quis autem de tertiæ partis nominatione confiſus, quia rem non poteſt, ſibi nomen Epiſcopi uſurpaverit: tam ipſe, quam qui eum receperint, excommunicationi ſubjaceant, & totius ſacri ordinis privatione mulctentur, ita ut viatici eis etiam, niſi tantum in ultimis communio denegetur: & niſi reſipuerint, cum Dathan & Abiron, quos terra vivos abſorbuit, accipiant portionem. Præterea ſi à paucioribus aliquis, quam à duabus partibus fuerit electus ad Apoſtolatus officium, niſi major concordia interceſſerit, nullatenus aſſumatur, & prædictæ pœnæ ſubjaceat, ſi humiliter noluerit abſtinere. Ex hoc tamen nullum Canonicis conſtitutionibus & aliis Eccleſiaſticis præjudicium generetur, in quibus majoris & ſenioris partis debet ſententia prævalere: quia quod in eis dubium venerit, poterit ſuperioris judicio definiri. In Romana vero Eccleſia aliquid ſpeciale conſtituitur, quia non poteſt recurſus ad ſuperiorem haberi.

Caput II. *De ordinatis ab intruſis Pontificibus.*

QUod à prædeceſſore noſtro felicis memoriæ Innocentio factum eſt, innovantes, ordinationes ab Octaviano & Guidone Hæreſiarchis, nec non & Joanne Strumenſi qui eos ſecutus eſt, factas, & ab ordinatis ab eis irritas eſſe cenſemus: adjicientes etiam, ut ſi quis dignitates Eccleſiaſticas, ſeu beneficia per prædictos ſchiſmaticos, receperint, careant impetratis. Alienationes quoque ſeu invaſiones, quæ per eoſdem ſchiſmaticos ſive per laicos factæ ſunt de rebus Eccleſiaſticis, omni careant firmitate, & ad Eccleſiam ſine omni ejus onere revertantur. Si quis autem contraire præſumpſerit, excommunicationi ſe noverit ſubjacere. Illos autem qui ſponte juramentum de tenendo ſchiſmate præſtiterunt, à ſacris ordinibus & dignitatibus decrevimus manere ſuſpenſos.

Caput III. *De qualitatibus Epiſcoporum.*

CUm in ſacris ordinibus & miniſtris Eccleſiaſticis, & ætatis maturitas & morum gravitas, & ſcientia litterarum ſit inquirenda: multo fortius hæc in Epiſcopo oportet inquiri, qui ad curam poſitus aliorum, in ſeipſo debet oſtendere, qualiter alios, in domo Domini oporteat converſari. Ea propter, ne quod à quibuſdam ex neceſſitate temporis factum eſt, in exemplum trahatur à poſteris, præſenti decreto ſtatuimus, ut nullus in Epiſcopum eligatur, niſi qui jam trigeſimum ætatis annum egerit, & de legitimo ſit matrimonio natus, qui etiam vita & ſcientia commendabilis demonſtretur. Cum autem electus fuerit, & confirmationem electionis acceperit, & Eccleſiaſticorum bonorum adminiſtrationem habuerit, decurſo tempore, de conſecrandis Epiſcopis à Caoooibus definito: is, ad quem ſpectant beneficia quæ habuerat, diſponendi de illis liberam habeat facultatem. Inferiora enim miniſteria, utpote Decanatus, Archidiaconatus & alia, quæ animarum curam habent annexam, nullus omnino ſuſcipiat: ſed nec parochialium Eccleſiarum regimen, niſi qui jam vigeſimum quintum ætatis annum attigerit, & qui ſcientia & moribus extat commendandus. Cum autem aſſumptus fuerit, ſi Archidiaconus in Diaconum, & Decani, & reliqui admoniti, non fuerint præfixo à Canonibus tempore in Presbyteros ordinati, & ab illo removeantur officio, & alij conferatur, qui & velit, & poſſit convenienter illud implere. Nec proſit illis appellationis diffugium, ſi forte in tranſgreſſionem conſtitutionis ipſius per appellationem voluerint ſe tueri. Hoc ſane non ſolum de promovendis, ſed de his etiam, qui jam promoti ſunt, ſi

Canones non obſiſtant, præcipimus obſervandum. Clerici ſane ſi contra formam iſtam quemquam elegerint, & eligendi poteſtate tunc privatos, & ab Eccleſiaſticis beneficiis triennio ſe noverint ſuſpenſos. Dignum eſt enim, ut quos timor Dei à malo non revocat, Eccleſiaſticæ ſaltem coërceat ſeveritas diſciplinæ. Epiſcopus autem ſi quid fecerit, aut fieri conſenſerit contra hoc, in conferendis prædictis poteſtatem ſuam amittat. Et Capitulum, aut per Metropolitanum, ſi Capitulum concordare nequiverit, ordinetur.

Caput IV. *De moderandis viſitatorum expenſis.*

1. Theſſ. 3. 2. Theſſ. 3. CUm Apoſtolus ſe & ſuos propriis manibus decreverit alendos, ut locum prædicandi auferret Pſeudo-Apoſtolis, & illis, quibus prædicabat, non exiſteret oneroſus: grave nimis, & emendatione fore dignum dignoſcitur, quod quidam fratrum & Coepiſcoporum noſtrorum ita graves in procurationibus ſuis ſubditis exiſtant ut pro hujuſmodi cauſa interdum Eccleſiaſtica ornamenta ſubditi compellantur exponere, & longi temporis victum brevis hora conſumat. Quocirca ſtatuimus, quod Archiepiſcopi Parochias viſitantes, pro diverſitate provinciarum & facultatibus Eccleſiarum, quadraginta vel quinquaginta evectionum numerum non excedant: Cardinales vero viginti quinque non excedant, Epiſcopi viginti vel triginta nequaquam excedant: Archidiaconi quinque aut ſeptem: Decani conſtituti ſub ipſis duobus equis exiſtant contenti. Nec cum canibus venatoriis & avibus proficiſcantur: ſed ita procedant, ut non quæ ſunt ſua, ſed quæ Jeſu Chriſti, quærere videantur, nec ſumptuoſas epulas quærant, ſed cum gratiarum actione recipiant quod honeſte, & competenter fuerit illis miniſtratum: Prohibemus etiam ne ſubditos ſuos talliis, & exactionibus Epiſcop. gravare præſumant. Suſtineant autem pro multis neceſſitatibus, quæ aliquoties ſuperveniunt, nec ſi manifeſta & rationabilis cauſa extiterit, cum charitate moderatum ab eis auxi-

2. Cor. 12. lium valeant poſtulare: Cum enim dicat Apoſtolus: *Non debent parentibus filij theſauriſare, ſed parentes filiis*; multum longe à paterna pietate videtur, ſi præpoſiti ſuis ſubditis graves exiſtant, quos in cunctis neceſſitatibus paſtoris more fovere debent. Archidiaconi vero ſive Decani nullas exactiones, vel tallias in Presbyteros, ſeu clericos exercere præſumant. Sane quod de prædicto numero evectionis ſecundum tolerantiam dictum eſt, in illis locis poterit obſervari, in quibus ampliores ſunt redditus & Eccleſiæ facultates. In pauperioribus autem locis tantam volumus teneri menſuram, ut exceſſu majorum, minores non debeant gravari; ne ſub tali indulgentia illi, qui paucioribus equis uti ſolebant, hactenus plurimam ſibi credant poteſtatem indultam.

Caput V. *De ordinatis ſine titulo.*

EPiſcopus ſi aliquem ſine certo titulo, de quo neceſſaria vitæ percipiat, in Diaconum vel Presbyterum ordinaverit: tandiu neceſſaria ei ſubminiſtret, donec in aliqua ei Eccleſia convenientia ſtipendia militiæ clericalis aſſignet: niſi forte talis, qui ordinatus extiterit, de ſua vel paterna hæreditate ſubſidium vitæ poſſit habere.

Caput VI. *De monitionibus præviis cenſuræ.*

REprehenſibilis valde conſuetudo in quibuſdam partibus inolevit, ut fratres & Coepiſcopi noſtri ſeu etiam Archidiaconi, quos appellaturos in cauſis ſuis exiſtimant, nulla penitus admonitione præmiſſa, ſuſpenſionis vel excommunicationis in eos ferant ſententiam. Alij etiam dum ſuperioris ſententiam, & diſciplinam Canonicam reformidant, ſine ullo gravamine appellationem objiciunt, & ad defenſionem iniquitatis uſurpant, quod ad ſubſidium innocentium dignoſcitur inſtitutum. Quocirca ne vel prælati valeant ſine cauſa gravare ſubjectos, vel ſubditi pro ſua voluntate ſub appellationis obtentu, correctionem valeant eludere prælatorum: præſenti decreto ſtatuimus, ut nec prælati, niſi Canonica commonitione præmiſſa, ſuſpenſionis vel excommunicationis ſententiam proferant in ſubjectos: niſi forte talis ſit culpa, quæ ipſo genere ſuo excommunicationis pœnam inducat: nec ſubjecti contra diſciplinam Eccleſiaſticam ante ingreſſum cauſæ in vocem appellationis prorumpant. Si vero quiſquam pro ſua neceſſitate crediderit appellandum, competens ei ad proſequendam appellationem terminus præfigatur, infra quem ſi forte proſequi neglexerit, libere tunc Epiſcopus authoritate ſua utatur. Si autem in quocumque negotio aliquis appellaverit, & eo, qui appellatus fuerit, veniente, qui appellaverit, venire neglexerit, ſi proprium quid habuerit, competentem ei recompenſationem faciat expenſarum: ut hoc ſaltem timore perterritus, in gravamen alterius facile quis non appellet; præcipue vero in locis Religioſis volumus hoc obſervari, ne Monachi ſive quicumque Religioſi, cum pro aliquo exceſſu fuerint corrigendi, contra regularem prælati ſui, & Capituli diſciplinam appellare præſumant; ſed humiliter ac devote ſuſcipiant, quod pro ſalute ſua utiliter eis fuerit injunctum. *Appellationes regularium.*

Caput VII. *De ſimonia vitanda in rebus ſacris.*

CUm in Eccleſiæ corpore omnia debeant ex charitate tractari, & quod gratis receptum eſt, gratis impendi: horribile nimis eſt, quod in quibuſdam Eccleſiis locum venalitas perhibetur habere, itaut pro Epiſcopis vel Abbatibus, ſeu quibuſcumque perſonis Eccleſiaſticis ponendis in ſede introducendis Presbyteris in Eccleſiam, nec non pro ſepulturis & exequiis mortuorum, & benedictionibus nubentium, ſeu aliis ſacramentis aliquid exigatur: & ille qui indiget, non poſſit iſta percipere, niſi manum implere curaverit largitoris, putant plures ex hoc ſibi licere, quia legem mortis de longa invaluiſſe conſuetudine arbitrantur, non ſatis quia cupiditate cæcati ſunt, attendentes, quod tanto graviora ſunt crimina, quanto diutius animam infelicem tenuerint alligatam. Ne igitur hoc de cætero fiat, vel pro perſonis Eccleſiaſticis deducendis ad ſedem vel ſacerdotibus inſtituendis, aut mortuis ſepeliendis, aut nubentibus benedicendis, ſeu etiam aliis ſacramentis aliquid exigatur, diſtrictius inhibemus. *4. Reg. 5.* Si quis autem contra hoc venire præſumpſerit, portionem cum Giezi ſe noverit habiturum cujus factum turpis muneris exactione imitatur. Prohibemus inſuper ne novi cenſus ab Epiſcopis vel Abbatibus, aliiſve prælatis imponantur Eccleſiis, nec veteres augeantur, nec partem redituum ſuis uſibus appropriare præſumant: ſed libertates, quas ſibi majores deſiderant conſervari, minoribus quoque ſuis bona voluntate conſervent. Si quis autem aliter egerit, irritum quod fecerit, habeatur.

Caput VIII. *De proviſione beneficiorum intra tempus.*

NUlla Eccleſiaſtica miniſteria, ſeu etiam beneficia vel alicui Eccleſiæ tribuantur ſeu promittantur, antequam vacent: ne deſiderare quis mortem proximi videatur, in cujus locum & beneficium ſe crediderit ſucceſſurum. Cum enim id etiam in ipſis gentilium legibus, inveniatur prohibitum, turpe nimis eſt & divini plenum animadverſione judicij, ſi locum in Dei Eccleſia futuræ ſucceſſionis expectatio habeat, quam etiam damnare ipſi gentiles homines curaverant. Cum vero præbendas Eccleſiaſticas, ſeu quælibet officia in aliqua Eccleſia vacare contigerit, vel etiam ſi modo vacant, non diu, maneant in

ſuſpenſo, ſed infra ſex menſes, perſonis quæ digne adminiſtrare valeant, conferantur. Si autem Epiſcopus ubi ad eum ſpectaverit, conferre diſtulerit, per Capitulum ordinetur. Quod ſi ad Capitulum electio pertinuerit, & infra prædictum terminum hoc non fecerit Epiſcopus hoc ſecundum Deum cum virorum Religioſorum conſilio exequatur. Aut ſi omnes fortè neglexerint, Metropolitanus de ipſis ſecundum Deum abſque illorum contradictione diſponat.

Caput IX. *De exceſſibus privilegiatorum contra Epiſcopos.*

CUm & plantare ſacram Religionem, & plantatam fovere modis omnibus debeamus: nunquam hoc meliùs exequemur, quam ſi nutrire quæ recta ſunt, & corrigere quæ profectum veritatis impediunt, commiſſa nobis authoritate curemus. Fratrum autem & Coepiſcoporum noſtrorum vehementi conqueſtione comperimus, quod Fratres Templi & Hoſpitalis, & alij quoque Religioſæ profeſſionis, indulta ſibi ab Apoſtolica ſede excedentes privilegia, contra Epiſcopalem authoritatem multa præſumunt, quæ & ſcandalum generant in populo Dei, & grave pariunt periculum animarum. Proponunt enim quod Eccleſias recipiant de manibus laicorum, excommunicatos & interdictos ad Eccleſiaſtica Sacramenta & ſepulturam admittant, in Eccleſiis ſuis præter eorum conſcientiam & inſtituant & amoveant Sacerdotes, & fratribus eorum ad eleemoſynas quærendas euntibus, cùm indultum ſit eis, ut in adventu eorum ſemel in anno Eccleſiæ aperiantur, atque in eis divina celebrentur officia, plures ex eis de una, ſive diverſis domibus ad locum interdictum ſæpius accedentes, indulgentia privilegiorum in celebrandis officiis abutuntur, & tunc mortuos apud prædictas Eccleſias ſepelire præſumunt, occaſione quoque fraternitatum, quas in pluribus locis faciunt, robur Epiſcopalis authoritatis enervant, dum contra eorum ſententiam ſub aliquorum privilegiorum obtentu cunctos munire intendunt, qui ad eorum fraternitatem volunt accedere, & ſe conferre. In his, quia non tam de majorum conſcientia vel conſilio, quam de minorum indiſcretione quorumdam exceditur: & removent ea, quæ dubietatem faciunt, & in quibus excedunt, declaranda decrevimus. Eccleſias ſane & decimas de manu laicorum ſine conſenſu Epiſcoporum, tam illos, quàm quoſcunque alios Religioſos recipere prohibemus, dimiſſis etiam quas contra tenorem iſtum moderno tempore receperunt, excommunicatos & nominatim interdictos, tam ab illis, quam ab omnibus aliis, juxta Epiſcoporum ſententiam ſtatuimus evitandos. In Eccleſiis ſuis, quæ ad eos pleno jure non pertinent, inſtituendos Presbyteros Epiſcopis præſentent, ut eis quidem de plebis cura reſpondeant; ipſis vero pro rebus temporalibus rationem exhibeant competentem. Inſtitutos autem, Epiſcopis inconſultis, non audeant removere. Si verò Templarij ſive Hoſpitalarij ad Eccleſiaſticum interdictum venerint, nonniſi ſemel in anno ad Eccleſiaſticũ admittantur officium, nec tunc ibi corpora ſepeliant defunctorum. De fraternitatibus hoc ſtatuimus, ut ſi non ſe prædictis Fratribus omnino reddiderint, ſed in ſuis proprietatibus duxerint remanendum, propter hoc ab Epiſcoporum ſententia nullatenus eximantur ſed poteſtatem ſuam in eos, ſicut in alios Parochianos ſuos exerceant, cùm pro ſuis exceſſibus fuerint corrigendi. Quod autem de prædictis fratribus dictum eſt, de aliis quoque religioſis, qui præſumptione ſua Epiſcoporum jura præripiunt, & contra Canonicas eorum ſententias & tenorem privilegiorum noſtrorum venire præſumunt, præcipimus obſervari. Si autem contra hoc inſtitutum venerint, & Eccleſiæ in quibus iſta ſumpſerint, ſubjaceant interdicto, & quod egerint, irritum habeatur.

Caput X. *De ſimonia vitanda in Religionis ingreſſu.*

MOnachi non pretio recipiantur in Monaſterio, non peculium permittantur habere, non ſinguli per villas & oppida, ſed ad quaſcumque Parochiales ponantur Eccleſias: ſed in majori conventu, aut cum aliquibus fratribus maneant: nec ſoli inter ſeculares homines ſpiritualium hoſtium conflictionem exſpectent, Salomone dicente, *Væ ſoli, quia ſi ceciderit, non habet ſublevantem.* Si quis autem exactus, pro ſua receptione aliquid dederit, ad ſacros ordines non aſcendat. Is autem, qui acceperit, officij ſui privatione mulctetur. Si vero peculium habuerit, niſi ei ab Abbate pro injuncta fuerit adminiſtratione permiſſum, à communione removeatur altaris: & qui in extremis cum peculio inventus fuerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter fratres recipiat ſepulturam. Quod etiam de diverſis Religioſis præcipimus obſervari. Abbas etiam qui iſta diligenter non curaverit, officij ſui jacturam ſe noverit incurſurum. Prioratus quoque ſive Obedientiæ, pretij datione nulli tradantur. Alioqui & dantes & accipientes, à miniſterio fiant Eccleſiaſtico alieni. Priores vero, cum in conventualibus Eccleſiis fuerint conſtituti, niſi pro manifeſta cauſa & rationabili non mutentur, videlicet ſi fuerint dilapidatores, nec continenter vixerint, aut aliquid tale egerint, pro quo amovendi merito videantur: aut ſi etiam pro neceſſitate majoris officij, de concilio fratrum fuerint transferendi. Eccl. 4.

Caput XI. *De caſtitate Sacerdotum.*

CLerici in ſacris ordinibus conſtituti, qui mulierculas ſuas in domibus ſuis incontinentiæ nota tenuerint, aut abjiciant eas, & continenter vivant, aut ab officio & beneficio Eccleſiaſtico fiant alieni. Quicumque incontinentia illa, quæ contra naturam, propter quam venit ira Dei in filios diffidentiæ, & quæ quinque civitates igne conſumpſit, deprehenſi fuerint laborare: ſi clerici fuerint, ejiciantur a clero, vel ad pœnitentiam agendam in Monaſteriis detrudantur: ſi laici, excommunicationi ſubdantur, & à cœtu fidelium fiant prorſus alieni. Monaſteria prætérea ſanctimonialium, ſi quiſquam Clericus ſine manifeſta & neceſſaria cauſa frequentare præſumpſerit, per Epiſcopum arceatur: & ſi non deſtiterit, a beneficio Eccleſiaſtico reddatur immunis.

Caput XII. *Ne Clerici ſæcularibus ſe immiſceant.*

CLerici in Subdiaconato & ſupra, & in minoribus quoque ordinibus, ſi ſtipendiis Eccleſiaſticis ſuſtententur, coram judice ſæculari advocati in negotiis fieri non præſumant, niſi propriam vel Eccleſiæ ſuæ cauſam fuerint proſecuti, aut pro miſerabilibus fortè perſonis, quæ proprias cauſas adminiſtrare non poſſunt. Sed nec procurationes Villarum, aut Juriſdictiones etiam ſæculares ſub aliquibus Principibus vel ſæcularibus viris, & juſtitiarij eorum fiant, clericorum quiſquam aſſumere præſumat. Si quis adverſus hoc tentaverit (quoniam contra doctrinam Apoſtoli eſt, dicentis: *Nemo militans Deo, implicat ſe ſæcularibus negotiis*) & ſæculariter agit, ab Eccleſiaſtico fiat miniſterio alienus, pro eo quod officio Clericali neglecto, fluctibus ſæculi, ut potentibus ſæculi placeat, ſe immergit. Diſtrictius autem decrevimus puniendum, ſi Religioſorum quiſquam aliquid prædictorum audeat attentare. 1. Tim. 2.

Caput XIII. *De reſidentia Parrochorum.*

QUia nonnulli modum avaritiæ non ponentes, dignitates diverſas Eccleſiaſticas, & plures Eccle-

ſias Parochiales contra ſacrorum Canonum inſtituta nituntur acquirere, ita ut cum vix unum officium implere ſufficiant, ſtipendia ſibi vindicent plurimorum, ne id de cætero fiat, diſtrictius inhibemus. Cum igitur Eccleſia, vel Eccleſiaſticum miniſterium committi debuerit, talis ad hoc perſona quæratur, quæ reſidere in loco, & curam ejus per ſeipſum valeat exercere: quod ſi aliter fuerit actum, & qui receperit, quod contra ſacros Canones accepit, amittat: & qui dederit, largiendi poteſtate privetur.

Cap. XIV. *De ſingularitate unius beneficij.*

QUia in tantum jam quorumdam proceſſit ambitio, ut non duas vel tres, ſed ſex aut plures Eccleſias perhibeantur habere, nec duabus debitam poſſint proviſionem impendere; per fratres & Coepiſcopos noſtros chariſſimos præcipimus emendari: & de multitudine præbendarum Canonibus inimica, quæ diſſolutionis materiam & vagationis inducit, & certum continet periculum animarum; eorum, qui Eccleſiis dignè valeant deſervire, volumus Eccleſiaſticis beneficiis indigentiam ſublevari. Præterea, quia in tantum quorumdam laicorum proceſſit audacia, ut Epiſcoporum auctoritate neglecta, Clericos inſtituant in Eccleſiis, & removeant etiam cùm voluerint, poſſeſſiones quoque, atque alia bona Eccleſiaſtica, pro ſua plerumque voluntate diſtribuant, & tam Eccleſias ipſas quàm eorum homines talliis & exactionibus præſumant gravare: eos qui amodò iſta commiſerint, anathemate decernimus feriendos. Presbyter autem ſive Clericus, qui Eccleſiam per laicos ſine proprij Epiſcopi authoritate receperit tenendam, communione privetur: & ſi perſtiterit, à miniſterio Eccleſiaſtico & ordine deponatur. Sane, quia laici quidam Eccleſiaſticas perſonas & ipſos etiam Epiſcopos ſuo judicio ſtare compellunt: eos qui de cætero id præſumpſerint, à communione fidelium decernimus ſegregandos. Prohibemus etiam ne laici decimas cum animarum ſuarum periculo detinentes, in alios laicos poſſint aliquomodo transferre. Si quis verò receperit, & Eccleſiæ non tradiderit, Chriſtiana privetur ſepultura.

Cap. XV. *Ne beneficiarij ditent ſeculares.*

CUm in officio charitatis illis primo teneamur obnoxij, a quibus beneficium nos accepiſſe cognoſcimus: è contrario Eccleſiaſtici quidam Clerici, cùm ab Eccleſiis ſuis multa bona perceperint, bona per Eccleſias acquiſita, in alios uſus præſumunt transferre. Hoc igitur quia & antiquis Canonibus conſtat inhibitum, nos etiam nihilominus inhibemus. Indemnitati itaque Eccleſiarum providere volentes, ſive inteſtati deceſſerint, ſive aliis conferre voluerint, penes Eccleſias eadem bona præcipimus remanere. Præterea quoniam quidam in quibuſdam partibus ſub pretio ſtatuuntur, qui Decani vocantur, & pro certa pecuniæ quantitate Epiſcopalem juriſdictionem exercent, præſenti decreto ſtatuimus, ut qui de cætero id præſumpſerit, officio ſuo privetur, & Epiſcopus conferendi hoc officium poteſtatem amittat.

Cap. XVI. *De ordinationibus.*

CUm in cunctis Eccleſiis, quod pluribus & ſenioribus fratribus fuerit viſum, incunctanter debeat obſervari, grave nimis & reprehenſione eſt dignum, quod quarumdam Eccleſiarum pauci quandoque non tam de ratione, quam de propria voluntate ordinationem multoties impediunt, & ordinationem Eccleſiaſticam procedere non permittunt. Quocirca præſenti decreto ſtatuimus ut niſi a paucioribus & inferioribus aliquid rationabile fuerit oſtenſum, appellatione remota ſemper prævaleat, & ſuum conſequatur effectum, quod à majora & ſeniore parte Capituli fuerit conſtitutum. Nec noſtram conſtitutionem impediat, ſi forte aliquis ad conſervandam Eccleſiæ ſuæ conſuetudinem juramento ſe dicat adſtrictum: non enim dicenda ſunt juramenta, ſed potius perjuria, quæ contra utilitatem Eccleſiaſticam, & Sanctorum Patrum veniunt inſtituta. Si autem hujuſmodi conſuetudines, quæ ratione juvantur, & ſacris congruunt inſtitutis, irritare præſumpſerit, donec congruam egerit pœnitentiam, à Dominici corporis perceptione fiat alienus.

Caput XVII. *De unitate beneficiarij in ſingulis beneficiis.*

QVoniam in quibuſdam locis Eccleſiarum fundatores, aut hæredes eorum poteſtate, in qua eos Eccleſia hucuſque ſuſtinuit, abutuntur: & cum in Eccleſia Dei unus debeat eſſe qui præſit, ipſi plures ſine reſpectu ſubjectionis eligere moliuntur: & cum una Eccleſia unius debeat eſſe Rectoris, pro ſua defenſione plurimos repræſentat. Quocirca præſenti decreto ſtatuimus, ut ſi forte in plures partes fundatorum ſe vota diffuderint, ille præficiatur Eccleſiæ, qui majoribus juvatur meritis, & plurimorum eligitur & probatur aſſenſu. Si autem hoc ſine ſcandalo fieri nequiverit, ordinet Antiſtes Eccleſiam, ſicut melius ſecundum Deum viderit ordinandam. Id ipſum etiam faciat, ſi de jure patronatus quæſtio emerſerit inter aliquos, & cui competat, infra tres menſes non fuerit definitum.

Caput XVIII. *De præficiendo magiſtro in Cathedralibus.*

QVoniam Eccleſia Dei, & in iis quæ ſpectant ad ſubſidium corporis, & in iis quæ ad profectum veniunt animarum, indigentibus ſicut pia mater providere tenetur: ne pauperibus qui parentum opibus juvari non poſſunt, legendi & proficiendi opportunitas ſubtrahatur, per unamquamque Eccleſiam cathedralem Magiſtro, qui Clericos ejuſdem Eccleſiæ, & ſcholares pauperes gratis doceat, competens aliquod beneficium aſſignetur, quo docentis neceſſitas ſublevetur, & diſcentibus via pateat ad doctrinam. In aliis quoque reſtituatur Eccleſiis ſive Monaſteriis, ſi retroactis temporibus aliquid in eis ad hoc fuerit deputatum. Pro licentia verò docendi nullus pretium exigat, vel ſub obtentu alicujus conſuetudinis, ab iis qui docent, aliquid quærat: nec docere quempiam petita licentia, qui ſit idoneus, interdicat. Qui verò contra hoc venire præſumpſerit, à beneficio Eccleſiaſtico fiat alienus. Dignum quidem eſſe videtur, ut in Eccleſia Dei fructum laboris ſui non habeat, qui cupiditate animi vendit licentiam docendi, & Eccleſiarum profectum nititur impedire.

Cap. XIX. *De exemptione Eccleſiarum.*

NOn minus pro peccato eorum qui faciunt, quàm pro illorum detrimento qui ſuſtinent grave nimis eſſe dignoſcitur, quod in diverſis partibus mundi rectores, & conſules civitatum, nec non alij qui poteſtatem habere videntur, tot Eccleſiis frequenter onera imponunt: & ita gravibus eas crebriſque exactionibus premunt, ut deterioris conditionis factum ſub eis Sacerdotium videatur, quam ſub Pharaone fuerit, qui divinæ legis notitiam non habebat. Ille quidem omnibus alij ſervituti ſubjectis, ſacerdotes ſuos & eorum poſſeſſiones in priſtina libertate dimiſit, & de publico eis alimoniam miniſtravit. *Gen. 47.* Iſti vero univerſa penè opera ſua imponunt Eccleſiis, & tot angariis eas affligunt, ut illud eis, quod Jeremias deplorat, competere videatur: Princeps provinciarum facta eſt ſub tributo. Sive quædam foſſata, ſive expeditiones, ſive quælibet alia ſibi arbitrentur agenda, de bonis Eccleſiarum,

ſiarum, Clericorum, & pauperum Chriſti uſibus deputatis cuncta volunt ferè compilari. Juriſdictionem etiam & authoritatem Epiſcoporum & aliorum Prælatorum ita evacuant, ut nihil poteſtatis eis in ſuis videatur hominibus remanſiſſe: ſuper quo dolendum eſt pro Eccleſiis: dolendum etiam nihilominus & pro ipſis qui timorem Dei & Eccleſiaſtici ordinis reverentiam videntur penitus abjeciſſe. Quo circa ſub anathematis diſtrictione ſeverius prohibemus, ne de cætero talia præſumant attentare, niſi Epiſcopus & Clerus tantam neceſſitatem, vel utilitatem aſpexerint, ut abſque ulla coactione ad relevandas communes neceſſitates, ubi laicorum non ſuppetunt facultates, ſubſidia per Eccleſias exiſtiment conferenda. Si autem conſules, aut alij de cætero id præſumpſerint, & commoniti deſiſtere forte noluerint, tam ipſi quam eorum fautores excommunicationi ſe noverint ſubjacere, nec communioni fidelium reddantur, niſi ſatisfactionem fecerint competentem.

Cap. XX. *De prohibitione torneamentorum.*

FOelicis memoriæ Papæ Innocentij & Eugenij prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærentes deteſtabiles illas nundinas vel ferias, quas volgo torneamenta vocant, in quibus milites ex condicto venire ſolent, & ad oſtentationem virium ſuarum & audaciæ temerè congrediuntur, unde mortes hominum & animarum pericula proveniunt, fieri prohibemus. Quod ſi quis eorum ibidem mortuus fuerit, quamvis ei poſcenti venia non negetur, Eccleſiaſtica tamen careat C ſepultura.

Caput XXI. *Treuga obſervanda fideliter.*

TReugas à quarta feria poſt occaſum ſolis, uſque ad ſecundam feriam in ortum ſolis, & ab adventu Domini uſque ad octavas Epiphaniæ, & à Septuageſima uſque ad octavas Paſchæ, ab omnibus inviolabiliter præcipimus obſervari. Si quis autem treugam frangere tentaverit, poſt tertiam commonitionem, ſi non ſatiſfecerit, Epiſcopus ſuus ſententiam excommunicationis dictet & in eum, & ſcriptam vicinis Epiſcopis annunciet, quorum nullus excommunicatum in commonionem ſuſcipiat, imo ſcriptam ſuſceptam ſententiam quiſque confirmet. Si quis autem hoc violare præſumpſerit, ordinis ſui periculo ſubjaceat. Et D quoniam funiculus triplex non facile rumpitur, præcipimus, ut Epiſcopi ſolum Dei & ſalutis populi habentes reſpectum, omni tepiditate ſepoſita, ad pacem firmiter tenendam mutuum ſibi conſilium & auxilium præſtent. Neque hoc alicujus amore, vel odio permittant. Quòd ſi quis in opere Dei tepidus fuerit inventus, damnum dignitatis ſuæ incurrat.

Olim privati homines bella gerebant non ex aſſenſu Regis.

Cap. XX. *De Pædagiis.*

INnovamus, ut Preſbyteri, Monachi, Clerici, converſi, peregrini, mercatores, ruſtici, euntes & redeuntes, & in agricultura exiſtentes, & animalia quæ ſemina portant ad agrum, congrua ſecuritate lætentur. Nec quiſquam alicui novas pædagiorum exactiones ſine authoritate regum & principum conſenſu ſtatuere, aut ſtatutas de novo tenere, aut veteres augmentare aliquo modo temere præſumat. Si quis autem contra hoc venire præſumpſerit, & commonitus non deſtiterit, donec ſatisfaciat, communione careat Chriſtiana.

Cap. XXIII. *De parochiis inſtituendis.*

CUm dicat Apoſtolos, abundantiorem honorem membris infirmioribus deferendum, Eccleſiaſtici quidam quæ ſua ſunt non quæ Jeſu Chriſti quærentes, leproſis, qui cum ſanis habitare non poſſunt,

A & ad Eccleſiam cum aliis convenire, Eccleſias & cœmiteria non permittunt habere, nec proprij juvari miniſterio Sacerdotis. Quod quia procul a pietate Chriſtiana eſſe dignoſcitur, de benignitate Apoſtolica conſtituimus, ut ubicumque tot ſimul ſub communi vita fuerint congregati, qui Eccleſiam ſibi cum cœmiterio conſtituere, & proprio gaudere valeant Preſbytero, ſine contradictione aliqua permittantur habere. Caveant tamen, ut injurioſi veteribus Eccleſiis de jure Parrochiali nequaquam exiſtant. Quod namque eis pro pietate conceditur, ad aliorum injuriam nolumus redundare: ſtatuimus etiam, ut de hortis & nutrimentis animalium ſuorum, decimas tribuere non cogantur.

B

Cap. XXIV. *Ad infideles arma non deferantur.*

ITa quorumdam animos occupavit ſæva cupiditas, ut cùm glorientur nomine Chriſtiano, Saracenis arma, ferrum, & ligamina galearum deferant, & pares eis, aut etiam ſuperiores in malitia fiant, dum ad impugnandos Chriſtianos, arma eis & neceſſaria ſubminiſtrant. Sunt etiam, qui prò ſua cupiditate in galeis & pyraticis Saracenorum navibus regimen & curam gubernationis exercent. Tales igitur à communione Eccleſiæ præciſos, & excommunicationi pro ſua iniquitate ſubjectos, & rerum ſuarum per ſæculi Principes Catholicos & Conſules civitatum privatione mulctari, & capientium ſervos, ſi capti fuerint, fore cenſemus. Præcipimus etiam, ut per Eccleſias maritimarum urbium, crebra & ſolemnis excommunicatio C proferatur in eos. Excommunicationis quoque pœnæ ſubdantur, qui Romanos aut alios Chriſtianos pro navigatione, aut aliis cauſis honeſtis navigio vectos, aut capere, aut rebus ſuis ſpoliare præſumunt. Illi etiam qui Chriſtianos naufragia patientes, quibus ſecundum regulam fidei auxilio eſſe tenentur, damnanda cupiditate rebus ſuis ſpoliare præſumunt, niſi ablata reddiderint, excommunicationi ſe noverint ſubjacere.

Caput XXV. *Contra uſurarios.*

QUia in omnibus fere locis crimen uſurarum ita invaluit, ut multi aliis negotiis prætermiſſis, quaſi licite uſuras exerceant, & qualiter utriuſque teſtamenti pagina condemnentur, nequaquam attendant: ideo conſtituimus, ut uſurarij manifeſti nec ad communionem admittantur altaris, D nec Chriſtianam, ſi in hoc peccato deceſſerint, accipiant ſepulturam. Sed nec eorum oblationem quiſquam accipiat. Qui autem acceperit, aut eos Chriſtianæ tradiderint ſepulturæ: & ea quæ acceperit, reddere compellatur, & donec ad arbitrium ſui Epiſcopi ſatisfaciat, ab officij ſui maneat executione ſuſpenſus.

Cap. XXVI. *Contra Judæos & Sarracenos.*

JVdæi ſive Saraceni nec ſub alendorum puerorum obtentu, nec pro ſervitio, nec pro qualibet alia cauſa Chriſtiana mancipia in domibus ſuis permittantur habere. Excommunicantur autem, qui cum eis E habitare præſumpſerint. Teſtimonium quoque Chriſtianorum adverſus Judæos in omnibus cauſis, cum illi adverſus Chriſtianos teſtibus ſuis utantur, recipiendum eſſe cenſemus: & anathemate decernimus feriendos, quicumque Judæos Chriſtianis in hac parte voluerint præferre, cum eos ſubjacere Chriſtianis oporteat, & ab eis pro ſola humanitate foveri. Si qui præterea Deo inſpirante ad fidem ſe converterint Chriſtianam, à poſſeſſionibus ſuis nullatenus excludantur, cum melioris conditionis converſos ad fidem eſſe oporteat, quam antequam fidem acceperunt, habebantur. Si autem ſecus factum fuerit, principibus vel poteſtatibus eorumdem locorum ſub pœna excommunicationis injungimus, ut portionem hæreditatis & bonorum ſuorum ex integro eis faciant exhiberi.

Caput XXVII. *Contra Albigenſes & graſſatores milites.*

SIcut ait B. Leo, licèt Eccleſiaſtica diſciplina Sacerdotali contenta judicio cruentas non efficiat ultiones, Catholicorum tamen principum conſtitutionibus adjuvatur, ut ſæpe quærant homines ſalutare remedium, dum corporale ſuper ſe metuunt evenire ſupplicium. Eapropter quia in Gaſconia, Albegeſio & partibus Tholoſanis & aliis locis ita hæreticorum, quos alij Catharos, alij Patrinos, alij Publicanos, alij aliis nominibus vocãt, invaluit damnata perverſitas, ut jam non in occulto ſicut aliqui nequitiam ſuam exerceant, ſed ſuum errorem publicè manifeſtent, & ad ſuum conſenſum ſimplices attrahant, & infirmos: eos, & defenſores eorum & receptores anathemati decernimus ſubjacere: & ſub anathemate prohibemus, ne quis eos in domibus, vel in terra ſua tenere, vel fovere, vel negotiationem cum eis exercere præſumat. Si autẽ in hoc peccatu deceſſerint, non ſub noſtrorum privilegiorum cuilibet indultorum obtentu, nec ſub aliacumque occaſione, aut oblatio pro eis, aut inter Chriſtianos recipiant ſepulturam. De Brabantionibus & Aragonenſibus, Navarris, Baſcolis, Coterellis, & Triaverdinis, qui tantam in Chriſtianos immanitatem exercent, ut nec Eccleſiis nec monaſteriis deferant, nec viduis & pupillis, non ſenibus & pueris, nec cuilibet parcant ætati aut ſexui, ſed more paganorum omnia perdant & vaſtent, ſimiliter conſtituimus, ut qui eos conduxerint, vel tenuerint, vel foverint per regiones, in quibus taliter debacchabantur, in Dominicis & aliis ſolemnibus diebus per Eccleſias publice denuncientur, & eadem omnino ſententia, & pœna cum prædictis hæreticis habeantur diſtricti, nec ad communionem recipiantur Eccleſiæ, niſi ſocietate illa peſtifera & hæreſi abjuratis. Relaxatos autem ſe noverint à debito fidelitatis, & dominij ac totius obſequij, donec in tanta iniquitate permanſerint, quicumque illi aliquo peccato tenentur annexi. Ipſis autem cunctis fidelibus in remiſſionem peccatorum injungimus, ut tantis cladibus ſe viriliter opponant, & contra eos armis populum Chriſtianum tueantur, confiſcenturque eorum bona, & liberum ſit principibus ejuſmodi homines ſervituti ſubjicere. Qui autem in vera pœnitentia ibi deceſſerint, & peccatorum indulgentiam & fructum mercedis æternæ non dubitent ſe percepturos. Nos etiam de miſericordia Dei, & de beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli authoritate confiſi, fidelibus Chriſtianis, qui contra eos arma ſuſceperint, & ad Epiſc. ſeu aliorum Prælatorum Concilium, ad eos decertanda expugnandos, biennium de pœnitentia injuncta relaxamus: aut ſi longiorem ibi moram habuerint, Epiſcop. diſcretioni, quibus hujus rei cauſa fuerit injuncta, committimus, ut ad eorum arbitrium, ſecundum modum laboris, major eis indulgentia tribuatur. Illos autem, qui admonitioni Epiſcoporum in hujuſmodi parte parere contempſerint, à perceptione corporis & ſanguinis Domini jubemus fieri alienos. Interim verò eos, qui ardore fidei ad eos expugnandum, laborem juſtum aſſumpſerint, ſicut eos, qui ſepulchrum Dominicum viſitant, ſub Eccleſiæ defenſione recipimus, & ab univerſis inquietationibus, tam in rebus, quam in perſonis ſtatuimus manere ſecuros. Si vero quiſpiam veſtrum præſumpſerit eos moleſtare, per Epiſcopum loci excommunicationis ſententia feriatur; & tamdiu ſententia ſervetur ab omnibus, donec & ablata reddantur, & de illatis damnis congruè iterum ſatisfaciat. Epiſcopi vero, ſive Presbyteri, qui talibus fortiter non reſtiterint, officij ſui privatione mulctentur, donec miſericordiam Apoſtolicæ ſedis obtineant.

Varia nomina hæreticorum Albigenſium.

Controverſa quædam de hoc Concilio.

Dubium eſt de quibuſdam aliis Canonibus quos in A quinquaginta ſectiones diviſos referunt Joverius & antiquiores Conciliorum collectores, an ſint legitimi hujus Concilij Canones. Cenſet autem Baronius ad annum 1179. ſectiones iſtas quinquaginta collectionem eſſe decretorum à diverſis Pontificibus editorum, etiam a nonnullis qui poſt Alexandrum Papam vixerunt.[1] Sed & Rogerius hujus temporis ſcriptor, dum de hoc agit Rom. Concilio affirmat hoc anno tertio nonas Martij cœptum eſſe, tribuſque diſtinctis diebus abſolutum, atque in eo viginti ſex decreta ſancita quæ recitat. Ex quibus plane intelligitur, ſumma diligentia eumdem Pontificem Alexandrum invigilaſſe, ut diſperderet de civitate Domini omnes operantes iniquitatem, ſimulque omnes quæ in diſciplinam Eccleſiaſticam irrepſiſſent corruptelæ, nec-non pravæ conſuetudines ac irrupſiſſent ex tyrannorum violentia ſervitutes, & oppreſſiones Eccleſiaſticæ B libertatis, è medio tolleret, obortaſque recens hæreſes, ſive veteres malè curatas, latius propagatas excideret, cohiberet faſtum & avaritiam Eccleſiaſticorum in ſibi ſubditos dominantium, & alia id genus quæ viginti ſeptem Canonibus continentur. Quare fruſtra congeriem illam Canonum huic Concilio inſeremus, cum non ſint in illo ſtatuti. Multitudine talium Canonum extraneorum veri obruuntur à nobis exhibiti, quorum etiam bonam partem refert Gulhelmus Neubrigenſis rerum Anglicarum lib. 3. toto cap. 3. qui tamen cap. 2. præcedenti odium ſuum in Rom. Pontificem, in quem male affecti ſunt plerique hujus nationis ſcriptores, non diſſimulavit, ſic ſcribens. Quibus C fœliciter geſtis Dominus Papa, tanquam poſt tanti temporis ſcandala reſarcitæ veritatis gaudia ſolemniter celebraturus generale Concilium Pontificatus ſui xx. à partu autem Virginis anno M. CLXXIX. quinto Idus Martij Lateranis celebrandum inſtituit; ad quod nimirum totius Latini orbis Epiſc. cum majoris loci Abbatibus evocavit. Quod autem Concilij evocandi intentio ſatis ſyncera non fuit, Romanæ avaritiæ artificioſa proviſio patefecit. Multi enim evocati, quibus iter eundi ad Concilium difficile vel intolerabile videbatur, interventu pecuniæ impudentius turpiuſque exactæ, quam præſtitæ relaxari meruerunt. Sane hujus Concilij decreta noſtræ duximus hiſtoriæ inſerenda.

[1] Aliud dubium eſt circa ultimum Canonem quomodo concedatur indulgentia propugnantibus contra quoſdam graſſatores Chriſtianos, quæ ſolet concedi D pugnantibus contra infideles. Ad quod reſpondet Petrus Cluniacenſis lib. 6. ep. 27 ad Eberardum Magiſtrum Templariorum, rogans eum ut ſinat hujuſmodi homines per Templarios exagitari. Sed forte dicitis, contra paganos, non contra Chriſtianos arma ſumpſimus. Sed quis magis à vobis vel à veſtris impugnandus eſt, Deum neſciens paganus, an ipſum verbis confitens & factis contra eum dimicans Chriſtianus? quis magis perſequendus eſt ignorans & blaſphemus, an agnoſcens & impugnans? an non Deum impugnant, an non perſequuntur qui Eccleſiam ejus, qui populum emptum ſanguine ejus abſque ulla ubi poſſunt vel audent, perſonarum, graduum, dignitatum exceptione, deprædantur, cædunt, verberant, quandoque etiam (quod ſæpe contingit) perimunt? non eſt minus E vere defendendus conſiliis, imò gladiis veſtris Chriſtianis vim iniuſte patiens à Chriſtiano, quam eſſet defendendus eamdem vim patiens à pagano, &c.

Ad idem Concilium ſpectat quod Græcorum ſchiſmaticorum Legatus Nectarius Abbas eadem qua venit animi obdurata nequitia, eſt reverſus poſt prolixas diſputationes, receptuſque eſt à ſuis tanquam in Olympiacis victor fuiſſet. Ut appareat non tantum Latinum orbem, ſed & Eccleſiam Orientalem ac Græcos ad Synodum vocatos fuiſſe. Quod invidioſe diſſimulat Neubrigenſis.

Græci vocati.

Adventum autem iſtum Nectarij teſtatum faciunt duæ Epiſtolæ Corcyræ Epiſcopi ad eumdem Nectarium Caſulorum præpoſitum, quæ redolent quid-

ptam A[illegible] antiquitatis; nihil Catholicæ pietatis: Quippe, ibi laudat Nectarium quod intrepide ibi cum Latinis ſe geſſerit, ut non tam judicandus quam judicaturus ad Synodum acceſſerit, & damnaturus pravos, ait in priori Epiſtola, hæreticorum mores, ut utrique parti admirabilis apparuerit, & Nectarea ſua aperuerit labia coram vertice illo Apoſtolis comparando ſummo videlicet Pontifice, & cum reliquo corpore illius, quæ ibi eſt Eccleſiæ, optime diſſeruerit. Glorioſior multum futurus, ſi ſe à veritate vinci paſſus fuiſſet. Vide Epiſtolas apud Baronium anno indicato.

De errore Petri Lombardi. Delata quoque fuit accuſatio adverſus ſcriptum Petri Lombardi Epiſcopi Pariſienſis. Quæ accuſatio ut gravioris momenti uberius tantiſper exponenda eſt. De qua iſta refert Matthæus Paris ſub Henrico tertio Anglorum Rege ad annum 1179. loquens de Alexandro tertio. Relatum fuit præterea ejuſdem Papæ Apoſtolatui quod Magiſter Petrus Lombardus in quibuſdam ſcriptis ſuis ab articulis fidei deviavit, unde Vuillelmo Senonenſi Archiepiſcopo literas ſub hac forma direxit.

Alexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Vuillelmo Senonenſi Archiſcopo ſalutem. Cum in noſtra olim eſſes præſentia conſtitutus, tibi viva voce injunximus, ut ſuffraganeis tuis Pariſiis tibi aſcitis, ad abrogationem pravæ doctrinæ Petri quondam Pariſienſis Epiſcopi, qua dicitur, quod Chriſtus ſecundum quod homo non eſt aliquid, omnino intenderes & efficacem operam adhiberes: inde ſiquidem eſt, quod fraternitati tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus quod tibi, cum præſens eſſes, præcepimus, ſuffraganeos tuos Pariſios convoces, & una cum illis & aliis viris Religioſis prudentibus, præſcriptam doctrinam ſtudeas penitus abrogare: & a Magiſtris ſcolaribus ibidem in Theologia ſtudentibus Chriſtum ſicut perfectum Deum ſic & perfectum hominem ac verum hominem ex anima & corpore conſiſtentem præcipias edoceri: univerſis firmiter & diſtricte injungens quod doctrinam illam de cætero nequaquam docere præſumant, ſed ipſam penitus deteſtentur.

Hæc tunc, ait Baronius ad prædictum annum eamdem Epiſtolam ex Matthæo Paris referens, Alexander Papa, quæ naviter per eumdem Senonenſem Archiepiſcopum impleta fuiſſe liquet. Ex quibus verbis Baronij infero tunc Pariſiis habitum fuiſſe Concilium de iſta hæreſi, quod Chriſtus ſecundum quod homo non eſt aliquid.

Joannes Corſpitenſis. Hoc confirmat magis Ducennius in vita Alexandri III. ex teſtimonio Joannis Corſpitenſis authoris hujus temporis ac quondam diſcipuli prædicti Petri Lombardi Magiſtri ſententiarum in Eulogio ad Alexandrum Papam. Ubi & refert Alexandrum cum magna benignitate ac clementia agentem noluiſſe hanc aſſertionem quod Chriſtus non eſſet aliquis homo & in quantum homo non eſt aliquid, tunc gravioribus cenſuræ notis percuti, ne illius patroni ac defenſores qui forſan magis ex ignorantia quam ex obſtinatione erraverant cum perverſa hac doctrina damnati remanerent, ac perpetua infamiæ nota affecti. Ex hac porro indulgentia cum ſine anathematis pœna damnatum fuiſſet hoc dogma, ſcholaſtici ac Magiſtri quidam Pariſienſes illud non ejurarunt. Præterea prædictus Joannes Corſpitenſis illud refutare ſcriptis ſuis aggreſſus eſt quæ ad Alexandrum Papam miſit, eum vehementius obteſtans ut ſi poſtquam pluries moniti fuiſſent non reſipiſcerent, tanquam membra putrida à corpore Eccleſiæ ferro excõmunicationis ſepararentur.

Si quis quærat an Magiſter ſententiarum alicubi docuerit hanc propoſitionem, reſponderi poteſt ſaltem anſam illi dediſſe in tertio libro ſent. diſt. 11. ubi de Chriſto ſic ait. Solet autem quæri utrum debeat ſimpliciter dici atque concedi Chriſtum eſſe factum vel creatum vel creaturam. Ad quod dici poteſt, hoc ſimpliciter & abſque determinatione, minus congruenter dici. Et ſi quandoque brevitatis cauſa ſimpliciter denuntietur, nunquam tamen ſimpliciter debet intelligi, &c. Occaſione enim hujus diſtinctionis movent quæſtionem hanc Theologi, utrum Chriſtus ſecundum quod homo ſit creatura? cujus quæſtionis reſolutio obſcura eſt propter varias acceptiones termini iſtius reduplicative, & in uno ſenſu conceditur in alio negatur. Admiſſo autem quod in quantum homo non ſit creatura nec Deus, ſequitur etiam quod non ſit aliquid, quia quod nec Deus eſt, nec creatura nihil eſt. Hinc ergo originem habuerunt diſputationes vetuſtorum Theologorum, quos notat gloſſa ad cap. *Cum Chriſtus* extra. *de hæreticis*, qui ultra quod oporteret ſubtiliter rem iſtam intelligentes, dicebant Chriſtum ſecundum quod homo eſt non eſſe aliquid. Et cum etiam in univerſitate Rhemenſi illud aſſereretur a Theologis, ſcribit Alexander III. ad Archiepiſcopum Rhemenſem hanc decretalem quæ habetur extra. *de hæret.* cap præcitato Cum Chriſtus perfectus ſit Deus & perfectus ſit homo, mandamus quatenus ſub anathemate interdicas: ne quis de cætero audeat dicere, Chriſtum non eſſe aliquid ſecundum quod homo: quia ſicut Chriſtus verus eſt Deus, ita verus eſt homo ex anima rationali & humana carne ſubſiſtens, ex Concilio Lateranenſi. Hinc Michaël Palatius in 3 ſent. ad eam diſtinct. diſp. 1. art, argumenta abſolves, ſi dixeris primo Chriſtum quatenus eſt homo eſſe aliquid, quia eſt animal rationale. Scito tamen argumentum hoc torſiſſe vetuſtos Theologos, adeo ut dicerent Chriſtum ſecundum quod homo eſt, non eſſe propriè aliquid, ſed ad aliquid, quia eſt habens humanitatem, ut veſtitus eſt habens indutam veſtem. Quod dogma Eccleſia deſpuit extra. *de hæreticis c. cum Chriſtus.* Omiſſis autē variis diſtinctionibus ſcholaſticorum quæ magis obſcurant quam elucidant iſtam difficultatem; breviter annotari poteſt multos ex ſanctis Patribus non reformidaſſe aſſerere Chriſtum in quantum hominem eſſe creaturam ſic D. Leo Serm. 3 in Pentecoſte, Sophronius in Epiſtolâ quæ habetur in 6. Synodo act. 11. D. Hieronymus in c. 2. Ep. ad Epheſios & alij. Quod intelligendum eſt ſumpto nomine creaturæ non ſtrictè pro eo quod ex nihilo productum eſt, quia productio Chriſti non eſt productio ex nihilo, ſed compoſitio ex perſona increata & natura creata; ſed paulo largius pro eo quod incipit eſſe ſive abſolute, ſive ſecundum aliquam naturam creatam. & ſic Chriſtus dicitur creatura & aliquid, etiam in quantum homo.

Joachim Abbas temerarie arguit Lombardum. Cæterum non id ſolum reprehenditur in Magiſtro ſententiarum: namque eodem tempore ut refert ibidem Matthæus Paris, contra eumdem libellum ſcripſit Joachim Abbas Florenſis cœnobij vocans eum hæreticum & inſanum, eo quod in libro ſententiarum de unitate ſive de eſſentia Trinitatis dixit, quoniam quædam ſumma res eſt Pater, Filius & Spiritus ſanctus & illa non eſt generans, neque genita, neque procedens: contra quod oppoſuit præfatus Abbas, quod non tam Trinitatem quam quaternitatem adſtruebat in Deo, tres videlicet perſonas & illam communem eſſentiam quaſi quartam, manifeſte proteſtans quod nulla res eſt quæ ſit Pater, Filius & Spiritus ſanctus. nec eſſentia, nec ſubſtantia, nec natura. Stetit autem hæc indeterminata altercatio à diebus Alexandri Papæ per multus annos, ſedentibus interea in Cathedra Petri Lucio Gregorio, Clemente, Celeſtino & Innocentio III. qui anno 1215. Concilio Romæ habito libellum Abbatis Joachim damnavit, ita ut hæreticus haberetur ſi quis ejus ſententiam in hac parte tueretur, aſſertionem Petri omnino Catholicam declarans, quia quælibet trium Perſonarum eſt illa res ſubſtantia, videlicet eſſentia, ſeu divina Natura, quæ ſola eſt univerſorum principium & illa res non eſt generans, neque genita, neque procedens, ſed eſt Pater qui generat, & Filius qui gignitur, & Spiritus ſanctus qui procedit: ut diſtinctiones ſint in perſonis, unitas in eſſentia, &c.

Sed & multa alia in præfato libro ſententiarum à communi veritatis tramite diſſita annotantur à

pleriſque : unde prodiit catalogus eorum in quibus communiter non tenetur Magiſter.

In primo libro.

Articuli in quibus non tenetur Magiſter Sent.

1. Quod charitas qua diligimus Deum & proximum eſt Spiritus ſanctus, diſt 17. cap. 2. vel quod charitas quæ eſt amor Dei & proximi non eſt aliquid creatum.

2. Quod nomina numeralia dicta de Deo dicuntur ſolum relative, diſt. 24. cap. Et ſi diligenter Vel hæc nomina numeralia trinus & trinitas non dicunt poſitionem, ſed privationem tantum.

3. Quod ſimile & æquale ſimiliter dicuntur de Deo privativè, diſt. 21. cap. Et hoc.

4. Quod Deus ſemper poteſt quicquid aliquando potuit, & vult quicquid voluit, & ſcit quidquid ſcivit, diſt. 44. cap. præterea quæri ſolet.

In 2. libro.

1. Quod Angeli non meruerunt beatitudinem per gratiam ſibi datam ; ſed quod præmium præceſſit meritum & poſtea meruerunt per obſequia fidelibus exhibita diſt. 5. cap. hic quæri ſolet. Vel quod Angelis præmium præceſſit, & meritum reſpectu præmij ſubſtantialis habet ſubſequi.

2. Quod Angeli in merito reſpectu eſſentialis præmij, & in ipſo præmio proficiſſit uſque ad judicium diſt. 11. cap. præterea illud.

3. Quod charitas eſt Spiritus ſanctus, ſcilicet illa quæ animæ qualitates informat atque ſanctificat, diſt. 27. cap. cum igitur.

4. Quod in veritate humanæ naturæ nihil tranſit extrinſecum, ſed quod ab Adam deſcendit per propagationem auctum & multiplicatum reſurget in judicio. diſt. 30. cap. penult.

Quibus reſpondetur vel quod nihil de cibis tranſit in veritatem humanæ naturæ, ut per generationem nec per nutritionem.

In 3. libro.

1. Quod anima à corpore exuta ſit perſona. diſt. 2. cap hic apponitur.

2. Quod Chriſtus convenienter mortuus & non mortuus, dicitur paſſus & non paſſus. diſtinct. 21. cap. ult.

3. Quod Chriſtus in triduo mortis fuit homo. diſt. 22. cap. 1.

In 4. libro.

1. Quod Sacramenta legalia non juſtificabant etiamſi cum fide & devotione fierent. diſt. 1. cap. Non igitur.

2. Quod homo ſine medio videbat Deum ante peccatum. Eadem diſt. cap. triplici.

3. Quod Circuncifio non conferebat gratiam ad bene operandum, nec virtutes ad augmentum : ſed ſolum ad peccata dimittenda valebat. Eadem diſt. cap. duo igitur.

4. Quod parvuli ante octavum diem morientes incircuncifi peribant, & quod cauſa neceſſitatis poterant ante circuncidi. Ead. diſt. cap. Si vero.

5. Quod quædam ſacramenta novæ legis inſtituta ſunt in remedium tantum, ut matrimonium, diſt. 2, cap. 1. Jam ad Sacramenta.

6. Quod baptiſati baptiſmo Joannis non ponentes ſpem in illo non erant baptiſandi baptiſmo Chriſti, diſt. 2. cap. ult. Hic conſiderandum. Vel aliter, baptiſmus Joannis cum impoſitione manuum æquipollebat baptiſmo Chriſti : ita quod baptiſatus baptiſmo Joannis non erat baptiſandus.

7. Quod Deus potuit dare potentiam Creaturæ creandi & interius abluendi, id eſt peccata dimittendi. diſt. 5. cap. ult. hic quæritur quæ ſit. vel ſic quod Deus poterat dare poteſtatem aliis baptiſandi interius, & quod creatura potuerit ſuſcipere, & ſimiliter quod Deus poteſt poteſtatem creaturæ cōmunicare & creare per creaturam tanquam per miniſtrum. diſt. 5.

8. Quod ſchiſmatici degradati, præciſi ab Eccleſia hæretici, excommunicati non habent poteſtatem conſecrandi corpus Chriſti. diſt. 13. cap. Illi vero.

9. Quod brutum non ſumit verum corpus Chriſti etſi videatur. diſt. 13. cap. illud etiam ſane.

10. Quod ſcientia diſcernendi ut notat habitum ſcientiæ ſit clavis. diſt. 19. cap. 1.

11. Quod Epiſcopi ſimoniaci degradati non poſſunt conferre ordines. diſt. 25. cap. de Symoniacis.

12. Quod ſecundus maritus alicujus mulieris incognitæ carnaliter à primo ſit bigamus per cognitionem illius, & prohibetur ab ordinibus diſt. 27. cap. ult.

13. Quod cognoſcens ſororem uxoris ſuæ non tenetur uxori petenti debitum reddere. diſt. 24. cap. de his.

14. Quod ille qui uxore vivente duxit aliam in aliena patria, qui rediens ad conſcientiam vult eam dimittere & non poteſt, ſi cogitur ab Eccleſia remanere & debitum reddere quia ſibi non creditur : dicit Magiſter quod incipit excuſari per obedientiam & timorem & tenetur reddere debitum ſi petatur. diſt. 38. cap. ult.

15. Quod peccata deleta non pateſiant aliis in judicio. diſt. 44. cap. hic quæritur utrum electis.

Ex quibus obiter diſcas magnos quoſlibet viros in magno opere difficile immunes inveniri ab omni errore. Hæc nimirum eſt humani imbecillitas ingenij dum ad unum attendit diligentius ab alio diſtrahitur, & incidit in Scyllam cupiens vitare Caribdim. Unde magni viri non dedignantur aliorum prævio examini & emendationi etiam ſcripta ſua ſubmittere priuſquā in lucem publicam emittantur. Qua de re exemplum inſigne eſt in D. Gregorio Nazianzeno qui primus poſt beatum Joannem Evangeliſtam Theologi nomen aſſecutus ob excellentem Theologiæ peritiam orat. 49. teſtatur ſe amore Catholicæ fidei ductum, jampridem adverſus Arrianos libellum edidiſſe, quem cum amico legendum dediſſet, qui tranſcribendum eum quia placuit, crediderat : ab eo magnopere poſtulavit ut diſſimulato autore doctis viris ac prudentibus legeret : ut ſi quem moviſſet quod illic plus aut minus poſitum videretur, poſſet plurimorum conſilio emendari. Nemo eſt enim, inquit, qui ſibi tam arroganter ſummam doctrinæ cœleſtis aſſumat, ut putet ſe omnia myſteria liquido comprehenſa retinere, cum Paulus Apoſtolus dicat (1. Cor. 8.) *Qui ergo putat ſe aliquid ſcire, necdum ſcit quemadmodum oporteat ſcire: & modo per ſpeculum in ænigmate videmus, tunc facie ad faciem.* Sed & alias in uſu fuit, ut qui libros conſcriptos vulgaturi erant, recognoſcendos ac probandos à ſummo Pontifice procurarent. Teſtis eſt D. Auguſt. in exordio lib. 1. contra duas Epiſtolas Manichæorum. Sanctus Anſelmus lib. de Incarnatione verbi cap. 1. Martinus Papa conqueritur quod quidam Joannes natione Scotus tranſtuliſſet in Latinum opera D. Dionyſij Areopagitæ de divinis nominibus & cœleſtibus ordinibus, abſque eo quod juxta morem Eccleſiæ ad ſe miſſum prius fuiſſet iſtud ſcriptum & ſuo judicio approbatum : præſertim cum idem Joannes licet multæ ſcientiæ eſſe prædicetur, olim, non ſane ſapere in quibuſdam frequenti rumore dicatur, juxta epiſtolam quam refert Weſtmonaſterienſis anno 883. de his plura tibi ſuppeditabit Theophilus Rainaudus in libro de bonis ac malis libris partitione 3. erotemare 2. num. 474. Ubi etiam indicat Baronium id multis exemplis illuſtrare ad annum 496. Licet orbis indicatio falſa viſa fuerit, errore ſcilicet Typographorum, quibus facile eſt in numeris errare. Sed & in ſequenti Concilio mitius agitur cum Abbate Joachim qui temera

Libri olim approbati à ſummo Pontif.

eundem Magiſtrum Sententiarum arguerat de hæreſi, quod omnia ſcripta ſua ſummo Pontifici offerri mandaſſet Apoſtolicæ ſedis judicio approbanda ſeu corrigenda. c. 2.

Unde & ſæpe fit, ut Eccleſia damnet libros vel ſcripta alicujus intacto authore ſeu eo non damnato, quia ipſe ſe ſubmiſit ante mortem judicio Eccleſiæ corrigendum. Hoc accidit Ibæ & Theodoreto. Illius epiſtola damnata eſt in quinta Synodo, hujus ſcripta aliqua maxime contra Cyrillum eidem cladi ſubjacuerunt, authores tamen illæſi manſerunt quod in Concilio Chalcedonenſi ſe ſubmiſiſſent, ac Neſtorio anathema dixiſſent. Simile quid videmus, nunc cum hæc typis mandamus, accidere Cornelio Janſenio Iprenſi Epiſcopo. Liber ejus, cui nomen Auguſtinus, noviſſimè damnatur ac prohibetur per Alexandrum VII. ſummum Pontificem, confirmaturque Conſtitutio Innocentij X. contra quinque Propoſitiones, ac declaratur quinque has propoſitiones ex prædicto libro excerptas, atque ſecundum ſenſum Janſenij damnatas fuiſſe ab Innocentio X. quod quidam filij iniquitatis, ac perturbatores tranquillitatis publicæ, ut loquitur ibidem Alexander Papa, cum ſcandalo aliorum id negent. Attamen nihil acerbius decernitur in ipſum Janſenium, quia morti proximus præſentiens librum ſuum haud Catholicæ fidei convenire, corrigendum ſubmiſerit ſummo Pontifici, ſicut fecerat Joachimus Abbas.

Ad idem Concilium pertinet quod habet Petrus Cantor Pariſienſis de verbo abbreviato c. 50. qui de hoc Concilio ſub Alexandro III. habito refert quod cum ageretur de uſura per ſententiam anathematis eradicanda, à quibuſdam præſentibus in Concilio quæſitum fuiſſe qui & quales ſententia dicta percellerentur. Reſponſum eſt, inquit, à quodam Prælato quod notorij tantum. Et cum proceſſum eſſe in quæſtionem, qui eſſent notorij, dictum eſt: qui publice faterentur ſe eſſe uſurarios vel aliquo ſigno noto hoc indicant. Ut ſcilicet qui capiſtrum venale in ſummitate virgæ, fœnerandam pecuniam circumferant. Hoc annotare libet propter difficultatem quæ exoritur cum quis præter ſortem aliquid accipit amplius titulo damni emergentis, lucri ceſſantis, aut aliquo alio qui juſtus haberi poſſet à pluribus Theologis. Decreta enim generalia de uſura videntur à quibuſdam omnia lucra occaſione mutui provenientia involvere, cum tamen intentio Conciliorum non fuerit, niſi veram & peccaminoſam ac injuſtam uſuram condemnare. Vide & Concilium Lateranenſe V. ſub Leone X. montes pietatis in quibus aliquod lucrum ſub legitimo titulo accipitur occaſione mutui & ex eis quæ ſunt illi extrinſeca, approbat & ut hæreticos habet qui eos damnant. Et Theologi innumeri plures titulos quibus ſupra ſortem aliquid accipitur legitimos eſſe & ab omni uſuræ pravitate alienos eſſe docent, qui minime Conciliis repugnare vellent. Ideo deſiderandum eſſet ut magis in ſpeciali determinaretur quinam contractus & ſub quibus conditionibus uſurarij ſint. De quibus videri poteſt Gerſon in tractatu de contractibus, & quæ ſcripſimus 5. parte examinis pœnit. Quæſito 38. & ſequentibus ad 44. incluſivè. Sed & vix ullus eſt ſcriptor moralis de caſibus conſcientiæ, qui de iſtis quæſtionibus plura non ſuppeditet.

CONCILIVM
LATERANENSE IV.
GENERALE XII.
ANNO M. CCXV.
APPROBATVM
CCCC. EPISCOPORVM, ET DCCC. aliorum Patrum, Abbatum, Decanorum & Priorum Conventualium.

Contra Albigenſium & Almarici hæreſes, & Abbatis Ioachimi errores, pro Eccleſia in fide & moribus reformanda, proque Terra ſancta à Turcis recuperanda celebratum, anno Domini 1215. tempore Innocentij Papæ III. & Friderici Imperatoris, vel potius adhuc Regis Germaniæ II.

NOn ſatis fuit implacabili, in Chriſtum mediatorem ſalutis, Dæmonum odio toto tempore legis naturæ & legis Moſaicæ inſidiari ſemini mulieris & varias machinas per Reges & Principes impios adhibere, ut non naſceretur: non ſatis fuit ejuſdem furori maledicto, poſtquam natus eſt mortuus pro homine, reſurrexitque & aſcendit in cœlos, fidem veram & integram in Myſterium redemptionis interturbare per diverſas hæreſes, tum in Oriente, tum in Occidente excitatas ad illam fidem per quam ſalus homini conſtat impugnandam aut tuendam, inter hæc aliud malum meditatur, loca ſcilicet ſacra Paleſtinæ in quibus trophea religionis erecta erant, & ad quæ peregrinantes Chriſtiani fideles ex omni mundi plaga, fidem illam egregie teſtabantur, & abunde nutriebant, per infideles ac paganos vaſtari occupati, pollui procurat: Unde tot bella ſacra cruce ſignatorum deliberata concloſa in conciliis provincialibus, ac etiam generalibus inveniuntur, hortantibus ad ea maxime Pontificibus Romanis. In quibus omnibus, quæ vix magno volumine comprehendi poſſunt, quid convenientius cogitare poterit pius animus videns hæc omnia tentari ad retundendos dæmonum incurſus contra loca ſacra Redemptionis, ad memoriam illius ac reverentiam ſi fieri poſſet abolendam, quam conſilia ſua & labores impendere ad defendendam fidem tam ſalutaris Myſterij, ut vivat illa fides integra, & Verbi Dei victoria tandem permaneat, dum reſiſtendo ſuſtentatur uſque ad dies judicij in quibus glorioſus poſitis omnibus adverſariis ſub ſcabello pedum ipſius Redemptoris apparebit.

Hinc Urbanus II. Pontifex in Claromontano ſatis frequenti Concilio gravi oratione valde conqueſtus eſt, Jeroſolymitanam regionem, in qua Chriſtus Dominus ſanguinem vitamque noſtra cauſa profudit, cæteraque ſancta illa loca ejuſdem Redemptoris noſtri conſecrata memoria, magno cum Chriſtiani nominis dedecore in Saracenorum manus perveniſſe. Quare Chriſtianæ Reipublicæ Reges, Principes, cæteroſque Chriſtianos adhortatus eſt, ut conjunctis viribus, ſanctam illam provinciam ex hoſtium manibus eriperent: & quamprimum ad ſacrum bellum ſe accingerent. Ita hæc Pontificis Oratio illorum animos incendit, ut pene dicto citius militum undique ad trecenta millia, ſub diverſorum ductu coacta ſint: ac militari amictu cruce inſignito, ut ſeſe oſtenderent pro Chriſto Domino

bellum gerere, Antiochiam primùm, mox finitimas regiones, poſtremo Jeroſolymam ipſam, ut permagno labore, ita ingenti gloria ſiot adepti: creato itidē in Jeroſolymitana urbe & ditione Rege Gottofredo ſtrenuiſſimo Duce, omnium qui aderant Principum conſenſo. Is primus in urbem imperat, æternum Galliæ decus, quæ tantum tamque inſignem virum tulit. Patria enim illi Bononia fuit, quod eſt oppidum Galliæ Celticæ, appoſitum Oceano. Regnatum eſt Jeroſolymis nonaginta circiter annos: ac per id tempus Summi Romani Pontifices, officio ſuo ac muneri in Regno tuendo, ac Saracenis procul arcendis non defuere. Verumtamen effici non potuit, quo minus Guidone Rege capto, Urbano III. Pontifice Jeroſolyma à Saracenis occuparetur. Cui Pontifici cum Gregorius VIII. ſucceſſiſſet, is impiger Reges, Principes, populoſque Chriſtianos omnes excitat cum litteris, tum Legatis, atque ad Jeroſolymam recuperandam urget. Idem præſtiterunt, qui poſt eum Pontifices fuerunt: ſed permulta acciderunt, quæ ſacro huic bello impedimentum attulere. Innocentius III. vir doctrina & moribus inſignis, ubi Pontificatum iniit Jeroſolymæ recuperationi animum adjecit. Et vero in magnam ſpem venit, fore ut voti compos fieret, cum ſuo tempore Latini aliqui Principes expugnata Conſtantinopoli, Græciam ipſam ſuo Imperio ſubjeciſſent, & Balduinus Flandriæ Comes Conſtantinopolitanus Imperator eſſet electus: idemque curam adhibuit, ut Græci diuturno ſchiſmate ab Eccleſia Catholica ſejuncti, ad Romanæ Eccleſiæ obedientiam reverterentur. Quamobrem Pontifex, & litteris, & Legatis miſſis, omnes ad ſacrum hoc bellum cohortatus eſt: cumque magnopere optaret Innocentius tum Jeroſolymitanæ urbis recuperationem, tum univerſæ Eccleſiæ reformationem, ſanctorum Patrum veſtigia ſecutus, Generale indixit Concilium, in quo depravati mores corrigerentur, & hæretici damnarentur, & Principes ac populi ad ſacram hanc expeditionem adducerentur. Scripſit igitur omnibus Patriarchis & Epiſcopis biennio ante Concilij celebrationem, ut ad illud accederent. Scripſit quoque Imperatori & Regibus, ut ipſi quoque Oratores ad Synodum deſtinarent. Cogitur itaque Romæ in Lateranenſi Eccleſia ſatis magnum Concilium, cui interfuere Legati utriuſque Imperatoris & Græci & Romani, Patriarcha Conſtantinopolitanus & Jeroſolymitanus, Beatus quoque Dominicus. De hoc Concilio Abbas Urſpergenſis, qui eo tempore floruit, hæc habet: *Anno ab Incarnatione Verbi 1215. celebrata eſt ſancta univerſalis Synodus Romæ in Eccleſia Salvatoris, quæ Conſtantiniana vocatur, menſe Novemb. præſidente Dom. Innocentio Papa III. Pontificatus ejus anno 18. in qua fuerunt Epiſcopi 412. inter quos extiterunt de præcipuis Patriarchis duo, videlicet Conſtantinopolitanus & Jeroſolymitanus: Antiochenus autem gravi languore detentus, venire non potuit, ſed miſit pro ſe Vicarium Antheradenſem Epiſcopum. Alexandrinus vero ſub Saracenorum dominio conſiſtens, fecit quod potuit, mittens pro ſe Diaconum ſuum Germanium. Primates autem & Metropolitani 71. Cæterum Abbates & Priores ultra octingentos: Archiepiſcoporum vero & Epiſcoporum, Abbatum & Priorum, & Capitulorum abſentium Procuratorum non fuit certus numerus comprehenſus. Legatorum vero Regis Siciliæ in Romanorum Imperatorem electi, Imperatoris Conſtantinopolitani, Regis Franciæ, Regis Angliæ, Regis Ungariæ, Regis Jeroſolymorum, Regis Cypri, Regis Aragoniæ, nec non & aliorum Principum & Magnatum, Civitatum, aliorumque locorum ingens fuit multitudo.* Hæc Urſpergenſis. Quibus congruunt quæ refert Matthæus Paris anno 1215. ex quibus nullus dubitare poteſt de univerſalitate hujus Concilij ad quod omnes tam Latini, quam Græci vocati ſunt Epiſcopi, ut etiam de concordia utriuſque Eccleſiæ actum ſit, quamvis omnia ejus non extent. Interfuit autem eidem Patriarcha Maronitarum, qui relictis Monothelitarum erroribus tunc temporis ad fidem Catholicam acceſſerunt, in qua immobiles perſtitiſſe eorum litteræ ad Leonem X. redditæ, quæ teſte Baronio anno 1182. extant, aperte teſtantur.

Notant autem quidam decreta in hanc redactam fuiſſe formam poſt Concilium celebratum ab ipſo Innocentio, id quod cordatus lector facile deprehendet præſertim ex 29. ex 33. & 41. notat qui ejus opera tribus tomis diſtinxit. Quod forſitan accidit ob eam cauſam quod cum decreta agerentur, non omnibus omnia placuerunt. Hæc autem integre hic damus, præmiſſa Oratione Innocentij in Concilio habita in compendium reducta.

SERMO INNOCENTII PAPÆ in Conc.lio.

DEſiderio deſideravi hoc Paſcha manducare vobiſcum antequam patiar, id eſt, antequam moriar. Luc. 22. hujus exordium eſt. Quia mihi vivere Chriſtus eſt & mori lucrum, non abnuo, ſi diſpoſitum eſt à Deo, bibere calicem paſſionis, ſive pro defenſione fidei Catholicæ, ſive pro ſubſidio terræ ſanctæ, ſive pro poteſtate Eccleſiaſticæ libertatis mihi fuerit propinatus: quamquam deſiderem in carne permanere, donec conſummetur opus inceptum. Verumtamen non mea ſed tua voluntas fiat, &c. Triplex autem Paſcha ſive phaſe deſidero vobiſcum celebrare: corporale, ut *Paſcha triplex.*
fiat tranſitus de loco ad locum pro miſerabili Hieruſalem liberanda. Spiritale, ut fiat tranſitus de ſtatu ad ſtatum, pro univerſali Eccleſia reformanda. Æternale ut fiat tranſitus de vita ad vitam pro cœleſti gloria obtinenda. De corporali tranſitu clamat ad nos miſerabiliter Hieruſalem in threnis. *O vos omnes qui tranſitis per viam attendite & videte ſi eſt dolor ſimilis ſicut dolor meus:* ergo tranſite ad me omnes qui diligitis me ut à tanta miſeria me liberetis. Ego enim quæ ſolebam eſſe domina gentium, modo facta ſum ſub tributo. *Viæ Sion lugent eo quod non ſint qui veniant ad ſolemnitatem.* Sepulchrum Domini eſt ingloriùm quod ſolebat eſſe glorioſum. Ubi colebatur unigenitus Dei filius, modo colitur filius perditionis Mahometus. Inſultant mihi filij alieni, &c. De ſpirituali vero tranſitu, *Dominus ait ad virum veſtitum lineis habentem* *Ezech. 9.*
atramentarium ſcriptoris ad renes: tranſi per mediam civitatem & ſigna Tau ſuper frontes virorum gementium, &c. Quoniam ſummus Pontifex, qui ſuper domum Iſrael conſtitutus eſt ſpeculator, tranſire debet per univerſam Eccleſiam, quæ eſt civitas regis magni inveſtigando merita ſingulorum, ne dicant bonum malum vel malum bonum, ne ponant tenebras lucem & lucem tenebras: ne mortificent animas quæ non moriuntur, ut vivificent animas quæ non vivunt. Et ideo ut diſtinguat inter illos & diſcernat inter illos & iſtos, debet ſignare Tau ſuper frontes virorum gementium & dolentium, quatenus oſtendat eos qui dolent & gemunt ſuper abominationibus quæ fiunt in medio civitatis. Perit fides, religio deformatur, libertas confunditur, juſtitia conculcatur, hæretici pullulant, inſoleſcunt ſchiſmatici, perfidi ſæviunt, prævalent Agareni. De tranſitu autem æternali Dominus ait: *Beati ſunt* *Luc. 12.*
ſervi illi quos cum Dominus venerit, invenerit vigilantes. Amen dico vobis quod præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis. De hoc tranſitu ſane martyres gloriantur in pſalmo dicentes. *Tranſivimus per aquam & ignem, & eduxiſti nos in* *Pſal. 65.*
refrigerium. Hoc Paſcha quod præ cæteris deſidero manducare vobiſcum in regno Dei, eſt manducatio corporalis & ſpiritualis, doctrinalis & pœnitentialis, eſt manducatio Euchariſtiæ & gloriæ Luc. 14. *Beatus qui manducabit panem in regno Dei.* Hac ultima man-

ducatione præcipue deſidero manducare hoc Paſcha vobiſcum: ut tranſeamus de labore ad requiem, de dolore ad gaudium, de infelicitate ad gloriam, de morte ad vitam, de corruptione ad æternitatem. Præſtante Domino noſtro Jeſu Chriſto, cui & honor & gloria in ſæcula ſæculorum.

Alium quoque ſermonem habuit in eodem Concilio ſumpto themate: *Si dormiatis inter medios cleros pennæ columbæ deargenteatæ, & poſteriora dorſi ejus in pallore auri.*

TITULI DECRETORUM ſub Innocentio III.

1 *De fide Catholica.*
2 *De errore Abbatis Joachim.*
3 *De hæreticis.*
4 *De ſuperbia Græcorum contra Latinos.*
5 *De dignitate Patriarcharum.*
6 *De Conciliis Provincialibus.*
7 *De correctione exceſſuum.*
8 *De inquiſitionibus.*
9 *De diverſis ritibus in eadem fide.*
10 *De Prædicatoribus inſtituendis.*
11 *De magiſtris ſcholaſticis.*
12 *De communibus capitulis Monachorum.*
13 *De novis Religionibus prohibitis.*
14 *De incontinentia clericorum punienda.*
15 *De arcenda ebrietate clericorum.*
16 *De indumentis clericorum.*
17 *De comeſſationibus prælatorum & negligentia eorum ſuper divinis officiis.*
18 *De judicio ſanguinis & duelli clericis inhibito.*
19 *Ne Eccleſiæ mundanis ſupellectilibus exponantur.*
20 *De Chriſmate & Euchariſtia ſub ſera conſervanda.*
21 *De confeſſione facienda, & non revelanda à Sacerdote, & ſaltem in Paſcha communicando.*
22 *Ut infirmi prius provideant animæ, quam corpori.*
23 *Ut Eccleſia Cathedralis, vel regularis, ultra tres menſes non vacet.*
24 *De electione facienda per ſcrutinium, vel compromiſſum.*
25 *Quod electio facta per ſecularem poteſtatem, non valeat.*
26 *De pœna indigne confirmantis electionem.*
27 *De inſtructione ordinandorum.*
28 *Ut compellantur cedere qui poſtulaverunt licentiam cedendi.*
29 *Ut nullus habeat duo beneficia, cum cura annexa.*
30 *De idoneitate inſtituendorum in Eccleſiis.*
31 *De filiis Canonicorum non inſtituendis cum Patribus.*
32 *Ut patroni competentem portionem dimittant clericis.*
33 *De procurationibus non accipiendis ſine viſitatione.*
34 *De ſubditis non gravandis ſub prætextu ſervitij alicujus.*
35 *De cauſa appellationis exprimenda.*
36 *Quod judex poſſit interlocutoriam & comminatoriam ſententiam revocare.*
37 *De literis non impetrandis ultra duas dietas, & ſine ſpeciali mandato.*
38 *De ſcribendis actis, ut probari poſſint.*
39 *De reſtitutione danda contra poſſeſſorem, quæ repuit ipſe.*
40 *De vera poſſeſſione.*
41 *De continuatione bonæ fidei in omni præſcriptione.*
42 *De ſeculari juſtitia.*
43 *Ne ſine cauſa clericus fidelitatem laico faciat.*
44 *Quod conſtitutiones principum non præjudicent Eccleſiis.*
A 45 *Patronus qui clericum Eccleſiæ occiderit, vel mutilaverit, jus patronatus amittit.*
46 *De talliis à clericis non exigendis.*
47 *De forma excommunicandi.*
48 *De modo recuſandi judicem.*
49 *De pœna excommunicantis injuſte.*
50 *De reſtricta prohibitione matrimonij.*
51 *De pœna contrahentium clandeſtina matrimonia.*
52 *De teſtimonio, de auditu reprobando in cauſa matrimonij.*
53 *De his qui prædia ſua in fraudem decimarum dant aliis excolenda.*
54 *Ut decimæ ante tributa ſolvantur.*
55 *Ut de terris acquirendis, non obſtantibus privilegiis, decimæ dentur.*
56 *Ne propter pactum aliquorum amittat decimas Presbyter Parrochialis.*
B 57 *De interpretandis privilegiorum verbis.*
58 *De eodem in favorem Epiſcoporum.*
59 *Ut nullus Religioſus fidejubeat ſine licentia Abbatis & Conventus.*
60 *Quod Abbas non extendat ſe ad officium Epiſcopale.*
61 *Ne Religioſi recipiant decimas de manu laicali.*
62 *Ne reliquiæ Sanctorum oſtendantur extra capſam, neve novæ habeantur in veneratione ſine Romana Eccleſia.*
63 *De Simonia.*
64 *De eadem circa Monachos & ſanctimoniales.*
65 *De eadem circa illicitam pecuniæ extorſionem.*
66 *De eadem circa cupiditatem clericorum.*
C 67 *De uſuris Judæorum.*
68 *Ut Judæi diſcernantur à Chriſtianis in habitu.*
69 *Ne Judæi publicis officiis præficiantur.*
70 *Ne converſi ad fidem de Judæis, veterem ritum Judæorum retineant.*

DECRETA CONC. LATERANENSIS ſub Innocentio Papa III. celebrati.

Extra de ſumma Trinitate & fide. c. 1. Deus unus in eſſentia trinus in perſonis.

FIrmiter credimus, & ſimpliciter confitemur, quod unus ſolus eſt verus Deus, æternus & immenſus, omnipotens, incom-
D mutabilis, incomprehenſibilis & ineffabilis, Pater & Filius & Spiritus ſanctus. Pater à nullo, Filius autem à ſolo Patre, ac Spiritus ſanctus ab utroque pariter, abſque initio ſemper, & fine. Pater generans, Filius naſcens, & Spiritus ſanctus procedens: conſubſtantiales & coæquales, coomnipotentes & coæterni, unum univerſorum principium, creator omnium inviſibilium & viſibilium, ſpiritualium & corporalium, qui ſua omnipotenti virtute, ſimul ab initio temporis, utramque de nihilo condidit creaturam, ſpiritualem &
E corporalem, Angelicam videlicet & mundanam: ac deinde humanam quaſi communem ex ſpiritu & corpore conſtitutam: diabolus enim & dæmones alij à Deo quidem natura creati ſunt boni, ſed ipſi per ſe facti ſunt mali. Homo vero diaboli ſuggeſtione peccavit.

Hæc S. Trinitas ſecundum communem eſſentiam individua, & ſecundum perſonales proprietates diſcreta, per Moſen & ſanctos Prophetas, alioſque famulos ſuos, juxta ordinatiſſimam diſpoſitionem temporum, doctrinam humano generi tribuit ſalutarem.

A Et tandem unigenitus Dei Filius, Ieſus Chriſtus à tota Trinitate communiter incarnatus, ex Maria Virgine Spiritus ſancti cooperatione conceptus, verus homo factus, ex anima rationali & humana carne compoſitus, una in duabus naturis perſona, viam vitæ manifeſtius demonſtravit. Qui cum ſecundum divinitatem ſit immortalis & impaſſibilis, idem ipſe ſecundum humanitatem factus eſt paſſibilis & mortalis: quin etiam pro ſalute humani generis in ligno crucis paſſus & mortuus, deſcendit ad inferos, reſurrexit à mortuis, & aſcendit in cœlum. Sed deſcendit in anima, reſurrexit in carne, aſcenditque pariter in utroque, venturus in fine ſeculi judicare vivos & mortuos, & redditurus ſingulis ſecundum opera ſua, tam reprobis quam electis. Qui omnes cum ſuis propriis corporibus reſurgent, quæ nunc geſtant, ut recipiant ſecundum merita ſua, ſive bona fuerint ſive mala: illi cum diabolo pœnam perpetuam, & iſti cum Chriſto gloriam ſempiternam. B

Vna vero eſt fidelium univerſalis Eccleſia, extra quam nullus omnino ſalvatur. In qua idem ipſe Sacerdos & ſacrificium Ieſus Chriſtus, cujus corpus & ſanguis in Sacramento altaris ſub ſpeciebus panis & vini veraciter continentur: transſubſtantiatis pane in corpus, & vino in ſanguinem, poteſtate divina, ut ad perficiendum myſterium unitatis accipiamus ipſi de ſuo, quod accepit ipſe de noſtro. Et hoc utique ſacramentum nemo poteſt conficere, niſi Sacerdos fuerit rite ordinatus ſecundum claves Eccleſiæ, quas ipſe conceſſit Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus Ieſus Chriſtus. C

Sacramentum vero baptiſmi, quod ad invocationem individuæ Trinitatis, videlicet Patris & Filij & Spiritus ſancti, conſecratur in aqua, tam parvulis quam adultis in forma Eccleſiæ, à quocunque rite collatum, proficit ad ſalutem. Et ſi poſt ſuſceptionem baptiſmi quiſquam prolapſus fuerit in peccatum, per veram pœnitentiam ſemper poteſt reparari. Non ſolum autem virgines & continentes, verum etiam conjugati, per fidem rectam & operationem bonam, & ſic placentes Deo, ad æternam merentur beatitudinē pervenire. D

Ex lib. cap. ſeq. Abbatis Ioachim error de una Trinit. eſſentia.

2. Damnamus ergo & reprobamus libellum ſive tractatum, quem Abbas Ioachim edidit contra magiſtrum Petrum Lombardum de unitate ſeu eſſentia Trinitatis, appellans hæreticum & inſanum, pro eo quod in ſuis dixit Sententiis: Quomodo quædam ſumma res eſt Pater & Filius & Spiritus ſanctus, & illa non eſt generans, neque genita, nec procedens, unde aſſerit, quod ille non tam Trinitatem, quam quaternitatem adſtruebat in Deo, videlicet tres perſonas, & illam communem eſſentiam quaſi quartam: manifeſte proteſtans, quod nulla res eſt quæ ſit Pater & Filius & Spiritus ſanctus. Sunt una eſſentia, una ſubſtantia, unaque natura: verum unitatem hujuſmodi non veram & E propriam, ſed quaſi collectivam, ſed & ſimilitudinariam eſſe fatetur, quemadmodum dicuntur multi homines unus populus, & multi fideles una Eccleſia, juxta illud: Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una: & qui adhæret Deo, unus Spiritus eſt. Item, Qui plantat & qui rigat, unum ſunt: & omnes unum corpus ſumus in Chriſto. Rurſus in libro Regum: Populus meus & populus tuus unum ſunt. Ad hanc autem ſuam ſententiam adſtruendam, illud potiſſimum verbum inducit, quod Ieſus Chriſtus de fidelibus inquit in Evangelio: Volo pater, ut ſint unum in nobis, ſicut & nos unum ſumus, ut ſint conſummati in unum. Non enim ait, Vt fideles Chriſti ſint unum, ideſt, una quædam res quæ communis ſit omnibus: ſed tantum, ſint unum, ideſt, una Eccleſia propter Catholicę fidei unitatem, & tandem unum regnum propter unionem indiſſolubilis charitatis. Quemadmodum in Canonica Ioannis epiſtola legitur: Quia tres ſunt qui teſtimonium dant in cœlo, Pater & Verbum & Spiritus ſanctus, & hi tres unum ſunt. Statimque ſubjungit, & tres ſunt qui teſtimonium dant in terra, ſpiritus, aqua & ſanguis: & tres unum ſunt, ſicut in codicibus quibuſdam invenitur.

Actor. 4. 1. Cor. 6. Ib. 3. & 12. 3. Reg. 22. Ioan. 17. 1. Ioan. 5

Nos autem ſacro & univerſali Concilio approbante, credimus & confitemur cum Petro, quod una quædam res eſt, incomprehenſibilis quidem & inæſtimabilis, quæ veraciter eſt Pater & Filius & Spiritus ſanctus, tres ſimul perſonæ, ac ſingulatim quælibet earundem, & ideo in Deo Trinitas eſt ſolummodo non quaternitas: quia quælibet trium perſonarum eſt illa res, videlicet ſubſtantia, eſſentia, ſive natura divina, quæ ſola eſt univerſorum principium, præter quam aliud inveniri non poteſt: & illa res non eſt generans, neque genita, nec procedens, ſed eſt Pater qui generat, Filius qui gignitur, & Spiritus ſanctus qui procedit; ut diſtinctiones ſint in perſonis, & unitas in natura. Licet igitur alius ſit Pater, alius Filius, alius Spiritus ſanctus, non tamen aliud: ſed id quod eſt Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus, id eſt, omnino, ut ſecundum Orthodoxam & Catholicam fidem conſubſtantiales eſſe credantur. Pater enim ab æterno Filium generando, ſuam ſubſtantiam ei dedit, juxta quod ipſe teſtatur: Pater quod dedit mihi, majus eſt omnibus. Ac dici non poteſt, quod partem ſuæ ſubſtantiæ illi dederit, & partem retinuerit ipſe ſibi, cum ſubſtantia Patris indiviſibilis ſit, utpote ſimplex omnino. Sed nec dici poteſt, quod Pater in Filium tranſtulit ſuam ſubſtantiam generando, quaſi ſic dederit eam filio, quod non retinuerit ipſam ſibi: alioquin deſiiſſet eſſe ſubſtantia. Pater ergo, quod Filio ulla diminutione Filius naſcendo ſubſtantiam Patris accepit, & ita Pater & Filius habent eandem ſubſtantiam: & ſic eadem res eſt Pater & Filius & Spiritus ſanctus, ab utroque procedens. Cum ergo veritas pro fidelibus ſuis ad Patrem orat:

Ioan. 17.

Volo

Volo, inquiens, ut ipſi ſint unum in nobis, ſicut & nos unum ſumus: hoc nomen, unum pro fidelibus quidem accipitur, ut intelligatur unio charitatis in gratia: pro perſonis vero divinis, ut attendatur identitatis in natura unitas, quemadmodum veritas alibi ait: Eſtote perfecti, ſicut & Pater veſter cœleſtis perfectus eſt: perfectione naturæ, utroque videlicet ſuo modo: quia inter creatorem & creaturam non poteſt tanta ſimilitudo notari, quin inter eos major ſit diſſimilitudo notanda.

Si quis igitur ſententiam ſive doctrinam præfati Ioachim in hac parte defendere vel approbare præſumpſerit, tanquam hæreticus ab omnibus confutetur. In nullo tamen per hoc florenti Monaſterio, cujus ipſe Ioachim extitit inſtitutor, volumus derogari: quoniam regularis inſtitutio eſt, & obſervantia ſalutaris, maxime cum idem Ioachim omnia ſcripta ſua nobis aſſignari mandaverit, Apoſtolicæ ſedis judicio approbanda, ſeu etiam corrigenda, dictans epiſtolam, cui propria manu ſubſcripſit: in qua firmiter confitetur, ſe illam fidem tenere, quam Romana tenet Eccleſia: quæ cunctorum fidelium, diſponente Domino, mater eſt & magiſtra.

Reprobamus etiam & damnamus perverſiſſimum dogma impij Almarici: cujus mentem ſic Pater mendacij excœcavit, ut ejus doctrina non tam hæretica cenſenda ſit, quàm inſana.

Extr. de hæreticis.

3. Excommunicamus & anathematizamus omnem hæreſim, extollentem ſe adverſus hanc ſanctam Orthodoxam & Catholicam fidem, quam ſuperius expoſuimus, condemnantes univerſos hæreticos quibuſcunque nominibus cenſeantur: facies quidem habentes diverſas, ſed caudas adinvicem colligatas, quia de vanitate conveniunt in idipſum.

Damnati verò, ſecularibus poteſtatibus præſentibus, aut eorum ballivis relinquantur animadverſione debita puniendi, clericis prius à ſuis ordinibus degradatis: ita quod bona hujuſmodi damnatorum ſi laici fuerint, confiſcentur: ſi vero clerici, applicentur Eccleſiis, à quibus ſtipendia perceperunt.

Qui autem inventi fuerint ſola ſuſpicione notabiles, niſi juxta conſiderationes ſuſpicionis, qualitatemque perſonæ, propriam innocentiam congrua purgatione monſtraverint, anathematis gladio feriantur: & uſque ad ſatisfactionem condignam ab omnibus evitentur: ita quod, ſi per annum in excommunicatione perſtiterint, ex tunc velut hæretici condemnentur.

Moneantur autem & inducantur, & ſi neceſſe fuerit, per cenſuram Eccleſiaſticam compellantur ſeculares poteſtates, cujuſcunque officij, etiam ſicut reputari cupiunt & haberi fideles, ita pro defenſione fidei præſtent publice juramentum, quod de terris ſuæ juriſdictioni ſubjectis, univerſos hæreticos ab Eccleſia denotatos, bona fide pro viribus exterminare ſtudeant, ita quod amodo quandocunque quis fuerit in poteſtatem ſive ſpiritualem ſive temporalem aſſumptus, hoc teneatur capitulum firmare.

Si vero Dominus temporalis requiſitus & monitus ab Eccleſia, terram ſuam purgare neglexerit ab hac hæretica fœditate, per Metropolitanum & comprovinciales Epiſcopos excommunicationis vinculo innodetur. Et ſi ſatisfacere contempſerit infra annum, ſignificetur hoc ſummo Pontifici, ut extunc

A ipſe vaſallos ab ejus fidelitate denunciet abſolutos, & terram exponat Catholicis occupandam, qui eam exterminatis hæreticis ſine ulla contradictione poſſideant, & in fidei puritate conſervent, ſalvo jure Domini principalis: dummodo ſuper hoc ipſe nullum præſtet obſtaculum, nec aliquod impedimentum opponat: eadem nihilominus lege ſervata circa eos, qui non habent Dominos principales.

Catholici vero, qui crucis aſſumpto charactere, ad hæreticorum exterminium ſe accinxerint, illa gaudeant indulgentia, illoque privilegio ſint muniti, quod accedentibus in terræ ſanctæ ſubſidium conceditur.

Credentes vero, præterea receptores, defenſores & fautores hæreticorum, excommunicationi decernimus ſubjacere: firmiter ſtatuentes, ut ſi, poſtquam quilibet talium fuerit excommunicatione no-

B tatus, ſatisfacere contempſerit infra annum, extunc ipſo jure ſit factus infamis, nec ad publica officia ſeu conſilia, nec ad eligendos aliquos ad hujuſmodi, nec ad teſtimonium admittantur. Sit etiam inteſtabilis, ut nec teſtamenti liberam habeat factionem, nec ad hæreditatis ſucceſſionem accedat. Nullus præterea ipſi ſuper quocunque negotio, ſed ipſe alij reſpondere cogatur.

Quod ſi forte judex extiterit, ejus ſententia nullam obtineat firmitatem, nec cauſæ aliquæ ad ejus audientiam perferantur. Si fuerit advocatus, ejus patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, ejus inſtrumenta confecta per ipſum, nullius penitus ſint momenti, ſed cum authore damnato damnentur. Et in

C ſubjectis idem præcipimus obſervari. Si vero clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur: ut in quo major eſt culpa, gravior exerceatur vindicta.

Si qui autem tales, poſtquam ab Eccleſia denotati fuerint, evitare contempſerint, excommunicationis ſententia uſque ad ſatisfactionem idoneam percellantur. Sane clerici non exhibeant hujuſmodi peſtilentibus Eccleſiaſtica ſacramenta, nec eos Chriſtianæ præſumant ſepulturæ tradere, nec eleemoſynas, nec oblationes eorum accipiant. Alioquin ſuo priventur officio, ad quod nunquam reſtituantur abſque indulto ſedis Apoſtolicæ ſpeciali. Similiter quilibet regulares, quibus hoc etiam infligatur, ut eorum privilegia in illa Diœceſi ſerventur, in qua tales exceſſus præſumpſerint perpetrare.

D Quia vero nonnulli ſub ſpecie pietatis, virtutem ejus (juxta quod ait Apoſtolus) abnegantes, authoritatem ſibi vendicant prædicandi: cum ipſe Apoſtolus dicat: Quomodo prædicabunt niſi mittantur? omnes qui prohibiti, vel non miſſi, præter authoritatem ab Apoſtolica ſede vel Catholico Epiſcopo loci ſuſceptam, publice vel privatim prædicationis officium uſurpare præſumpſerint, excommunicationis vinculo innodentur. Et niſi quantocyus reſipuerint, alia competenti pœna plectantur.

Tit. 3. Rom. 10.

Adjicimus inſuper, ut quilibet Archiepiſcopus, vel Epiſcopus, per ſe, aut per Archidiaconum ſuum, vel idoneas perſonas honeſtas, bis, aut ſaltem ſemel in anno propriam Parochiam, in qua fama fuerit hæ-

E reticos habitare, circumeat, & ibi tres vel plures boni teſtimonij viros, vel etiam, ſi expedire videbitur, totam viciniam jurare compellat: quod ſi quis ibidem hæreticos ſciverit, vel aliquos occulta conventicula celebrantes, ſeu à communi converſatione fidelium vita & moribus diſſidentes, eos Epiſcopo ſtudeat indicare. Ipſe autem Epiſcopus ad præſentiam ſuam convocet accuſatos, qui niſi ſe ab objecto reatu purgaverint, vel ſi poſt purgationem exhibitam in priſtinam fuerint relapſi perfidiam, canonice puniantur. Si qui vero ex eis jurationem damnabili ſuperſtitione reſpuentes, jurare forte noluerint, ex hoc ipſo tanquam hæretici reputentur.

Volumus igitur & mandamus, & in virtute obedientiæ diſtricte præcipimus, ut ad hæc efficaciter

exequenda, Epiſcopi per Diœceſes ſuas diligenter invigilent, ſi canonicam effugere voluerint ultionem. Si quis enim Epiſcopus ſuper expurgando de ſua Diœceſi hæreticæ pravitatis fermento negligens fuerit, vel remiſſus, cum id certis indiciis apparuerit, ab Epiſcopali officio deponatur, & in loco ipſius alter ſubſtituatur idoneus, qui velit & poſſit hæreticam confundere pravitatem.

Ext. de baptiſmo & ejus effectu.

4. Licet Græcos in diebus noſtris ad obedientiam ſedis Apoſtolicæ revertentes, fovere & honorare velimus, mores ac ritus eorum, quantum cum Deo poſſumus, ſuſtinendo: in his tamen illis deferre nec volumus nec debemus, quæ periculum generant animarum, & Eccleſiaſticæ derogant honeſtati. Poſtquam enim Græcorum Eccleſia cum quibuſdam complicibus ac fautoribus ſuis, ab obedientia ſedis Apoſtolicæ ſe ſubtraxit, in tantum Græci cœperunt abominari Latinos, quod inter alia quæ in derogationem eorum impie committebant, ſi quando Sacerdotes Latini ſuper eorum celebraſſent altaria, non prius ipſi ſacrificare volebant in illis, quam ea tanquam per hos inquinata laviſſent. Baptiſatos etiam a Latinis, & ipſi Græci rebaptiſare auſu temerario præſumebant & adhuc (ſicut accepimus) quidam agere hoc non verentur. Volentes ergo tantum ab Eccleſia Dei ſcandalum amovere, ſuadente Concilio diſtricte præcipimus, ut talia de cætero non præſumant, conformantes ſe tanquam obedientiæ filij ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ matri ſuæ, ut ſit unum ovile & unus Paſtor. Si quis autem aliquid tale præſumpſerit, excommunicationis mucrone percuſſus, ab omni officio & beneficio Eccleſiaſtico deponatur.

ANNOTATIO.

Mirum eſt quantum depravare hujus capitis IV. contextum & ſenſum moliatur Robertus Creyghtonus Lutheri progenies in ſua præfatione ad Hiſtoriam Concilij Florentini, quia enim Dionyſius Petavius de Trinit. 7. cap. 1. num. 5. Græcos affirmat ad communionem Romanam tum reverſos, præ ingeniorum mobilitate priſtinum in ſchiſma & errores recidiſſe, falli illum ſimul & Binium arbitratur; feſellere, inquit, doctiſſimum Jeſuitam in iſta ſynodo prima verba capitis quarti male intellecta: revertentes non ſunt reverſi, ſed ſi reverterent: promittit Papam ſi Græci inſtitutum in melius mutaverint, ſe laturum eorum mores, quantum poſſit in iis quæ periculum nullum generant animarum, nec Eccleſiaſticæ probitati derogant, &c. quæ ſi à me prolata literato cuipiam minus arriſerint, oſtendat ex actis Concilij illius, vel unum quemlibet nationis Græcæ os aperuiſſe in eadem ſynodo & hircum ſolus auferat. Hæc ille forſan metuens ne aliquod exemplum reconciliationis Græcorum cum Romana Eccleſia ſuos Britannos quandoque inducat ad ſimilem reconciliationem, quæ eſſet gentis ipſius ſalus deſideratiſſima à piis pluribus qui tantæ cladi Eccleſiæ Anglicanæ coram Deo gementes compatiuntur. Plana ſunt verba hujus capitis, quid interpolantur? Non Binius aut Petavius primi teſtantur interfuiſſe Patriarcham C p. Abbas Uſpergenſis manifeſte id refert, quid tantũ contra recentiores diſputatur? Sed nullus Græcæ nationis os apperuit? At acta non habemus integra. Sed & qui tacet conſentire videtur. Idipſum probat codex canonum hujus Concilij in Bombycina Charta ante annos ſupra 400. addita è regione verſione Græca columnatim in Bibliotheca Card. Mazarini Pariſiis, de quo P. Labbe in ſynopſi. Alia cauſa eſt cur reconciliationem Eccleſiæ Græcæ cum Romana tantopere inſectetur ſcriptor Lutheranus: videt enim inde inferri tranſſubſtantiationem Orientalibus notam & acceptam fuiſſe, cujus definitioni ſubſcripſerint in hoc Concilio quando primum ait Creyghtonius, Panis Euchariſtici tranſelementatio orta eſt in Eccleſiam introduci. In hoc enim graviſſimum cauſæ ſuæ momentum ponunt ſectarij hujus temporis, ſi Græcos ab illius cognitione & confeſſione excipiant. Quamvis in hac aſſertione manifeſte hallucinentur, ut alibi diximus. Sed & Theophilactus in cap. 14. Marci nomen tranſelementationis uſurpat in hoc myſterio ſicut & transformationis, pro quibus nomen tranſſubſtantiationis, quam refugit nominare præfatus Creyghtonius, induxit primum Lateranenſe hoc quartum Concilium, non novam rem inferens in Eccleſiam, ſed novum nomen rei veteri imponens, dicens nove non nova, ad præcavendas hæreticorum cavillationes, & expreſſius profitendam realem præſentiam corporis Chriſti in SS. Sacram. & modũ quo redditur præſens.

Græcorum unio cum Ro. Eccl.

Extr. de privilegiis, & exceſſibus Prælat.

5. Antiqua Patriarchalium ſedium privilegia renovantes, ſacra univerſali Synodo approbante ſancimus, ut poſt Romanam Eccleſiam, quæ diſponente Domino ſuper omnes alias ordinariæ poteſtatis obtinet principatum, utpote mater univerſorum Chriſti fidelium & magiſtra, Conſtantinopolitana primum, Alexandrina ſecundum, Antiochena tertium, Hieroſolymitana quartum locum obtineant, reſervata cuilibet propria dignitate: ita quod poſtquam eorum antiſtites à Romano Pontifice acceperint pallium, quod eſt plenitudinis Pontificalis inſigne, præſtito ſibi fidelitatis & obedientiæ juramento, licenter & ipſi ſuis ſuffraganeis pallium largiantur, recipientes pro ſe profeſſionem Canonicam, & pro Romana Eccleſia ſponſionem obedientiæ ab eiſdem.

Dominicæ verò crucis vexillum ante ſe faciant ubiqua deferri, niſi in urbe Romana, & ubicunque ſummus Pontifex præſens exſtiterit, vel ejus legatus utens inſigniis Apoſtolicæ dignitatis.

In omnibus autem Provinciis eorum juriſdictioni ſubjectis, ad eos, cum neceſſe fuerit, provocetur: ſalvis appellationibus ad ſedem Apoſtolicam interpoſitis, quibus eſt ab omnibus humiliter deferendum.

6. Sicut olim à S. Patribus noſcitur inſtitutum, Metropolitani ſingulis annis cum ſuis ſuffraganeis Provincialia non omittant Concilia celebrare. In quibus de corrigendis exceſſibus, & moribus reformandis, præſertim in clero, diligentem habeant cum Dei timore tractatum: Canonicas cauſas, & maxime quæ ſtatuta ſunt in hoc generali Concilio relegentes, ut eas faciant obſervari, debitam pœnam tranſgreſſoribus infligendo.

Ut autem id valeat efficacius adimpleri, per ſingulas diœceſes ſtatuant idoneas perſonas, providas videlicet & honeſtas, quæ per totum annum ſimpliciter, & de plano, abſque ulla juriſdictione ſolicite inveſtigent, quæ correctione vel reformatione ſint digna, & ea fideliter perferant ad Metropolitanum & ſuffraganeos in Concilio ſubſequenti, ut ſuper his & aliis, prout utilitati & honeſtati congruerit, provida deliberatione procedant: & quod ſtatuerint, faciant obſervari, publicantes ea in Epiſcopalibus Synodis, annuatim per ſingulas Diœceſes celebrandis. Quiſquis autem hoc ſalutare ſtatutum neglexerit adimplere, à ſuis beneficiis & executione officij ſuſpendatur, donec per ſuperioris arbitrium ejus relaxetur.

Extr. de off. judic. ord.

7. Irrefragabili conſtitutione ſancimus, ut Eccleſiarum prelati ad corrigendum ſubditorum exceſſum maxime clericorum, & reformandum mores prudenter & diligenter intendant, ne ſanguis eorum de ſuis manibus requiratur. Ut autem correctionis & reformationis officium libere valeant exercere, decernimus, ut executionem ipſius nulla conſuetudo vel appellatio valeat impedire, niſi exceſſerint in talibus obſervandis.

Exceſſus tamen Canonicorum Eccleſiæ Cathedralis, qui conſueverunt corrigi per capitulum, per ipſum in ipſis Eccleſiis (quæ talem hactenus conſuetudinem habuerunt) ad commonitionem & juſſionem Epiſcopi corrigantur infra terminum competentem ab Epiſcopo præfigendum. Alioquin ex tunc Epiſcopus Dominum habens præ oculis, omni contradictione ceſſante, ipſos prout animarum cura exege-

rit, per cenſuram Eccleſiaſticam corrigere non poſ-ponat. Sed & alios eorum exceſſus corrigere non omittat, prout animarum cura requirit, debito tamen ordine in omnibus obſervato.

Cæterum ſi Canonici abſque manifeſta & rationabili cauſa, maxime in contemptum Epiſcopi, ceſſaverint à divinis, Epiſcopus nihilominus, ſi voluerit, celebret in Eccleſia eadem, & Metropolitanus ad querelam ipſius tanquam ſuper hoc delegatus à nobis, taliter eos per cenſuram Eccleſiaſticam cognita veritate caſtiget, quod pœnæ metu talia de cætero non præſumant.

Provideant itaque diligenter Eccleſiarum Prælati, ut hoc ſalutare ſtatutum ad quæſtum pecuniæ, vel gravamen aliquod non convertant: ſed illud ſtudioſe ac fideliter exequantur, ſi Canonicam voluerint effugere ultionem, quoniam ſuper his Apoſtolica ſedes, autore Domino attentiſſime vigilabit.

Ext. de accuſat. 8. Qualiter & quando debeat prælatus procedere ad inquirendum & puniendum ſubditorum exceſſus, ex authoritatibus novi & veteris Teſtamenti colligitur evidenter, ex quibus poſtea proceſſerunt Canonicæ ſanctiones, ſicut olim aperte diſtinximus, & nunc ſacri approbatione Concilij confirmamus. Legitur enim in Evangelio quod villicus ille qui diffamatus erat apud Dominum ſuum, quaſi diſſipaſſet bona ſua, audivit ab illo: Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ, jam enim non poteris villicare. Et in Geneſi Dominus ait: Deſcendam & videbo, utrum clamorem qui venit ad me, opere compleverunt. *Luc. 16. Geneſ. 18.* Ex quibus authoritatibus manifeſte comprobatur, quod non ſolum cum ſubditus, verum etiam cum prælatus excedit, ſi per clamorem & famam ad aures ſuperioris pervenerit, non quidem à malevolis & maledicis, ſed à providis & honeſtis: nec ſemel tantum, ſed ſæpe (quod clamor innuit, & diffamatio manifeſtat) debent coram Eccleſiæ ſenioribus veritatem diligentius perſcrutari: & ſi rei popoſcerit qualitas, Canonica diſtrictio culpam feriat delinquentis, non tanquam ſit autor & judex, ſed quaſi deferente fama vel denunciante clamore, officij ſui debitum exequatur. Licet autem hoc ſic obſervandum eſt in ſubditis, diligentius tamen obſervandum eſt in prælatis, qui quaſi ſignum ſunt poſiti ad ſagittam.

Thren. 3. Et quia non poſſunt omnibus complacere, cum ex officio teneantur non ſolum arguere, ſed etiam increpare, quin etiam interdum ſuſpendere, nonnunquam verò ligare, frequenter odium multorum incurrunt, & inſidias patiuntur. Ideo ſancti Patres provide ſtatuerunt, ut accuſatio prælatorum non facile admittatur, ne concuſſis columnis corruat ædificium: niſi diligens adhibeatur cautela, per quam non ſolum falſæ, ſed etiam malignæ criminationis janua præcludatur. Verum ita voluerunt providere prælatis, ne criminarentur injuſte: ut tamen caverent ne delinquerent inſolenter, contra morbum utrumque invenientes congruam medicinam: videlicet ut criminalis accuſatio, quæ ad diminutionem capitis (id eſt, degradationem) intendit, niſi legitima præcedat inſcriptio, nullatenus admittatur. Sed cum ſuper exceſſibus ſuis quiſquam fuerit infamatus, ita ut jam clamor oſtendat, qui diutius ſine ſcandalo diſſimulari non poſſit, vel ſine periculo tolerari, abſque dubitationis ſcrupulo, ad inquirendum & puniendum ejus exceſſus, non ex odij fomite, ſed charitatis procedatur affectu: quatenus ſi fuerit gravis exceſſus, etſi non degradetur ab ordine, ab adminiſtratione tamen amoveatur omnino, quod eſt ſecundum Evangelicam ſententiam à villicatione villicum amoveri, qui non poteſt villicationis ſuæ dignam reddere rationem.

Debet igitur eſſe præſens is, contra quem facienda eſt inquiſitio, niſi ſe per contumaciam abſentaverit: & exponenda ſunt illi capitula, de quibus fuerit [A] inquirendum, ut facultatem habeat defendendi ſeipſum. Et non ſolum dicta, ſed etiam nomina teſtium ſunt ei, ut quid vel à quo ſit dictum appareat, publicanda: necnon exceptiones & replicationes legitimæ admittendæ, ne per ſuppreſſionem nominum, infamandi, per exceptionum vero excluſionem, deponendi falſum audacia præbeatur.

Modus procedendi judicialis. Ad corrigendos itaque ſubditorum exceſſus tanto diligentius debet prælatus aſſurgere, quanto damnabilius eorum offenſas deſereret incorrectas: contra quos, ut de notoriis exceſſibus taceatur, etſi tribus modis poſſit procedi, per accuſationem videlicet, denuntiationem & inquiſitionem eorum, ut tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela, ne forte per leve compendium ad grave diſpendium veniatur: ſicut accuſationem legitima præcedere debet inſcriptio, ſic & [B] denunciationem charitativa admonitio, & inquiſitionem clamoſa inſinuatio prævenire, illo ſemper adhibito moderamine, ut juxta formam judicij, ſententiæ quoque forma dictetur. Hunc tamen ordinem circa regulares perſonas non credimus uſquequaq; ſervandum: quæ cum cauſa requirit, facilius & liberius à ſuis poſſunt adminiſtrationibus amoveri.

Ext. de offic. iud. ord. 9. Quoniam in pleriſque partibus intra eandem civitatem atque Diœceſim permixti ſunt populi diverſarum linguarum, habentes ſub una fide varios ritus & mores, diſtricte præcipimus, ut Pontifices hujuſmodi civitatum ſive diœceſum, provideant viros idoneos, qui ſecundum diverſitates rituum, & linguarum divina officia illis celebrent, & Eccleſiaſtica ſacramenta miniſtrent, inſtruendo eos verbo pariter & exemplo.

[C] Prohibemus autem omnino, ne una eademque civitas ſive Diœceſis, diverſos Pontifices habeat, tanquam unum corpus diverſa capita, quaſi monſtrum. Sed ſi propter prædictas cauſas urgens neceſſitas poſtulaverit, Pontifex loci Catholicum præſulem nationibus illis conformem, provida deliberatione conſtituat ſibi vicarium in prædictis, qui ei per omnia ſit obediens & ſubjectus. Unde ſi quis aliter ſe geſſerit, excommunicationis ſe noverit mucrone percuſſum. Et ſi nec ſic reſipuerit, ab omni Eccleſiaſtico miniſterio deponatur, adhibito, ſi neceſſe fuerit, brachio ſeculari, ad tantam inſolentiam compeſcendam.

Deut. 8. Matth. 4. 10. Inter cætera quæ ad ſalutem ſpectant populi [D] Chriſtiani, pabulum verbi Dei permaxime ſibi noſcitur neceſſarium: quia ſicut corpus materiali, ſic anima ſpirituali cibo nutritur, eo quod non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei.

Unde cum ſæpe contingat, quod Epiſcopi propter occupationes multiplices, vel invalitudines corporales, aut hoſtiles incurſus, ſeu occaſiones alias, (ne dicamus defectum ſcientiæ, quod in eis eſt reprobandum omnino, nec de cætero tolerandum) per ſe ipſos non ſufficiunt miniſtrare populo verbum Dei, maxime per amplas diœceſes, & diffuſas: generali conſtitutione ſancimus, ut Epiſcopi viros idoneos ad ſanctæ prædicationis officium ſalubriter exequendum aſſumant, potentes in opere & ſermone, qui plebes [E] ſibi commiſſas vice ipſorum, cum per ſe idem nequeunt, ſolicite viſitantes, eas verbo ædificent, & exemplo: quibus ipſi, cum indiguerint, congrue neceſſaria miniſtrent, ne pro neceſſariorum defectu compellantur deſiſtere ab incœpto.

Poteſtas Epiſcop. circa ſacram… Unde præcipimus tam in Cathedralibus, quam in aliis conventualibus Eccleſiis, viros idoneos, quos Epiſcopi poſſint coadjutores & cooperatores habere, non ſolum in prædicationis officio, verum etiam in audiendis confeſſionibus, & pœnitentiis injungendis, ac cæteris quæ ad ſalutem pertinent animarum. Si quis autem hoc neglexerit adimplere, diſtrictæ ſubjaceat ultioni.

ANNOTATIO.

Circa examen hujus decreti, recte advertit Michael Palatius in lib. 3. Sent. diſt. 25. diſp. 1. ſub finem, illud non officere quin Epiſcopi teneantur per ſeipſos prædicare, exemplo Chriſti qui eſt princeps Paſtorum & Apoſtolorum, qui ad munus prædicandi primario miſſi ſunt, & propter illa verba Chriſti Matth. 5. *Vos eſtis lux mundi, vos eſtis ſal terræ.* Si enim ipſi ſilent, quomodo ſunt lux mundi? Si non docent, quomodo ſal terræ? Adde regimen Epiſcopale duos habere fines, in quos intendit: & animas gregis ſibi commiſſi deducere ad vitam æternam, & adminiſtrare juſtitiam. Et horum primum eſt maximum & præcipuum, quare iſtud per ſe præſtare tenentur. Unde B Paulus dicit: *Si Judicia ſint inter vos, contemptibiles qui ſunt in Eccleſia conſtituite ad judicandum.* 1. Cor. 6. Itaque Paulus judicia & lites contemptibilibus committit, non prædicandi officium. Verum eſt tamen Paulinum ſermonem intelligendum eſſe, aptius eſſe tractare lites coram contemptibilibus Chriſtianis quam coram infidelibus.

Epiſc. per ſe prædicare debet.

Objicies, multi ſunt monachi prædicatores: fateor utique: At iſti ſunt cooperatores Epiſcoporum. Nam introducti equidem ſunt, ut Epiſcopos juvent, non ut arceant ab officio prædicandi. Et vox paſtoris idonei, neſcio quid habet latentis energiæ, & quia paſtores ſunt, ſi per illos non ſtet quia deſides ſunt, Deus illos afflat, ut doceant opportuna plebibus ſibi concreditis. Quod autem dicit hic Doctor de prædica- C tione, non minus de confeſſione dici poſſet, cui ſi aliquando pro opportunitate per ſe vacarent, melius perſpicerent miſerias ſpirituales animarum, unde magis compaterentur & excitarentur ad providendum efficacioribus remediis tot tantiſque malis quibus orbis fere inundatur. Sed quia hæc à non paucis negliguntur ex tepiditate amoris erga Chriſtum & proximi ſalutem, parvam aut nullam conſolationem à pluribus Epiſcopis plures populi recipiunt.

11. Quia nonnullis propter inopiam, & legendi ſtudium, opportunitas proficiendi ſubtrahitur: in Lateranenſi Concilio pia fuit inſtitutione proviſum, ut per unamquamque Cathedralem Eccleſiam magiſtro qui clericos ejuſdem Eccleſiæ, alioſque ſcholares pauperes gratis inſtrueret, aliquod competens be- D neficium præberetur, quo & docentis relevaretur neceſſitas, & via pateret diſcentibus ad doctrinam. Verum quoniam in multis Eccleſiis id minime obſervatur, nos prædictum roborantes ſtatutum, adjicimus, ut non ſolum in qualibet Cathedrali Eccleſia, ſed etiam in aliis, quarum ſufficere poterunt facultates, conſtituatur magiſter idoneus à prælato cum Capitulo, ſeu majori ac ſaniori parte Capituli eligendus; qui clericos Eccleſiarum ipſarum & aliarum, gratis in grammaticæ facultate ac aliis inſtruat juxta poſſe.

Ext. de magiſ.

Sane Metropolitana Eccleſia Theologum nihilominus habeat, qui Sacerdotes & alios in ſacra pagina doceat, & in his præſertim informet, quæ ad curam animarum ſpectare noſcuntur. Aſſignetur autem cuilibet magiſtrorum à capitulo unius præbendæ proventus, & E à Metropolitano tantundem, non quod per hoc efficiatur Canonicus, ſed tandiu redditus ipſos percipiat, quandiu perſtiterit in docendo. Quod ſi forte de duobus Metropolitana Eccleſia gravetur, Theologo juxta modum prædictum ipſa provideat: grammatico vero in alia Eccleſia ſuæ civitatis ſive diœceſis, quod ſufficere valeat, faciat provideri.

12. In ſingulis regnis ſive Provinciis fiat de triennio in triennium, ſalvo jure diœceſanorum Pontificum, commune capitulum Abbatum atque Priorum, Abbates proprios non habentium, qui non conſueverunt tale capitulum celebrare, ad quod univerſi conveniant, præpeditionem Canonicam non habentes, apud unum de Monaſteriis ad hoc aptum: A hoc adhibito moderamine, ut nullus eorum plus quam ſex evectiones & octo perſonas adducat. Advocent autem charitative in hujus novitatis primordiis duos Ciſtercienſis ordinis Abbates vicinos, ad præſtandum ſibi conſilium & auxilium opportunum, cum ſint in hujuſmodi capitulis celebrandis ex longa conſuetudine plenius informati. Qui abſque contradictione duos ſibi de ipſis aſſocient, quos viderint expedire. Ac ipſi quatuor præſint capitulo univerſo, ita quod ex hoc nulli eorum authoritatem prælationis aſſumat: unde, cum expedierit, provida poſſint deliberatione mutari. Hujuſmodi vero capitulum aliquot certis diebus continue juxta morem Ciſtercienſium celebretur, in quo diligens habeatur tractatus de reformatione ordinis & obſervantia regulari: & quod ſta- B tutum fuerit illis quatuor approbantibus, ab omnibus inviolabiliter obſervetur, omni excuſatione & contradictione ac appellatione remotis: proviſo nihilominus, ubi ſequenti termino debeat capitulum celebrari; & qui conveniunt, vitam ducant communem, & faciant proportionabiliter ſimul omnes communes expenſas, ita quod ſi non potuerint in eiſdem, ſaltem plures ſimul in diverſis domibus commorentur. Ordinentur etiam in eodem capitulo religioſæ ac circumſpectæ perſonæ, quæ ſingulas abbatias ejuſdem regni ſive provinciæ non ſolum monachorum, ſed etiam monialium, ſecundum formam ſibi præfixam, vice noſtra ſtudeant viſitare, corrigentes & reformantes, quæ correctionis & reformationis officio cognoverint indigere: ita quod ſi rectorē loci co- C gnoverint ab adminiſtratione penitus amovendum, denuncient Epiſcopo proprio, ut illum amovere procuret: quod ſi non fecerit, ipſi viſitatores hoc referent ad Apoſtolicam ſedem examinandum. Hoc ipſum regulares canonicos ſecundum ordinem ſuum volumus & præcipimus obſervare. Si vero in hac novitate quicquam difficultatis emerſerit, quod per prædictas perſonas nequeat expediri, ad Apoſtolicæ ſedis judicium abſque ſcandalo referatur: cæteris irrefragabiliter obſervatis, quæ concordi fuerint deliberatione proviſa.

Ex de ſtatu Monachorum. De trienn. in trienn.

Porro diœceſani Epiſcopi monaſteria ſibi ſubjecta ita ſtudeant reformare, ut cum ad ea prædicti viſitatores acceſſerint, plus in illis inveniant quod commendandum, quam quod correctione ſit dignum: at- D tentiſſime præcaventes, ne per eos dicta monaſteria indebitis oneribus aggraventur. Quia ſic volumus ſuperiorum jura ſervari, ut inferiores nolimus injurias ſuſtinere. Ad hoc diſtricte præcipimus tam diœceſanis Epiſcopis, quam perſonis quæ præerunt capitulis celebrandis, ut per cenſuram Eccleſiaſticam appellatione remota, compeſcant advocatos, patronos, vicedominos, rectores & conſules, magnates & milites, ſeu quoſlibet alios, ne monaſteria præſumant offendere in perſonis ac rebus. Et ſi forſitan offenderint, eos ad ſatisfactionem compellere non omittant, ut liberius & quietius omnipotenti Deo valeant famulari.

13. Ne nimia religioſorum diverſitas gravem in Eccleſia Dei offenſionem inducat, firmiter prohibemus, ne quis de cætero novam religionem inveniat. E Sed quicunque voluerit ad religionem converti, unam de approbatis aſſumat. Similiter qui voluerit religionis domum fundare de novo, regulam & inſtitutionem accipiat de religionibus approbatis.

Ext. de relig. domibus ca. fi.

Illud etiam prohibemus, ne quis in diverſis monaſteriis locum monachi habere præſumat, nec unus Abbas pluribus monaſteriis præſideat.

14. Ut Clericorum mores & actus in melius reformentur, continenter & caſte vivere ſtudeant univerſi, præſertim in ſacris ordinibus conſtituti, ab omni libidinis vitio præcaventes, maxime illo propter quod ira Dei venit de cœlo in filios diffidentiæ, quatenus in conſpectu Dei omnipotentis, puro corde ac mundo corpore valeant miniſtrare. Ne vero facilitas veniæ, incentivum tribuat delin-

Ext. de vit. & honeſt. clericorum.

quendi: ſtatuimus, ut qui deprehenſi fuerint incontinentiæ vitio laborare, prout magis aut minus peccaverint, puniantur ſecundum canonicas ſanctiones quas efficacius & diſtrictius præcipimus obſervari, ut quos divinus timor à malo non revocat, temporalis ſaltem pœna à peccato cohibeat. Si quis igitur hac de cauſa ſuſpenſus divina celebrare præſumpſerit, non ſolum Eccleſiaſticis beneficiis ſpolietur, verumetiam pro hac duplici culpa, perpetuo deponatur. Prælati verò, qui tales præſumpſerint in ſuis iniquitatibus ſuſtinere, maxime obtentu pecuniæ, vel alterius commodi temporalis, pari ſubjaceant ultioni. Qui autem ſecundum religionis ſuæ morem non abdicarunt copiam conjugalem, ſi lapſi fuerint, gravius puniantur, cum legitimo matrimonio poſſint uti.

Extr. ib. cap. ſeq. 15. A crapula & ebrietate omnes clerici diligenter abſtineant, unde vinum ſibi temperent, & ſe vino: nec ad bibendum quiſpiam incitetur, cum ebrietas mentis inducat exitium, & libidinis provocet incentivum. Unde illum abuſum decernimus penitus abolendum, quo in quibuſdam partibus ad potus æquales ſuo modo ſe obligant potatores, & ille judicio talium plus laudatur, qui plures inebriat, & calices fœcundiores exhaurit. Si quis autem ſuper his culpabilem ſe exhibuerit, niſi à ſuperiore commonitus ſatisfecerit competenter, à beneficio vel officio ſuſpendatur.

Extr. ib. cap. ſeq. 16. Clerici officia vel commercia ſecularia non exerceant maxime inhoneſta, mimis, joculatoribus & hiſtrionibus non intendant: & tabernas prorſus evitent, niſi forte cauſa neceſſitatis in itinere conſtituti. Ad aleas vel taxillos non ludant, nec hujuſmodi ludis interſint, coronam & tonſuram habeant congruentem, & ſe in officiis divinis & aliis bonis exerceant ſtudiis diligenter. Clauſa deferant deſuper indumenta, nimia brevitate vel longitudine non notanda. Pannis rubeis, aut viridibus, nec-non manicis aut ſubtalaribus conſutitiis, ſeu roſtratis frenis, ſellis, pectoralibus, & calcaribus deauratis, aut aliam ſuperfluitatem gerentibus, non utantur. Cappas manicatas ad divinum officium intra Eccleſiam nulli gerant, ſed nec alibi, qui ſunt in Sacerdotio vel perſonatibus conſtituti, niſi juſta cauſa timoris exegerit habitum transformari. Fibulas omnino non ferant, neque corrigias auri vel argenti ornatum habentes: ſed nec annulos, niſi quibus competit ex officio dignitatis. Pontifices autem in publico & in Eccleſia ſuperindumentis lineis omnes utantur: niſi Monachi fuerint, quos oportet deferre habitum Monachalem: palliis diffibulatis non utantur in publico, ſed vel poſt collum, vel ante pedes hinc inde connexis.

Extr. de celebrat. Miſſarum. 17. Dolentes referimus, quod non ſolum quidam minores clerici, verum-etiam & aliqui Eccleſiarum prælati, circa comeſſationes ſuperfluas, & confabulationes illicitas, ut de aliis taceamus, fere medietatem noctis expendunt, & ſomno reſiduum relinquentes, vix ad diurnum concentum avium excitantur, tranſcurrendo undique continuata ſyncopa matutinum. Sunt & alij, qui Miſſarum celebrant ſolemnia vix quater in anno, vel quod deterius eſt, intereſſe contemnunt: & ſi quando dum hæc celebrantur, interſunt chori ſilentium fugientes, intendunt externis collocutionibus laïcorum: dumque auditum ad indebitos ſermones effundunt, aures intentas non porrigunt ad divina. Hæc igitur & ſimilia ſub pœna ſuſpenſionis penitus inhibemus; diſtricte præcipientes in virtute obedientiæ, ut divinum officium diurnum pariter & nocturnum, quantum eis Deus dederit, ſtudioſe celebrent, & devote.

Extr. ne Clerici vel Monachi. 18. Sententiam ſanguinis nullus clericus dictet aut proferat, nec ſanguinis vindictam exerceat, aut ubi exercetur, interſit. Si quis autem hujuſmodi occaſione ſtatuti, Eccleſiis vel perſonis Eccleſiaſticis aliquod præſumpſerit inferre diſpendium, per cenſuram canonicam compeſcatur: nec quiſquam clericus A literas ſcribat aut dictet, pro vindicta ſanguinis deſtinandas, unde in curiis principum hæc ſolicitudo non clericis, ſed laicis committatur.

Nullus clericus rotariis aut baliſtariis aut hujuſmodi viris ſanguinum præponatur: nec illam chirurgiæ partem Subdiaconus, Diaconus vel Sacerdos exerceant, quæ ad uſtionem vel inciſionem inducit. Nec præcipuè quiſquam purgationi aquæ ferventis vel frigidæ, ferri candentis ritum cujuſlibet benedictionis aut conſecrationis impendat: ſalvis nihilominus prohibitionibus de Monomachiis ſive duellis antea promulgatis.

Extr. de cuſtodia Euchar. Mar. 11. 19. Relinqui nolumus incorrectum, quod quidam clerici ſic expoliant Eccleſias ſupellectilibus propriis & etiam alienis, ut potius domus laicæ, quam Dei baB ſilicæ videantur, non conſiderantes, quod Dominus non ſinebat, ut vas transferretur per templum. Sunt & alij qui non ſolum Eccleſias dimittunt inculteas, verumetiam vaſa miniſterij, & veſtimenta miniſtrorum ac pallas altaris, nec-non & ipſa corporalia tam immunda relinquunt, quod interdum aliquibus ſunt horrori. Quia vero zelus nos comedit domus Dei, firmiter prohibemus, ne hujuſmodi ſupellectilia in Eccleſiis admittantur, niſi propter hoſtiles incurſus, aut incendia repentina, ſeu alias neceſſitates urgentes, ad eas oporteat haberi refugium: ſic tamen, ut neceſſitate ceſſante, res in loca priſtina reportentur. Præcipimus quoque ut oratoria, vaſa, corporalia, & veſtimenta prædicta, munda & nitida conſerventur. Nimis enim videtur abſurdum, In ſacris ſordes negligere, quæ dedecerent etiam in prophanis.

C *Ext. Ib. cap. ſe.* 20. Statuimus in cunctis Eccleſiis, ut chriſma & Euchariſtia ſub fideli cuſtodia clavibus adhibitis conſerventur, ut non poſſit ad illa temeraria manus extendi, ad aliqua horribilia vel nefaria exercenda. Si vero is ad quem ſpectat cuſtodia, ea incaute reliquerit, tribus menſibus ab officio ſuſpendatur. Et ſi per ejus incuriam aliquid nefandum inde contigerit, graviori ſubjaceat ultioni.

Extr. de pœnit. & remiſſ. c. omnis, 21. Omnis utriuſque ſexus fidelis, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, omnia ſua ſolus peccata confiteatur fideliter, ſaltem ſemel in anno proprio Sacerdoti; & injunctam ſibi pœnitentiam ſtudeat pro viribus adimplere, ſuſcipiens reverenter ad minus in Paſcha Euchariſtiæ Sacramentum, niſi forte de conſilio proprij Sacerdotis, ob aliquam rationabilem D cauſam ad tempus ab ejus perceptione duxerit abſtinendum: alioquin & vivens ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur, & moriens Chriſtiana careat ſepultura. Unde hoc ſalutare ſtatutum frequenter in Eccleſiis publicetur, ne quiſquam ignorantiæ cæcitate velamen excuſationis aſſumat. Si quis autem alieno Sacerdoti voluerit juſta de cauſa ſua confiteri peccata, licentiam prius poſtulet & obtineat à proprio Sacerdote, cum aliter ille ipſum non poſſit ſolvere vel ligare.

Sacerdos autem ſit diſcretus & cautus, ut more periti medici ſuperinfundat vinum & oleum vulneribus ſauciati, diligenter inquirens & peccatoris circumſtantias, & peccati: per quas prudenter intelligat, quale illi conſilium debeat exhibere, & cujuſmodi remedium adhibere, diverſis experimentis utendo ad ſa-E nandum ægrotum.

Caveat autem omnino, ne verbo vel ſigno, vel alio quovis modo prodat aliquatenus peccatorem: ſed ſi prudentiorum conſilio indiguerit, illud abſque ulla expreſſione perſonæ caute requirat: quoniam qui peccatum in pœnitentiali judicio ſibi detectum præſumpſerit revelare, non ſolum à Sacerdotali officio deponendum decernimus, verum etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam in arctum Monaſterium detrudendum.

Extr. ib. cap. ſeq. Ioan. 5. 22. Cum infirmitas corporalis nonnunquam ex peccato proveniat, dicente Domino, languido, quem ſanaverat, vade, & amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat: decreto præſenti ſtatuimus, &

diſtincte præcipimus medicis corporum, & cum eos ad infirmos vocari contigerit, ipſos ante omnia moneant & inducant, quod medicos advocent animarum, ut poſtquam infirmis fuerit de ſpiritali ſalute proviſum, ad corporalis medicinæ remedium ſalubrius procedatur: cum cauſſa ceſſante, ceſſet effectus. Hoc quidem inter alia huic cauſam dedit edicto, quod quidam in ægritudinis lecto jacentes, cum eis a medico ſuadetur, ut de animarum ſalute diſponant, in deſperationis articulum incidunt, unde facilius mortis periculum incurrunt. Si quis autem medicorum hujus noſtræ conſtitutionis, poſtquam per prælatos locorum fuerit publicata, tranſgreſſor exſtiterit: tamdiu ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur, donec pro tranſgreſſione hujuſmodi ſatisfecerit competenter. Cæterum cum anima ſit multo precioſior corpore, ſub interminatione anathematis prohibemus, ne quis medicorum pro corporali ſalute aliquid ægroto ſuadeat, quod in periculum animæ convertatur.

Extr. de electione & electi poteſt. 23. Ne pro defectu paſtoris gregem Dominicum lupus rapax invadat, aut in facultatibus ſuis Eccleſia viduata grave diſpendium patiatur, volentes in hoc occurrere periculis animarum, & Eccleſiarum indemnitatibus providere: ſtatuimus, ut ultra tres menſes cathedralis vel regularis Eccleſia prælato non vacet, infra quos juſto impedimento ceſſante, ſi electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerant, eligendi poteſtate careant ea vice, ac ipſa eligendi poteſtas ad eum qui proximo præeſſe dignoſcitur, devolvatur. Is verò ad quem devoluta fuerit poteſtas Dominum habens præ oculis, non differat ultra tres menſes cum Capituli ſui conſilio, & aliorum virorum prudentium, viduatam Eccleſiam de perſona idonea ipſius quidem Eccleſiæ vel alterius, ſi digna non reperiatur in illa, canonice ordinare, ſi canonicam voluerint effugere ultionem.

Ext. Ib. cap. ſeq. 24. Quia propter electionum formas diverſas, quas quidam invenire conantur, & multa impedimenta proveniunt, & magna pericula imminent Eccleſiis viduatis, ſtatuimus, ut cum electio fuerit celebranda, præſentibus omnibus qui debent & volunt & poſſunt commode intereſſe, aſſumantur tres de collegio fide digni, qui ſecreto & ſingulatim voces cunctorum diligenter exquirant. Et in ſcriptis redacta, mox publicent in communi, nullo prorſus appellationis obſtaculo interjecto; ut is collatione adhibita eligatur, in quem omnes, vel major vel ſanior pars conſentit. Vel ſaltem eligendi poteſtas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium Eccleſiæ viduatæ provideant de paſtore, aliter electio facta non valeat: niſi forte communiter eſſet ab omnibus, quaſi per inſpirationem divinam abſque vitio celebrata. Qui vero contra prædictas formas eligere attentaverint, eligendi ea vice poteſtate priventur. Illud penitus interdicimus, ne quis in electionis negocio procuratorem conſtituat, niſi ſit abſens in eo loco de quo debeat advocari, juſtoque impedimento detentus venire non poſſit: ſuper quo, ſi fuerit opus, fidem faciat juramento, & tunc ſi voluerit uni committat de ipſo collegio vicem ſuam. Electiones quoque clandeſtinas reprobamus, ſtatuentes, ut quam cito electio fuerit celebrata, ſolemniter publicetur.

Ext. Ib. cap. ſeq. 25. Quiſquis electioni de ſe factæ, per ſecularis poteſtatis abuſum conſentire præſumpſerit contra canonicam libertatem, & electionis commodo careat & ineligibilis fiat, & abſque diſpenſatione non poſſit ad aliquam eligi dignitatem. Qui verò electionem hujuſmodi, quam ipſo jure irritam eſſe cenſemus, præſumpſerint celabrare, ab officiis & beneficiis per triennium ſuſpendantur, eligendi tunc poteſtate privati.

Ext. Ib. cap. ſeq. 26. Nihil eſt quod Eccleſiæ Dei magis officiat quam quod indigni aſſumantur prælati ad regimen animarum. Volentes igitur huic morbo neceſſariam adhibere medelam, irrefragabili conſtitutione ſancimus, A quatenus cum quiſquam fuerit ad regimen animarum aſſumptus, is ad quem pertinet ipſius confirmatio diligenter examinet, & electionis proceſſum & perſonam electi, ut cum omnia rite concurrerint, munus ei confirmationis impendat: quia ſi ſecus fuerit incaute præſumptum, non ſolum dejiciendus eſt indigne promotus, verumetiam indigne promovens puniendus. Ipſum quoque decernimus hac animadverſione puniri, ut cum de ipſius conſtiterit negligentia, maxime ſi hominem inſufficientis ſcientiæ vel inhoneſtæ vitæ, aut ætatis illegitimæ approbaverint, non ſolum confirmandi primum ſucceſſorem illius careat poteſtate, ſed etiam ne aliquo caſu pœnam effugiat, à perceptione proprij beneficij ſuſpendatur, quouſque ſi æquum fuerit, indulgentiam valeat promereri: ſi B convictus fuerit hoc per malitiam exceſſiſſe, graviori ſubjaceat ultioni.

Epiſcopi quoque tales ad ſacros ordines & Eccleſiaſticas dignitates promovere procurent, qui commiſſum ſibi officium digne valeant adimplere, ſi & ipſi canonicam cupiunt effugere ultionem.

Cæterùm qui ad Romanum pertinent immediatè Pontificem, ad percipiendam ſui confirmationem officij, ejus ſe conſpectui, ſi commode poteſt fieri, perſonaliter repræſentent: vel perſonas tranſmittant idoneas, per quas diligens inquiſitio ſuper electionis proceſſu & electi poſſit haberi, ut ſic demum per ipſius circunſpectionem conſilij, ſui plenitudinem aſſequantur officij, cum eis nihil obſtiterit de canonicis inſtitutis: ita quod interim valde remoti, C videlicet ultra Italiam conſtituti, ſi electi fuerint in concordia, diſpenſative propter neceſſitates & utilitates Eccleſiarum, in ſpiritualibus & temporalibus adminiſtrent: ſic tamen, ut de rebus Eccleſiaſticis nil penitus alienent. Munus vero conſecrationis ſeu benedictionis recipiant, ſicut hactenus recipere conſueverunt.

27. Cum ſit ars artium, regimen animarum, diſtricte præcipimus, ut Epiſcopi promovendos in Sacerdotes diligenter inſtruant & informent, vel per ſe ipſos, vel per alios viros idoneos, ſuper divinis officiis & Eccleſiaſticis Sacramentis, qualiter ea rite valeant celebrare: quoniam ſi ignaros & rudes de cætero ordinare præſumpſerint, (quod quidem facilè poterit comprehendi) & ordinatores & ordinatos gravi de- D crevimus ſubjacere ultioni. Sanius eſt enim, maximè in ordine Sacerdotij, paucos bonos, quam multos malos habere miniſtros: quia ſi cæcus cæcum duxerit, ambo in foveam dilabuntur. *Extr. de ætate & qualitate.* *Matt. 15.*

28. Quidam licentiam cedendi cum inſtantia poſtulantes, ea obtenta, cedere prætermittunt. Sed cum in poſtulatione ceſſionis hujuſmodi, aut Eccleſiarum commoda quibus præſunt, aut ſalutem videantur propriam attendiſſe, quorum neutrum ſuaſionibus aliquorum quærentium quæ ſunt ſua, etiam lenitate qualibet volumus impediri, ad cedendum eos decernimus compellendos. *Extr. de prab. & dign. c. de multa.*

29. De multa providentia fuit in Lateranenſi Concilio prohibitum, ut nullus diverſas dignitates Eccleſiaſticas, & plures Eccleſias parrochiales reciperet, E contra ſacrorum canonum inſtituta: alioquin & recipiens ſic receptum amitteret, & largiendi poteſtate conferens privaretur. Quia verò propter ſuppreſſiones & cupiditates quorumdam, nullus hactenus fructus aut ratus de prædicto ſtatuto provenit, nos evidentius & expreſſius occurrere cupientes, præſenti decreto ſtatuimus, ut quicunque receperit aliquod beneficium, habens curam animarum annexam, ſi prius tale beneficium obtinebat, eo ſit jure ipſo privatus: & ſi forte illud retinere contenderit, alio etiam ſpolietur. Is quoque, ad quem ſpectat donatio, illud poſt receptionem alterius libere conferat, cui merito videtur conferendum: & ſi ultra tres menſes conferre diſtulerit, non ſolum ad alium ſecundum ſtatutum Lateranenſis Concilij ejus collatio devolvatur, verùm *Sub Al. III.*

etiam tantum de ſuis cogatur proventibus in utilitatem illius Eccleſiæ, cujus illud eſt beneficium, aſſignare, quantum à tempore vocationis ipſius conſtiterit, ex eo eſſe perceptum. Hoc idem in perſonatibus decernimus obſervandum: addentes, ut in eadem Eccleſia nullus plures dignitates habere præſumat, aut perſonatos, etiam ſi curam non habeat animarum. Circa ſublimes tamen, & literatas perſonas, quæ majoribus ſunt beneficiis honorandæ, cum ratio poſtulaverit, per ſedem Apoſtolicam poterit diſpenſari.

Extr. ib. cap. ſeq. 30. Grave nimis eſt, & abſurdum, quod quidam Prælati Eccleſiarum, cum poſſint viros idoneos ad Eccleſiaſtica beneficia promovere, aſſumere non verentur indignos, quibus nec morum honeſtas, nec litterarum ſcientia ſuffragatur, carnalitatis ſequentes affectum, non judicium rationis. Unde quanta Eccleſiis damna proveniant, nemo ſanæ mentis ignorat. Volentes igitur huic morbo mederi, præcipimus, ut prætermiſſis indignis aſſumant idoneos, qui Deo & Eccleſiis velint & valeant gratum impendere famulatum. fiatque de hoc in provinciali Concilio diligens inquiſitio annuatim, ita quod qui poſt primam & ſecundam receptionem fuerit repertus culpabilis, à conferendis beneficiis per ipſum Concilium ſuſpendatur: inſtituta in eodem Concilio perſona provida & honeſta, quæ ſuppleat ſuſpenſi defectum in beneficiis conferendis: & hoc ipſum circa capitula quæ in his delinquerit, obſervetur. Metropolitani verò delictum, ſuperioris judicio relinquatur ex parte Concilij nunciandum. Ut autem hæc ſalubris proviſio pleniorem conſequatur effectum, hujuſmodi ſuſpenſionis ſententia, præter Romani Pontificis authoritatem, aut proprij Patriarchæ, minimè relaxetur. Ut in hoc quoque quatuor Patriarchales ſedes ſpecialiter honorentur.

Extr. de filiis Presbyt. 31. Ad abolendam peſſimam, quæ in pleriſque inolevit Eccleſiis, corruptelam, firmiter prohibemus, ne Canonicorum filij, maxime ſpurij, canonici fiant in ſecularibus Eccleſiis, in quibus inſtituti ſunt patres: & ſi fuerit contra præſumptum, decernimus, non valere: qui verò (ut dictum eſt) canonicare præſumpſerint, à ſuis beneficiis ſuſpendantur.

Extr. de præbend. & dig. 32. Extirpandæ conſuetudinis vitium in quibuſdam partibus inolevit, quod ſcilicet patroni Eccleſiarum Parochialium, & aliæ quædam perſonæ proventus ipſarum ſibi vendicantes, Presbyteris earumdem ſervitio deputatis relinquunt adeò exiguam portionem, ut ex ea congruè nequeant ſuſtentari. Nam ut pro certo didicimus, in quibuſdam regionibus Parochiales Presbyteri pro ſua ſuſtentatione non obtinent, niſi quartam quartæ: id eſt, ſextamdecimam decimarum. Unde fit, ut in his regionibus penè nullus inveniatur Sacerdos Parrochialis, qui vel modicam habeat notitiam literarum. Cum igitur os bovis alligari non debeat triturantis, ſed qui altari ſervit, vivere debeat de altari: ſtatuimus, ut conſuetudine qualibet Epiſcopi vel patroni, ſeu cujuſcunque alterius non obſtante, portio Presbyteris ipſis ſufficiens aſſignetur.

Deut. 25. 1. Cor. 9.

Qui vero Parrochialem habet Eccleſiam, non per vicarium, ſed per ſeipſum illi deſerviat in ordine, quem ipſius Eccleſiæ cura requirit, niſi fortè præbendæ vel dignitati Parrochialis Eccleſia ſit annexa: in quo caſu concedimus, ut is qui talem habet præbendam vel dignitatem, cum oporteat eum in majori Eccleſia deſervire, in ipſa Parochiæ Eccleſia idoneum & perpetuum ſtudeat habere vicarium Canonice inſtitutum, qui (ut prædictum eſt) congruentem habeat de ipſis Eccleſiæ proventibus portionem. Alioquin illa ſe ſciat hujus decreti authoritate privatum, liberè alij conferenda, qui velit & poſſit, quod prædictum eſt, adimplere. Illud autem penitus interdicimus, ne quis in fraudem de proventibus Eccleſiæ, quæ curam proprij Sacerdotis debet habere, penſionem alij quaſi pro beneficio conferre præſumat.

Extr. de cenſibus. 33. Procurationes quæ viſitationis ratione debentur Epiſcopis, Archidiaconis, vel quibuſlibet aliis, etiam Apoſtolicæ ſedis legatis, aut nunciis, abſque manifeſta & neceſſaria cauſa nullatenus exigantur, niſi quando præſentialiter officium viſitationis impendunt: & tunc evectionem & perſonarum mediocritatem obſervent, in Lateranenſi Concilio definitam.

Supra cap. 12. Hoc adhibito moderamine circa legatos & nuncios, ut cum oportuerit eos apud aliquem locum moram facere neceſſariam, ne locus ille propter illos nimium aggravetur, procurationes recipiant moderatas ab aliis Eccleſiis vel perſonis, quæ nondum fuerunt de ſuis procurationibus aggravatæ, ita quod numerus procurationum, numerum dietarum quibus hujuſmodi moram fecerit, non excedat: & cum aliqua non ſufficerit per ipſam, duæ vel plures conjungantur in unam.

Porro viſitationis officium exercentes, non quærant quæ ſua, ſed quæ Jeſu Chriſti: prædicationi & exhortationi & correctioni & reformationi vacando, ut fructum referant qui non perit. Qui autem contra hoc venire præſumpſerit, & quod acceperat, reddat: & Eccleſiis quæ taliter aggravantur, tantumdem impendat.

Ex. de Immunitate Eccleſiæ. 34. Quia prælati plerique, ut procurationem aut ſervitium aliquod impendant legato, vel alij, plus extorquent à ſubditis quam exolvant: & in eorum damnis lucra ſectantes, quærunt prædam potius quàm ſubſidium in ſubjectis, id de cætero fieri prohibemus.

Quòd ſi quis forte præſumpſerit, & ſic extorta reſtituat, & tantumdem cogatur pauperibus elargiri.

Superior autem, cui ſuper hoc fuerit querela depoſita, ſi negligens fuerit in hujuſmodi executione ſtatuti, Canonicæ ſubjaceat ultioni.

Extr. de appellationib. 35. Ut debitus honor deferatur judicibus, & litigatoribus conſulatur ſuper laboribus & expenſis, ſtatuimus, ut ubi quis coram idoneo judice convenerit adverſarium, ille ante ſententiam ad ſuperiorem judicem abſque rationabili cauſa non provocet: ſed coram illo ſuam juſtitiam proſequatur: non obſtante, ſi dicat quod ad ſuperiorem judicem nuncium deſtinaverit, aut etiam literas impetraverit ab eodem priuſquam delegato fuerint aſſignatæ. Cum autem ex rationabili cauſa putaverit appellandum, coram eodem judice cauſa probabili appellationis expoſita, tali videlicet, quæ ſi foret probata, deberet legitima reputari, ſuperior de appellatione cognoſcat: & ſi minus eum rationabiliter appellaſſe cognoverit, illum ad inferiorem remittat, & in expenſis alteri parti condemnet. Alioquin ipſe procedat, ſalvis conſtitutionibus de majoribus cauſis ad ſedem Apoſtolicam perferendis.

Extr. ib. cap. ſeq. 36. Cum ceſſante cauſa, ceſſet effectus, ſtatuimus, ut ſive judex ordinarius, ſive delegatus, aliquid comminando vel interloquendo protulerit, quo executionis mandato alter litigantium gravetur, & ſano uſus conſilio, ab huius comminationis vel interlocutionis effectu deſtiterit, libere in cauſæ cognitione procedat: non obſtante, ſi à tali comminatione vel interlocutione fuerit appellatum, dummodo non ſit ex alia legitima cauſa ſuſpectus, ne proceſſus negotij frivolis occaſionibus retardetur.

Extr. de reſcrip. 37. Nonnulli gratia ſedis Apoſtolicæ abutentes, literas ejus ad remotos judices impetrare nituntur, ut reus fatigatus laboribus & expenſis, liti cedere, vel importunitatem actoris redimere compellatur. Cum autem per judicium injuriis aditus patere non debeat quas juris obſervantia interdicit: ſtatuimus, ne quis ultra duas dietas extra ſuam diœceſim per literas Apoſtolicas ad judicium trahi poſſit, niſi de aſſenſu partium fuerint impetratæ, vel expreſſam de hac conſtitutione fecerint mentionem.

Sunt & alij, qui ſe ad novum genus mercimonij

convertentes, ut vel ſopitas poſſint ſuſcitare querelas aut novas immittere quæſtiones, fingunt cauſas ſuper quibus à ſede Apoſtolica literas impetrant abſque dominorum mandato, quas vel reo, ne per eas laborum vel expenſarum diſpendio moleſtetur, aut actori ut per ipſas adverſarium indebita vexatione fatiget, venales exponunt. Cum autem lites reſtringendæ ſint potius quam laxandæ, hoc generali conſtitutione ſancimus, ut ſi quis ſuper aliqua quæſtione, de cætero ſine mandato ſpeciali Domini literas Apoſtolicas impetrare præſumpſerit, & literæ illæ non valeant, & ipſe tanquam falſarius puniatur: niſi forte de illis perſonis extiterit, de quibus non debet exigi de jure mandatum.

Extr. de probationibus.

38. Quoniam contra falſam aſſertionem iniqui judicis innocens litigator quandoque non poteſt veram negationem probare, cum negantis factum, per rerum naturam nulla ſit directa probatio, ne falſitas veritati præjudicet, aut iniquitas prævaleat æquitati: ſtatuimus, ut tam in ordinario judicio, quam extraordinario, judex ſemper adhibeat aut publicam (ſi poteſt habere) perſonam, aut duos viros idoneos, qui fideliter univerſa judicij acta conſcribant, videlicet citationes, dilationes, recuſationes & exceptiones, petitiones & reſponſiones, interrogationes & appellationes, renunciationes, concluſiones, & cætera quæ occurrunt competenti ordine conſcribenda, deſignando loca, tempora & perſonas: & omnia ſic conſcripta partibus tribuantur, ita quod originalia penes ſcriptores remaneant: ubi ſi ſuper proceſſu judicis fuerit ſuborta contentio, per hæc poſſit veritas declarari. Hoc adhibito moderamine, quatenus ſic honeſtis & diſcretis deferatur judicibus, quòd per improvidos & iniquos innocentum juſtitia non lædatur. Judex autem qui conſtitutionem iſtam neglexerit obſervare, ſi propter ejus negligentiam aliquid difficultatis emerſerit, per ſuperiorem judicem animadverſione debita caſtigetur: nec pro ipſius præſumatur proceſſu, niſi quatenus in cauſa legitimis conſtiterit documentis.

Extr. de reſtit. ſpoliat.

39. Sæpe contingit, quod ſpoliatus injuſtè, per ſpoliatorem in alium re tranſlata, dum adverſus poſſeſſorem non ſubvenitur per reſtitutionis beneficium ſpoliato, commodo poſſeſſionis amiſſo, propter difficultatem probationis, jus proprietatis amittit effectum. Unde non obſtante civilis juris rigore, ſancimus, ut ſi quis de cætero ſcienter rem talem acceperit, cum ſpoliatori quaſi ſuccedat in vitium, eo quod multum interſit, præſertim quoad periculum animæ, detinere injuſte, ac invadere alienum, contra poſſeſſorem hujuſmodi ſpoliato per reſtitutionis beneficium ſuccurratur.

Extr. de dolo & contumacia.

40. Contingit interdum, quòd cum actori ob contumaciam partis adverſæ adjudicatur cauſa rei ſervandæ poſſeſſio, propter rei potentiam ſive dolum, actor infra annum rem cuſtodiendam nanciſci non poteſt, vel nactam amittit: & ſic cum ſecundum aſſertionem multorum, verus non efficeretur poſt lapſum anni poſſeſſor, reportat commodum de malitia ſua reus. Ne igitur contumax melioris, quam obediens, conditionis exiſtat, de canonica æquitate ſancimus, ut in caſu præmiſſo actor verus conſtituatur elapſo anno poſſeſſor.

Extr. de arbitr. c. cõtingit.

Ad hæc generaliter prohibemus, ne ſuper rebus ſpiritualibus compromittatur in laicum: quia non decet ut laicus in talibus arbitretur.

Extr. de præſcrip. Rom. 4. Præſcriptio cum mala fide.

41. Quoniam omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt, ſynodali judicio definimus, ut nulla valeat abſque bona fide præſcriptio, tam canonica quam civilis: cum ſit generaliter omni conſtitutioni derogandum, quæ abſque mortali non poteſt obſervari peccato. Unde oportet, ut qui præſcribit, in nulla temporis parte rei habeat conſcientiam alienæ.

42. Sicut volumus ut jura Clericorum non uſurpent laici, ita velle debemus, ne Clerici jura ſibi vendicent laïcorum. Quocirca univerſis Clericis interdicimus, ne quis prætextu Eccleſiaſticæ libertatis, ſuam de cætero juriſdictionem extendat in præjudicium juſtitiæ ſecularis, ſed contentus exiſtat conſtitutionibus ſcriptis, & conſuetudinibus hactenus approbatis: ut quæ ſunt Cæſaris, reddantur Cæſari: & quæ ſunt Dei Deo, recta diſtributione reddantur.

Mat. 22.

Extr. de jurejurando.

43. Nimis de jure divino quidam laici uſurpare conantur, cum viros Eccleſiaſticos nihil temporale continentes, ab eis ad præſtandum ſibi fidelitatis juramenta compellunt. Quia vero ſecundum Apoſtolum, ſervus ſuo Domino ſtat aut cadit: ſacri authoritate Concilij prohibemus, ne tales Clerici perſonis ſecularibus præſtare cogantur hujuſmodi juramentum.

Extr. de rebus Eccleſiæ alie.

44. Cum laïcis, quamvis Religioſis, diſponendi de rebus Eccleſiaſticis nulla ſit attributa poteſtas, quos ſubſequendi manet neceſſitas, non authoritas imperandi: Dolemus ſic in quibuſdam ex illis refrigeſcere charitatem, quod immunitatem Eccleſiaſticæ libertatis, quam nedum ſancti, ſed etiam Principes ſeculares multis privilegiis munierunt, non formidant ſuis conſtitutionibus, vel potius confictionibus impugnare, non ſolum de feudorum alienatione, ac aliarum poſſeſſionum Eccleſiaſticarum, & uſurpatione juriſdictionum, ſed etiam de mortuariis, nec-non & aliis quæ ſpirituali juri videntur annexa, illicitè præſumendo. Volentes igitur ſuper his Eccleſiarum indemnitati conſulere, ac tantis gravaminibus providere, conſtitutiones hujuſmodi & venditiones feudorum, ſeu aliorum bonorum Eccleſiarum ſine legitimo Eccleſiaſticarum perſonarum aſſenſu præſumptas, occaſione conſtitutionis laicæ poteſtatis, cum non conſtitutio, ſed deſtitutio vel deſtructio dici poſſit, nec-non uſurpatio juriſdictionum: ſacri approbatione Concilij decernimus non tenere, præſumptoribus per cenſuram Eccleſiaſticam compeſcendis.

Extr. de pœnis.

45. In quibuſdam Provinciis Eccleſiarum Patroni, ſeu vice domini & advocati, ſe in tantam inſolentiam erexerunt, quod non ſolũ cum vacantibus debet Eccleſiis de Paſtoribus idoneis provideri, difficultates ingerunt & malitias, verum etiam de poſſeſſionibus & aliis bonis Eccleſiaſticis pro ſua voluntate præſumunt, & (quod horrendum eſt dicere) in necem prælatorum prorumpere non formidant. Cum igitur quod ad defenſionis ſubſidium eſt inventum, ad depreſſionis diſpendium non debeat retorqueri, prohibemus expreſſe, ne patroni vel advocati, ſeu Vice-Domini ſuper præmiſſis de cætero plus uſurpent, quàm reperitur jure permiſſum: & ſi contra præſumpſerint, canonica diſtrictione compeſcantur. Sacri nihilominus Concilij proviſione ſtatuimus, quatenus ſi patroni vel advocati, aut feudatarii, ſeu Vice Domini, ſeu alij beneficiati, alicujus Eccleſiæ Rectorem, vel Clericum alium ipſius Eccleſiæ, per ſe vel alios occidere, vel mutilare auſu nefando præſumpſerint, patroni jus patronatus, advocati advocantiam, feudatarij feudum, Vice-Domini, Vice-dominatum, beneficiati beneficium prorſus amittant. Et ne minus vindictæ quàm exceſſus memoria prorogetur, non ſolum de præmiſſis nil perveniat ad hæredes, ſed etiam uſque ad quartam generationem poſteritates talium in Clericorum collegium nullatenus aſſumantur: nec in regularibus domibus alicujus prælationis aſſequantur honorem niſi cum eis fuerit miſericorditer diſpenſatum.

Extr. de immunitate Eccleſ.

46. Adverſus Conſules ac Rectores civitatum, & alios qui Eccleſias & viros Eccleſiaſticos taliis ſeu collectis & exactionibus aliis aggravare nituntur, volens immunitati Eccleſiaſticæ Lateranenſe Concilium providere, præſumptores hujuſmodi ſub anathematis diſtrictione prohibuit, transgreſſores & fautores eorum excommunicationi præcipiens ſubjacere, donec ſatisfactionem impendant competentem.

Verùm

A Verum ſi quando forſan Epiſcopus ſimul cum Clericis tantam neceſſitatem vel utilitatem inſpexerint, ut abſque ulla coactione, ad relevandas utilitates & neceſſitates communes, ubi laicorum non ſuppetunt facultates, ſubſidia per Eccleſias duxerint conferenda, prædicti laici humiliter & devote recipiant cum actionibus gratiarum.

Propter imprudentiam tamen quorumdam, Romanum prius conſulant Pontificem, cujus intereſt communibus utilitatibus providere.

Quoniam vero nec ſic quorumdam malitia contra Dei Eccleſiam conqoievit, adjicimus, ut conſtitutiones & ſententiæ quæ ab excommunicatis hujuſmodi, vel de ipſorum mandato fuerint promulgatæ, inanes & irritæ habeantur, nullo onquam tempore valituræ.

B Cæterum quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent, nullus vano decipiatur errore, ut infra tempus regiminis ſuſtineat anathema, quaſi poſt illud non ſit ad ſatisfactionem debitam compellendus, nam & ipſum qui ſatiſfacere recuſaverit, & ſucceſſorem ipſius, ſi non ſatisfecerit infra menſem, manere decernimus Eccleſiaſtica cenſura concluſum, donec ſatisfecerit competenter: cum ſuccedat in onere, qui ſubſtituitur in honore.

Extr. de ſent. excomm.

47. Sacro approbante Concilio probibemus, ne quis in aliquem excommunicationis ſententiam, niſi competenti commonitione præmiſſa, & præſentibus idoneis perſonis, per quas ſi neceſſe fuerit, poſſit probari monitio, promulgare præſumat. Quod ſi C contra præſumpſerit, etiam-ſi juſta fuerit ex cauſa ſententia, ingreſſum Eccleſiæ per menſem unum ſibi noverit interdictum: alia nihilominus pœna mulctandus, ſi viſum fuerit expedire.

Caveat etiam diligenter, ne ad excommuoicationem cujuſquam abſque manifeſta & rationabili cauſa procedat: ad quam ſi forte taliter proceſſerit, & requiſitus humiliter, proceſſum hujuſmodi non curaverit abſque gravamine revocare: gravatus, apud ſuperiorē deponat de injuſta excommunicatione querelam: quòd ſi abſque periculo moræ poteſt, ad excommunicatorem illum cum ſuo mandato remittat, infra competentem terminum abſolvendum: alioquin ipſe per ſe, vel per alium, prout viderit expedire, ſufficienti cautione recepta munus ei abſolutionis impendat.

D Cumque adverſus excommunicatorem de injuſta excommunicatione conſtiterit, excommunicator condemnetur excommuuicato ad intereſſe. Alias nihilomious, ſi culpæ qualitas, poſtulaverit, ſuperioris arbitrio puniendus cum non levis ſit culpa, tantam infligere pœnam inſonti, niſi forſan erraverit ex cauſa probabili, maxime, ſi laudabilis opinionis exiſtat.

Uerum ſi contra excommunicationis ſententiam nihil rationabile fuerit a conquerente probatum, & idem ſuper injuſta conqueſtionis moleſtia per pœnam ad intereſſe, vel alias ſecundum ſuperioris arbitrium condemnetur, niſi forſan & ipſum probabilis error excuſet: & ſuper eo pro quo juſta fuerit excommunicatione ligatus, per cautionem receptam ſatisfacere compellatur: vel in priſtinam reducatur ſen- E tentiam, uſque ad ſatisfactionem condignam, inviolabiliter obſervandam.

Si verò judex ſuum recognoſcens errorem, paratus ſit talem revocare ſententiam, & is pro quo lata fuerit, ne abſque ſatisfactione revocet illam, appellet: appellationi non deferat in hac parte: niſi talis ſit error, de quo merito poſſit dubitari: & tunc ſufficienti cautione recepta, quod coram eo, ad quem extitit appellatum, vel delegato ab ipſo jure pareat, excommunicatum abſolvat, ſicque pœnæ præſcriptæ minime ſubjacebit: cavens omnino, ne voluntate perverſa in alterius præjudicium mentiatur errorem, ſi diſtrictionis canonicæ vult effugere diſciplinam.

Extr. de appellationibus.

A 48. Cum ſpeciali ſit prohibitione proviſum ne quis in aliquem excommunicationis ſententiam, niſi competenti commonitione præmiſſa, promulgare præſumat: volentes etiam providere, ne forte commonitus, fruſtratoriæ recuſationis vel appellationis objectu, monentis declinare poſſit examen: ſtatuimus, quod ſi allegaverit ſe judicem habere ſuſpectum, coram eodem cauſam juſtæ ſuſpicionis aſſignet. Et ipſe cum adverſario, vel ſi fortè adverſarium non habeat, cum judice arbitros communiter eligat: aut ſi forte communiter evenire non poſſunt, eligant abſque malitia ipſe unum, & ille alium, qui de ſuſpicionis cauſa cognoſcant: & ſi nequiverint in unam concordare ſententiam, advocent tertium, ut quod duo ex ipſis decreverint, robur habeat firmitatis. Sciant quoque, ſe ad id fideliter exequendum, ex injuncto à nobis B in virtute obedientiæ ſub atteſtatione Divini judicij diſtricto præcepto teneri. Cauſa vero ſuſpicionis legitima coram ipſis infra competentem terminum non probata, ſua juriſdictione judex utatur. At ipſa probata legitimè, de recuſatoris aſſenſu perſonæ idoneæ committat negocium recuſatus: vel ad ſuperiorem tranſmittat, ut in eo ipſo procedat, ſecundum quod fuerit procedendum. Porro commonito ad appellationem convolante, ſi ejus exceſſus evidentia rei, vel ipſius confeſſione, aut alio modo legitime fuerit manifeſtatus, cum appellationis remedium non ſit ad defenſionem iniquitatis, ſed in præſidium innocentiæ inſtitutum, non eſt provocationi hujuſmodi deferendum. Exceſſu quoque dubio exiſtente, C ne frivolæ appellationis diffugio appellans judicis proceſſum impediat, coram eodem probabilem cauſam appellationis exponat, talem videlicet, quæ ſi foret probata, deberet legitima reputari: & tunc ſi habuerit adverſarium, infra terminum, ſecundum locorum diſtantiam, & temporis qualitatem & naturam negotij ab eodem judice moderandum, appellationem interpoſitam proſequatur: quam ſi proſequi non curaverit, ex tunc ipſe judex non obſtante appellatione procedat.

Nullo autem adverſario comparente, cum ex ſuo judex procedat officio, appellationis cauſa coram ſuperiore probata, ſuperior ſuæ juriſdictionis officium exequatur. Sed ſi appellans in ejus probatione defecerit, ad eum, à quo ipſum malitioſe appellaſſe conſtiterit, remittatur.

D Cæterum has duas conſtitutiones præmiſſas nolumus ad regulares extendi, qui ſuas habent obſervantias ſpeciales.

49. Sub interminatione divini judicij penitus interdicimus, ut cauſa cupiditatis nullus audeat excommunicationis vinculo aliquem innodare, vel abſolvere innodatum, in illis maximè regionibus, in quibus ex conſuetudine cum excommunicatus abſolvitur, pecuniaria pœna mulctatur: ſtatuentes, ut cum excommunicationis ſententiam injuſtam fuiſſe conſtiterit, excommunicator ad reſtituendam pecuniam ſic extortam, per cenſuram Eccleſiaſticam compellatur: & niſi probabili fuerit errore deceptus, tantumdem injuriam paſſo perſolvat: & ſi fortè ſolvendo non fuerit, animadverſione alia caſtigetur.

Extr. de conſang. & affinitate. Mutatio legum.

E 50. Non debet reprehenſibile judicari, ſi ſecundum varietatem temporum, ſtatuta quandoque varientur humana, præſertim cum urgens neceſſitas vel evidens utilitas id expoſcit: quoniam ipſe Deus ex his quæ in veteri Teſtamento ſtatuerat, nonnulla mutavit in novo.

Cum igitur prohibitiones de conjugio in ſecundo & tertio affinitatis genere minime contrahendo, & de ſobole ſuſcepta ex ſecundis nuptiis cognationi viri non copulanda prioris, & difficultatem frequenter inducant, & aliquando periculum pariant animarum, ut ceſſante prohibitione ceſſet effectus, conſtitutiones ſuper hoc editas, ſacri approbatione Concilij revocantes, præſenti conſtitutione decernimus,

A ut ſic contrahentes, de cætero libere copulentur. Prohibitio quoque copulæ conjugalis, quartum conſanguinitatis & affinitatis gradum de cætero non excedat, quoniam in ulterioribus gradibus jam non poteſt abſque gravi diſpendio hujuſmodi prohibitio generaliter obſervari. Quaternarius enim numerus bene congruit prohibitioni conjugij corporalis, de quo dicit

1. Cor. 7. Apoſtolus. *Quod vir non habet poteſtatem ſui corporis, ſed mulier: neque mulier habet poteſtatem ſui corporis, ſed vir*: quia quatuor ſunt humores in corpore, quod conſtat ex quatuor elementis.

Cum ergo uſque ad quartum gradum prohibitio conjugalis copulæ ſit reſtricta, eam ita eſſe volumus perpetuam, non obſtantibus conſultationibus ſuper hoc dudum editis, vel ab aliis, vel à nobis, ſi qui contra B prohibitionem hujuſmodi præſumpſerint copulari, nulla longinquitate defendantur annorum, cum diuturnitas temporum non minuat peccatum, ſed augeat: tantoque graviora ſint crimina, quanto diutius infœlicem detinent animam alligatam.

Extr. de clandeſt. deſponſ. 51. Cum inhibitio copulæ conjugalis, ſit in tribus ultimis gradibus revocata, eam in aliis volumus diſtricte obſervari. Unde prædeceſſorum noſtrorum inhærendo veſtigiis, clandeſtina conjugia penitus inhibemus: prohibentes etiam, ne quis Sacerdos talibus intereſſe præſumat. Quare ſpecialem quorumdam locorum conſuetudinem ad alia generaliter prorogando, ſtatuimus, ut cum matrimonia ſint contrahenda, in Eccleſiis per Preſbyteros publice proponatur, competenti termino præfinito, ut infra illum qui voluerit & C valuerit, legitimum impedimentum opponat. Et ipſi Preſbyteri nihilominus inveſtigent, utrum aliquod impedimentum obſiſtat. Cum autem probabilis apparuerit conjectura contra copulam contrahendam, contractus interdicatur expreſſe, donec quid fieri debeat ſuper eo, manifeſtis conſtiterit documentis.

Si qui vero clandeſtina vel interdicta conjugia inire præſumpſerint in gradu prohibito etiam ignoranter, ſoboles de tali conjunctione ſuſcepta prorſus illegitima cenſeatur, de parentum ignorantia nullum habitura ſubſidium: cum illi taliter contrahendo, non expertes ſcientiæ, vel ſaltem affectatores ignorantiæ videantur. Pari modo, illegitima proles cenſeatur, ſi ambo parentes impedimentum ſcientes legitimum D præter commune edictum in conſpectu Eccleſiæ, contrahere præſumpſerint.

Sane parochialis ſacerdos, qui tales conjunctiones prohibere contempſerit, aut quilibet alius regularis, qui eis præſumpſerit intereſſe, per triennium ab officio ſuſpendatur, graviter puniendus, ſicut culpæ qualitas poſtulaverit. Sed & iis qui taliter copulari præſumpſerint, etiam in gradu conceſſo, condigna pœnitentia injungatur. Si quis autem ad impediendum legitimam copulam malitioſum impedimentum objecerit, Eccleſiaſticam non effugiat ultionem.

Extr. de teſtib. & atteſt. 52. Licet ex quadam neceſſitate præter communem formam olim fuerit inſtitutum, ut in conſanguinitatis & affinitatis gradibus computandis valeret teſtimonium de auditu, cum propter brevem hominum vitam E teſtes de viſu deponere non valerent uſque ad gradum ſeptimum computãdo. Quia tamen pluribus exemplis, & certis experimentis didicimus, ex hoc multa pericula contra legitima conjugia proveniſſe: ſtatuimus, ne ſuper hoc recipiantur teſtes de cætero de auditu, cum jam quartum gradum prohibitio non excedat, niſi perſonæ graves extiterint, quibus fides merito ſit adhibẽda: & ante motam litem teſtificata, didicerint ab antiquioribus quidem ſuis, non utique uno, cum non ſufficeret ille ſi viveret, ſed duobus ad minus: nec ab infamibus & ſuſpectis, ſed à fide dignis, & omni exceptione majoribus: cum ſatis videretur abſurdum illos admitti, quorum repellerentur autores. Nec tamen ſi unus à pluribus, vel infames ab hominibus bonæ famæ acceperint quod teſtentur, tanquam plures & idonei teſtes deberent admitti: cum etiam ſecundum ſolitum ordinem judiciorum, non ſufficiat unius teſtis aſſertio, etiamſi præſidiali dignitate præfulgeat, cum actus legitimi ſint infamibus interdicti.

Teſtes autem hujuſmodi proprio juramento firmantes, quod ad ferendum in cauſa ipſa teſtimonium odio vel timore, vel amore, vel commodo non procedant, perſonas expreſſis nominibus, vel demonſtratione, ſive circumlocutione ſufficientibus deſignent verbis, & ab utroque latere clara computatione gradus ſingulos diſtinguant: in ſuo nihilominus juramento concludant, ſe accepiſſe à ſuis majoribus quæ deponunt, & credere ita eſſe. Sed nec tales ſufficiant, niſi jurati deponant, ſe vidiſſe perſonas ſaltem in uno prædictorum graduum conſtitutas, pro conſanguineis ſe habere. B Tolerabilius eſt enim aliquos contra ſtatuta hominum copulatos dimittere, quam conjugatos legitime, contra ſtatuta Domini ſeparare.

53. In aliquibus regionibus quædam permixtæ ſunt gentes, quæ ſecundum ſuos ritus, decimas de more non ſolvunt, quamvis cenſeantur nomine Chriſtiano. His nonnulli domini prædiorum ea tribuunt excolenda, ut decimis defraudantes Eccleſias, majores inde redditus aſſequantur. Volentes igitur ſuper his Eccleſiarum indemnitatibus providere, ſtatuimus, ut ipſi domini talibus perſonis, & taliter ſua prædia excolenda committant, quod abſque contradictione decimas Eccleſiis cum integritate perſolvant: & ad id ſi neceſſe fuerit, per cenſuram Eccleſiaſticam compellantur. C Illæ quippe decimæ neceſſario ſunt ſolvendæ, quæ debentur ex lege divina vel loci conſuetudine approbata. *Extr. de decimis primit. & oblat.*

54. Cum non ſit in homine quod ſemen ſerenti reſpondeat, quoniam juxta verbum Apoſtoli: *Neque qui plantat, eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus*: ipſo quidem de mortificato ſemine plurimum fructum afferente: nimis avare in decimis quidam defraudare nituntur, cenſus & tributa, quæ interdum indecimata prætereuntur, de frugibus & primitiis educentes. Cum autem in ſignum univerſalis dominij, quaſi quondam titulo ſpeciali, ſibi Dominus decimas reſervaverit: nos Eccleſiarum diſpendiis & animarum periculis obviare volentes ſtatuimus, ut in prærogativa Domini generalis, exactionem tributorum & cenſuum D præcedat ſolutio decimarum: vel ſaltem hi ad quos cenſus & tributa indecimata pervenerint, quoniam res cum onere ſuo tranſit, ea per cenſuram Eccleſiaſticam decimare cogantur Eccleſiis, quibus jure debentur. *Extr. ib. c. ſeq. 1. Cor. 3.*

55. Nuper Abbates Ciſtercienſis ordinis in generali capitulo congregati, ad commonitionem noſtram provide ſtatuerunt, ut de cætero fratres ipſius ordinis non emant poſſeſſiones, de quibus decimæ debentur Eccleſiis, niſi forte pro monaſterio de novo fundando. Si tales poſſeſſiones eis fuerint pia fidelium devotione collatæ, aut emptæ pro monaſteriis de novo fundandis, committant excolendas à quibus Eccleſiis decimæ perſolvantur, ne occaſione privilegiorum ſuorum, Eccleſiæ ulterius prægraventur. Decernimus ergo, ut de alienis terris, & amodo E acquirendis, ſi eas propriis manibus aut ſumptibus deinceps excoluerint, decimas perſolvant Eccleſiis, quibus ratione prædiorum antea ſolvebantur, niſi cum ipſis Eccleſiis aliter duxerint componendum. Nos ergo ſtatutum hujuſmodi gratum & ratum habentes, hoc ipſum ad alios regulares, qui gaudent ſimilibus privilegiis, extendi volumus. & mandamus, ut Eccleſiarum prælati, promptiores & efficaciores exiſtant ad exhibendum eis de ſuis malefactoribus juſtitiæ complementum, eorumque privilegia diligentius & perfectius ſtudeant obſervare. *Extr. ib. c. ſeq.*

56. Plerique (ſicut accepimus) regulares & clerici ſeculares, interdum cum vel domos locant, vel feuda concedunt, in præjudicium Eccleſiarum Parochialium, pactum objiciunt, ut conductores & feu- *Extr. de pactis.*

datarij decimas eis ſolvant, & apud eoſdem eligant ſepulturam. Cum autem id de avaritiæ radice procedat, pactum hujuſmodi penitus reprobamus: ſtatuentes, ut quicquid fuerit occaſione hujuſmodi pacti perceptum, Eccleſiæ Parochiali reddatur.

Extr. de privileg.

57. Ut privilegia, quæ quibuſdam religioſis perſonis Romana conceſſit Eccleſia, permaneant inconvulſa: quædam in eis duximus declaranda, ne minus ſane intellecta, pertrahant ad abuſum, propter quem merito poſſint revocari: quia privilegium meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate. Sane quibuſdam regularibus ſedes Apoſtolica indulſit, ut his qui eorum fraternitatem aſſumpſerint, ſi forſitan Eccleſiæ ad quas pertinent, a divinis fuerint officiis interdictæ, ipſoſque mori contingat, ſepultura Eccleſiaſtica non negetur, niſi excommunicati, vel nominatim fuerint interdicti; ſuoſque confratres, quos Eccleſiarum prælati apud Eccleſias ſuas deſerant tumulandos. Hoc autem de illis confratribus intelligimus, qui vel adhuc manentes in ſeculo, eorum ordini ſunt oblati, mutato habitu ſeculari: vel qui eis inter vivos ſua bona dederunt, retento ſibi quandiu in ſeculo vixerint, uſufructu: qui tamen ſepelientur apud ipſorum regularium vel aliorum non interdictas Eccleſias, in quibus elegerint ſepulturam: ne, ſi de quibuſlibet ipſorum fraternitatem aſſumentibus fuerit intellectum, pro duobus aut tribus denariis annuatim ſibi collatis, diſſolvatur pariter & vileſcat Eccleſiaſtica diſciplina. Certam tamen & ipſi remiſſionem obtineant, ab Apoſtolica ſibi ſede conceſſam. Illud etiam pro hujuſmodi regularibus eſt indultum, ſi qui fratrum ſuorum, qui ab eis miſſi fuerint ad recipiendas fraternitates ſive collectas, in quamlibet civitatem, caſtellum vel vicum advenerint, ſi forte locus ille à divinis ſit officiis interdictus, in eorum jucundo adventu ſemel in anno aperiantur Eccleſiæ, ut excluſis excommunicatis, divina ibi officia celebrentur. Sic intelligi volumus, quod in eadem civitate aut caſtro vel villa, una tantum Eccleſia ejuſdem ordinis fratribus (ut dictum eſt) ſemel aperiatur in anno. Quia licet pluraliter dictum ſit, quod in eorum jucundo adventu aperiantur Eccleſiæ, non tamen ad Eccleſias ejuſdem loci diviſim, ſed prædictorum locorum conjunctim, ſano referendum eſt intellectu: ne ſi hoc modo ſingulas ejuſdem loci Eccleſias viſitarent, nimium vilipendi contingeret ſententiam interdicti. Qui vero contra declarationes prædictas quicquam ſibi præſumpſerint uſurpare, gravi ſubjaceant diſciplinæ.

Extr. ib. cap. ſol.

58. Quod nonnullis eſt Religioſis indultum, in favorem Pontificalis officij ad Epiſcop. extendentes, concedimus, ut cum commune terræ fuerit interdictum, excommunicatis & interdictis excluſis, quandoque januis clauſis & ſuppreſſa voce, non pulſatis campanis, celebrent divina, niſi hoc ipſum eis expreſſe fuerit interdictum. Verum hoc illis concedimus, qui cauſam aliquam non præſtiterint interdicto, nec quicquam doli vel fraudis ingeſſerint, tale compendium ad iniquum diſpendium diſtrahentes.

Ex. de fidejuſſoribus.

59. Quod quibuſdam Religioſis à ſede Apoſtolica eſt prohibitum, volumus & mandamus ad univerſos extendi, ne quis videlicet abſque abbatis & majoris partis ſui Capituli licentia, pro aliquo fidejubeat, vel ab alio pecuniam mutuò recipiat, ultra ſummam communi providentia conſtitutam. Alioqui non teneatur conventus pro his aliquatenus reſpondere, niſi forte in utilitatem domus manifeſte conſtiterit expendiſſe; & qui contra ſtatutum illud venire præſumpſerit, graviori diſciplinæ ſubdetur.

60. Aſcendentibus ad nos de diverſis mundi partibus Epiſcoporum querelis, intelleximus graves & grandes quorumdam Abbatum exceſſus, qui ſuis finibus non contenti, manus ad ea quæ ſunt Epiſcopalis dignitatis, extendunt: de cauſis matrimonialibus cognoſcendo, injungendo publicas pœnitentias, concedendo indulgentiarum literas, & ſimilia præſumendo: unde contingit interdum, quod vileſcat authoritas apud multos. Volentes igitur in his Epiſcoporum dignitati, & Abbatum providere ſaluti, præſenti decreto firmiter prohibemus, ne quis Abbatum ad talia ſe præſumat extendere, ſi proprium voluerit periculum evitare: niſi forte quiſquam eorum ſpeciali conceſſione, vel alia legitima cauſa hujuſmodi valeat ſe tueri.

Extr. de præbend. & dig.

Sub Alexandro III.

6. In Lateranenſi Concilio noſcitur fuiſſe prohibitum, ne quilibet regulares Eccleſias ſeu decimas ſine conſenſu Epiſcoporum de manu præſumant recipere laicali, nec excommunicatos vel nominatim interdictos admittant aliquatenus ad divina. Nos autem id fortius inhibentes, tranſgreſſores condigna curabimus animadverſione punire: ſtatuentes nihilominus, quatenus in Eccleſiis, quæ ad ipſos pleno jure non pertinent, juxta ejuſdem ſtatuta Concilij, Epiſcopis inſtituendos Preſbyteros repræſentent, ut illis de plebis cura reſpondeant: ipſi vero pro rebus temporalibus rationem exhibeant competentem. Inſtitutos vero removere non audeant, Epiſcopis inconſultis. Sane adjicimus, ut illos repræſentare procurent, quos vel converſatio reddit notos, vel commendat probabile teſtimonium Prælatorum.

Extr. de reliq. & vener. ſanct.

Reliquiæ

62. Cum ex eo quod quidam ſanctorum reliquias exponunt venales, ut eas paſſim oſtendant, Chriſtianæ Religioni ſit detractum ſæpius, in poſterum præſenti decreto ſtatuimus, ut antiquæ reliquiæ à modo extra capſam non oſtendantur, nec exponantur venales. Inventas autem de novo, nemo publice venerari præſumat, niſi prius authoritate Romani Pontificis fuerint approbatæ. Prælati vero de cætero non permittant illos, qui ad eorum Eccleſias cauſa venerationis accedunt, vanis figmentis aut falſis decipi documentis, ſicut & in pleriſque locis occaſione quæſtus fieri conſuevit. Eleemoſynarum quoque quæſtores, quorum quidam ſe alios mentiendo, abuſiones nonnullas in ſua prædicatione proponunt, admitti, niſi Apoſtolici vel Diœceſani Epiſcopi literas veras exhibeant, prohibemus. Et tunc præter id quod in ipſis continebitur literis, nihil populo proponere permittantur: formam vero, quam communiter talibus Apoſtolica ſedes indulget, duximus exprimendam, ut ſecundum eam Diœceſani Epiſcopi ſuas literas moderentur. Ea ſiquidem talis eſt:

Extr. de pœnit. & remiſ. c. cum ex eo.

2. Cor. 5.

Forma literarũ Prædic.

Quoniam (ut ait Apoſtolus) *omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti*, recepturi prout in corpore geſſimus, ſive bonum, ſi malum fuerit: oportet nos diem meſſionis extremæ, miſericordiæ operibus prævenire, ac æternorum intuitu ſeminare in terris, quod reddente Domino cum multiplicato fructu colligere debeamus in cœlis: firmam ſpem fiduciamque tenentes, quoniam *qui parce ſeminat, parcè & metet: & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet vitam æternam.* Cum igitur ad ſuſtentationem fratrum & egenorum ad tale confluentium hoſpitale, propriæ non ſuppetant facultates, univerſitatem veſtram monemus & exhortamur in Domino, atque in remiſſionem vobis injungimus peccatorum, quatenus de bonis à Deo vobis collatis, pias eleemoſynas, & grata eis charitatis ſubſidia erogetis, ut per ſubventionem veſtram ipſorum inopiæ conſulatur: & vos per hæc & per alia bona quæ Domino inſpirante feceritis, ad æterna poſſitis fœlicitatis gaudia pervenire.

2. Cor. 9.

Qui autem ad quærendas eleemoſynas deſtinantur, modeſti ſint, & diſcreti, nec in tabernis aut locis incongruis hoſpitentur, nec inutiles faciant aut ſumptuoſas expenſas: caventes omnino, ne falſum Religionis habitum geſtent. Ad hæc, quia per indiſcretas & ſuperfluas indulgentias, quas quidam Eccleſiarum Prælati facere non verentur, & claves Eccleſiæ contemnuntur, & pœnitentialis ſatisfactio enervatur: decernimus, ut cum dedicatur Baſilica, non extendatur indulgentia ultra annum, ſive ab uno ſolo,

ſive à pluribus Epiſcopis dedicetur: ac deinde in anniverſario dedicaoonis tempore, quadraginta dies de injunctis pœnitentiis indulta remiſſio non excedat: & infra hunc quoque dierum numerum, indulgentiarum literas præcipimus moderari, quæ pro quibuſlibet cauſis aliquoties conceduntor, cum Romanus Pontifex, qui plenitudinem obtinet poteſtatis, hoc in talibus moderamen conſueverit obſervare.

Extr. de Simonia. 63. Sicut pro certo didicimus, in pleriſque locis & à plurimis perſonis, quaſi colombas in templo vendentibus, fiunt exactiones & extorſiones turpes & pravæ, pro conſecrationibus Epiſcoporum, benedictionibus Abbatum, & ordinibus clericorum: eſtque taxatum, quantum ſit iſti vel illi, quantumve alteri vel alij perſolvendum: & ad cumulum damnationis majoris, quidam turpitudinem & pravitatem hujuſmodi nituntur defendere, per conſuetudinem longo tempore obſervatam. Tantum igitur abolere volentes abuſum, conſuetudinem hujuſmodi (quæ magis dicenda eſt corruptela) penitus reprobamus, firmiter ſtatuentes, ut pro his ſive conferendis, ſive collatis, nemo aliquid quocumque prætextu exigere ac extorquere præſumat: alioquin & qui receperit, & qui dederit hujuſmodi precium omnino damnatum, cum Giezi & Simone condemnetur.

Extr. de ſimon. 64. Quoniam Simoniaca labes adeo pleraſque Moniales infecit, ut vix aliquas ſine precio recipiant in ſorores, paupertatis prætextu volentes hujuſmodi vitium palliare: ne id de cætero fiat, penitus prohibemus, ſtatuentes, ut quæcumque de cætero talem pravitatem commiſerit, tam recipiens quam recepta, ſive ſit ſubdita, ſive prælata, ſine ſpe reſtitutionis de ſuo Monaſterio expellatur, in locum arctioris regulæ, ad agendum perpetuo pœnitentiam, retrudenda. *Moniales cum pretio admiſſæ.*

De his autem quæ ante hoc Synodale ſtatutum taliter ſunt receptæ, ita duximus providendum, ut remotæ de Monaſteriis, quæ perperam ſunt ingreſſæ, in aliis ejuſdem ordinis collocentur.

Quod ſi propter nimiam multitudinem alibi fortè nequiverint commodè collocari, ne forte damnabiliter in ſæculo evagentur, recipiantur in eodem Monaſterio diſpenſative de novo, mutatis prioribus locis, & inferioribus aſſignatis.

Hoc etiam circa Monachos & alios regulares decernimus obſervandum. Verum ne per ſimplicitatem vel ignorantiam ſe valeant excuſare, præcipimus, ut Diœceſani Epiſcopi ſingulis annis hoc faciant per ſuas Diœceſes publicari.

Ext. Ib. cap. ſeq. 65. Audivimus de quibuſquam Epiſcopis, quod decedentibus Eccleſiarum Rectoribus, ipſas interdicto ſubjiciunt, nec patiuntur aliquos in eiſdem inſtitui, donec ipſis certa ſumma pecuniæ perſolvatur: præterea cum miles aut clericus domum Religionis ingreditur, vel apud Religioſos eligit ſepulturam, etiamſi nihil loco Religioſo reliquerit, difficultates ingerunt & malitias, donec aliquid muneris manus contingat eorum.

1. Theſ. 5. Cum igitur non ſolum à malo, ſed etiam *ab omni ſpecie mali* ſit (ſecundum Apoſtolum) abſtinendum, exactiones hujoſmodi penitus inhibemus: quod ſi quis tranſgreſſor extiterit, exacta duplicata reſtituat, in utilitates locorum, in quorum fuerint ſoluta diſpendium, fideliter convertenda.

Extr. ib. cap. ſeq. 66. Ad Apoſtolicam audientiam frequenti relatione pervenit, quod quidam clerici pro exequiis mortuorum & benedictione nubentium & ſimilibus, pecuniam exigunt & extorquent: & ſi forte cupiditati eorum non fuerit ſatisfactum, impedimenta fictitia fraudulenter opponunt. E contra vero quidam laici laudabilem conſuetudinem erga ſanctam Eccleſiam pia devotione fideliom, introductam, ex fermento hæreticæ pravitatis nituntur infringere, ſub prætextu canonicæ pietatis. Quapropter & pravas exactiones ſuper his fieri prohibemus, & pias conſuetudines præcipimus obſervari: ſtatuentes, ut liberè conferantur Eccleſiaſtica Sacramenta: ſed per Epiſcopum loci, veritate cognita, compeſcantur, qui malitioſe nituntur laudabilem conſuetudinem immutare.

Extr. de uſuris. 67. Quanto amplius Chriſtiana Religio ab exactione compeſcitur uſurarum, tanto gravius ſuper his Judæorum perfidia inſoleſcit, ita qood brevi tempore Chriſtianorum exhauriunt facultates. Volentes igitur in hac parte proſpicere Chriſtianis, ne à Judæis immaniter aggraventur, Synodali decreto ſtatuimus, ut ſi de cætero quocumque prætextu, Judæi à Chriſtianis graves & immoderatas uſoras extorſerint, Chriſtianorum eis participium ſubtrahatur, donec de immoderato gravamine ſatisfecerint competenter. Chriſtiani quoque, ſi opus fuerit per cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita, compellantur ab eorom commerciis abſtinere.

Principibus autem injungimus, ut propter hoc non ſint Chriſtianis infeſti, ſed potius à tantu gravamine Judæos ſtudeant cobibere.

Ac eadem pœna Judæos decernimus compellendos ad ſatisfaciendum Eccleſiis pro decimis & oblationibus debitis, quas à Chriſtianis de domibus & poſſeſſionibus aliis percipere conſueverant, antequam ad Judæos quocunque titulo deveniſſent, ut ſic Eccleſiæ conſerventur indemnes.

Extr. de Judæis & Saracenis. 68. In nonnullis provinciis à Chriſtianis Judæos ſeu Saracenos habitus diſtinguit diverſitas: ſed in quibuſdam ſic quædam inolevit confuſio, ut nulla differentia diſcernantur. Unde contingit interdum, quod per errorem Chriſtiani Judæorum ſeu Saracenorum, & Judæi ſeu Saraceni Chriſtianorum mulieribus commiſceantur. Ne igitur tam damnatæ commixtionis exceſſus per velamentum erroris hujoſmodi, excuſationis ulterius poſſint habere diffugium, ſtatuimus, ut tales utriuſque ſexus in omni Chriſtianorum provincia, & omni tempore, qualitate habitus publice ab aliis populis diſtinguantur, cum etiam per Moſen hoc ipſum legatur eis injunctum.

Levit. 19. Deut. 22. In diebus autem lamentationum & Dominicæ paſſionis, in publicom minime prodeant, eo quod nonnulli ex ipſis talibus diebus (ſicut accepimus) ornatius non erubeſcunt incedere: ac Chriſtianis, qui ſacratiſſimæ paſſionis memoriam exhibentes, lamentationum ſigna prætendunt, illudere non formidant.

Eſaiæ 52. Illud autem diſtrictiſſimè inhibemus, ne in contumeliam Redemptoris proſilire aliquatenus præſumant. Et quoniam illius diſſimulare non debemus opprobrium, qui probra noſtra delevit: præcipimus præſumptores hujuſmodi per principes ſeculares condignæ animadverſionis adjectione compeſci, ne Crucifixum pro nobis præſumant aliquatenus blaſphemare.

Extr. ib. cap. ſeq. 69. Cum ſit nimis abſurdum, ut Chriſti blaſphemus in Chriſtianos vim poteſtatis exerceat, quod ſuper hoc Toletanum Concilium provide ſtatuit, nos propter tranſgreſſorum audaciam, in hoc capitulo innovamus: prohibentes, ne Judæi officiis publicis præferantur, quoniam ſub tali prætextu Chriſtianis plurimum ſunt infeſti. Si quis autem officium eis tale commiſerit, per provinciale Concilium (quod ſingulis præcipimus annis celebrari) monitione præmiſſa, diſtrictione, qua convenit, compeſcatur. Officiali vero hujuſmodi tamdiu Chriſtianorum communio in commerciis & aliis denegetur, donec io uſus pauperum Chriſtianorum ſecundum providentiam Diœceſani Epiſcopi convertatur, quicquid fuerit adeptus à Chriſtianis occaſione officij ſic ſuſcepti, & officium cum pudore dimittat, quod irreverenter aſſumpſit. Hoc idem extendimus ad paganos.

Extr. de Apoſtatis. 70. Quidam (ſicut accepimus) qui ad ſacri undam baptiſmatis voluntarij acceſſerunt, veterem homioem omnino non exuunt, ut novum perfectius induant, cum prioris ritus reliquias retinentes, Chriſtianæ Religionis decorem tali commixtione confundant. Cum autem ſcriptum ſit, *Maledictus homo qui terram duabus viis ingreditur*, & indui veſtis oon debeat *Eccleſ. 3. Deut. 22.*

lino lanaque contexta: ſtatuimus, ut tales per prælatos Eccleſiarum ab obſervantia veteris ritus omnimodo compeſcantur, ut quos Chriſtianæ Religioni liberæ voluntatis arbitrium obtulit, ſalutiferæ coactionis neceſſitas in ejus obſervatione conſervet: cum minus malum exiſtat, *viam Domini non agnoſcere, quam poſt agnitam retroire.*

2. Pet. 2.

Controverſa quædam circa hoc Concilium, ac primo circa conſtitutionem fidei *de ſumma Trinitate & fide Catholica.*

Poſteriora Concilia ſemper præcedentium fidem confirmarunt, & propter naſcentes hæreſes eam in aliquot articulis magis explicarunt: quod præſtitit etiam præſens hoc Concilium omnium generaliſſimũ, ut & illum vocabat Cardinalis Perronius, propter multitudinem Patrum qui interfuerunt. Hinc edidit conſtitutionem illam *de ſumma Trinitate & fide Catholica*, quæ eſt ſymbolum fidei in aliquot articulis explicatius propoſitum, maxime verò in articulis myſterij Trinitatis propter errorem Joachimi Abbatis Florienſis circa Trinitatem, & in articulo Euchariſtiæ propter errorem Berengarij qui negaverat realem præſentiam Corporis Chriſti ſub ſpeciebus panis & vini, & converſionem ſubſtantiæ panis in corpus Chriſti.

Symbolum Conc. Lateran.

D. Thom.

Scripſit autem D. Thomas Opuſcula duo ad elucidationem prædictæ conſtitutionis, quæ quoniam integra non vacat exſcribere ad vitandam prolixitatem, ſelectiora tamen dabimus ex iiſdem opuſculis, ſicut & alia aliunde deprompta ad difficiliorum explanationem.

Chriſtus tria mandat Apoſt.

Salvator noſter, ait D. Thomas, diſcipulos ad prædicandum mittens, tria injunxit, Primo quidem ut docerent fidem: Secundo ut credentes imbuerent Sacramentis: Tertio ut credentes Sacramentis imbutos ad obſervandum divina mandata inducerent. Dicitur enim Matth. 28. *Euntes docete omnes gentes*, quantum ad primum: *Baptiſantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*, quantum ad ſecundum: *docentes eos ſervare omnia quæcumque mandavi vobis*, quantum ad tertium. Inter quæ tria decenter fidei doctrina præmittitur. Eſt enim fides omnium ſpiritualium bonorum fundamentum, &c. Ubi D. Thomas rationem reddit cur Concilia doctrinam fidei explicant. Quod ſit primum quod injunxit Chriſtus Apoſtolis: ſimulque inſinuat tria genera præceptorum Chriſti, prima quæ ſunt fidei, ſecunda quæ ſunt præcepta de Sacramentis, tertia quæ ſunt præcepta morum. Quæ tria præcepta præceptorum genera diſtincte explicanda populis, ſic utile ac neceſſarium putavimus ut in pluribus noſtris libris illud inculcare non deſinamus, quod error iſte invaluerit per omnes Chriſtianorum regiones, præcepta Chriſtianæ religionis contineri in Decalogo, quaſi qui ſcirent Decalogum noſſent omnia Dei præcepta. Qui error à Zeloſis Epiſcopis & Paſtoribus evellendus ex animis fidelium, ut ſciant ſe etiam obligari ad credendas res ſupernaturales à Deo revelatas, & ab Eccleſia propoſitas: nec nõ ad percipiẽda debite quædam Sacramenta. Vix enim dici poteſt quantum ex ignorantia trium illorum præceptorum profecerint hæretici. Quanto utilius tria præceptorum genera, fidei, Sacramentorum & morum legerentur ad frontem templorum, quam Deralogus Moyſi in templo Charentoniano Calviniſtarum, quaſi eſſet Synagoga Judæorum, & Chriſtianus liber eſſet coram Deo ſine præceptis fidei & Sacramentorum.

Tria genera præcept. Chriſti inſinuanda Chriſt.

Trinitas ſumma.

Titulus hujus conſtitutionis eſt *de ſumma Trinitate*. Addit *Summa*, quia divina Trinitas arcem quamdam tenet inter plurimas Trinitates ab ea derivatas. Derivatur enim ab illa Trinitate quædam Trinitas in anima noſtra ſecundum quam ad imaginem Dei ſumus, ſecundum memoriam, intelligentiam & voluntatem, &c. Extat ſermo D. Bernardi de Octuplici Trinitate.

Actus fidei duplex.

Firmiter credimus & ſimpliciter confitemur quod unus eſt Deus. Duplex eſt actus fidei, ſcilicet corde credere & ore confiteri ad Rom. 10. *Corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem.* Actus fidei interior exigit firmitatem propter infallibilitatem divinæ revelationis. Sed confeſſio fidei debet eſſe ſimplex, id eſt abſque ſimulatione 1. Timot. 1. *Finis autem præcepti, &c.* Abſque erroris permiſtione 1. ad Theſſ. 2. *Exhortatio noſtra non fuit de errore.* Debet etiam eſſe abſque variatione 2. ad Cor. 1. *Sermo noſter qui fuit ad vos non fuit in illo, eſt & non.* Quod ad 1. actum dicitur, firmiter credimus: quod ad 2. & ſimpliciter confitemur. Notent hoc ſub ſcripturi fidei formulæ.

Proſequitur D. Thomas explicationem ſingulorum verborum tam quæ pertinent ad unitatẽ & excellentiam divinæ eſſentiæ, quam ad diſtinctionem & Trinitatem perſonarum, notans errores antiquorum hæreticorum qui varie impegerunt in myſterium Trinitatis. Error autem Joachim Abbatis viri parum ſubtilis, in hoc erat, quod argueret Magiſt. Sentent. quaſi admitteret quaternitatem in divinis, dicendo, Eſſentia divina eſt res quædam nec generans, nec genita, nec procedens, licet eſſet Pater, Filius & Spiritus ſanctus: eſt enim hæc aſſertio Magiſtri, ex qua inferebat Joachim quatuor res in divinis à Magiſtro doceri. Ipſe autem dicebat Patrem, Filium & Spiritum ſanctum eſſe unã eſſentiam aut ſubſtantiam, ſed non habebat ſanũ intellectum, non enim admittebat unitatem eſſentię realem & ſimplicem, ſed quaſi ſimilitudinariam & collectivam, id eſt, quaſi ex pluribus congregatam, ſicut multi homines dicuntur unus populus & multi fideles una Eccleſia ſecundum illud Act. 4. *Multitudinis credentium erat cor unum & anima una.* Probabat autem iſtud ex quibuſdam locis ut ex illo Joan. 17. *Volo autem Pater ut ſint unum in nobis ſicut nos unum ſumus.* Et aliis quibus etiam Arriani impugnabant Trinitatem, ut tantum perſonas divinas unum eſſe ſecundum conſenſum & charitatem aſſererent: ſicuti perſonæ humanæ ſunt quid unum. Nam in divinis perſonis accipitur unum de unitate naturæ: in humanis de unitate conſenſus & charitatis. Quod probat Concilium per ſimile, quia dicitur Matth. 5. *Eſtote vos perfecti ſicut Pater veſter cæleſtis perfectus eſt.* Non tamen eſt idem modus perfectionis divinæ & humanæ: quia non poteſt eſſe tanta ſimilitudo inter creatorem & creaturam, quin major ibi inveniatur diſſimilitudo, propter hoc quod creatura in infinitum diſtat à Deo.

Joachim Abbas arguit Petrũ Lombard.

Unitas collectiva.

Pater ergo eamdem ſubſtantiam quam habet dat Filio, non partem illius, ſicut Pater in creatis, illam quoq; dans filio eamdem totam & ipſiſſimam retinet. Unde ſequitur quod Pater & Filius habeant eamdem ſubſtantiam & eadem eſt ratio de Spiritu ſancto. In corporalibus enim, ait D. Thomas, quod datur non retinetur, ſicut qui dat equũ non retinet ipſum: ſed in ſpiritualibus ſimul datur aliquid & retinetur; ſicut qui communicat alicui ſcientiam retinet ipſam; & ideo irrefragabiliter eſt probata ſententia M. Petri Lombardi, & per conſequens dictum Joachimi improbatum. Quod autem ſpectat ad illud, quod eſſentia etſi dicatur Pater, Filius & Spiritus ſanctus, non dicitur generans, genita & procedens; unde ſcandalum paſſus eſt Joachim Abbas, videnda quæ ſupra dicta ſunt in relectione ſcholaſtica de myſterio unius Dei in tribus perſonis ad præambula Concilij Nicæni. Nec illa curſim & leviter legenda ſunt, cum hiſce diebus novi hoſtes Trinitatis è ſchola Calvini prodeant, ut Crellus ille è Franconia Germaniæ, cujus feruntur octo magna volumina ad impugnanda myſteria Trinitatis & Incarnationis Filij Dei per ſcripturas, repudiata traditione. Heu quot machinis concutitur fides Chriſtianorum! ſed infra forſan de iſtis aliquid amplius dabitur.

De ſimultanea creatione mundi & Angelorum.

Interim movetur alia difficultas circa illam definitionem ejuſdem Concilij quod Deus omnipotenti ſua virtute ſimul ab initio temporis de nihilo utramque condidit creaturam ſpiritualem & corporalem: duo enim dubia moventur occaſione hujus determinationis 1. eſt unde collegerint Patres creationem mundi è nihilo, an ex his verbis ſcripturæ *In principio creavit Deus cœlum & terram*? ita fortaſſe ratiocinabantur, ut diſſerit Nicolaus Abramus in Pharo 12. cap. Veteris Teſtamenti in Hexameron ſeu Opere ſex dierum. *In principio fecit Deus cœlum & terram*: ergo ante omnia; ſi ante omnia, nihil igitur materiæ præceſſit, ac proinde è nihilo mundus productus eſt. Addit alios textus ſcripturæ ut locum 2. Macab. cap. 7. *Et intelligas quia ex nihilo fecit illa Deus*: quin etiam rationes petitas ex omnipotentia divina, quæ cum ſit infinita poſtulat operationem qua perfectior nequit intelligi, qualis erit productio rerum è nihilo. Sed & ſi materia non eſſet producta à Deo, ſed à nullo eſſet, contenderet de perfectione cum Deo, cum ſit ipſa ens viliſſimum: eſſet enim ens neceſſarium ſicut Deus, & ab ipſo independens, quod refellit D. Baſilius Homil. 2. in Hexameron tamquam impium, eodem ſcilicet loco habere velle materiam quæ ſummæ deformitatis eſt ac turpitudinis, ac potentem præclarumque artificem. 2. Dubium eſt an de fide ſit Angelos eſſe ita ſpirituales ut nequidem tenuiſſimo quodam corpore conſtent: quod etiam pro anima revocari poteſt in controverſiam. Petrus Poſtuanenſis recens ſcriptor in 2. Sent. diſp. 2. de creatione Angelorum concluſione 1. aſſerit quod etſi tenendum ſit Angelos eſſe incorporeos, & reprehenſione dignus eſſet qui illud negaret, maxime quia non facile ſe liberaret à definitionibus Concilij Lateranenſis, quin periculo ei contradicendi ſe exponeret, attamen non eſſe adhuc dogma fidei. Unde diviſi ſunt Patres inter ſe, & Scholaſtici qui ſcripſerunt poſt Concilium Lateranenſe non judicant illud eſſe definitum. Et Carranaa ad act. 5. ſeptimæ ſynodi etſi agnoſcat Concilium Lateranenſe oppoſuiſſe ſpirituale corporeo, hæc tamen controverſia inquit, nondum Eccleſiæ cenſura terminata eſt. Ratio eſt quia Concilij intentio fuit definire Deum in tempore omnia condidiſſe, reliqua autem obiter dixit ſine intentione definitionis. Concluſione 2. aſſerit non eſſe impoſſibile Angelos compoſitos eſſe ex materia & forma, quia ex nullo capite id repugnat. Concluſione 3. confirmat quod aſſeruit concluſione 1. contra quoſdam Neotericos præcipue à *Monte Piloſo*, qui rigoroſius reprehendit alios, præcipue Molinam & Warilonem; revera tamen ut ait Doctor Subtilis, ſicut ſequenti rationem non ſunt ponenda plura, niſi quæ ratio naturalis concludit; ita ſequenti fidem non ſunt ponenda plura de fide, quam veritas fidei requirat. Hoc autem non requirit veritas fidei, quia auctoritates ſcripturæ quæ dicunt Angelos eſſe ſpiritus, explicari poſſunt quia non ſunt corporei nec quantitate extenſi, nec Concilium Lateranenſe definivit ut patet ex dictis. Concluſione 4. aſſerit Angelos non eſſe compoſitos ex materia quæ eſſet diverſæ rationis à noſtra: quia eſt impoſſibile eſſe duas materias alterius rationis niſi una eſset perfectior altera: id ergo eſset vel in actualitate vel in potentialitate. 1. non poteſt eſse, quia nihil eſt actualitatis in materia: nec 2. quia eo ipſo jam eſset imperfectior, quia potentialius eſt imperfectius. Tandem concluſione 5. aſserit non eſse improbabilem D. Bonaventuræ ſententiam, Angelos eſse compoſitos ex materia & forma ejuſdem rationis cum noſtra. Probat ex plurium auctoritate Richardo, Alenſi, Alberto & aliquot ratiocinijs: ſolvitque objectiones contrarias, quas non eſt noſtri inſtituti exponere. Inſtans mortis noſtræ & introitus in regiones alias ab his terrenis caliginem noſtram diſſolvet circa has ambages ſicut & pleraſque alias, in quibus fere cæcutimus in præſenti vita.

An de fide ſit Angelos eſſe ſpirituales.

Non ponẽda plura de fide.

D. Bonaventuræ de Angelis.

De Tranſſubſtantiatione.

Gravior eſt controverſia quam movent ſectatores Lutheri & Calvini circa verba ejuſdem Concilij *tranſſubſtantiatis pane & vino in corpus & ſanguinem Chriſti*, conqueruntur ſiquidem quod Concilium novam doctrinam & inauditam invexerit circa Euchariſtiam, & tranſſubſtantiationem omnibus viribus impugnant, ſicut quondam Arriani nomen *Homouſion*, ſeu conſubſtantiationem Filij cum Patre æterno. Eſt enim ſimilitudo inter duo iſta nomina, à Concilijs generalibus adinventa ad explicationem evidentiorem & neceſſariam rerum fidei, ut novis venenis hæreſeon nova antidota præparentur.

Unde ſciendum eſt Patres in Spiritu ſancto congregatos nihil novi ſtatuiſſe quoad rem & doctrinam quæ eadem eſt cum doctrina vetuſtiſſimorum Patrum, ſed novo tantum vocabulo de induſtria & conſulto uſi ſunt, ut quo nullum poſſent aptius & convenientius habere ad profligandos ea tempeſtate naſcentes errores, teſtatumque efficerent in Euchariſtia non eſſe niſi unam ſubſtantiam corporis Chriſti, in quam antiqui Patres aiebant ſubſtantiam panis mutari, converti, tranſelementari, transferri, ut ſalva eſſet veritas horum verborum *Hoc eſt corpus meum*. Pro quibus verbis Concilium ſignificantius dicit, tranſſubſtantiari. Cur non liceret univerſali Eccleſiæ fidem ſuam apto aliquo verbo exprimere, quod excluderet penitus errores hæreticorum: ſicut conſubſtantiationis nomen ad deſtruendum errores Arrianorum, ſicut ſupra viſum eſt? Nec enim ob aliam rationem duo iſta nomina tantopere abominantur hæretici, quam quia non poſſunt ſuos errores cum iis ullo modo conjungere: ſed cum apud orthodoxos ipſos ſeu Catholicos varij eſſent modi explicandi realem præſentiam corporis Chriſti in Euchariſtia, vocabulum iſtud apte illum modum exprimit qui eſt veritati conveniens.

Illud enim notabile eſt quod refert Innocentius *de Officio Miſſæ* parte 2. cap. 6. & habent communiter Theologi illius temporis poſt Lombardum in 4. Sent. diſt. 11. tres fuiſſe opiniones quæ cum admitterent omnes præſentiam corporis Chriſti in Euchariſtia, retinerentque id quod erat de fide a principio Eccleſiæ, diſſentiebant tamen in modo quo corpus Chriſti reddebatur præſens, nec ulla earum tunc damnata adhuc erat. Una opinio erat, quod panis maneret cum corpore Chriſti. Secunda opinio, quod panis non maneret, & tamen non converteretur, ſed deſinit eſſe vel per annihilationem, vel per reſolutionem in materiam, vel per corruptionem. Tertia opinio quod panis tranſſubſtantiatur in corpus, & vinum in ſanguinem. Hunc autem tertium modum tanquam verum tenendum eſſe determinavit Eccleſia, ad tollendam omnem de ea re diſſenſionem inter Catholicos ipſos, quorum ſalva fidei compage varij erant ſenſus quoad modum præſentiæ corporis Chriſti, an hoc vel illo modo ex tribus prætactis eſſet realiter præſens.

Tres opiniones de modo præſentiæ realis corporis Chriſti in Euch.

Et licet modus iſte per tranſſubſtant. eſſet difficilior ad intelligendum & ad quem plura videntur ſequi inconvenientia, quare tot fiunt contra ipſum objectiones ab hæreticis, & plures à fide avertuntur ob hanc definitionem, ſive quia verba ſcripturæ poſſent ſalvari, non enim verba iſta, *Hoc eſt corpus meum*, vi litteræ magis important tranſſub. quam verba iſta, hoc eſt aurum, oſtendendo burſam auro plenam, oſtendunt converſionem burſæ in aurum, aut dolij in vinum, dicendo hoc eſt dolium. Attamen ut ſcite dicit Doctor Subtilis in 4. ſent. diſt. 11. quæſt. 3. eo ſpiritu expoſitæ ſunt ſcripturæ quo conditæ. Et ita ſupponendum eſt quod Eccleſia Catholica eo Spiritu expoſuit, quo tradita eſt nobis fides, ſpiritu ſcilicet veritatis edocta, & adeo hunc intellectum eligit, quia verus eſt. Non enim

Scoti iudicium.

in poteſtate Eccleſiæ fuit facere iſtud verum vel non verum, ſed Dei inſtituentis: ſed intellectum a Deo traditum Eccleſia explicavit directa in hoc, ut creditur, Spiritu veritatis. Hæc Scotus ad ſatisfaciendum quorundam admirationi.

Nihilominus etſi verbum iſtud tranſſub. pro tempore iſto fuerit ſufficiens ad refutandos hæreticos & conciliandos inter ſe Doctores Eccleſiæ, non tamen ita exhauſit omnia dubia quæ poſtea orta ſunt, quin neceſſe fuerit in ſequentibus Conciliis aliquid adhuc addere ad majorem explicationem: itaut tranſſubſtantiatio opus fuerit plurimorum ſæculorum, ſi ſpectetur non ſolum generatim & confuſe, ſed determinata cum omnibus ſuis ſpecificationibus & modificationibus quas magis expreſſe appoſuit Concilium Tridentinum. Ut ſunt enim ingenia hominum ad contentionem proclivia, verſarunt iſtud myſterium in omnem partem, & retenta tranſſubſtantiatione propter auctoritatem Concilij, quidam plus juſto extenderunt illam tranſſub. ut dicerent totum panem quoad ſubſtantiam & accidentia tranſire in corpus Chriſti. Fuitque illa plurium veterum ſententia, ſicut & quorumdam recentium Siculorum. Qua de re diximus in libro *Fidelitas perſeverans Suſannæ*, inſcripto adverſus quemdam Miniſtrum Calviniſtam. Alij vero reſtrinxerunt magis tranſſub. dicentes illam fieri ſecundum ſolam formam panis, remanente eadem materia; alij è contra ſecundum ſolam materiam remanente forma ſubſtantiali eadem ipſius panis. Primus dicendi modus eſt Durandi acutiſſimi Theologi in 4. diſt. 11. quæſt. alius vero eſt aliorum quos refert Duchenius tacito auctoris nomine 3. p. q. 75. art. 7. qui ut explicat Bellarminus *de Sacram. Euch.* l. 3. cap. 14. dicebant panem rem eſſe plane artificioſam nec habere aliam formam quam figuram externam & ſenſibilem, quæ remanet. Ad quos errores retūdendos oportuit in Concilio Tridentino veluti ultimam manum apponere explicationi tranſſubſtantiationis: ut veritas ejus tota diſpulſis falſarum omnium opinionum nebulis appareret. Sic Eccleſia in dies ex occaſione errorum proficit ſicut lux ſplendens uſque ad perfectam diem, & qui illam audiunt non ambulant in tenebris. Itaque à tempore Lateran. Concilij tranſſubſtantiatio fuit fide explicite credenda propter determinationem Eccleſiæ, quam qui non audit hæreticus habetur juxta illud Matth. 18. *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi velut Ethnicus aut Publicanus*. Qua de re optime tractat Cardinalis Groperus tract. de veritate Corp. & Sang. Chr. in Euch. art. 1. c. 63.

Tranſſubſtantiatio Orientalibus non incognita.

Mirum vero eſt quod Calviniſtæ hodierni tranſſubſtantiationem ignotam fuiſſe Eccleſiis Orientalibus audeant pertinaciter aſſerere, cum in hoc Concilio quatuor Patriarchæ Orientis per ſe vel per Legatos interfuerint qui ſymbolo aſſenſerunt, in quo tam expreſſis verbis determinatur ſeu contra Berengarium ſeu contra Almaricum qui eum negabat. Hæc perpetua & conſtans Orientalium de tranſſubſtantiat. fides nuper apertiſſime & invictiſſime demonſtrata eſt à Doctore Arnaldo adverſus miniſtrum Claudium volumine ſatis magno Pariſiis edito hoc præſenti anno 1669. in quo multa magno ſtudio digeſta ſunt ad id ſpectantia.

De Albigenſium erroribus.

Quæritur primo quinam fuerint errores Albigenſium. Diſci poterunt ex Cæſario hiſtor. mirab. lib. 5. cap. 21. Temporibus Innocentij prædeceſſoris hujus, qui nunc tenet Papatum Honorij, durante adhuc ſchiſmate, quod erat inter Philippum & Ottonem Reges Romanorum, diaboli invidia hæreſes Albigenſium cœperunt pullulare, vel ut verius dicam, matureſcere. Cujus vires erant tam validæ, ut omne triticum fidei gentis illius, verſum videretur in lolium erroris. Miſſi ſunt Abbates noſtri Ordinis cum quibuſdam Epiſcopis, qui zizania raſtro Catholicæ prædicationis eradicarent: ſed obſiſtente homine inimico, qui illa ſeminaverat, modicum ibi profecerunt. Apollonius: Quis fuit error illorum? Cæſarius: Quædam Hæreſiarchæ eorum collegerant puncta ex dogmate Manichæi, quædam ex erroribus, quæ in Periarchon ſcripſiſſe fertur Origenes, plurima etiam quæ de ſuo corde finxerant, adjicientes. Duo credunt cum Manichæo principia. Deum bonum, & Deum malum, id eſt, diabolum, quem dicunt omnia creare corpora, ſicut Deum bonum omnes animas. Apollonius: Moyſes & corpora & animas confirmat Deum creaſſe, dicens; *Formavit Deus hominem*, id eſt, corpus, *de limo terræ, & inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ*, id eſt, animam. Cæſarius: Si Moyſem & Prophetas reciperent, non eſſent hæretici. Corporum reſurrectionem negant, quicquid beneficij mortuis à vivis impenditur, irrident, ire ad Eccleſias, vel in eis orare, nihil dicunt prodeſſe. In his deteriores ſunt Judæis & Paganis, qui illa credunt. Baptiſmum abjecerunt; Sacramentum Corporis & Sanguinis Chriſti blaſphemant. Apollonius: Ut quid tandem à fidelibus perſecutiones ſuſtinent, ſi nihil ex hoc in futuro retributionis exſpectant? Cæſarius: Gloriam ſpiritus ſe dicunt exſpectare. Quidam ſupradictorum Abbatum Monachus, cernens quemdam militem in equo ſedentem, loqui cum aratore ſuo, hæreticum illum æſtimans, ſicut fuit, propius accedens, ait; Dic mihi probe vir, cujus eſt ager iſte? Reſpondente illo, meus eſt, ſubjecit: Et quid de fructu illius facitis? Ego, inquit, & familia mea de eo vivimus, aliquid etiam erogo pauperibus. Dicente Monacho, Quid boni ſperatis de eleemoſyna illa? reſpondit miles hoc verbum: ut Spiritus meus glorioſe pergat poſt mortem. Tunc Monachus: Quo perget? Ait miles, Secundum meritum ſuum, ſi bene vixit, & hoc apud Deum meruit, exiens de corpore meo, intrabit corpus alicujus futuri principis, ſive alterius cujuſlibet illuſtris perſonæ, in quo delicietur; ſi autem male, corpus intrabit miſeri pauperiſque, in quo tribuletur. Credidit ſtultus ſicut & cæteri Albigenſes, quod anima ſecundum meritum pertranſeat corpora, etiam animalium atque ſerpentium. Apollonius: Fœda hæreſis. Cæſarius: In tantum Albigenſium error invaluit, ut brevi intervallo temporis infecerit uſq; ad mille civitates. &, ſi non fuiſſet gladiis fidelium repreſſus, puto quod totam Europam corrupiſſet. Anno Domini milleſimo ducenteſimo decimo, prædicata eſt contra Albigenſes in tota Alemania & Francia Crux, & aſcenderunt contra eos anno ſequenti de Alemania Leopoldus Dux Auſtriæ, Adolphus Comes de Monte, Wilhelmus Comes Juliacenſis, & alij multi diverſæ conditionis atque dignitatis. Simile factum eſt in Francia, Normania, atque Pictavia. Horum omnium Prædicator & caput erat Arnoldus Abbas Ciſtercienſis, poſtea Archiepiſcopus Narbonenſis. Veniens ad civitatem magnam, quæ Biders vocatur, in qua pluſquam centum millia hominum fuiſſe dicebantur, obſederunt illam. In quorum aſpectu hæretici ſuper volumen ſacri Evangelij mingentes, de muro illud contra Chriſtianos projecerūt, & ſagittis poſt illud miſſis clamaverunt: Ecce lex veſtra miſeri. Chriſtus vero Evangelij ſator, injuriam ſibi illatam non reliquit inultam. Nam quidam ſatellites zelo Dei accenſi, Leonibus ſimiles, exemplo illorum, de quibus legitur in libro Machabæorum, ſcalis appoſitis muros intrepide aſcenderunt, hæreticiſque divinitus territis & declinantibus, ſequentibus portas aperientes, civitatem obtinuerunt. Cognoſcentes ex confeſſionibus illorum Catholicos cum hæreticis eſſe permixtos, dixerunt Abbati: Quid faciemus Domine? non poſſumus diſcernere inter bonos viros & malos. Timens tam Abbas, quam reliqui, ne tantum timore mortis ſe Catholicos ſimularent, & poſt illorum abſceſſum iterum ad perfidiam redirent, fertur dixiſſe: Cædite eos, *novit*

Geneſ. 2.

1. Mach. 5.

Arnaldi Ciſtercienſis dictum.

enim Dominus qui ſunt ejus. Sicque innumerabiles occiſi ſunt in civitate illa.

Vetus eſt: Carnot. territorij.

De Almarico de Bena.

De hoc hæretico agunt Vincentius Beluacenſis in ſpeculo hiſtoriali lib. 27. nec non Rigordus in geſtis Philippi Auguſti eadem de eo referentes ac fere ſimilibus verbis, ut ex collatione utriuſque deprehendimus. Dabimus eorum verba in ſecundo tomo, cum de eodem tractandi iterum ſe dabit occaſio. Interim hi ſunt ejus errores qui communiter referuntur ex Prateolo in vitis hæreticorum. Inter quos ille fuit periculoſior & qui plures ad ſe attrahebat, quod diceret opus aliquod ex ſua natura peccaminoſum, ſi fieret in charitate, non eſse peccatum. Perverſi enim homines facile ſibi imaginantur ſe ob amorem Dei facere & ob amorem proximi ea etiam quæ ſunt contra præcepta divina, ut eſt fornicatio aut peccatum carnale, quaſi dilectio non eſset plenitudo legis, aut poſset quis Deum amare cum ipſi diſpliceat, ejuſque honorem violet tranſgreſſione mandatorum ipſius. Vidimus & etiam diſcuſſimus liter contra aliquos hujus farinæ ſectarios, qui Almarici hunc errorem, ut ſunt innumeræ dæmonis technæ, renovare nitebantur, variis artibus ac prætextibus Religionis, qui diuturno carcere, in quo etiam unus uſque ad mortem damnatus fuit & obiit pœnitens, pœnas luerunt. Cum enim natura prona ſit ad hujuſmodi peccatum, tentata ac corrupta perverſitate doctrinæ quid faciet? excuſabat unus illorum Davidem in adulterio cum Berſabee, quia, inquiebat, etſi oculum ſiniſtrum ad carnem haberet, dextrum tamen ad Deum direxerat. Pœnitet me in iſtis immorari.

Dogma periculoſum.

INSANIÆ AMALRICI.

1. Dicebat, corpus Chriſti non aliter eſse in pane Altaris, quam in alio pane, & in qualibet alia re, tranſsubſtantiationem denegans.

2. Deum ſic locutum eſse in Ovidio, ſicut in Auguſtino.

3. Negabat etiam reſurrectionem corporum, paradiſum ſimiliter, & infernum: ſed qui in ſe Dei cognitionem haberet, illum habere quoque in ſe paradiſum, qui contra peccatum mortale haberet, eumdem infernum habere in ſe, non aliter quam dentem putridum in ore.

4. Altaria Sanctis dicata, & imagines turificare, Sanctorumque invocationes, idololatriam eſſe aſſerebat.

5. Non ſolum cum Armenis, Adam & Evam numquam carnali copula jungendos, ſi in ſtatu illo, in quo Deus illos condidit permanſiſſent; verum etiam ſexuum differentiam nullam, ſed hominum multiplicationem æque atque Angelorum futuram affirmabat: contra illud quod in Geneſi ſcribitur: *Creavit Dominus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam; ad imaginem Dei creavit illum, maſculum & feminam fecit eos.*

6. Aſſerebat rurſus, Deum non videri in ſe, ſed in creaturis, ſicut lumen in aere.

7. Item illud, quod alias eſt peccatum mortale, factum in charitate, non eſſe peccatum, impunitatem peccatorum promittens.

8. Affirmabat denique, ideas, quæ ſunt in mente divina, & creare & creari poſſe: cum contra, teſte Auguſtino, in mente divina nil niſi æternum & incommutabile ſit.

9. Somniabat quoque, mentem contemplativi vel Beati perdere ſuum eſſe in proprio genere, & redire in illud eſſe ideale, quod habuit in mente divina.

10. Docebat deinde, omnes creaturas in fine in Deum redire, & in ipſum converti, ut ſint unum individuum cum ipſo. Unde per conſequens, in reſurrectione duplicem ſexum fore negabat.

Hæc, & plura alia inſana cum inſaniret, multuſque ſequacium errore ſuo imbueret, ab Epiſcoporum & Theologorum Pariſienſium Concilio convictus, ex mœrore animi interiit. Multi complices Senatus Conſulto damnari, & coram univerſo populo exauctorati, deinde flammis exuſti, eorumque cineres per ſterquilinium diſperſi ſunt. Tradunt autem, quod cum illi ad ſupplicium ducerentur, tanta ſit oborta aeris inclementia & intemperies, ut nemo dubitaret, quin ab iis aer fuiſſet concitatus, à quibus tantus terror morientibus fuerat perſuaſus. Nam dicuntur tunc tam obſtinata mente fuiſſe, ut non ſolum ad interrogata nullum darent reſponſum, ſed nec in eis in ipſo mortis articulo ullum pœnitentiæ, aut ſanæ mentis, & reſipiſcentiæ perpendi potuiſſe indicium. Amalricus à Generali Concilio Lateranenſi ea potiſſimum de cauſa celebrato, hæreſeos damnatus, & anathemati ſubjectus, poſtea juſſu Philippi Gallorum Regis exhumatus exuſtuſque eſt. De Abbate Joachim, quem etiam volunt aliquo prophetiæ dono inſignitum, jam egimus in controverſiis præcedentis Concilij.

De Confeſſione Paſchali facta privilegiatis.

Ex decreto vigeſimo-primo hujus Concilij *omnis utriuſque ſexus*, quo jubentur Parrochiani ſemel in anno confiteri proprio Sacerdoti, infert ſcriptor quidam & aſſerit obligationem Parrochianorum ad ſuſcipienda ſacramenta à ſolo proprio Curato, itaut ab alio non poſſint ſuſcipi licite, eſſe de jure divino: itaut per hæc excludantur privilegia Regularium, unde cogitur conſequenter aſſerere, non eſſe in poteſtate ſummi Pontificis aut Ordinarij licentiam concedere parochianis alicujus Curati, ut à Regularibus aut aliis Sacramenta Confeſſionis & Euchariſtiæ licite recipiant, cum obligatio juris divini ſit immutabilis, nec poſſit relaxari per poteſtatem ſummi Pontificis aut Epiſcoporum. Hoc autem aſſerere quibuſdam videtur eſſe erroneum, ſummo Pontifici ac Epiſcopis injurioſum, & renovare opiniones damnatas libelli deteſtabilis ab Alexandro IV. ſummo Pontifice damnati ac ejus juſſu combuſti, necnon confirmare opinionem Joannis de Poliaco qui aſſerebat confeſſos fratribus iterum teneri proprio Curato eadem peccata confiteri, ſtante decreto, omnis utriuſq; ſexus, hoc enim verum erit ſi illicitæ ſunt atque ideo irritæ confeſſiones aliis factæ, ipſis non conſentientibus.

Quod autem talis propoſitio ſuſtineri non debeat, probatur ex authoritate quam habet ſummus Pontifex in omnes & ſingulos Chriſtianos. Siquidem illi dictum eſt in perſona D. Petri Joan. 21. *Paſce oves meas, paſce agnos meos.* Et in Concilio Florentino ſic habetur: Definimus Rom. Pontificem in univerſum orbem tenere principatum, & eſſe verum Chriſti vicarium totiuſque Eccleſiæ caput & omnium Chriſtianorum patrem & Doctorem, & ipſi in B. Petro paſcendi, regendi & gubernandi univerſalem Eccleſiam a Domino noſtro Jeſu Chriſto plenam poteſtatem traditam eſſe, quemadmodum etiam in geſtis Oecumenicorum Conciliorum & in ſacris Canonibus continetur. At ſi Papa habet talem poteſtatem, poteſt ergo ubique locorum ipſemet confeſſiones audire ac alios idoneos vice ſui committere ad eas audiendas. Quod eodem modo exiſtimandum eſt de Epiſcopis reſpectu ſuorum ſubditorum per totam Diœceſim: unde opponit ſe eorum poteſtati, qui hoc ſolis Curatis competere poſſe defendunt.

2. Hæc doctrina eadem eſt cum illa quam alias docere intendebat Guilhelmus de Sancto amore Canonicus Beluacenſis ac Doctor Parienſis in libello inſcripto De periculis noviſſimorum temporum, cujus initium erat, *Ecce videntes clamabunt foris.* Quatuor enim continebantur in illo libro propter quæ damnatus

Guilielmi de Sancto amore.

damnatus eſt & combuſtus, ejuſque defenſores excommunicati & privati beneficiis, niſi reſipiſcerent. Sic enim legimus de contentis in illo libro in epiſtola Alexandri IV. ad Ludovicum IX. Regem Galliæ, & ad univerſos Eccleſiæ Gallicanæ Prælatos apud Wadingum in Annalibus Minorum tom. 2. ad annum 1256. ubi loquens de illo Guillielmo & ejus ſequacibus: Foderunt, inquit, iniquum virus & contra eos (regulares ex ordine Prædicatorum & Minorum) in ſcholis, prędicationibus & alibi aſſeverare præſumpſerunt quod in ſtatu & via ſalvandorum non erant, nec meritoria nec ſalutifera eorum mendicitas exiſtebat, &c. quodque de licentia vel commiſſione Romani Pontificis ſeu Diœceſanorum Epiſcoporum prædicationis exercere officium & Confeſſiones audire libere non valebant, tanquam per hoc Sacerdotibus Parrochialibus præjudicium inferrent, ad alia nihilominus prava & iniqua in detractionem eorum & ſuorum ordinum derogationem ora maliloqua relaxando. Atque ubi ſe eos errores damnare aſſeruit, ſubjungit poſtea: Venerabilibus fratribus noſtris Turonen. ac Rothomagenſ. Archiepiſcopis ac Epiſcopo Pariſienſi, damus noſtris litteris in virtute obedientiæ firmiter in præceptis, ut omnes Magiſtros, Doctores & alios, qui ſive in ſcholis, ſive in prædicationibus, ſeu alibi præmiſſa dicere attentarunt, ex parte noſtra monere procurent, ut infra certum terminum ab ipſis Archiepiſcopis & Epiſcopo præfigendum eiſdem, dictum ſuum in iis publice revocent, male ſe dixiſſe fatentes, illaque deteſtentur penitus & retractent, aſſeverando conſtanter contrarium & illud etiam fideliter prædicando. Quod ſi non fecerint ex tunc contra eos ad ſuſpenſionis, excommunicationis & perpetuæ privationis beneficiorum ſuorum Eccleſiaſticorum ſententias ſublato cujuſlibet appellationis obſtaculo, efficaciter procedere non omittant, Laicos de hoc culpabiles vel fautores hujuſmodi præſumptorum, animadverſione debita percellentes. Ideoque Celſitudinem tuam affectuoſe requirimus & rogamus quatenus prædictis Archiepiſcopis & Epiſcopo, cum ab eis requiſitus fueris, tuum favorem & auxilium magnifice largiaris.

Hæ porro litteræ effectu non caruerunt, nam inter cæteros Chriſtianus Beluacenſis Canonicus & Odo Duaçenſis videntes durum eſſe contra ſtimulum calcitrare, latamque eſſe in ſe exilii vel carceris ſententiam, ſatius judicarunt coram Pontifice comparere, ſemet excuſare, dicta revocare, quam fruſtra reniti. Habeturque actus apud eumdem Wadingum, in quo præfatos errores revocant, ac articulos iis oppoſitos bona fide ac ſine fraude ſe prædicaturos promittunt, cum reprobatione prædicti libelli nuper à ſummo Pontifice damnati. Quod actum Anagniæ in Palatio Domini Papæ 3. die Octobris ejuſdem anni.

Diſput. circa privilegia audiendi confeſſiones.

Sed nec omittendum quod etiam habet Spondanus ad annum 1255. num. 9. in diſputatione habita Anagniæ coram ſummo Pontifice inter Guilielm. de Sancto amore & viros Doctos Ordinum Prædicatorum ac Minorum, cum ei intereſſet Bertrandus Bajona Minor, cujus oculi diſtorti erant, ſcientia tamen illuſtris & acutum ingenium, qui omnia argumenta prædicti Guilielmi faciliter repetebat ac diſſolvebat, hærentem ac ſtupentem Guilielmum cui homo notus non erat, ei dixiſſe. *Vel tu es Angelus è cælo, vel dæmon ex inferno, vel Strabo de Baiona*: Reſpondiſſe autem Bertrandum: Neque Angelus, neque dæmon, ſed Strabo ſum de Baiona. Sub quo nempe nomine valde celebris erat in populo antequam Ordini initiaretur. Earumdem diſputationum meminit Thomas Cantipratanus lib. 2. de Apibus cap. 10. Refertque prædictum librum Romæ, & Pariſiis coram univerſitatis multitudine copioſa combuſtum fuiſſe, ac multos magnos viros contra illum ſcripſiſſe, licet taceat de D. Thoma qui copioſius illum refutavit opuſcolo 19. cujus initium eſt ex Pſalm. 82. *Ecce inimici tui ſonuerunt & qui oderunt te extulerunt caput.* Verba

Liber de periculis noviſſimorum temporum damnatur.

verbis, ac ſcripturam ſcripturæ opponens. Refert quoque Bzovius ſententiam quam protulit ſummus Pontifex in prædictum librum, illo prius examinato ac diſcuſſo per quatuor Cardinales. Nos libellum qui ſic incipit, *ecce videntes clamabunt foris*, tanquam iniquum, ſceleſtum & execrabilem & inſtructiones ac documenta in eo tradita utpote prava, falſa & nefaria de fratrum noſtrorum conſilio, authoritate Apoſtolica reprobamus & in perpetuum condemnamus; diſtricte præcipientes, ut quicumque libellum iſtum habuerit, eum infra dies octo, ex quo condemnationem noſtram ſciverit, prorſus in toto & in qualibet ſui parte, comburere & abolere procuret. In illos qui noſtri præcepti fuerint contemptores, excommunicationis ſententiam promulgamus. Datum Anagn. 3. nonas Octobris Pontific. noſtri anno 2.

Albertus magnus in 4. Sent. diſt. 17. in articulis 40. 41. 42. 43 44. & 45. multa cum moderatione difficultatem iſtam tractat, omniaque aut ſaltem præcipua motiva ex unaquaq; parte proponit: ſicq; eam reſolvit art. 44. reſpondeo ſine præjudicio quod ſi privilegium audiendi confeſſiones per modum ſupra dictum daretur alicui: ſicut datum eſt privilegium audiendi eos quos movent aliqui verbo prædicationis: firmiſſime credendum eſt quod propter nimiam ſacerdotum negligentiam hoc ſummus Pontifex dedit: quia peccatis noſtris creſcentibus in fine ſæculi, etiam perpauci inveniuntur ſacerdotes qui veri ſunt paſtores, ſed potius vicarii conducti vili pretio: & quod abominabilius eſt nec ſunt perpetuati in multis terris, ſed conducti ad annum vel etiam ad dimidium vel menſem. Et hæc omnia ſcio quia vidi: itaut videatur impleri illud Ezechielis 13. pro fragmento panis pro pugillo hordei corrumpebant me & meum populum. & ideo ſatis neceſſarii ſunt qui vita & ſcientia populum audiant & abſolvant: tamen propter officium paſtorale & reverentiam ſacerdotum, & quia non eſt detrahendum eis coram ſubditis, videtur quod abſolvens privilegiatus deberet injungere confeſſo ſibi, quatenus ad minus in generali oſtendat ſe proprio ſacerdoti ſi Paſtor eſt, vel etiam perpetuus Vicarius. Si autem conductus eſt ad tempus, tunc videtur quod non oportet. Quod extendit ad pœnitentiarium Epiſcopi. Etiamſi confiteatur pœnitentiario ſuperioris, adhuc utile eſt, ne pœnitentiarius diſſolvat ordinem Eccleſiæ & officii ſacerdotum ad populum, & in aliquo remittat eum ad proprium ſacerdotem. Et crederem graviter peccare pœnitentiarium, qui hoc non faceret &c. Ubi Albertus Magiſter magnorum Theologorum tangit originem privilegiorum, ſervatque multam reverentiam ad curatos. Oſtendit quoque in his verbis initio privilegia audiendi confeſſiones laicorum non ita fuiſſe extenſa ab initio ad audiendos indiſcriminatim omnes laicos: ſed illos dumtaxat qui verbo prædicationis ipſorum ad pœnitentiam movebantur: quapropter in Epiſtola ad omnes Archiepiſcopos, Epiſcopos alioſque Eccleſiæ prælatos in regiſto Annalium Lucæ Wadingui tomo 1. Innocentius Papa III. mandat ipſis, ne impediant quominus accedentes ad ipſorum prædicationem poſſint ipſorum fratribus confiteri. Sed cum tempore creverunt privilegia. Unde qui Albertum ſecuti ſunt iſtis limitibus ſeſe non continuerunt, etſi ipſius diſcipuli extitiſſent.

Alberti magni opinio moderatior.

Unde D. Thomas in Opuſculo citato, has inducit probatque concluſiones.

1. Quod Epiſcopus in Parrochia Sacerdoti commiſſa plenam habet poteſtatem, tum quia ex jure 16. quæſtion. 1. *Cunctis fidelibus* Sacerdotes in Parrochiis nihil poſſunt agere ſine licentia Epiſcopi. Tum quia ſuper illud 1. ad Corinth. 2. *In omni locorum ipſorum & noſtro.* dicit gloſſa. i. mihi primitus commiſſo, & loquitur de ſuffraganeis. i. de Parrochia ſubjectis Eccleſiæ Corinthi. Tum quia Parrochianos quiſque magis tenetur obedire Epiſcopo quam Presbytero, ſicut majori poteſtati magis eſt obediendum, ſicut Impera-

ſori, quam proconſuli. Tum quia Sacerdotes ſunt adjutores Epiſcoporum, ſicut dicitur in ordinatione Sacerdotum. Sed ille cui datur aliquis adjutor, non ex hoc amittit poteſtatem operandi cum ſibi vacaverit, imo ipſe eſt principalis operans & adjutor eſt agens ſecundarius: ergo Epiſcopi poſſunt omnia agere quæ ad curam plebis pertinent, irrequiſito Sacerdote, &c. Quod intelligendum ſpectato ſolo jure divino.

2. Quod aliqui ex commiſſione Epiſcoporum poſſunt audire confeſſiones in Parrochiis Sacerdotum. Probat ex cap. *inter cætera* extra. de officio Judicis ordinarii. Item ex illo 1. Cor. 4. *Miſi ad vos Timotheum, &c.* Quia Apoſtoli conſtitutis Sacerdotibus in variis locis, alios inſuper mittebant ad prædicandum & exercenda ea quæ ad ſalutem animarum pertinebant; tum quia quæ ſunt Juriſdictionis committi poſſunt. Item eſt conſuetudo Romanæ Eccleſiæ, &c.

B 3. Quod ſaluti animarum expediat aliis quam Sacerdotibus Parrochialibus prædicationem committi & alia quæ ad ſalutem pertinent animarum. Tum per illud Matth. 9. *Meſſis quidẽ multa, operarii autem pauci: rogate ergo Dominum meſſis ut mittat operarios in meſſem ſuam.* Tum propter multitudinem plebis, quæ uni Sacerdoti non poteſt confiteri. Tum propter infirmitatem quorumdam, qui à confeſſione deſiſterent ex verecundia ſi non poſſent aliis confiteri. Et hanc ipſam quæſtionem Auguſtinus de Ancona in ſumma de Eccleſiaſtica poteſtate quæſt. 19. art. 5 reſolvit in hunc mundum.

Ad quintum ſic proceditur. Videtur enim quòd Papa non poſſit immediatè in qualibet Diœceſi vel Parrochiâ, quod poteſt Epiſcopus vel Sacerdos: quia quãdo Epiſcopus committit curam Presbytero alicujus Parrochiæ, exonerat ſe tunc à cura illius Parrochiæ, ut nihil ulteriùs ſe habeat ibi intromittere; aliter grave onus remaneret ſub Epiſcopo, niſi cura remaneret ſuper Sacerdote, cui committitur cura. Unde ſcribitur 3. Reg. 20 *Cuſtodi virum iſtum, quod ſi lapſus fuerit, anima tua pro animâ illius.* Ergo ſimiliter quando Papa committit Epiſcopatum alteri, exonerat ſe à cura illius Epiſcopatus, ut nihil ulteriùs habeat ſe intromittere; aliter magnum periculum & importabile onus acciperet, totius multitudinis curam aſſumens.

Præterea ſicut ſubditur Epiſcopus Archiepiſcopo, ſic Presbyter ſubditur Epiſcopo: ſed Archiepiſcopus nihil poteſt ſupra illos qui ſubduntur Epiſcopis: unde ſcribitur 9 quæſt. 3 *Archiepiſcopi nihil de Epiſcoporũ cauſis, aut aliis communibus aſſumant ſine eorum conſenſu:* Ergo ſimiliter Epiſcopi non poſſunt aliud de his, quæ pertinent ad Presbyteros, & per conſequens nec Papa poteſt de his, quæ pertinent ad Archiepiſcopos, vel Epiſcopos vel Presbyteros.

Auguſtinus de Ancona.

Præterea ſcribitur Act. 15. quod Jacobus Epiſcopus Hieroſolymitanus præſente Petro dedit ſententiam in ſuâ Diœceſi de obſervatione legalium, dicendo: *Viſum eſt Spiritui ſancto & nobis nihil imponere vobis oneris, quam hæc neceſſaria, ut abſtineatis vos ab immolatis ſimulachrorum, & ſanguine ſuffocato, & fornicatione.* Quod non feciſſet, ſi Petrus potuiſſet in ſuâ Diœceſi, quod ipſe poterat.

E In contrarium eſt, quia ordo qui ſervatur in poteſtatibus temporalibus, multo fortiùs ſervandus eſt in poteſtatibus ſpiritualibus: ſed gloſſa ſuper illo verbo Rom. 13 *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita eſt*; ſic dicit, quia poteſtati majori magis eſt obediendum quam minori, ſicut proconſuli magis quàm procuratori, & Imperatori magis quàm proconſuli; ſimiliter magis obediendum eſt Papæ quàm Epiſcopo, & Epiſcopo magis quam Presbytero.

Reſpondeo dicendum, quòd ſicut dicit Gloſſa Luc. 10. *Papa tenet locum Petri in Eccleſia. Epiſcopi vero locum Apoſtolorum, Presbyteri vero locum 72. Diſcipulorum.* Abſurdum autem videtur, quod Petrus non potuiſſet ſolvere & ligare ſine authoritate Apoſtolorum vel diſcipulorum, etiam in provinciis & parochiis

A eis deputatis, cùm ſingulariter Petro fuit dictum: *Dabo tibi claves*, & ipſi nonniſi per uſum clavium poteſtatẽ ligandi & ſolvendi haberent. Eodem modo abſurdum eſt dicere, quòd Papa non poſſit ſolvere & ligare in diœceſi cujuſlibet Epiſcopi & parochia cujuſlibet Presbyteri, vel abſolutionem & ligationem committere quibus placet. Poteſt etiam in provinciis & parochiis eis deputatis omnia facere per ipſum vel per commiſſionem, quod ipſi Epiſcopi vel Presbyteri facere poſſunt, & adhuc amplius.

Ad primum ergo dicendum quòd falſum aſſumitur, eo quòd commiſsâ parochiâ Presbytero, adhuc totius plebis cura remanet in poteſtate Epiſcopi, ſcribitur enim, 10 q. 1. *Quæcumque res Eccleſiaſticæ ſunt, convenit cum omni diligentia & bona fide quæ Deo debetur, ſub judicio & poteſtate Epiſcopi gubernari & diſpenſari, cui totius plebis animæ videntur eſſe commiſſæ.* Et Apoſtolus 2. Corinth. 11. Poſtquam coram Corinthiorũ cõmiſerat Apollo, dixit: *Præter illa quæ intrinſecus ſunt inſtantia, mea quotidiana ſollicitudo omniũ Eccleſiarum.* Nec tamen Epiſcopus aſſumit grave periculũ & importabile onus, quia Presbyteros tanquã inferioris ordinis aſſumit coadjutores. Unde quando eos ordinat, dicit: *Quanto fragiliores ſumus, tanto his magis omnibus indigemus*; Per quorum auxilium tatur à periculo & oneratione, ſed non à poteſtate & juriſdictione.

Ad ſecundum eſt dicendũ quòd non eſt ſimile, quia Presbyterum ſubjici Epiſcopo de jure naturali eſt & divino, cùm naturaliter omne imperfectum ſubdatur perfecto; unde naturaliter Epiſcopus immediatam juriſdictionem habet in parochiâ Presbyteri, cùm poſſit ipſum coram ſe vocare & excommunicare: ſimiliter Papa in quolibet Epiſcopatu vel in qualibet parochiâ:
C ſed Epiſcopum ſubdi Archiepiſcopo eſt de jure poſitivo ex inſtitutione Eccleſiæ, unde non habet immediatam juriſdictionem Archiepiſcopus in Epiſcopos ſuffraganeus ſuos & ſubditos eorum, niſi in illis in quibus Eccleſia ſtatuit.

Ad tertium eſt dicendum quòd Jacobus protulit ſententiam authoritate Petri: quia ut ibi dicit Gloſſa; *Conventus faciendus eſt Epiſcoporum, ad diſcernendũ ea quæ ſunt fidei.* Hoc tamen non eſt niſi authoritate Papæ, ſicut tunc conventus Apoſtolorum eſt factus ſuper obſervatione legalium authoritate Petri.

D Confirmat Durandus in 4. diſt. 17. q. 15. Epiſcopus, inquit, de omnibus caſibus ſuæ diœceſis poteſt ſe intromittere, &c præter poteſtatem ordinis quam recipit in ſua cõſecratione, habet poteſtatem juriſdictionis in toto Epiſcopatu ſuo & ſuper omnes ſubditos ſacerdotis parochialis. Ergo poteſt audire confeſſiones omnium ſubditorum in Epiſcopatu ſuo. Imo plus pro utilitate ſubditorum poteſt prohibere ſacerdotem parochialem à confeſſionibus audiendis: nec mirum quia poteſt etiam prohibere ipſum ne baptizet, ſicut habetur expreſſè 16 q. 1 can. cunctis. Addit tale audiendi confeſſiones officiũ poſſe cõmittere Epiſcopum. Primo quia quæ ſunt juriſdictionis ordinariæ poſſunt cõmitti aliis, ſicut expreſſè habetur extra de officio ordinarii c. *His quibus.* Secundò quia *extra* de officio

Durandi ſententia.

E ordinariorum cap. *inter cætera jura*, datur Epiſcopis ut in cathedralibus Eccleſiis & cæteris collegiis aſſumant ſibi viros idoneos coadjutores in officio prædicationis & audientia confeſſionum. Poſſunt autem committere non ſolum ſacerdotibus ſæcularibus ſed etiam religioſis, & noviſſimè Joannes Papa XXII. vocato Magiſtro Joanne de Poliaco ſacræ Theologiæ Doctore, qui aſſerebat quod confeſſi fratribus Prædicatoribus & Minoribus tenentur eadem peccata propriis Curatis parochialibus iterum confiteri, & data ſibi audientia in conſiſtorio, cùm neſciret reſpondere rationibus contra eum factis, compulit eum revocare prædictam opinionem & damnavit eam ac reprobavit de conſilio fratrum, & confirmatur per generalem conſuetudinem Eccleſiæ

quæ eſt maximæ authoritatis. Papa enim habet Pœnitentiarios qui pro nunc ſunt omnes religioſi. Epiſcopi verò habent Pœnitentiarios tam ſæculares quàm religioſos, qui abſolvunt omnes ad ſe venientes ſine licentia ſacerdotum Parochialium, non ſolùm de majoribus reſervatis à Papa vel Epiſcopis, ſed de omnibus quæcunque voluerint confiteri: Dicere autem quod hæc generalis conſuetudo per univerſum mundum obtenta, & per Papam & Prælatos Eccleſiæ approbata, ſit pernicioſa, & in periculum urgens animarum, eſt quaſi ſacrilegium.

Dixerat autem: In hac quæſtione non eſt differentia inter audientes confeſſionem ex commiſſione Epiſcopi & privilegio Papæ & in privilegio includitur commiſſio, & ſi qua eſſet, minus deberet eſſe dubium de habentibus privilegium Papæ, quam de habentibus ſimplicem cõmiſſionem Epiſc. quia Papa poteſt diſpenſare in ſtatuto juris poſitivi, cùm ipſe ſit juris conditor.

Porro D. Bonav. in 4. diſt. 17. p. 3. art. 1. q. 5. idem aſſerit & communiter Theologi omnes melioris notæ.

Hervæus Britto.

Quod autem quidam objiciebant ſic poſſe contingere ut nullus Curatis confiteretur, quia poſſunt omnes ire ad fratres, ſolvebat Hervæus Britto Doctor Pariſ. ex fratre Laico in Ordine D. Dominici, Magiſter Generalis totius Ordinis, in lib. *De poteſtate Papæ*: Dicendum quod licet omnes ire ad fratres pro confeſſione, ſit poſſibile, accipiendo poſſibile per oppoſitum ad impoſſibile quod includit repugnantiam terminorum, tamen omnes ire ad fratres non eſt poſſibile quod natum eſt eſſe ſecundùm curſum communem, qui eſt in Eccleſia propter quatuor. Primum eſt multitudo populi quia in pluribus aut ſaltem multis accidit, quod curatus non ſufficeret ſine pluribus adjutoribus. Secundum eſt propter tarditatem populi, qui expectant communiter ad confitendum uſque ad ramos palmarum, ita ut vix poſſint audiri etiamſi eſſent 11. & 12. auditores. Tertium eſt propter diverſam inclinationem populi ad diverſas conditiones confeſſorum. Quia quidam volunt habere illos qui ſunt ſtrictæ conſcientiæ in pœnitentiis: alii volunt habere illos qui faciunt, ait, bonum forum. Quartum propter moderamen quod conſuevit poni in talibus licentiis, quod ſcilicet debent exponi electi fratres & in tali numero qui debent ſufficere ſecundùm multitudinem cleri & populi.

Curatorum juriſdictio unde & qualis?

Alii dubium ingerunt ex eo quod Curati ſunt de jure divino & inſtituti à Chriſto ſecundùm doctrinam communiter receptam in Facultate Pariſienſi, apud Gerſonium ſermone contra bullam Mendicantium: unde inferunt non poſſe Parochianos iis nolentibus aliis Sacerdotibus ſubjici. Reſpondetur Curatos eſſe immediatè à Chriſto, non immediatione ſuppoſiti ſed virtutis. Habent enim poteſtatem ſuam in plebem per aliquod medium quod eſt Papa vel Epiſcopus, ita Chriſto id inſtituente. Deinde quamvis ſtatus Curatorum ſit de jure divino nec poſſit in totum deſtrui ab alia poteſtate ſuperiori, quia ſemper neceſſe erit eſſe aliquos Presbyteros qui ſub Epiſcopis ſalutem curent animarum, aliqua tamen ſunt in illo ſtatu quæ ſunt de jure humano, ut inter cætera ſingularitas curati, perpetuitas illius & extenſio juriſdictionis ad hos aut illos populos. Nam poſſunt poni duo curati in una Parochia, ut de facto in multis Parochiis inveniuntur, & unus eorum poſſet eſſe regularis. Poſſunt etiam poni ad determinatum tempus, triennium aut ſexennium, ut eſt in aliquibus Diœceſibus, in quibus Epiſcopi mutant mittuntque curatos de loco ad locum. Poteſt quoque eorum juriſdictio modo dilatari, modo coarctari, ut ex unione & ſeparatione beneficiorũ conſtat. Quin etiam circa ſacramenta non eſt æqualis omnium curatorum poteſtas, cum quibuſdam nihil liceat ordinariè circa Baptiſmum, quibuſdam circa Extremam-Unctionem pro diverſitate locorum, hæc enim limitat Eccleſia abſque violatione juris divini.

Unde Facultas Pariſ. an. 1419 Joanni Sarrazio Ord. Prædicatorum inter alias propoſitiones, quibus ordinavit eum ſubſcribere, hæc erat prima, *Omnes poteſtates juriſdictionis Eccleſiæ, alia a Papali poteſtate ſunt ab ipſo Chriſto, quantum ad inſtitutionem & collationem primariam, a Papa autem & ab Eccleſia quantum ad limitationem & diſpenſationem miniſterialem.* per quod patet diſcrimen inter Papam ac Prælatos alios ſeu Epiſcopos ſeu curatos, quod Papa immediatè immediatione ſuppoſiti recipit a Chriſto juriſdictionem ſine limitatione locorum, perſonarum aut caſuum, alii verò à Papa aut Eccleſia juriſdictionem recipiunt cum limitatione ad talem locum, perſonas & caſus. Porro Papa concedendo tales limites juriſdictionis non privat ſe propterea jure ſuo ſuper univerſos & ſingulos fideles. Ita Rex qui committit judices ex ordinatione divina ad exercenda judicia: non privat ſe jure ad judicandum per ſe vel per alios, ſi expedire judicaverit, & qui ita judicatus eſt per alios non tenetur iterum ſubire judicium proprij judicis, qui etiam liber erit in conſcientia de injuſtitiis judicij, ſi quæ interveneriit: ſicut etiam curatus liber erit coram Deo, ſi quid (quod Deus avertat) non benè geſtum ſit in judicio & pœnitentia ſubditorum ſuo regimini cum Epiſcopo & Papa, disjunctivè tamen quoad hanc rem ſpectat, commiſſorum. Quod non eſt modicum ſolamen de propria ſalute ſolicitis Paſtoribus.

Papa juriſdictio à quo eſt?

Ratio verò hujus doctrinæ in hoc eſt, quod ſanctuarium Dei hæreditate non poſſideatur, aut jure conſanguinitatis, ac ſi rex inſtitueretur aliquis cum futura ſucceſſione, tunc enim ſequireretur jus regni hæredibus ex tali inſtitutione ſine nova collatione juriſdictionis: non ſic inſtituti ſunt Apoſtoli & 70. diſcipuli: ideo cum in eorum locum ſubſtituuntur Epiſcopi & Curati, indigent nova collatione juriſdictionis per Papam, qui virtualiter totam Eccleſiam repræſentat, eoſque vocat in partem ſolicitudinis, ideò ſcriptum eſt Pſal. 18. *Pro patribus nati ſunt tibi filii conſtitues eos principes ſuper omnem terram.* Quæ de Eccleſia intelliguntur, quæ totam terram diſtribuit paſtoribus, unicuique partem ſuam: nam illud quod Papa facit etiam Eccleſia dicitur facere, tanquam ipſius caput univerſale. Ex quibus patere poteſt inſtitutionem illam curatorum de jure Divino, non obſtare quin Papa vel Epiſcopus (ſemotà obligatione contractuum aliorum) poſſint audire confeſſiones aut ad eas delegare. Etſi in hoc poſſit intervenire exceſſus & peccatum, ſi indebitè fiat præter decorum, maximè in clero numeroſo omnique virtute ac ſcientia exculto, ad quem pertinet Parochiarum adminiſtratio.

Urgent eſſe obligationem reciprocam inter curatum & Parochianum, ut quemadmodum tenetur curatus adminiſtrare res ſacras Parochiano, ſic ille ab eo teneatur eas ſuſcipere. Reſp. cum præceptum iſtud ſit affirmativum, non obligare pro ſemper, ut ajunt, ſed in neceſſitate. Deinde obligatio Parochiani eſt ad Papam, Epiſcopum & curatum, non conjunctim ſemper, ſed disjunctivè: unde non eſt obligatio ad ſolum curatum, & Gerſon tomo 3. de Concilijs Evangelicis & ſtatu perfectionis, unde petita eſt iſta objectio, docet mutuam naturalem & divinam eſſe obligationem inter curatos & Parochianos, quam generaliter Papa non poteſt ab omnibus tollere, quod etiam extendit ad poteſtatem abſolvendi, nequaquam tamen obligationem illam limitat erga ſolos curatos. Scilicet disjunctiva verificatur, quacumque ejus parte exiſtente vera. Nec deſinit curatus eſſe curatus etſi ſubditum non abſolvat, quia curatum non eſſe, dicit magis jus & poteſtatem curandi quam uſum actualem.

Proprius Curatus quis?

Inſtant ſaltem ex præſenti decreto Concilij Lateranenſis obligari fideles omnes ad confitendum curato vel alteri ex ejus licentia tempore paſchatis. Reſpondetur etſi verius ſit Concilium per proprium Sacerdotem intellexiſſe curatum, ut diximus 3. parte examinis pœnitentium quæſito 67. edit. 4. non deputatos alios à Papa vel Epiſcopo, ut patet ex eo quod cum

ejus licentia poſſit abſolvi Parrochianus ab alieno Sacerdote. Quod non poſſet ex licentia deputatorum, cum delegatus non poſſit delegare. Attamen Concilium non determinat præcisè tempus Paſchale pro confeſſionis annuæ obligatione, advertit autem Alphonſus à Caſtro lib. 2. de poteſtate legis pœnalis c. 9. legis publicationem neceſſariam eſſe ut illa obligare poſſit. At quod illa, inquit, verbis ſuis non exprimit, idem eſt ac ſi in mente Legiſlatoris manſiſſet & non fuiſſet verbo aut ſcripto publicatum. Unde ex obligatione præciſa hujus Concilii tenetur Parochianus ſemel confiteri in anno proprio Parocho ac in Paſchate, ſi per anni curriculum huic obligationi non ſatisfeciſſet. Quod ſi ſatisfecerit antea obligationi hujus decreti non videtur ex vi illius obligatus, quidquid ſit interim de obligatione naſcente ex aliis decretis. Unde diſtinguendum eſt tam inter proprium Sacerdotem Concilii Lateranenſis quam inter proprium Sacerdotem latius ſumpto nomine proprii Sacerdotis qui tripliciter ſumitur, ut docet D. Bonaventura in 4. diſt. 17 p. 3. art. 1. q. 2. communiſſimè pro eo qui poteſt abſolvere vel ex propria authoritate vel ex delegatione, communiter pro eo qui poteſt abſolvere ex propria authoritate vel officio tanquam prælatus ordinarius, ut Epiſcopus & Sacerdos Parochianus, & propriè pro ſolo curato. Diſtinguendum rurſus inter obligationem ad confitendum ſemel in anno & confitendum tempore Paſchali, nam rejecta aut non obſervata iſta diſtinctione, male intelliguntur & allegantur bullæ Benedicti XI. Martini IV. Innocentii VIII. & decretum facultatis Pariſienſis anni 1400. Ubi de iſta propoſitione. Parochianus confeſſus fratribus ſatisfecit decretali omnia utriuſque ſexus *de pœnit. & remiſſ.* nec tenetur confiteri proprio ſuo Curato ſemel in anno, nec ab eo petere licentiam; ſic cenſuit facultas. *Hæc propoſitio ut jacet, eſt ſcandaloſa & juri communi contraria, & pro ſubditorum ad Prælatos debita obedientia & reverentia obſervantia publicè revocanda.* Nec enim in propoſitione damnata expreſſum erat tempus Paſchale. Diſtinguendum tertio inter obligationem ortam præcisè ex decreto Lateranenſi & eo ſtante, ut locuti ſunt quidam ex obligatione orta ex aliis decretis quæ ſubſecuta ſunt variis temporibus propter exortas tempeſtates & diſſidia inter curatos & regulares, occaſione hujus decreti. Niſi enim iſta omnia diligenter obſerventur, multi per obſcuras & indiſcuſſas diſputationes digladiantur, cum modico fructu & cum multo ſcandalo. Quæ diſſidia creſcunt quotidie ex nimia æſtimatione quorumdam Conciliorum non approbatorum à Summo Pontifice, aut ex mala interpretatione Concilii Tridentini Seſſ. 24. c. 13. de reformatione, ubi decernit diſtinctionem populi in certas propriaſque Parochias non-obſtantibus quibuſcunque privilegiis, ut ab aſſignato proprio Parocho eoque ſolo licitè ſacramenta ſuſcipiat. Quis enim ſtatim non intelligat ex terminis ſolum ibi excludere tantum alienum Parochum, & privilegia non poſſe impedire diſtinctionem populi in certas Parochias?

Proprius Sacerdos.

Decretū facultatis Pariſienſis.

Ioannes de Annoſis.

Afferunt quidam ſententiam Theologi cujuſdam, Ioannis de Annoſis qui anno 1327. fervente contentione his de rebus, orationem ſeu declamationem habuit quandam publicè in univerſitate Pariſienſi coram magna multitudine, quæ etiam dicenti applauſit, in qua inter cætera hæc habet. Proprius ſacerdos dicitur propriè quando dicit convenientiam. Hoc modo Papa eſt proprius Sacerdos omnium quantum ad caſus ſibi reſervatos, quia per ſe vel per alium tenetur illorum confeſſiones audire & è contrario illi tenentur ei confiteri. Sed quantum ad alios caſus & alia ſacramenta non tenentur eis nec è contrario. Sic dicendum de Epiſcopo, qui quia eſt proprius Sacerdos omnium ſuæ Diœceſis quantum ad caſus ſibi reſervatos & quantū ad duo Sacramenta, quæ ſunt confirmatio & Ordo, in aliis autē non eſt proprius Sacerdos. Curatus verò quoad omnia alia peccata & ſacramenta eſt proprius

A Sacerdos, quia obligatur ad illa. Adventitij verò in nullo ſunt proprii Sacerdotes penitus, quia in nullo tenentur ſubditis nec è contrario, & in nullo pro talibus ſunt onerati, nec de eis ſibi aliqua cura committitur.

Licuit hunc tractatum per tranſennam ac carptim legere in Bibliotheca Choletæa manuſcriptum, & in compactura quibuſdam aliorum opuſculis ſubjunctū.

Exorditur Author ab hac ſententia. *Obedite prępoſitis veſtris & ſubjacete eis, ipſi enim pervigilant quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri.* ad Hebr. 13.

Continet liber iſte quatuor articulos Primus de confitentis obedientia. Secundus de confeſſionis efficacia. Tertius de Confeſſore ordinario. Quartus de confeſſore adventitio.

Parum autem favet propoſitioni ad quam confirmandam adducitur, cùm magis tractet an expediat
B confiteri delegatis quos adventitios vocat, quam utrum validæ ac licitæ ſint confeſſiones eis factæ. Nec videtur negare quin abſolutio data à Papa aut Epiſcopo ſit valida.

Siquidem pagina 197. ſibi obiicit Papam vel Epiſcopum non poſſe per ſe vel per alium audire confeſſiones ſubditorum hujus Curati contra voluntatem ſuam in caſibus non reſervatis ſpecialiter, quando iſte Curatus diligenter facit officium ſuum ſine defectu notabili propter quem debeat privari jure ſuo. Tum ſubjungit. Reſpondeo, multa poſſunt fieri, quæ non expediunt, ſicut prius allegatum eſt per Apoſtolum ſic, *Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt.* Talia enim conſiderata debent in quolibet faciendo quod expediat ſecundùm utilitatem, quod liceat ſecundùm
C æquitatem, quod deceat ſecundùm honeſtatem. Et ferè totus videtur iſte Author in hoc eſſe, ut poſita inſtitutione immediata à Chriſto majorum & minorum Prælatorum, Epiſcoporum & Curatorum, oſtendat pericula quæ poſſunt evenire ex reſcripto, quod tunc in favorem regularium emanaverat, multa in eorum vituperium congerens per majorem partem operis, maximè quod putet eos magis lucrum temporale quam ſalutem animarum procurare. Et quod prælati teneantur reddere rationem pro ſuis ſubditis, & quod Curato magis incumbit vocare adjutorē, & quod Philoſophus reprobet multitudinem principum, contra hoc quod objiciebatur à regularibus, melius eſſe habere duo refugia. Quod magis divites quærant quam
D pauperes. Quod abſque culpa innocens puniri non debet & Curatus jure ſuo privari. Quod adventitius ſit veluti accidens quod ſupponit ſubſtantiam completam, & ſubjecto cui accidit inhærere debet, non ab eo divelli. Quæ omnia & ſimilia facilè diſſolventur oppoſitione aliarum rationum. Nec verò verba quæ afferuntur ex eodem Authore probant illicitam eſſe atque adeo invalidam confeſſionem factam deputatis, quos etiam confirmat præſens Concilium can. 11. cùm aſſerat tantùm iſte Author deputatos non eſſe proprios ſacerdotes, ſumpto nomine proprii ſacerdotis pro eo qui ex obligatione tenetur aliquod ſacramentum adminiſtrare ſibi ſubdito.

Alij objiciunt ſimilitudinem Hierarchiæ Angelicæ cui conformari debet Eccleſiaſtica: at in illa ordines
E infimi non illuminantur niſi per medios, non per ſupremos aut per caput omnium: ſic ergo Laici debent illuminari per paſtores immediatos, non per ſupremum caput aut ejus delegatos.

Sed hoc argumentum nimis probat & nihil probat: quia ordo qui eſt inter Angelos ad illuminandum non eſt ita neceſſarius, quin etiam ſupremi inter Angelos illuminent infimos, & ipſos homines ad quos aliquando mittuntur, ſine interventu mediorum, juxta quod dicit Apoſtolus ad Hebr. 1. *Omnes ſunt adminiſtratorij Spiritus.* Unde Parochianus poterit reduci ad Chriſtum per Parochum, per Epiſcopum & per Pontificem: ſicut homines reducuntur ad Deum per Angelos ſeu infimæ, ſeu mediæ, ſeu ſupremæ Hierarchiæ, licet teneantur magis ordinariè &

communiter reductionem illam fieri per Angelos: ſicut magis ordinariè fit per curatos: ſed id non ita neceſſarium; quin fieri poſſit etiam per Epiſcopum aut Summum Pontificem eorumque delegatos non minus quam per delegatos curati, ſic Deo abundanter & quaſi ſuperabundanter providente ſaluti animarum.

At cur inquies, eo ipſo quod per Eccleſiam electus in Papam accipit poteſtatem immediatè à Chriſto qui ab hominibus immutari non poteſt: ſic electus in Epiſcopum aut curatum immediatè à Chriſto juriſdictionem non accipit: ſicut Apoſtoli acceperunt.

Ratio eſt quia univerſalis Vicarius non poteſt inſtitui niſi à principali Domino, Vicarij vero particulares poſſunt inſtitui à Vicario univerſali jam inſtituto: ideo oportet primo illum inſtitui à Chriſto qui univerſalem ſollicitudinem ac regimen habet Eccleſiæ. Ac ſicuti Rex abiens in Regionem longinquam conſtituit per ſe Regni adminiſtrum generalem: ac ille quidem non confert poteſtatem judicibus ac præſidibus jam à Rege inſtitutis: ſi quis tamen eorum moriatur ſubſtituit ijs ſucceſſores, & quæ non ſunt adhuc expreſſè à Rege determinata de limitibus poteſtatis ipſorum, ipſe determinat: novos etiam Præſides inſtituit ſi opus: ſic ſic eſt de D. Petro & ejus locum tenentibus. Quare cum nullæ ſedes Epiſcopales aut Parochiales in particulari à Chriſto determinatæ inveniantur, juris fuit D. Petri providere.

Sic olim ſe habebant de hac re diſſidia, & quæ plura vidimus noſtro tempore renovata, nec forſan deerunt qui in poſterum eadem reſtaurent, ideoque iſta dedimus quæ ad veritatem perſpiciendam in hac obſcuritate alicujus momenti eſſe poſſunt, atque ad hujus decreti Lateranenſis Concilij Can. 21. elucidationem aliquam, quod ſemper & in pluribus locis magnas peperit controverſias. De quibus extat adhuc Richardi Archiepiſcopi Armachani primatis Hiberniæ Oratio habita in conſiſtorio coram Domino Papa Joanne 22. ſuper materia mendicitatis ac privilegiorum apud Avenionem octava die menſis Novembris anno Domini 1357. pro defenſione Curatorum. Sed & defenſio Religionis Mendicantium contra præfatum Archiepiſcopum edita à Magiſtro Rogerio Chonoë Ordinis Minorum, ubi & decretum præſentis Concilij multis illuſtrat, imo & totus fere eſt in illo explicando. Porro quidquid recens parturiunt libri hujus temporis hac de re, magna ex parte ex his fontibus derivatur in quamcumque vergant ſententiam. Solum hoc adverto ex prædicto Rogerio cap. 3. nullateous eſſe præceptum per decretum præſens quod quis confiteatur proprio Curato in perſona, quia ſecunda pars decreti eſt diſpenſatoria ſuper ejus prima parte: quâ permittitur ut alteri ex ejus licentia fiat confeſſio: igitur implens ſecundam partem & alteri confitens de proprij Sacerdotis licentia, ad primam ulterius non tenetur. Non convenio tamen cum illo, quod nomen proprij Sacerdotis in hac decretali amplius extendat, quam ad Curatum, etſi poſtquam in Lateranenſi V ſub Leone X. declaratum eſt ſatisfacere præcepto hujus decretalis qui privilegiaris confiterentur in Paſchate, jam ex vi alterius decreti extenditur ulterius. Quia decretalis hæc in varijs temporibus diverſas recipit modificationes, cum poſſit Eccleſia mutare leges ſuas, ſicut ipſe Deus mutavit legem veterem in novam & Evangelicam, ſicut docet præſens hoc Concilium.

Quod autem ſpectat ad noſtra tempora, non eſt tanta difficultas: cum poſt Concilium Tridentinum & ultima arreſta, juris ſit Epiſcopi dare approbationem cum limitatione temporis, caſuum, perſonarum, &c.

Solutio difficultatis. Dicet aliquis, cur Concilium non determinavit tempus Paſchale pro confeſſione ſicut pro Euchariſtia ſuſcipienda? Reſpondetur propter neceſſitatem confeſſionis, expediens viſum non fuiſſe ut coarctaretur illius præceptum ad aliquod determinatum tempus, ut quovis alio tempore liberius fieret, nec remitteretur ſub hoc prætextu quod tempus obligationis nondum adeſſet. Sic omnia prudenter fiunt per Eccleſiam. Sed de his plura diſſerendi ſe dabit occaſio.

Advertendum autem pœnam injunctam de excommunicatione & privatione ſepulturæ contra illos qui huic præcepto defuerint, eſſe tantum comminatoriam, ut etiam ſi vigeret adhuc præceptum in viridi obſervantia, ut vocant, non liceret abſque ſententia Judicis Eccleſiaſtici privare quemquam Orthodoxum ſepultura Eccleſiaſtica præciſe ex vi hujus decreti.

De Simonia in ingreſſu Religionis.

Porro dubium aliud graviſſimum exoritur ex Canone 64. quo tam ſeverè puniuntur quæ cum aliqua pecunia admiſſæ ſunt in Monaſteria, ut egredi cogantur, &c. Quomodo etiam hodie in tota ferè Eccleſia mos invaluit ut nonniſi per portam auream ingrediantur puellæ in Monaſteria. Difficultas hæc plures torſit. De qua dixi 3. parte examinis pœnitentium, quæſito 15. editionis tertiæ. Difficultatem hanc ſolui diſtinctione duplicis Simoniæ, ſcilicet Iuris Divini & Poſitivi. Cum autem datur pecunia in ingreſſu Religionis non pro ipſo ingreſſu, ſed pro indemnitate Religionis, Simonia eſt tunc juris poſitivi. Jus autem poſitivum contraria conſuetudine aboleri poteſt. De hac difficultate Leſſius in reſolutionibus variorum caſuum conſcientiæ *Verbo* Simonia caſu 9. Etſi, inquit, probabilius ſit eſſe Simoniam quando Monaſterium ſatis opulentum exigit aliquid in receptione religioſorum vel religioſarum pro victu, veſtibus, convivijs & ſimilibus, alioquin non recepturum eos, ut patet extravag. Urbani IV. & Franciſco Victoria 2. part. de Simonia num. 12. ubi ait hanc eſſe communem ſententiam Doctorum, nempe veterum: tamen probabilis eſt ſententia eorum, qui dicunt hoc jus per contrariam conſuetudinem, prælatis conniventibus eſſe ſublatum, modo non exigatur pro ipſo ſtatu religionis. Ita multi Doctores in Hiſpania & Italia qui dicunt hanc ſententiam eſſe ſecuram, quia Simonia Juris poſitivi poteſt aboleri: talem autem dicunt hanc eſſe. Idem tenet Navarrus cap. 27. num. 106. dum ait quod excuſentur a mortali ubi eſt conſuetudo contraria. Infero primo, poſt factum poſſe hanc ſententiam teneri & non eſſe cenſendos excommunicatos qui id fecerunt. Infero ſecundo, omnibus modis conandum ut hæc conſuetudo tollatur, ubi commodè fieri poteſt: quia potius eſt corruptela quam conſuetudo, ut inquit Urbanus. Concludit tamen rem poſſe tolerari ut probabilem.

Chriſtianus Lupus ad Canonem 19. Concilij ſeptimi multa congerit ad probandam Simoniam in ingreſſu Religionis, ſi fiat cum pacto pecuniarum: excipit tamen Monaſteria Belgij. Monaſteria, inquit, quæ piiſſimus Dominus Rex ſuis juribus exigere numquam voluerit, in Monachorum ſuorum Hæreditatem numquam poſſunt ſuccedere, ideoque ante illorum profeſſionem de ipſa cum parentibus ſtipulantur, accipiuntque quid præſens pro grandi futuro. Non itaque de Monaſtici ingreſſus aut profeſſionis, ſed de ſpectantis ad nos Hæreditatis pretio paciſcimur, ubi nulla vel ſpecies eſt Simoniæ. Opulenta & Fratrum ſuorum ſufficientem ſuſtentationem habentia ad ſummum de avaritia notari poſſunt.

De Abbate Ioachim.

QUia brevius perſtricta eſt cauſa Joachimi Abbatis, Ciſtercienſis ordinis, quæ magna pars fuit hujus Concilij circa doctrinam, ideo ſequentia duximus eſſe ſubjungenda. Dicta Joachim Abbatis ad tria reducuntur. Primò enim dicit quod eſſentia generat & generatur in divinis, & de hoc ſatis patuit ſupra. Secundò idem Joachim dicit, quod tres perſonæ divinæ ſolum ſunt unum quaſi unitate ſpecifica, & ſic collectivè & non identicè, ſicut Petrus, Jacobus & Joan-

nes ſunt tres perſonæ humanæ, & in uno aliquo opere ſimul operantes ſunt unum ſcilicet collectivè & unitate ſpecifica. Et hic eſt error peſſimus & damnatus per Papam & Concilium generale Eccleſiæ *Extra.* de ſumma Trinit. & fide Cathol. cap. *damnamus Ioachim.* Nam ibidem declaratur, quod eadem divina eſſentia numero & non ſolum ſpecie eſt in tribus perſonis, & ſic ibi eſt identica unitas, ſicut in anima rationali tres ſunt potentiæ, ſcilicet memoria, intellectus & voluntas, identicè non collectivè. Iſte Joachim ſicut inſcius modico credidie ſigno, probans ſuam poſitionem ex illa authoritate Chriſti orantis Patrem, dicentis: *Rogo ut ſint unum, ſicut & nos ſumus.* Unde dicit quod ex æquo nos non ſumus unum, niſi unitate naturæ ſpecificæ: Ergo nec perſonæ divinæ ſunt unum niſi unitate ſpecifica. Sed ad hoc B reſpondetur ex prædicta decretali, quod ibi, *ly ſicut*, non dicit plenam ſimilitudinem, ſed ſic intelligitur. Rogo ut ſint unum ſecundum ſuum modum, ſicut nos ſumus unum ſecundum noſtrum modum, quia tres perſonæ ſunt unum per eſſentiam, nos autem ſumus unum per charitatem. Simile dicit Matth. 5. *Eſtote perfecti, ſicut & Pater veſter cœleſtis perfectus eſt:* Et tamen impoſſibile eſt, quod nos ſimus ita plene perfecti ſicut pater cœleſtis, quia ille perfectus eſt natura, nos autem accidentali dono, ſed intelligitur ſecundum modum noſtrum, ſicut eſt nobis poſſibile. Tertiò idem Joachim dicit quòd Magiſter Sententiarum eſt hæreticus, eo quòd dicit eſſentiam nec generare nec generari. Sed Papa cum Concilio damnavit dicta Joachim, & approbavit dicta Magiſtri, quæ in C hoc reddita ſunt maximè authentica ſecundum Scotum. Proinde Bonaventura 1. Sent. diſt. 5. dicit, quòd iſte Joachim Abbas fuit maximè præſumptuoſus & ſuperbus, qui cùm eſſet ſimplicianus & ignorans, tanto Magiſtro contradicere auſus eſt, unde meritò compulſus eſt revocare & libellum ſuum Concilio Lateranenſi præſentare, & quoniam Eccleſiæ obedivit & correctioni ſe ſubmiſit, ideò non eſt hæreticus, nam qui errat & paratus eſt corrigi, non eſt hæreticus 24. q. 13. *Dicit Apoſtolus.* Denique plura ſalſa loquutus eſt etiam de adventu Antichriſti: & quia poſuit adhuc tertium teſtamentum evenire, ut primum ſcilicet vetus Patri, ſecundum ſcilicet novum Filio, tertium Spiritui ſancto attribuatur, & multa alia fatua, propter quæ Bonavent. vocat illum pſeudoprophetam, D quamvis aliqui ſalvando eum dicant, quòd plura vera prophetaverit, quæ tamen à nobis non intelliguntur. *Ex Pelbarto de Themiſuar 1. p. aurei Roſarij Theologiæ* verbo *opinio* §. 3.

Scripſit idem Abbas commentaria in aliquot ſcripturæ libros ex quibus legi ex parte commentarium ipſius in Jeremiam: ſed nihil magis abſonum à ſenſu Prophetæ.

Sunt nihilominus qui ipſum efferant, & exiſtiment Spiritum Prophetiæ habuiſſe, teſtatur quoque Blaſius Viegas in cap. 3. Apocalipſis ſect. 3. ubi ejus Apologiam agit, extare Honorij III. Epiſtolam ad Epiſcopum Lucanenſem adverſus Joachimi obtrectatores. *Joachimi apologia.* Nec illud parum ad laudem ipſius eſt quod Clemens III. ipſi autor fuit ut ſcriberet in Apocalipſim, in qua dum explicat quæ pertinent ad Angelum Philadel- E phiæ c. 3. prædicit novum ordinem futurum in Eccleſia his verbis. *Oportet Eccleſiam concipere novum quemdam ſpiritualem intellectum ſive etiam promiſſionis filios & prolem præ cæteris ſpiritualem, hoc eſt ipſum ordinem quem deſignat Jeſus, qui videlicet ordo præ multis alijs qui præceſſerunt erit amabilis & præclarus &c.* in quibus verbis dum plures putant ipſum Propheraſſe de ſocietate Jeſu propter hæc verba *quem ſignat Jeſus*, Scriptores ejuſdem in hunc locum modeſtè id à ſe repellunt, nec tantam de ſe habere opinionem apertè fatentur ut prædictus Viegas & Cornelius a Lapide ad hunc locum Apocalipſis. *Societas Jeſu.*

A

CONCILIUM
LUGDUNENSE I.
GENERALE XIII.
ANNO M. CCXLV.
APPROBATUM
CXL. EPISCOPORUM.

In cauſa Friderici II. Imperatoris, expeditioniſque in Terram Sanctam ſuſcipiendæ celebratum, tempore Innocent. IV.

HAnc ſacroſanctam Synodum auctoritate legitima & ordinaria à ſolo Pontifice Innocentio indictam & congregatam eſſe, indicat epiſtola ejuſdem Papæ, qua omnes Epiſcopos, ac Reges, & Principes Chriſtiani orbis, ad Synodicam hanc congregationem convocavit. Extat epiſtola apud Binium.

Acta hujus Concilij conciſè & breviter recitantur apud Abbatem Stadenſem in Chronico, his verbis:

Anno Domini 1245. Papa in Burgundiam Lugdunum, quæ prima Sedes eſt Galliarum, veniens, poſt feſtum S. Joannis Baptiſtæ ibidem Concilium celebravit, & quintam partem ab Eccleſijs redituum requiſivit. Imperator pro ſe advocatos miſit, inter quos erat quidam Thaddæus, Doctor Legum, qui pro eo elegantiſſimè allegavit, ita ut plurimorum audientium ſibi conquireret ſavorem. Nihilominùs autem Papa Imperatorem in die Jacobi Feria tertia, quæ tertia dies erat Concilij, excommunicavit. Papa per totam terram Teutoniæ, lúgubrem literam Principibus Eccleſiaſticis deſtinavit, conquerens flebiliter, quòd à gente quadam Saracena, quam Chores nuntiorum populum appellant, Sepulchrum Domini eſſet enormiter violatum, &c.

Et paulò infrà, cùm alia quædam de Saracenis, & prodigioſis orbium cœleſtium aſpectibus recenſuiſſet, ſubjungit:

Papa in jam dicto Concilio, ſcilicet in die Jacobi, contra Imperatorem excommunicationis ſententiam renovavit, & eum ab Imperiali culmine, auctoritate propria depoſuit, & hanc depoſitionem per totam Eccleſiam promulgavit, præcipiens ſub interminatione excommunicationis, ut nullus eum Imperatorem de cætero nominaret. Qua ſententia per mundum volante, quidam Principes cum multis alijs reclamabant, dicentes, ad Papam non pertinere Imperatorem vel inſtituere, vel deſtituere; ſed electum à Principibus coronare. Interea Papa ſibi citari fecit Principes, quos ad Imperium regendum credit idoneos, ut aliquis eorum onus Imperij ſumeret & laborem, promittens ei, quicumque Imperium aſſumeret, conſilium & auxilium pariter & favorem. Tandem Henricus Lantgravius, cognomento Raſpe, multis evictus precibus, Imperium accepit. Hæc Albertus Stadenſis.

Ejuſdem Concilij acta paulò minus explicata inſerit ſuis annalibus Bzovius ex quodam eorum abbreviatore.

Sed & Matthæus Paris ſub Henrico III. Anglorum Rege idem Conciliom fuſius ſcribit ex quibus ſequentia accipe, ſed primum ex abbreviatore.

In nomine Domini, Amen. Anno ejuſdem milleſimo ducenteſimo quadrageſimo quinto. Cum Dom. Innorent. Papa IV. ad partes Galliæ propter multa pericula, quæ imminebant generali Eccleſiæ ſe tran-

ſtuliſſet, Concilium convocavit apud Lugdunum, & in vigilia B. Petri Apoſt. Concilio convocato, in majori Eccleſia Dom. Papa, miſſa celebrata, locum eminentiorem aſcendit. Imperator verò Conſtantinopolitanus ſedit ad dexteram, & quidam alij Principes Laici ſederunt ad ſiniſtram, & Diaconus Cardinalis, Vice-cancellarius, Magiſter Martinus Neapolitanus cum Notario, Auditore & Correctore, Capellanis, Subdiaconis & quibuſdam alijs: inferius vero ſic Prælati ſederunt. Ex oppoſito tres Patriarchæ ordinati fuerunt, videlicet Conſtantinopolitanus ad dexteram, Antiochenus, Aquilejenſis, de quo tertio ſcandalum eſt exortum, ex quo, ut alij Patriarchæ dicebant, ſedere non debebat juxta eos, cùm non eſſet de quatuor Patriarchis, & deſtructa eſſet ſedes ejus: Et tandem ut vitaretur ſcandalum, de voluntate Domini Papæ, ut creditur, eſt reſecta. In navi verò Eccleſiæ ad dexteram & in eminentioribus locis ſederunt Epiſcopi Cardinales, ex altera vero Preſbyteri Cardinales, Archiepiſcopi, Epiſcopi poſt eos, in ſedibus autem conſtitutis in navi Eccleſiæ ſederunt aliqui de Epiſcopis, Abbates, Procuratores Capitulorum, Nuncij Regum, & Imperatoris Frederici, & multi alij qui erant ibi. Tunc Dominus Papa incepit: *Veni Creator Spiritus*; & illo hymno communiter ab omnibus decantato, dixit: *Dominus vobiſcum*, & reſponderunt omnes: *Et cum ſpiritu tuo. Oremus*: Ægidius Cardinalis dixit: *Flectamus genua.* Octavianus reſpondit, *Levate*: & ſic dixit Dominus Papa propriam orationem, qua dicta, Galeatius Capellanus incepit litanias: quibus expletis Dominus Papa dixit: *Oremus cum oratione de Spiritu ſancto: Deus, qui corda fidelium*: nec dixit, *Dominus vobiſcum.* Iſtis peractis incipit prædicare de authoritate Prophetiæ: *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo conſolationes tuæ, &c.* Incipiens, quòd multiplex erat dolor ſuus: quia quinque dolores circumdederant eum. Primus erat de difformitate Prælatorum & ſubditorum. Secundus erat de inſolentia Saracenorum. Tertius de ſchiſmate Græcorum. Quartus de ſævitia Tartarorum. Quintus de perſecutione Friderici Imperatoris. Rediens ad primum articulum, de difformitate Prælatorum & ſubditorum: quia non erant tales quales conſueverant, & debebant eſſe, & de eorum exceſſibus multa dixit. Poſteà de inſolentia Saracenorum, referens rumores de ijs, quæ tunc acciderant ultra mare, quando Hieruſalem occupaverant, & ſepulchrum Domini everterant, & certa ſacra loca de partibus illis eripuerant, & Chriſtianos infinitos interfecerant, & quæcumque per eos ibi fuerant perpetrata. Tertiò de ſchiſmate Græcorum, quomodo Vartacius Imperator Græcorum cum Græcis ſchiſmaticis occupaverant & deſtruxerant ferè uſque ad Conſtantinopolim, & de civitate timeri poterat, niſi à Chriſtianis velocem ſuccurſum haberent. Quartò de ſævitia Tartarorum, quomodo terras Chriſtianorum intraverant, & Ungariam occupaverant non parcentes ſexui vel ætati. Quintò de perſecutione dicti Imperatoris, quomodo perſequebatur Eccleſiam, & ſuum prædeceſſorem Gregorium fuerat perſecutus: & in litteris, quas dictus Imperator per mundum mittebat, referebat publicè, quòd non perſequebatur Eccleſiam, ſed perſonam: quod verum non fuerat, quia in vacatione Pontificatus, eam perſequi non ceſſavit: imo tunc Clerum & Eccleſiam magis afflixit.

Poſtquam de afflictione plurima dixiſſet, fecit legi quoddam privilegium aurea Bulla munitum ab eodem Imperatore, cùm eſſet rex, Honorio prædeceſſori ſuo conceſſum: in quo inter alia potiſſimum habebatur, quomodo eidem juramentum fidelitatis præſtiterat, tanquam vaſallus ſuo Domino, & quoddam aliud privilegium, in quo ipſe fatebatur, quòd regnum Siciliæ & Apuliæ erat ſpeciale patrimonium B. Petri, & illud ab Eccleſia tenebat in feudum: & concedebat ac quietabat, ſi quod jus habuiſſet in electionibus Eccleſiarum prædicti regni & faciebat eaſdem Eccleſias liberas, francas, & immunes ab omni præſtatione, item fecit legi plura alia privilegia aurea Bulla munita Eccleſiæ, dum eſſet rex & poſtea Imperator, conceſſa: in quibus habebatur, quod ipſe quietabat, donabat & concedebat, & confirmabat totam terram à Caſtro Radicophani uſque ad Caſtrum Ceperani, Marchiam Anconitanam, Ducatum Spoleti, Exarchatum Ravennæ, Pantapolim, Comitatum Romandiolæ, & terram Comitiſſæ Mathildis: & multa alia erant ibi, quibus dictis, Judex Thadæus unus de nuncijs Imperatoris, ſurgens ferè ad ſingula, quæ dixerat Dominus Papa, reſpondit, & mirabiliter videbatur Imperatorem excuſare: & aſſeruit multa mala, quæ feciſſe & procuraſſe dicebat Eccleſiam contra eum, & oſtendit ibi plurima litterarum & reſponſio ejus fuit multis grata. Sed Dominus Papa reſpondet ad ſingula benè, ac ſi prævidiſſet, ſe & Eccleſiam excuſando, & ſic illius diei ſeſſio fuit terminata.

Secunda ſeſſio fuit ad octo dies poſtea, & quoad ſeſſionem & officia, idem factum fuit quod & in prima. His peractis ſurrexit Epiſcopus Calmenſis, Ciſtercienſis ordinis de Apulia, qui exul erat, & mirabiliter deſcripſit vitam malam & ignominioſam & progreſſum dicti Imperatoris à pueritia ſua, & quæ erat ſua intentio: quòd ad hoc intendebat præcipuè, ut Prælati & Clerus ad illam reverterentur paupertatem, in qua fuerant tempore Eccleſiæ primitivæ, quod maximè patebat per litteras, quas per mundum contra Eccleſiam & Clerum tranſmittebat. Poſtmodum ſurrexit Archiepiſcopus de Hiſpania, qui multum Dominum Papam animavit ad procedendum contra Imperatorem referendo plurima, quæ contra Eccleſiam fecerat, & quomodo tota ejus fuit intentio, ut deprimeret Eccleſiam juxta poſſe, promittens quòd ipſe & alij Epiſcopi Hiſpaniæ, qui multum magnificè & generaliter pluſquam alia natio ad Concilium venerant, Domino Papæ aſſiſterent, in perſonis & in rebus, juxta ſuæ voluntatis beneplacitum. Hæc eadem promiſerunt in Synodo quam plures alij Prælatorum.

Tunc ſurrexit prædictus Judex Thaddæus, & multa gravia propoſuit contra dictum Epiſcopum Calmenſem, quòd non zelo, ſed ex malevolentia, ex eo quòd ipſum & ſuos pro manifeſtis exceſſibus punierat, talia contra Imperatorem proponere curavit, & ſic in ſecunda ſeſſione nihil aliud actum fuit. Veruntamen dictus Judex Thaddæus ſupplicabat inſtanter, quod prorogaretur tertia ſeſſio, pro eo quod Imperatorem exſpectabat, prout ipſe per certos habebat nuncios, ac ipſe ad eum plures alios, qui in civitate Taurinenſi fuerant, miſerat, quod iter arripuerat ad Concilium veniendo. Et quia dictus Papa hæc quam plurimùm affectabat, ut poſſet inter eos pacis fœdera reformare, uſque ad diem Lunæ, per octavam ſeſſionis ſecundæ, quæ fuerat in die Mercurij, contra multorum Prælatorum voluntatem prorogavit ſeſſionem tertiam, quod non fuit ſine tædio multorum Prælatorum & aliorum Templariorum, & Hoſpitalariorum, qui multos armatos ad cuſtodiam Domini Papæ & Concilij ſtuduerant deſtinare, & propter preſſuram hominum & dubitationem quæ in ipſa civitate, quæ cuſtodiebatur per armatos plurimos, die ac nocte fortiter aſſiſtebat. Et quia pro certo Domino Papæ conſtitit, quod ipſe non veniebat, nec cum mandato ſolemniter facto aliquos principes deſtinabat, dicto die Lunæ conſtituit tertiam ſeſſionem, & peractis officijs ut in prima, poſt multa dicta & hinc inde audita, antequàm ad ſententiæ lationem accederetur, de Nativitate B. Mariæ Virginis glorioſæ ordinavit octavam, ſacro Concilio approbante. Deinde Dominus Papa quaſdam conſtitutiones, quæ pro recuperatione Terræ ſanctæ, ac alias quæ pro ſubſidio Romani Imperij, & etiam alias quæ contra Cataros factæ fuerant, fecit legi. Item poſtmodum Dominus Papa dixit, quod omnia privilegia Romanæ Eccleſiæ quæ à Principibus mundi,

Octava Nativitatis B. Virginis.

tam ab Imperatoribus, quàm à Regibus conceſſa fuerant eidem, exemplari fecerat, & in eis apponi fecit omnium, qui aderant, Prælatorum ſigilla, & volebat quod vigorem haberent, qualem ipſa originalia, quæ ibi lecta erant.

Deeſt aliquid. Tunc ſurrexerunt Nuncij Regis Angliæ, & pro authenticatione quorundam privilegiorum conceſſorum à Rege Angliæ ipſi Eccleſiæ, quæ aſſerebantur facta præter conſilium principum terræ, licet privilegijs illis contrarium diceretur, ad futurum Pontificem, & quibuſdam conſtitutionibus, quæ pro ſubſidio faciendo Eccleſiæ factæ fuerant.

Tunc ſurrexit Judex Thadæus, percipiens quod jam ſecuris poſita erat ad radicem, pro multorum privilegiorum authenticatione: & ſi contra dictum Imperatorem vellet procedere, appellaret ad futurum Pontificem & conſilium generale. Sed quia Dominus Papa reſpondit humiliter & benignè, quod illud erat Concilium generale, quia tam Principes ſæculares, quàm Clerici ad illud fuerant invitati, ſed omnes, qui in juriſdictione Imperatoris fuerant, ad illud eos accedere non permiſit. Propter quod Papa appellationem non admittebat, ſed ſtatim incipit recitare, quantum eum dilexerat, antequam in Papam eſſet aſſumptus, & quantum ſibi dimiſerat poſtmodum, & etiam poſtquam fuerat Concilium ordinatum, & cum ſemper verbis mirabiliter vocando: ita quod vix credebatur ab aliquibus, quod aliquam ferre deberet ſententiam contra eum, & ſtatim incepit promere ore tenus, & ferre ſententiam contra eum, privans ipſum omni honore, & imperio & alijs regnis ſuis, & poſtmodum ſententia in ſcriptis in ipſa Synodo lecta fuit. Qua lecta Dominus Papa ſurrexit, & incepit, *Te Deum laudamus*; quo hymno decantato per omnes, fuit Concilium diſſolutum.

Ex Mattheo Paris. Anno gratiæ milleſimo ducenteſimo decimo-quinto, ſub *Innocentio IV.* Papa, celebrabatur aliud Concilium generale proximum, in quo decretum & ſcriptum eſt, quòd non deberet de jure Concilium generale celebrari, niſi ſemel infra quinquaginta annos, quod eſt ſpatium clauſum Jubilæo. Anno enim Jobilæo, vel infra tempus contentum infra annos quinquaginta, ſemel celebrari habet Concilium generale: in quo omnia collapſa habent reformari, & in bono ſtatu reſtitui & ſolidari.

Initium Actorum in Concilio Lugdunenſi. Altiùs igitur ſolis orbitâ curſum ſuum peragente, videlicet circa æſtatis medium, congregati ſunt *Lugduni* ex totius ferè *Chriſtianitatis* latitudine Prælati venerabiles, vel eorum idonei, Imperatoris quoque & multorum Principum aliorumque Procuratores, ſecundum Papalis mandati tenorem Concilium celebraturi. Abſentes autem quamplurimi Prælatorum, per eos, quos promiſerunt, Procuratores ſeſe ex legitimis cauſis ſufficienter excuſarunt, ſicut quidam ex *Anglorum* Regno, ut ſupra latiùs dictum eſt: inter quos Abbas *S. Albani* corpore gravis etiam ad ſenilem declinans ætatem, magiſtro Martino qui tunc temporis in Anglia proſperè commorabatur, teſtimonium veritati ſuæ per hoc perhibente, ſe rationabiliter per quemdam Monachum ſuum, Joannem videlicet de Bulum, & quemdam clericum, Magiſtrum Rogerum de Holdene, ſuam excuſavit abſentiam: & ſic indemnis & quietus remanſit, Domino Papa per ipſos civiliter ſalutato. Verumtamen de Regno Hungariæ, quæ pro multa ſui parte per Tartaros eſt vaſtata, nulli venerunt. De Alemannia bello Imperiali perturbata, pauci Prælati ad Concilium minimè convenire potuerunt. De terra verò ſancta, quæ multo patuit diſcrimini, nullus penitus potuit illuc advenire, ſed nec advocari.

Occaſionaliter tamen illuc advenit de Terra ſancta Epiſcopus Beritenſis, totius Syriæ nuntius generalis, & Syndicus omnium Chriſtianorum Terræ ſanctæ; mandatum bajulans lugubre, de exterminio, permittente Deo, in terra ſancta perpetrato.

A Dum autem Dominus Papa multos jam prælatos, licet tamen non omnes, vidiſſet congregatos, die lunæ proxima poſt Feſtum Nativitatis ſancti Joannis Baptiſtæ, intravit Dominus Papa cum Fratribus Cardinalibus, Patriarchis, Archiepiſcopis, & alijs Prælatis ad Concilium convocatis, ſimul & Procuratoribus abſentium tam Principum quàm Prælatorum, in refectorium religioſorum ſancti Juſti, apud Lugdunum: fuerunt itaque ibidem abſque Cardinalibus, duo Patriarchæ ſcilicet Conſtantinopolitanus qui & Antiochenus, & Patriarcha Aquilegiæ, qui & Venetiæ: Imperator quoque Conſtantinopolitanus, Comes etiam Tholoſanus, & Procuratores Angliæ, Comes Bigod cum ſocijs ſuis Nobilibus, Archiepiſcopi vero & Epiſcopi, centum & quadraginta. Propoſuitque *Qualiter Papa prima die Concilium initiavit.*
B Patriarcha Conſtantinopolitanus ſtatum & neceſſitates Eccleſiæ ſuæ, aſſerens quòd olim habuit ſub ſe Suffraganeos plus quam triginta, quorum vix jam tres remanſerunt. Subjungens inſuper quod Græci & quidem alij inimici Eccleſiæ Romanæ, totum jam Imperium Romaniæ fere uſque ad portas civitatis Conſtantinopolis violenter occuparunt; qui in nullo Romanæ Eccleſiæ obedientes, ipſamque deteſtantes, hoſtiliter eidem adverſantur. Unde dolor & confuſio omnium Chriſtianorum imminet, cùm ipſa ſua Eccleſia primò fuiſſet privilegiata, & merito plus cæteris honoranda: Primo enim conſtat Beatum Petrum Antiochiæ, quæ civitas Græcorum Imperio vel Regno ſubjecta eſt, ab antiquo ſediſſe, & inde Simonem Magum, & alios hæreticos confuſos aufugiſſe. Ad quod Papa tacuit. Conſequenter propoſitus fuit ſermo fide-
C lis, & omni acceptatione dignus, de Canonizatione ſcilicet Beati Ædmundi Cantuarienſis Archiepiſcopi, quem Dominus evidentiſſimis miraculorum ſignis illuſtravit. Cujus rei aſſertioni cùm conſtanter teſtimonium octo Archiepiſcopi, & circiter viginti Epiſcopi perhibuiſſent, & inſtanter, ut in ipſo Concilio veneranter ad majorem ſolemnitatem canonizaretur, poſtularent: ait Dominus Papa non ſuo, ſed aliorum ſpiritu in vidorum dicens: Urgent nos dilationem non cupientia Eccleſiæ nimis ardua negotia, quare hoc meritò ad præſens tempus ſuſpendere debeat expectatum. Sed, vita comite, impoſterum neglectui non commendabitur: & quia Deus & mundus ſanctitati & virtutibus ejus perhibent teſtimonium, in Domino gaudemus, & gratias referimus uberiores. Adfuit
D etiam præſens ibidem Thaddæus de Sueſſa, Domini Imperatoris Frederici Procurator, vir prudens & eloquentiæ ſingularis, miles & legum doctor, & ſui Palatij Judex Imperialis, pro Domino ſuo Imperatore tam conſtanter, quam diligenter reſponſurus. Pro cujus pace & priſtinæ amicitiæ reformatione, obtulit pro Domino ſuo Imperatore confidenter, ad unitatem Romanæ Eccleſiæ, totum Romaniæ, id eſt, Græciæ Imperium, revocare: & quòd ſeſe Tartaris & Choroſminis & Saracenis, & alijs Eccleſiæ hoſtibus & contemptoribus, Chriſto fideliter militando, potenter opponet: & quòd ſtatum Terræ Sanctæ diſcrimini magno, & manifeſto periculo jam patentem, ſuis ſumptibus proprijs, perſonaliter, & pro poſſe ſuo, reformabit, & ablata Romanæ Eccleſiæ reſtituendo, de
E injurijs ſatisfaceret. Ad quæ omnia reſpondit Dominus Papa, dicens exclamando: O quam multa & magna ſunt promiſſa, nunquam vel nuſquam tamen adimpleta, vel adimplenda. Sed & hæc nunc, ut conſtat, ſunt promiſſa, ut ſecuris jam ad radicem poſita, illuſo Concilio & ſoluto, per dilationem avertatur. Pacem nuper in anima ſua juratam, ſecundum formam præſtiti Sacramenti teneat, & adquieſco.

Quo teneam nodo mutantem Protea vultus.

Etſi concederem ſibi poſtulata, & reſilire vellet, nec aliud ſpero, quid nunc pro eo cavens fidejuberet, ut cogeret reſilientem? Et cùm duos Reges videlicet

Francorum

Francorum & Anglorum, Thaddæus ad hoc ſpopondiſſet fidejuſſores. Reſpondit Dominus Papa; Noluimus quia ſi pacta commutaſſet, vel penitus infirmaſſet, nec aliud credimus, propter frequentiam, aliquo tempore impoſterum, oporteret nos animadvertere in eoſdem: Et tunc haberet Eccleſia tres; quibus non ſunt in ſæculari potentia majores, imò nec pares, inimicos. Et cum Procuratio Thaddæi ad hoc non ſufficeret, neque temporis ſatis habuerit, ut hæc conſummarentur competenter, ſiluit contriſtatus.

Lachrymabiles rumores de Terra Sancta in Concilio recitantur.

Epiſcopus autem Beritenſis, nomine Gualerannus, qui jam ſex menſibus per maris, & uno per terrarum diſcrimina labores itinerum ut prædictum eſt, ſuſtinuerat, ut cauſam Terræ ſanctæ nunciaret, auxilium & conſilium impetrando, legi fecit litteras, quas Magnates, qui reſidui erant in Terra ſancta, omnibus Chriſtianis Occidentalibus miſerant conſignatas, per os fratris Arnulphi de ordine Prædicatorum in publico: quæ litteræ præſcribuntur in præcedentibus. Quarum tenor lugubris omnes audientes ad lachrymarum, nec immerito, movit effuſionem.

Quæ acta ſunt feria quarta.

Feria verò quarta ſequente, intravit Dominus Papa Eccleſiam ſancti Joannis, indutus Pontificalibus cum omnibus alijs ſupradictis veſte nuptiali, prout ſingulis petiluuit, adornatis. Et facta invocatione Spiritus ſancti, cum litania ſequente, & alijs rite peractis, prædicavit Dominus Papa, præponens & ſingulis interpoſitis proponens hoc thema: *O vos omnes, qui tranſitis per viam, attendite & videte, ſi eſt dolor ſicut dolor meus.* Et ſatis eleganter ſermonem continuans, comparavit quinque dolores ſuos maximos, quinque vulneribus & plagis crucifixi. Unum, de inhumanis & feraliter Chriſtianitatem infeſtantibus Tartaris. Alium, pro ſchiſmate Romaniæ, id eſt, Græcæ Eccleſiæ, quæ noſtris temporibus & paucis evolutis annis, à gremio matris ſuæ velut novercæ inſolenter & inſolerter deciſa eſt & averſa. Alium, pro ſerpigine novarum hæreſeon, ſcilicet Paterinorum, Bulgarorum, Jovinianorum, & aliorum ſchiſmatum, ſectarum & errorum, quæ jam multas civitates Chriſtianitatis, præcipuè tamen Lombardiæ, ſubrependo maculavit. Alium de Terra ſancta: in qua Chorosmini deteſtabiles domos Templi & Hoſpitalis, civitatem quoque Hieruſalem, & alias multas Chriſtianorum civitates, cum magno Chriſtiani ſanguinis profluvio, uſque ad internectionem ſolo tenus diruendo, deſtruxerunt. Alium verò de Principe, id eſt, Imperatore, qui cùm eſſe teneretur ſummus ſæcularium Oeconomus, & protector Eccleſiæ, hoſtis factus familiaris, Eccleſiæ Chriſti efficax & validus factus eſt inimicus, & miniſtrorum ejus adverſarius jam manifeſtus.

Et proſequutus Dominus Papa materiam hanc, quantum videbatur expedire, cunctos audientes dolore compaſſionis ſalubriter ſauciavit. Exitus enim aquarum deduxerunt oculi ejus, & ſingultus in ſermonem proruperunt. In fine autem prædicationis ſuæ propoſuit enormitates Imperatoris Frederici, ſcilicet hæreſim, ſacrilegium: & inter alia mala, quod civitatem quamdam in Chriſtianitate conſtruxerat novam, fortem & magnam, quam Saracenis populaverat, ipſorum utens ſed potius abutens ritibus & ſuperſtitionibus, ſpreto Chriſtianorum conſilio & religione familiaritatem ſpecialem contraxerat, ut aſſerebat, cum Soldano Babyloniæ, & quibuſdam alijs Saracenorum Primatibus: diſtractuſque & obſcœnis illectus illecebris, concubitu muliercularum vel potius meretricularum Saracenarum, indifferenter & impudenter polluebatur. Imponebatque ei multiplex perjurium: & quod ſpreto veritatis tenore nuſquam pacta, nuſquam promiſſa conſervabat. Super quibus ut magis hæc audientes certificaret, ſignorum imperialium de auro appenſione communitas litteras protulit multiplices quibus evidenter arguit & redarguit ipſum Imperatorem ſuper perjurio. Quibus etiam verbis alacriter ſe oppoſuit Thaddæus diligenter & multipliciter ſecun-

A dum probabiles rationes Dominum ſuum Imperatorem excuſando, &c. Supplicavit tandem humiliter ſibi concedi modicam ſaltem dilationem judicialem ut Domino ſuo Imperatori nuntiare poſſet & tam affectuoſe quam efficaciter conſulendo perſuadere, ut perſonaliter ad Concilium, quod eum expectavit, venire properaret aut ulteriorem ei concederet poteſtatem. Ad quod Dominus Papa reſpondit: abſit hoc, timeo laqueos quos vix evaſi. Si enim veniret ſtatim cederem. Non adhuc opto ſanguinem nec me ſentio aptum aut paratum martyrio, vel cuſtodiæ carcerali. In ſequentibus narrat ut conceſſæ ſunt induciæ duarum hebdomadarum ad inſtantiam procuratorum Regum Francorum & Anglorum, & cum Imperator juri pariturus ad Concilium nollet accedere, quaſi toti Ec-
B cleſiæ contumax & rebellis, receſſerunt a favore ejus multi & fere ab omnibus accuſabatur, ejus cauſam Thaddæo defendente Imperiali procuratore. Poſt quæ omnia talem ſententiam excommunicationis in pleno Concilio, non ſine omnium audientium ſtupore & horrore terribiliter fulguravit.

Innocentius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, &c. Sacro præſente Concilio ad rei memoriam ſempiternam. Ad Apoſtolicæ dignitatis apicem, licet indigni, dignatione divinæ majeſtatis aſſumpti omnium Chriſtianorum curam vigili ſedulaque ſolertia gerere ac intimæ conſiderationis oculo ſingulorum facta & dicta diſcernere & providæ deliberationis ſtatera librare debemus, ut quos juſti vigor examinis dignos oſtenderit congruis attollamus & evehamus favoribus:
C quos autem reos & culpabiles invenerimus pœnis debitis pro gravitate culpæ afficiamus & deprimamus, &c. Exinde narrat fuſius quomodo Fridericus multa hoſtilia in Eccleſiam commiſerit, nec unquam ad cor redire ac paci acquieſcere voluerit. Subdit poſtea.

Et ut ad præſens de cæteris ejus ſceleribus & iniquitatibus taceamus; quatuor graviſſima, quæ nulla poſſunt celari tergiverſatione commiſit. Deerravit enim multoties: pacem quamdam inter Imperium & Eccleſiam reformatam temere violavit. Perpetravit etiam ſacrilegium capi faciens Cardinales ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ac aliarum Eccleſiarum Prælatos ac Clericos, religioſos & ſæculares ad Concilium venientes quod idem prædeceſſor duxerat convocandum. De hæreſi quoque non dubijs & levibus ſed difficilibus & evi-
D dentibus argumentis ſuſpectus habetur: plura ſiquidem eum commiſiſſe perjuria ſatis patet. Narrat hæc expreſſius. Pacis vero ipſum violatorem exiſtere plane conſtat. Quia cum olim tempore pacis inter ipſum & Eccleſiam reformatæ juraſſet coram bonæ memoriæ *I. de Abbatis villa* Epiſcopo Sabinenſi, & Magiſtro Thomaſio tunc temporis S. Sabinæ Presbytero Cardinali præſentibus, cum multis alijs Prælatis, Principibus & Baronibus quod ſtaret & pareret præcisè, abſque ulla conditione, omnibus mandatis Eccleſiæ, ſuper his pro quibus erat vinculo excommunicationis adſtrictus, cauſis excommunicationis expreſſis per ordinem coram eo, & cætera. Poſtmodum pacem & juramenta, nequaquam erubeſcens irretiri perjurijs, non ſervavit, &c. Præterea conjunctus Sarra-
E cenis amicitia deteſtabili, nuncios ac munera pluries deſtinavit eiſdem, & ab eis viciſſim cum honorificentia & hilaritate recepit: ipſorumque ritus amplectitur, illos in quotidianis ejus obſequijs notabiliter ſecum tenens, eorumdem etiam more uxoribus, quas habuit de ſtirpe regia deſcendentibus, eunuchos præcipuè; quos, ut dicitur ſeno, ipſe caſtrari fecerat, non erubuit deputare cuſtodes. Et quod execrabilius eſt olim exiſtens in partibus transmarinis, facta compoſitione quadam, imo verius colluſione cum Soldano, Mahometi nomen in templo Domini diebus ac noctibus publicè proclamari permiſit, &c.

Joannes Halgrinus.

Nos itaque ſuper præmiſſis & quam pluribus alijs ejus nefandis & execrandis exceſſibus & flagitijs, cum

fratribus noſtris Cardinalibus & ſacroſancto Concilio deliberatione præhabita matura & diligenti, cum Domini noſtri Jeſu Chriſti vices licet immeriti teneamus in terris, nobiſque in beati Petri Apoſtoli perſona ſit dictum: *Quodcumque ligaveris ſuper terram erit ligatum & in cælis*, & memoratum principem qui ſe imperio & regnis, omni denique honore & dignitate reddidit tam indignum, quique propter ſuas iniquitates & ſcelera ne regnet vel imperet eſt abjectus, ſuis ligatum peccatis à Deo ac abjectum omnique honore ac dignitate privatum à Domino oſtendimus ac denuntiamus & nihilominus ſententiando privamus. Omneſque qui ei fidelitatis juramento tenentur adſtricti vel obligati, a juramento hujuſmodi perpetuo abſolvimus & liberamus, auctoritate Apoſtolica firmiter & ſtrictim inhibendo ne quiſquam de cætero ſibi tanquam Imperatori vel Regi pareat vel quomodolibet parere intendat. Decernendo quoſlibet qui deinceps ei velut Imperatori vel Regi conſilium præſtiterint ſeu favorem, ipſo facto excommunicationis vincolo ſubjacere. Illi autem ad quos in eodem Imperio, Imperatoris ſpectat electio, eligant libere alium in ejus loco ſucceſſorem. De præfato vero Siciliæ regno providere curabimus, cum eorumdem fratrum noſtrorum conſilio ſicut viderimus expedire. Datum Lugduni decimo ſeptimo Calendas Auguſti Pontificatus noſtri anno tertio.

Hæc igitur in medio Concilio prolata cunctis audientibus, ad inſtar coruſcantis fulguris, non mediocriter timorem omnibus incuſſerunt. Magiſtri igitur Thaddæus *de Sueſſà*, & Vvalterius *de Ocia*, & alij procuratores Imperatoris & qui cum ipſis erant emiſſo ejulatu ſibili, hic ſemor, hic pectus in indicium doloris percutientes, vix à profluvio lacbrymarum ſeſe continuerunt, & ait Magiſter Thaddæus memoratus. *Dies iſta dies iræ, calamitatis & miſeriæ.* Dominus igitur Papa & Prælati aſſidentes Concilio, candelis accenſis in dictum Imperatorem Fridericum, qui jam Imperator non eſt nominandus, terribiliter recedentibus & confuſis ejus procuratoribus fulguraverunt.

Excommunicatio ſolemnis.

His ſubjungit decreta quædam, quæ an omnia ſint Concilij incertum eſt, cum aſſerat quædam in Concilio, quædam ante, alia poſt, edita fuiſſe, & inter ea miſcet quædam falſa de electoribus Imperatoris qui quales fuerint ſatis non agnoviſſe videtur, ut etiam obſervat Spondanus in annalibus: ideo horum ſummam breviter proponimus ex eodem, quæ licebit legere in ſexto decretalium magis integra.

Decreta Concilij.

1. Pro reparatione Terræ ſanctæ ſtatuit ſic inter alia. Ex communi Concilij approbatione ſtatuimus, ut omnes omnino clerici tam ſubditi quam Prælati viceſimam Eccleſiaſticorum proventuum uſque ad triennium integrè conferant ad ſubſidium Terræ ſanctæ, per manus eorum qui fuerint Apoſtolica ordinatione ordinati. Quibuſdam tamen religioſis exceptis ab hac præſtatione merito eximendis: illiſque ſimiliter qui aſſumpto vel aſſumendo crucis ſignaculo ſunt perſonaliter profecturi. Nos autem & fratres noſtri ſanctæ Eccleſiæ Romanæ Cardinales plenariè decimam perſolvemus, ſciantque omnes, ſe ad hoc fideliter obſervandum per excommunicationis ſententiam incurrant.

2. Cruce ſignati à collectis & tallijs ſint immunes, &c.

3. Judicum nullus participantes in locutione & alijs cum excommunicato ante commonitionem canonicam minori excommunicatione excommunicare præſumat.

4. Ne committantur cauſæ judicibus delegatis, niſi perſonis quæ vel dignitate ſunt præditæ, nec alibi quam in civitatibus vel locis magnis & inſignibus ubi haberi valeat juris copia peritorum.

5. Actori non venienti ad terminum ad quem adverſarium citaverit, non permittetur iterum citare eumdem niſi ſufficienter caverit quod in termino debeat fideliter comparere.

6. Ne quis trahatur ad diverſos judices propter diverſas actiones perſonales.

7. Judex delegatus à ſede Apoſtolica ſine ſpeciali mandato non poteſt partes cogere ad comparendum perſonaliter coram ipſo, niſi cauſa fuerit criminalis, ſive pro veritate dicenda vel juramento calumniæ faciendo, juris neceſſitas partes ſibi juſſerit perſonaliter præſentari.

8. Poſitiones negativas, quæ probari non poſſunt niſi per confeſſionem adverſarij, judices admittere poſſint, ſi æquitate ſuadente judices viderint expedire.

9. In electionibus ſeu poſtulationibus vel ſcrutinijs, ex quibus jus oritur eligendi, vota conditionalia alternativa & incerta reprobamus & prohibemus. Statuentes ut hujuſmodi votis pro non adjectis habitis, ex puris conſenſibus ſurgat electio, &c.

10. Si in criminalibus ſe ſpoliatum reus aſſerat à quocumque, infra quindecim dierum ſpatium poſt diem in quo proponitur, quod aſſeruit, comprobabit, &c. illum autem ſpoliatum intelligi volumus in hoc caſu cum criminaliter accuſatur, qui tota ſubſtantia ſua vel majori parte ipſius per violentiam ſe deſtitutum affirmat. Et ſecundum hoc loqui canones ſano credendum eſt intellectu. Quia nec nudi contendere, nec in errore inermes opponere nos debemus. Habet enim ſpoliatus privilegium ut non poſſit exui jam ſpoliatus.

11. Si contra actorem excipiatur quod ſit excommunicatus & intra octo dierum ſpatium manifeſtis documentis non probetur, judex in cauſa procedere non omittat.

12. Cum æterni tribunal judicis illum reum non habeat quem injuſtè judex condemnat. Si quis Judex Eccleſiaſticus ordinarius ſeu etiam delegatus famæ prodigus & proprij perſecutor honoris contra ſcientiam & contra juſtitiam in gravamen partis alterius in judicio quicquam fecerit per gratiam vel per ſordes, ab executione officij per annum noverit ſe ſuſpenſum, ſciturus quod ſi ſuſpenſione durante divinis ſe ingeſſerit damnabiliter, irregularitatis laqueo involvetur à quo non niſi per ſedem Apoſtolicam liberabitur.

Cum excommunicatio ſit medicinalis non mortalis, diſciplinans non eradicans, dum tamen in quem lata fuerit non contemnat, caute provideat judex Eccleſiaſticus ut in ea ferenda oſtendat ſe proſequi quod corrigentis eſt & medentis. Quiſquis ergo excommunicat in ſcriptis proferat & cauſam expreſſe conſcribat, propter quam excommunicatio proferatur. Exemplum vero ſcripturæ hujuſmodi teneatur excommunicato tradere infra menſem poſt diem ſententiæ, ſi fuerit requiſitus, &c.

Forma ſervanda in excommunicatione.

Cæterum notat præfatus Pariſius cum de contributione pecuniæ facta fuit mentio, contradictum fuiſſe Domino Papæ in facie, maximè propter hanc adjectionem omnibus inviſam, conferant ſubſidium per manus eorum qui ad hoc Apoſtolica fuerint providentia ordinari. Quia multoties & multipliciter conqueruntur fideles Eccleſiæ, ſe de pecunia ſua Terræ ſanctæ in auxilium contributa per Romanam curiam fuiſſe defraudatos. Sed & cum multum Thaddæus conquereretur de excommunicatione, dixiſſe ſummum Pontificem omnibus in propatulo. Quod meum eſt feci, faciat & proſequatur Deus quod voluerit.

Fridericus autem hoc audiens vix ſe præ indignatione capiens in vehementiſſimam iram excanduit, totoque vultu omnes circumſedentes adſpiciens, intonuit dicens: Abjecit me Papa in ſynodo ſua privans me corona mea? unde tanta audacia? unde talis temeraria præſumptio? ubinam ſunt clitellæ meæ theſaurum meum portatilem continentes? & cum allatæ fuiſſent & coram eo ejus juſſu reſeratæ eſſent, ait: vide ſi jam ſunt amiſſæ coronæ meæ. Repertam igitur unam

Friderici ira & furor.

impoſuit capiti ſuo, & coronatus erexit ſe, & minacibus oculis, voce terribili & inſatiabili corde dixit in propatulo: non adhuc coronam meam perdidi. Vel Papali impugnatione vel ſynodali Concilio, ſive cruento perdam certamine: atque ex tunc animum vireſque addidit ut in omnibus noceret ſummo Pontifici cui antea ſemper adverſarius fuerat. Cogitavitque ut partem ſuam magis roboraret, filiam ducis Auſtriæ in uxorem ducere, quæ renuit donec ipſe abſolveretur ab excommunicatione: ſcripſit quoque ad Reges ut eorum corda a veneratione Eccleſiæ ac ſummi Pontificis averteret. Nec deerant qui angerentur futura pericula ponderantes.

Controverſia hujus Concilij.

Difficultas eſt hujus Concilij, an potuerit Papa vel Concilium deponere Imperatorem, in qua nihil volumus aſſerere, ſed tantum aliquas opiniones afferre, ut etſi quæſtionem tunc multis rationum momentis ultro citroque diſputatam non reſolvamus, eam tamen omnino non taceamus, cum etiam difficilia Conciliorum & momenta contraverſiarum indicare nobis propoſitum fuerit.

Dicunt aliqui quod etſi Papa jure divino, quod idem dicas de Concilio, nullam habeat poteſtatem directam in principes, habet tamen indirectam, itaut quando neceſſe eſt ad finem ſpiritualem qui eſt ſalus animarum, poſſit poteſtas ſpiritualis Papæ coërcere laicam principum poteſtatem: ſicut ſpiritus carni imperat ad finem ſuum obtinendum. Hanc opinionem explicat & tuetur Bellarm. lib. 5. de Rom. Pontif. cap. 6. 7. & ſeq.

Ægidius Romanus. Ægidius Ro. Cardinalis in quæſtione de utraque poteſtate has inducit concluſiones.

1. Quod poteſtas ſpiritualis & temporalis ſint poteſtates diſtinctæ. Quod probat per rationes phyſicas & Theologicas, ex eo quod earum poteſtatum diverſi ſint actus ac diverſa objecta: nec non per jura canonica ac civilia.

2. Quod Deus poteſtatem ſpiritualem inſtituens nullum promiſit vel contulit dominium terrenorum patet ex cap. 16. Matth. ubi promittit Petro claves regni cœlorum. Eſt autem intelligendum, inquit, quod cum Chriſtus triplicem habuerit poteſtatem, videlicet rerum corporalium, animarum & facultatum temporalium. Prima quidem uſus eſt infirmitates curando, mortuos ſuſcitando, &c. Secunda uſus eſt & commiſit, videlicet ſpiritualem quantum eſt neceſſarium ad ſalutem animarum. Tertia nec uſus eſt, nec commiſit.

3. Quod ſint aliæ cauſæ merè ſpirituales, aliæ temporales mere quas commiſit Deus principibus, &c.

4. Eſt quod Rex Franciæ à ſolo Deo immediatè tenet regnum ſuum, à Vicario vero Chriſti non tenet nec in quantum eſt homo nec in quantum eſt Vicarius Chriſti. *Rex Galliæ.* Patet ex Innocentio *extra* qui filij ſint legitimi, c. *per venerabilem* de Rege Francorum ſic loquente. Rex Francorum ſuperiorem in temporalibus minimè recognoſcit. Sed & nonne regnum evidenter approbatur à Deo cujus Reges divino munere conſecrantur? Hoc idem probant aperta miracula univerſo orbi manifeſtè notoria & notorie manifeſta. Unde Dominus Rex de juſto titulo ſuo reſpondens dicere poteſt illud in Evangelio, quod reſpondit Dominus Jeſus contra calumnias Judæorum, *ſi mihi non vultis credere, operibus credite*. Sicut enim hæreditario jure ſuccedit Patri Filius in adoptionem regni: ſic quaſi hæreditario jure ſuccedendi, facultatem Deo tradente, alter alteri in ſimili poteſtate miracula faciendi.

Doctor quidam apud Almainum de poteſtate Eccleſiaſtica & Laica cap. 5. aſſerit Papam habere poteſtatem plenariam in temporalibus & ſpiritualibus: hocque refellit Almainus, quia eſſet occaſio quod ratione talis poteſtatis Papa efficeretur in maximam ſuper-

A biam, & illa plenitudo poteſtatis eſſet multum damnoſa ſubjectis, ideo illa etiam eſſet nociva Papæ & ſubjectis, & ſic non eſt veriſimile quod Chriſtus ei talem contulerit poteſtatem. Dices, ſi neminem excipit quomodo audes aliquem excipere? reſpondetur quod Chriſtus verbo & exemplo, & Apoſtoli docuerunt aliqua excipienda; *Reges dominantur, vos autem non ſic, &c.* Similiter exemplo, quando voluerunt eum facere Regem aufugit. Vide plura ibid.

Idem Almainus quæſt. 2. de ſuprema poteſtate Laica, cap. 8. arguitur ad idem. Ab illo eſt Imperium qui poteſt Imperatorem deponere. Sed Papa hoc poteſt, *Almainus.* ergo: major eſt certa, quia cujus eſt conſtituere Imperatorem, ejus eſt deponere. Patet in Can. *alius* 15.

B quæſt. 6. Zacharias Papa depoſuit Regem Francorum & inſtituit Pipinum Patrem Caroli: ſimiliter Innocentius depoſuit Fridericum Imperatorem: ergo, &c. Affert varias ſententias ea de re, tum ſubjungit. Ad Canonem *alius*, dico quod ſic intelligitur, Zacharias depoſuit regem, ideſt, deponentibus conſenſit. Unde tunc temporis non erat adhuc univerſitas Pariſienſis, quia tempore Caroli magni fundata fuit, & ſic pauci erant docti in Francia & habuerunt recurſum ad Papam, & ſic depoſuit, ideſt, conſenſit ut poſſent deponere & non depoſuit auctoritativè. Quantum ad aliud de Innocentio qui depoſuit Federicum Imperatorem, dicit Doctor, quod Innocentius depoſuit in Concilio, non quod habuerit authoritatem deponendi, ſed Concilium depoſuit, & Innocentius tulit ſententiam, vel loco Concilij à quo acceperat authoritatem deponen-

C di, idepoſuit. Hæc ibi, quæ ſatis non ſunt ad ſolvendam difficultatem, imo ipſam magis involvunt. Cum par ſit difficultas de authoritate Concilij ac ſummi Pontificis circa hoc factum. Sed nec vellem tanquam Judex pro tribunali ſedens cauſam iſtam definire: cum tanta ſemper fuerit ſuper ea doctorum contentio, ut ex contrarijs eorum ſcriptis vix quidpiam depromere liceat quod ſit expers contradictionis circa hanc ſpinoſam quæſtionem, quamque vix ex aliqua parte contrectare licet, itaut ſatisfiat curioſis & omne dubium exhauriat.

Rogerus Vvidringtonus Catholicus Anglus, qui tamen a Philippo Labbe inter Hæreticos aut de Hæreſi ſuſpectos, cenſura aſperiori recenſetur in *Synopſi*, librum ſcripſit an. 1612. Coſmopoli apud Theopilum *Rogerus.* Pratuor, qui inſcribitur *Apologia Cardinalis Bellarmini pro jure Principum. Adverſus ſuas ipſius ra-*

D *tiones pro auctoritate Papali Principes ſeculares in ordine ad bonum ſpirituale deponendi.* In quo ſibi proponit ita cautè & prudenter agendum, ut neque Pontificiæ dignitati quidquam detrahatur, neque ei aliquid, in majeſtatis regiæ præjudicium, plus æquo tribuatur, ſed ut juxta domini præceptum & Cæſari reddantur quæ Cæſaris ſunt, & quæ ſunt Dei Deo. Laudabile certe conſilium, cum in his in mente habendum ſit ſcriptum ab Arnulpho Lexovienſi in Epiſt. ad Thomam Cantuarienſem Archiepiſcopum. *Quia neque pax Eccleſiæ ſine regno, neque regno ſalus poterit provenire niſi per Eccleſiam.* Addo nec diſputationem iſtam eſſe contra Pontifices Rom. qui non prætendunt ſe jus habere in res temporales ac domi-

E nia principum, ut ipſis affingunt hæretici, ut ejus primatum tam exoſum reddant: nec facta quorumdam Pontificum dogmata ſunt fidei: eſt ergo iſta diſputatio potius contra rationes quorumdam ſcriptorum.

Liber in tres partes principales dividi poteſt, licet uno tractu ſine diviſione ulla totus ſit in refellendis Cardinalis Bellarmini argumentis, quibus conatur probare Pontificem jus habere indirectè ob bonum ſpirituale, ob quædam crimina ſuis dominijs temporalibus ſpoliandi principes.

In prima parte oſtendit. Quot ſcriptores etiam ex Sanctis Patribus, ut Tertulliano in Apologetico, S. Ambroſio in Apologia David cap. 10. Hieronymo tom. 1. epiſt. 46. ex illis verbis pſalm. 50. *tibi ſoli*

peccavi, iſtam Bellarmini doctrinam impugnent. Alios profert qui Eccleſiam non niſi unum gladium, ſpiritualem nempe, habere profitentur, ut D. Auguſtinus lib. de fide & operibus cap. 7. Nicolaus Papa c. *inter hæc* 33. quæſt. 2. Cœleſtinus tertius cap. *cum ab homine* extra *de judicijs*. Gratianus 2. quæſt. 7. cap. *nos ſi*. Petrus Damiani Epiſt. ad Firmianum apud Baron. in Annal. an. 1503. D. Bernardus l. 2. de conſid. ad Eugenium Papam &c. ait non habere gladium materialem in juſſu ſed in nutu, nempe & ordinando quando Imperaroi illum pro Eccleſiæ neceſſitatibus extrahere debeat. Ac miratur cur Catd. Bellarminus ſententias recenſens, ne unum quidem auctorem Catholicum recenſeat pro jure Principum, cum Trithemtus Abbas in chronico Monaſterij Hirſaugienſis an. 1006. varias inter Theologos ea de re teſtetur fuiſſe ſententias, ſcribens. Ipſe autem (Henricus IV.) primus eſt inter omnes Imperatores per Papam depoſitus. Scolaſtici certant, & adhuc ſub judice lis eſt, utrum Papa Impetarorem poſſit deponere: quam quæſtionem cum ad nos non attineat, indiſcuſſam relinquamus. Subjungit iſtis in eadem parte nullo ſcripturæ loco fulciri opinionem Bellarmini nec praxi antiquæ Eccleſiæ (licet viri non defuerint ſub Diocletiano, Juliano aut Valente, cum exercitus Chriſtiani Catholici eſſent ex majori parte) quæ non agnoſcit aliam poteſtatem in Papa quam quæ ratione officij Paſtoralis ipſi attribuenda eſt. Nec ullam rempublicam privare poſſe ſuum delinquentem alijs bonis aut privilegijs quam quæ illius ſunt propria: ſicut poteſtas temporalis non privat bonis ſpiritualibus. Dein exaggerat incommoda hujus opinionis, ut quod poſſet etiam vita privare, idque competeret etiam alijs Epiſcopis & alia horrore plena quæ inde ſequerentur. Denique ex ipſo Bellarmino l. 5. de Rom. Pontifice cap. 29. ſicut ante Chriſtianam legem homines ſubjecti erant Imperatoribus: ita etiam poſtea eidem ſubditos eſſe, cum lex Chriſtiana neminem privet jure ſuo. Nec obſtat quod Baptiſati fuerint poſtea: nam cum facti fuerunt membra Chriſti, & Oves gregis dominici, tantum in rebus ſpiritualibus & quæ ad æternam ſalutem ſpectant Præſidi Eccleſiaſticæ Hierarchiæ ſe ſubmiſerunt.

Argumenta V. Bellarmini. In 2. parte reſpondet ad argumenta quinque Bellarmini. 1. eſt quod poteſtas civilis ſubjecta eſt poteſtati ſpirituali quando utraque pars eſt ejuſdem reipublicæ Chriſtianæ. Omnis enim ſuperior imperare poteſt inferiori ſuo &c. refutat quia hoc argumentum ſupponit utramque poteſtatem unam tantum rempublicam apud Chriſtianos conſtituere: quod ex principijs ipſius veritati diſſentaneum oſtendit, & axioma illud, quod ſuperior inferiori imperare poteſt, verum eſſe ait in ſenſu formali tantum, quo ad ea in quibus eſt ſuperior: eſt autem poteſtas ſpiritualis tantum ſuperior in rebus ſpiritualibus. Nec finis civilis poteſtatis qui eſt tranquillitas reipublicæ ſubordinatur per ſe & natura ſua fini ſpiritualis poteſtatis, ſed tantum per accidens, quatenus princeps agit propter finem ſpiritualem. Quælibet enim potentia, ut talis eſt, habet pro ſuo fine ſuum actum, ſicut quælibet ſcientia ſui objecti cognitionem, licet homo cui inhæret aliud ultra poſſit intendere, &c.

2. Argumentum eſt: quod reſpublica Chriſtiana debet eſſe perfecta & ſibi ſufficiens in ordine ad ſuum finem. Sed poteſtas diſponendi de temporalibus neceſſaria eſt ad finem ſpiritualem, quia alioquin mali principes poſſent impune fovere hæreticos & evertere religionem &c. Reſpondet æquivocationem eſſe in iſta propoſitione. Non enim reſpublica Chriſtiana habet poteſtatem ſufficientem ad ſuum finem eo ſenſu, quaſi poſſet omnes ſalvare actu & de facto: nam ſic nullus periret abſque gravi Pontificia culpa: ſed tantum habet poteſtatem ſufficientem ex parte poteſtatis ſupponendo ſubjectum alias aptum & bene diſpoſitum. Quo poſito non eſt neceſſaria illa poteſtas diſponendi de rebus temporalibus. Cum ſufficeret contra

A magis contumaces excommunicatio, quâ nulla pœna gravior. Poſt quam nihil reſtat Eccleſiæ. Sed & idem argumentum poſſet retorqueri in præjudicium ſummi Pontificis ad ipſius depoſitionem per poteſtatem civilem ſi ipſius fini adverſetur: debet enim etiam illa eſſe ſufficiens in ordine ad ſuum finem, cum ſit a Deo & in ſuo genere perfecta, &c.

3. Argumentum eſt, quod non licet Chriſtianis tolerare regem infidelem aut hæreticum, ſi conetur ſubditos ad infidelitatem ſuam pertrahere: at pertinet ad Pontificem judicare an ita ſit: ergo pertinet ad ipſum judicare an deponendus ſit, cum cura religionis ipſi commiſſa ſit. Reſpondet captioſam eſſe argumentationem, & dato non tamen conceſſo, quod populus haberet hanc poteſtatem (circa quod adhuc multa diſ-

B cernenda eſſent) ſi Pontifex ad quem pertinet de omni peccato judicare in quantum offenſa Dei eſt, non alio tamen judicio iſtud judicaret, quam quatenus iſtud peccatum pœnis ſpiritualibus & cenſuris corrigendum eſſet, non autem pœna temporali qualis eſt depoſitio. Nam in foro mundano peccata quatenus turbant pacem reipublicæ ſubjiciuntur poteſtati politicæ, per quam judicari poſſunt & pœnis temporalibus ſubjici: at quatenus offenſa Dei ſunt & ſpirituali ſaluti nocent ſubjiciuntur judicio Eccleſiæ, ſeu in foro interiori pœnitentiæ ſeu in foro externo ſi publica & graviora ſunt, ſed tantum ut pœnis Eccleſiaſticis caſtigentur: Qualis non eſt privatio dominij &c. nec obſtat quod in confirmationem aſſumitur, conjugem fidelem liberam eſſe ab obligatione manendi cum con-

C juge infideli, cum non poteſt ſine injuria fidei. Aliud enim eſt non teneri manere, aliud deponere, quod arguit quandam auctoritatem. Nec jus conjugij propterea rumpitur ut liceat mulieri ad alium virum convolare &c.

4. Argumentum eſt, quod principes quando Chriſtiani fiunt, admittuntur ab Eccleſia cum pacto expreſſo vel tacito, ut ſceptra ſua ſubjiciant Chriſto & polliceantur ſe fidem ſervaturos & defenſuros etiam ſub pœna perdendi regni. Ergó &c. Negat antecedens quoad utramque partem, cum in Baptiſmo non fiat ulla promiſſio, ſed ſit nudum propoſitum abrenuntiandi Sathanæ. Nec ullum verbum de perdendo regno, ſi aliter fiat, etiam cum inaugurantur. Nec leges in hæreticos latæ obligant Principes quoad vim coercitivam, quod ſpectat ad pœnas temporales, le-

D gibus enim ſoluti ſunt tuti imperij poteſtate à ſolo Deo temporalibus pœnis puniendi. & canon de confiſcandis bonis hæreticorum aſſenſu Imperatoris conditus eſt qui tunc Paduæ erat, ut notat Joannes Pariſienſis ex Hoſtienſi, *extra de hæreticis* cap. *ad abolendam*. Ubi quærit, quid ad Papam de temporalibus? & reſpondet cum Domino ſuo Innoceotio, quod revera nihil, ſed hoc fecit de aſſenſu Imperatoris, qui tum Paduæ præſens conſenſit.

5. Argumentum, cum Petro dictum eſt *paſce oves meas* Joh. ult. data eſt illi facultas omnis Paſtori neceſſaria: at illa triplex, una circa lupos ut eos arceat: altera circa arietes ut ſi quando cornibus lædant gregem eos recludat nec ſinat procedere: tertia circa oves ut tribuat convenientia pabula. Exinde triplex argumen-

E tum conficit: quia hæretici lupi ſunt, poterit paſtor eos arcere per excommunicationem & ſimul jubere *Paſtoris poteſtas triplex.* popolo ne eos ſequantur ac privare dominio. 2. Princeps Catholicus fidelis ſed adeo malus ut multum obſit religioni: eſt aries deſtruens ovile, quem ideo poteſt paſtor recludere & redigere in ordinem ovium 3. poteſt oves ita paſcere ut eis convenit: debent autem reges defendere Eccleſiam: ergo poteſt Paſtor jubere ut id faciant, & niſi fecerint, cogere per excommunicationem & alias commodas rationes. Hæc eſt ultima ratio Bellarmini, in qua magis ingenioſe quam ſolidè intentum ſuum probat. Reſpondetur: ſicut Paſtor ſeu princeps temporalis habet pro ſuo fine pacem temporalem & Paſtor ſpiritualis æternam ſalutem anima-

rum: ita uterque tum poteſtates tum inſtrumenta proportionata ad hos fines & conſequendos & conſervandos habere debet: unde fit ut licet Pontifex triplici hac poteſtate polleat, non tamen uti debet alijs inſtrumentis quam ſuo officio ſpirituali proportionatis. Talis autem non eſt depoſitio Principis. Deinde obſervat multiplex diſcrimen inter arietes & oves irrationales & rationales: ita enim arietes irrationales Paſtori ſubjiciuntur, ut non ſint alterius gregis nempe ſtatus politici, ſicut dicitur de Davide 1. Paral. 11. *Tu paſces populum meum.* Lupus animal brutum nequaquam fuit ovis & eſſe non poteſt, & à quolibet occidi poteſt, etiam privato, ſine licentia Paſtoris. Quod de Principe heretico, qui lupo aſſimilatur, nequaquam dici poterit. Denique oves rationis expertes nulla habent arma quibus ſe defendant: at oves dominici gregis habent arma ſpiritualia, quibus cum hoſte fortiter pugnent, ita ut niſi volentes ab ipſo non lædantur, de quibus Apoſtolus 2. Cor. 10. *Arma militiæ noſtræ non carnalia ſed potentia Deo ad deſtructionem munitionum*, & ad Eph 6. *induite vos armaturam Dei, ut poſſitis ſtare adverſus inſidias diaboli.* Ex quibus diſcriminibus aliter ratiocinandum eſſe patet de Paſtore ovium irrationalium & rationalium. Quin & inter Paſtores alij ſunt etiam Domini ovium, quibus licet morbidam ovem mactare, alij non ſunt domini quorum poteſtas magis limitata eſt, & multa non licent circa oves abſque domini licentia: at comparatio Paſtoris cum talibus Paſtoribus magis accomodanda videtur, cum Papa non ſit dominus omnium quorum eſt Paſtor. Denique argumentum retorqueri poſſet ſimili modo in favorem Principum, qui ſunt Paſtores civilis gregis contra quoſcumque qui injurioſè pacem publicam perturbarent.

Concludit relinquens ſubtilioribus ingenijs diſcutiendum an hæ rationes Bellarmini ſufficiant ad rem fidei ſatis ſtabiliendam, an potius ad rem probabilem vix confirmandam juxta ipſiusmet principia.

In tertia parte ejuſdem tractatus reſpondet ad duodecim exempla quibus idem confirmare conatus eſt Bellarminus cap. 8.

Argumentum ex 12. exemplis. 1. Exemplum eſt 2. Paral. 26. ubi legitur Oziam regem cum Sacerdotis officium uſurparet fuiſſe à Pontifice de templo ejectum, & cum propter idem peccatum lepra à Deo percuſſus fuiſſet, coactus fuit ex urbe diſcedere & regnum filio renuntiare. Ad quod inter alia reſpondetur, quod quamvis Sacerdotes Levitici haberent poteſtatem judicandi de lepra, non tamen privandi dominio. Privatio enim dominii ſemel facta perpetuo durat. Jus autem regni penes Oziam fuit uſque ad mortem. Deinde comparatio inter Sacerdotem qui poterat ſeparare leproſum & Pontificem, ſalvari poteſt in ſola poteſtate excommunicandi per quam rex ſpiritualiter ſeparari poteſt.

2. Exemplum 2. Paral. 23. ubi cum Athalia tyrannice occupaſſet regnum & foveret cultum Baal, Joiada Pontifex vocavit centuriones & milites & juſſit eis, ut Athaliam interficerent, & pro ea Joas regem creavit. Miratur hic Rogerus quod in re tanta ex conjecturis adeo levibus argumentetur Bellarminus. Ex conſenſu enim ordinum id factitatum à Joiade ob tyrannidem Athaliæ, ut legitimus rex Joas in regni poſſeſſionem mitteretur. Sollicitavit igitur id Joas, inito fœdere cum centurionibus contra injuſtam regni uſurpatricem.

3. Exemplum eſt B. Ambroſij qui Theodoſium Imperatorem excommunicavit & præcepit ut legem ferret ne ſententiæ latæ de cæde vel bonorum publicatione ratæ eſſent niſi poſt triginta dies. Apud Theodoretum l. 5 hiſt. cap. 17. quod non fecit D. Ambroſius prius quam cauſam illam cognoviſſet & judicaſſet. Reſp. nihil ad quæſtionem iſtud pertinere, cum non negetur Epiſcopos eſſe judices & Patres ſpirituales in utroque foro ad ferendas cenſuras propter peccata quæ ad forum internum & externum poſſunt pertinere. Præceptum autem Theodoſio ad ferendam legem impoſitum fuit in foro conſcientiæ, non tam ad pœnam quam ad cautelam. Quod ad quæſtionem præſentem nihil attinet.

4. Exemplum eſt Gregorij primi in privilegio quod conceſſit Monaſterio S. Medardi, & habetur in fine Epiſtolarum. Sub pœna privationis cujuſcumque dignitatis & ſublimitatis, ſi quis violaverit. Reſp. ibi non tam eſſe imperantis quam imprecantis deſiderium, ut ex contextu patere poteſt.

5. Exemplum eſt Gregorij ſecundi qui Leoni Imperatori Iconomacho prohibuit vectigalia ſolui ab Italis: ſicque parte Imperij eum mulctabat. Reſp. non aliter quam perſuadendo id effeciſſe. perſuaſit, ait Otho Friſing. l. 5. hiſt. cap. 18.

6. Exemplum eſt Zachariæ qui rogatus à primoribus Francorum Childericum depoſuit & in ejus locum Pipinum Caroli magni Patrem creari juſſit. Reſp. tantum Zachariam primoribus Francorum deponentibus Childericum conſenſiſſe ac approbaſſe. Ita enim exponit Gloſſa in cap. *alius* 15. quæſt. 6 & Aimonius de geſtis Francorum lib. 4. cap. 61. refert Pipinum procerum ſuffragijs fuiſſe regem electum. Sic alij plures.

7. Exemplum eſt Leonis tertij qui Imperium tranſtulit à Græcis in Germanos, quod Græci nullum auxilium laboranti Eccleſiæ adferre poſſent. Reſp. tranſlationem factam fuiſſe ex conſenſu cleri, Senatus populique Romani, qui Imperium tot laboribus adquiſierat. Inter quos primus erat Leo qui tranſlationem ſollicitavit, quapropter illi hæc tranſlatio à pluribus ſcriptoribus attribuitur. Plures ad id firmandum ſcriptores profert: ut pateat hanc tranſlationem vim & efficaciam habuiſſe ex conſenſu Romanorum cæterorumque populorum Italiæ, &c.

8. Exemplum eſt Gregorij quinti qui ſanctionem edidit de eligendo Imperatore per ſeptem Germaniæ principes? Reſp. id factum ex conſenſu populi & omnium Alemanorum ut reſpondet Cardin. de Cuſa de *concordantia Catholica* cap. 4. qui ſibi Imperatorem eligere poterant. Exinde radicalem vim habet illa conſtitutio.

9. Exemplum eſt Gregorij VII. qui Henricum Imperatorem depoſuit. 10. Innocentij III. qui Othonem quartum ſimiliter depoſuit. 11. eſt Innocentij IV. qui in Concilio generali Lugdunenſi depoſuit Fridericum ſecundum. 12. exemplum eſt Clementis ſexti qui Ludovicum quartum à Joanne vigeſimo ſecundo & Benedicto duodecimo excommunicatum depoſuit. Eſto iſta omnia vera ſint. Sed quæritur quo jure id factum fuerit. Addit nihilominus excuſari poſſe tales Pontifices, cum apud Theologos ſatis conſtet poſſe interdum ob conſcientiam vere probabilem, quæ (quoad culpam attinet) invincibili comparatur, eſſe bellum ex utraque parte licitum, quod tamen nihil impedit quo minus cauſa alterius partis ſit reipſa iniqua. Citatque in margine Victoriam relect. *de jure belli* n. 32. Vaſquez 1. 2. diſp. 64. nu. 16. & alios.

Quid Concilium egerit. Obſervandum autem diligenter monet, quod quamvis Bellarminus dicat Innocentium IV. in generali Concilio Lugdunenſi conſentientibus univerſis Patribus Fridericum depoſuiſſe, ex ipſo tamen Concilio id colligi non poſſe, cum initio bullæ depoſitionis non legatur, Innocentius Servus ſervorum Dei &c. ſacro approbante Concilio, ſicut in alijs decretis, ſed tantum ſacro præſente Concilio. Nec fit mentio conſenſus Patrum, ſed tantum in fine meminit, ſe cum Concilio maturam deliberationem habuiſſe de pluribus nefandis flagitijs Friderici. At ſi univerſi approbaſſent, id non omiſiſſet Innocentius, ſicut in ſequenti decreto fecit. Concludit: memores Dominici præcepti ſuum cuique tribuimus, Cæſari reddentes quæ ſunt Cæſaris, & quæ ſunt Dei Deo.

Nec vero iſte Rogerus primus eſt inter Anglos qui hanc quæſtionem ventilaverit: refert ſiquidem Pan-

ſius Monachus cum ab Innocentio III. Johannes rex Angliæ privatus regno fuiſſet, Pſeudo-Theologus quidam Magiſter Alexander dictus Cæmentarius, qui ſuis iniquis prædicationibus non mediocriter regem ad crudelitatem commovit &c. Ad Papam quoque non pertinere de regum ſive de quorumlibet potentum laica poſſeſſione vel ſubditorum regimine, veriſimilibus quibuſdam probavit argumentis. Cum præcipuè principali Apoſtolorum Petro, nihil à Domino, niſi Eccleſiæ tantum ac rerum Eccleſiaſticarum collata ſit poteſtas &c. Sed cum ipſius perverſitas ad ad ſummi Pontificis aures pervolaſſet, ipſo Papa procurante, bonis ac Beneficijs omnibus ſpoliatus ad tantam demum miſeriam perductus eſt, ut in habitu pauperrimo neceſſitate compulſus ſit panem ſuum oſtiatim mendicare, quem videntes multi ſubſannando dixerunt. *Ecce homo qui non poſuit Deum adjutorem, ſuum* &c.

Alexander maſſo.

Hæc Matthæus Paris indicans utcumque, in quam partem vergat, forſan quod regnum Angliæ feudatarium tunc eſſet Papæ.

Quam tandem vero quiſpiam amplectatur opinionem, non ſequitur inde in fide Concilium errare, quia non eſt hic aliqua determinatio alicujus articuli fidei, nec de hoc agitur, ſed eſſet magis defenſio Dominij D. Petri, quod cum Fridericus armis invaderet ac plures illius civitates occuparet, putavit Concilium vim vi repellendam eſſe, ac perniciem quam machinabatur in altos, in ipſum refundendam eſſe, ut vocatis in ſocietatem quibuſcumque potentibus a Dominio dejiceretur, qui aliena detinebat. Sic Baron. to. 10. anno Christi 897. de injuſto decreto Stephani aut Sergij Papæ contra Formoſum ac ordinatos ab eo ut reordinarentur loquens, ſcribit non fuiſſe errorem in fide, ſed violentam tyrannidem in facto fuiſſe. Quod dicimus, non quod depoſitionem illam Friderici, illo nomine dignam cenſeamus, cum ſanctus Ludovicus Rex probatam eam habuerit, ac Innocentium ſibi metuentem à furore Friderici, confirmaverit arma ſua in ejus tuitionem pollicitus, ſicque animum addiderit cum tæderet eum vivere ob plurima mala Eccleſiæ illata propter hanc depoſitionem: ſed ut quæcumque ſententia teneatur, nihil tamen ex hinc concludi poſſit contra infallibilitatem Conciliorum, quæ eſt circa fidei doctrinam ac morum decreta.

Solutio difficultatis.

CONCILIVM

LVGDVNENSE II.

GENERALE XIV.

Contra Græcorum errores, ac pro recuperatione Terræ Sanctæ. Celebratum anno Domini 1274. tempore Gregorij X. ac Rodulphi Imperatoris.

MAjorem ac univerſam fere Græcorum a Ro. Eccleſia diſciſſionem contigiſſe ſub Gregorio nono narrat Matthæus Paris in Hiſtoria Angliæ in Henrico tertio anno 1237. cum Germano Archiepiſcopo ſuo penitus adhæſerunt, ac ejus erroribus veteribus & novis per quos enormiter à Religione Catholicâ declinant: & in multis, inquit, Latinis contradicunt & eos ſpernunt, Eccleſiam Romanam in pluribus condemnantes, magis tamen ejus facta quam dicta. Conſtituit igitur Germanus ſedem ſuam quaſi alter Lucifer in Aquilone, ſcilicet in Conſtantinopoli Græcorum civitate Metropolitana: filius ſcilicet degener & Antipapa, vocans Eccleſiam ſuam & aſſerens digniorem, & Eccleſiam Romanam ſororem ejus dicens, non matrem: eo quod B. Apoſtolorum Princeps Petrus, prius quam Romam venerat, Antiochiæ quæ Imperio Græcorum adjacet & pertinet, ſedem conſtituit Cathedralem. Addens quod Antiochia omnem quem potuit Apoſtolo Christi & ſic Christo exhibuit honorem & reverentiam: propter quod Theophilus meruit appellari. Roma vero eumdem Apoſtolum Petrum & Co-Apoſtolum ejus Paulum poſt probra & contumelias mortis ſupplicio condemnavit. Hinc honor & reverentia: illinc dedecus & inſolentia. Refertque præfatus Matthæus Epiſtolas tum Germani ad Gregorium, tum Gregorij ad Germanum occaſione majoris illius diviſionis conſcriptas, quæ cum tempore Gregorij decimi, poſt multa ad unionem utriuſque Eccleſiæ adhibita remedia, nondum ablata eſſet, hic Synodum œcumenicam indixit, ut præter cætera, quæ maxima acturus erat, Græcos ad Eccleſiæ fidem auctoritatemque ac pietatis officium revocaret: ac cum res iſta litteris & diſputationibus peragi deberet, ad illud Concilium vocavit inter cæteros D. Thomam Aquinatem Ordinis Prædicatorum, ac Divus Bonaventura Ordinis Minorum clariſſimos facultatis Pariſienſis Doctores. Quorum ille ante ipſum Concilium obijt in itinere, hic in ipſo Concilio, cum jam Græcos ipſos ad rectam fidem capeſſendam induxiſſet, quorum animos non mediocriter ſibi conciliaverat in ipſo Concilij exordio oratione habita ſub hoc themate. *Exurge Jeruſalem & circumſpice ad Orientem, & vide collectos filios tuos ab Oriente uſque ad Occidentem.* Sic mira fuit conjunctio D. Thomæ & Bonaventuræ, qui ambo in ſcolis Pariſienſibus condiſcipuli, ad Concilij Lugdunenſis labores ſimul vocantur, eodemque anno moriuntur ad cœleſtem beatitudinem evehendi tanquam duo ſancti perſimiles ac duo gemini fratres, ſicque qui in doctrina, ac virtute conjuncti erant in morte non ſunt diviſi. Quia vero acta Concilij deſiderantur, fragmentorum quorumdam collectanea hic dabimus, ex quibus intelligi poſſit, quantum ratio ſummæ patitur, quid in eo actum fuerit. ac primo Abrahamus Bzovius primus Baronij continuator inſeruit ſuis annalibus ad annum 1274. collectionem cujuſdam anonymi, qui omnibus ejus actis interfuit, ex qua initium damus hujus Concilij, ſic ibi.

Schiſma Græcorum.

D. Thomas & Bonaventura.

Ex Collectore anonymo.

In nomine Domini, Amen. Anno ejuſdem milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo quarto, menſe Maji, die Lunæ ſeptima ejuſdem, tertia indictione. Congregato Generali Concilio per ſanctiſſimum Papam Dominum Gregorium decimum ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſummum & univerſalem Pontificem, Lugduni in majori Eccleſia ſancti Joannis Lugdunenſis, injuncto priùs per ipſum ſanctiſſimum Papam, quinto die ante ſeſſionem, ſcilicet ſecunda ejuſdem menſis, omnibus Prælatis & Capellanis ſuis jejunio triduano, & ſedibus præparatis in navi ipſius Eccleſiæ per circuitum, idem Dominus Papa circa horam Miſſæ deſcendens de camera ſua in ipſam Eccleſiam, præparato ſibi faldiſtorio in choro, condocentibus eum duobus Diaconis Cardinalibus, ut moris eſt, dixit tertiam & ſextam, quia erat dies jejunij, quibus finitis Subdiaconus venit cum ſandalibus, & calceavit illum, Capellanis dicentibus pſalmos conſuetos circa ipſum: & eo calceato & lotis manibus Diaconus & Subdiaconus more ſolito induerunt eum omnibus veſtibus Pontificalibus albi coloris, quia inter Paſcha & Aſcenſionem erat: & pallio, ſicut ſi eſſet Miſſam celebraturus: & inde præcedente Cruce, aſcendit pulpitum præparatum, & ornatum, & ſedit in faldiſtorio ſuo, miniſtrante ſibi pro Presbytero Domino Simone tituli ſancti Martini, & Diacono Domino Othabono Cardinali, & aſſiſtentibus ſibi in eodem pulpito Domino Othabono ſancti Adriani, & Dominis Jacobo ſanctæ

Maria in Coſmedin, ſancti Georgij ad velum aureum, Hnberto ſancti Euſtachij, Mathæo ſanctæ Mariæ in Porticu Diaconis Cardinalibus: etiam ſedente juxta eum Domino Jacobo Rege Arragonum, aſſiſtentibus etiam ſibi quibuſdam Capellanis ſuperpelliceis indutis: ſedens idem ſummus Pontifex in faldiſtorio ſuo, fecit Crucem ſuper Prælatos & Concilium, qui ſic ſedebant ab oppoſito, & in eminentibus ſedibus præparatis. In medio navis ejuſdem Eccleſiæ ſederunt Domini Pantaleon Conſtantinopolitanus, & Opitio Antiochiæ Patriarchæ: 10 ſedibus alijs à latere dextro ſummi Pontificis ſederunt Domini Joannes Portuenſis & ſanctæ Ruffinæ, Petrus Tuſculanos Vice-Dominus Prænestinus, Fr. Bonaventura Albanenſis, Fr. Petrus Oſtienſis & Velletranus, Bertrandus Sabinenſis Epiſcopi Cardinales: à latere verò ſiniſtro Averus tituli S. Praxedis, Gulielmus ſancti Marci, Simeon titoli S. Cæciliæ Preſbyteri Cardinales; poſt bos verò à dextris & ſiniſtris ſederunt Primates, Archiepiſcopi & Epiſcopi, Abbates & Priores, & alij Eccleſiarum Prælati in magna multitudine, non diſceptantes de locis; cùm per eumdem ſummum Pontificem fuerit ordinatum, ut ſine præjudicio Eccleſiarum ſuarum ſederent. Stantibus autem inferiùs Fratre Vvilermo de Hoſpitali, & Fratre Roberto Magiſtro Templi, & aliquibus fratribus earumdem Religionum, & Nuncijs ſolemnibus Franciæ, Alemanniæ, Angliæ & Siciliæ Regum, & aliorum quoque moltorum Principum, Baronum, Capitulorum, & Eccleſiarum Procuratoribos: Capellani cantaverunt Antiphonam, *Exaudi nos Domine*; qua finita Dominus Papa ſorgens dixit, *Oremus*: Dominus Othabonus flexis genibus, & Dominus Jacobus dixerunt; *Levate*: & ſummus Pontiſex dixit alta voce Orationem, ſicot habetur in Ordinario. Deinde per unum Capellanum cantata eſt Litania minor, Domino Papa, & omnibus Cardinalibus ac Prælatis aſtantibus, genibus flexis & ſine mitra. Qua finita, per eumdem Capellanum & reſpondentibus ſibi quamplurimis, Dominus Papa ſurgens dixit, *Oremus*: Dominus Jacobus flexis genibus, & Dominus Gotifredus reſponderunt, *Levate*: & Dominus Papa dixit aliam Orationem in tono ſecundum primum. Poſt hæc Dominus Othabonus, facta reverentia Domino Papæ, & benedictione petita, ut moris eſt, cantavit Evangelium ſecundum Matthæum ſcilicet, *Deſignavit Dominus Jeſus alios ſeptuaginta duos*. Hoc finito Dominus Papa ſtans erectus alta voce incepit hymnum, ſcilicet; *Veni Creator Spiritus*, qoo cantato per ipſum & totum Concilium, ſtans ſine mitra cum magna devotione, ipſe poſtea ſedit in faldiſtorio ſuo, & omnes Prælati in locis ſuis ſederunt, & tunc ipſe incepit ſermocinari, propoſito themate, ſcilicet; *Deſiderio deſideravi hoc Paſcha manducare vobiſcum antequam patiar, & antequam moriar*; & proſecutus eſt ſermonem ſuum. Quo finito, & aliquantulom pauſato, cœpit alloqui Concilium, narrando motum & votum animi ſui, & cauſas propter quas evocaverat Concilium, & ſoper quibus, ſcilicet ſuper ſubſidio Terræ ſanctæ, & ſuper unione Græcorum, & ſoper reformatione motum, deliberaturi eſſent. Qua allocutione completa ſurrexit de ſede, & indixit aliam ſeſſionem ad aliam diem, Lunæ ſcilicet, & ſic diſſoluta eſt prima ſeſſio. Idem autem Papa rediens ad locum, ubi ſe induerat, exuit ſe Pontificalibus veſtimentis, & dixit nonam.

Eodem anno & menſe, die verò veniente decima octava ejuſdem, facta eſt ſecunda ſeſſio, in qua omnia facta ſunt ſicut in prima: excepto quòd non fuit indictum jejuniom, & pro Preſbytero ſervivit Dominus Averus, pro Diacono Dominus Jacobus; & quòd aliud Evangelium cantatum eſt, ſcilicet ſecundum Lucam; *Vos eſtis ſal terræ*: & quòd aliæ Orationes dictæ ſunt, ſicut habetur in Ordinario, & quòd Dominus Papa non fecit ſermonem, ſed allocutionem tantum ſuper illis, quæ fuerant in prima ſeſſione. Qua allocutione finita, lectæ ſunt Conſtitutiones pro zelo fidei, & licentiati ſunt omnes in iſta ſeſſione Procuratores Capitulorum ac Abbates, & Priores non mitrati: exceptis illis qui fuerunt nominatim ad Concilium evocati. Licentiati ſuot omnes etiam alij inferiores Prælati mitrati, & indicta eſt tertia ſeſſio ad diem Lunæ poſt Octavam Pentecoſtes, quæ erat vigeſima-octava Maij, & ſic diſſoluta eſt ſeſſio ſecunda.

Inter primam & ſecundam ſeſſionem Dominus Papa cum Cardinalibus advocarunt ſegregatim Archiepiſcopos, & quemlibet cum uno Epiſcopo & Abbate ſoæ Provinciæ, & diviſos habuit eos in Camera ſua, Epiſcopos etiam & Abbates, qui immediatè ſubſunt Romanæ Eccleſiæ, & petijt, & obtinuit ab eis decimas omnes redditoum, fructuum & proventuum Eccleſiarum, uſque ad ſex aonos continuos, incipiendo à Feſto S. Joannis Baptiſtæ inſtantis anni Domini milleſimi ducenteſimi ſeptuageſimi quarti, uſque ad ſex annos continuos ſoturos, ſicut in Conſtitutione habetur. Eodem anno, meoſe verò Junij die ejoſdem ſeptima, facta eſt tertia ſeſſio, in qua omnia facta ſunt ſicut in prima, excepto quòd non fuit indictum jejunium, & quòd pro Diacono ſervivit Dominus Gauſtedus ad velom aureum, & quòd cantatom eſt aliud Evangelium, ſcilicet ſecundum Matthæum: *Acceſſerunt ad Jeſum diſcipuli, &c.* & qood aliæ Orationes dictæ ſunt, ſicut in Ordinario continetur; & quòd non ſuit ibi Rex Arragoour, & qood Frater Petrus Oſtienſis Epiſcopus ſermocinatus eſt, incipiens thema, ſcilicet: *Leva in circuitu oculos tuos, & vide; omnes iſti congregati ſunt, venerunt tibi.* Et poſtea lectæ ſunt Conſtitutiones ſcilicet; *Ut circa electionem. Avaritia cæcitas. Quam ſit Eccleſijs. Perpetuæ ſanctionis: nulli licere. Si quando contigerit. Quamvis Conſtitutio. Properandum. Eos qui Clericos. Exigit multorum.* Conſtitutiones felicis recordationis Innocentij Papæ, præſente Generali. Quibus lectis Dominus Papa allocutus eſt Concilium, & dedit licentiam omnibus Prælatis, quòd poſſint exire Lugduno, & elongare ſe uſque ad ſex leucas. Diem alterius ſeſſionis non præfixit, propter dubium adventum Græcorom, & ſic abſoluta eſt tertia ſeſſio. Tamen inter ſecundam & tertiam ſeſſionem Dominus Papa vocavit Prælatos, ſicot inter primam & ſecundam, & fecit coram eis legi Conſtitutiones prædictas, quæ lectæ ſunt.

Item pendente termino ſequentis ſeſſionis, Fr. Hieronymus & Fr. Bonagratia, qui miſſi fuerunt Nuncij cum duobus Fratribus per Romanam Eccleſiam ad Græcos, miſerunt quaſdam litteras Domino Papæ, de quibus ipſe Dominus Papa multum gaviſus eſt, & fecit vocari omnes Prælatos in majori Eccleſia Lugdunenſi, & ibi omnibus Prælatis exiſtentibus in cappis ſuis, Fr. Bonaventura Albanenſis Epiſcopus ſermocinatus eſt propoſito themate, quod legitur Baruch. 5. *Exurge Hieruſalem, ſta in excelſo, & circumſpice ad Orientem, & inde collige filios tuos ab Oriente uſque ad Occidentem.* Poſt cujus ſermonem lectæ ſunt eorumdem Nunciorum litteræ prædictæ.

Eodem verò anno & menſe, die vigeſima quarta, Nuncij Imperatoris Græcorum venerunt, quorom nomina ſunt in littera miſſa Papæ. Omnes Prælati qui erant in Concilio cum familiaribus ſuis, Camerarius cum tota familia Papæ, Vice-Cancellarius & omnes Notarij, ac omnis familia Cardinalium exiverunt eis obviam, & eos uſque ad Palatium Domini Papæ honorificè deduxerunt. Hi ab eodem Domino Papa, ſtante in porta ejuſdem Palatij cum omnibus Cardinalibus & multis Prælatis, ad pacis oſculum honorificè ſuot recepti, & eis repræſentaverunt litteras Imperatoris Græcorum bullatas bulla aurea, & alias litteras Prælatorum, & dixerunt in præſentia Domini Papæ, quod veniebant ad omnimodam obedientiam ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, & ad recognitionem fidei, quam ipſa Eccleſia tenet, & Primatum ipſius. Obte-

lerunt que Concilio litteras Michaëlis Palæologi Imperatoris Conſtantinopolitani, &c. Unde conſtare poteſt præſentem non adfuiſſe, & memoria lapſum Trithemium in Chronico Hirſaugienſi aſſerentem in hac Synodo comparuiſſe Palæologum Imperatorem Conſtantinopolitanum, cum magno comitatu, atque; tertia decima vice in ſententiam Rom. Eccleſiæ Græcos ſuos decima tertia vice deficientes conſilio neceſſario pertraxit. Ut quid enim litteràs miſiſſet ad Concilium quæ in eo lectæ fuerunt, ſi in perſona propria adfuiſſet?

Cæterum quia acta hujus Concilij brevius complectitur Minorum Annaliſta Wadingus, ex eo ſequentia excerpenda cenſuimus.

Ex Luca Vuadingo.

Jam tempus advenit celebrandi Concilium, quod Gregorius Pontifex omnibus indixit Principibus Chriſtianis cogendum Lugduni, & incipiendum Kalendis Maij hujus anni, uti ad Palæologum ſcripſiſſe ſuperiùs commemoravimus. 1274. Injuncto itaque per ipſum ſanctiſſimum Patrem primo poſt Kalendas die, ſecundo ſcilicet Maij omnibus Prælatis & Capellanis ſuis jejunio triduano, rebus omnibus accommodè diſpoſitis, & ſedibus præparatis in Eccleſia majori S. Joannis, *Inchoatur Concilium Lugdunenſe.* incœpta eſt prima ſeſſio die ſeptima ejuſdem menſis, in quâ à latere dextro in medio navis Eccleſiæ ſedebant inter alios Vice-Dominus Præneſtinus, & Bonaventura Albanenſis, Epiſcopi Cardinales, ut ſupra ex ipſa Hiſtoria ejuſdem Concilij præmonuimus. In ea præmiſſis ſolitis ritibus Pontifex aſſumpto themate, *Luca 21.* *Deſiderio deſideravi hoc Paſcha manducare vobiſcum antequam patiar*, & antequam moriar, egregiè ſermocinatus eſt, deinde motum animi ſui expreſſit, & cauſas propter quas Concilium indixit, quarum illæ præcipuæ: ſubſidium Terræ ſanctæ præſtandum, unio Græcorum, & morum reformatio. In ſecunda ſeſſione 18. ejuſdem menſis quibuſdam conditis ſtatutis dimiſſi ſunt inferioris ordinis Prælati, & cæteri præter eos, ad quos ſpectabat ferre ſoffragia, aut qui nominatim non fuerunt ad Concilium vocati. *Admonent Minoritæ ſe cum Legatis Imperatoris brevi adfuturos.* Antequam tertia fieret ſeſſio accepit Pontifex litteras miſſàs à Fratre Hieronymo Aſculano, & Fratre Bonagratia, quos diximus hæſiſſe apud Palæologum pro conſummanda & acceleranda unione utriuſque Eccleſiæ, ad quas ſummè gaviſus eſt Pontifex; fecitque convocari omnes Prælatos in Eccleſia majori Lugduenſi indutos pluvialibus, deinde coram omnibus graviſſimè & piiſſimè Cardinalis Bonaventura ſermonem habuit ijs propoſitis verbis: *Exurge Jeruſalem, ſta in excelſo, & circumſpice ad Orientem, & inde collige filios* *Baruc. 5.* *tuos ab Oriente uſque ad Occidentem.* Quo expleto in omnium conſeſſu lectæ ſunt prædictæ litteræ, quibus Nuncij Minoritæ ſignificabant ſe prope eſſe, atque in comitatu habere Legatos Græcorum, qui litteris & verbo præſentes obedientiam præſtent Eccleſiæ Romanæ, & concordiam Palæologi, Prælatorumque nomine ſtabiliant.

Deinde die ſeptima Junij lectis quibuſdam conſtitutionibus, & habita concione per Fratrem Petrum Oſtienſem Cardinalem Ordinis Prædicatorum ſub illo *Iſaia 60.* themate, *Leva in circuitu oculos tuos, & vide omnes iſti congregati ſunt, & venerunt tibi.* Facta eſt licentia Prælatis eundi Lugduno quocunque placeret intra ſex leucarum terminum, nec ſeſſionis ſequentis dies præfixus eſt, donec conſtaret de certo tempore *Adventus illorum.* adventus Græcorum: advenerunt autem Fratres prænominati ſimul cum Nuncijs Imperatoris & Andronici filij, nec-non Prælatorum univerſæ Græciæ, quorum hæc nomina. Germanus ipſius Palæologi conſanguineus & magiſter, hujus nominis tertius, olim Patriarcha Conſtantinopolitanus centeſimus octavus, ex Metropolita Hadrianopolitano qui ſub anno primo Patriarchatu abdicato ſe recepit in cœnobium Monachorum, Georgius Acropolita magnus Logotheta, Theophanes Metropolita Nicænus, Bithyniæ Primas, Nicolaus Pavererha Camerarius Imperij, & Georgius Zinuchi viri omnes graves & in aula Imperatoria celebres. His proceſſerunt obviam omnes Prælati, qui erant in Concilio cum familiaribus ſuis, Camerarius cum tota familia Papæ, Vice cancellarius & omnes Notarij, ac univerſa familia Cardinalium, & magnificè eos conduxerunt uſque ad Palatium Pontificium. Pontifex vero ſtans in aula Palatij circumſtantibus Cardinalibus & multis Prælatis ad pacis oſculum honorificè illos recepit. Illi ſignificaverunt in omnium conſpectu ſe veniſſe, ut omnimodam obedientiam S. Rom. Eccleſiæ præſtarent, profiterenturque ejuſdem Eccleſiæ fidem & Primatum ejuſdem, alia adjungentes officioſa. Porrexerunt ibidem Imperatorium diploma ſub ſigillo aureo, in quo fidem Catholicam ſe profiteri & tenere juxta miſſam ſibi à Pontificibus Romanis Clemente & Gregorio inſtructionem, teſtabatur, quam publica profeſſione & juramento interpoſito coram prædictis Nuncijs Apoſtolicis, ſe ſecuturos proteſtati ſunt in aula Imperatoria Conſtantinopolitana Michaël Pater, & Andronicus filius ſub menſe Februarij hujus præſentis anni. Tenor autem litterarum à Michaële miſſarum Græco idiomate, addita interpretatione latina, ita habet.

Sanctiſſimo & Beatiſſimo Primo & ſummo Pontifici, Apoſtolicæ ſedis venerabili Papæ, & communi Patri omnium Chriſtianorum, & venerabili Patri Imperij noſtri D. Gregorio Michaël in Chriſto Deo fidelis Imperator, & moderator Romæorum, Ducas, Angelus, Comnenus, Palæologus, & ſpiritualis filius magnæ veſtræ Sanctitatis, convenientem honorem & reverentiam, cum ſincera & pura affectione & orationum poſtulatione.

QUoniam miſſi ſunt à magnitudine veſtra ad Imperium meum Nuncij Deo placentis Ordinis Fr. Minorum, Fr. Hieronymus de Aſculo, Fr. Raymundus Berengar, Fr. Bonagratia de S. Joanne in perſiceto, & Fr. Bonaventura de Mugello, & obtulerunt litteras magnæ Sanctitatis veſtræ Imperio meo: in quibus inter alia de confeſſione fidei quam docet, & prædicat, & confitetur ſancta Romana Eccleſia, continebatur, & oportebat in his magis reſponſionem convenientem nos facere, ecce hoc facit Imperium meum: habet autem profeſſio fidei in dictionibus taliter.

Credimus ſanctam Trinitatem, Patrem & Filium & Spiritum ſanctum, unum Deum omnipotentem, *Profeſſio fidei Græcorum.* totamque in Trinitate Deitatem coeſſentialem, & conſubſtantialem, coæternam, & coomnipotentem, unius voluntatis, poteſtatis, & majeſtatis, creatorem omnium creaturarum, *à quo omnia, in quo omnia,* *Coloſſ. 1.* *per quem omnia, quæ ſunt in cœlo & in terra*, viſibilia, inviſibilia, corporalia & ſpiritualia. Credimus ſingulam quamque in Trinitate perſonam, unum verum Deum, plenum & perfectum. Credimus ipſum Filium Dei, verbum Dei æternaliter natum de Patre, conſubſtantialem, coomnipotentem, & æqualem per omnia Patri in divinitate, temporaliter natum de Spiritu ſancto, & Maria ſemper Virgine cum anima rationali: duas habentem nativitates, unam ex Patre nativitatem æternam, alteram ex Matre temporalem, Deum verum & hominem verum, proprium in utraque natura atque perfectum, non adoptivum, non phantaſticum, ſed unum & unicum filium Dei in duabus, & ex duabus naturis, divina ſcilicet & humana, in unius perſonæ ſingularitate, impaſſibilem & immortalem in divinitate, ſed in humanitate pro nobis

& ſalute

noſtra paſſum verâ carnis paſſione, mortuum & ſepultum, & deſcendiſſe ad inferos, ac tertia die reſurrexiſſe a mortuis vera carnis reſurrectione, die quadrageſimo poſt reſurrectionem cum carne, cum qua reſurrexit, & anima aſcendiſſe in cœlum, & ſedere ad dexteram Dei Patris, inde venturum judicare vivos & mortuos, & redditurum unicuique ſecundum opera ſua, ſive bona fuerint, ſive mala. Credimus & Spiritum ſanctum plenum, & perfectum, verumque Deum, ex Patre Filioque procedentem, coæqualem & conſubſtantialem, & coomnipotentem, & coæternum per omnia Patri & Filio. Credimus hanc ſanctam Trinitatem, non tres Deos, ſed unicum Deum omnipotentem, æternum & inviſibilem, & incõmutabilem. Credimus ſanctam Catholicam & Apoſtolicam, unam eſſe veram Eccleſiam, in qua unum datur ſanctum baptiſma, & vera omnium remiſſio peccatorum. Credimus etiam veram reſurrectionem hujus carnis, quam nunc geſtamus; & vitam æternam. Credimus etiam novi & veteris Teſtamenti, legis, ac Prophetarum & Apoſtolorum, unum eſſe auctorem Deum ac Dominum omnipotentem. Hæc eſt vera fides Catholica, & hanc ſupradictis articulis tenet, & prædicat ſacroſancta Romana Eccleſia. Sed propter diverſos errores, à quibuſdam ex ignorantia & ab aliis ex malitia introductos, dicit & prædicat eos, qui poſt baptiſmum in peccata labuntur, non rebaptizandos, ſed per veram pœnitentiam ſuorum conſequi veniam peccatorum. Quod ſi verè pœnitentes in charitate deceſſerint, antequam dignis pœnitentiæ fructibus de commiſſis ſatisfecerint & omiſſis, eorum animas pœnis purgatoriis, hoc eſt catharterijs, ſicut nobis Fr. Joannes videlicet Fr. Joannes de Montecorvino, vel potiùs F. Joannes de Conſtantinopoli explanavit, poſt mortem purgari, & ad pœnas hujuſmodi relevandas prodeſſe eis fidelium vivorum ſuffragia, Miſſarum ſcilicet ſacrificia, orationes & eleemoſynas, & alia pietatis officia, quæ a fidelibus pro aliis fidelibus fieri conſueverunt, ſecundum Eccleſiæ inſtituta. Illorum autem animas, qui poſt ſacrum baptiſma ſuſceptum, nullam omnino peccati maculam incurrerunt, illas etiam quæ poſt contractam peccati maculam, vel in ſuis manentes corporibus, vel eiſdem exutæ, prout ſuperiùs dictum eſt, ſunt purgatæ, mox in cœlum recipi. Illorum autem animas, qui in mortali peccato, vel cum ſolo originali decedunt, mox in infernum deſcendere, pœnis tamen diſparibus puniendas. Eadem ſacroſancta Romana Eccleſia firmiter credit, & firmiter aſſeverat, quod nihilominus in die judicij, omnes homines ante tribunal Chriſti cum ſuis corporibus comparebunt, reddituri de propriis factis rationem. Tenet etiam & docet ſancta Romana Eccleſia, ſeptem eſſe Eccleſiaſtica Sacramenta, unum ſcilicet Baptiſma, de quo dictum eſt ſupra: aliud eſt Sacramentum Confirmationis, quod per manuum impoſitionem conferunt Epiſcopi chriſmando renatos: aliud eſt Pœnitentia, aliud Euchariſtia, aliud ſacramentum Ordinis, aliud Matrimonium, aliud Extrema Unctio, quæ ſecundum doctrinam S. Jacobi infirmantibus adhibetur. Sacramentum Euchariſtiæ ex azymo conficit eadem Romana Eccleſia tenens & docens, quòd in ipſo Sacramento panis vere tranſſubſtantiatur in corpus, & vinum in ſanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti. De matrimonio verò tenet, quod nec unus vir plures uxores ſimul, nec una mulier permittitur plures habere viros. Soluto vero legitimo matrimonio per mortem conjugum alterius, ſecundas & tertias deinde nuptias ſucceſſive licitas eſſe dicit, ſi impedimentum Canonicum aliud alia ex cauſa non obſiſtat. Ipſa quoque ſancta Romana Eccleſia ſummum & plenum Primatum & Principatum ſuper univerſam Eccleſiam Catholicam obtinet; quem ſe ab ipſo Domino in B. Petro Apoſtolorum Principe ſub vertice, cujus Romanus Pontifex eſt ſucceſſor, cum poteſtatis plenitudine recepiſſe veraciter & communiter recognoſcit, & ſicut præ cæteris tenetur fidei ve-

A ritatem defendere, ſic & ſi quæ de fide ſubortæ fuerint quæſtiones ſuo debent judicio definiri. Ad quam poteſt gravatus quilibet ſuper negotiis ad Eccleſiaſticum forum pertinentibus appellare; & in omnibus cauſis ad examen Eccleſiaſticum ſpectantibus ad ipſius poteſt judicium recurri, & eidem omnes Eccleſiæ ſunt ſubjectæ; ipſarum Prælati obedientiam & reverentiam ipſi dant. Ad hanc autem ſic poteſtatis plenitudo conſiſtit, quòd Eccleſias cæteras ad ſollicitudinis partem admittit, quarum multas & Patriarchales præcipuè diverſis Privilegiis eadem Romana Eccleſia honoravit, ſua tamen obſervata prærogativa, tum in Generalibus Concilijs, tum in aliquibus alijs ſemper ſalva. Supraſcripta fidei veritate (prout plenè lecta eſt & fi-

B deliter expoſita) veram, ſanctam, Catholicam & Orthodoxam fidem cognoſcimus & acceptamus, & ore ac corde confitemur, quod verè tenet & fideliter docet, & prædicat ſancta Romana Eccleſia; inviolabiliter obſervare eamdem profeſſionem, & in ea omni tempore perſeverare, nec ullo unquam tempore ab ipſa diſcedere quoquomodo, aut deviare, vel diſcordare promittimus. Primatum quoque ejuſdem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, ſicut in præmiſſa ſerie continetur, ad ipſius ſanctæ Eccleſiæ obedientiam ſpontaneam venientes, confitemur & recognoſcimus, acceptamus & ſponte ſuſcipimus. Confitentes verò hæc & approbantes, & acceptantes, & promittentes obſervare, ut ſuperiùs dictum eſt, rogamus Magnitudinem veſtram, ut Eccleſia noſtra dicat ſanctum Symbolum prout dice-

C bat hoc ante ſchiſma uſque in hodiernum diem, & quòd permaneamus in ritibus noſtris, quib; utebamur ante ſchiſma, qui ſcilicet ritus non ſunt contra ſupradictam fidem, nec contra divina præcepta, nec contra vetus & novum teſtamentum, nec contra doctrinam ſanctorum Generalium Conciliorum, & ſanctorum Patrum receptorum per ſancta Concilia, quæ celebrata ſunt à ſpirituali dominatione Eccleſiæ Romanæ. Hoc igitur non grave eſt veſtræ ſanctitati, nec inuſitatum, & nobis nunc difficile propter infinitam multitudinem populi. Commiſimus autem ſuper his præſentibus Imperij noſtri Nunciis, ut dicta per præſentes litteras noſtras confiteantur & affirment vice Imperij noſtri coram magna Sanctitate veſtra. Præſens igitur ſcriptum de noſtra recognitione, ſuſceptione, accep- *Cum profeſſione fidei Latinorum petunt ut liceat ſuo Symbolo & ritibus uti.*

D tatione, profeſſione, & confeſſione, propria manu noſtra Dei gratia Imperiali ſubſcriptione ſignavimus, & ſigillum noſtræ potentiæ inferiùs appendi fecimus. Datum Conſtantinopoli in ſacro Palatio Blachernarum menſe Aprili, Indict. 5. Sexto milleno ſeptimo centeno, octuageſimo, quinto anno.

Præter has Imperatorias, alias etiam præſentarunt nullas à Prælatis Græciæ inter quos viginti ſex Metropolitæ, in litteris expreſſi fidei Rom. Eccleſiæ & cum eadem unioni ſubſcripſerunt, licet non potuerit induci Joſephus Patriarcha Conſtantinopolitanus ut cum illis conſentiret. Unde fallitur Ciacconus cum alijs quibuſdam aſſerens eundem Joſephum ad Concilium perveniſſe. Cauſa autem cur Joſephus nollet conſentire in eiſdem litteris exprimitur, quod ipſe cum magna inſtantia teneret quod deberet agnoſci primus.

E Si vero, aiunt, immutabiliter ſe habeat in ſententia, tunc dependebit omnis neceſſitas & ipſum dejicere & Patriarchali principatu privare. Nos autem conſtituemus & promovebimus alium qui utique conſentiat nobiſcum ejuſdem voluntatis eſſe, & reddet convenientem primatum ſummitati ſanctitatis veſtræ: Sunt autem primi horum Metropolitarum Metropolita Epheſius præhonoratus exarchus totius Aſiæ, cum ea quæ circa me eſt ſancta Synodo, *hoc eſt Epiſcopis ſuffraganeis.*

Metropolitanus Heracliæ in Thracia & præſul honoratorum cum ea quæ circa me eſt ſancta Synodo.

Metropolita Chalcedonis ſuperhonoratus cum ea, &c.

Metropolita Tyanorum.

Epiſcopus Metropolitanus Iconij, cum iis qui circa me ſunt Epiſcopis.

Metropolitanus Naopacti ſeperhonoratus, &c.

Metropolitanus Heracleæ Ponti ſuperhonoratus, &c.

Expletis his primis officiis ſuæ Legationis, deducti ſunt ad hoſpitia honorificè præparata. Deinde lectis litteris, & initis aliquando colloquiis, propoſita eſt eis norma fidei Romanæ, quam profiteri deberent nomine eorum, à quibus mittebantur, quam illi libenter admiſerunt, & ſe publicè profeſſuros ſpoponderunt. Quare ejuſdem menſis die 28. in feſto Apoſtolorum Petri & Pauli Pontifex ſolemne ſacrum fecit in prædicta majori Eccleſia circumſtantibus omnibus Cardinalibus & Prælatis, qui ad Concilium fuerant evocati. Lecta eſt epiſtola Latino & Græco idiomate, cantavitque Evangelium Latinum Cardinalis Otthobonus de Fliſco, & Græcum Diaconus ex Græcis eodem habito, quo hæc myſteria illius nationis viri ſolent peragere. Deinde Bonaventura Cardinalis de concordia ineunda, & puritate fidei Romanæ, egregium habuit ex noſtro ſermonem. Ut hic dixit, ſtatim cantatum eſt Symbolum fidei Conſtantinopolitanum, incipientibus, *Credo in unum Deum*, Dominis Cardinalibus & Epiſcopis, qui veluti Cantores & Primicerij præibant in cantu, proſequentibus Canonicis ejuſdem Eccleſiæ. Deinde immediatè prædictus Germanus olim Patriarcha, cum cæteris Græcis & Archiepiſcopis Calabriæ Græcum ritum ſequentibus, nec non Frater V. de Morbecca Ordinis Prædicatorum, & Frater Joannes de Conſtantinopoli Ordinis Minorum, Domini Papæ Pœnitentiarij, qui linguam Græcam callebant, cantaverunt ſolemniter, & alta voce prædictum Symbolum: dum verò perventum eſt ad articulum de proceſſione Spiritus ſancti, ſolemniter & devotè illum expreſſerunt lento & gravi cantu dicentes, *qui à Patre Filioque procedit*. Terminato Symbolo idē Patriarcha, Archiepiſcopi & Logotheta cum alijs cantaverunt Laudes ſolemnes in lingua Græca Domino Papæ: mox Pontifex circumdantibus altare Græcis Miſſam proſequutus eſt.

Cantatur unanimiter à Latinis & Græcis Symboli fidei.

Die 4. Julij venientibus Legatis Tartarorum per Fratrem Hieronymum Aſculanum, & cæteros ſocios Minoritas ad Concilium & fœdera Eccleſiæ conductis, obviam proceſſit familia Cardinalium & Prælatorum, eoſque deduxit ad aulam Pontificiam, ubi Pontifex cum omnibus Cardinalibus & Prælatis agebat de rebus Concilij, receptoſque cum honore & magnificentia remiſit ad hoſpitia.

Adventum Legati Tartarorum.

Indixit deinde quartam ſeſſionem ad diem Veneris proximè ſequentem, Julij ſextam, & octavam Apoſtolorum Petri & Pauli, in qua ſedente Pontifice cum Diacono Cardinali, & immediatè poſt Cardinales à Latere dextro Nuncijs Græcorum, cantatum fuit per Dominum Hobertum Cardinalem S. Euſtachij Evangelium illius diei, videlicet; *Juſſit Dominus diſcipulis ſuis aſcendere in naviculam*: Et prædicatum per Fr. Petrum Oſtienſem: qui Domino Papæ tunc pro Preſbytero ſerviebat, *Sub illo themate: Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis, turbati ſunt omnes inſipientes corde*: cujus expleto ſermone Pontifex alium habuit ad Patres Concilij circa cauſas, propter quas coactum eſt, maximeque commendavit Imperatoris fidem, & ſollicitudinem in mittendis Legatis contra multorum exſpectationem. Deinde rectâ ſerie retulit, quæ cum illo per Nuncios egerit & ſcripſerit, ut ſi ad unionem & fidem Romanæ Eccleſiæ ſponte accedere nollet, ſignificaret quæ fieri cuperet, illum autem ab omni petitione & tractatu rerum temporalium abſtinuiſſe, ſolumque de amplectenda vera fide, & præſtanda Eccleſiæ Romanæ obedientia egiſſe. Quod ſactum plurimi palam diffidebant. Jam verò rem ad felicem exitum perveniſſe, & Nuncios præſto eſſe ad profitendum ejuſdem & filij nominibus, quidquid doctrinæ haberet Catholicæ, & ad recognoſcendum Eccleſiæ Romanæ Primatum, ut ipſe Imperator ſuis litteris ſignificabat. Demum Imperatorum, Andronici item Imperatoris, & Prælatorum diplomata tria ſignata bullis aureis & Latinitate donata publicè fecit coram omnibus legi, quibus lectis magnus Logotheta dixit, ſe in mandatis accepiſſe ab Imperatore jurare in animum ipſius, & profiteri fidem Catholicam Eccleſiæ Romanæ: quare ſtatim profeſſus eſt eam, quæ lecta fuerat in Concilio, ut habetur. *De ſumma Trinit. & fide Cathol. in 6.* Dixitque eam velle credere & tenere Imperatorem ejuſque ſubditos ac perpetuo ſervaturos, neque ullo unquam tempore ab ea receſſuros. Denique Sacramentum addidit in hunc modum, quem cæteri in juramento ſervaverunt.

Matt. 14.

Pſal. 75.

Græci profitentur fidem S. Eccleſiæ Rom.

Ego N. Nuncius habens ab eiſdem ſufficientem ad infra ſcripta mandata ſupraſcriptam fidei veritatem, prout planè lecta eſt & fideliter expoſita à me, Divi Domini noſtri nomine, veram ſanctam Catholicam fidem eſſe cognoſco, eam accepto, & corde & ore confiteor, ipſamque prout tenet & fideliter docet, & prædicat ſancta Romana Eccleſia, inviolabiliter ſervaturum, & in ea omni tempore perſeveraturum, nec ab ea ullo unquam tempore receſſurum, vel quoquomodo deviaturum, nec diſcrepaturum promitto. Primatum quoque ipſius ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ, prout in præmiſſa ſerie continetur, ad ipſius Eccleſiæ obedientiam ſpontaneus veniens fateor, recognoſco & accepto, & ſponte ſuſcipio. Et ipſe omnia præmiſſa, tam circa fidei veritatem, quàm circa ejuſdem Eccleſiæ Romanæ Primatum, & Epiſcoporum recognitionem, acceptionem, ſuſceptionem, obſervantiam, ac perſeverantiam ſervaturum, præſtito corporaliter juramento, promitto & confirmo: Sic Deus ipſum adjuvet, & hæc ſancta Evangelia.

Sacramenta Græcorum.

His peractis ſanctiſſimus Pontifex alta voce incepit: *Te Deum laudamus*, proſequentibus hymnum magna devotione, multis lacrymis, & ſolēni cantu Cardinalibus, & Patribus univerſi Concilij, Pontifice toto tempore dum canebatur in pedes erecto ſine mitra: quo completo ex Cappellanis unus dixit verſiculum, *Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis*, cui reſponſum eſt ab omnibus: *à templo ſancto tuo quod eſt in Hieruſalem.* Subjunxit Pontifex, *Dominus vobiſcum*, & Orationem: *Da Eccleſiæ tuæ, quæſumus omnipotens Deus, ut ſancto Spiritu congregata, hoſtili nullatenus incurſione turbetur.* Finita oratione ſedens in faldiſtorio ſuo allocutus eſt breviter ſacroſanctum cœtum ſuper immenſo gaudio, animo concepto, & egregio hoc opere, quod Deus mirabiliter complevit, propoſito themate illo, quod in Concilij limine ſuſcepit. *Deſiderio deſideravi hoc Paſcha manducare vobiſcum.* Poſt ſermonem Patriarcha (quis hic Patriarcha? cùm expreſſe habeatur in Epiſtola Græcorum ſupracitata Patriarcham eorumdem noluiſſe conſentire unioni. Forte Germanus olim eorumdem Patriarcha, qui renuntiavit. Unde hoc anno num. 2. & Hieron. Zurita. 1. p. lib. 3. cap. 86.) & Archiepiſcopus Græcorum deſcenderunt in navim Eccleſiæ, & ſederunt in ſedibus altis, in loco in quo ſedebant Preſbyteri Cardinales poſt eos; & tunc Dominus Papa reverenter incepit idiomate latino, *Credo in unum Deum*, quod ſine mitra ſtans proſequutus eſt cum univerſis Concilij Patribus uſque ad finem. Mox Patriarcha Græcorum ſimiliter inchoavit lingua Græca idem Symbolum, quod per eum, Archiepiſcopum Nicoſienſem, & alios Græcos quicum convenerunt, nec non per alios & Archiepiſcopos & Abbates Græcos de Regno Siciliæ ſolemni cantu ad finem uſque deductum eſt, repetita tamen bis proceſſione Spiritus ſancti *à Patre Filioque*. Hoc ſolemni & omnium maximè ſacro ritu cum ingenti omnium gaudio completo, ſignificavit Pontifex, quatenus rex Tartarorum miſerat Nuncios, qui ex adverſo coram Pontifice ſtabant ad pedes Patriarcharum, de rebus graviſſimis acturos, juſſitque litteras regias legi per quemdam Capellanum. Hi lectis iterum Concilij Patres allocutus

Gratias agunt Deo Patres Concilij ob factam unionem.

Luc. 22.

eſt Pontifex, indixitque ſeſſionem quintam ad diem Lunæ proximè ſequentem.

Non potuit tamen haberi ſeſſio die, quo decreta eſt propter diſſenſionem inter Pontificem & Cardinales circa bullam ſeu conſtitutionem, quam edidit, oſtenditque eiſdem circa electionem Romani Pontificis, qua voluit præpedire tot damna, quæ ſequebantur ad ſeram Pontificum creationem. Adductis tamen omnibus in ſuam ſententiam, ſubjectiſque eorum ſigillis die Lunæ 16. ejuſdem menſis incepit ſeſſio quinta; die tamen præcedenti evocato ad gaudia æterna ſanctiſſimo viro Bonaventura Cardinali Albanenſi anno ætatis ſuæ 52. ut largius & exactius mox dicemus. Porro illa die antequam Pontifex Eccleſiam ingrederetur, Frater Petrus Oſtienſis Epiſcopus, præſentibus omnibus Prælatis, baptizavit unum ex Nuntijs Tartarorum cum duobus ſocijs, quibus Dominus Papa veſtes fecit fieri coccineas ſeu quiſquiliatas, ſecundum morem tamen Latinorum. Cantavit Matthæus Rubeus Cardinalis Sanctæ Mariæ in porticu Evangelium ſecundum Matthæum, *Videte, & vigilate & orate, attendite vobis & univerſo gregi*. Lectæ ſunt deinde variæ conſtitutiones, & Pontifex publicè expreſſit ſuum dolorem & Eccleſiæ damnum ex Bonaventuræ morte ſequutum. Die 18. ejuſdem menſis habita eſt ultima ſeſſio, & lecta ſunt alia ſalubria Eccleſiæ ſtatuta: deinde Dominus Papa Pontificalibus indutus, allocutus eſt Patres Concilij circa ſubſidium Terræ ſanctæ, & unionem Græcorum jam feliciter conſummatam: & acrius invectus eſt contra pravos quondam de clero mores, graves ſuperaddens minas, niſi eos in meliores correxerint, omneſque hortatus eſt, ut in ſuis Eccleſijs reſideant. Atque de his multa ſe dicturum dixit, quæ in Concilio ob varia & moleſta negotia occurrentia non poterant tractari. Tandem omnibus finitis dixit ſanctiſſimus Pater orationem pro terminando Concilio, & ſolemni benedictione populum ſanctificavit: mox Cardinalis Otobonus altiori & ſolemni voce dixit, *Procedamus in pace*, & ſic diſſolutum eſt Concilium.

Moritur S. Bon.

Baptizantur Legati Tartarorum.

Matth. 26.

Res graviſſimæ actæ in Concilio.

Plurimæ res graviſſimę pertractatę ſunt in hoc Concilio: confirmatum jus Imperij Orientis Palæologo, quantumvis reluctarentur Balduinus Pater, Philippus filius Imperatores Conſtantinopolis dicti, & Carolus Rex Siciliæ, qui omnem adhibebat opem, ut ſocerum in Imperij ſedem, ex qua diximus à Palæologo ejectum, reſtitueret. Proclamatus etiam Occidentis Imperator Rodulphus, repugnante item per ſuos Nuntios, mox per ſeipſum Alphonſo Rege Caſtellæ. Stabilitis enim utriuſque Imperij Rectoribus, certiorem & potentiorem ſibi promittebat opem pro ſuccurrendis rebus Hieroſolymitanis. Adfuit eidem Concilio Jacobus Rex Aragonum pro ſuſcipiendo de manu Pontificis Regni diademate, neque obtinuit, dum pendere noluit vectigal à Petro ipſius Patre promiſſum, quo tempore coronam Romæ ſuſceperat: indignum judicans regnum virtute majorum partum, cuiquam Principi eſſe vectigale. Eidem ſe ſtitiſſe Concilio Michaëlem Palæologum ſcribunt plures, Chronicon Hirſaugien. Flavius Blondus, Robertus Guaguinus, Joannes Nauclerus, Petrus Galeſinus, Severinus Binius, & pleríque alij, qui etiam paſſim in picturis præſentem exponunt in Concilio Palæologum. Nequaquam verò ad ſanctam Synodum acceſſiſſe certo certius conſtat, tum ex hiſtoria & actis ipſius Concilij, tum ex miſſis ab eo Nuntijs & epiſtolis interlocutorijs, atque ex harum reſponſis, quæ dabimus inferius. Convenerunt ex univerſo orbe Chriſtiano Epiſcopi quingenti, Abbates ſexaginta, & alij Antiſtites ac Sacerdotes mille, viri item primarij Laici innumeri.

Præſidem in Concilio egiſſe Bonaventuram expreſsè aſſerunt duo Pontifices Sixtus IV. & V. ille in bulla, in qua Sancti eidem decrevit honores; hic in decretali, qua primus eum Doctoribus connumeravit. A Quod in eo ſenſu accipiendum eſt, quod in privatis cœtibus qui cogi ſolent in Concilijs tanquam præparatorij, ne res indiſcuſſæ & immaturæ in univerſali conſeſſu Epiſcoporum proponantur, primas tenuerit uti proſpiceret ne quid detrimenti Eccleſia caperet, ipſe enim Gregorius X. ferme omnibus ſeſſionibus interfuit, ſicque in ejus præſentia nullus alius præſidere potuit. Tanta tamen ſub eo præſtitit Bonaventura, ut omnium præſertim Græcorum animos ſibi conciliarit, magnumque nomen *Eutychij* præclarum ſapientiæ eruditioniſque elogium obtinuerit. Cum ejus maximè opera, duce Spiritu ſancto, unio utriuſque Eccleſiæ ſummopere ac diu expetita perfecta tunc fuerit, multi quoque etiam Canones editi qui in ſextum decretalium relati ſunt, ac hæretici Religionem Mendicantium impugnantes confracti. B Quare & eum Gregorius in ipſo Concilio creavit Cardinalem Epiſcopum Albanenſem, quod fortaſſe nemini unquam contigerat ut Cardinalis Epiſcopus pronuntiaretur antequam Preſbyter Cardinalis extitiſſet. Ac cum in eodem Concilio diem extremum obiiſſet, Pontifex, Cardinales, Epiſcopique omnes funus ejus, præſentia ſua condecorarunt. Quibus addunt aliqui etiam ipſum Imperatorem Conſtantinop. quod vix ulli præſtantiſſimo viro contigiſſe in omni annalium antiquitate competitur. Ut notat Author illius vitæ operibus ipſius præfixæ, cap. 13.

D. Bonaventura.

Ex Guilielmo de Nangiaco.

Guilielmus de Nangiaco Monachus S. Dionyſij in C Francia. Anno Domini M. CC. LXXIV. fuit dies Concilij aſſignata in Calendis Maij, & pluribus ſeſſionibus habitis duravit Concilium uſque ad feſtum B. Mariæ Magdalenæ. In quo Concilio multa utilia ſtatuta fuerunt; ſcilicet de electione ſummi Pontificis & ſtatu Eccleſiæ univerſalis. Et propter ſubſidium Terræ ſanctæ fuit conceſſa decima à Prælatis & procuratoribus capitulorum & Eccleſiarum uſque ad ſex annos. Circa finem Concilij venerunt Græcorum & Tartarorum nuncij ſolemnes. Qui Græci ad unitatem Eccleſiæ redire promittentes, in ſignum hujus rei Spiritum ſanctum a Patre & Filio confeſſi ſunt procedere, Symbolumque Apoſtolorum in communi Concilio ſolemniter decantaverunt. In eodem Concilio plures Ordines mendicantes ſunt quaſſati, & bigami qui tonſuram D Clericalem tunc temporis deferebant, de cætero ferre prohibiti ſunt ac uti privilegio Clericali. Numerus vero Prælatorum qui ad hoc Concilium interfuerunt, quingenti Epiſcopi, ſexaginta Abbates & alij Prælati circa mille. Eodem anno cum rediret de Concilio Petrus de Charni Archiepiſcopus Senonenſis, defunctus eſt & ſucceſſit eidem Magiſter Gillo Corouti præcentor Eccleſiæ Senonenſis. Hæc ille in geſtis Philippi III. Francorum Regis.

Sequitur decretalis promulgata in Concilio.

Fideli ac devota profeſſione fatemur E quod Spiritus ſanctus æternaliter ex Patre & Filio, non tanquam ex duobus principijs, ſed tanquam ex uno, non duabus ſpirationibus, ſed una ſpiratione procedit. Hoc profeſſa eſt & hactenus docuit ſacroſancta Romana Eccleſia mater omnium fidelium & magiſtra: hoc habet Orthodoxorum Patrum atque Doctorum Latinorum pariter & Græcorum incommutabilis pariter & vera ſententia. Sed quia nonnulli irrefragabilis præmiſſæ ignorantia veritatis in errores varios ſunt prolapſi, nos hujuſmodi erroribus viam præcludere cupientes, ſacto approban-

A te Concilio, damnamus & reprobamus omnes, qui negare præſumpſerint æternaliter Spiritum ſanctum ex Patre & Filio procedere, ſive etiam auſu temerario aſſerere, quod Spiritus ſanctus ex Patre & Filio tanquam ex duobus principijs, non tanquam ex uno procedat.

Controverſia hujus Concilij.

Proceſſio Spiritus ſancti diſputatur.

Fuit hæc præcipuè ventilata inter Græcos & Latinos. Utrum Spiritus Sanctus procedat a Patre ſolo, non à Filio. Arguitur, quòd ſic: quia Damaſc. lib. 1. dicit: Spiritum ſanctum ex Patre dicimus, ex Filio non dicimus. B Sed in contrarium eſt Symbolum Athanaſij, & canit Eccleſia etiam in Symbolo Niceno: quod Spiritus ſanctus ex Patre Filioque procedit. Circa hæc ergo ponitur error Græcorum: quia, ut Magiſter in 1. diſt. 11. dicit, Græci dicunt Spiritum ſanctum procedere tantum à Patre non à Filio; ideoque non mirum, ſi Damaſcenus Græcus fuit illius opinionis, ſed dicimus nos Latini Spiritum ſanctum à Filio procedere. Notandum tamen quòd Græci & Latini conveniunt in ſcripturæ authoritate, confitentur enim Spiritum ſanctum eſſe Filij ſicut Patris: quia Apoſtolus dicit: *Miſit Dominus Spiritum Filij ſui in corda veſtra.* (*Gal. 4.*) Et veritas in Evangelio: *Quem ego mittam vobis à Patre Spiritum veritatis.* (*Joan. 15*) Veruntamen diſſentiunt in verbis & in ratione intelligendi, C quia ubicumque ſacra ſcriptura dicit Spiritum ſanctum procedere, Græci ad intelligendam uſi ſunt ſimilitudine proceſſionis alio modo, & Latini alio modo: nam ex quo proceſſio in creaturis dupliciter dicitur, uno modo motus localis ab uno in alium, ſecundo modo motus cauſalis unius ex alio. Modo Græci intellexerunt proceſſionem Spiritus ſancti primo modo ab uno in alium, Latini vero ſecundo modo, ſcilicet unius ex alio; & in hoc meliùs intellexerunt Latini quam Græci, quia Latini quàm Græci, quia Latini comparaverunt proceſſionem æternam proceſſioni magis ſpirituali, & per conſequens magis ſimili, ergo meliùs. (*Ex D. Bonav. 1. ſent. diſt. 11. a. 1. q. 1.*) Similiter ubi ſcriptura dicit Spiritum ſanctum procedere per ſpirationem: & quia ſpiratio eſt duplex, ſcilicet flatus exterioris, & amoris interioris: modo Græci comparaverunt primo, & Latino ſecundo, & per conſequens D Latini meliùs, quia ſpirituali comparaverunt, & per conſequens magis ſimili. Sic ergo etiam Robertus Linconienſis dicit ſententiam Græcorum in hoc eſſe, quod Spiritus ſanctus procedit à Patre per Filium, ſed Latinorum eſt a Patre & Filio, & quia dicunt Spiritum ſanctum a ſolo Patre procedere, ceciderunt in errorem, ut Bonav. dicit. Tum ex ignorantia, quia ſcripturas non bene intellexerunt, nec habuerunt rationes congruas: tum ex ſuperbia, quia inflati proprio ſenſu, & ſe ſciolos reputantes, noluerunt profiteri, quod per eos non erat inventum: tum ex pertinacia, quia ſententiam ſuam defendendo contra authoritatem & determinationem Romanæ Eccleſiæ, facti ſunt hæretici & ſchiſmatici peſſimi, &c.

Argumenta Græcorū.

E Secundò circa hæc ponuntur argumenta Græcorum Nam arguunt primo ſic. Nihil eſt ponendum circa articulos fidei, quod non eſt expreſſum in Evangelio vel in ſacra ſcriptura. Quare Dionyſius & Damaſc. dicunt, quod nihil eſt dicendum nec cogitandum de illa ſumma Trinitate præter id, quod nos ſacra eloquia docuerunt, &c. Sed Spiritum ſanctum procedere à Filio, non eſt expreſſum in Evangelio vel ſacra ſcriptura, nec etiam in quatuor Concilijs apud Græcos celebratis, quæ ſub anathemate ſanciunt nihil plus addi, ut tangit Magiſter ſupra, ergo dicunt quod juxta Concilium, Quicumque, inquiunt, Spiritum ſanctum à Filio procedere, addunt, anathema incurrent, unde nos Latinos arguunt eſſe anathematis reos.

Secundo ſic. Emanatio Spiritus ſancti eſt proceſſio A ab una perſona in aliam: ſi ergo Spiritus ſanctus procedit a Filio, aut procedit in Patrem aut in aliam perſonam: non in Patrem, quia Pater nihil recipit à Filio: nec in aliam perſonam, cùm non ſit dare quartam: ergo non procedit à Filio.

Tertiò ſic. Spirit. ſanct. procedit per modum ſpirationis videlicet amoris, ſicut verbum per modum locutionis: ſed in nobis amor non procedit, vel non ſpiratur à verbo.

Quartò ſic. In Filio æqualis eſt perfectionis intellectus ſicut voluntas: ſed Filius per intellectum non producit verbum: ergo nec per voluntatem producit Spiritum ſanctum.

Ultimo ſic. Pater ſpirat Spiritum ſanctum aut ſufficienter B aut inſufficienter: ſi inſufficienter, ergo Pater imperfectus eſt in ſpirando: ſi autem ſufficienter, ergo ſuperfluum eſt fieri per Filium, nam Peccatum eſt fieri per plura, id eſt, per duo, quæ poſſunt æque fieri per pauciora, id eſt, per unum.

Argumentis Græcorum ſatisfit.

Tertiò ergo ponuntur ſolutiones argumentorum. Ad primum dicendum, quòd quamvis non tradatur in ſcriptura per verba expreſſa Spiritum ſanctum procedere ab utroque, non reperitur tamen contrarium, nec particula excluſiva. Contra reperitur ſenſus ſacræ ſcripturæ dicens, quod Spiritus ſanctus procedit à Patre & Filio ſimul, ut patet ex authoritatibus infra. Denique nec in Concilijs illis omnia ſunt inſtituta, quod ad fidem & mores. Unde non valet illud argumentum, quia multa tradita ſunt quæ non ſunt expreſſa C in ſcripturis vel Concilijs, & eſt in Eccleſia authoritas proponendi & declarandi novas fidei veritates, quæ tamen non ſunt contrariæ veritatibus definitis, cum ad ſedandas controverſias exortas id neceſſarium eſt. (*Authoritas Eccleſiæ circa res fidei.*) Sic etiam Chriſtum deſcendiſſe ad inferna eſt articulus fidei, & tamen non exprimitur in Evangelio nec etiam in Symbolo Niceni Concilij, quod canitur in Miſſa, & ſic de pluribus alijs poteſt dari inſtantia. Item de anathemate, dicit Magiſter ibidem, quod intelligendum eſt ſic: quod qui aliud, id eſt contrarium docuerit vel addiderit oppoſito modo docendo, anathema ſit, non autem qui ſupplendo quod minus erat, addit. Sicut & Apoſtolus ad Gal. dicit, *ſi quis aliud evangelizaverit*, id eſt, contrarium, *anathema ſit*, non dicit ſi quis addiderit, nam ſi hoc diceret, ſibi ipſi præjudicaret, qui volunt ſupplere, quæ fidei aliquorum deerant, ſicut ſcribit ad Theſſal. D Unde Græci falſo dicunt nos anathematizatos.

Motus localis & originalis.

Ad ſecundum dicendum ſecundum eundem Bonavent. Quod proceſſio in divinis non eſt localis motus ab uno in alium, ſed originalis ſcilicet unius ex alio quaſi cauſalis. Nam Spiritus ſanctus dicitur procedere in aliam: quia in aliam tendit ſicut in objectum, eſt enim Spiritus ſanctus amor, quo Filius amat Patrem & è converſo. Quod ergo arguitur, debet ſic procedere in alium ut ab eo recipiatur, ſtultus eſt intellectus, ſicut dicere quod amor, qui eſt Spiritus ſanctus, oriatur à Patre & ſubſiſtat in Filio, ſicut rivus oritur à fonte & requieſcit in lacu. Hoc ſtultum eſt.

E Ad tertium dicendum, quod non eſt ſimile, quia in creaturis non communicatur verbo fœcunditas voluntatis, ſicut in divinis propter infinitatem fit communicatio ipſi verbo. Unde ſicut ex duobus lignis procedit una flamma vel unus ignis, ſic Spiritus ſanctus procedit ab utroque.

Ad quartum dicendum, quod in Filio non eſt ita fœcundus intellectus ſicut voluntas, quia intellectus, ut communicatur Filio, habet terminum adæquatum, voluntas verò non: ergo non eſt ſimile.

Ad ultimum dicendum quod Pater ſufficienter producit Spiritum ſanctum & Filius ſimiliter, ſed non duabus productionibus, imo unica tantum, & unicum principium ſunt Spiritus ſancti. Unde ſicut non valet argumentum, Pater creat ſufficienter, & Filius ſimiliter, ergo alterum ſuperfluit: ſic in propoſito, quia

Pater & Filius ſunt unum principium creaturarum, &c. A

Gravis objectio. Inſtant græci latinos eſſe curioſos, quia ſine hujus articuli profeſſione ſalus erat. Quare ergo latini intromiſerunt ſe ad perquirendum quod neceſſarium non erat? Reſpondet 2. Bonaventura ubi ſupra, quod fuit ad opportunum propter periculum in quod ipſi inciderunt. Urgent eſſe excommunicatos, quia ſymbola corrumpunt. Non corrumpimus, ait idem, ſed perficimus. Iterum ac tertio objiciunt, latinos eſſe ſchiſmaticos à quibus incepit diviſio ex additione ad ſymbolum, ipſis non vocatis. Reſpondet idem hoc ſine ipſis potuiſſe addere Eccleſiam, & erat laborioſum eos vocare propter diſtantiam: infructuoſum propter eorum inſipientiam, quæ non amplius erat tanta apud ipſos ſapientia, & periculoſum revocari in dubium quod pro certo habendum erat. *Querimonia Græcorum retundantur.* B

Sed en proceſſio Spiritus ſancti a Filio latuit ſanctos Doctores Græcos? Reſpondetur ſecundum Bonaventuram eadem diſt. 11. quod quamvis antiquitus non fuit expreſſum, quia non erat opus, eo quod nullus tunc negabat, nec negare volebat Spiritum ſanctum procedere etiam à Filio. Sed hæretici poſtea ſua importunitate compulerunt explicare, quæ erant implicita fidei: tamen nihilominus veteres etiam Doctores Græcorum & ſanctos Patres eorum non latuit, imo ſcripſerunt, quod Spiritus ſanctus procedit à Patre & Filio ſimiliter, ſicut adducit Magiſter plurimorum illorum authoritates ibidem. *Authoritates Græcorũ Patrum.* Primò Athanaſij qui fuit Græcus & dicit in ſymbolo: Spiritus ſanctus a Patre & Filio nec factus nec creatus, &c. Secundo Didymus, qui eorum fuit maximus doctor, lib. de Spiritu ſancto dicit procedere a Filio Spiritum ſanctum. Tertio Cyrillus Epiſcopus in Epiſtola Neſtorio directa dicit, quòd procedit Spiritus ſanctus à Filio ſicut à Patre. Quartò Chryſoſtomus in homilia quadam dicit, credendum eſt Spiritum ſanctum Patris eſſe & Filij: iſtum dicimus Patri & Filio coæqualem, & procedentem de Patre & Filio, hoc credite, ne colloquia prava corrumpant bonos mores. Hæc lib. Sententiarum Magiſter tangit. C

Quod Spiritus ſanctus procedit à Patre & Filio ſimiliter, ut tenet Eccleſia Romena, unde probatur veritate certiſſima. Reſpondetur ſecundum Magiſtrum eadem diſt. 11. primi, & communiter Doctores docent, triplici via. *Proceſſio Sp. S. triplici via probatur.* D Primò authoritatibus ſcripturæ. Nam Apoſtolus dicit Gal. 4. *Miſit Dominus Spiritum Filij ſui in corda veſtra.* Ecce dicit Spiritum Filij, &c. Idem Rom. 8. *Qui Spiritum Chriſti non habet, hic non eſt ejus.* Item Chriſtus Joan. 15. dicit: *Cum venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre Spiritum veritatis, qui à Patre procedit, &c.* Ecce dicit, quòd ipſe mittit Filius Spiritum ſanctum, qui eſt Spiritus Patris & Spiritus veritatis, id eſt Filij: ergo habetur propoſitum. Alias authoritates cauſa brevitatis tranſeo, &c. Secundò probatur determinatione Eccleſiæ, *extra de ſumma Trinitate & fide Catholica.* Hæc autem maxima & certiſſima, ut ponit Aug. in epiſtole contra Donatiſtas. Tertiò probatur ratione. Primò ſecundum Bonav. ſuperius, quia omnes fideles tam Græci quam Latini concedunt quòd Spiritus ſanctus procedit per modum amoris, & quòd donum eſt ac donatur hominibus à Filio, ſicut datus eſt à Chriſto Apoſtolis, ut patet per ſcripturas: ſed amare non tantum eſt Patris, ſed etiam Filij, & quia non datur, niſi à quo procedit: ergo &c. E Secundò quia Pater producit ſibi æqualem Filium: ergo communicat ei omnem vim productivam, quæ ſibi non repugnat: ſed vis productiva Spiritus ſancti, id eſt ſpiratio activa, non repugnat Filio: ergo eam ſibi communicavit, alioquin non æqualem genuiſſet. Ergo, &c. Tertiò ſecundum Doctores communiter, quia ut probat Ricardus de ſancto Victore 6. de Trinitate: Inter perſonas divinas debet eſſe ſumma germanitas, ſicut & ſumma amicitia: ſed major germanitas eſt inter

A duos, quando unus procedit ab altero, & ambo a tertio, quam ſi unus nihil habeat ab altero. Hæc patent, nam major eſt germanitas filij ad patrem, quam fratris ad fratrem; ſi ergo Spiritus ſanctus non eſt à Filio, ſequitur quòd ibi non eſt ſumma germanitas inter Filium & Spiritum ſanctum, & per conſequens nec ſumma amicitia. Ultimò probatur ſecundum Doctorem & Scotiſtas ſic. In quocunque reperitur aliquod principium productivum ſine imperfectione non habens terminum adæquatum ſeu productum, illud habens poteſt producere ipſo principio, & ſi neceſſe eſt eſſe, neceſſariò producit: ſed Filius ſicut & Pater in divinis habet principium productivum Spiritus ſancti ſine imperfectione, quia habet voluntatem fœcundam non habentem terminum adæquatum ſeu productum, priuſquam ponatur Spiritus ſanctus: ergo Filius ſicut & Pater poteſt producere Spiritum ſanctum; & quia neceſſe eſt eſſe in Filio voluntatem fœcundam communicatam à Patre: ergo neceſſariò producit Spiritum ſanctum. *Ratiocinium Doctoris ſubtilis.* B Major patet; quia implicat aliquod eſſe principium productivum in aliquo, & quòd illo nihil poſſit produci. Minor declaratur: nam in primo ſigno Pater habet intellectum & voluntatem, quæ ſecundum quòd ſunt potentiæ ordinatæ, ita exeunt in productiones ſuas. Cùm ergo intellectus natura præcedit voluntatem, ita primò Pater intellectu producit Filium, & cum producendo communicat ſibi voluntatem fœcundam, quæ, priuſquam ponatur Spiritus ſanctus, nondum habebat productum vel terminum adæquatum. C Ideò per conſequens Pater & Filius per voluntatem fœcundam ambo producunt Spiritum ſanctum. Exemplum ad hæc: Ignis enim habet duo opera, ſcilicet calefacere & deſiccare, nec poteſt deſiccare, niſi prius calefaciat: ponatur ergo quod ignis communicet eandem numero virtutem deſiccativam, videlicet quam habet mediante calore, antequam deſiccet, tamen lignum eadem virtute qua ignis deſiccabit, ſic in propoſito. Hæc & plura alia peti poſſunt ex ſcholaſticis apud quos momenta omnia hujus difficultatis diſcutiuntur, ut non immerito D. Thomas & Bonaventura in Theologia Doctores primarij ad Græcorum argutias omnes retundendas vocati fuerint ad Concilium. *D. Thomas & D. Bonaventura.* Pleræque enim quæſtiones fidei non aliter elucidari poſſunt, quam per acutiſſimos Theologos, ut qui eorum authoritatem elevent quaſi in chimæricas abſtractiones inciderint, aut qui nonniſi ſubſultantem & incertam doctrinæ legem ſequantur, validum Eccleſiæ propugnaculum adverſus hæreſes diruere moliantur. D

Non tantum autem definit Concilium à Patre & Filio Spiritum ſanctum procedere, ſed addidit ab utroque procedere tanquam ab uno principio, ut quamvis Pater & Filius ſint duo ſuppoſita, ſint tamen unus ſpirator Spiritus ſancti, licet poſſit dici eſſe duos ſpirantes, quia ſpirans eſt adjectivum: ad multiplicationem vero ſuppoſitorum adjectiva multiplicantur, nomen vero *Spirator* aut *principium* eſt ſubſtantivum: ad unitatem autem nominis ſubſtantivi ſufficit unitas formæ, etſi ſuppoſita immediata multiplicentur, ut patet ex eo quod Pater, Filius & Spiritus ſanctus dicuntur unus Deus propter unitatem divinitatis: E ſicut in Patre & Filio eſt unica Spiratio activa. Nec obſtat quod dixerit Concilium tanquam ab uno principio, quia particula, tanquam, non minuit ſed explicat veritatem, ſicut cum dicitur Joan. 1. *Quaſi unigeniti à Patre.* *Pater & Filius unum Principium Spiritus ſancti.* Unde vix excuſari poteſt Durandus in 1. diſt. 29. quæſt. 2. & Gregorius Ariminenſis in 1. diſt. 22. qu. 1. cum dicunt Patrem & Filium duo principia Spiritus ſancti, quod inquiunt, nomen principii vel ſignificet ſolam virtutem ſpirandi, & ſic debent potius dici Pater & Filius habere unum principium Spiritus ſancti, vel ſignificat ſuppoſitum, tuncque erunt duo principia, quia ſunt duo ſuppoſita: cum enim nomen principium ſit ſubſtantivum, in recto dicit virtutem ſpirandi quæ unica eſt, in obliquo autem ſuppoſitum,

Nomina autem ſubſtantiva non multiplicantur, niſi multiplicetur id quod in recto ſignificabant. Porro Durandi ſententiam temerariam vocant Torres quæſt. 36. art. 4. Vaſquez diſputatione 146. cap. 3. Suarez lib. 7. de Trinitate cap. 7. & alij. Quia in re graviſſima & ex profeſſo definita, diſcedere in modo loquendi à communi ſenſu Patrum & Theologorum, manifeſtè temerarium eſt.

Cæterum quia obiter actum eſt de objectione illa qua Græci arguunt Eccleſiam Rom. id eſt, Catholicam de curioſitate nimia in perquirendo modo ſingulari productionis Spiritus ſancti, quaſi res eſſet ſuperflua & minimè neceſſaria; unde tamen tam pernicioſa diſſenſio Eccleſiarum oritur ex cauſa non neceſſaria, non inutile erit paulò diutius immorari circa iſtam querimoniam, quam etiam aggravant hæretici hujus temporis ut Joannes Dallæus Miniſter Charentonianus in *Apologia Eccleſiarum reformatarum*, ubi nimiæ ſeveritatis accuſat Eccleſiam Rom. quod a corpore Chriſti multos ſeparet ob cauſas nullius aut parvi admodum momenti & quæ ad pietatem nihil ſpectât, ut eſt inter alia aſſerio illa de proceſſione Spiritus ſancti a Patre filioque, ſine qua ſalus non periclitaretur. Inhumana eſt iſta ſeveritas fulmina prætenſa indiſcriminatim mittere contra minores ac maximos errores, cum ferire ſoleant ſummos fulmina montes, non viles repenteſque per humum herbas. Nam inquit, quamvis error ſit non agnoſcere Spiritum ſanctum a Patre filioque procedere, attamen rem ipſam penſiculatius examinando, difficile eſt ut non dicam impoſſibile comprehendere, quodnam inferatur pietati præjudicium ſi iſtud non admittatur. Cætera illius hæretici dicta omitto. Porro ſatis conſtans eſt Theologorum ſententia, Spiritum ſanctum promiſiſſe aſſiſtentiam ſuam Eccleſiæ non ad revelandam quamcumque veritatem, ſed tantum eam, quæ ad finem conſequutionis æternæ beatitudinis eſt conducibilis ac neceſſaria, ut benè explicat Andræas Duvallius Decanus Facult. Theol. Pariſ. de fide quæſt. 7. art. 2. *de hæreſi* poſt Cordubenſem quæſt. 17. §. 10.

Calviniſtæ conſpirant cum Græcis.

Ad hoc reſponderi poſſet rem iſtam non eſſe tam parvi momenti, ut nihil ſpectet ad pietatem & religionem, ob duas præcipuè cauſas.

1. Eſt quod Deus vult adorari à Chriſtianis in quantum unus eſt Deus in tribus perſonis, quarum prima ſit Pater, ſecunda Filius à Patre genitus, tertia Spiritus ſanctus à Patre & filio procedens: itaut quemadmodum Pater adoratur & colitur ut Pater & principium filij, ita Filius adoretur ut principium Spiritus ſancti. Neque enim minimum decus eſt Filij dici & eſſe principium Spiritus ſancti: gloria hoc eſt ipſius, qua Græci ipſum defraudant, ſicut Arriani cum illi conſubſtantialitatem auferebant, quamvis minus exorbitent Græci. Attamen ut ex gemma pretioſa non licet minimum quid auferre, ſic ex divina perſona.

Quanti momenti ſit proceſſio Spiritus ſancti à Filio.

2. Quod poſitio Græcorum inferat deſtructionem myſterij Trinitatis ſecundum doctrinam D. Thomæ: ſi enim Spiritus ſanctus à filio non procederet, à filio non diſtingueretur, ſicque myſterium unius Dei in tribus diſtinctis perſonis non ſubſiſteret: non ergo tam parvi momenti iſta eſt Græcorum aſſertio ut contemni debuerit, & non curari de ipſorum errore.

At ad iſta eſt quod reponatur. Ad 1. enim dicetur non conſtare de iſto cultu ſic præfixo & determinato ad ſingulas proprietates perſonales, cum vera adoratio & tanta quanta poteſt eſſe exhibeatur filio, conſiderando ipſius cum Patre eamdem divinitatem, & cum ipſo æqualitatem: nec enim minus colendus eſt Spiritus ſanctus quod ab ipſo Filius non procedat; cur non ſimiliter idem dicatur de Filio, ſi ab ipſo Spiritus ſanctus non procederet? ſi Deus agnoſcitur, omni cultu poſſibili dignus eſt.

Ad 2. dici poſſet iſtud adhuc minus eſſe conſtans de detrimento myſterij adorandæ Trinitatis & indiſtinctione Spiritus ſancti à Filio. Quis enim neſciat doctrinam Scoti in 1. diſt. 11. quæſt. 2. D. Thomæ contradicentis, quod duplici capite diſtinguatur Spiritus ſanctus à filio, & ratione ſpirationis activæ, & ratione filiationis, quæ per ſe ſit principium ſufficiens diſtinctivum Filij a Spiritu ſancto? omne namque ens eſt unum: unum vero dicitur quod eſt in ſe indiſtinctum & indiviſum, diſtinctum vero & diviſum a quolibet alio conſimilem entitatem non habente. Deinde videntur ſufficere relationes oppoſitæ diſparatè, etſi non relativè relatione illa producentis & producti. Quare adhærent Scoto Henricus quodlib. 5. Dionyſius Carthuſianus dicta diſt. 11. Ocham, Gabriel, Gregorius & omnes Scoti diſcipuli apud Rada in 1. controverſia 15. ubi totam quæſtionem ſolide diſcutit. Quid ergo impedit quominus Græci pietatem colant, Trinitatem venerentur, & ad metam felicitatis pertingant?

Conſiderari poteſt illis obſtaculo eſſe definitionem Eccleſiæ in multis Concilijs etiam generalibus, cui refragantur Græci: cum autem Eccleſia eodem Spiritu regatur in explicandis ſcripturis, quo ipſæ ſcripturæ ſacræ primò editæ ſunt: & loca ſcripturæ interpretata ſit de proceſſione Spiritus ſancti à Patre & Filio, iſtam aſſertionem ut revelatam à Spiritu ſancto in ſcripturis quilibet fidelis debet intelligere & credere ne impingat in illud Chriſti Matth. 1. *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & publicanus.* Quod autem iſtud ex curioſitate nimia & tanquam nihil ſpectans ad pietatem, ut dicunt hæretici, Eccleſia fruſtra definierit, dici non poteſt D. Paulo aſſerente 2. Timoth. 3. *Omnis ſcriptura divinitus inſpirata utilis eſt ad docendum, ad corripiendum, ad arguendum, ad inſtruendum ut ſit homo perfectus.* & Tertulliano contra Hermogenem, Adoro plenitudinem ſcripturarum.

Quod autem objiciunt hæretici, Eccleſiam non debere ſub anathemate damnare quoſlibet errores, ſed tantum capitales: idem eſt ac ſi quis diceret ſuperiores non debere prohibere peccata quædam leviora, etiamſi diſponant ad graviora: errores qui putantur non ita magni momenti, viam patant ad quoſvis graviores, Eccleſ. 19. *Qui minima negligit, paulatim decidet.*

Reſtaret autem inquirendum, an poſita definitione Eccleſiæ, naſceretur obligatio ad credendum jure divino, an tantum Eccleſiaſtico? nam ſi iſtud poſterius, diſpenſari poſſet forſan & concordia reſarciri facilius: qua de re infra in claſſe V. in Concilio Nymphæ.

CONCILIVM VIENNENSE.

GENERALE XV.

Trecentorum & amplius Epiſcoporum.

Quo Templarii extirpantur: hæreſes Petri Joannis, Begardorum & Beguinarum condemnantur, expeditioque pro recuperanda Terra Sancta ſuſcipienda decernitur, anno Domini 1311. tempore Clementis Papæ V. & Henrici Imperatoris.

Cauſa Concilij hujus congregandi fuerunt milites religioſi Templarij: plurium quoque errores qui tranquillitatem publicam perturbabant, ut inter alios cujuſdam Petri Joannis Ordinis

Minorum, ſed & vineam Eccleſiæ depaſcebant vulpeculæ Begardi in Germania ac Beguinæ infideles ac perverſæ fœminæ: inſuper diſciplina in multis collapſa erat. Quare Durandus natione Waſco, Epiſcopus Mimatenſis, dictus Speculator quod Speculum juris ſcripſerat, juſſu Clementis V. Concilium Viennenſe celebraturi, ſcripſit de Concilio celebrando. Liberque editus eſt Pariſiis cum hoc titulo, de modo celebrandi Concilij generalis. Verum non de modo, ſed de rebus in Concilio deliberandis, in eo opere agitur. Quod opus eſt velut quædam invectiva generalis in omnes ordines Eccleſiæ, maximè in Eccleſiaſticos, nulla habita ratione dignitatis cujuſquam, etiam Papalis, ot Concilium Viennenſe celebrandum in omnibus reformationem legitimam afferret. Habentur hujus libri præcipua capita ſeu tituli in Catalogo teſtium veritatis, qui catalogus à Lutherano homine fabricatus eſt, in quo quidquid ſcriptores catholici nimiùs, utinam ſemper & Catholicæ fidei, liberius aut ſæpe & præpoſtero zelo, aliove motivo ſcripſerunt in detrimentum Romanæ Eccleſiæ, abunde conglomeratum eſt. Iſta facerent ad ante acta hujus Concilij. Sed tam prolixa hic inſerere non eſt noſtri inſtituti. Ferunt autem quidam acta hujus Concilij edita fuiſſe Avenioni, ante aliquot annos: quæ quia videre non licuit, & pauca hactenus Conciliorum collectores de eo Concilio dederunt, præmiſſis aliquorum narrationibus, hoc præſens Concilium integrabimus, ex prima noſtra additione ad Summam Conciliorum, in qua non pauca à nobis collecta erant, quæ etiam paulo locupletiora hic reddimus.

S. Antoninus 3. part. Hiſtor. titul. 11. cap. 3. de hoc Concilio ſic loquitur: *Anno Domini 1311. Kalendis Novembris cœpit celebrari Concilium generale Viennæ in Burgundia, prout fuerat ante publicatum. In quo præſentes fuerunt pluſquam trecenti Epiſcopi ultra alios Prælatos de diverſis partibus orbis. Et cum Clemens, ut ſatisfaceret promiſſioni factæ Regi Franciæ in ſua promotione, ſcilicet, de delenda memoria Bonifacij ex Eccleſia, cum Prælatis Concilij tractaret; quia Rex illum hæreticum fuiſſe probare intendebat: Concilium nullo modo aſſentire voluit: ſed contrarium declaravit, ſcilicet, ipſum fuiſſe Catholicum & indubitatum Pontificem. Verùm quia ipſe fecerat proceſſus contra Regem Franciæ, ad quietandum ipſum, non valentem obtinere quod cupiebat injuſtum, declaravit & firmavit decreto Concilij, quod quacumque de cauſa Rex offendiſſet Bonifacium Papam, ſeu Eccleſiam, nullo unquam tempore poſſet ipſi Regi, vel ejus filiis & heredibus aliquid damni inferri vel pœna.*

De Templariis hac Synodo ſublatis & extirpatis, Trithemius in Chronico Hirſaugienſi iſta habet: *Ibi ordo Templariorum, qui annis fermè 184. ſteterat, ab ipſo Clemente Papa condemnatus fuit, & uno die per univerſum orbem deletus ad inſtantiam Philippi Regis Francorum, cujus promotione ipſe Papa electus fuerat. Fuerunt autem Templarij valde divites, quorum poſſeſſiones, ut Rex ſibi acquireret, crimen eis hæreſeos falſum impoſuit, ut multi voluerunt, & extingui omnino procuravit.*

Joannes Marius eadem commemorans, ait: *In hoc quoque Concilio decretum eſt, ut bona, redditus, ac poſſeſſiones Templariorum, qui propter hæreſim aliaque facinora nefanda deſtructi ac combuſti fuerant, equitibus Jeroſolymitanis, qui nunc Rhodij dicuntur, attribuerentur.*

Otho Urſpergenſis in Chronico poſt annum 1227. ait: *Fridericus II. apud Acon in Terra ſancta, ut aiunt, multa ſuſtinuit ex perfida proditione Templariorum.*

Platina in vita Clementis V. *Reſcitum eſt*, inquit, *Templarios à noſtris ad Saracenos defeciſſe.*

Sed audiamus quid dicat ipſe Clemens V. in ſua ſententia.

Ad perpetuam rei memoriam. Ad providam Chriſti Vicarij præſidentis in ſpecula Apoſtolica dignitatis circumſpectionem pertinet, &c. Dudum ſiquidem Ordinem Domus militiæ templi Jeroſolymitani, propter Magiſtrum, & Fratres, cæteraſque perſonas dicti ordinis in quibuſlibet mundi partibus conſiſtentes, varijs & diverſis non tam nefandis, quàm infandis (proh dolor!) errorum & ſcelerum obſcœnitatibus, pravitatibus, maculis & labe reſperſos, quæ propter triſtem & ſpurcidam eorum memoriam præſentibus ſubjicimus, ejuſque Ordinis ſtatum, habitum, atque nomen, non ſine cordis amaritudine & dolore, ſacro approbante Concilio, non per modum diffinitivæ ſententiæ, cum eam ſuper hoc ſecundum inquiſitiones & proceſſus ſuper his habitos, non poſſemus ferre de Iure; ſed per viam proviſionis ſeu ordinationis Apoſtolicæ, irrefragabili & perpetuo valitura ſuſtulimus ſanctione, ipſum prohibitioni perpetuæ ſupponentes, diſtrictius inhibendo, ne quis dictum Ordinem de cætero intrare, vel ejus habitum ſuſcipere, vel portare, aut pro Templario ſe gerere præſumeret: quod ſi quis contra faceret, excommunicationis incurreret ſententiam ipſo facto. Univerſa etiam bona Ordinis prælibati, Apoſtolicæ Sedis ordinationi & diſpoſitioni, authoritate Apoſtolica duximus reſervanda, &c.

Additio ad Concilium Viennenſe generale ſub Clemente V. tempore Philippi Pulchri Regis Galliarum celebratum. Anno 1311.

PAuca valde hactenus ſcripſerunt de hoc Concilio Viennenſi Collectores Conciliorum, pauca, inquam, ſi habeatur ratio omnium quæ de illo ſcribi potuiſſent: idcirco in hac parte aliquatenus eorum omiſſioni ſupplebimus, ex varijs auctoribus, & libris Clementinarum, in quibus ejus Concilij decreta continentur. Ac primo.

Vvadingus in Annalibus Minorum ad annum 1311. in diplomate quo Clemens Papa quintus Concilium indicebat Epiſcopis, Generalibus religioſorum & principibus, tres ejuſdem congregandi cauſas præſcribi recenſet. 1. ut ponderoſius examinaretur cauſa Templariorum de plurimis iiſque graviſſimis criminibus accuſatorum: 2. ut ageretur de recuperanda Terra ſancta: 3. ut corrupti hominum mores reformarentur, Eccleſiaſtica aſſereretur libertas & depravata dogmata quorumdam eliminarentur.

Idem author meminit trium ſeſſionum in hoc Concilio habitarum, quarum prima inchoata eſt Sabbato ante Feſtum ſancti Lucæ Evangeliſtæ, in qua Pontifex prædicta negotia propoſuit conſideranda, & ut quis, quid de unoquoque judicaret, exponeret. His meditandis & alternis conſiderationibus plenè diſcutiendis, reliquum illius anni & tres inſuper menſes elapſi ſunt. Unde ſecunda ſeſſio habita eſt anno 1312. tertio idus Aprilis, in qua collatis patrum ſententiis decretum eſt, ut nomen & ordo Templariorum penitus aboleretur, quorum inſtitutum multis turpitudinum maculis eſſe cœperat infame. Crimina eorum talia tamque enormia, ut non facta ſed potius ficta & anicularum fabulis ſimilia eſſe quis judicarit. Joannes Villanus illius temporis auctor, S. Antoninus & alij à calumnijs defendunt, fama tamen frequentior & ſenſus propè omnium condemnat. Clementis diplomata inquit, quæ in archivo Vaticano legi, &c. Indicio eſſent famam haud quaquam vacuam fuiſſe, affirmantis duos & ſexaginta ex eodem ordine ſe coram quæſtione habita, ſcelera quæ enumerantur & communiter circumferuntur, faſſos veniam petiiſſe, &c. Petivit etiam Philippus Rex ut condemnaretur Bonifacij Pontificis memoria, ejuſque nomen è ſerie Pontificum expungeretur: viriliter tamen reſtiterunt patres, &c.

Seſſiones

duo etiam equites Catalani ad ſingulare certamen provocarunt, ſi qui eſſent qui Boniſacium, Pontificem fuiſſe negarent, aut hæreſis crimine maculatum auderent aſſerere, &c.

Tertia ſeſſio Concilij habita fuit in feſto ſancti Joannis ante portam Latinam, quod incidit in ſabbatum infra octavam Aſcenſionis Dominicæ. Sed die præcedenti patrum ſuffragijs in ſecreto conſiſtorio decretum eſt contra fratrem Ubertinum Caſalinum, ejuſque ſequaces, modum vivendi communitatis ordinis Minorum ab illis vehementer in multis accuſatum, eſſe licitum & ſufficientem ad veram regulæ ſancti Franciſci obſervantiam. Lectaque eſt conſtitutio quæ incipit *Exivi de Paradiſo, &c.* In qua dubia emergentia ſuper regula ad tollendos fratrum ſcrupulos explicantur.

Actum etiam de doctrina fratris Petri Joannis quam Ubertinus de Caſalis acerrimè defendebat contra ejus impugnatores perplurimos, concluſumque ut ea expreſſe condemnarentur quæ (primum tamen in Clementinis non reperitur & unde id hauſerit Wadingus mihi incertum) de Divina eſſentia generante & generata; de anima rationali corpus informante, non tamen ut rationali, & de Chriſto dum viveret lancea vulnerato, dixiſſe ferebantur: cæteris doctrinæ ejus capitulis ordini reſervatis, ut etiam totam ejus doctrinam interdiceret omneſque ejus commentationes, ſi ita videretur. Deinde hortatus eſt Pontifex, Prælatos Minorum ut charitativè tractarent hos fratres qui ſe prætextu ſtrictioris regulæ à cæteris ſegregaverant, & ad ordinis officia abſque ulla ab alijs differentia promoverent: illi viciſſim ad obedientiam redirent, pacemque cum cæteris ſervarent. At Frater Ubertinus genuflexus Pontifici exclamavit: *Retribue ſervo tuo, vivifica me ſecundum verbum tuum*; petiitque ut ſibi ſuiſque daretur facultas extra illorum obedientiam militare ſub regula ſancti Franciſci, timens ne graviora ab illis pateretur. Sed noluit annuere ſummus Pontifex, ſed omnino voluit ut unus eſſet Paſtor & unum ovile, &c.

R. Lullus. Venit hoc tempore Viennam etiam Raymundus Lullus Majoricenſis, tria in Concilio propoſiturus, quæ toties magno bono rei Chriſtianæ uti putabat, alijs principibus & Pontificibus expoſuit. Quod & nos alias enarravimus: ad annum ſcilicet 1293. Primum ut per mundum varia juberentur extrui Monaſteria, in quibus viri ſancti ac devoti pro Chriſto mori nihil formidantes, varios ſermones docerent, ut in omnem terram exiret ſonus eorum & in fines orbis terræ verba eorum. Secundum ut de cunctis Religioſis militibus, qui diverſorum ordinum ſunt, fieret unus ordo, qui trans mare aſſiduis bellis Sarracenos laceſſeret, donec ſancta Terra Chriſtiano pareret Imperio. Tertium ut auctoritate ſanctiſſimi P. R. Pontificis cunctorumque Cardinalium, inhiberentur ſcripta Averrois legi in ſcholis Chriſtianorum, eo quod in pluribus fidelium mentes à ſinceritate & veritate fidei nutare cogunt, & ad impietatem perducunt.

Errata quædam Bzovij. Præter hæc carptim ex Vvadingo tranſcripta, Bzovius ab eodem arguitur de tribus erroribus in iis quæ ſpectant ad idem Concilium. Primus eſt quod dicat vetitum ne regula ſancti Franciſci à Minoribus obſervetur, niſi ex formula à Concilio correcta. Regulam ſiquidem Concilium non correxit, ſed ejus dubia ad amovendos ſcrupulos explicavit. Secundus eſt quod aſſerat ſanctum Ludovicum Epiſcopum Toloſatem relatum eſſe à Concilio in Catalogum Sanctorum, id enim tantum factum eſt ſub Joanne vigeſimo ſecundò. Tertius eſt Clementem mandaſſe auctoritate Apoſtolica ut libri condemnati, Arnaldi Villa-novani ex Ordine Minorum per Univerſitatum moderatores, ac inquiſitores conquirerentur, ignique traderentur, cum ex Epiſtola quam citat, tantum pateat mandaſſe ſub excommunicationis pœna ut quicumque haberet quemdam ejus librum de medicina practica, vel qui

A ſciret alium habere revelaret, curaretque ad ſe tranſmitti. Hæc Vvadingus eo loci contra Bzovium qui Franciſcanos ſæpe ſæpius carpere ſolitus eſt.

Sed ut ſe habeant hæ ſingulares controverſiæ, fragmentum aliud Concilij Viennenſis verum, non omittendum hic exiſtimavimus, quod idem Abrah. Bzovius ex Bibliotheca Vaticana numero 4177. tranſcriptum ſuis inſeruit Annalibus ad annum videlicet 1311. continet autem ſuffragium grave admodum cujuſdam Epiſcopi Mimatenſis vel alterius, de tribus præcipuis capitibus ob quæ Concilium indictum fuerat. Iſtud ſic ſe habet.

B *Suffragium cujuſdam Epiſcopi Mimatenſis, ſeu alterius in Concilio Viennenſi.*

IN nomine Domini, Amen. Anno Domini 1311. Congregato Concilio generali Viennæ, per ſanctiſſimum Dominum Clementem Papam V. menſe Octobri in prima ſeſſione ſua, quæ fuit decima ſexta die ipſius menſis, primo propoſito verbo Domini, aſſumpto themate: *In Concilio juſtorum & congregatione; Magna opera Domini, exquiſita in omnes voluntates ejus.* Expoſuit dictus Papa tres cauſas, propter quas ille duxerat Concilium congregandum. Prima fuit pro negotio Templariorum, & ordine eorum, qui ſuper varijs hæreſibus, & nefandis erroribus fuerunt graviter & multipliciter infamati, & multi proceſſus & inquiſitiones contra eos factæ. Secunda, propter ſuccurſum, & ſubſidium Terræ Sanctæ. Tertia, C pro reformatione morum, & reformatione ſtatus Eccleſiaſtici. *Tres cauſæ Concilij.*

De Primo, ſcilicet de articulo Templariorum varijs varia ſentientibus; alijs diſſentientibus & aſſerentibus, quod dicto ordini danda erat defenſio; nec debere jam nobile membrum Eccleſiæ, à corpore ejuſdem abſque juris rigore, & magna diſcuſſione truncati: alijs vero opinantibus, dictum ordinem deſtruendum, ſine aliqua tarditate. Tum propter grave ſcandalum, contra dictum ordinem in tota Chriſtianitate exortum: tum quia contra ipſum multi errores, & hæreſes, per dictos proceſſus, & inquiſitiones pluſquam per duo millia teſtium reperiebantur eſſe probati. Quid autem ſenſerim circa dictum articulum, ſequitur in hæc verba.

Quamvis infirmitas proprij corporis, qualitaſque loci ac temporis me graviter affligentes auferant opD portunitatem deliberandi plenius & ſtudendi circa ea pro quibus Dominus noſter Summus Pontifex, prout in ſua 1. ſeſſione prædicta ſenatui expoſuit, decreverat iſtud Sacrum Concilium celebrandum, tamen prout parvitati mei occurrere poteſt ingenij, mihi videbitur, ſalva ſemper auctoritate majorum: quod quantum ad negotium Templariorum & ordinis templi attinet: Eccleſiæ Dei, & toti fidei Chriſtianæ mirabiliter expediret quod idem Dominus noſter, ſive de rigore juris, ſive de plenitudine poteſtatis, iſtum ordinem diffamatiſſimum, qui, ut ita dicam, odorem nominis Chriſtiani, quantum in ſe fuit, apud incredulos & infideles fœtere jam fecit, & nonnullos fideles in ſtabilitate fidei titubare, ſine tarditate aliqua, rejectis friE volis, & calumnioſis allegationibus ſuper defenſione tollenda, ex officio ſuo omnino tolleret: bonis ejus ordinis diſpoſitioni Sedis Apoſtolicæ reſervatis, & ſine tarditate dico. Etiamſi à prima ſua inſtitutione fuerit ordo bonus. Cum dicat Scriptura diſt. *Verum.* Quod ſi nonnulli ex prædeceſſoribus noſtris fecerunt aliqua, quæ illo tempore potuerunt eſſe ſine culpa, & poſtea vertuntur in errorem, & ſuperſtitionem, ſicut in dicto ordine apparet, ſine tarditate à poſteris deſtruantur: ſicut tam ibi, quam 4. Reg. XVIII. cap. de Ezechia legitur quod confregit æneum ſerpentem quem Domino jubente conſtruxit. *Templarij.*

Et iterum bene dico, ſine tarditate; ne ex tarditate moroſa, ſcintilla hujus erroris prorumpat in flammam,

mam, quæ poſſet incendere totum orbem, & fidem Catholicam non modicum denigrare, & accidat quod dicit Hieronymus, quod Arius una ſcintilla fuit in Alexandria, ſed quia ſtatim oppreſſus non extitit, flamma ejus totum orbem populata eſt xxxiii. qu. 3. ſecundæ.

Nec multum movere debet Dominum noſtrum quod dicunt aliqui prædictum ordinem, qui Eccleſ. videtur eſſe membrum tam nobile, non debere ſine juris ordine, & plena diſcuſſione truncari: Cum, ſalva pace dicentium, & propter grave ſcandalum, quod in Eccleſ. Dei ex hoc ordine jam eſt ortum, & ſemper ubique terrarum ex moroſa dilatione crebreſcit, non videtur tanta diſcuſſio requirenda, veritate dicente, Matth. 6. & 18. *Si oculus tuus dexter, vel brachium ſcandalizant te, erue eos, & projice abs te. Expedit enim ut unum membrorum tuorum pereat, quam totum corpus.* Item etiam expedit dictum ordinem tolli alia ratione: videlicet ne eo remanente ſemper indigna facti memoria refricetur: unde ſuper illud Levit. 20. *Mulier quæ acceſſerit ad omne pecus, mulierem interficietis, & pecus morte moriatur*, dicit Auguſtinus; Inde credendum eſt pecora juſſa interfici, nõ quia peccaverunt, cum ſint irrationabilia, ſed quod tali flagitio contaminata indignam refricant facti memoriam. Et eſt decretum. 15. q. 1. c. *Mulier.*

De ſecundo, videlicet ſubſidio terræ ſanctæ, licet ad ſapientiſſimos viros in mundanis, & expertiſſimos in rebus bellicis, tractatus hujuſmodi amplius pertineat: quia tamen Dominus Papa circa hoc Prælatorum conſilium & deliberationem cum inſtantia requiſivit, mihi, liter imperito, & in tam arduis negotiis inexperto, quid prima facie videtur, propter bonum obedientiæ, aperiam, ſalva ſemper in omnibus authoritate majorum & conſilio ſeniorum.

Subſidii Terræ ſanctæ. Quamquam non dubitem nondum adveniſſe vel inſtare tempus liberationis Hieruſalem, cum videam tempora moderna tum propter ſcelera & tranſgreſſiones populi Chriſtiani qui legem habent, & nihil de ea ſervant, & qui leges ſapiunt, ac faciunt, nec lege utuntur: tam propter diſſenſiones, æmulationes, & ſchiſmata quæ & quas video inter ſe Chriſtianos habere, non fore multum bene diſpoſita: quia tamen non eſt noſtrum noſſe tempora vel momenta, quæ Pater in ſua poſuit poteſtate, & quia devotio templi, & maxime Domini Pontificis, cujus cordi iſtud negotium multum noſcitur inſidere, non eſt retrahenda in hac parte, ſed potius excitanda, idcirco in primo mihi videtur, quod ex tunc præfigendus erat terminus paſſagii generalis, ad decem vel duodecim annos, prout ipſi Domino Summo Pontifici & aliis ſapientibus videtur. Et quod interim crux per prælatos & alios viros idoneos per totam Chriſtianitatem prædicetur efficaciter & ferventer, conceſſa cruce-ſignandis indulgentia copioſa. Item quod bona ordinis templi, quæ ad hoc ſpecialiter deputata fuerunt, adminiſtrentur interim & recipiantur per Prælatos, videlicet per quemlibet in ſua civitate & Diœceſi, & per alias perſonas Eccleſiaſticas idoneas, ab ipſis deputandas, ita libere, quod Reges & alij Principes ſæculares, nullomodo de his ſe intromittant; ſententiis latis in contrarium facientes.

Item quod omnibus eleemoſynas, & ſubſidia præbentibus ad ſubſidium & liberationem Terræ ſanctæ prædictæ, conferat Dominus noſter talem indulgentiam, qualem conceſſit Pictavis pro Hoſpitalariis, duraturam uſque ad tempus paſſagij prædictæ faciendæ & ponendæ in truncis prædictis, jam per Hoſpitalarios factis & poſitis, quod omnia quæ jam in truncis prædictis ſunt poſita, interim recipiantur per Prælatos, vel alios deputandos ab ipſis.

Item, quod concedatur, & ſolvatur quolibet anno uſque ad tempus prædictum, de proventibus & redditibus Eccleſiaſticis dimidia decima colligenda per Prælatos, per quemlibet in ſua civitate & diœceſi, ita quod ad hæc nullo modo advocetur brachium ſæculare: ex quo in caſu ſimili Eccleſiæ temporibus retroactis multum damnificatæ fuerunt. Ita quod durante dicto tempore, Eccleſiis vel perſonis Eccleſiaſticis non imponatur per ſedem Apoſt. ſimilis, vel alia quota ſolvenda de ſuis redditibus & proventibus Eccleſiaſticis, pro ſubſidio Terræ ſanctæ: vel alicui Regi aut Principi, hac de cauſa: alias ipſi Reges aut Principes dicto tempore hoc non petant, vel exigant, jure antiquo, vel conſuetudine, ſeu indulgentia ſibi conceſſa, vel concedenda. Et quod contrarium facientes compeſcantur per remedia opportuna ex nunc ad hoc exhibenda: alioquin ex tunc, a ſolutione dictæ dimidiæ decimæ ceſſaretur: cum Eccleſ. variis decimarum, & aliarum impoſitionum exactionibus & in modis exigendi eaſdem adeo gravatæ fuerunt tempore retroacto, quod majorem impoſitionem non poſſunt æquo animo tolerare, nec videatur ad præſens iſtud ſubſidium nimis parvum, cum reperiatur alias in caſu ſimilis ſubſidij Terræ ſanctæ viceſima tantum conceſſa in alio Concilio generali, cum nolint jura, propter ſuccurſum Terræ ſanctæ Eccleſias enormiter aggravari. Et credo, quod minor quantitas data, grata, & hilari voluntate magis proderit & efficacior erit ad dictum opus, quam major exacta à nolentibus, triſtibus & invitis.

Item, quod quilibet Prælatus teneatur ſecum afferre vel mittere ad Conc. Provinc. quolibet anno celebrandum, in aliqua certa civitate Provinciæ, omnia quæ receperit, tam de bonis dicti ordinis, & eleemoſynis prædictis, quam dictam dimidiam decimam: & totum adunatum, reponatur in Eccleſia Cathedrali illius civitatis, in bona & ſecura arca, cujus arcæ. Metropolitanus, & ſinguli ſuffraganei habeant ſinguli claves: & de depoſito fiat publicum inſtrumentum, Camerario Domini Papæ mittendum.

Item, quod aliquid de præmiſſis nullo modo aſſignetur, vel tradatur alicui cujuſcumque conditionis, aut ſtatus ſive dignitatis exiſtat, ſine literis ſedis Apoſt. Bullatis. Et quod Dominus noſter optime caveat, per ſententias, aliaſque, adverſus quoſcumque, qui bona hujuſmodi ſive poſtquam depoſita fuerint in æde ſacra vel ante, per ſe, vel per alium, ſeu alios præſumpſerint occupare, vel Prælatos hac occaſione moleſtare.

Tertius articulus eſt, ſcilicet de reformandis in Eccleſia Dei, altiorem & prolixiorem requirit tractatum; cum ſint infinita, adeo, quod eorum non eſt numerus, nec finis. *Reformatio in Eccleſ.*

Circa quæ ſcripſi aliqua, quæ videri & legi poterunt, locis & temporibus opportunis, & circa quæ ſi apponeretur remedium congruum, multum judicio meo reformaretur, & rectificaretur ſtatus univerſalis Eccleſiæ, & honeſtaretur Chriſtianæ religionis cultus, ac totius fidei orthodoxæ.

Et licet iſte tertius articulus ſit ultimus in ordine, tamen præcedere debet ſecundum in executione, quia prius extirpanda ſunt vitia, quam inſerendæ virtutes, & prius placandus eſſet Deus, & poſtea ejus auxilium implorandum; quia ſcimus: *Quod Deus peccatores non exaudit.*

Zelus domus Dei, pariterque Chriſti charitas mandatique Apoſtolici (cui ſummopere obediendum eſt) urgens neceſſitas, quædam ſubdere notata, quæ judicio meo in Eccleſia Dei per orbem terrarum longe lateq; diffuſa, correctionis & reformationis, ut Domini Pontificis verbis utar, curam expoſcunt, rudi filo, ſed fideli juxta modum ſcientiæ & ingenij parvitatem ſcribere me compellunt, ut Domini ſummi Pontificis providentia, ſacro approbante Concilio correctionem & directionem recipiant opportunam. Si autem in ſcribendis aliqua errore, ſeu erronee, vel minus perfecte ſeu inſufficienter reperiantur eſſe dicta, ſimplicitati & ignorantiæ ſcribentis, bonum zelum novit Deus forte non ſecundum ſcientiam habentis, non infidelitati vel malitiæ adſcribantur. Quia in omnibus, & per omnia fidei Catholicæ quam ſancta

Romana tenet, docet, prædicat Eccleſia, etiam uſque A ad ſanguinis effuſionem aſſentiens correptioni & mandato ipſius dicti Domini ſummi Pontificis, & Concilij, tanquam filius obedientiæ me ſubjicio reverenter.

Feſta nõ ſervãtur.

In pleriſque Regni Francorum partibus irreligioſa conſuetudo, quin reprobandus inolevit abuſus, videlicet, quod in diebus Dominicis, & aliis præcipuis anni feſtivitatibus Majeſtati altiſſimi dedicatis, in quibus populi Chriſtiani deberent ab operibus ſervilibus ceſſare, ad Eccleſias convenire, ſervitio divino vacare, pabulum Dei permaxime ſibi neceſſarium a Prælatis, & aliis quibus conceſſum eſt percipere, mercata & nundinæ, placita & aſſiſię celebrantur. Ex quo accidit, quod fideles populi magis carnalia quam ſpiritualia ſapientes, relictis Eccleſiis, & divinis ſervitiis ibidem B conveniunt, ſua mercimonia, & litigia exercentes. Ex quo fit, quod illis ſacris diebus in quibus præcipue colendus eſſet Deus, colitur diabolus, Eccleſiæ remanent vacuæ, prætoria, tabernæ, & ergaſteria, rixis, contumeliis, tumultibus, blaſphemiis, perjuriis reſonant: ibidemque fere omnium generum ſcelera perpetrantur. Ex quibus ſequitur quod lex Dei, articuli fidei, & alia quæ ad religionem fidei Chriſtianæ & ſalutem animarum pertinent, à fidelibus quaſi totaliter ignorantur. Ex hoc Deus blaſphematur, diabolus veneratur, pereunt animæ, fides Catholica ſauciatur. Unde ſuper tantis errore & abuſu pernec̃eſſarium eſt ſalubre remedium adhiberi.

2. In nonnullis etiam ejuſdem regni regionibus alia non minus damnabilis inolevit conſuetudo, imo potius corruptela: videlicet, quod Archidiaconi, Ru- C rales Archipreſbyteri & Decani, juriſdictionem Eccleſiaſticam exercentes, tam per ſe, quam per quoſdam ſubſtitutos viles, inſcios, & ignaros regni cœleſtis clavibus enormiter abutentes, homines pro parvis & levibus cauſis, imo multotiens ſine cauſa excommunicatione percellunt: quæ cum ſecundũ Canones, ſit æternæ mortis damnatio, & qua pœna nulla major eſt in Eccleſia, non niſi pro mortali crimine, & a Majori judice Epiſcopo cum maturitate promulgari deberet. Ex qua erroris corruptela, tantum excommunicationum inundat diluvium, quod communiter in una parochia, triginta vel quadraginta, ut non dicamus ſeptuaginta (ſicut oculata fide vidi) reperiuntur, per tales judices, poteſtatem Clavium ignorantes, variis, & ut plurimum injuſtis excommunicationum ſententiis D irretiti. Ex quo accipitur, quod homines, cum effrenata & monſtruoſa ſententiarum multitudine aſſueti tales ſententias omnino contemnunt, poteſtatem clavium vilipendunt, verba blaſphema & ſcandaloſa, contra Eccleſiam & miniſtros ejus proferunt. Unde judices (quod graviter eſt ferendum & concordi amaritudine referendum) innumerabiles populos catervatim ad barathrum ſecum trahunt, ſuper quo nihilominus ad obviandum blaſphemiis, & ſcandalis, & animarum periculis eſſet per Eccleſiam remedium adhibendum.

Excom. abuſus.

3. Cum vero ſecundum Apoſtolum (non ſit manus cito alicui imponenda) & tranſgreſſione hujus verbi, magnus hodie error reperitur in Eccleſia, dum in- E numerabiles perſonæ contemptibiles, & abjectæ vitæ, ſcientia & moribus indignæ ad ſacros Ordines, & maxime ad ſacerdotium promoventur. Ex quo fit, quod totus ordo Eccleſiaſticus dehoneſtatur, miniſterium Eccleſiaſticum vituperatur, Eccleſia ſcandalizatur, dum effrænata multitudo ſacerdotum, maxime indignorum, in Eccleſia à laicis populis conſideratur. Ex quorum execrabili vita, & pernicioſa ignorantia, infinita ſcandala oriuntur, ſacramenta Eccleſiaſtica à laicis contemnuntur. Unde in pleriſque apud laicos, ſacerdotes Judæis viliores & contemptibiliores habentur; & licet circa tam levem manuum impoſitionem, multa jura providerint, judicio tamen meo adhuc proviſione opus eſt, quia dicta jura peſſime obſervantur.

4. Cum autem ſecundum Canones, quibus etiam in hac parte civilia jura concordant, Monachi mundo mortui, Deo autem viventes, nullatenus ſe debeant, juxta Apoſtolum, ſæcularibus negotiis implicare, ſed clauſtro ſuo contenti (ſicut enim piſcis ſine aqua, ſine clauſtro Monachus caret vita) juxta nominis ſui interpretationem, ibidem ſoli & triſtes debeant ſedere, & officio ſuo vacare; multi, proh dolor! nomine & habitu tantum Monachi, de re autem aut vita Monachi in ſe nihil habentes, magis cum ſæculo mori, quam cum Chriſto in clauſtro vivere cupientes, in prioratibus Ruralibus & alibi bini vel trini malunt quam in congregatione ſui monaſterij converſari. Qui poſiti extra clauſtra, ſicut equus effrænis abjecta obſervantia regulari, & divinis officiis penitus prætermiſſis, per mercata & nundinas diſcurrentes, negotiationes & mercationes, ſicut laici mercatores exercent, multaque alia enormia, de quibus loqui verecundum eſt & turpe, ad deteſtationem ſui ordinis, & grave ſcandalum populorum committere non verentur. Quare Eccleſiæ Dei, & rerum religioni pertinere judicarem, ut omnes tales Monachi, ſic per orbem diſperſi & vagantes, revocarentur ad clauſtrum; vel ſaltem de parvis prioratibus dicti Monachi, vel plures congregarentur in uno in quo juxta illud: *Ecce quam bonum, & quam jucundum habitare fratres in unum*; ſicut in principali Monaſterio regulariter, & illic ſe Domino famulari profiterentur; redditibus illorum parvorum Prioratuum, principali Monaſterio, vel illi loco in quo adducerentur, ut præmittitur, applicatis. Sed unum præmiſſis obvians, proculdubio impedit tantum bonum. Cum enim Prælati tales Monachos, vel Monachas, in quibus adhuc majus periculum vertitur, ad clauſtrum revocare, aut in unum, ut dictum eſt, congregare nituntur, fundatores illorum parvorum Prioratuum, eorum bona in manu ſua capiunt, occupant, & invadunt; aſſerentes ſe prædeceſſores ſuos qui dicta loca, ob animarum ſuarum ſalutem & remedium fundaverunt, nolle ſervitiis & ſuffragiis debitis defraudari. Circa quod eſſet ſalubri remedio providendum.

Regulares.

5. De exceſſibus exemptorum, & injuriis quæ præjudiciis & Prælatis, & perſonis Eccleſiaſticis, & aliis inferunt, in grave præjudicium animarum, non eſt ſub ſilentio tranſeundum. Ipſi enim, licet hoc per ſanctiſſimum Patrem Dominum Bonifacium ſummum Pontificem, pro parte ſit proviſum, publice excommunicatos à ſuis ordinariis, ad ſacramentalia admittunt, in ſuis Eccleſiis & Capellis, in eiſdem diſpenſationes clandeſtinas, & benedictiones clandeſtinas, & quandoque inter perſonas excommunicatas, aut conſanguinitate vel affinitate conjunctas, ſeu aliis perſonis matrimoniali vinculo confœderatis, celebrare non verentur, quod ſæpe vidi referri. Dum enim cauſa matrimonialis inter aliquas perſonas coram ordinario verteretur, cauſa recte examinata, & diſcuſſa, jamque in januis ſententia exiſtente, & una ab alia perſona de jure ſeparari non debente, illa cui matrimonij conditio non placebat, cum alia perſona damnabiliter contrahebat, & in capellis aliquorum exemptorum benedictionem nuptialem clandeſtine fieri procurabat. Et dum de talibus exceſſibus, & aliis enormibus flagitiis, de quibus non eſt dicendum per ſingula, ab ordinariis arguuntur, de ſua exemptione confiſi, reddunt pro verbis humilibus, verba tumida & ſuperba. Et perſonæ ſic quidem, ut dictum eſt, cum gravi animarum periculo, ſcandalo plurimorum, in ſuo inceſtuoſo, ſive adulterio, vel adulterino connubio permanentes, tandem ad barathrum delabuntur, & ut breviter concludam; non eſt qui eos corrigere valeat, confidenter delinquunt, & ad multa facinora eis fræna laxantur.

Item penſiones, & procurationes antiquas, quas ex antiqua conſuetudine, vel inita conventione cum Prælatis, exhibere tenentur eiſdem, contumaciter ſolvere contradicunt.

Item res, & jura Eccleſiarum, & aliarum perſonarum, maxime Eccleſiaſtic. quotidie occupant, uſurpant & invadunt, & dum dicti Prælati, aliæque perſonæ, maxime Eccleſiaſticæ, cum quo agant, non habeant; dumque per cenſuram Eccleſiaſticam, eos coërcere non poſſunt, jura ſua amittere compelluntur: cum tædioſum ſit & oneroſum quotidie contra ipſos ad ſedem Apoſtolicam habere recurſum.

Item, cum Priores majores Monaſt. per diverſas provincias & Diœceſes conſtituti, de antiqua & inveterata conſuetudine, cujus memoria non exiſtit, Prælatis ordinariis locorum, procurationes ſeu penſiones loco procurationū exhibere conſueverunt, denuo prætextu cujuſdam privilegij à Domino Bonifacio, ut aſſerebant conceſſi, cum tacita veritate, & falſitate ſubjecta, ut à multis creditur interpretari, eaſdem ſolvere contradicunt: & Prælatis ad prioratus ſuos accedentibus juxta morem, vi armata, & armati cum ſuis complicibus reſiſtentes, eiſdem Prælatis, & ſuis ſequacibus, auſu temerario, imo furioſe mortem inferre conantur, ſicut in pluribus eſt compertum: quod ſcio Dominum ſummum Pontificem non latere, qui dum in minori ſtatu ageret, talia ſæpe vidit, & quid bonæ memoriæ Dominus Boniſ. ſuper hoc ſenſerit & declaraverit, magis novit.

6. Quia multi vita & moribus deteſtabiles, de diverſis mundi partibus ad ſedem Apoſt. concurrentes, tam in forma pauperum, quam alias, beneficia cum cura, vel ſine cura quotidie impetrare noſcuntur, maxime in locis, in quibus de vita eorum & moribus non habetur notitia. Et à Prælatis tamquam filiis obedientiæ, mandato ſedis Apoſtolicæ obtemperantibus venerantes inſtituti vel admiſſi, ita deteſtabilem vel deformem vitam ducūt, quod ob hoc Eccleſiæ deſtruuntur, populi ſcandalizantur, Dei Eccleſia blaſphematur, Prælati non poſſunt hodie bonis perſonis, obſtante numero talium Impetrantium, providere. Ex quo fit, quod dicti Prælati dum non habeant, quod pro meritis retribuant literatis perſonis, non inveniunt ſervitores, ſine quibus prælationes ſuas recte adminiſtrare non poſſunt. Scio cathedralem Eccleſiam tantum triginta præbendas habentem, in qua triginta quinque vel plures, à viginti annis citra vacaverunt, de quibus Epiſcopus qui dictis viginti annis & amplius, non abſque magnis laboribus, anguſtiis, & tribulationibus Epiſcopatum rexerat, obſtante impetrantium à ſede Apoſtolica multitudine, contulit tantum duas, & adhuc ſunt in dicta Eccleſia expectantes. Inſuper omnes dignitates quæ in dicta Eccleſia dicto tempore vacaverunt, contulit dicta Sedes maxime perſonis abſentibus qui numquam ipſam Eccleſiam intraverunt, & adhuc ſunt duo expectantes dignitates. Quid plura? parvæ Eccleſiæ Collegiatæ, in quibus ad Epiſcop. collatio pertinet præbendarum, quin etiam Eccleſiæ parochiales impetrantibus adeo ſunt objectæ, quod bonis Clericis patriæ & peritis in diverſis facultatibus, non poteſt idem Epiſcop. de Beneficiis, nec magnis, nec mediis, nec minimis providere; Et cum ſint pauperes, nec ſubſidium ab Eccleſia habere valeant, poſt prolixa ſtudiorum exercitia, immenſoſq; labores; & qui amore ſcientiæ aliquando ſua patrimonia deſtruxerunt, urgente neceſſitatis articulo, paupertatiſque, aut ad curias ſæculares & Conſilia Principum in grave Eccleſiæ detrimentum ſe transferre coguntur: & iſti ſunt, qui Eccleſiam & Eccleſiaſticas libertates, quaſi contempti ab eis acrius perſequuntur. Heu! mittuntur ad Eccleſ. vel perſonæ milites, peregrinę linguę, barbarę nationis: vel ſi ſunt bonę perſonæ & utiles, numquam in eiſdem reſident Eccleſ, ſed in Rom. Curia, aut Regiis, aut Principum Curiis cōmorantes, per privilegia fructus Beneficiorum percipiunt: qui eiſdem Eccleſiis de nihilo ſerviunt, ſed fruſtra panem doloris comedentes, exquiſitis coloribus ab ipſis Eccleſiis ſe abſentant: de quorum numero ſunt quam plures, qui numquam viderunt Eccleſia-

A rum, in quibus obtinent beneficia, Crucifixum. Unde hodie juxta illud, ſcriptum eſt: *Relinquetur ſola Sion ſicut umbraculum in vinea, & ſicut tugurium in cucumerario.* Et rurſum: *Poſuerunt Hieruſalem in pomorum cuſtodiam.* Qua de cauſa ipſæ Eccleſiæ Rurales, ruinæ, periculis, & deſolationis extremæ diſpendiis, omni conſilio deſtitutæ, lupis rapacibus exponuntur; à filiis viperinis decimæ, jura, bona eorum diripiuntur, invaduntur, occupantur; privilegia, immunitates, & antiquæ conſuetudines violantur, enervantur, annihilantur. Nec eſt qui aſcendat ex adverſo, & opponat ſe murum pro domo Iſrael. Quin etiam modernis temporibus in Eccleſia Dei, ſuorum abſentia mutilata, Divini cultus perit officium, & juxta Scripturam, ſenes de portis deficiunt, & juvenes de choro pſallentium. Unde verſus eſt in luctum, & carmen lugubre, chorus viæ; pauperibus patriæ Eccleſiarum largitio conſueta ſubtrahitur, pie fundantium, ſeu donantium voluntates, propulſo pietatis officio defraudantur.

7. Ad hæc vero quædam inconveniens abſurditas, quæ univerſalis Eccleſiæ robur & fortitudinem annihilat, ejuſdem decorem & pulchritudinem exterminat, & enervat, eamque mutilat & detruncat, non eſt ſilentio tranſeunda. Cum enim tam ſecundum jura divina, quam humana, ſingula Eccleſiaſtici juris officia ſint ſingulatim ſingulis committenda perſonis. Sicut enim in corpore phyſico multa membra habemus: *Omnia autem membra, non eundem actum habent.* Ita in corpore Chriſti myſtico, quod eſt Eccleſia, multa membra ſunt, ſecundum veridicam ſententiam Pauli: C Unde in eodem unoque corpore ſpirituali, committendum eſt hoc officium uni; aliud alteri conferendum: Nec quantumlibet exercitato uni, uno tempore duarum rerum ſunt officia committenda. Quia, *Si totum corpus oculus, ubi auditus? &c.* Unde lex civilis præmiſſis aſſentiens & concordans, hoc teſtatur, dicens: Quod eodem tempore non ſunt honores in duabus civitatibus ab eiſdem gerendi. Hodie quod cum dolore referendum eſt, una perſona, aliquando minus idonea, quatuor vel quinque in diverſis Eccleſiis obtinet Beneficia; ideſt, quinque vel quatuor dignitates, aliquando tres vel duas: quinimo, quod non eſt minimum inconveniens, vel abſurdum, una perſona cui ſecundum ſtatum ſuum abunde ſufficeret una Canonia vel Præbenda, decem vel duodecim in diverſis Eccleſiis obtinet, & aliquando plures, ſicut vidi. Heu! D aliquando una perſona tot obtinet dignitates, perſonatus, vel officia, quot ex eis poſſet quinquaginta vel ſexaginta exercitatis & literatis perſonis ſufficientiſſime providere. Ex quo pernicioſo abuſu ſequitur, deſtructio Eccleſiarum, defectus ſervitiorum Eccleſiaſticorum, enervatio & diſſipatio ſtudiorum, quæ modernis temporibus ubique terrarum depereunt, propter hoc quod bonis ſcholaribus exercitatum ingenium habentibus provideri non poſſit per Prælatos.

Beneficiorum pluralitas.

8. Quid autem de pueris, qui omni diſcretione carentes, & quorum ætas quid videat, ignorat, tot obtinent dignitates, & beneficia, referam, neſcio, niſi quod impletum eſſe videtur Iſaiæ vaticinium, ſic dicens: *Ecce Dominator Dominus exercituum, auferet ab Hieruſalem, & à Juda, validum & fortem, conſiliarium & ſapientem de Architectis, & prudentem eloquij myſtici.* Et ſequitur: *Dabo pueros principes eorum, & effœminati dominabuntur eis, &c.* Utrum vero tales, tantam Beneficiorum pluralitatem habentes periculum damnationis evadere valeant, non determino: ſed à ſapientiſſimis & peritiſſimis Theologis, quorum celebrior opinio non ignoratur, à pluribus requiratur.

9. Ut autem cum reverentia S. Rom. Eccleſiæ & ſedis Apoſtolicæ loquar, multæ Eccleſiæ in diverſis mundi partibus hodie graviter deſolantur, propter hoc, quod dignitates, & perſonatus, & eorum officia, à cōmorantibus in Rom. Curia detinentur, ibidē perpetuo

remanſuris: quodque inibi iterum, atque iterũ & quoties vacant, aliis Curialibus conferuntur. Et ſic tandem Eccleſiæ ob ſuarum abſentiam perſonarum & carentiam defenſorum, exterminio & ruinæ irreparabili ſubjacebunt. Quod utinam Dominus Summus Pontifex, & ſacer cœtus Cardinalium, qui ſunt *Animalia pennata, plena oculis ante & retro*; diligenter aſpicerent, ac noviſſima providerent.

10. Proh dolor! in tali ſtatu ſunt Eccleſiæ conſtitutæ, quod in eis vacantibus vix reperiuntur perſonæ eligibiles: & ſi quandoque, quod raró nunc accidit, bona perſona & idonea in eiſdem reperiatur latens, ſicut lilium inter ſpinas; tantum excedit numerus malarum & inutilium perſonarum, quod non permitterent perſonam bonam ad Prælationem aſſumi: ſed ſimiles ſimilibus applaudentes, eligunt ſibi viſam juxta cor ſuum, ad deſtructionem Eccleſiæ, & plebium ſubjectarum. *Electiones.* Olim enim quando plures erant boni quam mali in Eccleſia, tunc electio quæ fiebat ſecundum pluralitatem punctorum, bona erat & Canonica: plures enim erant qui eligebant Deo, illis qui eligebant diabolo, ſed modo fit à contrario. Quia plures ſunt mali quam boni regulariter, & ſic frequentius electio eſt diabolica, non celebrata per ſancti Spiritus inſpirationem, ſed per doloſam & machinoſam conſpirationem. Multi enim hodie introducuntur in Eccleſia inſidioſe & doloſe, alij per impreſſionem & importunitatem potentiæ ſæcularis; alij per ambitionem & fictionem hypocriticæ ſimulationis: alij affectione ſanguinis & cognationis; contra Hieron. dicentem: Principatum in populos, non ſanguini deferendum eſſe, ſed virtuti: hinc autem ſequitur, quod nunc cernimus plurimos his Beneficia conferre, non ut quærant eos in Eccleſia Columnas erigere, quos plus cognoſcunt Eccleſiæ prodeſſe, ſed quos vel ipſi amant, vel quorum ſunt obſequiis deliniti, vel pro quibus majorum quiſpiam rogaverit. Qui taliter intenſi, vix aut unquam in Prælatione bonum faciunt; non ædificant, ſed deſtruunt; non perficiunt, ſed corrumpunt. Difficile eſt enim ut bono peragantur exitu, quæ malo inchoata ſunt principio. Tales ambitioſi merito ſunt repellendi; quia ſecundum Gregorium, *ſicut locus regiminis deſiderantibus eſt negandus, ita fugientibus eſt offerendus*. Et rurſus: *Sicut qui invitatus renuit, quæſitus refugit, ſacris eſt altaribus admovendus: ſic qui ultro ambit, vel importune ſe ingerit, eſt procul dubio repellendus.*

Hodie autem juxta parabolam quæ habetur Judicum undecimo, oliva, ficus, & vinea, primatum refugiunt, ſecundum illud Joannis Chryſoſtomi, *Ambitio* quicunque deſideravit primatum in terra, inveniet confuſionem in cœlo: Rhamnus vero, qui ſecundum Magiſtrum in hiſtoriis eſt genus rubi aſperrimi, nimis aculeatum ſicut ſentes: & ſecundum Joſephum, ad nutum venti de ſe naturaliter ignem producit, primatum non refugit, ſed deſiderat, & ambit dicens: *ſi vere me regem conſtituitis, venite, & ſub umbra mea quieſcite, &c.* quæ ibidem continentur.

11. Utinam eligentes, vel confirmantes indignos ad Prælationem, punirentur pœna Canonica, etiam cum augmento, ut pœna docente cognoſcerent quantum crimen ſit quibuſque, & longe extra ſacerdotale meritum conſtitutis, paſtorale faſtigium & gubernationem Eccleſiæ credere: quia non eſt hoc conſulere populo, ſed nocere, non parare regimen, ſed augere diſcrimen: integritas enim præſidentium, ſalus eſt ſubditorum, ut Leo Papa ait. Et ſequitur: quod ſi in quibuſlibet Eccleſiæ gradibus, providenter ſcienterque curandum eſt, ut in domo Domini nihil ſit inordinatum, nihil præpoſterum, quanto magis enitendum eſt, ut in electione ejus, qui ſuper omnes gradus conſtituitur, non erretur? Nam totius familiæ Domini ſtatus & ordo nutabit, ſi quod requiritur in corpore, non inveniatur in capite. Unde nihil eſt quod magis Eccleſiæ noceat, quam quod indigni aſſumantur Prælati ad regimen animarum. Cum enim per ignorantiam cæcati, aliis ducatum parare cœperint, ambo in foveam cadent. Unde dicitur in Pſalmo: *Obſcurentur oculi eorum ne videant, & dorſum eorum ſemper incurva.* Cum enim obſcurantur illi qui præeunt, ad ferenda onera peccatorum; facile inclinantur ſequentes. Prælati tantum debent eſſe lux mundi, oculi Eccleſiæ, arietes gregis Domini qui debent ingredi, & egredi ante gregem, & ovibus paſcua procurare. Unde dixit ille ſapientiſſimus clericus loquens Prælatis: Vos eſtis Catholici gregis procuratores, ſal terræ, lux hominum, ovium Paſtores, mari domus Iſraël, Gentium Doctores, Judices Eccleſiæ, morum correctores; & ſequitur: Sed ſi deſit protectio gregis, grex labetur: ſi ſal evanuerit, in quo ſalietur? niſi lux appareat, via neſcietur: niſi paſtor vigilet, caula confringetur.

12. De donis & muneribus quæ excæcant oculos judicum, & pervertunt corda juſtorum, dico, prout ait quidam ſanctus, ſcilicet beatus Edmundus Cantuarienſis Epiſcopus, ſic inquiens: Per dona quæ nec data, nec accepta ſunt ſecundum Deum, corrupta eſt Chriſtianitas hodie. Deficient priuſquam hoc advertant Chriſtiani, niſi ſe curare ſtuduerint ab hac peſte. Cupiditas enim quæ eſt radix omnium malorum, adeo hodie ramos ſuos & palmites ampliat, & maxime in Eccleſia Dei, quod fere totum mundum obumbrant. Unde multi, maxime Clerici, aurum quam ſolem gratius intuentur, eorum oratio & ſupplicatio ad Dominum aurum quærit, ergo aurum bibant, juxta illud: Craſſus aurum ſitivit, & aurum bibit.

Clericorũ corrupti mores.

13. De monſtruoſa, & inhoneſta vita clericorum modernorum, maxime beneficiatorum, expedit facere mentionem. Quam enim hodie deformiter vivant quamplurimi, in transformatione habituum, nutritura comarum, unguium, & barbarum, in diſciplinatione geſtuum nemo poſſet ſufficienter admirari: *Leva oculos tuos & vide*; qualiter ſe gerant in forma, imo in deformatura veſtium, tonſura crinium, apparatu menſarum, ferculorum & ciborum; quæ ſigna ſunt deformitatis mentium, juxta illud: Incompoſitio corporis, qualitatem indicat mentis. Unde juxta Bernardum, Clerici aliud eſſe, & aliud videri volunt: habitu milites, quæſtu Clerici, actu neutrum exhibentes. Nec enim pugnant ut milites, nec evangelizant ut Clerici, ventri ſuo, non Chriſto Domino ſervientes.

12. Sæpe vidi in Eccleſiis, quod eſt frequens apud Clericos exacrabilis, & extirpandus abuſus, quod Canonici, & alij Clerici ad horas nummarias currentes, & juxta deſideria cordis ſui per loca varia evagantes, in fine horæ quando dicebatur, Benedicamus Domino, ad chorum revertentes, ſtipendium horæ percipere abſque conſcientia minime formidabant. Unde hac occaſione perverſa in Cathedralibus & aliis ſolemnibus Eccleſiis ſæpe accidit, quod dum dicuntur horæ, chorus remanet vacuus, vix duobus vel tribus Clericis ad horas remanentibus, aliis extra chorum evagantibus, ut dictum eſt, in grave ſcandalum ſpectantium populorum. Alij quod non eſt minus inconveniens vel abſurdum, in choro exiſtentes, non vacant pſalmodiis, ſed bini & trini confabulantur, verbis ſuavibus, riſu & cachinnis, & rumoribus recitandis ſe irreverenter occupantes, divinum ſervitium cum multorum ſcandalo impediunt & perturbant: & licet contra prædictos abuſus, multa jura prodierint, judicio meo eſſent pœnarum additione juvanda: cum pœnæ exacerbari debeant, quoties multis graſſantibus, opus eſt exemplo.

15. Hæc & alia quæ vix ſermonibus poſſent explicari, videntur in Dei Eccleſia reformanda. Super quorum ſingulis, difficile, vel quaſi impoſſibile foret de ſingulis remediis providere. Unum tamen remedium generale ac præſens ſufficere videretur, videlicet, quod dicta Sanctorum Patrum ſtatuta quatuor principalium Concil. videlicet, Nicæni, Conſtantinopol. Epheſini,

Chalcedon. necnon etiam Lateranenſ. maxime quantum *ad caput quod eſt de conceſſ. Præbend. Nulla decr. Rom. Pontif. tam in capite quam in membris, ab omnibus integre ſerventur.* Et hoc faciendo videretur ſatis ſtatus Eccleſiæ reformatus : quia Spiritu ſancto inſpirati, locuti ſunt ſancti Dei homines, qui ordinaverunt tempora Chriſti bono odore uſque ad conſummationem vitæ. Et bene dico, in capite. Nam licet princeps legibus ſit ſolutus, nihil tamen ſibi tam proprium, quam legibus vivere, & digna vox eſt majeſtate regnanos, ſe legibus alligatum principem profiteri: & rurſum dicit Leo Papa, quod totus familiæ domus ſtatus & ordo nutabit, ſi quod requiritur in corpore, oon invenitur in capite. Hæc ille carcinomata Eccleſiæ, & præcipuè Gallican. in Concil. oſtendebat.

Breviatio Canonum Concilij Viennenſis circa doctrinam & diſciplinam ex quinque libris Clementinarum.

De ſumma Trinitate & fide Catholica.

Liber I. Clement. FIdei Catholicæ fuodameoto, præter quod, teſte Apoſtolo, nemo poteſt aliud ponere, firmiter inhærentes: apertè com ſaocta Matre Eccleſia coofitemur unigeoitum Dei Filium in his omnibus io quibus Deus Pater exiſtit: uoa cum Patre æternaliter ſubſiſtentem partes noſtræ oaturæ ſimul uoitas: ex quibus verus Deus in ſe exiſtens, fieret verus homo humaoum videlicet corpus paſſibile: & animam iotellectivam ſeu rationalem, ipſum corpos verè per ſe & eſſcotialiter informantem aſſumpſiſſe ex tempore in virginali thalamo ad unitatem ſuæ hypoſtaſis & perſonæ. Et quod in hac aſſumpta natura ipſum Dei verbum pro omoium operaoda ſalute, non ſolum affigi cruci & io eo mori voluit: ſed etiam emiſſo jam ſpiritu perforari laocea ſoſtinuit latus ſuum: ut exinde profluentibus undis aquæ & ſanguinis formaretur unica & immaculata ae Virgo ſaocta Mater Eccleſia conjux Chriſti; Sicut de latere primi homiois ſoporati Eva ſibi in conjugium eſt formata, ut ſic certe figuræ primi & veteris Adæ; qoi ſecundum Apoſtolum eſt forma futuri io ooſtro ooviſſimo Adam, id eſt, Chriſto veritas reſpooderet. Hæc eſt, inquam, veritas illius prægraodis Aquilæ vallata teſtimooio: quam Propheta vidit Ezechiel Animalibus cæteris Evangelicis traoſuolantem, B Ioaoois, videlicet Apoſt. & Evangel. qoi Sacramenti hujus rem geſtam narrans & ordinem in Evangelio ſuo dixit: *Ad Ieſum autem cum veniſſent, ut viderunt eum jam mortuum, non fregerunt ejus crura, ſed unus militum lancea latus ejus aperuit, & continuo exivit ſanguis & aqua: & qui vidit teſtimonium perhibuit, & verum eſt teſtimonium ejus, & ille ſcit quia vera dicit ut & vos credatis.* Nos igitur ad tam præclarum teſtimonium ac Saoctorum Patrum ac Doctorum communem ſeotentiam Apoſtolicæ cooſiderationis (ad quam dumtaxat hæc declarare pertinet) aciem mentis convertentes, ſacro approbante Concilio, declaramus prædictum Apoſtolum & Evangeliſtam Ioannem rectum in præmiſſis factæ rei ordioem teouiſſe, narrando quod Chriſto jam mortuo unus militum lancea latus ejus aperuit.

POrro doctrinam omnem ſeu poſitiooem temere aſſerentem, aut vertentem in dubium quod ſubſtantia animæ ratiooalis, ſeu intellectivæ vere ac per ſe humaoi corporis non ſit forma: velut errooeam ac veritati Catholicæ inimicam fidei: prædicto ſacro approbante Concilio reprobamus. Diffioientes ut cunctis oota ſit fidei ſiooceræ veritas: ac præcludatur univerſis erroribus aditus, ne ſubiotreot, quod quiſquis deioceps aſſerere, defendere ſeu tenere pertinaciter præſumpſerit, quod anima rationalis ſeu iotellectiva, noo ſit forma corporis humani per ſe & eſſentialiter, tanquam hæreticus ſit cenſendus.

AD hoc baptiſma unicum baptizatos omnes in Chriſto regeoerans eſt (ſicut unus Deus, ac fides unica) ab omnibus fideliter coofitendum. Quod celebratum in aquis in oomine Patris & Filij & Spiritusſancti, credimus eſſe tam adultis quam parvulis commuoiter perfectum remedium ad ſalotem. Verum quia quaotum ad effectum baptiſmi in parvulis, reperiuntur Doctores quidam Theologi opioiooes contrarias habuiſſe. Quibuſdam ex eis dicentibus per virtutem baptiſmi parvulis quidem culpam remitti: ſed gratiam non conferri. Aliis econtra aſſereotibus: quod & culpa eiſdem io baptiſmo remittitur, & virtutes ac informans gratia ioſuoduotur quoad habitum, etſi oon pro illo tempore quoad uſum. Nos autem attendentes generalem efficaciam mortis Chriſti: quia per baptiſma applicatur pariter omnibus baptizatis, opiooioem ſecundam quæ dicit tam parvulis quam adultis conferri in baptiſmo informantem gratiam & virtutes, tanquam probabiliorem, & dictis Sanctorum, ac Doctorum modernorum Theologiæ magis conſonam & concordem ſacro approbante Coocilio duximus eligeodam.

Controverſia de opinionibus Petri Joannis Minoritæ.

HÆc conſtitutio Synodalis edita eſt contra dogmata Petri Joanois Olivi Minoritæ Conventus Biterrenſis, qui cum Spiritum paupertatis D. Franciſci æmularetur, conareturque Fratres ſuos à laxiori vita, ad ſtrictiorem & Regulæ conformiorem promovere, malè audiit apud eos, eorumque offenſam incurrit, unde eum peſſimè habuerunt, & in vita, & poſt mortem, poſtquam ab iis exhumatus eſt & delatus & accuſatus ab iis in Concilio Viennenſi quaſi fuiſſet hæreticus, multaque docuiſſet ac ſcripſiſſet fidei Catholicæ adverſaria. Inde ortum habuit hæc Clementina quæ iotacta honoris fama ejuſque ſalvo nomine ac honore, tantum propoſitiones quaſdam condemnat,

quæ illi ab æmulis imputabantur. Cæterùm dum viveret, coram Provinciali ſuo accuſatus fuerat quod in quibuſdam tractatulis de Beata Virgine conſcriptis, novas opiniones immiſcuiſſet, ultra modum Virginis præconium efferens, ut ſolent aliqui, qui laudes illas illi tribuunt quæ ipſimet non placent & non tam laudes quam ineptiæ ſunt. Qui deberent attendere ad illam graviſſimam D. Bernardi ſententiam epiſt. 174. *Honor Reginæ Judicium diligit, Virgo Regia falſò non eget honore, veris cumulata honorum titulis. Laudari vult, ſed diſcretè.* Ea propter juſſit Provincialis ut proprijs manibus opuſcula illa traderet incendio, quod ipſe fecit obediens abſque ulla animi commotione, ita ut ſtatim ad ſacrum faciendum accederet, dicens mirantibus fratribus, hoc ſe feciſſe pacatiſſimo animo, nec voluptuoſius pro ſuo captu illa ſcripſiſſe, quam pro Prælati imperio combuſſiſſe. Dixitque poſtea Provincialis coram Summo Pontifice dum ageretur de ejus vita, hoc ei præcepiſſe non tam ad ſupplicium, quam ad mortificationem, & quæ de Beata Virgine diſſerebat, non tam erronea quam nova & ſingularia fuiſſe. Quæ refert Wadingus in Annalibus Minorum ad annum 1278. quin etiam ad annum 1297. teſtatur Ubertinum de Caſſalis reſpondiſſe ſigillatim ad omnia quæ dicto Petro Joannis objiciebantur potius ex pravo affectu & ignorantia, quam ex ſincero veritatis amore. Nam quod illi objiciebatur aſſeruiſſe eſſentiam divinam rectè dici poſſe generantem & genitam, id benignè interpretari poſſe, ſicut ſimiles Patrum ſententias intelligi D. Thomas docuit, 1. part. quæſt. 39. art. 5. ut nomina abſtracta naturæ & eſſentiæ ſumantur & ponantur per concreta, vel per nomina perſonalia, ut cùm dicitur eſſentia de eſſentia, vel ſapientia de ſapientia, ſit ſenſus, Filius qui eſt eſſentia & ſapientia. Sic in Symbolo dicitur, Deus de Deo, lumen de lumine. Sed quidquid ſit de iſta interpretatione, non debet ferri quod abſolutè dicatur eſſentia generans, &c.

Exemplum.

Ubertinus de Caſſalis.

Quod ſpectat ad aliud caput accuſationis de vulnere lateris inflicto Chriſto adhuc viventi, inciderat in quoddam exemplar Divi Chryſoſtomi, homil. 89. in Matthæum, in quo id inſinuabatur eo modo, cumque haberet Concionem de Paſſione, ut magis ad compaſſionem commoveret, laterale vulnus Chriſtum adhuc viventem excepiſſe ſubjunxit. Qua in re ſi cenſura dignus eſt, innumeri concionatores, ſcriptores & contemplativi plectendi forent qui in ſimiles exceſſus abripiuntur. Attamen dici poſſet illos nihil afferre contra expreſſa Scripturæ verba: quod ſi afferant, nihil vetat, quominus eorum aſſerta reprobentur quacumque intentione ea dicant à ſe propoſita. Nec enim Deus indiget noſtro mendacio, nec pietas falſo dogmati innixa ſummæ veritati probata eſt. Sine dubio autem ait Joannes Andræas, conjux Chriſti Eccleſia, quæ regenerat à Deo genitos, ita formari poterat per plagas & undas fluentes Chriſto vivente, ſicut Chriſto mortuo: nec in hoc diſputatio hæc reſpicit fidem. Sed opinio hic damnata detrahit miraculo, evidentius enim fuit miraculum hoc corpore mortuo manaſſe quam vivo. Item detrahit figuræ hic poſitæ. Item detrahit fidei Joannis Evangeliſtæ qui ultimus Evangelium ſuum ſcribens notabiliter expreſſit hunc ordinem. An autem Chriſtus meruerit tunc, quæſtio eſt Theologica, ad cujus ſolutionem proderit animadvertere ſtatum comprehenſoris in Chriſto non obſtitiſſe ejus merito ſicut in cæteris, & quibus verbis Apoſtolus in epiſt. ad Romanos & ad Hebræos de quibuſdam Chriſti actionibus loqui ſoleat. De quibus alias.

Quod autem attinet ad animam rationalem, quod aſſereret illam non eſſe formam corporis, negat Ubertinus talem propoſitionem unquam ab eo emanaſſe, nec in ejus univerſis operibus quidquam reperiri ex quo deduci poſſit, illam ergo ab adverſariis falſo illi impoſitam fuiſſe ait.

Quod vero dixerit non omnino conſtare an parvu-

A lis conferebantur gratia & virtutes in Baptiſmo, ſi habeatur ratio temporis non videtur id inter hæreſes enumerandum: Siquidem res erat tunc controverſa inter Theologos, his affirmantibus, illis negantibus: nec hodie poſt Concilium Tridentinum quæſtio ita expreſſè terminata eſt, ut ſit articulus fidei partem alterutram tueri.

Controverſiam hanc rectè expoſuit D. Bonaventura in 2. ſent. diſt. 26. art. 1. quæſt. 2. neceſſarium eſt inquit, quod vivificatio & informatio ab aliquo ſit ſicut ab efficiente & ab aliquo ſicut ab informante: conveniens eſt autem ponere aliquod donum creatum per quod anima informatur, quia nec poſſibile nec decens Deum eſſe formam perfectivam alicujus creaturæ, ſicut decens eſt eum eſſe principium effectivum. B Hanc autem poſitionem præferendam credo priori, tum quia ſecurior, tum quia etiam rationabilior. Securior namque eſt quia conſonat communitati Magiſtrorum & verbis expoſitorum & pietati ſanctorum. Doctores enim Pariſienſes communiter hoc ſentiunt & ſenſerunt ab antiquis diebus. Verba etiam expoſitorum hoc prætendunt qui gratiam in ſacramentis dari & uſu virtutis augeri dicunt. Piæ etiam mentes & humiles huic poſitioni conſentiunt, pro eo quod etſi donum gratiæ non poſſit ſic percipi à quocumque, viros tamen virtute præclaros aliquando non latet divinæ bonitatis influentia, quam intra ſemetipſos potius experiendo quam ratiocinando cognoſcunt. Hoc etiam piarum mentium eſt ut nihil ſibi tribuant. Sed totum gratiæ Dei, &c. præferenda eſt etiam quia rationabi- C lior, quia tales effectus non poſſunt in nobis cogitari, quin ſint ab aliquo tamquam ab efficiente, ab aliquo ſicut informante, & ideo comparatur ipſa gratia creata influentiæ luminis, & principium ipſius comparatur ſoli, quia ſicut ab ipſo ſole materiali influitur lumen corporale in aere, ſic & à Chriſto lumine ſpirituali influitur lumen ſpirituale in animam à quo ipſa formaliter illuminatur, gratificatur, reformatur, & ſicut influentia ſolis ipſam ſuſcipientia aſſimilat ipſi ſoli, fonti lucis quoad proprietates: ſic gratia, quæ eſt ſpiritualis influentia, mentes rationales fonti lucis aſſimilat & conformat. Hæc autem influentia rectè dicitur gratia, tum quia datur ex mera liberalitate, non enim exit ex principiis ſubjecti nec à Deo exit ex neceſſitate, ſed ex ſua mera benignitate. Tum quia gratum facit. Dum enim hominem Deo conformat & aſſimilat, reddit ipſum Deo amicum & facit ipſum eſſe D placitum & acceptum: tum quia etiam facit hominem gratis facere ea quæ facit. Affectus enim hominis recurvus eſt & mercenarius quantum eſt de ſe: unde quod facit intendendo proprium commodum facit: ſed cum divina gratia ſupervenit ſic totum hominem gratum facit, ut ſive ad utilitatem proximi ſive ad honorem Dei velit, totum gratis facit impendere.

Doctores Pariſienſes.

Gratia cur ſic appellata.

Plura alia illi ab adverſariis objiciebantur quæ diluere conatur poſt Ubertinum Wadingus anno quo ſupra, & de quibus Concilium Viennenſe nullum decretum edidit: imo nec illi attribuere voluit pauca illa dogmata quæ condemnavit, neque illorum auctorem aut aſſertorem fuiſſe declaravit, tum propter variam hominum de eo opinionem quibuſdam ſanctum, aliis E aliter acclamantibus: tum quod conſtiterit ex ejus libris & ultima fidei profeſſione nihil pertinacius defendiſſe, ſed omnia correctioni Eccleſiæ ſubjeciſſe. Hujuſmodi autem minimè hæreſis nota afficiendos eſſe conſtans eſt, tum ex definitione illa vulgata hæreſis, qua dicitur: *Error intellectus voluntarius, contra aliquam fidei veritatem, cum pertinacia aſſertus ab eo qui fidem recipit*; tum ex illa ſententia cap. *Damnamus*; de Summa Trinitate & fide Catholica: *Tunc enim qui morbidum aliquid pravumque ſapiunt, hæretici fiunt, & foras exeuntes in exercitibus habentur inimici, quando correcti ut rectum ſanumque ſapiant, reſiſtunt contumaciter, ſuaque peſtifera & mortifera dogmata emendare nolunt, ſed & defen-*

dete perſiſtunt. Unde tantum abeſt ut ab aliis multis ondemnetur; quin potius maximè commendatur, ut qui perſecutionem paſſus fuerit propter juſtitiam. Horum teſtimonia profert Vvadingus pro aſſerenda hominis innocentia, ne, inquit, per univerſas traducatur ætates. Quamvis Ubertinus acerrimus ejus propugnatorm 1. Prologo Arboris Vitæ Crucifixi, profiteatur ſe eundem in aliquibus ſequi nolle; etenim, inquit, aliquando bonus dormitat Homerus, nec omnibus omnia data ſunt.

De reſcriptis. Gratiæ ut de dignitate vel de beneficio tibi provideatur renuntiare videris: ſi ante adeptionem ejuſdem aliud beneficium pacificè aſſequaris, quod ſimul de jure cum dignitate virtute dictæ gratiæ tibi debito retinere non poſſes, licet illud reſignaveris aut ſis reſignare paratus.

De Electione & Electi poteſtate. Religioſus in Abbatem, vel Prælatum alterius religionis, vel habitus eligi non poteſt: in Epiſcopum vero ſecularis vel cujuſlibet Regularis Eccleſiæ eligi non prohibetur.

De Renunciatione. Illuſio, & variatio circa renunciationem, & ceſſionem, ſeu reſignationem in perſonis Eccleſiaſticis maxime ſunt vitandæ.

De ſupplenda negligentia Prælatorum. Prælatorum non committendis, ſeu conferendis ſuis, cum vacant, Eccleſiis, aut quibuſvis aliis beneficiis, eaſque fortè menſiæ ſuis applicantium negligentia per Diœceſanos locorum eſt ſupplenda.

De ætate & qualitate, & ordine præficiendorum. Qui non eſt Subdiaconus vocem in Capitulo non habet. Subdiaconus decimo octavo, Diaconus vero vigeſimo, Preſbyter vigeſimo quinto ætatis anno quis ordinari poteſt.

De Officio Vicarij. Quæ de Eccleſiis curam animarum habentibus eorumque Rectoribus ſtatuuntur, ſive de eorum promotione ad Sacerdotium, ſive de eorum ætate, eadem etiam in eorum perpetuis Vicariis obſervari debent.

De Officio & poteſtate Iudicis delegati. Judex delegatus à Pontifice ſuper receptione teſtium in cauſa civili, alij vices ſuas licite poteſt committere, id eſt, ſubdelegare.

De Officio Iudicis ordinarij Judicia ordinarij, id eſt, Epiſcopi Officium eſt, Clericos corrigere. Apoſtolicæ Sedis Legatus, qui cum ordinario concurrit Beneficium obtinenti aliud non poteſt conferre, niſi de obtento facta fuerit ſpecialis mentio: alij vero Beneficiorum collationem habentes, bene poſſunt conferre.

De Procuratoribus. Procurator procuratorium inſtrumentum ſcienter recipiens cogitur conſtituentem defendere in omnibus cauſis, & negotiis, ad quæ prædictum inſtrumentum, ſeu litteræ ſe extendunt.

De reſtitutione in integrum. Eccleſia læſa intra quadriennium continuum reſtitui poteſt ad tantum tempus, quantum ſe læſam fore probabit.

Liber II. Clementinarum. *De Iudiciis.* In judiciis Eccleſiaſticis procedi debet ſimpliciter & de plano, & ſine ſtrepitu judicij & figura.

De foro competenti.

QVamvis ſacris Canonibus ſit generaliter interdictum, ne quis juriſdictionem in Diœceſi exerceat aliena: nos tamen Epiſcopis qui à ſuis ſedibus protervia impiorum expulſi, non audent propter metum perſequentium in ſuis civitatibus aut Diœceſibus, aut earum parte aliqua reſidere, nec juriſdictionem ad ſe ſpectantem per ſe, vel per alium inibi exercere, ne injuria in ipſorum expulſione ipſorum irrogata Eccleſiis hoc prætextu remaneat impunita, duximus in- A dulgendum, ut in Diœceſibus alienis, in civitatibus ſcilicet vel locis inſignibus ſuis Eccleſiis viciníoribus, in quibus poterunt ſecure morari, & juriſdictionem ſuam libere exercere, poſſint contra ſuos expulſores, & eorum in hac parte conſiliarios & fautores (dummodo civitates vel loca hujuſmodi eiſdem expulſoribus, conſiliariis & fautoribus ſint ſecura; & ipſi perſonaliter, vel ad domum, ſi hoc tute fieri valeat, alioquin publicè in Eccleſia Cathedrali loci vel domicilij eorumdem citati fuerint) liberè procedere, prout juſtitia ſuadebit. Si verò dicti Epiſ- B copi auſi non fuerint hujuſmodi ſuos expulſores vel eorum conſiliarios aut fautores dicto modo citare, vel ipſi malitioſè impedimentum præſtiterint, ne potuerint ſic citari, licitum ſit eiſdem Epiſcopis, ut expulſores, conſiliarios & fautores eoſdem diebus aliquibus dominicis vel feſtivis, cum populus convenerit ad divina, ut ſic facta citatio ad eos pervenire veriſimilius præſumatur, citent vel citari faciant publicè in Eccleſiis civitatum vel locorum inſignium prædictorum, & procedant deinde contra ipſos, ſi citati taliter ſtatuto ipſis peremptorio termino C competenti coram eiſdem Epiſcopis noluerint comparere, ac ſi citati legitimè alias extitiſſent. Eiſdem etiam Epiſcopis indulgemus, ut inter ſuos ſubditos (ne ob defectum juſtitiæ aliquod diſpendium patiantur) poſſint in Diœceſibus alienis, in quibus moram traxerint (dummodo per ſe vel per alium hoc in ſuis propriis Diœceſibus facere non audeant, vel non poſſint) juriſdictionem ſuam omnimodam exercere. Ita tamen quòd ſubditi, qui expulſores aut eorum fautores vel conſiliarij non fuerint, ultra duas dietas à fine ſuæ Diœceſis non trahantur. Volumus in- D ſuper, ut ante omnia à Diœceſanis locorum, in quibus moram traxerint, petant licentiam in præmiſſis, quam ſi obtinere nequiverint, procedant nihilominus prout ſuperius eſt expreſſum. Sanè ſi prædicti Epiſcopi aſſeruerint, ſe non fuiſſe auſos præfatos expulſores, conſiliarios vel fautores perſonaliter, vel ad domum aut publice (ut præmittitur) in eorum Eccleſia Cathedrali citare, vel ipſos malitioſe præſtitiſſe impedimentum, ne per eos potuerint ſic citari, aut quia in ſuis Diœceſibus juriſdictionem per ſe vel per alium contra ipſos exercere nequeunt vel non audent, E ſtari ſuper his volumus aſſertionibus eorumdem, ipſis diſtrictius injungentes ſub interminatione divini judicij, ne circa præmiſſa contra conſcientiam quidquam mendaciter aut doloſe aſſerant vel confingant. Eorumdem autem Epiſcoporum ſententias & proceſſus, quos in præmiſſis caſibus in aliis Diœceſibus duxerint faciendos, denuncient ſeu denunciari faciant per ſuas Diœceſes convicini Epiſcopi, cum ab eis fuerint requiſiti. Per præmiſſa quoque nullum ex tranſcurſu temporis quanticomque, vel alias quoquomodo locorum Diœceſanis, vel aliis quibuſ

cumque juriſdictionem habentibus in locis præmiſſis, in quibus prædicti Epiſcopi ſic expulſi juriſdictionem (ut prædicitur) exercebunt, præjudicium generetur.

Annotatio de Juriſdictione Epiſcopi à propria civitate expulſi.

EX hoc Canone patet Epiſcopum expulſum à ſua Diœceſi & civitate adhuc retinere juriſdictionem ſuam ac eam exercere poſſe in locis minus remotis, onde exurgit difficultas an Capitulum poſſit per abſentiam Epiſcopi exercere juriſdictionem. Videtur enim quod non poſſit ex hoc Canone, quia ſic Juriſdictio Epiſcopalis per duos exerceretur, Epiſcopum abſentem & Vicarium Capituli.

In hac difficultate duæ ſunt opiniones, una affirmat Capitulum in aliis caſibus præter mortem Epiſcopi exercere poſſe Juriſdictionem Epiſcopalem, ut ſi Epiſcopus in captivitate aut carcere detineretur ſive per hæreticos, ſive per paganos, ſive Judæos, ſive quoſcumque alios. Quia mors civilis morti naturali æquiparatur: at in his caſibus cenſetur Epiſcopus mortuus civiliter. Favet cap. *Si Epiſcopus de ſupplenda negligentia Prælatorum.* Ubi datur Juriſdictio Capitulo ſi Epiſcopus à paganis vel ſchiſmaticis captus eſſet quamdiu captivitas perſeveraret. Quod Gloſſa ibidem extendit ad caſum in quo captus eſt ab hæreticis, quia militat eadem ratio, eſtque tunc veluti ſervus. Unde & alij extendunt ad quoſcumque caſus in quibus contigerit Epiſcopum abeſſe, nec poſſe præſentem ſe exhibere in Diœceſi uſque ad longi temporis ſpatium, ſive per infideles ſeu fideles & ſubditos ſuos id contingat. Confirmatur quia aliàs non eſſet proviſum Eccleſiæ, quæ interim multa detrimenta pateretur, niſi eſſet Juriſdictio penes Clerum vel Capitulum per quod concederentur Juriſdictiones ad abſolvendum, approbationes, licentia ordinum conferendorum & alia hujuſmodi quæ ad Epiſcopum pertinent. Hanc ſententiam tuetur Diana part. 8. tract. 4. reſolut. 4. & quidam alij propter authoritatem capitis citati, *ſi Epiſcopus.*

Alia opinio negat Capitulum poſſe exercere Juriſdictionem Epiſcopalem niſi in duobus caſibus. Primus eſt mortis naturalis Epiſcopi, juxta caput, *olim cum de majoritate & obedientia.* Trident. Concil. Seſſ. 23. cap. 10. & melius Seſſ. 24. cap. 16. Secundus eſt captivitatis per paganos vel ſchiſmaticos juxta cap. *Si Epiſcopus de ſupplenda negligentia Prælatorum.* Hancque ſententiam multi noſtris temporibus ſequuti ſunt ex conſilio etiam Nuntiorum Apoſtolicorum, cum Juriſdictionem Epiſcopalem ſibi aſſumpſiſſet inſigne Capitulum Galliæ Epiſcopo non comparente ex alia cauſa quam ex captivitate per ſchiſmaticos & paganos, cumque plures ordinati fuiſſent ab alieno Epiſcopo ex permiſſione Capituli illius. Suſpenſos ab ordinum executione ſeſe habuerunt juxta canones antiquos, quoadusque diſpenſati fuiſſent per authoritatem ſummi Pontificis. Ut nihil dicam de iis qui approbationem aut etiam ipſam Juriſdictionem ab eodem capitulo ſuſcipientes, multis abſolutionem impenderant.

Huic opinioni adſtipulatur Arnulphus Ruzeus quondam in univerſitate Aurelianenſi regens Doctor & poſtea in Senatu Pariſienſi Conſiliarius Regius. Is in Tract. *Præeminentiæ Archiepiſcopalis dignitatis*, in ſexto privilegio, ubi notat Archiepiſcopum expulſum per vim & potentiam à ſua Archiepiſcopali ſede, ita quod jus ibi reddere non poſſit: tunc poteſt, inquit, in propria ſede ſui ſuffraganei juxta Clement. quamvis *de foro competenti*, & in vigeſimo ſecundo privilegio diſcutiens quo juris remedio Pontifice Rom. captivo Eccleſiis paſtore carentibus cæteriſque urgen-

A tibus negotiis ſtatum Rom. Eccleſiæ concernentibus provideri poſſit. Pro diſcuſſione, inquit, præſuppono quod mors civilis æquiparatur morti naturali in caſibus à jure expreſſis. Hanc regulam tradunt doctores civiliſtæ in L. *Gallus* §. *& ſi quid tantum ff. de liber. & poſthu.* Bartolus in lege *ex ea parte* §. *inſulam ff. de verborum obligationibus.* Canoniſtæ autem in cap. *ſuſceptum* de reſcriptis in 6. & Gloſſa in cap. *placuit* 16. *quæſt.* 7. Videretur dicendum quod tempore captivitatis Rom. Pontificis nihil attentari poſſit, ſed expectandum eſt donec ad plenum libertati reſtituatur, quia ſicut mortuo Papa nemo poteſt Juriſdictionem Papalem exercere, ſed eligitur ſucceſſor in ſede, & ita dicendum in morte civili per captivitatem, qua fingitur quis mortuus de jure communi §. *Si ab*

B *hoſtibus* inſtit. *quibus modis jus patriæ poteſtatis ſolvitur*, &c. Tertio fortificatur, quia ſemel hæres non poteſt deſinere eſſe hæres L. *hæreditas ad diem ff. de hæredis inſtitutione*, &c. Facit quia iſta captivitas hodie inter Chriſtianos non redigit quem in ſervitutem, ut per hoc amittat libertatem. Ita Bartol. in L. *Hoſtes ff. de captivis.* Hæc ibi & plura quæ multo majori ratione dicentur de Epiſcopis, quorum Diœceſes tam promptum non requirunt auxilium ac Eccleſia univerſalis, & quorum neceſſitati ſupplere poterit ſummus Pontifex.

Rationes oppoſitæ partis non urgent. Nam illud de morte civili quod æquiparatur morti naturali, explicant Juriſtæ & Canoniſtæ intelligendum eſſe de caſibus in jure expreſſis; & verendum eſt, ſi aliter expli-

C cetur, ne quidam ſimiles appareant in judicio Dei cuidam Taliſmano Turcarum ſacerdoti, qui conſultus à *Conſilii ſacerdotis Turca*
Solimano Imperatore ſuo de ſcrupulo quem in anima patiebatur quod vellet quemdam ex ſuis aulicis, Bachanos vocant, vita privare, cum tamen illi juraſſet, quod ipſo vivente, interimendus non eſſet: dixit illi Taliſmanus ille, quod juberet ipſum Baſſa interimi quando dormiret, quippe urgente ſomno non eſt homo vivus, ſic tamen juramentum non violabis. Dixit, & factum eſt ita. Sed quæſtio eſt, an coram Deo ſolutio iſta valebit. Hoc exemplum lego apud Baudierum in hiſtoria Turcarum. Caput *ſi Epiſcopus* debet intelligi ut ſonat, non extendi ad alios caſus. Non enim eſt eadem ratio, ſi per alios maxime per fideles cogatur abeſſe Epiſcopus. Tunc enim tolerat Eccleſia

D Diœceſim particularem aliquod pati detrimentum & eſſe in ſtatu luctua, ſperans quod movebuntur fideles ex calamitate Eccleſiæ matris ſuæ, ne diutius abeſſe patiantur Epiſcopum, quod non moveret paganos & ſchiſmaticos, qui potius Eccleſiam penitus collapſam eſſe vellent. Atque hoc ſpiritu Eccleſia quandoque ceſſationem à divinis in quædam loca decernit. Unde nulla eſt ratio qua innituntur primæ opinionis defenſores, qui ex cap. *Si Epiſcopus* non bene examinato decepti ſunt. Quod caput jubet etiam ut moneatur ſummus Pontifex, ut non eo inſcio exerceatur Juriſdictio.

De Cauſa poſſeſſionis & proprietatis. In cauſa Beneficiali, per Appellationem ad Sedem Apoſtolicam legitime devoluta, & petitorio, & poſſeſſorio, ab utroque intentato, ſuſpenſo petitorio, in ſpoliantis odium,

E in ſolo poſſeſſorio procedendum eſt.

De dolo & contumacia. Ante & poſt ſententiam definitivam quis appellare poteſt, niſi ejus prima appellatio eſſet frivola manifeſte: tunc enim ob dolum ejus, & contumaciam judex contra eum procedere poteſt.

Ut lite pendente nihil innovetur. Duobus ſuper Beneficio litigantibus, ſi alter eorum moritur, lis non pendere videtur, cum ſuperſtes cauſam nihilominus proſequi poteſt. Lis autem pendere incipit, poſtquam citatio ad partem pervenit, vel per eum factum fuerit, quo minus ad ejus notitiam perveniret; in citatione autem tali exprimi debent ea, per quæ plene poſſit citatus inſtrui, ſuper quibus in judicio conveniatur.

De

De ſequeſtratione poſſeſſionum & fructuum. Non ſumantur, quia huic titulo non præfiguntur hæc verba Clemens V. in Concilio Viennenſi, *ſicut ſolent præmitti in capite cæterorum titulorum.*

De Probationibus. Litteræ Pontificis, ſuper quarum narratis gratia vel intentio ejuſdem fundatur, plenam habent probationem.

De Teſtibus. Teſtes vitæ recepti & eorum atteſtationes publicatæ, ſuper eiſdem vel directo contrariis articulis, neque in principali, neque appellationis cauſa produci poſſunt.

De Iureiurando. Romanus Princeps Romanæ Eccleſiæ fidelitatis juramento adſtrictus eſt.

De exceptionibus. Excommunicationis exceptio dilatoriè in qualibet parte litis opponi poteſt.

De ſententia. Qui tres contra ſe in petitorio vel poſſeſſorio ſententias reportavit, ad agendum de nullitate ipſarum, vel alicujus ex eis, nullatenus admittitur, donec ejuſmodi ſententiæ plenariè fuerint executæ. Henricus Imperator Regem Siciliæ extra Imperij diſtrictum exiſtentem citare: & ita in abſentem nec citatum legitime, ac inauditum per conſequens, & indefenſum ſententiam dicere non potuit.

De Appellationibus. Ubi appellandum eſt à pluribus judicibus, ſufficit appellare à majori parte ipſorum. Appellans autem Apoſtolos inſtanter, & ſæpius poſtulare appellationem: deinde judicialem, ſive extrajudicialem, proſequi, & finire debet.

De vita & honeſtate Clericorum. Clericos oportet per decentiam habitus extrinſeci, morum intrinſecam honeſtatem oſtendere.

De Præbendis & dignitatibus. Papa diſpenſante, ut aliquis duas poſſit habere præbendas, niſi habita ſit mentio, quæ illi vel alteri immineat, gratia hujuſmodi velut ſubreptitia, nullius penitus eſt momenti, niſi Pontifex de beneficio alicui motu proprio provideat.

De conceſſione præbendæ & Eccleſiæ non vacantis. Præbenda conceſſa ſub conditione, antequam extat conditio, alteri ferri poterit. Sed ſi intra menſem à vacationis ipſius notitia acceptanda conceſſa eſt, ex quo ipſa vacatio in loco vel Eccleſia, hujuſmodi præbendæ publicè nota erit, cenſet Pontifex, ipſum ex hoc acceptare, & collationem taliter ſibi factam valere.

De rebus Eccleſiæ non alienandis. Res Eccleſiæ alienari non poſſunt, niſi neceſſitate aut utilitate, vel ſi Eccleſia vacans alteri Eccleſiæ per Epiſcopum ſuo conſentiente capitulo uniatur, aut Religioſo ſuo donetur, Rectore ipſius in hoc vocato.

De rerum permutatione. Beneficia ex cauſa permutationis hinc inde reſignata, aliis quam ipſis permutare volentibus, conferri ab Epiſcopo non poſſunt.

De Teſtamentis, & ultimis voluntatibus. Epiſcopus poteſt à religioſis etiam exemptis quando executores teſtamenti fuerint, rationem executionis exigere: illos ſi deliquiſſe repererit (quocumque nonobſtante privilegio) puniturus.

De Sepulturis. Prædicatorum & Minorum Ordinum Fratres licentiam habent prædicandi verbum Dei, confeſſiones audiendi, & quoſlibet ſepeliendi in ſuis Eccleſiis & locis ſepulturam eligentes, jure tamen Prælatorum, & Parochialium Eccleſiarum ſalvo.

De decimis, primitiis & oblationibus. Religioſi decimas Eccleſiis aliis debitas ad eos ex aliqua cauſa legitima non ſpectantes ſibi appropriare, aut uſurpare prohibentur.

De regularibus & tranſeuntibus ad religionem. Profeſſores cujuſvis paupertatis ordinis ad non mendicantium ordines tranſire, eſt prohibitum.

De ſtatu Monachorum, vel Canonicorum regularium. Monachis nigris inordinatus omnis ſeu exquiſitus ornatus aut cultus, nec-non in cibis, & potibus, equitaturis & lectiſterniis quivis notabilis exceſſus interdicitur.

De religioſis domibus, ut Epiſcopo ſint ſubjectæ. Status Beguinarum mulierum, quæ habitum qui dicitur Beguinarum deferunt, & adhærent religioſis aliquibus ad quos ſpecialiter trahitur affectio earumdem, diſputantque de ſumma Trinitate, &c. prohibetur, non tamen pœnitentium earum quæ honeſte in ſuis hoſpitiis converſantur. Xenodochiorum, Leproſariorum, Eleemoſynariorum ſeu Hoſpitalium rectores, locorum ipſorum bona, res & jura ab occupatorum, & uſurpatorum manibus excutere non debent negligere.

De jure Patronatus. Patroni Eccleſiaſtici præſentandis ſufficientem de proventibus Eccleſiæ portionem aſſignare debent. Plures Patroni hæredes tantum unius rectoris vocem in præſentatione habent, poſſunt autem plures quidem præſentare perſonas, quod una ex iis eligi per Epiſcopum valeat, & admitti.

De cenſibus, exactionibus & procurationibus. Religioſi pro Eccleſiis quocumque titulo ad eos devolutis, procurationes Legatorum Sedis Apoſtolicæ, ac jura Epiſcopalia, & alia ſolvere tenentur. Eccleſiaſticæ perſonæ pro rebus propriis quas non negotiandi cauſa deferunt, pedagia, vel guidagia ſolvere non tenentur.

De celebratione Miſſarum & aliis divinis officiis. Divina diurna, & nocturna officia convenienter, & debite celebrari debent.

De Baptiſmo & ejus effectu. In Eccleſiis baptiſandum eſt, non privatis domibus, niſi Regum ac principum auctoritas, aut alioqui neceſſitas, aliud ſuaſerit.

De Reliquiis & veneratione ſanctorum. Conſtitutio Urbani IV. de Feſto corporis Chriſti celebrando Feria quinta poſt octavum Pentecoſtes præcipitur ſervari, in qua ut ad id donis ſpiritualibus animentur fideles, vere pœnitentibus & confeſſis qui officio matutinali, vel Miſſæ, vel primis aut ſecundis veſperis interfuerint, indulgentiæ centum annorum conceduntur pro qualibet aſſiſtentia, quadraginta vero annorum iis qui vel primæ, tertiæ, nonæ, completorij Officiis interfuerint, centum vero annorum pro qualibet die octavæ illis qui prædictarum horarum officiis ac prædicationi interfuerint. *Feſtum Corporis Chriſti.*

De immunitate Eccleſiarum. Conſtitutio Bonifacij de immunitate revocatur, omneſque Eccleſiaſticas perſonas à talliis & collectis ſecundum Concilia generalia immunes eſſe ſtatuitur.

De conſanguinitate & affinitate. Conſanguinei & affines in gradibus canonice interdictis, nec non moniales & religioſi Clerici in ſacris ordinibus conſtituti matrimonium contrahentes ipſo facto excommunicantur. *Liber 4. Clement.*

De magiſtris, & ne aliquid exigatur pro licentia docendi. Scholas ad docendas linguas Hebraïcam, Caldaïcam & Arabicam erigi ſtatuitur, ubicumque Rom. curiam reſidere contigerit, nec non in univerſitatibus Pariſienſi, Oxonienſi, Bononienſi & Salmaticenſi. Prohibetur etiam, ne ultra tria millia Turonenſium argenteorum expendantur in ſolemnitate circa Doctoratum, quia plerique cum ſua ſolemniter principia faciunt aut ſui recipiunt inſignia Doctoratus, circa cibus, veſtes & alia ſic in expenſis excedunt, quod ipſi tranſeunte expenſarum hujuſmodi vanitate, vacui plerumque remaneant, & gravati. Et cæteri qui vel nolunt vel nequeunt ſimiles expenſas ſubire: hac occaſione frequenter a receptione honoris hujuſmodi retrahuntur, &c. *Impenſæ Doctoratus non tantæ ſunt.*

Iurant Doctores Pariſienſes cum aſſumuntur ad Doctoratum, ſe hanc conſtitutionem ſervaturos. Nec à quoquam exceditur, cum hodie longe minores fiant expenſæ.

De Iudæis & Sarracenis. Principes Chriſtiani compeſcere debent Sarracenos ſibi ſubjectos ab invocatione publica nominis Mahometi, & à peregrinatione

quam publice in magna multitudine facere ſolent ad ejus ſepulchrum. Ne ſcilicet ſacerdotes eorum Zabazala vulgariter nuncupati in templis ſeu meſquinis ſuis, certis horis in loco aliquo eminenti Chriſtianis & Saracenis audientibus Mahometi nomen alta voce intonent & extollant verba quædam in illius honorem publice profitentes; ex quibus grave in cordibus fidelium ſcandalum generatur.

DE HÆRETICIS.

AD noſtrum (qui deſideranter in votis gerimus, ut fides catholica noſtris proſperetur temporibus & pravitas hæretica de finibus fidelium exſtirpetur) non ſine diſplicentia gravi pervenit ad auditum, quod ſecta quædam abominabilis quorumdam hominum malignorum qui Begardi, & quarumdam infidelium mulierum quæ Beguinæ vulgariter appellantur in regno Alemaniæ (procurante malorum operum ſatore) damnabiliter inſurrexit, tenens & aſſerens doctrina ſua ſacrilega & perverſa inferius deſignatos errores.

Primo videlicet quod homo in vita præſenti tantum & talem perfectionis gradum poteſt acquirere, quod redderetur impeccabilis: & amplius in gratia proficere non valebit: nam, ut dicunt, ſi poſſet quis ſemper proficere, poſſet aliquis Chriſto perfectior inveniri.

Secundo quod jejunare non oportet hominem nec orare poſtquam gradum perfectionis hujuſmodi fuerit aſſecutus: quia tunc ſenſualitas eſt ita perfecte ſpiritui & rationi ſubjecta, quod homo poteſt libere corpori concedere quicquid placet.

Tertio quod illi qui ſunt in prædicto gradu perfectionis & ſpiritu libertatis, non ſunt humanæ ſubjecti obedientiæ, nec ad aliqua præcepta Eccleſiæ obligantur, quia (ut aſſerunt) *ubi Spiritus Domini, ibi libertas*.

Quarto, quod homo poteſt ita finalem beatitudinem ſecundum omnem gradum perfectionis in præſenti aſſequi: ſicut eam in vita obtinebit beata.

Quinto, quod quælibet intellectualis natura in ſeipſa naturaliter eſt beata: quodque anima non indiget lumine gloriæ ipſam elevante ad Deum videndum, & eo beate fruendum.

Sexto, quod ſe in actibus exercere virtutum eſt hominis imperfecti, & perfecta anima licentiat à ſe virtutes.

Septimo, quod mulieris oſculum (cum ad hoc natura non inclinet) eſt mortale peccatum. Actus autem carnalis (cum ad hoc natura inclinet) peccatum non eſt: maxime cum tentatur exercens.

Octavo, quod in elevatione corporis Chriſti, non debent aſſurgere, nec eidem reverentiam exhibere, aſſerentes quod eſſet imperfectionis eiſdem ſi à puritate & altitudine ſuæ contemplationis tantum deſcenderent, quod circa myſterium ſeu Sacramentum Euchariſtiæ: aut circa paſſionem humanitatis Chriſti aliqua cogitarent.

Nonnulla etiam alia ſub ſimulata quadam ſanctitatis ſpecie dicunt, faciunt & committunt: quæ oculos divinæ Majeſtatis offendunt: & grave in ſe continent periculum animarum. Cum autem ex debito commiſſi nobis Officij hujuſmodi ſectam deteſtabilem, & præmiſſos ipſius execrandos errores (ne propagentur ulterius, & per eos corda fidelium damnabiliter corrumpantur) exſtirpare ab Eccleſia Catholica neceſſario habeamus. Nos ſacro approbante Concilio ſectam ipſam cum præmiſſis erroribus damnamus & reprobamus omnino: inhibentes diſtrictius, ne quis ipſos de cætero teneat, approbet vel defendat. Eos autem qui ſecus egerint, animadverſione Canonica decernimus puniendos.

Annotatio de erroribus Begardorum & Beguinarum.

QVi fuerint Begardi & Beguinæ quorum nonnulla dogmata Concilium Viennenſe damnavit indicans & alia fuiſſe, ut melius intelligatur, ſupponendum eſt quod variis authoritatibus probat Demetrius Thadæi in Nitela Franciſcanæ religionis cap. 1 contra tomum 14. Bzovij, ſcilicet varia nomina ſortitos illos fuiſſe: iidem enim ſunt qui fratricelli ſeu fratres de paupere vita, Bizochi. Alvarus Pelagius vocat eoſdem Apoſtolos Pſeudo-Apoſtolos, alij fratres ordinis Apoſtolos, alii fratres, ſeu Fratricellos de opinione: denique iidem ſunt ac Dulciniſtæ. Satagente nimirum Sathana hac multiplici appellatione ut impia ſecta & impura ſub uno nomine condemnata, ſub altero reviviſceret, ut in ſecta Arianorum, Manetis, & aliorum hæreſiarcharum contigit. Teſtatur autem Guido Carmelita agens de eorum hæreſibus eos ſe dixiſſe fratres & ſorores de pœnitentia de tertio ordine S. Franciſci, quam nuncupationem alii illis tribuunt, quos refellit prædictus Demetrius, ſimul & quod ait Bzovius à pleriſque ex ordine Divi Franciſci hanc ſectam collectam fuiſſe, ex quibus liquido conſtare ait animum Bzovii in pauperculam Franciſci familiam atrociſſimum fuiſſe, nihilque magis eniti quam eam contemptibilem, infructuoſam, infamem reddere. Non ergo Franciſcani authores ſtatuendi hujus ſectæ: ſed Hermanus quidam Italus dictus Pongilupus, de quo Bergomas in ſupplemento ad annum 1298 hæreſis eorum inquit, qui ſe Fratricillos de opinione vulgariter nuncupant, hoc eodem anno à Bonifacio Pontifice damnatur, & ubique diligenti cura perrequiſita exterminari omnino jubentur. Unde & Hermani ejuſdem corpus ſectæ authoris apud Ferrariam Urbem viginti annis ſepultum, qui pro ſancto colebatur, exhumari & exuri fecit, habita prius de hujuſmodi re diligenti exquiſitione. Nec propterea hujuſmodi hæreſis exterminari potuit, quin in dies excreſcens, multos etiam religioſiſſimos viros doctiſſimos habuerit fautores, quod malum poſtea uſque ad tempora Joannis vigeſimi, ſecundi diffuſum fuit: deinde refert eorum nocturnos conventus quos ſtupris & adulteriis commaculabant. Cæterum per quædam intervalla, ſecta hæc habuit famoſos quoſdam reſtauratores, quales fuerunt Gerardus Sagarelus qui ſub nomine Apoſtolorum eam reſtituit, & poſt eum Dulcinus quidam Novarienſis, quem ſex millia ſequuta ſunt anno 1305. qui illico comprehenſus eſt, prædicata cruce contra eum ejuſque ſectatores, & alii nonnulli in diverſis locis, inter quos Guido Carmelita loco citato videtur reponere Petrum Joannis de quo ſupra egimus: referens enim errores Begardorum & Beguinarum qui, inter ſe differebant eo

Varia nomina eorumdem hæreticorum.

ro diſcrimine quo lupi & lupæ inter ſe, ait. Vegeſimo errant dicentes & aſſerentes quod tota doctrina & ſcriptura Petri Joannis eſt vera & Catholica & eamdem credunt, quam ut dicunt, Deus dicto fratri revelavit quem dicunt & venerantur ut ſanctum & maximum ac veriſſimum doctorem poſt Apoſtolos & Evangeliſtas qui fuerunt, &c. de cujus erroribus fuit ſupra dictum cum erroribus Joachim magiſtri ſui quem ſequitur in omnibus fere. Et utinam Petrus Joannis natus non fuiſſet, nec unquam ſcripſiſſet, nec tot dementes feciſſet & in errores induxiſſet: quia dici potius debet Angelus Satanæ quam Angelus lucis, cujus facies intelligentiæ non ut ſol, ut de eo iſta hæretici mentiuntur: ſed erroribus tenebroſa, cujus doctrina inutilis & damnoſa, multos ſubvertit cum eam hæreſim adduxit: ut patet iti multis erroribus in quibus iſti hæretici Beguini ſequuntur peſtifera documenta Petri Joannis. Hæc ille in ſumma de hæreſibus quæ primum edita eſt ann. 1342. in qua ultimorum hæreticorum locum tenent iſti Beguardi & Beguinæ, ut illis coëtaneus fere, certius reſcire potuerit quæ ſpectant ad eorumdem hiſtoriam. Attamen inter varia authorum ſtudia, præſtat nobis judicium ſuſpendere uſque ad diem Chriſti quæ illuminabit abſcondita cordium, lupoſque & hædos ab ovibus agniſque diſcernet: neque enim hæc ſcribimus quicquam aſſerentes: habet enim ille patronos ſuos, ut ſupra patuit.

Gratia ſemper poteſt augeri.

Circa vero errores hic damnatos advertendum eſt circa primum diſputari a Theologis in utramque partem apud Thomam de Hurtado Clericum regularem tract. de perfectione donorum ſupernat. controverſ. 6. in præcurſore Theologo, an gratia poſſit ſemper in hac vita augeri. Quidam enim aſſerunt. Primo quia poteſt Deus unum hominem magis ac magis amicabiliter diligere: ergo poteſt pariter infundere majorem gratiam habitualem, atque ita hæc poterit creſcere. Prima conſequentia probatur, qui terminus dilectionis divinæ eſt gratia habitualis: antecedens eſt manifeſtum, quia Deus habet infinitam potentiam ad amandum nos. Secundo, quia gratia habitualis eſt formalis participatio naturæ divinæ cujus perfectio eſt infinita, & dato quolibet finito ei fieri poteſt additio. Confirmatur, quia gratia eſt primum principium meriti media charitate ſui augmenti, unde quo magis fuerit aucta, eo magis eſt proportionata ad eliciendos perfectiores actus & poteſt ſic mereri majus augmentum. Deinde lumen gloriæ & viſio beata ſemper poteſt augeri, quia cum Deus non comprehendatur à creatura, data qualibet viſione ſemper eſt magis viſibilis in infinitum. Tertio, quia ſubjectum ex receptione gratiæ magis dilatatur, unde ſemper fit magis magiſque capax illius ſuſcipiendæ. Sed in hac quæſtione aliud eſt loqui de gratia Chriſti, aliud de gratia puræ creaturæ. Probabile eſt enim gratiam Chriſti ita perveniſſe ad ſummum intenſionis gradum ſibi debitum & connaturalem, ut implicet contradictionem ipſam magis intendi ſi ejus naturam & exigentiam attendamus. Sic tenet Caietanus 2. 2 qu. 24 art. 7. & docent antiqui fere omnes qualitates ſupernaturales habere terminum intrinſecum ſuæ intenſionis, ut Scotus in 3. diſt. 13. q. 1. & alii. Non ſic eſt de gratia puræ creaturæ quæ in ſtatu hujus viæ poteſt ſemper augeri, nec propter hoc damnantur Begardi quod dicerent hominem non ſemper proficere poſſe in gratia, ſed quod dicerent ſi ſemper proficeret hinc fieri poſſe ut adæquaret vel etiam ſuperaret gratiam Chriſti. Id enim falſum eſt. Quia Deus præviſo omni termino gratiæ quam homines in hac vita conſequerentur, adhuc dedit majorem gratiam Chriſti animæ, quod etiam aſſeritur de Gratia B. Virgini Mariæ collata ſicut diximus in Theolog. Affectiva 1. 2. Tract. 4. Med. 21 ſed & eorum error adhuc in eo erat quod dicerent hominem ad ſtatum devenire in quo amplius non peccaret, non addendo ex ſpeciali privilegio aut ſpecialiſſimo aliquo Dei adjutorio. Hoc enim ſi appoſuiſſent error non erat. Nam & id conceſſum eſt B. Virgini.

Circa ſecundum & tertium errorem manifeſta eſt hallucinatio, cum in quocumque ſtatu ſit homo in hac vita immunitatem ullam a legibus divinis & humanis non conſequatur, hique errores manifeſtè favent libertati carnis eamque ſovent damnabiliter.

Circa quartum & quintum legi poteſt Scotus 4. diſt. 49. ubi ait hunc errorem pejorem eſſe errore Pelagianorum, eumque refellit ibidem Hiquæus. Teſtatur autem Vuadingus ad ann. 1508. miſſum fuiſse Scotum Coloniam ad redarguendos Begardorum errores, ubi & eorumdem impudentiam in redarguendis publice prædicatoribus in Germania, carpit. Quod ergo Durandus in 4. Sent. diſt. 49 q. 2. docet animam ſeparatam naturaliter videre Deum, hic condemnatur. Aliqui tamen eum vindicant ab errore, bene perpenſis omnibus ejus verbis in illa quæſtione.

Lumen gloriæ neceſſarium.

Majus eſt dubium dé lumine gloriæ, quid de fide tenendum ſit de illo poſt definitionem hujus concilii. Ac 1. certum eſt de fide eſse quod detur & neceſsarium ſit lumen gloriæ ad viſionem Dei. Damnat enim Begardos & Beguinas contrarium opinantes. Sed majus dubium eſt an ſit de fide, lumen iſtud eſſe habituale vel actuale, ſicut explicat Smiſing Minorita tract. 2. diſp. 6 q. 4. nu. 94 de Deo uno & trino. Quod ſit concurſus ſupernaturalis beatifici objecti, quatenus per illum concurſum, objectum iſtud ſeipſum manifeſtat, efficiendo cum intellectu beatam viſionem. Sed cum de iſto dubio nihil determinet Concilium, remanebit ſemper controvertendum, neutrumque eſt de fide. Probabilius tamen eſt lumen iſtud ſe habere per modum qualitatis permanentis quo intellectus ſtatim rapitur ad viſionem Dei, ſicque conſortatur ut ſplendores indicibiles eſſentiæ divinæ ſuſtinere valeat abſque hoc quod deficiat. Sed de iſta difficultate ampliſſime agit Lallemandetus Ordinis Minimorum Theologus diſp. 6. de Deo uno, in ſupplemento diſputationis. Apud quem etiam Angelus a Monte piloſo valde ſollicitus de doctrina Scoti, quæ à Zanardo inſinuatur de hæreſi, aſſerit eum lumen gloriæ admiſiſſe tamquam habitum creatum intellectui inhærentem, ac ſufficienter Begardorum & Beguinarum fictionem confutaſſe.

Sextus error, quod virtutum exercitium ſit hominis imperfecti, impietatem ſapit, ſed & ſuper omnia ignorantiam veræ religionis ac cultus Dei legitimi: non enim aliter Deus colitur quam actibus fidei, ſpei, charitatis, & virtutum quatuor Cardinalium ac eis annexarum. Nec vero actus hi virtutum unionem cum Deo impediunt, cum præter unionem quæ fit per gratiam juſtificantem, non alia major ſit in hac vita quam ea quæ per actus virtutum circa Deum aut propter Deum, quam ſæpius fieri poterit attenta infirmitate humana habetur. Unde & ſancti omnes, imo & Chriſtus ipſe in bonis operibus ſe exercuerunt & Paulus 2. Cor. 12. caſtigabat corpus ſuum.

Abuſus quorumdam ſpiritualium.

Non deſunt tamen hoc tempore qui hanc doctrinam vel ſequuntur vel imitantur, aſſerentes perfectionem majorem in quodam ſtatu paſſivo quietis ut vocant & ceſſationis actuum ſpiritualium internorum, qua ceſſatione verendum eſt ne ſoveant quamdam negligentiam ſpiritualem ſub prætextu contemplationis cujuſdam paſſivæ, quæ privet multos præmiis quæ debentur non minus act. interioribus cum generoſo conatu elicitis, quam operibus externis, à quibus ceſſare docent Begardi & Beguinæ hic condemnati à Concilio. Inde provenit quod videas quoſdam devotos aut devotas, ut cum vulgo loquamur, certe inertes & variis phantaſiæ illuſionibus occupatos, qui dicunt ſe pati quemdam ſtatum ſpiritualem neſcio quem. Quibus optime dici poterit, ſtatum illum negligentiæ interioris ex duplici fonte provenire in ipſis,

1. quia ſatis ſedulo & attente non laborarunt in acquirendis virtutibus moralibus juſtitiæ, religionis, obedientiæ, fortitudinis, patientiæ & aliis. 2. Quia non fervet in ipſis charitas, tepidus eſt infrequens actus amoris divinarum perſonarum, ad quem actum contra tepiditatem indevotionis, animam debere ſeipſam excitare docet Avila in Epiſtolis.

De ſeptimo errore agit Alphonſus à Caſtro adverſus hæreſes l. 4. verbo coitus hæreſis 1. & 3. Notatque duos ſimul complecti errores. Unus eſt quod instigante carne carnalis coitus non eſt peccatum, quod etiam defendebant Valdenſes. Tribuitque Martino de Magiſtris in libro ſuo de temperantia q. 2. de luxuria, ſententiam aſſerentem, quod licet ſimplex fornicatio ſit peccatum mortale, oppoſitum tamen credere non ſit hæreticum, quia, ut dicit, ſcripturæ ſacræ teſtimonia non ſint ſatis expreſſa. Sed cum pace illius dixerim, ait, ego credo Martinum alioqui virum doctum in hac parte erraſſe, quoniam ut alias diximus, B. Hieron. nobis ſuffragante, in literæ ſenſu conſiſtit Evangelium & non in nuda litera. Alter error Begardorum eſt quod oſculum ſit peccatum, quod etſi de aliquo oſculo verum ſit, ut de eo quod ad ſollicitandam carnem dirigitur, cum non eſt licitus coïtus, non tamen de omni oſculo: omnis enim operatio, à fine ad quem dirigitur ſumit denominationem, itaut ſi finis ſit bonus & reliqua adſint, operatio ſit bona. Sed iſti hæretici ſimiles illis erant hypocritis qui graviora crimina perpetrare non verentur, à levioribus tamen ſollicite ſe cuſtodiunt.

Circa octavum errorem, nullus eſt qui eum non deprehendat, & in eo dæmonis aſtutiam, qui innumeris artibus conatur homines avertere à debita Chriſti reverentia, & à pia meditatione vulnerum illius, qua nihil potentius ad excitandas hominum mentes in ejus amorem.

Illuminati. Porro hi errores in quibuſdam procurante Sathana innaſcuntur ex amore inordinato cujuſdam quietis & tranquillitatis interioris in qua perſectionem hujus vitæ reponunt, quod hic ſtatus beatorum ſtatum aliquatenus imitetur, qui in contemplatione divinæ eſſentiæ ſine ulla perturbatione conquieſcunt: & quia Theologi ſpirituales quantum poſſunt adhortantur ad ſolum Deum ſic inquirendum & illi adhærendum, ut cæteræ creaturæ deſpiciantur ac oblivioni tradantur, tanquam res nihili, quæ non debent animum tantiſper interturbare dum Deo ſe addicit, in quo ſolo pax ſumma eſt: Hinc ſtupidam quamdam otioſitatem ſectantur, quam ut conſervent, etiam exercitia virtutum poſtponunt, & ne tentationibus divexentur quibus reſiſtere conſtanter & uſque ad mortem oportebat, eis concedunt, ut quietem illam prætenſam & pacem interiorem aſſequantur, ſicut ſi quis turpiter hoſti ſe dederet ne labore certaminis turbaretur & à quiete mentis diſtraheretur: atque hujuſmodi falſi ſpirituales illuminatos ſe vocant, tenebras à dæmone in eorum mentem immiſſas pro divino quodam lumine reputantes. Tam periculoſum eſt à via trita & communi mentalis orationis velle deflectere ſub prætextu altiſſimæ cujuſdam contemplationis quæ ſine ſtudio & labore acquiratur. Sic ſunt milleformes dæmonum incurſus.

De homicidio voluntario vel caſuali. Furioſus, infans, dormiens, ſeu invaſus mutilantes vel occidentes excuſantur.

De uſuris. Uſuras exercere eſt peccatum inſtar hæreſeos puniendum: ſtatuta ergo uſuram adprobantia ſunt delenda.

De exceſſibus Prælatorum. Prælati cum ſuis ſubditis in aliorum præſertim privilegiatorum & exemptorum gravamina, moleſtias, injuriam, ſeu jacturam proſilire inhibentur.

Parochia propria. *De privilegiis & exceſſibus privilegiatorum.* Religioſi Sacramentum Extremæ unctionis vel Euchariſtiæ aliis præter ſuis domeſticis, ſine Parochialis Preſbyteri licentia adminiſtrantes, aut excommunicatos à Canone ..... vel a ſententiis per ſtatuta provincialia aut Synodalia promulgatis abſolvere præſumentes excommunicantur ipſo facto, per ſedem Apoſtolicam dumtaxat abſolvendi, &c. Quibus etiam in virtute S. Obedientiæ & ſub interminatione maledictionis æternæ diſtrictius inhibemus (*verba ſunt Concilii*) ne in ſermonibus ſuis Eccleſiarum Prælatis detrahant, aut etiam retrahant laïcos ab Eccleſiarum ſuarum frequentia vel acceſſu, ſeu indulgentias pronuntient indiſcretas, &c.

Archiepiſcopo per quævis loca exempta ſuæ provinciæ facienti tranſitum aut ad ea forſan declinanti: ut crucem ante ſe libere portare faciat, benedicat populo, divina Officia privatim vel publice ibidem audiat & ea etiam in Pontificalibus celebret (quovis privilegio contrario non obſtante) ſacro approbante Concilio præſentis conſtitutionis ſerie duximus concedendum.

De pœnis. Si quis ſuadente diabolo Pontificem ſive per ſe, ſive per alium injuria temere affecerit, percuſſerit, ſeu bannïverit, vel hæc mandaverit fieri, aut facta ab aliis rata habuerit: vel ſocius in his fuerit facientis, aut conſilium in his dederit, anathematis mucrone percutitur, aliiſque certis pœnis ſubjicitur.

De pœnitentiis & remiſſionibus. Ultimo deputandis ſupplicio negari, ſi petant, non debet pœnitentiæ Sacramentum. Eleemoſynarum quæſtores, niſi Apoſtolicas vel Diœceſani Epiſcopi literas exhibuerint, non ſunt admittendi. *Addit gloſſa necdum negandum Sacramentum Euchariſtiæ, quod tamen uſus Galliæ non patitur, & à multis diſputatur ea de re. Lex quædam Caſtellæ non permittit ut ipſo die mortis communicent, propter indecentiam. Sed ſi pridie id fieret non eſſet indecens.*

De ſententia excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti. Excommunicantur ipſo facto religioſi etiam exempti qui dirumpendo nervum Eccleſiaſticæ diſciplinæ civitatum, terrarum & aliorum locorum interdicta generalia violare præſumunt cum Cathedralem vel matricem, ſeu Parochialem loci Eccleſiam illa ſciverint obſervare, non obſtantibus quibuſcumque appellationibus, cum moderatione tamen decretalis *Alma.* Idem etiam in interdictis & ceſſationibus à divinis per Provincialia Concilia ſtatutis vel ipſorum auctoritate, cum majus ſit provinciale Concilium quam ſingularis Prælati Provinciæ, &c. non obſtantibus privilegiis, conſuetudinibus, &c. eadem pœna plectuntur nobiles & domini temporales eadem interdicta violantes. Etſi Papa ſcienter cum excommunicato participet literis, verbo vel oſculo, ſeu alio quovis modo, ipſum per hoc abſolvere nulla ratione cenſeretur: niſi ſe velle forſitan exprimat illum ex hoc pro abſoluto habere. Similiter ſi quem ſub titolo cujuſlibet dignitatis etiam ex certa ſcientia nominet, & per hoc in dignitate illa approbare non intelligitur, aut aliquid novi juris ei tribuere.

De verborum ſignificatione.

EXivi de Paradiſo, &c. Dictæ hæſitationi duximus reſpondendum, quod cum votum determinatum cujuſlibet habeat cadere ſub certo: vovens regulam non poteſt dici teneri ex vi voti hujuſmodi ad ea concilia Evangelica quæ in regula non ponuntur, &c. Vilitatem autem veſtram .... hujuſmodi autem vilitatis judicium miniſtris & cuſtodibus ſeu guardianis duximus committendum: eorum ſuper hoc conſcientiam onerantes: ita tamen quod ſervent in veſtibus

viliṫatem. Quorum etiam miniſtrorum cuſtodum & guardianorum judicio eodem modo relinquimus, qua neceſſitate poſſint ipſi fratres calceamenta portare, &c. Sicque declaratum extitit per nonnullos prædeceſſores noſtros Romanos Pontifices hanc expropriationem intelligi debere, tam in ſpeciali quam etiam in communi, propter quod & rerum omnium conceſſarum, oblatarum & donatarum fratribus (quas & quarum uſum facti, ſcilicet ordini vel fratribus licet habere) proprietatem & dominium in ſe & Romana Eccleſia receperunt: Dimiſſo ipſis fratribus in eis tantummodo uſu facti ſimplicis, &c. habere tamen hortos aliquos ut colantur, ac olera & alia hortalitia pretio diſtrahantur, nec-non & vineas, repugnat ſuæ regulæ & ordinis puritati, &c. Rurſus cum prædictus ſanctus...... oſtenderit ſe velle quod fratres ſui & filii divinæ Providentiæ innitentes ſuos in Deum jacerent cogitatus: qui volucres paſcit qui non congregant in horrea nec ſeminant, nec metunt: non eſt veriſimile voluiſſe ipſum eos habere granaria vel cellaria, ubi quotidianis mendicationibus deberent ſperare poſſe tranſigere vitam ſuam. Et idcirco non ex timore levi relaxare ſe debent ad congregationes & conſervationes hujuſmodi faciendas, ſed tunc tantum cum eſſet multum credibile ex jam expertis quod non poſſent vitæ neceſſaria aliter invenire, &c. Quamvis etiam paramenta & vaſa Eccleſiaſtica ad honorem divini nominis ordinentur, propter quem omnia fecit Deus: tamen qui abſconditorum eſt cognitor, ad animum ſibi miniſtrantium reſpicit principaliter, non ad manum: nec per illa ſibi vult ſerviri quæ ſuorum ſervitorum conditioni diſſonarent ...... ſuperfluitas autem aut nimia pretioſitas vel quæcumque curioſitas in his ſeu aliis quibuſcumque non poteſt ipſorum profeſſioni vel ſtatui convenire: cum etiam hæc ſapiant theſauriſationem vel copiam, &c.

Annotatio de paupertate Minorum.

PAucos textus hîc damus ex pluribus, celebris illius Clementinæ *exivi de Paradiſo* de verborum ſignificatione, quam integram qui volet, conſulere poteſt lib. 5. Clementinarum, ſicut & cæteras conſtitutiones Concilij Viennenſis quæ ſpectant ad mores & diſciplinam, quas tantum hic perſtrinximus, ut quæ ſint omnibus perviæ in his quinque libris; ſed & cenſet Nicolaus Eymerici 2. part. directorii qu. 17. decretalem hanc non fuiſſe factam in Concilio Viennenſi, ſed poſt Concilium, Avenioni, ut habet fide digna multorum relatio. Unde nec cunctis hujus textibus nunc vacat immorari, ſed illi dumtaxat in quo agitur de retentione, ſeu acceptatione dominii per ſummos Pontifices, rerum quæ Fratribus Minoribus offerunt. Ex hoc enim illi adſtruebant altiſſimam ſuam paupertatem, dicentes ſe panem Eccleſiæ comedere, ſolumque uſum rerum habere eumque determinatum, nullum vero dominium nec in particulari, nec in communi, quod eſſet pænes ſummum Pontificem & Romanam Eccleſiam: qui enim ita rem ali-

Paupertas Minorum.

A quam pro certis uſibus habet, ut non poſſit vendere, donare, commutare, aut ad alios uſus diſtrahere præter aliquem præfixum à ſuperioribus, is nequaquam Dominus eſt rei qua utitur, ſeu liber, ſeu veſtis, ſeu cibos aut potus ſit. Sed ibi non ſteterunt, plures enim ex iis altius aſſurgentes ut Ocham, & Bona gratia, Michaël Caſennas Generalis ordinis & alij, dixerunt quod eodem modo Chriſtus, cujus vitæ Minorum vita conformis erat, nullarum rerum habuerit dominium ſed merum uſum. Quæ propoſitio ut in apertum erupit, non leviter commovit Joannem XXII. Papam, cum præſentiret inde deducendum, quod nec ipſe nec Prælati Eccleſiæ ullarum rerum dominium habere deberent, cum non ſit diſcipulus ſupra magiſtrum, ſicque vertebatur in litem D. Petri patrimonium. B Unde conatus eſt eos à ſententia dimovere, qui potius in Comitus Peruſinis innitentes maxime cuidam conſtitutioni Nicolai 3. hanc propoſitionem ſubſignaverunt. *Dicere & aſſerere quod Chriſtus viam perfectionis docens & Apoſtoli eamdem perfectionis viam ſequentes, atque per exemplum in alios volentes perfectè vivere, derivantes, nihil jure proprietatis Dominij ſeu juris proprij in communi habuerunt, non eſt hæreticum ſed ſanum & Catholicum & fidele, &c.* Qua concluſione excandeſcens ſummus Pontifex, edito publice Avenioni affixo, abdicavit à ſe dominium quod acceptaverant prædeceſſores ſui, ſuper rebus datis aut oblatis Minoribus, prohibuitq; illos habere tales ſyndicos aut procuratores, qui nomine Romanæ Eccleſiæ ulla donaria pro ipſis reciperent, C ut ſic habentes aliquarum rerum uſum, cogerentur fateri ſe earumdem habere dominium, cum aliter illud pænes nullum eſſet: exiſtimabat enim uſum earum rerum quæ utendo conſumuntur, non eſſe diſtinctum à dominio: quo dogmate ſimul deſtruebat potiſſimam uſurariorum rationem, & dominium aliquod in Chriſto & Apoſtolis adſtruebat. Sed (ut ut ſit de illo dogmate quod non erat de fide aut ad fidem pertinens) hujuſmodi abdicatio vehementer Minoribus diſplicuit, qui palam ei contradixerunt, adeout Frater Bonagratia de Bergamo procurator ad defendendam concluſionem Comitiorum Peruſinorum contra eos qui aliter ſentirent, in curia Avenionenſi, anno 1313. non ſecreto ad pedes ſuæ ſanctitatis provolutus humiliter & ſupplicans, ut re melius conſiderata conſtitutionem revocaret, ut decebat eum agere, D ſed publice in conſiſtorio Cardinalium ab ea auſus eſt provocare, librumque Pontifici porrexit in quo plurimis rationibus probabat eum iniq; cum ſodalitio ſuo egiſſe, nec ejus conſtitutionem poſſe ſubſiſtere quæ adverſabatur plurimorum Pontificum conſtitutionibus qui præfatum dominium ſibi aſſumpſerant. Quaſi vero in his quæ non ſunt fidei, non poſſit Summus Pontifex prædeceſſorum ſtatuta aut indulta revocare. Quare frater illa impune non tulit, comprehenſus enim extemplo tetro carceri per annum mancipatus eſt. Sed & Summus Pontifex conſtitutionem edidit quæ incipit *cum inter nonnullos, &c.* in qua determinat hæreticum eſſe aſſerere pertinaciter Chriſtum & Apoſtolos nullum habuiſſe rerum aliquarum dominium, E ita ut non poſſent eas pro libito vendere, donare aut alio modo diſtrahere. Sed ſingulari Dei providentia factum eſt ut in illa conſtitutione Chriſtum abſolute conſideraverit, & non ſub reſtrictione & reduplicatione quatenus viam perfectionis docens, &c. qua uſus fuerat Nicolaus tertius, & Comitia Peruſina, unde inter Nicolaum tertium & Joannem vigeſimum ſecundum nulla eſt contradictio. Ut enim Chriſtus abſolute conſideratus dominium omnium rerum habuerit vi unionis hypoſtaticæ, ut æquius indicavimus in noſtra Theologia Affectiva, ſeu S. Thoma meditante 3. parte Medit. 20. puncto 1. Attamen ſi conſideretur cum illa reduplicatione & ſpecificatione quatenus viam perfectionis, ejuſque religioſæ, docens, non ita abſurdum eſt dicere non habuiſſe tale

Ioan. 22. abdicat dominiū rerum Fr. Min.

Habetur inter extravag. com. tit. de verb. ſignific.

Dominii in Chriſto quatenus fuerit.

dominium. Ex qua diſtinctione credit Vuadingus ad annum 1323. totam exhauriri difficultatem, ut miretur tot ſapientes viros tantum laboraſſe in conciliando Joaone vigeſimo ſecundo cum Nicolao tertio, quare & comitia Peruſina Ordinis Minorum in quibus depoſitus Cæſenas Generalis, ſubmiſerunt ſe conſtitutioni Joannis vigeſimi ſecundi, de paupertate Chriſti eo moda inſpecta & intellecta, ſicque diſſidium jugens in Peruſinis Comitiis invaleſcens in Peruſinis evanuit ac diſſolutum eſt. A

Verum inſtabunt aliqui non videri ſibi ita exhauſtam difficultatem, ut non adhuc conſiſtat, ſiquidem Chriſtus in quocumque ſtatu & tempore videtur habuiſſe ſuum jus & dominium, nam eo numquam caruit in quocumque ſtatu & tempore conſideretur, ſeu perfectos docens, ſeu minus perfectis & validis ex be- B nignitate ſua condeſcendens. Certe ita eſt, ſi dominium illud in actu primo conſideremus, attamen Chriſtus qui *in propria venit, & ſui eum non receperunt*, poſſidebat omnia quaſi non poſſidens, cumque viam perfectionis doceret, nullum actum illius dominij exercebat in altiſſima degens paupertate & rerum abſtinentia ac privatione quaſi nullius rei foret Dominus; itaque Chriſtus viam perfectionis docens nullum in actu ſaltem elicito rerum habuit dominium, cum vulpes foveat haberent & aves cœli nidos; unde & vita Minorum imitatur paupertatem illam Chriſti & dominii carentiam, ſed dumtaxat ſimilitudinariam, quam ſolum D. Franciſcus conſideravit, non rem ita introſpiciens ſicut acutiores Theologi. C

Nicolaus Papa.

Magis vero placet prædicto Nicolao Eymerici lo cocitato. Quod Nicolaus Papa non determinate ſed incidenter & narrative aſſerit paupertatem Chriſti & Apoſtolorum fuiſſe abdicationem proprietatis omnium rerum: idque damnaſſe Joannem XXII.

Quod autem dicitur in hac conſtitutione proprietatem & dominium rerum oblatarum aut datarum Minoribus Pontifices in ſe & Romana Eccleſia recepiſſe, id videtur dictum propter aliam controverſiam, ad quem videlicet pertineat proprietates & dominium bonorum Eccleſiaſticorum. Varia quippe authorum mens eſt ſuper hac difficultate. Ivo Carnotenſis Epiſt. VII. quæ eſt ad Daimbertum Senonenſem Archiepiſcopum, exiſtimat ad nullum pertinere niſi ad Deum. D *Res enim Eccleſiaſticæ*, inquit, *ſicut teſtantur etiam ſæculi leges, quia divini juris ſunt, in nullius bonis ſunt.* At Vincentius Cigaldus in libro, cui titulus *opus laudabile & aureum, &c.* Capitulo *an ſit licitum Romano Pontifici inferre bellum regibus Chriſtianis*, putat bonorum Eccleſiaſticorum dominium eſſe pauperum. Quæritur, inquit, qui ſint Domini rerum Eccleſiaſticarum & bonorum. Certe aliqui dicunt quod Eccleſia, alij quod Chriſtus, alii dicunt quod Clerici ad inſtar civium univerſitatis. Sed pro certo dicerem quod imo pauperes Chriſti, de quibus bonis debent ſuſtentari per gloſ. notab. in cap. *expedit* XII. quæſt. 1. & neceſſitas incumbit Eccleſiaſticis dare pauperibus. Et ab etymologia vocabuli poteſt dici Papa pater pauperum, ſicut poteſt dici pater patrum. Et facilius expeditur adminiſtratio per E unum quam per plures. Quin imo Paſtores dicuntur per violentiam auferre quod ultra neceſſitatem retinent.

Cigaldi opinio de bonis Eccleſiæ.

Bona Eccleſ. cujus ſunt.

Probabilior videtur ſententia Joannis de Pariſiis, tract. *de poteſtate regia & Papali c. 6* & Petri de Alliaco Cardinalis & Epiſcopi Cameracenſis libro *de Eccleſiæ auctoritate.* Scilicet bona Eccleſiaſtica ut ſunt Eccleſiaſtica collata fuiſſe communitatibus Eccleſiarum, ſeu ipſis Eccleſiis, & non perſonæ ſingulari: ita quod in bonis Eccleſiaſticis nulla perſona ſingularis habeat proprietatem & dominium, ſed ſola communitas. Perſona autem ſingularis non ut talis, ſed pars & membrum communitatis, habet in ipſis jus utendi ad ſuſtentationem, ſecundum exigentiam

A & decentiam perſonæ ſuæ & ſtatus. Cum hac tamen differentia, quod aliquis eſt tantum membrum ſimplex ut Canonicus: & ille non habet niſi uſum: alius vero eſt membrum principale & caput totius communitatis, ut eſt Epiſcopus reſpectu Diœceſis, & Papa reſpectu totius Eccleſiæ, & ille præter uſum ſecundum exigentiam & decentiam ſui ſtatus, habet adminiſtrationem & diſpenſationem generalem, ut de bonis communibus unicuique attribuat ſecundum proportionem juſtitiæ. Unde Papa eſt diſpenſator generalis, Epiſcopus aut Abbas diſpenſator magis immediatus. Communitas autem dominium verum habet in bonis Eccleſiaſticis, in quam fundatores Eccleſiarum intenderunt illud primo & directe conferre ad uſum Deo ſervientium. Sunt ergo talia bona Eccleſiæ B quantum ad proprietatem, Prælatorum quantum ad diſpenſationem. Unde Apoſtolus 1. Cor. 4. *Sic nos exiſtimet homo ut miniſtros Chriſti & diſpenſatores myſteriorum Dei.* Et 1. Petri 5. *Non ut dominantes in Cleris, ſed forma facti gregi.* Quo loco utitur D. Bernardus ad idem aſſerendum libro 2. ad Eugenium de conſideratione. Unde præclare ait Gerſon. tract. *De temperantia in cibis, potu & veſtitu Prælatorum.* Quid ſunt viri Eccleſiaſtici, niſi quidam Eleemoſynarii bonorum Eccleſiaſticorum, & ipſorum quidem non Domini, ſed diſpenſatores? In quibus hoc ſolum pro ſe & pro ſuis habent quo contentari eos mandat Apoſtolus, alimenta ſcilicet & quibus tegantur. Definit Bernardus quod quicquid retinetur, rapina eſt, imo ſacrilegium. Dura vero ſententia contra Eccle- C ſiaſticos & eos qui theſauriſant, & qui in luxuriis variis & impudicitiis converſantur, nihil dantes pauperibus, &c.

Attendant beneficiarij divites.

Hujuſce veritatis fundamentum poteſt eſſe, quod cum Chriſtus habuerit triplicem poteſtatem, ut diſſerit Ægidius Romanus in quæſt. de utraque poteſtate art. 3. videlicet rerum corporearum, animarum & temporalium facultatum, prima quidem poteſtate uſus fuerit in rebus corporalibus plura miracula faciendo, ſecunda uſus fuerit & commiſerit aliis, quantum ſcilicet neceſſarium eſt & expediens ad ſalutem animarum: tertia vero nec uſus fuerit, nec eam commiſerit, ut non eſſet diſcipulus ſupra magiſtrum, ut ſupra dictum eſt in controverſia Concilii Lugdunenſis I.

D Quamvis autem qui conferunt bona Eccleſiæ ad honorem Chriſti conferant; attamen proprie Chriſto ea non conferunt, ſeu in quantum Deus eſt ſeu in quantum homo eſt, quia in quantum Deus eſt omnia ſua ſunt, in quantum vero homo non indiget, nec habet converſationem & communitatem corporalem cum iis qui ſunt in Eccleſia, pro quorum uſu & ſuſtentatione data ſunt: quare ipſa Eccleſia potius videtur habere penes ſe dominium & proprietatem rerum Eccleſiaſticarum. Alii tamen contra ſentiunt eſſe penes perſonas Eccleſiaſticas, ſeu ut vicarios Chriſti, ſeu ut donatarios piorum fundatorum, nec veritas iſta ita eſt aperta, ut non ſuperſit de ea dubium ſaltem probabile, idcirco volentes ſummi Pontifices ante Clementem V. iſtam terminare controverſiam, non tan- E tum in ſe, ſed etiam in Romana Eccleſia dominium & proprietatem bonorum quæ Minoritas contingunt, aſſumpſerunt.

Hactenus de Concilio Viennenſi: in quo Annotationes iſtas partim Hiſtoricas, partim Theologicas aliquis forſan prolixiores putabit, quam inſtituto noſtro conveniat. Attamen neceſſariæ nobis viſæ ſunt ad intelligenda quædam dicta circa doctrinam in eo Concilio aut diſcuſſam, aut explicatam, aut reprobatam, quæ quidem vix à pleriſque intelligi potuiſſet. Cæterum ſatis ſcimus non omnes Canones Clementin. in Concilio Viennenſi editos fuiſſe, cum Joannes XXIII. in præfatione ad ipſas, quoſdam ante, quoſdam poſt Concilium ſancitos aſſerat: idcirco eos tantum hic appoſuimus in quorum capite ponun-

Clementinæ. tur hæc verba: Clemens in Concilio Viennenſi: quæ circa diſciplinam ſunt contrahentes per ſummam & compendium, nonnulla etiam in iis prætermittentes, quæ vero circa doctrinam ſervans Concilii verbis ferè integra proponentes, ut quorum cognitio majoris eſt momenti.

Controverſia hujus Concilij.

Canones Concilii. Circa conſtitutiones hujus Concilii advertit Joannes Andreas in exordio Clementinarum, quod Conſtitutiones Concilij non fuerunt omnes in ipſo Concilio publicatæ, tamen poſt Concilium de facto publicatæ fuerunt, & cum earum copia ſeu exemplar haberetur à pluribus æſtimabantur ligare. Sed quia, inquit ille, patuit aliquas ex illis prolixe, aliquas de- B fective compoſitas, aliquas etiam non expedire, noluit Clemens quod compoſitio illa conſtitutionum procederet: ſed ut fertur ſub excommunicationis pœna mandavit, quod illas habentes infra certos dies reſtituerent, vel incenderent, vel dilacerarent eaſdem. Demum per peritiores fecit illas recenſeri, qui aliquas & paucas in totum reſecarunt, aliquas mutaverunt quoad verba mente ſervata, in aliquibus menti & verbis detraxerunt & addiderunt, & has licet non ſub his verb. in Con. publicatæ fuiſſent, voluit ſub nomine Concilij reſervari, eis multas conſtitutiones utiles addens de quibus non fuerat in Concilio tractatum, ut de reſcriptis omnes quæ ſunt poſt ſecundam: & de electione omnes poſt primam cum ſimilibus, fecitque C illas una cum quibuſdam conſtitutionibus, quas prius ediderat ſub debitis titulis compilari: & ut a Domino Attrebatenſi audivi, qui tunc erat contradictarum auditor, Clemens præcipit illas in audientia publicari, &c. Ex quibus videre eſt valde controverſas fuiſſe conſtitutiones hujus Concilij & an obligatoriæ eſſent & intra quod tempus. Hoc tamen dubium amovit Joannes XXII. cum eas conſtitutiones ad univerſitatem Bononienſem miſit, mandans quatenus eas prompto affectu ſuſcipiant uſuri iiſdem de cætero in judiciis & ſcolis. Vnde ex hoc tempore prædictus Joannes Andreas cenſet fuiſſe publicatas, non antea, quod ſeu licet decreviſſet eas ſubjectis dare, id eſt, publicare. Clemens V. propoſitum tamen ſuum non implevit propter aſſiduam occupationem circa alia. Hoc porro intelligendum venit de conſtitutionibus circa judicia & D quæ ſpectant ad diſciplinam, nam de aliis quæ ſpectant ad doctrinam & damnationem plurium errorum, nunquam dubitatum eſt quin ſemper obligarent tanquam decreta Concilii univerſalis, & propterea ab omnibus orthodoxis vim habeant regulæ fidei cui contradicere non liceat.

De templariis variis judicia.

Aliud etiam non minus controverſum fuit circa hoc Concilium, an legitime in eo damnati fuerint religioſi milites Templarij. qui cum initio pauperes eſſent divitiis poſtea aucti, virtute imminuti ſunt. De his Matthæus Pariſienſis in Chronico Minor anno 1118. oritur ordo Templariorum, quorum primi fue- E runt Hugo de Paganis & Godefridus de ſancto Audomaro, equites nobiles & religioſi adeo pauperes ut duo unum tantum equum haberent communem. unde eorum ſigillo inſculpuntur duo equites uni equo inſidentes. *Origo templariorum.*

Balduinus Rex dedit eis locum quemdam in palatio juxta Templum. Canonici Templi dederunt plateam proximam ad domos conſtruendas, alii alia addiderunt.

Prima profeſſio fuit vias & tranſitus pericoloſos peregrinantibus ſecuros reddere, eoſque ab inſidiis latronum defendere. (Addit Chronicon majus ejuſdem) in remiſſionem peccatorum ſuorum.

Poſt novem annos in Concilio Trecis a Papa Ho- A norio inſtituta eſt illis regula & habitus albus; cum tantum novem eo uſque fuerunt, cœperunt creſcere numero & poſſeſſionibus, poſtea cruces rubeas manicis ſiniſtris addiderunt. Hodie in conventu plus 300. habent equites præter fratres innumeros, eoque potentiæ & divitiarum pervenerunt ut cum regibus contendant, eoque ſuperbiæ ut à Patriarchæ obedientia ſubtrahentes Papæ ſe conjunxerunt. *Et in Chronico majori ejuſdem.* Vnde hoc cognito Patriarcha conqueſtus eſt, *filios enutrivi & exaltavi, ipſi autem ſpreverunt me.* Vnde Eccleſiis Dei decimas privilegiis adquiſitis ſubtrahentes, facti ſunt multis valde moleſti. *Trecenſe Concil.*

Hoc erat judicium de Templariis ante Concilium Viennenſe, cum vix eſſet provincia in orbe Chriſtia- B no quæ eis de bonis ſuis non contuliſſet, ut regias quaſdam opes poſſiderent. Cauſa vero eorum diſcuſſa in Concilio Viennenſi, & cum judicium in facto particulari circa ſpeciales perſonas, quod ex plurium teſtimoniis pendet, non habeatur omnino infallibile, ſicut eſt judicium Concilii generalis legitimi & approbati circa res fidei, hinc plures dubitarunt poſt Concilium de æquitate decreti in illos pronuntiati, ad eorum deſtructionem. De quo hæc habet Maſſonus annalium lib 3. ubi de Philippo Pulchro loquens. Cum adhuc Pictavij Clemens eſſet, Rex Aulicorum perſuaſionibus & ſpe lucri ordinem Templariorum accuſavit: initio mali orto à Priore Monfalconis in agro Tholoſano, & Noffo exule Florentino, quorum hic à Prætore Pariſienſi multorum criminum reus C conjectus in carcerem fuerat. ille ex cauſa hæreſis & ſceleratæ vitæ judicio Magiſtri Templariorum perpetuo carceri addictus. Hi de ſalute & libertate ſolliciti, crimina illa finxerunt, ob quæ ordo Chriſtiano nomini utilis eſt everſus, ipſi quoque carcere dimiſſi infelicem habuerunt exitum vitæ. Noffo ex alia cauſa à carnifice ſtrangulato, Priore proditione occiſo. Cum ſceleratiſſimi viri crimina inaudita commenti eſſent, viros maxime pios accuſarunt. Accuſationis capita Procurator fiſci ad Regem ſcripta Pictavium miſit, quæ ille avaritia motus pro veris habuit, delatoribus libertate & venia donatis, effecitque apud Pontificem, ut ordinis illius everſionem pollicetur. Vna literarum ſignificatione tota Francia comprehenſi ſunt, & fiſcus in eorum fundos reſque mo- D vendas manum injecit. Lutetiæ Magiſter Templi Jacobus Mola Burgondus, cum novem & quinquaginta equitibus ſociis capitur. Arguebatur hæreſeos, averſæ libidinis, contemptæ crucis, læſæ majeſtatis. Sæpe tortis nihil hujuſmodi de ſe ac ſociis ſunt confeſſi, quin inſontes ſeſe pioſque Templarii equites conſtantiſſimè teſtabantur. Macerati longo carcere ſex & quinquaginta, totidem modice diſtantibus palis alligati ac lento igne tosti ſunt: profeſſi ſe inſontes mori, amicis & conſanguineis curam fruſtra monentibus, ſpem ut veniæ, ſi crimen agnoſcerent, ab Rege propoſitam, amplecterentur. Supererant quatuor Jacobus Mola, Frater Delphini principis Viennenſium, Vgo Peraldus, & cujus nomen hiſtorici non prodiderunt, quidam olim regiæ Gazæ cuſtos. Hi Picta- E vium vincti ad Pontificem & Regem tracti ſunt, ubi propoſita ſpe ac impunitate aliquid de ſe confeſſi Lutetiam reducuntur, duobus Cardinalibus miſſis, qui everſionis decretum à Pontifice factum publice recitarent, & captivos de ſe confeſſos pœna aliqua mulctarent. Pro fratribus Templi Virginis ex theatro id decretum Cardinales captivis præſentibus, & circumfuſa ingenti multitudine recitari juſſerunt. Ibi Jacobus Mola facto ſilentio negavit vera eſſe, quæ de Templariorum hæreſi & criminibus recitata eſſent, ordinem illum ſanctum, juſtum & catholicum eſſe, ſe tamen dignum extremo ſupplicio, paratumque id ſubire ac ultro depoſcere, qui dulcedine vitæ impia de ſe ac ſociis, Pontifice Regeque hortantibus Pictavij, confeſſus eſſet. Dimiſſa concione captivi in tetrum

Accuſatio impia Templariorum.

Jacobus Mola.

carcerem reducuntur, quos Rex ad ſupplicium productos lento igne torreri juſſit. Mola & Delphini frater conſtantiſſime ſupplicium tulere, nulla alia edita voce, quàm Templariorum ordinem Catholicum & ſanctum eſſe. Peraldus & ille olim regius quæſtor præſentis ſupplicij metu affirmarunt vera eſſe, quæ coram Rege & Pontifice de Templariis protuliſſent. Itaque ſolutis vinculis dimiſſi ſunt, infelici poſtea exitu vitæ. Quod memorabile ſit, nocte ſupplicium ſecuta Monachi aliique religioſi homines Molæ & Viennenſis ſacros veluti Martyrum cineres collegere. Joannes Villaneus digniſſimus fide ſcriptor hæc de impia Templariorum accuſatione everſioneque ordinis & inſontium equitum ſupplicio lib. 8. commemorat, & Gallicus ſcriptor hujus temporis Templarios injuria everſos (, ordinemque illum ſanctiſſimum fuiſſe dicit. Quid hic lectores dicturi ſunt? Regem illum certe impium, Pontificem inelementem fateantur neceſſe eſſe, mitiorem enim ſententiam dicere non poſſunt. Hæc eſt Papirij mens, quoadusque veniat Dominus qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & tunc laus erit unicuique à Deo.

Everſio ordinis Templariorum.

Attamen in re obſcura decet magis adhærere interim Concilij generalis decreto contra præfatum ordinem militarem, cujus religioſi cum à zelo & pietate majorum degeneraſſent propter abundantiam panis & bonorum temporalium: nec amplius in honorem myſterii ſacro-ſancti Redemptionis humani generis, ut par erat militarent, Concilium id impune fieri non patitur. Sicque patrocinatur in hoc decreto, ut de aliis taceam, Myſterio Redemptionis per Chriſtum, cingulo militiæ privans indignos ipſius milites, cum non deeſſent plures alii ordines militares qui horum vices ſupplerent, ut unuſquiſque ſibi ipſi caveat, memens illud Job cap. 34. *contera multos & innumerabiles & ſtare facies alios pro eis*, & illud Apoc. 3. *Ecce venio cito. Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam.*

CONCILIVM CONSTANTIENSE

OECUMENICUM CL. EPISCOPORUM, Imperatore Sigiſmundo.

Cauſa Schiſmatis tollendi cum tres pro Pontificibus ſe gererent anno 1414.

OEcumenica eſſe non deſtiterent quædam Concilia in Oriente celebrata, etſi in iis quædam improbata fuerint, ut patuit in ſecunda claſſe ejus tomi. Tale eſt hoc Concilium quod duravit quadriennio. Nec minima negotia in eo acta ſunt, damnatis Bohemorum Huſitarum erroribus, ac ſublato ſchiſmate pernicioſo, quod triginta annis pias fidelium mentes male vexaverat, dum Cardinalium diſcordia plures in eodem tempore perſonas in Romanos Pontifices eligeret: eo enim tres dicebantur Papæ à diverſis. Longo ſane tempore duraverat ſchiſma, dum alius Romæ, alius Avenione crearetur à Cardinalibus Papa. Ad quod ab Eccleſia tollendum ſcandalum, Cardinales Piſanum indixerunt Concilium, ut inter Benedictum XIII. & Gregorium XII. diſcerneretur, uter eorum verus & legitimus eſſet Petri ſucceſſor. Utroque autem contumaciter abſente, creatus eſt ab eis Alexander V. quo intra annum defuncto, Bononiæ electus fuit Joannes XXIII. cui adhæſerunt ambo Fratres Vvenceſlaus & Sigiſmundus Reges, hic Ungariæ, ille Bohemiæ, uterque inſuper Regis Romani titulum gerens. Quamvis enim Vvenceſlaus depoſitus eſſet per Electores, tamen quoad vixit, Regem Roman. & Bohemiæ ſe ſcripſit. Pro eo igitur tollendo ſchiſmate, Sigiſmundus Rom. & Ungariæ Rex, nondum factus Imperator: paternæ pietatis æmulator, maximos ſubiis labores & ſumptus itinerum: ejus enim gratia peragravit primo Italiam, deinde Gallias, Hiſpaniaſque & Angliam. In Italia ſane à Joanne XXIII. obtinuit, ut Concilium indiceret Conſtantiæ celebrandum, in quo poſteà effecit, ut rejectis omnibus tribus, qui Papæ auctoritatem ſibi arrogabant, unus legitime in Concilio crearetur Papa, Otho Cardinalis de Columna, dictus Martinus Quintus.

MODVS OBSERVANDVS in publica Seſſione Conciliorum Generalium, in Concilio Generali Conſtantienſi obſervatus.

PRimo in loco vbi tenetur Seſſio, celebrabitur miſſa ſolemnis de Spiritu ſancto, quocumque tempore, per Cardinales vel alium prælatum ad hoc deputatum. Qua miſſa durante, omnes prælati ſuis habitibus conſuetis ſunt induti, & ſedent in loco dictæ ſeſſionis ſecundum ſuas dignitates & prærogativas. Prædicta autem miſſa finita, omnes prælati in eadem ſeſſione exiſtentes, induunt ſe pluvialibus, & habent mitras albas, ſolo præſidente vel celebrante in Concilio excepto, qui habet mitram aut phrygiatam & gemmatam ac notabiliter ornatam. Qui quidem præſidens vel celebrans, aſſociatus Diacono & Subdiacono, & aliis multis in habitibus Eccleſiaſticis, ſedet in Cathedra in medio Chori, habens dorſum ad altare, & vultum ad alios prælatos. Prælatis igitur ſic indutis & ornatis, cantores cantant Antiphonam. Exaudi nos Domine, quoniam benigna eſt miſericordia tua, ſecundum multitudinem miſerationum tuarum reſpice Domine. Verſus. Salvum me fac Domine, quoniam intraverunt aquæ uſque ad animam meam. Gloria Patri & Filio & Spiritui ſancto. Qua Antiphona cantata, Diaconus clamat alta voce: Orate. Quo dicto, omnes prælati flectunt genua, & per aliquod intervallum orant ſub ſilentio ſecundum devotiones ſuas. Et poſtquam in illa oratione per aliquod competens intervallum ſteterunt, idem Diaconus iterum clamat alta voce. Erigite vos. Et tunc omnibus prælatis ſurgentibus, & ſtantibus erectis, ipſe præſidens vel celebrans etiam erectus, etiam hanc dicit orationem alta voce.

Miſſa de Spiritu ſancto.

OREMVS.

ADſumus Domine ſancte Spiritus, adſumus, peccati quidem immanitate detenti, ſed in nomine tuo ſpecialiter aggregati. Veni ad nos, & eſto nobiſcum, & dignare illabi cordibus noſtris, & doce nos quid agamus, quo gradiamur, & oſtende quid efficere debeamus, ut te auxiliante, tibi in omnibus complacere valeamus. Eſto ſalus, ſuggeſtor & effector judiciorum noſtrorum, qui ſolus cum Deo Patre & ejus Filio nomen poſſides glorioſum. Non nos patiaris perturbatores eſſe juſtitiæ qui ſummam diligis æquitatem: non in ſiniſtram nos ignorantia trahat, non favor inflectat, non acceptio muneris vel perſonæ corrumpat: ſed junge nos efficaciter ſolius tuæ gratiæ dono, ut ſimus in te unum, & in nullo deviemus a vero, quatenus in nomine tuo collecti, ſic in cunctis teneamus cum moderamine pietatis juſtitiam, ut hic à te non diſſentiat ſententia noſtra, & in futuro pro bene geſtis conſequamur præmia ſempiterna. Amen.

Amen. Prædicta vero oratione finita, cantores Concilij incipiunt Antiphonam. Exaudi nos Domine, quoniam benigna eſt miſericordia tua, ſecundum multitudinem miſerationum tuarum, &c. ut ſupra. Qua Antiphona cantata, omnes (ut præmiſſum eſt) flexis genibus orant. Et facto parvo intervallo, Diaconus iterum dicit alta voce: Erigite vos. Tunc omnibus erectis, præſidens vel celebrans dicit iterum hanc orationem.

Oremus.

Mentibus noſtris; quæſumus Domine Spiritum ſanctum benignus infunde, quatenus in nomine tuo collecti, ſic in cunctis teneamus cum moderamine pietatis juſtitiam, ut hic a te in nullo diſſentiat voluntas noſtra, ſed ſemper rationabilia meditantes, quæ tibi ſunt placita, exequamur in factis. Per Dominum, &c. Quibus ſic peractis, omnes flectunt genua, & Diaconus & Subdiaconus vel alij duo ad hoc deputati ante altare ſtantes, incipiunt Letaniam, cantoribus & aliis reſpondentibus. Et quando venitur ad illum locum: Ut domnum Apoſtolicum, præſidens vel celebrans qui cum aliis ſtabat flexis genibus, ſurgit; & vertens ſe ad congregationem, & dando benedictionem, cantando ter dicit, ut hanc ſanctam Synodum, & omnes gradus Eccleſiaſticos benedicere, regere, & conſervare digneris, cantoribus reſpondentibus qualibet vice prædicta, Te rogamus audi nos. Completa vero letania præſidens vel celebrans dicit: Oremus. Quo dicto Diaconus dicit: Flectamus genua, & Subdiaconus dicit, Levate. Deinde celebrans dicit hanc orationem: Da quæſumus Eccleſiæ tuæ miſericors Deus, ut Spiritu ſancto congregata, hoſtili nullatenus incurſione turbetur. Per Dominum, &c. His vero completis Diaconus habens librum ſupra pulpitum inter altare & celebrantem diſpoſitum, accenſis duobus cereis, circa ipſum pulpitum incipit Evangelium. *Vos eſtis ſal terræ*, vel quod ad legendum ſibi eſt ordinatum. Quo Evangelio perlecto, celebrans primo facit collationem, exhortando omnes & ſingulos ad ſollicitam meditationem & curam Dei, & ſuper omnibus cauſis, propter quas ſacroſancta Synodus eſt congregata. Deinde flexis genibus, incipit alta voce hymnum Veni creator Spiritus, quem hymnum cantant alternatim exiſtentes in ſeſſione cum cantoribus, Quo hymno ſolemniter & devote decantato, duo clerici induti ſuperpelliceis & aſtantes præſidenti, dicunt verſiculum, Emitte Spiritum tuum & creabuntur. Et cantores reſpondent: Et renovabis faciem terræ. Poſtea celebrans dicit hanc orationem: Oremus. Deus qui corda fidelium ſancti Spiritus illuſtratione docuiſti, da nobis in eodem Spiritu recta ſapere, & de ejus ſemper conſolatione gaudere. Per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum Filium tuum, qui tecum vivit & regnat in unitate Spiritus ſancti Deus, per omnia ſæcula ſæculorum, Amen. Poſtmodum duo prædicti Clerici, vel Diaconus, vel Subdiaconus dicunt: Benedicamus Domino. Et adſtantes reſpondent: Deo gratias.

His autem omnibus completis, idem præſidens celebrans, & omnes alij Prælati ſedent & ponunt mitras in capitibus ſuis. Et tunc unus Prælatorum ad hoc deputatus legit decreta in illa ſeſſione expedienda. Et in eodem ambone cum dicto Prælato legente ipſa decreta, erant præſidentes nationum tempore Concilij Conſtantienſis, & reſpondebat quilibet præſidens, Placet, pro natione ſua. Præſidens vero generalis in dicta ſeſſione reſpondebat etiam, Placet etiam pro facto Concilio & collegio generali. Decretis vero perlectis, & reſponſo, Placet, & dicto, Te Deum laudamus, cum oratione de Spiritu ſancto, omnes depoſitis pluvialibus, & mitris reſumunt habitus ſuos conſuetos, & recedunt.

SESSIONES XLV. hujus Synodi.

Seſſio I.

Prima Seſſio, quæ poſt acceſſum Joannis Papæ ad quintum Novembris indicta, ſed propter emergentes cauſas dilata fuerat, habita eſt 16. Novembris anno 1414. Concilium exorſus eſt Joannes Papa habito ſermone ad patres ſub hoc themate: *Diligite veritatem*, multis productis textibus ex veteri & novo Teſtamento, ac poſt recitatam Bullam convocati Concilij, Notarij, Scribæ, aliique miniſtri Synodales deputati & conſtituti fuerunt: monituſque ad reſignandum & cedendum Papatui Joannes, ſe id facturum ultro ſpopondit. Producitur autem hæc prima Seſſio, donec plures Conſtantiam adventarent, qui expectabantur. Interim Joannes Hos quod diſſeminaret doctrinam Wicleffi in hoſpitio Conſtantiæ & monitus non deſiſteret, traditus eſt cuſtodiæ, Pontifice negante ſe ſalvumconductum dediſſe ei. Tantum enim habebat ſalvumconductum a Sigiſmundo Imperatore, cujus hortatu Conſtantiam venerat, ut de hæreſi de qua infamabatur, ſe purgaret: monueratque ſcripto omnes ſuos adverſarios, quo erat faſtu & præfidentia elatus, ut adeſſent ad eum coarguendum, ſeque non recuſare pœnas cujuſcumque hæretici, ſi de minimo errore in fide eum convincerent.

Joannes Huz à quo habebat ſalvum conductum

Seſſio II.

Secunda Seſſio habita fuit anno 1415. tertia die Martij, Indictione 8. ejuſdem Pontificatus, in qua lectis ſolemnitatibus, quæ in Seſſionibus obſervari deberent, Joannes Papa jurato promiſit, ſe propter bonum pacis Pontificatui promptiſſime renunciaturum, ſi idem Gregorius XII. & Benedictus XIII. Antipapæ facere non recuſarent. Quod cum feciſſet, eique Imperator magnas gratias egiſſet, magno omnium gaudio ſacer Patrum conſeſſus ſecundus finem accepit, ante tertiam tamen ſeſſionem diſceſſit Conſtantia, veritus ne Papatu cedere cogeretur.

Seſſio III.

Tertia Seſſio habita fuit 26. menſis ſupradicti, in qua Florentinus Cardinalis præmiſſa quadam adhortatiuncula ad Epiſcopos habita de perſonis in judicando non accipiendis, juxta deliberationem ſanctæ Synodi promulgavit hanc Synodum legitime convocatam, & Conſtantiæ inchoatam, uſque ad extirpationem ſchiſmatis nequaquam a Pontifice diſſolvi, vel alio transferri poſſe, aut debere: quodque Prælatis citra cauſam juſtam à Concilio diſcedere non liceat, hoc autem ita ſtatutum, ne ex diſceſſu Joannis Concilium deſereretur.

Seſſio IV.

Quarta Seſſio 30. Martij ejuſdem anni habita In qua habetur ſic definitum, quod ipſa Synodus in Spiritu ſancto congregata legitime, generale Concilium faciens, Eccleſiam Catholicam militantem repræſentans, poteſtatem a Chriſto immediate habet, cui quilibet cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etſi Papalis exiſtat, obedire tenetur in his, quæ pertinent ad fidem & extirpationem dicti ſchiſmatis, & reformationem generalem Eccleſiæ Dei in capite & in membris, &c.

Decreta Concilij

Item declarat quod quicunque cujuſcunque conditionis, ſtatus, dignitatis etiam Papalis, qui mandatis, ſtatutis, ſeu ordinationibus, aut præceptis hujus ſacræ Synodi, & cujuſcumque alterius Concilij

cilij generalis legitime congregati ſuper præmiſſis, ſi- A
ve ad ea pertinentibus factis vel faciendis obedire con-
tumaciter contempſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœ-
nitentiæ ſubjiciatur & debite puniatur, &c.

Item definit & ordinat ſancta Synodus quod Do-
minus Joannes Papa Romanam curiam & officia pu-
blica illius, &c. de hac civitate Conſtantienſi non om-
ret ſine deliberatione & conſenſu ipſius ſanctæ Syno-
di: Si quid contra tentaverit, totum ſit irritum &
inane.

Inſuper ipſi Papæ prohibetur, ne perſonas hic con-
gregatas transferat vel avocet: ſimulque annullantur
omnes proceſſus & cenſuræ, quas Pontifex Concilio
adhærentibus intentaverat. Inſuper decretum fuit, ut
tres Judices de qualiber natione eligantur, qui abeun-
tium cauſas dijudicent: & ut pro bono pacis facilius B
obtinendæ, nulli Cardinales novi creentur. Joannes,
qui interea Conſtantia diſceſſerat, per litteras in pu-
blico Patrum conſeſſu lectas, & ad Imperatorem di-
rectas, nuntiavit, ſe nullo metu, ſed tantum aeris in-
temperie coactum Conſtantia diſceſſiſſe, factæque
promiſſioni adhuc inhærere.

Seſſio V.

Quinta Seſſio habita fuit Sabbato 6. Aprilis ejuſdem
anni, cui præfuit Jordanus de Urſinis Cardinalis Epiſ-
copus Albanus, interfuitque Sigiſmundus auguſtali
habitu, ſicut ſemper in ſeſſionibus ſolitus eſt. In hac
repetitis & approbatis Conſtitutionibus quatuor præ-
cedentium Seſſionum declaratum eſt, Joannem illici- C
te Conſtantia diſceſſiſſe, tenerique eumdem ſub pœna
depoſitionis adimplere, quod de reſignando Pontifica-
tu promiſerat; quodque recuſans Conſtantiam redire,
corporalibus pœnis & vinculis innodari poſſit ac de-
beat. Poſt hæc confirmata eſt ſententia Concilij Rom.
in Joannem Wicleffum ejuſque libros pronuntiata. In
cauſa autem Joannis Hus conſtituti ſunt quatuor judi-
ces Commiſſarij omnes Galli, qui aſſumptis ſecum
Theologiæ Canonumque ſacrorum peritiſſimis viris,
dogmata illius diſcutiant, & proceſſum contra eum-
dem dirigant, deque ſingulis actis poſtea Synodum in-
forment. Poſt hæc, rogatu Synodi, in ſe recepit Rex
Sigiſmundus, quod Pontificem in Schafhauſen ſub tu-
tela Friderici Auſtriæ degentem, volentem, nolentem
ad Concilium reducere velit.

Seſſio VI. D

Sexta Seſſio habita fuit Præſide Joanne Oſtienſi
Epiſcopo, in qua de mandato Concilij Epiſcopus Atre-
batenſis duos articulos edidit. Et primo quidem decre-
vit, Procuratorium ſuper renuntiatione Papatus fa-
cienda, eſſe bonum pro unione Eccleſiæ. Secundo de-
claravit, prædictum D. Joannem Papam XXIII. te-
neri dare & facere dictum Procuratorium ad ceden-
dum Papatui, pro bono unionis Eccleſiæ, juxta for-
mam ſchedulæ per ipſum oblatæ: conſtituitque ſan-
cta Synodus diverſarum Nationum Legatos, qui tali-
ter à Concilio conſtituti requirant Papam, ut veniat
ad Concilium, afferantque ipſi ſecuritates debitas, qua-
tenus vel ad urbem Conſtantiæ, vel ad villam Ulmæ,
vel ad villam Ravenſpurg, vel ad civitatem Baſileen- E
ſem accedat; juretque unum de dictis locis eligere in-
fra duos dies, nec ab eo abſque conſenſu Concilij diſ-
cedere. Inſuper quoque decernunt, quod ſuperſederi
debeat à proceſſu contra Papam, donec habeatur reſ-
ponſio: & ſi præmiſſa adimpleverit, ceſſabitur à cita-
tione. Inhibuit quoque ſancta Synodus, ne quis ullo
modo contra quemcumque in civitate Conſtantienſi
famoſos libellos ſub pœna carceris conficiat. Mandat
ulterius, litteras & miſſivas informatorias rerum in
Concilio geſtarum omnibus communicari. Poſt hæc
recitatæ ſunt duæ Epiſtolæ, quarum alteram Univer-
ſitas Pariſienſis ad ſuos Legatos, alteram ejuſdem Aca-

A demiæ Rector ad Epiſcopus Italiæ tranſmiſit. Ad ex-
tremum decreta eſt citatio contra Hieronymum Pra-
genſem laicum Wicleffi defenſorem, ut reſponderet
ad ea quæ ei in fidei materia objicerentur. Ad quod à
violentia, ait Concilium, juſtitia ſemper ſalva, om- *Salvus*
nem ſalvum conductum noſtrum quantum in nobis eſt *condu-*
& fides exigit Orthodoxa, offerimus. *ctus da-*
tus Hier.

Seſſio VII. *de Praga*
qualis.

Septima Seſſio celebrata fuit anno 1415. Jovis 2.
Maij, in qua Henricus de Piro Concilij Promotor, al-
legans contumaciam Hieronymi Pragenſis hominis
laici & Huſſo addicti, qui cum citatus non compare-
ret, contra eum ulteriora decerni petivit, & impetra-
B vit. Accuſata deinceps Joannis Papæ fuga, & contu-
macis abſentia, atque eumdem citari, metumque mali
alicujus alleganti & prætendenti, ſalvum conductum
concedi obtinuit.

Seſſio VIII.

Octava Seſſio habita fuit 4. Maij anni ejuſdem, in
qua poſt reproductam citationem contra ſectarios Wi-
cleffi emanatam, lecta fuit ſententia damnationis ar-
ticulorum 45. Wicleffi: eum hæreticum fuiſſe, adeoq; *Catalog.*
oſſa ejuſdem exhumari, & ab Eccleſiæ ſepultura effer- *errorum*
ri: necnon libros ejuſdem comburi debere, publico *45. Joan.*
decreto eſt definitum. *Wiclef.*

Doctrinæ autem Joannis Wicleff & articulorum 45.
C tenor eſt qui ſequitur.

Primus. Subſtantia panis materialis & vini materia-
lis manent in ſacramento altaris, &c.

2. Accidentia panis non manent ſine ſubjecto in eo-
dem ſacramento.

3. Chriſtus non eſt in eodem ſacramento identice
& realiter propria præſentia corporali.

4. Si Epiſcopus vel Sacerdos eſt in peccato mortali,
non ordinat, non conficit, non conſecrat, non ba-
ptizat.

5. Non eſt fundatum in Evangelio, quod Chriſtus
Miſſam ordinaverit.

6. Deus debet obedire Diabolo.

7. Si homo debite fuerit contritus, omnis confeſſio
exterior eſt ſibi ſuperflua & inutilis.

8. Si Papa ſit præſcitus & malus, & per conſequens
D membrum Diaboli non habet poteſtatem ſuper fide-
les, niſi forte a Cæſare.

9. Poſt Urbanum 6. non eſt aliquis recipiendus in
Papam, ſed vivendum eſt more Græcorum ſub legibus
propriis.

10. Contra ſcripturam ſacram eſt, quod Eccleſiaſtici
habeant poſſeſſiones.

11. Nullus Prælatus debet aliquem excommunicare,
niſi prius ſciat eſſe excommunicatum a Deo, & qui ſic
excommunicat, eſt hæreticus.

12. Prælatus excommunicans Clericum, qui appel-
lavit ad Regem & ad Concilium regni, eo ipſo tradi-
tor eſt Regis & regni.

13. Illi qui dimittunt prædicare ſive audire verbum
Dei propter excommunicationem hominum, ſunt ex-
communicati.

E 17. Licet alicui Diacono, vel Presbytero prædicare
verbum Dei abſque authoritate ſedis Apoſtolicæ vel
Epiſcopi Catholici.

15. Nullus eſt Dominus civilis, nullus eſt Prælatus,
nullus eſt Epiſcopus, dum eſt in peccato mortali.

16. Domini temporales poſſunt ad arbitrium ſuum
auferre bona temporalia ab Eccleſia, poſſeſſionatis ha-
bitualiter delinquentibus.

17. Populares poſſunt ad ſuum arbitrium dominos
delinquentes corrigere.

18. Decimæ ſunt puræ eleemoſynæ, & parochiani
poſſunt propter peccata ſuorum prælatorum, ad libi-
tum ſuum auferre eas.

19. Speciales orationes applicatæ uni perſonæ per prælatos vel religioſos, non plus proſunt eiſdem quam generales cæteris paribus.

20. Conferens eleemoſynam fratribus eſt excommunicatus ipſo facto.

21. Si quis ingreditur religionem privatam, qualemcunque, redditur ineptior & inhabilior ad obſervantiam mandatorum Dei.

22. Sancti inſtituentes religiones privatas, ſic inſtituendo peccaverunt.

23. Religioſi viventes in religionibus privatis, non ſunt de religione Chriſtiana.

24. Fratres tenentur per labores manuum victum quærere, & non per mendicitatem. Prima pars eſt ſcandaloſe & præſumptuoſe aſſerta, pro quanto ſic generaliter & indiſtincte loquitur. Secunda erronea pro quanto aſſerit mendicitatem fratribus non licere.

25. Omnes ſunt Simoniaci, qui ſe obligant orare pro aliis, eis in temporalibus ſubvenientibus.

26. Oratio præſciti, nulli valet.

27. Omnia de neceſſitate abſoluta eveniunt.

28. Confirmatio juvenum, clericorum ordinatio, locorum conſecratio reſervantur Papæ & Epiſcopis propter cupiditatem lucri temporalis & honoris.

29. Univerſitates, ſtudia, collegia, graduationes & magiſteria in eiſdem ſunt vana gentilitate introducta, & tantum proſunt Eccleſiæ ſicut diabolus.

30. Excommunicatio Papæ vel cujuſcunque prælati non timenda, quia eſt cenſura Antichriſti.

31. Peccant fundantes clauſtra, & ingredientes ſunt viri diabolici.

32. Ditare clerum, eſt contra regulam Chriſti.

33. Sylveſter Papa & Conſtantinus Imperator erraverunt Eccleſiam dotando.

34. Omnes de ordine mendicantium ſunt hæretici, & dantes eis eleemoſynam ſunt excommunicati.

35. Ingredientes religionem ſunt inhabiles ad obſervandum divina præcepta, & per conſequens ad perveniendum ad regnum Cœlorum, niſi apoſtataverint ab eiſdem.

36. Papa cum omnibus clericis ſuis poſſeſſionem habentibus ſunt hæretici, eo quod poſſeſſionem habent.

37. Eccleſia Romana eſt Synagoga Satanæ: nec Papa eſt immediatus Vicarius Chriſti, & Apoſtolorum.

38. Decretales epiſtolę ſunt apochryphæ & ſeducunt à fide Chriſti, & clerici ſunt ſtulti qui ſtudent eis.

39. Imperator & Domini temporales ſeducti ſunt à Diabolo ut Eccleſiam dotarent bonis temporalibus.

40. Electio Papæ à Cardinalibus per Diabolum eſt introducta.

41. Non eſt de neceſſitate ſalutis credere Romanam Eccleſiam eſſe ſupremam inter alias Eccleſias. Error eſt ſi per Romanam Eccleſiam intelligat univerſalem Eccleſiam aut Concilium generale: aut pro quanto, negaret primatum ſummi Pontificis ſuper alias Eccleſias particulares. *Nota.*

* 42. Fatuum eſt credere indulgentiis Papæ & Epiſcoporum.

43. Juramenta illicita ſunt quæ fiunt ad roborandum humanos contractus & commercia civilia.

44. Auguſtinus, Benedictus, Bernardus damnati ſunt niſi pœnituerint, de hoc quod habuerunt poſſeſſiones, & inſtituerunt & intraverunt religiones. Et ſic à Domino Papa uſque ad ultimum religioſum, omnes ſunt hæretici.

45. Omnes religiones indifferenter introductæ ſunt à diabolo.

Cenſoria nota. Hos ſancta Synodus præfatos articulos 45. examinari fecit & ſæpius recenſeri: quibus examinatis, fuit repertum aliquos & plures ex ipſis fuiſſe & eſſe notorie hæreticos, & à ſanctis patribus reprobatos, alios non Catholicos ſed erroneos: alios ſcandaloſos & blaſphemos, quoſdam piarum aurium offenſivos: nonnullos eorum temerarios & ſeditioſos. Propterea Concilium pronunciat hæreticum Joannem Wicleff, ac memo-

A riam ejuſdem condemnat, & mandat exhumari oſſa ipſius & cremari.

Cumque hac eadem Seſſione Fridericus Dux Auſtriæ in gratiam Sigiſmundi Regis recipi optaret, Rex vero ob eo juramentum præſtitum de illo nunquam in gratiam recipiendo, petitioni illius non acquieſceret; Synodali ſententia definitum fuit, regem allegato juramento non obligari: eoque non obſtante poſſe ac debere pœnitentem Auſtriacum in gratiam recipere. Qua definitione prævia Rex Sigiſmundus Friderico Auſtriaco veniam conceſſit, ſed iſtis conditionibus, ut Joannem Papam ad Concilium reduceret, ſe ſuaque dominia Regiæ majeſtati ſubjiceret, ſeque nihil unquam ſimile deinceps admiſſurum eſſe promitteret. Accepit conditiones oblatas, publico conceptas, & ſi-
B gillo ſuo munitas, Fridericus Dux Auſtriæ.

Seſſio IX.

Seſſione Nona, quæ habita fuit 13. Maij, Procuratores Concilij citationis contra Joannem Papam factæ executionem reproduxerunt, accuſataque ejus contumacia, petierunt Commiſſarios deputari, coram quibus in hac cauſa teſtes produci & examinari poſſent. His peractis Franciſcus Cardinalis Florent. Bullam Pontificiam recitavit, qua Joannes Papa Petrum Cameracenſem & Gulielmum S. Marci Preſbyterum Procuratores conſtituit: cumque illi oblatum munus ex parte recuſaſſent & Henricus de Piro Promotor Concilij dixiſſet, in cauſa hac perſonali &
C curiali Procuratorem admittendum non eſſe; tandem mandatum fuit duobus Cardinalibus, & quinque Prælatis, ut eumdem viva voce extra portam urbis citarent. Qua re peracta, lecta eſt epiſtola Univerſitatis Pariſienſis, hortatoria ad conſummandum Concilium, erat epiſtolæ hujus epigraphe. *Egregiis inclytiſque patribus, viris ex omni gente delectis, in ſalutifero Conſtantienſi Concilio univerſalem Eccleſiam repræſentantibus*: hypographe vero ſeu ſubſcriptio. *Veſtrarum paternitatum egregiarum zelantiſſimi devoti imitatores Rector & univerſitas ſtudij Pariſienſis.* Oblata eſt epiſtola per Benedictum Gentiani Doctorem ex ordine S. Benedicti unum ex nuntiis univerſitatis. *Univerſitas Pariſ.*

Seſſio X.

D Seſſione Decima, quæ ſub Præſidio Joannis Patriarchæ Antiocheni celebrata 14. Maij anno 1415. ad inſtantiam Henrici de Piro Promotoris Concilij citationem præcedenti die contra Joannem Papam ad ſuſpenſionem uſque procedi petentis, requiſitus eſt iterum extra portas Pontifex Joannes cum ſuis fautoribus. Cumque facta citationis executione nemo compareret, inſtante prædicto Promotore Concilij Henrico, declaratus eſt contumax; examinatiſque teſtibus ſuper Simoniæ, ſacrilegij, aliiſque quæ illi objiciebantur criminibus, communi omnium ſuffragio lata & publice recitata eſt contra eum ſententia, qua ab omni adminiſtratione & functione Eccleſiaſtica ſuſpenſus fuit ob notoria crimina, prohibitumque omnibus cujuſcunq; dignitatis ne ei ullo modo obedirent in qua-
E cumque re ad Papatum pertinente. Miſſique ſunt ad eum quinque Cardinales qui ei decretum Concilij referrent, qui non ſunt permiſſi ei deoſculari pedes, ſed tantum manus & os; quia poſt ſuſpenſionem nulla amplius Papalis reverentia ei exhibebatur. Quibus ipſe reſpondit ſe velle in omnibus ſtare determinationibus Synodi. *Joannes xxiii. ſuſpenſus à Papatu.*

Seſſio XI.

Seſſio Undecima, quæ celebrata fuit 15. Maij anno 1415. Promotores Concilij plus minus ſexaginta crimina articulatim congeſta, una cum deſignatione teſtium deſuper examinandorum, contra Joannem Papam exhibuerunt. Quos cum Decreto Synodali

Joannes Papa ad reſpondendum ſibi inſinuatos accepiſſet, reſpondiſſe neque articulos ſibi objectos negare, neque dicta teſtium impugnare, ſed potius ſe totum Synodali judicio & definitivæ ſententiæ ſubjicere: oblatam initio Papatus ceſſionem voluntariam, iterum nunc offerre: Synodum Conſtantienſem legitime congregatam errare non poſſe, libenter profiteri & agnoſcere, adeoque plane obtemperaturum ſententiæ, qualemcumque Patres Concilij protulerint & promulgarint: ſaltem hoc ſe rogare dixit, ut quam poſſet fieri primum, copiam latæ ſententiæ aſſequeretur.

Seſſio XII.

Joannes Papa deponitur.

Seſſio Duodecima habita eſt 29. Maij, in qua reproductis iis, quæ Joannes Papa deputatis à Synodo commiſſariis ſuper objectis criminibus reſponderat, ad inſtantiam Promotorum Concilij lata eſt contra eum ſententia definitiva, qua ille Pontificatu deponitur, omneſque Chriſti fideles ab ejuſdem obedientia abſolvuntur. Poſt latam ſententiam conſtitutum fuit, ne quiſquam è tribus ſchiſmaticis Pontificibus de novo eligeretur. Sententiam ſibi per quoſdam à Concilio deputatos inſinuatam, Joannes quondam Pontifex approbavit, eique realiter & cum effectu cedendo Papatui obtemperavit, depoſitis omnibus ornamentis Papalibus, ut unio in Eccleſia fieri poſſet.

Seſſio XIII.

Communio ſub utraque ſpecie.

Seſſio Tertiadecima anno Domini 1415. die Sabbati, Junij 15. celebrata, poſt conſuetas preces habitas, Promotores Concilij allegarunt reperiri inter Sacerdotes Petrum Dreſdenſem & Jacobellum Miſnenſem, Joannis Hus ſocios, qui laicis non jejunis poſt cœnam Euchariſtiam ſub utraque ſpecie porrectam diſtribuerant, ſimulque contra antiquiſſimam Eccleſiæ conſuetudinem publice docebant, cuilibet etiam laico in participatione, ſumptione, & communione hujus ſacramenti utramque ſpeciem panis & vini neceſſario diſtribuendam eſſe. Quæ cum Eccleſiæ conſtitutionibus & conſuetudinibus repugnarent, eorum petitione ex quatuor Nationibus diverſis conſtituti ſunt cognitores judices, qui habita deſuper deliberatione, communi voto & ſuffragio Patrum Concilij, erroneam & hæreticam doctrinam de Euchariſtia extra ſacrificium ſub utraque ſpecie neceſſario ſumenda damnaverunt, ſimulque Sacerdotibus omnibus inhibuerunt, ne ſub pœna excommunicationis ulli homini utramque ſpeciem panis & vini communicent.

Seſſio XIV.

Gregor. Papatū reſignat.

Seſſione Quartadecima, quæ habita fuit die Jovis 4. Julij, Joan. Dominicus Cardinalis S. Sixti, & Carolus de Malateſtis à Gregorio XII. ad id conſtituti auctoritate ejuſdem Gregorij congregatum ob cauſam tollendi ſchiſmatis Synodalem Patrum conſeſſum approbarunt. Cumque judicio Patrum intellexiſſent, magis expedire, ut Gregorius Papatum reſignet prius quam hac de cauſa Benedictus Antipapa ſollicitetur, pacis conciliandæ gratia, pontificatum, quem ille legitima electione acceperat, reſignavit per procuratorium inſtrumentum. Reſignatione iſta, per Synodum acceptata, patres Concilij Cardinales utriuſque obedientiæ univerunt, atque proceſſus iiſdem intentatos caſſos atque irritos reddiderunt. De electione autem novi Pontificis conſtituerunt ne Cardinales citra conſenſum Concilij hac in re aliquid moliantur, neque tamen ultra finem Concilij electio differatur. Inſuper etiam declararunt, acta & geſta Gregorij rata ſervari debere, utpote qui legitime electus, ſolius pacis gratia pontificatui ultro ceſſit. Et quamquam dignus judicaretur, qui denuo poſt factam reſignationem eligeretur, tamen ad majoris ſchiſmatis periculum evi-

A tandum, illud intermittendum eſſe ſunt proteſtati.

Seſſio XV.

Seſſio Quintadecima 6. Julij habita. Articuli Joannis Hus damnati in Concilio, quoniam publice prædicabat Joannem Wicleff virum Catholicum & authorem Evangelicum.

Joannis Hus errores 30.

1. Unica eſt ſancta univerſalis Eccleſia, quæ eſt prædeſtinatorum univerſitas.

2. Paulus nunquam fuit membrum diaboli, licet fecerit actus quoſdam actibus Eccleſiæ malignantium conſimiles.

3. Præſciti non ſunt partes Eccleſiæ, cum nulla pars B ejus ab ea finaliter excidat, eo quod prædeſtinationis charitas, quæ ipſam ligat, non excidit.

4. Duæ naturæ divinitas & humanitas ſunt unus Chriſtus.

5. Præſcitus etſi aliquando ſit in gratia ſecundum præſentem juſtitiam, tamen nunquam eſt pars ſanctæ Eccleſiæ, & prædeſtinatus ſemper manet membrum Eccleſiæ, licet aliquando excidat à gratia adventitia, ſed non à gratia prædeſtinationis.

6. Sumendo Eccleſiam pro convocatione prædeſtinatorum, ſive ſint in gratia, ſive non ſecundum præſentem juſtitiam, iſto modo Eccleſia eſt articulus fidei.

7. Petrus non fuit, neque eſt caput Eccleſiæ ſanctæ Catholicæ.

8. Sacerdotes quomodolibet crimինoſe viventes ſa- C cerdotij polluunt poteſtatem, & ſicut filij infideles ſentiunt infideliter de ſeptem ſacramentis Eccleſiæ, de clavibus, de cenſuris.

9. Papalis dignitas à Cæſare inolevit, & Papæ præfectio & inſtitutio à Cæſaris potentia emanavit.

10. Nullus ſine revelatione aſſereret rationabiliter de ſe vel alio, quod eſſet caput particularis Eccleſiæ: nec Romanus Pontifex eſt caput Romanæ Eccleſiæ.

11. Non oportet credere quod iſte quicunque eſt particularis Romanus Pontifex ſit caput cujuſcumque particularis Eccleſiæ, niſi Deus eum prædeſtinaverit.

12. Nemo gerit vicem Chriſti, vel Petri, niſi ſequatur eum in moribus, cum nulla alia ſequela ſit pertinentior, nec aliter à Deo recipiat procuratoriam poteſtatem, quia ad illud officium Vicarij requiritur & mo- D rum conformitas, & inſtituentis authoritas.

13. Papa non eſt manifeſtus & verus ſucceſſor Apoſtolorum principis Petri, ſi vivit moribus contrarius Petro, & ſi quærit avaritiam, tunc eſt Vicarius Judæ Iſcariotis. Et pari evidentia Cardinales non ſunt manifeſti & veri ſucceſſores collegij aliorum Apoſtolorum Chriſti, niſi vixerint more Apoſtolorum ſervantes conſilia & mandata Domini noſtri Jeſu Chriſti.

14. Doctores ponentes quod aliquis per cenſuram Eccleſiaſticam emendandus, ſi corrigi noluerit, judicio ſeculari eſt tradendus, pro certo ſequuntur in hoc Pontifices, Scribas & Phariſæos, qui Chriſtum nolentem eis in omnibus obedire, tradiderunt Pontio Pilato.

E 15. Obedientia Eccleſiaſtica, eſt obedientia ſecundum adinventionem ſacerdotum Eccleſiæ propter expreſſam authoritatem Eccleſiæ.

Indifferentia operum.

16. Quod nulla ſint opera indifferentia, ſed hæc ſit diviſio immediata humanorum operum, quod ſint vel virtuoſa vel vitioſa, quia ſi homo eſt vitioſus, & agat quicquam, tunc agit vitioſe: quia ſicut peccatum inficit univerſaliter omnes actus hominis vitioſi: ſic virtus vivificat omnes actus hominis virtuoſi.

17. Sacerdos Chriſti vivens ſecundum legem ejus & habens notitiam ſcripturæ, & affectum ad ædificandum populum, debet prædicare, non obſtante prætenſa excommunicatione.

18. Quilibet prædicantis officium de mandato accipit, qui ad ſacerdotium accedit, & illud mandatum debet exequi non obſtante excommunicatione.

19. Per cenſuras Eccleſiaſticas excommunicationis, ſuſpenſionis vel interdicti ad ſui exaltationem clerus populum ſibi laicalem ſuppeditat, avaritiam multiplicat, malitiam protegit, viam præparat antichriſto.

20. Si Papa eſt malus, & maxime ſi eſt præſcitus, tunc ut Judas Apoſtolus eſt diabolus, fur, & filius perditionis.

21. Gratia prædeſtinationis eſt vinculum quo corpus Eccleſiæ & quodlibet ejus membrum jungitur Chriſto capiti indiſſolubiliter.

22. Papa vel Prælatus malus & præſcitus eſt æquivoce paſtor & vere fur & latro.

23. Papa non debet dici ſanctiſſimus etiam ſecundum officium, quia alias rex deberet dici ſanctiſſimus ſecundum officium, & tortores, & præcones dicerentur ſancti, imo & diabolus deberet dici ſanctus, cum ſit officiarius Dei.

24. Si Papa vivat Chriſto contrarie, etiam ſi aſcenderet per legitimam electionem ſecundum conſtitutionem humanam, tamen aliunde aſcenderet quam per Chriſtum, dato etiam quod intraret per electionem à Deo principaliter factam. Nam Judas Scarioth rite & legitime eſt electus à Deo ad Apoſtolatum, & tamen aſcendit aliunde in ovile ovium.

25. Condemnatio 45. articulorum Joannis Wicleff per doctores facta, eſt irrationabilis & iniqua & male facta.

26. Non eo ipſo quo electores, vel major pars eorum conſenſerit viva voce ſecundum ritus hominum in perſonam aliquam, eo ipſo illa perſona eſt legitime electa. Unde ſive electores bene vel male elegerint, operibus electi debemus credere.

27. Non eſt ſcintilla apparentiæ quod oporteat eſſe unum caput in ſpiritualibus regens Eccleſiam, quod ſemper cum ipſa militanti Eccleſia converſetur & conſervetur.

28. Chriſtus, ſine talibus capitibus monſtroſis, per ſervos veraces diſcipulos ſparſos per orbem terrarum, melius ſuam Eccleſiam regularet.

29. Apoſtoli & fideles ſacerdotes Domini ſtrenue in neceſſariis ad ſalutem regularunt Eccleſiam, antequam Papæ officium foret introductum.

30. Nullus eſt Dominus civilis, nullus eſt prælatus, nullus eſt Epiſcopus, dum eſt in peccato mortali.

31. Pronunciata eſt ſententia damnationis horum articulorum ſub eadem forma qua condemnati ſunt articuli Joannis Wicleff ſupra.

In eadem ſeſſione damnatur articulus ſequens.

Error de tyranno occidendo damnatur.

QUilibet tyrannus poteſt & debet licite & meritorie occidi per quemcunque vaſallum ſuum vel ſubditum, etiam per clanculares inſidias & ſubtiles blanditias vel adulationes, non obſtante quocumque præſtito juramento ſeu confœderatione factis cum eo, non expectata ſententia vel mandato judicis cujuſcunque. Adverſus hunc errorem ſatagens hæc ſancta Synodus exurgere, & ipſum funditus tollere, declarat & definit hujuſmodi doctrinam erroneam eſſe in fide & in moribus, ipſamque tanquam hæreticam, ſcandaloſam & ad fraudes, deceptiones, mendacia, proditiones, perjuria vias dantem reprobat & condemnat. Declarat inſuper & decernit quod pertinaciter doctrinam hanc pernicioſiſſimam aſſerentes ſunt hæretici, & tanquam tales juxta canonicas ſanctiones.

Nota. Hic eſt articulus M. Joannis Parvi ordinis Minorum qui è vivis exceſſerat, quem cum impugnaſſet Gerſonius vitæ periculum ſubiit ex parte Ducis Burgundiæ.

Quod autem ſpectat ad Joannem Huz Wicleſi Angli ſectatorem cujus hæreſis ultra xx. M. hominum infecerat in Bohemia: Sic rei ſe habuit in Synodo.

De hæreſi accuſatus & convictus, ex carcere in conſeſſum Patrum introductus, altoque ſedili, ut ab omnibus videri poſſet, conſtitutus fuit. Cumque ſub pœna excommunicationis & incarcerationis Patres Concilij ſingulis ſilentium indixiſſent, Henricus de Piro, Concilij Promotor & Procurator, Huſſiticam doctrinam articulatim congeſtam producens, petiit eandem tanquam pravam & hæreticam una cum authore condemnari, ejuſque libros igni adjudicari & concremari. Qua petitione prævia, poſt longam inquiſitionem damnatis prædictis hæreſibus, traditus brachio ſæculari, combuſtiſque pernicioſis codicibus, degradatus eſt author hæreſeos, nolenſque reſipiſcere, juſto judicio per rogum & incendium è vivis eſt ſublatus. Producti ſunt autem præter 45. articulos jam memoratos & ab univerſitate Pariſienſi Facultate damnatos alij plures per univerſitatem Oxonienſem in Anglia collecti & reprobati, inter quos ille erat, quod omnia neceſſario eventura erant, ac infantem baptiſatum & præſcitum victurum diutius & peccaturum in Spiritum ſanctum ut damnetur. Tradunt autem eum jubilo & pſalmis rogum ſuſcepiſſe: ac etiam prophetaſſe de Luthero. *Nunc quidem anſerem comburitis* (id enim Huz ſignificat) *ſed poſt centum annos exurget quem non comburetis.* Id de Luthero intelligunt qui figmentis delectantur. Quid ni? diabolus habet ſuos martyres, ſed & ejus ſectarij paſſioni Chriſti æquiparabant ejus mortem.

Joannis Huz condemnatio

Notat autem Lucas Wadingus tom. 5. anno 14. 15. poſtquam prædictus Joannes ſecundo ex fuga retractus fuiſſet in Monaſterio Minorum munitiori cuſtodiæ mancipatum fuiſſe. Conveniebant ad eum, inquit, in loco honeſto detentum Cardinales & Epiſcopi ut potiora ſuaderent; inter omnes vero frequentius Frater Didacus Minorita, gente Caſtellanus, magnus, inquit Zurita, Doctor & Solennis Magiſter in Theologia, cui commiſſum erat, ut rationum & ſacræ doctrinæ pondere, errantem in viam reduceret veritatis. Tanti fuit ut in multis convinceret, & in aliis vel nolentem fateri cogeret veritatem, præſertim circa auguſtiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum. Tandem examinatis Joannis Wicleffi erroribus quos Huz defendebat, iiſque cum auctoris memoria, condemnatis, ad defenſorem converſum eſt, quos cum tueri potius quam veram Eccleſiæ doctrinam ſequi mallet, licet in principio ſe aſſentiri Synodo velle dixiſſet, atque in ſuis erroribus pertinaciter hæreret, perorante die 8. Junij contra ipſum ex magno quo ferebatur in fidei puritatem affectu, ipſo Imperatore Sigiſmundo, in refectorio Fratrum Minorum Conſtantiæ, quo Patres Concilij convenerant, tamquam Hæreſiarcha condemnatus eſt, & mox vivus cauſtus eſt 6. menſis Julij in octava Apoſtolorum Petri & Pauli.

Seſſio XVI.

Seſſio Sextadecima habita eſt 11. Julij, eaque conſtituti ſunt Procuratores, qui Benedictum Antipapam requirant, acceptiſque de reſignatione Gregorij XII. & depoſitionis Joannis XIII. inſtrumentis, vel eorum copiis, eundem facilius inducant. Poteſtas citandi eos, qui clam ſe à Concilio ſubduxerunt, judicibus deputatis conceditur, & ad inſtantiam Henrici de Piro contra turbatores, prædones, & ſpoliatores perſonarum quæ Concilio interfuerant, proceſſus decernuntur.

Seſſio XVII.

Seſſione Decimaſeptima die 15. Julij celebrata Rex Sigiſmundus ad Regem Aragonum pro inducendo ad reſignandum Benedicto XIII. Antipapa ſchiſmatico profecturus, non niſi plurimis precibus & orationibus

Deo commendatus ac cum benedictione accepta à A Synodo eſt dimiſſus, ſtatuta pœna excommunicationis in eum, qui pia de cauſa obeuntem impediret. Contra vero quadraginta dierum Indulgentiæ conceſſæ ſunt ei, qui pro fœlici reditu ejuſdem Regis ſingulis Dominicis diebus unam Orationem Dominicam cum Salutatione Angelica, ſub proceſſione, hac de cauſa etiam celebranda, oraret. Angelus de Corario, quondam Gregorius XII. non ſolum in numerum Cardinalium eſt relatus, verum etiam perpetuus Legatus a Latere in Provincia Marchiæ Anconitanæ eſt conſtitutus.

Seſſio XVIII.

Minores de obſervantia unde.

Seſſione Decimaoctava 17. Auguſti, editis quibuſdam Synodalibus conſtitutionibus, quatuor judicibus B ſupra nominatis delegatis eſt poteſtas judicandi excluſive uſque ad ſententiam definitivam omnes cauſas, quæ ad Concilium devolvebantur: quodque corruptores Epiſtolarum Synodalium, inſtar eorum qui Bullas Apoſtolicas corrumperent, puniri debeant.

Seſſio XIX.

Seſſio Decima-nona celebrata eſt 23. Septembris, in qua Hieronymus de Praga de hæreſi accuſatus & convictus, edita fidei profeſſione, hæreſim ſuam abjuravit. Franciſcanis indultum eſt, quod teneantur Provinciales approbare, quem Fratres communi vel potiore ſuffragio Vicarium ſive Guardianum ſibi elegerint. Quod de Obſervantibus ſtatutum eſt an. 1415. C quo pie admodum edita eſt conſtitutio in favorem Minorum de obſervantia qui auſterius vitæ genus profitebantur in Gallia potiſſimum, ne à Fratribus ſuis laxioris vitæ impedirentur aut vexarentur, eorumque Vicarij de ſecta nova vel reprobata quomodolibet vocarentur: ſed nec etiam Fratres dictæ obſervantiæ alios Fratres ſui ordinis infirmarent, aut eleemoſinas oblationeſve ſibi dandas impedirent: refertur integra à Luca Wadingo ad prædictum annum, qui exinde Religioſos de obſervantia viguiſſe aſſerit. Inſuper declaratum eſt a Synodo, non obligari Patres Concilij per Salvum conductum a ſæculari poteſtate conceſſum hæreticis, eoſque pertinaciter in hæreſi permanentes juſto judicio poteſtatem puniendi habere. Sit ne hæreticis ſervanda vel deneganda fides (ut aſſerunt Novatores noſtri temporis) nihil eſt hic definitum. D Inquiſitio hæreticorum duobus Cardinalibus eſt demandata ſimulque eſt definitum, eos qui Concilio intereſſent, omnes Beneficiorum fructus juſte acquirere.

Seſſio XX.

Seſſione Vigeſima, die 21. Novembris celebrata, ad inſtantiam Gregorij Tridentini Epiſcopi contra Fridericum Auſtrienſ. Ducem propter invaſa bona & jura Eccleſiæ Tridentinæ, decretum & executum eſt Monitorium, approbataque ſunt 12. Capitula Narbonenſia, quæ ad extirpationem ſchiſmatis Sigiſmundus, Legatique Conſtantienſis Concilij una cum Legatis Benedicti XIII. Narbone conſtituerant. Quo- E rum primo ſtatuitur, Qua forma Concilium convocari, vel potius de novo intimari debeat. Secundo, Quod in eo tantum agendum ſit de ſchiſmate extirpando, paceque Eccleſiæ ineunda. Tertio, Quod ſtatim cum corpore Eccleſiæ uniri debeant, qui Benedicto adhæſerunt. Quarto, Quod omnes proceſſus à Benedicti ſectatoribus & fautoribus intentati annollari debeant. Quinto, Ut confirmentur gratiæ per Benedictum quibuſvis perſonis collatæ. Sexto, Ut Cardinales ad electionem novi Pontificis tanquam veri & legitimi admittantur. Septimo, ut Officiales Romæ, per eundem Benedictum conſtituti, non rejiciantur aut deponantur. Octavo, ut Electio alterius A Pontificis non aliter quam per Concilium fiat. Nono, Utrimque conſtitutum fuit, ut ſi fortaſſe ejuſdem tituli duo Cardinales conſtituti eſſent, uterque quoad vixerit, honorifice tractetur & habeatur. Decimo, Ut Benedicto, ejuſve ſectatoribus ad Concilium venire volentibus, de ſalvo-conductu, rutoque itinere per Regem & ſæculares Principes provideatur. Undecimo, Ut Rex Sigiſmundus omneſque Epiſcopi, & quæ utrimque concordata ſunt, juramento firment. Duodecimo, Ne denegentur inſtrumenta pactorum; quiſquis ea habere voluerit. Quæ duodecim pacis & concordiæ ineundæ Capitula, dum poſt Regem omnes Epiſcopi & Legati juramento confirmaſſent, finita eſt Seſſio XX.

Seſſio XXI.

B

Seſſione Vigeſima prima, quæ habita eſt anno Domini 1416. 31. die menſis Maij, in hac habetur ſententia contra Hieronym. de Praga laicum, magiſtrum in artibus, qui poſt abjurationem in ſeſſ. 19. annotatam, audientiam publicam ſibi dari in hac ſancta Synodo poſtulavit: qua ſibi conceſſa coram eadem Synodo publice aſſeruit, dixit & profeſſus eſt quod præfatæ ſententiæ damnationis dictorum Joannis Wicleff, & Joannis Huz ſuique conſenſerat, & illam ſententiam approbando mentitus fuit, nec verebatur ſe confiteri mentitum, quinimo confeſſionem ſuper illorum damnatione revocabat nunc & in æternum, aſſerens ſe in libris Joannis Wicleff, & Joannis Huz, nullam unquam hæreſim vel errorem legiſſe, licet ante fuerit confeſſus, &c. Propter quæ ſancta Synodus C prædictum Hieron. palmitem putridum, aridum, in vite non manentem foras mittendum decernit, ipſumque hæreticum, & in hæreſim relapſum, excommunicatum, anathematizatum pronuntiat & declarat atque damnat. Sicque Hieronymus Pragenſis poſt recantatam emiſſæ profeſſionis fidei palinodiam, de hæreſi eſt condemnatus, traditusque poſt ſolitam degradationem poteſtati ſæculari, combuſtus fuit.

Seſſio XXII.

Seſſione Vigeſima-ſecunda celebrata 15. Octobris, Legati Regis Aragoniæ ad conſeſſum Synodalem intromiſſi, decretoque Patrum debite locati, eas quas de convocando juxta initam concordiam Concilio, D ſuppreſſo nomine Benedicti Antipapæ, ejus fautores Epiſcopi ad Regem Sigiſmundum ſcripſerant Epiſtolas recitari procurarunt. Quibus ex ambone recitatis, conſtitutione Synodali Legatis Regis Aragoniæ, Caſtellæ, Portugalliæ, & Navarræ ex gratia, & ſingulari dumtaxat privilegio, pro hac vice tantum, eſt conceſſum, ut habeant ſuffragium tantæ auctoritatis, quantum omnium Epiſcoporum ſuarum Provinciarum valeret. Poſt hæc impleta ſunt ea, quæ in Capitulis Narbonenſibus ſupra Seſſ. XX. relatis concordata fuerant. Sedebat autem in eodem ſcamno poſt Gerſonium Cancellarium Pariſienſem Regis Galliæ oratorem Comes Cardonæ orator Regis Arragoniæ, nulla tunc exiſtente controverſia de ſeſſionis ordine.

E

Seſſio XXIII.

Seſſione Vigeſima-tertia anno Domini 1416. 5. Novembris celebrata, conſtituti ſunt 12. Judices Commiſſarij, qui vel omnes, vel pro majore parte congregati, poteſtatem habeant decernendi & dijudicandi, qua ratione contra Petrum de Luna, ſive Benedictum Antipapam, uſque ad perfectam ſchiſmatis extirpationem procedatur.

Seſſio XXIV.

Seſſio Vigeſima-quarta habita eſt 20. Novembris

prædicti anni, eaque per Commiſſarios ſupra commemoratos decreta, lecta, & approbata eſt citatio contra Petrum de Luna emanata.

Seſſio XXV.

Seſſione Vigeſima quinta, quæ habita eſt 14. Decembris, Comes de Fuxo per Procuratores ad id conſtitutos ad Concilij unionem eſt receptus, eo modo quo Rex Aragoniæ. Eadem Seſſione adminiſtratio Olomenſis Eccleſiæ, quæ per obitum Wenceſlai Patriarchæ Antiocheni vacabat, decreto Synodali commendata eſt Joanni Epiſcopo Litomuſlenſi, uſque ad novi Pontificis electionem.

Seſſio XXVI.

Seſſione Vigeſima-ſexta habita 24. Decem. ad unionem Concilij per ſuos adhuc deputatos Legatos & Procuratores receptus eſt Rex Navarræ, eo modo quo Rex Aragonum. Ne vero diverſorum Legatorum conſeſſus Concilio aliquid turbarum adferret, optimo conſilio Patres conſtituerunt, nullum præjudicium cujuſquam dignitatibus & honoribus præjudicati debere, quomodocumque Legati Regum ac Principum in Concilio præſentes ſederent.

Seſſio XXVII.

Seſſione Vigeſima-ſeptima anni Domini 1417. die 10. Februarij celebrata, facta eſt relatio executi Monitorij, nuper contra Fridericum Auſtriæ Ducem, ad inſtantiam Tridentinenſis Eccleſiæ, contra ipſum emanati; accuſataque ejus contumacia, ad ulteriora eſt proceſſum.

Seſſio XXVIII.

Seſſione Vigeſima octava habita 3. die Martij, poſt ulteriores citationes Friderici reproductas, ejuſque contumaciam graviſſime accuſatam, excommunicatus eſt Fridericus Dux Auſtriæ, donec jura Tridentinenſis Eccleſiæ invaſa eidem reſtituat.

Seſſio XXIX.

Seſſione Vigeſima-nona, 8. Martij prædicto anno celebrata, in cauſa contra Petrum de Luna conſtituti ſunt Procuratores & Notarij: cumque ſemel atque iterum citatus idem Petrus de Luna non compareret, judicio Synodali contumax eſt declaratus, atque ulteriores contra eum citationes decretæ fuerunt.

Seſſio XXX.

Seſſione Trigeſima, 10. Martij habita, Nuntij & Oratores Concilij qui fuerant a Concilio deputati, de executione citationis contra Petrum de Luna, quem in caſtro Peniſcolæ in propria perſona convenerant, relationem fecerunt, approbatumque eſt factum Regis Aragonum, qui ſe ab obedientia Pſeudopontificis Benedicti ſubtraxerat.

Seſſio XXXI.

Seſſione Trigeſima-prima, Martij 31. ad inſtantiam Epiſcopi Aſtenſis Eccleſiæ, decretum & ex ambone promulgatum eſt Monitorium contra Philippum Comitem Virtutum: qui prædictum Epiſcopum vi armata manuque ſacrilega captum carceribus mancipaverat. Bayonenſi Eccleſiæ, quæ tempore ſchiſmatis duos Epiſcopos, alterum à Joanne XXIII. alterum à Benedicto XIII. conſtitutum habuerat, ſancta Synodus inhibuit, ne in locum defuncti Petri, qui fuerat de obedientia Joannis XXIII. alium per electionem ſufficiat, unique Guilhelmo, quem Benedictus XIII. nominaverat, deinceps obtemperet.

Seſſio XXXII.

Seſſione Trigeſima-ſecunda, 1. Aprilis poſt accuſatam contumaciam Petri de Luna noviſſime citatus eſt viva voce Pontifex ſchiſmaticus: cumque nemo ejus nomine compareret, mandata eſt cauſæ diſcuſſio Judicibus Commiſſariis, qui habita poteſtate eumdem peremptorie citandi, teſteſque examinandi, uſque ad ſententiam contra eum procedant.

Seſſio XXXIII.

Seſſione Trigeſima-tertia Judices Commiſſarij retulerunt, quod prævia citatione debita articulos quoſdam contra Petrum de Luna oblatos recepiſſent, eoſque probari feciſſent: ſed nemo ejus nomine, ad effectum videndi iſta comparuerit. Publicatis itaque teſtium dictis, communicataque illi teſtimoniorum Actorumque aliorum copia, terminum contradicendi peremptorium illi præfixerunt.

Seſſio XXXIV.

Seſſione Trigeſima-quarta, 5. Junij facta eſt relatio Actorum in cauſa Petri de Luna: quæ vero ſententia in eum ferri ac pronuntiari deberet, ſingulorum conſultationi uſque ad ſubſequentem Seſſionem eſt relictum.

Petrus de Luna.

Seſſio XXXV.

Seſſione Trigeſima quinta Joannes Rex Caſtellæ per ſuos Legatos ad id ſpeciali mandato conſtitutos, juxta Capitula Narbonenſia, una cum Concilio unionem & concordiam inivit.

Seſſio XXXVI.

Seſſio Trigeſima-ſexta, die 22. Julij, decreta, lecta, & promulgata eſt citatio Petri de Luna ad audiendum ſententiam privationis & depoſitionis, auctoritate Concilij proxima Seſſione promulgandam. Qua peracta, eadem Synodus Legatos Regis Caſtellæ à cenſuris Eccleſiaſticis abſolvit, quibus eos Petrus de Luna innodaverat.

Seſſio XXXVII.

Seſſione Trigeſima-ſeptima, 26. menſis Julij poſt reproductas binas Petri de Luna citationes, poſtque accuſatam ejuſdem contumaciam, ad petitionem Promotoris Concilij lata eſt in eum ſententia definitiva, qua ille Pontificatu deponitur, omneſque fideles ab ejuſdem obedientia abſolvuntur.

Seſſio XXXVIII.

Seſſione Trigeſima-octava, abſolutio Legatis Regis Caſtellæ conceſſa ad Henricum infantem, alioſque nonnullos extenditur: datumque Legatis Regis Aragoniæ Privilegium de ſuffragij ſui auctoritate, quam ſupra commemoravi, iterum revocatur.

Seſſio XXXIX.

Seſſione Trigeſima nona, Anno 1417. die 9. Octobris ſtatuitur de Conciliis Generalibus erga futura ſchiſmata. Edicto perpetuo ſancimus & ordinamus, ut amodo Concilia Generalia celebrentur, ita quod primum à fine hujus Concilij in quinquennium immediate ſequens: ſecundum vero a fine illius in ſeptennium, & deinceps de decennio in decennium per-

petuo celebrentur in locis quæ ſummus Pontifex per menſem ante finem cujuſlibet Concilij, approbante & conſentiente Concilio, vel in ejus defectu ipſum Concilium deputare & aſſignare teneatur, ut ſic per quandam continuationem ſemper aut Concilium vigeat, aut per termini pendentiam expectetur, quem terminum liceat ſummo Pontifici de ſuorum fratrum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio ob emergentes forte caſus abbreviare, ſed nullatenus prorogetur. Locum autem pro futuro celebrando Concilio deputatum abſque evidenti neceſſitate non mutet.

Seſſio XL.

Seſſione Quadrageſima, quæ 30. Octobris celebrata eſt, ſic ſtatuitur. **B** Sacroſancta Generalis Synodus Conſtantienſis in Spiritu ſancto legitime congregata univerſalem Eccleſiam repræſentans, ſtatuit & decrevit quod futuros Romanus Pontifex per Dei gratiam de proximo aſſumendus cum hoc ſacro Concilio, vel deputandis per ſingulas nationes debeat reformare Eccleſiam in capite, & in membris, & curiam Romanam ſecundum æquitatem, & bonum regimen Eccleſiæ antequam hoc Concilium diſſolvatur ſuper materiis articulorum alias per nationes in reformatorio oblatorum, quæ ſequuntur.

Reformationis Eccleſiæ articuli.

Primo de numero, qualitate & natione dominorum Cardinalium. Item de reſervationibus ſedis Apoſtolicæ. Item de Annatis, communibus ſervitiis & minutis. Item de collationibus Beneficiorum, & gratiis expectativis. Item de confirmationibus electionum. **C** Item de cauſis in curia Romana tractandis, vel non. Item de appellationibus ad Romanam curiam. Item de officiis cancellariæ & pœnitentiariæ. Item de exemptionibus & incorporationibus tempore ſchiſmatis factis. Item de commendis. Item de fructibus medij temporis. Item de non alienandis bonis Romanæ Eccleſiæ. Item propter quæ & quomodo Papa poſſit corrigi & deponi. Item de extirpatione ſimoniæ. Item de diſpenſationibus. Item de proviſione Papæ & Cardinalium. Item de indulgentiis. Item de decimis. Hoc adjecto quod facta per nationes deputatione prædicta, liceat aliis, de licentia Papæ libere ad propria remeare.

Seſſio XLI.

Seſſione Quadrageſima prima, Anno 1417. die 8. **D** Novembris. Conſtitutio Papæ Clementis 6. ſuper modo & forma obſervandis à Cardinalibus in conclavi exiſtentibus ſuper electione Pontificis promulgatur, ſitque Decretum de non ſpoliando electum in Papam ſub pœna excommunicationis. Ac poſtea die 11. Novembris anni ſupradicti in Feſto ſancti Martini reverendiſſimi patres in conclavi exiſtentes Odonem de Columna ſancti Gregorij Diaconum Cardinalem de Columna vulgariter nuncupatum, natione Romanum, concorditer in Romanum pontificem elegerunt, qui Martinus Papa quintus nominari voluit, & ſic per Sereniſſimum Principem Sigiſmundum Romanorum Regem una cum ſancta Synodo apud Eccleſiam majorem hujus civitatis Conſtantienſis fuit inthronizatus, & coronatus Papa, cum ingenti gaudio **E** totius Concilij & Eccleſiæ, de qua re placet hic verba Platinæ apponere, qui ſic ait: *Rebus autem hoc modo compoſitis, cum de reſtituenda Eccleſia, emendandiſque moribus Clericorum mentio haberetur, fieri id non poſſe exiſtimarunt, Sede vacante. Unde de eligendo novo Pontifice habitus eſt ſermo, quo Decreta Concilij majorem deinceps authoritatem haberent. Cum igitur hac de re verbum haberetur, placuit ex unaquaque natione viros ſex deligi, & quidem probatos, qui una cum Cardinalibus Conclave ingreſſi, Pontificem deligerent. Anno igitur 1417. ſexto idus Novembris Conclave ingreſſi, conſentientibus Cardinalibus duobus & triginta, nationibuſque omnibus,* **A** *præter omnium ſpem & opinionem, cum jam quadriennio vero Pontifice caruiſſet Eccleſia, multique ſchiſmatici tum intereſſent, tertio Idus Novembris in celebritate B. Martini hora tertia, Otho Columna Romanus Princeps, ſancti Georgij ad Velum aureum Diaconus Cardinalis, Pontifex creatur, tanta omnium lætitia, ut præ gaudio loqui vix homines poſſent. Effuſus nimio gaudio Imperator, nullo habito dignitatis ſuæ diſcrimine, Conclave ingreſſus, gratias omnibus egit, qui tantum virum, & tam neceſſarium Reipublicæ Chriſtianæ prope extinctæ delegiſſent, & ante Pontificem proſtratus, cum ſumma veneratione ejus pedes exoſculatus eſt, quem contra Pontifex amplexus, non ſecus ac fratrem in pretio habuit, eique gratias egit, quod ſua opera & indu-* **B** *ſtria pax tandem Eccleſiæ Dei reddita eſſet. Vocari autem Martinus voluit, quod ea electio in Martini celebritate habita fuiſſet.*

Seſſio XLII.

Seſſione Quadrageſima ſecunda, die 8. Decembris lecta & approbata eſt quædam Bulla Martini Papæ, vulgo V. qua Sigiſmundum Regem à cuſtodia Balthaſaris de Coſſa quondam Joannis XXIII prout ille petierat, liberare, victumque ad ſe tranſmitti volebat.

Seſſio XLIII.

Seſſione Quadrageſima tertia, Anno Domini 1418. **C** die 21. Martij. Martinus Papa conſtitutiones nonnullas edidit, quibus Eccleſiam, prout conſtitutum fuerat, in iis quæ ad Simoniam, diſpenſationes fructuum, & decimarum perceptiones, vitam, honeſtatemque Clericorum pertinent, emendavit & reformavit.

Seſſio XLIV.

Seſſione Quadrageſima quarta, pro futuri poſt quinquennium (prout ſupra ſtatutum fuit) Oecumenici Concilij celebratione, deſignata eſt civitas Papienſis.

Seſſio XLV.

Seſſio Quadrageſima-quinta & ultima habita eſt anno Domini 1418. die veneris, 22. menſis Aprilis.

D Martinus Papa quintus dixit quod omnia & ſingula determinata, concluſa & decreta in materiis fidei per præſens Concilium conciliariter, tenere & inviolabiliter obſervare volebat, & nunquam contra ire quoquo modo. Ipſaque ſic conciliariter facta approbat & ratificat, & non aliter nec alio modo: quo dicto ipſum Concilium abſolvit, omnibus & ſingulis in eo exiſtentibus ad propria remeandi, ipſo approbante Concilio, facultatem fecit.

BULLA MARTINI QUINTI DE condemnatione Joannis Vvicleff de Anglia, & Joannis Huz de Bohemia, & Hieronymi Pragenſis damnati in hoc ſacro Concilio Conſtantienſi.

E MArtinus Epiſcopus, &c. Inter curas & paſtoralis curæ ſolicitudines, illa potiſſimum nos angit, ut hæreticis de finibus Chriſticolarum expulſis, ſuiſque doctrinis & erroribus perverſis, penitus quantum nobis ex alto conceditur extirpatis, orthodoxa & Catholica fides intègra & illibata permaneat. Narrat deinde quantum progreſſum habuerint perverſa dogmata Joan. Vvicleff & Joan. Huz ex ſegnitie Prælatorum, qui ſicut canes muti contra ea non latrabant, itaut exinde plures infecti in ſtercore mendaciorum putreſcerent: quapropter Synodus Conſtantienſis eos de domo Dei corporaliter ejecit & ſpiritualiter ejectos declaravit, ſalutem omnium materna caritate conquirens,

rens, ſicut moleſtus eſt medicus phreneticum ligando & pater indiſciplinatum filium cædendo, ſed ambo diligendo. Quoniam vero plures eorum libros adhuc legerent ac errores docerent, finemque eorum vitæ laudarent, jubet eos perquiri ac puniendos brachio ſæculari tradi. Tum expoſitis erroribus ſcilicet.

IOANNIS VVICLEFF XLV. & Ioannis Hus XXX. in eadem forma qua ſupra recenſiti ſunt, addit.

SUper præmiſſis autem articulis quilibet de eis ſuſpectus ſeu in eorum aſſertione deprehenſus juxta hunc modum interrogetur. In primis utrum cognoverit Joannem Vvicleff de Anglia, & Joannem Hus de Bohemia, & Hieronymum de Praga. Item utrum teneat & credat, quod quodlibet Concilium generale, & etiam Conſtantienſe, univerſalem Eccleſiam repræſentet. Item, utrum credat quod illud quod Concilium Conſtantienſe, univerſalem Eccleſiam repræſentans approbavit & approbat in favorem fidei & ad ſalutem animarum, quod hoc eſt ab univerſis Chriſti fidelibus approbandum & tenendum. Item, utrum credat & aſſerat quod in nullo caſu ſit licitum jurare. Item, utrum credat quod ad mandatum judicis juramentum de veritate dicenda, vel quodlibet aliud ad cauſam opportunum etiam pro purificatione infamiæ faciendum, ſit licitum. Item, utrum credat quod perjurium ſcienter commiſſum ex quacumque cauſa vel occaſione pro conſervatione vitæ corporalis, vel patriæ, vel alterius etiam in favorem fidei, ſit mortale peccatum. Item, utrum credat quod deliberato animo contemnens ritum Eccleſiæ cerimonias exorciſmi & catechiſmi aquæ baptiſmatis conſecratæ peccet mortaliter. Item, utrum credat quod poſt conſecrationem ſacerdotis in Sacramento altaris ſub velamento panis & vini non ſit panis materialis & vinum materiale, ſed idem omnino Chriſtus qui fuit in cruce paſſus, & ſedet ad dexteram Patris. Item, utrum credat, & aſſerat quod facta conſecratione per Sacerdotem ſub ſola ſpecie panis tantùm & præter ſpeciem vini, ſit vera caro Chriſti & ſanguis, & anima, & Deitas, & totus Chriſtus; ac idem corpus abſolute, & ſub una qualibet illarum ſpecierum ſingulariter. Item, utrum credat, quod conſuetudo communicandi perſonas laicas ſub ſpecie panis tantum ab Eccleſia univerſali obſervata, & per ſacrum Concilium Conſtantiæ approbata, ſit ſervanda, ſic quod liceat eam reprobare, aut ſine Eccleſiæ authoritate pro libito immutare. Item, utrum credat, quod Chriſtianus contemnens ſuſceptionem ſacramentorum Confirmationis, vel Extremæ-Unctionis, aut ſolemnizationis Matrimonij, peccet mortaliter. Item, utrum credat, quod Chriſtianus ultra contritionem cordis habita copia ſacerdotis idonei, ſoli ſacerdoti ex neceſſitate ſalutis confiteri teneatur, & non laico, ſeu laicis quantumcumque bonis & devotis. Item, utrum credat, quod ſacerdos in caſibus ſibi permiſſis poſſit peccatorem confeſſum & contritum à peccatis abſolvere, & ſic pœnitentiam injungere. Item, utrum credat, quod malus ſacerdos cum debita materia & forma, & cum intentione faciendi quod facit Eccleſia, vere conficiat, vere abſolvat, vere baptizet, & vere conferat alia ſacramenta. Item, utrum credat, quod beatus Petrus fuerit Vicarius Chriſti habens poteſtatem ligandi & ſolvendi ſuper terram. Item, utrum credat quod Papa canonice electus, qui pro tempore fuerit, ſit ſucceſſor beati Petri, habens ſupremam poteſtatem in Eccleſia Dei. Item, utrum credat authoritatem juriſdictionis Papæ, Archiepiſcopi, & Epiſcopi in ſolvendo & ligando eſſe majorem authoritate ſimplicis ſacerdotis, etiam ſi curam animarum habeat. Item utrum credat, quod Papa omnibus Chriſtianis

Modus interrogandi ad hæreſim detegendam.

A vere contritis, & confeſſis ex cauſa pia & juſta poſſit concedere indulgentias in remiſſionem peccatorum, maxime pia loca viſitantibus. Item, utrum credat, quod ex tali conceſſione viſitantes Eccleſias ipſas, & manus adjutrices eis porrigentes ejuſmodi indulgentias conſequi poſſint. Item, utrum credat, quod ſinguli Epiſcopi ſuis ſubditis ſecundum limitationem ſacrorum canonum hujuſmodi indulgentias concedere poſſint. Item, utrum credat, & aſſerat licitum eſſe ſanctorum reliquias & imagines à Chriſti fidelibus venerari. Item credat, quod Papa vel alius Prælatus, vel ipſorum vicarij poſſint ſuum ſubditum Eccleſiaſticum, ſive ſecularem propter inobedientiam, ſive contumaciam, excommunicare, ita quod talis pro excommunicato ſit habendus. Item, utrum credat, quod inobe- B dientia ſive contumacia excommunicatorum creſcente, Prælati vel eorum vicarij in ſpiritualibus habeant poteſtatem aggravandi, interdictum ponendi, & brachium ſæculare invocandi, & quod illis cenſuris per inferiores ſit obediendum. Item, utrum credat, quod liceat perſonis Eccleſiaſticis abſque peccato, hujus mundi habere poſſeſſiones & bona temporalia. Item, utrum credat, quod laicis ipſa ab eis auferre poteſtate propria non liceat etiamſi male viverent perſonæ Eccleſiaſticæ bona hujuſmodi poſſidentes. Item, utrum credat, quod liceat laicis utriuſque ſexus viris & mulieribus libere prædicare verbum Dei. Item, utrum credat, quod ſingulis ſacerdotibus libere liceat prædicare verbum Dei ubicunque, quandocunque & quouſcunque placuerit etiamſi non ſint miſſi. Item, utrum C credat, quod omnia peccata mortalia, & ſpecialiter manifeſta ſint publice corrigenda & extirpanda.

Qui de præmiſſis hæreſibus, vel articulis, vel aliquo præmiſſorum infamati fuerint, ad arbitrium veſtrum expurgare teneantur. Alij vero qui per teſtes ſeu propriam confeſſionem, vel alias legitimas probationes convicti fuerint de prædictis hæreſibus, vel articulis, vel aliquo præmiſſorum eoſdem articulos & errores ſolenniter & publice revocare, abjurare, pœnitentiam condignam ſubire cogantur, invocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſæcularis, &c. Datum Conſtantiæ Pontificatûs noſtri anno primo.

TITVLI CANONVM SEV DECRETORVM Conſtantienſis Concilij.

D

1. *Quod Concilium generale eſt ſupra Papam tempore ſchiſmatis.*
2. *Quod inobedientes Concilio puniantur.*
3. *Quod non procedatur ad electionem Papæ, ſi contingat ſedem vacare, ſine expreſſo conſenſu Concilij.*
4. *De communicando ſub una ſpecie tantum.*
5. *Quod nullus Presbyter, ſub pœna excommunicationis, communicet populum ſub utraque ſpecie panis & vini.*
6. *Quod non obſtantibus ſalvis conductibus Imperatoris, Regum, &c. poſſit per judicem competentem de hæretica pravitate inquiri.*

E

7. *De Conciliis generalibus, & proviſione erga futura ſchiſmata.*
8. *Forma de profeſſione Papæ facienda.*
9. *Ne Prælati transferantur inviti.*
10. *De ſpoliis & procurationibus.*
11. *De fructibus percipiendis.*
12. *De Simonia.*
13. *De diſpenſationibus.*
14. *De decimis, & aliis oneribus Eccleſiaſticis.*
15. *De vita & honeſtate Clericorum.*
16. *Quomodo ſolvenda ſit, ſive deneganda decima.*

DECRETA CONSTANTIENSIS Concilij.

Ex 1. Seſſione 1. & 2. Canon deſumpti ſunt.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filij & Spiritus ſancti, Amen. Hæc ſancta Synodus Conſtantienſis, generale Concilium faciens, pro extirpatione præſentis ſchiſmatis, & unione ac reformatione Eccleſiæ Dei in capite & in membris fienda, ad laudem omnipotentis Dei in Spiritu ſancto legitime congregata, ad conſequendum facilius, ſecurius, liberius & unionem & reformationem Eccleſiæ Dei, ordinat, diſponit, ſtatuit, decernit & declarat, ut ſequitur. Et primo, quod ipſa Synodus in Spiritu ſancto congregata legitime, generale Concilium faciens, Eccleſiam Catholicam militantem repræſentans, poteſtatem à Chriſto immediate habet, cui quilibet cujuſcunque ſtatus vel dignitatis, etiamſi papalis exiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem & extirpationem dicti ſchiſmatis, & reformationem generalem Eccleſiæ Dei in capite & in membris.

B

2. Item declarat, quod quicunque cujuſcunque conditionis, ſtatus, dignitatis, etiamſi papalis, qui mandatis, ſtatutis ſeu ordinationibus aut præceptis hujus ſacræ Synodi, & cujuſcunque alterius Concilij generalis legitime congregati, ſuper præmiſſis, ſeu ad ea pertinentibus, factis vel faciendis, obedire contumaciter contempſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia juris ſubſidia (ſi opus fuerit) recurrendo.

C

3. Item pronuntiat, decernit, ſtatuit & ordinat, ut ſi contingat ſedem Apoſtolicam quovis modo vacare, in prima vacatione ad electionem futuri ſummi Pontificis nullo modo procedatur ſine deliberatione & conſenſu hujus ſacri generalis Concilij. Et ſi contrarium fieret, ſit ipſo facto irritum & inane authoritate dicti ſacri Concilij. Nulluſque electum contra hoc decretum in Papam recipiat, nec illi ut Papæ quomodolibet adhæreat vel obediat, ſub pœna fautoriæ dicti ſchiſmatis & maledictionis æternæ: puniantürque hoc caſu eligentes & electus, ſi conſentiat, ac illi adhærentes, pœnis per hoc ſacrum Concilium ordinandis. Suſpenditque dicta ſancta Synodus pro bono unionis Eccleſiæ, omnia jura poſitiva, etiam in Conciliis generalibus edita, & ipſorum ſtatuta, ordinationes, conſtitutiones, & conſuetudines, privilegia quibuſcunque conceſſa, & pœnas contra quoſcunque editas, inquantum effectum dicti decreti impedire poſſent quoquo modo.

D

Seſſio 13. fuit hic canon definitus.

4. Cum in nonnullis mundi partibus quidam temerarie aſſerere præſumant, populum Chriſtianum debere ſacramentum Euchariſtiæ ſub utraque panis & vini ſpecie ſuſcipere: & non ſolum ſub ſpecie panis, ſed etiam ſub ſpecie vini, populum laicum paſſim communicent: etiam poſt cœnam, vel alias non jejuni, & communicandum eſſe pertinaciter aſſerant: contra laudabilem Eccleſiæ conſuetudinem, rationabiliter approbatam, tanquam ſacrilegam damnabiliter reprobare conantur. Hinc eſt, quod hoc præſens Concilium ſacrum generale Conſtantienſe, in Spiritu ſancto legitime congregatum, adverſus hunc errorem ſaluti fidelium provideri ſatagens, matura plurium doctorum tam divini quam humani juris deliberatione præhabita, declarat, decernit & diffinit, *Quod licet Chriſtus poſt cœnam inſtituerit, & ſuis diſcipulis adminiſtraverit ſub utraque ſpecie panis & vini hoc venerabile ſacramentum*: tamen hoc non obſtante, ſacrorum Canonum authoritas, laudabilis & approbata conſuetudo Eccleſiæ ſervavit, & ſervat, quod hujuſmodi ſacramentum non debet confici poſt cœnam, neque à fidelibus recipi non jejunis, niſi in caſu infirmitatis, aut alterius neceſſitatis, à jure vel Eccleſia conceſſo vel admiſſo. Et ſicut hæc conſuetudo ad evitandum aliqua pericula & ſcandala eſt ratio-

Chriſtus inſtituit ſacramentum ſub utraque ſpecie, ſed non præcepit: aliud autem eſt inſtitutio, aliud præceptum.

E

A nabiliter introducta, quod licet in primitiva Eccleſia hujuſmodi ſacramentum reciperetur à fidelibus ſub utraque ſpecie, poſtea à conficientibus ſub utraque, & à laicis tantummodo ſub ſpecie panis ſuſcipiatur: cum firmiſſime credendum ſit, & nullatenus dubitandum, integrum Chriſti corpus & ſanguinem tam ſub ſpecie panis, quam ſub ſpecie vini veraciter contineri. Unde cum hujuſmodi conſuetudo ab Eccleſia & ſanctis Patribus rationabiliter introducta, & diutiſſime obſervata ſit, habenda eſt pro lege, quam non licet reprobare, aut ſine Eccleſiæ authoritate pro libito mutare. Quapropter dicere, quod hanc conſuetudinem aut legem obſervare, ſit ſacrilegum aut illicitum, cenſeri debet erroneum: & pertinaciter aſſerentes oppoſitum præmiſſorum, tanquam hæretici arcendi ſunt, & graviter puniendi per Diœceſanos locorum

B ſeu officiales eorum, aut inquiſitores hæreticæ pravitatis in regnis ſeu provinciis, in quibus contra hoc decretum aliquid fuerit forſan attentatum aut præſumptum, juxta Canonicas & legitimas ſanctiones, in favorem Catholicæ fidei contra hæreticos, & eorum fautores, ſalubriter adinventas.

5. Item ipſa ſancta Synodus decernit & declarat ſuper iſta materia, reverendiſſimis in Chriſto Patribus & Dominis Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & eorum in ſpiritualibus Vicariis ubilibet conſtitutis, proceſſus eſſe dirigendos, in quibus eis committatur & mandetur authoritate hujus ſacri Concilij ſub pœna excommunicationis, ut effectualiter puniant eos contra hoc decretum excedentes, qui communicando populum ſub utraque ſpecie panis & vini exhortati fuerint, & ſic faciendum eſſe docuerint:

C & ſi ad pœnitentiam redierint, ad gremium Eccleſiæ ſuſcipiantur, injuncta eis pro modo culpæ pœnitentia ſalutari. Qui vero ex illis ad pœnitentiam redire non curaverint animo indurato, per cenſuras Eccleſiaſticas per eos ut hæretici ſunt coërcendi, invocato etiam ad hoc (ſi opus fuerit) auxilio brachij ſecularis.

6. Præſens ſancta Synodus ex quovis ſalvo conductu per Imperatorem, reges & alios ſeculi principes, hæreticis, vel de hæreſi diffamatis, putantes eoſdem ſic à ſuis erroribus revocare, quocunque vinculo ſe aſtrinxerint, conceſſo, nullum fidei Catholicæ vel juriſdictioni Eccleſiaſticæ præjudicium generari, vel impedimentum præſtari poſſe, ſeu debere declarat: quo minus, dicto ſalvo conductu non obſtante, liceat judici competenti & Eccleſiaſtico, de hujuſmodi per-

D ſonarum erroribus inquirere, & alias contra eos debite procedere, eoſdemque punire, quantum juſtitia ſuadebit, ſi ſuos errores revocare pertinaciter recuſaverint judici, etſi alias non venturi: nec ſic promittentem, cum alias fecerit quod in ipſo eſt, ex hoc in aliquo remanſiſſe obligatum.

7. Frequens generalium Conciliorum celebratio, agri Dominici cultura eſt præcipua, quæ vepres, ſpinas & tribulos hæreſum & errorum & ſchiſmatum extirpat, exceſſus corrigit, deformata reformat, & vineam Domini ad frugem ubertrimæ fertilitatis adducit. Illorum vero neglectus, præmiſſa diſſeminat atque fovet: hæc præteritorum temporum recordatio, & præſentium conſideratio, ante oculos noſtros ponunt. Eapropter hoc edicto perpetuo ſancimus, de-

E cernimus & ordinamus, ut amodo Concilia generalia celebrentur, ita quod primum à fine hujus Concilij in quinquennium immediate ſequentis Concilij in ſeptennium, & deinceps de decennio in decennium perpetuo celebrentur, in locis quæ ſummus Pontifex per menſem ante finem cujuſlibet Concilij, approbante & conſentiente Concilio, vel in eis defectum, ipſum Concilium deputare, & aſſignare teneatur, ut ſic per quamdam continuationem ſemper, aut Concilium vigeat, aut per termini pendentiam expectetur, quem terminum liceat ſummo Pontifici de fratrum ſuorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio, ob emergentes

forte caſu abbreviare: ſed nullatenus prorogetur. Locum autem pro futuro celebrando Concilio deputatum, abſque evidenti neceſſitate non mutet. Sed ſi forte caſus aliquis occurreret, quo neceſſarium videretur, ipſum locum mutari, puta obſidionis, guerrarum, peſtis, aut ſimilis: tunc liceat ſummo Pontifici, de prædictorum fratrum ſuorum, aut duarum partium ipſorum conſenſu atque ſubſcriptione, alium locum prius deputato loco viciniorem & aptum, ſub eadem tamen natione, ſurrogare: niſi idem vel ſimile impedimentum per totam iſtam nationem vigeret, tunc ad aliquem alium viciniorem locum alterius nationis aptum, hujuſmodi Concilium poterit convocari, ad quem Prælati & alij qui ad Concilium ſolent convocari, accedere teneantur, ac ſi à principio locus ille fuiſſet deputatus, quam tamen loci mutationem, vel termini abbreviationem per annum ante præfixum terminum teneatur ſummus Pontifex legitime & ſolemniter publicare & intimare, & ad ipſum Concilium celebrandum prædicti poſſint ſtatuto termino convenire.

8. Quanto Romanus Pontifex eminentiori inter mortales fungitur poteſtate, tanto clarioribus ipſum decet fulciri fidei vinculis, & Sacramentorum Eccleſiaſticorum obſervandis ritibus alligari. Ea propter, ut in futurum Romanis Pontificibus in ſuæ creationis primordiis, & ſingulari ſplendore luceat plena fides, ſtatuimus & ordinamus, quod deinceps quilibet in Romanum Pontificem eligendus, antequam ſua electio publicetur, coram ſuis electoribus publice confeſſionem & profeſſionem faciat infra ſcriptas,

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii & Spiritus ſancti, Amen. Anno à nativitate Domini milleſimo, &c. ego N. electus in Papam, omnipotenti Deo, cujus Eccleſiam ſuo præſidio regendam ſuſcipio, & B. Petro Apoſtolorum principi corde & ore profiteor, quamdiu in hac fragili vita conſtitutus fuero, me firmiter credere & tenere ſanctam fidem Catholicam, ſecundum traditionem Apoſtolorum, generalium Conciliorum, & aliorum Sanctorum Patrum: maxime autem ſanctorum octo Conciliorum univerſalium, videlicet primi Nicæni, ſecundi Conſtantinopolitani, tertii Epheſini, IV. Chalcedonenſis, quinti & ſexti Conſtantinopolitanorum, ſeptimi item Nicæni, octavi quoque Conſtantinopolitani, nec non Lateranenſis, Lugdunenſis & Vienneſis, generalium etiam Conciliorum. Et illam fidem uſque ad unum apicem immutilatam ſervare, & uſque ad animam & ſanguinem confirmare, defenſare, & prædicare, ritum quoque pariter Sacramentorum Eccleſiaſticorum Catholicæ Eccleſiæ traditum, omnimodo proſequi & obſervare. Hanc autem profeſſionem & confeſſionem meam per notarium ſcriniarium ſanctæ Romanæ Eccleſiæ me jubente ſcriptam, propria manu ſubſcripſi, & tibi omnipotenti Deo pura mente & devota conſcientia ſuper tali altari, &c. ſinceriter offero, in præſentia talium, &c. Datum, &c.

9. Cum ex prælatorum tranſlationibus Eccleſiæ ipſæ de quibus transferuntur, plerumque gravibus in ſpiritualibus & temporalibus ſubjaceant diſpendiis & jacturis, prælati quoque nonnunquam jura & libertates Eccleſiarum ſuarum tranſlationis formidine non adeo ſolerter ut alias proſequantur, ne ad importunitatem quorumdam, quæ ſua, & non quæ Jeſu Chriſti quærentium, Romanus Pontifex forſan, ut homo facti neſcius, in hujuſmodi circumveniatur, aut alias leviter inclinetur, præſentibus ſtatuimus & ordinamus, invitorum Epiſcoporum & ſuperiorum tranſlationes abſque magna & rationabili cauſa, quæ vocata parte cognita fuerit, & deciſa de conſilio ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, vel majoris partis eorumdem, & cum ſubſcriptione, de cætero fieri non debere. Inferiores vero, ut Abbates, aliique perpetuo beneficiati, inviti abſque juſta & rationabili cauſa cognita amoveri ſeu privari non debeant: adjicientes, quod in mutationibus Abbatum, ſubſcriptio Cardinalium interveniat, ſicut in Epiſcopis eſt præmiſſum ſalvis conſtitutionibus, conſuetudinibus & privilegiis Eccleſiarum, Monaſteriorum & Ordinum quorumcumque.

10. Cum per Papam facta reſervatio & executio & perceptio procurationum, ordinariis aut aliis inferioribus prælatis debitarum ratione viſitationis, nec non & ſpoliorum decedentium prælatorum, aliorumque clericorum, gravia Eccleſiis, Monaſteriis & aliis beneficiis Eccleſiaſticiſque perſonis afferant detrimenta, præſenti declaramus edicto, rationi fore conſentaneum, & reipublicæ accommodatum, tales per Papam reſervationes: ac per collectores & alios authoritate Apoſtolica deputatos ſive deputandos, exactiones ſeu perceptiones de cætero nullo modo fieri ſeu attentari: quinimo procurationes hujuſmodi quorumcumque Prælatorum, Cardinalium etiam, vel ipſius Papæ familiarium, officialium, & aliorum quorumvis clericorum, in curia Romana vel extra, ubicunque & quandocunque decedentium, ſeu bona eorum mortis tempore reperta, plene & libere pertineant illis, per illos recipiantur, quibus alias, præfatis reſervationibus, mandatis & exactionibus ceſſantibus, competerent & pertinere deberent. Prælatis etiam inferioribus & aliis hujuſmodi ſpoliorum exactiones, præter & contra juris communis formam fieri interdicimus, conſtitutione tamen fœlicis recordationis Bonifacij Papæ octavi, quæ incipit, Præſenti, ſuper hoc edita ſpecialiter, in ſuo robore duratura.

11. Fructus & proventus Eccleſiarum, Monaſteriorum, Beneficiorum, vacationis tempore obvenientes, juris & conſuetudinis vel privilegii diſpoſitioni relinquimus, illaſque nobis vel Apoſtolicæ cameræ prohibemus applicari.

12. Multæ contra Simoniacam pravitatem ab olim factæ ſunt conſtitutiones, quibus morbus ille non potuit competenter extirpari: nos volentes de cætero (ut poſſumus) attentius providere, ſacro approbante Concilio declaramus, quod ordinati ſimoniace, ab executione ſuorum ordinum ſint eo ipſo ſuſpenſi. Electiones autem, poſtulationes, confirmationes & quævis proviſiones Simoniacæ Eccleſiarum, Monaſteriorum, dignitatum, perſonatuum, officiorum, & beneficiorum Eccleſiaſticorum quorumcumque deinceps factæ, nullæ ſint ipſo jure, nullumque per illas jus cuiquam acquiratur, nec promoti, confirmati, aut proviſi faciant fructus ſuos, ſed ad illorum reſtitutionem, tanquam inique oblata percipientes, teneantur. Statuentes inſuper, quod dantes & recipientes, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant, etiamſi Pontificali aut Cardinalatus præfulgeant dignitate.

Seſ. 43. præſidēte Martino quinto 21 Martij.

13. Quoniam beneficia propter officia conceduntur, reputamus abſurdum, ut qui beneficia obtinent, recuſent aut negligant officium exercere. Nos igitur ſacro approbante Concilio omnes diſpenſationes à quibuſcunque pro Romanis Pontificibus ſe gerentibus conceſſas quibuſcunque electis, confirmatis, ſeu proviſis ad Eccleſias, Monaſteria, Prioratus Conventuales, Decanatus, Archidiaconatus, & alia quæcunque beneficia, quibus certus ordo debitus eſt vel annexus, ne munus conſecrationis Epiſcopi, ſive benedictionem Abbatis, aut cæteros debitos aut annexos ordines ſuſcipiant, præter illas quæ ſecundum formam conſtitutionis Bonifacij octavi, quæ incipit: Cum ex eo factæ ſunt, revocamus: ſtatuentes, ut qui de præſenti illos vel illa obtinent, infra ſex menſes à die publicationis hujuſmodi conſtitutionis noſtræ, & qui in poſterum obtinebunt, infra terminum juris ſe faciant conſecrari, aut benedici, ſeu ad alium debitum ordinem promoveri. Alioquin ſint ipſis Monaſteriis, Eccleſiis, dignitatibus, officiis & beneficiis pe

ipſo jure privati, & aliis libere conferantur, aut provideatur de illis: cæteris conſtitutionibus circa hoc editis, in ſuo robore duraturis.

14. Præcipimus & mandamus, jura quæ prohibent inferioribus à Papa decimas, & alia onera Eccleſiis & perſonis Eccleſiaſticis imponi, diſtrictius obſervari. Per nos autem nullatenus imponantur generaliter ſuper totum clerum, niſi ex magna & ardua cauſa & utilitate univerſalem Eccleſiam concernente, & de conſilio & conſenſu & ſubſcriptione fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, & Prælatorum, quorum conſilium commode haberi poterit. Nec ſpecialiter in aliquo regno vel provincia, inconſultis prælatis ipſius regni vel provinciæ, & ipſis non conſentientibus, vel eorum majori parte, & eo caſu per perſonas Eccleſiaſticas & authoritate Apoſtolica duntaxat leventur.

15. Inter cæteros Prælatorum & Clericorum exceſſus hoc maxime inolevit, quod ſpreta in veſtibus forma Eccleſiaſtica honeſtatis, plurimi delectantur eſſe deformes, & cupiunt laicis conformari: quodque mente gerunt, habitu confitentur. Unde præter cætera quæ circa veſtes, tonſuram & habitus Clericorum, tam in formis quam in coloribus, atque comam ſeu capillos, vitamque & honeſtatem Clericorum jura ſtatuunt, & quæ nimirum collapſa ſunt tam in ſæcularibus quam in regularibus: Sacro approbante Concilio innovamus, & præcipimus diligentius obſervari, illum ſpecialiter abuſum (eodem approbante Concilio) decernimus penitus abolendum, quod in quibuſdam partibus nonnulli Clerici & perſonæ Eccleſiaſticæ ſeculares & regulares, etiam quod magis execramur, Prælati Eccleſiarum, manicas ad cubitum pendentes, & longas cum magna ſumptuoſa ſuperfluitate veſtes, etiam fiſſas retro, & in lateribus cum fudraturis ultra oram excedentibus etiam in fiſſuris deferunt, & cum talibus in Eccleſiis cum ſuperpelliciis ac aliis veſtibus ad cultum & officium Eccleſiaſticum ordinatis, etiam intra Eccleſias ipſas, in quibus beneficiati exiſtunt, non verentur divinis officiis intereſſe. Hanc veſtium deformitatem in quibuſcunque perſonis Eccleſiaſticis reprobamus, ac uſum talium inhibemus: contrarium autem facientes, ut tranſgreſſores canonum puniantur: ſpecialiter ſtatuentes, ut quicunque beneficiatus aut officium in Eccleſia gerens, in habitu hujuſmodi divinis officiis præſumpſerit intereſſe, pro qualibet vice à participatione proventuum Eccleſiaſticorum per menſem noverit ſe ſuſpenſum: fructuſque illi fabricæ Eccleſiæ applicentur.

ſudatus.

16. Cum paterna pietas filiis hominum providere debeat, licet in caſu neceſſitatis urgentis valeat viciſſitudo laudabilis: declarat ſancta Synodus non licere Romano Pontifici injunctiones ſive exactiones quaſcumque ſuper Eccleſiam vel Eccleſiſticas perſonas imponere per modum decimæ, vel alio quovis modo. Si vero cum neceſſitas acciderit Papæ qua eſſet eidem debite ſubveniendum, vocato generali Concilio, ſecundum quod expediens videbitur & utile ſecundum decretum Concilij provideatur eidem.

Quædam controverſa de Concilio Conſtantienſi.

Multi arguunt & infectantur hoc Concilium.

NOn defuerunt qui hoc Concilium arguerunt. Nam Huſſitæ per illius decreta ab errore nequaquam deterriti vocaverunt Concilium angulare non generale: ubi non Prælati de regnis orbis, ſed pauci Monachi & ſimoniaci urbis fuiſſent, legis Dei inquinati & veritatis æmuli manifeſti. Irridentes quoque juriſdictionem Papalem propter ſchiſma trium inter ſe contendentium. Impudentius vero Concilium exagitat continuator Vrſpergenſis in Paralipomenis, dicens potuiſſe maxima negotia pro gloria Domini, pro publica utilitate in eo peragi, ſi putris caro Eccleſiaſticorum potuiſſet ferre ſalem Evangelicum. Dicit inſuper de patribus hujus Concilij; atqui ſpiritus extinguebant, prophetias aſpernabantur, Chriſtum in membris ejus perſequebantur, eratque plane perſecutrix Eccleſiæ. Texit inſuper catalogum hunc perſonarum ſpiritualium & prophanarum præſentium.

Sexaginta millia & quingentæ perſonæ numeratæ inter feſta Paſchæ & Pentecoſtes.

Intererant 346. Archiepiſcopi & Epiſcopi.

Item 564. Abbates & Doctores.

Prophani vel ſæculares Principes, Duces, Comites, milites armigeri ſedecim millia.

Mulieres publicæ 450. ſexcenti Barbitonſores, trecenti & viginti Joculatores, Fiſtulatores, coci, &c. Sic ſcutræ iſti matrem ſuam Eccleſiam quæ eos genuit, quibus poſſunt modis ac ludibriis inhonorant.

Author catalogi teſtium veritatis addit iſtis calumniis, pium quemdam virum publice in templo ubi patres Miſſam de Spiritu ſancto, & hymnum Veni ſancte Spiritus canere ſunt ſoliti, affixiſſe hanc ſchedam. *Aliis rebus occupati nunc adeſſe vobis non poſſumus.* Hæc & plura perverſi homines de hoc Concilio finxerant, odio exacerbati propter damnationem Joannis Huzij. diſcipuli Wicleffi ac Hieronymi Pragenſis. Calumniaturque Concilium decreviſſe non eſſe ſervandam fidem hæreticis, & contra ſalvum conductum combuſſiſſe hos hæreticos.

Alij autem minus mali inſurgunt in hoc Concilium quod decreverit ſummi Pontificis authoritatem Concilij authoritate inferiorem eſſe, ac Concilium poſſe de ſummis Pontificibus judicare, quare illud pro nihilo ducunt. Sic Caïetanus in tract. de authoritate Eccleſiaſtica & Laïca.

Sed revera plura ſunt in iſtis mendacia quorum plura contemnet qui Cochlæum l. 2. Hiſtoriæ Huſſitarum legere voluerit, ubi deſcripto Sigiſmundi adventu in urbem Conſtantiæ in Vigilia Nativitatis ut intereſſet Miſſarum ſolemniis, & quo modo Papa celebrante Miſſam hic Imperator Diaconi habitum indutus, legerit Evangelium alta voce: *Exiit edictum à Cæſare Auguſto*, ſubjungit poſtea plures Prælatos & principes adventaſſe in tanta frequentia, ut aliquando triginta millia equorum uno eodemque tempore Conſtantiæ fuiſſe tradantur. Adfuiſſe quoque Patriarchas quatuor, Cardinales 29. Archiepiſcopos 7. Epiſcop. 160. & cum his Abbatum, Priorum, Præpoſitorum & omnis generis Clericorum ingentem numerum, ſecularium quoque Principum, Comitum, Baronum, nobilium ingentem multitudinem.

De ſalvo-conductu.

QVod vero dicunt de ſalvi conductus fide non ſervata id calumnioſum eſt, ſicut & de facto decreto a Synodo de non ſervanda hæreticis fide, à veritate alienum eſt: nihil enim aliud Concilium de ſalvis conductibus declaravit, niſi Eccleſiaſticam poteſtatem in ſuo legitimo exercitio à ſæculari poteſtate impediri non poſſe, quo minus liceat Eccleſiaſtico judici officium ſuum exercere in hæretici examinatione ac damnatione. Quod verum eſt, cum ſuperior ligari non poſſit legibus & pactis inferioribus. C. *Cum inferior.* Extra *de majoritate & obedientia.* Sed nec ipſa Synodus Conſtantienſis ſalvum conductum Huzio dederat, ſed Sigiſmundus Imperator, qui credidit ſe non eſſe amplius obligatum ad illum ſervandum poſtquam ipſe Huſſius è Concilio fugit, ac è fuga retractus cuſtodiæ mancipatus eſt. Dederat enim ille ſalvum conductum jure communi contra vim injuſtam: non jure ſpeciali contra vim omnem juſtam & injuſtam. Citavit autem Concilium Hieronymum Pragenſem oblato ſalvo conductu, ſed cum hac clauſula, *ſalva ſemper juſtitia.* Quæ nequaquam erga eum violata eſt, cum per fugam aſpiraſſet

ſalvus conductus, & leges Imperatoriæ in hæreticos pertinaces pœnam capitis decernant. l. *quicumque C. de hæreticis.* Quare nihil egit Synodus hac contra datam fidem, ut mirum ſit quoſdam violationem fidei à Synodo pro re conſtanti habere, non lectis hujus Concilij ſeſſionibus aut decretis: plures id demonſtrarunt aperte, ac inter cæteros Martinus Becanus calumniam hanc Synodo impoſitam diſerte refellit in tractatu de fide hæreticis ſervanda capite 12. tomo 1. Opuſculorum.

Authoritas Concilii & Papæ.

Ad aliam difficultatem de poteſtate Concilii ſupra Papam ad perſpiciendam mentem Concilii quam ſolam hic inquirimus, juvat hic attexere quæ docte Cardinalis de Turrecremata, qui etiam Concilio interfuit, reſpondet in ſumma de Eccleſia lib. 2. c. 99. Hæc quippe, etſi pluſcula, magis elucidant ſenſum & ſtatum hujus Concilij. Non eſt verum, inquit, imo falſum quod adverſarii dicunt: videlicet quod Conſtantiæ declaratum ſit ſive decretum, quod univerſalis Synodus in Spiritu ſancto legitime congregata generale Concilium faciens, Eccleſiam militantem repræſentans, poteſtatem à Chriſto habet immediate, cui quilibet cujuſcumque ſtatus, ſive dignitatis etiamſi Papalis exiſtat, obedire tenetur, &c. Plane nunquam in Conſtantia ſub hac forma legitur aliquod decretum factum: declaratio autem facta per Patres illos ſub obedientia Ioannis XXIII. congregata emanavit ſub hac forma; *Hæc ſancta Synodus Conſtantienſis generale Concilium faciens, pro extirpatione præſentis ſchiſmatis & unione ac reformatione Eccleſiæ in capite & in membris fienda, declarat, quod ipſa in Spiritu ſancto congregata generale Concilium faciens, & Eccleſiam Catholicam militantem repræſentans, poteſtatem à Chriſto habet immediate, cui cuilibet, &c.* Ecce manifeſte quod decretum illorum Patrum non loquitur univerſaliter; ſed de illa ſingulariter, pro cujus tempore non erat in Eccleſia unus Paſtor totius Eccleſiæ indubitatus. Et ita patet primum, videlicet quod falſum ſit quod tale decretum in forma qua proponitur, factum fuerit Conſtantiæ.

Secundo non militant quæ inducuntur de Concilio Conſtantienſi, quoniam dato quod tale decretum quod dicitur per adverſarios ibi fuiſſe factum, non habet neceſſitatem, quoniam hoc quod adverſarii præſupponunt, videlicet quod fuerit ab univerſali Concilio legitime congregato. & repræſentante univerſam Eccleſiam militantem, eſt valde dubium apud multos, imo plurimorum judicio, ſcilicet eorum, qui fuerunt de obedientia Gregorii & Benedicti, falſum: quoniam ſicut apertiſſime patet ex geſtis illius congregationis, decreta illa, ſi ita ſint appellanda, facta ſunt ſolum à Patribus aliquibus obedientiæ Joannis XXIII. Pro quo notandum quod congregatio illa Conſtantiæ celebrata tria tempora habuit. Primum fuit in quo ſola obedientia præfati Joannis Balthazar Conſtantiæ convenerat. Secundum tempus fuit, in quo Angelus Corarius vocatus in obedientia ſua Gregorius XXII. juri ſuo cedens, præfatæ congregationi ſub certis modis & formis ſe conjunxit. Tertium tempus eſt, in quo Reges & Principes ac Prælati obedientes Petro de Luna Benedicto XIII. vocato in obedientia ſua, per ſuos oratores nova facta convocatione Concilij, ſe univerunt præfatæ congregationi ad pacem dandam univerſali Eccleſiæ, & fuimus nos tunc præſentes in minoribus conſtituti; pro quo ſolo tempore convenientibus omnibus ſimul tribus obedientiis, fuit certum dicere quod univerſalis Eccleſia repræſentative congregata eſſet Conſtantiæ: nullus autem dubitat quin aſſerere, quod ſola obedientia Joannis faceret Concilium univerſalem Eccleſiam repræſentans, eſſet temerarium & ſcandaloſum aliis duabus obedientiis.

Tres ſtatus Concilii Conſt.

Tertio ea quæ inducuntur de decretis Concilij Conſtantienſis non militant, quoniam authoritati illius aliæ duæ obedientiæ ſcilicet Gregorii & Benedicti apertiſſima contradictione in plena congregatione ſe oppoſuerunt, & eorum contradictio fuit accepta. Contradixit ac reclamavit imprimis Gregorius ita in ſua obedientia vocatus, qui verum ſe Romanum Pontificem aſſerens & ſcribens, mittens poſt præfatam declarationem factam ab illis de obedientia Joannis oratores ſuos ad Conſtantiam, committit eis Dominis ſcilicet Cardinali ſancti Sixti, Joanni electo Patriarchæ Conſtantinopolitano, Archiepiſcopo Treverenſi, Comiti Palatino, Carolo de Malateſta authoritatem, congregationem ipſam Conſtantienſem, in quantum per ſerenitatem Regiam, & non per Balthazar ſe nuncupari facientem Joannem XXIII. vocatum vice ſua convocandi & authorizandi Generale Concilium, remota tamen omnimode inde prædicti Balthazar præſidentia & præſentia ab eiſdem, &c. verba ſunt formalia Bullæ datæ authoritatis præfatis oratoribus, quæ inſerta eſt in geſtis præfati Concilii. Quod autem hæc verba & geſta Domini Gregorii præfato decreto contradicant & opponantur, manifeſtum eſt. Contradixit propterea eidem decreto obedientia Dominorum Regum, Prælatorum & Principum & communitatum, qui Petro de Luna Benedicto 13. vocato tanquam vero Summo Pontifici univerſalis Eccleſiæ adhærebant. Nam ut ex geſtis ejuſdem Concilij patet, pro eo quod tenebant præfatos Patres Conſtantiæ congregatos ſub obedientia Joannis ſive etiam Gregorii, non facere Concilium univerſale, nec eorum congregationem repræſentare Eccleſiam Dei Catholicam, noluerunt ſe unire illi, niſi prius juxta compacta in Narbona cum bonæ memoriæ Domino Imperatore Sigiſmundo nova fieret per eos, apud quos veram eſſe arbitrabantur Dei Eccleſiam, Concilii convocatio, ſicut & factum eſt nobis præſentibus in minoribus conſtitutis. Quæ omnia ita facta eſſe & ab omnibus acceptata Synodus ipſa Conſtantienſis per diverſas ſeſſiones apertiſſime teſtatur. Quibus tribus obedientiis ita in nomine Chriſti Conſtantiæ convenientibus ſub intentione celebrandi Concilium univerſale, habita eſt certitudo & fides apud omnes Chriſti fideles univerſale Concilium univerſalem Eccleſiam repræſentans Conſtantiæ celebrari, & non ante concurrente ambigua inter fideles concertatione, apud quem trium pro Pontificibus Romanis ſe gerentium Apoſtolicæ ſedis authoritas reſideret & Principatus: ut enim teſtatur devotiſſimus Bernardus libro quinto de conſideratione: *Fides ambiguum non habet, aliàs ſi habet, fides non eſt, ſed opinio.* Ex qua contradictione duarum aliarum obedientiarum clariſſime perſpicit quiſque doctus quam præſumptuoſa ſit illa aſſertio: quod obedientia illa Balthazar Conſtantiæ conveniens, faceret Concilium univerſalem Eccleſiam repræſentans.

Quartò ea, quæ inducuntur de decretis Concilii Conſtantienſis, nullius ſunt roboris aut momenti, quoniam in illorum determinatione non modo non intervenit univerſalis Eccleſia, ſed obedientia una tantum, ſcilicet Joannis XXIII. ut dictum eſt: ſed etiam non integre tota illa obedientia, quoniam plures Patres doctiſſimi illius obedientiæ non præſtiterunt conſenſum aut aſſenſum ſuum, item nec ipſe in ſua obedientia vocatus Joannes XXIII. quoniam cum poſt receſſum ſuum à Conſtantia *Scaphusè* conſtitutus audiret præfatam declarationem concluſam, Dominis oratoribus Chriſtianiſſimi Regis Franciæ viſitantibus eum, videlicet Domino Duce Bavariæ, Domino Nicolao de Calavilla aliiſque eorum collegiis amaro animo conqueſtus eſt, falſa quædam & erronea adverſus authoritatem Rom. Pont. decreta per æmulos ſuos poſt receſſum ejus eſſe concluſa.

Concil. Conſtāt. pro authoritate Summi Pontif.

Quinto præfata decreta Concilij Conſtantienſis non militant, quoniam nunquam fuerunt per omnes alias obedientias ſimul approbata, imo nec repetita, imo tota Synodus ex tribus obedientiis congregata ſtatutis ſuis videtur deſignaſſe decretum illud nunquam in mente ſua inſediſſe. Quod patet ex duobus. Primo ex eo quod in Seſſ. 36. ita dicitur: *Sacroſancta Synodus Conſtantienſis ſtatuit & decrevit, quod futurus Romanus Pontifex per Dei gratiam de proximo aſſumendus cum hoc ſacro Concilio, vel deputandus per ſingulas nationes debeat reformare Eccleſiam in capite Romanæ Curiæ ſecundum æquitatem & bonum regimen Eccleſiæ, &c.* & ſequitur in 13. art. *Propter quæ vel quomodo Papa poſſit corrigi vel deponi.* Ecce quod manifeſte debeat intelligi, quod B Synodus illa hoc diſcernens non approbaverit, aut mente habuit illa decreta prima Conſtantiæ. Secundo ex illo quod præfata Synodus Conſtantienſis, poſtquam Papa Martinus fuit creatus, morem obſervando antiquorum Conciliorum humiliter petivit ab eo confirmationem & roborationem omnium quæ fecerat: cum autem confirmare & roborare ſuperioris authoritatis ſit, planiſſimum eſt quod Synodus illa integra ex omnibus obedientiis Chriſtianitatis non erat hujuſmodi fidei, quod Concilium univerſale habeat à Chriſto immediate poteſtatem, cui etiam Papa obedire teneretur.

Sexto, præfatum decretum Conſtantienſe non militat, quoniam per Apoſtolicam ſedem non fuit approbatum, imo videtur per Dominum Martinum C reprobatum, ſive annullatum in condemnatione erroris Joannis wiclef & Joannis Hus, inter quos ut patet in bulla quam approbante Conſtantienſi Dominus Martinus miſit univerſis Prælatis nationis Germaniæ, unus articulus condemnatus eſt; *Quod Petrus non eſt nec fuit caput Eccleſiæ ſanctæ.* Secundus articulus, de quo mandat præfatus Dominus Martinus Prælatis & Inquiſitoribus fidei, ut inquirant ſuſpectos de præfatis erroribus, *utrum credant quod Papa Canonice electus qui pro tempore fuit ejus proprio nomine expreſſo ſit ſucceſſor Beati Petri habens authoritatem in Eccleſia Dei*, hæc ibi. Clariſſimum eſt autem quod hi duo articuli, per Dominum Papam aſſentiente & approbante Concilio plenario Conſtantienſi, videlicet quod D Papa ſit caput ſanctæ ſedis Catholicæ, id eſt Univerſalis, & quod habeat ſupremam poteſtatem in Eccleſia Dei, non poſſunt ſimul ſtare cum decreto illo, quod Conſtantiæ factum legitur per quoſdam de obedientia Joannis Balthazar de ſuperioritate Conciliorum ſupra Papam; quoniam ut habetur in cap. inferior. diſt. 21. *Sola ſedes potior inferiorem convenienter abſolvit*, nec poteſt quiſquam, qui inferioris authoritatis eſt, eum, qui majoris poteſtatis eſt, adigere aut propriis ſubjugare diffinitionibus. Si Papa manens Papa alterius judicio præter quam Dei ſubjacet, non poteſt ſtare in veritate articulus ille diffinitus Conſtantiæ per Dominum Martinum, quod Papa ſupremam poteſtatem habeat in Eccleſia, ut in ſuperioribus etiam deduximus. E

De Gerſone Cancellario Pariſienſi.

Ex quibus patere poteſt non ſatis perſpectam eſſe mentem Concilii Conſtantienſis ab his qui putant illud definiviſſe abſolute omnimodam poteſtatem Concilii ſupra Papam ac in omni caſu. Nec ita abſoluta erat Pariſienſium ſententia aut Gerſonii cujus maxime ductu ac laboribus unio reſtituta eſt Eccleſiæ, ut poſt Deum optimum illius conſiliis ac ſollicitudini tribui poſſit. Qui enim illius operibus ann. 1606. Pariſiis editis vitam ejus præfixit, refert tunc concluſum fuiſſe, authoritatem ſanctitatem & unitatem Eccleſiæ Catholicæ iſtoc ſymboli articulo obſignatam, (Credo unam ſanctam A Eccleſiam Catholicam, &c.) non penes Antipapas (qui manibus atque pedibus unitatem Eccleſiæ impedire conabantur) ſed tantum penes eos qui conſilio, re & opere pacem, atque unionem procurarent, reſidere, & proinde iſtis invitis atque reclamantibus, Concilium unius obedientiæ, ut Gerſonius appellat, indici & cogi poſſe, &c. Aliud eſt præferre authoritatem unius ſupra alterum abſolute & in omni caſu, aliud illam præferre in certo caſu, ut tempore ſchiſmatis cum plures ſibi attribuunt principatum Eccleſiæ & dubium eſt cui competat potius, aut cum Papa eſſet hæreticus, aut etiam forte in quibuſdam aliis caſibus de quibus agunt qui tractatus inſtituerunt de auferibilitate Papæ. Conveniunt omnes orthodoxi in certis rerum humanarum eventibus (quos Deus avertat) B Eccleſiam ſibi ipſi providere poſſe, quia Deus in neceſſariis non deeſt. Quare Cajetanus ſcribens contra Gerſonium & ſcholam Pariſienſem, re non ſatis excuſſa criminatur ejus decreta tanquam pura puta ſomnia, ac imaginationes Gerſonij vocitat. Tract. de poteſtate laica & Eccleſiaſtica. Quo conſultius Doctor Navarrus in c. *novit.* de Judiciis. Non eſt, inquit, conſilium in præſentia definire cui principalius poteſtas Eccleſiæ fuerit a Chriſto collata, an Eccleſiæ toti, an vero ipſi Petro, propter illam maximam diſcordiam Romanorum & Pariſienſium: illi enim tenent Petro à ſucceſſoribus datam eſſe hanc poteſtatem atque ideo Papam, Concilio eſſe ſuperiorem: ij vero quibus Gerſon adhæret, totam datam eſſe toti Eccleſiæ licet exercendam per unum: atque adeo in aliquot ſaltem caſibus Concilium eſſe ſupra Papam. C Ubi indicat Navarrus in fluctuatione hujus difficultatis non abſolute ac in omni caſu Gerſonium intellexiſſe, Eccleſiæ authoritatem antecellere authoritati Pōtificiæ, ſed in quibuſdam caſibus in quibus determinandis ex Pariſienſibus Theologis alij ſtrictiores, alij vero laxiores inveniuntur, ut ſunt diverſa hominum judicia. Sed ut ad Gerſonium redeamus, an rogo, inquit, præfatus author vitæ illius, Pontificiæ authoritati infeſtus eſt, qui ſanctam ſedem Apoſtolicam monarchicam eſſe aſſerit, ut neque ab Eccleſia unquam tolli, neque in puram Ariſtocratiam, Oligarchiam, aut Democratiam mutari poſſit? Atque inſuper Pontificem maximum ſic à Chriſto Domino inſtitutum probat, ut Eccleſiam ſolo principatu monarchico ab hæ- D reticorum conventiculis & ſynagogis Sathanæ, dignoſci & ſecerni, atque ſolum Pontificem Conciliorum generalium convocandorum & comprobandorum authoritatem habere demonſtret.

Hæc breviter in defenſionem Gerſonis, ne per ſæcula traducatur quaſi adverſarius Sedis Apoſtolicæ. Extant autem plures ejus ſermones quos in Concilio Conſtantienſi habuit, & aliqui tractatus ad illud ſpectantes, *ut de modo ſe habendi tempore ſchiſmatis*, alii quoque de rebus in eodem ſtatutis. Habentur quoque tomo primo ejus operum, propoſitiones factæ in Concilio Conſtantienſi contra aſſertiones Fr. Matthæi Grabon Dominicani de ſtatu perfectionis Religionis Chriſtianæ & Religioſorum. *F. Matt. Grabon.* E Is natione Saxo ut è diametro wicleffo ſe opponeret qui religiones à diabolo proceſſiſſe contendebat, ut etiam clauſtra ingredientes vocaret diabolicos: è contra excommunicatos eſſe docebat communem vitam ducentes extra religionem approbatam, ſicque eam ſupra modum & veritatem extollebat, ut vix aliquid perfectionis agnoſceret & ſine peccato extra veras religiones à Papa approbatas: contra quem induxit Gerſo ſex propoſitiones oppoſitas falſæ iſtius doctrinæ, quam etiam coactus eſt reprobare, cum in ipſo Concilio examinata fuiſſet.

Notantur 26. ejus errores ex ejus libellis excerpti, nec non eorum revocatio, ac alia cauſa qua in hos errores inductus eſt tomo 1. operum ejuſdem Gerſonis, qui fortiter ſe iis oppoſuit in ſex dictis propoſitioni-

bus, in quarum quinta nonnihil ſugillat nomen ſtatus perfectionis à religioſis uſurpatum noviſſime, ut ait, cum ſint plures imperfectiſſimos tales religiones profiteri, & perfectio acquirenda quam dicit religio, non ſit perfectio acquiſita, atque ideo melius diceretur ex ejus mente via ad perfectionem, quamvis & addat nonnullos à perfectione impedire religionem quæ indiſcrete ſumitur vel non obſervatur.

Hoc autem non minus inter acta Concilij referri poſſet, quam damnatio Huſſitarum, aut ſceleratæ ac furioſæ aſſertionis Joannis Parvi beneficiis Ducis Burgundiæ corrupti, ut excuſationem haberet occiſi à ſe patratæ Ducis Aurelianenſis, cujus doctrinæ perverſitatem cum fortius expugnaſſet Gerſon & ejus in Concilio condemnationem promoviſſet in tantum odium & vitæ periculum à Duce Burgundiæ incidit, ut exacta Synodo in exilium ſpontaneum ſecedere, & vitam etiam mendicitate ſuſtentare elegerit, quam in Galliam redire, propoſita ſibi difficili peregrinatione in qua etiam Angelum cuſtodem vias ſibi præmonſtrantem nactus eſt, ut ipſemet deſcripſit in icone hujus peregrinationis.

Joannes Parvi minor.

Nec caret Angelico Duce, ſed caro viſibus obſtat.

Moritur tamdem Lugduni 1319. die Julij 12. ſepultuſque eſt in Eccleſia ſancti Pauli, ac in lapide ipſius membris ſuprapoſito hæc verba leguntur. *Pœnitemini & credite Evangelio.* Ubi etiam beneficiis miraculorum Jeſus Chriſtus ſuum famulum illuſtrare ac ejus ſanctitati clementer atteſtari dignatur. Cum autem in fine vitæ multos puerulos in templo congregaret catechiſandi cauſa, quibus in fine inſtructionis præibat in hac precatiuncula quam ab omnibus illis recitari volebat. *Deus meus Creator meus miſerere miſeri tui famuli Joannis Gerſon*, factum eſt ut omnes pueri urbis, eo defuncto, eamdem recitarent pro ejus quiete, etiam quidam adhuc lactentes & nondum loquelæ idonei. Tantum abeſt à vero quod hac proteſtatione, ſic ſalutem ſuam unius Dei miſericordiæ in ſolidum adſcribere voluerit, nullo miſſarum aut preculorum pro defunctis & ejuſmodi traditionum Pontificiarum habito reſpectu, ut hæc maligne detorquet Author catalogi teſtium veritatis. lib. 18. quaſi Catholici & Ortodoxi magnam Dei miſericordiam ſæpius non implorarent. Quantum autem operæ contulerit ad hanc Synodum præfatus Cancellarius indicant hi duo verſus ad ejus Iconem apoſiti, ſumpto nomine Sorbonæ pro tota facultate Pariſienſi, ut communiter ſolet, cum ipſe ex domo Regiæ Navarræ prodierit.

Gerſonis mors.

Quid Sorbona poteſt monſtras doctiſſime Gerſo,
Gerſo ſacroſancti duxque decuſque chori.

De alio decreto viva voce facto.

Refert ſanctus Antoninus Archiepiſcopus Florentinus 3. p. Summæ tit. 25. cap. 2. declaraviſſe Martinum V. vivæ vocis oraculo in eodem Concilio, confeſſarium excommunicatum, etſi notorium, modo non ſit nominatim excommunicatus nec notorius percuſſor clerici, valide poſſe abſolvere. Ex hinc à tempore hujus Concilij mos invaluit ut non vitentur niſi duo genera excommunicatorum, ſcilicet nominatim excommunicati & notorij Clericorum percuſſores, cum antea plures eſſent de vitandis excommunicatis difficultates.

Excommunicati qui vitandi.

Concludit autem inde Arcudius de concordia Eccleſiæ Occidentalis & Orientalis lib. 4. cap. 5. Parochos Græcos erratores in fide & ab Eccleſia ſejunctos valide abſolvere pœnitentes Græcos de fide bene ſentientes ac ſibi ſubditos, qui recurrendo ad eos pro abſolutione non peccant cum utantur jure ſuo, & illi tolerati ſunt ab Eccleſia & ex Concilio Conſtantienſi poſſunt valide abſolvere eo ipſo quod non ſunt nominatim tales declarati, ac denuntiati excommunicati,

Presbyter Græcus valide abſolvit.

A nec adempta fuerit illis talis poteſtas abſolvendi, licet mortaliter peccent adminiſtrando ſacramentum in ſtatu hæreſis. Nec obſtat quod alij Epiſcopi & Patriarchæ Latini à temporibus Innocentij III. deſignati ſunt: nam propterea Græcos Epiſcopos ſchiſmaticos licet & hæreticos nominatim non excommunicavit Pontifex, ſed tolerat ſpe concordiæ, vocatque ad concilia Generalia, habens tanquam Epiſcopos.

De modo ſe habendi tempore ſchiſmatis.

Frequentior erat hæc controverſia à morte Gregorij XI. in cujus locum Cardinales fere omnes Galli tumultuantibus Romanis, coacti ſunt Italum eligere Urbanum VI. dictum, de cujus electione ſubito pertæſi B ac eam invalidam arbitrati, juxta diſt. LXXIX. ubi dicitur *Si quis pecunia vel gratia humana aut populari vel militari tumultu ſine concordia & Canonica electione Cardinalium ſedis Apoſtolicæ fuerit inthroniſatus, non Apoſtolicus ſed Apoſtaticus habeatur*, alium elegerunt Clementem ſeptimum, qui Avinium ſe recepit. Hæcque fuit origo ſchiſmatis, quod uſque ad præſens Concilium duravit. Dum interim alter Pontifex in alterum eique adhærentes ſæviret per cenſuras, orate dubium erat graviſſimum apud plures de validitate ſacramentorum & de ſtatu ſalutis animarum. Qua de re cum plures tunc ſcripſerint, poſt eos Thomas Illyricus minorita ac Lutheranæ hæreſis acer impugnator tractatum edidit in quo ſunt hæ ſequentes aſſertiones (ſalvo ſemper in omnibus ſupe- C riorum ac ſapientiorum judicio.)

Quocumque de Papatu contendentium demonſtrato non eſt hæreticum dicere, A non eſt Papa: in caſu prædicto ſtat aliquos eſſe, apud quos iſtud pertinaciter aſſerere, A non eſt Papa, ſaperet hæreſim.

In ſchiſmate temerarium, & injurioſum & ſcandaloſum eſt aſſerere, omnes tenentes iſtam partem vel alteram vel omnes neutrales etiam abſolutos eſſe univerſaliter extra ſtatum ſalutis, vel excommunicatos vel rationabiliter de ſchiſmate ſuſpectos.

In ſchiſmate licitum, imo cautum eſt præſtantibus obedientiam iſti vel illi, eam ſub conditione tacita vel expreſſa tribuere.

Quacumque parte demonſtrata temerarium & ſcandaloſum & ſapiens hæreſim eſt aſſerere, ſacramenta D Eccleſiæ ſuam efficaciam non habere, aut Sacerdotes non eſſe conſecratos, pueros non eſſe baptizatos, ſacramentum altaris non eſſe confectum & ſimilia.

In ſchiſmate temerarium & ſcandaloſum eſt aſſerere, quacumque parte demonſtrata, quod non licet audire Miſſas eorum, vel ſacramentis non communicare, præſertim attenta diverſitate locorum, temporum atque perſonarum.

Poſſibile eſt aliquos veræ parti aſſentientes, veraciter eſſe ſchiſmaticos: & aliquos falſæ parti modo prædicto aſſentientes, ſchiſmaticos non exiſtere.

Salubrius, juſtius, tutius eſt quærere unitatem Eccleſiæ, inſiſtendo contra contendentes de Papatu, & hoc per viam ceſſionis utriuſque, vel ſubſtractionis obedientiæ, vel alterius licitæ coactionis, quam ſubditos per excommunicationis cenſuram vel aliter ve- E xare ſeu turbare, aut quod una pars Chriſtianitatis ab alterius communione pertinaciter ſeparetur.

Ratio primæ concluſionis hæc eſt, quoniam nulla propoſitio, ad cujus verificationem exigitur veritas unius propoſitionis contingentis & ad fidem impertinentis, eſt de neceſſitate aut integritate fidei: nam ſicut propoſitio copulativa, cujus una pars eſt contingens, eſt tota contingens, cujus una pars eſt falſa aut impoſſibilis, eſt tota falſa aut impoſſibilis, ſic in propoſito: conſtat autem quod ad verificationem illius, A. non eſt Papa, exigitur non ſola una, ſed multæ contingentes poſſe eſſe veras, ut quod electio ſit rite celebrata, & ab illis qui habebant poteſtatem, & conſimiles multæ. Ex ſimili ratione colligitur quod

quocumque demonſtrato ſacerdote, iſta non eſt hæretica, iſte non eſt ſacerdos & conſequenter ſequitur quod nec iſta, hoc non eſt corpus Chriſti in altari, &c.

Ratio ſecundæ propoſitionis, quoniam propoſitio dicitur ſapere hæreſim, quando ex ipſa coaſſumptis aliquibus veris, quæ rationabiliter negari non poſſunt, ſequitur error in fide, ſed poſſibile eſt aliquos homines per revelationem vel aliter ſic certificatos eſſe, quod omnia rite facta ſunt in electione & conſecratione ejus in Papam, A. quod rationabiliter tunc dubitare non poſſunt. Si negant A. eſſe vel fuiſſe Papam, incidunt in errorem illum quod rite electus & conſecratus in Papam, non eſt nec unquam fuit Papa, & quod non ſuccedit Petro, & ſimilia quæ ſunt hæretica.

Ratio tertiæ concluſionis, quia multi ſunt ex utraque parte & neutrales, quibus non eſt materia ſchiſmatis clarificata, quin rationabiliter poſſint negare vel dubitare iſtam propoſitionem, quocumque contendentium demonſtrato, A. eſt aut fuit rite electus, A. non eſt ſchiſmaticus aut hæreticus, & conſimiles ad quas ſequitur, A. non eſt Papa, aſſumptum docet experientia, & tot doctorum diverſæ adverſæque ſententiæ: & conſtat multos eſſe ſimplices, qui ad talia dubia inveſtiganda non tenentur alios ſequi, nec moventur favore, vel odio, vel quæſtu ad conſentiendum huic parti vel illi, & parati ſunt obedire veritati ſufficienter agnitæ, nec ſunt pertinaces, igitur nec excommunicati, nec de ſchiſmate rationabiliter ſuſpecti.

Bona fides multos excuſat.

Ratio quartæ concluſionis colligitur ex præcedenti, & per ſimile de adoratione hoſtiæ in altari, dum occurrit aliqua dubitatio, quod presbyter celebrans non compleverit omnia rite ad conſecrationem requiſita, ſufficit enim adorare ſub conditione implicita, imo ſemper debet ſubjungi conditio implicita, iſta videlicet vel ſimilis, ſi omnia rite facta ſint ſecundum inſtitutionem Chriſti & Eccleſiæ. Cur igitur in caſu ſchiſmatis multum dubio, & quod non tam propriæ tangit ſtatum ſalutis & fidei, non poterit apponi conditio iſta vel conſimilis? ſi talis fuerit canonice electus & conſecratus, & non ſit hæreticus aut ſchiſmatice depravatus.

Ratio quintæ concluſionis manifeſta eſt advertenti, quoniam neque ſchiſma, neque hæreſes, neque aliud quodcumque vitium obſtat in miniſtro, quin Sacramentorum collatio habeat ſuam efficaciam, dummodo conferentes intendant id facere, quod Chriſtus & Eccleſia inſtituerunt, & recipiens illud recipere, ſicut rationabiliter præſumi debet de omnibus. Si autem aliquæ reperiantur ſanctorum authoritates, dicentes ſchiſmaticos & hæreticos non habere ſpiritualem poteſtatem, ſcilicet ſacramentalem, & ita non poſſe ſacramenta Eccleſiæ conferre, ſemper ſunt intelligendæ de illis hæreticis & ſchiſmaticis, qui formam Eccleſiæ non ſervant eſſentialem in collatione ſacramentorum, nec intentionem habent facere quod facit Eccleſia, vel intelliguntur quantum ad legitimum uſum illius poteſtatis, non autem ſunt referendæ ad ipſam eſſentiam poteſtatis, vel etiam ſunt intelligendæ (ſicut dixi in ſermone propoſito de Eccleſiæ clavibus, in quæſtione illa, utrum Epiſcopus hæreticus poſſit conferre Ordines) quantum ad rem Sacramenti ſive effectum ſaluriferum eorum qui recipiunt, pro eo quod Spiritus ſanctus non confert gratiam extra Catholicam Eccleſiam: quicumque enim ſcienter ab iis accipiunt ſacramenta, peccant; niſi Sacramentum baptiſmi in articulo neceſſitatis, & ita impediuntur quantum ad rem Sacramenti, ſcilicet utilitatem & fructum illa ſacramenta.

Adverte tamen quod hæretici & ſchiſmatici pertinaces, quos conſtat vere eſſe ſchiſmaticos, nullam habent poteſtatem juriſdictionis, ſecundum quod ponitur in c. *didicimus* 24. quæſt. 1. ubi dicitur: Didicimus omnino hæreticos & ſchiſmaticos nihil habere juris ac poteſtatis, unde nec abſolvere nec excommunicare poſſunt. De hac etiam poteſtate habetur in c. *Novatianus*. 7. q. 1. & extra. *de ſchiſmaticis* c. 1. unde & ibidem dicit Gloſſa, quod dum Eccleſia habet paſtorem hæreticum vel ſchiſmaticum, vacare dicitur. ſupra *de reſcript.* c. 1.

Ratio ſextæ concluſionis ex præcedentibus manifeſtatur, quoniam nihil debet rationabiliter à talibus impedire excommunicatio lata, ſi non adſit pertinacia: nunquam excommunicatio intenditur ferri niſi in pertinaces, qui non ſunt parati audire Eccleſiam; alioquin fruſtra ferretur excommunicatio, imo damnabiliter in Eccleſiæ deſtructionem: non autem data eſt poteſtas miniſtris Eccleſiæ quibuſlibet ad deſtructionem, ſed ad ædificationem ſecundum Apoſtolum, quemadmodum medicina datur, prout conferre poſſit ſanitati, & ſanitas homini. Sic finis excommunicationis eſt ſubditorum emendatio, quod ſi clare per excommunicationem videtur, aut videri debeat non ſequi emendatio vel fructus, ſed damnabilis in oppoſito conferri videatur ſecundum Auguſt. in parabola de zizaniis, Matth. 13. cum ibidem notatis. Rurſus iſta concluſio aperte trahitur ex tertia & quarta concluſionibus; ſi enim multi ex utraque parte ſunt in ſtatu ſalutis & non pertinaces, imo parati ſtare & mori in veritate agnita ſufficienter, aut qui ſub conditione etiam falſæ parti aſſentiunt, quæ conditio etiam eoſdem ab errore damnabili reddit excuſatos, conſtat quod tales non debuerunt nec potuerunt excommunicari, & per conſequens nec eorum communicationem prohiberi. Si dicatur quod etiam excommunicatio injuſte lata eſt timenda, hæc propoſitio male intelligitur à pleriſque & ſcrupulos varios & periculoſos ingerit: tamen quantum ad præſens ſufficit reſpondere, quod ſi lator non reporetur judex, eadem executione qua hoc fit, poteſt conſequenter excommunicatio non tenere. Et quia multi tenentes unam partem debent rationabiliter tenere, quod alij ſint in ſtatu ſalutis non pertinaces & parati ſtare juri agnito, imo qui forte ſuo Papæ aſſentiunt ſub conditione, poſſunt ex hoc communicationem eis impendere, non enim debent ſuo Papæ tale crimen imponere, quod voluit homines non pertinaces excommunicare, vel eos qui tenent Antipapam, ſub conditione tamen rationabiliter appoſita, ſi & in quantum fuerit rite electus, & non aliter à communione Eccleſiaſtica canonice ſegregare.

Excommun. non ſemper ligat.

Ratio ſeptimæ concluſionis eſt, quia ſtat aliquem veræ parti aſſentientem & pertinacem eſſe, quod vel propter quæſtum ad obediendum veritati agnitæ, ſi per Eccleſiam vel aliter reperiretur eundem errare, vel etiam dum in tanto dubio involuto pro ſua aſſertione ſuſtinenda, ſepararet ſe à membris veris & vivis ipſius Eccleſiæ: non eſt enim ſchiſma tantum in ſeparatione membrorum à capite, ſed etiam in ſeparatione pertinaci membrorum ad invicem, ut ſupra oſtenſum eſt. Ex quo conſequenter habetur, quod temerarium & periculoſum eſt pertinaciter unam partem vel alteram impugnare, & ab ejuſdem communione eam deteſtando declinare.

Ratio octavæ concluſionis perſpicua eſt ex præcedentibus, quoniam ubi radix & origo talis vel principalis ipſius ſchiſmatis conſiſtit, ibi eradicatio fieri debet, aut antidotum ſumi pro unitatis adeptione; ipſi enim ſunt qui peccaverunt, alij autem qui oves ſunt, quid meruerunt? Ipſi ſunt propter quos tempeſtas orta eſt in mari, dederunt denique & dant tunc ſcandalum propter quod ad illud removendum de neceſſitate ſalutis obligantur. Non negandum eſt quod quilibet pro parte ſua obligatur ſecundum donum à Deo præſtitum, quærere quæ ad pacem ſunt, hic orando, ille monendo, alter docendo.

Ultima pars, quod non expedit unam partem generaliter vitare alteram, & facere ſciſſuram in principalioribus actibus religionis Chriſtianæ, & fraternam

nam charitatem violare, patet ea præcedentibus & A principaliter ex 5. concluſione & ſexta. Verum eſt enim quod ſingularitas in opinione propria contumaciter alios condemnans, incomparabiliter videtur eſſe periculoſior & deterior, quam communicatio fraternalis per charitatem, quæ eſt compago membrorum Eccleſiæ, ſub intentione ſemper recta & firma de obediendo Eccleſiæ: Etenim qui aliter agit, pro incerto verum, ille ſe exponit violationi fraternæ charitatis.

Nec oportet allegare jura ſuper periculis & maledictionibus eorum qui non obediunt præceptis & inſtitutionibus ſummi Pontificis & ſententiis: habet enim locum talium allegatio apud illos, qui nulla poſſunt rationabili cauſa excuſari, quando ſciant vel ſcire debeant talem vel talem eſſe ſuum ſuperiorem. Si B vero eſt ignorantia probabilis apud multos de utraque obedientia, & apud neutros, non reputantur talibus ſententiis alligati.

Ex omnibus prædictis videtur poſſe elici quædam documenta. Primum eſt, quod in ſchiſmate poteſt apud plurimos applicari rationabiliter documentum Ambroſij ad Auguſtinum de jejunando vel non jejunando ſabbata, ſecundum diverſitatem temporum, locorum & perſonarum. Poteſt ſine periculo ſchiſmatis nunc illi, nunc iſti, modis iſtis obedire, & nunc cum iſtis, nunc cum aliis communionem præſtare: & hoc totum dicitur propter probabilem ignorantiam juris iſtius, vel illius partis: & ſuppoſito quod ab initio ſchiſmatis forte tentanda fuiſſet alia via, ad ſciendum ſi per excommunicationes aut prædicatio- C nes, vel aliter omnes ad unam obedientiam trahi potuiſſent: attamen cognito per experientiam quod talia nihil proficerent, imo nocerent, quod de die in diem major involutio ſequeretur, videtur faciendum ut dictum eſt.

Secundum documentum eſt, quod inter omnes ejuſdem obedientiæ expedit adhærere ſententiis latis a ſuo ſuperiore credito, alioquin non eſſet vinculum charitatis.

Tertium documentum eſt, de caſibus reſervatis Papæ, de diſpenſationibus & aliis in foro conſcientiæ vel publico, poſſunt homines ſecundum credulitatem ſuæ partis & ſeipſos quietare, pro facto tenendo id, quod eorum ſuperior creditus fecerit: neutrales autem videntur habere ſufficientem recurſum ad ordi- D narios, ad quos ſecundum eorum opinionem communiter loquendo, eſt poteſtas devoluta.

Porro in his omnibus quod patitur majorem difficultatem eſt validitas abſolutionis propter neceſſitatem juriſdictionis legitimæ. Cum enim hæc ſit eſſentialis ſacramento Pœnitentiæ, quod agit per modum medicinæ, ad quam non ſufficit ut ſanet hominem, quod habeatur aliquo medicorum judicio probabilis, niſi etiam reipſa bona ſit, majores erant conſcientiarum anguſtiæ, circa validitatem abſolutionis: ideoque Martinus V. decretum edidit in hoc Concilio, quod multis etiam hodie ſolatio eſt, dum aliquot paſtores ſint excommunicati, quod valida eſſet confeſſio facta excommunicatis, modo nominatim excommunicati non eſſent.

De notis cenſuræ, contra errores Vvicleffi & Huſſi.

Quid ſignificent notæ affixæ erroribus Vvicleffi & Huſſi, inquirunt plures. Ideo de ſignificatione harum notarum agunt Cardinalis Turrecremata lib. 4. ſummæ de Eccleſia parte 2. c. 11. Canus lib. 12. de locis. Bannes in 2. 2. D. Thomæ quæſt. 11. art. 2. Suares tract. de fide diſp. 19. ſect. 2. ex quibus poteſt intelligi Propoſitionem hæreticam eſſe, quæ adverſatur evidenter ſcripturæ ſacræ, aut propoſitioni quæ tanquam de fide definita eſt per Eccleſiam. *Hæreſis.*

A Propoſitio erronea adverſatur doctrinæ Catholicæ: aliud eſt autem fides, aliud doctrina Catholica, quæ ea intelligitur quæ per evidentem conſequentiam colligitur ex fide, quæ tamen nondum eſt definita ab Eccleſia, vel propoſita tanquam traditio Apoſtolica vel ſacra ſcriptura. Tali autem doctrinæ propoſitio contraria dicitur erronea a modeſtis Theologis, etſi indirecte ſit hæretica. *Propoſitio erronea.*

Si autem propoſitio adverſetur concluſioni Theologicæ quæ deducatur per conſequentiam non ita evidentem, valde tamen probabilem & moraliter loquendo quaſi neceſſariam, dicitur error. *Error.*

Propoſitio ſapiens hæreſim ea eſt, quæ licet aliquando poſſit habere bonum ſenſum, tamen ex quibuſdam circumſtantiis vel ex parte aſſerentis vel ex- B temporum calamitate cum non ſit ſatis modificata, ſaporem quendam habet hæreſis judicio prudentum & ſapientum. Ut ſi legeretur in libro Arriani, Pater major me eſt. *Sapiens hæreſim.*

Propoſitio temeraria eſt quando aliquis aſſerit quidpiam contra communem opinionem Eccleſiæ aut Theologorum in materia gravi ſine magna authoritate: ut ſi quis diceret B. Virginem non fuiſſe aſſumptam in cœlum in corpore, aut mundum intra centum annos finem habiturum. *Temeraria.*

Propoſitio ſcandaloſa quæ affert cauſam ſcandali circa aliquam doctrinam & veritatem fidei. Ut ſi quis pro concione publica incommoda omnia confeſſionis enumeraret, vel jejunij Eccleſiaſtici. *Scandaloſa.*

Propoſitio injurioſa quæ detrahit ſtatui alicui fide- C lium, aut notabili perſonæ. *Injurioſa.*

Propoſitio ſeditioſa quæ diviſionem induceret in populo, ut ſi quis diceret malo Prælato aut Principi non eſſe obediendum. *Seditioſa.*

Propoſitio male ſonans ac piarum aurium offenſiva, quæ aliquid profert indecens aut iniquum in materia pietatis ac religionis. *Male ſonans.*

Quantum autem in pluribus hujuſmodi propoſitionibus detrahebant myſterio redemptionis Vvicleff & Hus, tantum illud idem myſterium aſſerit & vindicat hæc Synodus, dum talibus notis ipſas afficit.

Iudicium Sanctesii Ebroicensis Episcopi de Conſtantienſi Synodo repetit. 10. c. 4.

D Adverſarij calumniantur hanc Synodum, & proſcindunt miris convitiis, quaſi minime generalem, & quaſi per imperitiam lapſa ſit à præcepto Domini, ipſumque irritum fecerit propter conſuetudinem per obreptionem introductam: & quaſi per temeritatem & arrogantiam ac propter traditionem ſuam à veteri & anteriori Eccleſia defecerit, in qua viguit ſub utraque ſpecie Euchariſtiæ adminiſtratio, tametſi eadem ſcandala & pericula immínerent: quaſi denique per imprudentiam, ſine rationabili cauſa remedium iniquum obortis ſcandalis adhibuerit, cum alia adeſſent æquiora, etiam per Eccleſiam comprobata, nimirum ut conſervato calice provideretur de vaſis idoneis, fiſtulis atque aliis modis, quibus populus ſine effuſione atque irreverentia communicare poſſit, cum etiam noſtro tempore Græci omnes & Æthiopes Chri- E ſtiani viam illam nobis commonſtrent.

Hæreticis innatum nullam Synodum amplecti, niſi per eam quo jure quave injuria obtineant, quod cupiunt. Ab Arrianis nunquam Nicæna, nec à Neſtorianis Epheſina, nec ab Eutychianis Chalcedonenſis Synodus, pro generali & legitima habita fuit vel credita; ſed eas, à quibus damnantur, ſolent imperitiæ accuſare. Certe ſi quæ Conſtantiæ convenit multitudo Prælatorum, non meretur nomen univerſalis Eccleſiæ vel Synodi, quia Græci non interfuerunt, nec Nicænum Concilium jure diceretur generale, quia non legitur quiſquam ibi ex Gallia aut Germania adfuiſſe. Si autem, ut veritas habet, hoc nomen me- *Quando Concilium*

Generale dici debeat. tuto ſibi vendicat multitudo paſtorum à primo paſtore Eccleſiæ convocata, reliquis animo & conſenſu præſentibus, qui ob rationabilem cauſam abſunt corpore, æque Conſtantienſis Synodus generalis fuit, ut Nicæna. *Lib. 2. de Baptiſmo c. 4.* Sic Paulus corpore aberat, ſed ſpiritu præſens in Eccleſia Corinthiorum agebat, quando inceſtuoſus ille Satanæ tradebatur. Sic Auguſtinus dicit plenario Concilio obtinuiſſe Catholicam ſententiam, contrariam errori Cypriani: ubi plenarium Concilium non eſt neceſſe intelligere, omnium totius orbis Epiſcoporum in unum locum conventum, ſed conſenſum omnium Patrum totius orbis, qui etiam ipſo ſilentio in aliorum ſententiam pedibus tranſierunt, aut ſcriptis ſuum ſuffragium ſunt conteſtati: quemadmodum Euſebius ait ex provincialibus Synodis de Paſchate Patres inter ſe contuliſſe per epiſtolas, atque ex actis generalium Synodorum ita ſolitum fieri conſtat. *Lib. 5. c. 23. 25.*

Quod ſi qui ſchiſmatici vel hæretici Epiſcopi fuerint corpore & animo, non imminuit authoritatem Concilij plenarij, quoniam tales jam ad Eccleſiam Chriſtianam non pertinent, ſicut ſcriptura pronunciat cunctas undecim tribus, imo omnes filios Iſrael concurriſſe contra Benjamin ad ultionem impuri flagitij, & tamen inventi fuerunt habitatores Jabes Galaad ibi non fuiſſe. Hi enim quia ſe à facto totius populi dividebant, à populo Iſrael reputantur extranei, ideoque ab aliis omnes internecioni traduntur. Græci certe quamvis eſſent ſciſſi & diviſi a Latinis tempore Conſtantienſis Synodi, tamen nunquam tum, nec poſtea, quando ad unionem redierunt, ſtatuto unius ſpeciei reclamarunt, imo huic cum aliis Eccleſiæ Latinæ dogmatibus conſenſerunt, & ſubſcripſerunt Florentinæ Synodo, quæ Conſtantiæ primum conventum habuit.

Quod ſi Prælatorum multitudo, ſi in ſcripturis & libris Patrum exercitatio, ſi zelus ac ſtudium inſtaurandæ doctrinæ & diſciplinæ Chriſtianæ collapſæ, ſi prudentia & experientia, quibus pollebant plerique ibi præſentes, attenderetur, opinor Concilium iſtud cum omnibus, quæ unquam de toto orbe Chriſtiano coacta fuerunt, comparari ac fortaſſe anteferri poſſe. *Concilij commendatio.* Interfuerunt enim quinque Patriarchæ, triginta tres Cardinales, quadraginta ſeptem Archiepiſcopi, ducenti viginti octo Epiſcopi, ducenti ſeptemdecim ſacræ Theologiæ, & trecenti triginta unus Juris utriuſque Doctores, cum multis aliis ex Oriente & Græcia præclaris viris, ut Acta & hiſtoriæ ea de re conſcriptæ teſtantur. Inter hos quaſi lumina emicabant inſignes viri Petrus de Alliaco Epiſcopus Cameracenſis, qui Synodo librum ſuum de emendatione Eccleſiæ obtulit, Joannes Gerſon quem, propter eruditionem & animi candorem ac fervorem erga puritatem Eccleſiæ, nemo non laudat adverſariorum; Nicolaus de Clamangis Archidiaconus Bajocenſis, vir emunctæ naris in notandis erroribus & abuſibus, qui tum etiam librum ſuum de corrupto Eccleſiæ ſtatu edidit; Vincentius Ferrarienſis inter ſanctos poſtea relatus, atque eius generis complures alij viri, qui tum temporis nec Pontifici, nec Clero, nec Principibus, nec populo, in his quæ ad fidem, bonos mores, Eccleſiæque reparationem pertinebant, nihil ſunt adulati, ut Acta ejuſdem Synodi oſtendunt. Non credis hoſce viros, atque eorum ſimiles potius paſſuros fuiſſe membratim diſcerpi, quam vel uni decreto aſſentiri, cui qui ſubſcriberet, ſacrilegium committeret, & verum Chriſti membrum eſſe deſineret. *Nota de commun. ſub una ſpecie.* Cur vero Canon de Communione unius ſpeciei præfatur, matura plurium Doctorum tam divini quam humani juris deliberatione præhabita, niſi ut intelligas nihil ibi præcipitanter aut inconſulto prolatum, diſcuſſum & deciſum, ubi tot excellentes viri ac pij diu multumque prius rationum momenta apud ſe expenderunt, & inter ſe contulerunt, ac continuis precibus & votis cum vitæ ſanctitate conjunctis, veritatem à Spiritu ſancto comprecari ſolebant? ſi poſt cibum capere Euchariſtiam præcepiſſet Chriſtus, nemo, ait Auguſtinus, eum morem mutaſſet, quia Chriſtus ſuis obnitentibus obſtitiſſet, & à via veritatis & præcepti aberrare non ſiviſſet. Quanto minus ubi non fuerunt duo ſoli aut tres in ejus nomine congregati, ſed omnes univerſi orbis Chriſtiani aquilæ, & cœleſtes magis quam humani viri? Hoc eſt blaſphemare Chriſtum, qui oravit, ut Petri & Cathedræ ejus fides non deficeret. Hoc eſt blaſphemare Spiritum ſanctum, quaſi male functus officio non arguerit mundum de peccato; ſi Chriſti præceptum violavit, & ſacrilegio ſe contaminavit. Nemo Concilio teſtitit nec tum, nec poſtea ex Eccleſiis, vel viris Catholicis: tantum inventi ſunt, qui refragarentur, infecti aliis hæreſibus & ſordibus in Bohemia, & Moravia. Propterea in adverſarios valere debet Marciani Imperatoris poſt definitionem Chalcedonenſis Synodi reſponſum hoc: Vere impius & ſacrilegus eſt qui poſt Eccleſiam & tot Sacerdotum ſententiam, opinioni ſuæ aliquid tractandum relinquit.

Porro Chriſtianis ſatis eſt argumenti, Chriſtum non tuliſſe legem vel præceptum de communione ſub utraque ſpecie tanquam neceſſaria, quod Eccleſia congregata poſt multam & maturam deliberationem tot doctorum hominum, cenſuit communionem ſub una ſpecie populo ſufficere, quoniam eam non permiſiſſent Chriſtus & Spiritus ejus id decernere, ſi de utraque contrarium promulgaſſent præceptum. Sed nec Chriſtus nec Spiritus ejus irrepere ſiviſſent pravam conſuetudinem, ſeu potius corruptelam præcepti divini ex tali communione, ſed ſtatim obrepenti reſtitiſſent, & invaleſcenti oppoſuiſſent veritatis repagulum, nec ultra progredi & obtinere fuiſſent paſſi. At ex eo quod ei naſcenti peſſimi quique conſenſerunt, & proborum fulta ſuffragio contra improbos & hæreticos emerſit, atque in univerſali Concilio à tota Eccleſia ſuſcepta eſt & confirmata, judicium eſt maximum ductu Spiritus ſancti eam cœpiſſe: & contra conſuetudo directione Spiritus ſancti inchoata, & à ſanctis Patribus diutiſſime obſervata, atteſtatur Concilij conſtitutionem Deo & Spiritui ſancto gratam ac ratam eſſe. Non enim Spiritus ſanctus Eccleſiam tantum regit ac moderatur per conſtitutiones & Canones, ſed etiam per pias conſuetudines & earum introductionem: quemadmodum contra Cyprianum & ab eo coactam Carthaginenſem Synodum provincialem, conſuetudini ſcripturas & præceptum Domini objicientem, Stephanus Romanus Pontifex & Catholici deffendebant, de non rebaptizandis qui ab hæreticis tingebantur; quod tandem per Nicænam Synodum & Auguſtini acumen veriſſimum eſſe compererunt & evicerunt.

Non igitur Synodus Conſtantienſis per conſuetudinem & conſtitutionem ſuam irritum fecit mandatum Dei de utraque ſpecie, quod nullum eſſe ſcivit, ſed gratiæ Spiritus ſancti ſacrilegia & hæreſes de Sacramento Euchariſtiæ repurganti non reſtitit, quia vetus Eccleſia nuſquam credidit indici populo communionem utriuſque ſpeciei à Chriſto, imo multis ſuis exemplis docuit ſub unica arbitrariam eſſe & liberam, & ex utraque hanc vel illam alteri præferendam ex rationabili cauſa.

CONCILIVM BASILEENSE

VNIVERSALE EX PARTE REPROBATVM.

SIGISMVNDO IMPERANTE, pro reformanda Eccleſia inchoatum, anno Dom. 1431. Pontificatus Eugenij IV. anno 1.

HActenus in Eccleſia nullum fuit Concilium quod majori cum moleſtia celebratum fuerat. Duravit fere ſeptem-decim annos. Omneſque qui authoritatem ſummi Pontificis Conciliis anteponunt, illi detrahunt ſicut & Conſtantienſi, cum utramque ſupremam ſibi in definiendo ſtatuendoque authoritatem tribuat: & ut res eſt ardua & difficilis quæ multorum exercet ingenia, non eſt unius hominis, ſed Eccleſiæ Judicare ; ait Joverius in præfatione hujus Synodi.

Quod ſpectat autem ad cauſam & progreſſum illius, hæc à Martino V. eius nominis Pontifice indicta, ope & auxilio Sigiſmundi adhuc Regis ex præſcripto Conſtantienſis Conſilij congregata fuit, eo fine, ut in ea de moribus fidelium reformandis, & Curia Romanorum in melius mutanda ageretur, & Bohemorum motus, turbæ, ſeditiones & hæreſes componerentur. Præſidem Concilij inſtituerat Julianum Cæſarinum S. R. E. Cardinalem, Sediſque Apoſtolicæ Legatum. Poſt obitum Martini Eugenius Papa prædeceſſoris ſui inſtitutum ſecutus, idem Concilium confirmavit, & ut inchoaretur, prædicto Iuliano ſerio demandavit. Cumque maxima Prælatorum multitudo ex univerſo orbe Latino Baſileam in dies ſingulos conflueret, atque 14. Calendas Auguſti 1431. initio Pontificatus Eugenij Synodus inchoata eſſet, multa de reformatione Romanæ Eccleſiæ in ea tractari cœpta fuere. Qua in re dum illi ſub ſpecie reformandæ Reipublicæ Chriſti, pleraque Romanæ Eccleſiæ privilegia, omnino tollere & antiquare ſtuderent ; Eugenius Papa Legato Sedis Apoſtolicæ revocato, Concilium, cujus inchoationem antea approbaverat, diſſolvit, & Ferrariam tranſtulit ; ea præcipue de cauſa, quod Græci de unione cum Romanis ineunda acturi, eum locum delegiſſent. De hoc Concilio Philippus Bergomas *in ſupplemento Chronici*, lib. 5. Pulcherrimum certe initium habuit, ſed turpiſſimum exitum propter ſchiſma excitatum & ſubſequutum, in quo Eugenius privatus & Amedeus eremita dudum Sabandiæ Dux ad Pontificatum ſummum invitus delectus fuit quem & Fœlicem quartum nominaverunt. Verum Eugenius cognita Concilij injuſtitia, Delphinum, Caroli Francorum Regis filium cum magno equitatu in Baſilienſes concitavit. Cujus planè impetu, ſtatim conventus ipſe diſſipatus eſt. Amedeus autem cum pacis & humilitatis amator exiſteret, mortuo Eugénio Pontifice, ſtatim nullis pulſatus precibus, Nicolao Pontifici ejus ſucceſſori humiliter ceſſit, & in loco priſtinæ humilitatis rurſus rediit: quo cognito Nicolaus & cæteri patres (confirmatis prius omnibus per eum geſtis) in patria ſua eum delegatum ex latere crearunt. Deficiens demum in ſenectute bona, poſt obitum, etiam miraculis clarus effulſit. Hæc ibi. Decreto Conſtantienſis Concilii ſtatutum fuerat, ut Papiæ celebraretur: *ſed cum peſtilente conſtitutione inficeretur Papienſe cœlum*, ut dicit Chronicon German. *placuit Pontifici concilium transferre Senas: cumque illuc ex multis Nationibus convenirent, multi quidem ex largitionibus promiſſis contra Martinum moliebantur, ut de Pontificatu dejiceretur: quod ubi animadvertit Pontifex, ſtatim Concilij conventum diſſolvit: & ne quis calumniari poſſet, Pontificem ſibi timere ſtatuit, poſt ſeptem annos Synodum Generalem celebrandam, eique Concilio locum deputavit Baſileam.* Sic ibi. Paulus Langius in Chronico Citizenſi Lauſannæ, anno Domini 1448. prævia obſidione orbis diſſolutum & diſſipatum fuiſſe, atque ex glorioſo principio humilem finem conſecutum eſſe ſcribit.

Oecumenica fuit hæc Synodus, eo quod auctoritate Pontificis indicta, ac primo nutrita, & ſub præſidio Iuliani Cardinalis continuata fuerit uſque, donec illicita poteſtate uſurpata in Pontificem Romanum, Pontifex Legatum ſuum, pluresque alios Epiſcopos avocaret. Quando vero poſt horum diſceſſum Synodus ſub præſidio Cardinalis Arelatenſis continuata, invitoque Pontifice prorogata eſt, non tantum Oecumenica, verum etiam legitima Synodus eſſe deſiit. Et propterea dicitur hoc Concilium *ex parte reprobatum*. Nam quod ſit reprobatum auctoritate legitima, conſtat ex Seſſione undecima Concilij Lateranenſis ſub Leone X. celebrati, ubi Conciliabulum ſchiſmaticum, ſeditioſum, & nullius prorſus auctoritatis appellatur. Nam eo tempore, quo Concilium in Pontificem ſententiam pronuntiare auſum eſt, omnes præcipui Epiſcopi diſceſſerant, & quidam Cardinalis Arelatenſis munus præſidendi ſibi aſſumpſerat. Et quia Epiſcopi pauciſſimi erant, introduxerunt in Synodum ingentem Presbyterorum multitudinem: ita ut contra omnem formam Conciliorum, non Epiſcoporum, ſed Presbyterorum ſynodus eſſet. *Synodus Presbyt.* Deinde eodem tempore agebatur Florentiæ Concilium alterum, in quo præſidebat ſummus Pontifex, & cum eo ſedebant Epiſcopi Latini & Græci ſine comparatione plures, quam eſſent Baſileenſes, & una cum Epiſcopis aderat Imperator Græcorum, & Legatus Imperatoris Latinorum: ut nullo modo dubitari poſſet, utrum ex duobus eſſet verum Concilium Eccleſiæ generale.

Dixi, hanc Synodum ex parte tantum reprobatam eſſe; quia Nicolaus V. pacis gratia approbavit Conſtitutiones, quæ de beneficiis Eccleſiaſticis editæ ac promulgatæ fuerunt: reliqua omnia, quæ aliorum Conciliorum Decretis & Conſtitutionibus non ſunt definita, judicio ejuſdem Nicolai, ſententiam prædeceſſoris ſui Eugenii hac in re imitantis, rejecta & improbata fuerunt. Viderit ergo Paulus Langius, qua ratione erroris maculas huic Synodo inuſtas abſtergere nitatur.

Certe parvi admodum æſtimatur à pluribus Theologis. Legi poteſt Andræas Duvallius Facul. Pariſ. Decanus tract. *de ſuprema Rom. Pontif. auctoritate*, in Anteloquio. Ac ex Eterodoxis Robertus Creyghtonius Notis ſuis in hiſtoriam Concilii Florentini. In Synodo Baſilienſi, inquit, huic noſtræ Florentinæ coætanea & corrivali, cum Epiſcoporum paucitate laborarent, ingentem Presbyterorum multitudinem invexerant contra omnem omnium Conciliorum conſuetudinem, ut non Epiſcoporum ſed Presbyterorum Synodus diceretur, & non dubium ſit quin noſtra Florentina ſit & generalis, & multis partibus Baſileenſi anteferenda.

SVMMA SESSIONVM XLV. hujus Synodi.

ANno Domini 1431. die 23. Iulii inchoatum eſt Concilium, ſeptima Decembris in Eccleſia S. Leonardi convenientes, decreverunt, primam Seſſionem celebrandam eſſe die Veneris, 14. Decembris, in Eccleſia Baſileenſi primaria. Quod eum per publicas literas valvis Eccleſiæ affixas ſingulis intimaſſent, omneſque ad Concilium convocari ſolitos vocaſſent tempore ſtatuto prædicti Patres convenerunt, pri-

mamque Seſſionem inchoarunt, qua cum Præſes Concilij habita Oratiuncula, omnes Epiſcopos ſui officij memores reddidiſſet, in præſentia Legatorum Regis Sigiſmundi, & Amadæi Ducis Sabaudiæ, lectum eſt Decretum Conſtantienſe de celebrandis poſt lapſum quinquennij aut ſeptennij Generalibus Conciliis. Addita eſt lectio Bullarum Martini V. & Eugenij, quibus Baſileam pro loco Concilij deſignaverunt, cum Senis inchoatum, ex juſtis cauſis iſthinc transferri oporteret, neque ibidem continuari poſſet.

His ita peractis, monentur patres Concilij, ut fidei Chriſtianæ propagandæ, paci procurandæ, moribuſque reformandis ſedulam operam impendant, de rebus in Synodo peragendis, domi ſecum diu multumque cogitent, cogitataque libere proferant. Deinde conſtitutum fuit, quo modo, quove geſtu ſinguli ſe habere debeant, quod dignioribus nihil præjudicij generari debeat, ſi vel loco inconvenienti ſederint, vel ordine præpoſtero ſententiam ſuam dixerint: Ne verò illi, qui ad Concilium vocati ſunt, ulla ratione impedirentur, eodem privilegio donati ſunt quo Patres Concilij Conſtantienſis, quos ſub pœna excommunicationis ſoli Pontifici reſervatæ, non modo non ſpoliari, aliiſve injuriis afficere, ſed neque per viam arreſti alibi detinere aut impediti licebat. Similis pœna conſtituta fuit in eos, qui vel verbis, vel factis, palam vel occulte, per ſe vel per alios Concilium impedire, turbare, aut diſſolvere conati fuerint. Inſuper Decretum eſt, ut qui totius Eccleſiæ cauſa Concilio interſunt, fructus beneficiorum ſuorum plene & perfecte percipiant. Ad extremum ordinati fuerunt Notarij, Inſpectores Notariorum, Concilii Promotores, & ſedium ordinatores: à quibus dum ſinguli inſtrumenta actorum petiſſent, finita fuit Seſſio I. Sed quatriduo poſt celebratam illam primam Seſſionem Eugenius Papa de plenitudine poteſtatis Apoſtolicæ, Concilium, ſi quod Baſileæ congregatum videretur omnino diſſolvit; aliudque poſt annum cum dimidio Bononiæ cui ipſemet intereſſet, rurſuſque aliud in decennio decreti Conſtantienſis Avenione celebrari indixit, præcipuam revocationis cauſam inſinuans unionem Græcorum Bononiæ tractandam. Unde multæ oblocutiones contra eum ſecutæ ſunt, multique plurium conqueſtus revocationem hanc improbantium.

Seſſio II.

Anno 1432. 15 Calendas Martij habita eſt Seſſio II. cujus initio declaratum fuit, hanc Synodum Baſileæ legitime congregatam fuiſſe: poſtea confirmantur Decreta Concilij Conſtantienſis de auctoritate Concilij Oecumenici, ejuſque poteſtate ac juriſdictione ſuper Romano Pontifice; de Epiſcoporum acceſſu non impediendo: quodque ſine licentia nemo ante finem Concilij diſcedere debeat.

Seſſio III.

Eodem anno, die 29. Aprilis. Seſſione III. judicarunt, ad extirpandam Huſſitarum hæreſim, motuſque bellicos in Bohemia ſedandos, ipſius Eugenij præſentiam neceſſariam eſſe. Quam rem dum Patres Concilij molirentur, noverunt ex ſiniſtra informatione motum, Pontificem diſſolutionem Concilij attentare. Quod ne fieret, per Oratores certos à ſe deputatos rogarunt.

Seſſio IV.

Quarta Seſſione, quæ eodem anno 14. Calendas Julij celebrata fuit, conceſſus eſt ſalvus conductus omnibus ad Concilium vocatis, vel in eodem, controverſos de fide articulos proponere volentibus. Vocatis vero ad Concilium Cardinalibus inhibetur, ne ſede vacante novam electionem alibi, quam in ſacri Concilij loco aggrediantur. Papæ autem inſinuatur, ne extra locum Concilij ullos Cardinales creare, vel à Concilio eoſdem avocare præſumat.

Seſſio V.

Seſſione quinta quæ habita eſt in Vigilia ſancti Laurentii, Iudices, Auditores, Procuratores, & Præcognitores, Notarij aliique Officiarii conſtituti ſunt cum eo mandato, ne ullius cauſæ judicium ultra tres menſes protrahant, neve præſentes in Concilio ad Curiam Romanam, vel alio avocari patiantur.

Seſſio VI.

Anno eodem, ſexta die Septembris habita fuis ſexta Seſſio, in qua Promotores Concilij Magiſter Nicolaus Amici & Hugo Berardi, Eugenij IV. contumaciam accuſarunt, quod Concilij prætenſam diſſolutionem non revocaſſet, nec citatus, per ſe vel per Legatos comparuiſſet. Tarentinus & Coloſſenſis Archiepiſcopi, Epiſcopus Magalonenſis, & Antonius de ſancto Viro, aliique pro Romano Pontifice intervenientes, Judicis incompetentis exceptionem, judicijque illius, quo Pontificia cauſa agitaretur, nullitatem allegarunt. Pro Cardinalibus vero ad judicium Synodale vocatis, allegata eſt juſta cauſa abſentiæ. Interpoſito itaque Decreto, cauſæ inquiſitio duobus Epiſcopis demandata fuit.

Seſſio VII.

Seſſione ſeptima habita ſexso die Novembris ejuſdem anni, terminus intrandi Conclave ad eligendum novum Pootiſicem eſt prorogatus. Cardinalibus vero contumaciter manentibus, pœna privationis impoſita fuit.

Seſſio VIII.

Seſſione octava cum Eugenius IV. Decreto Seſſionis III. non obtemperaret, ſub obteſtatione divini judicij, & per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti monitus eſt ſecundo, ut infra ſexaginta dies prætenſam diſſolutionem & convocationem Congregationis ſub nomine Concilij Generalis publice revocet. Concilio adſiſtat, & reliqua prioris Decreti impleat. Quod ſi non faciat, futurum decernitur, ut ſine ulteriori citatione contra eum procedatur; omnes ejuſdem promotiones & Ordinationes Eccleſiaſticæ à tempore contemptæ paritionis factæ caſſentur. Cardinales ſub pœna amiſſionis omnium Beneficiorum ad Concilium citantur; iiſque, ut à Curia Romana recedant, mandatur. Præter Baſileenſe, nullum aliud Concilium haberi permittitur: ceteræ congregationes, ſchiſmatica conventicula vocantur. Bononiam euntes Eccleſiaſtici ſub nomine Generalis Concilij, excommunicantur, & beneficiis ipſo facto privantur. Statuitur oc Beoeficia eorum, qui Concil. interſunt, per Pontificem conferri poſſint. Alienatio, infeudatio, & impignoratio bonorum Eccleſiaſticorum interdicitur.

Seſſio IX.

Anno 1433. vigeſima ſecunda Ianuarii habita eſt Seſſio nona, qua Concilium recipitur, illique proceſſus, quos de Regni Ducatibus & Dominiis adimendis Eugenius Papa Sigiſmundo Imperatori, Wuilielmo Bavariæ Duci, aliiſque Concilio adhærentibus intentarat, annullantur & reſcinduntur.

Seſſio X.

Seſſione Decima, quæ habita eſt 19. Februarij ejuſdem anni, poſt extenſionem & ampliationem Decreti

illius Seſſionis VIII. de Beneficiis eorum, qui Concilio A interſunt, non conferendis, Eugenij IV. contumacia eſt accuſata, quod prætenſam hujus Concilii diſſolutionem non revocarit, quodque tempore ſtatuto, neque per ſe neque per Legatos comparuerit, ſed etiamnum in contumacia perſeveret. Quare petitum eſt, eundem Papam velut contumacem damnari, diemque & locum ad hunc actum exercendum decerni. His auditis, decretum eſt, ut Vticenſis & Novarienſis Epiſcopi per literas valvis Eccleſiæ affixas inquirant, anne Eugenius IV. aut aliquis alius ſubſtitutus adeſſet, qui eius nomine coram Synodo comparere vellet. Nemine comparente, deputati ſunt, qui Actis contra Eugenium habitis diligenter perlectis, ea de re Concilio ſtatum cauſæ referant, ac deinceps prævia deliberatione, in cauſa eiuſdem definitive B pronuntiari poſſit.

Seſſio XI.

Seſſio undecima in Eccleſia majori Baſileenſi 17. Februarii eiuſdem anni celebrata eſt. In hac ſtatututum eſt. Primo, Quod Romanus Pontifex per ſe vel Legatos communi Cardinalium conſenſu eligendos Conciliis Generalibus cum omnibus perſonis Eccleſiaſticis, quæ de Iure tenentur, ſub pœna ſuſpenſionis & depoſitionis intereſſe debeat. Secundo conſtitutum eſt: Quod Pontifex nemini, neqnidem Cardinali, acceſſum ad Concilium prohibere poſſit: quodque ad Concilium accedere volentibus, licentiam impartiri teneatur: Concilium congregare, congregatum diſſolvere, aut de loco in locum ſine Con- C cilii expreſſo conſenſu transferre non poſſit. Tertio ſtatutum eſt, Ne hoc præſens Concilium Baſileenſe citra expreſſum omnium conſenſum diſſolvatur. De modo celebrandi Concilii in Conſtantienſi Synodo definito additum fuit, ut Electores Papæ ante Conclavis ingreſſum jurent, quod ſi quis eorum electus fuerit, hæc Decreta ſervare velit.

Seſſio XII.

Seſſio duodecima habita eſt 14. Martij, anni 1433. in qua Eugenij IV. contumacia iterum accuſata, quod nec tot Oratorum rationibus, nec totius Concilij precibus, nec Sigiſmundi Imperatoris crebris Legationibus motus, Concilio intereſſe dignaretur. Qua D de cauſa Patres Concilij in eum varia convitia ſparſerunt, utpote qui nihil intenderet aliud, quam ut Eccleſiam peſſumdet, ſibi vero ſuiſque ſucceſſoribus jus acquirat, non ſolum ritum ſacrorum Conciliorum abrogandi, & pro libito diſſolvendi; verum etiam Decreta promulgata abolendi. Et quamquam poſt expectationem ſeſquianni vererentur, ne frequentior dilatio Pontifici conceſſa, fiduciam bonæ actionis generaret; iidemque jam ſententiam diffinitivam in eum pronuntiare parati eſſent; tamen ad inſtantiam D. Imperatoris, tertiam dilationem concedentes, ipſum Eugenium IV. citarunt, & orarunt ut diſſolutionem revocet, Decreta facta approbet, legitime inchoatum & continuatum declaret, atque ita Concilio adhærat, & huic Decreto intra ſexaginta dies E obtemperet. Quæ ſi non faceret, contumax, & ab omni adminiſtratione Pontificatus ſuſpenderetur, omneſque ſubditi ab ejus obedientia, fidelitate, & juramento abſolverentur. De electionibus hac Seſſione conſtitutum eſt, ut Prælati Canonice eligantur, ſine ullis, quas vocant, reſervationibus. Nemo niſi ætate legitima, moribus gravis, & doctrina præditus, in ſacris Ordinibus conſtitutus, & juxta Sanctiones Canonicas idoneus Epiſcopus eligatur: nullæ interceſſiones admittantur. Pontifex pro confirmatione electionis nihil penitus recipiat. Notariis detur ſalarium, non quod Prælaturæ aut Beneficio, ſed tantum quod æquivalens ſit, & reſpondeat laboribus & operis in ſcriptura impenſis.

Seſſio XIII.

Seſſio XIII. habita eſt undecima Septembris ejuſdem anni in Eccleſia majori Baſileenſi. In qua poſt accuſatam contumaciam Eugenij Papæ, quod infra 60. dies Concilio non adhæſerit, & Decreto ſatisfacere neglexerit, Promotores Concilij requiſierunt, ut in pœnas in Decreto contentas Pontifex condemnaretur. Imperator per Legatum proprium, ſimulque per Guilielmum Ducem Bavariæ, Synodi Protectorem, rurſus inſtat pro dilatione triginta dierum. Idem fecit Magiſter civium, aliique nonnulli nomine Concilij & civitatis Baſileenſis, promittentes, nunquam deinceps pro dilatione quidquam acturos. His de rebus Legati Sedis Apoſtolicæ per famam informati, acceſ- B ſerunt ad Synodum, allegantes, præfixum terminum ſexaginta dierum necdum elapſum: ideoque contra Pontificem nihil decernendum eſſe. Præſes Generalis Concilij Legatos male eſſe informatos reſpondit, petiitque declarari, num Papa Concilio per ſe vel Legatos ſuos adhærere velit. Cui interrogationi dum nihil reſponderetur, prorogata eſt dilatio triginta dierum, quæ in gratiam Imperatoris iterum conceſſa fuit. Dimiſſis Apoſtolicæ Sedis Legatis per Decretum Synodale, omnia contra Patres, vel quoſcumque alios in Concilio præſentes, irritantur, læſi in integrum reſtituuntur, occupanteſque beneficia eorum, qui in Concilio interſunt, excommunicantur.

Seſſio XIV.

C

Eodem anno, ſeptimo Idus Novembris habita eſt Seſſio XIV. in qua terminus 60. dierum Eugenio jam pridem conceſſus prorogatur, eique formula certa adhæſionis à Concilio præſcribitur, qua comparitutus, Acta Synodalia confirmet, & quidquid ipſe contra Synodum eiuſque perſonas dixit vel conſtituit, caſſum & irritum pronuntiet. Eaque occaſione ſurrum promittitur, ut omnes ſe ad oſcula pedum Eugenii ſubmittant, illumque tamquam unicum legitimum Petri ſucceſſorem agnoſcant & venerentur.

Seſſio XV.

Seſſio XV. celebrata eſt in Eccleſia maiori Baſileenſi D eodem anno 6. Calendas Decembris. Hac ſtatutum eſt, vel potius renovatum, ut in qualibet Diœceſi ad minimum ſemel in anno, idemque octava Reſurrectionis Domini, vel alia die ſecundum conſuetudinem Diœceſium per Diœceſanum in propria perſona (niſi Canonicum fuerit impedimentum) vel per Vicarium ad hoc idoneum, celebretur aliqua Synodus Diœceſana, quæ ad minimum biduo vel triduo duret, niſi Epiſcopis aliter viſum fuerit: quaque hoc ſedulo procuretur, ut Plebani ad diligentem animarum curam agendam admoneantur, Statuta Provincialia & Synodalia legantur, in vitam & mores à Diœceſano ſolerter inquiratur; Simonia, uſuræ, concubinatus, fornicationes, aliique exceſſus corrigantur; alienationes rerum Eccleſiaſticarum caſſentur; Clericorum abuſus tollantur; Clauſuræ Monialium ſtringantur, in ingreſſu ad E Religionem nihil exigatur, contra hæreſes, ſortilegia, incantationes ſedulo & acriter animadvertatur: Viſitatores Diœceſis inſtituantur, qui per annum Diœceſim luſtrantes, Synodalia ubique ſervari, non emendata, ad proximam Synodum deferri, & delinquentes debite puniri procurent. Eadem Seſſione conſtituitur, ut à fine Generalis Concilii infra biennium, & deinde ad minus ſemel quolibet triennio in loco tuto celebretur Concilium Provinciale, cui Archiepiſcopus cum Suffraganeis cæteriſque Prælatis, ſub pœna ſuſpenſionis intereſſe teneatur, in quo ipſius admoneantur Epiſco. ut Ordines & beneficia Canonice conferant; bona Eccleſiæ uſui illicito non applicent, ſuique officij rationem reddant. Metropolitanus vero, tamquam

concubinatu abſtineant, ſerio monentur. De vitandis excommunicatis ſtatuitur, ut tantum vitarentur ex neceſſitate præcepti, qui nominatim determinati eſſent excommunicati, vel adeo manifeſte in aliquam excommunicationem incidiſſent, ut nulla poſſet tergiverſatione celari aut excuſari.

Seſſio XXI.

Seſſio XXI. habita eſt die nona Junii, in qua annatæ pro beneficiorum collatione & electionum confirmatione dari ſolitæ, velut Simoniacæ reprehenduntur. Triennalem beneficii poſſeſſorem non eſſe turbandum decernitur. Ad Horas canonicas tractim & debita gravitate cantandas, hic conſtitutum eſt, ut Clerici tunica talari, & ſuperpelliciis mundis ultra medias tibias longis, ſine confabulationibus Choro interſint. In Matutinis, poſt Venite; in Miſſa, poſt primum Kyrie, in reliquis horis poſt primum Pſalmum, Chorum ingreſſus, vel non admittatur, vel ſaltem velut abſens habeatur: præſentiæ ad ſingulas horas diſtribuantur, additumque, ut privatim Horas legentes, eaſdem clare ac diſtincte legant: ut vagantes per Eccleſiam totius diei præſentia careant: ut Symbolum Nicænum integre canatur: Sacerdotes nullo debito ſe obſtringant: nulli actus Capitulares citra neceſſitatem feſtis diebus habeantur. Larvales & theatrales illi joci, qui in feſto Innocentium uſurpari ſolebant, ab Eccleſia arceantur.

Seſſio XXII.

Seſſione XXII. Idibus Octobris. Quemdam libellum editum ab Auguſtino de Roma, Archiepiſcopo Nazareno, Ordinis D. Auguſtini cujus primus tractatus de Sacramento divinitatis Ieſu Chriſti, & Eccleſiæ inſcribitur, ſecundus de Chriſto capite & ejus inclyto principatu, alius de charitate Chriſti circa electos, & de ejus infinito amore, tanquam non ſanam & erroneam in fide doctrinam continentem cum ſuis defenſoribus hæc ſancta Synodus damnat & reprobat, & potiſſimum ſcandaloſam aſſertionem erroneam in fide, ipſo libello contentam, ſcilicet.

Auguſt. de Roma errores.

Chriſtus quotidie peccat, & ex quo fuit Chriſtus quotidie peccavit: quamvis pro capite Eccleſiæ Ieſum Chriſtum dicat ſe non intelligere, ſed ad membra ſua, quæ cum Chriſto capite unum Chriſtum eſſe aſſeruit, intelligentiam ejus referendam dicat. Nec-non & propoſitiones iſtas, & eis in ſententia ſimiles, quas in articulos damnatos in Concilio Conſtant. incidere declarat, ſcilicet.

Non omnes fideles juſtificati ſunt membra Chriſti, ſed ſoli prædeſtinati.

Humana natura in Chriſto, vere eſt Chriſtus, & eadem eſt perſona Chriſti. Humana natura in Chriſto eſt perſona verbi. Humana natura aſſumpta à verbo ex unione perſonali eſt veraciter Deus naturalis, proprius, &c.

Chriſtus ſecundum voluntatem creatam, tantum diligit humanam naturam unitam perſonæ verbi, quantum diligit naturam divinam.

Sicut duæ perſonæ in divinis ſunt æqualiter diligibiles, ſita duæ in Chriſto humana & divina, ſunt æqualiter diligibiles propter perſonam communem.

Anima Chriſti videt Deum tam clare & intenſe quam ſeipſum Deus.

Ratio ſuppoſitalis determinans humanam naturam in Chriſto, non realiter diſtinguitur ab ipſa natura determinata.

Quas propoſitiones & alias ex eadem radice procedentes, tanquam erroneas in fide damnat & reprobat hæc ſancta Synodus, anno 1435. Nihil tamen acerbius decernitur in ipſum authorem, quod ſe Concilio ſubmiſiſſet.

Seſſio XXIII.

Seſſione XXIII. octavo Kalendas Octobris ann. 1436. Sanctiones de Romani Pontificis electione innovantur: nimirum, ut decima poſt obitum die Conclave cum Spiritus ſancti invocatione Cardinales ingrediantur, duos duntaxat famulos ſecum habentes: cæremoniarum cauſa Clerici duo, quorum unus ſit Notarius, accedant: Camerarius reliquos excludat; omnia victualia, præter medica, à cubiculis amoveantur: cibaria ſingulis diebus perquirantur: nullæ epiſtolæ admittantur. Cardinales digniorem ſe electuros ante ſcrutinium jurent: ante ſex completa ſcrutinia nullus fiat acceſſus. Electus in Papam, teneatur conſentire, profeſſionem fidei emittere, omniumque Generalium Conciliorum obſervantiam polliceri, ſchiſma tollere, libertatem Eccleſiaſticam juvare, curiam ſuam reformare, Eccleſiæ ditiones fideliter gubernare, nulla in re quæſtum, ſed charitatem intendere.

Modus eligendi Papam.

Eadem Seſſione ſtatutum eſt, ne Pontifex conſanguineum vel affinem uſque ad tertium gradum, Ducem, Marchionem, Feudatarium, vel Emphyteutam Urbis, vel etiam Provinciarum præſidem conſtituat: ne conſtitutum Cardinales approbent: omniaque Cardinalium conſilio gubernet. De numero & qualitate Cardinalium eligendorum hac Seſſione conſtitutum eſt, ut numerum 24. non excedant, & de omnibus regionibus Chriſtianis aſſumantur viri in ſcientia & moribus ac rerum experientia excellentes non minores 30. annis, Magiſtri ſeu licentiati in jure divino vel humano. Sit ſaltem tertia vel quarta pars de magiſtris in ſacra ſcriptura, non nepotes ex fratre vel ſorore Romani Pontificis aut alicujus Cardinalis viventis, non illegitime nati, non corpore vitiati, nec alicujus criminis, aut infamiæ nota reſperſi.

Seſſio XXIV.

Seſſione XXIV octavo Kalendas Maii celebrata, promiſſio Legatorum, qui pro unione cum Græcis ineunda Conſtantinopolim miſſi erant, acceptatur, approbatur, ratificatur, tempuſque pacta complendi ad annum prorogatur. Salvus conductus Græcorum Imperatori, Patriarchæ, aliiſque 700. perſonis offertur, licet unio non fieret. Cumque per auream Bullam Imperator Græcorum, & per plumbeam Patriarcha Conſtantinopolitanus ſe ad aliquem locum acceſſuros promiſiſſent, pro impetrandis neceſſariis hanc in rem impenſis promulgatæ & conceſſæ ſunt plenariæ indulgentiæ iis, qui in hunc finem tantum, quantum quiſque integra ſeptimana familiæ ſuſtentandæ impendit, contribuerent.

Seſſio XXV.

Seſſione XXV. quæ habita fuit nonis Maii 1437. de loco futuri Oecumenici Concilii ſtatutum eſt, quo vel Baſileæ, vel Avenione, vel in Sabaudia Græci, cujuſcumque ſint eminentiæ, teneantur convenire. Pro ſumptibus alendorum Orientalium, omnibus Eccleſiaſticis, exemptis & non exemptis, decimæ impoſitæ fuerunt.

Seſſio XXVI.

Seſſio XXVI. pridie Kalendas Auguſti ejuſdem anni celebrata fuit, qua Eugenium Papam inſimulant, quaſi nulla exhortatione ad morum emendationem, & abuſuum correctionem trahi potuerit, electioni bonorum Paſtorum aſſenſum non præbuerit; Beneficia ſimoniacè contulerit, Conc. Baſileenſi non adfuerit, bonos expulerit, pro gravi pecunia dignitates contulerit, Synodalia priorum Pontificum Decreta revo-

carit, à Concilio Legatos ſolverit, Cardinalium conſilia ſpreverit, diſpenſatione ſibi credita abutatur, patrimonium Petri perdiderit & diminuerit, ſubſidia in conductionem Græcorum conferenda, per multiplicatas in contrarium Indulgentias impediverit, juramentum præſtitum non ſervaverit. Quare eum una cum Cardinalibus iterum citant. A

Seſſio XXVII.

Seſſione XXVII. habita 6. Calendas Octobris eiuſdem anni, abſenti à Concilio Pontifici, Cardinalium electionem interdicunt: eas, quas antea fecerat, caſſas & irritas eſſe pronuntiant, & quidem nominatim eam, qua Eugenius Cardinalitiæ dignitati mancipaverat Patriarcham Alexandrinum. Bullam eiuſdem Eugenii, qua Florentiam vel Utinum pro loco Concilii futuri deſignaverat, nulla eſſe decernunt. Cumque pro unione Græcorum cum Latinis proſequenda impenſas contuliſſent, metuerentque ne hac de cauſa Pontifex civitatem Avenionem cum Comitatu Venayſino, & Dominiis ſibi adjacentibus aut venderet, aut oppignoraret, alienationem eius omnino prohibent. B

Seſſio XXVIII.

Seſſio XXVIII. habita eſt prima Octobris eiuſdem anni. In hac promotores Concilii Monitorium & citationem contra Eugenium reproduxerunt in originali, eumdemque contumacem declarari petierunt, quod in termino peremptorie præfixo non comparuiſſet. Qui deinde per duos Epiſcopos ter alta voce citatus, ex ambone declaratus eſt abſens, ideoque contra eum ulterioribus procedendum eſſe ſanxerunt. C

Seſſio XXIX.

Seſſione XXIX. quarto Idus Octobris celebrata, cauſæ, ob quas Pontifex Baſileam Oecumenico Concilio deſtinatam rejecerit, refutantur: Avenionem commodiorem eſſe Baſilea vel Sabaudia negatur: diſſidii cauſa in Pontificem rejicitur: per Concilium Baſileenſe libertatem eſſe violatam negatur. Cumque D Eugenius Concilium Ferrariam transferre cogitaret, eoque Conſtantienſis Concilij Decreta infringeret, illiuſque judicem ſe conſtitueret, approbationem factam revocaret, Decretum Baſileenſe vilipenderet: declarat Synodus prætenſam Concilii diſſolutionem & tranſlationem Ferrariam cum cenſuris irritas & inanes eſſe. præcepitque Eugenio, ut infra quatuor menſes cum vera ſatisfactione ſub pœna ſuſpenſionis & depoſitionis a conatibus deſiſtat: omnes Bullas transferendi Concilij caſſat: Ferrariam adeuntes & Eugenii mandato obtemperantes excommunicat.

Nota. In iis caſibus, in quibus generale Concilium ſine authoritate Romani Pontificis legitime congregatur, ſive à Cardinalibus, ſive à Regibus, non poſſe Romanum Pontificem diſſolvere, vel alio transferre: ſcilicet, ſi congregatum ſit, quia Papa eſt notorie hæreticus, vel quia duo vel plures dubii & incerti Pontifices ſunt. E

Seſſio XXX.

Seſſio XXX. habita eſt Calendis Januarii 1437. qua decernitur, quod laici & clerici non Sacerdotes communicare ſub utraque ſpecie non aſtringuntur: quodque Eccleſia poteſtatem habeat ordinandi modum quemdam, juxta quem non conficientes, Euchariſtiam ſumere debeant. Addit, certa fide tenendum eſſe, quod ſub ſpecie panis non tantum caro, & A ſub ſpecie vini non ſanguis tantum, ſed ſub qualibet ſpecie Chriſtus totus contineatur. Conſuetudinem laudabilem à Patribus introductam, diutiſſime obſervatam, à Doctoribus eximiis commendatam, pro lege habendam; neque deinceps ulli hominum licere eam vel reprobare, vel ſine authoritate Eccleſiæ immutare.

Seſſio XXXI.

Seſſione XXXI. nono Calendas Februarii 1438. de cauſis litigantium ſtatutum eſt, ut qui itinere quatuor dierum Roma diſtant, agitentur illo loco, ubi exortæ ſunt: appellationes frivolæ ad ſedem Apoſtolicam interpoſitæ, rejiciantur, introductaque appellatio ad evitandos ſumptus partim in loco committatur. B Cum apud Concilium indictum Ferrariæ cauſæ agitentur, voluit Synodus cauſas quaſcumque pendentes, & commiſſas, perque appellationem ad Sedem Apoſtolicam devolutas, apud hanc Synodum tractari.

Eadem Seſſione de Beneficiorum collationibus conſtitutum eſt, ne Pontifex Romanus ulli deinceps quacumque ex cauſa expectativas, quas vocant, concedat Reſervationes particulares quæcumque in poſterum annullantur: Beneficia non niſi doctis & litteratis conferantur, eo ordine & modo quo in Concilio hoc præſcribitur. Poſt hæc Eugenius velut contumax, ab omni adminiſtratione Pontificatus in ſpiritualibus & temporalibus ſuſpenditur: eamdem ad C Concilium devolutam eſſe decernitur: Reges, aliique laici monentur: Eccleſiaſticis ſub pœna excommunicationis & ſuſpenſionis mandatur, ut ea durante ſuſpenſione, Eugenio non obediant.

Seſſio XXXII.

Seſſio XXXII. habita fuit Calendis Aprilis, eiuſdem anni. In qua priori loco pro futura celebranda Synodo deſignato, duæ pluresve partes Synodi firmiter inhærent: illudque Concilium, quod ab Eugenio Ferrariæ celebrandum indictum fuerat, cum ipſo Eugenio, cæteriſque omnibus qui intereſſent, excommunicatur.

Seſſio XXXIII.

Seſſio XXXIII. an. 1439. decimo ſeptimo Calendas Iunii celebrata fuit: in qua, ad oſtendendum quod Synodus immediatam a Chriſto poteſtatem habeat, tres Aſſertiones, quas *Veritates fidei* perperam nominant, ponunt.

Aſſertio I. Concilium eſt ſupra Papam, & quemlibet alterum

II. Quod Papa non poſſit Concilium legitime congregatum, ſine ejus conſenſu, vel pro ſua authoritate diſſolvere, aut in alium tempus prorogare, aut de loco ad locum transferre.

III. Qui prædictas Aſſertiones pertinaciter impugnat, hæreticus eſto.

Seſſio XXXIV.

Seſſione XXXIV. habita Calendis Iulii eiuſdem anni vigore Conſtantienſis Concilii Seſſ. IV. & V. quo placitis Concilij refragantes & obedire nolentes ad condignas pœnas condemnantur, Synodus Eugenium, tanquam contumacem, præceptis Eccleſiæ inobedientem, violatorem Canonum Synodalium, unitatis Eccleſiæ perturbatorem, Simoniacum, perjurum, incorrigibilem, ſchiſmaticum, à fide devium, jurium & bonorum Eccleſiæ proditorem, à Pontificatu depoſitum declarat, inhibetque ne deinceps talem ſe gerat: Chriſtianos omnes ab eius fidelitate & obedientia abſolvit: omnibus ſub pœnis hæreſeos,

&

& omnium Beneficiorum dignitatumque privationis, obedientiam interdicens.

Seſſio XXXV.

Seſſione xxxv. ſexto Idus Iulij ejoſdem anni, juxta tenorem Synodalis ſupra promulgatæ, decernitur, quod nonniſi potiſſimorum Patrum votis conſentientibus Concilium diſſolvi poſſit, aut debeat: quodque poſt ſexageſimum depoſitionis diem, ad novi Pontificis electionem procedi debeat.

Seſſio XXXVI.

Concept. B. Virgin.

Seſſione xxxvi. Sacroſancta generalis ſynodus Baſilienſ. in Spiritu ſancto legitime congregata univerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam. Elucidantibus divinæ gratiæ myſteria, mercedem glorioſam repromiſit æterna Dei Patris ſapientia, dum ait: *Qui elucidant me vitam æternam habebunt.* Quod etiam de glorioſa Virgine, quæ ipſam Patris ſapientiam, Dei filium æternum in utero pertulit, ac mundo peperit, ſacroſancta legit Eccleſia, Nam quicquid de dignitate, & ſublimitate Virginis Matris educitur in lucem, hoc non dubium eſt ad laudem & honorem filij ſui pertinere. Et qui honorificant gratiam & ſanctitatem matris, honorificant & elucidant glorioſum nomen filij ejus, qui ipſam ſanctificavit, & replevit gratia. Vnde ſi in cæteris rebus elucidatio veritatis, quæ à Domino Deo eſt, præclara merita parturit, in ea re ſpecialiter fructus ubertimos afferre ſperanda eſt, quæ ſanctificationem & dedicationem templi illius concernit, in quo ante ſecula, antequam terra fieret, & ab æterno ſibi manſionem ordinavit prima & æterna veritas. Id quoque maxime congruit, ut pax habeatur quæſtionibus concernentibus ſanctitatem illius, per quam pax diffuſa eſt in terris. Hactenus vero difficilis quæſtio in diverſis partibus, & coram hac ſancta Synodo ſuper conceptione ipſius glorioſæ Virginis Mariæ matris Dei, & exordio ſanctificationis ejus ſacta eſt, quibuſdam dicentibus ipſam Virginem & ejus animam per aliquod tempus aut inſtans temporis ſubiacuiſſe actualiter originali culpæ, alis autem è converſo dicentibus, à principio creationis ſuæ Deum ipſam diligendo, gratiam eidem contuliſſe, per quam à macula originali illam beatiſſimam perſonam liberans, & præſervans, ſublimiori ſanctificationis genere todenit, cum fundaret eam Altiſſimus ipſe, & ipſam fabricaret filius Dei Patris ut eſſet Mater ejus in terris. Nos vero diligenter inſpectis authoritatibus & rationibus, quæ jam à pluribus annis in publicis relationibus ex parte utriuſque doctrinæ coram hac ſancta ſynodo allegatæ ſunt, aliiſque etiam plurimis ſuper hac re viſis, & matura conſideratione penſatis, doctrinam illam diſſerentem glorioſam Virginem Dei genitricem Mariam præveniente & operante divini numinis gratia ſingulari, nunquam actualiter ſubjacuiſſe originali peccato, ſed immunem ſemper fuiſſe ab omni originali & actuali culpa, ſanctamque & immaculatam tanquam piam & conſonam cultui Eccleſiaſtico, fidei catholicæ, rectæ rationi & ſacræ ſcripturæ, ab omnibus catholicis approbandam fore, tenendam & amplectendam, & diffinimus & declaramus, nullique de cætero licitum eſſe in contrarium prædicare ſeu docere. Renovantes præterea inſtitutionem de celebranda ſancta ejus conceptione, quæ tam per Romanam, quam per alias Eccleſias ſexto Idus Decembris antiqua & laudabili conſuetudine celebratur, ſtatuimus & ordinamus eandem celebritatem præfata die in omnibus Eccleſiis, Monaſteriis & Conventibus Chriſtianæ Religionis ſub nomine Conceptionis, feſtivis laudibus colendam eſſe, cunctiſque fidelibus vere pœnitentibus & confeſſis, ea die Miſſarum ſolemniis centum, primis autem vel ſecundis veſperis totidem, ſermoni vero verbi divini de ea feſtivitate interreſſentibus centum quinquaginta dies conceſſione perpetuis temporibus duratura, de injunctis ſibi pœnitentiis hæc ſancta Synodus elargitur. Datum Baſileæ in Seſſione noſtra publica in majori Eccleſia Baſileen. ſolenniter celebrata decimoquinto Kalendas Octobris. Anno à nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo nono.

Eccl. 24

al. qui interfuerint.

Seſſio XXXVII.

Seſſione xxxvii. quæ Kalendis Novembris ejuſdem anni habita eſt, ad futuram Pontificis electionem ſtabiliendam, conſtitutum eſt, ne, Sede vacante, aliter quam per Concilium Pontifex eligatur: quodque ante ſexageſimum diem vacantis ſedis ad electionem procedi non debeat, habeaturque ille Pontifex, quem duæ partes ſuffragantium & voventium Electorum Cardinalium elegerint.

Eadem Seſſione conſtitutum eſt, ut omnes Electores Euchariſtiam ſumant, & deinde ante ingreſſum Conclavis juramentum juxta Decretum Seſſionis xxiii. emittant. De electo ſtatuitur, ut in præſentia Notarij & decem teſtium infra diem naturalem conſentiat: ſin minus, electio irrita ſit: prius quam grave quid incipiat, vel tractet, in loco Concilij coronetur: ſe Catholicum ſemper fore, Concilia Generalia obſervaturum, pro hæreſibus extirpandis diligenter laboraturum, Conciliumque inchoatum continuaturum promittat.

Seſſio XXXVIII.

Seſſione xxxviii. tertio Calendas Novembris celebrata, Synodus carpit Eugenium, quod edito Florentiæ libello, tranſlationem prætenſam, & Conventiculum (ut vocant) Ferrarienſe defendat: quodque Synodum Baſileenſem, & Decreta Conſtantienſis Concilij in malignum ſenſum traxiſſe dicat: tres Veritates ſupra recenſitas, inanes pronuntiet, nec tamen aperiat, quo ſenſu eaſdem approbet. Ipſum vero libellum, quo Patres Baſileenſis Concilij Eugenius Eccleſiaſticis cenſuris perſtringit, Synodus omnibus Collegiis & Univerſitatibus, laicis & Eccleſiaſticis interdicit: neve eundem publicent, aut eidem credant ſeu faveant, cenſuris damnationis vel reprobationis in eo contentis obediant, vel moveantur, ſevere præcipit. Statuit etiam Synodus hac Seſſione, ut defunctis Eccleſiarum & Cœnobiorum Prælatis, abſentes non expectentur, quique plurium quam duorum dierum itinere abſunt, ad electionem non vocentur, niſi aliud alibi peculiari ſtatuto & conſuetudine receptum fuerit. Ad futuram novi Pontificis electionem juxta Decretum Seſſionis xxxvii. ſupra enarratum, conſtitutæ ſunt triginta duæ diverſarum Nationum perſonæ, quæ una cum Notariis, aliiſque miniſtris ad electionem legitime proſequendam neceſſariis, proxima Seſſione Conclave ingrederentur.

Seſſio XXXIX.

Seſſio xxxix. habita eſt 15. Calendas Decembris ejuſdem anni. In hac illi triginta duo viri, qui præcedenti Seſſione ad novi Pontificis electionem deputati fuerant, poſt invocationem Spiritus ſancti Conclave ingreſſi, ſeptima die, quintoque ſcrutinio Amadæum Ducem Sabaudiæ, qui in ſolitudine Ripalliæ jam diu continenter vixerat, juxta ſacros Canones in Pontificem Romanum elegerunt, eamque factam electionem Patres Concilij approbarunt, & confirmarunt. De hoc Amadeo Sabaudiæ duce ſcribit Rup. Volater. lib. 3. Georg. quod rogatus ab oratoribus quibuſdam ſi quos haberet canes venaticos, eis oſtenderet, annuit ut poſtera die redirent. Cum vero adeſſent, ingentem mendicorum multitudinem oſtendit una diſcumbentium: atque hi ſunt, inquit, canes mei quos alo quotidie, qui-

bus ſpero me cœleſtem gloriam venaturum. Eum conjugatum fuiſſe plures aſſerunt cum electus fuit, ac valde pecunioſum, parcum tamen admodum, ut qui diceret cum aurum ab eo peteretur, pulcherrimam ſibi ſobolem eſſe quam inopem nollet relinquere. Permittente Deo ut in eo ambitionem ſuperaret avaritia, ut etiam ex Pontificatu augeret divitias, ſibi beneficiorum vacantium fructus reſervans, quo factum ut minus acceptus multis fuerit.

Seſſia LX.

Seſſio xl. anno 1440. quarto Kalendas Martij celebrata fuit, in qua dum Synodus Ludovicum Cardinalem S. Cæciliæ, alioſque Epiſcopos & Abbates cum Ioanne Comite in Thierſtein ad electum Amadæum pro Pontificatu ſuſcipiendo ablegaſſet, eumque magnis precibus ad conſentiendum & acceptandum induxiſſet, poſt inſignia Pontificatus illi collata, & juramentum ab eo præſtitum, factam electionem publicarunt, impoſito illi nomine Felicis V. eumdem pro vero Pontifice agnoſcendum, eidem ſoli ſub cenſuris ſuſpenſionis, privationis, & excommunicationis obediendum eſſe decreverunt, annullatis & caſſatis iis omnibus quæ Eugenius IV. contradixiſſet, vel edidiſſet.

Seſſio XLI.

Seſſio xli. celebrata eſt decimo Kalendas Auguſti ejuſdem anni. In hac Synodus calumnias, convitia, aliaque injurioſa ſcripta contra Felicem V. cæteroſque hujus Concilij Patres publicata & evulgata, una cum inſertis comminationibus pœnarum, nulla & irrita eſſe declarat. Omnibus vero cujuſcumque ſtatus, ordinis, dignitatis, vel conditionis fuerint, eadem Synodus præcipit ſub omnibus cenſuris, ne hos libellos injurioſos accepten, prædicent, publicent, defendant, iiſve quovis pacto conſentiant aut obediant; aut iſtarum libellorum prætextu, illius Beneficia occupare vel impetrare, aut quidquam in eorum præjudicium facere præſumant.

Seßio XLII.

Seſſione xlii. Nonis Auguſti ejuſdem anni decernitur reclamantibus ſcholæ Pariſienſis Oratoribus & aliis, decimas omnium Eccleſiaſticorum proventuum, cujuſcumque nominis fuerint, Felici Papæ ejuſque collectoribus, pro nova proviſione, ſub pœna ſuſpenſionis & interdicti perſolvendas eſſe, non obſtantibus ullis privilegijs vel conſtitutionibus. Si tamen aliqua Natio ſe gravatam allegat, moderationi Felicis V. Synodus omnia committit. Statuit etiam, quod dictæ decimæ ſemel tantum quolibet anno exigantur, quodque Germaniæ Beneficia, quorum redditus quinque marcas argenti annuatim non excedunt, his non includantur. Collectoribus mandatur, ne quidquam ultra ſtatutas quintas vel decimas exigant, vel pro ſuo labore petant; ſed ſalario ex Camera Felicis illis aſſignando ſint contenti: Item, ne perſonæ ſolutionem negligentes, & exinde excommunicationem incurrentes, Romam, vel ad Curiam venire teneantur.

Seßia XLIII.

Sacroſancta generalis Synodus Baſileenſ. in Spiritu ſancto legitime congregata univerſalem Eccleſiam repræſentans: ad perpetuam rei memoriam. Inter aſſiduas militantis Eccleſiæ turbationes & procellas, quibus ipſa dietim affligitur, illa ſingularis jucunditas & egregia exultatio communitati fidelium relicta eſt, ut Dominum creatorem noſtrum intimis præcordiis diligentes eundem in ſanctis ſuis devote glorificent. Per hæc enim ut ipſe Dominus qui gratiam illis præſtitit digne collaudatur: & ipſorum ſanctorum promptiora erga nos reddimus patrocinia. Quodquidem ſingulariter eſt agendum cum calamitates in-

A ruunt, quæ abſque demeritis hominum non contingunt: ut per ipſorum ſanctorum preces & merita miſericordia Domini ſuper peccatis hominum imploretur & humanum genus ab imminentibus malis & innumeris periculis præſervetur. Inter autem omnes qui cœleſtem regem pro nobis interpellent præcipue ad glorioſiſſimam illam, & omni laude digniſſimam Dei genitricem Mariam eſt recurrendum, quæ quanto altior exiſtit tanto humilius ad nos reſpicit: omnes ad ſe trahere cupiens, pro quibus in utero geſtavit Salvatorem. Hæc apud Deum quem ipſa peperit ſedula pro nobis advocata nos juvat, nos tuetur, nos protegit, nos exaltat. Hæc omnibus qui ad eam recurrunt promptiſſimum exhibet patrocinium. Huic igitur ſanctiſſimæ Virgini, & ſi plures feſtivitates ve-
B neranda ſanctorum Patrum antiquitas conſecravit: irruentibus tamen dietim majoribus mundi calamitatibus & anguſtijs quæ ad expetenda ejuſdem Virginis auxilia vehementius urgent, jucunditatem illam ſibi cœlitus datam non immerito convenit celebrari: dum Virgo eadem beatiſſima cœleſti edocta nuncio & Spiritu ſancto duce aſcendens cum feſtinatione in montana humilem Zachariæ domum intravit. Jeſus enim qui in utero illius erat feſtinabat: ut adhuc in ventre matris Joannem poſitum ſanctificaret. Et ipſa Virgo glorioſiſſima cognatam Elizabeth viſitans fructuoſo ſalutavit alloquio. Maximam namq; lætitiam fidelium mentibus ingerere debet excellens illud myſterium quo matres illæ glorioſæ totius ſalutis noſtræ ferentes primordia tam familiariter inter ſe exulta-
C tunt. Virgo excellentiſſima de ſtirpe David Maria: & veneranda inter filias Aaron Elizabeth invicem colloquuntur: quarum altera creatorem omnium & Salvatorem noſtrum, altera præcurſorem Ioannem geſtat in utero: & ſanctæ illæ miraculo matres effectæ divina inter ſe beneficia commemorant. Felix quidem illa conventio & magnis divinæ gratiæ ſplendoribus illuſtrata: qua tales & tantæ in unum matres pariter affuerunt: quarum altera virgo ex Spiritu ſancto, altera ſterilis & in ſenectute conceperat, & utriuſque partum cæleſtis Angelus prænunciavit: qua Joannes adhuc maternis recluſus clauſtris venientem ad ſe Dominum in Mariæ utero veneratur. Qua repleta Spiritu ſancto Elizabet conceptum filij Dei & Salvatoris hominum gratulatur: qua ipſa pro-
D phetans beatiſſimam dixit Mariam quæ credidit & revelata myſteria pandit. Qua denique repleta ineffabili gaudio Mater Domini Maria omnia in corde ſuo conferens: vel quæ prius ab Angelo, vel tunc ab Elizabeth perceperat in canticum & laudem Domini prorumpit. Nunc admirabilem Dei potentiam qui reſpicit humilitatem ancillæ ſuæ collaudat. Nunc magnitudinem operum ejus glorificat. Nunc refert miſericordiam quæ à progenie in progenies ſuper ſe timentes diffunditur. Nunc juſtitiam qua ſuperbi domantur, & humiles exaltantur magnificat. Nunc promiſſionem Abrahæ, & ſemini ejus factam, & jam tunc completam commemorat; ac quod ſe beatam omnes generationes uſque ad conſummationem ſæculi dicerent divina inſpiratione prophe-
E tavit. Eandemque prophetiam ſic manifeſte videmus jugiter adimpleri, ut ſupervenientes generationes ipſam virginem beatam & beatiſſimam magis ac magis dicere conentur. Quis igitur tantam lætitiam ſalutis potuerit explicare? Quis tanta myſteria condignis laudibus proſequatur? Quis hæc gaudia ſufficienter exponat? dum Joannes nondum natus exultat, Elizabeth adventu Virginis collætatur, Maria myſteriis gaudet, clauſus in utero Salvator à ſuo recognoſcitur præcurſore, lætantur angeli, cœlum & terra jucundantur, & tota Trinitas novis laudibus glorificatur? Hæc igitur gaudiorum magnitudo temporalibus eſt extollenda præconiis. Hæc ſingularibus ſolennitatibus celebranda: in qua & Dominum qui geſtatur in utero &

virginem quæ portat, & ſterilem quæ concepit & præcurſorem qui viſitatur condecentibus proſequi debemus honoribus. In cujus commemorationem qui tribulati ſunt Mariam implorant: quæ gaudiorum hujuſmodi memor, ut ſperandum eſt non ſolum ſupplicantes exaudiet: ſed ſicuti ex ſua clementia conſuevit etiam ſupplicare volentes prece ſubveniet. Quæ conſiderans hæc ſancta Synodus, cum in hoc tempore tota proh dolor Chriſtianitas in laboribus & anguſtiis conſtituta cernatur: cumque fere ubique diviſiones, & bella per humani generis hoſtem introducta vigeant, & ipſa etiam Eccleſia militans non mediocribus agitetur procellis, dignum eſſe judicavit ſolennitatem hanc quæ congrue Viſitatio beatiſſimæ Virginis appellatur in ſingulis Chriſtianorum Eccleſiis celebrari: ut honorata in celebritate per pias & devotas fidelium mentes mater gratiæ & omnis conſolationis ſacerrima virgo Maria benedictum filium ſuum jam multis hominum peccatis offenſum ſua interceſſione concilians pacem & unitatem fidelibus largiatur. Ideoque ſtatuit & decernit eadem ſancta Synodus ad honorem ipſius Virginis Dei genitricis: ut poſt expleta Reſurrectionis Dominicæ, Pentecoſtes, glorioſæ Trinitatis, ſacri corporis Chriſti: beatorum Joannis Baptiſtæ, & Apoſtolorum Petri & Pauli ſolennia, per ſingulas Chriſtianorum Eccleſias quolibet Anno ſexto nonas Julij feſtum hujuſmodi Viſitationis glorioſæ Virginis celebretur. Hoc igitur ſolenne feſtum amplectentur Chriſti fideles, & omnes qui beatam Virginem ſingulari devotione proſequuntur ſecum in hac ſolennitate ſuæ exultationi congaudeant.

Quam ut eo libentius in divinis honorent officiis quo magis ſpiritualibus fuerint excitati muneribus; Ipſa ſancta Synodus omnibus Chriſti fidelibus qui, matutinis proceſſioni, ſermoni, miſſarum ſolenniis: vel primis vel ſecundis veſperis hujus glorioſæ Virginis feſtivitatis interfuerint, pro unoquoque officiorũ prædictorum centum dies de injunctis pœnitentiis miſericorditer elargitur. Datum in Seſſione publica in Eccleſia majori Baſileenſi ſolenniter celebrata Kalendas Julij. Anno à Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo primo.

Seſſio XLIV.

Seſſio XLIV. celebrata eſt 5. Idus Auguſti ejuſdem anni, quia illi qui Concilio interfuerant, eaque de cauſa ad inſtantiam nonnullorum apud Eugenium Pontificem ſpoliati erant, in integrum reſtituuntur, violentique detentores expelluntur & dejiciuntur ea conditione, ut niſi ante præfixum poſſeſſionem Beneficiorum, vel ipſi detentores evacuent, vel etiam ipſa Collegia evacuari non procurent, graves cenſuras incurrant: de perceptis fructibus cum priore juſto poſſeſſore tranſigi & componi mandatur: conceditur que ad extremum, ut contra inobedientes & contumaces brachium ſæculare imploretur.

Seſſio XLV.

Sacroſancta generalis Synodus Baſileen. in Spiritu ſancto legitime congregata: univerſalem Eccleſiam repræſentans ad futuram rei memoriam. Deſideravit Ezechias rex ut fieret pax & veritas in diebus ſuis: & nos deſiderio deſideravimus ut pax & unio Eccleſiæ in diebus noſtris hoc ſacro durante Baſileen. Concilio daretur. Verum cum ex plurimis impedimentis quæ dietim ingeruntur & in futurum ſuccreſcere poſſent formidetur: ne pax & unio hujuſmodi deſiderata in hac civitate Baſileen. fieri, aut actus conciliares libere exerceri non valeant, volentes propterea caſibus futuris providere: ac ut fides & authoritas generalium Conciliorum univerſalem Eccleſiam repræſentantium illibate permaneant: quodque unio & pax vera Eccleſiæ dentur: nec non ut continuetur celebratio generalium Conciliorum: attento quod jam ſanctiſſimus Dominus Felix Papa quintus prævidens neceſſitatis caſum pro futuro Concilio nominavit inclytam civitatem Lugdunum in partibus Galliarum: in hocque ſatisfaciendo decretis ſacrorum Conſtantien. & Baſileen. hujus generalium Conciliorum dictam civitatem Lugdunum quam experientia docente generalium ſynodorum hactenus in ea celebratarum accommodam & idoneam reputamus, tenore præſentium in nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis pro futuro celebrando Concilio nominamus, deputamus & aſſignamus. Cumque immineant urgentiſſimæ cauſæ ut brevi fiat alterius generalis Concilij celebratio, propterea ſtatuimus & ordinamus ut infra triennium à datis præſentium computandum generale Concilium in præfata civitate Lugdunen. celebretur: Decernentes quod Cardinales, Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Prælati, ſeu quicunque alij qui ad generalia Concilia de jure vel conſuetudine convenire debent, in termino præmiſſo ad dictum locum accedere teneantur: dummodo poſt diſſolutionem hujus Concilij hoc vel alio in loco continuati reſtet unus annus ante hujuſmodi triennij finem. Volumus etiam & ſpecialiter concedimus quod prædictum terminum futuri celebrandi Concilij abbreviare valeat præfatus Papa Felix. Pec præmiſſa autem & ſi recte inſpicientibus aliud videri non debeat: ad majorem tamen veritatis manifeſtationem declaramus quod non intendimus neque volumus hoc ſacrum generale Concilium Baſileen. diſſolvere aut diſſolutum quomodolibet cenſendum eſſe; quinimo in hoc loco continuandum fore & continuari debere: dum tamen integra & plena libertas atque ſecuritas, nec non ſalvus conductus per inclytam civitatem Baſileen. nobis & eidem ſynodo conceſſi ſerventur illæſi. Adjicientes quod ſi aliquod fieret impedimentum quominus in hac civitate Baſileen. juxta ritum conſuetum actus conciliares libere exerceri poſſent: aut libertas ſeu ſecuritas & ſalvus conductus hujuſmodi non ſervarentur: quibus caſibus ſeu eorum aliquo, quod Deus avertat, advenientibus, ſuper quo ſtari volumus arbitrio ſeu atteſtationi dilectiſſimorum Cardinalium & venerabilium Epiſcoporum aliorumque dilectorum Eccleſiæ filiorum per nos hodie deputatorum, aut majoris partis eorum pro tempore præſentium cum ſubſcriptione eorum inde ſuper conficiendo publico inſtrumento & ſigillis eorumdem muniendo ex tunc prout ex nunc: & ex nunc prout ex tunc hanc ſanctam ſynodum pro ipſius continuatione ab hac civitate Baſileen. ad civitatem Lauſanen. ejuſque uti provinciæ Biſuntinen. locum habilem, tutum & idoneum ad generalis Concilij celebrationem in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti tenore præſentium transferimus ac tranſlatum eſſe decernimus cum eiſdem modis, formis, qualitatibus & ordinationibus cum quibus in hoc loco Baſile. continuata fuit & ſtat de præſenti. Datum Baſileæ in noſtra publica ſeſſione in Eccleſia majori Baſileen. ſolenniter celebrata 17. Kalendas Iunij. Anno à Nativitate Domini 1448.

Bulla Nicolai Papæ V. ſuper approbatione actorum & geſtorum in Concilio Baſileenſi.

NIcolaus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. Ut pacis qua nihil deſiderabilius, in univerſali Eccleſia ampliſſime diffundatur & perduret ſerenitas: omnium corda quos exagitavit & defatigavit diviſio, unitas integra ad cuſlibet ſtatus & honoris proſperitatem conſolidet: libenter ſecundum noſtræ & Apoſtolicæ authoritatis plenitudinem magnitudinemque voluntatis omnia amplectimur, per quæ non ſolum ſuper præſentibus & futuris, ſed & præteritis ut firma illiba-

taqne permaneant, debitæ proviſionis adhibeatur remedium. Cum itaque poſt crebras variaſque conturbationes: quibus multis ab annis ſancta Dei ſubiacuit Eccleſia, cauſantibus diviſionibus: quæ inter felicis recordationis Eugenium Papam quartum prædeceſſorem noſtrum, & tunc Baſileen. Concilium vignerunt: hoc in noſtro tempore & ex Altiſſimi Dei providentia ineffabili interpoſitione tractatuque oratorum chariſſimorum in Chriſto filiorum Francorum, Angliæ & Renati Siciliæ regum: necnon Delphini Viennen. primogeniti Francorum Regis illuſtris, pacem Eccleſiæ redditam videbamus: dum percepimus venerabilem & chariſſimum fratrem noſtrum Amadeum primum Cardinalem: Epiſcopum Sabinen. in nonnullis provinciis Apoſtolicæ ſedis Legatum vicatiumque perpetuum Felicem Papam quintum tunc in ſua obedientia nominatum, iuri quod in Papatu aſſerebat ſe habere ad hujuſmodi pacem Eccleſiæ obtinendum ceſſiſſe. Eos vero qui Baſileæ, poſtmodum Lauſanæ ſub nomine generalis Concilij hactenus congregati permanſerunt, ordinaſſe & publicaſſe: nobis tanquam unico ac indubitato ſummo Pontifici obediendum eſſe à cunctis fidelibus, & præfatam Lauſanen. diſſolviſſe congregationem. Deſiderantes igitur toto affectu ea perficere: quibus Chriſti fideles ſupreſſis & extinctis diſſenſionum & diſferentiarum ſeminariis communi fruantur concordia cujuſlibet eorum ſtatus, honoris, reputationis & quietis ſtabilitate firmata: quaſcunque promotiones, electiones, confirmationes, poſtulationes, admiſſiones, tranſlationes, commendas, adminiſtrationes & proviſiones ad quaſcunque Patriarchales, Metropolitanas & Cathedrales Eccleſias, necnon Abbatiales dignitates ac monaſteriorum regimina quorumcunque exemptorum, & non exemptorum: necnon quaſcunque collationes, proviſiones & diſpoſitiones quorumcunque beneficiorum Eccleſiaſticorum regularium & ſecularium de jure patronatus etiam laicorum cum cura vel ſine cura, ſi Eccleſiæ Parochiales fuerint: aut canonicatus & præbendæ, dignitates majores poſt Pontificales in Cathedralibus, vel principales in Collegiatis exiſtant: perſonatuſque perpetuæ adminiſtrationes vel officia etiam curata vel electiva in quibuſcunque Eccleſijs: Prioratus conventuales aut cujuſcunque conditionis, qualitatis vel naturæ fuerint: etiam alterius generis quam expreſſa paris vel majoris: etiam ſi ex quavis cauſa tunc diſpoſitioni Apoſtolicæ ſpecialiter vel generaliter reſervata fuerint litigioſa, aut alias affecta vel ad ſedem Apoſtolicam quomodolibet devoluta: vim quorum ſeu prætextu collationum, proviſionum, reſervationum aut aliarum diſpoſitionum hujuſmodi ſeu alicujus præmiſſorum: alias quam ex titulo privationis factarum præmiſſarum occaſionum, diviſionum ipſarum Eccleſiarum, beneficiorum, dignitatum, officiorum, perſonatuum, adminiſtrationum, canonicatuum & præbendarum habita ſeu adepta ſit poſſeſſio & poſſidentur de præſenti: admiſſiones etiam reſignationum quorumcunque beneficiorum, dignitatum Eccleſiarum ſimpliciter vel ex cauſa permutationis factarum, authorizationum & inſtitutionum penſionum quarumcunque ſuper quorumcunque beneficiorum Eccleſiaſticorum fructibus, reſervationibus & aſſignationibus cum proceſſionibus & fulminationibus inde ſecutis: necnon uniones, annexiones, incorporationes quarumcunque dignitatum & beneficiorum Eccleſiaſticorum ſecularium & regularium quibuſcunque Patriarchalibus, Abbatialibus vel capitularibus, menſis aut monaſteriis, conventibus, dignitatibus, canonicatibus & præbendis vel beneficiis ſeu ad invicem ſub quibuſvis verborum formis dimembrationes etiam Eccleſiaſticarum & beneficiorum quorumcunque: Eccleſiarum quoque, monaſteriorum ſtudiorumque generalium fundationes, erectiones,

A ſuppreſſiones, & ſubjectiones, & quorumcumque beneficiorum creationes, exemptiones. Item renovationes, pallii dationes, conſecrationes, benedictiones perſonarum, de ordine ad ordinem tranſlationes, infeudationes, inſtitutiones, contractuum confirmationes: facultatis teſtandi conceſſiones, abſolutiones, liberationes, quitantias ſuper quibuſcunque debitis ratione decimarum, ſemidecimarum indulgentiarum, annatarum, communium & minutorum ſervitiorum: vel alias quomodolibet diſpenſationes tam ſuper ætatis quam natalium & aliarum inhabilitatum defectibus, ſuper incompatibilibus in quocunque numero etiam ſi ad curas parochiales: matrimoniis, iuramento: ordinibus & voto etiam tranſmarino & rebus aliis quibuſcunque:
B nec non abſolutiones à quibuſcunque excommunicationum, anathematizationum, & aliis cenſuris Eccleſiaſticis interdictorum tam generalium quam ſpecialium relaxationes: ac etiam illarum fulminationes & appoſitiones juramentorum: etiam fidelitatum relaxationes, rehabilitationes ab omni macula irregularitatis, aut alia inhabilitate undecunque proceſſerit: reſtitutione etiam ad famam & honores, gratiarum, indultorum indulgentiarum & privilegiorum, & quaſcunque alias conceſſiones: ac omnia & ſingula tam juſtitiam quam gratiam concernentia ſive in foro conſcientiæ, aut contentioſo in perſonis aut locis quæ tempore conceſſionum & aliorum præmiſſorum obediverunt præfato venerabili ac chariſſimo fratri noſtro Amadeo Cardinali: &c.
C *Approbat quæ Schiſmatis tempore geſtaerant in negotiis beneficiorum & diſpenſationum; inter quæ, exemptiones & immunitates Præmonſtratenſium approbatæ ſunt à concilio qui in his vexabantur ab Epiſcopo Ambianenſi, ut de authenticis inſtrumentis inſpeximus, &c.* Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ approbationis, ratificationis, confirmationis, proviſionis, decreti, voluntatis, impoſitionis, caſſationis, remiſſionis, relaxationis, donationis, abſolutionis, liberationis, inhibitionis, impoſitionis, irritationis, annullationis, declarationis, denunciationis, advocationis, extinctionis, voluntatis, mandati, dationis, conceſſionis, adiectionis, & conſtitutionis, infringere vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hæc at-
D tentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe noverit incurſurum. Datum Spoleti Anno incarnationis Dominicæ milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo nono. 14. Kalendas Julij. Pontificatus noſtri anno tertio. P. de Noxeto. Marcellus de Curia. Regiſtrata in camera Apoſtolica Concilij.

In editione Ioveriana adduntur hi articuli de modo procedendi in ſacro Concilio legitimi & approbati, ſeu in generali congregatione. Die veneris 26. Septembris 1430. quos cenſuimus non eſſe omittendos

PRimo ſint quatuor deputationes, ſicut ſunt, inter quas omnes de Concilio diſtribuantur æqualiter, quantum commode fieri poterit. Et ſint in qua-
E libet deputatione de quolibet ſtatu ſcilicet dominorum Cardinalium, Patriarcharum, Archiepiſcoporum, Abbatum, Doctorum, Religioſorum, exemptorum & non exemptorum, & aliorum, & in qualibet de aliis nationibus diſtribuantur in quatuor æquales partes ſuppoſita ſingularum nationum. Et ad diſtribuendum ſuppoſita Concilij, eligentur quatuor, ſcilicet unus ex qualibet deputatione, qui quidem quatuor menſibus ſingulis eligantur de novo.

Item in qualibet deputatione eligatur unus præſidens ſingulis menſibus per vota ſingulorum. Et in qualibet earum deputetur unus promotor notarius & unus cenſor.

Item omnes deputationes congregabuntur ter in

ſeptimana regulariter, videlicet die Lunæ, die Mercu- A rij, & die Sabbati de mane hora conſueta, & ſi in prædictis diebus factum aliquod concurrit præcipuum, poterunt in ſequenti die congregari, vel in die præcedenti ſi per præſidentem fuerit intimatum.

Item quod nulla deputatio aſtringat ſe quibuſcumque juramentis ad tenendum ſecrete materias, quæ tractabuntur in eadem. Sed ſit licitum ſingulis ſuppoſitis deputationum, conferre cum ſingulis de Concilio, tantum de rebus, de quibus agetur.

Item quolibet menſe deputentur tres de qualibet deputatione, qui duodecim pari numero ter in ſeptimana vel pluries, prout eis videbitur expedire, certis horis & loco, non tamen illis horis, quibus deputationes congregantur, convenient ad videndum materias eis datas de deputationibus diſtribuendas ad B tractandum. Sic tamen, quod in fine cujuſlibet menſis eligendo novos deputatos, de qualibet deputatione maneat unus de præcedentibus deputatis, ille videlicet, quem ipſi duodecim elegerint: ſic tamen quod ille qui eligetur pro menſe ſecundo, non eligatur pro menſe tertio, qui quatuor habeant de novo venientes ioformare de agitatis in illo menſe finito. Et ſic deinceps ſingulis menſibus. Et illi duodecim eligant unum eis pro præſidente, qui toto menſe ſit eorum præſidens, ad cujus mandatum cæteri deputati tenebuntur in loco per eos eligendo convenire.

Item ſi aliqua deputatio, vel aliqua particularis perſona, habeat aliquam materiam præ manibus, quod illam poſſit eiſdem deputatis proponere, qui ſub juramento præſtito tradendam (niſi ſibi placuerit) C non revelabunt.

Item quod deputationes præcipuè in rebus arduis & maxime ſi exigant celeritatem, non ſtatim ſuper propoſitis dum primo proponuntur, deliberabunt. Sed ad ſequentem congregationem differant propoſita, ut unus quiſque habeat tēpus cogitandi, & mature deliberandi ſuper propoſitis. Et ſi res propoſita gravis fuerit, poterit bis vel ter, prout illius gravitas exigit, ſuper ea deliberari ut maturius concludatur, quod fuerit multiplici deliberatione recenſitum. Sic tamen, quod quilibet juxta propoſita per præſidentem reſpondeat pertinenter. Et non per materias ultra vagantes, ita ut non inducat aliam materiam quam illam, quæ per præſidentem fuerit introducta. Et ſi contingeret aliquem, vel aliquos introdu- D cere alias materias, dominus Præſidens non faciat ſuper illis deliberari pro tunc, ſed alia congregatione, niſi forte materia talis fuerit, quæ urgentem exigat celeritatem.

Item quando in una deputatione aliqua materia fuerit agitata & deliberata, ſi in bona ſententia omnes conveniant, & conventionem ſuam per duos ad alias deputationes deferant, cum motivis & perſuaſionibus ejuſdem deputationis. Si vero non fuerit omnium conſors ſententia, & quantumcumque una pars numero excedat aliam, nihilominus de qualibet parte ſumatur unus, & ambo ad alias deputationes tranſmittantur, ut diverſitas cum motivis & rationibus utriuſque ſic omnibus innoteſcat, ut ſic aliæ deputationes perceptis rationibus & motivis clarius valeant explicare. E

Item quælibet deputatio in deferendo votum ſuum ſeu conventum ad alias deputationes ſervabit ordinem rerum de quibus agitur, ut pote ſi res ad fidem pertinet, primo ad deputationem fidei deferatur, & inde ad alias. Et ſimiliter ſi res exigit colorem expeditionem, indilate deferatur ad omnem deputationem, & ſimiliter in aliis. Communis vero deputatio tenebit eundem ordinem in deferendo communia ad alias deputationes.

Item prædicti duodecim deputati ſemper in die præcedenti ad congregationem generalem conveniant cum præſidenti Concilij cum conventionibus, & ſta- A tutis, & agitatis deputationum, ut præſidens Concilij ſit plene informatus de ſingulis, quæ habet in generali congregatione proponere, cum motivis & rationibus. Nihil autem ardui proponat præſidens ad deliberandum ſeu concludendum, niſi prius fuerit propoſitum in ſingulis deputationibus, & agitatum: niſi res eſſet repentina, & talis cujus mora eſſet nociva, tunc poſſet proponi. Quæcumque vero in deputationibus agitata fuerint, ſive omnes convenerint, ſive non, proponat, dummodo ſaltem per duas deputationes ad proponendum fuerit requiſitus.

Item ſi in feria ſexta feſtum aliquod vel aliud impedimentum occurrerit, quod in die ſabbati fiat congregatio generalis, niſi per præſidentem aliud injunctum fuerit. Et ita ſit, ut nunquam in ſeptimana ge- B neralis congregatio omittatur.

Item quod Dominus præſidens in qualibet congregatione habeat catalogum ſeu Rotulum in quo ponantur materiæ proponendæ. Et litteris miſſivis lectis, quod ſemper incipiat a gravioribus: ita tamen ut omnia capita ſuper quibus eſt pro tunc declarandum, in principio explicentur.

Item exhortentur ſuppoſita deputationum, & etiam in congregatione generali per præſidentem, quod ſi in deputationibus vel congregationibus ſunt duæ vel tres opiniones, quicumque voluerint adhærere alicui illarum, non debent reiterare quod jam dictum fuerit, niſi velint aliquid addere vel diminuere, ſed potuerint illam, quam voluerint, partem brevi verbo eligere, vel novam dicere juxta eorum C voluntatem.

Item ſi in deputationibus ſint ſuppoſita non deliberantia propter arduitatem materiarum, & dicant ſe velle cum libris vel alias deliberare, non concludatur, donec in ſequenti deputatione, in qua ſi dicere velint audiantur.

Item ne tempus inutiliter occupetur, & labatur in vanum, ordinetur quod deinceps ſuper cauſis & rebus tractandis & expediendis in hoc ſacro Concilio, ac in generali congregatione per Dominum præſidem ipſi Concilio proponendis, per prius ſingularum deputationum præſidentes vel notarij referant ſtatuta, deliberata, ſeu concluſa in eiſdem. Et ſi contingat majorem partem, hoc eſt, tres deputationes eſſe concordes, illico quarta deputatio, imo quodli- D bet ſuppoſitum hujus ſacri Concilij, diligenter & ad plenum audiatur benigne cum ſuis rationibus & motivis: quæ ſi forſitan excitationem aliquam ſeu difficultatem offerant, remittatur articulus ſuper quo eſt difficultas fuerit exorta, ad deputationes latius & maturius dirigendas. Si vero rationes talium & motiva, dubietatem probabilem ſufficientem non adducant, concludatur quod probatum extitit, & mature digeſtum per tres deputationes.

Item quod omnes deputati, & qui in poſterum inſcribentur ipſi Concilio, prout ſunt deputati, ſingulis diebus ordinariis intrent ipſas deputationes ad agitandas & diſceptandas cauſas & materias occurrentes: ne quis prætendere poſſit ignorantiam proponendi in generali congregatione, & quod per vota omnium ſingula expediantur. Et qui tarde intraverint E abſque rationabili cauſa, ſeu qui non ſignificarint hora debita ſe non poſſe intrare, & qui ante diſſolutionem receſſerint ſine licentia præſidentis, ipſius præſidentis arbitrio puniantur.

Item omnia ſuppoſita Concilij teneantur venire & ſtare in congregatione generali in Miſſis ſolemnibus & Proceſſionibus, quemadmodum ſupra dictum eſt de deputationibus.

Item antequam diſſolvatur congregatio generalis, aut ſingularum deputationum, per notarios congregationis generalis, & etiam ſingularum deputationum legantur conventa & ordinata in eiſdem, ut ſi per dictos notarios aliquis defectus in

ſcribendn fuetit commiſſus, corrigatur.

Item de qualibet deputatione eligatur unns, qui quatuor provideant de ſermonibus ad clerum ſingulis diebus ſolemnibus faciendis, quos ipſi perſonis idoneis ad hoc diſtribuant, & antequam ſermo hujuſmodi per eum qui aſſignatus eſt, publicetur, prius per eoſdem quatuor, vel alterum ipſorum videatur, ne error contingat, aut ſcandalum exinde oriri. Et iſte ordo a feſto ſancti Michaëlis in antea ſemper continuetur.

Item ad expediendum aliquid, dentur aliqui deputati, qui dum conveniunt, ille qui dignior & primus eſt, inter eos proponat materiam tractandam, & dirigat illam, & vota aliorum exquirat. Et ſi aliquis vel aliqui de Concilio non deputati, volunt intereſſe ad deliberandum ſuper materia, de qua eſt tractandum, poſſint admonere deputandos de motivis ſuis, & ſi placet deputatis quod interſint, poterunt remanere.

Reformatio ſuppoſitorum Concilii eorumque familiæ.

ADmonet hæc ſancta ſynodus omnes ſacrum Concilium celebrantes ut omnem gravitatem & honeſtatem, quæ viros Eccleſiaſticos decent, diligenter obſervent, vitam & converſationem exemplarem ducant: & cum ad daſidam toti orbi convenerint, ipſi prius in ſe legem ſuſcepiſſe demonſtrent, ſint eorum mores ſine macula & ruga. Exhibeant ſe tanquam ſpeculum mundum, in quo alii ſpeculantes normam & exemplum ſanctimoniæ accipiant, meminerint ſe eſſe ſal terræ, in quo opus eſt ut nunc ſalietur mundus. Sint tales juxta præceptum Domini, ut lumen eorum luceat coram hominibus, ut videant bona opera ipſorum, & glorificent Patrem noſtrum, qui in cœlis eſt. Ipſis inquit Apoſtolus in perſona Timothei, eſto exemplum fidelium in verbo, in converſatione, in charitate, in fide, in caſtitate. Imma eſt bona conſcientia propter ſeipſos, bona fama propter proximos.

Et quantum ad conſcientiam attinet, unuſquiſque eam ſæpe examinet, & mundet, quantum fieri poteſt, ab his omnibus, quæ divinam majeſtatem offendunt. Qui ſacerdotes ſunt, ſæpe celebrent, alii vero ſæpe confiteantur; hoc plurimum valebit ad gratiam Domini impetrandam. Alioquin ſi iniquitatem conſpexerit in cordibus eorum, non exaudiet Dominus, & oratio peccatoris fiet ei in peccatum.

Et quoniam opera, quæ hoc ſacrum Concilium ſequitur, grandiora ſunt, quam ut viribus humanis ullatenus effici poſſint, neceſſario ad Dominum recurrendum eſt orationibus, eleemoſynis, & jejuniis. Quilibet igitur de Concilio ſingulis diebus aliquam ſaltem brevem orationem ad eum porrigat, pro ſucceſſu hujus ſacri Concilii. Mandat etiam hæc ſancta Synodus ut ſingulis feriis quintis, quandiu durat tractatus Bohemorum, in majori Eccleſia celebretur Miſſa de Spiritu ſancto cum orationibus ad hoc inſtitutis, in qua omnes de Concilio interſint. Ea autem die, nec-non diebus dominicis, & aliis diebus ſolemnibus quibus præſente Concilio Miſſæ celebrantur, quilibet de Concilio offerat in gazophylacio ſaltem unum nummum, hoc modo, quod duo curſores cum pixidibus, unus ab uno latere chori, alius ab alio intra Miſſarum ſolemnia recipiant quicquid à ſuppoſitis Concilii offertur. Poſt Miſſam promotores Concilii diſtribuant hujuſmodi oblationes pauperibus, de quibus ipſis videbitur. Eandem Miſſam de Spiritu ſancto quinta feria, ſancta ſynodus mandat ſolemniter celebrari in qualibet Eccleſia collegiata & conventuali hujus civitatis. Mandat etiam tam ſuppoſitis Concilii celebrantibus, quam aliis ſacerdotibus in hac civitate exiſtentibus, ut in Miſſis ſuis dicant aliquam orationem pro pace & unitate Eccleſiæ.

A Ut negotia, quæ in diſputationibus Concilii aguntur, Deus oraculo pietatis aſpiciat & proſperari faciat, expedit ut hi, qui illa tractant, ad ipſas deputationes devoti accedant: propterea quælibet deputatio, antequam negotiari incipiat, audiat in communi Miſſam in loco, quem ordinaverit prope ipſam deputationem. Ibidem omnes de deputatione curent intereſſe, niſi forſan aliqui ſint per ſe celebrantes.

Tempore divinorum non fiant invicem collocutiones. Sed quilibet vel oret, vel contempletur quæ aguntur vel dicuntur in Miſſa.

Et quoniam (ut inquit Tobias) *bona eſt oratio cum eleemoſyna & jejuniis*, quilibet ſemel in hebdomada feria ſexta vel alia jejunet. Et ſicut Moſes antequam legem mereretur ſumere, jejunavit: ita & nos
B legem reformationis à Domino accepturi, & traditi mundo, facere curemus. Qui autem jejunare non poteſt det eleemoſynam.

His autem diebus quilibet in menſa ſua ſervet moderationem ſobrietatemque ciborum, etiamſi hoſpites adſint, non multitudine ac reprehenſibili varietate ferculorum, ſed modeſta & competenti refectione honorentur.

Prælati in menſis ſuis ſtudeant ſervare decretum Toletanum, quod tale eſt: Pro reverentia Dei Sacerdotum id univerſa conſtituit Synodus. Et quia ſolent crebro menſis otioſæ fabulæ interponi, in omni Sacerdotali convivio divinarum literarum lectio miſceatur; per hæc enim & animæ ædificantur ad bonum, & fabulæ non neceſſariæ prohibentur.

Quælibet etiam Eccleſiaſtica perſona, antequam cibum ſumat, benedicat: & poſt refectionem orationes ab Eccleſia inſtitutas dicere non negligat.
C

Caveant ſuppoſita Concilij, ad tollendas tentationes & murmurationes, ne convivia vel ſuſpecta commercia cum mulieribus habeant.

Suppoſita Concilij à verbis detractoriis, contentioſis, ſcurrilibus, vel male ædificantibus quibuſlibet accurate ſtudeant, ne factis aut verbis proximum ſcandalizent.

In via quilibet incedat pudicis oculis cum modeſtia & gravitate, ad loca minus honeſta non vadat, nec ad ſpectacula publica, choreas, ludos, baſtiludia, torneamenta & alia hujuſmodi. Veſtimentis utantur, prout ſacri Canones ſtatuerunt, abſtineant à coloribus rubeis, & viridibus; exceſſive veſtimen-
D ta deferant talaria, & tam retro, quam à lateribus & ante clauſa, & ſine manicis ad cubitum pendentibus, & abſque foderaturis ultra oras excedentibus, & in fixuris. Nullus portet annulum, niſi cui competit ea officio dignitatis, & unum duntaxat. Ne corrigias auri vel argenti ornatum habentes, nec ſolatas, nec mitras ſericas, aut birreta longa, ſed parva aut honeſta caputia. Tonſuras deferant ſuis ordinibus congruentes, & capillos ita tonſos, ut aures pateant.

Non portent in frenis, ſellis, aut pectoralibus equorum aurum vel argentum, aut ornamenta metalli depicti aut figurati, aut mappas ſericeas, ſeu alia hujuſmodi ſuperfluitatum: & quod hujuſmodi ornamenta equorum ſint unius coloris, non rubei vel viridis, nec calcaribus deauratis utantur.
E

Et ne Prælati in multitudine, ſed honeſtate familiæ gloriari videantur incedendo per viam pedites aut equites, quanto pauciores poſſunt, præmittant familiares: Cardinales decem, Patriarchæ octo, Archiepiſcopi ſex ante ſe.

Et quia qualis pater-familias, tales & domeſtici ejus, curandum eſt, ut non ſolum patres de Concilio, ſed & eorum familiares decentem honeſtatem ſervent. Quilibet igitur familiares ſuos ſæpe admoneat, ne quid reprehenſibile aut ſcandaloſum publice vel occulte perpetrare audeant: hujuſmodi familiarium veſtes non ſint breviores genu, nec diver-

ſorum colorum, nec cum ſciſſuris vel prætexturis, vel alia ornamenta aurea vel argentea, nec cincturas exceſſivas ſumptuoſas. Sint eorum caligæ unius coloris: ſimiliter & caputia, nec pugiones aut cultellos ultra longitudinem unius palmæ deferant.

Nemo de ſuppoſitis Concilij ludat, aut familiares ſuos ad taxillos, vel alios ludos inhoneſtos ludere patiatur. Non permittant à familiaribus ſuis per civitatem cum civibus ſe aſſociari.

Familiares dominorum de Concilio, beneficiati vel in ſacris conſtituti, taliter incedant, & non laïcaliter, tanquam ſcutiferi.

Omnes religioſi exiſtentes in hoc loco ſacri Concilij, portent habitus ſuarum Religionum in colore, valore, longitudine, amplitudine. Cum incedunt per civitatem veſtes deferant ſuperiores, juxta inſtitutiones ſuorum ordinum, & Canonici regulares pro veſte ſuperiori portent croceam, mantellum vel ſedividellum.

Ne in hoc loco ſacri Concilij, religioſi ſine cauſa vagari præſumant, teneantur ſtatim poſt primam diem adventus ſui præſentare ſe ſuperioribus ſuis, vel eorum vicariis, aut procuratoribus: & qui ex his non habuerint ſuperiores, vel eorum Vicarios repræſentent ſe generali præſidenti: & ſi ſine legitima cauſa huc advenerunt, revertantur ad Monaſteria ſua. Quod ſi, ut prædictum eſt, repræſentare ſe, aut ad Monaſteria reverti contempſerint, de mandato prædictorum ſuperiorum ſuorum, vel præſidentia, per ſuldanum carceri mancipentur.

In hac congregatione generali deputationum ſervetur debita modeſtia. In loquendo nemo alium maledictis aut contumeliis laceſſet, unuſquiſque de alio reverenter & honeſte loquatur, præſertim minores de majoribus. Nemo alium loquentem interrumpat, uno loquente cæteri ſilentium ſervent. Quilibet proferat libere votum ſuum, ad neminem niſi ſolum Deum reſpectum habens. Nemo humana affectione ſeu paſſione moveatur.

Animadvertant Patres de Concilio verba illa quæ ſcribuntur in Paralipomenon. *Videte quid faciatis, non enim hominis exercetis judicium, ſed Domini, & quodcumque judicaveritis, in vos redundabit. Sit timor Domini vobiſcum, & cum diligentia cuncta facite.* Meminerit ergo quilibet juramenti in receptione ſua ad ſacrum Concilium præſtiti, videlicet, quod ſalubre Concilium dabit ſecundum Deum, & conſcientiam ſuam. In hoc loco ubi de communi totius Chriſtiani populi ſalute agitur, omnis minima culpa, maxima eſt, in diſtricto Dei judicio ſeveriter plectenda. Studeant ſuppoſita Concilii pacem & unitatem, quam mundo & Eccleſiæ dare procurant, inter ſe prius cuſtodire. Sint unum in Domino, idipſum ſentiant omnes. Non ſint inter eos ſchiſmata, contentiones & æmulationes. Servent ſuper omnia fraternam concordiam: quia, ut inquit Dominus, omne regnum in ſe diviſum deſolabitur, & domus ſupra domum ruet. Nemo eorum ſuſcitet odiorum & ſimultatum fomenta, quin potius extinguat. Alter alteri, ſi forte ſe offenſum putat, ignoſcat: & alterum alterius onera portare, & adimplere legem Chriſti. Nemo juxta juramentum ſuum, vota ſingulorum revelet, unde nemini veriſimiliter odium ſequi poſſit.

Hujuſmodi ordinationes & exhortationes quilibet præſidens per ſuppoſita ſuæ deputationis obſervari faciat, inquirendo diligenter an quiſquam eas tranſgrediatur. Tranſgreſſorem autem charitative corrigat, & ſi non emendet, adhibeat cum conſilio aliquorum de majoribus ſuæ deputationis efficax & opportunum remedium: promotores etiam Concilii ſolicite hujuſmodi tranſgreſſores inquirant, & ſuæ deputationis deferant præſidenti.

Quilibet præſidens deputationum in principio ſuæ præſidentiæ prædicta in ſua deputatione legi faciat, ut ſupervenientibus innoteſcant.

Præſidens autem Concilij deputet aliquos qui ſolicitent cives, ut ea quæ pro honeſtate civitatis inſtituta ſunt executioni demandentur, & debite cuſtodiantur.

Admoneantur Baſileenſis Epiſcopus, & Officialis ejus, ut prædicta clero ſuo ingerant, & inviolabiliter obſervari faciant.

Controverſia hujus Concilii Baſileenſis.

Prima controverſia hujus Concilii eſt an debeat haberi pro legitimo Concilio univerſali: ſi enim tale habeatur infringitur authoritas Concilii Florentini, quod eodem tempore celebratum eſt per Eugenium quem Baſileenſe à Papatu depoſuerat. Res hæc varie agitata eſt, tum durante Concilio, tum ipſo exacto. Dum alii Eugenio ſemper adhæſerunt, ut Rex Galliæ Carolus VII. teſte Maſſono lib. 4. annal. Galliæ: alii Baſileenſe Concilium ejuſque decreta prætulerunt: Cardinalis Torrecremata non dubitat ſcribere in Summa de Eccleſia lib. 3. cap. 24. cum Concilium Baſileenſe, ut toti orbi notum eſt, ſcandaloſum fuerit & in multis præſumptuoſum tranſgrediens terminos quos poſuerunt patres ſancti in Conciliis univerſalibus, ab illo nullum argumentum ſumendum eſt. Sed ad penitus noſcendum quale judicium ferri debeat de hoc Concilio, ſufficiunt ea quæ ſcribit Spondanus Apamienſis Epiſcopus ad annum 1443. in quo ponit finem hujus Concilii. Quamvis enim, inquit, adhuc tam ibidem Baſileæ quam etiam Lauſanæ utcumque ſubſtiterit uſque ad annum 1448. parum tamen eſt quod ab illo poſt præſentem annum geſtum reperitur apud auctores: quam magis magis dixeris laceræ navis aberrationem quam rectam velificationem; quouſque demum & aura divina adſpirante, delata eſt ad tranquillum portum ſedis Apoſtolicæ. In quo quidem ſi excipias pauca quædam de beneficiis & de rebus cum Boëmis geſtis, (adde & quædam de beatiſſ. Virg.) reliqua omnia acta illius talia ſunt, ut lectori longe plus tædii quam fructus afferant, & Eccleſiæ Dei plus abſque ullo dubio nocuerint, quam in aliquo profuerint. Cum & illa etiam quæ cum Boëmis compactata ſunt (ut illi vocabant) abierint in irritum, non permittente divino numine ut qui ab Eccleſiæ ſuæ capite diſciſſi eſſent, unionem cum aliis ſtabilire poſſent.

De authoritate Concilii & Papæ.

Quod vero ſpectat ad authoritatem Concilii ſupra Papam, an recte concludi poſſit ex hoc Concilio diſputatur. Ac aliqui exiſtimant non poſſe, quia Concilium Lateranenſe V. ſub Leone X. decretum ea de re à Baſileenſi ac Piſano Concilio editum irritavit ſeſſ. 2. ac 3. Sed id difficultatem auget potius quam tollat, quia ex hoc infertur quod contradicant ſibi invicem in materia fidei generalia Concilia; unde eorum fides dubia redditur. Verius eſt id concludi non poſſe, quia cum decretum iſtud contra Papam editum eſt, legitimum non erat tunc Concilium generale, nulloſque præſidebat nomine Pontificis Romani, quia Cardinalis Arelatenſis qui ſibi authoritatem præſidendi arrogaverat, decretum iſtud edidit ſine authoritate legitima præſidendi Concilio univerſali: & cum Nicolaus quintus Eugenii ſucceſſor Concilium Baſileenſe approbavit, nequaquam approvavit quoad omnia, ſed tantum quoad alia quæ ſpectabant magis ad diſciplinam quam ad doctrinam, ut ſupra patuit. Cæterum iſtud contra Authoritatem ſummi Pontificis decretum adeo ſine ullo ordine editum eſt, ut mira fuerit perturbatio & in diſcuſſione quæſtionis & in pronunciatione. Erat autem

Ventilatur quæſtio in utramque partem.

orta diſputatio an Eugenius hæreticus habendus eſſet, qui Concilio non obtemperaret. Erantque conflictantium triplex ſententia, aliis hæreticum affirmantibus, aliis relapſum etiam, aliis nec hæreticum, nec relapſum. Hique partes Eugenii tuebantur, dum alii convitiis lacerarent ac deteſtarentur eos qui talem hominem Pontifici Romano præfeciſſent. In hac conflictatione adverſus Eugenii defenſores multa diſputavit Thomas de Courcellis Canonicus Ambianenſis, inter Doctores Theologiæ inſignis, ac præcipuus fabricator decretorum Concilii, ut nemo plura quam ipſe in eo dictaverit. Papamque Concilio ac Eccleſiæ ſubeſſe pluribus aſſeruit: cum hæc errare non poſſit, ille poſſit: quod mater illa, hic filius; ſponſa Chriſti illa, hic tantum Vicarius; quod quæ data ſunt Petro Apoſtolo privilegia, data ei fuerint tanquam Eccleſiæ perſonam ferenti: quem etiam ad Eccleſiam remiſit Dominus, cum dixit, *dic Eccleſiæ*, unde & fiat ut ſi Papa Eccleſiam non audierit, tanquam Ethnicus & publicanus haberi debeat. Qui ſecus ſentirent aut quod Eccleſiæ competit non æque Concilio generali competere aſſererent, id vel aviditate gloriæ, vel præmiorum expectatione & ambitionis excæcatione, adulatorie dicere. Gabrielem qui ſe Eugenium dictitaret, blaſphemiæ in Spiritum ſanctum Concilii Baſileenſis decreta contemnendo eſſe participem. Qui Rom. Pontificem per Concilium deponi poſſe negarent fabulas eſſe, pertinacia magis quam ignorantia contendentes, magis verboſos quam eloquentes: Papam verius dici Eccleſiæ Vicarium quam Chriſti; nullum autem eſſe dubium, quin Dominus Vicarios ſuos poſſit ad nutum ſuum deſtituere: ſi autem Eccleſia poteſt, ergo & Concilium: Concilium ſine Papæ authoritate congregari poſſe, & qui id negarent ruinam ſecum Eccleſiæ trahere. Illud autem pluſquam fatuum eſſe, dicere, poſtquam ſemel conſenſus Papæ acceſſerit, ſi revocetur, ceſſare Concilium. cum jus habere in ſuum ſuperiorem non poſſit qui eſt inferior, quaſcumque demum cauſas, quaſcumque rationes habuerit. Hæc autem de veritate fidei Catholicæ eſſe, ex Concilio Conſtantienſi intelligi, adeo ut quicumque ea negarent hæretici eſſent: ac plane delirare illos qui veritatem de ſuperioritate Concilii faſſi, veritatem eſſe fidei non faterentur. Hæc ille orator cum magno æſtu & calore, cujus modeſtiam laudat Æneas Sylvius quod terram ſemper intueretur, eadem cum ipſo opinione illaqueatus, laudanſque ejus argumenta, obliquaſque ſcripturarum ac patrum interpretationes quibus abutuntur adverſus ſummum Pontificem ipſi hæretici. Quapropter Epiſcopus Apamienſis ad annum Chriſti 1439. ipſum carpit, atque convenientiſſime terram ſemper intuitum fuiſſe, qui nihil tunc cœleſte ſapiebat. Virum tamen in Doctrina eximium fuiſſe nemo negaverit, cujus indicia ſunt tomi duo commentariorum in quatuor libros ſententiarum, quod aliquando vidiſſe & tantiſper legiſſe in bibliotheca Collegii Cholettæi datum eſt. Miſſus quoque fuit Legatus à Concilio Baſileenſi ad Synodum Bituricenſem, in qua condita fuit ſanctio pragmatica quam vocant, majori ex parte ex decretis ejuſdem Concilii Baſileenſis, in qua quantum ſe à Romano Pontifice eximebant Eccleſiaſtici viri, eo in majorem judicum ſæcularium ſervitutem incidebant, quamque ſemper Romani Pontifices improbarunt, donec penitus abrogata eſt in Concilio Lateranenſi quinto. Sed de hac pragmatica ſanctione in altera tomo.

Ut autem viderentur pluribus magni roboris dicta iſtius Doctoris, non deerant qui vim talium argumentorum intenderent; quod totum ſit majus ſua parte & Papa ſit tantum pars Eccleſiæ. Quod pleniſſima poteſtas ſemper debeat in Eccleſia manere, manet autem ſemper poteſtas Eccleſiæ, non Pontificis qui moritur. Quod quando Papa eligitur, non afferat ſecum claves, quia ſic eſſet Papa antequam eſſet Papa electus. Nec accipit ab Angelo, ergo ab Eccleſia, & cum moritur cui alii relinquit quam Eccleſiæ? unde concludi debet Eccleſiæ claves datas eſſe in ſua amplitudine, à qua accipit Pontifex ut miniſter ejus. Quo tendit ſcriptum a Divo Auguſtino ſuper Pſalm. 108. quædam dicuntur quæ & ſi ad Apoſtolum Petrum proprie pertinere videantur; non tamen habent illuſtrem intellectum, niſi referantur ad Eccleſiam, cujus ille agnoſcitur in figura geſſiſſe perſonam, propter primatum quem in diſcipulis habuit, ſicut eſt, *Tibi dabo claves Regni Cælorum.* Ita Iudas perſonam ſuſtinet inimicorum.

Sed alii diluebant majorem partem iſtarum rationum. Nam Papa diverſo modo poteſt eſſe Filius & Pater Eccleſiæ: Filius generatione ſpirituali baptiſmi, Pater vero authoritate: ſicut Chriſtus reſpectu diverſorum dicitur filius David & Pater ejus, & Epiſcopus vocatus & eſt filius naturalis alicujus mulieris cujus erit Pater Spiritualis. Et ſi vero Papa ſit membrum Eccleſiæ univerſalis non ſequitur eſſe inferiorem in Iuriſdictione, nam idem argumentum fieri poteſt de Chriſto quod eſſet inferior, cum ſit etiam membrum Eccleſiæ 1. Corint. 12. *Vos eſtis corpus & membra de membro.* Gloſſa, dependentia de membro; id eſt Chriſto capite. Caput etſi membrum, eſt ſuperius toto corpore in quod influit. Quod vero dicendum eſt Eccleſiæ ſi peccaverit in nos frater noſter, ibi per Eccleſiam non poſſunt intelligi, nec omnes qui ſunt in Eccleſia diviſim ſumpti nec collective ſumpti, cum iis dici vix poſſit. Sed ibi per Eccleſiam intelliguntur prælati, qui ut capita Eccleſiam repræſentant, unde nihil certi inferri poteſt ex hac ratiocinatione. Neque etiam ex hoc quod dicitur totum eſſe majus ſua parte: quia hoc verum eſt de majoritate quantitatis dimenſivæ vel numeralis, non eſt verum de majoritate quantitatis virtualis. Poteſt enim una pars major eſſe in virtute quam plures aliæ. Cum vero quæritur cui Pontifex claves relinquit moriens, aut a quo accipit ſi non ſint ſemper in Eccleſia? Reſpondetur poteſtatem illam clavium ſemper remanere in Chriſto à quo ille accepit, qui præſentatur ei ab Eccleſia miniſterio electionis, idque non nova traditione, ſed antiqua illa ordinatione, qua Petro tradidit & in ejus perſona cuilibet ſuo ſucceſſori: verbum enim Chriſti ſemper vivum & ſemper efficax dat claves cuilibet ſuccedenti Petro, ut non ſit neceſſe unum Papam ab altero accipere, quare vana eſt quæſtio cui Papa moriens claves relinquat. De dicto Divi Auguſtini ſatis patet ex contextu illum locutum fuiſſe tantum de quibuſdam dictis ad Petrum, non de omnibus, quæ ut habeant illuſtrem intellectum referenda ſunt ad Eccleſiam, id eſt ad ſucceſſores ſuos per totum Eccleſiæ decurſum pro quibus etiam Petrus accepit poteſtatem clavium eorum gerens perſonam: quomodo recipiens caſtrum à Rege pro ſe ac filiis dicitur figurare ac repræſentare filios ſuos.

Sed hujuſmodi controverſiæ fuſius narrantur ex Ænea Sylvio, qui poſtea Papa fuit Pius ſecundus ex quo aliqua delibamus. Finita diſputatione, inquit, cum inſtaret horum negotiorum extrema concluſio, Mediolanenſis & Panormitanus Archipontifices ſe magnopere armabant ad impediendum. Igitur ubi ad generalem deventum eſt concionem, Burgenſis Epiſcopus primus differri concluſionem petiit, & expectari aliorum principum oratores ex Mogontia propediem redituros. Tunc Panormitanus gravem & rhetoricam orationem habuit, admonens Patres, in omni re, quæ ab aliquo poſtulatur, quatuor eſſe conſideranda, quis peteret, quid peteretur, cur peteretur, & qui demum effectus ex petito vel conceſſo provenirent. Primum hoc petere potentiſſimos Reges & Principes. Secundum petere otium tantum

ſacri

A Concilii, ut patres quieſcerent in proceſſu Papæ & concluſione rerum. Tertium non propter privatam ſed publicam utilitatem petere, ad rem melius examinandam. Quarto ut effectus mente conciperent, ſive negarent, ſive concederent quod peteretur. Caleſiebat autem dicendo Panormitanus & maxime cum de prælatis mentio incidit, diceretque apud ſe fore majorem partem prælatorum. Tum Ludovicus Romanus Protonotarius exorſus loqui, nec multa, nec valde bona addidit, cum ex malo corio nemo bonus conſuere calceos queat, &c. tum Ludovicus Cardinalis Arelatenſis vir conſtantiſſimus & ad gubernationem generalium Conciliorum natus, oratorum omnium qui locuti ſunt verba reſumens, vehementer arguens Epiſcopos, qui metu veritatem celent, aſſeverans in Concilio non veritatem patrum, ſed rationem ſpectandam eſſe, imo veritatem ante omnia. Se nullius Epiſcopi mendacium quamvis ditiſſimi, veritati ditiſſimi pauperis præponere. Nec dedignari Epiſcopus debeat ſi vox inopis Sacerdotis docti tamen & ſancti, ſuæ præponatur. Adductis in hoc exemplis. Athanaſium Presbyterum non Epiſcopum, viciſſe Archiepiſcopum Arrium (nota errorem; nam Arrius erat tantum Presbyter, &c.) Et cum Panormitanus dilationem in re fidei peteret: Multis exemplis probat Arelatenſis periculum eſſe in mora. Quod ſæpe momenti, anni tranſitus ſit Hannibal apud Cannas victoria potitus, ſi è veſtigio orbem petiſſet, omnium judicio cepiſſet Romam. Quia tamen in craſtinum diſtulit reſtituto Romanis vigore excluſus eſt & audire meruit, vincere ſcis Hannibal, uti victoria neſcis, &c.

Hic cum Arelatenſis feciſſet loquendi finem turbatio non parva exorta fuit, erat ubique clamor, ubique ſtrepitus, ubique jurgia effundebantur. Nunc Panormitano, nunc Ludovico ſermo erat, Epiſcop. cum Epiſc. inferiores cum inferioribus verbales rixas habebant. Tum Ludovicus Patriarcha Aquileienſis, Dux de Dex in Suevia, verſus ad Panormitanum & Ludovicum Protonotarium. Ne credite, inquit, ita rem abire, Germanorum neſcitis mores, nempe ſi ſic proceditis, nequaquam fas erit integris hanc provinciam exire capitibus. Quo verbo veluti fulmine tacti Panormitanus Mediolanenſis & Ludovicus. Libertas, inquiunt, nobis eripitur? en quid eſt quod frangenda nobis capita Patriarcha minatur?

Dictum Archiep. Lugdun.

Verſique ad Joannem Comitem in Dierſtein, qui tunc locum protectoris tenebat, ſciſcitati ab eo ſunt, an protegere Concilium vellet, omneſque in libertate tutari. Tum Amadeus Lugdunenſis Archiepiſcopus quoniam ſtrepitus ac vociferatio intendebatur, atque rem miraculo tribuit, ſeptem annis duraſſe Concilium, jam claudos ambulare, mutos loqui, pauperes evangelizare, ſentiens novos adeſſe Prælatos qui uſque in hanc diem tacuerint, nunc loquaces factos. Tum Arelatenſis inſtabat ut Concordatum aii. vitorum legeretur, pluresque ſibi in aures ſibilabant ne ſententia flecteretur. Panormitanus vero ut cœptum eſt legi concordatum, rurſus vociferatur & quod dignum eſt ſe facit, & loquitur. Nos Prælatorum major pars ſumus, ad nos concludere ſpectat. Ab iſta Panormitani concluſione Nicolaus Amici Theologus Pariſienſis appellabat, &c. Erant turbata omnia. Nec ut ſolebat ſuis ſubſelliis Prælati inſidebant. Sed ut quemque trahebat affectio, iſti Arelatenſem, illi Panormitanum adibant; & quaſi principem quique ſuum aut exercitus Imperatorem adhortabantur.

Aſini Cardin. Arelat.

Tum Arelatenſis ut cognovit rem in periculo eſſe nec rectam concluſioni viam patere, utendum aſtu cenſuit, ut tumultum componeret. Habeo, inquit, Sanctiſſimi Patres, novas ex Gallia litteras, quæ mihi auditu ſtupenda narrant: incredibiles illic novitates ſunt, Quare & ſilentium ſubitum impetravit, & artificio miro attentos reddidit. Utque liberum dicendi campum patere vidit, ſine fabula, ſine ulla hiſtoria literarum miſſarum ſeriem reſeravit. Exinde prout oratoria exigit inſinuatio pedetentim ad cauſam rediit: Eugenianos nuntios impleſſe Galliam dixit, qui novam doctrinam prædicantes, authoritatem Romani Pontificis ſupra Concilia generalia magnifacerent: quibus niſi cito occurreretur, fore ut pluribus fidem facerent: idcirco oportuiſſe ſacrum Concilium de remedio cogitare, neceſſarioque veritates de quibus jam agitur examinatas, ut per eas Eugenianorum temeritas retundatur: quæ licet eſſent numero bis quatuor, non tamen fuiſſet intentio patrum omnes concludere, ſed tantum priores tres, prout ſe, inquit, in nomine Patris, B & Filii, & Spiritus ſancti concludere. Atque iis dictis lætus alacerque conſurgens receſſit. Alii eum, alii veſtimentorum fimbrias oſculabantur, &c. Miſſa facio convitia & contumelias quæ poſt hanc concluſionem auditæ ſunt. Tentavit iterum concludere Arelatenſis Sed lecta forma decreti uſque ad verbum decernimus, aſſurgens, aſſurgens Panormitanus, nihil paſſus eſt ulterius audiri. Nunquam fuit Concilium in majori diſcrimine, teſte Silvio qui tum præſens ad pedes Turonenſis & Lubecenſis Epiſcoporum hæc collegit. Panormitanus Achilles fuit Eugenianorum, Arelat. Concilii Hector.

Ex his videre eſt non ſolum fuiſſe concluſum contra Papam ſine legitima authoritate, ſed etiam ſine C pluralitate ſuffragiorum Prælatorum, nam de Preſbyteris qui intromiſſi erant ad hoc Concil. inauditum eſt eos habuiſſe vocem deciſivam. Unde nec Concilium Conſtantienſe, nec Baſileenſe, ſi recte perpendantur, ſufficiens argumentum præbere poſſunt ad ſubjiciendum Pontificem Concilio, extra certos caſus ut ſchiſmatis & hæreſis, dementiæ & forſan aliquos alios: quicquid interim ſit de rei ipſius veritate quam hic non definimus.

Utrum vero ex quibuſdam rationibus aut experientiis id colligi poſſit, ne hac occaſione data avidum harum rerum lectorem omnino deſeramus, colligit ex his reſponſionibus Cardinalis de Turrecremata in ſumma de Eccleſia l. 2. cap. 102.

D *Reſpondetur objectionibus contra authoritatem Papæ.*

Objicitur, ex c. *ſi Papa* ſi Papa eſt devius à fide judicari poſſe per Eccleſiam, ergo in alio crimine de quo Eccleſia ſcandalizaretur. Reſpondetur negando conſequentiam, & ratio eſt quoniam per hæreſim Papa cadit à Papatu, quod non fit per alia peccata: & ita cum per hæreſim Papa fiat omnibus fidelibus minor, ut dicit ſanctus Thomas, in 4. & habet Gloſſa in cap: *Acacius.* 24. q. 1. per Eccleſiam judicari poterit, ſive judicatus à Deo declarari, quod non poteſt per alia peccata. Quod vero Papa per hæreſim notoriam & contumaciter defenſatam cadat à Papatu, & ita ipſo jure ſit privatus, patet ex multis. Tum ex eo quod fide perdita, per quam fit prima unio ad corpus Chriſti, quod eſt Ec- E cleſia, membrum Eccleſiæ eſſe deſinit, & per conſequens eſſe caput: quomodo enim intelligi poteſt, ut aliquis ſit caput corporis Eccleſiæ, cujus non modo membrum non eſt, ſed nec etiam in corpore ipſo, ſed extra eſt? Deinde dato quod ſcriptura ſancta aperte non expreſſerit, jus tamen Canonicum hanc differentiam ſatis ſufficienter expreſſit, ut in cap. *Si Papa.* & in multis aliis ut c. *Oves.* magnam faciens differentiam in hoc loco de peccato hæreſis & de peccatis aliorum generum, & hoc ſufficit. Secundo poteſt reſponderi negando, quod in Sacra Scriptura talis differentia inter hæreſim ſive infidelitatem & alia peccata non reperiatur expreſſa: de peccato enim infidelitatis dicitur Matth. 10.

Qui negaverit me coram hominibus, negabo eum coram Patre meo. Item Joan. 3. *Qui non credit, jam judicatus eſt.* Item 2. Joan. 1. *Si quis venit ad vos & hanc doctrinam non affert, nolite eum recipere in domo, nec ave ei dixeritis, qui enim dixerit ei ave, communicat operibus ejus malignis*: ubi inquit gloſſa, nolite, id eſt non tantum non aſſentiatis, ſed nec ad horam recipiatis. Et iſta ita ſe extendunt ad Prælatos Christi doctrinam non accipientes ſicut ad ſubditos. De aliis autem peccatis non ſic loquitur ſcriptura divina, ſed ait Matth. 24. *Super cathedram Moiſi ſederunt Scribæ & Pharisæi, quæcunque dixerint vobis ſervate & facite, ſecundum opera eorum nolite facere.* Ecce quod Dominus non dicit abjiciendos malos paſtores qui bonam doctrinam habent, vitam vero malam; ſed audiendos in doctrina, in operibus vero non imitandos: unde Auguſt. in Epiſtola ad Generoſum aſſignans rationem, quare Prælatis etiam malis ut pote Papæ etiam malo moribus obediendum eſſet, ſic dicit: Ab ipſo Petro numeramus Epiſcopos: & infra. In hoc ordine ſucceſſionis Epiſcoporum quæ deducitur ab ipſo Petro uſque ad Athanaſium, qui nunc eandem cathedram tenet, etiam ſi quiſquam traditorum per illa tempora ſurrepſiſſet, nihil præjudicaret Eccleſiæ & innocentibus, quibus Dominus providens ait de præpoſitis malis: *Quæ dicunt facite, quæ autem faciunt nolite facere*, ut certa ſit ſpes fidelium quæ non in homine, ſed in Deo collocata, nunquã tempeſtate ſacrilegi & ſchiſmatis diſſipatur: hæc ille. Item colligitur ex Apoſtolo ad Rom. 13. *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit*, Gloſſa bonis vel malis: 1. Petri 2. *Obedite præpoſitis veſtris, non tantum bonis & modeſtis, ſed etiam dyſcolis.* Ecce quam clara differentia ex ſacra ſcriptura colligitur inter peccatum infidelitatis in paſtoribus & alia peccata.

Objiciunt iterum, qui poteſt majus poteſt & minus, ut dicit textus in *c. ex parte extra. de decimis*, at majus eſt judicare in hæreſi. Reſpondetur, quod falſum præſupponitur, videlicet quod majus ſit judicare Papam in caſu hæreſis, quam in caſu aliorum peccatorum. Et ratio eſt quia Papa cadendo a Petra fidei, cadit à Papatu, ut dictum eſt, & ita efficitur minor quocumque fideli, & ita minus eſt in hoc caſo judicare illum: quod non eſt in aliis peccans, in quibus non cadit à ſuperioritate officii. Quod autem dicitur, quod obi conceditur majus debet & concedi quod minus eſt, reſpondetur quod hoc verum eſt ubi majus & minus ſunt ejoſdem ordinis & rationis inter ſe: at hic non ſunt, ut ex allato diſcrimine notum eſt.

Inſtant, nulli membro parcendum eſt ut ſervetur corpus, & nulli corpori ſufficienter eſſe proviſum niſi membrum putridum poſſit abſcindi. Reſpondetur quod ratio non procedit propter multa. Tum primo, quia major illa deficit in veritate de membro capite, quia ab illo pendet ſenſus motus & virtus corporis, & ſine quo corpus non vivit. Hinc eſt quod Chriſtus, Matth. 18. inter membra ratione ſcandali abſcindenda, non nominat corpus, ſed membra illa, cum quorum abſciſſione ſtat vita ſenſus & motus corporis: a Papa autem ut habetur in cap. *Si Papa*. diſt. 48. poſt Deum ſalus Univerſitatis fidelium ſpecialiter pendet. Tum ſecundo ratio non videtur ad propoſitum inducta, quia quantumcumque Papa efficitur malis moribus membrum putridum, non poteſt totum corpus inficere, non permittente hoc Spiritu ſancto, quo Eccleſiæ corpus & vivit & vegetatur, & a quo ſalus eius principaliter dependet, maxime cum Chriſtus pollicitus ſit ſemper cum corpore ſuo manere dicens: *Ego vobiſcum ſum ad conſummationem ſæculi.* Tum tertio ratio non procedit, quia etſi hujuſmodi membri abſciſſionem aliis de Eccleſia vel Eccleſiæ non commiſit, ſibi

A tamen reſervavit, ſecundum illud Symmachi in cap. *aliorum*. c. 9. q. 3. dicentis, *Aliorum hominum cauſas Deus voluit per homines terminari, ſed ſedis iſtius præſulem ſuo ſine quæſtione reſervavit arbitrio.* Stultum autem eſſet cogitare, quod minus ſit proviſum corpori Eccleſiæ, per hoc quod Chriſtus vicarii ſui cauſas ſuo ſine quæſtione arbitrio reſervavit, quam ſi aliorum judicio voluiſſet terminari. Nec etiam mirandum eſt ſi aliqua in hac vita remaneant impunita & juſtitia aliquoties exulet, quia multa divino examini reſervantur, quæ in hoc ſæculo manent impunita, ut in c. *Si oſtenditur*. 6. q. 1.

Urgent, Eccleſiam non fore aliter bene à Chriſto ordinatam, ſi ſuæ perditioni Papam puniendo non poſſet occurrere. Sed ad hoc quaſi ſimilis patet reſ-
B ponſio: dicimus enim quod conſequentia illa adverſariorum nulla eſt, imò Chriſtus inſtituendo quòd Papa eius Vicarius Generalis extra caſum hæreſis propter alia quæcumque peccata, propter quæ non cadit à Papatu & Vicarius ejus non poſſit corrigi ab aliis quam ab eo, ordinatiſſime fecit, quia ſic relucet in ordine Eccleſiæ ordo divinæ providentiæ, quæ habet quod in ordinatis ad ipſum prima agunt in poſteriora regendo, monendo, corrigendo & non è converſo. Unde cum Romanus Pontifex ſit primus & ſupremus in toto ordine Eccleſiæ ſecundum debitum ordinem ipſius, ita debuit inſtitui, ut ipſe alios corrigeret, & ipſe à ſolo Deo veniret corrigendus. Unde Gloſſa ſuper illud Pſalmi *Tibi ſoli peccavi*, inquit, quia Rex eſt omnibus ſu-
C perior, ideo à Deo tantum, qui major eſt eo, puniendus eſt. Et ad probationem reſpondetur quod nulla eſt. Tum primo quia aliud eſt in caſu hæreſis & in aliis peccatis, ut ſæpe repetitum eſt. Tum ſecundo, quia aliud eſt reſiſtere volenti demoliri communitatem, & aliud eſt punire volentem demoliri, aut aliquid injuſtè attentare, primum poteſt convenire inferioribus, ſecundum non. Tum tertio quia, ut in prima reſponſione dictum eſt, caſus ille non eſt poſſibilis de communitate Eccleſiæ ſicut de aliis pollicente Chriſto Matth. 16. quod adverſus Eccleſiam etiam portæ inferi non prævalebunt.

Addunt aliam rationem quod ſi Papa vellet quoſdam occidere teneremur de jure occidere; ergo ſi animas fidelium perderet. Reſpondetur quod ratio illa nihil facit ad propoſitum. Aliud eſt enim impe-
D dire hominem volentem alterum injuſte interficere, aut tenendo eum vel removendo ſibi gladium, vel aliquid ejuſmodi: & aliud eſt eſſe ſuperiorem judicem illius, & poſſe contra eum procedere via juris ad eum puniendum. Unde ſi argumentum procederet, omnes homines poſſent ſuos quoſcumque ſuperiores, cum male agerent, judicare, & punire etiam Laici Clericos. Unde iſta argumenta fuerunt Bohemorum, ad probandum quod eorum communitas diſſolutum Clerum corrigere poſſet.

Simili ratione arguunt, quod liceret Papæ reſiſtere qui vellet uxorem alterius rapere, &c. Reſpondetur ſicut ad præcedentem, quod ratio non militat; aliud eſt enim reſiſtere, & aliud eſt punire ſive impugnare; primum poteſt convenire in caſu inferio-
E ri, ſicut Paulus reſiſtit Petro, ſed ſecundum non niſi ſuperiori.

Præterea objicitur quod Papa diffamatus ad vitandum ſcandalum debeat ſe purgare. Reſpondetur quod rationes illæ non militant in aliquo, quia dato quod Romanus Pontifex diffamatus debeat ſe expurgare ex debito conſcientiæ ad tollendum ſcandalum, non ſequitur ex hoc quod aliquis ſit judex eius ſuperior in cauſis, quoniam poterit ſe purgare abſque hoc quod purget coram aliquo judice ſuperiore, ſicut aperte colligitur ex purgationibus factis aliquibus ſuperioribus temporibus per Summos Pontifices, ſicut de Leone legitur in c. *au-*

Papa ut ſe purget ab obiectis criminibus.

ditum. 2. q. 7. quam tamen non fecit coram judice ſuperiore vel Concilio univerſali, ſed coram duodecim Epiſcopis tantum, ut in cap. *omnibus*. ead. cauſa & quæſt. unde ait. *Auditum eſt, fratres chariſſimi, qualiter mali homines in me gravia crimina confinxerunt: quamobrem ego Leo Papa Pontifex ſanctæ Romanæ Eccleſiæ purifico me in conſpectu veſtro coram Deo & Angelis ejus, &c.* Item Sixtus Papa ſe purgavit in Concilio, ſed non tanquam ſuperiore judice: unde cap. *mandaſtis*. x. q. 5. ſcribens omnibus Epiſcopis ita ait: *Scitote me criminari à quodam Baſſo & injuſte perſequi, quod audiens Valentinianus Auguſtus noſtra authoritate Synodum congregari juſſit*: nota, noſtra authoritate *& facto Concilio cum magna examinatione ſatisfaciens omnibus, licet evadere aliter potuiſſem*, (quia ut ait Gloſſa ibi: Papa à nullo poteſt judicari 9. q. 3. *aliorum*. Nec ab univerſali Concilio 17. diſt. 5. hinc etiam ff. *de lege prin.*) *ſuſpicionem tamen fugiens expurgavi me*, ſcilicet à ſuſpicione & æmulatione liberans, *ſed non aliis, qui noluerint aut ſponte hoc non elegerint, formam faciendi dans*. Hæc ibi. Item patet idem de Damaſo Papa, qui non coram ſuperiori judice, ſed coram 41. Epiſcopis ſe purgavit, ut in cap. *nos ſi*. 2. quæſt. 9. in fine. Collige ergo ex dictis B. Sixti in præfato cap. *mandaſtis*. Quod Papa non tenetur ſe purgare de objectis ſibi criminibus, ſi non vult, etſi aliqui ut ipſe ex humilitate hæc legantur feciſſe.

Sed deficiente jure recurrunt ad Hiſtorias & exempla ex quibus conficiunt multos Pontifices per Eccleſiam correctos ac depoſitos fuiſſe. Sed fruſtra, quoniam nullo exemplo poteſt probari, quod unquam Romanus Pontifex verus & indubitatus, quantumcumque repertus fuerit moribus depravatus, fuerit per univerſalem Eccleſiam ſive per Concilium univerſale depoſitus ſive punitus: quod patet per omnes Romanos Pontifices, de quorum depoſitione fit aliqua mentio in geſtis ſive Chronicis antiquis.

Marcellinus. Non quidem Marcellinus Papa, qui licet propter idololatriæ ſcelus commiſſum univerſalem Eccleſiam ſcandalizaſſet, non Concilii ſed ſui ipſius judicio ſententiam accepit: nam, ut etiam ſupra commemoratum eſt, cum confeſſus eſſet errorem ſuum & judicio ſe ſubmitteret Concilii, Concilium dixit: *Abſit ut à nobis ſummus Pontifex judicetur, negaſti tu, negavit & Petrus Magiſter tuus, & quis Apoſtolus auſus fuit eum inde judicare? ſed egreſſus foras flevit amare: tu ergo in ſinu tuo cauſam collige tuam, tuo proprio te ore judica*: audiens hæc Marcellinus, inquit; ob idololatriæ ſcelus, quod infœlix commiſi, me judico deponendum, quæ tamen depoſitio executionem non habuit, ſed in Pontificatu uſque ad mortem permanſit; unde in Chronico Bernardi Guidonis ita legitur: Hujus Papæ tempore tanta vis perſecutionis efferbuit, ut infra triginta dies decem & ſeptem millia hominum promiſcui ſexus per diverſas provincias martyrio coronarentur, unde Marcellinus capite truncatus eſt, à quo die inter perſecutiones ceſſavit Epiſcopatus annis ſeptem menſibus ſex. Ecce quod dicit quod à die, quo capite truncatus eſt, ceſſavit Epiſcopatus; unde manifeſtum eſt quod prius per depoſitionem non deſierat.

Cæterum nec de Liberio poteſt verificari quod adverſarii dicunt, quia etſi legatur depoſitus, non tamen ab Eccleſia nec propter ſua demerita, ſed quia hæreticis communicare nolebat, imo excommunicavit illis communicantes, à Conſtantino convocato Concilio ex hæreticis Arrianis in exilium miſſus eſt, & loco eius exulantis, Fœlix ſubſtitutus eſt. Item nec facit ad propoſitum adverſariorum quod legitur de Anaſtaſio in capite *Anaſtaſius* diſt. 19. & in gloſſa, quoniam licet ibi dicatur quod aliqui Preſbyteri receſſiſſent ab eo, quod communicaſſet Photio & Acacio, non tamen legitur quod per univerſalem Eccleſiam fuerit ſententiatus aut condemnatus, ſed bene legitur quod fuerit Divino judicio percuſſus, & ita à Deo depoſitus.

Conſtantinus. Præterea nec favet adverſariis quod legitur de Conſtantino quodam, quem Stephanus congregato Concilio Epiſcoporum Italiæ de Eccleſia ejecit: quoniam non fuit verus Pontifex, ſed tyrannus, qui laicus exiſtens præſumpſerat invadere ſedem Apoſtolicam.

Chriſtophorus. Similiter nec facit pro adverſariis quod Chriſtophorus, de quo dicunt, qui ſex menſibus ſediſſe in Apoſtolica ſede legitur, ejectus de Papatu fuerit, & illo facto Monacho, Sergius inſtitutus ſit: quoniam ille non verus Papa, ſed invaſor Apoſtolicæ ſedis fuit.

Benedictus IX. Item nec facit pro adverſariis quod legitur de Benedicto nono, qui ſucceſſit Stephano qui ejectus eſt à Papatu; & factus eſt Epiſcopus Sabinenſis, qui vocatus eſt Silveſter, qui cum per ſimoniam eſſet promotus, ejectus eſt, & Benedictus reſtitutus eſt, qui iterum ejectus eſt, & datus eſt Papatus Joanni Archipreſbytero S. Joannis ante portam Latinam, qui Gregorius ſextus vocatus eſt, qui tandem ab Henrico Imperatore depoſitus ultra montes fuit tranſlatus: quoniam iſta de facto procedebant vel à tyrannide Imperatoria, vel à protervia Romanorum, à quibus exempla non ſunt ſumenda.

Nec iſta conſequentia eſt bona; factum fuit ſic, ergo legitime factum fuit: nos enim non debemus reſpicere quod factum eſt in præterito, ſed quid juridice fieri debuit in futurum: ut in cap. *cum ad cauſam* de electio.

Joannes XII. Item nec favet adverſariis quod de Joanne XII. dicitur, diverſæ enim hiſtoriæ diverſimode narrant geſta hujus Joannis: in quibuſdam enim legitur quod non fuit depoſitus, ſed ad admonitionem Ottonis & Collegii Cardinalium ac Cleri Romani renunciavit Papatui, & ſic non eſt ad propoſitum adverſariorum factum hujus Papæ, quoniam non negamus Romanum Pontificem poſſe renunciare Papatui. Aliæ hiſtoriæ dicunt quod iſte non fuerit verus Apoſtolicus, ſed magis Apoſtaticus, cum non intraverit Canonice: dicitur enim quod adhuc vivente Agapito Papa, Pater ſuus qui potens erat prece & pretio induxit nobiles & Potentes Romanos, & juramento adſtrinxit, ut mortuo Agapito procurarent filium ſuum fieri Papam, ſicut factum eſt contra. c. *nullus Pontifex*. diſt. 79. unde cum iſte juxta cap. *Si quis pecunia*. magis cenſendus veniret Apoſtaticus quam Apoſtolicus, non mirum ſi per Concilium fuit proviſum, attenta maxime ſua ſcandaloſiſſima vita: & ita ſi hoc ſit verum; ratio etiam adverſariorum non eſt ad propoſitum. Cæterum etiam non favet adverſariis dato quod ita ſit, ſicut inductum eſt quod ipſe Joannes XII. ob turpem & ſcandaloſam ejus vitam per Ottonem Imperatorem congregato à tota Italia Epiſcoporum Concilio legatur depoſitus, & communi voto Leo illi ſubſtitutus eſt: quoniam hoc videtur actum non de jure, ſed de facto per Imperatorem congregatis non totius Eccleſiæ ſed tantum Italiæ Epiſcopis, nec talia facta ſunt attendenda, quia non exemplis ſed Legibus judicandum eſt. cap. *de ſen. nemo*. Quod vero illud de facto proceſſerat: non de jure patet, quoniam ipſe poſt receſſum Ottonis à Romanis receptus Synodum congregavit Romæ, in qua Leonem & omnia eius geſta damnavit: nam ut refert Vincentius libro 25. capite 86. in hoc Romano Concilio publice omnium judicio fuit ſtatutum Synodum à Leone habitam, in qua ipſe Leo aſſumptus fuerat Joanne depoſito, non nominandam Synodum, ſed proſtibulum, & ab ipſo Leone ordinati fuerunt degradati & deordinati: juſſi etiam ſinguli præſentare in charta ſcripturam hanc: Epiſcopus meus ſcilicet Leo, qui eos ordinaverat, nihil ſibi habuit, nihil mihi dedit. Sed tamen quia vita ipſius Joannis erat deteſtabilis & Chriſtiano populo plurimum ſcan

daloſa, Dominus Ieſus Chriſtus non paſſus amplius
Eccleſiam ſuam ſcandalizari, in eum damnationis ſen-
tentiam intulit, ut pote qui ſolus in eum poteſtatem
habeat: nam cum uxore cujuſdam oblectaretur, à
diabolo in tempora percutitur, & ita ſine pœniten-
tia moritur, cui Benedictus ſubrogatur & deinde
Leo.

Item nec ſuffragatur opinioni adverſariorum quod
Ioan. 13. Bened. 13. factum eſt in Conſtantia de Ioan. XXIII. & Bene-
dicto 13. ſic in ſuis obedientiis nominatis, tum quia
nullus eorum fuit indubitatus Romanus Pontifex ha-
bitus ab univerſali Eccleſia, tum etiam quia, ut ex
eorum geſtis patet, pro hæreſi inter alia damnati
ſunt, & ita ad propoſitum noſtrum non facit. Ex qui-
bus manifeſtum habemus quod id, quod adverſarii
dicunt, videlicet quod ſæpenumero univerſalis Ec-
cleſia Summos Pontifices, ſive à fide deviantes, ſive
pravis moribus notorie Eccleſiam ſcandalizantes cor-
rexerit & punierit, non conſiſtat in veritate, & mi-
rum ſit quod multi adverſariorum non ſint veriti
hujuſmodi fictionibus & mendaciis tractatulos ſuos
in deceptionem ſimplicium replere.

Atque licet iis ſe ita habentibus, pervium eſſet
ulterius progredi, & quid in hac difficultate omnino
ſentiendum eſſet explicare, malumus tamen hic ſub-
ſiſtere, omiſſa definitione quæſtionis quoad ſubſtan-
tiam ipſius, & ſapientum lectorum acriori judicio di-
miſſa, ne gravioribus concertationibus anſam præ-
beamus, in hoc tempore potiſſimum in quo prurirunt
mentes plurium ad exagitandam Pontificis authori-
tatem, & ſi nulli hactenus ab eo diſceſſionem fece-
runt, niſi cum jactura Religionis Orthodoxæ. Equi-
dem iſta inſtituto noſtro ſufficere arbitramur, ut re-
motis objectionum plurium obicibus ad veritatem
pateat aditus, nec ex iis ſic quidam præpediantur, ut
nolint æmulari Æneam Sylvium, qui cum partes
Concilii Baſileenſis ardentiſſime ſequeretur, ut cre-
vit ætate, crevit etiam & ſapientia, nunquam non
ſtudens ut erudiretur magis. Retractationem eius
ſubjungimus.

Ex Pii Papæ Bulla 2. retractationum eorum quæ pro Concilio Baſileenſi contra Eugenium ſcripſerat dum eſſet adhuc in minoribus.

Pius Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectis fi-
liis, Rectori & Vniverſitati ſcholæ Colonienſis, ſa-
lutem & Apoſtolicam Benedictionem. In minoribus
agentes nondum ſacris ordinibus initiati, cum Baſi-
leæ inter eos verſaremur, qui ſe generale Concilium
facere, & univerſalem Eccleſiam repræſentare aie-
bant; Dialogorum quemdam libellum ad vos ſcripſi-
mus, in quo de authoritate Concilii ac de geſtis Ba-
ſileenſium, & Eugenii Papæ contradictione, ea pro-
bavimus vel damnavimus quæ probanda vel dam-
nanda cenſuimus: quantum capiebamus, tantum de-
fendimus aut oppugnavimus: nihil mentiri ſumus,
nihil ad gratiam, nihil ad odium tetulimus. Exiſti-
mavimus bene agere & recta incedere via, nec men-
tis noſtræ aliud erat objectum, quam publica autho-
ritas & amor veri, ſed quis non errat mortalis? Sa-
pientem, inquiunt Philoſophi, nunquam errare ve-
rum eſt. At quis ſapiens, niſi bonus? quis bonus,
Luc. 18. niſi ſolus Deus? *Omnes declinaverunt, ſimul inutiles*
Pſal. 13. *facti ſunt, non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad*
unum, inquit Propheta Regius. Declinavimus &
nos ab utero matris, erravimus in invio, & non in via,
ambulavimus in tenebris, & procul à vera luce re-
ceſſimus: nec nobis tantum erravimus, alios quo-
que in præcipitium traximus, & cæcis ducatum præ-
bentes cæci, cum illis in foveam recedimus, forſitan
& aliquos ex vobis ſcripta noſtra decepere, & de
via deduxerunt: quorum ſanguinem ſi de manibus
noſtris requiſierit Dominus, non habemus quod re-

A ſpondere poſſimus, niſi nos, ut homines, peccaviſſe,
qui arbitrantes rectum iter oſtendere, obliquum
monſtravimus: in miſericordia tantum Dei ſpes no-
ſtra ſita eſt, quæ ſuper omnia opera ejus elucet. Sed
haud quaquam ſatis fuerit divinam miſericordiam
implorare & dicere, Parce Domine, parce peccatis
noſtris, niſi pro viribus nos vulnera quæ infliximus,
veritate curare connitamur: & ſicut eſt in fabulis,
ſagitta, quæ vulneravit, afferat opem: ſive ut canit
Eccleſia, medelam inde ferat, hoſtis unde læſerat.
Mortem quidam prius ſibi conſciverint, quam vi-
deri velint aliquando male ſenſiſſe: & nonnulli ne
vel ad horam videantur erraſſe, ſemper errant, & dum
vel minimam tolerare honoris jacturam nequeunt,
totum abjiciunt, & perpetua notantur infamia, &
in peſſimas prolabuntur hæreſes. Qui ne appareant
B inconſtantes pertinaces efficiuntur, ſuperbiſſimi hoc
agunt, qui videri dii, non homines, volunt: quales
Conſtantiæ combuſti ſunt noſtra ætate in magno
conventu Hieronymus & Ioannes Hereſiarchæ. Nos
homines ſumus, & ut homines erravimus, neque *Pii 2. modeſtia & pœnitentia.*
imus inficias, multa, quæ diximus, ſcripſimus, egi-
mus, damnari poſſe, verum non ut Arios, Eutyches,
Macedonius aut Neſtorius, & alia blaſphemorum
turba, ex animo damnatam viam elegimus: ſeducti
peccavimus, ut Paulus, & ignoranter perſecuti ſu-
mus Eccleſiam Dei, & Romanam primamque ſe-
dem. Propter quod proſtrati ante oculos divinæ pie-
tatis, ſupplices oramus: Pſalm. 24. *Delicta juventu-
tis meæ, & ignorantias ne memineris, &c.* Pudet
erroris, pœnitet male feciſſe, & male dictorum ſcri-
ptorumque vehementer pœnitet, plus ſcripto quàm
facto nocuimus. Sed quid agamus? ſcriptum & ſe-
C mel emiſſum volat irrevocabile verbum. Non ſunt
in poteſtate noſtra ſcripta, quæ multas inciderunt in
manus, & vulgo leguntur, utinam latuiſſent quæ
ſunt edita. Nam ſi futuro in ſæculo manſerint, &
aut in malignas mentes inciderint aut incautas, for-
taſſe ſcandalum parient. Qui hæc ſcripſit, inquient,
in B. tandem Petri cathedra ſedit, & Chriſti Salva-
toris vicariatum geſſit: ita ſcripſit Æneas, qui poſtea
Summum Pontificatum adeptus, Pius II. appellatus
eſt, nec invenitur mutaſſe propoſitum, qui eum ele-
gerunt, & in ſummo Apoſtolatus vertice colloca-
runt, ab iis ſcripta ejus approbata videntur. Veren-
dum eſt, ne talia noſtris aliquando ſucceſſoribus ob-
jiciantur, & quæ fuerunt Æneæ, dicantur Pii, atque
ab ea ſede authoritatem vendicent, adverſus quam
D ignoranter latraverunt. Cogimur igitur, dilecti filii
B. Auguſtinum imitari, qui cum aliqua in ſuis volu-
minibus erronea inſeruiſſet, retractationes edidit.
Humilis & probatiſſimi vir ingenii, qui ſuas ineptias
verecunde confiteri & corrigere, quam impudenter
defendere maluit. Idem & nos faciemus, confite-
bimur ingenue ignorantias noſtras, ne per ea, quæ
ſcripſimus juvenes, error irrepat, qui poſſit in futu-
rum Apoſtolicam ſanctam ſedem oppugnare: nam ſi
quem decuit unquam Romani primique throni emi-
nentiam & gloriam defendere ac extollere, nos illi
ſumus, quos ſine ullis meritis pius & miſericors
Deus ſola diſpenſatione ſua ad B. Petri ſolium, & di-
E lectiſſimi filii ſui Domini noſtri Ieſu Chriſti vicaria-
tum evocavit. Quibus ex rebus dilectionem veſtram
hortamur, & in Domino commonemus, ne priori-
bus illis ſcriptis inhæreatis aut fidem ullam præſte-
tis, quæ ſupremam Apoſtolicæ ſedis authoritatem
quovis pacto elidunt, aut aliquid adſtruunt, quod
ſacroſancta Romana non amplectitur Eccleſia. Sua-
dete omnibus, ut id ſolium præ ceteris venerentur,
in quo ſalvator Dominus ſuos vicarios collocavit, &
quod B. Apoſtoli Petrus & Paulus ſuo ſanguine di-
caverunt: ne putetis divinam providentiam quæ cun-
cta gubernat & nihil negligit eorum, quæ creavit,
inordinatam reliquiſſe militantem Eccleſiam, quæ

Tuus Papa.

cum ſit ſponſa Chriſti, profecto à Deo eſt & ordinem habet, dicente Apoſtolo, quæ ſunt, à Deo ordinata eſſe. Requirit autem ordo, ut inferiora à ſuperioribus gubernentur, & ad unum tandem perveniatur tanquam principem & moderatorem cunctorum, quæ infra ſe ſunt. Sicut Grues unam ſequuntur, & in apibus unus rex: ita & in Eccleſia militanti, quæ inſtar triumphantis habet, unus eſt omnium moderator & arbiter, Jeſu Chriſti vicarius, à quo tanquam capite, omnis in ſubjecta membra poteſtas & authoritas derivatur, quæ a Chriſto Domino Deo noſtro ſine medio in ipſum influit. Nec profecto in alium tanquam ſui exercitus Ducem, ſupremam authoritatem Chriſtus principaliter derivaſſet, quam in ſuum vicarium, qui primus fuit Petrus, cui commiſſam novimus Dominici gregis curam: nec duos pluresve Petros Evangeliſtæ commemorant, nec duos aut plures inſtituit Dominus qui ſuum locum tanquam capita tenerent æqualia, ſed unum conſtituit ut rectorem ac ducem & paſtorem univerſi gregis, Simonem Petrum, dicens, *Tu es Petrus & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & tibi dabo claves regni cœlorum, & quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlo: & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlo: & paſce oves meas.* Quæ nulli alteri ſeorſim dicta leguntur niſi Petro, ut in Petro unitas & ſumma contineretur authoritas: nec alius à Petra dictus eſt Petrus niſi Simon, ut intelligeremus unicum eſſe veræ & ſolidæ petræ, id eſt Chriſti, ut Paulus exponit, locum tenentem Simonem Petrum, qui ſolus pro Domino in periculo conſtituto exemit gladium. Petrus igitur & ſucceſſores eius Romani Pontifices Primatum in Eccleſia tenuerunt, & nos hodie quamvis indigni, ſola Domini voluntate digni tenemus, & quicumque Romanæ ſecundum Canonicas ſanctiones præficitur Eccleſiæ, quam primum electus eſt in ſacro collegio, ſupremam a Deo poteſtatem ſine medio conſequitur, & per ordinem in omnem diffundit Eccleſiam, cuius peccata divino judicio punienda relinquuntur, *& poſt aliqua.*

Adverſus Concilij authoritatem mutare aliquid, crimen hæreſis fuit. Una omnium vox Concilium Eugenio præferebat: de ſedis Apoſtolicæ præcellentia aut ſilentium, aut contemptus, Concilium, Concilium cuncta ſonabant. Didicimus ergo quæ audivimus, & poſt aliquot annos exiſtimantes nos aliquid eſſe, diximus, ut eſt apud Satyricum.

Juvenal.

Semper ego auditor tantum? nunquamne reponam?

Puduit ſemper diſcipulum agere, ſubtraximus ferulæ manum, cœpimus loqui & magiſtri perſonam induimus. Scripſimus Epiſtolas & Opuſcula, hoc omnibus paſſim datur; docti & indocti ſcribunt, & quæ ſcripſis ipſe, nemo contemnit, niſi editionis fervorem tempus extinxerit: nobis placebant ſcripta noſtra more Poëtarum, qui poëmata ſua tanquam filios amant. Nec Baſileæ quemquam inveniebamus, qui ea damnaret. Probant enim ſimilia ſimiles, applaudebamus nobis ipſis, & in editionibus noſtris gloriabamur: & quamquam poſtea Eugenius Concilium in Italiam tranſtulerit, & cum Græcis Ferrariæ, ac demum Florentiæ convenerit: quamquam Julianus ſancti Angeli & Joannes ſancti Petri Cardinales, quibus plurimum credebamus, ad Eugenium defeciſſent: quamquam pauciſſimi in fide Baſileenſi remanſiſſent. Noluimus tamen credere, exiſtimantes cunctos, qui abibant, metu recedere, ne bona temporalia perderent, & cum nihil haberemus, quod nobis auferri poſſet, perſeverandum putavimus, ne partem, quæ verior nobis apparebat, relinquentes detrimentum animæ faceremus. Manſimus igitur Baſileæ, quoad Eugenio, ut credimus, juſto judicio depoſito, Amadeus Sabaudienſis ſuffectus eſt, & Felix quintus appellatus: quem non ut idolum, quod erat, ſed tanquam verum Chriſti vicarium venerati ſumus, nihil ad hæc ſiniſtri putantes interceſſiſſe.

Hæc & plura Æneas Sylvius retractans cum eſſet ſenex & Pontifex maximus, quæ junior ſcripſerat de Concilio Baſileenſi, quod initio quidem legitimum erat, non tamen in progreſſu cum Eugenium IV. legitimum Pontificem deponere aggreſſi ſunt patres illius Concilii; nam tunc non ſolum fuit acephalum, ſed etiam pluribus illud in dies deſerentibus ex Epiſcopis ut Eugenium ſequerentur. Qua de re idem Sylvius conquerebatur epiſt. 10. ad Lupum de Portugal legis doctorem. Mira rerum mutatio, qui ante favebant Concilio, jam impugnant, qui impugnabant, modo favent: luſus jam Eccleſia eſt, qualem de pila fieri videmus, dum huc atque illuc impellitur, luſorum ictibus percuſſa. Pluribus nunquam quotidie Ferrariam confluentibus, Presbyteri plures quam Epiſcopi cum voce deciſiva in eo admiſſi ſunt, cum Concilia ſint Epiſcoporum juxta decretum Concilii Chalcedonenſis, mitte foras ſuperfluos, Concilium Epiſcoporum eſt: ſed & idem Æneas ſuppreſſit duos libros quos de rebus ejuſdem Concilii juvenis ſcripſerat bona mente: longe alienus à congratulationibus adulatoriis quibus univerſitatis Colonienſis Theologos proſequebatur in dialogis ſuis de geſtis Concilii. Ubi ita habebat: Allatus namque ad nos eſt tractatulus quidam veſter, quo imperitiam, vel verius dicam, temeritatem illorum arguitis, qui & ſubjectum generali Concilio Romanum Pontificem & ſupremi judicii tribunal in Eccleſia eſſe diffitentur, quos ſic vivacibus rationibus & ſcripturarum veritate premitis & retunditis, ut nec tanquam lubrici angues ſe evolvere, nec in aliquo cavillari aut ſibilare queant. Hæc porro annotare libuit in exemplum eorum qui ſalivam quam ſemel imbiberunt male ſanarum opinionum, ſpuere nunquam volunt; qui utinam non eſſent in tanto numero, ut hæc ſcribere neceſſarium non eſſet.

De damnatione Auguſtini de Roma.

INter alias propoſitiones eius Epiſcopi damnatas, hæc qua aſſerebat ſolos electos eſſe membra Chriſti qui in perpetuum cum Chriſto regnaturi ſunt, prodit authorem illum quibuſdam articulis Joannis Huſſi in Concilio Conſtantienſi damnatis adhæſiſſe, ut etiam inſinuat ipſum Concilium. Scilicet jam tunc ſpargebantur ſemina Ianſeniſmi ſeu errores libri illius, qui inſcribitur Auguſtinus Cornelii Janſenii Epiſcopi Iprenſis, hiſce diebus iterata damnatione & prohibitione icti ab Alexandro ſeptimo, cujus Bullam hac ipſa hebdomada qua hæc ſcribimus & ſimul Typographo committimus, ex decreto Vicariorum generalium Illuſtriſſimi Archiepiſcopi Pariſienſis inter Miſſarum ſolemnia evulgantes, animadvertimus præcipuum eorum errorem profluxiſſe ex mala intelligentia evangelii ipſius Dominicæ in quo legitur ex Ioannis cap. 10. *Et animam meam pono pro ovibus meis.* Quippe illud intelligunt de ovibus ſecundum electionem æternam ad gloriam dumtaxat, unde pro ſolis electis volunt Chriſtum mortuum fuiſſe, ac ſi conſequenter cum ſuis principiis loqui velint, & quæ in iis latent expromere, ſolos illos membra eſſe Chriſti, tantum ipſorum Chriſtum eſſe caput qui in eos influat ſpiritum vitæ ac gratiæ illius efficacis, quam iis coloribus depingunt, ut omnino in caſſes Wiclefiſtarum incidiſſe videantur poſt Calvinum & Lutherum, non advertentes paſtorem habere diverſas oves, quarum aliquæ ſanæ ſunt, aliæ morbidæ, aliæ rebelles & extra caulas luporum rapacitati expoſitæ. Explicat hoc Cardinalis de Turrecremata D. Thomæ diſcipulus in ſumma de Eccleſia l. 1. c. 54. & ſeq. Ubi hunc errorem Auguſtini de

Roma fuſius exagitat & refellit. Ibi enim c. 55. notandum, inquit, quod aliquis dicitur membrum Chriſti, ovis Chriſti, Filius Dei dupliciter in ſacra Scriptura, & penes Doctores. Uno modo ſecundum prædeſtinationem tantum: alio modo ſecundum præſentem juſtitiam. De 1. modo habetur 1. Ioan 2. *Ex nobis prodierunt, ſed non erant ex nobis*. De ſecundo modo habetur Ioan. 1. *Dedit eis poteſtatem Filios Dei fieri, &c.* 57. enodatius iſta explicans. Accipiendo generaliter ſecundum totum tempus mundi Chriſtus eſt caput omnium, ſed ſecundum diverſos gradus. Primo enim & principaliter eſt caput eorum qui actu ſibi uniuntur per gloriam. 2. eorum qui actu ſibi uniuntur per charitatem. 3. eorum qui actu ſibi uniuntur per fidem. 4. eorum qui ſibi uniuntur tantum in potentia nondum reducta ad actum, reducenda tamen ſecundum divinam prædeſtinationem. 5. vero eorum qui ſunt in potentia ſibi jungi, quæ nunquam reducitur ad actum, ſicut homines in hoc mundo viventes, qui non ſunt prædeſtinati, qui tamen ex hoc ſæculo recedentes totaliter deſinunt eſſe membra Chriſti, qui jam nec ſunt in potentia ut Chriſto uniantur. Quæ doctrina ibidem fuſius explicata valde utilis eſt ad evellendum in ſua radice iſtum errorem Auguſtini de Roma, ac ſimul omnia alia quæ ex hoc antecedenti inferuntur: De quibus alias ſcripſimus librum de beneficio crucis, ſeu articulos diſputatos de gratia, & alibi Deo dante ſcripturi ſumus. Quare hic ſolum annotabimus Martinum V. ſcripſiſſe Epiſtolam ad Prælatos Alemanorum, qua dicit hanc propoſitionem, quæ hic damnatur, in Concilio Conſtantienſi damnatam fuiſſe, qui ſecundum ſenſum coincidit cum quibuſdam articulis Vuicleſiſtarum, ut agnoſcamus jam à multo tempore exagitatam eſſe doctrinam Janſenii per Pontifices & per Concilia, etiam per ipſum Concilium Baſileenſe, quod ſupra multa alia efferunt, quia Pontificem deprimit.

Chriſtus eſt caput diverſimodum.

Circa aliam propoſitionem de ſcientia animæ Chriſti, non minor diſſentio fuit: quidam enim in oppoſitum tribuebant animæ Chriſti ignorantiam, ut Agnnitæ qui erant ex Arrianis, propter illud dictum Marci 13. *De die autem illa nemo ſcit, neque Angeli cælorum neque Filius, niſi ſolus Pater*, indeque errorem ſuum ſtabiliebant contra coæqualitatem filii cum Patre. Unde Greg. Magn. l. 8. Epiſt. 42. ad Eulogium Patriarcham Alexandrinum iſtud, *neque filius* refert ad filium adoptivum, nempe populum Chriſtianum, non ad filium naturalem, qui ſolus Chriſtus eſt. Alii vero communius dictum Chriſti interpretantur de ſcientia & ignorantia communicativa, quia Chriſtus neſcit diem illum, ut aliis communicet, attentos & vigiles ſingolos eſſe deſiderans in expectatione ſui adventus. In eodem errore fuit quidam Themiſtius ſive Calonymus, cujus fit mentio in ſexta Synodo, qui etiam Chriſto ignorantiam non reformidabat tribuere, quod purum hominem eſſe putaret, qui neſciret diem judicii, nec ſepulchum Lazari. Is erat Alexandrinæ Eccleſiæ Diaconus, qui factus eſt caput Agnoitarum inter quos plures fuere Monachi apud Photium cod. l. 30. His vero Auguſtinus de Roma è diametro adverſarius parem ac divinitati ſcientiam, tribuebat humanitati Chriſti, ut etiam Deum comprehenſive cognoſceret. Hanc quæſtionem ſolvendam propoſuerat D. Fulgentio Ferrandus Diaconus Carthaginenſis, qui reſponſione 3. ad ipſum, ubi multa diſſeruit de ſcientia animæ Chriſti ex eo quod Hebr. 3. dicitur, *non enim ad menſuram dat Deus Spiritum*, & ex illo Apoſtoli loco ad Coloſ. 2. *In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi*. afferre videtur diſcrimen aliquod inter ſcientiam divinitatis & humanitatis non ſine fluctuatione aliqua: neſcio tamen, inquit, utrum debeamus dicere quod anima Chriſti ſic ſuam Deitatem noverit, quemadmodum ſeipſam divinitas novit: an hoc potius dicendum eſt, *quia novit quantum illa, ſed non ſicut illa*, id eſt tam clare, tam intenſe: ad quam diſtinctionem non attendens Auguſtinus de Roma, latus cenſuræ aperuit. Licet Fulgentii ſenſus non ſit de intentiori illa notitia.

De Bohemis.

Bohemi miſſis oratoribus à Concilio vocati tandem acceſſerunt Baſileam unionis cauſa cum multo equitatu ac vexillo imaginem Crucifixi ex una parte gerente, ex altera calicem tanquam diſſenſionis materiam, ut notat Florimundus l. 4. *Naſcentis hæreſios*. Ad illos Julianus Cardinalis orationem habuit ſummo patrum conſenſu benigne & luculenter eos adhortans ad ea quæ pacis ſunt, dicens ea re ſua facere qui aquæ ſluenta apud Concilium quærerent, matrem tandem audire ſtatuerint. Reſponſum eſt à Bohemis, ſe neque Concilia neque Eccleſiam contempſiſſe, adverſus inauditos ſententiam Conſtantiæ latam, nihil ſe de religione detrahere. Interrogati quænam eſſent illa in quibus à Rom. Eccleſia diſſentirent, quatuor articulos propoſuere. Licet enim Joannis Huſſi erroribus detinerentur, ex parte tamen Regni Bohemiæ & Marchionatus Moraviæ quatuor tantum articulos proponendos Concilio deferebant, ut ſi in iis Concilium ipſis aſſentiret, concordiam inirent cum Eccleſia, quaſi ignis diſcordiæ extingui poſſet vel ſcintilla illius adhuc relicta, qua ſtatim iterum accenditur.

Erant autem articuli 1. de Communione Euchariſtiæ ſub ſpecie panis & vini. 2. de civili dominio, quod clericis interdictum divina lege dicebant. 3. de prædicatione Verbi quam liberam omnibus arbitrarentur. 4. de publicis delictis quæ nulla ratione toleranda putabant. Verum cum Julianus Legatus etiam ſe alia accepiſſe de Bohemis affirmaret, quia Religiones Mendicantium inventum diabolicum prædicarent; aſſurgens Procopius unus ex eis. Neque hoc falſum eſt, inquit, nam ſi neque Moſes, neque ante eum Patriarchæ, neque poſt eum Prophetæ, neque in nova lege Chriſtus, neque Apoſtoli inſtituere Mendicantes, quis non intelligit diaboli tenebrarumque opus eſſe? Exceptaque eſt Procopii vox cum ingenti auditorum cachinno. Cui breviter dici poterat ratiocinationem ejus deficere in ſufficienti partium enumeratione, & cachinnus iſte non erat tam nota approbationis quam deſpectus.

Selegerunt Bohemi magiſtros qui ſuos articulos à divina lege ſumptos oſtenderent. Totidem deputati ex parte Concilii qui eos confutarent. Diſputatum eſt quinquaginta diebus. Multa in utramque partem adducta. Miſſi & oratores ex Concilio in Bohemiam, multa agitata, nunc pacis ſpes facta, nunc belli metus. Legati Baſileam remiſſi, qui declarationem ſuper articulo Communionis expeterent. Pax tandem facta eſt in Bohemia, ad quam iterum miſſi fuerant oratores Concilii Philebertus Conſtantienſis Epiſcopus provinciæ Rothomagenſis, Joannes de Palomar Archidiaconus Barchinonenſis auditor Sacri Palatii & alii, ac ſub certis conditionibus admiſſi ſunt illi 4. quatuor articuli. De 1. largitur Concilium communionem ſub utraque ſpecie iis qui in ejus uſu erant ac in cæteris Eccleſiæ univerſali conformes erant, modo Sacerdotes eis ſignificarent ſub ſpecie panis non eſſe ſolum corpus Chriſti, nec ſolum ſanguinem ſub ſpecie vini. Conceditque tanquam rem utilem & fructuoſam non per modum ſolius tolerantiæ, quo pacto libellus repudii ante Judæos permiſſus fuerat, ita enim id declaratum fuiſſe refert Cochlæus in hiſtoria Huſſitarum. De 2. articulo qui ſpectat ad dominium rerum civilium, concesſum eſt non pertinere ſic ad clericos ut ſeculariter eo utantur. De 3. convenerunt prædi[illegible]nem Verbi Dei convenire tantum Sacer-do[illegible] Levitis idoneis ſub authoritate Epiſcopo-

Concordia cum Bohemis juxta 4. artic.

rum aut ſummi Pontificis. De quarto cum non ſit privatæ perſonæ uniuſcujuſque peccatum & crimen punire, eo ſenſu admiſſus eſt articulus ut puniretur per habentem publicam authoritatem ſpiritualem aut civilem juxta delicti ſpeciem. Sed quo pacto potuerit Concilium Baſileenſe ſine authoritate Pontificis ritum communicandi immutare & novum permittere, non ſine cauſa diſputat Cochlæus. Notatque Bohemos nullo modo recte communicare poſt illam conceſſionem, cum ipſi in reliquis Eccleſiæ non adhæreant, nec dicant illis eorum Sacerdotes verba præſcripta, ac Joannem Huſſum pro Martyre ac ſancto colant. Ut ut ſit quia concordatum hujuſmodi initum fuerat, potiſſimum ad illud annitente Sigiſmundo Imperatore cum Alberto Auſtriæ Duce ipſius genero, coram ipſis etiam Rockiſanna præcipuus Pragenſium Doctor cum aliis quatuor Presbyteris nomine totius Cleri obedientiam Romanæ Eccleſiæ præſtare ſe publice proteſtatum eſt. Sicque à cenſuris abſoluti ſunt, & in Eccleſiam per Concilii oratores introducti. Cumque paulo poſt præfatus Roccisanna ad altare accedens ac Miſſa celebrata Sacramentum ex calice laico dediſſet, non ſervatis conditionibus, parum abfuit quin in irritum conventa caderent. Sed compoſita res eſt ex eo conventionum capite, quo ſancitum erat ne paucis pacta violantibus communis concordia rumperetur. Numquam tamen Bohemi Huſſitæ pacta iſta integra ſervaverunt, ſed ſæpe contempta ac inverſa ſunt ab ipſis, ut multum operæ, parum fructus produxerit in iſta reconciliatione.

Binius in appendice Concilii hujus refert orationes in quibus articuli Bohemorum diſcutiuntur. Prima eſt Joannis de Ragoſio Ordinis Prædicatorum de communione ſub utraque ſpecie, quæ duravit per octo dies. Horis antemeridianis confutans quæ Roccisanna pro neceſſitate utriuſque ſpeciei diſerat. Secunda Ægidii Carlerii decani Eccleſiæ Cameracenſis, qua reſpondit per quatuor dies articulo 2. Bohemorum de corrigendis peccatis publicis, quem propoſuerat per biduum Nicolaus Taborita. Tertia eſt Henrici Kalteiſen Dominicani Profeſſoris Theologiæ in Univerſitate Colonienſi, qua per triduum reſpondit iis quæ propoſuerat Udalricus Presbyter Orphanorum de libera prædicatione Verbi Dei. Quarta eſt, Joannis de Polemar Archidiaconi Barcinonenſis, qua anno 1333. per tres dies refutavit quartum articulum Bohemorum de civili dominio Clericorum. Hæ orationes ſeu tractatus legi poterunt apud Binium ab iis quibus majus ſuppetit otium. Sufficit nobis hoc indicaſſe, ac animadvertere nullam quæſtionem diutius agitatam, quam quæ tangit neceſſitatem communionis ſub utraque ſpecie, quam avide poſtulabant Huſſitæ ſpem præbentes in ſpecie ſe alia Eccleſiæ dogmata amplexuros, ſi hoc indulgeret illis Eccleſia & rigorem Canonis Conſtantienſis relaxaret. Sed ut catholice Sanctesius repetit. 10. de Euchar. cap. 6. contra hæreticos diſputat, cur utramque ſpeciem flagitant, niſi ut oſtendant diu inter Catholicos viguiſſe abuſum in unius panis traditione? quæ vero utilitas ex talium conceſſione ad ipſos redibit, quam in errore obfirmatio & reſipiſcentiæ retardatio? tantum vero abeſt ut tum de emenda cogitent, quod cristas erigunt & contra Eccleſiam inſoleſcunt, quaſi veritatem ſuperarint, eorumque opinioni tanquam certiori omnes acquieverint. Poſtea efferuntur audacia ac ſe in adulterio deprehendiſſe Eccleſiam prædicant: omnes rectores ac Doctores in ea hallucinatos fuiſſe & ſcripturas depravaſſe, & ab uno articulo ferendum judicium de tota doctrina Eccleſiæ. Nec vero intra limites conceſſionis conſiſtunt, ſed inde gradum faciunt ad convellenda graviora myſteria. Sic Bohemi Jacobullo Miſnienſi de utraque ſpecie concionanti, non modica geſtiebant lætitia quod articulum inveniſſent in Evangelica lege fundatum, per quem vel Romanæ ſedis ignorantia vel nequitia

Diſcutiuntur articuli 4. Bohemorum.

Inſolentia hæreticorum.

A argui poſſet. Tum populum conantur poſt ſe abducere, quaſi rectius Catholicis de Religione ſentiant, quia vicerint aliqua in re atque obtinuerint. Ex hoc ſimplicibus ac minus intelligentibus de Eccleſiæ ſtatutis dubitandi datur occaſio, idemque ſibi concedi deſiderant quod hæreticis fuerit indultum. Experientia enim noſcitur quam ſit populus novitatis ac libertatis amans. Hæc & plura doctus ille Epiſcopus. Attamen Ruardus Taper. art. 15. tradit Paulum III. cum Bohemis in hac diſpenſaſſe, modo faterentur calicem non eſſe ad ſalutem neceſſarium.

De Conceptione Immaculata Virginis.

B GRaves controverſiæ de ea agitatæ fuerant Pariſiis occaſione propoſitionum Joannis de Monteſono Doctoris Dominicani Pariſienſis natione Arragoni, hanc Conceptionem Immaculatam in publicis lectionibus impugnantis, qui cum juſſus à Magiſtris Univerſitatis Pariſienſis eas retractare non obtemperaret, cauſa ad Epiſcopum Pariſienſem Petrum de Ordeomonte delata eſt, qui eaſdem diligenter examinatas publice damnavit. A cujus ſententia ad ſedem Apoſtolicam appellans is Joannes de Monteſono univerſum Ordinem ſuum defenſorem habuit. Sed miſſis ab Vniverſitate Avenionem Petro de Alliaco, Ægidio de Campis & aliis doctoribus, confirmata eſt cenſura Pariſienſis, & juſſus à Clemente Joannes Pariſios redire & Univerſitatis correctioni ſe ſubmittere. Quod cum promiſiſſet C nocte ſequenti in Arragoniam aufugit maximam in univerſum ſuum Ordinem invidiam relinquens. Qui & multa inde paſſus eſt, abſciſſus quippe eſt ab Univerſitate, interdicta ei prædicandi & confeſſiones audiendi facultas, negatæ eleemoſynæ, invocatoque regio auxilio multi inducti fuere ad revocandas iſtas propoſitiones, inter quos fuit Guillielmus de Valone ex eodem ordine Epiſcop. Ebroïcenſis Regis confeſſarius, qui poſt hoc ex aula expulſus eſt & ſtatuit Rex Carolus VI. nunquam deinceps ex eo Ordine confeſſarium ſibi deligere. Nec potuit niſi longo poſt tempore Ordo Univerſitati reſtitui, cujus ſciſſuram adhuc poſt annum 25. luxit Joannes Gerſonius per ep. ad ſtudentes Collegii Navarræ. Multi vero tunc fuere conſcripti tractatus in defenſionem utriuſque par- D tis, ut non mirum ſit multos hujuſmodi tractatus Baſileam comportatos fuiſſe ad examen hujus controverſiæ, ut nihil temere definiret Concilium. Quia tamen Concilium hoc non habet certam & infallibilem authoritatem, opinio de Immaculata Conceptione non eſt de fide, ut non bene putavit Almainus de poteſtate Eccleſiæ c. 16. Jodocus Clictoveus ſuper Damaſcenum l. 3. c. 2. & in ſerm. 3. de conceptione aliique defenſores hujus Concilii. Nec tamen contraria opinio hæretica eſt, nec nota temeritatis aut impietatis afficienda eſt. Idque ſtatuerunt plures Summi Pontifices. Putat tamen Suares in 3. p. D. Th. quæſt. 27. art. 2. diſp. 3. ſect. 6. hanc veritatem, ſcilicet beatam Virginem Conceptam fuiſſe ſine peccato originali ab Eccleſia definiri poſſe tanquam de E fide, quando id expedire judicaverit. Quia hæc veritas eſt ſupernaturalis multum conducens ad pietatem, & pervenire poteſt res ad eum ſtatum in quo abſque nova & explicita revelatione habeat Eccleſ. ſufficientia motiva ad veritatem hanc definiendam ex implicita & tacita Dei revelatione ſibi ſufficienter propoſita.

Confirmatur, quia ſæpe Eccleſia ſua authoritate aſſiſtente ſibi Spiritu ſancto, ſimiles controverſias definivit abſque nova revelatione expreſſa, ut patet in quæſtione de habitibus infuſis, de canonica authoritate aliquorum librorum ſacræ Scripturæ & aliis. Ad hanc enim definitionem ſatis eſt, ut aliqua ſupernaturalis veritas Traditione vel ſcriptura implicite contenta ſit, ut creſcente communi conſenſu

Origo controverſiarum circa Conceptionem Virginis.

Eccleſiæ, per quem ſæpe Spiritus ſanctus traditiones explicat, vel ſcripturam declarat, tandem poſſit Eccleſia definitionem ſuam adhibere, quæ vim habeat cujuſdam revelationis reſpectu noſtri, propter infallibilem Spiritûs ſancti aſſiſtentiam. Hæc autem veritas ſæpe in ſcriptura indicata eſt, & in univerſali Eccleſia paulatim recipitur non ſine motione Spiritus ſancti, ut creditur, qui plenitudinem gratiæ Virginis ita eſſe intelligendam ſenſim Eccleſiam docet. Poſſetque ita conſenſus Eccleſiæ in hanc veritatem creſcere, ut poſſet Eccleſia rem definire abſque magna contradictione, cum jam fere omnes, paucis exceptis, diſpoſiti ſint ad hanc veritatem etiam tanquam de fide ſuſcipiendam, ſi Eccleſia ita declararet.

Conceptio immaculata definiri poſſet de fide.

Addi poteſt aliquid amplius: quod ſi quæſtio in Concilio generali determinanda proponeretur, vix credibile eſt aliam futuram Eccleſiæ definitionem quam pro aſſerenda illibata illa & immuni ab omni peccato conceptione. Jam enim toties ſuam propenſionem in hanc partem variis decretis teſtificata eſt, ut in contrariam partem ſeſe vertere abſque nota aliqua inconſtantiæ non poſſet. Ut quî enim fieri poſſet quod cum Eccleſia prohibuerit, ne quiſpiam doceret privatim & publice ne diceretur concepta in peccato originali, poſtea juberet ut diceretur concepta in peccato originali? Etſi enim nihil repugnet Eccleſiam pro diverſitate circumſtantiarum mutare ſua decreta, id tamen locum habet circa res quæ ſunt doctrinæ fidei, quæ cum ſit immutabilis & ſibi ſemper ſimilis, manet ſemper eadem.

Porro quæ ſpectant ad aſſerendam, explicandam ac probandam hanc veritatem, tribus meditationibus primis per novem puncta aperuimus in tractatu de Beata Virgine, tertia parte Theologiæ Affectivæ, nec vacat ea modo repetere, pleni enim ſunt libri hujuſmodi probationibus. Tantummodo hic ſubjiciemus ſolutiones objectionum plurium contra hanc veritatem, ut quam debili innitantur fundamento qui minus tribuunt Beatæ Virgini, melius appareat.

Jodocus Clictoveus.

Certe leves ſunt eorum rationes, ut qui iis illaqueari ſe ſinunt, homini illi ſimiles videantur qui ſe tenui filo teneri & captivum agi pateretur. Sic has diluit Jodocus Clictoveus ſerm. 3. de Conceptione, durius paulo adverſarios exagitans, quod nondum ita agere tam ſevere prohibitum fuerat per ſummos Pontifices.

Una, quam magni putant momenti, innititur multis ſacrarum litterarum ſententiis, aſſerentibus neminem peccati exhortem immunemque eſſe: ut huic dicto Beati Pauli: *Omnes peccaverunt & egent gloria Dei*, & quod per unum hominem peccatum in omnes pertranſiit: Illi identidem veri o Pſalmographi: *Omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti ſunt: non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum*, & ſimilibus id genus ſacris eloquiis, quæ ſonare videntur generatim omnes primævo peccato eſſe obnoxios.

Rom. 3.

Pſal. 13.

Objectiones ſolvuntur.

Verum his omnibus una adaptanda eſt dilutio, eas videlicet ſecundum communem legem eſſe intelligendas, & illis duntaxat accommodandas, qui nullo peculiari privilegio dotati, eumdem communemque omnibus ſortiti ſunt exortum. At vero ab hac ſubjectionis ad peccatum lege, Beata Virgo Maria ſpeciali gratia exempta eſt: quæ niſi exempta fuiſſet, illi utique communi legi peccati ſubjacuiſſet. Perperam igitur hæc ſcripturæ dicta trahuntur applicanturque ad Sacram Virginem, quæ divinæ gratiæ prærogativa præcipuoque munere ab illa hominum univerſitate ſecluſa eſt. Quod ne arbitrarium cenſeatur aut gratis aſſertum, conſpiciantur alia gratiarum dona præter communem legem illi indulta. Sine parentum carnali commercio non poteſt naturaliter progigni ſoboles, ipſa Spiritu ſancto fœcunda concepit prolem. Poſt conceptum & partum non poteſt naturæ legibus permanere virginalis in matre integritas, ipſa vero nec in conceptu, nec partu Virgineum amiſit decorem. Inſuper mulier cum parit, triſtitiam habet & graviſſimos dolores, ipſa nullum perpeſſa dolorem filium ſuum peperit, ſegregata à communi illa mulierum maledictione: *In dolore paries filios tuos*. Denique omnes homines, anima à corpore ſoluta, rediguntur in pulverem & reſolvuntur in putredinem, ipſius autem B. Virginis ſacro-ſanctæ corpus cum anima aſſumptum eſt in gloria, ut abſque aliqua hæſitatione adſtruendum eſt neque ſubjectum fuit huic maledictioni. *Pulvis es & in pulverem reverteris.* Sigitur in his quæ in vita ejus & felici obitu geſta ſunt, eam videmus communi legi minime ſubjectam fuiſſe, quare idem non fatebimur in primo vitæ exortu fuiſſe factitatum? quare ex multis id unum conſimile non colligemus? Si vero pertinacius obſiſtat adverſarius ſacro ſanctam Virginem non fuiſſe ſecretam, neque ſepoſitam ab ea communi lege peccati, in illud tandem impietatis barathrum decidet, quod neque Dominum noſtrum omnino peccati jugo liberum fateri cogetur, ſed ex Maria Virgine carnem ſumpſiſſe, quæ aliquando in ea culpæ fuit obnoxia. Eſt enim Chriſtus ſecundum carnem ſuæ matri vere conſubſtantialis, ut ſecundum Deitatem Patri; qui igitur Virginem Mariam non excipit a peccato, neque ejus filium. Videre obſecro, quomodo hæc impietas etiam in Deum aſcendit, & filio derogat, qui matris extenuat gloriam. Quod ſi Chriſtum ab omni peccato vindicent matrem quoque vindicent, operæ pretium eſt. Sed & Clictovei ſolutionibus addi poteſt, non ſic textus ſcripturæ involvere omnes homines in peccato per Adamum contracto, ut non etiam aliquando det occaſionem ſuſpicandi aliquem exemptum fuiſſe à contagio illo, ut cum ad Roman. 5. utitur his verbis. *Si enim unius delicto multi mortui ſunt, &c.* ut quid enim multos, non omnes mortuos aſſerit, niſi ut immunitas cujuſpiam ab hac lege non omnino ſcripturæ adverſari videatur?

Joan. 16.

Geneſ. 3

Antimarita.

Aliam præterea Antimaritæ noſtri (quos eo nomine nuncupamus, quod ſynceriſſimæ puritati Beatæ Mariæ ſint contrarii & obluctantes) rationem adducunt, quam inflata bucca & ore tragico atque inflato more Zenonis Achillem perſonant, tanquam invictam viribus & inextricabilem: ſuam ſcilicet ſententiam, probatiſſimorum Authorum & quidem quam plurimorum, aſſertionibus & authoritate defendi. In quorum nominibus recenſendis magnam impendunt operam, tempus conterunt & membranas implent, ſibi perſuaſum habentes, ea ab re veritatem magis accipere ſuam poſitionem, quod plures habeat aſſertores, tanquam in multitudine militum conſiſteret victoria belli, & non potius in robore & ſtrenuitate. Meminiſſe debent illi Alexandrum magnum parvis admodum copiis, pene innumerum Darii exercitum ter profligaſſe: Themiſtoclem quoque inclytum Græciæ Imperatorem, exigua manu numeroſum Xerxis agmen in trepidam fugam egiſſe. Et (ut ad noſtratia deſcendamus exempla) ipſos non præterit inſignem (ut reor) Judam Machabæum paucis milibus fretum, copioſas Antiochi vires contriviſſe; aut fortem Sanſonem in maxilla aſini mille ſtraviſſe Allophylos; aut ipſum denique David, in funda & lapide terribilem & gigantæa mole horrendum Goliath deviciſſe. Omnis enim ille Authorum numerus, Beatam Virginem Mariam in concepta maculam contraxiſſe aſſeverantium, etſi etiam decuplo eſſet major atque cumulatior, exiguum quiddam eſt, & parum authoritatis habet ad ſacram ſcripturam, quæ manifeſte aſſerit Beatam Virginem ab omni penitus peccati macula fuiſſe alienam. Cum enim puriſſimam Domini noſtri carnem ab omni exemit contagione criminis, quis niſi cæcutiens non videt,

1 Mac. 3.

Judic. 15.

1. Reg. 17.

Privileg. plura B. Virginis.

det, & ſanctiſſimæ Virginis carnem, de qua ſumptum eſt ſacroſanctum Domini corpus, etiam à ſerpentis afflatu nullius unquam peccati ream? Nam ſi
Rom. 11. radix ſancta, teſte Beato Paulo, & rami ſancti: quare converſo ordine ſi ramus ſanctus eſt, & radicem, ex qua enaſcitur, ſanctam quoque eſſe neceſſum eſt. Nullus autem ignorat omnem humanam aſſertionem ſcripturæ ſanctæ veritati cedere debere, quæ ſolidiſſima eſt & ſolvi non poteſt, neque à ſua firmitate decidere: ejus certitudo firmo conſtat fundamento, neque mutabunda titubat, ut humanarum aſſertionum propoſitiones in alterutram partem vacillantes, & huc illucque fluctuantes. Cum igitur ſacræ Scripturæ eas tuentur partes, quas aſtruimus, totam ſcilicet pulchram eſſe B. Virginem, & maculam in ea non eſſe, hac ſola maxilla totus Philiſthæorum & adverſariorum elidetur exercitus Samſonis vibrante dextera: hac Davidica funda & lapide Goliæ frons percutitur, & deſtitutus viribus, in terram ſemianimis procumbit; quandoquidem contra Divina eloquia fruſtra armant linguam humana ingenia, nequicquam moliuntur calumniam aut cavillos adinventiones humanæ. Cæterum graviſſimorum, quos adducunt, Authorum ſuæ opinioni adſtipulantium nomini vel authoritati derogatum minime velim, ſed ſacram Scripturam illis præferendam libere proclamaverim. Ipſorum enim tempore non uſque adeo dilucide explicata fuit propoſitæ inquiſitionis veritas, neque ita ad unguem enucleata, ut hac noſtra tempeſtate. Quocirca facilis illis debetur venia, ſi in hujuſce diſceptationis amfractibus obliquam viam ſunt ingreſſi, ſi à recto calle exorbitationi, per ſenticoſa tenebricoſaque diverticula aberrantes.

Demum neque commoveri debemus timore, quem ingerere ſolent adverſarij, ſcilicet ſi B. Virginem Mariam mundam ab omni crimine in ipſo conceptu fuiſſe fateamur, quod videbimur eam æquare filio ſuo, cui omnimoda primum convenit à peccato munditiez, & proinde cenſebimur ipſius Filij gloriam extenuare, quod ſibi proprium eſt, aliis quoque communicantes. Nam tametſi Mater id commune habet cum filio, puritatem ſcilicet in conce-
Luc. 1. ptu, in multis aliis inferior eſt. Chriſtus enim verus Deus & homo, virtute Spiritus ſancti conceptus, Maria duntaxat homo, ex conjugatorum progenita conſortio.

Neque ob id nobis inſultent importuni calumniatores ſereniſſimam Virginem tabe originalis culpæ labefactam dici debere, quod ex nuptiali thoro pro-
Ibidem. pagata ſit. Nam cum (ut teſtatur Lucas) non ſit impoſſibile apud Deum omne verbum, qui Virgini gaudia titulumque matris contulit cum Virginitatis honore, qui ſteriles matres felici prole beavit, cur non potuit ex honorabilibus nuptiis & thoro immaculato fructum proferre communis labis neſcium? ſane cum omnipotens ſit, id quidem potuit: cum ſumme ſapiens, id decere cognovit: cum ſupreme bonus, id revera voluit. Ex quibus omnibus id poſtremum colligitur, quod illud effecerit, neque accuratius rimandum nobis eſt, quomodo id a Deo effectum fuerit, ex connubiali fœdere natam eſſe prolem, peccati penitus expertem: ſed ſimplici fide id confitendum, ipſam B. Virginem & corpore ſanctam & Spiritu productam eſſe ad ortum, ſecundum ſuæ ſapientiæ nobis occultæ imperſcrutabilem diſpoſitionem. Qui enim Arcam Moſaicam ex lignis Sethim imputribilibus fieri juſſit, in qua reponendum erat manna Iſraeliticum, longe valentiori ratione Arcam illam animatam, in qua requieturus erat panis ille de cœlo deſcendens, ab omni putrefactione peccati in ſuo primordio præſervavit.

Poſtremum ipſi Chriſto datus ſpiritus gratiæ non ad menſuram & de ejus plenitudine nos omnes acce-

A pimus, quemadmodum legitur: ſacratiſſimæ autem Virgini non tanta gratiarum exuberantia infuſa admittitur, neque tanta divinorum chariſmatum cumulatio; nam quamvis affluentiſſimus in ea ſit gratiarum torrens, certa tamen menſura definitus eſt in ea, neque ad tantam excreſcit exundationem, quanta in Chriſto conſpicitur. Itaque quamvis immaculata fuerit ejus conceptio, ſicut & Chriſti, ſemper tamen in inferiore dignitatis gradu conſtituta eſt, quam filius ejus, cui (ut creatura creatori) ſubſtrata ſubjectaque conſiſtit.

Reſtat præcipua objectio ex ratione D. Thomæ petita 3. part. quæſt. 27. art. 2. qua obiter indicat (neque enim id ponit in aſſertione) B. Virginem incurriſſe maculam originalis culpæ: quia ſi aliter, non indiguiſſet redemptione & ſalute quæ eſt per Chriſtum: de
D. Thomas.
qua dicitur Matth. 1. *Ipſe enim ſalvum faciet popu-*
B *lum à peccatis eorum.* Hoc autem inconveniens eſt, quod Chriſtus non ſit ſalvator omnium hominum ut dicitur 1. ad Timoth. 4. Unde relinquitur quod ſanctificatio ejus fuerit poſt animationem.

Sed Scotus in 3. ſent. diſt. 3. quæſt. 1. fuſe diſputat
Scotus.
contra hanc rationem, & ex ipſo principio quo utuntur Thomiſtæ contrariam elicit concluſionem. Contra primam rationem, inquit, arguitur ex excellentia filij ſeu inquantum redemptor, reconciliator & mediator, quod ipſa non contraxit peccatum originale. Perfectiſſimus enim mediator habet perfectiſſimum actum mediandi reſpectu alicujus perſonæ: ſed reſpectu nullius perſonæ habuit excellentiorem gradum quam reſpectu Mariæ, ſed hoc non eſſet niſi meruiſſet eam præſervari à peccato originali. Probatque hoc tripliciter 1. per comparationem ad Deum, quia Chriſtus perfectiſſime
C non placat Trinitatem pro culpa contrahenda à filiis Adæ, ſi non præveniat ut alicui Trinitas non offendatur. 2. per comparationem ad malum à quo liberat, quia perfectiſſimus mediator meretur amotionem omnis pœnæ ab eo quem reconciliat, eſt autem culpa originalis major pœna, etiam carentia viſionis divinæ: ergo eam debuit omnino auferre ab aliqua perſona. 3. per comparationem ad obligationem perſonæ quam reconciliat, ut illi ſumme obligetur, ad quod neceſſe eſt ut ſummum bonum habeat quod poteſt per mediatorem haberi: illud autem eſt innocentia, nam excellentius beneficium eſt præſervare à malo, quam permittere incidere in malum & ab eo poſtea liberare. Quare autem nulla anima debitrix erit Chriſto pro innocentia, & quare cum omnes Angeli in patria ſint innocentes,
D nulla anima in patria erit innocens, niſi anima Chriſti? &c.

Ad quæſtionem dico, quod Deus potuit facere quod ipſa nunquam in peccato originali eſſet potuit etiam feciſſe ut tantum in uno inſtanti eſſet in peccato originali: potuit etiam facere ut per tempus aliquod eſſet in peccato & in ultimo inſtanti illius temporis purgaretur, &c. Quod autem horum trium quæ oſtenſa ſunt eſſe poſſibilia, factum ſit Deus novit. Si authoritati Eccleſiæ vel authoritati ſcripturæ non repugnet videtur probabile, quod excellentius eſt attribuere Mariæ.

Hæc eſt concluſio Doctoris ſubtilis Scoti, cui præſens Concilium annitentibus maxime Theologis Pariſienſibus adhæſit, poſt Epheſinum Concilium in hono-
E rem Virginis propenſiſſimum & acceptius futurum, ſi qua reverentia hoc proſequebatur Cœleſtinum Pontificem Rom. eadem Eugenium coluiſſet. Interim miranda eſt modeſtia tum Doctoris Angelici D. Thomæ, tum Doctoris ſubtilis Scoti in iſta difficultate: ille tantum obiter impugnat immunitatem à peccato in conceptione, hic cum tanta ſubmiſſione illam admittit ut nihil illo ſit humilius: & tamen eorum diſcipuli tot clamoribus & tumultibus rem iſtam egerunt, ut non ſemel ſcandala ex eorum concertationibus exorientia viſa ſint. Sic abſolvuntur magiſtri, condemnantur diſcipuli.

2 1 45 vol 10

Andreas Duvallius Profeſſor Theolog. Canus: Cajetanus.

Doctor Andræas Duvallius Decanus Facultatis A Theologiæ Pariſienſis Tract. de peccatis quæſt. ultima art 7. poſtquam totam iſtam quæſtionem ſolide diſcuſſit, examinat amplius an ſententia pro immaculata conceptione ſit ab Eccleſia definibilis: reſolvitque partim contra Canum l. 7. de locis c. 3. qui neutram partem definiri poſſe autumat, cum non poſſit revelatio ea de re expectari: partim contra Cajetanum qui putat ſi Eccleſia ad definiendum ſe accingeret, contra ipſam definituram: reſolvit inquam immaculatam conceptionem eſſe in proxima diſpoſitione ut definiatur ab Eccleſia tanquam de fide, quia ita parata & expedita videntur omnia, ſi adhiberetur à Pontifice diligentia conſueta in negotio definitionum, nihil ultra eſſet deſiderandum: & revera Patres Baſileenſes eam definierunt jam, licet propter ipſorum ſchiſma vim B non obtineat ipſorum definitio: quin imo, ut idem aſſerit, Gabriel in 3. diſt. 3. ſcribit Legatos Eugenij ad Concilium Baſileenſe, inter alias inſtructiones quas ab eo acceperant habuiſſe hanc etiam, ut controverſiam de immaculata conceptione determinari curarent.

3. Regulæ ad definiendum res de fide.

Sunt autem tres regulæ quibus Eccleſia uti ſolet in definiendis propoſitionibus fidei, ſcriptura, traditio & generalis Eccleſiæ conſenſus, quarum regularum una ſufficiens eſt ad definitionem, ſi ſaltem implicite contineatur in ipſa veritas definibilis. At jam conſpirat paucis admodum exceptis univerſa gens Chriſtianorum Catholicorum & ſibi perſuadet immaculatam fuiſſe Virginis conceptionem: traditio vero omnino locuples ipſi favet, ut exhibetur à Salazario l. 1. de C conceptione c. 42. & à Ioanne Euſebio tomo integro, cui titulum præfixit *Opera Parthenica*. Scriptura vero id ipſum ſaltem implicite continet, ut non ſit difficile ex ipſius verbis illam eruere & colligere: & ut innumera fere loca omittamus, quæ alibi diſcuſſimus, locus ille Geneſis c. 3. *& ipſa conteret caput tuum* quem de B. Virgine plures ex Patribus intellexerunt, rem totam conficere potens eſt, ſi advertatur poſt Jacobum Parez Epiſcopum Chryſopolitanum in *Canticum B. Mariæ*, iſta verba quæ denotant ipſam immunem fuiſſe à morſu ſerpentis, ipſi uſque caput quod eſt peccatum originale obtriviſſe, prius dicta fuiſſe à Deo quam ſententia ferretur in virum & mulierem, ut intelligamus præventam fuiſſe & liberatam à communi maledictione hominum & mulierum. Unde etiam putamus nec D debito contrahendi iſtud peccatum umquam ſubjacuiſſe, cum non fuerit comprehenſa in illo pacto ex cujus occaſione incurritur iſtud peccatum: quamvis contra ſentiant Suarez, Bellarminus, Vaſquez & alij apud eumdem Duvallium quæſt. cit. art. 4. quorum rationes non convincunt.

Jacobus de Valentia Parez Epiſc. Hiſp.

Quantum beneficium Virgini collatum in conceptione.

Porro hoc beneficium præſervationis à macula originali tantum fuit, quod ſola evaſerit in paſſu illo ad vitam in quo cæteri pereunt & in mortem animæ incurrunt, ut non immerito potuerit tunc canticum gratiarum actionis, qua uſa eſt ubi ſe matrem Dei nuncupari audivit ab Elizabeth, concinere. *Magnificat anima mea Dominum. Et exaltavit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo*, quippe tunc Chriſtum experta eſt eſſe ſalutare ſuum & Salvatorem modo excellentiſſimo: *Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ*, vere enim tunc E in ſtatu parvitatis ſuæ benigno quodam intuitu à Deo adſpecta eſt, ex quo bonum maximum in illam profluxit. *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes*, cum ex hac prima ſanctificatione initium habuerint ſummæ ejus laudes quibus ab omnibus populis cumulatur. *Fecit mihi magna qui potens eſt.* Vere magnum fuit, eam ſolam ſic mirabiliter liberari. *Fecit potentiam in brachio ſuo, diſperſit ſuperbos mente cordis ſui.* Fuit enim iſta ſanctificatio opus divinæ potentiæ, quæ tunc ſubvertit machinas omnes & cogitationes dæmonum, qui eam ſibi ſubjicere meditabantur, &c. quæ ſunt concionatoribus magis idonea.

Intentio Auctoris.

A Atque hactenus de præcipuis controverſiis hujus Synodi, in quibus quæ diximus conferendo Concilij & Papæ authoritatem, quantumvis in unam partem magis propendere quam in aliam videri poſſimus, non tanquam rem ipſam definiendo à nobis ſcripta velim intelligi, quaſi judicio decretorio quidpiam ſtatuamus, ſed narrando magis quæ fuerint momenta hujus gravis controverſiæ, ac litigioſa argumenta difficilium horum temporum inter doctos, ut qui magis hiſtorice quam didactice iſta proponere intendamus: quoniam ut in præfatione hujus Concilij diximus, magis eſt Eccleſiæ univerſalis quam doctoris particularis in iſtis omnino aſſertive concludere, nec mediocritatis noſtræ aut potius tenuitatis ingenij noſtri nobis bene conſcij quicquam arrogaB mus.

CONCILIVM FLORENTINVM.

CENTVM QVADRAGINTA & unius Epiſcoporum.

SVB EVGENIO PAPA IV.

C An. Dom. M. CCCCXXXVIII. & M. CCCCXXXIX. &c.

CELEBRATVM.

Contra errores Græcorum in præſentia Ioannis Palæologi Conſtantinopolitani Imperatoris.

VT Samaria à Jeroſolyma horrendo ſchiſmate diu ſeparata, in poteſtatem tandem Aſſyriorum amiſſa libertate venit: ſic Eccleſia Orientalis ab Occidentali per pernitioſum ſchiſma diviſa, in Turcarum Imperium tranſlata eſt. Et quemadmodum tribui Juda idem poſtea accidit, quod Samariæ ac decem tribubus: ſic metuendum ne iſta pars Occidentalis innumeris diviſionibus in tempo D ralibus & ſpiritualibus obnoxia idem quandoque experiatur, dum tam multi tam leviter à vetere ſacroſancta Religione Apoſtolica Romana in omni fere regno diſcedunt & in ipſa diſceſſione tam pertinaciter hærent, abjectis Synodorum decretis.

Judicium Dei adverſus Græcos terribile.

Cum autem Græci ac Orientales ſæpius poſt primam ab Eccleſia Romana diviſionem eidem reconciliati ſæpius ab eadem deſciviſſent, ultima eorum cum eadem unio in hoc Concilio facta eſt, quam cum brevi poſtea perruperint motu ſolitæ inconſtantiæ, ac Marci Epheſini malitia aliiſque cauſis permoti, ſicut populus Iſraël Aſſyriis traditus nunquam reverſus eſt, ſic illi Turcæ ſæculari brachio à Deo traditi, ob crimina, ad Eccleſiam Romanam poſtea non redierunt, Deo terribili in judiciis ſuis, cum aliis calamitatibus pœnales cæcitates immittente; poſt E elapſum & male impenſum tempus ultimæ ſuæ viſitationis in hac Synodo. Nec eſt quod quidam putent indifferens & adiaforum eſſe ad pietatem ſi credatur Spiritus ſanctus à filio procedere aut non procedere, quod ſolent dicere miniſtri Calviniani: nam præterquam quod deſtrueretur myſterium Trinitatis, manente Spiritu S. indiſtincto à Filio ſi ab ipſo non procederet, ut opinantur communius Theologi poſt D. Thomam, ſapit ingratitudinem non agnoſcere Filium ut principium Spiritus ſancti, quod eſt decus ipſius eximium ac ipſi cum Patre æterno commune. Debuit autem Eccleſia in recognitionem incarnationis ipſius ad redimendum genus humanum

Gratitudo pro myſterio redemptionis.

quidquid honorificum filio conſtantiſſime aſſerere: ipſum enim ob hoc ſingulariter veneratur, ut ipſius ſit vox, *venerandum eum verum & unicum filium.* Quamvis in inſtructione Arianorum in hac Synodo non pauca ſint pro myſterio redemptionis elucidando, acta integra hic dabimus ex verſione Bartholomæi Abrahami Cretenſis, qui primus Actorum Græce ſcriptorum Latinam verſionem edidit, non tamen ſine quibuſdam erratis quorum aliqua annotanda erunt, annotatis quibuſdam ejus erroribus. Prius tamen originem & progreſſum Concilij ex Wadingo ad annum 1439. damus ubi aliqua refert ad hanc præfationem idonea & ab aliis etiam omiſſa.

Miſere, inquit, lacerabatur hoc tempore Sacroſancta Chriſti Eccleſia contrariis Sacerdotum factionibus, adverſiſque Principum ſtudiis. Duo ſimul celebrantur Concilia Generalia, duo deſignati ſummi Pontifices, binas conſtituerunt acies Chriſtiani Principes, populi partes duæ inter duos Pontifices diviſæ; pars tertia nulli adhærebat. Eugenius Pontifex legitimus Chriſti Vicarius, ingenti conatu immenſoque ſumptu Græcorum gentem, nationeſque longe diſſitas Armenorum & Æthyopum ad fidei unitatem ſtudet revocare, & ſub unico Paſtore fideles omnes ad unam caulam unumque ovile Catholicum reducere. Ea adverſo Europææ gentes, quæ ſub oculis erant, quæ prius uno hærebant corpore, eumdem hauriebant Spiritum & capite gloriabantur, uno à pacis & unitatis adverſario ſeductæ paulo antea ſopitum ſchiſma reſuſcitarunt. Etenim Baſileenſis Concilij Patres ægre ferentes negari ſibi, quam injuſte ambierant, ſupra ſummos Pontifices authoritatem, à ſuo etiam cœtu Græcos avocatos, indictumque Ferrariæ & Florentiam tranſlatum Concilium, furentes & inſanientes eo tandem abierunt dementiæ, ut ad ſeptimum Kalendas Julias depoſitionis ſententiam multis calumniis & contumeliis infarctam, tulerint in Eugenium, & poſt turbas pluri-mas ſcandaloſaque diſſidia, Amedeum olim Sabaudiæ Ducem, ad Ripaliæ ſolitudinem prope Lacum Lemanum vitam Eremiticam ſub habitu leucophæo & inſtituto Franciſcano, uti quidam volunt, ducentem Nonis Novembris Pontificem ſub Felicis 5. nomine renunciarint.

Felix V. Papa creatur.

Eugenius totus addictus unioni Græcorum patienter tulit univerſa, nihilque injuriarum à graviſſimo potuit retrahere negotio donec abſolvit. Die ſexta Iulij feria ſecunda, poſt Seſſiones 25. doctaſque diſcuſſiones, omnium conſenſu lecta fuit definitio articulorum, de quibus maxime diſceptabatur, proceſſionis Spiritus ſancti à Filio, additionis voculæ *Filioque* ad Symbolum Conſtantinopolitanum, conſecrationis in azymo aut fermentato, juxta Eccleſiarum conſuetudinem, cruciatus animarum in Purgatorio per ſuffragia fidelium relevandi, viſionis beatificæ animarum purgatarum, condemnationis in peccato decedentium, & Romanæ ſedis Primatus. Tomi ſeu Bullæ quinque hujus unionis ſcriptæ ſunt Græce & Latine, quibus utraque natio ſubſcripſit, unam detulerunt Græci, altera manſit penes Pontificem, reliquæ deſtinandæ erant Patriarchis Orientis; atque ita lætabundos die 21. Iulij diſceſſit cum ſuis Imperator, quod ſumme concupitam videre meruerit utriuſque Eccleſiæ unionem.

Fit unio Græcorum.

Nihil ei ſiniſtri accidit in toto itinere, nihil non lætum & jucundum, præter unam mortem Ioſephi Patriarchæ Conſtantinopolitani die nono Iulij, eo tamen ſolatio tolerabiliorem, quod unioni & fidei Apoſtolicæ Eccleſiæ ſenioris Romæ paulo antea peculiari ſcheda ſubſcripſerit. Nocuit valde ſtabiliendæ unioni hujus piiſſimi viri obitus: licet enim in Concilio ſummo applauſu conclamata fuerit, tamen brevi duravit tempore, decedente paulo poſt reditum Ioanne Imperatore, & Marco Epheſino ſchiſmatis pertinaciſſimo ſuaſore & fautore, ubique vehe-

Sed parum durat.

A mentiſſimo aſtu Græcos ab unione & pactis in Concilio revocante. Defuit etiam, quæ ſumme erat neceſſaria, miſſio & inſtructio Doctorum, & Prædicatorum, quos oportebat multos ſtatim ad Græcos deſtinari, ut eis eam explicarent quæ in Concilio acta ſunt, dubia occurrentia diſſolverent, & quæ perviaciſſimus Epheſinus objiciebat, diligenter & docte refutarent.

Subſcripſit huic Concilio Frater Guilielmus Generalis Miniſter. In domo Minorum, ut diximus, habitæ ſunt collationes præparatoriæ ad Seſſiones tum Ferrariæ, tum Florentiæ, & in eorumdem templo ſcripta eſt definitio & tomus unionis Græce & Latine convenientibus ex utraque natione ſex viris delectis; à parte quidem dextera Latine, cui ſubſcripſerunt Latini, appenſa Bulla Pontificia, ab altera B Græce, cui Græcæ ſubſcriptiones, & aurea bulla Imperatoris ſuffixæ ſunt. Græcis autem ut ad Concilium & in Europam venirent, non ſegniter aut frigide perſuaſerunt Frater Bartholomæus de Yano, vir doctiſſimus & piiſſimus, & Albertus Sattianenſis ad hoc ab Eugenio miſſi, qui ſimul cum Imperatore in Italiam reverſi ſunt.

Interfuit huic Concilio ſanctus Bernardinus Senenſis, & magno quidem fructu, tum vitæ ſuæ exemplo, tum privatis colloquiis & publicis prædicationibus Græcos ad unionem alliciendo. Laudabili ſtudio volebat ille veram ſalutis & veritatis viam docere, ſed magno animi dolore cruciabatur, quod Græcorum non calleret Idioma. Secum autem cogitans admiranda Dei opera, qualiter ſuis Apoſtolis contulerit, ut poſſent omnium gentium linguis loqui: ob-C nixe rogabat, ut largiretur Græcis intelligentiam eorum, quæ dicturus eſſet ad illos. Mox ferventi ſpiritu multa in Deum fiducia fretus, aſcendit ſuggeſtum, Græceque concionatus eſt, de Catholica fide Græcos ſummo ſtudio erudiens: ita ut mirarentur omnes, dicerentque eum non minus probe noſſe Græce, quam ſi in Græcia natus eſſet: ſed Deus movebat linguam ejus, & loquebatur per eum. Cum enim à ſuggeſto deſcendiſſet, & omnes laudarent ejus Græce dicendi facultatem & copiam, ille Deo ſoli honorem omnem tribuens, Græce linguæ expers, ſicuti antea fuerat, remanſit.

Bernardinus Senenſis.

In eadem Synodo ſub hujus anni finem, alia inſignis unio facta eſt gentis ampliſſimæ Armenorum. D Ante biennium miſerat Eugenius aliquot viros doctos & pios ex Ordine Minorum ad gentem hanc, monituros indictum eſſe generale Concilium pro unione & pace concilianda nationum Orientalium cum Eccleſia Romana. Præcipui inter hos fuerunt Frater Franciſcus Bononienſis, Guardianus Conventus ſancti Pauli extra Bononiam, Frater Ludovicus eadem urbe oriundus, & Frater Iacobus de Primadiis, reliquorum Vicarius ſeu præfectus Generalis. *Hæc Vvadingus*

Unio Armenorũ.

Concilium iſtud conſtat ex ſeſſionibus viginti quinque quarum ſexdecim primæ Ferrariæ habitæ ſunt, reliquæ Florentiæ, ad quam urbem accedenti Eugenio ſacratiſſima Euchariſtia præferebatur in arcula equo ornatiſſime phalerato impoſita. Ab hac autem urbe nomen habet Concilium ſeu propter unionem Græ-E corum in ea factam, ſeu quod in ea ſecundo anno poſtquam inchoatum fuerat Ferrariæ, abſolutum ſit, aut potius quinto anno ut dicetur in controverſiis hujus Synodi. Porro in hac maxime enituit doctrina Iuliani Cardinalis in diſputationibus, cujus etiam hoc argute dictum ad Imperatorem Græcorum memoria dignum, quod cum ſermo eſſet de codicibus D. Baſilij è quibus Græci deleverant nomen *filioque*, diceretque Imperator in Græcia multos eſſe codices ſine illa voce. Atqui Sereniſſime Imperator cum tu decreviſſes ad certamen venire, decuit arma tua tecum afferre, & non in ipſo certamine expectare. Hæc refert Antoninus in hiſtoria

Argute dictum Iuliani Card.

qui præſens aderat, nondum Archiepiſcopus.

Quod autem hanc ſynodum Octavam appellet Bartholomæus Abrahamus, imperitiæ ejus deputat Binius in notis ad octavam Synodum. Alij dicunt vocaviſſe octavam Græcam ſcilicet, nulla habita ratione veræ Synodi octavæ ſub Adriano ſecundo, quæ Photium damnaſſet præcipuum Architectum ſchiſmatis ac diſſenſionis Eccleſiæ orientalis cum Romana. Sic enim hæretici malorum ſuorum Authores in honore habent.

Acta autem ejuſdem Concilij ſcripta fuere uno volumine in folio ab Horatio Iuſtiniano bibliothecæ vaticanæ cuſtode primario collecta, diſpoſita & notis illuſtrata. Prodiit quoque aliud volumen etiam in ſolio ex Hollandia advectum ejuſdem argumenti, impreſſum Hagæ-comitis an. M. DC LX græce ſcriptum per Sylveſtrum Sguropulum qui concilio interfuit cum aliis Græcis unioni maxime adverſarius, ut ex ipſo ejus libro liquet: tranſtulit vero in Latinum ſermonem Robertus Creyghton Anglus non minus unioni infenſus, ut ex ejus notis patet, metuens forſan ne aliquando ſua Britannia ſimilem unionem cum Eccleſia Romana mediteretur. Quæ ipſius gentis ſalus eſſet. Tam de auctore ipſo, quam de ejus interprete, quæ ratio haberi debeat, paucis explicat P. Labbe in ſua ſynopſi: non alia certe quam hæreticorum de Conciliis diſſentientium, ut evidens fiet ex aliquot additamentis infra inſerendis.

Acta generalis octavæ Synodi, è Græco in Latinum traducta, interprete Bartholomæo Abrahamo Cretenſi, præſule Arienſi.

ANno Domini noſtri Ieſu Chriſti M. quadringenteſimo trigeſimo octavo, die vero quarta menſis Martij, Pontificatus Eugenij Papæ quarti anno ſeptimo, Ioannes Palæologus Sereniſſimus Conſtantinopolitanus Imperator, ad celebrandam octavam œcumenicam Synodum, ad Francolinum Ferrariæ vicum triremibus invectus eſt. Quo ſtatim Nicolaus ipſius Ferrariæ Marchio, una cum ſuis præſtantioribus civibus, ac Pontificibus omnibus qui cum ſummo Pontifice Imperatorem ipſum Ferrariæ expectabant, obviam prodiit, ac ipſum equo inſidentem, una cum ſedis Romanæ legato, qui cum Imperatore Conſtantinopoli venerat, ad urbem & palatium, ubi ab ipſo ſummo Pontifice, omnibuſque Cardinalibus expectabatur, magna pompa deduxit. Quem cum ſummus pontifex jam advenire ſenſiſſet, reſurrexit, & lento gradu inambulare cœpit, ac ipſum paulo procul a ſede ſua excepit, & volentem genu flectere, minime permiſit, ſed ſtantem amplexus fuit, ac ei dexteram oſculandam dedit, ipſumque à ſiniſtra proximum ſibi conſedere voluit. Poſtea vero Imperator ſurrexit, ac ſua in ſede ſtans, à ſingulis ampliſſimis Cardinalibus honorificentiſſime fuit ſalutatus. Habitoque in conſeſſu cum ſummo pontifice brevi ſecretoque colloquio, uterque ſurrexit. Et pontifex ſummus in eodem palatio, ubi habitabat, remanſit. Imperator vero ad aliud ornatiſſimum pompa eadem ivit. Porro autem quatuor poſt dies Ioſephus ſanctiſſimus Conſtantinopolitanus Patriarcha cum majori parte ſuorum pontificum, (nam cæteri cum Imperatore fuere) cymbis auleis ornatiſſimiſque, Venetiis Ferrariam advenit. Cui quidem è cymba exeunti quatuor ampliſſimi Cardinales, & ipſe Marchio, necnon vigintiquinque Occidentalis Eccleſiæ præſules obviam iere, ac ipſum equitem mediumque inter duos ampliſſimos Cardinales magna etiam pompa ad palatium comitati fuere: ubi pontifex ſummus ſtans in ſua ſede, ipſum amplexus, & in genua oſculatus eſt. Ipſis deinde conſedentibus, Orientales antiſtites dexteram ſimul, & genam ſummi pontificis, cæterorum vero Græcorum alij dexteram, alij pedem tantum oſculati fuere. Qua quidem ſalutatione facta, pontifex ſummus in cubiculum ſe recepit: Patriarcha vero, eodem quo venerat ordine ac pompa, domum ſibi paratiſſimam venit. Proxima vero dominica, quindecim Græci Sacerdotes Domini Imperatoris juſſu ejus Miſſam ſolemniter celebrarunt. Ubi etiam Marchio cum ſuis civibus adfuit, & panem benedictum per patriarchæ dexteram, more Græcorum, accepit atque libavit. Nonnullis deinde poſt diebus Imperator à ſummo pontifice contendere cœpit, ut quemadmodum ei promiſerat, non ſolum pontifices & Abbates, verum etiam reges & duces, ac cæteros Chriſtianorum principes ad Synodum convocaret. Quod quidem tametſi ſummo pontifici propter ipſorum principum diſcordias facto difficile videbatur, ut ad Synodum convenirent, ſe tamen operam daturum promiſit, ut principes ipſi convocarentur. Continuoque nuncios & litteras ad eos miſit, ut intra menſes quatuor vel ipſi adeſſent, vel ſuos Vicarios mitterent. Porro autem poſt aliquot dies tam Græcis quam Latinis majus operæpretium viſum fuit, ut edicto publico Synodus convocaretur hac conditione, ut niſi principes ipſi venirent, vel ſuos nuncios mitterent, Synodus tamen ipſa celebraretur, ac in ea de quibuſdam dogmatibus ageretur, & ſive Græcorum & Latinorum conjunctio fieret, ſive non, adhuc tamen Synodus ſumma pace dimitteretur. Dum autem hæc geruntur, quæſitum fuit, quonam ordine ſedes in Synodo diſponi deberent, qua de re non mediocris inter eos controverſia fuit orta. Nam ſummo pontifici videbatur conveniens eſſe, ut Imperator ac patriarcha cum ſuis hominibus à ſiniſtra templi parte, & occidentales pontifices à dextra, ipſe vero in capite medius inter utramque partem ſederet. At Imperator dicebat locum ipſum ſibi potius quam ſummo pontifici convenire. Poſt longas autem diſceptationes, lectis cæterarum Synodorum geſtis, omnes in unam ſententiam ivere, ut ſummus pontifex ac omnis occidentalis Eccleſia à dextra templi parte, Imperator autem cum orientali Eccleſia è regione à parte altera conſederet. Igitur in Baſilica divo Georgio conſecrata, à dextra parte apud majus altare pontificia ſedes, & proxima ei, paulo tamen inferior, Romanorum, vel (ut Græci dicebant) Germanorum Imperatoris ſedes diſpoſita fuit, quæ ſemper propter ejus abſentiam vacua ſtetit. Apud autem ipſam ampliſſimorum Cardinalium, deinde Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum Occidentalis Eccleſiæ, qui ad centum & quinquaginta præter protonotarios & Abbates ac alios clericos, qui multo plures fuere, locus ordinatus fuit: è regione vero ſummi pontificis, ut paulo ante dictum eſt, Conſtantinopolitani Imperatoris eminens quidem ut pontificia, & illi proxima à ſiniſtra, paulo tamen inferior, patriarchalis ſedes collocata fuit. Et apud eam eodem ordine, legatorum trium cæterorum Patriarcharum, deinde aliorum Occidentalium patrum, ex quibus duo ex Iberia venere, ſedes fuerunt diſpoſitæ. Nam à dextris ipſius Imperatoris Demetrius Deſpotus frater ejus, infimo grado ſubſedit. Ante vero majus altare aliud altare fuit erectum, ac ſuper eo inter beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli capita, ſanctorum Evangeliorum liber, ac ante ipſum duo accenſa candelabra fuere poſita. Quibus ita diſpoſitis, ac omnibus præparatis, ad diem nonam menſis Aprilis, quæ quidem feria quarta majoris hebdomadæ fuit, Cardinales ac omnes antiſtites veſtibus ſacris induti, una cum ſummo pontifice ac Imperatore templum illud introiere, ac ſuis in locis, abſente ob valetudinem patriarcha, paululum conſedere, deindeque ſurrexere, ſummuſque pontifex orare cœpit: quibuſdam denique pſalmis, hymnis, ac precibus hinc inde decantatis, omnes iterum conſedere juſſit, ut conſentiente Imperatore, abſentis patriarchæ conſenſus, & ſuum edictum ex ſuggeſtu reci-

Ordo ſedium.

ſor. diſceptationes.

tarentur. Itaque Scriba quidam alta voce conſenſum ipſum in hac forma perlegit.

Conſenſus Patriarchæ Conſtantinopolitani, ut œcumenica Synodus Ferrariæ celebraretur.

IN nomine ſanctiſſimæ vitæque principij Trinitatis, Patris & Filij & Spiritus ſancti, duo Christi membra, Latinorum videlicet & Græcorum, ad ſanctam & œcumenicam Synodum convocandam, hodie convenerunt, ita ut beatiſſimus ac ſummus pontifex & ſancta Romana Eccleſia ex una, & Sereniſſimus Imperator cum tota Orientali Eccleſia ex altera parte concordes ſint, ut hic Ferrariæ in Divi Georgij templo, in loco ſane tutiſſimo, generale B Concilium celebretur, edicentes, ut infra quatuor menſium ſpatium ab hoc die connumerandorum, omnes Chriſtiani, qui convenire velint, præſertim Reges & Principes, ac omnes Pontifices, & cæteri clerici, qui Baſileam vel Romam ad celebrandum Concilium profecti jam ſint, vel in poſterum proficiſci velint, huc debeant convenire. Qui vero venire neglexerit, niſi hujus futura decreta Concilij ſuſceperit, ac approbaverit, anathema eſto. Doctores autem, vel alicujus dignitatis homines, niſi convenerint, vel ſuos Vicarios miſerint, vel ſaltem literis ipſa eadem futura decreta laudaverint, & approbaverint, anathemata ſint devincti. Quæ quidem pœna ſummi pontificis juſſo, de Regibus & Ducibus, ac cæteris Chriſtianorum Principibus intelligi quoque C debeat. His tamen liceat, ſi voluerint, locum alium nominare, ubi Synodus hæc celebretur: ita tamen, ut ipſa Synodus de tali loco conſiderare, ac decernere valeat. Datum Ferrariæ, anno milleſimo quadringenteſimo trigeſimo octavo, die vero nona menſis Aprilis. Poſt hæc pontificis ſummi decretum à præſule Graden. Latine, à Dorotheo vero Mytylenen. Græce fuit recitatum in hoc tenore.

Per. decreta vel denunciata.

Decretum Summi Pontificis.

EVgenius ſervus ſervorum Dei, ad æternam rei memoriam. Magnas omnipotenti Deo gratias oportet nos agere, qui antiquarum ſuarum miſericordiarum non immemor, Eccleſiam ſuam continuo D reddit ampliorem. Quam quidem etſi laborare multiſque tempeſtatibus fluctuare permittit, nunquam tamen ſubmergi patitur, verum a fluctibus, & magnis æſtibus maria reſervat, & pro ſuo erga genus humanum amore, inter multos & varios caſus & calamitates, virentem ſemper fovet, ac magis vigentem reddit. Ecce enim Orientales & Occidentales populi jamdiu inter ſe diſſidentes atque disjuncti, ad pacem atque conjunctionem convenire feſtinant. Quippe qui diſcordes jam & inimici, tandem poſt multos annos, favente Deo, *ex quo omne datum bonum*, ſanctæ conjunctionis deſiderio affecti, in hunc convenere locum. Noſtræ igitur ſervitutis ac totius Eccleſiæ opera eſt, & eſſe credimus, tentare pro viribus, ut E hæc principia tam felicia, ſtudio noſtro ita felicem exitum conſequantur, ut Dei gratiæ cooperatores eſſe dicique mereamur. Cum itaque dilectiſſimus filius noſter Ioannes Palæologus Conſtantinopolitanus Imperator, una cum piiſſimo fratre noſtro Ioſepho Patriarcha Conſtantinopolitano, necnon cæterorum Patriarcharum legatis, ac multis ampliſſimis metropolitis & Epiſcopis, ac alijs ordinibus Eccleſiaſticis & viris nobilibus ad octavam diem proximi menſis Februarij Venetias advenerit, nobis id, quod alijs etiam ex locis antea fecerat, continuo litteris ſuis ſignificavit ſe quibuſdam de cauſis non aliena à ratione, Baſileam ubi Synodus celebranda erat, ire non poſſe, idque his, qui ibi jam eſſent ſcripſiſſe, notumque feciſſe: volens propterea & contendens, ut ipſa Syno-

Iacobi. 1.

A dus huc Ferrariam transferretur, & hic tam pium negotium concluderetur. Nos igitur, quibus ſancta Chriſtianorum conjunctio cordi mirum in modum eſt, quique ipſam celerrime conficere cupimus, decretum Baſileenſ. Concilij de celebrando generali Concilio, Græcis volentibus promulgatum ac editum, & a nobis poſtea Bononiæ, præſentibus ipſius Imperatoris ac Patriarchæ oratoribus, ſuſceptum & approbatum, quæque ad præſens ſanctæ conjunctionis negotium ſpectent, pro noſtra ſervitute volentes exequi ut debemus, ac cupientes ipſum ad concluſionem perducere omni modo & forma, quibus poſſumus & debemus, præſentibus & conſentientibus Imperatore ac Patriarcha, & cæteris hic ad celebrandam Synodum congregatis, notum facimus B & declaramus, prædictam Synodum hic Ferrariæ, qui quidem locus liber & tutus eſt, celebrandam eſſe, & ſic ab omnibus exiſtimari ac dici debere ſperantes hic abſque diſcordia & contentione, aliquave mœſtitia, ſed potius amore ſummo divinam ipſam pacem, & cætera ſancta opera, pro quibus Synodus convocatur tractari, Deoque placato ac favente, feliciter confici poſſe. Datum Ferrariæ, die nona menſis Aprilis, anno milleſimo quadringenteſimo trigeſimo octavo, pontificatus noſtri anno ſeptimo. Quo quidem decreto recitato, unus ex Latinis, & alter ex Græcis ſurrexit, & quiſque ſuos interrogavit, an eis placerent quæ recitata fuere. Qui cum eadem ſibi placere reſpondiſſent, partium ambarum conſenſum litteris mandarunt, ac, Deo peractis gratiis, diſceſſe- C runt. Elapſis autem diebus paſchalibus, Occidentalis Eccleſia ne tempus fruſtra contereretur, incepit contendere, ut privatim de Spiritus ſancti proceſſione leviter agerent, donec qui eſſent venturi, convenirent. Orientali vero Eccleſia reſpondente, alienum eſſe à ratione, ut abſentibus his qui Baſileam ad celebrandam Synodum jam convenerant, quicquam tractaretur, poſt multam contentionem decreverunt de purgatorio ac alijs quibuſdam Eccleſiaſticis quæſtiunculis diſputare, donec tempus Synodi celebrandæ veniret. Itaque Latini duos ampliſſimos Cardinales & duos Archiepiſcopos, & duos Epiſcopos, & duos Abbates, & duos Monachos, & duos Notarios: Græci vero, Pontifices ſex & duos Abbates, & duos cruceſignatos, ac duos Notarios elegerunt, D quibus hebdomada quaque ad Divi Franciſci templum ad diſputandum convenirent. Qui cum ad diem quartam menſis Iunij conveniſſent, Latini quæſtionem de purgatorio propoſuerunt, ac ita dixerunt.

Quæſtio de Purgatorio. Latini.

NOs ignem, Patres ampliſſimi, in hoc mundo, credimus eſſe, quo quidem animæ peccatis levioribus, vel (ut vulgo dicunt) venialibus obnoxiæ, coadjuvante Eccleſia, ſacerdotum precibus, Miſſis, ac eleemoſynis expiantur. Nam ſanctorum & juſtorum animas in cœlo eſſe, ac Trinitati aſſiſtere, ſuam denique felicitatem conſecutas eſſe, ne- E mo dubitat. Animas vero eorum, qui ſine pœnitudine mortem obierint, in inferno una cum Iuda pœnas æternas luere profitemur, ita ut tria mortuorum loca ſimpliciter ſint. Vnus quidem ſanctorum, quod cœlum creditur eſſe. Alter delinquentium, qui ſunt inferi. Qui vero confeſſi, ſacratiſſimum Chriſti corpus, abſque tamen pœnæ prævia ſatisfactione, ſumunt, continuoque moriuntur, hi dubio procul in ſupradicto igne, quod Purgatorium appellari ſolet, purgantur. De quo quidem igne Paulus ad Corinthios ſcribit: *Vniuſcujuſque opus quale ſit, ignis probabit.* Et paulo infra: *Ipſe autem ſalvabitur, ſic tamen quaſi per ignem.* Hæc Latini. Græci autem ita reſponderunt: *Græci.* Quæcunque Patres ampliſſimi protuliſtis atque citaſtis, Orientalis Eccleſia profi-

teretur, quamvis inter Græcos & Latinos parva ſit dif- A ferentia: veſtram ergo ſententiam literis tradite quod ipſi quoque facturi ſumus, ut in quonam à vobis diſſeramus, palam fiat. Quæ cum audiſſent Latini, magno affecti gaudio, gratias Deo egerunt, & datis literis, diſceſſerunt.

Ad 14. autem diem ejuſdem menſis iterum convenerunt. Et Græci. Pauli dictum longe aliter expoſuerunt, ac ſuam expoſitionem ita literis mandarunt: *Græci* Paulus ad Corinthios ſcribens, Patres *Ibidem.* Amp. *Si quis autem ſuperædificat ſupra fundamentum hoc aurum, argentum, lapides precioſos, ligna, fœnum, ſtipulam*, & reliqua, hominum vitam & opera intellexit, videlicet, an prava ſtudioſave ſint, ita ut cujus opera in igne combuſta permanſerint, is bonus cenſeatur, ac operum ſuorum mercedem accipiat: cujus autem *opus arſerit*, id eſt, cujus opera frivola B fuerint combuſta, *ipſe detrimentum patietur*, hoc eſt, damnabitur, & *ſalvus erit, ſic tamen quaſi per ignem*. id eſt, in igne ſemper ſalvabitur, in eo luens pœnas æternas, ita ut ignis ipſe, de quo Paulus loquitur, non purgatorius, verum æternum ſuppli- *Mat. 25* cium ſit, de quo etiam inquit Evangeliſta, *Diſcedite à me maledicti in ignem æternam*. Nam ipſi purgatorium, non ignem, ſed obſcurum quemdam locum, ac laborum plenum, eſſe cenſemus, in quo quidem exiſtentes animæ, lumine divino privantur, donec coadjuvante Eccleſia (ut ſupra dictum eſt) expientur ac liberentur. Sic ergo ſentimus de purgatorio. Sed in alio quoque differre videmur: ipſi namque tenemus, obnoxias animas & gravioribus ac (ut dicitur) mortalibus peccatis affectas, non ſatis perfecte in præſentia mulctari. Sed poſteaquam cum ſuis corporibus reſurrexerint, fore, ut perfectiſſimas pæ- C nas pro ſuis delictis luant, quemadmodum etiam juſtorum & ſanctorum accidit animabus: quippe quæ bonum quodam imperfecte fruantur, poſt veró ſuam reſurrectionem felicitatem ſibi debitam conſequen- *Heb. 11.* tur, ut Paulus inquit: *Et hi omnes teſtimonio fidei probati, non acceperunt repromiſſionem.* Vos autem non ita ſentire videmini. Idcirco veſtram (ſi lubet) ſententiam dicite

Latini. Nos animas delinquentes, abſque corporibus ſuis, Patres ampliſſimi, non perfecte puniri, ut ipſi quoque tenetis, credimus: ita ut in hoc bene conveniamus: juſtorum autem ac ſanctorum animas, quatenus animæ ſunt, perfectam ſuam felicitatem aſſecutas eſſe cenſemus: ita tamen, ut aliam cum ſuis corporalibus, perfectionem expectent, qua D quidem perpetuo fruantur. *Græci.* Tum Græcorum alii cum Latinis, alii contra (ut ſupra dictum eſt) ſentientes, partes in duas diviſi fuere, quorum omnium ſententiis hinc inde literis traditis, conventum ſolverunt.

Deinde ad 25. & ad 27. diem menſis ejuſdem ite- *ſer. ipſa.* rum convenerunt, ac eadem iter repetierunt. Nam Latini dictum Apoſtoli ſic exponebant: *Latini.* Nos quam plurimis aliis authoritatibus, Patres Ampliſſimi adducimur, ut credamus illud Apoſtoli, *Salvus erit quaſi per ignem*. pro purgatorio, non autem *1. Cor. 3.* pro igne perpetuo capi debere, juxta illud Prophetæ: *Pſal. 11.* *Salva me Domine, quoniam defecit ſanctus.* Et alibi. E *85. 97.* *Salvum ſervum tuum Deus meus ſperantem in te.* Et *Domine Deus virtutum, converte nos, & oſtende faciem tuam, & ſalvi erimus.* Petrus autem timens ne ſubmergeretur, dixit: Domine ſalva me. Chriſtus vero *extendens manum, accepit & ſalvavit ip- Mat. 14. ſum.* Et, *Salva Deus populum tuum.* Verbum ergo, ſalvare. Patres Ampliſſimi, ſemper in bonam partem accipitur, niſi hujus oppoſitum demonſtretis. *Græci.* Græci vero tergiverſantes, ſe ſuas ſententias literis daturos, reſponderunt. Nolebant enim ſuam ſententiam explicare. Sed ita leviter diſputabant, ut tempus protraherent, donec frequens Synodus conveniret.

Ad 21. veró diem menſis Julii, Imperatoris juſſu Patriarebæ domum convenere, ut decernerent, quidnam Latinis de quæſtione ſecunda reſpondere deberent, ubi diverſa (ut paulo ante dictum eſt) ſentire viſi fuerunt. Tandem poſt multa, Imperatore ac Patriarcha præſente, omnes in eam ſententiam iverunt, juſtorum ac ſanctorum animas perfecta frui felicitate, perfectiori tamen cum ſuis corporibus, cum reſurrexerint, fruituras: quum etiam ut ſol vel lumen reſplendeant, quemadmodum Jeſus Chriſtus Dominus noſter in Thabor monte reſplenduit.

Dum autem hęc agerentur, terror magnus Græcos invaſit. Nam morbus quidam vehementiſſimus Ferrariam affligere cœpit, ita ut mortem ferè ſubitam Ferrarienſes obirent: quo magis etiam Græci territi fuere, quod morbo eodem Dionyſius præſtantiſſimus ille Sardenſis Præſul, non ſine Græcorum omnium luctu, obiit. Dei tamen benignitate nemo alius ex Græcis, tum mortuus fuit. Porro autem jam menſibus quatuor elapſis, urgebant Græci, ut Synodos celebrari, ſeſſioneſque fieri inciperent tametſi nemo eorum, quos expectarent, convenerat. Quibus quidem Græcis Summus Pontifex æquo animo ſatisfecit: dicens: Ubi ego & Imperator ac Patriarcha ſumus, ibi Chriſtianorum omnium Synodus eſſe creditur: præſentibus præſertim cæterorum Patriarcharum legatis, noſtriſque Cardinalibus.

Timebant autem Græci multitudinem Latinorum, propterea quod ſuas ſententias ſuffragiis declarare ſolebant. Hoc tamen metu ſolutis Græcis, ut non ſuffragiis uterentur, verum quiſque ſententiam pro- C ferret, communi omnium ſententia fuit decretum, ut ſeſſiones inciperent celebrare, ac in primis de duabus quęſtionibus agere: an fas ſit, divino ſymbolo quicquam addere, & an additio jam facta, ex filioque, pia ſit. Porro autem, quoniam Summus Pontifex laborabat podagra, & ad Baſilicam, ubi Synodi locus (ut ſupra dictum eſt) paratus fuerat, nequaquam ire valebat: idcirco decretum ab ipſa Synodo fuit, ut in ſacello palatii, ubi Summus Pontifex habitabat, ſeſſiones celebrarentur, & octava die menſis Octobris inciperent. In eo igitur loco non aliter quam in Cathedrali Eccleſia, ſedes fuere diſpoſitæ: quarum equidem ordinem, brevitati ſtudens, non repetam, ſilentio tamen neutiquam præteribo, Duces, Marchiones, Comites, equites, ac civita- D tum cum Ariſtocraticarum, tum Democraticarum oratores, ante Summi Pontificis & Romanorum Imperatoris ſedem ſubſediſſe. E regione autem apud Patriarcham trium Oecumenicorum Patriarcharum legatos paulo inferius, reliquos deinde Pontifices Græcos conſediſſe, cruce ſignatus veró, & reliquos Græcos nobiles, à dextera Imperatoris verſus ſacrarium ſubſediſſe. Nam Demetrius Deſpotus Impera- *Ordo ſedendi.* toris frater, prope dexteram ejus, multo tamen eo inferius conſedit. Sedem autem Patriarchæ, quamvis Pontificiæ Imperatoriæque ſedi, quæ quidem æqualiter eminentes fuere, paulo inferior fuerit, ſimili tamen ornatu decoratam fuiſſe. Patriarcharum E vero Legatos fuiſſe Antonium Heracleenſem, & Gregorium Venerandum, ac Magnum Confeſſorem pro Alexandræo, & Marcum Epheſium, & Iſidorum Rhutenum pro Antiocheno, Doſitheum vero Monembaſien. ac Dionyſium Sarden. qui mortem obiit, pro Hieroſolymitano. Cæterorum autem Græcorum Pontificum, & aliorum clericorum nomina hic prætereo, quandoquidem ipſa in unionis literis ſubſcribam. Ante vero majus altare, quod (ut ſupra dictum eſt) diſpoſitum fuit, à Latinorum parte ſex eorum doctores, à parte autem altera ſex alii ex Græcis conſederunt, qui quidem ad diſputandum à ſuis selecti fuere, videlicet ex Græcis Marcus Epheſius, & Iſidorus Rhutenus, & Beſſarion Nicænus & Theodo-

rus Xanthopolus, cognomento Siderophas, magnus ſacriſta, & Silveſter Balſamorum magnus Bibliothecarius, ac Georgius Gemiſtus. Ex Latinis autem Nicolaus tituli ſanctæ Crucis Presbyter Cardinalis, & Julius Cæſarinus tituli ſanctæ Sabinæ, item Preſbyter Cardinalis, & Andræas Archiepiſcopus Coloſſen. & Forolivien. antiſtes, ac duo Monachi in Theologia præclari. Quibus omnibus ex ordine (ut prædictum eſt) conſedentibus, Latini pro ſua in Græcos benevolentia conceſſerunt ipſis, ut primi exordirentur. Beſſarion itaque facundiſſimus orator, impetrata prius ab Imperatore ac Patriarcha facultate dicendi, Græcam luculentiſſimam orationem habuit.

DIE MERCURII, OCTAVO menſis Octobris, Anno milleſimo quadringenteſimo trigeſimo octavo.

SESSIO PRIMA FERRARIÆ.

BESSARIONIS TUNC ARCHIEP. Niceni, deinde vero S. R. E. Cardinalis Oratio in octavo Concilio Ferrariæ habita, eodem Bartholomæo antiſtite interprete.

NAvantes in rebus arduis operam, non modo cum ex eorum animi ſententia rerum ipſarum exitum aſſecuti ſunt, verum etiam cum res ipſas aggrediuntur, ac in earumdem initiis verſantur, magnam capiunt voluptatem, cujuſvis enim rei principium non parum poſſe, forſan neceſſe eſt. Idque propterea totius facti dimidium, communi doctorum ſententia eſſe dicitur: quod ſi quiſpiam quicquam inceperit, facilius finem ejus conſequetur, quàm prorſus homines pigri rem ipſam auſpicentur. Porro autem noſtrum divini hujuſce muneris principium, aliis cujuſvis rei principiis multo magis conducere poſſe ſperandum, ac exitum bonum portendere credendum eſt. Id quidem divinæ credentibus promiſſioni, Deum ipſum nobiſcum eſſe, quo quidem præſente, ne quicquam nobis deſperandum eſt: hoc autem ab his eſt cenſendum, qui ex rebus præteritis magnam de futuris faciunt conjecturam. Membra enim Eccleſiæ tam diu ita diſjuncta fuere, ut non modo convenire, verum-etiam conjunctionis nomen ſentire mirum in modum abhorrerent, ac potius eligerent in proprio incommodo permanere. Nunc autem eâ de re tanto affecta deſiderio ſunt, ut tametſi multæ res ipſis ſint impedimento, remotis nihilominus omnibus, ſummo ſtudio in conficiendam pacem incumbant. Quis igitur hæc non cenſeat divino numini adſcribenda? Quis deinde non ſperet ex his magnum commodum poſſe conſequi? Hæc igitur dies jucunda & læta eſt, & nobis convenit exultare, ac in ſpiritu gaudere. Nam illuſtrium rerum exitus, illuſtria ſolent habere principia, uberrimarumque frugum multæ primitiæ ſunt. Machinationes jam & inſidiæ, ac doli, quibus noſter hoſtis acerrimus nos ita complicuit, ut amici fratreſque, imo unius ipſius capitis membra parteſque, nec non illius paſtoris grex, inter nos certaremus, diſſolvi & explicari ac deſtrui videntur incipere. Ipſa vero ſejuncta confractaque membra, conjungi atque uniri, & uno ac eodem angulo fulciri cupiunt atque contendunt. Propterea que hi patres unanimes, parique ſtudio frequentes huc convenere, non plane curantes quavis in cauſa victores evadere magis, quam victi ſuccumbere:

Initium Synodi.

quandoquidem ſi eo animo eſſent, Chriſti diſcipuli, probive viri non cenſerentur, verum homines ſeditioſi, ac ſibi ſuiſque voluptatibus tantummodo indulgentes, maximo ſane veritatis cognoſcendæ deſiderio ſunt affecti, etiamſi cadere debeant. Nam ſine veritate nullo pacto victoriam vellent conſequi. Quapropter neceſſe eſt, ut veritas omnibus pateat, ac cæteris rebus præſtet & dominetur, & ſe perturbantes conculcet, atque cunctorũ mortalium inſidiat animis. Mendacium autem cum his, qui ab ipſo dependent malis, procul ab hominibus lateat: & iis tantum dominetur ac impendeat, a quibus ut parens colitur, quique (ipſo duce) omnia dicunt & audent. Quis, obſecro, quicquam aliud hujus noſtri muneris ſimile proferre, vel præteritorum aliquid præſentibus his rebus æquiparare poterit? Recedant igitur vetera, & nova ſint omnia: omnes exultemus ac gaudeamus in ſpiritu, omnes Servatori hymnum canamus, & pro his rebus gratias ei agamus, eundemque religioſiſſime imploremus, ut exitum initii hujuſmodi congruum concedat. Porro autem oportet, ut quiſque noſtrum, quæ ad hujuſcemodi finem pertineant, & ſacræ Eccleſiarum conjunctioni expediant, pro ſuis viribus conferat. Sane omnia ſunt tentanda atque tractanda, nil prorſus omittendum, non ſtudio, non diligentia, non officio, non denique laboribus eſt deficiendum. Repetendum præterea nobis memoria eſt, non tantum oportere Deum ipſum precari, verumetiam ei miniſtrare: non enim omnia ab eo nobis ſperanda eſſent, niſi ipſi quoque inſudaremus. Namque noſtris precibus prorſus contrarium videretur, ſi Dei auxilium implorantes, nil dignum operaremur, quare id agere ac nobis auxilio eſſe deberet. Quod ſi fecerimus, nobis profecto favebit, ac ſeſe benigniorẽ, alacrioremque fautorem ad finem uſque præſtabit.

Preces habendæ pro Synodo.

Servator Deus, utinam fiat, ut in eam diem vivamus, ac diem triumphalem & celebrem hymnum tibi canremus, atque à te uno eodemque patre cuſtodiri, idem tibi melos canamus, ac una eademque harmonia conjuncti, ſub te ſolo capite vivamus, ſpiremus, moveamur, ac illud idem unumque velle & nolle ſentiendo ac proferendo, unum ſimus.

Ad Deum patrem.

Chriſte Rex omnium, te ipſum ſolum Regem noſtrum eſſe volumus, ac obteſtamur, qui teipſum pro nobis reis & obnoxiis Redemptionis pretium dediſti, tuoque pretioſiſſimo ſanguine à tyranno nos redemiſti & eripuiſti. Fac igitur ut unum tuum ovile ſimus, ac ne patiare, ut tui cum ſimus omnes, diſjuncti inter nos diſſideamus, neque decertantibus nobis te ducem præbeas, nec denique parti decertare volenti faveas; verum utrique ſimul parti auxilio ſis, quandoquidem pro utraque parte teipſum tradidiſti, effuſoque tuo ſanguine partem utramque redemiſti. Nobis obſecro communiter adeſto, communemque nobis te præbeas adjutorem, ac nos proportione quadam in te, relatione vero ac habitudine inter nos diſpoſitos, ad te ipſum unum eundemque noſtrum inſtitutum finem adducito, neutiquam permittendo, ut inter nos diviſi atque ſejuncti maneamus. Ex eo namque neceſſario id acciderit, ut ſimul cum cæteris mortalibus tanto ac tali fruſtraremur fine.

Ad Chriſtum.

Sancte Spiritus, gratiarum fons, Spiritus ſapientiæ & intellectus ac timoris Dei, de quo & cum quo hoc Eccleſiarum certamen propoſitum eſt: utinam ſuperba mente nos liberes, ac Dei timorem noſtrum omnium animis ingeras, nobiſque prudentiam ac ſapientiam largiare, & nobiſcum certamen hoc, quod pro te gerimus, iniens, veritatem ipſam omnibus patefacias, quia non modo veritatis Spiritus es & appellaris, verum-etiam ad te ſpectat, ſecundum veram & nunquam fallacem illius veritatis vocem, omnem nobis veritatem oſtendere.

Ad Spiritum ſanctum. Ioan. 16.

Deus Trinitas, quæ cuncta ineffabiliter provides, producis, contines, regis atque gubernas, tuum opus eſt homo, poſt cuncta alia in lucem creatum, quod

Ad Trinitatem.

cum omnibus viſibilibus præſtet, illud etiam eximium ac abs te regale privilegium habuit, ut præparatis ſuiſque præordinatis commodis ad vitam prodiret, cui quidem ſæpe, quinimo ſemper corporea hæc, & præſentis vitæ ratione conducibilia, nedum ea, quæ ad optimum animi ſtatum pertineant, proſpicis. Cujus præcipuum bonum eſt veritas, ac circa lætalia non decipi, quod ſane rerum omnium, quas habemus, vel in poſterum habere poterimus, optimum ac divinum eſſe cenſetur. Nobis ergo concedas poſſe veritatem agnoſcere, cognitamque complecti. Et ſi in aliquo, in his præſertim, quæ de te facimus verbis, quicquam committimus, nobis indulgeas: quandoquidem ipſa non modo incomprehenſibilis ac imperſcrutabilis es, verum etiam plura eorum, quæ à divina tua emanant imagine, abſtruſa valde, umbræque ſimillima, & ut ſimilitudines quædam exiſtunt. Noſtris precibus quæſumus annue, ac viam, quæ ad te ſolum verum Deum dirigit greſſum, nobis te ducem ſequi volentibus oſtende: ac quemadmodum ipſa ex tribus conſiſtens perſonis, tali ternario numero non obſtante, unicam ſubſtantiam & naturam contines: ita etiam nos, tametſi multi, diverſorumque generum, imo jam authore maligno hoſte, variæ opinionis ac fidei ſimus, hanc iſtam tamen differentiam è medio noſtri tollas, & ita facias, ut unam fidem colentes, unam ſententiam habeamus, nec generum noſtrorum diverſitate, vel noſtrorum corporum numero ac multitudine obſiſtente, quo minus unum in te prorſus ſimus, ac illud idem de te ſentiamus. Sed de precibus hactenus.

Ad patres. De vobis autem patres ampliſſ. quid dicam, qui ſacram hanc Synodum celebratis, qui tantæ rei eſtis authores, qui plurimum elaborans, qui multi ſæpe numero vota effudiſtis, ut diem hunc videretis, quippe qui dies futurarum clariſſ. rerum nuncius, ac earundem initium, exitusque præco præclarus eſt? Quis igitur vobis ſatis digne benedicere poterit, voſque ſatis laudare decenter, qui jam laborum veſtrorum fructus pullulare germinareque conſpiciatis?

Ad Sum. Pontif. Pater beate, nunc beatus exiſtis vere, ac eris dubio procul beatior, cum Dei benignitate ad hujus divini muneris exitum perveneritmus, ad quem Deus ipſe nos duxerit, à quo quidem, ſi Eccleſias eius conjunxeris, ampliſſima tibi præmia proponuntur. Præclarum profecto facinus erit, ſi ad finem perſeveraveris & ſcādalis ac offendiculis è medio ſublatis, pacem ac conjunctionem Eccleſiarum confeceris, ut pote qui vehementi zelo, cura eximia, longis denique vigiliis ac cogitationibus, Chriſti filios terrarum undique congregaveris, jam pridem cogitantes, ut illuſtrata veritate fraterne ſpiritualiterque conjungantur, idemque velint ac ſentiant. Quæ, pater ſanctiſſime, quis obſecro poterit inficiari? quæ quidem cunctis mortalibus patent, & quorum ego ac omnes hi patres teſtes ſumus. Oportet igitur te finem ipſum aſpicere, ac quæcunque ad Deum ſpectant, ita providere, diſponere, conficere, ut quam nunc ex his capimus voluptatem, eadem proſequendo vires augeat, ac multo magis aucta, prope finem ultimam tandem attingit lineam. Si namque principia hæc & exordia ſunt præclara, exitum his congruum qualem fore putas? Quibus profecto benedictionibus dignus fuerit, quantam laudem & honorem ſuſcipiet, quot denique merebitur laureolas is, qui, cum tot mortalium excuſationes abſtulerit, quàm plurima etiam aliis impedimenta in futurum everterit? Qua in re, pater ſanctiſſime, filium Imp.

Studium Imperat. Græci. adjutorem habebis, te quod opus fuerit conſecuturum, ut pote qui pius, religioſus, vehemenſque Chriſticola eſt, quique cum pluribus virtutibus præditus ſit, in Deo tamen colendo, & pro religione pie certando, plurimum excellit, & qui quamvis confectus ætate ſit, conjungendarum tamen Eccleſiarum deſiderio ſemper affectus, ſummo ſtudio quærit opportunitatem, prudentia vero proſpicit & amplectitur omnia, quæ ad hanc rem opus ſint, quique ad hoc tantum taleque bonum aſpiciens, ac ei vehementer incumbens, pericula omnis adiit: & otium parvipendens, maximos maris æſtus, ac in cœlum ſublatos fluctus nequaquam extimuit, vitam denique ſuam ſimul cum patria maximo rerum diſcrimini objecit, ut Chriſto deſerviens, Eccleſiæ pacem conficiat, cujus ſeſe miniſtrum, nedum acerrimum defenſorem, obtulit. Præterea, per beate Pater, Pius ac ſacer Patriarc. tibi pari ſtudio præſto eſt, qui licet ad extremam jam pervenerit ſenectutem, confectoque corpore ſit, ejus tamen animus ſemper multis præditus bonis viget, ſervetq; ac magna afficitur deſiderio utaque plurima adit, ut ſibi liceat tibi in hoc divino munere inſervire, cujus gratia his rebus quæ modo fiunt, mirum in modum oblectatur, ſimulque labores libentiſſime ſuſtinet, ut præclarum hoc facinus ad optimum exitum perducatur, quo ſine ne vivere quidem vellet. Amplius beatiſſime pater, omnes hi patres ampliſſimi in hac tibi provincia auxilio erunt: quippe qui nil aliud magis deſiderant, quam hunc optatiſſimum finem aſſequi, ad quem quidem omnes ſpectamus, atque ipſius deſiderio vehementer affecti ſumus, & cujus cauſa huc de longinquo ſpatio frequentes convenimus, ac in extera terra moramur, cum alii in media terra Græciæ, alii vero ex orientalibus, ſubſolaniſque regionibus, ad hãc Italiæ plagam navigaverimus. Tot igitur ac tantorum hominum ſtudium ne vincat hoſtis malignus, nequaquam fiat ô Servator ac omnipotens Deus, ut tot clariſſimorum virorum conventus, cura eximia, longo tempore, ſummo labore, maximo deniq; ſtudio convocatus, ſuo voto, ſpeque fruſtretur: non enim id eſſet ſapientum ac divinorum virorum, nec eorum qui ſuos ſermones in judicio diſponunt. Alios igitur is hoſtis invadat, & aliorum hominum victoria gaudeat. Nos autem nullo pacto vexet. Ipſi ſpiritualibus armis veſtiamur, ut ei pro viribus obſiſtemus. Ipſi juſtitiæ loricam, ſpirituſq; galeam induamur, ac duce verbo Dei, in noſtros irruamus hoſtes, & quocunque nos illud duxerit, ibi finem imponamus: & nulla contra Deum arrogantia & ſuperbia, vanaque mente in certaminibus noſtris utentes, ſed Deum ipſum præ oculis habentes, ad eumdem ipſum Deum feſtinemus. Porro autem fit, ut nonnulli bene ſuccumbere malint, quam ſemper vincere male, ut non ſolum bonum ſit vincere, verum etiam quandaque vinci, ſervata tamen ſemper boni ratione ac menſura, non magis in victore quam in victo. Etſi quiſpiam forſan dixerit, ſemper vincere magis expedire, quemadmodum etiam cuivis magis conducit, aliquo ſe ipſum afficere bono, quam aliis benefacere: & audire melius eſt, quam aliis rem aliquam patefacere, nec non aliquem non errare, quàm quominus alii errore ducantur, agere.

ad Imp. Invictiſſime Imperat. in cardine jam res eſt, quodque jamdiu deſiderabas, adeſt. Deum ergo glorifica & extolle, cujus hoc opus eſt, ut pote qui id tibi venire fecit in mentionem, ac ut eius deſiderio caperere, necnon eodem authore, res ad hunc ſtatum pervenit. Si igitur pro rebus peractis maximas ipſi Deo gratias habebimus, pro futuris vero eidem ex corde preces effundemus, rem profecto dignam nobis, nec non præſenti noſtro muneri neceſſariam faciemus: quinimo miſericordiam ab ipſo conſequemur, ſi de præteritis quidem non ingrati, in poſterum vero nos, ac totum ipſum negocium ad eundem Deum referentes, & omnem ſpem curamq; noſtram in ipſo reponentes, noſtris precibus dignos nos oſtenderimus, qui quidem Deus divino nos ac cœleſti cibo nutriet, abſque quo nemo vivere poteſt. Ut ergo nunc uſque feciſti, cum eum obteſtando, & auxilium eius implorando, tum per te ipſum quæ opus eſſent, conficiendo, ita etiam in futurum, quo magis ad exitum appropinquamus, eo alacriorem, promptioremque te oſtende, in hoc negocium incumbendo, die noctuque vigilando, quouſque ad perfectum finem pervenias, atque curis

&

& cogitationibus animum tantum leves. Et quoniam natura comparatum eſse videtur, ut ea quæ vi moventur, ſinque motus cauſam extrinſecus habent: cum prope metam ſint, tardius * cientur, quam illa quibus ejuſmodi cauſa intrinſeca eſt, quæ cum propius vident metam, eo fieri videntur velociora: idcirco tu, qui in his bonis rebus verſaris, quorum caput Eccleſiarum conjunctio eſt, quique ab intrinſeco ac naturali motu moveris, cave obſecro, ne illud accidat tibi, ut in finem tardior evadas. Sed ipſum tuum optatiſſimum finem pro viribus tuis aſſequere, quandoquidem bona omnia bonum ſibi rebus in omnibus finem conciliant. Ergo tu factus ſemper alacrior, nos etiam cum adhortatione, tum ſummo tuo imperio diligentiores reddas. Beatiſſimum autem patrem noſtrum, quia ſenex ac invalidus eſt, ætati & ejus valetudini prius conſulens, ut hæc omnia memoria repetat, cum ipſum exhortando, tum etiam tuam ei operam navando, excita. Tantum enim ac talem hortatorem reverebitur, quem nactus non lentum una cum ſacro Patriarcha noſtro, necnon ampliſſimis his S. R. E. Cardinalibus, cæteriſque præſentibus reverendis patribus, duce Deo, finem his rebus imponet, quem utinam aſſequamur, ac lætiores, ſpiritalique gaudio plenios affecti, beatiſſimo patri laudem, tuo vero ſacro imperio ſummum habeamus honorem, extollentes, ac maximis vos laudibus efferentes. Sanctiſſimus autem Patriarcha, & horum ſanctorum Patrum conventus, utinam poſteaquam Deo dignum hymnum cantaverint, vobis etiam laureolam orationibus ſuis contexant: mihi denique reliquum utinam ſit extremum id oneris ſubire, ut ſimul omnes C communi laude extollam, ac meo munere magno honore afficiam: ita ut meâ extrema & communi oratione, quod equidem vehementiſſime cupio, vos ſub uno eodemque Deo, ac vero noſtroque Domino exiſtentes, exornem, quod quidem ſummum eorum creditur eſſe, quæ Deo afferre poſſumus & debemus, cui gloria convenit in æternum. Cum autem Beſſarion peroraſſet, ſynodus ſancta decrevit, ut ſeſſio dimitteretur, & ad 11. diem menſis ejuſdem ſeſſio 2. celebraretur.

Margin notes: * *clarius.* — *Scuropuli additamentum.*

Scuropulus multa in hac prima ſeſſione prolata fuiſſe à Marco Epheſino commemorat. 1. cuſtodiendam eſſe neceſſario concordiæ & pacis, quam Dominus Chriſtus nobis teſtamento legavit indiſſolubilem nexum 2. Ro. Eccleſiam hactenus oculis in amorem ſui nimiū obliquatis, fraternam erga alios charitatem neglexiſſe, pacemque diſſolviſſe patrimonium Chriſti. 3. Ro. D Eccleſ. hanc qualitatem jam poſtliminio revocantem, ſedulam navaſſe operam, ut huc migraremus, ad diſcutienda differentiarum momenta & cauſas 4. fieri numquam poſſe ut pax in ſinum noſtrum redeat, niſi diſcordiarum fundamina penitus exſtirpentur. 5. Æquum eſſe ut omnes definitiones omnium antehac definitionum œcumenicarum publice perlegantur. Quæ nervoſe, inquit, explicuit. Addit offenſionem Imperatoris Græci quod in prima ſeſſione non ſatis honorifice habitum ſe putaret.

Seſſio ſecunda Ferrariæ.

Seſſio 2 Ferrariæ die Sabbathi 11. menſis Octob. celebrata, in qua Reverend. Pater Andreas Coloſſenſis orationem copioſiſſimam habuit, qua quidem in om- E nibus Beſſarionem imitatus, in primis beatiſſimum Patrem, deinde Sereniſſimum Imperatorem, ac ſanctiſſimum Patriarcham, totam denique ſynodum laudavit, & benedixit. Cum autem jam adveſperaſceret, ſeſſio dimiſſa fuit, decreto, ut ad diem Martis ſequentem 3. ſeſſio conveniret. Interea quæſitum privatim inter ipſos diſputatures fuit, quiſnam primus negocium aggredi, & quonam genere diſputandi uti, & de qua quæſtione agere prius deberet. Poſt multa vero placuit eis, ut Græci prius exordirentur, & argumentis brevibus, ut aſſolent dialectici, uterentur: & an divino ſymbolo quicquam liceat addere, prius agerent.

Margin note: Modus quo in diſputat. obſervatus eſſet.

Scuropulus multum exaggerat contentiones Græcorum contra Andræam Rhodi pro Latinis perorate in- A cipientem, duo poſtulante Marco Epheſio, ut ſibi fas eſſet prius in propoſitam quæſtionem exſpatiari, & ut præcedentium ſynodorum definitiones recitarentur. Quod ut infructuoſum reſpuebat Andræas. Quid vos Græci lucrabimini, ſi nos Latinos ditu anathemati, inquit, ſubjicitis? quæ fuit cauſa Papæ in alium diem conventum dimittendi.

Margin note: Scuropuli additamentum.

DIE MARTIS DECIMAQUARTA menſis Octobris.

Seſſio tertia Ferrariæ.

Tertia igitur ſeſſione congregata, Marcus Epheſius præclarus Theologus, Imperatoris ac Patriarchæ B juſſu, negocium ipſum aggreſſus, pro Græcis ſermonem hunc habuit.

Marc. Quoniam omnipotentis Dei benignitate huc frequentes convenimus, ut ſummo ſtudio Eccleſias conjungamus, ac ſummam pacem, quod quidem opus divinum eſt, conficiamus: idcirco ſummopere convenit, ut noſtris in diſputationibus ac omnibus controverſiis mutua noſtra benevolentia ſemper ſervetur. Et ſi nobis contigerit aliquid proferre, quod veſtras offenderit aures, id opinionum ac rationum noſtrarum varietati aſcribatis: quandoquidem amicitia vera ex hominum vultu magis, quam ex verbis percipi creditur. Scite autem vos Patres amp. velimus, nos de ſymboli additione verba eſſe facturos, quod neque vera neque prorſus conveniens ſit, quam ſane conſtat noſtri ſchiſmatis ac diſſidij, præcipuam cauſam fuiſſe. Si quidem C igitur vobis placet, rem nunc aggrediemur: ſin minus, in ſeſſionem ſequentem differatur. Videtur autem nobis ſic ſemper fieri oportere, ut quod ſequentibus ſeſſionibus tractaturi ſimus, id prius omnibus pateat, ut parati ad diſſerendum veniamus. Tum Andreas præſul Coloſſenſis pro Romana Eccleſia ita reſpondit.

Margin note: Andreas Coloſſenſis.

And. Nos quidem à vobis mutuo diligi, ac vobiſcum Deum eſſe cenſemus: propterea ſi quicquam prolatum fuerit, (ut à vobis dictum prudenter eſt) quod cuipiam diſplicuerit, id vitio nemini vertendum, ſed noſtræ potius diſputationis naturæ concedendum eſt. Operæpretium autem eſt, ut ad ſingulas interrogationes non ambiguis & obſcuris, verum apertis & claris orationibus viciſſim reſpondeamus. Quoniam vero ex nobis quæſiſtis, cur Ro. Eccleſia additionem ad Sym- D bolum fecerit: idcirco quid ipſe ſentiam paucis reſpondebo, meam tamen reſponſionem nolim nunc ut perfectam ſuſcipiatis, ſed conſultis patribus his, alias accuratius reſpondebo.

Mar. Reſponſione aliqua pater reverende, præſertim tua, quam nobis pollicitus es, nequaquam in præſentia indigemus. Nondum enim in medium protulimus ea, quæ ad hanc rem pertinerent: ex ipſorum igitur patrum ſententia, ſuo loco (ut à te dictū eſt) reſpondebis.

And. Dixi equidem, pater reverende, nolle me reſponſionem meam tanquam perfectam admitti: puto tamen quam maxime convenire, ut, ne beatiſſimus ſacræ ſedis hujuſce Præſidens, necnon mitiſſimus Imperator ac Patriarcha ſanctiſſimus, cęteriq; præſentes pa- E tres, hinc hodie (ut ita dixerim) jejuni abeant: ipſe nonnulla, prout tempus hoc mihi videtur concedere, verba nunc faciam, maturius tamen in poſterum reſponſurus.

Mar. Additionis veſtræ rationem quærentes, ut hi, qui cauſas agunt in foro, actores eſſe videmur. Idcirco nobis viſum eſt periiſſe, ſi veſtro commodo poſſit fieri, hanc noſtram accuſationem audire, ut nobis rem ipſam nunc aggredi concederetis, veſtram deinde reſponſionem libenti animo audituris.

Andr. De his igitur hactenus, & proferas quodcunque libuerit. Nos autem ſuo loco ſigillatim ad omnia reſpondebimus.

Mar. Tum idem Marcus præſul Epheſinus impetrata prius ab Imperatore & Patriarcha dicendi copia ita exorſus eſt: Jeſus Chriſtus Deus noſter ſuam proſpi-

Joan. 14. ciens mortem, Patres ampl. ſuis diſcipulis dixit: *Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis.* Quæ quidem verba teſtamentum ipſius convenienter appellare ſolemus, quo eis veram ac optimam hæreditatem reliquit, quæ cum Chriſti propria eſſet, meam idcu protulit: pro qua nil aliud ab ipſis petierat, quam ut ſeſe mutuo diligerent: ita ut certa conditione, non autem libere, ipſa deſtui deberent hæreditate. Quidam enim veteres homines certa conditione ſua bona legare ſolebant, qua quidem nequaquam ſervata, hæredes illico exhæredabantur. Haud aliter ergo Servator noſter teſtamentum ſuum ſignavit, ita, ut ſi ejus diſcipuli vel hæredes mutuam inter ſe benevolentiam non ſervaſſent, eadem ipſa hæreditate, hoc eſt, pace Chriſti, privarentur. Cujus quidem pacis ac mutuæ illorum benevolentiæ gratia, Servator noſter molta bona verba B iiſdem ſuis auditoribus fecit, modo inquirens: *Hæc*
Joan. 15. *mando vobis, ut diligatis invicem:* modo autem ita,
Joan. 16. *Hæc locutus ſum vobis, ut in me pacem habeatis.* A quorum quidem altero bono, id eſt, à mutua erga ſororem ſuam Orientalem Eccleſiam benevolentia, Romana Eccleſia jam defecerat, dogmaque ſibi proprium fixerat, ac ſibi perpetuo conſervaverat, quod neque literis ſacris relictum, neque ab univerſalibus Conciliis celebratum, neque à majoribus noſtris ſuſceptum & probatum fuerat. Idque propterea ſolvendæ noſtræ amicitiæ cauſam ſimultatumque noſtratum initium, dubio procul fuiſſe conſtat. Ut igitur ex ipſo dogmate inimicitiæ diſcordiæque inter nos conſequutæ ſunt, ita quoque Romana Eccleſia benignitate Dei pacem vehementer deſiderans, eam ut facilius conficiat, ab ami- C citia ipſa facere aggreſſa eſt, quam pariter Eccleſia noſtra cupiens, huc quam celerrime venit: ſperans cooperante Deo, ut ſumma pax hinc ſequatur, ac ſimultates diſſenſioneſque noſtræ cauſis remotis tollantur, quemadmodum adverſis valetudinibus ſolet contingere: hæc quidem vera medendi ratio videtur eſſe. Vos igitur enixe rogamus, ac vehementer à vobis contendimus, velitis, ut nobis id temporis redeat, in quo conjuncti ſumma pace fueramus, idem ſemper volentes & ſentientes. Et quemadmodum ad pacem nobiſcum reconciliandam, qua quam longiſſimo temporis intervallo fuimus privati, à vobis benigne ſumus convocati: ita etiam non * cummittatis, quin nobiſcum
omittatis
ac cum majoribus noſtris, qui in ſeptem univerſalibus illis Conciliis claruerunt, in unam eandemque ſententiam conveniatis, quorum in primis definitiones, & D decreta nobis ſunt recitanda, ut ipſas inter ſe concordes ac valde convenientes, non ſolum in ordine, verum etiam in ſententiis fuiſſe, luce clarius oſtendamus. Sic enim hoc noſtrum generale Concilium cu cætera Concilia facilius, ut par eſt, * mirabitur. A recitandis
mitabitur.
ergo decretis ejuſmodi debemus incipere: tum ea, quam modo diximus, ratione: tum etiam, ut partum ſanctorum precibus hoc noſtrum munus melius agatur, ac eorundem ſententiis & authoritatibus pro noſtris fundamentis utamur.

And. Orationem veſtram, Patres ampl. quæ quinq; nobis in partes diſtributa videtur eſſe, bene credimus percepiſſe. In prima namque de uno Chriſti Domini noſtri verbo ſubtiliter Epheſius pater diſſeruit, quanam ratiooe ſuis diſcipulis pacem ſuam Chriſtus ipſe E reliquerit: ex qua quidem noſtra amicitia naſcitur, ac deinde ex ea pax ſumma conſequitur. In altara vero parte probare conatus eſt, Rom. Eccleſ. amicitiam veſtram nihili feciſſe: ob idque pacem, quam à Chriſto (ut ſupra dictum eſt) habuimus diſſolvi neceſſe fuiſſe. Nam in parte tertia demonſtravit, vos ad noſtras controverſias diſſolvendas, pacemq; reconciliandam, ab eadem Rom. Eccl. rogatos, frequentes huc conveniſſe. In quarta deinde parte declaravit, nulla ratione fieri poſſe, ut pax inter nos componatur, niſi prius ſchiſmatis & diſſidij noſtri cauſa penitus tollatur, quemadmodum ægris corporibus ſolet evenire, quæ tunc bene ſanantur, cum radices ægritudinis evelluntur: In ulti- A ma denique parte concluſit operæpretium eſſe, ut decreta majorum noſtrorom inſpiciamus, ac in primis eadem recitentur: ut hoc etiam ſacrum Concilium cætera rebus in omnibus imitetur ac conſectetur, & de hoc noſtro negotio melius argumentari poſſimus. Ad quæ omnia Part. amp. quandoquidem ad fidem noſtram plurimum attinent, ac magna indigent conſideratione, ſeſſione ſequenti accuratius reſpondebimus; nonnulla tamen in præſentia verba faciemus, quæ nobis modo ſcitu digna videntur. Namque vobis notiſſimum eſt, noſtram in vos benevolentiam ſemper firmam validamque fuiſse & eſse: quæ quoniam à Deo optimo maximo dependet, qui nos in primis dilexit, quique optimus amicitiæ veræ author, ac perfectiſſimus finis exiſtit, idcirco amicitia ipſa in ejus Eccleſia à B nobis colitur & ſervatur. Qua de re neſcio equidem Patres amp. cur nullam feceritis mentionem. Miror autem vehementer, quod vos lateat, ipſam Rom. Eccleſ. ortæ jam plurimæ in Orientali Eccleſia hæreſi, tum literis & legatis, cum cæteris opportunis remediis quibus potuit, ſe provide ac diligenter oppoſuiſſe, ipſique Eccleſiæ auxilio ſemper fuiſse. Nonne Nicæno Concilio Sylveſter ille Pontifex ſummus interfuit? Num cæteris in Conciliis generalibus, Pontificibus ſummis abſentibus, eorum legati defuerunt? Si ergo Conſtantinopolitani Imperatores pari ſtudio, mutuiſque officiis Romano Pontifici quandoque fuerant auxilio, mirari profecto deberet nemo. Credo equidem Patres ampl. exploratum vobis eſse, ſummos omnes Pontifices, orta tali controverſia ac diſcordia, pacem C ſemper deſideraſse, eique vehementer incubuiſse. Imperatores etiam ipſos ac cæteros Orientales principes, ut pacem componerent, ac ipſis (ut par eſſet) obediſsent, rogare & obſecrare non deſtitiſse. Rogo autem vos, me patiamini quandoque liberius loqui, etiam ſi quicquam protulero, quod veſtras offenderit aures. Nam ſi (ut aſseritis) verum eſset, nos à veſtra pace diſceſſiſse, quando eam à nobis repetiſtis? quando legatos ad renovandam ipſam ad nos miſiſtis? Sed venio ad tertiam ſimul & quartã partem: Meridiana profecto luce clarius eſt, id quod vos nequaquam inficiari poteſtis, Rom. Eccleſ. concordiam valde deſiderare. Nonne ſummus hic Pontifex pro pace conficienda multam pecuniam erogavit? Nonne legatos ad vos hac de cauſa ſæpenumero miſit? Si quidem igitur amicitiam noſtram, quam modo velle videmini, antea D quoque voluiſseris, eam proculdubio, ut nunc, facile habuiſsetis. Quid? Nonne Gregorins ſummus Pontifex, ad celebrandum Lugdunenſe Concilium, nuncios ad Conſtantinum Imperatorem, atq; ad alios Orientales principes miſerat, quando etiam rem ipſam concordi pace compoſuit? Non igitur Romanam Eccleſ. pacis recuſandæ incuſare veſtro jure poteſtis, cum ab ipſa pax ſemper ſumma Religione ſit culta, quæ in poſterum etiam ejus pro dignitate ſervabitur. Sed de his hactenus. Ad extremam autem orationis veſtræ partem reſpondeo, non inconveniens fore, ſi majorum noſtrorum decreta Græce Latineque recitabuntur. Etſi non inſcius ſum, ad quæſtionem noſtram ea neutiquã attinere, cum divino Evangelio, ſupremum obtinenti locum ac dignitatem, in primis nobis ſit innitendum. E In medium igitur afferatis, quicquid vobis videbitur, quod quidem ipſi libenter ac attente audiemus, ſperantes ex eo facile fieri poſse, ut etiam vos reſponſionem noſtram benigne auſcultetis.

Si hoc dicto ſ. demonſtr. quod S. Sylveſtr. Nicæno Concilio interfuiſſe.

id, quod.

Ro. Eccl. ſtudioſa pacis cum Græcis.

Marcus. Tametſi verum eſt, Pater reverende, Romanam Eccleſiam Orientali ſemper hæreſi obſtitiſse, temporibuſque perturbatis fidei noſtræ auxilio magno fuiſse, id tamen ad argumenta noſtra ſolvenda minime pertinere videtur. Nam ante hujuſmodi ſchiſma & diſſidium noſtrum, mutuam inter nos benevolentiam pacemque ſummam fuiſſe conſtat. Orto autem ſchiſmate, proh dolor, etſi Romani Pontifices ad Orientalem Eccleſiam litteras ſæpiſſime ſcripſerint, legatos & nuncios miſerint, ipſam exhortan-

Additio ad ſymb. cauſa diſcordiæ.

res, ut à Romana Eccleſia non diſſideret: id tamen, non ſublata ſchiſmatis cauſa, ut de valetudinum cauſa ſuperius dictum eſt, haudquaquam fieri potuit. Cujus quidem ſchiſmatis cauſam, acceſſionem ſymboli fuiſſe diximus. Neque igitur amicitia, quæ ante hoc noſtrum diſſidium inter nos mutua fuerat, neque ea veſtra in nos benevolentia, talis diſcordiæ cauſa permanente, cujus vos veri authores fuiſtis, memoria repetenda eſt, quod nulla ejus ratio haberi debere videtur. Verum nobis tedeat temporis illud, in quo conjuncti fueramus: quod quidem nullo pacto bene fieri poterit, niſi prius ejuſdem diſſidij cauſam radicitus evellatis. Definitiones autem & decreta aliarum omnium Synodorum recitanda nobis videntur, ut hæc noſtra Synodus non ſolum ab illis non diſcrepare, verum etiam ipſas in omnibus imitari velle videatur, quoniam nos firmiter credimus, majores noſtros nil prorſus ſilentio præteriiſſe, quod ad noſtrum fidei ſymbolum ſpectet, additionemque veſtram neutiquam ipſi ſymbolo defuiſſe, ac idem nulla prorſus caſtigatione indiguiſse, ob idque patres ipſos omnibus præcepiſſe, ne cui ſymbolum aliud ſuſcipere, vel ei quippiam addere, aut quicquam ab ipſo auferre liceret, non ignorantes, ſe, quod opus eſset, ſanxiſse. Additio igitur veſtra, ſchiſmatis cauſa fuiſse videtur.

Andreas. Oratio tua, reverende pater, ex quatuor partibus conſtare videtur. In prima dixiſti, meam orationem fuiſse veram, haudquaquam tamen ad rem attinentem, Summoſque Pontifices vehementer incubuiſse, ut pax inter nos reconciliaretur, ſchiſmatis tamen cauſam tollere noluiſse. In ſecunda vero parte probare conatus es, fieri facile poſſe, ut cognita vel ablata ipſius ſchiſmatis ratione pax ſumma ſtatim conſequeretur. Nam in tertia voluiſti, ut generalium Conciliorum decreta in primis recitarentur, ut illa ſectari, imitarique velle videamur. In extrema denique protuliſti, nil ab ipſis Conciliis omiſsum fuiſse, ita ut aliqua ſit opus additione.

Mar. Non equidem protuli, pater reverende, fieri facile poſse, ut ſi veſtrum dogma verum eſse cognoſceretur, Eccleſiæ ſtatim conjungerentur, ſed ſi additio ipſa tolleretur, pax illico ſumma fieret. Namque tametſi forte contigerit, ut tale dogma verum eſse declaretur, id tamen nullo pacto ſuſcipere poterimus, cum à majoribus noſtris nulla nobis facultas relicta fuerit, ut ſacro ſymbolo quicquam apponere, vel ab ipſo adimere valeamus. Qua quidem in re tota noſtra controverſia conſiſtit, ac in ea ſe vertit cardo.

Andreas. Conſtat, Patres ampliſſimi, ſummos Pontifices additionis hujus rationem, quam ſchiſmatis diſſidiique noſtri cauſam appellatis, tunc etiam litteris mandaſse, cum ad pacem & concordiam veſtram repetendam legatos ad vos miſerant. Siquidem igitur Orientalis Eccleſia, in primiſque quatuor Patriarchæ, quos etiam ſummam Pontificiam facultatem habere creditis, Romanam Eccleſiam in hoc dogmate erraſſe, ac talem additionem ſine ulla ratione facultateque feciſse, ſummo ſtudio voluerant oſtendere, aut jam ſatis oſtenderent, cur, obſecro, noſtra hujuſcemodi lis adhuc ſub judice eſt? An quod nil contra nos probare potuerint? Id equidem vobis concedo, fieri potuiſse, ut tot Conſtantinopolitani Imperatores, tot Patriarchæ, tot alij prudentiſſimi viri, eandem additionem haud recte factam fuiſse crediderint: quia tamen id nunquam nobis oſtendere potuerunt, idcirco delera minime ſuit. Itaque Romanam Eccleſiam immerito accuſatis. Porro autem, quoniam ab illorum Conciliorum definitionibus & decretis nos creditis prohiberi, quominus quicquam agere valeamus, idcirco pluribus ac firmis argumentis oſtendere vobis intendimus, quodcunque ſequens generale Concilium fuerit, ejuſdem fore dignitatis ac authoritatis, qua cætera alia Concilia generalia prædita fuerant, ad ea videlicet facienda, quæ ad Eccleſiam ſpectent. Sed velim nobis reſpondeatis, ſi talis additio vera eſt, cur non jure fieri debuiſset? aut quid obſtet, quominus id quod verum eſse conſtaret, ſymbolo apponi deberet?

Concilia æqualis poteſtatis

Marcus. Idipſum obſtat Patres Ampliſſimi, quod nefas eſt: nam multa quoque alia bona & vera videntur eſse, quod tamen noſtræ religionis ſymbolo nequaquam nobis addere licet, cujus rei ex eo poſſumus facere conjecturam, quod majores noſtri non omne, quod neceſſarium fuerat, eidem ſymbolo addiderunt. Sed pro exigua temporis opportunitate hactenus.

Andreas. Quoniam mihi videor, Patres Ampliſ. attente auſcultari, ideo hæc duo vobis quam breviſſime probare recipio. Primum, nullam eſſe factam à nobis additionem: deinde, licet facta ſit, eam fieri neceſſario debuiſſe. Verum negocium hoc in ſeſſionem ſequentem differatur. Tum ſynodus ſancta decrevit, ut die proximo quarta ſeſſio fieret: quo decreto ſeſſio dimiſſa fuit.

Scuropuli additamentum.

Scuropulus memorat, ubi ad lectionem ſeptimæ ſynodi ventum eſſet, Latinos codicem ipſius veterem exhibuiſſe, ubi in ſymbolo Nicæno expreſſum habebatur Spiritum ſanctum à Patre Filioque procedere. Ad quæ, inquit, eruditus Gemiſtius, ſi hoc ſine fuco eſſet, nunquam tam inaniter oleum atque operam perdidiſſet Aquinas veſter, aliique. Nec enim præteriiſſent Herculeam illam confirmationem: nam pro toto verborum Oceano & modis ſyllogiſmorum quos côvoluunt, ſuffeciſſet illud unum aſſeruiſſe, &c. Atque his ita dictis a Gemiſtio, tertia ſeſſio dirempta eſt, ſubjungitque quotquot aderant Latinorum viri candore prædit multum ingemuiſſe doctores ſuos nihil præcepiſse de Conciliorum definitionibus, ac ſe percipere Græcos melius ſentire.

Sed hęc quam inania, ſola conſtitutio *cum Salvator* in Synodo Alexandrina primum edita, deinde in Epheſina generali approbata ut ſupra viſum eſt, ſufficit ad iſta Scuropuli commenta exſufflanda. Additio eſt Concilij Epheſ. & ſubſequentium Concil. quotquot Epheſinum approbarint, at etiam fecit 7. ſynodus. Sed non omnis determinatio Conciliorum ſymbolum eſt. Ivo 1. p. decreti c. 3. proponit determinationem Epheſ. ſub hoc titulo, *ſymbolum Epheſini Conc. 200. Epiſc.* In qua habetur Spir. ſanct. à Patre Filioque procedere, cum Neſtorius contra quem eſt determinatio, id negaret: unde orta eſt neceſſitas id tunc definiendi. Eſt autem iſtud ſymbolum Ivonis de verbo ad verbum extractum ex determinatione illa Epheſina *cum Salvator*, quam confundit cum ſymbolo, paulo latius accepto nomine ſymboli, pro eo omni inſtrumento in quo determinationes præcipuæ continentur. Jam cum 7. ſynodus ſex priorum ſynodorum acta & definita omnia comprobaſse certum ſit, æque certum eſſe debet 7. ſynodum approbaſse iſtud dogma de proceſſione Spir. ſancti *à Patre filioque*, in Epheſina ſynodo receptum contra novum errorem Neſtorij. Tantum ergo ſupererit dubium de nomine ſymboli, quid præciſe per illud intelligi poſſit. Quæ controverſia levis eſt, modo conſtet de mente & definitione Concilij. D. autem Tho. ſatis advertit, ut ſupra viſum eſt, in relectione ſcolaſt. ad Concil. Nicænum prævia, Neſtorium negaſse proceſſionem Sp. ſancti à Patre & Filio, ſed defectu codicum de actis Conciliorũ qui infrequentiores erant ſuo ſęculo, non advertit ejus erroris damnationem in eodem Epheſino. Quæ potuit eſse cauſa cur minus defenſa ab ipſo & aliis ſcolaſticis Theologis cauſa Latinorum, & defuerit Herculea illa confirmatio Gemiſtij.

DIE MERCURII DECIMAQUINTA menſis Octobris.

Seſſio quarta Ferrariæ.

ANDREAS.

SI beatiſſimo patri noſtro, ac sereniſſimo Imperatori, necnon ſanctiſſimo Patriarchæ placuerit, quæ

ſeſſione proxima volebam oſtendere, ea nunc libenter A
aggrediar.

Marc. Nos qui prius dicere cœpimus, pater reve-
rende, proſequi quoque debemus.

Andr. Miror equidem vehementer, pater reve-
rende, cur talia verba proferas, cum ſeſſione ſuperiore
nobis attente audientibus, de additione ipſa longam
orationem habueris.

Marc. Dixi equidem majorum noſtrorum decreta
in primis eſſe recitanda, quod, cum ſeſſione ſuperiore
fieri commode non potuerit, nunc ideo peragendum
paramus.

Andr. Non ignoratis, Patres Ampliſſimi, quæſtio-
nem à vobis eſſe propoſitam, ſatiſque dictum, ac de-
nique petitum, ut ipſi reſponderemus: quod quidem
ob temporis anguſtiam in hanc ſeſſionem fuit dilatam. B
Non igitur mirari deſinimus, cur id nunc fieri non
permittatis. Nos enim a definitionibus patrum reci-
tandis rem aggredi debemus. Tum Beſſarion Nicæ-
nus Archiepiſcopus pro Græcis ita reſpondit.

Beſſarion *Beſſarion.* Verum an falſum quippiam dicatur, præ-
ſtantiſſimi Patres, non ab audiente, verum ab eo, qui
profert ipſum, præcipue dependet: nam priuſquam
aliquid dicatur, id verum ne ſit an falſum, dijudican-
dum non eſt. Oportet igitur ut prius quiſque quicquid
voluerit, in medium proferat: deinde vero audientes,
orationem eſſe probandam, aut penitus refellendam,
decernant. Neceſſarium ergo nobis videtur, ut ea pri-
mi proferamus, quæ ad rem noſtram ſpectare credi-
mus. Quibus deinde intellectis, ibi reſpondeatis.
Later autem me, cur nobis rem prius aggredi non con-
cedatis: ſed mirabundi tot contra nos argumentis uta- C
mini, cùm ipſi benignitate Dei nullam vobis dederi-
mus anſam, quare merito mirari poſſetis: vos tamen
voce, non autem animo, mirari putamus. At ipſi con-
tra, quippe qui, quamvis de vobis quandoque ma-
gnam capiamus admirationem, tacemus tamen. Porro
autem hæc diſputandi ratio, qua utimini, quod longa
fiat oratione, neutiquam nobis placet. Hac namque
via nunquam ad concluſionem aliquam perveniemus.
Operæpretium igitur eſt, nos non perpetua & prolixa
oratione, ſed dialectice congredi, brevibus quærendo,
brevibuſque reſpondendo. Cumque fuerit opus, bre-
vius viciſſim contradicendo: ſic enim agendo, finem
facilius aſſequemur. Porro autem quoniam noſtrum
eſt, quæſtionem vobis proponere ac ſimul argumenta-
ri: propterea cum id ipſi fecerimus, tunc jure veſtro D
reſpondebitis. Namque ſi nondum noſtras audiviſtis,
quonam obſecro pacto ad eas bene poteritis reſpon-
dere?

Julianus Cardin. *Julianus.* Tum Julianus ſanctæ Sabinæ Cardinalis
pro Romana Eccleſia ita reſpondit: Reverendi Ni-
cæni præſulis oratio, Patres ampliſſimi, mihi mirum in
modum placet, ut brevibus diſſeratur, & quavis pro-
poſita quæſtione, ipſius quoque ratio explicetur ac de-
claretur, & ei concluſioni acquieſcamus, quæ pluribus
placuerit, quamque major pars noſtrum probarit.
Namque ſi nobiſipſis conſtare, ac in eadem ſententia
permanere nolimus, nil boni prorſus egerimus. Si qui-
dem igitur pater Epheſius propoſuerat, Romanam
Eccleſiam cauſam ſchiſmatis fuiſſe, ac quæſtionem E
ipſam, de qua ſumus dicturi, patefecerat, & Coloſ-
ſenſem antiſtitem provocaverat, ut tunc vel ſeſſione
ſequenti reſponderet, conveniens mihi videtur eſſe,
ut Coloſſenſis ipſe reſpondeat, deinde cuivis concedi
ad proferendum quicquid libuerit.

Beſſarion. Ita profecto ſentimus ac volumus, Pa-
tres ampliſſimi, ut attente vos audiamus. Poſtea ta-
men quam rationes noſtras in medium protuleri-
mus, ut pater Epheſius dixiſſe videtur: quippe qui
nobis promiſit, ſe tum aut ſequenti ſeſſione habiturum
orationem, ac deinde vos reſpondentes benigne audi-
turum.

Andr. Quoniam, Patres Ampl. ad ea, quæ nuper
dixiſtis, quæ quidem mihi tria fuiſſe viſa ſunt, accurate

non poteram reſpondere, idcirco rogo vos mihi conce-
datis, ut de eiſdem nunc agam. Tum Iſidorus præſul
Rhutenus pro Græcis dixit ita.

Rhutenus. Equidem expediam quam breviſſi- *Iſidorus*
me, quod veritas ipſa paucis facilius inſtruatur: no- *Rhuth.*
bis, ut primi dicamus, Patres ampliſſimi, conceſſi-
ſtis. Nos autem hanc propoſuimus quæſtionem, nul-
lam additionem ſymbolo fieri debuiſſe. Nobis ergo
permitte concluſionem ejuſmodi demonſtrare. Dein-
de vero reſpondebitis, quandoquidem de procemiis
ſatis.

Andr. Orationi veſtræ, Patres ampliſſimi, quam
tribus in partibus diſtributam fuiſſe ſopertus protuli,
velim reſpondere: ac in primis Ariſtotelica authori-
tate probata quæſtioni, quia eſt, (ſic enim dialectici
eam ſolent appellare) quam quidem ſeſſione proxi-
ma propoſuiſtis, vos cauſam ac rationem ſimul red-
didiſſe: namque dixiſtis additionem ſchiſmaticis cau-
ſam fuiſſe, ac Romanam Eccleſiam rei hujuſce cauſa
multos legatos ad Orientalem Eccleſiam miſiſſe: fieri
autem non potuiſſe, ut manente ipſius ſchiſmatis cau-
ſa pax fieret. Hæc profecto mihi videtur orationis ve-
ſtræ ſumma fuiſſe. Ego autem (pace veſtra dixe-
rim) non ſolum ex novo veterique teſtamento, ve-
rumetiam majorum noſtrorum decretis ac firmis ar-
gumentis vobis promitto probare clariſſime, Roma-
nam Eccleſiam nullam ad ſymbolum acceſſionem fe-
ciſſe, quæ ei licere non videretur: ſed quam vos addi-
tionem vocatis, eam explanationem, dilucidationem-
que quandam eſſe, ipſamque ab eadem Romana Ec-
cleſia jure fieri potuiſſe, ac denique Romanam
ipſam Eccleſiam non minus addere quædam, quam
obſcura illuſtrare clarioraque reddere, ſummam facul-
tatem habere.

Beſſar. An licet, Pater reverende, quavis in contro-
verſia confirmationibus uti?

Andreas. Quid ni?

Beſſ. Si quidem igitur nobis conceſſiſtis, ut rationi-
bus noſtris uteremur, nos autem nullam adhuc earum
tetigimus, cur obſecro non permittitis, ut ipſas nunc
afferamus? An vultis, ut noſtram cauſam abſque con-
firmatione relinquamus?

Andr. Dixi equidem, à beatiſſimo patre noſtro am-
pliſſimiſque patribus iſtis conceſſum vobis fuiſſe, ut
quicquid libuerit proferatis, noſtra prius audita reſ-
ponſione, quam à nobis ſeſſione proxima contendiſtis,
ad ea, quæ tunc in medium protuliſtis.

Beſſar. Nequaquam debetis aſſerere, ſimpliciter vo-
bis conceſſum fuiſſe, ut nobis reſponderetis, cum certa
conditione id vobis fuerit datum, poſteaquam videli-
cet ea nos attulerimus, quæ nobis viderentur ad no-
ſtrum negotium pertinere. Quandoquidem ipſi firmi-
ter credimus, nil addere ſymbolo licere, ſanctorum
Patrum authoritatibus innitentes: quippe qui non
modo novas ſententias, verumetiam dictiones, aut alia
verba ſymbolo addere prohibuerunt. Quod cum alia
ratione demonſtrare non valeamus, niſi eorundem ſan-
ctorum Patrum decretis, idcirco neceſſe nobis vide-
tur, ab eiſdem decretis exordiri: quibus deinde recita-
tis, vobis erit reſpondendi facultas.

Andreas. Eadem ipſa, Patres ampliſ. ſæpiſſime
repetiſtis. Ad probandum autem, falſam eſſe ve-
ſtram concluſionem, haud ſane magnum negocium
eſt, quod tria nobis incommoda ex ea conſequeren-
tur: quod omnes homines rei eſſent culpæque obno-
xij, ac ipſimet ſancti Patres anathemate eſſent devin-
cti, quodque quam maximum incommodum noſtra
religio pateretur, ſi nulla declarandi facultas Eccleſiæ
derelicta fuiſſet.

Tum quidem magiſter Joannes provincialis, pro *Joannes.*
Romana Eccleſia ſermonem hunc habuit: Magno
affecti deſiderio, ſummoque ſtudio Patres ampliſſimi,
huc frequentes convenimus, ut Dei benignitate con-
troverſia noſtra tollatur: eodem igitur animo, ac amice
rem iſtam nos tractare oportet. Nam in Canticorum

Cant. 8. locus obſcurus.

canticis ſcriptum eſt, Pacem ſponſam Chriſti veram eſſe. Nobis itaque convenit, ut mutua benevolentia agamus, ac noſtris in actibus optimum ordinem ſervemus. Ordo enim apud doctorem Auguſtinum, eſt parium ac diſparium rerum ſua cuique tribuens diſpoſitio. Quandoquidem igitur orationem vos habuiſtis, reliquum eſt, ut reſponſionem noſtram audiatis. Vos enim non ignorare putamus, duo genera quæſtionum apud Ariſtotelem eſſe. Alterum quidem ſimplex, alterum vero, quod in dialecticis, propter quid ſolet appellari. Quo ſane genere ſi quiſpiam quicquam quæſierit, ejoſdem etiam quæſtionis cauſam reddere ſimul tenetur, deinde reſponſionem. Sin autem ſimplici illo quæſierit, ſane nulla reddita ratione, reſponſionem ſtatim debet audire. Cum igitur vos illo modo ſimplici uſi fueritis, jure nunc noſtro vobis reſpondere debemus.

Beſſar. De amicitia, reverende pater, eleganter diſſeruiſti, quod noſtris in diſputationibus ſit ſemper ſervanda. Quod cum omnes idem ſentiamus ac velimus, & de hoc ſatis multa dixerimus, de tam clara re non amplius dicere debemus. Ordo quoque nobis ſervandus eſt, ſed de his ſatis. Quod autem de duobus quæſtionum generibus mentionem feciſti, equidem tibi reſpondeo, quod ſi quæſtio noſtra ſimplex fuiſſet propoſita, proculdubio vobis nunc dicere conveniret. Verum quoniam altero interrogandi genere uſi ſumus, quærentes cur, quod fieri non liceret, commiſeritis, ipſius idcirco, non licere, rationem & cauſam nos prius afferre oſtendereque debemus, quam reſponſionem veſtram auſcultemus, qui quidem ordo conveniens eſſe videtur.

Iul. Beatiſſimi patris noſtri, ac horum omnium patrum juſſu, Imperator sereniſſime, vobis dico nos jam credidiſſe, fore ut præſuli Coloſſenſi, qui modo paratus ad cauſam additionis reddendam venit, copiam dicendi concederetis, ut vos ipſe vehementer rogavit. Quoniam autem precibus ejus non acquieſcitis, ac plurimum convenit, ut ſumma pace ſeſſionem ſolvamus, quemadmodum etiam huc convenimus, idcirco ſummus Pontifex jubet, ut hic nil amplius hodie fiat. Verum ad diſputandum electi, privatim agant.

Imp. Surgamus ergo, ſi lubet, accurate diſpiciamus, an ſit honeſtum, pacique noſtræ congruum, ut privatim diſputemus. Dimiſſa igitur ſeſſione, Patriarchæ domum frequentes convenimus, ibique poſt multas inter Latinos ac Græcos diſputationes, a Græcis decretum fuit, ut nil amplius ageretur, niſi prius ſanctorum patrum decreta, divinumque ſymbolum recitaretur. Quæ quidem ſententia, Latinis ipſam comprobantibus, vicit. Sequenti autem ſeſſione, quicquid Græci voluerant, Græce fuit recitatum, interprete Nicolao Secundino Cretenſi, in utraque lingua eruditiſſimo. Quæ omnia duo ſcribæ Græci totidemque Latini præſentes litteris mandabant.

DIE IOVIS DECIMA-SEXTA menſis Octobris.

Quinta ſeſſio Ferrariæ.

MARCVS.

QVod ipſi concupivimus, pater beatiſſ. id tu pro tua ſumma humanitate nobis conceſſiſti, ut ſanctarum Oecumenicarum ſynodorum definitiones, & decreta in medium afferrentur: tum ut earum ordinem imitemur: (ſingula enim Concilia, majorum ſuorum acta recitare ſolebant, ipſaque Catholicæ fidei fundamenta ponebant) tum, ut patrum illorum ſenſus, ac eorundem mutuus conſenſus & convenientia, ergaque ſuorum majorum religionem pietas ac obſervantia nobis pateſiat: tum denique, ut eorundem ipſorum Patrum ſanctorum ad Deum preces, nobis in hoc noſtro munere auxilio ſint. Libri igitur hi (ſi vobis placet) legantur.

Iul. Sanctiſſimi patris noſtri ac horum ampliſſimorum patrum juſſu, Patres ampliſſ. vobis honeſtum eſſe pronuncio, ut heſternus noſter conſenſus ſervari firmiter debeat. Vobis enim conceſſum eſt, ut hæc decreta legantur, & ſi Coloſſenſis præſul ad reſpondendum Epheſio ſeſſione proxima paratus acceſſerit. Ut lubet igitur faciatis, hac tamen conditione, ut non videantur poſthac decreta talia requirentibus ac contendentibus nobis, recitata fuiſſe.

Mar. Eam tantum decretorum partem, amp. Patres, intendimus recitare, quæ nobis videatur ad noſtrum negocium ſpectare. Porro autem quoniam de divinis primi ac alterius Concilij dogmatibus nil aliud reperitur, niſi duæ tantum noſtræ fidei expoſitiones, hoc eſt, duo ſymbola, quæ tamen pro uno à cæteris Conciliis ſuſcepta fuerunt: adeo à recitandis tertij Concilij geſtis auſpicandum nobis cenſemus, à quo quidem divinum illud Nicænum fuerit illuſtratum, ac in libro geſtorum ejus nonnulla ſecundi Concilij decreta ſcripta ſunt. Quod profecto Concilium tertium, ut ipſum ſymbolum immutabile perpetuo permaneret, decreverat. Vos ergo rogamus, tot ac tantorum Patrum ſanctorum voces, noſtraſque rationes & argumenta, quæ ſumus in medium allaturi, benigne ac attente audiatis. Quandoquidem vobis probare promittimus, Chriſtianorū omnium veram eſſe Catholicam fidem, ad quam, acceſſionem aliquam fieri, aut quicquam ab ea non liceat auferri. In primis ergo Nicænum ſymbolum, à trecentis decem & octo patribus Nicææ celebratum, recitetur. Credimus in unum Deum omnipotentem, viſibilium omnium & inviſibilium factorem, & in unum Dominum Jeſum Chriſtum filium Dei unigenitum, ex Patre, id eſt, ex ſubſtantia Patris natum, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitum non factum, conſubſtantialem Patri, per quem omnia facta ſunt, quæ in cœlo, quæque in terra. Qui propter nos homines, & homo factus, ac paſſus eſt, & reſurrexit tertia die, & aſcendit in cœlos, & ad dexteram Patris ſedet, & venturus eſt judicare vivos & mortuos: & in ſanctum Spiritum. Proferentes autem Filium Dei aliquando, & antequam naſceretur, non fuiſſe, & ex nihilo factum, aut ex alia hypoſtaſi vel ſubſtantia, aut mutabilem vel alterabilem eſſe, ſancta Dei Catholica & Apoſtolica Eccleſia anathematizat. Quo quidem ſymbolo Patr. amp. in tertio Concilio recitato, Neſtorianorum etiam hæreticum ſymbolum perlectum & improbatū fuiſſe conſtat. Legatur etiam ejuſdem Concilij definitio, ut idem Nicænum ſymbolum immutabile ac immobile permaneret, neminique fas eſſet aliam fidem in poſterum proferre. His igitur lectis, ſynodus ſancta determinat & definit, ut fidem aliam ab ea, quam ſancti patres in Nicæno concilio, ſancto Spiritu congregati ſancierant, proferre, aut conſcribere, aut componere liceat nemini. Qui vero auſi fuerint aliam fidem componere, aut eos docere, qui ad veritatis viam, vel à Judæis, aut hæreticis aut gentilibus venerint, ij ſi clerici fuerint, priventur: ſi vero laici, anathematizentur. Hic duo nobis, amp. Patres in dubium ſunt vocanda: cur tertium Concilium inhibuerit ut ſymbolum Nicænum neutiquam mutari deberet, duo vero priora Concilia nullam pro ſeipſis inhibitionem decreverint: Non enim memoriæ proditum eſt, aut Nicænum pro ſuo, aut Conſtantinop. Concilium pro Nicæno ſuove ſymbolo interdixiſſe. Et cur tertium idem Concilium, nulla de ſecundo ſymbolo mentione facta, primi tantum meminerit ac pro eo ſanxerit? Ad primam quidem ambiguitatem, ex ipſius rei natura ſumentes argumentum, reſpondemus, quod alienum eſſet à ratione ac nimis arrogans & ineptum, ſi duo illa prima Concilia ſuis pro ſymbolis ita terminaſſent, ac poſterioribus ſuis interdixiſſent, ut eiſdem ſymbolis quicquam addere, aut ab ipſis nemo auferre

Tertium Concil.

Querimonia Græc. adverſus Latinos de additione ad Symbolum.

poſſet. Tertium autem Concilium, cujus profecto authores priorum Conciliorum patribus neque numero pauciores, neque dignitate aut virtute fuerant inferiores, convenienter feciſſe creditur, majorum ſuorum ſymbola ita probaſſe ac obſignaſſe, ut ſemper immutabilia permanerent, ab Evangelio ſancto Apoſtolorumque authoritate, ab univerſo denique teſtamento capiens exemplum, quo plane nemini fuerat interdictum, quominus quiſque ſyllabam aliquam addere aut auferre poſſet. Poſteriores tamen ſtrictiſſime prohibuerant, ut nulli Chriſtiano id liceret committere: ut pote qui voluiſſent ut honor maximus ſanctis Apoſtolis à cunctis mortalibus haberetur. Ejuſdem igitur tertij Concilij authoritate poſteriores adducti, primis illis duobus ſymbolis parem honorem (ut paulo infra probabimus) communi ſententia tribuerunt: ita ut ambo ipſa ſymbola pro uno accepta, ſemper immutabilia permanerent. Item alia ratione eandem ipſam quæſtionem diſſolvere poſſumus, ab ejus accidentibus argumentum ſumentes. Inter namque primum Concilium, à quo divinum illud Nicænum ſymbolum fuerat editum, ac ſecundum, non parum ſane temporis intercedebat. In quo quidem temporis intervallo fere triginta alia ſymbola à particularibus & privatis Conciliis prodita fuere. Quæ tametſi non ab illo primo differrent, quia tamen verbum, conſubſtantialem, auferebant, ob idque Chriſticolarum plurimos ad hæſitandum de fide cogebant, idcirco ſecundum Concilium Oecumenica præditum dignitate, proptereaque particularibus illis Conciliis longe excellentius ac validius, divinam contra ſancti Spiritus inimicos rationem, accuratius explicavit & illuſtravit, & ad evertendum hæreticum Apollinarij dogma, verbo huic, incarnatus, illud, ex Spiritu ſancto & Maria Virgine, addidit: haud tamen poſterioribus interdixit, quominus Chriſtianum dogma dilucidius explanarent, volens ut eadem ipſa declarandi facultas in Dei Eccleſia perpetuo permaneret. Quam quidem opportunitatem Neſtoriani hæretici nacti, divinum illud Nicænum ſymbolum transformarunt, & ei diverſa impiaque dogmata addiderunt, ac ſuum hæreticum ſymbolum ediderunt, quod veluti veram eximiamque doctrinam hi, qui ad baptiſma veniebant, ediſcerent. Quo quidem multos poſt annos in tertio Concilio recitato, decretum fuit, ut in futurum mutandi Nicæni ſymboli facultatem haberet nemo, ut pote quod à Conſtantinop. ſymbolo nequaquam in aliquo diſcreparet, quandoquidem hoc in illo potentia videbatur incluſum, ita ut ambo pro uno (ut prædictum eſt) haberentur. Quam ergo idem tertium Concilium addendi auferendique poteſtatem haberet, eam omnem ſibi & poſterioribus abſtulit: ut re ipſa ſtatim id declaravit. Nam verbum *Teotoxon*, hoc eſt, Deiparam, vel Dei genitricem, quod tunc adverſus Neſtorianam hæreſim eſſe demonſtravit, Nicæno ſymbolo noluit addere, quamvis ad dogma de Servatoris noſtri Incarnatione, quam maxime neceſſarium fuiſſet. Nunc venio ad alteram quæſtionem. Multis profecto & fortiſſimis conſtat argumentis, duo illa priora ſymbola ab omnibus Conciliis generalibus pro uno ſuſcepta fuiſſe, præſertim à tertio, ut pote quod prius cæteris Conciliis, utrumque vidit atque probavit. Et quamvis toto orbe terrarum ſimul ambo celebrarentur, de primo tamen ſymbolo tertium, cæteraque Concilia mentionem fecere: cum pro ipſius primi Concilij authoritate & exiſtimatione, quod majore patrum numero celebratum fuerat, quodque veluti cæterorum Conciliorum fundamentum haberetur: tum etiam, quod eodem ipſo Nicæno ſymbolo Chriſtianorum plures, quique denuo baptizabantur, frequentius uterentur: tum denique quod alterum (ut ſæpenumero dictum eſt) à primo poteſtate continebatur. Præterea ut boni oratores ſolent in foro rebus uſitatis magis inniti, ita etiam Concilium tertium, quo ſymbolo magis homines uti videbat, pro eo tantum decrevit atque prohibuit: cum præſertim

A ſecundum ſymbolum, expoſitio primi, non autem ipſius aliqua mutatio, fuerit. Scio equidem vos non ignorare, præſtantiſſimi Patr. in hoc de tertio Concil. libro multas B. Cyrilli literas ſcriptas eſſe: quippe Cæleſtini ſanctiſſimi ſummi Pontif. eidem Concilio legatus ac vicarius præfuit. Pars igitur tantum literarum earum, quas ad Joan. Antiochenum præſulem ſcripſit, quarum inſcriptio eſt, pro unione, quæque incipiunt ita, Gaudeant Angeli, (ſi lubet) recitetur: Nequaquam, inquit, tolerabimus, ut definita præſcriptaque fides, aut Nicænum ſymbolum ab aliquo immutetur: nullam nobis vel aliis mortalibus facultatem concedentes, ut aliquam ejus dictionem mutare, aut unam ſyllabam præterire valeant. Hujus enim ſententiæ recordamur, *Ne transgrediaris terminos antiquos, quos poſuerunt patres tui*, (Prov. 22.) ut pote qui non ex B ſe, verum Dei Patris ſpiritu afflati loquerentur, qui ex eo procedit, non autem alienus à Filio ſecundum ſubſtantiæ rationem exiſtit, & reliquas S. Cyrilli ſentent. amp. Patr. intellexiſtis, ſibi ſimul cæteriſque mortalibus inhibentia, ut ne literam quidem divino ſymbolo poſſent addere. Quæ deinde S. Cyrilli literæ poſt illud divinum ſymbolum à generali quarto Concilio pro noſtræ fidei fundamento ſuſceptæ fuere. Ad cujus Concilij definitionem nunc venimus, qua quidem utrumque ſymbolum explanatum, ac pro uno fuerat habitum, inhibendo ſimul ut nemini fas eſſet ipſum immutare. Quæ (ſi lubet) definitio recitetur. (Quartum Concil.) Sancta generalis ſynodus, benignitate Dei ac religioſiſſimorum optimorumque Chriſticolarum Valentiniani ac Marciani Impp. Auguſtorum auſpiciis in Calced. Metropoli C Bithynienſis diœceſis, in ſanctæ ac triumphantis martyris Euphemiæ Baſilica celebrata, ita decernit: Dominus & Deus noſter Jeſus Chriſtus, ad ſuorum diſcipulorum fidem in ſe confirmandam, dixit eis: *Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis*: (Joan. 14.) ut nemo Chriſtianorum à reliquis Chriſti fidelibus piis in dogmatibus differret, ſed omnes unam eandemque veritatem ſentirent. Quoniam autem calidiſſimus hoſtis in veris optimiſque ſermonibus zizania ſemper ſeminat, ac novi ſemper aliquid in veritatem molitur, idcirco idem Chriſtus Dominus noſter pro ſua erga genus humanum benignitate providit, ut ij piiſſimi Imper. Eccleſ. undique rectores convocarent: ut ipſo Chriſto coadjuvante, omnem erroris ignorationiſque notam ab ejus ovili depellerent, ac veritatis germinibus grex ejuſdem pingueſceret. Quod ecce jam D communi omnium ſententia confectum eſſe videtur. Falſa namque dogmata ſunt expulſa, & firma validaque majorum noſtrorum religio, nobis divinum illud trecentorum illorum decem & octo patrum ſymbolum prædicantibus, ac centum quinquaginta Patres alios, qui Conſtantinop. Concil. ſymbolum idem ſuſceperant, ſumma laude extollentibus, reſplendet. Quapropter Epheſini ſancti Concil. ſequentes veſtigia, cui Cæleſtini ſanctiſſ. Roman. Pontificis tempore, Cyrillus Alexandrinus & Joannes Antiochenus antiſtites præerant, necnon fidei noſtræ normam & canones diligentiſſime obſervantes, definimus ac determinamus, veræ ac immaculatæ noſtræ fidei expoſitionem, hoc eſt, divinum illud Nicænum ſymbolum magni Conſtantini Imperatoris tempore celebratum, ſemper debere E ſplendeſcere, ac eorundem centum & quinquaginta Patrum decreta, firma & valida eſſe, quippe qui ad hæreſim evertendam, noſtram autem Catholicam atque Apoſtolicam fidem confirmandam, ſecundum Concil. Conſtantinop. celebrarunt. Quartum etiam generale Concil. patres optimi, utrumque ſymbolum pro uno ſolo ſuſceperat, id non ignorans, ad perfectiſſimam veritatis intelligentiam ſingulum per ſe ſatisfacere. Rei autem perfectiſſimæ nil prorſus deeſſe creditur. Sed reliquum ejuſdem diffinitionis legatur. Igitur ad verum, inquit, noſtræ religionis notionem ſymbolum hoc ſalutiferum, ac divinæ ſapientiæ gratiæque plenum, perfectiſſimum eſſe decernimus, quod

A Patris & Filij ac ſancti Spiritus perfectionem nos edocet, & Incarnationem Domini Chriſti fidelibus patefacit. Et infra: Ut hæc ergo diligentiſſime accuratiſſimeque concludamus ac obſignemus, idcirco ſancta generalis ſynodus definit atque determinat, ut aliam fidem conſcribere, aut componere, aut ſentire, aut docere liceat nemini. Qui vero quippiam tale commiſerint, aut aliud commentum ſymbolum ex gentilibus, vel Judæis, aut hæreticis ad noſtram religionem venientibus, tradere fuerint auſi, ſi clerici, priventur, laici vero, anathemate notentur. Sed de quarto Concilio hactenus.

For. commentitium.

Quintum Concil.

De quinto autem generali Concilio particula ſermonis Joannis Conſtantinopolitani præſulis in primis recitetur. Propterea, inquit, ut fidei fundamentum, juxta ſanctorum Patrum decreta, ſacrorumque normam, Domini ac Servatoris noſtri B benignitate firmiſſimum maneat, ſummo ſtudio incubuimus. Quid enim ab eo pie poterit tolli? ſpe ducti, ea ratione Eccleſias inter ſe diſſidentes facile conjungi poſſe, ita ut Chriſti fideles ab ineptis verbis abſtineant, mentem autem ſuam divino ſymbolo, quo baptizati ſumus, adhibeant. Quod quidem Nicæna ſynodus ſancti Spiritus gratia memoriæ prodidit, Conſtantinopolitana vero ſuſcepit, Epheſina probavit, Calcedonenſis denique obſignavit. Quam ſane noſtram piam religionem quis unquam ratione aliqua poterit evertere, quæ male credentium excuſationem auferet? Hanc igitur firmam & validam complectens religionem, omni vanitate atque malitia vacui, ne dubitemus ſanctam conſubſtantialem Trinitatem ſimul extollere, ac ipſam ita celebrare: C Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem factorem cœli & terræ, &c. Qui quidem Patres totum ſymbolum celebrarunt, quemadmodum Eccleſia in præſentia utitur.

Vigilius.

Legatur etiam pars hæc literarum Vigilij Romani Pontificis, quas ad Eutychen Conſtantinopolitanum præſulem ſcripſerat. Idcirco unioni ſtudentes, veſtræ (inquit) Apoſtolicæ ſanctæ ſedi ſignificamus, notumque facimus, nos noſtram fidem ſemper tenuiſſe, tenereque, quam cum à Deo optimo maximo Servatoreque noſtro Jeſu Chriſto ſancti ejus Apoſtoli accepiſſent, eam univerſo mundo prædicarunt, ac ipſam deinde majores noſtri, præſertim ij qui quatuor generalia Concilia celebraverant, illuſtrarunt. Quæ quidem omnia cunctis in rebus ipſi quoque complectimur. Nicænum D à trecentum decem & octo patribus celebratum, qui ſanctum ſymbolum, quod noſtræ religionis doctrina creditur eſſe, primi expoſuerant, ac Arrij Arrianorumque inſaniam anathematizaverant, necnon Conſtantinopolitanum Concilium comprobamus, quod eandem ipſam doctrinam dilucidaverat, ac divinam ſancti Spiritus rationem illuminaverat, & Macedonij contra ſancti Spiritus proceſſionem hæreſim, ac Apollinarium impium, eorumque ſectam damnaverat. Epheſinum præterea ſuſcepimus, quod quidem majores ſuos ſecutum impium Neſtorium, ejuſque ſceleſtiſſima dogmata & ſectam improbaverat. Quartum denique Concilium, à ſextentis & triginta ſanctiſſimis Patribus celebratum, laudibus ſummis extollimus, quod, ſuſcepto Nicæno ſymbolo, definiverat, ut qui aliud ſymbolum docuiſſent, aut expoſuiſſent, aut E Eccleſiis ſanctis tradidiſſent, anathemati ſubjacerent.

Sextum Concil.

Nunc obſecro, Patres ampliſſimi, ſexti generalis Concilij decretum, attente, ut hucuſque feciſtis, audiatis. Sacrum generale ac illuſtre, Concilium, Dei gratia & religioſiſſimi Conſtantini Imperatoris auſpiciis, in hac à Deo ſervata, & terrarum omnium Imperatrice, regiaque civitate Conſtantinopolitana, novaque Roma, in ſacri Palatij Conclavi, Trullus vulgo nuncupato, celebratum, ita decernit: Dei Patris unigenitus, & Verbum, quod noſtri ſimilis, ſine tamen peccato factus eſt homo, Chriſtus verus Deus noſter, Evangelica voce palam ita locutus eſt: *Ego ſum lux mundi. Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris, ſed habebit lu-*

Ioan. 8.

A *men vitæ.* Item: *Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis,* qua quidem divina voce ac doctrina mitiſſimus Imperator adductus, utpote qui ſe veræ noſtræ fidei ducem, necnon impietatis inimicum acerrimum eſſe profitetur, hoc ſacrum generale Concilium convocavit, ac Eccleſias huc convenire juſſit. Quod quidem Concilium in effugandis impietatis tenebris, non multo ante obortis, ſanctis vero patribus recta conſectandis, omnia exacta Concilia imitatur: Nicænum videlicet, in Arrium mentis inopem, celebratum: & Conſtantinopolitanum, quod Macedonium ſancti Spiritus hoſtem, & Apollinarium impium damnavit: necnon Epheſinum, contra Neſtorium quia cum Judæis ſentiret, convocatum: & Chalcedonen. quod Eutychen ac Dioſcorum, homines maxime Deo exoB ſos, damnavit. Quintum denique, in hac ipſa regia civitate celebratum, quod Theodorum Mopſueſtienſem, Origenem, Didymum, Evagrium & quædam Theodoriti opuſcula contra duodecim ſancti Cyrilli capita, necnon & Epiſtolam Ibæ inſcriptam, quam Iba ad Marin Perſen ſcripſerat, condemnavit. Hoc igitur Concilium cæteris innitens, divina omnia dogmata renovat, & impias opiniones refellit. Nicænum autem ſymbolum libenti animo ſuſcipit, approbat, obſignat, quemadmodum ab ipſis quoque Conciliis ad omnem hæreſim Chriſtianorum animas inquinantem, evertendam, ſuſceptum probatumque fuerat.

Ioan. 14.

Legatur nunc pars hæc literarum, quas Agathon Romanus Pontifex ad Conſtantinopolitanum Imperatorem ſcripſerat. Quæcunque à ſanctis (inquit) majoC ribus noſtris, necnon à quinque ſacris Conciliis canonice, puro corde, ſumma religione & fide, ac ſine ambiguitate decreta fuerunt, ea ipſi quoque dubio procul ſervamus, huic uni ſummo ſtudio incumbentes, ut nil prorſus eorum minuatur, aut mutetur, aut quicquam ipſis addatur, verum omnia in verbis atque ſententiis eadem permaneant: Et alibi: Conſtanti animo ſimus, inquit, ut decreta à catholica & Apoſtolica ſede nobiſcum pro fide tradita, ſervemus atque colamus, credentes in unum Deum patrem omnipotentem, & reliqua.

Nunc venio ad ſeptimum & ultimum generale Concilium, & dum ejus definitio recitetur, obſecro vos, attente audiatis. Sancta generalis ac illuſtris ſynodus, Dei gratia & religioſiſſimorum Chriſtiano-D rum Conſtantini & Irenæ matris ejus Imperatorum noſtrorum auſpiciis in clara civitate Nicæna, quæ Bithynienſis metropolis exiſtit, in ſanctæ Sophiæ baſilica ſecundo celebrata, cunctas Catholicæ Eccleſiæ definitiones ſequendo jubet ita. Chriſtus Dominus noſter, qui nobis notionis ſuæ lumen largitus eſt, quique nos idolorum inſania & tenebris liberavit, ut ſua ſancta catholica atque Apoſtolica Eccleſia ſine ſorde maculaque ſervaretur, ſuis ſanctis Apoſtolis id ſe velle declarans, dixit: *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi.* Quæ quidem promiſſionis verba non ſolum illis, verum etiam nobis, qui per eos in ipſum credimus, facta fuiſſe putantur. At nonnulli ab illo noſtro acerrimo hoſte elati, minus ejuſmodi nihili pendentes, à recto traE mite deviarunt, & dum Catholicæ Eccleſiæ decretis ſeſe opponunt, in veritatis intelligentiam peccant, juxta illud dictum: Axem aratri in errorem impulerunt, ob idque nullos collegerunt fructus. Namque cum ſancti homines cenſerentur, non eſſent tamen, divinum ritum atque ornatum evertere auſi fuerunt. Quibus Deus per Prophetam inquit: *Paſtores multi demoliti ſunt vineam meam, conculcaverunt partem meam.* Impios enim homines, qui ſuo ingenio non mediocriter confiderent ſecuti, ſanctam Dei Eccleſiam Chriſto Deo noſtro convenientem damnaverunt, ac nullam inter pietatem impietatemque differentiam facientes, Domini ac ſanctorum imagines, idolorum ac diabolorum ſigna credunt eſſe. Idcirco Dominus

Septimum Concilium.

Matt. 28

Hiere. 16

A Deus noſter, quandoquidem à tanta talique pernicie ſuos peſſumiri non patitur, omnes terrarum undique præſules ut convenirent, prævidit ut non ſine divino zelo a Deo afflatorum ac fideliſſimorum Imperatorum noſtrorum Conſtantini & Irenæ, divinæ Catholicæ Eccleſiæ traditiones communi ſententia obſignarentur atque ſervarentur. Rebus igitur omnibus perſpectis diligentiſſime, ac veram rationem ſequentes, nil addimus, neque tollimus. Verum omnia Catholicæ Eccleſiæ decreta, quam diligentiſſime ſervanda cenſemus, necnon ſex ſancta illa Concilia generalia, in primis clariſſimum illud Nicænum, ac alterum in regia à Deo * ſervata civitate Conſtantinopolitana celebratum, imitantes, credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, & reliqua, & infra: Omnes credimus, ita ſentimus, ita prudentes ac ſcientes conſcribimus: hæc eſt Apoſtolorum, ſanctorum Patrum, omnium denique bene credentium fides, quæ univerſum orbem terrarum firmavit. Cumque Deum unum in Trinitate adoremus, neceſſe eſt etiam venerandas ejus imagines excolamus: qui vero non ita ſentiunt, ſint anathema, & ab Eccleſia expellantur. Ipſi namque veteres Eccleſiæ Catholicæ ſanctiones ſuſcipimus, ac majorum noſtrorum decreta ſervamus: qui vero quicquam addiderint, aut ab his, quæ ab ipſa tradita ſunt, abſtulerint, anathemate ſint aſtricti. Legatur etiam hæc particula inſcripta de anathematibus, quam ſolet Orientalis Eccleſia quotannis celebrare: Qui Eccleſiaſticas, inquit, ſanctiones litteris traditas, aut aliter memoriæ proditas, reprobat: anathema eſto.

conſervanda.

Codex ſept. Concilii à Latinis prolatus.

Lecta ſeptimi generalis Concilij definitione, Latini quemdam vetuſtiſſimum librum in medium attulere: C in quo quidem eadem ipſa definitio, ſanctumque Spiritum ex Patre Filioque procedere, ſcriptum erat: qua de re non mediocris contentio in illa ſeſſione fuit orta. Nam Latini librum ipſum vetuſtiſſimum oſtentabant: ac vehementer elati, eum cum Græcorum libro conferebant: tentantes ex patrum ſubſcriptionibus rebuſque aliis, eorundem librorum convenientiam demonſtrare. Quos cum in omnibus, ipſa tantum acceſſione excepta, convenire vidiſſent, viſi ſunt mirum in modum admirari. Græci vero ob temporis anguſtiam nil ad id reſpondere: veruntamen Latinis contendentibus, ut ipſa eadem definitio cum additione ejuſmodi recitaretur, benigne conceſſere.

Deinde Pater Epheſius orationem proſecutus fuit, dicens: Majorum noſtrorum ſententias, Patres amD pliſſimi, quas vel in Conciliis communi conſenſu promulgaſſent, aut Conciliorum legati pro fide ſua declaraſſent, aut mutuis literis, privatiſve commentariis memoriæ prodidiſſent, intellexiſtis. Quæ quidem literæ ac commentaria, & ſi privatorum doctorum fuerint, pro conſultis tamen Conciliorum, communibuſque ſententiis habita ſuſceptaque fuere. Ipſi ergo, qui noſtros majores plurimum veremur, quique eorum decreta colimus, ac ipſorum execrationes timemus, acceſſionem ad ſymbolum factam ſuſcipere nolumus. Opportunum autem eſſe videtur, ut accuſationi ac rationibus noſtris (ſi lubet) reſpondeatis: quandoquidem ſatis eſt nobis, Conciliorum omnium Canones & definitiones, ac ipſorum rationes in præſentia recitaſſe. Namque veſtra prius ad hæc audita reſponſione, E aliorum quoque ſanctorum Patrum authoritates ac ſententias ad noſtram cauſam confirmandam afferemus, quas vel publice profitentes, vel quid quiſque de noſtra religione ſentiret, literis mandantes, memoriæ prodiderunt. Vos autem Patres ampliſſimi, rogamus, nobis diſtincte ac per capita dialecticorum more reſpondere velitis: ut ipſi rationes veſtras facilius memoria repetentes, his commodius ac dilucidius reſpondere poſſimus; quandoquidem vos ignorare non credimus, nos neque memoria valere, neque componendi, dividendique rationem bene ſcire, neque profitam ad quamvis nobis propoſitam quæſtionem poſſe

A dicere. Verum nobis ſimplicitas & modeſtia ſemper ineſt, ut quod a ratione non abſonum ſit, id libenter ſuſcipiamus, oppoſitum autem ejus ingenue abjiciamus.

Jul. Septimi Concilij ſymbolum ſereniſſime Imperator, quod modo fecimus recitari, in vetuſtiſſimo volumine ſcriptum eſt: ita ut nemo * poterit ſuſpicari corruptum fuiſſe, cum præſertim quidam hiſtoricus noſter, antiquus quidem ac literatus, inter alia id quoque teſtetur, hoc ipſum ſymbolum in ſeptimo Concilio recitatum fuiſſe. Tali propterea ſymbolo cum hac additione vel declaratione, ex filioque, non mediocrem tribuimus authoritatem. Porro autem, quoniam velle videmini, ut nos brevibus ac ſigillatim reſpondeamus, idcirco conabimur vobis pro viribus ſatisfacere. Verum ut id facilius aſſequamur, quod forB ſitan cauſa fuerit, cur vos quoque clare reſpondere valeatis: operæ precium eſt, ut quæcunque modo recitata, ſcriptaque ſunt, ea ſimul conferamus. Quibus quidem memoria repetitis, eorumque perfecta convenientia, ſequenti ſeſſione ad omnia facilius reſpondebimus. Tum jubente ſynodo, ad diem vigeſimam menſis ejuſdem ſeſſio fuit dilata.

for. poſſit.

DIE LVNÆ VIGESIMA menſis Octobris.

Seſſio ſexta Ferrariæ.

JVL. CARDINALIS.

C NVdiuſtertius, patres ampliſſimi, cum una privatim ageremus, id quod a nobis ſæpiſſime dictum fuerat, communi ſententia reperivimus, nos ad veritatem ſumma pace inveſtigandam, huc conveniſſe. In hanc igitur rem ſummo ſtudio mutuiſque officiis debemus incumbere, & alteri alteris eſſe grati. Qua quidem ſpe ducti, vobis eos libros libenter præſtare promiſimus, quos ſanctiſſimus Pontifex haberet. Aſſentientibus autem vobis pari ſtudio velle nos proſequi, reverendum Epheſium ac Nicænum rogavimus, ut librum veſtrum de octavo Concilio per horam nobis mutuo darent. At illi noſtro deſiderio ſatisfacere noluerunt. Siquidem igitur ipſum hunc attuliſtis, bene evenit: ſin minus, anteaquam quippiam agatur, ut afferatur jubete.

Mar. Id quod vobis promiſimus, Patres ampliſſimi, D libenter ſatisfaciemus. Verum interea nequaquam impediri debemus, quominus negocium noſtrum proſequamur, præſertim cum nobis videatur non expedire, ita librum ipſum vobis concedere ut eo prorſus privati ſimus. Præterea Concilium illud inter generalia connumerandum non eſt: quandoquidem non modo non ſuſceptum, verumetiam antiquatum fuiſſe conſtat. Joannis enim & Adriani ſummorum pontificum tempore convocatum fuit, ac Photium Conſtantinopolitanum antiſtitem condemnavit. Is deinde Joannes aliud Concilium habuit, quod item appellavit octavum, quod acta ipſius Concilij, quod vos octavum fuiſſe dicitis, improbavit, Photiumque reſtituit. Cujus quidem Joannis pro Photio litteræ, memoriæ proditæ ſunt, & adhuc extant. In quo plane Concilio inE ter alia fuerat decretum, ut hæc eadem ſymboli additio tolleretur, quod vos non ignorare putamus. Siquidem igitur ipſius Concilij acta reprobata videntur, non eſt congruum rationi ut de his aliqua mentio fiat, cum alterum octavum Concilium ſequi potius deberemus. Propterea tempore ex eo Conſtantinopolitana Eccleſia, huc uſque ſolet ita celebrari. Quæcunque in ſanctos patriarchas † Ignatium & Photium ſcripta vel dicta ſint, anathema eſto.

Spiſſa hic mendacia Epheſini.

Ignatiũ.

Jul. Hoc metu vos libero, præſtantiſſimi patres: nam nil de ipſo Concilio recitabitur. Sed quoniam in eo volumine nonnulla ſexti ſeptimique Concilij acta ſunt

Cardinalis.

ſcripta, idcirco ea videre vellemus, nam de octavo Concilio nobis curæ non eſt.

Nota. *Hic arguit Iulianum Cardinalem qui octavam Synodum dicacitate ac mendaciis Marci Epheſini velut proſtratam non defendit, arguit quoque Latinos qui ſynodum hanc octavam per Anaſtaſium Bibliothecarium Latinitate donatam non habebant ſecum. Defectum tamen illum Iuliani reſtituit Andreas Coloſſenſis in ſequenti ſeſſione.* Vide Bioium in notis ad octavam ſynodum.

Mar. Hac ergo conditione vobis hoc volumen libenter concedimus: abſonum enim eſſet a ratione, poſtpoſitis Conciliis generalibus, privati conventus rationem habere. Sed de his hactenus.

Andreas Coloſſenſis ſeu Rhodienſis Ord. Prædicatorum.

And. Ex veſtra longa oratione, patres ampliſſimi, aliqua equidem collegimus capita. Initio namque B ſymbola vel (ut rectius loquar) ſymbolum. deinde generalium Conciliorum decreta, tertio Cyrilli, Vigilij, Agathonis, Cæleſtinique litteras recitaſtis. Poſtremo autem protuliſtis, vos tot tamque clariſſimos patres ita vereri, ac eorundem execrationes pertimeſcere, ut quicquam ipſorum dictis vel addere, vel ab eis auferre vehementer abhorreatis. Velim autem vos non ignorare, patres optimi, quam vos acceſſionem & incrementum ſymboli appellare ſoletis, eam nos expoſitionem ac dilucidationem eſſe credere, qua quidam ratione à Romana Eccleſia in ſymbolo celebratur, & ſi prima orationis parte conati fuiſtis oſtendere, additionem ipſam ab ipſa Romana Eccleſia factam fuiſſe. Nam in ſecunda dixiſtis, nemini ratione aliqua fas eſſe, quicquam divino ſymbolo addere: ex tertia C vero parte creditis demonſtraſſe incrementum illud, falſum ac inconveniens eſſe. Ex quibus omnibus quartum illud caput conſequebatur, vos ſanctorum patrum execrationes veritos, acceſſionem hujuſmodi nunquam ſuſcepturos eſſe. Hæc vos in ſumma. Ipſi autem contra probabimus, quam vos acceſſionem & cumulum nuncupatis, eam potius divini ſymboli explanationem ac declarationem eſſe. Deinde, nobis interdictum non eſſe, quominus expoſitiones hujuſmodi facere valeamus. Tertio, declarationem ipſam veram & congruam eſſe. Poſtremò, plurimis ac fortiſſimis argomentis demonſtrabimus, hujus veritati Chriſtianos omnes acquieſcere debere. Nunc venio ad primum. Et quoniam in qualibet quæſtione abſolutas ac intelligibiles rationes deſiderare videmini, D idcirco vobiſcum dialectice agam. Rogo autem vos, me attente audiatis. Nulla expoſitio vel dilucidatio alicujus artis aut ſcientiæ, debet additio appellari: ſed verbum, ex filioque, in verbo ex patre concluditur, ejuſque dilucidatio eſt, ergo verbum illud nulla ratione poteſt additio nuncupari. Porro autem quoniam ſyllogiſmum hunc, quod perfectus eſt, ac dialectico Canone factus, inficiari debetis minime: ideo reliquum eſt, ut propoſitionem ejus utramque veram eſſe probemus, quarum primam majorem, alteram vero minorem dialecticorum more nominabimus. Majorem autem ſic demonſtrandam putamus: Omnis additio vel augmentum ex rebus extraneis fit, ut omnis ſchola philoſophorum tenet, præſertim Ariſtotelis, qui in De generatione ac interitu libro in- E quit, adveniente aliquo fit augmentum. Siquidem igitur omnis additio fit augmentum, expoſitio vero atque dilucidatio ab intrinſecis, ac iis, quæ in eadem ipſa re inſunt, ſole clarius ſequitur, cujuſvis ſcientiæ expoſitionem ex rebus his factam, quæ in ejuſdem ſcientiæ ſubjecta materia ſint, additionem vel augmentum neutiquam appellari debere. Namque ſi nullam inter expoſitionem & additionem differentiam poſuerimus, multa profecto nobis acciderint incommoda, ſacris enim litteris additio facta fuiſſe videretur, & ad Nicænum ſymbolum ſecunda ſynodus acceſſionem feciſſe cenſeretur, quam tamen conſtat fuiſſe profeſſam, quæcunque protulerat a ſuis majoribus accepiſſe, quemadmodum etiam Gregorius cogno- A mento Theologus, qui in eadem ſecunda Synodo affuit ad Clydonium ſcribens, inquit: Nos fidei patrum ſanctorum, qui ad Arrianam hæreſim evertendam Nicænam ſynodum celebraverant, nil unquam ante poſuimus, neque quippiam poſſumus præferre. Verum ejus ejuſdem fidei ſumus, ac ſemper erimus, addentes tantum id, quod de ſancto Spiritu adeo imperfecte prolatum fuiſſet, quod antehac nonquam in controverſiam fuerat vocatum, an Pater & Filius ac ſanctus Spiritus, una divinitas ſit, ipſumque ſpiritum Deum eſſe, nos oporteat credere. Et ex his verbis, præſtantiſſ. patres, credere debemus, quam plurima fuiſſe a ſecundo Concilio declarata, quæ tamen minime diceremus additiones fuiſſe. Nam in Nicæno ſymbolo, Viſibilium omnium & inviſibilium: & filium natum ante omnia ſecula: &, in Spiritum ſanctum Dominum & vivificatorem, neutiquam erant ſcripta, quæ licet ab ipſo Concilio, ſymbolo fuerint addita, non tamen propterea putavit acceſſionem novam ad ſymbolum ipſum feciſſe, ut is beatus Gregorius teſtatur, qui nil aliud ſentire profitetur, quam quod Nicæna ſynodus edidiſſet. Quinimmo ſi diligentet vultis attendere, vobis notiſſimum fiet, nullum generale Concilium, poſt primum, celebratum fuiſſe, quod quicquam Nicæno ſymbolo non addiderit, aut non ademerit ab eodem. Alterum enim Concilium illud Nicæni ſymboli, ex ſubſtantia patris, prorſus abſtulerat. Quartum vero Concilium, totum hoc, natum ex Patre, id eſt, ex ſubſtantia patris, in, conſubſtantialem patri ſecundum Divinitatem, nobis autem ſe- C cundum humanitatem, mutaverat, ut Eutychis hæreſim everteret. Apparet igitur manifeſte, cujoſpiam rei declarationem non eſſe additionem: quod item ex ipſius reverendi patris Epheſij oratione probare volumus, quippe qui reſpondens huic a ſe propoſitæ quæſtioni, cur tertium Concilium de Nicæno tantum ſymbolo mentionem fecerit, de altero vero minime, dixit, quod ambo illa ſymbola unum eſſent, nec in aliquo differrent. Syllabæ igitur & dictiones, quæ Nicæno ſymbolo videntur appoſitæ, nullam ad illud fecerunt acceſſionem propterea quod eundem ſymboli ſervaverunt ſenſum. Major ergo noſtri ſyllogiſmi propoſitio, bene probata videtur, nullam videlicet declarationem eſſe additionem. Reliquum autem eſt, ut minorem etiam demonſtremus, quod D quidem majoris negocij eſt, ac majori conſideratione indiget, verbum, ex filioque, non quidem additionem, verum expoſitionem eſſe. Neceſſe eſt enim, qui profitentur ſanctum Spiritum ex Patre procedere, Filium ſimul intelligant, ad quod quidem probandum, non niſi veſtrorum ſanctorum doctorum authoritatibus innitar, quibus quidem clariſſime demonſtrabo, quemadmodum ex patre, ita etiam ex filio Spiritum ſanctum procedere. Beatus enim Cyrillus exponens hoc dictum Joannis, *Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis*, inquit: Cum Dei & patris bonorum eſſentialium filius particeps ſit, eadem etiam ratione Spiritum habet, quemadmodum pater eundem habere percipitur, non quidem adventitium aut extraneum (Inſipientis enim, immo ut melius dicam, inſani hominis eſſet ſic credere) ſed quemadmodum quiſque noſtrum, ſuum ſpiritum continet, ac ipſum ex viſceribus ſuis emittit. Propterea Servator noſter corporaliter Spiritum flavit, ut oſtenderet, quemadmodum ſpiritus ex ore humano corporaliter exit, ſic etiam ipſum ex divina ſubſtantia, ut Deo convenit, profluere. Quibus verbis Cyrillus videtur concludere, quoniam ſi patris omnia bona filius ſecundum ſuam naturam & ſubſtantiam habet, id etiam habeat, neceſſe eſſe, ut inſtar patris ſpiritum emittat manentibus perſonarum proprietatibus. Unde ſequitur, filium ſic ſe habere ad ſpiritum, quemadmodum etiam pater. Ne autem quiſquam crederet, non de ipſo Spiritu, verum de quodam ſpirituali chariſ-

Non additio ſed expoſitio & dilucidatio.

Gregorius Theologus.

Cyrillus. Ioan. 14.

Ioan. 20.

mate vel gratia doctorem ipſum ſenſiſse, dictum hoc Servatoris noſtri perpendat: *Accipite Spiritum ſanctum.* *Joan. 20.* Porro autem, quoniam in ſymbolo Spiritus unam trium perſonarum ſignificat, neceſse eſt, procedat ex filio, quemadmodum etiam ex patre. Sed forſan aliquis dixerit ſermonem ipſum de ſpiritu, ambiguum eſse, ita ut non Spiritus perſonam ſignificet. At nos ad oſtendendum hujus oppoſitum, magnum Baſilium adducemus teſtem, qui vos docebit, Patrem *Baſilius.* & filium ac ſanctum Spiritum, ſic ſe habere, ut neque pater ſine filio & Spiritu, neque filius abſque Spiritu poſſit intelligi. Qui Spiritum (inquit) intel- *Rom. 8.* ligit, ipſum & eum, cujus eſt Spiritus, ſimulque filium mente concepit: qui autem hunc percepit, ſane ſpiritum non ſejunxit. Verum conſequenter ſecundum ordinem, conjunctim autem ſecundum naturam ipſas tres perſonas intelligens, veram aſſequutus eſt fidem. Porro autem, quoniam Spiritus Chriſti eſt, B & ex eo, ut inquit Apoſtolus: ideo quemadmodum ſi quis alterum extremum alicujus catenæ traxerit, proculdubio catenam totam attraheret, ſic etiam Patrem ſimul & filium per eundem Spiritum traheret. Et ſi quis filium tenet, altera quidem patrem, ſanctum autem Spiritum altera parte tenebit. Fieri enim non poteſt, ut eis ſejunctionem aut diviſionem intelligas eſſe, ut filium ſine patre, vel Spiritum ſejunctum à filio, & reliqua: ita patres ampliſſimi, divinæ perſonæ ſe habere creduntur, ut qui unam intelligit, alias quoque percipere neceſſe habeat. Ex quo plane conſequitur, ut qui patrem intelligit Spiritum ſanctum producere, is quoque neceſſario credat, eundem Spiritum à filio produci. Ne autem oratio noſtra incredibilis videatur, eundem ipſum Baſi- *Baſilius.* lium attente audiatis, qui filium probat habere quæ- C cunque pater habere creditur, hoc excepto, filium non eſſe patrem. Patrem (inquit) & filium protuli. Has mihi tene proprietates; filius ergo manens in eſſe filij & quatenus filius eſt, omnia eſt quæ pater, juxta hoc noſtri Domini dictum: *Et mea omnia tua, & tua mea ſunt.* *Joan. 17.* Imaginis enim omnia, res ſunt exiſtentis & cætera. Sermo Baſilij, patres optimi, plurimum noſtræ ſententiæ convenit. Ergo Patri ſimul & filio commune eſſe videtur, Spiritum ſanctum producere. Multas quoque alias rationes afferre poterimus, quibus notiſſimum fieret, quoniam Spiritus ex Patre procedere creditur, neceſſe eſſe intelligi, eundem Spiritum ex filio quoque procedere; ſed de his hactenus. Importunum enim videor hac de re in præſentia diſputare. Sequenti igitur ſeſſione de D hoc accuratius forſan agemus. Verum Deus optimus maximus utinam talem controverſiam è medio noſtri tollat, ita ut in poſterum haudquaquam nobis ſit opus de hac re verba facere. Sed redeo unde digreſſus ſum; nullam factam fuiſſe dicebam additionem, quandoquidem declaratio nulla ratione poteſt additio nominari, quæ minor noſtri ſyllogiſmi propoſitio fuerat: ad quam quidem probandam, oportebat etiam declarare id quod ſcitu facile eſt, Spiritum ex filioque produci. Quod ergo ſymbolo appoſitum eſſe dicitur, id non additio, ſed potius quædam ſymboli expoſitio ac explicatio eſt. Nunc venio ad ſecundam partem, qua quidem probare promiſimus, quicquid ſit illud, ſive acceſſio, ut vobis, ſive E declaratio, ut nobis videtur, id non minus fieri poſſet, nunquam fuiſſe prohibitum. Namque ſi id eſſet augmentum, dubio procul foris veniſſet, & extraneum eſſet. Cum autem multas ſyllabas & dictiones utrique teſtamento, nedum ſanctorum patrum decretis ſynodorumque definitionibus, appoſitas fuiſſe conſtet, Deo favente probabimus: ſequitur, nobis non interdictum fuiſſe nec eſſe, additiones ejuſmodi facere: quod ſane ſi quis negaverit, is nullo pacto poterit effugere, quin ſimul concedat, majores noſtros, qui ſymbolo ac majorum ſuorum dictis addiderant aliquid, ſub anathemata eſſe. Præterea

A Paulus inquit: *Si quis vobis aliud, præterquam quod tradidi vobis, Evangelizatus fuerit, anathema ſit*: *Paulus Galat. 1.* ad ejus tamen ſcripta acceſſiones non paucæ factæ fuerant. Multa etiam Nicæna, multa deinque protulit Epheſina, de quibus neque prima, neque ſecunda mentionem fecerat. Verum igitur illis videtur fuiſſe, ſymbolo novi quicquam apponere, declarare autem minime; nam ipſi fere omnes anathemate devincti eſſemus. Præterea, idem Apoſtolus ad Corinthios inquit: *Littera quidem occidit, Spiritus autem vivificat*, quos quidem Corinthios incuſabat, *1. Cor. 3.* quod accuratius ſcripturæ, quam opus eſſet, innitterentur. Non ergo ea debemus inſpicere, quæ videantur occidere, in quo Judæi vehementiſſime peccant, quippe qui mentem à ſcriptura non efferunt, quod à noſtris doctoribus mirum in modum reprehenditur, quorum primus beatus Gregorius Theologus inquit: B De nominibus non certabimus, ſi rem eandem ſigni- *Gregorius Theologus.* ficent. Veſter item Gregorius cognomento Doctor: Parum, inquit, curo de dictionibus, non enim ſolum in verbis, verum etiam in rebus apud Gregorium Theologum pietas conſiſtit. *Gregorius Palamas.* Porro autem oratio noſtra de dogmate ac de re ipſa fieri videtur, in qua quidem ſi convenerimus, haud quaquam in dictionibus diſcrepabimus. Siquidem igitur tantus Doctor de dictionibus non curavit, nobis profecto multo minus de eiſdem eſſe curæ deberet: ſed ſuo loco diligenter tractabimus, an Concilia prohibuerint, ut dictionum hujuſmodi nulla prorſus additio fieret. Satis enim nobis in præſentia fuerit, ſi conſtiterit, cur litterarum ac ſyllabarum accaſſio refellenda non ſit, quod in re hoc manifeſto erat exemplo: nam ipſi *Non verba ſed ſenſus.* ſymbolum Latine proferimus, vos autem Græce, C alij vero lingua ſua: ſed quoniam idem omnes ſentimus, ideo nullum ex eo inconveniens poteſt accidere. Verum dialectico argumento agamus, quod etiam bonis literis mediocriter eruditis patet. Omnes ſcientiæ *axiomata* propria, hoc eſt, pronunciata, vel (ut dialectice loquar) principia vel dignitates habent, quæ tametſi multa poteſtate contineant, ac in ſeipſis ſua facultate plures concluſiones includant, eas tamen Doctores ſyllogiſmis, inductionibus, exemplis, quovis denique argumentorum genere demonſtrare ac explicare ſolent, propterea tamen nemo proferet ſcientiam earum diverſam eſſe. Teſtis eſt Ariſtoteles in ſuis poſterioribus analyticis. Siquidem igitur & ipſi principia Theologicaſque dignitates habemos, quibus in ratione divina innitimur atque D credimus, ex his proculdubio demonſtrare poterimus ſanctum Spiritum ex filioque procedere. Idergo quod Romana Eccleſia profitetur, patet additionem non eſſe.

Amplius oſtendere poſſumus, additiones hujuſmodi poſſe fieri. Nam Paulus inquit *Unus Dominus, una fides, unum baptiſma, unus Deus & pater omnium.* *Epheſ. 4.* Ergo & una Eccleſia. Utrum autem & una dignitas, an non? ſed de hoc alias. Eadem igitur Eccleſia diverſis temporibus, ac urgente neceſſitate, acceſſiones facere poterat. Quæ quidem facultas nunquam poterit auferri. Noſter enim Servator inquit: *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi.* *Matt. 28.* Quæ quidem oratio nequaquam E ſignificat, ut Deus nobiſcum ſimpliciter ſit, ac nos ſimpliciter regat. Sic enim lapidibus & plantis, ac omnibus animantibus ſemper ineſt, ac ſimpliciter ipſa gubernat, verum ſemper nobiſcum creditur eſſe, nos ſua gratia unaque religione ac fide conjungendo, quod proculdubio in his membris videre non eſt quæ diverſa fide ſejuncta ſunt; libera igitur Eccleſia videtur eſſe. Præterea, ſi veſtra opinio vera eſſet, magnum incommodum ipſis accidere facile poſſet. Nam ſi aliquando emerſerit hæreſis, Eccleſia ſeſe non poſſet ei opponere. Secundum tamen Concilium acceſſionem facere cœpit, hanc excuſationem afferendo, ut ſi fieri poſſet, firmam & illæſam Eccle-

ſam ſemper eſſe, ſane nulla eſſet opus additione. Sed quoniam quandoque videtur periclitari, idcirco neceſſe erat acceſſionem ad Nicænum ſymbolum facere, ut ipſi quoque aſſerimus Romanæ Eccleſiæ contigiſſe. At ei fuerat interdictum. Hoc equidem oſtendatis velim, cum à majoribus noſtris nil aliud prohibitum fuiſſe conſtet, quam ut nemini liceret diverſam fidem proferre, aut componere, literiſve mandare, ut in Epheſini Concilij actis (ut bene noſtis) videtur, quod cæteræ quinque ſynodi conſectantes, ſimili modo prohibuere, ſanctique Doctores, qui de ſyllabis & dictionibus privatim fecerant mentionem, ad illud idem Concilium ſe retulerant. Poſteriores denique omnes ipſius tertij Concilij prohibitionem eadem ratione ſuſceperant, ne cui divino ſymbolo diverſas dictiones aliam fidem ſignificantes, liceret apponere. Neceſſe eſt igitur verba omnia ad eundem ſenſum referri, eoſque, qui ſyllabarum & dictionum meminerant, idem intellexiſſe, ut hæ dictiones eſſent fugiendæ, quæ diverſam fidem ſignificarent. Quemadmodum enim diverſus à noſtra religione ſenſus, vehementer eſt rejiciendus: ita etiam verba fidem aliam ſignificantia, refellenda ſunt. Patet igitur, prohibitionem ipſam neutiquam contra nos facere, quodque vos additionem, nos vero declarationem appellamus, id rem unam eandemque fidem ſignificare, & ad eandem ſpectare, unde liquet nos nequaquam eſſe ſub anathemate. Alia quoque præſtantiſſimi patres, ad hanc rem plurimum pertinentia dicere poſſemus, quæ ex quarti Concilii actis collegimus, verum opportunum eſt ut ſurgamus. Tum ſynodus decrevit, ut ad diem proximi ſabbati ſeſſio prorogaretur.

Intentio Epheſini Concilij.

Die Sabbati 25. Octobris. Septima Seſſio Ferrariæ.

Andr. TUA venia & gratia, pater beatiſſime, necnon mitiſſimi Imperatoris ac ſanctiſſimi Patriarchæ juſſu, orationem noſtram, quam proxima ſeſſione habuimus, proſequemur. Quaquidem oratione duo credimus oſtendiſſe, Spiritum ex filioque procedere, quemadmodum Romana Eccleſia profitetur, additionem non eſſe, ac unquam interdictum fuiſſe, quo minus acceſſiones hujuſmodi ab Eccleſia fierent. Reliquum autem nobis erat, duo alia demonſtrare, quæ tunc probare promiſimus, additionem ipſam valde convenientem, nedum veram eſſe, ac plurimum oportere, ut à Chriſtianis omnibus excolatur: & ſi ſanctiſſimus ac ſummus pontifex, ac hi præſtantiſſimi patres, unum tantum ſufficere crederent, ut demonſtraremus acceſſionem ipſam veram & congruam eſſe. Veritas enim perpendenda eſt. Quandoquidem ipſa cognita, ejus contraria facillime diſſolvuntur, ut Ariſtoteles noſter teſtatur: quia omnia vero conſonant, falſo (inquit) cito diſſonat verum. Conveniens igitur eſſet, ipſius argumenti veritatem oſtendere, quod eo modo facilius vobis ſuaderetis, id Romanæ Eccleſiæ dubio procul facere licuiſſe: ad quod quidem probandum, cum publicis & privatis orationibus, tum certis libellis nos ſæpenumero provocaſtis, ex præſertim oratione, qua pater Epheſius ex nobis quæſivit, cur Romana Eccleſia acceſſionem ad ſymbolum fecerit. His ergo patribus gratiſſimum fieret, ſi veritas hæc eluceſceret. Namque cum in dubium vocari non poſſit, declarationem ipſam à majoribus noſtris fuiſſe factam: & ne forte quiſpiam ambigeret, an tali eſſet opus declaratione, idcirco nobis (ut ſupra dictum eſt) videbatur operæpretium, ejuſce rei veritatem oſtendere & aggredi, ex quo etiam crederetis, ipſam a Romana Eccleſia convenienter, maxima præſertim urgente neceſſitate additam ſymbolo fuiſſe. Veſtra autem argumenta, quæ privatim inter vos ferebantur, ut nunc nobis relatum eſt, facile poſſent refelli, quibus oſtendere credebatis, nos à ratione propoſita divertiſſe, ac nulla reſponſione ad veſtram orationem facta, ad valde impertinentia veniſſe. Quorum neutrum, patres ampliſſimi, credimus commiſiſſe. Si namque vos (ut libuit) peroraſtis, à ratione non fuerat abſonum, ſi ipſi quoque ad libitum noſtrum reſpondiſſemus, cum præſertim oratio noſtra nequaquam inepta videretur: ſed neque pace veſtra dixerim, impertinens fuerat. Nam etiam is, qui cauſam dicit in foro, aut in academia ſibi propoſitis argumentis reſpondet, quandoque ſolet divertere, & aliquam concluſionem probare: cujus deinde veritate percepta, ad propoſitum reverti: ita tamen, ut de juribus petentis neutiquam minuatur. Sed ideo vobis videtur, nos nequaquam ad propoſitum reſpondiſſe, quod nondum ad tertiam partem venimus. Quærentibus enim vobis, an nobis licuerit divino ſymbolo quicquam addere, aut verbum ejus aliquod declarare, necne, id nos proculdubio facere poſſe profeſſi fuimus. Sed cum aliam hujus rationem afferre non poſſemus, idcirco noſtram ipſam declarationem, veram ac neceſſariam eſſe volebamus oſtendere. Quod plane caput orationis noſtræ tertium futurum fuerat. De quo quidem non eſſet abs re (ut paulo ante dictum eſt) accuratius diſputare. Sed quoniam id graviter ferre videmini, ac nobis enunciaſtis, vos ad id minime reſponſuros eſſe, idcirco ut hac etiam in re vobis gratiſſimum faciamus, parte illa poſtpoſita, nonnulla alia proferemus, quibus & habita noſtra oratio explanabitur, quæque ad ea, quæ ſuo loco probavimus, neceſſaria fuerint: ita ut omnes intelligant, nos ad propoſitum reſpondere, & an juſtam in nos invehendi cauſam habeatis. Ut autem noſtra oratio plana & intelligibilis ſit, ex his ipſis noſtrum ſumemus exordium, quæ modo vos recitaſtis. Initio Nicænum ſymbolum protuliſtis: quod cur feceritis, non ipſi videmus, quandoquidem id videtur nulla nobis ratione obſtare, neque noſtræ ſententiæ contrarium eſſe. Noſtra enim controverſia eſt, an ſanctus Spiritus quemadmodum ex patre, ita etiam ex filio procedat: & an Romanæ Eccleſiæ hoc declarare licuerit. Symbolum autem ipſum tametſi ſanctiſſimum ſit, ad propoſitum tamen neutiquam ſpectare videtur. Num illud ipſi non credimus? Num a nobis non ſuſcipitur? num approbatur, num excolitur, num celebratur? num denique nobis idem & vobis commune non eſt? At pater Epheſius dixerat, ſecundum & tertium Concilium definiſſe, ſymbolum illud immutabile manere debere. Hoc etiam ipſi fatemur, non ita tamen, ut idem clarius ac lucidius reddi, ſi opus eſſet, non poſſet: ſed quæ ad ejus veritatem ſpectarent, ea ſemper immota manerent. Nam quemadmodum ſcientiarum principia, omnia ſua poſteriora potentia continent, ac in ſeipſis includunt: ita etiam Nicænum ſymbolum, Chriſtianorum doctrinam & fidem in ſeipſo implicitam continere, includere cenſetur. Illud enim, in filium ex patre natum, in Arrium hæreticum celebratum fuerat: Sanctum autem ſpiritum Deum eſſe, in Macedonium & Eunomium. Filium vero fuiſſe incarnatum & genitum, adverſus Neſtorium. Imo ſi quis omnia diligenter perpenderit, nullam prorſus præteritam inveniet hæreſim, vel futuram excogitabit, quæ non ejuſdem Nicæni ſymboli facultate diruta fuerit, vel quæ deſtrui non poſſit. Siquidem igitur ſymbolum hoc noſtræ fidei fundamento celebratum fuerat, neceſſe eſt, immutabile maneat, principiorum cæterarum ſcientiarum inſtar: quibus datis atque conceſſis, immotiſque permanentibus, multas concluſiones Doctores probare ſolent. Patet ergo cur Romanam Eccleſiam ex ipſo ſymbolo neutiquam accuſare poteſtis, quod una cum tertij Concilij definitione velim iterum recitetur. Audiſtis, ampliſſimi patres, interdictum ipſius Concilij utraque lingua perlectum: quo plane nil aliud prohibetur, niſi ut diverſa fides componi, vel litteris mandari, aut ab aliquo proferri non poſſit, quorum nihil ipſi benignitate

Symbolum Nicænum.

Dei commiſimus: quandoquidem paulo ante probavimus, unius ac ejuſdem eſſe religionis, profiteri ſanctum Spiritum ex filio, quemadmodum ex patre, procedere: quod expoſitio, explanatio, declaratio, dilucidatio, id denique genus alia, additiones non ſont, cum diverſam fidem nequaquam ſignificent. Conſtat ergo clariſſime, Interdictum illud minime contra nos facere.

Sed ad Cyrilli litteras veniamus, quas ad Joannem Antiochenum præſulem ſcripſerat, quæ (ſi placet) iterum recitentur. Ipſius tertij Concilij authores Patres ampliſſimi, præſertim idem ipſe Cyrillus, qui eidem præfuerat, ad ejus definitionem ac interdictum ſe referentes, privatim conſcripſerant. Siquidem igitur patres hi de fide tantum diverſa, non autem de verbis cunabant, in dubium vocari non debet, quia litteræ quoque Cyrilli non eundem habeant ſenſum, ut ſingulas earundem litterarum particulas accurate conſideranti patet. Nullam (inquit) vel nobis vel mortalibus aliis facultatem concedimus, ut aliquam ſymboli dictionem mutare, aut unam ſyllabam præterire valeant, quorum neutrum in ſanctum ſymbolum nobis commiſiſſe videmur. Hæ ergo litteræ in aliquo nobis non obſtant. Præterea ſcitu dignum eſſe exiſtimo, cunctas ejuſcemodi definitiones & decreta, præſertim illud, de quo paulo ſuperius dicebamus, poſt Conciliorum decreta ſcriptum fuiſſe: Ergo quemadmodum cogente neceſſitate, his non obſtantibus interdictis, licebat Ecclesiæ declarare, divinaque dogmata illuſtriora reddere, ac ipſa Chriſtianos docere: ita etiam ſi quædam ſymboli particula à Romana Ecclesia fuerat explanata id vitio vertendum non eſt: neque quicquam contra definitiones & prohibitionem ipſam commiſſum fuiſſe videtur. Amplius, pater Epheſius votavit in controverſiam, cur tertia ſynodus de prima tantum fecerat mentionem, de ſecunda vero minime, qui deinde ſibi ipſi recte ſubtiliterque viſus eſt reſpondiſſe, quod utrumque earundem ſynodorum ſymbolum pro uno ſolo dijudicabatur, quod ſenſum unum habebant, etſi quibuſdam in verbis differre plurimum viderentur. Quam quidem reſponſionem ipſi ſuſcipimus, ac ei noſtra in controverſia innitimur: parique ratione credimus hoc noſtrum ſymbolum diverſis vocabulis unam eandemque fidem ſignificare. Hoc igitur tertij Concilij interdictum haud contra nos facere videtur. Sed Chalcedonenſe quoque legatur decretum.

Iul. Card. In Chalcedonenſi Concilio, Patres optimi, Nicænum primo, deinde Conſtantinopolitanum ſymbolum fuit recitatum, poſtea vero Concilium ipſum decrevit, hoc ſymbolum ad perfectam noſtræ fidei notionem ſufficere: ultimo autem inſtat tertij Concilij interdixit, ut aliam fidem proferret nemo.

Andr. Etſi hujuſmodi definitio & interdictum, præſtantiſſimi Patres, nequaquam contra nos facit, tamen ut id omnes clarius intelligant, nonnullas afferam rationes. Nam illuſtriſſima ſynodus illa decreverat Conſtantinopolitanum ſymbolum ad incarnationis Dei filij dilucidationem, ac noſtram fidem ſufficere: quia tamen verbis clariſſimis non conſtabat, idcirco nonnulla ei verba addiderat, nonnulla etiam ab ipſo (ut patet) abſtulerat: propterea tamen fidem ipſam mutaſſe, aut prorſus aliam feciſſe non creditur. Interdicta igitur ipſa facta fuiſſe cenſemus, ne cui ſenſum ipſius ſymboli mutare liceret: non autem, quo minus Eccleſia ſymbolum ipſum in poſterum exponere dilucidareque poſſet. Sed velim à vobis amp. patres doceri, an ſacratiſſimum Evangelium perfectiſſimam noſtræ religionis doctrinam præ ſe ferat. Equidem vos aliud nil puto pro veſtra ſumma pietate reſponſuros, quam conſummatiſſimam fidei noſtræ ſcientiam in ipſo concluſam eſſe, licet quam plurimi Græcorum ac Latinorum Doctores, illud, necnon Apoſtolorum ſymbolum explanave-

A rant ac declaraverant. Hæc igitur patris Epheſij ſententia vera videtur eſſe, totam ſacram ſcripturam ita noſtris à majoribus fuiſſe probatam & obſignatam, ut addere vel ab ea quicquam auferre fas nemini ſit. Propterea que dicebat, idem quoque nobis de ſymbolo credendum eſſe. Evangeliſtas autem noluiſſe, quin aliquis eorum ſcriptis addere poſſet: ſed ipſorum fuiſſe ſententiæ, ut talis inhibendi facultas ſuis poſterioribus deferretur: necnon ſecundum Concilium, ipſorum Evangeliſtarum veſtigia ſequutum, nequaquam interdicere voluiſſe. Hæc (pace veſtra dixerim) in pagina ſacra non extant. Imo Paulus ad Galat. inquit: *Si quis vobis evangelizaverit præter id quod accepiſtis, anathema ſit.* Galat.1. Et Joannes in Apocalyp. *Si quis appoſuerit ad hæc, apponet Deus ſuper* Apoc.22.
B *illum plagas ſcriptas in libro iſto. Et ſi quis diminuerit de verbis libri Prophetiæ hujus, auferet Deus partem ejus de libro vitæ.* Omnes ergo Doctores ſancti potuerunt interdicere, ne cui liceret acceſſionem ad eorum ſcripta facere: poſteriores tamen ſcripturam ſanctam clariorem neceſſario reddidere. Nam quoniam Arrius profitebatur Dei filium creaturam, alteriuſque ſubſtantiæ à Patris ſubſtantia eſſe, ſcilicet Ioan. 14. his verbis ſervatoris innitens, *Pater major me eſt:* ideo Doctores hac adducti neceſſitate, quanam ratione Patre Filius minor eſſet, declaravere: ut in poſterum accidere poterit. Sanctum enim Spiritum, Deum ac Dominum & vivificantem profitemur, & qui cum Patre & Filio ſimul adoratur & conglorificatur: ipſum tamen cœli & terræ factorem eſſe neutiquam in
C ſymbolo celebramus. Ergo ſi nova hæreſi quæreretur, cur ſanctus Spiritus, inſtar Patris & Filij, factor Cœli terræque non celebretur, nonne tum nobis neceſſe fuerit, ut convocata Eccleſia quæſtionem hujuſmodi diſſolvamus, ac veritatem ipſam prædicemus, ſanctum videlicet Spiritum ita cœli & terræ factorem eſſe, quemadmodum Pater & Filius? & Eccleſia igitur neque à tertia, neque à quarta neque cæteris à ſynodis ita præſcriptis legibus interdicta videtur eſſe, ut cogente neceſſitate, ambigua declarare non valeat. Sed quartæ ſynodi definitio iterum (ſi lubet) recitetur. Ecce, Patres ampliſſimi, quam clariſſime patet, quidnam in hac quæſtione dicendum ſit. Synodus enim quarta decreverat, ne cui liceret in poſterum aliam fidem aut diverſum ſymbolum com-
D ponere vel proferre, quorum neutrum ipſi gratia Dei commiſimus. Sed verbum illud, ſi ſuffeciſſet, diligentius rogo perpendite. Non enim ſynodus dixerat, ſufficit: ita ut oratio ipſa ſic intelligi debeat, ſi nulla hæreſis emerſiſſet. Sed quoniam plurima inſurrexerat hæreſis, ideo neceſſe fuerat, ut diverſis temporibus, fide tamen ſymboloque non mutato, diverſæ fierent expoſitiones. Symbolum autem fuiſſe perfectum, quemadmodum pater Epheſius protulit, ob idque nulla indiguiſſe additione, ratione duplici poteſt intelligi vel quantum ad veritatem & fidem, vel quantum ad notionem pertineat. Ea igitur ratione ita ſymbolum fuiſſe perfectum, ut ei non eſſet opus acceſſione, fatemur: ob plurimam tamen hæreſim ortam, neceſſe fuerat ut accuratiori expoſitione perfe-
E ctiorique explanatione ſymbolum ipſum dilucidaretur. Rerum profecto neceſſitatem ac varios temporum curſus, Patres ampliſſimi, conſiderare debetis. Caſus. Homines enim mortales cum ſint, omniaque futura neutiquam perſpicere poſſint, neceſſe eſt, eadem ſemper Eccleſia maneat, eademque dignitate prædita ſit: ut uſque ad ſeculi finem contradicentibus ſe opponat, ipſoſque redarguat, & refellat. His igitur fortiſſimis patet argumentis, nullum obſtare decretum, quo minus Eccleſia valeat dubia & obſcura exponere ac dilucidare. Præterea poſt ſymbolum & decreta ſancita, definitiones traditæ fuerant: quod ſi valde eſſet ignotum, quid tenendum eſſet pro religione ac bonis moribus, eſſet in poſterum declarandum, propterea que ſæpiſſime aliæ atque aliæ definitiones poſteritati

traduntur. Sanctorum igitur Patrum decreta ita præfinita videntur eſſe, ut quemadmodum diverſa denuo definitio traditur, ita etiam explanatio ipſi conveniens poſſit fieri. Porro autem ipſi quoque concedimus, quod pater Epheſius protulit, nulli fas eſſe aliud ſymbolum tradere: ea tamen ratione, qua præſul ipſo dicebat, Conſtantinopolitanum a Nicæno nequaquam diſcrepare, etſi plures illud ſyllabas, ac dictiones habeat, huic vero multa vel addita, vel ab eodem ablata fuerint.

Iul. Card. Seſſione proxima, Patres optimi, verbum, ſi ſuffeciſſet, ac totam ipſam orationem non accuratè expoſuiſtis. Verùm, quod quæſtionem noſtram facile ſolverit, prætermiſiſtis. Nam Chalcedonenſe Concilium inquit, nil addentes vel auferentes, ſed Sanctum Spiritum eſſe Dominum declarantes, & reliqua. Quiquidem ſermo erat in eos qui ſacræ paginæ innitentes contra Sanctum Spiritum diſſerebant. Ex his itaque verbis quæ vos ſilentio præteriiſtis, luce clarius patet, ipſam noſtram declarationem, ex filioque, talem non eſſe acceſſionem, qualem Conciliorum decretis prohiberi cenſemus, quemadmodum Beatus Thomas in lib. contra Græcos hanc eandem quæſtionem diſſolvit. Sed ex quinti Concilii actis, Joannis Conſtantinopolitani præſulis ſermo recitetur.

Andr. Orationem noſtram, patres Ampliſſimi, ex quinti Concilii ſententia, veram eſſe probabimus: Ut Chriſti fideles (inquit ipſe Joannes) ab ineptis verbis abſtineant, mentem autem ſuam divino ſymbolo, quo baptizati ſumus, adhibeant, quod quidem Nicæna Synodus ſancti Spiritus gratia memoriæ prodidit, & reliqua. A cæteris tamen Conciliis magna verborum mutatio eidem ſymbolo facta fuiſſe videtur, quam tamen ipſi declarationem eſſe dicimus: quandoquidem earum, quæ ad fidem pertineant, nulla prorſus in eo apparet mutatio. Non ergo Romana Eccleſia divino ſymbolo quicquam addiderat, neque in poſterum addet: Sed Vigilii litteræ iterum legantur. Summus ia Pontifex, patres Ampliſſimi, declarans quid de religione ſentiret, id quod ipſi quoque credimus ac profitemur, memoriæ prodidit: ut aliam doctrinam & fidem aut diverſum ſymbolum nemo profiteri deberet, ſed tantum illud, quod Nicæna Synodus pie tradidit. Conſtantinopolitana vero ampliavit, ac Epheſina illuſtravit. Idem igitur cum Vigilio volumus, idem ſentimus, qui nil prorſus decreviſſe videtur, quod non ipſi quoque profiteamur, ſummoque ſtudio proſequamur.

Iul. Car. Harum litterarum una particula, patres optimi, noſtram quæſtionem diſſolvet. Epheſinam, inquit, ſuſcipimus Synodum, quæ majores ſuos ſequuta, Neſtorium impium ac eius ſceleſtiſſima dogmata ſectamque damnaverat. Siquidem igitur ea ratione Neſtorius fuerat damnatus, ſequitur, ut hi, qui ea omnia quæ in ſymbolo ſunt incluſa, profitentur, nequaquam debeant condemnari: verùm hi tantum, qui à ſymbolo diverſa ſentiant: quandoquidem diverſitas dogmatum ſolummodo prohibetur. Sed ſextæ Synodi decretum iterum recitetur. Nicænum ecce ſymbolum in primis ſuſceperat, dein Epheſinum, poſtea vero decreverat, poſtremo autem interdixerat. Undè veſtra ex ſententia ſequeretur, eos, qui ipſius Synodi decretis, nedum qui ſymbolo addiderint, prophanos eſſe.

Marc. Brevitati ſtudentes ipſi, definitiones hujuſmodi recitare noluimus.

Iul. Card. At plurimum ad nos ſpectare videntur. Nemo enim crederet eos ſub anathemate eſſe, qui ejuſcemodi definitionum fuerant Authores, quæ non in ſymbolo celebrantur. Sed magna inter hos libros diſcrepantia eſſe videtur. Nam in Conſtantinopolitano ſymbolo, quod ab Epheſina & Chalcedonenſi ſynodo conſtat citatum fuiſſe, neque Deum de Deo, neque de cœlis, legitur in hoc libro. Operæpretium igitur eſt hoc in vetuſtioribus libris inſpicere. Eſt ne ita reverende pater, an non?

Marc. Ipſi tanq ſymbolum celebramus, quod ſcripturæ relictum fuerat. Si autem inter vos talis controverſia eſt, ut videritis.

Iul. Card Hic non eſt ſcriptum, de cœlis. In margine autem ita legitur: Nota Græcos qui celebrent, de cœlis.

Ruth. Num vos, de cœlis, non celebratis?

Iul. Card. Id ipſi celebrare ſolemus.

Ruth. Ergo convenimus, quemadmodum in noſtris libris eſt ſcriptum. Unde autem veſtra hæc ambiguitas orta fuerit ignoramus. Siquidem igitur ſic ab omnibus celebratur, quemadmodum in noſtris ac vetuſtiſſimis libris legitur, nullam ipſi tenemur reddere rationem, cur in libris veſtris diſcrepantia ſit.

Iul. Card. Hæc ideo protuli, ut oſtenderem id addi ſymbolo potuiſſe, quod non eſſet alienum à ratione: ut conſtat, poſt Epheſinum interdictum, acceſſionem congruam ad ſymbolum factam fuiſſe.

Andr. Sed neque ex ſextæ ſynodi inhibitione, præſtantiſſimi patres, poteſtis nos merito incuſare quandoquidem ipſa Synodus de alia tantum fide, diverſoque ſymbolo ſentiebat. Ipſi vero (ut ſupra multis ac fortiſſimis argumentis probavimus) non aliam fidem colimus, neque diverſum ſymbolum celebramus. Nunc ad Agathonis literas veniamus quas iterum, obſecro recitetis. Sententia noſtra, patres Ampliſſimi, litteris his confirmatur. Huic uni ſummo ſtudio, inquit, incumbentes, ut nil prorſus eorum minuatur aut mutetur, aut quicquam ipſis addatur, verùm omnia in verbis atque ſententiis eadem permaneant. Et infra: Conſtanti animo ſumus, ut decreta à Catholica & Apoſtolica ſede nobiſcum pro fide tradita, ſervemus, atque colamus. Satis eſt ergo, ut in ſententiis, hoc eſt in ſignificatione & intelligentia, rata maneant juxta illud Apoſtoli: *Corde creditur ad juſtitiam.* Fides autem non ſolum in mente, verum-etiam in confeſſione conſiſtit, quæ quidem non niſi verbis fieri poteſt. Porro quoniam apud Ariſtotelem, voces ſunt earum, quæ ſunt in anima, paſſionum notæ, animorum videlicet affectus ſignificantes: Idcirco quid quiſque profiteatur, intelligi bene non poterit, niſi verba menti conveniant, ut exemplari exemplum. Bene ergo credimus non licere, verba rationi contraria, vel diverſam ſignificantia fidem, apponere ſymbolo. Paulo vero ſupra probavimus, declarationem ad perfectam intelligentiam pertinentem, non eſſe vetitam. Agatho igitur ſummus Pontifex, verba diverſam tantum fidem ſignificantia prohibuerat. Rom. 10.

Iul. Card. In Agathonis ſymbolo, patres optimi, nonnulla ſunt verba, quæ Conſtantinopolitano ſymbolo, multis aliis ablatis, is addiderat. Nam abſtulit quidem hæc, *& in unum Dominum Ieſum Chriſtum, & ex Patre natum ante omnia ſæcula:* nec-non, *lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitum non factum.* Hæc autem addidit, *quæ in cœlo, & in terra.* Quæ quidem verborum acceſſio, declaratio potius quam additio debet nuncupari: quæ declaratio (ut ſæpe ac ſæpius dictum eſt) nullis præſcriptis legibus prohibetur. Si quidem igitur Agathoni licuerat Conſtantinopolitano ſymbolo non minus addere, quam ab eo verba plurima auferre, non tamen propterea ipſum accuſatis, cur nos parvæ hujus additionis, ex filio, quæ verum ſignificat, tam vehementer arguitis? *Forſan. & quæ.*

Andr. Probitas ergo & innocentia noſtra ex his, quæ diximus, explorata eſt, ac nos immerito à vobis incuſari. Nunc autem ad ſeptimam Synodum venimus, cujus in primis ſymbolum recitetur.

Septima Synodi ſymbolũ.

Iul. Card. Maxima librorum noſtrorum diſcrepantia videtur eſſe. Nam in noſtro vetuſtiſſimo ſcriptum eſt, ex filioque, in veſtro autem minime. Sed de hoc alias.

Andr. Symboli particulam, ex filioque, à ſeptimo generali Concilio conſtat celebratam fuiſſe, ſed hoc alias accuratius perſcrutabimur. Symbolum autem dixiſtis, à majoribus noſtris ita probatum & obſignatum fuiſſe, ut nulla ratione mutari liceat, quemadmodum ex eo cognoſci poteſt, quod verbum *Teotocos*, id eſt, deipara, in ſymbolo neutiquam celebratur. De qua cum eſſet Neſtorii temporibus vocatum in dubium, an Mater Dei nominari deberet, nec ne, habita diligenti conſideratione, Concilium definivit, ut vera Dei mater appellaretur, quod tamen ſymbolo (ut dicitis) nolent addere, decrevit, ut in actis ejus conſcriberetur, poſteritatique traderetur. Quæ omnia, patres Ampliſſimi, concedimus, ac vera fatemur eſſe. Sed ideo neceſſe nequaquam fuiſſe, ut verbum illud ſymbolo adderetur, quod pluribus aliis ſymboli verbis cognoſcitur, Mariam Virginem Dei genitricem eſſe. Nam ex Patre natum, & conſubſtantialem Patri, (Filius enim Deus eſt, quemadmodum etiam Pater) amplius & incarnatus, & homo factus: omnia hæc in ſymbolo celebrata, proculdubio Deum & hominem natum eſſe ſignificant. Præterea, tametſi definitiones & ſymbolum in aliquo differunt, in pluribus tamen conveniunt. Nam differre quidem videntur, quod plura eorum, quæ ad fidem pertineant, à definitionibus quam à ſymbolo continentur, (de quibus in præſentia dicere non opus; nam multa volumina decretis ejuſmodi plena ſunt) conveniunt autem, quod ſimul ad noſtram ſpectant religionem. Propterea noſtri majores ipſius ſymboli ac decretorum omnium authores, pro cunctis ſimiliter interdixerant, ut ſymbolum pariter & decreta vim eandem habere oſtenderent. Unde evenit, ut eorundem ſymboli ac decretorum prævaricatores, in quibuſdam conventibus anathemate fuerint devincti, non tamen propterea Chriſti fidelibus viſum fuit, fidem in aliquo diminutam fuiſſe; Virginem autem Dei genitricem fuiſſe tantundem eſt in definitionibus fuiſſe repoſitum, ac ſi in ſymbolo celebratum fuiſſet. Quod tamen ſi patres ii facere voluiſſent, his quas ſupradiximus rationibus, proculdubio potuiſſent, quemadmodum poſteriores ſynodi multa ſymbolo verba addiderunt, quæ non ita, ut verbum, Dei genitrix, neceſſaria fuiſſe videntur. Illis enim Synodis explicatum fuerat, quæ de Servatore noſtro in Nicæno ſymbolo celebrantur, quam maxime ſatisfacere.

Symbola & definitiones.

Iul. Card. In hoc valde diſſentire videmur, ſi omnia poſt primum Concilia generalia, verbum, Deiparam, addere ſymbolo voluiſſent, utrum potuiſſent; an non. Et ſi Chalcedonenſe Concilium, quod materiam hanc tractaverat, id feciſſet, an prophanum fuiſſet? Reſpondeat ergo Pater Epheſius, reſpondeat, inquam, ac affirmet vel deneget.

Imperat. Non neceſſarium eſſe videtur, ut ad hoc ſolum reſpondeat, verum tota intellecta oratione, vobis ad omnia reſpondebit.

Iul. Card. Videre videor mentem veſtram, Patres Ampliſſimi. Creditis enim ſanctos Chalcedonenſis Concilii authores, fuiſſe prophanos, ſi verbum, Deiparam, ſymbolo addidiſſent. At ſi ſynodorum dignitatis rationem habere volumus, eamdem cunctis facultatem fuiſſe credemus. Sin autem ipſarum authorum numerum conſiderare velimus, in Epheſina ſane 200. in Chalcedonenſi vero 600 & 30. Patres fuiſſe conſtat, qua quidem ratione hæc illa dignior, majoriſque poteſtatis fuiſſe videtur.

Andr. Satis nobis videtur, Patres Ampliſſimi veſtris quæſtionibus reſpondiſſe, ipſaſque diſſolviſſe. Nam ſymbola & decreta divinaque dogmata, nec non Sanctorum literæ, quas in medium protuliſtis, in hoc convenire videntur, quod cunctis ſignificant nemini Chriſti fideli licere divino ſymbolo fidei aliam addere literis ſive mandare, aut quovis modo proferre, quandoquidem Patres hi de verbis nihil curaverant. Ipſi autem demonſtravimus Romanam Eccleſiam, neque nominibus, neque verbis, neque aliqua ratione diverſam fidem poſteritati produxiſſe. Patet etiam illud, *ex Filioque*, quod ipſa Romana Eccleſia ſolet in ſymbolo celebrare, nequaquam fuiſſe vetitum.

Sequitur caput ultimum explicare, ac multis argumentis probare, Romanæ Eccleſiæ licuiſſe particulam ipſam dilucidare prædicareque, cum præſertim Sanctorum Patrum ſententia mota, magnorum principum authoritate adducta, magna deniq; neceſſitate coacta fuerit. Proptereaq; majores noſtri huic ſententiæ faciliime acquieverant quemadmodum vos, qui proborum parentum probi filii eſſe cenſemini, facere ac ſentire nobiſcum deberetis. Sed nunc ſanctorum Doctorum authoritates in medium afferamus, ac in primis Auguſtini Illuſtriſſimi Latinorum Doctoris: quem cuncta Synodus conſecravit, quippe qui multis in locis, præſertim in libro de Trinitate, Sanctum Spiritum ex Patre Filioque procedere, ſcriptum reliquerat. Idem etiam Clariſſimus Doctor Ambroſius literis mandaverat. Idem Gregorius noſter teſtatur. Hilarius etiam (quem magnum appellare ſoletis) eandem ſententiam in libro de Trinitate reliquerat. Quorum omnium Doctorum ſententiam ſi diligenter perpenderitis, proculdubio cognoſcetis Romanam Eccleſiam nil abſoni, nil incongrui, nil denique quod cum Sanctorum Patrum dogmatibus pugnet, profiteri. Sed ut veritas melius illuſtretur, nonnullos etiam veſtrorum Doctorum teſtemur. Nam magnus Baſilius in Epiſtola ad Canonicos, naturalem Patris & Filii, ſanctique Spiritus ordinem deſcripſit. Sanctus ſpiritus, inquit, Patri quidem & Filio connumeratur, cum ſupra omnem creaturam ſit, ordine vero tertius eſt, ut Evangeliſta nos docet, Domino dicente; *Euntes in univerſum mundum, baptizantes in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.* Qui autem eum præponit Filio, aut ſuperiorem Patre dicit, hic contradicit Dei traditioni, & alienus à ſana fide eſt, quam accepit, laudationis formam non ſervans. Et poſt pauca: Quare ſi quis hunc ordinem pervertit, ipſam perſonarum exiſtentiam & totam fidem inficiatur. Beatus item Gregorius magni Baſilii frater, ac in dignitate & doctrina ipſo nequaquam inferior, inquit, Filium immediate ex Patre eſſe, idque ipſius Filii proprium eſſe. Athanaſius etiam; Qualem ordinem, inquit, & naturam Filius habet ad Patrem, talem ordinem & naturam Spiritus habet ad Filium. Sed ad eundem Baſilium redeamus, qui Zachariæ illud, *aurea lampas*, exponens: Quemadmodum, inquit, Pater naturaliter ac eſſentialiter Sanctum Spiritum habet. Beatus quoque Joannes Chryſoſtomus ſuper Joanne Evangeliſta: Omnia, inquit, Filius eſt, quæ & Pater, hoc & excepto, quod ille quidem eſt genitor, hic autem natus. Sunt etiam alii Orientales Doctores, qui hanc ſententiam memoriæ prodidere, de quibus ſuo loco dicemus. Nunc autem quandoquidem tota noſtra difficultas videtur eſſe in verbi, *procedere*, vi percipienda, idcirco nonnullos veſtros doctores in medium producemus, compluſes vero alios ad aliud tempus ſervabimus, qui omnes profeſſi fuerant ſanctum Spiritum ex Filioque procedere. In primis igitur Simeon Metaphraſtes veſtris in Eccleſiis celeberrimus accedat, qui in Beati Dionyſii vita inquit: Terminum corporeæ peregrinationis accipit, & quæ Spiritus ſunt, ſpiritualiaque exercet, ac in cœlos Chriſtus meos aſcendit, ad paternamque ſedem revertitur, & Spiritum qui ex ipſo procedit, diſcipulis ſuis demittit, ut ipſi gentem infidam regant. Ex hujus ſancti ſententia,

Licuit Eccleſ. rom. ſym. dilucidare.

Patres antiqui.

Mar. 16. Mat. 28.

Baptizationis.

Zach. 4.

A præſtantiſſimi Patres, apparet, Spiritum ex Filioque procedere, quemadmodum Romana Eccleſia profitetur, verum eſſe. Quam enim apud Græcos genitivus caſus vim habet, eandem apud Latinos ablativus ſibi vendicare videtur. Anaſtaſius etiam de monte Sina veniat, qui in ſermone de noſtris veris dogmatibus inquit: Ex corporis proprietate ac membrorum analogia ſimilitudineque capientes exemplum, divinarum perſonarum relationem, mutuamque dependentiam comprehendimus. Sic enim ſpiritus oris ejus, hoc eſt, Dei, ſanctus Spiritus nominatur, cum os unigeniti ſit. Rurſus: Spiritus qui ex ipſo procedit, & mittitur, non ſolum ex patre, verum etiam ex Filio. Legatur & Theodorin dictum, ac ad ipſum Cyrilli reſponſio. Sed accedat magnus ille veſter do-

Joan. 16. ctor Epiphanius, qui ſuper his dictis: *Ille me glori-*

Mat. 11. B *ficabit, quia de meo accipiet, & annunciabit vobis,* dicit ita: Si ergo à Patre procedit, & de meo accipiet, dicit Dominus, quemadmodum nemo Patrem novit niſi Filius, & nemo Filium niſi pater: ita equidem proferre audeo, & Spiritum nemo noverit, niſi Pater & Filius, à quo procedit & accipit. Hæ ſunt doctorum veſtrorum ſententiæ, pluribus aliis omiſſis, de quibus in præſentia mentionem facere nolumus, quibus Romana Eccleſia innixa, non putat quicquam aliud celebrare, quam quod ſancti Conciliorum generalium authores, ac eorundem poſteriores, nobis tradiderant, major pars quorum, ut Anaſtaſius & Maximus teſtantur, in eis conciliis fuerat: ergo verum eſt, ex Filioque proferre, idque neceſſario additum, quemadmodum Orientalis Eccleſiæ patres hæreticorum importunitate coacti, multas ſymboli particulas declaraverant. Namque Neſtoriana ſecta

C in Orientali Eccleſia prædicabat, ſanctum Spiritum, neque ex Filio eſſe, neque ab eo eſſe accipere, ut ex Neſtorii ſymbolo patet. Theodoritus quoque ipſius

Gal. 4. Neſtorii conſcius, illud Pauli: *Spiritus filii,* declarans, dicebat ibidem ſanctum Spiritum non accipere eſſe à Filio. Propterea Cyrillus literis mandavit ſanctum Spiritum eſſe per Filium, ac Filii eſſe, & ab ipſo profluere: quam profecto ſententiam non dixiſſet, niſi coactus fuiſſet hæreticorum ipſorum opinionem evertere, quemadmodum etiam Romanæ Eccleſiæ contigit. Nam maximo in Gallia & Hiſpaniis ſchiſmate imminente, cum jam ex Filioque, paſſim celebraretur, Romano Pontifici fuit neceſſe, in multorum Occidentalium amplæ dignitatis magnique

D conſilii patrum conventu, addito, *ex Filioque,* ſymbolum magis illuſtrare, nequaquam ſane putanti quicquam indigni committere, quippe qui non fuerat neſcius, conventus multos ante primam Nicænam Synodum celebratos fuiſſe, initio Antiochiæ contra Paulum Samoſatenum, deinde Ancyræ adverſos eos, qui revertentes ad fidem, à quo tormentorum metu defecerant, recipere recuſarent: Poſtea vero Neocæſareæ, quos tamen conventus omnes Synodus ipſa Nicæna comprobavit, nonnullis ejuſdem Neocæſarienſis conventus de ſeptem diaconibus actis exceptis, quæ cum probanda non eſſent, refellit. Conventum etiam Sardenſem, Occidentalem poſtea nuncupatum, Conſtantini tempore celebratum, Synodus ſecunda ſuſcepit: ad quem cum 70. Patres

E Orientalis Eccleſiæ conveniſſent, in ipſum intrare noluerant, quod Patres Occidentales Paulum & Athanaſium excludere noluerunt, qui quidem Patres, Nicænæ tum Synodi geſta ab omnibus Chriſtianis ſuſcipi ac excoli debere, decreverunt. Quod quidem decretum ſecunda deinde Synodus ſine ulla controverſia confirmavit. Sed rem altius repetamus.

Conſtant. Imperante Conſtantino, magni Conſtantini filio, Conſtantius frater ejus cum Arianis hæreticis conſpirabat, maximo ſane deſiderio affectus, ipſius Nicenæ Synodi acta reſcindere, ipſamque piam doctrinam funditus evertere: quæ ſummus Pontifex ægre ferens, Imperatori ſcripſit: Is autem Conſtantino

A fratri ſuo minatus, ſe ei bellum acerrimum illaturum, niſi a tali propoſito receſſiſſet. Propterea Sardenſe ipſum particulare Concilium fuit celebratum, quod in tertio ſecundæ Synodi canone, Occidentale (ut ſupra dictum eſt) nuncupatur. In quo ſancitum fuit, trecentorum decem & octo Patrum fidem in prima Synodo traditam, veram & ſanctam fuiſſe, atque ab omnibus Chriſti fidelibus complectendam & excolendam. Quam deinde ſanctionem ipſa ſecunda Synodus approbavit, ut in hoc Græco de Eccleſiaſtica hiſtoria volumine legitur.

Imperat. Quiſnam eſt author hujus voluminis?

Andr. Hermeus.

Imperat. Eſt ne rationi congruum, ut in Synodo hiſtoriæ innitamur?

Andr. Ad cognoſcendum res geſtas, Sereniſſime

B Imperator, hiſtoria uti debemus. Nam & Evangelium, ac vetus ſacra Scriptura, inſtar hiſtoriæ, poſteritati tradita fuerat.

Imper. Hiſtoriam illam in noſtra religione debemus ſuſcipere, quam majores noſtri probaverunt, aliam vero minime.

Andr. De Romanorum, aut Græcorum, aut Regum bello hiſtoria, mitiſſime Imperator, in Synodo nequaquam uti debemus. Sed cùm hiſtoria hæc Eccleſiaſtica mera ſit, in qua cuncta omnium Synodorum acta & Patrum Sanctorum definitiones & canones explicantur, cur ei credendum non eſt, cum præſertim in veſtro Græco, nedum in noſtro volumine, res eædem narrantur? Sed (ut jubet) humaniſſime Imperator, omiſſis his, unde digreſſi ſumus, revertamur. Ut noſtræ fidei veritas, Patres Ampliſſimi, dicebamus, magis illuceſceret, magna præſertim ur-

C gente neceſſitate, Romanam Eccleſiam hac vera particula *ex Filioque* ſuperaddita, Symbolum declaraſſe ac dilucidaſſe. Sed ſi quis quæret, cur ad id cæteras Eccleſias convocare noluerit, ingenue reſpondebimus, incertum nobis eſſe an non fuerint convocatæ. Deinde Romanam Eccleſiam ad convocandas ipſas nequaquam obſtrictam fuiſſe. Nobis namque notiſſimum eſt, veteres illas Synodos diverſo patrum numero fuiſſe celebratas. Primam videlicet trecentorum decem & octo, alteram 100. & 50. tertiam 200. quartam vero 610. & quæ quandoque pauciores Patres decreverant, ea ſine controverſia à cunctis ſuſcepta fuiſſe, ut ſeptimæ Synodo contigiſſe conſtat. Cui poſteaquam Conſtantinus Imperator ſe literis excu-

D ſaverat, cur præſules non convenerint, nec ipſe adeſſe potuerit, quod magnis negotiis fuerat impeditus, eam magna veneratione ſuſcepit, ac ejus acta probavit. Siquidem igitur tot Occidentales Antiſtites præſente Summo Pontifice, cui ad celebrandum Concilium ſumma facultas fuit, & eſt, ut veſtri quoque Doctores teſtantur, Concilio celebrato ſymbolum declaraverant, nihil referre videtur, ſi nonnulli præſules adfuerint. Accedat autem Stephanus Doctor veſter, ac teſtetur injuſſu Summi Pontificis ſynodum celebrari non poſſe. Qui cum vidiſſet quoſdam Conſtantinopoli congregatos, magno affectos Concilij convocandi deſiderio, eos vehementiſſime increpaverat, dicens: Quonam pacto injuſſu Summi Pontificis, ac ejus abſente vicario, Concilium convocare celebra-

E reque poteſtis? Venit & B. Cyrillus, qui Cœleſtini vicarius (ut prædictum eſt) Epheſinæ Synodo præfuit, ad quam cum Joannes Antiochenus præſul ſerius veniſſet, Cyrillum increpavit, quod ſe ſuiſque ſociis abſentibus, eam jam cœperit celebrare, propterea que volebat ejus acta reſcindere. Cui Cyrillus reſpondit, ſatis ei fore conſultum ſi in Synodum introduceretur, ipſi autem non licere acta Synodi reprobare, ita ut quæ ante ipſius Joannis adventum acta fuerant, firma validaque non permanſiſſent. Ergo nec vobis convenit, Patres Ampliſſimi Romanam Eccleſiam incuſare, quod inconſultis vobis ſymbolum declaraverat. Præterea cur à Romana Eccleſia

convocari deberetis, non inſcii quemadmodum jam
diu ſymbolum celebraret ac prædicaret, non ſolum et
contradicere noluiſtis, verum etiam longum tempus
cum ipſo conjuncti fuiſtis? ex quo quidem facimus
conjecturam, vos ob ejuſcemodi ſymboli declara-
tionem haud in nos commotos fuiſſe, neque à no-
bis ſejunctos. Propterea ſanctus Maximus dicere
ſolebat, Romanam Eccleſiam ab Orientali imme-
rito accuſari. Cujus literæ ad Marinum ſcriptæ
legantur. Quibus quidem Græce recitatis, atque
à Coloſſenſi præſule latine expoſitis, Nicolaus
Græcorum interpres, habita dicendi facultate, di-
xit ita.

Nicolaus. Non bene, pater reverende, inter-
pretatus hoc dictum es, dicens, ſanctum Maxi-
mum literis mandaſſe, Græcos unicum ſancti Spi-
ritus principium cognoviſſe. Non enim ex literis
hic ſenſus elicitur, verum Græcos Filium ſancti Spi-
ritus cauſam neutiquam facere: deinde quod uni-
cam Filii ſanctique Spiritus cauſam Patrem nove-
rant.

Andr. Tum præſul Coloſſenſis: de his, inquit,
ſuo loco dicemus, quando etiam demonſtrabimus
ſanctum ipſum hanc intelligentiam habuiſſe. Porro
autem ſit ſatis nobis, probaſſe, beatum, Maximum pu-
taſſe Romanam Eccleſiam injuſte accuſari. Sed videa-
mus & aliud dictum ejus.

Nicol: Tum Nicolaus: Noveritis, inquit, Patres
ampliſſimi, dictum fuiſſe Maximi, ſed ab alio ſcri-
ptum poſt ſchiſma fuiſſe.

Andr. Tum Coloſſenſis: De his, inquit, alias ac-
curatius agemus. Nunc autem ex his hanc habemus
concluſionem, ſummum illum Pontificem ſextæ Sy-
nodi tempore fuiſſe, ut ex ſcriptis cognoſcitur, quan-
do etiam ſymbolum tum particula, *ex Filioque*, non
ignorantibus vobis, Romana Eccleſia celebrat. Ne-
quaquam ergo proferre debetis, id inſcientibus vobis
additum fuiſſe. Amplius ex 7 ſynodi actis apparet,
particulam ipſam tunc probatam, ſuſceptamque fuiſ-
ſe. Conſtat namque Synodum ipſam nullam de Ni-
cæno Conſtantinopolitanoque ſymbolo mentionem
feciſſe, quemadmodum fecerant priores: propterea
quia cunctis jam fidelibus notum fuerat, utrumque
ſimul pro unico ſuſcipiendum, ac nullam de ſymbolo
controverſiam eſſe. Præterea ex Tharaſii Conſtanti-
nopolitani præſulis literis, in tertia ejuſdem ſynodi
7. Synod. ſeſſione ſcriptis, apparet, ſanctum Spiritum ex Pa-
tre, et Filium procedere, quod idem eſſe probabi-
mus *ex Filioque*. Siquidem igitur ſoli Tharaſio id
egiſſe licuerat, cur non Romano Pontifici ac tot Oc-
cidentalium Patrum Concilio licebit? Præterea ve-
tuſtiſſimum ſeptimæ ſynodi librum habemus, in quo
plane ſanctum Spiritum *ex Filioque* procedere ſcrip-
tum eſt, ut multis etiam aliis annalibus conſtat, ar-
gumentiſque plurimis ipſi demonſtrare poſſemus.
Sed quoniam ſeſſione proxima octavi Concilii me-
minuiſtis, ideo quædam vobis ad eas prius dicenda
ſunt, quæ nobis tunc objeciſtis. Photius namque
Romanæ Eccleſiæ inimicus acerrimus, nullam de
ſymboli additione faciens mentionem, in Nicolaum
et Adrianum ſummos Pontifices literis invectus eſt
plurimum. Qui cum in eos meliorem invehendi ma-
Photius. teriam habere non potuiſſet, quam ipſos prævarica-
tores legis, anathemateque notatos eſſe probare, id
tamen nequaquam feciſſet: argumento maximo eſt,
Romanam Eccleſiam à vobis immerito accuſari. Am-
plius Rom. Eccleſia, ſummuſque Pontifex ab eodem
ipſo Concilio, ſciente quonam modo ſymbolum ce-
lebrarent, & prædicarent, ſummopere laudantur ac
Photius ipſe pro Ignatio condemnatur. Hormiſda
præterea ſummus Pontifex, qui ante quintum Con-
cilium Juſtiniani Imperatoris tempore fuerat, quaſ-
dam literas ſcripſit, quas Joannes Conſtantinopoli-
tanus præſul, ac cæteri Orientales ejuſdem temporis
Præſules, æquo animo ſuſcipere, cum in eis claſſi-

A me ſcriptum fuiſſet ſanctum Spiritum ex Filioque
procedere. Cur igitur, Patres Ampliſſimi, additio-
nem ipſam disjunctionis ac diſſidii noſtri cauſam fuiſ-
ſe aſſeveratis, nolentes ea manente, nobiſcum jun-
gi? Sed neque verum, rationique conſonum eſſe vi-
detur, octavum illud Concilium antiquatum fuiſſe,
cum neque Romanus Pontifex, neque vicarius ejus 8. Synod.
in illo ultimo conventu, quod paulo ante octavum
Concilium nuncupaſtis, adfuerit. Si enim adfuiſ-
ſet, in eius annalibus proculdubio ſcriptum fuiſſet,
quandoquidem omnia Romanorum Pontificum ge-
ſta, etiam non nimis neceſſaria memoriæ diligentiſ-
ſime tradi ſolent. Præterea, ſi conventus ipſe Ioan-
nem ſummo Pontificatu privaverat, ac ſimul inter-
dixerat, ut hæc ſymboli particula non amplius cele-
B braretur, cur Romanus tum Pontifex nonidem in
ſua Eccleſia ſtatuit? Cur deinde vobis cum Photianis
anathemateque devinctis conſuetudo fuit? Cur deni-
que tot ſummis Pontificibus in hoc etiam, quemad-
modum pluribus aliis in rebus feciſtis, nequaquam
contradixiſtis? Ex quibus ſequitur, ut vel ipſe con-
ventus celebratus non fuerit, vel de re nullam prorſus
fecerit memoriam. Hæc ergo particula, *ex Filioque*,
Patres optimi, neque additio eſt, neque unquam
prohibita fuerat, ſed explanatio, et non aliena ratio-
ne dilucidatio eſt, ut pote quæ à noſtræ fidei veritate,
ac ipſius rei neceſſitate, nec non Romani Pontificis
facultate, multorum denique præſulum authorita-
te cauſam habuiſſet. Quam cum vos tolerando, ac tot
C annos tacendo, minimeque contradicendo confirmaſ-
ſe videamini, cur nunc contra eos commovemini?
Si alia ratione adducti noſtram amicitiam fugitis,
eam nobis obſecro patefacite. Namque qui ſanctum
Spiritum ex ſolo Patre procedere diceret, is plane
Sanctorum Patrum ſententiæ ac veræ fidei contradi-
ceret. Duorum enim alterum incommodum neceſſe
eſſet incurrat, ut vel in divinis perſonis non natura-
lem ordinem eſſe credas, aut Filium ſanctumque Spi-
ritum, Patris creaturas eſſe. In quem quidem erro-
rem Arrius & Eutychius ac Macedonius inciderunt. Eutychet.
Quem cum Romana Eccleſia clare vidiſſet, Occiden-
talium Patrum conſilio, ſummaque ſapientia divi-
num ſymbolum declaraverat.

Ut autem vobis pateat, ſolam hanc Petri ſedem Mat. 16.
D noſtræ fidei declarandæ facultatem habere, contra
quam portæ inferi, hoc eſt, hæreſes, nunquam
prævalebunt, quemadmodum huc uſque minime
prævalere potuerunt, hæc ſola Græca legatur au-
thoritas, quæ inſcribitur Epiſtola ſuper ſermone de
fide, tametſi plures alias Græcas authoritates ad hanc
rem pertinentes habeamus, præſertim beati Cyrilli
theſauros, in quibus Romani Pontificis facultas &
dignitas plurimum reſplendet. Sed hæc hactenus in
præſentia. Silentio autem præterire nolim, Roma-
nam Eccleſiam, cujus humeris incumbit veritatem
reddere clariorem, hanc quoque veritatem, *ex Fi-
lioque*, neceſſario ſuſcepiſſe. Quæ quidem ſi non im-
plicite vel explicite ſuſcepta fuerit, ſervari poterit
nemo. Siquidem igitur, Patres optimi, orationi
E veſtræ velitis (ut par eſt) acquieſcere, non alia re
opus fuerit, niſi ut clauſis ac poſtpoſitis libris, omnes
veritatem hanc amplectamur, ac in Dei Eccleſia
conjungamur.

Iul. Card. Quoniam, reverendi Patres, Agatho- Agathon
nis literis vehementer inniti videmini, idcirco non-
nulla proferre velim, quæ Coloſſenſis reſponſio-
nem confirment, ac ipſam clariorem reddant. Sed
prius hæ litteræ perlegantur. Si veritatem, inquit,
ſilentio prætenbo, quam verbis his *Paſce oves meas,* Joan. 21.
& tu aliquando converſus, confirma fratres tuos, Luc. 22.
juſſus ſum præſtare volentibus: quando nobis ne-
ceſſe eſt Chriſtianos ea docere, quæ ad veram fidem
pertineant: & infra, tota Catholica Chriſtianorum,
generaliaque Concilia, artus, hoc eſt, Romani Pon-
tificis doctrinam fideliter amplexata, nec non ſancti
unnes

omnes doctores ipſius Eccleſiæ lumina, ejuſdem doctrinam ſequentes, & reliqua. Cum ergo quippiam agitur de fide, neceſſe eſt Romano Pontifici ambigua declarare, eademque prædicare: ſynodis vero totique Eccleſiæ doctrinam ejus ſuſcipere: quemadmodum ex his ipſis Agathonis literis habemus, quas ſexta ſynodus ſuſcepiſſe videtur. Sed hæc hactenus. Et ſi libet ſurgamus, cumque vobis viſum fuerit, ſeſſionem aliam celebremus. Tum ſancta ſynodos juſſit, ut ad primam diem menſis Novembris ſeſſio fieret.

DIE PRIMA SABBATI MENSIS Novembris.

Seſſio octava Ferrariæ.

BESSARION.

ORationem veſtram, Patres ampliſſimi, æquo animo audivimus, cui modo nos reſpooſuros, oportet etiam vos mutua benevolentia auſculteris, ita ut dictio noſtra mutuo habeatur amore: noſterque ſenſus ſic explicetur, ut ad ſanctam Eccleſiarum unionem omnes aſpicere videamur, agentes ea, quæ oportet agere: refellentes vero, quæ ad ipſum noſtrum finem pertinere non videantur, ut non nobis ipſis magis indulgere quam univerſalis Eccleſiæ commodo velle conſulere cenſeamur. Ipſi quidem vobis promittimus non ullum verbum proferre, vel patienter auſcultare, quod inhoneſtum eſſet, vel ſimultatem inter nos aliquam poſſet parere, credentes idem vos velle, idemque ſentire. Sed dum hæc agimus, attendite, obſecro. Sermonem noſtrum Patres ampliſſimi, partes in quatuor diviſiſtis, ac nonnullas rationes pro parte qualibet attuliſtis, quibus creditis nos innixos, ejuſmodi ſententiam habuiſſe. Unde poſtea evenit, ut nobis contradicere cupientes, ea demonſtrare aggreſſi fueritis, quæ neutiquam ad rem attinere viderentur. Initio namque concluſiones quatuor oſtendere promiſiſtis. Primo, *ex Filioque*, particulam non additionem, verum declarationem, ac ſymboli dilucidationem eſſe. Secundo, Romanam Eccleſiam facultatem habere declarationes ejuſmodi faciendi. Tertio, particulam ipſam ex Eccleſiæ doctorum ſententia veram eſſe. Poſtremo, cognita hujuſmodi veritate, Chriſticolas omnes ipſam ſuſcipere, prorſuſque conſectari debere. Porro autem longa oratione de duabus primis partibus per vos habita, de aliis duabus ſeſſione præterita verba facere promiſiſtis. Rorſus ad ſecundam redeuntes partem de ea dixiſtis plurimum, quinimo veſtra tota ferе oratio in ipſa verſata fuerat, ut ſcilicet probaretis, Romanæ Eccleſiæ licere obſcura declarare, ac ejuſmodi declarationem divino ſymbolo addere, quæ cum modeſtiſſime ageretis, à nemine noſtrum interpellati fuiſtis. Ad extremum autem protuliſtis, & ſi valde conveniens eſſet, reliquas duas partes oſtendere: nobis tamen volentes facere gratum, nolle quidquam de eis proferre, pro quo quidem veſtro in nos officio vobis magnas agimus gratias, licet in eo non minus vobiſipſis quam nobis ſatisfeceritis, quod de omnibus partibus late diſſeruiſtis. Nos autem non omnem veſtram orationem forſan ad rem pertinere, brevibus amiceque vobis demonſtrare promittimus, ab extrema parte ſermonis veſtri ſumentes exordium, de qua profecto plurimam dixiſtis, tametſi paulo ante de ea nihil proferre promittebatis. Porro etiam ipſi concedimus veritatem, commune bonum atque omnibus mortalibus conducibile eſſe, ita ut qui mentis ſit compos, contra ipſam quidquam agere proferreve minime debeat, ſed modis omnibus eam inveſtigare, ac inventam ſectari, præque oculis ſemper habere. Non ergo nos laborare oporter, ut quæ omnibus non ſunt notiſſima, ea tractemus ac demonſtremus. Veritas enim ſimplex exiſtit ac non multis indiget argumentis, parte igitur ipſa poſtpoſita, ad primam ſimul & tertiam veniamus. De quibus profecto multa dixiſtis, etſi de tertia parte (ut paulo ante dictum eſt) nil velle dicere videbamini. Sed neque de ipſis nunc agere nobis opus eſſe videtur: verum cum ipſius dogmatis veritatem, de qua præcipue agimus, velimus inquirere, an ſanctus Spiritus ex filioque procedat, tunc de eiſdem duabus partibus diffuſius diſſeremus. Reliquum igitur eſt ut ad ſecundam tantummodo partem in præſentia reſpondeamus, an Romanæ Eccleſiæ liceat declarare, ac ejuſmodi declarationes in ſymbolo celebrare. Nequaquam enim poſſe fieri credimus, ſimul de omnibus his partibus diſputare, ac ſimul in omnibus convenire: verum ab una in aliam venire, ac ſic de omnibus agere, neceſſe nobis videtur. Oportet autem ab ea parte incipere, quæ prior cæteris ſecundum naturam exiſtit. Nam niſi probare poteritis, Romanam Eccleſiam addendi facultatem habere, quid obſecro vobis proderit demonſtraſſe, ſanctum Spiritum ex Filioque procedere, veram declarationem eſſe? nil prorſus, propterea quod licet id clariſſime oſtendatis, ipſi tamen vobis reſpondebimus, tametſi verum ſit, ſymbolo tamen apponi nefas eſſe: quando etiam multa alia vera ſunt quorum nullam factam ad ſymbolum fuiſſe videmus acceſſionem. Tota igitur noſtra controverſia in ſecunda parte conſiſtit: propterea de ipſa noſtram orationem præcipue habebimus, in primis leviter perſtringentes quæ fuerant à vobis prolata, ut his quæ perperam dicta fuerint, in aliud tempus dilatis, de eis tantum in præſentia diſſeramus, quæ nobis videantur ad propoſitum pertinere. Dignum autem admiratione non fuerit, ſi ad veſtram prolixam orationem longa utamur reſponſione, in hoc præſertim initio: nam in poſterum erit neceſſe brevibus agamus, interrogando mutuoque reſpondendo, quouſque ad concluſionem aliquam perveneriмus. Pro viribus tamen in præſentia quoque brevitati ſtudebimus. Sat eſſet profecto (ut paulo ante dictum eſt) de ſecunda tantum quæſtione diſſerere, de qua præcipue agitur.

4. Latinorum propoſitiones.

Verum ut noſtra oratio uberior habeatur, omiſſis ſuperfluis, de prima etiam nonnulla perſtringemus, quæ non aliena à propoſito videantur. Magno igitur vos affecti deſiderio, particulam ex Filioque demonſtrare divini ſymboli declarationem eſſe, quod quidem ſermonis veſtri primum caput fuiſſe diximus, quodam ſyllogiſmo fuiſtis uſi: de cujus ſecunda propoſitione, argumentiſque veſtris eam (ut creditis) confirmantibus, nobis in præſentia diſputandum non eſt. Rationibus vero, quas ad primam ejuſdem ſyllogiſmi propoſitionem probandam attuliſtis, quod rem ſpectare videntur, brevibus reſpondebimus. Quam quidem propoſitionem in primis quodam ſyllogiſmo confirmaſſe putatis, deinde cæterorum generalium Conciliorum exemplo, quippe quæ nonnulla obſcura ſymboli verba explanaverant ac declaraverant: poſtremo, ex quodam patris Epheſij ſermone. Ad ſyllogiſmum igitur ipſum veniamus, cui dum reſpondeo, rogo attendite. Omnis additio è rebus, dicitis, extraneis fit, declaratio vero ab intimis: ex quibus nullam declarationem, additionem eſſe infertis. Quæ quidem prima propoſitio ſimpliciter concedatur, licet eam, quo ad noſtram materiam ſpectet, inficiari vere poſſimus. Secundam vero communiter veram eſſe negamus. fieri namque poteſt, ut aliqua declaratio ab intrinſecis ac intimis fiat, omnis autem minime. Imo declaratio forſan quæque, præſertim hæc de qua agimus, quæ Theologica eſt, ad extraneum quadam ratione refertur, ac ab ipſo dependet, quod primæ majoriſque propoſitionis rationem habet, ita ut major ipſa veſtri ſyllogiſmi propoſitio ab alia contineatur, ac ab ea ſecundum locum obtineat,

Additio declaratio.

quæque potius contineri quam continere credatur. Exempli cauſa ſanctū Spirit. ex Patre procedere communiter proferre ſolemus: quæ quidem oratio, ex verbis intrinſecis res ſignificantibus conſtat: volentes autem eundem probare Spirit. ex Filioque procedere, hanc orationem extraneam ſumitis, Patris omnia Filij eſſe: ex qua deinde hanc infertis concluſionem, Spiritū ipſum *ex Filioque* procedere: quam declarationem appellare ſoletis. Cujus quidem concluſionis ſecunda propoſitio extrinſecus a ſua priori dependet: quæ (ut paulo ante protulimus) ab extraneo vim habere videtur. Non igitur verum communiter eſt, quamvis declarationem, ex verbis res intimas ſignificantibus ſemper fieri. Nam etſi nonnulla pars declarationis ab extrinſecis fit, majori tamen ex parte ab intrinſecis conſtituitur: quod ab axiomate, hoc eſt, pronunciato, vel (ut dialectici dicunt) dignitate, aut ſaltem ab aliqua extranea dictione dependet. Qui ergo ſanctū Spiritum *ex Filioque* procedere dicit, is ſymbolum forſan declarat, eidem nihilominus quidquam procul videtur apponere. Talis igitur declaratio, additio eſt. Præterea verbum, *ex Filioque* augmento vel rei auctæ diverſa ratione ſimile eſt. Nam augmentatio (ut Ariſtoteles inquit) ita fit ab extraneo, ut id ſimile eſſe oporteat. Nam ut veſtro utar exemplo, tametſi nutrimentum extraneum ſit, id tamen ſimile eſſe neceſſe eſt. Quodvis enim, quod alitur, à ſuo ſimili nutritur. Ergo cum additio duas habeat in ſeſe rationes, alteram quidem ut ab extrinſecis, alteram vero ut ex ſimilibus fiat: additio, *ex Filioque*, utramque rationem habere videtur. Intrinſeca namque ſimiliſque juxta vos eſt, quod rem eandem ſignificat. Extrinſeca vero atque diſſimilis, tum quod dictio extranea atque diſſimilis eſt: tum etiam quod extrinſecus & dignitate quadam probatur, ac ab ipſa (ut eſt ſupra dictum) dependet. Cum igitur, *ex Filioque*, additio ſit, & additiones fieri, conſtet vetitum eſſe, ſequitur particulam ipſam prohibitam eſſe: quamvis forſan declaratio ſit. Sed de ſyllogiſmo hactenus. Porro autem reliquis argumentis, quibus eandem ipſam primam propoſitionem confirmaſtis, perpetua oratione reſponderemus, niſi eiſdem ipſis ad ſecundam partem probandam uſi fueritis. Ne igitur eadem bis repetamus, ad eam nunc veniamus, ſimulque veſtras ipſas rationes ſolvamus. Quam quidem ſecundam partem, ſcilicet fas eſſe ſymbolo declarationes apponere, quatuor rationibus probaſſe videmini. Primo, cunctarum ſynodorum exemplo, quæ noſtram fidem declaraverant; quibuſdam deinde pronunciationibus à ſymbolo differentibus. Tertio, principiorum ſcientiarum exemplo, quæ quidem principia videntur in ſeſe ea omnia poteſtate includere, quæ in eiſdem tractantur ſcientiis. Poſtremo, quod quoniam una eademque dignitate ſemper Eccleſiam fulgere neceſſe eſt, idcirco eandem facultatem Eccleſiam ipſam ſemper habere oporteat. Hæc vos. Ipſi autem credimus, Patres ampliſſimi, nunquam licuiſſe, neque fore ut liceat, ut diverſum dogma intrinſecis veriſque rationibus declaretur. Quæ vero à noſtræ fidei principiis continentur, ea ſolum lucidiora reddere nobis fas eſſe. Nam majoribus noſtris non ſolum declarandi, verumetiam declarationes ſuas divino ſymbolo addendi, ſumma facultas fuiſſe creditur. Quæ deinde vetita fuerat, ne cui ſymbolo quidquam addere liceret: declarandi tamen poteſtas in Dei Eccleſia permanſerat, ſemperque manebit. Nam duo illa prima generalia Concilia, maxima dignitate facultateque prædita fuerant. Poſtea vero, quoniam nonnulli impij ſymbolum ſæpe mutando, perverſaque dogmata non ſine maxima Chriſticolarum pernicie ingerendo, ea facultate abutebantur: idcirco tertia ſynodus videns facultatem ejuſmodi perniciei potius quam commodo mortalibus eſſe foreque, ita ſymbolum

4. probationes Latinorum excutiuntur.

Facultas explicandi ſymbolum in Eccleſia.

obſignavit, ut nemo ei quidquam addere poſſet, quod ex eo nullum prorſus incommodum Chriſtianis accideret. Quonam, obſecro, pacto id ipſis contingere poterit, cum eadem ipſa profiteantur, quæ divi patres docuerant? Aut quis Chriſtianus, qui compos mentis fuerit, ipſorum patrum decreta imperfectionis incuſaverit? Contra ex facultate mutandi ſymboli, pernicies magna profecto conſequetur, data quandoque mutandorum verborum occaſione. An autem tertia ſynodus interdixerit, literis multis, præſertim beati Cyrilli ad Acacium Melitinenſem præſulem ſcriptis, apparet. Sancta, inquit, ſynodus Epheſi celebrata, neceſſario providit, ut alia fidei expoſitio Dei Eccleſiis neutiquam ingereretur præter eam, quam beatiſſimi Patres noſtri ſancto afflati Spiritu definierant. In quibus quidem literis multa notatu digna videntur. Sed tria tantum (ſi lubet) perpendamus. Primum, tertiam ſynodum primum inhibuiſſe, quod verbum providit, ſignificat. Deinde verbum, neceſſario. Poſtremum, aliam fidei expoſitionem fuiſſe vetitam. Præterea memoria dignum eſt, ab univerſali Eccleſia interdictum fuiſſe, quod hæc verba ſignificant, ut Dei Eccleſiis non ingereretur.

Quæ omnia, Patr. ampl. conſideremus oportet, præſertim quod ex primo ſequi videtur. Conſtat enim tertiam ſynodum primum quippiam vetuiſſe, duas vero priores jampridem interdixiſſe, ne quis contraria dogmata proderet. Ergo ſequitur, ſynodum ipſam aliud ab eo, quod jam vetitum fuerat, prohibuiſſe. Quod ipſi credimus eſſe, ne verborum mutatio vel additio ſymbolo fieret. Quod quidem decretum ab univerſali Eccleſia (ut ſupra dictum eſt) factum fuerat: quippe quæ, non quod hic vel ille profiteretur, ſed ne, quod communiter in Eccleſiis celebraretur, & in quo baptizaremur, mutaretur, curavit. Et non ſolum aliis, verumetiam ſibiipſi interdixit. Quod plane patet ex eo, quod verbum, Deiparam, divino ſymbolo noluerit addere. Nam etſi in ipſo includeretur, ac valde neceſſarium eſſet, ut eidem apponeretur, tamen poſterioribus exemplo ſe voluit eſſe, ſuum decretum re ipſa confirmando: quamvis (ut prædictum eſt) propter impij Neſtorij dogmata, magna neceſſitas urgeret, ut ſymbolo nomen illud apponeretur, cum præſertim ab eo potentia contineretur. Nam hæc, Filium eſſe conſubſtantialem Patri, ac ipſum de cœlis deſcendiſſe & incarnatum de Spiritu ſancto ex Maria Virgine fuiſſe, Deum ipſum ex ſancta Virgine natum eſſe ſignificant. Ergo nomen hoc, Dei genitrix, etſi ſymboli declaratio eſſe poterat, haud tamen additum fuerat. Sed quiſpiam forſan diceret, id ideo additum non fuiſſe, quoniam à ſymbolo clare contineretur. At alia quoque complura fuerant quæ quamvis à ſymbolo non tam clare continerentur, ea tamen poſteaquam declarata fuerant, ſynodi ſymbolo neutiquam addiderunt. Nam neque Filij Dei cum aſſumpta natura noſtra ſecundum hypoſtaſim unionem, de qua tertium generale Concilium: neque Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum duas poſt ipſam unionem naturas inconfuſas ſervaſſe, de quo quartum: neque duas voluntates operationeſque duas habuiſſe, de quo ſextum tractaverat, divino ſymbolo addidere: quamvis ea omnia divinæ ſcripturæ pluribus in locis non clare ſcripta fuerint. Neque igitur quæ non à ſymbolo manifeſte continentur, eidem addita fuiſſe videntur, neque quæ clariora eſſent, tertia ſynodus ipſi ſymbolo appoſuerat. Nulla ergo ratione quidquam licet apponere ſymbolo, quod quidem cætera poſt tertium generalia ſumma cum veneratione ſervaverunt. Si qua tamen vobis ambiguitas in ſeptimi Concilij libro videtur eſſe, eam ſuo loco diffuſius declarabimus, & ipſum Concilium cætera fuiſſe ſequutum probabimus. Quod tantum abfuit, ut ſymbolo quidquam apponeret, ut cum cætera Concilia declarationes

ſuas, cum his qui declarabant, convenienter ſolerent conſcribere, eaque ſimul cum declarationibus memoriæ tradere, ipſi ſoli convenientius viſum fuerit, intacta primitiva ſcriptura, ſuas ejuſmodi declarationes literis ſeparatim mandare. Licet nonnulli doctores, præſertim hi, quibus ante tertium Concilium declarandi facultas fuerat, quadam adducti neceſſitate diverſa ratione ſuis declarationibus uſi fuerint, cum præſertim nondum fuerit interdictum. Hoc autem Pauli dictum, *Si quis vobis aliud præterquam quod tradidi vobis, evangelizatum fuerit, anathema ſit*, neque contra majores noſtros, neque prorſus in nos facere videtur, quandoquidem Paulus aliam fidem tradi vetuerat, majores vero noſtri fidem diverſam nequaquam docuerant. Qui quidem Pauli ſermo in omnes, qui declarandi facultatem habent, vel in poſterum habere crediderint, verus eſt. Propoſitum autem noſtrum partim ſimile, partim diſſimile videtur eſſe, pro ea interdicendi neceſſitate, quam tum fuiſſe probavimus. Quod autem dicitis, B. Gregorium ſanctorum primi generalis Concilij Patrum fidei, nil voluiſſe vel potuiſſe proferre, nonnil tamen de ſancto Spiritu declaraſſe, quod dictum obſcure fuiſſe videretur, vobis reſpondemus, eum non aliam fidem expoſuiſſe, quam. vis declarandi facultatem haberet, quod in ea ſynodo eſſet, quum conſtat ante prohibitionem fuiſſe. His igitur authoritatibus, quæ ante tertiam ſynodum proditæ fuerant, nequaquam poteſtis inniti. Si qua vero ſynodus poſt ipſam, ſymbolo dictionem vel ſyllabam aliquam addiderit, id obſecro nobis oſtendite. Quod ſi profecto nobis probabitis, abſque ulla controverſia in veſtram ſententiam ibimus. Sed id certe nunquam probare poteritis. Cuncta enim ipſarum ſynodorum acta meridiana luce ſunt clariora, poſteriorumque patrum ſententiæ actis ipſis quam maxime conſonæ videntur: quippe qui quamvis abſtruſa quam plurimum dicta neceſſario declaraverint, nil tamen prorſus divino ſymbolo appoſuerant, ſed rectam rationem invenerant, qua quæ opus eſſent, bene conficerent, ſimulque majorum ſuorum religionem intacto ſacro ſymbolo, ſed verba tantum ejus ambigua exponentes, ſumma cum veneratione ſervarent. Ex quo quidem nullum unquam Chriſtianis incommodum accidere poterit, quod ipſi valde timere videmini. Uno igitur ut eadem ratione majores noſtri fidem dilucidantes, magno Chriſtianis commodo fuerunt, & ſymbolum non tangentes, majorum ſuorum terminos minime tranſgreſſi videntur eſſe. Quod autem idem magnus in Theologia Gregorius literis mandavit, nullam ſyllabarum dictionumve rationem habere: id plane nihil ad propoſitum pertinet. Ipſe enim de dictionibus illis loquutus eſt, quæ rem unam ſignificent, quæque de uno eodemque ſubjecto prædicentur, quemadmodum ſunt hypoſtaſes, perſonæ, proprietates, de quibus is loquebatur, quæ quidem rem unam ita ſignificant, ut bis duo, ſunt quatuor: necnon ut veſtis, pallium & indumentum, quod à noſtro propoſito alienum eſſe videtur. Alia eſt enim Patris perſona, alia vero Filij, ita ut Spiritum ex Patre procedere, aut ex Patre Filioque, diverſa prorſus ſignificent: ut ſuo loco diffuſius diſputabimus, cum interrogando mutuoque reſpondendo, brevibus agemus.

Vii argumenti Græcorū.

Nunc ad illud argumentum veſtrum veniemus, quod ex ſymbolo diverſis Chriſtianorum linguis, idem tamen ſignificantibus prolato ſumitis: aſſerentes, nobis de dictionibus illis curæ non eſſe debere, quæ rem unam ſignificent. De quo quidem argumento, etſi paulo ante, cum de prima parte ageremus, mentionem aliquam fecimus, nunc tamen plenius dicimus illud, ſanctum Spiritum ex Patre Filioque procedere, non ſolum dictiones diverſas eſſe, verumetiam res diverſas ſignificare. Nam unaquæque oratio unum habet ſignificatum, Spiritum autem ex Patre procedere, oratio una eſt: ex Patre vero Filioque duæ, quæ licet una tantum dicatur conjunctione, duas tamen orationes negative contrarias continet: alteram quidem veſtra noſtraque ſententia falſam, alteram vero (ut noſtra fert opinio) veram. Vocibus ergo diverſis eandem vel diverſas res ſignificare, non eſt idem. Si namque nos Græco, vos autem Latino ſermone protulerimus, bona dies, ob id profecto nequaquam diſſentiremus, rem enim unam ſignificaremus, proptereaque conjuncti eſſemus, quemadmodum ante additionem hujuſmodi fuimus. Nunc vero non ſolum à vobis Rom. differamus neceſſe eſt, verumetiam ob ipſis noſtris hominibus longe diſſentiremus, ſi tale peccatum committerent. Sed ponamus orationem ipſam rem unam ſignificare, haud tamen propterea non interdicto tenemini, quo quidem omnis additio vetita eſt. Præterea cujuſvis ſcientiæ, dicitis, principia, ea omnia continent quæ in ipſis ſcientiis tractantur. Et quoniam fides noſtra ſcientia Theologica eſt, ejus idcirco principiis dogma veſtrum verum eſſe probare poteſtis: Quod quidem nobis ſi probaveritis, gratias vobis agemus, ipſum tamen propterea fidei noſtræ principiis forſan nequaquam addiderim, cum inconveniens ſit quidquam principiis addere: noſtris præſertim, propter tertij Concilij interdictum. Principium enim, & ea, quæ poſt principium ſunt, in multis, imo forſan in omnibus, inter ſe differunt? quandoquidem illud commune eſt, hæc vero particularia: necnon ex illo ſolent fieri demonſtrationes, hæc autem demonſtrantur: Illud denique primum ſyllogiſmi propoſitio eſt, hæc vero concluſiones. Quonam igitur pacto commune fiet particulare? vel demonſtrationis principium, concluſio demonſtratumque fiet? Neceſſe eſt igitur poſteriora à principiis ſuis contineantur, non autem ipſis addantur, præſertim ſi quid interdictum, ut in re, de qua agimus, interceſſerit: tunc enim nulla prorſus fieri poſſet additio. Unde evenit, ut tametſi complura vera ſint in Theologia, ejus tamen principiis nequaquam addita fuerint. Cuncta namque divina dogmata ex ſacræ ſcripturæ fonte hauriuntur, quæ fidei noſtræ principium ac magnum fundamentum exiſtit: cui quidem nil huc uſque prorſus eſt additum, neque unquam à nobis dum liberi erimus, neque ab aliis Chriſtianis, ut credimus, addetur. Siquidem igitur divinum ſymbolum in Dei Eccleſia principium eſſe cenſemus, nil ei prorſus addendum eſt. Ipſam autem Eccleſiam, unam eandemque ſemper eſſe, ac una eademque facultate præditam eſſe debere, concedimus: ita tamen, ut ſanctorum Patrum decreta ſervet, ipſaque pro divinis vocibus reputet. Synodi namque diverſæ rationibus diverſis adductæ variis temporibus celebratæ fuere: quæ quidem ad unum eundemque finem, hoc eſt, ad hominum ſalutem tendentes, diverſas res pro temporum conditione tractarunt ac de diſſimilibus rebus leges diſſimiles promulgarunt. Leges igitur ipſas poſteriores ſynodi ſervare, quæque ab illis neceſſario definita fuerant, nequaquam præterire debent. Sic enim magis unam ac eandem facultatem Eccleſia ſemper habebit: ſin minus, ipſa ſeipſam deſtrueret, ſponteque ſua corrueret. Quod quidem igitur à majoribus noſtris prohibitum fuerit, id poſteriores cavere debent. Contra, quia illi non interdixerant ne cui liceret expoſitiones ſuas extra primitivam ſcripturam reponere, idcirco ſacram ſcripturam ita nos exponere poſſumus, quemadmodum ipſam Agathon, Cyrillus, Sophronius, multique alij explanaverant: quippe qui quæ ſibi clariora reddere licebat, privatim ea commentariis explicaverant. Porro autem nobis curandum non eſt quid quiſque eorum dixerit, aut ſcripſerit, cum præſertim ipſorum ſenſus perfectos fuiſſe credamus. Cuivis ergo communia dogmata ſervanti, licet ſuam, ut ſentit, fidem exponere: de communi autem dogmate, divinove ſymbolo ferre legem, fas eſſe nemini credimus. Qua quidem ratione beatus Agathon multique præſules, ac alij minore dignitate præditi Doctores, populum fidem docuerant, quod

Synodorum finis.

minime nobis videtur obſtare. Sed hæc hactenus. Quemadmodum autem vos, patres ampliſſimi, de eiſdem rebus bis diſſeruiſtis, & ſi de ipſis ab initio luculentam orationem habueritis: ita nos etiam de quibus multa modo fecimus verba, ea paucis repetere volumus, tum quod in ſuperiore ſermone noſtro potentia concluduntur, tum etiam quod tempus anguſtum eſt. Tota veſtra oratio, Patres ampliſſimi, in decem vel plures partes diſtribui poteſt: quas ipſi repetentes, ac ea prætereuntes ſilentio, quæ ad propoſitum nequaquam ſpectare videntur, tantum decem ipſis partibus quam breviſſime reſpondebimus. Initio admirati fuiſtis, quod ſymbolum Nicænum recitaverimus. Ipſi vero vobis iterum reſpondemus, idcirco recitatum è nobis fuiſſe, ut vobis oſtenderemus, pro duarum illarum primarum ſynodorum amplitudine in tertia ſynodo in primis citatum, ac ipſarum duarum ſynodorum ſymbola pro uno tantum ſuſcepta fuiſſe, ipſamque tertiam ſynodum ſimul interdixiſſe, ne cui liceret in poſterum ei quidquam apponere.

Iul. Card. Creditiſne, primæ ſecundæque ſynodi Symbolum in tertia recitata fuiſſe?

Mar. Secundum ſymbolum lectum fuiſſe non diximus, ſed ipſum à primo potentia contineri, ut fortiſſimis argumentis ſupra probavimus.

Beſſ. Deinde prohibitionem ad fidem tantum, non autem ad dictiones vel ſyllabas referri debere dixiſtis: ad quod quidem, omnium ſynodorum decretis ac definitionibus innitentes, oratione longa reſpondere poſſemus, in quibus plane decretis, de ſymbolo ac interdicto particularis mentio fit. Verum res ipſa nobis ipſarum ſynodorum ſenſum clariſſime patefacit, quippe quæ, quamvis ſæpiſſime aliqua cogerentur neceſſitate, nil tamen prorſus divino ſymbolo voluerant addere. Sed hactenus de ſecunda parte. Nam in tertia de ſcientiarum principiis mentionem feciſtis, quibus etiam ipſi reſpondemus, id duplici ratione verum non eſſe, quod ex ipſis principiis oſtendere volebatis. Altera quidem, quod omnibus principiis à natura conceſſum eſt, ut quatenus alicujus ſcientiæ principia ſunt, in eadem fieri concluſiones non poſſint. Altera vero, quod uſu evenit, ut ipſis Theologiæ principiis, in quibus verſantur, nullus poſt tertiam ſynodum Doctor quidquam addiderit: quamvis ea, quæ declaraverant, ab eiſdem continerentur principiis.

Andr. Bene eſſet, Patres ampliſſimi, ut noſtras orationes ſcriptas haberetis. Sic enim ſervato earum ordine, melius ipſis reſponderetis.

Beſſ. Nos ordinem veſtrarum orationum ſervare putamus, ea tamen diſponendarum orationis partium facultate, qua vos in diſſerendo uſi fuiſtis.

Andr. Id ſane fieri poteſt; at tertium vel quartum nominare locum, longe aliter quam à nobis prolatum fuerat, non licet.

Beſſ. Nullum equidem orationis veſtræ locum privatim citavi, ſed tertio vel quarto ſimpliciter protuli.

Andr. Sic eſto.

Beſſ. Unde ergo digreſſi fuimus, redeamus. Concluſiones non paucas à ſanctis patribus ex fidei noſtræ principiis demonſtratas fuiſſe, dicebamus: quas hi principiis ipſis, aut ſacræ Scripturæ noluerant addere. Nam illud, conſubſtantialem Patri, ac in Spiritum ſanctum Dominum & vivificantem, multaque alia quæ quamvis parvæ ſint dictiones, atque à ſacra Scriptura contentæ, principiis tamen nequaquam appoſitæ fuerant. Aut igitur hæc etiam ſcripturæ ſacræ ſunt apponenda, aut Symbolo prorſus addendum. Quod quidem ipſorum ſanctorum Patrum ſententia, eadem præditum eſt authoritate, qua ſacra fulget ſcriptura.

Symbolum & ſcriptura

Omnium autem ſynodorum acta poſt tertiam, ad ipſam tertiam, ut rectam normam, referri debere, non imus inficias: non ita tamen, quemadmodum dicitis, ut ipſius acta cæterarum ſint expoſitiones. Namque quo pacto fieri poſſet, ut poſteriora prioribus explanentur, cum ejus oppoſitum ſit verum? Siquidem igitur poſteriores Doctores, præſertim beatus Cyrillus, qui Romani Pontificis Vicarius tertiæ ſynodo præfuit, necnon poſt ipſum beatus Agathon, ejus Synodi acta poſteritati clariora reddiderant: ſequitur, ut ij, eorumdem actorum expoſitores merito appellandi ſint. Quid enim ipſorum litteris clarius? Scitu præterea dignum eſt, ut non ſolum poſteriorum Doctorum verba, ad ejuſdem tertiæ ſynodi dicta, verumetiam eorundem ſenſum ad ipſius intelligentiam referri oporteat, ita ut qua mente ipſa ſynodus interdixerat, eadem etiam cætera prohibuiſſe putentur. Mens autem ipſi fuerat, ſyllabarum etiam acceſſionem vetare, ut is beatus Cyrillus ſuis litteris declaravit. Neceſſario (inquit) ſynodus interdum hoc fecerat, ergo cæteras etiam ſynodos ad eundem finem aſpicientes interdixiſſe credendum, ut re ipſa demonſtraſſe videntur: quippe quæ quidquam addere ſymbolo noluiſſent, ac ſimul interdixiſſent, ne cui liceret, cum non ſine magna Chriſtianorum pernicie fieri poſſet, alia componere ſymbola. Quod autem creditis, hoc Sancti Cyrilli dictum, non tolerabimus ut ab aliquo fides mutetur, & reliqua, nequaquam ſignificare, ne cui liceret ſymbolo quidquam apponere, ſeſſione ſequenti vobis reſpondebimus, in qua etiam perorabimus: ad illud enim noſtra feſtinat oratio, ut brevibus interrogationibus ac reſponſionibus agere incipiamus. Mihi autem eſt ut convenimus, cum uno ex his ampliſſimis patribus diſſecendum. Sed hæc hactenus. Ad ſequentem vero ſeſſionem, favente Deo, accingamur. Tum ſancta ſynodus juſſit, ut ad diem ſequentis martis ſeſſio protogaretur quo decreto, ſeſſio dimiſſa fuit.

DIE MARTIS IV. NOVEMBRIS.

Seſſio nona Ferrariæ.

MAjori ex parte, præſtantiſſimi Patres, orationi veſtræ pro viribus reſpondiſſe credimus. Ob temporis autem brevitatem, nonnulla penitus prætermiſimus, nonnulla vero paucis tetigimus, quibus nunc brevi reſpondere intendimus. Quæ quidem ſunt hæc, ſi bene memoria tenemus. Primum, fidem mutare, ut beatus Cyrillus inquit, aliud quoddam ſignificare, quam quippiam declarare. Alterum, interdictum poſt decreta factum fuiſſe. Tertium, beatum Agathonem eas dictiones prohibuiſſe, quæ res à fide diverſas ſignificarent. Quartum, eundem ipſum divinum hominem, dum ſuam fidem exponeret, ſymbolo quædam addidiſſe, quædam vero ab eodem abſtuliſſe. Quintum, minime fuiſſe neceſſarium, ut verbum, Deipara, ipſi ſymbolo adderetur. Poſtremo, ſanctam Romanam Eccleſiam ſanctorum vocibus motam, magnaque neceſſitate coactam, additionem ejuſmodi ſuo jure feciſſe. Ad quæ quidem (quemadmodum diximus) paucis reſpondebimus, ne tempus fruſtra conteramus: quemadmodum ſeſſionibus ſuperioribus nobis accidit, cum præſertim longas orationes habere, neque conveniens ſit, neque (ut mihi videtur) ad propoſitum pertinens. Hoc enim pacto nunquam ad concluſionem poterimus pervenire: brevibus igitur (ut lubet) agamus. Partem primam, Patres ampliſſimi, falſam eſſe cenſemus. Is enim Cyrillus inquit, nequaquam tolerabimus & reliqua: quod deinde re ipſa declaraſſe videtur, quippe qui nil prorſus apponens ſymbolo, ejuſdem verba non pauca explanaverit. De interdictis poſt definitiones editis, quæ quidem pars altera fuerat, is ipſe Cyrillus inquit: Neque quidquam definitionibus licet addere, ſi ſint declarationes, quod ad declarationem nulla fieri debet acceſſio. Id igitur nobis non obſtat, namque tertia ſynodi Patres oratione perpetua de ſingulis ſymboli partibus mentionem fecere. Sed hæc & alia ad propoſitum pertinentia, ſuo loco forſan diffuſius per-

ſcrutabimur. Nunc ad tertiam partem veniamus, in A qua B. Agathonis fuiſſe ſententiam dicebatis, ut fides verbis, nedum intelligentia ſervari deberet, cum ipſi firmiter teneamus, quodvis genus additionis ab ipſo fuiſſe vetitum, ut ex verbis ejus percipitur. Summo ſtudio, inquit, incumbentes ut nil prorſus eorum, hoc eſt, decretorum, minuatur aut mutetur, aut quidquam ipſis addatur, verum omnia in verbis atque intelligentia eadem permaneant. Siquidem igitur ſanctus is judicaverat, à verborum additione, ſenſuſque majorum noſtrorum mutatione cavendum eſſe, patet quod nos ſentimus, id ejus ſententiæ magis convenire. Et ſi (quemadmodum ſupra diximus) nihil ad propoſitum attinet, ſi in exponenda ſua religione ſymbolo quidquam addiderit, vel ab eodem ademerit: propriam enim expoſitionem cujuſcunque nunquam Ec- B cleſia vetuit, neque vetabit, nam quiſque videlicet doctor, quid ſentiat de fide proferre, literiſve mandare valet: communem vero doctrinam tradi, vel jam traditæ ſyllabam aliquam à quoquam mutari poſſe, prohibuit: propterea que ſanctus ipſe doctor verbo, mutatur, uſus fuerat, cuivis igitur communia dogmata colenti, ſua licet, ut novit, exponere. Sed de tertia ſimul & quarta parte hactenus. Porro autem cur quintam protuleritis partem, ipſi non videmus. Si namque verbum, Deipara, neceſſarium non fuiſſet, nullam prorſus de eo mentionem fieri, ac in actis ſynodi ſcribi oportuiſſet: ſin autem conveniens (ut creditur) ac dignum fuerat declaratione cum ſymbolo non fuerit additum, patet argumentum noſtrum verum eſſe. An autem Rom. Eccleſia ſanctorum vocibus mota fuerit, necne, in poſterum Deo favente C conſiderabimus. An vero urgente neceſſitate ſymbolo potuerit addere? credimus, ipſam quavis neceſſitate cogente id minime facere debuiſſe. Non enim neceſſitas vos excuſat, cum in decretis ipſis ſcriptum non ſit, urgente neceſſitate id fieri poſſe. Sed de hujuſmodi neceſſitate ſuo loco forſan agemus. De poteſtate vero Romanæ Eccleſiæ plurimum diceremus, niſi aliud ageremus. Non enim inſcii ſumus quæ ſit ipſius facultas ac prærogativa. Sciatis tamen, velimus, addendi ſymbolo facultatem non ſolum Rom. verumetiam univerſali Eccleſiæ, generalique ſynodo interdictam fuiſſe. Si quidem igitur Rom. Eccleſ. quavis facultate prædita ſit, univerſali tamen Eccleſia, quam generalis ſynodus præ ſe fert, inferior eſt: ſi ejuſcemodi facultatem ab univerſali Eccleſia tolli- D mus, multo magis ipſam à Rom. Eccleſia tollendam putamus: tollimus inquam, non noſtra authoritate, verum majorum noſtrorum decretis. Sed hæc hactenus. Quæ quidem non idcirco protulimus, quod nobis omnia viderentur ad propoſitum attinere, verum ut veſtræ orationi omni ex parte reſponderemus. Si lubet ergo, ad rem ipſam paucis veniamus, quidque majores noſtri hac in re ſenſerint, exacte conſideremus. Nos enim credimus, in univerſum ipſos interdixiſſe, ita ut ne ſyllabam quidem unam ſymbolo liceat addere, ut ex eorundem actis (quemadmodum ſæpiſſime dictum eſt) clariſſime conſtat. Ut igitur brevibus agamus, ex vobis quærimus, an ſanctorum Patrum interdictum ad ſymbolum, vel ad aliud referatur. Hæc Beſſarion vir præſtantiſſimus.

Iſta conſonant Baſileen. Concilio Papam ſc. non eſſe ſupra Concilium.

Andr. Andreas autem Coloſſenſis præſul volens reſpondere, longum de Spiritus ſancti proceſſione ſermonem habuit. Cui, cum ad propoſitum Græcis ſpectare non videretur, aures præbere, nedum ipſum literis mandare noluerant, quemadmodum de multis aliis ſupervacaneis verbis facere ſolebant. Sancta vero ſynodus juſſit, ut ſeſſio ſolveretur, & ad diem proximi ſabbati conveniret.

DIE SABBATI VIII. NOVEMBRIS.

Decima ſeſſio Ferrariæ.

Joannes Provincialis Lombardiæ Ord. Prædicatorum.

Beatiſſimi Patris juſſu, Patr. amp. veſtris orationibus reſpondebimus ab his tribus exordientes, quæ in procemii ſpeciem protuliſtis.

Non eſt nobis (dicitis) diſputandum, ut videamur viciſſe, verum ut veritatem inveniamus, ac ipſam in lucem proferamus. Quam quidem veſtram opinionem probamus atque ſuſcipimus, ac ut veritatem ipſam aſſequamur vehementer incumbimus, Beati Hieronymi ſententiæ innitentes: Nunquam errat, B inquit, qui ſequitur veritatem, præſertim fidei noſtræ, quæ mortales locorum diſtantia & lingua moribuſque plurimum inter ſe differentes, componit & congregat, ut ſimul conveniant: ut magnus etiam Dionyſius in de divinis nominibus libro teſtatur: Hæc ratio, inquit, eſt ſimplex, & exiſtens exiſtentis veritas, circa quam, ſicut mundam & non erroneam totorum cognitionem, divina fides eſt, quæ eſt manens credentium collocatio, quæ iſtos collocat in veritate, & reliqua.

Siquidem igitur eo deſiderio ſumus affecti, ut ſanctam Dei Eccleſiam conjungamus, in hoc vehementer debemus incumbere. Quod quidem ut aſſequamur, maxima cura & diligentia ſummoque ſtudio nobis opus eſſe videtur. Nobis deinde convenire dixiſtis, ut quantum ſubjecta materia patitur, humanita- C tem ſervemus, ut omni ex parte mutua benevolentia videamur eſſe affecti. Qua de re magna equidem afficior lætitia, quod una cum Propheta dicere poſſum: *Dediſti lætitiam in corde meo.* Nam (ut beatus Paulus inquit) *ſervum Domini non oportet litigare*, ſed manſuetum eſſe ad omnes, docilem, & reliqua. Poſtremo, id, quod valde videre cupio, nunciaſtis, ut interrogationes reſponſioneſque noſtræ breves habeantur: quod quidem non alienum a ratione videtur eſſe, quod ſermo brevis facilius intelligitur, memoriæque mandatur. Non tamen propterea brevitati ſtudendum eſt ita, ut noſtra oratio ſit obſcura. Rogo igitur vos Patres ampliſſimi, ne duo à me repugnantia ſimul contendatis, ut brevi oratione, id quod fieri bene non poteſt, ad veſtram prolixam reſpondeam. Por- D ro autem vobis promitto, ſervato veſtri ſermonis ordine, ad quamlibet ejus partem quam potero, breviſſime reſpondere, partim concedendo, partim autem denegando, noſtræ tamen ejuſmodi denegationis congruas rationes reddendo: partim etiam declarando, quædam vero leviter tangendo, ita ut ad omnes orationis veſtræ partes per capita reſpondendo, vobis ſatisfacere ſperem. Ad rem igitur ipſam, Jeſu Chriſto Domino noſtro favente, veniamus. Initio, præſtantiſſimi Patres, verum protuliſtis, veſtras nobis aures benigne ſemper præſtitiſſe, non igitur ad hoc reſpondebimus. Deinde particulam, *ex Filioque*, additionem extraneam eſſe, proptereaque non ſine ratione prohibitam. Præterea quãvis hujuſmodi dogma verum eſſet, id tamen divino ſymbolo neutiquã addi debuiſſet: E cum etiam multæ aliæ ſymboli declarationes factæ fuerint, quarum nulla videtur eidem appoſita, propterea quia id fieri non liceret. Amplius, nonnullis rationibus probaſſe putatis, omne genus additionis fuiſſe vetitum: ex quo etiam ſequebatur, particulam ipſam fuiſſe prohibitam. Quæ cum ageretis, Coloſſenſis ſyllogiſmum ſubtiliter repetentes, his quæ vobis ad propoſitum viderentur ſpectare, reſpondiſtis, de reliquis vero ſuo loco differere promiſiſtis. Quiquidem ſyllogiſmus talis fuerat: Omnis additio ex rebus extraneis fit, declaratio vero tali modo non fit, ergo declaratio non eſt additio. Cujus profecto ſyllogiſmi veritatem, quoniam graviſſimus ſubtiliſſimuſque Theo-

Pſalm 4.

2. Tim. 2.

logus Colliſenſis præſul optime demonſtravit, idcirco eo poſtpoſito, ad explicandum id veniamus, de quo ſupra diximus vos vehementer ambigere, an videlicet illud, *ex filioque*, ſit additio vetita.

Quam quidem particulam, ſanctorum authoritatibus innitentes, ac fortiſſimis argumentis adducti, cenſemus additionem non eſſe, nec ulla ratione prohibitam: quod autem ſimpliciter non ſit additio patet, cum ex novo teſtamento, quod à veteri poteſtate continebatur: tum etiam ex noſtræ fidei articulorum declaratione, quæ varijs temporibus facta fuerat, de quo quidem in novo teſtamento beatus Auguſtinus in Fauſtum inquit: Chriſtus non venit ſolvere legem, ſed adimplere: non ita, ut quæ legi deerant, ipſa eidem adderentur, verum ut fierent, quæ ſcripta erant, quemadmodum ipſius Chriſti verba teſtan-
Matth. 5 tur. Quippe qui non dixit, *Iota unum aut unus apex non præteribit à lege*, donec addantur quæ deerant: ſed *donec omnia fiant*. Item in libro de catechizandis rudibus inquit: In teſtamento veteri eſt occultatio novi, in teſtamento novo eſt manifeſtatio veteris. In quæſtionibus autem veteris ac novi teſtamenti,
Ibidem. ſenſus enim legis ad ſalutem (inquit) hominis per-
Ezech. 1. tinet, iuxta illud: *Oculum pro oculo*, & infra. *Ego autem dico vobis, non reſiſtere malo*. Vnde Ezechiel ait, *quaſi ſit rota in medio rotæ*. Quod dictum a Gregorio ſic exponitur: Vetus teſtamentum in novo: qui etiam alio loco, quod lex (inquit) jubet, & prophetæ ſervant & Evangelium, id etiam Apoſtoli in
Matth. 5 univerſo prædicant mundo. Præterea ex hujus dicti expoſitione. *Non veni ſolvere legem*, apparet Evangelium legis veteris eſſe declarationem. Sequitur ergo, declarationem non eſſe ſimpliciter ac proprie ſecundum ſenſum additionem. Si enim apud Auguſtinum tot novi teſtamenti myſteria, idcirco ſecundum intelligentiam additiones non appellantur, quod à veteri lege continerentur: nil mirum, ſi qua etiam ipſorum myſteriorum declaratio ac illuſtratio non ſit ſimpliciter, & quoad eorundem ſignificata, vere additio, ſed potius implicatæ rei explicatio. Quod etiam patet (ut paulo ante dictum eſt) ex multa fidei articulorum declaratione. Propterea idem ipſe beatus Auguſtinus inquit: Tempora prætereunt, non autem fides. Eadem enim præteritorum, poſteriorumque patrum fides exiſtit. Nam &
Matth. 21. præteriti patres, ac ipſorum poſteriores dicebant: *Benedictus qui venit in nomine Domini*. facta tamen fuit articulorum multiplicatio, necnon implicatorum verborum explicatio, ac infinita decreta. Unde apparet, Patres ampliſſimi, pro noſtra fide & ſalute poſt Abrahæ tempora majorem ambiguorum decla-
Geneſ. 22 rationem factam fuiſſe, quam ipſius temporibus,
Eſaie. 7. cui quidem fuerat ab Angelo nunciatum: *Benedicentur in ſemine tuo omnes gentes*. Eſaias præterea hanc protulit declarationem: *Ecce Virgo concipiet*, ſed Angelus multo quidem majorem, qui Virgini Con-
Luc. 1. ceptionis ſuæ modum quærenti, reſpondit: *Spiritus Sanctus ſuperveniet in te*. Eadem igitur ratione articulus de ſancto Spiritu diverſis temporibus fuerat illuſtratus. Apoſtoli namque ſic ipſum celebrarunt, Credo in Spiritum ſanctum. Concilia vero generalia, qui ex Patre procedit, addiderant: non tamen propterea novus articulus poſteritati proditus credebatur fuiſſe, verum is, qui jam fuerat, magis declaratus dilucidatuſque redditus putabatur. Pari ratione, qui particulam, *ex filioque*, addiderant, non novum articulum celebraſſe, ſed eundem ipſum clariorem reddi-
Additionis genus triplex. diſſe putarunt. Quod quidem additionis genus cenſemus non eſſe vetitum. Apud namque Bonaventuram in Theologia clariſſimum, triplex genus additionis litteris traditum eſt. Unum, cum id quod additur, ei, cui apponitur, oppoſitum eſt. Alterum, quod non oppoſitum, ſed tantum diverſum ab illo cui apponitur, fuerit. Tertium, cum utrumque congruum ſit. Quorum quidem primum genus hæreticum, ac prorſus alienum exiſtit à fide, ut ſi quis Deum Patrem protulerit genitum, Filium vero ingenitum, ſanctum autem Spiritum à nullo procedentem. Altero vero genere inepti homines uti ſolent. Nam ſummæ ineptitudinis eſt, inſolita verba & a ſacris litteris aliena proferre, ut ſi quiſpiam Deum patrem appellaverit Geometram, Filium Aſtronomum, ſanctum autem Spiritum arithmeticum, quæ licet à veritate non diſcrepent, quandoquidem quævis divina perſona cuncta cognoſcit ac poteſt, tamen quoniam ejuſmodi ſermo, neque in ſacris litteris, neque in ſanctorum ſcripturis legitur, ideo ineptis hominibus adſcribi ſolet. Tertium autem genus, quo Deum patrem omnipotentem æternũ, Filium vero conſubſtantialem, ſanctum autem Spiritum, ſpiratum procedentemque dicimus eſſe, pium & Catholicum eſt, noſtræque Religionis doctrinam declarans: idcirco duo illa additionum genera, pœna graviſſima prohibentur, juxta illud Apocalypſis: *Si quis appoſuerit ad hæc, apponet illi Dominus plagas ſcriptas in libro iſto*. Apoc. 22.
Genus vero tertium tantũ abeſt ab interdicto, ut qui eo utuntur, à Servatore noſtro præmijs afficiantur ampliſſimis, ut Sẽtentiarum magiſter in proœmio ſuo teſtatur. Siquidem igitur additio, de qua agimus, non ex oppoſitis diverſiſve conſtat, ſequitur ipſam non eſſe vetitam, cum præſertim illa, *ex filioque*, particula valde conveniens ac congrua ſit. Apoſtoli namque ſancti cum ſanctum Spiritum celebrarent, non ipſum ex patre procedere proferebant: quod cum ab ipſo Apoſtolorum ſymbolo poteſtate contineretur, eique quam maxime conveniret, ſancti poſteriores patres ad avertendos impios hæreticorum errores, id ipſi ſymbolo appoſuerunt, ac ipſum Spiritum ex patre procedere declaraverunt. Quod cum adhuc modo quodam ambiguum eſſe videretur, idcirco, *ex filioque*, particulam alij poſteriores patres addidere, ipſumq; ſymbolum clariſſimum reddidere, proferentes, ſanctum Spiritum ex Patre filioque procedere. Sed dum in hac materia plurimum inſiſto, demonſtrans particulam ipſam conſonam veramque ſymboli declarationem eſſe, vobis forſan videor extra propoſitum agere. Cum igitur vobis libuerit, prolixius ac ſubtilius hanc quæſtionem tractabimus: ita volentes veritatem agnoſcere palam fiet, declarationem ejuſmodi nequaquam fuiſſe prohibitam.

Nunc autem ad illam veniamus partem, quæ caput quæſtionis noſtræ videtur eſſe, & de qua vehementer ambigitis, anne ſyllabam quidem ſymbolo liceat addere. Nam quatuor illa repetere nolumus, quæ vos breviſſime protuliſtis, quandoquidem nobis videtur magis operæpretium eſſe, ipſam controverſiæ noſtræ radicem indiſcutere, pro qua quatuor ipſa dixiſtis. Nam primo interdicti cauſam declaraſtis. Deinde uno uſi fuiſtis argumento. Tertio quandam beati Cyrilli ſententiam uſurpaſtis. Poſtremo, à convenientibus innixi locis, rationem hanc protuliſtis, valde conveniens ac dignum memoria fuiſſe, facultatem ipſam addendi ſymbolo, ut pote non modo Chriſtianis inutilem, verum etiam pernicioſam, ab Eccleſia prorſus abſtuliſſe. Nam majores noſtri naſcentis fidei noſtræ temporibus ſummam (ut dicitis) facultatem habebant, ut quæ à ſacra ſcriptura obſcure continerentur, ea declararent, ſymbolo vel alij ſcripturæ, excepta ſolummodo ſacra, apponerent, & ipſis arbitratu ſuo uterentur: quæ deinde facultas a poſterioribus ex parte fuit diminuta, ita ut poſſent tantum ambigua declarare, dilucidioraque reddere, divino tamen ſymbolo nil addere poſſe. Quod ipſi (pace veſtra dixerimus) falſum credimus eſſe, primis illis patribus abſque generali Concilio licuiſſe cõmuni ſymbolo quicquam addere. Nam ſanctus Thom. teſtatur, nunquã ſymbolum extra ſynodũ declaratũ fuiſſe, de eo ſymbolo loquens, quod vulgo in Eccleſia celebratur. Hoc igitur pacto fundamento quatuor illa capita leviter perſtringamus, quibus veſtrũ propoſitũ probare conati fuiſtis.

Caput quæſtionis. *Symbolum.*

Primum enim dixiſtis, majores noſtros uſque ad ſecundam ſynodum addendi ſymbolo poteſtatem habuiſſe: ſed cum ipſa facultate nonnulli non ſine ſua pernicie abuti inceperint, ſymbolum transformantes, ac impia dogmata docentes & prædicantes, tertium idcirco generale Concilium videns facultatem ipſam damno magno potius, quam commodo, Chriſticolis fore, eam penitus abſtuliſſe. Nos autem ad hoc reſpondemus, falſum eſſe, cuivis ante tertium Concilium licuiſſe ſymbolo quicquam apponere, niſi ea fortaſſis licentia, quam quidam hæretici ſibi vendicaſſent, quam quidem ſolam ab ipſo Concilio, verbis his, ne cui liceret ſymbolo quippiam addere, circumſcriptam interdictamque credimus eſſe. Deinde protuliſtis, addendi facultate ablata, nullum Chriſtianis incommodum accidere poſſe, ac nullum compotem mentis, ob decretum ejuſcemodi merito dicere poſſe religionem noſtram imperfectam eſſe: contra, fieri facile poſſe, ut pro eadem facultate cuivis conceſſa, Catholica Eccleſia aliquo afficiatur incommodo. Ipſi vero (pace veſtra dixerimus) argumentum hoc claudicare cenſemus, ut ſuo loco probabimus. Immo etiã cæteris duabus poſtpoſitis partibus, ad fundamentum ipſum veniamus, quo quidem everſo, cætera facile ruent. Omiſſis ergo corticibus, medullam ipſam tangamus. Quod quidem ſperamus conſequi, ſi legiſlatoris verba non nimis curantes, mentem ejus accurate conſiderabimus. Id autem fuerat tertium generale Concilium, quod id tantum vetuiſſe putatur, quod fidem contrariam pareret, ut Bonaventura teſtatur: qui, Prima patrum, inquit, interdicti ſententia nequaquam ad alios attinet, niſi ad fidei noſtræ oppugnatores, & eos, qui ſymboli dictiones mutando, vel ei quicquam addendo, Eccleſiam ſtudent evertere. Addendi vero facultate nunquam Eccleſiæ fuerat interdictum neque interdicetur in poſterum, dummodo legitimo imperio, præſenteque principe, qui facultatem univerſalis Eccleſiæ habeat, ad evertendos hæreticorum errores, conveniat. Quis obſecro, tum vocaret in controverſiam, an Eccleſia, cogente neceſſitate, ne Chriſti fideles, circa divina myſteria in aliquam hæreſim caderent, partem aliquam ſymboli fidei congruam declarare poſſit, necne? Nemo profecto. Qua igitur ratione illud, *confiteor unum baptiſma*, ipſi ſymbolo fuerat additum, eadem etiam ratione, id eſt, pro animarum ſalute, *ex filioque* particulam, noſtri majores addiderant. Et quemadmodum illud, *& incarnatus eſt de Spiritu ſancto ex Maria Virgine*, addidere: ita etiam, ipſam Dei genitricem fuiſſe, ipſis, ſi voluiſſent, ſymbolo licebat apponere. Verum facultatem ejuſmodi non unam tantum perſonam vel particularem Eccleſiam, habere concedimus. Interdictum igitur illud tantum ad privatos homines, ac contra fidem loquentes, refertur. Propterea (inquit ipſe Bonaventura) patres illi non ſic interdixerant, ut viam Eccleſiæ in futurum præcluderent, quo minus ei liceret eadem uti facultate, ſi Dei benignitate meliora præviderit. Et infra: Eorum (inquit) ſententia fugienda eſt, qui credunt patres illos opinionis hujus fuiſſe. Ut autem credatis, patres ampliſſimi, nos bene cum illis ſentire, nonnulla ſynodorum acta, præſertim tertiæ, necnon quaſdam patrum ſanctorum litteras tempeſtatibus illis ſcriptas, afferemus. Quæ dum facimus, rogamus vos, diligenter attendite. Frequenti tertia ſynodo, patres ampliſſimi, convocatus Neſtorius, accedere recuſavit: tunc ipſa Nicænum ſymbolum (ut moris erat) recitavit, ut quæ verba fidei convenirent, probarentur, diſſona vero ejicerentur. Unde patet, ſynodum ipſam voluiſſe, non fidem majorum ſuorum religioni congruam prohibendam eſſe, verum verba diſcrepantia, & ab ipſa fide diverſa, quemadmodum hæc ejuſdem ſynodi verba ſignificare videntur, nemini liceat aliam à Nicæna fidem proferre. Nicæno autem ſymbolo recitato, Cyrilli litteræ ad ipſum Neſtorium ſcriptæ, in medium prolatæ fuere, quibus idem Cyrillus quædam ipſius ſymboli verba reperens, demonſtrabat, Chriſtum Deum & hominem una tantum hypoſtaſi ex Maria Virgine genitum, ipſamque veram Dei genitricem eſſe, dicens ſe ſacræ innitendo ſcripturæ ita ſentire. Quibus quidem litteris recitatis, quæ ita incipiebant: Non vereor me veræ fidei Nicænive ſymboli prævaricatorem eſſe, Cyrillus ipſe ſynodum interrogavit, an quæ de ſymbolo Nicæno litteris mandaverit, vera eſſent. Cui ſynodus ipſa reſpondit: Nil vani aut ſupervacanei, verum cuncta congrue Cyrillus edidit: quæque Nicæna ſynodus paucis decreverat, is ſuis litteris explanavit ac illuſtravit. Quæ quidem litteræ plurimum luminis præbent, ita ut edicta Nicæna ex his clariſſime poſſint intelligi. Synodus igitur ipſa profeſſa fuit, Cyrilli litteras eadem ipſa ſignificare, quæ à ſymbolo Nicæno continerentur. Poſt hæc litteræ quoque Neſtorij ad Cyrillum ſcriptæ perlectæ fuerunt, quibus, ſacram uſurpando ſcripturam, Mariam Virginem non Dei genitricem eſſe, ſignificabat. His igitur litteris Neſtorij recitatis, iterum Cyrillus ſynodum ipſam interrogavit quid de ipſis ſentirent, an Nicænorum patrum religioni convenirent. Synodus autem ſic reſpondit: Nequaquam conſonæ ſunt, ſed veram fidem oppugnant, quandoquidem Cyrilli & Nicænorum Patrum fidei quã maxime contrariæ ſunt. Idcirco vera fides Neſtorium anathemate notat, quippe qui impia dogmata nefariamque cõmunionem poſteritati conatur tradere. Quibus patet, Patres ampliſſimi, quanam mente tertia ſynodus interdixerit, ne cui liceret eam fidem proferre, quæ contra Nicænam, hoc eſt, à vera fide aliena eſſet: ita ut interdictum ejuſmodi, veræ fidei diſcrepantiã & contrarietatem, non autem declarationem ipſi fidei conſonantem, ſignificet atque veret. Quod quidem Cyrillus ipſe teſtatur, qui Nicænum ſymbolum candidius reddidit. Teſtes ſunt & ipſius tertij Concilij litteræ ad Imperatores pro fide ſcriptæ, quibus acta recolendo ſua, inter cætera memoratu digna declarat, Cyrilli ſe litteras, ſanctorum patrum dogmati conſonantes, ac nulla ex parte ab Apoſtolorum & ipſorum patrum fide alienas comperiſſe, Neſtorij vero dogmata ejuſdem fidei contraria deprehendiſſe. Poſtea Cæleſtini litteræ, quas ad ipſum Neſtorium ſcripſerat, recitatæ fuere, quæ ſic incipiebant. Quibuſdam diebus citra. Et infra: Quis unquam, inquit, non fuerit anathemate dignus, qui ſymbolo quicquam addiderit, aut ademerit, cum fides nobis ab Apoſtolis tradita, neque additione neque imminutione indigeat? veſtris enim in libris legimus eum quam maxima pœna affici debere, qui vel addiderit, vel quicquam abſtulerit, & reliqua. Scitu præterea dignum eſt, ante ſynodum Epheſinam addendi quippiam Apoſtolorum ſymbolo, vel ab ipſo facultatem auferendi, gravi pœna vetitam fuiſſe, ut in extrema earundem litterarum parte legere eſt. Eidem tamen ſymbolo apposita multa fuere, atque ab eo ablata: Interdictum igitur illud, cui vos mirum in modũ innitimini, contra nos minime facere videtur. Amplius, Cæleſtinus Neſtorium reprehenderat, quod à ſymbolo verbum, Deiparam, auferendũ cenſuerit. Qui quidem Cæleſtinus Apoſtolorum ſymbolum intelligebat, quorũ omnium unica ratio fuit: quod neque Nicæna, neque prima Conſtantinopolitana, neque cæteræ ſynodi contra rationem fideique veritatẽ ſymbolo quicquam addiderant, aut ab eo deduxerant, Neſtorius autẽ contra. Ergo tum quiſque vel addere, vel auferre merito vetatur, cum contra rationem ac veram religionem id facit: unde tota noſtra controverſia facile ſolvitur. Nam Romana Eccleſia, non ut Conſtantinopolitanum ſymbolum & fidem ipſam everteret, ex filioque, particulam addidit. Verum ut noſtri majores idcirco Nicænum Conſtantinopolitanumque ſymbolum idem eſſe, idemque ſignificare decreverant, quod altero audito, ſtatim alterum intelligebatur, licet in verbis differrent: ita etiam Ro-

D. Bonaventura.

Acta in tertia ſynodo.

mana Eccleſia profitetur, utrumque ſymbolum noſtrum rem eandem ſignificare, ſibiq; propterea licuiſſe ipſum declarare, quod ea particula nequaquam aliena videretur à fide, cum ipſi valde conveniat, ac ad eundem ſenſum pertineat, necnon ipſius identitatem ſignificet & declaret, licet in voce differant. Præterea, ut alia multa memoria digna, hæc etiam ab ipſo Cæleſtino litteris tradita fuerant. Catholica (inquit) Eccleſia contradicit, quominus ab Apoſtolorum ſymbolo auferatur, beatam Mariam Dei genitricem fuiſſe, quod noſtram ſalutem annunciat, ac ab ipſo ſymbolo potentia continetur. Patet igitur, neutiquam licuiſſe, ab Apoſtolorum ſymbolo quicquam dimovere, tamen illud, deſcendit ad inferos, ablatū eſſe videmus, licet Chriſtum ad inferos deſcendiſſe verum ſit, atque à majoribus noſtris conceſſum. Quoniam autem Neſtorius (ut ſupra dictum eſt) contendebat Virginem Deum non genuiſſe: idcirco Cæleſtinus ipſe litteris eiſdem mandaverat, ut niſi decem dierum ſpatio Neſtorius à tali ſe revocaverit hæreſi, Eccleſiæque Catholicæ dogma prædicaverit, non ignoraret ſe ab eadem Eccleſia excludendum eſſe. Sunt & aliæ rationes, patres ampliſſimi, ad propoſitum attinentes. Verum noſtra feſtinat oratio ad probandum, quod ſupra diximus, argumentum veſtrum claudicare. Unde multum forſan vagavit oratio, haud tamen extra propoſitum. Sed hactenus in præſentia. Quibus dictis, ſynodus ſancta decrevit, ut ſeſſio ipſa ſolveretur, & ad diem ſequentem martis congregaretur.

Nota. *Hic deſiderari mentionem Epiſtolæ ſinodi Alexandrinæ ad Neſtorium, quæ incipit, cum ſalvator, quæ in Epheſino lecta eſt & approbata ex actis Gelaſij Ciziani ut ſupra diximus in Conc. Ephiſino: in qua cum expreſſe aſſeratur Sp. Sanctum etiam à filio procedere, nihil poterat magis Græcos convincere, cum ab ipſo Epheſino conſtet poſt Alexandrinam ſinodum ſub D. Athanaſio explicationem primum factam: tantum abeſt, ut ſit contra ipſius Concilij Epheſ. mentem.*

DIE VNDECIMA NOVEMBRIS,

ſeſſio undecima Ferrariæ.

VTraque ex parte, patres ampliſſimi, copioſe, ſcite ac ſubtiliter dictum eſt, veſtras tamen orationes forſan non niſi ſummi Theologi, virique doctiſſimi percipere poterant. Idcirco eam equidem orationem ad propoſitū pertinentem habebo, quam docti pariter & mediocriter eruditi ſine ambiguitate intelligent, quaque (ni fallor) controverſiam noſtram ad exitū perducemus. Attendite igitur obſecro. Namque poſthac per capita brevibuſque nos agere oportebit. Si ſic ergo fieri vobis videtur, rem ipſam aggrediar: ſin minus, voluntati veſtræ acquieſcam.

Imp. Dicat Cardinalis.

Iul. Card. Attingam quidem, Patres ampliſſimi, quæſtionis noſtræ radicem. Nam tota noſtra controverſia in Epheſinæ ſynodi interdicto conſiſtit, in his videlicet verbis: Nemini liceat proferre, conſcribere, componere, & reliquis. Quæ quidem verba nos credimus hoc ſolum ſignificare, ut fas ſit nulli, Nicænorum patrum fidei contrarium proferre. Vos autem longe aliter ſentire videmini, ut non ſolum ad aliam, oppoſitamque fidem, verum etiam ad quamvis declarationem, ac cujuſvis generis additionem, interdictum ipſum debeat referri, propterea nullam prorſus ſymboli dilucidationem fieri debuiſſe. Dicere autem ſolent legiſperiti, fieri non poſſe, ut quiſquam bene legem intelligat, niſi totam perſpexerit. Neceſſe eſt igitur, ea quoque diligenter conſideremus, quæ interdictum ipſum præceſſerant. Legitur in actis tertiæ ſynodi, quoſdam Anaſtaſium & Photium Neſtorianos hæreticos, neſcio quem Iacobum ad ſuam hæreſim mortalibus prædicandam miſiſſe: qui quidem aliud fidei ſymbolum, vel (ut quidam

Iacobus Chariſius

Chariſius in ipſa ſynodo præſens dicebat) impietatis ſymbolum prædicans, ac eundem ipſum Chariſium impietatis incuſans, quam plurimos Chriſtianos deceperat. Propterea Chariſius, ut ſe Orthodoxon, id eſt, recte ſe de fide ſentientem eſſe probaret, in primis ſymbolum ſuum, deinde Neſtorianum in eadem ſynodo recitavit, quod quidem Chariſij ſymbolum, neque Nicænum, neque Conſtantinopolitanum fuiſſe conſtabat. Poſtremo vehementer conqueſtus, quod à Neſtorianis communione ſibi fuerat interdictum, Credo (inquit) in unum Deum, & reliqua. Quod autem nonnulli profitentur, ipſe inficior, Chriſtum videlicet quandoque non fuiſſe. Poſuerat tamen in ſuo ſymbolo, Spiritum eſſe conſubſtantialem patri & filio, quod in neutro duorum illorum ſymbolorum ſcriptum fuerat. Quibus quidem Chariſij & Neſtorianorum ſymbolis recitatis, ſancta ſynodus ipſa decrevit, ne cui liceret fidem aliam proferre aut docere: ſimulque confictum illud Neſtorianorum ſymbolum, nulla prorſus de ipſius Chariſij ſymbolo mentione facta, damnavit. Siquidem igitur mentis ejuſdem Concilij fuiſſet, quamcunque aliam à Nicæna profeſſionem vetare, ita ut non aliud niſi tantum Nicænum ſymbolum verbis eiſdem celebraretur, dubio procul Chariſij etiam expoſitionem ac ſymbolū antiquaſſet reprobaſſetque. Sed quoniam verum ac pium fuerat, idcirco ſynodus ipſum noluit antiquare. Quæ omnia profecto nobis argumento maximo ſunt, decretum illud, ad fidem religioni Nicænorum patrum oppoſitam, referri debere, ita ut ipſius decreti vis, ex his (ut mihi videtur) clariſſime pateat. Amplius, eadem ipſa Synodus, Patres ampliſſimi, quæ, ne cui quicquam liceret proferre, aut litteris mandare, prohibuerat, ſimul quoque decrevit ut nulla alia præter Nicænorum Patrum fides teneretur. Siquidem igitur à me requiſiti, an Deum æternum eſſe credatis, mihi reſpondebitis ita: quæro, an ſub anathemate fueritis, quod verba illa à ſymbolo Nicæno minime continentur. Infinita ſunt vera, Patres ampliſſimi, quæ credimus & profitemur, ab ipſo tamen ſymbolo non contenta. Sed hæc hactenus.

Symboli Chariſij.

Porro autem certis perſonis (ut dicitis) licere ambigua declarare, Catholicæ vero Eccleſiæ minime, longe mihi alienum à ratione, ac ipſi interdicto contrarium eſſe videtur. Nam in eius principio legitur, ne cui liceret, & reliqua. In fine vero Epiſcopis & clericis, ac ſecularibus in univerſum interdicitur. De quibus ſecularibus ideo facta mentio fuit quod Græcis mos fuerat, ut non niſi clerici ſymbolum in Eccleſiis cantarent. Patet igitur, interdictum ipſum neminem excludere, omneſque fere Chriſtianos anathemate notatos eſſe, ſi ſynodus ipſa quodvis expoſitionis genus (ut creditis) prohibuerat. Amplius, notatu dignum eſt, Agathonis litteras quas (ut ſupra dictum eſt) ad ſynodum miſerat, non ab ipſo ſolo, ſed ab Occidentali Eccleſia ſcriptas fuiſſe. Ipſe namque litteris eiſdem teſtatur, eas una cum centum ac 15. Occidentalis Eccleſiæ præſulibus conſcripſiſſe, ſubſignaſſeque. Præterea præſtantiſſimus Nicænus, volens ad id reſpondere, quod Coloſſenſis præſul attulerat; urgente videlicet neceſſitate Romanam Eccleſiam declaraſſe, nullam neceſſitatem prorſus interdicto fuiſſe exceptam, neque ullam prorſus mentionem de ea factam. Quam quidem reſponſionem in vos retorquentes, dicimus, quoniam in prohibitione illa nullius perſonæ ratio haberi videtur: idcirco ipſam una ratione de cunctis hominibus debere intelligi, ita ut nulla ratione cuiquam ſymbolum exponere liceat: quod tamen conſtat à multis expoſitum fuiſſe. Amplius, eadem ipſa tertia ſynodus nullam de Conſtantinopolitano ſymbolo mentionem feciſſe videtur. Aut igitur, quia tantum Nicænum ſymbolum a poſterioribus in Eccleſia celebrari voluerat, & ſic ipſi delinquimus, qui potius illud quam Nicænum celebrare ſolemus: aut ejus quoque ſymboli

non ducetat recordata, ſed tanquam alterius ſymboli contrarium, ob idque non dignum celebritate ipſum poſtpoſuerat, quod quidem nequaquam credendum eſt: aut utrumque pro uno eodemque putaverat, quod eandem veritatem & fidem utrumque ſignificabat, quamvis multis in verbis differrent. Si quidem igitur verum eſt, Conſtantinopolitanum (ut dicitis) ſymbolum à Nicæno potentia contineri, ac altero intellecto, ſtatim ulterum ſubintelligi: ac ideo illud nequaquam fuiſſe vetitum, quod eandem veritatem declarabat: magis ſane convenit, ut credamus interdictum ipſum ad fidem diverſam, & a veritate diſſonam referri debere.

Refellit Græcos ſexta Synodus. Item luce clarius eſt, cuncta Synodorum decreta ſancti Spiritus gratia fieri, ac ipſum pariter in omnibus eſſe. Cum autem ſextum etiam generale Concilium edixiſſet, ne cui fas eſſet ſanctiones ejus evertere, ac aliam ſapere fidem, & reliqua: palam eſt, idem Concilium, vel Spiritum ſanctum pro eo, interpretatum fuiſſe, declaraſſeque, quonam modo decretum tertiæ Synodi deberet intelligi, ne cui liceret aliam fidem proferre, hoc eſt, quæ veram religionem everteret: ideoque nequaquam prohibuit quo minus ad veritatis intelligentiam expoſitiones fieri deberent. Præterea cum de quibuſdam alicujus legis dubitamus, ipſius Legiſlatoris ſenſum inſpicere accurateque debemus perpendere, qui quidem vel ejuſdem legis exordio, vel verbis aliis conſequentibus haberi ſolet. Porro tertiæ ſynodi proœmium hoc continet fuiſſe, cum patres conveniſſent, Symbolum Nicæn. perlegerant, ac ſermones extraneos cum eo conferrent, quippe qui ipſi ſymbolo conſonarent, eos ſuſciperent, oppoſitos autem rejicerent. Mens igitur ipſius Legiſlatoris, hoc eſt, Epheſinæ Synodi, quæ non ad verba, ſed ac Scripturæ Sacræ ſignificationem inſpiciebat, nulla alia fuerat, quam ut fidem aliam, vel expoſitionem fidem veram deſtruentem, vetaret: ut ex Cyrilli literis apparet, qui Nicæno ſymbolo recitato, protulit: nos patrum confeſſionem, ac ipſorum intelligentiam ſectantes, veram fidem exponimus. *Septima Synodus.* Septima quoque Synodus: Veram, inquit, rationem diligentiſſime ſequentes, & infrà. Veram fidem, quæ non facit errare ſectantes, Nicænæ fidei nihil addimus, & reliqua. Ipſa nihilominus Synodus decretum pro imaginibus addidit. Apparet igitur, Legiſlatorem ipſum voluiſſe, ut veritas ſemper prædicaretur, ac nulla ratione taceretur. Unum poſtremo mihi venit in mentem, quod controverſiæ noſtræ ſimillimum eſſe videtur. Sed antequam veniam ad ipſum, unum aliud in medium proferam, quo quidem facilius primum illud intelligemus. *Quarta Synodus.* Attendite igitur, obſecro. Chalcedon. Concil. ita protulit: Leo Pontifex maximus à quibuſdam graviter incuſatur ſymbolum aliud feciſſe, ac aliter fidem expoſuiſſe, quam per Nicænos patres liceret. Ne autem in poſterum quiſquam talem in eum afferat accuſationem, ac ipſum reprehendat, Synodus hæc in eos, qui contra veritatem inſurgerent, reſpondet atque declarat, Leonem ipſum in exponenda declarandaque fide nil contra prohibitionem commiſiſſe: quandoquidem naſcentibus novis erroribus, nova diverſaque medicamina à Sanctis Patribus exhiberi debent. Nam etſi fides à Patribus prodita ſatisfaciat, quia tamen plurimi veram ejus ſignificationem conantur evertere, idcirco convenit fidem ipſam exponere, magiſque declarare. Nam ſi, prout eſt, pariter ab omnibus coleretur, nulla re alia opus eſſet, niſi tantum Nicænorum patrum fidem excolere. Sed cum à recta via quamplurimi deerrent, ac per anfractus, id eſt, per viam falſitatis ac erroris vadant, ideo nobis neceſſe eſt veritatis viam oſtendere, &c. Plura etiam id genus alia, Patres Ampliſſ. Synod. ipſa protulerat, quæ ad propoſitum attinent. Verum ad id noſtra feſtinat oratio, quod paulo ante poſtremum mihi dicendum eſſe promiſi.

Quidam enim Flavianus (ut noſtis) in Conſtantinopol. Synod. Eutychen condemnavit: deinde Synodus Epheſi 2. convocata, quam poſtea conſtat reprobatam fuiſſe, quod quidam Dioſcorus legatus ei tyrannice præfuit, is Eutyches ibi præſens, magno affectus deſiderio excuſandi ſe atque ulciſcendi, Nicænum ſymbolum de verbo ad verbum profeſſus fuit, ac ita protulit: Hæc eſt patrum fides, in qua vivere morique volo. Quam quidem prima Synod. Epheſ. probaverat, ſimulque declaraverat, ut aliam nemo proferret. Eam itaque fidem, dicebat ipſe, profiteor, Flavianum autem peccare denuncio, quippe qui profiteretur Chriſtum ex duabus, ac in duabus ſimul naturis eſſe, quod à Nicæno ſymbolo neutiquam continetur. *Eutyches.* Veritatem igitur ipſam, quo minus declararetur, ac Nicæno ſymbolo adderetur, Eutyches prohibere volebat, ita ut verborum etiam additionem non admittere videretur. Quidam autem Euſebius exclamavit, Mentiris Eutyches, dicens: nam hoc quod dicis, nulla lex prohibet. Dioſcorus vero reſpondit: cur ita dicis Euſebi, cum hic duo Epheſinæ Synodi volumina habeamus, in quibus legitur nemini licere Nicæno Symbolo quicquam addere? Tacebat autem ipſa Synodus, Euſebiique ſententiam tacite videbatur ſuſcipere. At tyrannus Dioſcorus Euſeb. ipſum ac Flavianum, ut Epheſinæ legis prævaricatores, damnare, ac eorum Epiſcopatibus privare contendit, dicens ſynodum Epheſinam decreviſſe, ut qui fidem aliam proferret, vel adderet, vel auferret, ſi præſul fuerit, Epiſcopatu privaretur. Patres autem ipſius Concil. & ſi præſente Dioſcoro, voluntati ejus acquieſcere viderentur, poſtea tamen abſoluto Flaviano & Euſeb. à Chalcedon. Conc. magno gaudio affecti fuere. Porro autem Dioſcoro præſente, protulerant, Flavianum & Euſebium merito condemnari debere, ac ipſos pontificali dignitate indignos eſſe, ut pote qui contra Epheſ. interdictum auſi fuerint ſymbolo quicquam apponere, quod Nicæna Synodus prodidit, Epheſina vero probavit atq; ſuſcepit, ſimulque prohibuit, ne cui liceret ipſi quippiam addere, vel ab eodem auferre decernens, ut ſi quiſquam præſul tale commiſerit facinus, Epiſcopatu privaretur. Cum autem hæc in Chalcedon. Synodo recitata fuerint, decretum ab ipſa Synodo eſt, Dioſcorum anathemate notatum eſſe, ut pote qui contra Flavianum ac Euſebium male judicaverit, ac eos inique damnaverit. Proptereaq; ſententiam eius antiquandam eſſe, quod Flavianus nil prorſus contra Nicænam vel Epheſinam Synodum commiſerit. Nam & ſi Chriſtum duas habere naturas in Nicæno ſymbolo neutiquam legitur, ab ipſo tamen ſymbolo potentia continetur. Unde non ſequitur, addentem quippiam, aut declarantem, condemnari debere, dummodo vera, Catholicæque fidei conſona proferat. Videtur mihi, Patres Ampliſſ. exemplum melius proferri non poſſe, quod ad propoſitum attineat, quam quod de Flaviano protulimus, ita ut eo facile adducar, ut credam interdictum illud, ne cui liceret, & reliqua, ad eos tantum referri, qui fidem aliam à vera tenerent, quique Scripturam Sacram aut Nicænum ſymbolum immutarent. Quibus equidem argumentis puto controverſiam noſtram ſolutam eſſe: ſin minus, vellem à vobis doceri, cur ita credendum non ſit. Siquidem igitur Romana Eccleſia profitetur, neque ad Sacram Script. neque ad Nicænum ſymbolum, neque ad alicujus ſynodi definitionem, falſam aliquam acceſſionem fieri poſſe, ita ut in hoc vobiſcum conveniat, operæ pretium eſt, hujuſcemodi quæſtione poſtpoſita, nos ad eam venire, utrum Sanctus Spiritus ex Filioque procedat, nec ne. *Punctum difficultatis.* Nam ſi nobis probabitis ipſum ex filio nequaquam procedere, tum additionem ſymbolo factam eſſe fatebimur, ipſamque Romanæ Eccleſiæ minime facere licuiſſe: ſin minus, tunc vos oportebit concedere, fas ipſi fuiſſe ſymbolum dilucidaſſe clariuſque reddidiſſe: quo quidem pacto pax inter nos faciliime fieret. Hæc beatiſſimi Patris dominique noſtri, nec non Sereniſſimi Imperato-

tis, ac horum omnium præſtantiſſimorum patrum jusſu, pro viribus dixi. A

Beſſ. Quamquam orationes utraque ex parte habitæ, tua præſertim Ampliſſime Cardinalis, mihique quam maxime colende, luculentiſſima fuerit, ac ad propoſitum pertinens, rem enim ipſam dicto mirabile tetigiſti, nihilque eorum, quæ opus eſſent prætermiſti: mutua tamen benevolentia nunc, ſi commode fieri poſſet, vobis reſponderemus, ac probaremus, plura eorum, quæ protuliſtis, pro noſtra cauſa facere. Verum opportunum eſſe videtur, ut ſeſſio dimittatur. Nam non niſi veſtris orationibus prius memoria diligentiſſime repetitis, vobis bene reſpondere poterimus. Si lubet ergo, Dei benignitate reſurgamus. Quod quidem ſanctæ Synodo placuit, jubenti, ut ad proximum Sabbatum ſeſſio prorogaretur. B

DIE SABBATI 15. NOVEMBRIS.

Seſſio duodecima Ferrariæ.

Marcus. NOn altercandi, neque ſermonum noſtrorum viciſſim refellendorum cauſa, Patres Ampliſſimi, huc frequentes convenimus. Sic enim hi ſolent agere, qui potius oſtentationis & jactantiæ, quam inquirendæ veritatis gratia contendunt. Verùm ut de quibus ambigeremus, ea diligentiſſime ac cum ſumma pace, mutuaque benevolentia ſimul ita tractaremus & conſideraremus, ut pari ſtudio concluſionem veram conſequeremur: brevi ergo, & non luculenta oratione, ſed his ſolum innixi, quæ vos concedere videbamini, primum præſtantiſſimo Cardinali, deinde Reverendo Joanni benignitate Dei reſpondebimus. C Cujus quidem Cardinalis oratio, ut ad propoſitum ſpectans, ac non inepta, ita etiam plana, clara & elegans fuerat. Propter eaque ipſi hunc honorem habebimus, ut nil eorum, quæ per capita dixerat, indiſcuſſum prætereamus. Nam ſi omni eius orationis parti reſpondere velimus, ſermoni profecto noſtro non hodie modus dabitur. Porro autem ipſum obſecro, ut ſi forte fuerit a me requiſitus, mihi ſtatim reſpondeat, ac velit vel mecum ſentire, vel mihi paucis contradicere. Nam ego cum eo, non autem in ipſum, eius argumenta perpendere velim: quippe qui cùm veritas patefiet, (novi equidem ipſius naturam & ingenium) majorem capiet voluptatem, quam ſi ejus argumenta ſuſciperentur. D Unde ſane poterit evenire, ut ſi vir ipſe ſapientiſſimus pro veritate fuerit redargutus majori me benevolentia proſequatur, juxta illius ſapientis ſententiam: *Argue ſapientem, & diliget te.* Porro ei quoque ſuo jure conceditor, me interpellare: nam æquo animo feram, ſi ab eo fuero requiſitus, cujuſvis dicti mei reddere rationem, necnon ſi me corripiet & corriget, cum ſibi videbitur quicquã me falſi protuliſſe. Nã ſi non contradicentibus vobis quicquam protulero, id verum eſſe, nullaque demonſtratione in poſterum indigere cenſebimus: quam quidem conditionem poſthac ſervare debemus. Primum autem ejuſdem præſtantiſſimi Cardinalis Argumentum hoc fuerat: Quidam Chariſius libello, quem contra Neſtorianos tertiæ Synodo dederat, ſuæ fidei declarationem mandavit, multum quidem diverſam ab ea, quæ a Nicænis patribus tradita fuerat, quæ tamen Chariſij expoſitio ab ipſa Synodo antiquata non fuit. Ergo non omnem fidem in univerſum, verum tantum contrariam, veritam fuiſſe credendum eſt. Ita dixiſti, an non? E

Prov. 9.

Iul. Card. Oratio tua, Pater Reverende, me magno gaudio affecit, de cujus exordio nil equidem proferam: ſed beati Petri doctrinam ſequens, ad omnem tuam petitionem libentiſſime pro viribus reſpondebo. Velim autem aliquem ex his Doctiſſimis viris interroges, qui tibi melius reſponderet. Verum ſi mecum agere mavis, tibi libenter obtemperabo. Et quoniam (ut ſæpius dictum eſt) ad inquirendam A veritatem huc convenimus, non equidem erubeſcam, ſi quiſquam veſtrum errores meos notaverit, ac correxerit: quinimmo pro tali eius erga me beneficio, Deo optimo maximo gratias habebo. Hac tibi tamen conditione, Reverende Pater, tecum agam, ut ſi non bene tuis argumentis reſpondero, patres hi tibi ſatisfaciant: & ſi falſi quicquam protulero, ſoli mihi aſcribatur. Mihi præterea perplacet, te mihi libanti animo reſponſurum, quoties fueris à me requiſitus. Porro autem mihi videtur nunc opus eſſe, ut ex me quicquam requiras, quando plane clareque diſſeram, ac oratio mea litteris tradita eſt. Verum ſi tibi fuerit gratum, tuis petitionibus reſpondebo. Sed prius velim mihi proferas, an ſatis dixerim. Nam ſi tibi videtur, ſatis me non feciſſe, dicam amplius.

B *Mar.* Non alia indigemus reſponſione, præſtantiſſime Pater, niſi ut proferas, utrum orationem tuam bene memoriterque perceperim, nec-ne, id quod profecto brevibus facere poteris.

Imper. Ampliſſimo Cardinali patres hi moleſti videntur eſſe. Siquidem igitur vobis placet, alii pro eo reſpondeant. Sin minus, fiat ut lubet.

Mar. Velimus, Patres Ampliſſimi, quemadmodum ipſi paucis interrogabimus, ita vos etiam brevibus reſpondeatis.

Iul. Card. Nil aliud equidem ex te, Pater Reverende, requiro, quam ut intelligam, an tibi placeat, omiſſis interrogationibus, lecta tantum oratione mea, contra eam argumentari. Nam ſi hoc non lubet, tibi libenter C obtemperabo. Quæ autem de Chariſio ſeſſione proxima protuli, brevibus repetam. Chariſius Catholicam ſuæ fidei declarationem litteris traditam, tertiæ Synodo dedit: Deinde Neſtorianum ſymbolum recitatum, ipſa ſynodus reprobavit, Chariſii vero declarationem minime. Quam item dubio procul antiquaſſet, ſi is Chariſius declarandi facultatem non habuiſſet, ut pote quæ cum Symb. Nic. in verbis paucis conveniret. Ita memini me dixiſſe, niſi aliter tibi videtur. *Chariſii ſymboli non improbatum.*

Mar. Fateor, Ampliſſ. Pater, expoſitionem Chariſii ſecundum ſenſum fuiſſe Catholicam, ſecundum autem verba minime. Multum enim fuerat à Nicæni ſymboli verbis diverſa. Propterea credendum eſt, expoſitionem ipſam non ut Catholicam, verum tanquam à fide Catholica dependentem, Chariſio privatim ac ſigillatim ab ipſa Synodo probatam fuiſſe. D Itane res ſe habet, an non?

Iul. Card. Tibi equidem, Pater Reverende, concedo, ipſam Chariſii declarationem ſecundum intelligentiam fuiſſe Catholicam, vel à Catholica (ut aſſeris) dependentem, licet in verbis à ſymbolo Nicæno plurimum differret. Eam autem ipſe Catholicam fidem appello, quæ vera ſit. Sed quoniam in hoc convenimus, ipſius videlicet Chariſii declarationem Catholicæ fidei congruam fuiſſe, nec-non ab ipſa dependentem, idcirco ulterius ex te quæro, utrum ejuſmodi declaratio ab eadem Synodo ſuſcepta fuerit, nec-ne?

Mar. Ut propriam & particularem Chariſii expoſitionem ſuſceptam fuiſſe concedimus: non autem, E ut ea in univerſum celebraretur.

Iul. Card. Imo quoniam vera declaratio fuerat, idcirco eam Synodus ipſa ſuſcepit.

Mar. Satis de interrogationibus, Ampliſſimi Patres, & ad argumentum ipſum veniamus. Chariſius tribus de cauſis Neſtorianos in Synodo incuſaverat. Prima, quod hi ſuum hæreticum ſymbolum, veluti communem ac veram doctrinam, hæreticos ad veram Religionem revertentes docebant. Quod quidem facinus ad Nicænæ Synodi ac eius ſymboli injuriam committebant. Altera, quod falſa multa impiaque dogmata prædicabant, ob idque fidem ipſorum Chariſius infidelitatem potius, quam fidem, appellandam cenſebat. Poſtrema, quia videbat ſeipſum ab his tanquam hæreticum odio haberi, ac perſequi, fidemque ſuam impiam reputari, propterea *Neſtoriani.*

operæpretium eſſe ſibi putavit, quod de fide ſentiret, exponere, ut oſtenderet ſeſe cum Nicænis patribus idem ſapere. Qui quidem bene feciſſe videtur, ut ab hæreticis provocatus, in eorum impia dogmata inveheretur, cum præſertim non fuerit interdictum, ne cuivis liceret ſuam fidem exponere, ac ut viſus ſibi fuerit declarare, non ita tamen, ut communiter à cunctis Chriſtianis celebraretur: verum, ut quid quiſque de fide ſentiret, oſtenderet. Cuivis igitur (ut prædictum eſt) ſuam fidem licebat exponere, præſertim Chariſio, cum interdictum illud nondum fuerit editum. Ideoque plurimi Eccleſiarum Antiſtites variis temporibus ſuam declarantes fidem, diverſis vocabulis uſi fuere. Quemadmodum, ut tu Pater Ampliſſime protuliſti, B. Agathon fecit. Qui cum fidem una cum ſuis præſulibus expoſuiſſet, eam ad ſextam Synodum miſit. Beatus item Sophronius ante ipſum Agathonem ad Hieroſolym. Patriarchatum promotus, quid de fide ſentiret, ad Conſtantinopolit. Antiſtitem ſcripſerat: cujus deinde litteræ in eadem

Littera Synodica

ſexta Synodo, recitatæ fuere. Unde uſuvenit, ut omnes communiter præſules ſuæ profeſſionis expoſitionem literis tradentes, quas Synodicas appellare ſolebant, eas totas ſe darent. Ut nunc uſque Patriarchæ tres faciunt, qui ad Patriarchatum promoti, ſtatim ſuis litteris Conſtantinopolitanum certiorem reddere ſolent, quid quiſque ipſorum de noſtra Religione ſentiat, ita ut, quod ab illis fidei naſcentis temporibus cœperat, nunc uſque vigeat. Ipſius ergo Chariſii expoſitio non fuit à ſynodo antiquata, quod non fuit, ut à poſterioribus pro ſymbolo in univerſum celebraretur, verum (ut ſæpiſſime dictum eſt) ut ex ipſa, pia fides Chariſii pateſieret: quod quidem declarandi genus nequaquam vetitum fuiſſe concedimus, niſi aliter ipſi creditis. Cur autem non ita ſit, ea vobis ſcire deſidero. Huic igitur quæſtioni (ſi lubet) reſpondeas.

Iul. Card. Tribus de cauſis inquis, Reverende Pater, ab ipſa Synodo Neſtorianorum ſymbolum, non autem Chariſii, antiquatum fuiſſe. Prima, quod ipſum inſtar Nicæni ſymboli celebrandum ediderint. Altera, quod in eo multa falſa dogmata ſcripta fuerint. Tertia, quod ipſum Chariſium odio non mediocri proſequerentur, quod ab eorum dogmate vehementiſſime abhorreret. At ego priuſquam vobis reſpondeam, nonnulla in medium proferam, quæ litteris mandata fuere. Cum quidam homines (inquit ipſa ſynodus) conſpiraſſent, ut ſpreto Nicæno ſymbolo, vulgum deciperent, falſum ſymbolum tradidere, & reliqua. Non ergo alia de cauſa Synodus Neſtorianum ſymbolum antiquaſſe videtur, niſi quod nefanda dogmata in eo continebantur. Siquidem igitur pium fuiſſet, ipſum Synodus ſuſcepiſſet. Prima igitur cauſa, quam profertis, cur ſymbolum illud reprobatum fuerit, falſa videtur. Alteram vero rationem concedimus: ſed tertia inconveniens nobis apparet, ita ut primam & tertiam falſam eſſe putemus. Adduci enim ad credendum non poſſum, Neſtorianum ſymbolum ex eo reprobatum fuiſſe, quod Neſtoriani Chariſium inſectabantur, ac ſi ſcilicet id ſynodus valde curaſſet: ſed potius putare debemus, ſynodum ipſam plurimum curaſſe, ne falſa dogmata in vero ſymbolo ſcriberentur. Hic autem, Pater Reverende, dixiſti, ſynodum ipſam nunquam prohibuiſſe ne cui liceret privatas expoſitiones literis dare, dummodo a vera fide alienæ non ſint, quemadmodum Agathon, Sophroniuſque fecere, qui quid de fide ſentirent, impune litteris tradidere. Ipſe vero quæro ex te, an is Agathon & Sophronius in explananda fide ſua, quicquam in interdictum ipſum commiſerint.

Mar. Minime. Non enim addiderant ſymbolo.

Notanda diſtinctio.

Et quoniam de religione ſua privatim conſcripſerant, idcirco interdicto Epheſino non ſubjacent. Diximus enim ſupra, neminem vetitum eſſe ne fidem explicet ſuam; quandoquidem tantum fuerat interdictum, ut nemo propriam expoſitionem pro

A ſymbolo celebrari velit, aut ſymbolo quippiam addat.

Iul. Card. Gaudeo te credere, Reverende Pater, Agathonem & Sophronium ac Chariſium in ſua fide dilucidanda interdictum ipſum neutiquam fuiſſe prævaricatos: nunc ad id, quod ex me quæſiviſti, libenter reſpondeo, Chariſium ſuum ſymbolum, quod verum ac Catholicæ fidei congruum fuiſſe creditur, non ita tradidiſſe poſteritati, ut id Eccleſia communiter celebraret, (non enim ad eum ſpectabat populum docere, aut communis fidei normam prodere) verum ut ſuum tantum dogma manifeſtaret. Mihi autem ſatis eſt fuiſſe probatum, Chariſium ipſum nil in interdictum illud commiſiſſe. Unde ſequitur, neque Catholicæ Eccleſiæ, neque Rectori eius, ducendi populi B facultatem habenti, ab univerſali Eccleſia fuiſſe vetitum, ne ſibi liceat ſymbolo quippiam addere.

Mar. Ea tua oratione, Pater Ampliſſime, id tantum habetur, idcirco Chariſium condemnatum à Synodo non fuiſſe, quod nil digni pœna commiſerit: nequaquam tamen ex eo conſequi, Epheſinum Concilium mutandi ſymboli facultatem volentibus permiſiſſe, quod Chariſii ſymbolum neutiquam antiquaverit. Tuum igitur argumentum deſtructum eſſe videtur. Utrum autem Eccleſia Catholica ea ſit prædita facultate, ut commune ſymbolum immutare transformareque valeat, nec-ne, in poſterum ſuo loco (favente Deo) conſiderabimus. Nunc autem ex te ſcire velim, an quod Chariſio facere non licuerit, id Neſtorianis, ſi de fide bene ſenſiſſent, facere licuiſſet. C Nam paulo ſupra mihi viſus es promiſiſſe, ſi hi fuiſſent Catholici, ipſis etiam fas fuiſſe, Nicæno poſtpoſito ſymbolo, aliud eius loco in baptiſmate tradere.

Iul. Card. Duo mihi dixiſſe videris, Pater Reverende, quorum primum prætermittendum non eſt, immutandi ſymboli facultatem Epheſino interdicto cuivis hominum fuiſſe vetitam: eodem tamen interdicto nequaquam fuiſſe prohibitum, ne cui liceret profeſſionem ſuam litteris tradere.

Mar. Dummodo vera ſit, communeque ſymbolum non tranſmutet.

Iul. Card. Sufficit nobis probatum eſſe, Synodum Epheſinam nequaquam interdixiſſe, ne cui ſuam fidem verbis à ſymbolo diverſis declarare liceret: ſed antea quam ad reſpondendum his veniamus: hæc ipſius D Synodi verba accuratius perpendamus. *Nemini fidem*, inquit, *aliam proferre aut conſcribere liceat*, & reliqua. Quæ quidem ita videris exponere, ut verbis aliis quiſquam ſymbolum explanare non valeat, etiam ſi laicus, nedum ſi clericus fuerit. Unde profecto maxima dictorum tuorum inter ſe repugnantia ſequitur. Nam ex una parte concedis quemvis ſuam fidem quibuſvis verbis exponere poſſe: ex alia vero videtur interdictum illud ad laicos uſque protendi. Quod ideo tibi quidem incommodum accedit, quod ipſa verba ponis ad aliam ſimpliciter fidem referri. Quæ ſi credideris (ut ego expoſui) fidem tantum religioni noſtræ contrariam ſignificare, nullum prorſus incommodum incurriſſes. Præterea non ita Synodus juſſit, ut liceat nemini vel publice, vel privatim, vel ſimul, vel E disjunctim addere, ſeu proferre: verum ſimpliciter ac in univerſum interdixit, ut nemini liceat, & reliqua. Patet etiam ex ejuſdem Synodi proœmio, interdictum illud non niſi ad oppoſitam fidem referri. Cum patres, inquit, conveniſſent, ſymbolum Nicænum perlegerant ut ſermones extraneos cum eo conferrent, quique ipſi ſymbolo conſonarent, eos ſuſciperent, oppoſitos vero rejicerent. Decretum igitur Synodi verbis his reſpondere debet, ut verba, quæ fidei noſtræ convenirent, ea tantum ſuſciperentur, contra vero rejicerentur. Per aliam ergo fidem, tantum contrariam pugnantemque ipſa Synodus intellexerit. De his ergo me, velim interroges, an ipſa poſſim oſtendere. Verum ne videar tuis quæſtionibus reſpondere nolle, ipſis modo libentiſſime reſpondebo. Chariſium

(inquis) idcirco fuiſſe laude affectum à ſynodo quod non habens facultatem aliud ſymbolum componendi, nequaquam aliud compoſuerat. Qua quidem ratione meum argumentum credis fuiſſe deſtructum, dicens Neſtorianos propterea fuiſſe damnatos, quod aliud ſymbolum celebrandum ediderint. Nam ſi verum ipſum quoque fuiſſet, hi nunquam à ſynodo fuiſſent damnati. Cui equidem ſententiæ acquieſco, ut ſi Neſtorianum ſymbolum fuiſſet Catholicum, ipſum etiam inſtar Chariſii, Agathonis atque Sophronii Symbolorum ſuſceptum fuiſſet. Sed quoniam contraria dogmata continebat, ideo fuit antiquatum.

Mar. Neſtorianum ſymbolum, Patres ampliſſimi, longe alia ratione fuerat editum, quam Chariſii, Agathonis, atque Sophronii ſymbola. Illud namque his, qui ab hæreſi ad fidem revertebantur, pro Nicæno ſymbolo tanquam communis doctrina, traditum fuerat: hæc vero non ita, ut per ipſa baptiſma celebraretur, poſteritati fuere prodita. Unde non ſequitur, ut una omnium eademque ratio ſit. Nam illud, etiam ſi Catholicum fuiſſet, merito tamen ſynodus adhuc ipſum antiquaſſet: hæc autem cum non pro ſymbolis communiter celebrandis, verum ut expoſitiones atque ſententiæ propriæ, ſcripturæ relictæ fuerint, idcirco reprobata non ſunt. Pater igitur falſum eſſe, quod profiteris, Neſtorianos, ſcilicet, immutandi ſymboli facultatem habuiſſe, ſi recte de fide ſenſiſſent, nec non Chariſium, ac cæteros Nicænum ſymbolum neutiquam tetigiſſe.

Iul. Card. Sane mihi videtis, R. P. oppoſitum veritati proferre. Nam ipſe Chariſius in ſuæ fidei expoſitione vel ſymbolo, Nicænum ſimul & Conſtantinopolitanum mutaverat, dicens: *Et in Spiritum ſanctum paracletum, Spiritum veritatis, conſubſtantialem Patri & Filio*, quæ quidem verba in ipſis ſymbolis non leguntur. Porro quoniam in tui ſermonis exordio protuliſti, argumentum illud conceſſum nobis putatum iri, cui non fuiſſet reſponſum, ideo non ſimul omnibus, verum ſingulis repetitis, ad omnia reſpondebo. Dico igitur, idque profiteor, quod nulla inter Neſtorianorum atque Chariſii, ac Sophronii, Tharaſiique ſymbola differentia fuiſſet, ſi Neſtorianum veritatem in ſe contineret. Tu autem, Pater Reverende, non deberes legem ipſam exponere aliter quam poſſet intelligi. Nam (ut ſæpiſſime dictum eſt) idcirco Synodus Neſtorianum ſymbolum antiquaverat, quod in ſe multa dogmata nefanda concluderet. Hanc ergo perpende ſententiam. Nam equidem interdictum fuiſſe puto, ne cui homini privato liceret, Eccleſiæ Catholicæ celebrandum quippiam tradere, quod aliam (hoc eſt, oppoſitam) fidem ſignificaret. Ne autem eidem Eccleſiæ ab homine privato verum ſymbolum ita traderetur, ut ipſo cuncti Chriſticolæ uterentur, non ipſo eodem interdicto, verum alia ratione, fuiſſe vetitum cenſeo. Quandoquidem minime conveniret, ut Eccleſia mortalibus obediret, qui nullam ab ea facultatem haberent, cum præſertim omnibus in rebus divinis, particulares Eccleſiæ communem ſectari debeant.

Mar. Eadem ipſa mihi videris repetere, atque in eiſdem, Ampliſſimi Pat. verſari, ſcilicet Catholicam Eccleſiam ea facultate præditam eſſe, ut ſymbolum immutare, ac ipſum particularibus Eccleſiis celebrandum tradere valeat. Ad hoc autem nondum clarius reſpondiſti, utrum ſi Neſtoriani bene de fide ſenſiſſent, ſuum ſymbolum jure ſuo prodere potuiſſent, nec ne. Huic ergo quæſtioni (ſi lubet) apertius reſpondeas, ut tandem ipſam concludamus.

Iul. Card. Satis mihi videtur ad propoſitum reſpondiſſe.

Mar. Ex te requiro, Pater Ampliſſime, utrum Neſtorianis licuerit ſuum ſymbolum ita tradere celebrandum, ut homines ipſo in ſacro baptiſmate uterentur, an non? Nam Chariſii ac cæterorum fidei expoſitiones, non ſane fuerant ſymbola, neque ſymbola nuncupata, neque denique pro ſymbolis à Synodo ita ſuſcepta, ut per ipſa baptiſma fieret.

Iul. Card. Fateor equidem, nemini licere proprium ſymbolum ita proferre, ut communiter in Eccleſia celebretur. Neſtorianos autem ipſos potuiſſe ſymbolum verum exponere ac ipſo uti, idemque proferre ac ſapere, non eo inficias. Sin autem protuli, et ſi ſymbolum ipſorum Nicænum ſymbolum oppugnaret, me falſum dixiſſe confiteor. Teneo tamen memoria, me tantummodo protuliſſe, fas ipſis fuiſſe ſymbolum verum proferre.

Privatorum non eſt ſymbolum novum edere.

Mar. Neſtoriani ſuum ſymbolum communiter celebrandum tradiderant, volentes, ut qui ad fidem reverterentur ab hæreſi, Nicæno poſtpoſito ſymbolo, illo tantum baptizarentur. Num igitur ipſis id agere licuiſſet, ſi ſymbolum ipſum fuiſſet Catholicum?

Iul. Card. Etſi prolixe clareque mihi videor reſpondiſſe, tamen ut tibi pro viribus ſatisfaciam, repeto, Neſtorianos proculdubio potuiſſe ſymbolum ſuum proferre, dummodo verum fuiſſet: eodem tamen communiter in Eccleſiis uti, nequaquam ipſis licuiſſe.

Mar. Id eſt, Pater Ampliſſime, quod equidem volebam concludere, non alia videlicet de cauſa Neſtorianos fuiſſe damnatos, quam quod ſuum ſymbolum pro communi doctrina Nicæni ſymboli loco celebrandum tradiderint: quod tamen quoniam videbantur ſuo jure facere potuiſſe, quod nondum interdictum illud editum fuerat, idcirco ſynodus Epheſina legem (ut ſupra dictum eſt) promulgavit, ut in futurum neque Neſtoriani, neque quiſquam cæterorum mortalium facultatem, vel (ut melius dicam) licentiam ipſam haberet. Quam quidem conſtat plurimorum falſorum dogmatum cauſam fuiſſe, ita ut auſim dicere, ut Synodus ipſa nunquam interdictum ejuſmodi edidiſſet, ſi Neſtoriani licentiam ipſam non habuiſſent, qua quidem nefanda dogmata ſeminarent. Sed prudentiſſima ſynodus incommoda futura proſpiciens, in univerſum prohibuit, ne cui liceret aliam à Nicænorum patrum fide docere, non inſcia (ut ſæpenumero dictum eſt) immutandi ſymboli licentiam, falſorum dogmatum cauſam fuiſſe, foreque. Patet etiam ex ipſius ſynodi ſumma facultate, qua prædita fuerat, ſuæ mentis fuiſſe, ut aliam fidei expoſitionem ac ſymbolum nemo auderet componere. Quam quidem concluſionem tuis ex dictis, ut quoddam conſequens, vel (ut ita dixerim) corollarium expreſſimus, niſi aliter tibi videtur, quod velim ex te cognoſcere.

Iul. Card. Tibine magis, Reverende Pater, an Epheſinæ definitioni credendum eſt?

Mar. Nos ſane ſynodo tribuimus plurimum, cumque quicquam vocamus in dubium, decretis, ac expoſitionibus ejus magis concedimus, quam nobis ipſis indulgeamus. Porro autem Beatus Cyrillus ad Joannem & Acacium Melitinen. ſcribens definitionem ipſam explanat, lucidioremque reddit. Ejuſdem ergo Cyrilli expoſitionem diligenter conſideremus, ac ipſum in omnibus imitemur: quo quidem melior interpres inveniri poterit nemo, niſi tu ita ſentias.

Iul. Card. Idcirco equidem ex te, Pater Reverende, quæſivi, cui nos magis oporteat credere, quod ipſa tertia ſynodus decreti ſui reddidit rationem, dicens: quoniam Neſtorianum ſymbolum perverſa contrariaque dogmata continebat.

Mar. Nequaquam res ſic ſeſe habuit, ut cauſa ex illa ſymbolum ipſum fuerit antiquatum.

Iul. Card. Sancta tertia ſynodus, Pater Ampliſſ. Neſtorii expoſitionem, hoc eſt, dogmata nefanda

damnavit, quod item ex verbis Chariſij apparet, qui cum incuſaret Neſtorianos, ita protulit: Hi Nicæno ſymbolo ſpreto, infidelitatis ſymbolum protulerunt. Præterea Cyrillus Neſtoriano ſymbolo ac literis in ſynodo recitatis, eam interrogavit, an ipſi vera viderentur ea quæ in his ſcripta eſſent. Quam quidem ſynodum reſpondiſſe conſtat, ea omnia falſa eſſe, ipſaque propterea ſtatim reprobavit. Quod autem Cyrillo, R. P. idcirco magis credendum exiſtimes, quod ſummi pontificis Vicarius & Legatus in eadem ſynodo fuerat, tibi ipſe aſſentior. Cujus quidem litteræ, non ſolum meam ſententiam non impugnant, verum etiam ipſam mirum in modum confirmare videntur: quarum ſenſum ſi bene perpenderis, ſatis tibi fuerit exploratum, ipſum per aliam fidem, contrariam tantum intellexiſſe. Cujus quidem rei ex eo quoque potes capere rationem: nam is Cyrillus, litteris ad Joannem Antiochenum miſſis, quibus cuidam epiſtolæ Neſtorij reſpondebat, multa reliquerat, quæ in Nicæno ſymbolo non expreſſe leguntur. Quæ quidem tamen, quandoquidem à veritate non fuerant aliena, idcirco dixiſſe creditur, nil addimus neque auferimus. Ergo quominus ex ipſis litteris nequaquam percipere poſſimus, hoc eſſe puto, ut cum ſymboli vera ſervatur intelligentia, tum neque additio neque ablatio fieri cenſeatur. Litteræ autem ipſius Cyrilli ad Acacium ſcriptæ, non ſolum non contra nos ſunt, ſed etiam à nobis eſſe videntur: quandoquidem ex his patet, quonam modo intelligi debeat illud, addere non licere: ita ut qui quicquam exponit atque declarat, non novi quicquam apponere, verum idem ipſum dilucidare, clariuſque reddere cenſeatur.

Cyrillus.

Quid additio ad ſymbolum,

Marc. Num Cyrillus non prohibuerat, ne verbis extraneis declarationes ejuſmodi fierent?

Iul. Card. Qui expoſitionem ejuſcemodi fecerit, is nil ſane novi protulerit, neque propterea cenſeretur divinum ſymbolum immutaſſe, verum quę clara fuiſſent, illuſtriora magiſque perceptibilia reddidiſſe. Quod aliud argumentum hoc, obſecro, fortius poterit excogitari? Quod cum proxime, loquente Nicæno præſule, quærens invenire nequaquam potuerim, id deinde mihi, ne me falſum eſſe putaretis, diligenter inveſtiganti occurrit, quo proculdubio noſtra controverſia ſolvitur. Nam Cyrillus ipſe litteris ad quemdam Neſtorij auditorem ſcriptis, quæ quidem ſic incipiebant, res quidem: declarationem hanc, (de qua agimus) additionem non eſſe demonſtrat. Quibus quidem literis in ſynodo recitatis, Cyrillus ipſam interrogavit.

Marc. De quibus obſecro Cyrilli literis mentionem facis?

Iul. Card. De his, quas contra Neſtorium ſcripſerat. Synodum, inquam, Cyrillus interrogavit, an Nicænæ ſynodo conſonantes eſſent. Frequens autem ſynodus reſpondit, eas quam maxime congruas eſſe, quod his veritas magis pateat, quodque à ſymbolo Nicæno paucis ac obſcure contineretur, id prolixius atque clarius redditum ſit. Unde ſynodus ipſa concluſit, Cyrillum ipſum eadem cum ſynodo Nicæna ſentire, ac eundem nil prorſus innovaſſe. Siquidem igitur Cyrilli verba fidem aliam, hoc eſt, Nicæni ſymboli contrariam, ſignificaſſent, is proculdubio legis tranſgreſſor prævaricatorque fuiſſet. Sed quoniam authoritati Cyrilli vehementer innititur, idcirco expoſitionem ejus in medium proferamus, quam de ſymbolo fecerat, qua quidem cognoſcere poſſumus, quid illa ſynodus cum interdicto ſuo voluerit. Sancta ſynodus, inquit, Epheſi (Deo annuente) celebrata, ſanctam in Neſtorium ac eos, qui vana cum ipſo ſentirent, vel in futurum ſenſerint, & in eos qui vanitates ejuſmodi proferre aut litteris mandare fuerint auſi, ſententiam promulgavit, pariterque damnavit. Ex literis his amp. Pater clariſſime pater, cur Neſtorius ac ejus ſecta condemnata fuerit: & illud, fidem aliam, contrariam fidem ſignificare, quemadmodum

A Neſtorij fides fuerat: & ideo Neſtorianum ſymbolum antiquatum fuiſſe, quod talia dogmata contineret, qualia Neſtorius ipſe videbatur ſentire. Quam quidem ſententiam, licet tuæ contraria ſit, tu tamen vir prudentia & ſapientia præditus, ex literis ipſis percipies, ſi eas diligenter inſpexeris: ex quibus quidem tibi fieret notum, Epheſinam ſynodum nil aliud, quam fidem fidei veræ contrariam, vetuiſſe. Rogo igitur te atque obſecro, pater reverende, ne tot ac tantos authores ſermonibus ita frivolis, ut vel à pueris poſſint refelli, detineas. Verum ſi vobis etiam, quemadmodum nobis videtur conducere, omiſſa hujuſmodi controverſia, ad principem illam veniamus, de qua quidem longam orationem, non tamen alienam à ratione, ſperamus habere: ſin autem in hac B eadem quæſtione adhuc malitis perſiſtere, per menſem, nedum per diem, tibi paratus ſum reſpondere, quamvis animi dolore afficiar, quod tempus vane conteritur.

Fides alia. contraria.

Marc. Sermones noſtros neque inutiles, neque de parvis rebus habitos, neque denique tales, ut vel à pueris (ut dicis pater amp.) poſſint diſſolvi: verum valde convenientes, ac ad propoſitum pertinentes fuiſſe putamus: quandoquidem divorum patrum ſententias expoſuimus, credentes, tametſi veſtrum ejuſmodi dogma verum forſitan fuerit, ipſum tamen divino ſymbolo nequaquam addendum eſſe. Convenientius ergo majorique veneratione dignum, ac ipſius rei naturam conſequens eſſe videmur, ut omiſſa illa, de qua velles agere quæſtione, hanc prius C concludamus. Scias igitur velim, nos veritatis hujus inveſtigationem nolle prius relinquere, quam communi ſententia ad concluſionem aliquam pervenerimus: quandoquidem (ut ſupra dictum eſt) nos aſſerimus, & ita ſentimus (prout oſtendere facile poſſumus) dogma illud (de quo ſuo loco conſiderabimus) quamvis fuerit cognitum verum eſſe, alibi tamen quam in ſymbolo ſcribendum eſſe, quemadmodum Concilia generalia feciſſe conſtat. Ab ipſo igitur ſymbolo dimovendum eſſe cenſemus, ut cunctorum Chriſtianorum conjunctio fiat, qui ex ea cauſa jamdiu diſſident.

Iul. Card. Rebus omnibus, pater reverende, quibus humanum genus fruatur, tempus expetibilius eſt. Proptereaque ſereniſſimus Imperator ſepiſſime protulit, id conterendum fruſtra non eſſe. Quandoqui D dem ergo ſermonibus & ſcripturis ſatis de hac re egimus, voſque qui ſapientes ac magno ingenio præditi eſtis, jam agnoviſſe cenſemini, rei hujuſmodi veritatem & rationem non amplius in dubium vocari debere, idcirco ad aliam controverſiam veniamus. Cur autem ejuſmodi quæſtionem in medium, R. P. protuleris, haudquaquam intelligo: niſi forſan id feceris, quod oratores egregij faciunt, quippe qui, cum aliquam cauſam volunt agere, a facilioribus incipere ſoleant. Qua quidem ratione tu quoque forſan adductus, ac non inſcius te magno certamine certaturum eſſe, prius armatura levi nobiſcum agere voluiſti. At quoniam hujuſce cauſæ veritatem perdiu inveſtigavimus, ita ut in præſentia luce clarius pateat, (tametſi ſemper vobis fuerit nota, veruntamen ut E vobis fieret exploratum, quonam pacto Latini homines reſpondere ſcirent, ideo de nobis periculum facere voluiſtis) idcirco vos rogo, ut tandem ad majorem illam quæſtionem veniamus. Nam ſi nobis (ut ſupra diximus) demonſtrabitis, ſanctum Spiritum ex Filio nequaquam procedere, vobis illico concedemus, id nulla ratione à Romana Eccleſia apponi ſymbolo potuiſſe. Sin autem illud non poteritis aſſequi, ſed ejus oppoſitum vobis probabitur, nullam amplius inter nos controverſiam fore cenſeo. Porro autem per me nunquam ſtabit quominus quæſtionem illam, quoad vobis libuerit, proſequamur: dummodo diſputationis hujuſmodi auditores non tædeat. Nam equidem ad omnes, quas propoſueris quæſtiones, libentiſſime reſpondebo: ſed magis forſitan ex-

Tranſitio ad aliam quæſtionem.

Primaria quæſtio.

pediter, ut ſtatis diebus de principe illa quæſtione verba facturi conveniremus. Interea vero extraordinarie congregati, hanc etiam quæſtionem tractaremus, niſi tu, Pater reverende, malis in hac eadem materia verſando, ex me quicquam aliud quærere, qua in re tibi libentiſſime reſpondebo: quandoquidem tecum veluti cum Patre meo magna cum delectatione diſſero. Sed antequam de aliqua re me interroges, ad id quod ſæpenumero repetiſti, interdictum videlicet nullum ante tertiam ſynodum fuiſſe, reſpondebo. De quo equidem longe aliter ſentio: ideo non abs re eſſet, ut vos, Patres ampliſſimi, hanc etiam ambiguitatem audiretis, de qua in ſermone, quem literis tradidi, nullam prorſus feceram mentionem.

delectatione.

Argumentum, cui mirum in modum inniti videmini, cur ſymbolo quicquam addi non liceat, ex Cyrilli literis ſumitis: cujus tamen verba, ſi juxta mentem ejus accuratius perpenderitis, non de verborum additione, verum de alia fide Cyrillum ipſum intellexiſſe videbitis. Porrò licet concedamus vobis, eum noluiſſe ſymbolo quippiam apponi poſſe, id tamen nobis nequaquam videtur obſtare: quandoquidem ſcripturæ ſacræ fuerat innixus, in qua legitur ita: *Ne transgrediaris terminos antiquos, quos poſuerunt patres tui*, ut pote qui non ex ſeſe, verum Dei Patris Spiritu afflati, loquerentur. Quoniam ergo non ſancti Patres, verum ſanctus Spiritus loquebatur, ideo Cyrillo videbatur nil addendum aut auferendum eſſe. Quæ quidem verba longe ante Chriſti adventum, nedum ante tertiam ſynodum fuerant prolata. Propterea beatus Cæleſtinus hæc literis tradidit: quis unquam non dignus anathemate fuerit judicatus, qui fidei Catholicæ quicquam addiderit, vel ab eadem ademerit? Credere autem non debemus, literis Apoſtolicis quippiam additum, vel ab ipſis ablatum fuiſſe, quandoquidem noſtris ex legibus gravi pœna mulctantur, qui literas ejuſmodi transformaverint. Quas quidem literas Cæleſtini, ante tertiam ſynodum fuiſſe conſtat, quibus tamen ipſe prohibuit, ne fidei Catholicæ quippiam adderetur, vel ab ipſa auferretur.

Ante 3. Synodum additio ad Symb. vetita.

Duos igitur teſtes contra tuam ſententiam attuli: ſed quoniam *in ore duorum vel trium ſtat omne verbum*, idcirco tertium quoque producam. Septima namque ſynodus inquit: Eccleſiæ Catholicæ traditiones neque diminutionem neque ullam acceſſionem ſuſcipere poſſunt. Magna igitur afficiendi ſunt pœna, qui quicquam abſtulerint, vel addiderint: ac execrandus eſt ille, qui negligit veritatem agnoſcere, ac antiquos patrum ſuorum terminos tranſgreditur. Synodus ipſa eiſdem ſacræ ſcripturæ verbis innitens, inquit: Qui terminos antiquos, & reliqua: quod quidem his ſolet accidere, qui veritatem non cupiunt cognoſcere. Unde ſequitur eum terminorum eſſe tranſgreſſorem, qui fidem à ſuis patribus traditam, neutiquam amplexatur. Ergo qui eam declarat, ſuorum patrum fines nequaquam egreditur, neque quicquam ei vel addit, vel aufert, quandoquidem apud Cyrillum interdictum illud tantum in eos qui contra majorum ſuorum decreta loquerentur, editum fuerat, quod ſanctus Sp. veritatis eſt ſpiritus: & qui eam profiterentur, ipſā etiam excolere creditur, ac intra terminos eſt. Contra, qui vanus & mendax eſt, is proculdubio ſancti Spiritus fines tranſgreditur, & patrum fidei quippiam addere, vel ab eadem auferre putatur. Igitur ex ſacra ſcriptura clariſſime patet, ut qui veritatē agnoſcere nolit is addere quicquam vel auferre credatur. Porrò, quoniam ſæpiſſime protuliſtis, prohibitionem ipſam à tertia ſynodo, vel per eam à ſancto Spiritu promulgatam fuiſſe, idcirco reverende pater, ex te quæro, utrum nobis credendum ſit, Nicænam ſynodum majorum ſuorum terminos tranſgreſſam fuiſſe, an non. Plane ſi credimus mutationem verborum, nedum intelligentiæ fuiſſe prohibitam, neceſſe eſt, ut credamus, Nicænam quoque ſynodum anathemate devinctam eſſe, ut pote quæ nonnulla verba (quemadmodum ſuperius dictum eſt) ab Apoſtolorum ſymbolo abſtulerit: necnon ſecundam ſynodum anathemati ſubjacere, quæ poſt illam teſtamenti veteris prohibitionem Nicæno ſymbolo verba multa addiderit. Sed quoniam Patres iſ veritatem protulerant, idcirco eadem, non autem aliena, vel contraria, cum majoribus ſuis ſenſiſſe creduntur. Falſum eſt ergo proferre poſteriores ſynodos vetitas fuiſſe, ne ſymbolo quicquam addere poſſent. Amplius in hoc Græco volumine, quod nobis Conſtantinopoli miſſum fuit, Nicænum & Conſtantinopolitanum ſymbolum (prout vulgo celebratur) deſcripta ſunt: in alio vero libro, qui quingentorum annorum & ultra creditur eſſe, abſque, *de cœlis*, ac *ſecundum ſcripturas*, Conſtantinopolitanum ſymbolum legitur, licet in alio libro, qui Longobardorum literis ſcriptus eſſe videtur, ſymbolum idem cum eiſdem verbis legatur. Volumen autem veſtrum, in quo quarti generalis Concilii acta ſcripta ſunt, nonniſi trecentorum annorum creditur eſſe. Ut igitur, pater Epheſie, neutiquam in nos invehemini, licet *Deum de Deo*, in noſtro volumine ſcriptum ſit, cum in veſtro non extet: ita quoque nos incuſare non deberetis, quod verbum unum addidimus ſymbolo.

Marc: Ad omnia, quæ paulo ante dixiſti, Patres ampliſſimi, reſpondendi tempus non eſt: quandoquidem longa indigent reſponſione. Quædam enim ex nobis quæſiviſti, ſimulque contendiſti, ut ea vobis concederemus: quod plane noſtræ non eſſet exiſtimationis, quando poſſumus ad omnia reſpondere ac veritatem ipſam attingere. De his igitur, ac de hoc veſtro volumine ſuo loco dicemus. Quod autem ad Romanam Eccleſiam ſummumque Pontificem adſpiciens protuliſti, Catholicam Eccleſiam ac ejus principem commune ſymbolum reformare poſſe, idcirco omnes hæc à te repetita, præterire non poſſumus indiſcuſſa. De hac igitur quæſtione ſequenti ſeſſione, ſi vobis videbitur, diſputabimus, argumentaque plurima & fortiſſima pro noſtra cauſa afferemus. Sed quoniam vehementer ambigimus, ne ſermones hujuſmodi aures veſtras offendant, ideo, ſi vobis videbitur, protuli.

Jul. Card Inter alia capita, Patres ampl. in quibus Græci, Latinique differunt, eſt id, quod de Romanæ Eccleſiæ facultate in dubium Græci vocant: quoniam tamen nunc agimus, an ſanctus Spiritus *ex Filioque* procedat, qui quidem fidei articulus eſt, idcirco non convenit has quæſtiones confundere. Propterea que in oratione, quam ſcripturæ traditam vobis dedi, me de facultate Romanæ Eccleſiæ tunc nil eſſe dicturum protuli, putans fuiſſe conveniens, ut in aliud tempus differatur. Suo igitur loco, pater reverende, in ejuſcemodi controverſia, ut decet liberum hominem, quicquid volueris, in medium proferes, in quo ſanctiſſimo Domino noſtro Pontifici maximo nulla profecto fiet injuria: quippe qui non alia de cauſa præſens eſt, niſi ut veritas illuſtretur. Cujus quidem ſummi Pontificis, Eccleſiæque Romanæ facultas, tum ex Evangelio, tum etiam ex ſanctis Conciliis generalibus benignitate Dei patet clariſſime. Siquidem igitur quæſtio, utrum liceat addere ſymbolo, necne, ab illa quæſtione longe aliena videtur eſſe, ſane non convenit ambas has contemplationes ſimul (ut ſupra dixi) confundere. Rogo igitur vos, atque obſecro, ut ad quæſtionem de ſancti Spiritus proceſſione veniamus, quandoquidem ſi hac in re convenerimus, equidem perſuadeo fore facile, ut in cæteris quoque conveniamus. His dictis ſeſſio fuit dimiſſa, & ad alium diem dilata. Elapſis vero nonnullis diebus, ſummus Pontifex juſſit, ut ad diem vigeſimum ſeptimum menſis ejuſdem iterum conveniret.

Deut. 19. Matt. 18.

DIE JOVIS VIGESIMA-SEPTIMA mensis Novembris.

Seſſio decima tertia Ferraria.

FRequenti ſynodo ducis Burgundiæ oratores in ſeſſionem banc introducti fuere, ex quibus quatuor præſules, & unus Diaconus, & duo equites fuerunt, qui ſalutato de more ſummo Pontifice, Imperatore vero nequaquam, (nam Patriarcha valetudine adverſa detentus non aderat) conſedere, ſummoque Pontifici literas dedere. Quibus quidem Latine recitatis, & à Græcis non intellectis, ſeſſio fuit dimiſſa. At Imperator ægre tulit vehementiſſime, quod non fuerit ſalutatus, aſſerens ſe magna injuria fuiſſe affectum: & niſi ſequenti ſeſſione ab oratoribus ipſis pro ſua dignitate ſalutaretur, ſe nunquam amplius in ſeſſionem venturum, quinimo fore, ut ſynodus dimitteretur. Patriarcha vero tametſi plurimum ægrotaret, tamen per nuncios egit, ut ſummi Pontificis nuncij Imperatorem rogarent, ut a ſynodi celebratione nequaquam deſiſteret, promittentes ei, ut ab oratoribus ipſis ſeſſione ſequenti imperatorio more ſalutaretur. Quapropter ipſo conſentiente, ſummus Pontifex juſſit, ut ad diem quartam menſis Decembris ſeſſio convocaretur.

Imperatoris offenſus animus.

Additamentum nugatorium Sgurobuli.

Sgurobulus addit ad has ſeſſiones inter alia, ſuæ hiſt. ſect. 6. c. 23. Forte fortuna ſynodo intererant nonnulli Eremitæ & monachi ex ordine anachoretico, qui tum pedem extra limen cœnobiorum promoverant, ad diſſertationes audiendas: qui cum argumenta à nobis prolata auribus percepiſſent dixerunt: Græci procul dubio veram propugnant fidem & hucuſque dogmata ſana retinuerunt: quod ubi percrebuit in curia, aulici papales accerſitos in curiam monachos ſic objurgarunt: vos eſtis hominum genus ſegregatum in clauſtra, ſatis edocti cucullorum uſum & in aſceticis inſtitutis exercitati: at ſupremæ ſapientiæ ne prima didiciſtis elementa. Quare hæc vobis mandat Papa, linguas compeſcite nec populum infeſtate. Sic Græcus iſte nugis cauſam ſuam tuetur, quid enim Græci hactenus dixerunt, quod non à Latinis repercuſſum fuerit ſatis ſuperque?

DIE JOVIS QVARTA MENSIS Decembris.

Seſsio decimaquarta Ferraria.

HAc frequenti ſeſſione, abſente tamen Patriarcha, Imperatorem ipſi legati ſalutavere, non ita ut ipſum deceret. Id tamen æquo animo tulit, ac juſſit, ut diſſertores electi negotium proſequerentur. Epheſius autem volens Cardinali reſpondere, dixit ſe velle brevibus, ac per Sic & Non, diſputare: quandoquidem Latini videbantur ei prolixis orationibus uti, ut eloquentiſſimi viderentur. Deinde de Charisio protulit, exemplum illud ad Latinos non pertinere. Quibus & aliis ab Epheſio dictis, Julianus Cardinalis vir ſummo ingenio memoriaque profunda præditus, ita prolixe reſpondit, ut dicendo dies ipſum defecarit, & ſeſſio fuit dimiſſa, decreto, ut triduo poſt convenirent.

DIE LVNÆ DECIMA OCTAVA menſis Decembris.

Seſſio decimaquinta Ferrariæ.

EPheſius Imperatoris juſſu, longam orationem habuit, volens oſtendere, ne ſyllabam quidem

A addere ſymbolo licere. Quæ quidem oratio ita vagata eſt, ut omnes ſibi facile ſuadaient ei neminem reſponſurum eſſe. At Julianus eloquentiſſimus, qui loquente Epheſio, ne verbum quidem protulerat, orationem ejus ordine ſummo memoriterque repetit ac in duas de triginta partes diſtribuit, volens partim philoſophando, partim ſacram ſcripturam citando, ac dialecticis argumentorum locis utendo probare, Latinos minime peccaviſſe, quamvis addiderint ſymbolo. Contra Epheſius magno affectus deſiderio, quæſtionem hujuſmodi ad extremum tandem perducera, ac clarius demonſtrare, nullam verborum acceſſionem ad ſymbolum fieri licuiſſe, Juliani ſermonem in octo partes diviſit. Et in prima quidem probavit, Chariſij ſymbolum haudquaquam fuiſſe commune, in altera vero de Neſtorij ſymbolo mentionem nullam fieri debuiſſe: nam in tertia pœnarum
B vim in interdicto contentarum oſtendit in quarta vero pœnas ipſas ſingulariter, non autem communiter in delinquentes editas fuiſſe demonſtravit. Nam in tribus ſequentibus partibus Cyrilli literas & Agathonis expoſuit, ac probavit, quidnam ipſi docuerint. In extrema denique parte additionem ipſam abſque ſynodo nequaquam fieri potuiſſe docuit: in hunc poſtremo modum peroravit.

Memoria Juliani Cardinal.

Marc. Symbolum illud, præſtantiſſimi patres, quod ut optimum depoſitum à patribus noſtris in noſtra Imperatrice civitate ſuſcepiſtis, à vobis tale recepimus, quale vobis fuerat traditum. Nonne quiſque depoſitum ſibi creditum reddere tenetur? Patrum igitur depoſitum nobis (ut dictum eſt) reſtituite. Quod quia perfectum eſt, idcirco diminutione vel additione non indiget. Qui quidem patres noſtri eos
C reprobavere procul dubio, qui contra ſymbolum ipſum quicquam innovaſſent: alios vero pœna graviſſima affecere, qui aliud ſymbolum feciſſent. Quod ſi unius ſolæ dictionis additio parum refert, ac parva de ea ratio debet haberi, ablata igitur, parum vel nihil prorſus nocebit, imo certe plurimum prodeſſet: nam ea ratione cuncti Chriſticolæ dubio procul conjungerentur. Contra magnum ac indignum facinus eſſet, ſi talis additio tolleretur, ob idque magna ratio de hac re debet haberi. Non igitur ipſi peccamus, qui rem hanc plurimi facimus. Amplius, ſi talis additio imprudenter fuerat facta, nunc quoque prudentius nobis conſuleretur, ſi ipſam auferretis: ſic enim amicos vobis conjunctiſſimos faceretis, qui veſtram mutuam amicitiam magnifacerent & excolerent. Vos
D igitur, ô patres, fratres ac reverendi Domini noſtri, ut ſæpenumero fecimus, ita etiam nunc per viſcera Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui nos peccatores ac perditos mortales dilexit, & animam ſuam pro nobis dedit, rogamus ac obſecramus, ut param optimam & ſummam inter nos, ſanctoſque patres noſtros conjunctionem faciamus, qua quidem tum fuimus conjuncti, cum idem omnes volebamus ac ſentiebamus, & nullum inter nos diſſidium erat. Conjungamur obſecro tanquam fratres. Veneremur majores noſtros, definitionibus ac decretis ipſorum honorem plurimum habeamus, eorundem minas & pœnas vereamur. Ipſorum denique traditiones ſervemus, cuſtodiamus, excolamus, ut uno corde ac ore, Patris &
E Filij, ſanctique Spiritus nomen digniſſimum celebremus, & glorificemus nunc & ſemper & in ſæcula ſæculorum, Amen.

Repetitio ejuſdem argumenti.

Julianus autem Cardinalis ampliſſimus, à diſputationa nolens deſiſtere, ſententiam ſuam vehementiſſime defendens, poſt multa protulit, pro ſingulis decem argumentis, quæ ſibi fuiſſent propoſita, ſe decem millia redditurum. Deficiente autem die, ſeſſio fuit dimiſſa. Tum Græci tam præſules, quam cæteri omnes tædio affecti, de ſuo in patriam reditu, ſeſtare, cogitare cœperunt, dicentes: In vanum tempus conterimus, quandoquidem nec à Latinis nos, neç à nobis ipſi ſuaderi poſſent. At Imperator ma-

Julianus Card.

gnenimus animos ipſius m cut Gardo it ſtiuit. Porro volet ubi Græci diſputationi facete m cum, Latini mitum in n odum incumbebant, ut in ſeſſionibus de ipſo dogmate gereretur, aſſerentes de quæſtione prima jam ſatis dictum fuiſſe, ac ſe nolle amplius quærere, cur illud, ex Filioque, ſymbolo fuerit additum. Nam cum fieri non poſſit, ut quod jam factum probatumque fuerit, prius tollatur, quam oſtendatur a Græcis impium eſſe: operæ pretium eſſe dicebant, ut in poſterum de ipſo dogmate agerent: quod quidem ſi impium eſſe conſtaret, illico tolleretur: ſin autem receptum eſſet, minime ſe eſſe intruſoſdos. Hæc Julianus doctiſſimus. Contra vero dicebat Epheſius: Tollatur a ſymbolo propinque termino circumſcribatur, quemadmodum de multis verbis conſtat factum fuiſſe. At Julianus vehementius B inſtans, dicebat: Inquiratur (Patet) veritas, inquiratur, & ſi verbum illud impium eſſe dignoſceretur, neque in ſymbolo ſtabit, neque in alio loco (ut dicis) circumſcribetur, impia enim nulla ratione proferri debent, pia vero quovis in loco, nedum in ſymbolo, ſtare poſſunt. Interea Imperator ægrotavit, ſimulque Patriarcha adverſa valetudine jam pridem domi tenebatur. Poſt autem dies ſedecim via potuit Imperatoris domum lectica venire, quo biduo poſt Græci quoque præſules convenere. Ad quos Imperator fuit ita loquutus.

Imp. Noſtra relicta patria, patres optimi, pro Eccleſiarum conjunctione non ſine magno periculo huc frequentes convenimus: & vos quidem antiſtites pro veſtrarum Eccleſiarum ſecuritate, Laici veró C tum pro veſtra pia religione, tum etiam pro poſteris veſtris ſoliti eſtis, ob idque onus hoc libenter *Imperatoris pietas.* ſubiiſtis. Ego autem ſolum, ut à Deo gratiam conſequar, id quod etiam ad vos pertinet, vehementer laboro, quippe qui filios vel hæredes non habens, nec dignitate majore affici cupiens, pro generis noſtri ſalute plura quam cæteri (ut videris) onera ſuſtineo. Operæpretium igitur eſt multis de cauſis, præſertim ut Latinis conjuncti, noſtram in patriam, magno affecti honore, potius quam dedecore, hinc disjuncti proficiſcamur: operæpretium (inquam) eſt, ut ſummo ſtudio in unionem Eccleſiarum incumbamus.

Quo quidem ſermone audito, Græci quanam ratione de dogmate ipſo agendum eſſet, inter ipſos D locuti ſunt. Tandem viſum eſt ipſis, ut duodecim præſules ex ſuis ſeligerent, qui cum totidem Latinis de ſancti Spiritus proceſſione privatim diſſererent: quodque benignitate Dei ab ipſis probatum eſſet, id omnes ſuſciperent. Nolebant enim cum Latinis oratione perpetua publice contendere. Dum autem hæc agerentur, a ſummo Pontifice Græcis fuit nunciatum, ob peſtem ſynodum eſſe Florentiam transferendam. Quod etſi quam maxime Græcorum conventum turbaſſet, poſt multas tamen altercationes, quas quidem ſilentio prætereo, quod ad rem nequaquam pertinerent, videntes Imperatori ac Patriarchæ non nimium diſplicere ſynodum ipſam transferri, ſummi Pontificis voluntati his conditionibus acquieverunt, ut ſummus Pontifex menſium octo ſub- E ſidium Conſtantinopolim mitteret: ipſis autem Græcis, & quinque menſium victum, & commeatum Florentiam uſque tribueret, ac pro his omnibus (ut vulgo dicitur) bancum ibidem aſſignaret, necnon ultra Florentiam nequaquam proficiſcerentur, verum ibidem ſynodus quatuor menſium ſpatio terminaretur, ac Græcis omnibus eſſet facultas illinc, cum ſibi viſum fuerit, diſcedendi. Quibus quidem conditionibus à ſummo Pontifice pro ejus pietate acceptis, in cathedrali Eccleſia extrema ſeſſio Ferrariæ celebrata fuit. In qua quidem nil aliud factum eſt, niſi ut ſummi Pontificis decretum de transferenda Florentiam ſynodo recitatum fuerit. Non autem conſtat, in quo die talis ſeſſio celebrata fuerit, cum

Peſtis Ferrariæ cauſa tranſlat. Concilij.

A tantum reperiatur, die undecima menſis Januarii Græcos pecunias pro rum m commeatu necnon novem decim millia ducatorum pro Conſtantinopolitano ſubſidio à ſummo Pontifice accepiſſe, die vero decima ſexta ſum o um Pontificem Ferraria diſceſſiſſe.

Seſſio 16. ultima Ferraria.

Frequenti ſeſſione, patriarcha tantum ob valetudinem ejus abſente, Neapolitanus antiſtes Miſſam ſolenniter celebravit. Qua quidem finita, litaniiſque decantatis, Gradenſis præſul Latine, Mytylenen. autem Græce, conſentiente Imperatore, ſummi Pontificis decretum omnibus Cardinalibus & præſulibus Pontificaliter (ut moris eſt) indutis, B ex ſuggeſtu recitavit, cujus tenor hic fuit.

Eugenius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad futuram rei memoriam. Generale Concilium Ferrariæ convocatum fuerat. Quod quidem & ſi noſtræ ſententiæ fuerit ibidem conficere, terminareque, tamen ſervescente peſte, præſertim in hyeme, ex quo credendum eſſet in vere quoque futuram eſſe, illud juxta leges noſtras Ferraria Florentiam transferre volumus. Quæ quidem civitas libera & pacifica & aere ſaluberrimo eſt. Poſt autem dies paucos ſummus Pontifex, una cum Cardinalibus præſulibuſque Latinis, primus Florentiam proficiſcitur, qui cum equo inſidens egrederetur, Nicolaus Ferrariæ Marchio, equi ſummi Pontificis lora tenens, pedeſter una cum ſuo filio Ferraria exivit. Poſtridie autem C Patriarcha cum antiſtitibus Græcis ſecutus fuit. Cui Florentiam appropinquanti, Cardinales duo ac triginta præſules obviam venere, honoreque magno in civitatem ipſam introduxere. Triduo vero poſt Imperator etiam venit, qui à Florentinis pompa magna honorificentiſſimeque ut Imperatorem deceret, ſuſceptus fuit. Nam Florentiæ rectores & Domini, nobiliſſimo ac honorato quoque comitem ſe præbente, pedeſtres ipſum ad portam civitatis in conſpectu Cardinalium & præſulum omnium exceperunt, ac domum deduxerunt. Tempus autem carniſprivij erat, in quo multa variaque ſpectacula prope domum ejus Florentina reſpublica honorificentiſſime celebravit. Prima vero quadrageſimæ die Græci præſules ipſius Imperatoris juſſu in domum D ejus congregati, ac interrogati, quidnam vellent agere, dixerunt ſe ad celebrandas ſeſſiones paratos eſſe, tametſi magis expediret ut per ſelectos doctores privatim, ne tumultus fieret, ageretur. Quod cum ſummus Pontifex intellexiſſet, juſſit ut ad diem vigeſimum ſextum Februarij menſis in ſuo palatio ſeſſio fieret, ubi frequenti ſeſſione ac ordine de more ſervato, Julianus Cardinalis primus omnium ſermonem hunc habuit.

Decretum ſummi Pontificis de ſynodo transferenda.

Imperator Florentiæ ſuſceptus honorifice.

ANNO DOMINI NOSTRI IESV CHRISTI milleſimo quadringenteſimo trigeſimo-nono, die Jovis vigeſima-ſexta menſis Februarij ſeſſio prima, ordine vero decima ſeptima Florentiæ celebra- E *ta fuit.*

Prima ſeſſio Florentiæ habita.

IVL. CARDINALIS.

Quoniam, Imperator mitiſſime, ac vos ampliſſimi & pientiſſimi patres, de numero ſum illorum, qui ad diſſerendum vobiſcum electi fuerant, idcirco mihi beatiſſimus ac ſummus Pontifex juſſit, ut hæc vobis pauca verba faciam. Brevi ergo ac nuda utar oratione, quandoquidem divina res, de qua agitur, opere magis quam verbis indigere videtur. Quam plurimi profecto ſermones utraque ex parte ſunt habiti, in quibus temporis multum contrivimus: nunc autem res in cardine eſt: nam ſereniſſ. Imperator ſanctiſſimo Domino noſtro nuperrime nunciavit,

operæpretium

operæpretium ſibi videri, ut paucis ac privatim agamus. Ergo in Domini noſtri Jeſu Chriſti nomine rem ipſam aggrediamur. Porro autem quoniam cum de transferenda ſynodo Ferrariæ tractaremus, sereniſſimus Imperator, necnon ſanctiſſ. Patriarcha magno affecti deſiderio videbantur eſſe, ut inter nos conjunctio fieret, quod plane ſummo Pontifici perplacebat: (valde enim intereſt ſua, ut hujuſmodi controverſia ad finem celerrime perducatur, quod quidem fieri commode non poſſet, niſi ſeſſiones ſæpiſſime celebrentur) idcirco ſanctiſſimus ipſe Pontifex vellet, (ſi lubet) ut vel ſingulis quibuſcumque diebus, vel ſaltem ſingula quaque hebdomada ſeſſiones ipſas frequentes celebremus, & quævis ſeſſio non minus tribus horis continuis habeatur, etiamſi sereniſſimus Imperator ac Patriarcha ſanctiſſimus abſentes à ſeſſionibus ob valetudinem fuerint.

Proponitur modus faciendi controverſiam.

Imp. Magis, ampliſſ. Pater, expediret, ut anteaquam ad diſſerendum conveniremus, aliquot ex noſtris ac veſtris doctoribus ſeligeremus, qui privatim agerent, ac noſtræ conjunctionis modum invenirent. Et ſi nihil proficerent, tum communiter in ſeſſionibus diſputaremus, quemadmodum probi viri aliqua de re contendentes facere ſolent, qui conſultis prius amicis communibus, ſi ſuas controverſias componere nequeant, ad judices deveniunt. Non aliter igitur nobis faciendum eſſe putamus. Cui quidem ſententiæ ſummus Pontifex acquieſcere videbatur, ut modus conjunctionis privatim inveniretur. Julianus autem Cardinalis ita reſpondit.

Jul. Card. Cum, Patres ampliſſimi, sereniſſ. Imperator primus ſententiam hic & Ferrariæ dixerit, ut privatim rem ageremus, idcirco ſummus Pontifex adductus ſpe sereniſſimum ipſum Imperatorem unionis ejuſmodi modum poſſe facilius excogitare, credit ipſi quam maxime convenire, ut is modum ipſum inveniat, nobiſque patefaciat, ut ipſi quoque de eo pauliſper conſideremus. Credo equidem aſſequutum fuiſſe id, quod vobis promiſeram, me, quemadmodum beatiſſimus pater noſter juſſerat mihi, brevi ac nuda oratione dixiſſe.

Imp. Quod jam præſtantiſſimo Cardinali, ſi me non interpellaſſet, dicere volebam, id modo proferam, dein ejus orationi reſpondebo. Ipſi quidem plurimum diſſeruimus, plurimæque orationes ultro citroque ſunt habitæ, quæ ad quæſtionem de additione ipſa ſpectare viderentur, & quamvis alia plura fortioraque argumenta proferre potuiſſemus, cum tamen Cardinalis ipſe multique probatiſſimi præſules convenientius eſſe dixiſſent, quod ſanctiſſimus pater à me privatim contenderat, ut omiſſa illa quæſtione, ad aliam veniremus, tum etiam quod ipſi brevitati vehementiſſime ſtudemus, idcirco non volumus ad aliam quæſtionem venire, ita tamen, ut cum ad primam regredi voluerimus, nobis liceat. Quod quidem vobis prædicimus, ne unquam forſan diceretis, ab illa cauſa nos prorſus receſſiſſe. Fateor autem me primum omnium protuliſſe, privatim prius nobis agendum eſſe: verum nil nunc nobis venit in mentem, quod ad componendam pacem proponeremus. Nobis ergo, Pater ampliſſime, gratiſſimum faceretis, ſi quicquam in medium afferretis, quod ad concordiam hujuſmodi perduceret. Videmur enim videre vos, aliquid tale dicturus eſſe. Dicant igitur alij quicquid velint, nos etenim hæc dixiſſe voluimus. Cardinales autem antiſtiteſque Latini ad ſummum Pontificem acceſſere, ſimulque collocuti fuere, deinde Julianus Cardinalis ita reſpondit.

Jul. Card. Sereniſſime Imperator, ſanctiſſimi Domini noſtri juſſu, ac horum præſtantiſſimorum Patrum conſilio elegantiſſimæ tuæ orationi paucis reſpondebo, quam profecto bene percipimus. Nam ſatis dictum fuiſſe dixiſti, an liceret ſymbolo quicquam apponere. Præterea licet argumenta veſtra

A fortiſſima, & à ratione minime aliena fuerint, una tamen multo plura fortioraque afferre potuiſſe, niſi ego à vobis ſæpiſſime contendiſſem, ut ejuſmodi quæſtione poſtpoſita, ad alteram, an ſanctus Spiritus ex Filioque procedat, veniremus, quemadmodum etiam Patri beatiſſimo conveniens eſſe videbatur. Ut igitur nobis gratiſſimum faceres, nobis concedere videbare, ut hac de re diſſereremus, hac tamen conditione, ut vobis, cum viſum fuerit, liceret ad quæſtionem primam redire, quandoquidem ab ipſa nequaquam penitus diſceſſiſtis. Ad quæ, Patres ampliſſimi, breviter a me repetita, breviſſime quam potero, reſpondebimus. Porro autem ipſi videre non poſſumus, quidnam veſtris in cordibus habeatis, quaſque alias rationes afferre potuiſſetis:

B quandoquidem nobis videtur quæſtionem illam ita explicaſſe, ut amplius ambigendum de ea non ſit, id quod vos etiam tenetis, ut credimus. Fieri enim non poteſt, ut vos qui ſummo ingenio, maximaque rerum ſcientia præditi eſtis, argumenta noſtra firmiſſima & invicta eſſe, nequaquam intellexeritis. Sed neque non inſcij eſtis, vos ſemper facultatem reſpondendi noſtris rationibus habuiſſe, ita ut ſi quicquam aliud in nos afferre potuiſſetis, id proculdubio tanto decurſo tempore, ex quo veſtra refellimus argumenta, potuiſſetis. Si quidem igitur rationes noſtras ſilentio præteriiſtis, credimus vos ipſas refellere neutiquam potuiſſe, neque alias rationes ad quæſtionem ipſam ſpectantes (ut dicitis) habuiſſe. Quid enim vobis fuit impedimento, quominus nobis reſ-

C ponderetis, niſi quod argumenta noſtra vobis firmiſſima viſa fuerint? Propterea que beatiſſimus Pater noſter dicebat valde condocere, ut ad alteram quæſtionem veniremus, cui cum videretur noſtram cauſam ita illuſtratam fuiſſe, ut nulla prorſus alia indigeret conſideratione, idcirco ferebat ægre, videre tempus incaſſum produci, quandoquidem diſputationes de rebus tantum ambiguis debent fieri. Hac igitur de cauſa, Pater ampliſſime, patrum horum ſententia ex vobis ipſe contendi, ut ad aliam controverſiam veniremus, videntes clariſſime quæſtionem primam Apoſtolorum authoritate, ſynodorum decretis, ſanctorum doctorum ſententia perfectiſſime ſolutam fuiſſe. Si quidem igitur, ne beatiſſimi quidem patris rogatu ab ipſa cauſa decedere voluiſti, priuſ-

D quam multæ fierent diſputationes: idcirco nequaquam convenit, ut ſine concluſione, infectaque re ad aliam veniamus. Sed melius eſſe videtur, ut ſi quid argumentorum adhuc vobis reliquum ſit, id etiam in medium afferatis: quandoquidem omnia pater beatiſſimus, necnon hi præſtantiſſimi patres attenti auſcultabunt, ſpe adducti, ea quoque benignitate Dei nos facile poſſe diſſolvere. Quod autem tibi, sereniſſime Imperator, in mentem non venit, neque prorſus excogitaſti, quonam pacto conveniremus, ob idque dicis conducere, ut ipſi modum ipſum inveniamus, ac in medium proferamus, reſpondeo, jam ſatis de hoc dictum eſſe, cum ipſe diceres tibi fore commodius, ut privatim egeremus, contradixerim, quod magis expediret per ſeſſiones ac publice agere.

E Si autem hæc noſtra ſententia tibi non placet, putantis privatam collocutionem magis expedire, idque veſtri Pontifices volunt, ſane non alienum eſſet à ratione, ſi primi quoque noſtræ conjunctionis modum in medium afferretis, quemadmodum ipſi procul dubio faceremus, ſi ſententiam illam primi dixiſſemus.

Imp. Ad ea, quæ de omittenda prima quæſtione, ac altera capienda dixeram, vos minime reſponſuros putabam: quandoquidem jam inter nos convenit, ut ad aliam veniremus. Miror autem vehementer, cur nos quæſtionem illam prorſus reliquiſſe credatis, cum nondum ipſam (ut noſtis) terminaverimus. Namque ſi nobis id contigiſſet,

ſatis jam dictum eſſe protuliſſemus, & nulla alia opus eſſe diſputatione. Ad alteram igitur quæſtionem, ut inter nos convenit, veniamus, hac tamen (ut dixi) conditione, ut ad primam, cum viſum fuerit, liceat nobis reverti: à qua quidem nunquam ipſi diſceſſimus, neque proſus diſcedendum putamus. Sed neque unquam conveniens eſſe protuli, ut ipſi ſoli noſtræ conjunctionis modum inveſtigemus, ac nulla neceſſitate coacti, ſoli in eam rem incumbamus, ſed vobiſcum ſimul de ea conſiderandum putavi. Si quidem igitur quicquam aliquis in præſentia teneat, quod ad propoſitum ſpectet, id in medium proferat. Si minus, poſteaquam quiſque privatim, ac per ſeſe de hac re melius cogitaverit, in ſeſſione ſuam ſententiam dicat, quo quidem modo ſperandum nobis eſſet, noſtræ controverſiæ finem, ut mihi videtur, facilius poſſe facere, ita tamen, ut, ſi hac non ſucceſſerit, per ſeſſiones agere poſſimus.

Græci ad primam quæſt. de additione volunt redire.

Iul. Card. Ne de me, ſereniſſime Imperator, in poſterum admirere, nonnulla paucis repetam. Non equidem protuli quæſtionem illam communi ſententia terminatam fuiſſe, ſed inconveniens eſſe, ad eandem reverti: de qua conſtat ſatis dictum fuiſſe, ac vos ad argumenta noſtra fortiſſima Ferrariæ reſpondere minime potuiſſe. Dixi quoque, ut veſtri proferrent, ut lubet: nam ipſi benignitate Dei ad reſpondendum parati fuimus. Magis enim conducere videbatur de quæſtione illa diſſerere, quouſque communi ſententia finiretur, quam poſteaquam de altera cœperimus diſputare, omiſſa ipſa, ad primam redire. Ad te autem, ſereniſſime ac prudentiſſime Imperator, præcipue ſpectare videtur, quemadmodum juſſu ſanctiſſimi Patris ac horum ampliſſimorum Patrum ſuperius protuli, ut diligenti conſideratione conjunctionis ejuſmodi modum, quodque magis expediens ſit, ſolus excogites, quemadmodum etiam, ut privatim agere debemus, ſolus ipſe propoſuiſti. Porro quoniam in extremum expoſtulaſti, ut ipſi etiam hanc ipſam rem penſitemus, ac examinemus, quod tu, quidnam agendum eſſet, nondum excogitaſti: idcirco patri beatiſſimo cunctiſque nobis videtur operæpretium eſſe, ut hoc negotium in ſeſſionem ſequentem differatur, ut tunc accincti meliuſque parati conveniatis, & quid agendum ſit proferatis. Quod quidem jure veſtro debetis facere. Namque volentibus nobis per ſeſſiones ac publice diſputare, te autem ſereniſſime Imperator contendente, privatim nobiſcum agere, ad te ſpectare videtur, unionis etiam modum excogitare.

Imp. Si ad totam tuam orationem reſpondere vellemus, noſtra profecto diſputatio fieret infinita. Ut igitur dictioni noſtræ modum faciamus, id quod ſæpiſſime diximus, paucis repetamus, neceſſe videlicet eſſe, ut, quod inter nos convenit, ad quæſtionem alteram veniamus, hac tamen conditione, ut ad primam, ſi nobis placuerit, redire valeamus. Interea vero ſi vobis ita videtur, ut unionis modum communiter inquiramus, nobis etiam placet.

Iul. Card. Vos de tali modo videritis: ipſi vero ad ea, quæ opus fuerint, reſpondebimus.

Quibus peractis, ſeſſio fuit dimiſſa. Græcis autem qua ratione conjunctionis ejuſmodi viam invenirent, non mediocre negotium videbatur. Domum igitur Patriarchæ frequentes convenerunt, ut quidnam ſequenti ſeſſione de unione proferrent in medium, inter eos conſulerent. Cum autem quid agerent aut proferrent, neſcirent, Imperatorem rogarunt, ut à ſummo Pontifice impetraret, ut hi quos ex ſuis ſeligerent cum totidem Latinis privatim agerent, ea ratione adducti, fore ut modum ipſum benignitate Dei excogitarent. Cui quidem ſententiæ Imperator acquieſcens, voluit ut ſtatim diſputatores ipſos ſeligerent, qui cum Latinis diſputarent. Selectis autem trium Patriarcharum vicarijs, videlicet Antonio Heraclien. Gregorio confeſſore, Marco Epheſio, Iſidoro Rhuteno, Doſitheo Monembaſien. Beſſarione Nicæno, ac Dorotheo Mytilenen. hiſque ſummo Pontifici nunciatis, ipſe id velle reſpondit, ut per ſeſſiones ac per electos (ut moris eſſet) ageretur, quandoquidem conjunctionis modum (ut Græci promiſerant) neutiquam invenere. Convocata ſeſſione, abſentibus ob valetudinem Imperatore ac Patriarcha, Joannes ille in Philoſophia & dialectica præclariſſimus, pro Latinis ita dixit.

DIE LVNÆ SECVNDA mensis Martij.

Seſſio decima octava Florentiæ.

IOANNES.

Provincialis Lombardiæ Ord. Prædicatorum.

Beatiſſimi patris juſſu, Patres amp. de ſancti Spiritus proceſſione verba facturus ſum, quæ quidem plurimum ad fidem ſpectare videntur, & de quibus (ut in primo de Trinitate capite Auguſtinus inquit) maxima cum veneratione loqui debemus. Rogo igitur vos atque obſecro, me attente audiatis. Velim autem, ſi quid ambigui aut alieni à ratione imprudens protulero, in primis ab eodem ipſo Patre ſanctiſſimo, qui beatiſſimi Petri ſedem tenens piam religionem excolit atque defendit, deinde à vobis in Theologia clariſſimis, corrigi ac emendari. Porro autem non debemus de verbis diſſerere, atque in ipſis verſari, ſed veram dictorum intelligentiam ac veritatem ipſam exacte perpendere: ſpe adducti, ut quemadmodum Dei filius nobis veritatem promiſerat, ita etiam is, à quo mens mortalium illuſtratur, ſua benignitate faciet, ut veritatem ipſam percipiamus, ac rebus in omnibus proficiamus. Deus enim ipſe qui voluit, ut in hoc generali Concilio de ſancti Spiritus proceſſione agamus, nobis per eundem ſanctum Spiritum dubio procul præſtabit, ut mutua inter nos benevolentia, & ſervato Eccleſiarum decore, quæſtionis ejuſmodi veritas demonſtretur ac declaretur, ita ut tali veritate ſine controverſia cognita, quemadmodum *unus eſt Dominus ac una fides*, ut Paulus inquit, ita nos multi unum in fide ac in Chriſto ſimus. In primis autem nobis memoria repetendum eſt id, quod ſereniſſimi Imperatoris arbitratu inter nos Ferrariæ convenit, ne longas orationes habeamus, verum per argumenta & authoritates paucis agamus, ſpe adducti, ea ratione concluſionem aliquam facilius aſſequi poſſe. Cui quidem ſententiæ cum omnes acquieveritis, ſanctiſſimus Dominus noſter, ut ipſi ſereniſſimo Imperatori & vobis faceret gratum, ipſam ſuſcepit: operæpretium eſſe putans, ejuſmodi diſputandi ratione in poſterum uti. Quoniam autem beatus Auguſtinus in primo libro de Civitate Dei. Quis, inquit, diſceptandi finis erit, & loquendi modus, ſi reſpondendum eſſe reſpondentibus exiſtimemus? idcirco, patres ampliſſimi, conveniens eſſet, ut ſanctorum patrum ſcripturis atque ſententiis, quas ſancta complectitur Eccleſia, inniteremur, ac ipſis veluti decretis ac legibus uteremur: ita ut nemini noſtrum liceret eas inficiari, quemadmodum à majoribus noſtris nobis traditum eſt, præſertim ab Agathone ſummo pontifice, qui ad Conſtantinopolitanum Imperatorem & ſextam ſynodum ita ſcripſit: Quorundam ſanctorum patrum authoritates, quas ſancta & Apoſtolica Eccleſia ſuſceperat, ipſas cum libris, legatis noſtris dedimus, ut ipſis ſolis innitentes, ſereniſſimorum ac Chriſtianiſſimorum Imperatorum auxilio, quæ opus eſſent, conficerent. Calcedonenſe quoque Concilium in ſermone ad Martianum Imperatorem ſcripto, qui ſic incipiebat: Ad

Joan. 16.

Epheſ. 4.

tuam Imperatoriam majeſtatem deceret plurimum; (ſermo enim erat de Leonis Epiſtola ad Flavianum ſcripta) Non oportet, inquit, de Romanæ Eccleſiæ præſidentibus admirari, ac Epiſtolam impietatis accuſare, priuſquam inveniatis eam cum ſacris ſcripturis neutiquam convenire, ac à patrum ſententia alienam eſſe. Et infra, Ut nullam amplius excuſationem afferre valeant, qui homini Apoſtolico detrahunt, ac ipſum injuria afficiunt, & reliqua. Ex his ergo, Patres ampliſſimi, quæ pauca ex multis excerpſimus, quod ſupra dixi, probatum eſt, nos ſanctorum patrum ſententiis inniti debere: quo quidem anticipato & poſito, ad rem veniamus. Porro quoniam in quavis quæſtione nomen rei, de qua agitur, prænoſci debet, ac noſtra quæſtio eſt de ſancti Spiritus proceſſione, idcirco quærendum in primis ex vobis eſt, quidnam proceſſio ſignificet: & an in divinis perſonis, prout in rebus humanis, intelligi debeat. Juxta namque divini Dionyſij doctrinam in de divinis nominibus libro, Deum ipſum à rebus creatis appellare ſolemus: verbum autem proceſſio, in ſacra ſcriptura non ſolum de Spiritu, verum etiam de Filio dicitur, ac ambobus adſcribitur: quemadmodum Joannes Evangeliſta teſtatur, de Filio dicens, *Exivi à Patre:* de ſancto autem Spiritu, *Qui ex Patre procedit.* Hæc volui dixiſſe, non inſcius opus eſſe ut hæc nobis ſint nota, & in omnibus ſeſſionibus mentionem de his faciamus.

Proceſſio.

Joan. 16.

Joan. 15.

Marc. Omiſſis ſupervacaneis, Patres ampliſſimi, quæ reverendus hic pater in ſui ſermonis exordio protulit, quandoquidem in his non differimus, ad ejus interrogationem ſolummodo reſpondebo. Verbum proceſſio, aliter quidem in rebus humanis, aliter vero in divinis perſonis ſignificat. Et quamvis duabus divinis perſonis conveniat, juxta tamen ſcripturam ſacram ac omnes ſanctos doctores, & exactam rationem Theologiæ, ſancti Spiritus proceſſionem præcipue creditur ſignificare: cujus quidem ſancti Spiritus eſſentialis proceſſio, à Filij proceſſione eodem ipſo verbo differre videtur, ob idque proceſſio Filij generatio nuncupatur: Spiritus vero, præcipue magiſque proprie proceſſio nominatur. Multa namque nomina ſunt, quæ res alias proprie, alias vero communiter ſignificant. Propterea non eſt admiratione dignum, ſi verbum proceſſio apud ſcripturam ſacram Filio aſcribatur. Exivi autem a Patre, non idem eſt cum verbo procedere, ſed aliud ſignificare videtur. Ideoque Spiritus ſancti proceſſio, ineffabilis & carens nomine, à Theologis nominatur: quod Filij proceſſionem, hoc eſt, generationem, minus obſcure quam Spiritus proceſſionem percipimus. Propterea Beatus Ioannes Damaſcenus de Spiritus proceſſione ita ſcriptum reliquit: Alia ratio eſſentiæ hujus eſt ineffabilis quidem, ac innominabilis, alia inquam a Filij generatione. Hactenus ad tuam interrogationem.

Proceſſionis verbum duo ſignificat.

Joan. 16.

Joan. Ex tua reſponſione, Pater reverende, capita tria collegimus. Primum, proceſſionem Filio Spirituique communem eſſe, quatenus ex Patre procedant: alterum, proceſſionem ipſam magis proprie ad Spiritum quam ad Filium pertinere, ob idque verbi proceſſionem, id eſt, generationem, magis quam Spiritus proceſſionem, nobis notam eſſe: poſtremum, eandem ipſam proceſſionem, eſſentialem & ſubſtantialem eſſe. Nunc de tertio capite ex te quæro: Cum in divinis perſonis nil aliud ſit, niſi eſſentia & proprietas atque relatio, quidnam hæc verba ſignificent: Proceſſio ex eſſentia in divina perſona, num eſſentiam ſignificat vel proprietatem ab altero accipere? Proceſſio namque videtur eſſe via ab uno in aliud, & eſſentialis exiſtit, quæ quidem à Patre accipitur. Ita quoniam ipſi credimus, accipere eſſentiam, & ex Filio eſſe, idem ſignificare, idcirco velim ex te ſcire an vos etiam ita ſentiatis.

Marcus Eam intelligo proceſſionem eſſe, qua ſanctus Spiritus à Patre accipit eſſe, ac illud totum, quo eſt, quoque proprie ſanctus Spiritus nuncupatur.

Joan. Magno equidem gaudio afficior, quod hanc ex te concluſionem habuerim, ſanctum Spiritum ex Patre accipere eſſe, ac ex ipſo procedere, idem ſignificare. Nam ſi ſanctus Spiritus à quo eſſe accipit, ex eodem quoque procedit, accipit autem eſſe ex Filio, ergo ex Filioque neceſſario procedit, juxta præcipuam ac propriam proceſſionis ſignificantiam, quam ipſi paulo ante conceſſiſſe videmini. Poſſumus autem quam plurimis teſtibus demonſtrare ſanctum Spiritum a Filio eſſe accipere.

Marc. Unde obſecro id habetis? Nos enim hoc non concedimus.

Joan. Videor videre, Pater ampliſſime, quod quæro, facile poſſe concludere. Nam ſanctum Spiritum ex Filio eſſe, ac ab ipſo eſſe accipere, ex ſancti Epiphanij dictis oſtenditur: quippe qui in ſermone *angyroto* nuncupato, è Græco in Latinum ab Ambroſio verſo, loquens de Deo Patre, inquit: Ita Filium dico eum, qui ex ipſo eſt: ſanctum autem Spiritum, qui ex utroque eſt. Siquidem igitur ſanctus Spiritus apud Epiphanium ex utroque eſt, ſequitur ipſum ex utroque habere eſſe. Amplius idem Epiphanius in eodem ſermone inquit: Quemadmodum *nemo novit Patrem niſi Filius, nec Filium niſi Pater:* ita dicere audeo, nec ſanctum Spiritum niſi Pater & Filius, à quo accipit, & procedit, neque Patrem & Filium niſi Spiritus ſanctus, qui vere glorificat, docens omnia, qui quidem eſt a Patre & Filio. Ex his igitur Epiphanij dictis apparet, ex Patre & Filio Spiritum accipere eſſe, & ex Patre Filioque accipere, idem ſignificare: unde ſequitur, ſanctum Spiritum à Patre & Filio accipere eſſe.

Probatur Spiritum ſanctum accipere eſſe à Filio.

D. Epiphanius.

Matt. 11.

Marc. Id non probaſti, Pater reverende, quod nobis fuiſti pollicitus, ſcilicet ſanctum Spiritum à Filio accipere eſſe, quandoquidem nullam ſanctorum authoritatem ad oſtendendum illud attuliſti, neque S. Epiphanij verba videntur illud concludere. Non enim ſequitur neceſſario, ſi ſanctus Spiritus ex Patre Filioque eſt, ut ab ipſis etiam habeat eſſe, quandoquidem quicquam ex alio eſſe, multis modis accipitur, ita ut minime neceſſe ſit, ut omne quod ex alio ſit, ab ipſo etiam eſſe habeat. Epiphanij ergo dictum non ſolum non ad tuam ſententiam pertinere, verum etiam tibi plurimum obſtare videtur. Non enim inquit, ſanctus Spiritus à filio eſſe accipit, verum ſimpliciter accipit. Quam quidem ſententiam ex hoc Evangelio habuit. *De meo accipiet, & annunciabit vobis.* Porro autem ſi ſanctus Epiphanius ſenſiſſet, ut vos ipſum interpretamini, ita profecto dixiſſet: Nemo novit Patrem & Filium, niſi Spiritus ſanctus à quibus procedit, & à quibus accipit: quo quidem locutionis modo verbum procedit, ad illud accipit retuliſſet: ſed cum duo illa verba pronomine ſimul ac præpoſitione ſejunxerit, dicens, à quo procedit, & a quo accipit, dubio procul ſenſiſſe videtur verba ipſa res diverſas ſignificare: illud quidem eſſentiam ſancti Spiritus, quam ex Patre creditur habere, hoc autem ejuſdem ſancti Spiritus cum patre filioque convenientiam atque conjunctionem, qua Spiritus ipſe diſcipulis ea enunciat, quæ quidem ipſos a filio ediſcere oportet. Quam mihi ſententiam à Cyrillo atque Ioanne Chryſoſtomo ſumpſi. Nam hic illud, *de meo accipiet*, declarans: De mea, inquit, intelligentia, qua dictis meis convenientia nunciabit. Ille autem in *Theſauris* inquit: Non enim Filius ſuam patriſque differentiam declarare volens, dixit: *De meo accipiet, & annunciabit vobis:* verum quod ſanctus Spiritus verbis ejus uteretur, qui quidem quoniam ejuſdem naturæ ac ſubſtantiæ cum filio eſt, idcirco æque ac ipſe filius operatur ac loqui-

Ab alio eſſe multis modis dicitur.

Joan. 16.

De meo accipiet quid ſignificet.

tur. Siquidem igitur illud, *De meo accipiet, & annunciabit vobis*, juxta ſanctos ipſos tantum ad verba filij refertur: ſequitur ex eo, nos minime credere debere ſanctum Spiritum à filio accipere eſſe.

Ioan. Orationem tuam P. R. bene percepimus, qua quidem probare volebas, longe me aliter Epiphanij dictum expoſuiſſe, quam ipſe ſenſiſſet: Ego autem in eadem opinione perſiſtens, eodem ipſo dicto probabo ſanctum Spiritum à Patre & Filio accipere eſſe. Fieri enim non poteſt, neque mente concipi, ut una res ab alia ſit, niſi ab eadem accipiat eſſe qualecunque fuerit illud eſſe. Quoniam autem res creatæ, apud Dionyſium in *de Divinis nominibus libro*, à Deo ſunt, ut ipſi quoque fatemur: quæro ex te utrum intelligendum ſit ita, ut à Deo eſſe accipiant, necne.

B *Marc.* Ita prorſus, ſed communiter verum non eſt, ut cum quicquam ab alio eſſe dicatur, neceſſe ſit intelligere ab eodem etiam accipiat eſſe.

Ioan. Credisne res creatas à Deo habere eſſe?

Marc. Credo equidem. Ideo enim creatæ res nuncupantur, quod earum Deus cauſa eſt.

Ioan. Quoniam autem res creatæ, à Deo differenter accipiunt eſſe, idcirco etiam differenter à Dei ſubſtantia appellantur. Verum Epiphanius ſimpliciter inquit, Spiritus à filio eſt: quod quidem verbum eſt, quia infert eſſe: quid aliud, obſecro, poteſt ex eo inferri? Siquidem igitur credendum non eſt, eſſe Spiritus, ab eſſe filij differre: neceſſe eſt ut credamus, ſanctum Spiritum illud idem eſſe habere à filio quod à Patre habere creditur, ut verbum Epiphanij, eſt, manifeſte ſignificat.

D. Epiphanius.

C *Mar.* Legatur (ſi lubet) idem Epiphanij dictum, tametſi, patres ampliſſ. authoritas hæc corrupta videtur eſſe, vobis nihilominus eadem ipſa ſatisfacere poſſumus, dicentes verbum *eſt*, ſcriptum in ea non eſſe. Sanctum enim Spiritum (inquit) qui ex utroque, abſque verbo, *eſt*.

Ioan. Ita dicere audeo, (inquit Epiphanius) nec ſanctum Spiritum novit aliquis niſi Pater & Filius, à quo procedit, & à quo accipit. Verbum ergo procedit, ad patrem refertur: illud autem, accipit, ad filium. Deinde declarans, quidnam illa duo verba ſignificent, inquit: Neque Patrem & Filium, niſi Spiritus ſanctus qui vere glorificat, docens omnia, qui quidem eſt à Patre & Filio. Infert igitur Epiphanius, ſanctum Spiritum à filio eſſe. Porro autem in divi-
D nis, eſt & eſſe, ſunt idem: ac eſſe ſignificatur per eſt: unde plane ſequitur, Spiritum à filio habere eſſe, quemadmodum à Patre. Namque ſi ſanctus Epiphanius non ita ſenſiſſet, ita profecto dixiſſet: ſanctus Spiritus rerum creatarum inſtar, à Patre & Filio habet eſſe. Præterea in eodem ſermone inquit: Sanctus Spiritus ingenitus, non factus, non frater, non avus, à Patris filique ſubſtantia. Credere ergo neceſſe eſt, ſanctum Spiritum à filio habere eſſe.

Mar. Dicere mihi videris, P. R. quoniam ſanctus Spiritus ex Patre filioque ſimpliciter dicitur, idcirco etiam ipſum ex eiſdem habere eſſe: ergo neceſſe eſt ita ſentias, ut Spiritus ex Patre, hoc eſt, ex hypoſtaſi vel perſona Patris ſit ſimiliter etiam ex Filio, id eſt ex
E perſona filij: unde evenit, ut ſanctus Spiritus ex duabus perſonis ſit, niſi tu aliter ſentias.

Inſtantia Marci Epheſini.

Ioan. Sanctum Spiritum nos dicentes ex Patre procedere, patrem ipſum percipimus, ac ipſum conſideramus, quatenus una divina perſona eſt: non ſecus, ex filio proferentes, ex ipſius perſona procedere mente concipimus. Cum autem ex utroque Spiritum ipſum procedere dicimus, proceſſionem ejuſmodi ab uno ſolo principio fieri credimus, quandoquidem ex patre filioque communiter fit.

Mar. Si, cum Spiritus ſanctus ex Patre procedere dicitur, patris perſonam intelligis, ſimiliter filij perſonam intelligis, cum ex filio: cum autem ex utroque dicatur, quid aliud (obſecro) poteris intelligere, quam ex utriuſque perſona? Ponamus autem id ve-
A rum ac neceſſarium eſſe, ut cum Spiritus ex patre procedere dicatur, ex ejus perſona intelligatur, & videamus (ſi lubet) an idem quoque de filio, ac de utroque credendum ſit: cum Spiritum ex filio dicimus, aut ex Patre & filio, ex filij, vel patris ſimul & filij perſonis nos oporteat credere, an alio modo.

Ioan. Cum ex Patre dicimus, ex ipſius perſona intelligimus: ſimiliter etiam cum ex filio, quandoquidem patris & filij eadem ſubſtantia creditur eſſe. Emittere autem, ita patris & filij eſt, ut ab uno principio Spiritus ſanctus credatur procedere.

Mar. Melius (obſecro) perpendamus, utrum ſi ſanctus Spiritus ex patre filioque credatur procedere, ex ipſorum perſonis neceſſe ſit intelligere, necne.

Ioan. Non opus eſt in præſentia diſputare, an ſan-
B ctus Spiritus ex patre, aut ex filio, aut ex utroque procedat: ſed nobis prius diligenter conſiderandum eſt, an ſi, cum aliquid ab aliquo eſſe dicatur, neceſſe ſit intelligere, idem ejus quoque ſubſtantiam habere.

Mar. Dediſti nobis, P. R. ſanctum Spiritum ex perſona patris procedere, quandoquidem ex patre dicitur eſſe. Porro, quid ex hoc ſequatur, accurate conſideremus. Magnus Baſilius in Eunomium, de ſancti Spiritus proceſſione loquens, inquit: Generat Deus, non ut homo, generat autem vere & naturam ex ſe Spiritum emittit per os, non quale eſt hominum, quandoquidem Dei os, non eſt corporeum: ex ipſo autem Spiritus, & non aliunde. Siquidem igitur Spiritum ex ipſo, id eſt, ex patre dicentes eſſe, ex ejus perſona intelligamus neceſſe eſt, Baſilius autem in-
C quit ex ipſo eſſe, & non aliunde, ſequitur, ſanctum Spiritum ex ſola patris perſona eſſe.

D. Baſilius.

Ioan. Magnus Baſilius in tertio contra Eunomium libro, ſcriptum reliquit, ſanctum Spiritum ex filio eſſe, quod quidem eſt hujus oppoſitum, quod modo protuliſti, Spiritum non eſſe aliunde. Illud autem, emittit Spiritum per os, & reliqua, ſimilitudine quadam ab eo dictum fuiſſe concedimus. Apud enim ſacram Scripturam, verbum Dei os dicitur, & verbo Domini cœli firmati ſunt, & Spiritu oris ejus. Talis ergo loquendi modus, in ſcriptura ſacra videtur, ad quam nos ſemper debemus aſpicere, non quod illa in Deo corporea ſit. Verba ergo Scripturæ ſacræ, necnon ipſius Baſilij, ad propoſitum facere videntur. Tum Coloſſenſis antiſtes, Baſilij ac Epiphanij di-
D ctum recitavit.

Mar. His in poſterum reſpondebimus, nunc autem ad propoſitum redeuntes, quæro ex te Pater Reverende, quidnam illud Baſilij ſignificet, Generat Pater: & paulo infra, Ex ipſo Spiritus & non aliunde, utrum ejus perſona ſit generans, an ipſius ſubſtantia, & utrum ex perſona ſua, an ex ſua ſubſtantia Spiritum ſanctum emittat? Rogo te, Pater Reverende, ut his quæſtionibus reſpondeas.

Ioan. Nondum, pater reverende, ad propoſitum reſpondiſti. In hoc enim erat controverſia noſtra, utrum dicentes Spiritum à filio eſſe, ut Epiphanius inquit, neceſſe ſit intelligere eundem Spiritum à filio habere eſſe, necne. Huic ergo quæſtioni prius reſpondeas, deinde nos ad veſtras libentiſſime reſpon-
E debimus. Namque ſeipſum magnus Baſilius expoſuerat, dicens: Spiritus à filio habet & accipit, de quibus ſuo loco diffuſius dicemus. Quonam igitur modo Epiphanij dictum intelligi debeat, nobis (rogo) declares, deinde ad alia veniemus.

Mar. Tametſi, P. Reverende, ſanctum Spiritum à filio habere eſſe, ſancti Epiphanij authoritate valde fuiſti conatus oſtendere, patet tamen te nihil probaſſe. Non enim Epiphanius ipſe protulit ſanctum Spiritum à filio habere eſſe, verum ſimpliciter ac ſine verbo, *eſt*, ab utroque, hoc eſt, à Patre & Filio, ut ipſe aſſeris: propterea quæſivi ex te, an cum Spiritum ex patre procedere dicimus, ex ejus perſona neceſſe nobis ſit intelligere? Tu vero affirmans ita credi debere, ſanctum Epiphanium fuiſti teſtatus. Poſtea

mutata oratione ad magnum Baſilium venimus, ubi equidem ex te quæſivi, an illud, ex ipſo, ex perſona Patris deberet intelligi, ut ex ſimilibus ſimilia fierent clariora. Idcirco, ut quæſtionem hujuſmodi concludamus, quæ ſupra diximus repetentes, iterum quærimus, an dicentes Spiritum ex Patre procedere, patris perſonam intelligant? Huic ergo quæſtioni prius reſpondeas, deinde vero, ſi aliam contrariam authoritatem in medium afferre poteris, alias de ea conſiderabimus.

Joan. Ita credimus, quemadmodum ſupra diximus, illud, ex ipſo, perſonam patris ſignificare.

Mar. Magnus autem Baſilius dixit, ſanctum Spiritum ex ipſo, hoc eſt, ex Patre, vel (ut dicitis) ex perſona patris: deinde addidit, non autem aliunde, id eſt, non ex alia perſona niſi ex perſona patris, procedere: ergo ſequitur, ſanctum Spiritum ex ſolo patre eſſe.

Acute diſputatur.

Joan. Magnus Baſilius, Reverende Pater, in Eunomium profitentem, ſanctum Spiritum creaturam eſſe, ideo dixit ex ipſo, & non aliunde, ut declaret ipſum Spiritum ex patris eſſe ſubſtantia & natura, non autem aliunde, hoc eſt, non alterios eſſe ſubſtantiæ vel naturæ. Nunc ergo ad Epiphanium redeamus, teſtantem ſanctum Spiritum à filio eſſe: & quæro ex te, an accipere à Patre, & ex Patre eſſe, idem ſignificent? Fieri autem non poteſt, ut non idem ſignificent. Porrò Spiritum ex Patre Filioque accipere eſſe, duabus authoritatibus paulo ante probavimus, quarum prima Epiphanii fuerat, proferentis ſanctum Spiritum ingenitum, non factum, non fratrem, non avum, à patris filiique ſubſtantia. A patre autem eſſe, & Patris eſſentiam accipere, idem ſunt, ut paulo ſupra probavimus: altera vero magni Baſilii aſſerentis clariſſime, ſanctum Spiritum accipere eſſe à filio.

Mar. Sumis, ut à nobis conceſſum, Pater Reverende, ſanctum Spiritum accipere eſſe à Filio, quod quidem neque Epiphanius dixerat, neque ipſi conceſſimus, nec à vobis oſtenſum eſt, imo magni Baſilii authoritate oppoſitum hujus probavimus, ad quem iterum (ſi lubet) veniamus. Namque cujus contrarium paulo ante dixiſti, id modo ſentire videris. Magnus (inquit) Baſilius invectus in Eunomium, aſſerentem ſanctum Spiritum creaturam eſſe, ſcriptum reliquit ipſum ex Patre, hoc eſt, ex ſubſtantia naturaque patris, non autem aliunde, hoc eſt, non alia ex ſubſtantia & natura, creaturarum inſtar, eſſe: itane, R. P. ſentis, an ut ſuperius protuliſti?

Non aliunde eſſe, quid importet.

Beſſ. Illud ex ipſo, paternam perſonam ſignificare, paulo ante, P. R. dicebas: modo autem protuliſti, per idem ex ipſo, Patris eſſentiam & naturam debere nos intelligere.

Joan. Eſſe & eſſentiæ patris idem ſunt, idcirco P. R. qui ex patre dicit, patris etiam eſſentiam intelligere debet. Præpoſitio autem, *ex*, proceſſionem à principio conſubſtantiali ſignificat, Spiritus vero non ex ſeipſo, ſed ex alio eſt. Et cum dicimus Spiritum à Filio eſſe, ab alio ſentimus: ſi quidem igitur non ex ſeipſo Spiritus eſt, ſed ex alio, a quonam ſit, perpendamus. Quod quidem magnus Baſilius explanat atque declarat, cujus ſententiam debemus ſuſcipere. Spiritus, inquit, ex ipſo eſt. Epiphanius autem ſcriptum reliquit, Spiritum ex Patris Filiique ſubſtantia eſſe. Si quidem igitur Spiritus à Patre & Filio habet eſſe, neceſſe eſt ut ab ipſis accipiat. Quam quidem ſententiam hi ſancti Doctores ex hoc Evangelico dicto, *De meo accipiet*, habuere: ſed hæc accuratius in futurum conſiderabimus.

Joan. 16.

Mar. Ut illud magni Baſilii dictum magis dilucidetur, quæro ex te, P. R. an divina ſubſtantia & perſona ſint idem, ac verbum ex patre, patriſque ſimul ſubſtantiam ſignificent, vel ſecundum Doctores inter ſe differant?

Joan. Divina ſubſtantia & perſona, P. R. re quidem ſunt idem, ſecundum autem modum intellectionis noſtræ differre videntur: Nam perſona ex ſubſtantia proprietatibuſque conſiſtit, quæ tametſi ratione ac ſecundum noſtram intelligentiam (ut ſupra dictum eſt) differant, ipſa tamen ſubſtantia cum perſonis communicat, proprietates vero nequaquam communicabiles ſunt. Quod quidem ex relationis vi creditur evenire, quemadmodum etiam Doctores veſtri, præſertim Sanctus Gregorius Theologus in Epiphaniæ ſermone tenet. Nam ſi proprietas communicabilis eſſet, proprietas non eſſet proprietas. Ut igitur perſonæ differant inter ſe, neceſſe eſt ut hypoſtaticæ perſonaleſque proprietates incommunicabiles ſint. Propterea Doctores inquiunt, nil niſi principii habitudo eſt. In qua quidem hæc duo conſiderantur, a quo aliquid, & ad quod aliquid, ob idque Pater & Filius ſunt, quod Pater principium eſt, Filius autem ex principio, in quo quidem nequaquam communicant, cum cæteris in rebus inter ſe dubio procul communicent, ut Epiphanius de tali principii vel principali habitudine, qua ſubſtant perſonæ, ſenſiſſe creditur, cui quidem non aliud, quàm à quo aliquid & ad quod aliquid convenit. Si quidem igitur divina omnia, proprietatibus perſonarum exceptis, inter ſe communicabilia ſunt, ſequitur, cum quippiam ex aliquo credimus eſſe, intelligamus, ipſum ab eodem etiam accipere eſſe. Pater igitur id, de quo ambigere videbamini. Reliquum autem eſt, ut ipſi quoque Baſilii dictum exponatis: quod obſecro faciatis.

Perſona quid importet.

Mar. Quemadmodum Divina ſubſtantia & perſona differant inſe, non opus eſt in præſentia dicere, cùm præſertim in hoc minime forſan differamus. Conſtat enim ipſas differre ſimpliciter, ut commune differt à proprio, ut magnus Baſilius ad ſuum fratrem Gregorium ſcribit, & quemadmodum (ut utar exemplo vulgari) humana ſubſtantia à perſona ſua differre videtur, ut vos quoque ſentire cenſeo.

Sed ad dictum Baſilii redeamus: Generat, inquit, Deus, non ut homo, generat autem vere: & natum ex ipſo Spiritum, emittit per os. Velim, mihi declares P. R. quid hæc verba ſignificent, utrum pater ex ſua ſubſtantia, ac ex ſua perſona generet?

Joan. Dixi equidem, Pater Reverende, Filium ex Patre, ac ex Patris ſubſtantia generari, idem ſignificare: ita tamen, ut perſona ſit producens & generans: principium autem, quo ipſa perſona generet, id quod ſolum communicabile eſt. Pater ergo generativum principium eſt, & ſuppoſitum quoddam ſignificat: divina vero ſubſtantia, quæ cum Patre realiter idem ſunt, non quidem generat, ſed eſt principium, quo generatio fit, quandoquidem ſuppoſitum nullum ſignificat. Porro autem actiones, juxta omnem Philoſophorum ſcholam, ſuppoſitorum eſſe videntur, ut in hominum genere fieri videmus. Quamvis enim hic homo (hoc eſt perſona vel ſuppoſitum) generet, ejus tamen ſubſtantia, generationis ejuſmodi principium eſt, quandoquidem actiones ſuppoſitorum (ut diximus) ſunt, quæ quidem ſubſtantia vel eſſentia in homine, cum ſit humanitas, humanæ generationis principium exiſtit, quo generat homo. Unde evenit, ut homo cum filio non communicet, quod filius quatenus filius eſt, neutiquam generat, verum ipſa natura cum filio in eadem ſpecie communicare videtur. Natura igitur humana communicabilis eſt: perſona vero vel homo hic, operatur. Non aliter profecto de divinis perſonis intelligere poſſumus. Nam Patris perſona, ſuppoſitum eſt atque generans: divina vero natura, generativum principium, quo Pater Filium generat: qui quidem Pater ſuam perſonam Filio nequaquam communicat, cum tantum ejus ſubſtantia & natura (ut ſupra dictum eſt)

communicabilis ſit. Quæ cum una numero ſit, idcirco non ea ratione communis dicitur eſſe, qua eſt humanitas, ſed rationem tantum habet communis, quatenus communicabilis eſt, quæ quidem cauſa eſt, cur Filius à Patre, ut a principio naſci credatur, quod à divina Patris ſubſtantia naſcitur, in unaquaque tamen perſona identitate reali manente. Sola namque relatio, quam principalem habitudinem ſuperius nominavimus, apud omnes tam Græcos quam Latinos Doctores, divina proceſſione perſonas multiplicat: cui etiam duo illa, à quo, & ad quod, de quibus eſt ſupra dictum, conveniunt. Siquidem igitur relationes hujuſmodi perſonas multiplicant, ita ut non ulla alia ratione, quam vi relationis, Pater à Filio, ac una perſona ab alia differant, quem quidem in modum, Spiritus etiam ab alio eſt: neceſſe eſt, juxta omnes ſupradictos Doctores, ſic intelligere, ut idcirco perſona hæc, id eſt Spiritus, dicatur accipere atque eſſe, quod ab alio eſt. Propterea magnus Baſilius ac Epiphanius aſſerunt, ſanctum Spiritum accipere eſſe a Filio, ac procedere, idem eſſe. Conſtat igitur principalis ratio, Pater Reverende, cur ab alio Spiritus eſſe dicatur.

Sola relatio multiplicat perſonas.

Nunc ad illud magni Baſilii dictum veniamus, quod vos in medium protuliſtis. Cui cum vehementer inniti videamini, idcirco totum perlegamus, ut ipſum ſecundum Latinorum doctrinam, ac ipſius Baſilii mentem, interpretemur ac exponamus: quippe qui, ut ſanctum Spiritum ex Patre, non autem aliunde, hoc eſt, non ex alia ſubſtantia, demonſtraret eſſe, in Eunomium ſcribit ita: Sed tu tanquam infidelis blaſphemas, qui cum Spiritus ſancti proceſſio ex Deo generatio nuncupata non fuerit, idcirco nec oris Dei Spiritum eſſe credis, ſed opus manuum Dei, ita ut humanis utens exemplis, divina dogmata, quæ ſeipſis conſtant, & ab alio non dependent, evertas, cum ſacram Scripturam veneratione atque Religione audire, ac ejus dicta ſumma pietate deberes ſuſcipere. Generat Deus non ut homo, generat autem vere: ac genitum ex ſe, enunciat verbum non humanum, emittit autem verbum ex ſe vere. Emittit Spiritum per os, non humanitus: quandoquidem Dei os humanum non eſt: ex ipſo autem Spiritus, & non aliunde, cum Pater Ampliſſime, Spiritum eſſe creatum hæretici profiterentur, idcirco magnus Baſilius ipſum ex Dei ſubſtantia, non autem aliunde, protulit eſſe. Deinde ſubjungit: operatur Deus non humanis manibus. Operatur autem, non ex ſe res creatas producens, ſed agendo eas facit ſubſiſtere: quemadmodum etiam homo ſuis manibus operando, opus ex ſe non producit. Non dimoveas divinorum rationes. Spiritus nec Filius eſt, nec creatura. Non de filio quæras, curnam Spiritus non dicatur: neque de Spiritu, curnam filius non ſit: non denique Spiritum creaturam eſſe blaſphemes. Filius Dei fructus, Sanctus ex ſancto, æternus ex æterno, ſancti Spiritus dator, ad ſubſtantiam formationemque creaturæ. Ex his patet, præſtantiſſimi Patres, illud, non aliunde, non alia ex ſubſtantia, ſignificare, ſanctumque Spiritum, ſanctum fructum ex ſancto, ac æternum ex æterno eſſe. Unde ſequitur, ſi ſancti Spiritus dator eſt filius, neceſſe eſſe, ut etiam ex filio idem Spiritus ſit. Propterea ſanctus Athanaſius in tertio libro in Arrianos, de filio ſcribens, inquit: Ipſe Spiritum dat, & quæcunque Spiritus habet, à verbo habet. Luce igitur clarius eſt, ſanctum Spiritum à filio habere eſſe. Si enim quæcunque Spiritus habet, à filio eſſe dicuntur: ſequitur, ut eſſe quoque à filio habeat, ut Athanaſius inquit: ipſe Spiritum dat, ac Spiritus dator exiſtit. Siquidem igitur ex his patet, ſanctum Spiritum ex filio eſſe, palam ſequitur, ut ex filioque procedat, de quo tota noſtra quæſtio eſt. Non equidem auderem vos, Patres Ampliſſimi, tantoſque Doctores aſpicere, niſi eſſe ita firmiter crederem.

D. Atha.

Hæc cum Joannes dixiſſet, Coloſſenſis præſul ſan-

A cti Epiphanii expoſitionem ſuper hoc Evangelico dicto: *Ille me glorificabit, quia de meo accipiet, & annunciabit vobis*, recitavit. Ioan 16.

Mar. Inſpicite diligenter, Patres Ampliſſ. Epiphanii authoritatem, in qua verbum, *eſt*, quod hic Pater Reverendus pronunciat, dicens, Spiritus ex Patre ac Filio eſt, ſcriptum non eſſe videtur. Iuxta ergo Sanctorum Patrum Theologiam, intelligere poſſumus ac debemus, Spiritum ex Patre procedere, hoc eſt, eſſentiam Patris habere: à Filio autem dari, ac ab his ſuſcipi, qui credunt in ipſum. Qua quidem expoſitione nobis dictum illud non obſtat, neque quicquam ex ipſo in nos poteris concludere.

Ioan. Uſu venit, Pater Ampliſſime, ut Doctores, B nominibus poſitis, quandoque verbum omittant, cum neceſſario ſubintelligatur, ut in hoc dicto, à quo aliquid, & ad quod aliquid, feciſſe videntur, ubi verbum *eſt*, non expreſſerant. Quemadmodum etiam Epiphanius ipſe in eodem ſermone paulo ſupra inquit: Filium dico, qui ex ipſo eſt: Sanctum autem Spiritum, qui ex utroque. In qua quidem oratione verbum, *eſt*, dubio procul ſubintelligitur. Verbum igitur, *eſt*, in hac quoque oratione, Spiritus à Patre & Filio, ſubintelligi debet, quod etiam hac ratione probabo. In ipſis duabus orationibus, vel (ut dialectice loquar) propoſitionibus verbum, *eſt*, neceſſario ſubintelligitur. Nam propoſitiones ejuſmodi proprietatem à principio inferunt. Et quemadmodum non eſt proceſſio reſpectu termini à quo, ita & in C propoſitionibus ipſis. Et quoniam habitudo terminum à quo, infert: ideo terminum etiam ad quem, neceſſe eſt inferat. Modus autem proceſſionis ſancti Spiritus eſt, ut ſubjectum per ipſam proceſſionem accipiat eſſe.

Mar. Tametſi vobis, præſtantiſſimi Patres, forſan concederemus, ut in hac, quam tractamus, Theologia verbum, *eſt*, ſubintelligatur, quamvis expreſſum non ſit (poteſt enim hic locus aliter etiam ut ſupra diximus explanari) non eſt tamen neceſſe, ut illud ex Patre, vel ex Patre filioque, paternam perſonam, aut perſonas duas ſignificet: quandoquidem ex ipſo ſermone non aliquam diſjunctionem vel differentiam qua Filius ex Patre, vel ſanctus Spiritus ex Patre filioque habeat eſſe, intelligere poſſumus: verum D potius conjunctionem, qua Patri Filius, ac Spiritus Patri & Filio conſubſtantialis exiſtit, (ut a Doctoribus traditum eſt) Spiritum ſanctum ex Patre filioque, id eſt, ex ipſorum ſubſtantia eſſe: quandoquidem ejuſdem naturæ cum Patre filioque pie creditur eſſe, propterea que ſanctus Cyrillus inquit: ſanctus Spiritus ex Patris filiique ſubſtantia eſt. Sed redeamus unde ſumus digreſſi, ne magni Baſilii authoritatem indiſcuſſam tranſeamus, quam bene nondum explicaſti, neque ad ipſam dilucide reſpondiſti. Ex ipſo, inquit, hoc eſt, ex Patre, Spiritus eſt, & non aliunde. Si quidem igitur illud ex Patre, ex Patris perſona, ut inquis, ſignificat: neceſſe eſt illud quoque, non aliunde, non ex alia perſona, ſignificet. Sin autem utrunque ad ſubſtantiam debeat referri, E ita ut illud ex Patre, ex ſubſtantia Patris: non autem aliunde, non alia ex ſubſtantia, ſignificet: quandoquidem ipſa ſubſtantia perſonis tribus communis eſt, ac ſanctus Spiritus Patri & Filio conſubſtantialis ac connaturalis exiſtit: ſequitur, ut tam illud, ex Patre procedere, (quod paſſim legitur in Scriptura Sacra) quam illud Epiphanii, ex utroque, ad Patris filiique ſubſtantiam referri debeat. Non igitur eſt credendum, quod ipſe modo dicebas, ut in divinis, quod ex ſubſtantia dicitur eſſe, idem ſit ex perſonis. Ideo ergo ſanctus Spiritus ex Patre filioque dicitur eſſe, quod ipſis conſubſtantialis (ut eſt ſupra dictum) exiſtit.

Ioan. Ex tua oratione, Pater Reverende, duas habui concluſiones: ut tametſi nobis concederetis

verbum, eſt, ſubintelligi, minime tamen ex eo conſequatur, ut eſſe ſpiritus, ex perſona ſit: cujus tamen oppoſitum, Reverende Pater, innitens magni Baſilii authoritate, paulo ante dixiſti. Qui quidem magnus Baſilius, ſi ſic ſenſiſſet, ut à vobis exponitur, ſibi ipſi nequaquam conſtaret, ſed valde contrarius eſſet, ac duo ſimul oppoſita litteris mandaſſet: quandoquidem modo inquit, ex Patre, & non aliunde: modo autem Spiritum Sanctum ex Filio eſſe. Propoſitam igitur ipſius Baſilii authoritatem, in primis diligenter debemus perpendere: id deinde, quod ex ipſa conſequi videatur. His dictis, ſeſſio miſſa fuit, ſancta Synoda decernente, ut ad diem Jovis proximam conveniret.

DIE JOVIS 5. MENSIS MARTII,

Seſſio decima nona Florentiæ.

Ioan. SUperiore ſeſſione, Patres Ampliſſimi, magni Baſilii authoritatem, quam in medium protuliſtis proferentibus vobis illud, non aliunde, non alia ex perſona, ſignificare: nobis autem, non alia, quam ex divina ſubſtantia, implicatam & indiſcuſſam reliquimus. Porro autem magnus ipſe Baſilius in Eunomium ſcribens; Sanctum Spiritum ex Filio habere eſſe, ſi per illud non aliunde, non ex alia perſona, ut dictis, intellexiſſet, duo ſimul contraria litteris procul dubio mandaviſſet: quod de tanto Doctore abſurdum eſſet aſſerere, quandoquidem tales doctores maximum noſtræ fidei fundamentum exiſtunt. Cujus magni Baſilii vetuſtiſſimum librum una cum duabus expoſitionibus vidimus, ac unum ejus dictum ad propoſitum valde pertinens fideliter in Latinum converti curavimus. Talem ergo ac tantum teſtem & antiquiſſimum Doctorem, coram tot Doctiſſimis Patribus Latine prius, (vel ſi vobis magis expedit) Græce recitetur. Præterquam quod, inquit, Spiritus non appellatur Filius, quonam pacto humana exempla, *& reliqua?* Ex quibus patet, magnum Baſilium credidiſſe, ſanctum Spiritum ex Filio habere eſſe. In ſequenti vero capite, quod incipit ita: Niſi quis dicat Spiritum ex Deo, eandem ipſam infert concluſionem, quod quidem caput, quoniam rationi plurimum conſonat, ac ad propoſitum pertinet, idcirco puto te illud accurate vidiſſe, totum igitur recitetur.

For. Talis ergo ac tantus teſtis & antiquiſſimus Doctor, corā.

Mar. Hæc, Pater Reverende, ad propoſitum minime ſpectant, quandoquidem verba confundis, cum unum quodque ſeparatim proferre deberes. Quod cum in exponendo Epiphanio nequaquam feceris, ejus ſententiam confudiſti, obſcuramque reddidiſti. Quæ igitur protuliſti, ea repetentes, accuratius contemplemur. Illud, inquis, Baſilij, ex ipſo, & non aliunde, non quidem ex Patris perſona, & non ex alia, verum ex Patris, ac non ex alterius ſubſtantia & natura, ſignificare: ita ut ipſum, non aliunde, ad non aliam ſubſtantiam referri debeat, quod ſanctus Spiritus eſſet creatura, ut Eunomius aſſerebat. Quam quidem nos expoſitionem ſuſcipientes, illud etiam, Spiritum ex Patre vel Filio, vel ex utroque, non ex Patris, vel Filii, vel ex amborum perſonis: verum ex ipſorum ſubſtantia eſſe, ſignificare ſentimus: ita ut illa verba ſignificent, ſanctum Spiritum Patri & Filio conſubſtantialem eſſe, non autem ex alia natura ut creaturam. Quam quidem expoſitionem Theologi ratiocinantes bene demonſtraſſe videntur, cum ſi (quemadmodum ipſi creditis) illa verba voluiſſent exponere, non tam profecto vehementer in demonſtrando elaboraſſent.

Ioan. Videor mihi, P. R. duas ex ſermone tuo habuiſſe concluſiones: alteram, minimè me ex Baſilii mente dicere debuiſſe, ſanctum Spiritum ex Patre ac Filio eſſe, cum id ex dictis ejus neutiquam poſſit haberi: alteram vero, Baſilium ipſum hujus fuiſſe ſententiæ, ut ſanctus Spiritus non niſi ex Patris Filiique ſubſtantia ſit, ita ut ex ipſa ſubſtantia ſanctus Spiritus intelligatur produci.

Mar. Item verbum nonnihil. P. R. proferre, deinde te reſpondere. Magno namque Baſilio, intendenti hæreticorum evertere dogma, credentium ſpiritum Sanctum non ex Patris Filiique ſubſtantia eſſe, non opus erat probare, à quonam Sanctus Spiritus haberet eſſe, cum etiam ipſi crederent Deum Spiritus cauſam eſſe, quandoquidem mortales omnes à Deo cuncta fatentur eſſe: neque, Spiritus idem ex cujuſnam ſit perſona: quoniam ex Evangelio patet ipſum ex Patre procedere. Verum magnus ipſe Baſilius, ad oſtendendum ſanctum Spiritum ita eſſe ex Dei ſubſtantia, quemadmodum etiam Filius, protulit ipſum ex Patre, non autem aliunde, eſſe.

Locus D. Baſilii excutitur amplius.

Ioan. Valebat, inquis, primum P. R. magnus Baſilius adverſus hæreticos demonſtrare, ſanctum Spiritum Patri Filioque conſubſtantialem eſſe: deinde non erat ipſi neceſſe probare, an Pater vel Filius cauſa ſancti Spiritus ſit: in extremum autem protuliſti, eundem ipſum magnum Baſilium oſtendiſſe ſanctum Spiritum ex Patris, & non ex alia ſubſtantia eſſe: ego autem primam partem affirmans, in qua quidem convenimus, ſecundæ nequaquam aſſentior: quandoquidem eius, quod ipſa ſeſſione dixiſti, contraria videtur eſſe. Tunc enim illud non aliunde, pro non alia ex perſona, fuiſſe poſitum aſſerebas: nunc autem aliunde, ad Dei ſubſtantiam & naturam debere referri immemor ipſius Baſilij in eodem loco dicti, Spiritum emittit per os. Idcirco quæro ex te, P. R. utrum hæc verba ſignificent ſpiritum Sanctum ex Patre, an ex Filio mitti. Namque quodcunque dederis, ſancti Spiritus cauſam proculdubio aſſignabis. Sanctum autem Spiritum ex Patris ſubſtantia eſſe, id quod in parte tertia protuliſti, ipſi etiam profitemur: quandoquidem Patris Filiique ſubſtantia, una eademque numero eſt: Sanctus vero Spiritus creatura phantaſmave minime creditur eſſe, ita ut ex Patre, non autem ex Filio ſit. Ergo quemadmodum Spiritus à Deo accipit quicquid ſit Dei, hoc eſt, ſubſtantiam ejus: Ita quoque neceſſe eſt, à Filio accipiat, quicquid ſibi ſit, id eſt, ſubſtantiam ejus. Omiſſa igitur prima parte, in qua (ut dictum eſt) convenimus, quidnam de duabus aliis ſentias, obſecro, nobis declares.

Mar. Tuam equidem expoſitionem, R. P. ut noſtræ ſententiæ conſonam, eadem ſeſſione ſuſcipiens, te coram tot Ampliſſ. Patribus in contraria incidiſſe probavi: neque requiſitus, an illud ex Patre, ex Patris perſona, ſignificaret, ita eſſe dixiſti. Deinde magnum Baſilium attuli, aſſerentem Spiritum ex Patre, ac non aliunde eſſe, teque ipſi ſententiæ innitentem fateri coegi, hæc etiam verba ad Patris ſolam perſonam referri, ita ut in exponendis ipſis duobus dictis tibi conſtare viderere. Poſteà vero, mutata oratione, ipſam ſecundam Baſilii authoritatem ita expoſuiſti, ut illud ex Patre, non autem aliunde, ex Patris ſubſtantia, non autem ex alia, ſignificaret: quam quidem expoſitionem ſuſcipientes, neutiquam ſimul pugnantia, ut aſſeritis, protulimus. Verum quidnam ex ipſa ſequeretur, patefecimus. Namq; clariſſime ſequebatur, ut illud etiā Epiphanii, ſanctum autem Spiritum, qui ex utroque, non neceſſario ad Patris filiique perſonas, verum ad ipſorum ſubſtantiam & naturam referri: quandoquidem Sanctus Spiritus Patri & Filio conſubſtantialis creditur eſſe, quemadmodum etiam ipſi ob unitatem, & (ut ita dicam) identitatem noſtræ ſubſtantiæ non ex eiſdem perſonis, verum ex una ſubſtantia conſiſtere dicimur, ut apud ſacram Scripturam, Judas de Ioſeph loquens, inquit: *Caro enim & frater noſter* eſt. Patet autem, fratrem non eandem perſonam habere, verum ejuſdem eſt ſubſtantiæ ac naturæ.

Locus obſc.

Gen. 37.

Ioan. Quæ ſeſſione proxima protuli, Pater Reverende, quanam videlicet ratione Spiritus ex Patris ſubſtantia & perſona ſit, hi præſtantiſſimi Patres op-

tine percepiſſe videntur: quibus etiam exploratum eſt, ſanctum Spiritum non ex alia perſona eſſe. Ad propoſitum ergo veniamus, ſic enim forſan nos Spiritus ſanctus conjunget. Porro licet tibi ex noſtris expoſitionibus eam ſuſcipere, quæ tibi magis placuerit. Namque quamcunque nobis dederis, ipſam ſine controverſia defendemus: quandoquidem extrema tua oratio vera fuit. Ergo ponatur, id quod tibi magis placere videtur, ut illud, non alionde, non alia ex ſubſtantia, ſignificet: in quo quidem quoniam Dei benignitate convenimus, idcirco ad tertiam part. veniamus.

Mar. Cum altera de parte ageremus, ipſum, non aliunde, non alia quam, ex Patris ſubſtantia, ſignificare volebas. Eſt-ne ita?

Ioan. Ita prorſus.

Mar. Præterea ſi quidem, inquis, ſanctus Spiritus ex Patris ſubſtantia dicitur eſſe, neceſſe eſt, credere ipſum ex filii quoque ſubſtantia eſſe: quandoquidem Patris filiique ſubſtantia, una eademque numero eſt, ita ut videaris profiteri, Patris filiique ſubſtantiam, ſancti Spiritus cauſam eſſe.

Ioan. Non ita dico. Hæc igitur repetamus.

Mar. Quando Spiritum ex Patre dicimus, eſſe Patris filiique ſubſtantiam debemus percipere: in qua ſanctus ipſe Spiritus eſſe habeat. Ita-ne credis?

Ioan. Non ita plane ſentimus.

Mar. Quando Spiritum ex Patris filiique ſubſtantia eſſe audimus, ejuſdem Spiritus cauſam neceſſario intelligimus. An non ita vobis videtur?

Cauſa principium.

Ioan. Proferentes Pater R. ſanctum Spiritum ex Patris Filiique ſubſtantia eſſe, ipſum ex cauſa eſſe neceſſario intelligimus, quam quidem Doctores noſtri principium appellare ſolent. Porro autem quoniam Baſilius loquens de ſancti Spiritus cauſa, inquit, Spiritus ex ore eſt: idcirco quæſivi ex te, utrum ex Patris, an ex ore Filii intellexerit, quandoquidem quod proferimus, id etiam nos ſentire oportet. Ex Evangelio autem late patet ſpiritum Sanctum ex patre, hoc eſt, ex ejus ſubſtantia procedere. Siquidem igitur ex patre procedit, ex ipſo etiam accipit, ut ſupra probatum eſt. Et quemadmodum Spiritus à Patre ſubſtantiam accipit, quod eſt idem a Filio eſſe, ita etiam à Filio accipit, cum Patris Filiique ſubſtantia una ſit. Exemplum autem de Ioſeph, ad propoſitum ſpectat minime.

Mar. Magnum Baſilium, ac Evangelium ſimul miſſum in præſentia faciamus: tu vero, P. R. clarius lucidiuſque mihi reſpondeas, an profitentes ſanctum Spiritum ex Patris Filiique ſubſtantia eſſe, ex ipſorum quoque perſonis eundem Spiritum eſſe, credere debeamus.

Ioan. Quod quæris, Pater Reverende, id eſt quod ſeſſione proxima demonſtravi, videlicet juxta omnem philoſophorum ſcholam, actiones eſſe ſuppoſitorum. Nonne ita tibi videtur?

Actiones ſunt ſuppoſitorum.

Mar. An ita ſit Pater Reverende, nolo in præſentia reſpondere: tu autem mihi, velim, reſpondeas: deinde vero libenti animo ad omnia reſpondebitur.

Ioan. Jacob in hoc mundo, P. Reverende, ſuppoſitum unum eſt. Superius autem diximus, Divinam ſubſtantiam non generare, neque ſpirare: quandoquidem ejuſmodi generatio atque ſpiratio ad perſonas ſolummodo pertinet: unde ſequitur, ut Patris perſona, non autem ſubſtantia, generationis ſpirationiſque cauſa ſit. Porro autem quoniam ipſa patris perſona in generando Filio ſubſtantiam ei communicat, idcirco juxta Doctores Filius ex Patris, Spiritus autem ex Patris Filiique ſubſtantia dicitur eſſe, ut perſonarum ſervetur diſiunctio: in quibus oppugnantia relativa non eſt, quia ſunt unum re cum ſubſtantia. Quanam igitur ratione Spiritus Filiique ſubſtantia eſſe habeat, ex his patet.

Mar. Tua equidem verba, Pater Reverende, componere, rimarique nequeo, ut pote quæ mihi videantur plurimum inter ſe oppugnantia. Nam quandoque profers Spiritum ex Patris Filiique ſubſtantia eſſe, quæ una eademque numero creditur eſſe: quandoque vero, mutata ſententia, dicis ſubſtantiam ipſam per ſe apud Doctores, perſonarum non eſſe cauſam.

Diſtinctio ſubſtan.

And. Bene ſciteque pater hic Reverendus loquutus eſt, tuque pater præſtantiſſime acutiſſime reſpondiſti. At in generum æquivocatione ac ambiguitate verſari videmini. Nam in commum, tum Græcorum, tum Latinorum Doctorum Theologia multum differt, ſimpliciter proferre divinam ſubſtantiam, vel Patris Filiique ſubſtantiam: haudquaquam tamen ex eo putare debens, ut re differant, quandoquidem ſola ratione ac intelligentia differre creduntur. Doctores igitur ipſi divinam ſubſtantiam ſimpliciter proferentes, Patris & Filii ſanctique Spiritus, commune quoddam intelligunt: ſubſtantiam vero Patris dicentes, Patris perſonam mente concipiunt.

Mar. Id, P. R. quandoque, non autem ſemper ac neceſſario contingere creditur.

Imperat. Duobus ſimul præſertim inter ſe contradicentibus noſtri Doctores reſpondere non poſſunt.

Ioan. Ut exemplum Jacob, Pater Reverende, fiat clarius, licet mihi de eo ſatis dixiſſe videar, verba tamen nonnulla ad idem ſpectantia proferam. Nam Jacob humanum ſuppoſitum eſt, cujus quidem ſubſtantia & natura, hoc eſt, humanitas, communicabilis eſt, non tamen generans, ſed natura qua Ioſeph à Iacob generatur, quæque Ioſeph ipſi communicatur. Quanam igitur ratione oratio hæc intelligi debeat, Ioſeph eſt a natura Iacob, ex his patet. Ioſeph enim à Iacob ſuppoſito, per ipſius Iacob naturam ut per principium, quod quidem communicabile eſt, generatur, quandoquidem actiones ſunt ſuppoſitorum, ut ſæpenumero dictum eſt. Fieri autem non poteſt, ut ipſius Iacob ſubſtantia, à Ioſeph ſubſtantia diſiuncta non ſit. Exempli tamen cauſa eadem eſſe ponatur. Porro autem quoniam divina generatio, infinita & imperceptibilis eſt, idcirco dicimus Patrem perſona ſubſiſtere, quæ quidem eſt ſuppoſitum generans; generatio autem actio eſt, quæ ſuppoſito ſolum cognoſcitur: Patris vero ſubſtantia principium eſt, per quod generat Pater, quodque per generationem filio tradit atque communicat, & ab eo ſuſcipitur & communicatur, quemadmodum Iacob humanitati & naturæ contigit, quam Ioſeph à generante ſuppoſito ſuſcepit. Verum Divina ſubſtantia omnium ſubſtantiarum excellentiſſima eſt, quæ cum ſit una eademque numero in Patre ſimul & Filio ac ſancto Spiritu, ita ut in nullo alio differant, niſi quod Pater eſt Pater, & Filius eſt Filius: ſapientiam quoque Dei, nec non benignitatem & potentiam ejus, communicabilem eſſe credimus, quandoquidem idem ſunt. Quoniam autem divina ſubſtantia nomen abſtractum exiſtit, idcirco generatio ei non poteſt aſcribi. Namque cum una numero ſit, ſiquidem generare poſſet, proculdubio in divinis eſſet diſiunctio, quandoquidem non ſeipſam, verum quicquam aliud generaret, propterea communi doctorum ſententia divina ſubſtantia nequaquam generat. Unde ſequitur verum eſſe, id quod ſæpiſſime protuli, ut cum Spiritum ex Patris ſubſtantia eſſe audiamus, neceſſe ſit, ex ſuppoſito intelligamus, ſimiliter etiam cum ex Filio. Ut veritatem igitur aſſequamur, ad illud dictum Baſilii redeamus, quandoquidem nil aliud agimus, niſi ut veritatem inveſtigemus.

Mar. Ex ſermone tuo, P. R. ut puto, concluditur, Patris Filiique ſubſtantiam, quæ una eademque numero eſt, ſancti Spiritus principium eſſe, (quo ſane nomine videris uti ſæpiſſime) quod Pater & Filius ſua communi ſubſtantia & natura, Spiritum ſanctum producunt. Siquidem igitur ex Patris ac Filii ſubſtantia, ut ex cauſa, Spiritum eſſe credis, num etiam neceſſe eſt, ut intelligamus Patris Filiique ſubſtantiam, principium & cauſam eſſe?

Ioan.

Ioan. Principium equidem bipartitus ſui.

Diſtinxi principij nomen.

Mar. Credisne modo quodam, Patris, Filijque ſubſtantiam principium & cauſam eſſe?

Ioan. Quidni?

Mar. Ergo ſequitur, ſubſtantiam ſancti Spiritus, ex communi Patri Filioque principio, cauſatam eſſe.

Ioan. Ex communi quidem principio, à Patre Filioque Spiritu ſancto.

Mar. Siquidem communem Patri filioque ſubſtantiam, ſancti Spiritus cauſam vel principium quó dicis eſſe: quid obſtat, obſecro, cur Sancti Spiritus ſubſtantia cauſata non ſit?

Ioan. Non plane ſequitur.

Mar. Cur obſecro?

B *Ioan.* Cur? quia id quod fit in humanis, tantum ab agente ſuppoſito fit, ita ut falſum ſit proferre, hoc humanum ſuppoſitum ab humana natura productum eſſe, quandoquidem apud noſtros Theologos humanitas abſtractum nomen eſt, ac ſuppoſitum nullum ſignificat. Iacob ergo vel homo ſuppoſitum hoc quod ſubſtat, ſignificans, humanitate ſua ſuppoſitum aliud producit.

Mar. Itane etiam de divinis poſſumus proferre?

Ioan. Quidni?

Mar. Ex eo tamen non ſequitur P. R. ut ſanctus Spiritus ex ſubſtantia ſit, & ſpiretur, vel ex Patris ſubſtantia generetur, ut ex ſubſtantia filij ſpiretur, vel procedat.

Mos Conciliorum Patres antiquos proferre primum.

C *Ioan.* Memini me, pater Reverende, dixiſſe, ſanctis Patribus in generalibus Synodis morem fuiſſe, ut antequam quicquam de fide ſancirent: majorum ſuorum ſententias viderent, ac ipſis ſummopere inniterentur: quem quidem uſum me ſervare volentem, ac dicta Sanctorum in medium proferre incipientem interpellaſtis, ac magnum Baſilium attuliſtis, de quo ſatis, quandoquidem orationes noſtras omnes hi patres ampl. videntur intellexiſſe: ad alias ergo Sanctorum ſententias veniamus,

Mar. At nondum quicquam ex illis concluſimus.

Ioan. Ut equidem tibi, pater Reverende, gratum facerem, animo libenti conceſſi, ut tui verba in hac materia haberentur. Non eſt igitur alienum à ratione, ut ipſe quoque concedas, ut alias patrum Sanctorum ſententias videamus, nam ſic ad concluſionem facilius perveniemus.

D *Mar.* De his paulo poſt. Namque nondum videmus, pater Reverende, quænam concluſio tuis ex verbis haberi poſſit. In humano genere ſuppoſitum hoc (inquis) ab alio ſuppoſito, id eſt, hic homo per naturam communě ab alio fit: & falſum eſſet proferre, hominem ab humanitate fieri: ſiquidem igitur ita quoque de divinis perſonis credendum eſt, ut falſum ſit dicere, divinam perſonam a communi divina ſubſtantia eſſe: quandoquidem ipſa ſubſtantia ſuppoſitum per ſe ſubſiſtens nequaquam ſignificat, à quo aliud ſuppoſitum fieri dicatur: ſequitur, nos nullam cauſam intelligere poſſe, quando Spiritum ex patre filioque dicimus eſſe, quandoquidem divinæ ſubſtantiæ non eſt (ut inquis) generare aut producere, quemadmodum de natura humana dici ſolet.

E *Ioan.* Volo equidem tibi, Reverende pater, oſtendere, dicentibus quicquam ab aliquo eſſe, neceſſe eſſe, intelligere illud ex perſona eſſe. Magnus namque Baſilius in 3. contra Eunomium libro inquit: Cur enim neceſſe eſt, ſi dignitate ac ordine tertius eſt Spiritus, natura quoque ipſum tertium eſſe? Dignitate namque ipſum ſecundum à filio, cum ab ipſo eſſe habeat, & ab ipſo accipiat, & annunciet nobis, & omnino ab illa cauſa dependeat, pietatis ratio tradit. Siquidem igitur apud Baſilium, cui Doctores omnes plurimum tribuunt, Spiritus à filio habet eſſe, ac ab ipſo eſt ut cauſa, nobiſque ſupra conceſſum fuerat, accipere, ac eſſe, idem juxta Doctores ſignificare: neceſſario ſequitur, ut idem Spiritus à filio quoque pro-

A cedat. Porro quantæ authoritatis ac exiſtimationis in ſancti Spiritus materia Baſilius fuerit, Chalcedonen. Synodus ad Martianum ſcribens, teſtatur: Hic magnus (inquit) Baſilius miniſter gratiæ. Et infra, Hic doctrinam de ſancto Spiritu illuſtravit. Siquidem igitur ſancti patres tantum in ſancti Spiritus materia Baſilio tribuere, ipſe vero in ea clariſſime ſcripſit, neceſſe mihi videtur, ut ipſi, totaque Eccleſia, Patres ipſos ſequentes, eundem magnum Baſilium ſuſcipiamus ac amplexemur, ejuſque ſcriptis acquieſcamus, cujus quidem vetuſtiſſimus liber hic eſt, quem (ſi lubet) legatis.

D. Baſilij laus.

Mar. Hoc magni Baſilij dictum, Pater Reverende, ſuo loco conſiderabimus. Nunc autem concludamus, quidnam ex illo tuo ſermone ſequatur.

B *Ioan.* Quinimo R. P. huic authoritati primo reſpondeas, quæ quidem ſola controverſiam noſtram diſſolvet.

Mar. Communem Patri filioque ſubſtantiam, Pater Reverende, quæ una eademque numero creditor eſſe, ſancti Spiritus cauſam & principium eſſe dicis, quo plane Spiritus ex patre procedit: unde ſequitor manifeſte, ſubſtantiam ſancti Spiritus cauſatam eſſe, ac duas ſubſtantias inter ſe. ſecundum cauſam & cauſatum oppoſitas, in ſacratiſſima Trinitate exiſtere, quod quidem à Chriſtiana Theologia longe alienum & à nullo unquem Doctore memoriæ proditum eſt: quippe qui Divinam ſubſtantiam neque generate, neque producere, neque Patrem vel filium per communem ſibi ſubſtantiam, ut vos dicitis, verum C per ſubſtantiam vel hypoſtaticam proprietatem, generare vel producere profitentur. Hoc igitur inconveniens ex tuis verbis ſequi videtur, quæ (ſi lubet) diligentius contemplemur, vel his in aliud tempus dilatis, nunc ad Baſilium veniamus.

Ioan. Quoniam non me bene videris intellexiſſe, Reverende Pater, idcirco quæ paulo ante protuli, ea clariora reddam: ergo diligenter attende. Subſtantia duobus modis à Doctoribus ſolet intelligi, uno quidem, pro rei ratione, quæ diffinitionem, quod quid eſſe rei ſignificantem, vel alio nomine, entitatem atque naturam rei ſignificat: altero vero modo ſubſtantia pro ſuppoſito capitur, quemadmodum Ariſtoteles in 5. Metaphyſicæ libro, juxta omnium Doctorum expoſitionem, dicere videtur: quod quidem ſuppoſitum, in prædicamentali ſubſtantiæ linea, ſpe- D ciebus atque generibus apud Porphyrium ſubſtat, ut Socrates atque Plato: quæ alio quoque nomine, hypoſtaſis vel exiſtentia, vel res naturæ ſolet appellari. In genere autem humano eadem ſubſtantia perſonam ſignificat, quandoquidem perſona dicitur eſſe natura rationis capax, incommunicabilis exiſtentia, ita ut in rationali ſpecie ſubſtantia pro ſuppoſito accepta, exiſtentiam atque perſonam apud omnes illos Doctores ſignificet, qui in Arrium ac Macedonium conſcripſerunt, quorum ille Filium creaturam, non autem ex Patris ſubſtantia, hic vero Spiritum neque ex patris, neque ex filij ſubſtantia dicebat eſſe. Pater ergo, cum ſit rationalis naturæ ſubſtantia, ſuppoſitum vel exiſtentia vel perſona dubio procul appellari debet. Porro (quoniam generare ſic vere convenit perſonæ patris, quemadmodum eſt verum pro- E ferre, ſubſtantiam hanc huic ſubſtantiæ convenire: ſequitur, ut ipſa ſubſtantia eadem ſit Patri ac Paternitati, nullaque ratione communicabilis. Unde evenit, ut quoniam proprietates incommunicabiles ſunt, idcirco Doctores noſtri ſubſtantia non pro patris perſona, ſed pro natura patris utantur, quemadmodum in hominis diffinitione ſubſtantia capitur, ita ut in hac oratione, Spiritus ex patris ſubſtantia eſt, ſubſtantiam id eſt, entitatem ipſam inſitam patri, Doctores intelligant. Subſtantia ergo cum una ratione ſuppoſitum, vel (ut ſupra dictum eſt) in divinis hypoſtaſim vel perſonam ſignificet, cum Spiritus ex patris ſubſtantia dicitur eſſe: ſubſtantia plane talis nun-

Subſtantia duobus modis intelligitur.

quam à Doctoribus noſtris pro ſuppoſito vel exiſtentia ſuppoſiti accipitur, quandoquidem ea ratione incommunicabilis eſt.

Verum altera capitur ratione, quemadmodum diffinitio ſubſtantiam rei ſignificat, quæ natura vel entitas (ut ſupra dictum eſt) appellatur. Cum ergo Doctores noſtri pronunciant, ſanctum Spiritum ex Patris filiique ſubſtantia eſſe, per ſubſtantiam ipſam non exiſtentiam Patris, verum naturam ejus intelligunt, quæ quidem eſt in Patre, ac in ſeipſa, quemadmodum & Pater. Patris vero non ſubſtantiam habitudinemque ſignificat, per quam hæc exiſtentia vel hoc ſuppoſitum, ab alio differat. Hæc ergo communis ſubſtantia, quam in Patre protulimus eſſe, cauſa eſt & principium, quod per generationem communicatur. Porro Pater generat, filiumque producit, ſubſtantia tamen hæc filio nequaquam communicatur, in quo quidem ſolent homines ſæpiſſime decipi. Cum enim dicimus Patris ſubſtantiam filio communicari, non id aſſerimus verum eſſe, quatenus Pater filium generet, quandoquidem filius etiam generaret. Propterea que dicere ſolemus, nec ipſum eſſe communicari, quia filius quoque neceſſario (ut paulo ante dictum eſt) generaret. Hæc autem ſubſtantia (ut ita dixerim) abſolute ſimpliciterque conſiderata, quæ generandi poteſtas eſt, principium eſt quo vel per quod, quidem à Patre filio communicatur & traditur, non tamen ſecundum abſolutam ejus conſiderationem. In generatione autem filij, omnia Patris communicantur: quandoquidem principium eſſe communicabile, filiationi ſe non opponit.

Pater ergo cum generet, per eandem ipſam ſubſtantiam, quæ principium eſt quo vel per quod, id etiam cum filio communicat, ut is etiam ſancti Spiritus principium ſit, quandoquidem Spiritus ſancti principium in Patre eſſe, habitudini proprietativæ filij nequaquam opponitur: propterea tamen non ſequitur, ut hæc ſubſtantia ſecundum ſuum eſſe commune ac abſolutum, principium ſit per quod. Secundum igitur ejuſmodi conſiderationem, potentia producens vocatur, filioq; communicatur, qua quidem ratione non ſequitur, ut eadem ſubſtantia cauſa ſit atque cauſata. Hanc nobis doctrinam, P. R. Doctores omnes tradiderunt, orationes has exponentes, Filius eſt ex ſubſtantia Patris, & ſanctus Spiritus ex Patris filiique ſubſtantia. Quam quidem doctrinam ſi etiam ipſi ſequimini, profecto nunquam errabitis. Sed hactenus. Seſſione vero ſequenti, de his diffuſius dicam, tu autem (ſi lubet) reſpondeas.

Jul. Card. Quæſtionem tuam, pater Epheſie, Provincialis pater ſcite diſſolviſſe videtur.

Mar. Nos juxta primæ Synodi Theologiam ac ejus ſymbolum R. P. illud ex Patre, id eſt, ex patris ſubſtantia natum, nil aliud ſignificare putamus, quam ex Patris perſona, hoc eſt, ex patris ſubſtantia ejuſque proprietatibus. Nonne tibi quoque videtur ita, ut perſona ſubſtantia nominetur? an quicquam aliud præter hoc?

Ioan. Nonne dixi, P. R. duo eſſe ſubſtantiarum genera: alterum, quatenus tribus perſonis natura communis exiſtit: alterum vero, cum una cum exiſtentibus proprietatibus conſideratur, qua quidem ratione hypoſtaſis & perſona nuncupatur? Illud ergo quod in Nicæno Symbolo celebratur, ex Patre, id eſt, ex patris ſubſtantia natum: neceſſe eſt ex hypoſtaſi patris ſignificet: quod aliud quoque genus ſubſtantiæ, præter illa duo, videtur eſſe. DD. tamen ſubſtantiæ nomine, duobus tantum modis utuntur. Nam primum illud, quod ſupra protuli, non aliter à Latinis quam pro hypoſtaſi capitur, ita ut merito nemo nos poſſit accuſare, tria ſubſtantiæ genera profiteri: quandoquidem filium eſſe conſubſtantialem Patri, id quod prima Nicæna Synodus declaraverat, ipſamque ſubſtantiam, per quam filius patri conſubſtantialis exiſtit, tribus perſonis communem eſſe: ac illud ex patris ſubſtantia, principium quo vel per quod, non autem generans ſignificare, firmiter tenemus.

Mar. Subſtantia, per quam (inquis) Pater & Filius eſt, tribus perſonis communis exiſtit: num ergo verum eſt dicere, ſanctum Spiritum ex trium perſonarum ſubſtantia hypoſtatice procedere? quandoquidem paulo ante viſus es protuliſſe, ſanctum Spiritum ex communi Patri Filioque ſubſtantia dependere.

Ioan. Num, cum ex Patre profertis, præpoſitio ex differentiam vel disiunctionem inter ſubſtantias aliquam apud vos ſignificat?

Mar. Ita profecto.

Ioan. Realem-ne, an ſecundum rationem?

Mar. Perſonarum disiunctio, Pater Reverende, ſecundum noſtram intelligentiam conſideratur, non autem inter ſe, verum hypoſtaſis quæque realiter.

Beſſ. Tametſi P. R. ſecundum noſtram intelligentiam inter ſe Divinæ Perſonæ differunt, ſuis tamen proprietatibus re ſubſtant.

Ioan. Hic quæro ex te, P. R. an proprietates cum perſona ſint idem?

Beſſ. Secundum quidem rem & ſubjectum idem eſſe creduntur, ratione vero differre.

Ioan. In Patre quidem, Pater Reverende, paternitas eſt ac ſubſtantia, tribus divinis perſonis communis: Patris vero perſona, non niſi ratione ab ipſa paternitate ſubſtantiaque differt, cum ab alijs duabus perſonis re quoque differat. Siquidem igitur in Patre paternitas ac ſubſtantia eſt, quanam obſecro ratione pater generat? Et utrum ſuppoſitum eſt? paternitas-ne, an ſubſtantia, an utrumque?

Mar. Subſtantia eſt, P. R. id quod Patri communicatur, per ipſam tamen nequaquam filio pater communicatur, verum per ſuam proprietatem, quæ quidem paternitas eſt ad filiumque refertur, atque principium eſt, non tamen tribus perſonis commune.

Ioan. Imo ſubſtantia eſt, pater Reverende, id quod filio communicatur, quandoquidem in Patris perſona (ut paulo ante dictum eſt) nil aliud quam ſubſtantia & paternitas eſt. Ergo ſuppoſitum, non ut proprietas, communicabile eſt. Nam cum ſuppoſitum & ſubſtantia unum ſint, neceſſe eſt, ut non alia ratione, quam per ipſam communem ſubſtantiam, Pater ipſe communicabilis ſit.

Mar. Quod, pater Reverende, protuli, ita debet intelligi, ut communis ſubſtantia per quam pater cum filio communicatur, quæque una eademque numero creditur eſſe, in Patrem & filium ac ſanctum Spiritum ſecundum noſtram intelligentiam diſtribuatur. Propterea que disiunctam proferre ſolemus Patris ſubſtantiam, filij ſubſtantiam, ſancti Spiritus ſubſtantiam, intelligentes propriam uniuſcujuſvis hypoſtaſim. Quid autem ex his concludere velles, quam cito proferas.

Ioan. Ex tuo ſermone, P. R. contrarium ejus quod ſuperius protuliſti, concluditur. Cum namque ſubſtantia in tribus perſonis exiſtit, ex tua plane ſententia ſequeretur, ut Patris ſubſtantia, quæ filio ſanctoque Spiritui communicabilis eſt, ratione tantum non autem re communicetur: quod in noſtra Religione quam maximum inconveniens eſſe videtur, quandoquidem ipſam tribus divinis perſonis re ipſa communicari, nobis eſt profitendum. Nam ſi ſingula quæque perſona dependet à cauſa, ſequeretur ut perſonæ ratione ſolummodo differant: quod impium eſſet credere.

Mar. Non equidem protuli, P. R. divinas perſonas ratione tantum differre, ſed quoniam unaquæque perſona una cum ſubſtantia intelligitur, idcirco ſeparantes hæc, ſubſtantiam ipſam mente concipimus. Quo quidem modo hypoſtaſim filij ex Patris hypoſtaſi demonſtramus, ac divinas perſonas percipimus, nequaquam ſane credentes ipſas ratione tantum differre.

Ioan. Id oeque nos profitemur.

Mar. Quæro ergo ex te, P.R. qoanam ratione Patris & filij ſanctique Spiritus ſubſtantiam intelligas.

Ioan. Nonne dixi vobis, patres ampliſſimi, quemadmodum Doctores noſtri ratione triplici ſubſtantiam divinam intelligaot, videlicet pro ſubſtantia & entitate ac exiſtentia? Quamvis aotem tres ſint hypoſtaſes & perſonæ re invicem differentes, eas tamen unicum Deum & opificem oniverſi credimos eſſe, perſonam vero ex divina ſobſtantia proprietateque conſtare, ita ut perſona nil aliud niſi ſubſtantia & proprietas ſit: quæ qoidem ſubſtantia & proprietas, licet onum re ipſa ſint, & per ſuas proprietates re inter ſe differant, quandoqoidem ad aliqoid ſunt, ipſas tamen ſecundum ſubſtantiam Deum unum eſſe fatemor.

IVL. CARDINALIS. Jam quatuor horarum ſpatium elapſum eſt, ſit igitur in præſentia ſatis. Tum Synodus ſancta decrevit, ot poſtridie convenirent.

DIE SABBATI SEPTIMA MENSIS *Martij, ſeſſio 20. Florentiæ.*

Marcus. VT quæſtionem propoſitam, patres ampliſſimi, tandem concluderemus, eam accuratius contemplati volebamus: ſed quoniam cujuſdam magni Baſilij dicti bis aut ter meminiſtis, ipſi plurimum innitentes, ac ſi ad veſtram ſententiam pertineret, idcirco quæſtione illa in aliud tempus dilata, ad ipſum Baſilium veniamus, qui (ſi lubet) iterum recitetur. Cur enim (inquit) neceſſe eſt, ſi dignitate ac ordine tertius eſt Spiritus, natura quoque ipſum tertium eſſe? Dignitate namque ipſum ſecundum à filio, cum ab ipſo eſſe habeat, & ab ipſo accipiat, & annunciet nobis, & omnino ab illa dependeat cauſa, pietatis ratio tradit. *Joan.* Hic locus, patres ampliſſimi, mendoſus ac corruptus eſſe videtur. Quinque enim vel ſex tantum libri Conſtantinopoli extaot, quos in hoc loco mendoſos credimus eſſe, cum qui ſani ſint, plus quam mille habeantur: quibus ipſi propter eorum vetuſtatē & copiam magis credimus, cum præſertim ad ipſius Doctoris mentem, ot ex conſequentibus ejuſdem verbis apparet, hi noſtri libri facere videantur. Quemadmodom igitur Divinum Symbolom additionem paſſum conſtat fuiſſe, ita quoque credeodum eſt, libros hos in hoc loco ab aliquo, qui dogma veſtrum ſectaretur, corruptos fuiſſe. Quod vobis quoque patebit, ſi noſtrum vetuſtiſſimum librum diligentius inſpexeritis, verba ſequentia cum antecedentibus conſerentes, ac omnia ſimul ad ſenſum Baſilij applicantes: in quo quidem noſtro libro, non ita, ut in veſtro, legere eſt.

Baſilij Codices corrupti.

Marcus. Duo mihi, pater Reverende, dixiſſe videris, te ſermone perpetuo quæſtionem illam, de qoa nuper multa fecimus verba, libentiſſime concludere voluiſſe. Verum ut nobis facias gratum, te ipſam in aliud tempus transferentem, ad magnum Baſilium à nobis jam requiſitum venire velle, id quod profecto nobis gratiſſimum eſt: quandoquidem operæprecium eſt, ac plurimum convenit, ut à patrum ſanctorum teſtimonio, noſtræ diſputationis ſumamus exordium: quorum aothoritas apud oos non mediocris eſſe debet, ac ipſos ut noſtros doces ſectari, ac in omnibus imitari debemus. Deinde dixiſti, noſtrum hunc librum in hoc loco corruptom eſſe, quemadmodom etiam accidit ſymbolo: cui certam additionem factam fuiſſe videmus. Ad quæ tibi, Pater Reverende, reſpondeo, ita clare ac copioſe in illa materia hinc inde fuiſſe dictum, ut mihi ipſi ſuadeam nil planius, apertios, fortiuſque noſtris argumentis fieri potuiſſe: nil denique fuiſſe omiſſum, quod ad ipſam

S. Patrū teſtimonia.

A quæſtionem ſpectaret. Verum ſi adhoc ambigis, putans non ſatis dictum fuiſſe, hac (de qua modo agimus) quæſtione in extremom prius adducta, ad illam (ſi tibi videbitur) revertimor. Nam de hoc Baſilij libro, qoem in hoc loco mendoſum & corruptum eſſe dixiſti, reſpondemus ipſum a Nicolao Secundino Cretenſi viro optimo doctiſſimoque nuper huc Conſtantinopoli allatum fuiſſe. Qui quidem liber conſtat ex membrana, & ſexcentorum annorum videtur eſſe, cum diſſidium & controverſia oostra nondum fuerat orta. Præterea locus & littera hæc talibus punctis & lineis diſpoſita eſt, ot nulla prorſus ex ordine talis corruptionis ſuſpicio poſſit haberi. Hic igitur liber corruptus non eſt, præſertim à Romanis, a quibus nunquam antehac viſos fuerat: quandoquidem oon obliteratio, non macula, non

B denique diverſa manus in hoc libro deprehenditur. Præterea ex vetuſtiſſimarum veſtrarum ſynodorum actis apparet, corrumpendorum librorum vitium & malignitatem (pace veſtra dixerim) apud vos à noſtræ Regionis hoſtibus ortam fuiſſe, ut Cyrillus litteris ad Joannem Aotiochenum antiſtitem miſſis qoæ ſic incipiunt, Gaudeant Cœli, quas re Chalcedonenſ. ſynodus ſuſcepit, teſtatur. Si qois inquit, legiſlatorum verba vera evertit, mea quoque dicta, ut ſibi placet, transmutat, &c. Tua ergo pietas non miretur, quandoquidem (ut optime novit) generis cujuſvis hæretici ex à Deo ſpirata ſcriptura, erroris ſui cauſam capientes, quæ per ſanctum Spiritum bene prolata ſunt, malignitate ſua corrumpunt, & reliqua. In quibus quidem litteris Athanaſij dedit exemplum, oſtendens ejus epiſtolam, ad Epictetum datam, cor- *Religionis.*

C ruptam fuiſſe. Præterea Cyrillos idem ad Acacium ſcripſit, cujus quidem litteræ fuerunt inſcriptæ, Mutua locutio: Si quæ litteris (inquit) mandaveram, ſic a nonnullis in medium proferuntor, ut credant me eorum, quæ in Epheſina ſynodo celebravimus, pænituiſſe, id etiam deridentur: Dei namque benignitate ſanæ mentis ſumus, ac à recta ratione nunquam aberravimus. Ex quibos meridiana luce clarius apparet, ſanctum Cyrillum in Epheſina ſynodo, ac ſemper alias onius ſententiæ fuiſſe. Præterea in eiſdem litteris de quodam Meſenenſi præſule facit mentionem, à quo quidem interrogatus, an ipſe quoque ſentiret idem quod ATHANASIVS ad Epictetum ſcripſerat, reſpondit: ſi ſanas & non mendo-

D ſas Athanaſij litteras haberes, ipſis quidem acquieſcerem, ac eadem cum Athanaſio ſentirem. Viſis deinde ipſis Athanaſij litteris, quas Cyrillus ſanas habebat, ſatis apparuit, omoes alias ejuſdem exempli litteras, quæ toto fere in Oriente fuerant, mendoſas fuiſſe: idcirco Meſenus ipſe pontifex veras ipſas Athanaſij litteras ſtatim exſcripſit, ac ad Joannem Antiochenum antiſtitem miſit. Ergo rationi congruum eſt, & ita credimus hunc Baſilij librum fuiſſe, antequam de Spiritus ſancti proceſſione quæſtio inter nos oriretor. Qua deinde exorta, (quamvis ab ipſo fere Religionis noſtræ principio hæc controverſia fuerit) authores noſtri ſchiſmatis in corrumpendum hunc locum incubuiſſe: verum Spiritus ſancti benignitate librum hunc Conſtantinopoli fuiſſe ſer-

E vatum, ne ab impijs ipſis corrumperetur: qua quidem ratione adducimur, ut credamus hanc magni Baſilij authoritatem nequaquam mendoſam eſſe. Siquidem igitur ad veritatem inveſtigandam, ac pro communi bono mutua benevolentia huc frequentes convenimus, operæprecium eſt ut libros noſtros, qui vetuſtiores fuerint, conferamus, (de re profecto non mediocri agitur) ot ex ſequentium ad præcedentia connexo, quidnam ipſe Baſilius ſenſerit, facilius cognoſcamus. Sed pro evitando odio hactenus.

Mar. Nonnullos libros, Pater ampliſſime, cum hac additione Conſtantinopoli extare, paolo ante protulimus: nil mirum igitur ſi unus ex ipſis huc

fuerit allatus. Quos quidem libros ipſi ſimplicitate noſtra utentes, ac veritate confiſi, extare ſinimus: quamvis eos facillime, quod perpauci fuerint, delere prorſus potuiſſemus: ex quibus hunc veſtrum librum ab aliquo, qui in illa regione vobiſcum ſentiret, exſcriptum fuiſſe credimus. Quod quidem admiratione dignum non eſt, cum hic etiam quamplurimi veſtri ſint homines, qui majorum noſtrorum ſequentes veſtigia, pium dogma noſtrorum ſectentur: non autem imus inficias, codices multos in terris noſtris ab hæreticis, qui vana dogmata in Dei Eccleſia introducere voluiſſent, ſæpiſſime corruptos fuiſſe: idcirco authoritatibus, quas modo citaſti, æquo animo aſſentimur. Verum ea vos non ignorare exiſtimo, quæ Zoſimi ſummi pontificis tempore acta fuerant. Qui cum ad Carthagineuſe Concilium ſcripſiſſet, Nicænæque ſynodi decretum miſiſſet, Romanum pontificem œcumenicum appellandum. Concilium illud reſpondit, ſe prius velle ipſius ſynodi acta, quæ vel Alexandriæ apud Cyrillum, vel Conſtantinopoli apud Proclum eſsent, diligenter inſpicere: quandoquidem apud acta ipſius Nicæni Concilij decretum ejuſmodi non extabat: quibus deinde Nicæni Concilij geſtis ab Alexandria miſſis, diligenter inſpectis, ipſoque decreto nequaquam invento, idem Charthaginenſe Concilium Zoſimo reſpondit, ſe tale nomen ipſi nolle tribuere quod à generali ſynodo decretum minime fuerit. Nonne vides, Pater Reverendiſſime, ſummum Pontificem, decretum falſum, & non in ſynodo promulgatum, ad tantum Concilium pro re tam magna miſiſſe? Non igitur tam vehementer debetis mirari, ſi quidam etiam ex noſtris hominibus vel novum dogma volentes defendere, vel quod ita ſibi temere viſum fuerat, aliquos libros corruperint. Cum igitur noſtrorum librorum vetuſtas & copia, tum etiam id ipſum, quod nos hujuſmodi libros mendoſos extare permiſimus, cum ipſos (ut ſupra dictum eſt) facile delere potuiſſemus, nobis victoriam dat, ac nos corrumpendorum voluminum authores non eſſe demonſtrat: veritati namque confiſi, ac multis aliis ipſius magni Baſilij authoritatibus innixi additionem ipſam verbis Baſilij factam parvifecimus. Non ergo nobis proprium eſt, ut inquis, libros corrumpere. Sed Baſilij ſententia in noſtro libro legatur: Qui vero (inquit) illi ſancti ſint & in quibus ſermonibus doctrinam fecerunt, non poteſt dicere: Fueritne unquam homo ſic audax, qui divinorum dogmatum innovationes induceret? Cur enim neceſſe eſt, ſi dignitate ac ordine tertius eſt Spiritus, natura quoque ipſum tertium eſſe? dignitate namque ipſum ſecundum à Filio, pietatis ratio forſan tradit. Magnus Baſilius, præſtantiſſimi Patres, Eunomium accuſans, quod temere dogma novum inſtrueret, diſputationis cauſa concedit, ſanctum Spiritum ordine ac dignitate tertium à Filio eſſe: deinde concludit, non tamen propterea neceſſe eſſe, Spiritum natura quoque tertium eſſe: dignitate namque ipſum ſecundum à Filio pietatis ratio forſan tradit. Sic in noſtro quam vetuſtiſſimo libro ſcriptum eſt, ut videtis, & ſic præcedentibus conſequentia conſonant. Non enim Baſilius ſuſcipit Spiritum ſanctum ordine ac dignitate tertium eſſe, neque id aliquos Doctores litteris mandaſſe fatetur: quinimo etiamſi ſic ſit, negat tamen prorſus ex eo conſequi, Spiritum natura quoque tertium eſſe. Cur igitur magnus ipſe Baſilius rationem hanc reddidiſſet, dignitate ipſum ſecundum a filio, cùm ab ipſo eſſe habeat & ab ipſo accipiat, & annunciet nobis, & omnino ab illa dependeat cauſa? Et cur eas cauſas reddidiſſet, quas antea non ſuſceperat? Additio igitur ipſa neque præcedenti ſermoni convenit, neque magni Baſilij menti conſonat. Contra ut noſtro ſcriptum eſt libro, ſequentia prioribus convenientius connectuntur. Nam verbum illud forſan, Baſilius protulit, quod ipſam orationem diſputationis cauſa

Nicænũ Cõilium corruptũ.

Zoſimo imponitur.

A (ut ſupra dictum eſt) concedebat: propterea inferius inquit, quorſum hæc oratio? quod non omnino, ſi quid ordine ac dignitate ſecundum aut tertium eſt, id & naturam tertiam habet. Nam quemadmodum Angelorum alius Princeps, alius ſubditus, & tamen omnes Angeli natura ſunt, & in dignitate quædam diverſitas, in natura vero communitas eſt, & reliqua: ſic in noſtro libro legere eſt, imo etiam in veſtro quadam cum hæſitatione ſcriptum eſſe videtur. Si dignitate (inquit) ac ordine tertius eſt Spiritus, cur igitur magnus Baſilius illud ſubjunxiſſet, cum ab ipſo eſſe habeat: ſi diſputationis cauſa (ut ſæpenumero dictum eſt) ſanctum Spiritum tertium eſſe, ſecundum vero à Filio dederit, id putans alienum à ſanctorum eſſe doctrina? Porro autem, ut melius intelligant B ipſum Baſilium non hujus fuiſſe ſententiæ, ſanctum Spiritum ex Filio procedere, ac ab ipſo eſſe habere, idem ipſe Baſilius afferatur, qui quidem ſuis litteris ad fratrem ſuum Gregorium de ſubſtantiæ hypoſtaſiſque differentia ſcriptis, quidnam de ſancti Spiritus proceſſione ſenſerit, luce clarius explicavit: Sanctus (inquit) Spiritus, à quo cuncta bona in mundum emanant, quique filio adaptatur, & ſimul cum ipſo percipitur, a cauſa vero paterna habet eſſe dependens & procedit, id notionis per proprietatis hypoſtaſim habet ut poſt Filium & cum ipſo noſcatur, ac ex Patre ſubſtet. Filius autem, qui ex Patre procedentem Spiritum, per ipſum & cum ipſo cognoſcit, ac ſolus unigenitus ex ingenito lumine reſ- C plendet, nullam ſecundum propriam notionem, communionem habet cum Patre, aut cum ſancto Spiritu, verum ſupradictis ſignis cognoſcitur. His verbis Patres ampliſſimi, magnus Baſilius ſentire videtur, ſanctum Spiritum ex ſolo Patre habere eſſe. Sanctus (inquit) Spiritus Filio adaptatur, hoc eſt, poſt Filium ordinatur atque diſponitur. Cujus deinde cauſam volens reddere, non ſane dixit, quod ex ipſo procedit, vel quod ex ipſo eſſe habet, ut in authoritate, cui vos innitimini habetur: verum ſubjunxit, quod ſimul cum ipſo percipitur, videlicet à Patre. Poſtea ſermonem figura diſtinguens, inquit: A cauſa vero Paterna habet eſſe dependens, unde quoque procedit. Videſne Pater Reverende, quemadmodum Patri, veluti cau- D ſæ, magnus Baſilius tribuit, ut ſanctus Spiritus ex ipſo dependeat? Non autem credere debemus, eundem Baſilium ſibi ipſi contradixiſſe. Orationis namque partitio non patitur, ut idem filio quoque tribuatur, quandoquidem hoc notionis ejus dedit ſignum, ut ſimul cum ipſo percipiatur. Deinde ſubjungit: Filius autem, qui ex Patre procedentem Spiritum per ipſum, & cum ipſo cognoſcit. Non autem dicit, mittit, ſed cognoſcit Spiritum ex Patre procedentem, hoc eſt, ſecum ipſum manifeſtat. Poſtremo dicens, ac ſolus unigenitus ex ingenito Patre reſplendet, nullam ſecundum propriam notionem communionem habet cum Patre, & reliqua, declarat filium nullam habere communionem cum Patre, ut ſanctum Spiritum mittat: quandoquidem id Patri ſoli aſcribitur, quemadmodum & filio ſoli tribuitur, ut his ſolis ſignis noſca- E tur, quod ſolus unigenitus ex ingenito lumine reſplendet, quodque per ipſum & cum ipſo Spiritum ſanctum cognoſcat. Siquidem igitur filius his, non autem aliis ſignis cognoſcitur: palam ſequitur, ut in mittendo Spiritu, cum Patre nequaquam communicet, verum ipſi Patri proprium ſit, ut ſanctum Spiritum mittat.

Locus obſcurus.

Joan. Longam orationem habuiſti, Pater Reverende, cum brevis forſan fieri potuiſſet. Volentibus enim veritatem attingere, quæ quidem vel parva indiget illuſtratione, nonniſi Sanctorum ſententiis ac authoritatibus opus eſt. Ad duo ergo, quæ contra magni Baſilij authoritatem ex noſtri codicis lectione dixiſti, paucis reſpondebo. Credendum eſt, inquis, aliquem eorum, qui quondam nobiſcum ſentirent, locum hunc corrupiſſe. Quod quidem falſum eſſe deprehendimus, quod cum hic liber exſcriberetur, nul-

le proſſus inter Græcos & Latinos controverſia fue- A rit. Nunquam autem affirmarem, Patres qui ſunt, aut qui fuerunt, tale facinus commiſiſſe: quandoquidem firmiter credimus, iis primis noſtri diſſidij authoribus, veſtros libros fuiſſe corruptos, ſive Græci, ſive Latini fuerint illi, quippe qui dogma veſtrum ſequentes, non ipſum defendere potuiſſent, niſi veros Baſilij libros corrupiſſent, quos contra ſe facere viderent.

Authoritas Papæ Rom. ex Concilio Niceno.

Nunc venio ad Zoſimum Summum Pontificem in quem nullum unquam teſtem fide dignum poſſetis producere, cum equidem contra vos binas Cyrilli litteras protulerim, ex quibus unas Chalcedonenſis Synodus ſuſcepit. Aut ergo tales teſtes contra tantum pontificem debebas producere, aut in ipſum ſine teſtibus neutiquam invehi: quandoquidem minime convenit ex te crimina talia contra eum proferre, ſed vetuſtiſſimas ac humaniſſimas Julij Libertique Summorum pontificum litteras, Pater Reverende, bene memoria tenere deberes quas Julianus præſtantiſſimus ſanctæ Sabinæ Cardinalis vobis oſtendit, quibus patet, B. Athanaſium (cum ab Antiocheno Concilio damnatus fuerit, ac eundem Concilium ipſum vehementer perſequeretur) ad Felicem, Marcum, Julium, Liberiumque, qui ſequentibus temporibus Romani pontifices fuere, ſcripſiſſe, ac eoſdem obſecraſſe, ut acta Nicenæ Synodi, quæ perfecta & non mendoſa Romæ in bibliotheca extarent, ad ipſum mitterent, quandoquidem omnia, quæ in Orientali Eccleſia extarent, ab Arrianis corrupta fuerant. Cui quidem Athanaſio, Summi pontifices ipſi reſpondere, ſe acta illa, quæ Græce Latineque ſcripta ipſorumque etiam Nicænorum Patrum manibus ſubſcripta, & eorundem ſigillis obſignata à Summis pontificibus ſumma veneratione ſervarentur, nolle mittere: ſe tamen ipſi Athanaſio nonnullos exſcriptos Canones daturos, qui ad rem ejus facere viderentur. Deinde cum Athanaſius ab ipſo Antiocheno Concilio ad Romanam ſedem provocaſſet, hæreticis eiſdem objicientibus, id non jure fieri potuiſſe, Liberius ipſe ad Athanaſium, Nicænum decretum de provocando ad Romanam Eccleſiam exſcriptum miſit: quo deinde is Athanaſius acerrime ſe contra hæreticos defendit. Julius autem ipſius Antiocheni Concilij authores litteris acriter reprehendit, quod abſque Sedis Apoſtolicæ authoritate convocare Synodum auſi fuerint, oſtendens illis ex Nicænæ Synodi decreto, nullam unquam Synodum ſine Romani pontificis authoritate celebrandum eſſe. Cur ergo, pater Reverende, Zozimum accuſas immerito, ipſum ad Carthaginenſe Concilium, falſum Nicænæ Synodi Canonem miſiſſe, cum illud idem Concilium, quos ex oriente Canones acceperat, omnes corruptos ac falſos eſſe cognoverit? ut multis Sanctorum authoritatibus, quorum vetuſtiſſimos libros habemus, patet. Nil mirum autem, Pater reverende, ſi in exponendis magni Baſilij verbis in multa incommoda incurriſti: quandoquidem (ut philoſophi dicunt) parvus error in principio, magnus in extremum efficitur: quod quidem accidiſſe tibi videtur, quod male Baſilium ipſum exposuiſti. Ad veritatem igitur cognoſcendam operæpretium eſt, tantum de duobus differere, quæ modo viſus es protuliſſe, an Pater ſolus ſancti Spiritus cauſa ſit, tametſi Spiritus Filio adaptari dicatur: & an Spiritus eundem ordinem & naturam ad filium non habeat, quem quidem Filius ad Patrem habere creditur? Porro autem ut hæc diſſolvamus, neceſſe mihi videtur, ut ex te quæram, quænam differentia ſit inter aliquid alicui adaptari, & aliquid ab aliquo eſſe habere vel dependere: quandoquidem nobis videtur, ut quod ab aliquo perfectibile eſt, idem ab aliqua cauſa dependeat, non tamen propterea profitemur divinas perſonas perfectibiles eſſe: id namque noſtri doctores minime dixere. Filium autem credimus principium ex principio, ac Deum de Deo eſſe, quandoquidem Pater principium eſt.

Athanaſius condẽnatus.

Fer. obſecraſſe, ut

Arriani libros in Oriente corruperunt.

Aliquid alicui adaptari quid.

Magnum etiam ipſum Baſilium non ſolum in hoc, verumetiam multis aliis in locis oſtendiſſe, ſanctum Spiritum eodem ad Filium ordine ſe habere, quo Filius ad Patrem diſponitur, ac ſe habet. Qualis autem ejuſmodi diſpoſitio ac ordo ſit, velim ad mentem Baſilij exponas.

Marc. Nullam equidem de Zoſimo mentionem feciſſem, Pater reverende, niſi meum de eo ſermonem verum eſſe poſſem oſtendere. Sed quoniam noſtros libros ad hanc rem pertinentes Conſtantinopoli reliquimus, non inſcij, unum ex illis apud vos eſſe, ex quo vobis ipſius Zoſimi acta nota credimus eſſe, idcirco de his hactenus.

Joan. Quem librum inquis?

Marc. De omnium Conciliorum actis.

Joan. Apud nos, Pater reverende, nullum librum B invenies, quo quidem pateat, Zoſimum ipſum ad Carthaginenſe Concilium pro ſe falſum ſcripſiſſe. Sed miſſa hæc faciamus, quandoquidem alia indigent conſideratione.

Marcus. Placet nobis ad aliud venire, quandoquidem in præſentia de Zoſimo non opus eſt diſputare.

Joan. Igitur ad exponendum Baſilium, ſi lubet, redeas.

Marc. Magnus ipſe Baſilius, Patres ampliſſimi, illud, Filio ſpiritus adaptatur, exponens, inquit, qui poſt Filium & cum ipſo percipitur. Quæ namque connumerantur, non poſſunt uno verbo proferri atque diſponi: verum neceſſe eſt, ut alterum poſt alterum proferatur ac numeretur. Si quidem igitur Spiritus adaptari Filio dicitur, fieri profecto non poteſt, C ut aliter intelligatur, quam quod poſt filium diſponatur, non ita tamen, ut ab eo tanquam à cauſa eſſe habeat, ac dependeat. Propterea Baſilius ipſe ſubjunxit, qui poſt Filium & cum ipſo percipitur. Tu autem, Pater Reverendiſſime, unde habes, ut quod alicui adaptetur, ac poſt ipſum diſponatur, id etiam ſit neceſſe, ut ab eodem eſſe habeat, & dependeat? Nobis ſane non alia opus expoſitione, quandoquidem is Baſilius ſeipſum expoſuiſſe videtur, qui verbi, adaptatur, cauſam illico reddit, dicens, quod ſimul cum ipſo percipitur.

Ioan. Si quidem igitur, Pater reverende, illud, filio ſpiritus adaptatur, à te ſic exponitur, ut ſpiritus ad Filium diſponatur ac ordinetur, quæro ex te an ipſa diſpoſitio, ſanctique Spiritus ad Filium ordo, ſit cauſa extrinſeca, an principium à quo? D

Marc. Non equidem protuli Spiritum ad Filium, verũ poſt Filium diſponi. Neceſſe enim eſt, ut in divinis ordo numerandi ſervetur: ita ut Filius poſt Patrem, Spiritus vero poſt filium numeretur.

Ioan. Talem igitur enumerationis ordinem tantum vocalem eſſe putas, ita ut re ipſa nullus in divinis ſit ordo?

Marcus Neceſſe eſt, Pater reverendiſſime, ut divinæ perſonæ quoquo modo diſpoſitæ ſint. Nam enumerari non poſſent, niſi quidam inter ipſas ordo ſervaretur, qui quidem modo quodam realis eſt, ut idem magnus Baſilius demonſtrat: dum dicat, ſolus unigenitus ex ingenito lumine reſplendet, ubi Filij ad Patrem diſpoſitionem ac ordinem oſtendit. E Unde ſane neceſſario evenit, ut ſanctus Spiritus tertius in ordine numeretur, ne ad Filium ordinatus, vel filio (ut ſupra dictum eſt) adaptatus, ad Patrem vero immediate relatus, ipſe quoque Filius eſſe videretur. Quoniam igitur ſanctus Spiritus poſt Patrem cum Filio continuo numeratur, idcirco tertius à Patre diſponitur atque collocatur, quod quidem ſolum diſpoſitionis & ordinis genus in divinis creditur eſſe, cum aliud apud Theologos nequaquam inveniatur.

Ioan. Ex magni Baſilij ſententia, Pater Reverende, profiteris inter Filium ac ſanctum Spiritum ordinem eſſe naturæ. Utrum igitur inter Patrem & Fi-

lium is eſt ordo, an aliud in diſpoſitionis ordiniſve genus inter ipſos exiſtit? quandoquidem mihi ſentire videris, illud adaptari, atque diſponi, cauſam non ſignificare. Porro quoniam inter Patrem & Filium ordo naturæ re ipſa dicitur eſſe, certam ſignificans dependentiam, idcirco neceſſe eſt ſentiamus, Filium à Patre, ut à cauſa, dependere. Unde evenit, ut quoniam inter Filium & ſanctum Spiritum idem ordo naturæ creditur eſſe, ideo neceſſe ſit Filium ſancti Spiritus cauſam eſſe, quemadmodum magnus Baſilius in eodem contra Eunomium libro teſtatur, ubi probat Spiritum ejuſdem eſſe naturæ cum Patre & Filio, quamvis ordine ac dignitate ſecundus à Filio ſit, quemadmodum, inquit, Filius ordine quidem a Patre ſecundus eſt, quoniam ab illo: & dignitate, quoniam origo & cauſa exiſtendi Pater ipſi eſt, & quoniam per ipſum acceſſus & adductio ad Deum Patrem, natura vero nullo modo ſecundus, quod in utroque una deitas eſt: ita etiam ſanctus Spiritus, etſi dignitate ac ordine ſecundus à Filio eſt, non tamen veriſimiliter alienæ ipſum eſſe naturæ, inde conſequitur. Quibus verbis probatum eſt, ſanctum Spiritum eundem ordinem ad Filium habere, quem Filius ad Patrem habere creditur. Quod Angelorum exemplo idem Baſilius oſtendit continuo. Angeli omnes, inquit, ut appellationis unius, ſic ejuſdem ſunt naturæ inter ſe: attamen alij ipſorum gentibus præpoſiti ſunt, alij vero fidelium ſingulos conſequuntur. Quanto autem gens uni viro præponenda eſt, tanto majorem neceſſe eſt Angeli, qui gentis principatum habeat, eſſe dignitatem, dignitate eorum, quibus ſingulorum tutela commiſſa eſt. Et infra: Quorſum hæc oratio? quod non omnino, inquit, ſi quod ordine ac dignitate ſecundum aut tertium eſt, id & naturam alteram habet. Nam quemadmodum Angelorum alius princeps, alius ſubditus, & tamen omnes Angeli natura ſunt, & in dignitate quædam diverſitas, in natura vero communitas eſt, etenim ſtella ſtellæ præſtat in gloria, & natura ſtellarum omnium una: & manſiones multæ apud Patrem, id eſt dignitatum diverſitates, glorificatorum vero una natura: ſic profecto & Spiritus ſanctus dignitate quidem ordine ſecundus eſt. Accipimus enim ipſum tertium à Patre & Filio numeratum, cum ipſe Dominus in traditione ſalutaris baptiſmatis ordinem tradiderit, his verbis. *Euntes, baptizate in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti:* in natura autem, tertium à filio ac patre dejectum Spiritum, nullibi audivimus. Hæc magnus Baſilius. Qui quidem nil aliud in ipſo tertio in Eunomium libro concludere voluit, quam ſanctum Spiritum ejuſdem eſſe naturæ cum Patre ac Filio, quamvis in ordine ac dignitate tertius ſit, quod quidem Angelorum exemplo, multiſque rationibus clare probaſſe videtur.

1. Cor. 15. Joan. 14.

Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in. Matth. 28.

Marc. Inter Patrem & Filium, Patres ampliſſimi, quatenus ex Patre Filius habet eſſe, ac ad ipſum immediate refertur, naturalis eſt ordo. Quæ quidem ſola cauſa eſt, cur ſanctus Spiritus neceſſario tertius numeretur: ob idque magnus Baſilius de Patre Filioque loquendo, verbo, adaptatur, vel diſponitur, nequaquam utitur, neque Filium Patri adaptari, vel poſt ipſum diſponi dicit. Verum ipſum ſecundum eſſe à Patre, quod ab ipſo eſſe habeat: ſanctum autem Spiritum Filio dicit adaptari, hoc eſt, poſt ipſum (ut dictum eſt ſupra) diſponi: quod quidem ideo evenit, ut ſanctus Spiritus tertius collocetur, quod Filius neceſſario præcognoſcitur, quoniam ad Patrem immediate refertur. Quod ſi magnus Baſilius credidiſſet, eundem ordinem inter Filium ac ſanctum Spiritum eſſe, quem inter Patrem & Filium eſſe noverat, ita ut ſi ea ratione Spiritum ſecundum à Filio, qua Filium ſecundum à Patre percepiſſet, nequaquam profecto Eunomium inſequutus fuiſſet, neque ipſum dixiſſet ſanctorum doctrinam falſo citaſse, cum diceret ſanctum Spiritum ordine ac dignitate tertium eſse. Ex quo quidem patet, ipſum Baſilium non ſuſcipere ſanctum Spiritum dignitate ſecundum à Filio eſse, verum illud ex hypotheſi diſputationiſque gratia (ut ſupra dictum eſt) dare.

Ioan. In ambiguo verſamur, Patres ampliſſimi, propterea definitionibus uti debemus. Nam inter Filium ſanctumque Spiritum ordo naturæ dicitur eſſe, ac illud verbum, diſponitur, ordinem naturæ ſignificat. Idcirco nos diligenter debemus diſpicere, quonam pacto ordinem ipſum naturæ percipimus: quandoquidem ex veſtro libro probavimus, ſanctum Spiritum eundem ordinem ad Filium habere, quo quidem Filius a Patre diſponitur. Sed ut nos ſereniſſimus Imperator melius intelligat, hanc rem altius repetam. Nam omnes Theologi Philoſophos imitantes, diffinitionibus in earum propria ſignificatione utuntur. Quod ſi qua ambiguitas eſſet in eis, omnis ipſorum doctorum ſcientia rueret. Propterea veſter Ariſtoteles (quem equidem invitus teſtor) in v. Metaphyſicæ lib. in capitulo de natura, quomam modis natura poſſit intelligi, demonſtrans: Natura vero, inquit, dicitur uno quidem modo naſcentium generatio: altero vero, ex quo generatur primo quod naſcitur, qui quidem ſecundus modus ordinem generationis ſignificat, ut ea quæ generantur ab ipſa ſubſtantia fiant: quo ſane generationis ſignificato, Baſilios, Athanaſius, Auguſtinus, ac omnes alij doctores, tam Græci quam Latini fuerunt uſi, tenentes generationis ordinem unius perſonæ ab alia ordinem eſſe naturæ: ita ut neque cæteri doctores in ambiguo fuerint verſati, credentes proceſſionis ordinem nil aliud eſſe, quam unius perſonæ ab alia proceſſionem, quemadmodum Ariſtoteles naturam altero modo (ut ſupra dictum eſt) diffinivit. Siquidem igitur ordo naturæ ſancti Spiritus ad Filium eſt, neceſſe eſt ut ſanctus Spiritus à filio eſſe habeat, id quod Baſilius ſenſiſſe videtur, qua quidem in re, tota noſtra controverſia eſt.

Ariſtoteles.

Marc. Anteaquam de tali ordine, Reverende Pater, agamus, illa Baſilij ſententia nobis diligentiſſime conſideranda eſt. Dic ergo mihi, credisne magnum Baſilium hujus fuiſſe ſententiæ, ſanctum Spiritum ordine ac dignitate tertium eſſe, nec-ne?

Ioan. Ita prorſus, quemadmodum Filius ſecundus à Patre dicitur.

Marc. At idem Eunomius aſserebat.

Ioan. Cum hanc ſententiam Eunomius, Reverende Pater, ex ſacra pagina ſuſcepiſset, ex ea concludere volebat, ſanctum Spiritum natura quoque tertium eſse. Non igitur Eunomium magnus Baſilius reprehendebat, quod illius ſententiæ eſset, cum dubio procul in ea convenirent: verum quod ex ipſa volebat inferre, ſanctum Spiritum natura quoque tertium eſse, id quod (ut dicit Baſilius) nequaquam inde conſequitur.

Mens D. Baſilij adhuc excutitur

Marc. Veritatem igitur Eunomius aſserebat, ſanctum Spiritum ordine dignitateque tertium eſse?

Ioan. Cur non?

Marc. Siquidem igitur ea in re cum Baſilio ſentiebat, quænam ejus ſententia fuerit, accurate diſpiciamus. Nonne in veſtro prædicto libro ſcriptum eſt ita: Eunomius ſanctorum ſimulat conſervare doctrinam, & tacet eos qui ipſam tradiderant?

Joan. Simulat (inquit) ſanctorum ſervare doctrinam, qui quidem (ut dicit Baſilius) credebant ſanctum Spiritum ordine ac dignitate tertium eſse. Ex quo Eunomius inferebat, eundem Spiritum natura quoque tertium eſse. A ſanctis enim (ait) didiciſſe, ordinem ac dignitate tertium eſſe Spiritum: à ſe autem ipſo crediſſe, natura quoque tertium eſſe.

Marc. Non ita, Pater Reverende, Baſilius dicit, ſed Eunomius ſimulat ſanctorum doctrinam ſervare, qui ſanctum Spiritum ordine ac dignitate tertium eſſe dicebant. Qui vero illi ſancti ſint, & quibus ſermonibus doctrinam fecerint, non poteſt dicere.

Ioan. Illud verbum, ſimulat, Pater Reverende, ad Eunomij concluſionem refertur, quam ex ſanctorum

doctrina diſſimulabat inferre. Nam ſancti dicentes, A ſanctum Spiritum ordine ac dignitate tertium eſſe, nequaquam credebant ipſum quoque natura tertiū eſſe quod tamen ex ipſorum poſitione Eunomius ſimulabat inferri poſſe. Quæ quidem Eunomij verba, quoniam clara ſunt, idcirco nulla indigent expoſitione. Nam ſi Baſilio viſum fuiſſet, falſum eſſe, ſanctum Spiritum ordine ac dignitate tertium eſſe, huic etiam ſententiæ clare contradixiſſes, quemadmodum argumentis fortiſſimis ac Angelorum exemplo, Spiritum natura tertium eſſe, oppugnavit.

Marc. Si ſanctorum ac magni Baſilij, Reverende Pater, hæc fuiſſet opinio, ſanctum Spiritum ordine ac dignitate tertium eſſe, nequaquam profecto protuliſſet, Eunomius ſimulat ſanctorum doctrinam ſervare, ſed potius clare teſtatus fuiſſet, in hoc Eunomium bene ſenſiſſe. Porrò quoniam is magnus B Baſilius non credebat ſententiam illam veram, & aliquorum ſanctorum eſſe, idcirco dixit, ſimulat ſanctorum doctrinam ſervare. Et paulo infra Eunomium reprehendit, quod quinam illi doctores fuerint non expreſſerit. Et paulo inferius: Fueritne unquam homo ſic audax, inquit, qui divinorum dogmatum innovationes induceret? Authorem novorum dogmatum, ac audacem, Patres ampliſſimi, Baſilius Eunomium nominat, quod ea proferebat, quæ nemo unquàm ſanctorum dixerit, quandoquidem Baſilio non conſtabat, quinam ſancti huius ſententiæ fuerint, ſanctum Spiritum ordine ac dignitate tertium eſſe. Tuæ igitur partes ſunt, Pater Reverende, probare ſanctos aliquos hanc ſententiam habuiſſe: nam ipſi credimus demonſtraſſe, magnum Baſilium in ea opi- C nione cum Eunomio neutiquam convenire, ſed potius ipſam oppugnaſſe. Num in veſtro quoque libro non ita legitur?

Ioan. Quoniam inficiaris, Pater Reverende, magnum Baſilium crediſiſſe ſanctum Spiritum ordine ac dignitate tertium eſse, idcirco de hoc accuratius contemplemur, ac Athanaſium authorem digniſſimum videamus, cuius fidem Cyrillus profitebatur excolere. Qui quidem Athanaſius in dialogo, quem in ſynodo Nicæna in Arrium habuit, ac in quibuſdam ſuis litteris ita dicit: Si quidem Spiritus ex Patris Filiique ſubſtantia non eſt, cur Filius cum ſan-
Matt. 28 ctum baptiſma ſuis diſcipulis traderet, de eo feciſ mentionem, dicens: *Euntes ergo, docete omnes gentes, baptizantes in nomine Patris, & Filij & Spiritus ſancti*? Præterea, quoniam in ſacro ſymbolo de tribus D perſonis mentio fit, idcirco Athanaſius ipſe ad Serapionem ſcribens, Spiritum ex Patris Filiique ſubſtan-
Ioan. 16. Ioan. 5. Ioan. 14. tia dicit eſse. Spiritus (inquit) à Filio accipit iuxta Domini vocem. *De meo accipiet, & annunciabit vobis*. De Filio autem, *In nomine Patris veni*. De Paracleto verò, *Spiritus ſanctus, quem mittet Pater in nomine meo*. Si quidem igitur (inquit Athanaſius) talem ordinem & naturam Spiritus habet ad Filium, qualem Filius ad Patrem, quonam pacto is, qui Spiritum creaturam eſse credit, idem quoque de Filio non neceſsario crederet? Athanaſij ergo ſententia clara eſt, qualem ordinem Filius habet ad Patrem, talem Spiritum habere ad Filium: ita ut ex prima eius authoritate apparet, Spiritum perſonam tertiam eſse: ac ex altera, Spiritus ad Filium ordo: ex E utraque verò, Spiritum à Filio accipere. Quonam autem ordine Spiritus à Filio eſse accipiat, veſtrum eſt declarare, quandoquidem non oportet magno Athanaſio obijcere. Sed de his in præſentia ſatis. Sequenti vero ſeſſione ex ipſo magno Baſilio eandem ſententiam luce clarius demonſtrabimus. Quibus dictis, ſeſſio fuit dimiſsa, & ad diem Martis prorogata.

DIE MARTIS DECIMA menſis Martii.

Seſſio vigeſimaprima Florentiæ.

MARCVS.

SEſſione proxima, Patr. ampl. magni Baſilij ſententiam accurate conſiderantes, ac ipſius librorum diſcrepantiam inſpicientes, ex vobis quæſivimus, an Baſilius ipſe crediderit ſanctum Spiritum ordine ac dignitate tertium eſse. Quod quidem affirmantibus vobis ſtatim aliam propoſuimus quæſtionem, in dubiumque vocavimus, utrum opinio Eunomij ex doctrina ſanctorum fuerit, nec ne. Quod cum etiam nobis dederitis, magnum Baſilium contra vos manifeſte citavimus. Sanctorum, inquit, ſimulat conſervare doctrinam, non autem, inquit, conſervat. Deinde reprehendens Eunomium, dicit: Qui vero illi ſancti ſint, & in quibus ſermonibus doctrinam fecerint, non poteſt dicere. Fueritne unquam homo ſic audax, qui divinorum dogmatum innovationes induceret? Quamvis igitur filius ordine ac dignitate ſecundus à Patre eſt, quod ab ipſo eſt: non tamen & magni Baſilij dictis concluditur, *For. 12.* ſanctum etiam Spiritum ordine dignitateque ſecundum à Filio eſse, ac ab ipſo veluti a cauſa eſse habere, quandoquidem ipſe Baſilius hanc ſententiam nequaquam ſuſcepiſse videtur. Vos ergo verborum diſcrepantiam bene conſiderantes, deprehendentesque nothàm acceſſionem ad ſermonem Baſilij fuiſse factam, quippe qui cum Eunomio neutiquam ſentiens, ſanctum Spiritum ſecundum a Filio eſse, cur ſit ſecundus, nullam reddiderit cauſam: verborum, inquam, diſcrepantiam bene conſiderantes, omiſso Baſilio, ad magnum Athanaſium confugiſtis, ad oſtendendum ſanctum Spiritum ordine dignitateque tertium eſse. Cuius quidem Athanaſij duas authoritates citaſtis, quarum prima fuerat hæc: Sanctus ſpiritus ordine tertius, abſque verbo, eſt: altera vero, ſanctum Spiritum eundem ordinem & naturam ad filium habere, qualem filius ad Patrem habere creditur. Quibus verbis probaſse putatis, ſanctum Spiritum dignitate quoque tertium eſse. Nos autem, præſtantiſſimi Patres, profitemur ſanctum Spiritum in Trinitate tertium eſse, ut Servator noſter baptiſma tradens pronunciavit: dignitate vero tertium eſſe, nequaquam aſserimus, de vobis mirum in modum admirantes, qui quod à ſanctis doctoribus ne ſcriptum quidem fuerit, id ut datum ac à nobis conceſsum ſumitis, quemadmodum alias feciſtis ſæpiſſime. Nam huic orationi, Spiritus à Patre & Filio, à qua quidem verbum, *eſt*, abeſt, ipſum apponitis: huic verò, Spiritus à Filio accipit, *accipere eſſe*, additis, ita ut quæ adhuc vocantur in dubium, & ſub iudice ſunt, ea pro claris atque probatis, ſumatis: quod quidem demonſtrandi genus deterrimum & inutiliſſimum eſse conſtat, quodque principij petitio à dialecticis nuncupatur. Nunc venio ad alteram Athanaſij authoritatem, in qua nobis accurate conſiderandum eſt, cur & ad quos homines ſermonem ipſum Athanaſius magnus habuerit. Eum enim oportet, ut Cyrillus in tertia ſynodo protulit, qui ſermonibus in divinis verſatur, perſonarum & temporum ac omnium cauſarum rationem habere, & cur quæque verba prolata fuerint, quo quidem pacto quiſque cuiuſque verbi, ſancti Spiritus bonitate, rationem congruam facile reddere poterit. Nam glorioſiſſimus Athanaſius in acerrimos, qui filium eiuſdem dignitatis atque ſubſtantiæ cum Patre profitentes eſse, ſanctum Spiritum minorem eis, ac poſt ipſos dicerent, quod ipſum intercreaturas connumerarent, ad oſtendendum ipſum quoq;

Novam vel adulterinam.

D. Athanaſii ſenſus extenuatur.

que conſubſtantialem, ejuſdemque dignitatis cum
Patre ac Filio eſſe, eo quo cæteri doctores argumen-
to fortiſſimo fuit uſus, ſanctum videlicet Spiritum
ejuſdem ordinis, & voluntatis ac operationis cum
Patre & Filio eſſe, quemadmodum ad Serapionem
Epiſcopum ſcribens: Filius quidem, inquit, à Patre
Ioan. 3. mittitur: *Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium
ſuum unigenitum daret.* Filius autem mittit Spiritum,
Ioan. 16. *Si enim*, inquit, *ego abiero, mittam eum ad vos.* Et
Ioan. 17. Filius quidem Patrem clarificat, *Ego*, inquit, *te cla-*
Ioan. 16. *rificavi.* Spiritus autem clarificat Filium, *Ille*, enim,
Ioan. 8. inquit, *me clarificabit.* Amplius Filius quidem dicit,
Ioan. 16. *quæ audivi à Patre, hæc loquor in mundo.* Spiritus vero
Ioan. 5. ex Filio accipit. *De meo*, inquit, *accipiet. & annun-
ciabit vobis.* Et Filius in Patris nomine venit. De Spi-
Ioan. 14. ritu autem dicit, *quem mittet Pater in nomine meo.* Si
quidem igitur talem ordinem & naturam Spiritus ha-
bet ad Filium, qualem Filius ad Patrem: quonam pa-
cto is, qui Spiritum dicit creaturam eſſe, idem quo-
que de Filio non neceſſario credet? Quibus verbis,
Patres ampliſſimi, doctor ipſe non perſonarum diſtin-
ctionem, neque unde exiſtendi cauſam haberent, ſed
earundem potius unitatem & conjunctionem ac con-
ſubſtantialitatem probaſſe videtur, ex eo quod ana-
logia proportioneque quadam ejuſdem ſunt volunta-
tis ac operationis. Non enim inquit Filium à Patre
habere eſſe, Spiritum autem à Filio: neque Patrem
generare filium, Spiritum vero à filio mitti. Namque
ſi ſic Athanaſius protuliſſet, talis profecto ſermo ad
veſtram ſententiam faceret. Verum bonitatem Patris
ex operibus filij, & bonitatem ejus ex operibus ſancti
Spiritus proportione quadam (ut ſupra dictum eſt)
demonſtravit. Ex eo enim, quod Filius à Patre, &
Spiritus à Filio mittitur, Patris bonitas (ut inquit
Gregorius) comprehenditur, ita ut ipſa miſſio ſit bo-
nitas Patris, & ſancti Spiritus miſſio, bonitas Filij ſit
putanda. Illud autem, Filius quidem Patrem, Filium
vero Spiritus glorificat, operationum proportionem,
& voluntatis eorum identitatem ſignificat. Etenim
quoniam Filius jamdiu cognito Patre, mundo appa-
ruit, deinde vero ſanctus Spiritus palam ſe fecit: id-
circo ne *antitheoi* hoc eſt, adverſus Deum eſſe viderentur,
tur, Filius quidem Patrem, Spiritus autem Filium
clarificare dicitur, & quæ tacuerat, Filius diſcipulis
revelavit. *Quæ audivi à Patre, hæc*, inquit, *loquor in*
Ioan. 8. *mundo.* Spiritus vero à Filio accipit, quemadmodum
ſcripturæ relictum eſt, *De meo accipiet, & annuncia-*
Ioan. 16. *bit vobis.* Ex quibus quidem verbis credere debemus,
ſanctum Spiritum à Filio ſermonem accipere, ac ip-
ſum diſcipulis nunciare. Spiritus ergo non accipit eſſe
à Filio, ut tu P. R. ſentire videris. Deinde Filius de
Ioan. 5. ſe loquens inquit: *In Patris nomine veni.* De Spiritu
Ioan. 14. vero dicit, *Quem mittet Pater in meo nomine*, ut vo-
luntatis identitatem, & operationum ſuarum analo-
giam (ut ſæpe ſæpius dictum eſt) declararet. Propte-
reaque magnus Athanaſius illud protulit, talem ordi-
nem & naturam Spiritum ad Filium habere, qualem
Filius ad Patrem: hoc eſt, ita Spiritus cum Filio diſ-
ponitur, & ei conſubſtantialis exiſtit, quemadmo-
dum Filius Patri. Quonam igitur, inquit, pacto is,
qui Spiritum creaturam dicit, idem quoque de filio
non neceſſario credet? ſtante videlicet ipſorum vo-
luntatis ſubſtantiæque unitate, necnon eorundem
operationum analogia.

Sic magnus Athanaſius, P. amp. debet exponi,
quippe qui non perſonarum diſtinctionem, verum ip-
ſarum conjunctionem, ac earumdem ſubſtantiæ uni-
tatem (ut ſupra diximus) oſtendere voluit. Hæc igi-
tur Athanaſij authoritas, P. R. longe aliter, quam
ſperares, expoſita eſt: atque ita, ut ad dogma veſtrum
nequaquam facere videatur. An autem de ſancti Spi-
ritus proceſſione, ita ut ipſi creditis, ſenſerit, & an
filius ſancti Spiritus cauſa ſit, necne, alia ejuſdem
Athanaſij authoritate poſſet intelligi, quippe qui in
ſermone de filij ac ſpiritus æterna eſſentia, divinarum

A perſonarum diſtinctionem edocens, ſolum Patrem,
divinitatis fontem ac ingenitum nominavit. Ac ſi ſo-
lum ipſum dixiſſet genitorem ac mittentem eſſe: non
igitur ſentiebat filium, ſancti Spiritus cauſam eſſe, ſi
divinitatis fontem, Patrem ſolum eſſe credebat. Di-
ſtinguimur, inquit, & ab iis, qui Judæos ſecuti, cum
Deum de Deo negant, Chriſtianorum fidem ever-
tentes, unum Deum ut Judæi profitentur, non quod
ſolus ingenitus & ſolus fons divinitatis eſt Pater, id-
circo Deum ipſum nunciant, ſed quod genitor filij &
abſque fructu vivi verbi. Siquidem igitur ſolus fons
divinitatis, ac ſolus ingenitus, Pater eſt? ſequitur, ut
ſolus filij genitor, ac ſolus Spiritum mittens exiſtat.
Non igitur apud Athanaſium filius ſancti Spiritus
cauſa eſt, & ab ipſo ſpiritus eſſe habet. Hæc nunc ad
B tuam orationem.

Ioan. Hæc vis, Pater Reverende, qua quidem ad
veritatem illuſtrandam progrederis, tenebras potius
obducit, quam (quod omnes ſummopere cupimus)
lucem afferat. Nec id ſane principio noſtræ diſputa-
tionis inter nos convenit, ut tam longis orationibus
uteremur, verum ut brevibus ultro citroque habitis
argumentis atque reſponſionibus, paucis rem ip-
ſam concluderemus: te tamen longam habentem
orationem, verbaque duo per horam exponentem,
hi præſtantiſſimi Patres audiendo jam feſſi ſunt, &
ut mihi videtur, nil aliud de tuo ſermone intellexe-
runt, quam id, in quo me valde reprehendiſti, quod
verbum, eſt, Athanaſij verbis addiderim, ut ſæpe-
C numero facere ſoleo; nam alteram ipſius Athanaſij
authoritatem, ſanctum videlicet Spiritum talem or-
dinem & naturam ad filium habere, qualem is ad
patrem habere creditur, male explanaſti, qui autem
ſermonem aliquem exponit male, is nunquam bene
teſtimonium reddere poteſt: deinde ad materiam de temporali
perſonarum proceſſione veniſti, in qua neceſſario
concludere poſſumus Spiritum ſanctum ex filio etiam
ab æterno procedere, ex eo quod ab eodem tempora-
liter procedere creditur. In qua quidem materia tibi
paucis reſpondebo, quamvis de ea nullam modo
mentionem facere debebas, quandoquidem ad pro-
poſitum nequiquam ſpectare videtur. Sed antequam
aliud proferam, ex te, Pater Reverende, ſcire velim,
D an ita protuleris, cum Filius patrem dicitur audire,
verba ejus audit, quandoquidem auditus ad verba re-
fertur, & ita dictum evangelij, *De meo accipiet &* Ioan. 16.
annunciabit vobis, ut inquis, debet intelligi, ex quo
quidem, ſanctum Spiritum à filio habere eſſe mini-
me ſequitur; itane ſentis, an non?

Marc. Quidni? nam & magnus Athanaſius evan-
gelium ipſum ſic exponit.

Ioan. Ex hoc, Pater reverende, ſecundum veſtros
& noſtros ſanctos Doctores, Deo favente, probabi-
mus, ſanctum Spiritum à filio æternum eſſe ſuſci-
pere. Sed antequam ad demonſtrandum hoc venia-
mus, orationi tuæ brevibus reſpondebo. Nam ſeſſio-
ne proxima ex me quæſiviſti, an ex magni Baſilij
ſententia ſentirem, ſanctum Spiritum ordine dignita-
teque tertium eſſe: deinde me, hanc ejus fuiſſe ſen-
E tentiam, aſſerentem interrogaſti, an alij quoque ſan-
cti doctores fuerint idem ſentientes: me vero reſpon-
dente, multos ſanctos hujus fuiſſe ſententiæ, conti-
nuo ad oſtendendum oppoſitum, magni Baſilij autho-
ritatem expoſuiſti, quemadmodum etiam modo feci-
ſti, ita dicens in ſumma: Eunomius ſanctorum ſimu-
labat conſervare doctrinam, ſanctum Spiritum ordi-
ne ac dignitate tertium eſſe: qui vero illi ſancti ſint,
& in quibus ſermonibus doctrinam fecerunt, non
poteſt dicere: idcirco magnus Baſilius, utpote qui
non ſentiret aliquos ſanctos ejuſce fuiſſe ſententiæ,
inquit: Fueritne unquam homo ſic audax, & reli-
qua? Credis igitur ex mente Baſilij, neminem ſan-
ctum ejus opinionis fuiſſe, quod Eunomius ipſos cita-
re neſciverit. Hanc expoſitionem tuam, Pater Rever.
volui repetiſſe, ut hi Patres amp. ſolutionem ejus,
quam

quam afferam, facilius intelligant. Nos Magni Baſilij librum habemus, quem non mendoſum, ſed fide dignum eſſe putamus, cujus quidem rei ex eo facimus conjecturam, quod cum Mitylenenſis præſulis vetuſtiſſimo libro, quemadmodum ij teſtari poſſunt, qui utrumque diligenter perlegerant, in omnibus convenit: qui quidem liber, ſi lubet, in medium afferatur.

Marc. Hi libri eadem manu exſcripti videntur eſſe.

Ioan. Tria vobis Pater Ampliſſ. demonſtrare volo. Primum, alia Baſilij authoritate ſanctum Spiritum à *Scriptum* filio accipere eſſe: alterum, quanto dedecori Baſilio magno futurum fuiſſet, ſi ſcripturæ reliquiſſet, ita ut *D. Baſi-* in veſtro legitur libro, & quemadmodum talem tan- *lij doctri-* tumque virum, ac in Dei Eccleſia, ut Chalcedonenſ. *na.* Synodus teſtatur, maximæ authoritatis, exponitis: tertio ex præcedentibus ac conſequentibus verbis ejus oſtendam, ipſum non aliter ſenſiſſe, quam in noſtro libro ſcriptum videtur. In explicandis autem his tribus capitibus, Pater Ampliſſ. non ero multus, neque mea vagabitur oratio, ſpe adductus, ſancti Spiritus (de quo agitur) bonitate, vos non mediocrem per nos ab ipſo gratiam conſecuturos, quo quidem magnus Baſilius plenus, non potuiſſet in tanta materia, de qua agimus, diverſis in locis diverſa conſcribere: quandoquidem ſancti Doctores in his, quæ ad fidem ſpectarent, ſibiipſis conſtare, nullibique contraria ſcripſiſſe creduntur. Nunc ergo cum eſſem in ampliſſimi ſanctæ Sabinæ Cardinalis domo, Ambroſio ejus fratre præſente, egregio literarum Græcarum profeſſore, eruditiſſimus, ac hujus civitatis illuſtriſſimus Scriba, vel (ut vulgo dicitur) Cancellarius, vetuſtiſſimum quoddam volumen Græcum nobis attulit, in quo quidem quærentibus nobis quandam Epiſtolam, forte fortuna ſermo quidam Baſilij de ſancto Spiritu occurrit: quem ego ſperans tum videre miraculum, (credebam etenim, id quod fuerat, magnum Baſilium ſancti Spiritus plenum, in ipſo ſermone claram aliquam & manifeſtam ſententiam reliquiſſe) ejuſdem Ampliſſimi Cardinalis juſſu perlegi: quo quidem perlecto maximas ipſi ſancto Spiritui gratias egimus, quod nobis evenit ex ſententia, ut quod à Chriſtianis in hac materia celebrari debeat, id ex eodem ipſo ſermone cognoverimus. Unum quidem Patrem, inquit, unum Filium, unum Spiritum ſanctum, juxta divinam traditionem, profitendum nobis eſt: non autem duos Patres, neque duos Filios, quandoquidem Spiritus neque Filius eſt, neque nuncupatur: non enim a Spiritu accipimus aliquos, quemadmodum à Filio Spiritus: ſed eo ad nos veniente noſque ſanctificante, divinitatis hæreditatem ſuſcipimus, nec-non hæreditatis æternæ præmium, ac æternorum bonorum primitias. Hæc ſunt, quæ nos à Spiritu accipimus, quæque nobis creata fuere, atque à ſancto Spiritu cauſata. Siquidem igitur, Pater Ampliſſime juxta Baſilium, non ita nos a Spiritu accipimus, quemadmodum à Filio Spiritus: nos autem à Spiritu creaturas accipimus, ſequitur, ut quod is à Filio accipit, divinum ſit: quandoquidem quæque res, vel divina, vel creata creditur eſſe. Quæ autem ſint illa, quæ nos à Spiritu ſuſcipimus, Baſilius ipſe declarat, videlicet divinitatis hæreditatem, ac hæreditatis æternæ præmium. Scriptum eſt enim: *Pſal. 81.* *Ego dixi, dij eſtis.* Nam facti filij cohæredes, dij poſſumus appellari, & hæreditatis æternæ ac æternorum bonorum participes efficimur. Qua quidem ratione Baſilius ipſe ſententiam improborum evertit, quod illud eſſe, quod Spiritus accipit, creatorum bonorum cauſa eſt.

Nunc venio ad ſecundum, & luce clarius demonſtrabo, magno Baſilio non mediocri dedecori fore, ſi ſic intelligatur, quemadmodum à Patre Epheſio exponitur. Quod quidem utramque noſtram

A expoſitionem diligentiſſime conferentibus, palam fiet. Id igitur (ut lubet) agamus. Nam in noſtro li- *Diſcrimen codicum Græc. & Lat.* bro ſcriptum eſt ita: Cur enim neceſſe eſt, ſi ordine ac dignitate tertius eſt Spiritus, natura quoque ipſum tertium eſſe? in veſtro autem ita: Cur enim neceſſe eſt, ſi ordine ac dignitate ſecundus eſt ſanctus Spiritus, natura quoque ipſum ſecundum eſſe? In noſtro ergo libro tertius, in veſtro autem ſecundus, ſanctus Spiritus ponitur.

Marcus. Imo in noſtro quoque libro tertius legitur.

Ioan. Deinde in noſtro hæc verba ſequuntur: Dignitate namque ipſum ſecundum à Filio, cum ab ipſo eſſe habeat, & ab ipſo accipiat, & annunciet nobis, & omnino ab illa cauſa dependeat, pietatis ratio tra-

B dit, natura vero tertio uti, nec à divinis ſcripturis docti ſumus, nec à dictis poteſt conſequenter ratiocinari. In veſtro autem libro legitur ita: Dignitate namque ipſum ſecundum à Filio, tradit forſan ratio pietatis, ubi verbum forſan, ambiguam reddit orationem, & magnum illum Baſilium dubitaſſe demonſtrat. Deinde in veſtro libro ſic legitur. Natura vero tertia uti nec à divinis ſcripturis docti ſumus, nec à dictis poteſt conſequenter ratiocinari, *ubi nonnulla verba deeſſe videntur.* Deinde Baſilius prædic- *Codices conferuntur.* torum reddit rationem, ut in utroque libro legere eſt, nam inquit: Quemadmodum Filius ordine, quidem à Patre ſecundus eſt, quoniam ab illo. & dignitate, quoniam origo atque cauſa exiſtendi Pater ipſi eſt, & quoniam per ipſum acceſſus & adductio ad Deum

C Patrem: natura vero, nullo modo ſecundus, quoniam in utroque una eſt Deitas. Poſtea in noſtro libro hæc verba ſequuntur, quæ in veſtro neutiquam extant: Ita videlicet ſanctus Spiritus & ſi dignitate & ordine ſecundus à Filio eſt, non tamen veriſimiliter alienæ ipſum eſſe naturæ inde conſequitur. In his ergo quæ de Filio Baſilius loquitur, bene convenimus: ubi vero de Spiritu mentionem facit, liber veſter deficere, ac mendoſus eſſe videtur. Quis enim ambigit, an verbum illud, forſan, non ſit Baſilii, an contra tanti viri exiſtimationem poſitum? Nam id ſemper potius eſſe debet, ne quo quippiam demonſtratur: quandoquidem (ut dialectici dicunt) ex ambiguis & abſtruſis nil prorſus poteſt dilucidari, cum à notioribus ad minus nota procedere, natura nobis

D inſitum ſit, qui quidem demonſtrandi modus à ſapientibus approbatur. Nam Eunomius ita ratiocinabatur: Quoniam Spiritus dignitate tertius eſt, ut ex ſcripturis Sacris habetur: idcirco ſequitur, ipſum natura quoque tertium eſſe. Cujus quidem argumenti illationem & conſequentiam Baſilius volens evertere, pluribus exemplis ſcripturæ Sacræ demonſtrat, dicens Angelorum alios primos, alios ſecundos, alios ordine dignitateque tertios eſſe: non tamen ex eo conſequi, natura quoque tertios eſſe. Siquidem igitur ipſe Baſilius verbo forſan, fuiſſet uſus, argumentum ejus in Eunomium, quod clarum eſſe debeat, valde fuiſſet ambiguum. At inconveniens eſſe videtur, tali tantoque viro tantam inurere notam, de quo Chalcedonenſis Synodus teſtatur, ipſum exactiſſimam ac accuratiſſimam de ſancto Spiritu nobis ſcientiam tra-

E didiſſet, ſi verbo forſan, uſus fuiſſet? Illud ergo forſan, quod magni Baſilij ſenſum corrumpit, ex libris ejus deleri penitus debet. Præterea is magnus Baſilius in eodem ſermone clariſſime dicit ſanctum Spiritum à Filio accipere. Quod autem accipit, id profecto non creaturam, ut nos, verum (ut ſupra dictum eſt) divinum eſſe neceſſe eſt. Etenim quidnam aliud, obſecro, ſanctus Spiritus in ipſa Trinitate à Filio accipit? quandoquidem, quod accepit vel accipit, vel in futurum accipiet, id æternaliter habet. Et filij auditus à Patre, ac ejus notio, idem ſunt. Et divinorum intelligentia, & eſſe ipſorum, idem eſſe creduntur.

Nec non illud, à Patre audire, nil aliud apud Latinos & Græcos, (ut probabo) quam, ex Patre ſubſtantiam capere. Quod ergo Spiritus a Filio accipit, id notio & eſſe, divinaque ſubſtantia eſt. Cur igitur eſt cenſendum, magnum Baſilium in ſermone de ſancto Spiritu, quem in ejus celeberrimo die habuit, abſque aliqua hæſitatione dixiſſe, Spiritum a Filio accipere: alio vero loco, eundem ipſum Baſilium de eodem Spiritu, quo plenus fuiſſe creditur, illud forſan, tam inconſtantis ſententiæ protuliſſe? Veræ namque ſententiæ ab hominibus ſanctis ſacris literis traditæ fuerant: quibus innitens Baſilius, in Eunomium vehementer invehebatur. Sed venio ad tertium illud, quod ab initio vobis probare promiſeram, ut ex præcedentium & conſequentium verborum Baſilij nexu cognoſcatis, cujuſnam ſententiæ fuerit. Nam clariſſime patet, verbis his, forſan pietatis ratio tradit: orationem hanc, quæ ſubſequitur, ita videlicet & ſanctus Spiritus etſi dignitate & ordine ſecundus a Filio eſt, non tamen veriſimiliter, alienæ ipſum eſſe naturæ; inde conſequitur, oppoſitam eſſe: quandoquidem ſimpliciter ac ſine ambiguitate à Baſilio fuerat prolata, etſi quidam fallaces homines ex ejus ſententia inferebant, Spiritum ſanctum natura quoque tertium eſſe. Ex his igitur Baſilij verbis, Nun enim a Spiritu accipimus aliqua, quemadmodum à Filio Spiritus, cum nil aliud præter divinam naturam poſſit accipere: nec non ex alia ejuſdem Baſilij authoritate palam fit, verbum illud forſan, ipſius Baſilij neutiquam eſſe, quandoquidem ſibi-ipſi conſtare non videretur, quod ei magno dedecori eſſet: ſi quidem igitur accipere eſſe, ac procedere, idem ſignificant, & Spiritus a Filio accipit, ut probatum eſt, Spiritus ergo ex Filioque procedit.

Eunomius hæreticus. Sed ut magni Baſilii ſententia fiat clarior, verba ejus in tertio contra Eunomium libro alnus repetam. Vix tandem, inquit, blaſphemiis in Unigenitum ſaturatus, ad Spiritum ſanctum tranſiit, totiqueſuæ conſentanea voluntati de ipſo etiam diſſerit, ſic ſcribens: Cum vero hæc nobis de Unigenito ſufficiant, reliquum eſt ut de Paracleto quoque dicamus: nec opiniones inexquiſitas multorum ſequemur: ſed ſanctorum in omnibus doctrinam conſervabimus: a quibus cum dignitate ac ordine tertium ipſum didicerimus, tertium quoque natura eſſe credidimus. Hæc Eunomius arrogans & ſuperbus, qui (ut Baſilius conſequenter dicit) quod non putat oportere in ſimplici & ſyncera fide multorum permanere, ſed artificioſis quibuſdam cavillatoriis rationibus ad id, quod ſibi videtur, veritatem *auſus eſt commutare.* rurſus commutare, ſatis verbis ſuis oſtendit. Cum enim contemnat opinionem multorum, qui Spiritum ſanctum glorificant, ſanctorum ſimulat conſervare doctrinam, & tacet eos qui ſibi ipſam tradiderunt. Nam ex eorum ſcripturis cognoſceremus, an hæc illatio, & (ut ita dixerim) conſequentia, ex ipſorum ſententia fuerit, ſi ordine ac dignitate tertius eſt Spiritus, ipſum natura quoque tertium eſſe. Magnus ergo Baſilius in Eunomium invehitur, quod ipſorum Sanctorum libros non citaſſet, ex quorum ſententia inferebat ſanctum Spiritum natura quoque tertium eſſe: quorum quidem ſanctorum authoritate Baſilius approbabat, ſanctum Spiritum (ut ſupra dicitur) tertium eſſe: verum ipſam Eunomii conſequentiam reprobabat, Spiritum natura quoque tertium eſſe. Propterea quoque paulo inferius Angelorum exemplum dat, dicens, alium principem, alium ſubditum, omnes tamen unius eſſe naturæ. Deinde de Spiritu inquit: ſic profecto & Spiritus ſanctus dignitate quidem & ordine ſecundus eſt. Accepimus enim ipſum tertium à Patre & Filio numeratum, cum ipſe Dominus in traditione ſalutaris baptiſmatis, ordinem tradiderit his verbis: *Euntes baptizate in nomine Patris, & Filij,* Mat. 28. *& Spiritus ſancti*: in natura autem tertia à Filio ac Patre dejectum ſpiritum nullibi audivimus. Poſtea ſuam ſententiam argumento confirmat, dicens: Cum enim duæ res dicantur, deitas & creatura, dominatus ac ſervitus, ſanctificans & quæ ſanctificatur, qua in parte Spiritum ordinabimus? nobis, quæ ſanctificantur? an ipſemet ſanctificatio eſt. Et infra: Num ergo ipſum principalem natura Spiritum, fas eſt nobis conſervum dicere, nec creaturis connumerare eum, qui in divina & beata Trinitate connumeratur. Unde patet, P. Ampliſſim. ſanctum Spiritum non creaturis, ſed ipſi divinitati connumerandum eſſe, quandoquidem quæque res, vel divina vel creatura creditur eſſe. In qua quidem divinitate, magnus Baſilius Spiritum ſanctum ordine ac dignitate tertium eſſe crediderat, quippe qui paulo ante protulerat, Filium à Patre ſecundum, ordine quidem, quoniam ab illo: dignitate vero, quoniam origo & cauſa eſſendi, Pater eſt: ſanctum autem Spiritum, à Filio ſecundum: hic vero extra creaturas ipſum connumerat, quæ quidem, inquit, à communicatione, quam cum illo habent, qui natura ſanctus eſt, ſanctificationem habēt: Spiritus autem natura ſanctitas eſt, illis vero participatione ineſt. Siquidem igitur ſanctus Spiritus tertius eſt, neceſſe eſt Filium, cauſam & principium ejus eſſe per divinæ naturæ participationem. Quandoquidem (ut quam ſæpiſſime protuli) inter duas perſonas ordo, ab uno in aliud eſſe creditur, quo quidem una perſona ex alia ſubſtantiam & eſſe ac ordinem accipit. Unde evenit ut quoniam nobis conceſſum eſt, accipere & eſſe idem ſignificare: Spiritus, qui à Filio habet eſſe, ab ipſo quoque procedat.

Alias quoque authoritates, Patres Ampliſſimi, poſſem afferre, ad oſtendendum, ſanctum Spiritum à Filio eſſe atque procedere, nec-non ad eaſdem duas ejuſdem Baſilij authoritates luce clarius explanandas: verum majus operæ pretium mihi videtur, ut ad Athanaſium veniamus: quem quidem ſi bene Pater Reverende, expoſuiſſes, intellexiſſes melius ipſum, qui in Apologia ſua in Arrium dicit: Si ſanctus Spiritus ex Patris Filijque ſubſtantia non eſt, cur Dei Filius in ſymbolo ſanctificationis ipſum connumeraſſet, dicens: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti?* Igitur ex Athanaſio patet, quod ſi Spiritus ſanctus ex Patris Filijque ſubſtantia non eſſet: nulla prorſus ratione in ſanctificationis ſymbolo connumeraretur. Porro vos Græci Domini noſtri, quod à vobis ſymbolum dicitur, id à Latinis compoſitionem vel ſignum nuncupari, juxta B. Clementem, qui poſt ſanctum Petrum ad B. Jacobum ſcribens, inquit, Apoſtoli congregati ſymbolum fecere, quod quidnam ſignificet, exponens dicit, quod quidem ideo compoſitio ac ſignum dicitur, quod ii quandam compoſitionem confecerant, ex qua quod creditur, demonſtretur. Propterea, Patres optimi, ſanctificationis ſymbolum ab Athanaſio nominatur, quod baptiſmatis charactere ac ſigno, Chriſtianus à non Chriſticola differre creditur. Ergo paulo ante vobis probavi clariſſime, ita ſanctum Spiritum ex Filij ſubſtantia habere eſſe, quemadmodum Filius ex Patris. Nunc autem Athanaſius inquit, ſi ſanctus Spiritus à Filio non haberet eſſe, cum ipſo non connumeraretur.

Athanaſii locus.

Ibidem.

Symboli compoſitio dicta.

Porro autem, Pater Reuerende, quoniam ſeſſione proxima reſpondens mihi, dixiſti, me hincinde ſumere authoritates neutiquam ad rem pertinentes, quemadmodum in Beati Epiphanij authoritatibus feceram, quibus quidem abs te verbum, eſt, apponebam, idcirco ad Epiphanium ipſum venire volo. Et quoniam complures interpretes docti ac in Philoſophia præclari, præſertim Sereniſſimus Imperator hic adſunt: ideo non aliis teſtibus opus eſt ad probandum, an verbum, *eſt*, in ipſis Epiphanij dictis ſubintelligi debeat; quod non equidem primus, verum Ambroſius appoſuerat dicens ita: Filium Epiphanius dicit, qui eſt ex ipſo: ſanctum autem

Ambroſ. interpret. Epiphan.

Spiritum, qui ex utroque, quæ quidem Epiphanij authoritas prima fuerat. De qua iterum ex vobis quæro, an hæ duæ propoſitiones ex verbum *eſt*, neceſſario includant? [*locus obſcurus, ſic forte elucidandus: Hæ duæ prepoſitiones ex, id eſt, ex prepoſitio bis in allegata paulo ante Epiphanii authoritate poſita, videlicet in, Qui ex ipſo: & in, Qui ex utroque*] Nam ipſe multis in Ambroſ expoſitionibus talem modum loquendi comperio, ut mos eſt Græcis, qui, cum verbum neceſſario intelligitur, illud non exprimunt, quemadmodum etiam Baſilius fecerat, qui dicens Spiritum ordine dignitateque tertium, verbum omiſerat, quod neceſſario intelligitur. Altera vero Epiphanii authoritas fuit hæc: Neque filium novit quis, niſi Spiritus ſanctus, qui clarificat & docet omnia, qui ex Patre Filioque: ubi verbum, eſt, deeſt, ipſum tamen ſubintelligitur. Rogo igitur te, Pater Reverende, ne in poſterum oratione morali, vel verbis quandoque mores ſignificantibus, uti velis, quandoquidem ex ipſis nil firmi poterimus aſſequi. Et ne me in eo amplius reprehendas, quod quæ verba neceſſario ſubintelligantur, ea exprimo.

Ad ſecundam autem Athanaſii authoritatem brevibus reſpondeo: ex ea nobis credendum, ſi diligenter ipſam perpenderimus, ſanctum Spiritum ordine ac dignitate tertium eſſe. Talem, inquit, ordinem & naturam ſanctus Spiritus habet ad Filium, qualem Filius ad Patrem. Quonam igitur pacto, qui Spiritum dicit creaturam eſſe, idem quoque de Filio non neceſſario credet? Hoc eſt ob ipſorum ordinis ſimilitudinem. Ordine namque naturæ, juxta Philoſophos & Theologos, ut alias demonſtravi, quippiam ex aliquo generatur, ac ex una perſona producitur altera. Porro autem non debemus in Theologia rerum diffinitionibus aliter uti, quam ipſæ ſignificent, quamque à Doctoribus accipi ſoleant. Si quidem igitur ordo naturæ, proceſſionis eſt ordo, per quam una res ab alia naturam accipit, quæ quidem natura, principium eſt quo vel per quod, ut Damaſcenus etiam inquit: ſequitur, generationem eſſe ordinem naturæ, non veluti generantis, verum quo generans generat, quod quidem principium communicabile eſt.

Marc. Ne mutes dictiones, P. Reverende. Aliud enim eſt dicere, ordinem & naturam: aliud vero, ordinis naturam.

Ioan. Ordo ſecundum naturam, Pater Reverende & ordo naturæ, idem ſignificant, quemadmodum de perſona, ex qua fit aliud, dici poteſt, ſi relationem principii habeat, quod quidem ſecundum naturam communicatur. Unde ſequitur, ſanctum Spiritum ordine ac natura ſecundum poſt Filium eſſe, ab eodem eſſe accipere, ac conſequenter ab ipſo procedere. Sed hæc hactenus. Nam de temporanea ſancti Spiritus proceſſione ſuo loco dicemus, quandoquidem alterius eſt conſiderationis.

Imp. Operæpretium eſſe noſtis, Patres Ampliſſ. ut brevibus diſputetis: vos autem tam longam habuiſtis orationem, ut antea dies defecturus videatur, quam noſtri reſpondere ſufficiant. Quibus dictis, ſeſſio miſſa fuit, & ad diem ſabbati dilata.

DIE SABBATI DECIMA-QUARTA menſis Martii.

Seſſio vigeſima ſecunda Florentiæ.

MARCVS.

SI ad omnes orationis tuæ partes oratione perpetua reſpondere velim, hic dies mihi Pater Reverende, ad dicendum nequaquam ſufficeret. Quoniam igitur ſermones prolixi, nobis inutiles ſæpiſſime viſi fuerunt: ideirco ſingulam quamque orationis tuæ

A partem memoria (ut potero) repetendo, ad ipſas ſigillatim paucis reſpondebo, te interrogando, ac ex te rationes quærendo, & tibi cum fuerit opus, reddendo. Quoniam autem, P. R. dixiſti nos primam Athanaſij authoritatem non bene intellexiſſe, quandoquidem ipſam male expoſuimus, ideo noſtræ reſponſionis exordium ab ea ſumemus.

Ioan. Ut diſputatio noſtra, Pater Reverende, juxta prioris noſtri ſermonis ordinem habeatur, à magno Baſilio debes incipere, deinde ad Athanaſium venire.

Mar. Quoniam ſeſſione proxima, P. R. Magni Athanaſii authoritas recitata & expoſita ſuit à te, idcirco mihi videtur, ut eamdem prius explanemus clarioremque reddamus, poſtea vero ad magnum Baſilium veniamus.

B *Ioan.* Ut ordine bono, P. R. hac in re procedamus, agendum eſt nobis, ut dixi: ſin minus, inter nos confuſio poterit exoriri. Nam in ſuperiore ſeſſione primo ex me quæſiviſti, an crederem magnum Baſilium hujus fuiſſe ſententiæ, ac una cum ſanctis ſuis majoribus ſenſiſſe, Sanctum Spiritum ordine dignitateque tertium eſſe: deinde verbis ejus a te explanatis, continuo ad Athanaſium veniſti. Ego vero, ut eodem ordine tibi reſponderem, eamdem Baſilii authoritatem prius expoſui, ac ejus aliam ſimul articuli, & ex præcedentium cum conſequentibus ejuſdem Baſilii verborum nexu, mentem ipſius dilucidavi, nec non ex tua expoſitione magnum ipſum Baſilium inconveniens ſequi demonſtravi: in extremum autem ad magnum Athanaſium veni. Ne igitur orationes noſtræ confundantur, idem nobis ordo ſervan-
C dus eſt, cum præſertim beatiſſimus Dominus noſter Sereniſſimo Imperatori, ac nobis omnibus id contendentibus benigne conceſſerit, ut ſingulis argumentis atque orationis partibus reſpondentes, eo uſque diſputationem noſtram trahamus, quouſque controverſiæ noſtræ modum inveniamus. Ad primam igitur magni Baſilii authoritatem prius reſpondere debes.

Marc. Volebam equidem, R. P. eodem ordine quo proxime ſum loquutus, adhuc in præſentia tecum agere, ac imprimis oſtendere magni Athanaſii authoritatem ad noſtram magis ſententiam, quam veſtram, facere. Verum quando tibi videtur, ut tui ſermonis ordinem ſequar, in hoc etiam morem geram tibi, & à
D Baſilii authoritate incipiam.

Primo, tribus argumentis probare conatus es, librum veſtrum mendoſum non eſſe, quem ipſi dubio procul corruptum eſſe putamus. Quorum quidem argumentorum primum fuit, quod idem Baſilius alio etiam in loco teſtatur, ſanctum Spiritum à Filio eſſe habere: alterum, quod contra ejus eſſet exiſtimationem, (qui Doctor egregius, admirationeque valde dignus exiſtit) ſi de Divinis dogmatibus hæſitans, verbo forſan, uſus fuiſſet, ac non ſine ambiguitate ſuam ſententiam litteris mandaſſet. Poſtremo, ex nexu verborum ipſius Baſilij judicaſti, veſtrum librum incorruptum, noſtrum autem mendoſum eſſe, ſanctumque Spiritum ordine dignitateque tertium eſſe. Sed anteaquam vobis reſpondeamus, hæc Baſilii authoritas recitetur: Unum (in-
E quit) Patrem, unum Filium, unum Spiritum ſanctum eſſe juxta divinam traditionem, profitendum nobis eſt, non autem duos Patres, neque duos Filios: quandoquidem ſanctus Spiritus Filius non eſt, neque nominatur. Et reliqua. In quibus verbis, Patres Ampliſſimi, non legitur, neque ex ipſis neceſſario poteſt inferri, ſanctum Spiritum à Filio eſſe accipere: nam illud: Non enim à Spiritu accipimus aliqua, quemadmodum à Filio Spiritus: ſic debet exponi, nos non à Spiritu accipimus aliqua, quemadmodum à Filio accipimus Spiritum: nam Spiritus apud Græcos neutri generis eſt. Et illud, quemadmodum à Filio Spiritus, quod vos pro nominativo caſu accipitis, nos ac- *Expoſitio contorta.*

A cuſativum credimus eſſe: quæ quidem expoſitio, noſtræ ſententiæ ac verbis ipſius Baſilii, necnon ejuſdem menti quam maxime convenire videtur, ut ſtatim monſtrabimus: nam ſancti Spiritus inimici, hac disjuncta oratione utentes, contra Chriſti fideles ſic argumentari ſolebant: Si Spiritus ex Patre genitus eſt, ecce duo filii: ſin autem ex Filio, ecce duo Patres, hoc eſt, Pater & Filius. Adverſus quos hæreticos magnus Baſilius inquit: Unum Patrem, unum Filium, unum Spiritum ſanctum, juxta divinam traditionem, profitendum nobis. Nam ſanctus Spiritus, quamvis ex Patre procedat, non tamen filius eſt, neque ex ipſo, ut filius, natus, propterea inquit: Non autem duos Patres, neque duos filios, quandoquidem ſanctus Spiritus filius non eſt, neque nominatur. Porro autem patet, nos a filio Spiritum ſanctum accipere, id eſt, adoptionis Spiritum: nam filii ſecundum ſui naturam B proprium eſt, nos per Spiritum adoptare, ut Paulus ad Galatas ſcribit: *Quoniam autem eſtis Filij Dei, miſit Deus Spiritum filii ſui in corda veſtra, clamantem Abba Pater.* Siquidem igitur Spiritum adoptionis à filio accipientes, à Patre dicimur adoptati, à Spiritu vero nil aliud præter Spirit. ipſum accipimus, quemadmodum à filio Spiritum ipſum, qui ab ipſo alius eſt: ſequitur, ſanctum Spiritum non eſſe filium, propterea nec à ſacris litteris filius nominatur. Hoc ergo ſenſo magnus Baſilius protulit, Spiritum non eſſe filium, quod à Spiritu non accipimus aliqua ab ipſo videlicet aliena, & per ſeſe ſubſiſtentia, quemadmodum filii Spiritum accipimus, alium ab ipſo ſecundum ejus perſonam, ſed ipſum Spiritum ad nos venientem, & nos ſanctificantem, ac nobis ſua charismata donaque largientem ſuſcipimus, ut Apoſtolus inquit: C *Hæc autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens ſingulis prout vult.* Ipſe vero unde habeas, Pater Reverende, Spiritum a Filio eſſe accipere, non video, cum ex his, quæ longa oratione recitavimus, Baſilii verbis, neutiquam inferri videatur.

Sanctum eſſe.

Gal. 4.

1. Cor. 12.

Ioan. Quamvis longam orationem, Reverende Pater, in exponendo Baſilio habuiſti, rem tamen ipſam neutiquam tetigiſti, præterquam quod in hoc ex me quæſiviſti, onde illam expoſitionem habuerim. Ego autem tibi reſpondeo, verba hæc, unum Patrem, unum Filium, & reliqua, non abſolute ſed definite ac determinate prolata fuiſſe. Propterea, paulo inferius inquit: Non enim à Spiritu accipimus aliqua, quemadmodum à Filio Spiritus, quæ quidem comparatio eſt. D

Mar. At non ita nobis videtur.

Ioan. Ut ſi quis (verbi gratia) dixerit, nemo de Sereniſſimi Imperatoris ſubditis, ab eo quicquam accipiet, quemadmodum eorum aliquis, quos in conſilium Summus Pontifex adhibet, ab ipſo accipiet. In qua quidem oratione, quemadmodum non poteſt intelligi, ut illud, eorum aliquis quos in conſilium adhibet, ſit caſus accuſativi: ita quoque neceſſe eſt, ut illud, à Filio Spiritus, nominativi ſit caſus.

Mar. Res ita, ut dicis, Pater Reverende ſe haberet, ſi ſic ſcriptum eſſet, quemadmodum à Filio Spiritus accipit. Verum cum Spiritus (ut ſæpe ſepius E dictum eſt) accuſativi ſit caſus, ea, quam ipſe dicis comparationem, à mente Baſilii aliena videtur eſſe, quemadmodum ipſum exponis, nos ſcilicet à Spiritu non accipere aliqua, quemadmodum à Filio Spiritus. Nam ipſe volens oſtendere Spiritum non eſſe filium, verbis bis uſus fuit. Quæ quidem ſi ad mentem ipſius Baſilii conferas, nos ipſum melius explanare cognoſces. Idcirco magnus Baſilius inquit, ſanctus Spiritus non eſt Filius, neque nominatur, quod ipſum à filio non accipimus, qui ab eo perſonaliter differt: à Spiritu autem non accipimus aliqua, quæ ab ipſo differrent, quemadmodum is Spiritus alius à filio eſt. Deinde ſequitur, ſed ipſum Spiritum ad nos venientem,

Diſparatio caſus caſus eſſet Spiritus.

A ac nos ſanctificantem, & nobis ſua chariſmata largientem, videlicet communionem divinitatis, Filiique cohæreditatem, & reliqua id genus dona ſuſcipimus. Sic ergo magnus Baſilius debet exponi. Nam expoſitio hæc, ejus ſententiæ melius convenit.

Ioan. Non accipimus, inquis, à Spiritu aliqua, quæ ab ipſo differant.

Mar. Non ea differre intelligo, quemadmodum Spiritus à filio alius exiſtit.

Ioan. Velim equidem huic veſtræ ſententiæ objicere, ut Sacræ Scripturæ, ac ipſi veritati contrariæ.

Mar. Cur obſecro, cum is Doctor id ſentiat?

Ioan. Quæro ex te, Pater Reverende, an ſancti Spiritus dona, ſint ab eis donis diverſa, quæ nobis B tribuit?

Mar. Non ex ratione ſunt alia, ut per ſeſe propriiſque perſonis ſubſiſtant, quemadmodum Filius ac Sanctus Spiritus per ſeſe ſubſiſtere creditur.

Ioan. Non equidem quæro, an ſancti Spiritus dona, eo modo ſint eadem vel diverſa.

Mar. Sunt ſane diverſa, non tamen per ſeſe ſubſiſtentia.

Beſſ. Quamvis Spiritus dona ſuſcipiamus, ea tamen per ſe non ſubſiſtunt.

Ioan. At paulo ante proferebatis, ipſa diverſa eſſe à Spiritu, quemadmodum ipſe diverſus à filio creditur eſſe.

Mar. Eamdem ipſam ſententiam illa Baſilii authoritate confirmare poſſumus.

Ioan. Quæro ex te, Reverende Pater, utrum Spi- C ritus à Filio datus, creator ſit, an creatura. Nam quævis res, creator creditur eſſe vel creatura. Porro autem ipſi credimus ſanctum Spiritum creatorem eſſe, opera vero eius creatura: utrum, inquam, is ſanctus Spiritus, quem Deus per Ieſum Chriſtum in nos infundit abunde, ſit creatura nec-ne? Obmutuit pater Epheſius. Item peto, Pater Reverende, an ſancti Spiritus gratiæ, una cum ipſo ac ejus perſona, Chriſticolis largiantur, nec-ne: & an ſint eædem cum his, quæ ab hominibus ſuſcipiuntur? Videns autem Imperator Epheſium reſpondere nolle, ac timens, ne ſermo ad aliam quæſtionem tranſiret, Græcique cogerentur de creatore ac creatura diſſerere, juſſit ne amplius de quæſtione hujuſmodi verba facerent. Latinis autem repetentibus, ita reſpondit.

D *Imp.* Hæc ad propoſitum, Patres Ampliſſimi, nequaquam ſpectare videntur, neque ab hujuſcemodi quæſtione noſtrum dependet negotium: de quo ſolo, non autem alia de re, quæ forſan cauſa futuræ nobis controverſiæ fuerit, inter nos agere convenit.

Ioan. At operæ precium eſſet, ſereniſſime Imperator, ut hæc etiam quæſtio diſſolveretur.

Mar. Illa Baſilii authoritas, Patres Ampliſſimi, longe aliter à nobis, quam à vobis exponitur. Siquidem igitur ex ambiguis ac obſcuris, nil neceſſario poteſt concludi, ſequitur vos nihil ex ipſis oſtendere poſſe. Quamvis autem authoritas ipſa ſic etiam poſ- E ſet exponi, quemadmodum vobis videtur, à Spiritu non accipimus aliqua, quemadmodum à Filio Spiritus accipit, licet talis expoſitio prioribus verbis Baſilii nequaquam conveniat, quia tamen ex eo non infertur Filium Spiritus cauſam eſſe, idcirco ipſa omiſſa, ad aliam veniamus.

Ioan. Ex Beati Cyrilli litteris, Patres Ampliſſimi quæ ſic incipiunt, Servatore noſtro clare loquente, docemur, nos non ſolum accurate verba perpendere, verum etiam Doctoris mentem diligenter inſpicere debere. Siquidem igitur authoritates Sanctorum in medium proferentes, ipſarum ſenſum exacte non explicare, diſpicereque vellemus, contra ſape Cyrilli Canonem ageremus. At ipſi, qui profitemur ipſam

Cyrilli ſententiam & legem ſervare, illã Baſilii authoritatem meridiana luce clariorem eſſe tenemus, de qua tantum hi merito poſſunt ambigere, qui eam exponunt male, ut vobis credimus contigiſſe. Qui cum ipſam non bene intelligatis, in multa inciditis incommoda, ac facitis eamdem ipſam authoritatem, oppoſita ſimul includere, proferentes, quemadmodum à Spiritu accipimus aliqua, ita etiam à Filio Spiritus, quod contra omnes Doctores videtur eſſe: quandoquidem Spiritum accipientes à Filio, Spiritus etiam dona ſuſcipimus, nec non eadem dona ſuſcipientes, Spiritum etiam ipſum una cum ejus donis accipimus.

Rom. 5. Quemadmodum Paulus Apoſtolus inquit: *Charitas autem Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis.* Siquidem igitur accipientes à Filio Spiritum, Spiritus etiam dona (ut eſt ſupra dictum) accipimus, & ipſa dona ſuſcipientes, Spiritum etiam ipſum ſuſcipimus. Et magnus Baſilius inquit: A Spiritu non accipimus aliqua, quemadmodum à Filio Spiritus: ubi profecto, quia quamdam accipiendi diverſitatem is Doctor intellexiſſe videtur, neceſſe eſt, ut Spiritus nominativi, non autem accuſativi, ſit caſus. Latinorum itaque patrum expoſitio, vera & clara eſt, ut non accipiamus à Spiritu aliqua, quemadmodum à Filio Spiritus accipit: nam ipſa dona (ut ipſi etiam paulo ante dixiſtis) à Spiritu ſunt ſejuncta, & quod Spiritus à Filio accipit, divinum idemque cum ipſo Spiritu creditur eſſe, quandoquidem creatura non eſt: ſua vero dona, quæ nobis largitur, proculdubio creaturæ ſunt. Neceſſe eſt ergo, magni Baſilii authoritatem exponi ſic, & intelligi.

Mar. Nos non inficiamur, Patres Ampliſſimi, hanc veſtram expoſitionem poſſe ſtare ac veram eſſe, cum omnes in hoc conveniamus, fieri non poſſe, ut abſque Spiritu nos ejus dona acceperimus, quandoquidem ſingula eorum cum eodem Spiritu ſuſcipimus, quod totus Spiritus in ſuis ſingulis donis exiſtit. Quæ quidem verba tametſi vera ſint, adhuc tamen expoſitio noſtra vera poteſt eſſe: quandoquidem a Spiritu non aliqua per ſeſe ſubſiſtentia ſuſcipimus, quemadmodum à Filio Spiritum accipimus. Quæ quidem expoſitio præcedentibus Baſilii verbis conſona magis videtur. Quæ omnia, Patres Ampliſſimi, quamvis veriſimilia ſint, nequaquam tamen ea ipſis conſequuntur, ſanctum Spiritum a Filio eſſe accipere, ſed nos ab ipſo Spiritu creaturas ſuſcipere. Hæc ergo, Pater Reverende, melius demonſtrato, de quibus inter nos controverſia eſt.

Imp. Ut tibi Pater Epheſius morem gereret; huic quæſtioni Pater R. reſpondit. Verum in poſterum ne verbum quidem de ea faciet, quandoquidem non tot de cauſis huc convenimus.

Ioan. Hæc expoſitio, Patres Ampliſſimi, vera eſt, ut Spiritus nominativi ſit caſus. Nam hæc oratio, a Filio Spiritum accipimus, nos Spiritum una cum ejus donis accipere ſignificat, ut ait Apoſtolus: *Dilectio*

Ibid. *Dei poſita eſt in cordibus noſtris*, hoc eſt, ideo, quod filius dat nobis Spiritum. Accipere igitur a filio Spiritum, nil aliud ſignificare videtur, quam (ut paulo ante dictum eſt) Spiritum cum ejus donis accipere: quæ quidem donorum acceptio nil aliud eſt, quam quod idem Baſilius in eodem loco declarat, videlicet divinitatis communicatio, & bonorum participatio, ac pignus hæreditatis æternæ, quæ omnia (ut Baſilius inquit) à Spiritu accipimus. Quæ igitur à Spiritu accipere credimus, his eadem donis ipſis eſſe videntur, quæ nobis filius elargitur per Spiritum. At magnus Baſilius, non enim, inquit, à Spiritu accipimus aliqua, quemadmodum à filio Spiritus: quæ quidem, ſi Spiritus, caſus eſſet accuſativi, eſſent eadem. Verum maxima differentia debet eſſe inter ea, quæ Spiritus à filio accipit, quæque ipſi à Spiritu accipimus: quandoquidem principium in Theologia notiſſimum eſt, id quod ipſe Baſilius in eodem loco ci-

A tat, duo tantum genera rerum exiſtere, id eſt, creatorem & creaturam: porro dona, quæ Spiritus nobis largitur, creaturæ ſunt & ſejuncta: Spiritus vero ſanctus, creator. Unde ſequitur, ſi non à Spiritu accipimus aliqua, quemadmodum à filio Spiritus, ut id quod Spiritus à filio accipit, divinitas ſit. Tua igitur expoſitio nulla ratione menti Baſilii convenit. Hæc Joannes. Nolente autem Epheſio quicquam de hoc amplius proferre, Imperator ſic dixit:

Imp. De propoſita quæſtione neceſſe eſt in præſentia diſputetis, de hac vero forſan alias.

Ioan. Equidem te, Sereniſſime Imperator, ſapientiſſimum ac ingenioſiſſimum eſſe puto, mihique perſuadeo, te veritatem hujuſce rei cognoſcere, ac ipſum

B Baſilium aliter exponi non poſſe. Siquidem igitur tibi lubet, ut finem his ponamus, ſatis tibi libentiſſime faciemus.

Imp. Si qua dubitatio eſt, Pater Reverende, videriut Auditores. *Nolunt Græci ſe confiteri victos in aliquo.*

Iul. Card. Dominus Provincialis, Patres Ampliſſimi, Baſilii authoritatem quam optime declaravit, ita ut aliter exponi non poſſit, ut nobis omnibus exploratum eſt: idcirco (ſi vobis placet) ad alia veniamus.

Imp. De hac quæſtione ſuo loco conſiderabimus.

Ioan. Quoniam de his ſatis eſt dictum, ideo ſi beatiſſimo Summo Pontifici & Sereniſſimo Imperatori videtur, orationem noſtram ad alia transfe-

C remus.

Mar. Quoniam authoritas ipſa videtur ambigua, & utraque ex parte varie intellecta: idcirco ad alterum orationis tuæ caput, ſi lubet, veniamus.

Ioan. Nos autem profitemur ipſam ſatis ſuperque expoſuiſſe ac dilucidaſſe.

Mar. Fieri non poteſt, Patres Ampliſſimi, ut Spiritum in loco tertio diſponamus & numeremus; nam in divinis perſonis non ſunt, primum, ſecundum, tertium: neque unum, duo, tria, verum unum & unum & una ſubſtantia. Siquidem igitur generare producereq; non naturalia & propria, ſed hypoſtatica ſunt: ſequitur, ſi ſanctus Spiritus ex Patre Filioque producitur, ut ex duabus perſonis producatur, quæ duæ cauſæ ac duo

D principia eſſent.

Ioan. Nequaquam, Pater Reverende, nequaquam. Non enim duo principia, duaſve cauſas in divinis, verum unicum tantum principium & cauſam profitemur. Nam Pater ut Pater, ad Filium refertur: Filij enim eſt Pater. Similiter Filius ut filius, ad Patrem: Patris namque filius eſt, quo quidem non exiſtente, Pater eſſe non poterit, quandoquidem relativa ſunt. At ſanctus Spiritus neque ad Patrem, neque ad Filium, quatenus Pater & Filius ſunt, per ſe poteſt referri. Eſt ne ita, an non?

Mar. Quid ni?

Ioan. Porro Spiritus ut Spiritus, ad ſpirantem refertur. Spirantes vero ſunt, Pater ſimul & Filius, cum ſine ulla controverſia Spiritus Patris Filiique dicatur *Unus ſpirator.*

E eſſe: qui quidem una eademque ſpiratione, facultateque productiva, Spiritum ſanctum ſpirant atque producunt. Quæ quidem potentia facultaſque productiva, cum una eademque numero ſit, Patris præcipuè creditur eſſe, à quo etiam filius accipit ipſam. Qua ratione Patres Ampliſſimi, dicere ſolemus Patrem & Filium, unicum Spiritus ſancti principium & cauſam eſſe.

Mar. Fierine poteſt, Pater Reverende, ut duæ perſonæ una ſit cauſa? Nimirum perſonæ conjungi non poſſunt, alioquin verum eſſet Sabellii dogma. *Duarum perſonarum.*

Ioan. Si me patienter & æquo animo auſcultaveris, me Pater Reverende facile intelliges. Nam unicam cauſam unicumve principium, Patris in divinis eſſe profitemur, Filii quidem per generationem, Spiritus

Theologia dubitaſſe, ac verbe forſan, uſum fuiſſe, dicentem, forſan pietatis ratio tradit. Ipſi autem tibi reſpondemus, hanc magnam Baſilii ſententiam non fuiſſe, neque aliquos ſanctos id litteris mandaſſe, quod Eunomius proferebat, ſanctum videlicet Spiritum ordine dignitateque tertium eſſe, ut ex ipſius Baſilii verbis apparet. Sanctorum, inquit, ſimulat conſervare doctrinam. Et infrà: Qui vero illi ſancti ſint, & in quibus ſermonibus doctrinam fecerunt, non poteſt dicere: Fuerit-ne unquam homo ſic audax, qui divinorum dogmatum innovationes induceret? nullos profecto ſanctos Eunomius poterat citare, qui talem ſententiam habuiſſent. Nam magnum Athanaſium nequaquam ſanctum eſſe credebat, ante ipſum neminem ſanctum Doctorem fuiſſe conſtat, qui illam ſententiam habuiſſet. Neque igitur Eunomius oſtendere poterat, eam fuiſſe ſanctorum Doctrinam, neque ipſam Baſilius ſuſcepiſſe videtur. Porro quoniam Eunomius Scripturæ Sacræ potuiſſet inniti, in qua Servator noſter inquit: *Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*: ex quibus verbis quiſquam forſan credere poſſet, ſanctum Spiritum ordine ac dignitate tertium eſſe, idcirco magnus Baſilius id diſputationis cauſa ſuſcipiens, ac ex hypotheſi ſumens, inquit, ſanctum Spiritum dignitate ſecundum eſſe à filio, forſan pietatis ratio tradit: pietatis quidem rationem appellans eam, quam ex ſancto Evangelio habemus, ita ut hoc modo magnum Baſilium exponentes, credere debeamus ipſum in hoc hæſitaſſe, an ratione pietatis, hoc eſt, ex ſacra Scriptura haberetur, ſanctum Spiritum dignitate quoque tertium eſſe: propterea inquit, cur enim neceſſe eſt, & ſi dignitate ac ordine tertius eſt, natura quoque ipſum tertium eſſe? ita ut illud forſan, ad id debeat referri, quod ex ſacra Scriptura non clare patet, ſanctum videlicet Spiritum dignitate tertium eſſe. Ne autem quiſquam crederet, ſanctum Spiritum ex eo dignitate tertium eſſe, quod ordine tertius eſt, ideo magnus idem Baſilius (ut in noſtro libro bene ſcriptum eſt) poſt Angelorum exemplum inquit: Sic profecto & Spiritus ſanctus dignitate quidem & ordine ſecundus eſt, ut aiunt, accepimus enim ipſum tertium à Patre & Filio numeratum, & reliqua. Cui ſoli Evangelicæ authoritati, Patres Ampliſſimi, Eunomius innitebatur, quandoquidem ſanctorum aliam non habebat, qua ſuam ſententiam tueretur. Quod quidem Evangelicum dictum Baſilius (ut ſæpenumero dictum eſt) dans Eunomio eo modo interpretandum, verbo forſan uſus fuit, acſi ſic dicere voluiſſet: Eunomius Evangelio forſan innititur, quod forſan dicit ſanctum Spiritum dignitate tertium eſſe: non tamen inde conſequitur, ipſum natura quoque tertium eſse. Qui quidem Baſilius, cum vocaret in dubium, an ſanctus Spiritus dignitate tertius ſit, in eodem ipſo ſermone ſic inquit: non tamen alienæ ipſum eſſe naturæ inde conſequitur, quanquam concedendum non ſit. Quæ quidem particula, quanquam concedendum non ſit, in veſtro libro nequaquam habetur. Non igitur magno Baſilio dedecori vel turpitudini creditur eſse, ſi in eo ſermone, quem non affirmat, ſed ex hypotheſi ſumit, verbum forſan, protulerit. Sic ergo Baſilium, noſtris libris qui quamplurimi ſunt, acquieſcentes, exponimus ac intelligimus.

Ioan. Ut veritas libri noſtri, ac ſimul veſtrorum falſitas appareat, Pater Ampliſſime, fierique non poſſe, ut aliqua ratione, ex veſtris hujuſmodi libris veritas habeatur, tres omnes Baſilii in Eunomium libros, ſecundum Ambroſii expoſitionem, diligenter examinavi: ex quo quidem bene cognovi, in quibuſnam differamus. Quæ dum explico, attendite, obſecro. In noſtro quidem libro ſcriptum eſt ita: Dignitate namque ipſum ſecundum à filio, cum ab ipſo eſſe habeat, & ab ipſo accipiat, & annunciet nobis, & omnino ab illa cauſa dependeat, pietatis ratio tradit:

A natura vero tertia uti, & reliqua. In veſtro autem ita: Dignitate namque ipſum ſecundum eſſe a filio, forſan pietatis ratio tradit, natura vero tertia uti, &c. ubi multorum verborum defectus patet clariſſime. Præterea Baſilius volens probare, Spiritum ita ſeſe habere ad filium, quemadmodum Filius ad Patrem, his verbis utitur: Nam quemadmodum filius, ordine quidem à Patre ſecundus eſt, quoniam ab illo: & dignitate, quoniam origo atque cauſa eſſendi Pater ipſi eſt, & quoniam per ipſum acceſſus & deductio ad Deum Patrem: natura vero nullo modo ſecundus, quoniam in utroque una eſt deitas: ita videlicet & ſanctus Spiritus, & ſi dignitate & ordine ſecundus à Filio eſt, non tamen viriſimiliter alienæ ipſum eſſe naturæ inde conſequitur. Hæc in noſtro

B volumine. In quibus quidem verbis nulla eſt ambiguitas vel conditio, ſed ſimplex ac mera comparatio vel ſimilitudo. Vos tamen his verbis hoc additis, quamquam concedendum non eſt: facitis, ut argumentum & ratio tanti viri, ſit ambigua & conditionalis.

Sed eſt alia quoque magna noſtrorum codicum diſſonantia. Nam magnus ipſe Baſilius, poſt Angelorum ac ſiderum exemplum, eandem veram, ſimplicem, ac ſine ambiguitate aliqua ve conditione, certam concluſionem infert, ſanctum Spiritum dignitate & ordine tertium eſſe, quam quidem pietatis ratione, cui inniti maxime videtur, demonſtrat. Accepimus enim, inquit, tertium à Patre & Filio numeratum, cum ipſe Dominus in traditione ſalutaris baptiſmatis ordinem tradiderit his verbis: *Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.* Quæ ſane verba Baſilius pietatis vocat rationem, quibus verbis opinionem ſuam (ut dictum eſt ſupra) fulciens, ſanctum Spiritum dignitate & ordine tertium eſſe oſtendit, quæ omnia ſequentium cum præcedentibus nexu valde conſonant. Nam Angelorum exemplum pro vero ac abſoluto ſuſcipiens, ſic ex eo argumentatur: Quemadmodum Angelorum alius princeps, alius ſubditus, & tamen omnes Angeli natura ſunt, & in dignitate quædam diverſitas, in natura vero communitas eſt, ſic profecto & Spiritus ſanctus, &c. In quo quidem argumento, quod in prima propoſitione videtur accipere, id ſimplex, abſolutum, definitum, ac ſine

D aliqua conditione aut hæſitatione videtur eſſe: ergo neceſſe eſt, ut id quod ex eo conſequitur, certum & non ambiguum ſit, quemadmodum ex noſtri codicis lectione habetur. At in veſtro verbum hoc, ut aiunt, additum eſt, ita ut magnus Baſilius non ea certa ſcientia, verum dubitanter eam ſententiam habuiſſe videatur. Videre videor, Patres Ampliſſimi, verba Baſilii, ut in veſtro noſtroque codice ſcripta ſunt, memoriter repetiſſe. Verum, ſi qua in parte defecerim, eam tu, Reverende Pater, explana, quandoquidem mihi videtur non aliis in Baſilii verbis nos differre. Ut autem veritas magis pateat, in exponendis ipſis patienter conſtanterque perſiſtamus. Nam in ipſis vertitur cardo, cum eiſdem jactis pro fundamentis, magnus Baſilius in Eunomium diſputat, quæ quidem,

E verba ſi eſſent ambigua nil prorſus oſtendere poſſent. Quæro igitur ex te, Reverende Pater, id quod ſeſſione proxima ex me petiiſti, utrum ex hac Baſilii authoritate ſentias, magnum Baſilium credidiſſe aliquos ſanctos fuiſſe, qui credidiſſent, litteriſque mandaſſent, ſanctum Spiritum ordine dignitateque tertium eſſe, nec-ne?

Mar. Equidem, Pater Reverende, neque Baſilium id ſenſiſſe, neque ipſum credidiſſe, hanc fuiſſe ſanctorum ſententiam, neque denique aſſenſum fuiſſe Eunomio, proferenti ſententiam ipſam à ſanctis ſibi fuiſſe traditam, cenſeo, ut ex ipſius Baſilii verbis apparet.

Ioan. Ut magnum Baſilium, Pater Reverende, hoc ſacrum Concilium intelligat optime, ab initio tertii

Mat. 28. *tandem.* Mat. 28.

in Eunomium libri, uſque ad eam partem, *cur enim neceſſe eſt*, omnia verba Baſilij repetens, ipſum explanabo, quandoquidem ipſe non pauca prætermiſit. Ubi tandem, inquit, blaſphemiis in Unigenitum ſaturatus, ad Spiritum ſanctum tranſiit, totique ſuæ conſentanea voluntati de ipſo etiam diſſerit: id eſt, cum nil à ſanctis habuiſſet. Deinde verba Eunomij repetit. [Cum vero, inquit, hæc nobis de Unigenito ſufficiant, reliquum eſt, ut de Paracleto quoque dicamus. Nec opiniones non exquiſitas multorum ſequemur, ſed ſanctorum in omnibus doctrinam conſervabimus, à quibus cum dignitate ac ordine tertium ipſum didicerimus, tertium quoque natura eſſe credidimus. Hæc Eunomius. In quo quidem ſermone magnus Baſilius tria verba in primis notare videtur. Primum illud, nec opiniones non exquiſitas multorum ſequamur. Secundum illud, ſed ſanctorum in omnibus doctrinam conſervabimus. Poſtremum illud, à quibus cum dignitate ac ordine, & reliqua. Quibus omnibus eodem ordine contradicit, ita dicens: Quod igitur non putat oportere in ſimplici ac ſincera fide multorum permanere, ſed artificioſis quibuſdam ac cavillatoriis rationibus ad id, quod ſibi videtur, veritatem rurſus commutare. Eunomium igitur reprehendit, quod multorum fidem deſpicere videbatur, qua Spiritum ſanctum glorificarent. Ex quibus quidem verbis apparet, Eunomium bene noviſſe, quinam hi fuerint, qui eam de Spiritu ſancto opinionem habuerint: quos tamen Eunomius nihili faciens, ſanctorum ſimulat conſervare doctrinam, & tacet eos, inquit, quemadmodum in ſermonibus ſuis de filio fecerat. Et infra: Qui vero illi ſancti ſint, & in quibus ſermonibus. Et paulo infra: cur enim neceſſe eſt, & reliqua. Quæro igitur ex te, Reverende Pater, an ipſe magnus Baſilius multorum illorum ſententiam noverit, quos Eunomius ſectari noluerat? & an artificioſa & cavillatoria Eunomij ſciverit argumenta, quibus veritatem evertere cupiebat? Credo equidem, Patres Ampliſſimi, Baſilio hæc omnia explorata fuiſſe, necnon quinam hi ſancti fuerint, quos Eunomius proferre non poterat.

Mar. Eunomius, Pater Reverende, multorum opinionem de ſancto Spiritu eam eſſe intelligebat, quam multitudo Chriſtianorum ex traditione baptiſmatis ſalutaris conceperat. Ex eo enim quod ſanctus Spiritus cum Patre & Filio diſponitur atque numeratur, pie quoque Chriſtiani crediderant, Spiritum ſanctum ejuſdem eſſe naturæ.

Ioan. Bene igitur Athanaſius ac cæteri ſentiebant?

Mar. Ipſi etiam credebant cum pluribus.

Ioan. Eunomij autem artificioſos ac ſophiſticos ſermones, quos putas fuiſſe?

Mar. Quia multorum ſpernebat opinionem, quodque ſanctorum doctrinam ſimulabat ſervare, quos nequaquam proferre, nominareque potuiſſet, (nullos enim tales fuiſſe credendum) quod denique ſanctum Spiritum ordine dignitateque tertium eſſe concedens, ipſum natura quoque tertium eſſe, artificioſè cavillatorieque ratiocinabatur. Quam quidem concluſionem Baſilius volens evertere, dat, non tamen concedit Eunomio, Spiritum ordine dignitateque tertium eſſe, probans, non tamen ex eo neceſſe eſſe, ut natura quoque tertius ſit. Patet ergo, Eunomij rationes artificioſas fuiſſe, quibus concludere oſtendereque nitebatur, id quod ex ipſis neceſſario non potuiſſet inferre.

Ioan. Eunomius, Patres Ampliſſimi, ſanctum Spiritum ordine ac dignitate tertium eſſe, à ſanctis accepiſſe profitebatur, ratus, ex eo ſimpliciter ac ſine controverſia concludere poſſe, ipſum natura tertium eſſe. Neceſſe enim fuerat ei ad concluſionem ipſam probandam, argumento ſaltem ſophiſtico, apparenterque vero uti, quod quidem fuiſſe crediderit, jam quod à ſanctis accepiſſe dicebat. Idcirco Baſilius, inquit, A ſanctorum ſimulat conſervare doctrinam, non autem dicit, artificioſas & cavillatorias rationes accepit. Patet igitur, Eunomium ex præcedenti vero, concluſionem ſuam oſtendere voluiſſe, ut ipſam veram eſſe putaſſe. Quod quidem Eunomij argumentum ſi bene perceperitis, dubio procul vobis patebit, ipſum concluſionem eam inferre voluiſſe. Cum ſanctis autem illis, qui ſanctum Spiritum ordine ac dignitate tertium eſſe proferrent, ipſe Baſilius ſentiebat, quorum ſententia Eunomio nequaquam opitulabatur, ut ex ea concluſionem ſuam poſſet inferre, ſanctum videlicet Spiritum natura quoque tertium eſſe. Quandoquidem ſancti, tametſi noti fuerint, quoniam tamen eorum ſententia ad Eunomij rem neutiquam facere videretur, idcirco is Eunomius ipſos (ut inquit Baſilius) nominare non audebat, quos multos eſſe B dicens, opiniones eorum non exquiſitas appellabat, qui ſanctum Spiritum ordine ac dignitate tertium eſſe profitebantur, quos tamen Eunomius parvifaciebat, & nulli alij ſancti fuerant, quos vere poſſet citare. Propterea Baſilius inquit: Qui vero illi ſancti ſint, & qui in quibus ſermonibus doctrinam fecerunt, non poteſt dicere. Quibus quidem Baſilij verbis, pater Epheſie, falſo videris adduci, ut credas ipſum Baſilium neutiquam crediſſe, ſanctum Spiritum ordine ac dignitate tertium eſſe, nec illos unquam ſanctos hujuſmodi ſententiam habuiſſe, eum, ſi qui fuiſſent, eos, inquis, Eunomius citaviſſet. At ipſi dicimus, nonnullos ſanctos noſtros ante ipſum fuiſſe, qui eum ejus opinionis fuerint, Spiritus ſancti quoque proceſſionem credebant: Eunomium autem Arrianorum ſecta involutum, cum ipſis ſanctis ſentire noluiſſe. Nunc redeo ad proximum meum ſermonem, ad quem etiam C reſpondiſti. In quo quidem Eunomij verba reperij, ut vos, Patres Ampliſſimi, rem noſtram melius intelligeretis. Magnum dicebam Baſilium volentem Eunomio contradicere, ſuam primo concluſionem ſimpliciter poſuiſſe, ac ipſam deinde (ut ex noſtri codicis lectione videtur) duabus rationibus demonſtraſſe: altera, quod quemadmodum filius ſe habet ad Patrem, ita etiam Spiritus ad Filium: altera vero, Angelorum exemplo, quippe qui verus ratiocinandi modus exiſtit, ut ex propoſitionibus veris, ſimplicibus ac abſolutis, veræ, ſimplices & abſolutæ concluſiones inferantur: quandoquidem Canon certus ac non fallax in dialectica eſt, ut ex propoſitionibus veris, falſum inferri non poſſit. Cum igitur vera & non D ambigua magnus Baſilius propoſuerit, concluſionem etiam veram neceſſario intulit: Differt autem nihil, ſive illa fuerint argumenta, ſive authoritates: ſacra namque Scriptura & authoritates Sanctorum, verorum argumentorum vim habent. Ex veſtri vero libri lectione duo non parva incommoda ſequi videntur: nam ex propoſitionibus veris falſa concluſio ſequitur, & ex ambigua Baſilij propoſitione, vera, non autem ambigua concluſio habetur. Quod dubio procul fieri non poteſt: nam neceſſaria concluſio, ex dubia propoſitione nequaquam conſequitur. Diſpice igitur, obſecro, Pater Reverende, quibus in tenebris verſere, in hac iſta tua perſiſtens ſententia: nam ex his duabus rationibus patet, librum veſtrum in hac parte mendoſum & cor- E ruptum eſſe.

Mar. Non equidem arbitror, Patres Ampliſſimi, neceſſarium eſſe, ut ex ſimplici ac abſoluta oratione concluſio ſimplex & abſoluta ſemper ſequatur: quinimo fieri poſſe exiſtimo, ut quippiam verum ſimpliciter, ſed ex hypotheſi ac alicujus poſitione verum exiſtat. Quemadmodum magnus Baſilius ratiocinari videtur, qui Angelorum exemplis, quæ vera ſimpliciter ſunt, non neceſſarium eſſe, diverſam ipſos naturam habere, demonſtrat, & ſi alius quidem princeps, alius vero ſubditus (ut inquit Baſilius) ſit: quippe qui poſitis Angelorum exemplis, datoque ſanctum Spiritum ordine ac dignitate tertium eſſe, quod Eu-

nomius ab Evangelio habere profitebatur, non tamen neceſſarium eſſe demonſtrat, Spiritum natura quoque tertium eſſe. Non igitur verum eſt, ut ex ſimpliciter abſoluteque veris, id, quod concluditur, tale ſit. A

Ioan. Ut melius intelligas, R. P. hoc exemplum do tibi: Homo currit, ergo movetur. In quo quidem argumento neceſſe eſt intelligere, non ſolum hominem ſimpliciter currere, verum etiam ex conditione, ut ſi homo currit, moveatur.

Mar. Non ita ſe habet.

Hic dictis, ſeſſio fuit dimiſſa, ſancta jubente Synodo, ut die Martis frequens iterum conveniret.

DIE MARTIS VIGESIMA SEPTIMA MENSIS Martij, ſeſſio vigeſima tertia. B

MARCUS.

NOſtra quidem Religio, Patres Ampliſſimi, non ab hominibus, neque per homines initium habuit, confirmataque fuit, verum ab ipſo Domino Jeſu Chriſto, quem diſcipulis ſuis clare & aperte locutum fuiſſe credimus: idcirco verbis ambiguis & obſcuris poſtpoſitis, (licet etiam accurate conſiderata, à nobis magis, quam contra nos faciant) eo noſtram transferamus orationem, unde rerum omnium canonem nos habere oportet. Porro autem credendum eſt, magnum Baſilium nec contra Chriſtum Dominum & ejus diſcipulos, nec ipſorum poſteriores, nec ſibi ipſi diſsona ſcripſiſſe, memoriæque prodidiſſe, ut pluribus ejuſdem Baſilii verbis vobis probavimus, ac Dei benignitate, à quo dicendi facultatem habemus, probabimus. Age igitur laudemus diſcipulum à præceptore, ac ſervum a Domino, & eundem ipſum Baſilium in ſuis ſermonibus, non à Domino diſcrepaſſe, verum ipſum ſecutum fuiſſe, probemus. In primis quidem Deus & verbum, ac primus Theologus & Theologorum omnium Doctor, cum extremo ſermone diſcipulis ſuis illa Theologiæ ſecreta proderet, dixit: *Cum* C

Ioan. 15. *autem venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis, qui à Patre procedit, ille teſtimonium perhibebit de me.* In quo quidem ſermone, cum de tribus perſonis mentio ſit, tribus etiam verbis utitur, ſingulis videlicet ad perſonam ſingulam referendis. Nam de Spiritu ſancto protulit illud: *Cum autem venerit paracletus*, de ſeipſo patreque: *Quem ego mittam vobis à Patre*: de ſolo autem Patre: *Qui à Patre procedit*. Inſpice igitur, obſecro, Pater Reverende, quam exactiſſimam Theologiam nobis tradiderit. Per illud enim, *Cum venerit*, maximam Spiritus libertatem ac facultatem oſtendit: per illud vero: *Quem ego mittam vobis à Patre*, ſuam & Patris benevolentiam erga Spiritus ſancti præſentiam, apparitionemque demonſtravit: per illud autem, *Qui à Patre procedit*, Patrem Spiritus cauſam eſſe patefecit. Pro quarum duabus primis partibus Greg. Theol. in ſerm. de ſancto Spiritu, quem in feſto Pentecoſtes habuit, inquit: Venientem quidem ut liberum, miſſum vero non ut *antitheon* hoc eſt, cõtra Deum. Quoniam enim Pater jamdiu præcognitus fuerat, ac deinde filius, poſtremo vero Spiritus ſanctus apparuit, ne quiſquam impius crederet, ipſum alterius exiſtentem naturæ ac voluntatis, adverſus Deum veniſſe, idcirco à Patre & Filio mitti dicitur, ita ut illa miſſio, ipſorum benevolentiam (ut eſt ſupra dictum) ſignificet. Item in alio de ſancto Spiritu ſermone Theologus idem inquit: Mittitur quidem œconomice, venit autem ſua ſponte: ſancti Spiritus apparitionem, ob generis humani commodum, œconomiam appellans. Ergo quemadmodum verbum mittere, ad Patrem ſimul & Filium refertur: venire vero, ad Spiritum: (ſolus enim Spiritus venit, minimeque neceſſe eſt intelligere, perſonam aliam cum ipſo veniſſe vel venire) ita quoque D E

credendum eſt, verbum procedere, ad Patrem ita referri, ut ex ipſo ſolo, non autem ex Filio, proceſſio fieri intelligatur. Cur etenim de ſancto Spiritu loquens Dominus, eum ex ſe & Patre mitti protulit? de proceſſione vero faciens mentionem, non a nobis dixit, vel ex me Patreque procedere, verum, qui à Patre procedit? Quoniam igitur Spiritus ſancti proceſſio, Patris propria eſt: idcirco neceſſe non eſt ut filius in ea intelligatur, cujus quidem rei teſtis eſt ſæpe nominatus Greg. qui de divinarum perſonarum proprietatibus loquens, inquit: Propterea noſtris in terminis ſtantes, ingenitum & genitum, & quod ex Patre procedit proferimus, ut ipſe Deus & verbum dicit. Siquidem igitur ſancti Spiritus proprium eſt, non quidem ſimpliciter, ſed ex Patre procedere: proprium vero cum eo, cujus eſt proprium, neceſſario convertibile eſt, ac eidem æquale: neceſſe eſt has enunciationes veras eſſe: Quod ſanctus Spiritus eſt, id ex Patre procedit: & quod ex Patre procedit, id ſanctus Spiritus eſt: ita ut ſi quid aliud eſſet, quod ex alio quoque procederet, id Spiritus ſanctus non ſit: quod palam eſt ſecundum veram rationem converſionis. Fieri ergo non poteſt, cum ſanctus Spiritus ex Patre procedere dicitur, ut ex filioque ſubintelligatur procedere, quam quidem firmiſſimam rationem ex noſtri Servatoris verbis, nec non ex noſtro Theologo habuimus. Nunc ad ipſius noſtri Servatoris diſcipulum, & arcanorum ejus participem, & cœleſtem hominem, ac vas electionis Paulum veniamus: quidque ipſe de ſancto Spiritu ac ejus eſſentia ſcripſerit ad Cor. accurate conſideremus. *Nos autem*, inquit, *non Spiritum mundi accepimus, ſed Spiritum qui ex Deo.* Ne autem quiſpiam crederet Paulum ex filio quoque ſubintellexiſſe, per B. Ioannis Theologi doctrinam inſpiciat, eandem ipſam Pauli Theolog. dilucidantem, ea videlicet ex parte, qua, ſemper Virg. Dei genitrice Maria favente magno ac admiratione digno Gregor arcana Theologiæ aperuit, ut B. Greg. Niſſen. in ejus vita teſtatur. Qui quidem S. Joann. inquit: Unus Spiritus ſanctus ex Deo eſſentiam habens, ac per filium manifeſtatus hominibus, & reliqua. Unde clarum eſſe videtur, fieri non poſſe, verbum, *ex filioque* ſubintelligi: nam huic rationi, ex Deo eſſentiam habens, non illud ſtatim ſubjunxiſſet, ac per filium manifeſtatus hominibus: qua quidem particula demonſtravit, ſoli Patri proprium eſſe, ut ex ipſo ſanctus Spiritus eſſe habeat: filio autem, ut per ipſum mortalibus appareat. Audientes ergo Spiritum ex Deo eſſe, non eſt neceſſe, quinimo fieri non poteſt, ut *ex filioque* ſubintelligant: quandoquidem hæ duæ orationes, ſanctum Spiritum ex Deo eſſentiam habere, ac per filium manifeſtati, diverſa ſignificant. Hoc enim filio, illud vero Patri, dubio procul aſcribitur. Quæ quidem ex litteris ſacris habentur.

For. ſanctus Spiritus eſt id, quod ex.

1. Cor. 2.

For. Deo eſt.

Porro autem Dionyſius Pauli diſcipulus, ac ejuſdem Secretorum & myſteriorum particeps, quidnam in hoc ſentiat, videamus: quippe qui in capitulo, quod inſcribitur: Quæ ſit unitio & diſcretio in Divinis, inquit: Eſt autem & diſcretio in ſuperſubſtantialibus Theologiis, non quam dixi tantum, quod ſecundum ipſam unitionem immixte & inconfuſe collocatur unaquæque principalium perſonarum, ſed quod ea, quæ ſunt ſuperſubſtantialis Deiformitatis, non convertuntur ad ſe invicem. Solus autem fons ſuperſubſtantialis Deitatis eſt Pater. Siquidem igitur ſolus fons ſuperſubſtantialis Deitatis eſt Pater, qua quidem ratione à Filio & Spiritu ſejungitur, (loquitur autem de perfecta Divinarum Perſonarum disjunctione) ſequitur, ut neque Filius, neque Spiritus cum Patre, quatenus fons eſt, communicet: alioquin in Perſonis ipſis confuſio, non autem ſejunctio eſſet. Propterea, inquit, neque conjuncta deſtruere, neque ſubjuncta confundere licet. Fontis autem ratio nullo pacto refertur ad filium, ob idque ſancti Spiritus cauſa filius eſſe non poteſt: nam a ſuperſubſtantiali Divinitatis fonte Spiritus ſanctus ſcaturit. Siquidem

D. Dionyſius Areop.

igitur

igitur ſolus Pater Divinitatis fons eſt, quo quidem à filio ſanctoque Spiritu ſegregatur, ſequitur, ut ſolus etiam mittens Spiritum ſit.

Unde ſequitur, ut veſtrum dogma ex talis tantique Doctoris ſententia, non ſolum nequaquam probetur, verum etiam clariſſime refellatur ac reprobetur. quam quidem ſententiam magnus etiam Athanaſius in ſermone, qui de æterna filij ſanctique Spiritus eſſentia inſcribitur, ita teſtatur: Disjungimur (inquit) ab iis, qui Judæos ſecuti, cum Deum de Deo negant, ut Chriſtianorum fidem evertant, Deum unum ut Judæi profitentur: non quod ſolus ingenitus ac ſolus divinitatis eſt Pater, verum quod ſine filio, ac ſine fructu viventis verbi exiſtit. Ubi Doctor etiam ipſe, Patrem
B ſolum ingenitum, ac ſolum fontem Divinitatis teſtatur. Ut autem fieri non poteſt, ut eſſe ingenitum, alicui perſonarum communicetur: ita etiam fieri potaſt, ut fons divinitatis cum filio communicetur. Unde ſequitur, ut filius non ſit fons, neque conſequenter ſancti Spiritus cauſa. Ecce Patres amp. quam clare ſancti Doctores in hac veritate conveniant.

Sed univerſalium quoque Conciliorum ſententias, eandem ipſam veritatem ſectantes, in medium proferam. Nam primum Nicænum ad hæſitantem quendam philoſophum pro Leontio Cæſareenſi præſule, ſcripſit ita: Suſcipe unam Patris divinitatem, filium ineffabiliter generantis, necnon filij ex eo geniti, ſanctique Spiritus, qui ex ipſo Patre procedit, quique fi-
Rom. 8. lij proprius eſt, ſecundum Paulum Apoſtolum, qui, *ſi quis Spiritum*, inquit, *Chriſti non habet, is non eſt ejus.*
C Quæ quidem verba Patres amp. perpendenda ſunt, ac ipſius ſacræ Synodi mens accurate conſideranda, quæ de Spiritus ſancti Theologia loquens, videlicet unde procedat & divinitatis cauſam habeat, ex Patre protulit: ne quis forſan putaret, proceſſionem ad filium debere referri, de quo paulo ante fecerat mentionem.

Joan. Statutum ordinem mihi, Pater Reverende, præterire videris: quandoquidem inter nos convenit, ut de parte in partem, & de argumento in argumentum progrediamur.

Mar. Non equidem ordinem ſtatutum, Pater Reverende, perverto, dum ſtudeo fortiſſimis argumentis oſtendere, noſtrum magni Baſilij librum non eſſe mendoſum, neque Baſil. ipſum ſibipſi contradixiſſe.

Joan. Superiori ſeſſione, Patres ampliſſimi, beatiſ-
D ſimi Patris noſtri, necnon Imperatoris ſereniſſimi juſſu convenimus, ut de parte in partem, ac de argumento in argumentum progrederemur: idcirco à Magni Baſilij ſermone, quem pro Pentecoſtes celebritate litteris mandavit, proximæ noſtræ orationis exordium ſumpſimus, in qua tametſi forſan multus viſus fuerim, nunquam tamen à propoſito ſermo noſter deflexit, ſed in veritatem inveſtigandam vehementer incubuit, quam deinde aſſecutus, ſtatim ad alteram ipſius Baſilij authoritatem in tertio contra Eunomium libro veni: in qua quidem exponenda, longa etiam uſus fui oratione, nihilominus à propoſito nunquam ſermonem meum diverti. Volenti namque mihi eam ſententiam patefacere, neceſſe fuit, ipſam clare exponere, fideliterque interpretari; nunquam tamen (ut dixi)
E ab ejus verbis diſceſſi, qua in re mihi videor aſſecutus fuiſſe, ut ex præcedentium verborum Baſilij expoſitione, ſequentia reddita fuerint clariora. Poſt hæc argumenta duo validiſſima protuli, quibus mihi videor probaſſe, verbum illud forſan, neutiquam ſtare poſſe, in qua quidem diſputatione pro magnitudine rei bre-
Marcus non reſpondet ad difficultatem. vior eſſe non potui. Si quidem igitur, Reverende Pater, ordinem eundem ſervare voluiſſes, profecto contra meam ejuſmodi expoſitionem & argumenta primo dixiſſes. At puto contigiſſe, ut argumenta mea ita tibi valida viſa fuerint, ut ipſa non potens deſtruere, ad aliam materiam veneris: quod mihi profecto vehementer placeret, ſi etiam tu idem affirmares. Porro ſi ea fugere declinareque cupiebas, ſaltem ad Athanaſij authoritatem venire debebas, quam poſt Baſilium at-

A tuli, quæ quidem non minus, ac ipſius Baſilij authoritas, ad rem noſtram ſpectare videtur. Pater Reverende poſtpoſitis his, ac nullo (ut dictum eſt) ordine ſervato, alias de ſancti Spiritus proceſſione quæris authoritates, perinde ac illæ, de quibus agimus, in ſancto Evangelio fundatæ non ſint. Num illa Baſilij ſententia ex his Evangelij verbis, *De meo accipiet, & annunciabis vobis*, non dependet? num in ratione pietatis ac veritatis, quam in traditione baptiſmatis Servator noſter protulerat, bene fundata non exiſtit? Imo ſi diligenter, Pater Reverende, proſpexeris, quod in 15. Joannis Evangeliorum capite dicitur, *qui à Patre procedit*, id in ſubſequenti capite, quonam pacto intelligi debeat,
B ab eodem Joanne expoſitum clare reperies, ubi dicit: *Omnia quæcunque habet Pater, mea ſunt: propterea dixi, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.* Si quidem igitur & authoritates ipſæ, quas citavi, & argumenta noſtra ex ſacra Scriptura ſunt, magnum profecto inconveniens eſſet, & huic ſacro Concilio non mediocri dedecori, ſi poſtpoſitis ipſis, ac nulla per vos ad argumenta noſtra reſponſione habita, ad eas veniremus authoritates, quas modo protuliſti. At longe aliter mihi mens eſt. Nam ſis in dicendo multus, ut lubet: quandoquidem non ego, ſed ſereniſſimus Imperator tibi legem imponere poteſt: ego tamen diſputationis normam & ordinem ſemper ſervabo, ita ut nunquam huic tuæ orationi reſpondeam, niſi tu, Pater Reverende, ſervato noſtræ diſputationis ordine, (ut ſupra dictum eſt) nobis prius reſponderis. Quod quidem
C agendum eſt tibi, ſi nolis tempus vane conterere. A te igitur vehementer contendo, ut ad argumenta noſtra reſpondeas, ex quibus magni Baſilij mentem dubio procul percipies, niſi aliter ſanctiſſimus Dominus noſter juſſerit. Sed tertiæ Synodi authoritatem, quam etiam S. Cyrillus citavit quamque memini alias ad propoſitum protuliſſe, iterum repetam. Sanctorum (inquit) Patrum profeſſionem rebus in omnibus conſectantes, quam in ipſis, Spiritu ſancto loquente, habuerant, necnon mentem ipſorum diligenter inveſtigantes, veritatem proferimus. Qui quidem Canon, Pater ampl. à nobis debet ſervari, ac ita ſanctorum authoritates citare debemus, ut conſtanter ac diligenter ipſarum veritatem inveſtigemus.

Mar. Diſputationis ordinem, Patres ampliſſimi, ut
D inter nos convenit, dubio procul ſervavimus. Porro, quoniam in exponendis nonnullis magni Baſilij verbis proximam ſuperioremque ſeſſionem (ut noſtis) fruſtra contrivimus, ideo ne in ipſis verbis ſemper verſando, ac dicendo & reſpondendo, diſputatio noſtra fiat infinita, majus operæpretium nobis eſt viſum, non obſcuris, ambiguis, & mendoſis libris, verum ſancta Scriptura, & ſanctorum ſententiis ab omnibus Chriſtianis conceſſis atque receptis, noſtram cauſam agere. Nam eadem ſemper repetentes, nil unquam profecerimus, cum præſertim illud verbum Forſan, non noſtris libris additum fuiſſe, clariſſime probaverimus. Ne autem (ut paulo ante dictum eſt) in eis continuo verſaremur, alias authoritates, quam maxime Baſilio conſonantes, in medium proferre voluimus, ut etiam ex ipſis appareat, noſtros libros non eſſe mendoſos:
E quibus deinde repetitis, dialectice ac ſuo loco, favente Deo reſpondere poteritis.

Imp. Si Patris Epheſij per orationem, præſt. Patres, audire expectaviſſetis, veſtris etiam argumentis reſpondiſſet: ſed quoniam vos ſemper dicere vultis, nobis vero nunquam opportunitas datur dicendi, idcirco Pater Epheſius data occaſione, rationes ſuas nunc intendit afferre.

Mar. Ergo redeamus unde ſumus digreſſi. Primam ſanctam generalem Synodum, Pater ampliſſ. dicebamus, pro Leontio Cæſareenſe antiſtite ad quendam hæſitantem philoſopum ita ſcripſiſſe: Suſcipe unam Patris divinitatem, & reliqua. Ubi ſcitu dignum eſt, ſanctum ipſum Concilium illud ex Patre protuliſſe, ne quiſquam crederet, verbum ex ipſo, ad filium quo-

DDdd

Ioan. 16.
Ioan. 15.
Ioan. 16.

quereferri: quandoquidem de eo quoque fecerat mentionem, ac ſi ſic protuliſſet, non ex filio, ſed ex Patre Spiritum ſanctum procedere. Quam etiam ob cauſam illud quoque ſubjunxerat, quique filij proprius eſt: perindeac ſi dixiſſet, tametſi Spiritus ex filio non procedat, non tamen eſt alienus ab ipſo, quandoquidem conſubſtantiales exiſtunt. Ad quam quidem intelli-

Rom. 8.

gentiam Paulus dixiſſe creditur, *ſi quis Spiritum Chriſti non habet, is non eſt ejus*, ut beatus etiam Cyrillus Theodorito reſpondens, à quo quidem incuſabatur, ſe credere Spiritum ſanctum ex filioque procedere, inquit: Quamvis ſanctus Spiritus ex Deo & Patre procedat, non tamen alienus à filio eſt. Sed de his alias, ſi dabitur opportunitas, accuratius conſiderabimus. Quibus quidem cum ſanctis Patribus ac ſancta Synodo magnus etiam Baſilius convenit, quippe qui 58. capite ad Amphilochium inquit: Spiritus Chriſti dicitur, ut ejus proprius ſecundum naturam, hoc eſt, ut conſubſtantialis: quem ſi Baſilius credidiſſet ex filio accipere eſſe, non ipſum, ut ejus proprium ſecundum naturam, verum ut procedentem, & ex ipſo habentem eſſe, ac annunciantem, dixiſſet, quæ ſane verba magis conſequi viderentur. Qui etiam magnus Baſilius in ſermone contra Sabellium & Eunomium inquit: Equidem Spiritum cum Patre, non autem ipſum Patrem eſſe novi: necnon ipſum cum Filio accepi, non autem filium nuncupatum: & proprietatem ejus ad Patrem intelligo, quandoquidem ex Patre procedit: ad filium vero, quandoquidem illud audio, *Si quis Spiritum Chriſti non habet, is non eſt ejus*. Inſpicite, obſecro, Patres ampl. hæc verba, quam ejus ac aliorum ſanctorum Patrum dictis conſona ſint. Ad Patrem, inquit, quandoquidem ex Patre procedit: ad fi-

Ibidem.

lium vero, quoniam Apoſtolus dicit: *Si quis Spiritum Chriſti non habet, is non eſt ejus*, ideſt, ſimpliciter,

Ibidem.

quia ſecundum ejus naturam proprius eſt, (ut paulo ſupra dictum fuit) non autem quia ex ipſo procedit. Quid clarius, quid dilucidius hac tanti viri ſententia poterit eſſe? Diſpicite, obſecro, P. ampl. pro Canone ſola veritate nitentes, an ei fuiſſet conveniens talia verba memoriæ tradere, ſi ſanctum Spiritum credidiſſet ex filioque procedere. Hæc ex prima ſancta generali Synodo habemus: quibus profecto conſona magnus idem Baſilius ſenſiſſe videtur, quæ quidem Synodus in ſuo Symbolo Servatoris verbis innitens, quibus in baptiſmatis traditione fuerat uſus, ſanctum Spiritum ita cum Patre filioque diſpoſuit, ut poſt Patris filiique Theologiam, ſermonem ſuum ad illum tranſtulerit. Cujus deinde Spiritus ſancti Theologiam altera generalis Synodus exponere, quaque ratione contra ſancti Spiritus inimicos cum patre filioque diſponeretur, dilucidare volens, protulit, & in Spiritum ſanctum Dominum & vivificantem, qui ex Patre procedit, qui cum patre & filio ſimul adoratur & conglorificatur. Ubi ſanctorum illorum intelligentia nobis diligentiſſime perpendenda eſt, utpote qui primam illam ſancti Spiritus Theologiam, necnon ejuſdem cum patre filioque diſpoſitionem declaraverint, ac ejuſdem diverſam erga patrem & filium proprietatem docuerint, ac ſi ſic dixiſſent: Et in Spiritum ſanctum, qui ita cum patre filioque diſponitur, ut ab illo procedere, ſimul vero cum filio adorari ac conglorificari credatur, quandoquidem conſubſtantialis ejuſdemque dignitatis cum eis exiſtat. Nam ſi ſancta ſynodus ipſa, ſanctum Spiritum credidiſſet ex patre filioque procedere: cur, cum de utroque ſimul fecerat mentionem, non ita protuliſſet; Qui ex patre filioque procedit, quique cum ipſis ſimul adoratur & conglorificatur? Nam cum quippiam ad duo refertur, præſertim ſi ab eis ut à cauſis dependeat, id ita in oratione ſolemus diſponere, ut utramque cauſam primo proferamus, deinde communi ambobus utamur verbo, quemadmodum hæc duo verba, ſimul adoratur & conglorificatur, cauſam utramque ſignificant. Siquidem igitur ſancta ſynodus, ad declarandam ſancti Spiritus cauſam, nullam de fi-

lio mentionem fecerat; volens autem conſubſtantialem eum oſtendere, filij quoque meminerat: ſequitur, ipſam ſynodum non credidiſſe, Spiritum ſanctum ex filioque procedere, quandoquidem filium utcunque tacuiſſet, cum idcirco ea protulerit omnia, ut Nicenum ſymbolum clarius redderet. An autem talis Nicæni ſymboli declaratio abſolutiſſima ſit, non autem (ut dicitis) imperfecta, ita ut ſynodus illa cauſam unam tacuerit, ex eo facere poſſumus conjecturam, quod nulli poſteriori ſynodo declarationem ipſam magis illuſtrare, vel illud ex filioque ſymbolo apponere viſum fuerit, ſed potius poſteriores ſynodi prohibuerint, ne cui liceret ipſi Symbolo quippiam addere, ac ſi veſtrum hoc dogma tunc vobis futurum eſſe, divinaſſent. Cujus quidem ſecundæ Synodi defenſor, & acerrimus propugnator, necnon ejuſdem Symboli, quo nos utimur (ut fertur) compoſitor & conſcriptor magnus Gregorius, qui poſtea ob ejus Theologiam, in qua præclariſſimus fuerat, Theologus fuit cognominatus, in ſermone, qui inſcribitur, de navigatione ex Ægypto, dicit: Omnia, quæ Pater habet, ſunt etiam filij, excepta cauſalitate. Ubi patrem à filio cauſalitate ſejungit, quemadmodum Dionyſius fonte. Siquidem igitur filius in hoc differt à patre, quod non eſt cauſa: luce clarius ſequitur, ut neque mitteos, neque Spiritus ſancti cauſa ſit. Hæc ille clariſſimus Doctor palam profeſſus fuit. Sed tertia quoque Synodus eandem ipſam ſententiam habuit, ac re ipſa firmavit: quippe quæ Neſtoriano Symbolo recitato, per quemdam Chariſium Sacerdotem allato, in quo quidem continebatur, Spiritum ſanctum non eſſe filium, neque per filium eſſentiam habere, Theologiam ipſam ſuſceperit, inveniens eam ſanctis patribus convenire, ac ſacræ Scripturæ conſonam eſſe, ita ut neque opinionem ipſam antiquaverit, neque Neſtorium pro ea damnaverit, tametſi Neſtorianum Symbolum ſimpliciter reprobaverit, decernens ita: Si qui Symbolum illud crediderint vel docuerint, quod Chariſius in medium protulit ac recitavit, in quo de unigeniti filij Dei incarnatione, hoc eſt, de turpibus & obſcœnis Neſtorianis dogmatibus, mentio fit, hujus ſanctæ & œcumenicæ Synodi ſententiæ ſubjaceant: ubi patet, Patres ampliſſimi, Synodum ipſam Neſtorianum de Dei filij incarnatione dogma, non autem Neſtorij de Spiritu ſancto Theologiam, damnaſſe. Unde fieri poteſt facilior conjectura, tunc temporis communem opinionem fuiſſe Spiritum ſanctum ex filio nequaquam procedere, quam quidem ſententiam prima Nicæna Synodus habuit, ipſam deinde tertia ſuſcepit & approbavit. Porro autem Cyrillus contra Neſtorium pro ſancti Spiritus proceſſione litteris mirum in modum invehens, nonnullis aliquam dedit anſam, ut ab eis incuſaretur, quod ſanctum Spiritum crederet à filio eſſentiam habere. Unde evenit, ut Theodoritus contra Cyrillum invectus, ex Orientalium Patrum ſententia ſcripſerit ita: Siquidem ſanctum Spiritum idcirco proprium filij noverant, quod unius naturæ ſunt, ac ex Patre procedit: id etiam ipſi profitemur, ac ut piam vocem ſuſcipimus. Sin autem, quod ex filio vel per filium procedit, illum tanquam blaſphemum impiumque refellimus, credentes Domino, qui dixit, *Spiritum veritatis, qui ex Patre procedit*, necnon Apoſtolo proferenti, *vos autem non Spiritum mundi accepiſtis, ſed Spiritum, qui ex Deo & Patre*. Cui deinde invectivæ Cyrillus, litteris ad quendam Evopium antiſtitem ſcriptis, reſpondit, dicens ſe à Theodorito incuſari, ſibique pro ipſius Theodoriti odio in ſe, ac ejuſdem erga Neſtorium benevolentia, plurimum detrahi. Decretum (inquit) accepi, quo de tua pietate certus ſum factus, quod quidem dicitur factum eſſe contra eos, qui Theodoritum Cyri, quem *to lychnion*, appellari dicebat, anathemate notant. Quod cum accepiſſem, Deo gratias egi, ac pſalmum illum decantavi: *Domine, libera animam meam à labiis iniquis & à lingua doloſa*, quandoquidem mihi videor ubique detrahi, ac

A negatioui non valet argumentũ.

Gregorius Nazianzenus orat. 24.

per cauſalitatem intelligit ibi generationem.

Joan. 15.

1. Cor. 2.

Theodoretus.

Pſal. 119.

multis de cauſis incuſari, ejus præſertim opinionis, pro qua me blaſphemum appellat. Cyrillus ergo non ejus ſententiæ fuerat, de qua Theodoritus ipſum incuſabat, verum ipſam tenebat opinionem, cui quoque Theodoritus aſſentiebat, dicens ipſam ut piam vocem ſuſcipere, ſanctum videlicet Spiritum filij proprium eſſe, ideſt, ejus connaturalem, ex Patre vero procedentem, quemadmodum Cyrillus ipſa accuſationi ſuę reſpondens, affirmat. Quamvis (inquit) Spiritus ſanctus ex Patre procedat, non tamen alienus à filio eſt, utpote qui patris habeat omnia. Unde patet, Patres ampl. Cyrillum ipſum ea in parte cum Theodorito convenire, quam ipſe Theodoritus dicebat, ut piam

Cyrillus. vocem ſuſcipere. Facta deinde Cyrilli cum Patribus Orientalibus pace, Cyrillus ipſe ad Joannem Antiochenum præſulem eadem de re ſcripſit, ubi etiam de Spiritus ſancti proceſſione, necnon de Symbolo non mutando mentionem fecit, dicens: Nequaquam tolerabimus, ut definita præſcriptaque fides, aut Nicęnum Symbolum ab aliquo immutetur, nullam nobis vel aliis mortalibus facultatem concedentes, ut aliquam ejus dictionem mutare, vel unam ſyllabam præterire

Prov. 22. valeant. Hujus enim ſententiæ recordaremur. *Ne tranſgrediaris terminos antiquos, quos poſuerunt Pa-*

afflati. *tres tui*, utpote qui non ex ſeſe, verum Dei Patris Spiritu affecti, loquerentur, qui ex eo procedit, non autem alienus à filio ſecundum ſubſtantiæ rationem exiſtit. Ex quibus etiam patet, in quonam Cyrillus cum

ejus, aut ſuam. Theodorito conveniret: nam orationem ſuam bipartitam finſſe videtur. In prima namque protulit patre, qui ex Patre procedit: in altera vero, non autem alienus à filio ſecundum ſubſtantiæ rationem exiſtit, quemadmodum etiam Theodoritus ipſe (ut eſt ſupra dictum) profitebatur: quas deinde Cyrilli literas Theodoritus una cum Orientalibus Patribus ſuſcepit, ac tandem agnoſcens Cyrilli de ſancto Spiritu Theologiam, opinioni ſuæ ſcripturæque ſacræ conſonam eſſe, ad eundem Joannem ſcripſit ita: Quæ modo nobis Cyrillus ſcripſit, Evangelica honeſtate fulta ſunt. Deum enim perfectum & hominem Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum appellat, ſanctum autem Spiritum non ex filio, vel per filium eſſentiam habere, verum ex Patre procedere, dicens ipſum filij proprium eſſe. Qua quidem veritate perſpecta, quam Cyrillus ipſe ſuis litteris tradidit, balbutientium linguarum medicum, ac diſſonantium vocum ad harmoniam moderatorem laudavimus. Videte, obſecro, Patres ampl. quibus in rebus Theodoritus cum Orientalibus Patribus conveniebat, aſſerens ſpiritum ſanctum haud ex filio vel per filium eſſentiam habere, verum ex Patre procedere, ac filij proprium, ideſt, conſubſtantialem exiſtere. An autem ij Patres ſic ſenſerint, Cyrillus ipſe teſtatur, qui eadem de re ad eundem ipſum Joannem ſcripſit ita: Veſtris vocibus intellectis, cognitoque, vos unum Dominum, unam fidem, unum denique baptiſma credere, Deum omnium ſervatorem glorificavimus, magno gaudio affecti, quod a Deo ſpiratis litteris, necnon Sanctorum Patrum decretis, noſtra ſimul & veſtra Eccleſia conſonam fidem habeat. In ſua vero expoſitione ſuper Lucam, ſic inquit: Quemadmodum digitus à manu non ſeparatus exiſtens, ab ipſa dependet, ac ei inhæret natura: ita quoque Spiritus ſanctus filio conſubſtantialiter conjungi creditur, quãvis ex Deo Patre procedat. Ac ſi ſic dicere voluiſſet: Spiritus quamvis ex filio non procedat, nec ab ipſo eſſentiam habeat, ſed ex Patre, unius tamen naturæ ſunt, & cum ipſo in eadem natura diſponitur. Quibus quidem fortiſſimis argumentis, Patres præſt. probatum eſt, nos neque à ſacra Scriptura, neque à Sanctorum Patrum & Doctorum noſtrorum traditionibus aliena ſentire, neque ullum noſtrorum dogmatum nobis divinitus traditorum mutaſſe, vel coinquinaſſe, neque quidquam eis addidiſſe, vel ab ipſis abſtuliſſe. Quapropter rogamus vos, pro mutua noſtra benevolentia velitis nobiſcum, necnon cum ſanctis Patribus convenire, non permittentes ut hoc dogma veſtrum ab Eccleſiis ſuſcipiatur, cum ea quæ celebramus, ſatisfaciant, ut omnes eadem credentes ac profitentes, unanimes & concordes, Patrem & filium ac ſanctum Spiritum glorificemus, cui convenit omnis honor & gloria in ſæcula ſæculorum, Amen.

SVM. PONT. Conveniens eſt ut ad extremam quoque Provincialis orationem reſpondeas: quandoquidem quidquid tibi libuit, protuliſti.

Mar. Illud Baſilij, forſan, quod in noſtro libro ſcriptum eſt, Pater ſanctiſſime, abſque aliqua ipſius Baſilij nota, modo quo demonſtravimus, conveniens eſſe videtur, veſtris frivolis argumentis nequaquam acquieſcentes, quibus noſtrum librum mendoſum, veſtrum autem incorruptum ac verum eſſe, conati fuiſtis oſtendere: ad quæ quidem argumenta ſi ſemper eadem repetentes, reſpondere vellemus, oratio noſtra (ut ſupra diximus) infinita fieret. Omiſſis igitur his, nil amplius habemus, nec volumus proferre, quam quod ſæpiſſime diximus, librum noſtrum non eſſe mendoſum, quemadmodum vetuſtas ejus, & magna ſimilium librorum copia, necnon ſequentium verborum cum præcedentibus nexus, (ut eſt ſupra dictum) teſtatur. Et de his hactenus.

Joan. Quoniam, Pater Epheſie, extremum meum ſermonem non bene memoria tenere videris, idcirco ut ſereniſſimo Imperatori, qui tibi juſſit ut meis omnibus argumentis reſpondeas, ſatisfacere valeas, partem tantum unam ipſorum repetam, ſimulque tuam reſponſionem ea tantum in parte, quæ aliqua indiget conſideratione, diſſolvam: quin etiam ſi coram Imperatore mitiſſimo nobis promiſeris veritati, quam tibi probavero, acquieſcere, quæcunque modo in medium protuliſti, majori ſtudio evertam. Nam initio dixiſti, nos omiſſis illiuſmodi libris, qui nobis ambigui videntur eſſe, ad fundamentum (hoc eſt, ad ſcripturam ſacram) venire debere. Mihi autem, Pater Reverende, ejuſmodi diſſerendi modus inutilis eſſe videtur, ac à Doctoribus improbatus, qui mentem authoris inſpicientes, ac conſequentia cum præcedentibus verbis ejus conferentes, verum à falſo ſolent diſcernere: quos quidem Doctores & ſapientes, ipſi etiam in hoc negocio imitari debemus plurimum. In primis igitur hoc tibi repetam argumentum: dixi equidem, ſtante illo forſan, quod eſt verbum ambiguum, duo maxima ſequi incommoda: primum, ut ex illo Angelorum exẽplo, quæ vera neceſſariaque propoſitio eſt, neceſſitatem ex ſacra Scriptura ſumens, ambigua concluſio ſequeretur: quod quidem magnum inconveniens eſſet. Hoc enim magnus Baſilius utitur argumento: Si Angelorum alij ſecũdi, alij vero ordine dignitateque tertij ſunt, eos tamen natura quoque tertios eſſe non eſt neceſſe: idem etiam de divinis Perſonis, ideſt, de ſancto Spiritu, (de eo namque loquitur) affirmamus. Ex quo quidam exemplo ſimpliciter, ac ſine hypotheſi ſumpto, concluſionem veram & ſine aliqua dubitatione infert, ſanctum videlicet Spiritum, & ſi ordine ac dignitate tertius ſit, natura tamen tertium non eſſe. Ad quam illationem & conſequentiam veram eſſe probandam, hoc tibi exemplo ſeſſione proxima uſus ſum: Si homo currit, ergo movetur. Sed aliud etiam exemplum magis ad propoſitum ſpectans afferam, quo beatus Aug. 15. lib. de Trinitate magnum Baſilium imitatus, uſus fuit, dicens: A quo autem habet filius ut ſit Deus, ab illo habet utique, ut de illo procedat Spiritus ſanctus. Quod quidem argumentum hypotheticum eſt, in quo nil prorſus ponitur eſſe, neque quidquam ex eo conſequitur vel concluditur, niſi alia propoſitio ex ſacra Scriptura ſumatur, quæ dubio procul ſubintelligitur, hoc eſt, filium habere a Patre, quæcunque Pater habeat. Ex qua profecto propoſitione ab Evangelio ſumpta, neceſſario hæc infertur concluſio, filium ex Patre habere, ut etiam ex ſe Spiritum mittat. Quo quidem argumentandi genere (ut paulo ante dictum eſt) Auguſt. utitur, ita ut

A argumentum, quod bypotheticum fuerat, Evangelica propoſitione ſumpta, non amplius bypotheticum, ſed neceſſarium factum ſit. Quomodo Baſilius etiam ratiocinatur: Ita ſe habent (inquit) divinæ Perſonæ, ſicut Angeli. Siquidem quamvis alij ſecundi, alij autem ordine ac dignitate tertij ſint, non tamen neceſſe ſit, ut natura quoque tertij exiſtant: quod argumentum hypotheticum eſſe videtur. Deinde vero ponens Angelos ita neceſſario ſe habere, ſine ulla conditione concludit, idem quoque de divinis perſonis credendum eſſe: alioquin indoctiſſimus omnium Baſilius Magnus fuiſſet, ſi ex præcedentibus concludere voluiſſet id, quod ex ſacra Scriptura neceſſario pateat: Ut ergo de Angelis, ita quoque de Spiritu ſancto credendum eſt.

B *Mar.* Non equidem protuli, Pater Reverende, neque hujus ſententiæ ſum, libros noſtros ambiguos eſſe, verum ne in hoc ſemper verſaremur, id contendentibus vobis conceſſi, tametſi certus ſim libros veſtros mendoſos eſſe, nec ad Baſilij mentem ſpectantes, ex eo faciens conjecturam, quod huic noſtro libro mille alij ſunt ſimiles, qui Conſtantinopoli extant: quod equidem probare recipio tibi, ſi cæteris in controverſiis noſtris convenerimus. Porro ultimæ veſtræ orationi reſpondeo, nil mirum eſſe, ſi magnus ille Baſilius ex aliquo pro vero dato, licet ambiguum fuerit, quidquam probaverit, ut nosipſi Ferrariæ fecimus, proferentes, tametſi veſtrum dogma forſan ſit verum, haud tamen neceſſe eſſe, ipſum apponere Symbolo. Sic ergo Baſilius ratiocinabatur: Poſito, non tamen conceſſo, (huic enim opinioni, ut multis argumentis probavimus, contradixit) ſanctum Spiritum ordine ac dignitate tertium eſſe, minime tamen C neceſſe eſt, ipſum natura quoque tertium eſſe: quæ quidē figura *antiparaſtaſis*, ab oratoribus appellatur: Angelorum (inquit) alius princeps, alius ſubditus, & tamen omnes Angeli natura ſunt, *& ſtellæ ſtella* 1. Cor. 15 *præſtat in gloria*, & natura ſtellarum omnium una, *&* Joan. 14. *manſiones multæ apud Patrem*, ideſt, dignitatum diverſitates, glorificatorum vero natura una. Non igitur ex propoſitionibus veris, ambiguam (ut inquis) infert concluſionem, ſed ex ambiguo, ſumpto tamen pro vero, neceſſarium quoddam concludit. Miror autem, P. R. te virum doctiſſimum latuiſſe, nos ex nonnullis ex hypotheſi pro veris ſumptis, veritatem neceſſario demonſtrare poſse.

D *Joan.* Quam plurima, Pater Epheſie, non autem ad propoſitum pertinentia mihi protuliſse videris. Nam ſeſſione proxima neceſſariam & admirabilem quæſtionem in medium protulimus, tu vero, infecta re, ad alias quæſtiunculas veniſti. Aut igitur ad propoſitum redeamus, & quæſtionem illam ad exitum perducamus, quemadmodum Imperator mitiſſimus juſſit, ut una prius habita concluſione, ad aliam veniamus. Aut nobis da manus, faſsus nil amplius in hac cauſa habere quod proferas. Quod quidem ſi feceris, gratias tibi magnas habebimus. Ut ergo magis veritas eluceſcat, ad propoſitum redeas. Nam prolixam orationem, quam modo coram tot ampliſſimis auditoribus habuiſti, (Spiritu ſancto favente) facile diſsolvere poſsum, necnon ſimul oſtendere, authoritates, quas attuliſti, magis ad noſtram, quam ad E veſtram rem facere, ſed velim, ut ipſe prius reſpondeas ad propoſitum.

Mar. Non equidem cuncta, quæ dicta ſunt, bene memoria teneo. Satis tamen mihi dictum eſse videtur.

Joan. Ea tibi, Pater Reverende, libentiſſime repe- Ibidem. tam, quorum non recordaris. Noſtra quidem oratio Ibidem. ad magnum Baſilium fluxit, qui contra Eunomium tertio libro demonſtravit, ut quemadmodum inter Angelos & ſtellas ac manſiones in domo Patris, ordo quidam dignitatis abſque tamen ipſorum naturæ diſcretione creditur eſse, ita etiam in Divinis Perſonis ſit,

A *Mar.* Ergo ex rebus creatis, ac rerum creatarum exemplis, res divinas oſtendere vis?

Joan. Quidni? Exempla namque creata res increatas declarant, quandoquidem incomprehenſibiles ſunt, ita ut vix intelligi poſſint, & non niſi rebus humanis, ac aliarum rerum exemplis figurantur.

Mar. At magnus Baſilius non ita ſenſiſse videtur. Cur enim (inquit) neceſse eſt, ſi dignitate ac ordine tertius eſt Spiritus, ipſum natura quoque tertium eſse? ideſt, poſito, non tamen conceſso, ſanctum Spiritum dignitate ac ordine tertium eſse, non tamen ex eo ſequitur, ipſum natura quoque tertium eſse: ut ipſi quoque Ferrariæ dicebamus, poſito, dogma veſtrum verum ac pium eſse, non tamen licere, ipſum Symbolo addi. Magnus ergo Baſilius neutiquam B profitetur ſanctum Spiritum ex filio eſse habere, vel ordine ac dignitate tertium eſse, quandoquidem ex his Eunomius inferebat Spiritum ſanctum natura quoque tertium eſse.

Joan. Credi non poteſt, Pater ampliſſime, magnum illum Doctorem contra dialectices artem ſcripſiſſe. Nonne hoc argumentum à dialecticis eſt acceptum: Quicunque currit, movetur: ergo movetur, ſi currit? quo quidem argumentandi modo Baſilius (ut ſupra dictum eſt) utitur. Porro quoniam, Pater Epheſie, ampliſſimos hos auditores magnam Theologiam docere voluiſti, idcirco, ne forte ignores, quidnam ipſi de conſubſtantiali Trinitate ſentiamus, de hoc tibi pauca dicam. Nos quidem, qui Apoſtolicam ſedem ſectamur, Patrem unicam filij ſanctique Spiritus cauſam profitemur eſſe, quæ plane noſtra fides atque Religio, ab illo primo Apoſtolorum præconio C hucuſque meridiana luce clarior eſt, & ſermo Domini ad Apoſtolorum principem habitus non præterit, nec ullo unquam tempore præteribit, nec portæ inferi adverſus noſtram ipſam fidem prævalebunt. Unde merito evenit, ut cæteræ Chriſtianorum Eccleſiæ hinc Romanæ, ut maximo fundamento baſique fulciantur, quandoquidem pia eſt, ac hæreticorum linguam, ne malum loquatur, comprimit, credens firmiſſime non duas cauſas vel principia, verum principium vel cauſam unicam in Divinis Perſonis eſse: ac ſimul anathemate notans eos, qui duas cauſas, duove principia in ipſis Perſonis Divinis eſse crediderint. Quibus ita peractis, ſeſſio fuit dimiſsa, & hic ſermo Græcis perplacuit, ita ut non mediocri gaudio fuerint D affecti, quod Latini Patrem unicam eſse filij ſanctique Spiritus cauſam, non autem duas, fuerint profeſſi. Paucos vero poſt dies, antiſtites Græci Patriarchæ domum frequentantes convenerunt, ubi ſereniſſimus Imperator orationem hanc habuit.

Pater unicum principium Spiritus ſancti.

Imp. Non equidem, Patres ſancti, noſtræ profectionis ad Italiam ſolus author fui, neque primus ego, ſed Imperator Pater meus negocium hoc prius fuit aggreſsus: quippe qui cum eſset in Iſthmo Eudomono, Joannem hujuſce rei cauſa ad Italiam miſerit. Cujus quidem mei Patris Imperatoris ingenium, prudentiam & conſilium noſtis, utpote qui non ſolum in Philoſophia præclarus, verumetiam in exponendis Eccleſiæ dogmatibus ſubtiliſſimus fuerit: apud quem ille etiam Euthimius Patriarcha & magnus Theologus, ac omni virtute præditus fuit. Qui duo tanti, E taleſque viri, non ſolum primi rem hanc excogitarunt, verumetiam, ut ipſa conficeretur, vehementer conati fuere. At temporum anguſtiis impediti, totum negocium conficiendum mihi reliquerunt: quod dubio procul melius ipſe tractavi. Nam ut hæc Synodus ſancta celebraretur, non imprudentibus vobis, ac magno ſumptu meo, triremes ad exorandum ſummum Pontificem ad Italiam miſi. Qui deinde vos, meo ſanctique Patriarchæ juſſu, frequentes æquo animo conveniſtis, nil tamen poſt longum tempus profecimus. Recordamini, Patres, recordamini, quanto in impiorum diſcrimine noſtram domum dereliquerimus, cui quidem ſi quid acciderit incommodi, prob

Græcus Imperator unionem cum Eccleſia procuravit.

dolor, videre videoc, majorem fore nuſtri perſecutionem & calamitatem, illa quæ Diocletiani & Maximiani temporibus facta fuerit, quam coostat acerrimam fuiſſe. Operæptecium igitur eſt, ut omiſſa diſputaoone ac contentione, pacis remedium excogitemos, quod equidem exiſtimo pet vos ſtare. Doctor namque Joannes in Synodo palam protulit, Latinos firmiter credere Deum Patrem, unicam filij ſanctique Spiritus cauſam eſſe, duo vero principia, duaſve cauſas in conſubſtantiali Trinitate profitentes exeerari: quam Latinorum ſententiam litteris traditam habui, ut his diligenter perſpectis, noſtræ conjunctionis modum iovenıatis. Hæc Imperator.

Græcis autem, quidnam agendum eſſet, inter ſe conſulentibus, de ſancti Maximi litteris ad Marinum Preſbyterum Cyprium ſcriptis, mentio facta fuit io hac forma: Ex Synodalibus præſentis ſanctiſſimi ſummi Pontificis actibus, duo tantum ex tot capitibus hi, qui erant in Baſilea, ſoſceperant: in quorum altero habetur, ſanctum Spiritum ex filioqoe procedere, in alteru vero, Chriſtum Dominom abſque originali peccato, hominem natum fuiſſe. Et ad primum illud caput probandum, Romanorum Patrum ſententias, necnon Cyrilli, ſuper Joannem expoſitionem attulerant, non ad demouſtrandum filium Spiritus cauſam, quandoquidem ipſi quoque Patrem ſolum filij ſanctique Spiritus cauſam eſſe coguovetant, illios quidem ſecundum generationem, hujus autem ſecundum proceſſionem: verum ut per eum quoque Spiritum ſanctum procedere declararent, ac ea ratione conſubſtantialitatem & immutabilitatem ipſorum oſtenderent. Quibus litteris lectis, ac Latinorom ſcripturis poſtpoſitis, animum ſuum ad contemplandas ipſas Græci converterunt, omnes unanimes, proferendum fore, ot cum Latinis conjungerentur, ſi literæ ipſæ ab eis quoque ſuſciperentur. Tum Imperatoc, toto Græcorum conventu ipſoque Patriarcha volente, nuncios ad ſummum Pontificem miſit, ut ipſum interrogarent, an is quoque cum Latinorom conventu ſancti Maximi literas ſuſcipere, ac ipſis acquieſcere vellet. Cui Pontifex ſummus reſpondit, Græcos ſeſſione proxima plurimum dixiſſe, nobiſque promiſiſſe, altera ſeſſione ſe ſuas aures præſtaturos. Aliter ergo fieri oon poſſe, niſi prius ſeſſione vocata, Latini reſpondeant. Quæ cum Imperator audiſſet, juſſit ut iterum ſeſſio haberetur. Qua quidem convocata, abſente Marco Epheſio & Heracleinſi antiſtitibus, Joannes fuit ita loquutus.

DIE SABBATI VIGESIMAPRIMA mensis Martij.

Seſſio vigeſimaquarta Florentia.

JOANNES.

VElim, Patres ampliſſimi, Patrem Epheſium hic adeſſe, ut ſuorum argumentorum diſſolutionem audiat. At quoniam (ut creditor) victus abeſt, ideo ad vos meam orationem habebo. Ergo vus, obſecro, me attente aodiatis.

Imp. Nil in præſentia dictori ſumus, quandoquidem non ad diſputandum, verum ut vobis gratum faceremus, & ne ſeſſiones negligere videremur, convenimus, proptereaque pater Epheſius nobiſcum noluit convenire. Vobis ergo neutiquam reſpondebitur.

Joan. Ex duabus propoſitis quæſtionibos, Patres ampliſſimi, neutram ad conclusionem perduximus, tametſi magni Baſilij authoritates clariſſimæ ſiot, quibus patet, Spiritum ſanctum à Filio, quemadmodum etiam à Patre, babere eſſe: necnon ipſi profeſſi fuerimus, Patrem unicam Filij ſanctiqoe ſpiritus cauſam eſſe, is tamen, ut filius ſanctum ipſum Spiritum a Patre præcipuè mittat. Quibus quidem Baſilij authoritatibus quoniam pater Epheſius reſpondere noluerit, idcirco poſtpoſitis his, ejus tantum extremo ſermoni reſpondebo, ab ipſo Servatore noſtro Jeſu Chriſto ſumens exordium, quemadmodum is pater Epheſius fecit. Nam Servatoc noſter inquit: *Cum venerit paracletus, quem ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis, qui à Patre procedit*, ubi verbum mittam, quid aliud, obſecro, ſignificat, quam quod ex aliquo mittitur? qui vero quippiam mittit, is ſuum mittere videtur, & id quod mittitor, ex ipſo dicitur eſſe, ut ſi præfectus provinciæ quidquam fecerit, is non ex ſe, verum Imperatoris juſſu id feciſſe videtur. Ita etiam Filius, qui cum in generatione à conſubſtantiali Patre Spiritum ſanctum accepiſſet, eandem & paternam facultatem ac naturam habens, eumdem Spiritum mittere creditur, non tamen, ut Pater, præcipue: quandoqoidem pater ipſe, radix & fons divinitaris exiſtit, qui cum ſumma ſubſtantia, nedum indiviſibilis ſit, à ſubſtantia & hypoſtaſi indiſtincta percipitur, propterea quia non re, ſed ſola ratione, paterna hypoſtaſis a ſubſtantia ſuâ ſejungitur: Pater igitur ſubſtantialis hypoſtaſis eſt, Filiumque ſubſtantialiter generat, & ipſe ſubſtantialis hypoſtaſis generatur, ita tamen, ut duæ hypoſtaſes unus Deos ac unica ſit natura, cum qua ſanctus Spiritus ſimul & indiſtincte cognuſcitur. Qui cum neque Pater, oeque Filius, neque relativorum aliquid ſit, tamen ut Spiritus, ad ſpirantem refertur. Porro quoniam apud ſacram ſcripturam Spiritus Patris ac Filij eſt, ſequitur, ut ambo ſimul Spiritum ſpirent. Præterea Filius ſecundum divinitatem ad Patrem reſpiciens, dixit: *Ego & Pater unum ſumus*, &, *ego in Patre, & Pater in me eſt*: &, *qui vidit me, vidit & Patrem meum*. Duabus igitur perſonis unica poteſtas ſpirans & mittens exiſtit, quæ quamvis unica miſſio & cauſa ſit, à Patre tamen (ut ſupra dictum eſt) præcipue creditur eſſe, à quo Filius eandem ipſam facultatem habens, una cum Patre principium unicum eſt, non tamen perſonarum confuſione. Pater enim, Pater ac ingenitus eſt: Filius vero, Filius atque genitus, ita ut inter eos, ſecundum cauſam & cauſatum ordo quidam exiſtat: ſanctus autem Spiritus ad Patrem Filiumque diſponitur, ne quædam indiſpoſitio vel confuſio io divinis perſonis exiſtat. Siquidem igitur, cum Pater Filium generat, cum ipſo ſubſtantiam ſuam communicat, quatenus ei communicabilis ſit, & filius ſic acceptam, Spiritui ſancto communicat, quatenus ſi quoque communicari poſſit, unica ſemper ipſa ſubſtantia exiſtente, qua quidem ille generetur, hic vero procedat: ſeqoitur, Patrem unicum principium & cauſam eſſe, ſanctumque Spiritum ex utroque procedere. Præterea dictum à ſanctis Patribus eſt, ſanctum Spiritum per Filium natura procedere: unde ſequitur, Spiritum ipſum ex Patre filioque procedere, quandoquidem per præpoſitio, ut ex præpoſitio, hac in re ſignificare videtur, ut Leonis, Gregorij Papæ, Ambroſij, Hieronymi, Auguſtini, ac aliorum multorum doctorum authoritatibus clariſſime patet. Quæ cum Joannes in medium protuliſſet, & perlegiſſet, ſeſſio fuit dimiſſa decreto ipſius ſynodi, ut ad diem Martis proximum conveniret.

Ioan. 15.

Miſſio Spiritus ſancti à Filio.

Ioan. 10.

Ioan. 14.

DIE MARTIS VIGESIMAQUARTA mensis Martij.

Seſſio vigeſimaquinta & ultima Florentiæ.

IOANNES.

NEſcio equidem, Patri ampl. cur pater Epheſius in ſeſſionem venire noluerit, quem profecto vellem adeſſe, ut noſtram ad argumenta ſua reſpon-

Patrum authoritates pro Latinis.

ſionem audiret. Porro quoniam abeſt, vos obſecro me, dum Orientalium ſanctorum ſententias affero, attente (ut hucuſque feciſtis) audiatis. Magnus ille Baſilius inquit: Quemadmodum Filius ordine quidem à Patre ſecundus eſt, pater enim in baptiſmatis traditione primus diſponitur, dicente Domino: *Baptizantes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus*

Matth. ult. *ſancti*, necnon filius dignitate ſecundus eſt, utpote qui ſit ex Patre, non autem pater ex Filio, licet in natura æquales eſſe credantur, *ego enim & Pater*, inquit Dominus, *unum ſumus*: ita quoque Spiritus ſan-

Joan. 10. ctus ordine quidem ſecundus à Filio, in eadem baptiſmatis traditione diſponitur: item etiam dignitate, nam Spiritus Filij dicitur, quandoque à Filio mittitur. Scriptum eſt enim: *Miſit Deus Spiritum Filij*

Gal. 4. *ſui in corda noſtra.* Non autem filius ſancti Spiritus dicitur, natura vero Patri & Filio æqualis exiſtit. Quorum enim una eſt operatio, ipſorum etiam una eſt natura. Hæc Baſilius. Sed magnus etiam Epiphanius in medium veniat. Siquidem, inquit, creditur Chriſtus ex Deo eſſe, ut Deus de Deo, ſic etiam

Credendus ſanctus Spiritus ex ambobus eſſe, credendum eſt. Quemadmodum enim nemo novit Patrem niſi filius, ita dicere audeo, nemo Filium niſi Spiritus, qui ex ambobus procedit. Magnus autem Cyrillus inquit: Spiritus ex Filio ita profluit, quemadmodum etiam ex patre. Didymus vero ſapientiſſimus, & magnus Athanaſius, ita dicunt: Siquidem Spiritus ex patre procedit, & de meo accipiet, & annunciabit vobis, ſequitur, ut ex patre Filioque ſit. Has & plures alias ſanctorum ſententias Joannes in medium protulit, præſertim binas Cyrilli literas, quarum alteræ incipiunt, Gaudeant cœli: alteræ vero, Domino ſervatore noſtro Jeſu Chriſto, necnon quaſdam Nicænæ ſynodi authoritates, clariſſime demonſtrantes ſanctum Spiritum ex filioque procedere. Rhutenus autem præſul pro Græcis dixit ita.

Rhu. Qui ſolus vel in ſtadio currit, vel aliud ſubit certamen, victor dubio procul evadit. Non aliter, Pater Reverende, qui nemine contradicente ſermocinatur & diſputat, faciliime vincit, ut tibi evenit. Qui cum plurima Theologia fueris uſus, ac ſubtiliſſimam orationem habueris, ſi tibi non reſponderimus, viciſſe videbere. Sed quoniam jam adveſperaſcit, ſequenti ſeſſione tibi non minus ſubtiliter, clareque reſpondebitur.

Imp. Hos libros nobis mutuo date, ut horum ſanctorum dictis diligenter conſideratis, vobis bene reſpondere poſſimus.

Jul. Card. Quæcumque diximus, ſereniſſime Imperator, à noſtris ſcribis literis tradita ſunt. Aut igitur ab eis exſcripta inter vos contemplemini, aut ſi vobis commodius fuerit, ad divi Franciſci templum, prope quod habitas, nos selecti privatim conveniamus, ut ibi noſtris omnibus ſcripturis & libris collatis, verius ac clarius reſpondere valeatis. Cui quidem ſententiæ omnes acquievere, ſeſſioque dimiſſa fuit. Poſtridie autem in illo templo viſis hinc inde ſcripturis & libris, concordiam & pacem benignitate Dei facile fieri poſſe Græci cognoverant.

Papa. Summus deinde Pontifex Patriarchæ rogatu ſeſſiones æquo animo diſtulit, ut inter ſe Græci privatim conſulerent.

Rhu. Facto autem in Patriarchæ domo Græcorum conventu, Rhutenus verba plurima fecit; operæpretium eſſe demonſtrans, æquo animo cum Latinis conjungi, paceque inita domum redire, potius quam infecta re, ac abſque ratione turpiter à ſynodo diſcedere.

Beſſ. Tum Beſſarion Rhuteni ſermonem excipiens ſubtiliſſime ac magna dicendi arte ſententiam ejus confirmavit.

Doſith. Contra Doſitheus Monembaſien. Num, inquit, dogma noſtrum debemus prodere? Malo

A equidem mortem obire quam cum Latinis ſentire.

Ruth. Cui Rhutenus: Nec ipſi, inquit, Latini fieri volumus. Verum ſi patet Spiritum ex filio procedere, quemadmodum Græci doctores ac Latini ſimul teſtantur, cur non eſt pium, ut ſanctos noſtros ſequentes, cum Romana Eccleſia conjungamur?

Herac. Tum Heraclien. Num, inquit, occidentales doctores ſanctis noſtris doctoribus, ac ſynodorum patribus plures ſunt? qui quidem ſancti noſtri, Spiritum ſanctum ex Patre, non autem ex Filio procedere, literis mandaverunt.

Ephe. Quem ſermonem Epheſius excipiens, prolixam habuit orationem, in peroratione autem protulit Latinos hæreticos, nedum ſchiſmaticos, eſſe,

B idque Orientalem Eccleſiam toleraſſe, quod genus ipſorum majus ac fortius eſſet, proptereaque Græcos tot annos ab eis disjunctos eſſe, quod hæretici ſunt. Dicebat igitur, ſe cum Latinis neutiquam debere conjungi, prius quam additionem illam a ſymbolo prorſus auferant.

Beſſ. Tum Beſſarion. Proferentes igitur, inquit, ſanctum Spiritum ex Filioque procedere, hæretici ſunt?

Ephe. Epheſio vero, Quid ni, reſpondente?

Beſſ. Beſſarion exclamavit, dicens: Deus miſereatur, ergo ſancti, qui hanc ſententiam tradidere, hæretici fuerant? *Muta fiant labia doloſa, quæ loquuntur* *Pſal. 30.*
adverſus juſtum iniquitatem. Nonne clare vidiſtis, Occidentales ac Orientales doctores ſanctos in hoc

C neutiquam diſcrepare? quandoquidem idem ſanctus Spiritus omnibus ſanctis æqualiter fuerat loquutus. Conferamus ipſorum ſcripta, ut maximam eorundem convenientiam clarius videamus.

Ephe. Epheſio deinde proferenti: Quis novit an libri eorum mendoſi ſint? reſpondit.

Beſſ. Quis, obſecro, tam temere dicere audebit, tot Latinorum ſermones, tot Evangeliorum expoſi- *Diviſi*
tiones, abſolutam denique de Spiritu ſancto Theo- *inter ſe*
logiam, ſimul omnem mendoſam & corruptam eſſe? *Græci.*
quam quidem ſi velut mendoſam è libris velimus tollere, tantum papyrus alba in tot voluminibus remanebit.

Tum Græcorum conventus in duas partes diviſus fuit: nam altera pacem cum Latinis vehementer deſiderabat, altera vero diſſidij authoribus favens, ab ea

D mirum in modum abhorrebat: cui quoque parti, Græcorum nobilium & laicorum plurimi vehementer favebant: ſingulis tamen diebus frequentes abſque Latinis conveniebant, ut quidnam agerent, Latinisve reſponderent, inter ſe conſulerent.

Patriarcha. Feria vero quarta majoris hebdomadæ iterum congregati, à Patriarcha fuerunt interrogati, an aliud dicere vellent?

Herac. Reſpondente autem Heraclienſi, ſe divinorum agendorum cauſa conveniſſe.

Mytil. Mytilenenſ. præſul dixit: Quinimo, Domine, aut ſanctos ipſos ipſi ſequentes cum Latinis pacem conficiamus, aut infecta re, diſcedamus. Sed ſcire velim, an magnum Maximum velitis ſuſcipere? Quibus omnibus annuentibus, protulit magni Ma-

E ximi fuiſſe ſententiam, ſanctum Spiritum ſubſtantialiter quidem ex Patre, ineffabiliter vero per filium procedere.

Beſſ. Tum Beſſ. ipſam Maximi ſententiam quam plurimis ſanctorum authoritatibus, præſertim magni Tharaſii, longa illuſtravit oratione.

Patriar. Patriarcha vero illas ipſas ſanctorum ſen- *Nunc.*
tentias exſcribi juſſit, ut illis accuratius viſis, conventu *Græcorũ.*
ſequenti communi omnium ſententia concluſio fieret. Poſtridie autem Rhutenum & Nicænum, necnon duos crucesignatos & magnum Bibliothecarium ac magnum Eccleſiaſtem, nuncios ad ſummum Pontificem Græci miſerunt, qui ei nunciarent, ſe nolle amplius cum Latinis differere: quandoquidem diſputatio nil aliud præter contentionem maximam pariꝫ

necnon ipſi Latini in reſpoudendo nunquam deficiunt, ita ut infinita fieret diſputatio, ſi cum ipſis vellent contendere, In infinito vero verſati, magnum incommodum eſſe; idcirco ſe modum alium conjunctionis vehementer deſiderare, quem quidem vellent a Latinis cognoſcere, quandoquidem Græci, pro viribus di- *ſe pro.* xiſſe, necnon paterno dogmati ſuo à ſeptem ſynodis tradito acqoieſcere dicunt.

Papa. Quibus quidem nunciis Pontifex ſummus reſpondit, putare ſe Græcos non inſcios eſſe, quonam ſtudio, quo labore, quanto denique ſumptu, hoc in negocium incubuerit, & adhuc incumbat, eos tamen ſemper negligentes fuiſſe, quodque pejus eſſe videtur, ad diſputandum nobiſcum, ut inter nos convenit, ipſis curæ non eſſe: idcirco ſe velle, ut ſereniſſimus Imp. fraterque ſuus Patriarcha, totaque Orientalis Eccleſia, unam ex his quatuor conditionibus eligant, ut vel Latinorum ex literis ſacris demonſtrationibus habitis acquieſcant, ita ut profiteautur in poſterum, Spiritum ex patre filioque procedere: quod quamvis luce cla- *tamen* rius demonſtratum ſit, ſe tum velle, ſi adhuc Græci dubitant, magis pateſacere, ut ipſis melius ſatisfiat: *4. Modi finiendi contro- verſiam.* vel hi, ſi quas alias authoritates habeant, quibus poſſint initi, eas in medium proferant: vel ſi fortioribus argumentis probare poſſunt, dogma ſuum magis pium eſſe, io certamen deſcendant: vel denique ſeſſione vocata, ſolemnique Miſſà celebrata, quiſque Græcorum ſimul & Latinorum juratus, liberis ſuffragiis ſuam ſententiam dicat, ita ut, quæ ſententia pluribus conſtaret ſuffragiis, ea ſuſcipiatur: nam inſiurandum inter Chriſtianos non mediocriter valet.

Græci. Quæ cum Græcorum conventui allata per nuncios ipſos fuiſſent, omnes obmutuerunt, cum quid ad tam juſtas conditiones reſpondere poſſent, non haberent. Nam ſanctorum plurimos eſſe dicebant, qui Sanctum ſpiritum ex filioque procedere teſtentur: alios autem ſe citare non poſſe, qui contrarium literis mandaverint, minimeque credendum eſſe, ſanctos inter ſe contraria protuliſſe, & aliis argumentis ſe probare non poſſe, ſuum dogma magis pium eſſe: quandoquidem tametſi pium eſſe credatur, quod à majoribus ſuis traditum fuerit, non minus tamen pium Latinorum dogma videri, utpote quod multorum ſanctorum patrum ſententia comprobatum fuerit. In ſacratiſſimo vero Chriſti corpore ac ſanguine inſiurandum, quamvis ſit fugiendum, quod nulla unquam alia ſynodus eo fuerit uſa, ipſum tamen honeſte ſe fugere neutiquam poſſe. Hæc inter ſe Græci.

tū dixit. *Mytil.* Cum Mitylenenſ. antiſtes ad eos, dixerit: Quid inter vos, P. R. contenditis, ac valde ambigitis? An non videtis (tametſi noſtrum dogma pium) Latinorum tamen additionem pro majori ſymboli declaratione inventam, piam, & à ſanctis patribus traditam eſſe? & quemadmodum divinum ſymbolum ex ſcriptura ſacra depromptum fuiſſe, ita etiam illud, ex filioque, ex eadem ipſa ſacra ſcriptura à Latinis expreſſum eſſe, ita ut utrunque dogma piiſſimum ſit, quandoquidem unam fidem, unam religionem, unum Deum in tribus perſonis, & nos & ipſi firmiter colimus. Non amplius ergo, Patres ampliſ. tempus perperam conteramus, verum cum Dei Eccleſia, duce veritate jungamur, non plura inveſtigemus, hoc tandem reſponſum per beato ſummo Pontifici demus.

Imp. Cui quidem præſuli cum nemo contradixiſſet, Imperator reſpondit, hoc non eſſe quod quæritur, ſed quidnam ad illa quatuor ſummi Pontificis quæſita reſpondendum ſit, id nobis diligenter perveſtigandum.

Gregorius Cui Gregorius ſic reſpondit: Quid, obſecro, ſereniſſime Imperator, ſummo Pontifici reſpondere poſſumus? Dicere namque hæc eſſe falſa, illa vero mendoſa, & hæc nos ignorare, illa vero prorſus uſiciari, nobis indignum videtur.

Imp. Tum Imperator rogatu Græcorum omnium eoſdem nuncios ad ſummum Pontificem remiſit, ut ei reſponderent, Græcis videri quatuor illa quæſita tantum ab uno dependere, vel ad unum ſolum ſpectare, ſcilicet, ut diſputationibus agatur: quandoquidem ut ambigua dilucidentur, & ſcripturæ exponantur, ut denique inſiurandum fiat, judicio opus eſt, quod abſque diſputatione fieri bene non poſſet, à qua Græcos mirum in modum abhorrere, quandoquidem ex ea nil commodi conſequi ſperant. Nam ipſi majorum ſuorum authoritati acquieſcentes ſymbolo a ſanctis patribus ac a ſeptem œcumenicis ſynodis tradito, nulla unquam ratione quidquam apponerent: contra, multorum ſanctorum authoritatibus Latinos clariſſime demonſtraſſe, additionem illam veram eſſe, fierique non poſſe, ut a ſymbolo dimoveretur, etiam ſi Græci vehementiſſime cupiant. Operæpretium igitur eſſe, ut contentione, ſanctorum authoritatibus, diſputatione, denique jurejurando poſtpoſito, beatiſſimus pater, utraque parte in ſuo dogmate permanente conjunctionis modum excogitet: ſin minus, infecta re, Græcos a ſynodo diſceſſuros.

Sum. Pont. Quibus ſummo Pontifici nunciatis, reſpondit ſe nonnullos Cardinales ad Græcorum conventum miſſurum, ut eis coram Imperatore reſpondeant.

Beſſ. Interea Beſſarion luculentiſſimam orationem pro pace in conventu Græcorum habuit, ac literis ipſam mandavit, quam in extremo hujus libri interpreti mihi diſponere viſum fuit, quoniam ab eodem ipſo Beſſarione poſt nonnullos annos latinitate donata fuerit. Triduo autem poſt Cardinales tres, necnon antiſtites decem, ac nonnulli monachi præclari Theologi, ſummi Pontificis juſſu, ad Græcorum conventum domi Patriarchæ, præſente Imperatore celebratum, convenere, ubi Julianus ille facundiſſimus Cardinalis hanc habuit orationem.

Jul. Card. Non inſcius ſum, Patres ampliſſimi, huc mecum præclaros doctores veniſſe, qui ſanctiſſimi Domini noſtri mandata melius quam ego referre poſſent. Verumtamen quoniam ego ſuperioribus etiam ſeſſionibus fuerim locutus, idcirco præſtantiſſimorum horum patrum conſenſu, nunc etiam pro viribus pauca proferam, hac tamen conditione ut ipſi, quæ imprudens omiſero, ſuppleant. Notum eſt vobis, Patres ampliſſimi, nos Ferrariæ conveniſſe, ut in qualibet hebdomada duas ad minus ſeſſiones celebraremus, quandoquidem viſum eſt nobis operæpretium eſſe, ut noſtra dogmata diſputationibus clara lucidaque redderentur. Cur autem hanc noſtram conditionem ſervare nolitis, ipſi penitus ignoramus, cum non ſine magno veſtro noſtroque ſumptu huc, ut veritatem inveſtigemus, convenerimus: quam quidem non alia via, quam diſputando, poterimus conſequi. Porro quatuordecim menſium ſpatio ideo nihil profecimus, quod in eo longiſſimo tempore, non niſi vigintiquinque ſeſſiones celebravimus, cum non minus quatuor quolibet menſe celebrare commodiſſime potuiſſemus. Unde patet, negligentia veſtra nos multum temporis contriviſſe, de quo quidem vehementer dolemus animo. Quapropter rogamus vos præſtantiſſimi P. velitis ad ſeſſiones venire, quandoquidem hac ſola via facile conjungi poterimus, quinimo fieri non poteſt, ut ſine diſputatione negocium noſtrum confici poſſit.

Imp. Satis ſuperque præſtantiſ. P. dixiſſe videmur. Non enim inter nos convenit ut in infinitum diſputemus. Reliquum igitur eſt, ut noſtræ conjunctionis modum inveſtigemus. Nam ut æger, cum prævalet ægritudo, non autem poſteaquam convaluerit, uti ſolet diæta, (non enim ſemper prodeſt abſtinere à cibo) ita etiam nobis diſputatio quondam profuit, nunc vero

ncuuquam convenit. Verum ous alium modum, quo pacem poſſimus conficere, excogitare oportet.

Iul. Card. At nondum nobis ſereniſſime Imperator, ſansfactum ſuiſſe videtur, quandoquidem à diſputatione prius deſiſtere non debemus, quam nobis veritas pateat, cum præſertim ipſi multorum ſanctorum attulerimus authoritates, quibus dogma noſtrum pium eſſe probavimus, ac eum non eſſe Chriſtianum, qui Spiritum ſanctum non crederet ex filioque procedere. Vos autem cum neque nobiſcum ſentire velitis, neque argumenta noſtra refellatis, ſed à diſputatione vehementer abhorrere videamini, tantummodo proferentes, ſatis jam dictum eſſe, quod ſane nobis ioconveniens eſſe videtur. Vos igitur oportet oſtendere, vel nos bene ſentire, vel ſine aliqua excuſatione ad ſententiam noſtram venire, ac nobiſcum conjungi, vel ad diſputationis certamen deſcendere, quouſque veritatem ipſam aſſequamur. Nam exemplum tuum ſereniſſime Imperator, à nobis potius eſſe videtur, quandoquidem ut ægroti ſolent uti diæta, ita nos etiam ob ſchiſma noſtrom, quod magnam ægritudinem eſſe duco, conſque diſputare debemus, quouſque pacem ineamus: præſertim cum fieri non poſſit, ut alia conjunctionis via inveniatur. Pace vero conjunctioneque noſtra (favente Deo) coofecta, ut ægroti diæta, ita nos diſputatione nequaquam egebimus.

Imp. Dico equidem, P. amp. oos amplios vobiſcum diſputare nulle, quandoquidem verbis abundatis, ac uſu dialectices vobis venit, ut nuoquam ſuaderi velitis, verum ſemper diſſerere, ad extremum autem vehementiſſime perorate, ſtatimque coofurgere, ac ſeſſionem dimittere, ot animos auditorum ad veſtram orationem flectatis. Omiſſo igitur multiloquio, viam qua Dei benignitate conjungi poſſimus, excogitemus.

Iul. Card. Ipſi profecto ſereniſſ. Imp. non molti prolixive fuimus, ſed dialectici non obmuteſcece, nec ſermone deficere ſolent, quandoquidem argumentis rationibuſque ſemper abundant. Qui autem propoſitam quæſtionem veris rationibus ſuſtinere non potens, tacet diſputationemque fugit, is dare manus deberet, atque à cauſa palam diſcedere, ut pater Epheſius feciſſe debuerat, quippe qui non habens quid amplius diceret, victus diſceſſit, oolens amplius diſputare, ac ſe victum ingenue fateri, cui vos quoque aſſentiri videmini. At non ita coovenimus, verum ut cousqoe diſſereremus, quouſque quæſtionem noſtram ad veram concluſionem perduceremus. Cui quidem ſermoni ſereniſſimus Imperator acqoieſcere nolens, ac à diſputatione vehementer abhorrens, juſſit ut utraque ex parte decem viri ſeligerentur, qui tantum octies convenirent, & viam conjunctionis iovestigarent: qua non inventa, ſynodo dimiſſa diſcederent. Poſtridie veco ad ſummum Pontificem ivit, ac ei ſuam ſententiam dixit: quam cum ſummus Pontifex approbaſſet, latini Cardinales duos, & duos antiſtites, ac duos doctiſſimos monachos, & duos alios clericos, Græci autem decem præſules elegere, qui cum ſimul conueniſſent, Græci prius à Latinis quæſiverunt, an ſancti Maximi literas ſuſcipere vellent, quibus clariſſime patet, Filium Spiritus ſancti non eſſe cauſam.

Latini. Quibus Latini reſponderunt, ſe minime credere, Filium principem ſancti Spiritus cauſam eſſe, ſed Patrem onicam filij ſanctique ſpiritus cauſam profiteri, illius ſecundum generationem, hujus vero ſecundum proceſſionem. Ut autem pateat, unam eandemque ſubſtantiam ipſorum eſſe, ſanctum Spiritum per filium procedere, Latinos dicere, qui etiam indiviſibilitatem eorum ſubſtantiæ ab hypoſtaſibus, profitentur: nam Filios ſubſtantialiter Patris Filius eſt, ſanctus vero Spiritus ſubſtantialiter Patris & Filij. Dicebant ergo Latini: Si Spiritus ſubſtantialiter Patris & Filij eſt, ſubſtaotia vero ab bypoſtaſi ſejungi non poteſt, neceſſe eſſe, ut ſanctus Spiritus ex Filij etiam hypoſtaſi procedat. Authoritates autem, qoas Maximus citare videtur, ab Ambroſij, Hieronymi, Auguſtini, ac aliorum ſaoctorum doctorum Occidentalium authoritatibus neutiquam eſſe diverſas, qoorum quidem volumina plena ſuot, ſanctum Spiritum ex patre filioqoe procedere. Quibus omnibus intellectis, conventus ipſe dimiſſus fuit. Poſtridie autem iidem patres convenere. Græcique ſancti Tharaſij Patriarchæ Conſtantinopolitani authoritates attulere, tenentis ſanctum Spiritum ex Patre per filium procedere, cupientes eo modo ſymbolum celebrantes, cum Latinis coojungi. At illi præpoſitionem *per*, longe melius quam Græci, expoſuere. Contendentibus enim Græcis, *per* & *ex* præpoſitiones diverſa ſignificare, Latini ſubtiliter reſpondebant, dicentes: Siqoidem diverſa ſignificant, neceſſe eſſe, ut in divinis duæ ſint operationes: altera qoidem Patris, quæ per *ex*: altera vero filij quæ per præpoſitionem *per* ſignificetur, qood quam maximum inconveniens eſt. Nolebant ergo Latini præpoſitionem *per*, ſuſcipere, ne propter ambigoitatem vocabuli, quiſquam impius crederet, præpoſitionem *per*, organum quoddam ſignificate, inſtar ſcilicet aquæ ductus, cum ipſi profitentur ſanctum Spiritum ex Patre filioque, ut ab uno ſolum priocipio unica operatione procedere. Quibus dictis, diſceſſerunt. Et quamvis Græci nollent amplius convenite, (quid enim dicerent, non habebant) tamen à Latinis coacti, ter iterum convenerunt. Et factum fuit poſt multa, ot Latini, contendentibus Græcis, ſententiam ſuam literis maodaverint in hac forma.

Latini. Quoniam Græci ſuſpicantur nos duo principia, duaſve cauſas in ſancta conſubſtantialique Trinitate profiteri, idcirco banc habentes ſententiam vel talia profitentes, anathemate notamos, quandoquidem ipſi credimus, Patris & filij operationem poteſtatemque mittendi, unicam Spiritus ſancti cauſam eſſe, ita ut filius non ſit diverſum à Patre principium, ex quo quidem Spiritus ſanctus procedat, ac eſſe habeat. Nam Patrem unicam cauſam, & radicem, ac fontem divinitatis profitemur eſſe: non ita tamen, ut patris & filij ex eo confundamus perſonas, quod operationem ipſorum unam eſſe credimus (id enim eſſet impium credere) verum duas patris filiique perſonas exiſtere, unam autem operationem, ac eorundem unicam poteſtatem mittendi: unum denique eſſe, quod ex ipſorum ſubſtantia & hypoſtaſi mittitur, profitemur. Idcirco autem divinum ſymbolum, declaratum ac dilucidatum à majoribus noſtris fuiſſe dicimus, ne quiſquam ambigens, an filius Spiritus ſancti cauſa ſit, in aliquam incideret hæreſim. Nam credentes ſanctum Spiritum ex filio nequaquam procedere, neceſſe eſt ut intelligant, Spiritum ex ſolo Patre procedere, ac conſequenter non eſſe filium. Qui autem proferunt Spiritum ex ſola patris perſona procedere, hi proculdubio ſubſtantiam ab hypoſtaſi ſeparant, & partitiooem imaginantur divinæ ſubſtantiæ, quod à ratione fideque valde alienum, pie creditur eſſe.

Græci. Quibus quidem literis à Græcis perlectis, eas vario ſenſu intellexerunt. Nam alij dicebant, Latinos Filiū Spiritus ſancti cauſam eſſe clariſſime credere, & cum Græcis neutiquam convenire: alij vero, Latinos ipſos duo principia, duaſve cauſas Trinitati aſcribere: alij denique, qui ingenioſiores haberentur, mirum in modum contendebant ut ipſæ literæ diligentius inſpicerentur. Latini autem, audita tanta Græcorum inter ſe controverſia, alias ad eos literas miſerunt in hoc tenore.

Latini. Quoniam Græci nos calumniantur, ac oobis objiciunt, duo principia vel duas cauſas in ſancta & conſubſtaotiali Trinitate ponere, idcirco profeſſioem ooſtram his literis mandamus: Credimus in unum Deum Patrem, & in unum Filium unigenitum

& ex Patre natum, & in unum Spiritum ſanctum, A ex Patre quidem habentem eſſentiam, quemadmodum etiam Filius, verum ex Filioque procedentem, quandoquidem Patrem unicam filij ſanctique Spiritus cauſam profitemur, illius quidem per generationem, hujus vero per proceſſionem. Porro autem, ne identitatem conjunctionemque divinæ ſubſtantiæ diſtribuere, ac ipſam eamdem ſubſtantiam re non autem ſola ratione, ab hypoſtaſibus & perſonis differre, credere videamur: nec non quiſpiam credendo ſanctum Spiritum ex ſolo Patre procedere, tres in partes unicam illam divinam ſubſtantiam dividi mente concipiat. idcirco verbum, ex filioque, neceſſarium in ſymbolo diximus eſſe, profitentes ſanctum Spiritum ex Patre Filioq; tanquam ab unico principio, procedere. Quas quidem literas cum Græci biduum diligentiſſime con- B templati fuiſſent, nolentes ulla ratione concedere Filium ſancti Spiritus cauſam eſſe, vix ipſi quoque ſententiam ſuam literis hac forma traditam ad Latinos requiſiti miſere.

Græci. Cum Latini profiteantur, Patrem unicam filij ſanctique Spiritus cauſam eſſe, ac a nobis contendant, ut noſtram ſententiam, quidque in hac re ſentiamus, noſtris literis declaremus, idcirco Patrem filij ſanctique Spiritus fontem & radicem, Filium vero & ſanctum Spiritum, ſecundum primam œcumenicam Synodum & magnum Baſilium & Cyrillum divina germina profitemur eſſe, nec-non Spiritum à Filio ſcaturire, hauriri, prodi, emitti ac profundi.

Latini. Quas quidem literas ad Latinos hac con- C ditione Græci miſerunt, ut ipſas cum voluiſſent, exponere poſſent.

Hauriri ſcaturiri, profundi.

At Latini literis ipſis nequaquam acquievere, proferentes ſe verborum ipſorum expoſitionem vehementer deſiderare: quandoquidem verbum ſcaturire, in actis ipſius primæ Synodi, hauriri vero & profundi, in nonnullorum ſanctorum commentariis legitur: quid autem talia verba ſignificent, (ut paulo ante dictum eſt) ſe ſcire cupere: quia vulgo ferebantur ejuſmodi verba, ſecundam ac temporalem miſſionem ſignificare: ſe autem credere, ſanctos patres de una tantum ſancti Spiritus miſſione litteris mandaſſe, ac ipſam Spiritus à filio eſſe effuſionem, ſecundam non eſſe. Et quamvis temporalis etiam ſancti Spiritus miſſio ad homines ſit, ſe tamen primam illam D inveſtigare, qua quidem filius ſancti Spiritus cauſa creditur eſſe: nam qua ratione ſanctus & hypoſtaticus Spiritus à Filio ſcaturiret, niſi ab ipſo haberet eſſe? vel quonam modo apud Cyrillum, ab eodem Filio ut à Deo Patre proflueret, ſi non ab ipſo dependeret? Dicebant ergo Latini ſe cum Græcis in hoc ſentire: verum ut omnis ambiguitas tolleretur, & ne quiſquam in poſterum opinetur, miſſionem ipſam, de qua agitur, in ſimpliciſſima divinitate ſecundam eſſe, idcirco declarationem, quam ſupra dixerant, à Græcis ipſis deſiderare.

Græci. Quæ cum Græci audiviſſent, magno animi dolore affecti, quod ea ratione modum rei facere non poſſent, proferebant magnum ſe facinus contra E trium legatorum Patriarcharum, videlicet Heracleenſ. Epheſij & Monenbaſienſ nec-non ex aliis antiſtitibus Anchialen, ac ex clericis magni Bibliothecarii, ac protec. dici ſententiam commiſiſſe quod literas ipſas ad Latinos ſcripſiſſent, ſeque nil aliud poſſe facere, quandoquidem Latini ſanctorum authoritatibus acquieſcere nolunt, ideoque operæ pretium eſſe ad patriam, infecta re, remeare.

Locus obſcurus for. ſ Doſithei.

Imp. Quæ cum ſereniſſ. Imperat. intellexiſſet, eorum ſocordiam exprobravit, ob quam ſibi videbatur ipſis male actum fuiſſe, ac ſtatim ad ſummum Pontificem ivit, ipſique ſignificavit, quæ inter ſuos antiſtites proferrentur.

Papa. Cui Pontifex Summus ita reſpondit: Nos Imperator fili, ſæpe ſæpius à vobis contendimus ut diſputando veritatem inveſtigaremus: deinde inquirentibus vobis, quidnam de ſumma Trinitate ſentiremus, bis ad vos ſcripſimus. Quod cum vobis nequaquam placuerit, quaſdam nobis ſanctorum authoritates miſiſtis, quæ quoniam nobis ambiguæ viderentur, vos enixe rogavimus, ut ipſas clariores redderetis. Vobis autem id facere recuſantibus, quid amplius poterimus facere?

Imp. Non equidem, P. beatiſſ. Græcorum conventui dominor, neque vellem ipſum tyrannice cogere, ut vobiſcum pacem componat. Qui cum clariſſimas ſuæ profeſſionis literas ad vos libenti animo miſerit, neſcio cur alia opus ſit expoſitione. Nam ſcaturire, profundi, hauriri, & reliqua illa vocabula, filium cauſam eſſe ſignificant, tametſi noſter conventus, ne tumultus ob ignorantiam vulgi fieret, ea clarius explicare non audeat. Siquidem igitur vobis credentibus Filium ſancti Spiritus cauſam eſſe, non ſolum non contradicimus, verum-etiam cum verbis illis conjungi volumus, quidnam aliud, obſecro, à nobis deſideratis?

Jul. Card. Quoniam, Imperator Sereniſſime, conventus veſter videtur credere, verba, ſcaturire, hauriri, atque profundi, ſecundam quandam & temporalem miſſionem ſignificare, idcirco vehementer deſideramus, ut veſtram ſententiam veſtris literis clarius exponatis: quandoquidem ipſi ſentimus Cyrillum his verbis oſtendere voluiſſe, Spiritum ſanctum ex Patre Filioque eſſentialiter eſſe, nec-non ex Filio, ſicut ex Patre, procedere.

Imp. Quæ omnia ſereniſſimus Imperator conventui ſuo retulit.

Græci. Qui quidem ea graviter ferens, poſt aliquot dies eoſdem illos nuncios ad Summum Pontificem remiſit, eum obſecraturos, ut hujus rei tandem faceret finem.

Papa. Qui Summus Pontifex ſtatim eoſdem ipſos tres Cardinales ad conventum Græcorum miſit, ipſos rogaturos, ut ſuas exponeret literas, præſertim quonam modo illam præpoſitionem *per*, intelligeret, cum apud Latinos quatuor res videatur ſignificare, videlicet inſtrumentum ut ſeram, & materiam ut domum, & tranſitum ut aquæ ductum, ac naturaliter ſubſtantialiterque, quemadmodum Spiritus Sanctus per Filium mitti creditur.

Imp. Quæ cum Græcis nunciata fuerunt, Imperat. Cardinalibus ipſis reſpondit, ſuos antiſtites aliud nolle conſcribere, vel proferre, ſe tamen maximo deſiderio affici, nec-non paratos eſſe cum Latinis conjungi: ſin minus, propediem a Synodo diſceſſuros. Hæc & alia verba ſimilia Imperator proximo quoque die Cardinalibus ipſis eamdem expoſitionem enixe petentibus protulit. Deinde vero ad Summum Pontificem accerſitus ivit.

Papa. Cui Summus Pontifex ita dixit: Cum tuum ad conjungendas Eccleſias magnum ſtudium, Imperator fili, viderem, magno equidem gaudio afficiebar, ita ut æquo animo labores ac non mediocres ſumptus ferrem: nunc autem contra videns tuorum hominum in tali tantaque re ſocordiam & pigritiam, animi dolore afficior, ac ſimul vehementer admiror, undenam hæc tam ſubita, tantaque rerum mutatio ſit, cum mihi profecto videantur abſque conſona ratione ab Eccleſiarum conjunctione mirum in modum abhorrere, ita ut videar operam & oleum (ut vulgo dicitur) perdere. Porro autem ſcire velim quid unquam fuerit opus, in quo vobis non ſatisfecerimus? vel quid à vobis contenderimus, quod fieri non poſſit? Aut igitur noſtram plam profeſſionem ſuſcipite, ac excolite: aut veſtras literas, quas nuper ad nos miſiſtis, nobis reddite clariores, quo quidem pacto faciliime conjungeremur; an quicquam prohibet, quo neutrum horum poſſit fieri?

Imp. Juſta petis, P. ſancte, ut noſtras litteras ex-

ponamus, clarioreſque reddamus. Verum nonnulli præſules noſtri, Latinorum petitionem credentes congruam rationi non eſſe, nolunt ei acquieſcere: difficileque eis videtur, dogma majorum ſuorum tam ſubito dimittere, cum ſemper crediderint, Latinorum fuiſſe ſententiam, Spiritum ſanctum duas ſubſtantiales cauſas habere, proptereaque noluerint illud, *ex Filioque* ſuſcipientes, vobiſcum pacem componere. Nobis ergo neceſſe eſt ut patrias leges moreſque ſervemus. Ego vero qui conventui noſtro (ut paulo ante dixi) non impero, ipſum tyrannice cogere nolo, ut quicquam præter ejus voluntatem dicat vel agat, ita ut in hoc quod à me, Pater Beatiſſime, petis, minime tibi ſatisfacere valeam.

Papa. Veſter ergo conventus veniat, ut mihi reſpondeat, ut mihi & tibi Imperatori plurimum convenit.

Imp. Tum juſſu Imperatoris, abſente tamen ipſo ac Patriarcha, Græci omnes Antiſtites ad ſummum Pontificem venere. Quem cum Cardinalibus novem ac pluribus præſulibus offendere. Ubi conſidentibus omnibus, is Summus Pontifex orationem hanc habuit.

Quanta difficultas unionis Ecclesiarum.

Papa. Nequaquam, fratres prudentiſſimi, Orientalis Eccleſiæ conſiliarij, terrenarum & caducarum rerum, aut noſtri commodi cauſa, verum Spiritu ſancto afflati, ut Dei Eccleſias conjungamus, non ſine magno labore divinum hoc opus libenter aggreſſi ſumus. Qua quidem in re quantum laboris ſuſcepetimus, ac in dies ſuſcipiamus, vobis notiſſimum eſſe putamus. Quod profecto æquo animo ferebamus, dum crederemus, vos etiam in hanc rem vehementer incumbere, videntes multa vos terra marique paſſos, ad conjungendas ipſas Dei Eccleſias feſtinantes huc conveniſſe. Nunc autem taciti nobiſcum conſiderantes, vos ipſos negligentea & hac in re pigros factos eſſe, vehementer miramur, ac veſtri plurimum miſeremur, etiam non inſcij vos & patria, & neceſſariis, ac veſtris commodis carere, nec non Eccleſias veſtras non mediocriter pati, magno animi dolore afficimur, præſertim bene proſpicientes, ſi noſtras Eccleſias, ob negligentiam & contumaciam veſtram neutiquam conjunxerimus, quanta mala futura ſint. Ut autem (fratres) dogma noſtrum pium eſſe demonſtraretur, frequentes fieri ſeſſiones ac inter nos diſputationes ab initio ſtudio ſummo curavimus. At vos ita rem ſemper voluiſtis differre, ut dum eſſemus Ferrariæ, non amplius quam 16. ſeſſiones fuerint celebratæ. Quod quidem licet ægrè ferremus, tamen ad ſanctam pacem proſpicientes, rebus in omnibus, quas à nobis petiiſtis, vobis libentiſſime ſatisfecimus. Communi deinde ſententia Synodum huc tranſtulimus, ubi ſane numquam deſtitimus, quin ex mutuis conditionibus, quas Ferrariæ accepimus, vos ad diſputandum hortaremur, ac hujus rei cauſa, quandoque increparemus. Nam ibi convenimus, ut tres ſingula quaque hebdomada ſeſſiones celebraremus, etiamſi ſummus Pontifex, vel Imperator, vel Patriarcha, vel quiſquam ex electis diſputatoribus detentus valetudine à ſeſſione abeſſet, & ſi feſtum, aliudve impedimentum contingeret, proxima die ſeſſio haberetur, ut nulla ratione ulla unquam ſeſſio poſſet impediri. At vos vix novem aliis ſeſſionibus hic Florentiæ celebratis, ut privati conventus fierent, contendiſtis, ſperantes, eo modo noſtræ conjunctionis viam invenire. Qua etiam in re tametſi vobis indulſerimus, nihil tamen ob ſocordiam veſtram profecimus, quandoquidem contendentibus vobis cognoſcere, quidnam de Spiritus ſancti proceſſione ſentiremus, binas litteras ſcripſimus, quod forſan pro Romanæ Eccleſiæ dignitate fieri non debebat. Quanto enim honore ac obſervantia Orientalis Eccleſia Romanam ſemper fuerit proſecuta, vos ſcire credimus. Deinde nobis quoque volentibus intelligere, quidnam ipſi de eadem proceſſione ſentiretis, literas nobis multum ambiguas & obſcuras ſcripſiſtis. Poſtremo, plurimum requiſiti atque rogati, ut eas exponeretis, clarioreſque redderetis, nobis ſatisfacere noluiſtis, ita ut ipſas intelligere non poſſimus. Quid igitur faciamus, neſcimus. Videmur autem videre non ſine omnium noſtrum incommodo & dedecore nos (quod abſit) ſemper disjunctos fore, quod quidem quo animo creditis Occidentales principes audituros eſſe? ac nos quanto animi dolore afficiendos? Vos vero quanta mœſtitia veſtram ad patriam reddituros? Contra, pie conjunctis Eccleſiis, & principes ipſi nobiſcum vehementiſſime gaudebunt, & omnes vobis auxilio erunt, ita ut non ſolum Chriſtiani, qui ſub Imperij veſtri ditione ſunt, verum-etiam illi, qui ſub impio tyranno & Chriſti nominis hoſte degunt, animo leventur. Rogamus itaque vos fratres, per Domini noſtri Jeſu Chriſti præceptum, ne velitis Dei Eccleſias disjunctas ſemper manere, verum ipſis conjunctis Deum ſimul glorificemus: quando quidem Eccleſiarum conjunctio animabus noſtris ſaluti, nobis vero non mediocri fuerit honori, ac eam dubio procul corporei ac incorporei acerrimi noſtri hoſtes, nobiſcum Angelis gaudentibus vehementer timebunt, ita ut non minus in cœlo quam in terra non mediocre gaudium ſit futurum.

Ruth. Oratio tua, Pater ſanctiſſime, vera nobis videtur eſſe, ſed quoniam magnæ res magna indigent conſideratione, idcirco in hoc longiſſimo tempore, in primis ſereniſſimus Imperator Concilio & prudentia, deinde nos tum publicis, tum privatis diſputationibus, diligentiſſimaque perveſtigatione, in Eccleſiarum conjunctionem mirum in modum incubuimus, ita ut totos hos quatuor annos, ex quo negocium hoc tractare cœpimus, plurimum laboraverimus: nil mirum autem, ſi pro magnitudine rei nihil fere confecerimus, quandoquidem (ut paulo ante diximus) longa opus eſt contemplatione.

Græci. Quibus dictis, Græci ad Patriarcham venere, ac ei omnia retulere.

Patriar. Ipſe vero, ſic contendentibus pluribus, Ruthenum & Nicænum & Lacædemodien. ac Mitylenen. antiſtites ad Imperatorem miſit, ut ei nunciarent, conventum Græcorum, Patriarcha duce, cum Latinis conjungi velle: ideoque rogarent ipſum ut pacem conficeret, ſin minus, invito eo, antiſtites ſuos eam confecturos.

Imp. Quæ cum Imperator audiſſet, timens, ne ſui homines in ipſum conſpirarent, cogitare cœpit quonam pacto pacem cum Latinis iniret. Die vero ſequenti in Græcorum conventu domi Patriarchæ facto, hæc habuit verba.

Non alia de cauſa, Pontifices optimi, ad hanc venimus regionem, niſi ut Eccleſias conjungamus, & non pro alia re tot labores pertulimus, quam noſtræ Eccleſiæ dignitatis ac amplitudinis cauſa. Sed ecce jam menſis 15. agitur, ex quo patria & commodis noſtris privati, in Italia ſumus, & nihil profecimus. Porro mihi, videtur disjunctionem ac noſtrum à Latinis diſſidium, pernicioſiſſimum eſſe: conjunctionem vero atque piam concordiam, nobis valde conducere poſſe, Ideo duo nobis oppoſita, ut pote mala, damnoſaque fugienda ſunt: alterum, ne ſine ratione cum Latinis jungamur: alterum autem, ne impie ab eiſdem diſſideamus. Ergo diligenter debetis conſiderare, quidnam nobis magis conducere poſſit, ac in primis, quantum calamitatis talis diſcordia nobis afferre poſſet. Mementote ergo Patres optimi, ut patriæ noſtræ Conſtantinopolitanæ auxilio ſitis, quæ quidem ſola Chriſtianorum refugium, ſpes ac ſeruatrix in Oriente relicta eſt. Conſulite, obſecro, incolumitati ac ſaluti eius: dicite ſententias neque animabus, neque corporibus pernicioſas. Pia quidem & non abſque ratione Eccleſiarum conjunctio, nobis valde conducet: earundem vero disjun-

ctio contra: ſed animarum noſtrarum ſalute omnia debent metiri. Cavendam igitur, ne, ſi talis conjunctio pia eſt, eam ſine ratione fugiamus, ita ut tanto talique careamus bono, quandoquidem Eccleſiarum diſiunctio horribilis eſt & dicitur. Si quis autem impedit, quominus pia Eccleſiarum pax fieri poſſit, is cum Iuda damnetur.

Græci. Tum Antiſtites omnes una voce clamarunt: Si quis Eccleſiarum conjunctionem non deſiderat, ſit anathema.

Ruth. Credo equidem, fratres, vos non ignorare diſſidium & controverſiam noſtram cum Latinis, multorum malorum cauſam fuiſſe. Occidentalium eſgo ac Orientalium Sanctorum Doctorum ſententias accurate conſideremus: quippe qui videntur inter ſe quam maxime convenire, quandoquidem nobis credendum eſt, ipſos à Spiritu ſancto æqualiter afflatos fuiſſe: ipſis ergo debemus æqualiter credere, niſi aliter vobis videtur.

Beſſ. Annuentibus autem his omnibus Pontificibus, Nicænus prolixiorem habuit orationem, dicens: Si credius, Patres Ampliſſimi, ſanctos eſſe concordes, cur etiam cum ipſis non creditis ſanctum Spiritum ex Patre Filioque procedere? Deinde multas attulit authoritates, præſertim Cyrilli ſuper Ioannem, & ex ejus theſauris, & ex Epiphanij angyroto: quorum aliæ teſtabantur ſanctum Spiritum ex Patre Filioque procedere, aliæ ex utroque, aliæ ipſum Spiritum à Filio habere eſſe, aliæ vero ab eodem profundi & mitti.

Mytil. Quibus quidem Orientalium Doctorum ſententiis intellectis, Mitylenen. etiam Præſul ſanctos Occidentales Doctores citavit, proferentes Patrem & Filium unicam ſancti Spiritus cauſam eſſe, Patrem tamen præcipuam eſſe cauſam, licet Spiritus ex conſubſtantiali quoque filio ſit, et ex utroque procedat.

Græci. Quibus omnibus ſanctorum ſententiis viſis, Pontifices ipſi dixerunt, ſe nunquam alias ipſas intellexiſſe, nunc autem eas æquo animo ſuſcipere.

Imp. Tum Imperator dixit illis: Si ergo talibus ſententiis acquieſcitis, veſtras ſententias dicite.

Græci. Hi vero Pontifices ac Patriarcha ſimul reſponderunt, Occidentales ſanctos ſe ſectari velle, ac ipſorum doctrinam ſuſcipere, quam quidem neceſſe eſt veram eſſe, cum ab uno eodemque ſanctorum Spiritu æqualiter omnes afflati fuerint.

Geor. Sequenti autem die Georgius Scholarius vir doctiſſimus, qui cum ſacris initiatus non eſſet, in Synodum venire non poterat, ab Imperatore vocatus, ut quidnam in hac ſentiret materia, proferret, hanc orationem in conventu Græcorum habuit.

Scholarius. Quid equidem, Imperator optime, de facienda cum Latinis pace ſenſerim, ac ſentiam, ex ſermone, quem nuper ad hos Patres amp. ſcripſi, patet quo quidem ipſos, ut cum Latinis conjungerentur, pacemque componerent, & Reipublicæ Conſtantinopolitanæ auxilium ferrent, pro viribus hortatus fui. Nunc autem duas alias orationes, quas nuper exaravi, tibi conſecro, in quarum altera continetur, quanam ratione pax hujuſmodi fieri debeat, in altera vero non argumentis ac humanis probationibus, verum ex ipſa ſacra Scriptura, & Sanctorum Doctorum ſententiis demonſtratur, ſanctos omnes Doctores inter ſe concordes ac conſonos eſſe. Quas quidem duas orationes, ſereniſſime Imperator, tametſi neque ſapientia, neque ſcientia, neque ingenio præditus ſim, pro meo tamen munere ac gratus, quas mihi pro illo primo meo ſermone humaniſſima reddidiſti, quas equidem minimas ſimul & maximas eſſe cenſeo, illud quod alias majoribus me beneficiis affeciſti, hoc autem quod indignus ſum, ut tot ac tantæ mihi gratiæ agantur: pro meo (inquam) munere, ac horum præſtantiſſimorum patrum in me mutua benevo-

A lentia, ſummo ſtudio ac lucubrationibus & longis vigiliis compoſui. Quibus plane pates, quidnam ego in hac re ſentiam, videlicet omnes probos & non contentioſos Chriſtianos, firmiter credere debere, ſanctos Doctores (ut paulo ante dictum eſt) quam maxime concordes eſſe, quorum omnium rationem cuicumque volenti auſcultare paratus ſum reddere. Porro quoniam tu, Imperator divine, ac omnes hi præſtantiſſimi Patres mihi jubetis, ut eo quoque quidnam de tali re ſentiam, nunc in medium proferam, idcirco cum tametſi convenientius eſſet mihi paci per vos faciendæ acquieſcere, quam in ea ſententiam dicere: quandoquidem talem proferre ſententiam ad Eccleſiarum rectores pertinere videtur, tibi tamen imperanti mihi, non autem quod authoritate

B mea in hac re opus ſit, pro viribus ſatisfaciam. Sed ubi de fide veritatiſque profeſſione agitur, propria uti authoritate ineptiſſimum eſt, nam nec imprudentium quiſquam aliquid crederet, quod non aliqua ratione conſtaret, licet ſola fidei veritate (ut novimus) Chriſtiani ſervari, & divinam gratiam conſequi poſſunt. Sed hæc hactenus.

Primum autem Deo optimo maximo, ſereniſſime Imperator, gratias ago, qui veſtrum omnium mentes, ad componendam pacem ſibi gratiſſimam direxiſſet, quique paſſus nequaquam fuiſſet ut ſui fideles ſpe tanta fraudarentur: me deinde veſtri ſacri conventus, quinimmo hujus œcumenicæ Synodi ſententiæ ac futuro decreto ſummitto, quod quidem ſumma veneratione ac non mediocri gaudio ſuſci-

C piam & amplectar, ipſique magnum honorem pro viribus tribuam, ut pote quod non ab hominibus, ſed à Deo eſſe prolatum exiſtimem. Hanc autem ſententiam dico, non quia laicus ſum, ob idque mihi neceſſe eſt divino tuo Imperio, & œcumenico Patriarchæ noſtro, & huic ſancto conventui, & multo magis generali Synodo ſemper obedire, neque præterea, quod in hac materia ſemper hujus ſententiæ fuerim, ut cum Latinis conjungeremini, verum & ſi contrariam ſententiam prius habuiſſem, & quavis dignitate in Dei Eccleſia præditus eſſem, ſapientiaque cæteros mortales præcellerem, adhuc tamen non aliam ſententiam in præſentia dicerem. Demum magno affectus deſiderio, veritatis confeſſione meam linguam expiare, ſanctificareque,

D ut Chriſti ſervatoris noſtri de me quoque confeſſionem in cœlis expectem, quam quidem ipſe, qui veritas eſt, his qui eum coram hominibus profitentur, promittit, pia mente credo & profiteor, ſanctos Doctores, tam Orientales quàm Occidentales, quos inter ſe conſonos eſſe, neceſſe eſt, & quorum alij literis mandarunt, ſanctum Spiritum ex Patre Filioque, alij ex Patre per Filium procedere vel mitti, vel ex Filio, vel ex Patre per Filium eſſe, alij vero vel ex Filio profundi, quemadmodum ex Patre, vel ſubſtantialiter ex utroque effundi, vel denique ex filio ſcaturire, ac alia id genus; ſanctos, inquam, DD. ipſos, ad hanc unam veritatem adſpexiſſe, ſanctum ipſum Spiritum à Patre filioque accipere eſſe, ac ex Patre filioque procedere, ut ab unico principio, atque uno mittente, patremque

Mat. 10.
Marc. 8.
Luc. 12.

E ſimul & filium unicum Spiritus ſancti principium eſſe, non autem ex eo propterea conſequi, Patrem & Filium duas cauſas eſſe, neque ipſos inter ſe confundi, quamvis nonnulli ſuſpicentur huic ſententiæ talia incommoda contingere. Quod ideo ipſis accidit, quod ſententiam ipſam non bene percipiunt. Ego autem credo, Spiritum ſanctum ex Patre Filioque, vel ex Patre per Filium, ut ab unico principio cauſave procedere, veram ſententiam eſſe, ac ſanctos omnes (quos ſupra diximus) in hoc concordes fuiſſe, quinimmo nequaquam fieri potuiſſe, ut in aliquo diſſentirent. Propterea quoque duas cauſas in divinis eſſe credentes, aut Patris filiique perſonas confundentes execrandos, anathemateque notandos cenſeo. Dixit, ac ſtatim è conventu exivit.

Græci vero multis Orientalium Doctorum ſententiis repetitis, & accurate conſideratis, patefacta demumque veritate, ſententias ſuas hoc modo ac ordine dixerunt: Occidentalium ſanctorum Doctorum ſcripta diligenter auſcultavimus, quorum alia ſanctum Spiritum ex patre filioque, alia vero ex patre per filium procedere teſtantur: quæ quidem omnia tametſi ſignificent idem, nos tamen illud ex filioque, poſtponentes, ſanctum Spiritum ex patre per filium ab æterno ſubſtantialiterque, ut ab unico principio vel unica cauſa procedere profitemur, quandoquidem præpoſitio *per*, in ſancti Spiritus proceſſione cauſā ſignificat.

Reſolutio Græcorum.

Imp. Hanc equidem ſanctam generalem Synodum nequaquam cæteris inferiorem eſſe cenſeo, quarum quædam etiam pro multitudine patrum, aliæ Gregorij & Cyrilli, aliæ vero aliorum clariſſimorum Doctorum authoritate fuerint illuſtres: hanc tamen non minus ipſis piam & ſanctam exiſtimo, neque ipſam minori proſequor veneratione, quod in ea divinior & difficilior quæſtio tractatur, & viri, qui tantam rem agunt, ſancti veneratione que plurima digni ſunt, præſertim pontifex ſummus, ac patriarcha noſter ſanctiſſimus. Cum igitur hæc Synodus talis ac tanta ſit, ego Dei gratia Imperator, ejus futuræ ſententiæ acquieſcere, quodque decretum ipſa vel major numerus patrum ediderit, more majorum meorum, ac pro viribus ſacri Imperij abſque aliqua excuſatione defendere promitto, tum cauſis antedictis, tum etiam quod mihi ipſi ſuadeo, ubi de divinis dogmatibus in œcumenica ſynodo agitur, ſanctam Dei Eccleſiam communi patrum ſententia nequaquam errare poſſe. Fieri namque poteſt, ut unus, duo, tres vel plures homines per ſeſe meditantes, ac rem aliquam contemplantes, errent: communem autem Eccleſiam, de qua Dominus dixit: *Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam*, errare non poſſe cenſeo. Alioquin & Servatoris noſtri verba vana eſſent, & noſtra Religio peſſundaretur. Quæ quia maxima incommoda eſſent, credendum potius fieri non poſſe, ut Eccleſia Dei decipiatur. Neceſſe eſt ergo (ut paulo ante dictum eſt) Imperatoriam majeſtatem Eccleſiæ decreta defendere. Sed velim, ne à Latinis cogamur, ut ſacro Symbolo noſtro quicquam apponamus, vel cæremoniarum aliquid in Eccleſia noſtra mutemus.

Mat. 16.

Rhu. Sanctorum Occidentalium ſcripta nobis ſuſcipienda cenſeo, ſanctumque Spiritum ex filio habere eſſe, necnon patrem & filium unicam Spiritus cauſam eſſe, credo & profiteor, ac coram Deo & vobis palam dico.

Beſſa. Poſt autem Beſſarion eandē ſententiam dixit.

Verum enimvero rem altius repetens, plurimis ac fortiſſimis argumentis oſtendit, eum Chriſtianum ſervari non poſſe, qui ſanctum Spiritum ex Patre filioque procedere crederet minime.

Mity. Ego ab ineunte ætate litteris & ſermone cum Latinis certabam acerrime, ipſis ſemper contradicendo, quod mihi duas in ſacratiſſima Trinitate cauſas ponere viderentur, dicentes filium ſanctique Spiritus cauſam eſſe. Nunc autem in Synodo, dogmate ipſorum accurate dilucidato, eos longe aliter & non a ratione aliena ſentire cognovi: quandoquidem profitentur patrem, ut pater eſt, filij patrem eſſe: ac Filium, quatenus filius eſt, patris filium eſſe, cum relativa & ad aliquid ſint: ſanctum autem Spiritum per ſeſe neque ad patrem, neque ad filium referri, quatenus pater & filius ſunt, quod Spiritus per ſe relativum non eſt: ratione vero, qua Spiritus eſt, ad ſpiratorem referri: nemo nemque profecto debere, patrem & filium ſpirantes non eſſe, cum paſſim legatur Spiritum patris & filij eſſe, ac in Evangelio ſcriptum eſt, *Ego in Patre, & Pater in me eſt.* Et, *Qui videt me, videt & Patrem meum:* Ergo pater & filius unica ſpirandi, mittendive facultate (ut bene Latini dicunt) ſanctum Spiritum ſpirant. Quæ cum a ſanctis Doctoribus memoriæ tradita diligenter vidiſſem, omnes valde conſonos ac concordes eſſe percepi, quamvis Occidentales magis quam Orientales expreſſe clareque litteris ea tradiderint. Nam Orientales his verbis, profundi, emitti, ſcaturire, hauriri, ac aliis id genus vocabulis uſi fuerunt, ſanctumque Spiritum per filium procedere protulerunt: Occidentales vero ſanctum Spiritum ex Patre filioque, tanquam ab unico principio procedere, litteris clariſſime mandavere. Quorum item ego volens ſequi veſtigia, ſanctum Spiritum ex Patre filioque, ut ab unico principio, non autem à duabus cauſis procedere, profiteor: quandoquidem non patrem, unam: filium, alteram Spiritus ſancti cauſam eſſe: ſed Patrem unicam filij ac Spiritus cauſam ab ipſis Latinis perdidici, Patremque ſimul & filium unicum ipſius Spiritus principium eſſe, ita ut cum ſanctus Spiritus ex Patre filioque procedere celebretur, tanquam ab unico principio intelligi debeat: quod ita eſſe coram Deo & hominibus credo & profiteor.

Ioan. 14.

Græci. Tum nonnulli alij Patres eandem ſententiam dixere.

Poſt aliquot dies facto iterum in Patriarchæ domo conventu, Imperator hæc verba fecit:

Imp. Proximis diebus, pontifices opt. multorum ex vobis ſententias intellexi, & coram vobis & Patriarcha meam dixi, & jam mihi notiſſimum eſt, majorem digniorem que partem veſtrum cum Latinis ſentire, credereque proculdubio præpoſitiones *per* & *ex*, idem ſignificare, necnon Occidentalium Doctorum authoritates ſuſcipiendas, quibus patet clariſſime, ſanctum Spiritum ex Patre filioque procedere. Operæprecium igitur eſt, ut qui proximo conventu non dixit ſuam ſententiam, eam in præſentia dicat, ut hunc tandem negocium concludamos. Reſpondentibus autem omnibus valde conveniens eſſe ut Patriarcha primus ſuam ſententiam dicat, ita is protulit.

Ego noſtrum Paternum dogma non derelinquam neque mutabo, ſed in eo quouſque vixero, permanebo. Sed quoniam Latini non temere, nec ex ſententia propria, verum Sanctorum authoritatibus adducti, ſanctum Spiritum ex Patre filioque procedere credunt, idcirco eis aſſentior, & cum ipſis conjungor, ac præpoſitionem *per* filium, Spiritus ſancti cauſam ſignificare concedo.

Patriarchæ Conſtantinopol.

Græci. Tum patres ſequentes, præſertim Cizicen. & Trapezunden. ac Monenbaſien. & Heracleen. qui antea vehementiſſime repugnabant, eandem ſententiam dixerunt, excepto ſolo Epheſio, qui in eadem permanſit perfidia, ſanctum Spiritum ex filioque nequaquam procedere. Conventus ergo Græcorum, in hanc ſententiam ivit, ſanctum Spiritum ex patre filioque, ut ab uno principio ac unica ſubſtantia, unica ſpiratione, proceſſione procedere: per filium vero, tanquam à conſubſtantiali ejuſdemque naturæ. Poſtridie autem Græci iterum congregati, eandem ipſam ſententiam dixerunt, ac tribus litteris tradiderunt, quarum unas ſummo pontifici, alteras Imperatori, tertias vero patriarchæ dedere. Quas cum ſummus pontifex vidiſſet, magno gaudio affectus, convocatis extraordinarie tam Græcis quam Latinis pontificibus omnibus, Imperatore tantum & patriarcha abſentibus, literas ipſas Græco Latinoque ſermone recitari juſſit. Quibus quidem perlectis, omnes amplexati, ac inter ſe obosculati fuere. Tum ſummus pontifex, Cretenſ. Archiepiſcopum, & Coronenſ. Epiſcopum, ac (neſcio quem) Thomam Doctorem ad Imperatorem miſit, ut ei pacem ejuſmodi non mediocri omnium gaudio confectam eſſe, nunciarent.

Locus obſc.

Obſtinatio Marci Epheſij.

Papa. Sequenti vero die Græci à ſummo pontifice requiſiti, ut de ſuis præſulibus quoſdam ad eum mitterent, Rhutenum & Beſſarionem, & Trapezundenſ. ac Mitylenenſ. ad ipſum miſerunt, quibus ita loquutus fuit: Nos Spiritus ſancti gratia conjuncti ſumus, ac in præcipua quæſtione, de qua vehemen-

Summarium materiarum in hoc Concilio

tractatarum, para de proceſſione Spiritus ſancti, de igne purgatorio, de Papa principatu, de azimo & fermentato pane, & panis in Euchariſtia träſmutatione.

ter ambigebamus, ita convenimus, ut nil amplius de ea dicere debeamus. Porro autem operæpretium eſt, ut & de purgatorio igne, & de ſummi pontificis principatu, & de azymo & fermentato pane, de divina denique panis tranſmutatione agamus, ut omni ex parte conjunctio noſtra ſit abſoluta, ita ut nulla inter nos controverſia in poſterum relinquatur.

Græci. Cui ſummo pontifici ſtatim hi præſules reſponderunt: Nos, pater ſanctiſſime, nullam ad hæc reſpondendi facultatem habemus, tamen ex nobis ipſis proferimus juſtorum animas perfectam laureolam in Cœlo iam conſequutas eſſe, ac impiorum perpetuas pœnas luere, medias vero in purgatorio eſſe: quod quidem ſive ignis ſive obſcuritas, ſive turbo, ſive id genus aliud ſit, non referre. Summum vero pontificem privilegia ſua merito habere debere, quæ ante noſtrum diſſidium habuiſſet. Nam de pane, ſive azimus, ſive fermentatus fuerit, Græci non curant, dummodo ex tritico conſtet, & Sacerdos, qui Chriſti ſacratiſſimum corpus conficit, legitimis ſit ſacris initiatus, & ubi Miſſa celebratur, ſacer locus ſit. De panis autem tranſmutatione Latinis quærentibus, cur Græci poſt hæc dominica verba, *Accipite & manducate:* ac infra: *Bibite ex hoc omnes*, quibus profecto verbis ſacramentum confici credunt: hac etiam utuntur oratione: Et fac panem quidem hunc, honorabile corpus Chriſti tui: quod autem in Calice iſto eſt, honorabilem ſanguinem Chriſti tui, ea ſancto tuo Spiritu tranſmutante: Reſponderunt, ſe firmiter credere, verbis illis dominicis ſacramentum fieri, ſed quemadmodum Latini, confecto ſacramento, hac ſoleant uti oratione: Iube hæc perferri per manus ſancti Angeli tui in ſublime altare tuum, ita quoque Græcos illa verba proferre ſolere: ut ſanctiſſimum Chriſti Corpus & Sanguis, peccatorum noſtrorum remiſſioni, ac noſtris animabus ſaluti fiat.

Papa. Quibus quidem quatuor quæſtionibus diſſolutis, ſummus pontifex petiit, ut de divina panis tranſmutatione, quæ quidem quarta quæſtio fuit, in Synodo agerent.

Græci At Græci dixerunt, ſe ſine totius Orientalis Eccleſiæ authoritate quæſtionem aliam tractare non poſſe, cum pro illa tantum de Spiritus ſancti proceſſione Synodus convocata fuerit, ſe tamen velle Imperatori referre.

Mors ſubita Patriarchæ.

Dum autem hæc agerentur, inclinante jam die, increbuit, patriarcham noſtrum morte ſubita obiiſſe. Accurrimus, ac ipſum mortuum vidimus. Et nobis cauſam tam ſubitæ mortis quærentibus, ejus famuli reſponderunt, poſtquam cœnaſſet, in penetrale domus ſcribendi cauſa (ut ſui moris erat) intraſſe: dum vero ſcriberet, tremore ac animi langore affectum, ſtatim occubuiſſe. Cupientes autem ipſi videre, quidnam tum litteris mandaret, has litteras jamiam ſcriptas offendimus.

Littera patriarchæ.

Ioſeph miſeratione divina Conſtantinop. & novæ Romæ Archiepiſcopus, ac œcumenicus Patriarcha. Quoniam ad extremum vitæ meæ perveni, idcirco pro meo munere dilectis filiis benignitate Dei meam ſententiam his litteris palam facio. Nam quæ Domini Ieſu Chriſti Catholica & Apoſtolica Eccleſia Romæ veteris ſentiat ac celebret, omnia me quoque ſentire, credereque profiteor, ac ipſis plurimũ acquieſco.

Eugenii 4. ſucceſſorumque ſorumque eius primatus haud parvum teſtimonium.

Beatiſſimum autem Patrum Patrem, ſummum Pontificem, Romæque veteris Papam, Domini noſtri Jeſu Chriſti vicarium eſſe concedere, atque animarum purgatorium eſſe non inficior. Datum Florentiæ, 8. menſis Iunij, 1499.

Mane autem magna Cardinalium & pontificum Florentinorumque pompa, ipſum in ſanctæ Mariæ novæ templo, ſepulchro condidimus.

Poſtridie vero ſummus Pontifex, convocatis ad ſe Rhuteno & Nicæno ac Mitylenen. ſic fuit loquutus.

Papa. Magno animi dolore afficimur, tum ob veſtri Patriarchæ mortem, tum etiam ipſius noſtræ conjunctionis cauſa, de qua ipſe bene ſentire, ac in eam vehementer incumbere (id quod ipſi plane novagitis) videbatur. Operæpretium autem eſt quandoquidem præcipuam illam, & ad fidem quam maxime pertinentem quæſtionem concluſimus, ut de his etiam aliis quæſtiunculis per ſeſſiones agamus, ut noſtra conjunctio firma, ſtabilis, & abſque aliqua controverſia in poſterum ſit, videlicet de azimo & fermentato pane, de purgatorio, de ſummi Pontificis poteſtate, necnon de divina panis tranſmutatione, an denique Græci particulam ipſam, ex filioque, ſymbolo debeant addere.

Græci. Quæ cum ipſi Pontifices intellexiſſent, ad quatuor ipſas primas quæſtiunculas, ut pridie reſponderunt: ad ultimam vero dixerunt ita: Nos pater ſanctiſſime, illud ex filioque, verum eſſe concedimus, ac ipſum in Occidentali Eccleſia celebrandum permittimus, quandoquidem nobis conſtitit, urgente neceſſitate ad declarandum divinum Symbolum a vobis additum fuiſſe, cum non diverſam fidem ſignificet, nec non utraque Symbolo noſtro apponere nolumus, ſed hac conditione vobiſcum conjungimur.

Imp. Hæc Græci, nolentes tamen, conſentiente Imperatore, ut de alia quæſtione præter illam de Spiritus ſancti proceſſione, in unionis litteris ulla mentio fieret: contendente vero ſummo pontifice, ut etiam de reliquis ageretur, excepta illa de panis tranſmutatione, ut perfectiſſima fieret unio: cum præſertim Ferrariæ de purgatorio bene fuerit dictum: poſt plurimam inter Latinos & Græcos contentionem, Imperator juſſit Latinos, ut dicerent, quidnam de ſummi Pontificis poteſtate, nec non de azymo & fermentato pane ſentirent. Tum ſummi pontificis juſſu Joannes ille, ac (neſcio quis) frater Ambroſius in Græcorum conventu multa de quæſtionibus ipſis verba fecerunt. Poſt autem aliquot dies frequenti Græcorum conventu multa de quæſtionibus ipſis verba fecerunt. Poſt autem aliquot dies frequenti Græcorum conventu, in domo Imperatoris Latinis abſentibus facto, poſt plurimam inter Græcos diſputationem, lectis Græcorum Doctorum de ſummi pontificis poteſtate ſententiis, definitum fuit, non ſolum Romanam Eccleſiam de Spiritus ſancti proceſſione pie ſentire, verum etiam ipſi neceſſitate urgente, iure ſuo particulam illam, *ex filioque*, Symbolo apponere licuiſſe, necnon Romanum pontificem primatum in univerſum orbem tenere, beatique Petri principis Apoſtolorum ſucceſſorem ac verum Vicarium, & totius Eccleſiæ caput, ac omnium Chriſtianorum patrem & doctorem eſſe: ipſique ad paſcendam, regendam, & gubernandam univerſam Eccleſiam, plenam à Domino noſtro Ieſu Chriſto poteſtatem fuiſſe traditam. Præterea purgatorium eſſe: & ſive in azymo ſive in fermentato pane Sacramentum fieret, minime referre. Quæ cum Latinis mirum in modum placuiſſent, ſex præſtantiſſimi viri utraque ex parte ſelecti fuere, qui conſultis cæteris patribus, ſanctæ conjunctionis litteras componerent atque conſcriberent.

Romani Pontificis poteſtas.

Sententia de purgatorio & de azyme & fermentate.

Dum autem hæc agerentur, ſereniſſimus Imperator Heracleenſem, & Epheſium, & Rhutenum ac Nicænum ad ſe convocari juſſit, eo ſcilicet animo, ut Epheſium hortaretur, ut is etiam in cæterorum patrum ſententiam iret, & cum Latinis conjungeretur. At ille ne verbum quidem voluit audire. Duodecim autem illi ſelecti, in componendis litteris ipſis in hoc diſcordes fuerunt. Nam Græci volebant, ut vel de ſummi pontificis nomine nulla prorſus in eis mentio fieret: vel hæc verba in eiſdem litteris ſcriberentur, conſentiente ad infra ſcripta Imperatore, necnon patriarchatum loca tenentibus, & cæteris Orientalem Eccleſiam repræſentantibus. Quibus quidem Græcis ſummus pontifex in hoc etiam humaniſſime ſatisfecit, ut de Imperatore ac patriarchis, ut vellent, fieret mentio. Demum duodecim illi Doctores concordes litteras conſcripſerunt, quas cum

Marcus Epheſinꝰ reluctatur unioni.

Summus Pontifex & Imperator accurate vidiſſent, juſſerunt, ut Græcis & Latinis literis, in uno eodemque folio deſcriberentur, ita ut a parte dextera Latine cum Occidentalium Patrum ſubſcriptionibus, ac ſummi Pontificis ſigillo, ab altera vero parte Græce cum Græcorum item ſubſcriptionibus, nec non ipſius Imperatoris ſigillo ſcriptæ eſſent. Quibus quidem omnibus rite diligenterque peractis, communi partium ambarum conſenſu, Summus Pontifex Imperatore præſente, omnibuſque tam Græcis quam Latinis præſulibus veſtibus ſacris indutis, in templo ſanctæ Mariæ liberatæ, die Lunæ ſexta menſis Julij, Miſſam ſolemniter celebravit. Qua quidem celebrata, ipſæ eædem literæ à Juliano Cæſarino ſanctæ Sabinæ Cardinali Latine, à Beſſarione vero Græce, Dei gratia lectæ, promulgatæque fuere in hac forma.

Sed adverte prius quod Sguropulus ſect. 8. deſcribens ſeſſiones Florentiæ habitas, omittit diſcuſſionem factam de textibus Patrum Græcorum, aſſerit vero per duas ſeſſiones Latinos Chartulis è ſinu evolutis, aliquot Occidentalium Patrum ſententias exhibuiſſe, ad dogma corroborandum de proceſſione Spiritus ſancti *à Filio*, quibus reſponſa flagitarunt: quibus, inquit, noſtri reſponſa non dederunt, aſſeverantes, ſe cum Patribus ſatisfacturos, cum autographa eorum oculis luſtraſſent: & cum urgeretur Marcus Epheſius ab Imperatore, ut eis ſatisfaceret: Ego, ait, penitus ignoro an auctoritates Patrum Occidentalium, quibus nos obruunt, ſatis pertineant ad eos Patres unde citantur, & ſi fas eſſet eloqui, ut adulterinas reſpuerem. Quod ut dictum durius à pluribus è ſuis judicatum eſt. Anglus vero interpres Sguropuli in notis: Epheſius, inquit, ut moleſtiam omnem ſimul & ſemel amoveret, omnes Latinos Patres eorumque ſententias & dicta tantum non eliminat & proſcribit, qui in hoc negotio, ſi in ullo alio inſigniter tergiverſatur. Hæc ille, & ſi Latinis infenſus. Quid mirum ergo quod talis, qui etiam auſus eſt in Concilio Rom. Eccleſiam hæreticam appellare, unionem impedire conatus fuerit?

SANCTÆ VNIONIS

litteræ.

Definitio Concilij.

EVgenius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam; conſentiente ad infra ſcripta chariſſimo filio noſtro Ioanne Palæologo Romeorum Imperatore illuſtri, & loca tenentibus venerabilium fratrum noſtrorum Patriarcharum, & cæteris Orientalem Eccleſiam repræſentantibus. Lætentur cœli & exultet terra, ſublatus eſt enim de medio paries qui Occidentalem Orientalemque dividebat Eccleſiam, & pax atque concordia redut, illo angulari lapide Chriſto, qui fecit utraque unum, vinculo fortiſſimo charitatis & pacis, unumque jungente parietem; & perpetuæ unitatis fœdere copulante ac continente, poſtque longam mœroris nebulam & diſſidii diuturni atram ingratamque caliginem, ſerenum omnibus unionis optatæ jubar illuxit. Gaudeat & mater Eccleſia, quæ filios ſuos hactenus invicem diſſidentes, jam videt in unitatem pacemque rediiſſe: & quæ antea in eorum ſepararione amariſſime flebat, ex ipſorum modo mira concordia cum ineffabili gaudio omnipotenti Deo gratias referat.

A Cuncti gratulentur fideles ubique per orbem, & qui Chriſtiano cenſentur nomine, matri Catholicæ Eccleſiæ collætentur. Ecce enim Occidentales Orientaleſque Patres, poſt longiſſimum diſſenſionis atque concordiæ tempus, ſe maris ac terræ periculis exponentes, omnibuſque ſuperatis laboribus, ad hoc ſacrum œcumenicum Concilium deſiderio ſacratiſſimæ unionis & antiquæ charitatis reintègrandæ gratia, læti alacreſque convenèrunt, & intentione ſua nequaquam fruſtrati ſunt. Poſt longam enim laborioſamque indaginem, tandem Spiritus ſancti clementia, ipſam optatiſſimam ſanctiſſimamque
B unionem conſecuti ſunt.

Quis igitur dignas omnipotentis Dei beneficiis gratias referre ſufficiat? Quis autem divinæ miſerationis divitias non obſtupeſcat? cujuſve ferreum pectus tanta ſupernæ pietatis magnitudo non molliat? Sunt iſta prorſus divina opera, non humanæ fragilitatis inventa, atque ideo eximia cum veneratione ſuſcipienda, & divinis laudibus proſequenda. Tibi laus, tibi gloria, tibi gratiarum actio Chriſte fons miſericordiarum, qui tantum boni ſponſæ tuæ Catholicæ Eccleſiæ contuliſti, atque in generatione noſtra
C tuæ pietatis miracula demonſtraſti, ut enarrarent omnes mirabilia tua. Magnum ſiquidem divinumque munus nobis Deus largitus eſt, oculiſque noſtris vidimus, quod ante nos multi, cum valde cupierint, aſpicere nequiverunt. Convenientes enim Latini & Græci in hac ſacroſancta œcumenica Synodo, magno ſtudio invicem uſi ſunt, ut inter alia, etiam articulus ille de divina Spiritus ſancti proceſſione ſumma cum diligentia & aſſidua inquiſitione diſcuteretur. Prolatis vero teſtimoniis ex divinis Scripturis, plurimiſque authoritatibus Sanctorum Do-
D ctorum Orientalium & Occidentalium, aliquibus quidem ex Patre & Filio, quibuſdam verò ex Patre per Filium procedere dicentibus Spiritum ſanctum, & ad eandem intelligentiam aſpicientibus omnibus ſub diverſis vocabulis: Græci quidem aſſeruerunt, quod id, quod dicunt Spiritum ſanctum ex Patre procedere, non hac mente proferrent, ut excludant Filium, ſed quia eis videbatur (ut aïunt) Latinos aſſerere Spiritum ſanctum ex Patre Filioque procedere, tanquam ex duobus principiis & duabus ſpirationibus, ideo abſtinuerunt à dicendo quod Spiritus ſanctus ex Patre procedat & Filio. Latini vero affir-
E maverunt, non ſe hac mente dicere Spiritum ſanctum ex Filioque procedere, ut excludant Patrem, quin ſit fons ac principium totius deitatis, filij ſcilicet & Spiritus ſancti, aut quod id quod Spiritus ſanctus procedit ex Filio, Filius à Patre non habeat, ſive quod duo ponant eſſe principia, ſeu duas ſpirationes, ſed ut unum tantum aſſerant eſſe principium unicamque ſpirationem Spiritus ſancti, prout hactenus aſſeruerunt: & cum ex his omnibus unus & idem eliciatur veritatis ſenſus, tan-

dem in infra ſcriptam ſanctam Deo amabilem eodem ſenſu eademque mente unionem, nnanimiter concordarunt & conſenſerunt.

Innomine igitur Sanctæ Trinitatis, Patris & Filij & Spiritus ſancti, hoc ſacro univerſali approbante Florentino Concilio diffinimus, ut hæc fidei veritas ab omnibus Chriſtianis eredatur, & ſuſcipiatur, ſicque omnes profiteantur, quia Spiritus ſanctus ex Patre & Filio æternaliter eſt, & eſſentiam ſuam, ſunmque eſſe ſubſiſtens habet ex Patre ſimul & Filio, & ex utroque æternaliter tanquam ab uno principio & unica Spiratione procedit, declarantes, quod id, quod Sancti Doctores & Patres dicnnt, ex Patre per Filium procedere Spiritum ſanctum, ad hanc intelligentiam tendit, ut per hoc ſignificetur, filium quoque eſſe ſecundum Græcos quidem cauſam, ſecundum Latinos vero principium ſubſiſtentiæ Spiritus ſancti, ſicut & Patrem. Et quoniam omnia, quæ Patris ſunt, ipſe Pater unigenito filio ſuo gignendo dedit, præter eſſe Patrem, hoc ipſum quod Spiritus ſanctus procedit ex filio, ipſe Filius à Patre æternaliter habet, à quo æternaliter etiam genitus eſt. Diffinimus inſuper explicationem verborum illorum Filioque, veritatis declarandæ gratia, & imminente tunc neceſſitate, licite ac rationabiliter Symbolo fuiſſe appoſitam.

Materia de azymo & fermentato pane.

Item in azymo ſive fermentato pane triticeo, corpus Chriſti veraciter confici, Sacerdoteſque in altero ipſum Domini corpus conficere debere, unumquemque ſcilicet juxta ſuæ Eccleſiæ, ſive Occidentalis, ſive Orientalis conſuetudinem.

De Purgatorio.

Item, ſi verè pœnitentes in Dei charitate deceſſerint antequam dignis pœnitentiæ fructibus de commiſſis ſatisfecerint & omiſſis, eorum animas pœnis Purgatoriis poſt mortem purgari, & ut à pœnis hujuſmodi releventur, prodeſſe eis fidelium vivorum ſuffragia, Miſſarum ſcilicet ſacrificia, orationes & eleemoſynas, alia pietatis officia, quæ à fidelibus pro aliis fidelibus fieri conſueverunt, ſecundum Eccleſiæ inſtituta: illorumque animas, qui poſt baptiſma ſuſceptum, nullam omnino peccati maculam incurrerunt, illas etiam, quæ poſt contractam peccati maculam, vel in ſuis corporibus, vel eiſdem exutæ corporibus; (prout ſuperius dictum eſt) ſunt purgatæ, in cœlum mox recipi & intueri clare ipſum Deum trinum & unum, ſicuti eſt, meritorum tamen diverſitate alium alio profectius; illorum autem animas, qui in actuali mortali peccato, vel ſolo originali decedunt, mox in infernum deſcendere, pœnis tamen diſparibus puniendas.

De primatu Summi Pontificis.

Item, diffinimus ſanctam Apoſtolicam ſedem & Romanum Pontificem, in univerſum orbem tenere primatum, & ipſum Pontificem Romanum ſucceſſorem eſſe Beati Petri principis Apoſtolorum, & verum Chriſti Vicarium, totiuſque Eccleſiæ caput & omnium Chriſtianorum Patrem ac Doctorem exiſtere, & ipſi in Beato Petro paſcendi, regendi, & gubernandi univerſalem Eccleſiam à Domino noſtro Ieſu Chriſto plenam poteſtatem traditam eſſe, quemadmodum etiam in geſtis œcumenicorum Conciliorum, & in ſacris Canonibus continetur.

Renovantes inſuper ordinem traditum in Canonibus, cæterorum venerabilium Patriarcharum, ut Patriarcha Conſtantinopolitanus ſecundus ſit poſt ſanctiſſimum Romanum Pontificem, tertius vero Alexandrinus, quartus autem Antiochenus, & quintus Hieroſolymitanus, ſalvis videlicet privilegiis omnibus & juribus eorum.

Datum Florentiæ in ſeſſione publica Synodali, ſolemniter in Eccleſia majori celebrata, anno Incarnationis dominicæ 1439. pridie nonas Iulii, Pontificatus noſtri anno nono.

Subſcriptiones Imperatoris ac Orientalium Patrum, qui in Synodo aderant.

EGo Joannes Palæologus, fidelis in Chriſto Rex & Imperator Romeorum, ſubſcripſi.

Ego Antonius humilis metropolita Heracleenſ. & conſiliarius Edeſſenorum, totius Thraciæ & Macedoniæ Pontifex, & Philothei ſanctiſſimi Patriarchæ, & ſedis Apoſtolicæ Alexandrinæ locum tenens, ſubſcripſi.

Ego Georgius Protoſingelus Confeſſor Spiritualis, ac ſedis Apoſtolicæ Alexandriæ & ejus Domini Patriarchæ locum tenens, ſubſcripſi.

Ego Iſidoros Metropolita Sytiæ & totios Rhoſi, ac Domini Dorothei Patriarchæ Antiocheni, & ejus ſedis Apoſtolicæ locum tenens, ſubſcripſi.

Ego Doſitheus humilis Metropolita Mopſueſtiæ, & Ioachini Sanctiſſimi Patriarchæ Hieroſolymitani, ac ejus Apoſtolicæ ſedis locum tenens ſubſcripſi. *Ioachimi.*

Ego Metrophanes humilis Metropolita Cyzici, ac locum tenens Ancyrenſis, ſubſcripſi. Ego Dorotheos humilis Metropolita Trapezundenſ. ac locum tenens Cæſareenſis antiſtitis, ſubſcripſi. Ego Beſſarion divina miſeratione Archiepiſcopus Nicænus, ac locum tenens Sardenſis præſulis, ſubſcripſi. Ego Macarius humilis Metropolita Nicodemiæ, ſubſcripſi. Ego Ignatius humilis Metropolita Toronæ, ac locum tenens Nicomedienſ. antiſtitis, me ſubſcripſi. *Nemetu.* Ego Dorotheus humilis Metropolita Mitylenenſ. ac locum tenens Sidenſis Pontificis, me ſubſcripſi. Ego Damianus humilis Metropolita Muldoblachienſis, ac locum tenens Sebaſtienſis præſulis, ſubſcripſi. *For. malelachin.* Ego Ioſeph humilis Metropolita Amaſienſis, ſubſcripſi. Ego Nathanaël humilis Metropolita Coloſſenſis ac inſularum Cycladum, ſubſcripſi. Ego Caliſtos humilis Metropolita Driſtenſis, ſubſcripſi. *Calixtus* Ego Gennadius humilis Metropolita Meliteneuſis, ſubſcripſi. *For. Dryſen. vel* Ego Doſitheus humilis Metropolita Dramenſis, ſubſcripſi. *Chriſenteen. vel* Ego Sophronius humilis Metropolita Anchialenſis, ſubſcripſi. *Chriſen.* Ego Beſſarion Archiepiſcopus Nicænus, mandato ac nomine Emmanuëlis Diaconi ac magni ſachelarij, Chryſocuchi *For. Dameth. vel* vulgo nuncupati, qui eadem nobiſcum ſenſit, ſub-

Dardanien. *For. Ecclesia Archia.* *For. Muldachiens. vel Monemba.* *ſienſ. circumſpecta.*

ſcripſi. Ego Theodorus Zanthopulos, Diaconus & magnus ſacriſta, ſubſcripſi. Ego Michael Balſamorum Archidiaconus, & magnus bibliothecarius, ſubſcripſi. Ego Sylveſter Syropulus, Diaconus Eccleſiarches, ac juris ſervator, ſubſcripſi. Ego Gregorius pcotecdicus Diaconus Cappadocus ſubſcripſi. Ego Conſtantinus Archipreſbyter ac locum tenens Muldoblachienſis præſulis ſubſcripſi. Ego Eccleſiarches venerandæ manſionis, & ſanctæ Baſilicæ magnæ Laoræ montis ſancti, ac ipſius manſionis locum tenens, ſubſcripſi. Ego Athanaſius olim Abbas circunſpectæ, ſubſcripſi. Ego Gencronnius Abbas ſanctæ manſionis Omoipotenos, ſubſcripſi. Ego Germanus olim Abbas S. Blaſii, ſubſcripſi. Ego Pachumius confeſſor ac Abbas S. Pauli, ſubſcripſi.

Subſcriptiones Latinorum Patram.

Ego Antonius Epiſcopus Oſtienſis Cardinalis Bononienſ. ſupradictas diffinitiones veras & Catholicas eſſe affirmo, & illis me ſubſcripſi. Ego Becranda Epiſcopus Portuenſ. Card. Placentinus, me ſubſcripſi. Ego Nicolaus tituli ſanctæ Crucis Preſbyter Card. me ſobſcripſi. Ego Franciſcus tituli ſancti Clementis Presbyter Card. me ſubſc. Ego Veri glociosus tituli ſancti Marci Presbyter Card. me ſobſcripſi. Ego Julianus tituli ſanctæ Sabinæ Presbyter Cardin. me ſubſcripſi. Ego Proſper S. Georgij ad velum aureum Disconus Cardin. me ſubſcripſi. Ego Dominicus S. Mariæ in via lata Diaconus Cacdioalis me ſubſcripſi.

Sup ponitur Patriarcha alias Ioachinus.

Ego Baſilius Patriarcha Hieroſolymitanus, me C ſubſcripſi. Ego Marcus Patriarcha Graden. me ſubſcripſi. Ego Joannes Epiſcopus Morinenſ. illuſtriſſimi Domini Ducis Burgundiæ & Brabantiæ orator, me ſubſcripſi. Ego Joaones Epiſcopus Nivernenſ. ejuſdem Domini ducis ocator, me ſobſcripſi. Ego Bartholomæus Spalaten. me ſubſcripſi. Ego Fantinus Archiepiſcopus Cretenſ. me ſubſcripſi. Ego Jolisnus Archiepiſcopus Piſanus, me ſubſcripſi. Ego Andreas Archiepiſcopus Coloſſen me ſubſcrip. Ego Nicolans Archiepiſcopus Capuanus, me ſubſcripſi. Ego Ludovicus Archiepiſcopos Florentinus, me ſub. Ego Latinus de Vrſinis, Archiepiſcopos Trojanus, me ſubſcripſi. Ego Benedictus Archiepiſcopos Conſanns, me ſubſcripſi. Ego Epiſcopus Andrien. me ſubſcripſi. Ego Petrus Epiſcopus Paduanus, me ſubſcripſi. D Ego Daniël Epiſcopus Concordienſis, me ſubſcripſi. Ego Antonios Portugalenſis Epiſcopus, me ſubſcripſi. Ego Bartholomæus Epiſcopus Valucoſis, me ſubſcripſi. Ego Thomas Epiſcopus Farenſis, me ſubſcripſi. Ego Chriſtophorus Epiſcopus Arminenſis, me ſubſcripſi. Ego Amicus Epiſcopus Aquileienſis, me ſubſcripſi. Ego Petrus Epiſcopus Dignienſis, me ſubſcripſi. Ego Ioannes Epiſcopos Feciatien. me ſobſcripſi. Ego Valentinos Epiſcopus Ortanus, me ſubſcripſi. Ego Joannes Epiſcopus Arbenſis, me ſobſcripſi. Ego Bernotius Epiſcopus Eſculanus, me ſubſcripſi. Ego Carolus Senienſis Epiſcopus, me ſobſcripſi. Ego Andreas Epiſcopus Megarenſis, me ſubſcripſi. Ego Carolus Epiſcopus olim Mutienſis, me ſubſcripſi. Ego Nicolaos Tiburtinus, me ſubſcripſi. Ego Antonius Epiſcopus Graſſen. me ſubſcripſi. E Ego Angelus Epiſcopus Baten. me ſubſcripſi. Ego Petrus epiſcopus Auſcren. me ſubſcripſi. Ego Matthæus epiſcopus Zapatenſis, me ſubſcripſi. Ego Angelus de Graſſis Epiſcopus Arianenſ. me ſubſcripſi. Ego Petrus epiſcopus Meſſanus, me ſubſcripſi. Ego Petrus Epiſ. Cavillicen. me ſobſcr. Ego Antonius Epiſcopus Cæſenaten. me ſubſcr. Ego Donatus Epiſcopus Piſtorien. me ſubſc. Ego Scipio Epiſcopos Murinen. me ſubſc. Ego Chriſtophorus Epiſcopus Cortunen. me ſub. Ego Andreas Epiſcopus Conſeraoen. me ſubſcr. Ego Alexius Epiſcopus Cloſioos, me ſubſcripſi. Ego Garſias Epiſcopus Tuden. me ſubſ. Ego Gregorius Epiſcopus Granatenſis, me ſubſcripſi. Ego Aimeri-

Supra ponitur alius Coloſſenſ. *Nathanaël.* *Deeſt nomen Epiſcopi.* *Mutinen.* *Acernenſ. Vel Acerren. Salpen.*

A cus Epiſcopus Montis regalis, me ſobſcripſi. Ego Baptiſta electus & confirmatus Tearinus, me ſubſcripſi. Ego Nicolaus Tricatenſis, me ſubſcripſi. Ego Ioannes electus & confirmatus Agenenſis, me ſubſcripſi. Ego Guilielmus electus & confirmatus Leonenſis, me ſubſcripſi. Ego Andræas Epiſcopus Roffenſis, me ſubſcripſi. Ego Matthæus Epiſcopus Cocronienſis me ſubſcripſi. Ego Julianus electus & coofirmatus Citaridenſis, me ſubſcripſi. Ego Joannes Epiſcopus Canapenſis, me ſubſcripſi. Ego Thadæus Epiſcopus Aceſtatenſ. me ſubſcripſi. Ego Petrus Archidiaconus Trecenſis, ambaſiator illoſtriſſimi Ducis Burgundiæ, me ſubſcripſi. Ego Zaſonus Epiſcopus Bajocenſis, me ſobſcripſi. Ego Laurentius Epiſcopus Acherontinus, me ſubſcripſi. Ego Ludovicus Epiſcopus Terniſinus, B me ſubſcripſi. Ego Ioannes de Mella electus & confirmatus Leonenſis, ſobſcripſi. Ego Guilielmus electus & confirmatus Andegavenſis, me ſubſcripſi.

For. Ægiuenſis. *Aſtenaſ.*

Ego Ambroſius Generalis ordinis Camaldulenſium, me ſubſcripſi. Ego frater Guilelmus Generalis Minorum, me ſubſcripſi. Ego Girardus frater Generalis Augoſtinenſium, me ſubſcripſi. Ego Placidus Generalis Vallis umbroſæ, me ſubſcripſi. Ego Comerius Abbas Floreotinus, me ſubſcripſi. Ego Joannes de Urſinis Abbas Forſenſis, me ſubſcripſi. Ego Antonius Abbas ſancti Capraſij, me ſubſcripſi. Ego Franciſcus Abbas ſancti Leonardi, me ſubſcripſi. Ego Fredericus Abbas de Bocto, me ſubſcripſi. Ego Antonios Abbas de Alphyllo, me ſubſcripſi. Ego Bartholomæus Abbas Campaſilonis, me ſubſcripſi. C Ego Sepulchrus Abbas Urbis, me ſobſcripſi. Ego Angelus Abbas de Seyto, me ſubſcripſi. Ego Paſchaſius Abbas ſancti Sepulchri, me ſubſcripſi. Ego Benedictus Abbas de Coner, me ſobſcripſi. Ego Iacobus Abbas ſancti Salmi, me ſubſcripſi. Ego Aloyſius Abbas ſancti Pauli, me ſobſcripſi. Ego Ioannes Abbas de Tyro, me ſubſcripſi. Ego Daniel Abbas de Tarrslino, me ſubſcripſi. Ego Benedictus Abbas ſancti Panecratij, me ſubſcripſi. Ego Franciſcus Abbas ſanctæ Mariæ de Pariano, me ſubſcripſi. Ego Joannes Gratianos Abbas de Bipolis, me ſubſcripſi. Ego Angelus Abbas ſanctæ Mariæ de Piſtorio, me ſubſcripſi. Ego Nicolaos Abbas ſancti Modeſti Recenſ. me ſubſcripſi. Ego Jacobus ſancti Salvatoris de Frame Abbas me ſubſcripſi. Ego Bertacius Abbas Montis D plani Piſtorienſis, me ſubſcripſi. Ego Petros Abbas ſancti Felicis de Florentia, me ſubſcripſi. Ego Nicolaos Abbas ſanctæ Mariæ de Diciano, me ſubſcripſi. Ego, Bartholomæus Abbas de Vibona me ſubſcripſi. Ego Laurentius Abbas de Coloros, me ſubſcripſi. Ego Fredericus Abbas S. Pantaleonis, me ſobſcripſi. Ego Lucas Abbas Arnt in Apribus, me ſubſcripſi. Ego Lucas Abbas Facondus, me ſubſcripſi. Ego Iacobus Abbas Monaſterij ſancti Petri de Maſſa, me ſubſcripſi. Ego Franciſcos Abbas ſanctorum Martyrum Cordulenſ me ſubſcripſi. Ego Guilielmus Abbas S. Salvatoris, me ſobſcripſi. Ego Antonius Abbas ſancti Salvatoris Burdegalenſ. me ſubſcripſi. Ego Antonius Abbas Sanctorum Salvatoris & Nigilij, me ſobſcripſi. Ego Gabriel Abbas ſancti Iacobi de Pontada, me ſobſcripſi. Ego Bernardus Abbas E ſanctæ Mariæ de Marona, me ſubſcripſi. Ego Hieronymus Abbas S. Gundæ, me ſubſcripſi. Ego Dionyſius Abbas S. Mariæ de Sandinenſ me ſubſcripſi. Ego Maphæus Abbas ſancti Firmidæ de Verona, me ſubſcripſi. Ego Timotheus Abbas ſancti Andreæ de Mantua me ſubſcripſi.

Sexto.

Nemo autem mirari debet, cur plures patrum ſubſcriptiones non ſint, nam ultima ſeſſione celebrata, multi priuſquam hujuſmodi ſubſcriptio fieret, diſceſſerunt: cum præſertim mos in Conciliis minime fuerit, ut in Prioratus ordine conſtituti, vel fratres, vel magiſtri, vel juriſperiti, in decretis ipſorum Conciliorum ſubſcriberent.

Quibus quidem litteris Græce Latineque (ut ſupra

pra dictum eſt) recitatis, genu ſimul & dexteram
ſummi Pontificis, necnon Græci, cum Latinis inter
ſe ſumma lætitia oſculati ſunt.

Quæſtiones Græcis propoſita. Poſt autem dies aliquot Pontifex ſummus, convo-
catis Græcis ab eis quæſivit, cur partem ſacratiſ-
ſimi panis in calice cum ſacratiſſimo ſanguine mit-
tant.

Et in magna exodo, quando, videlicet panis in
patena, & vinum in calice de uno in aliud altare vi-
dente populo fertur à Sacerdote, capita ſua reveren-
ter inclinent, cum panis ipſe vinumque nondum
ſint conſecrati: Et aquam ferventem, non autem
frigidam, in calicem fundant: Et cur ante conſecra-
Ioan. 19. tionem his verbis utantur, *Unus autem de militibus
lancea latus ejus aperuit, & ſtatim ſanguis & aqua
exivit.* Et paulo poſt, Ecce ſtella venit, & ſtetit ſu- B
per pueri caput. Et cur Preſbyteri, non autem Pon-
tifices, ſacro chriſmate utantur, cum ſoli Pontifices
eo uti deberent. Et mortuos ungant oleo. Et neque
Pontifices, neque Preſbyteri celebraturi, peccata ſua
Mat. 26. confiteri ſoleant. Et poſt hæc dominica verba, *Acci-
Mar. 14. pite & manducate, hoc eſt enim corpus meum*, & re-
Luca 22. liqua, quibus proculdubio ſacratiſſimi Chriſti cor-
pus & ſanguis conficitur, his quoque verbis utan-
tur: Et fac quidem panem hunc, honorabile corpus
Chriſti tui: quod autem in calice iſto eſt, honorabi-
Mat. 19. lem ſanguinem Chriſti tui, ea ſancto tuo Spiritu
Mar. 10. tranſmutaute: Amen, Amen, Amen. Et cur matri-
monia ſeparent, cum Dominus noſter præceperit,
eos disjungendos non eſſe quos Deus conjunxerit.
Cur denique ſuum Patriarcham ibidem non eligant, C
ſed abſque eo diſcedere patiantur. Quas quidem quæ-
ſtiunculas præſul Mitylenenſ. diſſolviſſe facile viſus
eſt, ultimis duabus exceptis, in quibus cum ſummo
Pontifici nequaquam ſatisfecerit, ſummus Pontifex
Imperatorem rogavit, ut doctiores de pontificibus
ſuis ad ipſum mitteret, quippe qui duas ipſas ambi-
Actus Imperatoris. guitates melius explicare ſcirent. Imperator autem
nolens de talibus quæſtionibus agere, indoctiores
ad ſummum Pontificem miſit, à quibus cum eadem
ipſe ſummus Pontifex repetiiſſet, hi reſponderunt ſe
nullam habere ad ea reſpondendi facultatem, Impe-
ratori tamen ipſos omnia relaturos.

Papa. Porro autem ad diem 14. menſis ejuſdem
Pontifex ſummus Græcis præſulibus ad ſe convoca-
tis, hæc verba fecit: Cum fratres, Dei gratia con- D
juncti ſimus, eademque gratia caput ego veſtrorum
membrorum exiſtam, propterea que conveniat, ut
quæ ad noſtram piam religionem atque Eccleſiam
pertineant, ea vobis patefaciam, ac vos ad ipſa ſer-
vanda exhorter: idcirco vos, & fratres noſtros, &
Eccleſiarum Rectores ſcire velim, quemadmodum à
Romana Eccleſia mirum in modum accuſamini, quod
matrimonia ſeparetis, quodque præſul Epheſius ra-
tionem non reddat, cur noſtræ communi ſententiæ
neutiquam acquieſcens, à nobis disjungatur, at-
que diſſideat, ac ſi ſapientiſſimus omnium eſſet.
Matrimonia diſſuunt Græci. Nam de Patriarcha veſtro videtur nobis magis ope-
ræpretium eſſe, ut hic à vobis, præſentibus nobis de
more veſtro eligatur, quandoquidem Eccleſia veſtra
Patriarcha indiget, ex qua quidem electione non au- E
rum, non argentum, non denique rem aliam lucra-
ri cupimus, cum ipſi parati ſimus, ut vobis pecunias
(ſi opus fuerit) liberaliter erogemus, ac Patriarcham
quem ſuffeceritis, confirmemus, & quem ipſi noſtri
diſſidij tempore elegerimus, altero per vos ſuffecto,
ſtatim deponamus, ita ut in poſterum unicus Patriar-
cha Conſtantinopolitanus omnia ſua privilegia te-
nens exiſtat, quandoquidem Eccleſiam veſtram mul-
tis bonis afficere volumus. Hic veſter Imperator ad-
eſt, & œcumenica Synodus eſt, cui ſummus Ponti-
fex præeſt: hic Orientales dignioreſque præſules ad-
ſunt, ex quibus Patriarcham veſtrum ſine ullo impe-
dimento (ut par eſt) poteſtis eligere. Nam inconve-
niens ac indecens eſt, ut hinc abſque capite diſceda-
A tis: fierique jure non poteſt, ut niſi Patriarcham ve-
ſtrum hic elegeritis, electum à nobis in poſterum de-
ponamus. Hæc ſummus Pontifex.

Græci autem reſponderunt, ſe non ſine legitima *Græci.*
cauſa matrimonia ſeparare, ac præſulem Epheſium
cauſam ſuam dicturum eſſe. Patriarcham vero no-
ſtrum extra Conſtantinopolim noſtro jure neuti-
quam eligi poſſe, cum Græcis ſemper mos fuerit in
ſua Eccleſia Patriarcham ſufficere, ſimulque conſe-
crare, quarum quidem cæremoniarum & conſue-
tudinis Imperator noſter non inſcius, nequaquam
nobis permittet ut hic electionem hujuſmodi fa-
ciamus.

Papa. Quæ cum ſummus Pontifex ægre audiviſ-
ſet, ſe verbis humaniſſimis excuſavit, & ipſos dimi-
B ſit. Die autem 21. ſelecti omnes Imperatoris in domo
congregati, quinque unionis ejuſmodi litteras Pa-
trum omnium ſubſcriptionibus, ſummique Pontifi-
cis ac Imperatoris ſigillis munitas, Græce Latineque
exſcripſere, quarum unas Latinis, alteras Græcis,
tres vero alias trium Patriarcharum legatis dedere.
Quo quidem pacto finis octavi generalis Concilij fa-
ctus eſt. *Armeni.*

Dum autem hæc gerebantur, Armeniorum Pa-
triarchæ legati, viri ſane virtute plurima prædíti, ad
Synodum ipſam venerunt, & ſummum Pontificem
venerati fuerunt, necnon Imperatorem ſalutaverunt
dicentes ſe ſuamque Eccleſiam cum Catholica con-
jungi, ac ipſum Synodi decretum pie ſervare velle,
qui quidem benigniſſime ſuſcepti vehementiſſime-
C que laudati, ac magno honore affecti, una cum Græ-
cis Florentia diſceſſerunt.

Finis generalis octavæ Synodi Florentinæ, juxta verſionem Bartholomæi Abrahami Cretenſis, cum paucis additionibus ex hiſtoria ejuſdem Synodi per Sguropulum.

Inſtructio Armenorum.

DECRETUM EUGENII Papæ quarti.

Pſal. 80.

EVgenius Epiſcopus ſervus ſervorum
D Dei, ad perpetuam rei memoriam.
*Exultate Deo adjutori noſtro, jubilate Deo Ia-
cob*, omnes qui ubique nomine cenſemini
Chriſtiano. Ecce enim iterum recordatus
Dominus miſericordiæ ſuæ, alium diſſidij
lapidem nongentis & amplius inveteratum
annis, de Eccleſia ſua auferre dignatus eſt:
& qui facit concordiam in ſublimibus, &
per quem in terra pax eſt hominibus bonæ
voluntatis, optatiſſimam Armenorum unio- *2. Cor. 1.*
nem ſua ineffabili miſeratione conceſſit. *Be-
nedictus Deus & Pater Domini noſtri Ieſu Chri-
ſti, Pater miſericordiarum & Deus totius con-
ſolationis, qui conſolatur nos in omni tribulatio-
E ne noſtra.* Intuens namque piiſſimus Domi-
nus Eccleſiam ſuam, modo ab his qui foris
ſunt, modo ab his qui intra, non parvis
agitari turbinibus, ut inter ipſas reſpirare
anguſtias, & ad reſiſtendum fortior aſſurge-
re valeat, multis eam quotidie modis conſo-
lari & roborare dignatur. Nam & pridem
magnam illam Græcorum unionem, mul-
tas longe lateque continentium nationes &
linguas, hodie vero hanc ipſam Armenici
populi, qui per Septentrionem & Orien-
tem in magna copia diffuſus eſt, in eodem

A fidei & charitatis vinculo cum ſede Apoſtolica ſtabilivit. Hæc profectò tam magna & mira ſunt divinæ pietatis beneficia, ut non ſolum pro utroque, ſed ne quidem pro altero ſatis dignas ſuæ Majeſtati referre gratias poſſit intellectus humanus. Quis non vehementer admiretur, uno eodemque tam brevi tempore, duo ſic præclara, & tot ſeculis deſiderata opera, in hoc ſacro Concilio fuiſſe tam feliciter conſummata? (*Pſal. 117.*) *vere à Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris.* Quomodo enim hominum prudentia vel induſtria, niſi gratia Dei & cœpiſſet & perfeciſſet, has tantas & tales res explere potuiſſet? B Laudemus igitur & toto corde benedicamus Dominum, (*Pſal. 35.*) qui fecit *mirabilia magna ſolus*, ipſique pſallamus Spiritu, pſallamus & mente, oreque & opere, quantum ſinit humana fragilitas, pro tantiſque muneribus gratias agamus, orantes & obſecrantes, ut quemadmodum ipſi Græci atque Armeni unum cum Eccleſia Romana effecti ſunt, ita fiant & cæteræ nationes, præſertim Chriſti caractere inſignitæ, & totus denique populus Chriſtianus omnibus odiis bellíſque extinctis, mutua invicem pace & fraterna charitate quieſcat & C gaudeat.

Armeni. Ipſos autem Armenos magnis laudum præconiis dignos eſſe merito cenſemus. Vt primum enim à nobis ad ſynodum accerſiti ſunt, tanquam Eccleſiaſticæ avidi unitatis, ſpectabiles, devotos, & doctos oratores ſuos cum ſufficienti mandato, de ſuſcipiendo videlicet quicquid Spiritus ſanctus hanc ſanctam ſynodum illuſtraverit, ex remotiſſimis regionibus per multos labores, maríſque pericula ad nos & hoc ſacrum Concilium deſtinarunt. Nos vero tota mente, ut noſtrum paſtorale decebat officium, D cupientes tam ſanctum perficere opus, ſæpe cum ipſis oratoribus de hac ſancta unione contulimus: & ne vel parva hinc ſanctæ rei dilatio fieret, deputavimus de omni ſtatu hujus ſacri Concilij viros, juris divini & humani doctiſſimos, qui cum omni cura, ſtudioque & diligentia, rem iſtam cum iſtis pertractarunt oratoribus, ab eis accurate inquirentes eorum fidem tam circa divinæ unitatem eſſentiæ, & divinarum perſonarum Trinitatem, quam Domini noſtri Ieſu Chriſti humanitatem, & ſeptem Eccleſiæ E ſacramenta, & alia ad fidem orthodoxam & ritus univerſalis Eccleſiæ pertinentia. Multis itaque adhibitis diſputationibus, collocutionibus, & tractatibus, poſtque non mediocrem teſtimoniorum inſpectionem, quæ ex ſanctis Eccleſiæ patribus & doctoribus deducta ſunt, & earum, de quibus agebatur, rerum diſcuſſionem, tandem expedire judicavimus, ne ulla in futurum de fidei veritate apud ipſos Armenos hæſitatio eſſe valeat, atque idem per omnia ſapiant cum ſede Apoſtolica, unioque ipſa ſtabilis & perpetua ſine ullo ſcrupulo perſeveret, ut ſub quodam brevi compendio orthodoxæ fidei veritatem, quam ſuper præmiſſis Romana profitetur Eccleſia, per huc decretum, ſacro hoc approbante Florentino Concilio, ipſis oratoribus ad hoc etiam conſentientibus, traderemus.

In primis ergo damus eis ſanctum Symbolum, à centum quinquaginta Epiſcopis in œcumenico Conſtantinopolitano Concilio editum, cum illa additione, *Filioque*, ipſi ſymbolo declarandæ veritatis gratia, & urgente neceſſitate, licite & rationabiliter appoſita, cujus talis eſt tenor: *Credo in unum, &c.* hoc autem ſanctum ſymbolum ſicut apud Latinos mos eſt, ita decernimus per omnes Armenorum Eccleſias intra Miſſarum ſolennia, ſingulis ſaltem dominicis diebus & majoribus feſtivitatibus, decantari vel legi.

Secundo tradimus eis diffinitionem quarti univerſalis Concilij Chalcedonenſis, in quinto poſtea & ſexto univerſalibus Conciliis renovatam, de duabus naturis in una Chriſti perſona, cujus tenor talis eſt.

Definitio Chalced. Concilii. Sufficeret quidem ſapiens hoc & ſalutare divinæ gratiæ ſymbolum ad plenam cognitionem ac confirmationem pietatis. De Patre enim & Filio, & Spiritu ſancto perfectionem docet, & Domini humanitatem fideliter accipientibus repræſentat. Sed quoniam hi qui conantur reprobare prædicationem veritatis, per proprias hæreſes novas voces genuerunt, & hi quidem præſumentes corrumpere myſterium diſpenſationis Domini, quæ propter nos facta eſt: alij vero introducentes confuſionem permixtionemque, & ſtulte confingentes unam eſſe naturam carnis & deitatis, & portentoſe dicentes paſſibilem unigeniti divinam naturam: ob hoc volens claudere illis omnem machinationem contra veritatem præſens nunc ſancta ſynodus, prædicationem hanc docens ab initio immobilem, decrevit ante omnia fidem trecentorum decem & octo ſanctorum patrum manere irrecuſabilem: & poſteriore tempore propter illos quidem qui pugnant adverſus Spiritum ſanctum, corroborat doctrinam de ſubſtantia Spiritus traditam à patribus centum quinquaginta apud Conſtantinopolim congregatis, quam illi omnibus notam fecerunt: non quaſi inferentes, quod aliquid minus eſſet in præcedentibus, ſed eorum intellectum de Spiritu ſancto ſcripturarum teſtimoniis declarantes, adverſus eos qui dominationem ejus reſpuere tentaverunt. Propter illos autem qui moliuntur corrumpere diſpenſationis myſterium, & impudenter delirant, dicentes purum hominem eſſe illum, qui ex ſancta MARIA virgine natus eſt, ſuſcepit epiſtolas ſynodicas beati Cyrilli quondam præſulis Eccleſiæ Alexandrinæ ad

Neſtorium & ad Orientales, congruas exiſtenies ad convincendas Neſtorij veſanias, & ad interpretationem eorum qui ſalutaris ſymboli mentem piu zelo noſſe deſiderant. Quibus etiam conſequentiſſime epiſtolam coaptavit magnæ & ſenioris urbis Romæ præſulis beatiſſimi ac ſanctiſſimi Leonis Papæ, quæ ſcripta eſt ad ſanctæ memoriæ Archiepiſcopum Flavianum, ad perimendam Eutychis malam intelligentiam, ut pote congruentem illius magni Petri confeſſioni, & exiſtentem nobis quandam columnam communem adverſus prava dogmata, & ad confirmationem rectorum dogmatum. His namque qui in duos filios diſpenſationis divinæ myſterium diſcerpere nituntur, obſiſtit: & illos qui paſſibilem deitatem Vnigeniti auſi ſunt dicere, à ſacro cœtu expellit: & his qui in duabus naturis Chriſti temperamentum aut confuſionem exquirunt, reſiſtit: & eos qui dicunt, ſervi formam quam ex nobis aſſumpſit, cœleſtem eſſe aut alterius alicujus ſubſtantiæ, ut dementes abigit: & qui duas quidem ante unitionem naturas Domini fabulantur, unam vero poſt unitionem confingunt, anathematizat. Sequentes igitur ſanctos patres, unum eumdemque confiteri Filium Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum conſonanter omnes docemus, eumdem perfectum in humanitate, Deum vere & hominem vere, eumdem ex anima rationali & corpore, conſubſtantialem Patri ſecundum deitatem, & conſubſtantialem nobis eumdem ſecundum humanitatem, per omnia nobis ſimilem abſque peccato, ante ſæcula quidem de Patre genitum ſecundum deitatem, in noviſſimis autem diebus eumdem propter nos & propter ſalutem noſtram ex Maria Virgine Dei genitrice ſecundum humanitatem, unum eumdemque Chriſtum verum Filium Dominum unigenitum in duabus naturis inconfuſe, immutabiliter, indiviſe, inſeparabiliter agnoſcendum, nuſquam ſublata differentia naturarum, propter unitionem, magiſque ſalva proprietate utriuſque naturæ, & in unam perſonam atque ſubſiſtentiam concurrentem, non in duas perſonas partitum ſive diviſum, ſed unum eumdem filium Deum verum Dominum Ieſum Chriſtum, ſicut ante Prophetæ de eo, & ipſe nos Ieſus Chriſtus erudivit, & ſanctorum patrum nobis tradidit ſymbolum.

Tertio, diffinitionem de duabus voluntatibus, duabuſque Chriſti operationibus in prædicto ſexto Concilio promulgatam, cujus tenor talis eſt: *Sufficeret quidem*, & reliqua, quæ in ipſa diffinitione Concilij Chalcedonenſ. ſuperius enarrata, ſequuntur uſque ad finem, poſt quem ſequitur in hunc modum.

Et duas naturales voluntates in eo, & A duas naturales operationes indiviſe, inconvertibiliter, inſeparabiliter, inconfuſe, ſecundum ſanctorum patrum doctrinam adæque prædicamus, & duas naturales voluntates non contrarias, juxta quod impij aſſeruerunt hæretici, ſed ſequentem humanam ejus voluntatem, & non reſiſtentem vel reluctantem, ſed potius & ſubjectam divinæ ejus atque omnipotenti voluntati. Oportebat enim carnis voluntatem moveri, ſubjici vero voluntati divinæ, juxta ſapientiſſimum Athanaſium. Sicut enim eius caro, Dei verbi dicitur B & eſt: ita & naturalis carnis eius voluntas, propria Dei verbi dicitur & eſt, ſicut ipſe ait: *Quia deſcendi de cœlo, non ut* Ioan. 6. *faciam voluntatem meam, ſed eius qui miſit me, Patris*: ſuam propriam dicens voluntatem, quæ erat carnis eius. Nam & caro eius propria facta eſt, quemadmodum enim ſanctiſſima atque immaculata animata eius caro, deificata eſt, non eſt perempta, ſed in proprio ſui ſtatu & ratione al. ſuo. permanſit: ita & humana eius voluntas deificata eſt, non eſt perempta; ſalvata eſt autem magis, ſecundum deiloquum C Gregotium dicentem; Nam velle illius al. quod qui in Salvatore intelligitur, non eſt contrarium Deo; deificatum eſt totum, duas enim naturales operationes indiviſe, inconvertibiliter, inconfuſe, inſeparabiliter in eodem Domino Ieſu Chriſto vero Deo modo glorificamus, hoc eſt divinam operationem & humanam operationem, ſecundum divinorum prædicatorem Leonem apertiſſime aſſerentem: *Agit enim utraque forma cum alterius communione quod proprium eſt, verbo ſcilicet operante quod verbi eſt, & carne exequente quod carnis*: nec enim in D quoquam unam dabimus naturalem operationem Dei & creaturæ, ut neque quod creatum eſt, in divinam educamus eſſentiam; neque quod eximium eſt divinæ naturæ, ad competentem creaturis locum deiiciamus. Vnius enim & eiuſdem tam miracula, quamque paſſiones cognoſcimus, ſecundum aliud & aliud eorum ex quibus eſt naturis, & in quibus habet eſſe, ſicut admirabilis inquit Cyrillus. Vndique igitur inconfuſum atque indiviſum conſervantes unum ſanctæ Trinitatis, brevi voce cuncta proferimus: & poſt incarnationem Dominum noſtrum E Ieſum Chriſtum verum Deum eſſe credentes, aſſerimus duas ejus eſſe naturas in una ejus radiante ſubſiſtentia, in qua tam miracula quamque paſſiones, per omnem ſui diſpenſationem converſatus, non per phantaſiam, ſed veraciter hæc demonſtravit, ob naturalem differentiam in eadem una ſubſiſtentia cognoſcendam, dum utraque natura cum alterius communione indiviſe & inconfuſe propria vellet atque operaretur: juxta quam rationem, & duas naturales voluntates & operationes

confitemur, ad ſalutem humanam convenienter in eo concurrentes.

Armeni tres tantum Syn. admittebant. Quarto, quoniam hactenus ipſi Armeni præter has tres, Nicænam, Conſtantinopolitanam & Epheſinam primam Synodos, nullas alias univerſales poſtea celebratas, nec ipſum beatiſſimum hujus ſanctæ ſedis Antiſtitem Leonem, cuius authoritate ipſa Chalcedonenſis Synodus extitit congregata, ſuſceperunt, aſſerentes eiſdem fuiſſe ſuggeſtum, iam Synodum ipſam Chalcedonenſem quam memoratum Leonem, ſecundum damnatam Neſtorii hæreſim diffinitionem feciſſe: inſtruximus eos & declaravimus: hujuſmodi falſam fuiſſe ſuggeſtionem, ipſamque Synodum Chalcedonenſem & Beatiſſimum Leonem ſancte & recte veritatem de duabus in una perſona Chriſti naturis ſuperius deſcriptam
Leo Papa I. diffiniviſſe, contra impia Neſtorij & Eutychis dogmata: injunximuſque ut ipſum Beatiſſimum Leonem, qui veræ fidei columna fuit, & omni ſanctitate & doctrina refertus, tanquam ſanctum & catalogo ſanctorum merito deſcriptum, de cætero reputent & venerentur, atque non ſolum dictas tres Synodos, ſed & omnes alias univerſales authoritate Romani Pontificis legitime celebratas, ſicut & cæteri fideles reverenter ſuſcipiant.

Quinto, Eccleſiaſticorum Sacramentorum veritatem, pro ipſorum Armenorum tam præſentium quam futurorum faciliori doctrina, ſub hac breviſſima redigimus formula: Novæ legis ſeptem ſunt Sacramenta, videlicet Baptiſmus, Confirmatio, Euchariſtia, Pœnitentia, Extrema-Vnctio, Ordo, & Matrimonium. Quæ multum à Sacramentis differunt antiquæ legis. Illa enim non cauſabant gratiam, ſed eam ſolum per paſſionem Chriſti dandam eſſe figurabant: hæc vero noſtra & continent gratiam, & ipſam digne ſuſcipientibus conferunt. Horum quinque prima, ad ſpiritualem uniuſcujuſque hominis in ſeipſo perfectionem: duo
Septem ram. ultima, ad totius Eccleſiæ regimen multiplicationemque ordinata ſunt. Per baptiſmum enim ſpiritualiter renaſcimur, per confirmationem augemur in gratia, & roboramur in fide: renati autem & roborati, nutrimur divina Euchariſtiæ alimonia. Quod ſi per peccatum ægritudinem incurrimus animæ: per pœnitentiam ſpiritualiter ſanamur: ſpiritualiter etiam & corporaliter (prout animæ expedit) per Extremam-unctionem, per Ordinem vero Eccleſia gubernatur & multiplicatur ſpiritualiter: per Matrimonium corporaliter augetur. Hæc omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & perſona miniſtri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi, quod facit Eccleſia: quorum ſi aliquod deſit, non perficitur Sacramentum. Inter hæc Sacramenta, tria ſunt, Baptiſmus, Confir-
A matio & Ordo, quæ characterem, id eſt, ſpirituale quoddam ſignum, à cæteris diſtinctivum imprimunt in anima indelebile. Vnde in eadem perſona non reiterantur. Reliqua vero quatuor characterem non imprimunt, & reiterationem admittunt.

Primum omnium Sacramentorum locum tenet ſanctum Baptiſma, quod vitæ *Baptiſmus.*
ſpiritualis janua eſt: per ipſum enim membra Chriſti, ac de corpore efficimur Eccleſiæ. Et cum per primum hominem mors introierit in univerſos, niſi ex aqua & ſpiritu renaſcimur, non poſſumus (ut inquit Veritas)
B in regnum cœlorum introire. Materia hujus Sacramenti, eſt aqua vera & naturalis: nec refert, frigida ſit an calida. Forma autem eſt: *Ego te baptizo, in nomine Patris, & Ioan. 3.*
Filij, & Spiritus ſancti. Non tamen negamus, quin & per illa verba, Baptizetur talis ſervus Chriſti, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti: Vel, baptizatur manibus meis talis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, verum perficiatur baptiſma: quoniam cum principalis cauſa, ex qua baptiſmus virtutem habet, ſit ſancta Trinitas, inſtrumentalis autem ſit mi-
C niſter, qui tradit exterius Sacramentum, ſi exprimitur actus, qui per ipſum exercetur miniſtrum, cum Sanctæ Trinitatis invocatione, perficitur Sacramentum. Miniſter hujus Sacramenti eſt Sacerdos, cui ex officio competit baptizare. In cauſa autem neceſſitatis non ſolum Sacerdos vel Diaconus, ſed etiam Laïcus vel mulier, imo etiam paganus & hæreticus, baptizare poteſt, dummodo formam ſervet Eccleſiæ, & facere intendat quod facit Eccleſia. Hujus Sacramenti effectus, eſt remiſſio omnis culpæ originalis actualis, omnis quoque pœ-
D næ, quæ pro ipſa culpa debetur. Propterea Baptizatis nulla pro peccatis præteritis injungenda eſt ſatisfactio: ſed morientes, antequam culpam aliquam committant, ſtatim ad Regnum cœlorum & Dei viſionem perveniunt.

Secundum Sacramentum eſt Confirmatio, cuius materia eſt, chriſma confectum *Confirmatio.*
ex oleo, quod nitorem ſignificat conſcientiæ, & balſamo, qui odorem ſignificat bonæ famæ, per Epiſcopum benedicto. Forma autem eſt: *Signo te ſigno crucis, & confirmo te chriſmate ſalutis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* Ordinarius miniſter eſt
E Epiſcopus. Et cum cæteras unctiones ſimplex Sacerdos valeat exhibere, hanc non niſi Epiſcopus debet conferre: quia de ſolis Apoſtolis legitur, quorum vicem tenent Epiſcopi, quod per manus impoſitionem Spiritum ſanctum dabant, quemadmodum Actuum Apoſtolorum lectio manifeſtat. *Cum enim audiſſent*, inquit, *Apoſtoli, qui e- Act.3.*
rant Hieroſolymis, quia recepiſſet Samaria verbum Dei, miſerunt ad eos Petrum & Ioannem. Qui cum veniſſent, oraverunt pro eis ut acciperent Spiritum ſanctum. Nondum enim in

quemquam illorum venerat, ſed baptizati tantum erant in nomine Domini Ieſu. Tunc imponebant manus ſuper illos & accipiebant Spiritum ſanctum. Loco autem illius manus impoſitionis datur in Eccleſia confirmatio. Legitur tameo aliquando, per Apoſtolicæ ſedis diſpenſationem ex rationabili & urgente admodum cauſa, ſimplicem Sacerdotem chriſmate per Epiſcopum confecto hoc adminiſtraſſe Confirmationis Sacramentum. Effectus autem hujus Sacramenti eſt, quia in eo datur Spiritus ſanctus ad robur, ſicut datus eſt Apoſtolis in die Pentecoſtes, ut videlicet Chriſtianos audacter Chriſti confiteatur nomen. Ideoque in fronte, ubi verecundiæ ſedes eſt, confirmandus inungitur, ne Chriſti nomen confiteri erubeſcat, & præcipue crucem eius, qui Iudæis eſt & ſcandalum, gentibus autem ſtultitia, ſecundum Apoſtolum, propter quod ſignu crucis ſignatur.

1. Cor. 1.

Euchariſtia.

Tertium eſt Euchariſtiæ Sacramentum, cuius materia eſt panis triticeus, & vinum de vite, cui ante conſecrationem aqua modiciſſima admiſceri debet. Aqua autem ideo admiſcetur, quoniam juxta teſtimonia Sanctorum Patrum ac Doctorum Eccleſiæ pridem in diſputatione exhibita, creditur, ipſum Dominum in vino aqua permixto hoc inſtituiſſe Sacramentum. Deinde quia hoc convenit Dominicæ paſſionis repræſentationi. Inquit enim Beatus Alexander Papa quintus á Beato Petro: *In Sacramentorum oblationibus, quæ intra Miſſarum ſolennia Domino offerantur. Non enim debet in calicem Domini aut vinum ſolum, aut aqua ſola offerri, ſed utrumque permixtum: quia utrunque, id eſt, ſanguis & aqua, ex latere Chriſti profluxiſſe legitur.* Tum etiam quod convenit ad ſignificandum hujus Sacramenti effectum, qui eſt unio populi Chriſtiani ad Chriſtum. Aqua enim populum ſignificat, ſecundum illud Apocalyp. Aquæ multæ populi multi. Et Iulius Papa ſecundus poſt Beatum Sylveſtrum, ait: Calix Dominicus juxta Canonum præceptum, vino & aqua permixtus debet offerri: quia videmus in aqua populum intelligi, in vino vero oſtendi ſanguinem Chriſti. Ergo cum in Calice vinum & aqua miſcetur, Chriſto populus adunatur, & fidelium plebs ei in quem credit, copulatur & jungitur. Cum ergo tam ſancta Romana Eccleſia á beatiſſimo Apoſtolo Petro & Paulo edocta, quam reliquæ omnes Latinorum, Græcorumque Eccleſiæ, in quibus omnis ſanctitatis & doctrinæ lumina claruerunt, ab initio naſcentis Eccleſiæ ſic ſervaverint, & modo ſervent, inconveniens admodum videtur, ut alia quævis regio ab hac univerſali & rationabili diſcrepet obſervantia. Decernimus igitur ut etiam ipſi Armeni ſe cum univerſo orbe Chriſtiano conforment, eorumque ſacerdotes in Calicis oblatione paululum aquæ (prout dictum eſt) admiſceant vino. Forma hujus Sacramenti ſunt verba Salvatoris, quibus hoc conficit Sacramentum. Sacerdos enim in perſona Chriſti loquens, hoc conficit Sacramentum. Nam ipſorum verborum virtute ſubſtantia panis in corpus Chriſti, & ſubſtantia vini in ſanguinem convertuntur: ita tamen, quod totus Chriſtus continetur ſub ſpecie panis, & totus ſub ſpecie vini:, ſub qualibet quoque parte hoſtiæ conſecratæ & vini conſecrati, ſeparatione facta, totus eſt Chriſtus. Hujus Sacramenti effectus, quem in anima operatur digne ſumentis, eſt adunatio hominis ad Chriſtum. Et quia per gratiam homo Chriſto incorporatur, & membris ejus unitur: conſequens eſt, quod per hoc Sacramentum in ſumentibus digne gratia augeatur: omnemque effectum, quem materialis cibus & potus, quo ad vitam agunt corporalem, ſuſtentando, augendo, reparando & delectando, Sacramentum hoc quo ad vitam operatur ſpiritualem, in quo (ut inquit Vrbanus Papa) gratam Salvatoris noſtri recenſemus memoriam, á malo retrahimur, confortamur in bono, & ad virtutum & gratiarum proficimus incrementum.

In prima de ep. & conſ. diſt. 2. In Sacramentorum.

Apoc. 17. Non invenitur in epiſt. Julii, ſed de conſ. diſtinc. 2. Cum omne crimen.

Quartum Sacramentum, eſt Pœnitentia, cuius quaſi materia ſunt actus pœnitentis, qui in tres diſtinguntur partes. Quarum prima eſt cordis contritio, ad quam pertinet, ut doleat de peccato commiſſo, cum propoſito non peccandi de cætero. Secunda eſt oris confeſſio, ad quam pertinet, ut peccator omnia peccata, quorum memoriam habet, ſuo Sacerdoti confiteatur integraliter. Tertia eſt ſatisfactio pro peccatis ſecundum arbitrium Sacerdotis, quæ quidem præcipuè fit per orationem, jejunium & eleemoſynam. Forma hujus Sacramenti ſunt verba abſolutionis, quæ Sacerdos profert, cum dicit: *Ego te abſolvo, &c.* Miniſter hujus Sacramenti eſt Sacerdos, habens authoritatem abſolvendi vel ordinariam, vel ex commiſſione ſuperioris. Effectus hujus Sacramenti, eſt abſolutio á peccatis.

Pœnitentia.

Quintum Sacramentum eſt Extrema-unctio, cujus materia eſt oleum olivæ per Epiſcopum benedictum. Hoc Sacramentum niſi infirmo, de cujus morte timetur, dari non debet: qui in his locis unguendus eſt, in oculis propter viſum, in auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter guſtum vel locutionem, in manibus propter tactum, in pedibus propter greſſum, in renibus propter delectationem ibidem vigentem. Forma huius Sacramenti eſt hæc: *Per iſtam unctionem & ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid peccaſti per viſum, & cætera.* Et ſimiliter in aliis membris. Miniſter huius Sacramenti eſt Sacerdos. Effectus vero eſt mentis ſanatio, & inquantum animæ expedit, ipſius etiam corporis. De hoc

Extrema unctio.

Jacob. 5. ſacramento inqnit B. Iacobus Apoſt. *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Eccleſie, ut orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, dimittentur ei.*

Ordo. Sextum ſacramentum eſt Ordinis, cujus materia eſt illud per cujus traditionem confertur Ordo, ſicut Preſbyteratus traditur per calicis cum vino, & patenæ cnm pane porrectionem, Diaconatus vero per libri evangeliorum dationem, Subdiaconatus vero per calicis vacui cum patena vacua ſuperpoſita traditionem: & ſimiliter de aliis per rerum ad miniſteria ſua pertinentium aſſignationem. Forma ſacerdotii talis eſt: *Accipite poteſtatem offerendi ſacrificium in Eccleſia pro vivis & mortuis. In nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti:* Et ſic de aliorum Ordinum formis, prout in Pontificali Romano late continetur. Ordinarius miniſter huius ſacramenti eſt Epiſcopus. Effectus, augmentum gratiæ nt quis ſit idoneus Chriſti miniſter.

Matrim. Septimum eſt ſacramentum Matrimonii, quod eſt ſignum coniunctionis Chriſti & Eccleſiæ, ſecundum Apoſtolum dicentem: *Eph. 5.* *Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia.* Cauſa efficiens Matrimonii, regulariter eſt mutuus conſenſus per verba de præſenti expreſſus. Aſſignatur autem triplex bonum matrimonii. Primum eſt proles ſuſcipienda & educanda ad cultum Dei. Secundum eſt fides, quam unus coniugum alteri ſervare debet. Tertium indiviſibilitas matrimonii, propter hoc quod ſignificat indiviſibilem coniunctionem Chriſti & Eccleſiæ. Quamvis autem ex cauſa fornicationis liceat tori ſeparationem facere, non tamen aliud matrimonium contrahere fas eſt, cum matrimonii vioculum legitime contracti perpetuum ſit.

Sexto, compendioſam illam fidei regulam, per beatiſſimum Athanaſium editam, ipſis præbemus oratoribus, cuius tenor talis eſt: *Qui cunque vult ſalvus, &c.*

Septimo, decretum unionis cum Græcis unioois conſummatæ pridem in hoc ſacro œcumenico Florentino Concilio promulgatum, cuius tenor talis eſt: *Eugenius, &c. Lætentur cæli, &c.*

Octavo, cum inter alia ſit etiam cum ipſis Armenis diputatum, quibus diebus feſtivitates Annunciationis beatæ Mariæ Virginis, Nativitatis beati Ioannis Baptiſtæ, & conſequenter Nativitatis & Circuncisionis Domini noſtri Ieſu Chriſti, ac Præſentatioois ejuſdem io templu, ſeu Purificatioois beatæ Virginis Mariæ celebrari debeant, ſatiſque dilucide veritas patefacta fuerit, tam ſanctorum patrum teſtimoniis, quam conſuetudine Eccleſiæ Romanæ & omnium aliarum univerſaliter apud Latinos & Græcos: ne igitur in tantis celebritatibus diſpar ſit Chriſtianorum ritus, nòde perturbandæ charitatis occaſio poſſit oriri, decernimus tanquam veritati & rationi conſentaneum, & juxta totius reliqui orbis obſervantiam, nt ipſi etiam Armeni feſtum Annunciationis beatæ Mariæ, die vigeſima-quiota Martij, *Dies feſti.* Nativitatis B. Ioannis Baptiſtæ vigeſima-quarta Iunij, Nativitatis vero ſecundum carnem Salvatoris noſtri, vigeſima-quinta Decembris, Circuocisionis ejuſdem Ianuarii, Epiphaniæ ſexto ejuſdem Ianuarii, Epiphaniæ ſexto eiuſdem prima Ianuarii, Præſentationis Domini in templo, ſeu Purificationis Dei geoitricis, ſecuoda Februarii debeant ſolenniter celebrare.

His omoibus explicatis, prædicti Armenorum oratores nomine ſuo, & ſui Patriarchæ & omnium Armenorum, ſaluberrimum ſynodale decretum cum omnibus ſuis capitulis, declarationibus, diffinitionibns, traditionibus, præceptis & ſtatutis, omnemque doctrinam in ipſa deſcriptam, necoon quicquid tenet & docet ſancta ſedes Apoſtolica Roman. Eccleſ. cum omni devotione & obedientia acceptant, ſuſcipiunt, & amplectuntur. Illos quoque doctores & ſanctos patres, quos Eccleſia Romana approbat, ipſi reverenter ſuſcipiunt: quaſcunque vero perſonas & quiequid ipſa Rom. Eccleſia damnat & reprobat, ipſi pro reprobatis & damnatis habent, profitentes, tanquam veri obedientiæ filii, nomine qno ſupra, ipſius ſedis Apoſtolicæ ordinationibus & iuſſionibus fideliter obtemperare. Datum Florentiæ in publica ſeſſione ſynodali ſolemniter in Eccleſia maiori celebrara, anno Dom. milleſimo quadringenteſimo trigeſimonono, decimo Cal. Decemb. Pontificatus noſtri anno nono.

Quædam controverſa circa Concilium Florentinum.

NOn eſt quod principalem controverſiam hujus Concilij iterum proponamos. Hæc eſt de proceſſione *Spiritus* ſancti à Patre & Filio, & de additione *ex filio* facta ſymbolo, ſatiſque diſcuſſa fuit in doctis diſpotationibus quas integras exhibuimus, quod nunquam in univerſo orbe celebriores extiterint inter doctiſſimos homines Orientis & Occidentis in præſentia ſummi Pontificis, ac Imperatoris Græcorum Ioannis Palæologi celebratæ, de materia divina proſſos, ſcilicet de proceſſione Spiritus ſancti in quibus etiam plura ſublimioris Theologiæ, ac Rhetoricæ inveniontur argumēta. *Diſputatio omnium maxima in Florent.* Fueruntq; hæ diſputationes habitæ, poſitis ſex pro utraq; parte diſputatoribus, qui in medio totius Coocilij conſedebant, ſex videlicet ex una parte & ſex ex alia ſibi invicem facies conſpicientes, productis ipſis codicibus ex quibus Patrum authoritates legebantur: interpres autē ſtabat in medio omnium referendo cuncta in Latino & Græco ſermone, quæ ab utraq; parte dicebantor: tres vero Notarii erant conſtitoti pro qualibet parte; qui omnia geſta in Latino & Græco fideliter conſcribebant, ut ex Fantino de Valereſo Archiepiſcopo Cretenſi qui Concilio ipſi ſobſcripſit, illudq; Latina explicatione donavit in Bibl. Vaticana aſſervata, notat Horatius Juſtinianus ejuſdem Bibliothecæ cuſtos primarius in præfatione

actorum ejuſdem Concilij. Hæ diſputationes (ſeſſiones ne an collationes aptius dicerentur, diſputatio de nomine) tantum indigent ſedulo ac vigili lectore, ut præter eas nihil neceſſe ſit explanare. Quamvis in iis non omnia referantur quæ dicta vel facta ſunt in Synodo, & alij actorum collectores nonnulla alia referant quæ ſtuduiſſe ſupplevit in ſuis actis præfatus Horatius Juſtinianus. Sed nec omnes Græcorum errores examinati ſunt, cum numerentur uſque ad quadraginta & unum, qui ex Baſilea Biturim miſſi ſunt, cum ibi haberetur Synodus a Gallis, ut videre eſt apud Spondanum an. 1438. & Guido Carmelita in ſumma de hæreſibus numerat viginti ſex errores Græcorum. Inter quos præter enunieratos in hac Synodo præcipui ſunt: quod dicunt animas à corpore ſolutas non videre Deum uſque ad diem judicij, nec eſſe in cœlo aut in inferno, ſed eſſe errantes ſicut aves cœli. Multa à peccato excuſant, ut uſuram, ſimplicem fornicationem, deceptionem inimicorum quoquo modo fiat etiam pejerando, de Simonia vix ſcrupulos patiuntur: contra damnant eos qui radunt barbas & comedunt de ſuffocato. Item pro furto, uſura, rapina Sacerdotes eorum non injungunt pœnitentibus ut ſatisfaciant: ſed raptorem inungunt oleo ſimplici, & remittunt ut det Sacerdotibus ſeptem aliquam pecuniæ quantitatem, & ſic dimittitur abſolutus. Plura videbis apud citatos Authores, ut cum omnes errores excuſſi non fuerint, mirandum non ſit quod eorum ad Eccleſiam reductio tam brevi duraverit. Quod itidem contigit Huſſitis in Baſileenſi Concilio, in quo tantum ad examen vocati ſunt quatuor eorum errores. Falſa eſt pœnitentia juxta Canones, ſi ita agatur pœnitentia de uno peccato ut non agatur de altero. Quod dictum referri poteſt ad reductionem hæreticorum qui omnes & ſingulos non deteſtantur errores.

Plures errores græcorum non examinati.

De authoritate hujus Concilii.

Dubitatum eſt primo an generale & legitimum habendum ſit hoc Concilium. Qui enim Baſileenſe Concilium in omnibus recipiunt ac defendunt, huic multum detrahunt, cum eodem tempore non poſſent eſſe ſimul in Eccleſia duo Concilia generalia. Sic Duarenus Juriſconſultus lib. 5. de ſacris Eccleſiæ miniſtris cap. 11. Baſileæ, inquit, congregati Patres nequaquam ab incœpto deſiſtunt, præter paucos quoſdam factioſos qui ad Conventum alium Eugenij in Italia, quo jure quaque injuria, ab ipſo indictum proficiſcuntur: qui Baſileæ convenerant, illud Concilium Ferrariæ primo indictum, ſimul ac Eugenium qui indixerat, excommunicarunt ſeſſ. 31. & conventiculum vocant, Seſſ. 38.

Et contra hoc Concilium Baſileenſe PP. excommunicavit, ac Ludovicus ſeu Aloyſius de Pyramo Minorita Epiſc. Forolivienſis die 15. Feb. an. 1638. ex ſuggeſtu Pontificis legit decretum quo omnia Baſileenſium irritabat acta, ac eos in graviſſimas cenſuras incurriſſe declarabat, apud Wadingum in annalibus ad prædictum an. 1638. Sed & prima parte actorum Florentinorum Juſtiniani habetur integrum iſtud decretum: excipitur tamen cauſa Boëmorum quoad articulum de communione ſub utraque ſpecie, quem permittit continuari Baſileæ ad triginta dies tantum. Ac cum Baſileenſes non obtemperarant, anno ſequenti promulgata eſt bulla alia contra ipſos, tenoris ſequentis.

Eugenius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Moïſes vir Dei, populi ſibi commiſſi ſalutem zelans, timenſque ne ob ſeditioſorum ſchiſma Chore, Datan & Abiron, ira Dei in ipſum populum, ſi illos conſequeretur, inſurgeret, juſſu Domini dixit ad plebem univerſam: Recedite à tabernaculis impiorum

Bulla contra Baſileenſes.

A hominum, & nolite tangere quæ ad eos pertinent ne involvamini in peccatis eorum. Senſerat enim ipſo Domino inſpirante, ſeditioſos & Schiſmaticos illos ultionem graviſſimam excepturos, ſicut poſtmodum rei monſtravit eventus, dum nec ipſa terra eos potuit ſuſtinere, ſed juſto Dei judicio illos abſorbuit, ut deſcenderent in infernum viventes. Sic & nos, quibus licet immeritis, Dominus Jeſus Chriſtus populum ſuum committere dignatus eſt, audientes illud execrabile ſcelus, quod quidam perditi homines Baſileæ commorantes ad ſcindendam S. Eccleſiæ unitatem proximis diebus machinati ſunt, metuenteſque ne quos incautos ſeducant fraudibus, & venenis inficiant, ad ipſum Domini noſtri Jeſu Chriſti populum nobis creditum clamare pari voce compellimur: recedite à tabernaculis hominum impiorum;
B cum longe amplior ſit plebs Chriſtiana, quàm illi tunc Judæorum; Eccleſia ſanctior quam Synagoga, & Chriſti Vicarius ipſo Moïſe authoritate & dignitate ſuperior.

Quam Baſileenſem impietatem dudum prævidere cœpimus, quandoquidem illud tunc Baſileenſe Concilium intuebamur jam in tyrannidem prolabi, dum multi etiam inferioris gradus ad illud veniendum, ſtandumque pro libitu factionis Authorum cogerentur, dum nonnullorum vota & judicia diverſis artibus extorquerentur, dum conſpirationibus, conjurationibus, monopoliis & conventiculis pene omnia cederent, & pro ambitione Papatus diuturna protractio ipſius Concilij quærebatur. Ubi denique innumeræ novitates, inordinationes, deformitates, & quaſi infinita pattabantur mala, ad quod etiam laici & clerici infra ſacros Ordines conſtituti, ignorantes, in-
C experti, vagi, dyſcoli, profugi, apoſtatæ, de criminibus condemnati, & de carceribus fugientes, nobis & ſuis Superiorib. rebelles, & reliqua iſtiuſmodi hominum monſtra concurrerent, qui & ab ipſis ſcelerum magiſtris in omnem corruptionis labem facile trahebantur.

Advertimus etiam ad illud Sanctiſſ. opus unionis Eccleſiæ Orientalis, quod per quorumdam factioſorum Baſileenſium fraudes omnino periclitari videbamus; & idcirco tantis malis, quantum in nobis erat, providere cupientes, ex prædictis & aliis rationabilibus & neceſſariis cauſis, de quibus in decreto tranſlationis plenius continetur, præfatum tunc Baſileenſe Concil. de venerabilium fratrum noſtrorum S. R. E.
D Card. conſilio, pluribus venerabilibus Fratribus, & dilectis filiis Archiepiſ. Epiſcopis, Electis, Abbatibus, & aliis Eccleſiarum Prælatis ac Magiſtris & Doctoribus id laudantibus, ad civitatem Ferrarienſem tranſtulimus, ubi etiam cum Occident. & Orient. Eccleſia Conc. œcumenicum Domino diſponente fundavimus; deinde morbo peſtis ſuperveniente & continuante, ad hanc civitatem Florentinam ejus gratia annuente, eodem approbante Concilio tranſtulimus, in qua ipſe piiſſimus & clementiſſimus Deus oſtendit mirabilia ſua, ut ſcilicet ſchiſma illud pernicioſiſſimum, quod in Dei Eccleſia per quingentos fere annos cum maximo totius Chriſtianitatis detrimento duraverat, & ad illud extirpandum plurimi Romani Pontifices prædeceſſores noſtri, multique Reges & Principes & alij
E Chriſtiani magnis olim laboribus & expenſis diutiſſime inſudarunt, poſt multas tandem in utroque loco diſputationes publicas & privatas, diverſos tractatus ac labores multiplices ſublatum fuerit, & ſanctiſſima Latinorum & Græcorum unio feliciter conſummata, prout in decreto ſuperinde confecto, & ſolemniter promulgato plenius continetur.

Ex qua re ipſi æterno Deo inexhauſtas gratias referentes, omnique fideli populo congratulantes, obtulimus illi hoſtiam jubilationis & laudis. Vidimus enim non gentem unam, velut Hebræorum populum ad terram repromiſſionis revocari, ſed multarum gen-

tium popolos, nationes & linguas ad unum divinæ veritatis eloquium meritumque concurrere, per quod etiam jam magna ſpes redditur, ut ipſe ſol juſtitiæ in Oriente oriens ad aliarum multarum gentium, etiam infidelium tenebras radios ſuæ lucis extendat, fiatque ſalus Domini uſque ad extremum terræ.

Cujus quidem rei jam optimas arrhas Deo diſponente tenemus, dum ipſe Omnipotens per operam noſtram Armenorum oratores ex longiſſimis Orientis partibus ad nos, & ſanctam Apoſtolicam ſedem & ſacrum hoc Concilium his diebus cum pleno mandato pervenire conceſſit, qui nos non aliter quam B. Petrum Apoſtolorum Principem intuentes ac venerantes, ipſamque ſanctam ſedem veluti matrem omnium fidelium & magiſtrum recognoſcentes, ad eam & præfatum Concilium pro ſpirituali cibo, & ſanæ doctrinæ veritate ſe venire profeſſi ſunt; ob quam rem ipſi Deo noſtro multas gratias retulimus. Sed quas in præfato divino opere moleſtias, quas impugnationes, quas denique perſecutiones, non quidem à Turcis & Saracenis, ſed a vocatis Chriſtianis huc uſque paſſi ſuimus, horret animus commemorare. Refert B. Hieronym. quod ab Adriani temporibus uſque ad Imperium Conſtantini in loco reſurrectionis Dominicæ ſimulachrum Jovis, & in Crucis rupe ſtatua Veneris ex marmore à gentibus poſita colebantur, exiſtimantibus perſecutionis Auctoribus tollere nobis fidem reſurrectionis, & Crucis, ſi ſancta loca per idola polluiſſent.

Non diſſimile à Baſileenſ. illis hominibus perditiſſimis, nobis & Eccleſiæ Dei his diebus fieri contigit, niſi quod illud a paganis & verum Deum ignorantibus factum eſt, hoc ab his, qui cognoverunt & oderunt, & idcirco ſuperbia eorum, juxta Prophetam, aſcendit ſemper, eo periculoſius quo ſub reformationis ſpecie, quam in ſe ſemper horruerunt, venena diffundunt. Primum quidem poſtquam hi, qui omnis ſcandali patratores Baſileæ fuerunt, Græcis in promiſſione defecerant, cum per ipſorum Græcorum & Orientalis Eccleſiæ oratores planè intelligerent, chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Ioannem Palæologum Romæorum Imperatorem illuſtrem, & bonæ memoriæ Ioſephum Patriarcham Conſtantinopolit. reliquoſque tam Prælatos, quàm alios Orientalis Eccleſiæ ad locum illum pro œcumenico Concilio celebrando per noſtros Legatos & Præſidentes, alioſque ex præſtantioribus ibidem exiſtentes, ad quos jus eligendi locum, juxta conventionem communi omnium ejoſdem Concilij conſenſu firmatam, poſt graves ſuppoſitorum ejus diſſenſiones devolutum erat, legitima accedere velle: cumque etiam nos hanc ipſam loci electionem, ad ſupplicationem & inſtantiam maximam dictorum Oratorum in generali Conſiſtorio Bononiæ confirmaſſe, & galeas & alia neceſſaria pro executione ipſius decreti conventionalis, & hujus ſanctiſſimæ unionis opere, multis laboribus & impenſis verſus Conſtantinopolim deſtinaſſe percepiſſent, quoddam deteſtabile monitorium, ſeu citatorium, quo ſanctum hoc opus interriperent, contra nos & præfatos Cardinales decernere auſi ſunt, illudque ad præfatos Imperatorem & Patriarcham Conſtantinopolitanum mittere, ut ipſos & omnes alios omnino à veniendo diverterent; ſciebant enim illos ad alium locum quam electum, ut præmittitur, nullo pacto venturos. Deinde cum prædictos Imperatorem & Patriarcham, ac reliquos pro ipſo ſanctiſſimæ unionis opere ad nos jam venire percepiſſent, alium impietatis laqueum huic tam divinæ rei injicere ſunt conati, dum quamdam ſacrilegam ſuſpenſionis ab adminiſtratione Papatus aſſertam ſententiam contra nos protulerunt.

Poſtremo memorati ſcandalorum duces, numero quidem pauciſſimi, quorum plerique conditionis infimæ & nominis, veræ pacis odioſiſſimi, iniqui-

A tatem ſuper iniquitatem apponentes, ut non intrarent in juſtitiam Domini, dum Spiritus ſancti gratiam pro ipſorum Græcorum unione jam in nobis operari conſpicerent, a recta linea per anfractus erroris exorbitantes, prætenſam quamdam 17. Kalend. Iunij proxime præteriti ſeſſionem fecerunt, in qua quibuſdam decretis, licet per unam tantum ex tribus obedientiis poſt receſſum Ioannis XXIII. ſic in eadem obedientia nuncupati, Conſtantiæ ſchiſmate tunc vigente editis inhærere ſe dicentes, tres propoſitiones, quas fidei veritates vocant, quaſi nos & omnes Principes, & Prælatos, & alios fideles, & devotos Apoſtolicæ ſedis hæreticos facerent, protulerunt, quarum tenor ſequitur in hæc verba. *Concil. Baſ. ſeſſ. 33.*

B Veritas de poteſtate Concilii generalis univerſalem Eccleſiam repræſentantis ſupra Papam, & quemlibet alterum declarata per Conſtantienſe, & hoc Baſileenſe generalia Concilia, eſt veritas fidei Catholicæ. *Tres propoſitiones:*

Veritas hæc, quod Papa Concilium generale univerſalem Eccleſiam repræſentans actu legitime congregatum ſuper declarata in præfata veritate, aut aliquo eorum, ſine ejus conſenſu nullatenus authoritative poteſt diſſolvere, aut ad aliud tempus prorogare, aut de loco ad locum transferre, eſt veritas fidei Catholicæ.

Veritatibus duabus prædictis pertinaciter repugnans cenſendus eſt hæreticus.

In hoc pernicioſiſſimi, dum ſuam malignitatem
C ſub veritatis fidei fuco colorant, Conſtantienſe Concilium in malum ac reprobum ſenſum & à ſana doctrina penitus alienum pertrahunt, cæterorum ſchiſmaticorum falſam doctrinam ſequentes, qui confictos errores & impia dogmata ex divinis Scripturis & Sanctis Patribus perverſe intellectis, ſemper ſibi adſtruere moliuntur.

Deinde avertentes penitus ſenſum ſuum, & declinantes oculos ſuos ne viderent cœlum, neque recordarentur judiciorum juſtorum, more Dioſcori & damnatæ Epheſinæ Synodi, ad quamdam venenatam & execrabilem aſſertæ declarationis, ſeu privationis ſententiam a dignitate, & officio Summi Apoſtolatus inexpiabili quodam ſcelere proceſſerunt, cujus tenorem omni piæ menti horribilem hic habere *Concil. Eph. in quo S. Leo fuit damnatus à Dioſcor. Con. Baſil. Seſſ. 34.*
D volumus pro ſufficienter expreſſo, nihil omittentes, quantum in eis fuit, quo hoc incomparabile unitatis bonum in totum everterent. O miſeros & degeneres filios! O pravam & adulteram generationem! Quid hac impietate ac iniquitate crudelius, quid deteſtabilius, horribilius atque inſanius excogitari poterat? dixerant olim nihil melius, nihil glorioſius atque fructuoſius hac ſanctiſſima unione, ab exordio naſcentis Eccleſiæ in populo Chriſtiano viſum vel auditum fuiſſe, neque expedire in re illa de loco contendendum fore, ſed pro ea conſequenda nedum hujus mundi ſubſtantiam, ſed corpus atque animam exponi debere, pro hoc toto orbe clamantes, & ad id commoventes populum Chriſtianum,
E veluti in ſuis decretis & epiſtolis plene continetur. Nunc vero tam furioſè, tam impie, quantum in eis eſt, id idem perſequuntur, ut ad illud Baſileenſe latrocinium totius orbis dæmonia confluxiſſe videantur: & licet illorum iniquitatem ſibi ſemper mentitam omnipotens Deus huc uſque prævalere non permiſerit, cum tamen ad eam complendam uſque ad abominationem deſolationis in Dei Eccleſia viribus omnibus ſtudeant, nos, qui ſine graviſſima Dei offenſa, ac imminenti periculo confuſionis & abominationis in Dei Eccleſia talia diſſimulare nullomodo valemus, juxta Paſtoralis officij noſtri debitum, malis etiam Dei zelo ſuccenſis, nos ad hoc ipſum impellentibus, tantis malis obviare volentes, ac, quantum in nobis eſt, optime & ſalubriter providere, execrabilemque

lemque impietatem ac peſtem pernicioſiſſimam à A Dei Eccleſia eliminare, prædeceſſorum noſtrorum ſequentes veſtigia, qui, ut ſcribit Nicolaus Papa, ſoliti ſunt Concilia etiam univerſorum Pontificum nequiter celebrata caſſare, ſicut in univerſali contigit Synodo Epheſina ſecunda, quam beatiſſ. Leo Papa ſubmovit, & Chalcedonenſem inſtituit, ſolemne & ſalubre declarationis decretum contra ſacrilegos ipſos authoritate Apoſtolica in ſacro Ferrarienſi generali Concilio 15. Kal. Martij per nos editum, hoc ſacro approbante Concilio, innovamus. Per quod quidem inter alia omnes & ſingulos Baſileæ ſub prætenſi Concilij nomine, quod verius Conventiculum eſſe diximus, contra tranſlationem & declarationes noſtras contravenientes, & illa ſcandaloſa & nefaria præſumentes, etiamſi Cardinalatus, Patriarchali, Archiepiſcopali, Epiſcopali, Abbatiali, aut alia qua- B vis dignitate Eccleſiaſtica vel ſeculari præfulgerent, excommunicationis, privationis dignitatum, beneficiorum, & officiorum, ac inhabilitationis ad futura, pœnas in noſtris dictis literis tranſlationis contentas, ipſo ſacro Ferrarienſi approbante Concilio, incidiſſe declaravimus.

Omnium ſcilicet Epiſcoporum ſine authoritate ſummi Pontificis congregatorum.

Decernentes etiam nunc & declarantes, quæcumq; per dictos impios homines Baſileæ exiſtentes facta & attentata, de quibus in præfato noſtro Ferrarienſi Concilio fit mentio, ſimiliter omnia & ſingula per prædictos ex poſt facta, geſta, & attentata, ſpecialiter in duabus prætenſis ſeſſionibus, ſeu verius conſpirationibus ultimo nominatis, ac quicquid ex eis vel ex ea forſitan ſecutum eſt, & in futurum ſequi poſſet, tanquam ab impiis hominibus & nullam poteſtatem habentibus, à Deo abjectis & reprobatis, fuiſſe & eſſe nulla, caſſa, & irrita, & de facto præſumpta, C ac nullius penitus effectus, roboris vel momenti.

Damnat propoſitiones de poteſtate Concilii ſupra Papam.

Ipſaſque propoſitiones ſuperius deſcriptas, juxta pravum ipſorum Baſileenſium intellectum, quem facta demonſtrant, veluti ſacroſanctæ Scripturæ & ſanctorum Patrum & ipſius Conſtantienſis Concilij ſenſui contrarium, necnon præfatam aſſertam declarationis ſeu privationis ſententiam, cum omnibus inde ſequutis, & quæ in poſterum ſequi poſſent, tanquam impias & ſcandaloſas, necnon in manifeſtam Eccleſiæ Dei ſciſſuram, ac omnis Eccleſiaſtici ordinis, & Chriſtiani Principatus confuſionem tendentes, ipſo ſacro approbante Concilio, damnamus & reprobamus, ac damnatas & reprobatas nunciamus. Decernimus etiam & declaramus, omnes & ſingulos prædictos fuiſſe & eſſe ſchiſmaticos & hæreticos, & D ultra pœnas in præfato Ferrarienſi Concilio declaratas, tanquam tales cum omnibus eorum fautoribus, & defenſoribus cujuſcumque ſtatus, conditionis, & gradus Eccleſiaſtici vel ſæcularis extiterint, etiamſi Cardinalatus, Patriarchali, Archiepiſcopali, Epiſcopali, Abbatiali, aut alia quavis dignitate præfulgeant, ut cum prædictis Chore, Dathan, & Abiron meritam accipiant portionem, pœnis condignis omnino puniendos.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ innovationis, declarationis, damnationis, reprobationis, nuntiationis, conſtitutionis, & diſpoſitionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si E quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum.

Datum Florentiæ in ſeſſione publica Synodali ſolenniter in Eccleſia ſanctæ Mariæ Novellæ celebrata, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quadringenteſimo nono, pridie nonas Septembris, Pontificatus noſtri anno nono.

Porro & ſi Baſileenſes hanc bullam Eugenij damnarint ſeſſ. 38. tamen vim ſuam obtinet tanquam a legitima poteſtate promanans.

De decreto Eugenij.

Dubitatum eſt etiam an decretum Eugenij quo continetur inſtructio Armenorum & eorum unio cum Eccleſia, ſit pars hujus Concilij. Aliqui enim multum diſcriminis ponunt inter definitionem Concilij qua continetur unio cum Græcis, & decretum illud Eugenij: illi enim omnem authoritatem tribuunt quæ decretis Synodi generalis competere poteſt, huic non ita, quod jam Græci diſceſſiſſent cum unio facta eſt cum Armenis, itaut non putent tunc fuiſſe Concilium generale. Verum Arcudius in præclaro opere de Concordia Eccleſiæ Orientalis & Occidentalis cap. 5. optime oſtendit decretum illud nomine totius Concilij editum fuiſſe: quamvis enim Græci in toto illo Concilio pars Concilij fuerint, illiſque non præſentibus pars aliqua Concilij defuerit, tamen quia ipſis conſentientibus unio Armenorum ſubſequuta eſt (quippe Græcis placebat Armenos à Latinis inſtruendos eſſe, ut intelligere licet ex colloquio Armenorum privatim habito cum Imperatore) & Concilium cenſetur unum & integrum ex continuatione, præſertim quando ſuperſederit & non abierit caput ſummus Pontifex cum quibuſdam nobiliſſimis membris, propterea omni aſſeveratione affirmo nomine totius Concilij decretum editum fuiſſe. Idque oſtendunt verba decreti, in quibus ait Pontifex ſe dare Armenis ſub quodam brevi compendio Orthodoxæ fidei veritatem ſacro approbante Concilio. Hoc confirmat Epiſcopus Appamienſis Spondanus ad annum 1439. aſſerens non una cum Græcorum diſceſſu diſſipatam eſſe, quod multi crediderunt, Florentinam Synodum, ſed porro continuatam cum Patribus Latinis, nec vero hoc ſolum anno, verum etiam tribus ſequentibus: quod ſcilicet vellet ſecum perpetuo habere Eugenius, cum quibus poſſet de ſchiſmate quod parabatur in Germania conſultare ac decernere. Quod & luculenter confirmatum reperimus ex actis Concilij Tridentini, quæ in arce S. Angeli aſſervantur Romæ. Ubi legitur quod cum Epiſcopus Clodienſis in congregatione generali die 26. Februarij 1547. excitaſſet difficultatem de bulla unionis Jacobitarum, quaſi ea non pertineret ad Concilium Florentinum quod terminatum fuiſſet anno 1439. quo conſignata eſt bulla unionis Græcorum, bulla autem Jacobitarum anno 1441. Cardinalis à Monte Concilij præſidens reſponderit hallucinari eos, qui putarent finem Concilij Florentini fuiſſe unionem Græcorum, cum longe poſt, per tres ſcilicet fere annos perduraverit, uſque videlicet ad an. Domini 1442 quo an. 6. Kal. Maij celebrata ſeſſione Romam tranſlatum fuit. Idque ea occaſione factum eſt, ut idem narrat Spondanus ad an. 1442. quod legatione miſſa ad Imperatorem Abyſſinorum, qui vulgo *Presbyter Ioannes*, vel per contractionem *Preteiannes* dicitur, ſeu in honorem Jonæ Prophetæ, ſeu quod pretioſum eum habentes *Belulgian* vocarent propria lingua, quaſi nihil in orbe aſſer pretioſius hoc Imperatore, eos exſpectaret brevi acceſſuros ad Concilium ſuſcipiendæ fidei Orthodoxæ cauſa. Atque ut majorem authoritatem ex loco acciperet Concilium, ipſum Florentia Romam tranſtulit approbante Concilio ipſo, proſequendum in Baſilica Lateranenſi, propria & prima ſede ſummi Pontificis, decima quinta die poſt ejus ad urbem reditum. Non conſtat autem quid Romæ actum fuerit, ſed de Legatione miſſa ad Æthiopes acta Florentina Iuſtiniani parte 1. atteſtantur in epiſtola ibi contenta Nicodemi Abbatis Æthiopis Ieroſolymis conſtituti ſuper Æthiopibus ibidem degentibus ad Eugenium. Qua illi gratias plurimas agit de hac Legatione ad Æthyopes miſſa: & quamvis, inquit, Romanorũ Pontificum negligentia minus eas partes curantium & immenſa locorũ diſtantia accidiſſet, ut nulla viſitationis memoria aut litterarũ communicatio ab octingentis

Ubi finitur concil. Florent.

Æthiopum Litt. ad Eugenium.

ferme annis apud eos extaret; nihilominus Æthiopas tanta veneratione ſemper Romanū ſedem coluiſſe, ut pedes eorum qui Roma venirent in Æthiopia oſcularentur, veſtiumque eorum partes raperent & reliquiarum loco ſervarent. Nec id quidem mirum. Si enim Regina Saba abjit in Jeruſalem ut ſapientiam Salomonis audiret, pluſquam Salomon ſummum Pontificem eſſe: Regem item potentiſſimum Æthiopum cui centum ſubeſſent Reges, tantum facere Romanum nomen & Latinorum fidem, ut nihil æque in votis haberet, atque enim Romanæ Eccleſiæ uniri & Pontificis ſubjici pedibus, avidiſſimeque amplexurum quæ de concordia ſtatuerentur in Synodo, nec ſe legatus diſputandi cauſſa mittere, ſed ut ſummi Pontificis ſententiam de rebus fidei ſequerentur: vetuſtam enim & orbi notam eſſe Latinorum ſententiam, nec debere diſcipulum eſſe ſupra magiſtrum. Hæc & plura in actis Florentinis Iuſtiniani quæ Romæ edita fuerunt.

Narrat autem in vita Eugenij Papæ quomodo oratores præfati regis Æthiopum Romam venerint. Anno 1441. die 10. Octobris Abbas ſancti Antonij in Ægypto vir Inſignis apud Imperatorem Æthiopiæ vulgo Presbyterum-Joannem vocatum, duodecim ferme monachis comitatus Romam venit, & ad portam obviam illi facti a gubernatore, ſenatore, regimarils urbis, præfecto arcis S. Angeli & conſervatoribus multiſque aliis civibus, deductus eſt in Baſilicam S. Petri, ubi illi vultus ſanctus oſtenſus, hoſpitatus eſt ad S. Laurentium in Damaſo, & poſtea capita Apoſtolorum & ceteræ urbis reliquiæ monſtratæ fuerunt.

Extant quoque in valvis æneis tempore Eugenii Papæ IV. in majori parte Baſilicæ S. Petri collocatis nobiliora ejuſdem Pontificis monumenta, inter quæ viſitur eorumdem oratorum in urbem ingreſſus, ſubinde inſculptum etiam cernitur, quando Eugenius Papa decretum fidei eiſdem oratoribus tradidit in Baſilica S. Joannis in Laterano.

Chaldæi & Maronitæ. Dedit quoque Eugenius conſtitutionem pro Chaldæis & Maronitis eodem ſacro approbante Concilio quod Romæ proſequebatur, item pro Syris & India. Quę omnia Baſileenſes in pejorem partem ſumentes prædicabant Eugenium Romam Concilium tranſtuliſſe, tum ne compelleretur ad aliud concilium in Germania celebrandum, tum ut oſtenderet ſe ſummum imperium habere ſupra Concilium. At vero Eugenius univerſali Concilio præſidens nationes & regna ad Apoſtolicæ ſedis obedientiam reduxit, atque ad ipſum in vertice montium & Epiſcopum Epiſcoporum conſtitutum iuxta Prophetæ vaticinium fluebant omnes gentes: tabeſcentibus interim Baſileenſis conciliabuli ſub prætextu reformationis ſchiſmaticis, ut iuxta prophetæ oraculum viderent & confunderentur zelantes populi Iſ. 26 ut annotat præfatus Juſtinian. 3. p. actorum huius Concilii.

Unde debemus intelligere non tantum decretum iſtud Eugenii pro Armenis partem eſſe huius Concilii, ſed & pleraſque alias conſtitutiones pro Jacobitis, Chaldæis, Syris, Æthiopibus aliiſque ceteris populis qui delegatos oratores Romam miſerunt ut Eccleſiæ Romanæ reconciliarentur, ab eaque orthodoxæ fidei articulos, in quibus aberrant, reciperent. Neceſſe eſt enim à centro unitatis, quod eſt in Eccleſia Romana, diſſitos eo magis à ſe invicem per varias opiniones diſſentire; ſicut lineæ quo plus à centro diſtant, eo magis à ſe invicem elongantur. Nam de erroribus Armenorum catalogum texit Guido Carmelita in *Armenorum errores varii.* ſumma *de hæreſibus*. Ubi inter cetera refert ipſos non celebrare cum gaudio feſtum Nativitatis Chriſti, ſed eo die jejunare: faciunt vero feſtum apparitionis baptiſmi, quod dicunt feſtum nativitatis ſpiritualis. In ſuo quodam Concilio ab annis ſexcentis habito ſtatuerunt, quod non crederent Spiritum ſanctum à Filio procedere, & contrarium tenentes graviter puni-

A entur: in eodem Concilio damnaverunt Leonem Pontificem Rom. & Dioſcorum Alexandrinum per Concilium Chalcedonenſe damnatum canonizaverunt. Dicunt omnes homines uſque ad Chriſtum damnatos fuiſſe. Animam filii purgari ab anima patris, & Angelum ab Angelo. Dicunt animas puerorum qui nati ſunt ex Chriſtianis, ſi ſine baptiſmo exeunt, ire ad paradiſum terreſtrem. Quod homines mediocriter mali poſt judicium manebunt in terra: vocant autem mediocriter malos conjugatos in ſæculo viventes. Dicunt non eſſe infernum, quia Chriſtus eum deſtruxit: ſed quod perfecte mali in Oceano ſulphuris cruciabuntur. Purgatorium non admittunt, negant peccatum originale. Dicunt in Chriſto naturam humanam in divinam fuiſſe converſam. Dicunt B eos qui cadunt per peccatum à gratia, non poſſe reſurgere in majori ſive æquali gratia. Solam paſſionem ad ſalutem ſufficere ſine gratia gratum faciente ac ſine ullo dono juſtificante. Quod peccator non poteſt, niſi ſemel abſolvi ab omni peccato. Quod aliqua peccata ſint irremiſſibilia. Quidam eorum baptiſant in puro vino, quidam in lacte, quidam in aqua. Tranſſubſtantiationem non admittunt in Euchariſtia, ſed ſolam figuram corporis Chriſti. Quod ſacerdotes per fornicationem amittunt poteſtatē abſolvendi. Quod aqua non eſt miſcenda vino: tres tantum ordines admittunt, quos nonniſi promiſſa pecunia conferunt. Quod nullus reſurget in ſexu muliebri, ſed omnes in *Iacobitæ.* virili. Jacobitæ porro apud eumdem Guidonem circumcidunt pueros. Negant confeſſionem quæ fit ſaC cerdotibus, ſed ſoli Deo confitentur, ponuntq; ignem juxta ſe cum incenſo, in ſignum quod Deus in tali confeſſione conſumit eorum peccata: unam tantum naturam in Chriſto admittunt, ac ideo uno tantum ſe digito ſignant.

Æthiopes autem magna ex parte Neſtorium ſequuntur, qui depravit maximam partem Orientis, præſertim, ut ait idem Guido, terram Presbyteri Joannis, nec non per Sergium Saracenus.

De Euchariſtia & pane azymo.

Diſputatum fuiſſe etiam de Euchariſtia in hoc Concilio multi teſtantur: non quidem quod noluerint Græci admittere mutationem panis in cor- *Græcorum cum Latinis conſenſus circa Euchariſt.* D pus Chriſti, ut mentitur Kemnitius apud Ascudium de concordia utriuſque Eccleſiæ lib. 3. cap. 2. Quia numquam Græci cum Latinis ea de re diſceptarunt, ſed tantum actum fuit de verbis, quibus illa ineffabilis mutatio fieret, Marco Epheſio contendente aliis quam Chriſti verbis hanc mutationem fieri.

Agitata quoque fuit controverſia de materia hujus Sacramenti, an panis deberet eſſe azymus ſecundum Latinorum, an fermentatus ſecundum uſum Græcorum. Determinavit autem Concilium panem ſeu azymus ſit ſeu fermentatus, materiam eſſe hujus ſacramenti, licet unuſquiſque ritum Eccleſiæ ſuæ ſervare deberet, quem privata authoritate mutare non licet. Nihil autem determinavit Concilium, an convenientius ad exemplum Chriſti Salvatoris ex pane azymo fieret, ut contendunt Lati- E ni, licet ea de re magna fuerit controverſia, ex eo potiſſimum orta, quod non videatur mors Chriſto illata die ſolemni Paſchæ, ac per conſequens non inſtituiſſe Euchariſtiam in veſpera, quæ præcedebat Paſcha, ubi incipiebat uſus azymi, ſed aliquo die antea, ubi adhuc erat uſus panis fermentati, ut 13. die juxta illud Joan. 13. *Ante diem feſtum Paſchæ ſciens Ieſus, &c.*

Ad quod reſpondetur cœnam agni Paſchalis, in qua fuit inſtituta Euchariſtia, factam fuiſſe à Chriſto die 14. ad veſperam, ſecundum legis præſcriptum Exod. 12. hanque veſperam dici ante diem feſtum Paſchæ, ſupple luceſcentem ſeu artificialem, non diem naturalem, prout includit noctem

Quo tempore Euchar. instituta à Chriſto.

& diem. Et aliud eſt ſolemnitas Paſchæ, aliud dies feſti Paſchæ.

Objicies ex Ioan. c. 19. *Ipſi non introierunt in prætorium, ut non contaminarentur, ſed ut manducarent Paſcha.* Ergo nondum cœna agni Paſchalis facta erat, cum pateretur Chriſtus.

Reſpondetur ibi per Paſcha, intelligi victimas Paſchales per 7. dies continuos immolari ſolitas, a quibus manducandis ne impedirentur, ac immunditiam legalem contraherent, nolebant ingredi in domum Pilati Gentilis hominis. *Ita Gordonus in c. 19. Ioannis.*

Objicies diem, in quo Chriſtus paſſus eſt, vocari paraſceven Paſchæ Ioan. 19. hoc eſt præparatorium Paſchæ; ergo ante Paſcha Chriſtus paſſus eſt.

Reſpondetur vocari paraſceven Paſchæ, non reſpectu Paſchæ in quo incidebat, ſed reſpectu Sabbati ſolemnioris intra octavam Paſchæ tunc incidentis, quod Sabbatum apud Iudæos celebrius erat, & cum præparatione agebatur.

Objicies non videri probabile in die ſolemni Paſchæ licitum fuiſſe exercere judicia, nec veriſimile Iudæos illum diem voluiſſe violare.

Reſpondetur omnia fuiſſe cum tumultu, cum furore, cum impietate, cum Dei contemptu, nedum diei Paſchæ: itaque res acta eſt contra eorum primum propoſitum, cum dicerent, *Non in die feſto, ne forte tumultus fieret in populo.*

Objicies Luc 22. diſcipulos prima die azymorum dixiſſe Chriſto, *Quo vis eamus, ut paremus tibi Paſcha?*

Reſpondetur diem 13. vocari primam diem azymorum, quia in illius veſpera incipiebat uſus azymorum: Itaque dies Paſchæ erat decima quarta & decima quinta, ſed 14. quoad initium Paſchæ, 15. quoad complementum: & primus dies azymorum dicebatur 13. dies & 14.

Objicies non apte initium diei vocari veſperam.

Reſpondetur id non eſſe inſolitum in ſcriptura, quæ ait veſpere & mane factos eſſe primos dies creationis, atque etiam Sabbatha à veſpera ad veſperam jubet computari.

Objicies inde ſequi, ut fuerint octo dies azymorum, non ſeptem, nam computando à veſpera decimæ quartæ, uſque ad diem 21. ad veſperam, in qua Exod. 12. ponitur finis azymorum, inveniuntur octo dies.

Reſponderi poteſt Ioſephum computare octo dies azymorum: melius reſpondetur hæc verba Exodi, uſque ad diem 21. ad veſperam, ſcilicet primam, intelligenda eſſe excluſive, non incluſive.

Objicies quoſdam patres aſſerere Chriſtum obiiſſe Luna 15.

Reſpondetur, ſi qui ſint hujus opinionis, plures ſunt contrariæ opinionis, ut Orig. Tract. 35. in Matth. Epiph. hær. 50. citatur etiam author quæſtionum veteris & novi Teſtamenti inter opera D. Auguſt. adſcriptus, item D. Anſel. ſuper c. 27. Matth. apud Suarem ad a. 6. q. 5. D. Th. diſp. 40. ſect. 5. & communis eſt opinio Chriſtum occiſum eſſe in die ſolemni Paſchæ. in quo mos erat unum reum liberari, qui tunc fuit Barrabas, Ioan. 18. *Eſt autem conſuetudo vobis, ut unum dimittam vobis in Paſcha.* Et dies ille vocatur ſolemnis à D. Mat. c. 27.

In confirmationem eorum omnium. Iſraëlitæ primum Paſcha celebraverunt in prima veſpera lunæ ſeu diei decimæ quartæ: Ergo Iſraëlitæ deinceps atque etiam Chriſtus.

Probatur antecedens ex c. 32. Num. *Profecti igitur de rameſſe menſe primo quinta decima menſis primi, altera die phaſe filii Iſraël in manu excelſa.* Verſio Pagnini habet: quintadecima die menſis primi in craſtino Paſchæ egreſſi ſunt filij Iſraël. 70. habent: poſtridie ipſius Paſchæ, egreſſi ſunt filij Iſraël: at non potuerunt congregari in rameſſe ex oppidis & urbibus niſi ſaltem per ſpatium unius diei, &c. Egreſſi ſunt etiam de domibus media nocte poſt phaſe celebratum, &c. Ergo apparet comediſſe agnum Paſchalem in prima veſpera lunæ decimæquartæ.

De authoritate Pontificis Romani.

Circa authoritatem Pontificis Romani in hoc Concilio definitam & a Græcis recognitam & approbatam poſt multas a tempore Photij conflictationes, dubium eſt quid ſibi velint iſta verba: *Quemadmodum etiam in geſtis Oecumenicorum Conciliorum & in ſacris Canonibus continetur.* Tacet enim Abramus quod habent acta Biniana, diſſidium fuiſſe de modo exprimendi poteſtatem ſummi Pontificis, cum Latini vellent ut ſcriberetur eum habere ſua privilegia juxta determinationem ſacræ ſcripturæ & dicta ſanctorum Patrum. Quæ verba Imperator effuſe nimis dicebat: An ſi quis ſanctorum honorat Papam in Epiſtola, hoc habendum erit pro privilegio? Cumque tandem viſum fuiſſet pro dictis ſanctorum opus Dei, id eſt, unionem non eſſe impediendam, convenerunt omnes in illa expreſſione quæ in definitione ſeu litteris unionis exhibita fuit. Quamvis non deſint qui latinam verſionem vituperent in hac parte, diſcrimenque ponunt inter particulas *&*, atque *etiam*. Alij vero, ſunt qui non aliter iſta verba intelligenda eſſe putant, quam ut præfigatur modus authoritati Pontificis, ut non aliud poſſit quam quod determinatum eſt in Conciliis Orientalibus & eorum canonibus ſancitum, ultra quos nihil poſſit agere aut aggredi, ita ut intra limites eorum canonum omnis ejus coërceatur poteſtas. Unde & ulterius inferre volunt irritum eſſe & inane quicquid attentaverit ſummus Pontifex, ſi non eſt eorum Conciliorum canonibus explicatum. Quod non parvam inferret imminutionem illius poteſtati, & non minimam in Eccleſia perturbationem, dum tot diſpenſationes, inſtitutiones novæ privilegiaque revocarentur in dubium.

Aliam autem fuiſſe mentem Concilij Florentini docet inter cæteros Thomas Illyricus in tractatu de poteſtate ſummi Pontificis, dicens, Cum hæc verba retulit, notandum eſſe, non noviter ab hac ſynodo inventam eſſe hanc definitionem, ſed declaratum fuiſſe ab hac ſynodo ipſam contineri in aliorum Conciliorum geſtis. Unde, inquit, in canone Concilij Chalcedonenſis dicitur: Si quis Epiſcopus prædicatur infamis, liberam habeat poteſtatem appellandi ad beatiſſimum Epiſcopum antiquæ Romæ: quem habemus Petrum petram refugij: & ipſi libera poteſtate loco Dei ſit jus diſcernendi Epiſcopi infamiam ſecundum claves à Deo ſibi datas. Quem tamen canonem inter Chalcedonenſes non invenimus. Satis tamen indicavimus & manifeſtam fecimus tam in canonibus quam in controverſiis primorum Conciliorum hanc authoritatem Pontificiam.

Aliud autem eſt quod authoritas primaria Pontificis Romani antea aſſerta fuerit quoad ſubſtantiam in primis Conciliis, aliud quod in iiſdem ſic modificata fuerit, ut non ad alia ſe extendat quam quæ ibidem determinata ſunt. Primum verum eſt & ſufficienter à nobis demonſtratum in his Conciliis. Secundum abſolute non debet admitti, quamvis æquum ſit Pontificem juxta canones regere Eccleſiam, ſi nihil aliud obſtet: non tamen iis canonibus omnis ejus poteſtas coërcetur, cum non humani ſed divini juris ſit.

Nec obſtat iſti authoritati quod Chriſtus immediate inſtituerit ac miſerit Apoſtolos, dederitque eis poteſtatem, quibus cum ſuccedant Epiſcopi, videri deberent ab ipſo immediate dependere, ſicut Apoſtoli à ſolo Chriſto: eſt enim diſcrimen valde attendendum, quia tunc ſolus Chriſtus regebat Apoſtolos, nec alium habebant ante ſe à quo dependerent, unde tunc ſolum ab eo tanquam à ſummo ſacerdote & Pontifice habebant authoritatem: nunc vero ipſo in cœlos

aſcendente Petrum habeat Epiſcopi aut ejus ſucceſſorem pro capite & principe, à quo pendet eorum authoritas: ſicut enim rex à regno diſceſſurus diſponit ac dividit regni officia, mandans, ut conſtituto ab eo vicario obediant omnes quos variis officiis præpoſuit: ſic Chriſtus ex hoc mundo diſceſſurus, conſtituit Apoſtolos & ſeptuaginta diſcipulos quibus deſignabat Epiſcopos, & Curatos etiam ſeu minores ſacerdotes Epiſcopis ipſis immediate ſubditos, varia gratiarum dona ac juriſdictiones poteſtateſque concedens, ſed ſuper omnes reliquit Regentem in ſuo regno ſeu vicarium generalem à quo omnes ſic dependerent, ut quamvis non poſſet ordinem Epiſcoporum aut Curatorum omnino tollere, poſſet tamen ex plenitudine poteſtatis quæ ei commiſſa eſt, ſi utile judicaverit, hos ſublimare, illos deprimere, de Curatis Epiſcopos creare, de Epiſcopis Archiepiſcopos, horum juriſdictionem coarctare, aliorum dilatare: plenitudo ſiquidem poteſtatis, ait D. Bernardus epiſt. 131. ad Mediolanenſes, ſuper univerſas orbis Eccleſias Apoſtolicæ ſedi donata eſt. Qui igitur huic poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit.

Poteſtas ſuprema cur Pont. Rom. conveniat potius.

Cur vero potius Romano Pontifici competit hæc auctoritas quam Antiocheno aut Conſtantinopolitano, aut alij, in promptu ratio eſt, quia Pontifex Rom. eſt ſucceſſor D. Petri, cui tota Eccleſia ac omnes Chriſti oves commiſſæ ſunt. Unde ſi Petrus perſeveraſſet uſque ad mortem in Eccleſia Antiochena quam ſibi primo propriam reddiderat, non Pontif. Roman. ſed Antiochenus eſſet ſucceſſor D. Petri cum authoritate in univerſam Eccleſiam: ſed quia Petrus adhuc vivens reliquit hanc Eccleſiam D. Ignatio gubernandam cum minori poteſtate, & inde Romam venit ac illic permanſit uſque ad mortem, ſedemque ſummi Pontificatus inſtituit in ea urbe, ideo qui ejus ſucceſſor eſt Rom. Pontifex primatiam ac univerſalem habet poteſtatem ſicut D. Petrus: ex conjunctione enim Eccleſiæ Romanæ cum ſummo Pontificatu firmata per mortem D. Petri, Eccleſia Romana addita eſt & appropriata ſummo Pontificatui. Quod non ſine quadam divina ordinatione factum rectiſſime creditur, cum Chriſtus apparens Petro fugienti ex orbe Roma propter perſecutionis atrocitatem inſinuavit ipſi ut Romam rediret, his verbis, Vado Romam iterum crucifigi, prout refert Divus Hieronymus in libro de viris illuſtribus. Unde non ordinatione humani Imperatoris primo, ſed cœleſtia, nec Concilii generalis, ſed conſilio divino primum conjunctio hæc facta eſt, licet poſtea & per Imperatores & per Concilia corroborata fuerit. Vnde hic dicitur in hoc Concilio Romano Pontificem ſucceſſorem eſſe Beati Petri principis Apoſtolorum & verum Chriſti vicarium, totiuſque Eccleſiæ caput & omnium Chriſtianorum Patrem ac doctorem exiſtere: & ipſi in Beato Petro paſcendi, regendi & gubernandi univerſam Eccleſiam à Domino Jeſu Chriſto plenam poteſtatem traditam eſſe.

Infallibilitas Ro. Pontificis à quibuſdam aſſerta.

Ex quibus verbis etiam inferunt plures, cum Eccleſia ſit columna & firmamentum veritatis, quæ tota errare non poteſt in fidei & morum doctrina, ſummum quoque Pontificem omnium Chriſtianorum ac totius Eccleſiæ doctorem ex divina ordinatione cum univerſam docet Eccleſiam & omnes Chriſtianos ex cathedra, id eſt, ex ea authoritate qua poteſt omnes obligare, ſic ipſam decipere non poſſe: ac errare ipſe non poteſt ex aſſiſtentia divina quæ illum non deſerit. Vnde, inquiunt, inhonorant matrem ſuam Eccleſiam, qui illi doctorem aſſignant errori obnoxium ac qui ipſam in errorem præcipitare poſſit. An non melius eſt talem doctorem datum eſſe Chriſtianis omnibus qui non poſſit abire in conſilio impiorum, & non poſſit ſtare in cathedra peſtilentiæ? An non inde ſecuriores ſumus in noſtra fide? An non majorem Dei erga Eccleſiam amorem, majuſque beneficium à Deo optimo illi collatum agnoſcimus, cum talem illi præceptorem aſſignavit? etſi enim poſſit Pontifex ut privatus homo propriæ opinioni aliquid indulgere, at non quatenus eſt doctor univerſalis Eccleſiæ, quia Deus non permittit ipſum tunc falſa docere, quia alias nihil eſſet certi in Eccleſia, ſicut in diſcipulo qui tenetur audire magiſtrum hallucinantem: & quamvis ſtando præciſè in ratione naturalis luminis, quæ ratio ſine fide in errorem præceps eſt, videri poſſit nihil impedire quominus Papa præventus aliqua opinione erronea, ipſam etiam declaret & jubeat ſuſcipi ab omnibus, credens ipſe id expedire & veritatem ipſam ſe manifeſtare; attamen quia regimine aliquo ſupernaturali Deus dirigit Eccleſiam militantem, quatenus Papa ſubeſt tali Dei regimini, id non poteſt, nec unquam faciet. At inſtabis, quid ſi Papa vellet? & ego contra opponam: quid ſi Deus deſereret Eccleſiam à qua ſe nunquam receſſurum pollicitatione ſua ſe adſtrinxit?

Placet hic adjicere Weſtoni Doctoris Angli ſententiam in Commentariis de moribus reipublicæ lib. 5. cap. 15. Nos porro infallibile judicium quoad veritatem definiendam attribuentes Romano Pontifici, eodem ſingulari modo Dei erga nos bonitatem, juxta Chriſti meriti uberrimos fructus, amplificamus: quis ignorat præclare conſultum fore ei reipublicæ, cujus princeps Dei Inſtinctu perpetuo dirigeretur ad ſententiam recte ferendam in omni materia juſtitiæ, ſive ea legis latæ genuinam interpretationem, ſive ipſum in reipſa juſtum reſpiceret? Veræ enim juſtitiæ in pleriſque obſcurum eſſe nobis ſenſum quis dubitat, vel minime in ſe experitur? Hinc eximium ac propemodum divinum eſſet illius reipublicæ ornamentum, ſimulque firmamentum, ſi modo in ea princeps judicium eſſet ſemper laturus infallibiliter ad naturam ipſius juſtitiæ, quantumvis abſtruſæ aut hominum opinionibus controverſæ. Cur ergo hæretice invides aut inique fers, Dei Eccleſiæ hoc privilegium in perſona ſummi Pontificis concedi? quamobrem ab affluentia meritorum Chriſti in Eccleſiam redundantium hoc ingens beneficium ingratus prorſus repellis, neque ut nos Dei bonitatem & Redemptoris munificentiam commendas? Num inde quod ſuperbus in te animus haud patiatur externo, nedum Romano ſolum regi magiſterio, vel quod cupias externæ authoritatis omni tribunali excuſſo, in rebus fidei promiſcue tumultuari duntaxat, ac demum immani tragædia cuncta earum momenta funeſtare? Veremini ne nos Catholici Chriſtum ſua gratia plus æquo proficuum exhibeamus. Deo profecto Chriſto humano generi eodem infeſti conſiſtitis, quo Romano Pontifici hoc divinitatis oraculum detrahitis.

Concilia neceſſaria.

Plura de hoc argumento ſuppeditat Card. Turrecremata lib. 2. cap. 109. & ſequentibus in ſumma Eccleſiæ. Nec vero ut objiciebat quiſpiam Anonymus, Concilia erunt inutilia ſi Papa in rebus fidei eſt infallibilis: quinimo eo magis utilia erunt, quod præſidentem habeant non errantem, quem audierunt ſemper hactenus, & ſecuta ſunt quæ legitima habentur. Sed ne levius rem iſtam egiſſe videamur, auxiliaris noſter erit Stapleto, qui in relectione ſcholaſtica controverſia 3. q. 5. hanc ipſam Anonymi rationem inter alias hæreticorum reponit pro octavo eorum argumento, (etſi non inficior omnem hæreticorum objectionem aut rationem non eſſe hæreticam.) Si, inquiunt hæretici, non poſſet Papa errare in decreto fidei, fruſtra congregarentur Concilia generalia, quia ſolus ille poſſet omnia determinare. Ad 8. inquit Stapleto, non fruſtra congregatur Concilium, etſi ſolus Papa poſſit decernere, propter multas cauſas. Primum quia decernit non prophetice, ſed diſcurſive & humano modo, ideoque inquiſitione opus habet. Sic in primo Concilio Apoſtolico, etſi

ſolus Petrus ſententiam tulit, & eum ſecuti ſunt cæteri omnes, tamen prius *conquiſitio magna facta eſt*, Act. 15. in hac autem conquiſitione juvant plurimorum judicia. Secundo propter infirmitatem fidelium qui libentius acquieſcunt multorum patrum judicio quam unius. Tertio quia quoad mores multa ſunt definienda: qua in re praxes variarum Eccleſiarum inſpiciendæ ſunt, quod ſine congregatis Epiſcopis difficillime fit. Quarto ut audiantur & corrigantur hæretici ipſi, & eorum vel ſaluti conſulatur vel impietati occurratur. Hæc Stapleto. Denique cum debeat Summus Pontifex determinationi de fide præmittere examen ſufficiens, pro rei de qua agitur gravitate ac circumſtantiis, illius eſt convocare quos judicaverit ad illud. Aliquando autem res controverſæ talis ſunt momenti ac in talibus circumſtantiis, ut non aliter quam in Concilio generali debite valeant examinari ac definiri, ut fructus aliquis ex definitione ſperari debeat. Ac tunc non deerit officio paſtor Eccleſiæ. Sed de his alias.

Delegatio confeſſariorum à Papa.

Cæterum ex eadem definitione authoritatis Pontificiæ per Concilium inferunt alij ipſum Pontificem poſſe ubique delegare confeſſarios, ſic enim Leſſius ex hoc decreto argumentatur in additionibus ad D. Thomam qu. 8. art. 5. dub. 5. Romanus Pontifex eſt caput totius Eccleſiæ & omnium Chriſtianorum Pater & Doctor, & habet plenam poteſtatem regendi univerſalem Eccleſiam: ergo poteſt ubique locorum confeſſiones audire, ac proinde aliis quos idoneos judicaverit eamdem poteſtatem committere: cum enim non poſſit omnes per ſe immediate paſcere, neceſſe eſt ut poſſit aliis ſuas vices committere. Confirmatur, quia Epiſcopus abſque licentia ſui parochi poteſt dare poteſtatem audiendi confeſſiones in parœchia: ergo multo magis Pontifex abſque conſenſu Epiſcopi. Sed hæc illatio non placet Anonymo, qui omnem movet lapidem ut à Pontifice auferat illam poteſtatem ac Religioſorum privilegia irrita reddat. Quod cum non poſſit aliter facere quam errantem exhibendo ſummum Pontificem a quo emanarunt, ideo tot congerit, poſt exagitatam definitionem Concilij, ut infallibilitatem illam evertat. Sicque non modicæ controverſiæ noſtris diebus anſam dedit hæc definitio Florentina, quæ vix per clerum Gallicanum ſopita eſt, apud quem delata fuit, dum huic editioni incumbebamus.

De Ordinationibus Græcorum.

CÆterum ut ad difficultatem propoſitam quaſi è prolixiori diverticulo redeamus. Si decretum iſtud vere eſt Concilij Florentini, tenerentur ergo Græci in Ordinationis Sacramento tradere inſtrumenta tangenda ordinandis, & uti formis quas aſſignat decretum in adminiſtratione Sacramentorum. Quod tamen minime ab iis obſervatur.

Nodum hunc diſſolvit præfatus Arcudius loco citato. Græcos teneri bene ſentire de toto illo decreto tanquam Synodico. Teneri etiam in Sacramentis nihil eſſentiale prætermittere. Formas autem Græcas & Latinas, ſicut & materias idem valere. Quod variis locis occaſione data demonſtrare conatur. Quod ſpectat autem ad ordinationem, aſſerit primam manus impoſitionem apud Latinos eſſe materiam eſſentialem, ut & apud Græcos, ſed apud Latinos una cum inſtrumentis magis explicatam & dilatatam eſſe, quam dilatationem Græci non damnant, neque enim unquam cum Latinis de hac re conqueſti ſunt, eam tamen non adhibent. Non enim neceſſe eſt ſi non eſt talis mos apud illos, ut eam adhibeant; ſed ſatis eſt ſi eam non damnent in aliis, ſed per ſolam manus impoſitionem totum adimpleant. Et videretur nimis durum aſſerere Græces iterum debere ordinari. Hac enim ratione nunquam fuiſſet Sacerdotium apud Græcos, & tamen Græci de hac re nunquam accuſati ſunt apud Latinos, & praxis Eccleſiæ hoc nos docet. Non enim Eccleſia Romana Presbyteros Græcos ad concordiam revertentes iterum ordinat, aut aliquid ſupplet in eorum ordinatione. Quin Eugenius Pontifex in Concilio hoc jam tranſacta concordia, cum multas quæſtiones de rebus minutiſſimis etiam ad ritus & ceremonias circa Sacramenta propoſuiſſet Græcis, quod à Latinis differre videbantur, hanc quæ maximi momenti eſt, ne attigit quidem.

Et licet Concilium mentionem aliquam de manuum impoſitione non faciat, unde anſam arripuit Dominicus Soto in 4. diſt. 24. quæſt. 1. art. 5 docendi eam non eſſe eſſentialem in ordinatione: quia tamen Concilium refert ſe ad Pontificale Romanum in quo expreſſa eſt manuum impoſitio, nihil ex hoc Concilio contra illam manuum impoſitionem concludere poteſt.

Impoſitio manuum.

Hanc Arcudij ſententiam laudat Hiquæus. l. 4. ſent. diſt. 24. qu. unica, & explicatur hoc modo: quia non requiritur aliud ad materiam Ordinis niſi ut fiat ſigno viſibili per quod gradus illius miniſterij repræſentetur ſufficienter prolata debita forma. Ad quod reſpiciens Trident. ſeſſ. 23. c. 3. dicit ſacram ordinationem verbis & ſignis perfici. Dicit ſignis, quia ſicut traditio poteſtatis per ſigna externa variis modis fit, ut impoſitione manus, & traditione inſtrumentorum, alterutrum ſufficit, quando eſt proportionatum ſignum traditæ poteſtatis: eſt autem apud Græcos impoſitio manuum ſignum proportionatum traditæ poteſtatis Sacerdotalis, quando fit ſimul cum prolatione verborum quæ ſecundum eorum Euchologium hæc ſunt: Pontifex impoſita manu una cum pallio clara voce enuncias. *Divina gratia quæ ſemper infirma curat & quæ deſunt ſupplet, promovet N. venerabilem Diaconum in Presbyterum. Oremus igitur pro ea ut veniat in eum gratia Spiritus ſancti, &c.* Ratio eſt quia verba iſta determinant impoſitionem hanc manuum ad ſignificandam poteſtatem Sacerdotalem, quæ tunc confertur. Verum eſt expreſſius ſignificari per traditionem inſtrumentorum, ſed cum Sacramentum conſtet ex duplici ſigno, uno minus expreſſe ſignificante effectum Sacramenti, quod ideirco vocatur materia; altero magis expreſſe ſignificante, ac ideo magis determinato, quod forma nuncupatur non eſt neceſſe quod tam expreſſe ſignificet effectum Sacramenti id quod vocatur materia: ideoque ſola impoſitio manuum poteſt eſſe ſufficiens materia eſſentialis, quamvis expreſſius ſignificaret cum traditione inſtrumentorum, ſicut apud Latinos.

Canones autem qui nunc de ſola manus impoſitione loquuntur, nunc de ſola traditione inſtrumentorum, non ſunt intelligendi præciſive aut excluſive, quaſi altera ſola eſſet materia ex divina inſtitutione: ſed intelligendi ſunt de materia ſufficiente, & quæ in uſu eſt aut fuit, juxta particularem ritum Eccleſiarum. Et hinc etiam probabiliter cenſent Albertus magnus in 4. diſt. 24 art. 38. ad 2. & Vaſquez diſp. 246. cum aliis contactum inſtrumentorum non requiri de neceſſitate Sacramenti, quamvis quicquid ſit de veritate ſpeculativa, ſequenda ſit praxis Pontificalis in uſu: qui autem contra ſentiunt, videant quo pacto Græcos cum Latinis conciliabant.

Doctrinam hanc omnino confirmat Morinus Oratorij Presbyter egregie doctus, in Comment. *de ſacris Eccleſiæ ordinationib.* ubi ad veritatem iſtius axiomatis in ſcholis vulgatiſſimi, ſtabiliendam, materias Sacramentorum eſſe perpetuas, ſicut & formas, nec unquam mutandas, oſtendit tam apud Græcos quam apud Latinos in prioribus ſæculis pro materia & forma ordinationis conſpici ſolam impoſitionem manuum & orationem unicuique gradui convenientem. His autem primo Orientales novos ritus addiderunt, ſed multo ſerior & paulatim, quod demonſtrat ex variis Ritualibus antiquis & recentioribus in hac

commentatio inſertis; Unde etiam ſugillat ſcholaſticos ad quorum decreta minime Græcorum ordinationes conformandæ ſint. Attamen Durandus in 4. ſent. diſt. 24. qu. 3. docet antiquitus in Eccleſia ſola manuum impoſitione cum verbis ordinatum fuiſſe Diaconum ſecundum ordinarium antiquiſſimum Eccleſiæ Anicienſis, cui inquit, præfuimus. Sed nos volentes conformari cæteris Eccleſiis poſuimus de manu noſtra in margine dicti ordinarij, quod liber Evangeliorum tradatur Diacono cum conſueta verborum forma. Favent alij ſcholaſtici D. Bonaventura, & alij apud Arcodium l. 6. c. 5.

Alia ſolutio proponitur diſcutienda.

Sed hanc difficultatem adhuc alio modo ſolvimus alibi, primarios ordines à Græcis non conferri niſi ad altare, in quo ſupponuntur eſſe inſtrumenta, quæ hoc ipſo moraliter tanguntur ab ordinandis. Qui contactus habetur ſufficiens à pluribus bonæ notæ B Theologis. Quos refert, licet non ſequatur Thomas Sanchez conſiliorum moral. l. 7. c. 1. dubio 2. Caietanus, Tabiena, Armilla, Arbertus magnus, Victoria. Ledeſma probabilem dicit ſicut Sotus in 4. diſt. 24. q. 1. art. 2. & Henriquez l. 10. de ord n. c. 105. Quia videtur ſufficere quod Epiſcopus oſtendat materiam præſentem; ſicuti in ſermonibus familiaribus cum quis donat alteri equum, ſufficit quod dicat accipe equum, licet ille qui accipit, non tangat. Hinc apud Theodoretum *in religioſa hiſtoria* c. 13. legimus Macedonium Monachum per aſtutiam ac dolum ad altare accitum fuiſſe, ut ipſi de ordinatione nihil ſuſpicanti, à Flaviano Epiſ. Antioch. celebrante, manus imponerentur. Hinc apud Simeonem Theſſal. diviſio ordinum in eos qui ad altare conferuntur, & eos qui extra altare, ut inde colligi poſſit non aliud eſſe diſcrimen C quam quod contactus inſtrumentorum ſit apud alios moralis, apud alios realis: Græci enim cenſeri poſſent tangere inſtrumenta eo ipſo quod ad altare per Epiſcopum celebrantem ordinantur. *Ordinationes autem eximiæ*, ait Simeon Theſſalon. Archiep. in libro de ſacris ordinationibus cap. 5. *& propriè dictæ quæ intra ſanctuarium fiunt & in ipſa ſanctiſſima menſa, tres ſunt in Trinitatis similitudinẽ, de quibus loquitur S. Dionyſius, Diaconi, Presbyteri & Epiſcopi.* Atque in ſequenti claſſe in Synodo ad quercum dicta notabimus inter plura alia objectum fuiſſe D. I. Chryſoſtomo quod non ordinaſſet ad altare: tam neceſſarium id Græci exiſtimabant. Ex quibus bene perpenſis intelligi debet contactum inſtrumentorum, mora- D lem ſaltem apud Græcos viguiſſe.

Advertendum autem deſiderari in tomis Conciliorum hactenus editis compendiariam quandam repetitionem omnium in decreto contentorum per ipſos Armenos in Synodo factam, quæ repetitio eſt in bulla originaria in ipſo Concilio confecta, quæ decenter ſervatur in Bibliotheca Conventus Minorum ſtrictioris obſervantiæ Fæſularum prope Florentiam. Hanc integram exhibet Wadingus tom. 5. annalium Minorum ad ann. 1439. cum dicta repetitione ab aliis prætermiſſa. Ob reverentiam inquit, ſacro-ſanctæ Synodi & graviſſimi diplomatis Pontificij, in quo nihil non ſanctum neque otioſe dictum ſuſpicari poſſum, aut mihi perſuaderi patiar, & in venerandæ vetuſtatis gratiam, ne hanc excidere contingat, tomum integrum miniſtrabo lectori. Hæc ille, ubi etiam teſtatur E ſe hujus bullæ integræ exemplar authenticum dediſſe Horatio Iuſtiniano hoc Concilium edituro.

ADDITAMENTVM ad Decretum Eugenij.

LEcto autem ſolemniter in noſtra & hujus ſanctæ Synodi præſentia memora- A to decreto, mox dilectus Filius Narſes Armenus nomine ipſorum oratorum in idiomate Armenico publice hæc, quæ ſequuntur, legit, quæ in continenti dilectus filius Baſilius Ordinis Minorum, noſter & ipſorum Armenorum communis interpres, publice ſermone Latino in hunc modum ex ſcripto legit.

Beatiſſime Pater & ſanctiſſima Synode, totum hoc ſanctum decretum, quod nunc Latine coram veſtra publice lectum eſt præſentia, fuit pridie nobis de verbo ad verbum in noſtro idiomate clare expoſitum & interpretatum, quod quidem optime nobis pla- B cuit, & placet: ad majorem autem noſtræ mentis expreſſionem, eius effectum ſummatim repetimus.

In ipſo continentur primo, qualiter populo noſtro Armenorum traditis Sanctum Symbolum Conſtantinopolitanum, cum illa additione, *Filioque*, ut in Eccleſiis noſtris, diebus ſaltem Dominicis majoribuſque feſtivitatibus intra Miſſarum ſolemnia decantari ſeu legi debeat.

Secundo diffinitionem Concilii quarti Chalcedonenſis, de duabus naturis in una Chriſti perſona.

Tertio diffinitionem de duabus Chriſti voluntatibus & operationibus in ſexto uni- C verſali Concilio promulgatam.

Quarto declaratis, quod ipſa Chalcedonenſis Synodus & Beatiſſimus Leo Papa, recte de duabus in una Chriſti perſona naturis, veritatem diffinierint, contra impij Neſtorij & Eutychis dogmata, jubetiſque ut ipſum Beatiſſimum Leonem, tanquam ſanctum & fidei columnam veneremur, atque non ſolum has tres Synodos, Nicænam, Conſtantinopolitanam & Epheſinam primam, ſed & omnes alias univerſales authoritate Rom. Pontificis legitime celebratas D reverenter ſuſcipiamus.

Quinto brevem formulam ſeptem Sacramentorum Eccleſiæ, videlicet, Baptiſmi, Confirmationis, Euchariſtiæ, Pœnitentiæ, Extremæ Vnctionis, Ordinis & Matrimonij, declarando quæ ſit cujuslibet Sacramenti materia, forma & miniſter: quodque in ſacrificio altaris dum calix offertur, vino paululum aquæ admiſceri debet.

Sexto quandam compendioſam B. Athanaſij fidei regulam, quæ incipit: Quicunque vult ſalvus eſſe, &c.

Septimo decretum unionis concluſæ cum E Græcis in hoc ſacro Concilio pridem promulgatum, continens qualiter Spiritus ſanctus ex Patre & Filio æternaliter procedit, & quod illa additio, *Filioque*, licite & rationabiliter ipſi ſymbolo Conſtantinopolitano fuit appoſita, quodque triticeo, azymo vel fermentato, corpus Domini conficitur: quid etiam credendum ſit de pœnis Purgatorij & inferni, ac vita Beatà, & ſuffragiis, quæ pro defunctis fiunt. Item de plenitudine poteſtatis Sedis Apoſtolicæ tradi-

ta à Chriſto Beato Petro & ſuis ſucceſſoribus, atque de ordine Patriarchalium ſedium. A

Octavo decernitis, ut de cætero Armeni has feſtivitates infra ſcriptis diebus, more univerſalis Eccleſiæ, celebrare debeant, videlicet Annunciationis B. Mariæ Virginis 25. Martij, Nativitatis B. Ioannis Baptiſtæ 24. Iunij, Nativitatis Salvatoris noſtri ſecundum carnem 25. Decembris, Præſentationis Domini in templo, ſive Purificationis B. Mariæ 2. Februarii.

Nos igitur Oratores nomine noſtro, noſtrique Reverendi Patriarchæ & omnium Armenorum, ſicut & veſtra ſanctitas in ipſo decreto atteſtatur, hoc ſaluberrimum Synodale decretum cum omnibus ſuis Capitulis, declarationibus, diffinitionibus, traditionibus, præceptis & ſtatutis, omnemque doctrinam, nec non quicquid tenet & docet ſancta ſedes Apoſtolica & Romana Eccleſia, cum omni devotione & obedientia acceptamus, ſuſcipimus & amplectimur: illos quoque Doctores & Sanctos Patres, quos Eccleſia Romana approbat, reverenter ſuſcipimus: quaſcumque perſonas, & quicquid ipſa Romana Eccleſia reprobat & damnat, nos pro reprobatis & damnatis habemus: profitentes tanquam veri obedientiæ filij, nomine quo ſupra, ipſius ſedis Apoſtolicæ ordinationibus & juſſionibus fideliter obtemperare. Tum ſubjungitur conſignatio anni & menſis ut ſupra.

DE LIBRIS CANONICIS.

ADvertendum autem in hac recapitulatione nullam fieri mentionem cujuſdam decreti de eodem Deo veteris ac Novi Teſtamenti, ac de catalogo librorum omnium Sacræ Scripturæ, quod quidem decretum ponit Bartholomæus Carranza loco alterius quod incipit: *Septimo decretum unionis cum Græcis conſummata, &c.* prout dedimus illud poſt Horatium Juſtinianum, Wadingum qui originale exſcribi curavit, poſt Franciſcum Joverium, poſt Binium, & Petrum Crabbe. Qui omnes decreti illius de eodem Deo veteris ac Novi Teſtamenti, ac de Catalogo librorum Sacrorum Armenis dato nihil penitus habent. Unde licet concludere erratum eſſe à Bartholomæo Carranza in parte hac hujus decreti Eugenij, ex quo etiam aliqui alij decepti ſunt, nam Cantilaous in ſua ſumma Conciliorum Carranzæ errorem ſecutus eſt. Et Beccanus tract. de fide cap. 3. q. 1. ait Patres Concilij Tridentini accepiſſe per traditionem ſcripturarum canonem ab Eugenio Papa in Concilio Florentino, ut videre eſt, inquit, apud Bartholomæum Carranzam in ſumma Conciliorum. Sed & Bellarminus de verbo Dei l. 1. c. 4. inter Concilia quæ libros Scripturæ Sacræ enumerant poſt Laodicenum can. 59. Carthaginenſe 3. can. 49. ponit etiam Florentinum in inſtructione Armenorum, juxta fidem, inquit, ſummæ Conciliorum. Sed revera in hoc nulla fides habenda Carranzæ, qui nonniſi ex falſis actis Concilij Florentini decretum iſtud haurire potuit: nam & falſata fuiſſe acta hujus Concilij à quibuſdam Græcis teſtatur Arcudius & Juſtinianus, unde Concilium Anti-Florentinum quod plura habet aliter geſta. Quamvis cur circa iſtud decretum quicquam immutatum fuerit à Græcis non appareat.

C

D

E

CONCILIVM LATERANENSE V.

SVB IVLIO II. ET LEONE X.

tempore Maximiliani Imperatoris, anno 1512. pro reformatione & pacificatione Eccleſiæ.

B

JULIUS ſecundus in ſui electione promiſit juramento ſe celebraturum Concilium generale pro reformatione Eccleſiæ, & pace inter principes Chriſtianos componenda. Requiſitus autem poſt, ut prædictum juramentum ſervaret, & juxta conſtitutionem Concilij Conſtantienſ. expleto decennio à proximo Concilio celebrato novum celebraret, ille tamen differebat. Tandem inſtantibus aliquibus prælatis Eccleſiæ, & urgentibus celebrationem Concilij, & Pontifice, vel non valente, vel non volente, Bernardinus de Carvajal Hiſpanus, & Federicus de ſancto Severino Eccleſiæ Romanæ Cardinales, cum quibuſdam alijs Cardinalibus venerunt Piſas, deinde Mediolanum, & contra voluntatem & authoritatem Romani Pontificis vocaverunt Epiſcopos & Chriſtianos Principes ad generale Concilium in prædictis locis indictum. Contra hoc Concilium indixit Iulius Pontifex generale Concilium Romæ apud Lateranum celebrandum. Atque ut Piſani Patres imitabantur Baſileenſes, ſic etiam contra ipſos Piſanos egit Concilium ſicut Florentinum, contra Baſileenſes. C

Unde iſtud Lateranenſe Concilium, ut ſcite annotat Sberlogus in cap. 6. Cantici Cant. veſtigatione xxxiv. explanationis myſticæ ſect. unica, quartum eſt inter ea concilia quæ ob ſchiſmata intruſorum Pontificum & ad unionem & concordiam reparandam in ſtatu Eccleſiaſtico, congregata ſunt. Primum enim horum Conciliorum eſt Lateranenſe I. ſub Calixto II. anno redemptionis 1122. qui nobilis Conventus Patrum, ait Baronius tom. 12. dicto anno, in eo multus fuit ut Eccleſiam Dei diuturnis ſchiſmaticorum factionibus labefactatam in priſtinam reſtitueret diſciplinam. Deinde per Concilium etiam Lateranenſe III. approbatumque & convocatum an. Domini 1179. ſub Alexandro III. Liquet enim ex decretorum illius Concilii primo capite intendiſſe Pontificem, ut quoad fieri poſſet, ſchiſmatum in poſterum occaſiones præſcinderentur. Poſtea per Concilium Conſtantienſe ann. 1414. ſcopum enim præcipuum habuit ſchiſmata inter Pontifices tollere, ut acta edocent. Demum per præſens Concilium Lateranenſ. V. inchoatum ſub Iulio II. anno 1512. & abſolutum à Leone X. anno 1517. de eo namque Julius Papa in bulla indictionis: diviſionem ait, ovilis nobis ex alto commiſſi, in illoque ſchiſma per quod Eccleſia ſcindi & ſcandalizari, grexque Dominicus nobis creditus, quoquo modo turbari poſſit, quantum cum Deo poſſumus prohibentes, ac damna & ſcandala, quæ inde evenire poſſint, enervantes, &c.

à Concilia ob ſchiſmata.

Quantum autem malum eſt ſchiſma inter Papas, tantum bonum eſt Concilium iſtud quod iſtud curare poteſt reintegrata Eccleſiæ pace. Nunquam magis concutitur Eccleſiæ ſtatus quam per Anti-papas, ut ipſorum de Papatu altercatio atrocior ſit Eccleſiæ perſecutio, ex qua plura detrimenta accipit religio Chriſtiana quam ex gentilium Imperatorum ſævitia aut hæreticorum pertinacia. Quod non ſemel exaggerat in Annalibus ſuis apex Hiſtoricorum Baronius

Anti-papatus quàm ingens malum.

miſerandis planctibus indulgens cum ad has calamitates venit, ut tom. 10. ad annum 897. & alibi, & Litteræ Cardinalium ad Benedictum XIII. initio Concilij Piſani, loquentes de hujuſmodi ſchiſmate, inquiunt: *concutit clerum, ſubvertit populum, fidem maculat, Sacramenta prophanat, & Eccleſiaſticæ cenſuræ contemptum inducit, Eccleſiæ libertatem omnino extinguit, & indevotos reddit Chriſti charactere inſignitos, ut vix dignoſci valeat quis exiſtat Catholicus.* At quis his tetrius & miſerabilius? quibus malis per hoc Concilium ſubventum eſt, cum Ludovicus XII. Gallorum Rex miſſo Epiſcopo Maſſilienſi ad Leonem X. per ipſum Concilio Piſano renunciavit, & præſenti Concilio adhæſit. Unde & plures Galliæ Epiſcopi à Iulio excommunicati communioni Eccleſiæ reſtituti ſunt, &c.

Myſterium redemptionis vindicatum in Concilio.

Etſi vero is fuerit ſcopus Concilij, non deſtitit tamen etiam myſterium redemptionis humani generis adſtruere dum ſeſſione 8. definivit, quæ fides habenda ſit de anima rationali, quæ eſt objectum præcipuum redemptionis: cum definivit eam eſſe immortalem & eſſe formam corporis humani, ac multiplicem eſſe, non unicum communem in omnibus: *Alias,* inquit Concilium, *incarnatio & alia Chriſti myſteria nobis non profuiſſent, nec expectanda eſſet reſurrectio*: adeo verum eſt omnia concilia variis modis obſtitiſſe ſemper, ne recta fides hujus myſterij per quam ſalus homini conſtat, per errores depravaretur, qui de anima ſuadente diabolo, tunc temporis divulgari incipiebant quorumdam audacia.

Occaſionem autem prædictæ definitioni dederunt quidam Philoſophi, ut teſtatur Spondanus ad annum 1513. num 10. inter alios recenſetur Petrus Pomponatius Mantuanus: qui enarrans Ariſtotelem & Averroëm Bononiæ, animas poſt corporis mortem interituras ex ſententia Ariſtotelis probare conatus, juventutem valde corruperat: ſe eo tuens quod Philoſophicè loqueretur, ſed aliter cum Chriſtianus eſſet, ſentiret. Nec deerant alij ſuæ ſcientiæ oſtentatores, qui alia etiam non ſana de anima docerent, quibus modum adhibuit hoc Lateranenſe: ſicut ex alia parte providit litteratis per concordatum de beneficiis, ut plures ipſis non ſint ingrati.

Seſſio prima 10. die menſis Maij, anni 1512.

Leguntur Bullæ indictionis Concilij. Miniſtri & officiales Concilij nominantur ac Pontifex exhortatur Synodum ad Eccleſiæ reformationem, & ſchiſmatis extinctionem, pacem inter Chriſtianos Principes componendam, & expeditionem contra infideles conficiendam. Mox annotantur per Pontificem cauſæ non celebrati Concilij cum toties ante fuiſſet promiſſum, nec tamen uſque ad eum diem fuerat inchoatum. Præcipuus autem fuit conflictus apud Ravennam civitatem Romandiolæ habitus inter exercitum ipſius Julij Pontificis, & Regis Hiſpaniæ Ferdinandi cognomento Catholici, & exercitum Ludovici Regis Francorum, & aliorum adhærentium Concilio Piſano. In quo conflictu fuerunt interfecta multa millia hominum. Et abſoluta eſt actio prima.

Seſſio ſecunda 17 menſis Maij ejuſdem anni.

Legitur bulla in qua Piſanum Conciliabulum damnatur, & omnia in eo geſta annullantur, & irritantur. Lateranenſe quoque Concilium legitime à Spiritu ſancto eſſe congregatum definitur. Excipiunt ſuffragia omnium præſentium. Erant Cardinales 16. & Patriarchæ 13. Archiepiſcopi 64. Generales Ordinum 4. &c quibus etiam alij acceſſerunt.

Seſſio tertia 3. Decembris ejuſdem anni.

Tantum legitur bulla, in qua iterum reprobantur A omnia & ſingula per Cardinales ſchiſmaticos acta, tam in Tranſalpinis, quam Ciſalpinis locis. Revocantur quoque conceſſa privilegia, ſive gratiæ per ſedem Apoſtolicam in eiſdem locis. Confirmatur interdictum in Regnum Galliæ, excepto ducatu Britanniæ, propter adhærentiam Regis pluriumque prælatorum ac nobilium ad Concilium Piſanum. Tranſlatioque nundinarum Lugdunenſium ad civitatem Gebenenſem renovatur. Nota. *Regnum tamen Galliæ per hoc interdictum non eſt datum primo occupanti, nec regna aut terra fœderatorum, ut minime ex hac occaſione cuiquam data ſit ad occupandum Navarræ Regnum. Unde de hoc graves anguſtias animæ paſſi ſunt duo Reges Hiſpaniæ in morte.*

B *Seſſio 4. 10. Decembris ejuſdem anni, Pontificatus Iulij Papæ anno 10. Præſidente eodem.*

Legitur bulla, in qua Pragmatica ſanctio, & geſta per Conciliabulum Piſanum ſuper eadem annullantur: cum ſanctio ipſa ab omni ad id poteſtate carentibus, nullorumque Romanorum Pontificum aut generalium legitimorum Conciliorum auctoritate facta, ſed quodam abuſu tantum in illis partibus introducta & obſervata fuerit, quam etiam claræ memoriæ Ludovicus XI. Francorum Rex abrogavit. Rem adeo pernicioſam in Dei offenſam & Eccleſiæ vilipendium & evidens detrimentum amplius ferre nequeuntes, &c.

C *Seſſio 5.*

Præſidente Epiſcopo Hoſtienſe Cardinali propter ægritudinem Iulij Pontificis 16. Februarij, anni 1513.

Legitur bulla innovationis & confirmationis contra ſimoniacam pravitatem in electione Pontificis non committendam. In qua ſacro approbante Concilio ſtatuitur, quod electio Romani Pontificis per ſimoniam facta eo ipſo nulla exiſtat, & ſic electo nulla in ſpiritualibus, vel temporalibus tribuatur facultas. Et Cardinales qui ſimoniace aliquem elegerint, à ſuis ordinibus, dignitatibus & beneficiis ſint abſque alia declaratione privati. Mediatores etiam tam Clerici quam Laici cujuſcumque dignitatis ſint, D privantur omnibus beneficiis, honoribus, & bonis eo ipſo, & ad ſimilia fiunt inhabiles, &c.

Prædicta conſtitutio placuit univerſis Epiſcopis & Patribus, exceptis quinque Epiſcopis.

Quatriduo poſt hanc ſeſſionem vigeſima-quinta Februarij, anni 1513. Iulius ſecundus Papa obiit Romæ apud ſanctum Petrum in palatio Pontificum.

Feria ſexta 11. Martij ejuſdem anni eligitur Canonice Epiſcopus Romanus & Papa univerſalis Eccleſiæ Cardinalis de Medicis, nuncupaturque Leo decimus.

Seſſio 6. Aprilis 27. prædicti anni.

E Fit electio viginti quatuor prælatorum, qui adſint cum Cardinalibus in his, quæ pertractanda ſunt coram Pontifice. Et diſtributi ſunt per claſſes: una claſſis erat ad conferenda pertinentia ad componendam pacem inter Principes, & extirpandum ſchiſma. Alia ad tractandum quæ pertinent ad generalem reformationem curiæ. Tertia vero ad ea, quæ pertinerent ad fidem, & Pragmaticam Sanctionem.

Seſſio ſeptima, feria 6. 17. Iunii 1513. Præſidente Leone X.

¶ Leguntur litteræ ſubſcriptæ per Bernardinum Carvajal & Federicum de ſancto Severino olim Cardinales, ſuper materia abjurationis ſchiſmatis & unionis

unionis Eccleſiæ, & confeſſionis erroris ipſorum, & veniæ petitionis propter ſuſcitatum ab illis ſchiſma, &c. Qui poſt paucos dies in palatio Apoſtolico priſtinæ dignitati ſunt reſtituti in conſiſtorio ſecreto poſt ſolemnem abjurationem ſchiſmatis, venientes ad palatium tanquam privati clerici, & ante pedes Papæ abjurato ſchiſmate alta & intelligibili voce. A

Seſſio 8. 19. Decembris anni 1513. Præſidente Leone X.

Huic ſeſſioni interfuerunt oratores Regis Galliæ jam Rege ipſo Concilio adhærente. Ac per Archiepiſcopum Gneſnenſem Polonum.

Quod anima homini unica ſit, ipſaque immortalis definitur.

Legitur ſchedula ſuper fide animæ humanæ ſub hac forma

Cum diebus noſtris nonnulli auſi ſint dicere de natura animæ rationalis, quod mortalis ſit, aut unica in cunctis hominibus: & aliqui temere Philoſophantes (ſecundum ſaltem Philoſophiam) verum eſſe aſſeverant. Sacro approbante Concilio damnamus & reprobamus omnes aſſerentes animam intellectivam mortalem eſſe, aut unicam in cunctis hominibus, & hæc in dubium vertentes. Cum illa non ſolum vere & per ſe, & eſſentialiter humani corporis forma exiſtat, ſicut in Canone Clementis Papæ V. in generali Viennenſi Concilio edito continetur, verum & immortalis & pro corporum quibus infunditur multitudine ſingulariter multiplicabilis, & multiplicata & multiplicanda ſit. Quod manifeſte conſtat ex Evangel. cum Dominus ait, *animam autem occidere non poſſunt*. Et alibi: *Qui odit animam ſuam in hoc mundo, &c.* Et etiam cum æterna pœna & æterna ſupplicia pro meritis vitæ judicandis repromittit. B C

Alias incarnatio & alia Chriſti myſteria nobis minime profuiſſent: nec reſurrectio expectanda foret, ac ſancti & juſti miſerabiliores eſſent (juxta Paulum) omnibus hominibus.

Fides nõ contrariatur vero.

Cumque verum vero minime contradicat, omnem aſſertionem veritati illuminatæ fidei contrariam, omnino falſam eſſe definimus, & ut aliter dogmatizare non liceat, diſtrictius inhibemus, omneſque hujuſmodi erroneis aſſertionibus inhærentes, tanquam hæreticos vitandos & puniendos fore decernimus.

Præcipitur præceptoribus Philoſophiæ ut diſcipulis ſuis oſtẽdant & declarent veritatẽ religionis Chriſtianæ.

Inſuper omnibus & ſingulis Philoſophis in univerſitatibus ſtudiorum generalium, & alibi publice legentibus diſtricte præcipimus, ut cum Philoſophorum principia aut concluſiones, in quibus à recta fide deviare noſcuntur, auditoribus ſuis legerint, ſeu explicaverint (quale hoc de immortalitate animæ, aut unitate, & mundi æternitate ac alia hujuſmodi) teneantur eiſdem veritatem Religionis Chriſtianæ omni conatu manifeſtam facere, & perſuadendo (pro poſſe) docere, ac omni ſtudio, hujuſmodi Philoſophorum argumenta (cum omnia ſolubilia exiſtant) pro viribus excludere atque reſolvere. D

Prohibetur conſtitutis in ſacris ordinibus incũbere Poëſis ſtudiis.

Statuimus inſuper, ne quis de cætero in ſacris Ordinibus conſtitutus, in ſtudiis generalibus, vel alias publice audiendo Philoſophiæ aut Poëſis ſtudiis ultra quinquennium, poſt grammaticam & dialecticam, ſine aliquo ſtudio Theologiæ, aut juris Pontificij, incumbat. Verum exacto dicto quinquennio, ſi illis ſtudiis inſudare voluerit, liberum ſit ei, dum tamen ſimul aut ſeorſum Theologiæ, aut ſacris Canonibus operam navaverit, ut in his ſanctis & utilibus profeſſionibus Sacerdotes Domini inveniant, unde infectas Philoſophiæ & Poëſis radices purgare & ſanare valeant. E

Hos Canones per ordinarios locorum & Rectores univerſitatibus ſingulis annis in principio ſtudij in virtute ſanctæ obedientiæ publicari mandamus.

Seſſio nona quinta Maij 1514. Præſidente Leone Papa.

Legitur in hac ſeſſione publice bulla reformationis curiæ Romæ, in qua ſequentes Canones ſubjiciuntur.

Canon I.

De elect. cum in cunctis.

Decernimus, ut ſervetur quod Innocent. Papa III. in Lateranenſi Concilio decrevit de ætate & gravitate morum & litterarum ſcientia in perſonis promovendis in Epiſcopos & Abbates diligenter inquirenda.

Can. II. Ne Epiſcop. aut Abbat amoveantur non præmiſſa defenſionis copia.

Statuimus, ut nullus Epiſcopus aut Abbas, quovis inſtante aut requirente (niſi ſibi copia & facultas legitimæ defenſionis permittatur) etiamſi crimina fuerint notoria, diligenterque partibus auditis cauſa plenarie probata fuerit, privari valeat. Neve aliquis prælatus invitus, niſi aliis juſtis, efficacibuſque rationibus & cauſis, transferatur, juxta formam ac decretum Conſtantienſis Concilij.

Can. III. Ne monaſteria aliquã commendentur.

Et quoniam ex commendis Monaſteriorum, Monaſteria ipſa, tam in ſpiritualibus quàm in temporalibus graviter læduntur, quippe quorum ædificia partim avaritia vel incuria collabuntur, & in dies divinus cultus in eis magis diminuitur, volumus & ſancimus, ut cum illa per obitum Abbatum, qui illis præerant, vacaverint, nullo modo cuiquam poſſint commendari: ſed de perſona idonea, juxta præſcriptam conſtitutionem, eis ita provideatur, ut illis idonei Abbates (prout decet) præfuturi ſint.

Canon IV.

Uniones perpetuæ (præterquam in caſibus à jure permiſſis, vel ſine rationabili cauſa) nequaquam fiant.

Can. V. Ne plura incompatibilia quis habeat.

Diſpenſationes autem ad plura incompatibilia ultra duo niſi qualificatis juxta formam juris communis non concedantur, niſi ex magna & urgente cauſa.

Can. VI. Ut Cardinales aſſiſtant Romano Pontifici.

Cum Cardinalium officium in primis verſetur in frequenti Romani Pontificis aſſiſtentia, & Sedis Apoſtolicæ negotiis, ſtatuimus, ut omnes Cardinales in Romana curia reſideant, & qui ſunt abſentes ſi in Italia intra ſex menſes, ſi extra Italiam infra annum a die publicationis præſentis conſtitutionis revertantur, alioquin fructus beneficiorum, & omnium officiorum emolumenta amittant.

Can. VII. De officio præceptorum puerorum.

Statuimus ut magiſtri ſcholarum, & præceptores pueros ſuos ſive adoleſcentes, nedum in Grammatica & Rhetorica ac cæteris hujuſmodi inſtruere debeant, verum etiam docere teneantur ea, quæ ad religionem pertinent, ut ſunt Præcepta divina: Articuli fidei, ſacri Hymni, & Pſalmi, ac Sanctorum vitæ. Diebuſque feſtivis nihil aliud eos docere poſſint, quam in rebus ad Religionem & bonos mores

pertinentibus. Eoſque in illis inſtruere, hortari & cogere inquantum poſſint, teneantur, nedum ad miſſas, ſed etiam ad veſperas, divinaque officia audienda ad Eccleſias accedant. Similiter ad ſermones audiendo, impellant. Nihilque contra bonos mores, aut quod ad impietatem inducat, eis legere permittant.

Can. VIII. de innovatione conſtitutionum contra Simoniacos.

Ut nephariæ ſimoniæ labes ac peſtis non ſolum à Romana curia, ſed ex omni etiam Chriſtiana ditione imperpetuum dejiciatur, conſtitutiones per anteceſſores noſtros, etiam in ſacris Conciliis editas, contra hujuſmodi ſimoniacos, innovamus: eaſque inviolabiliter obſervari præcipimus.

Can. IX. contra blaſphemos.

Ad abolendam vero exſecrabilem blaſphemiam ordinamus, ut quicumque Deo palam ſeu publice maledixerit, contumelioſiſque atque obſcœnis verbis Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum vel glorioſam Virginem Mariam expreſſe blaſphemaverit, ſi munus publicū juriſdictionem vegeſſerit, perdat emolumenta trium menſium pro prima & ſecunda vice dicti officij: ſi tertio, illo eo ipſo ſit privatus. Si clericus vel Sacerdos fuerit, pro prima vice beneficiorum fructibus unius anni mulctetur: pro ſecunda vice, ſi unicum habuerit beneficium eo privetur: ſi plura, quod ordinarius maluerit amittere cogatur. Pro tertia vice omnibus privatus eo ipſo exiſtat, & ea libere impetrari & conferri poſſint. Laicus vero blaſphemans ſi nobilis fuerit pœna 25. ducatorum mulctetur, pro ſecunda vice 50. ducatorum. Pro tertia nobilitatem perdat. Si autem ignobilis & plebeius, in carcerem trudatur. Quod ſi ultra duas vices publice blaſphemans deprehenſus fuerit, mitra infami per integram diem ante fores Eccleſiæ principalis mitratus ſtare cogatur. Si vero pluries in hoc ipſum peccatum lapſus fuerit ad perpetuos carceres vel ad triremes damnetur ad judicis deputati arbitrium. In foro autem conſcientiæ nemo blaſphemiæ reus abſque graviſſima pœnitentia, ſeveri confeſſoris arbitrio injuncta poſſit abſolvi.

Can. X. Ut privetur beneficio, qui canonicas non recitaverit horas.

Statuimus & ordinamus, ut quilibet habens beneficium cum cura vel ſine cura, ſi poſt ſex menſes ab obtento beneficio divinum officium non dixerit, legitimo impedimento ceſſante beneficiorum ſuorum fructus ſuos non faciat, pro rata omiſſionis officij, & temporis: ſed eos tanquam injuſte perceptos in fabricas hujuſmodi beneficiorum, vel pauperum eleemoſynas erogare teneatur. Si vero ultra dictum tempus in ſimili negligentia contumaciter permanſerit, legitima monitione præcedente, beneficio ipſo privetur, cum propter officium detur beneficium: intelligatur autem officium omittere quoad hoc, ut beneficio privari poſſit. qui per quindecim dies illud bis ſaltem non dixerit. Reliquos canones quia non neceſſarios judicavimus, hoc minime tranſcripſimus.

Seſſio decima Maii quarta 1515. Præſidente Leone Papa X.

In hac ſeſſione edicta eſt decretalis ſuper confirmatione Montis Pietatis ſub hac forma.

Cum inter nonnullos controverſiam quandam non ſine populorum ſcandalo olim exortam eſſe comperimus circa pauperum relevationem in mutuis, eis publica authoritate faciendis, qui Montes pietatis vulgo appellantur, quique à nonnullis prædeceſſoribus

Mons pietatis.

A noſtris probati & confirmati ſunt: nonnullis etiam Magiſtris & Doctoribus dicentibus eos montes non eſſe licitos, in quibus aliquid ultra ſortem per miniſterium hujus montis ab ipſis pauperibus, quibus mutuum datur, exigitur. Nos ſuper hoc opportune providere volentes ſacro approbante Concilio declaramus, & definimus, Montes Pietatis antedictos per reſpublicas inſtitutos, & authoritate ſedis Apoſtolicæ hactenos probatos, in quibus pro eorum impenſis, & indemnitate aliquid moderatum ad ſolas miniſtrorum impenſas, & aliarum rerum ad illarum conſervationem (ut præfertur) pertinentium, pro eorum indemnitate duntaxat ultra ſortem abſque lucro eorumdem Montium recipitur, nec ſpeciem mali præferre, nec peccandi incentivum præſtare, nec ullo pacto improbari: Quinimmo meritorium eſſe ac lau-
B dari & probari debere tale mutuum, & minime uſurarium putari, licereque eorum pietatem & miſericordiam populis prædicare, etiam cum indulgentiis à ſede Apoſtolica eam ob cauſam conceſſis: & deinceps alios ſimiles Montes cum Apoſtolicæ ſedis approbatione erigi poſſe. Multo tamen perfectius, multoque ſanctius fore, ſi omnino tales Montes gratuiti conſtituerentur (hoc eſt) ſi illos erigentes aliquos cenſus aſſignarent, quibus ſi non omni, ſaltem vel media ex parte hujuſmodi Montium miniſtrorum ſolvantur impenſæ, ut ad leviorem æris ſolvendi portionem medio hoc pauperes gravari contingat.

Omnes autem religioſos & Eccleſiaſticas ac ſecu-
lares perſonas, qui contra præſentis declarationis &
Sanctionis formam de cætero prædicare, ſeu diſpu-
C tare verbo vel ſcriptis auſi fuerint, excommunicationis latæ ſententiæ pœnam incurrere volumus, non obſtantibus, &c.

Et interrogati per ſcrutatores votorum Epiſcopi, reſponderunt placere contenta in ſcedula, excepto R. Patre Hieremia Archiepiſcopo Traoenſi, qui dixit non placere, quia didicit per experientiam, quod præfati montes ſunt plus damnoſi quam utiles.

In eadem ſeſſione edicta eſt decretalis ſuper impreſſione librorum, ſub hac forma.

Sacro adprobante Concilio ſtatuimus & ordinamus, quod de cætero nullus librum aliquem, ſive aliam quamcunque ſcripturam tam in urbe noſtra quam in aliis civitatibus & diœceſibus imprimere,
D ſeu imprimere facere præſumat niſi prius in urbe per vicarium noſtrum & ſacri palatij magiſtrum, in aliis vero diœceſibus per Epiſcopum vel alium ab Epiſcopo ad id deputandum & inquiſitorem hæreticæ pravitatis illius diœceſis in quibus librorum impreſſio ejuſmodi fieret, diligenter examinetur, & per horum manu propria ſubſcriptionem gratis, & ſine dilatione imponendam approbetur. Qui autem ſecus præſumpſerit ultra librorum amiſſionem, & illorum publicam combuſtionem, excommunicationis ſententia innodatus exiſtat.

In eadem ſeſſione ſtatuitur, ut contra exemptos diœceſani, & alij locorum ordinarij procedere poſſint, quando ab illis quibus per Apoſtolicam ſedem amandata eſt illorum correctio, non corriguntur.

E Ibidem definitur ut ſingulæ cauſæ quomodolibet Eccleſiaſticum forum concernentes in prima inſtantia extra Romanam curiam coram ordinariis locorum terminentur, & nulli ante definitivam ſententiam liceat appellare, nec appellatio admittatur, niſi ab interlocutoria.

Seſſio undecima 19 Decembris 1516. Præſidente Leone X.

In hac ſeſſione edita eſt decretalis ſuper modo prædicandi verbum Dei, in qua poſt alia multa ſubjicitur. Sacro approbante Concilio ſtatuimus & ordina-

mus, ut nullus tam clericus ſecularis, quam cujuſcunque etiam mendicantium ordinis regularis, aut quivis alius ad quem facultas prædicandi, tam de jure quam de conſuetudine, vel privilegio, aut alias pertinet, ad hujuſmodi officium exercendum admittatur, niſi prius per ſuperiorem ſuum diligenter examinatus (in qua re conſcientiam ipſius ſuperioris oneramus) ac morum honeſtate, ætate, doctrina, probitate, prudentia & vitæ exẽplo ad illud aptus & idoneus reperiatur. Et hic quocunque poſtea prædicaturus acceſſerit, de hujuſmodi examine & idoneitate ſua per literas, ſeu alias ſui examinatoris approbatoriſque Epiſcopis & aliis locorum ordinariis fidem legitime faciat. Mandamuſque omnibus, qui hoc onus ſuſtinent, quique in futurum ſuſtinebunt, ut Evangelicam veritatem & ſanctam Scripturam juxta declarationem & interpretationem Doctorum quos Eccleſia vel uſus diuturnus approbavit, legendoſque hactenus recepit, & in poſterum recipiet, prædicent, & explanent, nec quicquam eius proprio ſenſui contrarium, vel diſſonum adjiciant: ſed illis ſemper inſiſtant, quæ ab ipſius ſacræ Scripturæ verbis rite, ac ſane & præfatorum Doctorum interpretationibus intellectis non diſcordant. Tempus quoque præfixum futurorum malorum, vel Antichriſti adventum, aut certum diem judicij prædicare vel aſſerere nequaquam præſumant, cum veritas dicat, non eſſe noſtrum noſſe tempora vel momenta. Cæterum ſi quibuſdam eorum Dominus futura quædam in Dei Eccleſia inſpiratione quapiam revelaverit, ut per Amos Prophetam ipſe promittit, & Paulus Apoſtolus inquit: C *Propheriam nolite ſpernere, &c.* hos aliorum fabuloſorum & mendacium gregi connumerari, vel aliter impediri minime volumus.

Quæ ſint prohibita prædicatoribus prædicare.

1. Theſſ. 5.

Et quoniam res magni momenti eſt, eo quod non de facili credendum ſit omni ſpiritui, ſed ſit probandus ſpiritus an ex Deo proveniat, volumus ut lege ordinaria tales aſſertæ inſpirationes antequam publicentur aut populo prædicentur, ex nunc Apoſtolicæ ſedis examini reſervatæ intelligantur. Quod ſi ſine moræ periculo id fieri non valeret, aut urgens neceſſitas aliud ſuaderet, tunc ordine ſervato ordinario loci notificetur, ut ille adhibitis ſecum tribus aut quatuor doctis & gravibus viris, & hujuſmodi negocio cum eis diligenter examinato, quando id expedire videbunt (ſuper quo eorum conſcientias oneramus) licentiam concedere poſſint. Si qui autem contra præmiſſorum aliquod committere quicquam auſi fuerint, excommunicationem incurrant, a qua non niſi a Rom. Pontificibus abſolvantur.

Et ut horum exemplo alij attentare ſimilia minime audeant, eis prædicationis officium interdictum eſſe perpetuo decernimus, non obſtantibus quibuſcunque privilegiis, &c.

Concordatum pro beneficiis Franciæ.

In eadem ſeſſione lectæ ſunt literæ Concordatorum inter Leonem X & Franciſcum Galliæ Regem anno præcedenti Bononiæ tractatorum pro bono pacis circa collationem ac præſentationem beneficiorum ac abrogationem Pragmaticæ Sanctionis.

Leo Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Concordata inter Leo. X. & regẽ Franciæ.

Primitiva illa Eccleſia in Angulari petra à Salvatore noſtro Jeſu Chriſto fundata, divino quodam conſilio parœchias inſtituit, diœceſes diſtinxit, Epiſcopos creavit & Metropolitanos præfecit. Tum ea poſt ea quæ circa conſtitutionem Pragmaticæ Sanctionis in regno Franciæ contigerant, ſubjungit.

De eorumdem fratrum conſilio & unanimi conſenſu, ex certa noſtra ſcientia & poteſtatis plenitudine ſtatuimus & ordinamus, quod de cætero perpetuis A futuris temporibus loco dictæ Pragmaticæ conſtitutionis, ac omnium & ſingulorum capitulorum in ea contentorum, in dicto regno, Delphinatu & Comitatu Dienſi, ac Valentin. infra ſcriptæ obſerventur conſtitutiones: videlicet quod Cathedralibus & Metropolitanis Eccleſiis in Regno, Delphinatu & Comitatu prædictis, nunc & pro tempore, etiamſi per ceſſionem in manibus noſtris & ſucceſſorum noſtrorum Rom. Pontificum canonice intrantium ſponte ſactam vacantibus, illarum capitula & canonici, ad electionem ſeu poſtulationem inibi futuri Prælati, procedere non poſſint, ſed illarum occurrente hujuſmodi vacatione, Rex Franciæ pro tempore exiſtens, unum gravem magiſtrum ſive licentiatum, in Theologia aut in utroque, ſeu in altero jurium Doctorem, aut li- B centiatum, in univerſitate famoſa & rigore examinis, & in 27. ætatis ſuæ anno ad minus conſtitutum, & aliàs idoneum, infra ſex menſes à die vacationis Eccleſiarum earumdem computandos, nobis & ſucceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus ſeu ſedi prædictæ nominare, & de perſona per Regem hujuſmodi nominata, per nos & ſucceſſores noſtros, ſeu ſedem prædictam provideri: & ſi contingeret præfatum Regem, perſonam taliter non qualificatam, ad dictas Eccleſias ſic vacantes nominare, per nos & ſucceſſores noſtros, ſeu ſedem hujuſmodi de perſona ſic nominata eiſdem Eccleſiis minime provideri debeat, ſed teneatur idem Rex infra tres alios menſes a die recuſationis perſonæ nominatæ non qualificatæ, ſolicitatori nominationem non qualificatam proſequenti, con- C ſiſtorialiter factæ, intimandæ computandos, alium ſupra dicto modo qualificatum nominare: alioquin diſpendioſæ Eccleſiarum hujuſmodi vacationi celeriter conſulatur, Eccleſiæ tunc ſic vacanti, per nos & ſucceſſores noſtros, ſeu ſedem hujuſmodi de perſona, ut præfertur, qualificata, nec non Eccleſiis per obitum apud ſedem prædictam vacantibus ſemper, nulla dicti Regis præcedente nominatione, libere provideri poſſit, decernentes electiones contra præmiſſa attentatas, ac proviſiones per nos & ſucceſſores noſtros, ſeu ſedem hujuſmodi factas, nullas & invalidas exiſtere: conſanguineis tamen præfati Regis, ac perſonis ſublimibus ex cauſa rationabili & legitima, in nominatione & Apoſtolicis litteris exprimenda, nec non religioſis mendicantibus reformatis, eminentis ſcien- D tiæ & excellentis doctrinæ, qui juxta ſui ordinis regularia inſtituta ad gradus hujuſmodi aſſumi non poſſint, ſub prohibitione præmiſſa minime comprehenſis, ſed de eorum perſonis dictis Eccleſiis pro tempore vacantibus, ad dicti Regis nominationem per nos & ſucceſſores noſtros, ſeu ſedem hujuſmodi, libere provideri poſſit.

Nominatio Regia ad Beneficia.

Monaſteriis verò & Prioratibus Conventualibus & vere electivis, videlicet in quorum electionibus forma capituli, *quia propter*, ſervari, & confirmationes electionum hujuſmodi ſolemniter peti conſueverunt, in Regno, Delphinatu, & Comitatu hujuſmodi nunc & pro tempore etiam per ſimilem ceſſionem vacantibus, illorum Conventus ad electionem ſeu poſtulationem Abbatis ſeu Prioris, procedere non poſſint, ſed idem Rex illorum occurrente hujuſmodi va- E catione, Religioſum ejuſdem Ordinis in ætate 23. annorum ad minus conſtitutum, infra ſimile tempus ſex menſium, a die vacationis Monaſteriorum & Prioratuum hujuſmodi, computandorum, à nobis & ſucceſſoribus noſtris ſedi hujuſmodi nominare, & de perſona per Regem hujuſmodi Monaſterio vacanti nominata, per nos & ſucceſſores noſtros ſeu ſedem hujuſmodi provideri: Prioratus vero, perſonæ ad illum per Regem eumdem nominatæ conferri debeat. Si vero idem Rex Preſbyt. ſæcularem, aut Religioſum alterius Ord. aut minorem 23. annorum vel alias inhabilem, nobis aut ſucceſſoribus noſtris infra dictum ſemeſtre, ſeu ſedi hujuſmodi nominaret, talis nominatus recuſari & nullatenus ſibi provideri debeat: ſed

Rex ipſe infra trimeſtre, à die receptionis ſupradicto modo intimandæ computandum, alium modo ſupra dicto qualificatum Monaſterio ſeu Prioratui tunc vacanti nominare, & de perſona ad Monaſterium nominata, illi provideri: ad Prioratum vero nominato, Prioratus ipſe per nos & ſucceſſores noſtros, ſeu ſedem prædictam conferri debeat. Alioquin dictis novem menſibus effluxis, nulla, ſeu de perſona minus idonea & modo præmiſſo non qualificata, facta nominatione, ac etiam vacantibus apud ſedem prædictam, Monaſteriis provideri: Prioratus vero, perſonis, ut præfertur, qualificatis dumtaxat conferri libere poſſint. Electiones autem & illarum confirmationes, nec non proviſiones per nos & ſucceſſores noſtros, & ſedem prædictam contra præmiſſa pro tempore factas, nullas, irritas ac inanes eſſe decernimus. B Per præmiſſa tamen non intendimus in aliquo præjudicare capitulis Eccleſiarum, Conventibus Monaſteriorum & Prioratuum, hujuſmodi privilegia à ſede Apoſtolica proprium eligendi Prælatum obtinentium, quominus ad electionem Epiſcoporum ac Abbatum, & Priorum, juxta privilegia eis conceſſa libere procedere poſſint, juxta formam in eorum privilegiis contentam, & ſi in eorum privilegiis forma aliqua expreſſa non fuerit, tunc Concilii generalis, quispiam, ſervare teneantur, dummodo de privilegiis ſibi conceſſis hujuſmodi, per litteras Apoſtolicas ſeu alias authenticas ſcripturas docuerint, omni alia ſpecie probationis eis in hoc adempta.

Volumus quoque & ordinamus, ut in Regno, Delphinatu & Comitatu prædictis, de cætero non deinceps aliquæ gratiæ expectativæ, ac ſpeciales vel generales reſervationes ad vacatura beneficia, per nos & ſedem prædictam non fiant: & ſi de facto per importunitatem, aut alias à nobis & ſucceſſoribus noſtris & ſede prædicta emanaverint, illas irritas & inanes eſſe decernimus. C

In Cathedralibus tamen, Metropolitanis & Collegiatis Eccleſiis, in quarum ſtatutis cavetur expreſſe, quod nullus ibidem dignitatem, perſonatum, adminiſtrationem vel officium obtinere poſſit, niſi in illis actu Canonicus ad effectum dumtaxat inibi obtinendum, dignitatem, perſonatum, adminiſtrationem vel officium hujuſmodi, & non conſequendum primam præbendam vacaturam, creare poſſe intendimus.

D Statuimus, inſuper, quod Ordinarius collator in unaquaque Cathedrali, ac etiam Metropolitana Eccleſia Canonicatum & præbendam Theologalem inibi exiſtentem, conferre teneatur uni Magiſtro vel licentiato, aut baccalaureo formato in Theologia, qui per decennium in univerſitate ſtudii generalis privilegiata ſtuduerit, ac onus reſidentiæ, lecturæ & prædicationis actu ſubire voluerit, quique bis aut ſemel ad minus per ſingulas hebdomadas, impedimento ceſſante legitimo, legere debeat, & quoties ipſum in hujuſmodi lectura deficere contigerit, ad arbitrium capituli per ſubſtractionem diſtributionum totius Hebdomadæ puniri poſſit, & ſi reſidentiam deſeruerit, de illis alteri provideri debeat. Et ut liberius ſtudio vacare poſſit, etiamſi abſens fuerit à divinis, habeatur pro præſente, ita ut nihil perdat. Præfatique ordinarii collatores, ſeu Patroni Eccleſiaſtici quicumque fuerint, ultra dictam præbendam Theologalem, quam, ut præfertur, qualificato conferre teneantur, tertiam partem omnium dignitatum, perſonatuum, adminiſtrationum & officiorum, cæterorumque beneficiorum Eccleſiaſticorum, ad eorum collationem, proviſionem, nominationem, præſentationem, ſeu quamvis aliam diſpoſitionem quomodolibet ſpectantium, viris litteratis, graduatis, & per univerſitates nominatis hoc modo: videlicet primo menſe poſt præſentium acceptationem, & earundem publicationem præfati Ordinarii collatores, dignitates, perſonatus, adminiſtrationes & officia ad eorum collationem, proviſionem, nominationem, præſentationem, ſeu quamvis aliam diſpoſitionem, ut præfertur, ſpectantia graduatis hujuſmodi, qui litteras ſuorum graduum cum tempore ſtudii debite inſinuaverint, conferre teneantur. E

Preben-da Theologalis.

Nominatio ſcholaſtica ad beneficia.

A Beneficia vero quæ in duobus ſequentibus menſibus vacare contigerit, illa juxta juris communis diſpoſitionem perſonis idoneis libere conferre, ſeu perſonas idoneas ad illa præſentare poſſint: beneficia autem, quæ in quarto menſe vacare contigerit, viris graduatis per univerſitatem nominatis, qui gradus & nominationis litteras cum tempore ſtudii debite inſinuaverint, conferre ſeu præſentare teneantur. Beneficia vero quæ in quinto menſe & ſexto vacare contigerit, ſimili modo perſonis idoneis libere conferre, ſeu perſonas ad illa præſentare poſſint. B Beneficia autem, quæ ſeptimo menſe vacare contigerit, graduatis, qui ſimili modo litteras gradus cum tempore ſtudii debite inſinuaverint, conferre teneantur. Beneficia vero, quæ octavo & nono menſibus vacare contigerit, pari modo perſonis idoneis conferre, ſeu perſonas idoneas ad illa præſentare teneantur. Beneficia autem quæ menſe decimo vacare contigerit, graduatis nominatis, qui gradus & nominationis litteras cum tempore ſtudii debite inſinuaverint, per eoſdem ordinarios conferri, ſeu ipſi ad illa præſentari debeant. Beneficia autem, quæ undecimo & duodecimo menſibus vacare contigerit, per eoſdem ordinarios perſonis idoneis juxta juris communis diſpoſitionem conferri, ſeu ipſi ad illa præſentari debeant.

C Si quis vero cujuſcumque ſtatus, etiamſi Cardinalatus, Patriarchalis, Archiepiſcopalis aut Pontificalis, vel alterius cujuſlibet dignitatis contra prædictum ordinem & qualificationem ſuperius ordinata, de dignitatibus, perſonatibus, adminiſtrationibus vel officiis, quibuſvis aliis beneficiis Eccleſiaſticis hujuſmodi aliter, quam modo præmiſſo diſpoſuerit, diſpoſitiones ipſæ ſint ipſo jure nullæ: collationeſque ac proviſiones & diſpoſitiones illorum ad immediatum ſuperiorem devolvantur, qui eiſdem perſonis modo præmiſſo qualificatis providere teneatur. Etſi contravenerit, ad alium ſuperiorem devolvatur proviſio & præſentatio hujuſmodi gradatim, donec ad ſedem Apoſtolicam fiat devolutio. Præterea volumus, ut collatores ordinarii & patroni Eccleſiaſtici præfati, D qui dignitates, perſonatus, adminiſtrationes ac beneficia & officia, in menſibus graduatis & nominatis aſſignatis, vacantia, illis graduatis ſimplicibus aut nominatis illa conferre, aut ad illa eos dumtaxat præſentare teneantur, qui per tempus competens in univerſitate famoſa ſtuduerint. Tempus autem competens, decennium in magiſtris ſeu licentiatis aut Baccalaureis in Theologia, ſeptennium vero in doctoribus ſeu licentiatis in jure Canonico, Civili aut Medicinis, quinquennium in magiſtris ſeu licentiatis in artibus cum rigore examinis à logicalibus incluſive, aut in ulteriori facultate: ſexennium autem, in Baccalaureis ſimplicibus in Theologia, quinquennium vero, in Baccalaureis juris Canonici aut Civilis, in quibus Baccalaureis juris Canonici aut Civilis, E ſi ex utroque parente nobiles fuerint, triennium eſſe decernimus. Præfatique graduati ac nominati, collatoribus ordinariis ſive patronis Eccleſiaſticis ſemel ante vacationem beneficii de litteris gradus ſeu nominationis, & de præfato tẽpore ſtudii per litteras patentes univerſitatis, in qua ſtuduerint, manu ſcribæ & ſigillo univerſitatis ſignatas fidẽ facere teneantur. Cum vero probatio nobilitatis fieri deberet ad effectum, ut nobiles ipſi gaudere poſſint beneficio minoris temporis ſtudii, tunc nobilitas ipſa per quatuor teſtes deponentes in judicio coram judice ordinario loci, in quo natus eſt ille, de cujus nobilitate ex utroque parente conſtare debet, etiam in partis abſentia probari poſſit: teneanturque præfati graduati tam ſimplices, quam nominati, pa-

Nobiles graduati.

tronis Eccleſiaſticis ſeu collatoribus ordinariis, quibus gradus aut nominationis literas hujuſmodi inſinuare deberent, literas ſuorum graduum & nominationis, certificationis, temporis, ſtudii, & atteſtationis nobilitatis, duplicatas dare, ac ſingulis annis tempore quadrageſimæ, per ſe vel procuratorem ſuum collatoribus, nominatoribus, ſeu patronis Eccleſiaſticis aut eorum vicariis, eorum nomina & cognomina inſinuare, & eo anno quo præfatam inſinuationem facere omiſerint, beneficium in vim gradus aut nominationis hujuſmodi petere non poſſint. Et ſi collatoribus ordinariis aut patronis Eccleſiaſticis in menſibus deputatis graduatis ſimplicibus, aut graduatis nominatis, non eſſet graduatus aut nominatus, qui diligentias præfatas fecerint, ſeu collatio ſeu præſentatio per collatorem ſeu patronum Eccleſiaſticum etiam eiſdem menſibus facta alteri quam graduato vel nominato, non propter hoc irrita cenſeatur: ſi tamen graduatus ſimplex aut beneficium poſt inſinuationem gradus aut nominationis in menſibus eis aſſignatis vacans petierit, & inter ſuam inſinuationem & præfatam requiſitionem non ſupervenerit quadrageſima, in quam nomen & cognomen inſinuare debuerit, ad beneficium ſic vacans, eum capacem, ipſumque illud conſequi poſſe & debere decernimus. A B

Statuimus quoque & ordinamus, quod collatores ordinarij & patroni Eccleſiaſtici præfati inter graduatos, qui literas gradus cum tempore ſtudij & atteſtationes nobilitatis debite inſinuaverint, quoad beneficia in menſibus eis deputatis vacantia, gratificare poſſint illum ex eis, quem voluerint: quo vero ad beneficia in menſibus graduatis nominatis deputatis, antiquiori nominato conferre, ſeu antiquiorem nominatum, qui litteras nominationis, temporis ſtudij, & atteſtationis nobilitatis, debite inſinuaverit, præſentare ſeu nominare teneantur. Concurrentibus autem nominationibus ejuſdem anni, Doctores licentiatis, Licentiati Baccalaureis, demptis Baccalaureis formatis in Theologia, quos favore ſtudii Theologici, Licentiatis in jure Canonico, civili aut Medicina, præferendos eſſe decernimus: Baccalaureos juris Canonici ac civilis Magiſtris in artibus præferri volumus. Concurrentibus autem pluribus doctoribus in diverſis facultatibus, doctorem Theologum doctori in jure, doctorem in jure Canonico doctori in jure civili, doctorem in jure civili, doctori in Medicina, præferendos eſſe decernimus. Et idem in Licentiatis ac Baccalaureis ſervari debere volumus. Et ſi in eiſdem facultate & gradu concurrerent, ad datam nominationis, ſeu gradus recurrendum eſſe volumus. Etſi in omnibus his concurrant, tunc collator ordinarius inter eoſdem concurrentes gratificare poſſit. Volumus autem, quod nominati litteras nominationis ab univerſitatibus, in quibus ſtuduerint, obtinentes in nominationum litteris beneficia per eos poſſeſſa, & eorum verum valorem exprimere teneantur: alioquin literæ nominationis hujuſmodi eo ipſo nullæ cenſeantur. Si quis vero ex dictis qualificatis, graduatis ſimplicibus aut nominatis, tempore vacationis beneficii in menſibus eis deputatis vacantis, duas obtineat præbendas in Cathedralibus etiam Metropolitanis aut collegiatis, ſeu dignitatem vel præbendam vel aliud beneficium ſeu alia beneficia, quorum in ſimul vel cujus fructus, redditus & proventus tempore reſidentiæ & horis divinis intereſſendo, ad ſummam ducentorum florenorum de Camera aſcenderent, beneficium, in vim gradus ſeu nominationis hujuſmodi, tunc petere & conſequi non poſſit. Et inſuper, quod tam graduati ſimplices, quam nominati, in menſibus eis deputatis beneficia vacantia petere & conſequi poſſint ſecundum propriæ perſonæ condecentiam & conformitatem, videlicet ſæculares ſæcularia, & religioſi religioſa beneficia Eccleſiaſtica, ita quod ſæcularis nominatus beneficia regularia in menſibus aſſignatis vacantia, prætextu cujuſvis diſ- C D E

Quis præferendus inter nominatos.

penſationis Apoſtolicæ, & è contra religioſus beneficia ſæcularia petere aut conſequi minime poſſint. Quodque beneficia ſimpliciter vel ex cauſa permutationis, in menſibus graduatis ſimplicibus & nominatis aſſignatis vacantia eis non ſint affecta nec debita, ſed ex cauſa permutationis cum permutantibus dumtaxat: ſimpliciter vero beneficia vacantia hujuſmodi perſonis idoneis per ipſos ordinarios libere conferri poſſint.

Statuimus quoque, quod Parochiales Eccleſiæ in civitatibus aut villis muratis exiſtentes, nonniſi perſonis modo præmiſſo qualificatis, aut ſaltem qui per tres annos in Theologia vel altero jurium ſtuduerint, ſeu Magiſtris in artibus, qui in aliqua univerſitate privilegiata ſtudentes magiſterii gradum adepti fuerint, conferantur. Monemus autem præfati regni univerſitates, ſub pœna privationis omnium & ſingulorum privilegiorum à nobis & ſede Apoſtolica obtentorum, ne collatoribus ſeu patronis Eccleſiaſticis habeant aliquos nominare, niſi eos qui ſecundum præfata tempora ſtuduerint, & ſecundum dictarum univerſitatum ſtatuta ad gradus & non per ſaltum provecti fuerint. Quod ſi ſecus fecerint, ultra nullitatis pœnam, quam in præfatarum nominationum literis declaramus, univerſitates ipſas nominandi privilegio ad tempus, ſecundum culpæ qualitatem ſuſpendimus.

Parochiæ urbium muratarum.

Si quis autem graduatorum aut nominatorum in menſibus deputatis, à collatoribus ordinariis ſeu patronis Eccleſiaſticis, beneficium vacans in vim gradus aut nominationis petierit, & collatorem ordinarium in vim præfati gradus aut nominationis in proceſſu poſuerit & aliter moleſtaverit, illum ultra expenſarum, damnorum & intereſſe condemnationem, à fructibus ſui gradus & nominationis privandum eſſe decernimus: eodemque vinculo collatores ordinarios & patronos Eccleſiaſticos, quibus graduati & nominati debite (ut ſupra) qualificati, niſi ſuos gradus & nominationis literas inſinuaverint, aſtringimus, ut beneficia ad eorum collationem vel præſentationem ſpectantia, in menſibus graduatorum ſimplicium & nominatorum vacantia, ſtantibus præfatis graduatis aut nominatis debite qualificatis, illa proſequentibus, aliis, quam graduatis aut nominatis conferant, ſub pœna ſuſpenſionis poteſtatis conferendi beneficia in octo menſibus, illo anno ad collationem eorum aut præſentationem liberam ſpectantibus. Statuimus quoque & ordinamus, quod quilibet Pontifex Romanus ſemel dumtaxat tempore ſui Pontificatus, literas in forma mandati juxta formam inferius annotatam, & non ultra dare poſſit hoc modo: videlicet unum collatorem habentem collationem decem beneficiorum in uno, habentem autem collationem quinquaginta beneficiorum & ultra, in duobus dumtaxat beneficiis gravare poſſit, ita tamen, quod in eadem Eccleſia Cathedrali vel Collegiata, collatorem unum pro tempore in duabus præbendis non gravet. Et ut obvietur litibus, quæ occaſione literarum mandatorum hujuſmodi oriri poſſent, mandata hujuſmodi ſub forma, quæ inferius eſt annotata, dari volumus, quam ad perpetuam rei memoriam in Cancellaria Apoſtolica publicari, & in illius quinterno regiſtrari mandamus, declarantes, proſequentes hujuſmodi mandata, quoad beneficia ſub illis comprehenſa, ordinariis collatoribus & graduatis ſimplicibus & nominatis præferendos eſſe, noſque & ſucceſſores noſtros jure præventionis, dignitates, perſonatus, adminiſtrationes & officia, cæteraque beneficia Eccleſiaſtica, ſæcularia & quorumdam Ordinum regularia, quæcumque & quomodocumque qualificata, tam in menſibus graduatis ſimplicibus & nominatis, quam ordinariis collatoribus præfatis aſſignatis, vacantia ac etiam ſub dictis mandatis comprehenſa libere conferre.

Statuimus inſuper, quod in proviſionibus quas

perſonis quibuſvis de beneficiis vacantibus ſeu cer- A to modo vacaturis, per nos & ſucceſſores noſtros ac ſedem prædictam etiam motu proprio, etiam promotis ad Eccleſias Cathedrales & Metropolitanas ac Monaſteria, ut obtenta per eos beneficia retinere poſſint, fieri contigerit, illorum verus annuus per florenos aut ducatos auri de camera, aut libras Turon. ſeu alterius monetæ, valor ſecundum communem æſtimationem exprimi debeat: alioquin gratiæ ipſæ ſint ipſo jure nullæ.

Qui judices in cauſis nominatorum. Statuimus quoque & ordinamus, quod in Regno Delphinatu & Comitatu prædictis, omnes & ſingulæ cauſæ, exceptis majoribus in jure expreſſe denominatis, apud illos judices in partibus, qui de jure aut conſuetudine præſcripta vel privilegio illarum cognitionem habent, terminari & finiri debeant. Et ne ſub umbra appellationum, quæ nimium & B nonnunquam frivole interponi conſueverunt, atque etiam in eadem inſtantia ad prorogationem litium ſæpe multiplicari, injuſtis vexationibus materia præbeatur: volumus, quod ſi quis offenſus coram ſuo judice juſtitiæ complementum habere non poſſit, ad immediatum ſucceſſorem etiam ad nos & ſucceſſores noſtros vel ſedem prædictam, omiſſo medio, nec à gravamine in quacumque inſtantia ante definitivam ſententiam quomodolibet appelletur: niſi forſitan tale gravamen extiterit, quod in definitiva reparari nequeat, & eo caſu non niſi ad immediatum ſuperiorem liceat appellari. Si quis vero immediate ſubjectus ſedi Apoſtolicæ, ad eandem ſedem duxerit appellandum, cauſa committatur in partibus per reſcriptum uſque ad finem litis, videlicet uſque ad tertiam ſententiam conformem incluſive ſi ab illis appellari contigerit, niſi propter C defectum denegatæ juſtitiæ vel juſtum metum, & tunc committi debeat in partibus convicinis & cum cauſarum expreſſione, quæ etiam de illis, etiam legitime alias quam per juramentum coram judicibus a ſede Apoſtolica deputandis, conſtare debeat. Proceſſus autem contra præmiſſa attentatos, nullos & irritos eſſe volumus: ac reſcripta contra præmiſſa impetrantes, in expenſis, damnis & intereſſe condemnari debere decernimus atque declaramus. Sanctæ vero Romanæ Eccleſiæ Cardinales, qui pro univerſali Eccleſia continue laborant, necnon dictæ ſedis Officiales officia ſua actu exercentes, ſub præſenti decreto non intendimus comprehendi.

Concubinarii. D Statuimus etiam & ordinamus, quod judices cauſas, quæ in partibus terminari debent, coram eis pro tempore pendentes, ſub pœna excommunicationis & privationis beneficiorum per eos obtentorum eo ipſo incurrenda, intra biennium terminare debeant. Pars vero diffugiens & expeditionem ipſius cauſæ malitioſe impediens, graviſſime per eoſdem judices mulctetur, etiam uſque ad privationem juris in hujuſmodi proceſſu prætenſi, ſi eis viſum fuerit, ſuper quo eorum conſcientias oneramus. Ab interlocutoriis autem ſecundo, à definitivis vero tertio dumtaxat provocare licere decernimus, volumuſque ſecundam ſententiam interlocutoriam conformem, & tertiam definitivam etiam conformem, omni mora ceſſante, executioni debitæ demandari debere, quacumque interpoſita appellatio- E ne non obſtante.

Triennalis poſſeſſio. Statuimus quoque, quod quicumque, dummodo non ſit violentus, ſed habens coloratum titulum, pacifice & ſine lite Prælaturam, dignitatem, perſonatum, adminiſtrationem vel officium, ſeu quodcumque beneficium Eccleſiaſticum triennio proximo hactenus poſſidet, vel pro tempore poſſidebit, in petitorio vel poſſeſſorio, à quoquam etiam ratione juris noviter reperti moleſtari nequeat, præterquam prætextu hoſtilitatis aut alterius legitimi impedimenti, de quo proteſtari, & illud juxta Concilium Vienenſe intimari debeat. Lis autem hoc caſu quoad futuras controverſias intelligatur, ſi ad executionem citationis juriſque ſui in judicio exhibitionem, aut terminotuio omnium obſervationem proceſſum fuerit. Monemus etiam Ordinarios, ut diligenter inquirant ne quis ſine titulo beneficium, & ſi quem beneficium ſine titulo poſſidere repererint, declarent illi jus non competere, cujuſvis temporis detentione nonobſtante, de ipſoque beneficio poſſit illi, dummodo non ſit intruſus vel violentus aut alias indignus, vel alteri idoneo provideri.

Concubinarii. Statuit deinde contra concubinarios & addit: Præterea omnibus ſæcularibus viris etiam ſi regali præfulgeant dignitate, ne verum qualecumque inferant impedimentum quocumque quæſito colore prælatis, qui ratione officii adverſus ſubditos ſuos pro hujuſmodi concubinatu & aliis caſibus ſibi à jure permiſſis procedunt. Et cum omne fornicationis crimen lege B divina prohibitum ſit, & ſub pœna peccati mortalis neceſſario evitandum, monemus omnes laïcos tam uxoratos quam ſolutos, ut ſimiliter à concubinatu abſtineant, &c. qui vero ſolutus eſt, ſi continere non poteſt, juxta Apoſtoli conſilium uxorem ducat.

Statuimus inſuper quod ad vitandum ſcandala & multa pericula, ſubveniendumque conſcientiis timoratis, quod nemo deinceps à communicatione alicuius in ſacramentorum adminiſtratione vel receptione aut aliis quibuſcumque Divinis vel extra prætextu cuiuſcumque ſententiæ aut cenſuræ Eccleſiaſticæ ſeu ſuſpenſionis aut prohibitionis ab homine vel à jure generali promulgatæ teneatur abſtinere, vel aliquem vitare, vel interdictum Eccleſiaſticum obſervare: niſi ſententia, prohibitio, ſuſpenſio vel cenſura huiuſmodi, fuerit vel contra perſonam, Collegium, Univerſitatem Eccleſiaſticam, aut locum certum aut C certam à Judice publicata & denuntiata ſpecialiter & expreſſe, aut niſi notorie in excommunicationis ſententiam conſtiterit incidiſſe quod nulla poſſit tergiverſatione celari, aut aliquo iuris ſuffragio excuſari, eum a communione illius abſtinere volumus juxta Canonicas ſanctiones, &c.

Concordata perlecta in Concilio placuerunt omnibus, tribus exceptis qui dixerunt ſibi placere dummodo Galli acceptent bullam revocationis Pragmaticæ ſanctionis. Alius excepit quod conſenſus Regis requireretur circa reſignationes factas in curia, hocque dixit ſibi non placere. Rev. Patri Domino Terdonenſi placuit conſuetudo parlamentorum quod habeant iuriſdictionem in perſonas Eccleſiaſti- D cas. Et in quantum ſupra bulla tribuit Iuriſdictionem ſæcularibus in perſonas Eccleſiaſticas, non placet ei.

Deinde Reverendus Pater, D. Joannes Baptiſta Epiſcopus Cavallicenſ. aſcendit ambonem & legit ſcedulam abrogationis Pragmaticæ ſanctionis ſeu corruptelæ, cuius tenor ſequitur, & eſt talis.

Leo Epiſcopus ſervus ſervorum Dei ad perpetuam rei memoriam ſacro approbante Concilio. Paſtor æternus gregem ſuum, &c.

Nec illud nos movere debet quod ſanctio ipſa & in ea contenta in Baſileenſi Concilio edita, & ipſo Concilio inſtante à Bituricenſi congregatione recepta & acceptata fuerunt, cum ea omnia poſt tranſlationem eiuſdem Baſileenſis Concilii per fœlicis memoriæ Eugenium Papam IV. etiam prædeceſſorem E noſtrum factam a Baſileenſi conciliabulo ſeu potius conventiculo, quæ præſertim poſt hujuſmodi tranſlationem Concilium amplius non merebatur appellari, facta extiterint ac propterea nullum robur habere potuerint: cum etiam ſolum Roman. Pontificem pro tempore exiſtentem, tanquam auctoritatem ſuper omnia Concilia habentem, Conciliorum indicendorum, transferendorum ac diſſolvendorum plenum ius & poteſtatem habere, nedum ex ſacræ Scripturæ teſtimonio, dictis ſanctorum Patrum ac aliorum Romanorum Pontificum etiam prædeceſſorum noſtrorum ſacrorumque Canonum decretis, ſed propria etiam eorumdem Conciliorum confeſſione manifeſte conſtet: quorum aliqua referre pla-

Poteſtas Roman. Pontificis circa Concilia.

cuſt, reliqua vero ut pote notiora ſilentio præterire. A In Alexandrina enim Synodo Athanaſio ibidem exiſtente, Fœlici Romano Pontifici ab eadem Synodo ſcriptum fuiſſe legimus, Nicænam Synodum ſtatuiſſe non debere abſque Romani Pontificis authoritate Concilia celebrari. Neque vos latet etiam eundem Leonem Pontificem Epheſinam ſecundam Synodum ad Chalcedonenſem tranſtuliſſe. Epheſinam quoque primam Synodum Cœleſtino, ac Chalcedonenſem eidem Leoni, ſextam Agathoni, ſeptimam Adriano, octavam Nicolao, octavam etiam Conſtant. Adriano prædeceſſoribus noſtris maximam reverentiam exhibuiſſe, eorumdemque Pontificum inſtitutionibus & mandatis in ſacris Conciliis per eos editis & factis reverenter & humiliter obtemperaſſe. Unde Damaſus Papa & cæteri Epiſcopi Romæ congregati ſcribentes de Concilio Ariminenſi Epiſcopis in Illyrico conſtitutis, præjudicium aliquod per numerum B Epiſcoporum Arimini congregatorum fieri non potuiſſe teſtantur: quandoquidem conſtet Romanum Pontificem, cujus ante omnia debet ſpectari decretum, talibus non præbuiſſe conſenſum. Conſueveruntque antiquorum Conciliorum Patres, pro eorum quæ in ſuis Conciliis geſta fuerunt, corroboratione à Romano Pontifice ſubſcriptionem approbationemque humiliter petere & obtinere, prout ea Nicæna & Epheſina ac Chalcedonenſi, & ſexta Conſtantinopolitana, & ſeptima eadem Nicæna & Romana ſub Symmacho, & Aimari libro de Synodis manifeſte colligitur, quod etiam noviſſime Conſtantienſes Patres feciſſe conſtat, &c. *& poſt aliqua.* Præfatam pragmaticam ſanctionem ſeu corruptelam ex certa noſtra ſcientia & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine eodem ſacro Concilio approbante, &c. Nullius roboris vel momenti fuiſſe & eſſe decernimus & declaramus, &c. C

Pragmatica Sanctio abrogatur.

Poſtremo, Reverendus Pater, D. Joannes Epiſcopus Sabinenſis aſcendit ambonem & legit ſcedulam diſponentem circa Religioſos & eorum privilegia, cujus tenor talis eſt.

Religioſorum privilegia.

Leo Epiſcopus ſervus ſervorum Dei ad perpetuam rei memoriam ſacro approbante Concilio. Dum intra mentis arcana revolvimus, &c. Conceſſiones hujuſmodi eiſdem Religioſis factas in ſubſequentibus duximus moderandas, ut ipſi fratres potius ab eiſdem Epiſcopis omni cum charitate foveantur, quam aliquo modo moleſtentur & inquietentur: una eſt enim regularium & ſæcularium, Prælatorum & ſubditorum, exemptorum & non exemptorum univerſalis Eccleſia, extra quam nullus omnino ſalvatur, eorumque omnium unus Dominus, una fides: & propter ea decet qui ejuſdem ſunt corporis unius etiam eſſe voluntatis, &c. Quod ita demum fieri poſſe cognoſcimus, ſi unicuique quatenus fieri poteſt, ſua Iuriſdictio conſervetur. D

Deinde ſtatuit ut ab Epiſcopis viſitentur Eccleſiæ Parrochiales ad fratres ratione locorum ſuorum ſpectantes.

Ut veniant ad proceſſiones ſolemnes ſi invitati fuerint, dummodo eorum loca ſub-Vrbana ultra unum milliare à civitatibus reſpective non ſint remota.

Tum ſubjungit. Nec non ſuperiores eorumdem E fratrum, fratres, quos ad audiendas confeſſiones ſubditorum eorumdem Prelatorum elegerint, eiſdem Prælatis perſonaliter exhibere, ac præſentare, ſi eos ſibi exhiberi & præſentari petierint: alioqui eorum Vicariis, dummodo ad Prælatos ultra duas dietas accedere non cogantur, omnino teneantur. Poſſintque illi per eoſdem Epiſcopos & Prælatos ſuper ſufficienti litteratura & aliqua ſaltem hujuſmodi Sacramenti peritia dumtaxat examinari. Talibuſque præſentatis admiſſis, vel etiam indebite recuſatis, confitentes conſtitutioni quæ incipit: *Omnis utriuſque ſexus*, quoad confeſſionem dumtaxat ſatisfeciſſe cenſeantur, ipſi-

Confeſſio Paſchalis.

A que fratres etiam Forenſium confeſſores audire valeant. Laicos tamen & Clericos ſæculares à ſententiis ab homine latis, nullatenus abſolvere poſſint.

Euchariſtiæ vero, Extremæ Unctionis, aliaque Eccleſiaſtica Sacramenta illis, quorum etiam decedentium & infirmorum confeſſiones audierint, dicentibus proprium Sacerdotem illa ſibi denegaſſe, dare nequeant: niſi denegatio ſive legitima cauſa facta, vicinorum teſtimonio probata, aut requiſitio coram Notario publico facta doceretur. Eorumdem vero fratrum obſequio inſiſtentibus, Sacramenta hujuſmodi nullo modo dare valeant, niſi illorum durante obſequio. Pacta autem & conventiones inter eoſdem fratres & Prælatos atque Curatores pro tempore inita, valeant, niſi per ſubſequutum capitu- B lum proximum generale vel Provinciale refutata, ac per eos refutatio hujuſmodi debito tempore intimata fuerit, &c.

Quodque fratres ipſi ad Ordines promovendi, per ordinarios de Grammatica & ſufficientia examinati, & dummodo competenter reſpondeant per eoſdem ordinarios libere admitti, ac nullatenus in eorum Eccleſiis ſeu domibus, aut aliis eorum locis, ab alio quam à Diœceſano Epiſcopo, vel ejus Vicario, ſuper hoc cum debita reverentia requiſito, & abſque rationabili cauſa contradicente, vel eo in Diœceſi abſente, ad dictos ordines promoveri debeant. Nec ab alio Epiſcopo conſecrationem Eccleſiæ, vel altaris aut cœmeterij benedictionem petere, ſeu in Eccleſiis per eos pro tempore ædificandis, primum lapidem per alienum Epiſcopum poni facere poſſint, niſi ubi ordinarius bis aut ter cum debitis reverentia & inſtantia C requiſitus, ſine legitima cauſa id recuſaverit, &c. Cenſuras autem per eoſdem ordinarios latas & promulgatas ac in matrice Eccleſia civitatum, nec non in Collegiatis & Parrochialibus Eccleſiis Caſtrorum & oppidorum reſpective ſolemniter publicatas, quando ſuper hoc ab ordinariis requiſiti fuerint, in Eccleſiis domorum ſuarum publicare ac ſervare, &c.

Ea Epiſcopis quoque approbarunt ſine approbatione privilegiorum.

Seſſio duodecima 16. Martii 1517. Præſidente Leone Papa X.

D In hac ſeſſione prolata eſt decretalis cum cenſura excommunicationis majoris contra invadentes domos Cardinalium in nova electione Romani Pontificis.

Hac ſeſſione abſolutum eſt Concilium & confirmatum, & probata univerſa & ſingula quæ definita ſunt in Concilio per Leonem decimum, cum prohibitione ne quiſquam ad decreta, Canones & conſtitutiones hujus ſacro-ſancti Concilij ullas gloſſas vel interpretationes, citra conſenſum ſedis Apoſtolicæ adjiciat: extat quoque bulla ejuſdem Leonis X. ad univerſos & ſingulos Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Doctores & Scholares univerſitatum directa, qua ipſum Concilium diligenter ac fideliter impreſſum recipi mandat, ut eo de cætero utantur in E judiciis & ſcholis. Quodque in iis contenta inviolabiliter ſerventur, & per vos ſervari mandentur, ſi, ait, gratiam noſtram charam habetis, & noſtram indignationem cupitis evitare. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo piſcatoris die 25. Maij 1521. Pontificis noſtri anno nono.

CONTROVERSIÆ HUJUS CONCILII.

Concilium hoc generale & Oecumenicum fuiſſe, præſidentia Summi Pontificis ac præſentia Orientalium Patriarcharum, nec non convocatio omnium Epiſcoporum teſtatur, licet plures non adfuerint ac

maxime Epiſcopi Galliæ ob Piſanum Concilium quod fovebat Rex Galliæ. Verumtamen quia in turbulento tempore peractum eſt, hinc ejus authoritas minor fuit, nec decreta ejus ubique publicata ac recepta fuerunt, quamvis res graviſſimæ & magni momenti per ea determinatæ fuerint. Certe ejus excommunicationes non admittit Caietanus in ſummula *Verbo* excommunicatio capite 81. Ubi enim multa excommunicationum genera propoſuit, ſubdit. Præter has autem excommunicationes inveniantur multæ aliæ in tria diſtinctæ genera. Earum enim aliquæ quamvis ſint notæ, non tamen ſunt conſenſu utentium approbatæ. Aliæ ſunt communiter ignotæ, quales ſunt multæ quæ dicuntur Joan. XXII. vidit forte aliquis unam copiam & ſcripſit, quod ea facilitate rejicitur qua proponitur. Has ego, inquit, non retuli quia nolo eſſe Doctor ſimilium. Et hæc duo genera non ligant, quia leges abrogatæ ſunt. Aliæ ſunt notæ quidem, ſed quia novæ & neſcio an ſint receptæ, ideo ambiguus ſum, ut ſunt illæ quæ in Concilio Lateranenſi ultimo ſub Julio II. & Leone X. continentur, quamvis gloſſa præſumere excommunicatum ibi eſt. Hæc Caietanus. Banes in 2. 2. Divi Thomæ quæſt. 1. art. 10. aſſerit idem Concilium per omnem Galliam receptum non fuiſſe, & ab eo futurum Concilium provocatum fuiſſe à Gallis, iis ſcilicet qui Piſano Concilio adhærebant. Nam Concilio etiam interfuit orator Regis Galliæ & ſeſſ. 10. excuſavit abſentiam Epiſcoporum Gallorum, quod tranſitus viarum bello præpedirentur: Favet Suarez tomo 5. in 3. partem D. Thomæ diſp. 23. ſect. 7. ubi annotat poſt Caietanum & Navarrum cenſuras hujus Concilij non eſſe uſu receptas.

DE MONTIBUS PIETATIS.

SAtis mirum videri debet quod ex tot Epiſcopis, qui Concilio aderant, unicus Archiepiſcopus Travenſis montibus ipſis ſe oppoſuerit, cum tot ſint hodie qui quodlibet lucrum ex occaſione mutui acceptum uſurarium prædicent, ac in hoc maxime ſe pios ac Religioſus arbitrentur. Sed in iſta quæſtione non idem ſenſus omnium.

Eſt autem Mons Pietatis, ſumma quædam pecuniæ vel alterius rei mutabilis deputatæ ad ſubveniendum neceſſitatibus pauperum per mutuum ſub pignore, cum tribus conditionibus. Prima, ut pecunia data indigentibus ſit in determinata quantitate & ad certum tempus. Secunda, ut ſi non reddatur ſuo tempore pignora vendantur. Tertia ut mutuatarius aliquid det in ſingulos menſes vel annos pro montis expenſis.

Montem iſtum uſurarium reputat Caiet. tom. 2. opuſc. tract. 6 Sotus de Juſtitia & jure queſt 1. art. 6. Ratio prima eſt quia dives qui reliquit talem ſummam pauperibus mutuandam cum onere aliquid dandi ultra ſortem pro exequendis & ſervandis pignoribus ac pro referendo in Libros rationum dati & accepti, &c. Si ipſe dives talem mutuaſſet pecuniam & aliquid ultra ſortem accepiſſet, fœnerator haberetur: ergo & communitas. Secunda ratio eſt quia excuſſio & ſervatio pignorum aliaque hujuſmodi onera fiunt in gratiam mutuantis ac pro ejus ſecuritate: ergo injuſte à mutuatariis eorum præmium accipitur.

Sed authoritas hujus Concilij ac plurimorum Pontificum Pauli II. Xiſti IV. Innocentij VIII. Alexandri VI. prævalere debet paucorum ratiocinationi, nulluſque verba omnia hujus Concilij expenderit qui contrariam ſententiam non amplexetur, cum tantopere montes iſtos commendet, indulgentiarum conceſſione muniat, ac iis oblatrantes ſic retundat. Nec obſtat quod addit Concilium melius fore ſi omnino tales mones gratuito conſtituerentur: non enim ſequitur ex hinc eſſe malos, cum bono vino dari poſſit melius.

Nec audiendus Sotus cum ait pleraque hujus Concilij decreta non fuiſſe recepta. Nam ut ait Rebellus 2 part. de obligat. Iuſtit. lib. 8 quæſt. 13. decreta quæ ex mero jure poſitivo vim habent, ſi non recipiantur vim habere deſinunt: determinationes tamen quæ ad fidem ac mores pertinent, ſi à Concilio generali vel ſummo Pontifice emanent, non pendent ex acceptione, cum in his errare non poſſint, inquit, ut alibi oſtendi ſolet. Accidit quod conditiones montis pietatis ſummo Pontifici propoſitæ ſint & diligenter examinatæ, ac rationes in contrarium, ut quod dicit Evangelium: *Mutuum date nihil inde ſperantes*, Luc. 6. & quod exinde anſa dari poſſit ad alios contractus ob ſimilem rationem, & quod abuti poſſint quidam iſta determinatione Concilij, ut ſolent plures non bene applicare in particulari caſu quæ generalius dicuntur, nihilominus determinatum eſt pro labore miniſtrorum aliquid ultra ſortem accipere licitum eſſe.

Rationes vero oppoſitæ nihil concludunt. Nam dives ille potuiſſet pro ſuſtentatione famulorum quos vere in eo munere detinuiſſet, aliquid ultra ſortem accipere, quamvis à peccato ſcandali non excuſaretur, cum homines qui omnia fere in pejorem partem ſolent interpretari, eum pro ipſo mutuo lucrum accipere criminarentur, cum & legibus politicis quibus unicuique obtemperandum, id prohiberi ſoleat. Ad aliud dicendum etiam pauperum intereſſe ut pignora ſerventur, & ratio dati & accepti in libros referatur, ne hujuſmodi munus gratis ſubire mutuator non teneatur.

De Conſtitutione Concordati Gallici.

NOn modicas turbas excitavit in Gallia Concordatum hoc, multis aperte illud improbantibus, unde tunc vulgo jactabatur iſte verſus contra authores illius: *Prata Leo mulier furfuris antra petant.* Conquerebantur enim capitula & monaſteria de ablato jure electionum, & magis placebat ſcholaſticis Pragmatica Sanctio qua ex tribus beneficiis vacantibus unum jure ſuo conſequebantur. Denique cum parlamenta nollent illud admittere, ad obtinendum eorum conſenſum, jus indultorum, quod vocant, ſingulis conſiliariis conceſſum, quo etiam ipſi placentæ portionem haberent: ac ſic quodammodo Chriſti tunica in varias partes diviſa eſt. Has controverſias luculenter ſatis exhibet Sauſſaius nunc Tullenſis Epiſcopus in Panoplia Epiſcopali l. 2. ex quo & Duareno plura hic damus. *Querela de concordato.*

Promulgata in ſeſſione 11. Concilij Lateranenſis, ſubindeque in Senatu Pariſienſi, ſed non ſine graviſſima omnium Galliæ ordinum conclamatione, & ipſius Curiæ renixu, quam refractum ire oportuit ſuprema authoritate Regia. Fuerunt ſane ex Doctoribus qui acerbiſſime hanc pactionem proferrent, qua dicebant à Pontifice jus electionis tanta antiquitate, tanta authoritate ſtabilitum, Eccleſiis cum Canonica libertate adimi, atque in Regem transferri, ſibi vero ſanctæque ſedi Papam ingens ingeneraſſe diſpendium, cum tam infauſta permutatione, temporali quodam jure reſervato, ſpirituale abdicaverit. Iugum etiam grave Eccleſiis plerique querebantur ſic fuiſſe impoſitum, quod inſuper Pontifex cum Rege convenerit, ut annatæ non ex veteri cenſu, qui longe minor erat, ſed ex vero & novo ſolvendæ impoſterum eſſent. Vox inſuper communis erat, Papam Regemque ſibi ſuiſque viciſſim dum majora commoda quærerent, graviora Eccleſiæ & regno incommoda accerſiſſe. Exiſtimavit certe Genebrardus Chronol. l 4. ſub Leone X. hinc Gallicanæ Eccleſiæ perniciem ortam eſſe, hocque fuiſſe ſeminarium omnis generis hæreſeon, Simoniarum, fiduciarum, exterminationis ſcientiæ, virtutis, pietatis, regni denique peſtem. Thuanus poſtea lib. 2. cenſuit, id Regis

Franciſci

Franciſci rebus & ejus generi exitium attuliſſe. Plerique alij abuſos non modo dictitabant utrumque, nempe Regem & Papam, poteſtate ſua, imo de re non ſua utrumque ſibi diſpoſitionem injuria vendicaſſe, cum neque ad Papam pertineret ſe immiſcere Prælatorum particularium Eccleſiarum deſignationi ac inſtitutioni. Sat eſt ſi exempla majorum ſecutus, univerſalis Eccleſiæ gubernationi tam circa fidem quam generalem morum diſciplinam, providentiæ ſuæ curam impenderet. Relicta vero (ut jus ferebat antiquum) particularibus Eccleſiis, libera ſuorum Præſulum electione, & Metropolitanis Suffraganeorum ordinatione, ipſis Metropolitis pallium impertiret, cujus nexu ſibi tanquam ſummo capiti, omnes teneret aſtrictos. Juris vero Regij non eſſet, paſtores animarum deligere, ac deſignare Epiſcopos, quos poſuit Spiritus ſanctus regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo, Act. 20. Magiſtratus à Rege inſtituendos divina oracula decernere, 1. Petr. 2. Sacerdotes aut Pontifices creari à Deo, per miniſterium Eccleſiæ, Act. 13. Ut ſint divinorum miſteriorum, non Regiorum munerum diſpenſatores. A B

Verum pace dixerim eorum ſalva, qui tam acerbe contra Concordata Leonis X. & Franciſci I. invehuntur: æquius certe de iis poterant, ſi accuratius cuncta libraſſent conſideranda, hac in re arbitrari. Diſſimulare equidem non poſſum ſucciſam fuiſſe ſpem mediocris fortunæ literatis, per ſublationem electionum, provectionis ſuæ ad Eccleſiaſticas præfecturas, Capitulis etiam non minimum decus ademptum: quum jus illud Epiſcopos aut Abbates deligendi, electores, cunctis dignitatum candidatis admodum ſpectabiles redderet. Verum hæc tanti momenti non ſunt, ut ideo omnia in deterius verſa, per Concordatorum illorum tranſactionem oporteat conclamari. Imo utilitatem non modicam per hæc Eccleſiæ & regno acceſſiſſe, mihi non abs re perſuadeo. Primo quidem quod tametſi electiones, cum canonice agebantur multum Eccleſiæ ſolatij, decoris ac utilitatis afferrent: tamen quia ut plurimum fiebant, non ex canonum præſcripto, ſed ex motu & ambitu privato Clericorum ad ſacras dignitates anhelantium: quibus populi in varias plerumque diſtracti partes impetus, potius quam legitimus aſſenſus interveniebat, hincque tumultus paſſim oriebantur, ſchiſmata naſcebantur, potentior quam bene meritus prævalebat. Proinde per Concordatorum viam his incommodis ac ſcandalis, à Papa & Rege occurſum eſt, quorum maxime intererat, Reipublicæ labantis meliori ſtatui proſpicere. C D

Sane ſi unquam in Gallia electiones liberæ fuerunt, & fieri quo decet modo potuerunt, ante annos quadringentos id fuit, cum hæreſes & ſchiſmata nondum ſuborta eſſent. Attamen quantis tum diſſidiis ac conflictationibus agitarentur, facile quiſque poterit perſpectum ire ex Concilio Bituricenſi, quod Philippo Audace regnante S. Ludovici filio, celebravit anno 1276. Simon Cardinalis S. Cæciliæ, in Galliæ regno, ſanctæ ſedis Apoſtolicæ Legatus, evocatis generalem in conventum Epiſcopis quiſque, atque cæteris Prælatis ac primoribus Cleri legationis ſuæ: in quo contra factiones, ſeditiones, & ſcandala quæ paſſim in electiones irrepſerant, Conſtitutio edita eſt Synodalis, quæ jam jam admiſſos in electionibus abuſus ex Clericorum ambitu, populi malitia ac potentum violentia, temporumque corruptione graphice depingit. Adverſus quos erumpentes in Dei ſacrarium nefarios auſus, quis non videat non potuiſſe opponi antidota fortiora ab Eccleſiæ præſulibus, cum etiam ob tumultus & contentiones cogerentur Reges Pontificeſque ad ſe pertrahere lites de ſacrorum Magiſtratuum deſignationibus non niſi cum labore, tempore expenſiſque finiendas. E

Quod aiunt hinc Gallicanæ Eccleſiæ perniciem ortam, cum pactum illud extiterit omnis generis hæreſeon ſeminarium; ſi ad tempus reſpiciunt, forſan id augurantur ex eo quod eo ferme tempore quo jus electionis ablatum eſt, Lutherus cœpit eſſe Apoſtata a fide. Quæ levis eſt conjectura, vel latenter, ut reor, inſinuare volunt eos, qui poſtea ſectæ facti ſunt perditionis Magiſtri, inde virus concepiſſe ac ſparſiſſe ſuum, quod ſe deſpectos viderent, omnique fruſtratos ſpe promotionis per gradus doctrinæ, ad ſacrarum dignitatum faſtigia. Sed hæc ratio nullius eſt profecto momenti. *Neceſſe eſt hæreſes eſſe* (ait Apoſtolus 1. Cor. 11. *ut qui probati ſunt, manifeſti fiant*: ac etiam qui reprobi; *Certe corrupti mente erant, qui naufragaverunt circa fidem*, in qua ſi fuiſſent *radicati & ſtabiles*, nunquam ab ea excidiſſent, quocumque motu animi aut rationis prætextu. De ejuſmodi igitur appoſite dici poteſt, quod de horum ſimilibus dilectus Domini ait: *Prodierunt ex nobis, ſed non erant ex nobis, nam ſi fuiſſent ex nobis, permanſiſſent utique nobiſcum. ſic igitur manifeſti facti ſunt, quoniam ex nobis non erant.* Arrium Hæreſiarcham ideo factum, litteris SS. Epiph. & Aug. prodidere, quod Epiſcopatum ambiens repulſam paſſus fuiſſet. Qui certe, ſi quod cupiebat, culmen honoris fuiſſet aſſecutus, plus Eccleſiæ in ſummo gradu, quam in minore nocuiſſet. 1. Tim 1. Coloſſ. 1. 1. Joan. 2.

Nec meliori ratione dici poteſt, Simoniarum & Fiduciarum profluvia, ex Concordatis initis inter Leonem X. & Franciſcum I. orta eſſe, ſi quidem diu ante eruperant. Unde cohibendo tam exitiali malo, plenus erat in ſacro jure de Simonia titulus, ex antiquorum Patrum, veterum Conciliorum & ſummorum Pontificum ſententiis, Canonibus, decretis confectus, quibus Eccleſia tam horrendæ peſtilitatis contagium hactenus continuo conata eſt ſtudio amoliri. Regum quoque variæ extiterunt conſtitutiones, quibus huc infecti crimine à Magiſtratibus cum ſeveritate mulctari decernitur. Capitularium Caroli magni capitulo 19 & 97. ut & Canones Conciliorum indices ſunt morum improborum ejus ſæculi in quo celebrantur, ſicut pharmaca à medicis decreta morbos produnt quibus curandis apponuntur: plura ex antiquis Conciliis Aurelianenſe II. & V. Cabilonenſe ſub Clodovæo II. & alia teſtantur ſatis malum iſtud non à tam recenti principio profluxiſſe. l. 5. tit. 2.

Porro quod natam ex Concordatis objiciunt *exterminationem ſcientiæ*, tam ludicrum eſt, ut refellere pigeat. Siquidem luce clarius eſt, à multis retro ſæculis tantis doctrinæ inſignibus Clerum in Gallia non enituiſſe, quantis ab initorum Concordatorum tempore emicuit, ac etiamnum præfulget. Abſit dicto invidia, longe fortunatius (ut plurimum) cum Gallia per nominationes, quam diu ante per electiones actum. Siquidem quibus quantiſque Epiſcopis abhinc, quo Regia nominatione deſignari cœperunt, Gallia abundarit, ſingularum Eccleſiarum Cathedralium Pontificales catalogi propatulo exponunt. Horum nomina terrori ſunt hæreticis. Doctorum porro ſecundi in Sacerdotio Ordinis quis enumerare poſſet innumerabiles copias invictiſſimaſque acies, qui omni armatura fortiter inſtructi adverſus hæreſes pugnaverunt?

Nec juſta querela eſt, quod Capitulis eligendi libertas his Concordatis ſublata ſit. Quam exili enim libertatis umbra, ante Concordata inita fruerentur, ſupra manifeſte apparuit. Reſervabat paſſim ſummus Pontifex ſuæ diſpoſitioni, ſummos Eccleſiarum Magiſtratus. Quod ſi earum Sacerdotalis Senatus deligere forſitan ex adverſo præſumeret, mox formidabilibus cenſuris compellebantur Canonici acta ſua retractare; electus vero jure ſuo quantocyus cedere, ne fulminationibus Pontificiis obrueretur. Intercedebat Rex vindex ſui juris, quo patronus & fundator illarum Eccleſiarum tutelam, ad ſe titulo ipſo diadematis pertinere contendebat: ſuaque intereſſe, ut iis regnoque utiles, ſibique grati & accepti Antiſtites præficerentur. Quo igitur res ad ...

tentionem perduceret, Capitulis quidem jus electionis integrum ex antiquis juris formulis dicebat competere: adeoque ut his legitimum, contra Pontificias præventiones ſeu reſervationes defendebat. At commodi ſui decorique, non Capituli plerumque intuitu, cujus eligendi facultatem in magnas anguſtias coercebat. Celebrari enim ſacra ad obeundas electiones Comitia aſſerebat non licere, niſi ex ſuo arbitratu. Quam conveniendi delectus cauſa licentiam, non ſolebat pro inſtanti eorum efflagitatione ſtatim concedere, at tempus à ſuo volebat pendere nutu. Deinde conceſſa demum conveniendi venia, eo ſuum deſtinabat miſſum, qui toti actioni vice ſua ſuperintenderet. Hujus miniſterio ut plurimum ſic utebatur, ut non quem affectabat Clerus, Antiſtitem is conſequeretur, ſed ipſe deligeretur, quem Rex ipſe voluiſſet. Hunc pro more in Comitiorum ingreſſu, per nuncium ſuum capitulo commendabat, datis etiam interdum benevolis, non magis quam honorificis ad ſacrum cœtum litteris; quibus ſi annueret Canonicum Colleg. rata mox erat electio, ſed ejus quem Capitulum quidem elegerat, verum non ſibi ex ingenti affectu, at ex Regis nutu; adeo ut vere dixiſſes Reges per Capitulum deſignaſſe, at vero Capitulum non tam elegiſſe inaugurandum Pontificem, quàm à Rege electum approbaſſe, ejus ut pote voluntatem, non ſuam propenſionem, ea in re ſequutum. Cui ſi Capitulum pro inſolito (ne dicam inſolenti) quodam priſtinæ dignitatis motu reniteretur, incaſſum id tentabat. Rex enim fere nunquam acceptabat hoc electum modo Præſulem, Regalia retinebat, juramentum fidelitatis admittere recuſabat, nec requieſcebat à cœptis, donec in irritum ducta Capituli poſtulatione potius quam electione, ille quem elegiſſe ſignificaverat, a Capitulo ſi non eligeretur, ſaltem haberetur pro electo. Miſſumque ad Provinciæ Archipræſul. jubebat Rex mox conſecrari, qui ſi renuebat & à Senatu interpellabatur, ac ſi recuſare pergeret, temporalium comprehenſione & obſignatione cogebatur Regis juſſibus obtemperare. Quæ omnia non paucorum peccatorum anſam præbebant, & bonis luctum & malis gaudium afferebant. Atque hæc mala ſuſtulit concordati conſtitutio.

Nec eſt quod Clerus inferioris Ordinis, etiam male ſecum fuiſſe actum ejuſmodi tranſactione regni cum ſede Apoſtolica, graviter admodum expoſtulet. Nec enim omnes qui adſcribuntur Clero, infulis deſtinantur. Cæterum inferiorum Epiſcopatu, aut Monaſticis præfecturis beneficiorum, iis major longe ſpes, quam erat ante concordiæ ſæpe dictæ tranſactionem, affulget; ex eo quod debite graduatis certi aſſignentur menſes, quibus vel inviti Præſules, iis Curas & Canonicatus, aliaque inferioris gradus beneficia conferre obſtringuntur, imo nec his ad dignitates præcluditur aditus. Cum prima ab Epiſcopali, debeat per electionem Canonicam, de Eccleſia benemeritis deferri; quæ vero primariæ proximæ ſunt, graduatorum juri ſubjaceant, adeo ut à candidatorum meritis pendeat, congruos his aſſequendis dignitatibus in Academiis gradus, per optimarum diſciplinarum ſtudia adipiſci, vel iis ſe dotibus ſcientiæ & virtutis præſtare commendabiles, ob quas ab iis qui in electionibus jus ſuffragii habent, primarii honoris digni cenſeantur. Magna igitur ad doctrinam ac pietatem per concordata harum ſtudioſis, ex ſolatio præmii, quod non inaniter ſperari poteſt, oritur excitatio: *Omne opus etenim* (ait præclare S. Hieron.) *leve fieri ſolet, cum ejus præmium cogitatur, & ſpes præmii ſolatium ſit laboris.*

Cæterum nonniſi abſurde dici poteſt, non ſpectare ad Pontificem neque ad Regem, ſeſe Epiſcoporum delectui immiſcere: unde abſque jure hunc ſibi eorum arrogaſſe nominationem, illum vero confirmationem ac proviſionem reſervaſſe, cum promotio ipſa ad Metropolitanum, electio ad plebem, vel potius ad Clerum hunceque Cathedralicum, jure Eccleſiaſtico jam olim condito ac ſervato, pertineret; paucis enim ut reſpondeam, dico ſi non ad Papam & Regem ſpectat proſpectum ire, ut Eccleſiis digni Epiſcopi præficiantur, multo minus ad populum, imo & Clerum hoc pertinere, cum membra ſint Clerus & populus Eccleſiæ & Regni, Papa vero & Rex capita, hic Chriſtianiſſimi regni, ille vero Catholicæ Eccleſiæ. Electioni quidem populum præbuiſſe olim ſolum aſſenſum, clero delatam electionem potius ex Eccleſiæ uſu & permiſſu, quam ulla inſtitutione divina: unde jus iſtud qualecumque fuerit, tandem poſitivum erat, quamobrem variari poterat, quin & propter abuſum, quem paſſim irrepſiſſe oſtendimus, multiplicem, potuit ac debuit etiam ſubmoveri. Cum aliunde & Imperatores & Reges jamdudum ab antiquis temporibus privilegia ſe habere prætenderint in deſignatione præſulum, ut multi non niſi interpoſita eorum authoritate ad infulas pervenerint. Quarum exempla apud Hiſtoricos & Græcos & Latinos paſſim occurrunt. Quam vero difficile eſſet regum animos à prætenſo iſto jure ac aliqua conſuetudine firmato avellere? Sed nec Catholice dici poteſt, Pontificis non intereſſe, curare de Epiſcoporum delectu, cum mandatum à Deo acceperit in B. Petro (cujus ſedem & fidem tenet) *ſuos confirmandi fratres*, hoc eſt Luc. 22. Epiſcopos omnes, quotquot in orbe ſunt & eſſe poſſunt, in ſalutis miniſterio ſtatuendi, ipſiſque, ut ſuo quique munere ſtrenue defungantur, omnem curam & opem impertiendi. Ad eum enim ſpectat univerſalis Eccleſiæ ſollicitudo & gubernatio, nec modo agnorum, ſed & ovium procuranda ſalus, ipſi demandata divinitus ex officio incumbit. Quamobrem à Patribus non modo fidelium omnium Pater ac Paſtor appellabatur, ſed & Pontifex maximus, Patrum Pater, Epiſcoporum Epiſcopus, ipſorumque Patriarcharum Princeps prædicatur.

Hæc & plura R. Tullenſis Epiſcopus pro defenſione concordati, attento ſtatu corrupto rerum Eccleſiaſticarum in pleriſque. Nam ſi cum metu & tremore Judiciorum divinorum congruam ſollicitudinem pro animabus gererent Eccleſiæ præſides ac ipſi Reges, non defuiſſent alii modi ad aſſumendos ex hominibus Paſtores magis idoneos quam plures ex Regia nominatione inveniantur, ſi ſaltem attenderent Reges ad hanc D. Pauli regulam. *Qui domui ſuæ præeſſe neſcit quomodo Eccleſiæ Dei diligentiam habebit?*

Sed quæ hactenus dicta ſunt ſpectant ad nominationem Regiam, præter quam alia eſt in concordato expreſſa, quæ dicitur nominatio Scholaſtica: quæ innumeras lites parturit. De ea librum utilem & copioſum ſcripſit Rebuffus, quo multo brevior Duarenus Juriſconſultus lib. 5. de Beneficiis c. 13. ſequentibus hæc compendioſe tractat, quæ hic inſerimus in gratiam Scholaſticorum, qui hoc opus lecturi ſunt, ut diſcant etiam modum non negligendum ſane, perveniendi ad beneficia.

Tractat, quis nominare poſſit. Ac reſpondet id competere Scholis publicis ac celebrioribus Franciæ quæ Univerſitates dicuntur vulgo, non quod omnium diſciplinarum in iis vigeat profeſſio, ſed quod profeſſoribus ac ſtudioſis litterarum corpus, Collegium ac veluti rempublic. habere liceat, quamvis alias id jure prohibitum ſit, id enim ſignificat univerſitas apud Juriſconſul. Eodem autem jure nominandi gaudere deberet civitas aliqua in qua eſſet Univerſitas, ſi ad Galliæ ditionem de novo accederet, cum ſermo generalis & indefinitus futura quoque complectatur. Nam ſi in conſtituenda ſervitute cautum ſit ne luminibus officiatur, omne lumen tam præſens quam futurum contineri veteres reſponderunt. *l. ſi ſervitus de ſervit. ur. præd.* & in ſpecie diſſimili cenſuit Livius l. 1. dec. 3. in fœdere Rom. Carthaginenſiumque cautum fuerat ut neutri alteris, eorumque ſociis bellum inferrent. Saguntinis poſtea in P. R. ſocietatem aſcitis bellum intulere Carthaginenſes. Cum aſſumere novos liceret ſocios, quis æquum cenſeret aut ob nulla quemquam

merita in amicitiam recipi, aut receptos in fidem non defendit ait Livius. Atque hoc forſitan prætenſio Regis ad nominandos Epiſcopos in iis civitatibus, quæ poſt iſtam conſtitutionem eius regno adjunctæ eſſent.

2. Tractat, quis poſſit nominari. Reſpondet eos qui Scholaſticis gradibus & titulis præditi ſunt. Quorum primus eſt eorum qui tyrocinij depoſiti inſignia accipiunt, & vulgo Baccalarij dicuntur. Ex quo gradu Theologiæ Profeſſores duos faciunt. Alter eſt eorum, qui Mellodidaſcali deſignantur, vult dicere licentiatos: tertius ac ſupremus Doctorum ac Magiſtrorum. Scholaſticos titulos cum dico, eos tantum intelligi volo qui a conventibus Scholaſticis, ſolemni & accurata prius inquiſitione facta deferuntur. Quare Doctores codicillares qui diplomate Principis aut Pontificis hos titulos conſequuntur, capaces nominationis hujus non habentur. Et notandum eſt horum graduum infimum ſufficere, præterquam in Dialectices ac Medicinæ ſtudio; cum in hoc Magiſtrum, in illo Mellodidaſcalum eſſe oporteat.

Notent prætendĕtes ad beneficia in vim gradus.

Præterea tempus certum conſtitutum eſt quod in ſtudiis ante ſolemnem illam gradationem conſumptum eſſe neceſſe eſt, quod cum in Leonina conſtitutione ſit expreſſum, non eſt quod repetamus.

3. Tractat quomodo ſit concipienda nominatio, in ſcriptis ſcili. à ſcriba conventus ſcolaſtici, eiuſque annulo ac ſigno obſignari. Quod idem dicendum de ea teſtatione, quæ ad legitimi ſtudiorum temporis fidem faciendam conficitur. Præterea nominationis formula beneficia omnia nominati cum vera reditus ac obventionum æſtimatione complecti debet, cum eos nominare non liceat, qui beneficiis aucti ſunt ad quantitatem ducentorum aureorum.

4. Apud quos nominare oporteat: apud eos ſcilicet qui beneficiorum conferendorum ius habent: non tamen apud patronos laicos, in quos non ſimili poteſtate & imperio ac in Eccleſiaſtico uti ſolent Romani Pontifices. Alij etiam eacipiunt patronos Eccleſiaſticos qui unum aut alterum beneficium tantum conferendum habent, idque arreſtis firmatum aiunt.

5. Tractat de denuntiatione nominationis quam inſinuationem vocat. Ne enim beneficiorum collatores ignorationem nominationis cauſare poſſint, denuntiandæ ſunt illis litteræ illius & quæ ad beneficium reddunt literatum aliquem idoneum. Pura teſtatio de gradu per litteras autenticas, teſtatio de legitimo ſtudiorum tempore: de nominatione ſcholaſtici Conventus: in nobilibus de nobilitate ex utraque parte. Nec omittendæ Clericatus litteræ quibus ad beneficia patet aditus. Eſtque conſtitutum ut ea denuntiatio fiat per Notarium tempore quadrageſimæ, earumque omnium litterarum exempla dimitti debeant penes antiſtitem, ac eos qui promovendi ad miniſteria ſacra beneficiorum poteſtatem habent. Ac poſtquam id ſemel factum fuerit, eorumdem inſinuationem quotannis repetere non cogitur, ſed nomen ſuum profiteri debet quotannis ſi beneficium affectet: alias jure excidit pro eo anno in quo profeſſio illa in quadrageſima defuerit.

6. Tractat de effectu nominationis Scholaſticæ, qui eſt ut beneficia ob mortem beneficiarij vacantia menſe Iulio & Ianuario obnoxia ſint ſic nominatis à Scholaſtico univerſitatis conventu, ut ſuo jure qui antiquior eſt nominatione, ea poſſit petere, & alij facta collatio irrita ſit. Aiunt tamen plerique ſi alij collatum eſſet beneficium, poſſe collatorem mutata voluntate nominato conferre. Quæ ſententia, ait Duarenus, probabilis eſt. Tempus autem intra quod nominatus petere debet beneficium, conſtitutione Leonina definitum non eſt, ſed rationi conſentaneum Lateranenſis Concilij tempus ſpectari, quod ſex menſium eſt. Quod ſi requiſitus antiſtes ambientem repulerit, jus conferendi ut caducum ad ſuperiores antiſtites gradatim devolvitur.

A Atque hæc de nominatione graduatorum de rigore, ut vocant. Nam eſt alia quæ dicitur graduatorum ſimplicium qui cum gradu Scholaſtico inſigniti ſint, licet non nominati a Scholaſtico conventu duos alios menſes habent Aprilem & Octobrem, in quibus beneficia vacantia tenentur collatores uni ex ipſis quem magis voluerint conferre, ſi ante vacantiam per mortem litteras gradus cum litteris temporis ſtudiorum, nec non tonſuræ ipſis denuntiari fecerint dimiſſis exemplaribus.

Porro difficilia omnia obſervare quæ in hoc privilegio Academiarum Franciæ occurrunt, unde lites & bella oriuntur inter Clericos, quibus dijudicandis occupantur plura Magiſtratuum ac judicum tribunalia, non ita ad nos ſpectat, qui ſatis habemus generalem B quamdam Ideam iſtius nominationis ſcholaſticæ exhibuiſſe in utilitatem ſtudentium, quibus nulla commodior ratio excogitari potuit, ut tertiam partem beneficiorum conſequerentur, imo forſitan pluſquam tertiam, cum ij menſes deſignati ſint in quibus ſolent plerique è vivis excedere.

In hoc autem privilegio Concilium præſens moltum confidit profeſſoribus univerſitatum, qui ingeniorum Scholaſticorum juſti poſſunt eſſe æſtimatores vel ex frequentia colloquutionis & auditionis illorum, vel ex examine quod habere debent antequam teſtimonium dent eruditionis, ut præmia ſtudiorum nonniſi idoneis conferantur. Multum, ait Gregorius Toloſanus lib. 18. *de republica* cap 9. nocuit reipublicæ quod profeſſores aliqui reperiuntur parum C timoratæ conſcientiæ, & non conſiderant quale poculum Arabicum intrudant Eccleſiis & ſubſelliis, ad gratiam ſæpe gradus conferentes propbanis. Nec conſiderant ſe rationem reddituros coram Deo & hominibus de tanta in probandis ſtudiis negligentia. Intrudunt quoque aliquando in Cathedras hæreticos, ex quibus virus & perniciem aut peſtem reipublicæ ſequi neceſſe eſt. In quibus emendandis opus eſt reformatione diligenti. Atque hoc magis urget quod extet regula cancellariæ, quoad Doctores in jure Canonico vel Civili, ac in Theologia & Medicina, ut qui per aliquot annos legerint in artibus Magiſtri, necnon in altero jurium, vel Theologia Baccalaurei, non examinentur à prælatis conferentibus beneficia. Subjungit poſt aliqua. Nam ſi Epiſ- D copo daretur examinatio graduatorum aut nominatorum, nunquam inveniret graduatum aut nominatum doctum aut ſufficientem, etiamſi eſſet Bartolo aut Panormitano ſimilis, niſi eſſet illi propitius, &c. Dixeratque antea. Major præſumptio pro graduato ab univerſitatibus. Ut non potuerim continere aliquando bilem adverſus ſuperbiam Phariſaicam aliquorum qui tantum ſibi arrogare voluerunt, ut tentaverint apud prælatos ſibi concedi facultatem examinandi nominatos & graduatos ab univerſitatibus. Hæc ibi & plura; ex quibus univerſitatum Magiſtri diſcere debent non eſſe nimium faciles & remiſſos in examine, quo ſub juramento tentant ac probant graduum Scholaſticorum candidatos.

Rigoroſũ ſit examen graduatorum.

Vidimus aliquos antiſtites qui quoquo modo graduatorum ac nominatorum jura interturbare cona- E bantur ſub hoc prætextu, quod in faciliori examine indocti admitterentur contra intentionem hujus Conc. quod voluit procurare Eccleſiis Paſtores doctos; quid ſi ergo, quod avertat Deus, hæreſi inficeretur aliqua univerſitas aut inſignes magis eius Duces & Magiſtri? quod præcipue cavet hoc Conc. ſeſſ. 8. Notat Surius in commentariis de rebus ſuo tempore per orbem geſtis, Sigiſmundum Poloniæ Regem pium & Catholicum, anno 1534. propoſito ſevero edicto omnes Polonorum liberos qui Witembergæ litteris operam dabant, ubi erat ante aliquot annos Academia, quam Lutherus depravarat, erecta, revocaſſe ne hæreſi polluerentur, & deinceps Poloniæ regnum corrumperent. Et multo ante Zeno Imp. ſcholam Ediſſenam quam

Perſicam vocabant, tanquam quæ Neſtorij doctrinam traderet, ſubvertit & abrogavit, apud Theodorum Lectorem lib. 2. *Collectaneorum hiſtoriæ Eccleſiaſticæ*, tom. 1. Bibliotheca ſanctæ. Tanti momenti Univerſitates ſunt & Academiæ, ut ex iis bonum omne & malum Eccleſiarum pendere exiſtimem, in quas proinde jure merito Pontifices & Concilia curam magnam & ſollicitudinem impendant, ſeu ut privilegiis exornent ad fovendum ſtudiorum ardorem, ſeu ut abuſus quoſcumque qui lapſu temporis ſenſim irrepunt, reformare conentur; repurgare vero potiſſimum Doctrinam omnem quæ adverſus Catholicam Religionem & avitam fidem quotidie pullulat, ſi non eradicetur penitus, eo magis debent Epiſcopi, quo plus ſatagunt hæreſeon patroni in univerſitates ſtudiorum virus ſuum immittere, ut ex eis foras deriventur. Quod experti ſumus noſtris diebus, cum tot artibus præoccupabantur mentes juvenum Theologorum in Academia Pariſienſi, ut fere ſopitum Calvini ſpiritum ſub alio nomine denuo excitarent, niſi plures zelo bono incenſi conatus iſtos comprimere non ſemel curaviſſent.

De poteſtate ſummi Pontificis.

Bellarminus lib. 2. *De Conciliorum auctoritate* cap. 17. ait hoc Concilium Lateranenſe ultimum ſub Leone X. ſeſſ. 11. diſerte & ex profeſſo docuiſſe Pontificem eſſe ſupra omnia Concilia, & reprobaſſe contrarium decretum editum in Concilio Baſileenſi. *Solum*, inquit, *Romanum Pontificem ſuper omnia Concilia authoritatem habentem, Conciliorum indicendorum transferendorum ac diſſolvendorum plenum jus & poteſtatem habere, nedum ex ſacra Scriptura teſtimonio, dictis Sanctorum Patrum ac aliorum Romanorum Pontificum, ſed propria eorumdem confeſſione, manifeſte conſtat.*

Additque. Ad hunc locum nihil poteſt reſponderi niſi vel non fuiſſe Concilium Generale, vel non fuiſſe ab Eccleſia receptum, vel non definiviſſe hoc tanquam de fide. Sed non fuiſſe generale vix dici poteſt: nam etſi fuerunt Epiſcopi pauciſſimi, nam ad centum non pervenerunt: tamen Concilium omnibus patebat, & omnes vocati fuerant, & in eo ſummus Pontifex verus & indubitatus præſidebat. Quod autem non fuerit receptum ab omnibus parum refert, nam decreta Conciliorum non egent approbatione populi, cum ab eo non accipiant authoritatem: verum eſt quidem decreta de moribus ſi non recipiantur & Pontifex conniveat, tandem conſuetudine abrogari, quia cum videt ea longo tempore non obſervari & tacet, cenſetur ipſa abrogare. At decreta de fide immutabilia ſunt, nec poſſunt ullo modo abrogari poſteaquam ſemel ſtatuta ſunt. Tale vero eſt hoc de quo agimus. Quod vero Concilium proprie hoc rem iſtam non definierit, ut decretum fide Catholica tenendum, dubium eſt, & ideo non ſunt proprie hæretici, qui contrarium ſentiunt, ſed à temeritate magna excuſari non poſſunt.

Quod Bellarmini dictum eo verius eſt, quod Concilium Lateranenſe iſtud tantum afferat in præfatione decreti quo abrogatur Pragmatica Sanctio, tanquam rationem cur illam abroget etſi à Concilio Baſileenſi facta ſit, quia ſcilicet facta fuerit poſt translationem eiuſdem Concilij ab Eugenio IV. poſt quam non merebantur amplius nomen Concilij, ſed potius conciliabuli aut conventiculi: rationes autem Conciliorum non ſunt de fide, ut communiter dici ſolet.

Dubitari adhuc poteſt num decretum hoc contrarium ſit decreto Concilij Conſtantienſis. Sed jam ſupra ſatis dictum eſt quid ſit cenſendum de ſtatu Concilij Conſtantienſis, cum decretum edidit in præjudicium Summi Pontificis, & cum quali limitatione. Nec obſtat quod Martinus V. dixerit ſe approbare & ratificare conciliariter facta ac decreta in materiis fidei per illud Concilium: per illud enim verbum *Conciliariter* in materiis fidei, & non aliter nec alio modo, intelligit facta & decreta cum prævio diligenti examine & deputatione Commiſſariorum ut moris eſt: in actis autem Concilij Conſtantienſis prima mentio de materiis fidei & deputatione commiſſariorum contra hæreſes fit in ſeſſ. ſexta & octava, unde ab his ſeſſionibus ſumendum eſt initium decretorum fidei, quæ in hac generali approbatione Martinus V. approbavit, & ſic poſt decretum illud poteſtatis Concilij ſupra Papam factum in ſeſſionibus quarta & quinta. Quamvis cum Conſtantienſe loquatur in caſu determinato, hoc vero Lateranenſe generalius, à contradictione facile ſit utrumque eximere.

Conciliariter acta quid?

Advertet autem prudens Lector, duas eſſe quæſtiones diſcrepantes, una an Concilium ſit ſupra Papam, aut è contra Papa ſupra Concilium: altera an ex hoc Concilio probari poſſit tanquam de fide Papam eſſe ſupra Concilium. A prima quæſtione data opera abſtinemus ad vitandas turbas & contentiones quæ ſæpe ob id excitantur, quibus remedium nullum adhiberet noſtræ circa eam rem ſententiæ aperta manifeſtatio: de ſecunda quæ ultro ſe offert, & quæ communiter tractari ſolet, tantum hic nobis ſermo eſt, ſicut cum controverſias Concilij Conſtantienſis aut Baſileenſis agitaremus: Cæterum qui ſubordinationem debitam ſuæ Academiæ ad decreta Summi Pontificis peſſundant, nec diſtinguunt tempora turbulenta ſchiſmatum à ſtatu tranquillo Eccleſiæ ſub ſuo Pontifice certo & indubio, multa perturbare ſolent, viamque ſternunt ad inobedientiam. Vide de his controverſiis M. Andræam Duvallium decanum Facultatis Pariſienſis in tractatu contra Simonem Vigorium Iuriſconſultum parte 4. quæſt. 7. & 8. ubi ponderatis rationibus utriuſque partis declarat ſententiam ſuam ſe aliter exprimere noluiſſe, quam quod ſententia pugnantium pro conciliis non eſſet hæretica, erronea & in ratione opinionis temeraria, quamvis aliquam, ut ingenue fatear, inquit, viam ad inobedientiam & rebellionem ſternere poſſit. Quod mihi conſultius viſum fuit, ne turbas & contentiones nuperrime in Academia noſtra excitatas exacerbarem potius quam ſedarem, ſic ille emeritus Theologiæ Profeſſor.

Duæ quæſtiones diſtinguendæ.

Sunt autem qui aliter ſe expediunt ab hac difficultate. Cum enim quæſtio iſta proponatur in caſu illo in quo differentes eſſent definitiones Concilij & Pontificis indubij & certi circa materiam fidei, dicunt quæſtionem iſtam eſſe inutilem nec poſſe unquam habere locum: quia aut ſermo eſt de Concilio ſeparato à Papa, aut cum ipſo adunato. Si primum, non eſt verum Concilium generale, quod non poteſt eſſe ſine legitimo capite, ſicuti nec Eccleſia univerſalis quam repræſentat, ſaltem diu poteſt conſiſtere ſine ſuo capite viſibili: ſi ſecundum, hoc non poteſt eſſe, nec unquam viſum fuit ut inter ſe diſſentirent. Sed de his ſatis ſuperque, cum lectio attentior ſeſſionis 11. præſentis Concilij, ſatis multa ſubminiſtret ad informationem omnium qui nullo præjudicio ducuntur.

CONCILIVM TRIDENTINVM

SVB PAVLO III. IVLIO III.

ac Pio IV. contra Lutheri, ac aliorum hæreticorum errores, nec-non pro pace inter Principes ac reformatione Eccleſiæ, inchoatum, anno 1545. ac cum aliquamdiu fuiſſet interruptum, finitum tandem, anno 1563. tempore Caroli V. & Ferdinandi I.

Hiſtoria Concilij Tridentini.

NON ſatis fuit implacabili Sathanæ in Eccleſiam Jeſu Chriſti Domini noſtri odio tot hactenus varia hæreſeon monſtra parturiiſſe, acquirit vires eundo, & ex prioribus fere hæreſibus novam producit hoc ſæculo, cum nova cohors hæreticorum hominum ſub duce Luthero Monacho Auguſtiniani Ordinis excucullato, Beneficiis Chriſti Redemptoris ingrato, eamdem Chriſti Eccleſiam validiori impetu aggreditur. Illi Neochriſtiani, ut ſub ſpecie pietatis ſeipſos primum, deinde alios decipiant, C nec conſcientiæ ſtimulis divexarentur, Eccleſiam Catholicam Romanam, ſummo Pontifici Romano Chriſti in terris Vicario & Apoſtoli Petri ſucceſſori in ſummo Sacerdotio ſemper fide & obedientia conjunctam mille probria afficiunt ſub nomine Papiſmi, erroribus & ſuperſtitionibus involutam à multis ſæculis calumniantur; ad fidei dogmata dijudicanda nullum auctorem nullamque humanam auctoritatem admittere volunt, ſed ſola ſcripturæ verba ſuo ſenſu intellecta. Prioribus quidem ſex ſæculis aut ſaltem quinque Eccleſiam integram fuiſſe & adhuc incorruptam admittunt, ſed nongentis ſequentibus totam erroribus obfuſcatam prætendunt, ut habeant quod dicant doctrinam ſuam non primitivæ fidei Chriſtianorum mutationem afferre, ſed poſterioris corruptionis re- D formationem: prætenduntque nova ſua dogmata non eſſe aliud quam antiquam doctrinam olim in Eccleſia primitiva receptam, nunc quaſi poſtliminio revocatam ac reſtitutam. Atque dum iſta falſiſſima antecedentia ſibi perſuaderi ſinunt plerique populi, qui deberent ſcire unam eſſe Chriſti Eccleſiam in terris juxta Pſalmos, Prophetas & Evangelium, ac nullo unquam temporis puncto errori poſſe eſſe obnoxiam, quin ſemper in recta fide, in vero Dei cultu & religione, juxta Chriſti promiſſum permanſura ſit, fidemque illam quæ nongentis poſterioribus annis in Eccleſia extitit, per omnia quadrare illi quæ ſexcentis prioribus admiſſa fuit: dum inquam, pleræque gentes E iſtam Eccleſiæ inviolabilem conſtantiam ac fortitudinem nolunt agnoſcere, ab ipſa ſeſe temerarie ac ſtulte, ejurato Chriſti in terris Vicario & ſupremo Paſtore, quem tanquam Anti-Chriſtum odio habuerunt, cum ſempiterno interitu animarum ſuarum, ſegregarunt. Factaque eſt contentio inter populos nominis Chriſtiani tanta, quanta via ulla per Arrianos aut Eutichianos alioſque fidei hoſtes viſa fuerat antea. Tota Europa ea hinc odiis mutuis dilacerata, tota ſanguine purpurata eſt, tota incendiis devaſtata, & quid non malorum inde emanavit? ut triumphaſſe viſus ſit communis omnium ſalutis adverſarius Sathan, qui nullius regni aut reipublicæ

Prætextus ſpecioſi Lutheranorum.

A paci tantum inſidiatur, quantum paci Eccleſiæ Ieſu Chriſti. Nam ut inſignis Theologus Joannes Driedo advertit inter præambula libri *de captivitate & redemptione generis humani*, cum ſuper omnium aliarum nationum fidem ſola Chriſtianorum fides ſit vera ſalutis æternæ fides Spiritu ſancto cœlitus data, inimicus ſalutis nullam aliam nationum fidem ita diſſipare, evertere ac in hæreſes & ſchiſmata dividere conatur ſicut fidem Chriſtianam. Neque enim curæ eſt ipſi ut expugnet falſam Iudæorum ac gentium Idololatriam: cum jam omnes illæ gentes ſuæ ſint, quas ſuis laqueis captivas detinet ſecundum ſuam ipſius voluntatem: ipſe autem ea quæ ſua ſunt quæque in pace jam poſſidet, numquam expugnare molitur. Sathanas ſi Sathanam ejicit, inquit Chriſtus, *quomodo ſtabit regnum eius?* Unde ex hoc ipſo poſſumus diſcere, non eſſe aliam in terris fidem piam atque B divinam regno diaboli contrariam, præter eam ſolam, quæ eſt in Chriſtum Dominum Redemptorem & Salvatorem omnium ac maxime fidelium, quos vera fide & ſincera Sacramentorum applicatione ſic ſanctificat, ut etiam ad ſupremum ſalutis gradum per gloriam æternam promoveat. Nec alias tot artibus eam fidem impugnare Sathan pergeret, totam œconomiam redemptionis humani generis invertens denuo: ac Sacramenta quibus vim ſuam exerit, contaminans, modumque juſtificationis evertens, maligna ſenſibus in publicum evulgatis, niſi fides illa omnibus numeris abſoluta & ab omni errore defæcata, oſtium eſſet ad ſalutem. Quare æſtimare debemus præcipuum divinæ dilectionis, atque protectionis erga nos indicium, quod non inveniamus ab initio aliam fidem ullam tot ac tantis temporibus im- C pugnatam, & tamen non deletam, præter illam quæ eſt in Chriſtum mediatorem, ſicut illam tenuit, & tenet Eccleſia Romana quæ certe inviolata non maneret tot machinis impugnata, niſi manus Dei protegeret & aſſidue cuſtodiret.

Ioannes Driedo.

Fides Chriſtiana pluribus diviſionibus ſcinditur Luca 11.

Myſterium Redemptionis a Luthero invertitur.

Quod egregie præſtitutum eſt ſemper per concilia, ac nunc per Concilium Tridenti coadunatum, cum fuiſſet multis annis antequam inchoaretur, a multis deſideratum, ut Lutheranæ hereſi in Germania graſſanti occurreretur. Tandem vero poſt multas protelationes aut tergiverſationes, quod de modo illud habendi omnes non convenirent ac valde iniquas conditiones requirerent Lutherani, quas refert & refellit Bellarm. lib. 1 de Conciliis cap. 21. Primo anno 1537. à Paulo III. indictum fuit Mantuæ: deinde abſque D nullo effectu, quod dux Mantuæ ingentem pecuniarum ſummam vellet ſibi ſuppeditari pro militari præſidio, quod ad tuendam Urbem in magna externorum hominum congregatione neceſſarium prætendebat: anno conſequenti Vincentiæ indictum fuit, in terra Venetorum, qui pace nuper cum Solimano facta, exiſtimaverunt eum facile ſuſpicaturum ipſorum auſpiciis Chriſtianos principes contra ipſum conjurare, ſi in oppido ditionis eorum, tanta hominum multitudo confluerent. Quare rurſum hoc irrito conatu, anno 1542. ab eodem Paulo Pontifice, Tridenti celebrari juſſum eſt, cœptumque anno 1545. ac primis ſeptem ſeſſionibus celebratis Bononiam tranſlatum eſt anno 1547. ac per quadriennium ſiluit. Deinde ſub Julio E III. reſumptum Tridenti, ac ſequenti ſuſpenſum, quievit uſque ad annum 1562. quo ſub Pio IV. iterum celebrari cœpit, ac demum anno 1563. conſummatum eſt. Quamvis autem viginti quinque ſeſſiones numerentur, tamen quatuordecim tantum fuerunt in quibus aliquid tractatum ſit de rebus doctrinæ aut morum; videlicet ſeptem ſub Paulo, duæ ſub Julio, & quinque ſub Pio: reliquæ namque undecim aut apertiones fuerunt, aut ſuſpenſiones, aut prorogationes.

Difficultas in aſſignando loco Concilij.

In hoc Concilio diligentius actum eſt quam in cæteris de fide explicanda, moribuſque corrigendis. Multique ex toto orbe Chriſtiano adfuerunt, præſer-

tim ultimo biennio, magni doctrina & pietate, in tanto numero, ut ſi anguſtiarum hodiernarum orbis Chriſtiani habeatur ratio, frequentiſſima hæc haberi debeat Synodus. In ea ſingula omnium vulnera detecta, mores expoſiti, nihil diſſimulatum.

Lutherani etiam vocati ſunt oblato ſalvo conductu. Et licet adeſſe noluerint, eorum tamen argumenta ſic ſunt diligenter examinata, ut ſi præſentes adfuiſſent nihil amplius pro eorum cauſa proponi potuiſſet, eo ordine ſervato jactis prius fundamentis de ſcriptura & traditionibus, quo ipſi in confeſſione Auguſtana uſi fuerant in proponendis ſuæ novæ fidei articulis, quem ordinem ſervavit quoque in eorum damnatione Concilium Senonenſe, & plures qui contra eos ſcripſerunt, ut Albertus Pighius & Jodocus Clictoveus. Ut Concilium iſtud ſit antidotum confeſſionis Lutheranorum quæ Auguſtana dicitur, quod Auguſtæ Vindelicorum oblata primum eſſet Carolo Imperatori. Viſum eſt autem prius ſtabiliendam doctrinam Catholicam per aliquot capita, deinde damnandos eſſe errores in Canonibus, ac tum ſubjicienda eſſe decreta de reformatione morum ac de diſciplina. Maxime autem curarunt Patres ut nihil de rebus inter ſolos ſcholaſticos diſputatis infereretur, ac quantum fieri poſſet omnibus Scholaſticis Theologis ſatisfieret, ſtylo intento in ſolos errores hæreticorum ac opiniones Catholicis contrarias, hoc urgente Cardinali Santorucio. Vix tamen fieri potuit, quin ex proximo igne aliqui tantiſper non arderent.

Ordo & methodus Concilij.

Pius IV diploma dedit ultimo die Decembris 1561. ſuper ordine ſedendi in Concilio ad tollendam omnem materiam controverſiarum inter prælatos jam ortarum: ut Patriarchæ primum locum teneant, ſecundum Archiepiſcopi, his ſuccedant Epiſcopi, atque in his non ſedis dignitas ſed promotionis tempus reſpiceretur, neque dignitatum primatialium, ſive veræ, ſive prætenſæ illæ fuerint, ratio haberetur. Cui diplomati cum reluctaretur Archiepiſcopus Bracarenſis in Luſitania, quod ſua ſedes quæ primatum in Hiſpania obtinebat ſubjiceretur Archiepiſcopo Roſanenſi, cui nullus eſt ſuffraganeus, imo Archiepiſcopis Nicienſi & Antibarenſi qui ad reſidendum locum non habent, ac via populum Chriſtianum cui præſint, legati ſic ſunt interpretati mentem Pontificis ut nulli primati, ſive vero, ſive prætendenti, jus quod ante Concilium habebat tolleretur. Fuerunt autem multæ aliæ de præcedentia in ſedendo controverſiæ, maxime inter principes quæ ſpectant ad Hiſtoriam. Fuit etiam aliqua pro Jacobo Lainez Generali Ieſuitarum, quorum ordo cum ſit inter clericos, illi locus competebat honoratior quam monachis. Ad illam ſedandam offerebat Lainez imum locum tenere, modo teſtatum eſſet Societatem eſſe è genere clericorum. Res tamen à Legatis ita compoſita eſt, ut in ſubſellijs Epiſcoporum ultimus ſederet, ultimus tamen inter Generales, qui cum ſuffragio deciſivo ad Concilia admitti ſolent ex privilegio, ſententiam diceret, ſine cujuſquam præjudicio. Similiter Oratori Hiſpano locus ſeparatus aſſignatus eſt, cum præcedentia debeatur Regibus Galliæ, ſicut judicatum eſt Venetiis à Senatu ampliſſimo, & Romæ à Pio IV. & in Polonia & alibi obſervatur. Hocque jus ex antiquo illi competit. Vide Spondanum ad annum 1558 & ad annum 1564. ſed & Juriſconſultum Chaſſanæum in *Catalogo gloriæ mundi* part. 5. conſid. 30. & 31. ubi multa de prærogativa Regis Galliæ, quamvis ſibi non conſtet poſtea, nec ut Gallum decet, ſcribat. Faxit Deus ut ſopiatur iſta controverſia, ſalvo illius jure cui competit. Nihil enim tunc potentius Lucifero occurrit ad interturbandas res Concilij & horrendo ſchiſmate diſcerpendam Eccleſiam, quam litem hanc novam ſuſcitare; non enim parva mala ex hinc oriri poſſunt, exaſperatis potentiſſimorum Regum animis.

Lainez Ieſuita.

Locus regis Galliæ.

Cum ageretur de viſitandis Regularibus per Epiſcopos, & propter eorum privilegia id difficile videretur, Sebaſtianus Pighius auditor Rotæ modum ſuggeſſit, ut ea provincia demandaretur Epiſcopis tanquam ab Apoſtolica ſede delegatis, ut ea Epiſcopis facta gratia, Pontificis privilegio & authoritati non derogaretur. Quod temperamentum in quibuſdam aliis decretis adhibitum fuit, non ſine quorumdam cenſura, cum non bene conveniant eſſe ordinarium & delegatum.

Orationem habente facultatis Pariſienſis Doctore contra abuſus in materia beneficiorum, cum quidam contemnendo diceret ad proximos, *Gallus cantat.* Reſpondit Daneſius Epiſcopus Vaurenſis. *Utinam illo Gallicinio Petrus ad reſipiſcentiam & fletum excitetur.* Quod opportune dictum, multum laudavit Genebrardus in oratione funebri prædicti Epiſcopi Vaurenſis, an. 1577. habita.

Reſponſio acutum Galli.

In Congregationibus in quibus Theologi res definiendas primo ventilabant variis hinc inde rationum momentis, ne res diutius protraheretur per prolixiores ſermones, viſum eſt, ut Theologorum nemo in diſſerendo horæ dimidium excedat. Si quis eſſet prolixior, hunc Magiſter cæremoniarum interrumperet: ſi quis brevior, ob hoc majorem laudem apud omnes inveniret: ac ſi quis Theologorum à diſſerendo ſuper aliqua materia excluderetur, liceret ſuffragium ſuum ſcripto conſignatum ad deputatos deferre. Vix tamen id obſervatum, cum Salmeron Ieſuita in proxima congregatione poſt illud ſtatutum habita, totum tempus pomeridianum conſumpſerit, affirmans ſe miſſum à Summo Pontifice præfixis temporum anguſtiis non eſſe includendum. Ac poſtridie cum de Sacrificio Miſſæ ageretur, Torrenſis totum inſumpſit tempus matutinum. Tam difficile eſt conceptum ſermonem tenere, ac Linguæ leges imponere.

Etſi vero prima cauſa celebrandi Concilij orta ſit ab indulgentiis à quibus exorſus eſt Lutherus tanquam parva ſcintilla magnum incendium excitare, quo plerique conflagrarunt & in æterno igne conflagrabunt: non tamen niſi in ultima ſeſſione, quid de eis credere oporteret definitum eſt.

Multæ Epiſtolæ Pariſiis editæ ſunt anno 1614 ex ipſis originalibus, quibus plura acta hujus Concilij multum elucidantur.

De Martino Luthero.

Lutherus natione Saxo, Patria Iſlebienſis in ditione Comitum Mansfeldenſium, parentibus fortunæ tenuis natus anno Chriſti 1483. pridie ſancti Martini, unde nomen Martini in baptiſmo ei inditum eſt. Juvenis cum eſſet ingenio acri, licet admodum pervicaci, operam litteris dedit in variis Germaniæ ſcholis. Et Magiſter artium anno 20. ætatis creatus ad Juriſprudentiam ſe contulit, cui cum ſtuderet, aliquando in agro obambulans, horrendo fulminis fragore percuſſo ſocio eum quo colloquebatur, territus admodum vovit ſe Monachum futurum, ac paulo poſt Ordinem Eremitarum ſancti Auguſtini ingreſſus eſt, reclamante Patre, anno ætatis 22. bienniòque poſt Sacerdos factus Miſſam celebravit Erfordiæ. Hinc Witembergæ, ubi Fridericus Elector Saxoniæ Dux Academiam conſtituerat, Philoſophiam docuit in Monaſterio Fratrum ſuorum: variis deinde negotiis ad quæ deputatus fuerat etiam Romæ fœliciter geſtis, an. ætatis 29. Lauream Doctoratus in Theologia adeptus eſt, ſumptum ſuppeditante neceſſarium Friderico Duce, ac ſub titulo Doctoris & in Scholis Theologicis & in exhortationibus nomen aliquod ſibi fecit in vulgus, cum facili Linguæ Vernaculæ eloquentia nemini concederet. Faſtidiebat autem Theolog. Scholaſt. primum ut rudes & incultos, deinde ut Evangelij corruptores per Sophiſticam Philoſophiam: ac an. 1616. antequam indulgentiæ promulgarentur per Leonem X.

Lutherus Scholaſticos Doctores ſpernit.

diſputaverat contra ipſos de Libero arbitrio, meritis bonorum operum & traditionibus, ut appareat eum jam animo corruptum fuiſſe antequam indulgentias impeteret. Propoſitiones ejus ea de re extant tomo 1. operum ejus Latinorum, ut teſtatur Spondanus ad annum 1517.

Sed & cum adhuc in Cathol. eſſet Eccleſia Monach. ſcrupuloſus erat & conſcientiæ inquietiſſimæ ac trepidantis ne in malo eſſet ſtatu, cui Monachus ſenior ſui ordinis (refert Stapleto oratione Academica 20.) ut nimia trepidatione dejectum ad meliorem ſpem erigeret, dixit non ſolum credere remiſſionem peccatorum in genere datam, juxta Symboli tenorem, ſed etiam firmiſſime credere ſibi remiſſa eſſe peccata & hunc eſſe illius articuli ſenſum. Quibus verbis ille non tam ſurſum erectus quam deorſum præcipitatus eſt, & ex timido inflatus, ex meticuloſo audax cœpit fabricare portenta opinionum de libertate Chriſtiana, de ſpeciali certitudine juſtitiæ, de imputativa juſtitia & alia quibus primum ſibi, tum etiam aliis libertatem conſcientiæ, operum præceptorum ac metus divinorum judiciorum excuſſo jugo, ſua doctrina afferret.

Lutherus Monachus ſcrupuloſus.

B

Ipſemet verbis ſuis ſuper ea re ſe explicavit in prima præfatione operum ſuorum. Ego autem, inquit, qui me, utcumque Monachus irreprehenſibilis vivebam, ſentirem coram Deo eſſe peccatorem inquietiſſimæ conſcientiæ, nec mea ſatisfactione placatum confidere poſſem, non amabam imo odiebam juſtum & punientem peccatores Deum; tacitaque ſi non blaſphemia, certe ingenti murmuratione indignabar Deo dicens. *Quaſi vero non ſatis ſit miſeros peccatores & æternaliter perditos peccato originali omni genere calamitatis oppreſſos eſſe per legem decalogi, niſi Deus per Evangelium dolorem dolori adderet, & etiam per Evangelium nobis juſtitiam & iram ſuam intentaret.* Furebam ita ſæva & perturbata conſcientia. Pulſabam tamen importunius eo loco Paulum, ardentiſſime ſitiens ſcire quid vellet, donec miſerante Deo connexionem verborum attenderem, nempe; *Juſtitia Dei revelatur in illo ſicut ſcriptum eſt, juſtus ex fide vivit.* Ibi juſtitiam Dei cœpit intelligere, eam qua juſtus dono Dei vivit, nempe ex fide, & eſſe hanc ſententiã: revelari per Evangelium juſtitiam Dei, ſcilicet paſſivam, ſcilicet qua nos Deus miſericors juſtificat per fidem, quia *juſtus ex fide vivit.* Hic me prorſus renatum eſſe ſenſi, & apertis portis in Paradiſum intraſſe. Igitur quanto odio vocabulum juſtitiæ Dei oderam ante, tanto amore dulciſſimum mihi vocabulum extollebam: ita mihi locus iſte Pauli fuit vere porta Paradiſi. Poſtea legebam Auguſt. de Spiritu & littera, ubi præter ſpem offendi, quod & ipſe juſtitiam Dei ſimiliter interpretatur, qua nos Deus induit dum nos juſtificat. Hæc Lutherus diſſimilis Patri ſuo Auguſt. qui metu judiciorum divinorum concuſſus ex quo oriri ſolet converſio peccatoris, dum tollit codicem D. Pauli ſub arbore proſtratus ac legit in eo: *Non in comeſſationibus & ebrietatibus, &c. Sed induimini Dominum Ieſum Chriſtum,* mutatus eſt in virum alterum, & ex infideli ac hæretico in Orthodoxum & pium Catholicum: contra vero Lutherus legens in eodem codice juſtum ex fide vivere, ex Monacho utcumque irreprehenſibili, ut ipſe aſſerit, in Apoſtatam à fide & Religione mutatus eſt, ut abjecta obligatione legum, præceptorum, confeſſionum, pœnitentiarum, ſatisfactionumque, quibus non plene adimpletis metus incutitur animæ de ira ac offenſa Dei in cujus manus incidere horrendum eſt, ſecurus & tranquillus viveret ex fide ſola, nec ſcrupulis angeretur quicquid ageret, hac ſola retenta.

ad Rom. 1.

C

D

ad Rom. 13.

lib. 8. Confeſſ. cap. 12.

Adeo res periculi plena eſt laxare præter veritatem conſcientias, velleque ſibi aut aliis omnimodam aut nimiam ſecuritatem procreare, cum hic ſtatus poſtulet ut magis cum metu & tremore ſalutem noſtram operemur. Ideo non eſt prudentis directoris omnem

niſi enim ait Div. Aug. in lib. an-

A

prorſus metum excutere velle ab animabus: convenit hujus vitæ ſtatui metus aliquis ac tremor, qui innatus quoque eſt electis a Deo ac prædeſtinatis mulieribus. Miſerum vero prorſus eſt opinionibus relevantibus, ſi a vero deflectant, a ſe aut ab aliis juſtum metum cadentem in conſtantem virum, quem abuſive dicunt ſcrupulos, avellere. Nec forſan uni Luthero id contigit, ut ad malam pacem in conſcientia ſibi ipſi conciliandam, erroneam ſententiam & hæreſim amplexus ſit. Novi hujuſmodi inquietos ſpiritus, quorum dubiis nunquam longævæ experientiæ Doctor ſatisfeciſſet, faciliime in novas hæreſes prolabi. Cum nullibi conſtent ob inquietam mentem, in omne latus ſe vertunt, ſi forſan melius ſeſe habeant. Sed aliquando tenentur adſtricti vinculis dæmonum, immittente Deo pœnales cæcitates ad confundendam ſuperbiam.

notatio. num in Iob *gaudium ſpei noſtra. ñ tremore dãnationis eſſet, ai nobis negligens eſſet pſa ſecuritas & ſecura præſumptio.*

Ut ut ſit de aliis, ex hinc exordium ſumpſit peſtilentiſſima hæreſis Lutheri, qui paulatim progreſſus ex formica in Leonem mutatus eſt: nam initio arguebat tantum quoſdam abuſus quos deprehendebat in publicatione indulgentiarum, graviter ferens quod nominati fuiſſent ex ordine Dominicanorum ad eas evulgandas, cum ex more Religionis Eremitarum S. Auguſt. in quo Ordine Monachus militabat, ſolerent Religioſi aſſumi, qui eas populo in Saxonia annuntiarent: hinc ſumpta occaſione primum leviuſcule indulgentiis reluctatus eſt, ſcedulamq; diſputatoriam edidit, in qua revocatis in dubium indulgentiarum dogmatibus, doctiores tantum invitabat ad certamen. Joannes Techelius Dominicanus Francofurti, alias propoſitiones Lutheranis contrarias evulgat: atque ex his ſic oppoſitis Theſibus facta eſt veluti quædam litis conteſtatio, quoniam Lutherus ſuas explicatione addita defendebat. Eccius vero oppugnabat adverſario ſcripto. Scripta utraque parte Romam perferuntur. Actum Prierias Ordinis Dominicanorum per Dialogum, Entellus ſcil. Dareti ſe opponens, Lutheri propoſitiones convellit, cui Lutherus reſpondit ponens illa fundamenta 1. illud Pauli 1. Theſſal. 5. *Omnia probate* & ad Galat. 1. *Si Angelus de cœlo aliud vobis Evangeliſaverit* 2. Illud Auguſt. ad Hieronym. Ego ſolis iis Libris qui Canonici appellantur hunc honorem deferre didici, ut nullum ſcriptorem eorum erraſſe firmiſſime credam. Cæteris autem quantalibet doctrina ſanctitateq; polleant, non ideo verum eſſe credo, quia illi ſic ſenſerunt, &c. 3. Fundamentum illud erat Clement. *De pœnit. & remiſſ. cap. abuſibus.* Quæſtoribus nihil licere (in veniis prædicandis) proponere populo, quam quod in eorum literis continetur. Et in fine reſponſionis ſcribit ad Lectorem. Opiniones maneant opiniones, non autem onera Chriſtianorum. Non ſunt æquæ opiniones pares articulis fidei & Chriſti Paulique decretis. Ex hinc vero libellis ex utraque parte multiplicatis res exacerbantur, ac eum ab adverſariis ingereretur ex poteſtate Summi Pontificis, in illam cœpit inſurgere, cui primo ſe ſubmiſſum eſſe proteſtabatur: deinde alia capita impugnavit de pœnitentia, de purgatorio, de bonis operibus.

Initia Lutheri.

E

Interea anno 1518. Lutherus vocatus à Cardinale Caietano Legato Summi Pontificis in Germania, venit Auguſtam, ubi Legatus de mandato Summi Pontificis tria Luthero propoſuit facienda, 1. ut ad cor rediret erroreſque revocaret. 2. promitteret in futorum abſtinere ab iiſdem. 3. etiam ab omnibus abſtineret quibus Eccleſia perturbari poſſit. Quæ omnia illi proponebat, ut ſi ſanari poſſet ſine ſtrepitu judicii in viam reduceretur. Rem autem fraude & cavillationibus agens Lutherus, præſentibus quatuor Cæſareæ majeſtatis Senatoribus adductiſque notario & teſtibus, legit ſcedulam coram Legato in hunc modum. In primis ego Frater Marthinus Lutherus Auguſtinianus proteſtor me colere & ſequi ſanctam Romanam Eccleſiam in omnibus meis dictis & factis præſentibus, præteritis & futuris. Quod ſi quid con-

Lutherus initio ſubmiſſus & humilis.

tra vel aliter dictum fuit vel fuerit, pro non dicto haben & haberi volo. (A) Verum quia Dominus Cardinalis exegit ut ſuper diſputatione de Indulgentiis tacta facerem hodie, proteſtor omnia quæ dixi, mihi ſana, vera & Catholica videntur. Tamen ad ſuperabundantiam offero me perſonaliter hic vel alibi etiam in publico reddere rationem dictorum meorum. Quod ſi hoc non placet Legato, paratus ſum vel in ſcripto, ſuis objectionibus, ſi quas habet, reſpondere, & ſuper his audire ſententiam & judicium univerſitatum Imperialium Baſileenſis, Friburgenſis & Lovanienſis.

Cumque ſic in erroribus pertinaci minaretur Legatus, ad Pontificem appellavit, clamque ſe Auguſta ſubduxit, ac deinde appellationem ſuam in locis publicis affigi curavit. Ac poſtea cum audiret proceſ- B ſum Romæ continuandum fore à Summo Pontifice ad futurum Concilium appellavit cum eſſet Witembergæ, ac varia ſcripta in vulgus emiſit quibus tyrannidem & violentiam Cardinalis accuſabat: docebatque inter alia Pontificis vocem audiendam eſſe quæ conſona ſit ſcripturæ, ac in materia fidei non modo generale Concilium eſſe ſupra Papam, ſed etiam quemlibet fidelem, ſi melioribus nitatur authoritate & ratione. Quantum jam diſtabat à ſeipſo qui primo anno quo indulgentias impugnabat ad Leonem X. ſcripſerat cum hac teſtatione ſuæ ſubmiſſionis, Beatiſſime Pater proſtratum me pedibus tuæ beatitudinis offero, approba, reproba ut placuerit: vocem Chriſti in te præſidentis & loquentis agnoſcam. Si mortem merui, mortem non recuſabo: Domini enim eſt terra & plenitudo eius, qui eſt benedictus in C ſæcula amen, qui te & ſervet in æternum amen. Anno Domini 1518. refert continuator *Uſpergenſis* in Paralippomenis, eius ſectæ & opinionibus addictus licet.

Diſputatio Lutheri. Anno 1519. diſputatio per multos dies Lipſiæ habita de pluribus capitibus errorum inter Lutherum & Carolostadium magiſtrum eius ex una parte, & Eccium Doctorem Catholicum ac Canonicum Ingolſtadienſem ex altera parte, præſente Georgio Saxoniæ principe, conſtitutiſque ſcribis ex utraque parte qui dicta exciperent, ac judicibus (ægerrime licet conſentiente Luthero) Pariſienſibus Theologis ac Erfordienſibus: in qua diſputatione cum initio à conſiliariis Georgij Principis ac fratris Friderici Ducis Saxo- D niæ moneretur Lutherus, qui incaleſcebat, ut nihil per iram ſed modeſte ageret, ne auditoribus ſcandalo eſſet, impiiſſime iuxta ac impudentiſſime reſpondit: *Non propter Deum hanc rem ceptam eſſe, neque propter Deum finituram.* Finita autem diſputatione antequam per judices lata eſſet ſententia, cum Dux Georgius cum ſuis conſiliariis, univerſitas ac Senatus Lipſienſis ac publica fama victoriam Eccio tribueret, variis ſcriptis conatus eſt Lutherus contrarium ſuadere, & ſi multoties inter diſputandum obmutuiſſet, de multis conquerens & in Eccium acerrime invectus & in alios ſibi adverſantes, ut quos veritate non poſſet, eos convitiis, ſchommatibus, ludibriis, calumniis obrueret, ſemper omnem hæreſis ſuſpicionem longe à ſe propulſare moliens.

Cumque hoc ipſo anno quædam Lutheri aſſerta per E varias univerſitates damnata eſſent per Colonienſem ac Lovanienſem, quæ pro Eccij parte judicium ferens cenſuram edidit in plura eius dogmata: ille in Doctores edito valde mordaci libello ſic debacchatus eſt, ut viros doctrina & pietate conſpicuos non aliter habuerit ac ſi cæpita ſine cerebro truncique ſtupidiores eſſent. Tantumque abeſt ut mentem mutarit, quinimmo ſcribere auſus fuit in calce cujuſdam Epiſtolæ pro defenſione ſua adverſus Lovanienſem & Colonienſem univerſitates, cujus exordium eſt. *Fama pervenit ad me Chriſtiane lector. Vltimum quod habeo exponam. Nempe hanc animam & hunc ſanguinem. Melius eſt enim me millies occidi, quam unam ſyllabam damnatorum articulorum revocare.*

Anno 1520. ad nobilitatem Germaniæ ſcripſit contra tres muros Papiſtarum, ut vocabat Catholicos: quorum primus eſt quod dicunt magiſtratum prophanum in eos nihil habere poteſtatis; ſecundus eſt quod ſi urgeantur ſcriptura, dicunt nemini licere hanc exponere quam Papæ: tertius eſt, ſi Concilio urgentur, dicunt neminem poſſe indicere Concilium niſi ſolum Pontificem Romanum, in quo libro multa alia tractat argumenta contra Eccleſiam Catholicam.

Eraſmus Epiſtola ad Archiepiſcopum Moguntinum pro Luthero ſcribit, commonefaciens eum, à Theologis ac Monachis damnata tanquam hæretica in libris Lutheri, quæ in Bernardi & Auguſtini libris ut orthodoxa & pia leguntur. *Eraſmus.* Alia addit in eius favorem B ut non immerito a Scholaſticis vulgo jactaretur aut Lutherum Eraſmizare, aut Eraſmum Lutherizare, quamvis ipſe ita rem egerit ut medius inter partes incedere velle videretur, neutri ſe totum addicens: unde id conſequutus eſt, ut apud Catholicos & Lutheranos male audiret.

Anno eodem 1520. Eccius Romam profectus ad Leonem Pontificem, quanta imminerent pericula oſtendit, ſi tempeſtive graſſantibus in Germania Lutheri erroribus non occurreretur. Quare Pontifex Bullam contra eum edidit in qua damnat quadraginta & unum ex eius erroribus, eiuſque libros per ignem aboleri juſſit, dato illius ſequacibus, ad errorum abjurationem in manibus duorum Prælatorum ſexaginta dierum ſpatio: quod niſi feciſſent excommunicati C eſſent, uti notorij & pertinaces hæretici ab omnibus vitandi & per magiſtratus puniendi. Hæ porro induciæ nihil profuerunt, nam Lutherus ex hac propalata damnatione in furorem verſus, intelligens ſe damnatum, & ſi bulla taceret examen damnatarum propoſitionum 41. & an in ejus libris continerentur, & ſi damnatis in globo erroribus tanquam hæreticis, ſcandaloſis, falſis, offenſivis piarum aurium & ſimplicium mentium ſeductivis, reſpective attributa ſingulis incerta qualitate nec deſignata quæ unicuique ſigillatim conveniret, iis inquam non obſtantibus ex quibus poſteriores novatores prætendere voluerunt controverſiam integram manere, & nihil eſſe definitum contra ſe, ſentiens ſe Eccleſiaſtico fulmine ictum, à Pontifice ut ab Anti-chriſto provocavit ad D Concilium: libros omnes juris canonici cum hac Bulla Leonis incendit, libellumque Apologeticum edidit in hujus facinoris defenſionem atrociſſimis calumniis refertum. Nec deſtitit poſtea ſcriptis aliis hortari Principes ut Pontificem & Cardinales armis impugnarent, ſe Prophetam venditans ad reducendam Eccleſiam ad Chriſti normam: addens ſcriptis virulentiſſimis figuras, ac picturas ridiculas, aliaque diabolicarum inventionum genera, ac nihil impudentiæ, ſcurrilitatis ac irreligionis omittens, ut in quoſcumque ſibi adverſantes peſtifer Apoſtata inveheretur.

Inter hujuſmodi ſcripta eminet liber de captivitate Babylonica Eccleſiæ. *Libri Lutheri.* Præludium eſt, cum ejaculatione hac. *Leta libertas*, item carmine iſto annexo.

E

Hoſtis Herodes impie,
Chriſtum venire quid times?
Non eripit mortalia,
Qui regna dat cæleſtia.

Hujus libri initio ſic ait. Utinam à Bibliopolis queam impetrare ut univerſos libros meos de indulgentiis exurant, & pro omnibus quæ de eis ſcripſi, hanc propoſitionem apprehendant. Indulgentiæ ſunt adulatorum Romanorum nequitiæ: & paulo poſt. Papatum cum negaſtem divini, admiſi eſſe humani juris: ſed ſcio nunc & certus ſum, Papatum Regnum eſſe Babylonis & potentiam Nembrot

robuſti

robuſti vocaturis: proinde oro librarios, oro lectores: ut us quæ ſuper hac re edidi exuſtis, hanc propoſitionem teneant. *Papatus eſt robuſta venatio Romani Epiſcopi.* Vides ex ungue Leonem, nihil Luthero in hoc ſcriptu unquam protervius, excuſſo omni ſenſu religionis: ac ſeipſo in dies pejor factus, vix aliquid in piis dogmatibus intactum relinquit. Unde factum ut Antuerpiæ & Gandavi libri ejus publice exurerentur, multique ad ſcribendum contra ipſum excitarentur inter quos primum locum tenet Judocus Clictoveus Doctor Pariſienſis, de quo dicitur, quod nomine ejus pronuntiato ſuper tumulum Lutheri, cineres ejus contremiſcant: nec inter ultimos numerandus eſt Edoardos Povellus Cæſariſburgenſis Theologus in Anglia, qui poſt Henrici VIII. in Lutherum opus de aſſertione ſeptem Sacramentorum, turpe eſſe judicans, Imperatore in acie pugnante, militem oſcitare in caſtris, propugnaculum ſummi Sacerdotij Evangelici conſcripſit, tanta eloquentia ac doctrina ut vix ſimile poſtea quidpiam è prælo exierit circa eam materiam. Licet autem Theologi Pariſienſes Lutherum arbitrarentur indignum contra quem ſcriberetur: propterea quod non ſolum Wicleffiſtarum & Huſſitarum, ſed etiam vetuſtiſſimos pugnaces errores quos olim Eccleſia fudit enervatatque, denuo jam in arenam revocaret, & idcirco hominem tam impium flammis potius quam argumentis examinandum. Attamen quia jam eum Germani ex calice errorum Lutheri abunde potati & inebriati eſſent, & virus illud ſerpere inciperet ad exteras nationes, unicuique neceſſe fuit regioni ſe adverſus malum iſtud præmonire, ideo Facultas Theologica Pariſienſis ſcripta Lutheri examini ſuo ſubjecit, ac pluribus in iis detectis erroribus cenſuram condidit, quæ & Galliæ populos in fide antiqua conſervavit, & multis etiam exteris, apud quos in pretio eſt authoritas principis hujus Facultatis, præſidio fuit, ne occuparentur eorum mentes ab errorum currentium profluvio. Hanc cenſuram defendit Thomas Illiricus multarum authoritatum ac rationum clipeo, quam ex illo excerptam inſerendam hic cenſuimus: nam & utilis eſt ad detegendos quoſdam Janſenij Iprenſis Epiſcopi errores, quos ſi in hac cenſura matris ſuæ prædamnatos cui Sacramentum dederunt novelli quidam Theologi, noviſſent, non ita facile in laqueos incidiſſent ex quibus vix hodie ſe poſſunt expedire. Monemus tantum ut loco Univerſitatis Pariſienſis Facultas ipſa Theologiæ intelligatur, cum utriuſque diſcrimen ignotum non ſit ejus alumnis.

Inſolentia Lutheri.

Jodocus Clictoveus.

PROPOSITIONES MARTINI Lutheri cum Cenſura Facultatis Pariſienſis in eaſdem.

De Sacramentis.

Luther. Neganda ſunt mihi ſeptem Sacramenta, & tantum tria pro tempore ponenda Baptiſmus, Pœnitentia, Panis. Nam recens eſt Sacramentorum inventio.

Un. Pariſ. Hæc propoſitio innuens non eſſe ſeptem Sacramenta & recenter ab hominibus inventa & non à Chriſto inſtituta, eſt temeraria, impia & manifeſte hæretica.

Luther. Licet modo quæcumque legis opera fieri, ſi ea requirat fraterna charitas: quo caſu licet etiam modo circumcidi ſine periculo, uno cum multo merito.

Un. Pariſ. Hæc propoſitio eſt Chriſtianæ legis inimica: Judaicæ perfidiæ favens & hæretica.

De Confirmatione & Extrema-unctione.

Luth. Satis eſt pro ritu quodam Eccleſiaſtico, ſeu ceremonia Sacramentali, Confirmationem habere, ſimilem cæteris ceremoniis conſecrandæ aquæ, aliarumque rerum. Confirmatio & Extrema-unctio non ſunt Sacramenta a Chriſto inſtituta.

De Ordine.

Luth. Hoc Sacramentum Eccleſia Chriſti ignorat, inventumque eſt ab Eccleſia Papæ.

Un. Pariſ. Hæc propoſitio eſt hæretica & eſt error Pauperum de Lugduno, Albigenſium & Wicleffiſtarum.

Luth. At dices: Quid ad Dionyſium dices qui ſex Sacramenta enumerat, inter quæ & ordinem ponit in Eccleſiaſtica Hierarchia? Reſpondeo. Scio hunc ſolum auctorem haberi ex antiquis pro ſeptenario Sacramentorum: licet matrimonio omiſſo, ſenarium tantum dederit. Nihil enim prorſus in reliquis patribus de iſtis Sacramentis legitur: nec Sacramenti nomine cenſuerunt, quoties de his rebus locuti ſunt. Recens enim eſt Sacramentorum inventio. Atque mihi (ut magis temerarius ſim) in totum diſplicet, tantum tribui (quiſquis fuerit) Dionyſio illi, cum ferme nihil in eo ſit ſolidæ eruditionis. Nam ea quæ in Cœleſti Hierarchia de Angelis comminiſcitur, in quibus ſic ſudarunt curioſa & ſuperſtitioſa ingenia. Qua rogo auctoritate aut ratione probat? Nonne omnia ſunt illius meditata, ac prope ſomniis ſimillima, ſi libere legas & judices? In Theologia vero myſtica, quam ſic inflant ignorantiſſimi quidam Theologiſtæ, etiam pernicioſiſſimus eſt, plus platonizans quam Chriſtianizans, ita ut nollem fidelem animum his libris operam dare, vel minimam. Chriſtum ibi adeo non diſces, ut ſi etiam ſcias, amittas. Expertus loquor. Paulum potius audiamus: ut Jeſum Chriſtum & hunc Crucifixum diſcamus. Ita in Eccleſiaſtica Hierarchia quid facit? niſi quod ritus quoſdam Eccleſiaſticos deſcribit ludens allegoriis ſuis, quæ ſunt otioſorum hominum ſtudia.

D. Dion. Areopag.

Un. Pariſ. Hæc propoſitio eſt falſa, temerarie & arroganter aſſerta, ac viro ſancto inſigni eruditione claro injuria: quem Damaſcenus divinum Areopagitam, Pauli diſcipulum, Sacerrimum & Dei-loquentiſſimum appellat.

De Euchariſtia.

Luth. Credo firmiter panem eſſe corpus Chriſti.

Un. Pariſ. Hæc credulitas Lutheri eſt abſurda hæretica & olim damnata.

Luth. Miſſa paſſim creditur eſſe ſacrificium quod offertur Deo. Inde Chriſtus hoſtia altaris dicitur, ſed Evangelium non ſinit Miſſam eſſe ſacrificium.

Un. Pariſ. Hæc propoſitio quoad ſecundam partem ſcil. Sed Evangelium, &c. eſt impia, in ſacro-ſanctum Evangelium blaſphema, ac hæretica, prout vocabulo *Miſſa* cum Gregorio utimur.

Luther. Manifeſtus eſt error Miſſam applicare, ſeu offerre pro peccatis, pro ſatisfactionibus, pro defunctis, aut quibuſcunque neceſſitatibus ſuis aut aliorum.

Un. Pariſ. Hæc propoſitio eſt in Eccleſiam Catholicam Chriſti ſponſam contumelioſa & hæretica & eſt Ertanorum Hæreticorum & Artotyritarum erroribus conformis.

Luther. Non eſt dubium univerſos hodie Sacerdotes & Monachos cum Epiſcopis & omnibus ſuis majoribus eſſe idololatras, in ſtatu pericoloſiſſimo agentes, ob Miſſæ ſeu Sacramenti ignorationem, abuſionem & irriſionem.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio eſt maxime falſa & ſcandaloſa, univerſo Eccleſiaſtico ſtatui contumelioſa, arroganter & ſtulte prolata. Et in eo quod prætendit neminem in ſtatu ſalutis eſſe, niſi qui hujuſmodi erroribus acquieſcit, cum Donatiſtarum, Aſcitarum & Apoſtolicorum perfidia conveniens, aſſerentium nonniſi apud ſe, remanſiſſe Eccleſiam Dei.

Luth. Negare Laicis utramque ſpeciem eſt impium & Tyrannicum.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio eſt erronea, Schiſmatica, Impia, & ex damnato errore Boemorum elicita.

Luth. Magnus & pernicioſus error eſt, ſi quis accedat ad Sacramentum Euchariſtiæ, ea nixus fiducia, quia confeſſus eſt, quia non ſibi conſcius mortalis peccati, quia Orationes & Præparatoria ſua præmiſerit, omnes hi judicium ſibi manducant & bibunt. Unde & probatio qua homo peccata ſua diſcutit, ac ponderat, non pertinet niſi ad inſenſatos & craſſos Sacramenti contemptores.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio eſt impia, à debita Sacramenti ſuſcipiendi præparatione, maxime retractiva, ad deſperationem inducens & doctrinæ Pauli contraria, nec fideles ea nixi fiducia, ſecludunt divinam miſericordiam.

De Pœnitentia.

Luther. Periculoſum, imo falſum eſt, opinari pœnitentiam eſſe ſecundam tabulam poſt naufragium.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio eſt temeraria, erronee, ac fatue aſſerta, ac Beato Hieronymo illam ponenti, injuria.

Luth. Ars confitendi quam hucuſque docti ſumus, arenam numerare, ſingula peccata diſcutere, colligere atque ponderare, ad faciendam contritionem eſt ars inutilis, imo ars deſperandi & perdendi animas.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio eſt falſa, impia, ſchiſmatica, & confeſſioni, quæ eſt res lucrandi animas, injuria.

De Contritione.

Luth. Neque timore, neque amore poteſt homo ſe erigere ad capeſcendam gratiam Dei ſine gratia primo remittente culpam, nec votum remiſſionis quærendæ homo poteſt habere.

Vn. Pariſ. Hæc prima propoſitio eſt in fide & moribus erronea, omnem præparationem ad pœnitentiam impie auferens.

Hæc ſecunda propoſitio eſt falſa, impia & peccatorum ad deſperationem inductiva.

Luth. Contra Beatum Auguſt. dicentem. Bonus eſt timor & utilis, licet ſit inſufficiens per quem paulatim fit conſuetudo juſtitiæ. Hoc eſt, inquit, meo judicio conſuetudo deſperandi & odiendi Deum, ſi excludatur gratia.

Vn. Pariſ. Judicium Lutheri de illo dicto Auguſt. bonus eſt timor, &c. eſt falſum, temerarium & impium, accipiendo gratiam pro gratia gratum faciente ſicut eam accipit ſcriptor.

Luth. Si Ioannes Baptiſta timorem docuiſſet eſſe initium pœnitentiæ, non ideo ſequitur pœnitentiam incipere à timore.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio eſt manifeſte erronea, in Chriſtum & inſpiratam præcurſoris ejus doctrinam contumelioſa.

Luth. Contritio quæ paratur per diſcuſſionem, collectionem & deteſtationem peccatorum, qua quis recogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ ponderando peccatorum gravitatem, multitudinem,

A fœditatem, amiſſionem æternæ beatitudinis ac æternæ damnationis acquiſitionem, hæc inquam contritio facit hominem hypocritam, imo magis peccatorem.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio eſt falſa, viæ ad pœnitentiam impeditiva, ſcripturis ſacris & doctrinæ Sanctorum difformis.

De Confeſſione.

Luth. Confeſſio illa quæ nunc agitur occulte in aurem, nullo poteſt jure divino probari. Nec ita fiebat primitus.

Vn. Pariſ. Hujus propoſitionis prima pars eſt falſa, & ex ignorantia juris Divini aſſerta. Secunda eſt te-
B merarie poſita.

Luth. Spiritualis defectus eſt ſoli Deo aperiendus: etſi oporteat confiteri occulta cordis, tantum ea quæ pleni ſunt conſenſus in opus homines debent confiteri. Peccata etiam contra duo ultima præcepta Decalogi commiſſa, ſunt prorſus a Confeſſione ſecludenda.

Vn. Pariſ. Quælibet harum trium propoſitionum eſt in fide erronea, & impie confeſſionem dimidians.

Luth. Qui ſponte confeſſus ſive correptus, veniam petierit coram quovis fratre, non dubito à peccatis ſuis illum eſſe abſolutum.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio innuens Laicos tam viros quam mulieres poteſtatem clavium habere, eſt fal-
C ſa, Sacramentis Ordinis & Pœnitentiæ contumelioſa & hæretica, cum errore conveniens Valdenſium & Quintilianorum.

Luth. Nullo modo præſumat homo confiteri peccata venialia.

Vn. Pariſ. Hæc diſſuaſio innuens præſumptionis eſſe confiteri peccata venialia, eſt temerarij animi indicativa, ab opere bono retractiva & ideo pernicioſa.

De Abſolutione.

Luther. Abſolutio eſt efficax, non quia fit, à quocumque tandem fit, ſive erret, ſive non erret, ſed quia creditur. Crede fortiter te eſſe abſolutum, & abſolutus vere eris, quidquid ſit de tua contritione.
D Eſto per impoſſibile quod confeſſus non ſit contritus, aut quod Sacerdos non ſerio ſed joco abſolvat; ſi tamen credat ſe eſſe abſolutum, veriſſime eſt abſolutus.

Vn. Pariſ. Hæ tres propoſitiones ad ſenſum ſcriptoris, ſunt falſæ, impiæ, ignoranter & difformiter ad ſanam ſacræ Scripturæ intelligentiam aſſertæ. Et in hoc quod dicitur, à quocumque tandem fiat, erret ſive non erret. Et in eo quod ſubditur, non ſerio ſed joco abſolvat, ſunt piarum aurium offenſivæ, Sacramenti Pœnitentiæ irriſoriæ, & Conciliorum Generalium determinationibus contrariæ.

Luth. Peccata Deus & ſemper & gratis remittit atque condonat, nihil à nobis invicem requirens quam ut in poſterum bene vivamus.

E *Vn. Pariſ.* Hæc propoſitio eſt à ſententia Sanctorum Doctorum aliena, fideles vana & ſtulta confidentia, a debita ſatisfactione pro peccatis retrahens & hæretica.

De Satisfactione.

Luth. Sententia eſt Apoſtoli pœnam & culpam ſimul finiri. Item de induſtria damnat Propheta ſententiam probantium ſatisfactionem dicens: Quoniam ſi voluiſſes ſacrificium dediſſem; holocauſtis non delectaberis. Deinde, irridet Michæas Propheta eos qui per opera ſatisfacere volunt.

Vn. Pariſ. Prima harum propoſitionum eſt in Pau-

lem: Secunda in Prophetam, Tertia in Michæam, contumelioſa, & omnes falſæ, impiæ & in Spiritum ſanctum blaſphemæ.

Luth. Virtute clavium jactant quidam ſolvi pœnas per divinam Iuſtitiam requiſitas, quod non credo verum.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio quæ negat virtute clavium, pœnas per divinam juſtitiam requiſitas, ſolvi: eſt falſa, ſcandaloſa, poteſtati clavium derogativa. Et in hoc quod dicit, quod non credo verum, nec probabile: eſt animi temerarij indicativa, & arrogantis.

Luth. Pœna qua Deus vult peccatum punire, non poteſt auferri per hominem vel per Papam.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio eſt autoritati Eccleſiæ à Chriſto conceſſæ impie & ſchiſmatice contraveniens & ſapiens hæreſim.

De Matrimonio.

Luth. Matrimonium non eſt Sacramentum divinitus inſtitutum, ſed ab hominibus in Eccleſia inventum.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio eſt hæretica & olim damnata.

Luth. Conjunctio viri & mulieris tenet quomodocumque contra leges hominum contigerit. Item Sacerdotes ea omnia matrimonia confirmare, quæ contra Eccleſiaſticas, vel Pontificias leges fuerint contracta, in quibus Papa poteſt diſpenſare, & quæ non ſunt in Scriptura ſacra expreſſæ.

Vn. Pariſ. Utraque harum propoſitionum eſt falſa, Eccleſiæ poteſtati impie derogativa, & ex damnato Valdenſium errore procedens.

De Divina Eſſentia, & forma Corporis humani.

Luth. Iſtis noviſſimis trecentis annis, multa perperam determinata ſunt, quale eſt eſſentiam divinam, nec generari, nec generare. Et animam eſſe formam ſubſtantialem corporis humani.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio eſt falſa, ab homine qui alienus eſt à Catholica Eccleſia, arroganter aſſerta, ac ſacris Conciliis generalibus injuria.

De Natura Chriſti, & hominis actione.

Luth. Iſte articulus; duæ Naturæ, Divinitas & Humanitas ſunt unus Chriſtus, eſt à Catholicis concedendus. Et ſimiliter ille, diviſio humanorum operum eſt quod ſunt virtuoſa vel vitioſa: quia ſi homo eſt vitioſus & agit quicquam, vitioſe agit: & ſi eſt virtuoſus & agit quicquam, virtuoſe agit.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio eſt falſa, & ex ignorantia veræ Theologiæ aſſerta. Primus autem illorum duorum articulorum ſc. duæ Naturæ, &c, eſt propoſitio hæretica. Secundus vero ſc. diviſio humanorum operum, &c. eſt propoſitio ſapiens hæreſim.

Luth. Opera quæcumque ante Charitatem, ſunt peccata, & damnabilia, & indiſponentia ad gratiam.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio eſt falſa & temerarie aſſerta, peccatorum ab emendatione retractiva, & ſapiens hæreſim.

De bonis operibus.

Luth. Opera nihil ſunt coram Deo; aut omnia ſunt æqualia quantum ad meritum attinet.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio eſt falſa, ſacris eloquiis adverſa, atque errori Jovinianiſtarum conformis.

De Spe.

Luth. Spes non provenit ex meritis.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio eſt falſa, præſumptionis inductiva, ac ſacris Scripturis difformis.

De Charitatis certitudine.

Luth. Peſſime docent Theologi, quando dicunt nos neſcire quando ſumus in Charitate. Itaque caveat omnis Chriſtianus, ne unquam incertus ſit, an Deo placeant opera ſua. Qui enim ſic dubitat, peccat, & perdit opera ſua cuncta, fruſtraque laborat.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio, intelligendo neſcire certitudine fidei, de qua loquitur ſcribens, eſt falſa, ſacris Doctoribus diſſona, & ſanæ intelligentiæ ſcripturæ, ac hujuſmodi conſilium, loquendo de certitudine, ut ſupra, eſt temerarium, perniciosum, & ſacris eloquiis difforme.

Luth. Hoc eſt mortalium mortaliſſimum, non credere ſe eſſe duo nabili & mortali peccato obnoxium coram Deo.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio eſt falſa, impia, deſperationis inductiva & ſapiens hæreſim.

De Præceptis legis.

Luth. Qui negat Deum nobis impoſſibile juſſiſſe, peſſime facit, & qui hoc falſum eſſe dicit, pluſquam peſſime facit.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio eſt ſcandaloſa, impia, legis Chriſtianæ infamativa, ac auctore Auguſtino, in Deum blaſphema.

Luth. Sola duo ultima Decalogi præcepta ſunt, quæ à nullo quantumcumque ſancto aliquo modo implentur. Cætera omnia implent, ſed in his duobus manent rei & peccatores, quia nihil de iſtis implent.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio eſt erronea, impia, in Legem & Legiſlatorem blaſphema, & in ſanctos contumelioſa.

Luth. Omne præceptum Dei magis poſitum eſt, ut oſtendat præteritum & præſens peccatum, quam ut futurum prohibeat. Siquidem juxta Apoſtolum, per legem nihil niſi cognitio peccati.

Vn. Pariſ. Hujus propoſitionis prima pars eſt falſa, temerarie & ſine ratione aſſerta. Secunda vero, quod juxta Apoſtolum per legem, &c. eſt erronea, legi intentionique Pauli contraria.

Luth. Quia homini charitatem habenti, nulla lex neceſſaria eſt, ideo per hoc præceptum, Sabbata ſanctifices, non opus præcipitur, ſed quies. Et iterum. Iſtud præceptum, Sabbata ſanctifices, ceſſavit proprie, imo omnia, quoad perfectos Chriſtianos, quia juſto non eſt lex poſita. Rurſuſque, ait: infirmis qui nondum ſunt mortificati ſecundum veterem hominem, opus eſt, ut certis officiis, diebus, modis, occupentur vigiliis, jejuniis, orationibus, diſciplinis & ſimilibus quibus perveniant ad perfectum ſtatum interioris hominis. At ubi corpus fuerit caſtigatum & in ſervitutem fuerit redactum & mortificatæ paſſiones, tunc ipſa ceſſent paulatim & tantum minuentur, quantum profecerit interior homo: adeo ut ſi perfectus fuerit, illa omnino ceſſare debeant.

Vn. Pariſ. Quælibet harum trium propoſitionum, eſt ex erroneo ſcripturæ intellectu aſſerta: jure in Concilio Viennenſi contra Begardos reprobata & hæretica.

Luth. Lege manifeſtata, aut in memoriam revocata, mox ſequitur augmentum peccati, ſi gratia deſit.

Vn. *Pariſ.* Hæc propoſitio loquendo de gratia gratum faciente, eſt falſa, à recta Sacræ Scripturæ intelligentia aliena, & à meditatione divinæ legis retractiva.

De Conſiliis Evangelicis.

Luth. Illud verbum Chriſti, Matth. 5. qui te percuſſerit in maxillam dexteram, &c. Et illud ad Roman. 12. Non vos defendentes chariſſimi, &c. non ſunt conſilia, ſicut etiam multi Theologi errare videntur, ſed præcepta. Ex quo ſequitur quod requirere coram judice de injuriæ reparatione Chriſtianis prohibitum eſt.

Vn. Pariſ. Prima pars propoſitionis eſt falſa, legis Chriſtianæ nimium onerativa, & ſanæ intelligentiæ ſcripturæ adverſa. Secunda pars eſt ſcandaloſa, juri divino naturalique diſſona.

De Libero Arbitrio.

Luther. Liberum arbitrium non eſt Dominus actuum ſuorum.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio eſt falſa, ſacris Doctoribus ac omni doctrinæ morali adverſa, cum Manichæorum errore conveniens ac hæretica.

Luth. Fruſtra garriunt Sophiſtæ actum bonum eſſe à Deo, ſed non totaliter.

Vn. Pariſ Hæc propoſitio eſt ſanctis Doctoribus eam ponentibus injurioſa, Ambroſio potiſſimum, Auguſtino & Bernardo, quos hic Sophiſtas appellat. Et quantum ad id quod prætendit actum bonum eſſe totaliter à Deo, & nullo modo à libero arbitrio, eſt hæretica.

C *Luth.* Liberum arbitrium dum facit quod in ſe eſt peccat mortaliter.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio eſt ſcandaloſa, impia, in fide & moribus erronea.

Luth. Liberum arbitrium ante gratiam nihil valet niſi ad peccandum, non autem ad pœnitendum.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio accipiendo gratiam pro gratia gratum faciente, de qua loquitur ſcriptor, eſt erronea, errori Manichæorum conformis, à ſacris eloquiis aliena, perverſe & truncate ex Auguſtino allegata.

Luth. Liberum arbitrium ſine gratia tanto magis appropinquat iniquitati, quanto fortius intenderit actioni.

D *Vn. Pariſ* Hæc propoſitio accipiendo gratiam ut prius, eſt falſa, piarum aurium offenſiva, à bonis operibus retractiva, inique & mutilate ex Ambroſio excerpta.

De peccatorum diſtinctione.

Luth. Theologi docentes regula ſua venialia peccata diſtincta eſſe à mortalibus, ad infamiam perditiſſime nituntur trahere hominum conſcientias.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio eſt ſtulte & præſumptuoſe aſſerta, ſacris Doctoribus injuria, & inquantum prætendit venialia non diſtingui à mortalibus, eſt hæretica.

Luth. Juſtus in omni bono opere peccat. Et omne opus bonum optime factum, eſt peccatum veniale.

E *Vn. Pariſ.* Utraque harum propoſitionum eſt falſa, piarum aurium offenſiva, ac bonorum operum infamativa.

De Conſtitutionibus Eccleſiæ.

Luth. Neque Papa, neque Epiſcopus, neque ullus hominum habet jus unius ſyllabæ conſtituendæ ſuper Chriſtianum hominem, niſi id fiat ejuſdem conſenſu, & quidquid aliter fit, tyrannico ſpiritu fit.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio eſt à debita ſubditorum erga Prælatos & ſuperiores ſubjectione & obedientia retractiva, legum poſitivarum ſeditioſe deſtructiva, ac in fide & moribus erronea, & eſt error

A damnatus Valdenſium, cum errore Erianorum conveniens.

Luth. Si Imperator vel principes revocent libertatem datam perſonis, ac rebus Eccleſiaſticorum, non poteſt eis reſiſti ſine peccato & impietate.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio eſt falſa, impia, ſchiſmatica, libertatis Eccleſiaſticæ enervativa, ac impietatis tyrannicæ excitativa & nutritiva.

De Immaculata Mariæ Virginis Conceptione.

Luth. Contradictoria hujus propoſitionis: Beata Virgo eſt concepta ſine peccato originali, non eſt reprobata.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio eſt falſa, ignoranter &
B impie contra honorem Immaculatæ Virginis aſſerta.

De Purgatorio.

Luth. Scriptura divina tota, prorſus nihil habet de Purgatorio.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio eſt falſa, Valdenſium errorem maxime fovens, ac Sanctorum Patrum ſententiæ repugnans.

Luth. Animæ in Purgatorio peccant ſine intermiſſione, quamdiu horrent pœnas & petunt requiem, quia quærunt quæ ſua ſunt pluſquam voluntatem Dei, quod eſt contra charitatem.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio eſt falſa, impia, purgan-
C dis animabus injuria, & hæretica.

Luth. Non videtur probatum eſſe quod animæ in Purgatorio ſunt extra ſtatum meriti ſeu augendæ charitatis.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio eſt falſa, temerarie & impie aſſerta, & in hoc quod prætendit animas in Purgatorio non eſſe extra ſtatum meriti ſeu augendæ charitatis, eſt in fide erronea.

Luth. Non videtur probatum eſſe quod ipſæ animæ in Purgatorio ſint de ſua beatitudine certæ & ſecuræ, ſaltem omnes.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio eſt falſa, & præſumptuoſe aſſerta, & in hoc quod prætendit animas Purgatorij non eſſe certas de ſua beatitudine, eſt traditioni Eccleſiæ & doctrinæ ſanctorum contraria.

D *Luth.* Probabile eſt animas Purgatorij præ confuſione neſcire in quo ſtatu ſint, damnatæ an ſalvæ, immo ſibi videntur jam ire in damnationem & deſcendere in lacum. Rurſus. Animæ in Purgatorio nihil aliud ſentiunt quam incipere ſuam damnationem, niſi quod ſentiunt nondum clauſam poſt ſe portam inferi.

Vn. Pariſ. Utraque harum propoſitionum eſt falſa, piarum aurium offenſiva, voluntarie & irrationabiliter poſita, & ſtatui animarum Purgatorij injurioſa.

Luth. Imperfecta ſanitas ſeu charitas morituri neceſſario ſecum fert magnum timorem, tantoque majorem, quanto minor fuerit ipſa. Rurſus, pœna Purgatorij eſt pavor & horror damnationis & in-
E ferni.

Vn. Pariſ. Utraque harum propoſitionum eſt falſa, temerarie & ſine ratione poſita.

Luth Omnes animæ in Purgatorium deſcendentes, ſunt imperfectæ fidei ſeu ſanitatis, imo per quantamcumque ablationem pœnarum non eſſent ſanæ, niſi prius ab eis auferatur peccatum, id eſt imperfectio fidei, ſpei & charitatis.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio quantum ad omnes partes eſt falſa: & temerarie aſſerta, ac ſanæ ſcripturarum intelligentiæ diſſona.

De Philoſophia.

Luth. Philoſophia Ariſtotelis de virtute morali,

de objecto, de acto elicito, talis eſt, quæ nec in populo doceri poſſit, nec eſt ad ſcripturæ intelligentiam utilis, quia continet dumtaxat potentia verborum non niſi ad contentiones; verborum confecta.

Aristoteles.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio quantum ad omnes ſuas partes, loquendo de Philoſophia Ariſtotelis, in his maxime in quibus à fide non diſcedit, eſt falſa, & tanquam ab inimico ſcientiæ, arroganter ac incipienter aſſerta.

Luth. Omnes virtutes morales & ſcientiæ ſpeculativæ, non ſunt vere virtutes & ſcientiæ ſed peccata & errores.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio quantum ad primam partem quod virtutes morales ſunt peccata, eſt eodem modo qualificanda, ſicut prius fuit illa qualificata, B opera quæcumque ante charitatem ſunt peccata. Quantum ad alteram, quod ſcilicet ſcientiæ ſpeculativæ ſunt errores, eſt manifeſte falſa.

Luth. Theologi Scholaſtici Ariſtotelis moralia prorſus convenire mentiti ſunt cum Chriſti Paulique doctrina.

Vn. Pariſ. Hac propoſitione impudenter & falſo, Theologis Scholaſticis imponit ſcriptor quod non eſt verum, quamquam ſatis exploratum ſit, in multis, moralia Ariſtotelis cum Chriſti Paulique doctrina conſentire.

De bello contra Turcas.

C *Luth.* Præliari adverſus Turcas eſt repugnare Deo viſitanti iniquitates noſtras per illos.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio univerſaliter intellecta eſt falſa, nec ſacris eloquiis conformis.

De pœna hæreticorum.

Luth. Hæreticos comburi eſt contra voluntatem Spiritus.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio eſt falſa, contra voluntatem ſpiritus divini aſſerta, & errori Catharorum & Valdenſium conſona.

De votis Religionis.

D *Luth.* Suadendum eſt ut vota prorſus omnia tollantur aut vitentur.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio eſt Chriſti doctrinæ & Sanctorum Patrum obſervationi qui vovere conſulunt, contraria: ex errore procedens Lampetianorum, Wicleffiſtarum & eorum qui ſe jactabant de ordine Apoſtolorum.

Luth. Probabile eſt vota hodie non valere niſi ad operum jactantiam & præſumptionem.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio eſt falſa, ſtatui religionis contumelioſa & præfatis erroribus conſona.

De Iuramento.

Luth. Quia Chriſtiani temporalia non debent amare, ideo propter ea non debent jurare.

E *Vn. Pariſ.* Hæc propoſitio eſt in moribus erronea & ſapiens hæreſim.

Luth. Judæis ad libitum, verum jurare eſt permiſſum.

Vn Pariſ. Hæc propoſitio ſi intelligatur permiſſum tanquam licitum, eſt falſa, divino præcepto adverſa & antiquus error Judæorum.

De Conciliis generalibus.

Luth. Via jam nobis facta eſt enervandi authoritatem Conciliorum, & libere contradicendi eorum geſtis; ac judicandi eorum decreta.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio ſi velit ſcriptor, licitum A eſſe cuipiam legitimi Concilij authoritati contradicere in his quæ fidem & mores concernunt, eſt ſchiſmatica & hæretica.

Luth. Certum eſt inter articulos Ioannis Hus vel Bohemorum multos eſſe plane Chriſtianiſſimos & Evangelicos, quos non poſſit univerſalis Eccleſia damnare.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio loquendo de articulis condemnatis, de quibus intendit ſcriptor, eſt falſa, impia & ſacris Conciliis injurioſa.

Luth. Iſti duo articuli; Unica eſt ſancta univerſalis Eccleſia, quæ eſt prædeſtinatorum univerſitas. Et univerſalis ſancta Eccleſia tantum eſt una, ſicut tantum eſt unus numerus prædeſtinatorum, non ſunt Joannis Hus, ſed Auguſtini ſuper Joannem.

B *Vn. Pariſ.* Hæc propoſitio ad Huſſitarum intelligentiam, eſt falſo Auguſtino attributa. Articuli autem loquendo de Eccleſia Militante, de qua ibi fit ſermo, ſunt propoſitiones hæreticæ.

De Theologia Scholaſtica.

Luth. Theologia Scholaſtica eſt falſa ſcripturæ & Sacramentorum intelligentia, & exulem nobis fecit veram & ſinceram Theologiam.

Vn. Pariſ. Hæc propoſitio eſt falſa, temerarie & ſuperbe aſſerta, ac ſanæ doctrinæ inimica.

Luth. In ſermonibus Joannis Tauleri lingua Theutonica conſcriptis plus reperio Theologiæ ſolidæ & ſinceræ quam in univerſis omnium Univerſitatum C Scholaſticis Doctoribus repertum eſt, aut reperiri poſſit in omnibus ſuis ſententiis.

Vn. Pariſ. Propoſitio quam Lutherus aſſerit, eſt manifeſte temeraria.

Luth. Libidinem corrumpendæ ſcripturæ jam ferme trecentis annis patitur Eccleſia incomparabili damno ſuo à Doctoribus Scholaſticis.

Vn. Pariſ. Hęc propoſitio eſt falſa, ſtulte & malitioſe aſſerta.

CONCLUSIO.

Finis Condemnationis Doctorum Pariſ.

D Nos præfati Decanus & Facultas præmiſſa, hæc omnia tempore multo examinavimus, & quid de his ſentirent Eccleſiaſtici Doctores, quidve ſacra Concilia, quid inſuper in Scripturis ſanctis caveretur diligenter annotavimus, poſt quod examen noſtrum apud Sorbonam ſæpius frequentatum, in pleriſque noſtris per juramentum vocatis & factis concionibus, unanimi omnium voto fuerunt concluſa ac definita; ac demum ex abundanti in Generali noſtra congregatione apud ſanctum Mathurinum rurſus per juramentum ſuper his ſpecialiter denuntiata, hæc eadem poſt Miſſam more noſtro celebratam iterum concordi omnium aſſenſu, laudavimus, comprobavimus ac rata habuimus; laudamus, comprobamus, & rata habemus, & uti talia inconcuſſe tenenda, noſtra ſententia diffinimus & decernimus. Acta fuerunt hæc anno ab E Incarnatione Domini M. D. XXI. die 15. Aprilis. In quorum teſtimonium, his inſtitutis quæ in Archivis & ſcrinus noſtris ad perpetuam rei memoriam reſervamus, ſigillum noſtrum duximus apponendum. Ad quorum exemplar de mandato noſtro præſentes fuiſſe fideliter impreſſas, teſtamur.

I. le Coincte,

Hoc fuit judicium Pariſienſium de Lutheri concluſionibus ſigillatim expenſis appoſita propria cenſuræ nota, ut mos eſt antiquus Facultatis, eorum cuilibet. Cui ſi ſtetiſſet Lutherus ut aliquando promiſerat, Concilio opus non fuiſſet. Sed quis corrigat quem Deus deſpexerit? Ex his oppoſitionibus, ait

Petrus Suavis Polanus in Hiſtoria Concilij Tridentini lib. 1. nihil aliud eſt effectum niſi quod repo- A nenſe ſemper Luthero, libri multiplicabantur, contentionum ardor augeſcebat, multorum curioſitas excitabatur, qui capti ſtudio diſcutiendi controverſias, facile deprehendebant abuſus & errores qui redarguebantur, atque adeo à cultu Pontificio alieniores ſæpe fiebant. Ubi advertendum exemplar Gallicum verus iſtius Hiſtoriæ, quæ in Latinum ſermonem purioris ſtyli verſa eſt & in Anglia edita anno 1622. non habere errores, ſed tantum abuſus. Ut pejus aliquid ſuſpicari liceat de verſione Latina hujus Hiſtoriæ, quæ ab hæretico homine prodiiſſe monſtratur, cum abuſus ab Luthero notatos additione errorum augeat. Nec mihi dubium eſt quin pleriſque aliis in B locis verſio iſta Latina hujus Hiſtoriæ res amplificet aut imminuat in detrimentum veritatis Orthodoxæ, ut merito ſuſpecta haberi debeat.

Frapauli hiſtoria verſio.

Porro cætera proſequi quæ ad reducendum Doctorem iſtum errantem, tam ex parte Pontificis quam ex parte Imperatoris impenſa ſunt remedia, ad hiſtoricos qui rerum geſtarum etiam minutias exponunt nec quidquã gravis momenti prætermittunt, ſpectat. Vere dictum eſt à Chriſto: *Quod ſi ſal evanuerit in quo ſalietur?* quia ordinarie Doctoris non datur Doctor, ille ſolet aliis dare præcepta fidei & morum, & ſi careat humilitate Chriſtiana à quoquam non vult accipere, ſe ſibi ſufficientiſſimum reputans. Ut ot ſit eum tot remedia in dies adhibita fomitem diſſenſionis non extinguerent, ab omnibus Concilium deſiderabatur: C ſed dum de loco, de perſonis quæ ad illud admitterentur, de eo qui præſideret, & de aliis conditionibus varia proponuntur ac deliberantur, multi anni elabuntur ſine Concilio, ac interim ubique in orbe Chriſtiano qui antea Catholicus erat ſub obedientia Rom. Pont. præter quoſdam Huſſitas in aliquibus Bohemiæ oppidis & paucis Waldenſibus in Sabaudiæ aliquot Vallibus & circa Alpium radices, invaluerunt hæreſes, cum ipſi Lutheri diſcipuli inter ſe etiam diſſentirent & non pauca errata circa damnatis dogmatibus adderent, ut inter cæteros Calvinus Preſbyter Noviodunenſis in Picardia verſipellis aſtutiæ vir, à quo plures Galli ſeducti avitæ Religioni renuntiarunt.

Matt. 6.

Mirabitur autem quiſpiam qui fieri potuit, ut tantum excreſcerent hæreſes, ac tot animas obtinere po- D tuerint, cum tot eſſent ubique Catholici Epiſcopi & Sacerdotes. Cujus rei non una cauſa eſt. Primum opportunum tempus adeſt inimico homini ſeminandi Zizania ſuper triticum, dum dormirent homines Matth. 18. dormiunt autem homines duplici ſomno ignorantiæ circa veritatem & negligentiæ circa virtutum opera: ut enim ſomnus ſenſuum ligatio, ſic ignorantia & mala vita rectæ rationis oppreſſiones quædam ſunt. Non caerit lumen ſuum ratio errore & ignorantia detenta, aut in voluptates dejecta. Ante omnia autem hæreſis pauci inter Epiſcopos & Sacerdotes ſcientia pollebant, & corruptio morum tanta ubique, ut pietas in exilium amandata eſſe videretur. Vnde nova dogmata improbæ vitæ conſentanea facile in plurium mentibus aditum invenerunt, cum exiguus E eorum eſſet numerus qui poſſet iis reſiſtere.

Origo Hæreſeon.

Hypocriſis quoque & prætextus majoris erga Deum pietatis & plura illi tribuendi, multos fefellit. Dicebant enim illi: Juſtitiam non aliam quærimus præter illam Agni Dei nobis imputatam: Romani autem ſuam volunt ſtatuere eamque ſibi inhærentem. Nos ita ad pedes Chriſti abjecti eſſe volumus ut in bono opere nihil actionis vitalis nobis tribuamus, ſed omnem activitatem gratiæ. Romani autem ſe audacius erigunt, cooperationem cum Dei gratia ſibi vindicantes. Operibus noſtris nihil fidimus, ea omnia peccata mortalia fatemur, noſque plane evacuantes una fide in Chriſtum ac fiducia in ipſum ſalutem animarum aſſequutos arbitramur: Romani fidei adjungunt opera ſua quæ præſumunt eſſe meritoria,

A adjungunt ſuas ſatisfactiones, ac Sanctorum, ut non ſolis Chriſti perpeſſionibus ſalventur. Hinc permoti ſunt vulgi animi, ut ſectam quæ tantum Chriſto tribuit divinam putarent, contrariam erroneam humanitus repertam, ac Pelagianam quæ ſolum liberum arbitrium exaltat.

Acceſſit ad hæc quod novarum hæreſum Prædicatores, ut earum deformitatem honeſto quodam tegumento obvolverent ſe maximos puri divini Verbi præcones proclamaverunt, omne ſcripturarum ſtudium anterioribus ſæculis abjectum, ac propter earum ignorantiam humanas inventiones, ac traditiones popularium animos occupaſſe: Vnde corrupto Eccleſiæ ſtatu, neceſſe fuerit homines à Deo excitari qui ipſam reſtituant: atque adeo ipſorum opera re- B vocati omnes ad purum lumen Evangelij, ad ſcripturæ diſcutiendum medullam, Biblia vulgari idiomate deſcripta, alias interdicta, ipſorum ope, in publicum conſpectum educere, quicquid dicerent evulgarentque liquidis ſcripturæ verbis, non Thomæ, non Scoti aut ullius hominis authoritate ſtabiliri, cum ſola ſcriptura ſufficeret ad omnium eruditionem, non hominum commenta. Quæ cum audiret popellus neſciretque omnium Hæreticorum morem, qui ſe præ aliis ſcripturarum inclitus aſſertores profitentur, haud recogitans ſenſum ſcripturæ à legitimis Paſtoribus accipiendum eſſe, non à ſeipſo legente, ad novam hanc & præſenſam reformationem Eccleſiæ accurrit ac ſi claſſico ſonante commonefactus eſſet: ſed & altum quid C ab eo judicatur, propria ſcientia ac ſcripturarum propria diſcuſſione & intelligentia ſic ad apicem rerum ſacrarum veniſſe, ut non amplius obedientia erga Eccleſiam aut animi ſummiſſione erga Patres Eccleſiæ Græcæ aut Latinæ opus eſſet: quare deſpectui haberi cœperunt, & multitudo horum dogmatum ſuavitate delinita, quæ ſola Biblia in pretio habuit, ea quibus putabat ſe poſſe de omnibus fidei controverſiis dijudicare. At quid tandem (præclare ait Weſtonus lib. 5 *de morib. reipub.* cap. 22. ubi hoc argumentum docte & erudite proſequitur) diſcuſſis Bibliis didicere Proteſtantes? quid in cœlo, quid in terra inde arcani novere? In cœlo adſpexere Deum auctorem eſſe peccati, ſanctos ibi nullos reperiri nedum à nobis honorandos aut invocandos, nullam aut abſurdam com- D petere Deo providentiam in terra perſpexere; principum leges non obligare conſcientias ſubditorum: Eccleſiæ ut pote fallibili non eſſe credendum: non reperiri in hominum moribus decus virtutis, nullum peccatum credenti & ſperanti in Chriſtum nocere aut imputari. An non conſultius ad calceos conſuendos, vel ad molendina vertenda, fuiſſe hoſce aſinos relegatos quam remiſſos ad Biblia, ex quibus adeo barbara, impia, horrendaque expreſſere? nec abſurdum hic fuerit recenſere quod de fœmina à Manichæo infecta recenſet Lucas Siculus apud Baronium tom. 9 colloquens illa cum quodam Sergio. Dic ergo mihi, aiebat, cur ſacra Evangelia non legis? quibus ille verbis illectus nec occultum potius intuens nequitiæ venenum, quod latebat, ita reſpondit: Nobis iſta legere non licet, E ſed Sacerdotibus dumtaxat. At illa, non ita eſt, inquit, ut putas, nec enim perſonarum eſt exceptio apud Deum: *Omnes ſiquidem homines vult ſalvos fieri & ad agnitionem veritatis venire.* At Sacerdotes veſtri quoniam Dei verbum adulterant & myſteria occulunt quæ in Evangelio continentur, idcirco vobis audientibus non omnia legunt quæ ſcripta ſunt, ſed quædam legunt, quædam omittunt.

Scriptura lectio quam damnoſa hæreticis.

His artibus addidere arma Lutherani & Calviniſtæ aliorumque nominum hæretici. Horrenda bella movere in Catholicos: vi & armis ubicumque potuerunt loca muniiſſima occupaverunt. Eccleſias ac Monaſteria expilarunt, altaria denudarunt: in principes legitimos rebellarunt: hinc etiam ad principatum in aliquot regionibus pervenerunt, nec Catholicos paſſi ſunt ſubſiſtere. Quibus vero armis ferroque & igni

nocere non potuerunt, nocuerunt calumniis teterrimis, toti in culpandis Catholicis, ac Religioſis diſerti rabidique: Solet enim per calumnias incrementum capere infidelitas. Quod vetus fuit inventum Arianorum hæreticorum in Concilio Nicæno, ubi hæretici Epiſcopi relicta ipſa controverſia qua diſſentiebant a Catholicis, libellos criminatorios Conſtantino exhibuerunt, vitiis quorumdam Epiſcoporum continentes, quos voluit non lectos exuri Conſtantinus Magnus, ut hac occaſione tractatu fidei non impediretur. Adeo autem rea hæc ſucceſſit Luthero, ut congeſtis omnibus ſeu fictis, ſeu veris Pontificum omnium vitiis, eos ſicut Anti-chriſtos exoſos reddiderit apud ſuos Sectatores, & Paſtores variis criminibus oneratos, cooperante ad hoc eorum inſcitia, tanquam Lupos à populis fugari fecerit. Deo interim ad peccata punienda id permittente, & ut eo modo reformaretur Eccleſia, cum malit pauciores habere veros fideles & Catholicos, quam plures omnibus vitiis conſpurcatos, & quorum fœditate vitæ inhonoratur Religio ipſa Chriſtiana, qui etiam ſi in Catholica remanſiſſent, nihilominus damnarentur.

Iis ac ſimilibus modis in magnum populum crevit Lutherus, cui non deſtitit quamdiu vixit variis ſcriptis arma ſubminiſtrare ad impugnandam Eccleſiam.

Finis Lutheri. Cum autem an. 1546. quo obiit, jam inceptum eſſet Concil. Trident. in quo examinari & damnari incipiebant ejus hæreſes, fertur dixiſſe circumſtantibus: *Orate pro Domino Deo noſtro & eius Evangelio, ut ei bene ſuccedat; quia Concilium Tridenti, & abominabilis Papa graviter ei adverſantur.* Hæc fuit cygnea vox Lutheri qui de ſe prophetaſſe dicebat S. Joann. Huſſum cum diceret, *anſerem combureтis, exſurget cygnus quem non combureтis.* Quid inſulſius à deliranti homine proferri potuit, quam orandum eſſe pro Deo? aut quid ei timendum à Papa, ſi vera fuit alia eius vox, *peſtis eram vivens, moriens ero mors tua Papa?* Sed quid verũ ab ore impuri & exoculati Apoſtatæ profluere unquam potuit? mortuus eſt Lutherus & tot eius ſequaces, & vivit Papa, cui dixit Chriſtus Matth.

Papa perpetuus. 16. *Tu es Petrus & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.* Cui proinde Origenes Homil. 17. in Geneſim verba hæc Geneſis 49. *Non deficiet Princeps ex Iuda*, adaptat, id eſt, *hic qui poſt eius reſurrectionem Eccleſiarum princeps ordinatur*, &c. *Et videtur iſta poſſe ita intelligi, quod uſque ad conſummationem ſæculi non deerunt iſti Duces, donec veniant ea quæ repoſita ſunt, quæ præparavit Deus his qui diligunt iſtum.*

BULLA INDICTIONIS
SACRI OECUMENICI
CONCILII TRIDENTINI
ſub Paulo III. Pontif. Max.

PAulus Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, ad futuram rei memoriam. Initio noſtri hujus Pontificatus, quem non ob merita noſtra, ſed propter ſuam magnam bonitatem, Dei omnipotentis providentia nobis commiſit, cernentes jam tum in quas perturbationes temporum, quotque incommoda rerum fere omnium, noſtra Paſtoralis ſollicitudo & vigilia eſſet vocata; cupiebamus quidem mederi Chriſtianæ Reipublicæ malis, quibus illa jamdudum vexata, & propemodum oppreſſa eſt: ſed ipſi etiam, ut homines circumdati infirmitate, ad tantum onus tollendum impares vires noſtras eſſe ſentiebamus. Nam cum pace opus eſſe intelligeremus ad liberandam & conſervandam à plurimis impendentibus periculis Rempublicam, omnia invenimus odiis & diſſenſionibus plena, diſſentientibus præſertim Principibus iis inter ſe, quibus ſumma rerum pæne omnis a Deo permiſſa eſt: cum unum ovile & unum Paſtorem Dominici eſſe gregis, ad integritatem Chriſtianæ Religionis, & ad cœleſtium bonorum ſpem in nobis confirmandam, neceſſarium duceremus, ſchiſmatis, diſſidiis, hæreſibus erat Chriſtiani nominis divulſa jam pæne & lacerata unitas: cum tutam atque munitam ab infidelium armis atque inſidiis Rempubl. optaremus, noſtris erratis, noſtraque cunctorum culpa, Dei videlicet ira peccatis noſtris imminente, Rhodus fuerat amiſſa, Hongaria vexata, conceptum & meditatum contra Italiam contraque Auſtriam & Illiricum terra marique bellum: cum impius & immitis hoſtis noſter Turca nullo tempore requieſceret, noſtrorumque inter ſe odia & diſſenſiones ſuam bene gerendæ rei occaſionem duceret. Igitur, ut dicebamus, in tanta hæreſium, diſſenſionum, bellorumque tempeſtate, tantiſque excitatis fluctibus, cum eſſemus ad moderandam & gubernandam Petri naviculam vocati, nec viribus ipſi noſtris ſatis fideremus, primum conjecimus in Dominum cogitatus noſtros ut ipſe nos nutriret, animumque noſtrum firmitate & robore, mentem conſilio ſapientiaque inſtrueret: deinde animo repetentes majores noſtros ſapientia admirabili & ſanctitate præditos, ſæpe in ſummis Chriſtianæ Reipublicæ periculis, remedium optimum atque opportuniſſimum Oecumenica Concilia & Epiſc. Generales Conventus adhibuiſſe: ipſi quoque animum ad Generale habendum Conc. adjecimus, exquiſitiſque Principum ſententiis, quorum nobis videbatur utilis in primis & opportuna ad hanc rem eſſe conſenſio, cum eos tunc non alienos ab hoc tam ſancto opere inveniſſemus, Oecumenicum Concil. & Generale eorum Epiſcop. aliorumque Patrum, ad quos pertineret, anno Incarnationis Domini, ſicut litteris & monumentis noſtris teſtatum eſt, milleſimo quingenteſimo trigeſimo ſeptimo, Pontificatus noſtri tertio, à decima Kalend. Junij inchoandum: ſpem prope certam habentes fore, ut cum illic in nomine Domini eſſemus congregati, ipſe, ſicut promiſit Dominus in medio noſtrum affuturus, & bonitate ac miſericordia ſua omnes temporum procellas, omniaque pericula ſpiritu oris ſui facile depulſurus eſſet. Matth 18. Sed ut ſemper inſidiatur piis actionibus humani generis hoſtis, primum contra omnem ſpem & expectationem noſtram denegata fuit nobis Mantuana civitas, niſi aliquas conditiones ſubiremus, ab inſtitutis majorum noſtrorum, & conditione temporum, noſtraque ac hujus ſanctæ Sedis ac nominis Eccleſiaſtici dignitate libertateque prorſus alienas, quas in aliis litteris noſtris expreſſimus. Quapropter alium invenire locum, aliamque deligere civitatem neceſſe habuimus: quæ cum non ſtatim nobis occurreret idonea & apta, ad ſequentes Kal. Novemb. prorogare Conc. celebrationem fuimus coacti. Interim ſævus & perpetuus hoſtis noſter Turca ingenti claſſe Italiam adortus, aliquot oppida in litoribus Apuliæ cæpit, vaſtavit, diripuit, prædas hominum abegit: nos in maximo timore & periculo omnium muniendis litoribus noſtris, finitimiſque auxilio juvandis fuimus occupati: nec tamen interea deſtitimus conſulere & hortari Chriſtianos Principes, ut de idoneo ad habendum Concil. loco quid ſentirent, nobis exponerent. Quorum cum eſſent incertæ variæque ſententiæ, tempuſque diutius, quam erat opus, videretur extrahi; nos optimo animo, atque (ut arbitramur) etiam conſilio Vincentiam elegimus, urbem copioſam, & Venetorum, qui eam nobis concedebant, virtute, auctoritate, potentia, cum aditum patentem, tum ſtationem omnibus liberam atque tutam in primis in ſe habentem. Sed cum jam tempus longius progreſſum eſſet, novæque urbis electionem omnibus ſignificari conveniret: jamque Kal. Novemb. appetentes facultatem hujus divulgationis excluderent, hiemſque eſſet propinqua, rurſus altera prorogatione tempus Concilij

differre in proximum ſequens ver, Maiique futuras Kalend. compulſi fuimus. Qua re firmiter conſtituta atque decreta, cum & nos ipſos & cetera omnia ad eum bene agendum, Deo juvante, celebrandumque Conventum pararemus, plurimum reputantes intereſſe cum celebrationis Concilij, tum univerſæ Chriſtianæ Reipublicæ, Chriſtianos Principes pace inter ſe & concordia conſentire, charìſſimos in Chriſto filios noſtros, Carolum Romanorum Imperat. ſemper Auguſtum, & Chriſtianiſſ. Regem Franciſcum, duo præcipua Chriſtiani nominis firmamenta atque ſubſidia, orare atque obſecrare inſtitimus, ut ad colloquium inter ſe & nobiſcum una convenirent: quorum quidem apud utrumque litteris, nuntiis, & à Latere noſtro Miſſis ex venerabilium Fratrum noſtrorum numero Legatis ſæpiſſime egeramus ut ex ſimultate & B diſſidiis ambo in unum fœdus & piam amicitiam vellent convenire, labentibuſque ſuccurrere Chriſtianis rebus: quarum ſervandarum cum eſſet illis poteſtas à Deo præcipue tributa, ſi id non agerent, & ad commune Chriſtianorum bonum ſua conſilia non dirigerent, acris & ſevera ratio eidem Deo ab ipſis reddenda eſſet. Qui aliquando precibus noſtris annuentes, Nicæam ſe contulere: quo nos quoque longum iter, & ſenili ætati noſtræ vehementer contrarium, Dei & pacis conciliandæ cauſa ſuſcepimus: neque prætermiſimus interea, cum tempus Concilij præſtitutum, Kal. videlicet Maij, appropinquarent, tres Legatos ſummæ virtutis ac auctoritatis a latere noſtro, de numero eorumdem fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium, Vincentiam mittere, qui initium Concilij C facerent, Prælatoſque undique venientes exciperent, & ea quæ judicarent eſſe opus, agerent & tractarent, quo nos ab itinere & negotio pacis reverſi, omnia accuratius dirigere poſſemus. Interim vero in illud ſanctum opus maximeque neceſſarium tractationem videlicet pacis inter Principes, incubuimus, & quidem omni animi ſtudio, omni pietate ac diligentia. Teſtis eſt nobis Deus, cujus freti clementia, noſmetipſos itineris & vitæ periculo expoſuimus. Noſtra teſtis conſcientia, quæ nihil habet hac in re quidem, in quo nos arguat aut prætermiſſæ aut non quæſitæ ad pacificandum occaſionis. Principes ipſi teſtes, quos tam ſæpe tamque vehementer Nuntiis, litteris, Legatis, monitis, hortatu, precibuſque omnibus obſecraverimus, ut ſimultates deponerent, ut ſocietatem coirent, D ut Chriſtianæ Reipub. in maximum & propinquum jam adductæ diſcrimen, communibus ſtudiis opitularentur. Jam vero teſtes illæ vigiliæ atque curæ, illi diurni nocturnique animi noſtri labores, graveſque ſollicitudines, quas ob hanc rem & cauſam plurimas jam ſuſcepimus, nec tamen ad optatum exitum noſtra conſilia & acta adhuc perducta ſunt. Ita enim viſum Domino Deo eſt, quem tamen non deſperamus aliquando optata noſtra benignius reſpecturum. Ipſi quidem, quantum in nobis fuit, nihil quod eſſet Paſtorali noſtro officio debitum, in hac re omiſimus. Quod ſi qui ſunt, qui actiones pacis noſtras in aliam interpretentur partem, dolemus quidem, ſed tamen in dolore noſtro gratias Deo omnipotenti agimus, E
Act. 5. qui ad exemplum & doctrinam patientiæ noſtræ ſuos
Eph. 2. voluit Apoſtolos haberi dignos, qui *pro nomine Ieſu*, qui *pax noſtra eſt*, contumeliam paterentur. Verum in illo congreſſu colloquioque noſtro, quod Nicææ habitum eſt, etſi peccatis noſtris impedientibus inter duos Principes vera & perpetua pax non potuit confici, induciæ tamen decennales factæ ſunt: quarum opportunitate nos ſperantes & ſanctum Concilium commodius celebratum iri, & deinde ex Concilij auctoritate perfici poſſe pacem, apud Principes inſtituimus, ut & ipſi venirent ad Concilium, & Prælatos ſuos præſentes ducerent, abſenteſque accerſerent. Qui cum de utroque ſe excuſaſſent, quod & ipſis redire in Regna ſua, tum neceſſe eſſet, & Prælatos, quos ſecum habuiſſent, itinere atque impen-

A diis feſſos atque exhauſtos recreari & refici oporteret, nos hortati ſunt, ut aliam quoque prorogationem temporis habendi Cõcilij decerneremus. Qua in re concedenda cum eſſemus aliquantum difficiles, literas interim à Legatis noſtris, qui Vincentiæ erant, accepimus, tranſacto jam & longius præterito Concilij ineundi die, unum vix aut alterum ex externis Nationibus Prælatum Vincentiam ſe contuliſſe. Quo nuncio accepto, cum videremus eo tempore nulla jam ratione haberi Concilium poſſe, ipſis Principibus conceſſimus, ut differretur tempus Concilij uſque ad ſanctum Paſcha, diem feſtum futuræ Dominicæ Reſurrectionis. Cujus noſtri præcepti expectationiſque decretæ literæ, Genuæ anno Incarnationis Domini 1538. 4. Calend. Julij factæ publicatæque ſunt: hanc dilaB tionem eo propenſius fecimus, quod pollicitus eſt nobis uterque Princeps Legatos ſuos Romam ad nos ſe miſſurum, ut ea quæ ad perfectionem pacis reliqua eſſent, neque Nicææ ob brevitatem temporis potuerant omnia confici, Romæ commodius coram nobis agerentur & tractarentur. Et ob hanc rationem etiam à nobis ambo petierunt, ut hæc pacificationis procuratio Concilij celebrationi præponeretur, cùm ipſum Concilium, pace facta, multo deinde utilius & ſalutarius Chriſtianæ Reipub. futurum eſſet. Semper enim hæc pacis ſpes nobis injecta, Principum nos voluntatibus aſſentiri hortata eſt: quam ſpem vehementer auxit poſt diſceſſum a Nicæa noſtrum, ipſorum duorum principum inter ſe benevola amicaque congreſſio, quæ maxima noſtra cum lætitia à nobis intellecta,
C confirmavit nos in bona ſpe, ut tandem aliquando noſtras preces apud Deum exauditas, & vota pacis accepta eſſe crederemus. Hanc igitur pacis concluſionem cum & expeteremus & urgeremus, nec ſolum duobus antedictis Principibus, verum etiam chariſſimo in Chriſto filio noſtro Ferdinando Regi Romanorum videretur, actionem Concilij, niſi pace facta, ſuſcipi non oportere, cunctique à nobis per literas ſuoſque Oratores contenderent, ut alias rurſus temporis prorogationes faceremus; præcipue autem inſtaret Sereniſſimus Cæſar, promiſiſſe ſe demonſtrans, iis qui à Catholica unitate diſſentiunt, ſe operam ſuam apud nos interpoſiturum, ut aliqua concordiæ ratio iniretur, quod ante ſuam in Germaniam profectionem apte non poſſet fieri: nos eadem ſemper ſe pacis, &
D tantorum Principum voluntate adducti, cum præſertim cerneremus, ne ad dictum quidem Reſurrectionis feſtum alios Prælatos Vincentiam conveniſſe, prorogationis nomen jam fugientes, quod eam ſæpe fruſtra fuerat repetitum, celebrationem Generalis Concilij ad noſtrum, & Sedis Apoſtolicæ beneplacitum ſuſpendere maluimus. Itaque fecimus, & de ſuſpenſione hujuſmodi literas ad ſingulos ſupradictorum Principum decima die Junij 1539. dedimus, ſicuti ex illis perſpicue poteſt intelligi. Ea itaque ſuſpenſione neceſſario per nos facta, dum tempus illud magis idoneum à nobis paciſque aliqua concluſio expectatur, quæ & dignitatem poſtea frequentiamque Concilio, & Chriſtianæ Reipublicæ præſentiorem ſalu-
E tem erat allatura, Chriſtianæ interea res in deterius quotidie prolapſæ ſunt, Hungaris Rege ipſorum mortuo Turcam vocantibus, Ferdinando Rege bellum in eos movente, Belgis ad defectionem à Cæſare ex parte quadam incitatis, cujus defectionis comprimendæ cauſa per Galliam amiciſſime, & cum Rege Chriſtianiſſimo concordiſſime, magno benevolæ inter eos voluntatis indicio, tranſiens in Belgas Sereniſſimus Cæſar, & illinc deinde in Germaniam provectus, Conventus Germaniæ Principum & Civitatum, tractandæ eius, quam dixerat, concordiæ cauſa habere cœpit. Sed cum, ſpe pacis jam deficiente, ille quoque modus curandæ in Conventibus tractandæque concordiæ ad majores potius diſcordias aptus eſſe videretur, inducti fuimus ad priſtinum Concilij Generalis remedium reverti: idque per Legatos noſtros

noſtros ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales ipſi Cæſari obtulimus, quod etiam poſtremo & præcipue Ratiſponenſi Conventu egimus, cum illic dilectus filius noſter Gaſpar tituli ſanctæ Praxedis Cardinalis Contarenus, ſumma doctrina & integritate, Legatum noſtrum ageret. Nam cum (id quod ne accideret, antea veriti eramus) ex ejus Conventus ſententia peteretur à nobis, ut ab Eccleſia diſſentientium quoſdam articulos tolerandos declararemus, quoad per Oecumenicum Concilium illi excuterentur & deciderentur, idque nobis ut concederemus, neque Chriſtiana & Catholica veritas, neque noſtra & ſedis Apoſtolicæ dignitas permitteret, palam potius Concilium ut quam primum fieret, propoui mandavimus. Neque vero in alia unquam ſententia & voluntate fuimus, quam ut primo quoque tempore Concilium Oecumenicum & generale congregaretor. Sperabamus enim ex eo & pacem populo Chriſtiano, & Chriſtianæ Religionis integritatem poſſe recuperari: verumtamen id cum bona gratia & voluntate Chriſtianorum Principum habere volebamus. Quam voluntatem dum expectamus, dum obſervamus tempus abſconditum, tempus beneplaciti tui, ô Deus, aliquando tandem decernere compulſi ſumus, omne eſſe tempus beneplacitum Deo, cum de rebus ſanctis & ad Chriſtianam pietatem pertinentibus conſilia ineuntur. Quapropter videntes, maximo quidem animi noſtri cum dolore, rem Chriſtianam quotidie in peius ruere, Hungaria à Turcis oppreſſa, Germanis periclitantibus, cæteris omnibus metu mœroreque afflictis, nullius jam Principis conſenſum expectare, ſed tantum Dei omnipotentis voluntatem, & Chriſtianæ Republicæ utilitatem attendere conſtituimus. Itaque cum Vincentiam amplius non haberemus, cuperemuſque cum univerſæ Chriſtianorum ſalutis, tum Germanicæ nationis incommodis in eligendo per nos novo Concilij habendi loco conſulere, aliquotque locis propoſitis, ipſam Tridentinam civitatem ab ipſis deſiderari videremus: nos, etſi in citeriore Italia commodius omnia tractari poſſe judicabamus, ad eorum tamen poſtulationes noſtram voluntatem paterna charitate deflteximus.

Civitas Tridentina electa ad concil.

Itaque Tridentinam civitatem elegimus, qua in civitate Oecumenicum Concilium ad proxime venturas Calendas Novembris haberetur, idoneum locum illum ſtatuentes, quo ex Germania quidem, alijſque Germaniæ finitimis Nationibus facillime, ex Gallia, Hiſpania, cæteriſque Provinciis remotioribus non difficiliter Epiſcopi & Prælati convenire poſſent. Dies autem Concilij ea à nobis ſpectata eſt, quæ ſpatium in ſe haberet & publicandi per Chriſtianas Nationes noſtri hujus decreti, & facultatis omnibus Prælatis ad veniendum tribuendæ. Quo minus autem annuum tempus præfinire-

Concil. Conſtant Seſſ. 39.

mus mutando Concilij loco, ſicut quibuſdam Conſtitutionibus alias præſcriptum eſt, res fuit in cauſa, quod longius extrahi ſpem ſanandæ aliqua in parte Chriſtianæ Reipublicæ, quæ tot detrimentis & calamitatibus affecta eſt, noluimus. Et tamen videmus tempora, agnoſcimus difficultates, quid ſperari poſſit ex conſilijs noſtris, incertum eſſe intelligimus. Sed quia ſcriptum eſt, *Revela Domino viam tuam, & ſpera in eo, & ipſe faciet*: magis Dei clementiæ & miſericordiæ confidere, quam noſtræ imbecillitati diffidere conſtituimus.

Pſal. 36.

Sæpe enim fit in bonis operibus incipiendis, ut quod humana conſilia non valent, divina virtus efficiat. Hujus igitur ipſius Dei omnipotentis, Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, ac beatorum ejus Apoſtolorum Petri & Pauli authoritate, qua nos quoque in terris fungimur, freti atque ſubnixi, de venerabilium item fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium conſilio & aſſenſu, ſublata amotaque ſuſpenſione, de qua ſupra commemoratum eſt, quam per præſentes tollimus & amovemus, ſacrum Oecumenicum & generale Concilium in civitate Tridentina, loco commodo & libero omnibuſque nationibus opportuno, ab Kalendas proximas Novembris anni præſentis ab Incarnatione Domini 1542. incipiendum, proſequendum, & eodem Domino adjuvante, ad ipſius gloriam atque laudem atque Chriſtiani totius populi ſalutem abſolvendum perficiendumque indicimus, annuntiamus, convocamus, ſtatuimus atque decernimus: omnes omnibus ex locis tam venerabiles fratres noſtros Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, & dilectos filios Abbates, quam alios quoſcumque, quibus jure aut privilegio in Concilijs generalibus reſidendi, ſententias in eis dicendi permiſſa poteſtas eſt, requirentes, hortantes, admonentes, ac nihilominus eis in vi juriſjurandi, quod nobis & huic ſanctæ Sedi præſtiterunt, ac ſanctæ virtutis obedientiæ, aliiſque ſub pœnis, jure aut conſuetudine in celebrationibus Conciliorum adverſus non accedentes ferri & proponi ſolitis, mandantes atque præcipientes, ut ipſimet, niſi forte juſto detineantur impedimento, de quo tamen fidem facere compellantur, aut certe per ſuos legitimos Procuratores & Nuncios ſacro huic Concilio omnino adeſſe & intereſſe debeant. Supra autem dictos Imperatorem, Regemque Chriſtianiſſimum, necnon cæteros Reges, Duces, Principes quorum præſentia ſi alias unquam, hoc quidem tempore maxime ſanctiſſimæ Chriſti fidei, & Chriſtianorum omnium futura eſt ſalutaris, rogantes atque obſecrantes per viſcera miſericordiæ Dei & Domini noſtri Jeſu Chriſti, cujus fidei veritas & Religio intus & extra graviter jam oppugnatur: ut ſi ſalvam volunt Chriſtianam eſſe Republicam ac ſe Domino obſtrictos & obligatos pro maximis illius erga ſe beneficiis intelligunt, ne deſerant ipſius Dei cauſam & negotium, ipſimet ad ſacri Concilij celebrationem veniant, in quo ipſorum pietas atque virtus communi utilitati, ſalutique ſuæ ac cæterorum & temporali & æternæ plurimum eſt profutura. Sin autem, id quod nollemus, accedere ipſi non poterunt, at graves ſaltem viros Legatos cum authoritate mittant, qui perſonam Principis ſui quiſque, & cum prudentia & cum dignitate poſſint in Concilio referre. In primis vero, ut id curent, quod ipſis facillimum eſt, ut ex ſuis cujuſque Regnis ac Provinciis Epiſcopi & Prælati ſine tergiverſatione & mora ad Concilium proficiſcantur. Quod maxime quidem à Prælatis principibuſque Germaniæ Deum ipſum atque nos impetrare æquum eſt, ut cum eorum præcipue cauſa ipſiſque cupientibus Concilium indictum ſit, & in ea civitate indictum, quæ ab eis eſt deſiderata, non graventur ipſi ſua cunctorum præſentia id celebrare & ornare, quo melius atque commodius, quæ ad integritatem & veritatem Chriſtianæ Religionis, quæ ad bonorum morũ reductionem, emendationemque malorum, quæ ad Chriſtianorum inter ſe, tam Principum quam populorum pacem, unitatem, concordiamque pertineant, & quæ ad repellendos impetus Barbarorũ & infidelium, quibus illi univerſam Chriſtianitatem obruere moliuntur, ſint neceſſaria, Deo noſtris conſultationibus præeunte, & lumen ſapientiæ ſuæ ac veritatis mentibus noſtris præferente, agi in dicto ſacro Oecumenico Concilio, & conſpirante omnium charitate conſuli, tractari, confici, ad optatoſque exitus deduci quam primum, & quam optime poſſint. Atque ut noſtræ hæ literæ, & quæ in eis continentur, ad notitiam cunctorum, quorum oportet, perveniant, neve quis illorum ignorantiæ excuſationem prætendat, cum præſertim etiam non ad omnes eos quibus nominatim illæ eſſent intimandæ, tutus forſitan pateat acceſſus: volumus & mandamus, ut in Baſilica Vaticana Principis Apoſtolorum, & Eccleſia Lateranenſi cum ibi multitudo populi ad audiendam rem divinam congregari ſolita eſt, palam clara voce per Curiæ no-

ſtræ Curſores, aut Notarios aliquos publicos legantur, lectæ in valvis dictarum Eccleſiarum, itemque Cancellariæ Apoſtolicæ portis, & Campi Floræ ſolito loco affigantur, ubi ad lectionem & notitiam cunctorum aliquamdiu expoſitæ pendeant: cumque inde amovebuntur, earum nihilominus exempla in eiſdem locis remaneant affixa. Nos enim per lectionem, publicationem affixionemque hujuſmodi omnes & quoſcumque quos antedictæ noſtræ comprehendunt, poſt ſpatium duorum menſium, à die literarum publicationis & affixionis, ita volumus obligatos eſſe atque adſtrictos, ac ſi ipſiſmet illæ coram lectæ & intimatæ eſſent: tranſumptis quidem earum, quæ manu publici Notarij ſcripta, aut ſubſcripta, & ſigillo perſonæ alicujus Eccleſiaſticæ in dignitate conſtitutæ munita fuerint, ut fides certa & indubitata habeatur, mandamus atque decernimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ Indictionis, annuntiationis, convocationis, ſtatuti, decreti, mandati, præcepti & obſecrationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ 1542. undecima Kalendas Junij Pontificatus noſtri anno octavo.

BLOSIVS.

HIER. DAND.

SESSIO PRIMA

SACRO-SANCTI OECVMENICI ET GENERALIS CONCILII TRIDENTINI.

Sub Paulo III. Pontifice Maximo celebrata die 13. menſis Decembris, anno Domini 1545. Præſidentibus in ea, nomine eiuſdem Pontificis, Reverendiſſimis DDD. Ioanne Maria de monte, Marcello Cervido, Reginaldo Polo, S. R. E. Cardinalibus, & Apoſtolicæ Sedis de latere Legatis.

IN nomine Domini, Amen. Anno à Nativitate ejuſdem Domini noſtri 1545. Indictione tertia, die vero dominica tertia adventus Domini, in qua fuit Feſtum ſanctæ Luciæ, & 13. menſis Decembris, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri, Domini Pauli, divina Providentia Papæ Tertij anno 12. pro felici inchoatione ſacroſanctæ Oecumenicæ & Generalis Tridentinæ Synodi fuit facta Proceſſio generalis in civitate Tridentina ab Eccleſia ſanctiſſimæ & individuæ Trinitatis ad Eccleſiam Cathedralem; aſſiſtentibus in ea tribus Sedis Apoſtolicæ Legatis, & Reverendiſſ. Illuſtriſſ. Domino Chriſtophoro Madrucio, tituli S. Cæſarij S. R. E. Presbytero Cardinali, & Epiſcopo Tridentino: nec non RR. Patribus Dominis Archiepiſcopis, Abbatibus, Doctoribus, ac illuſtribus & nobilibus viris infraſcriptis, cum multis alijs Doctoribus tum in Theologia, tum in utroque jure: etiam cum magno numero Baronum & Comitum, necnon cum clero & populo dictæ Civitatis. Qua finita, præfatus Reverend. & Illuſtriſſ. Dominus Cardinalis de Monte, primus Legatus, celebravit Miſſam de ſancto Spiritu in Sancta Cathedrali Eccleſia, & Reverend. Pater Dominus Epiſcopus Bitontinus habuit Orationem. Deinde finita Miſſa, dictus Reverend. D. de Monte Cardinalis dedit benedictionem populo. Poſtmodum comparuit coram eiſdem RR. Legatis & Prælatis, egregius vir Magiſter Zorilla, Secretarius Illuſtiſſ. D. Didaci de Mendoza, Oratoris Cæſareæ & Catholicæ Majeſtatis, & præſentavit litteras excuſatorias ſuper ejus abſentia, quæ fuerunt lectæ alta voce. Interea lectæ fuerunt Bullæ indictionis Concilij.

Poſtmodum præfatus Reverendiſſ. de Monte Legatus, vertit ſe ad Patres Concilij, dicens: Placetne vobis ad laudem & gloriam ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, ad incrementum & exaltationem fidei & Religionis Chriſtianæ, ad extirpationem hæreſum, ad pacem & unionem Eccleſiæ, ad reformationem Cleri & populi Chriſtiani, ad depreſſionem & extinctionem hoſtium Chriſtiani nominis, decernere & declarare, ſacrum Tridentinum & Generale Concilium incipere, & inceptum eſſe? Reſponderunt: Placet. Et cum proxima ſit celebritas Nativitatis Domini noſtri Jeſu Chriſti, & ſubſequantur aliæ Feſtivitates labentis & incipientis anni; placetne vobis, primam futuram Seſſionem habendam eſſe die Iovis poſt Epiphaniam, quæ erit ſeptima menſis Januarij, aooo Domini 1546. Reſponderunt: Placet. Poſtremo idem Reverendiſſ. de Monte benedixit Synodum: & deinde Cantores cantaverunt, Te Deum. Super quibus omnibus D. Hercules Severolus, ipſius Concilij Promotor, petiit à D. Claudio de la Caſa, Clerico Virdunenſis Diœceſis, Notario ejuſdem Concilij, & ab alijs Notarijs, unum vel plura fieri Inſtrumentum, ſeu Inſtrumenta.

Exordiũ Concilij.

Admonitio atque Hortatio Legatorum Sedis Apoſtolicæ, ad PP. in Concilio Tridentino, lecta in prima Seſſione.

PAtres Reverendiſſ. &c. Cum ipſa muneris noſtri ratio, qui in hac ſancta Synodo Præſidentium & Sedis Apoſtolicæ Lægatorum perſonam gerimus, hoc poſtulatura videtur, ut creſcentibus negotijs, quæ in hoc ſacro Conſeſſu ad Dei gloriam & Eccleſiæ utilitatem ſunt expedienda, ſæpius apud vos cohortandi & commonendi cauſa, verba faciamus: cum vero in hac prima Seſſione, quæ felix (ut ſperamus) principium ipſi Concilio eſt datura, minime hoc à oobis prætermittendum duximus. Eo vero libentius hoc officio fungimur, quod cum vos vel hortamur, ut ea faciatis quæ digna tanto Conventu ſint, vel à contrariis dehortamur, noſmetipſos etiam hortamur, qui in eadem quaſi navi vobiſcum ſumus, iiſdemque periculis, quibus vos, iiſdem tempeſtatibus ſubjicimur. Noſmetipſos (inquam) excitamus ad vigilandum, ne vel in ſcopulos incidamus, qui plurimi proculdubio in hoc curſu ſeſe offerent; vel magnitudine negotiorum, tamquam fluctuum obrui nos negligētia noſtra patiamur: verum ſpe & fide erecti, eo navigationem dirigamus, qua maxime portus ſalutis ad Dei gloriam in Chriſto Ieſu ſeſe oſtendet. Igitur ut ab eo incipiamus, de quo maxime in hoc principio admonendi omnes ſumus, unuſquiſque noſtrum ante oculos ſibi in primis proponere debet, quænam ſint quæ ab hoc ſacro Concilio expectentur: ex quo quiſque facile intelliget, quantum ſibi oneris incumbat. Sunt vero ea (ut omnia ſummatim complectamur) quæ in Bulla Indictionis Concilij continentur: nempe hæreſum extirpatio, diſciplinæ Eccleſiaſticæ & morum reformatio, ac tandem pax æterna totius Eccleſiæ. Hæc ergo ſunt quæ tns curare, vel potius pro

Scopus Concilij triplex.

quibus aſſiduè orate, ut Dei benignitate fiant, oportet: atque illud eſt, de quo ante omnia in ipſo Concilij exordio, omnes & ſingulos qui huc convenimus; primum autem nos ipſos qui in tam ſancto miniſterio præſidemus, admonendos duximus, ne umquam cogitemus, vel per ſingulos qui hic adſunt, vel per univerſum Concilium, etiamſi omnes Paſtores ex univerſo terrarum orbe huc coirent, tantis malis, quibus nunc grex Chriſti eſt oppreſſus, provideri poſſe. Si enim putamus hoc à nobis perfici poſſe, aut ab alio quam ab ipſo Chriſto, quem Deus Pater unicum nobis ſervatorem & paſtorem dedit, cui etiam omnem poteſtatem dedit; erramus ſane in fundamento omnium actionum noſtrarum, & divinam iram magis provocabimus. Adjungimus enim ad ſuperiora mala, quæ propterea nobis acciderunt, quod ipſum fontem aquæ vivæ reliquimus, hoc alterum maximum peccatum, quod noſtra vel prudentia, vel potentia iiſdem malis mederi velimus; ut merito de nobis dicatur, quod Propheta in perſona Dei, veterem
Ierem. 2. populum accuſans, dicit: *Duo mala fecit populus hic: me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt ſibi ciſternas non valentes continere aquas.* Tales vero ciſternæ ſunt omnia conſilia, quæ à noſtra prudentia, non afflata Spiritu divino, proficiſcuntur; quæ non modo populos in pietate & obedientia, tanquam aquam in ciſternis, continere non valent, ſed quo magis his artibus retinere eos laboramus, violentius tanquam torrentes à nobis defluunt & diſcedunt: ut ſuperiorum annorum experientia multis in locis ſatis nos docere poteſt, & nunc admonere, unicam tantum viam medendis his malis relictam, ſi noſtra omnia remedia inutilia eſſe agnoſcentes, & valere potius ad augenda quam tollenda mala: ad Chriſti potentiam, quem
1. Cor. 1. dexteram ſuam Deus Pater appellat; ad Chriſti ſapientiam, qui eſt ſapientia Patris, in omnibus nos, qui
1. Cor. 4. Patrum perſonam gerimus, fide & ſpe confugiamus, hujus nos in omnibus miniſtros eſſe agnoſcamus. *Hic vero quæritur* (inquit Apoſtolus) *inter diſpenſatores, ut fidelis quis inveniatur.* Hoc autem nunc nobis agendum eſt, ut miniſtros nos in omnibus idoneos præbeamus. Erimus vero idonei, ſi nos ex nobis minime idoneos eſſe judicaverimus. Quis enim (inquit
2. Cor. 3. idem Apoſtolus) ad hæc idoneus? ut qui *ne cogitare quidem aliquid ex nobis, quaſi ex nobis, ſimus ſufficientes.* Verum hoc fateri non ſatis eſt nobis; hoc dicere potuit Apoſtolus, & per hanc portam ingredi ad obeundum munus ſuum, in eo ſe miniſtrum fidelem ac idoneum oſtendere, qui ſimul dicere po-
1. Cor. 4 tuit de miniſterio ſuo loquens: *Nihil mihi conſcius ſum.* Nobis vero, qui, ſi verum fateri volumus, aliter dicere non poſſumus, quin nobis conſcij ſimus, in adminiſtrando munere nobis impoſito, in plurimis defeciſſe, & horum etiam malorum, ad quæ corrigenda vocamur, non minima ex parte cauſam extitiſſe, non ſatis eſt hic fateri, ad tantum
Negligentia Epiſcoporum carpitur. munus nos impares eſſe. Quid ergo miniſtri in Eccleſia inſtauranda facere poſſimus? Idem prorſus, quod Chriſtus ipſe Epiſcopus animarum noſtrarum fecit, cum venit ad fundandam & formandam Eccleſiam ſuam. Idem ſane, Patres, faciendum erit nobis, quod ipſa ſapientia Patris fecit, cum venit ut multos filios in gloriam adduceret: id quod nobis item propoſitum nunc eſſe debet. Is enim cum oppreſſos peccatis omnes inveniſſet, omnia omnium peccata in ſeipſum tranſtulit, ſeque unum ante Deum pro omnibus reum & nocentem conſtituoit, ac pœnam nobis debitam ſuſtinuit, tanquam omnia flagitia & omnia ſcelera, quæ nos commiſeramus, ipſe commiſiſſet, cum tamen ab omni labe peccati puriſſimus
1. Petr. 2. eſſet: *Quippe qui peccatum non fecit, neque unquam inventus eſt dolus in ore ejus.* Quod vero Chriſtus pro immenſa ſua charitate erga Deum Patrem, & pro miſericordia erga noſtrum genus fecit; hoc nunc ipſi faciamus, juſtitia ipſa à nobis flagitat, ut omnium

A horum malorum, quibus grex Chriſti eſt oppreſſus, nos paſtores coram tribunali miſericordiæ Dei reos conſtituamus, atque omnium peccata in nos ipſos non tam pie quam juſte transferentes, quia revera horum malorum magna ex parte nos caoſa ſunius, divinam miſericordiam per Ieſum Chriſtum imploremus. Quod vero dicimus, nos paſtores his malis, quibus Eccleſia eſt oppreſſa, cauſam dediſſe, ſi quis hoc acrius, & magis per exaggerationem quandam verborum, quam vere dictum exiſtimet, hoc quidem ipſa rerum experientia, quæ mentiri non poteſt, comprobabit. Reſpiciamus ergo paululum ad ipſa mala, quibus Eccleſia opprimitur, ac ſimul etiam ad noſtra peccata. Sed quis hæc numerare valeat, quæ ſimul cum reliquis malis multitudine ſuperant arenam maris, & uſque ad Cœlum clamant? Circumſcribamus
B ergo tantam multitudinem noſtrorum malorum illis limitibus, quibus hoc Concilium, quod capitalibus malis medendis eſt vocatum, ea circumſcripſit. Sunt vero illa tria quæ ſupra commemoravimus, hæreſes, lapſa morum diſciplina, & inteſtinum atque externum bellum. Hic ergo videamus & conſideremus cum tam multis annis Eccleſia his calamitatibus vexetur, unde nam ipſa originem habuerunt; num illis nos quodammodo principium, num fomentum dederimus? Primum vero examinemus initium hæreſum, quæ hac noſtra ætate paſſim pullularunt: quibus ſi negare volumus nos principium dediſſe, quia nullius hæreſeos ipſi auctores fuimus; tamen cum perverſæ de fide ſententiæ, tamquam vepres quædam ſint & ſpinæ, quæ in agro Domini, qui nobis
C colendus commendatus eſt, ortæ ſunt: & ſi illæ quidem ſua ſponte, ut ſolent aliquando vitioſæ herbæ, pullularunt, tamen qui non coluit quem debuit agrum, qui non ſeminavit, qui pullulantes per ſe non ſtatim curam adhibuit, ut extirparet, non minus quidem principium illis dediſſe dicendus eſt, quam ſi ipſa ſeminaverit, præſertim cum hæc omnia à negligentia agricolæ ortum ducant, & incrementum habeant. Hic ergo ſeipſos excutiant, qui ſunt agricolæ in agro Domini, conſcientiam ſuam interrogent, quomodo in eo colendo, quomodo in ſeminando ſe geſſerint. Quod qui fecerint, his præſertim temporibus, quibus pauciſſimi agro Domini colendo incumbunt, non multum (credimus) dubitabunt, num ad ipſos pullulantium paſſim in Eccle-
D ſia hæreſum culpa pertineat. Hæc vero monendi tantum cauſa dicta ſatis ſint de his quæ ad primum caput pertinent. Veniamus ad ſecundum, quod lapſam morum diſciplinam, & abuſus (ut vocant) complectitur. Hic vero nihil attinet diu inveſtigare, quinam tantorum malorum auctores fuerint, cum præter nos ipſos ne nominare quidem ullum alium auctorem poſſimns. Quare ad tertium accedamus, quod impedimenta pacis Eccleſiæ in ſe continet, qualia ſunt arma vel domeſtica, vel externa: hæc enim jampridem pacem Eccleſiæ perturbarunt, & adhuc perturbant. De quibus hoc tantum dicimus, ſi (quod Deus ipſe certiſſimis ſignis oſtendit) hæc arma flagella ejus ſunt, quibus nos affligit; quia duorũ priorum capitum rei ſumus, in quibus nos excuſare non poſſumus, etiam
E horum armorum præcipuam nos cauſam eſſe negare non poſſumus. Ejuſmodi vero flagella Deum ob eam cauſam immittere cenſemus, ut nos peccantes caſtiget, & peccata ipſa, quibus Majeſtatem ejus maxime offendimus, nobis ante oculos ponat. Hic vero quiſquis aliquando animadvertit, quibus modis Eccleſia armorum violentia vexata fuerit, ſecum ipſe conſideret, quænam illa ſint, in quibus præcipue Eccleſia propter ipſa arma detrimentum patiatur. Nec vero hic refert, de quorum armis loquamur, ſive de inteſtinis noſtrorum Principum, ſive de externis Turcarum armis quæ ſuperioribus annis nos magnis calamitatibus affecerunt; ſive de eorum, qui ab obedientia ſuorum Paſtorum deceſſerunt, & ipſos à ſuis ſedibus

expulerunt. Hoc enim ſummatim dicimus de omni A genere armorum, ſi qui illa contra nos traduxerunt. ii ſuis Eccleſiis Paſtores fugarunt, Ordines confuderunt, laicos autem in Epiſcoporum locum ſuffecerunt, Eccleſiæ bona diripuerunt, curſum verbi Dei impediverunt: hic, inquam, dicimus, nihil horum eſſe, quod in libro abuſuum Paſtorum, maxima illorum pars qui hoc nomen ſibi vendicant, per ſe factum eſſe ſi legere libuerit, non ſcriptum apertis verbis inveniat. Noſtram enim ambitionem, noſtram avaritiam, noſtras cupiditates his omnibus malis populum Dei prius affeciſſe ſtatim inveniet, atque harum vi ab Eccleſiis Paſtores fugari, eaſque pabulo verbi privari, bona Eccleſiarum, quæ ſunt bona pauperum, ab illis tolli, indignis Sacerdotia conferri, & illis, qui nihil à laicis, præterquam in veſtis genere, ac ne in hoc quidem differunt, dari. Quid enim horum eſt, B quod negare poſſimus per hos annos à nobis factum eſſe? Quare ſi Turca, ſi hæretici hoc idem adverſus nos faciunt, quid hic aliud quam flagitia noſtra, & ſimul juſtam Dei judicium videmus? Iudicium vero plenum miſericordia. Si enim pro meritis nos caſtigaret, jam pridem *ſicut Sodoma & Gomorrha fuiſſemus.*

Iſaia 1.

Cur vero hæc nunc commemoramus? an ut vos confundamus? abſit: ſed magis ut vos ſeu Patres & Fratres chariſſimos, primum autem noſmetipſos admoneamus, quo pacto hæc, quibus nunc affligimur, flagella & graviora quæ impendent, niſi reſipiſcamus, vitare poſſimus, ut effugiamus tremendum illud Dei judicium, omnibus quidem non reſipiſcentibus tremendum, maxime vero illis qui præſunt. *Iudicium enim grave* (inquit Scriptura) *his qui præſunt, fiet.* Iudiciũ vero incipere nunc videmus *à domo Dei*. Dum C enim nunc ejiciuntur. Sacerdotes dum conculcantur ab hominibus; quid aliud hoc indicat, quam divinũ de nobis judicium, quod prædixit Chriſtus, cum diceret Sacerdotes ſuos eſſe ſal terræ: *quod ſi ſal evanuerit*, ad nihil valere ultra, *niſi ut ejiciatur foras, & conculcetur ab hominibus.* Hæc vero omnia nos nunc patimur. Quod ſi propter juſtitiam, ut noſtri majores, beati nos quidem; at nunc juſte quidem, quia ſal evanuit. Minime autem propter juſtitiam patimur: in omnibus enim noſtris afflictionibus videmus judicium Dei. Atque utinam quidem illud videremus! hoc enim initium eſſet omnia Dei judicia & flagella effugiendi, atque in gratiam & veram gloriam ingrediendi. Quæ res fecit, ut in his commemorandis acriores & longiores fuerimus: niſi enim hæc bene cognita & D perſpecta fuerint, fruſtra intramus in Concilium, fruſtra invocamus Spiritum ſanctum, qui primum ingreſſum in animam hominis ſemper facere ſolet per ipſius hominis condemnationem, ut condemnet mundum de peccato. Quare niſi ille Spiritus nos apud noſmetipſos primum condemnaverit, nondum illum ingreſſum eſſe ad nos affirmare poſſumus, ac ne ingreſſurum quidem, ſi peccata noſtra audire recuſamus. Idem enim dicetur nobis, quod populo veteri per Prophetam Ezechielem eſt dictum, cum nondum agnitis ſuis ſceleribus, Deum per Prophetam interrogare vellent. Sic autem ait Propheta: *Venerunt viri Iſrael ad interrogandum Dominum, & ſederunt coram me. Hæc autem dicit Do-* E *minus: Numquid ad interrogandum me veniſtis? Vivo ego, dicit Dominus, quia non reſpondebo vobis.* Sequitur autem: *Si judicas eos, abominationes patrum illorum oſtende illis.* In quibus verbis oſtendit Deus, quare noluerit reſpondere illis, quia nondum ſcilicet abominationes ſuas & Patrum ſuorum audierant. Quare cum idem Dei Spiritus ſit, qui tum dabat reſponſa, & quem nunc nos ſedentes coram Domino invocamus: quid nobis faciendum ſit, ut propria reſponſa habeamus, ex his videtis; & ſimul quam neceſſario nos, qui præſidemus in hoc ſacro Conſeſſu, à detegendis noſtris peccatis ſermonis exordium vobiſcum duximus. Quia vero nonnul-

Sap. 5.
1. Petr. 4
Matt. 5.
Eze. 20.

A los nunc videmus ſua primum peccata & noſtri Ordinis graviter deflentes, atque Dei miſericordiam omnibus votis implorantes: ideo quidem in maxima ſpe ſumus, adveniſſe, quem invocamus Dei Spiritum. Hoc nos vero maximum pignus divinæ miſericordiæ habemus, nempe ipſam hanc inchoationem Concilij, in quo nunc convenimus ad erigendam & inſtaurandam pæne collapſam Eccleſiam, ut verus populus, poſt diuturnam captivitatem apud externos Reges, rediit Ieroſolymam ad inſtaurandum templum. In illius vero populi ſtatu, in illorũm læta ad patriam profectione, & templi inſtauratione, noſtri quidem temporis & noſtri ſtatus, in hoc præſertim Concilio imaginem intueri poſſumus: & in ducum ejoſdem populi exemplo, veſtrum, qui duces eſtis populo Dei ad cæleſtem patriam contendenti, officium videre. Quare B omnes vos magnopere hortamur, ut ſæpius ad memoriam revocetis, quæ in Eſdræ, quæ in Nehemiæ, quæ etiam in Danielis libris ſunt ſcripta, in quibus conſilia omnium Ducum populi explicantur, quæ hunc unum ſemper ſcopum habuerunt, ut ſua & populi atque Patrum peccata confitentes ad pœnitentiã & implorationem divinæ miſericordiæ omnes excitarent. Quod cum populus faceret, tum quidem omnia illis feliciter ſucceſſere. Eadem vero conſilia nobis, ſi felicem ſucceſſum & exitum expectare volumus in inſtauranda Eccleſia, ob quam cauſam læti huc in ſpiritu convenimus, ſequenda eſſunt: atque eo quidem magis quo etiam majora nobis certamina impendent inſtauraturis Eccleſiam, quam illis inſtauraturis tem-C plum. Si enim illis multi, quo minus id perficeretur, ſe oppoſuere, ſi multi etiam, cum opus impedire non poſſent, eos irriſerunt: hoc quidem ſic habetote, nobis nec irriſores defuturos, nec qui maximis viribus à cœpto opere nos deterreant & avocent. Habebimus vero non modo *Colluctationem cum carne & ſanguine, ſed cum ſpiritualibus nequitiis in cæleſtibus.* Verum his omnibus potentior eſt is, in cujus nomine hoc opus ſumus aggreſſi. Quare in eo confidamus, ipſum precibus invocemus, & ipſe omnia perficiet. Quia vero hoc Concilium cum deliberantium, tum vero judicantium ſpeciem refert, in quo & deliberatur de iis quæ ad univerſalis Eccleſiæ bonum pertinent, & etiã judicatur tam de rebus quam de perſonis, (ſedemus enim tamquam judicantes duodecim tribus Iſraël, quibus comprehenditur univerſus populus Dei) ideo maxime locus videtur nos ipſos admonendi, ut caveamus D ab his, quæ vel conſultandi vel judicandi vim in nobis depravare ſolent. Hæc vero ſunt ipſæ animi paſſiones, quæ ideo etiam perturbationes vocantur, quia rectum & verum de rebus judicium & ſenſum perturbant ac pervertunt. In quibus maxime illa ſunt cavenda quæ recte monet Ethnicus ille in conſilijs abjicienda, cum dicit, omnes homines qui de rebus dubiis conſultãt, ab ira, odio, amicitia, vacuos eſſe debere. Nam cum in hæc omne genus hominum ſit propenſum, tum vero ij maxime, qui Principibus ſerviunt (tales enim vehementiores habent affectiones:) faciliime autem ad gratiã loquuntur, vel ad odium, prout ſcilicet ipſos exiſtimant Principes affectos eſſe, à quibus mercedem expectant. Cum vero de Principibus loquimur, tam de his qui Ec-E cleſiaſtici vocantur, quam qui ſæculares, loquimur. Ac licet quidem nos Principes Chriſtianos habere agnoſcamus & gaudeamus, id quod in veteri & jam recens fundata Eccleſia Patres noſtri non habuerunt: tamen ante omnia nobis in hoc Concilio ſemper eſt animadvertendum, hunc non eſſe locum laudandi aliquem, niſi ſolum Deum in Chriſto Ieſu, atque illum ſolum juſtificandi, omne autem genus hominum condemnandi, primum vero nos ipſos, qui hæc loquimur, ut cum Daniele dicamus: *Nobis confuſio faciei, Regibus noſtris, Principibus noſtris, & Patribus noſtris, qui peccaverunt: tibi autem Domino DEO noſtro miſericordia & propitiatio, quia receſſimus à te, & non audivimus vocem Domini Dei*

Epheſ. 6.
Cæſaris in Catil. verba.

noſtri, ut ambularemus in lege ejus, quam poſuit nobis per ſervos ſuos Prophetas. Et omnis Iſraël prævaricati ſunt legem tuam & declinaverunt, ut audirent vocem tuam: & ſtillavit ſuper nos maledictio & deteſtatio. Hic vero nunc locus eſſet, ut ejuſdem Prophetæ exemplum ſequentes, cujus verba modo recitavimus, non ſolum noſtra qui Sacerdotes ſumus, ſed populi, ſed Principum, coram Deo & Eccleſia ejus, peccata confiteremur, proque omnibus veniam imploraremus. Sic vero dicit Daniel: *Cumque adhuc loquerer, & orarem, & confiterer peccata mea, & peccata populi mei:* nomine populi hoc loco omnium ordinum perſonas complectens, ut ejus confeſſio, quam modo recitavimus, declarat. Qua in re, quid nobis, qui pro ſalute univerſæ Eccleſiæ tantis malis oppreſſæ, huc convenimus, faciendum ſit, ſatis indicare videtur: nimirum ut noſtra, & ſimul Principum ac populi peccata flentes confiteamur. Id quod plane in ſpiritu mœroris ſatis nunc abunde facimus, verbis vero uberius faceremus, ſi ipſi Principes adeſſent, qui ſuam nobiſcum confeſſionem & lacrymas conjungerent. Ejuſmodi vero quaſi funiculus peccatorum, ut Prophetæ loquuntur, Sacerdotum ac Principum atque ipſius populi peccata ſunt colligata, ut difficile ſit de unius ordinis peccatis inquirere, quin reliquorum ſimul ordinum peccata appareant. Sic vero omnes ordines una rationis ſerie accuſans, in veteri populo dicit Ezechiel in perſona Dei: *Sacerdotes ejus contempſerunt legem meam, & polluerunt ſanctuaria mea: inter ſanctum & profanum non habuerunt diſtantiam. Principes ejus in medio illius, quaſi lupi rapientes prædam, ad effundendum ſanguinem, ad perdendas animas, & avare ſectanda lucra. Populi terræ calumniabantur calumniam.* Hæc ille. Quæ utinam ad illa ſolum tempora pertinerent, ac non noſtri quoque temporis imaginem referrent! Utinam, cum de corruptela morum ſacerdotum loquimur, hiſce maximam occaſionem, maximam materiam & authoritatem ipſos Principes, atque ipſum populum dediſſe negare poſſemus! Sed reprimamus nunc verba uſque ad tempus magis opportunum, fontes autem communium lacrymarum aperiamus. Redeamus vero ad eos, quos cœpimus, admonendos, præſertim Epiſcopos, qui cum mandatis Principum huc venerunt. Sic vero illos admonemus, ut omni qua poſſunt, fide & diligentia ſuis Principibus ſerviant: verum ut Epiſcopos decet, ſic illis ſerviant, *ut ſervi Dei, non ut ſervi hominum. Nolite*, inquit Apoſtolus, *ſervi hominum eſſe.* Primum vero ſerviant uni Regi Chriſto, cui Deus Pater omnem poteſtatem dedit: deinde vero propter eum omnibus, maxime autem Principibus: *Cui honorem, honorem; cui tributum, tributum.* Hortamur autem, ut Principibus ſerviant ad honorem, quemadmodum eorum mandata verbis ipſis præ ſe ferunt: in quibus nihil fere, niſi honorificum, & ad publicam utilitatem ſpectans, proponitur. Sic vero in ſumma ſerviant, ut eorum officium in primis ſpectet ad honorem Dei, & utilitatem hujus Concilij, quod propter publicum bonum eſt convocatum. Quare ut ab hoc maxime dehortamur omnes, qui hic ſententias coram Deo & Angelis ejus, atque coram univerſa Eccleſia ſumus dicturi, ne ad gratiam hominis alicujus loquamur: ſic etiam multo magis, ne ad odium cujuſquam ſententiam proferamus, etiam ſi contra nos adverſarij, vel inimici & hoſtis perſonam gerat: denique ut ab omni inter nos contentione abſtineamus, maxime optamus, & in Domino hortamur. Hæ enim ſunt, quæ contriſtant & repellunt quem invocamus Spiritum ſanctum, ſine quo nihil omnino facere poterimus, quod ad bonum & pacem Eccleſiæ cedat. *Cum enim*, inquit Apoſtolus, *ſint inter vos contentiones, nonne homines eſtis, & ſecundum hominem ambulatis?* Cum vero homines eos appellat, Spiritus Dei expertes intelligit. In omnibus autem quæ ad reformationem Eccleſiæ pertinent, ob quam cauſam convenimus, imitari nos oportet illum, qui eam primum formavit: de quo hoc ipſum opus ingrediente, ſic in perſona Dei Propheta loquitur: *Ecce ſervum meum, quem elegi, dilectum meum, in quo bene complacui animæ meæ, dedi ſpiritum meum ſuper eum: judicium gentibus nuntiabit: non contendet, neque clamabit, arundinem quaſſatam non confringet, & linum fumigans non extinguet.* Hunc vero ſpiritum pacis, charitatis & manſuetudinis, cum ſemper apud omnes, & cum omnibus oſtendere debeamus, tum vero maxime in hoc ſacro Conſeſſu, in quo convenimus, ut per gratiam ipſius Spiritus, contentionibus, quæ nimis diu Eccleſiam vexarunt, finis tandem imponatur. Quare ne ipſi ullam contentionis anſam alicui demus, qui pacificorum perſonam gerimus, maxime eſt cavendum. Hoc vero & cætera omnia incommoda & impedimenta pacis unico modo evitabimus, atque ad optatum pacis portum perveniemus, ſi precibus ab humili & contrito corde profectis, ipſum Chriſti Spiritum, *qui eſt pax noſtra*, invocaverimus: ut in hoc Concilio præſideat: ut lucem cordibus noſtris infundat, atque nos in omnibus ad ipſius honorem, & veram Eccleſiæ utilitatem regat & dirigat. Ad tales enim ipſe dicit: *Adhuc te loquente, ecce adſum.* Quare ut hujuſmodi orationibus aſſidue incumbamus, quanta poſſumus charitate vos in Domino hortamur, ut uno ore atque uno ſpiritu Deum Patrem in Chriſto Jeſu glorificemus, qui eſt Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Marginal notes: Ibid. — Ezech. 22 — 1. Cor. 7. — Rom. 13. — 1. Cor. 3. — Iſa. 42. — Epheſ. 2. — Iſa. 65.

SESSIO SECUNDA.

Celebrata die ſeptima menſis Ianuarij, anno 1546.

ANno à Nativitate Domini 1546. Indictione 4. die Jovis 7. menſis Januarij, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & D. D. N. Pauli divina providentia Papæ III. anno duodecimo, Reverendus Pater D. Epiſcopus Caſtellimaris celebravit Miſſam de Spiritu ſancto in Eccleſia Cathedrali & in loco Seſſionis. Qua finita, Reverendus Pater Dominus Epiſcopus S. Marci habuit Orationem. Deinde Reverend. Cardinales & alij Prælati acceperunt pluvialia & mitras, fueruntque cantatæ Litaniæ. Poſtea Reverend. Cardinalis de Monte benedixit Synodum, & fuerunt factæ cæremoniæ in Seſſionibus publicis fieri ſolitæ. Deinde Reverendus Pater D. Epiſcopus Caſtellimaris legit Decretum. Quo lecto, interrogavit Patres, utrum hæc placerent: qui reſponderunt, placent, cum aliquibus additionibus, per aliquos ex Patribus additis. Deinde interrogavit eos: Placet, quod proxima Seſſio fiat 4. Februarij proxime futura? Qui reſponderunt: Placet.

DECRETUM SECUNDÆ SESSIONIS.

De modo vivendi, & alijs in Concilio ſervandis.

SAcroſancta Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, in ea præſidentibus ejuſdem Apoſtolicæ Sedis Legatis, agnoſcens cum beato Jacobo Apoſtolo, quod *omne datum optimum, & omne donum perfectum de ſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum*, qui iis, qui poſtulant à ſe ſapientiam, *dat omnibus affluenter, & non improperat eis:* & ſimul ſciens, quod *initium ſapientiæ eſt timor Domini:* ſtatuit, & decrevit, omnes & ſingulos Chriſti fideles, in civitate Tridentina congregatos, exhortandos eſſe, prout exhortatur, ut ſe à malis & peccatis hactenus commiſſis emendare, ac de cætero in timore Domini ambulare, & deſideria carnis non perficere, orationibus inſtare, ſæpius confiteri, Euchariſtiæ Sacramentum ſumere, Eccleſias frequentare, præcepta denique Dominica (quantum quiſque poterit) adimplere, necnon quotidie pro pace Principum Chriſtia-

Marginal notes: Jacob. 1. — Eccl. 1. — Pſal. 110

norum ac unitate Eccleſiæ privatim orare velint: Epiſcopos vero, & quoſcumque alios in Ordine Sacerdotali conſtitutos, Oecumenicum Concilium in ea civitate concelebrantes, ut aſſidue Dei laudibus incumbere, hoſtias laudes, & preces offerre, Sacrificium Miſſæ quolibet ſaltem die Dominico (in quo Deus lucem condidit, & à mortuis reſurrexit, ac Spiritum ſanctum in Diſcipulos infudit) peragere ſatagant: facientes, ſicut idem Spiritus ſanctus per Apoſtolum A
Act. 4 præcipit, *Obſecrationes, Orationes, poſtulationes,*
1. Tim. 2. *gratiarum actiones*, pro ſanctiſſimo D. N. Papa, pro Imperatore, *pro Regibus & cæteris qui in ſublimitate conſtituti ſunt, ac pro omnibus hominibus, ut quietam & tranquillam vitam agamus*, pace fruamur, & fidei incrementum videamus. Præterea hortatur ut jejunent ſaltem ſingulis ſextis Feriis in memoriam B Paſſionis Domini, eleemoſynas pauperibus erogent: in Eccleſia autem Cathedrali ſingulis quintis Feriis celebretur Miſſa de Spiritu ſancto, cum Litaniis & aliis Orationibus ad hoc inſtitutis. In aliis vero Eccleſiis eadem die dicantur ad minus Litaniæ & orationes. Tempore autem quo Sacra peraguntur, collocutiones & confabulationes non fiant, ſed ore &
1. Tim. 3 animo Celebranti aſſiſtatur.

Et quoniam oportet Epiſcopos eſſe irreprehenſi-
Tit. 3 biles, ſobrios, caſtos, domui ſuæ bene præpoſitos; hortatur etiam, ut ante omnia quilibet in menſa ſervet ſobrietatem moderationemque ciborum: deinde cum in eo loco ſæpe otioſi ſermones oriri ſoleant, ut in ipſorum Epiſcoporum menſis divinarum Scripturarum lectio admiſceatur. Familiares vero ſuos C unuſquiſque inſtruat & erudiat, ne ſint rixoſi, vinoſi, impudici, cupidi, elati, blaſphemi, & voluptatum amatores: vitia demum fugiant, & virtutes amplectantur, & in veſtitu & in cultu, & omnibus actibus honeſtatem præ ſe ferant, ſicut decet miniſtros miniſtrorum Dei.

Ad hæc, cum hujus ſacroſancti Concilij præcipua cura, ſollicitudo & intentio ſit, ut propulſatis hæreſum
Joan. 1 tenebris, quæ per tot annos operuerunt terram, Catholicæ veritatis lux, Ieſu Chriſto, qui vera lux eſt, annuente, candor, puritaſque refulgeat, & ea quæ reformatione egent, reformentur: ipſa Synodus hortatur omnes Catholicos hic congregatos & congregandos, atque eos præſertim, qui Sacrarum litterarum peritiam habent, ut ſedula meditatione diligenter ſecum ipſi cogitent, quibus potiſſimum viis & D modis ipſius Synodi intentio dirigi, & optatum effectum ſortiri poſſit, quo maturius & conſultius damnari damnanda, & probanda probari queant, ut per
Tolet. 11 totum orbem omnes uno ore & eadem fidei confeſſio-
Can. 1. ne glorificent Deum & Patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti. In ſententiis vero dicendis, juxta Toletani Concilij ſtatutum, in loco benedictionis conſidentibus Domini Sacerdotibus, nullus debeat aut immodeſtis vocibus perſtrepere, aut tumultibus perturbare, nullus etiam falſis vaniſve aut obſtinatis diſceptationibus contendere: ſed quidquid dicatur, ſic mitiſſima verborum prolatione temperetur, ut nec audientes offendantur, nec recti judicij acies perturbato animo inflectatur.

Inſuper ipſa ſacra Synodus ſtatuit & decrevit, quod E ſi forte contigerit aliquos debito in loco non ſedere, & ſententiam etiam ſub verbo, Placet, proferre, Congregationibus intereſſe, & alios quoſcumque actus facere, Concilio durante, nulli propterea præjudicium generetur, nullique novum jus acquiratur.

Angelus Maſſarellus ſacri Concilij Secretarius, manu propria.

Deinde indicta fuit futura Seſſio ad diem Jovis 4. Menſis Februarij proxime venturi.

A.

SESSIO TERTIA.

ANno à Nativitate Domini 1546. quarto menſis Februarij, fuit Seſſio generalis, & celebrata Miſſa de Spiritu ſancto per Archiepiſcopum Panormitanum. Magiſter Ambroſius Catharinus habuit Orationem, & R. P. D. Archiepiſcopus Turritanenſis legit Decretum: & interrogavit Patres an placeret? reſponderuntque, ſed aliqui cum certis additionibus, Placet.

DECRETVM

De Symbolo fidei.

B IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Hæc ſacroſancta Oecumenica & Generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, in ea præſidentibus eiſdem tribus Apoſtolicæ Sedis Legatis, magnitudinem rerum tractandarum conſiderans, præſertim earum quæ duobus illis capitibus, de extirpandis hæreſibus, & moribus reformandis, continentur, quorum cauſa præcipue eſt congregata: agnoſcens autem cum Apo-
ſtolo, non eſſe ſibi colluctationem *adverſus carnem* Eph. 6
& ſanguinem, ſed adverſus ſpirituales nequitias, in cæleſtibus, cum eodem omnes & ſingulos imprimis hortatur, ut confortentur in Domino, & in potentia virtutis ejus, *in omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo* C poſſint *omnia tela nequiſſimi ignea extinguere*, atque galeam ſpem ſalutis accipiant cum gladio ſpiritus, *quod eſt verbum Dei*. Itaque ut hæc pia ejus ſollicitudo principium & progreſſum ſuum per Dei gratiam habeat, ante omnia ſtatuit & decernit præmittendam eſſe Confeſſionem fidei, Patrum exempla in hoc ſecuta, qui ſacratioribus Concilijs hoc ſcutum contra omnes hæreſes in principio ſuarum actionum apponere conſuevere: quo ſolo aliquando & infideles ad fidem traxerunt, hæreticos expugnarunt, & fideles confirmarunt. Quare ſymbolum fidei, quo ſancta Romana Eccleſia utitur, tanquam principium illud, in quo omnes, qui fidem Chriſti profitentur, neceſſario conveniunt, ac fundamentum firmum & unicum, contra
quod *portæ inferni nunquam prævalebunt*, totidem Matt. 16
verbis, quibus in omnibus Eccleſiis legitur, exprimendum eſſe cenſuit, quod quidem ejuſmodi eſt. D

CRedo in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem cœli & terræ, viſibilium omnium & inviſibilium. Et in unum Dominum Ieſum Chriſtum, Filium Dei unigenitum. Et ex Patre natum ante omnia ſæcula. Deum de Deo, lumen de lumine. Deum verum de Deo vero. Genitum, non factum, conſubſtantialem Patri: per quem omnia facta ſunt. Qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de cælis. Et incarnatus eſt de Spiritu ſancto ex Maria Vir-
E gine, & homo factus eſt. Crucifixus etiam pro nobis: ſub Pontio Pilato, paſſus & ſepultus eſt. Et reſurrexit tertia die ſecundũ Scripturas. Et aſcendit in cœlum, ſedet ad dexteram Patris. Et iterum venturus eſt cum gloria judicare vivos & mortuos; cujus regni non erit finis. Et in Spiritum ſanctum, Dominum & vivificantem; qui ex Patre Filioque procedit. Qui cum Patre & Filio ſimul adoratur, & conglorificantur: qui locutus eſt per Prophetas. Et unam ſanctam Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam. Con-

fiteor nnum Baptiſma in remiſſionem pecca- A
torum. Et expecto reſurrectionem mortuo-
rum, & vitam venturi ſœculi. Amen.

Indictio futuræ Seſſionis.

EAdem ſacroſancta Oecumenica & Generalis Tri-
dentina Synodus, in Spiritu ſancto legitime con-
gregata, in ea præſidentibus eiſdem tribus Apoſtoli-
cæ Sedis Legatis, intelligens multos Prælatos ex di-
verſis partibus accinctos eſſe itineri, nonnullos etiam
in via eſſe quo huc veniant, cogitanſque omnia ab
ipſa ſacra Synodo decernenda, eo majoris apud omnes
exiſtimationis & honoris videri poſſe, quo majori
fuerint & pleniori Patrum Concilio & præſentia ſan-
cita & corroborata: ſtatuit & decrevit, futuram Seſ-
ſionem poſt præſentem, celebrandam eſſe die Jovis, B
quæ ſubſequetur Dominicam *Lætare* proxime futu-
ram: interim tamen non differri diſcuſſionem & exa-
minationem eorum, quæ ipſi Synodo diſcutienda &
examinanda videbuntur.

SESSIO QVARTA.

ANno à Nativitate Domini 1546. Indictione
quarta, die vero Jovis, octava menſis Aprilis,
Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & D. N. D.
Pauli, divina Providentia Papæ III. anno 12. præſi-
dentibus eiſdem tribus Apoſtolicæ Sedis legatis, R.
P. D. Salvator Alexius Archiepiſcopus Turritanenſis
celebravit Miſſam de ſancto Spiritu in Eccleſia Ca- C
thedrali, & loco Seſſionis. Deinde Generalis Servo-
rum habuit Orationem. Qua finita, RR. Cardina-
les & Prælati, acceperunt pluvialia & mitras, &
Cantores inceperunt cantare Antiphonam, Exaudi
nos Domine quoniam benigna eſt miſericordia tua.
Qua finita, Diaconus clamavit, Orate: quo dicto,
omnes Prælati flexerunt genua, & orarunt. Deinde
Subdiaconus clamavit, Erigite. Tunc R. D. de Monte,
primus Præſidens, dixit hanc Orationem. Adſumus
Domine ſancte Spiritus. Qua finita, item Diaconus
dixit iterum, Orate: & paulo poſt dixit, Erigite.
Deinde idem Præſidens dixit hanc Orationem: Men-
tibus noſtris, quæſumus Domine, adſpirando, &c.
Quibus peractis, Cantores inceperunt Litanias: &
cum venerunt ad illum locum. Ut Domnum Apo-
ſtolicum, Præſidentes, qui flexis genibus erant, D
ſurrexerunt, & R. Cardinalis de Monte primus
Præſidens, vertit ſe ad Congregationem, dans
Benedictionem, & dixit: Ut hanc ſanctam Syno-
dum, &c. Cantores reſponderunt. Te rogamus au-
di nos. Completis vero Litaniis, Diaconus dixit, Fle-
ctamus genua: & Subdiaconus reſpondit, Erigite.
Deinde idem R. Præſidens dixit hanc Orationem:
Da, quæſumus, Eccleſiæ tuæ miſericors Deus, ut
Matt. 7. Spiritu ſancto congregata. Quibus peractis, Diaconus
cantavit Evangelium, *Attendite à falſis Prophetis.*
Quo finito præfatus Reverendiſſimus Præſidens in-
cepit Hymnum, *Veni Creator Spiritus.* Quo finito,
idem R. Præſidens dixit hanc Orationem, Deus qui
corda. Deinde præfatus Dominus Archiepiſcopus le-
git Decretum, & quæſivit ex Patribus, utrum hæc E
placerent. Qui omnes reſponderunt, Placet, cum ali-
quibus additionibus. Poſtremo, utrum placeret quod
prima futura Seſſio celebraretur die Jovis poſt feſtum
Pentecoſtes? qui reſponderunt, Placet.

Item hæc ſancta Synodus ſtatuit & decrevit, pro-
ximam futuram Seſſionem tenendam & celebrandam
eſſe Feria quinta poſt ſacratiſſimum feſtum proximum
Pentecoſtes.

Quo quidem decreto, ut præmittitur, lecto poſt-
quam Patres in Concilio præſentes reſponderunt,
Placet; D. Angelus Maſſarellus, ipſius Concilij Se-
cretarius, legit deputationem Oratorum Cæſareæ &
Catholicæ Majeſtatis, in perſonam Illuſtrium D.
Didaci de Mendoza, & D. Franciſci à Toleto ad Con-
cilium Tridentinum, ac faciendum quæ Cæſarea Ma-
jeſtas faceret, ſi præſens eſſet.

DECRETVM.

De Canonicis Scriptis, 8. Aprilis promulgatum in quarta Seſſione.

SAcro-ſancta Oecumenica & Generalis
Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto
legitime congregata, præſidentibus in ea eiſ-
dem tribus Apoſtolicæ Sedis Legatis, hoc ſi-
bi perpetuo ante oculos proponens, ut ſu-
blatis erroribus, puritas ipſa Evangelij in Ec-
cleſia conſervetur: quod promiſſum ante per *Jerem. 31*
Prophetas in Scripturis ſanctis Dominus no- *Matt. 28*
ſter Chriſtus Dei Filius proprio ore primum *Marc. ult.*
promulgavit, deinde per ſuos Apoſtolos, tan-
quam fontem omnis ſalutaris veritatis & mo-
rum diſciplinæ, omni creaturæ prædicari
juſſit: perſpiciensque, hanc veritatem & diſ-
ciplinam contineri in libris ſcriptis, & ſine
ſcripto; traditionibus, quæ ex ipſius Chriſti *2. Theſſ.*
ore ab Apoſtolis acceptæ, aut ab ipſis Apo-
ſtolis Spiritu ſancto dictante, quaſi per ma-
nus traditæ, ad nos uſque pervenerunt: Or-
thodoxorum Patrum exempla ſecuta, omnes
libros tam veteris quam novi Teſtamenti,
cum utriuſque unus Deus ſit auctor, necnon
traditiones ipſas, tum ad fidem, tum ad mo-
res pertinentes, tanquam vel ore tenus à Chri-
ſto vel à Spiritu ſancto dictatas, & continua
ſucceſſione in Eccleſia Catholica conſerva-
tas, pari pietatis affectu ac reverentia ſuſci-
pit ac veneratur.

Sacrorum vero librorum Indicem huic
Decreto adſcribendum cenſuit, ne cui dubi-
tatio ſuboriri poſſit, quinam ſint qui ab ipſa
Synodo ſuſcipiantur. Sunt vero infra ſcripti:
Teſtamenti veteris. Quinque libri Moyſis,
id eſt, Geneſis, Exodus, Leviticus, Nume-
ri, Deuteronomium, Ioſue, Iudicum, Ruth,
quatuor Regum, duo Paralipomenon, Eſ-
dræ primus & ſecundus qui dicitur Nehe-
mias, Tobias, Iudith, Eſther, Iob, Pſalte-
rium Davidicum centum quinquaginta Pſal-
morum, Parabolæ, Eccleſiaſtes, Canticum
Canticorum, Sapientia, Eccleſiaſticus,
Iſaias, Ieremias, cum Baruch, Ezechiel, Da-
niel, duodecim Prophetæ minores, ſcilicet
Oſeas, Ioël, Amos, Abdias, Ionas, Michæas,
Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus,
Zacharias, Malachias, duo Machabæorum,
primus & ſecundus. Teſtamenti novi, qua-
tuor Evangelia, ſecundum Matthæum, Mar-
cum, Lucam, & Ioannem: Actus Apoſto-
lorum à Luca Evangeliſta conſcripti: qua-
tuordecim epiſtolæ beati Pauli Apoſtoli, ſci-
licet, ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad
Galatas, ad Epheſios, ad Philippenſes, ad
Coloſſenſes, duæ ad Theſſalonicenſes, duæ
ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem,
ad Hebræos: Petri Apoſtoli duæ: Ioannis

Apoſtoli tres: Iacobi Apoſtoli una: Iudæ Apoſtoli una: & Apocalypſis Ioannis Apoſtoli.

Si quis autem libros ipſos iotegros cum omnibos ſuis partibus, prout io Eccleſia Catholica legi conſueveruot, & in veteri Vulgata Latina editione habentur, pro ſacris & Canonicis noo ſoſceperit, & traditiooes prædictas ſciens & prudens cootempſerit, anathema ſit. Omnes itaqoe intelligant, quo ordioe & via ipſa Syoodus, poſt jactum fidei Coofeſſionis fundamentum, ſit progreſſura, & quibus potiſſimum teſtimonijs ac præſidiis io confirmandis dogmatibus, & inſtaurandis in Eccleſia moribns ſit uſura.

DECRETVM

De editione & uſu Sacrorum Librorum.

INſuper eadem ſacroſancta Synodus conſiderans, non parum utilitatis accedere poſſe Eccleſiæ Dei, ſi ex omnibus Latinis editionibus, quæ circunferuntur ſacrorum librorum, quænam pro authentica habenda ſit, innoteſcat, ſtatuit & declarat, ut hæc ipſa vetus & Vulgata editio, quæ longo tot ſæculorum uſu in ipſa Eccleſia probata eſt, in publicis lectionibus, diſputationibus, prædicationibus & expoſitionibus C pro authentica habeatur, & ut nemo illam rejicere quovis prætextu audeat vel præſumat. Præterea, ad coërcenda petulentia ingenia, decernit, ut nemo ſuæ prudentiæ innixus, in rebus fidei & morum ad ædificationem doctrinæ Chriſtianæ pertinentium, ſacram Scripturam ad ſuos ſenſus contorquens, contra eum ſenſum quem tenet ſancta mater Eccleſia, cujus eſt judicare de vero ſenſu & interpretatione Scripturarum ſanctarum, aut etiam contra unanimem conſenſum Patrum ipſam Scripturam ſacram interpretari audeat, etiam ſi hujuſmodi interpretationes nullo umquam tempore in lucem edendæ forent. Qui contravenerint, per Ordinarios declarentur, & pœnis a Iure ſtatutis puniantur.

Sed & Impreſſoribus modum in hac parte, ut par eſt, imponere volens, qui jam ſine modo, hoc eſt, D putantes ſibi licere quidquid libet, ſine licentia Superiorum Eccleſiaſticorum, ipſos ſacræ Scripturæ libros, & ſuper illis Annotationes & expoſitiones quorumlibet indifferenter, ſæpe tacito, ſæpe etiam ementito prælato, & quod gravius eſt, ſine nomine Auctoris imprimunt; alibi etiam impreſſos libros hujuſmodi temere venales habent; decernit & ſtatuit, ut poſthac ſacra Scriptura, potiſſimum vero hæc ipſa vetus & Vulgata editio quam emendatiſſime imprimatur; nulli que liceat imprimere, vel imprimi facere quoſuis libros de rebus ſacris ſine nomine Auctoris; neque illos in futurum vendere, aut etiam apud ſe retinere, E niſi prius examinari probatique fuerint ab Ordinario, ſub pœna anathematis & pecuniæ, Canone Concilij noviſſime Lateranenſis appoſita. Et ſi Regulares fuerint, ultra examinationem & probationem hujuſmodi, licentiam quoque à ſuis Superioribus impetrare teneantur, recognitis per eos libris, juxta formam ſuarum Ordinationum. Qui autem ſcripto eos communicant, vel evolgant, niſi antea examinari probatique fuerint, eiſdem pœnis ſubjaceant, quibus impreſſores. Et qui eos habuerint vel legerint, niſi prodiderint Auctores, pro Auctoribus habeantur. Ipſa vero hujuſmodi librorum probatio in ſcriptis detur, atque ideo in fronte libri vel ſcripti vel impreſſi authentice appareat: idque totum, hoc eſt, probatio & examen, gratis fiat: ut probanda probentur, & reprobentur improbanda.

Seſſio III. De impreſ. lib.

A Poſt hæc temeritatem illam reprimere volens, qua ad prophana quæque convertuntur & torquentur verba & ſententiæ ſacræ, ad ſcurrilia ſcilicet, fabuloſa, vana, adulationes, detractiones, ſuperſtitiones, impias & diabolicas incantationes, divinationes, ſortes, libellos etiam famoſos; mandat & præcipit, ad tollendam hujuſmodi irreverentiam & contemptum, ne de cætero quiſquam quomodolibet verba Scripturæ ſacræ ad hæc & ſimilia audeat uſurpare: ut omnes hujus generis homines, temeratores & violatores verbi Dei, Iuris & arbitrij pœnis per Epiſcopos coërceantur.

Indictio futuræ Seſſionis.

B ITem hæc ſacroſancta Synodus ſtatuit & decernit proximam futuram Seſſionem tenendam & celebrandam eſſe Feria quinta poſt ſacratiſſimum feſtum proximum Pentecoſtes.

SESSIO QUINTA.

ANno à Nativitate Domini 1546. Indictione quarta, die vero Jovis, decima ſeptima menſis Junij, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & D. N. D. Pauli, divina Providentia Papæ Tertij anno 12. præſidentibus eiſdem tribus Apoſtolicæ Sedis Legatis, Reverendus Pater Dominus Alexander de Picolominibus Senenſis, Epiſcopus Pientinus in Tuſcia, celebravit Miſſam de ſancto Spiritu in Cathedrali Eccle- C ſia & loco Seſſionis. Deinde Magiſter Marcus Laurens Calaber, Frater Ordinis Prædicatorum, habuit Orationem. Qua finita, Reverendiſſimi Cardinales & alii Prælati acceperunt pluvialia & mitras: fueruntque factæ cæremoniæ in aliis Seſſionibus fieri ſolitæ; lectum fuit etiam Decretum.

Indictio futuræ Seſſionis.

ITem ſacroſancta Synodus ſtatuit & decrevit, primam futuram Seſſionem tenendam & celebrandam eſſe die Jovis, Feria quinta poſt Feſtum beati Jacobi Apoſtoli.

DECRETVM.

D *De Peccato Originali.*

VT fides noſtra Catholica, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo, purgatis erroribus, in ſua ſinceritate integra & illibata permaneat, & ne populus Chriſtianus omni vento doctrinæ circunferatur; cum *Geneſ. 3.* ſerpens ille antiquus, humani generis perpetuus hoſtis, inter plurima mala, quibus Eccleſia Dei his noſtris temporibus perturbatur, etiam de peccato originali, ejuſque remedio non ſolum nova, ſed etiam vetera diſſidia excitaverit: ſacroſancta Oecumenica E & Generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, præſidentibus in ea eiſdem tribus Apoſtolicæ Sedis Legatis, jam ad revocandos errantes, & nutantes confirmandos accedere volens, ſacrarum Scripturarum, Sanctorum Patrum, probatiſſimorum Conciliorum teſtimonia, & ipſius Eccleſiæ judicium & conſenſum ſecuta, hæc de ipſo peccato originali ſtatuit, fatetur, ac declarat.

SI quis non confitetur, primum hominem Adam, cum mandatum Dei in Paradiſo fuiſſet tranſgreſſus, ſtatim ſanctitatem & juſtitiam, in qua conſtitutus fuerat, amiſiſſe, incurriſſeque per offenſam prævaricationis *Geneſ. 2.* hujuſmodi iram & indignationem Dei, atque ideo mortem, quam antea illi comminatus

fuerat

fuerat Deus, & cum morte captivitatem ſub
Rom. 5. 1. Cor. 15. eius poteſtate, *qui mortis* deinde *habuit imperium*, hoc eſt, diaboli, totumque Adam per illam prævaricationis offenſam, ſecundum corpus & animam in deterius commutatum fuiſſe; anathema ſit.

Si quis Adæ prævaricationem ſibi ſoli, & non eius propagini aſſerit nocuiſſe, & acceptam à Deo ſanctitatem & iuſtitiam, quam perdidit, ſibi ſoli, & non nobis etiam eum perdidiſſe: aut inquinatum illum per inobedientiæ peccatum, mortem, & pœnas corporis tantum in omne genus humanum transfudiſſe, non autem & peccatum, quod mors eſt animæ; anathema ſit: cum contradicat Apoſtolo dicenti: *Per unum hominem*
Rom. 5. *peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccaverunt.*

Si quis hoc Adæ peccatum, quod origine unum eſt, & propagatione, non imitatione transfuſum omnibus, ineſt unicuique proprium, vel per humanæ naturæ vires, vel per aliud remedium aſſerit tolli, quam per meritum unius mediatoris Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui nos Deo reconciliavit in Sanguine ſuo, factus nobis iuſtitia, ſanctificatio, & redemptio: aut negat ipſum Ieſu Chriſti meritum per Baptiſmi Sacramentum in forma Eccleſiæ rite collatum, tam adultis quam parvulis applicari; anathe-
1. Tim. 2. ma ſit: *quia non eſt aliud nomen ſub cœlo datum*
1. Cor. 1. *hominibus in quo oporteat nos ſalvos fieri.* Vn-
Act. 4. de illa vox: *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit*
Ioan. 1. *peccata mundi.* Et illa: *Quicumque baptizati*
Gal. 3. *eſtis, Chriſtum induiſtis.*

Si quis parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, etiam ſi fuerint à baptizatis parentibus orti; aut dicit in remiſſionem quidem peccatorum eos baptizari, ſed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lavacro neceſſe ſit expiari ad vitam æternam conſequendam; unde fit conſequens, ut in eis forma Baptiſmatis in remiſſionem peccatorum non vera, ſed falſa intelligatur; anathema ſit: quoniam non aliter intelligendum eſt id quod
Rom. 5. dixit Apoſtolus: *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccaverunt*, niſi quemadmodum Eccleſia Catholica ubique diffuſa ſemper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei ex traditione Apoſtolorum, etiam parvuli qui nihil peccatorum in ſemetipſis adhuc committere potuerunt, ideo in remiſſionem peccatorum veraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione contraxerunt. *Niſi* enim *quis renatus fuerit ex*
Ioan. 3. *aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.*

Si quis per Ieſu Chriſti Domini noſtri gratiam, quæ in Baptiſmate confertur, reatum originalis peccati remitti negat; aut etiam aſſerit non tolli totum id quod veram & pro-

priam peccati rationem habet, ſed illud dicit tantum radi aut non imputari; anathema ſit. In renatis enim nihil odit Deus: quia nihil eſt damnationis iis, qui vere conſepulti
Rom. 6. ſunt cum Chriſto per Baptiſma in mortem:
Ephes. 4. *qui non ſecundum carnem ambulant*, ſed veterem hominem exuentes, & novum induentes, qui ſecundum Deum creatus eſt, inno-
Col. 3. centes, immaculati, puri, innoxij, ac Deo
Rom. 8. dilecti, effecti ſunt *hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti*, ita ut nihil prorſus eos ab ingreſſu cœli remoretur. Manere autem in baptizatis concupiſcentiam, vel fomitem, hæc ſancta Synodus fatetur ac ſentit; quæ cum ad agonem relicta ſit, nocere non conſentientibus, & viriliter per Ieſu Chriſti gratiam repugnantibus, non valet: quinimmo, *qui legitime certaverit coronabitur.* Hanc concupiſcentiam, quam aliquando Apoſtolus peccatum appellat, ſancta Synodus declarat, Eccleſiam Catholicam numquam intellexiſſe peccatum appellari, quod vere & proprie in renatis peccatum ſit; ſed quia ex peccato eſt, & ad peccatum inclinat. Si quis autem contrarium ſenſerit, anathema ſit.

Declarat tamen hæc ipſa ſancta Synodus, non eſſe ſuæ intentionis comprehendere in hoc decreto, ubi de peccato originali agitur, Beatam & Immaculatam Virginem Mariam, Dei genitricem, ſed obſervandas eſſe Conſtitutiones felicis recordationis Sixti Papæ IV. ſub pœnis in eis Conſtitutionibus contentis, quas innovat.

DECRETUM

DE REFORMATIONE.

CAPVT I.

Eadem ſacro ſancta Synodus, piis Summorum Pontificum & probatorum Conciliorum Conſtitutionibus inhærens, eaſque amplectens, & illis adjiciens, ne cœleſtis ille ſacrorum librorum theſaurus, quem Spiritus ſanctus ſumma liberalitate hominibus tradidit, neglectus jaceat, ſtatuit & decrevit, quod in illis Eccleſiis, in quibus Præbenda, aut præſtimonium, ſeu aliud quovis nomine nuncupatum ſtipendium, pro Lectionibus Sacræ Theologiæ deputatum reperitur, Epiſcopi, Archiepiſcopi, Primates, & alij locorum Ordinarij, eos qui Præbendam, aut præſtimonium, ſeu ſtipendium hujuſmodi obtinent, ad ipſius ſacræ Scripturæ expoſitionem & interpretationem per ſeipſos, ſi idonei fuerint, alioquin per idoneum ſubſtitutum ab ipſis Epiſcopis, Primatibus, & aliis locorum Ordinariis eligendum, etiam per ſubſtractionem fructuum cogant & compellant. De cætero vero Præbenda, præſtimonium, aut ſtipendium hujuſmodi nonniſi perſonis idoneis, & quæ per ſeipſos id munus explere poſſint, conferantur: & aliter facta proviſio nulla ſit & invalida.

In Eccleſiis autem Metropolitanis, vel Cathedralibus, ſi civitas inſignis vel populoſa, ac etiam in Collegiatis exiſtentibus in aliquo inſigni oppido, nullius Diœceſis, ſi ibi Clerus numeroſus fuerit, ubi

nulla præbenda, aut præſtimonium, ſeu ſtipendium hujuſmodi deputatum reperitur; Præbenda quomodocumque, præterquam ex cauſa reſignationis, primo vacatura, cui aliud onus incompatibile injunctum non ſit, ad eum uſum ipſo facto perpetuo conſtituta & deputata intelligatur. Et quatenus in ipſis Eccleſiis nulla vel non ſufficiens præbenda foret, Metropolitanus, vel Epiſcopus ipſe per aſſignationem fructuum alicujus ſimplicis Beneficij, ejuſdem tamen debitis ſupportatis oneribus, vel per contributionem Beneficiatorum ſuæ civitatis & Diœceſis, vel alias, prout commodius fieri poterit, de Capituli conſilio ita provideat, ut ipſa ſacræ Scripturæ Lectio habeatur, ita tamen, ut quæcumque aliæ Lectiones, vel conſuetudine, vel quavis alia ratione inſtitutæ, propter id minime prætermittantur.

Eccleſiæ vero, quarum annui proventus tenues fuerint, & ubi tam exigua eſt Cleri & populi multitudo, ut Theologiæ Lectio in eis commode haberi non poſſit, ſaltem Magiſtrum habeant ab Epiſcopo cum conſilio Capituli eligendum, qui Clericos alioſque ſcholares pauperes Grammaticam gratis doceat, ut deinceps ad ipſa ſacræ Scripturæ ſtudia, annuente Deo tranſire poſſint. Ideoque illi Magiſtro Grammatices, vel alicujus ſimplicis Beneficij fructus, quos tamdiu percipiat quamdiu docendo perſtiterit, aſſignentur, dum tamen Beneficium ipſum ſuo debito non fraudetur obſequio: vel ex Capitulari, vel Epiſcopali menſa condigna aliqua merces perſolvatur; vel alias Epiſcopus ipſe aliquam rationem ineat ſuæ Eccleſiæ & Diœceſi accommodam; ne pia hæc, utilis atque fructuoſa proviſio quovis quæſito colore negligatur.

In Monaſteriis quoque Monachorum, ubi commode fieri queat, etiam Lectio ſacræ Scripturæ habeatur: qua in re ſi Abbates negligentes fuerint, Epiſcopi locorum, in hoc ut Sedis Apoſtolicæ Delegati, eos ad id opportunis remediis compellant.

In Conventibus vero aliorum Regularium, in quibus ſtudia commode vigere poſſunt, Sacræ Scripturæ Lectio ſimiliter habeatur: quæ Lectio à Capitulis Generalibus vel Provincialibus aſſignetur dignioribus Magiſtris.

In Gymnaſiis etiam publicis, ubi tam honorifica, & cæterorum omnium maxime neceſſaria Lectio hactenus inſtituta non fuerit, religioſiſſimorum Principum ac Rerumpublicarum pietate & charitate, ad Catholicæ fidei defenſionem & incrementum, ſanæque doctrinæ conſervationem & propagationem, inſtituatur; & ubi inſtituta foret, & negligeretur, reſtituatur.

Et ne ſub ſpecie pietatis impietas diſſeminetur, ſtatuit eadem ſancta Synodus, neminem ad hujuſmodi Lectionis officium, tam publice quam privatim admittendum eſſe, qui prius ab Epiſcopo loci de vita, moribus, & ſcientia examinatus & approbatus non fuerit: quod tamen de Lectoribus in clauſtris Monachorum non intelligatur.

Docentes vero ipſam ſacram Scripturam, dum publice in ſcholis docuerint, & Scholares, qui in ipſis ſcholis ſtudent, privilegiis omnibus de perceptione fructuum præbendarum, & beneficiorum ſuorum in abſentia, à Jure communi conceſſis, plene gaudeant & fruantur.

CAPUT II.

Quia vero Chriſtianæ Reipublicæ non minus neceſſaria eſt prædicatio Evangelij, quam lectio, & hoc eſt præcipuum Epiſcoporum munus: ſtatuit & decrevit eadem ſancta Synodus, omnes Epiſcopos, Archiepiſcopos, Primates, & omnes alios Eccleſiarum Prælatos teneri per ſeipſos, ſi legitime impediti non fuerint, ad prædicandum ſanctum Jeſu Chriſti Evangelium.

Si vero contigerit Epiſcopos & alios prædictos legitimo detineri impedimento, juxta formam Generalis Concilij, viros idoneos aſſumere teneantur, ad hujuſmodi prædicationis officium ſalubriter exequendum. Si quis autem hoc adimplere contempſerit, diſtrictæ ſubjaceat ultioni.

Archipreſbyteri quoque, plebani, & quicumque Parrochiales, vel alias curam animarum habentes, Eccleſias quocumque modo obtinent, per ſe, vel alios idoneos, ſi legitime impediti fuerint, diebus ſaltem Dominicis & Feſtis ſolemnibus plebes ſibi commiſſas pro ſua & earum capacitate paſcant ſalutaribus verbis, docendo ea quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem, annuntiandoque eis cum brevitate & facilitate ſermonis vitia quæ eos declinare, & virtutes quas ſectari oporteat, ut pœnam æternam evadere, & cæleſtem gloriam conſequi valeant. Id vero ſi quis eorum præſtare negligat, etiam ſi ab Epiſcopi juriſdictione quavis ratione exemptum ſe eſſe prætenderet, etiam ſi Eccleſiæ quovis modo exemptæ dicerentur, aut alicui Monaſterio, etiam extra Diœceſim exiſtenti forſan annexæ vel unitæ, modo reipſa in Diœceſi ſint, provida Paſtoralis Epiſcoporum ſollicitudo non deſit, ne illud impleatur, Thren 4. *Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis.* Itaque ubi ab Epiſcopo moniti trium menſium ſpatio muneri ſuo defuerint, per cenſuras Eccleſiaſticas, ſeu alias ad ipſius Epiſcopi arbitrium cogantur, ita ut etiam, ſi hoc ei expedire viſum fuerit, ex Beneficiorum fructibus alteri, qui id præſtet, honeſta aliqua merces perſolvatur, donec principalis ipſe reſipiſcens, officium ſuum impleat.

Conc. Lateranenſ. ſub Inno. III. c. 10.

Si quæ vero Parrochiales Eccleſiæ reperiantur ſubjectæ Monaſteriis in nulla Diœceſi exiſtentibus, ſi Abbates & Regulares Prælati in prædictis negligentes fuerint, à Metropolitanis, in quorum Provinciis Diœceſes ipſæ ſitæ ſunt, tanquam, quoad hoc, Sedis Apoſtolicæ Delegatis, compellantur. Neque hujus Decreti executionem conſuetudo, vel exemptio, aut appellatio, aut reclamatio, ſive recurſus impedire valeat, quouſque deſuper a competenti Judice, qui ſummarie, & ſola facti veritate inſpecta procedat, cognitum & deciſum fuerit.

Regulares vero cujuſcumque Ordinis, niſi à ſuis Superioribus de vita, moribus, & ſcientia examinati & approbati fuerint, ac de eorum licentia, etiam in Eccleſiis ſuorum Ordinum, prædicare non poſſint: cum qua licentia perſonaliter ſe coram Epiſcopis præſentare, & ab eis benedictionem petere teneantur, antequam prædicare incipiant.

In Eccleſiis vero, quæ ſuorum Ordinum non ſunt, ultra licentiam ſuorum Superiorum, etiam Epiſcopi licentiam habere teneantur, ſine qua in ipſis Eccleſiis non ſuorum Ordinum, nullo modo prædicare poſſint. Ipſam autem licentiam gratis Epiſcopi concedant.

Si vero (quod abſit) prædicator errores aut ſcandala diſſeminaverit in populum, etiamſi in Monaſterio ſui vel alterius Ordinis prædicet, Epiſcopus ei prædicationem interdicat. Quod ſi hæreſes prædicaverit, contra eum ſecundum Juris diſpoſitionem, aut loci conſuetudinem procedat, etiamſi prædicator ipſe generali vel ſpeciali privilegio exemptum ſe eſſe prætenderet: quo caſu Epiſcopus auctoritate Apoſtolica, & tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegatus procedat. Curent autem Epiſcopi, ne quis prædicator vel ex falſis informationibus, vel alias calumnioſe vexetur, juſtamve de eis conquerendi occaſionem habeat.

Caveant præterea Epiſcopi, ne aliquem vel eorum, qui cum ſint nomine Regulares, extra Clauſtra tamen & obedientiam Religionum ſuarum vivunt, vel Presbyterorum ſæcularium, niſi ipſis noti ſint, & moribus atque doctrina probati, etiam quorumlibet privilegiorum prætexto, in ſua civitate vel Diœ-

ceſſi prædicare permittant, donec ab ipſis Epiſcopis A
ſuper ea re ſancta Sedes Apoſtolica conſulatur, à
qua privilegia hujuſmodi, niſi tacita veritate, &
expreſſo mendacio, ab indignis extorqueri veriſimi-
le non eſt.

Quæſtores vero eleemoſynarii, qui etiam Quæ-
ſtuarii vulgo dicuntur, cujuſcumque conditionis
exiſtant, nullo modo nec per ſe, nec per alium præ-
dicare præſumant: & contra facientes ab Epiſcopis
& Ordinariis locorum privilegiis quibuſcumque non
obſtantibus, opportunis remediis omnino arceantur.

Item hæc ſacroſancta Synodus ſtatuit & decernit, primam futuram Seſſionem tenendam & celebrandam eſſe die Iovis, Feria 5. poſt Feſtum Beati Iacobi Apoſtoli.

Prorogata deinde fuit Seſſio ad diem 13. menſis B
Ianuarij 1547.

SESSIO SEXTA.

IN nomine Domini Jeſu Chriſti, Amen. Anno à Nativitate ejuſdem Domini 1547. Indictione 5. Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto P. & D. N. D. Pauli divina Providentia Papæ tertij, anno tertio decimo, die vero Iovis decima tertia menſis Ianuarij, Tridenti in Eccleſia Cathedrali, in loco eminentiori ipſius Eccleſiæ, ad Concilium celebrandum & Seſſiones habendas deputato, celebrata eſt ſexta publica Seſſio ſacro-ſancti Oecumenici & generalis Concilij Tridentini, præſidentibus in ea nomine ejuſdem ſanctiſſimi D. N. Papæ, Reverendiſſimis Patribus & Il- C
luſtriſſ. DD Ioanne Maria de Monte Epiſcopo Prænestino, & Marcello tituli ſanctæ Crucis in Ieruſalem Presbytero, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, & Apoſtolicis de latere Legatis. In qua quidem Seſſione, poſt celebratam Miſſam de Spiritu ſancto per R. B. P. Archiepiſcopum Spalaten. & habita Oratione per Reverendum B. D. Epiſcopum Salpenſem, nec non peractis per R. & Illuſtriſſ. Cardinalem de Monte præfatum ſolitis cærimoniis, publicatum eſt Decretum de Iuſtificatione, tenoris inſtaſcripti.

DECRETUM
DE JUSTIFICATIONE.

Proœmium.

CUm hoc tempore, non ſine multarum animarum jactura, & gravi Eccleſiaſticæ unitatis detrimento, erronea quædam diſſeminata ſit de Iuſtificatione doctrina: ad laudem & gloriam omnipotentis Dei, Eccleſiæ tranquillitatem, & animarum ſalutem, ſacro ſancta Oecumenica & Generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, præſidentibus in ea nomine ſanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri, Domini Pauli, divina Providentia Papæ Tertij, Reverendiſſimis Dominis, DD Joanne Maria de Monte Epiſcopo Præneſtino,
& Marcello tituli ſanctæ Crucis in Ieroſalem Preſ- E
bytero, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, & Apoſtolicis de latere Legatis, exponere intendit omnibus Chriſti fidelibus veram ſanamque doctrinam ipſius Iuſtificationis, quam ſol juſtitiæ Chriſtus Ieſus, fidei noſtræ auctor & conſummator, docuit, Apoſtoli tradiderunt, & Catholica Eccleſia, Spiritu ſancto ſuggerente, perpetuo retinuit; diſtrictius inhibendo, ne deinceps audeat quiſquam aliter credere, prædicare, aut docere, quam præſenti Decreto ſtatuitur ac declaratur.

De naturæ & legis ad juſtificandos homines imbecillitate.

CAPUT PRIMUM.

PRimum declarat ſancta Synodus, ad Iuſtificationis doctrinam probe & ſincere intelligendam, oportere ut unuſquiſque agnoſcat & fateatur, quod cum omnes homines in prævaricatione Adæ innocentiam perdidiſſent, facti immundi, &, ut Apoſtolus inquit, *natura filij iræ*, quemadmodum in Decreto
de peccato originali expoſuit, uſqueadeo ſervi erant Rom. 5.
peccati, & ſub poteſtate diaboli ac mortis, ut non 1. Cor. 15.
modo Gentes per vim naturæ, ſed ne Iudæi quidem Ephef. 2.
per ipſam etiam litteram Legis Moiſi inde liberari, Sup. Seſ.
aut ſurgere poſſent; tametſi in eis liberum arbitrium 5. in prin.
minime extinctum eſſet, viribus licet attenuatum & inclinatum.

De diſpenſatione & myſterio adventus Chriſti.

CAPUT II.

QVo factum eſt, ut cœleſtis Pater, *Pater miſe-* 1. Cor. 1.
ricordiarum, & Deus totius conſolationis, Chri- Gen. 40.
ſtum Ieſum Filium ſuum, & ante Legem, & Legis Pſal 85.
tempore multis ſanctis Patribus declaratum ac pro- cũ ſimil.
miſſum, cum venit beata illa *plenitudo temporis*, ad Galat. 4.
homines miſerit; ut & Iudæos, *qui ſub Lege erant, redimeret*: Et Gentes, quæ *non ſectabantur juſtitiam*, Rom. 3.
apprehenderent, atque omnes adoptionem filiorum
reciperent. Hunc *propoſuit Deus propitiatorium per* 1. Ioan. 2.
fidem in ſanguine ipſius *pro peccatis noſtris: non ſolum autem pro noſtris, ſed etiam pro totius mundi.*

Qui per Chriſtum juſtificantur.

CAPUT III.

VErum, etſi ille pro omnibus mortuus eſt, non 2. Cor. 5.
omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt; ſed ij dumtaxat quibus meritum paſſionis ejus communicatur. Nam ſicut revera homines, niſi ex ſemine Adæ propagati naſcerentur, non naſcerentur injuſti, cum ea propagatione, per ipſum dum concipiuntur, propriam injuſtitiam contrahant: ita niſi in Chriſto renaſcerentur, numquam juſtificarentur, cum ea renaſcentia per meritum paſſionis ejus, gratia, qua juſti fiunt, illis tribuatur. Pro hoc beneficio
Apoſtolus gratias nos ſemper agere hortatur Patri, Coloſſ. 1.
qui dignos nos fecit in partem ſortis Sanctorum in lumine, & eripuit de poteſtate tenebrarum, tranſtulitque in regnum Filii dilectionis ſuæ, in quo habemus redemptionem & remiſſionem peccatorum.

Inſinuatur deſcriptio Iuſtificationis impij, & modus ejus, in ſtatu gratiæ.

CAPUT IV.

QVibus verbis Iuſtificationis impij deſcriptio inſinuatur, ut ſit tranſlatio ab eo ſtatu, in quo
homo naſcitur filius primi Adæ, in ſtatum gratiæ & 1. Cor. 15.
adoptionis Filiorum Dei per ſecundum Adam Ieſum Galat. 3.
Chriſtum Salvatorem noſtrum: quæ quidem tranſ- Tit. 3.
latio, poſt Evangelium promulgatum, ſine Lavacro regenerationis, aut ejus voto fieri non poteſt, ſicut
ſcriptum eſt: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spi-* Ioan. 3.
ritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.

De neceſſitate præparationis ad Iuſtificationem in adultis, & unde ſit.

CAPVT V.

DEclarat præterea, ipſius Iuſtificationis exordium in adultis à Dei per Chriſtum Ieſum præveniente gratia ſumendum eſſe, hoc eſt; ab eius vocatione, qua, nullis eorum exiſtentibus meritis, vocantur, ut qui per peccata à Deo averſi erant, per eius excitantem atque adjuvantem gratiam ad convertendum ſe ad ſuam ipſorum juſtificationem, eidem gratiæ libere aſſentiendo & cooperando, diſponantur: ita ut tangente Deo cor hominis per Spiritus ſancti illuminationem, neque homo ipſe nihil omnino agat, inſpirationem illam recipiens, quippe qui illam & ab- B jicere poteſt; neque tamen ſine gratia Dei movere ſe ad juſtitiam coram illo libera ſua voluntate poſſit.
Zach. 1. Unde in Sacris litteris cum dicitur, *Convertimini ad me, & ego convertar ad vos*, libertatis noſtræ admo-
Thren. 5. nemur: cum reſpondemus, *Converte nos Domine ad te, & convertemur*; Dei nos gratia præveniri confitemur.

Modus præparationis.

CAPVT VI.

DIſponuntur autem ad ipſam juſtitiam, dum excitati divina gratia & adjuti, fidem ex auditu concipientes, libere moventur in Deum, credentes vera eſſe, quæ divinitus revelata & promiſſa C ſunt, atque illud in primis, à Deo juſtificari impium per gratiam eius, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Ieſu: & dum peccatores ſe eſſe intelligentes, à divinæ juſtitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad conſiderandam Dei miſericordiam ſe convertendo, in ſpem eriguntur, fidentes, Deum ſibi propter Chriſtum propitium fore, illumque tanquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt: ac propterea moventur adverſus peccata per odium aliquod & deteſtationem, hoc eſt per eam pœnitentiam, quam ante Baptiſmum agi oportet: denique dum proponunt ſuſcipere Baptiſmum, inchoare novam vitam, & ſervare divina
Heb. 11. mandata. De hac diſpoſitione ſcriptum eſt: *Accedentem ad Deum oportet credere quia eſt, & quod in-*
Matt. 9. *quirentibus ſe remunerator ſit.* &, *Confide fili, remit-* D
Eccl. 1. *tuntur tibi peccata tua.* &, *Timor Domini expellit peccatum.* &, *Pœnitentiam agite, & baptizetur unuſ-*
Act. 2. *quiſque veſtrum in nomine Ieſu Chriſti, in remiſſionem*
Mat. 28. *peccatorum veſtrorum. & accipietis donum Spiritus ſancti.* &, *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, docentes eos ſervare quæcumque mandavi vobis.* De-
1. Reg. 7. nique, *Præparate corda veſtra Domino.*

Quid ſit Iuſtificatio impii, & quæ eius cauſæ.

CAPVT VII.

HAnc diſpoſitionem, ſeu præparationem Iuſtificatio ipſa conſequitur, quæ non eſt ſola peccatorum remiſſio, ſed & ſanctificatio, & renovatio interioris hominis per voluntariam ſuſceptionem E gratiæ & donorum: unde homo ex injuſto fit juſtus,
Tit. 3. & ex inimico amicus, *ut ſit heres ſecundum ſpem vitæ æternæ.* Hujus Iuſtificationis cauſæ ſunt: finalis quidem, gloria Dei & Chriſti, ac vita æterna; efficiens vero, miſericors Deus, qui gratuito abluit, & ſanctificat, ſignans & unguens *Spiritu promiſſionis*
Eph. 1. *ſancto, qui eſt pignus hæreditatis noſtræ*; meritoria autem, dilectiſſimus unigenitus ſuus Dominus noſter
Rom. 5. Ieſus Chriſtus; qui cum eſſemus inimici, *propter ni-*
Epheſ. 2. *miam charitatem, qua dilexit nos*, ſua ſanctiſſima

A paſſione in ligno crucis nobis juſtificationem meruit, & pro nobis Deo Patri ſatisfecit: inſtrumentalis item, Sacramentum Baptiſmi, quod eſt Sacramentum fidei, ſine qua nulli unquam contigit juſtificatio: demum unica formalis cauſa eſt, juſtitia Dei; non qua ipſe juſtus eſt, ſed qua nos juſtos facit; qua videlicet ab eo donati, renovamur ſpiritu mentis noſtræ, & non modo reputamur, ſed vere juſti nominamur & ſumus, juſtitiam in nobis recipientes, unuſquiſque ſuam ſecundum menſuram, quam *Spiritus ſanctus partitur* 1. Cor. 12.
ſingulis prout vult, & ſecundum propriam cujuſque diſpoſitionem & cooperationem. Quamquam enim Philip. 3.
nemo poſſit eſſe juſtus, niſi cui merita paſſionis Domini noſtri Ieſu Chriſti communicantur; id tamen in hac impij juſtificatione fit, dum eiuſdem ſanctiſſimæ paſſionis merito per Spiritum ſanctum charitas Dei Rom. 5.
B diffunditur in cordibus eorum qui juſtificantur, atque ipſis inhæret: unde in ipſa Iuſtificatione cum remiſſione peccatorum hæc omnia ſimul infuſa accipit homo per Ieſum Chriſtum, cui inſeritur, fidem, ſpem, & charitatem. Nam fides, niſi ad eam ſpes accedat & Jacob. 2.
charitas, neque unit perfecte cum Chriſto, neque corporis eius vivum membrum efficit: qua ratione veriſſime dicitur, fidem ſine operibus mortuam & otioſam eſſe; &, in Chriſto Ieſu neque circumciſionem aliquid valere, neque præputium, ſed fidem, quæ per Gal. 5.
charitatem operatur. Hanc fidem ante Baptiſmi Sacramentum ex Apoſtolorum traditione Cathecumeni ab Eccleſia petunt, cum petunt fidem, vitam æternam præſtantem, quam ſine ſpe & charitate fides præſtare non poteſt: & ſtatim verbum Chriſti audiunt: Mat. 19.
Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata. Itaque ve-
C ram & Chriſtianam juſtitiam accipientes, eam, ſeu primam ſtolam, pro illa, quam Adam ſua inobedien- Rom. 5.
tia ſibi & nobis perdidit, per Chriſtum Ieſum illis donatam, candidam & immaculatam jubentur ſtatim renati conſervare, ut eam perferant ante tribunal Domini noſtri Ieſu Chriſti, & habeant vitam æternam.

Quomodo intelligatur, impium per fidem & gratis juſtificari.

CAPVT VIII.

CUm vero Apoſtolus dicit, juſtificari hominem *per fidem, & gratis*; ea verba in eo ſenſu intel- Rom. 3.
D ligenda ſunt, quem perpetuus Eccleſiæ Catholicæ conſenſus tenuit & expreſſit: ut ſcilicet per fidem ideo juſtificari dicamur, quia fides eſt humanæ ſalutis initium, fundamentum & radix omnis Iuſtificationis, ſine qua *impoſſibile eſt placere Deo*, & ad filiorum Hebr. 11.
eius conſortium pervenire: gratis autem juſtificari Epheſ. 2.
ideo dicimur, quia nihil eorum quæ Iuſtificationem Tit. 3.
præcedunt, ſive fides, ſive opera, ipſam Iuſtificationis gratiam promeretur. *Si enim gratia eſt, iam non ex operibus: alioquin*, ut idem Apoſtolus inquit, Rom. 11.
gratia iam non eſt gratia.

Contra inanem hæreticorum fiduciam.

E

CAPVT IX.

QUamvis autem neceſſarium ſit credere, neque Tit. 3.
remitti, neque remiſſa umquam fuiſſe peccata, niſi gratis divina miſericordia propter Chriſtum: nemini tamen fiduciam & certitudinem remiſſionis peccatorum ſuorum jactanti, & in ea ſola quieſcenti, peccata dimitti vel dimiſſa eſſe dicendum eſt, cum apud hæreticos & ſchiſmaticos poſſit eſſe, immo noſtra tempeſtate ſit, & magna contra Eccleſiam Catholicam contentione prædicetur vana hæc & ab omni pietate remota fiducia. Sed neque illud aſſerendum eſt, oportere eos, qui vere juſtificati ſunt, abſque ulla omnino dubitatione apud ſemetipſos ſtatuere, ſe

eſſe juſtificatos, neminemque à peccatis abſolvi ac
juſtificari, niſi eum, qui certo credat ſe abſolutum &
juſtificatum eſſe, atque hac ſola fide abſolutionem &
juſtificationem perfici, quaſi qui hoc non credit, de
Dei promiſſis, deque mortis & reſurrectionis Chri-
ſti efficacia dubitet. Nam ſicut nemo pius de Dei mi-
ſericordia, de Chriſti merito, deque Sacramentorum
virtute & efficacia dubitare debet: ſic quilibet dum
ſeipſum ſuamque propriam infirmitatem & indiſpoſi-
tionem reſpicit, de ſua gratia formidare & timere
poteſt; cum nullus ſcire valeat certitudine fidei, cui
non poteſt ſubeſſe falſum, ſe gratiam Dei eſſe con-
ſecutum.

De accepta Iuſtificationis incremento.

CAPUT X.

Pſal. 83. SIc ergo juſtificati, & amici Dei ac domeſtici fa-
cti, euntes de virtute in virtutem, renovantur, ut
2. Cor. 4. Apoſtolus inquit, *de die in diem*. hoc eſt, mortifican-
Coloſſ. 3. do membra carnis ſuæ, & exhibendo ea *arma juſtitiæ
in ſanctificationem*, per obſervationem mandatorum
Dei & Eccleſiæ, in ipſa juſtitia, per Chriſti gratiam
accepta, cooperante fide bonis operibus, creſcunt,
atque magis juſtificantur, ſicut ſcriptum eſt: *Qui ju-*
Apoc. 22. *ſtus eſt, juſtificetur adhuc.* Et iterum: *Ne verearis uſ-*
Eccl. 18. *que ad mortem juſtificari.* Et rurſus: *Videtis quoniam*
Iacob. 22. *ex operibus juſtificatur homo, & non ex fide tantum.*
Hoc vero juſtitiæ incrementum petit ſancta Eccleſia,
cum orat: Da nobis, Domine, fidei, ſpei & charita-
tis augmentum.

*De obſervatione mandatorum, deque illius neceſſita-
te & poſſibilitate.*

CAPUT XI.

NEmo autem, quantumvis juſtificatus, liberum
ſe eſſe ab obſervatione mandatorum putare de-
bet: nemo temeraria illa, & à Patribus ſub anathe-
mate prohibita voce uti, Dei præcepta homini juſtifi-
cato ad obſervandum eſſe impoſſibilia. Nam Deus
impoſſibilia non jubet, ſed jubendo monet & face-
re quod poſſis, & petere quod non poſſis, & adjuvat
1. Ioan. 5. ut poſſis. Cujus *mandata gravia non ſunt*; cujus *ju-*
Matt. 11. *gum ſuave eſt, & onus leve.* Qui enim ſunt Filii Dei,
Ioan. 14. Chriſtum diligunt: qui autem diligunt eum, ut ipſe-
met teſtatur, ſervant ſermones ejus: quod utique
cum divino auxilio præſtare poſſunt. Licet enim in hac
mortali vita, quantumvis ſancti & juſti, in levia ſal-
tem & quotidiana, quæ etiam venialia dicuntur, pec-
cata quandoque cadant, non propterea deſinunt eſſe
juſti. Nam juſtorum illa vox eſt & humilis & verax:
Matt. 6. *Dimitte nobis debita noſtra.* Quo fit, ut juſti ipſi eo
magis ſe obligatos ad ambulandum in via juſtitiæ ſen-
tire debeant, quod liberati jam à peccato, ſervi au-
Tit. 2. tem facti Deo, ſobrie, juſte, & pie viventes, profice-
Rom. 5. re poſſunt per Chriſtum Ieſum, per quem acceſſum
habuerunt in gratiam iſtam. Deus namque ſua gratia
ſemel juſtificatos non deſerit, niſi ab eis prius deſe-
ratur. Itaque nemo ſibi in ſola fide blandiri debet,
putans fide ſola ſe hæredem eſſe conſtitutum, hæredi-
tatemque conſecuturum, etiam ſi Chriſto non com-
Rom. 8. patiatur, ut & conglorificetur. Nam & Chriſtus ipſe,
Heb. 5. ut inquit Apoſtolus. *Cùm eſſet Filius Dei, didicit ex
iis quæ paſſus eſt, obedientiam; & conſummatus, fa-
ctus eſt omnibus obtemperantibus ſibi, cauſa ſalutis
1. Cor. 9. æternæ.* Propterea Apoſtolus ipſe monet juſtificatos,
dicens: *Neſcitis, quod ii qui in ſtadio currunt, omnes
quidem currunt, ſed unus accipit bravium? ſic currite
ut comprehendatis. Ego igitur ſic curro, non quaſi in
incertum: ſic pugno, non quaſi aërem verberans; ſed ca-
ſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo, ne forte cum
2. Petr. 1. aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar.* Item Prin-

A ceps Apoſtolorum Petrus: *Satagite, ut per bona ope-
ra certam veſtram vocationem & electionem faciatis:
hæc enim facientes, non peccabitis aliquando.* Unde
conſtat, eos Orthodoxæ Religionis doctrinæ adver-
ſari, qui dicunt, juſtum in omni bono opere ſaltem
venialiter peccare: aut (quod intolerabilius eſt) pœ-
nas æternas mereri: atque etiam eos, qui ſtatuunt
in omnibus operibus juſtos peccare, ſi in illis ſuam
ipſorum ſocordiam excitando, & ſeſe ad currendum
in ſtadio cohortando, cùm hoc, ut in primis glorifi-
cetur Deus, mercedem quoque intuentur æternam,
cum ſcriptum ſit: *Inclinavi cor meum ad faciendas* Pſal. 118.
juſtificationes tuas, propter retributionem. Et de Moi- Hebr. 11.
ſe dicat Apoſtolus, quod *reſpiciebat in remunerātio-
nem.*

B

*Prædeſtinationis temerariam præſumptionem ca-
vendam eſſe.*

CAPUT XII.

NEmo quoque, quamdiu in hac mortalitate vi-
vitur, de arcano divinæ prædeſtinationis myſte-
rio uſque adeo præſumere debet, ut certo ſtatuat, ſe
omnino eſſe in numero prædeſtinatorum, quaſi ve-
rum eſſet, quod juſtificatus aut amplius peccare non
poſſit, aut ſi peccaverit, certam ſibi reſipiſcentiam
promittere debeat: nam, niſi ex ſpeciali revelatione,
ſciri non poteſt quos Deus ſibi elegerit.

De Perſeverantiæ munere.

C

CAPUT XIII.

SImiliter de perſeverantiæ munere, de quo ſcrip- Mat. 10.
tum eſt: *Qui perſeveraverit uſque in finem, hic* & 24.
ſalvus erit, quod quidem aliunde haberi non poteſt,
niſi ab eo qui potens eſt, eum qui ſtat, ſtatuere, ut
perſeveranter ſtet, & eum qui cadit, reſtituere: ne-
mo ſibi certi aliquid abſoluta certitudine polliceatur;
tametſi in Dei auxilio firmiſſimam ſpem collocare &
reponere omnes debent: Deus enim (niſi illius gratiæ
defuerint) ſicut cœpit opus bonum, ita perficiet, ope- Philip 1.
rans *velle & perficere*. Veruntamen, qui ſe exiſti- 1. Cor. 10.
mant *ſtare*, videant ne cadant, & *cum timore ac tre-* Philip. 2.
*more ſalutem ſuam operentur in laboribus, in vigi-
liis, in eleemoſynis, in orationibus & oblationibus, in*
D *jejuniis, & caſtitate.* Formidare enim debent, ſcien-
tes quod in ſpem gloriæ, & nondum in gloria renati
ſunt de pugna, quæ ſupereſt cum carne, cum mundo,
cum diabolo, in qua victores eſſe non poſſunt, niſi Rom. 8.
cum Dei gratia Apoſtolo obtemperent dicenti: *Debi-
tores ſumus non carni, ut ſecundum carnem vivamus:
ſi enim ſecundum carnem vixeritis, moriemini; ſi
autem ſpiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.*

De lapſis, & eorum reparatione.

CAPUT XIV.

QUi vero ab accepta Iuſtificationis gratia per pec-
E catum exciderunt, rurſus juſtificari poterunt, cum
excitante Deo per Pœnitentiæ Sacramentum merito
Chriſti, amiſſam gratiam recuperare procuraverint.
Hic enim Iuſtificationis modus eſt lapſi reparatio,
quam ſecundam poſt naufragium deperditæ gratiæ
tabulam Sancti Patres apte nuncuparunt. Etenim
pro iis, qui poſt Baptiſmum in peccata labuntur, Chri-
ſtus Ieſus Sacramentum inſtituit Pœnitentiæ, cum
dixit: *Accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis* Ioan. 20.
*peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, re-
tenta ſunt.* Unde docendum eſt, Chriſtiani hominis
pœnitentiam poſt lapſum multo aliam eſſe à baptiſ-
mali, eaque contineri non modo ceſſationem à pec-
catis, & eorum deteſtationem, aut *cor contritum &* Pſal. 50.

humiliatum, verum etiam eorumdem Sacramentalem
confeſſionem, ſaltem in voto & ſuo tempore faciendam,
& Sacerdotalem abſolutionem, itemque ſatisfactionem
per jejunia, eleemoſynas, orationes, &
alia pia ſpiritalis vitæ exercitia; non quidem pro
pœna æterna, quæ vel Sacramento, vel Sacramenti
voto una cum culpa remittitur, ſed pro pœna temporali,
quæ, ut Sacræ litteræ docent, non tota ſemper,
ut in Baptiſmo fit, dimittitur illis, qui gratiæ
Dei quam acceperunt, ingrati, Spiritum ſanctum contriſtaverunt,
& templum Dei violare non ſunt veriti.
Apoc. 2. De qua pœnitentia ſcriptum eſt: *Memor eſto unde excideris:
2. Cor. 7. *age pœnitentiam, & prima opera fac.* Et iterum:
Matt. 3. *Quæ ſecundum Deum triſtitia, pœnitentiam in
ſalutem ſtabilem operatur*: Et rurſus: *Pœnitentiam
Luc. 3. agite*: &, *Facite fructus dignos pœnitentiæ.*

Quolibet peccato mortali amitti gratiam, ſed non fidem.

CAPUT XV.

Rom. 16. ADverſus etiam hominum quorumdam callida
ingenia, qui *per dulces ſermones & benedictiones
ſeducunt corda innocentium*, aſſerendum eſt, non
1. Cor. 6. modo infidelitate, per quam & ipſa fides amittitur,
ſed etiam quocumque alio mortali peccato, quamvis
non amittatur fides, acceptam Iuſtificationis gratiam
amitti; divinæ legis doctrinam defendendo, quæ à
regno Dei non ſolum infideles excludit, ſed & fideles
quoque fornicarios, adulteros, molles, maſculorum
concubitores, fures, avaros, ebrioſos, maledicos,
rapaces, ceteroſque omnes, qui lethalia committunt
peccata, à quibus cum divinæ gratiæ adjumento abſtinere
poſſunt, & pro quibus à Chriſti gratia ſeparantur.

De fructu Iuſtificationis, hoc eſt de merito bonorum operum, deque ipſius meriti ratione.

CAPUT XVI.

HAc igitur ratione juſtificatis hominibus, ſive acceptam
gratiam perpetuo conſervaverint, ſive
amiſſam recuperaverint, proponenda ſunt Apoſtoli
1. Cor. 15. verba: *Abundate in omni opere bono, ſcientes
Hebr. 6. quod labor veſter non eſt inanis in Domino. Non enim
Heb. 10. injuſtus eſt Deus, ut obliviſcatur operis veſtri, & dilectionis
quam oſtendiſtis in nomine ipſius.* Et, *Nolite
amittere confidentiam veſtram, quæ magnam habet remunerationem.*
Atque ideo bene operantibus uſque
in finem, & in Deo ſperantibus proponenda eſt vita
æterna, & tanquam gratia Filiis Dei per Chriſtum
Ieſum miſericorditer promiſſa, & tamquam merces
ex ipſius Dei promiſſione bonis ipſorum operibus &
meritis fideliter reddenda. Hæc eſt enim illa *corona
2. Tim 4. juſtitiæ*, quam poſt ſuum certamen & curſum repoſitam
ſibi eſſe aiebat Apoſtolus a juſto Iudice ſibi reddendam,
non ſolum autem ſibi, ſed & *omnibus qui
1. Cor. 11. diligunt adventum eius.* Cum enim ille ipſe Chriſtus
Ioan. 15. Ieſus, tanquam caput in membra, & tamquam vitis
in palmites, in ipſos juſtificatos jugiter virtutem influat,
quæ virtus bona eorum opera ſemper antecedit,
& comitatur, & ſubſequitur, & ſine qua nullo pacto
Deo grata & meritoria eſſe poſſent, nihil ipſis juſtificatis
amplius deeſſe credendum eſt, quo minus plene
illis quidem operibus quæ in Deo ſunt facta, divinæ
legi pro hujus vitæ ſtatu ſatisfeciſſe, & vitam æternam
ſuo etiam tempore (ſi tamen in gratia deceſſerint)
conſequendam, vere promeruiſſe cenſeantur:
cum Chriſtus Salvator noſter dicat: *Si quis biberit
Ioan. 4. ex aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum, ſed
fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam.* Ita
neque propria noſtra juſtitia, tanquam ex nobis propria
ſtatuitur, neque ignoratur, aut repudiatur juſtitia
Dei. Quæ enim juſtitia noſtra dicitur, quia per
eam nobis inhærentem juſtificamur, illa eadem Dei
eſt, quia à Deo nobis infunditur per Chriſti meritum.

Neque vero illud omittendum eſt, quod licet bonis
operibus in Sacris litteris uſque adeo tribuatur, ut
etiam qui *uni ex minimis potum aquæ frigidæ dederit*, Matt. 10.
promittat Chriſtus, eum non eſſe ſua mercede cariturum,
& Apoſtolus teſtetur, *id quod eſt momenta- 2. Cor. 4.
neum & leve tribulationis noſtræ, ſupra modum in
ſublimitate æternum gloriæ pondus* operari *in nobis*: 2. Cor. 10.
abſit tamen, ut Chriſtianus homo in ſe ipſo vel confidat,
vel glorietur, & non in Domino, cujus tanta
eſt erga omnes homines bonitas, ut eorum velit eſſe
merita, quæ ſunt ipſius dona. Et quia in multis offen- Iacob 3.
dimus omnes, unuſquiſque ſicut miſericordiam & bonitatem,
ita ſeveritatem & judicium ante oculos habere
debet, neque ſeipſum aliquis, etiamſi nihil ſibi
conſcius fuerit, judicare: quoniam omnis hominum
vita non humano judicio examinanda & judicanda
eſt, ſed Dei, *Qui illuminabit abſcondita tenebrarum,* 1. Cor. 4.
& manifeſtabit conſilia cordium; & tunc laus erit Mat. 16.
unicuique à Deo, qui, ut ſcriptum eſt, *reddet unicuique
ſecundum opera ſua.*

Poſt hanc Catholicam de Iuſtificatione doctrinam,
quam niſi quiſque fideliter firmiterque receperit, juſtificari
non poterit, placuit ſanctæ Synodo hos Canones
ſubjungere, ut omnes ſciant, non ſolum quid
tenere & ſequi, ſed etiam quid vitare & fugere debeant.

DE IUSTIFICATIONE.

CANON I.

SI quis dixerit, hominem ſuis operibus quæ vel per humanæ naturæ vires, vel per legis doctrinam fiant, abſque divina per Ieſum Chriſtum gratia poſſe juſtificari coram Deo, Anathema ſit.

CANON II.

SI quis dixerit, ad hoc ſolum divinam gratiam per Chriſtum Ieſum dari, ut facilius homo juſte vivere, ac vitam æternam promereri poſſit; quaſi per liberum arbitrium ſine gratia utrumque, ſed ægrè tamen & difficulter poſſit; Anathema ſit.

CANON III.

SI quis dixerit, ſine præveniente Spiritus ſancti inſpiratione, atque eius adjutorio, hominem credere, ſperare, diligere, aut pœnitere poſſe ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur, Anathema ſit.

CANON IV.

SI quis dixerit, liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum, nihil cooperari aſſentiendo Deo excitanti atque vocanti, quo ad obtinendam Iuſtificationis gratiam ſe diſponat, ac præparet, neque poſſe diſſentire, ſi velit, ſed velut inanime quoddam nihil omnino agere, mereque paſſivè ſe habere, Anathema ſit.

CANON V.

SI quis liberum hominis arbitrium poſt Adæ peccatum amiſſum & extinctum eſſe dixerit, aut rem eſſe de ſolo titulo, immò titulum ſine re, figmentum denique à ſatana invectum in Eccleſiam, Anathema ſit.

CANON VI.

SI quis dixerit, non eſſe in poteſtate hominis vias ſuas malas facere, ſed mala opera, B
ita ut bona Deum operari, non permiſſivè ſolum, ſed etiam proprie & per ſe, adeo ut ſit eius proprium opus non minus proditio Iudæ, quam vocatio Pauli, Anathema ſit.

CANON VII.

SI quis dixerit, opera omnia, quæ ante Iuſtificationem fiunt, quacumque ratione facta ſint, vere eſſe peccata, vel odium Dei mereri; aut quanto vehementius quis nititur ſe diſponere ad gratiam, tanto eum gravius peccare, Anathema ſit.

CANON VIII.

SI quis dixerit, gehennæ metum, per quem ad miſericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel peccando abſtinemus, peccatum eſſe, aut peccatores pejores facere, Anathema ſit.

CANON IX.

SI quis dixerit, ſola fide impium juſtificari, ita ut intelligat nihil aliud requiri quod ad Iuſtificationis gratiam conſequendam cooperetur, & nulla ex parte neceſſe eſſe eum D
ſuæ voluntatis motu præparari atque diſponi, Anathema ſit.

CANON X.

SI quis dixerit, homines ſine Chriſti juſtitia, per quam nobis meruit, juſtificari, aut per eam ipſam formaliter juſtos eſſe, Anathema ſit.

CANON XI.

SI quis dixerit, homines juſtificari vel ſola E
imputatione juſtitiæ Chriſti, vel ſola peccatorum remiſſione, excluſa gratia & charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum ſanctum diffundatur, atque illis inhæreat: aut etiam gratiam, qua juſtificamur, eſſe tantum favorem Dei, Anathema ſit.

CANON XII.

SI quis dixerit, fidem juſtificantem nihil aliud eſſe, quam fiduciam divinæ miſe-
A ricordiæ peccata remittentis propter Chriſtum, vel eam fiduciam ſolam eſſe qua juſtificamur, Anathema ſit.

CANON XIII.

SI quis dixerit, omni homini ad remiſſionem peccatorum aſſequendam neceſſarium eſſe, ut credat certò & abſque ulla hæſitatione propriæ infirmitatis & indiſpoſitionis, peccata ſibi eſſe remiſſa, Anathema ſit.

CANON XIV.

SI quis dixerit, hominem à peccatis abſolvi, & juſtificari ex eo quod ſe abſolvi ac juſtificari certo credat; aut neminem vere eſſe juſtificatum, niſi qui credat ſe eſſe juſtificatum, & hac ſola fide abſolutionem & juſtificationem perfici, Anathema ſit.

CANON XV.

SI quis dixerit hominem renatum & iuſtificatum teneri ex fide ad credendum ſe
C certo eſſe in numero prædeſtinatorum, Anathema ſit.

CANON XVI.

SI quis magnum illud uſque in finem perſeverantiæ donum ſe certo habiturum abſoluta & ineffabili certitudine dixerit, niſi hoc ex ſpeciali revelatione didicerit, Anathema ſit.

CANON XVII.

SI quis Iuſtificationis gratiam nonniſi prædeſtinatis ad vitam contingere dixerit, reliquos vero omnes qui vocantur, vocari quidem, ſed gratiam non accipere, ut pote divina poteſtate prædeſtinatos ad malum, Anathema ſit.

CANON XVIII.

SI quis dixerit, Dei præcepta homini etiam juſtificato, & ſub gratia conſtituto, eſſe ad obſervandum impoſſibilia, Anathema ſit.

CANON XIX.

SI quis dixerit, nihil præceptum eſſe in Evangelio præter fidem, cætera eſſe indifferentia, neque præcepta, neque prohibita, ſed libera, aut decem Præcepta nihil tinere ad Chriſtianos, Anathema ſit.

CANON XX.

SI quis hominem juſtificatum, & quantumlibet perfectum, dixerit non teneri ad obſervantiam mandatorum Dei & Eccleſiæ, ſed tantum ad credendum, quaſi vero

Evangelium ſit nuda & abſolnta promiſſio vitæ æternæ, ſine conditione obſervationis mandatorum, Anathema ſit. A

CANON XXI.

SI quis dixerit, Chriſtum Ieſum à Deo hominibus datum fuiſſe ut redeptorem cui fidant, non etiam ut legiſlatorem cui obediant, Anathema ſit.

CANON XXII.

SI quis dixerit, iuſtificatum vel ſine ſpeciali auxilio Dei in aecepta iuſtitia perſeverare poſſe, vel cum eo non poſſe, Anathema ſit. B

CANON XXIII.

SI quis hominem ſemel iuſtificatum dixerit amplius peccare non poſſe, uec gratiam amittere, atque ideo eum qui labitur & peccat, numquam vere fuiſſe iuſtificatum, aut contra, poſſe in tota vita peccata omnia etiam venialia vitare, niſi ex ſpeciali Dei privilegio, quemadmodum de Beata C Virgine Maria tenet Eccleſia, Anathema ſit.

CANON XXIV.

SI quis dixerit, iuſtitiam acceptam non conſervari, atque etiam non augeri coram Deo per bona opera, ſed upera ipſa fructus ſolummodo & ſigna eſſe iuſtificationia acceptæ, non autem ipſius augendæ cauſam, Anathema ſit.

CANON. XXV.

D

SI quis in quolibet bono opere iuſtum ſaltem venialiter peccare dixerit, aut (quod iotolerabilius eſt) mortaliter, atque ideo pœnas æternas mereri, tantumque ob id non damnari, quia Deus ca opera bona non imputet ad damnationem, Anathema ſit.

CANON XXVI.

SI quis dixerit, iuſtos non debere pro bonis operibus, quæ in Deo fuerint facta, expectare & ſperare æternam retributionem E à Deo per eius miſericordiam, & Ieſu Chriſti meritum, ſi bene agendo, & divina mandata cuſtodiendo nſque in finem perſeveraverint, Anathema ſit.

CANON XXVII.

SI quis dixerit, nullum eſſe mortale peccatum, niſi infidelitatis, aut nullo alio, quantumvis gravi & enormi, præterquam infidelitatis peccato ſemel acceptam gratiam amitti, Anathema ſit.

CANON XXVIII.

SI quis dixerit, amiſſa per peccatnm gratia, ſimul & fidem ſemper amitti: aut fidem quæ remanet, non eſſe veram fidem, lieet non ſit viva; aut eum, qui fidem ſine charitate habet, non eſſe Chriſtianum, Anathema ſit.

CANON XXIX.

SI quis dixerit eum qui poſt Baptiſmum B lapſus eſt, non poſſe per Dei gratiam reſurgere, aut poſſe quidem ſed ſola fide amiſſam iuſtitiam recuperare ſine Sacramento Pœnitentiæ, prout ſancta Romana & univerſalis Eccleſia, à Chriſto Domino & eius Apoſtolis edocta, hucnſque profeſſa eſt, ſervavit, & docuit, Anathema ſit.

CANON XXX.

SI quis poſt acceptam juſtificationis gratiam, cuilibet peccatori pœoitenti culpam ita remitti, & reatum æternæ pœnæ deC leri dixerit, ut nullus remaneat reatus pœnæ temporalis exſolvendæ, vel in hoc ſæculo, vel in futuro Purgatorio, antequam ad regna cœlorum aditus patere poſſit, Anathema ſit.

CANON XXXI.

SI quis dixerit, juſtificatum peccare, dum intuitu æternæ mercedis bene operatur, Anathema ſit.

CANON XXXII.

D

SI quis dixerit, hominis juſtificati bona opera ita eſſe dona Dei, ut non ſint etiam bona ipſius juſtificati merita, aut ipſum juſtificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam, & Ieſu Chriſti meritum, cujus vivum membrum eſt, fiunt; non vere mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, & ipſius vitæ æternæ, ſi tamen in gratia deceſſerit, conſecutionem, atque etiam gloriæ augmentum, Anathema ſit.

E

CANON XXXIII.

SI quis dixerit, per hanc doctrinam Catholicam de Iuſtificatione à ſancta Synodo hoc præſenti Decreto expreſſam, aliqua ex parte Dei gloriæ Dei vel meritis Ieſu Chriſti Domini noſtri derogari, & non potius veritatem fidei noſtræ, Dei denique ac Ieſu Chriſti gloriam illuſtrari, Anathema ſit.

DECRETVM

DECRETUM

DE REFORMATIONE.

Publicatum in eadem ſexta Seſſione, decima tertia Ianuarii.

CAPUT PRIMUM.

Eadem ſacro-ſancta Synodus, eidem Præſidentibus, Apoſtolicæ Sedis Legatis, ad reſtituendam collapſam admodum Eccleſiaſticam diſciplinam, B depravatoſque in Clero & populo Chriſtiano mores emendandos ſe accingere volens, ab his, qui majoribus Eccleſiis præſunt, initium cenſuit eſſe ſumendum. Integritas enim Præſidentium, ſalus eſt ſubditorum: Confidens itaque per Domini ac Dei noſtri miſericordiam, providamque ipſius Dei in terris Vicarii ſolertiam, omnino futurum, ut ad Eccleſiarum regimen (onus quippe Angelicis humeris formidandum) qui maxime digni fuerint, quorumque prior vita ac omnis ætas à puerilibus exordiis, uſque ad perfectiores annos, per diſciplinæ ſtipendia Eccleſiaſticæ laudabiliter acta, teſtimonium præbeat, ſecundum venerabiles beatorum Patrum ſanctiones aſſumantur: omnes Patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis & Cathedralibus Eccleſiis quibuſcumque, quovis C nomine ac titulo præfectos monet, ac monitos eſſe vult, ut attendentes ſibi & univerſo gregi, in quo Spiritus ſanctus poſuit eos regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo, vigilent, ſicut Apoſtolus præcipit, in omnibus laborent, & miniſterium ſuum impleant. Implere autem illud ſe nequaquam poſſe ſciant, ſi greges ſibi commiſſos mercenariorum more deſerant, atque ovium ſuarum, quarum ſanguis de eorum eſt manibus à ſupremo Iudice requirendus, cuſtodiæ minime incumbant: cum certiſſimum ſit, non admitti paſtoris excuſationem, ſi lupus oves comedit, & paſtor neſcit. Ac nihilominus, quia nonnulli (quod vehementer dolendum eſt) hoc tempore reperiuntur, qui propriæ etiam ſalutis immemores terrenaque cæleſtibus ac divinis humana præferentes, in diverſis Curiis vagantur, aut in negotiorum temporalium ſollicitudine (ovili derelicto, atque ovium ſibi commiſſarum cura neglecta) ſe detinent occupatos, placuit ſacro-ſanctæ Synodo, antiquos Canones, qui temporum atque hominum injuria pene in deſuetudinem abierunt, adverſus non reſidentes promulgatos, innovare; quemadmodum virtute præſentis Decreti innovat, ac ulterius pro firmiori eorumdem reſidentia, & reformandis in Eccleſia moribus in hunc, qui ſequitur, modum ſtatuere atque ſancire. Si quis à Patriarchali, Primatiali, Metropolitana, ſeu Cathedrali Eccleſia, ſibi quocumque titulo, cauſa, nomine, ſeu jure commiſſa, quacumque ille dignitate, gradu, & præeminentia præfulgeat (legitimo impedimento, ſeu juſtis & rationabilibus cauſis ceſſantibus) ſex menſibus continuis extra ſuam Diœceſim morando abfuerit: quartæ partis fructuum unius anni, fabricæ Eccleſiæ & pauperibus loci per Superiorem Eccleſiaſticum applicandorum, pœnam ipſo jure incurrat. Quod ſi per alios ſex menſes in hujuſmodi abſentia perſeveraverit, aliam quartam partem fructuum ſimiliter applicandam eo ipſo amittat. Creſcente vero contumacia, ut ſeviori ſacrorum Canonum cenſuræ ſubjiciantur. Metropolitanum vero abſentem ſuffraganeus Epiſcopus antiquior reſidens ſub pœna interdicti ingreſſus Eccleſiæ, eo ipſo incurrenda, infra tres menſes per litteras, ſeu nuntium Romano Pontifici denuntiare teneatur: qui in ipſos abſentes (prout cujuſque minor aut major contumacia exegerit) ſuæ ſu-

Reſidentia.

A premæ Sedis auctoritate animadvertere, & Eccleſiis ipſis de paſtoribus utilioribus providere poterit, ſicut in Domino noverit ſalubriter expedire.

CAPUT II.

Epiſcopi inferiores quævis Beneficia Eccleſiaſtica, perſonalem reſidentiam de Iure ſive conſuetudine exigentia, in titulum ſive commendam obtinentes, ab eorum Ordinariis, quemadmodum eis pro bono Eccleſiarum regimine, & divini cultus augmento, locorum & perſonarum qualitate penſata, expediens videbitur, opportunis juris remediis reſidere cogantur, nullique privilegia, ſeu indulta perpetua de non reſidendo, aut de fructibus in abſentia percipiendis ſuf-B fragentur: Indulgentiis vero, & diſpenſationibus temporalibus, ex veris & rationabilibus cauſis tantum conceſſis, & coram Ordinario legitime probandis, in ſuo robore permanſuris: quibus caſibus nihilominus officium ſit Epiſcoporum, tanquam in hac parte à Sede Apoſtolica Delegatorum, providere, ut per deputationem idoneorum Vicariorum, & congruæ portionis fructuum aſſignationem, cura animarum nullatenus negligatur: nemini, quoad hoc, privilegio ſeu exemptione quacumque ſuffragante.

CAPUT III.

Eccleſiarum Prælati, ad corrigendum ſubditorum exceſſos prudenter ac diligenter intendant: & ne-C mo ſæcularis Clericus, cujuſvis perſonalis vel regularis, extra Monaſterium degens, etiam ſui Ordinis privilegii prætextu tutus cenſeatur, quominus, ſi deliquerit, ab Ordinario loci, tanquam ſuper hoc à Sede Apoſtolica Delegato, ſecundum Canonicas ſanctiones viſitari, puniri & corrigi valeat.

Forte legendum vel cujuſvis ordinis.

CAPUT IV.

Capitula Cathedralium & aliarum majorum Eccleſiarum, illorumque perſonæ nullis exemptionibus, conſuetudinibus, ſententiis, juramentis, concordiis, quæ tantum ſuos obligent auctores, non etiam ſucceſſores, tueri ſe poſſint, quominus à ſuis Epiſcopis & aliis majoribus Prælatis, per ſe ipſos ſo-D los, vel illis quibus ſibi videbitur adjunctis, juxta Canonicas ſanctiones, toties quoties opus fuerit, viſitari, corrigi, & emendari, etiam auctoritate Apoſtolica poſſint & valeant.

CAPUT V.

Nulli Epiſcopo liceat cujuſvis privilegij prætextu Pontificalia in alterius Diœceſi exercere, niſi de ordinarii loci expreſſa licentia, & in perſonas eidem Ordinario ſubjectas tantum. Si ſecus factum fuerit, Epiſcopus ab exercitio Pontificalium, & ſic ordinati, ab executione Ordinum ſint ipſo Iure ſuſpenſi.

Indictio futuræ Seſſionis.

E Placetne vobis, proximam futuram Seſſionem celebrari die Iovis Feria quinta poſt primam Dominicam ſubſequentis Quadrageſimæ, quæ erit die 3. menſis Martij? Reſponderunt, Placet.

SESSIO SEPTIMA.

In nomine Domini, Amen. Anno à Nativitate ejuſdem Domini 1547. Indictione quinta, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & D. N. D. Pauli divina providentia Papæ Tertij, anno ejus tertio decimo, die vero Iovis tertia menſis Martij, Tridenti in Eccleſia Cathedrali, in loco eminentiori ipſius Eccleſiæ, ad Concilium celebrandum & Seſſiones ha-

bendas deputato, celebrata eſt ſeptima publica Seſſio A ſacro ſancti Oecumenici & Generalis Concilij Tridentini, præſidentibus in ea nomine eiuſdem ſanctiſſimi Domini noſtri Papæ, Reverendiſſimis Patribus, & Illuſtriſſimis Dominis Ioanne Maria de Monte, Epiſcopo Præneſtino, & Marcello tituli ſanctæ Crucis in Jeruſalem Presbytero, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, & Apoſtolicis de latere Legatis. In qua quidem Seſſione, poſt celebratam Miſſam de Spiritu ſancto per Reverendiſſimum Dominum, Dominum Archiepiſcopum Corcyrenſem (non fuit enim habita Oratio, quia Reverendus P. D. Epiſcopus S. Marci Neapolitanus, qui eam habiturus erat, erat raucus) nec non poſt peractas per Reverendiſſimum, & Illuſtriſſimum Dominum Cardinalem de Monte & Præſidentem præfatum ſolitas cærimonias, publicata fuerunt duo Decreta, ſeu certi Canones ſuper Sacramentis in genere, & ſuper Baptiſmo & Confirmatio. B ne in ſpecie, nec non certi alii Canones ſuper reſidentia, tenorum infra ſcriptorum.

DECRETUM

DE SACRAMENTIS ECCLESIÆ.

Publicatum in ſacro-ſancta Oecumenica, & Generali Tridentina Synodo ſeptima Seſſione, die tertia Martij 1547.

PROOEMIUM.

C

AD conſummationem ſalutis de Iuſtificatione doctrinæ, quæ in præcedenti proxima Seſſione, uno omnium Patrum conſenſu promulgata fuit. conſentaneum viſum eſt de ſanctiſsimis Eccleſiæ Sacramentis agere, per quæ omnis vera juſtitia vel incipit, vel cœpta augetur, vel amiſſa reparatur. Propterea ſacro-ſancta Oecumenica & Generalis Tridentina Synodus, in ſpiritu ſancto legitime congregata, præſidentibus in ea eiſdem Apoſtolicæ Sedis Legatis, ad errores eliminandos, & extirpandas hæreſes, quæ circa ſanctiſſima ipſa Sacramenta hac noſtra tempeſtate, tum de damnatis olim à Patribus noſtris hęreſibus ſuſcitatæ, tum etiam de novo adinventæ ſunt, quæ Catholicæ Eccleſiæ puritati, & animarum ſaluti magnopere officiunt, D ſanctarum Scripturarum doctrinæ, Apoſtolicis traditionibus, atque aliorum Conciliorum & Patrum conſenſu inhærendo, hos præſentes Canones ſtatuendos & decernendos cenſuit, reliquos qui ſuperſunt, ad cœpti operis perfectionem deinceps divino Spiritu adjuvante editura.

CANONES

DE SACRAMENTIS IN GENERE.

CANON I.

SI quis dixerit, Sacramenta novæ legis non fuiſſe omnia à Ieſu Chriſto Domino noſtro inſtituta, aut eſſe plura vel pauciora quam ſeptem, videlicet, Baptiſmum Confirmationem, Euchariſtiam, Pœnitentiam, Extremam-unctionem, Ordinem, & Matrimonium, aut etiam aliquod horum ſeptem non eſſe vere & proprie Sacramentum, Anathema ſit.

CANON II.

SI quis dixerit, ea ipſa novæ Legis Sacramenta à Sacramentis antiquæ Legis non differre, niſi quia cærimoniæ ſunt aliæ, & alij ritus externi, Anathema ſit.

CANON III.

SI quis dixerit, hæc ſeptem Sacramenta ita inter ſe paria, ut nulla ratione aliud ſit alio dignius, Anathema ſit.

CANON IV.

SI quis dixerit, Sacramenta novæ Legis non eſſe ad ſalutem neceſſaria, ſed ſuperflua, & ſine eis aut eorum voto, per ſolam fidem, homines à Deo gratiam juſtificationis adipiſci, licet omnia ſingulis neceſſaria non ſint, Anathema ſit.

CANON V.

SI quis dixerit, hæc Sacramenta propter ſolam fidem nutriendam inſtituta fuiſſe, Anathema ſit.

CANON VI.

SI quis dixerit, Sacramenta novæ Legis non continere gratiam, quam ſignificant; aut gratiam ipſam non ponentibus obicem non conferre, quaſi ſigna tantum externa ſint acceptæ per fidem gratiæ vel juſtitiæ, & notæ quædam Chriſtianæ profeſſionis, quibus apud homines diſcernuntur fideles ab infidelibus, Anathema ſit.

CANON VII.

SI quis dixerit, non dari gratiam per hujuſmodi Sacramenta ſemper & omnibus, quantum eſt ex parte Dei, etiamſi rite ea ſuſcipiant, ſed aliquando & aliquibus, Anathema ſit.

CANON VIII.

SI quis dixerit, per ipſa novæ Legis Sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, ſed ſolam fidem divinæ promiſ- E ſionis ad gratiam conſequendam ſufficere, Anathema ſit.

CANON IX.

SI quis dixerit, in tribus Sacramentis, Baptiſmo ſcilicet, Confirmatione, Ordine, non imprimi characterem in anima, hoc eſt ſignum quoddam ſpirituale & indelebile, unde ea iterari non poſſunt, Anathema ſit.

A

CANON X.

SI quis dixerit, Chriſtianos omnes in verbo & omnibus Sacramentis admini. ſtrandis habere poteſtatem, Anathema ſit.

CANON XI.

SI quis dixerit, in miniſtris, dum Sacramenta conficiunt & conferunt, non requiri intentionem ſaltem faciendi quod facit Eccleſia, Anathema ſit.

B

CANON XII.

SI quis dixerit, miniſtrum in peccato mortali exiſtentem, modo omnia eſſentialia, quæ ad Sacramentum conficiendum aut conferendum pertinent, ſervaverit, non conficere aut conferre Sacramentum, Anathema ſit.

CANON XIII.

SI quis dixerit, receptos & approbatos Eccleſiæ Catholicæ ritus in ſolemni Sacramentorum adminiſtratione adhiberi conſuetos, aut contemni, aut ſine peccato à miniſtris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Eccleſiarum paſtorem mutari poſſe, Anathema ſit.

C

DE BAPTISMO.

CANON I.

SI quis dixerit, Baptiſmum Ioannis habuiſſe eamdem vim cum Baptiſmo Chriſti, Anathema ſit.

D

CANON II.

SI quis dixerit, aquam veram & naturalem non eſſe de neceſſitate Baptiſmi, atque ideo verba illa Domini noſtri Ieſu: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto*, ad metaphoram aliquam detorſerit, Anathema ſit.

CANON III.

Eccleſia Romana. SI quis dixerit, in Eccleſia Romana, quæ omnium Eccleſiarum mater eſt & magiſtra, non eſſe veram de Baptiſmi Sacramento doctrinam, Anathema ſit.

E

CANON IV.

SI quis dixerit, Baptiſmum, qui etiam datur ab hæreticis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, cum intentione faciendi quod facit Eccleſia, non eſſe verum Baptiſmum, Anathema ſit.

CANON V.

SI quis dixerit, baptiſmum liberum eſſe, hoc eſt, non neceſſarium ad ſalutem, Anathema ſit.

CANON VI.

SI quis dixerit, baptizatum non poſſe, etiam ſi velit, gratiam amittere, quantumcumque peccet, niſi nolit credere, Anathema ſit.

CANON VII.

SI quis dixerit, baptizatos per Baptiſmum ipſum ſolius tantum fidei debitores fieri, non autem univerſæ legis Chriſti ſervandæ, Anathema ſit.

CANON VIII.

SI quis dixerit, baptizatos liberos eſſe ab omnibus ſanctæ Eccleſiæ præceptis, quæ vel ſcripta vel tradita ſunt, ita ut ea obſervare non teneantur, niſi ſe ſua ſponte illis ſubmittere voluerint, Anathema ſit.

CANON IX.

SI quis dixerit, ita revocandos eſſe homines ad Baptiſmi ſuſcepti memoriam, ut vota omnia quæ poſt Baptiſmum fiunt, vi promiſſionis in Baptiſmo ipſo jam factæ, irrita eſſe intelligant, quaſi per ea, & fidei quam profeſſi ſunt, detrahatur, & ipſi Baptiſmo, Anathema ſit.

CANON X.

SI quis dixerit, peccata omnia, quæ poſt Baptiſmum fiunt, ſola recordatione & fide ſuſcepti Baptiſmi vel dimitti, vel venialia fieri, Anathema ſit.

CANON XI.

SI quis dixerit, verum & rite collatum Baptiſmum iterandum eſſe illi, qui apud infideles fidem Chriſti negaverit, cum ad pœnitentiam convertitur, Anathema ſit.

CANON XII.

SI quis dixerit, neminem eſſe baptizandum, niſi ea ætate qua Chriſtus baptizatus eſt, vel in ipſo mortis articulo, Anathema ſit.

CANON XIII.

SI quis dixerit, parvulos eò quod actum credendi non habent, ſuſcepto Baptiſmo inter fideles computandos non eſſe, ac propterea cum ad annos diſcretionis pervenerint, eſſe rebaptizandos; aut præſtare omitti eorum Baptiſma, quam eos non actu

propnio credentes, baptizari in ſola fide Eccleſiæ, Anathema ſit. A

CANON XIV.

SI quis dixerit, hujuſmodi parvulos baptizatos, cùm adoleverint, interrogandos eſſe, an ratum habere velint, quod patrini eorum nomine, dum baptizarentur, polliciti ſunt; & ubi ſe nolle reſponderint, ſuo eſſe arbitrio relinquendos, nec alia interim pœna ad Chriſtianam vitam cogendos, niſi ut ab Euchariſtiæ aliorumque Sacramentorum perceptione arceantur, donec reſipiſcant, Anathema ſit. B

DE CONFIRMATIONE.

CANON I.

SI quis dixerit, Confirmationem baptizatorum otioſam cæremoniam eſſe, & non potius verum & proprium Sacramentem; aut olim nihil aliud fuiſſe, quàm catecheſim quamdam, qua adoleſcentiæ proximi, fidei ſuæ rationem coram Eccleſia exponebant; Anathema ſit. C

CANON II.

SI quis dixerit, injurios eſſe Spiritui ſancto eos, qui ſacro Confirmationis Chriſmati virtutem aliquam tribuunt, Anathema ſit.

CANON III.

SI quis dixerit, ſanctæ Confirmationis ordinarium miniſtrum non eſſe ſolum Epiſcopum, ſed quemvis ſimplicem Sacerdotem, Anathema ſit. D

DECRETUM

DE REFORMATIONE.

Publicatum in eadem ſeptima Seſsione Concilii Tridentini, die vero tertia menſis Martii, anno 1547.

EAdem ſacro-ſancta Synodus, eiſdem præſidentibus Legatis, inceptum reſidentiæ & reformationis negotium ad Dei laudem, & Chriſtianæ Religionis incrementum proſequi intendens, ut ſequitur, ſtatuendum cenſuit. ſalua ſemper in omnibus Sedis Apoſtolicæ auctoritate. E

CAPUT PRIMUM.

AD Cathedralium Eccleſiarum regimen nullus, niſi ex legitimo matrimonio natus, & ætate matura, gravitate morum, literarumque ſcientia, juxta Conſtitutionem Alexandri tertii, quæ incipit: *Cum in cunctis*, in Concilio Lateranenſi promulgatam, præditus aſſumatur.

Cap. 16. Concil. Lateran.

CAPVT II.

NEmo, quacumque etiam dignitate, gradu aut præeminentia præfulgens, plures Metropolitanas ſeu Cathedrales Eccleſias in titulum, ſive Commendam, aut alio quovis nomine contra Sacrorum Canonum inſtituta recipere & ſimul retinere præſumat; cum valde felix ſit ille cenſendus, cui unam Eccleſiam bene ac fructuoſe, & cum animarum ſibi commiſſarum ſalute regere contigerit. Qui autem plures Eccleſias contra præſentis Decreti tenorem nunc detinent, una, quam maluerint, retenta, reliquas infra ſex menſes, ſi ad liberam ſedis Apoſtolicæ diſpoſitionem pertineant, alias infra annum dimittere teneantur; alioquin Eccleſiæ ipſæ, ultimo obtenta dumtaxat excepta, eo ipſo vacare cenſeantur.

CAPVT III.

INferiora Beneficia Eccleſiaſtica, præſertim curam animarum habentia, perſonis dignis & habilibus, & quæ in loco reſidere, ac per ſeipſos curam ipſam exercere valeant, juxta Conſtitutionem Alexandri tertii in Lateranenſi, quæ incipit: *Quia nonnulli*, & aliam Gregorii decimi, in Generali Lugdunenſi Concilio, quæ incipit, *Licet Canon*, editam, conferantur: aliter autem facta collatio ſive proviſio omnino irritetur, & Ordinarius collator pœnas conſtitutionis Concilii Generalis, quæ incipit, *Grave nimis*, ſe noverit incurſurum.

Cap. 13. Concil. Lateran.
Concil. Lat. ſub Innoc. 3.

CAPVT IV.

QUicumque de cætero plura Curata, aut alias incompatibilia Beneficia Eccleſiaſtica, ſive per viam unionis ad vitam, ſeu Commendæ perpetuæ, aut alio quocumque nomine & titulo contra formam ſacrorum Canonum, & præſertim Conſtitutionis Innocentii tertii, quæ incipit, *De multa*, recipere, ac ſimul retinere præſumpſerit, Beneficiis ipſis juxta ipſius Conſtitutionis diſpoſitionem ipſo Iure, etiam præſentis Canonis vigore, privatus exiſtat.

Cap. 29. Concil. Lateran.

CAPVT V.

ORdinarij locorum quoſcumque plura Curata, aut alias incompatibilia Beneficia Eccleſiaſtica obtinentes, diſpenſationes ſuas exhibere diſtricte compellant: & alias procedant juxta Conſtitutionem Gregorij decimi, in Generali Lugdunenſi Concilio editam, quæ incipit, *Ordinarii*; quam eadem ſancta Synodus innovandam cenſet & innovat: addens inſuper, quod ipſi Ordinarii etiam per idoneorum Vicariorum deputationem, & congruæ portionis fructuum aſſignationem omnino provideant, ut animarum cura nullatenus negligatur, & Beneficia ipſa debitis obſequiis minime defraudentur: appellationibus, privilegiis, & exemptionibus quibuſcumque, etiam cum Iudicum ſpecialium deputatione, & illorum inhibitionibus in præmiſſis nemini ſuffragantibus.

CAPVT VI.

VNiones perpetuæ à quadraginta annis citra factæ, examinari ab Ordinariis, tanquam à Sede Apoſtolica delegatis, poſſint; & quæ per ſubreptionem vel obreptionem obtentæ fuerint, irritæ declarentur. Illæ vero quæ à dicto tempore citra conceſſæ, nondum in toto vel in parte ſortitæ ſunt effectum, & quæ deinceps ad cujuſvis inſtantiam fient, niſi eas ex legitimis, aut alias rationabilibus cauſis, coram loci Ordinario, vocatis quorum intereſt, verificandis, factas fuiſſe conſtiterit; per ſubreptionem obtentæ

præſumantur, ac propterea, niſi aliter a Sede Apoſtolica declaratum fuerit, viribus omnino careant.

CAPVT VII.

Beneficia Eccleſiaſtica Curata, quæ Cathedralibus, Collegiatis, ſeu aliis Eccleſiis, vel Monaſteriis, Beneficiis, ſeu Collegiis, aut piis locis quibuſcumque perpetuo unita & annexa reperiuntur, ab Ordinariis locorum annis ſingulis viſitentur; qui ſollicite providere procurent, ut per idoneos Vicarios, etiam perpetuos (niſi ipſis Ordinariis pro bono Eccleſiarum regimine aliter expedire videbitur) ab eis cum tertiæ partis fructuum, aut majori vel minori, arbitrio ipſorum Ordinariorum, portione, etiam ſuper certa re aſſignanda, ibidem deputandos, animarum cura laudabiliter exerceatur: appellationibus, privilegiis, exemptionibus, etiam cum Iudicum deputatione, & illorum inhibitionibus, quibuſcumque in præmiſſis minime ſuffragantibus.

CAPVT VIII.

Locorum Ordinarii Eccleſias quaſcumque, quomodolibet exemptas, auctoritate Apoſtolica, ſingulis annis viſitare teneantur, & opportunis Iuris remediis providere, ut quæ reparatione indigent, reparentur, & cura animarum, ſi qua illis imminet, aliiſque debitis obſequiis minime defraudentur: appellationibus, privilegiis, conſuetudinibus, etiam ab immemorabili tempore præſcriptis, judicum deputationibus, & illorum inhibitionibus penitus excluſis.

CAPVT IX.

Ad majores Eccleſias promoti, munus conſecrationis infra tempus à Jure ſtatutum ſuſcipiant, & prorogationes ultra ſex menſes conceſſæ nulli ſuffragentur.

CAPVT X.

Non liceat Capitulis Eccleſiarum, ſede vacante, infra annum a die vacationis, ordinandi licentiam, aut litteras dimiſſorias, ſeu Reverendas, ut aliqui vocant, tam ex Iuris communis diſpoſitione, quàm etiam cujuſvis privilegij aut conſuetudinis vigore, alicui, qui Beneficij Eccleſiaſtici recepti, ſive recipiendi occaſione arctatus non fuerit, concedere. Si ſecus fiat, Capitulum contraveniens Eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto; & ſic ordinati, ſi in minoribus Ordinibus conſtituti fuerint, nullo privilegio Clericali, præſertim in criminalibus, gaudeant; in majoribus vero, ab executione Ordinum, ad beneplacitum futuri Prælati, ſint ipſo Iure ſuſpenſi.

CAPVT XI.

Facultates de promovendo à quocumque non ſuffragentur, niſi habentes legitimam cauſam, ob quam a propriis Epiſcopis ordinari non poſſint, in litteris exprimendam: & tunc non ordinentur, niſi ab Epiſcopo in ſua Diœceſi reſidente, aut pro eo Pontificalia exercente, & diligenti prævio examine.

CAPVT XII.

Facultates de non promovendo, præterquam in caſibus à Jure expreſſis, conceſſæ, ad annum tantum ſuffragentur.

CAPVT XIII.

Præſentati, ſeu electi, vel nominati à quibuſvis Eccleſiaſticis perſonis, etiam Sedis Apoſtolicæ Nuntiis, ad quævis Eccleſiaſtica Beneficia non inſtituantur, nec confirmentur, neque admittantur etiam prætextu cujuſvis privilegij ſeu conſuetudinis, etiam ab immemorabili tempore præſcriptæ, niſi fuerint prius à locorum Ordinariis examinati, & idonei reperti: & nullus appellationis remedio ſe tueri poſſit, quominus examen ſubire teneatur: præſentatis tamen, electis ſeu nominatis ab Univerſitatibus, ſeu Collegiis generalium ſtudiorum exceptis.

CAPVT XIV.

In exemptorum cauſis Conſtitutio Innocentij IV. quæ incipit, *Volentes*, in Generali Concilio Lugdunenſi edita, ſervetur; quam eadem ſacro ſancta Synodus innovandam cenſuit, & innovat: addendo inſuper, quod in civilibus cauſis mercedum, & miſerabilium perſonarum, Clerici ſæculares, aut Regulares extra Monaſterium degentes, quomodolibet exempti, etiamſi certum Iudicem à Sede Apoſtolica deputatum in partibus habeant, in aliis vero, ſi ipſum Iudicem non habuerint, coram locorum Ordinariis, tanquam in hoc ab ipſa Sede delegatis, conveniri, & jure medio ad ſolvendum debitum cogi & compelli poſſint: privilegiis, exemptionibus, Conſervatorum deputationibus & eorum inhibitionibus adverſus præmiſſa nequaquam valituris.

C. 1. de Privileg. in 6.

CAPVT XV.

Curent Ordinarij, ut hoſpitalia quæcumque à ſuis Adminiſtratoribus, quocumque illi nomine cenſeantur, etiam, quomodolibet exemptis, fideliter & diligenter gubernentur: Conſtitutionis Concilij Viennenſis, quæ incipit, *Quia contingit*, forma ſervata: quam quidem Conſtitutionem eadem ſancta Synodus innovandam duxit & innovat, cum derogationibus in ea contentis.

Clement. Quia contingit, de Relig. domibus.

Indictio futuræ Seſſionis.

Item hæc ſacro-ſancta Synodus ſtatuit & decrevit, proximam futuram Seſſionem habendam & celebrandam eſſe die Jovis Feria quinta poſt ſequentem Dominicam in Albis, quæ erit vigeſima prima menſis Aprilis præſentis, anni milleſimi quingenteſimi quadrageſimi ſeptimi.

Et quia ego Angelus Maſſarellus, Sancto-Severinas, utriuſque Iuris Doctor, & Protonotarius Apoſtolicus, ac ſacri Tridentini Concilii Secretarius, publicationi ſupra ſcriptorum Decretorum, manu aliena mihi fida ſcriptorum, interfui, & ea cum originalibus, quæ penes me ſunt, collata ſunt, & cum eis concordant; ideo ſupra ſcripta Decreta ſingula manu mea propria obſignavi, ac de eis omnibus, ad quorum manus pervenerint, fidem facio indubitatam.

BVLLA FACVLTATIS Transferendi Concilii.

Paulus Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Venerabili Fratri Joanni Mariæ Epiſcopo Præneſtino, & dilectis filiis Marcello tituli ſanctæ Crucis in Jeruſalem Presbytero, ac Reginaldo ſanctæ Mariæ in Coſmedin Diacono Cardinalibus, noſtris & Apoſtolicæ Sedis Legatis de latere; ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Regimini univerſalis Eccleſiæ, meritis licet imparibus, diſponente Domino præſidentes, noſtri officij partes eſſe putamus, ut ſi quid gravius cauſa Reipublicæ Chriſtianæ conſtituendum ſit, id non modo tempore oportuno, verum etiam loco commodo & idoneo perficiatur. Cum itaque nos nuper,

A poſtquam ſuſpenſionem celebrationis ſacri Oecumenici & Univerſalis Concilij alias per nos in civitate Tridentina ex cauſis tunc expreſſis, de venerabilium Fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium conſilio & aſſenſu indicti, ex certis aliis etiam tunc expreſſis cauſis, uſque ad aliud opportunius & commodius tempus per nos declarandum, de ſimili conſilio & aſſenſu factam, audita pace inter chariſſimos in Chriſto filios noſtros, Carolum Romanorum Imperatorem ſemper Auguſtum, & Franciſcum Francorum Regem Chriſtianiſſimum conciliata, pari conſilio & aſſenſu ſuſtuleramus & amoveramus, nequeuntes ipſi, tunc legitime impediti, ad dictam civitatem perſonaliter accedere, & eidem Concilio intereſſe, vos noſtros & Apoſtolicæ Sedis Legatos de latere in eodem Concilio de ſimili conſilio conſtituerimus & deputaverimus, voſque ad eamdem civitatem tanquam pacis B Angelos deſtinaverimus, prout in diverſis noſtris deſuper confectis litteris plenius continetur. Nos, ne tam ſanctum celebrationis Concilij hujuſmodi opus ex incommoditate loci, aut alias quovis modo impediatur, aut plus debito differatur, opportune providere volentes; Motu proprio, & ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, parique conſilio & aſſenſu, vobis in ſimul, aut duobus ex vobis, aliquo legitimo impedimento detento ſeu inde forte abſente, quandocumque vobis videbitur, Concilium prædictum de eadem civitate Tridentina ad quamcumque aliam commodiorem & opportuniorem ſeu tutiorem civitatem, de qua vobis etiam videbitur, transferendi & mutandi, ac illud in ipſa civitate Tridentina ſupprimendi & diſſolvendi, nec non Prælatis & aliis perſonis Concilij hujuſmodi, ne in eo C ad ulteriora in dicta civitate Tridentina procedant, etiam ſub cenſuris & pœnis Eccleſiaſticis inhibendi, ac idem Concilium in alia civitate hujuſmodi, ad quam illud transferri & mutari contigerit, continuandi, tenendi, & celebrandi, & ad illud Prælatos & alias perſonas Concilij Tridentini hujuſmodi, etiam ſub perjurij, & aliis in litteris Indictionis Concilij hujuſmodi expreſſis pœnis evocandi, eidemque ſic translato & mutato Concilio nomine & auctoritate prædictis præſidendi, ac in eo procedendi, cæteraque in præmiſſis, & circa ea neceſſaria & opportuna, alias juxta priorum vobis directarum litterarum continentiam & tenorem faciendi, ſtatuendi, ordinandi & exequendi, plenam & liberam Apoſtolica auctoritate tenore præſentium concedimus poteſtatem & faculta- D tem, ratum & gratum habituri quidquid per vos in præmiſſis factum, ſtatutum, ordinatum, executumve fuerit, idque facturi, auctore Domino, inviolabiliter obſervari: non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrariis quibuſcumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe noverit incurſurum.

Datum Romæ apud S. Petrum, anno Incarnationis Dominicæ 1547. octavo Kalendas Martij, Pontificatus noſtri anno undecimo.

Fab. Epiſcop. Spol. E
B. MOTTA.

HUcuſque progreſſum fuit Concilium Tridentinum ſub Paulo III. à quo poſtea Concil. idem Bononiam tranſlatum, illic ad tempus eſt intermiſſum. Interim vero Paulus Tertius viam univerſæ carnis ingreſſus, ſucceſſorem habuit Julium tertium, ſub quo poſtea convocatum eſt iterum in eadem civitate Tridentina, & vocati omnes, qui ſolent intereſſe Concilio, ad primam diem Maij 1551. qua die adſuit præſens Legatus Creſcentius cum nonnullis Epiſcopis, nihil tamen actum eſt propter paucitatem A Epiſcoporum uſque ad 11. Octobris ejuſdem anni, qua die celebrata eſt tertia Seſſio ſub Iulio Pontifice.

SESSIO OCTAVA.

DEcretum, ſancitum, & publicatum in octava Seſſione, habita die undecimo menſis Martij 1547. ſuper tranſlatione Concilij ex Tridentino ad civitatem Bononienſem, rogante Reverendiſſimo & Illuſtriſſimo Domino Cardinale de Monte, ipſius Concilij Præſidente & Legato, Patrum ſententias ſub infra ſcripta forma videlicet.

Tranſlatio ob periculũ vitæ ex peſte.

Placet-ne vobis decernere & declarare, de huiuſmodi morbo ex præmiſſis & aliis allegatis ita manifeſte & notorie conſtare, ut Prælati in hac civitate ſine vitæ diſcrimine commorari, & in ea idcirco inviti B minime retineri poſſint & debeant? Itemque attento receſſu multorum Prælatorum poſt proxime præteritam Seſſionem: & attentis proteſtationibus aliorum complurium Prælatorum in Congregationibus Generalibus factis, hinc omnino timore ipſius morbi abire volentium, qui juſte detineri non poſſunt, & ex quorum diſceſſu Concilium vel diſſolveretur, vel ex paucitate Prælatorum bonus eius progreſſus impediretur: & attento etiam imminenti periculo vitæ, & aliis cauſis per aliquos ex Patribus in ipſis Congregationibus allegatis, ut pote notorie veris & legitimis: placet ne vobis ſimiliter decernere & declarare, pro conſervatione & proſecutione ipſius Concilij, & ſecuritate vitæ ipſorum Prælatorum, Concilium ipſum ad civitatem Bononiæ, veluti ad locum magis paratum, ſalubrem & idoneum, pro tempore transferendum eſſe, & ex nunc transferri, & ibidem Seſſionem jam C indictam, ſtatuta die vigeſima prima Aprilis celebrandam eſſe, & celebrari, & ſucceſſive ad ulteriora procedendum, donec ſanctiſſimo Domino noſtro & ſacro Concilio expedire videbitur, ut ad hunc ſeu alium locum, communicato etiam conſilio cum invictiſſimo Cæſare, Chriſtianiſſimo Rege, & aliis Regibus ac Principibus Chriſtianis, ipſum Concilium reduci poſſit & debeat.

Decretum ſupra ſcriptum placuit longe majori parti Patrum, contradicentibus tamen, & palam reclamantibus Patribus nonnullis.

D

SESSIO NONA.

Bononiæ celebrata, die vigeſima prima menſis Aprilis 1547.

DECRETUM

Prorogationis Seſſionis.

HÆc Sacro ſancta, Oecumenica, & Generalis Synodus, quæ dudum in civitate Tridentina congregata erat, nunc Bononiæ in Spiritu ſancto legitime congregata, præſidentibus in ea, nomine ſan- E ctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri, D. Pauli, divina providentia Papæ tertij, eiſdem Reverendiſſimis D. D. Joanne Maria Epiſcopo Prænestino de Monte, & Marcello tituli ſanctæ Crucis in Jeruſalem Presbytero, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, & Apoſtolicis de Latere Legatis: conſiderans, quod die 11. menſis Martij præſentis anni, in generali publica Seſſione in eadem civitate Tridenti, & in loco conſueto celebrata, omnibuſque agendis de more peractis, ex cauſis tunc inſtantibus, vigentibus & legitimis; interveniente etiam authoritate ſanctæ Sedis Apoſtolicæ, eiſdem Reverendiſſimis Præſidentibus etiam ſpecialiter conceſſa, decrevit & ordinavit, Con-

cilium ex eo loco in hanc civitatem transferendum eſſe, ſicuti tranſtulit, itemque Seſſionem pro præſenti, die vigeſima prima Aprilis illic indictam, ut de Sacramentorum & reformationis materiis, de quibus tractandum propoſuerat, canones ſancirentur & promulgarentur, in hac ipſa civitate Bononiæ celebrari debere: conſideranſque, nonnullos ex Patribus, qui in hoc Concilio intereſſe conſueverunt, his ſuperioribus majoris hebdomadæ, & ſolemnitatis Paſchalis diebus, in propriis Eccleſiis occupatos, aliquos etiam aliis impedimentis detentos, huc nondum acceſſiſſe, quos tamen brevi affuturos ſperandum eſt, ac propterea factum eſſe, ut non ea, quam ſancta Synodus deſiderabat, Prælatorum frequentia potuerint materiæ ipſæ Sacramentorum & Reformationis examinari & diſcuti: ut omnia maturo conſilio cum dignitate & gravitate debita fiant, bonum opportunum & expediens cenſuit cenſetque, Seſſionem prædictam, quæ hoc ipſo die, ut præfertur, celebranda erat, ad diem Jovis infra Octavam Pentecoſtes proxime futuram, quo ad ipſas materias expediendas, differendam & prorogandam eſſe, quemadmodum differt ac prorogat; quam diem & rei gerendæ maxime opportunam, & Patribus, præſertim abſentibus, percommodam judicavit & judicat: hoc tamen adjecto, quod terminum ipſum ipſa ſancta Synodus pro eius arbitrio & voluntate, ſicuti rebus Concilij putaverit expedire, etiam in privata Congregatione reſtringere & imminuere poſſit & valeat.

SESSIO DECIMA.

Bononiæ celebrata die ſecunda menſis Junij 1547.

DECRETUM

Prorogationis Seſſionis.

QUamvis hæc ſacro ſancta Oecumenica & generalis Synodus Seſſionem, quæ die vigeſima prima menſis Aprilis proxime præteriti, ſuper Sacramentorum & Reformationis materiis in hac inclyta civitate Bononiæ, ex decreto in urbe Tridentina in publica Seſſione die undecima menſis Martij promulgato, celebranda erat, propter aliquas cauſas, ac præſertim propter abſentiam nonnullorum Patrum, quos brevi affuturos ſperabat, ad hunc præſentem diem differendam, & prorogandam eſſe decreverit, volens tamen cum his, qui non venerunt, etiam adhuc benigne agere, eadem ſacro-ſancta Synodus in Spiritu ſancto legitime congregata, præſidentibus in ea eiſdem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, & Apoſtolicæ Sedis Legatis, ſtatuit & decernit, Seſſionem ipſam, quam hac die ſecunda menſis Iunij præſentis, anni milleſimi quingenteſimi quadrageſimi ſeptimi celebrare decreverat, ad diem Iovis poſt Feſtum Nativitatis Beatæ Mariæ Virginis, quæ erit decima quinta menſis Septembris proxime futuri, quoad prædictas & alias materias expediendas differendam & prorogandam eſſe, quemadmodum differt & prorogat: ita tamen, quod proſecutio diſcuſſionis & examinationis eorum, quæ tam ad dogmata quam ad reformationem pertinent, interim non omittatur, & terminum ipſa ſancta Synodus pro eius libitu & voluntate, etiam in privata congregatione, abbreviare & prorogare libere poſſit & valeat.

SESSIONIS XI.

PROROGATIO.

Acta in generali Congregatione, habita die Mercurij, 14. menſis Septembris, anni milleſimi quingenteſimi quadrageſimi ſeptimi, ſuper Prorogatione undecimæ Seſſionis Bononienſis.

IN nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, Amen. anno a Nativitate eiuſdem 1547. Indictione quinta, die vero Mercurij decima quarta menſis Septembris, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri, D. Pauli divina providentia Papæ tertij, anno tertio decimo, Bononiæ, in domo Campegiorum, & ſolitæ reſidentiæ Reverendiſſimorum & Illuſtriſſimorum Dominorum, ſacri Concilij Præſidentium & Apoſtolicorum de latere Legatorum, & in aula, ubi generales congregationes fieri conſueverunt, hora circiter vigeſima, habita fuit Congregatio generalis Patrum ipſius ſacri Concilij: in qua quidem Congregatione primum more ſolito, Reverendiſſimus & Illuſtriſſimus D. Ioannes Maria, Epiſcopus Præneſtinus, Cardinalis de Monte, ipſius ſacri Concilij Præſidens & Legatus, invocavit auxilium ſancti Spiritus, legens alta & intelligibili voce infra ſcriptam orationem, videlicet.

Adſumus, Domine ſancte Spiritus, adſumus quidem peccati immanitate detenti, ſed in nomine tuo ſpecialiter aggregati. Veni ad nos, & eſto nobiſcum, & dignare illabi cordibus noſtris: doce nos quid agamus, quo gradiamur, & oſtende quid efficere debeamus, ut te auxiliante, tibi complacere in omnibus valeamus. Eſto ſalus & effector judiciorum noſtrorum, qui ſolus cum Deo Patre & eius Filio nomen poſſides glorioſum. Non patiaris perturbatores eſſe juſtitiæ, qui ſummam diligis æquitatem. Non in ſiniſtrum nos ignorantia trahat, non favor inflectat, non acceptio munerum vel perſonæ corrumpat: ſed junge nos efficaciter tibi ſolius tuæ gratiæ dono, ut ſimus in te unum, & in nullo aberremus à vero: quatenus in nomine tuo collecti, ſic in cunctis teneamus cum moderamine pietatis juſtitiam, ut hic à te in nullo diſtentiat ſententia noſtra, & in futuro pro bene geſtis conſequamur præmia ſempiterna.

Qua Oratione abſoluta idem Reverendiſſimus & Illuſtriſſimus D. Cardinalis de Monte, Præſidens & Legatus præfatus allocutus fuit Patres his verbis, videlicet.

Dies craſtina, Sanctiſſimi Patres, ut Dominationes veſtræ ſciunt, erit ea Dies, quæ ſtatuta fuit à nobis ad Seſſionem celebrandam. Quot quantiſque & quam diverſis circumveniamur anguſtiis, difficultatibus & impedimentis, nemo eſt qui non videat. Nondum venerunt Prælati complures, quos ſcimus arripuiſſe iter, ac præſertim piæ & inclytæ nationis Gallicanæ. Aliqui venerunt hodie, heri, nudiuſtertius, nudiuſquartus, denique tam de repente, ut non potuerint ſeipſos & animum ſuum informare in materia tam gravi, ampla & diffuſa, prout eſt hæc Sacramentorum Eccleſiæ, & abuſuum innumerabilium, qui in miniſterio ipſorum Sacramentorum irrepſerunt. Sed quid loquimur de abſentibus, aut de iis qui nuper venerunt, cum illi, qui ſemper fuerunt præſentes, & tota æſtate verſati ſunt in diſputationibus & examinationibus, & audiendo privatim & publice minores Theologos, adhuc parati non ſint, neque eſſe potuerint? His difficultatibus accedit atrocitas inſperati caſus Illuſtriſſimi Ducis Placentiæ, qui nos ita detinet occupatos in tuenda libertate civitatum Eccleſiæ, ut nos ipſi neque per horam quidem vel punctum tem-

poris liberi ſimus. Lætamur & gratias agimus Deo, quod in Decreto proximæ præteritæ Seſſionis fuerit addita illa clauſula in fine, prorogandi & reſtringendi terminum, etiam in privata Congregatione, &c. per quam certe magna cura & ſollicitudine levamur, cum non oporteat nos imparatos ad Eccleſiam accedere, ut Seſſionem celebremus. Itaque ne diutius Dominationes veſtras perplexas detineamus, conſilium noſtrum eſt, (quid dicimus conſilium? quinimo neceſſitas) ut beneficio illius Decreti & clauſulæ nos juvemus, prorogando nunc terminum Seſſionis, & omittendo craſtina die celebrationem. Cupimus intelligere, utrum placeat Dominationibus veſtris conſilium noſtrum. Hoc puncto abſoluto, agemus de tempore.

Super qua re rogatis ſententiis Patrum, placuit omnibus Seſſionem ipſam, quæ die craſtina celebranda erat, prorogari.

Deinde idem Reverendiſſ. & Illuſtriſſ. D. Cardinalis de Monte, Præſidens & Legatus præfatus, proſequendo ſermonem ſuum, dixit infra ſcripta verba, videlicet.

Quam maturè deliberatum de iuſtificatione.

Mulrom cogitavimur de tempore hujus prorogationis: nullam tandem inveni mus in mente noſtra rationem, in qua poſſimus figere fidem pro aliquo die certo. Certi eſſe non poſſumus quando erimus parati in materiis noſtris, ita ut ſuper ipſis poſſit promulgari Decretum. Scimus quod cum eſſemus Tridenti, & crederemus ſpatio quindecim dierum expediri poſſe Decretum iuſtificationis, coacti fuimus inſudare in eo ſeptem continuis menſibus, non intermittendo unam diem, & habendo ſæpe duas Congregationes in uno & eodem die. Vbi agitur de fide, de dogmatibus, de confundendis hæreticis, oportet nos cum pede plumbeo procedere, & interdum in unius verbuli diſcuſſione longo tempore immorari. Occurrunt nobis etiam aliæ difficultates permultæ: ſed quæ nos acrius & vehementius urget, eſt, quia eam videmus eſſe conditionem temporum, & ita eſſe tempora præparata & diſpoſita ad producendas res novas, ut neſciamus, neque pro firmo & conſtanti aſſerere poſſimus, utrum neceſſitas nobis futura ſit celebrandi Seſſionem perendie, ex aliquo novo & inſperato emergenti & accidenti, vel hinc ad octo dies, vel ad unum menſem, vel plures. Propterea ſumus huius ſententiæ, ut ſi velimus caute & prudenter agere, debeamus facere prorogationem ad beneplacitum Concilij. Hoc modo, & hac ratione erit ſemper ſacro Cnncilio liberum & integrum, ut poſſit celebrare Seſſionem tunc & quando noverit ita honori divino & rationibus ipſius Concilij & Reipublicæ expedire. Sic denique putamus ex uſu eſſe præſentis temporis. Sciunt Patres, nos ſemper habuiſſe oculos ad conſervandum jus & authoritatem Concilij, & ad bene dirigendum & ordinandum ipſum Concilium. Credere debent, nos non mutaſſe animum; & propterea poſſunt habere aliquam fidem in nobis, & quoad hoc, ſe nobiſcum conformare: habentes pro certo, quod nos bene conſiderabimus, quid deceat & expediat in præſenti rerum & temporum ſtatu. Una tantum ratio poſſet forte aliquid ſcrupuli injicere in mente alicujus, videlicet, quia ſi Patres ſcirent diem certum Seſſionis, poſſent aliqui ex eis melius conſulere rebus ſuis propriis una ratione, vel alia. Credimus, quod hæc hæſitatio haud longo tempore durabit, & quod unuſquiſque non poſt non multos dies videre poterit, quem curſum & quem progreſſum ſit ſancta hæc Synodus habitura. Et nihilominus, capiendo rem in quemcumque ſenſum, etiam aſperiorem, & in quocumque eventu, poſſunt Patres ſperare & ſibi polliceri de nobis, quod non erimus ſegniores, quam hactenus fuerimus; & quod ita ſemper publica dirigemus, ut privatæ Patrum commoditatis rationem (quantum fieri poterit) habeamus. Sit igitur concluſio, quod huius ſententiæ & opinionis ſumus, ut ſi Patribus ita videatur & placeat, hæc prorogatio fiat ad beneplacitum Concilij. Unuſquiſque dicat libere, more ſolito, ſententiam ſuam, prout Reipublicæ Chriſtianæ, honori Concilij, commoditati Patrum putaverit expedire, & Spiritus ſanctus ſuggeſſerit ei. Quæcumque à nobis dicta ſunt, nulla alia ratione dicta eſſe cenſeri volumus, quam pro majori Patrum informatione: quia multi à nobis petierunt, ut quid in hac re ſentiremus, Patribus aperire vellemus.

Poſtea Patres dixerunt ſententias ſuas, & omnibus placuit, Seſſionem ipſam, quæ die craſtina juxta Decretum publicatum in proxima precedenti Seſſione 2. Iunij præſentis anni celebranda erat, prorogari ad beneplacitum ſacri Concilij. Et ita fuit concluſum Decretum, & firmatum. Deinde dimittitur Congregatio, & Patres omnes receſſerunt circa horam vigeſimam tertiam.

BVLLA RESVMPTIONIS
CONCIL. TRIDENT.
SVB IVLIO TERTIO
PONTIFICE MAXIMO.

JULIUS Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad futuram rei memoriam. Cum ad tollenda Religionis noſtræ diſſidia, quæ in Germania longo tempore, non ſine totius Chriſtiani orbis perturbatione & ſcandalo viguerunt, bonum, opportunum & expediens eſſe videatur, ſicuti etiam chariſſimus in Chriſto filius noſter Carolus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus nobis per ſuas litteras & nuntios ſignificari fecit; ut ſacrum Oecumenicum & generale Concilium per felicis recordationis Paulum Papam III. prædeceſſorem noſtrum indictum, & per nos, tunc Cardinalatus honore fungentes, atque ipſius prædeceſſoris nomine, una cum duobus aliis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, ipſi Concilio præſidentes, inceptum, ordinatum & continuatum, in quo plures publicæ & ſolemnes habitæ fuerunt Seſſiones, pluraque tam in cauſa fidei quam reformationis promulgata Decreta, multaque etiam ad utramque cauſam pertinentia, examinata & diſcuſſa, ad civitatem Tridentinam reducatur: Nos, ad quos & ſummos pro tempore Pontifices ſpectat, Generalia Concilia indicere & dirigere, ut Eccleſiæ pacem, & Chriſtianæ fidei atque Orthodoxæ Religionis incrementum ad omnipotentis Dei laudem, gloriam procuremus, & quantum in nobis eſt, tranquillitati ipſius Germaniæ, quæ ſane provincia retroactis temporibus in vera Religione, ac ſacrorum Conciliorum & Sanctorum Patrum doctrina excolenda, exhibendaque maximis Pontificibus Chriſti Redemptoris noſtri in terra Vicariis, debita obedientia & reverentia, nulli Chriſtianorum Provinciæ fuit unquam ſecunda, conſulamus, ſperantes per ipſius Dei gratiam & benignitatem futurum, ut Reges omnes ac Principes Chriſtiani juſtis piiſque noſtris in hac re votis annuant, faveant, atque aſſiſtant: venerabiles fratres Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, & dilectos filios Abbates, omneſque alios & ſingulos, qui de Iure, vel conſuetudine, vel privilegio Conciliis generalibus intereſſe debent, quoſque idem prædeceſſor noſter ſuis Indictionis & aliis quibuſcumque de ſuper confectis & publicatis literis Concilio intereſſe voluit, per viſcera miſericordiæ Domini noſtri Ieſu Chriſti hortamur, requirimus, & monemus, ut proximis futuris Kalendis Maij, quem diem ad ipſum Concilium in eo in quo nunc reperitur ſtatu reſumendum, & proſequendum prævia matura deliberatione, & ex certa noſtra ſcientia, & de Apoſtolicæ authoritatis plenitudine,

dine, ac venerabilium frattum noſtrorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio & aſſenſu, ſtatuimus, decernimus, & declaramus in ipſa civitate Tridentina. legitimo ceſſante impedimento, convenire & ſe congregare, ac ipſius Concilij continuationi & proſecutioni, omni mora poſtpoſita, incumbere velint. Nos enim operam ſedulo daturi ſumus, ut in eadem civitate noſtri omnino adſint Legati, per quos (ſi per ætatem noſtram, valetudinemque, & Sedis Apoſtolicæ neceſſitates perſonaliter adeſſe nequiverimus) Spiritu ſancto duce, ipſi Concilio præſidebimus, quacumque ipſius Concilij tranſlatione & ſuſpenſione, cæteriſque contrariis nonobſtantibus quibuſcumque, ac præſertim illis, quæ idem prædeceſſor noſter in ſuis litteris prædictis, quas cum omnibus & ſingulis in eis contentis clauſulis & decretis in ſuo robore permanere volumus atque decernimus, & quatenus opus ſit, innovamus, voluit non obſtare. Irritum nihilominus decernentes & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam quavis authoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrorum hortationis, requiſitionis, monitionis, ſtatuti, declarationis, voluntatis, innovationis, & decretorum infringere, vel ei auſo temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe noverit incurſurum.

M. Car. Creſcentius.
Rom. Amaſæus.
R per Romulum Secret.
R. de ſancta Maria.

JULIUS PAPA III.

AD futuram rei memoriam. Superioribus diebus de venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio ex cauſis tunc expreſſis, Apoſtolica authoritate decrevimus, quod ſacrum Oecumenicum & univerſale Concilium Tridentinum, ubi olim inceptum fuerat, reduci, & ibi (adjuvante Domino) terminari deberet, tempuſque ad illud reſumendum & proſequendum Kalend. Maij proxime futuri præfiximus, omneſque & ſingulos quomodolibet in eo intereſſe debentes hortati ſumus & monuimus, ut dicto tempore Tridenti eſſe vellent prout in noſtris ſub plumbum deſuper expeditis literis plenius continetur. Ne autem propterea, quod dictæ litteræ nondum publicatæ fuerunt, aliqui ignorantiam rei ullo modo prætexere poſſint, ſed omnes plenam illius notitiam habeant, dicta authoritate per præſentes ordinamus, quod tam prædictæ quam præſentes literæ, per aliquem ex noſtris Curſoribus in Baſilicis ſancti Petri de Urbe & ſancti Joannis Lateranenſis, dum ibi divina celebrantur, publice ac alta & intelligibili voce legantur, & poſtquam lectæ fuerint, valuis ipſarum Baſilicarum affigantur, & ibi aliquandiu dimittantur, & relicta poſtea illarum copia, amoveantur. Decernentes, publicationem faciendam omnes & ſingulos ipſius Concilij celebrationi quomodolibet intereſſe debentes perinde arctare, ac ſi eis perſonaliter intimatæ fuiſſent: quodque ipſarum literarum tranſumptis, etiam impreſſis, manu alicujus Notarij ſubſcriptis, ac ſigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides adhibeatur, quæ ipſis originalibus adhiberetur: ac hortantes & in Domino requirentes omnes & ſingulos venerabiles fratres noſtros, Patriarchas & Archiepiſcopos, ad quos ipſarum literarum exempla impreſſa tranſmitti curabimus, ut pro ſuo officio & debito, id eorum Suffraganeis & aliis minoribus Prælatis & Abbatibus notificent: contrariis non obſtantibus quibuſcumque.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die 27. Decembris 1550. Pontificatus noſtri anno primo.

MANDATUM

IULII III. SUMMI PONTIFICIS in reductione Concilij ad Civitatem Tridentinam.

JUlius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Marcello, tituli ſancti Marcelli Preſbytero Cardinali Creſcentio nuncupato, noſtro & Apoſtolicæ ſedis ad Concilium Tridentinum Legato de latere, & venerabilibus fratribus Sebaſtiano Pignino Archiepiſcopo Sipontino, ac Aloyſio Lypomano Epiſcopo Veronenſi, noſtris & ipſius Sedis, ac in dicto Concilio una cum eodem Marcello Cardinali & Legato, nomine noſtro ad præſidendum Nuntiis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Ad prudentis Patris-familias officium ſpectat, ea quæ per ſeipſum commode efficere non poteſt, ut per alios idoneos fiant, diligenter curare. Dudum ſi quidem, cum ex certis tum expreſſis cauſis bonum, opportunum & expediens eſſe videretur, ut ſacrum Oecumenicum & Generale Concilium, per felicis recordationis Paulum Papam III. prædeceſſorem noſtrum indictum, ad civitatem Tridentinam reduceretur, nos ſperantes per omnipotentis Dei gratiam & benignitatem futurum, ut Reges omnes & Principes Christiani juſtis piiſque noſtris in hac re votis annuerent, & aſſiſterent, venerabiles fratres noſtros Patriarchas, Archiepiſcopos & Epiſcopos, ac dilectos filios Abbates, omneſque alios & ſingulos, qui de Jure vel conſuetudine, aut privilegio Conciliis generalibus intereſſe debent, hortati ſumus, requiſivimus & monuimus, ut proxime futuris Kalendis Maij, quam diem ad ipſum Concilium, in eo quo reperitur ſtatu reſumendum, prævia matura deliberatione, ex certa noſtra ſcientia, & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, ac venerabilium fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium conſilio & aſſenſu, ſtatuimus, decrevimus & declaravimus, in ipſa civitate Tridentina, legitimo ceſſante impedimento, convenire & ſe congregare, ac ipſius Concilij continuationi & proſecutioni, omni mora poſtpoſita, incumbere vellent, prout in aliis noſtris inde confectis literis plenius continetur. Nos igitur, qui ætate noſtra jam ingraveſcente, & aliis multipliciter impediti, ad dictam civitatem ad præſens perſonaliter accedere, & ipſi Concilio juxta deſiderium cordis noſtri intereſſe nequimus, volentes reſumptionem, continuationem & proſecutionem Concilij hujuſmodi ex noſtra abſentia non impediri, te, fili Marcelle Cardinalis, fide ferventem, prudentia, ſcientia ac rerum uſu cõſpicuum noſtrum & Apoſtolicæ Sedis ad Concilium hujuſmodi Legatum de Latere, ac vos fratres, Sebaſtiane Archiepiſcope, & Aloyſi Epiſcope, pietate & doctrina ac rerum experientia inſignes, noſtros & ipſius Sedis ad dictum Concilium una tecum, fili Marcelle, Cardinalis & Legate, nomine noſtro præſidendum Nuntios, cum ſpeciali & expreſſo mandato, nec non ratihabitionibus & aliis clauſulis in ſimilibus apponi ſolitis, de ſimili eorumdem fratrum noſtrorum conſilio, Apoſtolica authoritate tenore præſentium conſtituimus & deputamus: voſque ad dictam civitatem Tridentinam, tanquam pacis Angelos deſtinamus, ac vobis nomine & authoritate noſtra eidem Concilio præſidendi & proſequendi, nec non in illo pro veſtra pietate & ſapientia ea omnia, quæ in præmiſſis, & circa ea neceſſaria, & alias quomodolibet opportuna eſſe, ac alias

ad laudem & honorem Dei pertinere noveritis, etiam ſi magis ſpeciale mandatum exigant, juxta noſtrarum prædictarum, ac indictionis & aliarum ipſius prædeceſſoris ſuper præmiſſis confectarum, & publicatarum litterarum formam, faciendi & exercendi plenam & liberam, authoritate & tenore prædictis, concedimus poteſtatem & authoritatem. Hoc itaque munus vobis injunctum ita implere ſtudeatis, ut ſperati fructus inde proveniant, voſque à nobis commendationem, & à Deo bonorum operum retributore felicitatis æternæ gloriam conſequi mereamini. Datum Pontificatus noſtri anno ſecundo.

MANDATUM IMPERATORIS.

CArolus V. divina favente clementia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, ac Rex Germaniæ, Hiſpaniarum, utriuſque Siciliæ, Jeruſalem, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ, Comes Haſpurgi, Flandriæ & Tirolis, &c. Cum beatiſſimus in Chriſto Pater & D. D. N. Julius III. divina providentia S. R. ac Univerſalis Eccleſiæ Pontifex Maximus D. N. R. ſacrum Oecumenicum & generale Concilium, per Sanctitatis ſuæ prædeceſſorem felicis record. Paulum Papam III. indictum & inceptum, & aliquandiu intermiſſum, ad tollenda Religionis noſtræ diſſidia, quæ in Germania longo tempore maxima totius orbis Chriſtiani perturbatione viguerunt, denuo ad civitatem Tridentinam revocaverit, ac per literas ſuæ ſanctitatis ad Kalendas Maias proxime præteritas convocaverit; Nos vero ob adverſam valetudinem, cum qua aliquandiu jam continuo ferme conflictamur, tum aliis negotiis impediti, eum eidem Concilio, ut cupiebamus, perſonaliter intereſſe non poſſimus: ne tamen muneri noſtro in re tam ardua defuiſſe videamur, operæ pretium duximus, Mandatarios & Procuratores noſtros eo ablegare. Ac proinde confiſi de fide, probitate & rerum experientia, ac erga ſacroſanctam Religionem noſtram orthodoxam, zelo & pietate venerabilium, devotorum, ac generoſitate nobilium fidelium, nobis dilectorum Hugonis Comitis à Monfort, Don Franciſci à Toleto Prioris Monaſterij Reconvallenſis, & Guillelmi à Prætavia Archidiaconi Campaniæ, Conſiliariorum noſtrorum, eoſdem tam ratione Imperialis noſtræ dignitatis, quam ſuſtinemus, quàm Regnorum & Provinciarum hæreditario jure nobis ſpectantium, conjunctim & ſeparatim fecimus, creavimus, conſtituimus, & ordinavimus, atque ea nunc tenore præſentium, ex certa animi noſtri ſcientia, & omnibus aliis melioribus medio, via, jure & cauſa, quibus validius & efficacius poſſumus & debemus, ſolemniter facimus & creamus, conſtituimus & ordinamus noſtros veros legitimos & indubitatos Oratores & Mandatarios; dantes eis, & cuilibet eorum in ſolidum amplam facultatem & poteſtatem, ut omnes ſimul, aut tres, duo, vel unus ipſorum nomine noſtro in dicto Concilio Oecumenico comparere, in omnibus Seſſionibus noſtrum locum, uti Oratores & Mandatarij noſtri habere, res & negotia Religionis & fidei, & alia quæcumque in prædicto Concilio tractanda, una cum aliis ibidem ſtantibus Reipublicæ Chriſtianæ Principibus, eorumve Legatis, Oratoribus, Mandatariis conſultare, agere & tractare, illiſque omnibus & per omnia adeſſe, conſilium, votum & decretum noſtro nomine dare, impartiri ac interponere, aliaque omnia tractare, procurare, agere, concludere & exercere debeant & poſſint, quæ ad Dei gloriam, fidei unionem & exaltationem, & Reipublicæ Chriſtianæ honorem, commodum & augmentum pertinere, & in ipſo Concilio expedire viſa fuerint, & quæ nos ipſi agere, tractare, procurare & facere poſſemus, ſi præmiſſis omnibus & ſingulis perſonaliter intereſſemus, etiamſi talia eſſent, quæ mandatum exigerent magis ſpeciale, quam præſentibus eſt expreſſum. Ponentes idcirco præfatos Oratores & Mandatarios noſtros, quoad præmiſſa, in locum & vicem perſonæ noſtræ; promittentes in verbo noſtro Cæſareo, nos habituros ratum, & gratum, quidquid per ipſos Oratores & Mandatarios noſtros, tres, aut duos, vel unum ipſorum, ad modum prænarratum, actum, procuratum & geſtum fuerit, dolo & fraude penitus ſemotis: harum teſtimonio literarum, ſigilli noſtri appenſione munitarum.

Datum in civitate noſtra Imperiali Auguſta Vindelica, die prima menſis Iulij, anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo primò, Imperij noſtri 32. & Regnorum noſtrorum 36.

ORATIO ORATORIS IMPERAT.

Poſt præſentationem ſui Mandati.

POſtquam intermiſſum annis aliquot ſacroſanctum Concilium, Illuſtriſſimi D. R. Præſules, P. Ampliſſimi, ad fidei & Religionis Chriſtianæ incrementum, hæreſes extirpandas, morumque reformationem non modo utiliſſimum, verum & neceſſarium, à ſanctiſſimo Patre Julio III. Pontifice maximo Cæſar invictiſſimus in hac civitate Tridentina proſequendum impetravit, omnes tam Imperij Romani quam Regnorum ſuorum & patrimonialium Provinciarum Præſules hortari, monere, frequenter etiam orare, ut ad Concilium ſe conferrent, non deſtitit: quod equidem & Præſulum in hoc conventu frequentia, & Illuſtriſſ. ſacri Romani Imperij Electorum præſentia, vel me tacente, atteſtatur. Nec his contentus Cæſar, quò majorem teſtatioremque animi ſui erga ſacram Synodum propenſionem oſtenderet, præter fideliſſimum, & jamdudum hoc munere fungentem D. Illuſtriſſ. Franciſcum à Toleto, unum ex Hiſpaniarum Regnis, ex patrimonialibus ſuis Provinciis, alterum me quoque licet indignum, ex Germania, ad ipſius vices una cum illo hic gerendas, Oratorem ac Mandatarium conſtituit. Unde magnum animi Caroli Cæſaris invictiſſimi erga Religionem Chriſtianam, ac Germanicæ nationis ſalutem extat argumentum. Ut vero voluntati clementiſſ. Domini mei morem gererem, ejoſque juſſis obtemperarem, omiſſis rebus omnibus, huc me, quam diligentiſſime potui, contuli. Quamobrem ego vos, Præſules Reverendiſſ. ac P. Ampliſſ. precor, ut juxta Cæſarei Mandati tenorem, in eius me Oratorem recipiatis. Dixi.

RESPONSVM SYNODI ad Oratores Imperatoris.

ILluſtres Domini: Mandatum Cæſareæ Majeſtatis, quodmodo à Dominationibus veſtris exhibitum eſt, & coram Patribus recitatum fuit, huic ſanctæ Synodo jucundiſſimum nuntium attulit. Quantum enim in hoc tam univerſæ Chriſtianæ Reipublicæ ſalutari opere, de piiſſima hujus Religione, & potentiſſimi Principis animo ſibi polliceri poſſit, facile tum ex ipſius Mandati lectione, tum ex perſonarum veſtrarum deſtinatione intelligit. Quare & Dominationes veſtras, quas ob ſingularem earum prudentiam & Religionis ſtudium magno ſibi adjumento fore ſperat, grato & benevolo animo amplectitur, & Mandatum ſuæ Cæſareæ Majeſtatis, quantum de jure poteſt, libentiſſime admittit: & cum de his omnibus ſancta Synodus Deo benedicto gratias aget, ſimul & divinam clementiam pro ſalute eiuſdem Majeſtatis, & felici rerum ipſius eventu aſſidue precabitur.

A

SACRO-SANCTI OECUMENICI, ET GENERALIS

CONCIL. TRIDENTINI.

SESSIO XI.

Quæ eſt prima ſub Iulio III. Pontif. Max. celebrata Kalendis Maij 1551.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, Amen. Anno à Nativitate Domini milleſimo quingenteſimo quinquageſimo primo, Indictione nona, die vero Veneris prima menſis Maij, Pontificatus ſanctiſſimi Domini noſtri Julij divina Providentia Papæ tertij, anno ſecundo, Reverendiſſ. & Illuſtriſſ. D. Marcellus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Presbyter Cardinalis de Creſcentiis, prælibati ſanctiſſimi D. Papæ de Latere Legatus, ac R. D. Sebaſtianus Pighinus Archiepiſcopus Sipontinus, & Aloyſius Lipomanus Epiſcopus Veronenſis, Apoſtolicæ Sedis Nuntij, una cum reliquis Patribus, qui Tridenti aderant, de mane convenerunt in Eccleſia Cathedrali ſancti Vigilij civitatis Tridentinæ, in qua celebrarunt primam Seſſionem hujus ſacri Concilij Tridentini ſub eodem ſanctiſſimo D. N. Julio: ubi celebrata prius de Spiritu ſancto ſolemni Miſſa, peractiſque conſuetis cærimoniis, lectæ fuerunt litteræ ejuſdem ſanctiſſimi D. N. Papæ ſuper reaſſumptione & proſecutione ſacri Oecumenici & Generalis Concilij Tridentini. Deinde R. D. Archiepiſcopus Turritanus converſus ad Patres, alta & intelligibili voce legit hæc, quæ ſequuntur.

DECRETUM

DE RESUMENDO CONCILIO.

REverendiſſimi & Illuſtriſſimi DD. Reverendi Patres, placet ne vobis, ad laudem & gloriam ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filij & Spiritus ſancti, ad incrementum & exaltationem fidei & Religionis Chriſtianæ, ſacrum Oecumenicum & generale Concilium Tridentinum, juxta formam & tenorem litterarum Sanctiſſimi Domini noſtri, reſumi debere, & procedendum eſſe ad ulteriora? Reſponderunt, Placet.

Indictio futuræ Seſſionis.

D. Illuſtriſſimi Domini, Reverendique Patres, placet ne vobis, proxime futuram Seſſionem habendam & celebrandam eſſe in futuris Kalendis Septembris? Reſponderunt, Placet.

Et ſucceſſive ab ipſo Reverendiſſimo Domino Legato declaratum eſt, Concilium ipſum reſumptum eſſe, & procedendum eſſe ad ulteriora.

Ego Angelus Maſſarellus, ſacri Concilij Secretarius, ſcripta omnia, ita ut notata ſunt, acta fuiſſe e. cap. In quorum fidem manu mea propria ſubſcripſi.

EXHORTATORIA ORATIO

Reverendiſſimorum ſacri Concilij Tridentini Præſidum nomine recitata Kalendis Septembris 1551.

CUm poſt reſtitutam huc Synodum, Patres Ampliſſimi, recens iſque peropportunus ac nobis optatiſſimus duorum clariſſimorum Germaniæ Præſulum, & eorumdem ſacri Romani Imperij Principum Electorum adventus, magnam ſpem attulerit nobis, fore ut non ſolum multi ejuſdem Nationis Epiſcopi, illorum exemplo excitati, verum etiam alij quam plurimi variis ex locis propediem huc adſint, atque ita ſacrum Concilium, ad Dei omnipotentis honorem proſequi & peragere liceat: nunc denique noſtras eſſe partes duximus, pro loco ac perſona quam ſuſtinemus, ut in principio & tanquam limine actionum noſtrarum, pauca verba veſtri ſimul & noſtri hortandi atque admonendi cauſa faciamus. Etſi enim vos pro veſtra pietate & ſapientia ac ſtudio ſalutis animarum, in tam gravi Chriſtianæ Reipublicæ tempore ac neceſſitate, bonorum Sacerdotum & Paſtorum officio fungi paratos eſſe minime dubitamus; tamen tanta eſt earum rerum, quas præclarè inchoatas, Deo adjuvante, perſequi, & ad exitum adducere inſtituimus, magnitudo, ut nulla, quæ nos vehementius excitet & officij noſtri ſæpius admoneat, ſupervacuanea videri debeat oratio. Tollendæ enim nobis, ut ſcitis, atq; extirpandæ ſunt hæreſes quibus non ſine maxima animarum jactura longè lateque diſſeminatis, & in dies longius ſerpentibus miſerandum in modum Eccleſia ſciſſa, lacerata & perturbata eſt. Corrigenda & reformanda eſt Eccleſiaſtica diſciplina, quæ jamdiu depravata atque corrupta, harum ipſarum hæreſum magna ex parte cauſa origoque extitit. Poſtremo agendum eſt de ſedandis Regum inter ſe Principumque diſcordiis: quibus effectum eſt, ut Chriſtiana Reſpublica maximas intus & foris calamitates acceperit, & impiorum hoſtium aucta potentia, noſtris autem fractis & debilitatis viribus, ſalus jam & libertas Chriſtianorum omnium, atque adeo ipſa fides & Religio in ſummum & extremum pœnè diſcrimen adducta ſit. Unde autem noſtræ hortationis initium aptius duxerimus, quam ut nos tantis ac tam arduis rebus non modo perficiendis, ſed ne aggrediendis quidem impares eſſe intelligamus? Quis enim oculos ad tantarum rerum molem inſpiciendam attollens, inde eoſdem ad humanarum virium exiguitatem conſiderandam dejiciens, hoc non intelligat, nequaquam tanto oneri ſubeundo ac ſuſtinendo infirmitatem humanam poſſe ſufficere? Nec vero hoc deterrendi veſtri cauſa dicimus, ſed ut noſtram imbecillitatem agnoſcentes, ad Dei Optimi Maximi opem & miſericordiam nobis confugiendum eſſe ſtatuamus. Ex eo omnis, ut inquit Apoſtolus, *ſufficientia noſtra eſt*. Itaque in illo noſtra omnis nobis ſpes & fiducia collocanda & reponenda eſt, qui omnibus, dummodo in fide poſtulent, affluenter dat: & non improperat. Agitur ipſius Religionis cauſa: agitur Eccleſiæ ſalus, quam tantopere dilexit, ut eam Filij ſui unigeniti paſſione & morte redimendam putaverit. Ut ſuperioribus temporibus illi numquam defuit, ita nec hoc quidem tempore aut in poſterum unquam eſt defuturus. Jacta ſunt, eo auctore, harum rerum fere omnium fundamenta. Profecto cujus impulſu atque auxilio opus jam inſtitutum & cœptum eſt, eodem quoque vires ſubminiſtrante, & nobiſcum ſimul operante, abſolvetur. *Non eſt abbreviata manus Domini*, ut Eccleſiæ ſuæ opitulari non poſſit; neque minuta clementia, ut nolit. Cujus quidem propriæ voluntatis erga nos cum alia multa, tum hoc non minimum teſtimonium

habemus, quod Germaniæ Præſules, auctoritate, prudentia, pietate præſtantiſſimos in eam mentem impulit, ut tam opportuno tempore, multis magnis, quibus impediebantur, difficultatibus conſilio & virtute ſuperatis, ad hanc ſacroſanctam Synodum accederent. Nos modo contrito & humiliato corde ſupplices ejus opem aſſidue imploremus, quemadmodum paulo ante more Majorum atque inſtituto fecimus. Intimo animi dolore peccata noſtra ingemiſcamus, atque in bonis operibus & dignis pœnitentiæ fructibus ambulantes, animas noſtras & corda Spiritui ſancto, tanquam ſedes ac templa munda, præbeamus, memores ejus quod ſcriptum eſt, Iſaiæ 52. *Mundamini, qui fertis vaſa Domini*. Maxima ſemper, ut vos minime præterit, Patres, Generalium Conciliorum vis, maxima fuit auctoritas. Nec enim dubium eſt, quin eis, modo recte & ordine habeantur, Spiritus ſanctus B ipſe præſideat. Etenim ſi Dominus noſter, ubicumque duo aut tres in nomine ejus fuerint congregati, in medio eorum ſe futurum eſſe confirmavit: quis eum & ſanctum ipſius Spiritum abeſſe putet ab hujuſmodi plurimorum Patrum & Sacerdotum Conventu juſto atque legitimo, qui quemadmodum hic noſter, propter cauſam fidei & religionis, propter correctionem morum, propter pacem denique & tranquillitatem Eccleſiæ ſit coactus? Itaque talium Conciliorum ſcita, non hominum magis quam Dei ipſius exiſtimantur eſſe decreta. Horum exemplum nobis, primis illis Eccleſiæ temporibus, Spiritu ſancto pleni Apoſtoli prodiderunt. Ad hoc remedium majores noſtri deinceps graviſſimis Eccleſiæ temporibus confugerunt. Hoc Arrianam illam ſectam, toto terrarum orbe dif- C fuſam, tam inveteratam, tantis ſtudiis opibuſque potentiſſimorum Principum defenſam: hoc Macedonij, Neſtorij, & Eutycheris hæreſim, innumerabileſque alias ſuſtulerunt: hoc ſæpe Sacerdotum & populi vitam ac mores reformarunt, hoc ſeditionibus & diſcordiis aliquando agitatam Eccleſiam, in quietum & tranquillum ſtatum redegerunt. Quare magna ſpe, magno animo, Patres, tam pias actiones & tam Chriſtiano nomini ſalutares proſequamur. Hoc munus, hæ partes, hoc officium noſtrum eſt, qui hanc ob cauſam ex tam diſtantibus ac remotis regionibus in hanc urbem convenimus. Ac primum quidem æterni Dei honor & gloria, & ſanctiſſimæ ipſius fidei ac Religionis cauſa nos moveat. Nam cum propter pravos & corruptos mores, Dei venerationem, cultum & charitatem ubique imminutam, tum vero hæreſibus & D impietate dogmatum, veritatem & ſinceritatem fidei nuſquam fere non contaminatam atque pollutam videamus, quis tam ingratus ac tam immemor divinorum munerum ac beneficiorum erit, qui Dei benedicti cultum & gloriam non cæteris modo rebus anteponat, ſed vita & anima ſua non habeat chariorem? Qui, ut reliqua ejus in humanum genus beneficia quæ ſunt innumerabilia, & longe maxima, omittamus, tantopere nos figmentum manuum ſuarum luteum amavit, quamquam inimici ei eſſemus, & eo impie relicto ac repudiato, mota & fragilia quædam ſimulachra coleremus; tamen per unigeniti Filij ſui mortem crudeliſſimoſque cruciatus nos ſibi reconciliaverit, & ſatanæ dominatu ac peccatorum mole oppreſſos, æterniſque ſuppliciis addictos liberarit, at- E que in filios ſibi in ſpem æternæ gloriæ & cœleſtis hæreditatis adoptarit. Quod ſi ejus honori & gloriæ fideles omnes tantopere inſervire oportet, quanto majore ſtudio nos, quos ille ſibi Sacerdotes elegit, ejus cultum & Religionem tueri, defendere & conſervare debemus? Salus præterea nos moveat animarum, pro quibus agnus ille immaculatus, D. N. Jeſus Chriſtus ſuum in ara crucis ſanctiſſimũ & pretioſiſſimum Sanguinem effudit. Quæ cum fidei & cuſtodiæ noſtræ commiſſæ & commendatæ fuerint, earum incolumitati à nobis omni cura & ſollicitudine providendum eſt ſi officio noſtro ſatisfacere, ſi noſtræ ipſorum ſaluti con-

A ſulere volumus. Væ enim iis, qui Dei opus negligenter faciunt. Væ nobis, ſi tam neceſſario tempore, officio ac muneri noſtro defuerimus. Quas per Ezechielem minas Dominus paſtoribus, oves ſibi commiſſas negligentibus, intentavit? quam acriter, quam ſevere, quam atrociter gregem ſuum ſe de eorum manu requiſiturum eſſe denuntiavit? Qui cum primo eorum negligentiam his verbis accuſaſſet: *Quod infirmum fuit, non conſolidaſtis, & quod ægrotum, non ſanaſtis; & quod contractum, non alligaſtis; & quod abjectum, non reduxiſtis; & quod perierat, non quæſiſtis*; hęc paulo poſt adjunxit: *Vivo ego, quia pro eo, quod facti ſunt greges mei in rapinam, & oves meæ in devorationem omnium beſtiarum agri: ecce ego ipſe ſuper paſtores requiram gregem meum de manu eorum.* Quæ eadem fere quamquam aliis rebus, per Jere- B miam minatus eſt. Utinam vero, Patres, hæc magno animæ diceremus cum dolore! Utinam hæc tam vehemens increpatio in noſtra tempora minime conveniret! non tantum ovium numerum deſideraremus, non grex Domini tantopere diſiectus ac laceratus fuiſſet. Heu! quis tantam ejus diſſipationem, diſſipationem autem, immo vero ſtragem ac vaſtitatem ſatis digne poſſit deplorare? Superat omnem non orationis modo copiam, ſed vinit etiam doloris tantæ & tam luctuoſæ cladis magnitudo. Expergiſcamur igitur, expergiſcamur per viſcera miſericordiæ Domini noſtri Jeſu Chriſti. Et quoniam iis, quæ interierunt, ovibus amplius ſubvenire non poſſumus, demus ſaltem operam, ut tum ab ovili Dominico abductas recuperemus, tum illas quæ inde non exierunt, diligentius in C poſterum cuſtodiamus. Non de ſalute tantum earum agitur, noſtra quoque ipſorum ſalus agitur. Neque perire illæ incuria noſtra poſſunt, quin id animabus noſtris exitioſum futurum ſit. Earum à nobis rationem in tremendo illo Judicio is repoſcet, qui illas Sanguine ſuo redemptas nobis paſcendas cuſtodiendaſque commiſit. Hinc nos viventis Dei minæ commoveant, cujus in *manus incidere horrendum eſt*, ſi officio noſtro defuerimus: inde parata nobis laboris & ſollicitudinis futuræ merces excitet, ſi fuerit per nos Dominici gregis ſaluti proſpectum atque conſultum. Omittimus laudem, quæ ab omnibus non hujus modo ætatis hominibus, ſed ab omni poſteritate ſacro huic Concilio ſine dubio maxima tribuetur: & eam omittimus, propterea quod minime decet nos inanem iſtam & falſam gloriam aucupari, aut in ullum recte D factorum fructum ponere. Quod qui faciunt, ſi, ut Dominus in Evangelio inquit, *mercedem ſuam receperunt*. De vera illa & ſolida & ſempiterna gloria loquimur, quæ bonis operibus à Chriſto Domino noſtro promiſſa & pręparata eſt. Etenim ſi iis, qui proximum ſuum eſurientem, aut ſitientem, aut nudum, cibo, potu, veſte, aut aliis hujuſmodi charitatis officiis juverint, regnum ab eo cœleſte promiſſum eſt; quanto illud magis ſperare is debebit, qui proximi & fratris ſui animam ex ipſis ſatanæ faucibus eripuerit? Quid? qui non de uno aut altero fratre, ſed de cuncto fidelium cœtu & univerſa Republica Chriſtiana optime fuerit meritus, ipſamque Dei Religionem conſiliis & laboribus ſuis inſtauraverit, quanto majora ab illo omnium bonorum operum auctore, & eodem E remuneratore, præmia conſequetur? Hæc ſunt quæ ſpectare, quæ intueri, quæ propoſita habere & poſſumus & debemus. Hæc ſunt genere ipſo ineſtimabilia, magnitudine infinita, diuturnitate perpetua & ſempiterna. Quamobrem incumbamus, Patres, toto pectore, ut aiunt, ad ſananda Chriſtianæ Reipublicæ vulnera: incumbamus quanta maxima poſſumus cura & diligentia ad eas actiones, ex quibus ad Deum honor, ad Eccleſiam ſalus, ad nos æterna gloria & felicitas perventura eſt. Incredibile eſt quibus piorum omnium votis expetitum, qua lętitia receptum, qua expectatione rurſus reſtitutum hoc fuerit inſtauratumque Concilium. Perſuaſum iis eſt & recte perſua-

Mat. 12.

Ier. 48.

Cap. 34.

Ezec. 34

Ierem. 2

Heb. 10.

Matt. 6

Matt. 19.

ſum, hoc unum eſſe remedium, quo Eccleſiæ navis, jamdiu hæreſum & diſcordiarum procellis agitata atque quaſſata, & cum vi tempeſtatis, tum nautarum etiam negligentia prope obruta, è periculo eripi, & tuto in portu poſſit collocari.

Hæcne eorum vota inania, has ſpes fallaces, hanc voluptatem irritam patiemur evadere? Quid reliquum erit amplius quod ſperent? quid ſupererit quod expectent? Si ullo umquam tempore bonorum & ſapientium Sacerdotum Eccleſia fidem auxiliumque imploravit, hoc tempore, Patres, hoc tempore maxime implorat, afflicta, vexata, lacerata, tot ſpoliata præſidiis, tot chariſſimis filiis orbata, ſupplex Deo & vobis manus tendit, filios ſuos è ſinu ſuo ereptos recuperare pia parens deſiderat, & cum eorum deſiderio angitur, tum de reliquorum etiam ſalute eſt ſollicita. Quas illa Deo grates aget? quanta præ lætitia ac voluptate exultabit, ſi quod optat, per vos fuerit conſecuta? Quam ea res non huic ſolum quæ in terris eſt, verum etiam illi cœleſti Eccleſiæ grata, jucunda, optataque accidet? (*Luc. 15.*) Etenim ſi vel uno peccatore in terris pœnitentiam agente, beatæ illæ mentes tantopere in cœlo gaudent, quid tot populis ad veritatis lucem & rectam vivendi rationem revocatis futurum eſſe cenſemus? Ipſum profecto cœlum Eccleſiæ hac unione, & Religionis ac diſciplinæ Eccleſiaſticæ inſtauratione lætabitur, & terra ob factoris ſui gloriam jubilabit, ac Domino nobis placato atque propitio, lætiores poſthac dies, feliciora tempora, uberiores terræ fructus erunt. Reliquum eſt, Patres Ampliſſimi, ut vos pro officio noſtro admoneamus, tametſi gravitas & ſapientia veſtra minime admonitionem noſtram deſideret, ut hæc quæ pro totius Eccleſiæ ſalute agere molimur, in ſpiritu lenitatis & manſuetudinis, (*Gal. 6.*) quemadmodum ſanctæ huic Synodo dignum eſt, agantur. Faceſſat hinc omnis hujus ſacro ſancti Cœtus majeſtate indigna contentio. Faceſſat omne odium, omnis verborum immoderatio. Sit ſumma inter nos, ut debet, charitas, ſumma animorum conſenſio, ſumma concordia. Nemo noſtrum quæ ſua ſunt quærat, ſed quæ Jeſu Chriſti. Denique meminerimus, huic Conventui, Deum ipſum noſtrorum conſiliorum & actionum omnium ſpectatorem ac judicem eſſe affuturum. Cui ſalus eſt & honor in ſecula ſæculorum. Amen.

SESSIO XII.

Quæ eſt ſecunda ſub Iulio III. Pont. Max. celebrata, die 1. Septemb. 1551.

DECRETUM

Prorogationis Seſſionis.

Sacro ſancta Oecumenica & Generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, præſidentibus eiſdem Sedis Apoſtolicæ Legato & Nuntiis, quæ in proxime præterita Seſſione, ſequentem hanc hodie habendam, & ad ulteriora procedendum eſſe decreverat, cum ob inclytæ Germanicæ nationis, cujus præcipue cauſa agitur, abſentiam procedere hactenus diſtulerit, de venerabilium in Chriſto fratrum & filiorum ſuorum Moguntini & Trevirenſis Archiepiſcoporum, ac ſacri Romani Imperij Principum Electorum, & complurium ipſius aliarumque Provinciarum Epiſcoporum ſub hanc ipſam diem adventu in Domino exultans, & dignas ipſi omnipotenti Deo agens gratias, firmamque ſpem concipiens, quam plurimos tam ipſius Germaniæ, quam aliarum Nationum prælatos, & ſui officij debito, & hoc exemplo commonitos propediem eſſe venturos; futuram Seſſionem ad quadrageſimam diem, quæ erit 11. menſis Octobris proxime ſequentis, indicit, & Concilium ipſum in ſtatu in quo reperitur, proſequendo: cum in præteritis Seſſionibus de ſeptem Sacramentis novæ legis in genere, & in ſpecie de Baptiſmate & Confirmatione definitum fuerit, ſtatuit & decernit, de Sanctiſſimæ Euchariſtiæ Sacramento, nec non quod ad reformationem attinet, de reliquis, quæ ad faciliorem & commodiorem Prælatorum reſidentiam pertinent, agi & tractari debere: ac monet & hortatur omnes Patres, ut interim D. N. Jeſu Chriſti exemplo, (*Matt. 4.*) quantum tamen humana fragilitas patietur, jejuniis & orationibus vacent, (*Ioan. 7.*) ut tandem placatus qui in ſæcula ſit benedictus Deus, corda hominum ad veræ fidei agnitionem & ſanctæ matris Eccleſiæ unitatem, ac recte vivendi normam reducere dignetur.

Concordat cum originali. In cujus fidem ego Angelus Maſſarelius, ſacri Concilij Secretarius, ſubſcripſi manu propria.

SESSIO XIII.

Quæ eſt tertia ſub Iulio III. Pontif. Max. celebrata die undecima Octob. 1551. Celebravit autem Miſſam ſummam Epiſcop. Majorienſis, Orationemque habuit Archiepiſcopus Turritanus.

DECRETUM

De Sanctiſsimo Euchariſtiæ Sacramento.

Sacro ſancta Oecumenica & Generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, præſidentibus in ea eiſdem ſanctæ ſedis Apoſtolicæ Legato & Nuntiis, & ſi in eum finem non abſq; peculiari Spiritus ſancti ductu & gubernatione convenerit, ut veram & antiquam de fide & Sacramentis doctrinam exponeret, & ut hæreſibus omnibus aliiſque graviſſimis incommodis, quibus Dei Eccleſia miſere nunc exagitatur, & in multas ac varias partes ſcinditur, remedium afferret, hoc præſertim jam inde à principio in votis habuit, ut ſtirpitus convelleret zizania execrabilium errorum & ſchiſmatum, (*Matt. 13.*) quæ inimicus homo his noſtris calamitoſis temporibus in doctrina fidei, uſu & cultu ſacro-ſanctæ Euchariſtiæ ſuperſeminavit: quam alioqui Salvator noſter in Eccleſia ſua tanquam ſymbolum reliquit ejus unitatis & charitatis, qua Chriſtianos omnes inter ſe conjunctos & copulatos eſſe voluit. (*Eph. 4.*) Itaque eadem ſacroſancta Synodus ſanam & ſynceram illam de venerabili hoc & divino Euchariſtiæ Sacramento doctrinam tradens quam ſemper Catholica Eccleſia, ab ipſo Ieſu Chriſto Domino noſtro & ejus Apoſtolis erudita, atque a Spiritu ſancto, illi omnem veritatem in dies ſuggerente, edocta retinuit, (*Luc 22.*) & ad finem uſque ſæculi conſervabit, omnibus Chriſti fidelibus interdicit, ne poſthac de Sanctiſſima Euchariſtia aliter credere, docere aut prædicare audeant, quam ut eſt hoc præſenti Decreto explicatum atque definitum.

De reali præſentia Domini noſtri Ieſu Chriſti in ſanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento.

CAPUT PRIMUM.

Principio docet ſancta Synodus, & aperte ac ſimpliciter profitetur, in almo ſanctæ Euchariſtiæ Sacramento, poſt panis & vini conſecrationem, D. N. Jeſum Chriſtum, verum Deum atque hominem,

vere, realiter ac ſubſtantialiter ſub ſpecie illarum re- A
Eph.1. rum ſenſibilium contineri. Neque enim hæc inter ſe
pugnant, ut ipſe Salvator noſter ſemper ad dexteram
Patris in cœlis aſſideat, juxta modum exiſtendi natu-
ralem, & ut multis nihilominus aliis locis Sacramen-
taliter præſens ſua ſubſtantia nobis adſit, ea exiſtendi
Matt.19. ratione, quam etſi verbis exprimere vix poſſumus,
poſſibilem tamen eſſe Deo, cogitatione per fidem il-
luſtrata, aſſequi poſſumus, & conſtantiſſime credere
debemus. Ita enim majores noſtri omnes, quotquot
in vera Chriſti Eccleſia fuerunt, qui de ſanctiſſimo
hoc Sacramento diſſeruerunt, apertiſſime profeſſi
ſunt, hoc tam admirabile Sacramentum in ultima cœ-
na Redemptorem noſtrum inſtituiſſe, cum poſt panis
vinique benedictionem, ſe ſuum ipſius corpus illis
Mat 26. præbere ac ſuum ſanguinem diſertis ac perſpicuis ver- B
Mar.14. bis teſtatus eſt. Quæ verba à ſanctis Evangeliſtis com-
Luc.22 memorata, & a D. Paulo poſtea repetita: cum pro-
1. Cor.11. priam illam & apertiſſimam ſignificationem præfe-
rant, ſecundum quam à Patribus intellecta ſunt, in-
digniſſimum ſane flagitium eſt, ea à quibuſdam con-
tentioſis & pravis hominibus ad fictitios & imagina-
rios tropos, quibus veritas carnis & ſanguinis Chriſti
negatur, contra univerſum Eccleſiæ ſenſum detorque-
1. Tim 3. ri, quæ tanquam *columna, & firmamentum veritatis,*
hæc ab impiis hominibus excogitata commenta, velut
ſatanica, deteſtata eſt, grato ſemper & memore
animo præſtantiſſimum hoc Chriſti beneficium agno-
ſcens.

De ratione inſtitutionis hujus ſanctiſſimi Sacramenti. C

CAPUT II.

ERgo Salvator noſter diſceſſurus ex hoc mundo ad
Patrem Sacramentum hoc inſtituit, in quo divi-
tias divini ſui erga homines amoris velut effudit, me-
Pſ. 110. moriam faciens mirabilium ſuorum, & in illius ſum-
Luc. 22. ptione colere nos ſui memoriam præcepit, ſuamque
annuntiare mortem, donec ipſe ad judicandum mun-
1. Cor.11. dum veniat. Sumi autem voluit Sacramentum hoc
tanquam ſpiritualem animarum cibum, quo alantur
Joan.6. & confortentur viventes vita illius, qui dixit, *Qui*
Epheſ.2. *manducat me, & ipſe vivet propter me,* & tanquam
antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis, & à D
peccatis mortalibus præſervemur. Pignus præterea id
1.Cor. 11. eſſe voluit futuræ noſtræ gloriæ & perpetuæ felicita-
Epheſ. 5. tis, adeoque ſymbolum unius corporis, cujus ipſe ca-
Rom. 12. put exiſtit, cuique nos, tanquam membra arctiſſima,
1. Cor. 1. fidei, ſpei, & charitatis connexione adſtrictos eſſe vo-
luit, ut idipſum omnes diceremus, nec eſſent in nobis
ſchiſmata.

De excellentia ſanctiſſimæ Euchariſtiæ, ſuper reliqua Sacramenta.

CAPUT III.

COmmune hoc quidem eſt ſanctiſſimæ Euchari-
ſtiæ cum cæteris Sacramentis, ſymbolum eſſe rei E
ſacræ, & inviſibilis gratiæ formam viſibilem; verum
illud in ea excellens & ſingulare reperitur, quod reli-
qua Sacramenta tunc primum ſanctificandi vim ha-
bent, cùm quis illis utitur; at in Euchariſtia, ipſe ſan-
Luc. 22. ctitatis author ante uſum eſt. Nondum enim Eucha-
riſtiam de manu Domini Apoſtoli ſuſceperant, cum
vere tamen ipſe affirmaret, corpus ſuum eſſe quod
Mar.14. præbebat. Et ſemper hæc fides in Eccleſia Dei fuit,
ſtatim poſt conſecrationem verum Domini noſtri cor-
pus verumque ejus ſanguinem ſub panis & vini ſpecie
una cum ipſius anima & divinitate exiſtere, ſed corpus
quidem ſub ſpecie panis, & ſanguinem ſub vini ſpecie
ex vi verborum, ipſum autem corpus ſub ſpecie vini,
& ſanguinem ſub ſpecie panis, animamq; ſub utraque,

A vi naturalis illius connexionis & concomitantiæ, qua
partes Chriſti Domini, qui jam ex mortuis reſurrexit
non amplius moriturus, inter ſe copulantur: divini-
tatem porro, propter admirabilem illam ejus cum cor-
pore & anima hypoſtaticam unionem. Quapropter
veriſſimum eſt, tantumdem ſub alterutra ſpecie atque *Rom. 6.*
ſub utraque contineri: totus enim & integer Chriſtus
ſub panis ſpecie, & ſub quavis ipſius ſpeciei parte,
item ſub vini ſpecie & ſub ejus partibus exiſtit.

De Tranſſubſtantiatione.

CAPUT IV.

B QUoniam autem Chriſtus Redemptor noſter cor-
pus ſuum, id quod ſub ſpecie panis offerebat,
vere eſſe dixit, ideo perſuaſum ſemper in Eccleſia Dei
fuit, idque nunc denuo ſancta hæc Synodus declarat;
per conſecrationem panis & vini, converſionem fieri
totius ſubſtantiæ panis in ſubſtantiam corporis Chri-
ſti Domini noſtri, & totius ſubſtantiæ vini in ſubſtan-
tiam Sanguinis ejus; quæ converſio convenienter, &
proprie a ſancta Catholica Eccleſia Tranſſubſtantia-
tio eſt appellata.

De cultu & veneratione huic ſanctiſſimo Sacramento exhibenda.

CAPUT V.

C NUllus itaque dubitandi locus relinquitur, quin
omnes Chriſti fideles, pro more in Catholica Ec-
cleſia ſemper recepto, latriæ cultum, qui vero Deo de-
betur, huic ſanctiſſ. Sacram. in veneratione exhibeant.
Neque enim ideo minus eſt adorandum, quod fuerit a
Chriſto Domino, ut ſumatur, inſtitutum: nam illum
eundem Deum præſentem in eo adeſſe credimus,
quem Pater Æternus introducens in orbem terrarum, *Hebr.1.*
dicit: *Et adorent eum omnes Angeli Dei:* quem Magi *Ex Pſal.*
procidentes adoraverunt, quem denique in Galilæa ab *96.*
Apoſtolis adoratum fuiſſe Scriptura teſtatur. *Matt 6.*
Declarat præterea ſancta Synodus, pie & religioſe *Mat.18.*
admodum in Dei Eccleſiam inductum fuiſſe hunc mo-
rem, ut ſingulis annis peculiari quodam & feſto die
præcelſum hoc & venerabile Sacramentum ſingulari
D veneratione ac ſolemnitate celebraretur, utque in
Proceſſionibus reverenter & honorifice, illud per vias,
& loca publica circumferretur. Æquiſſimum eſt enim,
ſacros aliquos ſtatutos eſſe dies, cum Chriſtiani omnes
ſingulari ac rara quadam ſignificatione, gratos & me-
mores teſtentur animos erga communem Dominum
& redemptorem, pro tam ineffabili & plane divino be-
neficio, quo mortis ejus victoria & triomphus repræ-
ſentatur. Atq; ſic quidem oportuit victricem de men-
dacio & hæreſi triumphum agere, ut ejus adverſarij
in conſpectu tanti ſplendoris, & in tanta univerſæ Ec-
cleſiæ lætitia poſiti, vel debilitati & fracti tabeſcant, vel
pudore affecti & confuſi aliquando reſipiſcant.

De aſſervando Sacræ Euchariſtiæ Sacramento, & ad infirmos deferendo.

E

CAPUT VI.

COnſuetudo aſſervandi in Sacrario ſanctam Eu-
chariſtiam, adeo antiqua eſt, ut eam ſæculum
etiam Nicæni Concilij agnoverit. Porro deferri ipſam
ſacram Euchariſtiam ad infirmos, & in hunc uſum di-
ligenter in Eccleſiis conſervari, præterquam quod
cum ſumma æquitate & ratione conjunctum eſt, tum
multis in Conciliis præceptum invenitur, & vetuſtiſ-
ſimo Catholicæ Eccleſiæ more eſt obſervatum. Quare
ſancta hæc Synodus retinendum omnino ſalutarem
hunc & neceſſarium morem ſtatuit.

A

De preparatione quæ adhibenda eſt, ut digne quis ſacram Euchariſtiam percipiat.

CAPUT VII.

SI non decet ad ſacras ullas functiones quempiam accedere, niſi ſancte, certe quo magis ſanctitas & divinitas cœleſtis hujus Sacramenti viro Chriſtiano comperta eſt, eo diligentius cavere ille debet, ne abſque magna reverentia & ſanctitate ad id percipiendum accedat: præſertim cum illa plena formidinis verba apud Apoſtolum legamus: *Qui manducat & bibit indigne, judicium ſibi manducat & bibit, non* 1. *Cor.* 11. *dijudicans corpus Domini.* Quare communicare volenti revocandum eſt in memoriam ejus præceptum: B *Probet autem ſeipſum homo.* Eccleſiaſtica autem conſuetudo declarat, eam probationem neceſſariam eſſe, ut nullus ſibi conſcius mortalis peccati, quantumvis ſibi contritus videatur, abſque præmiſſa Sacramentali confeſſione, ad ſacram Euchariſtiam accedere debeat: quod à Chriſtianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc ſancta Synodus perpetuo ſervandum eſſe decrevit, modo non deſit illis copia Confeſſoris. Quod ſi necessitate urgente Sacerdos abſque prævia confeſſione celebraverit, quam primum confiteatur.

CAPUT VIII.

QUoad uſum autem, recte & ſapienter Patres noſtri tres rationes hoc ſanctum Sacramentum ac- C cipiendi diſtinxerunt. Quoſdam enim docuerunt Sacramentaliter dumtaxat id ſumere, ut peccatores: alios tantum ſpiritualiter, illos nimirum, qui voto propoſitum illum cœleſtem panem edentes, fide viva, quæ per dilectionem operatur, fructum ejus & utilitatem ſentiunt: tertios porro Sacramentaliter ſimul & ſpiritualiter; ii autem ſunt, qui ita ſe prius probant & inſtruunt, ut veſtem nuptialem induti ad divinam hanc menſam accedant. In Sacramentali autem ſumptione ſemper in Eccleſia Dei mos fuit, ut laici à Sacerdotibus communionem acciperent, Sacerdotes autem celebrantes ſeipſos communicarent: qui mos, tanquam ex traditione Apoſtolica deſcendens, jure ac merito retineri debet.

Demum autem paterno affectu admonet ſancta D Synodus, hortatur, rogat & obſecrat per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, ut omnes & ſinguli, qui Chriſtiano nomine cenſentur, in hoc unitatis ſigno, in hoc vinculo charitatis, in hoc concordiæ ſymbolo jam tandem aliquando conveniant & concordent: memoreſque tantæ majeſtatis, & tam eximij amoris Jeſu Chriſti Domini, qui dilectam animam ſuam in noſtræ ſalutis pretium, & carnem ſuam nobis dedit ad manducandum, hæc ſacra myſteria Corporis & Sanguinis ejus ea fidei conſtantia & firmitate, ea animi devotione, ea pietate & cultu credant & venerentur, ut panem illum ſuperſubſtantialem frequenter ſuſcipere poſſint, & is vere eis ſit animæ vita, & perpetua ſanitas mentis: cujus vigore confortati, ex hujus miſeræ peregrinationis itinere ad cœleſtem pa- E triam pervenire valeant, eumdem panem Angelorum, quem modo ſacris velaminibus edunt, abſque ullo velamine manducaturi.

Quoniam autem non eſt ſatis veritatem dicere, niſi & detegantur & refellantur errores; placuit ſanctæ Synodo hos Canones ſubjungere, ut omnes jam agnita doctrina Catholica, intelligant quoque, quæ ab illis hæreſes caveri vitarique debent.

DE SACRO-SANCTO

EUCHARISTIÆ SACRAMENTO.

CANON I.

SI quis negaverit, in ſanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento contineri vere, realiter & ſubſtantialiter Corpus & Sanguinem, una cum anima & divinitate Domini noſtri Ieſu Chriſti, ac proinde totum Chriſtum, ſed dixerit, tantummodo eſſe in eo, ut in ſigno, vel figura, aut virtute, Anathema ſit.

CANON II.

SI quis dixerit, in ſacro-ſancto Euchariſtiæ Sacramento remanere ſubſtantiam panis & vini una cum Corpore & Sanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti, negaveritque mirabilem illam & ſingularem converſionem totius ſubſtantiæ panis in corpus, & totius ſubſtantiæ vini in Sanguinem, manentibus duntaxat ſpeciebus panis & vini, quam quidem converſionem Catholica Eccleſia aptiſſime Tranſſubſtantiationem appellat, Anathema ſit.

CANON III.

SI quis negaverit, in venerabili Sacramento Euchariſtiæ ſub unaquaque ſpecie, & ſub ſingulis cujuſque ſpeciei partibus, ſeparatione facta, totum Chriſtum contineri, Anathema ſit.

CANON IV.

SI quis dixerit, peracta conſecratione, in admirabili Euchariſtiæ Sacramento non eſſe Corpus & Sanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſed tantum in uſu dum ſumitur, non autem ante vel poſt: & in Hoſtiis, ſeu particulis conſecratis, quæ poſt Communionem reſervantur vel ſuperſunt, non remanere verum Corpus Domini, Anathema ſit.

CANON V.

SI quis dixerit, vel præcipuum fructum Sanctiſſimæ Euchariſtiæ eſſe remiſſionem peccatorum, vel ex ea non alios effectus provenire, Anathema ſit.

CANON VI.

SI quis dixerit, in ſancto Euchariſtiæ Sacramento Chriſtum unigenitum Dei Filium non eſſe cultu latriæ etiam externo adorandum, atque ideo nec feſtiva peculiari celebritate venerandum, neque in Proceſ-

ſionibus ſecundum laudabilem & univerſalem Eccleſiæ ritum & conſuetudinem ſolemniter circungeſtandum, vel non publicè, ut adoretur, populo proponendum, & ejus adoratores eſſe idololatras, Anathema ſit.

CANON VII.

SI quis dixerit, non licere ſacram Euchariſtiam in Sacrario reſervari, ſed ſtatim poſt conſecrationem aſtantibus neceſſario diſtribuendam, aut non licere, ut illa ad infirmos honorifice deferatur, Anathema ſit.

CANON VIII.

SI quis dixerit, Chriſtum in Euchariſtia exhibitum ſpiritualiter tantum manducari, & non etiam Sacramentaliter ac realiter, Anathema ſit.

CANON IX.

SI quis negaverit, omnes & ſingulos Chriſti fideles utriuſque ſexus, cum ad annos diſcretionis pervenerint, teneri ſingulis annis, ſaltem in Paſchate, ad communicandum, juxta præceptum ſanctæ Matris Eccleſiæ, Anathema ſit.

CANON X.

SI quis dixerit, non licere Sacerdoti celebranti ſeipſum communicare, Anathema ſit.

CANON XI.

SI quis dixerit, ſolam fidem eſſe ſufficientem præparationem ad ſumendum Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, Anathema ſit.

Et ne tantum Sacramentum indigne, atque ideo in mortem & condemnationem ſumatur, ſtatuit atque declarat ipſa ſancta Synodus, illis, quos conſcientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam ſe contritos exiſtiment, habita copia Confeſſoris præmittendam eſſe Confeſſionem Sacramentalem. Si quis autem contrarium docere, prædicare, vel pertinaciter aſſerere, ſeu etiam publice diſputando defendere præſumpſerit, eo ipſo excommunicatus exiſtat.

DECRETUM

DE REFORMATIONE.

CAPUT PRIMUM.

EAdem ſancta Tridentina Synodus, præſidentibus in ea eiſdem ſanctæ Sedis Apoſtolicæ Legato & Nuntiis, intendens nonnulla ſtatuere quæ ad juriſdictionem pertinent Epiſcoporum, ut juxta proximæ

A Seſſionis Decretum, illi in commiſſis ſibi Eccleſiis eo libentius reſideant, quo facilius & commodius ſibi ſubjectos regere, & in vitæ ac morum honeſtate continere potuerint: illud primum eos admonendos cenſet, ut ſe paſtores, non percuſſores eſſe meminerint; atque ita præeſſe ſibi ſubditis oportere, ut non in eis dominentur, ſed illos tanquam filios & fratres diligant; elaborentque, ut hortando & monendo ab illicitis deterreant, ne ubi deliquerint, debitis eos pœnis coërcere cogantur. 1. Tim. 3. Quos tamen ſi quid per humanam fragilitatem peccare contigerit, illa Apoſtoli ab eis ſervanda præceptio, ut illos arguant, obſecrent, 1. Pet. 5. increpent in omni bonitate & patientia: cum ſæpe plus erga corrigendos agat benevolentia, quam auſteritas; 2. Tim. 4.
B plus exhortatio, quàm comminatio; plus charitas, quam poteſtas. Sin autem ob delicti gravitatem virga opus fuerit, tunc cum manſuetudine rigor, cum miſericordia judicium, cum lenitate ſeveritas adhibenda eſt, ut ſine aſperitate diſciplina populis ſalutaris ac neceſſaria conſervetur, & qui correcti fuerint, emendentur, aut, ſi reſipiſcere noluerint, cæteri ſalubri in eos animadverſionis exemplo a vitiis deterreantur: cum ſit diligentis & pii ſimul Paſtoris officium, morbis ovium lenia primum adhibere fomenta, poſt, ubi morbi gravitas ita poſtulet, ad acriora & graviora remedia deſcendere: ſin autem ne ea quidem proficiant, illis ſubmovendis, cæteras ſaltem oves à contagionis periculo liberare.

Cum igitur rei criminum plerumque ad evitandas pœnas & Epiſcoporum ſubterfugienda judicia, querelas & gravamina ſimulent, & appellationis diffugio Judicis
C proceſſum impediant, ne remedio ad innocentiæ præſidium inſtituto ad iniquitatis defenſionem abutantur, atque ut hujuſmodi eorum calliditati & tergiverſationi occurratur, ita ſtatuit & decrevit.

In cauſis viſitationis & correctionis, ſive habilitatis & inhabilitatis, nec non criminalibus, ab Epiſcopo, ſeu illius in ſpiritualibus Vicario generali, ante definitivam ſententiam ab interlocutoria, vel alio quocumque gravamine non appelletur: nec Epiſcopus ſeu Vicarius appellationi hujuſmodi, tanquam frivolæ deferre teneatur, ſed ea, ac quacumque inhibitione ab appellationis judice emanata, nec non omni ſtylo & conſuetudine & etiam immemorabili, contraria non obſtante, ad ulteriora valeat procedere, niſi grava-
D men hujuſmodi per definitivam ſententiam reparari, vel ab ipſa definitiva appellari non poſſit: quibus caſibus, ſacrorum & antiquorum Canonum ſtatuta illibata perſiſtant.

CAPUT II.

A Sententia Epiſcopi, vel ipſius in ſpiritualibus Vicarii generalis, in criminalibus appellationis cauſa (ubi appellationi locus fuerit) ſi Apoſtolica authoritate in partibus eam committi contigerit Metropolitano, ſeu illius etiam in ſpiritualibus Vicario generali, aut ſi ille aliqua de cauſa ſuſpectus foret, vel ultra duas legales diætas diſtet, ſeu ab ipſo appellatum fuerit, uni ex vicinioribus Epiſcopis, ſeu illorum vicariis, non autem inferioribus judicibus committatur.

E

CAPUT III.

REus ab Epiſcopo, aut ejus Vicario in ſpiritualibus generali, in criminali cauſa appellans, coram judice, ad quem appellavit, acta primæ inſtantiæ omnino producat, & judex, niſi illis viſis, ad ejus abſolutionem minime procedat: is autem, à quo appellatum fuerit, intra triginta dies acta ipſa poſtulanti gratis exhibeat; alioqui abſque illis cauſa appellationis hujuſmodi, prout juſtitia ſuaſerit, terminetur.

CAPUT

CAPUT IV.

CUm vero tam gravia nonnunquam ſint delicta ab Eccleſiaſticis commiſſa perſonis, ut ob eorum atrocitatem è ſacris Ordinibus deponendæ & Curiæ ſint tradendæ ſæculari, in quo ſecundum ſacros Canones certus Epiſcoporum numerus requiritur; quos ſi omnes adhibere difficile eſſet, debita juris executio differretur, ſi quando autem intervenire poſſent, eorum reſidentia intermitteretur: propterea ſtatuit & decrevit, Epiſcopo per ſe, ſeu illius Vicarium in ſpiritualibus generalem, contra Clericum in ſacris etiam Preſbyteratus Ordinibus conſtitutum, etiam ad illius condemnationem, nec non verbalem depoſitionem, & per ſeipſum etiam ad actualem atque ſolemnem degradationem ab ipſis ordinibus & gradibus Eccleſiaſticis, in caſibus, in quibus aliorum Epiſcoporum præſentia in numero à Canonibus definito requiritur, etiam abſque illis procedere liceat, adhibitis tamen & in hoc ſibi aſſiſtentibus totidem Abbatibus, uſum mitræ & baculi ex privilegio Apoſtolico habentibus, ſi in civitate aut Diœceſi reperiri & commode intereſſe poſſint: alioquin aliis perſonis in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutis, quæ ætate graves ac Juris ſcientia commendabiles exiſtant.

CAPUT V.

ET quoniam per fictas cauſas, quæ tamen ſatis probabiles videntur, interdum accidit, ut nonnulli ejuſmodi gratias extorqueant, per quas pœnæ illis Epiſcoporum juſta ſeveritate inflictæ, aut remittuntur omnino, aut minuuntur; cum non ferendum ſit, ut mendacium, quod tantopere Deo diſplicet, non modo ipſum impunitum ſit, verum etiam alterius delicti veniam impetret mentienti, idcirco, ut ſequitur, ſtatuit & decrevit. Epiſcopus apud Eccleſiam ſuam reſidens, de ſubreptione & obreptione gratiæ, quæ ſuper abſolutione alicujus publici criminis vel delicti, de quo ipſe inquirere cœperat, aut remiſſione pœnæ ad quam criminoſus per eum condemnatus fuerit, falſis precibus impetratur, per ſeipſum, tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatus, etiam ſummarie cognoſcat, ipſamque gratiam poſtquam per falſi narrationem, aut veri taciturnitatem obtentam eſſe legitime conſtiterit, non admittat.

CAPUT VI.

QUoniam vero ſubditi Epiſcopis tametſi jure correpti fuerint, magnopere tamen eum odiſſe, & tanquam injuria affecti ſint, falſa illi crimina objicere ſolent, ut quoquo pacto poſſint ei moleſtiam exhibeant, cujus vexationis timor plerumque illum ad inquirenda & punienda eorum delicta ſegniorem reddit: idcirco ne is magno ſuo & Eccleſiæ incommodo gregem ſibi creditum relinquere, ac ſine Epiſcopalis dignitatis diminutione vagari cogatur, ita ſtatuit & decrevit: Epiſcopus niſi ob cauſam, ex qua deponendus ſive privandus veniret, etiam ſi ex officio, aut per inquiſitionem, ſeu denuntiationem vel accuſationem, ſive alio quovis modo procedatur, ut perſonaliter compareat, nequaquam citetur vel moneatur.

CAPUT VII.

TEſtes in cauſa criminali ad informationem vel judicia, ſeu alias in cauſa principali contra Epiſcopum, niſi conteſtes, & bonæ converſationis, exiſtimationis & famæ fuerint, non recipientur: & ſi odio, temeritate, aut cupiditate aliquid depoſuerint, gravibus pœnis mulctentur.

CAPUT VIII.

CAuſæ Epiſcoporum, cum pro criminis objecti qualitate comparere debeant, coram Pontifice Maximo referantur, ac per ipſum terminentur.

DECRETUM

PROROGATIONIS DEFINITIONIS quatuor articulorum de Sacramento Euchariſtiæ, & Salviconductus Proteſtantibus dandi.

EAdem ſancta Synodus errores omnes, qui ſuper hoc ſanctiſſimo Sacramento repullularunt, tanquam vepres ex agro Dominico evellere, ac omnium fidelium ſaluti proſpicere cupiens, quotidianis precibus Deo omnipotenti pie oblatis, inter alios ad hoc Sacramentum pertinentes articulos diligentiſſima veritatis Catholicæ inquiſitione tractatos, plurimis accuratiſſimiſque pro rerum gravitate diſputationibus habitis, cognitis quoque præſtantiſſimorum Theologorum ſententiis, hoc etiam tractabat, an neceſſarium ſit ad ſalutem, & divino jure præceptum, ut ſinguli Chriſti fideles ſub utraque ſpecie ipſum venerabile Sacramentum accipiant: & num minus ſumat qui ſub altera, quam qui ſub utraque communicat: & an erraverit ſancta Mater Eccleſia, Laicos, & non celebrantes Sacerdotes, ſub panis ſpecie dumtaxat communicando: & an parvuli etiam communicandi ſint. Sed quoniam ex nobiliſſima Germaniæ Provincia ii, qui ſe Proteſtantes nominant, ſuper his ipſis articulis, antequam definiantur, audiri à ſancta Synodo cupiunt, & eam ob cauſam fidem publicam ab illa poſtularunt, ut ipſis tuto huc venire, & in hac urbe commorari, ac libere coram Synodo dicere atque proponere quæ ſentiunt, & poſtea cum libuerit, recedere liceat: ſancta ipſa Synodus, licet magno deſiderio eorum adventum multos antea menſes expectatis, tamen ut pia mater, quæ ingemiſcit & parturit, ſummopere id deſiderans ac laborans, ut in iis, qui in Chriſtiano nomine cenſentur, nulla ſint ſchiſmata, ſed quemadmodum eundem omnes Deum & Redemptorem agnoſcunt, ita idem dicant, idem credant, idem ſapiant: confidens in Dei miſericordia, & ſperans fore, ut illi in ſanctiſſimam & ſalutarem unius fidei, ſpei, charitatiſque concordiam redigantur, & libenter ei in hac re morem gerant, ſecuritatem & fidem, ut petierunt, publicam, quam Salvum conductum vocant, quo ad ſe pertinet, ejus, qui infra ſcriptus erit, tenoris dedit atque conceſſit, & eorum cauſa definitionem illorum articulorum ad ſecundam Seſſionem diſtulit, quam, ut illi commode intereſſe poſſent, in diem Feſtum Converſionis D. Pauli, quæ erit 25. die menſis Januarij anni ſequentis, indixit: illudque præterea ſtatuit, ut in eadem Seſſione de Sacrificio Miſſæ agatur, propter magnam utriuſque rei connexionem. Interea Seſſione proxima de Pœnitentiæ & Extremæ Unctionis Sacramentis tractandum. Illam autem die Feſto D. Catharinæ Virginis & Martyris (qui erit 25. Novembris) habendam eſſe decrevit: ſimulque ut in utraque materiam reformationis proſequatur.

Salvus-conductus datus Proteſtantibus.

SAcro-ſancta Generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, Præſidentibus in ea eiſdem ſanctæ Sedis Apoſtolicæ Legatis & Nuntiis.

Omnibus & ſingulis, ſive Eccleſiaſticis ſive ſæcu-

laribus perſonis univerſæ Germaniæ, cujuſcumque A gradus, ſtatus, conditionis & qualitatis ſint, quæ ad Oecumenicum hoc & generale Concilium accedere voluerint, ut de iis rebus, quæ in ipſa Synodo tractari debent, omni libertate conferre, proponere & tractare, ac ad ipſum Oecumenicum Concilium libere & tuto venire, & in eo manere & commorari, ac articulos, quot illis videbitur, tam ſcripto quam verbo offerre, proponere, & cum Patribus, ſive iis qui ab ipſa ſancta Synodo delecti fuerint, conferre, & abſque ullis conviciis & contumeliis diſputare, nec non quando illis placuerit, recedere poſſint & valeant, publicam fidem & plenam ſecuritatem, quam Salvum conductum appellant, cum omnibus & ſingulis clauſulis & decretis neceſſariis & opportunis, etiam ſi ſpecialiter, & non per verba generalia exprimi deberent, quæ pro expreſſis haberi voluit, quantum ad ipſam B ſanctam Synodum ſpectat concedit. Placuit prætetea ſanctæ Synodo, ut ſi pro majori libertate & ſecuritate eorum, certos tam pro commiſſis quam pro committendis per eos delictis judices eis deputari cupiant, illos ſibi benevolos nominent, etiam ſi delicta ipſa quantumcumque enormia ac hæreſim ſapientia fuerint.

ANGELUS MASSARELLUS, *Secret.*

SESSIONIS XIV.

Quæ eſt quarta ſub Julio III. Pont. Max. celebrata die 25. Novembris 1551. C

Doctrina de ſanctiſſimis Pœnitentiæ, & Extremæ-Unctionis Sacramentis.

SAcro-ſancta Oecumenica & Generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, præſidentibus in ea eiſdem ſanctæ Apoſtolicæ Sedis Legatis & Nuntiis. Quamvis in Decreto de Juſtificatione multus fuerit, de Pœnitentiæ Sacramento, propter locorum cognationem, neceſſaria quadam ratione ſermo interpoſitus; tanta nihilominus circa illud noſtra hac ætate diverſorum errorum eſt multitudo, ut non parum publicæ utilitatis retulerit, de eo exactiorem & pleniorem definitionem tradidiſſe, in qua demonſtratis & convulſis, Spiritus ſancti præ- D ſidio, univerſis erroribus, Catholica veritas perſpicua & illuſtris fieret, quam nunc ſancta hæc Synodus Chriſtianis omnibus perpetuo ſervandam proponit.

De neceſſitate & inſtitutione Sacramenti Pœnitentiæ.

CAPUT PRIMUM.

SI ea in regeneratis omnibus gratitudo, erga Deum eſſet, ut juſtitiam in Baptiſmo ipſius beneficio & gratia ſuſceptam conſtanter tuerentur, non fuiſſet opus, aliud ab ipſo Baptiſmo Sacramentum ad pec- E catorum remiſſionem eſſe inſtitutum. (Eph. 2.) Quoniam autem Deus, *dives in miſericordia*, (Pſ. 102.) cognovit figmentum noſtrum, illis etiam vitæ remedium contulit, qui ſeſe poſtea in peccati ſervitutem, & dæmonis poteſtatem tradidiſſent, Sacramentum videlicet Pœnitentiæ, quo lapſis poſt Baptiſmum, beneficium mortis Chriſti applicatur. Fuit quidem Pœnitentia univerſis hominibus, qui ſe mortali aliquo peccato inquinaſſent, quovis tempore ad gratiam & juſtitiam aſſequendam neceſſaria, illis etiam, qui Baptiſmi Sacramento ablui petiviſſent, ut perverſitate abjecta, & emendata, tan- (Ezech.) tam Dei offenſionem cum peccati odio, & pio animi (18. & 13.) dolore deteſtarentur. Unde Propheta ait: *Converti-* A *mini, & agite Pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus veſtris, & non erit vobis in ruinam iniquitas.* Dominus etiam dixit: (Joel. 2.) *Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimiliter peribitis.* (Luc. 13.) Et Princeps Apoſtolorum Petrus, peccatoribus Baptiſmo initiandis Pœnitentiam commendans, dicebat: *Pœnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum.* (Act. 2.) Porro nec ante adventum Chriſti Pœnitentia erat Sacramentum, nec eſt poſt adventum illius cuiquam ante Baptiſmum. Dominus autem Sacramentum Pœnitentiæ tunc præcipue inſtituit, cum à mortuis excitatus, inſufflavit in diſcipulos ſuos, dicens: *Accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt.* (Joan. 20.) Quo tam inſigni facto, & verbis tam perſpicuis, poteſtatem remittendi & retinendi peccata, ad reconciliandos fideles poſt Baptiſmum lapſos, Apo- B ſtolis & eorum legitimis ſucceſſoribus fuiſſe communicatam, univerſorum Patrum conſenſus ſemper intellexit. Et Novatianos remittendi poteſtatem olim pertinaciter negantes, magna ratione Eccleſia Catholica tanquam hæreticos exploſit atque condemnavit. Quare veriſſimum hunc illorum verborum Domini ſenſum ſancta hæc Synodus probans & recipiens, damnat eorum commentitias interpretationes, qui verba illa ad poteſtatem prædicandi verbum Dei & Chriſti Evangelium annuntiandi contra hujuſmodi Sacramenti inſtitutionem falſo detorquent.

De differentia Sacramenti Pœnitentiæ & Baptiſmi.

CAPUT II.

C CÆterum hoc Sacramentum multis rationibus à Baptiſmo differre dignoſcitur.

Nam præterquam quod materia & forma, quibus Sacramenti eſſentia perficitur longiſſime diſſidet, conſtat certe, Baptiſmi miniſtrum judicem eſſe non oportere, cum Eccleſia in neminem judicium exerceat, qui non prius in ipſam per Baptiſmi januam fuerit ingreſſus. *Quid enim mihi*, inquit Apoſtolus, *de his qui foris ſunt, judicare?* (1. Cor. 5.) Secus eſt de domeſticis fidei, quos Chriſtus Dominus lavacro Baptiſmi, ſui corporis membra effecit. Nam hos, ſi ſe poſtea crimine aliquo contaminaverint, non jam repetito baptiſmo ablui, cum id in Eccleſia Catholica nulla ratione liceat, ſed ante hoc tribunal, tanquam reos, ſiſti voluit, ut per Sacerdotum ſententiam non ſemel, ſed quoties ab admiſ- D ſis peccatis ad ipſum Pœnitentes confugerint, poſſent liberari. Alius eſt præterea Baptiſmi, alius Pœnitentiæ fructus. Per Baptiſmum enim Chriſtum induentes, (Gal. 3.) nova prorſus in illo efficimur creatura, plenam & in- (2. Cor. 5.) tegram peccatorum omnium remiſſionem conſequentes: ad quam tamen novitatem & integritatem per Sacramentum Pœnitentiæ ſine magnis noſtris fletibus & laboribus, divina id exigente juſtitia, pervenire nequaquam poſſumus; ut merito Pœnitentia laborioſus quidam Baptiſmus à Sanctis Patribus dictus fuerit. Eſt autem hoc Sacramentum Pœnitentiæ lapſis poſt Baptiſmum ad ſalutem neceſſarium, ut nondum regeneratis ipſe Baptiſmus.

E

De partibus & fructu hujus Sacramenti.

CAPUT III.

DOcet præterea ſancta Synodus, Sacramenti Pœnitentiæ formam, in qua præcipue ipſius vis ſita eſt, in illis miniſtri verbis poſitam eſſe: *Ego te abſolvo, &c.* Quibus quidem de Eccleſiæ ſanctæ more preces quædam laudabiliter adjunguntur, ad ipſius tamen formæ eſſentiam nequaquam ſpectant, neque ad ipſius Sacramenti adminiſtrationem ſunt neceſſariæ. Sunt autem quaſi materia hujus Sacramenti, ipſius Pœnitentis actus, nempe Contritio, Confeſſio, Satisfactio: qui, quatenus in Pœnitente ad integri-

tatem Sacramenti, ad plenam & perfectam peccatorum remiſſionem ex Dei inſtitutione requiruntur, hac ratione partes Pœnitentiæ dicuntur. Sane vero res & effectus hujus Sacramenti, quantum ad ejus vim & efficaciam pertinet, reconciliatio eſt cum Deo, quam interdum in viris piis, & cum devotione hoc Sacrameotum peteipientibus, conſcientiæ pax ac ſerenitas cum vehementi ſpiritus conſolatione conſequi ſolet. Hæc de partibus & effectu hujus Sacramenti ſancta Synodus tradens, ſimul eorum ſententias damnat, qui Pœnitentiæ partes, incuſſos conſcientiæ terrores, & fidem eſſe contendunt.

De Contritione.

CAPUT IV.

Contritio, quæ primum locum inter dictos Pœnitentis actus habet, animi dolor ac deteſtatio eſt de peccato commiſſo, cum propoſito non peccandi de cætero. Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus neceſſarius, & in homine poſt Baptiſmum lapſo ita demum præparat ad remiſſionem peccatorum, ſi cum fiducia divinæ miſericordiæ, & voto præſtandi reliqua conjunctus ſit, quæ ad rite ſuſcipiendum hoc Sacramentum requiruntur. Declarat igitur ſancta Synodus, hanc contritionem, non ſolum ceſſationem à peccato, & vitæ novæ propoſitionem & inchoationem, ſed veteris etiam odium continere juxta illud: *Ezech. 18.* *Projicite à vobis omnes iniquitates veſtras, in quibus prævaricati eſtis, & facite vobis cor novum & ſpiritum novum.* Et certe, qui illos ſanctorum clamores conſideraverit, *Pſal. 50.* *Tibi ſoli peccavi, & malum coram te feci. Pſal. 6.* *Laboravi in gemitu meo, lavabo per ſingulas noctes lectum meum: Iſa. 38.* *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ:* & alios hujuſmodi generis; facile intelliget, eos ex vehementi quodam anteactæ vitæ odio, & ingenti peccatorum deteſtatione manaſſe. Docet præterea, etſi Contritionem hanc aliquando charitate perfectam eſſe contingat, hominemque Deo reconciliare, prius quam hoc Sacramentum actu ſuſcipiatur, ipſam nihilominus reconciliationem ipſi Contritioni ſine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non eſſe adſcribendam. Illam vero Contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu communiter concipitur, ſi voluntatem peccandi excludat, cum ſpe veniæ, declarat non ſolum non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem, verum etiam donum Dei eſſe, & Spiritus ſancti impulſum, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantum moventis, quo pœnitens adjutus, viam ſibi ad juſtitiam parat. Et quamvis ſine Sacramento Pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam diſponit. *Jonæ 3. Matt. 12.* Hoc enim timore utiliter concuſſi Ninivitæ, ad Jonæ prædicationem plenam terroribus pœnitentiam egerunt, & miſericordiam à Domino impetrarunt. Quamobrem falſo quidam calumniantur Catholicos Scriptores, quaſi tradiderint, Sacramentum Pœnitentiæ abſque bono motu ſuſcipientium, gratiam conferre: quod nunquam Eccleſia docuit, nec ſenſit. Sed & falſo docent, Contritionem eſſe extortam & coactam, non liberam & voluntariam.

De Confeſſione.

CAPUT V.

Luc. 5. & 17. Jacob. 5. 1. Joan. 1. Ex inſtitutione Sacramenti Pœnitentiæ jam explicata, univerſa Eccleſia ſemper intellexit, inſtitutam etiam à Domino integram peccatorum confeſſionem, & omnibus poſt Baptiſmum lapſis jure divino neceſſariam exiſtere, quia Dominus noſter Jeſus Chriſtus, è terris aſcenſurus ad cœlos, Sacerdotes ſui ipſius Vicarios reliquit, tanquam Præſides & Judices ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Chriſti fideles ceciderint, quo pro poteſtate clavium remiſſionis aut retentionis peccatorum ſententiam pronuntient. Conſtat enim, Sacerdotes judicium hoc incognita cauſa exercere non potuiſſe, neque æquitatem quidem illos in pœnis injungendis ſervare potuiſſe, ſi in genere duntaxat, & non potius in ſpecie, ac ſigillatim ſua ipſi peccata declaraſſent. *Joan. 20.* Ex his colligitur, oportere a pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum poſt diligentem ſui diſcuſſionem conſcientiam habent, in Confeſſione recenſeri, etiam ſi occultiſſima illa ſint, & tantum adverſus duo ultima Decalogi præcepta commiſſa, quæ nonnunquam animum gravius ſauciant, & periculoſiora ſunt iis quæ in manifeſto admittuntur. *Exod. 20. Deut. 5.* Nam venialia, quibus a gratia Dei non excludimur, & in quæ fecequentius labimur, quanquam recte & utiliter citraque omnem præſumptionem in Confeſſione dicantur, quod piorum hominum uſus demonſtrat, taceri tamen citra culpam, multiſque aliis remediis expiari poſſunt. Verum cum univerſa mortalia peccata, etiam cogitationis, homines iræ filios & Dei inimicos reddant; neceſſum eſt omnium etiam veniam, cum aperta & verecunda confeſſione à Deo quærere. *Eph. 2.* Itaque dum omnia quæ memoriæ occurrunt, peccata Chriſti fideles confiteri ſtudent, procul dubio omnia divinæ miſericordiæ ignoſcenda exponunt. Qui vero ſecus faciunt, & ſcienter aliqua retinent, nihil divinæ bonitati per Sacerdotem remittendum proponunt. Si enim erubeſcat ægrotus vulnus medico detegere, quod ignorat medicina non curat. Colligitur præterea, etiam eas circumſtantias in Confeſſione explicandas eſſe, quæ ſpeciem peccati mutant, quod ſine illis peccata ipſa neque a pœnitentibus integre exponantur, nec judicibus innoteſcant; & fieri nequeat, ut de gravitate criminum recte cenſere poſſint, & pœnam, quam oportet, pro illis, pœnitentibus imponere. Unde alienum a ratione eſt, docere, circumſtantias has ab hominibus otioſis excogitatas fuiſſe, aut unam tantum circumſtantiam confitendam eſſe, nempe peccaſſe in fratrem. Sed & impium eſt, Confeſſionem, quæ hac ratione fieri præcipitur, impoſſibilem dicere, aut carnificinam illam conſcientiarum appellare. Conſtat enim, nihil aliud à pœnitentibus in Eccleſia exigi, quam ut, poſtquam quiſque diligentius ſe excuſſerit, & conſcientiæ ſuæ ſinus & latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus ſe Dominum & Deum ſuum mortaliter offendiſſe meminerit: reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in univerſum eadem Confeſſione incluſa eſſe intelliguntur, pro quibus fideliter cum Propheta dicimus: *Ab occultis meis munda me Domine*, Pſ. 18. Ipſa vero hujuſmodi Confeſſionis difficultas, ac peccata detegendi verecundia, gravis quidem videri poſſet, niſi tot tantiſque commodis & conſolationibus levaretur, quæ omnibus digne ad hoc Sacramentum accedentibus, per abſolutionem certiſſime conferuntur. Cæterum quoad modum confitendi ſecreto apud ſolum Sacerdotem, etſi Chriſtus non vetuerit, quin aliquis in vindictam ſuorum ſcelerum, & ſui humiliationem, cum ob aliorum exemplum, tum ob Eccleſiæ offenſæ ædificationem delicta ſua publice confiteri poſſit, non eſt tamen hoc divino præcepto mandatum, nec ſatis conſulte humana aliqua lege præciperetur, ut delicta, præſertim ſecreta, publica eſſent confeſſione aperienda. Unde cum à ſanctiſſimis & antiquiſſimis Patribus magno unanimique conſenſu ſecreta Confeſſio Sacramentalis, qua ab initio Eccleſia ſancta uſa eſt, & modo etiam utitur, fuerit ſemper commendata, manifeſte refellitur inanis eorum calumnia, qui eam à divino mandato alienam, & inventum humanum eſſe, atque à Patribus in Concilio Lateranenſi congregatis *Con. Lat. ſub Inn. III. c. 21.*

initium habuiſſe, docere non verentur. Neque enim per Lateranenſe Concilium Eccleſia ſtatuit ut Chriſti fideles confiterentur, quod Jure divino neceſſarium & inſtitutum eſſe intellexerat; ſed ut præceptum Confeſſionis, ſaltem ſemel in anno, ab omnibus & ſingulis, cum ad annos diſcretionis perveniſſent, impleretur. Unde jam in univerſa Eccleſia cum ingenti animarum fidelium fructu obſervatur mos ille ſalutaris confitendi ſacro illo & maxime acceptabili tempore Quadrageſimæ: quem morem hæc ſancta Synodus maxime probat & amplectitur, tanquam pium & merito retinendum.

De miniſtro huius Sacramenti & abſolutione.

CAPUT VI.

CIrca miniſterium autem hujus Sacramenti declarat ſancta Synodus, falſas eſſe, & à veritate Evangelij penitus alienas doctrinas omnes, quæ ad alios quoſvis homines, præter Epiſcopos & Sacerdotes, clavium miniſterium pernicioſe extendunt; putantes, verba illa Domini:
Matt. 18. *Quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt alligata & in cælo; & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo*: &,
Ioan. 20. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta ſunt*; ad omnes Chriſti fideles indifferenter & promiſcue, contra inſtitutionem hujus Sacramenti, ita fuiſſe dicta, ut quivis poteſtatem habeat remittendi peccata, publica quidem per correptionem, ſi correptus acquieverit; ſecreta vero per ſpontaneam confeſſionem cuicumque factam. Docet quoque, etiam Sacerdotes qui peccato mortali tenentur, per virtutem Spiritus ſancti in Ordinatione collatam, tanquam Chriſti miniſtros functionem remittendi peccata exercere: eoſque prave ſentire, qui in malis Sacerdotibus hanc poteſtatem non eſſe contendunt. Quamvis autem abſolutio Sacerdotis alieni beneficij ſit diſpenſatio, tamen non eſt ſolum nudum miniſterium vel annunciandi Evangelium, vel declarandi remiſſa eſſe peccata: ſed ad inſtar actus judicialis, quo ab ipſo, velut à judice, ſententia pronuntiatur: atque ideo non debet pœnitens adeo ſibi de ſua ipſius fide blandiri, ut etiam ſi nulla illi adſit contritio, aut Sacerdoti animus ſerio agendi & vere abſolvendi deſit, putet tamen ſe propter ſuam ſolam fidem vere & coram Deo eſſe abſolutum. Nec enim fides ſine Pœnitentia remiſſionem ullam peccatorum præſtaret, nec is eſſet niſi ſalutis ſuæ negligentiſſimus, qui Sacerdotem jocoſe abſolventem agnoſceret, & non alium ſerio agentem ſedulo requireret.

De caſuum reſervatione.

CAPUT VII.

QVoniam igitur natura & ratio judicij illud expoſcit, ut ſententia in ſubditos dumtaxat feratur, perſuaſum ſemper in Eccleſia Dei fuit, & veriſſimum eſſe Synodus hæc confirmat, nullius momenti abſolutionem eam eſſe debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut ſubdelegatam non habet juriſdictionem. Magnopere vero ad Chriſtiani populi diſciplinam pertinere ſanctiſſimis Patribus noſtris viſum eſt, ut atrociora quædam & graviora crimina non à quibuſvis, ſed à Summis duntaxat Sacerdotibus abſolverentur. Unde merito Pontifices Maximi pro ſuprema poteſtate ſibi in Eccleſia univerſa tradita, cauſas aliquas criminum graviores ſuo potuerunt peculiari judicio reſervare. Neque dubitandum eſt, quando omnia quæ a Deo ſunt, ordinata ſunt, quin hoc idem Epiſcopis omnibus, in ſua cuique Diœceſi, in ædificationem tamen, non in deſtructio-
Rom. 13. nem, liceat pro illis in ſubditos tradita ſuper reliquos inferiores Sacerdotes auctoritate, præſertim quoad illos, quibus excommunicationis cenſura annexa eſt. Hanc autem delictorum reſervationem, conſonum eſt divinæ auctoritati, non tantum in externa Politia, ſed etiam coram Deo vim habere. Veruntamen pie admodum, ne hac ipſa occaſione aliquis pereat, in eadem Eccleſia Dei cuſtoditum ſemper fuit, ut nulla ſit reſervatio in articulo mortis: atque ideo omnes Sacerdotes quoſlibet pœnitentes à quibuſvis peccatis & cenſuris, abſolvere poſſint: extra quem articulum Sacerdotes, cum nihil poſſint in caſibus reſervatis, id unum pœnitentibus perſuadere nitantur, ut ad ſuperiores & legitimos Judices pro beneficio abſolutionis accedant.

De ſatisfactionis neceſſitate, & fructu.

CAPUT VIII.

DEmum quoad Satisfactionem, quæ ex omnibus Pœnitentiæ partibus, quemadmodum à Patribus noſtris Chriſtiano populo fuit perpetuo tempore commendata, ita una maxime noſtra ætate, ſummo pietatis prætextu, impugnatur ab iis, qui ſpeciem pietatis habent, virtutem autem eius abnegarunt: ſancta Synodus declarat, falſum omnino eſſe, & à verbo Dei
Gen. 3. Num. 12. & 20. 2. Reg. 12. alienum, culpam à Domino nunquam remitti, quin univerſa etiam pœna condonetur. Perſpicua enim & illuſtria in Sacris literis exempla reperiuntur, quibus, præter divinam traditionem, hic error quam manifeſtiſſime revincitur. Sane & divinæ juſtitiæ ratio exigere videtur, ut aliter ab eo in gratiam recipiantur qui ante Baptiſmum per ignorantiam deliquerint, aliter vero qui ſemel à peccati & dæmonis ſervitute
1. Cor. 3. liberati, & accepto Spiritus ſancti dono, ſcienter templum Dei violare &
Epheſ. 4. Spiritum ſanctum contriſtare non formidaverint. Et divinam clementiam decet,
Rom. 2. ne ita nobis abſque ulla ſatisfactione peccata dimittantur, ut occaſione accepta peccata leviora putantes, velut injurij & contumelioſi Spiritui ſancto, in graviora labamur, theſaurizantes nobis iram in die iræ.
Iacob. 5. Procul dubio enim magnopere à peccato revocant, & quaſi fræno quodam coërcent hæ ſatisfactoriæ pœnæ, cautioreſque & vigilantiores in futurum pœnitentes
Ezech. 18. Ionæ 3. Ier. 3. 18. & 25. Iſa. 38. Eccli. 17. Matt. 3. 4. 11. & 18. 2. Cor. 3. efficiunt: medentur quoque peccatorum reliquiis, & vitioſos habitus male vivendo comparatos, contrariis virtutum actionibus tollunt. Neque vero ſecurior ulla via in Eccleſia Dei unquam exiſtimata fuit ad amovendam imminentem à Domino pœnam, quam ut hæc pœnitentiæ opera homines cum vero animi dolore frequentent. Accedit ad hæc, quod dum ſatisfaciendo patimur pro peccatis, Chriſto Ieſu, qui pro peccatis noſtris ſatisfecit, ex quo omnis noſtra ſufficientia eſt, conformes efficimur; certiſſimam quoque inde arrham habentes, quod ſi compatimur, & glorificabimur. Neque vero ita noſtra eſt ſatisfa-
Rom. 8. ctio, hæc quam pro peccatis noſtris exſolvimus, ut non ſit per Chriſtum Ieſum: nam qui ex nobis tanquam ex
2. Cor. 3. nobis nihil poſſumus, eo cooperante qui nos confortat, omnia poſſumus. Ita non habet homo unde glorietur, ſed omnis gloriatio noſtra in Chriſto eſt:
Philip. 4. 1. Cor. 1. Gal. 6. in quo vivimus, in quo meremur, in quo ſatisfacimus, facientes fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim
Act. 17. habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum accep-
Luc. 3. tantur a Patre. Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum Spiritus & prudentia ſuggeſſerit, pro qualitate criminum & pœnitentium facultate, ſalutares & convenientes ſatisfactiones injungere, ne, ſi forte peccatis conniveant, & indulgentius cum pœnitentibus agant, leviſſima quædam opera pro graviſſimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis, ut ſatisfactio, quam imponunt, non ſit tantum ad novæ vitæ cuſtodiam, & infirmitatis medicamentum, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & caſtigationem. Nam claves Sacerdotum non ad ſolvendum

dumtaxat, ſed & ad ligandum conceſſas, etiam antiqui Patres & credunt & docent. Nec propterea exiſtimarunt Sacramentum Pœnitentiæ eſſe forum iræ vel pœnarum, ſicut nemo umquam Catholicus ſenſit, ex hujuſmodi noſtris ſatiſfactionibus vim meriti & ſatiſfactionis Domini noſtri Jeſu Chriſti vel obſcurari, vel aliqua ex parte imminui, quod dum Novatores intelligere nolunt, ita optimam Pœnitentiam novam vitam eſſe docent, ut omnem Satiſfactionis vim & uſum tollant.

De operibus Satisfactionis.

CAPUT IX.

Docet præterea, tantam eſſe divinæ munificentiæ largitatem, ut non ſolum pœnis ſponte à nobis pro vindicando peccato ſuſceptis, aut Sacerdotis arbitrio pro menſura delicti impoſitis, ſed etiam (quod maximum amoris argumentum eſt) temporalibus flagellis à Deo inflictis, & à nobis patienter toleratis, apud Deum Patrem per Chriſtum Jeſum ſatiſfacere valeamus.

DOCTRINA
DE SACRAMENTO
EXTREMÆ UNCTIONIS.

Viſum eſt autem ſanctæ Synodo, præcedenti doctrinæ de Pœnitentia adjungere ea, quæ ſequuntur de Sacramento Extremæ unctionis: quod non modo Pœnitentiæ, ſed etiam totius Chriſtianæ vitæ, quæ perpetua pœnitentia eſſe debet, conſummativum exiſtimatum eſt à Patribus. Primum itaque circa illius inſtitutionem declarat & docet, quod clementiſſimus Redemptor noſter, qui ſervis ſuis quovis tempore voluit de ſalutaribus remediis, adverſus omnia omnium hoſtium tela eſſe proſpectum, quemadmodum auxilia maxima in Sacramentis aliis præparavit, quibus Chriſtiani conſervare ſe integros, dum viverent, ab omni graviore ſpiritus incommodo poſſint, ita Extremæ unctionis Sacramento finem vitæ, tanquam firmiſſimo quodam præſidio munivit. Nam
1. Pet. 5. etſi adverſarius noſter occaſiones per omnem vitam quærat & captet, ut devorare animas noſtras quoquo modo poſſet; nullum tamen tempus eſt, quo vehementius ille omnes ſuæ verſutiæ nervos intendat ad perdendos nos penitus, & à fiducia etiam, ſi poſſit, divinæ miſericordiæ deturbandos, quam cum impendere nobis exitum vitæ proſpicit.

De Institutione Sacramenti Extremæ unctionis.

CAPUT PRIMUM.

Inſtituta eſt autem ſacra hæc Unctio infirmorum, tanquam vere & proprie Sacramentum Novi Te-
Marc. 6. ſtamenti, à Chriſto Domino noſtro, apud Marcum quidem inſinuatum, per Jacobum autem Apoſto-
Jacob. 5. lum ac Domini fratrem, fidelibus commendatum ac promulgatum. *Infirmatur* (inquit) *quis in vobis? inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini; & oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, dimittentur ei.* Quibus verbis, ut ex Apoſtolica traditione, per manus accepta, Eccleſia didicit, docet materiam, formam, proprium miniſtrum, & effectum hujus ſalutaris Sacramenti. Intellexit enim Eccleſia, materiam eſſe oleum ab Epiſcopo benedictum: nam unctio aptiſſime Spiritus ſancti gratiam, qua inviſibiliter anima ægrotantis inungitur, repræſentat. Formam deinde eſſe illa verba: *Per iſtam unctionem, &c.*

De effectu hujus Sacramenti.

CAPUT II.

Res porro & effectus hujus Sacramenti illis verbis explicatur: *Et oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, dimittentur ei.* Res etenim hæc gratia eſt Spiritus ſancti; cujus unctio, delicta ſi quæ ſint adhuc expianda, ac peccati reliquias abſtergit, & ægroti animam alleviat & confirmat, magnam in eo divinæ miſericordiæ fiduciam excitando, qua infirmus ſublevatus, & morbi incommoda ac labores levius fert, & tentationibus dæmonis, calcaneo inſidiantis, facilius reſiſtit, & ſanitatem corporis interdum, ubi ſaluti animæ expedierit, conſequitur. Jac. 5. Gen. 3.

De miniſtro hujus Sacramenti, & tempore quo dari debeat.

CAPUT III.

Jam vero, quod attinet ad præſcriptionem eorum, qui & ſuſcipere & miniſtrare hoc Sacramentum debent, haud obſcure fuit illud etiam in verbis prædictis traditum. Nam & oſtenditur illic, proprios hujus Sacramenti miniſtros eſſe Eccleſiæ Presbyteros: quo nomine eo loco non ætate ſeniores, aut primores in populo intelligendi veniunt, ſed aut Epiſcopi, aut Sacerdotes ab ipſis rite ordinati per impoſitionem manuum Presbyterii. Declaratur etiam, eſſe hanc unctionem infirmis adhibendam, illis vero 1. Tim. 4. præſertim, qui tam periculoſe decumbunt, ut in exitu vitæ conſtituti videantur: unde & Sacramentum exeuntium nuncupatur. Quod ſi infirmi poſt ſuſceptam hanc Unctionem convaluerint, iterum hujus Sacramenti ſubſidio juvari poterunt, cum in aliud ſimile vitæ diſcrimen inciderint. Quare nulla ratione audiendi ſunt, qui contra tam apertam & dilucidam Apoſtoli Jacobi ſententiam, docent hanc Unctionem vel figmentum eſſe humanum, vel ritum a Patribus acceptum, nec mandatum Dei, nec promiſſionem gratiæ habentem: & qui illam jam ceſſaſſe aſſerunt, quaſi ad gratiam curationum dumtaxat in primitiva Eccleſia referenda eſſet; & qui dicunt, ritum & uſum, quem ſancta Romana Eccleſia in hujus Sacramenti adminiſtratione obſervat, Jacobi Apoſtoli ſententiæ repugnare, atque ideo in alium commutandum eſſe; & denique, qui hanc Extremam Unctionem à fidelibus ſine peccato contemni poſſe affirmant. Hæc enim omnia manifeſtiſſime pugnant cum perſpicuis tanti Apoſtoli verbis. Nec profecto Eccleſia Romana, aliarum omnium mater & magiſtra, aliud in hac adminiſtranda Unctione, quantum ad ea quæ hujus Sacramenti ſubſtantiam perficiunt, obſervat, quam quod Beatus Jacobus præſcripſit. Neque vero tanti Sacramenti contemptus abſque ingenti ſcelere, & ipſius Spiritus ſancti injuria eſſe poſſet.

Hæc ſunt, quæ de pœnitentiæ & Extremæ Unctionis Sacramentis hæc ſancta Oecumenica Synodus profitetur & docet, atque omnibus Chriſti fidelibus credenda & tenenda proponit. Sequentes autem Canones inviolabiliter ſervandos eſſe tradit, & aſſerentes contrarium perpetuo damnat & anathematizat.

DE SACRO-SANCTO POENITENTIÆ SACRAMENTO.

CANON I.

SI quis dixerit, in Catholica Eccleſia Pœnitentiam non eſſe vere & proprie Sacramentum, pro fidelibus, quoties poſt Baptiſmum in peccata labuntur, ipſi Deo reconciliandis, à Chriſto Domino noſtro inſtitutum, Anathema ſit.

CANON II.

SI quis Sacramenta confundens, ipſum Baptiſmum, Pœnitentiæ Sacramentum eſſe dixerit, quaſi hæc duo Sacramenta diſtincta non ſint, atque ideo Pœnitentiam non recte ſecundam poſt naufragium tabulam appellari, Anathema ſit.

CANON III.

SI quis dixerit, verba illa Domini Salvatoris: *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta ſunt*, non eſſe intelligenda de poteſtate remittendi & retinendi peccata in Sacramento Pœnitentiæ, ſicut Eccleſia Catholica ab initio ſemper intellexit, detorſerit autem contra inſtitutionem hujus Sacramenti, ad authoritatem prædicandi Evangelium, Anathema ſit.

Joan. 20.

CANON IV.

SI quis negaverit, ad integram & perfectam peccatorum remiſſionem requiri tres actus in pœnitente, quaſi materiam Sacramenti Pœnitentiæ, videlicet, Contritionem, Confeſſionem, & Satisfactionem, quæ Pœnitentiæ partes dicuntur: aut dixerit, duas tantum eſſe Pœnitentiæ partes, terrores ſcilicet incuſſos conſcientiæ, agnito peccato, & fidem conceptam ex Evangelio vel abſolutione, qua credit quis ſibi per Chriſtum remiſſa peccata, Anathema ſit.

CANON V.

SI quis dixerit, eam Contritionem, quæ paratur per diſcuſſionem, collectionem, & deteſtationem peccatorum, qua quis recogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, ponderando peccatorum ſuorum gravitatem, multitudinem, fœditatem, amiſſionem æternæ beatitudinis & æternæ damnationis incurſum, cum propoſito melioris vitæ, non eſſe verum & utilem dolorem, nec præparare ad gratiam, ſed facere hominem hypocritam, & magis peccatorem, deA mum illam eſſe dolorem coactum, & non liberum ac voluntarium, Anathema ſit.

CANON VI.

SI quis negaverit, Confeſſionem Sacramentalem vel inſtitutam, vel ad ſalutem neceſſariam eſſe jure divino, aut dixerit, modum ſecrete confitendi ſoli Sacerdoti, quem Eccleſia Catholica ab initio ſemper obſervavit & obſervat, alienum eſſe ab inſtitutione & mandato Chriſti, & inventum eſſe humanum, Anathema ſit.

B

CANON VII.

SI quis dixerit, in Sacramento Pœnitentiæ ad remiſſionem peccatorum neceſſarium non eſſe jure divino, confiteri omnia & ſingula peccata mortalia, quorum memoria cum debita & diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta & quæ ſunt contra duo ultima Decalogi præcepta, & circumſtantias quæ peccati ſpeciem mutant; ſed eam confeſſionem tantum eſſe utilem ad erudiendum & conſolandum pœnitentem, & olim obſervatam fuiſſe tantum C ad ſatiſfactionem Canonicam imponendam: aut dixerit, eos qui omnia peccata confiteri ſtudent, nihil relinquere velle divinæ miſericordiæ ignoſcendum, aut demum, non licere confiteri peccata venialia, Anathema ſit.

CANON VIII.

SI quis dixerit, Confeſſionem omnium peccatorum, qualem Eccleſia ſervat, eſſe impoſſibilem, & traditionem humanam, à piis abolendam: aut ad eam non D teneri omnes & ſingulos utriuſque ſexus Chriſti fideles, juxta magni Concilij Lateranenſis Conſtitutionem ſemel in anno, & ob id ſuadendum eſſe Chriſti fidelibus, ut non confiteantur tempore Quadrageſimæ, Anathema ſit.

CANON IX.

SI quis dixerit, abſolutionem Sacramentalem Sacerdotis non eſſe actum judicialem, ſed nudum miniſterium pronunciandi & declarandi remiſſa eſſe peccata E confitenti, modo tantum credat ſe eſſe abſolutum: aut Sacerdos non ſerio, ſed joco abſolvat: aut dixerit, non requiri confeſſionem pœnitentis, ut Sacerdos eum abſolvere poſſit, Anathema ſit.

CANON X.

SI quis dixerit, Sacerdotes, qui in peccato mortali ſunt, poteſtatem ligandi & ſolvendi non habere, aut non ſolos Sacerdotes eſſe miniſtros abſolutionis, ſed omni-

bus & ſingulis Chriſti fidelibus eſſe dictum: A
Quæcumque ligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo; & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo: Et; *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta ſunt*: Quorum verborum virtute quilibet abſolvere poſſit peccata, publica quidem per correptionem dumtaxat, ſi correptus acquieverit, ſecreta vero per ſpontaneam confeſſionem, Anathema ſit. *Mat.18.*

CANON XI.

SI quis dixerit, Epiſcopos non habere jus reſervandi ſibi caſus, niſi quoad externam politiam, atque ideo caſuum reſervationem non prohibere quo minus Sacerdos à reſervatis vere abſolvat, Anathema ſit. B

CANON XII.

SI quis dixerit, totam pœnam ſimul cum culpa remitti ſemper à Deo, ſatisfactionemque pœnitentium non eſſe aliam, quam fidem, qua apprehendunt Chriſtum pro eis ſatisfeciſſe, Anathema ſit.

CANON XIII.

C

SI quis dixerit, pro peccatis quoad pœnam temporalem, minime Deo per Chriſti merita ſatisfieri pœnis ab eo inflictis, & patienter toleratis, vel à Sacerdote injunctis, ſed neque ſponte ſuſceptis, ut jejuniis, orationibus, eleemoſynis, vel aliis etiam pietatis operibus, atque ideo optimam pænitentiam eſſe tantum novam vitam, Anathema ſit.

CANON XIV.

D

SI quis dixerit, ſatisfactiones, quibus pœnitentes per Chriſtum Ieſum peccata redimunt, non eſſe cultus Dei, ſed traditiones hominum, doctrinam de gratia, & verum Dei cultum, atque beneficium mortis Chriſti obſcurantes, Anathema ſit.

CANON XV.

SI quis dixerit, claves Eccleſiæ eſſe tantum ad ſolvendum, non etiam ad ligandum, & propterea Sacerdotes, dum imponunt pœnas confitentibus, agere contra finem clavium, & contra inſtitutionem Chriſti, & fictionem eſſe, quod virtute clavium ſublata pœna æterna, pœna temporalis plerumque exolvenda remaneat, Anathema ſit. E

DE SACRAMENTO EXTREMÆ-VNCTIONIS.

CANON I.

SI quis dixerit, Extremam Vnctionem non eſſe vere & proprie Sacramentum à Chriſto Domino noſtro inſtitutum, & à Beato Iacobo Apoſtolo promulgatum, ſed ritum tantum acceptum à Patribus, aut figmentum humanum, Anathema ſit.

CANON II.

SI quis dixerit, ſacram infirmorum Vnctionem non conferre gratiam, nec remittere peccata, nec alleviare infirmos, ſed jam ceſſaſſe, quaſi olim tantum fuerit gratia curationum, Anathema ſit.

CANON III.

SI quis dixerit, Extremæ-Vnctionis ritum & uſum, quem obſervat ſancta Romana Eccleſia, repugnare ſententiæ Beati Iacobi Apoſtoli, ideoque eum mutandum, poſſeque à Chriſtianis abſque peccato contemni, Anathema ſit.

CANON IV.

SI quis dixerit, Preſbyteros Eccleſiæ, quos Beatus Iacobus adducendos eſſe ad infirmum inungendum hortatur, non eſſe Sacerdotes ab Epiſcopo ordinatos, ſed ætate ſeniores in quavis communitate, ob idque proprium Extremæ-Vnctionis miniſtrum non eſſe ſolum Sacerdotem, Anathema ſit.

DECRETUM

DE REFORMATIONE.

PROOEMIUM.

CUm proprie Epiſcoporum munus ſit, ſubditorum omnium vitia redarguere; hoc illis præcipue cavendum erit, ne Clerici, præſertim ad animarum curam conſtituti, criminoſi ſint, neve inhoneſtam vitam ipſis conniventibus ducant. Nam ſi eos pravis & corruptis moribus eſſe permittant, quo pacto laïcos de ipſorum vitiis redarguent, qui uno ab eis ſermone convinci poſſent, quod Clericos ipſi patiantur eſſe deteriores? Qua etiam libertate laïcos corrigere poterunt Sacerdotes, cum tacite ſibi reſpondeant, eadem ſe admiſiſſe quæ corripiunt? Monebunt propterea Epiſcopi ſuos Clericos, in quocumque ordine fuerint, ut converſatione, ſermone, & ſcientia commiſſo ſibi Dei populo præeant, memores ejus quod ſcriptum eſt: *Sancti eſtote, quia & ego ſanctus ſum*, *Levit.11.*
& juxta Apoſtoli vocem, nemini dent ullam offenſionem, ut non vituperetur miniſterium eorum: ſed in omnibus exhibeant ſe ſicut miniſtros Dei, ne illud

Ezec. 22. Soph. 3. Prophetæ dictum impleatur in eis: *Sacerdotes Dei contaminant ſancta & reprobant legem.* Ut autem ipſi Epiſcopi id liberius exequi, ac quoquam prætextu deſuper impediti nequeant, eadem ſacroſancta Oecumenica & Generalis Tridentina Synodus, præſidentibus in ea eiſdem Apoſtolicæ ſedis Legato & Nontiis, hos, qui ſequuntur, Canones ſtatuendos & decernendos duxit.

CANON I.

CUm honeſtius ac tutius ſit ſubjectu, debitam Præpoſitis obedientiam impendendo, in inferiori miniſterio deſervire, quam cum præpoſitorum ſcandalo graduum altiorum appetere dignitatem; ei, cui aſcenſus ad ſacros Ordines à ſuo Prælato ex quacumque cauſa, etiam ob occultum crimen, quomodolibet, etiam extrajudicialiter, fuerit interdictus; aut qui à ſuis Ordinibus, ſeu gradibus, vel dignitatibus Eccleſiaſticis fuerit ſuſpenſus, nulla contra ipſius Prælati voluntatem conceſſa licentia de ſe promoveri faciendo, aut ad priores Ordines, gradus & dignitates, ſive honores reſtitutio ſuffragetur.

CANON II.

ET quoniam nonnulli Epiſcopi Eccleſiarum, quæ in partibus infidelium conſiſtunt, Clero carentes & populo Chriſtiano, cum fere vagabundi ſint, & permanentem ſedem non habeant, non quæ Ieſu Chriſti, ſed alienas oves inſcio proprio paſtore quærentes, dum per hanc ſanctam Synodum ſe Pontificalia officia in alterius Diœceſi, niſi de loci Ordinarij expreſſa licentia, & in perſonas eidem Ordinario ſubjectas tantum, exercere prohibitos vident, in legis fraudem & contemptum, quaſi Epiſcopalem cathedram in loco nullius Diœceſis ſua temeritate eligunt & quoſcumque ad ſe venientes etiamſi ſuorum Epiſcoporum ſeu Prælatorum literas commendatitias non habeant, Clericali charactere inſignire, & ad ſacros etiam Presbyteratus Ordines promovere præſumunt: quo plerumque fit, ut minus idonei, & rudes ac ignari, & qui à ſuo Epiſcopo tanquam inhabiles & indigni rejecti fuerunt, ordinati, nec divina Officia peragere, nec Eccleſiaſtica Sacramenta recte valeant miniſtrare. *Sup. ſeſſ. 6. c. 5. de Refor.* Nemo Epiſcoporum, qui Titulares vocantur, etiamſi in loco nullius Diœceſis, etiam exempto, aut aliquo Monaſterio cujuſvis Ordinis reſederint, aut moram traxerint, vigore cujuſvis privilegij, ſibi de promovendo quoſcumque ad ſe venientes pro tempore conceſſi, alterius ſubditum, etiam prætextu familiaritatis continuæ, commenſalitatis ſuæ, abſque ſui proprij Prælati expreſſo conſenſu, aut literis dimiſſoriis, ad aliquos ſacros, aut Minores Ordines, vel primam tonſuram promovere ſeu ordinare valeat. Contra faciens, ab exercitio Pontificalium per annum; taliter vero promotus, ab executione Ordinum ſic ſuſceptorum, donec ſuo Prælato viſum fuerit, ipſo jure ſint ſuſpenſi.

CANON III.

EPiſcopus quoſcumque ſuos Clericos, præſertim in Sacris conſtitutos, abſque ſuo præcedenti examine & commendatitiis litteris, quacumque auctoritate promotos, licet tanquam habiles ab eo à quo ordinati ſunt, probatos, quos tamen ad divina Officia celebranda, ſeu Eccleſiaſtica Sacramenta miniſtranda minus idoneos & capaces reperrerit, à ſuſceptorum Ordinum exercitio ad tempus, de quo ei videbitur, ſuſpendere, & illis ne in Altari aut aliquo Ordine miniſtrent, interdicere poſſit.

CANON IV.

OMnes Eccleſiarum Prælati, qui ad corrigendos ſubditorum exceſſus diligenter intendere debent, & à quibus nullus Clericus per hujus ſanctæ Synodi ſtatuta, cujuſvis privilegij prætextu tutus cenſetur, quo minus juxta Canonicas ſanctiones viſitari, puniri & corrigi poſſit, ſi in Eccleſiis ſuis reſederint, quoſcunque ſæculares Clericos, qualitercumque exemptos, qui alias ſuæ juriſdictioni ſubeſſent; de eorum exceſſibus, criminibus & delictis, quoties & quando opus fuerit, etiam extra viſitationem, tanquam adhoc Apoſtolicæ Sedis Delegati, corrigendi & caſtigandi facultatem habeant: quibuſcumque exemptionibus, declarationibus, conſuetudinibus, ſententiis, juramentis, concordiis, quæ tantum ſuos obligent auctores, ipſis Clericis ac eorum conſanguineis, Capellanis, familiaribus, procuratoribus, & aliis quibuſlibet, ipſorum exemptorum contemplatione & intuitu minime ſuffragantibus.

CANON V.

INſuper, cum nonnulli, qui ſub prætextu quod ſuper bonis & rebus ac juribus ſuis diverſæ eis injuriæ ac moleſtiæ inferantur, certos Judices per literas Conſervatorias deputari obtinent, qui illos à moleſtiis & injuriis hujuſmodi tueantur ac defendant, & in poſſeſſione, ſeu quaſi, bonorum, rerum, ac jurium ſuorum manuteneant & conſervent, nec ſuper illis eos moleſtari permittant, ejuſmodi litteras in pleriſque contra concedentis mentem in reprobum ſenſum detorqueant: idcirco nemini omnino, cujuſcumque dignitatis & conditionis ſit, etiam ſi Capitulum fuerit, Conſervatoriæ litteræ cum quibuſcumque clauſulis aut decretis, quorumcumque Judicum deputatione, quocumque etiam alio prætextu aut colore conceſſæ ſuffragentur ad hoc, ut coram ſuo Epiſcopo, ſive alio Superiore ordinario, in criminalibus & mixtis cauſis accuſari & conveniri, ac contra eum inquiri & procedi non poſſit; aut quo minus, ſi qua jura ei ex ceſſione competierint, ſuper illis libere valeat apud Iudicem ordinarium conveniri. In civilibus etiam cauſis, ſi ipſe Actor extiterit, aliquem ei apud ſuos Conſervatores Iudices in judicium trahere minime liceat. Quod ſi in iis cauſis, in quibus ipſe reus fuerit, contigerit, vel electus ab eo Conſervator ab Actore ſuſpectus eſſe dicatur, aut ſi qua inter ipſos Iudices, Conſervatorem & Ordinarium, controverſia ſuper competentia juriſdictionis orta fuerit, nequaquam in cauſa procedatur, donec per arbitros in forma Iuris electos, ſuper ſuſpicione, aut juriſdictionis competentia fuerit judicatum. Familiaribus vero ejus, qui hujuſmodi litteris conſervatoriis tueri ſe ſolent, nihil illæ proſint, præterquam duobus dumtaxat: ſi tamen illi propriis ejus ſumptibus vixerint. Nemo etiam ſimilium literarum beneficio ultra quinquennium gaudere poſſit. *Sup. ſeſſ. c. 14. de Reform.* Non licet quoque Conſervatoribus judicibus ullum habere tribunal erectum. In cauſis vero mercedum, aut miſerabilium perſonarum, hujus ſanctæ Synodi ſuper hoc Decretum in ſuo robore permaneat. Univerſitates autem generales, ac Collegia Doctorum ſeu ſcholarium, & Regularia loca, necnon Hoſpitalia actu hoſpitalitatem ſervantia, ac Univerſitatum, Collegiorum, locorum & Hoſpitalium hujuſmodi perſonæ, in præſenti Canone minime comprehenſæ, ſed exemptæ omnino ſint, & eſſe intelligantur.

CANON VI.

QUia vero, etſi habitus non facit Monachum, oportet tamen Clericos veſtes proprio congruentes Ordini ſemper deferre, ut per decentiam habitus extrinſeci,

extrinſeci, motum honeſtatem intrinſecam oſtendant, A tanta autem hodie aliquorum inolevit temeritas, Religioniſque contemptus, ut propriam dignitatem, & honorem Clericalem parvipendentes, veſtes etiam deferant publice Laicales, pedes in diverſis ponentes, unum in divinis, alterum in carnalibus: propterea omnes Eccleſiaſticæ perſonæ, quantumcumque exemptæ, quæ aut in Sacris fuerint, aut dignitates, perſonatus, officia, aut Beneficia qualiacumque Eccleſiaſtica obtinuerint, ſi poſtquam ab Epiſcopo ſuo, etiam per edictum publicum moniti fuerint, honeſtum habitum Clericalem, illorum Ordini & dignitati congruentem, & juxta ipſius Epiſcopi ordinationem, & mandatum non detulerint, per ſuſpenſionem ab Ordinibus, ac officio & Beneficio, ac fructibus, redditibus & proventibus ipſorum Beneficiorum, nec-non B ſi ſemel correpti, denuo in hoc deliquerint, etiam per privationem officiorum & Beneficiorum hujuſmodi, coerceri poſſint & debeant. Conſtitutionem Clementis V. in Concilio Viennenſi editam, quæ incipit: *Quoniam*, innovando & ampliando.

Clement. Quoniam de vita & honeſtate Cleric.

CANON VII.

Exod. 21.

CUm etiam, qui per induſtriam occiderit proximum ſuum & per inſidias, ab Altari avelli debeat; qui ſua voluntate homicidium perpetraverit, etiam ſi crimen id nec ordine judiciario probatum, nec alia ratione publicum, ſed occultum fuerit, nullo tempore ad ſacros Ordines promoveri poſſit; nec illi aliqua Eccleſiaſtica Beneficia, etiam ſi curam non C habeant animarum, conferre liceat; ſed omni Ordine, ac Beneficio & officio Eccleſiaſtico perpetuo careat. Si vero homicidium non ex propoſito, ſed caſu, vel vim vi repellendo, ut quis ſe à morte defenderet, fuiſſe commiſſum narretur, quam ob cauſam etiam ad ſacrorum Ordinum & Altaris miniſterium, & Beneficia quæcumque ac dignitates, jure quodammodo diſpenſatio debeatur, committatur loci Ordinario, aut ex cauſa, Metropolitano, ſeu viciniori Epiſcopo, qui nonniſi cauſa cognita, & probatis precibus ac narratis, nec aliter, diſpenſare poſſit.

CANON VIII.

D

PRæterea, quia nonnulli, quorum etiam aliqui veri ſunt paſtores, ac proprias oves habent, alienis etiam ovibus præeſſe quærunt, ita alienis ſubditis quandoque intendunt, ut ſuorum curam negligant: quicumque, etiam Epiſcopali præditus dignitate, qui alienos ſubditos puniendi privilegium habuerit, contra Clericos ſibi non ſubjectos, præſertim in Sacris conſtitutos, quorumcumque etiam atrocium criminum reos, niſi cum proprii ipſorum Clericorum Epiſcopi, ſi apud Eccleſiam ſuam reſederit, aut perſonæ ab ipſo Epiſcopo deputandæ interventu, nequaquam procedere debeat: alias proceſſus, & inde ſecuta quæcumque, viribus omnino careant.

CANON IX.

E

ET quia jure optimo diſtinctæ fuerunt Diœceſes, & Parochiæ, ac unicuique gregi proprii attributi Paſtores, & inferiorum Eccleſiarum Rectores, qui ſuarum quiſque ovium curam habeant, ut ordo Eccleſiaſticus non confundatur, aut una & eadem Eccleſia duarum quodammodo Diœceſum fiat, non ſine gravi eorum incommodo qui illi ſubditi fuerint. Beneficia unius Diœceſis, etiam ſi Parochiales Eccleſiæ, Vicariæ perpetuæ, aut ſimplicia Beneficia, ſeu præſtimonia, aut præſtimoniales portiones fuerint, etiam ratione augendi cultum divinum aut numerum Beneficiatorum, aut alia quacumque de cauſa, alterius Diœceſis Beneficio, aut Monaſterio, ſeu Collegio, vel loco etiam pio, perpetuo non uniantur; Decretum hujus ſanctæ Synodi ſuper hujuſmodi unionibus in hoc declarando. *Sup. ſeſ. 7 c. 6 & 7. de refor.*

CANON X.

REgularia Beneficia, in titulum Regularibus profeſſis provideri conſueta, cum per obitum, aut reſignationem, vel alias illa in titulum obtinentis vacare contigerit, Religioſis tantum illius Ordinis, vel iis qui habitum omnino ſuſcipere & profeſſionem emittere teneantur, & non aliis, ne veſtem lino lanaque contextam induant, conferantur. *Deut. 22.*

CANON XI.

QUia vero Regulares de uno ad alium Ordinem tranſlati, facile à ſuo Superiore licentiam ſtandi extra Monaſterium obtinere ſolent, ex quo vagandi & apoſtatandi occaſio tribuitur, nemo cujuſcumque Ordinis Prælatus vel Superior, vigore cujuſcumque facultatis, aliquem ad habitum & profeſſionem admittere poſſit, niſi ut in Ordine ipſo, ad quem transfertur, ſub ſui Superioris obedientia in clauſtro perpetuo maneat: ac taliter tranſlatus, etiamſi Canonicorum Regularium fuerit, ad Beneficia ſæcularia, etiam Curata, omnino incapax exiſtat.

CANON XII.

NEmo etiam, cujuſvis dignitatis, Eccleſiaſticæ vel ſæcularis, quacumque ratione, niſi Eccleſiam, Beneficium, aut Capellam de novo fundaverit & conſtruxerit, ſeu jam erectam, quæ tamen ſine ſufficienti dote fuerit, de ſuis propriis & patrimonialibus bonis competenter dotaverit, jus patronatus impetrare aut obtinere poſſit aut debeat. In caſu autem fundationis aut dotationis, hujuſmodi inſtitutio Epiſcopo, & non alteri inferiori, reſervetur.

CANON XIII.

NOn liceat præterea patrono, cujuſvis privilegii prætexto, aliquem ad Beneficia ſui juris patronatus, niſi Epiſcopo loci ordinario, ad quem proviſio, jure pertineret, quoquo modo præſentare: alias præſentatio ac inſtitutio forſan ſecutæ, nullæ ſint & eſſe intelligantur.

CANON XIV.

DEclarat præterea ſancta Synodus, in futura Seſſione, quam ad 25. diem Januarii ſubſequentis, anni 1552. habendam eſſe jam decrevit, una cum ſacrificio Miſſæ, agendum & tractandum eſſe de Sacramento Ordinis, & proſequendam eſſe materiam Reformationis.

Angelus Maſſarellus ſubſcripſit,
in fidem & teſtimonium
præmiſſorum.

SESSIO XV.

Quæ eſt quinta ſub Julio III. Pont. Max. celebrata, die Januarij 1552. Rem divinam fecit Epiſcopus Catanenſis, Orationem autem habuit Epiſcopus Maioricenſis.

DECRETUM

Prorogationis Seſſionis.

CUm ex eo quod proximis Seſſionibus decretum fuit, ſancta hæc & univerſalis Synodus per hos dies accuratiſſime diligentiſſimeque tractaverit ea, quæ ad ſanctiſſimum Miſſæ Sacrificium, & ad Sacramentum Ordinis ſpectant, ut hodierna Seſſione, quemadmodum Spiritus ſanctus ſuggeſſiſſet, Decreta de his rebus, & quatuor præterea articulos ad ſanctiſſimum Eucharistiæ Sacramentum pertinentes, in hac tandem Seſſione dilatos publicaret, atque interim affuturos eſſe putaverit ad hoc ſacro-ſanctum Concilium eos, qui Proteſtantes ſe vocant, quorum cauſa eorum publicationem articulorum diſtulerat, & ut libere ac ſine cunctatione ulla huc venirent, fidem eis publicam ſive ſalvum conductum conceſſerat: tamen cum illi nondum venerint, & eorum nomine ſupplicatum huic ſanctæ Synodo fuerit, ut publicatio, quæ hodierno die facienda fuerat, in ſequentem ſeſſionem differatur, certa ſpe allata, affuturos eſſe omnino multo ante illam ſeſſionem, ſalvo conductu amplioris formæ interim accepto: eadem ſancta Synodus in Spiritu ſancto legitima congregata, iiſdem Legato & Nuntiis præſidentibus, nihil magis optans, quam ex præſtantiſſima natione Germanica omnes de Religione diſſenſiones & ſchiſmata tollere, ac eius quieti, paci, otioque conſulere, parata ſeipſos, ſi venerint, & humaniter excipere, & benigne audire; confidenſque eos non fidei Catholicæ pertinaciter oppugnandæ, ſed veritatis cognoſcendæ ſtudio eſſe venturos, & ut Evangelicæ veritatis ſtudioſos decet, ſanctæ Matris Eccleſiæ Decretis ac diſciplinæ ad extremum eſſe acquieturos: ſequentem ſeſſionem ad edenda & publicanda ea quæ ſupra commemorata ſunt, in diem feſtum ſancti, qui erit in die 19. menſis Martij, diſtulit, ut illi ſatis temporis & ſpatij haberent non ſolum ad veniendum, verum etiam ad ea quæ voluerint, antequam is dies veniat, proponenda. Quibus ut omnem diutius cunctandi cauſam adimat, fidem publicam, ſive ſalvum conductum, ejus qui recitabitur tenoris & ſententiæ, libenter dat & concedit. Interea vero de Matrimonij Sacramento agendum & de eo, præter ſuperiorum Decretorum publicationem, definiendum eſſe eadem ſeſſione ſtatuit & decernit, & proſequendam eſſe materiam Reformationis.

Germani invitantur ad Concilium.

SYNODI TRIDENTINÆ Proteſtatio.

In Congregatione Generali 25. Januarij, 1552. antea quam Proteſtantes audirentur, acta.

HÆc ſacro-ſancta Synodus, &c. Ne ob diſceptationes (quæ tam de perſonis comparentibus, mandatiſque & ſcripturis exhibendis, quam de loco ad ſedendum perſonis aſſignando oriri poſſent) felix ipſius Concilij progreſſus retardetur, inhærens Decreto in ſecunda ſeſſione promulgato, atque illud innovans ſtatuit, decernit, declarat, quod ſi forte contigerit aliquos, qui ex diſpoſitione Iuris aut ex approbatorum Conciliorum more admittendi aut recipiendi non eſſent, vel per ſeipſos, vel per interpoſitas perſonas admitti aut recipi, vel in loco non debito ſedere, vel ſententiam ſub verbo *Placet* proferre, vel Congregationibus intereſſe, vel alios quoſcumque actus facere Conc. durante; quodq; ſi etiam contigerit mandata, inſtrumenta, proteſtationes, & alia cujuſvis generis ſcripta quæcumque, quæ ipſius Concilij honorem, jus, ac poteſtatem quomodocumque læderent ſeu lædere poſſent, recipi aut admitti, propterea non præjudicetur, neque aliquo modo præjudicatum cenſeatur vel intelligatur præſenti Concilio, neque Conciliis Oecumenicis ac generalibus in perpetuum celebrandis: cum omnis intentio hujus Concilij ſit & eo tendat, ut pax & concordia quacumque ratione, licita tamen & congruenti, in Eccleſia reducantur.

Salvus conductus datus Proteſtantibus.

SAcro-ſancta Generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, Præſidentibus in ea iiſdem ſanctæ ſedis Apoſtolicæ Legato & Nuntiis, inhærendo ſalvo conductui in penultima ſeſſione dato, & illum juxta tenorem infraſcriptum ampliando, univerſis fidem facit, quod omnibus & ſingulis, Sacerdotibus, Electoribus, Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, Militantibus, popularibus, & aliis cuiuſcumque ſtatus & conditionis & qualitatis exiſtant, Germanicæ Provinciæ & nationis civitatibus, ac aliis locis eiuſdem, & omnibus aliis Eccleſiaſticis & ſæcularibus, præſertim Auguſtanæ Confeſſionis perſonis, qui aut quæ una cum ipſis ad hoc Generale Tridentinum Concilium venient, aut mittentur, ac profecturi ſunt, aut hucuſque venerunt, quocumque nomine cenſeantur, aut valeant nuncupari, tenore præſentium publicam fidem & pleniſſimam veriſſimamque ſecuritatem, quam ſalvum conductum appellant, libere ad hanc Tridentinam civitatem veniendi, ibidemque manendi, ſtandi, morandi, proponendi, loquendi, una cum ipſa Synodo de quibuſcumque negotiis tractandi, examinandi, diſcutiendi, & omnia quæcumque ipſis libuerit, ac articulos quoslibet tam ſcripto quam verbo libere offerendi, propalandi, euſque Scripturis Sacris, & Beatorum Patrum verbis, ſententiis & rationibus declarandi, aſtruendi & perſuadendi, & ſi opus fuerit, ad objecta Concilij Generalis reſpondendi, & cum iis, qui à Concilio delecti fuerint, diſputandi Chriſtiane, aut charitative abſque omni impedimento conferendi, opprobriis, conviciis, ac contumeliis penitus remotis; & ſignanter, quod cauſæ controverſæ, ſecundum ſacram Scripturam, & Apoſtolorum traditiones, probata Concilia, & Catholicæ Eccleſiæ conſenſum, & Sanctorum Patrum authoritates in prædicto Concilio Tridentino tractentur: illo etiam addito, ut Religionis prætextu, aut delictorum circa eam commiſſorum aut committendorum minime puniantur, impartitur ac omnino concedit; ſic etiam, ut propter illorum præſentiam neque in itinere, aut quocumque locorum, eundo, manendo, aut redeundo, nec in ipſa civitate Tridentina à divinis Officiis quovis modo ceſſetur. Et ut, his peractis, vel non peractis, quandocumque ipſis libuerit, aut majorum ſuorum mandato & aſſenſu, ad propria reverti optabunt, aut aliquis eorum optabit, mox abſque ulla retinentia & occaſione aut mora, ſalvis rebus eorum, & ſuorum pariter honore, & perſonis, vice verſa poſſint juxta beneplacitum libere & ſecure redire: de ſcientia tamen ab eadem Synodo deputandorum, ut tunc opportune eorum ſecu-

ritati abſque dolo & fraude provideatur. Vult etiam ſancta Synodus in hac publica fide Salvoque conductu, omnes quaſcumque clauſulas includi ac contineri, ac pro incluſis haberi, quæ pro plena, efficaci & ſufficienti ſecuritate in eundo, ſtando, ac redeundo, neceſſariæ & opportunæ fuerint. Illud etiam ad majorem ſecuritatem, & pacis ac conciliationis bonum exprimens, quod ſi quiſpiam, aut illorum aliqui, ſive in itinere Tridentum veniendo, ſive ibidem morando, ac redeundo, aliquod enorme (quod abſit) egerint aut commiſerint, quo poſſet hujus fidei publicæ & aſſecurationis beneficium eis conceſſum annullari, aut caſſari; vult & concedit, ut in hujuſmodi facinore deprehenſi, ab ipſis dumtaxat, & non ab aliis, condigna animadverſione, cum emenda ſufficienti, per partem ipſius Synodi merito approbanda & laudanda, mox puniantur, illorum aſſecurationis forma, conditionibus & modis omnino manentibus illibatis. Pariformiter etiam vult, ut ſi quiſquam, vel aliqui ex ipſa Synodo, ſive in itinere, aut manendo, aut redeundo, aliquod enorme (quod abſit) egeſsint aut commiſerint, quo poſſet hujus fidei publicæ & aſſecurationis beneficium violari, aut quoquo modo tolli; in hujuſmodi facinore deprehenſi, ab ipſa Synodo dumtaxat, & non ab aliis, eandigna animadverſione, & emenda ſufficienti, per partem Dominorum Germanorum Auguſtanæ Confeſſionis, tunc hîc præſentium merito laudanda & approbanda, mox puniantur, præſenti aſſecurationis forma, conditionibus & modis omnino manentibus illibatis. Vult præterea ipſa Synodus, quod liceat ipſis Ambaſſiatoribus, omnibus & ſingulis, toties quotieſcumque opportunum fuerit ſeu neceſſarium, ad auram capiendam exire de civitate Tridentina, & reverti ad eamdem, nec-non nuntium vel nuntios ſuos ad quæcumque loca pro ſuis neceſſariis negotiis ordinandis libere mittere ſeu deſtinare, ac ipſos miſſos ſeu deſtinatos, ſeu miſſum & deſtinatum ſuſcipere, toties quoties eis videbitur expedire; ita quod aliqui, vel aliquis per deputandos Concilij ſocientur, qui eorum ſecuritati provideant vel provideat. Qui quidem Salvus conductus & ſecuritates ſtare ac durare debent, & à tempore, & per tempus, quo in ipſius Synodi & ſuorum tuitionis curam ipſos ſuſcipi contigerit, & uſque ad Tridentum perduci, ac toto tempore manſionis eorum ibidem, & rurſum poſt ſufficientem audientiam habitam, ſpatio viginti dierum præmiſſo, cum ipſi petierint, aut Concilium, habita hujuſmodi audientia, ipſis receſſum indixerit, à Tridento uſque in quem quiſque elegerit ſibi locum tutum, Deo favente reſtituet, dolo & fraude prorſus excluſis. Quæ quidem omnia, pro univerſis & ſingulis Chriſti fidelibus, pro omnibus Principibus, tam Eccleſiaſticis quam ſæcularibus quibuſcumque, atque omnibus aliis Eccleſiaſticis ac ſæcularibus perſonis, cujuſcumque ſtatus & conditionis exiſtant, aut quocumque nomine cenſeantur, inviolabiliter obſervanda eſſe promittit, & bona fide ſpondet. Inſuper, omni fraude & dolo excluſis, vera & bona fide promittit, ipſam Synodum nullam, vel manifeſte vel occulte, occaſionem quæſituram, aut aliqua authoritate, potentia, jure, vel ſtatuto, privilegio Legum vel Canonum, aut quorumcumque Conciliorum, præſertim Conſtantienſis & Senenſis, quacumque forma verborum expreſſa, in aliquod hujus fidei publicæ, & pleniſſimæ aſſecurationis, ac publicæ & liberæ audientiæ, ipſis per ipſam Synodum conceſſæ, præjudicium quovis modo uſuram, aut quemquam uti permiſſuram: quibus in hac parte pro hac vice derogat. Quod ſi ſancta Synodus, aut aliquis ex ea vel ſuis, cujuſcumque conditionis, vel ſtatus, aut præeminentiæ exiſtens, præſcriptæ aſſecurationis & Salvi conductus formam & modum in quocumque vel clauſula violaverit, (quod tamen avertere dignetur Omnipotens) & ſufficiens emenda non fuerit mox ſubſecuta, ipſorum arbitrio merito approbanda & laudanda, habeant ipſam Synodum, & habere poterunt, incidiſſe in omnes pœnas, quas jure divino & humano, aut conſuetudine hujuſmodi Salvorum conductuum violatores incurrere poſſunt, abſque omni excuſatione aut quavis in hac parte contradictione.

Concil. Conſtantienſe ſeſſ. 19.

Datum Tridenti in Seſſione publica, die 25. Januarij 1552.

Ego Angelus Massarellus, *ſacri Concil. Secret. in fidem & teſtimonium præmiſſarum manu propria ſubſcripſi.*

SESSIO XVI.

Quæ eſt ſexta & ultima ſub Iulio III. Pontif. Max. celebrata die 28. Aprilis 1556.

DECRETUM

Suſpenſionis Concilij.

SAcroſancta Oecumenica, & Generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, præſidentibus in ea Reverendiſſ. Dominis Sebaſtiano Archiepiſcopo Sipontino & Aloyſio Epiſcopo Veronenſi, Apoſtolicis Nuntiis, tam eorum proprio, quam Reverendiſſimi & Illuſtriſſimi Domini Marcelli, tituli S. Marcelli, S. R. E. Cardinalis Creſcentij, Legati ob adverſam eius graviſſimam valetudinem abſentis nomine, non dubitat Chriſtianis omnibus patere, hoc Concilium Oecumenicum Tridentinum primo à Paulo felicis recordationis convocatum & collectum fuiſſe, deinde à ſanctiſſimo Domino noſtro Julio tertio efflagitante Carolo quinto Auguſtiſſimo Imperatore, ea præcipue de cauſa fuiſſe reſtitutum, ut Religionem in multis orbis partibus, & præſertim in Germania, in diverſas opiniones miſerabiliter diſtractam, in ſtatum priſtinum revocaret, abuſus & mores Chriſtianorum corruptiſſimos emendaret. Cumque ad hoc agendum quamplurimi Patres, nulla laborum ſuorum periculorumque habita ratione, è diverſis regionibus alacriter confluxiſſent; reſque ſtrenuè magno fidelium concurſu feliciterque procederet; ac ſpes eſſet non levis, illos Germanos, qui eas novitates excitarant, in Concilium venturos ſic animatos, ut veteris Eccleſiæ rationibus unanimiter acquieſcerent: lux denique quædam rebus affulſiſſe videretur, caputque attollere inciperet profligata antea & afflicta Reſpub. Chriſtiana; ij repente tumultus, ea bella, hoſtis generis humani verſutia exarſerunt, ut Concilium velut hærere, ac ſuum curſum interrumpere ſatis incommode cogeretur; ſpeſque omnis ulterioris progreſſus hoc in tempore tolleretur: tantumque abeſſet ut ſancta Synodus Chriſtianorum malis & incommodis mederetur, ut multorum mentes, præter ſui animi ſententiam, irritaret potius quam placaret. Cum igitur ipſa ſancta Synodus omnia, & præcipue Germaniam armis ardere & diſcordiis videret, omnes fere Epiſcopos Germanos, præſertim Principes Electores, ſuis conſultum Eccleſiis è Concilio abiiſſe; decrevit tantæ neceſſitati non reluctari, & ad meliora tempora reticere, ut Patres, quod eis nunc agere non licet, ſuis ovibus proſpectum ad ſuas Eccleſias regredi valerent, ne diutius utrobique inutili otio conterantur. Atque ita, quoniam ſic temporum conditio tulit, hujus Oecumenici Concilij Tridentini progreſſum per biennium ſuſpendendum fore decernit, prout præſenti Decreto ſuſpendit, ea tamen lege, ut ſi citius pacata res ſit, ac tran-

Concil. ſuſpenditur ob bella.

quillitas priſtina revertatur, quod ſperat Dei Optimi Maximi beneficio non longo forſan ſpatio futurum, ipſius Concilij progreſſus, eodem met tempore ſuam vim, firmitatem, vigoremque habere cenſeatur. Sin autem (quod Deus avertat) peracto biennio prædicta legitima impedimenta non fuerint ſubmota, cum primum ceſſaverint, talis ſuſpenſio eo ipſo ſublata eſſe intelligatur, ac ſuus vigor & robur Concilio ſit reſtitutum & eſſe intelligatur, ſine alia nova Concilij convocatione: accedente ad hoc Decretum conſenſu & auctoritate Sanctitatis ſuæ, & ſanctæ Sedis Apoſtolicæ.

Interea tamen eadem ſancta Synodus exhortatur omnes Principes Chriſtianos, & omnes Prælatos, ut obſervent, & reſpective, quatenus ad eos ſpectat, obſervari faciant in ſuis Regnis, Dominiis & Eccleſiis omnia & ſingula, quæ per hoc ſacrum Oecumenicum Concilium fuerunt hactenus ſtatuta & decreta.

Angelus Maſſarellus Secretarius Concilij ſacri ſubſcripſi.

BULLA CELEBRATIONIS
CONCIL. TRIDENT.
SUB PIO QUARTO PONTIFICE MAXIMO.

Pius Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Ad Eccleſiæ regimen, licet tanto oneri impares, ſola Dei dignatione vocati, ſtatim circumferentes mentis oculos per omnes Reipublicæ Chriſtianæ partes, ...tuentesque non ſine magno horrore, quam longe lateque peſtis hæreſum & ſchiſmatis pervaſiſſet, & quanta Chriſtiani populi mores correctione indigerent; in eam curam & cogitationem pro ſuſcepti muneris officio incumbere cœpimus, quemadmodum ipſas hæreſes extirpare, tantumque & tam pernicioſum ſchiſma tollere, moreſque adeo corruptos & depravatos emendare poſſemus. Cum autem intelligeremus, ad hæc ſananda mala aptiſſimum eſſe remedium, quod ſancta hæc Sedes adhibere conſueviſſet, Oecumenici Generaliſque Concilij; eius congregandi, & Deo juvante, celebrandi conſilium cepimus. Indictum illud quidem antea fuit à fel. rec. Paulo III. & eius ſucceſſore Julio prædeceſſoribus noſtris, ſed variis de cauſis ſæpius impeditum & interpellatum, perfici non potuit. Siquidem Paulus, cum id primo in urbem Mantuam, deinde Vincentiam indixiſſet, quaſdam ob cauſas in litteris eius expreſſas, id primo ſuſpendit, poſtea Tridentinum tranſtulit. Deinde cum quibuſdam de cauſis ibi quoque eius celebrandi tempus dilatum fuiſſet, tandem ſuſpenſione ſublata, in eadem civitate Tridentina inchoatum fuit. Verum Seſſionibus aliquot habitis, & nonnullis Decretis factis, ipſum ſe poſtea Concilium aliquibus de cauſis, accedente etiam Sedis Apoſtolicæ auctoritate, Bononiam tranſtulit. Julius autem, qui ei ſucceſſit, in eamdem civitatem Tridentinam id revocavit; quo quidem tempore facta alia quædam Decreta ſunt. Sed cum novi in propinquis Germaniæ locis tumultus excitati fuiſſent, & bellum in Italia & Gallia graviſſimum exarſiſſet, rurſus Concilium ſuſpenſum & dilatum fuit: adnitente nimirum humani generis hoſte, aliaſque ex aliis difficultates & impedimenta objiciente, ut tantum Eccleſiæ commodum quod prorſus auferre non poterat, ſaltem quam diutiſſime retardaret. Quantopere vero interea auctæ fuerint & multiplicatæ ac propagatæ hæreſes, quantopere ſchiſma creverit, ſine maximo animi dolore nec meminiſſe poſſumus, nec referre. Sed tandem pius & miſericors

A Dominus, qui numquam ita iraſcitur ut miſericordiæ obliviſcatur, Regibus & Principibus Chriſtianis pacem & unanimitatem donare dignatus eſt. Qua nos occaſione oblata, maximam in ſpem venimus, ipſius miſericordia freti, fore ut his tantis quoque Eccleſiæ malis, eadem Concilij via finis imponatur. Nos itaque ad ſchiſma hæreſeſque tollendas, ad corrigendos & reformandos mores, ad pacem inter Chriſtianos Principes conſervandam, celebrationem eius non eſſe duximus diutius differendam. Habita igitur cum Venerabilibus fratribus noſtris S. Rom. Eccleſ. Cardinalibus deliberatione matura, factis etiam conſilij noſtri certioribus chariſſimis in Chriſto filiis noſtris, Ferdinando Romanorum Imperatore electo, & aliis Regibus atque Principibus, quos quidem (ſicut de eorum ſumma pietate & ſapientia nobis pollicebamur) B paratiſſimos ad ipſius Concilij celebrationem adjuvandam invenimus, ad Dei omnipotentis laudem & honorem & gloriam, atque univerſalis Eccleſiæ utilitatem, de eorumdem fratrum noſtrorum conſilio & aſſenſu, ſacrum Oecumenicum & Generale Concilium, ex auctoritate ejuſdem Dei & Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum (qua nos quoque in terris fungimur) freti & ſubnixi, in civitate Tridentina ad ſacratiſſimum diem Reſurrectionis Dominicæ proxime futurum indicimus, & ibi celebrandum, ſublata ſuſpenſione quacumque, ſtatuimus atque decernimus. Quocirca Venerabiles Fratres noſtros, omnibus ex locis, Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, & dilectos filios Abbates, cæteroſque quibus in Concilio Generali ſedere, & ſententiam dicere, jure communi, vel ex privilegio, vel ex antiqua conſuetudine licet, vehe- C menter in Domino hortamur & monemus, atque etiam diſtricte præcipiendo mandamus in virtute ſanctæ obedientiæ, in vi quoque juramenti quod præſtiterunt, & ſub pœnis quas in eos, qui ad Concilia generalia convenire neglexerint, ſacris ſciunt eſſe Canonibus conſtitutas, ut ad Concilium ibi celebrandum conveniant intra eam diem, niſi forte impedimento fuerint legitimo præpediti; quod tamen impedimentum per legitimos Procuratores Synodo probare debebunt. Monemus præterea omnes & ſingulos quorum intereſt intereſſe vel poterit, ut in Concilio adeſſe ne negligant. Chariſſimus vero in Chriſto filius noſter, Romanorum Imperatorem electum, cæteroſque Reges & Principes, quos optandum ſane eſſet D Concilio intereſſe poſſe, hortamur & rogamus, ut ſi ipſi intereſſe Concilio non potuerint, Oratores ſuos prudentes, graves, & pios viros utique mittant, qui ipſorum nomine illi interſint, curentque diligenter pro ſua pietate, ut ex eorum Regnis atque Dominiis Prælati ſine recuſatione ac mora, tam neceſſario tempore, Deo & Eccleſiæ officium ſuum præſtent: eoſdem etiam curaturos eſſe minime dubitantes, ut per ipſorum Regna & dominia totum ac liberum iter Prælatis, eorumque familiaribus, comitibus & aliis omnibus ad Concilium euntibus, & ab illo redeuntibus pateat, benigneque ac comiter omnibus in locis recipiantur atque tractentur, ſicut (quod ad nos attinet) ipſi quoque curabimus: qui nihil omnino prætermittere decrevimus, quod ad tam pium & ſalutare opus perficiendum à nobis in hoc loco conſtitutis præſtari E poſſit, nihil, ut Deus ſcit, quærentes aliud, nil propoſitum habentes in hoc Concilio celebrando, niſi honorem ipſius Dei, diſperſarum ovium reductionem ad ſalutem, & perpetuam Chriſtianæ Reipubl. tranquillitatem ac quietem. Ut vero hæ litteræ & quæ in eis continentur, ad omnium, quorum oportet, notitiam perveniant, nec quiſquam ea excuſatione uti poſſit, quod illas ignoraverit, præſertim cum non ad omnes, quos de his litteris certiores fieri oportet, tutus forſitan pateat aditus: volumus & mandamus, ut in Baſilica Vaticana Principis Apoſtolorum, & in Eccleſia Lateranenſi, tunc cum in eis populus, ut Miſſarum ſolemnibus interſit, congregari ſolet, palam

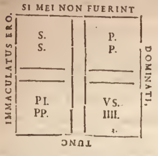
clara voce à Curiæ noſtræ Curſoribus, ſeu Notariis A aliquibus publicis, recitentur, & poſtquam recitatæ fuerint, ad valuas earum Eccleſiarum, itemque Cancellariæ Apoſtolicæ, & in loco ſolito Campi Floræ, affigantur, ibique, quo legi & omnibus innoteſcere poſſint, aliquandiu relinquantur. Cum autem inde amovebuntur, earum exempla in iiſdem locis affixa remaneant. Nos enim per recitationem hanc, publicationem, & affixionem, omnes & ſingulos, quos his literis comprehenduntur, poſt duos menſes a die publicationis & affixionis earum, volumus perinde adſtrictos & obligatos eſſe, ac ſi ipſiſmet illæ coram editæ & lectæ fuiſſent. Tranſumptis quoque earum, quæ manu publici alicujus Notarij ſcripta ſubſcriptave, & ſigillo ac ſubſcriptione alicujus perſonæ in di- B gnitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munita fuerint, ut ſine dubitatione ulla fides habeatur, mandamus atque decernimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ indictionis, ſtatuti, decreti, præcepti, admonitionis, & adhortationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe noverit incurſurum.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ 1560. 3. Kalendas Decembris, Pontificatus noſtri anno primo.

Antonius Florebellus, Barengus.

C

Ego Pius, Catholica Eccleſiæ Epiſcopus.

Ego Rever Cardin. de Carpo, Epiſc. Portuenſis.
Ego F. Cardinalis Epiſcopus Tuſculanus.
Ego Feder. Cardin. Cæſius, Epiſc. Præneſtinus.
Ego Ioan. Card. Moronus, Epiſc. Albanenſis.
*
*
Ego Chriſtophorus Madrucius, Card. Trident.
Ego Ottho Trochſes, Card. Auguſtanus.
Ego B. de la Cueva, Cardinalis ſanctæ Crucis.
Ego Tiberius Cardin. Criſpus.
Ego Ioan. Mich. Card. Saracenus.
Ego Ioan. Cardin. S. Vitalis.
Ego Ioan. And. Cardin. Meſſanenſis.
Ego Iacobus Cardin. Puteus.
Ego Ioan. B. Cicada, Card. S. Clementis.
*
*
Ego Scipio, Cardin. Piſarum.
Ego Ioan. Card. Romanus.
Ego Ioan Cardin Capiſuccus.
Ego Thad. Cardin. Gaddes.
Ego F. M Card. Alexandrinus.
Ego Clem. Card. Aracœli.

A
Ego Iacob. Card. Sabellus.
Ego Ioan. Card. S. Gregorij.
*
Ego A. Card. Farneſius Vicecancellarius.
Ego G. Aſ. Card. Camerarius.
Ego Hip. Card. Ferrarienſis.
*
Ego Iul. Card. Urbinas.
Ego Aloy. Card. Cornelius.
Ego Hier Card Simonceilus.
Ego Vitellotius, Card. Vitellius.
Ego Ioan. Card. de Medicis.
Ego Carolus, Card. Borromæus.

B

Antonius Florebellus Lavellinus Barengus.

ANno à Nativitate Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo, Indictione tertia, die vero ſecunda menſis Decembris, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri Domini Pij divina Providentia Papæ IV. anno primo, retroſcriptæ literæ Apoſtolicæ lectæ, affixæ, & publicatæ fuerunt in locis ſupraſcrip. juxta earum ſeriem & tenorem, & etiam ut moris eſt. & illis amotis, dimiſſis illarum copiis affixis per nos Bernardinum Andreutium, & Ioannem Andream Pannizza, Apoſtolicos Curſores.

Petrus Velirini, Magiſter Curſorum.

C

BREVE PII PP. IV.

Super ordine ſedendi in Concilio, non habita ratione dignitatis Primitialis.

DIlecti filij noſtri, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Sicut ea quæ pacem & concordiam nutriunt, pura mente ſemper inquirimus, ita ex debito noſtræ Paſtoralis ſollicitudinis tenemur illa ſubmovere, quæ diſcordiam ſuſcitare, & ſcandalum introducere poſſe videntur. Itaque ad tollendam om- D nem controverſiarum materiam, quæ inter Prælatos, ad celebrationem ſacri Oecumenici & generalis Concilij in civitate Tridentina pro tempore congregatos, ſuper eorum præſedentia forte jam ſunt exortæ, & in dies oriri poſſunt, Volumus, ac vobis per præſentes mandamus, ut omnes & ſingulos Prælatos prædictos, videlicet venerabiles fratres Patriarchas primo, ſecundo Archiepiſcopos, tertio autem loco Epiſcopos in quibusvis actibus publicis, ſecundum gradum & Ordinem ſuarum ad eorum Eccleſias promotionum (ita quod qui prius promotus ad eas fuerit, in ſuoquiſque ordine prior exiſtat) incedere, ſedere, ac locum habere (nulla habita ratione ad ipſorum dignitates Primitiales, ſive veræ, ſive prætenſæ illæ fuerint) authoritate noſtra faciatis, ſtudioſeque & diligenter curetis, atque pro veſtra prudentia ac pietate geratis, E ut cuncta iſtic concordibus animis in virtute Spiritus ſancti, cum Dei omnipotentis honore atque timore, quiete feliciterque procedere valeant: non obſtantibus præmiſſis, & quibuſvis Conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrariis quibuſcumque.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum, ſub annulo Piſcatoris, die ultima Decembris 1562. Pontif. noſtri anno ſecundo.

DECLARATIO

Facta per Illuſtriſſimos Dominos Legatos, ſuper Decreto ſanctiſſimi Domini N. D. PII PP. IV.

QUia dubitari poſſet, an ex prædicto Decreto ſanctiſſimi Domini noſtri aliquod præjudicium generetur Primatibus ſupradictis in proprietate ſeu poſſeſſione ſuarum Primatiarum, ſive verarum, ſive prætenſarum: Nos Hercules tituli ſanctæ Mariæ novæ de Mantua, Hieronymus tituli ſanctæ Suſannæ, Seripandus Staniſlaus tituli ſancti Laurentij in Paliſperna Varmienſis, ac Ludovicus tituli S. Cyriaci in Thermis Simonetta, nuncupati, S. R. E. Presbyteri Cardinales, ſacri Oecumenici Concilij Tridentini Præſidentes, & Apoſtolici de Latere Legati, declaramus, quod mens ſanctiſſimi D. N. & noſtra eſt, quod per hoc Decretum nulli jus de novo acquiratur, nullique præjudicium generetur, nulliuſque jus in proprietate vel poſſeſſione lædatur, atque denuum in omnibus & per omnia unumquemque Primatem, verum vel prætenſum, in eodem ſtatu poſt hoc Concilium remanere, in quo antea permanebat.

SACRO-SANCTI OECUMENICI, ET GENERALIS CONCIL. TRIDENTINI,

SESSIO XVII.

Quæ eſt prima ſub Pio IV. Pontif. Max. celebrata die 18. Ianuarij 1562.

DECRETUM

De celebrando Concilio.

ILluſtriſſimi & Reverendiſſimi DD. Reverendique Patres, placet-ne vobis, ad laudem & gloriam ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filij & Spiritus ſancti, ad incrementum & exaltationem fidei & Religionis Chriſtianæ, ſacrum Oecumenicum & Generale Concilium Tridentinum, in Spiritu ſancto legitime congregatum, ab hodierno die, qui eſt decimus octavus menſis Ianuarii, anni à Nativitate Domini milleſimi quingenteſimi ſexageſimi ſecundi, Cathedræ Romanæ Beati Petri Apoſtolorum Principis conſecrato, ſublata quacumque ſuſpenſione, juxta formam & tenorem literarum ſanctiſſimi D. N. Pij IV. Pont. Max. celebrari, & in eo ea, debito ſervato ordine, tractari, quæ proponentibus Legatis ac Præſidentibus, ad horum temporum levandas calamitates, ſedandas de Religione controverſias, coërcendas linguas doloſas, depravatorum morum abuſus corrigendos, Eccleſiæ veram atque Chriſtianam pacem conciliandam, apta & idonea ipſi ſanctæ Synodo videbuntur? Reſponderunt: Placet.

Proponũt Legati.

Indictio futuræ Seſſionis.

ILluſtriſſimi & Reverendiſſimi DD. Reverendique Patres, placet-ne vobis, proximam futuram Seſſionem habendam & celebrandam eſſe Feria quinta poſt ſecundam Dominic. Quadrageſ. quæ erit die 26. menſis Feb. Reſponderunt: Placet.

Propoſitio facta.

IN prima præterita Seſſione declaratum eſt, & communi omnium voto approbatum pertractandum eſſe de eis, quæ neceſſaria videbuntur ad Catholicæ fidei doctrinam ſtabiliendam, atque morum integritatem reſtituendam.

Ut autem hæc, Deo duce, aggrediamur, viſum eſt magnopere referre ad doctrinam de fide in ſuam puritatem reſtituendam, ut libri à variis Authoribus poſt exortas hæreſes ſcripti, atque etiam librorum cenſuræ in diverſis locis à Catholicis editæ, examinentur. De quibus quidquid ſancta Synodus ſtatuerit, tanquam ſacro-ſanctum Decretum ſuo tempore publicabitur, ut ab omnibus abſque ulla tergiverſatione cuſtodiatur. Super qua re quicunque pro eius faciliori expeditione aliquid afferre voluerint, libenter audientur.

Ad hæc rite dijudicanda ut vocentur omnes ex decreto ſanctæ Synodi, conſentaneum fore exiſtimavimus, ad quos iſtarum rerum aliqua pertinere quoquo modo poteſt, ne deinceps inauditos ſe eſſe condemnatos cenſeri poſſint.

Non abs re quoque putavimus eſſe, omnes qui in hæreſes quaſcumque lapſi ſunt, & adhuc irretiti ſunt, ad pœnitentiam invitare, cum Salvi-conductus ampla conceſſione ac promiſſione magnæ & ſingularis clementiæ & benignitatis, modo redeant ad cor, & ſanctæ Eccleſiæ Catholicæ poteſtatem agnoſcant.

Tam ſuper modo facilioris expeditionis examinis librorum & cenſurarum, quam ſuper aliis, quæ ſequuntur, Patres, poſtquam hujus ſcripti exemplum acceperint, & conſideraverint, dicant ſententias ſuas in ſequenti Congregatione.

SESSIO XVIII.

Quæ eſt ſecunda ſub Pio IV. Pontif. Maxim. celebrata die 26. Februarij 1562.

DECRETUM

De librorum delectu, & omnibus ad Concilium fide publica invitandis.

SAcro-ſancta Oecumenica & Generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, præſidentibus in ea eiſdem ſanctæ ſedis Apoſtolicæ Legatis, non humanis quidem viribus confiſa, ſed Domini noſtri Ieſu Chriſti (qui os & ſapientiam Eccleſiæ ſuæ daturum ſe promiſit) ope & auxilio freta, illud præcipue cogitat, ut Catholicæ fidei doctrinam, multorum inter ſe diſſidentium opinionibus pluribus in locis inquinatam & obſcuratam, in ſuam puritatem & ſplendorem aliquando reſtituat, & mores qui à veteri inſtituto deflexerunt, ad meliorem vitæ rationem revocet, corque patrum ad filios, & cor filiorum ad patres convertat. Cum itaque omnium primum animadverterit, hoc tempore ſuſpectorum ac pernicioſorum librorum, quibus doctrina impura continetur, & longe lateque diffunditur, numerum nimis excreviſſe (quod quidem in cauſa fuit, ut multæ cenſuræ in variis provinciis, & præſertim in alma urbe Roma, pio quodam zelo editæ fuerint) neque tamen huic tam magno ac pernicioſo morbo ſalutarem ullam profuiſſe medicinam, cenſuit, ut delecti ad hanc diſquiſitionem Patres de cenſuris libriſque quid facto opus eſſet diligenter conſiderarent, atque etiam ad eandem ſanctam Synodum ſuo tempore referrent;

Luc. 21.

Malac. 4.

quo facilius ipſa poſſit varias & peregrinas doctrinas, A
tanquam zizania, a Chriſtianæ veritatis tritico ſeparare, deque his commodius deliberare & ſtatuere, quæ
Matt. 13. ad ſcrupulum ex complurium animis eximendum, & tollendas multarum querelarum cauſas, magis opportuna videbuntur. Hæc autem omnia ad notitiam quorumcumque deducta eſſe vult, prout etiam præſenti Decreto deducit, ut ſi quis ad ſe pertinere aliquo modo putaverit, quæ vel de hoc librorum & cenſurarum negotio, vel de aliis quæ in hoc Generali Concilio tractanda prædixit, non dubitet, à ſancta Synodo ſe benigne auditum iri.

Quoniam vero eadem ſancta Synodus ex corde optat, & impenſe rogat quæ ad pacem ſunt Eccleſiæ, ut univerſi communem matrem in terris agno-
Pſal. 122. ſcentes (quæ quos peperit, oblivisci non poteſt) B
unanimes uno ore glorificemus Deum Patrem Domini noſtri Jeſu Chriſti, per viſcera miſericordiæ ejuſ-
Iſa. 49. dem Dei & Domini noſtri, omnes qui nobiſcum communionem non habent, ad concordiam & reconciliationem, & ut ad hanc ſanctam Synodum veniant, invitat atque hortatur, atque charitatem, quod eſt vinculum perfectionis, amplectantur, pacemque Chriſti exultantem in cordibus ſuis præ ſe ferant, in quam vocati ſunt in uno corpore. Hanc ergo non hu-
Rom. 15. manam, ſed Spiritus ſancti vocem audientes, ne obdurent corda ſua, ſed in ſuo ſenſu non ambulantes,
Coloſſ. 3. neque ſibi placentes, ad tam piam & ſalutarem matris ſuæ admonitionem excitentur & convertantur. Omnibus enim charitatis officiis ſancta Synodus eos ut
Pſal. 94. invitat, ita complectitur. C
Epheſ. 4. Inſuper eadem ſancta Synodus decrevit, fidem publicam in congregatione generali concedi poſſe, & eamdem vim habituram, ejuſdemque roboris & momenti futuram, ac ſi in publica Seſſione data & decreta fuiſſet.

Indictio futuræ Seſſionis.

EAdem ſacro ſancta Synodus Tridentina, in Spiritu ſancto legitime congregata, præſidentibus in ea eiſdem Apoſtolicæ Sedis Legatis, ſtatuit & decrevit, proximam futuram Seſſionem habendam & celebrandam eſſe Feria quinta poſt ſacratiſſimum Feſtum Aſcenſionis Domini, quæ erit die 14. menſis Maij.

SALVUS-CONDUCTUS CONCESSUS
Germanicæ nationi, in Congregatione generali, die 14. Martij anno 1562.

SAcro-ſancta Oecumenica & Generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, præſidentibus in ea eiſdem Sedis Apoſtolicæ Legatis, univerſis fidem facit, quod omnibus & ſingulis, Sacerdotibus, Electoribus, &c. *eſt ejuſdem tenoris ſicut qui habetur ſupra in Seſſione* 15.

Extenſio ad alias Nationes.

EAdem ſacro ſancta Synodus in Spiritu ſancto legitime congregata, præſidentibus in ea eiſdem Apoſtolicæ Sedis de Latere Legatis, omnibus & ſingulis aliis qui nobiſcum in iis quæ ſunt fidei communionem non habent, ex quibuſcumque Regnis, nationibus, provinciis, civitatibus ac locis, in quibus publice & impune prædicatur, vel docetur, ſive creditur contrarium ejus, quod ſancta Romana ſentit Eccleſia, dat fidem publicam ſive Salvumconductum, ſub eadem forma & eiſdem verbis, quibus datur Germanis.

SESSIO XIX.

Quæ eſt tertia ſub Pio IV. Pontif. Maxim. celebrata die 14. Maij 1562.

DECRETUM

Prorogationis Seſſionis.

SAcro-ſancta Oecumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitime congregata,
B præſidentibus in ea eiſdem Apoſtolicæ Sedis Legatis, decreta ea quæ hodie in præſenti Seſſione ſtatuenda ac ſancienda erant, juſtis nonnullis ac honeſtis cauſis, in Feriam quintam poſt proximam ſolemnitatem corporis Chriſti (quæ erit pridie Nonas Junij) proroganda eſſe cenſuit ac prorogat, dictaque die Seſſionem habendam eſſe ac celebrandam omnibus indicit. Interea rogandus eſt Deus & Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, auctor pacis, ut ſanctificet corda omnium, quo adjuvante, ſancta Synodus & nunc & ſemper meditari ac peragere valeat, quæ ad ejus laudem & gloriam pertineant.

C
SESSIO XX.

Quæ eſt quarta ſub Pio IV. Pontif. Maxim. celebrata die 4. Iunij 1562.

DECRETVM

Prorogationis Seſſionis.

SAcro-ſancta Oecumenica, & Generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitime congregata præſidentibus in ea eiſdem Apoſtolicæ Sedis Legatis, propter varias difficultates ex diverſis cauſis exortas, atque etiam ut congruentius majorique cum
D deliberatione omnia procedant, nempe ut dogmata, cum iis quæ ad Reformationem ſpectant, ſimul tractentur & ſanciantur, ea quæ ſtatuenda videbuntur, tam de Reformatione quam de dogmatibus, in proxima Seſſione, quam omnibus indicit in diem ſextamdecimam ſubſequentis menſis Iulij, definienda eſſe decrevit. Hoc tamen adjecto, quod dictum terminum ipſa ſancta Synodus, pro eius arbitrio & voluntate, ſicuti rebus Concilij putaverit expedire, etiam in Generali Congregatione, reſtringere & prorogare libere poſſit & valeat.

E
SESSIO XXI.

Quæ eſt quinta ſub Pio IV. Pontif. Maxim. celebrata die 16. Iulij 1562.

DOCTRINA

De Communione ſub utraque ſpecie, & parvulorum.

SAcro ſancta Oecumenica & Generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, præſidentibus in ea eiſdem Apoſtolicæ Sedis Legatis, cum de tremendo & ſanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento varia diverſis in locis errorum monſtra nequiſſimi dæmonis artibus circumferantur, ob quæ in

nonnullis Provinciis multi à Catholicæ Eccleſiæ fide A
atque obedientia videantur diſceſſiſſe, cenſuit ea, quæ
ad Communionem ſub utraque ſpecie, & parvulo-
pertinent, hoc loco exponenda eſſe. Quapropter
cunctis Chriſti fidelibus interdicit, ne poſthac de iis
aliter vel credere, vel docere, vel prædicare audeant,
quam eſt his Decretis explicatum atque definitum.

Laicos & Clericos non conficientes, non adſtringi jure divino ad Communionem ſub utraque ſpecie.

CAPUT PRIMUM.

Iſaia 11. ITaque ſancta ipſa Synodus à Spiritu ſancto (qui
Spiritus eſt ſapientiæ & intellectus, Spiritus con- B
ſilij & pietatis) edocta, atque ipſius Eccleſiæ judicium
& conſuetudinem ſecuta, declarat ac docet, nullo di-
vino præcepto Laicos, & Clericos non conficientes,
obligari ad Euchariſtiæ Sacramentum ſub utraque
ſpecie ſumendum: neque ullo pacto, ſalva fide, du-
Mat. 26. bitari poſſe, quin illis alterius ſpeciei Communio ad
ſalutem ſufficiat. Nam etſi Chriſtus Dominus in ul-
1.*Cor.* 11. tima cœna venerabile hoc Sacramentum in panis &
vini ſpeciebus inſtituit & Apoſtolis tradidit: non ta-
men illa inſtitutio & traditio eo tendunt, ut omnes
Chriſti fideles ſtatuto Domini ad utramque ſpeciem
accipiendam adſtringantur. Sed neque ex ſermone
illo apud Joannem ſexto recte colligitur, utriuſque
ſpeciei Communionem à Domino præceptam eſſe,
utcumque juxta varias Sanctorum Patrum & Docto-
rum interpretationes intelligatur. Namque qui dixit:
Joan. 6. *Niſi manducaveritis carnem filij hominis, & biberitis* C
ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis; dixit
quoque: *Si quis manducaveritis ex hoc pane, vivet*
Ibidem. *in æternum*. Et qui dixit: *Qui manducat meam carnem*
& bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam; di-
xit etiam: *Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mun-*
Ibidem. *di vita*. Et denique qui dixit: *Qui manducat meam*
carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet &
ego in illo; dixit nihilominus: *Qui manducat hunc*
panem, vivet in æternum.

Eccleſiæ poteſtas circa diſpenſationem Sacramenti Euchariſtiæ.

CAPUT II. D

PRæterea declarat, hanc poteſtatem perpetuo in
Eccleſia fuiſſe, ut in Sacramentorum diſpenſatio-
ne, ſalva illorum ſubſtantia, ea ſtatueret vel mutaret,
quæ ſuſcipientium utilitati, ſeu ipſorum Sacramen-
torum venerationi, pro rerum, temporum, & loco-
rum varietate magis expedire judicaret. Id autem Apo-
1.*Cor.* 4. ſtolus non obſcure viſus eſt innuiſſe, cum ait: *Sic nos*
exiſtimet homo, ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores
myſteriorum Dei. Atque ipſum quidem hac poteſtate
uſum eſſe, ſatis conſtat cum in multis aliis, tum in
hoc Sacramento, cum ordinatis nonnullis circa ejus
1.*Cor.* 11. uſum: *Cætera*, inquit, *cum venero diſponam*. Quare
agnoſcens ſancta mater Eccleſia hanc ſuam in admi-
niſtratione Sacramentorum auctoritatem, licet ab E
initio Chriſtianæ Religionis, non infrequens utriuſ-
que ſpeciei uſus fuiſſet, tamen progreſſu temporis,
latiſſime jam mutata illa conſuetudine, gravibus &
juſtis cauſis adducta hanc conſuetudinem ſub altera
ſpecie communicandi approbavit, & pro lege haben-
dam decrevit: quam reprobare, aut, ſine ipſius Eccle-
ſiæ auctoritate, pro libito mutare non licet.

Totum & integrum Chriſtum, ac verum Sacramentum ſub qualibet ſpecie ſumi.

CAPUT III.

INſuper declarat, quamvis Redemptor noſter (ut *Mat.* 26.
antea dictum eſt) in ſuprema illa cœna hoc Sacra-
mentum in duabus ſpeciebus inſtituerit, & Apoſto-
lis tradiderit, tamen fatendum eſſe, etiam ſub altera
tantum ſpecie, totum atque integrum Chriſtum, ve-
rumque Sacramentum ſumi. Ac propterea, quod ad
fructum attinet, nulla gratia neceſſaria ad ſalutem eos
defraudari, qui unam ſpeciem ſolam accipiunt.

Parvulos non obligari ad Communionem Sacramentalem.

CAPUT IV.

DEnique eadem ſancta Synodus docet, parvulos
uſu rationis carentes, nulla obligari neceſſitate,
ad Sacramentalem Euchariſtiæ communionem. Si-
quidem per Baptiſmi lavacrum regenerati, & Chriſto
incorporati, adeptam jam filiorum Dei gratiam, in
illa ætate amittere non poſſunt. Neque ideo tamen
damnanda eſt antiquitas, ſi eum morem in quibuſ-
dam locis aliquando ſervavit. Ut enim ſanctiſſimi illi
Patres ſui facti probabilem cauſam pro illius tempo-
ris ratione habuerunt, ita certe eos nulla ſalutis ne-
ceſſitate id feciſſe, ſine controverſia credendum eſt.

DE COMMUNIONE SUB UTRAQUE ſpecie, & parvulorum.

CANON I.

SI quis dixerit, ex Dei præcepto, vel neceſſitate ſalutis, omnes & ſingulos Chriſti fideles utramque ſpeciem ſanctiſſimi Euchariſtiæ Sacramenti ſumere debere, Anathema ſit.

CANON II.

SI quis dixerit, Sanctam Eccleſiam Catholicam non juſtis cauſis & rationibus adductam fuiſſe, ut laicos, atque etiam Clericos non conficientes, ſub panis tantummodo ſpecie communicaret, aut in eo erraſſe, Anathema ſit.

CANON III.

SI quis negaverit, totum & integrum Chriſtum, omnium gratiarum fontem & authorem, ſub una panis ſpecie ſumi, quia, ut quidem falſo aſſerunt, non ſecundum ipſius Chriſti inſtitutionem ſub utraque ſpecie ſumatur, Anathema ſit.

CANON IV.

SI quis dixerit, parvulis, antequam ad annos diſcretionis pervenerint, neceſſariam eſſe Euchariſtiæ communionem, Anathema ſit.

Duos

Duos vero articulos alias propoſitos, nondum tamen excuſſos, videlicet, an rationes quibus ſancta Catholica Eccleſia adducta fuit, ut communicaret Laicos, atque etiam non celebrantes Sacerdotes, ſub una tantum panis ſpecie, ita ſint retinendæ, ut nulla ratione Calicis uſus cuiquam ſit permittendus: &, an, ſi honeſtis & Chriſtianæ charitati conſentaneis rationibus concedendus alicui vel nationi vel Regno Calicis uſus videatur, ſub aliquibus conditionibus concedendus ſit, & quænam ſint illæ: eadem ſancta Synodus in aliud tempus, oblata ſibi quamprimum occaſione, examinandos atque definiendos reſervat.

DECRETUM

DE REFORMATIONE.

EAdem ſacro-ſancta Oecumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, præſidentibus in ea eiſdem Apoſtolicæ Sedis Legatis, ad Dei omnipotentis laudem, & ſanctæ Eccleſiæ ornamentum, ea quæ ſequuntur, de reformationis negotio in præſenti ſtatuenda eſſe cenſuit.

CAPUT I.

QVoniam ab Eccleſiaſtico Ordine omnis avaritiæ ſuſpicio abeſſe debet, nihil pro collatione quorumcumque Ordinum, etiam Clericalis tonſuræ, nec pro litteris dimiſſoriis aut teſtimonialibus, nec pro ſigillo, nec alia quacumque de cauſa etiam ſponte oblatum, Epiſcopi & alij Ordinum collatores, aut eorum miniſtri quovis prætextu accipiant. Notarij vero, in his tantum locis, in quibus non viget laudabilis conſuetudo nihil accipiendi, pro ſingulis literis dimiſſoriis, aut teſtimonialibus, decimam tantum unius aurei partem accipere poſſint, dummodo eis nullum ſalarium ſit conſtitutum pro officio exercendo: nec Epiſcopis ex Notarii commodis aliquod emolumentum ex eiſdem Ordinum collationibus, directe vel indirecte, provenire poſſit. Tunc enim gratis operam ſuam eos præſtare omnino teneri decernit, contrarias taxas, ac ſtatuta, & conſuetudines etiam immemorabiles, quorumcumque locorum (quæ potius abuſus & corruptelæ, Simoniacæ pravitati faventes, nuncupari poſſunt) penitus caſſando & interdicendo, & qui ſecus fecerint, tam dantes quam accipientes, ultra divinam ultionem, pœnas a Jure inflictas ipſo facto incurrant.

CAPUT II.

CVm non deceat, eos qui divino miniſterio adſcripti ſunt, cum ordinis dedecore mendicare, aut ſordidum aliquem quæſtum exercere: compertumque ſit, complures pleriſque in locis ad ſacros Ordines nullo fere delectu admitti, qui variis artibus ac fallaciis confingunt ſe beneficium Eccleſiaſticum, aut etiam idoneas facultates obtinere: ſtatuit ſancta Synodus, ne quis deinceps Clericus ſæcularis, (quamvis alias ſit idoneus moribus, ſcientia & ætate) ad ſacros Ordines promoveatur, niſi prius legitime conſtet eum Beneficium Eccleſiaſticum, quod ſibi ad victum honeſte ſufficiat, pacifice poſſidere. Id vero Beneficium reſignare non poſſit, niſi facta mentione, quod ad illius Beneficij titulum ſit promotus: neque ea reſignatio admittatur, niſi conſtituto quod aliunde vivere commode poſſit: & aliter facta reſignatio, nulla ſit. Patrimonium vero, vel penſionem obtinentes, ordinari poſt hac non poſſint, niſi illi, quos Epiſcopus judicaverit aſſumendos pro neceſſitate vel commoditate Eccleſiarum ſuarum, eo quoque prius perſpecto, patrimonium illud vel penſionem vere ab eis obtineri, taliaque eſſe, quæ eis ad vitam ſuſtentandam ſatis ſint, atque illa deinceps ſine licentia Epiſc. alienari, aut extingui, vel remitti nullatenus poſſint, donec Beneficium Eccleſiaſticum ſufficiens ſint adepti, vel aliunde habeant unde vivere poſſint, antiquorum Canonum pœnas ſuper his innovando.

CAPUT III.

CVm Beneficia ad divinum cultum, atque Eccleſiaſtica munia obeunda ſint conſtituta, ne qua in parte minuatur divinus cultus, ſed ei debitum omnibus in rebus obſequium præſtetur, ſtatuit ſancta Synodus, in Eccleſiis tam Cathedralibus quam Collegiatis, in quibus nullæ ſunt diſtributiones quotidianæ, vel ita tenues, ut verisimiliter negligantur, tertiam partem fructuum, & quorumcumque proventuum & obventionum, tam dignitatum quam Canonicatuum, Perſonatuum, Portionum & officiorum ſeparari debere, & in diſtributiones quotidianas converti, quæ inter dignitates obtinentes, & cæteros divinis intereſſentes proportionabiliter, juxta diviſionem ab Epiſcopo, etiam tanquam Apoſtolicæ ſedis delegato, in ipſa prima fructuum deductione faciendam, dividantur: Salvis tamen conſuetudinibus earum Eccleſiarum, in quibus non reſidentes, ſeu non ſervientes, nihil vel minus tertia parte percipiunt. Non obſtantibus exemptionibus ac aliis conſuetudinibus, etiam immemorabilibus & appellationibus quibuſcumque: creſcenteque non ſervientium contumacia, liceat contra eos procedere juxta juris ac Sacrorum Canonum diſpoſitionem.

CAPUT IV.

EPiſcopi, etiam tanquam Apoſtolicæ Sedis Delegati, in omnibus Eccleſiis Parochialibus vel Baptiſmalibus, in quibus populus ita numeroſus ſit, ut unus Rector non poſſit ſufficere Eccleſiaſticis Sacramentis miniſtrandis, & cultui divino peragendo; cogant Rectores, vel alios ad quos pertinet, ſibi tot Sacerdotes ad hoc munus adjungere, quot ſufficiant ad Sacramenta exhibenda, & cultum divinum celebrandum. In iis vero, quibus ob locorum diſtantiam, ſive difficultatem, Parochiani ſine magno incommodo ad percipienda Sacramenta & divina officia audienda accedere non poſſunt, novas Parochias, etiam invitis Rectoribus, juxta formam Conſtitutionis Alexandri tertij (quæ incipit, *Ad audientiam*) conſtituere poſſint. Illis autem Sacerdotibus, qui de novo erunt Eccleſiis noviter erectis præficiendi, competens aſſignetur portio, arbitrio Epiſcopi, ex fructibus ad Eccleſiam matricem quomodocumque pertinentibus, & ſi neceſſe fuerit, compellere poſſit populum ea ſubminiſtrare, quæ ſufficiant ad vitam dictorum Sacerdotum ſuſtentandam: quacumque reſervatione, generali vel ſpeciali, vel affectione ſuper dictis Eccleſiis, non obſtantibus. Neque hujuſmodi ordinationes & erectiones poſſint tolli, nec impediri, ex quibuſcumque proviſionibus, etiam vigore reſignationis, aut quibuſvis aliis derogationibus, vel ſuſpenſionibus.

CAPUT V.

UT etiam Eccleſiarum ſtatus, ubi ſacra Deo Officia miniſtrantur, ex dignitate conſervetur, poſſint Epiſcopi, etiam tanquam Apoſtolicæ Sedis Delegati, juxta formam juris, ſine tamen præjudicio obtinentium, facere uniones perpetuas quarumcumque Eccleſiarum Parochialium, & Baptiſmalium, & aliorum Beneficiorum curatorum, vel non curatorum cum curatis propter earum paupertatem, & in cæteris caſibus à jure permiſſis, etiam ſi dictæ Eccleſiæ vel Beneficia eſſent generaliter vel

ſpecialiter reſervata, aut qualitercumque affecta; quod uniones etiam non poſſint revocari, nec quoquomodo infringi vigore cujuſcumque proviſionis etiam ex cauſa reſignationis, aut derogationis, aut ſuſpenſionis.

CAPUT VI.

QVia illiterati & imperiti Parochialium Eccleſiarum Rectores, ſacris minus apti ſunt Officiis, & alij propter eorum vitæ turpitudinem potius deſtruunt quam ædificant, Epiſcopi, etiam tanquam Apoſtolicæ Sedis Delegati, eiſdem illiteratis & imperitis, ſi alias honeſtæ vitæ ſint, Coadjutores aut Vicarios pro ſufficienti victu aſſignare, vel aliter providere poſſint, quacumque appellatione & exemptione remota: eos vero, qui turpiter & ſcandaloſe vivont, poſtquam præmoniti fuerint, coërceant ac caſtigent: & ſi adhuc incorrigibiles in ſua nequitia perſeverent, eos Beneficiis, juxta ſacrorum Canonum Conſtitutiones, exemptione & appellatione quacumque remota, privandi facultatem habeant.

CAPUT VII.

CVm illud quoque valde curandum ſit, ne ea quæ ſacris miniſtris dicata ſunt, temporum injuria obſoleſcant, & ex hominum memoria excidant; Epiſcopi etiam tanquam Apoſtolicæ ſedis Delegati, transferre poſſint Beneficia ſimplicia (etiam Juriſpatronatus) ex Eccleſiis, quæ vetuſtate vel alias collapſæ ſint, & ob eorum inopiam nequeant inſtaurari; vocatis his quorum intereſt, in matrices aut alias Eccleſias locorum eorumdem, ſeu viciniorum, arbitrio ſuo: atque in eiſdem Eccleſiis erigant Altaria vel Capellas ſub eiſdem invocationibus, vel in jam erecta, Altaria vel Cappellas transferant, cum omnibus emolumentis & oneribus, prioribus Eccleſiis impoſitis. Parochiales vero Eccleſias, etiam ſi Juriſpatronatus ſint, ita collapſas refici & inſtaurari procurent ex fructibus & proventibus quibuſcumque, ad eaſdem Eccleſias quomodocumque pertinentibus. Qui ſi non ſuerint ſufficientes, omnes patronos, & alios, qui fructus aliquos ex dictis Eccleſiis provenientes percipiunt, aut in illorum defectum, Parochianos, omnibus remediis opportunis ad prædicta cogant, quacumque appellatione, exemptione & contradictione remota. Quod ſi nimia egeſtate omnes laborent, ad matrices, ſeu viciniores Eccleſias transferantur, cum facultate tam dictas Parochiales, quam alias Eccleſias dirutas, in profanos uſus non ſordidos, erecta tamen ibi Cruce, convertendi.

CAPUT VIII.

QVæcumque in Diœceſi ad Dei cultum ſpectant, ab Ordinario diligenter curari, atque iis, ubi oportet, provideri æquum eſt. Propterea commendata Monaſteria, etiam Abbatiæ, Prioratus, & Præpoſituræ nuncupatæ, in quibus non viget Regularis obſervantia, nec non Beneficia, tam curata quam non curata, ſæcularia & regularia, qualitercumque commendata, etiam exempta ab Epiſcopis, etiam tanquam Apoſtolicæ ſedis Delegatis, annis ſingulis viſitentur; curentque iidem Epiſcopi congruentibus remediis, etiam per ſequeſtrationem fructuum, ut quæ renovatione indigent aut reſtauratione, reficiantur; & cura animarum, ſi qua illis, vel eorum annexis immineat, aliaque debita obſequia recte exerceantur, appellationibus quibuſcumque, privilegiis, conſuetudinibus, etiam immemorabili tempore præſcriptis, conſervatoriis, judicum deputationibus, & eorum inhibitionibus, non obſtantibus. Et, ſi in eis vigeret obſervantia Regularis, provideant Epiſcopi paternis admonitionibus, ut eorum Regularium Superiores juxta eorum Regularia inſtituta, vivendi rationem obſervent & obſervari faciant, & ſibi ſubditos in officio contineant ac moderentur. Quod ſi admoniti, intra ſex menſes eos non viſitaverint, vel correxerint; tunc iidem Epiſcopi, etiam ut Delegati ſedis Apoſtolicæ, eos viſitare poſſint & corrigere prout ipſi Superiores poſſent juxta eorum inſtituta; quibuſcumque appellationibus, privilegiis, & exemptionibus penitus remotis, & non obſtantibus.

CAPUT IX.

CVm multa à diverſis antea Conciliis, tam Lateranenſi ac Lugdunenſi, quam Vienneſi, adverſus pravos eleemoſynarum Quæſtorum abuſus remedia tunc adhibita, poſterioribus temporibus reddita fuerint inutilia, potiuſque eorum malitia, ita quotidie magno fidelium omnium ſcandalo & querela excreſcere deprehendatur, ut de eorum emendatione nulla ſpes amplius relicta videatur, ſtatuit, ut poſthac in quibuſcumque Chriſtianæ Religionis locis eorum nomen atque uſus penitus aboleatur, nec ad officium hujuſmodi exercendum ullatenus admittantur, non obſtantibus privilegiis, Eccleſiis, Monaſteriis, Hoſpitalibus, piis locis, & quibuſvis cujuſcumque gradus, ſtatus, & dignitatis perſonis, conceſſis, aut conſuetudinibus, etiam immemorabilibus. Indulgentias vero aut alias ſpiritales gratias, quibus non ideo Chriſti fideles decet privari, deinceps per Ordinarios locorum, adhibitis duobus de Capitulo, debitis temporibus populo publicandas eſſe decernit. Quibus etiam eleemoſynas, atque oblata ſibi charitatis ſubſidia, nulla prorſus mercede accepta, fideliter colligendi facultas datur, ut tandem cœleſtes hos Eccleſiæ theſauros non ad quæſtum, ſed ad pietatem exerceri, omnes vere intelligant.

Indictio futuræ Seſſionis.

EAdem ſacro-ſancta Oecumenica & Generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, præſidentibus in ea eiſdem Apoſtolicæ ſedis Legatis, ſtatuit & decrevit, proximam futuram Seſſionem habendam & celebrandam eſſe Feria quinta poſt Octavam Feſti Nativit. B. Mariæ Virginis, quæ erit decima-ſeptima menſis Septemb. proxime futuri. Hoc tamen adjecto, quod dictum terminum ac unicuique Seſſioni in poſterum præfigendum, ipſa ſancta Synodus pro ejus arbitrio & voluntate, ſicuti rebus Concilij putaverit expedire, etiam in generali Congregatione reſtringere & prorogare libere poſſit & valeat.

SESSIO XXII.

Quæ eſt ſexta ſub Pio IV. Pontifice Max. celebrata die 17. Septembris 1562.

Doctrina de Sacrificio Miſſæ.

SAcro ſancta Oecumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, præſidentibus in ea eiſdem Apoſtolicæ ſedis Legatis, ut vetus, abſoluta, atque omni ex parte perfecta de magno Euchariſtiæ myſterio in ſancta Catholica Eccleſia fides atque doctrina retineatur, & in ſua puritate propulſatis erroribus atque hæreſibus, conſervetur, de ea, quatenus verum & ſingulare Sacrificium eſt, Spiritus ſancti illuſtratione edocta, hæc quæ ſequuntur docet, declarat, & fidelibus populis prædicanda decernit.

CAPUT I.

QVoniam ſub priori Teſtamento, teſte Apoſtolo Paulo, propter Levitici Sacerdotij imbecilli- *Heb. 7.*

tatem conſummatio non erat, oportuit, Deo Patre miſericordiarum ita ordinante, Sacerdotem alium
Hebr. 9. & 10. *ſecundum ordinem Melchiſedech ſurgere*, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui poſſet omnes, quotquot ſanctificandi eſſent, conſummare, & ad perfectum adducere. Is igitur Deus & Dominus noſter, etſi ſemel ſeipſum in ara crucis, morte intercedente, Deo Patri oblaturus erat, ut æternam illic redemptionem operaretur: quia tamen per mortem Sacerdotium ejus extinguendum non erat, in Cœna noviſſima, qua nocte tradebatur,
Mat. 26. ut dilectæ ſuæ ſponſæ Eccleſiæ viſibile, ſicut hominum natura exigit, relinqueret Sacrificium, quo cruentum illud ſemel in cruce peragendum repræſentaretur, ejuſque memoria in finem uſque ſæculi permaneret, atque illius ſalutaris virtus in remiſſionem eorum, quæ à nobis quotidie committuntur, pec-
Pſ. 109. catorum applicaretur, Sacerdotem *ſecundum ordinem Melchiſedech* ſe in æternum conſtitutum declarans, corpus & ſanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis & vini Deo Patri obtulit, ac ſub earumdem rerum Symbolis, Apoſtolis, quos tunc novi Teſtamenti Sacerdotes conſtituebat, ut ſumerent, tradidit, & eiſdem, eorumque in Sacerdotio ſucceſſoribus, ut offerrent præcepit, per
Luc. 22. hæc verba: *Hoc facite in meam commemorationem*:
1. Cor. 11. uti ſemper Eccleſia Catholica intellexit & docuit. Nam celebrato veteri Paſcha, (quod in memoriam
Exod. 12. exitus de Ægypto multitudo filiorum Iſraël immola-
1. Cor. 15. bat) novum inſtituit Paſcha, ſeipſum ab Eccleſia per Sacerdotes ſub ſignis viſibilibus immolandum, in memoriam tranſitus ſui ex hoc mundo ad Patrem, quan-
Joan. 13. do per ſui Sanguinis effuſionem nos redemit, atque
Coloſſ. 1. *eripuit de poteſtate tenebrarum*, & in regnum ſuum tranſtulit. Et hæc quidem illa munda oblatio eſt, quæ nulla indignitate aut malitia offerentium inquinari
Malac. 1. poteſt, quam Dominus per Malachiam nomini ſuo, quod magnum futurum eſſet in gentibus, in omni loco mundam offerendam prædixit, & quam non obſcu-
1. Cor. 10. re innuit Apoſtolus Paulus Corinthiis ſcribens, cum dicit, non poſſe eos, qui participatione menſæ dæmo-
Gen. 4 & 22. niorum polluti ſunt, *menſæ Domini participes fieri*; per menſam, Altare utrobique intelligens. Hæc de-
Levit. 1. & alibi. nique illa eſt, quæ per varias Sacrificiorum Naturæ &
Heb. 9. Legis tempore ſimilitudines figurabatur, utpote quæ bona omnia per illa ſignificata, velut illorum omnium conſummatio & perfectio, complectitur.

CAPUT II.

ET quoniam in divino hoc Sacrificio, quod in Miſſa peragitur, idem ille Chriſtus continetur, & incruente immolatur, qui in ara crucis ſemel ſeipſum cruente obtulit, docet ſancta Synodus Sacrificium illud vere propitiatorium eſſe, per ipſumque fieri, ut ſi cum vero corde & recta fide, cum metu & reverentia contriti ac pœnitentes ad Deum accedamus, miſericordiam conſequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Hujus quippe oblatione placatus Dominus, gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit. Una enim eademque eſt hoſtia, idemque nunc offerens Sacerdotum miniſterio, qui ſeipſum tunc in cruce obtulit, ſola offerendi ratione diverſa. Cujus quidem oblationis (cruentæ inquam) fructus per hanc incruentam uberrimi percipiuntur, tantum abeſt, ut illi per hanc quovis modo derogetur. Quare non ſolum pro fidelium vivorum peccatis, pœnis, ſatisfactionibus, & aliis neceſſitatibus, ſed & pro defunctis in Chriſto, nondum ad plenum purgatis, rite, juxta Apoſtolorum traditionem, offertur.

CAPUT III.

ET quamvis in honorem & memoriam Sanctorum nonnullas interdum Miſſas Eccleſia celebrare conſueverit, non tamen illis Sacrificium offerri docet,

A ſed Deo ſoli, qui illos coronavit. Unde nec Sacerdos dicere ſolet, Offero tibi Sacrificium Petre vel Paule; ſed Deo, de illorum victoriis gratias agens, eorum patrocinia implorat, ut ipſi pro nobis intercedere dignentur in cœlis, quorum memoriam facimus in terris.

CAPUT IV.

ET cum ſancta ſancte adminiſtrari conveniat, ſitque hoc omnium ſanctiſſimum Sacrificium Eccleſia Catholica, ut digne reverenterque offerretur ac perciperetur ſacrum Canonem multis ante ſæculis inſtituit, ita ab omni errore purum, ut nihil in eo contineatur, quod non maxime ſanctitatem & pietatem quamdam redoleat, menteſque offerentium in Deum
B erigat. Is enim conſtat cum ex ipſis Domini verbis, tum ex Apoſtolorum traditionibus, ac ſanctorum quoque Pontificum piis Inſtitutionibus.

CAPUT V.

CUmque natura hominum ea ſit, ut non facile queat ſine adminiculis exterioribus ad rerum divinarum meditationem ſuſtolli, propterea pia mater Eccleſia ritus quoſdam, ut ſcilicet quædam ſummiſſa voce, alia vero clariore, in Miſſa pronuntiarentur, inſtituit. Cæremonias item adhibuit, ut myſticas benedictiones, lumina, thymiamata, veſtes, aliaque id genus multa, ex Apoſtolica diſciplina & traditione: quo & Majeſtas tanti Sacrificii commendaretur, &
C mentes fidelium per hæc viſibilia Religionis & pietatis ſigna, ad rerum altiſſimarum, quæ in hoc Sacrificio latent, contemplationem excitarentur.

CAPUT VI.

OPtaret quidem ſacro ſancta Synodus, ut in ſingulis Miſſis fideles adſtantes, non ſolum ſpirituali affectu, ſed Sacramentali etiam Euchariſtiæ perceptione communicarent, quo ad eos hujus ſanctiſſimi Sacrificii fructus uberior proveniret: nec tamen, ſi id non ſemper fiat, propterea Miſſas illas, in quibus ſolus Sacerdos Sacramentaliter communicat, ut privatas & illicitas damnat, ſed probat, atque adeo commendat. Siquidem illæ quoque Miſſæ vere communes cenſeri debent, partim quod in eis populus ſpi-
D ritualiter communicet; partim vero quod a publico Eccleſiæ miniſtro non pro ſe tantum, ſed pro omnibus fidelibus, qui ad corpus Chriſti pertinent, celebrentur.

CAPUT VII.

MOnet deinde ſancta Synodus, præceptum eſſe ab Eccleſia Sacerdotibus, ut aquam vino in Calice offerendo miſcerent; tum quod Chriſtum Dominum ita feciſſe credatur, tum etiam, quia è latere ejus aqua ſimul cum ſanguine exierit, quod Sacramentum hac mixtione recolitur, & cum aquæ in Apocalypſi B. Joannis populi dicantur, ipſius populi fidelis cum capite Chriſto unio repræſentatur.

E

CAPUT VIII.

ETſi Miſſa magnam contineat populi fidelis eruditionem, non tamen expedire viſum eſt Patribus, ut vulgari lingua paſſim celebraretur. Quamobrem retento ubique cujuſque Eccleſiæ antiquo, & à ſancta Romana Eccleſia, omnium Eccleſiarum matre & magiſtra, probato ritu, ne oves Chriſti eſuriant, neve parvuli panem petant, & non ſit qui frangat eis, mandat ſancta Synodus Paſtoribus, & ſingulis curam animarum gerentibus, ut frequenter inter Miſſarum celebrationem, vel per ſe, vel per alios, ex iis quæ in Miſſa leguntur, aliquid exponant, atque inter cætera, ſanctiſſimi hujus Sacrificii myſterium aliquod de-

clarat, diebus præſertim Dominicis & Feſtis. A

CAPUT IX.

QUia vero adverſus veterem hanc in ſacro-ſancto Evangelio, Apoſtolorum traditionibus, ſanctorumque Patrum doctrina fundatam fidem, hoc tempore multi diſſeminati ſunt errores, multaque a multis docentur, atque diſputantur: ſancta Synodus, poſt multos graveſque his de rebus mature habitos tractatus, unanimi Patrum omnium conſenſu, quæ huic puriſſimæ fidei ſacræque doctrinæ adverſantur, damnare, & à ſancta Eccleſia eliminare per ſubjectos hos Canones conſtituit.

B

DE SACRIFICIO MISSÆ.

CANON I.

SI quis dixerit, in Miſſa, non offerri Deo verum & proprium Sacrificium, aut quod offerri non ſit aliud, quam nobis Chriſtum ad manducandum dari, Anathema ſit.

CANON II.

SI quis dixerit, illis verbis, *Hoc facite in meam commemorationem*, Luc 22. Chriſtum non inſtituiſſe Apoſtolos Sacerdotes, aut non ordinaſſe ut ipſi aliique Sacerdotes offerrent corpus & Sanguinem ſuum, Anathema ſit.

C

CANON III.

SI quis dixerit, Miſſæ Sacrificium tantum eſſe laudis & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem Sacrificii in cruce peracti, non autem propitiatorium; vel ſoli prodeſſe ſumenti; neque pro vivis & defunctis, pro peccatis, pœnis, ſatisfactionibus, & aliis neceſſitatibus offerri debere, Anathema ſit. D

CANON IV.

SI quis dixerit, blaſphemiam irrogari ſanctiſſimo Chriſti Sacrificio in cruce peracto per Miſſæ Sacrificium, aut illi per hoc derogari, Anathema ſit.

CANON V.

E

SI quis dixerit, impoſturam eſſe, Miſſas celebrare in honorem Sanctorum, & pro illorum interceſſione apud Deum obtinenda, ſicut Eccleſia intendit, Anathema ſit.

CANON VI.

SI quis dixerit, Canonem Miſſæ errores continere, ideoque abrogandum eſſe, Anathema ſit.

CANON VII.

SI quis dixerit, cæremonias, veſtes, & externa ſigna, quibus in Miſſarum celebratione Eccleſia Catholica utitur, irritabula impietatis eſſe magis quam officia pietatis, Anathema ſit.

CANON VIII.

SI quis dixerit, Miſſas, in quibus ſolus Sacerdos Sacramentaliter communicat, illicitas eſſe, ideoque abrogandas, Anathema ſit.

CANON IX.

SI quis dixerit, Eccleſiæ Romanæ ritum, quo ſummiſſa voce pars Canonis & verba conſecrationis proferuntur, damnandum eſſe, aut lingua tantum vulgari Miſſam celebrari debere, aut aquam non miſcendam eſſe vino in Calice offerendo, eo quod ſit contra Chriſti inſtitutionem, Anathema ſit.

DECRETUM

De obſervandis & evitandis in celebratione Miſſæ.

QUanta cura adhibenda ſit, ut ſacro-ſanctum Miſſæ Sacrificium omni religionis cultu ac veneratione celebretur, quivis facile exiſtimare poterit, qui cogitarit, maledictum in Sacris literis eum vocari, *qui opus Dei facit negligenter*, Jerem. 48. Quod ſi neceſſario fatemur, nullum aliud opus adeo ſanctum ac divinum à Chriſti fidelibus tractari poſſe, quam hoc ipſum tremendum myſterium, quo vivifica illa Hoſtia, qua Deo Patri reconciliati ſumus, in Altari per Sacerdotes quotidie immolatur; ſatis etiam apparet, omnem operam & diligentiam in eo ponendam eſſe, ut quanta maxima fieri poteſt interiori cordis munditia & puritate, atque exteriori devotionis ac pietatis ſpecie peragatur. Cum igitur multa jam ſiva temporum vitio, ſive hominum incuria & improbitate irrepſiſſe videantur, quæ à tanti Sacrificii dignitate aliena ſunt, ut ei debitus honor & cultus ad Dei gloriam, & fidelis populi ædificationem reſtituatur, decernit ſancta Synodus, ut ordinarii locorum Epiſcopi ea omnia prohibere atque è medio tollere ſedulo curent ac teneantur, quæ vel avaritia, idolorum ſervitus; vel irreverentia, quæ ab impietate vix ſejuncta eſſe poteſt; vel ſuperſtitio, veræ pietatis falſa imitatrix, induxit. *Epheſ. 5.*

Atque, ut multa paucis comprehendantur, in primis, quod ad avaritiam pertinet, cujuſvis generis mercedum conditiones, pacta, & quidquid pro Miſſis novis celebrandis datur, nec non importunas atque illiberales eleemoſynarum exactiones potius quam poſtulationes, aliaque hujuſmodi, quæ a Simoniaca, vel certe à turpi quæſtu non longa abſunt, omnino prohibeant.

Deinde, ut irreverentia vitetur, ſinguli in ſuis Diœceſibus interdicant, ne cui vago & ignoto Sacerdoti Miſſas celebrare liceat. Nemini præterea, qui publice & notorie criminoſus ſit, aut ſancto Altari

miniſtrare, aut ſacris intereſſe permittant: neve patiantur privatis in domibus, atque omnino extra Eccleſiam & ad divinum tantum cultum dedicata Oratoria, ab eiſdem Ordinariis deſignanda & viſitanda, ſanctum hoc Sacrificium, à ſæcularibus aut regularibus quibuſcumque peragi: ac niſi prius, qui interſint, decenter compoſito corporis habitu, declaraverint ſe mente etiam ac devoto cordis affectu, non ſolum corpore adeſſe. Ab Eccleſiis vero Muſicas eas, ubi ſive organo, ſive cantu laſcivum aut impurum aliquid miſcetur, item ſæculares omnes actiones, vana atque adeo profana colloquia, deambulationes, ſtrepitus, clamores arceant, ut Domus Dei vere domus orationis eſſe videatur, & dici poſſit.

Poſtremo, ne ſuperſtitioni locus aliquis detur, edicto & pœnis propoſitis caveant, ne Sacerdotes aliis quam debitis horis celebrent, neve ritus alios, aut B alias cæremonias & preces in Miſſarum celebratione adhibeant, præter eas quæ ab Eccleſia probatæ, ac frequenti & laudabili uſu receptæ fuerint. Quarumdam vero Miſſarum, & candelarum certum numerum, qui magis à ſuperſtitioſo cultu, quam à vera Religione inventus eſt, omnino ab Eccleſia removeant, doceantque populum, quis ſit, & à quo potiſſimum proveniat hujus ſanctiſſimi Sacrificij tam pretioſus ac cœleſtis fructus. Moneant etiam eumdem populum; ut frequenter ad ſuas Parochias, ſaltem diebus Dominicis & majoribus Feſtis accedant. Hæc igitur omnia, quæ ſummatim enumerata ſunt, locorum Ordinariis ita proponuntur, ut non ſolum ea ipſa, ſed quæcumque alia huc pertinere viſa fuerint, ipſi pro data ſibi à ſacroſancta Synodo poteſtate, ac etiam ut delegati Sedis C Apoſtolicæ, prohibeant, mandent, corrigant, ſtatuant, atque ad ea inviolate ſervanda, cenſuris Eccleſiaſticis, aliiſque pœnis, quæ illorum arbitrio conſtituentur, fidelem populum compellant; non obſtantibus privilegiis, exemptionibus, appellationibus, ac conſuetudinibus quibuſcumque.

DECRETUM

DE REFORMATIONE.

EAdem ſacro-ſancta Oecumenica & Generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitime con- D gregata, præſidentibus in ea eiſdem Apoſtolicæ ſedis Legatis, ut Reformationis negotium proſequatur, hæc in præſenti Seſſione ſtatuenda eſſe cenſuit.

CAPUT PRIMUM.

NIhil eſt quod alios magis ad pietatem ac Dei cultum aſſidue inſtruat, quam eorum vita & exemplum, qui ſe divino miniſterio dedicarunt. Cum enim a rebus ſæculi in altiorem ſublati locum conſpiciantur, in eos, tanquam in ſpeculum, reliqui oculos conjiciunt, ex iiſque ſumunt quod imitentur. Quapropter ſic decet omnino Clericos, in ſortem Domini vocatos, vitam moreſque ſuos omnes componere, ut E habitu, geſtu, inceſſu, ſermone, aliiſque omnibus rebus, nil niſi grave, moderatum, ac Religione plenum præ ſe ferant: levia etiam delicta, quæ in ipſis maxima eſſent, effugiant, ut eorum actiones cunctis afferant venerationem. Cum igitur, quo majore in Eccleſia Dei & utilitate & ornamento hæc ſunt, ita etiam diligentius ſint obſervanda, ſtatuit ſancta Synodus, ut quæ alias à Summis Pontificibus, & a ſacris Conciliis, de Clericorum vita, honeſtate, cultu, doctrinaque retinenda, ac ſimul de luxu, comeſſationibus, choreis, aleis, luſibus, ac quibuſcumque criminibus, nec non ſæcularibus negotiis fugiendis, copioſe ac ſalubriter ſancita fuerunt, eadem in poſterum, iiſ- A dem pœnis, vel majoribus arbitrio Ordinarij imponendis, obſerventur: nec appellatio executionem hanc, quæ ad morum correctionem pertinet, ſuſpendat. Si qua vero ex illis in deſuetudinem abiiſſe compererint, ea quam primum in uſum revocari, & ab omnibus accurate cuſtodiri ſtudeant, non obſtantibus conſuetudinibus quibuſcumque: ne ſubditorum neglectæ emendationis ipſi condignas, Deo vindice, pœnas perſolvant.

CAPUT II.

QUicumque poſthac ad Cathedrales Eccleſias erit aſſumendus, is non ſolum natalibus, ætate, moribus, & vita, ac aliis quæ à ſacris Canonibus requiruntur, plene ſit præditus: verum etiam in ſacro B Ordine antea, ſaltem ſex menſium ſpatio, conſtitutus: quarum rerum inſtructio, ſi ejus notitia nulla, aut recens in Curia fuerit, à ſedis Apoſtolicæ Legatis, ſeu Nuntiis Provinciarum, aut ejus Ordinario, eoque deficiente, à vicinioribus Ordinariis ſumatur. Scientia vero præter hæc hujuſmodi polleat, ut muneris ſibi injungendi neceſſitati poſſit ſatisfacere: ideoque antea in Univerſitate ſtudiorum Magiſter, ſive Doctor, aut Licentiatus in Sacra Theologia vel Jure Canonico merito ſit promotus, aut publico alicujus Academiæ teſtimonio idoneus ad alios docendos oſtendatur. Quod ſi Regularis fuerit, a Superioribus ſuæ Religionis ſimilem fidem habeat. Prædicti autem omnes unde e inſtructio ſeu teſtificatio erit ſumenda, hæc fideliter & gratis referre teneantur: alioquin eo- C rum conſcientias graviter oneratas eſſe ſcient, ac Deum & Superiores ſuos habebunt ultores.

CAPUT III.

EPiſcopi, etiam tanquam Delegati Apoſtolici, ex fructibus & proventibus quibuſcumque, omnium dignitatum, perſonatuum, & officiorum in Eccleſiis Cathedralibus vel Collegiatis exiſtentium, tertiam partem in diſtributiones eorum arbitrio aſſignandas dividere poſſint: ut ſcilicet qui eas obtinent, ſi perſonaliter competens ſibi ſervitium, juxta formam ab eiſdem Epiſcopis præſcribendam, quolibet die ſtatuto non impleverint, illius diei diſtributionem amittant, nec ejus quoquo modo Dominium acquirant, ſed fabricæ Eccleſiæ, quatenus indigeat, aut alteri pio D loco, arbitrio Ordinarij applicetur. Creſcente vero contumacia, contra eos juxta ſacrorum Canonum conſtitutiones procedant. Quod ſi alicui ex prædictis dignitatibus in Eccleſiis Cathedralibus vel Collegiatis, de Jure, ſeu conſuetudine juriſdictio, adminiſtratio, vel officium non competat, ſed extra civitatem in Diœceſi cura animarum immineat, cui is, qui dignitatem obtinet, incumbere voluerit; tunc pro tempore, quo in Curata Eccleſia reſederit ac miniſtraverit, tanquam præſens ſit ac divinis interſit, in Eccleſiis Cathedralibus ac Collegiatis habeatur. Hæc in his tantum Eccleſiis inſtituta intelligantur, in quibus nulla eſt conſuetudo, vel ſtatutum, ut dictæ dignitates non ſervientes aliquid amittant, quod ad tertiam dictorum fructuum & proventuum partem aſ- E cendat: non obſtantibus conſuetudinibus, etiam immemorabilibus, & conſtitutionibus, etiam juramento & quavis authoritate firmatis.

CAPUT IV.

QUicumque in Cathedrali vel Collegiata, ſæculari aut Regulari Eccleſia divinis mancipatus officiis, in Subdiaconatus Ordine ſaltem conſtitutus non ſit, vocem in hujuſmodi Eccleſiis in Capitulo non habeat, etiam ſi hoc ſibi ab aliis libere fuerit conceſſum. Ii vero, qui dignitates, perſonatus, officia, præbendas, portiones, ac quælibet alia Beneficia in dictis

Eccleſiis obtinent, aut in poſterum obtinebunt, quibus onera variis ſunt annexa, videlicet, ut alij Miſſas, alij Evangelia, alij Epiſtolas dicant & canent, quocumque ii privilegio, exemptione, prærogativa, generis nobilitate ſint inſigniti, teneantur, juſto impedimento ceſſante, intra annum Ordines ſuſcipere requiſitos, alioquin pœnas incurrant, juxta Conſtitutionem Concilij Vieonenſis, quæ incipit, *Ut ii, qui, &c.* quam præſenti Decreto innovat: coganturque Epiſcopi eos diebus ſtatutis dictos Ordines per ſeipſos exercere, ac cætera omnia officia quæ debent in cultu divino præſtare, ſub eiſdem & aliis etiam gravioribus pœnis arbitrio eorum imponendis. Nec aliis in poſterum fiat proviſio, niſi iis qui jam ætatem & cæteras habilitates integre habere dignoſcantur: aliter irrita ſit proviſio.

Clem. ut ii, qui de Aet. & qualitat.

CAPUT V.

DIſpenſationes quacumque auctoritate concedendæ, ſi extra Romanam Curiam committendæ erunt, committantur Ordinariis illorum, qui eas impetraverint. Eæ vero quæ gratioſe conceduntur, ſuum non ſortientur effectum, niſi prius ab eiſdem, tanquam Delegatis Apoſtolicis, ſummarie tantum & extrajudicialiter cognoſcatur, expreſſas preces ſubreptionis vel obreptionis vitio non ſubjacere.

CAPUT VI.

IN commutationibus ultimarum voluntatum, quæ nonniſi ex juſta & neceſſaria cauſa fieri debent, Epiſcopi, tanquam Delegati Sedis Apoſtolicæ ſummarie & extrajudicialiter cognoſcant, nihil in precibus, tacita veritate vel ſuggeſta falſitate, fuiſſe narratum, priuſquam commutationes prædictæ executioni demandentur.

CAPUT VII.

LEgati & Nuntij Apoſtolici, Patriarchæ, Primates & Metropolitani, in appellationibus ad eos interpoſitis in quibuſvis cauſis, tam in admittendis appellationibus, quam in concedendis inhibitionibus poſt appellationem ſervare teneantur formam & tenorem ſacrarum Conſtitutionum, & præſertim Innocentij IV quæ incipit, *Romana*, quacumque conſuetudine, etiam immemorabili, aut ſtylo vel privilegio in contrarium non obſtantibus: alias inhibitiones & proceſſus, & inde ſecuta quæcumque, ſint ipſo jure nulla.

Cap. Romana, de appellat. in 6.

CAPUT VIII.

EPiſcopi, etiam tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegati, in caſibus à Jure conceſſis, omnium piarum diſpoſitionum, tam in ultima voluntate, quam inter vivos, ſint executores: habeant jus viſitandi Hoſpitalia, Collegia quæcumque, ac Confraternitates laicorum, etiam quas Scholas ſive quocumque alio nomine vocant: non tamen quæ ſub Regum immediata protectione ſunt, ſine eorum licentia. Eleemoſynas Montis pietatis, ſive charitatis, & pia loca omnia, quocumque modo nuncupentur, etiam ſi prædictorum locorum cura ad Laicos pertineat, atque eadem pia loca exemptionis privilegio ſint munita, ac omnia quæ ad Dei cultum, aut animarum ſalutem, ſive pauperes ſuſtentandos inſtituta ſunt, ipſi ex officio ſuo juxta Sacrorum Canonum ſtatuta cognoſcant & exequantur, non obſtantibus quacumque conſuetudine, etiam immemorabili, privilegio, aut ſtatuto.

CAPUT IX.

ADminiſtratores tam Eccleſiaſtici quam Laici, fabricæ cujuſvis Eccleſiæ, etiam Cathedralis, Hoſpitalis, Confraternitatis, Eleemoſynæ Montis pietatis, & quorumcumque piorum locorum, ſingulis annis teneantur reddere rationem adminiſtrationis Ordinario; conſuetudinibus & privilegiis quibuſcumque in contrarium ſublatis: niſi ſecus forte in inſtitutione & ordinatione talis Eccleſiæ ſeu fabricæ expreſſe cautum eſſet. Quod ſi ex conſuetudine, aut privilegio, aut ex conſtitutione aliqua loci, aliis ad id deputatis, ratio reddenda eſſet; tunc cum iis adhibeantur etiam Ordinarios, & aliter factæ liberationes dictis Adminiſtratoribus minime ſuffragentur.

CAPUT X.

CUm ex Notariorum imperitia, plurima damna & multarum occaſio litium oriatur, poſſit Epiſcopus quoſcumque Notarios, etiam ſi Apoſtolica, Imperiali, aut Regia auctoritate creati fuerint, etiam tanquam Delegatus Sedis Apoſtolicæ, examinatione adhibita, eorum ſufficientiam ſcrutari: illiſque non idoneis repertis, aut quandocumque in officio delinquentibus, officij eius, in negotiis, litibus & cauſis Eccleſiaſticis & ſpiritualibus exercendi uſum perpetuo aut ad tempus prohibere. Neque eorum appellatio interdictionem Ordinarij ſuſpendat.

CAPUT XI.

SI quem Clericorum aut Laicorum, quacumque is dignitate, etiam Imperiali, aut Regali præfulgeat, in tantum malorum omnium radix cupiditas occupaverit, vel alicujus Eccleſiæ, ſeu cujuſvis ſæcularis aut Regularis Beneficij, Montium pietatis, aliorumque piorum locorum juriſdictiones, bona, cenſus, ac jura, etiam feudalia & emphyteutica, fructus, emolumenta, ſeu qualcumque obventiones, quæ in miniſtrorum ac pauperum neceſſitates converti debent, per ſe vel per alios, vi vel timore incuſſo, ſeu etiam per ſuppoſitas perſonas Clericorum aut Laicorum, ſeu quacumque arte, aut quocumque quæſito colore, in proprios uſus convertere, illoſque uſurpare præſumpſerit, ſeu impedire, ne ab iis ad quos jure pertinent, percipiantur, is anathemati tamdiu ſubjaceat, quamdiu juriſdictiones, bona, res, jura, fructus, & redditus, quos occupaverit, vel qui ad eum quomodocumque, etiam ex donatione ſuppoſitæ Perſonæ, pervenerint, Eccleſiæ, ejuſque Adminiſtratori, ſive beneficiato, integre reſtituerit, ac deinde à Romano Pontifice abſolutionem obtinuerit. Quod ſi ejuſdem Eccleſiæ patronus fuerit, etiam jure patronatus ultra prædictas pœnas eo ipſo privatus exiſtat. Clericus vero, qui nefandæ fraudis & uſurpationis hujuſmodi fabricator ſeu conſentiens fuerit, eiſdem pœnis ſubjaceat, nec-non quibuſcumque Beneficiis privatus ſit, & ad quæcumque alia Beneficia inhabilis efficiatur, & à ſuorum Ordinum executione, etiam poſt integram ſatisfactionem & abſolutionem, arbitrio ſui Ordinarij ſuſpendatur.

DECRETUM

Super petitione conceſſionis Calicis.

INſuper, cum eadem ſacro-ſancta Synodus ſuperiori Seſſione duos articulos alios propoſitos & tum nondum diſcuſſos, videlicet, an rationes, quibus ſancta Catholica Eccleſia adducta fuit, ut communicaret Laicos; atque etiam non celebrantes Sacerdotes,

ſub una panis ſpecie, ita ſint retinendæ, ut nulla ratione Calicis uſus cuiquam ſit permittendus; & An, ſi honeſtis & Chriſtianæ charitati conſentaneis rationibus concedendus alicui vel Nationi, vel Regno Calicis uſus videatur, ſub aliquibus conditionibus ſit concedendus, & quænam ſint illæ; in aliud tempus, oblata ſibi occaſione, examinandos atque definiendos reſervaverit: nunc eorum, pro quibus petitur, ſaluti optime conſultum volens, decrevit, integrum negotium ad Sanctiſſimum Dominum noſtrum eſſe referendum, prout præſenti Decreto refert, qui pro ſua ſingulari prudentia id efficiat quod utile Reipublicæ Chriſtianæ, & ſalutare petentibus uſum Calicis fore judicaverit.

Indictio futuræ Seſſionis.

INſuper, eadem ſacro-ſancta Tridentina Synodus diem futuræ Seſſionis ad Feriam quintam poſt Octavam feſtivitatis omnium Sanctorum, quæ erit dies duodecimus menſis Novembris, indicit; & in ea decernetur de Sacramento Matrimonij, &c.

Prorogata fuit Seſſio uſque ad diem 15. Julij 1563.

SESSIO XXIII.

Quæ eſt ſeptima ſub Pio IV. Pontif. Max. celebrata die 15. Julij 1563.

Doctrina de Sacramento Ordinis.

CAPUT PRIMUM.

SAcrificium & Sacerdotium ita Dei ordinatione conjuncta ſunt, ut utrumque in omni lege extiterit. Cum igitur in Novo Teſtamento ſanctum Euchariſtiæ Sacrificium viſibile ex Domini inſtitutione Catholica Eccleſia acceperit, fateri etiam oportet, in ea novum eſſe viſibile & externum Sacerdotium, in quod vetus tranſlatum eſt. Hoc autem ab eodem Domino
Heb. 10. Salvatore noſtro inſtitutum eſſe, atque Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus in Sacerdotio, poteſtatem traditam conſecrandi, offerendi & miniſtrandi corpus & ſanguinem ejus, nec non & peccata dimittendi & retinendi, Sacræ litteræ oſtendunt, & Catholicæ Eccleſiæ traditio ſemper docuit.

CAPUT II.

CVm autem divina res ſit tam ſancti Sacerdotij miniſterium, conſentaneum fuit, quo dignius & majori cum veneratione exerceri poſſet, ut in Eccleſiæ ordinatiſſima diſpoſitione plures & diverſi eſſent miniſtrorum Ordines, qui Sacerdotio ex officio
Luc. 22. deſervirent; ita diſtributi, ut qui jam Clericali tonſu-
Joan. 20. ra inſigniti eſſent, per minores ad majores aſcenderent. Nam non ſolum de Sacerdotibus, ſed & de Diaconis Sacræ litteræ apertam mentionem faciunt, & quæ maxime in Ordinatione attendenda ſunt, graviſſimis verbis docent: & ab ipſo Eccleſiæ initio ſequentium Ordinum nomina, atque uniuſcujuſque eorum propria miniſteria, Subdiaconi ſcilicet, Acolythi, Exorciſtæ, Lectoris & Oſtiarij, in uſu fuiſſe cognoſ-
Philip. 1. cuntur, quamvis non pari gradu. Nam Subdiaconatus
1. Tim. 3 ad majores Ordines a Patribus & ſacris Conciliis re-
Act. 22. fertur, in quibus & de aliis inferioribus frequentiſſime legimus.

CAPUT III.

1. Tim. 1. CVm Scripturæ teſtimonio, Apoſtolica traditione, & Patrum unanimi conſenſu perſpicuum ſit, A per ſacram Ordinationem, quæ verbis & ſignis exterioribus perficitur, gratiam conferri; dubitare nemo debet, Ordinem eſſe vere & proprie unum ex ſeptem ſanctæ Eccleſiæ Sacramentis. Inquit enim Apoſtolus: *Admoneo te, ut reſuſcites gratiam Dei, quæ* *2. Tim. 1.*
eſt in te per impoſitionem manuum mearum; non enim dedit nobis Deus ſpiritum timoris, ſed virtutis, & dilectionis, & ſobrietatis.

CAPUT IV.

QVoniam vero in Sacramento Ordinis, ſicut & in Baptiſmo & Confirmatione, character imprimitur, qui nec deleri nec auferri poteſt, merito ſancta Synodus damnat eorum ſententiam qui aſſerunt, novi Teſtamenti Sacerdotes temporariam tantummodo
B poteſtatem habere, & ſemel rite ordinatos, iterum Laicos effici poſſe, ſi verbi Dei miniſterium non exerceant. Quod ſi quis omnes Chriſtianos promiſcue Novi Teſtamenti Sacerdotes eſſe, aut omnes pari inter poteſtate ſpirituali præditos affirmet, nihil aliud facere videtur, quàm Eccleſiaſticam Hierarchiam, quæ eſt ut caſtrorum acies ordinata, confundere, perinde ac ſi contra B. Pauli Doctrinam, omnes Apoſto- *Can. 6.*
li, omnes Prophetæ, omnes ſint Doctores. Proinde ſacro ſancta Synodus declarat, præter cæteros Eccle- *1. Cor. 12.*
ſiaſticos gradus, Epiſcopos, qui in Apoſtolorum lo- *Ephes. 4.*
cum ſucceſſerunt, ad hunc Hierarchicum ordinem præcipue pertinere, & poſitos, ſicut idem Apoſtolus *Act. 20.*
ait, a Spiritu ſancto *regere Eccleſiam Dei*: eoſque Presbyteris ſuperiores eſſe, ac Sacramentum Confir-
C mationis conferre, miniſtros Eccleſiæ ordinare, atque alia pleraque peragere ipſos poſſe, quarum functionum poteſtatem reliqui inferioris Ordinis nullam habent. Docet inſuper ſacro ſancta Synodus, in ordinatione Epiſcoporum, Sacerdotum, & cæterorum Ordinum, nec populi, nec cujuſvis ſæcularis Poteſtatis, & Magiſtratus conſenſum, ſive vocationem, ſive auctoritatem ita requiri, ut ſine ea irrita ſit ordinatio; quin potius decernit, eos qui tantummodo a populo, *Joan. 10.*
aut ſæculari Poteſtate ac Magiſtratu vocati & inſtituti, ad hæc miniſteria exercenda aſcendunt, & qui ea propria temeritate ſibi ſumunt, omnes non Eccleſiæ miniſtros, ſed fures & latrones, per oſtium non ingreſſos, eſſe. Hæc ſunt quæ generatim ſacræ Synodo viſum eſt Chriſti fideles de Sacramento Ordinis do-
D cere. His autem contraria, certis & propriis Canonibus in hunc qui ſequitur modum damnare conſtituit, ut omnes, adjuvante Chriſto, fidei regula utentes, in tot errorum tenebris Catholicam veritatem facilius agnoſcere & tenere poſſint.

DE

SACRAMENTO ORDINIS.

E

CANON I.

SI quis dixerit, non eſſe in Novo Teſtamento Sacerdotium viſibile & externum; vel non eſſe poteſtatem aliquam conſecrandi & offerendi verum Corpus & Sanguinem Domini, & peccata remittendi & retinendi, ſed officium tantum & nudum miniſterium prædicandi Evangelium; vel eos, qui non prædicant, prorſus non eſſe Sacerdotes, Anathema ſit.

CANON II.

SI quis dixerit, præter Sacerdotium non eſſe in Eccleſia Catholica alios Ordines, & majores & minores, per quos, velut per gradus quoſdam in Sacerdotium tendatur, Anathema ſit.

CANON III.

SI quis dixerit, Ordinem, ſive ſacram Ordinationem, non eſſe vere & proprie Sacramentum, à Chriſto Domino inſtitutum; vel eſſe figmentum quoddam humanum, excogitatum à viris rerum Eccleſiaſticarum imperitis; aut eſſe tantum ritum quemdam eligendi miniſtros Verbi Dei & Sacramentorum, Anathema ſit.

CANON IV.

SI quis dixerit, per ſacram Ordinationem non dari Spiritum ſanctum, ac proinde fruſtra Epiſcopos dicere, *Accipe Spiritum ſanctum*; aut per eam non imprimi characterem; vel eum qui Sacerdos ſemel fuit, laïcum rurſus fieri poſſe, Anathema ſit.

CANON V.

SI quis dixerit, ſacram Unctionem qua Eccleſia in ſancta Ordinatione utitur, non tantum non requiri, ſed contemnendam & pernicioſam eſſe, ſimiliter & alias Ordinis cærimonias, Anathema ſit.

CANON VI.

SI quis dixerit, in Eccleſia Catholica non eſſe Hierarchiam divina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis & Preſbyteris & Miniſtris, Anathema ſit.

CANON VII.

SI quis dixerit, Epiſcopos non eſſe Preſbyteris ſuperiores, vel non habere poteſtatem confirmandi & ordinandi; vel eam quam habent, illis eſſe cum Preſbyteris communem; vel Ordines ab ipſis collatos, ſine populi, vel Poteſtatis ſæcularis conſenſu, aut vocatione irritos eſſe; aut eos, qui nec ab Eccleſiaſtica & Canonica poteſtate rite ordinati nec miſſi ſunt, ſed aliunde veniunt, legitimos eſſe verbi & Sacramentorum miniſtros, Anathema ſit.

CANON VIII.

SI quis dixerit, Epiſcopos, qui auctoritate Romani Pontificis aſſumuntur, non eſſe legitimos ac veros Epiſcopos, ſed figmentum humanum, Anathema ſit.

A

DECRETUM

DE REFORMATIONE.

EAdem ſacro-ſancta Tridentina Synodus, reformationis materiam proſequens, hæc quæ ſequuntur, in præſenti decernenda eſſe ſtatuit & decernit.

CAPUT PRIMUM.

CUm præcepto divino mandatum ſit omnibus, quibus animarum cura commiſſa eſt, oves agnoſcere, pro his Sacrificium offerre, verbique divini prædi- *Joan. 21. Act. 20.*
B catione, Sacramentorum adminiſtratione, ac bonorum omnium operum exemplo paſcere, pauperum aliarumque miſerabilium perſonarum curam paternam gerere, & in cætera munia paſtoralia incumbere: quæ omnia nequaquam ab iis præſtari & impleri poſſunt, qui gregi ſuo non invigilant, neque aſſiſtunt, ſed mercenariorum more deſerunt: ſacro-ſancta Synodus eos admonet & hortatur, ut divinorum præceptorum memores, factique forma gregis, in judicio & veritate paſcant & regant. *Joan. 10. 1. Pet. 5.* Ne vero ea quæ de reſidentia ſancte & utiliter jam antea ſub fel. rec. Paulo III. ſancita fuerunt, in ſenſus à ſacro-ſanctæ Synodi mente alienos trahantur, ac ſi vigore illius Decreti quinque menſibus continuis abeſſe liceat, illis inhærendo, declarat ſacro-ſancta Synodus, omnes Patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis, ac Cathe-
C dralibus Eccleſiis quibuſcumque nomine & titulo præfectos, etiam ſi S. R. E. Cardinales ſint, obligari ad perſonalem in ſua Eccleſia vel Diœceſi reſidentiam, ubi injuncto ſibi officio defungi teneantur, neque abeſſe poſſe, niſi ex cauſis & modis infraſcriptis. Nam cum Chriſtiana charitas, urgens neceſſitas, debita obedientia, ac evidens Eccleſiæ vel Reipublicæ utilitas, aliquos nonnunquam abeſſe poſtulent & exigant, decernit eadem ſacro-ſancta Synodus, has legitimæ abſentiæ cauſas à beatiſſimo Rom. Pont. aut à Metropolitano, vel eo abſente, à ſuffraganeo Epiſcopo antiquiori reſidente, qui idem Metropolitani abſentiam probare debebit, in ſcriptis eſſe approbandas, niſi cum abſentia inciderit propter aliquod munus
D Reipubl. & officium Epiſcopatibus adjunctum: cujus quoniam cauſæ ſunt notoriæ, & interdum repentinæ, ne eas quidem ſignificari Metropolitano neceſſe erit. Ad eundem tamen cum Concilio Provinciali ſpectabit judicare de licentiis à ſe vel à Suffraganeo datis, & videre ne quis eo jure abutatur, & ut pœnis Canonicis errantes puniantur. Interea meminerint diſceſſuri, ita ovibus ſuis providendum, ut quantum fieri poterit, ex ipſorum abſentia nullum damnum accipiant. Quoniam autem qui aliquantiſper tantum abſunt, ex veterum Canonum ſententia non videntur abeſſe, quia ſtatim reverſi ſunt, ſacro-ſancta Synodus vult, illud abſentiæ ſpatium ſingulis annis, ſive continuum, ſive interruptum, extra prædictas cauſas, nullo pacto de-
E bere duos aut ad ſummum tres menſes excedere, & haberi rationem, ut id æqua ex cauſa fiat, & abſque ullo gregis detrimento. Quod an ita ſit, abſcedentium conſcientiæ relinquit, quam ſperat religioſam & timoratam fore, cum Deo corda pateant, cujus opus non fraudulenter agere ſuo periculo tenentur. Eoſdem interim admonet, & in Domino hortatur, ne per illius temporis ſpatium Dominici Adventus, *3. Reg. 8. Jere. 41.* Quadrageſimæ, Nativitatis, Reſurrectionis Domini, Pentecoſtes, item & corporis Chriſti diebus, quibus refici maxime, & in Domino gaudere paſtoris præſentia oves debeant, ipſi ab Eccleſia ſua Cathedrali ullo pacto abſint, niſi Epiſcopalia munia in ſua Diœceſi eos alio vocent. Si quis autem (quod utinam nunquam

quam eveniat) contra hujus Decreti diſpoſitionem abfuerit, ſtatuit ſacro-ſancta Synodus, præter alias pœnas adverſus non reſidentes ſub Paulo III. impoſitas & innovatas, ac mortalis peccati reatum quem incurrit, eum pro rata temporis abſentiæ, fructus ſuos non facere: nec tuta conſcientia, alia etiam declaratione non ſecuta, illos ſibi detinere poſſe: ſed teneri, aut ipſo ceſſante, per Superiorem Eccleſiaſticum illos fabricæ Eccleſiarum, aut pauperibus loci erogare: prohibita quacumque conventione vel compoſitione, quæ pro fructibus male perceptis appellatur, ex qua etiam prædicti fructus in totum aut pro parte ei remitterentur; non obſtantibus quibuſcumque privilegiis cuicumque Collegio aut fabricæ conceſſis. Eadem omnino, etiam quo ad culpam & amiſſionem fructuum, & pœnas, de Curatis inferioribus, & aliis quibuſcumque, qui Beneficium aliquod Eccleſiaſticum, curam animarum habentes, obtinent, ſacro ſancta Synodus declarat & decernit: ita tamen, ut quandocumque eos, cauſa prius per Epiſcop. cognita & probata, abeſſe contigerit, Vicarium idoneum, ab ipſo ordinario approbandum, cum debita mercedis aſſignatione relinquant. Diſcedendi autem licentiam, in ſcriptis gratiſque concedendam, ultra bimeſtre tempus, niſi ex gravi cauſa, non obtineant. Quod ſi per edictum citati, etiam non perſonaliter, contumaces fuerint, liberum eſſe vult Ordinariis, per cenſuras Eccleſiaſticas, & ſequeſtrationem & ſubtractionem fructuum aliaque juris remedia, etiam uſque ad privationem, compellere. Nec executionem hanc quolibet privilegio, licentia, familiaritate, exemptione, etiam ratione cujuſcumque Beneficij, pactione, ſtatuto, etiam juramento vel quacumque auctoritate confirmato, conſuetudine etiam immemorabili, quæ potius corruptela cenſenda eſt, ſive appellatione, aut inhibitione, etiam in Romana Curia, vel vigore Eugenianæ Conſtitutionis, ſuſpendi poſſe.

Poſtremo tam Decretum illud ſub Paulo III. quam hoc ipſum, in Conciliis Provincialibus & Epiſcopalibus publicari ſancta Synodus præcipit. Cupit enim, quæ adeo ea paſtorum munere animarumque ſalute ſunt, frequenter omnium auribus mentibuſque infigi, ut in poſterum, Deo juvante, nulla temporum injuria, aut hominum oblivione, aut deſuetudine aboleantur.

CAPUT II.

Eccleſiis Cathedralibus, ſeu ſuperioribus, quocumque nomine ac titulo præfecti, etiamſi S. R. E. Cardinales ſint, ſi munus conſecrationis intra tres menſes non ſuſceperint, ad fructuum perceptorum reſtitutionem teneantur: ſi intra totidem menſes poſtea id facere neglexerint, Eccleſiis ipſo jure ſint privati. Conſecratio vero, ſi extra Curiam Romanam fiat in Eccleſia ad quam promoti fuerint, aut in Provincia, ſi commode fieri potuerit, celebretur.

CAPUT III.

Epiſcopi per ſemetipſos Ordines conferant. Quod ſi ægritudine fuerint impediti, ſubditos ſuos non aliter quam jam probatos & examinatos, ad alium Epiſcopum ordinandos dimittant.

CAPUT IV.

Prima tonſura non initientur, qui Sacramentum Confirmationis non ſuſceperint, & fidei rudimenta edocti non fuerint, quique legere & ſcribere neſciant, & de quibus probabilis conjectura non ſit, eos non ſecularis judicii fugiendi fraude, ſed ut Deo fidum cultum præſtent, hoc vitæ genus elegiſſe.

CAPUT V.

Ad majores Ordines promovendi, bonum à Parocho, & a Magiſtro Scholæ in qua edocantur, teſtimonium habeant. Hi vero, qui ad ſingulos majores erunt aſſumendi, per menſem ante Ordinationem Epiſcopum adeant, qui Parocho, aut alteri cui magis expedire videbitur, committat ut nominibus ac deſiderio eorum qui volent promoveri, publice in Eccleſia propoſitis, de ipſorum ordinandorum natalibus, ætate, moribus & vita, à fide dignis diligenter inquirat; & litteras teſtimoniales, ipſam inquiſitionem factam continentes, ad ipſum Epiſcopum, quamprimum tranſmittat.

CAPUT VI.

Nullus prima tonſura initiatus, aut etiam in minoribus Ordinibus conſtitutus, ante decimum quartum annum Beneficium poſſit obtinere. Is etiam fori privilegio non gaudeat, niſi Clericalem habitum & tonſuram deferens, alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi inſerviat: vel in Seminario Clericorum, aut in aliqua ſchola vel Univerſitate de licentia Epiſcopi, quaſi in via ad majores Ordines ſuſcipiendos, verſetur. In Clericis vero conjugatis ſervetur Conſtitutio Bonifacij VIII. quæ incipit. *Clerici qui cum unicis*; modo hi Clerici alicujus Eccleſiæ ſervitio vel miniſterio ab Epiſcopo deputati, eidem Eccleſiæ ſerviant vel miniſtrent, & Clericali habitu & tonſura utantur; nemini quoad hoc, privilegio vel conſuetudine, etiam immemorabili, ſuffragante.

CAPUT VII.

Sancta Synodus, antiquorum Canonum veſtigiis inhærendo, decernit, ut quando Epiſcopus Ordinationem facere diſpoſuerit, omnes qui ad ſacrum miniſterium accedere voluerint, Feria quarta ante ipſam Ordinationem, vel quando Epiſcopo videbitur, ad civitatem evocentur. Epiſcopus autem, Sacerdotibus, & aliis prudentibus viris, peritis divinæ legis, ac in Eccleſiaſticis Sanctionibus exercitatis, ſibi adſcitis, Ordinandorum genus, perſonam, ætatem, inſtitutionem, mores, doctrinam, & fidem diligenter inveſtiget & examinet.

CAPUT VIII.

Ordinationes ſacrorum Ordinum, ſtatutis à jure temporibus, ac in Cathedrali Eccleſia vocatis præſentibus ad id Eccleſiæ Canonicis, publice celebrentur. Si autem in alio Diœceſis loco, præſente Clero loci, dignior, quantum fieri poterit, Eccleſia ſemper adeatur. Unuſquiſque autem à proprio Epiſcopo ordinetur. Quod ſi quis ab alio promoveri petat, nullatenus id ei, etiam cujuſvis generalis aut ſpecialis reſcripti vel privilegii prætextu, etiam ſtatutis temporibus permittatur, niſi ejus probitas ac mores, Ordinarii ſui teſtimonio commendentur. Si ſecus fiat, ordinans à collatione Ordinum per annum; & ordinatus à ſuſceptorum Ordinum executione, quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire, ſit ſuſpenſus.

CAPUT IX.

Epiſcopus familiarem ſuum non ſubditum ordinare non poſſit, niſi per triennium ſecum fuerit commoratus, & beneficium, quacumque fraude ceſſante, ſtatim re ipſa illi conferat; conſuetudine quacunque, etiam immemorabili, in contrarium non obſtante.

CAPUT X.

ABbatibus, ac aliis quibuſcumque, quantumvis exempns, non liceat in poſterum intra fines alicujus Diœceſis conſiſtentibus, etiamſi nullius Diœceſis vel exempti eſſe dicantur, cuiquam, qui Regularis ſubditus ſibi non ſit, tonſuram vel minores Ordines conferre: nec ipſi Abbates, & alij exempti, aut Collegia, vel Capitula quæcumque, etiam Eccleſiarum Cathedralium, litteras dimiſſorias aliquibus Clericis ſæcularibus, ut ab aliis ordinentur, concedant: ſed horum omnium ordinatio, ſervatis omnibus quæ in hujus ſanctæ Synodi Decretis continentur, ad Epiſcopos, intra quorum Diœceſis fines exiſtant, pertineat: non obſtantibus quibuſvis privilegiis, præſcriptionibus aut conſuetudinibus, etiam immemorabilibus. Pœnam quoque impoſitam his, qui contra hujus ſanctæ Synodi ſub Paulo III. Decretum, à Capitulo, Epiſcopali ſede vacante, litteras dimiſſorias impetrant, ad illos qui eaſdem litteras non à Capitulo, ſed ab aliis quibuſvis in juriſdictione Epiſcopo loco Capituli, ſede vacante, ſuccedentibus, obtinerent, mandat extendi. Concedentes autem dimiſſorias contra formam Decreti, ab officio & Beneficio per annum ſint ipſo jure ſuſpenſi.

CAPUT XI.

MInores Ordines iis, qui ſaltem Latinam linguam intelligant, per temporum interſtitia (niſi aliud Epiſcopo expedire magis videretur) conferantur, ut eo accuratius, quantum ſit hujus diſciplinæ pondus, poſſint edoceri, ac in unoquoque munere, juxta præſcriptum Epiſcopi, ſe exerceant, idque in ea cui adſcripti erunt Eccleſia, niſi forte ea cauſa ſtudiorum abſint; atque ita de gradu in gradum aſcendant, ut in eis cum ætate, vitæ meritum & doctrina major accreſcat: quod & bonorum morum exemplum, & aſſiduum in Eccleſia miniſterium atque major erga Preſbyteros & ſuperiores Ordines reverentia, & crebrior quam antea corporis Chriſti communio, maxime comprobabunt. Cumque hinc ad altiores gradus, & ſacratiſſima myſteria ſit ingreſſus, nemo iis initietur, quem non ſcientiæ ſpes majoribus Ordinibus dignum oſtendat. Hi vero non niſi poſt annum à ſuſceptione poſtremi gradus minorum Ordinum ad ſacros Ordines promoveantur, niſi neceſſitas, aut Eccleſiæ utilitas, judicio Epiſcopi, aliud expoſcat.

CAPUT XII.

NUllus in poſterum ad Subdiaconatus ordinem ante vigeſimum ſecundum, ad Diaconatus ante vigeſimum-tertium, ad Preſbyteratus ante vigeſimum quintum ætatis ſuæ annum promoveatur. Sciant tamen Epiſcopi, non ſingulos in ea ætate conſtitutos debere ad hos Ordines aſſumi, ſed dignos dumtaxat, & quorum probata vita ſenectus ſit. Regulares quoque nec in minori ætate, nec ſine diligenti Epiſcopi examine ordinentur; privilegiis quibuſcumque, quoad hoc, penitus excluſis.

CAPUT XIII.

SUbdiaconi & Diaconi ordinentur, habentes bonum teſtimonium, & in minoribus Ordinibus jam probati, ac litteris, & his quæ ad Ordinem exercendum pertinent, inſtructi, ſi ſperent, Deo auctore, ſe continere poſſe, Eccleſiis, quibus aſcribentur, inſerviant: ſciantque maxime decere, ſi ſaltem diebus Dominicis & ſolemnibus, cum Altari miniſtraverint, ſacram communionem perceperint. Promoti ad ſacrum Subdiaconatus Ordinem, ſi per annum ſaltem in eo non ſint verſati, ad altiorem gradum (niſi aliud Epiſcopo videatur) aſcendere non permittantur. Duo ſacri Ordines non eodem die, etiam Regularibus, conferantur; privilegiis ac indultis quibuſvis conceſſis, non obſtantibus quibuſcumque.

CAPUT XIV.

QUi pie & fideliter in miniſteriis anteactis ſe geſſerint, & ad Preſbyteratus Ordinem aſſumuntur, bonum habeant teſtimonium. 1. Tim. 3. Et hi ſint, qui non modo in Diaconatu ad minus annum integrum (niſi ob Eccleſiæ utilitatem ac neceſſitatem aliud Epiſcopo videretur) miniſtraverint; ſed etiam ad populum docendum, ea quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem, ac miniſtranda Sacramenta, diligenti examine præcedente, idonei comprobentur, atque ita pietate ac caſtis moribus conſpicui, ut præclarum bonorum operum exemplum, & vitæ monita ab eis poſſint expectari. Curet Epiſcopus, ut ii ſaltem diebus Dominicis ac Feſtis ſolemnibus, ſi autem curam habuerint animarum, tam frequenter, ut ſuo muneri ſatisfaciant, Miſſas celebrent. Cum promotis per ſaltum, ſi non miniſtraverint, Epiſcopus ex legitima cauſa poſſit diſpenſare.

CAPUT XV.

QVamvis Preſbyteri in ſua Ordinatione, à peccatis abſolvendi poteſtatem accipiant, decernit tamen ſacro-ſancta Synodus, nullum etiam Regularem, poſſe confeſſiones ſæcularium, etiam Sacerdotum, audire, nec ad id idoneum reputari, niſi aut Parochiale Beneficium, aut ab Epiſcopis per examen, ſi illis videbitur eſſe neceſſarium, aut alias idoneus judicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat; privilegiis & conſuetudine quacumque, etiam immemorabili, non obſtantibus.

CAPUT XVI.

CVm nullus debeat ordinari, qui judicio ſui Epiſcopi non ſit utilis aut neceſſarius ſuis Eccleſiis, ſancta Synodus, veſtigiis ſexti Canonici Concilij Chalcedonenſis inhærendo, ſtatuit, ut nullus in poſterum ordinetur, qui illi Eccleſiæ, aut pio loco, pro cujus neceſſitate aut utilitate aſſumitur, non aſcribatur, ubi ſuis fungatur muneribus, nec incertis vagetur ſedibus. Quod ſi locum inconſulto Epiſc. deſeruerit, ei Sacrorum exercitium interdicatur. Nullus præterea Clericus peregrinus, ſine commendatitiis ſui Ordinarij litteris, ab ullo Epiſcopo ad divina celebranda, & Sacramenta adminiſtranda admittatur.

CAPVT XVII.

UT Sanctorum Ordinum, à Diaconatu ad Oſtiariatum functiones, ab Apoſtolorum temporibus in Eccleſia laudabiliter receptæ, & pluribus in locis aliquandiu intermiſſæ, in uſum juxta ſacros Canones revocentur, nec ab hæreticis, tamquam otioſæ traducantur, illius priſtini moris reſtituendi deſiderio flagrans ſancta Synodus, decernit, ut in poſterum hujuſcemodi miniſteria non niſi per conſtitutos in dictis Ordinibus exerceantur: omneſque & ſingulos Prælatos Eccleſiarum in Domino hortatur, & illis præcipit, ut quantum fieri commode poterit, in Eccleſiis Cathedralibus, Collegiatis, & Parochialibus ſuæ Diœceſis, ſi populus frequens, & Eccleſiæ proventus id ferre queant, hujuſmodi functiones curent reſtituendas: & ex aliqua parte redditum aliquorum ſimplicium Beneficiorum, vel fabricæ Eccleſiæ, ſi proventus ſuppetant, aut utriuſque illorum, eas functiones exercentibus ſtipendia aſſignent: quibus, ſi negligentes fuerint, ordinarii judicio aut ex parte mulctari, aut in totum privari poſ-

ſint. Quod ſi miniſteriis quatuor minorum Ordinum exercendis, Clerici cœlibes præſto non erunt, ſuffici poſſint etiam conjugati, vitæ probatæ (dummodo non bigami) ad ea munia obeunda idonei, & qui tonſuram & habitum Clericalem in Eccleſia geſtent.

CAPUT XVIII.

Geneſ. 8. CUm adoleſcentium ætas, niſi recte inſtituatur, prona ſit ad mundi voluptates ſequendas; & niſi à teneris annis ad pietatem & religionem informetur antequam vitiorum habitus totos homines poſſideat, numquam perfecte ac ſine maximo ac ſingulari propemodum Dei omnipotentis auxilio, in diſciplina Eccleſiaſtica perſeveret; ſancta Synodus ſtatuit, ut ſingulæ Cathedrales, Metropolitanæ, atque his majores B Eccleſiæ, pro modo facultatum, & Diœceſis amplitudine, certum puerorum ipſius civitatis & Diœceſis, vel ejus Provinciæ, ſi ibi non reperiantur, numerum in Collegio ad hoc prope ipſas Eccleſias, vel alio in loco convenienti, ab Epiſc. eligendo, alere, ac religioſe educare, & in Eccleſiaſticis diſciplinis inſtituere teneantur. In hoc vero Collegio recipiantur, qui ad minimum duodecim annos, & ex legitimo matrimonio nati ſint, ac legere & ſcribere competenter noverint, & quorum indoles & voluntas ſpem afferat, eos Eccleſiaſticis miniſteriis perpetuo inſervituros. Pauperum autem filios præcipue eligi vult, nec tamen ditiorum excludit, modo ſuo ſumptu alantur, & ſtudium præ ſe ferant Deo & Eccleſiæ inſerviendi. Hos pueros Epiſc. C in tot claſſes, quot ei videbitur, diviſos, juxta eorum numerum, ætatem, ac in diſciplina Eccleſiaſtica progreſſum, partim, cum ei opportunum videbitur, Eccleſiarum miniſterio addicet, partim in Collegio erudiendos retinebit, aliosq; in locum eductorum ſufficiet, ita ut hoc Collegium, Dei miniſtrorum perpetuum ſeminarium ſit. Ut vero in eadem diſciplina Eccleſiaſtica commodius inſtituantur, tonſura ſtatim atque habitu Clericali ſemper utentur. Grammatices, cantus, Computi Eccleſiaſtici, aliarumque bonarum artium diſciplinam diſcent: ſacram Script. libros Eccleſiaſt. Homilias Sanctorum, atque Sacramentorum tradendorum, maxime quæ ad Confeſſiones audiendas videbuntur opportuna, & rituum ac cæremoniarum formas ediſcent. Curet Epiſcop. ut ſingulis diebus Miſſæ D Sacrificio interſint, ac ſaltem ſingulis menſibus confiteantur peccata, & juxta Confeſſoris judicium ſumant corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti: Cathedrali & aliis loci Eccleſiis diebus feſtis inſerviant. Quæ omnia, atque alia ad hanc rem opportuna & neceſſaria, Epiſcopi ſinguli cum conſilio duorum Canonicorum ſeniorum & graviorum, quos ipſi elegerint, prout Spiritus ſanctus ſuggeſſerit, conſtituent; eaque ut ſemper obſerventur ſæpius viſitando, operam dabunt. Dyſcolos & incorrigibiles, ac malorum morum ſeminatores acriter punient, eos etiam, ſi opus fuerit, expellendo; omniaque impedimenta auferentes, quæcumque ad conſervandum & augendum, tam pium & ſanctum inſtitutum pertinere videbuntur, diligenter curabunt. E Et quia ad Collegii fabricam inſtituendam, & ad mercedem præceptoribus & miniſtris ſolvendam, & ad alendam juventutem, & ad alios ſumptus, certi redditus erunt neceſſarii, ultra ea quæ ad inſtituendos alendoſve pueros ſunt in aliquibus Eccleſiis & locis deſtinata, quæ eo ipſo huic Seminario ſub eadem Epiſc. cura applicata cenſeantur, iidem Epiſcopi cum conſilio duorum de Capitulo, quorum alter ab Epiſc. alter ab ipſo Capitulo eligatur, itemque duorum de Clero civitatis, quorum quidem alterius electio ſimiliter ad Epiſcop. alterius vero ad Clerum pertineat, ex fructibus integris menſæ Epiſcopalis, & Capituli, & quarumcumque dignitatum, perſonatuum, officiorum, Præbendarum, portionum, Abbatiarum, & Prioratuum cujuſcumque Ordinis, etiam Regularis, aut qualitatis vel conditionis fuerint, & Hoſpitalium quæ A dantur in titulum vel adminiſtrationem, juxta Conſtitutionem Concilii Viennenſis, quæ incipit: *Quia contingit*, & Beneficiorum quorumcumque, etiam Regularium; etiamſi juris patronatus cujuſcumque fuerint, etiamſi exempta, ſi nullius Diœceſis, vel aliis Eccleſiis, Monaſteriis, & hoſpitalibus, & aliis quibuſvis locis piis, etiam exemptis, annexa, & ex fabricis Eccleſiarum & aliorum locorum, etiam ex quibuſcumq; aliis Eccleſiaſticis redditibus, ſeu proventibus, etiam aliorum Collegiorum (in quibus tamen Seminaria diſcentium vel docentium ad commune Eccleſiæ bonum promovendum actu non habentur; hæc enim exempta eſſe voluit præterquam ratione redditum qui ſuperflui eſſent, ultra convenientem ipſorum Seminariorum ſuſtentationem) ſeu corporum, vel confraternitatum, B quæ in nonnullis locis Scholæ appellantur, & omnium Monaſteriorum, non tamen Mendicantium, etiam ex decimis quacumque ratione ad laicos, ex quibus ſubſidia Eccleſiaſtica ſolvi ſolent, & Militum cujuſcumque Militiæ aut Ordinis pertinentibus (Fratribus S. Ioan. Jeroſol. dumtaxat exceptis) partem aliquam vel portionem detrahent, & eam portionem ſic detractam, nec non beneficia aliquot ſimplicia cujuſcumq; qualitatis & dignitatis fuerint, vel etiam præſtimonia, vel præſtimoniales portiones, etiam ante vacationem nuncupatas, ſine cultus divini, & illa obtinentium præjudicio, huic Collegio applicabunt & incorporabunt. Quod locum habeat, etiamſi Beneficia ſint reſervata, vel affecta, nec per reſignationem ipſorum C Beneficiorum, uniones & applicationes, ſuſpendi vel ullo modo impediri poſſint: ſed omnino quacumq; vacatione, etiamſi in Curia, effectum ſuum ſortiantur, quacumque Conſtitutione non obſtante. Ad hanc autem portionem ſolvendam, Beneficiorum, dignitatum, perſonatuum, & omnium & ſingulorum ſupra commemoratorum poſſeſſores, non modo pro ſe, ſed pro penſionibus, quas aliis forſan ex dictis fructibus ſolverent, retinendo tamen pro rata quidquid pro dictis penſionibus illis erit ſolvendum, ab Epiſcopo loci per cenſuras Eccleſiaſticas ac alia juris remedia compellantur; etiam vocato ad hoc, ſi videbitur, auxilio brachii ſæcularis: quibuſvis, quoad omnia & ſingula ſupradicta, privilegiis, exemptionibus, etiamſi ſpecialem derogationem requirerent, conſuetudine, etiam im- D memorabili & quavis appellatione & allegatione, quæ executionem impediat, non obſtantibus. Succedente vero caſu, quo per uniones effectum ſuum ſortientes, vel aliter Seminarium ipſum in totum vel in partem dotatum reperiatur, tunc portio ex ſingulis Beneficiis, ut ſuprà detracta & incorporata, ab Epiſc. prout res ipſa exegerit, in totum vel pro parte remittatur. Quod ſi Cathedralium, & aliarum majorum Eccleſiarum Prælati, in hac Seminarii erectione, ejuſque conſervatione negligentes fuerint, ac ſuam portionem ſolvere detrectaverint, Epiſcopum Archiepiſcopus, Archiepiſcopum & ſuperiores Synodus Provincialis acriter corripere, eoſque ad omnia ſupradicta cogere debeat; & ut quam primum hoc ſanctum & pium opus, ubicumque fieri poterit, promoveatur, ſtudioſe curabit. E Rationes autem redituum hujus Seminarii, Epiſcopus ſingulis annis accipiat, præſentibus duobus à Capitulo, & totidem à Clero civitatis deputatis.

Deinde, ut cum minori impenſa hujuſmodi Scholis Inſtituendis provideatur, ſtatuit S. Synodus, ut Epiſcopi, Archiepiſcopi, Primates, & alii locorum Ordinarii, Scholaſterias obtinentes, & alios quibus eſt lectionis vel doctrinæ munus annexum, ad docendum in ipſis Scholis inſtituendos, per ſe ipſos, ſi idonei fuerint, alioquin per idoneos ſubſtitutos, ab eiſdem Scholaſticis eligendos, & ab Ordinariis approbandos, etiam per ſubſtractionem fructuum, cogant & compellant. Quod ſi judicio Epiſcopi digni non fuerint, alium, qui dignus ſit, nominent, omni appellatione remota. Quod ſi neglexerint, Epiſcopus ipſe deputet,

A Docebunt autem prædicti quæ videbuntur Epiſcopo expedire. De cætero vero officia vel dignitates illæ, quæ Scholaſteriæ dicuntur, non niſi Doctoribus, vel Magiſtris, aut Licentiatis in Sacra pagina, aut in jure Canonico, & alias perſonis idoneis, & qui per ſeipſos id munus explere poſſint, conferantur, & aliter facta proviſio, nulla ſit & invalida, non obſtantibus quibuſvis privilegiis & conſuetudinibus, etiam immemorabilibus.

Si vero in aliqua Provincia Eccleſiæ tanta paupertate laborent, ut Collegium in aliquibus erigi non poſſit, Synodus Provincialis, vel Metropolitanus, cum duobus antiquioribus Suffraganeis, in Eccleſia Metropolitana, vel alia Provinciæ Eccleſia commodiori, unum aut plura Collegia prout opportunum judicabit, ex fructibus duarum aut plurium Eccleſiarum, in quibus ſingulis Collegium commode inſti- B tui non poteſt, erigenda curabit, ubi pueri illarum Eccleſiarum educentur.

In Eccleſiis autem amplas Diœceſes habentibus, poſſit Epiſcopus unum vel plura in Diœceſi, prout ſibi opportunum videbitur, habere Seminaria; quæ tamen ab illo uno, quod in civitate erectum & conſtitutum fuerit, in omnibus dependeant.

Poſtremo ſi vel pro unionibus, ſeu pro portionum taxatione, vel aſſignatione & incorporatione, aut qualibet alia ratione, difficultatem aliquam oriri contigerit, ob quam hujus Seminarij inſtitutio vel conſervatio impediretur aut perturbaretur, Epiſcopus cum ſupra deputatis, vel Synodus Provincialis, pro Regionis more, pro Eccleſiarum & Beneficiorum qualitate, etiam ſupraſcripta, ſi opus fuerit, moderando aut augendo, omnia & ſingula, quæ ad felicem hujus C Seminarij profectum neceſſaria & opportuna videbuntur, decernere aut providere valeat.

Indictio futuræ Seſſionis.

INſuper, eadem ſacro ſancta Tridentina Synodus proximam futuram Seſſionem in diem decimamſextam menſis Septembris indicit: in qua agetur de Sacramento Matrimonij, & de aliis, ſi qua erunt ad doctrinam fidei pertinentia, quæ expediri poſſint. Item, de proviſionibus Epiſcopatuum, dignitatum, aliorumque Beneficiorum Eccleſiaſticorum, ac de diverſis Reformationis articulis.

Prorogata fuit Seſſio ad diem 11. Novemb. 1563. D

SESSIO XXIV.

Quæ eſt octava ſub Pio IV. Pontifice Maxim. celebrata, die 11. Novemb. 1563.

Doctrina de Sacramento Matrimonij.

MAtrimonij perpetuum indiſſolubilemque nexum, primus humani generis parens divini
Geneſ. 2. Spiritus inſtinctu pronuntiavit, cum dixit: *Hoc nunc*
Mat. 19. *os ex oſſibus meis, & caro de carne mea; quamobrem*
Epheſ. 5. *relinquet homo patrem ſuum & matrem, & adhærebit* E *uxori ſuæ, & erunt duo in carne una.*

Hoc autem vinculo duos tantummodo copulari & conjungi, Chriſtus Dominus apertius docuit, cum poſtrema illa verba tamquam a Deo prolata referens
Mat. 19. dixit: *Itaque jam non ſunt duo, ſed una caro*, ſtatimque ejuſdem nexus firmitatem, ab Adamo tanto ante pronuntiatam his verbis confirmavit: *Quod ergo Deus conjunxit homo non ſeparet.*

Gratiam vero, quæ naturalem illum amorem perficeret, & indiſſolubilem unitatem confirmaret, conjugeſque ſanctificaret, ipſe Chriſtus, venerabilium Sacramentorum inſtitutor atque perfector, ſua nobis A paſſione promeruit. Quod Paulus Apoſt. innuit dicens: *Viri, diligite uxores veſtras, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea*, Epheſ. 5. mox ſubjungens: *Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia.* Ibid.

Cùm igitur Matrimonium in Lege Evangelica veteribus connubiis per Chriſti gratiam præſtet, merito inter novæ Legis Sacramenta annumerandum ſancti Patres noſtri, Concilia & univerſalis Eccleſiæ traditio, ſemper docuerunt. Adverſus quam impij homines hujus ſæculi inſanientes, non ſolum perperam de hoc venerabili Sacramento ſenſerunt, ſed de more ſuo, prætextu Evangelij, libertatem carnis introducentes, multa ab Eccleſiæ Catholicæ ſenſu, & ab Apoſtolorum temporibus probata conſuetudine aliena, ſcripto & verbo aſſeruerunt, non ſine magna B Chriſti fidelium jactura. Quorum temeritati ſancta & univerſalis Synodus cupiens occurrere, inſigniores prædictorum ſchiſmaticorum hæreſes & errores, ne plures ad ſe trahat pernicioſa eorum contagio, exterminandos duxit, hos in ipſos hæreticos eorumque errores decernens Anathematiſmos.

DE SACRAMENTO MATRIMONII.

CANON I.

C SI quis dixerit, Matrimonium non eſſe vere & proprie unum ex ſeptem Legis Evangelicæ Sacramentis, à Chriſto Domino inſtitutum, ſed ab hominibus in Eccleſia inventum, neque gratiam conferre, Anathema ſit. *Epheſ. 5.*

CANON II.

SI quis dixerit, licere Chriſtianis plures ſimul habere uxores, & hoc nulla Lege D divina eſſe prohibitum, Anathema ſit.

CANON III.

SI quis dixerit, eos tantum conſanguinitatis & affinitatis gradus, qui in Levitico exprimuntur, poſſe impedire Matrimonium contrahendum, & dirimere contractum, nec poſſe Eccleſiam in nonnullis illorum diſpenſare, aut conſtituere ut plures impediant & dirimant, Anathema ſit. *Levitic.*

CANON IV.

E SI quis dixerit, Eccleſiam non potuiſſe conſtituere impedimenta Matrimonium dirimentia, vel in iis conſtituendis erraſſe, Anathema ſit.

CANON V.

SI quis dixerit, propter hæreſim, aut moleſtam cohabitationem, aut affectatam abſentiam à conjuge, diſſolvi poſſe Matrimonij vinculum, Anathema ſit.

A

CANON VI.

SI quis dixerit, Matrimonium ratum non conſummatum, per ſolemnem Religionis profeſſionem alterius conjugum non dirimi, Anathema ſit.

CANON VII.

SI quis dixerit, Eccleſiam errare, cum docuit & docet, juxta Evangelicam & Apoſtolicam doctrinam, propter adulterium alterius conjugum Matrimonij vinculum non B poſſe diſſolvi, & utrumque, vel etiam innocentem, qui cauſam adulterio non dedit, non poſſe, altero conjuge vivente, aliud Matrimonium contrahere, mœcharique eum, qui dimiſſa adultera aliam duxerit, & eam quæ, dimiſſo adultero, alij nupſerit, Anathema ſit.

Mat. 19. Marc. 10. 1. Cor. 7

CANON VIII.

SI quis dixerit, Eccleſiam errare, cum ob multas cauſas ſeparationem inter conjuges quoad torum ſeu quoad cohabitationem, ad certum incertumve tempus fieri C poſſe decernit, Anathema ſit.

CANON IX

SI quis dixerit, Clericos in ſacris Ordinibus conſtitutos, vel Regulares caſtitatem ſolemniter profeſſos, poſſe Matrimonium contrahere, contractumque validum eſſe, non obſtante lege Eccleſiaſtica, vel voto; & oppoſitum nihil aliud eſſe, quam damnare Matrimonium; poſſeque omnes contrahere Matrimonium, qui non ſentiunt ſe caſtitatis, etiamſi eam voverint, habere D donum, Anathema ſit; cum Deus id recte petentibus non deneget, nec patiatur nos, *ſupra id quod poſſumus tentari.* 1. Cor. 10.

CANON X.

SI quis dixerit, ſtatum conjugalem anteponendum eſſe ſtatui virginitatis vel cœlibatus, & non eſſe melius ac beatius manere in virginitate aut cœlibatu, quam jungi Matrimonio, Anathema ſit.

CANON XI.

E

SI quis dixerit, prohibitionem ſolemnitatis nuptiarum certis anni temporibus ſuperſtitionem eſſe tyrannicam, ab Ethnicorum ſuperſtitione profectam, aut benedictiones aut alias cæremonias, quibus Eccleſia in illis utitur, damnaverit, Anathema ſit.

CANON XII.

SI quis dixerit, cauſas Matrimoniales non ſpectare ad judices Eccleſiaſticos, Anathema ſit.

DECRETUM

DE REFORMATIONE Matrimonij.

CAPUT PRIMUM.

TAmetſi dubitandum non eſt, clandeſtina Matrimonia, libero contrahentium conſenſu facta, rata & vera eſſe Matrimonia, quamdiu Eccleſia ea irrita non fecit; & proinde jure damnandi ſint illi, ut eos ſancta Synodus anathemate damnat, qui ea vera ac rata eſſe negant, quique falſo affirmant, Matrimonia à filiis familias ſine conſenſu parentum contracta, irrita eſſe, & parentes ea rata vel irrita facere poſſe: nihilominus ſancta Dei Eccleſia ex juſtiſſimis cauſis illa ſemper deteſtata eſt atque prohibuit. Verum cum ſancta Synodus animadvertat, prohibitiones illas propter hominum inobedientiam jam non prodeſſe, & gravia peccata perpendat, quæ ex eiſdem clandeſtinis conjugiis ortum habent, præſertim vero eorum qui in ſtatu damnationis permanent, dum priore uxore, cum qua clam contraxerant, relicta, cum alia palam contrahunt, & cum ea in perpetuo adulterio vivunt. Cui malo cum ab Eccleſia, quæ de occultis non judicat, succurri non poſſit, niſi efficacius aliquod remedium adhibeatur, idcirco ſacri Lateranenſis Concilij, ſub Innocentio III. celebrati, veſtigiis inhærendo præcipit, ut in poſterum, antequam Matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus feſtivis in Eccleſia inter Miſſarum ſolemnia publice denuntietur, inter quos Matrimonium ſit contrahendum; quibus denuntiationibus factis, ſi nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem Matrimonij in facie Eccleſiæ procedatur. Ubi Parochus, viro & muliere interrogatis, & eorum mutuo conſenſu intellecto, vel dicat: *Ego vos in Matrimonium conjungo, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti:* vel aliis utatur verbis, juxta receptum uniuſcujuſque Provinciæ ritum. Quod ſi aliquando probabilis fuerit ſuſpicio, Matrimonium malitioſe impediri poſſe, ſi tot præceſſerint denuntiationes, tunc vel una tantum denuntiatio fiat; vel ſaltem Parocho & duobus vel tribus teſtibus præſentibus, Matrimonium celebretur: deinde ante illius conſummationem denuntiationes in Eccleſia fiant, ut ſi aliqua ſubſint impedimenta, facilius detegantur: niſi Ordinarius ipſe expedire judicaverit, ut prædictæ denuntiationes remittantur, quod illius prudentiæ & judicio ſancta Synodus relinquit. Qui aliter quam præſente Parocho, vel alio Sacerdote de ipſius Parochi ſeu Ordinarij licentia, & duobus vel tribus teſtibus Matrimonium contrahere attentabunt, eos ſancta Synodus ad ſic contrahendum omnino inhabiles reddit, & hujuſmodi contractus irritos & nullos eſſe decernit, prout eos præſenti Decreto irritos facit & annullat. Inſuper Parochum vel alium Sacerdotem, qui cum minore teſtium numero, & teſtes qui ſine Parocho vel Sacerdote hujuſmodi contractui interfuerint, nec non ipſos contrahentes graviter arbitrio Ordinarij puniri præcipit. Præterea eadem ſancta Synodus hortatur, ut conjuges ante benedictionem Sacerdotalem in tem-

plo ſuſcipiendam, in eadem domo non cohabitent, A ſtatuitque benedictionem à proprio Parocho fieri, neque à quoquam, niſi ab ipſo Parocho vel ab Ordinario licentiam ad prædictam benedictionem faciendam alij Sacerdoti concedi poſſe: quacumque conſuetudine, etiam immemorabili, quæ potius corruptela dicenda eſt, vel privilegio, non obſtante. Quod ſi quis Parochus vel alius Sacerdos, ſive Regularis, ſive ſæcularis ſit, etiam ſi id ſibi ex privilegio vel immemorabili conſuetudine licere contendat, alterius Parochiæ ſponſos ſine illorum Parochi licentia Matrimonio conjungere aut benedicere auſus fuerit, ipſo jure tamdiu ſuſpenſus maneat, quamdiu ab Ordinario ejus Parochi, qui Matrimonio intereſſe debebat, ſeu à quo benedictio ſuſcipienda erat, abſolvatur. Habeat B Parochus librum, in quo conjugum & teſtium nomina, diemque & locum contracti Matrimonij deſcribat, quem diligenter apud ſe cuſtodiat.

Poſtremo ſancta Synodus conjuges hortatur, ut antequam contrahant, vel ſaltem triduo ante Matrimonij conſummationem, ſua peccata diligenter confiteantur, & ad ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum pie accedant. Si quæ Provinciæ aliis, ultra prædictas, laudabilibus conſuetudinibus & cærimoniis hac in re utuntur, eas omnino retineri ſancta Synodus vehementer optat. Ne vero hæc tam ſalubria præcepta quemquam lateant, Ordinariis omnibus præcipit, ut cum primum potuerint, curent hoc Decretum populo publicari ac explicari in ſingulis ſuarum Diœceſum Parochialibus Eccleſiis: idque in primo anno quam ſæpiſſime fiat; deinde vero quoties expedire C viderint. Decernit inſuper, ut hujuſmodi Decretum in unaquaque Parochia ſuum robur poſt triginta dies habere incipiat, a die primæ publicationis in eadem Parochia factæ numerandos

CAPUT II.

DOcet experientia, propter multitudinem prohibitionum, multoties in caſibus prohibitis ignoranter contrahi Matrimonia, in quibus vel non ſine magno peccato perſeveratur, vel ea non ſine magno ſcandalo dirimuntur. Volens itaque ſancta Synodus huic incommodo providere, & a cognationis ſpiritualis impedimento incipiens, ſtatuit ut unus tantum, ſive vir, ſive mulier, juxta ſacrorum Canonum inſtituta, vel ad ſummum unus & una, baptizatum de Ba- D ptiſmo ſuſcipiant: inter quos ac baptiſatum ipſum, & illius patrem & matrem, nec non inter baptizantem & baptizatum, baptizatique patrem ac matrem tantum ſpiritalis cognatio contrahatur. Parochus antequam ad Baptiſmum conferendum accedat, diligenter ab iis, ad quos ſpectabit, ſciſcitetur, quem vel quos elegerint ut baptiſatum de ſacro Fonte ſuſcipiant: & eum vel eos tantum ad illum ſuſcipiendum admittat, & in libro eorum nomina deſcribat; doceatque eos quam cognationem contraxerint, ne ignorantia ulla excuſari valeant. Quod ſi alij ultra deſignatos baptizatum tetigerint, cognationem ſpiritualem nullo pacto contrahant, Conſtitutionibus in contrarium facientibus, non obſtantibus. Si Parochi culpa vel negligentia ſecus factum fuerit, arbitrio Ordinarij puniatur. Ea quoque cognatio, quæ ex Confir- E matione contrahitur, confirmantem & confirmatum, illius patrem & matrem, ac tenentem non egrediatur, omnibus inter alias perſonas hujus ſpiritualis cognationis impedimentis omnino ſublatis.

CAPUT III.

IUſtitiæ publicæ honeſtatis impedimentum, ubi ſponſalia, quacumque ratione valida non erunt, ſancta Synodus prorſus tollit; ubi autem valida fuerint, primum gradum non excedant, quoniam in ulterioribus gradibus jam non poteſt hujuſmodi prohibitio abſque diſpendio obſervari.

CAPUT IV.

PRæterea ſancta Synodus, eiſdem & aliis graviſſimis de cauſis adducta, impedimentum, quod propter affinitatem fornicatione ex contractam inducitur, & Matrimonium poſtea factum dirimit, ad eos tantum qui in primo & ſecundo gradu conjunguntur, reſtringit. In ulterioribus vero gradibus ſtatuit hujuſmodi affinitatem Matrimonium poſtea contractum dirimere.

CAPUT V.

SI quis intra gradus prohibitos ſcienter Matrimonium contrahere præſumpſerit, ſeparetur, & ſpe diſpenſationis conſequendæ careat: idque in eo multo magis locum habeat, qui non tantum Matrimonium contrahere, ſed etiam conſummare auſus fuerit. Quod ſi ignoranter id fecerit, ſiquidem ſolemnitates requiſitas in contrahendo Matrimonio neglexerit, eiſdem ſubjiciatur pœnis. Non enim dignus eſt, qui Eccleſiæ benignitatem facile experiatur, cujus ſalubria præcepta temere contempſit. Si vero ſolemnitatibus adhibitis, impedimentum aliquod poſtea ſubeſſe cognoſcatur, cujus ille probabilem ignorantiam habuit, tunc facilius cum eo & gratis diſpenſari poterit. In contrahendis Matrimoniis vel nulla omnino detur diſpenſatio, vel raro, idque ex cauſa, & C gratis concedatur. In ſecundo gradu numquam diſpenſetur, niſi inter magnos Principes, & ob publicam cauſam.

CAPUT VI.

DEcernit ſancta Synodus, inter raptorem & raptam, quamdiu ipſa in poteſtate raptoris manſerit, nullum poſſe conſiſtere Matrimonium. Quod ſi rapta à raptore ſeparata, & in loco tuto & libero conſtituta, illum in virum habere conſenſerit, eam raptor in uxorem habeat, & nihilominus raptor ipſe, ac omnes illi conſilium, auxilium & favorem præbentes, ſint ipſo jure excommunicati, ac perpetuo infames, omniumque dignitatum incapaces; & ſi Clerici fuerint, de proprio gradu decidant. Teneatur præterea D raptor mulierem raptam, ſive eam in uxorem duxerit, ſive non, decenter arbitrio Judicis dotare.

CAPUT VII.

MUlti ſunt qui vagantur & incertas habent ſedes, &, ut improbi ſunt ingenij, prima uxore relicta, aliam, & plerumque plures, illa vivente diverſis in locis ducunt: cui morbo cupiens ſancta Synodus occurrere, omnes ad quos ſpectat, paterne monet, ne hoc genus hominum vagantium ad Matrimonium facile recipiant. Magiſtratus etiam ſæculares hortatur, ut eos ſevere coërceant. Parochis autem præcipit, ne illorum Matrimoniis interſint, niſi prius diligentem inquiſitionem ipſi fecerint, & re E ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint.

CAPUT VIII.

GRave peccatum eſt, homines ſolutos concubinas habere: graviſſimum vero, & in hujus magni Sacramenti ſingularem contemptum admiſſum, uxoratos quoque in hoc damnationis ſtatu vivere, ac audere eas quandoque domi etiam cum uxoribus alere & retinere. Quare ut huic tanto malo ſancta Synodus opportunis remediis provideat, ſtatuit hujuſmodi concubinarios, tam ſolutos quam uxoratos, cujuſcumque ſtatus, dignitatis & conditionis exiſtant, ſi

poſtquam ab Ordinario etiam ex officio ter admoniti ea de re fuerint, concubinas non ejecerint, ſeque ab earum conſuetudine non ſejunxerint, excommunicatione feriendos eſſe: à qua non abſolvantur, donec re ipſa admonitioni factæ paruerint. Quod ſi in concubinatu per annum, cenſuris neglectis, permanſerint, contra eos ab Ordinario ſevere pro qualitate criminis procedatur. Mulieres, ſive conjugatæ, ſive ſolutæ, quæ cum adulteris ſeu concubinariis publice vivunt, ſi ter admonitæ non paruerint, ab Ordinariis locorum, nullo etiam requirente, ex officio, graviter pro modo culpæ puniantur, & extra oppidum vel Diœceſim, ſi id eiſdem Ordinariis videbitur, invocato, ſi opus fuerit brachio ſæculari, ejiciantur: aliis pœnis contra adulteros & concubinarios inflictis, in ſuo robore permanentibus.

CAPUT IX.

ITa plerumque temporalium Dominorum ac Magiſtratuum mentis oculos terreni affectus atque cupiditates excæcant, ut viros & mulieres ſub eorum juriſdictione degentes, maxime divites, vel ſpem magnæ hæreditatis habentes, minis & pœnis adigant cum iis Matrimonium invitos contrahere, quos ipſi Domini vel Magiſtratus illis præſcripſerint. Quare cum maxime nefarium ſit Matrimonii libertatem violare, & ab eis injurias naſci, à quibus jura expectantur, præcipit ſancta Synodus omnibus, cujuſcumque gradus, dignitatis & conditionis exiſtant, ſub anathematis pœna, quam ipſo facto incurrant, ne quovis modo, directe vel indirecte, ſubditos ſuos, vel quoſcumque alios cogant, quo minus libere Matrimonia contrahant.

CAPUT X.

AB Adventu Domini noſtri Ieſu Chriſti uſque in diem Epiphaniæ, & a Feria quarta Cinerum uſque in Octavam Paſchatis incluſive, antiquas ſolemnium nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus obſervari ſancta Synodus præcipit: in aliis vero temporibus nuptias ſolemniter celebrari permittit, quas Epiſcopi, ut ea qua decet modeſtia & honeſtate fiant, curabunt. Sancta enim res eſt Matrimonium, & ſancte tractandum.

DECRETUM

DE REFORMATIONE.

EAdem ſacro-ſancta Synodus, Reformationis materiam proſequens, hæc in præſenti Seſſione ſtatuenda decrevit.

CAPUT PRIMUM.

SI in quibuſlibet Eccleſiæ gradibus providenter ſcienterque curandum eſt, ut in Domini domo nihil ſit inordinatum, nihilque præpoſterum; multo magis elaborandum eſt, ut in electione ejus, qui ſupra omnes gradus conſtituitur, non erretur. Nam totius familiæ Domini ſtatus & ordo nutabit, ſi quod requiritur in corpore, non inveniatur in capite. Unde, etſi alias ſancta Synodus de promovendis ad Cathedrales & ſuperiores Eccleſias nonnulla utiliter decrevit, hoc tamen munus hujuſmodi eſſe cenſet, ut ſi pro rei magnitudine expendatur, numquam ſatis cautum de eo videri poſſit. Itaque ſtatuit, ut cum primum Eccleſia vacaverit, Supplicationes ac preces publice privatimque habeantur, atque à Capitulo per civitatem & Diœceſim indicantur, quibus Clerus populuſque bonum à Deo Paſtorem valeat impetrare.

Omnes vero & ſingulos, qui ad promotionem præficiendorum quodcumque jus quacumque ratione a Sede Apoſtolica habent aut alioquin operam ſuam præſtant, nihil in iis pro præſenti temporum ratione innovando, hortatur & monet, ut in primis meminerint, nihil ſe ad Dei gloriam & populorum ſalutem utilius poſſe facere, quam ſi bonos Paſtores Eccleſiæ gubernandæ idoneos promoveri ſtudeant, eoſque alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, *1. Tim. 5.* niſi quos digniores & Eccleſiæ magis utiles ipſi judicaverint, non quidem precibus, vel humano affectu, aut ambientium ſuggeſtionibus, ſed eorum exigentibus meritis, præfici diligenter curaverint, & quos ex legitimo matrimonio natos, & vita, ætate, doctrina, atque aliis omnibus qualitatibus præditos ſciant, quæ juxta ſacros Canones & Tridentinæ hujus Synodi Decreta requiruntur. Quoniam vero in ſumendo de prædictis omnibus qualitatibus gravi idoneoq; bonorum & Doctorum virorum teſtimonio, non uniformis ratio ubique ex Nationum, populorum ac morum varietate poteſt adhiberi, mandat ſancta Synodus, ut in Provinciali Synodo per Metropolitanum habenda præſcribatur, quibuſque locis & Provinciis propria examinis, ſeu inquiſitionis aut inſtructionis faciendæ forma, ſanctiſſimi Romani Pontificis arbitrio approbanda, quæ magis eiſdem locis utilis atque opportuna eſſe videbitur: ita tamen, ut cum deinde hoc examen ſeu inquiſitio de perſona promovenda perfecta fuerit, ea in inſtrumentum publicum redacta, cum toto teſtimonio ac profeſſione fidei ab eo facta, quam primum ad ſanctiſſimum Romanum Pontificem omnino tranſmittatur, ut ipſe Summus Pontifex, plena totius negotii ac perſonarum notitia habita, pro gregis Dominici commodo de illis, ſi idonei per examen ſeu per inquiſitionem factam reperti fuerint, Eccleſiis poſſit utilius providere. Omnes vero inquiſitiones, informationes, teſtimonia, ac probationes quæcumque de promovendi qualitatibus & Eccleſiæ ſtatu à quibuſcumque, etiam in Romana Curia habitæ, per Cardinalem, qui relationem facturus erit in Conſiſtorio, & alios tres Cardinales diligenter examinentur, ac relatio ipſa Cardinalis relaturis & trium Cardinalium ſubſcriptione roboretur: in qua ipſi ſinguli quatuor Cardinales affirment, ſe adhibita accurata diligentia, inveniſſe promovendos qualitatibus à Jure & ab hac ſancta Synodo requiſitis præditos, ac certo exiſtimare, ſub periculo ſalutis æternæ, idoneos eſſe qui Eccleſiis præficiantur; ita ut relatione in uno Conſiſtorio facta, quo maturius interea de ipſa inquiſitione cognoſci poſſit, in aliud Conſiſtorium judicium differatur; niſi aliud beatiſſimo Pontifici videbitur expedire. *Sup. ſeſſ. 22 c. 2 de Reform.* Ea vero omnia & ſingula, quæ de Epiſcoporum præficiendorum vita, ætate, doctrina, & cæteris qualitatibus alias in eadem Synodo conſtituta ſunt, decernit eadem etiam in creatione ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, etiam ſi Diaconi ſint, exigenda: quos Sanctiſſimus Pontifex ex omnibus Chriſtianitatis Nationibus, quantum commode fieri poterit, prout idoneos repererit, aſſumet. *Sup. ſeſſ. 6. & 7. c. 1. Seſ. 22. c. 2. de Reform & Seſ. 23. c. 4. de Sac. Ord.* Poſtremo eadem ſancta Synodus, tot graviſſimis Eccleſiæ incommodis commota, non poteſt non commemorare, nihil magis Eccleſiæ Dei eſſe neceſſarium, quam ut beatiſſimus Romanus Pontifex, quam ſollicitudinem univerſæ Eccleſiæ ex muneris ſui officio debet, eam hic potiſſimum impendat, *Ioan. 21.* ut lectiſſimos tantum ſibi Cardinales adſciſcat, & bonos maxime atque idoneos Paſtores ſingulis Eccleſiis præficiat, idque eo magis, quod ovium Chriſti Sanguinem, quæ ex malo negligentium, & ſui officii immemorum Paſtorum regimine peribunt, Dominus noſter Jeſus Chriſtus de manibus ejus ſit requiſiturus. *Ezech. 3. Act. 20.*

CAPUT II.

PRovincialia Concilia ſicubi omiſſa ſunt, pro moderandis moribus, corrigendis exceſſibus, controverſiis componendis, aliiſque ex ſacris Canonibus permiſſis renoventur. Quare Metropolitani per ſe ipſos, ſeu, illis legitime impeditis, Coepiſcopus antiquior intra annum ad minus a fine præſentis Concilii, & deinde quolibet ſaltem triennio poſt Octavam Paſchæ Reſurrectionis Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſeu alio commodiori tempore, pro more Provinciæ, non prætermittat Synodum in Provincia ſua cogere: quo Epiſcopi omnes, & alij, qui de Jure vel conſuetudine intereſſe debent (exceptis iis, quibus cum imminenti periculo transferendum eſſet) convenire omnino teneantur. B Nec Epiſcopi comprovinciales prætextu cujuſlibet conſuetudinis Metropolitanam Eccleſiam in poſterum accedere inviti compellantur. Itidem Epiſcopi, qui nulli Archiepiſcopo ſubjiciuntur, aliquem vicinum Metropolitanum ſemel eligant, in cujus Synodo Provinciali cum aliis intereſſe debeant, & quæ ibi ordinata fuerint, obſervent ac obſervari faciant. In reliquis omnibus eorum exemptio & privilegia ſalva atque integra maneant. Synodi quoque Diœceſanæ quotannis celebrentur, ad quas exempti etiam omnes, qui alias ceſſante exemptione intereſſe deberent, nec Capitulis Generalibus ſubduntur, accedere teneantur: ratione tamen Parochialium, aut aliarum ſæcularium Eccleſiarum, etiam annexarum, debeant ii, C qui illarum curam gerunt quicumque illi ſint Synodo intereſſe. Quod ſi in his tam Metropolitani quam Epiſcopi, & alii ſupraſcripti negligentes fuerint, pœnas ſacris Canonibus ſancitas incurrant.

CAPUT III.

PAtriarchæ, Primates, Metropolitani & Epiſcopi propriam Diœceſim per ſeipſos, aut ſi legitime impediti fuerint, per ſuum Generalem Vicarium aut Viſitatorem, ſi quotannis totam propter eius latitudinem viſitare non poterunt, ſaltem majorem eius partem, ita tamen, ut tota biennio per ſe vel Viſitatores ſuos compleatur, viſitare non prætermittant. A Metropolitanis vero, etiam poſt plene viſitatam propriam Diœceſim, D non viſitentur Cathedrales Eccleſiæ, neque Diœceſes ſuorum Comprovincialium, niſi cauſa cognita & probata in Concilio Provinciali. Archidiaconi autem, Decani, & alij inferiores in iis Eccleſiis, ubi hactenus viſitationem exercere legitimam conſueverunt, debeant quidem, aſſumpto Notario, de conſenſu Epiſcopi deinceps per ſeipſos tantum ibidem viſitare. Viſitatores etiam à Capitulo deputandi, ubi Capitulum jus viſitandi habet, prius ab Epiſcopo approbentur: ſed non ideo Epiſcopus, vel eo impedito, eius Viſitator eaſdem Eccleſias ſeorſum ab his viſitare prohibeatur: cui ipſi Archidiaconi, vel alij inferiores, viſitationis factæ infra menſem rationem reddere, & depoſitiones teſtium, ac integra acta ei exhibere teneantur: non obſtantibus quacumque conſuetudine, etiam immemorabili, atque exem- E ptionibus & privilegiis quibuſcumque. Viſitationum autem omnium iſtarum præcipuus ſit ſcopus, ſanam Orthodoxamque doctrinam expulſis hæreſibus, inducere, bonos mores tueri, pravos corrigere, populum cohortationibus & admonitionibus ad Religionem, pacem innocentiamque accendere, cætera, prout locus, tempus & occaſio feret, ex viſitantium prudentia ad fidelium fructum conſtituere. Quæ, ut facilius feliciuſque ſuccedant, monentur prædicti omnes & ſinguli, ad quos viſitatio ſpectat, ut paterna charitate, Chriſtianoque zelo omnes amplectantur; ideoque modeſto contenti equitatu famulatuque, ſtudeant quam celerrime, debita tamen cum diligentia, viſitationem ipſam abſolvere. Interimque caveant, A ne inutilibus ſumptibus cuiquam graves oneroſive ſint; neve ipſi, aut quiſquam ſuorum quidquam procurationis cauſa pro viſitatione, etiam teſtamentorum ad pios uſus, præter id quod ex relictis piis jure debetur, aut alio quovis nomine, nec pecuniam, nec munus, quodcumque ſit, etiam qualitercumque offeratur, accipiant: non obſtante quacumque conſuetudine, etiam immemorabili: exceptis tamen victualibus, quæ ſibi ac ſuis frugaliter moderateque pro temporis tantum neceſſitate, & non ultra, erunt miniſtranda. Sit tamen in optione eorum qui viſitantur ſi malint ſolvere id quod erat ab ipſis antea ſolvi certa pecunia taxata, conſuetum; an vero prædicta victualia ſubminiſtrare; ſalvo item jure conventionum antiquarum cum Monaſteriis, aliiſve piis locis, aut Ec- B cleſiis non Parochialibus inito, quod illæſum permaneat. In iis vero locis ſeu Provinciis, ubi conſuetudo eſt, ut nec victualia, nec pecunia, nec quidquam aliud à Viſitatoribus accipiatur, ſed omnia gratis fiant, ibi id obſervetur. Quod ſi quiſquam (quod abſit) aliquid amplius in ſupradictis omnibus caſibus accipere præſumpſerit; præter dupli reſtitutionem, intra menſem faciendam, aliis etiam pœnis juxta Conſtitutionem Concilii Generalis Lugdunenſis, quæ incipit, *Exigit*, nec non & aliis pœnis in Synodo Provinciali arbitrio Synodi, abſque ulla ſpe veniæ, mulctetur. *Cap. Exigit de cenſ. lib. 6.* Patroni vero in iis quæ ad Sacramentorum adminiſtrationem ſpectant, nullatenus ſe præſumant ingerere; neque viſitationi ornamentorum Eccleſiæ, aut bonorum ſtabilium, ſeu fabricarum proventibus immiſ- C ceant, niſi quatenus id eis ex inſtitutione ac fundatione competat: ſed Epiſcopi ipſi hæc faciant, & fabricarum redditus in uſus Eccleſiæ neceſſarios & utiles, prout ſibi expedire magis viſum fuerit, expendi curent.

CAPUT IV.

PRædicationis munus, quod Epiſcoporum præcipuum eſt, cupiens ſancta Synodus quo frequentius poſſit ad fidelium ſalutem exerceri, Canones alias ſuper hoc editos ſub ſel. recor. Paulo III. aptius præſentium temporum uſui accommodando, mandat, ut *Sub. ſeſſ. 5. c. 2 de Reform.* in Eccleſia ſua ipſi per ſe, aut, ſi legitime impediti fuerint, per eos, quos ad prædicationis munus aſſument; D in aliis autem Eccleſiis per Parochos, ſive iis impeditis per alios ab Epiſcopo, impenſis eorum qui eas præſtare vel tenentur vel ſolent, deputandos in civitate, aut in quacumque parte Diœceſis cenſebunt expedire, ſaltem omnibus Dominicis & ſolemnibus diebus feſtis; tempore autem jejuniorum Quadrageſimæ & Adventus Domini quotidie, vel ſaltem tribus in hebdomada diebus, ſi ita oportere duxerint, ſacras Scripturas, divinamque legem annuntient; & alias, quotieſcumque id opportune fieri poſſe judicaverint. Moneatque Epiſcopus populum diligenter, teneri unumquemque Parochiæ ſuæ intereſſe, ubi commode id fieri poteſt ad audiendum verbum Dei. Nullus autem ſæcularis, ſive Regularis, etiam in Eccleſiis ſuorum Ordinum contradicente Epiſcopo prædicare præſu- E mat. Iidem etiam ſaltem Dominicis & aliis feſtivis diebus pueros in ſingulis Parochiis fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum & parentes, diligenter ab iis, ad quos ſpectabit, doceri curabunt; &, ſi opus ſit, etiam per cenſuras Eccleſiaſticas compellent: non obſtantibus privilegiis & conſuetudinibus. In reliquis, ea quæ de prædicationis munere ſub eodem Paulo III. decreta fuerunt, ſuum robur obtineant. *Sup. ſeſſ. 5. c. 2 de Reform.*

CAPUT V.

CAuſæ criminales graviores contra Epiſcopos, etiam hæreſis (quod abſit) quæ depoſitione aut privatione dignæ ſunt, ab ipſo tantum Summo Romano Pontifice cognoſcantur & terminentur. Quod

ſi

ſi ejuſmodi ſit cauſa, quæ neceſſario extra Romanam A Curiam ſit committenda; nemini prorſus ea committatur, niſi Metropolitanis, aut Epiſcopis a Beatiſſimo Papa eligendis. Hæc vero commiſſio & ſpecialis ſit, & manu ipſius Sanctiſſimi Pontificis ſignata: nec unquam plus his tribuat, quam ut ſolam facti inſtructionem ſumant, proceſſumque conficiant, quem ſtatim ad Romanum Pontificem tranſmittant, reſervata eidem Sanctiſſimo ſententia definitiva. Cætera alias ſub felic. rec. Julio III. ſuper his decreta, nec-non & Conſtitutio ſub Innocentio tertio in Concilio Generali, quæ incipit: *Qualiter & quando*, quam ſancta Synodus in præſenti innovat, ab omnibus obſerventur. Minores vero criminales cauſæ Epiſcoporum in Concilio tantum Provinciali cognoſcantur & terminentur, vel à deputandis per Concilium B Provinciale.

Sup. ſeſſ. 3. 6. de Refor. in Concil. Lateran. ſub. Inn. 3. cap. 3.

CAPUT VI.

Liceat Epiſcopis in irregularitatibus omnibus, & ſuſpenſionibus, ex delicto occulto provenientibus, excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentioſum, diſpenſare: & in quibuſcumque caſibus occultis, etiam Sedi Apoſtolicæ reſervatis, delinquentes quoſcumque ſibi ſubditos, in Diœceſi ſua per ſeipſos, aut Vicarium, ad id ſpecialiter deputandum, in foro conſcientiæ gratis abſolvere, impoſita pœnitentia ſalutari. Idem & in hæreſis crimine in eodem foro conſcientiæ eis tantum, non eorum Vicariis, ſit permiſſum. C

CAPUT VII.

Ut fidelis populus ad ſuſcipienda Sacramenta majori cum reverentia, atque animi devotione accedat, præcipit ſancta Synodus Epiſcopis omnibus, ut non ſolum cum hæc per ſeipſos erunt populo adminiſtranda, prius illorum vim & uſum pro ſuſcipientium captu explicent, ſed etiam idem à ſingulis Parochis pie prudenterque, etiam lingua vernacula, ſi opus ſit, & commode fieri poterit, ſervari ſtudeant, juxta formam à ſancta Synodo in Catecheſi ſingulis Sacramentis præſcribendam; quam Epiſcopi in vulgatem linguam fideliter verti, atque a Parochis omnibus populo exponi curabunt: nec-non ut inter Miſ- D ſarum ſolemnia, aut divinorum celebrationem ſacra Eloquia, & ſalutis monita eadem vernacula lingua ſingulis diebus Feſtis vel ſolemnibus explanent: eademque in omnium cordibus, poſtpoſitis inutilibus quæſtionibus, inſerere, atque eos in lege Domini erudire ſtudeant.

CAPUT VIII.

1. Tim. 5.

Apoſtolus monet, publice peccantes palam eſſe corripiendos. Quando igitur ab aliquo publice & in multorum conſpectu crimen commiſſum fuerit, unde alios ſcandalo offenſos commotoſque fuiſſe non ſit dubitandum, huic condignam pro modo E culpæ pœnitentiam publice injungi oportet; ut quos exemplo ſuo ad malos mores provocavit, ſuæ emendationis teſtimonio ad rectam revocet vitam. Epiſcopus tamen publicæ hoc pœnitentiæ genus in aliud ſecretum poterit commutare, quando ita magis judicaverit expedire. In omnibus etiam Cathedralibus Eccleſiis, ubi id commode fieri poterit, Pœnitentiarius aliquis cum unione Præbendæ, proxime vacaturæ, ab Epiſcopo inſtituatur, qui Magiſter ſit, vel Doctor, aut Licentiatus in Theologia, vel jure Canonico, & annorum quadraginta, ſeu alias qui aptior pro loci qualitate reperiatur; qui dum Confeſſiones in Eccleſia audiet, interim præſens in Choro cenſeatur.

CAPUT IX.

Sup. ſeſſ. 7. c. 8. & Seſſ. 21. de Ref. c. 8.

Quæ alias ſub felic. rec. Paulo III. & nuper ſub Beatiſſimo Domino noſtro Pio IV. in hoc eodem Concilio de adhibenda ab Ordinariis diligentia in Beneficiorum, etiam exemptorum viſitatione, conſtituta ſunt, eadem etiam in iis Eccleſiis ſæcularibus obſerventur, quæ in nullius Diœceſi eſſe dicuntur, ut ab Epiſcopo, cujus Cathedralis Eccleſia eſt proximior, ſi id conſtet, alioquin ab eo, qui ſemel in Concilio Provinciali à Prælato loci illius electus fuerit, tamquam Sedis Apoſtolicæ Delegato viſitentur: non obſtantibus privilegiis & conſuetudinibus quibuſcumque, etiam immemorabilibus.

CAPUT X.

Epiſcopi, ut aptius quem regunt populum poſſint in officio atque obedientia continere, in omnibus his, quæ ad viſitationem, ac morum correctionem ſubditorum ſuorum ſpectant, jus & poteſtatem habeant, etiam tamquam ſedis Apoſtolicæ Delegati, ea ordinandi, moderandi, puniendi, & exequendi, juxta Canonum ſanctiones, quæ illis ex prudentia ſua pro ſubditorum emendatione, ac Diœceſis ſuæ utilitate neceſſaria videbuntur. Nec in his, ubi de viſitatione, aut morum correctione agitur, exemptio, aut ulla inhibitio, appellatio, ſeu querela, etiam ad Sedem Apoſtolicam interpoſita, executionem eorum, quæ ab his mandata, decreta, aut judicata fuerint, quoquomodo impediat, aut ſuſpendat.

CAPUT XI.

Quoniam privilegia & exemptiones, quæ variis titulis pleriſque conceduntur, hodie perturbationem in Epiſcoporum juriſdictione excitare, & exemptis occaſionem laxioris vitæ præbere dignoſcuntur, decernit ſancta Synodus, ut ſi quando juſtis, gravibus, & fere neceſſariis ſuadentibus cauſis aliquos honorariis titulis Protonotariatus, Acolytatus, Comitis Palatini, Capellani Regii, aut aliis hujuſmodi in Romana Curia, vel extra, inſignibus decorandos eſſe placuerit; nec-non alios, cuicumque Monaſterio oblatos, vel quomodocumque addictos aut ſub nomine ſervientium Militiis, ſeu Monaſteriis, Hoſpitalibus, Collegiis, aut quocumque alio titulo aſſumi, nihil ex his privilegiis detractum eſſe Ordinariis intelligatur, quo minus ii, quibus ea jam conceſſa ſunt, vel in poſterum concedi contigerit, ipſis Ordinariis, tamquam Sedis Apoſtolicæ Delegatis, plene in omnibus, & quo ad Cappellanos Regios, juxta Conſtitutionem Innocentii III. quæ incipit: *Cum Capella*, ſubjecti exiſtant, exceptis tamen iis, qui prædictis locis aut Militiis actu ſerviunt, & intra eorum ſepta ac domos reſident, ſubque eorum obedientia vivunt, ſive iis, qui legitime & ſecundum Regulam earumdem Militiarum profeſſionem fecerint, de qua Ordinario conſtare debeat: non obſtantibus privilegiis quibuſcumque, etiam Religionis ſancti Joannis Jeroſolymitani, & aliarum Militiarum. Quæ vero privilegia reſidentibus in Curia Romana vigore Eugenianæ Conſtitutionis, aut familiaritatis Cardinalium competere ſolent; ea in iis qui Beneficia Eccleſiaſtica obtinent, ratione prædictorum Beneficiorum minime intelligantur, ſed Ordinarii juriſdictioni ſubjecti permaneant: non obſtantibus quibuſcumque inhibitionibus.

Cap. cum Capella de privil.

CAPUT XII.

Cum dignitates, in Eccleſiis præſertim Cathedralibus, ad conſervandam augendamque Eccleſiaſticam diſciplinam fuerint inſtitutæ, ut, qui eas

ligitur, ut in electione, præſentatione, nominatione, inſtitutione, confirmatione, collatione, vel alia proviſione, ſive admiſſione ad poſſeſſionem alicujus Cathedralis Eccleſiæ, vel Beneficij, Canonicatuum aut Præbendarum, vel partem proventuum, ſeu ad diſtributiones quotidianas, certæ conditiones ſeu deductiones ex fructibus, ſolutiones, promiſſiones, compenſationeſve illicitæ, aut etiam quæ in aliquibus Eccleſiis dicuntur Turnorum lucra interponantur. Hæc enim ſancta Synodus deteſtatur, mandat Epiſcopis, ut quicumque hujuſmodi in uſus pios non convertuntur, atque ingreſſus eos, qui Simoniacæ labis aut ſordidæ avaritiæ ſuſpicionem habent, fieri non permittant; ipſique diligenter de eorum conſtitutionibus ſive conſuetudinibus ſuper prædictis cognoſcant, & illis tantum, quas ut laudabiles probaverint, exceptis, reliquas, ut pravas ac ſcandaloſas rejiciant & aboleant. Eos vero qui adverſus hæc in præſenti comprehenſa, quavis ratione commiſerint, pœnis contra Simoniacos editis, ſacris Canonibus, & variis Summorum Pontificum Conſtitutionibus, quas omnes innovat, teneri decernit: non obſtantibus quibuſcumque Statutis, Conſtitutionibus, & conſuetudinibus, etiam immemorabilibus, etiam Apoſtolica auctoritate confirmatis; de quarum ſubreptione, & obreptione, & intentionis defectu Epiſcopus, tamquam Apoſtolicæ ſedis Delegatus cognoſcere poſſit.

CAPUT XV.

IN Eccleſiis Cathedralibus & Collegiatis inſignibus, ubi frequentes, adeoque tenues ſunt Præbendæ ſimul cum diſtributionibus quotidianis, ut ſuſtinendo decenti Canonicorum gradui pro loci & perſonarum qualitate non ſufficiant; liceat Epiſcopis cum conſenſu Capituli vel aliquot ſimplicia Beneficia, non tamen Regularia, iis unire, vel ſi hac ratione provideri non poſſit, aliquibus ex iis ſuppreſſis, cum patronorum conſenſu, ſi de jure patronatus Laicorum ſint, quorum fructus & proventus reliquarum Præbendarum diſtributionibus quotidianis applicentur, eas ad pauciorem numerum reducere, ita tamen, ut tot ſuperſint, quæ divino cultui celebrando, ac dignitati Eccleſiæ commode valeant reſpondere: non obſtantibus quibuſcumque conſtitutionibus & privilegiis, aut quacumque reſervatione, generali vel ſpeciali, aut affectione: neque prædictæ uniones, aut ſuppreſſiones tolli ſeu impediri poſſint ex quibuſcumque proviſionibus etiam vigore reſignationis, aut quibuſvis aliis derogationibus vel ſuſpenſionibus.

CAPUT XVI.

CApitulum, ſede vacante, ubi fructuum percipiendorum ei munus incumbit, Oeconomum unum vel plures, fideles ac diligentes decernat, qui rerum Eccleſiaſticarum & proventuum curam gerant, quorum rationem ei, ad quem pertinebit, ſint reddituri. Item Officialem, ſeu Vicarium infra octo dies poſt mortem Epiſcopi conſtituere, vel exiſtentem confirmare omnino teneatur; qui ſaltem in jure Canonico ſit Doctor vel Licentiatus, vel alias, quantum fieri poterit, idoneus. Si ſecus factum fuerit, ad Metropol. deputatio hujuſmodi devolvatur: &, ſi Eccleſia ipſa Metropolitana fuerit, aut exempta, Capitulumque, ut præfertur, negligens fuerit, tunc antiquior Epiſcopus ex Suffraganeis in Metropolitana, & propinquior Epiſcopus in exempta Oeconomum & Vicarium idoneos poſſit conſtituere. Epiſcopus vero ad eandem Eccleſiam vacantem promotus, ex iis quæ ad eum ſpectant, ab eiſdem Oeconomo, Vicario, & aliis quibuſcumque Officialibus & adminiſtratoribus, qui ſede vacante, fuerunt à Capitulo vel ab aliis in ejus locum conſtituti, etiam ſi fuerint ex eodem Capitulo, rationem exigat officiorum, juriſdictionis, adminiſtratio-

A nis, aut cujuſcumque eorum muneris: poſſitque eos punire, qui in eorum officio ſeu adminiſtratione deliquerint, etiamſi prædicti Officiales, redditis rationibus a Capitulo, vel a deputatis, ab eodem abſolutionem aut liberationem obtinuerint. Eidem quoque Epiſc. teneatur Capitulum, de ſcripturis ad Eccleſiam pertinentibus, ſi quæ ad Capitulum pervenerunt, rationem reddere.

CAPUT XVII.

CUm Eccleſiaſticus ordo pervertatur, quando unus plurium officia occupat Clericorum; ſancte ſacris Canonibus cautum fuit, neminem oportere in duabus Eccleſiis conſcribi. Verum quoniam multi improbæ cupiditatis affectu, ſeipſos, non Deum decipientes, ea quæ bene conſtituta ſunt variis artibus eludere,
B & plura ſimul Beneficia obtinere non erubeſcunt; ſancta Synodus debitam regendis Eccleſiis diſciplinam reſtituere cupiens præſenti Decreto, quod in quibuſcumque perſonis quocumque titulo, etiamſi Cardinalatus honore fulgeant, mandat obſervari; ſtatuit ut in poſterum unum tantum Beneficium Eccleſiaſticum ſingulis conferatur: quod quidem, ſi ad vitam ejus, cui confertur, honeſte ſuſtentandam non ſufficiat, liceat nihilominus aliud ſimplex ſufficiens, dummodo utrumque perſonalem reſidentiam non requirat, eidem conferri. Hæcque non modo ad Cathedrales Eccleſias, ſed etiam ad alia omnia Beneficia, tam ſæcularia quam regularia quæcumque, etiam commendata, pertineant, cujuſcumque tituli ac qualitatis exiſtant. Illi vero, qui in præſenti plures Parochiales Eccleſias,
C aut unam Cathedralem, & aliam Parochialem obtinent, cogantur omnino, quibuſcumque diſpenſationibus ac unionibus ad vitam non obſtantibus, una tantum Parochiali, vel ſola Cathedrali retenta, alias Parochiales infra ſpatium ſex menſium dimittere: alioquin tam Parochiales quam Beneficia omnia quæ obtinent, ipſo jure vacare cenſeantur, ac tanquam vacantia libere aliis idoneis conferantur, nec ipſi antea illa obtinentes, tuta conſcientia fructus poſt dictum tempus retineant. Optat autem ſancta Synodus, ut reſignantium neceſſitatibus commoda aliqua ratione, prout Summo Pontifici videbitur, provideatur.

CAPUT XVIII.

D EXpedit maxime animarum ſaluti, à dignis atque idoneis Parochis gubernari. Id ut diligentius ac rectius perficiatur, ſtatuit ſancta Synodus, ut cum Parochialis Eccleſiæ vacatio, etiam ſi cura Eccleſiæ vel Epiſcopo incumbere dicatur, & per unum vel plures adminiſtretur, etiam in Eccleſiis patrimonialibus, ſeu receptivis nuncupatis, in quibus conſuevit Epiſcop. uni vel pluribus curam animarum dare, quos omnes ad infraſcriptum examen teneri mandat, per obitum, vel reſignationem, etiam in Curia, ſeu aliter quomodocumque contigerit, etiamſi ipſa Parochialis Eccleſia reſervata vel affecta fuerit generaliter vel ſpecialiter; etiam vigore indulti ſeu privilegij in favorem S. R. E. Cardinalium, ſeu Abbatum, vel Capitulorum, debeat Epiſ. ſtatim, habita notitia vacationis Eccleſiæ, ſi opus
E fuerit, idoneum in eo Vicarium, cum congrua, ejus arbitrio, fructuum portionis aſſignatione, conſtituere, qui onera ipſius Eccleſiæ ſuſtineat, donec ei de Rectore provideatur. Porro Epiſc. & qui jus patronatus habet, intra decem dies, vel aliud tempus ab Epiſcopo præſcribendum, idoneos aliquot Clericos ad regendam Eccleſiam coram deputandis examinatoribus nominet. Liberum ſit tamen etiam aliis, qui aliquos ad id aptos noverint, eorum nomina deferre, ut poſſit poſtea de cujuſlibet ætate, moribus, & ſufficientia fieri diligens inquiſitio. Et, ſi Epiſcopo, aut Synodo Provinciali, pro regionis more videbitur magis expedire, per Edictum etiam publicum vocentur, qui volent examinari. Tranſacto conſtituto tempore, omnes qui deſcripti fuerint, examinentur ab Epiſcopo, ſive, eo

impedito, ab eius Vicario Generali, atque ab aliis examinatoribus non paucioribus quam tribus, quorum votis, ſi pares aut ſingulares fuerint, accedere poſſit Epiſcopus vel Vicarius quibus magis videbitur. Examinatores autem ſingulis annis in Diœceſana Synodo ab Epiſcopo vel eius Vicario ad minus ſex proponantur, qui Synodo ſatisfaciant, & ab eo probentur. Advenienteque vacatione cujuſlibet Eccleſiæ, tres ex illis eligat Epiſcopus, qui cum eo examen perficiant, indeque ſuccedente alia vacatione, aut eoſdem, aut alios tres, quos maluerit, ex prædictis illis ſex eligat. Sint vero hi examinatores, Magiſtri, ſeu Doctores, aut Licentiati in Theologia, aut jure Canonico, vel alij Clerici ſeu Regulares, etiam ex Ordine Mendicantium, aut etiam ſæculares, qui ad id videbuntur magis idonei, jurentque omnes ad ſancta Dei Evan- B gelia, ſe quacumque humana affectione poſtpoſita, fideliter munus executuros. Caveantque, ne quidquam prorſus occaſione hujus examinis, nec ante, nec poſt accipiant; alioqui Simoniæ vitium tam ipſi, quam alij dantes, incurrant, à qua abſolvi nequeant, niſi dimiſſis Beneficiis, quæ quomodocumque etiam antea obtinebant, & ad alia in poſterum inhabiles reddantur. Et de his omnibus non ſolum coram Deo, ſed etiam in Synodo Provlociali (ſi opus erit) rationem reddere teneantur. A qua, ſi quid contra officium eos feciſſe compertum fuerit, graviter, eius arbitrio, puniri poſſint. Peracto deinde examine renuntientur quotcumque ab his idonei judicati fuerint ætate, moribus, doctrina, prudentia, & aliis rebus ad vacantem Eccleſiam gubernandam opportunis: ex hiſque Epiſcopus eligat, quem cæteris magis idoneum judicaverit, at- C que illi, & non alteri, collatio Eccleſiæ ab eo fiat, ad quem ſpectabit eam conferre. Si vero Juriſpatronatus Eccleſiaſtici erit, ac inſtitutio ad Epiſcopum, & non alium pertineat, is quem patronus digniorem inter probatos ab examinatoribus judicabit, Epiſcopo præſentare teneatur, ut ab eo inſtituatur. Cum vero inſtitutio ab alio quam ab Epiſcopo erit facienda, tunc Epiſcopus ſolus ex dignis eligat digniorem, quem patronus ei præſentet, ad quem inſtitutio ſpectat. Quod ſi Juriſpatronatus Laicorum fuerit, debeat qui a patrono præſentatus erit, ab eiſdem deputatis, ut ſupra, examinari, & non, niſi idoneus repertus fuerit, admitti. In omnibuſque ſupradictis caſibus non cuiquam alteri, quam uni ex prædictis examinatis, & ab examinatoribus approbatis, juxta ſupradictam regulam, de D Eccleſia, provideatur: nec prædictorum examinatorum relationem, quo minus executionem habeat, ulla devolutio, aut appellatio, etiam ad Sedem Apoſtolicam, ſive ejuſdem Sedis Legatos, aut Vicelegatos, aut Nuntios, ſeu Epiſcopos, aut Metropolitanos, Primates vel Patriarchas interpoſita, impediat aut ſuſpendat: alioquin Vicarius, quem Eccleſiæ vacanti antea Epiſcopus arbitrio ſuo ad tempus deputavit, vel forſan poſtea deputabit, ab eius Eccleſiæ cuſtodia & adminiſtratione non amoveatur, donec aut eidem, aut alteri, qui probatus & electus fuerit, ut ſupra ſit proviſum: aliàs proviſiones omnes, ſeu inſtitutiones, præter ſupradictam formam factæ, ſubreptitiæ eſſe cenſeantur: non obſtantibus huic Decreto exemptionibus, indultis, privilegiis, præventionibus, affectio- E nibus, novis proviſionibus, indultis conceſſis quibuſcumque Univerſitatibus, etiam ad certam ſummam, & aliis impedimentis quibuſcumque. Si tamen adeo exigui redditus dictæ Parochiales fuerint, ut totius hujus examinationis operam non ferant; aut nemo ſit, qui ſe examini quærat ſubjicere; aut ob apertas factiones ſeu diſſidia, quæ in aliquibus locis reperiuntur, facile graviores rixæ ac tumultus poſſint excitari; poterit Ordinarius, ſi pro ſua conſcientia cum deputatorum conſilio ita expedire arbitrabitur, hac forma omiſſa, privatum aliud examen, cæteris tamen, ut ſupra, ſervatis, adhibere. Licebit etiam Synodo Provinciali, ſi qua in ſupradictis circa examinationis for-

A mam addenda remittendave eſſe cenſuerit, providere.

CAPUT XIX.

DEcrevit ſancta Synodus, mandata de providendo, & gratias, quæ expectativæ dicuntur, nemini amplius, etiam Collegiis, Univerſitatibus, Senatibus, & aliis ſingularibus perſonis, etiam ſub nomine indulti, aut ad certam ſummam, vel alio quovis colore concedi, nec hactenus conceſſis cuiquam uti licere. Sed nec reſervationes mentales, nec aliæ quæcumque gratiæ ad vacatura, nec indulta ad alienas Eccleſias vel Monaſteria alicui, etiam ex ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, concedantur; & hactenus conceſſa, abrogata eſſe cenſeantur.

B

CAPUT XX.

CAuſæ omnes, ad forum Eccleſiaſticum quomodolibet pertinentes, etiamſi Beneficiales ſint in prima inſtantia coram Ordinariis locorum dumtaxat cognoſcantur, atque omnino ſaltem infra biennium à die motæ litis terminentur: alioquin poſt id ſpatium liberum ſit partibus, vel alteri illarum, judices ſuperiores, alias tamen competentes, adire; qui cauſam in eo ſtatu quo fuerit, aſſumant, & quam primum terminari curent, nec antea aliis committantur, nec avocentur: neque appellationes ab eiſdem interpoſitæ, per ſuperiores quoſcumque recipiantur; eorumve commiſſio aut Inhibitio fiat, niſi à definitiva, vel à definitivæ vim habente; & cujus gravamen per ap- C pellationem à definitiva reparari nequeat. Ab his excipiantur cauſæ quæ juxta Canonicas ſanctiones apud ſedem Apoſtolicam ſunt tractandæ; vel quas ex urgenti rationabilique cauſa judicaverit Summus Romanus Pontifex per ſpeciale reſcriptum Signaturæ Sanctitatis ſuæ, manu propria ſubſcribendum committere, aut avocare. Ad hæc cauſæ matrimoniales & criminales non Decani, Archidiaconi, aut aliorum inferiorum judicio, etiam viſitando, ſed Epiſcopi tantum examini & juriſdictioni relinquantur; etiamſi in præſenti inter Epiſcopum & Decanum, ſeu Archidiaconum, aut alios inferiores ſuper cauſarum iſtarum cognitione lis aliqua in quacumque inſtantia pendeat; coram quo, ſi pars vere paupertatem probaverit, non cogatur extra Provinciam, nec in ſecunda, nec in D tertia inſtantia in eadem cauſa matrimoniali litigare, niſi pars altera & alimenta & expenſas litis velit ſubminiſtrare. Legati quoque, etiam de latere, Nuntij, Gubernatores Eccleſiaſtici, aut alii quarumcumque facultatum vigore, non ſolum Epiſcopos in prædictis cauſis impedire, aut aliquo modo eorum juriſdictionem iis præripere, aut turbare non præſumant; ſed nec etiam contra Clericos, aliaſve perſonas Eccleſiaſticas, niſi Epiſcopo prius requiſito eoque negligente, procedant: aliàs eorum proceſſus ordinationeſve nullius momenti ſint, atque ad damni ſatisfactionem, partibus illati, teneantur. Præterea ſi quis in caſibus à jure permiſſis appellaverit, aut de aliquo gravamine conqueſtus fuerit, ſeu alias ob lapſum biennii, de quo ſupra, ad alium Judicem recurrerit, teneatur acta E omnia coram Epiſcopo geſta, ad Judicem appellationis expenſis ſuis transferre, eodem tamen Epiſcopo prius admonito, ut ſi quid ei pro cauſæ inſtructione videbitur, poſſit judici appellationis ſignificare. Quod ſi appellatus compareat, cogatur tunc is quoque actorum, quæ tranſlata ſunt, expenſas proportione ſua, ſi illis uti voluerit, ſubire; niſi aliter ex loci conſuetudine ſervetur, ut ſcilicet ad appellantem integrum hoc onus pertineat. Porro ipſam actorum copiam teneatur Notarius, congrua mercede accepta, appellanti quanto citius, & ad minus intra menſem exhibere. Qui Notarius ſi in differenda exhibitione fraudem fecerit, ab officii adminiſtratione arbitrio Ordinarij ſuſpendatur, & ad dupli pœnam, quanti ea lis

fuerit, inter appellantem & pauperes loci diſtribuendam, compellatur. Judex vero, ſi & ipſe impedimenti hujos conſcius particepſve fuerit, aliterve obſtiterit, ne appellanti integra acta intra tempus traderentur; ad eandem dopli pœnam, prout ſopra, teneatur: non obſtantibus, quoad omnia ſopra-ſcripta, privilegiis, indultis, concordiis, qoæ ſuos tantum teneant auctores, & aliis quibuſcumque conſuetudinibus.

CAPVT XXI.

CVpiens ſancta Synodus, ut ex Decretis ab ea editis nulla umquam futuris temporibus dubitandi occaſio oriatur, verba illa poſita in Decreto publicato Seſſione prima ſub beatiſſimo D. N. Pio IV. videlicet: *Quæ proponentibus Legatis ac Præſidentibus, ad horum temporum levandas calamitates, ſedandas de Religione controverſias, coërcendas linguas doloſas, pravorum morum abuſus corrigendos, Eccleſiæ veram & Chriſtianam pacem conciliandam apta & idonea ipſi ſanctæ Synodo videbuntur.* Sop. Seſſ. 17. explicando declarat, mentis ſuæ non fuiſſe, ut ex prædictis verbis ſolita ratio tractandi negotia in Generalibus Conciliis ulla ex parte immutaretur, neque novi quidquam, præter id quod à ſacris Canonibus, vel Generalium Synodorum forma hactenus ſtatutum eſt, cuiquam adderetor vel detraheretur.

Indictio futuræ Seſſionis.

INſuper, eadem ſacro-ſancta Synodos proximam futoram Seſſionem Feria quinta poſt Conceptionem B. Mariæ Virginis, quæ erit dies nona menſis Decembris proſime ventori, habendam eſſe ſtatuit & decernit, cum poteſtate etiam abbreviandi: in qua Seſſione tractabitur de ſexto, nuncin eam dilato capite, & reliquis Reformationis capitibus jam exhibitis, deque aliis de eam pertinentibus. Si vero opportunum videbitur, & tempus patietur, poterit etiam de nonnullis dogmatibus tractari, prout ſuo tempore in Congregationibus proponetur.

Abbreviata eſt dies Seſſionis.

SESSIO XXXV.

Quæ eſt nona & ultima ſub Pio IV. Pontifice Maxim. cœpta die 3. abſoluta die 4. Decembris 1563.

Decretum de Purgatorio.

Sup. ſeſſ. 21. c. 2 & can. 3. CVM Catholica Eccleſia, Spiritu ſancto edocta, ex Sacris litteris & antiqua Patrum traditione, in ſacris Conciliis, & noviſſime in hac Oecumenica Synodo docuerit, Purgatorium eſſe, animaſque ibi detentas, fidelium ſuffragiis, potiſſimum vero acceptabili Altaris Sacrificio juvari, præcipit ſancta Synodus Epiſcopis, ut ſanam de Purgatorio doctrinam, à ſanctis Patribus & ſacris Conciliis traditam, à Chriſti fidelibus credi, teneri, doceri, & ubique prædicari diligenter ſtudeant. *1. Tim. 3.* Apud rudem vero plebem difficiliores ac ſubtiliores quæſtiones, quæque ad ædificationem non faciunt, & ex quibus plerumque nulla fit pietatis acceſſio, à popularibus concionibus ſecludantur. Incerta item, & quæ ſpecie falſi laborant, evulgari & tractari non permittant. Ea vero, quæ ad curioſitatem quamdam aut ſuperſtitionem ſpectant, vel turpe lucrum ſapiunt, tanquam ſcandala & fidelium offendicula prohibeant. Curent autem Epiſcopi, ut fidelium vivorum ſuffragia, Miſſarum ſcilicet Sacrificia, orationes, Eleemoſynæ, aliaque pietatis opera, quæ à fidelibus pro aliis fidelibus defunctis fieri conſueverunt, ſecundum Eccleſiæ inſtituta pie & devote fiant; & quæ pro illis ex teſtatorum fundationibus, vel alia ratione debentur, non perfunctorie, ſed à Sacerdotibus & Eccleſiæ miniſtris, & aliis qui hoc præſtare tenentur, diligenter & accurate perſolvantur.

De invocatione, veneratione, & reliquiis Sanctorum & Sacris imaginibus.

MAndat ſancta Synodus omnibus Epiſcopis, & cæteris docendi munus curamque ſuſtinentibus, ut juxta Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ uſum à primævis Chriſtianæ Religionis temporibus receptum, ſanctorumque Patrum conſenſionem, & Sacrorum Conciliorum Decreta, imprimis, de Sanctorum interceſſione, invocatione, Reliquiarum honore & legitimo Imaginum uſu fideles diligenter inſtruant, docentes eos, Sanctos una cum Chriſto regnantes, orationes ſuas pro hominibus Deo offerre: bonum atque utile eſſe ſuppliciter eos invocare; & ob beneficia impetranda à Deo per Filium eius Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, qui ſolus noſter Redemptor & Salvator eſt, ad eorum orationes, opem auxiliumque confugere: illos vero, qui negant, Sanctos æterna fœlicitate in cœlo fruentes, invocandos eſſe, aut qui aſſerunt, vel illos pro hominibus non orare, vel eorum, ut pro nobis etiam ſingulis orent, invocationem eſſe idololatriam, vel pugnare cum verbo Dei, adverſarique honori unius Mediatoris Dei & hominum Ieſu Chriſti, vel ſtultum eſſe, in cœlo regnantibus voce vel mente ſupplicare, impie ſentire.

Sanctorum quoque Martyrum, & aliorum cum Chriſto viventium ſancta corpora, quæ viva membra fuerunt Chriſti, & templum Spiritus ſancti, ab ipſo ad æternam vitam ſuſcitanda & glorificanda, à fidelibus veneranda eſſe, per quæ multa beneficia à Deo hominibus præſtantur: ita ut affirmantes, Sanctorum reliquiis venerationem atque honorem non deberi, vel eas, aliaque ſacra monumenta à fidelibus inutiliter honorari atque opis impetrandæ cauſa Sanctorum memorias fruſtra frequentari, omnino damnandos eſſe, prout jampridem eos damnavit, & nunc etiam damnat Eccleſia. *1. Tim. 8. 1. Cor. 3.*

Imagines porro Christi, Deiparæ Virginis, & aliorum Sanctorum, in templis præſertim habendas & retinendas, eiſque debitum honorem & venerationem impertiendam, non quod credatur ineſſe aliqua in iis divinitas, vel virtus propter quam ſint colendæ, vel quod fiducia in Imaginibus ſit figenda, velut olim fiebat à Gentibus, quæ in idolis ſpem ſuam collocabant, ſed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræſentant; ita ut per imagines, quas oſculamur, & coram quibus caput aperimus & procumbimus, Chriſtum adoremus, & Sanctos, quorum illæ ſimili- B tudinem gerunt, veneremur. Id quod Conciliorum, præſertim vero ſecundæ Nicænæ Synodi, Decretis contra Imaginum oppugnatores eſt ſancitum.

Concil. Nicæn. 2. Act. 3. 4. & 6.

Illud vero diligenter doceant Epiſcopi, per Hiſtorias Myſteriorum noſtræ redemptionis, picturis, vel aliis ſimilitudinibus expreſſas, erudiri & confirmari populum in articulis fidei commemorandis, & aſſidue recolendis; tum vero ex omnibus ſacris Imaginibus magnum fructum percipi, non ſolum quia admonetur populus beneficiorum & munerum, quæ à Chriſto ſibi collata ſunt; C ſed etiam, quia Dei per Sanctos miracula, & ſalutaria exempla oculis fidelium ſubjiciuntur, ut pro iis Deo gratias agant, ad Sanctorumque imitationem vitam moreſque ſuos componant, excitenturque ad adorandum ac diligendum Deum, & ad pietatem colendam. Si quis autem his Decretis contraria docuerit, aut ſenſerit, Anathema ſit.

In has autem ſanctas & ſalutares obſervationes ſi qui abuſus irrepſerint, eos prorſus aboleri ſancta Synodus vehementer cupit; ita ut nullæ falſi dogmatis Imagines, & rudibus periculoſi erroris occaſionem D præbentes ſtatuantur. Quod ſi aliquando hiſtorias & narrationes ſacræ Scripturæ, cùm id indoctæ plebi expediet, exprimi & figurari contigerit, doceatur populus, non propterea Divinitatem figurari, quaſi corporeis oculis conſpici, vel coloribus aut figuris exprimi poſſit. Omnis porro ſuperſtitio in Sanctorum invocatione, Reliquiarum veneratione, & Imaginum ſacro uſu tollatur, omnis turpis quæſtus eliminetur, omnis denique laſcivia vitetur; ita ut procaci venuſtate Imagines non pingantur, nec ornentur, & Sanctorum celebratione, ac Reliquiarum viſitatione homines ad commeſſationes atque ebrietates non abutantur; quaſi feſti dies in honorem Sanctorum E per luxum ac laſciviam agantur. Poſtremo tanta circa hæc diligentia & cura ab Epiſcopis adhibeatur, ut nihil inordinatum, aut præpoſtere & tumultuarie accommodatum, nihil profanum, nihilque inhoneſtum appareat, cum domum Dei deceat ſanctitudo. Pſalm. 91.

Hæc ut fidelius obſerventur, ſtatuit ſancta Synodus, nemini licere ullo in loco vel Eccleſia, etiam quomodolibet exempta, ullam inſolitam ponere vel ponendam curare imaginem, niſi ab Epiſcopo approbata fuerit; nulla etiam admittenda eſſe nova miracula, nec novas Reliquias recipiendas, niſi eodem recognoſcente & approbante Epiſcopo, qui ſimul atque de iis aliquid compertum habuerit, adhibitis in Conſilium Theologis, & aliis piis viris ea faciat, quæ A veritati & pietati conſentanea judicaverit. Quod ſi aliquis dubius aut difficilis abuſus ſit extirpandus, vel omnino aliqua de iis rebus gravior quæſtio incidat, Epiſcopus, antequam controverſiam dirimat, Metropolitani & comprovincialium Epiſcoporum in Concilio Provinciali ſententiam expectet: ita tamen, ut nihil inconſulto ſanctiſſimo Romano Pontifice novum, aut in Eccleſia hactenus inuſitatum decernatur.

De Regularibus & Monialibus.

Eadem ſacro-ſancta Synodus Reformationem proſequens, ea quæ ſequuntur, ſtatuenda eſſe cenſuit.

CAPUT PRIMUM.

Quoniam non ignorat ſancta Synodus, quantum ex Monaſteriis pie inſtitutis, & recte adminiſtratis, in Eccleſia Dei ſplendoris atque utilitatis oriatur; neceſſarium eſſe cenſuit, quo facilius ac maturius, ubi collapſa eſt, vetus & Regularis diſciplina inſtauretur, & conſtantius, ubi conſervata eſt, perſeveret, præcipere, prout hoc Decreto præcipit, ut omnes Regulares, tam viri quam mulieres, ad Regulæ, quam profeſſi ſunt, præſcriptum vitam inſtituant & componant: atque in primis quæ ad ſuæ profeſſionis perfectionem, ut obedientiæ, paupertatis & caſtitatis, ac ſi quæ alia ſunt alicujus Regulæ & Ordinis peculiaria vota & præcepta, ad eorum reſpective eſſentiam, nec-non ad communem vitam, victum & veſtitum conſervanda, pertinentia, fideliter obſervent. Omniſque cura & diligentia à Superioribus adhibeatur, tam in Capitulis Generalibus & Provincialibus, quam in eorum viſitationibus, quæ ſuis temporibus facere non prætermittant, ut ab illis non recedatur; cum compertum ſit, ab eis non poſſe ea, quæ ad ſubſtantiam Regularis vitæ pertineant, relaxari. Si enim illa, quæ baſes ſunt & fundamenta totius Regularis diſciplinæ, exacte non fuerint conſervata, totum corruat ædificium neceſſe eſt.

CAPUT II.

Nemini igitur Regularium, tam virorum quam mulierum, liceat bona immobilia vel mobilia, cujuſcumque qualitatis fuerint, etiam quovis modo ab eis acquiſita, tanquam propria, aut etiam nomine Conventus poſſidere vel tenere, ſed ſtatim ea Superiori tradantur Conventuique incorporentur. Nec deinceps liceat Superioribus bona ſtabilia alicui Regulari concedere, etiam ad uſum fructum, vel uſum, adminiſtrationem, aut commendam. Adminiſtratio autem bonorum Monaſteriorum, ſeu Conventuum, ad ſolos Officiales eorumdem, ad nutum Superiorum amovibiles, pertineat. Mobilium vero uſum ita Superiores permittant, ut eorum ſupellex, ſtatui paupertatis, quam profeſſi ſunt, conveniat: nihilque ſuperflui in ea ſit: nihil etiam, quod ſit neceſſarium, eis denegetur. Quod ſi aliquis quidquam tenere deprehenſus aut convictus fuerit, is biennio activa & paſſiva voce privatus ſit, atque etiam juxta ſuæ Regulæ & Ordinis Conſtitutiones puniatur.

CAPUT III.

Concedit ſancta Synodus omnibus Monaſteriis & Domibus tam virorum quam mulierum, & Mendicantium (exceptis Domibus fratrum ſancti Franciſci Capucinorum, & eorum qui Minorum de Obſervantia vocantur) etiam quibus aut ex Conſtitutionibus ſuis erat prohibitum, aut ex privilegio Apoſtolico non erat conceſſum, ut deinceps bona immobilia eis poſſidere liceat. Quod ſi aliqua loca ex prædi-

ctis, quibus auctoritate Apoſtolica ſimilia bona poſſidere permiſſum erat, eis ſpoliata ſint, eadem omnia illis reſtituenda eſſe decernit. In prædictis autem Monaſteriis & Domibus tam virorum quam mulierum, bona immobilia poſſidentibus, vel non poſſidentibus, is tantum numerus conſtituatur, ac in poſterum conſervetur, qui vel ex redditibus propriis Monaſteriorum, vel ex conſuetis Eleemoſynis commode poſſit ſuſtentari: nec de cætero ſimilia loca erigantur ſine Epiſcopi, in cujus Diœceſi erigenda ſunt, licentia prius obtenta.

CAPUT IV.

PRohibet ſancta Synodus, ne quis Regularis, ſine ſui Superioris licentia, prædicationis, vel lectionis, aut cujuſvis pii operis prætextu, ſubjiciat ſe obſequio alicujus Prælati, Principis, vel Univerſitatis, vel Communitatis, aut alterius cujuſcumque perſonæ, ſeu loci; neque ei aliquod privilegium, aut facultas ab aliis ſuper iis obtenta, ſuffragetur. Quod ſi contra fecerit, tanquam inobediens arbitrio Superioris puniatur. Nec liceat Regularibus à ſuis Conventibus recedere, etiam prætextu ad Superiores ſuos accedendi, niſi ab eiſdem miſſi aut vocati fuerint. Qui vero ſine prædicto mandato, in ſcriptis obtento, repertus fuerit, ab Ordinariis locorum tamquam deſertor ſui inſtituti puniatur. Illi autem, qui, ſtudiorum cauſa ad Univerſitates mittuntur, in Conventibus tantum habitent; alioquin ab Ordinariis contra eos procedatur.

CAPUT V.

Cap. Periculoſo, de Stat. Mon. in 6.

BOnifacij Octavi Conſtitutionem, quæ incipit, *Periculoſo*, renovans ſancta Synodus, univerſis Epiſcopis, ſub obteſtatione divini judicii, & interminatione maledictionis æternæ præcipit, ut in omnibus Monaſteriis ſibi ſubjectis, ordinaria, in aliis vero Sedis Apoſtolicæ auctoritate, clauſuram Sanctimonialium, ubi violata fuerit, diligenter reſtitui, & ubi inviolata eſt, conſervari maxime procurent, inobedientes atque contradictores per cenſuras Eccleſiaſticas, aliaſque pœnas, quacumque appellatione poſtpoſita, compeſcentes, invocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſæcularis. Quod auxilium ut præbeatur, omnes Chriſtianos Principes hortatur Synodus, & ſub excommunicationis pœna, ipſo facto incurrenda, omnibus Magiſtratibus ſæcularibus injungit. Nemini autem Sanctimonialium liceat poſt Profeſſionem exire à Monaſterio, etiam ad breve tempus, quocumque prætextu, niſi ex legitima cauſa, ab Epiſcopo approbanda, indultis quibuſcumque & privilegiis non obſtantibus. Ingredi autem intra ſepta Monaſterij nemini liceat, cujuſcumque generis, aut conditionis, ſexus, vel ætatis fuerit, ſine Epiſcopi vel Superioris licentia in ſcriptis obtenta, ſub excommunicationis pœna, ipſo facto incurrenda. Dare autem tantum Epiſcopus, vel Superior licentiam debet in caſibus neceſſariis, neque ullo modo poſſit, etiam vigore cujuſcumque facultatis, vel indulti hactenus conceſſi, vel in poſterum concedendi. Et quia Monaſteria Sanctimonialium, extra mœnia urbis vel oppidi conſtituta, malorum hominum prædæ, & aliis facinoribus ſine ulla ſæpe cuſtodia, ſunt expoſita, curent Epiſcopi, & alij Superiores (ſi ita videbitur expedire) ut Sanctimoniales ex eis ad nova vel antiqua Monaſteria intra urbes vel oppida frequentia reducantur, invocato etiam auxilio, ſi opus fuerit, brachij ſæcularis: impedientes vero, vel non obedientes per cenſuras Eccleſiaſticas parere compellant.

CAPUT VI.

IN electione Superiorum quorumcumque, Abbatum temporalium, & aliorum Officialium, Generalium, & Abbatiſſarum, atque aliarum Præpoſitarum, quo omnia recte & ſine fraude fiant, in primis ſancta Synodus diſtricte præcipit, omnes ſupradictos eligi debere per vota ſecreta, ita ut ſingulorum eligentium nomina numquam publicentur. Nec in poſterum liceat Provinciales, aut Abbates, Priores, aut aliquos quoſcumque titulares ad effectum electionis faciendæ conſtituere, aut voces & ſuffragia abſentium ſupplere. Si vero contra hujus Decreti conſtitutionem aliquis electus fuerit, electio irrita ſit; & is, qui ad hunc effectum ſe in Provincialem, Abbatem, aut Priorem creari permiſerit, deinceps ad omnia officia in Religione obtinenda, inhabilis exiſtat, facultateſque ſuper hia conceſſæ, eo ipſo abrogatæ cenſeantur: &, ſi in poſterum aliæ concedantur, tanquam ſubreptitiæ habeantur.

CAPUT VII.

ABbatiſſa & Prioriſſa, & quocumque alio nomine Præfecta vel Præpoſita appelletur, eligatur non minor annis quadraginta, & quæ octo annis poſt expreſſam Profeſſionem laudabiliter vixerit. Quod ſi his qualitatibus non reperiatur in eodem Monaſterio, ex alio eiuſdem Ordinis eligi poſſit. Si hoc etiam incommodum Superiori, qui electioni præeſt, videatur, ex iis, quæ in eodem Monaſterio annum 30. exceſſerint, & quinque ſaltem annis poſt Profeſſionem recte vixerint, Epiſcopo vel alio Superiore conſentiente, eligatur. Duobus vero Monaſteriis nulla præficiatur. Et ſi qua duo vel plura quocumque modo obtinet, cogatur, uno excepto, intra ſex menſes cætera reſignare. Poſt id vero tempus, niſi reſignaverit, omnia ipſo jure vacent. Is vero, qui electioni præeſt Epiſcopus, ſive alius Superior, clauſtra Monaſterij non ingrediatur, ſed ante cancellorum feneſtellam vota ſingularum audiat, vel accipiat. In reliquis ſerventur ſingulorum Ordinum vel Monaſteriorum Conſtitutiones.

CAPUT VIII.

MOnaſteria omnia, quæ Generalibus Capitulis aut Epiſcopis non ſubſunt, nec ſuos habent Ordinarios Regulares Viſitatores, ſed ſub immediata Sedis Apoſtolicæ protectione ac directione regi conſueverunt, teneantur infra annum à fine præſentis Concilii, & deinde quolibet triennio ſeſe in Congregationes redigere, juxta formam Conſtitutionis Innocentij III. in Concilio Generali, quæ incipit: *In ſingulis*; ibique certas regulares perſonas deputare quæ de modo & ordine, de prædictis Congregationibus erigendis, ac ſtatutis in iis exequendis deliberent & ſtatuant. Quod ſi in his negligentes fuerint, liceat Metropolitano, in cujus Provincia prædicta Monaſteria ſunt, tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegato, eos pro prædictis cauſis convocare. Quod ſi infra limites unius Provinciæ non ſit ſufficiens talium Monaſteriorum numerus ad erigendam Congregationem, poſſint duarum vel trium Provinciarum Monaſteria unam facere Congregationem. Ipſis autem Congregationibus conſtitutis, illarum Generalia Capitula, & ab illis electi Præſides vel Viſitatores eamdem habeant auctoritatem in ſuæ Congregationis Monaſteria, ac Regulares in eis commorantes, quam alij Præſides ac Viſitatores in cæteris habent Ordinibus, teneanturque ſuæ Congregationis Monaſteria frequenter viſitare, & illorum reformationi incumbere, & ea obſervare, quæ in ſacris Canonibus, & in hoc ſacro Concilio ſunt decreta. Quod ſi etiam Metropolitano in-

ſtante, prædicta exequi non curaverint, Epiſcopis, in quorum Diœceſibus loca prædicta ſunt, tamquam Sedis Apoſtolicæ Delegatis, ſubdantur.

CAPUT IX.

Monaſteria Sanctimonialium, ſanctæ Sedi Apoſtolicæ immediate ſubjecta, etiam ſub nomine Capitulorum ſancti Petri, vel ſancti Joannis, vel alias quomodocumque nuncupentur, ab Epiſcopis, tamquam dictæ Sedis Delegatis, gubernentur, non obſtantibus quibuſcumque. Quæ vero à Deputatis in Capitulis Generalibus, vel ab aliis Regularibus reguntur, ſub eorum cura & cuſtodia relinquantur.

CAPUT X.

Attendant diligenter Epiſcopi, & cæteri Superiores Monaſteriorum Sanctimonialium, ut in Conſtitutionibus earum admoneantur Sanctimoniales, ut ſaltem ſemel ſingulis menſibus confeſſionem peccatorum faciant, & ſacro ſanctam Euchariſtiam ſuſcipiant, ut eo ſe ſalutari præſidio muniant ad omnes oppugnationes dæmonis fortiter ſuperandas. Præter ordinarium autem Confeſſarium, alius extraordinarios ab Epiſcopo & aliis Superioribus, bis aut ter in anno offeratur, qui omnium confeſſiones audire debeat. Quod vero ſanctiſſimum Chriſti corpus intra Chorum, vel ſepta Monaſterii, & non in publica Eccleſia conſervetur, prohibet ſancta Synodus, non obſtante quocumque indulto, aut privilegio.

CAPUT XI.

In Monaſteriis, ſeu Domibus virorum ſeu mulierum quibus imminet animarum cura perſonarum ſæcularium, præter eas quæ ſunt de illorum Monaſteriorum ſeu locorum familia, perſonæ tam Regulares quam ſæculares, hujuſmodi curam exercentes, ſubſint immediate in iis quæ dictam curam & Sacramentorum adminiſtrationem pertinent, juriſdictioni, viſitationi & correctioni Epiſcopi, in cujus Diœceſi ſunt ſita. Nec ibi aliqui, etiam ad nutum amovibiles, deputentur, niſi de ejuſdem conſenſu, ac prævio examine per eum aut ejus Vicarium faciendo; excepto Monaſterio Cluniacenſi cum ſuis limitibus, & exceptis etiam iis Monaſteriis ſeu locis, in quibus Abbates, Generales, aut Capita Ordinum ſedem ordinariam principalem habent, atque aliis Monaſteriis ſeu Domibus in quibus Abbates, aut alii Regularium Superiores, juriſdictionem Epiſcopalem & temporalem in Parochos & Parochianos exercent: ſalvo tamen eorum Epiſcoporum jure, qui majorem in prædicta loca vel perſonas juriſdictionem exercent.

CAPUT XII.

Cenſuræ & interdicta, nedum à Sede Apoſtolica emanata, ſed etiam ab Ordinariis promulgata mandante Epiſcopo, à Regularibus in eorum Eccleſiis publicentur, atque ſerventur. Dies etiam feſti, quos in Diœceſi ſua ſervandos idem Epiſcopus præceperit, ab exemptis omnibus etiam Regularibus ſerventur.

CAPUT XIII.

Controverſias omnes de præcedentia, quæ perſæpe maximo cum ſcandalo oriuntur inter Eccleſiaſticas perſonas tam ſeculares quam Regulares, cum in proceſſionibus publicis, tum in iis quæ fiunt in tumulandis defunctorum corporibus, & deferenda umbella, & aliis ſimilibus, Epiſcopus amota omni appellatione, & non obſtantibus quibuſcumque, componat. Exempti autem omnes, tam Clerici ſæculares, quam Regulares quicumque, etiam Monachi, ad publicas proceſſiones vocati, accedere compellantur; iis tantum exceptis, qui ſtrictiori clauſura perpetuo vivunt.

CAPUT XIV.

Regularis, non ſubditus Epiſcopo, qui intra clauſtra Monaſterii degit, & extra ea ita notorie deliquerit, ut populo ſcandalo ſit; Epiſcopo inſtante, à ſuo Superiore intra tempus ab Epiſcopo præfigendum, ſevere puniatur, ac de punitione Epiſcopum certiorem faciat: ſin minus, à ſuo Superiore officio privetur, & delinquens ab Epiſcopo puniri poſſit.

CAPUT XV.

In quacumque Religione, tam virorum quam mulierum, Profeſſio non fiat ante decimum ſextum annum expletum; nec qui minori tempore, quam per annum, poſt ſuſceptum habitum in probatione ſteterit, ad Profeſſionem admittatur. Profeſſio autem antea facta, ſit nulla, nullamque inducat obligationem ad alicujus Regulæ, vel Religionis vel Ordinis obſervationem, aut ad aliquos quoſcumque effectus.

CAPUT XVI.

Nulla quoque renuntiatio aut obligatio antea facta etiam cum juramento, vel in favorem cujuſcumque cauſæ piæ, valeat, niſi cum licentia Epiſcopi ſive eius Vicarii fiat intra duos menſes proximos ante Profeſſionem, ac non alias intelligatur effectum ſuum ſortiri, niſi ſecuta Profeſſione, aliter vero facta, etiamſi cum hujus favoris expreſſa renuntiatione, etiam jurata, ſit irrita & nullius effectus. Finito tempore Novitiatus, Superiores, Novitios quos habiles invenerint, ad profitendum admittant aut è Monaſterio eos ejiciant. Per hæc tamen ſancta Synodus non intendit aliquid innovare, aut prohibere, quin Religio Clericorum Societatis Jeſu, juxta pium eorum Inſtitutum à ſancta Sede Apoſtolica approbatum, Domino & ejus Eccleſiæ inſervire poſſit. Sed neque ante Profeſſionem, excepto victu & veſtitu, Novitii vel Novitiæ illius temporis, quo in probatione eſt, quocumque prætextu a parentibus, vel propinquis, aut curatoribus eius, Monaſterio aliquid ex bonis eiuſdem tribuatur; ne hac occaſione diſcedere nequeat, quod totam, vel majorem partem ſubſtantiæ ſuæ Monaſterium poſſideat: nec facile, ſi diſceſſerit, id recuperare poſſit: quin potius præcipit ſancta Synodus ſub anathematis pœna dantibus & recipientibus, ne hoc ullo modo fiat; & ut abeuntibus ante profeſſionem omnia reſtituantur, quæ ſua erant: quod ut recte fiat, Epiſcopus etiam per cenſuras Eccleſiaſticas, ſi opus fuerit, compellat.

CAPUT XVIII.

Libertati Profeſſionis Virginum Deo dicandarum proſpiciens ſancta Synodus, ſtatuit atque decernit, ut ſi puella, quæ habitum Regularem ſuſcipere voluerit, major duodecim annis ſit, non ante eum ſuſcipiat, nec poſtea ipſa vel alia Profeſſionem emittat, quam exploraverit Epiſcopus, vel eo abſente vel impedito, eius Vicarius, aut aliquis eorum ſumptibus ab eis deputatus, virginis voluntatem diligenter, an coacta, an ſeducta ſit, an ſciat quid agat; & ſi voluntas eius pia ac libera cognita fuerit, habueritque conditiones requiſitas juxta Monaſterii illius & Ordinis Regulam, nec non Monaſterium fuerit idoneum, libere ei profiteri liceat, cujus Profeſſionis tempus ne Epiſcopus ignoret, teneatur Præfecta Monaſterio

eum

A eum ante menſem certiorem facere; quod ſi Præfecta certiorem Epiſcopum non fecerit, quamdiu Epiſcopo videbitur, ab officio ſuſpenſa ſit.

CAPUT XVIII.

ANathemati ſancta Synodus ſubjicit omnes & ſingulas perſonas cujuſcumq; qualitatis vel conditionis fuerint, tam Clericos quam Laicos, ſæculares vel Regulares, atque etiam qualibet dignitate fungentes, ſi quomodocumque coëgerint aliquam Virginem, vel viduam, aut aliam quamcumque mulierem invitam, præterquam in caſibus in jure expreſſis, ad ingrediendum Monaſterium, vel ſuſcipiendum habitum cujuſcumque Religionis, vel ad emittendam Profeſſionem, quique conſilium, auxilium, vel favorem dederint, quique ſcientes eam non ſponte ingredi Monaſterium, aut habitum ſuſcipere, aut Profeſſionem emittere, quoquomodo eidem actui vel præſentiam, vel conſenſum, vel auctoritatem interpoſuerint. Similiquoque anathemati ſubjicit eos, qui ſanctam Virginum vel aliarum mulierum voluntatem veli accipiendi, vel voti emittendi quoquomodo ſine juſta cauſa impedierint. Eaque omnia & ſingula, quæ ante Profeſſionem, vel in ipſa Profeſſione fieri oportet, ſerventur non ſolum in Monaſteriis ſubjectis Epiſcopo, ſed & in aliis quibuſcumque. Ab his tamen excipiuntur mulieres, quæ Pœnitentes aut Convertitæ appellantur, in quibus Conſtitutiones earum ſerventur.

CAPUT XIX.

QUicumque Regularis prætendet, ſe per vim & metum ingreſſum eſſe Religionem, aut etiam dicat, ante ætatem debitam profeſſum fuiſſe, aut quid ſimile, velitque habitum dimittere quacumque de cauſa, aut etiam cum habitu diſcedere ſine licentia Superiorum, non audiatur, niſi intra quinquennium tantum a die Profeſſionis, & tunc non aliter, niſi cauſas, quas prætenderit, deduxerit coram Superiore ſuo, & Ordinario. Quod ſi antea habitum ſponte dimiſerit, nullatenus ad allegandum quamcumque cauſam admittatur, ſed ad Monaſterium redire cogatur, & tanquam apoſtata puniatur, interim vero nullo privilegio ſuæ Religionis juvetur. Nemo etiam Regularis cujuſcumque facultatis vigore transferatur ad laxiorem Religionem, nec detur licentia cuiquam Regulari occulte ferendi, habitum ſuæ Religionis.

CAPUT XX.

ABbates, qui ſunt Ordinum capita, ac cæteri prædictorum Ordinum Superiores, Epiſcopis non ſubjecti, quibus eſt in alia inferiora Monaſteria Prioratuſve legitima juriſdictio, eadem illa ſibi ſubdita Monaſteria & Prioratus, ſuo quiſque loco atque ordine, ex officio viſitent, etiamſi commendata exiſtant. Quæ cum Ordinum ſuorum capitibus ſubſint, declarat ſancta Synodus, in iis, quæ alias de viſitatione Monaſteriorum commendatorum definita ſunt, non eſſe comprehenſa: teneanturque quicumque prædictorum Ordinum Monaſteriis præſunt, prædictos Viſitatores recipere, & illorum Ordinationes exequi. Ipſa quoque Monaſteria, quæ ſunt Ordinum capita, juxta ſanctæ ſedis Apoſtolicæ & cujuſque Ordinis Conſtitutiones viſitentur. Et quamdiu durabunt hujuſmodi Commendæ, Priores Clauſtrales, aut in Prioratibus Conventum habentibus Superiores, qui correctiones & ſpirituale regimen exercent, à Capitulis Generalibus, vel ipſorum Ordinum Viſitatoribus inſtituantur. In cæteris omnibus præfatorum Ordinum privilegia & facultates, quæ ipſorum perſonas & loca & jura concernunt, firma ſint & illæſa.

Sup. ſeſſ. 21. cap. 8. de Ref.

CAPUT XXI.

CUm pleraque Monaſteria, etiam Abbatiæ, Prioratus, & Præpoſituræ, ex mala eorum, quibus commiſſa fuerunt, adminiſtratione, non levia paſſa fuerint tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus detrimenta, cupit ſancta Synodus ea ad congruam Monaſticæ vitæ diſciplinam omnino revocare. Verùm adeo dura difficiliſque eſt præſentium temporum conditio, ut nec ſtatim omnibus, nec commune ubique, quod optaret, remedium poſſit adhiberi. Ut tamen nihil prætermittat, unde prædictis ſalubriter aliquando provideri poſſit, primum quidem confidit ſanctiſſimum Romanum Pontificem pro ſua pietate & prudentia curaturum, B quantum hæc tempora ferre poſſe viderit, ut iis, quæ nunc commendata reperiuntur, & quæ ſuos Conventus habent, Regulares perſonæ, ejuſdem Ordinis expreſſe profeſſæ, & quæ gregi præire & præeſſe poſſint, præficiantur. Quæ vero in poſterum vacabunt, nonniſi Regularibus ſpectatæ virtutis & ſanctitatis conferantur. Quoad ea vero Monaſteria, quæ capita ſunt ac primates Ordinum, ſive Abbatiæ, ſive Prioratus, filiæ illorum capitum nuncupantur, teneantur illi, qui in præſenti ea in commendam obtinent (niſi ſit eis de Regulari ſucceſſore proviſum) infra ſex menſes Religionem illorum Ordinum propriam ſolemniter profiteri, aut iis cedere; alias Commendæ prædictæ ipſo jure vacare cenſeantur. Ne autem in prædictis omnibus & ſingulis fraus C aliqua adhiberi poſſit, mandat ſancta Synodus, ut in proviſionibus dictorum Monaſteriorum qualitas ſingulorum nominatim exprimatur: aliterque facta proviſio ſubreptitia eſſe cenſeatur, nullaque ſubſequenti poſſeſſione, etiam triennali, adjuvetur.

CAPUT XXII.

HÆc omnia & ſingula, in ſuperioribus Decretis contenta, obſervare ſancta Synodus præcipit in omnibus Cœnobiis ac Monaſteriis, Collegiis, ac Domibus quorumcumque Monachorum ac Regularium, nec non quarumcumque Sanctimonialium, virginum ac viduarum, etiamſi illæ ſub gubernio Militiarum, etiam Jeroſolymitanæ, vivant, & quocumque no- D mine appellentur, ſub quacumque Regula, vel gubernatione, vel quavis ſubjectione, aut annexione, vel dependentia cujuſcumq; Ordinis Mendicantium, vel non mendicantium vel aliorum Regularium Monachorum, aut Canonicorum quorumcumque: non obſtantibus eorum omnium & ſingulorum privilegiis, ſub quibuſcumque formulis verborum conceptis, ac Mare magnum appellatis, etiam in fundatione obtentis, nec non Conſtitutionibus & Regulis etiam juratis atque etiam conſuetudinibus, vel præſcriptionibus, etiam immemorabilibus. Si qui vero Regulares tam viri quam mulieres ſunt, quæ ſub arctiori Regula vel ſtatutis vivunt, excepta facultate habendi bona ſtabilia in communi, eos ab eorum Inſtituto & obſervantia ſancta Synodus amovere non intendit. E Et quia ſancta Synodus deſiderat, ut omnia & ſingula ſupradicta quamprimum executioni demandentur, præcipit omnibus Epiſcopis, in Monaſteriis ſibi ſubjectis, & in omnibus aliis ipſis in ſuperioribus Decretis ſpecialiter commiſſis, atque omnibus Abbatibus, & Generalibus, & aliis Superioribus Ordinum ſupradictorum, ut ſtatim prædicta exequantur. Et ſi quid executioni mandatum non ſit, Epiſcoporum negligentiam Concilia Provincialia ſuppleant & coërceant; Regularium vero Capitula Provincialia & Generalia, & in defectum Capitulorum Generalium, Concilia Provincialia per deputationem aliquorum ejuſdem Ordinis provideant. Hortatur etiam ſancta Synodus omnes Reges, Principes, Reſpublicas & Magiſtratus, & in virtute ſanctæ obedientiæ præcipit, ut velint præ-

dictis Epiſcopis, Abbatibus, ac Generalibus, & cæteris Præfectis in ſuperius contentæ reformationis executione ſuum auxilium & auctoritatem interponere, quoties fuerint requiſiti, ut ſine ullo impedimento præmiſſa recte exequantur ad laudem Dei omnipotentis.

DECRETUM

DE REFORMATIONE.

CAPUT PRIMUM.

B Optandum eſt, ut ii qui Epiſcopale miniſterium ſuſcipiunt, quæ ſuæ ſint partes agnoſcant, ac ſe non ad propria commoda, non ad divitias aut luxum, ſed ad labores & ſollicitudines pro Dei gloria vocatos eſſe intelligant. Nec enim dubitandum eſt, & fideles reliquos ad Religionem innocentiamque facilius inflammandos, ſi Præpoſitos ſuos viderint non ea quæ mundi ſunt, ſed animarum ſalutem, ac cœleſtem patriam cogitantes. Hæc cum ad reſtituendam Eccleſiaſticam diſciplinam præcipua eſſe ſancta Synodus animadvertat, admonet Epiſcopos omnes, ut ſecum ea ſæpe meditantes, factis etiam ipſis ac vitæ actionibus (quod eſt veluti perpetuum quoddam prædicandi genus) ſe muneri ſuo conformes oſtendant: In primis vero ita mores ſuos omnes componant, ut reliqui ab eis C frugalitatis, modeſtiæ, continentiæ, ac quæ nos tantopere commendat Deo, ſanctæ humilitatis exempla petere poſſint. Quapropter exemplo Patrum noſtrorum in Concilio Carthaginenſi, non ſolum jubet, ut Epiſcopi modeſta ſupellectili & menſa, ac frugali victu contenti ſint, verum etiam in reliquo vitæ genere, ac tota eorum domo caveant, ne quid appareat quod à ſancto hoc inſtituto ſit alienum, quodque non ſimplicitatem, Dei zelum, ac vanitatum contemptum præ ſe ferat. Omnino vero eis interdicit ne ex redditibus Eccleſiæ conſanguineos familiareſve ſuos augere ſtu-

Can. 39. Apoſt.

deant: cum & Apoſtolorum Canones prohibeant, ne res Eccleſiaſticas, quæ Dei ſunt, conſanguineis donent, ſed ſi pauperes ſint, iis ut pauperibus diſtribuant, eas autem non diſtrahant nec diſſipent illorum D cauſa: imo quam maxime poteſt eos ſancta Synodus monet, ut omnem humanum hunc erga fratres, nepotes, propinquoſque carnis affectum, unde multorum malorum in Eccleſia ſeminarium extat, penitus deponant. Quæ vero de Epiſcopis dicta ſunt, eadem non ſolum in quibuſcumque Beneficia Eccleſiaſtica, tam ſæcularia quàm Regularia, obtinentibus pro gradus ſui conditione obſervari, ſed & ad ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales pertinere decernit, quorum conſilio apud ſanctiſſimum Romanum Pontificem cum univerſalis Eccleſiæ adminiſtratio nitatur, nefas videri poteſt, non iis etiam virtutum inſignibus, ac vivendi diſciplina eos fulgere, quæ merito omnium in ſe oculos convertant.

CAPUT II.

COgit temporum calamitas, & invaleſcentium hæreſum malitia, ut nihil ſit prætermittendum, quod ad populorum ædificationem, & Catholicæ fidei præſidium videatur poſſe pertinere. Præcipit igitur ſancta Synodus Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & omnibus aliis, qui de jure vel conſuetudine in Concilio Provinciali, poſt finem præſentis Concilij habenda, ea omnia & ſingula, quæ ab hac ſancta Synodo definita & ſtatuta ſunt, palam recipiant; nec-non veram obedientiam Summo Romano Pontifici ſpondeant & profiteantur; ſimulque hæreſes omnes, à ſacris Canonibus & Generalibus Conciliis, præſertimque ab hac eadem Synodo dam- A natas, publice deteſtentur & anathematizent. Idemque in poſterum quicumque in Patriarchas, Primates, Archiepiſcopos, Epiſcopoſque promovendi, in prima Synodo Provinciali, in qua ipſi interfuerint, omnino obſervent. Quod ſi quis ex ſupradictis omnibus (quod abſit) renuerit, Epiſcopi comprovinciales ſtatim Summum Romanum Pontificem admonere ſub pœna divinæ indignationis teneantur, interimque ab ejuſdem communione abſtineant. Cæteri vero omnes, ſive in præſenti, ſive in futurum Beneficia Eccleſiaſtica habituri, & qui in Synodo Diœceſana convenire debent, idem, ut ſupra, in ea Synodo, quæ primo quoque tempore celebratur, faciant & obſervent: alias ſecundum formam ſacrorum Canonum puniantur. Adhæc omnes ii, ad quos Univerſitatum B & ſtudiorum generalium cura, viſitatio & reformatio pertinet, diligenter curent, ut ab eiſdem Univerſitatibus Canones & Decreta hujus ſanctæ Synodi integre recipiantur; ad eorumque normam Magiſtri, Doctores, & alij in eiſdem Univerſitatibus ea, quæ Catholicæ fidei ſunt, doceant & interpretentur, ſeque ad hoc inſtitutum initio cujuſlibet anni ſolemni juramento obſtringant: ſed & ſi aliqua alia in prædictis Univerſitatibus correctione & reformatione digna fuerint, ab eiſdem ad quos ſpectat, pro Religionis & diſciplinæ Eccleſiaſticæ augmento emendentur & ſtatuantur. Quæ vero Univerſitates immediate Summi Romani Pontificis protectioni & viſitationi ſunt ſubjectæ, has Sua Beatitudo per ejus Delegatos eadem, qua ſupra, ratione, & prout ei utilius viſum C fuerit, ſalubriter viſitari & reformari curabit.

CAPUT III.

QUamvis excommunicationis gladius nervus ſit Eccleſiaſticæ diſciplinæ, & ad continendos in officio populos valde ſalutaris; ſobrie tamen magnaque circumſpectione exercendus eſt; cum experientia doceat, ſi temere aut levibus ex rebus incutiatur, magis contemni quam formidari, & perniciem potius parere quam ſalutem. Quapropter excommunicationes illæ, quæ monitionibus præmiſſis, ad finem revelationis, ut aiunt, pro deperditis ſeu ſubtractis rebus ferri ſolent, à nemine prorſus præterquam ab Epiſcopo decernantur; & tunc non alias quàm ex re non D vulgari, cauſaque diligenter ac magna maturitate per Epiſcopum examinata, quæ ejus animum moveat; nec ad eas concedendas cujuſvis ſæcularis, etiam Magiſtratus auctoritate adducatur, ſed totum hoc in ejus arbitrio & conſcientia ſit poſitum, quando ipſe pro re, loco, perſona, aut tempore eas decernendas eſſe judicaverit. In cauſis vero judicialibus mandatur omnibus Judicibus Eccleſiaſticis, cujuſcumque dignitatis exiſtant, ut quandocumque executio realis vel perſonalis in qualibet parte judicij propria auctoritate ab ipſis fieri poterit, abſtineant ſe tàm in procedendo quam definiendo à cenſuris Eccleſiaſticis, ſeu interdicto: ſed liceat eis, ſi expedire videbitur, in cauſis civilibus, ad forum Eccleſiaſticum E quomodolibet pertinentibus, contra quoſcumque, etiam Laïcos, per mulctas pecuniarias, quæ locis piis, ibi exiſtentibus eo ipſo quod exactæ fuerint, aſſignentur, ſeu per captionem pignorum, perſonarumque diſtrictionem, per ſuos proprios aut alienos executores faciendam, ſive etiam per privationem Beneficiorum, aliaque juris remedia procedere, & cauſas definire. Quod ſi executio realis vel perſonalis adverſus reos hac ratione fieri non poterit, ſitque erga Judicem contumacia; tunc eos etiam anathematis mucrone arbitrio ſuo præter alias pœnas ferire poterit. In cauſis quoque criminalibus, ubi executio realis vel perſonalis, ut ſupra, fieri poterit, erit à cenſuris abſtinendum: ſed ſi dictæ executioni facile locus eſſe non poſſit, licebit Judici hoc ſpirituali gladio in delinquentes uti, ſi tamen delicti qualitas, præcedente bina ſaltem

monitione, etiam per Edictum, id poſtulet. Nefas autem ſit ſæculari cuilibet Magiſtratui prohibere Eccleſiaſtico Judici, ne quem excommunicet; aut mandare, ut latam excommunicationem revocet, ſub prætextu, quod contenta in præſenti Decreto non ſint obſervata, cum non ad ſæculares, ſed ad Eccleſiaſticos hæc cognitio pertineat. Excommunicatus vero quicumque, ſi poſt legitimas monitiones non reſipuerit, non ſolum ad Sacramenta & communicationem fidelium ac familiaritatem non recipiatur; ſed ſi obdurato animo cenſuris innexus, in illis per annum inſorduerit, etiam contra eum tanquam de hæreſi ſuſpectum, procedi poſſit.

CAPUT IV.

CONtingit ſæpe in quibuſdam Eccleſiis, vel tam magnum Miſſarum celebrandarum numerum ex variis defunctorum relictis impoſitum eſſe, ut illis pro ſingulis diebus, à teſtatoribus præſcriptis, nequeat ſatisfieri, vel eleemoſynam hujuſmodi pro illis celebrandis adeo tenuem eſſe, ut non facile inveniatur, qui velit huic ſe muneri ſubjicere: unde depereunt piæ teſtantium voluntates, & eorum conſcientiæ, ad quos prædicta ſpectant, onerandi occaſio datur: ſancta Synodus cupiens hæc ad pios uſus relicta, quo plenius & utilius poteſt, impleri, facultatem dat Epiſcopis, ut in Synodo Diœceſana, itemque Abbatibus & Generalibus Ordinum, ut in ſuis Capitulis Generalibus, re diligenter perſpecta, poſſint pro ſua conſcientia in prædictis Eccleſiis, quas hac proviſione indigere cognoverint, ſtatuere circa hæc, quidquid magis ad Dei honorem & cultum, atque Eccleſiarum utilitatem viderint expedire; ita tamen ut eorum ſemper defunctorum commemoratio fiat, qui pro ſuarum animarum ſalute legata ea ad pios uſus reliquerint.

CAPUT V.

RAtio poſtulat, ut illis, quæ bene conſtituta ſunt, contrariis ordinationibus non detrahatur. Quando igitur ex Beneficiorum quorumcumque erectione, ſeu fundatione, aut aliis conſtitutionibus qualitates aliquæ requiruntur, ſeu certa illis onera ſunt injuncta, in beneficiorum collatione, ſeu in quacumque alia diſpoſitione, eis non derogetur. Idem in Præbendis Theologalibus, Magiſtralibus, Doctoralibus, aut Preſbyteralibus, Diaconalibus, ac Subdiaconalibus, quandocumque ita conſtituta fuerint obſervetur, ut eorum qualitatibus vel ordinibus nihil in ulla proviſione detrahatur: & aliter facta proviſio, ſubreptitia cenſeatur.

CAPUT VI.

Sup. ſeſſ. 6. de Ref. cap. 6.

STatuit ſancta Synodus, ut in omnibus Eccleſiis, Cathedralibus & Collegiatis Decretum ſub fel. rec. Paulo III. quod incipit, *Capitula Cathedralium*, obſervetur non ſolum quando Epiſcopus viſitaverit, ſed & quoties ex officio, vel ad petitionem alicujus contra aliquem ex contentis in dicto Decreto procedet, ita tamen, ut cum extra viſitationem proceſſerit, infra ſcripta omnia locum habeant: videlicet, ut Capitulum initio cujuſlibet anni eligat ex Capitulo duos, de quorum conſilio & aſſenſu Epiſcopus, vel ejus Vicarius, tam in formando proceſſum, quàm in cæteris omnibus actibus uſque ad finem cauſæ incluſive, coram Notario tamen ipſius Epiſcopi, & in ejus domo aut conſueto tribunali procedere teneatur. Unum autem tantum ſit utriuſque votum, poſſitque alter Epiſcopo accedere. Quod ſi ambo ab Epiſcopo diſcordes in aliquo actu, ſeu interlocutoria vel definitiva ſententia fuerint, tunc intra ſex dierum ſpatium cum Epiſcopo tertium eligant: & ſi in electione tertii etiam diſcordent, ad viciniorem Epiſcopum electio devol-

A vatur; & juxta eam partem, cum qua tertius convenerit articulus, in quo erat diſcordia, terminetur, alias proceſſus, & inde ſecuta, nulla ſint, nulloſque producant Juris effectus. In criminibus tamen ex incontinentia provenientibus, de qua in Decreto *De Concubinariis*, & in atrocioribus delictis, depoſitionem aut degradationem requirentibus, ubi de fuga timetur, ne judicium eludatur, & ideo opus ſit perſonali detentione, poſſit initio ſolus Epiſcopus ad ſummariam informationem & neceſſariam detentionem procedere, ſervato tamen in reliquis ordine præmiſſo. In omnibus autem caſibus ea ratio habeatur, ut juxta qualitatem delicti ac perſonarum, delinquentes ipſi in loco decenti cuſtodiantur. *Sup. ſeſſ. 24. c. 8. de Refor.*

Epiſcopis præterea ubique is honos tribuatur, qui eorum dignitati par eſt, eiſque in Choro & in Capitulo in Proceſſionibus, & aliis
B actibus publicis ſit prima ſedes & locus, quem ipſi elegerint, & præcipua omnium rerum agendarum auctoritas. Qui ſi aliquid Canonicis ad deliberandum proponant, nec de re ad ſuum vel ſuorum commodum ſpectante agatur; ipſi Capitulum convocent, vota exquirant, & juxta ea concludant. Abſente vero Epiſcopo, omnino hoc ab iis de Capitulo, ad quos hoc Jure vel conſuetudine ſpectat, perficiatur, nec ad id Vicarius Epiſcopi admittatur. Cæteris autem in rebus Capituli juriſdictio & poteſtas, ſi qua eis competit, & bonorum adminiſtratio ſalva & intacta omnino relinquatur. Qui vero non obtinent dignitates, nec ſunt de Capitulo, ii omnes in cauſis Eccleſiaſticis Epiſcopo ſubjiciantur: non obſtantibus, quoad ſupradicta, privilegiis, ex fundatione competentibus, nec-non
C conſuetudinibus, etiam immemorabilibus, ſententiis, juramentis, concordiis, quæ tantum ſuos obligent auctores: ſalvis tamen in omnibus privilegiis, quæ Univerſitatibus ſtudiorum generalium, ſeu earum perſonis ſunt conceſſa. Hæc autem omnino & ſingula in iis Eccleſiis locum non habeant, in quibus Epiſcopi aut eorum Vicarii ex conſtitutionibus, vel privilegiis, aut conſuetudinibus, ſive concordiis, ſeu quocumque alio Jure majorem habent poteſtatem, authoritatem, ac juriſdictionem, quam præſenti Decreto ſit comprehenſum, quibus ſancta Synodus derogare non intendit.

CAPUT VII.

D CUm in Beneficiis Eccleſiaſticis ea quæ hæreditariæ ſucceſſionis imaginem referunt, ſacris Conſtitutionibus ſint odioſa, & Patrum Decretis contraria; nemini in poſterum acceſſus, aut regreſſus, etiam de conſenſu, ad Beneficium Eccleſiaſticum cujuſcumque qualitatis concedatur; nec hactenus conceſſi ſuſpendantur, extendantur, aut transferantur. Hocque Decretum in quibuſcumque Beneficiis Eccleſiaſticis, ac etiam Cathedralibus Eccleſiis, ac in quibuſcumque perſonis etiam Cardinalatus honore fulgentibus locum habeat. In Coadjutoriis quoque cum futura ſucceſſione idem poſthac obſervetur, ut nemini in quibuſcumque Beneficiis Eccleſiaſticis permittantur. Quod ſi aliquando Eccleſiæ Cathedralis aut Monaſterii urgens neceſſitas aut evidens utilitas poſtulet
E Prælato dari Coadjutorem, is non alias cum futura ſucceſſione detur, quam hæc cauſa prius diligenter à ſanctiſſimo Romano Pontifice ſit cognita, & qualitates omnes in illo concurrere certum ſit, quæ à Jure & Decretis hujus ſanctæ Synodi in Epiſcopis & Prælatis requiruntur; alias conceſſiones ſuper his factæ, ſubreptitiæ eſſe cenſeantur. *Sup. ſeſſ. 7. c. 1. & Seſſ. 12. cap. 2. de Reform.*

CAPUT VIII.

ADmonet ſancta Synodus quoſcumque Eccleſiaſtica Beneficia ſæcularia, ſeu Regularia obtinentes, ut hoſpitalitatis officium, à Sanctis Patribus frequenter commendatum, quantum per eorum pro-

ventus licebit, prompta benigneque exercere aſſueſcant; memores eos qui hoſpitalitatem amant, Chriſtum in hoſpitibus recipere. Illis vero, qui Hoſpitalia vulgo nuncupata, ſeu alia pia loca, ad peregrinorum, infirmorum, ſenum pauperumve uſum præcipue inſtituta, in commendam, adminiſtrationem, aut quemcumque titulum aut etiam Eccleſiis ſuis, unita, obtinent, vel ſi Eccleſiæ Parochiales, Hoſpitalibus forte unitæ, aut in Hoſpitalia erectæ, earum Patronis in adminiſtrationem conceſſæ ſint, præcipit omnino, ut impoſitum illis onus officiumve adminiſtrent, atque hoſpitalitatem, quam debent, ex fructibus ad id deputatis actu exerceant, juxta Conſtitutionem Concilij Viennenſis alias in hac eadem Synodo ſub fel. recor. Paulo III. innovatam, quæ incipit: *Quia contingit.* Quod ſi Hoſpitalia hæc ad certum peregrinorum, aut infirmorum, aut aliarum perſonarum genus B ſuſcipiendum fuerint inſtituta; nec in loco, ubi ſunt dicta Hoſpitalia, ſimiles perſonæ, aut perpaucæ reperiantur, mandat adhuc, ut fructus illorum in alium pium uſum, qui eorum inſtitutioni proximior ſit, ac pro loco & tempore utilior, convertantur, prout Ordinario cum duobus de Capitulo, qui rerum uſu peritiores ſint, per ipſum deligendis, magis expedire viſum fuerit: niſi aliter forte, etiam in hunc eventum, in eorum fundatione aut inſtitutione fuerit expreſſum: quo caſu, quod ordinatum fuerit, obſervari curet Epiſcopus; aut, ſi id non poſſit, ipſe prout ſupra, utiliter provideat. Itaque ſi prædicti omnes, cujuſcumque Ordinis, & Religionis, & dignitatis, etiamſi Laici fuerint, qui adminiſtrationem Hoſpitalium habent, non tamen Regularibus ſubjecti, ubi viget Regularis C obſervantia, ab Ordinario moniti hoſpitalitatis munus, adhibitis omnibus ad quæ teneantur neceſſariis, re ipſa obire ceſſarint, non ſolum per Eccleſiaſticas cenſuras, & alia Juris remedia ad id compelli poſſint, ſed etiam Hoſpitalis ipſius adminiſtratione curave perpetuo privari poſſint, aliique eorum loco ab iis, ad quos ſpectabit, ſubſtituantur. Et prædicti nihilominus etiam ad fructuum reſtitutionem, quos contra ipſorum Hoſpitalium inſtitutionem perceperint, quæ nulla eis remiſſione aut compoſitione indulgeatur, in foro conſcientiæ teneantur: nec adminiſtratio ſeu gubernatio hujuſmodi locorum uni & eidem perſonæ ultra triennium deinceps committatur; niſi aliter in fundatione cautum reperiatur: non obſtante, quoad omnia ſupradicta, quacumque unione, exemptione, & D conſuetudine in contrarium etiam immemorabili, ſeu privilegiis, aut indultis quibuſcumque.

Cl. Quia contingit, de Relig. dom. ſup. Seſ.7. c. 22 c.9. de Reform.

CAPUT IX.

SIcut legitima patronatuum jura tollere, piaſque fidelium voluntates in eorum inſtitutione violare æquum non eſt, ſic etiam, ut hoc colore Beneficia Eccleſiaſtica in ſervitutem, quod à multis impudenter fit, redigantur, non eſt permittendum. Ut igitur debita in omnibus ratio obſervetur, decernit ſancta Synodus, ut titulus Juriſpatronatus ſit ex fundatione vel dotatione, qui ex authentico documento, & aliis Jure requiſitis oſtendatur: ſive etiam ex multiplicatis præſentationibus per antiquiſſimum temporis curſum, qui E hominum memoriam excedat, aliaſve ſecundum juris diſpoſitionem. In iis vero perſonis, ſeu communitatibus, vel Vniverſitatibus in quibus id jus plerumque ex uſurpatione potius quæſitum præſumi ſolet, plenior & exactior probatio ad docendum verum titulum requiratur; nec immemorabilis temporis probatio aliter eis ſuffragetur, quam ſi, præter reliqua ad eam neceſſaria, præſentationes etiam continuatæ, non minori ſaltem quam quinquaginta annorum ſpatio, quæ omnes effectum ſortitæ ſint, authenticis ſcripturis probentur. Reliqui patronatus omnes in Beneficiis tam ſæcularibus, quam Regularibus, ſeu Parochialibus, vel Dignitatibus aut quibuſcumque A aliis Beneficiis in Cathedrali vel Collegiata Eccleſia ſeu facultates & privilegia conceſſa tam in vim patronatus, quam alio quocumque jure nominandi, eligendi, præſentandi ad ea, cum vacant (exceptis patronatibus ſuper Cathedralibus Eccleſiis competentibus, & exceptis aliis, quæ ad Imperatorem, & Reges, ſeu regna poſſidentes, alioſque ſublimes ac ſupremos Principes, jura Imperij in Dominiis ſuis habentes, pertinent, & quæ in favorem ſtudiorum generalium conceſſa ſunt) in totum prorſus abrogata & irrita, cum quaſi poſſeſſione inde ſecuta, intelligantur: Beneficiaque hujuſmodi, tanquam libera, à ſuis collatoribus conferantur, ac proviſiones hujuſmodi plenum effectum conſequantur. Ad hæc liceat Epiſcopo præſentatos à patronis, ſi idonei non fuerint, repellere. Quod ſi ad inferiores inſtitutio pertineat, ab Epiſcopo B tamen, juxta alias ſtatuta ab hac ſancta Synodo, examinentur: alioquin inſtitutio ab inferioribus facta, irrita ſit & inanis. Patroni autem Beneficiorum cujuſcumque ordinis & dignitatis, etiam ſi Communitates, Vniverſitates, Collegia quæcumque Clericorum vel Laicorum exiſtant, in perceptione fructuum, proventuum, obventionum quorumcumque Beneficiorum, etiam ſi vere de Jure patronatus ipſorum & fundatione & dotatione eſſent, nullatenus, nullave cauſa vel occaſione ſe ingerant; ſed illos libere Rectori, ſeu Beneficiato, non obſtante etiam quacumque conſuetudine, diſtribuendos dimittant, nec dictum Juſpatronatus, venditionis, aut alio quocumque titulo, in alios contra Canonicas ſanctiones transferre præſumant. Si ſecus fecerint, excommunicationis & C interdicti pœnis ſubjiciantur, & dicto Jurepatronatus ipſo Jure privati exiſtant.

Sup. ſeſ. 7.c.13.& Seſ.24.c. 18. de Reform.

Inſuper acceſſiones per viam unionis factæ de Beneficiis liberis ad Eccleſias Juriſpatronatui, etiam Laicorum, ſubjectas, tam Parochiales, quam ad alia quæcumque Beneficia, etiam ſimplicia, ſeu dignitates vel Hoſpitalia, ita ut prædicta Beneficia libera ejuſdem naturæ cum iis, quibuſcum uniuntur, efficiantur, atque ſub Jure patronatus conſtituantur: hę ſi nondum plenarium ſortitæ ſunt effectum, vel deinceps ad cujuſvis inſtantiam fiant quacumq; authoritate etiam Apoſtolica, conceſſa fuerint, ſimul cum unionibus ipſis per ſubreptionem obtentæ intelligantur, non obſtante quacumque in iis verborum forma, ſeu derogatione, quæ habeatur pro expreſſa, nec executioni am-D plius demandentur, ſed Beneficia ipſa unita, cum vacaverint, libere, ut antea, conferantur. Quæ vero à quadraginta annis, citra factæ, effectum & plenam incorporationem ſunt conſecutæ; hæ nihilominus ab Ordinariis, tanquam à Sede Apoſt. Delegatis, revideantur & examinentur, ac quæ per ſubreptionem vel obreptionem obtentæ fuerint, ſimul cum unionibus irritæ declarentur, ac Beneficia ipſa ſeparentur, & aliis conferantur. Similiter quoque patronatus quicumq, in Eccleſiis, & quibuſcumque aliis Beneficiis, etiam dignitatibus, antea liberis acquiſitis à quadraginta annis citra, & in futurum acquirendi, ſeu ex augmento dotis, ſeu ex nova conſtructione, vel alia ſimili cauſa, etiam authoritate Sedis Apoſt. ab iiſdem Ordinariis, uti Delegatis ut ſupra, qui nullius in his facultatibus E aut privilegiis impediantur, diligenter cognoſcantur; & quos non repererint ob maxime evidentem Eccleſiæ, vel Beneficij ſeu dignitatis neceſſitatem legitime conſtitutos eſſe, in totum revocent; atque Beneficia hujuſmodi ſine damno illa poſſidentium, &, reſtituto patronis eo quod ab eis idcirco datum eſt, in priſtinum libertatis ſtatum reducant; non obſtantibus privilegiis, conſtitutionibus, & conſuetudinibus, etiam immemorabilibus.

CAPUT X.

QVoniam ob malitioſam petentium ſuggeſtionem, & quandoque ob locorum longinquitatem, perſonarum notitia, quibus cauſæ mandantur, uſque

A adeo haberi non poteſt, hincque interdum Judicibus non undequaque idoneis cauſæ in partibus delegantur: ſtatuit ſancta Synodus, in ſingulis Conciliis provincialibus, aut Diœceſanis, aliquot perſonas, quæ qualitates habeant juxta Conſtitutionem Bonifacij Octavi, quæ incipit, *Statutum*, & alioquin ad id aptas deſignari, ut præter Ordinarios locorum, iis etiam poſthac cauſæ Eccleſiaſticæ, ac ſpirituales, & ad forum Eccleſiaſticum pertinentes, in partibus delegandæ committantur. Et, ſi aliquem interim ex deſignatis mori contigerit, ſubſtituat Ordinarius loci cum conſilio Capituli alium in eius locum, uſque ad futuram Provincialem aut Diœceſanam Synodum; ita ut habeat quæq; diœceſis quatuor ſaltem, aut etiam plures probatas perſonas, ac ut ſupra qualificatas quibus hujuſ- B modi cauſæ a quolibet Legato, vel Nuntio, atq; etiam à Sede Apoſtolica committantur: alioquin poſt deſignationem factam, quam ſtatim Epiſc. ad Sum. Pont. tranſmittant, delegationes quæcunque aliorum judicum aliis quam his factæ, ſubreptitiæ cenſeantur. Admonet deinc ſancta Synodus tam Ordinarios, quam alios quoſcumque judices, ut terminandis cauſis quanta fieri poterit brevitate ſtudeant, ac litigatorum artibus, ſeu in litis conteſtatione, ſeu alia parte judicij differenda, modis omnibus, aut termini præfixione, aut competenti alia ratione occurrant.

Cap. Statutum de Reſc. c. 6.

CAPUT XI.

MAgnam Eccleſiis perniciem afferre ſolet, cum C earum bona repræſentata pecunia, in ſucceſſorum præjudicium aliis locantur. Omnes igitur hæ locationes, ſi anticipatis ſolutionibus fient, nullatenus in præjudicium ſucceſſorum validæ intelligantur, quocumque indulto aut privilegio non obſtante, nec hujuſmodi locationes in Romana Curia, vel extra eam confirmentur. Non liceat etiam Juriſdictiones Eccleſiaſticas, ſeu facultates nominandi aut deputandi Vicarios in ſpiritualibus locare; nec conductoribus per ſe aut alios ea exercere; aliter quæ conceſſiones, etiam à Sede Apoſt. factæ, ſubreptitiæ cenſeantur. Locationes vero rerum Eccleſiaſt. etiam authoritate Apoſt. confirmatas, ſancta Synodus irritas decernit, quas à triginta annis citra, ad longum tempus, ſeu in nonnullis partibus, ad viginti novem, ſeu bis viginti novem annos vocant, factas Synodus Provincialis, vel de- D putandi ab ea, in damnum Eccleſiæ, & contra Canonicas ſanctiones contractas fuiſſe judicabunt.

CAPUT XII.

NOn ſunt ferendi, qui variis artibus decimas Eccleſiis obvenientes ſubtrahere moliuntur, aut qui ab aliis ſolvendas temere occupant, & in rem ſuam vertunt, cum decimarum ſolutio debita ſit Deo; & qui eas dare noluerint, aut dantes impediunt, res alienas invadant. Præcipit igitur ſancta Synodus omnibus cujuſcumque gradus & conditionis ſint, ad quos decimarum ſolutio ſpectat, ut eas ad quas de Jure tenentur, in poſterum Cathedrali aut quibuſcumque E aliis Eccleſiis, vel perſonis, quibus legitime debentur, integre perſolvant. Qui vero eas aut ſubtrahunt, aut impediunt, excommunicentur, nec ab hoc crimine, niſi plena reſtitutione ſecuta, abſolvantur. Hortatur dehinc omnes & ſingulos, pro Chriſtiana charitate, debitoque erga Paſtores ſuos munere, ut de bonis ſibi à Deo collatis, Epiſcopis & Parochis, qui tenuioribus præſunt Eccleſiis, large ſubvenire ad Dei laudem, atque Paſtorum ſuorum, qui pro eis invigilant, dignitatem tuendam, non graventur.

CAPUT XIII.

DEcernit ſancta Synodus, ut quibuſcumque in locis, jam ante annos quadraginta, Quarta, quæ funeralium dicitur, Cathedrali aut Parochiali Eccleſiæ ſolita eſſet perſolvi, ac poſtea fuerit ex quocumque privilegio aliis Monaſteriis, Hoſpitalibus, aut quibuſcumque locis piis conceſſa, eadem poſthac integro jure, & eadem portione, qua antea ſolebat, Cathedrali ſeu Parochiali Eccleſiæ perſolvatur, non obſtantibus conceſſionibus, gratiis, privilegiis, etiam Mari magno nuncupatis, aut aliis quibuſcumque.

CAPUT XIV.

QUam turpe, ac Clericorum nomine, qui ſe divino cultui addixerunt, ſit indignum, in impudicitiæ ſordibus, immundoque concubinatu verſari, ſatis res ipſa, communi fidelium omnium offenſione, ſummoque Clericalis militiæ dedecore teſtatur. Ut igitur ad eam, quam decet, continentiam, ac vitæ integritatem miniſtri Eccleſiæ revocentur, populuſque hinc eos magis diſcat revereri, quo illos vita honeſtiores cognoverit, prohibet ſancta Synodus quibuſcumque Clericis ne concubinas, aut alias mulieres de quibus poſſit haberi ſuſpicio, in domo vel extra detinere, aut cum iis ullam cõſuetudinem habere audeant, alioquin pœnis, à ſacris Canonibus vel Statutis Eccleſiarum impoſitis puniantur. Quod ſi a Superioribus moniti, ab iis ſe non abſtinuerint, tertia parte fructuum, obventionum, ac proventuum Beneficiorum ſuorum quorumcumque, & penſionum ipſo facto ſint privati, quæ fabricæ Eccleſiæ, aut alteri pio loco, arbitrio Epiſc. applicetur. Si vero in delicto eodem cum eadem vel alia fœmina perſeverantes, ſecundæ monitioni adhuc non paruerint, non tantum fructus omnes ad proventus ſuorum Beneficiorum, & penſiones eo ipſo amittant, qui prædictis locis applicentur, ſed etiam à Beneficiorum ipſorum adminiſtratione, quoad Ordinarius, ut Sedis Apoſtolicæ Delegatus, arbitrabitur, ſuſpendantur: & ſi ita ſuſpenſi nihilominus eas non expellant, aut cum iis etiam verſentur, tunc Beneficiis, portionibus ac officiis, & penſionibus quibuſcumque Eccleſiaſticis perpetuo priventur, atque inhabiles ac indigni quibuſcumque honoribus, dignitatibus, Beneficiis, ac officiis in poſterum reddantur, donec poſt manifeſtam vitæ emendationem ab eorum Superioribus cum iis ex cauſa viſum fuerit diſpenſandum. Sed ſi poſtquam eas ſemel dimiſerint, intermiſſum conſortium repetere, aut alias hujuſmodi ſcandaloſas mulieres ſibi adjungere auſi fuerint, præter prædictas pœnas, excommunicationis gladio plectantur. Nec quævis appellatio aut exemptio prædictam executionem impediat aut ſuſpendat; ſupradictorumque omnium cognitio non ad Archidiaconos, nec Decanos, aut alios inferiores, ſed ad Epiſcopos ipſos pertineat, qui ſine ſtrepitu & figura judicij, & ſola facti veritate inſpecta, procedere poſſint. Clerici vero Beneficia Eccleſiaſtica aut penſiones non habentes, juxta delicti & contumaciæ perſeverantiam & qualitatem, ab ipſo carceris pœna, ſuſpenſione ab Ordine, ac inhabilitate ad Beneficia obtinenda, aliiſve modis juxta ſacros Canones puniantur. Epiſcopi quoque (quod abſit) ſi ab hujuſmodi crimine non abſtinuerint & à Synodo Provinciali admoniti, ſe non emendaverint, ipſo facto ſint ſuſpenſi: &, ſi perſeverent, etiam ad ſanctiſſimum Romanum Pontificem, ab eadem Synodo deferantur; qui pro qualitate culpæ, etiam per privationem, ſi opus erit, in eos animadvertat.

CAPUT XV.

UT paternæ incontinentiæ memoria à locis Deo conſecratis, quos maxime puritas ſanctitaſque decet, longiſſime arceatur, non liceat filiis Clericorum, qui non ex legitimo nati ſunt Matrimonio, in Eccleſiis, ubi eorum patres Beneficium aliquod Eccleſiaſticum habent, aut habuerunt, quodcumque, etiam diſſimile, Beneficium obtinere; nec in

dictis Eccleſiis quoquo modo miniſtrare, nec penſiones ſuper fructibus Beneficiorum, quæ parentes eorum obtinent, ut alias obtinuerunt, habere. Quod ſi in præſenti Pater & Filius in eadem Eccleſia Beneficia obtinere reperiantur: cogatur filius ſuum Beneficium reſignare, aut cum alia permutare extra Eccleſiam, intra trium menſium ſpatium, alias ipſo jure eo privatus exiſtat; & ſuper iis quæcumque diſpenſatio ſubreptitia cenſeatur. Ad hæc, reciprocæ reſignationes, ſi quæ poſthac à parentibus Clericis in favorem filiorum fient, ut alter alterius Beneficium conſequatur, in fraudem hujus Decreti, & Canonicarum ſanctionum factæ omnino cenſeantur: nec collationes ſecutæ, vigore hujuſmodi reſignationum, ſeu aliarum quarumcumque, quæ in fraudem factæ fuerint, ipſis Clericorum filiis ſuffragentur.

CAPUT XVI.

STatuit ſancta Synodus, ut Eccleſiaſtica Beneficia ſæcularia, quocumque nomine appellentur, quæ curam animarum ex primæva eorum inſtitutione, aut aliter quomodocumque retinent, illa deinceps in ſimplex Beneficium, etiam aſſignata Vicario perpetuo congrua portione, non convertantur: non obſtantibus quibuſcumque gratiis, quæ ſuum plenarium effectum non ſunt conſecutæ. In iis vero in quibus contra earum inſtitutionem ſeu fundationem cura animarum in Vicarium perpetuum tranſlata eſt, etiamſi in hoc ſtatu, ab immemorabili tempore reperiantur, ſi congrua portio fructuum Vicario Eccleſiæ, quocumque nomine is appelletur, non fuerit aſſignata, ea quamprimum, & ad minus intra annum a fine præſentis Concilij arbitrio Ordinarij, juxta formam Decreti ſub fel. rec. Paulo III. aſſignetur: *Sup. ſeſſ. 7. c. 7. de Reform.* Quod ſi id commode fieri non poſſit, aut intra dictum terminum factum non erit: cum primum per ceſſum vel deceſſum Vicarij, ſeu Rectoris, aut quomodolibet alterum eorum vacaverit, Beneficium curam animarum recipiat, ac Vicariæ nomen ceſſet, & in antiquum ſtatum reſtituatur.

CAPUT XVII.

NOn poteſt ſancta Synodus non graviter dolere, audiens, Epiſcopos aliquos, ſui ſtatus oblitos, Pontificiam dignitatem non leviter dehoneſtare, qui cum Regum miniſtris, Regulis, & Baronibus in Eccleſia, & extra, indecenti quadam demiſſione ſe gerunt, & veluti inferiores miniſtri Altaris, nimis indigne non ſolum loco cedunt, ſed etiam perſonaliter illis inſerviunt. Quare hæc & ſimilia deteſtans ſancta Synodus, ſanctos Canones omnes, Conciliaque Generalia, atque alias Apoſtolicas ſanctiones ad dignitatis Epiſcopalis decorem & gravitatem pertinentes renovando, præcipit, ut ab hujuſmodi in poſterum Epiſcopi ſe abſtineant: mandans eiſdem, ut tam in Eccleſia quam foris ſuum gradum & Ordinem præ oculis habentes, ubique ſe Patres & Paſtores eſſe meminerint: reliquis vero tam Principibus, quam cæteris omnibus, ut eos paterno honore ac debita reverentia proſequantur.

CAPUT XVIII.

SIcuti publice expedit legis vinculum quandoque relaxare, ut plenius, evenientibus caſibus & neceſſitatibus, pro communi utilitate ſatisfiat: ſic frequentibus legem ſolvere, exemploque potius, quam certo perſonarum rerumque delectu petentibus indulgere, nil aliud eſt, quam unicuique ad leges tranſgrediendas aditum aperire. Quapropter ſciant univerſi, ſacratiſſimos Canones exacte ab omnibus, &, quoad ejus fieri poterit, indiſtincte obſervandos. Quod ſi urgens juſtaque ratio, & major quandoque utilitas poſtulaverit, cum aliquibus diſpenſandum eſſe, id cauſa cognita, ac ſumma maturitate, atque gratis, a quibuſcunque ad quos diſpenſatio pertinebit, erit præſtandum, aliterque facta diſpenſatio, ſubreptitia cenſeatur.

CAPUT XIX.

DEteſtabilis duellorum uſus, fabricante diabolo introductus, ut cruenta corporum morte, animarum etiam perniciem lucretur, ex Chriſtiano orbe penitus exterminetur; Imperator, Reges, Duces, Principes, Marchiones, Comites, & quocumque alio nomine Domini temporales, qui locum ad monomachiam in terris ſuis inter Chriſtianos conceſſerint, eo ipſo ſint excommunicati, ac juriſdictione & dominio civitatis, caſtri, aut loci in quo vel apud quem duellum fieri permiſerint, quod ab Eccleſia obtinent, privati intelligantur, &, ſi feudalia ſint, directis Dominis ſtatim acquirantur. Qui vero pugnam commiſerint, & qui eorum Patrini vocantur, excommunicationis, ac omnium bonorum ſuorum proſcriptionis, ac perpetuæ infamiæ pœnam incurrant: & ut homicidæ juxta ſacros Canones puniri debeant: &, ſi in ipſo conflictu deceſſerint, perpetuo careant Eccleſiaſtica ſepultura. Illi etiam qui conſilium in cauſa duelli tam in Jure quam facto dederint, aut alia quacumque ratione ad id quemquam ſuaſerint, nec non ſpectatores, excommunicationis ac perpetuæ maledictionis vinculo teneantur, non obſtante quocumque privilegio, ſeu prava conſuetudine, etiam immemorabili.

CAPUT XX.

CUpiens ſancta Synodus Eccleſiaſticam diſciplinam in Chriſtiano populo non ſolum reſtitui, ſed etiam perpetuo ſartam tectam à quibuſcumque impedimentis conſervari, præter ea quæ de Eccleſiaſticis perſonis conſtituit, ſæculares quoque Principes officij ſui admonendos eſſe cenſuit; confidens, ut eos Catholicos, quos Deus ſanctæ fidei Eccleſiæque protectores eſſe voluit, jus ſuum Eccleſiæ reſtitui, non tantum eſſe conceſſuros, ſed etiam ſubditos ſuos omnes ad debitam erga Clerum, Parochos, & ſuperiores Ordines reverentiam revocaturos, nec permiſſuros, ut Officiales, aut inferiores Magiſtratus Eccleſiæ & perſonarum Eccleſiaſticarum immunitatem, Dei ordinatione & Canonicis ſanctionibus conſtitutam, aliquo cupiditatis ſtudio ſeu inconſideratione aliqua violent, ſed una ipſis Principibus debitam ſacris Summorum Pontificum & Conciliorum Conſtitutionibus obſervantiam præſtent. Decernit itaque & præcipit, ſacros Canones, & Concilia Generalia omnia, nec non Apoſtolicas ſanctiones, in favorem Eccleſiaſticarum perſonarum, libertatis Eccleſiaſticæ & contra ejus violatores editas, quæ omnia præſenti etiam Decreto innovat, exacte ab omnibus obſervari debere. Propterea que admonet Imperatorem, Reges, Reſpublicas, Principes, & omnes & ſingulos cujuſcumque ſtatus & dignitatis extiterint, ut quo largius bonis temporalibus, atque in alios poteſtate ſunt ornati, eo ſanctius, quæ Eccleſiaſtici juris ſunt, tamquam Dei præcipua, ejuſque patrocinio tecta, venerentur, nec ab ullis Baronibus, Domicellis, Rectoribus, aliiſve Dominis temporalibus, ſeu Magiſtratibus, maximeque miniſtris ipſorum Principum, lædi patiantur, ſed ſevere in eos, qui illius libertatem, immunitatem atque juriſdictionem impediunt, animadvertant, quibus etiam ipſimet exemplo ad pietatem, Religionem, Eccleſiarumque protectionem exiſtant, imitantes anteriores optimos religioſiſſimoſque Principes, qui res Eccleſiæ ſua in primis authoritate ac munificentia auxerunt, nedum ab aliorum injuria vindicarunt. Adeoque in ea re quiſque officium ſuum ſedulo præſtet, quo cultus divinus devote exerceri, & Prælati cæterique Clerici

In reſidentia & officiis ſuis quieti & ſine impedimentis cum fructu & ædificatione populi permanere valeant.

CAPUT XXI.

POſtremo ſaocta Synodos omnia & ſingula, ſub quibuſcumque clauſulis & verbis, quæ de morum Reformatione, atque Eccleſiaſtica diſciplina, tam ſub fel. record. Paulo tertio ac Julio III. quam ſub beatiſſimo Pio IV. Pontificibus Maximis in hoc ſacro Concilio ſtatuta ſunt, declarat ita decreta fuiſſe ut in his ſalva ſemper ſedis Apoſtolicæ authoritas & ſit, & eſſe intelligatur.

B

DECRETUM

DE CONTINVENDA SESSIONE in diem ſequentem.

CUm ea omnia, quæ in præſenti Seſſione tractanda erant, quia hora tarda eſt, commode expediri non poſſint, propterea juxta id quod in Generali Congregatione a Patribus ſtatutum fuit, ea quæ ſuperſunt, in diem craſtinam hanc eandem Seſſionem continuando differuntur.

C

CONTINUATIO SESSIONIS DIE IV. DECEMBRIS.

DECRETVM

De Indulgentiis.

CVm poteſtas conferendi Indulgentias à Chriſto Eccleſiæ conceſſa ſit, atque hujuſmodi poteſtate divinitus ſibi tradita, antiquiſſimis etiam temporibus illa uſa fuerit, ſacro-ſancta Synodus Indulgentiarum uſum, Chriſtiano populo maxime ſalutarem & ſacrorum Conciliorum authoritate probatum, in Eccleſia retinendum eſſe docet & præcipit, eoſque anathemate damnat, qui aut inutiles eſſe aſſerunt, vel eas concedendi in Eccleſia poteſtatem eſſe negant. In his tamen concedendis moderationem, juxta veterem & probatam in Eccleſia conſuetudinem, adhiberi cupit, ne nimia facilitate Eccleſiaſtica diſciplina enervetur. Abuſus vero qui in his irrepſerunt, & quorum occaſione inſigne hoc Indulgentiarum nomen ab hæreticis blaſphematur, emendatos & correctos cupiens, præſenti Decreto generaliter ſtatuit, pravos quæſtus omnes pro his conſequendis, unde plurima in Chriſtiano populo abuſuum cauſa fluxit, omnino abolendos eſſe. Cæteros vero qui ex ſuperſtitione, ignorantia, irreverentia, aut aliunde quomodocumque provenerunt, cum ob multiplices locorum & provinciarum, apud quas hi committuntur, corruptelas commode nequeant ſpecialiter prohiberi, mandat omnibus Epiſcopis, ut diligenter quiſque hujuſmodi abuſus Eccleſiæ ſuæ col-

A ligat, eoſque in prima Synodo Provinciali referat; ut aliorum quoque Epiſcoporum ſententia cogniti, ſtatim ad Summum Romanum Pontificem referantur: cujus authoritate & prudentia, quod univerſali Eccleſiæ expedit, ſtatuatur, ut ita ſanctarum Indulgentiarum munus pie, ſancte & incorrupte omnibus fidelibus diſpenſetur.

DE DELECTV CIBORVM, IEIVNIIS & diebus Feſtis.

B

INſuper hortatur ſancta Syoodus, & per ſanctiſſimum Domini noſtri atque Salvatoris adventum Paſtores omnes obteſtatur, ut tamqoam boni milites illa omnia quæ ſancta Romana Eccleſia, omnium Eccleſiarum magiſtra, ſtatuit; nec non ea quæ tam in hoc Concilio, quam in aliis Oecumenicis ſtatuta ſunt, quibuſcumque fidelibus ſedulo commendent, omnique diligentia utantur, ut illis omnibus, & iis præcipue ſint obſequentes, quæ ad mortificandam carnem conducunt: ut ciborum delectus, & jejunia; vel etiam quæ faciant ad pietatem augendam, ut dierum Feſtorum devota & religioſa celebratio: admonentes populos crebro, obedire Præpoſitis ſuis: quos qui audiunt, Deum remuneratorem audient; qui vero C contemnunt, Deum ipſum ultorem ſentient.

De Indice Librorum, Catechiſmo, Breviario, & Miſſali.

SAcro-ſancta Synodus in ſecunda Seſſione ſub ſanctiſſimo D. N. Pio quarto celebrata; delectis quibuſdam Patribus commiſit, ut de variis cenſuris, ac libris vel ſuſpectis, vel pernicioſis, quid facto opus eſſet conſiderarent, atque ad ipſam ſanctam Synodum referrent: audiens nunc, huic operi ab eis extremam manum impoſitam eſſe, nec tamen ob librorum varietatem & multitudinem diſtincte & commode poſſit à ſancta Synodo dijudicari, præcipit, ut quidquid ab illis præſtitum eſt, ſanctiſſimo Romano Pontifici D exhibeatur, ut ejus judicio atque auctoritate terminetur & evulgetur. Idemque de Catechiſmo à Patribus, quibus illud mandatum fuerat, & de Miſſali & Breviario fieri mandat. *Sup. ſeſſ. 18. in princ.*

De loco Oratorum.

DEclarat ſancta Synodus, ex loco aſſignato Oratoribus, tam Eccleſiaſticis quam ſæcularibus, in ſedendo, incedendo, aut quibuſcumque aliis actibus, nullum cuiquam eorum factum fuiſſe præjudicium; ſed omnia illorum, & Imperatoris, Regum, & Rerumpublicarum, ac Principum ſuorum jura & prærogativas illæſas & ſalvas eſſe, in eodemque ſtatu permanere, prout ante præſens Concilium E repenebantur. *Sup. ſeſſ. 2. in fin.*

De recipiendis & obſervandis Decretis Concilii.

TAnta fuit horum temporum calamitas, & hæreticorum inveterata malitia, ut nihil tam clarum in fide noſtra aſſerenda unquam fuerit, aut tam certo ſtatutum, quod non, humani generis hoſte ſuadente, illi errore aliquo contaminaverint: ea propter ſancta Synodus id potiſſimum curavit, ut præcipuos hæreticorum noſtri temporis errores damnaret & anathematizaret, veramque & Catholicam doctrinam traderet & doceret, prout damnavit, anathematizavit, & definivit. Cumque tamdiu tot Epiſcopi, ex

variis Chriſtiani orbis Provinciis evocari, ſine magna gregis ſibi commiſſi jactura, & univerſali periculo ab Eccleſiis abeſſe non poſſint, nec ulla ſpes teſtet, hæreticos, tories fide etiam publica, quam deſiderarunt, invitatos, & tamdiu expectatos, huc amplius adventuros; ideoque tandem huic ſacro conſilio finem imponere neceſſe ſit: ſupereſt nunc, ut Principes omnes, quod facit, in Domino moneat, ad operam ſuam ita præſtandam, ut quæ ab ea decreta ſunt, ab hæreticis depravari aut violari non permittant, ſed ab bis & omnibus devote recipiantur, & fideliter obſerventur. Quod ſi in his recipiendis aliqua difficultas oriatur, aut aliqua inciderint, quæ declarationem (quod non credit) aut definitionem poſtulent; præter alia remedia in hoc Concilio inſtituta, confidit ſancta Synodos Beatiſſimum Romanum Pontificem curaturum, ut vel evocatis, ex illis præſertim Provinciis unde difficoltas orta fuerit, tis, quos eidem negotio tractando viderit expedire, vel etiam Concilii generalis celebratione, ſi neceſſarium judicaverit, vel commodiore quacumque ratione ei viſum fuerit, Provinciarum neceſſitatibus pro Dei gloria & Eccleſiæ tranquillitate conſulatur.

De recitandis Decretis Concilii ſub Paulo tertio & Iulio tertio in Seſſione.

QUoniam diverſis temporibus, tam ſub felic. record. Paulo III. quam Julio III. multa in hoc ſacro Concilio quoad dogmata ac morum Reformationem ſtatuta & definita ſunt, vult ſancta Synodus, ut illa nunc recitentur & legantur.

Recitata ſunt.

De fine Concilii, & confirmatione petenda à Sanctiſſimo Domino noſtro.

ILluſtriſſimi Domini, Reverendiſſimique Patres, placet-ne vobis, ut ad laudem Dei omnipotentis huic ſacræ Oecumenicæ Synodo finis imponatur, & omnium & ſingulorum, quæ tam ſub fel. record. Paulo III. & Julio III. quam ſub ſanctiſſimo D. N. Pio IV. Romanis Pontificibus in ea decreta & definita ſunt confirmatio nomine ſanctæ hujus Synodi per Apoſtolicæ Sedis Legatos & Præſidentes à Beatiſſimo Romano Pontifice petatur?

Reſponderunt: Placet.

Poſtmodum Illuſtriſſimus & Reverendiſſimus Cardinalis Moronus, primus Legatus & Præſidens, benedicens ſanctæ Synodo, dixit: Poſt gratias Deo actas, Reverendiſſimi Patres, ite in pace.

Qui reſponderunt: Amen.

ACCLAMATIONES
PATRUM IN FINE.

Cardinalis à Lotharingia.

BEatiſſimo Pio Papæ & Domino noſtro, ſanctæ & univerſalis Eccleſiæ Pontifici, multi anni, & æterna memoria.

Reſponſio Patrum.

Domine Deus, Sanctiſſimum Patrem diutiſſime Eccleſiæ tuæ conſerva, multos annos.

Card. Beatiſſimorum Summorum Pontificum animabus, Pauli tertij & Julij tertij, quorum auctoritate hoc ſacrum Generale Concilium inchoatum eſt, pax à Domino, æterna gloria atque felicitas in luce Sanctorum.

Reſp. Memoria in benedictione ſit.

A *Cardin.* Caroli quinti Imperatoris & Sereniſſimorum Regum, qui hoc Univerſale Concilium promoverunt & protexerunt, memoria in benedictione ſit.

Reſp. Amen, Amen.

Card. Sereniſſim. Imperatori Ferdinando, ſemper Auguſto, Orthodoxo & pacifico, & omnibus Regibus, Rebuſpublicis & Principibus noſtris, multi anni.

Reſp. Pium & Chriſtianum Imperatorem Domine conſerva: Imperator cœleſtis, terrenos Reges rectæ fidei conſervatores cuſtodi.

Card. Apoſtolicæ Romanæ Sedis Legatis, & in hac Synodo præſidentibus, cum multis annis magnæ gratiæ.

Reſp. Magnæ gratiæ: Dominus retribuat.

Card. Reverendiſſ. Cardinalibus, & Illuſtriſſ.
B Oratoribus.

Reſp. Magnas gratias, multos annos.

Card. Sanctiſſimis Epiſcopis vita & felix ad Eccleſias ſuas reditus.

Reſp. Præconibus veritatis perpetua memoria: Orthodoxo Senatui multos annos.

Card. Sacro-ſancta Oecumenica Tridentina Synodus: eius fidem confiteamur, eius Decreta ſemper ſervemus.

Reſp. Semper confiteamur, ſemper ſervemus.

Card. Omnes ita credimus, omnes idipſum ſentimus, omnes conſentientes & amplectentes ſubſcribimus. Hæc eſt fides Beati Petri, & Apoſtolorum: hæc eſt fides Patrum, hæc eſt fides Orthodoxorum.

Reſp. Ita credimus, ita ſentimus, ita ſubſcribi-
C mus.

Card. His Decretis inhærentes, digni reddamur miſericordiis & gratia primi & magni Supremi Sacerdotis Jeſu Chriſti Dei, & intercedente ſimul inviolata Domina noſtra ſancta Deipara, & omnibus Sanctis.

Reſp. Fiat, fiat. Amen, Amen.

Card. Anathema, cunctis hæreticis.

Reſp. Anathema, Anathema.

Poſt hæc mandatum fuit à Legatis & Præſidentibus ſub pœna excommunicationis omnibus Patribus, ut antequam diſcederent è civitate Tridentina, ſubſcriberent manu propria Decretis Concilij, aut ea per publicum Inſtrumentum approbarent. Qui omnes deinde ſubſcripſerunt, & fuerunt numero 255. videlicet.
D Legati 4. Cardinales 2. Patriarchæ 3. Archiepiſc. 25. Epiſcopi 168. Abbates 7. Procuratores abſentium cum legitimo mandato 36. Generales Ordinum 7.

LAUS DEO.

Concordat cum Originali: in cuius fidem ſubſcripſimus.

Ego Angelus Maſſarellus, Epiſcopus Theleſinus ſacri Concilij Tridentini Secretarius.

Ego Marcus Antonius Peregrinus Comenſis, ejuſdem Concilij Notarius.

Ego Cynthius Pamphilius, Clericus Camerinenſis
E Diœceſis, ejuſdem Concilij Notarius.

Nomina, cognomina, patria & dignitates Legatorum, & aliorum Patrum, item Oratorum, & Theologorum, qui ad Sacro-ſanctam Oecumenicam Tridentinam Synodum convenerunt ſub Pio IV. Pontif. Maximo.

HErcules Gonzaga S. R. E. Preſbyter Cardin. tit. ſanctæ Mariæ novæ, Mantuanus. Obiit Tridenti, die ſecunda Martij 1563. & ſepultus eſt Mantuæ.

Hieronymus Seripandus S. R. E. Preſbyt. Card. tit. S. Suſannæ, Neapolitanus. Obiit Tridenti die 18.
Martij

Martij 1563. & ibi ſepultus in Eccleſia ſancti Marci Ordinis Eremitarum S. Auguſtini, cujus olim fuerat Generalis.

Joannes Moronus S. R. E. Card. Epiſcopus Præneſtinus, Mediolanenſis, in demortui Card. de Mantua locum miſſus.

Staniſlaus Hoſius S. R. E. Preſbyter, Cardin. tit. ſancti Laurentij in Paliſperna, Polonus, Warmienſis.

Ludovicus Simoneta S. R. E. Preſbyt. Card. tit. S. Cyriaci in Thermis, Mediolanenſ.

Marcus Siticus S. R. E. Diaconus Cardin. Baſilicæ SS. duodecim Apoſtolorum, de Altaemps, Germanus.

Bernardus Navagerius S. R. E. Preſbyt. Card. tit. S. Nicolai inter Imagines, Venetus, in demortui Cardinalis Seripandi locum miſſus.

Cardinales non Legati.

Carolus à Lotharingia S. R. E. Preſbyt. Card. tit. S. Apollinaris, Princeps & Archiepiſc. Rhemenſis, Gallus.

Ludovicoa Madrutius S. R. E. Diaconus Card. S. Calliſti, electus Epiſc. Trident. Germanus.

Oratores, quorum nomina hic deſcribuntur juxta eorum loca, quæ in eadem ſacro-ſancta Synodo habuerunt.

Oratores Eccleſiaſtici ſedebant à manu dextra Legatorum, videlicet.

Antonius de Mnglitio, Moravus, Archiepiſc. Pragenſis, Orator Cæſareus.

Georgius Draſcovitius, Croatus, Epiſcopus Quinque Eccleſienſis, Orator Cæſareus pro Regno Hungariæ, poſtea Cardinalis.

Valentinus Herbutus, Polonus, Epiſc. Præmiſlienſis, Orator Sereniſſimi Regis Poloniæ.

Marcus Antonius Bobba, Caſalenſis, Epiſc. Auguſtenſis in Pedemontio, Excellentiſſ. Ducis Sabaudiæ Orator, poſtea Caidinalis.

Hieronymus de Gaddis, Florentinus, Epiſcopus Cortonenſis, Orator Excellentiſſ. Ducis Florentiæ. Miſſus in locum Ioan. Strozzij.

Fr. Martinus Royas, Portalrubeo, Hiſpanus, Orator Religionis Jeroſolymitanæ.

Oratores ſæculares ſedebant à manu ſiniſtra Legatorum.

Sigiſmundus à Tuun, Tridentinus, Orator Cæſareus.

Oratores Chriſtianiſſimi Galliarum Regis.

Ludovicus de Lanſac.

Renaldus Ferrerius, Præſidens in Parlamento Pariſienſi, &c.

Guido Faber, Iudex major Toloſæ.

Ferdinandus Martineus Mazcarenius, Orator Sereniſſimi Regis Portugalliæ.

Oratores Sereniſſimi Domini Ducis Venetorum.

Nicolaus de Ponte, Doctor & Eques, & Matthæus Dandelus, Eques.

Melchior Luſſi, Eques auratus, Orator ſeptem Cantonum Helveticorum.

Auguſtinus Paumgartner, I. V. D. de Monachio, Orator Excellentiſſimi Alberti Ducis Bavariæ.

Claudius Fernandez Quingnonij, Comes Lunenſis, Orator Regis Catholici, in locum Illuſtriſſ. Ferdinandi de Avalos Marchionis Piſcariæ miſſus. Obiit Tridenti die 20 Decemb. 1563. poſt finem Concilij, ibique ſepultus eſt.

Hic ſeparatim ab aliis Oratoribus ſedebat apud Reverendiſſimum Theleſinum Secretarium ſanctæ Synodi, ob contentionem ſuper præcedentia ortam in-

A ter ipſum & Oratores Regis Chriſtianiſſimi.

Patriarchæ.

Antonius Helius, Juſtinopolitanus, Patriarcha Hieroſol. Aquileienſis.

Daniel Barbarus Venetus Patriarcha.

Joannes Triviſanus, Venetus, Patriarcha Venetiarum.

Archiepiſcopi Pauli III.

Ferdinandus Annius, Neapolitanus, Archiepiſcop. Amalphitanus, poſtea Epiſcopus Bovin.

Petrus Landus, Venetus, Archiepiſcopus Cretenſis.

Petrus Antonius de Capua, Neapolitanus, Archiepiſcopus Hydruntinus.

B Marcus Cornelius, Venetus, electus Archiepiſcop. Spalatrenſis.

Sebaſtianus Leccavella, Græcus, Ordinis Prædicatorum A,rchiepiſcopus Nazian. poſtea Epiſcopus Litteran.

Petrus Guerrero, Hiſpanus, Archiepiſcopus Granatenſis.

Antonius Altovitus, Florentinus, Archiepiſcopus Florentinos.

Cæſar Cibo, Genuenſis, Archiepiſcopus Taurinenſis. Obiit Tridenti die 26. Decemb. 1562.

Archiepiſcopi Pauli III.

Ferdinandus Annius, Neapolitanus, Archiepiſcop. C Amalphitanus, poſtea Epiſcopus Bovin.

Petrus Landus, Venerus, Archiepiſcopus Cretenſis.

Petrus Antonius de Capua, Neapulitanus, Archiepiſcopus Hydruntinus.

Marcus Cornelius, Venerus, electus Archiepiſcupus Spalatrenſis.

Sebaſtianus Leccavella, Græcus, Ord. Præd. Archiepiſcop. Nazianz. poſtea Epiſc. Litteran.

Petrus Guerreru, Hiſpanus, Archiepiſcopus Granatenſis.

Antonius Altovitus, Florentinus, Archiepiſcopus Florentinus.

Cæſar Cibo, Genuenſis, Archiepiſcopus Taurinen-
D ſis. Obiit Tridenti, die 26. Decemb. 1562.

Archiepiſcopi Julij III.

Paulus Æmilius Verallus, Romanus, Archiepiſcopus Roſſanenſis, poſtea Epiſcopus Caputaquenſis.

Joannes Brunusde Olchinio, Macedo, Regni Serviæ Primas, Archiepiſcopus Antibarenſis.

Joannes Baptiſta Caſtaneus, Romanus, Archiepiſcopus Roſſanenſis, poſtea Pontif. Maxim. dictus Vrbanus III.

Joannes Baptiſta Vrſinus, Rumanus, Archiepiſcopus ſanctæ Severinæ.

Archiepiſcopi Pauli IV.

E Ludovicus Beccatellus, Bononienſis Archiepiſcopus Raguſin.

Mutius Calvinus, Brixienſis, Archiepiſc. Iadren.

Sigiſmundus Sarracenus, Neapolitanus, Archiepiſcopus Materan.

Antonius Parrages de Caſtilleio, Hiſpanus, Archiepiſcopus Calaritan.

Julius Paveſius, Brixienſis, Ord. Præd. Archiepiſcopus Surrentinus.

Bartholomæus de Martyribus, Luſitanus, Ordinis Præd. Archiepiſcopus Bracharenſis.

Auguſtinus Selvago, Genuenſis, Ord. Præd. Archiepiſcopus Genuen.

Archiepiſcopi Pij IV.

Philippus Mocenicus, Venetos, Regni Cypri Primas, & Legatus natus, Archiepiſcopus Nicoſienſis.

Goilielmus Davanſon, Gallus, Archiepiſcopus Ebredunen.

Antooius Caucus, Venetus, Archiepiſcopus Corcyrenſis.

Germanicus Bandinus, Senenſis, electus Archiepiſcopus Senarum.

Marcus Antonius Columna, Romanus, Archiepiſcopos Tarentious, poſtea Cardinalis.

Gaſpar de Foſſo Conſentinus, Calaber, Ordinis B ſancti Franciſci de Paula, Archiepiſcopus Rheginus.

Antonius de Muglitio Moravus, Orator Cæſareus Archiepiſcopus Pragenſis.

Maximus de Maximis, Romanus, Archiepiſcopus Amalphitanus.

Gaſpar Cervantes de Gaëta, Hiſpanus, Archiepiſc. Meſſanenſis.

Leonardus Marious, Genuenſis, Ord. Præd. Archiepiſcopus Lancianenſis.

Octavianus Præconius, Meſſanenſis, Ordin. Minot. Conventualium S. Franciſci, Archiepiſcopus Panormitanus.

Nicolaos de Pelve, Gallus, Archiepiſcopus Senonenſis, poſtea Cardinalis.

C Ant. Iuſtinianus Chienſis, Græcus, Ord. Præd. Archiepiſcopus Naxienſis.

Ant. Puteus, Nicienſis, Archiepiſc. Barenſis.

Epiſcopi Leonis X.

Vincentios Nicoſantius de Fano, Epiſcop. Arben.

Joanoes Franciſcus de Fliſco, Genuenſis, Epiſcopus Aodrien.

Ioan. Thomas de ſancto Felicio, Neapolitanus, Epiſcopus Caven. ſenior.

Epiſcopi Adriani VI.

Quinctus de Ruſticis, Romanus, Epiſcop. Melitenſis.

Epiſcopi Clementis VII.

Lucas Bayzantius de Catharo, Epiſcopus Catharenſis.

Aloyſius Piſanos, Venetus, Epiſcopus Patavinus, poſtea Cardioalis.

Alexander Piccolhomineus, Senenſis, Epiſcopua Bientinus.

Dionyſius Græcus, Ordinis Minorum ſancti Franciſci de Obſervantia, Epiſcopus Milipotamenſis ſenior.

Gabriel le Veneur, Gallus, Epiſcopus Ebroicenſis.

Guilielmus dé Moorbas, Gallus, Epiſcopus Lectorenſis.

Epiſcopi Iulij III.

Aotonius à Camera, Sabaudus, Epiſcopus Bellicenſis.

Nicolaus Maria, Carracciolus, Neapolitanus, Epiſcopus Catanieoſis.

Bernardus Bon-Ioannes, Romanus, Epiſcopus Camerinenſis.

Fabius Mirtus, Neapolitanus, Epiſcopus Cajacenſis.

Scipio Bongallus, Romanus, Epiſcopus Civitatis Caſtellanæ.

Georgius Cornelius, Venetus, Epiſcopus Tarviſinus.

A Viocentius Durantius, Brixienſis, Epiſcopus Thermularum.

Mauritius de Petra, Papienſis, Epiſcopus Viglevenſis.

Maoritius de Martiis, Medices, Florentious, Epiſ. Marſicenſis.

Ioannes Vincentius Michaëlius, Batolitanus, Epiſc. Minerbinenſis.

Gabriël de Boucery, Gallus, Epiſcopus Andegavenſis.

Leonardus Haller, Germanus, Epiſcop. Philadelphienſis.

Ludovicus Vanoinus de Theodolis, Forolivienſis, Epiſcop. Britonorien. Obiit Tridenti, die 11. menſis B Januarij 1563.

Ægidius Falcetta, Cingulanus, Epiſc. Capiolanus, poſtea Britonorienſis.

Iolius Cootarenus, Venetus, Epiſc. civitatis Belunenſis.

Thomas Caſſellus, Roſſanenſis, Ord. Præd. Epiſc. Caven. jonior.

Hippolytus Arivabenos, Mantuanos, Epiſcopus Hierapetrenſis.

Hieronymus Maccbabæus, Romanus, Epiſcopus Caſtrenenſis.

Petrus Augoſtinus, Hiſpanus, Epiſc. Oſcen. & Iacenſis.

Jacobus Naclantus, Florentinus, Ord. Præd Epiſc. Clodienſis.

Bartholomæus Sirigo, Cretenſis, Græcus, Epiſc. C Caſtellatenſis.

Thomas Thella, Venetus, Ord. Præd. Epiſcopus Iuſtinopolitanus.

Petrus du Val, Gallus, Epiſc. Sagienſis.

Ioanoes Antonius Pantuſa, Cooſentinus, Epiſcopus Litterienſis. Obiit Tridenti, die 27. Octobris 1562.

Ioannes Baptiſta de Groſſis, Mantuanus, Epiſcop. Regienſis.

Ioannes Xuarez, Luſitanus, Ord. S. Aug. Epiſc. Coymbricenſis.

Philippus Riccabella, Recanatenſis, Epiſcop. Recanatenſis.

Ioannes Iacobus Barba, Neapolitanus, Ord. ſancti Auguſt. Epiſc. Interamenſis.

Michaël à Turre, Utinenſis, Epiſcop. Canetenſis, D poſtea Cardinalis.

Pompeius Zambeccanus, Bononienſis, Epiſc. Sulmonenſis.

Ioannes Beroaldus, Panormitanus, Epiſcop. ſanctæ Agathæ.

Aotooius Scarampus, Aquenſis, Epiſcopus Nolanus.

Antonius de Comitibus, Genuenſis, Ord. Prædic. Epiſcopus Brugnacenſis.

Cæſar Foſſa, Roſſaoenſis, Epiſcopus Vmbriticenſis.

Cæſar Comes à Gambara, Brixienſis, Epiſcopus Torton.

Ioannes Baptiſta de Bernardis, Lucenſis, Epiſcop. Adiacenſis.

Martinus Perezius de Ayala, Hiſpanus, Epiſcopus E Segobienſis.

Nicolaus Pſalme, Gallus, Epiſc. Verdunenſis.

Alphonſus Roſettus, Ferrarienſis, Epiſcop. Comaclenſis, poſtea Ferrarienſis.

Iulius Pariſianus de Toleotino, Epiſc. Ariminenſis.

Bartholomæus Sebaſtianus, Hiſpanus, Epiſcopus Pactenſ.

Franciſcus Lambertus, Sabaudus, Epiſc. Nicienſis.

Maximilianus Doria, Genuenſis, Epiſc. Naulenſis.

Euſtachius du Bellay, Gallus, Epiſcop. Pariſienſis.

Bartholomæus de Capranica, Romanus, Epiſcop. Carinenſis.

Ennius Maſſarius de Narnia, Epiſcop. Feretranus.

Achilles Brancia, Neapolitanus, Epiſc. Bouenſis. A

Ioannes Franciſcus Verdura, Maſſanenſis Epiſcop. Chironenſis.

Albertus Duimius de Glirics, Chatarenſis, Ordin. Præd. Epiſc. Veglenſis.

Ioannes Antolinez de Bricianos, de la Ribera, Hiſpanus, Epiſcopus Iuvenacenſis.

Triſtanus de Bizet, Gallus, Epiſc. Xantonenſis.

Epiſcopi Iulii III.

Aſcanius Gherardinus de Amelia, Epiſ. Catacenſis.

Marcus Gonzaga, Mantuanus, Epiſc. Auſſcienſis.

Baldouinus de Baldouinis, Piſanus, Epiſc. Averſanen.

Petrus Franciſcus Palavicinus, Genuenſis, Epiſcop. Alerienſis. B

Ægidius Fuſcararius, Bononienſis, Ord. Præd. Epiſc. Mutinenſis.

Timotheus Iuſtinianus de Chio, Græcus, Ordin. Præd. Epiſc. Calamonenſis.

Didacus de Almanſa, Hiſpanus, Epiſc. Caurienſis.

Lactantius Rouerella, Ferrarienſis, Epiſ. Aſculanus.

Amaroſius Monticula, Lunenſis, Sarzanenſis, Ep. Segnin.

Sebaſtianus Gualterius, Vrbevetanus, Epiſcopus Viterbienſis.

Honoratus Faſcitellus, Neapolitanus, Monachus Ordin. S. Benedicti, Epiſc. Inſulanus. Obiit Romæ menſe Martii 1564.

Petrus Camaianus, Aretinus, Epiſcop Fæſularum.

Horatius Græcus, Troianenſis, Appulus, Epiſcop. Leſin. C

Fabius Cupallata, Placentinus, Epiſcopus Lachedonenſis.

Gaſpar de Caſal, Luſitanus, Ordin. S. Auguſtini, Epiſc. Leirienſis.

Bernardinus de Cuppis, Romanus, Epiſc. Auximan.

Ioannes de Morvillier, Gallus, Epiſ. Aurelianenſis.

Iulius Gentilius, Tortonenſis, Epiſc. Wiltuarienſis.

Adrianus Fuſconius, Romanus, Epiſcop. Aquinas.

Antonius de S. Michaële, Hiſpanus. Ordin. ſancti Franciſci de Obſervantia, Epiſc. Montis Mariani.

Hieronymus Melchiorius, Recanatenſis, Epiſcopus Maceratenſis.

Petrus de Petris de Monte, Aretinus, Epiſcopus Lucerin. D

Cæſar Iacomellus, Romanus, Epiſc Bellicaſtenſis.

Iulius Grittus, Venetus, Epiſc. Parentinus.

Iacobus Sylverius Piccolhomineus, de Celano, Epiſc. Aprutin.

Ludovicus de Brezé, Gallus Epiſc. Meldenſis.

Iacobus Mignaoellus, Senenſis, Epiſ. Groſſeranus.

Ioannes Andreas Crocius, de Tibure, Ep. Tiburtin.

Franciſcus Richardotus, Burgundus, Epiſcopus Atrebatenſis.

Carolus Cicada, Genoenſis, Epiſcopus Albinganenſis.

Franciſcus Maria Piccolhomineus, Senenſis, Epiſc. Ilcinenſis.

Aciſculus Moys de Contreras Hiſpanus, Epiſcop. Eicen. E

Galeatius Roſcius de Interamna, Epiſc. Aſſiſienſis. Obiit Tridenti, die 16. Octob. 1.63.

Iacobus Maria Sala, Bononienſis, Epiſcopus Vivarienſ.

Gabriel de Monte S. Sabini, Epiſc. Heſin.

Marianus Sabellus, Romanus Epiſcop. Eugobinus.

Agapitus Belhomo, Romanus Epiſc. Caſertanus.

Iulius Cananius, Ferrarienſis, Epiſcop. Hadrienſis, poſtea Cardinalis.

Iulius Gallerrus, Piſanus, Epiſc. Aleſſanenſ.

Hieronymus Burgenſis, Gallus, Epiſcopus Catalonenſis.

Epiſcopi Pauli IV.

Scipio Aſtenſis, Ferrarienſis, Epiſ. Caſalenſis.

Didacus Sarmiento de Sotomajor, Hiſpanus, Epiſ. Aſtoricenſis.

Thomas Goduellus, Anglus, Epiſc. Aſaphenſis.

Fauſtus Caffarellus, Romanus, Epiſ. Fundanus.

Belliſarius Balduinus, Neapolitanus, Epiſcopus Larinenſ.

Urbanus Vigerius de Ruere, Genuenſis, Epiſcopus Senogallienſis.

Jacobus Suetus, Græcus, Epiſcop. Milopotamen. junior.

Joannes Baptiſta Oſius, Romanus, Epiſc. Reatinus. Obiit die 12. Novemb. 1562.

Marcus Laoreus, Tropienſis, Ord. Præd. Epiſc. Campanienſis.

Franciſcus de Bauquere, Gallus, Epiſc. Meterſis.

Ioannes Franciſcus Commendonus, Venetus, Epiſc. Zacinthen.

Carolus de Graſſis, Bononienſ. Epiſc. Montis Faliſci, poſtea Cardinalis.

Arrias Gallego, Hiſpanus, Epiſ. Gerunden.

Hieronymus Gallego, Hiſpanus, Epiſ. Oneteuſis.

Hercules Rattingger, Germanus, Epiſcop. Laventin.

Iulius de Rubeis, Polian. Epiſc. S. Leonis. Obiit Romæ menſe Martio 1564.

Ioannes de Munatones, Hiſpanus, Ord. S. Auguſt. Epiſc. Segorbicen.

Franciſcus Blanco Hiſpanus, Epiſc. Aurien.

Vincentius de Luchis, Bononienſis, Epiſcopus Anconitan.

Pompeius Piccolhomineus, de Aragonia, Epiſcopus Tropien.

Petrus Barbaricus, Venetus, Epiſc. Curzolen.

Franciſcus Bachodus, Sabaudus, Epiſc. Gebennenſis.

Carolus de Angennes, Gallus, Epiſ. Cœnomanenſ. poſtea Cardinalis.

Hieronymus de Nichiſola, Veronenſis, Ord. Præd. Epiſc. Theanen.

Marcus Anton. Bobba, Caſalenſis, Epiſcop. Aug. poſtea Cardinalis.

Iacobus Lomellinus, Meſſanenſis Epiſc Mazarien.

Donatus de Laurent de Aſculo Apuliæ, Ep. Arian.

Petrus Contarenus, Venetus, Epiſc. Paphen.

Petrus Daneſius, Gallus, Epiſ. Vauren.

Hieronymus Savorgnanus, Porojulienſis Epiſcop. Sibinicenſis.

Philippus du Bec, Gallus, Epiſ. Veneten.

Carolus de Rovey, Gallus, Epiſc. Sueſſionenſis.

Georgius Draſcovitius, Croacus, Epiſc. Quinque Eccleſ. poſtea Archiepiſcop Colocenſ. & Cardinalis.

Franciſcus de Aguirre, Hiſpanus, Epiſcopus Cotronenſis.

Andreas de Cueſta, Hiſpanus, Epiſc. Legionenſ.

Antonius Garrionero, Hiſpanus, Epiſc. Almerien.

Antonius Auguſtinus, Hiſpanus Epiſc. Alerden. poſtea Archiep. Tarraconenſis.

Angelus Maſſarellus, Septendanenſis, Epiſcopus Theleſinus.

Antonius Ciurelia, Barenſis, Epiſ. Budnenſis.

Dominicus Caſablanca, Meſſanenſis, Ord. Præd. Epiſcop. Vicenſis.

Petrus Fannus, Coſtacciarius, Epiſc. Aquenſ.

Ioannes Carolus Bonius, Bononienſis, Epiſcopus Oſtonen. poſtea Archiepiſ. Brundiſinus.

Hugo Boncompagnus, Bononienſis, Epiſc. Veſtan. poſtea Pont. Max. Greg. XIII.

Salvator Pacinus de Colle, Epiſc. Cluſinus.

Lupus Martinez, Hiſpanus, Epiſc. Elnen.

Carolus de Epinay, Gallus, Epiſc. Dolen.

Ægidius Spiſame, Gallus, Epiſc. Nivern.

Anton. Sebaſt. Minturn. de Traject. Epiſ. Uxentin.

Bernardus del Bene, Florentinus, Epiſcopus Nemaoſen.

Dominicus Bollao. Venetus, Epiſc. Brixien.

Ioannes Antonius Vlpius, Comenſis, Ep. Comen.

Ludovicus de Ginolhac, Gallus, Epiſc. Torellen.

Philippus Maria Campegius, Bononienſis, Epiſc. Feltren.

Joannes de Quignones, Hiſpanus, Epiſcopus Calaguerritan.

Didacus Covarruvias de Leyna, Hiſpanus Epiſc. Civitaten.

Philippos Gerios, Piſtorienſis, Epiſc. Iſclanen. poſteà Aſſiſien.

Joanoes Antonius Fachinetrus Bononienſis, Epiſc. Neocaſtren. poſteà Pont. Max. dictus Innoc. IX.

B

Epiſcopi Pii IV.

Hippolytus Capilupus, Mantuan. Epiſc. Fanen.

Joannes Fabricius Severinus, Neapol. Ep. Aceren.

Martinus Rithoviuc. Flander. Epiſc. Ipren.

Aotonius Havetius, Flander, Ord. Prædicat. Epiſc. Namurcen.

Conſtantinus Bonellus, Feretran. Epiſc. civitatis Caſtelli.

Iulius Superchius, Mantuanus, Ordin. Carmelit. Epiſc. Accien. poſteà Caprulan.

Matthæus de Concinis, Florentinus Ep. Cortonen.

Nicolaus Sfondratus, Mediolanenſis, Epiſc. Cremonen. poſteà Pontif. Max. dictus Gregorius XIV.

C

Ventura Buffalinus, Tiphernas, Epiſcop. Maſſanen.

Ludovicus de Bueil, Gallus, Epiſc. Vencien.

Hieronymus Galleratus, Mediolenſis, Epiſc. Sutrin.

Ioannes Petrus Delphinus, Venetus, Ord. Canonicorum Regularium, Epiſc. Zacinthi, & Cephaloniæ ſecundus.

Ioannes Andreas Bellonius, Meſſaneuſis. Ep. Maſſalubren.

Georgius Ziſchovid, Hungarus, Ord. Min. S. Franciſci de Obſerv. Epiſc. Signien.

Fadericus Cornelius, Venetus, Epiſc. Bergomen. poſteà Patavio. & Cardinalis.

Stephanus Bourher, Gallus, Epiſcopus Anglonen.

Ioannes Paulus Amanius, Cremenſ. Epiſc. Aoglon.

D

Alexander Sfortia de S. Flora, Epiſc. Parinen. poſteà Cardinalis.

Antonius le Cirier, Epiſc. Abriocen.

Andreas Mozenicus, Venetus Epiſc. Nimoſien.

Benedictus Salvinus, Firmanus, Epiſcop. Verulan.

Guilielmus Caſſador, Hiſpanus, Epiſc. Barchinen.

Petrus Gonzalez de Mendoza, Hiſpanus, Epiſcop. Salmatin.

Martious de Corduba de Mendoza, Hiſpanus, Ord. Præd. Epiſc. Dertuſen.

Iulius Magnan. Placentinus, Ord. Min. Convent. S. Franciſci, Epiſc Calven.

Valentinus Herburus, Polonus, Epiſc. Præmiſlien. Orator Regis Poloniæ.

Simon Aleotus, Forojulienſis, electus Epiſcopus Forojulien. Mortuus eſt Tridenti die 20. Aug. 1562.

Petrus de Xaque, Hiſpanus, Ord. Prædicat. Epiſc. Niochen.

E

Proſper Rebiba, Maſſanenſis, Epiſc, Trojanus, poſteà Patriarcha Conſtantinop.

Melchior à Voſmediana, Hiſpanus, Ep. Guadsen.

Hippolytus de Rubeis, Parmenſis, Epiſc. Papien. poſteà Cardinalis.

Didacus de Leon, Hiſpanus, Ord. Carmelitarum Epiſc. Columbrien.

Anoibal Saracen. Neapolitanus, Epiſc Licien.

Paulus Iovius. Comenſis, electus Epiſc. Nucerinos.

Hieronymos Triviſan. Venetus, Ordin. Prædicatorum, Epiſc. Veronen. Mortuus eſt Tridenti die 9. Septemb. 1562.

Hieronymus Ragazzon. Venetus, Epiſc. Famaguſtan. poſteà Bergomenſis.

A

Romulus de Valentibus, de Trebis, Epiſc. Converſan.

Lucius Maranta, Vnuſin. Epiſc. Lavellen.

Simon de Nigris, Genuenſis, Epiſc. Sarzan.

Theoghilus Gallupus, Tropien. Epiſc. Oppiden.

Iolius Simoneta, Mediolanenſis, Epiſc. Pilauren.

Petrus de Allebret, Gallus, Epiſc. Convenarum.

Iacobus Goidius, Volareran. Ep. Penen. & Adrien.

Didacus Ramirez, Hiſp. Epiſc. Pampilonen.

Franciſcus Delgado, Hiſpanus, Epiſc. Lucen.

Ioannes Clauſſe, Gallus, Epiſc. Senecen.

Iacobus Gibertus de Nogueras, Hiſp. Ep. Aliphan.

Ioannes Annius Neapolitanus, Epiſc. Hipponen. & Coadjutor Bovin.

B

Antonius Maria de Salviatis, Romanus, Epiſc. S. Pauli, poſteà Cardinalis.

Matthæus de Priulus, Epiſcop. Æmonien poſteà Vincentin.

Thomas Lilius, Bononienſis, Epiſc. Sotan.

Hieronymos Guerrin. Ferettanus, Epiſc. Imolen.

Thomas Oyerllaithe, Hybernus, Epiſc. Coſſen.

Franciſcus Valete, Gallus, Epiſc. Vabren.

Fabius Pignatellus, Neapolitanus, Epiſc. Monopolitan.

Carolus de Vicecomitibus, Mediolan. Epiſc. Ventimillien poſteà Cardinalis.

Ioannes Coloſvarin Hungarus, Ordin. Prædicat. Epiſcopus Canadien. Obiit Tridenti die 24. Novemb. 1562.

C

Aodræas Dudirius Sbardellatus, Hungarus, Epiſc. Tininien. poſteà Quinque Eccleſien.

Spioellus Bencius, Politianus Epiſc. Montis Politiani.

Franciſcus Abundius, Caſtilloneus, Epiſc. Bobien. poſteà Cardioalis.

Staniſlaus Faleſchi, Polonus, Epiſc. Theodoſien.

Eugenius Ohairt, Hibernus, Ord. Prædic. Epiſc. Achaden.

Donatos Magongial, Hibernus. Epiſc. Rapoten.

Guido Ferrerius, Pedemontanus, Epiſc. Vercellen. poſteà Cardinalis.

Ioannes Baptiſta Sighicellius, Bononieoſis, Epiſcopus Faventin.

D

Sebaſtianus Vantius, de Arimino, Epiſc. Vrbevetan.

Ioannes Bapt. Lomellin. Meſſanenſis, Ep. Gardien.

Ioan. Baptiſta Milaneſius, Florent. Epiſc. Marſican.

Auguſtin. Molignatus, Vercellenſis, Ep. Trivican.

Carolus Grimaldus, Genuenſia, Epiſc. Savonen.

Fabricius Landrian. Mediolanenſis, Epiſc. S. Marci.

Barrholomæus Ferratin. Amerinus, Epiſc. Amerin.

Petrus Fragus, Hiſpan. Ep Vſellen. poſteà Algaren.

Hieronym. de Gaddie, Florentio. Epiſc. Cortonen.

Franciſcus Contarenus, Venetus, Epiſc. Paphen.

Ioannes Delphin. Venetus, Epiſc. Torcellan.

Alexander Molus, Commenſis, Epiſc. Minor.

Hieronymus Vielmus, Venetus, Ord. Prædic. Epiſc. Argoliceo.

Franciſcus Raguſeus, Ordin. S. Franciſci de Obſervan. Epiſc. Marchanen.

E

Abbates.

Ludovicus de Baiſſey, Abbas Ciſtercienſis & Gen.

Hieronymus de Sonchier, Gallus. Abb. Clarævallen. poſteà Cardinalis.

Simplician. Abb. S. Salvatoris Papiæ, Vulrolina, Congreg. Caſinen,

Stephanus Catanius Novarienſis, Abb. S. Mariæ Gratiarum, Placentin. Diœceſ. Congreg. Caſinenſ.

Auguſtin. Loſcus. Hiſpanus, Abb. S. Benedicti de Ferraria, Coogreg. Caſinen.

Eurychius Cordes, Antuerpienſis, Abb. S. Fortunati apud Baſſianum, Congreg. Caſinenſis.

Claudius Sainctes, Gallus, Abb. Lunevillan.

Coſmas Damianus, Hortulan, Hiſpanus, Abb. Villabertrandi. A

Generales.

Vincentius Iuſtinian. Genenſis, Gener. Ordin. Prædic. poſteà Cardinalis.

Franciſcus Za ora, Hiſpan. Gener. Ord. Minor, de Obſervantia.

Antonius de Sapientibus, uguſtanus, Gen. Ord. Minorum Conventualium.

Chriſtophorus Patavio. Gener. Ordin. Eremit. S. Auguſtini.

Io. Baptiſta Migliavacca, Aſtenſis, Gener. Ordin. S. Mariæ Servorum.

Stephanus Faginus, Cremonenſis, Provincialis Lombardiæ, pro Generali Carmelitarum. B

Iacobus Lainez, Hiſpanus, Præpoſitus Ge .eral. Societatis Ieſu.

Thomas..... Civitatis de Caſtello, Gener. Capucinorum.

Doctores legum pro S. Concilio.

Gabriël Palæotus, Bononienſis, Auditor Rotæ, poſteà Epiſc. Bonon. & Cardinalis.

Scipio Lancelottus, Romanus, Advocatus conſiſtorialis poſtea Cardinalis.

Io. Baptiſta Caſtellius Bononienſis, Promotor, poſteà Epiſc. Ariminenſis.

Michaël Thomaſius, Majoricenſis, Doctoc Decratorum, poſteà Epiſc. Illerden. C

Theologi à ſummo Pontifice miſſi.

Fr. Petrus du Soto, Hiſpanus, Ord. Præd. Obiit Tridenti menſe Aprilis 1563

Alphonſ. Salmeron. Hiſpan. Societ. Ieſu.

Franciſcus Torrenſis, Hiſpanus, Doctor Theolog. poſteà Societatis Ieſu.

Anton. Soliſius, Hiſpanus, Doctor Theolog.

Fr. Camillus Campegius, Papienſis, Ord. Præd. Inquiſitor Ferrariæ.

Fr. Hieronymus Bravo, Hiſpanus, Ord. Præd.

Fr. Adrian. Valentin. Venetus, Ord. Præd. in demortui F. Petri de Soto locum.

Doctores Theologiæ Facultatis Pariſienſis, miſſi à Carolo IX. Galliarum Rege Chriſtianiſſimo. D

Nicolaus Maillard, Decanus Facultatis Pariſien.

Ioan. Peletier.

Ant. Damochares Reſſonæus.

Nienlans de Bris.

Iacobus Huganis Franciſcan. Idem etiam Procurator Reverendiſſ. Ioann. Vrſini Epiſcopi Trecorenſ.

Simon Vigor.

Richardus du Prè.

Natalis Pailler, Obiit Trid. 7. Kal. Decemb. 1562.

Robertus Fournier.

Antonius Coquier.

Lazarus Broychot.

Claudius de Sainctes, Canon. Regularis. E

Theologi miſſi à Philippo Rege Catholico.

Coſmas Damian. Hortulan. Abbas Villabertrandi.

Ferdinandus Tritius, Doctor Theolog. Canon. Caurien.

Ferdinandus Velloſillus, Doctor Theol. Canon. Seguntin.

Thomas Daſſio I. V. D. Canonicus Valentin.

Licentiat. Anton. Covarruvias, Audit. Granaten.

Ferdinandus Mincacen. Decretorum Doct.

F. Ioan. Ramirez, Hiſpanus, Miniſter Provinciæ S. Iacobi.

Fr. Alfonſus Contreras, Commiſſ. Ordinis in Curia Regis Hiſpaniæ

Fr. Michael de Medina, Hiſpanus, Ord. Min. ſacræ Theologiæ Doctor.

Fr. Ioan. Lobera, Hiſpanus, ſacræ Theologiæ Lector Salmanticæ, Socius Miniſtri Provincialis S. Iacobi.

Coſmus Palma Fonteyus, Hiſpanus, ſacræ Theologiæ Doctor, Socius Hortulani Abb.

Fr. Ioan. Gallo, Hiſpanus, Ord. Præd.

Fr. Petrus Fernandez, Hiſpanus, Ordin. Præd. in ſocietate Magiſtri Gallo.

Fr. Deſiderius de S. Martino, Panormitanus, Ord. Carmelitani.

Michaël Bayns ab Atho, ſacræ Theologiæ Doctor.

Io. Heſſels à Lovanio, ſacræ Theol. Doctor.

Cornelius Ianſenius, Hulſtenſis, ſacræ Theologiæ Doctor, poſt Epiſc. Gandavenſis.

Theologi miſſi à Rege Portugaliæ.

Fr. Franc. Forerius, Ord. Præd.

D. Iacobus a Payua de Andrade, Luſitanus, Doctor Theol.

D. Melchior Cornelius, Decretorum Doctor, Senator Regis Portugalliæ.

Ab Excellentiſſimo Duce Bavariæ.

Ioan. Cavillonius, Flander, è Societate Ieſu.

Procuratores Epiſcoporum abſentium.

Marchantus Doctor Theologus, pro Illuſtriſſ. Card. de Mendoza, Epiſc. Burgen.

Ioan. Cothardus, Cler ſæcularis, Germanus, pro Reverendiſſ. Ratiſbonenſi.

Georgius Hochenuatei, Cler ſæcul. Doctor Theologus, Suffraganeus pro Reuerendiſſ, Epiſc. Baſileenſi.

Frater Felicianus Ningarda à Morbinio. Ordin. Præd. pro Illuſtriſſimo Domino Saliſburgenſi Orator.

Petrus Cumel, Doctor Theol. Canonicus Malacitanus, pro Reverend. Malacitano.

Ioan. Delgadus, Doctor Theolog. Canonicus Tudenſis, pro Reverendiſſ. D. Ioanne de S. Æmiliano, Epiſcopo Tudenſi.

Gaſpar Cardillus, Villalpandeus, Segob. Doctor Theol. pro Reverend. Epiſc. Abulen.

Frater Io. de Ludenna, Doctor. Theolog. Ordin. Prædic. pro Reverendiſſ. Epiſcopo Seguntin.

Frater Franc. Otanes, Lector Valliſoleti, Ord. Minorum, pro Reverend. Epiſcopo. Palentino.

Cæſar Ferrantius, Sueſſan. Doctor Theol. pro Reverendiſſ. Epiſc. Sueſſano, apud Reverendiſſimum Ilerdenſem.

Procuratores Ordinum.

Ioannes Contingnon Doctor, Gallus, Prior & Procurator Ord. Cluniac.

Nicolaus Boucherat, Gallus, Prior Monaſt. de Recluſo, Procurator Gener. Ordin. Ciſtercienſis.

Theologi ſæculares, & Doctores Iuris Canonici.

Georgius Girard, Gallus, Doctor Theol. cum Reverend. Andegavenſi.

Gentian. Hervetus, Gallus, cum Illuſtriſſ. Cardinali a Lotharingia.

Franc. Sancius, Decan. Facultatis Theologiæ, & Canonicus Salmanticenſ. cum Reverendiſſ. Salmanticenſi.

Matthæus Guerra, Conſentin. Calaber, Preſbyter,

ſæcularis, cum Reverendiſſ. Epiſcopo S. Marci.

Federicus Pendaſius, cum Illuſtriſſ. Cardinali de Mantua, Legato ſacri Concilij.

Ioannes Franciſcus Lombardus, cum Illuſtriſſ. Cardinali Seripando, Legato ſacri Concilij.

Petrus Metcatus, Theolog. cum Reverend. Vicenſi.

Trigillus, Doctor Theol. Canonicus Legionenſ. cum Reverend. Legionen.

Sobannus, Doctor Theolog. cum Reverendiſſ. Legionen.

Antonius Leitonius, Doctor Theolog. cum Reverendiſſ. Coymbricenſi.

Petrus Fontidonius, Doctor Theol. cum Reverendiſſ. Salmansino.

B Ioannes Villeta, Doctor Theolog. cum Reverend. Barchionenſi.

Ioannes Fonſeca, Doctor Theol. cum Reverendiſſ. Archiepiſcopo Granatenſi.

Michaël Oroncuſpe, Doctor Theol. cum Reverendiſſ. Epiſc. Pampilonenſi.

Alfonſ Fernandez de la Guerra, Hiſpanus, Doctor Theol. cum Reverend. Guadixienſi.

Michael Ytero, I. V. D. cum Reverend. Epiſcop. Pampilonenſi.

Ioſephus Puebla, Doctor Theolog. cum Reverendiſſ. Epiſc. Civitatenſi.

Ioannes Chiacon. Doctor Iuris Canonici, cum Reverend. Epiſcopo Almerienſi.

Antonius Garçias, Doctor Theol. cum Reverend. Epiſc. Ovetenſi.

C Benedictus Arias Montanus, Ordin. S. Iacobi, Doctor, cum Reverend. Epiſc. Segobienſi.

Ioannes Barcellona, Theol. cum Reverend. Epiſc. Vſellenſi.

Doctores Galli Ordinis S. Benedicti.

Ioannes Carthougne, Doctor Theol.

Ioannes de Verdun, Doctor Theol.

Theologi Ordinis Fratrum Prædicatorum.

Angelos Cioſius, Florentinus, cum Illuſtriſſ. Card. Mantuano Legato ſacri Concilij.

D Seraphinus de Caballis, Brixienſis, Provincialis Terræ ſanctæ, cum Reverend. ſuo Generali.

Eliſæus Capys, Venetus, Theol. cum Reverend. Archiepiſcopo Pragenſi.

Petrus Aridienſis Gallus, cum Reverend. D. Cenomanenſi.

Bernardus Bernardi, Gallus, inquiſitor Avenionenſis, Vicarius Congreg. Franciæ, cum Reverend. D. Nemauſenſi.

Ioannes Matthæus Valdina, cum Reverend. D. Tarentino.

Petrus Martyr Coma, Hiſpanus, cum Reverend. Gerundenſi.

Petrus Satorres, Hiſpanus, cum Reverendiſſ. D. Dertuſenſi.

Antonius de Groſupto, cum Reverendiſſ. D. Viglevanenſi.

E Aurelius de Chio cum Reverendiſſ. D. Spalatenſi.

Adrianus Valeotio. Venetus, cum Reverendiſſ. D. Nicoſienſi.

Marcus Medices, Veronenſis, cum Reverend. D. Cenetenſi.

Benedictus Herba, Mantuanus, cum Reverendiſſ. D. Brixienſi.

Michaël de Aſt, Genuenſis, Prior S. Laurentij.

Conſtantius Coccianus, Iſorella, cum Reverend. D. Montis Politiani.

Henricus de S. Hieronymo, cum Reverend. D. Bracharenſi.

A Ludovicus de Sotomaior, cum Rever. D. Georgio Tudenſi.

Baptiſta de Lugo, cum Reverendiſſ. D. Veronenſi.

Hieronymus Barolus, Papienſis.

Theologi Ordinis Minorum B. Franciſci de Obſervantia.

Aloyſius de Burgo nouo, Italus, ſacræ Theol. Lector Bononiæ, poſteà Ord. Gener.

Thomas Sogliano, Italus, Prouinciæ Bononiæ Miniſter.

Antonius de Padua, Luſitanus, Ordin Secretarius.

Bonifacius Raguſæus, Apoſtolicus Prædicator. Terræ ſanctæ Gubernator, poſteà Epiſ. de Stagno in Dalmatia.

Angelus de Petriolo, Italus, Lector ſacræ Theol. Peruſiæ.

Angelus Iuſtinianus, Italos, Lector ſacræ Theol. Genuæ.

Vincentius de Meſſina, Italus, ſacræ Theologiæ Lector, Neopoli.

Iulius Paſſiranus Vrceanus, Italus, ſacræ Theologiæ Lector Bergomi.

Iacobus Alaoi, Gallus, Theologus, cum Rever. Epiſcopo Veneten.

Theologi Ordinis FF. Minorum Conventualium.

Marcus Antonius Gambaranus à Lugho, Socius Religionis.

Bartholomæus Golphus de Pergula.

Ioannes Tertius, Bergomenſis, Lector Theologiæ in Gymnaſio Papienſi.

Clemens Thomaſious de Florentia, Regens in Conventu S. Crucis Florentiæ.

Auguſtinus Balbus à Lugho.

Ioannes Baptiſta Ghiſulphus, Ordinis Scribe.

Antonius de Grignano, Regens ſancti Antonij de Patavio.

Lucius Anguſiola, Placentinus, Regens S. Franciſci Bononiæ.

Maximianus Benianos, Cremon. Orator pro Religione, & Inquiſitor Paduæ.

Octavianus Charus de Neapoli, Regens. ſancti Laurentij de Neapoli.

Antonius Poſius de Monte Ilcino, Regens in Conventu XII. Apoſtolorum Romæ.

Bonavent. Meldulen. Regens in Conventu Parmæ.

Martialis Peregrinus, Calaber, Regens in Conventu Ferrariæ.

Antonius à Cubalo, Feltrenſis.

Andreas Schynopius de Amandula, cum Rever. D. Cathanzario.

Balthaſar Criſpus, Neapolitanus, cum Reverend. D. Tropienſi.

Theologi Ordinis Fratrum Eremitarum S. Auguſtini.

Thadæus Peruſin. cum Reverend. D. Salviato.

Ioannes Paulus, Recanaten. cum Rever. D. Quinque eccleſien. Oratore.

Simon Florentin. cum Illuſtriſſimo Card. Seripando, Legato.

Cherubinus Lavoſius de Caſſia, cum Reverendiſſ. D. Vercellenſi.

Gabriël Veteratellus, Auconitanus.

Ambroſius Veronenſis, Prior Conventus S. Marci in vrbe Tridentina.

Ioannes Baptiſta Borgos, Valeotinus, Hiſpan.

Antonius Mondulphenſis, cum Reverendiſſ. D. Pragenſis Oratore. A

Ægidius Volaterranus, cum Revereod. Epiſcopo Tinien.

Eogenius Piſaorenſis, Concilij Prædicator.

Adamantius Florentinus, cum Illuſtriſſimo Cardinali Madtooo.

Aurelius Corinaltenſis, cum D. Oratore Helvetorium.

Balthaſar Maſſanus, cum Reverend. Epiſcop. Catanien.

Sebaſtianus Fanenſis, Ordinis Scriba.

Cbriſtophotus de Saoctoris, Borgenſis, Hiſpanus.

Simon de Brazzolatus, Patavinus.

Angelus Ferrus, Venetus, cum Reverendiſſ. D. de Oſna. B

Petrus Luſioos, cum Reverend. D. Leirien.

Theologi Ordinis Fratrum Carmelitarum.

Ioannes Iacobus Cherecatus, Vicentinus, Provincialis Venetiarom.

Theodorus Maſius, Mantuanus, cum Reverend. D. Cremonenſi.

Sylveſter, Confeſſor Illuſtr. Card. Mantuani.

Lucretius Abſolanus, cum Reverend. D. Patriarcha Venetiarum.

Nicolaus, Gallus, cum R. P. Generali.

Eraldus, Gallus, cum R. P. Generali.

Laurentius Lauretus, Venetus, cum R. Patre Generali. C

Angelus Ambroſianus, Venetus.

Theologi Ordinis Fratrum Servorum Beatæ Mariæ.

Stephanus Bonutius, Aretinus, poſtea Epiſcopus Aretinus, & Cardinalis.

Amans, pro congregatione Servorum, cum Reverend. D. Sibinicien.

Officiales Sacri Concilii Tridentini.

Epiſcopus Cavenſis, Commiſſarius.

Epiſcopus Theleſinus, Secretariur. D

Ludovicus Bondonius, Magiſter cærimoniarum.

Cantores ſacri Concilii.

Simon Bartolinus, Peruſinus.

Joannes Aloyſius de Epiſc. Neapolitanus.

Barbolomæus Conte, Gallos.

Matthias Albo, de Fulginio.

Franciſcus Buſtamante, Hiſpanus.

Joannes Antonius Larinos, Beneventanus.

Franciſcus Druda, Callienſis.

Lucas Longinquus, Giſonenſis.

Petrus Scoiteccius, Aretinus.

Notarii. E

Marcus Aotonius Peregrinus, Comenſis, & Cynthius Pamphilus de S. Severino.

Hieronymus Gambarus, Brixieo. Foren.

Antonius Manellus, Depoſitarius.

Curſores Sancti Domini Noſtri, & Sacri Concilii.

Nicolaus de Matthæis, &

Jacobus Carra, Allobroges.

CONFIRMATIO CONCILII.

NOs Alexander, ſancti Laurentij in Damaſo Diaconos Cardinalis de Farneſio, S. R. E. Vicecancellarius, fidem facimus & atteſtamur, qoaliter hodie, die Mercorij 26. Ianuar. 1564. Pontificatus ſanctiſſimi Domini noſtri D. Pij, divina providentia Papæ IV. anoo qointo, in Conſiſtorio ſecreto apud S. Petrum, Reverendiſſ. DD. mei, Cardinales Moronus, & Simoneta, nuper reverſi à ſacro Concilio Tridentino, cui uti Sedis Apoſtolicæ Legati præerant, petierunt ab eodem ſanctiſſ. Domino noſtro, ut infrà.

Beatiſſime Pater. In Decreto ſuper fine Concilij Oecumenici Tridentini, pridie Nonas Decembris præteriti publicato, ſtatutum fuit, ut per Sanctitatis veſtræ & ſanctæ Sedis Apoſtolicæ Legatos & Præſidentes peteretor nomine dicti Concilij à Sanctitate veſtra confirmatio omnium & ſingulorum, quæ tam ſub fel. rec. Paulo III. & Iulio III. quam ſub Sanctitate veſtra io eo decreta & definita ſunt. Quapropter nos Ioannes Cardinalis Moronus, & Ludovicus Cardinalis Simoneta, qui tunc Legati & præſidentes eramus, volentes exequi quod in dicto Decreto ſtabilitum fuit, humiliter petimus nomioe dicti Concilij Oecumenici Tridentini, ut Sanctitas veſtra dignetur confirmare omnia & ſingula, quæ tam ſub fel. rec. Paulo III. & Iulio III. quam ſub Sanctitate veſtra in eo decreta & definita ſunt.

Quibus auditis, Sanctitas ſua, viſo & lecto tenore dicti Decreti, habitis votis Reverendiſſ. DD. meorum Cardinalium, reſpondit per hæc verba.

Petitioni, nomine Concilij Oecumenici Tridentini ſoper eius confirmatione per dictos Legatos nobis factæ annuentes, omnia & ſingula, quæ in dicto Concilio tam ſub fel. rec. Paolo III. & Iulio III. prædeceſſoribus noſtris, quam Pontificatus noſtri tempore decreta & definita ſont, auctoritate Apoſtolica, etiam de Venerabilium FF. NN. Cardinalium conſilio & aſſenſu, matura cum illis deliberatione præhabita confirmamos, atque ab omoibus Chriſti fidelibus recipi, & inviolabiliter obſervari mandamus, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Amen.

Baeſt. A Card. Farneſius Vicecancell.

BULLA S. P. N. PII,

DIVINA PROVIDENTIA PAPÆ. IV.

Super confirmatione Oecumenici Generalis Concilij Tridentini.

PIus Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. *Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis:* 2. Cor. 1. qui reſpicere dignatus Eccleſiam ſuam ſanctam, tot procellis & tempeſtatibus agitatam atque vexatam, & gravius in dies laborantem, apto tandem ei ſubvenit optatoquo remedio. Ad plurimas & perniciosiſſimes hæreſes exſtirpandas, ad corrigendos mores, & reſtituendam Eccleſiaſticam diſciplinam, ad pacem & concordiam Chriſtiani populi procurandam, indictum jampridem in civitate Tridentina Oecumenicum & Generale Conciliom à piæ memoriæ Paulo III. prædeceſſore noſtro, & Seſſionibus aliqoot babitis cœptum fuerat: ab eius autem ſucceſſore Iulio in eamdem urbem re-

vocatum, poſt alias Seſſiones celebratas, variis impedimentis & difficultatibus objectis, ne tunc quidem peragi potuerat: itaque diutius intermiſſum fuerat non ſine maximo mœrore omnium, cum quotidie magis Eccleſia ejuſmodi remedium imploraret. Nos autem poſt ſuſceptum Sedis Apoſtolicæ regimen tam neceſſarium ac ſalutare opus ſicut Paſtoralis ſollicitudo monebat, divinæ miſericordiæ fiducia perficere aggreſſi, adjuti pio ſtudio chariſſimi in Chriſto filij noſtri Ferdinandi Romanorum Imperatoris electi, & aliorum Chriſtianorum Regum, Rerumpublicarum, ac Principum, tandem conſecuti ſumus quod nec diurnis nec nocturnis curis elaborare deſtitimus, quodque *à Patre luminum* aſſidue precati ſumus. Cum enim eam in vrbē undique ex Chriſtiani nominis Nationibus conveniſſet, noſtris convocata litteris, & ſua etiam ipſorum pietate excitata, Epiſcoporum, & aliorum inſignium Prælatorum maxima, & Oecumenico Concilio digna frequentia; præter plurimos alios pios, & Sacrarum litterarum ſcientia, divinique & humani Iuris cognitione præſtantes viros, præſidentibus ipſi Synodo Sedis Apoſtolicæ Legatis, nobis adeo Concilij libertati faventibus, ut etiam de rebus Sedi Apoſtolicæ propriæ reſervatis, liberum ipſi Concilio arbitrium per litteras ad Legatos noſtros ſcriptas, ultro permiſerimus, quæ de Sacramentis, & aliis rebus, quæ quidem neceſſariæ viſæ ſint, tractanda, definienda, & ſtatuenda reſtabant, ad confutandas hæreſes, ad tollendos abuſus, & emendandos mores, à ſacro-ſancta Synodo ſumma libertate diligentiaque tractata, & accurate ac mature admodum definita, explicata, ſtatuta ſunt. Quibus rebus perfectis, & Concilium tanta omnium qui illi interfuerunt, concordia peractum fuit, ut conſenſum eum plane à Domino effectum fuiſſe conſtiterit, idque in noſtris atque omnium oculis valde mirabile fuerit. Pro quo tam ſingulari Dei munere Supplicationes ſtatim in alma hac Vrbe indiximus, quæ maxima Cleri & populi pietate celebratæ fuerunt; laudeſque & gratias divinæ Majeſtati merito perſolvendas curavimus: cum eiuſmodi Concilij exitus ſpem magnam & prope certam attulerit, fore ut majores in dies fructus ad Eccleſiam ex ipſius Decretis Conſtitutionibuſque perueniant. Cum autem ipſa ſancta Synodus pro ſua erga Sedem Apoſtolicam reverentia, antiquorum etiam Conciliorum veſtigiis inhærens, Decretorum ſuorum omnium, quæ noſtro & prædeceſſorum noſtrorum tempore facta ſunt, confirmationem à nobis petierit, Decreto de ea re in publica Seſſione facto; Nos ex Legatorum literis prius, deinde poſt reditum eorum, ex iis quæ Synodi nomine diligenter retulerunt, poſtulatione ipſius Synodi cognita, habita ſuper hac re cum venerabilibus fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus deliberatione matura, ſanctique Spiritus in primis auxilio invocato, cum ea Decreta omnia Catholica, & populo Chriſtiano utilia ac ſalutaria eſſe cognoviſſemus, ad Dei omnipotentis laudem, de eorumdem fratrum noſtrorum conſilio & aſſenſu in Conſiſtorio noſtro ſecreto illa omnia & ſingula auctoritate Apoſtolica hodie confirmavimus, & ab omnibus Chriſti fidelibus ſuſcipienda ac ſervanda eſſe decrevimus, ſicut harum quoque literarum tenore ad clariorem omnium notitiam confirmamus, & ſuſcipi obſervarique decernimus. Mandamus autem in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœnis à ſacris Canonibus conſtitutis, aliiſque gravioribus, etiam privationis, arbitrio noſtro infligendis, univerſis & ſingulis venerabilibus fratribus noſtris, Patriarchis, Archiepiſcopis, & aliis quibuſvis Eccleſiarum Prælatis, cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis & dignitatis ſint, etiam ſi Cardinalatus honore præfulgeant, ut eadem Decreta & ſtatuta in Eccleſiis ſuis, civitatibus & Diœceſibus, in judicio & extra judicium diligenter obſervent, & à ſubditis quiſque ſuis, ad quos quomodolibet pertinent, inviolabiliter faciant obſervari: contradictores quoſlibet & contumaces

Confirmatio Conciliorum per Papam.

A
per ſententias, cenſuras & pœnas Eccleſiaſticas, etiam in ipſis Decretis contentas, appellatione poſtpoſita, compeſcendo; invocato etiam, ſi opus fuerit, brachij ſæcularis auxilio. Ipſum vero chariſſimum filium noſtrum Imperatorem electum, cæteroſque Reges, Reſpublicas, ac Principes Chriſtianos monemus, & per viſcera miſericordiæ Domini noſtri Ieſu Chriſti obteſtamur, ut qua pietate Concilio per Oratores ſuos adfuerunt, eadem pietate, ac pari ſtudio, divini honoris & populorum ſuorum ſalutis cauſa, pro ſedis quoque Apoſtolicæ & ſacræ Synodi reverentia, ad eiuſdem Concilij exequenda & obſervanda Decreta Prælatis, cùm opus fuerit, auxilio & favore ſuo adſint, neque adverſantes ſanæ ac ſalutari Concilij doctrinæ opiniones à populis ditionis ſuæ recipi permittant, ſed eas penitus interdicant. Ad vitandam præterea perverſionem & confuſionem, quæ oriri poſſet, ſi unicuique
B
liceret, prout ei liberet, in Decreta Concilij Commentarios & interpretationes ſuas edere, Apoſtolica auctoritate inhibemus omnibus, tam Eccleſiaſticis perſonis, cujuſcumque ſint ordinis, conditionis & gradus, quam Laicis, quocumque honore ac poteſtate præditis; Prælatis quidem ſub interdicti ingreſſus Eccleſiæ, aliis vero, quicumque fuerint, ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœnis, ne quis ſine auctoritate noſtra, audeat ullos Commentarios, gloſſas annotationes, ſcholia, ullumve omnino interpretationis genus ſuper ipſius Concilij Decretis quocumque modo edere, aut quidquam quocumque nomine, etiam ſub prætextu majoris Decretorum corroborationis, aut executionis, aliove quæſito colore, ſtatuere. Si
C
cui veró in iis aliquid obſcurius dictum & ſtatutum fuiſſe, eamque ob cauſam interpretatione aut deciſione aliqua egere viſum fuerit, aſcendat ad locum, quem Dominus elegit, ad Sedem videlicet Apoſtolicam, omnium fidelium magiſtram, cujus auctoritatem etiam ipſa Sancta Synodus tam reverenter agnovit. Nos enim difficultates & controverſias, ſi quæ ex eis Decretis ortæ fuerint, nobis declarandas & decidendas, quemadmodum ipſa quoque ſancta Synodus decrevit, reſervamus; parati, ſicut ea de nobis merito confiſa eſt, omnium Provinciarum neceſſitatibus ea ratione, quæ commodior nobis viſa fuerit providere. Decernentes nihilominus irritum & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam, quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Ut hæc autem ad omnium notitiam perveniant, neve quis excuſatione ignorationis uti poſſit, volumus & mandamus, ut hæ
D
literæ per aliquos Curiæ noſtræ Curſores in Baſilica Vaticana Principis Apoſtolorum, & in Eccleſia Lateranenſi, tunc, cum in eis populus, ut Miſſarum ſolemnibus interſit, congregari ſolet, palam & clara voce recitentur, & poſtquam recitatæ fuerint, ad valvas earum Eccleſiarum, itemque Cancellariæ Apoſtolicæ, & in loco ſolito Campi Floræ affigantur, ibique ut legi & omnibus innoteſcere poſſint, aliquantiſper relinquantur. Cum autem inde amovebuntur, relictis de more ibidem exemplis, in alma Urbe ad impreſſionem tradantur, quo commodius per Chriſtiani nominis provincias & Regna divulgari poſſint. Tranſumptis quoque earum, quæ manu alicujus publici Notarij ſcripta ſubſcriptave, & ſigillo ac ſubſcriptione alicujus perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ
E
munita fuerint, fidem ſine ulla dubitatione haberi mandamus atque decernimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis, monitionis, inhibitionis, reſervationis, voluntatis, mandatorum & decretorum infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ 1563. ſeptimo Kal. Feb. Pontif. noſtri anno 5.

EGO.

Ego Pius Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus.

Ego F. Card. Piſan. Epiſc. Oſtienſ. Decan.
Ego Fed. Card. Cæſius, Epiſc. Portuen.
Ego Io. Card. Moronus, Epiſc. Tuſculan.
Ego A. Card. Farneſius. Vicecanc. Epiſc. Sabin.

. . . .

. . . .

Ego R. Card. S. Angeli Major Pœniten.

. . . .

. . . .

. . . .

Ego Io. Card. S. Vitalis.
Ego Io. Michaël, Card. Saracenus.

. . . .

Ego Io. B. Cicada, Card. S. Clementis.
Ego Scipio, Card. Piſarum.
Ego Io. Card. Reuman.
Ego F. M. G. Card. Alexandrin.
Ego F. Clem. Card. Aracæli.
Ego Iac. Card. Sabellus.

. . . .

. . . .

Ego B. Card. Salviatus.
Ego Ph. Card. Aburd.
Ego Lugd. Card. Simoneta.

. . . .

. . . .

Ego F. Card. Pacieccus, y de Tol.
Ego M. A. Card. Amulius.
Ego Io. Franc. Card. de Gambara.
Ego Carol. Card. Borromæus.
Ego M. S. Card. Conſtantien.
Ego Alfon. Card. Geſualdus.
Ego Hippol. Card. Ferrar.
Ego Franc. Card. Gonzaga.

. . . . .

Ego Cui. Aſc. Diac. Card. Camer.
Ego Vitellotius, Card. Vitellius.

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

Aut. Florebellus Lavellin.
H. Cumyn.

BVLLA PII PAPÆ IV.

Super Declarationes temporis, ad obſervanda Decreta ſacri Oecumenici & Generalis Concilii Tridentini.

PIus Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Sicut ad ſacrorum Conciliorum Decreta ac Canones, auctoritas atque confirmatio Apoſtolicæ Sedis & debet & ſolet accedere, ita ſi qua ſuper eis exorta ſit dubitatio, eiuſdem Sedis iudicio & declaratione tollenda eſt. Ad aures noſtras pervenit, multos eſſe qui dubitent ex quo tempore cœperint Decreta ſacri Generalis Concilij Tridentini, ad reformationem & Ius poſitivum dumtaxat ſpectantia, eos ad quos pertinent, obligare, illa præſertim, quæ tempora certa præſtituunt ad Provinciales Diœceſanaſque Synodos celebrandas, ad ſacros Ordines ſuſcipiendos, ad Religionem profitendam, ad Parochiales Eccleſias, aliaque Beneficia Eccleſiaſtica, quæ eiuſdem Concilij Decretis retineri prohibitum ſit, reſignanda, & ad complures res huiuſmodi exequendas, ac alias omnes ad prædictam Reformationem iuſque poſitivum tantùm ſpectantes, quæ obſervari aut evitari debent. Nos itaque, ut omnis controverſia dubitatioque tollatur; Motu proprio

Tom. I.

A eam rem, prout rationi, iuri & æquitati convenire cenſuimus, duximus declarandam. Nam etſi ipſius Concilij Decreta, etiam de venerabilium fratrum noſtrorum S.R.E. Cardinalium conſilio & aſſenſu in Conſiſtorio noſtro ſecreto confirmata a nobis fuerunt ſub finem menſis Ianuarij, & ab eo etiam tempore apud hanc ſanctam Sedem obſervari cœperunt: quia tamen non parum temporis in eis Romæ diligenter emendateque imprimendis neceſſariò conſumptum fuit; & in iure etiam communi ſancitum eſt, ut Conſtitutiones novæ vim non niſi poſt certum tempus obtineant, æquum nobis & iuſtum viſum eſt præclara Decreta omnia ad dictam reformationem Iuſque poſitivum dumtaxat ſpectantia, à Kal. Maij proximè præteriti obligare cœpiſſe; neque poſt eam diem excuſationem cuiuſquam, quod ea ignoraverit, admit-

B tendam: atque ita Apoſtolica auctoritate declaramus ac definimus, & ab omnibus iudicari debere mandamus atque ſtatuimus; decernentes irritum & inane, ſi quid ſecùs à quoquam quacumque dignitate, auctoritate & poteſtate prædito contigerit iudicari; Non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis aliiſque in contrarium facientibus quibuſcumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ declarationis, definitionis, mandati, ſtatuti, & decreti infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum Anno Incarnationis Dom. 1564. 15. Kal. Auguſti, Pont. noſtri an-

C no 5.

Fed. Card. Cæſius.

Cæſ. Glorierius.
H. Comyn.

Laus Deo, Beatæque Virgini Matri Mariæ.

CONTROVERSIÆ CONCILII Tridentini ac ipſius Apologia.

Proteſtantium exceptiones variæ contra Concilium Tridentinum in genere, breviter confutantur.

D SECTIO I.

PLurimas adferunt hodie adverſarij contra graviſſimum illud Concilium exceptiones apud Stapletonum controverſia 3. *l.* 7. *c.* 9. Diſplicere aiunt, quòd fuerit ibi Papa Pontifex Romanus Concilij Caput & Præſes. At in generalibus Conciliis id iuris obtinet ut ſæpius probatum.

Diſplicet illum eſſe iudicem cum aliis Epiſcopis, qui in hac controverſia ſint partes, illos enim, perſonas eſſe in hac controverſia reas: ſed omnium Hæreticorum eadem eſt exceptio. Nolunt præſentem Eccleſiam iudicem eſſe, à cuius doctrina ſeſe ſejungi apertè vident. Sed hoc ipſum & ſolum hæreticum convincit, quòd Eccleſiam præſentem iudicem ferre

E non vult, quam ſolam in terris omnium controverſiarum præſentem unaquaque ætate & tempore iudicem, Chriſtus conſtituit; ſolam dico, non in toto corpore ſuo aut quibuſvis eius partibus, ſed in ſolis Epiſcopis maximeque Petri ſucceſſore omnium Epiſcoporum Principe. Vide in V. Claſſe ad Synodum Dortrectanam.

Hoc ipſũ Hæreticũ cõvincit, quod Eccleſiã iudicem recuſat.

Diſplicet tertiò, quod majori numero ſuffragiorum res decernatur. Quid volunt ergo? ut paucitate vel æqualitate ſuffragiorum feratur ſententia? nihil enim eſt tertium præter id quod antea repudiarunt. At verò paucitatem ſtipulari, eſt omnium Hæreticorum proprium; & ſi non ſic eſſet, quæro quare major in

De numero ſuffragiorũ in Conciliis.

pauçitate quam in multitudine ſuffragiorum certitudo eſt? In æqualitate ſimiliter ſentientium, decerni nihil poteſt. Vana eſt ergo exceptio. Quanquam ſanè nec ipſa pluralitas, ſed, ut ita loquar, totalitas ſuffragiorum concludit, deliberativa enim ſententia certè plurium eſt; definitiva autem ſententia omnium eſt. Nam in ſententiam plurium omnes tranſeunt, & communi omnium conſenſu res fidei ſemper decernitur. A

Deinde volunt ut ſcripturâ res definiatur: audio, & id noſtros facere aſſerimus: negant illi. Quis erit arbiter, niſi quibus ut nos illi, *obedire & ſubjacere*, Apoſtolus iubet, *Eccleſiæ præpoſiti?* niſi quam audire iubet Salvator, *Eccleſia?* niſi de quibus dicit, *qui vos audit, me audit*, Apoſt. ſucceſſores? Deinde ſcriptura audit, ſit iudex, ſed illam utraque pars prætendit, B nec minùs Catholicus quàm Hæreticus profert: illa mihi non loquitur, illa ſeipſam non ſemper exponit. Vivæ vocis interpres & iudex deſideratur. Illa, ſi Chriſtiani ſumus, non alia quàm Eccleſia eſſe poteſt.

Hebr. 13. Mat. 18. Luca 10.

Diſplicet adhuc magis, quod in Concilio, non ex judicio, ſed ex præjudicio & affectu contra eorum dogmata concluſum fuerit. Nam ante ipſum Concilium cœptum, ſolum Papam eos pro hæreticis damnaſſe, & Leonem X. editâ Bullâ Lutheri articulos anathemate percuſſiſſe, quin & quotannis in Bullâ Cœnæ Domini idem repetere. Hoc autem Romani Pontificis iudicium, quaſi præjudicatam ſententiam ſine inquiſitione, & examine alios Epiſcopos ſequutos fuiſſe: ex conſuetudine ſcilicet iam recepta, & C traditione majorum magis quàm ex verbo Dei rem controverſam definientes. Aliis quoque maximis præjudiciis cauſam ipſorum à cæteris Epiſcopis & Sacerdotibus iamdudum damnatam extitiſſe, quia pro hæreticis ab illis iam ante Concilium habebantur. Hæc illi hodie. Æquior fortaſſe & iuſtior hæc querela adverſariorum multis videri poterit. Sed nihil ea vanius aut etiam iniquius. Nam cum doctrina Eccleſiaſtica, orthodoxa, Chriſtiana, nulla ſit iam nova, ac ne poſt primam Evangelij propagationem nova unquam fuerit, inde conſequens fit, ut ad hæreſim aliquam pro huiuſmodi declarandam & damnandam, nulla opus ſit novâ definitione, ſed tantùm veteris & orthodoxæ fidei (quæ illa ſit) declaratione & explicatione, quod certè nihil aliud eſt, quam conſuetudini receptæ & traditioni majorum mordicus adhærere, & paribus ſemper veſtigiis incedere. D

De iſtis præiudiciis conqueruntur Eccleſiæ Saxonicæ in repet. Cõfeſſionis Aug. in fine.

Sed in omnibus Conciliis hactenus contra hæreſes collectis, nihil novum definitum eſt, ſed antiqua fides ſtabilita de novo, & confirmata illuſtrius fuit. Similiter ante Concilia collecta contra omnes hæreſes, Epiſcopi qui convenerunt præjudicatam ſententiam (quam ex regulâ fidei & majorum traditione hauſerant) ſecum attulerunt. In Concilio Nicæno primo contra Arrium definierunt Epiſcopi qui ipſum Arrium ante Concilium excommunicaverant, ut Alexander Patriarcha Alexandrinus cum aliis permultis ſuæ Provinciæ, totius videlicet Ægypti, Epiſcopis in Synodo quadam Alexandrinâ priùs collectis. Definierunt quoque contra illum in ipſo Concilio Patres, quia veteres Epiſcopos prædeceſſores ſuos ita ſemper ſenſiſſe animadverterant, ut diſertè Euſebius Cæſarienſis in Epiſtola ad ſuos, ut Athanaſius quoque atteſtantur. E Ideoque (ut idem notat Athanaſius in Epiſtola de Synodis Arimini & Seleuciæ) in definitione fidei, *Non ſcripſerunt Patres Nicæni, viſum eſt nobis, ut in quæſtione de Paſchate, ſed ſcripſerunt, ſic credit Catholica Eccleſia.* Commemorat quoque Theod. in ſuo Philotheo, illam ſententiam in Concilio Nicæno obtinuiſſe, quæ tunc per univerſum orbem vicerat, ac divulgata fuerat fidei confeſſio. Sic de ſeipſo ſcribit Hilarius, ſe antequam de fide Nicæna audiviſſet, *homouſion* tamen ut conſubſtantialem Patri Filium credidiſſe, & ex ſcripturis didiciſſe. Quid ergo? num propterea Arriani Nicæni Concilij iudicio

Socrates l. 1. c. 1.

Socrates l. 1. c. 5.

In Epiſt. ad Africanos.

In vita Iacobi Niſibenſis Epiſcopi.

In fine libri de Synodis.

ac ſententiæ ſtare non debuerunt, quia tanto cum præiudicio illi Epiſcopi convenerunt? aut quia veteri traditioni maiorum ſuorum adhæſerunt? Sed amplius eſt, quod in omnibus generalibus Conciliis poſtea conſecutis, tanto cum præiudicio Epiſcopi acceſſerunt, ut ſemper ante cœptum Concilium generale, Apoſtolica ſedes in Romano Pontifice omnes illas hæreſes Eccleſiæ pacem tunc perturbantes priùs damnaverit; idque vel Synodo priùs Romæ ea de re habita, vel Epiſt. ipſius Rom. Pontificis data re tota ad Concilium conſcripta, cuius doctrinam ad amuſſim ſemper reliqui Patres & Epiſcopi ſecuti ſunt: ſic ante Concilium Conſtantinopolitanum ſecundum, Damaſus Papa collecta Romæ Synodo, Macedonium, Apollinarem, Photinum, Sabellium & Eunomium condemnavit, ut patet ex Epiſtola eius ad Paulinum Theſſalonicenſem Epiſcopum. Athanaſius quoque Alexandrinus Patriarcha cum Euſebio Vercellenſi, collecta Alexandriæ Synodo Macedonij hæreſim longe ante Concilium illud generale contra illum damnavit. Sic Cœleſtinus Papa ante Concilium generale Epheſinum cœptum damnavit Neſtorium, & Litteris ad Cyrillum ſcriptis decem dies ad deliberandum Neſtorio præſcripſit, infra quos niſi ſententiam mutaret, excommunicationi ut degradationi ſubiaceret. Quam ſententiam ſecutus Cyrillus, neceſſariò ſe compulſum illa Rom. Pontificis Epiſtola ſcribit. Contra Eutychetem ante cœptum Concilium Chalcedonenſe, iam pronunciaverat Leo Papa ſcripta eruditiſſimâ Epiſtola contra illud dogma hæreticum, atque ad Concilium miſſa, quam ita ſecuti ſunt illius Concilij Patres, ut ne latum unguem ab illâ diſcederent. Similiter Petrum Antiochenum priùs Simplicius Papa damnaverat. Sic hæreticos Monothelitas, Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, & Paulum Conſtantinopolitanos Epiſcopos, Theodorus & Martinus 1. Rom. Pontifices collectâ Synodo Provinciali ante celebratam aut celebrari cœptam Synodum ſextam generalem (in qua hæc hæreſis totius Eccleſiæ iudicio damnata fuit) publico decreto damnaverant. Ad ipſam quoque Synodum litteras ſcripſit Agatho Papa, quibus hanc hæreſim ſuo iudicio & præiudicio iugulavit: *Agathonis enim relationem* (ait Imperator Conſtantinus IV.) *tanquam ipſius divini Petri vocem ſupermirati ſumus: nemo enim diſcrepavit niſi unus.* Sic ante Nicænam ſecundam Generalem ſeptimam contra Iconomachos collectam, litteras præmiſit Adrianus Pontifex ad Taraſium Patriarcham Conſtantinopolitanum, quibus priùs damnavit illam hæreſim. Sic poſtremo Photium Nicolaus primus priùs damnaverat, quam in Concilio Generali 8. Conſtantinopolit. 4. condamnaretur ſub Imperatore Baſilio. Denique contra nullos hæreticos unquam in Concilio maximè Generali (quod poſtremum eſt remedium ad hæreſes reprimendas) coitum fuit, quin priùs multis & maximis præiudiciis Epiſcopi orbis Chriſtiani, maximè ſedes Apoſtolica Rom. illos pro damnatis habuerint. Coierunt tamen nihilominus, ut pleniùs, ut ad populi Chriſtiani ipſorumque Principum majorem inſtructionem damnarentur, atque ut ultimus tandem illi controverſiæ finis imponeretur; audita iam & intellecta clariſſimè in Concilij decreto, univerſæ Eccleſiæ voce, quam qui audire recuſaret, non iam pro Chriſtiano, ſed pro *Ethnico & Publicano*, iuxta vocem Salvatoris habendus eſſet. Quo iure ergo Proteſtantes hodie propter Romani Pontificis cæterorumque Epiſcoporum præjudicia contra ſe facta, Concilij Tridentini ſententiæ ac iudicio acquieſcere nolunt, eodem iure prænominati omnes hæretici abſolventur, & Conciliis prænominatis acquieſcere non debuiſſe probabuntur.

Papa prius dãnat hæreſes.

Vide Theodor. hiſt. Eccl. l. 5. c. 10. Scripta l. 3. c. 5. Evagr. l. 1. c. 4.

Epiſt. 10. ad Flavianum.

In vita Theod. & Mart. 1. PP. Con. Gen. 6. Act. 4. Act. 18.

Concil. Nicæn. 2. Act. 2.

Matt. 18.

Imò ſi rectè advertimus, in primo illo Concilio Hieroſolim. ab ipſis Apoſtolis celebrato, nonne contra Iudaizantes Chriſtianos, & Legalium obſervationem baptizatis gentibus imponere volentes, iamdiu ante

Act. 10. *Act. 14.* *Act. 15.*

manifeſta praxis in contrarium Apoſtolorum maximè Petri & Pauli apertè præjudicabat? Nam & antea Petrus Cornelium cum totâ ſuâ domo baptizaverat, nullo tali iugo impoſito, & Paulus per multas gentes tranſiens & prædicans ſimiliter fecerat; & denique disertè Apoſtoli in Epiſtola Synodali ad gentes miſſa, profitentur ſine vllo mandato novos illos prædicatores & perturbatores pacis Eccleſiæ ſuum novum dogma ſparſiſſe. *Audivimus*, inquiunt, *quia quidam à nobis exeuntes turbaverunt vos verbis, quibus non mandavimus.* Poſtremò Petrus, cùm iam fieret magna conquiſitio, & antequam ad aliquid concludendum veniretur, ſuam ſententiam præmittens tantum cauſæ præjudicium attulit, ut *tacente multitudine*, Apoſtolorum videlicet & ſeniorum aliquorum (nam illi ſoli convenerant) *in ſententiam Petri* (ait Hieron.) *Iacobus primùm, mox quo alii omnes Preſbyteri tranſirent.* Quod exemplum ſecuta poſteritas, in ſedis Apoſtolicæ Romanæ (in quâ Petri ſucceſſor ſedet) præjudicatam ſententiam contra omnes hæreſes, in omnibus Conciliis unanimi conſenſu tranſivit; ut modo in ſingulis oſtendimus, ſolo primo Nicæno excepto, cuius acta ad noſtras manus non venerunt. Non debuerunt ergo ex Proteſtantium ſententia Iudaïzantes illi Chriſtiani Apoſtolorum decreto ſtare, vel propter præjudicatam ipſorum ſententiam & opinionem, vel quia Papa ille, Petrus præjudicio cæteros traxit. Vides ergo quam ſit hæc Proteſtantium exceptio non ſolùm vana, ſed etiam iniquiſſima, ut quæ omnibus, qui hactenus extiterunt, hæreticis patrocinatur, ipſam verò fidem Orthodoxam (ſi ſemel admittatur) penitus perfundat & evertit. Nulla enim hæreſis, hactenus legitimè damnata fuerit, ac nequidem unquam rectè ac legitimè damnari poterit, hæc iſtorum hominum exceptio ſi ſemel admittatur.

Act. 15.

Ep. 11. inter Epiſt. Auguſt.

Quale Concilium poſtulent Proteſtantes.

Sed audiamus, ſi Papam cum ſuis, ideſt, ſi Eccleſiæ Catholicæ Epiſcopos de controverſiis hodie iudicare nolunt, quos demum Iudices, quos arbitros admittent? Qui tandem illi erunt, qui in Concilio collecti ſententiam ferant? Concilium enim diu multumque flagitarunt, Chriſtianum ſcilicet & liberum, in quo hæc diſſentio tandem componatur. Aiunt Concilium ſe expetere, *in quo inſtituatur examinatio doctrinæ iuxta verbum Dei per homines idoneos, non partiales.* Cui illorum voto ſic breviter reſpondetur. Iam facta eſt in Concilio Oecumenico Tridentino, prolixa valdè, accurata, & diligentiſſima examinatio doctrinæ, doctiſſimis viris & Theologis ſcientiſſimis undequaque collectis, idque iuxta verbum Dei, tam ſcriptum in utroque inſtrumento ſacræ paginæ, quam etiam non ſcriptum. Quod quidem vel ipſa decreta eius Concilij Canonibus præfixa, luculenter oſtendant. Ubi liquidiſſimis ſacræ Scripturæ teſtimoniis univerſa ferè doctrina ſolidè confirmatur. Imò, aiunt illi, ſacræ Scripturæ teſtimonia iniquiſſimè in alienum ſenſum torquentur, & cauſæ præſenti nihil ſobſerviunt. Rogo ergo hoc loco, quàm poſſum ſtudioſiſſimè Proteſtantes omnes & ſingulos, quis hujus rei arbiter erit, rectène illi Patres, Epiſcopi & Doctores in Eccleſia conſtituti, ſcripturam tractaverint, an non? Voſne illi iudices eſſe vultis? omitto quòd adhoc munus vocati non eſtis. Authoritatis enim hæc res eſt, non rationis aut argumenti; Deinde hoc reſpondeo, hoc urgeo, quòd & vos ipſi partiales eſtis, & cum præjudicio ad hoc examen venitis. An tertij generis iudicem proferre poteſtis? An Græcos ſchiſmaticos, an Turcas, an Mauros inter nos & vos hanc litem componere vultis? Verbum Dei, dicitis, Iudex erit. Sed verbum Dei ſcriptum (quale ſolum vos intelligitis) iam utrique protulimus. De interpretatione, tractatione, & applicatione huius verbi quæritur. Accuſatis Concilium homines ſuperbiſſimi, & veteribus omnibus hæreticis ſimillimi, quòd malè tractaverit Verbum Dei.

Proteſtantes de æquitate Concilii iudicare non poſſunt.

Tom. I.

A Condemnavit vos viciſſim ipſum Concilium, & anathema vobis dixit, more ſolito omnium hactenus Conciliorum, quòd ſcelerate & perniciosè animas fidelium ab avita fide abduxiſtis, & ita peſtilenter ſeduxiſtis: nec alia magis ratione, quàm Verbi Dei fraudulenta corruptela. Debetis, debetis, ô Proteſtantes, aut Concilio acquieſcere, *Eccleſiam in ſuis paſtoribus audire, Præpoſitis veſtris obedire, Epiſcopis qui regunt Eccleſiam parere, per Paſtores & Doctores quos Chriſtus Eccleſiæ ſuæ dedit, ædificari & conſummari*, ideſt, inſtrui & doceri; *Eccleſiam pro columna & firmamento veritatis agnoſcere*: aut certè oſtendere, vos eſſe illos paſtores, illos præpoſitos, illos Doctores, illos Epiſcopos Eccleſiarum: illam denique Eccleſiam, quam ſolam agnoſcere, audire,

Reſolutio neceſſaria circa Iudicii normam.

Math. 18. *Hebr. 13.* *Act. 20.* *Epheſ. 4.* *1. Tim. 3.*

B revereri, & cui ſoli parere & acquieſcere oportet omnes: aut profectò quod res eſt confiteri, vos *Ethnicos* non Chriſtianos eſſe, qui Eccleſiam non auditis; vos Chriſtum ſpernere, qui eos ſpernitis quos ipſe miſit, vos de numero ovium Dominici gregis non eſſe, vos denique ad Eccleſiam Chriſtianorum non pertinere: aut denique quartò & poſtremò dicere vos oportet, nullam eſſe ad res controverſas in Religione Chriſtiana finiendas viam & rationem: nullam eſſe diſciplinam, nullam certam authoritatem, nullos paſtores, doctores, præpoſitos, vel Epiſcopos, nullam denique Eccleſiæ ſtabilitatem aut firmitatem: ſed ut in Babylonica Philoſophorum & gentium ſapientum civitate factum eſt, ut egregie oſtendit Auguſtinus, imò ut in regno ranarum fit,

Matt. 18. *Luc. 10.*

De Civit. Dei l. 8. c. 41.

C licere unicuique æque vociferari, ſentire & iudicare ut libet, ſeorſim ſapere, licenter docere, aſtruere, deſtruere, prout libet.

Sed adhuc reſpondetis, *idoneos & non partiales ad examen doctrinæ iuxta verbum Dei admitti oportere.* Sed ô inſenſati, quis vos faſcinavit, planeque etiam communi vos ſenſu privavit, ut non videatis, vel certe, (quod magis exiſtimo) vos non videre diſſimuletis, aliam hoc loco quæſtionem eſſe longe maximam, qui tandem illi idonei ſint & non partiales, & quorum iudicio conſtabit, qui tandem idonei ſint? Certe ſi non partiales vultis hoc examen facere, Chriſtianum orbem exire debetis. Omnes enim Chriſtiani in his controverſiis partiales ſunt aut certe Chriſtiani non ſunt, omnes inquam vel Catholicas par-

Apoc. 3.

D tes tuentur, vel ad aliquam ſectam veſtrarum ſerio pertinent: niſi forte nec frigidi ſint nec calidi, ſed tales quos evomat Chriſtus, id eſt, è numero ſuorum longe projiciat. Sed quis non videt hoc vos agere, homines ſcilicet minime malos, & in quibus non eſt dolus, ut vos ipſi aut ſectarum veſtrarum primi magiſtri, pro idoneis examinatoribus habeantur, & pro non partialibus? At quis vos cenſebit idoneos? Veſtri, opinor, Principes & Magiſtratus, quos nequitia & aſtutia veſtra circumveniſtis. Quid ergo alij Principes Chriſtiani iudicabunt, qui veſtras hæreſes cane peius & angue merito exhorreſcunt? Imò tot inter ſectas veſtras, qui tandem idonei communi conſenſu (de communi enim & generali Concilio agitur) omnium veſtrum erunt? An vos Lutherani Bezam pro judice admittetis? An ex Helvetiorum

E plagis, Comitatu Palatino Rheni, ex Anglia & Scotia quempiam aſciſcendum pro idoneo, & non partiali putabitis? Imo vos molliores, Flaccum-ne Illyricum cum ejus Magdeburgenſibus ſociis, admittere pro idoneis voletis? vel qui rigidiores inter vos ſunt, ipſos molliores audient? Deſinite iſtis nugis & præſtigiis orbi terrarum illudere & imponere: ſed potius omni ſtudio agite & contendite, ut ubi ſit vera Eccleſia, ubi legitimi Eccleſiarum magiſtri, præpoſiti & Epiſcopi ſint, certò tandem & liquidò inveniatis; ac demum illorum ſententiæ & iudicio, quibus videlicet Spiritus ſanctus certò & infallibiliter promiſſus eſt, & quibus obediendum eſſe tot ſcripturæ tam manifeſtè docent, ſimpliciter & fideliter

acquieſcatis, id niſi fiat, rixandi & altercandi nunquam finis erit, ubicumque docendo, prædicando, ſcriptitando dies.

Objectiones ſubdolæ Petri Suavis Polani, ſeu Fra. Pauli ventilantur.

SECTIO II.

ETſi Theologus iſte Venetus, Religioſus ordinis Servitarum, magno in pretio ab aliquibus habeatur, ut etiam ipſius vita Italice & poſtea Gallice conſcripta typis edita fuerit cum multa commendatione actorum ipſius, quibus hic nihil derogare volumus; quibuſdam tamen aliis ſuſpectus eſt in Hiſtoria quam conſcripſit Concilij Tridentini, maxime ob id quod explicando momenta controverſiarom in congregationibus agitatarum, ſic agit ut partes Hæreticorum magis tutas ac magis probabiles ferè exhibeat: partes vero Catholicorum magis immunitas & indefenſas, quaſi in his infirmiores fuiſſent Theologi Eccleſiæ Romanæ: ſicque lectoribus ſuis parum peritis rerum Theologicarum ſcrupulos iniſi-gii ac dubia ingenerat contra ea quæ in ſeſſionibus à Concilio definita ſunt. Hinc Angli librum illum avide ſuſceperunt, in latinam linguam verſum per Archiep. Spalatenſem Marcum Anthonium de Dominis de quo diximus in Appatatu, ubi exhibemus cenſuram Facultatis Theol. Pariſ. contra ipſius libros. Quare non abs re eſſe putamus, ſi quædam ab illo ſcripta breviter excutiamus. Sic ille.

Circa Seſſionem IV. de Scriptura libris & traditionibus.

In Germaniam ubi pervenere magnam ſermonibus materiam ſuppeditarunt. Nonnullis audax inceptum videbatur, v. Cardinales & xlviij. Epiſcopos præcipua Religionis capita hactenus indeciſa, levi brachio definire, authoritate Canonica libris antea incertis & apocryphis data, tranſlatione quæ à texta originario deflectit, authentica facta, modo etiam præſcripto ad quem ſenſus verbi divini ſit extendendus aut reſtringendus. In his tamen præſulibus non temere reperiri aliquem præcellentis doctrinæ laude inſignem. Leguleios eſſe aliquot, in iuris profeſſione doctos, ſed Religionis non admodum intelligentes. Perpaucos Theologos, eoſque eruditione infra vulgus Theologorum. Pleroſque omnes nobiles, aut aulicos. Ex iis qui aliqua ſint dignitate aliquna eſſe titulares tantum, ſed Epiſcopos magnam partem tantum eſſe civitatum adeo minutarum, ut ſi quiſque populum cui præeſt, referat, vix unoes milleſimam orbis Chriſtiani partem repræſentent. Sed è Germania præſertim ne unum quidem adeſſe Epiſcopum unicumve Theologom. Dies menſis VIII. proximæ congregationi habendæ dictus, Patribus eo die, qui apud volgum Hilariorum eſt & prophanari ſolet, rebus ſeriis ac Synodalibus intentus. In ea de communi aſſenſu ſtaturum, ut traditiones eadem cum verbo Dei ſcripto authoritate eſſent. Ac In margine habetur; Congregatio habita die Hilariorum. Pontifex cum Romæ conſeſſus decreta conſpicatus eſſet, rerum tractandarnm gravitate conſiderata com animo ſuo ſtatuit Concilij negotium penſius habere, quam hactenus habuiſſet.

Reſponſio. Hæc objectio ex plnribus conſtat mendaciis, quod res hactenus indeciſæ leviter definitæ ſint de novo, & quod libris antea incertis & apocryphis authoritas canonica tributa ſit. Iamdudum enim in antiquis Conciliis, Summorum Pontificum decretis catalogus librorum canonicorum fixus erat, ut in Epiſtola 3. Innocentij I. ad Exuperium, in Con- A cilio Carthaginenſi III. quod alij quintum, alij ſextum vocant. Et à D. Auguſt. traditus l. 2. de doctrina Chriſtiana c. 8. & in Concilio Milevitano c. 2. decreverunt Patres ne aliter intelligeretur ſcriptura ſacra niſi quemadmodum Eccleſia Catholica ſemper intellexit. Nec vllo unquam ſæculo defuit ſollicitudo maxima Eccleſiæ in recipiendis libris divinis tanquam authenticis, ac rejiciendis iis qui minime in canone recipi debebant. Qua de re videri poteſt in prima claſſe ſynagogæ Iudæorum diligentiam non deſideratam fuiſſe, quantominus Eccleſiæ Chriſti deſiderari potuiſſet. Nec vero unquam caruit tranſlatione ſcripturarum vera & fideli, quæ fuerit recepta & à Patribus celebrata. Non enim in re tanti momenti decepta ac deluſa eſſet Eccleſia. Sed cum vitio ex- B ſcriptorum varia menda irrepſiſſent in plures ſcripturarum codices, opus erat ut ederentur cum emendatione & correctione horum mendorum, quod Concilium mandavit fieri; ac ut executionem conſequeretur, plures Summi Pontifices à Pio IV. uſque ad Clementem VIII. diligentiam maximam adhibuerunt, ut recentia Biblia cum veteri vulgatæ linguæ Latinæ editione concordarent.

Quoad oppoſitiones autem contextus Græci aut Hebraici cum illa vulgata editione Latina, cum illa tempore, quo purior erat contextus Græcus aut Hebraicus, tranſlatio in Latinum ſermonem facta fuerit, nondum per Iudæos aut hæreticos corruptis illis fontibus, plus authoritatis ineſt vulgatæ iſti Latinæ editioni, quam Græcis aut Hebraicis Bibliis. *Authoritas vulgata editionis bibliorum.*

C Nec obſtat quod in illa vulgata editione adhuc aliqua errata Grammatices inveniantur, non enim id ignorarunt ſanctiſſimi Eccleſiæ Patres, nec defuerunt critices periti qui ea poſſent corrigere, ſed maluit Eccleſia diſſimulare: tum quia ex his levibus erratis nihil imminebat periculi circa fidem & mores, tum ne fideles tam exactæ correctionis novitate offenderentur, quorum aures vetus illa editio ab infantia occupaverat. Poſtremo ut vetuſtam illam editionem venerarentur, quæ naſcentis Eccleſiæ fidem educaverat & creſcentis roboraverat, ſanctamque ac venerandam illam ſimplicitatem antiqui interpretis qui non ſermonis ornatum, ſed hiſtoriæ veritatem quæſivit, ſua ipſorum approbatione honorarent & veſtigia majorum ſuorum ſequerentur, qui eoſdem D errores ſacra quadam pietate ducti tolerarunt, exemplo ſanctorum Apoſtolorum, qui quamquam ſcirent editionem Septuaginta interpretum in multis redundare & in multis deficere, eam tamen non contempſerunt, ſed ubique eam prædicaverunt, & ex ea prima fidei noſtræ fundamenta jecerant. Temerarium igitur eſt, imo plane hæreticum, ait Xiſtus Senenſis Biblioth. ſanctæ l. 8. hæreſi 13 propter leves quoſdam defectus, qui in noſtra vulgata editione, citra vllum fidei ac morum detrimentum reperiuntur, eam ſpernere & abjicere, novaſque & prophanas in locum eius hæreticorum tranſlationes introducere: præſertim poſt Oecumenici Concilij decretum vulgatam comprobans editionem. Legi poteſt de iſtis E prædictus Sixtus Senenſis l. illo octavo, Bellarminus l. 1. de verbo Dei & alij.

Quid vero ad paucitatem Patrum qui primis Seſſionibus aderant? ſed cum omnia decreta in fine Concilij relicta fuerint & uno omnium conſenſu à aſſ. probata & ſubſignata, robore caret iſta objectio.

Non motor autem quod inſinuat Paulum III. poſt iſtud decretum, omni ſtudio & cura attendere voluiſſe ad res Concilij: quaſi vero antea rem tanti ponderis non curaſſet ſerio, aut decretum ignoraſſet, quod ex eius inſtructione proponentibus ſuis legatis conditum fuiſſet, nondum deſignato per illud decretum codice vulgatæ & antiquæ verſionis quæ probabatur. *Verſiones hæreticæ Bibliorum.*

Merita autem Eccleſia hæreticorum traductiones

ebhorret & improbat. Tum quod ſanctorum Patrum & interpretum authoritatem pro nihilo ducunt. Tum quod interpretationes Iudaicas plus æquo conſectantur. Tom quod nullus ex proprio ſenſu ſcripturas interpretari poteſt, ſed magis ex dono & gratia Spiritus ſancti, ſicut ait D. Petrus 2. Epiſt. c. 1. *Hoc primum intelligentes quod omnis prophetia ſcripturæ propria interpretatione non fit.* Spiritus autem ille non influit extra corpus ſanctæ Eccleſiæ in membra per hæreſim abſciſſa, quæ ſicut palmes à vite diſciſſus, areſcunt quotidie.

Quarto quantum poſſunt hos textus in Biblia intrudunt qui magis favent erroribus Iudæorum aut antiquarum hæreticorum, cuius rei plura exempla ſuppeditat Cotonus in præfatione *Genevæ plagiaria*, §. xiv. Quinto, quia ubi offendunt quidpiam ſuis erroribus oppoſitum, illico conqueruntur textum eſſe corruptum. Sic Beza ad illud Matthæi cap. 10. *Primus Simon qui dicitur Petrus.* In ſuis annotationibus πρῶτος, quid ſi hoc vocabulum ab aliquo additum eſt, qui primatum Petri vellet ſtabilire? nihil enim ſequitur quod cohæreat. Nec verò tunc rationem ullam habent textus Græci aut Hebraici quem depravatum eſſe conclamant, atque eo modo aut abradendo, aut addendo, aut inflectendo, aut immutando verſionem ſuam inſtaurant, ut cum ipſorum erroribus conſpirare ſacra Biblia videantur. Has depravationes manifeſte propalat totus liber Genevæ plagiariæ, ut non veritatem inquirere, ſed fucum facere, plebeculam decipere, erroreſque ſuos verbi Dei ſpecie obtectos obtrudere moliantur per varias illas verſiones ab antiqua diſſentaneas, quas Genevæ & alibi cuderunt. Caſtelionis neſcio quam verſionem in pretio habent, qui, ut notat Sixtus Senenſis eodem l. 8. hæreſ. 13. ſe Latine loqui non putat niſi quam effœminatiſſime loquatur, & citra omnem divinæ ſcripturæ majeſtatem ac divini interpretis gravitatem, ſingulas quaſque ſententias meretricularum more fuco pingat & calamiſtris inurat, laſciva quadam mollium verborum affluentia luxurians, ut in Canticis canticorum fecit. Et ſicut hunc Salomonis librum inhoneſtis lenociniis contaminavit, ita omnem divinam ſcripturam prophanis, gentilibus ac impiis vocibus prophanavit Semi-paganus ac Semi-gentilis iſte interpres. Nomen Dei ac nomen Ieſu Chriſti mutavit in nomen divum, armipotentem, gradivum, ac cœlicolam, divinam eius charitatem appellans cupidinem, eius Angelos genios, ac innumera his ſimilia, quæ prolixior ſim ſi enarrare incipiam.

Verſio Caſtalionis meretricia.

Quam melior eſt una illa certa, conſtans ac uniformis vulgatæ Latinæ editio hactenus recepta & uſitata, quam tot novæ hæreticorum verſiones, quas etiam ipſe Lutherus improbat in commentariis de noviſſimis verbis Danielis, quod turbent memoriam legentium, ſtudium remorentur, ac in multis incertiorem quam fuerat mentem dimittant: dicas de catholicis illud Geneſ. 11. *Erat autem terra labii unius.* Contra de hæreticorum ſynagoga. *Vocatum eſt nomen eius Babel, quia ibi confuſum eſt labium univerſæ terræ.*

Quod vero tantum elevat doctrinam Epiſcoporum, id ut ſine probatione aſſertur, contemni debet & inter calumnias hæreticorum contra Catholicos annumerari. Nonniſi à doctiſſimis viris prodiiſſe Concilium iudicaturi ſunt qui illud omni ex parte penetrabunt.

Dies Hilarium.

Quod vero de traditionibus narrat, de iis decretum fuiſſe à Patribus in die hilariorum, ſanna eſt quâ ſibi addictos exhilarat, quaſi nihil ſerium agi poſſet à cordatis hominibus iis diebus quos ſtulti & ſæculo addicti homines in ludicris impendunt.

Circa Seſſionem v. De peccato originali.

Decreta vero conſeſſus ubi typis excuſa in Germaniam pervenere, multorum ſermonibus materiam dederunt. Iactabatur enim vulgo de impietate Pelagiana & ſupervacue actum in Concilio quæ ante mille annos a tot Conciliis, de communi Eccleſiæ conſenſu ſatis damnata. Tolerabile quidem eſſe ut doctrina vetus confirmetur. Nec incongruè iuxta illam veram univerſalem doctrinam fuiſſe propoſitam, ſc. peccatum Adami ad poſteros omnes propagatum: ſed eandem, mox addita exceptione, everſam. Nec quicquam iuvare quod dicitur, exceptionem illam nihil aſſerere, ſed in ambiguo rem relinquere. Sicut enim particularis univerſalem contradictionem falſam efficit: ita particularem ambiguam, incertam reddere univerſalem. Ecquis vero non videt exceptione ea vigente, etiamſi ambigua, unumquemque iure poſſe concludere, non eſſe indubitatæ veritatis, peccatum Adæ ad omnes poſteros transfuſum, quia non eſt certum ad beatam Virginem tranſiiſſe; maxime quod ea ratio, quæ exceptionem hanc ſuadet, alias pleraſque admittendas perſuadet. Scite enim à Bernardo aſſeri, eandem rationem quæ ſuggerit conceptionem Virginis eſſe celebrandam, evincere, patris quoque & matris, item avorum ipſius ac proavorum, totiuſque proſapiæ conceptiones uſque in infinitum celebrandas. Sed in infinitum non procedi, quia ubi ventum erit ad Abrahamum, illum ſolum ſuo merito ab originali peccato eximendum. Illum ſe eſſe, cui de redemptore facta ſit promiſſio. Chriſtum ſemper dici ſemen Abrahami: illum vocari patrem Chriſti & omnium credentium & exemplar fidelium: eaſque dignitates multo eſſe majores quam in utero Chriſtum geſtare iuxta divinum reſponſum quo Virgo pronuntiata beatior, quod verbo Dei audiens eſſet quam quod Deum lactaſſet & peperiſſet. At ſi quis ob prærogativam ſe non adduci patietur ad Abrahamum excipiendum, neque veterem rationem probabit, Chriſtum eſſe ſine peccato, quod de Spiritu ſancto natus ſit, abſque ſeminis virilis commixtione; is certè affirmaverit multum ſatius fuiſſe ſapientis conſilium ſequi & terminos a Patribus poſitos non tranſilire. Addebant inſuper omnes Concilio plurimum debere, qui fatentur & agnoſcunt manere in baptiſatis concupiſcentiam. Fore alioqui ut cogantur homines negare ſe in ipſis illud ſentire, quod planè ſentiunt.

Pelagianiſmus damnatus in Trid.

In decreto reformationis expectabant omnes ſcholaſticorum & Canoniſtarum abuſus emendatum iri quod hi divinas proprietates Pontifici tribuant, Deum vocantes, infallibilitatem ei adſcribentes, idem tribunal utrique concedentes: atque ipſo Chriſto clementiorem aſſerentes. Illi verò doctrinæ Chriſtianæ fundamentum ſcriptura neglecta in Ariſtotelis Philoſophia ponant, omnia in quæſtionem vocantes & in utramque partem diſputantes, etiam an Deus ſit.

Reſponſio. Quid ſugillas Synodum quod Pelagianiſmum ab antiquis temporibus damnatum, iterum damnet? tota cohors Lutheranorum de Pelagianiſmo inſimulabat Eccleſiam Catholicam Apoſtolicam & Ro. nihil frequentius in ore habebant & adhuc habent, quam Pontificios, aut Papiſtas (nec enim de iſto cognomine indignamur, legitimus filius Papam ſuum & Patrem agnoſcit, illegitimus & ſpurius neſcit quem Patrem habeat) nihil inquam frequentius crepanto re maledico & mendaci, quam ipſos Pelagii eſſe diſcipulos. Quot paginas occupat iſta calumnia in magno volumine Iprenſis Epiſcopi, qui in hac parte Lutheranis ſuffragatur? Debuit ergo Eccleſia ad retundendum os loquentium iniqua, condemnando Pelagii errores, ab iis ſe eſſe immunem declarare. Quid Momus ipſe in hoc reprehendat?

Prima quæ in his ſermonibus includitur objectio ſoluta manet ex iis quæ in controverſia Concilij Baſileenſis dicta ſunt circa conceptionem immaculatæ Virginis, ubi ſatis patuit terminum univerſalem *omnes* non excludere legem extraordinariam, qua aliqui a communi lege eximuntur. Nec tamen falſa eſt propoſitio quâ dicitur peccatum Adami ad poſteros omnes propagatum eſſe, quia id intelligitur ſecundum legem ordinariam, non incluſis iis, qui privilegio peculiari immunes eſſent à peccato.

Quod vero vituperant exceptionem factam de Beata Virgine à Concilio, ignorant forſan D. Auguſtinum præfulſiſſe Patribus Concilij cum l. de natura & gratia cap. 36. ſic loquitur. *Excepta itaque ſancta Virgine Maria de qua propter honorem Domini nullam prorſus cum de peccatis agitur habere volo quæſtionem.*

Nec eadem ratio eſt de Patre ac Matre aviſque & atavis B. Virginis, cum primus gradus ſua decora habeat, quæ ad ulteriores gradus & remotiores nonniſi abſurdè extenderentur.

Neque abſque cauſa dixit Concilium concupiſcentiam remanere in baptiſatis; quia cum deleatur peccatum originale in baptiſatis, quod peccatum Lutherani dicunt eſſe concupiſcentiam, pertinebat ad majorem manifeſtationem veritatis, ut diceretur, manere concupiſcentiam, deleto peccato originali, ut appareret concupiſcentiam non eſſe idem cum peccato originali.

Mera vero calumnia eſt, quod proprietates divinæ Pontifici attribuantur, etſi enim Deus ſit exemplar omnium perfectionum, longè tamen aliter in Deo & in creaturis reperiuntur, juxta illud Ioan. 1. *Quod factum eſt in ipſo vita erat.* Quæ addit de Theologia ſcholaſtica, cum nullas adducat rationes, nonniſi malam eius pruriginem produnt proba quæque ac probata carpendi & ſugillandi. Scholaſticam hæretici vituperant quia neſciunt, ac illi ſe vident impares.

Circa Seſſionem VI. De Iuſtificatione.

Vbi vero ad alias regiones, maximè ad Germaniam decreta pervenerunt, prius illud fidei, longè majorem loquendi dedit occaſionem, quod magna attentione legendum, & animo diligenter pervolutandum, ut intelligi poſſet. Id autem non facilè erat aſſequi ſine perfecta cognitione interiorum animi motuum; & in quibus ſit activus, in quibus paſſivus, quæ quidem quia ſubtiliſſima ſunt & variis ſeſe produnt ſpeciebus, viſa ſunt idonea, qua ſcholarum diſputationibus exagitentur; quippe ſuper hoc cardine univerſa Concilij doctrina vertente: An videlicet, primum objectum voluntatis operetur in voluntate, an voluntas in objecto, an vero utraque motus ſit activus & paſſivus? A nonnullis facete dictum, ſi Aſtrologi motuum cœleſtium veras cauſas neſcientes, ad ſimilitudinem veri conſervandam, orbes excentricos & Epiciclos excogitarunt, mirum non eſſe, ſi ad conſervanda veſtigia motuum ſupracœleſtium, in opinionum excentricitatem inciderint; Grammatici vix continebant admirationem imo riſum, in artificioſo contextu huius propoſitionis v. capite. *Neque homo ipſe nihil omnino agat,* quam parum intelligibilem dicebant, & alius diſſimilem. Nam ſi Synodus hoc dicere volebat, etiam homo ipſe aliquid agat, perſpicuè id dici potuiſſe, ſicuti par eſt in materia fidei, ubi ſimpliciſſima ſenſorum animi expreſſio longè optima eſt: ſin autem elegantiam adhibere cuperent, ſic exprimere potuiſſe, etiam homo ipſe nonnihil agat. Sed interpoſita voce *omnino*, orationem eſſe incongruam & ſenſus expertem; quemadmodum alias omnes orationes conſtantes duabus negationibus, quæ in affirmativam reſolvi nequeunt. Nam ſi quis velit eam reſolvere, dicendum habeat, etiam homo ipſe aliquid omnino agat, quod incongruum eſt, cum intelligi vix poſſit, quid ſignificet, aliquid *omnino*, in hoc propoſito; niſi dicat hominem habere actionem certo quodam modo, qua aliis modis actio non ſit.

Dicteria hæreticorum.

Et cum non deeſſent, qui Patres excuſatum irent, dicerentque in verbis, & loquendi formulis non ita omnia ad vivum eſſe reſecanda; quod id cavillandi ſtudium proderet. Reſpondebant, formulis loquendi uſu receptis benignam interpretationem tribuendam. Vbi vero perſpicuo uſitatoque ſenſu relicto ad novas & ineptas interpretationes itur, quæ contradictionem includunt, cavillis viam ſtruunt & utrimque homines in errorem abducunt, publicæ utilitatis rationem depoſcere, ut fraus detegatur.

At qui Theologiæ periti & intelligentes, doctrinam eam, poſſe hominem inſpirationes divinas ſemper rejicere, dicebant pugnare cum publica & antiqua Eccleſiæ precatione: *Et ad te noſtras etiam rebelles compelle propitius voluntates.* Quam orationem pro deſiderio vano ac futili habere non convenit, ſed ut loquitur D. Iacobus, tanquam ex fide factam atque à Deo erga electos ſuos miſericordi exauditam. Neque amplius dicendum cum D. Paulo ab homine non proficiſci, quod vaſa iræ à vaſis divinæ miſericordiæ ſeparat, cùm quod ſeparat, ſit humanum illud, nonnihil omnino. Plerique etiam locum illum cap. 7. excutiebant, ubi dicitur, unicuique dari juſtitiæ menſuram ſecundum Dei beneplacitum & propriam cujuſque recipientis diſpoſitionem: cum horum utrumque verum eſſe nequeat. Nam ſi Deo viſum uberiori menſura largiri ei qui minus rectè diſponatur, non tum dabit pro menſura diſpoſitionis in recipiente: aut ſi pro ea menſura gratiam donat, habet Deus ſemper cauſam forinſecus impellentem ad operandum, neque unquam beneplacito ſuo utitur.

Mirabantur quoque nonnulli, quod damnaſſent eos qui dicerent, fieri non poſſe ut homines præcepta Dei obſervent, cum in decreto ſecundæ Seſſionis, Synodus fideles Tridenti congregatos hortetur, pœnitentiam agentes, delicta confitentes & Eucharistiæ Sacramentum ſumentes, præcepta Dominica adimplere, quantum quiſque poterit. Quæ quidem modi adjectio foret impia, ſi iuſtificatus poſſet ea abſolutè ſervare, obſervabantque ad omnem cavilli anſam effugiendam ipſam vocem, præcepta additam.

In Eccleſiaſtica Hiſtoria multum verſati affirmabant in omnibus Conciliis ab Apoſtolorum temporibus ad hoc uſque ſæculum in Eccleſia congregatis, ſi in unum omnia conferantur, tot articulos haudquaquam definitos, quot in unica hac Seſſione patres decidiſſent, quorum bonam partem deberi Ariſtoteli, cauſarum genera exactius diſtinguenti, abſque quo ſi fuiſſet, multos fidei articulos Eccleſia deſideraſſet. Etiam politici, quorum non eſt in res religionis nimium inquirere, ſed præeuntes ſequi, in hoc decreto nonnihil deſiderabant. Nam cum cap. x. præcipiatur obſervatio mandatorum Dei & Eccleſiæ, idemque Can. xx. repetatur, offendiculo ipſis erat, quod de obſervandis principum ac magiſtratuum edictis obligatio nulla adderetur: ſacra ſcriptura obedientiam his debitam in primis inculcante, nec veteri tantum lege, ſed in novo quoque teſtamento Chriſto Salvatore, D. Petro, item & D. Paolo, multis verbis & diſertis, eam omnibus commendante. Vt Eccleſia audiatur expreſſe præcipi, ut ei pareatur, non adeo aperte, his enim obediri, qui de ſuo imperant, hos audiri, qui alienum mandatum promulgant. Neque ſatis his faciebat, quod obtendebatur, obedientiam Principum includi præceptis de obedientia Dei, quod Deus ipſe præceperit ſuperioribus eſſe parendum. Reſpondebant enim eadem ratione mentionem Eccleſiæ fuiſſe omittendam: atqui hanc fuiſſe expreſſam, illam ſilentio

præternmiſſam, forte quod Eccleſiaſticis iam dudum propoſitum ſit, pernicroſam eam opinionem in bominum mentibus alere, obedientiam ipſis deberi propter conſcienriam, Principibus autem & magiſtratibus ſolom ad temporales pœnas evitandas, cum de cætero eorum mandata tranſgredi liceat, qua via facile ſit omne regimen politicum in odium adducere, & quaſi tyrannidem repræſentet ſubvertere: ſubjectionem vero ſacerdotibus, tanquam viam unicam & principalem ſubvolandi in cœlum omnibus ingerendo, omnem in ſe juriſdictionem primum, ac tandem imperium derivare.

Doctrina de iuſtificatione per Trid. elucidata.

Reſponſio. Vt doctrina de ioſtificatione per Concilium elucidata eſt potiſſimum, quam vix antea leviter alia Concilia attigerant; ſic contra hanc ſeſſionem ut eam mendacem ac ridiculam exhibeat, majores machinas admovet vaferrimus biſtoricus aut potius hæreticus, qui ſententias claras Concilij involuere nititur nugacitate grammaticorum, quaſi obſcura eſſent iſta verba c. 5. *Itaut tangente Deo cor hominis per Spiritus ſancti illuminationem, neque homo ipſe nihil omnino agat inſpirationem illam recipiens.* Sed iis præſidiis ſepta eſt doctrina Concilij Tridentini de ioſtificatione, ut nulla vi argumentorum perſtringi poſſit, multo minus ineptis illis dicteriis de orbibus excentricis, qui in ejus capite voluntur, ut à centro unitatis Eccleſiæ aberret. Numera quæſo quoties Ariſtotelem, & ſcripturam quoties laudet ſynodus, & ex tuo calculo comperies cui magis ſit addicta. Sed ad rem. Vere hæretici dicti ſunt aucupes ſyllabarum, ſed melius eſt ut nos irrideant grammatici quam non intelligant populi. Vt nihil reliquum faciant libero arbitrio, totum opus iuſtificationis ſoli Deo tribuunt, contra Catholici volunt etiam ſuas partes habere liberum arbitrium poſtquam inſpiratione Spiritus ſancti præventum fuerit. Cum ergo ſentiant hæretici liberum arbitrium nihil omnino agere in opere iuſtificationis, non potuit Concilium melius eorum hæreſim retundere quam eorum aſſertioni & affirmationi negativam hanc opponere: Per iſta verba retundit tam ſententiam Lutheranorum qui dicunt voluntatem tantum paſſivè ſe habere, quam etiam Calviniſtarum ac aliorum, quocumque nomine cenſeantur, qui dicunt quidem activè ſe habere, putantes ſic a Luthero ſe diſcriminare: ſed tamen cum talem actionem admittant quæ non ſubjaceat indeterminatæ & indifferenti in utramque partem contradictionis aut contrarietatis motioni, ſi diſputatio ad vivum reſecanda ſit, haud hilum à Lutheranis differunt, tantumdem enim eſt agere ex neceſſitate præmotionis cujuſdam Phyſicæ aut gratiæ per ſe efficientis & ſibi ineluctabiliter ſubjicientis liberum arbitrium, ac paſſivè agere, ſeu melius dicas, paſſivè agi. Quocumque enim modo intelligatur, privatur voluntas dominio ſui actus, nec laudem meretur quicquid utrovis modo agat. Quare ſynodus volens præcavere tam Lutheri quam Calvini errori & ipſorum ſenſui contradicere, prudenter uſa eſt his verbis: *Neque homo ipſe nihil omnino agat.* Ex ipſis terminis patet mens Concilij; quid urges elegantiam grammaticorum? *indignum vehementer exiſtimo ut verba cœleſtis oraculi reſtringam ſub regulis Donati*, ait D. Greg. l. 1. moral. c. 5. & rurſum D. Auguſtinus l. 3. de doctr. Chriſt. c. 3. *Plerumque loquendi conſuetudo vulgaris utilior eſt ſignificandis rebus quam integritas litterata.* Sed & Arnobius l. 1. contra Gentiles ad hanc paganorum objectionem contra Chriſtianos, *barbariſmis & ſolœciſmis obſita res veſtra* Reſpondet: *Puerilis ſane atque anguſti pectoris reprehenſio.* Et poſt multa quæ affert in eam ſe, *cum de rebus agitur ab oſtentatione ſubmotis, quid dicatur ſpectandum eſt, non quali cum amœnitate dicatur: nec quid aures commulceat, ſed quas afferat audientibus utilitates.* Quamvis & aſſertio Concilij, ſi communis uſus loquendi ſpectetur, non adeo

Paſſivè & activè agere quid.

A ſit inconcinna, ut hac indigeat apologia. Maxime ſi ſpectemus adverbium *omnino* magis ad exaggerationem inſervire, magiſque rem quampiam affirmare aut negare, prout propoſitio hac modalitate affecta eſt affirmans aut negans. Sed inſuper quis neſciat duas negationes affirmationi æquivalere? aut quod ſcribit D. Auguſtinus l. 1. hypognoſticon c. 5. *Ipſum nihil quid eſt? tamen dicimus nihil eſt: pro conſuetudine addimus eſt ad nihil.* Quidni ad agere addatur?

Compulſio moralis.

Ad ratiocinationes Theologorum non difficilis eſt ſolutio. Ad 1. ſi ex termino *compelle* velit inferre voluntatem non reſiſtere inſpirationibus divinis, ex termino *rebelles* contrarium inducitur: non talis eſt illa compulſio quæ violentiam inferat, ſed magis quæ ſuavitatem afferat, moralis eſt non Phyſica, & B ſicut dicitur: *Trahit ſua quemque voluptas:* ſic æque diceretur, compellit ſua quemque voluptas, abſque neceſſitate tamen, ut non ineleganter explicat etiam D. Auguſtinus tract. 25. in Ioannem tractans hæc verba ejuſdem Ioannis 6. à Chriſto prolata: *Nemo poteſt venire ad me niſi Pater meus traxerit eum.* Ad 2. ſeparatio vaſorum iræ à vaſis miſericordiæ non eſt ſecundum D. Paulum ab homine ſolo & primario, ſed præſuppoſita miſericordia Dei quæ unicuique ſufficienter adeſt: non eſt à mente Pauli alienum quod unuſquiſque propria voluntate provt reſiſtit aut ſubdit ſe vocanti Deo, reddat ſe vas iræ aut miſericordiæ æternæ, ut quid enim Deus tamdiu ſuſtineret in patientia vaſa iræ? ad Rom. 2. Ad 3. non repugnant inter ſe quod gratia iuſtificans detur unicuique à Deo ſecundum propriam diſpoſitionem in co- C operando divinæ motioni qua præparatur voluntas per antecedentem gratiam, ut loquitur D. Auguſtinus Epiſt. 106. & quod detur ſecundum divinum beneplacitum & gratis: quia hoc Dei beneplacitum excludit tantum meritum hominis ex condigno, quod in illo nullum eſt ante ſtatum gratiæ iuſtificantis ſeu habitualis. Vtrumque enim conſiſtere poteſt ut menſura iuſtitiæ, ſeu gratia iuſtificans detur major aut minor pro ratione actuum ferventiorum aut magis remiſſorum fidei, ſpei & deteſtationis peccati, ſeu detur gratuito & ex Dei beneplacito, quia datur homini hos prævios actus exercenti tanquam ei qui ſe diſponit ad gratiam ſanctificantem, non tanquam ei qui ipſam mereatur ex condigno: nam de merito ex congruo non eſt quod loquamur, cum proprie me- D ritum non ſit. Ad 4. de præceptis divinis non eſt impia additio, ut ea adimpleat quiſque quantum poterit, & ſi ipſa poſſibilia ſint: quia adimplentur ab uno perfectius & ferventius, ab alio imperfectius, cumque tepore, idcirco non fruſtra exhortatur Concilium ut ea quiſque adimpleat quantum poterit perfecte.

Ad hiſtoricos. Verum eſt multa in hac Seſſione definita fuiſſe, ſed quæ ut plurimum ſic inter ſe connexa ſunt, ut ex poſitione unius alia multa inferri liceret. Nec in rebus difficillimis Philoſophorum vera dogmata dedignatur. Vaſa illa ſunt Ægyptiorum quæ Iſraëlitæ ſecum adſportant ad uſum templi. Sed forſan vult pungere Concilium aut in occulto ſicut E ſerpens mordere, quaſi tam multa definiri non potuerint cum debito examine: ſed audiat præſidem Concilij Cardinalem de Monte: coacti fuimus, ait, in eo (decreto juſtificationis) inſudare ſeptem menſibus, non intermittendo unum diem & habendo ſæpe duas congregationes in uno & eodem die. Vt ſupra ad Seſſionem 11. relatum eſt. Ad politicos: certe illi parum urbani ſunt, ſi etiam ſilentem ſynodum increpent. Quo ſe vertat Eccleſia, ſeu loquatur ſeu taceat? ut rea ab iis quos peperit (tam infœlices & mordaces habet filios) arguitur, irridetur, dilaceratur. O quale monſtrum eſt hæreſis & quantum malum!

Examen politicum in accid.

Circa Seſſionem XIII. de Euchariſtia.

Tranſſubſtantiatio.

Evulgaris Seſſionis hujus decretis doctrina de Euchariſtia Germanis, aliiſque in rebus examinandis curioſis, multiplicem diſſerendi materiam præbuit. Priorum ubi de modo exiſtentiæ agitur, qui dicitur vix verbis poſſe exprimi; mox tamen affirmatur converſionem eam proprie vocari tranſſubſtantiationem, & alibi, vocem eam eſſe aptiſſimam, unde dubitandum non fuiſſe quin poſſet verbo exprimi. Deinde quod dicitur Chriſtum poſt panis vinique benedictionem dixiſſe, ſe ſuum ipſius corpus & ſanguinem præbere, pugnat cum omnium Theologorum & totius Eccleſiæ Romanæ opinione, quaſi conſecrationis verba non fuerint, hoc eſt corpus meum, cum ea **B** poſt conſecrationem dicta eſſe affirmet. Ad hæc quod aſſeritur corpus eſſe in Euchariſtia ante uſum, quia Chriſtus affirmabat, corpus ſuum eſſe quod præbebat, antequam Apoſtoli Euchariſtiam de manu Domini acceperant, arguere videtur præbitionem non pertinere ad uſum, licet contrarium in manifeſto ſit. Tum quod cap. 5. doctrinæ, dicitur Sacramento Euchariſtiæ deberi cultus latriæ ſive divinus, tanquam loquutio admodum impropria ſubnotabatur, cum per Sacramentum non res ſignificata aut contenta, ſed ſignificans & continens intelligatur: Ideoque in can. VI. loquutionem eam emendatam, ubi dicitur Dei filium in Sacramento adorandum. Notatum denique quod dicitur Anathemate 3. totum Chriſtum contineri ſub ſingulis cujuſque ſpeciei partibus ſeparatione **C** facta, quaſi inde ſequeretur, non eſſe totum in ſingulis partibus etiam ante ſeparationem.

Reſponſio. Doctrinam Concilij de ſacramento omnium excellentiſſimo ſuſpectam reddere nititur ſcriptor actorum Tridentinorum, grandia facturus ſi eſſent vires pectoris maliciæ pares, aut hæretico animo robora optata reſponderent: ſed quia hæc illi deficiunt, non potuit alius quam levioribus argumentis, conſtantiſſimam in omnibus ſæculis de Euchariſtia doctrinam à Concilio declaratam ac definitam impetere. Nam rogo quot ſunt quæ dicuntur, etſi non niſi vix dici poſſe ferantur? Quamvis ergo Concilium dixerit vix poſſe exprimi converſionem ſubſtantiæ panis in corpus Chriſti, & poſtea vocari proprie **D** tranſſubſtantiationem, quid hic reprehenſione dignum aut à communi modo loquendi abſonum? Vix certè dici poteſt quam ſit inane hoc argumentum, & tamen ut nihil intactum aut intentatum relinquat, illud in fronte ſtatuit pugnaturus adverſus Deum in Sacramento Euchariſtiæ exiſtentem.

Sed quod ſubjungit nihilo validius eſt, cum ſit mendacium: non enim Concilium affirmat Chriſtum poſt conſecrationem protuliſſe hæc verba, *hoc eſt corpus meum*, in quibus ipſa conſiſtit conſecratio, ſed tantum Chriſtum poſt benedictionem corpus ſuum præbuiſſe. Legantur verba omnia c. 1. illius ſeſſionis 13. ſed forſan per benedictionem vult ipſam conſecrationem intelligi. Quod minime admirandum eſt, cum verbum *benedixit* quod præmittunt **E** Evangeliſtæ verbis conſecrationis, primo ad Deum referatur, quem Chriſtus laudabat & invocabat eius beneficentiam ſuper panem, ut ex eo fieret corpus proprium; quemadmodum nos ex Chriſti imitatione, ante conſecrationem laudes ad Deum præmittimus, poſt quas ſequitur conſecratio in prolatione horum verborum: *hoc eſt corpus meum.*

Quod circa caput 3. ejuſdem Seſſionis ex verbis Concilij ſequi præbitionem corporis Chriſti non pertinere ad uſum, infert, quod Chriſtus diceret eſſe corpus ſuum quod præbebat, ex eodem capite & iiſdem verbis videtur inferri potius contrarium: quia cum uſus rei eſſe ipſius rei præſupponat, ſicut & ipſa præbitio, quia non præbetur res non exiſtens, Concilium narrans quod Chriſtus affirmaret corpus ſuum **A** eſſe quod præbebat, dat intelligere corpus præextitiſſe in aliquo priori præbitioni illius ac ejus acceptioni factæ ab Apoſtolis.

Cultus latriæ debitus Euchariſtiæ.

Quod arguit locutionem impropriam in cultu latriæ, quem ipſe magis improprie divinum vocat, circa ſacramentum Euchariſtiæ, cum per ſacramentum non res ſignificata & contenta, ſed res ſignificans & continens ſignificetur, in hoc aberrat à vera notione ſacramenti prout uſurpatur ab Eccleſia, quæ per illud intelligit quoddam compoſitum ex ſpeciebus panis & ſanguinis atque ſimul ex corpore aut ſanguine, ita ut in ipſo compoſito ſacramentali contineatur ipſe Chriſtus, ac proinde non immerito cultus latriæ illi debeatur. Nec canone 6. iſtud correxit Concilium, ſed clarioribus verbis explicavit. Nam utrumque verum eſt, & quod ſacramentum ſit adorandum **B** & quod Chriſtus in eo ſit adorandus: ſicut ſi quis diceret & Chriſtum eſſe adorandum & verbum in Chriſto, in neutro à veritate deflecteret.

Notatum ultimum eſt minoris momenti, cum intenderet tantum Concilium id explicare quod aliquam difficultatem pati videretur, an poſt ſpecierum ſeparationem in ſingulis etiam partibus integer Chriſtus exiſteret.

Circa Seſſionem XIV. De Pœnitentia.

Hic Theologi Lovanienſes contra illud de reſervatione caſuum objiciunt, rem non eſſe perſpicuæ veritatis. A nullo enim patrum mentionem ejus un- **C** quam factam, immo Durandum qui ipſe fuerat pœnitentiarius, & Gerſonem & Cajetanum magni nominis viros affirmare non peccata, ſed cenſuras modo Pontificis judicio reſervatas; adeoque durum nimis videri, hæreticis eos annumerare, qui aliter ſentiant. Horum vero ſententiæ accedebant Colonienſes Theologi & ipſi quoque affirmantes neminem ex antiquis ſcriptoribus reſervationis meminiſſe, niſi in caſu peccatorum publicorum; & neque bonum factum neque Concilio decorum cenſentes, damnare Cancellarium Pariſienſem ita pium ac Catholicum ſcriptorem qui ſcriptis ſuis reſervationes exagitaſſet. Certe hæreticos eas incuſare tanquam pecuniarum aucupes: neque aliud eſſe Cardinalis Campegij de iis in ſua reformatione iudicium. Itaque cavendum **D** patribus, ne adverſariis materiam præbeant ea objiciendi, quæ Theologis non promptum ſit refellere: quin potius ea moderatione utendum tam in doctrina quam in Canone, ut Catholicis ipſis offenſioni non ſint. Addunt porro iidem Colonienſes ſenſum verborum, *quæcumque ligaveritis* Canone x. damnatum, eſſe ipſam Theophilacti diſertis verbis interpretationem, cujus condemnatione Proteſtantes triumphaturi ſint. Item quod dictum ſit poteſtatem ligandi de injungendis pœnitentiis accipiendam, à ſanctorum veterum mente longe abeſſe, qui ligandi voce intelligebant, à perceptione ſacramentorum, quoad plene ſatisfeciſſent. Inſtabant etiã pœnitentiæ publicæ mentionem eſſe faciendam, quam adeo fre- **E** quenter memorant Patres, Cyprianus in primis & D. Gregorius Pontifex, quorum hic in Epiſtolis jure divino neceſſariam aſſerit; & quamquam niſi in uſum revocetur, ſperandum non ſit, Germaniam hæreticis & ſcelerum manifeſtis liberatum iri, nullum tamen neque in decreto de doctrina neque in canonibus in ejus commendationem verbum editum, ſed enervari potius & vim omnem ei detrahi: Poſtulabant denique certo aliquo ſigno externo ſacramenti hujus materiam manifeſtari: alioqui objectiones adverſariorum ſatis commode dilui non poſſe.

Scotiſtarum ſententia de partibus pœnitentia.

Theologis Ordinis Franciſcanorum duo admodum diſplicebant, alterum quod Contritionem, Confeſſionem, & Satisfactionem materiam eſſe ſacramenti Pœnitentiæ declaraſſent, non quod ea ad pœnitentiam

tiam neceſſario requiri negarent, ſed quod pro partibus eſſentialibus non agnoſcerent. Materiam enim dicebant eſſe quiddam quod à miniſtro applicatur recipienti, non autem actum ipſius recipientis, ſicuti in omnibus apparet ſacramentis: abſurdum itaque eſſe pœnitentis actus ſacramenti partem conſtituere. Immo non minus requiri contritionem in ſacramento Baptiſmi quam in Pœnitentia, neque tamen partem efficere baptiſmi. Olim ante baptiſmum peccatorum confeſſionem requiſitam, ſicuti in illis videre eſt, quos divus Joannes baptiſavit: & egiſſe pœnitentiam Catechumenos. Neque tamen iſta quis aut partes aut materiam baptiſmi dixerit. Quamobrem, qui opinionem iſtam damnet, quam & veteres Theologi Franciſcani tenuerunt, & nunc ſchola univerſa Pariſienſis, terminos egredi, quos patres poſuerunt. Rurſus male habebat eos, quod hæreſi adſcriberetur, dicere abſolutionem ſacramentalem eſſe declarativam, cum hæc fuerit D. Hieronymi, Magiſtri Sent. & Bonav. dilucida ſententia; ac propè omnes Theologi ſcholaſtici perſpicuè dixerint, abſolutionem in ſacramento Pœnitentiæ eſſe abſolutionis declarationem. Atque cùm hic quidam reſponderent, pro hæretico non damnari, qui affirmet abſolutionem eſſe declarationem quod peccata ſint remiſſa ei, qui certo credat ſibi eſſe remiſſa, ut ſola Lutheri opinio anathemate hoc feriatur: ea reſponſio Franciſcanis haud ſatisfaciebat, aiebant enim, ubi de hæreſi agitur perſpicuè loquendum neque ad manum adfuturum ſemper aliquem qui iſtam adſerat declarationem, ideo tam in capite doctrinæ quam in Anathemate articulum hunc elucidandum. Ad hæc F. Ambroſius Pelargus Electoris Trevirenſis Theologus, monuit verba Chriſti, *quorum remiſeritis*, vix ab ullo Patrum exponi de inſtitutione ſacramenti Pœnitentiæ: ſed a nonnullis accipi de Baptiſmo, ab aliis de quocumque modo quo peccatorum remiſſio obtinetur. Itaque qui verba ea ad ſolam inſtitutionem ſacramenti Pœnitentiæ reſtringat, & hæreticos pronunciet omnes qui verba aliter accipiant, magnam adverſariis palmam dare, & materiam gaudendi, ob damnatam in Concilio veterem Eccleſiæ doctrinam. Hortari igitur, ſuſpenſo ut gradu incedentes, omnes patrum expoſitiones prius conſulant, ac ſingulis examinatis, quid ſtatuendum ſit denique deliberent. Patrum plerique monitis his auſcultandum judicabant, poſtulabantque, uti novam deputati inirent conſultationem, ſolitoque more, ſubmotis iis quæ cuivis offenſionem crearent, decretum conficerent, omnium ſuffragiis approbandum.

Abſolutio in pœnitentia.

Non ſatis fuit Petro Suavi Polano, aut quovis alio nomine vocetur (nam *Petrus Polanus ſuavis* anagramma eſt proprii ipſius nominis, quod erat *Paulus Harpius Venetus*) cum eſſet Notarius actorum Tridentinorum in examine Seſſ. 6. Grammaticos, Dialecticos, Theologos, Hiſtoricos, Politicos in Concilium produxiſſe, niſi etiam alias copias in aciem educeret ad ſubvertendam penitus doctrinam de Pœnitentia. Hæ ſunt ex Theologis pluribus, Durando, Gerſone, Caietano, ex Colonienſibus, ac etiam Franciſcanis, cum aculeatis Scoti argumentis prodeuntibus. Sed copiæ iſtæ nitimes Deo auſpice diſſipabuntur. Nam primo Concilium non annumerat inter hæreticos qui dicunt ſolas cenſuras non ipſa peccata reſervari, ut cenſent multi inter probatos Doctores Catholicos, ſed tantum eos qui dicerent jus non competere Epiſcopis reſervare ſibi caſus: at vero Catholici Doctores jus illud Summo Pontifici ac Epiſcopis competere non inficiati ſunt, cum poſſint caſus aliquos tam ratione cenſuræ quam culpæ ſibi reſervare, ita ut abſolutio ab aliis data ſit irrita, cum pertineat ad Summum Pontificem diviſio Diœceſeon ac diſtributio ſubditorum unicuique Epiſcopo, ſicut & ipſo annuente diviſio parœchiarum ac

Reſervatio caſuū.

diſtributio ſubditorum unicuique parochi ad E[illegible] pos pertinet. Sicut ergo in Pontificis ac Epi[illegible] teſtate eſt dare hos vel illos ſubditos: ita [illegible] poteſtate eſt ſubdere illos abſolutè vel tantum ſecundum certos caſus. Nec poteſtatem i lam [illegible] exagitavit Gerſon, ſed abuſum qui poteſt aliquando irrepere in multitudine caſuum reſervatorum, cum omnia ad ædificationem tendere debeant in Eccleſia. Legi poteſt in ſerm. contra Bullam Mendic. &c. Sicut & de antiquo uſu reſervationis peccatorum Cyprianus Epiſtola quæ incipit *miror vos fratres*, ex qua patet idololatriam ſibi reſervaſſe extra caſum mortis. Sed & D. Ambroſius cædes a Theodoſio in urbe Theſſalonica patratas, ſibi ſic reſervaverat, ut nullus inferiorum ſacerdotum auderet eum abſolvere, in hiſt. trip. l. 19. c. 30. & Origenes hom. 10. ſuper *Numeros* dicit pœnitentiam quandoque indigere non ſolum ſacerdote, ſed etiam Epiſcopo. Vide Chapeauillam de caſibus reſervatis c. 2. q. 3.

Quod addit de damnata per Canonem x. Interpretatione Theophilacti, id omnino à veritate alienum eſt. Sic enim Theophilactus ad Matthæi c. 16. *Habent enim poteſtatem ligandi & ſolvendi, qui ſicut Petrus Epiſcopatus gratiam aſſecuti ſunt.* Et in cap. Joan. 20. ſimilia verba tractans. *Vide inſuper ſacerdotum dignitatem quod divina ſit, Dei enim eſt remittere peccata.* Quæ longe ſunt a mente Lutheri, qui in libro de captivitate Babylonica confeſſionem coram quovis privato fratre factam probat, nec neceſſe aſſerit prælato aut ſacerdoti confiteri. *Quare*, ait, *ego principes iſtos Babylonis & Epiſcopos Bethaven amoverem: ut de occultis audiendæ confeſſionis, facultatem permittant liberrimam omnibus fratribus & ſororibus, ut peccator cui voluerit ſuum peccatum revelet.* Quæ doctrina Lutheri hoc canone perſtricta eſt, non interpretatio Theophilacti, ut mucro quem in Concilium diſtrinxerat in ejus potius pectus infixus ſit, tantumque abeſt ut ex Theophilacto aſſequatur quod petit, ut illo potius juguletur.

Subſequentem mox interpretationem aliam de poteſtate ligandi, id eſt, arcendi ab abſolutione ac ſacramentis uſque ad plenam ſatisfactionem evincit ratio manifeſta, cum opus peccatoris non ſit ſatisfactorium niſi prius remiſſa ſit culpa: ſed & damnatio Petri Oxonienſis per Sixtum IV. de qua dicemus tomo ſequenti, in eandem interpretationem cadit & hæreticam demonſtrat.

Quod exagitat Concilium eo quod tacuerit de pœnitentia publica, nimis in hoc moroſum & minus attentum ad Seſſ. 24. c. 8 de reformatione ſe oſtendit, nec ſibi ipſi conſtat cum reprehendit alias Concilium, quod tam multa definiat.

Objectio Franciſcanorum tangit controverſiam ſcholaſticam, in qua putamus Thomiſtas Scotiſtis prævalere, ac actus pœnitentis contritionem & confeſſionem eſſe materiam ex qua Sacramenti pœnitentiæ, cum iis etiam ſignificetur licet magis confuſe remiſſio peccatorum: quippe qui coram Domino pio ac clemente luget peccata, ſcienter hoc ipſo abſolutionem conſequutus eſt. Nec obſtat quod tam Tridentinum quam Florentinum vocent quaſi materiam, quia hoc eſt tantum ad ſignificandum quod non apponantur extrinſecus, quaſi aqua, verbi gratia in Baptiſmo, non tamen id neceſſarium eſt ad veram materiam Sacramenti, cum etiam in matrimonio conſenſus mutuus habeat rationem formæ & materiæ, etſi ſit quid intrinſecum; unde non parum opinio Scoti per Concilium imperita eſt, licet ejus diſcipuli ictum avertere conentur variis evaſionibus quas hic non perpendimus. Quod vero urget Polanus in Baptiſmo contritionem, ac confeſſionem præviam non eſſe materiam etſi in adultis requirantur, ac proinde in pœnitentia non debere haberi pro materia; dici poteſt ad hoc argumentum Sacramentorum materias ac formas ex Dei arbitrio inſtitutas

Thomiſtarum opinio probata circa partes pœnitentiæ.

fuiſſe, erat autem ratio peculiaris cur in Baptiſmo actus baptiſati non eſſent materia, ut facilius iſtud Sacramentum applicaretur etiam parvulis, quia non tam gravia cenſentur crimina illius qui nondum fidem Chriſto dedit ac in eius ſocietatem admiſſus eſt, ut Sacramento faciliori iure adjuvari poſſit, quod advertit Concilium eadem ipſa Seſſ. cap. 8. Nam poſt Baptiſmum gravius eſt peccare & templum Dei violare, ideo Sacramentum inſtituit Deus pauló ſeverius, in quo voluit actus laborioſos pœnitentis eſſentialiter requiri, unde fit ut non valeat conſequentia à materia Baptiſmi ad materiam pœnitentiæ. Nec in re tanta debuit curare Concilium aliquantulam offenſionem Scotiſtarum circa materiam pœnitentiæ, licet circa formam eorum Doctori magis adhæſerit cum in 4. ſent. diſt. 14. quæſt. 4. præclarè aſſerit doctrinam de Sacramento Pœnitentiæ ſubalternari doctrinæ de judiciis & etiam doctrinæ de ſententiis: pro quanto enim eſt in Eccleſia duplex forus ſcilicet privatus & publicus, pro tanto eſt duplex judicium, & quantum ad aliquas regulas iuſtitiæ oportet eſſe convenientiam hic & ibi. Ubi benè ait, quoad aliquas regulas, quia in judicio externo abſolutio Eccleſiæ eſt magis declaratoria, at in judicio interno eſt magis operatoria remiſſionis peccatorum, in quo judex ſpiritualis majori poller virtute quam Judex ſæcularis. Nec Concilium litem hanc dirimit, cum limitatè ad opinionem Lutheri Can. 9. damnet aſſerentes abſolutionem non eſſe actum iudicialem, ſed nudum miniſterium, &c.

B

Circa eamdem Seſſionem 14.

C

Continuantur objectiones Polani.

Multam ſermonis materiam dedit, quod primo capite doctrinæ & ſexto Canone definitum eſt, Chriſtum Sacramentum Pœnitentiæ tum inſtituiſſe, quando inſufflavit in diſcipulos ſuos, dicens, *Accipite Spiritum ſanctum. Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt, &c.*

Inſtitutia ſacram. pœnitentia.

Mirum igitur meritò videri, eumdem Chriſtum, inſtituentem ritum confitendi homini ſua peccata, adeo ſigillatim & exacte, ut nulla exſteriſtiuſmodi vetus conſuetudo, verbis id apertis non effari, ſed ejuſmodi ex quibus per conſequentiam ſolam, eamque peſſimè connexam Chriſti mens eliciatur, imo per conſequentias plurima valdè remotas, ex Synodi ſententia petatur. Nec minus mirum illud quod cum inſtitutio habeat verbum, Remittendi, Patres in ſolemni ſua forma, non dicant, Remitto tibi peccata, ſed potius abſolvo te à peccatis: alij addebant, ſi per hæc varba ſacramentum abſolutionis inſtituitur, cum hac forma, *Abſolvo te*, propter eum qui abſolvitur, inevitabili neceſſitate ſequi, alterum ſacramentum aut ipſum hoc inſtituendum propter eum qui ligatur, cujus hæc ſit forma, *ligo te*: cum intelligi ſatis non poſſit, quomodo eadem poteſtas abſolvendi & ligandi fundata in verbis Chriſti plane ſimilibus, in ſolvendo requirat pronuntiationem verborum, *Abſolvo te*: & in ligando non requirat ea verba pronunciari, *ligo te*. Aut qua de cauſa ad exequendum illud quod Chriſtus dixit, quorum remiſeritis, &c. &, quæcumque ligaveritis, neceſſe non ſit dicere, *ligo te*: ſed ad exequendum, quorum remiſeritis & quæcumque ſolveritis, neceſſario dicendum ſit, *Abſolvo te.*

D

E

Nec diſſimile erat Criticorum judicium de verbis ſis cap. 5. doctrinæ, ubi dicitur Chriſtum, eiſdem illis verbis conſtituiſſe Sacerdotes peccatorum judices, ad ſententiam remiſſionis aut retentionis peccatorum pro poteſtate clavium ipſis tradita pronuntiandam; ac proinde à pœnitentibus peccata omnia in ſpecie ac ſigillatim ipſis in confeſſione revelanda, etiam circumſtantias quæ peccati ſpeciem mutant. Ex verbis enim Chriſti liquido apparere, Chriſtum

A non diſtinxiſſe duo genera peccatorum, unum quod oporteat remittere, & alterum quod retinere, ideoque Sacerdoti ſciendum, utrius generis delinquens ſit reus: ſed duo potius genera peccantium, verbis iis, quorum & quorum, unum pœnitentium, quibus remiſſio peccatorum conceditur; alterum impœnitentium, quibus remiſſio denegatur. Ideoque Sacerdoti cognoſcendum potius ſtatum delinquentis, quam naturam & numerum peccatorum. Illud autem quod additur de circumſtantiis peccati ſpeciem mutantibus, admodum inſipidum judicabant; poſſeque quemvis virum bonum ſalva conſcientia dejerare, ſanctos Apoſtolos, & ipſorum diſcipulos, rerum cœleſtium peritiſſimos, numquam adeo curioſos ſubtilitatum humanarum ſpeculatores fuiſſe, ut ipſis curæ eſſet intelligere, eſſe in peccatis circumſtantias ſpeciem mutantes: & pleroſque omnes forſitan id adhuc ignoraturos, niſi Ariſtoteles ad iſtam ſpeculationem viam præiviſſet, quæ iam nunc, ſi diis placet, articulum fidei ad ſalutem neceſſarium nobis concinnavit. Id quidem probabant, *Abſolvo* verbum eſſe iudiciale & valere conſequentiam, Sacerdotes ſi abſolvant, eſſe judices. Sed inconſtantiæ rurſus eſſe videbatur, damnare eos, qui dicerent abſolutionem nudum eſſe miniſterium pronunciandi remiſſa eſſe peccata: cum manifeſtum ſit, in hoc verſari iudicis officium, ut innocentem pronunciet ac declaret eum, qui immunis eſt à culpa, & reum qui deliquit. Non permittere autem perſonam judicis, quam ſuſtinet Sacerdos, ut delinquentem juſtum reddat, quod tamen ſibi vendicat. Enimuero principem eſſe, qui delinquenti pœnam remittat, ac famæ reſtituat: huic ſimiliorem, qui ex impio faciat iuſtum, quam judici, qui muneris ſui fines tranſgreditur, quoties alium inſontem pronunciat, quam eum, quem vere talem comperit. Illud verò ſupra omnia admirationi fuit, quod integram & ſingularem cum circumſtantiis omnibus peccatorum confeſſionem inde evincere ſatagebant, quod neque judicium ſine cauſæ cognitione exerceri, neque in pœna pœnitentibus imponenda æquitas ſervari poterat, peccatis Sacerdoti in genere ſolummodo cognitis: tum quod Chriſtus ipſe hoc genus confeſſionis ideo præcepiſſet, quo condignam pœnitentibus pœnam poſſent imponere. Sic ſane ridiculos mortales facere, & palam fatuos [illegible]nſere, quibus quidvis quantumvis abſurdum ipſi[illegible]ferentibus tanquam fide dignum perſuaderi po[illegible]t. Neminem enim eſſe adeo ſimplicem qui neſci[illegible], aut non videat à confeſſariis quotidie pœniten[illegible]iam præſcribi, non modo delictorum meritis non ponderatis, ſed ne minima quidem eorum habita ratione. Qui verba Concilij audiat, credat forſan eſſe confeſſariis trutinam, ad quam peccatorum minutiſſima & veluti atomos expendant. Atqui nimio plus compertum eſſe, multorum homicidiorum, adulteriorum ac furtorum reis ſæpenumero in pœnam denunciari orationis dominicæ quinis vicibus recitationem. Eſſeque familiare confeſſariis pleriſque omnibus, etiam literatis, in pœna denuncianda dicere, ſe partem modo pœnitentiæ imponere. Quorſum igitur exactam illam pœnitentiam ad modulum delictorum? aut cui fini particularem peccatorum cum ſuis circumſtantiis enumerationem? ſed quid opus eſt longius provehi, aut plura conſectari, cum ipſa Synodus doctrinæ cap. 9. & anathemate rurſus 13. ſtatuat; pœnis pro peccato vindicando ſponte ſuſceptis, & rebus adverſis patienter toleratis apud Deum ſatisfieri? Itaque neque neceſſarium, neque juſtum, aut pœnam quæ peccato reſpondeat in confeſſione imponere, aut particularem peccatorum enumerationem ea de cauſa utilli aiunt, inſtitutam adhibere. Verùm ut quæ dicta ſunt, in conſiderationem veniant, negabant omnino fieri poſſe, ut confeſſarius, quamlibet doctus, attentus ac prudens, audita hominis moderati de admiſſis unuſ

Circumſtantia peccatorum.

anni confeſſione, multoque minus, ſi inſigniter flagitioſum plurium annorum commiſſa retegentem audiat, adeo certum de pœna peccatis ejus debita judicium ferat, Canonibus etiam cuicumque peccato ſuam pœnam aſſignantibus adjutus, ut non dimidio plus erret. Imo ne ejuſmodi quidem confeſſorem, etiamſi peccatorum catalogum in ſcriptis habeat, & pluſculis diebus ſecum expendat, ita circumſpectè ſtateram unquam appenſurum, ut pœna peccatis æquilibres faciat; tantum abeſſe, uti (quod hodie fit) extemplo abaudita confeſſione, rem acu queat attingere. Quamobrem Concilij Patres melius rectiuſque facturos, ſi cæteros mortales non ita deſpiciant, neque tam maleſanos ac vecordes exiſtiment, ut his, quæ tam abſurdè atque ineptè ab ipſis ſtatuuntur, credendum habeant. De reſervatione caſuum cum B Theologis Lovanienſibus & Colonienſibus pariter ſentiebant, ea Curiæ Romanæ avaritiæ & dominandi cupiditati imputata.

Reſponſio. Ad tria capita reduci poſſunt quæ hic cum multa loquacitate argumenta proponit contra doctrinam Concilij de confeſſione peccatorum Sacramentali, qui debuiſſet attendere ad verba D. Auguſt. lib. 1. ad Januarium cap. 5. quid horum ſit faciendum, ſi divinæ ſcripturæ præſcribit authoritas non eſt dubitandum. *Similiter etiam ſi quid horum tota per orbem frequentat Eccleſia; nam & hinc quin ita faciendum ſit diſputare, inſolentiſſima inſania eſt.*

1. Eſt quod Chriſtus expreſſis verbis non dixerit ſingula peccata eſſe confitenda. Ad quod dicimus C Evangeliſtas non omnia verba Chriſti retuliſſe, ſicut nec omnia geſta quæ ſi ſcripta eſſent, totus mundus ea capere non poſſet. Voluit Deus ſcripturas eſſe obſcuras juſtis de cauſis, quas hic non examinamus. Cæterum ex his verbis *quorum remiſeritis peccata remittuntur eis*, ſatis colligitur neceſſitas manifeſtationis peccatorum, cum per ea verba, Apoſtoli conſtituti ſint judices, ad quos proinde pertinebat ut ea manifeſta haberent de quibus judicium ferre debebant. Qua de re nullus ambigere poteſt, & id evidentius eſt quam quicquid ad elucidationem afferri poſſet.

2. Eſt quod non eſt potior ratio cur ex verbis Chriſti inferatur neceſſitas alicujus ſacramenti in cujus forma dicatur *abſolvo te*, quàm alterius in cujus forma D dicatur *ligo te*, nam quod præmittit dicendum fore, remitto non abſolvo, hoc minimè reſponſum meretur, cum utrumque dici poſſet, niſi Eccleſiæ uſus obſtaret. Ad id vero quod ait non minori ratione inſtituendum fore Sacramentum ad ligandum quam ad abſolvendum, ſi verbis a Chriſto prolatis inhærendum eſſet. Dicendum quod cum Sacramentum inſtitutum ſit ad conferendam gratiam, non poſſe inſtitui Sacramentum ad ligandum aut retinendum, id eſt, non remittendum peccatum, aut retinendum peccatorem in eodem vinculo peccati, ut magis vulgata fert horum verborum interpretatio. Cur vero non dicatur *ligo te?* etſi forſan verbis æquivalentibus id dicat Sacerdos, abſolutè tamen id dicere ne- E ceſſarium non eſt, cum ex eo quod Sacerdos non dicat *abſolvo te*, ſatis ſignificet ſe ligare aut retinere peccatum.

3. Eſt quod non benè inferatur neceſſitas confitendi circumſtantias peccatorum ſpeciem mutantes, ex obligatione confeſſarij ad imponendam ſatisfactionem peccatis proportionatam, cum nunquam poſſet imponi talis ſatisfactio, ut quæ trutina indigeret. Equidem id locum haberet ſi proportio quædam mathematica hic deſideraretur, ſed ſufficit quædam proportio moralis inter peccata confeſſa & ſatisfactionem impoſitam, habita etiam ratione doloris in pœnitente, ob quem minor ſatisfactio injungenda, ſicut etiam facultatis ipſius tam corporalis quam ſpiritualis. Quæ omnia dum leviter à quibuſdam perpenduntur aut prætermittuntur, vix dici poteſt quantæ tur-

A hæ excitatæ ſunt noſtris diebus circa Sacramentum Pœnitentiæ.

Circa Seſſionem vigeſimam primam.

Hujus Concilij actiones antea ctis temporibus nunquam tantam ſui exſpectationem concitaverant, quantam hoc tempore, omnibus ferè principibus in eo depoſcendo conſpirantibus, legationibus ea gratia miſſis; tam multis præſulibus ex ſingulis regionibus ac provinciis congregatis, ut eorum qui ſuperioribus convocationibus interfuere numerum quadruplo excederent; & quod caput erat, principijs ante ſex menſes ei facto, iiſque in quotidianis & aſſiduis tractationibus conſumptis, multis curſoribus, ac præſulibus continuo Roma Tridentum, & Tridento Romam feſtinantibus. Ubi vero decreta Seſſionis Typis mandata prodiere, tum uno ore omnes vulgatum proverbium de montibus parturientibus uſurpare: ac ſigillatim duorum articulorum in aliud tempus reſervationem notare. Mirum enim videbatur cum quatuor Anathematis totidem articulis fidei confectis, illum de uſu Calicis concedendo juris eſſe Eccleſiaſtici declarari non potuiſſe. Multis quoque videbatur articulus ille primo loco tractandus; quod eo ſemel conceſſo diſputationum materia præcideretur. Tertium doctrinæ caput in fine diligenter fuit examinatum, quod fidelis ſolum Chriſti corpus ſumens gratia neceſſaria minimè fraudatur. Qua manifeſta confeſſione videbatur admitti gratiã non neceſſariam. Sed hic rurſus dubitabatur, an ſit poteſtas C aliqua humana quæ poſſit impedire ſuperabundantem & non neceſſariam Dei gratiam. Etſi fortè poſſit, an charitas admittat hujuſmodi ad bonum impedimenta. Duo autem præ cæteris materiam ſermonibus præbuere. Unum neceſſitas hominibus impoſita credendi veteres Eccleſiæ Patres parvulorum communionem pro neceſſaria minimè duxiſſe. Ubi enim agitur de veritate hiſtoriæ, res eſt facti & præteriti, ubi authoritas locum non habet, quæ jam facta immutare nequit. Atqui notum eſt legentibus D. Auguſtinum, eum novem in locis, non uno verbo, ſed oratione perpetua aſſerere Euchariſtiam parvulis eſſe neceſſariam: duobus vero ex his eam baptiſmo æquare, quoad neceſſitatem. Immo ſæpius quam ſemel, dicere, ipſam Eccleſiam Romanam tenuiſſe, D ac definiviſſe eam neceſſariam ad parvulorum ſalutem, adductam in eam rem Innocentio Pontifice, cujus adhuc extat Epiſtola, id explicatè adſtruens. Subitque permultos mirari, cur Synodus citra omnem neceſſitatem huic ſe implicarit quæſtioni ſine fructu, certè cum manifeſto diſcrimine, ne palam affirmaretur, aut Innocentium aut Concilium erraſſe. Alterum erat, anathema ſecundum, quo declaratur hæreticum eſſe, qui dicit Eccleſiam non juſtis rationibus adductam, ut laicos abſque calice communicaret. Quod non aliud eſt, quam fidei articulum ſuper actione humana ſtabilire. Et mirabile viſum fateri, hominem non teneri ad obſervationem decreti niſi de jure humano: ſed ut idem credat eſſe juſtum, obli- E gari jure divino. Tum pro articulis fidei ea ſtatuere, quæ quotidiè immutantur. Alij addebant ad hæc ſi quæ juſtæ eſſent decreti cauſæ, eas non fuiſſe reticendas; neque homines terroribus, ſed modeſtis ſuaſionibus ad credendum cogendos. Id enim verè eſſe dominatũ ſuper fide exercere, quod B. Paulus adeò adverſatur. De capitibus reformationis hæc publica fuit hominum vox, neque articulos minoris momenti, neque leviori brachio attingi potuiſſe: Patres ſcilicet, imitatos medicum, qui corpore a Phthiſi laborante, in pruritus curationem incumbat. Illud verò, manum violentam in populi vulgum immittere ad Eccleſiæ novum Rectorem ſuis ſumptibus ſuſtentandum, aut Eccleſias collapſas reſtaurandas, ſatis inſolens, tum quoad ſubſtantiam, tum quoad modum videbatur. Quoad ſubſtantiam, quod Clero etiam ad luxum

Polani abjectione alia.

Uſus eſt ſolicus.

opes ſupereſſent, qui variis nominibus laicis obacceptа mage debitor erat. Quoad modum; quod neque Chriſto, neque Apoſtolis unquam venerit in mentem compellere homines ad ſua contribuenda, ſed ſuis tantum permittere, ut ſponte oblata acciperent.

Legenti veró D. Pauli ad Corinthios & Galatas Epiſtolas, facile appariturum, quam curam debeat Dominus bovi trituranti, & quod officium Catechomenus inſtitutori elementis religionis ipſum imbuenti; ſic tamen ut nulla actio aut ius ejus exigendi iis competat, neque ullum extet prætoris edictum cujus auctoritate niti debeant.

Reſponſio. Non ſatis diſputatum erat ab Huſſitis & Calixtinis de communione ſub utraque ſpecie, niſi accederent Lutherani & Calviniſtæ hæretque contentio major, juxta illud Iſaiæ cap. 24. *Clamor erit in plateis ſuper vino*; Idcirco cum tanta verborum pompa rem iſtam aggreditur nugaculus noſter, cui peculiare eſt, ut quod nonniſi levioribus argumentis ac rationibus poteſt efficere, id ſtrophis ac meris calumniis probare elaboret, ſed inutile eſt aquilam irretire velle aranearum telis. Prudentia magna Concilium decretum hoc edidit, fideles laïcos ſub una ſpecie communicantes nulla gratia ad ſalutem neceſſaria defraudari. Hoc decreto retundebat rationes eorum qui tantopere calicem ſitire ſe aiebant, nec attingebat quæſtionem ſcholaſticam, major-ne gratia ſub duplici ſpecie quam ſub unica conferretur. Diſplicet Frapaulo prudentia hæc qua percutitur, & in dubium revocat an ſit poteſtas in Eccleſia qua poſſit impedire ſuperabundantem & non neceſſariam Dei gratiam. Quo ſimili dubio multa ſimul evertere poſſet, an poſſit Eccleſia prohibere jejunium die Dominico, quia per opus bonum jejunij gratia in Chriſtianis pluribus creſceret? an poſſit impedire ne ter quaterve quiſpiam eodem die celebraret aut communicaret, quia illa prohibitione impeditur gratiæ augmentum? an amovere poſſit præfectus ſpiritualis Religioſum ab immodicis auſteritatibus? &c. ſi in illis nullum eſt dubium, cur erit in prohibitione alterius ſpeciei, etiamſi exinde ſequeretur imminutio aliqua gratiæ? per accidens iſta ſequuntur ex prohibitione aliàs licita ob alios fines. Certè tenetur Eccleſia providere media ad ſalutem neceſſaria, non vero omnia quæ poſſunt eſſe utilia, nam & Sacramentorum, quorum eſt diſpenſatrix, debet proſpicere venerationi.

Quod vero ſubdit, condere articulos fidei de rebus facti aut ſuper actione humana non licere Concilio, neſcit morem Eccleſiæ quæ pro ratione dictorum ab hæreticis ac rationum quibus dogmata ſua muniunt aut explicant, varios edit Canones: quod obſervare licet in duodecim anathematiſmis D. Cyrilli contra Neſtorium ab Epheſina Synodo probatis. Ad id cogit importunitas hæreticorum, qui non ſufficienter ſe damnatos credunt, niſi Canones edantur oppoſiti iis propoſitionibus ac dicendi modis, quibus eas ſtabilire ſolent, quod in pleriſque aliis Concilium hoc obſervat.

Ad aliud de cogendo populo ad Paſtorem ſuſtentandum deficientibus aliis mediis, non tantum mirabitur qui ad D. Paulum attendet. 1. Cor. 9. *Magnum eſt ſi nos qui ſpiritualia vobis ſeminamus, carnalia veſtra metamus.*

Communio infantium.

Sed ne parvulos per contemptum præteriiſſe videamur, dicimus Div. Auguſtinum in tot locis non loqui de neceſſitate communionis Sacramentalis, ſed ſpiritualis, fructus ſcilicet Euchariſtiæ, cujus etiam participes redduntur in ipſo baptiſmate. Nam præceptum communicandi, ad ipſos Chriſtus non direxit, qui illud percipere non poterant, cum active loquitur, *niſi manducaveritis*, quo ſimili modo non expreſſit præceptum baptiſmi, paſſivè loquens, *niſi quis renatus fuerit*, ut neceſſitate medij neceſſarius eſſe hic intelligatur & utriuſque Sacramenti non eadem aut par neceſſitas. Unde nec conſuetudo parvulos communicandi univerſalis fuit in Eccleſia, & ad honorem tanti Sacramenti expediens judicavit Eccleſia ab illo arcere, qui ad illud dignè ſeſe non poſſunt diſponere, ut ſunt pueri, ut ex hac parte minus irreverenter & irreligiosè habetur Chriſtus Dominus, maximè in hoc tempore, in quo graſſantibus hæreſibus tot ſunt in pluribus locis indignæ participationes divini hujus Sacramenti, cujus decori providere omni meliori modo ſatagit Eccleſia.

D. Auguſtini modeſtia.

Quod ſi aliter mentem D. Auguſtini placeat interpretari, an non licebit Eccleſiæ quod D. Hieronymo, qui cum D. Auguſtino innoxiè pugnavit? Sed Judex ſit ipſe D. Auguſtinus qui tantum ſibi non arrogat, ut menſuram omnem cœleſti diſciplinæ velit præfigere, cum ſcribit Epiſt. 19. ſolos Scripturæ libros ab errore omni immunes, & lib. 11. contra Fauſtum cap. 5. ſuos libros cum judicandi libertate, non credendi neceſſitate vult eſſe legendos. Quamvis, & cum ejus tempore quæſtio iſta dubia & nondum ſatis excuſſa eſſet, liberum fuerit Eccleſiæ, ad finiendam controverſiam quid in ea tenendum eſſet determinare.

In conſequentibus multis verbis exaggerat quod omnes articuli ad communionem ſub utraque ſpecie attinentes confeſtim in Synodo definiti non fuerint; ſed quod poſt multam ac diuturnam diſcuſſionem ad ſummum Pontificem remiſſi fuerint, contra omnium expectationem qui juria ſibi debiti reſtitutionem in calicis conceſſione poſtulabant, quaſi Chriſtianorum conditio eſſe juxta Iſaiæ vaticinium *manda remanda, expecta reexpecta*. Tum in commentariis ſuis memorialibus ait ſe non invenire, quod decretum de ſacrificio miſſæ magnam ſermonibus præbuerit materiam, niſi quod de prohibitione linguæ vulgaris in miſſa ſit aliquid dictum, maximè propter locum D. Pauli 1. ad Cor. 14.

At iſta tot paginas non merentur, Concilium ea ſtatuit in decretis quæ ſufficere putat ad revincendam graſſantem hæreſim & fideles in officio pietatis continendos. Quod vero legati remittant ad ſummum Pontificem ac ejus intentionem exquirant, id certè pro officio agunt, legati quippe non agunt proprio nomine, ſed illius nomine à quo miſſi ſunt & cujus vices gerunt, ut interim conquieſcat immoderatus quorumdam fervor, & res maturius expendantur. Quam bene Cardinalis de Monte in Seſſione 11. hujus Concilij, *ubi agitur de fide, de dogmatibus, de confundendis hæreticis, oportet nos cum pede plumbeo procedere, & interdum in unius verbuli diſcuſſione longo tempore immorari.* Sed quid iſti facerent? ſi res controverſa intra paucos menſes definiatur, dicunt ſine debito examine & cum nimia feſtinatione prolatam eſſe ſententiam, ſicut Neſtoriani in Epiſtola Ibæ conquerebantur de nimia properatione in damnando Neſtorio: ſi res protrahatur, iam ſpargunt querimonias *manda remanda, expecta reexpecta*.

Prohibitio miſſæ in vulgari ſermone.

Quod autem ſpectat ad celebrationem miſſæ, quod prohibeatur in lingua vulgari, plures ſunt hujus prohibitionis rationes æquiſſimæ, quas paſſim offendes apud Theologos Polemicos, ideſt, qui de controverſiis contra hæreticos concertant. Etenim cum in Occidente ab Eccleſia Romana ritus celebrandi officij acceperimus, ejus lingua merito utimur; & ſi Lutherani miſſalia ſua conſulerent ante hæreſim edita, paucas ut puto miſſas linguæ Germanicæ reperirent. Nunquid in gente Judaica poſt captivitatem Babylonicam ſcripturæ legebantur ſecundum antiquum ſermonem Hebræum, quem amplius vulgus non intelligebat? 2. Eſdræ cap. 8. preces publicæ ad Deum diriguntur qui omnium corda & linguas novit, nec unquam ſummus Sacerdos Aaronicus melius pro populo orabat, quam cum ſemel in anno in ſancta Sanctorum ingrediebatur, cum tamen vox ejus à

populo non audiretur. Tantum vero abeſt ut D. Paulus faveat huic in publicis officiis vulgatæ linguæ uſui, dicens *ſi benedixeris ſpiritu, qui ſupplet locum idiotæ, quomodo dicet amen?* Quin potius ex his verbis appareat olim inſtitutos fuiſſe miniſtros altaris qui ſervirent & idiotarum locum ſupplerent non intelligentium, & reſponderent pro tota illiteratorum Eccleſia. Ut ad hunc locum D. Pauli advertit Catharinus. Verum eſt aliquando permiſſum alicui nationi ut officia vernacule celebrarentur, ſed id ad tempus: cum enim illa natio tota ſimul fidem amplexa fuiſſe, deerant ſacerdotes qui latinè poſſent officia peragere; ideoque id inductum propter neceſſitatem, ad tempus.

Polanus arguitur moroſitatis.

Atque cum in iis videamus quæcumque ex parte argumentationis inanitatem, pergit tamen & magnum illum pruriſum calumniandi & quælibet arguendi quo divexatur, teſtatum facit omnibus, ut minus aptè Suavis nomen ſibi uſurpaverit qui tam acrem ac difficilem ad minura quæque, etiam circa reformationem ſe exhibet, ut rhamnus humi repens videri poſſet, ſolis ſpinis ac ſatyricis aculeis glorioſus, & ſupra cedros Libani, Patres ſcilicet Tridentinos regnare præſumens. Si mentem hominis ſequamur, nihil prudenter, nihil ſapienter à Patribus Concilij ex omni orbe congregatis poſt maturam deliberationem, diſcuſſionemque geſtum eſt. Ubique quod rodat mus iſte invenit, ſtomachum illi movet tanquam nauſeabundo quicquid ad refellendam hæreſim aut reſtituendam diſciplinam Synodus adinvenit. Si exactius res perpendas & pluribus decretis aut Canonibus controverſiam definias, in fruſtula omnia diſſecantur, omni quæſtione in quovis ſubjecto propoſita: ſi tantum rerum ſubſtantiam attingat Concilium, modis prætermiſſis, hinc arguit magnam Patrum ad diſcedendum Tridento feſtinationem: quaſi non ſatis fuiſſet tot annos cum gente hæretica bella gerere in iſta urbe. Equidem non ſine cauſa multi exitum Concilij deſiderarunt. Teſtantur litteræ Sanctefij ad Eſpenſæum, quantum prolixior commoratio in hac urbe exhauſtis marſupiis, tædioſa erat, ut ibi plures Doctores mallent in Sorbona mori, quam diutius cum exigua re familiari, Tridenti vivere. Nec id novum fuit. Id ſæpe experti ſunt Patres in Conciliis, ut ſupra de Epheſinis notatum eſt, cum diutius paulo, per aliquot Hebdomadas, differretur definitio, ad expectandum Joannis Antiocheni adventum. Si ex aliquot Hebdomadis incommodè ſe habuerunt Epiſcopi Epheſini, quid ex pluribus menſibus & annis paſſi non ſunt Tridentini? ſed quia hic tantum argumentis ejus Theologis reſponſionem paramus, uſque magis utitur in convellendis ſi poſſet indulgentiis, ex quibus prima mali labes in Luthero & origo Concilij nata eſt, in quarum etiam aſſertione finem accepit, quid contra eas moliatur attendamus pauliſper, & quo cuſpide eas transfigere conetur.

Circa Seſſionem 23. ſub Pio IV.

Inter omnia hujus Concilij acta, nullum tam flagranti deſiderio homines avebant inſpicere, quam iſtius Seſſionis, poſtquam in lucem exiit, cupidiſſimis quibuſque videndi, quid tandem illud eſſet, quod tot prelatos decem totos menſes *Tridenti* in contentione, omneſque principum Chriſtianorum aulas in negotio detinuiſſet. Verum accidit quod eſt in Proverbio *mons parturiit, at ille murem peperit.*

Frapauli mens detegitur.

Vel hæc ſula cenſura Frapauli circa Decreta Concilij de Sacramento ordinationis notum facis, quali mente fuerit. Multa contumelioſe ſcripſit Lutherus contra iſtud Sacramentum, de quo aiebat in libro de *capt. Babilonica*, plura robuſtius, ubi iſta Papiſtis amicis meis diſplicere ſenſero. At nihil tam indignum quam quod Fraſpaulus pro more habet ſancta

A hæc decreta Concilij: indignus ſelſe eſt muiſte, ſed non ſele & iracundia protum & orthodoxorum. Quis iſta a. regulari calamo ſecundo reperta expectaſſet? quam benè in illum quadrant, quæ in Lutherum dicta ſunt à Povelo: miſeret me profecto tui, adeo dementer in Romanam Eccleſiam debacchantis, qui ut vehementiſſimè illi diſpliceas, quicquid illa affirmat tu negas: quicquid illa probat, tu damnas: quod illa amat tu odis: tam ſedulo omnia adverſus eam gladiatorio animo agis. Unde & cum Boos inter primores & principes Synagogæ eximius honoraverit quondam Ruth mulierem, & eamdem Moabitidem: & Salmon quoque princeps in tribu Juda Raab mulierem olim gentilem; tu tamen B Luthere Frater mendicus & Apoſtata cum his, Romanam Eccleſiam dedignaris venerari: cum nihil quod non illi & Chriſto debeas: & tamen pro benevolentia convitium, pro beneficiis contumeliam, pro amore odium, prò humilitate ſuperbiam, pro ſubjectione contumaciam, homo omnium ingratiſſimus nunc reddere non erubeſcis: tam bene de matre tua filius degener mereris.

Ruth. 2.

At quæ cauſæ tanti contemptus? deſiderabant, inquit, homines aliquantulum in rebus Theologicis verſati, ut declararetur aliquando quid ſibi vellet Concilium per illam poteſtatem *retinendi peccata.* Si ſcripturam ſaciam æſtimant eſſe perſpicuam omnibus, quid interpretationem quærunt illius poteſtatis, quam aſſerit ſcriptura ſacra? non aliud intellexit quam quod Chriſtus, nempe ut ſacerdotes peccata C non remitterent peccatoribus non benè diſpoſitis, nec errores præteritos cum vero dolore retractantibus, quales ſunt potiſſimum hæretici, quibus procella tenebrarum ſervata eſt.

Poteſtas retinendi peccata.

Legebatur ab aliis, inquit, cum admiratione declaratio ea *ordines inferiores gradus tantum eſſe ad ſuperiores, & omnes ad ſacerdotium.* At unde admiratio niſi ex ignorantia? ignorabant illi excellentiam ſummam ſacerdotij, ad quod per ſaltum unum adſcendere indecens eſt: ideo tamquam ad apicem dignitatum omnium pervenitur per diverſos ordines inferiores, quibus homo paulatim præparatur. Hoc ita Chriſto inſtituente per ſummam qua viget ſapientiam: in eo nihil aliud admirandum quam tanta altitudo ſacerdotij Chriſtiani: ſed magis ſtupenda res eſt pertinacia hominis Religioſi & Sacerdotis, D qui his artibus ſacerdotium infamat.

Sed non ibi conquieſcit, ſpecioſum in primis decretum illud, ut miniſteria ordinum à Diaconatu uſque ad oſtiariatum non exercerentur niſi à promotis ad ordinem cujuſque proprium. Sed ſatis difficile videbatur ut nullæ in Eccleſia pulſari poſſent campanæ aut portæ obſerari vel aperiri niſi ab oſtiariis ordinatis: ſed nec accendi lampades & candelæ niſi ab acolytis munera illa manuaria exercentibus ut ad ſacerdotium pervenire poſſent: & videbatur nonnihil habere contradictionis ut illa miniſteria non obirent niſi ordinati; & poſtea prælatis præcepiſſent, ut ea, quantum commodè fieri poſſet, reſtituerent. Difficile certè iſtud videatur tepidis in divino cultu & dignitatem ſacrificij incruenti reputare neſcientibus. E Ferventibus & amantibus, quos zelus domus Dei comedit, nihil difficile: & ſi in domo regis terreni nullum vile officium reputari ſolet, cur in domo Dei, in Eccleſia quicquam vile reputabitur? Omnia levitis competebant in Synagoga circa templum; cur non magis omnia ordinatis & conſecratis miniſtris è clero circa ſacrificium, ut omnia decenter & cum ordine fiant miniſteria, quæ qualiacumque ſpecie tenus videantur, magna ſunt omnia ad ſacrificium corporis Chriſti relata? Atque eum hoc intuitu illa deſideraret Eccleſia reſtitui ſicut erant antiquitus ad majorem Dei gloriam. Sed quia id non fert negligentia ſæculi, tolerat interim ut quædam fiant à laicis, non tamen ex officio & cum ſolemnitate, ne

Minores ordines.

aliter cenſuræ incurrantur. Unde diſſolvi poterit apparens illa & prætenſa contradictio.

Sed ſubjungit laudans & vituperans illico. In decreto de preſbyterorum ordinatione admodum convendens omnibus videbatur conditio præſcripta, ut apti ſint ad Populum erudiendum: ſed hæc non ſatis videbatur cohærere cum illa altera doctrina & conſuetudine, ſacerdotio non eſſe eſſentiale non habere curam animarum. Illud vero aſſignare uti conditionem neceſſariam in minoribus ordinibus, linguæ latinæ intelligentiam, dicebant nonnulli manifeſtam declarationem eſſe Concilium generale non conſtare de omnibus nationibus Chriſtianis. At hæc ſugillatio facile repellitur, non ſit eſſentialis ſacerdotio cura animarum, non minus is gradus doctrinæ quo poſſint alios docere, in ipſis merito deſiderabitur. Quid enim minus requiri poteſt, ut intelligant myſterium omne ſacro-ſancti ſacrificij in quo tot ſunt magna & abſcondita ſcitoque neceſſaria, ut magni doctores vix ea omnia benè calleant? Sed & amplitudo Eccleſiæ id habet ut quidam ex ſuis miniſtris quaſi Angeli adſiſtentes, parati tamen ſint ſemper ad miniſterium proximi & curam animarum, cum vocari fuerint & Eccleſia ipſorum opera uti voluerit. De iſta vero latinæ linguæ peritia, quid imperiti mordeant, haud ſatis clarum eſt, cum leges ferantur & intelligantur accommodatè ad loca & tempora: at non improbent uſum linguæ græcæ in Oriente, imo & jubent. Quare hæc minimè morari nos debent, ſed nec iſtud quod ſequitur de ſexto canone, in quo articulus fidei de Hierarchia conſtituitur, qui propterea canon in Germania notam & reprehenſionem non effugit. Voce, inquit, & ſignificatione ſacris literis & conſuetudini primitivæ Eccleſiæ non modo aliena, verum etiam contraria: & voce inventa à quodam fortaſſe ſatis antiquo, ſed de quo haud planè conſtet quis aut quando fuerit: ſcriptore cætero qui hyperbolico, quem nec in illius vocabuli uſu, nec in aliis ab ipſo excogitatis quiſquam antiquorum imitatur. Quod ſi ſtylum dicendi & modum operandi Chriſti & ſanctorum Apoſtolorum & antiquæ Eccleſiæ ſequi voluiſſent, non *Hierarchiam*, ſed *Hierodiaconiam* quandam aut *Hierodouliam* ſtatuendum fuiſſe. Sed bene eſt quod antea de D. Dionyſio D. Pauli Apoſtoli diſcipulo ac ipſius libris ſatis multa diximus partim in V. claſſe, partim etiam in prolegomenis hujus Concilij: hoc nos liberabit ab ulteriori diſcuſſione hujus litis. Sed ad retundendam aſperitatem & mendacitatem Frapauli in hoc loco, non dubitamus aſſerere Hierarchiam, quæ ſacrum principatum deſignat eorum qui aliis purgandis, illuminandis ac perficiendis invigilant, more Angelorum ſuperioris chori aut Hierarchiæ, ex Apoſtolo Paulo colligi poſſe, cum 1. Cor. 12. varias diviſiones gratiarum, miniſtrationum ac operationum ab uno Dei ſpiritu in Eccleſia eſſe docet, ut nimirum illa variis ordinum gradibus illuſtrata, velut altera Salomonis domus miniſtrorum ſerie enitens ſe omnibus glorioſam redderet, ac tanquam caſtrorum acies ordinata tot ſacris hominibus roborata, impiis, hæreticis & tartareis hoſtibus formidabilem ſe præberet.

Cura animarū.

Has itaque objectiones fecerunt, ut pro colophone addit Frapaulus, ſuarum concionum ſubjectum, *Petrus Paulus Vergerius in valle Telina*, doctrinæ Concilij detrahens. Sed quid profuerit cani in lunam latraſſe? non alio tendunt hæc adverſariorum Concilij dicteria, quam ut ordinis Sacramentum convellant nec habeant homines ſuper ſe alios a quibus regantur & ſacra participent ea ordinatione divina: ſed cum omnes pares inter ſe fuerint, confuſio inducatur Babylonica. At profecto nulla gens tam agreſtis, nulla natio tam fera fuit, ut inter ſacerdotes & prophanos nihil diſcreverit. Semper ſacerdotes in pretio & honore habiti ſunt: in lege naturæ primogenitus jura ſacerdotij gaudebat ac duplici in hæreditate paterna portione. In lege Moſaica quibus privilegiis à Deo ſacerdotes & levitæ donati fuerint, quis poteſt ignorare? denique ubi Deus colitur ſacerdotes in veneratione ſunt, & impie de Chriſto ſentit qui cum viliſſimis quibuſque hominibus eos conſortes facit Luthero adhærens.

Circa Seſſionem 24. de matrimonio.

Etſi in cenſuræ hujus initio videatur Frapaulus parcius acturus, quod materia matrimonij non videretur poſſe res magnopere obſervatu dignas apportare, attamen in ſe alios more ſolito transfigurans, non multò indulgentior apparet, & vere materia eſt ingens litibus inter plures.

B In ſexto anathemate de matrimonio multos in admirationem dedit, *diſſolutionem matrimonij per ſolemnem profeſſionem non conſummati*, articulum fidei conſtitui. Plura mirari ſolent qui ſolam ſcripturam pro regula fidei ſtatuunt, nec agnoſcunt traditionem eadem vi pollere ex qua Eccleſia poſſit non tam articulum in rebus obſcuris quam propoſitionem fidei elicere. Quod hic facit Concilium in diſſolutione matrimonij nondum conſummati, per Profeſſionem in Religione, id magnum eſt Privilegium Religioni à Chriſto conceſſum, non ſtatui ſacerdotali nec Epiſcopali. Fundamenta hujus doctrinæ ſubminiſtrat Pontius l. 9. de matrimonio c. 5. ac auctores qui ex inſtituto Chriſti hanc diſſolutionem vim habere docuerunt, ibidem afferuntur Scotus in 4. diſt. 31. qu. 1.

Diſſolutio matrimonii ob religionis ingreſſū.

C Abulenſis t. reg. c. 8. q. 98. & 103. & 113. Victoria de poteſtate Papæ parte 1. nu. 1. ad 5. Soto in 4. diſt. 27. q. 1. att. 1. concluſione 1. Petrus Soto lect. 1. de matrim. §. *poſt hoc*. Corduba l. 2. quæſtionarij q. 13. §. *ad rationes* Ferdinandus Rebellus parte 2. l. 3. q. 4. ſect. 2. & alij recentiores. Cujus rei veritas colligitur ex quibuſdam decretis Pontificum ab Apoſtolorum tempore pro conſtanti habitum id: quod magno argumento eſt traditionem eſſe divinam ex inſtitutione Chriſti qui auctor eſt Religionis. Potiſſimum eſt autem decretum Euſebij Papæ qui anno 309. rexit Eccleſiam apud Gratianum 26 q. 2. c. *deſponſatam*; deſponſatam puellam non licet parentibus alij viro tradere, licet tamen illi ſi voluerit monaſterium eligere. Verba enim non licet, non nova lex indicitur,

D ſed iam ſtatuta exprimitur, ut ex multis canonibus liquet.

Nonus canon ſermonis materiam dedit ob illam aſſertionem, *Deum non negare donum caſtitatis rectè petentibus*, quæ contraria videntur Evangelio dicenti *omnibus non datum*, & D. Paulo qui non hortatus eſt ad id petendum: quod erat facilius quam matrimonium inire. Verus eſt iſta querela hominum libidinoſorum, qui putant ſibi omnia licere, quia dicunt ſe non habere donum caſtitatis, & mandata Dei impoſſibilia. At canon dicit non denegari iſtud donum rectè potentibus: quare ſi non datur omnibus eſt quia omnes non rectè petunt, ipſorum eſt propria culpa, maximè cum canon etiam habeat pro altera ratione, *nec patiatur Deus nos ſupra id quod poſſumus tentari*. Quod ſi D. Paulus aliud remedium

Donum caſtitatis.

E inſinuat, nihil eſt contradictionis in iſtis omnibus, rectè orare, tentationi reſiſtere viriliter, & matrimonium inire tria ſunt antidota: ſi ergo Paulus unum remedium indicat, Concilium adhuc aliud, nihil eſt quod conquerantur febricitantes inter tot remedia.

Duodecimus anathematiſmus politicos admodum ſollicitos habuit, quaſi hæreſis eſſet tenere cauſas matrimoniales non pertinere ad judices Eccleſiaſticos, cum certum ſit leges matrimoniales omnes ab Imperatoribus conditas, & cæt. Sed in hoc falluntur ac fallere volunt cenſores: matrimonium eſt contractus civilis & eſt ſacramentum: ratione primi cauſæ ad judicem ſæcularem pertinent: ratione ſecundi ad

Cauſæ matrimoniales.

judicem Eccleſiaſticum. Unde pro utriuſque foro leges inveniuntur. Unuſquiſque ex judicibus poterit de eo quod ad ſe pertinet judicare, & erit iſta diſtributio æqua & pax fructus ejus.

Addit Frapaulus. Etiam in primo limine decreti de reformatione matrimonij multi hærebant, cum tanquam articulum fidei definitum intelligerent matrimonia clandeſtina verè fuiſſe Sacramenta, & Eccleſiam nihilominus *ea ſemper fuiſſe deteſtatam*, cum ſit perquam abſonum Sacramenta deteſtabilia habere. Item quod parochus jubeatur conjuges interrogare & eorum conſenſu intellecto dicere, *ego vos in matrimonium conjungo in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti*. Id critici irridebant dicentes: aut ſine iſtis verbis conjunctos eſſe aut ſecus: ſi non ſunt conjuncti non eſſe igitur verum, quod Concilium Florentinum decrevit conſenſu perfici matrimonium. Sin conjuncti ſunt, cujuſmodi eſſe illam conjunctionem quam Parochus facit perſonarum jam conjunctarum? Quod ſi verbum (conjungo) hanc ſententiam habeat, conjunctos declaro, ex eo promptum eſt concludere etiam verba abſolutionis eſſe declaratoria. Sed non erat difficile Frapaulo hos ſcrupulos diſſipare, dicendo Eccleſiam matrimonia clandeſtina deteſtatam fuiſſe, non qua matrimonia ſunt, ſed qua clandeſtina: ſicut alicubi dicit D. Auguſtinus Deum odio habuiſſe *Eſau*, non qua hominem, ſed qua peccatorem. Ad argumentum vero cornutum ſeu dilemma, concedendo juxta dictum Florentini Concilij, matrimonium iam eſſe contractum per conſenſum legitime præſtitum: & verba ſacerdotis eſſe tantum confirmatoria rei jam factæ. At ſecus eſt in ſacramento pœnitentiæ, quod eſt ſacramentum mortuorum: ſæpius pœnitens adhuc in vinculis eſt, cum dicit confeſſarius, *ego te abſolvo*, & per hæc verba vere remittit peccatum. Unde inane eſt prætendere ex hac computatione abſolutionem non niſi declaratoriam fore.

Matrimonia clandeſtina.

Hæc tacet & magis auget ſcrupulos lectorum circa eadem clandeſtina matrimonia, quæ in poſterum annullat Concilium, quomodo hoc decretum non fraudis aut negligentiæ taxat eos qui à principio huic malo non conſuluerunt. Verum eſt fuiſſe tolerata ad tempus iſta matrimonia clandeſtina: ſed tempus omni rei, tempus eſt medendi & ſanandi. Quid ſi pater familias uſque ad meſſem ſinit creſcere zizania, & Eccleſia uſque ad diem judicij ſui, quod exercet maxime in Concilio generali, tolerat aliqua mala ſperans homines emendaturos delicta ſua? tamdem vero cum intuetur ipſos fieri pejores patientia ſua, remedium potentius adhibet. Sed difficilius eſt quod ſubjungit, cum emanaſſet fama diſtinctionis illius ſuper qua decretum eſt fundatum, nempe contractum qui materia eſt ſacramenti, annullari, difficile fuit aliquantiſper id animo comprehendere. Sed vult Frapaulus torquere animos lectorum, excitando difficultates quibus nullam apponit ſolutionem: quaſi Concilium erraſſet in iſto decreto de clandeſtinis matrimoniis, aut inſtitutum Chriſti immutaſset, contractum publicum & ſolemnem coram parocho & duobus teſtibus determinando pro materia hujus ſacramenti, cum ita Chriſtus non determinaſset. Supplebimus libenter quod ille omittit, quacumque mente id faciat.

Materia Sacramenti an mutata per Conc.

Verum eſt igitur quod Chriſtus determinavit formas & materias ſacramentorum & ita conveniebat fieri, tum quia pollebat poteſtate excellentiæ ſuper omnes: tum quia ſacramenta ſunt fundamenta religionis, propterea per ſeiptum ea debebat ponere & inſtituere: tum quia ſic magis ſunt fixa & immutabilia, non manente in Eccleſia ad eorum ſubſtantiam mutandam poteſtate: tum quia ſic magis provocamur ad collocandam ſpem noſtram in ipſo, non in aliis: tum denique ut in majori reverentia haberentur illa quæ tam nobilem parentem habent, qualis eſt Chriſtus. Sed ſciendum quod non eodem modo omnium ſacramentorum materiam inſtituit: quorumdam enim materiam magis in ſpeciali determinavit ut aquam naturalem in baptiſmo, aliorum magis in generali ut in ordine illa inſtrumenta, quibus ſignificaretur poteſtas ordinato collata: ac in matrimonio aſſignavit pro materia contractum civilem ac legitimum in genere, id eſt, contractum cum iis conditionibus factum, quos Eccleſia pro loco & tempore probaverit: ſive igitur ante Concilium valuerit contractus clandeſtinus pro materia & poſt non valeat; ſemper materia à Chriſto inſtituta eadem eſt formaliter, quia in utroque caſu eſt contractus cum conditionibus ab Eccleſia probatis initus. Nec plus eſt difficultatis quod in baptiſmo verba proferantur latine aut græce, cum in utroque caſu verba ſignificent effectum baptiſmi, qualia pro forma Chriſtus inſtituit.

Quod amplius circa illam ſeſſionem crimini vertebatur, Gallos reſpicit qui decretum illud, *ut raptor mulierem raptam teneatur arbitrio judicis dotare*. Sed tædet me hujuſmodi criminationibus reſpondere et quaſi non poſſe. Eccleſia mater omnium, ſaluti omnium invigilans, omnis conditionis & ſexus & ætatis monere, aut ſæcularem poteſtatem Judeter addita clauſula, *invocato ſi opus fuerit brachio ſæculari*. At profecto in iſtis nimium ſunt meticuloſi plures politici homines: illic trepidaverunt timore ubi non erat timor. Pluribus reſpondet Andreas Duvallius Decanus facultatis Pariſienſis hujuſmodi rationibus contra Concilium ex poteſtatis ſæcularis futuro detrimento petitis, & apud me libri ſunt Gallici qui abunde iis ſatisfaciant: magis hæreticorum Calviniſtarum gravamen ſublevare juvat.

Circa Seſſionem XXV. De Indulgentiis.

At in Germania, inquit, decreta reformationis, neque apud Proteſtantes, neque apud Catholicos digna videbantur, in quæ conſiderationem intenderent. A Proteſtantibus ſola fidei dogmata examinabantur. Uerum de Indulgentiis plus erat quam de cæteris omnibus ſermonum. Illas enim occaſionem dediſſe ei, quæ nunc viget inter Chriſtianos ſciſſuræ: illarum gratia Concilium præcipuè congregatum: nullam in hoc argumento partem eſſe, non controverſam & incertam, etiam apud ipſos ſcholaſticos. Et tamen Synodum ſicco pede, illud tranſiiſſe, de dubiis & controverſis, ne verbo quidem dicto, aut ulla facta declaratione. Quod autem abuſuum remedia ſpectat, verbis adeò ambiguis locutam, ut ex his intelligi nequeat, quid aut probetur aut improbetur, dum ait ſe in his concedendis moderationem quamdam cupere juxta veterem & probatam Eccleſiæ conſuetudinem.

Polanus in hiſtoria Concilii Tridentini.

Nam certum eſſe, neque diſſimulari poſſe, in Eccleſia Orientali cujuſcumque Nationis Chriſtianæ, neque antiquis temporibus, neque vltimis, vllum uſum fuiſſe Indulgentiarum cujuſcumque generis; & in Occidentali, ſi nomine veteris conſuetudinis intelligenda ſit illa, quæ obſervata ante Vrbanum II. uſque ad annum M. X C V. nullas, quod quiſquam ſciat, aut fidem facere poſſit, indulgentias in uſu fuiſſe. Ab illo tempore uſque ad annum M. CCC. earum aliquem uſum apparere, ſed infrequentem & dumtaxat pro liberatione à pœnis per confeſſorem impoſitis. Ex eo tempore qui abuſus Inveteraverint, è Concilio Viennenſi cerni poſſe; qui uſque ad Leonem X. creverint in immenſum. Itaque quod cupiat Synodus reſtitutam antiquam conſuetudinem in Eccleſia approbatam, neceſſario declarandum, in qua Eccleſia & quo tempore. At illa verba, quod nimia in concedendis indulgentiis facilitate diſciplina Eccleſiaſtica enervetur, dicebant expreſſam eſſe confeſſionem, indulgentias ad conſcientiam non perti-

Indulgentiæ.

nere, neque vlla re liberate apud Deum, ſed externa tantum ſpectare, quo in genere eſt diſciplina Eccleſiaſtica. De ciborum delectu & jejuniis dicebant, ea commendare eſſe laudabile; ſed id non eſſe deciſum, de quo mundus tantopere queritur, nempe hic prætendi conſcientiæ obligationem. Neque vero principes proteſtantes Germaniæ hoc Concilium vllo numero babebant, tantum Miniſtri aliquot confeſſionis Auguſtanæ, atque ij pauci proteſtationem quandam ediderunt in publicum, quæ non magni habita. Et Catholici dogmata de purgatorio & indulgentiis non curabant, in impetranda Calicis communione, Sacerdotum conjugio, & relaxandis multiplicibus juris poſitivi circa jejunia, dies Feſtos, aliaque id genus præceptis, toti defixi.

Reſponſio. Hic multum ſudat Petrus Suavis contra Indulgentiarum decretum, quaſi illæ antiquæ in Eccleſia non fuerint, aut ad conſcientiam & forum interius non pertineant. Sed ad antiquitatem illarum comprobandam ſufficit quod D. Paulus aliquando Indulgentias conceſſerit 2. ad Cor. 2. *Cui aliquid donaſtis & ego; nam & ego quod donavi ſi quid donavi propter vos in perſona Chriſti.* Nam per donationem intelligit hic Apoſtolus remiſſionem pœnæ impoſitæ, quam in perſona Chriſti, ideſt, ejus authoritate remiſit inceſtuoſo Corinthio de peccato dolenti, ne vehementiori triſtitia abſorberetur. Hæc porro remiſſio pœnæ impoſitæ indulgentia eſt. Sed & ſupra in Can. 11. Concilij Niceni 1. dictum eſt Epiſcopo licere *humanius aliquid cogitare* circa eos qui aliquod tempus ferventer pœnitendo expleverint. Atque hujus rei haud obſcura manent veſtigia in Concilio Ancyrano cap. 2. circa annum 308. Item in Laodiceno quod Nicænum præceſſit Can. 5. ut videbitur quarta claſſe horum Conciliorum. Nec Tertullianus iſtas indulgentias ignoravit, cum lib. ad martyres circa principium ſcripſit. *Quam pacem quidam in Eccleſia non habentes à martyribus in carcere exorare conſueverunt, eam in vobis cuſtodire debetis, ut ſi fortè aliis eam dare poſſitis.* Ut in hunc locum explicat Pamelius.

Antiquitas indulgentiarum.

Porro de antiquitate indulgentiarum in quantum ſignificant remiſſionem pœnæ temporalis extra ſacramentum factæ poſt remiſſionem culpæ, egregie diſſerit Doctor Severtius l. *de hæreſibus* c. 20. nam in veteri teſtamento contendit indulgentias datas fuiſſe regi Nabugodonoſor, Ninivitis & aliis; contendit I. Chriſtum dum in terris converſaretur centies eaſdem conceſſiſſe, ſeu ægrotos plures à variis langoribus ſanando, ſeu mortuos excitando, ſeu alia beneficia miſeris poſt remiſſionem culpæ conferendo. Quo in genere elucet miſericordia ipſius in mulierem in adulterio deprehenſam Joan. 8 ut ex xxx. ſcripturæ textibus probet indulgentias contra Viretū Calviniſtam virulentum, ut nunquam alij ſcriptores tot textibus ſcripturæ indulgentias confirmaverint. Sed ſufficiat digitum ad fontem intendiſſe.

Severtius Doctor.

Atque ut ad hiſtoricum noſtrum redeamus, ſi ex quibuſdam verbis Concilij vult inferre indulgentias ad conſcientiam non pertinere, perabſurdum eſt: nam & ſi demus indulgentias certorum annorum intelligendas eſſe de annis qui in hac vita juxta Canones in pœnitentia peragi deberent, ſi in tantum vita ſe extenderet, cum tamen Eccleſia propter ſalutem animarum & earum à pœnis purgatorij liberationem, etiam has pœnas impoſuerit, juxta poteſtatem ſibi à Chriſto traditam in ædificationem non in deſtructionem, cum eadem poteſtate eas relaxat, tollit ab animabus impedimenta ingreſſus in Cœlum: atque ſi ad conſcientiam & forum interius pertinet ſolutam eſſe animam à pœnis æternis in Sacramento pœnitentiæ, cur non etiam ad idem forum pertinebit eam eſſe ſolutam à pœnis temporalibus extra Sacramentum per indulgentiarum largitionem? Vix eſt quiſpiam vel leviter Theologiæ initiatus, qui facilè mendacia & vanitatem harum objectionum non deprehendat & qui non poſſit refellere.

Nec ſolidiori nititur fundamento quod ſubjungit de ciborum delectu & jejuniis non debere in his prætendi conſcientiæ obligationem. Hoc ex Luthero hauſit, qui aſſerebat hominem non habere jus condendi leges ſuper Chriſtianos: quia, inquiebat, Chriſtiana per Chriſtum libertas donata eſt ſuper omnes leges hominum.

In quem ſic Povellus inſurgit *in propugnaculo Sacerdotii.* Aquas Chriſtianis planè ſtygias propinat Lutherus, ecce homo omnis pacificæ reipublicæ extinctor execrandus. Leges namque humanæ tametſi ideo cuduntur, ut fræna ſint malis & calcaria bonis, ut ſic iſti ad virtutes invitentur, illi autem a vitiis deterreantur, excandeſcit tamen Lutherus qui cunctos vivere impunes vellet & Chriſtianos homines nullis humanis legibus regi. Nam ſi leges reponantur, quæ alia reipublicæ adminiſtratio eſſe poterit, niſi, ſic volo ſic iubeo, ſit pro ratione voluntas? At ductu naturæ, inquit, omnia fœlicius aguntur. Ductu naturæ? cujus quæſo naturæ, nonne illius de qua Dominus noſter ait Geneſ. 8. *Senſus & cogitatio humani cordis ad malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua?* Quid ſi ſcriptura hac in re penitus conticeret, tamen id veriſſimum eſſe humanus in malo quam in bono riſus magis facilis perſpicuè commonſtraret. Natura igitur humana corrupta cum ſit & ad malum propenſa, quid rogo aliud quam flagitia vitæ & morum corruptelam docebit? ſi igitur natura hoc potius ſuadet ut procaces petulantes & mali ſimus, quis rempublicam tam laſciva & corrupta ductrice fœliciter adminiſtrari dicet? Quod ſi modo libertatem per Chriſtum ita Chriſtianis donatam Lutherus prædicat, ut humanis legibus etiamſi divinis quadrent, obſecundare non teneantur; Quis rogo, niſi is cui naſus non ſit, non facilè olfacit Lutherum iam optare, nec certè aliud in animo nunc moliri, quam omnem Chriſti Religionem peſſumdare, apertam flagitiis viam ſtruere, & Petrum Apoſtolum manifeſte confundere 1. Epiſt. 2. ipſe enim eſt, qui ait, *ſubiecti eſtote Regi quaſi præcellenti, ſive ducibus tanquam ab eo miſſis.* Tametſi haud temerè lex Chriſti perfectæ libertatis dici poterit, quæ à triplici ſervitute liberat. Primo à ſervitute peccati, id quod vetus non fecit, quia ex operibus legis non iuſtificatur omnis caro. Deinde quia redemit a ſervitute inferni ſeu limbi in quo piorum animæ detinebantur, quod lex antiqua præſtare non potuit, quia atteſtante David, *quis eſt homo qui vivet & non videbit mortem, eruet animam ſuam de manu inferi?* Tertiò liberat lex Chriſti a ſervitute cæremoniarum, earum ſcilicet quæ futuram Chriſti paſſionem & mortem adumbrabant, non earum quæ internam mentis pietatem ſignificabant, vel ad majorem Dei cultum populum excitabant.

Poteſtas Eccleſiæ ad ferendas leges.

Pſal. 88.

Atque hæc ſunt quæ dicenda viſa ſunt ad objectiones Germanorum tam contra Concilium in genere quas proponit diſſoluitque Stapleto, quam contra ejus Seſſiones in particulari, quas refert ſine vlla reſponſione Petrus Suavis Polanus in hiſtoria Concilij Tridentini, quibus reſpondere operæ pretium nobis viſum.

Plures porro ſcripſerunt contra Concilium Tridentinum. Chemnitius volumine integro auſus eſt dijudicata in illo Concilio ſuo examini ſubjicere, vocavitque librum illum, examen Concilij Tridentini. Calvinus majori temeritate & impudentia tractatum edidit contra idem Concilium, quod prænotavit antidotum Concilij Tridentini, quaſi eſſet virus, totque injuriis Epiſcopos proſcindit, quos etiam vocat Patres Cornutos & colluviem Tridentinam, ut mirum ſit tam horrenda è calamo hominis ac Sacerdotis baptiſati profluere potuiſſe; ſcripſerunt & alij de eodem argumento quibus etiam à Catholicis reſponſum eſt. Ut tamen plus periculi eſt ab occulto hoſte

Plures ſcripſerunt contra Concil. Trid.

quam

quam à notorio, à quo ſolent omnes cavere, nullus ſcriptor magis periculoſius eſt, quam ille qui ſe Petrum Suavem Polanum indigitavit; ac ſub nomine Hiſtoriæ Concilij Tridentini, ut minus ſuſpectus eſſet, illud impugnavit, mente ficta & ad pietatem præferendam circumſpecta: in illa quippe hiſtoria fucata & fallaci totus eſt ad traducendam ſedem Apoſtolicam, quaſi ſummus Pontifex omnia tyrannicè in eo Concilio egerit, ſed & ad res geſtas per varias ac multiplices cavillationes, ſuppoſitiones, interpretationes in ſequiorem partem, divinationeſque proprij cerebri, infamandas, ut nihil ordinatè geſtum appareat, ſed cuncta ſtudio partium & ex variis paſſionum motibus: quinetiam majorem partem decretorum labefactare conatur propoſitis Germanorum contra illa judiciis, in quibus plura momenta ad ea arguenda inſinuat ſtylo Hiſtorico. Hiſtoria autem hæc Italicè ac Latinè edita eſt Londini in Anglia ante aliquot annos, per Infœlicem illum, ait Spondanus ad annum 1545. Marcum Antonium de Dominis ex Archiepiſcopo Spalatenſi in Dalmatia factum Apoſtatam, ac rurſum ex ſimulato pœnitente, ac Romam reduce relapſum in hæreſim, ac in ea mortuum, ac poſt mortem combuſtum: ut ex hinc intelligas quæ fides his actis habenda ſit, & quo motivo adacti fuimus ut Germanorum judiciis germanas ſolutiones adhibere conaremur, ac ex multiplicibus contra Concilij doctrinam querelis, his reſponderemus quæ videntur palmares. Plura ſuppeditabit volumen integrum P. Palaviſini recenter Romæ editum contra eamdem Polani Hiſtoriam, & Petavius *de lege & gratia* .l. 2. c. 51. non formidat ipſum vocare Catholicæ partis apertum hoſtem.

Polani hiſtoria perſtringitur.

Marcus Anth. de Dominis.

SECTIO III.

De receptione Concilij Tridentini in Gallia.

Anno 1564. illud Concilium confirmavit Pius IV. Romæque, primò promulgatum eſt, deſignatique ab ipſo Cardinales qui decretorum executioni incumberent. Atque ad vitandam confuſionem quæ oriri poſſet ſi cuicumque liceret pro libito in ejus decreta gloſſas & commentarios edere, annotationes vel ſcholia, iſtud inhibuit. Ac quemadmodum Romæ una eſt congregatio quæ cum magno fructu inquiſitionis negotiis incumbit, ita alia inſtituta eſt quæ interpretando Concilio vacaret, & ad quam dubia ſuper decretis Concilij exorta referrentur. Unde prodierunt tot determinationes congregationis Cardinalium ad interpretandum Concilium, quas collectas videre eſt per Doctorem Duacenſem Joannem Galemart cum editione ipſius Concilij Turnonenſi, & per Barboſam in tomo integro collectaneorum ſuper Concilium ipſum. Quibus determinationibus non minor fides adhibenda eſt, quam pluribus ſimul Theologis notæ probitatis & doctrinæ, qui collatione inter ſe habita, de quadam difficultate ſententias ſuas expromerent & rem pro æquitate determinarent. Aliqui vero quidpiam etiam majus tribuunt his determinationibus, licet non ſint de fide. Sed dubium iſtud determinavit Urbanus VIII. cujus extat decretum 2. Auguſti anno 1631. fidem non adhibendam in judicio ac extra judicium, niſi illis quæ fuerint in forma authenthica ſolito ſigillo & ſubſcriptione Cardinalis præfecti & ſecretarij ſacræ Congregationis.

Bene autem advertit Suar. tom. 5. in 3. partem D. Thomæ diſp. 25. ſect. 7. excommunicationem quæ lata eſt per Bullam Pij IV. in perſonas quaſlibet prælatis inferiores commentarios aut interpretationes in Concilium edentes, intelligendam eſſe de edentibus proprios commentarios, gloſſas aut ſcholia ſuper ipſum Concilium quaſi integrum: nam aliquod decretum ſeorſim interpretari prohibitum non eſt, ut ex

Commentaria in Concil. Trident. quæ prohibita.

uſu & neceſſitate ipſa conſtat, cum vix alia ratione tradi poſſit Theologica doctrina. Nec verba Bullæ aliud in rigore exigunt.

Non autem ita facilè admiſſio Concilij in aliis regnis ac Romæ proceſſit. Nam ut taceamus hæreticos, quibus nihil ipſius ſapere potuit, ſicut & Græcis qui ad illud vocati excuſaverunt ſe, ne adventus ſuus in Italiam Turcæ ſuſpectus eſſet, ut teſtatur Arcudius *lib. 4. de Concordia utriuſque Eccleſiæ cap. 5.* in Gallia de ejus publicatione gravius actum eſt, etſi enim quæ doctrinam ſpectant Orthodoxi omnes admittant ſine contradictione, non ita tamen ea quæ ad diſciplinam pertinent & reformationem morum, maximè in duabus ultimis ſeſſionibus, quod Regij Oratores poſt reditum in Galliam, quædam decreta exacerbarunt, quaſi ex compoſito contra jura Galliæ & Regiam authoritatem concepta fuiſſent, veluti cum datur Epiſcopis poteſtas moleſtandi laicos pœnis pecuniariis & in eos manum injiciendi, & alia quædam agendi de quibus agit Paquerius in *diſquiſitionibus Galliæ*, lib. 3. c. 34. Etſi vero pluries inſtiterint apud Regem Epiſcopi ut publicè publicaretur ex ejus authoritate, ſalvis Gallicanæ Eccleſiæ privilegiis & juribus Regiis, nihil tamen obtinere potuerunt, excepto decreto de clandeſtinis matrimoniis, ſeu quod alia præcedentia Concilia minimè publicatione illa donata fuerint, ſeu quod alta mente repoſitum maneat, quod circa Oratores contigerit, ſeu ob alias rationes. Fortius autem Cardinalis Richelæus adhuc Epiſcopus Lucionenſis in ſtatibus Regni Pariſiinis anno 1615. apud Regem Ludovicum XIII. rem iſtam urgebat his rationibus. Ob rei ipſius bonitatem, cauſæ authoritatem, finis ſanctitatem, fructum quem ejus decreta producunt, malum quod ex dilata ejus receptione profluit, exempla aliorum principum, & datam fidem ab ipſius Patre Henrico magno, qui cum hac obligatione in gremium Eccleſiæ, ejurata hæreſi, admiſſus ſit. Hanc vero Orationem minimè habitam fuiſſe ex conſenſu ſtatuum ex eo manifeſtum fit, quod rogati nobiles, & magiſtratus ſæculares tertij ſtatus à Clero ut ſeſe jungerent eorum interceſſioni apud Regem, minimè ſuffragari iis voluerint, his dicentibus, ut ipſi Clerici illud obſervarent primi, unius beneficij ſingularitate ſervata, ut eſt in libro inſtructionum & Epiſtolarum ad acta ejus Concilij ſpectantium, de quo mentionem fecimus in præludiis hujus Concilij. Quamvis quod ſpectat ad ſingularitatem unius beneficij, decretum Concilij ſit etiam doctrinale, ut vocant, ne quis ſub falſa præſumptione, ſeipſum fortaſſis, non Deum decipiat, ut ibi dicitur.

Richelæus Card.

Decretum de unitate beneficii.

Illud vero ſingulare eſt, quod cum Molinæus Juriſconſultus Pariſienſis libertatis Gallicanæ ſublimis oſtentator, conſultationem quamdam edidiſſet, qua ob multas cauſas Concilium nullum, vitio indictum habitum & terminatum contra antiqua Patrum decreta, Regni Francici dignitatem, ac libertatem contendebat. Quia altum ſapere non ad ſobrietatem exiſtimatus eſt, qui religionis negotium Concilio decidendum relinqui debere cenſebant, ut par eſt, graviter offenſi pervicerunt in ſenatu Pariſienſi, ut is tanquam male de Religione ſentiens & ſeditionis incentor ignominiosè in carcerem conjiceretur. Ex quo tamen Regis juſſu poſt aliquod tempus emiſſus eſt, ſed ea conditione ne quid ille in poſterum injuſſu Regis edere poſſet, apud Spondanum anno Chriſti 1564. ex Thuano lib. 36. quin & apud eumdem Spondanum in proluſione ſæculi decimi ſeptimi anno 1615. in Conventu Cleri Gallicani Lutetiæ habito, quod nunquam obtinere potuiſſet frequentiſſimis precibus, illud Concilium receptum fuerit ab omnibus qui aderant ex cunctis regni Provinciis Archiep. Epiſc. & cæteris viris Eccleſiaſticis quantum in ipſis fuit: nec tamen propterea quoad ea quæ ſunt juris novi poſitivi circa diſciplinam cenſetur obligare in

Molinæus ad vocatus Pariſ.

Gallia Concil. Trid. iuxta cap. *in iſtis §. leges* diſt. 4. leges inſtituuotur cum promulgantur & firmantur cum:moribus utentium approbantur de qua quæſtione legendus Andræas Duvalius de ſumma poteſt. Pontif. parte 3. q. 7.

Vindicatur Concilium Tridentinum à propoſitionibus Baii circa Redemptionis Myſterium.

SECTIO IV.

Ut nullum Concilium tam manifeſte & expreſſe aſſerit myſterium redemptionis generis humani per Chriſtum liberatorem, quam Tridentinum ad retundendos hæreticos, qui illam redemptionem ac modos & media qoibus adimpletur, evertebant per varios errores: ſic nulli magis adverſantur Concilio Tridentino quam ij qui idem myſterium redemptionis male intelligant vel errando circa ſtatus varios hominis, vel circa extenſionem ipſius redemptionis, vel varios modos ac media, quibos ipſius fructus applicantur. Ac velut in arena exportati joſſis priorum qui devicti fuerunt cadaveribus, novi ſubeunt pugiles qui pugnam inſtaurant & de victoribus pœnas repetunt: ſic ſibi inoicem ſuccedunt adverſantes huic Synodo. Eqorum nomero extitit Michaël Bajus & qui eum mordicus defendere voluerunt. Qoorum varias propoſitiones, tam ex libro noſtro de *beneficio crucis*, quam ex præcedenti editione hujus ſummæ, repræſentare operæ pretium ducimus, omoi verborum aſperitate ſemota, & magis amica velitatione, qoam turbolenta & amara refutatione, cum jam omnes conveniamus in harum omnium propoſitionom reprobatione, nec inter doctores Catholicos vllum hodie ſuperſit diſſidium: provt autem methodus doctrinæ tradendæ exigit ad vitandas tenebras & obſcuritates, prius quædam de iis propoſitionibos generatim dicenda videntur antequam ad ſingulas deſcendamus ſeorſim expendendas.

Reductio 78. propoſitionum Theologia Baii ad tria capita, ſecundum tres ſtatus natura, innocentis, corrupta & reparata.

Tot propoſitiones ſine nexo & ordine inter ſe permixtæ confuſionem aliquam pariunt & obſcuritatem in mentibus legentium. Quod ſi certa methodo ad aliqoot claſſes ſecundum materiam de qox ſunt, reducantur, major inde perſpicuitas orietur. Hoc egregiè præſtitit Univerſitas Duacena in opere ad Urbanum Papam VIII. directo, cui titulus. *Veritas & æquitas cenſura Pontificia Pii V. Gregorii XIII. Vrbani VIII. ſuper articulis lxxxvi. damnatis*, & cæt. ſive *Antitheſes* depromtæ digeſtæque ad mentem S. Auguſtini ex luculentis commentariis eximiorum D. D. ac MM. NN. Guillielmi Æſtij ac Franciſci Sylvij & cæt. Duaci Typis viduæ Marci Uvion ſub ſigno Phœnicis 1649.

Facultas Theologiæ Duacenſis.

Partitio operis.

Totum hoc opuſculum ex verbis ſententiiſque Æſtij ac Sylvij contextum nec non ex verbis D. Auguſtini, ab his doctoribus fideliſſimè explicatis, congruè diviſum eſt in tres partes.

Prima eſt de ſtato naturæ liberæ ante peccatum, cui adimunt adverſarij omnem rationem divinæ gratiæ, ſive intrinſecæ ſive extrinſecæ.

Secunda eſt de ſtatu naturæ humanæ lapſæ, in qua nativam liberi arbitrij indifferentiam penitus extingunt, de propria rationali natura peſſime meriti.

Tertia eſt de ſtatu naturæ reparatæ per Chriſtum, in quo ſtatu nollam agnoſcunt gratiam Chriſti ſufficientem ad ſervanda Chriſti mandata, nedum ad ſalutem per ipſum conſequendam; minimum ac vile æſtimantes ſanguinis Chriſti pretium, nec venerantes prodigum animæ ſalvatorem, nec copioſam apud ipſum redemptionem.

Circa 1. caput de ſtatu naturæ liberæ ante peccatum, adſtruunt 1. gratiam ſupernaturalem eſſe naturalem ante peccatum articulis damnatis lxxvi. *falſa ea ſtatum eſt Doctorum ſententia*, & cæt. art. xxiv. *à vanis & natura otioſis hominibus*, &c. art. lxxiv. *immortalitas primi innocentis hominis*, & cæt. art. xxi. *humana natura ſublimatio*, & cæt. art xxiii. *abſurda eſt ſententia*, &c. art. ix. *Bona conceſſa homini integro*, art. xxvi. *integritas prima creationis*, &c.

Errores Baii circa ſtatum innocentia.

Adſtruunt 2. actus ſopernaturales fuiſſe naturales in illo ſtatu innocentiæ & natura ſua ad ſupernaturale præmium ordinatos. Art. xxxiii. *diſtinctio illa duplicis amoris*, & cæt. art. xxxvi. *Amor naturalis*, & cæt. art. xi. *quod pie*, &c. art. v. *in promiſſione facta Angelo*, &c. Art. xii. & xiii. *Pelagii ſententia eſt*, & cæt. art. ii. *ſicut opus malum*, &c. art. xiv. *opera bona juſtorum*, &c.

Adſtruunt 3. Actus ſopernaturales fuiſſe liberi arbitrij, non ſpecialis gratiæ dona art. 1. *nec Angeli nec primi hominis*, &c. art. vii. *primi hominis*.

Adſtruunt 4. excluſo favore Dei debitam fuiſſe felicitatem bonis operibos ex vi ſua, quaſi diceres ex opere operato art. vi. *naturali lege*, art. 3. *& bonis Angelis*, &c.

Unde videre eſt quantum extollebat virtutem pure naturalem non corroboratam gratia Dei, ut Pelagius Paradiſi terreſtris dictus ſit a quibuſdam. Sed & inde intelligi poteſt aberrationem circa ſtatum illum primum naturæ innocentis dediſſe ipſi cauſam ſcandali circa alios ſtatus: cum primo non bene intellecto, facile ſit hallucinari circa ſtatum naturæ lapſæ: ſicut & hoc non intellecto, circa ſtatum naturæ relevatæ per Chriſtum, cum redemptionis bonum minimè concipiatur ſine notitia prævia ſervitutis quæ præceſſit.

Circa ſecundũ caput de ſtatu naturæ corruptæ tantũ exaggerat ejus infelicitatẽ ut peſſime de ipſa mereatur

Errores circa ſtatum natura corrupta.

1. Negat in Dei poteſtate ſitum fuiſſe ut tam miſera produci poſſit, art. liii. *Deus non potuiſſet*, &c.

2. Adſtruit obnoxiam eſſe peccato independenter à volontate art. xlv. *ad rationem & definitionem peccati*, &c.

3. Concupiſcentiam ipſam eſſe peccatum art. lxxi. *concupiſcentia in renatis*, &c.

4. Hominem vel nolentem peccare art. lxxii. *motus pravi concupiſcentia*, &c. art. lxxiii. *quamdiu aliquid*, &c. art. xlviii. & xlix. *prava deſideria*.

5. Omne peccatum poſſe transfuodi à patre in filios art. l. *omne ſcelus*.

6. Nec cogitantem peccatum: incurrere art. lxv. *infidelitas pure negativa*, &c.

7. Omnem poſſibilitatem actus honeſti naturalis amiſiſſe, art. xxxvii. *cum Pelagio ſentit*, &c.

8. Non eſſe liberum arbitrium niſi ad peccandum art. xxvii. & xxviii. *liberum arbitrium*, &c. *Pelagianus eſt error*, &c. art. xxix. *fures ſunt*, &c.

9 Hominem quaſi perpetuo peccare art. xx. *cum Pelagio ſentiunt*, art. xxv. *omnia opera infidelium*, art. lxv. *Non niſi Pelagiano errore*, & cæt. art. xxxv. & xl. *Omne quod agit peccator*, &c.

10. Hominem etſi neceſſario agat, damnatione dignum reddi art. lxiii. *homo peccat*.

11. Omne ejus peccatum eſſe mortale art. xx. *nullum eſt peccatum*. Quamvis hæc duo vltima non minus ad ſtatum naturæ reparatæ reduci valeant.

Circa tertiom caput de ſtatu naturæ reparatæ per Chriſtum, quamvis gratiam Chriſti videantur extollere ſi qui ſiot Baij defenſores: illam tamen ex multis capitibus valde imminuunt, cum non aliam admittunt quam neceſſitantem liberum arbitrium certa ipſius indifferentiæ ruina, ſic gratiam illam non ſalvare vulnus liberi arbitrij niſi inflicto alio vulnere,

Errores circa ſtatum natura reparata.

art. xl. *is libertatis modus*, &c. art. xxxviii. *quod voluntarie fit*, art. lxiii. *ſola violentia*, &c.

2. Gratiam Chriſti non eſſe ſufficientem ad implenda præcepta, art. lii. *definitiva hac ſententia*, &c.

3. Nec gratiam Chriſti ſufficere ut cuipiam meritum vitæ æternæ donet aut ſatisfaciendi vim ullam art. lviii. *illa doctorum diſtinctio*, &c. art. lix. *Illa quoque diſtinctio*, &c. art. xvi. *non eſt vera legis obedientia*, art. xv. *ratio meriti*, &c. art. xvii. *ſentiunt cum Pelagio*, art. viii. *in redemptis per gratiam Chriſti*, art. x. *ſolutio pœna temporalis*, &c. art. lxxiii. *ſatisfactiones laborioſa iuſtificatorum*, &c. art lv. *quando per eleemoſynas*, art. lvi *per paſſiones ſanctorum*, &c. art. xviii. *Opera catecumenorum ut fides*, &c. art. lx. *illa diſtinctio duplicis iuſtitia*, &c. art. lxi. *Item & illa diſtinctio duplicis vivificationis*, &c.

4. Charitatem Dei perfectam non iuſtificare art. xxx. xxxi. xxxii. *Charitas perfecta & ſincera*, &c. art. lxvi. & lxvii. *Homo exiſtens in peccato mortali*, &c.

5. Adſtruunt ſacramenta baptiſmi & pœnitentiæ ſolum reatum peccati tollere art liv. & lv. *in peccato duo ſunt*, &c. *unde in ſacramento baptiſmi*, &c.

6. Legem Chriſti ſtrictiſſimam reddunt, quæ unico amoris affectu excepto, alios omnes condemnat art. xxxvii. *Omnis amor creatura*, &c.

7. Gratiam Chriſti habitualem & ſanctificantem nullam eſſe art. cvii. *Iuſtificatio impii fit formaliter*, &c. xlii *iuſtitia qua iuſtificatur*, &c.

8. Juſtificationem ſimul cum peccato aiunt conſiſtere art. xliii. *in hominibus pœnitentibus*.

9. Abolent meritum incrementi virtutum ex bonis operibus, art xliv. *operibus pleriſque*, &c.

10. In ipſum Chriſtum injurij ſunt, cujus meritum & ſacrificium incruentum evacuant, art. xxix. *opera iuſtitiæ*, &c. art. xlv. *ſacrificium miſſa non alia ratione*, &c.

Ex quibus quilibet cordatus intelligat hæc omnia ſerio revolvens quantum propoſitiones adverſentur bono redemptionis humani generis, & quam merito earum damnationem acceptaverit Univerſitas Duacena & Facultas Theol. Pariſienſis.

Reductio brevior propoſit. Mich. Baii.

Aliam reductionem propoſitionum Baij ad octo capita Martinez de Ripalda tom. 3. de Ente ſupernaturali in proœmio affert.

1. Caput de gratia Angelorum & primi hominis undecim propoſitiones continet.

2. Caput de libero arbitrio & ejus viribus undecim quoque continet propoſitiones.

3. Caput de meritis operum quindecim propoſitiones continet.

4. Caput de meritis operum duodecim propoſitiones.

5. Caput de peccato originis ſeptem propoſ.

6. Caput de charitate & impletione legis undecim propoſitiones.

7. Caput de juſtificatione & ſacramentorum effectu octo propoſitiones.

8. Caput de ſolutione pœnæ temporalis ſex propoſitiones.

Circa quæ capita plura diſputat eruditiſſimè & ſolidiſſimè prædictus Ripalda in duobus voluminibus magnæ molis, quorum primum dumtaxat percurrere licuit, ſecundo forſan nondum in publicam lucem emiſſo non ſine detrimento reipublicæ litterariæ: cum ipſius diſputationes ſint graviſſimæ & ſubtiliſſimæ contra Baianos ut vocat, nulla facta mentione Cornelij Janſenij.

Prima tamen reductio ad tres claſſes facilior videtur, cum tota hæc Theologia Baij tot propoſitionibus ſine nexu contexta errores contineat circa naturam integram hominis, de qua docet id quod de natura lapſa docebat Pelagius cum ſuis ſequelis.

2. Circa naturam lapſam de qua idem fere ſentit A quod Calvinus ſupra modum exaggerans plagas peccati originalis & regnum peccati in iis quæ aſſerit de libero arbitrio, ignorantia & concupiſcentia.

3. Circa ſtatum naturæ reparatæ, ubi non parum detrahit gloriæ Redemptionis humani generis quam operatus eſt Chriſtus, dum talem gratiam admittit quæ hominem neceſſitati ſubdit, & parum aut nihil tribuit gratiæ iuſtificanti in meritis & ſatisfactionibus bonorum operum, parum quoque charitati, parum juſtificationi, parum ipſis etiam ſacramentis & denique ſacrificio incruento quod negat, & ipſi juſtificationi cum qua non eſt remiſſio peccatorum nec poſſibilis obſervatio præceptorum. Quæ omnia quantum repugnent Concilio Tridentino maxime ſeſſioni quintæ, ſextæ, ſeptimæ, decimæ quartæ & B vigeſimæ ſecundæ, in quibus de doctrina potiſſimam ſtatuitur, ſtudioſus quiſque ex lectione deprehendet facile.

Status naturæ corrupta eſt mixtus cum ſtatu liberata.

Advertendum quod licet hi tres ſtatus naturæ humanæ aſſignentur, attamen ſtatum naturæ corruptæ non diu extitiſſe ſimpliciter ut purum ſtatum naturæ corruptæ, quia ſtatim poſt lapſum reparari cœpit natura lapſa Adami per gratias quaſdam auxiliantes ex vi meritorum Chriſti futuri ipſi conceſſas ex miſericordia Dei ut adverſus peccatum pugnaret. Quod ſimiliter præſtitum fuit ejus poſteris ſeu ante legem ſeu ſub lege ante Chriſti adventum viventibus Quod expreſſe aſſerit D. Leo ſerm. 3. in *ſolemnit. nativitatis*, verbi incarnatio hæc contulit facienda quæ facta, inquit, & ſacramentum humanæ ſalutis in C nulla antiquitate ceſſavit. Quare aliqua aſſeruntur de ſtatu naturæ corruptæ, quæ intelligenda ſunt præciſe de illo ſtatu ſpectato ut tali, abſque adjunctione gratiæ ullius Chriſti, qua incipit reparari. Quo pacto in illo ſtatu naturæ corruptæ ſic formaliter ſpectatæ concupiſcentia dominatur, omne opus bonum ad ſalutem conducens excluditur, mors regnat & innumera mala & infirmitates hominem depriment & captivum tenent de quibus D. Auguſtinus l. 3. de *libero arbitrio*, iſta eſt enim pœna juſtiſſima ut amittat quiſque quæ bene uti noluit poteſtatem........ ut etiam volens non poſſit mandata Dei implorare, &c.

Sed & idem D. Auguſtinus l. 83. q. q. 66. & alibi quadruplicem ſtatum hominis ſtatuit ante legem: D ſub lege, ſub gratia: & in pace. Statum ante legem cum ſupponitur homo ignorare legem divinam: ſub lege, cum illam novit, ſed fidem in Chriſtum nondum cogitatur habere: ſtatum ſub gratia, cum cogitatur homo credere in Chriſtum liberatorem eumque diligere. Denique ſtatum in pace, cum domita eſt omnino cōcupiſcentia poſt hanc vitam. Cum ergo de his ſtatibus aſſerit D. Auguſt. in prima ergo actione quæ eſt ante legem nulla pugna eſt cum voluptatibus hujus ſæculi. In ſecunda quæ ſub lege eſt pugnamus, ſed vincimur: in tertia pugnamus & vincimus: in quarta non pugnamus, ſed æterna pace requieſcimus. Cum hæc dicit D. Auguſtinus non tam attendenda ſunt diverſa temporum intervalla in quibus E hæc ita ſe habeant, quam diverſi ſtatus & conditiones hominis, in quibus ſi præciſe ſpectatur, ita ſe res habent ſicut explicat D. Auguſtinus. Alioquin ante legem Moyſis & poſt legem Moyſis, ante adventum Chriſti extiterunt plures homines qui virtutum laudabiles & meritorios actus exercuerunt: ut ante legem Noë & Job, ſub lege David & Prophetæ, id tamen præſtiterunt in fide Chriſti venturi & ex ipſius gratia, quæ iam ab origine mundi per anticipatam quamdam ſolutionem dabatur. Quæ ſi recte intelligantur, proderit multum ad plura loca difficilia D. Auguſtini intelligenda: ſæpe enim D. Auguſtinus ita loquitur de defectu & infirmitate hominis poſt peccatum & in ſtatu naturæ corruptæ, oſtendendo ſolum ad id quod illi competit ex vi peccati & ſtatus naturæ corruptæ formaliter ut talis, in qua circa

Ut intelligi debet D. Auguſtinus.

actus ſupernaturales nihil poteſt, & excidit à liberta- A te & privilegio ſtatus naturæ innocentis, licet cum eo ſtet quod ex virtute gratiæ Chriſti quæ nullo umqoam tempore deſuit, multa poſſit & valeat perficere.

Libri Janſenii ſcopus.

Atque hinc eſt quod ut doctrinam Michaëlis Baij tueretur ac illuſtraret Cornelius Janſenius Ipreſis Epiſcopus librum ſuom cui nomen Auguſtinus inſcripſerit juxta tria illa capita doctrinæ Bajanæ, *de humana naturæ ſanitate, ægritudinem, edicina adverſus Pelagianos & Maſſilienſes.* Quid autem cenſendum de propoſitionibus Baij indicat hæc Bulla.

Pius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei ad futuram rei memoriam.

Pius V.

EX omnibus afflictionibus, quas in hoc loco à B Domino conſtituti tam luctuoſo tempore ſuſtinemus, ille animum noſtrum præcipuè excruciat dolor, quod religio Chriſtiana tantis jampridem turbinibus agitata, novis quotidie propoſitis opinionibus conflictetur, Chriſtique populus antiqui hoſtis ſuggeſtione diſſectus, in alios atque alios errores paſſim & promiſcuè deferatur. Quaorum vero ad nos attinet, totis viribus conamur, ut illæ ſimul atque proſiliunt, penitus opprimantur. Magno etenim mœrore afficimur, quod plerique ſpectatæ alioqui probitatis & doctrinæ, in varias ſententias offenſionis & periculi plenas, tom verbo tom ſcriptis prorumpant: deque eis etiam in ſcolia invicem controverſantur, cujuſmodi ſunt ſequentes. 1. Nec Angeli nec primi hominis adhoc integri merita rectè vocan- C tur gratia, &c. *Quæ infra proponentur ſuo ordine nobis repetantur.* 76. Falſa eſt Doctorum ſententia primum hominem potuiſſe à Deo creari & inſtitui ſine juſtitia naturali. Quas quidem ſententias ſtricto coram nobis examine ponderatas, quamquam nonnullæ aliquo pacto ſuſtineri poſſent, in rigore & proprio verborum ſenſu ab aſſertoribus intento, hæreticas, erroneas, ſoſpectas, temerarias, ſcandaloſas & in pias aures offenſionem immittentes reſpectivè, ac quæcumque ſuper iis verbo ſcriptoque emiſſa præſentium auctoritate damnamus, circumſcribimus & abolemus, deque eiſdem & ſimilibus poſthac quoquo pacto loquendi, ſcribendi & diſputandi facultatem quibuſcumque interdicimus. Qui ſecus fecerint ipſos omnibus dignitatibus, gradibus, D honoribus, beneficiis & officiis perpetuo privamus, ac etiam inhabiles ad quæcomque decernimus. Vinculo quoque anathematis eo ipſo inoodamos, à qoo nullus Romano Pontifice inferior valeat ipſos excepto mortis articulo liberare, &c.

Sex notæ propoſit. M. Baii.

Datum Romæ 1567. Kalendis Octobris Pontificatus noſtri anno 2.

Quam conſtitutionem & inhibitionem Pij V. Gregorius XIII. Succeſſor ejus confirmavit anno 1579. Pontif. ſui 8. quarto Kalend. Februarij, ut dubitari non poſſit quin verè à Pio V. primum emanarit.

Hujus autem conſtitutionis controverſias plurimas & quæ noſtro tempore clariſſima ingenia exercuerunt, magna ex parte tractavimus in libro noſtro *de beneficio crucis*, ſeu in articulis diſputatis *de gratia*. E Ac quia libri hujus exemplaria cito diſtracta fuerunt, ac laborem quem in eo impendimus omnino perire nobis grave eſt, & ſuſpicantur viri graves quandoque denuo ſuſcitandas hujuſmodi rixas, quod Deus omen avertat, aliqua ex his in hac editione inſerenda duximus, quæ ſolidioris ac profundioris Theologiæ avidis, ingrata forſan non erunt.

De notis & qualitatibus cenſuræ in propoſitiones Michaëlis Baii.

QUæritur quibus notis Summus Pontifex Pius infamet prædictas ſententias Michaëlis Baij,

A Reſpondetur eas notas exprimi in his verbis immediatè præcedentibus earum enumerationem. Magno enim mœrore afficimur, inquit Pius Pontifex, quod plerique ſpectatæ alioqui probitatis & doctrinæ *in varias ſententias offenſionis & periculi plenas*, tum verbo tum ſcriptis prorumpunt, & in iſtis ſubſequentibus earumdem Catalogum. *Quas quidem ſententias ſtricto coram nobis examine ponderatas quamquam nonnullæ aliquo pacto ſuſtineri poſſent, in rigore & proprio verborum ſenſu ab aſſertoribus intento, hæreticas, erroneas, ſuſpectas, temerarias, ſcandaloſas & in pias aures offenſionem immittentes reſpectivè, &c.*

Quibus verbis Summus Pontifex intendit omnes iſtas propoſitiones damnare tanquam falſas, & ſingulas afficere non quidem omnibus notis ibi expreſ- B ſis, ſed aliqua ex illis; itaut aliquæ ſint hæreticæ, aliæ temerariæ, aliæ ſcandaloſæ, aliæ vel aliæ ex his in pias aures offenſionem immittentes, &c. Probatur utrumque, & primò quod intendat omnes damnate tanquam falſas, quia diſcrimen eſt inter propoſitionem damnatam & prohibitam: quod propoſitio prohibita poſſit eſſe vera, licet vetitum ſit illam propugnare ob aliquam rationabilem cauſam. Quemadmodum aliqui cenſent de Conceptione Beatæ Virginis in peccato Originali, aſſertio enim hæc tantum eſt prohibita, unde necdum declarata eſt falſa: at propoſitio damnata falſa eſt & veritati repugnans. Secundo quod non intendat omnibus & ſingulis propoſitionibus notas omnes ſingulas cenſurarum infligere, probatur ex iſto termino addito his notis (*Reſpectivè.*) Quo ſignificatur has propoſitiones C affici his notis non omnibus omnes, ſed his illis notis reſpectivè & in ordine ad hanc aut illam ad has aut illas propoſitiones: itaut præter notam falſitatis expreſſam in verbo (*damnamus*) aliqua adhuc ex his notis illis conveniat. Ut hæc & illa ſit hæretica, hæc tantum temeraria, &c. Sint inſuper omnes ſententiæ offenſionis & periculi plenæ & mœrore afficientes ſummum Eccleſiæ Paſtorem, dum à viris doctis propugnantur.

Particula reſpectivè quid ſignificet.

Quod omnes propoſitiones in Bulla expreſſæ, ſint damnatæ.

D OBjicies non videri omnes damnatas tanquam falſas, ac veritati repugnantes: quia Pontifex Pius piè ac benigne addit. Quamquam nonnullæ aliquo pacto ſuſtineri poſſent in rigore & proprio verborum ſenſu ab aſſertoribus intento.

Reſpondetur ſi hæc objectio locum haberet, nec Lutherani nec Calviniſtæ Bullæ iſti ſe opponerent, libenter enim ſuſciperent ea lege ut nullus Articulus in ea eſſet damnatus falſitatis, erroris ac hæreſis in ſenſu ab aſſertoribus intento. Etiam fruſtra Bullam hanc poſt multum laborem examinis, edidiſſet Summus Pontifex & inutilis foret; cum enim nullam deſignet in particulari, ſic liceret omnes defendere: unde dicendum eſt omnes, nulla excepta, damnari in terminis quibus exprimuntur, quia quantumvis ab aſſertoribus poſſit illis aliquis verus ſenſus adap- E tari qui etiam verbis ipſis conveniret, & quem ſe intendiſſe affirmarent ob verborum amphibologiam; attamen quia cum verus & falſus ſenſus lateat in cortice verborum alicujus propoſitionis, damnari poteſt ob falſum ſenſum, nonobſtante vero alio ſenſu; ideo propoſitiones iſtæ omnes, quia falſum aliquem ſenſum continent ſub cortice verborum, quem præ ſe ferunt & exhibent, etſi verus aliquis ſenſus iis affingi poſſit ab authoribus, jure merito omnes damnantur, abolentur ac circumſcribuntur à ſummo Pontifice. Quare non eſt hic opus diſputare de commate, utrum repoſitum fuerit in Originali Bullæ poſt verbum *Poſſent*, an poſt alia verba, ita-

ut verba iſta (*in rigore & proprio verborum ſenſu*) referantur, non ad (*ſuſtineri poſſent*) ſed ad (*damnamus*) ut volt Martines Ripalda Tom. 3. de *Ente ſupernaturali* diſputatione prima, libro primo in Procemio, cum ubicumque reponatur iſtud comma, quod in originalibus Bullarum nullum ſolet extare, ſufficienter exprimatur damnatio iſtarum propoſitionum: Quamvis manifeſtius adhuc exprimatur, repoſito illo commate poſt verbum (*poſſent*) ſicut idem Ripalda extitiſſe teſtatur in Originali à ſe viſo & perſpecto, quod emanaverat à Gregorio XIII. qui caſdem propoſitiones damnavit poſt Pium V. Quod originale Romæ impreſſum erat anno 1579. Februarij 4. traditumque erat Cardinali Toleto, ut Bullam vulgari curaret. Quod autem dicunt adverſarij miſſum fuiſſe Romæ exemplar Bullæ in quo comma illud non erat, unde anſam arripiunt conquerendi vitiatam eſſe Bullam Summi Pontificis, in qua comma iſtud repetitur poſt (*poſſent*) hoc nihil eſt, quia exemplar Bullæ ad Baium miſſæ, erat manuſcriptum, ideoque ſine ullis interpunctionibus: Exemplar autem Bullæ Cardinali Toleto traditæ erat impreſſum cum illo commate, quo Pontifex Gregorius manifeſtavit ſuam mentem. Sed quocumque loco reponatur interpunctio, ſemper urgent Bajani Summum Pontificem aſſeruiſſe, nonnullas ex propoſitionibus *in rigore & in proprio verborum ſenſu* defendi poſſe: unde concludunt non omnes damnatas eſſe, & incertas eſſe illas quæ damnantur: unde ulterius quærunt ut Summus Pontifex velit aperire quænam illæ ſint quæ ſuſtineri poſſint, & quænam aliæ. Ideo ſtandum eſt primæ ſolutioni quam affert Michaël Paludanus Doctor Lovanienſis ex ordine Divi Auguſtini in *Apologia conſtitutionis Urbanianæ* Part. 1. cap. 14. Eſto enim, inquit, ſenſus propoſitionis ſit ejus anima & cor & medulla, non ideo ad propoſitionem undequaque irreprehenſibilem ſufficerit habere verum aliquem ſenſum: ſed oportet ut & ipſe cortex, id eſt verba quibus uti corpore anima ipſa veſtitur & in publicum prodit, ſint irreprehenſibilia. Eodem fere modo quo ad ſalutem non ſufficit nos fidem corde confiteri, ſed eam oportet nos etiam ore profiteri. Quid enim ſi ſub una propoſitione, ob verborum ambiguitatem, lateant ſenſus & verus & falſus, nonne conſultius illa prohibebitur ob falſum ſenſum, quam admittetur ob ſenſum verum?

Quod damnatio Baii non cadat in Divum Auguſtinum.

OBjicies non potuiſſe damnari has propoſitiones à Summis Pontificibus Pio V. & Gregorio XIII. quin ſimul damnetur doctrina D. Auguſtini, quæ ab antiquis Pontificibus approbata, a novis Pontificibus notari non poteſt, quin appareat contradictio manifeſta inter Summos Pontifices, quorum unus deſtruat in materia doctrinæ quod alter adſtruxit & ædificavit. Unde conſequitur fruſtra jactari infallibilitatem Summorum Pontificum in materia fidei & doctrinæ ſi ſe invicem mordeant & ab invicem conſumantur, uno probante doctrinam aliquam, altero vero improbante.

Reſpondeo multas involvi difficultates in iſta objectione, quibus ſigillatim reſpondere opus eſt, ne infirmi Scolaſtici earum pondere ita opprimantur, ut nullam obedientiam Bullæ Pianæ exhibere ſe poſſe exiſtiment ſalva anima & conſcientia, quæ tamen non mediocriter periclitarur in contemptu iſtius Bullæ doctrinalis, quæque à Summo Pontifice lata eſt ut judice doctrinæ & fidei Catholicorum, nec ſolum ad componendas turbas & ſedanda ſcandala infirmorum. Reſpondeo igitur primò ſatis apparere ex brevi diſcuſſione harum propoſitionum, majorem earum partem evidenter D. Augu-

A ſtino contrariam eſſe, ut fruſtrà prætendatur à nonnullis identitas doctrinæ cum ſancto Doctore Auguſtino. Quod vero doctrina D. Auguſtini probata ſit ab aliquot antiquioribus Pontificibus, id verum eſt de aliqua parte doctrinæ D. Auguſtini, non de omnibus ejus dictis & operibus. Quod annotare operæ pretium ad continendos quorumdam ſpiritus qui ita loquuntur de omnibus ſententiis D. Auguſtini, ac ſi confirmatæ eſſent omnes authoritate Summorum Pontificum non ſecus ac decreta Conciliorum generalium in rebus fidei, quibus ideo adverſari nefas eſt. Probavit tantum poſt Innocentium & Zoſimum Cœleſtinus Papa novem articulos, ſeu novem capita doctrinæ D. Auguſtini, contra Pelagianos ac ſemi-Pelagianos, proteſtans in fine Epiſtolæ, ſe alias profundiores & difficiliores incurrentium quæſtionum partes nolle adſtruere. Horum B autem capitum vel articulorum ne unus quidem in propoſitionibus damnatis Baij continetur: hos videre eſt in Epiſtola Cæleſtini Papæ pro Proſpero & Hilario *de Gratia Dei ad quoſdam Epiſcopos Galliæ*, quæ Epiſtola & inter opera D. Proſperi Aquitanici reperitur & in tomis Conciliorum. An non miſerandum eſt novæ doctrinæ ſectatores ad ſingulos errores Baij obtrudere doctrinam eſſe D. Aug. à ſummis Pontificibus approbatam, cum nec conſtet ullum caput doctrinæ Baianæ à Sum. Pontif. Pio & Greg. damnatæ eſſe in terminis doctrinam D. Auguſt. & ſi iſtud conſtaret, quod tamen non admittimus, certiſſimum ſit ex ipſa lectione & inſpectione, non eſſe ex illis capitibus doctrinæ D. Auguſtini quæ à Summis Pontificibus Innocentio, Zozimo & Cœleſtino approbata eſt, ut inviolabilis aliqua ſanctio C & Eccleſiaſtica regula, ac ſumpta ex authoritate divina documenta, quibus contradicere nefarium ac illicitum. Unde nulla eſt contradictio inter Summos Pontifices qui doctrinam Divi Auguſtini contra Pelagianos & Semipelagianos probaverunt, & qui articulos 78. Baij improbaverunt ac damnaverunt, ut illi & hi infallibiles eſſe potuerint abſque ulla à ſe invicem diſſonantia. Legant Epiſtolam hanc; conferant omnes articulos ibidem probatos, cum articulis Baij improbatis, ipſi judices eſſe poſſunt, non niſi ad fallendum, nuperos quoſdam doctores tam ſæpe obloqui, doctrinam omnem quam tradunt de Gratia & libero arbitrio & eſſe doctrinam D. Auguſtini, & eo ipſo doctrinam eſſe Eccleſiæ Catholicæ ad fidemque pertinere, qua- D ſi eam antiqui Pontifices probaverint. Quod ubi animadverterint, ſciant ſe nihil habere in decretis antiquiorum Eccleſiæ Pontificum quo ſibi formare tutam poſſint conſcientiam ad obluctandum Bullæ Pij V. & Gregorij XIII. contra Michaëlem Baium.

Articuli doctrinæ probati à 3. Pontificibus.

Quod propoſitiones Baii damnatæ ſint propter ipſam doctrinam quam continent.

PRætendunt proſcriptionem propoſitionum Michaëlis Baij ſibi nihil officere, quia ſummus Pontifex Pius has prohibuit non ob earum vitium & falſitatem, ſed ob hominum huius temporis E ſeu infirmitatem, ſeu ignorantiam, qui cum in libris D. Auguſtini verſati non ſint & tam ſublimis ac cæleſtis doctrinæ capaces non ſint, ob Moliniſticæ doctrinæ principia quibus præventi ſunt, ex hinc turbantur ac commoventur vehementius. Atque hanc inſtantiam tanti faciunt Janſeniani Baianæ doctrinæ propugnatores majori ex parte, ut hanc non niſi divino quodam ingenio excogitatam arbitrentur, ad conciliandos Summos Pontifices Baio adverſarios cum doctrina D. Auguſtini ac cum Summis Pontificibus antiquioribus, qui aliquot ejus doctrinæ capita probaverunt.

Sicque videntur ſibi inveniſſe modum quo & doctrinam D. Auguſtini in Baio contentam, & Summos Pontifices Pium & Gregorium ſimul tueantur, etſi articulos doctrinæ Auguſtinianæ improbaverint, quia non ob falſitatem, ſed ob hominum præſentis ſæculi imbecillitatem illos proſcripſerunt. Verum ſi ita eſt, cur ita impotenter in hanc Bullam debacchantur, ut ex vulgatis eorum libellis conſtat? Si errores ſuos non eſſe hac Bulla propalatos ac manifeſtos, arbitrentur, cur eam tam hoſtiliter impetunt, ut per eam D. Auguſtini doctrinam peſſumdari tam altè inclament? Sed quis non videat, non tantum prohiberi articulos iſtos, ſed etiam damnari? Quod nonniſi falſæ doctrinæ competere poteſt. Sed quis ferat homines iſtos tantum ſibi ſpiritus arrogare, ut cæteros mortalium qui eorum menti repugnant, bardos ac ſtupidos exiſtiment, quaſi vero cum illis & nata ſit & mori debeat ſapientia? A quo iſta tanta ſui ingenij præfidentia, ut cæteros cæcos, ſe ſolos oculatos exiſtiment? Et tamen videmus in quotidianis colloquiis hoc eorum eſſe ingenium. A qua mente Deus eos avertat.

Objicies iterum ſaltem non omnes Baij propoſitiones in Bulla expreſſas cenſeri debere damnatas propter ſententias quas continent, ſed ſolum propter felleam quandam amaritudinem, qua oppoſitas ſententias damnant, ita ut non propter dictum improbentur, ſed propter modum dicti, quia inſimulant Pelagianiſmi aut erroris contrarium opinantes. Non ſecus ac improbantur ij qui aſſerunt hæreſim eſſe, aſſerere Beatiſſimæ Virginis Conceptionem eſſe Immaculatam. Sicque magnæ authoritatis ſcriptores opinantur, Suarez, Vaſquez, Cardinalis Toletus & alij.

Reſpondetur quod etſi ita viſum fuerit aliquibus, nihilominus longè probabilius eſſe omnes damnatas ob doctrinam falſam quam continent, & non tantum ob cenſuram immodicam qua contrariam ſententiam feriunt. Quia Summi Pontifices non revocant in authoris audaciam rationem ſuæ condemnationis, ut deberet fieri, ſi tantum propter acerbitatem dicendi illas propoſitiones damnaſſent. Nec tam ſententiæ iſtæ indigerent damnatione quam prohibitione ad conſulendum paci fidelium, quæ læditur mordacioribus quorumdam dictis. At non prohibentur modo, ſed quod plus eſt, damnantur. Eſt autem damnatio, declaratio & pronunciatio falſitatis ſententiæ. Denum Summus Pontifex utitur hoc modo damnationis. *Quas quidem ſententias ſtrictè coram nobis examine ponderatas.* Quæ verba ſubſtantiam ipſarum propoſitionum denotant, non ipſarum modum quo enuntiantur. Atque ita cenſet Ripalda lib. citato ſect. 4. Accedit quod non omnes Baij propoſitiones compoſitæ ſint ex illa dicendi aſperitate & acrimonia, cum plures ex iis ſint ſimplices, ut vocant Dialectici, quas ideo Summus Pontifex intactas reliquiſſet, cum nihilominus illas damnaverit.

DAMNATIO JUSTA
78. Propoſitionum Michaëlis Baij.

Art. 1. L. de Meritis Operum, c. 4.

Nec Angeli, nec primi hominis adhuc integri merita rectè vocantur gratia.

QUæritur an hic articulus rectè damnatus ſit: etenim illud appellatur Gratia à Michaële Baio quod vel eſt gratia ipſa, vel ex gratia profectum eſt: at merita primi hominis nec ſunt gratia ipſa, ut evidens eſt, nec ex gratia originem ducunt; ille enim ſtatus primi hominis ſicut & Angeli adeo excellens, & ſublimis erat, ut gratiæ divinæ ſuperadditæ viribus naturalibus, non indigeret adjutorio ad merendum; ideoque merita ex ipſamet natura rectè inſtituta profluebant.

Reſpondetur in hoc erraſſe Michaëlem Baium quod nimis extolleret ſtatum naturæ integræ, qualis erat in Angelo & primo homine, adeo ut quod Pelagius malè ſentiebat de ſtatu naturæ corruptæ, illam ſcilicet gratia ſupernaturali non indigere, idem ipſe ſentiret de ſtatu naturæ integræ, ipſam ſcilicet ſibi ſufficere ad merendum vitam æternam ſine gratiæ ſupernaturalis & indebitæ adminiculo: ut non immerito Pelagius Paradiſi Terreſtris appellari poſſit. Si quam autem gratiam admitteret in illo ſtatu, volebat illam debitam eſſe naturæ innocenti, non ſecus ac gratiam habitualem Chriſto homini debitam fuiſſe naturaliter defendit Thomas Hurtadu *in Præcurſore Theologo*, tract. ultimo *controverſia* ſexta, poſt pleroſque Theologos: quam ſententiam viam ſingularem ſequutus eſt, & Theologis antiquis incognitam, ex qua innumera ſequuntur abſurda, ideoque rectè damnatus eſt hic articulus; cui etiam obnititur D. Auguſtinus in Pſal. 70. *Angeli*, inquit, *tibi debent quod juſte vivunt, tibi debent quod beatè vivunt*: & poſt pauca: *Nec putet hominem ſolum pertinere ad gratiam Dei, quid eſt Angelus, ſi deſerat qui creavit?* Ex hoc enim merita Angeli, & primi hominis rectè vocantur gratia, quod ex illa conditoris liberalitate naturæ ſuperaddita virtutem ſuam deſumant.

Status naturæ integræ.

Ad argumentum oppoſitum, neganda eſt propoſitio, quod ſtatus ille per ſe tam excellens fuerit ut gratia non indigeret ad merendum. Sic enim D. Auguſtinus loquitur in *Enchiridio*, cap. 106. *Quamvis ſine gratia nec tunc ullum meritum eſſe potuiſſet.* Nec gratia illa ita dici poteſt connaturalis primo homini vel Angelo, ſicut Chriſto Deo homini, cujus eſſe, quia erat ſupernaturale, decebat etiam illius paſſiones ac virtutes tali eſſe correſpondentes, ſupernaturales eſſe in propria entitate, licet reſpectivè ad ipſum connaturales aut naturales dici poſſent. Nimium igitur extollitur ſtatus ille primus, ſi ſtatui Dei hominis, cui nihil par aut ſecundum in honore iſto, adæquetur.

Art. 2. L. 1. de Meritis Operum. cap. 2.

Sicut opus malum ex natura ſua eſt mortis æternæ meritorium, ſic bonum opus ex natura ſua eſt vitæ æternæ meritorium.

QUæritur an rectè damnatus ſit hic articulus; Etenim Deus magis propendet in favorem, & miſericordiam quam in rigorem, & juſtitiam, proniorque eſt ad præmia conferendum, quam ad pœnas & ſupplicia inferendum: ergo ſi malum opus ex ſe mortis æternæ meritorium eſt, multo magis bonum opus ex ſe vitæ æternæ meritorium erit.

Reſpondetur doctorem Baium voluiſſe ſuperfluam, & non neceſſariam eſſe gratiam ſupernaturalem ad meritum vitæ æternæ, qua in re feſellit eum propria opinio: ut enim vita æterna eſt ſupernaturalis, ſic etiam per merita ordinis ſupernaturalis acquiri debet, ut ſic medium fini ſit proportionatum: quare opera bona debent habere aliquid ſupernaturale in ſe, ut attingant vitam illam ſupra naturam eminentem: ſicque proficiſci debent ex gratia ſupernaturali actuali vel habituali, ut ſint ſupernaturalia; non igitur ex ſeipſis meritoria ſunt vitæ æternæ. Quod videtur magis probari ex Concilio Tridentino ſeſſ. 6. cap. 16. Ubi rationem reddit, cur juſti mereantur vitam æternam ſuis operibus. *Cum enim*, inquit, *ille ipſe Chriſtus Jeſus tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites in ipſos juſtificatos jugiter virtutem influat, quæ virtus eorum bona opera ſemper antecedit & comitatur & ſubſequitur, & ſine qua nullo pacto Deo grata & meritoria eſſe poſſunt, nihil ipſis juſtificatis deeſſe poſſe credendum eſt, quo minus vitam æternam promeruiſſe cenſeantur.* Ubi per virtutem Concilium intelligit gratiam, per quam bona opera redduntur Deo grata & meritoria, quæ non eſſent ob propriam naturam.

Ad argumenta in oppoſitum neganda eſt compara- tio: quia facilis deſcenſus Averni, nec eſt ad aſtra mollis e terris via: ſcilicet facilius homo mortem ſibi comparat quam vitam, eſt ſpiritus vadens & non rediens, per ſe & ſponte ſua ruit in mortem ac propriis viribus; non autem ita vitam acquirit, maximè illam quæ ſupernaturalis eſt, Sicque natura ſibi ipſi ſufficiens eſt ad deſtructionem & interitum, non ad provectionem tantam qualis eſt ſtatus gloriæ.

Et bonis Angelis & primo homini, ſi in ſtatu illo perſeveraſſet uſque ad mortem ad ultimum vita, fœlicitas eſſet merces & non gratia.

Art. 3. L. 1. de Meritis Operum. cap. 4.

QUæritur an hic articulus etiam cenſura notandus fuerit: nam ſi ſtatus ille perſeveraſſet, gratia non erat neceſſaria; ergo fœlicitas æterna non debuiſſet gratiæ ſupernaturali attribui, nec dici gratia ſicut modo, ſed tantum merces. Probatur antecedens, quia ſi natura gratia indiguiſſet in hoc ſtatu, redundaret in injuriam creatoris: quaſi non ſatis perfectam & robuſtam naturam condidiſſet, cum ſint ejus perfecta opera.

Reſpondetur doctrinam hujus articuli omnino affinem eſſe doctrinæ præcedentium articulorum, ideoque potuiſſe in eadem cenſura involui. Supponit ſiquidem gratiam ſupernaturalem & naturæ ſuperadditam, non habituram locum in ſtatu innocentiæ in quo conditus eſt Angelus & primus homo. Quod impugnat D. Auguſtinus lib. 12. de Civit. cap. 9. ubi ita diſſerit: nam & hoc diſcutiendum eſt ſi boni Angeli ipſi in ſe fecerunt voluntatem bonam, utrum aliqua eam, an nulla voluntate fecerunt: ſi aliqua, utrum mala an bona: ſi mala, quomodo potuit eſſe mala voluntas bonæ voluntatis effectrix? ſi bona, ergo iam habebant: & iſtam quis fecerat niſi ille qui eos cum bona voluntate, id eſt, cum amore caſto quo illi adhærent, creavit, *ſimul in eis & condens naturam & largiens gratiam?* Ubi D. Auguſtinus per gratiam intelligit amorem illum caſtum ſeu bonam voluntatem naturæ ſuperadditam; quæ in malis Angelis per peccatum corruit, etſi naturalia in eis remanſerint, ut fruſtra quidam hic interpretari velint D. Auguſtinum, de Amore quodam naturali qui eorum naturam ſequeretur ſicut gravitas lapidem: diſtinguit enim hic D. Auguſtinus naturam & gratiam, quod & de primo homine ſimiliter ſentiendum eſt.

Ad rationem in oppoſitum dicendum eſt ſemper perfecta eſſe Dei opera in eo perfectionis gradu quem illis conferre intendit, & iis modis quibus ea complere gradatim & per partes ſolitus eſt. Agit in homine & ut creator, & ut largitor gratiæ, & ut glorificator, nec minus perfectus eſt creator, quod ut glorificator ad altiorem gradum naturam creatam attollit: itaque natura à Deo condita in ratione naturæ perfecta eſt, etſi per gratiam & gloriam ad ſublimiorem gradum evehatur. Vide quæ ſcripſimus in *Theologia Affectiva*, t. 2. tract. 1. Medit. 2 Ubi perfectionem hominibus non una vice & totam ſimul conferri demonſtramus.

Art. 4. Ibidem. cap. 2.

Vita æterna homini integro & Angelo promiſſa fuit, intuitu bonorum operum: & bona opera ex lege naturæ ad illam conſequendam per ſe ſufficiunt.

QUæritur an notari debuerit hæc propoſitio: prima enim illius pars non videtur ullam pati difficultatem prout jacet in terminis. Secunda vero pars videtur aſſerta à D. Auguſtino l. 12. de *civit.* c. 1. ubi dicit naturæ eſſe Angelorum Deo adhærere, ut proinde mirum non ſit ſi ex lege naturæ, id eſt, naturaliter ſine auxilio ſupernaturali gratiæ per bona opera vitam æternam mercantur. Verba D. Auguſtini ſunt. Sicut ergo cum vitium oculorum dicitur cæcitas, id oſtenditur quod ad naturam oculorum pertinet viſus: & cum vitium aurium dicitur ſurditas, ad earum naturam pertinere demonſtratur auditus: *ita cum vitium Angelicæ creaturæ dicitur, quod non adhæret Deo; hinc apertiſſime declaratur, ejus naturæ ut Deo adhæreat, convenire.* Si ergo naturale eſt ut videtur ſenſiſſe D. Auguſtinus, homini & Angelo Deo adhærere, non erit neceſſarium donum aliquod ſupernaturale & gratuitum fidei vel gratiæ ad vitam æternam promerendam: Sicque ex lege naturæ non gratiæ, bona opera ad illam aſſequendam ſufficient.

Reſpondetur ſupra oſtenſum eſſe ex Concilio Tridentino, gratiam ſupernaturalem requiri ad meritum, juncta ratione de proportione requiſita inter medium & finem, inter meritum vitæ æternæ & fœlicitatem. Volebat autem Baius naturam intellectualem, ſeu Angelicam, ſeu humanam in primo ſtatu tanta excellentia donatam fuiſſe, ut opera ſolius liberi arbitrij nulla gratia ſupernaturali adiuti, aut elevati, digna eſſent vita æterna, ad quam proinde & homines, & Angeli ex ſolo talium operum intuitu prædeſtinati eſſent. Quaſi vita æterna, juxta Apoſtoli dictum ad Rom 6. non eſſet gratia Dei tam in ſtatu naturæ integræ, quam corruptæ, quia ſcilicet vita illa promittitur à Deo ob ea opera quæ valorem omnem habent ex illa gratia quæ indebito erga hominem divinæ dignationis beneficio ſupra naturalia conceditur, qualis eſt filiationis adoptivæ dignitas, quæ & creaturam reddit nobiliorem, ejuſque opera ſic afficit & elevat, ut æternæ vitæ dignam reddat retributione; Quo fit ut cum homo excidit a dignitate illa filiationis & gratiæ ſanctificantis, omnia illico merita deperdat Ezech. chap. 18. *Si averterit ſe juſtus à juſtitia ſua, & fecerit iniquitatem, omnes juſtitiæ eius non recordabuntur:* cujus veritatis ampliores probationes plerique afferunt Theologi, quas hic aggregare, extra noſtrum eſt inſtitutum.

Ad rationem oppoſitam ex D. Auguſtino deſumptam, reſpondetur cum Leonardo Coquæo Commentariis ad illud caput, D. Auguſtinum docere quidem id maximè convenire naturæ Angelicæ, vel in univerſum intellectuali, ut Deo adhæreat, non tamen ſeipſa vel ſecluſo omni dono ſupernaturali, ſed vult diſtinguere naturam Angelicam à natura ratione carentibus, quibus non convenit ut beatæ eſſe poſſint. Eſt ergo naturæ hominum in ſtatu innocentiæ ſicut & naturæ Angelicæ Deo adhærere, ſed modo non naturali, ſed ſupernaturali: ſicut ejuſdem naturæ eſt Deum videre facie ad faciem, ſed per lumen gloriæ ſuper-infuſum & ſupernaturale.

In promiſſione facta Angelo & primo homini continetur naturalis juſtitia conſtitutio, qua pro bonis operibus ſine alio reſpectu, vita æterna juſtis promittitur.

Art. 5. Ibidem.

QUæritur an quicquam dignum ſit virga cenſoria in illo articulo: videtur ſiquidem juſtitia ſeu æquitas naturalis exigere, ut bonum dignum vita æterna Deus non relinquat ſine præmio & ſine promiſſione præmij, ſicut opus malum ſine ſupplicio & interminatione ſupplicij non dimittit: quare cum Deus promiſerit Angelo & primo homini fœlicitatem ſi recte agerent, videtur Deus id ex quodam debito juſtitiæ naturalis feciſſe, ut ſi aliter ſe geſſiſſet contra æquitatem naturalem feciſſet. Sicque in illa promiſſione vitæ æternæ, naturalis juſtitiæ conſtitutio contineri & ineſſe videtur.

Obligatio creaturæ ad Deum.

Reſpondetur tot titulis creaturas intellectuales quales ſunt Angelus & homo devinctas eſſe Deo, ut milleſimæ parti debitorum ſuorum Deo in rigore ſatisfacere non poſſint. Omnia enim opera ſua Deo debent in recognitionem ſupremi illius dominii & excelſæ majeſtatis: ea debent titulo gratitudinis propter creationis, conſervationis & ſuſtentationis bene-

ficium. Ea debent homines propter minimi peccati remiſſionem: quare potuiſſet Deus abſque ulla iniquitate contra juſtitiam naturalem nihil omnino promittere de bonis cœleſtibus, ſed homini vel Angelo dicere potuiſſet, veſtra bona opera accepta habeo tanquam mihi debita ex gratitudine, & ſervitute, & ex ſatisfactione pro delictis. Sic D. Bernardus ſerm. 1. *in Annunt.* Nec enim inquit, talia ſunt hominum merita *ut propterea vita æterna debeatur ex jure, aut Deus injuriam aliquam faceret niſi eam donaret: nam omnia dona Dei ſunt: & ita propter ipſa magis homo Deo debitor eſt, quam Deus homini.* A

Ad argumentum in oppoſitum, reſpondetur æquè liberum eſſe Deo dimittere peccatum impunitum, ac bonum opus ſine mercede vitæ æternæ: quapropter docent Theologi non defuiſſe Deo alios modos præter Incarnationem, quibus potuiſſet hominem liberare, ut ſi ex miſericordia tanquam ſupremus princeps culpam condonaſſet. B

Art. 6. Ibidem. cap. 3.

Naturali lege conſtitutum fuit homini, ut ſi in obedientia perſeveraret, ad eam vitam pertranſiret, in qua mori non poſſet.

QUæritur quid culpæ inveniri poſſit in hac aſſertione, nam *ſtipendium peccati mors eſt*, ut loquitur Apoſtolus ad Rom. 6. & injuſtum eſt, ut homo Deo obediens, morte puniatur, aliumque ſtatum nanciſcatur quam illum, in quo viget immortalitas, qualis eſt ſtatus beatificus.

Reſpondetur hanc aſſertionem affinem eſſe illi, quæ immediatè diſcuſſa eſt & improbata, ut proinde improbanda veniat. Quantumvis enim primus homo ſanctè ac piè in mandatis Dei vixiſſet: attamen quis illum ad beatam vitam a qua procul exulat mortalitas, evexiſſet? neque enim ipſe ſuis viribus è terra ad cœlum tranſmigrare potuiſſet, aut ſeipſum in terra immortalem conſervare, durante quatuor humorum conflictu, ex quo tandem infirmatur corpus & langueſcit ad mortem: naturali enim lege, ſemota alia conditoris liberalitate & gratia, homo moritur propter naturalem corporis conſtitutionem, nec obedientia quam debet & quam præſtat conditori naturalem illam conſtitutionem immutat: quare ſi homo fuiſſet immortalis, id adſcribendum fuiſſet divinæ liberalitati & munificentiæ, non naturali legi & juſtitiæ. Sic D. Auguſtinus l. 6. de Geneſi ad litt. c. 25. *Aliud eſt*, inquit, *non poſſe mori, aliud poſſe non mori. Secundum quendam modum primus creatus eſt homo immortalis, quod ei præſtabatur de ligno vitæ, non de conſtitutione naturæ*, & paucis interjectis. *Mortalis ergo erat conditione corporis animalis, immortalis autem beneficio conditoris.* Unde patet, non ex debito & ex lege naturali hominem permanſurum immortalem ſi in obedientia perſeveraſſet, ſed quia Deo placuiſſet ex dono & gratia illi immortalitatem concedere, & ex illa obedientiam ejus liberè abſque debito & obligatione remunerari, ſicut Iſraëlitarum veſtes & calceamenta per plures annos in deſerto non atteri voluit. C

Ad argumentum in oppoſitum dicendum eſt Apoſtolum id quod factum eſt narrare dum dicit mortem ſtipendium eſſe peccati, quia revera propter peccatum hominem occidit: quamvis ſi non peccaſſet, & Deus res naturales curſum ſuum tenere permiſiſſet, mori non deſiiſſet: nec injuſtus propterea Deus fuiſſet, cum nulla lege teneretur rerum mortalium ordinem immutare, niſi liberaliter promiſiſſet.

Primi hominis integri merita fuerunt primæ creationis munera, ſed juxta modum loquendi ſcripturæ Sacræ, non rectè vocantur gratia, quo ſit ut tantum merita, non etiam gratia debeant nuncupari.

Art. 7. Ibidem. cap. 4.

QUæritur an quidpiam ſit animadverſione dignum in hoc articulo: homo enim creatus fuit propter Dei gloriam ad eum videndum, debebatque viſionem Dei per bonorum operum merita adipiſci: eo ipſo quod à Deo fuit creatus propter hunc finem, connaturaliter ex vi creationis debebantur illi bona merita, tanquam aliquid naturaliter conſequens creationem: quare merita primi hominis fuerunt primæ creationis munera: at cum ex gratia indebita naturæ non profluxerint, gratia non debent appellari in ſenſu in quo ſcriptura id quod promanat e gratia, gratiam nuncupat: tantum ergo merita, non gratia dici debent.

Reſpondetur cum merita fundata ſint in gratia ſanctificante potiſſimum, quæ Adamo non debebatur ex vi primæ creationis à Deo: illum non potuiſſe habere ulla merita ad vitam æternam extra gratiam Dei: & cum in phraſi ſcripturæ, gratia illud dicatur quod innititur gratiæ, vel ab ea ducit originem, rectè merita primi hominis dici debent gratia & non ſolum merita. In hoc autem deceptus eſt Bajus, quòd crederet gratiam ſanctificantem in qua homo creatus eſt, fuiſſe illi naturaliter debitam ut per eam ad beatitudinem tanquam ad finem naturalem ad quem conditus erat perveniret: quare juxta ejus mentem illa gratia erat tantum gratia creationis, non verò gratia Theologica quæ eſt donum ſupernaturale & naturæ indebitum ad aſſequendam beatitudinem gratuito collatum. Quod Principium Baij improbatur à D. Thoma 1. p. qu. 95. art. 1. à Scoto in 2. ſent. diſt. 2. qu. 5. & aliis communiter, ut Theologia Baij meritò dici poſſit peregrina & nova.

Ad argumentum in oppoſitum dicendum eſt hominem creatum fuiſſe propter beatitudinem tanquam propter finem ſupernaturalem, ad eamque debuiſſe pervenire per media ſupernaturalia, quæ Deus ex providentia ſua ſufficienter homini ſubminiſtraſſet. Sed de his infra luculentius.

D *In redemptis per gratiam Chriſti, nullum inveniri poteſt bonum meritum, quod non ſit gratis indigno collatum.* Art. 8. Ibid.

QUæritur an quid carpendum fuerit in hac concluſione. Omnes enim redempti per gratiam Chriſti fuerunt ſaltem in peccato originali, & plures in aliis peccatis: Quare quicquid illis divina liberalitas conceſſit, nonniſi indignis ob demeritum conceſſit: ergo hæc concluſio expungenda fuerat ex numero articulorum damnatorum.

Reſpondetur magnam indignitatem hominis tolli per baptiſmum, ut benè docet Hervæus Brito in 4. diſt. 4. q. 2. art. 2. Ac eos qui ſunt in gratia ſanctificante jam conſtituti ex mera Dei miſericordia, non jam cenſeri indignos divinis donis, ſicut indigni habentur qui ſunt in ſtatu peccati mortalis. Sed quia poſſet Baius contendere eos aliquando fuiſſe indignos, ideo reſpondetur hunc articulum damnandum fuiſſe propter beatiſſimam Virginem quæ in numero redemptorum vel redemptarum per gratiam Chriſti collocanda eſt: quis tamen aſſereret nullum inveniri potuiſſe bonum in ipſa meritum quod non fuerit indignæ collatum, cum nunquam originali peccato maculata fuerit? Ut unio hypoſtatica quæ eſt gratia gratiarum & exemplar omnium gratiarum, humanitati Chriſti non indignæ nec demerenti collata eſt; ſic gratia & omne bonum meritum ex ea profluens collata ſunt Beatiſſimæ Virgini non indignæ nec per peccatum demerenti. Sed & bona opera, quæ jam E

Maria Virgo.

juſtificatis

iuſtificatis divino munere conceduntur, non indignis A
conferri dici debent, quod alias fuerint in peccato: nam ſic & gloriam, cum ſanctis omnibus tribuitur, indignis tribui poſſet dici, cum alias etiam, excepta B. Virgine, in peccato fuerint. Quod piarum aurium offenſivum eſt, cum peccatum in iis perfectè deletum ſit; & nihil damnationis ex eo amplius remaneat.

Ad rationem in oppoſitum dicendum eſt, quod ut aliquid conceſſum indigno cenſeri debeat, non ſatis eſſe, quod aliquando indignus fuerit, niſi & tunc indignus ſit, cum de facto conceditur. Gratia enim Dei extollit hominem ad ſtatum quemdam eminentem, quo filius & amicus Dei conſtituitur, hæres Dei & cohæres Chriſti, ut nimis honorificatos Dei amicos eſſe, exclamet Propheta regius. Pſal. 138. & B
Apoſtolus ad Coloſſ. *gratias agentes Deo Patri qui dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorum in lumine.*

Art. 9. Ibidem.

Dona conceſſa homini integro & Angelo forſitan non improbanda ratione, poſſunt dici gratia, ſed quia ſecundum uſum ſacræ ſcripturæ, nomine gratiæ ea tantum munera intelliguntur, quæ per Ieſum Chriſtum male merentibus & indignis conferuntur: ideo neque merita, neque merces quæ illis redditur, gratia dici debet. Ibidem.

QUæritur an caſtigari debuerit hæc propoſitio in aliqua ſui parte. Prima enim illius pars, quæ tantum ſub dubio aſſerit dona conceſſa homini integro qualia ſunt fides, ſpes, charitas, poſſe nomine C
gratiæ donari, non videtur arguenda. Baius enim dona illa, etſi exiſtimaret debita naturæ integræ primi hominis, gratiam appellabat, quod apud illum creatio & quæ illam conſequebantur nomen gratiæ ſortiebantur, etſi non præſupponerent ſubjectum, quod illa ſine ullis meritis reciperet gratis & ſine debito ullo à Deo collata: creatio ſiquidem ex dono & libera Dei munificentia eſt. Secunda vero propoſitionis pars videtur uſurpare nomen gratiæ in vero ſenſu; cum autem homo adhuc in ſtatu integritatis degens, in quo concupiſcentiæ motus nulli contra rationem inſurgebant, nihil peccaſſet adhuc nec demeritus fuiſſet; quod idem de primo Angelo ſentiendum eſt, gratia locum in illis non habebat, quare nec eorum merita nec merces illis reddenda, gratiæ nomine nuncupari debebant. D

Reſpondetur Baium in eumdem offenſionis lapidem incurrere in hoc articulo in quem iam in aliquibus articulis præcedentibus impegerat, ut mirum non ſit ſi adhuc confringatur. Abutitur enim nomine gratiæ ſicut & Pelagius, cum creationem & dona ex illa conſequentia gratiam vocat, hæc enim gratia Philoſophica eſt, non Theologica. Sed tranſeat iſtud cum dictum ſuum interpretetur, & dicenti congruat ut ſemetipſum interpretetur: ſecunda vero pars propoſitionis tolerari non potuit, cum ſtrictius gratiæ nomen uſurpet quam ſoleat à ſcriptura ſacra uſurpari, quæ non tantum illud gratiam eſſe dicit, quod peccatori & demerenti, per actum aliquem poſitivum peccati, confertur, ſed etiam quod iuſtis aut E
iuſtificatis. Quomodo enim alias Angelus Virginem ſalutaſſet ut gratia plenam, Luc. 1. quæ nunquam malè merita erat? Sed & quomodo ſtabit diviſio gratiæ ſanctificantis in primam & ſecundam, ſi non alia eſt gratia quam quæ indigno & exiſtenti in ſtatu peccati confertur? Quare cum merita primi hominis, nec non Angeli ex gratia vera profluxerint, gratia dici debent, ſicut & merces illis reddenda iuxta Apoſtolum ad Rom. 6. *gratia Dei vita æterna.*

Gratia Philoſophica & Theologica.

Ad rationem oppoſitam patet ſolutio ex dictis in corpore articuli.

Solatio pœnæ temporalis, quæ peccata dimiſſa ſæpe remanet, & corporis reſurrectio, propriè non niſi meritis Chriſti adſcribenda eſt.

QUæritur an vera ſit iſta propoſitio, & cum merita Chriſti maximè extollat, quid in illa arguendum ſit: omnia enim bona à Chriſti meritis profluxerunt, & Chriſtum magis honorat, qui plures effectus redemptionis noſtræ illi attribuit. Art. 10. Ibidem.

Reſpondetur, etſi hæc propoſitio habeat aliquam ſpeciem veritatis & pietatis, ſi tamen penitus perſpiciatur, in hoc arguenda eſt, quod non niſi meritis Chriſti, dimiſſionem pœnæ temporalis necnon reſurrectionem corporis, vendicans, excludit omnem virtutem ſatisfaciendi in piis & pœnalibus operibus, virtutem quoque merendi reſurrectionem corporis cum aliis ad beatitudinem ſpectantibus ab iiſdem arcet operibus. At ſermo divinus nos adhortatur ad opera ſatisfactionis. Luc. 3. *facite fructus dignos pœnitentiæ.* Et opera hominis per pœnitentiam iuſtificati ex meritis Chriſti habent vim expiandi reatum pœnæ temporalis poſt culpam dimiſſam reſtantis, dignitas enim quædam illis acceſſit ex gratia & inhabitante Spiritu Sancto, & pretioſiora ſunt apud Deum, & ut loquitur D. Leo Sermone de *collectis* exigua iſta impendia tanta æſtimari taxatione merentur, *quia pondera operum charitatis lance penſantur.* Unde Concilium Tridentinum Seſſ. 14. Can. 13. *Si quis dixerit pro peccatis quoad pœnam temporalem, minimè Deo per Chriſti merita ſatisfieri pœnis ab eo inflictis & patienter toleratis, vel à Sacerdote iniunctis, ſed neque ſponte ſuſceptis, ut ieiuniis, orationibus, eleemoſynis, vel aliis etiam pietatis operibus, atque ideo optimam pœnitentiam eſſe tantum novam vitam; anathema ſit:* & Seſ. 6. Can. 32. *Si quis dixerit hominis iuſtificati bona opera ita eſſe dona Dei, ut non ſint etiam ipſius iuſtificati merita, aut ipſum iuſtificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam & Ieſu Chriſti meritum, cuius vivum membrum eſt, fiunt, non verè mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, & ipſius vitæ æternæ, ſi tamen in gratia deceſſerit, conſecutionem, atque etiam gloriæ augmentum, anathema ſit.* Ubi cum aliis cauſis à meritis Chriſti, licet ſecundariis & minus præcipuis attribuatur remiſſio pœnæ & reſurrectio corporis quæ in æterna vita continetur, non ſatis Catholicè aſſeritur non niſi meritis Chriſti, hæc attribuenda eſſe.

Ad rationem oppoſitam dicendum eſt Chriſtum nihil plus exoptare quam ut ejus meritis tanquam cauſis palmaribus ac præcipuis tribuantur effectus redemptionis; nec dedignatur nos habere ſecum cooperatores ut cum Apoſtolo dicere poſſimus, *non ego ſolus, ſed gratia Dei mecum.* 1. Cor. 15.

Quod piè ac iuſtè in hac via converſati vitam conſequamur æternam, id non propriè gratiæ Dei, ſed ordinationi naturali ſtatim initio creationis conſtitutæ iuſto Dei iudicio deputandum eſt, neque in hac retributione bonorum ad Chriſti meritum reſpicitur, ſed tantum ad primam inſtitutionem generis humani, in qua lege naturali conſtitutum eſt, ut iuſto Dei iudicio obedientiæ mandatorum, vita æterna reddatur. Art. 11. Lib. 2. De meritis operum.

QUæritur an quid minus rectè poſitum in tota hac aſſertione. Cum enim Deus condiderit hominem propter ſuam gloriam ac propter vitam æternam, ne fruſtra propter hunc finem creatus fuerit aut deterioris conditionis ſit quam inferiores creaturæ, quæ naturalibus mediis, non ſupernaturalibus, finem ſuum conſequuntur, nec aliud ab homine præſtantius expectari poſſit ut finem ſuum attingat, quam ſi mandatis Dei ſe morigerum præbeat, videtur id ex lege naturali & ex vi ſuæ creationis debitum

eſſe, ut ſi obediat mandatis Dei, ad finem ſuum perveniat.

Reſpondetur, præterquam quod hic articulus nonnihil pugnare videatur cum præcedenti, ubi tam excelſe merita Chriſti attollebat, quæ hic abjicit: ſupponit inſuper beatitudinem finem eſſe hominis naturalem, quem propterea mediis naturalibus ejuſdem ordinis, adipiſci debeat, non per gratiam ſupernaturalem naturæ indebitam: at homo conditus eſt propter finem ſupernaturalem, quem naturaliter & viribus ſolius naturæ attingere non, poteſt. Porro ex ſupernaturalitate finis tanquam ex principio procedit neceſſitas gratiæ ſupernaturalis, vix enim ejus neceſſitas adſtrui poſſet. ſi finis ille ſupernaturalis non eſſet: quare gratia Dei ſupernaturalis primas tenet in conſequutione beatitudinis per hominem: non igitur ſoli mandatorum obedientiæ conſequutio vitæ æternæ tribuenda eſt, ſed etiam gratiæ Dei, quæ medium eſt illi proportionatum. Unde in iſta propoſitione Baius gratiæ Chriſti plurimum derogat, quaſi non ipſa, ſed natura eſſet ſemen gloriæ: plurimum quoque detrahit efficaciæ paſſionis ac redemptionis illius, quaſi per eam aditus ad cœleſtem gloriam nobis apertus non eſſet, ſed per ſola opera naturæ, quæ quamtumvis heroïca, ſunt improportionatiſſima toto ordine ad ſublimitatem viſionis divinæ.

Ad rationes oppoſitas dicendum eſt, non propterea pejoris eſſe conditionis hominem ſi finem ſuum non conſequatur ſicut bellua per media naturalia, ſed potius hoc arguere nobilitatem ac ſublimitatem finis illius, qui adeo excelſus eſt, ut mediis ſupernaturalibus indigeat, quæ Deus ex providentia ſua omnibus ſuppeditat, ut non fruſtra, propter hunc finem homo conditus ſit, ſi velit gratiæ Dei bene operando, cooperari.

Art. 12. Eodem lib. cap. 4 in titulo.

Pelagii ſententia eſt: opus bonum citra gratiam adoptionis factum, non eſt Regni Cœleſtis meritorium.

QUæritur an falſi convinci poſſit aſſertio hæc, in qua continetur magis quæſtio facti quam iuris. In qua non eſt probabile erraſſe Michaëlem Baium.

Reſpondetur cenſuiſſe Pelagium, hominem viribus naturæ poſſe acquirere beatitudinem, ſine gratia ſanctificante aut actuali tam in ſtatu naturæ integræ quam in ſtatu naturæ lapſæ. Nam cum peccatum originale non admitteret, & hominis naturales vires æque eſſe potentes exiſtimaret ante peccatum Adami, ac poſt peccatum Adami ad eliciendos actus meritorios vitæ æternæ, excludebat pœnitus in omni ſtatu neceſſitatem gratiæ adoptionis, quæ eſt gratia ſanctificans quæ nos reddit filios Dei. Naturalia quippe remanſerunt integra poſt peccatum tam in ſententia Catholicorum quæ eſt apud Magiſtr. 2. ſent. diſt. 33. & D. Thomam 1. 2. quæſt. 85. art. 1. & libro 4 contra gentes cap. 52. quam in ſententia Pelagii qui ex Auguſtino lib. de Gratia & libero Arbitrio cap. 13. gratiam ſanctificantem tantum requirebat ad remiſſionem peccati, non ad fugiendum malum aut faciendum bonum per quod mereretur vitam æternam: quare cum ſine gratia adoptionis opus meritorium vitæ æternæ aſſereret Pelagius, falſo illi affingebat Baius, quod ſententia ejus fuiſſet, ſine gratia illa opus eſſe meritorium: qua in poſitione etiam Catholicos Pelagianiſmi inſimulabat: apud quos probata eſt hæc aſſertio, quod ſine gratia ſanctificante opus non eſt meritorium vitæ æternæ juxta Canonem 18. Concilij Arauſicani 2. *Merces debetur bonis operibus ſi fiant, ſed gratia præcedit ut fiant.* Cujus rei ratio præcipua eſt quod non aliis quam filiis hæreditatem vitæ æternæ Deus promiſerit, prout innuit Apoſtolus ad Rom. 8. *ſi autem filii & hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti, ſi tamen compatimur ut & conglorificemur.*

Gratia ſanctificans à Baio excluſa.

Quod tamen non eſt ita intelligendum quaſi promiſſio Dei faceret iſtam condignitatem bonorum operum ac ipſis conferret valorem: eſt enim tantum conditio ſine qua non ex parte Dei, quæ ſupponit illum valorem in operibus, ex eo quod ſint à gratia ſanctificante: Ac ſicut comminatio Dei non facit opus malum dignum pœna æterna, ſed ſupponit: ſic nec promiſſio dat operibus illum valorem: quare nec opera peccatorum bona quibus promittitur remiſſio merentur illam remiſſionem, quia ex ſe non ſunt digna illa remiſſione. Sic etiam opera animarum purgatorij etſi ejuſdem valoris cum operibus juſtorum hujus vitæ, nõ merentur defectu acceptationis & promiſſionis divinæ, quæ eſt conditio ſine qua non. Cujus rei radix eſt quod Deus nulli puræ creaturæ poteſt eſſe debitor abſque ſua promiſſione: quia eſſe debitorem importat aliquam inferioritatem ac veluti ſubjectionem ad reddendum: aliunde cum opera bona ſint finiti valoris, Deus poſſet illa acceptare in compenſationem aliorum debitorum hominis juſti, ut ſupra dictum.

Ad oppoſitum dicendum eſt erraſſe Baium in quæſtione facti, & merito notatum eſſe, cum doctrinam Catholicam hæretico attribuat, quaſi eſſet hæretica. Quamvis enim hæretici recte ſentiant quando cum Catholicis conveniunt: non ſolent tamen aliæ ſententiæ illis attribui, quam illæ in quibus à Catholicis Doctoribus diſcrepant.

Art. 13. Eodem lib. cap. 7.

Opera bona à filiis adoptionis facta, non accipiunt rationem meriti ex eo quod fiunt per Spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei, ſed tantum ex eo quod ſunt conformia legi, quodque per ea præſtatur obedientia legi.

QUæritur an quid cenſura dignum ſit in hac poſitione, etenim videtur Scriptura illi favere, dum præmium attribuit obedientiæ mandatorum nulla habita ratione ſtatus gratiæ ſanctificantis, ſeu Spiritus adoptionis inhabitantis, ſic ad Rom. 1. 2. *Factores legis juſtificabuntur*, & ibidem, *reddet unicuique ſecundum opera ſua.* Itaque quemadmodum malis operibus ſupplicium retribuetur, ſive perpetrata ſint à juſto aut ab injuſto, ſic idem videatur aſſerendum de bonis operibus, quibus ſine acceptatione perſonarum præmium reddetur ſeu ab homine in ſtatu juſtitiæ, ſeu in ſtatu peccati exiſtente producantur.

Reſpondetur principium illud Baij quo excludebat gratiam ſanctificantem à ratione meriti, jam ſæpius impugnatum eſſe: & iterum iterumque impugnatur his Apoſtoli verbis, ad Galat. 5. *In Chriſto Ieſu neque circumciſio, neque præputium aliquid valet, ſed fides quæ per charitatem operatur*, & abſolutè dicit idem Apoſtolus, 1. Cor. 13. *Si charitatem non habeam nihil ſum.* Quæ teſtimonia evidenter oſtendunt ſtatum gratiæ ad meritum vitæ æternæ requiſitum eſſe; cujus rei ratio eſt, quod perſona debet eſſe Deo accepta, ut opus ejus acceptetur à Deo & illi polliceatur præmium vitæ æternæ. Quod communiter infertur ex illo Geneſ. 3. *Reſpexit Deus ad Abel & ad munera ejus, ad Cain autem, & ad munera ejus non reſpexit*: quia Deus conſiderat qualitatem perſonæ operantis, ſi illi grata ſit & accepta, ut opus ejus ad tam ſublime præmium acceptet. Unde quia Abel charitate donatus erat, ideo tantum Deo grata fuit ejus oblatio, ut dicat Aquilas relatus à Procopio in cap. 3. Geneſis, quod depoſuerit iram qua in Adamum exarſerat: cujus rei pœnes ipſum fides ſit.

Ad oppoſita dicendum eſt, quando Scriptura Sacra attribuit operibus rationem meriti aut demeriti, nulla facta mentione ſtatus perſonæ operantis, non exprimere omnes conditiones ad meritum neceſſarias, quod neceſſe non eſt, ut in ſingulis locis id ſignificet. Sufficit ergo aliquando ſcripturæ ſanctæ ex-

primere præcipuum ſubjectum meriti & demeriti,
quod eſt opus ipſum, quod quidem quando bonum
eſt, & procedit à perſona ſancta, majorem habet
proportionem cum præmio, cum principium operis
ſit qualitate ſupernaturali affectum, ſicut præmium
ipſum ſupernaturale eſt: quæ qualitas cum aliquid
conferat ad dignitatem majorem operis, non eſt in
retributione acceptatio perſonarum, quæ tantum lo-
cum habet cum fit ob ſolam perſonam ſine alia juſta
ratione.

Art. 14. Eodem lib. cap. 7.

*Opera bona juſtorum non accipient in die judicii ex-
tremi ampliorem mercedem, quam juſto Dei
judicio mereantur accipere.*

QUæritur an mulctari debuerit hic articulus, ete-
nim gloria datur ſecundum gradus gratiæ hujus
vitæ & ſecundum merita, & ſi quis juſtificatus bo-
num opus & meritorium eliciat, ſtatim ei datur aug-
mentum gratiæ in ratione præmij, itaut cum quis ex-
cidit è vita nullus novus gratiæ gradus ei attribuatur:
ergo cum gloria ad menſuram gratiæ hujus vitæ à
Deo concedatur, non eſt quod ampliorem merce-
dem expectent juſti quam quæ debetur in rigore ju-
ſtitiæ eorum bonis operibus: favet D. Bernardus
ſerm. 1. *in Aſſumpt. B. Virginis*: ubi ſic de ea loqui-
tur. *Quantum enim gratiæ in terris adepta eſt præ ca-
teris, tantum & in cælis obtinet gloriæ ſingularis.* Er-
go gratia hujus vitæ & gloria ſunt ejuſdem menſuræ.
non ergo novus gratiæ, aut gloriæ gradus datur poſt
hanc vitam ut excedantur merita hujus vitæ a gloriæ
præmio Deinde hanc doctrinam Baij ſequitur Ve-
ga quæſt. 5. *de juſtificatione*, & videtur eam Paulus
Apoſtolus aſſerere ad Rom. 2. *reddet unicuique ſe-
cundum opera ejus.* Deinde tam pœna ſenſus quam
damni videntur longe excedere demeritum peccati
quod brevi tempore perpetratur, & cum converſio-
ne ad bonum temporale plerumque ſatis remiſſa,
cum pœnæ illæ ſint infinitæ in duratione ac intenſiſſi-
mæ in ſuis gradibus

Reſpondetur propoſitionem hanc Baij à quibuſ-
dam videri poſſe hac ratione debere damnari, quod
ſit contra communem Theologorum, imo & multo-
rum antiquorum Patrum ſententiam, ſcilicet quod
Deus bonos remuneret vltra condignum, ſicut &
malos punit citra condignum. Sic D. Thomas 4. ſent.
D dist. 46. qu. 2. art. 2. ſic D. Bonaventura eadem diſt.
art. 2. qu. 3. ſic plures alij. Sic etiam inter patres D.
Fulgentius l. 1. ad *Monimum* cap. 10. ubi gratiam
retributionis exuperantem vocat & omne meritum
excedentem. Sic D. Hilarius in Pſalm. 51. & alij.
Quod poſſet explicari vel de præmio eſſentiali quod
daretur majus, ex liberalitate Dei in ſuos profuſiſſi-
ma, qua fruitionem reddat intenſiorem & perfectio-
rem viſionem, quam ſit præcisè ex juſtitia propter
merita operum debita, itaut propterea munificentiæ
divinæ gratias agere debeant beati: vel verius po-
teſt explicari de accidentibus beatitudinis, quia ſalva
juſtitia potuiſſet Deus ſufficienter præmiare bona
opera ſolo præmio eſſentiali viſionis aut fruitionis
beatificæ, non tot nec tam magnos ornatus eſſentia-
li beatitudini adjungendo: unde illud Lucæ 6. *Men-
E ſuram bonam & confertam & coagitatam, & ſuperef-
fluentem dabunt in ſinum veſtrum.* Adde conſidera-
tiones Philippi à ſancta Trinitate Carmelitæ excel-
lentis qui ſummam Theologiæ myſticæ ac ſcholaſticæ
alteram evulgavit tract. de gratia dubio 1x. ubi Ba-
ium impugnat ex hoc quod in omnibus Dei operibus
relucent miſericordia & juſtitia, & miſericordia ejus
ſit ſuper omnia opera ipſius. Quod non eſſet niſi ſu-
pra condignum præmiaret, & infra condignum puni-
ret. Deinde peccator meretur annihilari, & peccata
ſunt infinitæ malitiæ: quibus tamen non redditur pœ-
na ſenſus infinita. Præterea potuit Deus non præmia-
re merita mortificata ſicut non caſtigat peccata di-

Philippus à S. Trinitate Carmelita.

A miſſa: ſimiliter poſſet dare gratiam correſponden-
tem meritis earum & non gratiæ ſacramentali: er-
go Deus præmiat ultra condignum & punit citra di-
gnum. Verumtamen forſan eo non reſpexit Baius,
ſed magis ad bonitatem moralem operum ex qua ſo-
la mercedis quantitatem metiebatur, ſine vllo reſpe-
ctu quod a gratia ſanctificante procederent: Quod
axioma Pelagianiſmum ſapit, & ſæpius jam impu-
gnatum eſt & adhuc à nobis impugnandum eſt: qua-
re merito hic articulus cenſura mulctatus eſt.

Ad oppoſitum dicendum eſt non dari novum gra-
dum gratiæ juſtis poſt hanc vitam, ratione cujus
etiam novus gloriæ gradus tribuatur, ut ſic ſupra con-
dignum præmientur bona opera. Sed tamen in aſſi-
gnanda mercede bonis operibus non attendit ſolum
Deus ad valorem quem ex ſe ſe habent: quod vole-
B bat Baius: ſed etiam ad gratiam & charitatem ex qua
procedunt & ex qua magis meritoria redduntur, quod
negabat Baius.

*Ratio meriti non conſiſtit in eo, quod qui bene opera-
tur habeat gratiam & inhabitantem Spiritum ſan-
ctum, ſed in eo ſolum quod obedit divinæ legi.*

Art. 15. Eodem l. cap. 7. & ſequentib.

QUæritur an locus ſit cenſoræ circa hanc propo-
ſitionem: etenim ſi aliunde quam ex opere ipſo
in ſe ſpectato & ex obedientia legis proveniret meri-
tum, ſcilicet ex ſtatu gratiæ ſanctificantis in qua o-
perans conſtituitur, ſequitur injuſtitiam, qua vitæ æ-
ternæ præmio munerantur bona opera, non conſiſte-
re in compenſatione ipſius laboris & operis, ſed in
C compenſatione qualitatis & boni ſtatus operantis,
nec Deum ſpectare laborem uniuſcujuſque: ſicque
fieret, ut qui minus laboris ſubjiſſet, & leviorem
obedientiam legi præſtitiſſet, reportare poſſet am-
pliorem mercedem propter majorem gratiam ſan-
ctificantem: quod prudenti cuique non leviter ab-
ſurdum videri poſſit.

Reſpondetur præter ea quæ ſuperius dicta ſunt
circa ſimiles articulos Michaëlis Baij, qui doctrinam
hanc uſque ad nauſeam ſæpius inculcavit, ut ſic
crambe recocta magiſtros vexans, probari adhuc no-
va aliqua ratione doctrinam hanc notandum fuiſſe.
Quia ſi ſtatus Gratiæ Sanctificantis nihil confert obe-
dientiæ legis, ut ſit meritoria, ſequitur eum qui in
ſtatu mortalis peccati degit, eoque ipſo pœna æter-
D na dignus eſt, nihilominus mereri vitam æter-
nam: ſimulque dignum eſſe, & pœna æterna & vita
æterna, debereque ſimul incurrere privationem vitæ
æternæ, & illius poſſeſſionem obtinere. Quare me-
rito viſa eſt abſurda hæc Baij doctrina ex qua tanta
abſurda conſequuntur.

Ad oppoſitum dicendum eſt, Deum nihilominus
ſpectare opus & laborem uniuſcujuſque dum illum
juſto præmio compenſat, quia ſcilicet opus hominis
ſanctioris cæteris paribus eſt dignius propter dignita-
tem quamdam moralem, quam in illud influit ſan-
ctitas, & Gratia operantis. Unde etiam fieri poteſt
ut eleemoſyna unius aſſis ab homine ſanctiore facta,
tantum meriti habeat quantum eleemoſyna ducentum
aſſium ſi fiat ab homine minus ſancto. Quod ſi para-
doxum appareat, non niſi iis paradoxum eſt, qui
E minus ſecreta Theologiæ perſpexerunt.

Non eſt vera legis obedientia quæ fit ſine charitate.

Art. 16. Lib. 2. de Meritis Operum. cap. 1.

QUæritur an quid damnationis ſit in iſta propo-
ſitione, eſt quippe propoſitio iſta pia & ad in-
ſignem quamdam perfectionem animas advocat, ut
omnia in charitate peragant, juxta monitum Apo-
ſtolicum. *Omnia veſtra in charitate fiant.* 1. Corinth.
16. Sive per charitatem intelligatur intentio divinæ
gloriæ, ſeu ſtatus gratiæ habitualis & charitatis.

Reſpondetur Nicolaum Eymerici 2. p. *Directorii
inquiſitorum*, q. 11. referre Berengarium de Monte-

Falcone Ordinis Ciſtercienſis de Monaſterio Popu-leti tempore Innocentij VI. authorem & caput fuiſſe eorum qui dogmatizabant (refero verba ipſa authoris) quod omnia de genere bonorum quæ fienda ſunt, ſunt fienda Dei puro amore & non alia cauſa nec ſpe mercedis æternæ. Qui error fuit condemnatus ſolemniter & publice per F. Roſelum Inquiſitorem de Ordine Prædicatorum. Quod idem refertur à F. Bernardo Lutzenburgo in *Catalogo hæreticorum* litt. H. verbo *Beguinius*, ut ibi habetur, loco Berengarij, ſicut & ibidem habetur errorem iſtum condemnatum fuiſſe per Sancyrium non Sanchium, ut habet Codex Eymerici, qui Sancitius Tarraconenſis Epiſcopus damnavit hunc errorem, quod in partibus Catalauniæ vigeret ſuo tempore. At propoſitio iſta Baij fere in eumdem ſenſum recidit, quare nihil novum eſt ſi damnationem etiam incurrit. Si vero intelligatur propoſitio de obedientia qua mandata Dei exequutioni demandantur extra ſtatum gratiæ & charitatis, evidentior eſt ejus falſitas, ut propterea tam male audierint qui ex hac Baij propoſitione, & aliis ſimilibus concludere volebant, peccatum eſſe ſi quis Sacroſanctæ Sacrificio Miſſæ aſſiſteret in peccato mortali degens. Multa enim bona fieri poſſunt à peccatoribus, ut plura opera miſericordiæ, obedientiæ, & aliarum virtutum, de quibus alias diximus 2. 2. *Theolog. Aſſect.* tract. 1. Medit. 7. Edition. 3. & 4.

Ad oppoſitum dicendum eſt, hæreſim nihil eſſe ordinariè niſi ſuperſtitionem, & Dei cultum majorem in ſpecie proponere, quem tamen poſtea deſtruit. Unde multæ hæreſes & multi errores maximam redolent pietatem ſub cujus prætextu piæ aliquæ animæ & ſimpliciores decipi ſolent: ideoque etſi propoſitio hæc decima ſexta præcipuæ pietatis appareat, quia tamen conſilium vertit in neceſſitatem, & rationem obedientiæ amovet ab iis quæ fiunt ſine perfectiſſima charitatis intentione, aut extra ſtatum gratiæ Sanctificantis, jure merito damnata eſt.

Art. 17. Eod. lib. cap. 4.

Sentiunt cum Pelagio qui dicunt eſſe neceſſarium ad rationem meriti, ut homo per Gratiam adoptionis ſublimetur ad ſtatum deificum.

QUæritur an iſte articulus debuerit inter damnatos recenſeri, etenim ſi aliter ſenſerit Pelagius, error eſt in facto, & Bajus per errorem laudavit Pelagium: at quoties citantur falſo authores aliqui etiam à graviſſimis authoribus, hi propterea non incurrunt ullam offenſionem à Summis Pontificibus; ergo videretur hic idem eſſe aſſerendum.

Reſpondetur jam ſæpius dogma Bajanum impugnatum fuiſſe, quo contendit Gratiam Sanctificantem, quæ eſt gratia adoptionis, qua ſublimatur anima ad ſtatum deificum, non requiri ad rationem meriti: quod dogma iterum hac ratione impugnatur, quod ſi homo abſque Gratia Sanctificante poſſet mereri vitam æternam, poſſet quoque ipſammet primam Gratiam Sanctificantem mereri, eſt quippe vita æterna gratia perfecta & conſummata: unde ſi hanc mereri poſſet viator abſque Gratia Sanctificante, multo magis mereri poſſet ipſammet Gratiam primam Sanctificantem; ex quo fieret, ut homo in peccato exiſtens poſſet via meriti conſequi gratiam illam qua remitterentur illi peccata, ſicque remiſſionem peccatorum via meriti obtinere, quod valde abſurdum eſt. Unde conſtans eſt doctrina in ſcholis recepta, meritum vitæ æternæ non eſſe ſine Gratia Sanctificante: etſi enim actio aliqua poſſit eſſe meritoria ex vi gratiæ actualis ex qua produceretur, tamen locum habere non poteſt niſi eliciatur actio in eodem inſtanti in quo infunditur ipſa Gratia Sanctificans, qua operans redditur Deo gratus & acceptus. Quare cum Gratia Sanctificans requiratur ad meritum: qui doctrinam iſtius veritatis Pelagio attribuit, idem eſt

A ac ſi Pelagianam ac Hæreticam diceret.

Ad oppoſitum dicendum eſt Bajum non aſſequutum fuiſſe doctrinam, & mentem Pelagij de Gratia Sanctificante, quam tantum pro remiſſione peccati neceſſariam eſſe volebat: non ad vitandum malum aut ad faciendum bonum opus in quo eſt meritum. Patet ex D. Aug. de Gratia & Libero arbitrio c. 13. *Dicunt etiam Gratiam Dei qua data eſt per fidem Jeſu Chriſti, quæ neque lex eſt, neque natura, ad hoc tantum valere, ut peccata præterita dimittantur, non ut futura vitentur, vel ut repugnantia ſuperentur, &c.* Male ergo Bajus aſſequutus eſt mentem Pelagij & pejus erravit, quod doctrinam veram hæretico attribuat.

Art. 18. Eod. lib. cap. 7.

B *Opera Catechumenorum ut Fides & Pœnitentia ante remiſſionem peccatorum facta, ſunt vitæ æternæ meritoria, quã vitam ipſi non conſequentur, niſi prius præcedentium delictorum impedimenta tollantur.*

QUæritur an quidquam in hoc articulo improbandum ſit: etenim cum fidem habeant Catechumeni, & plura bona opera exerceant, non videntur privandi mercede ſua: attamen quia nihil coinquinatum intrabit in Regnum Cœlorum, juſtum eſt ut prius illis remittantur peccata quam de facto in cœlum ingrediantur, vitam æternam conſequuturi. Favet D. Auguſtinus lib. de Natura & Gratia cap. 22. *Natura humani generis ex illius unius prævaricatoris carne procreata ſi poteſt ſibi ſufficere ad implendam legem perficiendamque juſtitiam, de præ-*
C *mio debet eſſe ſecura, hoc eſt de vita æterna, etiamſi in aliqua gente aut in aliquo ſuperiori tempore fides eam latuit ſanguinis Chriſti, non enim eſt injuſtus Deus qui juſtos fraudet mercede ſua.*

Reſpondetur, cum Catechumeni, etſi fidem informem habeant & propter peccatum originale, aut peccata actualia, ſint indigni viſione beatifica, imo pœnam æternam vel damni ſolius, vel damni & ſenſus ſimul mereantur, fieri non poſſe ut cum illo reatu & obligatione ſimul mereantur vitam æternam beatificam, juxta ſuperius dicta, eaque vita digni ſint, ita ut illis debeatur remoto obice peccati. Dignitas enim tanta & indignitas tanta ſimul conſiſtere non poſſunt, & qui in peccato mortali eſt, ita diviſus à Deo eſt, ut cum ſumma ignominia ſtatim poſſit privari vita, & pane quo veſcitur, & in infernum de-
D trudi ſine ulla laude aut præmio quorumcumque operum. Quo jure ergo vitæ æternæ fructum prætendere poterit ex operibus mortuis? quare fruſtra pugnat Bajus pro operibus illis in ſtatu offenſæ mortalis peractis.

Ad oppoſitum dicendum eſt, non deberi cœlum iis qui inferno obligati ſunt: nec privantur mercede debita cum privantur vita æterna ij, quibus non debetur, niſi pœna & ſupplicium. Nec favet locus D. Auguſtini quem pro ſua opinione allegabat Bajus: ſi enim aliquis adimpleat totam legem, eo ipſo juſtus eſt & habet remiſſionem peccatorum, ut propterea ſubjungat D. Auguſtinus hanc rationem, *Non enim injuſtus Deus qui juſtos fraudet mercede ſua.*

Art. 19. Ibidem. cap. 7.

E *Opera juſtitiæ & temperantiæ quæ Chriſtus fecit, ex dignitate perſonæ operantis non traxerunt majorem valorem.*

QUæritur an hic articulus correctionem aliquam ſubire debuerit: etenim opus unius juſti habentis gratiam intenſam ut octo, non eſt cæteris paribus majoris meriti & valoris, quam alterius juſti habentis tantum gratiam intenſam ut quatuor: ergo nec opus juſtitiæ aut temperantiæ à Chriſto elicitum habebit amplius meritum aut valorem propter majorem illius gratiam, ſeu illa ſit ſubſtantialis ut in illo erat unio hypoſtatica, ſeu accidentalis.

Reſpondetur cõmunem eſſe doctrinam Theologorum opera Chriſti fuiſſe valoris infiniti propter dignitatem perſonæ illius : quapropter & fuerunt ſatisfactoria pro peccatis totius mundi quæ quaſi infinita erant. Videntur autem opera illa tantum debuiſſe habere valorem in merendo propter dignitatem perſonæ, quantum habebant in ſatisfaciendo propter eamdem dignitatem. Quapropter Clemens VI. in Extravagante *Vnigenitus* docet Chriſtum acquiſiviſſe hominibus infinitum theſaurum, nec metuendum eſſe ne exhauriatur vel minuatur propter infinita Chriſti merita, cujus quidem una gutta ſanguinis propter unionem ad Verbum pro redemptione totius humani generis ſuffeciſſet. Quod videtur fundatum in quadam æquitate naturali, ſecundum quam opera digniorum perſonarum majori præmio remunerantur. Sic in juſtitia majus eſt ſtipendium præſidis quam conſiliarij, & hujus quam procuratoris, & hujus quam apparitoris : & in militia majus eſt ſtipendum generalis exercitus totius quam ducis alicujus cohortis, & hujus quam militis gregarij, licet in eodem prælio non inæqualer labores ſubierint, imo aliquando plus laboris ſubierit miles gregarius quam dux cohortis. Cujus inæqualitatis ratio eſſe poteſt, quod cum præmium debeat aliquid eſſe magnum reſpectu operantis, & eadem res poſſit eſſe magna reſpectu unius infimæ aut mediocris dignitatis quæ non erit magna reſpectu alterius eminentiori dignitate pollentis : cum ille dignior ſit qui ampliori præditus eſt gratia ſanctificante, debetur illi præmium majus, ut reſpectu illius ſit quid magnum. Vide de hac quæſt. Cardinalem de Lugo in 3. par. D. Thomæ *de Myſterio Incarnationis* diſp. 6. ſect. 1. & 2.

Ad oppoſitum dicendum eſt idem opus bonum habere inæqualem valorem ex inæquali gratia habituali; quia major gratia facit ut opus ſit excellentioris & nobilioris perſonæ opus, cui majus præmium debetur ut ſit æſtimabile in ordine ad illam perſonam; major enim gratia conſtituit perſonam digniorem, excellentiorem & venerabiliorem, unde ejus opus præmium requirit excellentius.

Art. 20. Bul. c.8. *Nullum eſt peccatum ex natura ſua veniale, ſed omne peccatum meretur pœnam æternam.*

QUæritur an quid peccaverit Doctor Bajus in illa formidanda aſſertione de peccato veniali : Etenim Doctor Gerſon eamdem docuit ſententiam, multiſque confirmavit tomo 3. operum in lib. *de vita ſpirituali animæ* lect. 1. Omne peccatum, inquit, pro quanto eſt offenſa Dei & contra legem ejus æternam, eſt de ſua conditione & indignitate mortiferum ſecundum rigorem juſtitię & a vita gloriæ ſeparativum: ratio eſt quoniam omnis offenſa in Deum poteſt juſte ab ipſo judice Deo puniri pœna mortis tam temporalis quam æternæ, imo annihilationis pœna : eſt igitur de ſe mortifera. Aſſumptum deducitur ex hoc quod nulla pœna talis eſt ita mala, quantum mala eſt ipſa offenſa Dei. Alias adducit rationes ad idem probandum, ex quibus infert hoc corollarium, nullam offenſam Dei eſſe de ſe venialem niſi tantummodo per reſpectum ad divinam miſericordiam: cur autem hæc aſſertio potius damnabitur in Doctore Lovanienſi quam in Doctore Pariſienſi?

Reſpondetur diſtinctionem peccati mortalis & venialis ſatis manifeſte expreſſam eſſe a Concilio Tridentino ſeſſ. 6. *de juſtif.* c. 11. his verbis; licet enim in hac mortali vita quantumvis ſancti & juſti *in levia ſaltem & quotidiana quæ etiam venialia dicuntur, peccata quandoque cadant, non propterea deſinunt eſſe juſti*, & his aliis verbis. *Vnde conſtat eos Orthodoxæ religionis doctrinæ adverſari, qui dicunt juſtum in omni opere bono ſaltem venialiter peccare, aut quod intolerabilius, pœnas æternas mereri.* Quibus verbis

A Concilium damnat hæreticos, qui aſſerentes juſtum in omni opere bono peccare, conſequenter aſſerebant etiam pœnas æternas mereri, quod intolerandum prorſus arbitrit Concilium. Hoc autem ipſum eſt, quod aſſerebat Baius : ergo doctrinæ orthodoxæ adverſatur, & intolerabile eſt dogma : & certe nullius amicitiæ tam ſeveræ leges ſunt, ut pro minima offenſa diſſoluta debeat, ut offenſus amicus leviter offendenti amico pœnas æternas decernat. Nec patet quiſquam eſt qui jure privaret filium hæreditate propter quodlibet leve erratum.

Ad oppoſitum ergo dicendum eſt, quod quamvis Deus ratione ſui dominij in creaturam, poſſit ei quamlibet inferre afflictionem, non tamen id erit in pœnam & punitionem delicti, niſi delictum tale B ſit ut illam exigat. Culpa enim & pœna relativè dicuntur : at peccatum veniale non exigit pœnas æternas & privationem æternam Dei, quia peccatum veniale non eſt contra medium neceſſarium, ad aſſequendam ſimpliciter vitam æternam : ſed tantum contra medium neceſſarium ad illam poſt mortem aſſequendam ſine retardatione aliqua. Quare meretur tantum retardationem felicitatis, non pœnas æternas, quibus fœlicitas omnium impeditur. Quod a nobis paulo fuſius & expreſſius dictum eſt in *Theol. Affectiva* 1. a. tractatu 2 meditatione 21. puncto 2. editionis tertiæ & quartæ. Gerſon porro in ſequentibus ſe corrigit ut lectione 4. non Baius.

C *Humana naturæ ſublimatio & exaltatio in conſortium divinæ naturæ debita fuit integritati primæ conditionis, & proinde naturalis dicenda eſt & non ſupernaturalis.* Art. 21. l. de primi hominis iuſtitia cap. 4. & 5.

QUæritur an propoſitio hæc culpam contineat, quæ tam digne ſentit de humana natura prout ſpectatur in ſtatu illo innocentiæ & integritatis perfectæ in quo primum condita fuit ante lapſum Adami: cur enim non eſſet gratia accidentalis ſanctificans debita humanæ naturæ innocenti, cum D. Leo Pontifex ſerm. 1. de jejunio decimi Menſis ſcribat hanc eſſe naturalem generis noſtri dignitatem, ſi in nobis quaſi in quodam ſpeculo divinæ benignitatis forma reſplendeat: Ubi gratiam vocat dignitatem hominis D naturalem.

Reſpondetur gratiam ſanctificantem tantæ eſſe dignitatis ut reddat homines Dei filios & capaces divinæ fruitionis in beata vita, ſicut enim loquitur D. Petrus 2 Epiſt. cap. 1. *magna & pretioſa nobis promiſſa donavit ut per hæc efficiamini divinæ conſortes naturæ* At tanta dignitas non potuit eſſe debita naturæ, quam ſervilis omnino conditionis Deus creare poterat. Unde gratia qua in filium Dei adoptatur homo & qua tendit ad vitam æternam, omnino naturalis eſſe non poteſt, medium enim & finis ſunt ejuſdem ordinis : at vita æterna beata eſt ſupernaturalis : ergo & gratia debet eſſe ſupernaturalis. Rurſus gratia eſt qualitas & virtus ſine qua opera hominis juſti nullo modo Deo grata & E meritoria eſſe poſſent, & eſt aqua ea qua ſi quis biberit fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam : at gratia ordinis naturalis diverſi omnino ordinis eſt a vita æterna : ergo opus ortum ex ipſa, neque ſalit in vitam æternam neque ipſam aliquo modo meretur, quis enim dicat gratiam ordinis naturalis in ſua ſubſtantia facere poſſe hominem dignum, ut ei conferatur vita æterna? ſic Thomas Hurtado in *præcurſore Theologo* diſputatione 1. de *ſupernaturalitate rerum*, controverſia 5. membro 1. puncto 1. Quo fit ut D. Athanaſius, Oratione 1. contra *Arianos* vocet gratiam ſupernaturalem & ſupra hominem ὑπὲρ ἄνθρωπον. Quod idem firmat Divus Cyrillus Alexandrinus libro 1. in Joannem & alibi. Itaque ipſa opus eſt divinæ mu-

nificentiæ & dici poteſt de homine quem ea coronavit illud Heſter 6. *Sic honorabitur quemcumque voluerit rex honorare.*

Ad oppoſitum, dicendum eſt dignitatem illam gratiæ vocatam fuiſſe naturalem à D. Leone, non quod fuerit debita ut proprietas aliqua ex ſe a natura fluens, ſed quod ab exordio & velut a nativitate hominis conceſſa fuerit.

Art. 22. Ibid. c. 5. *Cum Pelagio ſentiunt, qui textum Apoſtoli ad Rom. 2 gentes quæ legem non habent, naturaliter quæ legis ſunt faciunt, intelligunt de gentibus fidei gratiam non habentibus.*

QUæritur an damnanda ſit hæc propoſitio, etenim dixerat immediatè antè D. Paulus *non enim auditores legis juſti ſunt apud Deum, ſed factores legis juſtificabuntur*, & poſtea ſubiungit: *cum enim gentes quæ legem non habent, naturaliter quæ legis ſunt faciunt, ejuſmodi legem non habentes, ipſi ſibi ſunt lex*: ubi videtur loqui de gentibus quæ juſtificantur, quæ vocat factores legis, quod fieri non poteſt ſine gratia fidei. Pelagianum eſt enim aſſerere ſine gratia fidei & ſine converſione ad fidem, quemquam juſtificari. Atque hæc interpretatio conformis eſt D. Auguſtino l. *de ſpiritu & littera* cap. 26.

Reſpondetur Apoſtolum loqui de gentibus nondum converſis ad fidem, quæ poſſunt, non quidem omnia quæ ſunt legis, exequi, ſed ſaltem aliqua, idque ſine fide & ſine fidei gratia. Poſſunt enim honorare parentes, opus miſericordiæ alicui miſero impendere ad ſublevandam ejus miſeriam & quædam faciliora legis præcepta implere, cum non gravior aliqua urget tentatio; non tamen poſſunt totam legem implere ſine gratia, cum per naturæ ſolius vires actus ſupernaturalium virtutum qui ſunt de lege, obſervare non poſſint. Ubi attendendum eſt non dicere Apoſtolum gentes facere vel implere legem, *ſed ea quæ legis ſunt*, puta ea quæ ſunt minus ardua & difficilia: cum vero ait juſtificari eos qui faciunt, non addit ea quæ legis ſunt, ſed *legem*, ſcilicet integram & ſecundum omnes ſuas partes. Porro dogma Pelagianum erat homines ſine auxilio gratiæ nedum præcepta aliqua faciliora, ſed totam legem ſervare poſſe: ideo non ſentiunt cum Pelagio qui dicunt gentes fidei gratiam non habentes naturaliter & ſine ſupernaturali auxilio aliqua legis præcepta implere poſſe, ut intelligit Apoſtolus: ſentirent vero cum Pelagio, ſi dicerent omnia ſervari poſſe, quæ ſunt ad ſalutem neceſſaria.

Ad oppoſitum dicendum eſt Apoſtolum loqui de diverſis perſonis, cum loquitur de factoribus legis & de gentibus legem non habentibus. Intendit enim probare Apoſtolus, oportere legem totam implere: & quia gentes non totam legem adimplent, ſed tantum aliqua legis præcepta, vexantur in conſcientia, variarumque cogitationum ſtimulis torquentur. *Teſtimonium illis reddente conſcientia ipſorum & inter ſe invicem cogitationibus accuſantibus*, &c. Hic eſt ſenſus Apoſtolici contextus ut accuratè legenti patet. Eumdemque ſenſum tandem amplectitur D. Auguſtinus l. eodem de ſpiritu & littera, c. 28. poſtquam locum Apoſtoli variis interpretationibus adornavit.

Art. 23. Ibid. c. 7. *Abſurda eſt eorum ſententia, qui dicunt hominem ab initio dono quodam ſupernaturali & gratuito ſupra conditionem naturæ ſuæ fuiſſe exaltatum, ut fide, ſpe, & charitate Deum ſupernaturaliter coleret.*

QUæritur an hic articulus ſit alicui reprehenſioni obnoxius. Etenim cum Deus condiderit hominem rectum, nec rectus eſſe potuerit, niſi per virtutes Theologicas fidei, ſpei & charitatis, Deo inhæreret: videntur hæ virtutes homini fuiſſe connaturales, ut ſine quibus rectus & perfectus eſſe non poſſet qualis a Deo conditus eſt.

Reſpondetur juſtitiam originalem primo homini conceſſam fuiſſe ſupra debitum naturæ, ex mera Dei liberalitate erga illum, quod vellet eum exaltare ſupra ſtatum primæ creationis. Juſtitia autem originalis non erat unicus ſimplex habitus, aut una tantum qualitas, ſed erat ipſamet gratia ſanctificans cum habitibus fidei, ſpei, charitatis & virtutum moralium infuſarum, quibus omnibus efficiebatur, ut durante ſtatu innocentiæ, anima illius Deo eſſet ſubjecta, appetitus inferior rationi, nec non corpus animæ. Probari hoc poteſt ex Concilio Tridentino ſeſſ. 5. cap. 1. ubi ita ait. *Si quis non confitetur primum hominem Adam, cum mandatum Dei in Paradiſo fuiſſet transgreſſus, ſtatim ſanctitatem & juſtitiam in qua conſtitutus fuerat, amiſiſſe &c. anathema ſit.* Ex his infertur primo habuiſſe fidem, ſpem & charitatem, ſine quibus ſanctitas Viatorum nulla eſt. Secundo infertur iſta non fuiſſe naturalia homini, quia ſicut poſt peccatum naturalia remanſerunt in Angelis, ſic in homine nulla facultas aut potentia naturalis ſtatim amittitur poſt peccatum, remanent membra, remanent oculi, remanent ſenſus, remanet color, remanet robur & fortitudo corporis: cur ergo etiam non remanerent virtutes animæ ſi illi eſſent naturales? quare exiſtimandum eſt hominem in paradiſo ornatum fuiſſe pluribus habitibus ſupernaturalibus, naturæ indebitis, quibus tanquam mediis proportionatis ad ſidem ſupernaturalem beatitudinis contenderet.

C Ad oppoſitum dicendum eſt Deum condidiſſe hominem rectum, quia in ipſo creationis momento eum juſtitia originali veſtivit, quam virtutes ſupernaturales fidei, ſpei & charitatis comitabantur, unde rationi & legi Dei per omnia conformis erat: porro conformitas illa eſt ejus rectitudo priſtina non ex ſolis naturalibus, ſed etiam ex ſupernaturalibus conflata.

A vanis & ocioſis hominibus ſecundum inſipientiam Philoſophorum excogitata eſt ſententia quæ ad Pelagianiſmum reiicienda eſt, hominem ſic ab initio conſtitutum, ut per dona naturæ ſuperaddita, fuerit largitate conditoris ſublimatus & in Dei Filium adoptatus. Art. 24. Ibid. c. 7. & 8.

D QUæritur an hic aliquis error deprehendi poſſit: etenim Deus in ratione creatoris imperfectus non fuit, nec actioni creationis quicquam defuit: quare ergo ex vi illius homo ad imaginem Dei creatus, abſque alia largitate & quæ extra creationem ſit, in honorem filiationis adoptivæ ſublimatus non fuit? Dona omnia gratuito & ex miſericordia ſuperaddita conceduntur homini per Redemptorem Jeſum Chriſtum: at nondum cogitatur redemptor, cum nondum peccator homo exiſtit: ergo iſta omnia ad gratiam creationis ſolam referenda videntur, non ad liberalitatem aliam gratuito ſuperadditam.

Reſpondetur argui merito Baium tuo propter notas cenſuræ quibus doctrinam communem ſcholarum afficit, aſſerens eam a vanis & ocioſis hominibus ſecundum ſcientiam Philoſophorum excogitatam, & ad Pelagianiſmum eamdem referens: hæ E enim notæ contrariæ ſunt charitati & paci fidelium, ingeruntque malam ſuſpicionem de religionis integritate, quaſi obcæcati eſſent & in caligine verſarentur Theologi omnes, cum doctrina communiter ab iis aſſerta tantis calumniis inficitur, ut propterea hujuſmodi notarum auctores adverſus doctrinam communem coërceri debeant. Deinde vero argui debet quia doctrinam veram impugnat, nam ſi Baius id tantum verum exiſtimet quod authoritati D. Auguſtini innititur, doctrina hæc quod dona quædam largitate conditoris ſuperaddita ſint naturæ, maximè

vero ſublimatio hominis in Filium Dei, defenſorem habet D. Auguſtinum contra Maximum lib. 3. cap. 15. *homo ad Dei ſimilitudinem factus, non eſt verus filius, & ideo fit gratia filius.* Quid expreſſius deſiderari poteſt? Ad quod amplius cognoſcendum, conſiderandum eſt quam multa importantur per donum completæ juſtitiæ originalis: non enim eſt ſimplex qualitas aut unicus habitus, ſed eſt aggregatum quoddam ex gratia habituali in anima, quæ gratia ſit principium meriti vitæ æternæ, & ex virtutibus moralibus & intellectualibus, quibus fiebat in ſtatu innocentiæ ut magis Deus ſaperet animæ quam quælibet delectabilia alia, ſenſuſque omnes & appetitus delectabiliùs ſe haberent, ſubordinãdo ſe recto rationis dictamini quam circa propria delectabilia inordinata: denique ex quodam jure ad arborem vitæ ejuſque fructus quibus corpus ſervaretur ab ægritudine & ab ipſa morte. Tale autem donum tantum eſt, ut non poſſit non cenſeri indebitum primo homini & ipſi ex gratia creatoris ſuperadditum: nam in ſtatu naturæ puræ haud tale donum habuiſſet, idcirco ſupernaturale dicendum eſt. An vero ſit ſupernaturale quo ad modum tantum an etiam quoad ſubſtantiam diſputatur inter Theologos: videtur autem magis probabile fuiſſe ſupernaturale quoad ſubſtantiam, quod tale eſt quod ex ſe poſtulat produci ab aliquo agente quod eſt extra ſeriem omnium cauſarum totius univerſi, quale erat iſtud donum.

Deſcriptio juſtitiæ originalis.

Ad oppoſitum dicendum eſt Deum fuiſſe ſimul & creatorem & liberaliſſimum donatorem ac largitorem plurium perfectionum, quibus ſupra debitum naturæ Adamum & creabat & ſimul adornabat ac locupletabat: quare quemadmodum diſputabat contra Pelagium D. Auguſtinus in libro de *natura & gratia c. 34. non ergo ſic debemus laudare creatorem ut cogamur dicere, imo vero convincamur, dicere ſuperfluum ſalvatorem*: ſic in hac controverſa dicimus, nos non ita debere laudare Deum creatorem, ut cogamur dicere illum non fuiſſe etiam magnificentiſſimum donatorem plurium perfectionum liberaliter primo homini conceſſarum. Lib. 2. contra Julian. cap. 8.

Art. 25. Lib. de Virtutibus impiorum. c. & 6.

Omnium opera infidelium ſunt peccata, & Philoſophorum virtutes ſunt vitia.

QUæritur an plectenda ſit hæc propoſitio, quæ manifeſtè aſſeritur à D. Auguſtino, in præfatione Pſal. 31. & pluribus aliis locis. Et ratio eſt quia in doctrina D. Auguſtini, omne opus peccatum eſt, quod non refertur in Deum, quod etſi officio bonum eſt, ipſo non recto fine peccatum eſt. At infideles non habent fidem quæ opera dirigat in Deum tanquam in finem ultimum: ergo eorum opera quæ ſpeciem boni habent, peccata ſunt, juxta verbum Apoſtoli *quicquid non eſt ex fide peccatum eſt*, ad Roman. 14.

Reſpondetur & ſcripturam ſacram & D. Auguſtinum aſſerere infideles bona aliqua opera agere poſſe & de facto agere: nam Act. 10. dicitur de Cornelio qui nondum fidem ſuſceperat ſupernaturaliter infuſam, *orationes tuæ & eleemoſynæ tuæ*, &c. Matth. 5. *ſi diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Nonne ethnici hoc faciunt?* at diligere diligentem ſe non eſt actus peccaminoſus, ſicut nec eſt actus miſericordiæ corporalis aut ſpiritualis quẽ quandoque exercet ethnicus: & D. Auguſtinus in l. *de ſpiritu & littera* c. 28. ſic ait. *Sicut enim non impediunt à vita æterna juſtum quædam peccata venialia ſine quibus hæc vita non ducitur: ſic ad vitam æternam nihil proſunt impio aliqua opera bona, ſine quibus difficillimè vita cujuſlibet impij ducitur.* Quod luculentius aſſeritur ab Hieronymo ſuper cap. 1. *Epiſt. ad Galat.* Sed & Concilium Tridentinum manifeſtè re-

A probat hanc propoſitionem, ſic ſtatuens contra Lutherum ejuſdem patronum ſeſſ. 6. *De juſtific.* can. 7. *ſi quis dixerit opera omnia quæ ante juſtificationem fiunt, quacumque ratione facta ſint, vere eſſe peccata, vel odium Dei mereri, aut quanto vehementius quis nititur ſe diſponere gratiæ, tanto eum gravius peccare, anathema ſit.* Neque enim infideles prius habent fidem quæ opera in Deum dirigat quam charitatem & ipſam juſtificationem, ut eadem ſint opera ante juſtificationem, ac ante fidem per charitatem operantem.

Ad oppoſitum dicendum eſt juxta Magiſtrum ſent. lib. 2. *diſt.* 4. D. Auguſtinum appellare opus malum quod vitæ æternæ meritorium non eſt, ſed eſt ad illam inutile. Quæ interpretatio tantum aliquibus lo-

B cis D. Auguſtini convenire poteſt, non omnibus: Ideo addenda eſt interpretatio Doctoris Angelici 2. 2. quæſt. 10. art. 4. aſſerentis D. Auguſtinum loqui de operibus infidelium quatenus ſunt infideles & agunt ex motivo infidelitatis ad falſum Deum colendum. Ut quæ Saraceni præſtant in cultum Mahometi pſeudo Prophetæ. Sed & obſervari poteſt D. Auguſtinum l. 5. *de civit.* c. 12. quando virtutes Philoſophorum vitia vocat, loqui de iis operibus virtutum quæ ob finem vanitatis aut ambitionis eliciebantur, ut legenti accuratius perſpicuum erit. Libro vero 19. c. 25. apertius loquitur, ac virtutes ſic inflatas, non virtutes vocat. Sed in fine iſtius capitis ſatis oſtendit ſe loqui de virtutibus meritoriis vitæ æternæ, reddit enim hanc rationem cur virtutes non ſint: *ſicut enim,*

C inquit, *non eſt à carne quod carnem facit vivere; ſic non eſt ab homine, ſed ſuper hominem, quod hominem facit beatè vivere.* Quod expreſſius adhuc habetur lib. 4. contra *Julianum* cap. 3. Sed & libro de *bono conjugali* cap. 9. ſatis evidenter mentem ſuam exprimit. *Sane*, inquit, *videndum eſt, alia bona nobis Deum dare quæ propter ſeipſa expetenda ſunt, ſicut eſt ſapientia, ſalus, amicitia; alia quæ propter aliquid ſunt neceſſaria, ſicut doctrina, cibus, &c. Quiſquis vero eis propter hoc utitur propter quod data ſunt, bene facit.* Apoſtolus per fidem intelligit conſcientiam.

Integritas primæ creationis non fuit indebita naturæ humanæ exaltatio, ſed naturalis ejus conditio.

Art. 28. Lib. de primi hominis inſtitia. cap. 4.

D QUæritur an hæc propoſitio ſit contra veritatem, ut inter propoſitiones cenſura juſtas computari debuerit: etenim integritas quæ erat in ſtatu innocentiæ conſiſtit potiſſimum in ſubjectione appetitus ſenſitivi ad rationem ut contra illam non feratur in objecta ſenſibus deſiderata, cum tanta præcipitatione & exceſſu, ut nunc illum ferri videmus & experimur, cum tanto detrimento animæ, ac tot infauſtis eventibus, ut exclamet Apoſtolus, *ſentio legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ*, ad Rom. 7. & iterum eodem capite, *infælix ego homo quis me liberabit de corpore mortis hujus?* At non eſt veriſimile quod iſta rebellio debita ſit naturæ huma-

E næ & illi connaturalis: ſic enim homo natura ſua Deo rebellis eſſet, nec tam ad gloriam quam ad opprobrium & inhonorationem creatoris ſui, cujus legibus ex naturæ ſuæ conditione rebellis eſſet, ut magis contra ipſius gloriam quam ad ipſius gloriam, fabricatus eſſe videretur.

Reſpondetur eſſe de naturali conſtitutione hominis, ut habeat diverſos appetitus, quorum unus, qui ſenſitivus dicitur, naturaliter inclinetur ad objecta ſenſitiva: alter qui eſt voluntatis rationalis, feratur inſuper ad objecta ſpiritualia & cœleſtia: unde neceſſariò oritur rixa & diſſentio inter utrumque appetitum: itaut tamen ex illa rixa & diſſenſione, voluntas non neceſſitetur ad peccandum conſentiendo appetitui inferiori, quia

objecta ſenſuum quantumvis alliciant, non neceſſitant tamen voluntatem, propter defectus quos ſecum patiuntur, quorum defectuum intuitu, poteſt voluntas allecta & tentata illa reſpuere, adhærendo legi Dei & objectis ſpiritualibus: ſolius enim Dei clare viſi prærogativa eſt, ut ad ſui amorem, neceſſitatem poſſit imponere voluntati, quæ ab illo avertere ſe non poſſit, quia omni ex parte beatus eſt & perfectus: ſicut ergo eſt de naturali conſtitutione hujus mundi, ut elementa aſymbola in ſe contineat, quæ ſibi invicem adverſantur: Sic eſt de naturali conſtitutione hominis, ut varias in partes abripiatur per contrarietatem appetituum. Unde integritas primæ creationis quæ hanc pugnam ſubmovebat, fuit indebita naturæ humanæ exaltatio, nec fuit naturalis ejus conditio.

Ad oppoſitum dicendum nec Deum condidiſſe hominem cum iſta rebellione appetitus inferioris adverſus rationem, cum juſtitia originalis dona quædam contineret quibus in officio continebatur ille appetitus: potuiſſet tamen ſic creari, tuncque Deus modis illis quos novit gloriam ſuam elicuiſſet ex homine ſic condito: non minus ac hodie illam ſemper ſibi vendicat ex homine eodem lapſo & in pœnam peccati in eadem rebellione procreato: Neque tunc neceſſario homo legem Dei infringeret, ſed libere tantum: ſicut in præſenti ſtatu naturæ corruptæ.

Art. 27. Lib. 2. de virtutibus impiorum. cap. 8.

Liberum Arbitrium ſine gratia Dei adjutorio non niſi ad peccandum valet.

QUæritur an quid poſſit eſſe offendiculu in hac aſſertione cui tam luculenter favet Concilium ſecundum Arauſicanum cap. 22. dicens. *Nemo habet de ſuo niſi mendacium & peccatum. Si quis autem habet homo veritatem atque juſtitiam, ab illo fonte eſt quem debemus ſitire in hac eremo, ut ex eo quaſi guttis quibuſdam irrorati, non deficiamus in via.* Si ergo homo de ſuo nihil habet niſi peccatum & mendacium, remota gratia, nihil poteſt niſi peccare. Favet etiam D. Auguſt. contra duas Epiſt. Pelagianorum c. 8. item Epiſt. 106.

Reſpondetur Michaëlem Bajum tantum deprimere naturam humanam poſt peccatum, quantum illam exaltabat ante peccati ſtatum. Unde aſſeruit illam poſt peccatum, ſi removeatur gratiæ auxilium neceſſitari ad peccandum, nec poſſe ullum opus bonum exequi, ſed malum dumtaxat: quia in opinione adverſarium habet Concilium Tridentinum, ſeſſ. 6. can. 5. ſic dicens: *Si quis liberum hominis Arbitrium poſt Adæ peccatum amiſſum & extinctum eſſe dixerit, anathema ſit.* Vere enim amiſſum & extinctum eſt Liberum Arbitrium poſt peccatum, ſi cogitatur auxilium gratiæ non adeſſe: nam tunc nec bonum nec malum agere poterit: non bonum, quia in eorum opinione, nullum agitur ſine gratia, nec etiam malum aut peccatum, quia ubi eſt neceſſitas actionis alicujus, in illa non eſt peccatum, quod non committitur, cum vitari non poteſt. Eſt enim ſententia D. Auguſtini, lib. *de Duabus Animabus*, cap. 12. *Peccati reum teneri quemquam, quia non fecit quod facere non potuit, ſummæ iniquitatis & inſaniæ eſſe*, ut inferius probabitur. Sed & conſiderandum eſt, poſſe ſine gratiæ auxilio per vires Liberi Arbitrij hominem amare parentes, imo & Deum ut authorem naturæ, poſſe dæmonem odio proſequi, & execrari grande aliquod facinus, ut homicidium, adulterium. Hæc autem omnia & plura ſimilia, quæ poteſt Liberum Arbitrium, non recte vocantur peccata, nec vere ſunt, quis enim odium peccati aut amorem Dei naturalem peccatum audeat appellare? ſed & perpendendum quod per Dei adjutorium Baius non intelligebat ſolius Dei inſpirationes, ſed Gratiam efficacem, cujus neceſſitatem ad bonum requirebat.

Mirabitur vero quiſpiam unde tantum deprimant Baiani liberum arbitrium poſt peccatum. Quod etiam faciunt Lutherani & Calviniſtæ ſub prætexta doctrinæ Auguſtinianæ. Id vero procedit ex eo quod non diſtingunt liberum arbitrium, & libertatem, ſicut ea diſtinxit D. Auguſtinus lib. 1. ad Bonifacium contra duas Epiſt. Pelagianorum. Quis noſtrum dicat quod primi hominis peccato perierit liberum arbitrium de humano genere? libertas quidem periit per peccatum, ſed illa ſola quæ in paradiſo fuit habendi plenam cum immortalitate juſtitiam. Quod eſt dicere, Adamum perdidiſſe ſua privilegia & libertates ac dona gratuita Paradiſi terreſtris: non vero liberum arbitrium. Quam ineptus eſſet qui libertates Eccleſiæ Gallicanæ, ſicut loquuntur, à libero arbitrio non diſcerneret. Unde

Ad oppoſitum canonem Concilij Arauſicani dicendum eſt, Concilium ibi condiſtinguere hominem à Deo, & ea aſſignare quæ habet à ſe ſolo, ab iis quæ habet à Deo, & cum Dei auxilio: à ſe autem ſolo, cum ex nihilo ſit creatus, tendit ad nihilum peccati & non habet finaliter niſi mendacium & peccatum: cætera autem quæ non ſunt peccata, habet vel ex auxilio gratiæ, vel ſaltem ex concurſu generali Dei, qui in peccato ut tale eſt non invenitur, nam ſine ipſo factum nihil. i. peccatum. Quod ſpectat ad locum D. Auguſtini ex cap. 8. lib. 6. *contra duas epiſt. Pelagianorum*, in quo ſpem poſuerunt adverſarij, nihil eos juvat, nec verbis, nec ſenſu conſonat cum aſſertione damnata Baij, ſic enim habet D. Auguſtinus, *& Liberum Arbitrium captivatum non niſi ad peccatum valet, ad juſtitiam vero non liberatum adjutumque non valet.* Ubi per Liberum Arbitrium captivatum, intelligit animam operantem ex inſtinctu concupiſcentiæ aut dæmonis, quæ ſic non poteſt niſi male agere, ſicque & mens & verba D. Auguſtini diverſa ſunt à mente, & verbis Baij: ad Epiſt. 106. intelligit D. Auguſt. & ad non peccandum finaliter.

Aliud libertas aliud liberum arbitrium.

Art. 28. *Eodem lib. cap. 3*

Pelagianus eſt error dicere, quòd Liberum Arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum.

QUæritur an virga cenſuria feriri debuerit hic articulus, etenim Concilium Arauſicanum ſecundum, manifeſte ſtat pro hac ſententia ſic ſtatuens Can. 14. *Nullus miſer de quacumque miſeria liberatur niſi qui Dei miſericordia prævenitur.* Ex quo infert Vaſquez in 1. 2. diſp. 189 cap. 17. multiſque inſuper probat per ſequentia capita, ne minimam quidem tentationem vinci poſſe ab homine ſine auxilio gratiæ per Chriſtum: quod idem ſentiunt plures Scholaſtici. Minime ergo hic articulus in catalogo damnatorum articulorum reponi debuit; ſed & D. Auguſtinus Liberum Arbitrium ad peccatum vitandum ſine gratia inſufficiens eſſe aſſerit, Epiſt. 106.

Reſpondetur quoſdam cenſuiſſe hunc articulum damnari propter notam cenſuræ quam continet, non propter ipſam doctrinam, quæ à multis Scholaſticis probabilis ſuſtinetur: verumtamen, ſi perpendamus verba articuli, facile quiſque judicabit per ea nimium deprimi naturam humanam poſt peccatum Adami, ſignificant enim verba iſta tam horribili plaga percuſſam eſſe humanam naturam ex Adæ peccato, ut neceſſario involui debeat in omni genere peccatorum, ſi cogitetur abeſſe auxilium gratiæ Chriſti. Quid eſt enim non valere arbitrium liberum ad vitandum ullum peccatum: niſi quod neceſſario *debeat incurrere* in quodlibet peccatum, in parricidia, inceſtus, ſacrilegia, & quælibet monſtra libidinum? at pleraque horum facilius vitantur quam admittuntur. Nec tam infœlix eſſet ſtatus dæmonum & animarum damnatarum, quam infœlix eſſet ſtatus hominum in hac terra degentium. Valet enim voluntas damnatorum ad vitanda pleraque peccata, quorum rei non ſunt: at in ſententia Baij tam monſtruoſa infirmitate, ac deformitate vulneratum eſt arbitrium liberum, ut

non

non valeat ad ullum peccatum vitandum ſeu parvum, ſeu magnum. Quo nihil dici poteſt indignius homine & contra veritatem abſurdius. Eſt tamen Baianorum dogma & palmaris Janſeniſtarum doctrina, quod ut gratia efficax neceſſitat hominem ad bonum: ſic concupiſcentia ſine illius unicæ gratiæ adjutorio, neceſſitat ad malum.

Ad oppoſitum Canonem, dicendum, Concilium Arauſicanum loqui de actu & de facto, non de poſſibilitate viribus humanæ naturæ: hanc ſiquidem Deus ita prævenit in benedictionibus auxiliorum à crepuſculo naſcentis rationis, ut de facto nullum vitet peccatum, quin prius miſericordia Dei præventa fuerit: non determinat autem Concilium de poſſibilitate ad illud vitandum, de qua eſt difficultas. Ad opiniones Scolaſticorum dicendum eſt, quod etſi ab actu ad poſſe valeat conſequentia: non valet tamen à non actu ad non poſſe. Textus vero Divi Auguſtini hunc ſenſum habet, quod fieri non poſſit, quin liberum arbitrium ſine gratia Dei labatur in aliquod peccatum, & vitet omnia; cum quo ſtare poteſt quod vitet aliquod peccatum in particulari, de quo forte non tentatur, & aliqua moraliter bona operetur, quæ naturæ vires non excedunt.

Art. 29. Ibidem. *Non ſoli fures ij ſunt & latrones, qui Chriſtum viam & oſtium veritatis, & vitam negant, ſed etiam quicumque aliunde quam per ipſum in viam juſtitiæ, hoc eſt ad aliquam juſtitiam conſcendi poſſe docent.*

QUæritur an quicquam minus veritati conſonum ſit in hoc articulo: etenim Chriſtus fons eſt & origo omnis juſtitiæ & ſanctitatis de quo dicitur 1. Reg. 2. *Non eſt ſanctus ut eſt Dominus, neque enim eſt alius extra te.* Quia non eſt quiſquam ſanctus & juſtus extra Chriſtum & ſine illius gratia & adjutorio: ergo illius gloriæ detrahunt & fures dici poſſunt, qui omnem hominum juſtitiam in illius gratiam non refundunt.

Reſpondetur non eſſe hic immorandum in aſperitate ſtili Baiani, quo perſtringit Doctores Catholicos, dum in latronum claſſem eos reducit, ſed magis diſtinguendum eſſe duplex opus bonum ſeu duplicem juſtitiam: eſt enim aliquod opus bonum morale quod cogitatur eſſe purè naturale, & ex ſolis principiis naturalibus productum, quod opus ita cogitatum non eſt ſufficiens diſpoſitio ad juſtificationem, nec eſt meritorium vitæ æternæ; aliud eſt opus morale quod ex principiis gratiæ productum eſt, eſtque utile ad juſtificationem adipiſcendam, & ſi fiat illa jam acquiſita, eſt meritorium: igitur ſine gratia Chriſti poſſet homo poſt peccatum Adæ aliquod bonum opus agere morale, ut puta colere parentes, reddere debitum in ſtatu matrimonij, vel ſolvere debitum creditori in juſtitia civili, & alia hujuſmodi, ut aſſerit D. Thomas 1. 2. qu. 109. art. 2. Sed non poteſt agere aliquod opus, quo ſufficienter diſponatur ad juſtificationem: aut quo poſt illam jam adeptam mereatur vitam æternam. Quare cum Patres & Concilia prærequirunt gratiam Chriſti ad quippiam boni agendum, addunt limitationem ad juſtificationem conſequendam aut merendam. Sic D. Auguſtinus qu. 2. ad Simplicianum. *Niſi vocando præcedat miſericordia Dei, nec credere quiſquam poteſt, ut ex hoc incipiat juſtificari*, ſic Arauſicanum 2. Can. 6. *Non autem ut credamus, velimus, vel hæc omnia ſicut oportet agere valeamus.* Quod expreſſius habet Tridentinum ſeſ. 6. *de juſtific.* Can. 3. Cum ergo Baius vellet nullum bonum opus morale fieri poſſe ſine Dei gratia ob infirmitatem humanam poſt lapſum, etſi opus eſſet ſterile & inutile ad ſalutem æternam, damnationem incurrit ejus propoſitio: non enim in tantum contractæ ſunt vires Liberi Arbitrij:

Vide in Concil. Arauſ. 2. Claſſe iv.

etſi forſan vera ſit ejus propoſitio ob abundantiam gratiæ prævenientis quæ ſine gratia hominem vix bene agere ſinit, quod illi adſit ex liberalitate patris luminum qui dat omnibus affluenter & non improperat: quemadmodum in meridie homo non poteſt ſine luce ambulare propter lucis ipſius affulgentiam aut puer ſine nutrice non poteſt gradi, quia ſemper illi præſens eum manu ducit: licet aliquot paſſus agere poſſet ſuis viribus, etſi nutrix abeſſet.

Ad oppoſitum dicendum eſt, nullum poſſe abſque Chriſti gratia, aliquod bonum opus agere *ut oportet* quod ſit utile ad ſalutem, & ad eam conducat; Sicque Chriſtum eſſe fontem omnis boni ſalutaris, non autem boni alicujus naturalis quod ſterile ſit, & ad vitam æternam nihil conducens. Hoc autem bonum putat Baius eſſe peccatum, nec dignum nomine juſtitiæ, unde medium non admittit inter peccatum & opus dictum *ut oportet.* Hinc origo multarum ipſius propoſitionum erronearum, quem in hoc imitatur Janſenius.

Art. 30. Ibidem. *Aut tentationi ulli ſine gratiæ ipſius adjutorio reſiſtere hominem poſſe, ſicut in eam non inducatur aut ab ea non ſuperetur.*

QUæritur an cenſura Pontificia debuerit etiam in hanc aſſertionem cadere: verba ſiquidem ſunt D. Auguſtini Epiſt. 106. *Nos dicimus quod ſine gratia voluntatis arbitrium nihil valeat ad non peccandum.* Deinde ſine gratia hominem non poſſe vincere nec minimam tentationem ſententia eſt probabilis, quam multis tuetur Vaſquez, ut ſupradictum eſt, aliique Scholaſtici: at ſi ſubjiciantur opiniones probabiles cenſuræ Summorum Pontificum, nullus erit finis cenſurarum. Quis enim author, qui de Theologia Scholaſtica, vel morali & caſuum conſcientiæ ſcripſit, qui non innumera habeat quæ probabilia ſunt duntaxat?

Reſpondetur D. Bonaventuram in 2. ſent. diſt. 2. art. 1. & 2. q. 2. tractare præſentem quæſtionem: ac articulo quidem primo qu. 2. diſtinguit inter reſiſtentiam & victoriam tentationis: reſiſtentia enim in hoc conſiſtit quod quis non conſentiat ſuggeſtioni diabolicæ, ſed victoria conſiſtit in aſſequendo oppoſitum ejus quod diabolus intendebat, ita ut homo ex pugna contra tentationem, reddatur magis Dei amicus, & mereatur regnum æternum. Articulo vero ſecundo qu. 1. reſolvit hominem ſine gratia non poſſe omni tentationi reſiſtere ſicut cenſebat Pelagius, non habere tamen neceſſe quod omni tentationi ſuccumbat. Quia illud valde durum videtur quod in ſtatu tali, nulli poſſit tentationi reſiſtere, cum naturale habeat judicatorium & quendam inſtinctum naturalem remurmurantem contra malum; cum non ſit etiam in malo confirmatus. Unde exiſtimandum hominem ſine gratiæ auxilio non poſſe reportare victoriam fructuoſam & diſponentem ad gratiam aut ad gloriam, hæc dicitur *ut oportet.* Atque in hoc ſenſu intelligendi veniunt Patres qui in tantum deprimunt vires Liberi Arbitrij, ut poteſtate vincendi minimam & leviſſimam tentationem illud ſpolient: Poſſe vero ſine gratiæ adjutorio minimæ alicui tentationi reſiſtere ſeu non ſuccumbere, reſiſtentia infructuoſa ad gratiam aut vitam æternam. Quamvis de facto ſine gratia illi non reſiſtat, quod ut ibidem ait Seraphicus Doctor, Liberum Arbitrium nunquam deſtituatur omni gratia gratis data: in quo fuit occaſio erroris Pelagij, qui ſuperbia excæcatus inter naturalia & gratuita diſtinguere neſcivit. Sed & maxime perpendendum eſt quid Baius intellexerit per adjutorium gratiæ; nihil enim aliud intelligebat quam gratiam quamdam efficacem, & de facto juſtificantem, per quam ſpiritus in anima inhabitat, repudiatis cæteris gratiæ auxiliis juſtificationem ipſam antecedentibus, ut annotavit Vaſquez,

Reſiſtentia & victoria.

1. 2. diſp. 190 cap. 18. intolerandum autem videtur aſſerere, quod peccator ante juſtificationem ſuccumbat omni tentationi, cum ſæpè contrarium experiatur.

Ad oppoſitum dicendum apud doctoa non eſſe probabilem opinionem Baij, cum levis tentatio addat tantum levem aliquam difficultatem ad opus bonum, quam per vires naturæ ſoperari non poſſe omnino, improbabile eſt. Nec mens eſt D. Auguſt. aſſerere impotentiam Liberi Arbitrij gratia deſtituti ad vitandum aliquod tantum peccatum, ſed ad vitandum omnia & ad implenda mandata omnia, uſque ad finem. Vide dicta ad Concil. Arauſic. 2. claſſe 4.

Art. 31. Lib. de Charitate cap. 7. *Charitas perfecta & ſincera quæ eſt ex corde puro & conſcientia bona & fide non ficta, tàm in Catechumenis quàm in pœnitentibus, poteſt eſſe ſine remiſſione peccatorum.*

QUæritur an quidpiam damnandum fuerit in hac propoſitione: etenim ibi ſermo eſt de actu Charitatis, quem in peccatoribus eſſe ſimul cum peccato non videtur repugnare, cum per actum charitatis non deleatur peccatum, ſed per gratiam inhærentem, ſitque actus charitatis tantum diſpoſitio ad remiſſionem peccati: porro diſpoſitio tempore præcedit id ad quod diſponit. Quare cum exiſtimaret Baius, ut refert Vaſquez 1. 2. diſp. 203. cap. 3. hominem paulatim juſtificari, inde conſequens erat, ut homo pro aliquo tempore ſimul eſſe poſſit in peccato, & in actu Charitatis. Quod videtur probare experientia, qua peccatores ſentiunt in ſe aliquos actus amoris Dei, etiamſi ſint in peccato.

Reſpondetur actum veræ Charitatis erga Deum à peccatoribus elicitum ex Gratia Actuali movente ad illum actum, eſſe ultimam diſpoſitionem ad remiſſionem peccati, ſaltem quoad culpam, ita ut qui vere Deum diligit, ſtatim à Deo diligatur, infundaturque illi gratia & Charitas ſupernaturalis, qua omnia peccata deleantur. Hoc tam certum putat Petrus à Soto relatus à Suare tom. 4. in 3. part. D. Th. diſp. 9. ſect. 1. aſſert. 2. ut dicat eſſe de Fide. Probatur autem maximè his Scripturæ teſtimoniis. Proverb. 8. *Ego diligentes me diligo.* Joan. 14. *Qui diligit me, diligetur* 1. Joan. 4. *Omnis qui diligit, ex Deo natus eſt*, & Prov. 10. *Univerſa delicta operit Charitas*, & 1. Petri 4. *Charitas operit multitudinem peccatorum.* Et ratio eſt, quia actus charitatis eſt de ſe connaturalis diſpoſitio ad habitum charitatis, cum quo conjungitur gratia habitualis peccatorum remiſſiva ac deletiva, ut idcirco D. Auguſtinus lib. de Spir. & littera, cap. 32. vocet charitatem qua nos Deus dilectores ſuos efficit *Juſtitiam Dei qua juſti ſumus.*

Ad oppoſitum dicendum eſt actum dilectionis Dei eſſe ultimam diſpoſitionem ad juſtificationem & remiſſionem peccati mortalis de quo hic ſermo. Sic Pighius in libro de Controverſiis apud Janſenium Gandavenſem *Concord. Evang.* cap. 18. Etſi autem homo adultus paulatim juſtificetur, id fit, quia ſtatim non elicit actum veræ dilectionis, ſed incipit diſpoſitionem ſuam ab aliis virtutum actibus minus perfectis. Quod ſpectat ad experientiam peccatorum, qui motus dilectionis divinæ in ſe ſentiunt. Diximus in Theol. Affectiva, t. 2. tract. 2. Medit. 39. puncto 3. poſt Durandum in 1. *ſent. diſt.* 12. *qu.* 10. & 6. Saleſium *l. 4 de Amore Dei cap.* 9. 10. & 11. eſſe quemdam imperfectum amorem Dei in peccatoribus qui verus amor Dei non eſt. Sed falſus, quo plures decipiuntur ſi propter hunc amorem, in bono ſtatu conſtitutos ſe putent. Dicta hic non repetemus.

Charitas illa quæ eſt plenitudo legis, non eſt ſemper conjuncta cum remiſſione peccatorum. Art. 32. Ibidem.

QUæritur an improbanda ſit hæc aſſertio: etenim magna momenta affert Veloſillus Lucenſis Epiſcopus *in advertentiis* ad 3. *tomum* D. Auguſt. *quæſtio ſexto*, ubi diſputat contra Scotum aſſerentem hominem ſeſe ex naturalibus diſponere ad gratiam ſanctificantem, quotieſcumque præceptum dilectionis quoad ſubſtantiam implet. Si enim actus dilectionis eſt ultima diſpoſitio ad gratiam, etiam alius actus moraliter bonus quicumque ſit erit ultima diſpoſitio ad gratiam: quod ex eo conſtat quod actus ille dilectionis nullum habeat privilegium ſupra cæteros actus: & ſi aliquod habet, quia ex parte objecti eſt melior, poteſt dari alius actus ratione quarumdam circumſtantiarum melior actu Charitatis erga Deum, ut puta eleemoſyna mille aureorum, actus heroicus fortitudinis. Deinde in Evangelio non habetur quod remiſſio peccatorum fiat per dilectionem, ſed per pœnitentiam: Matth. 3. *Pœnitentiam agite, appropinquabit enim Regnum Cœlorum.* Et licet Magdalenæ videantur remiſſa peccata propter dilectionem ejus multam, lachrymæ tamen illius teſtantur dolore pœnitentiali eam non caruiſſe, cum inſuper per poteſtatem excellentiæ potuerit Chriſtus peccata illi indulgere per dilectionis actum. Deinde verò Lutheru favet opinio de ſufficientia actus dilectionis ad peccata delenda, ipſe enim non requirebat niſi propoſitum melioris vitæ, cum quo egregie qusdiat actus ſolius dilectionis.

Reſpondetur actum perfectum Charitatis non poſſe compati peccata, ſed ea delere & abſtergere. Patet ex verbis Chriſti ad Mariam Magdalenam Luc. 7. *Dimittuntur ei peccata multa quia dilexit multum.* Quæ eſt mens D. Auguſtini tract. 5. in Epiſt. D. Joan. aſſerentis Charitatem dividere inter filios Dei & perditionis: & D. Gregorij Magni Homil. 33. *in Evang.* vocantis Charitatem *ignem rubiginem peccati conſumentem*: D. Bernardi Epiſt. 170. ſic ſcribentis, *nemo ſe amari diffidat ſi iam amat, neque enim redamare pigebit eum qui nos amavit nec dum amantes.* Certe Catharinus in c. 7. Epiſt. ad Rom. vehementer arguit iſtam propoſitionem. Porro, inquit, quæ conjunctio Chriſti cum Belial? & quæ ſocietas lucis ad tenebras? Itaque anathematizandum eſt dogma illud quod novi hæretici ſuſcitarunt, eſſe in homine crimĩnoſo & peccatore gratiam Dei: contra quos dilectus clariſſime ait, *ſi quis diligit mundum, non eſt Charitas Dei in eo:* quia nec diligit Deum, nec diligitur à Deo: iniquos enim odio habet Deus. Hæc & plura Catharinus qui tempore doctorem Baium anteceſſit.

Ad oppoſita dicendum eſt privilegium hoc eſſe actus perfectæ dilectionis Dei ſuper omnia, ut ſit extra ſacramentum ultima diſpoſitio ad gratiam. Cæteri actus quantumcumque intenſi & perfecti ex circumſtantiis, quibus etiam ſcriptura attribuit remiſſionem peccatorum, ſunt diſpoſitiones magis vel minus remotæ, vel tantum remittunt pœnam, non culpam. Quod attribuitur charitati propter ſummam ejus excellentiam inter omnes virtutes, & quia virtualiter includit omnes actus virtutum aliarum. Unde qui habet actum dilectionis, iam in voto ſaltem habet pœnitentiæ actum, qui requiritur ad deletionem peccati. Debet autem actus ille charitatis elicitus eſſe ex ſupernaturali Dei gratia excitante, quia actus amoris Dei ex ſola natura elicitus, non eſt *ſicut oportet* ut homini juſtificationis beneficium conferatur.

Art. 33. Lib. de Charitate cap. 7.

Catechumenus juſtè, rectè & ſanctè vivit, & mandata Dei obſervat, & legem implet per charitatem ante obtentam remiſſionem peccatorum, quæ in Baptiſmi lavacro demum percipitur.

QUæritur an iſta propoſitio doctrinæ Chriſtianæ adverſetur: etenim ad oculum patet plures Catechumenos ſanctè vixiſſe, & pleræque hiſtoriæ id teſtantur. Quod vero remiſſionem peccati originalis & aliorum non obtineant ante ſuſceptionem Baptiſmi, id videtur convenire dignitati ſacramenti Baptiſmi, quem ſpoliat honore proprio & effectu, qui ante illum peccata deleri autumat.

Reſpondetur articulum iſtum fundari in duobus præcedentibus articulis jam impugnatis & ex iis probabili conſequentia deduci: ſi enim per actum dilectionis Dei ſuper omnia non delentur peccata, neceſſario id debet fieri per ſacramenta. Quæ fuit opinio Michaelis Baij, ſicut teſtatur Janſenius Gandavenſis, illius errorem de charitate cum peccato manente refellens cap. 48. *Concordantiæ Evangelicæ* ex verbis Chriſti ad Mariam Magdalenam *propter quod dico tibi, remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Ubi vult dilectionem eſſe cauſam formalem juſtificationis, ſicut caliditas calefactionis: non autem diſpoſitionem tempore præcedentem ipſam juſtificationem: quod ultimum impugnans ſic ait de Baio & ejus ſequacibus. Non diſſimilis ſententiæ hodie quidam Doctores, aſſerentes charitatem (quam ex Aug. nihil aliud eſſe volunt quam bonam voluntatem) præcedere remiſſionem peccatorum, quam non niſi per ſacramenta conferri volunt. Hæc mens & ſenſus Baij, qui ex hoc refellitur; Quod Catechumenus, qui juſtè & ſanctè vivit, exercens actus Charitatis erga Deum, eò ipſo obtinet remiſſionem peccatorum ante ſuſceptionem Baptiſmi, ſicut Baptizatus qui lapſus eſt in peccatum mortale, ſi perfectè de eo conteratur, ejus remiſſionem aſſequitur ante abſolutionem ſacramentalem. Sicut Albertus magnus in Lucam c. 17. dicit oſtenſum fuiſſe in decem Lepro- ſis, qui dum eſſent in via antequam ad Sacerdotes perveniſſent mundati ſunt. Pſal. 50. *Cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies*, & Dan. 3. *In ſpiritu humilitatis & in animo contrito ſuſcipiamur.*

Ad oppoſitum concedendum eſt aliquos Catechumenos ſanctè vixiſſe, ſed non ſine remiſſione peccatorum ante realem ſuſceptionem Baptiſmi: neque hoc derogat honori Baptiſmi, quia remiſſio illa non obtinetur niſi cum voto ipſius Baptiſmi & in ordine ad illum.

Art. 34. Lib. de Charitate cap. 4.

Diſtinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet quo Deus amatur ut author naturæ, & gratuiti quo Deus amatur ut beatificator, vana eſt, commentitia & ad illudendum ſacris litteris & plurimis veterum teſtimoniis excogitata.

QUæritur an pondus cenſuræ Pontificiæ in hanc ſententiam cadere etiam debuerit: etenim Vaſquez t. 2. diſp. 195. cap. 2. 3. & 4. in ea eſt opinione, quod non debeat diſtingui duplex amor amicitiæ erga Deum, unus qui ſit naturalis erga Deum ut authorem naturæ, alter qui ſit gratuitus & infuſus à Deo, ſeu ſupernaturalis erga Deum ut authorem gloriæ, quo in ſenſu diſtinctionem hanc improbat Baius; probatque tum à poſteriori, quia niſi omnis amor amicitiæ erga Deum eſſet ſupernaturalis, ſed aliquis eſſet naturalis, cum amor ille naturalis cum peccato ſubſiſtere non poſſit, ſequeretur amorem aliquem naturalem juſtificare & expellere peccatum. Probat etiam à priori, quia quando in objecto formali non diſtinguitur duplex ratio, in quam ipſe affectus feratur, non poteſt etiam diſtingui duplex amor ſpecie diverſus: at non diſtinguitur ratio formalis amandi, ex eo quod Deus ſit auctor naturæ vel gratiæ: quemadmodum (ut puto elucidandam eſſe mentem Vaſquez.) non diſtinguitur in Deo duplex ratio ipſum amandi ex eo quod ſit creator terræ & Creator Cœli, iſta enim non ſufficiunt ad conſtituendos diverſos amores. Objiciens autem ſibi damnationem propoſitionis 34. ipſius Baij in Bulla Pij V. & Gregorij XIII. reſpondet, ibi nihil agi de materia propoſitionis, quod ſpectat ad duplicem amorem, ſed quod attinet ad nimis auſteri & ſeveri judicij libertatem, qua perſtringebat author ille Doctores, qui prædicta diſtinctione utebantur.

Reſpondetur cum affectus aliquis poſſit dici ſupernaturalis uno ex tribus modis; vel ex parte ſolius principij, vel ex parte ſolius objecti, vel ex parte utriuſque, totidemque modis poſſit dici naturalis, non poſſe negari quin aliquo ex his tribus ſenſibus detur amor aliquis naturalis & aliquis ſupernaturalis. Primò objectum dicitur ſupernaturale vel ex eo ſolum quod non poſſit cognoſci viribus totius naturæ, ſed ut cognoſcatur præſupponit aliquam Dei revelationem: ſicque Deus ut beatificator eſt objectum ſupernaturale, quia ſine revelatione non cognoſcitur iſtud attributum. Quamvis Baiani contrarium opinentur, ex eo quod putent viſionem Dei eſſe finem hominis naturalem, quod ſupra rejectum eſt & infra rejicietur amplius. Datur igitur amor ſupernaturalis, quod ipſi admittunt: ſed poſſe dari naturalem ex parte principij negant. Qua de re videbitur paulo inferius.

Ad oppoſita dicendum eſt quod quamvis detur aliquis amor Dei naturalis, ex eo tamen homo non juſtificatur, quia lex Dei eſt & ejus voluntas, nihil acceptare ad gratiam ſanctificantem & ad gloriam ex actibus humanis, niſi ſint ex ejus gratia, dicente Chriſto Joann. 6. *nemo poteſt venire ad me niſi Pater meus traxerit eum.* Quod bene advertit Veloſillus *in advert.* ad 1. tom. *Auguſt.* quæſito 4. Quare amor Dei naturalis ex viribus naturæ ſolius elicitus non juſtificat: ad id autem quod rurſus opponit de inſufficientia rationis ad diſtinguendos duos amores, verum eſt ſi ageretur de diſtinctis amoribus ſpecie Phyſica, ſed ſufficit quod diſtinguantur ſpecie Morali, ad quod non tot requiruntur. Quod vero cenſura non attingat doctrinam, id gratis dicitur & negatur.

Omne quod agit peccator vel ſervus peccati peccatum eſt.

Art. 35. Baius nõ agnoſcit à ſe dictum aut ſcriptum.

QUæritur an gladio cenſuræ percutienda fuerit hæc propoſitio: etenim Chriſtus dixit manifeſtè *non poteſt arbor mala bonos fructus facere:* eſt autem peccator arbor mala; ergo nihil poteſt boni agere, ſed quicquid agit peccatum eſt: Quod ideo aſſerebat Baius quod nullum opus bonum fieri poſſe ſine gratia exiſtimet: quare ſi peccator deſtitutus ſit gratia ſupernaturali eaque efficaci & quæ importat ſecum gratiæ ſtatum, quam ſolam admittunt Baiani, exploſa penitus ſufficiente quam pejus cane & angue oderunt, quicquid agit, peccatum eſt: quod videtur confirmare Divus Auguſtinus in libro de fide & operibus capite 14. *ſequuntur bona opera hominem juſtificatum, non præcedunt juſtificandum.*

Reſpondetur ſatis Scripturam Sacram aſſerere aliqua bona fieri à peccatoribus nondum juſtificatis; ad quod probandum ſufficeret exemplum Centurionis Cornelij de quo dicitur Actorum 10. *Bona opera tua & eleemoſynæ aſcenderunt ad Deum*, ſed quia aliquis contendere poſſet Cornelium juſtificatum fuiſſe, cum bona illa ageret, propter præconia quibus à Scriptura ipſa cumulatur, idcirco

alij proferunt exemplum obſtetricum Ægypti quæ timuerunt Deum, & parvulos Iſraelitarum ſervabant contra edictum Regis impij propter quod Deus, *ædificavit illis domos*, Exod. 1. augendo rem earum familiarem ac ingentem bonorum temporalium copiam largiendo. Sed & Ezech. 29. Deus teſtatur Regem Babylonis Nabuchodonoſor, ſibi ſerviviſſe in expugnanda Tyro, propter quod eum remunerat. *Dedi ei terram Ægypti, pro eo quod laboraverit mihi, ait Dominus Deus.* In quem locum D. Hieronym. aſſerit, ethnicos ſi quid boni fecerint non abſque mercede feciſſe Dei judicio. Sed D. Auguſtinus l. 5. *de Civit.* c. 15. laudat bonas artes Romanorum, quas virtutes vocat, quibus ad gloriam imperij pervenire nitebantur, eaſque compenſatas fuiſſe ait gloria hujus mundi, cum vita æterna digni non eſſent.

Ad oppoſitum dicendum eſt per arborem bonam Chriſtum intellexiſſe non hominem ipſum nec ejus voluntatem, ſed actum ejus internum, qui ſi bonus eſt producit bonum fructum actus externi: & per arborem malam intellexiſſe actum internum malum, à quo prodit exterior actus malus. Sic interpretatur Albertus Magnus in 2. ſent. diſt. 41. art. 5. ſic etiam Scotus in 2. ſent. diſt. 37. qu. 1. Quod autem aſſerit D. Auguſtinus bona opera non præcedere hominem iuſtificandum, loquitur de Operibus meritoriis vitæ æternæ, quæ debent procedere ab homine juſtificato & in ſtatu gratiæ conſtituto.

Art. 36. Lib. de charitate, cap. 5.

Amor naturalis, qui ex viribus naturæ exoritur, ex ſola Philoſophia per elationem præſumptionis humana, cum iniuria crucis Chriſti defenditur à nonnullis Doctoribus.

QUæritur an hæc propoſitio cenſenda fuerit: loquitur enim de natura humana in ſtatu peccati conſtituta; & in tantum per illud peccatum depreſſa, ut non ſit probabile ex ſuis naturalibus poſſe aſſurgere ad tam nobilem actum, qualis eſt amor Dei, ne alioqui cogamur admittere eamdem poſſe obtinere, ex ſuis naturalibus peccati remiſſionem. Quod ſemel objectum eſt & iterum objicitur propter rei gravitatem, Deus enim diligentes ſe diligit: ergo diligentes Deum diliguntur à Deo: & dilecti à Deo peccata non habent amplius. Sicque homo ex naturalibus amicitiam Dei & gratiam conſequetur, quod omnino Pelagianum eſt.

Reſpondetur inter Doctores illos, qui defendunt amorem divinum eſſe poſſibilem naturaliter, pugnaciſſimum eminere Scotum in 2. *ſent. diſt.* 28. & in 3. diſt. 27 qu. *unica* quem ſequuntur Scotiſtæ omnes præter Pitigianum. Fundatur autem in his rationibus, 1. quod ratio naturalis oſtendat aliquid ſummè diligendum: quia in omnibus actibus & objectis ſubordinatis eſt aliquid ſupremum; ergo aliquod ſupremum diligibile quod Deus eſt: nihil enim poteſt intellectus rectè dictare ex naturalibus, in quod dictatum, non poſſit voluntas naturaliter tendere, alioqui voluntas eſſet naturaliter mala, vel ſaltem non libera ad tendendum in quodlibet bonum ſibi præoſtenſum ab intellectu, 2. quod fortis politicus ſecundum rectam rationem, debet ſe morti exponere propter bonum reipublicæ, etſi præmium alterius vitæ non ſperet, ſecundum autem rectam rationem magis diligendum eſt bonum divinum, quam Reipublicæ alicujus: ergo propter bonum divinum poterit ſeipſum quis morti exponere, Deum ſuper omnia diligendo. 3. Additur perſuaſio Theologica, quia qui ſe ſentiret pronum ad Deum diligendum cognoſceret ſe eſſe in charitate, cum ex natura id non procederet. Eamdem ſententiam ſequutus eſt Gofridus quodlib. 4 quæſt. 6. & plures alij variis ducti rationibus: cujus contrarium mihi non poſſum perſuadere, ſi limitetur actus ille amoris ad aliquod breve tempus, & in illa ſaltem occaſione, in qua non

A urgent graves aliquæ tentationes; quis enim tunc hominem ſepararet ab actu aliquo amoris Dei, qui tantopere diligendus apparet, cum tot alia objecta & vilia præ Deo ardenter diligat?

Ad oppoſitum dicendum eſt poſt Veloſillum in *Advertentiis* ad 1. tomum D. Auguſtini *quæſito* 4. Quod ſolum ille actus amoris Dei eſt ultima diſpoſitio ad gratiam, qui eſt ſpecialiter ex Deo trahente: non ille actus qui eſt ex naturalibus, ut cum nobis Gratiam Iuſtificantem conferet, totum illi debeamus. Eſt autem Pelagianum aſſerere actum aliquem ex naturalibus ſolis eſſe ultimam diſpoſitionem ad gratiam: non actum ex Deo trahente elicitum; utpote rerum Deus id ſibi & gratiæ ſuæ excitanti reſervavit. Quemadmodum quamvis Angelus poſſit ex naturalibus, iuxta Scotum, cogitationes cordis cognoſcere, tamen Deus id ſibi reſervare voluit; quia no-
B bis id expediens fuit; ſcilicet gratia eſt velut ſponſa Chriſti ex qua generat ſibi filios; unde ſoli illi actus qui ex ea promanant, ſunt *ſicut oportet*, ut Gratia Sanctificans, aut gloria ipſa conferatur: nec quemquam in hoc decipiat ratio humana, cum de neceſſitate gratiæ admoneat nos Scriptura divina.

Cum Pelagio ſentit, qui boni aliquid naturalis, hoc eſt quod ex naturæ ſolis viribus ortum ducit, agnoſcit. Art. 37. Ib. dem.

QUæritur an improbari etiam debuerit hæc propoſitio: etenim aſſerit D. Jacobus Epiſt. c. 1. *Omne donum optimum & omne donum perfectum deſurſum eſt deſcendens à Patre luminum*: ergo ſi producatur aliquod bonum, quod vocetur morale aut
C naturale, neutiquam naturale eſt, cum ſit ex principio ſupernaturali gratiæ & ex dono Patris æterni. Vanum ergo dogma eſt Theologorum, cum dividunt actus bonos in naturales & ſupernaturales, virtutes in infuſas & naturales; cum nullum bonum ſit quod non ſit ſupernaturale & ex gratia profectum. Redolet ergo Pelagianiſmum admittere aliquod bonum naturale ex ſolis naturæ viribus ortum. Unde D. Auguſt. Soliloq. c. 15. *Si quid boni eſt parvi vel magni, donum tuum eſt Domine: & noſtrum non niſi malum eſt. Unde igitur gloriabitur omnis caro? numquid de malo? hæc non eſt gloria ſed miſeria: ſed numquid gloriabitur de bono? numquid de alieno? tuum Domine eſt bonum, tua eſt gloria: qui enim de bono tuo gloriam ſibi quærit, & non tibi quærit, ille fur eſt*
D *& latro, & ſimilis eſt diabolo, qui voluit furari gloriam tuam.*

Reſpondetur quaſdam propoſitiones Baij tantum damnatas eſſe in proprio verborum ſenſu ab illo intento: unde quamvis hæc propoſitio prout jacet à pluribus magnæ notæ authoribus defendatur: attamen Baius non diſtinguebat inter auxilium gratiæ actualis ſeu Spiritus Sancti nondum inhabitantis, & auxilium gratiæ habitualis, in quo contradicebat Concilio Tridentino ſeſſ. 41. cap. 4. ut notavit Vaſquez 1. 2. diſp. 90. cap. 18. Unde conſequenter exiſtimabat omnia opera ante fidem per dilectionem operantem & iuſtificantem animam, eſſe ex ſolis naturæ viribus, etiamſi eſſent ex motione Spiritus-Sancti nondum inhabitantis, ſeu ex gratia excitante
E & præveniente. Quatenus ergo per hanc propoſitionem intendebat nullum bonum produci poſſe ab homine, ante ſtatum gratiæ iuſtificantis & charitatis, cenſuram merito incurrit, quia nulli hactenus Theologi id probatum habuerant: etſi enim plures vellent nullum poſſe produci bonum ex naturæ ſolis viribus, admittebant tamen produci poſſe ex motione Spiritus-Sancti, nondum inhabitantis & ex gratia præveniente ante iuſtificationem ipſam, in quo à Baio diſſidebant.

Ad oppoſitum dicendum eſt redolere Pelagianiſmum admittere aliquod bonum ortum ex viribus ſpe-

A

lis naturæ ; opponendo naturam tam auxilio Spiritus-Sancti nondum inhabitantis, quam auxilio Spiritus-Sancti habitantis per juſtificationem ipſam: non vero opponendo naturam ſub auxilio Spiritus-Sancti habitantis, prout opponebat Baius. Deinde diſtinguendum eſt inter bonum majus, ſeu perfectionem virtutum, & bonum minus, itemque inter bonum, *ut oportet, morale* quod conducit ad remiſſionem peccatorum & meritum vitæ æternæ, & bonum quod non conducit: de priori illo bono loquitur D. Jacobus, de hoc D. Auguſtinus in *Soliloquiis*, ſi tamen illa Soliloquia ſint ejus germanum opus.

Art. 38. Lib. de charitate cap. 6.

Omnis amor creaturæ rationalis, aut vitioſa eſt cupiditas qua mundus diligitur, quæ à Joanne prohibetur, aut laudabilis illa charitas, quæ per Spiritum-Sanctum in corde diffuſa Deus amatur.

B

QUæritur an proſcribi debuerit dogma hoc pietatem redolens, quod patronum habet D. Auguſtinum multis in locis, ut in Enchiridio cap. 117. *Regnat enim carnalis cupiditas, ubi non eſt charitas*, & Chriſtus in Evangelio dicit, *Matth.* 12. *Qui non eſt mecum, contra me eſt*, quia ſicut contra Chriſtum nemo eſſe poteſt niſi per cupiditatem malam, ſic cum illo nemo eſſe poteſt, niſi per charitatem & voluntatem bonam, aiebat Baius: & iterum D. Auguſtinus lib. 9. *de Trinit.* cap. 7. nemo volens aliquid facit quod non in corde ſuo priùs dixerit. *Quod verbum amore concipitur creaturæ ſive creatoris, id eſt, aut naturæ mutabilis, aut incommutabilis veritatis: ergo aut cupiditate, aut charitate, non quod non ſit amanda creatura: ſed ſi ad creatorem refertur ille amor, non jam cupiditas, ſed charitas erit, tunc enim eſt cupiditas cum propter ſe amatur creatura, tunc non utentem adjuvat, ſed corrumpit fruentem.* Ubi D. Auguſtinus nullum agnoſcit medium inter charitatem & cupiditatem.

C

Reſpondetur proſcribi hanc Baij propoſitionem, quod ex illa inferatur charitatem ſolam virtutem eſſe, ſoloſque ejus actus ſtudioſos eſſe & laudabiles: unde & damnantur omnes actus virtutum moralium ex motivo earum ſpecifico eliciti: ita ut opus miſericordiæ ad ſublevandam pauperis egeſtatem relatum, ſit actus vitioſæ & damnatæ cupiditatis: item de actu temperantiæ & fortitudinis, imo & ipſius religionis: unde & hæc propoſitio deſtituit omnes virtutes morales, quod ſcripturæ repugnat, quæ eas ſæpènumero commendat; rationi quoquè, quia actus earum virtutum ex ſolo earum motivo ſpecifico eliciti, nullam habent oppoſitionem ad charitatem quæ eos imperat ac ad Deum refert. Quare & in ſe ipſis conſiderati, vitioſi non ſunt nec improbæ cupiditatis actus, ſed honeſti & laude digni, apud quemlibet rerum æquum æſtimatorem; imo & apud Deum cui ingrati non ſunt tales actus, etſi non attingant ultimum perfectionis gradum, niſi referantur ad Deum imperio charitatis.

D

Ad oppoſitum dicendum eſt D. Auguſtinum ſumere in his locis charitatem non ſtricte pro virtute Theologica, ſolum bonum divinum ſpectante, ſed latiùs pro virtute quæ eſt communis Theologicæ & Morali infuſæ, itemque ſumere cupiditatem pro ipſa libidine, qua proprium bonum appetitus inferioris inordinatè amatur. Quod autem urgent Baiani in doctrina D. Auguſtini amorem creaturæ, qui non tendit in Deum, eſſe peccatum, id debet intelligi de amore inhæſivo & fruitivo, quo amaretur creatura, ut ſummum bonum, omnino propter ſe & ad illam cætera referendo: is enim eſt amor fruitivus. Id autem patet ex verbis, in objectione productis, *tunc non utentem adjuvat & corrumpit fruentem*: & ex illo celebri dogmate Auguſtiniano lib. 10. de Trinitate cap. 10. & lib. 83. quæſtionum qu. 30. *Omnem humanam perverſitatem eſſe fruendis uti & utendis frui*:

E

quæ teſtimonia lucem afferunt pluribus aliis ex eodem D. Auguſtino collectis ad firmandum Baij articulum, quem Bulla proſcribit.

Art. 39. Lib. de Libero Arbitrio cap. 7.

Quod voluntariè fit, etiamſi neceſſario fiat, liberè tamen fit.

QUæritur an incuſari debuerit hic articulus, qui fautorem habet Divum Auguſtinum lib. 1. Operis imperfecti contra Julianum; ubi cum Julianus urgeret, liberum non eſſe, niſi quod duo poteſt velle, id eſt bonum & malum, ſic arguit Divus Auguſtinus, *Liber ergo Deus non eſt, quia malum non poteſt velle, de quo etiam ipſe dixiſti, Deus eſſe, niſi juſtus, non poteſt. Siccine Deum laudas, ut ei auferat libertatem? an potius intelligere debes eſſe quamdam beatam neceſſitatem qua Deus injuſtus non poteſt eſſe?* Ubi D. Auguſtinus, Libertatem cum neceſſitate ſimul aſſerit, ergo liberè fieri poterit, quod fit neceſſario. Sed & apud ipſum familiare eſt libertatem cum voluntate confundere, ut idem ſit apud ipſum eſſe voluntarium & liberum.

Reſpondetur D. Auguſtinum ſatis mentem ſuam aperuiſſe lib. de natura & gratia cap. 65. *Liberi Arbitrij nos condidit Deus, neque ad virtutem, neque ad vitia neceſſitate trahimur: alioqui ubi neceſſitas, neque corona eſt*, & lib. de vera Religione cap. 15. *Nec hoc dubitandum video habere animas liberum voluntatis arbitrium, tales enim ſervos ſuos meliores eſſe Deus judicavit, ſi ei ſervirent liberaliter, quod nullo modo poſſit fieri, ſi non voluntate, ſed neceſſitate ſervirent.* Ubi D. Auguſtinus evidenter opponit libertatem neceſſitati, ſed & D. Thomas in *quæſt. diſſ.* q. 6. de *malo*, art. unico, excutiens præſentem controverſiam, hæreſeos nota afficit propoſitionem de qua hic ſermo. *Hæc autem*, inquit, *opinio eſt hæretica: tollit enim rationem meriti & demeriti in humanis actibus; non enim videtur eſſe demeritorium, vel meritorium, quod aliquis ſic ex neceſſitate agit, ut vitare non poſſit.* Sed & poſt D. Thomam plures inſignis notæ Theologi hæreticam aſſeruerunt eandem opinionem, maximè qui poſt hæreſim Calvini ſcripſerunt: horum Theologorum catalogum, quia plures referunt, omittimus.

Ad oppoſitum notari poſſet obiter, ſimilem eſſe argumentationem Calvini lib. 1. Inſtit. cap. 3. §. 5. ſed quia commune eſt recentioribus Baianis dicere Calvinum rectè ſcripſiſſe de Trinitate, nec ea reprehenſioni obnoxia eſſe ex eo quod a Calvino prolata ſint, ideo melius dicendum eſt, D. Auguſtinum eo loco, agere de libertate contrarietatis ad bonum & malum, ut ex ipſis terminis patet. Hæc autem libertas in Deo non eſt, ſed eſt in eo libertas quædam ſublimior, quæ extenditur ad innumera bona in particulari, circa quæ poteſt agere vel non agere, ea procreando vel non: libertatem enim diverſos habere ſtatus diverſaſque extenſiones abundè diximus in *Theol. Affect.* 1. p. tract. 4. *Medit.* 14. quæ non libet hic repetere: neceſſitas autem quæ eſt in Deo, eſt neceſſitas hypothetica ad bonum tantum in communi, quia ex hypotheſi quod agat, non agere aliud poteſt quam bonum. Unde D. Aug. tantum componit libertatem contradictionis cum neceſſitate hypothetica ad bonum in communi; & libertas hominis poſt naturam lapſam eſt contradictionis ac contrarietatis circa bonum & malum, quæ non poteſt ſubſiſtere cum neceſſitate, circa bonum & malum in particulari, qualem volunt eſſe Baiani neceſſitatem hominis; eſt ergo diſparitas inter Deum & hominem circa præſentem controverſiam. Quod autem D. Auguſtinus pluribus in locis confundat liberum cum voluntario; verum eſt, ſed uſurpat voluntatem prout illam definivit, in lib. de Duabus Animabus cap. 11. Illæ animæ ſi natura non voluntate faciunt, id eſt, ſi libero ad faciendum, & ad non

faciendum malum animo carent, &c. Ubi ſemetipſum interpretatur D. Auguſtinus, ſed iſtum locum diſſimulant Baiani.

Art. 40. *A Baio non agnoſcitur.*

In omnibus ſuis actibus peccator ſervit dominanti cupiditati.

QUæritur an labefactari poſſit hic articulus; etenim quid ex corrupta hominis natura prodire poteſt, quod non ſit damnabile? quid in homine regnum obtinebit niſi cupiditas, ſi abſit charitas & nondum eum poſſideat? & ſi totus Chriſti verbis depingitur homo, valde miſerum eſſe animal convincitur, *Quod enim*, inquit D. Joan. Epiſt. 1. cap. 3. *natum eſt ex carne, caro eſt*, affectus autem carnis, teſte Apoſtolo ad Rom. 8. *Mors eſt*, quando quidem *inimicitia eſt adverſus Deum*: eoque legi Dei non ſubditur nec ſubdi poteſt. Quod non ita intelligi debet de carne, ut non etiam ad animam pertineat, quia ex verbis Domini, oportet hominem renaſci, *quia caro eſt*, Joan. 3. Non renaſcitur autem tantum ſecundum carnem, ſed maximè ſecundùm animam, ergo totus homo caro eſt, id eſt, ſecundum ſe totum corruptus & depravatus ac cupiditatibus ſubditus. Quare Apoſtolus ad Rom. 3. volens humani generis arrogantiam dejicere ait, *Non eſt intelligens aut requirens Deum, omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti ſunt, non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum, &c.* Quibus fulminibus, inquit Calvinus lib. 1. Inſt. cap. 4. §. 2. non in certos homines, ſed in univerſam filiorum Adam ſeriem invehitur.

Reſpondetur intolerandam eſſe Theologiam hujus articuli: quæ non ex alio principio a Doctore Baio invecta eſt, niſi quod non aliam gratiam Chriſti admittit, quam ſanctificantem, quam reponit in fide per dilectionem operante, ante quam vult naturam nihil poſſe aliud quam peccare & ſervire cupiditati improbæ: at neceſſe non eſt, ut quicquid agit homo ante infuſionem fidei per charitatem operantis, agat ex motivo malæ libidinis. Homo ex ſua natura animal eſt partim cœleſte, partim terreſtre, mortale & immortale, ſpirituale & corporale. Hoc cum anima, illud eſt cum corpore, ut eleganter ſcripſit Nazianzenus *Orat.* 10. ſed & ante infuſionem charitatis dum adhuc peccator eſt, præparatur voluntas ejus á Domino per gratias prævenientes & excitantes, quibus gradatim pervenit ad actum aliquem ſatis perfectum, ut ſit ultima diſpoſitio ad ſuſceptionem charitatis infuſæ ſeu gratiæ juſtificantis. Quis autem non abſurdum putet, in iis actibus in quibus peccator obedit gratiæ excitanti, ſervire dominanti cupiditati? Saltem debuiſſent excipi actus illi, qui eliciuntur à peccatore adhuc in peccato exiſtente, qui actus vocantur actus regreſſus animæ ad Deum, ut diſtinguantur ab actibus averſionis animæ a Deo. Quo pacto ergo diſponet ſe peccator cum auxilus gratiæ nondum ſanctificantis, ſi omnes ejus actus à dominante cupiditate imperentur? Sed & ſi dum homo eſt in ſtatu charitatis non deſinit concupiſcentia aliquos actus exercere propter quos juſti ſe eſſe ſine peccato non audent aſſerere, cur cum eſt in ſtatu peccati, etiam gratia excitans non producet in eo aliquid non vitioſum?

Ad oppoſitum dicendum eſt Apoſtolum eo loco agere de prudentia carnis quæ vitium eſt & peccatum quod Deo ſubjici non poteſt, licet homo laborans iſto vitio Deo ſubjici poſſit, ſicalbedo non poteſt eſſe nigredo, licet niger albus fieri poſſit. Verba autem Chriſti de eo quod natum eſt ex carne, longe diverſum habent ſenſum, tantum enim eum denotant eſſe terminum generationis carnalis qui dat eſſe carnale, ſicut terminus generationis ſpiritualis in Baptiſmo dat eſſe ſpirituale, aſſimilando hominem Spiritui ſancto, ut egregiè oſtendit Stapleton in *Antidotis* in Joan. cap. 5. fruſtra autem & falſo Calvinus verba Apoſtoli ex Davide deſumpta negat dicta eſſe in certos homines, cum de iis dicta ſint de quibus in principio Pſalmi 52. dictum erat, *Dixit inſipiens in corde ſuo, non eſt Deus*, ſcilicet de Atheis.

Art. 41. *Lib. de libero arbitrio cap.* 7.

In Libertatis nomen non reperitur in ſcripturis, ſed ſolum nomen libertatis à peccato.

QUæritur an explodi debuerit iſte articulus, etſi enim ſcriptura ſacra loquatur ſæpius de libertate, de illa tamen maximè loquitur, quæ eſt a peccato; ut cum dicitur Joan. 7. *Si filius vos liberavit, verè liberi eritis*, itemque ad Rom. 6. *liberati à peccato ſervi facti eſtis juſtitiæ.*

Reſpondetur Summos Pontifices noluiſſe favere Baio & ejus ſequacibus etiam quoad unam voculam. Unde determinatum eſſe voluerunt, non ſolum libertatem a neceſſitate quoad rem ipſam in ſacris ſcripturis contineri, ſed etiam eamdem libertatem ſub voce & nomine libertatis exprimi. Quod patet ex hoc loco D. Pauli 1. Cor. 10. *Ut quid enim libertas mea judicatur ab aliena conſcientia?* juncto ibidem commentario D. Thomæ. Itemque Tobiæ 1. dicitur. *Quoniam memor fuit Domini in toto corde ſuo, dedit illi Deus poteſtatem quocumque vellet ire habens libertatem quæcumque facere voluiſſet.* Sed & quod ait Baius ſolum nomen libertatis à peccato exprimi in ſcriptura, admitti non poteſt, cum etiam libertas à miſeria ſub nomine libertatis exprimatur, ad Rom. 8. *Tunc & ipſa creatura liberabitur à corruptione in libertatem gloriæ Filiorum Dei.* Atque etiam libertas à jugo graviſſimarum multipliciumque cæremoniarum Moſaicæ legis, ut cum dicit D. Paulus ad Galat. 2. ſubintroiſſe falſos fratres ad explorandam *libertatem quam habebant in Chriſto Jeſu.*

Ad oppoſitum dicendum eſt, non hæc ſola ſcripturæ loca loqui de libertate, ſed & plura alia, ut inter cætera, ea quæ produximus in corpore articuli, ubi videmus nomen libertatis uſurpatum & ad ſignificandam libertatem gloriæ filiorum Dei quæ eſt libertas a miſeria, & ad ſignificandam libertatem a jugo legis Moſaicæ, quæ eſt libertas Evangelica, qua ij etiam fruuntur, qui ſunt in ſtatu peccati.

Art. 42. *Lib. de Juſtitia c.* 5.

Juſtitia qua juſtificatur per fidem impius, conſiſtit formaliter in obedientia mandatorum, quæ eſt operum juſtitia, non autem in gratia aliqua animæ infuſa, qua adoptatur homo in Filium Dei, & ſecundum interiorem hominem renovatur, ac divinæ naturæ conſors efficitur, ut ſic per Spiritum ſanctum renovatus, deinceps bene vivere & mandatis Dei obedire poſſit.

QUæritur an inter damnatos articulos hunc accenſere debuerit Summus Pontifex: etenim plures graviſſimi Doctores, quos refert & ſequitur Vaſquez 2. 2. diſput. 203 cap. 19. cenſent probabile eſſe hominem formaliter ſanctificari poſſe per actum dilectionis aut contritionis, etſi nullus habitus gratiæ & charitatis infunderetur, quia ad Coloſ. 3. dicitur charitas *vinculum perfectionis* & 1. ad Tim. 1. dicitur *finis præcepti*. Hoc eſt conſummatio & complementum legis, quia charitate ſervatur tota lex, & ad Rom. 13. ob eamdem rationem Charitas dicitur *plenitudo legis* & 1. Petri 4. dicitur *Charitas operit multitudinem peccatorum*, quibus amplius quidpiam ad juſtificationem deſiderari non poteſt.

Reſpondetur jure repudiatam eſſe ac damnatam hujus articuli doctrinam in quantum excludit gratiam ſanctificantem infuſam & permanentem in anima à juſtificatione, quaſi illa conſiſteret in ſola boni operatione, & in exequutione mandatorum abſque infuſione ullius doni habitualis. Quo ſemel ad-

miſſo, non pateret quo pacto infantes juſtificarentur, cum juſtitiam bonorum operum non habeant. Videreturque juſtificatio eſſe aliquid tranſiens ſicut eſt ipſa actio, qua mandatis divinis obtemperatur. Sed & ſcriptura ſacra non obſcure gratiam inhærentem admittit, qua juſtificantur homines. Ut quid enim Apoſtolus diceret ad Rom. 3. *juſtificati gratis per gratiam ipſius?* & cap. 5. *Si enim unius delicto multi mortui ſunt, multo magis gratia Dei & donum in gratia unius hominis Ieſu Chriſti in plures abundavit.* Quam in rem plura coacervat Suarez l. 7. *de Gratia* c. 7. & Vaſquez citata diſputatione.

Ad oppoſitum dicendum eſt, quod quamvis hominem formaliter juſtificari poſſe per actum amoris qui virtualiter continet obedientiam mandatorum, plures inſignis notæ Doctores probabile eſſe defendant: attamen ſuſtinent id tantum fieri poſſe de potentia abſoluta, nam de facto juſtificantur omnes per habitum infuſum gratiæ juſtificantis, licet id de fide hactenus definitum non ſit: unde non excludunt propterea habitum infuſum gratiæ & Charitatis quo formaliter juſtificantur homines: at Baius negat illum habitum, contra communem ſententiam Doctorum.

Art. 43. Lib. de Iuſtitia cap. 7.

In omnibus pœnitentibus ante ſacramentum abſolutionis, & in Catechumenis eſt vera juſtificatio, ſeparata tamen à remiſſione peccatorum.

QUæritur an minus rectè poſita ſit hæc aſſertio: etenim juſtum eſſe eſt juſte agere & obedire mandatis divinis: ſicut videtur innuere Propheta Regius dicens. *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requieſcet in monte ſancto tuo? Qui ingreditur ſine macula & operatur juſtitiam: qui loquitur veritatem in corde ſuo: qui non egit dolum in lingua ſua.* Pſalm. 14. & alia quæ ibidem narrat: at poteſt homo ex fide operante per dilectionem hæc omnia bona agere, quibus juſtus ſit coram Deo, etſi nondum deleta ſint peccata per receptionem ſacramentorum, per quorum efficaciam remittuntur peccata: ergo videtur admittenda Baij propoſitio ab cenſuræ nota.

Reſpondetur hanc Baij propoſitionem & quaſdam alias ſimiles in Bulla damnatas fuiti duabus aliis propoſitionibus ejuſdem Doctoris. Una eſt quod Charitas & alia bona opera meritoria non poſſunt eſſe cum ſtatu peccati, quod extra Sacramenta non deletur in ejus ſententia: altera eſt quod juſtificatio non fit per receptionem gratiæ inhærentis & permanentis ſeu habitualis, ſed per exercitium bonorum operum. Utraque autem propoſitio falſa eſt & novam Theologiam invehit; antiquis Doctoribus incognitam. Nam fides per dilectionem operans non patitur ſecum ulla peccata, ut ſuperius dictum & probatum eſt, iterumque probatur ex D. Auguſtino, ſolam dilectionem aſſerente inter filios regni & perditionis diſcernere lib. 15. *De Trinit.* cap. 7. cujus diſcriminis rationem inquirens Albertus Magnus in *1. ſent. diſt.* 17. *art.* 9. dicit quod nulla alia virtus univerſaliter dividit inter filios regni & perditionis: quia ipſa uno modo eſt forma omnium, & ideo cum nullo vitio habetur: aliæ autem virtutes non excludunt niſi vitium unum & non omnia: & diſt. 1. *ejuſdem libri art.* 7. idem Albertus aſſerit hominem non poſſe eſſe in ſtatu medio inter culpam & gratiam, & deletionem culpæ ſequi collationem gratiæ. Quod idem firmant magno conſenſu plerique poſteriores Theologi. Sed & Concilium Trident. Seſſ. 14. cap. 4. aſſerit contritionem charitate perfectam hominem Deo reconciliare priuſquam ſacramentum Pœnitentiæ actu ſuſcipiatur. Quod adſtruitur Ezech. 33. *impietas impii non nocebit ei, in quacumque die converſus fuerit.* Altera autem propoſitio de juſtificatione quæ excludat gratiam habitualem conſiſtatque in ſolo exercitio bonorum operum, in præcedenti articulo rejecta eſt.

Ad oppoſitum dicendum, juſtificationem tantum eo ſenſu conſiſtere in exercitio operum, quatenus ſunt diſpoſitio ad juſtificationem, vel inſerviunt ad illam conſervandam, nec non etiam augendam: nam forma juſtificationis eſt gratia habitualis ſed ſanctificans, cui veritati dum ſatis non conſentiunt defenſores ac confœderati Baij, anſam arripuerunt obligandi pœnitentes poſt abſolutionem ad frequens & diuturnum bonorum operum exercitium, antequam ad Sacram Euchariſtiæ participationem admitterentur, quaſi non intelligerent animam aliter juſtificari, nec perciperent virtutem gratiæ ſanctificantis ad abluendam animam in momento.

Art. 44. Eodem lib. c. 5.

Operibus pleriſque, quæ à fidelibus fiunt ſolum ut Dei mandatis pareant, cujuſmodi ſunt obedire parentibus, depoſitum reddere; ab homicidio, à furto, à fornicatione abſtinere, juſtificantur quidem homines, quia ſunt legis obedientia, & vera legis juſtitia, non tamen iis obtinent incrementa virtutū.

QUæritur an in ulla ſui parte claudicet hæc propoſitio, aut in ejus cauda lateat aliquod venenum ut aliqui ſuſpicari poſſent: etenim tantum concluditur per hanc propoſitionem opera bona ſine imperio charitatis non mereri incrementa virtutum, ſicut nec merentur augmentum gratiæ & gloriæ eſſentialis. Quæ fuit ſententia Bannez 2. 2. quæſt. 24. art. 6. dubio 1. & 3. Ubi graviter & catholicè id determinat, ut loquitur Thomas de Hurtado in *præcurſore Theologo controverſia ſecunda diſputationis ſecundæ*: multis in hanc rem adductis tum authoritatibus, tū etiam rationibus. Ut propterea extra cenſuræ aleā in tuto poſita eſſe videatur hæc aſſertio.

Reſpondetur duplici ex parte claudicare dictam propoſitionem. Primo quidem in hoc, quod aſſerit juſtificari homines (intellige formaliter ad mentem Baij) per obedientiam mandatorum. Quod jam multoties improbavimus. Secundo vero in hoc quod aſſerit, per bonos actus, homines juſtos non obtinere incrementa virtutum: conſtans enim eſt doctrina Theologorum bonos actus meritorios eſſe augmenti gratiæ: aucta autem gratia augentur in eadem menſura virtutes infuſæ, ſicut egregiè explicat Cardinalis de Cuſa lib. 2. *exercitationum* ex illo ſermone, *reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ.* Qui habet charitatem, inquit, omnes virtutes morales habet & creſcente ea creſcunt cæteræ virtutes quælibet in ſua ſpecie, *ſicut creſcente manu creſcunt digiti*, auriculari tamen ſemper manente minore aliis. Porro per actus bonos augeri gratiam & virtutes haud obſcure aſſerit ſcriptura Apoc. ult. *Qui juſtus eſt juſtificetur adhuc, & ſanctus ſanctificetur adhuc*, & ad Coloſ. 1. Ut ambuletis dignè Deo in omni opere bono *fructificantes & creſcentes.* Plura vide apud Suarium l. 9. de Gratia c. 1. & l. 12. c. 8. n. 9. qui opinionem Bannezianam nullo modo probandam aut tolerandam cenſet; quia videtur parum conſentanea ſcripturis, & communi ſenſui Eccleſiæ & Patrum, nimiumque coarctat merita Sanctorum.

Ad oppoſitum dicendum eſt quod quamvis plerique illuſtres Theologi contra noſtram mentem doceant ſolus actos charitatis eſſe meritorios præmij eſſentialis, ſimul tamen docent actus aliarum virtutum ſine imperio & directione charitatis eſſe meritorios præmij alicujus accidentalis, ad quod non eſt abſurdum revocare incrementa virtutum.

Art. 45. Lib. de Sacrificio c. 2.

Sacrificium Miſſæ non alia ratione eſt Sacrificium, quam generali illa, qua omne opus bonum quod fit ut ſancta ſocietate Deo homo inhæreat.

QUæritur an quid minus vero conſentiens ſit in hac aſſertione; etenim D. Auguſtinus lib. 10.

de Civitate cap. 6. dicit, *ſacrificium verum eſt omne opus, quod agitur ut ſancta ſocietate inhæreatur Deo, relatum ad illum finem boni quo veraciter beati eſſe poſſumus*: at nihil poteſt amplius habere ſacrificium Miſſæ quam ut ſit verum ſacrificium. Quod cum bonis operibus conveniat ex mente D. Auguſtini, nihil reſtat in quo ſacrificium Miſſæ magis dici poſſit ſacrificium.

Reſpondetur hæreſim eſſe aſſerere quod ſacrificium Miſſæ non alia ratione, & magis propriè ſit ſacrificium quam bona opera. Definit enim Concilium Tridentinum Seſſ. 22. de *Sacrificio Miſſæ* Canone 1. *Si quis dixerit in Miſſâ non afferri Deo verum & proprium ſacrificium, aut quod offerri non ſit aliud quam nobis Chriſtum ad manducandum dari, anathema ſit.* Et ratio eſt quia definitio ſacrificij Miſſæ competit non aliis bonis operibus: eſt enim ſacrificium actus externus Religionis quo ad divinam Majeſtatem recognoſcendam & noſtram erga eum ſervitutem proteſtandam, res aliqua certo ritu ac cæremonia ei offertur ac immolatur: addunt aliqui per Sacerdotem & in altari ut magis explicent certum illum ritum quo debet offerri: atqui ſatis evidens eſt bonis operibus iſtam definitionem non competere: ergo non ſunt propriè Sacrificium, latè ſumptum pro eo omni quod placat Deum, habetque aliquem effectum Sacrificij. Quod ſi ita non eſſet, fruſtra defenderetur character, prærogativa & dignitas Sacerdotum. Fruſtra tot diſputationes inſtitutæ eſſent contra hæreticos pro aſſerendo Sacerdotij honore, inunctione ac conſecratione, cum quibuſlibet laicis proborum morum commune eſſet, cum bonis operibus ſæpe plus abundent. Sed quæ ad hanc controverſiam contra hæreticos ſpectant, doctè & ſolidè tractantur ab eminentiſſimo Cardinali Richelio in opere illo poſthumo, quo methodum tradit ad reducendos in gremium Eccleſiæ ab ea ſegreges parte 3. c. 5. ubi & omnes hæreticorum objectiones diluit.

Ad oppoſitum reſpondent Leonardus Coquæus in commentario ad illum locum D. Auguſtini & Leonardus Leſſius 3. p. q. 8. art. 1. dubio 1. D. Auguſtinum accipere nomen ſacrificij latè, non propriè, ſcilicet pro eo quod aſſequitur finem ſacrificij, qui eſt placare Deum. Et vocat ſacrificium verum ratione effectus & dignitatis, non ratione formæ & eſſentiæ ſacrificij propriè dicti. Quia ſcilicet Deus magis placatur bonis operibus quam ſacrificiis externis legalibus. Similis ſententia eſt, Joan. 15. *Ego ſum vitis vera*: nec enim Chriſtus ſignificare volebat, ſe magis eſſe vitem quod attinet ad formam & eſſentiam vitis, quam ſit illa quæ plantatur in vineis, ſed ſolum ſe eſſe vitem nobiliorem & nobiliores effectus producere. Vitem ſcilicet myſticam, ea quæ vitis ſunt, ſpiritualiter & multo excellentius præſtantem.

Art. 46. Lib. de Peccato originis. cap. 7.

Ad rationem & definitionem peccati non pertinet voluntarium, nec definitionis quæſtio eſt ſed cauſa & originis, utrum omne peccatum debeat eſſe voluntarium.

QUæritur an quid veritati repugnans ſit in hoc articulo: etenim non ſolent cauſæ eſſe de eſſentia rerum quæ definiuntur: ergo nec voluntas, nec voluntarium debent ingredi definitionem peccati. Unde ſæpe D. Auguſtinus & alij patres definiunt peccatum nulla facta mentione voluntarij.

Reſpondetur poſt D. Thomam 1. 2. qu. 76. art. 3. quod voluntarium eſt de ratione peccati. De ratione, id eſt, de eſſentia & definitione ut uſurpari ſolet nomen, ratio & q. 61. art. 6. peccatum nihil aliud eſſe quam actum humanum malum. Quod autem aliquis actus ſit humanus, habet ex hoc quod eſt voluntarius, ſive ſit voluntarius quaſi à voluntate elicitus ut ipſum velle vel eligere: ſive quaſi à voluntate imperatus, ut exteriores actus vel locutionis vel operationis. Ex hoc infertur voluntarium eſſe de eſſentia peccati quod eſſentialiter eſt actus humanus, quemadmodum ſubſtantia eſt de eſſentia hominis qui eſſentialiter definitur animal: ut enim animal eſt eſſentialiter ſubſtantia, ſic actus humanus eſſentialiter eſt voluntarius. Unde & qui expreſſius definiunt peccatum, dicunt illum eſſe defectum voluntarium perfectionis debitæ, quo homo deficiat a lege modum determinante ad aſſequendum finem ultimum beatitudinis. Et D. Auguſt. l. *de Religione* cap. 14. uſque adeo peccatum voluntarium malum eſt, ut nullo modo ſit peccatum ſi non ſit voluntarium. Quod idem repetit lib. 3. de Libero Arbitrio cap. 17. & 18. Sed & lex divina abunde id teſtatur cum *Deuteronomij* 22. & 30. capite, innocens & ſine punitione maneat qui contra voluntatem occidit, ſicut & virgo quæ invita & renitens ſtuprum magis patitur quam agit, quia tunc peccatum non eſt defectu voluntarij actus.

Ad oppoſitum dicendum eſt in rebus moralibus ſæpiſſime cauſas & principia rerum ingredi ipſarum definitionem. Et quamvis in aliquibus locis D. Auguſtinus peccatum definiat ſine ulla mentione voluntatij, alibi tamen mentionem illius expreſſam habet, ut cum in libro de Duabus animabus ita definit peccatum cap. 11. Peccatum *eſt voluntas retinendi vel conſequendi quod juſtitia vetat*, & aliis locis indicans in corpore articuli. Quod ſimiliter alij patres aſſerunt.

Unde peccatum originis habet verè rationem peccati ſine ulla relatione & reſpectu ad voluntatem à qua originem habuit.

Art. 47. Lib. de Peccato originis.

QUæritur an hæc propoſitio virga cenſoria percuti debuerit: non enim apparet quomodo peccatum infantium quale eſt originale, qui nec intelligunt, nec volunt quidquam, poſſit eſſe voluntarium, aut ullum reſpectum ad voluntatem cujuſquam habere.

Reſpondetur nodoſam eſſe & difficilem quæſtionem peccati originalis, quomodo derivetur ad omnes homines, & per quam rimam in animas denovo per omnipotentiam divinam creatas ingrediatur: ſicut autem illud participamus per quamdam traductionem à parentibus in filios, ſic illud ſecretum cognoſcimus per traditionem & quamdam doctrinam quæ ab antiquioribus Theologis tradita ad nos uſque pervenit, à qua tantiſper deflectere non licet ſine erroris periculo. Certum eſt autem cum omne peccatum ſit aliquo pacto voluntarium, idem competere peccato originali, cujus cauſa non naturalis & phyſica, ſed moralis fuit primus parens, quatenus ex ejus voluntate & beneplacito pendebat, transfundere juſtitiam originalem & gratiam ſanctificantem in ea incluſam ad poſteros, ſi mandato morigerum ſe præbuiſſet, ita enim Deus ſtatuerat: ſicut & ſtatuerat, ut eo peccante, ineſſet in poſteris privatio gratiæ ſanctificantis, quæ formaliter peccatum eſt originale, quatenus profluit ex Adami inobedientia ac prævaricatione voluntaria. Quare non eſt iſtud peccatum ſine reſpectu ad voluntatem Adami à qua originem habuit: unde Albertus Magnus in 2. ſent. diſtinct. 22. vocat peccatum originale voluntarium voluntate remota & antecedente, licet non propinqua & conſequente, ut originale inquit eſt voluntarium voluntate Adæ & non voluntate noſtra; & D. Thomas 1. 2. q. 81. art. 1. Inordinatio quæ eſt in iſto homine ex Adam generato, non eſt voluntaria voluntate ipſius, ſed voluntate primi parentis, qui movet motione generationis omnes qui ex ejus origine derivantur, ſicut voluntas animæ movet omnia membra ad actum: quibus favet D. Auguſtinus in fine de Libero Arbitrio, ubi oſtendit peccatum originale quodammodo fuiſſe voluntarium propter voluntatem Adæ.

Ad

Ad oppoſitum ergo dicendum eſt peccatum originale eſſe defectum gratiæ Sanctificantis præciſe ex prævaricatione Adami ortum, & eſſe voluntarium voluntate ipſius Adami qui defectum hoc impedire poterat.

Art. 48. Ibid. c. 7. & 8.

Peccatum originis eſt habituali parvuli voluntate voluntarium, & habitualiter dominatur parvulo, eo quod non gerit contrarium voluntatis arbitrium: & ex habituali voluntate dominante, fit ut parvulus diſcedens ſine regenerationis Sacramento, quando uſum rationis conſequutus fuerit, actualiter Deum odio habeat, Deum blaſphemet & legi Dei repugnet.

QUæritur an aliquod ſit erratum in iſta propoſitione de peccato Originali: etenim D. Auguſtinus lib. 1. de *nuptiis & concupiſcentia*, cap. 25. loquens de peccato Originali, *non enim ſubſtantialiter manet*, inquit, *ſicut aliquod corpus aut Spiritus, ſed affectio eſt quædam malæ qualitatis, ſicut languor.* Quæ doctrina magis explicatur ab Henrico de Gandavo, quodlib. 2. quæſt. 11. Ubi aſſerit peccatum originale eſſe pronitatem quamdam ad ſiniſtram peccati, & cum caro infecta ſit cum ſenſibus ſuis rebellione contra Spiritum, cum virtute ſua ſemen informat, ac morbidam ſuam qualitatem ei imprimit, qua anima inficitur propter connexionem ad corpus. Habetque pronitatem ad conſentiendum carni in peccatum: qua parvulus ſtatim aptus eſt ad concupiſcendum & factus adultus actu concupiſcit: & talis diſpoſitio, inquit, ad peccatum non niſi culpa eſt, in ea enim conſiſtit ratio formalis omnia culpæ tam actualis quam originalis.

Reſpondetur peccatum originale conſiſtere formaliter in defectu gratiæ ſanctificantis ex Adami prævaricatione orto, ut fert ſententia communior & verior Theologorum plurium poſt D. Thomam 1. 2. quæſt. 82. art. 2. & 3. & Scotum in 2. diſt. 32. quæſt. unica. Siquidem peccatum iſtud nihil poteſt eſſe poſitivum, quia illud produceretur vel virtute naturali ipſius peccati Adami, vel quadam alia virtute ſupernaturali. 1. dici non poteſt, quia peccatum Adami non habet hanc vim, & forte deletum erat cum Adamus primum filium produxit infectum peccato originali. Secundum minus dici poteſt, quia ſic Deus ſolus eſſet author peccati originalis, quod ſuſtineri non poteſt. Quare fictitia eſt illa voluntas habitualis habitualiter manens, quæ dominetur puero, & illum in Dei odium impellat. Deinde pronitas ad peccatum nondum peccatum eſt, ſed diſpoſitio, ſicut nec reatus ad pœnam, qui magis eſt effectus peccati, non eſt peccatum.

Ad oppoſitum dicendum eſt peccatum originale dici habituale quatenus habituale opponitur actui, non quatenus ſignificat propenſionem & inclinationem ad actum aliquem ſicut ſumitur à Philoſophis. Ad Henricum dicendum non ſatis recte intellexiſſe eſſentiam peccati originalis, cum ſit difficillimum intellectu: unde tantopere in illo explicando laborant Theologi, ut non minus peccatum illud ſit ſeminarium plurium opinionum erronearum, quam calamitatum humanæ vitæ.

Art. 49. L. eodem cap. 11. 15. & 16.

Prava deſideria, quibus ratio non conſentit, & quæ homo invitus patitur, ſunt prohibita præcepto, non concupiſces.

QUæritur an quidpiam deſiderari poſſit in hac aſſertione: etenim verba ipſa præcepti Ex. 20. nihil aliud videntur ſignificare, quid enim eſt non concupiſces, niſi, nihil pravum deſiderabis, nec habebis prava deſideria, circa res delectabiles? at ubi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus.

Reſpondetur obſcuram eſſe iſtam propoſitionem:

A ideoque diſtinguenda eſſe deſideria, ut alia ſint elicita, alia vero naturalia: elicita ſunt actiones deſiderij immediate a voluntate eliciti: naturalia vero ſunt ipſi motus carnis & titillationes circa res turpes, quæ exſurgunt in carne, invita mente hominis & repugnante, quæ Apoſtolus vocat legem membrorum repugnantem legi mentis ſuæ, alij fomitem peccati vocant, alij aliis exprimunt vocibus. Prava autem deſideria elicita prohibita ſunt præcepto, *non concupiſces*, & peccata ſunt niſi inadvertentia, & inconſideratio omnino excuſent; nec poſſunt eſſe niſi voluntaria, quia actus ſunt ipſius voluntatis, quæ à nullo objecto creato cogi poteſt ad volendum. Unde primum deſiderium fornicationis ex adſpectu mulieris alienæ, peccatum eſt, etſi remordeat ſynderéſis, & ratio non conſentiat, ut actu perpetretur.

B Alia vero prava deſideria naturalia jam explicata, quæ ſunt viæ & diſpoſitiones ad peccatum & quæ volens nolens aliquando juſtus quiſque patitur, non ſunt objectum præcepti, non concupiſces. Quia autem ſenſus propoſitionis à Baio intentus eſt de deſideriis pravis, juxta hanc ultimam acceptionem merito damnatur: ex hoc enim ſequeretur remanere aliquod peccatum in renatis, & aliqua ad evitandum impoſſibilia eſſe prohibita: quæ contrariantur Concilio Tridentino. Seſ. 5 in Decreto de *Peccato Originali.* & Seſ. 6. de *Juſtifi.* c. 11. Accedit quod quemadmodum pravi homines laudem non merentur ex quibuſdam ſanctis cogitationibus, aut inſpirationibus quas vel nolentes aliquando ſentiunt & quibus obluctantur; ſic nec ſancti homines peccant, aut pœnam merentur propter pravas quaſdam concupiſcen-

C tiæ commotiones quas inviti ſentiunt. Unde nec in illis præceptum tranſgrediuntur.

Ad oppoſitum dicendum eſt, præceptum intelligendum eſſe de pravis deſideriis elicitis, circa quæ homo liber eſt, ut ea eliciat vel non eliciat: non enim cogitur adſpecta muliere deſiderare actum fornicationis aut adulterij, idcirco cum illum deſiderat, voluntarie deſiderat, & eo magis voluntarie, quod concupiſcentia non minuat voluntarium, ſed augeat potius: diſtinguendum autem deſiderium, à ſimplici, & inefficaci complacentia.

Concupiſcentia ſive lex membrorum & prava ejus deſideria, quæ inviti ſentiunt homines, ſunt vera legis inobedientia. Art. 50. Ibidem.

D QUæritur an à tramite veritatis deflectat hæc aſſertio: etenim Lutherani apud Stapletonem, l. 3. de Juſtificatione c. 4. urgent ex Apoſtolo ad Rom. 6 Concupiſcentiam vocari ut minimum quinquies peccatum, ad Rom. autem 7. ſexies, & ad Rom. 8. ter, & ad Hebr. 12. vocari *circumſtans nos peccatum.* Apoſtolum autem ſemetipſum interpretari loqui de vero peccato, cum ad Rom. 5. dicit de illa concupiſcentia, quod non ſit *bonum*, & quod ſit *adjacens malum* ita ut propter hoc clamet, *infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Si autem concupiſcentia ſit peccatum, eſt legis inobedientia.

Reſpondetur Concilium Tridentinum hanc difficultatem explicaſſe Seſ. 5. in Decreto de peccato originali. *Hanc concupiſcentiam*, inquit, *quam aliquando Apoſtolus peccatum appellat ſancta Synodus*

E *declarat Eccleſiam Catholicam nunquam intellexiſſe peccatum appellari, quod vere & proprie peccatum ſit, ſed quia ex peccato eſt & ad peccatum inclinat: ſi quis autem contrarium ſenſerit, anathema ſit.* Quod & probatur ex eo quod baptiſma delet omnia peccata, cum tamen poſt illud remaneat in renatis concupiſcentia ad agonem; ut eodem loco explicat Concilium; ergo concupiſcentia per ſe peccatum non eſt. Quæ doctrina eſt D. Auguſtini, et temere eum in ſuas partes trahere conentur adverſarij lib. 1. c. 13. contra 2. *Epiſtolarum Pelagian.* Dicimus baptiſma

dare indulgentiam omnium peccatorum & auferre crimina, non radere. Sed de concupiſcentia carnis credo eos falli vel fallere, *quæ quamvis peccatum ab Apoſtolo vocetur, peccatum tamen non eſt, ſed ideo ſic vocatur quia peccato facta eſt ut Scriptura monet, vel quia ad peccatum movet.* Atque id confirmant exempla ſanctorum, ut ſancti Benedicti & ſancti Franciſci, quorum ille motibus carnis pulſatus inter vepres & ſpinas corpus nudum voluavit, hic vero nivibus involuit, quarum theſauros dicitur Deus præparaſſe Job. 38. in diem pugnæ & hoſtis. An tunc legi divinæ inobedientes fuiſſe cenſendi ſunt, cum illos æſtus involuntariè paterentur? Præclarè Div. Proſper lib. 3. de *Vita contemplativa* cap. 5. *non concupiſcentiam in nobis ſentiendo, ſed ei conſentiendo peccamus.*

Ad oppoſitum dicendum jam ſatis elucere ea mente Concilij ac D. Auguſtini quo ſenſu concupiſcentia vocetur peccatum, a D. Paulo. Quod vero vocetur etiam malum, hoc non probat eſſe peccatum, cum inter malum & peccatum plurimum ſit diſcriminis, illud enim defectus eſt, etiam non voluntarius, hoc vero defectus voluntarius. Quia vero concupiſcentia eſt miſeria & languor etiam in corpore mortali reſidens, ideo exoptat Apoſtolus à tali corpore liberari ne forte conſentiat & peccet.

Art. 51. Ibid. c. 6. *Omne ſcelus eſt ejus conditionis ut ſuum auctorem & omnes poſteros eo modo inficere poſſit, quo infecit prima tranſgreſſio.*

QUæritur an non immunis à damnatione debuerit eſſe hæc propoſitio, cum ei ſuffragari videatur D. Auguſtinus in enchiridio c. 45. & 46. affirmans probabiliter poſſe defendi peccatis etiam aliorum parentum parvulos obligari. Deinde non videtur ulla ratio cur unum peccatum diffundatur à parente in poſteros, non aliud.

Reſpondetur D. Thomam 1. 2. quæſt. 81. art. 2. diſſolvere nodum hujus difficultatis ex eo, quod ea quæ pertinent ad individuum ſicut perſonales actus & quæ ad eos attinent, non traducuntur ad filios à parentibus, unde pater grammaticus non gignit filium grammaticum; ſed ea quæ pertinent ad naturam ſpeciei, traducuntur à parentibus ad filios, niſi ſit defectus naturæ, ſicut oculatus gignit oculatum. Sicut autem ad perſonam pertinet aliquid ſecundum ſeipſam, & ex dono gratiæ, ita etiam ad naturam poteſt aliquid pertinere ſecundum ſeipſam, ſcilicet quod cauſatur ea principiis ejus, & aliquid ex dono gratiæ: & hoc modo juſtitia originalis ſicut in 1. dictum eſt (quæſt. 100. art. 1.) erat quoddam donum gratiæ toti humanæ naturæ divinitus collatum in primo parente, quod quidem primus homo amiſit per primum peccatum: Unde ſicut illa originalis juſtitia traducta fuiſſet in poſteros ſimul cum natura, ita etiam inordinatio oppoſita. Sed alia peccata actualia vel primi parentis, vel aliorum non corrumpunt naturam quantum ad id quod naturæ eſt, ſed ſolum quantum ad id quod perſonæ eſt, unde alia peccata non traducuntur. Hæc D. Thomas opportunè ad propoſitam quæſtionem. Scilicet Adamus acceperat juſtitiam originalem pro ſe & pro ſuis poſteris, ſi obedivisſet: erat enim hoc pactum inter Deum & ipſum. Quod his verbis Geneſ. 2. exprimitur *in quacumque die comederis ex eo, morte morieris.* Ex quibus elicitur debuiſſe illam juſtitiam pro ſe & pro ſuis poſteris amittere ſi inobediens fuiſſet in præcepto ſingulari, de non comedendo fructu arboris. Non enim patres alij accipiunt gratiam ſanctificantem pro ſe & poſteris cum hujuſmodi conditione & lege: illa eſt in ipſis donum gratiæ perſonale, unde inordinatio illi oppoſita, cum eam amittunt, ad filios non tranſit: totaque corruptio peccati originalis eſt ex primo parente tanquam ex primo fonte, nec contrahitur per alios parentes proximiores, niſi tanquam per canales, per quos ab Adamo in ipſos deſcendit, ut egregiè diſſerit Albertus Magnus in 2. ſent. diſt. 33. art.

Ad oppoſitum reſpondet idem D. Thomas D. Auguſtinum hanc quæſtionem movere in enchyridio, ſed inſolutam relinquere. Cum enim reipſa putaret peccatum originale in reatu conſiſtere, afficianturque aliquando pœna temporali filij ob delicta parentum: majorem anſam habuit ea de re dubitandi. Patet ex cap. 47. ubi concludit ſe temere nihil audere affirmare.

Quantum eſt ex vi tranſgreſſionis, tantum meritorum à generante contrahunt, qui cum minoribus naſcuntur vitiis, quam qui cum majoribus. Art. 52. Ibidem. cap. 6.

QUæritur an contradictio aliqua fieri poſſit hujuſmodi propoſitioni, quæ nihil aliud videtur ſignificare quam æqualitatem peccati originalis in omnibus hominibus & reſpectu omnium. Quod aſſeritur ab Alberto Magno in 2. ſentent. diſtinctione 32. articulo 4. & Divo Thoma 1. 2. quæſtione 82. articulo 4. & communiter ab aliis Theologis. Quia omnes privantur gratia ſanctificante propter tranſgreſſionem Adami, & æqualiter rei, ſunt & viſione beatifica privandi æqualiter. Licet autem inclinatio ad malum major ſit in uno quam in altero, id non eſt ex peccato originali, ſed magis ex conſtitutione & complexione naturali, quam quiſque habuiſſet in pura natura.

Reſpondetur difficultatem hujus propoſitionis in eo ſitam eſſe, quod putaverit Baius non ſolum peccatum Adami, ſed etiam aliorum parentum in filios transfundi, ut patet ex articulo præcedenti. Quia credidit ipſe peccatum patris tranſire ad filium quodcumque illud ſit, nec admittebat pactum illud inter Deum & Adamum, quod tali lege initum fuit, ut ſi ipſe peccaret, omnes poſteri in eo peccarent, ſi non peccaret, omnes in juſtitia originali naſcerentur. Baianorum enim mens eſt, ut notat Ripalda tom. 3. de *Ente ſupernaturali.* diſp. 3. ſect. 2. peccatum originale ex natura in poſteros transfundi, tanquam verum & naturalem ejus effectum, & non moralem ab aliqua Dei lege ſeu pacto pendentem, pactum enim iſtud fictitium putant. Ex quo principio pervium eſt æſtimare etiam alia peccata & demerita parentum ad filios transfundi, juxta verba Exodi 20. *Ego ſum Deus fortis, &c. viſitans iniquitates Patrum in filios in tertiam & quartam generationem.* Et quædam exempla ſcripturę in quibus filios ob delicta parentum ſuppliciis affectos videmus, quæ refert Michael Palatius in 2. ſentent. diſtinct. 33 diſput. *unica.* Quapropter Divus Auguſtinus in Enchyridio c. 47. quæſtionem hanc meticuloſe tractat, nec audet quidquam definire, ne poſterius nati graviori ſarcina peccatorum progenitorum ſuorum onerarentur. Quod autem non audebat aſſerere Divus Auguſtinus, auſus eſt Baius. Et quia difficultas obvia erat de filiis qui naſcuntur cum minori concupiſcentia & depravatione naturali, an æque participes eſſent malorum meritorum ejus à quo vitam hauſiſſent, ideo ejus propoſitio fuit, quæ hic damnatur. *Tantum meritorum malorum (ſcilicet quorumcumque peccatorum) à generante contrahunt qui cum minoribus naſcuntur vitiis, ac qui cum majoribus.*

Ad oppoſitum, quidquid ſit de æqualitate peccati originalis, dicendum articulum non intelligi de malis meritis ſolius originalis, ſed aliorum etiam peccatorum, quæ transfundi à generante in filium opinabatur Baius. Quæ opinio non eſt ad mentem ſcripturæ, quæ tantum intelligit filios puniri ob delicta parentum, ſi Deum odio ipſi habeant & ſint imitatores paternorum delictorum, ut explicat Magiſter lib. 2. ſentent. diſtinctione 33. Quare cum hæreſis apud Judæos invaluiſſet, filios puniri ob peccata parentum, graviter reprehenduntur per Ezechielem c. 18.

Filij Iſrael quæ eſt hæc parabola, cum dicunt in Iſrael: patres ederunt uvam acerbam & dentes filiorum obſtupuerunt, &c. anima quæ peccaverit ipſa morietur. Ut notat Procopius commentariis in Exodum.

Art. 53. Eodem l. cap. 18.

Diffinitiva hæc ſententia, Deum homini nihil impoſſibile præcepiſſe, falſo tribuitur Auguſtino, cum Pelagij ſit.

QUæritur an hæc aſſertio à vero deflectat: nam quod Pelagius hanc aſſertionem admiſerit ſatis manifeſtum eſt: ex hoc enim principio neceſſitatem gratiæ excludebat, quod diceret Deum nihil homini præcepiſſe impoſſibile: ſi autem neceſſaria eſſet gratia ad præceptorum obſervationem, jam præcepta eſſent impoſſibilia & ſupra vires hominis. Quod vero tribuitur D. Auguſtino, indicat liber *de Gratia & Libero Arbitrio*, cap. 17. ubi ita habetur. *Qui ergo vult facere Dei mandatum & non poteſt, iam quidem habet voluntatem bonam, ſed adhuc parvam, & invalidam, poterit autem cum magnam habuerit & injuſtam:* & ibidem de D. Petro aſſeritur, putabat ſe poſſe, quæ ſe velle ſentiebat.

Reſpondetur plurimum intereſſe, ut in legitimo ſenſu intelligatur aſſertio, cum ſi mandata Dei intelligantur eſſe ſimpliciter impoſſibilia, ab eorum obſervatione non leviter homines deterreantur: nemo enim, ait Ferus in cap. 41. *Epiſt. Johannis*, facile rem aggreditur quam audit ſibi impoſſibilem. Conſiderari igitur poteſt homo in duplici ſtatu poſt peccatum Adami. Primo in ſtatu naturæ corruptæ ſimpliciter, qualis effecta eſt ex vi peccati denudata omni gratiæ auxilio. Secundo in ſtatu corruptæ, ſed tamen adiutæ ex meritis Chriſti quibuſdam gratiæ auxiliis, quæ poſt peccatum ſtatim adfuerunt, itaut primus ille ſtatus vix duraverit, Deo ſtatim poſt lapſum ſatagente hominem erigere, ut in Geneſi patet. Igitur ſecundum primum ſtatum, præcepta ſi data eſſent homini, eſſent impoſſibilia. Secundum ſtatum ſecundum qui verus & realis eſt hominis ſtatus, præcepta ſunt poſſibilia, nec poſſunt aſſeri impoſſibilia juxta Decretum Concilij Tridentini, Seſ. 6. *Nemo temeraria illa & à patribus ſub anathemate, &c.* Cum fruſtra darentur a Deo pro ſtatu illo in quo ſervari non poſſent: unde præcepta ſunt homini poſſibilia, non tantum in ſtatu naturæ integræ quod volebat Baius, ſed etiam in ſtatu naturæ corruptæ propter auxilium gratiæ ſufficiens quo corroboratur Fuitque illa mens D. Auguſtini, lib. *de Peccatorum meritis & remiſſione*, cap. 6. *Dubitare non poſſum, nec Deum aliquid homini impoſſibile præcepiſſe, nec Deo adopitulandum & adiuvandum quo fiat, quod iubet, impoſſibile aliquid eſſe. &c.* Deum igitur aſſerebat Pelagius nihil præcepiſſe impoſſibile homini abſolute ſpectato: at non ita D. Auguſtinus, volebat enim præcepta eſſe impoſſibilia homini in ſtatu naturæ corruptæ ſimpliciter ſpectato, ſed non homini cum gratia; unde cum abſolutè & de facto præcepta ſint poſſibilia, infertur neceſſitas gratiæ ſufficientis. Vide D. Auguſtinum, lib. *de Gratia & Libero Arbitrio*, cap. 16.

Ad oppoſitum dicendum eſt aſſertionem falſo tribui D. Auguſtino in ſenſu in quo admittebatur à Pelagio, qui intendebat Deum nihil præcepiſſe impoſſibile homini gratia omni deſtituto, cui ſenſui non adhærebat D. Auguſtinus, ut patet ex cap. 16. libri de gratia & libero Arbitrio. Unde benè Toſtatus Abulenſis in cap. 16. Matth. quæſt. 178. mandata Dei poſſibilia eſſe demonſtrat, etſi ad ea requiratur gratia Dei, quia quod per alium poſſumus dicimur ſimpliciter poſſe, ut dicitur 3. *Ethic.* quæ per amicos poſſumus & per alios dicimur poſſe. Deus autem nulli ſubtrahit auxilium generale, ideo non eſt crudelis jubendo: etiam ſi juberet quod haberemus charitatem & gratiam, & virtutes, non eſſet crudelis, quia etiam hoc erat facile obtineri, cum quidquid ab eo petierimus ſtatim concedat, ſic eſt de neceſſariis ad ſalutem noſtram.

Deus non potuiſſet ab initio talem creare hominem qualis nunc naſcitur.

Art. 54. Non habetur in libris Baij.

QUæritur an non ſit orthodoxa hæc propoſitio: Quam homo nunc naſcitur mortalis, & variis concupiſcentiis ſubditus atque miſeriis præſentis vitæ, & iſta omnia pœnæ ſint peccati: cum ergo Deus hominem condidiſſet ſine peccato, non potuiſſet innocens pœnis peccatorum ſubjici & talis exiſtere qualis nunc naſcitur.

Reſpondetur, excepto peccato, nihil repugnare quo minus tam morti & miſeriis & concupiſcentiis obnoxius crearetur à Deo quam nunc eſt: nam cum naturalis hominis compoſitio ſit ex anima & corpore, ſicut hujus mundi compoſitio eſt ex diverſis elementis: ſpiritui vero & corpori competant naturaliter diverſæ facultates & inclinationes, ex quibus neceſſe eſt oriri motuum repugnantiam ac contradictionem reciprocam, atque etiam infirmitatem ac mortalitatem corporis, Deus potuiſſet ſi ita voluiſſet, res omnes ſinere ut agerent ſecundum vires ſuas accommodando illis concurſum ſuum generalem; quis enim omnipotentem naturæ authorem ad aliter agendum poſſit adigere? poteſtati enim ejus quis reſiſtit? nec injuſtitiæ damnandus eſſet hic proceſſus, cum nihil creaturæ debeat ſupra id quod ejus naturæ principiis competit. Unde ſi ex hoc pateretur corpus, aut triſtaretur ſpiritus, non immerito illud Evangelicum uſurpare poſſet. *Amice non facio tibi iniuriam, tolle quod tuum eſt & vade* Matth. 20. Sic dicit Hervæus Britto in 3. diſt. 4. quæſt. 1. fomes eſt habitualis inchoatio appetitus ſenſitivi in aliquod delectabile ſecundum ſenſum præter imperium rationis. Quæ quidem inclinatio poſſet eſſe in homine in puris naturalibus conſtituto, ut ſi fieret homo de lapide, & nullum ſupernaturale donum ei conferretur, & tunc eſſet talis inclinatio non culpa vel pœna, ſed tantum quidam defectus naturalis.

Ad oppoſitum, dicendum aliquid poſſe competere uni rei dupliciter, vel tanquam debitum connaturale, vel tanquam pœnam aut ſupplicium peccati: igitur ſi homo ab initio talis creatus fuiſſet qualis nunc naſcitur, habuiſſet repugnantiam appetituum, mortalitatem & miſerias vitæ velut aliquod debitum connaturale, non tanquam pœnam & ſupplicium, quæ ſolutio inferius magis elucidabitur.

In peccato duo ſunt, actus, & reatus: tranſeunte autem actu nihil manet niſi reatus ſive obligatio ad pœnam.

Art. 55. Lib. de Orat. pro Defunctis.

QUæritur an deficiat in aliquo hic articulus: etenim præter illa duo non apparet quid in peccato reperiatur, & quid tranſeunte actu ſuperſit, præter reatum, ſeu obligationem ad pœnam.

Reſpondetur inter diverſos effectus peccati etiam nominari maculam: nam cum omne peccatum ſit privatio perfectionis debitæ: hæc autem perfectio metaphoricè ſit quidam nitor animæ quo peccans privatur: privatio autem nitoris ſit quædam macula: idcirco præter reatum manet etiam macula poſt peccatum. De qua Joſue 22. *Uſque in præſentem diem macula hujus ſceleris in vobis permanet.* Quin etiam manet averſio quædam a Deo, quæ duplex conſiderari poteſt, una a Deo tanquam à legiſlatore quæ eſt eſſentialis peccato, altera a Deo tanquam ab ultimo fine quæ eſt effectus peccati, ex quibus etiam ſequitur offenſa Dei ſeu provocatio ad iram, & reatus pœnæ, & innumera mala quæ peccatum conſequuntur. Legendus Doctor Angelicus 1. 2. quæſt. 86. art. 1. & 2.

Ad oppoſitum dicendum eſt non ſatis intelligere malitiam peccati, qui præter reatum nihil poſt illud in peccante remanere putant: remanet, inquit D. Thomas, ubi ſupra, aliquid privativè, ſcilicet privatio conjunctionis ad divinum lumen, nec remanet in eadem habitudine ad Deum in qua erat prius. Unde conſequenter fit, ut peccatum non poſſit remitti quin fiat converſio libera ad Deum, ſeu ſit perfecta illa dilectionis & contritionis, ſeu attritionis.

Art. 56. Ibidem.

Unde in Sacramento Baptiſmi, aut Sacerdotis abſolutione proprie reatus peccati dumtaxat tollitur, & Miniſterium Sacerdotum ſolum liberat à reatu.

QUæritur an Cenſorium ſtigma inuri etiam debuerit iſti propoſitioni, quæ ex præcedenti articulo conſequens eſt, maxime cum D. Auguſt. tractatu 49. *in Johannem*, & alibi, & D. Greg. Magnus Hom. 26. in *Evangelia*, dicant quod in ſuſcitatione mortui Lazari ſignificata eſt reſuſcitatio peccatoris, ſed Lazarus eſt prius a Domino vivificatus quam traderetur diſcipulis exolvendus: ergo abſolutio Sacerdotis nihil operatur ſuper culpam, tantum ergo ſuper reatum, ut à pœna ſolvatur peccator.

Reſpondetur propoſitionem Baij duplici modo ſuſtineri à quibuſdam, ab his enim defenditur quod credant prærequiri perfectam contritionem, ut diſpoſitionem & neceſſariam & præviam abſolutioni Sacerdotis: quo poſito ſemper abſolutio inveniet culpam remiſſam; unde tantum operabitur in reatum pœnæ, illum tollendo: ab aliis defenditur quod nihil præter reatum remanere putant tranſeunte actu peccati; unde & in ſolum reatum virtutem exercere poſſe Sacerdotem exiſtimant. Sed uterque modus explodi debet, primus quidem quia baptiſmus ut plurimum confertur infantibus, in quibus extat peccatum originale nullo prævio contritionis actu deletum: quod etiam ſimiliter in adultis invenitur, in quibus peccata remanent, quia plures ſolum diſponuntur ad Sacramentum Pœnitentiæ per actum attritionis, qui inſufficiens eſt ad deletionem peccatorum ſine actuali abſolutione. Secundus etiam modus, qui eſt magis ad mentem Baij rejiciendus eſt, quia tranſeunte actu peccati, remanet macula ſeu peccatum habituale, ſive illud conſiſtat in privatione gratiæ, vel in actu ipſo peccaminoſo non retractato & moraliter remanente, de quo diſputant Theologi. Macula autem illa ſeu peccatum habituale tollitur per Baptiſmum & Pœnitentiam. Cujus rei ratio eſt quod forma horum Sacramentorum ſignificet remiſſionem veri peccati: efficiunt autem id quod ſignificant, parum enim eſſet ut bene ait Durandus in 4. diſt. 18. quæſt. 2. quod Sacerdos Evangelicus virtute clavium ſolum oſtendat culpam à Deo dimiſſam, ſicut Sacerdos legalis ſolum oſtendebat in aliquo lepram eſſe mundatam: iſtud enim eſt contra dignitatem Sacramentorum novæ legis quæ efficiunt quod figurant, ipſa autem forma abſolutionis ſignificat dimiſſionem peccati.

Ad oppoſitum dicendum eſt duplicem diſtingui vivificationem peccatoris: unam per gratiam excitantem, alteram per gratiam juſtificantem, prior autem vivificatio nondum tollit culpam: & ſecundum illam peccator debet eſſe vivificatus ut ſe ſiſtat Sacerdoti: non vero neceſſario ſecundum poſteriorem vivificationem, quam operatur ſæpe ſæpius Sacerdos in adultis ſolum attritis, & penes hoc debet intelligi comparatio Lazari cum pœnitente.

Art. 57. Ibidem.

Peccator penitens non vivificatur miniſterio Sacerdotis abſolventis, ſed à ſolo Deo, qui pœnitentiam ſuggerens & inſpirans vivificat eum, & reſuſcitat, miniſterio autem Sacerdotis ſolum reatus tollitur.

QUæritur an hæc propoſitio in eadem damnatione reputari debeat cum duabus præcedentibus quibus affinis eſt: etenim Hugo de ſancto Victore qui parvus Auguſtinus dictus eſt, hujus aſſertor eſt lib. 2. *de Sacramentis* parte 14 cap. 8. ubi modum explicans quo peccatum remittitur. Hoc bene, inquit, in reſuſcitatione Lazari ſignificatum eſt, quem ipſe Dominus per ſe prius intrinſecus à vinculo mortis abſolvit, vivificatum autem deforis miniſterio ipſorum Apoſtolorum ſolvi præcepit. Sic namque in ſancta Eccleſia nunc mortuos peccatis per ſolam gratiam ſuam interius vivificans ad compunctionem accendit, atque vivificatos per confeſſionem foras venire præcipit: ac ſic deinde confitentes per miniſterium Sacerdotum ab interiori vinculo, hoc eſt, à debito damnationis abſolvit.

Reſpondetur ex ſupradictis ſatis patere Sacerdotem non ſolum à reatu, qui eſt effectus peccati, ſed etiam ab ipſomet peccato, aut culpa ſeu macula abſolvere. Quare D. Joannes Chryſoſtomus Homil. 6. in 2. Epiſt. ad Cor. ſic loquitur de Deo: nec hoc ſolum mirum eſt quod *vivificat*, ſed etiam eadem faciendi poteſtatem aliis quoque tribuit. *Accipite* enim inquit, *Spiritum Sanctum, &c.* Quibus addendum eſt ex Concilio Tridentino Seſſ. 6. in decreto de *Juſtificatione* cap. 14. pœnam æternam vel ſacramento vel ſacramenti voto una cum culpa remitti. Et Michael Palatius in 4. ſent. diſt. 18. diſp. 2. ait Ugonem viam novam excogitaſſe quam nullus Theologorum probatam jam habet, ideoque exoleta via eſt. Et dilemmate, inquit, iſto agam contra Ugonem, quia vel hic juſtificatus manet obligatus ad pœnam æternam, vel non manet: ſi non manet, igitur dimiſſa eſt pœna æterna: ſi manet obligatus, ergo manet ſub crimine, ſi quidem à poſteriori ſi rem agis, reatus ad ipſam pœnam eſt ipſum crimen. Quare Dominus Matth. 5. crimen ſubindicans ait, *qui autem dixerit fratri ſuo Racha, reus erit Gehennæ ignis.* Et criminoſi in ſcriptura rei Gehennæ appellitantur; &c. Igitur ipſum peccatum eſt indignitas ad poſſidendum regnum Dei. Ablato igitur peccato ex Dei gratia, neceſſario juſtificatus dignus eſt vita æterna: ſi dignus illa, quomodo manet obligatus ad æterna ſupplicia? Nam obſecro quid differt ab inimico, aut quomodo intelliges purgatam eſſe inimicitiam, ſi obligatio adhuc manet ad æterna ſupplicia? Nonne Paulus inquit ad Rom. 8. *Nihil damnationis eſt iis qui ſunt in Chriſto:* at iſte juſtificatus, ante abſolutionem eſt in Chriſto ut tu fateris. Et demum ſicut ſtipendia peccati mors, ita ſtipendia gratiæ eſt vita æterna.

Ad oppoſitum dicendum eſt, comparationem Lazari cum peccatore reſurgente in alio puncto conſiſtere, ut ſupra explicatum, nec habendam eſſe rationem authoritatis Magiſtri Ugonis, cum in hac quæſtione valde perplexi fuerint antiqui quidam Scolaſtici ac parum convenientia ſcripſerint. Cum nondum per Concilia res elucidata fuiſſet nec D. Thomæ opuſculum 22. *de forma abſolutionis*, lucem non modicam attuliſſet ad quædam tunc obſcura & difficilia explananda, quem poſtea omnes fere Theologi ſequuti ſunt.

Art. 58. Lib. de Indulgentiis cap. 8.

Quando per Eleemoſynas, aliaque pœnitentiæ opera Deo ſatisfacimus pro pœnis temporalibus, non dignum pretium Deo pro peccatis noſtris offerimus, ſicut quidam errantes autumant nam alioqui eſſemus aliqua ex parte redemptores; ſed aliquid facimus, cujus intuitu Chriſti ſatisfactio nobis applicatur & communicatur.

QUæritur an à linea recti & veri abſcedat hæc propoſitio: etenim videtur extollere dignitatem Chriſti Domini, qui pro nobis ita abunde ſatisfecit virtute & efficacia paſſionis ſuæ, ut cooperatoribus non indigeat, qui ſi illi addantur, videntur per illos derogari excellentiæ ſatisfactionis illius, de qua ſic D. Joan. 1. Epiſt. canon. cap. 2. *& ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris tantum, ſed etiam pro totius mundi.* Imo docent Theologi communiter ſatisfactionem Chriſti ſufficientem fuiſſe ad exhauriendа peccata mundorum infinitorum, ſi tot extitiſſent. Superflua ergo eſt hominum ſatisfactio, & ſine neceſſitate admittitur juſtum pretium in eorum operibus ad ſatisfaciendum.

Reſpondetur bona opera quæ fiunt ab homine juſtificato, eſſe juſtum & æquale pretium pro Redemptione pœnæ temporalis quæ ſupereſſe ſolet poſt remiſſionem culpæ, neque id habere ex applicatione ſatisfactionis Chriſti, quaſi non aliter eſſent ſatisfactoria quam per communicationem ſatisfactionis Chriſti quæ det illis formam ipſius ſatisfactionis aut partiale ſupplementum ſine quo non eſſent ſatisfactoria. Probatur quia eodem modo theologizare convenit de merito vitæ æternæ, ac de ſatisfactione noſtra pro pœna temporali, cum æqualiter dependeant opera noſtra a Chriſto ut meritoria & ut ſatisfactoria: at opera juſtorum ex gratia profecta habent condignitatem ad vitam æternam abſque eo quod conſtituantur in eſſe meritorio per meritum Chriſti illis applicatum: ergo multo magis habebunt condignitatem ad redimendas pœnas temporales, abſque eo quod communicetur illis ſatisfactio Chriſti ad conſtituendum vel totum vel partialem illorum valorem. Probatur conſequentia quia vita æterna plus excedit opera noſtra quam pœna temporalis: ergo ſi ad hanc acquirendam habent æqualitatem, multo magis ad illam redimendam. Favet quoque Concilium Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 14 *de Juſtificatione* ubi aſſeritur in pœnitentia contineri ſatisfactionem per eleemoſynas & jejunia pro pœna temporali. Quod intelligitur de ſatisfactione ex condigno & non tantum ex congruo: tum ſic eſſent etiam pro pœna æterna. Lege de his Suarem de Gratia lib. 12. cap. 29. & Cardinalem de Lugo de pœnit. diſp. 24. ſect. 1.

Ad oppoſitum dicendum eſt nullam injuriam irrogari meritis aut ſatisfactioni Chriſti ex operibus noſtris meritoriis aut ſatisfactoriis, quia valor omnis operum noſtrorum fundatur ſaltem remote in paſſione Chriſti à qua habemus gratiam & auxilia, quibus operemur meritorie & ſatisfactorie: nec inconveniens eſt ſi aliqua ex parte dicamur noſtri Redemptores, ſcilicet minus principaliter & dono Chriſti, juxta illud Danielis 4. *peccata tua eleemoſynis redime.* Unde quo magis theatrice iſtud obtrudunt hæretici, eo inanius eſt.

Art. 59. Ibidem.

Per Paſſiones Sanctorum in indulgentiis communicatas non propria redimuntur noſtra delicta; ſed per communionem charitatis nobis eorum paſſiones impertiuntur, ut digni ſimus, qui pretio ſanguinis Chriſti à pœnis pro peccatis debitis liberemur.

QUæritur an quid ſit heterodoxi & mixti doctrinæ communi Theologorum conſona in hoc articulo, multum enim illi favere videtur

A ſter lib. 4. ſent. diſt. 18. & ad illam diſtinctionem art. 21. Albertus Magnus aſſerens ibi charitatem Eccleſiæ dimittere peccata, quia dicitur, participem me fac Deus omnium timentium te, & cuſtodientium mandata tua, ergo in participatione bonorum Eccleſiæ dimittuntur peccata. Sed charitas eſt quæ facit bona communia & participabilia à diverſis. Adhuc unus articulus eſt *Sanctorum communionem*, & ab omnibus ſolet exponi, Credo in Spiritum Sanctum per charitatem communicantem bona Eccleſiæ: ſed per bona remittuntur mala: ergo videtur quod per charitatem Eccleſiæ ſolvantur delicta. Adhuc proverb. 10. *univerſa delicta* operit charitas.

Reſpondetur Michaelem Bajum per hujus articuli verba intendiſſe tollere poteſtatem juriſdictionis quæ eſt in Eccleſia, maxime in Summo Pontifice ad
B concedendas indulgentias, quibus extra ſacramentum per applicationem ſatisfactionum Chriſti ac ſanctorum ſolverentur juſti a pœnis temporalibus poſt remiſſionem culpæ remanentibus. Indulgentia enim abſolutio dici poteſt reſpectu vivorum, ſolutio vero reſpectu defunctorum ut docet Bellarminus lib. 1. *de Indulgentiis* cap. 5. eſſe autem poteſtatem in Eccleſia ad concedendas indulgentias definit Concilium Tridentinum in decreto *de Indulgentiis*, & Leo decimus in *Bulla* contra Lutherum, & demonſtrat antiquiſſimus Summorum Pontificum uſus: qua in re credi non poteſt eos deceptos fuiſſe, itaut erraverint in illis concedendis. Itaque indulgentia non eſt negotium ſolius charitatis quæ reddat bona amantium communia, ſed etiam negotium eſt poteſtatis & juriſdictionis, qua Summus Pontifex ad paſcendas oves Chriſti
C ſatisfactiones ſuperabundantes Chriſti & quorumdam ſanctorum plus habentium ſatisfactiones aliis appliceat minus habentibus, idque juridice & cum poteſtate extra ſacramentum.

Ad oppoſitum dicendum eſt Albertum Magnum ita aſſerere charitatem Eccleſiæ dimittere peccata, id eſt pœnas temporales peccatorum, ut tamen id fiat per poteſtatem clavium iis qui ſunt in charitate. Unde & docet ad diſt. 20. ejuſdem libri, Pontificem extra charitatem exiſtentem concedere indulgentias (art. 20.) quia tali Papæ influit Spiritus Sanctus ea quæ ſunt poteſtatis, & dare indulgentias eſt, inquit, gratia gratis data, quæ poteſtatis eſt, non bonitatis vitæ aut probitatis.

D *Illa Doctorum diſtinctio, divinæ legis mandata bifariam impleri, altero modo quantum ad præceptorum operum ſubſtantiam tantum, altero quantum ad certum quemdam modum, videlicet ſecundum quem valeant operantem perducere ad regnum æternum, hoc eſt ad modum meritorium, commentitia eſt & explodenda.* Art. 60. Lib. 2. de Meritis operum. cap. 5.

QUæritur an immerito impetat illam diſtinctionem: cum enim Scholaſtici Theologi aliqui ſcaturiant pluribus diſtinctionibus frivolis & levibus, forſan illarum de numero hæc eſſet. Vult enim Deus obſervari ſua mandata perfecte, ut eum amemus ex toto corde, operando modo ſublimiori. Deuter 16. *juſte quod juſtum eſt perſequeris*: ergo videntur man-
E data non poſſe obſervari quoad ſubſtantiam, niſi etiam obſerventur cum omnibus circumſtantiis quibus ita perfectè obſerventur, ut valeant operantem ad regna cœlorum perducere.

Reſpondetur conſtantiſſimam eſſe doctrinam Theologorum quod omnis actus moraliter bonus non eſt meritorius vitæ æternæ, niſi fiat cum aliquibus circumſtantiis & conditionibus quæ ad meritum requiruntur, utpote quod fiat liberè ab homine viatore, exiſtente in ſtatu gratiæ, & ſecundum plures quod actu referatur in Deum per charitatem vel per religionem. Certum eſt etiam quod poſſunt plures homines facere aliquod opus bonum & præceptum,

quod non babebit propterea omnes circumſtantias A ad meritum requiſitas. Ut puta ſi fiat ab homine exiſtente in ſtatu peccati, aut cum intentione aliqua temporali: unde tunc implet mandatum quoad ſubſtantiam, & non ſervat modum ſecundum quem poteſt eſſe meritorium vitæ æternæ. Ex quo naſcitur hæc diſtinctio, quæ in re ſolida fundatur, ut non poſſit haberi levis & frivola ſeu commentitia & explodenda.

Ad oppoſitum dicendum eſt poſt D. Thomam 1. 2. quæſt. 100. art. 11. Modum præcepti non cadere ſub præceptum, modus charitatis inquit, non cadit ſub præcepto. Hoc eſt dicere quòd in hoc præcepto. Honora patrem, non includitur quod honoretur pater ex charitate, ſed ſolùm quod honoretur pater. Unde qui honorat patrem, licet non habeat charitatem, non efficitur tranſgreſſor hujus præcepti: etſi ſit tranſgreſſor præcepti, de actu charitatis. B

Art. 61. Ibid. c.6. *Illa quoque diſtinctio, qua opus dicitur bifariam bonum, vel quia ex objecto & omnibus circumſtantiis rectum & bonum, quod moraliter bonum appellare conſueverunt, vel quia eſt meritorium regni æterni, eo quod ſit à vivo Chriſti membro per ſpiritum charitatis, rejicienda eſt.*

QUæritur an non rectè doctor Baius incedat in explodenda illa diſtinctione: etenim non videtur admittendum ullum opus bonum ex objecto & circumſtantiis omnibus ſine gratia: gratia autem efficit hominem vivum Chriſti membrum & infert ſecum juſtificationem, quia eſt efficax & includit fidem per dilectionem operantem: ergo non poteſt ſeparari opus bonum à ſtatu in quo homo eſt vivum Chriſti membrum: fruſtra ergo diſtinguitur opus bifariam bonum eo modo qui explicatur in articulo.

Reſpondetur Doctorem Baium conſequenter loqui ad ſua principia: poſito enim quod non ſit alia gratia per Chriſtum, niſi efficax quæ infert juſtificationem hominis & reddit eum vivum Chriſti membrum: poſito rurſus quod nullum opus bonum elici poſſit ab homine niſi habeat gratiam illam efficacem, jam optimè ſequitur, nullum opus bonum morale produci ab homine, niſi ſit juſtificatus & ſit vivum Chriſti membrum: unde fit ut diſtinctio illa evaneſcat. Sed quia ordinarium eſt ut dato uno abſurdo aliud abſurdum ſequatur, idcirco datis & admiſſis illis principiis abſurdis, ſequitur etiam illud abſurdum, quod talis diſtinctio rejicienda ſit, cum potius retinenda ſit, tanquam maximè conformis doctrinæ veræ, & Theologicæ, & principia illa, ex quibus infertur eſſe rejiciendam, falſa ſint. Datur enim aliqua gratia per Chriſtum quæ prævenit Liberum Arbitrium, movetque & adjuvat ut aliqua bona agat quibus ſe diſponit ad juſtificationis gratiam. Patet ex ſcripturis paſſim & ex Concilio Tridentino ſeſ. 6. *de Juſtificatione* can. 3. & 4. Poteſt etiam homo plura bona moralia agere ex virtute & cum adjutorio gratiæ prævenientis, etſi non inferat ipſam juſtificationem, etiam in ſtatu naturæ corruptæ. Nam aliqua bona opera non ſunt ipſi naturæ improportionata: & aliunde ſi natura ipſa nihil poſſet niſi malum, pejor eſſet dæmonibus ipſis, qui non peccant cum credunt & contremiſcunt, etiam ſine adjutorio prævenientis gratiæ. D E

Ad oppoſitum dicendum eſt aliqua bona opera elici poſſe ab homine in ſtatu peccati exiſtente ex adjutorio gratiæ prævenientis: unde objectio innititur falſis principiis. Legi poteſt de iis Faber Faventinus in diſput. Theolog. de Prædeſt. quæſtione 1. diſput. 6.

A *Sed & illa diſtinctio duplicis juſtitiæ, alterius quæ fit per Spiritum charitatis inhabitantem, alterius quæ fit ex inſpiratione quidem Spiritus Sancti cor ad pœnitentiam excitantis, ſed nondum cor inhabitantis & in eo charitatem diffundentis, qua divinæ legis juſtificatio impleatur, ſimiliter rejicitur.* Art. 62. Lib. de charitate quantum ad ipſum

QUæritur an non juſte damnetur hæc diſtinctio: etenim hic ſermo eſt de ſtatu naturæ corruptæ quæ potentiori auxilio indiget quam natura integra, cui ſatis erat gratia excitans & ſufficiens ad bene operandum ſi vellet, unde tunc locum habere poterat inſpiratio Spiritus Sancti, cui liberum & arbitrarium eſſet voluntati reſiſtere: at poſt peccatum natura eſt B extreme abjecta & infirma, ut opus illi ſit gratia efficaci quæ inferat Spiritum charitatis inhabitantem: ergo in ſtatu naturæ corruptæ malè affertur diſtinctia illa qua ſtabilitur gratia quædam ſufficiens, cum non ſit niſi gratia efficax quæ reddit Spiritum-Sanctum in anima inhabitantem.

Reſpondetur diſtinctionem illam ſatis expreſſe fundari in verbis Apocalypſis, cap. 3. *Ego ſto ad oſtium & pulſo, ſi quis audierit vocem meam & aperuerit mihi januam, introibo ad illum & cœnabo cum illo & ipſe mecum.* Quin & in Canticis Canticorum idem exhibetur cum ſponſus loquitur ad ſponſam, invitans illam ut ſibi portam cordis reſeret, quo apud illam fixa manſione reſidere poſſit, cap. 5 *Aperi mihi ſoror mea, amica mea, &c.* & cap. 6. *Dilectus meus* C *deſcendit in hortum ſuum ad areolam aromatum ut paſcatur in hortis, &c.* Ubi videmus ſponſum animarum mox excitare ipſas ad bona opera, mox in ipſiſmet inhabitare: ſcilicet, ut rectè Lovanienſes aſſerunt *in perdocta explicatione damnationis articulorum Baii*, ante remiſſionem peccatorum, atque inhabitantem Spiritum & juſtificationis & vitæ, quædam inchoationes dumtaxat ſunt conceptionibus, ut loquitur Auguſtinus, quæſt 2. ad *Simplicianum*, ſimiles: at non ſolum ſpiritaliter concipi, verum etiam naſci opus eſt, actum demum cœptum juſtificationis opus ac vivificationis infuſione vivificæ charitatis abſolvitur.

Ad oppoſitum dicendum eſt eamdem eſſe naturam humanam in ſtatu naturæ integræ, & in ſtatu naturæ corruptæ: tantumque differre quod in illo ſtatu ha- D bebat gratiam qua motus concupiſcentiæ reprimebantur: in hoc habet privationem gratiæ, quo fit ut motus concupiſcentiæ validius agant. Ad hoc autem reſarciendum non opus eſt ut gratia in præſenti ſtatu ſit alterius ſpeciei; ſed tantum ut ſit paulo potentior ad impetus concupiſcentiæ moderandos. Unde neceſſe non eſt ut ſemper ſit efficax & inferat actuálem Spiritus-Sancti inhabitationem.

Item & illa diſtinctio duplicis vivificationis, alterius qua vivificatur peccator, dum ei pœnitentia & vitæ novæ propoſitum & inchoatio per Dei gratiam inſpiratur: alterius qua vivificatur qui vere juſtificatur, & palmes vivus in vite Chriſti efficitur, pariter commentitia eſt, & ſcripturis minime congruens. Art. 63. E

QUæritur an non jure Doctor Baius inſurgat adverſus hanc diſtinctionem: qua quidam Theologi ſolvunt, quod ait Magiſter lib. 4. ſent. diſt. 18. poſt aliquot patres, Chriſtum obtuliſſe Lazarum jam vivificatum diſcipulis ſolvendum, ad probandum quod Sacerdotes nihil poſſunt in ipſam culpam, ut eam diluant, ſed à ſolo Deo remittatur cum præſupponitur peccator jam vivificatus antequam confiteatur: ergo gratia ſanctificante donatus, quæ eſt vita hominis interioris, juxta quem modum ſcriptura vivos appellare ſolet qui ſunt in gratia conſtituti, mortuos qui ea privati ſunt, ſicut dicitur Apoc. 3. de

Epiſcopo Sardenſi. *Nomen habes quod vivas, & mortuus es.*

Reſpõdetur improbationem duplicis hujus vivificationis ex eodem fundamento eſſe eandem ac improbationem præcedentium diſtinctionum; ſcilicet non concinit Baius doctrinæ communi in Eccleſia receptæ, quod peccator ſæpe per gratias prævenientes & inefficaces adhoc juſtificationis realis, moveatur, incitetur ac adjuvetur ad diſponendum ſe ſanctificationi, per varios actus fidei, ſpei, & charitatis, & Pœnitentiæ ſeu Contritionis. Vult iſtos omnes pios motus produci, & cauſari à gratia ipſa ſanctificante quæ vita eſt hominis. Quaſi vero gratia ſanctificans eſſet medium ad illos pios motus, qui etiam metaphoricè dici poſſunt vitæ hominis ſaltem inchoata, & non potius illi motus pij eſſent medium ad gratiam ſanctificantem acquirendam, ad quam ſunt diſpoſitiones juxta Concilium Tridentinum ſeſſ. 6. in decreto juſtificationis cap. 6. *Diſponuntur autem ad iuſtificationem, &c.* & juxta D. Thomam 1. 2. quæſt. 109. art. 6. ubi ſatis evidenter ſe explicat, licet alibi à ſeipſo diſſentire videatur. Quare priuſquam peccator juſtificetur, ex inſpiratione & adjutorio Spiritus-Sancti primum aliquos producit pios motus, quibus paulatim diſponitur ad gratiam juſtificantem. Raro enim in inſtanti perficitur hæc diſpoſitio, ſed paulatim præparatur voluntas à Domino.

Ad oppoſitum dicendum etiam peccatorem qui ex gratia excitante movetur, & diſponit ſe ad gratiam ſanctificantem, metaphoricè dici poſſe vivum; quia habet aliquas actiones vitæ ſpiritualis, etſi etiam metaphoricè dici poſſet mortuus propter privationem gratiæ habitualis, aut ſemivivus, vel ſemimortuus quia vita ejus nondum perfecta eſt: nec iſtud alienum à Scriptura, quæ Luc. 10. exhibens hominem in ſtatu peccati, ſemivivum relictum eſſe dicit poſt plagas peccati, quia adhuc elicit quaſdam actiones vitæ ſpiritualis ex motione Spiritus-Sancti: nec neceſſe eſt comparationes ad unguem ſervari quoad omnia. Vide Alenſem in cap. 3. *Apoc.* ubi quatuor affert ſigna vitæ ſpiritualis.

Art. 64. Non eſt in Baij libris.

Non niſi Pelagiano errore admitti poteſt uſus aliquis Liberi Arbitrii bonus, ſive non malus, & gratiæ Chriſti injuriam facit, qui ita ſentit & docet.

QUæritur an perverſum dogma contineat hæc propoſitio: etenim nihil familiarius eſt in ſcriptura, quam hominem nihil poſſe boni operari ſine gratia Chriſti, Joan. 6. *Sine me nihil poteſtis facere*, & D. Auguſtinus epiſt. 47. poſt D. Cyprianum, omnia quæ pertinent ad bonos mores vult eſſe petenda à Deo in oratione, *ne de libero*, inquit, *præſumentes arbitrio à divina gratia excidamus*; at non petimus à Deo id quod habemus in poteſtate: ergo nullum bonum morale eſt in poteſtate Liberi Arbitrij, ſed omnia tribuenda ſunt gratiæ per Chriſtum, quæ eſt efficax & infert ipſam charitatem. Unde in mente D. Auguſtini actiones infidelium, etſi ſtudioſæ apparerent, peccata ſunt.

Reſpondetur poſt Fabrum Faventinum in diſp. de *prædeſt.* quæſt. 1. diſp. 61. cap. 2. ex hac propoſitione, quod nihil boni operari poſſit natura humana, ſequi illam magis eſſe imperfectam, quam quæcumque alia natura creata irrationalis & inanimata: imo videretur eſſe figmentum diaboli: conſequentia probatur, quia ex propriis viribus non poſſet facere niſi malum; nullum autem bonum non ſolum ſupernaturale, ſed nec naturale & ordinis inferioris: ceteræ autem creaturæ ex viribus ſuis naturalibus cum influentia generali, poſſunt efficere bonum opus ſibi proportionatum. Certè maximæ indignitatis & imperfectionis eſt quod natura humana non habeat omnia requiſita ad faciendum opera ſibi connaturalia, ut ad ſubveniendum pauperi, ad honorandum patrem: ignis autem ad comburendum, & aqua ad madefaciendum habeat omnia requiſita & auxilium Dei generale paratum, & poſſit operari opera convenientia ſuæ naturæ & ſpeciei. Hæc Faventinus & plura ibidem digna quæ legantur a Baianis, & ſi nobis neceſſe non ſit admittere, quod iſta fiant ſine Dei gratia, qui prævenit hominem & ad bene operandum incitat ac adjuvat: etſi non ſit illa gratia efficax & invincibiliter juſtificans, ac charitatem importans, quam ſolam gratiam per Chriſtum male agnoſcunt.

Ad oppoſitum dicendum eſt textum D. Joannis intelligi de operibus quibus homines diſponuntur ad gratiam, quæ ſine gratia Chriſti fieri non poſſunt, & de operibus ibidem meritoriis vitæ æternæ: quod autem bona opera petantur in oratione, hoc non arguit neceſſitatem gratiæ efficacis ad illa operanda, ſicut quando petitur pluvia aut panis quotidianus in oratione, non inde fit ut gratia efficax ſit requiſita ad illa; quod autem requirunt actum amoris Dei, ad bonum opus, & ſi iſta admitteretur, tamen gratia excitans ſufficeret ad faciendum aliquod opus intuitu Dei, nec video cur tam difficilis appareat aliquis actus amoris Dei, ut in illo eliciendo, neſcio quem Herculem domandum ſibi fingant. Quod vero ſpectat ad actiones ſtudioſas infidelium, præter ea quæ dicta ſunt in ſuperioribus articulis, addimus ex doctiſſimo Thoma Hortado diſputatione 18. de *ſupernaturalitate* rerum *controverſia* 5. membro 3. vocari à D. Auguſtino peccata, negative non poſitive: quia non ſunt ut oportet ad vitam æternam, attamen non inferunt reatum pœnæ, nec hoc ullibi dixit D. Auguſtinus.

Sola violentia repugnat hominis libertati naturali.

Art. 65. *Lib. de Libero Arbitrio, cap. 7.*

QUæritur an iſta propoſitio cenſuræ latus præbeat: etenim qui hanc arguendam eſſe putant, ea maxime ratione ducuntur quod etiam neceſſitas repugnet hominis libertati naturali: ita ut non ſit liberum quod fit neceſſario, quamvis voluntariè fiat & ſine coactione: at id minime admittendum eſt; quandoquidem in ſententia Scoti, Spiritus-Sanctus producitur liberè à Patre & Filio; etſi producatur neceſſario: ergo neceſſitas non repugnat libertati, ſed ſolum violentia & coactio: & D. Auguſtinus in Enchyridio cap. 105. ſic enim prius oportebat hominem fieri, ut & bene velle poſſit & male: nec gratis ſi benè, nec impune ſi male: poſtea vero ſic erit, ut male velle non poſſit, nec ideo libero carebit arbitrio, *multo quippe liberius erit arbitrium, quod omnino ſervire non poterit peccato*: ergo homo non deſinit liberum habere arbitrium, etiamſi neceſſitetur ad bonum.

Reſpondetur Baium & ejus aſſeclas opinioni iſti de libertate adhærere, eo quod ſit illis medium ad defendendam gratiam efficacem in præjudicium gratiæ ſufficientis: cum enim viderent ſibi opponendum fore, admiſſa illa gratia cui voluntas neceſſario obtemperare deberet, ſequi deſtructionem libertatis ad agendum & non agendum, mutaverunt eſſentiam libertatis humanæ ut ſe habet in præſenti ſtatu, dixeruntque illam minime bilancis inſtar hinc & inde ferri poſſe, ſed quamvis neceſſario uni parti adſtricta ſit, dum voluntarie & ſine violenta manu id fiat, libere fieri, quia liberum & neceſſarium ſimul conveniunt nec ſibi invicem repugnant. Sicque error de gratia efficaci impulit in errorem iſtum de libertate præſentis ſtatus. Nam cum hæc libertas ſit idonea merito & demerito, non poſſit vero eſſe meritum & demeritum, ubi eſt neceſſitas agendi: nec poteſt eſſe libertas præſentis ſtatus cum hac neceſſitate. Et certe mens Baij fuit, hominem in ſtatu naturæ integræ fuiſſe liberum ad bonum & malum: in ſtatu autem

A naturæ corruptæ ante auxilium ſpeciale, quod vocant, gratiæ efficacis, non poſſe niſi malum agere, poſito vero illo auxilio, neceſſario bonum agere ad quod movet voluntatem. Cum tamen ſcriptura ſacra ſatis innuat eſſe in hominis arbitrio agere vel non agere bonum, ut cum dicitur Matt. 16. *ſi quis vult venire poſt me abnegat, ſemetipſum* & cap. 19. *ſi vis ad vitam ingredi ſerva mandata.* Quod ſi ita non eſſet, fruſtra eſſent conſilia, exhortationes, aliique conatus quibus ad bene agendum excitantur homines.

Ad oppoſitum, Scoti caliginem diſpelles, intelligendo ipſum intellexiſſe per produci libere Spiritum-Sanctum, produci a voluntate, ſicut quando dicit filium produci naturaliter, intelligit produci ab in-

B tellectu: patet ex quæſt. 1. prologi in *repartatis* art. 3 ubi dicit Spiritum-Sanctum libere produci, filium non libere ſed naturaliter. At ſi liberum nihil aliud diceret quam ſpontaneum, æque filius produceretur libere. Unde ait differentiam productionis filij eſſe in principio, ſcilicet intellectu, qui eſt de eſſentia naturæ intellectualis, non ſic autem voluntas. Quod ſpectat ad D. Auguſtinum: hic eſt controverſia de Libero Arbitrio ſecundum ſtatum præſentia vitæ, prout eſt capax meriti & demeriti. Sic autem ſumptæ libertati, non ſolum coactio ſed etiam neceſſitas repugnat, quia non meremur iis quæ neceſſario facimus. At D. Auguſtinus loquitur de Libero Arbitrio ſecundum ſtatum futuræ vitæ, quod non ſe extendit ad malum, ſed ad bonum aliquod unum ex pluribus. De quo diximus plura in Theol. *Affect.* 1. par. tract.

C 4. medit. 14.

Art. 66. Non eſt in Baii libris.

Homo peccat etiam damnabiliter in eo quod neceſſario facit.

QUæritur an culpabilis ſit hic articulus: nam D. Auguſtinus lib. 3. de Libero Arbitrio c. 18. ejus patrocinium ſuſcipere videtur dicens, *Sunt etiam neceſſitate facta improbanda, ubi vult homo recte facere & non poteſt.* Ubi apparet ſatis evidenter peccandi neceſſitas, quæ tamen improbanda decernitur à Sancto Doctore Auguſtino.

Reſpondetur nihil evidentius eſſe in doctrina etiam

D D. Auguſtini, neminem peccare in eo quod vitare non poteſt: ſic enim loquitur lib. *de duabus animabus* cap. 12. *peccati reum teneri aliquem, quia non fecit quod facere non potuit, ſumma iniquitatis & inſania eſt.* Et ibidem *ſi ita coguntur ut reſiſtendi poteſtas nulla ſit, non peccant* & lib. 3. de Libero Arbitrio cap. 18. *quis enim peccat in eo quod nullo modo caveri poteſt? peccatur autem: caveri igitur poteſt*: plures ſunt alij textus D. Auguſtini qui in eamdem ſententiam conſpirant, quam omnes eo ipſo veriſſimam habent, quod mandata Dei in quorum tranſgreſſione peccatur, non ſint impoſſibilia, unde homo non neceſſitatur ad ea tranſgredienda cum ſint poſſibilia, Deo ſuppeditante cuilibet ſufficiens auxilium ad eorum obſervationem: ſed cum Baius negaret iſtud auxilium ſufficiens videretque ſibi opponi, homines neceſſario

E tranſgreſſuros præcepta Dei, & in illa tranſgreſſione fore innocentes, cum aliter agere non potuiſſent: ut defenderet illum errorem de gratia, aſſeruit nihilominus homines damnandos fore, nonobſtante neceſſaria præcepti tranſgreſſione. Sicque abiſſus abiſſum invocat, & error errorem trahit, & qui unum abſurdum mordicus defendunt, abſurda alia pleraque ſine fronte admittunt: talis eſt doctrina hujus articuli Baiani, quo admiſſo, ſequitur hominem in hac vita peioris eſſe conditionis quam ipſi dæmones & damnati, quibus nullus accedit novæ damnationis gradus ob quaſcumque tranſgreſſiones quibus ex neceſſitate ſuccumbunt quotidie: tam abſurdum eſt ei non refragari.

Cap. 19. peccatum Ad oppoſitum dicendum eſt, eo loci ſermonem eſſe D. Auguſtino de Vitiis & concupiſcentiis, ea-

A rumque motibus involuntariis quos nolentes aliquando ſentimus. At hi motus non ſunt proprie peccata & culpæ, etſi ita vocentur quod ex peccato primi parentis inſurgant & peccatorum cauſæ ſint ac radices. Quare ſunt improbandi, ſatiſque in progreſſu hujus textus demonſtrat D. Auguſtinus in hominis eſſe poteſtate his motibus ad peccandum non conſentire, ob præſens Dei auxilium. 1. pœna pœnatis.

Infidelitas pure negativa, in his in quibus Chriſtus non eſt prædicatus, peccatum eſt.

Art. 67. Nec eſt in eius libris.

QUæritur an erroneus ſit hic articulus: etenim D. Auguſtinus lib de Gratia & Libero Arbi-

B trio cap. 3. agens de fide & ignorantia in his qui nihil de fide audierunt: ait non ſic illos per eam excuſari ut non ſint æternis pœnis obnoxij, ſed ſic *ut levius ſaltem illic torqueantur.* Quod firmari poteſt hoc argumento, quia ſi quis excuſaretur à peccato ob infidelitatem negativam, maxime ob defectum revelationis fidei. Sed defectus ille non poteſt excuſare, quia eſt pœna inflicta homini ob peccatum Adæ: quæ pœna cum ſit voluntaria in ſua cauſa, quæ eſt peccatum Adæ, non excuſat à peccato.

Reſpondetur infidelitatem negativam ſeu privativam in Barbaris & infidelibus qui de fide nihil audierunt, non eſſe peccatum, nec propter illam damnandos fore, ſed propter alia peccata quæ admiſerunt. Sic cenſet D. Auguſtinus tract. 89. in Joan. &

C D. Thomas 2. 2. quæſt. 10. art. 1. probaturque ex verbo Chriſti Joan. 15. *ſi non veniſſem & loquutus eis fuiſſem, peccatum non haberent*: at Chriſtus non eſt loquutus ad plures infideles qui nullum unquam prædicatorem audierunt: & quamvis Deus illuminet omnem hominem venientem in hunc mundum, infundatque varias inſpirationes etiam in animabus Barbarorum: primæ tamen ejus illuminationes & inſpirationes non ferunt directe ad fidem habendam primo, ſed alia quædam bona moralia, quæ ſi peragerent diſponerentur ut etiam illuminarentur & inſpirarentur ad fidem capeſcendam: Quare pluribus non loquitur Deus ullo modo de fide, ſicque ex intentione humana eam capeſcere non poſſunt. Unde *l. 3. de L. Arbitr. cap. 19.*

D immunes ſunt à peccato ex hoc capite, quod præciſe fidem non habent.

Ad oppoſitum dicendum eſt mentem D. Auguſtini eo loci eſſe, quod infideles iſti non excuſabuntur ab aliis peccatis contra legem naturæ perpetratis propter infidelitatem & ignorantiam myſteriorum fidei. Quod vero additur eſſe voluntate primi hominis, non ſequitur magis eſſe peccatum quam ſit ipſa mortalitas quæ peccatum non eſt, etſi in pœnam peccati invecta.

Juſtificatio impii fit formaliter per obedientiam legis, non autem per occultam communicationem & inſpirationem gratiæ, quæ per eam faciat juſtificatos implere legem.

Art. 68. Lib. de Juſtitia cap. 5.

E QUæritur an diſcordet hic articulus à Doctrina Chriſtiana: Namque ſcriptura ſacra videtur attribuere juſtificationem hominis ipſimet obſervationi mandatorum quæ includitur in charitate & dilectione quæ eſt plenitudo legis & præcepti. Proverb. 10. *Univerſa delicta operit charitas* & 1. Petri 4. *charitas operit multitudinem peccatorum.* Id autem eſt juſtificatio. Deinde D. Auguſtini effatum eſt lib. de nat. & grat. cap. ultimo, charitatem inchoatam eſſe inchoatam juſtitiam, charitatem provectam eſſe juſtitiam provectam & charitatem perfectam eſſe perfectam juſtitiam: at dilectio Dei in quo includitur obſervatio mandatorum, formalis eſt ſanctitas & formaliter hominem ſanctificat, abſque communicatione illa & inſpiratione alterius formæ ſanctificantis, quæ dicitur gratia habitualis.

Reſpondetur

A Reſpondetur plures Concilium Tridentinum decatare actus pios ſpei, timoris, pœnitentiæ ac dilectionis quibus continetur obedientia legis divinæ & mandatorum obſervatio, eſſe tantum diſpoſitiones ad gratiam Dei habitualem ac juſtificationem conſequendam. Sic dicit ſeſ. 6. in decreto *de juſtificatione* can. 13. *ſi quis dixerit ſine Spiritus-Sancti inſpiratione hominem credere, ſperare, pœnitere aut diligere poſſe ſicut oportet ut ei juſtificationis gratia conferatur, Anathema ſit*, & cap. 7. aſſerit juſtitiam qua juſtificamur dari unicuique ſecundum propriam uniuſcujuſque diſpoſitionem; non datur autem obedientia legis ſecundum propriam uniuſcujuſque diſpoſitionem: ergo ipſa obedientia legis non eſt id quo formaliter juſtificatur impij. Plura argumenta ſuppeditabit B in eam rem, Cardinalis de Lugo de pœnitentia diſp. 8. ſect. 4.

Ad oppoſitum dicendum eſt & ſcripturam Sacram & D. Auguſtinum attribuere juſtificationem & dilectioni & juſtitiæ qua legi obtemperatur, ſed non tanquam cauſæ formali, ſed tantum tanquam diſpoſitioni. Sicut in eodem ſenſu remiſſio peccatorum tribuitur eleemoſynæ.

Art. 69. Lib. de charitate. cap. 7. *Homo exiſtens in peccato mortali, ſive in reatu æternæ damnationis poteſt habere veram charitatem, & charitas etiam perfecta poteſt conſiſtere cum reatu æternæ damnationis.*

QUæritur an hallucinatus ſit Baius in hoc articulo aſſerendo: neque enim peccatum mortale habet ullam repugnantiam cum gratia habituali: quia peccatum eſſentialiter eſt privatio rectitudinis debitæ actui, non gratiæ aut charitatis: quod ex eo manifeſtum eſt, quod ſi peccatum mortale eſſet privatio gratiæ, aut charitatis: omnia peccata eſſent ejuſdem ſpeciei & naturæ, cum eſſent privationes ejuſdem habitus aut formæ: cum ergo peccatum non ſit eſſentialiter privatio gratiæ aut charitatis, quid repugnat quo minus poſſit peccatum conſiſtere cum gratia, aut charitas cum reatu æternæ damnationis?

C Reſpondetur quamvis inter Theologos diſputetur probabiliter ex utraque parte, apud Fabrum Faventinum in 4. ſent. diſt. 14. quæſt. 1. cap. 9. an peccatum expellat gratiam phiſicè & formaliter, an vero tantum moraliter & demeritoriè: tamen non poſſe D probabiliter ex utraque parte diſputari, an expellat vel non expellat, quoquo modo id fiat, quia per peccatum mortale de quo hic ſermo eſt, homo eſt inviſus Deo & inacceptus ad vitam æternam, per gratiam vero & charitatem homo eſt gratus Deo & acceptus ad vitam æternam: quæ duo ſunt incompoſſibilia & ſimul non poſſunt ſubſiſtere. Unde ſcriptura loquens de Juſtificatione demonſtrat illam eſſe tranſitum a ſtatu peccati ad ſtatum juſtitiæ ad Coloſ. 1. *Tranſtulit nos in regnum filii dilectionis ſuæ*: & Concilium Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 4. *in Decreto Juſtificationis*, ait quod iſta ſit, *tranſlatio ab eo ſtatu in quo homo naſcitur filius primi Adæ, in ſtatum gratiæ & adoptionis filiorum Dei*: ex quibus ſequitur hominem E non habere gratiam quin tranſeat a ſtatu peccati. Sicque peccatum & juſtitia ſimul conſiſtere non poſſunt.

Ad oppoſitum dicendum eſt, peccatum actuale eſſe privationem rectitudinis debitæ, peccatum vero habituale quod ſemper conjungitur peccato actuali non retractato, eſſe privationem gratiæ ex peccato actuali ortam: unde quamvis diverſa peccata privent hominem eadem forma gratiæ & charitatis, quia tamen privant in ordine ad diverſa peccata actualia, eo ipſo plura ſunt & diverſa, quia eſt privatio ob diverſos titulos & cauſas.

Per Contritionem etiam cum charitate perfectam, & cum vero voto ſuſcipiendi Sacramentum conjunctam, non remittitur crimen extra caſum neceſſitatis, aut martyrii ſine actuali ſuſceptione Sacramenti. Art. 70. Ibidem.

QUæritur an hæc propoſitio inter damnatas reponenda ſit: nam D. Auguſtinus ſcribit tract. 13. in Joan. *Quantumcumque Catechuminus proficiat, adhuc ſarcinam iniquitatis ſuæ portat: non illi dimittitur niſi cum venerit ad baptiſmum.*

Quod confirmatur ex hoc, quod Concilium requirat Confeſſionem in Sacerdote celebraturo, niſi in neceſſitate & defectu Sacerdotum: at ſi Contritio delet B peccata, fruſtra requiritur Confeſſio.

Reſpondetur D. Auguſtinum eſſe in contraria ſententia cum ſcribit cap. ultimo libri de natura & gratia, *charitas inchoata, inchoata juſtitia eſt, charitas provecta provecta juſtitia eſt, charitas magna, magna juſtitia eſt*. Sed Concilium Tridentinum ſeſ. 14. cap. 4. ait juſtificationem quæ aliquando habetur ante Sacramentum ſuſceptum, non eſſe adſcribendam ipſi contritioni ſine Sacramenti voto, ex quo evidentiſſime deducitur, vi Contritionis ante ſuſceptum Sacramentum aliquando juſtificari hominem, ſcilicet ſi contingat illum contritione donatum eſſe. Quod ex eo adhuc magis elucet, quod non ſit minoris virtutis & efficaciæ Contritio in lege nova quam C erat in veteri lege: at in veteri lege remittebatur peccatum ex virtute Contritionis, neque enim Sacramenta id operabantur. Quare dicitur Iſai. 30. *Cum ingemuerit peccator tunc ſalvus erit*, juxta 70. & Ezechiel. 33. *Impietas impii non nocebit ei in quacumque die converſus fuerit ab impietate ſua.* Quare mirum eſt Franciſcum Sylvium Doctorem Duacenſem huic Baij placito adhæſiſſe in quæſt. 5. ſupplementi D. Thomæ art. 1.

Ad oppoſitum, dicendum D. Auguſtinum ita loquutum fuiſſe, quia regulariter non ſit ut Catechumenus ad perfectionem Contritionis aſſurgat, ſed raro admodum. Quod autem confeſſio præmittenda ſit ante celebrationem, id ex præcepto divino eſt, Apoſtolo dicente 1. Cor. 11. *Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat.* Quæ verba continent præceptum Confeſſionis: quæ idcirco duplici titulo præ- D mittenda eſt, & ad mundandam ſecurius animam, & ad ſatisfaciendum præcepto divino.

Omnes omnino juſtorum afflictiones ſunt ultiones peccatorum ipſorum: unde & Job & martyres, quæ paſſi ſunt, propter peccata ſua paſſi ſunt. Art. 71. *Non habetur in ejus libris.*

QUæritur an vacillet tantiſper hic articulus ut per cenſuram pungi debuerit: namque cum ordine & juſtitia omnia humana Deus diſponit: ut quia peccato debetur pœna, hæc illud juſtè conſequatur, & ſine culpa miſeria locum non habeat in hominibus. Unde D. Auguſtinus lib. 6. de Civitate Dei cap. 13. loquens de dæmonibus damnatis, ſic E ait: porro quia providentia ſummi Dei, ſicut etiam ipſi fatentur; non fortuita temeritate regitur mundus, *nunquam eſſet iſtorum æterna miſeria, niſi eſſet magna malitia.* Inde videtur conſequens, ut ſi natura in ſtatu integro ſteriſſet, quod expers debuiſſet eſſe omnium pœnarum & cruciatuum quibus nunc poſt peccatum concutitur, ut quemadmodum in illo ſtatu fœlicitatis illis eſſet connaturalis, ſic nunc miſeria ſit contranaturalis, ſi hoc verbo uti fas eſt, nec niſi in vindictam peccati homines quibuſvis tribulationibus impetantur.

Reſpondetur hunc articulum Baij affinem eſſe alteri, in quo dicit. *Deus non potuiſſet ab initio creare talem hominem qualis nunc naſcitur*, ſcilicet cōcupiſcentiis agitatus, & mortalitate ac ægritudinibus quibus ad mortem paulatim diſponitur, obnoxius, quia vult

omnimodam fœlicitatem debitam fuiſſe primo homini titulo creationis, non ſatis perſpiciens quid ex liberalitate & magnificentia addidiſſet Deus dono primo creationis, ſi innocenter vixiſſet primus Adam: magnum enim malum concupiſcentiæ mortalitaſque ac cruciatus qui eam comitantur aut præcedunt, hominis conditionem conſequuntur, qui cum ſit naturæ ſenſitivæ, impreſſionibus agentium exterorum, alterationibuſque diverſis ſic expoſitus eſt, ſicut cæteræ animantes criminis neſciæ & expertes: quod etiam fatetur D. Auguſtinus lib. 1. retract. cap. 4. dicens: *quamvis ignorantia & difficultas eſſent hominis primordia naturalia, nec ſic culpandus eſſet Deus, ſed laudandus.* Itaque etiam ſi aliqui juſti in hac vita variis crucientur miſeriis ac tormentis, non ſemper id fit, eorum peccatis id exigentibus, ſed ſæpe ob altiores quaſdam rationes ſicut dicitur Tobiæ 2. de illo. *Hanc autem tentationem ideo permiſit Deus evenire illi, ut poſteris daretur exemplum patientiæ ejus, ſicut & ſancti Job:* ad eorum perfectionem condocit tribulatio, diſcunt ex tribulationibus ob dona Dei non ſuperbire, ex hinc cæteri agnoſcunt eorum erga Deum fidelitatem, probatur eorum erga Deum confidentia, merita adaugentur, illuſtrioreſque redduntur: ut ſæpe ſæpius longè ſubliniora Deus meditetur in afflictionibus juſtorum quam eorum punitionem, ut non immerito Baiani conſolatores oneroſi dici debeant, ſicut amici Job, qui ejus peccatis flagella illius imputabant.

Cauſa calamitatum hujus vitæ variæ.

Quamvis autem peccato originali tribui poſſent omnes afflictiones quibus juſti in hac vita concutiontur, per illud enim peccatum genus humanum factum eſt dæmonum ludibrium ut ait D. Auguſt. l. 6. contra *Julianum* c. 9. & quibuſvis calamitatibus obnoxium ut ait Proſper l. 2. de *vocatione gentium* c. 12. Attamen cum de peccatis actualibus ſeu perſonalibus agitur, ipſemet Job teſtis eſt ſe non propter illa ſic percuſſum fuiſſe à Deo quinque partita ſua calamitate, videlicet per damna rei familiaris, dolores corporis, opprobria amicorum, deſertionem neceſſariorum & amiſſionem authoritatis & honorum, quæ omnia ſic aggreditur recenſere c. 6. *utinam appenderentur peccata mea quibus iram merui & calamitas quam patior in ſtatera, quaſi arena maris hæc gravior appareret:* indicans calamitatem ſuam non fuiſſe à Deo ſibi immiſſam in vindictam peccatorum, cum longè eorum pondus excedat: de quibus videri poterit non Janſenius, ſed Janſonius ad dictum caput Job.

Ad oppoſitum dicendum eſt pœnas & cruciatus ſpectari poſſe vel ſecundum ſe, vel quatenus ſunt in punitionem & vindictam. In priori acceptione poſſunt abſque culpa convenire naturæ ſenſitivæ inter adverſa ſua & contraria degenti, in poſteriori non conveniunt niſi naturæ peccato obſtrictæ. Secundum poſteriorem acceptionem loquitur D. Auguſtinus.

Art. 72. Nec eſt in eius libris.

Nemo præter Chriſtum eſt abſque peccato Originali: hinc beata Virgo mortua eſt propter peccatum ex Adam contractum, omneſque ejus afflictiones in hac vita, ſicut & aliorum juſtorum, fuerunt ultiones peccati Actualis vel Originalis.

QUæritur an non ſit conformis hic articulus & Scripturis Sacris quæ omnes in Adam peccaſſe ac mortuos eſſe prædicant, & ſanctis patribus qui contra Pelagium & Cœleſtium hæreticos negantes pueros naſci cum peccato Originali, fortiter urgent omnes naſcentes Adæ peccato involutos eſſe, ac proinde baptiſmo & gratia Chriſti indigere, qui ſolus immaculatus agnus eſt, ut mundi peccata tollat: quam ſententiam inter præcipuos exaggerat D Auguſtinus tract. 79. *in Joannem*, ac pluribus in libris, ubi contra Pelagianos diſputat: ut inde alij inferant injuriam ipſius gloriæ irrogari, ſi alius ſine peccato natus aſſeratur, vel à peccato, ipſius morte non redemptus.

Reſpondetur duplici titulo improbandum eſſe hunc articulum. Primo quod aſſerat fuiſſe in S. Virgine peccatum Originale; quam ſententiam alias impugnavimus in *Theologia Affectiva*. 3. p. tract. 2. Medit. 1. his tribus conſiderationibus, 1. quod poſſibile Deo fuerit reddere immunem Beatã Virginem a peccato Originali 2. quod id decens fuerit. 3. quod actu & in de facto immunis fuerit. Quæ hic repetere non juvat; cum aliunde plures hoc argumentum explicaverint, ut in honorem Beatæ Virginis aſſeri poſſit iſtud Cant. 4. *Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te.* Secundo vero quod & ſi præſupponeretur ipſam pro aliquanto tempore in peccato Originali extitiſſe, cum tamen ab ipſo ſtatim liberata fuerit, ut defendunt Authores Catholici, qui ſalva fidei compage, illud peccatum in illa aſtruunt, non rectè infertur omnes ejus afflictiones fuiſſe ultiones iſtius peccati, aut quod magis horrerent piæ aures, peccati Actualis quod ipſa aliquando admiſiſſet: tam ferventes enim ac frequentes divini amoris actus ipſa elicuit, ut ipſorum virtute omnem pœnam ſatisfactoriam abſorptam fuiſſe minime dubitandum ſit, ſi enim id juſtis perfectioribus competit, quanto magis id de Matre Dei credendum eſt? Sed abſit ut hanc quidquam inquinamenti habuiſſe unquam putemus.

Maria Virgo ſine peccato originali.

Ad oppoſitum dicendum eſt D. Auguſtinum hanc proteſtationem feciſſe in lib. de natura & gratia cap. 36. *excepta itaque Sancta Virgine Maria, de qua cum de peccatis agitur, propter honorem Domini nullam prorſus habere volo quæſtionem.* Unde in iſtis locutionibus ſemper venit excipienda Beatiſſima Virgo, cujus gloria, Filij gloria eſt, cum ſcriptum ſit à Sapiente, Ecclesi. 3. *dedecus Filij Mater ſine honore.* Nec propterea deſinit morte ipſius eſſe liberata, per præſervationem ſcilicet ne peccatum incurreret, non per liberationem à peccato quod incurriſſet. Quamvis autem dicat Hervæus Brito in 3. ſent. diſt. 4. qu. 1. mortem eſſe pœnam peccati originalis, & nullam puniri pro peccato quod non incurrit, quantumcumque incurſuros eſſet, hoc nihil eſt. Quia Virgo mortem ſubiit, non pro peccato proprio quod incurrerit aut incurſura eſſet, ſed pro peccato Adami, qui ejus morte punitus eſt, non ipſa, cum nullam habuerit filiam immortalem, & quæ propter ejus tranſgreſſionem mortua non eſt, unde mors Virginis punitio Adami eſt.

Cauſa mortis ipſiuſque.

Art. 73. Nec eſt.

Concupiſcentia in Renatis relapſis in peccatum mortale, & quibus iam dominatur, peccatum eſt, ſicut & alii habitus pravi.

QUæritur an ſit locus cenſuræ contra iſtum articulum: dicit enim D. Auguſtinus lib. 19. de civitate Dei cap. 4. *nonnullum peccatum eſt, quando caro concupiſcit adverſus ſpiritum* ut dicitur ad Galatas 5. & ſi opponatur ideo articulum hunc cenſuræ locum præbere quod habitus pravos vocet peccata, puta habitus intemperantiæ aut injuſtitiæ, dici poteſt etiam peccata vocari poſſe, quia ſeparant à Deo: quod enim à Deo ſeparat, mors animæ eſt & peccatum.

Reſpondetur ex eo maxime improbandum eſſe hunc articulum, quod velit habitus pravos, quibus homo inclinatur ad malum & qui ſæpe remanent etiam peracta pœnitentia, eſſe peccata, non ſecus ac ipſam concupiſcentiam quæ dominatur. Ut enim admittamus concupiſcentiam dominantem, id eſt actu & de facto, ferentem & ducentem animam ad actum prohibitum cum conſenſu, ut ſic, eſſe peccatum, id tamen admitti non debet de vitiis & pravis habitibus, qui per ipſam abſolutionem non deſtruuntur, ſed per plures actus virtutum iis contrarios: ſicut per plures actus perverſos acquiſiti ſunt. Sic enim etiam dormiens homo peccaret, cum retineat

habitus illos, imò & bene operans, cum non obſtante A virtutis actu, remaneat vitium & habitus pravus, qui nihil aliud eſt quam promptitudo quædam & facilitas ad male operandum ex pluribus malis actibus acquiſita.

Ad oppoſitum, dicendum eſt non fideliter allegari textum D. Auguſtini lib. 19. de civit. c. 4. ut verum ſit plures errores in Auguſtinum eos intuliſſe, quam in Auguſtino inveniſſe. Sic enim ibi habetur *neque enim nullum eſt vitium cum caro concupiſcit adverſus ſpiritum.* Quod durante conflictu inter carnem & ſpiritum vix eſt quiſpiam qui aliquo vitio non detineatur. Quapropter & in eodem capite D. Auguſtinus vocat eam rebellionem infirmitatem, peſtem & languorem: notum autem eſt diſcrimen apud eos qui vel elementa Theologica callent, inter vitium & B peccatum. Ex quo diſcrimine ſolvi etiam poteſt quod objicitur de habitibus pravis, qui vitia ſunt quæ à Deo ſeparant diſpoſitive, non autem formaliter, ſicut ipſum peccatum.

Art. 74. Lib. de peccato 3. c. 18. 16. *Motus pravi concupiſcentiæ ſunt pro ſtatu hominis vitiati prohibiti præcepto, non concupiſces. Unde homo eos ſentiens & non conſentiens tranſgreditur præceptum non concupiſces, quamvis tranſgreſſio in peccatum non deputetur.*

QUæritur an diſtringi debuerit cenſura in hunc articulum. Nam dicitur 1. Joan. 2. *omne quod eſt in mundo aut concupiſcentia carnis eſt, aut concupiſcentia oculorum, aut ſuperbia vitæ, quæ non eſt ex patre, ſed ex mundo.* Unde concluditur concupiſcentiam cum non ſit ex Deo ſed ex mundo, eſſe peccatum, & ideo, contra Dei legem: non enim ſolum ad ſuperbiam refertur quod dicit *non eſt ex patre*, ſed ad ipſam concupiſcentiam cum ſuis omnibus membris.

Reſpondetur cum ibi ſermo ſit de motibus primis concupiſcentiæ involuntariis & qui rationem prævenire ſolent, proptereaque evitari non poſſunt, jure merito non eſſe computandos inter ea quæ à Deo in præceptis decalogi prohibita ſunt: cum alias præcepta Dei ad impoſſibilia obligarent. Quæ ſententia etſi Baianorum ſenſui ſit conformis, reprobatur tamen à Doctoribus Catholicis & in ſuperiorum articulorum diſcuſſione improbata eſt: inſuper D. Auguſtinus lib. 1. de civitate Dei cap. 25. manifeſte aſſe- D rit motus illos concupiſcentiæ non eſſe peccata. *Quod ſi*, inquit, *illa concupiſcentialis inobedientia, quæ adhuc in moribundis habitat, præter noſtræ voluntatis legem, quaſi lege ſua movetur: quanto magis abſque culpa eſt in corpore non conſentientis, ſi abſque culpa eſt in corpore dormientis?* Et ſatis mirum eſt cur velit Baius iſtos motus involuntarios eſſe contra præceptum Dei: & tamen non imputari ad peccatum, cum peccatum definiatur à D. Auguſtino lib. 22. contra Fauſtum, *dictum, factum vel concupitum contra legem Dei æternam* & à D. Ambroſio, *Divinæ Legis tranſgreſſio & Cœleſtium inobedientia mandatorum lib. de Paradiſo* cap. 8. & D. Joannes 1. Epiſt. canon. cap. 3. vocet peccatum, *ἀνομίαν* id eſt exorbitationem à lege ἀπὸ ὁ ἀνομία.

Ad oppoſitum dicendum eſt rectè dici concupiſ- E centiam non eſſe ex patre, ſed ex mundo, etiam ſi peccatum non ſit: quia motus indeliberati concupiſcentiæ non extitiſſent de facto abſque peccato, poſito eo rerum ſtatu quem Deus inſtituerat de juſtitia originali: ſicut dicitur de morte, quod Deus eam non fecerit, quia poſito ſtatu à Deo inſtituto, mors non extitiſſet, quantumvis ſit naturalis homini in ſtatu puræ naturæ ſpectato.

Quandiu aliquid concupiſcentiæ carnalis in diligente eſt, non facit præceptum. Art. 75. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.*

QUæritur an non eximi debuerit à vexatione cenſuræ hic articulus: etenim probatum eſt dogma D. Auguſtini, quod ubi eſt charitas perfecta, nulla ſit cupiditas, cum generatio unius ſit corruptio alterius: ſic Homil. 8. in lib. 50. homiliarum. Et quia radix omnium malorum eſt cupiditas & radix omnium bonorum eſt charitas, & ſimul ambæ eſſe non poſſunt, niſi una radicitus evulſa fuerit, alia plantari non poterit.

Reſpondetur, dicendum motus concupiſcentiæ indeliberatos reperiri aliquando poſſe in viris perfectis, qui Deum toto corde amant, cum ſint inſtar Jebuſæorum quos Deus in medio noſtri reliquit ad agonem; ad exercendum Iſraelem, & ne deficiente adverſario virtus tepeſcat otio, quæ in infirmitate iſta continenda perficitur: ſic D. Paulus Deum toto corde diligebat, ſi quis inter mortales, ipſe tamen profitetur de ſeipſo ad Rom. 7. *Sentio legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ & captivantem me in lege peccati*: id eſt me invitum & nolentem motibus concupiſcentiæ (quos ipſe inviſos habebat) concutientem, qui motus apti nati erant ad peccatum ipſum allicere, niſi reſtitiſſet: ſed & D. Auguſtinus ſerm. 5. de Verbis Apoſtoli, diſertè aſſerit motus concupiſcentiæ involuntarios non impedire, quominus homo dicatur ſpiritualis, qualis eſt qui præceptis Dei obtemperat. *Quicumque*, inquit, *carnalibus* C *concupiſcentiis credis atque conſentis, totus carnalis es, ſi autem concupiſcis quidem* (en motus primo primi) *poſt concupiſcentias autem tuas non eas, mente ſpiritualis es, carne carnalis*, &c. Hujus rei ratio eſt quod exercitium virtutum magis perfectarum durante hac vita, non niſi in lucta & conflictu contra adverſarias poteſtates, perficiatur, cum ſimus in ſtatu Eccleſiæ militantis. Quod verum eſt non tantum reſpectu Eccleſiæ univerſalis, ſed etiam reſpectu cujuſlibet animæ in individuo ſpectatæ: ita ut viri maximè ſpirituales inter orandum & etiam ſacrificandum nonnumquam confundantur dum procurante ſathana, aut alia ex cauſa motus iſti vel invitis ſeſe ingerunt, de quibus legi poteſt Johannes à Cruce Carmelita in lib. 1. *Obſcuræ noctis*, cap. 4. & Richardus à S. Victore annot. in Pſal. 28.

Ad oppoſitum dicendum eſt D. Auguſtinum ibi explicare ad quid tendere & conari debet homo in hac vita, ſcilicet ad cupiditatem radicitus & funditus evellendam & charitatem acquirendam: ſic enim ante hæc verba, *Loquitur beatus Apoſtolus*, ait, *velut ſpiritualis ac peritiſſimus medicus, quid fugere & quid expetere debeamus oſtendit, & quia radix, &c.* Quid quod ibi ſermo eſt de avaritia voluntaria, quæſtio autem eſt de motibus involuntariis?

Satisfactiones laborioſæ juſtificatorum non valent expiare de condigno pœnam temporalem reſtantem poſt culpam condonatam. Art. 76. *Lib. de Indulgentiis cap. 8.*

QUæritur an hæc propoſitio cenſuræ obnoxia eſſe debuerit: etenim Chriſti eſt pro peccatis hominum ſatisfacere, & injuriam videtur illi irrogare, qui alterius ſatisfactionem virtute aliqua pollere cenſet, quaſi ejus ſatisfactio non fuerit pleniſſima.

Reſpondetur Catholicos ſcriptores impugnare hæreticos qui eumdem articulum defendere ſolent, ut Leſſius quæſt. 13. in addition. D. Thom. *ſeu ſupplementi*, art. 1. dubio 4. Cardinalis de Lugo *de Sacramento Pœnitentiæ*, diſput. 24. ſect. 1. ubi & ea ratione probat ſatisfactiones juſtificatorum expiare de condigno pœnas temporales reſtantes poſt remiſſam culpam, quia per Bullam Pij V. & Gregorij XIII.

damnatus ſit hic articulus cum alio præcedenti, qui in eumdem ſenſum coaleſcit. Probatur autem per ſcripturam Proverb. 16. *Miſericordia & veritate redimitur iniquitas*, & 1. ad Cor. 11. *ſi noſmetipſos dijudicaremus, non utique judicaremur à Domino. i. ſi* noſmetipſos puniremus, non puniremur a Deo in altera vita, & per Concilium Tridentinum ſeſſ. 6. c. 4. Ubi in pœnitentia ait contineri *ſatisfactionem per jejunia, eleemoſynas, & non quidem pro pœna æterna quæ vel Sacramento vel ſacramenti voto una cum culpa remittitur, ſed pro pœna temporali.* Quibus verbis ſatis aſſerit pro pœna temporali ſatisfieri, id eſt, exhiberi ſufficiens pretium ad earum redemptionem. Probatur etiam ratione, quia opera bona juſtificatorum digna ſunt vita æterna, juxta illud 2. ad Timoth. 4. *Repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi juſtus index.* Ergo multo magis condigna ſunt pro redemptione pœnæ temporalis: quæ multo minor eſt quam vita æterna, maxime cum eædem conditiones ad merendum requiſitæ reperiantur in operibus bonis ad ſatisfaciendum: nam ſatisfacientes in Dei gratia ſunt constituti, opera eorum ſunt ſupernaturalia & debito proportionata, extatque Dei promiſſio: quare nihil deſiderari poteſt ad valorem condignæ ſatisfactionis: ſed & D. Auguſtinus in Enchirid. c. 7. *Deus miſerendo delet commiſſa peccata, ſi non ſatisfactio congrua negligatur*, & hom. 50. cap. 15. *non ſufficit mores in melius commutare, niſi etiam de his quæ facta ſunt ſatisfiat Deo*: quid clarius?

Ad oppoſitum dicendum eſt non magis ſatisfactiones juſtificatorum præjudicium inferre ſatisfactionibus Chriſti, quam eorum orationes orationibus Chriſti: imo in honorem ejus cedunt in hoc quod non tantum pro nobis ſatisfecit, ſed etiam virtutem dedit ſatisfaciendi ad applicandam nobis virtutem ſatisfactionis ſuæ per varia media quæ ad hunc finem ſunt ab ipſo instituta, ut ſunt varia ſacramenta, fides ac bona opera: ſicut cedit aliquomodo in honorem Dei non ſolum quod omnia operatur, ſed etiam quod virtutem operandi nobis dederit.

Art. 77. *Non habetur in eius libris.*

Immortalitas primi hominis non eſt gratiæ beneficium, ſed naturalis conditio.

QUæritur an non omnium calculis laudari debuerit hæc aſſertio, tantum abeſt ut cenſuræ notam incurrere debuerit: etenim cum anima ſit immortalis, æquum non eſt, ut ipſa conjungatur corpori mortali. Unde D. Auguſtinus lib. 13. de Civit. Dei cap. 15. *Conſtat inter Chriſtianos veraciter tenentes fidem Catholicam*, etiam ipſam nobis corporis *mortem non lege naturæ, ſed merito inflictam eſſe peccati*, & Concilium Arauſicanum 2. *Canone 2.* ſic ſtatuit. *Si quis ſoli Adæ prævaricationem ſuam, non & eius propagini aſſerit nocuiſſe, aut certe mortem tantum corporis (quæ pœna peccati eſt) non autem & peccatum, quod mors eſt animæ per unum hominem in omne genus humanum tranſiiſſe teſtatur, injuſtitiam Deo dabit contradicens Apoſtolo dicenti (ad Rom. 5.) per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors in omnes homines pertranſiit in quo omnes peccaverunt.* Unde colligitur mortem eſſe præter naturam hominis & non niſi in pœnam peccati.

Reſpondetur diſtinguendos eſſe diverſos ſtatus hominis. Primus ſtatus puræ naturæ: ſecundus ſtatus naturæ integræ, & pluribus privilegiis ſupra debitum naturæ locupletatæ ampliori Dei beneficentia: tertius eſt ſtatus naturæ corruptæ, & in corruptione ſua derelictæ: quartus eſt ſtatus naturæ reparatæ per Chriſti gratiam, qui ſtatus diverſos habet gradus: ſtatus autem puræ naturæ licet poſſibilis fuerit, numquam extitit, quia Deus ſtatim naturæ plura liberaliter reddidit beneficia. Status etiam naturæ corruptæ & in corruptione derelictæ numquam extitit, licet etiam poſſibilis fuerit, quia Deus plura beneficia gratiæ ex merito paſſionis futuræ, ſtatim contulit naturæ corruptæ. Homo igitur ſecundum ſtatum puræ naturæ, ſi extitiſſet, morti obnoxius erat propter diverſitatem elementorum inter ſe pugnantium quibus conſtabat: ſed quia hic ſtatus de facto non extitit propter beneficia creatoris, creatus eſt immortalis ex beneficio Dei, mortaliſque effectus eſt de facto merito peccati in pœnam inobedientiæ. Unde ait Sapiens; *Deus mortem non fecit*, & hoc confirmat D. Auguſtinus lib. 6. de Geneſi ad litteram. cap. 25. *Aliud eſt*, inquit, *non poſſe mori, aliud poſſe non mori, ſecundum quemdam modum primus creatus eſt homo immortalis, quod & præſtatur de ligno vitæ, non de conſtitutione naturæ*, & paulo poſt: *mortalis ergo erat conditione corporis animalis, immortalis autem beneficio conditoris.* Quam veritatem adhuc confirmat l. 13. de Civit. Dei, c. 27. & l. 1. de *peccatorum meritis & remiſſion.* cap. 4. & pluribus aliis in locis. Quod amplius confirmari poteſt ex eo quod homo extra Paradiſum Terreſtrem in quo immortalis fuiſſet, creatus ſit, ut intelligeret dona illius loci ex ſuperaddita gratia ſibi concedi, & non eſſe ſibi naturalia: ac certe immortalis nec a natura hominis ex contrariis, & ſibi invicem repugnantibus humoribus conflata oriri poterat, nec in illa natura ſufficientem cauſam habebat.

Ad oppoſitum dicendum eſt non eſſe neceſſe omnia quæ aptiſſime rebus congruunt, debita eſſe naturali jure; ſicut optimè decens eſt hominem creatorem non offendere, non tamen id illi debitum eſt naturaliter: & nihilominus quia animæ immortali corpus immortale congruebat, de facto Deus dederat homini corpus immortale beneficio ligni vitæ, & aliis mediis. Unde hoc præſuppoſito, dicit Div. Auguſtinus mortem *merito peccati* inflictam fuiſſe, *non lege naturæ*, quia de facto ita inflicta eſt, non quod aliter accidere non potuerit: quomodo ſolvitur etiam objectio ex Arauſicana Synodo.

Falſa eſt Doctorum ſententia primum hominem potuiſſe à Deo creari & institui ſine juſtitia naturali.

Art. 78. *Non habetur in Baij libris.*

QUæritur an quidquam acerbius decernere ac ſancire debuerit Summus Pontifex contra hanc aſſertionem, qua contendit Doctor Baius hominem non potuiſſe creari in puris naturalibus, ut vocant, ſine gratia Dei quæ ei naturaliter debita ſit, & qua fiat, ut potentiæ ejus inferiores ſuperioribus ſubditæ ſint, & qua Deo anima ſubdita ſit prout exigit juſtitia: ratio vero deſumitur ex eo quod Deus non potuerit creare hominem cum aliqua miſeria, antequam peccaſſet, cum ſit illa peccati pœna. Et ex eo quod non potuit condere hominem niſi propter ultimum finem beatitudinis: at poſito quod homo creatus ſit propter hunc ultimum finem, debuit etiam creari cum mediis proportionatis & ſufficientibus ad hunc ultimum finem aſſequendum, quæ propterea quaſi naturaliter illi debentur: ergo debuit creari cum gratia & juſtitia naturali, quia eſt medium ſine quo finis ille non poteſt poſſideri. Et augetur hæc difficultas ex appetitu naturali quem habet homo ad beatitudinem, quapropter extra illam non ſatiatur, ſicut dicit D. Auguſtinus l. 1. confeſſ. cap. 4. *Feciſti nos Domine ad te, & inquietum eſt cor noſtrum donec requieſcat in te.*

Reſpondetur aſſertionem hanc Doctoris Baij multum accedere ad opinionem Begardorum & Beguinarum damnatam à Clemente V. in Concilio Vienneſi *de hæreticis*, aſſerentium quod quælibet intellectualis natura in ſeipſa naturaliter eſt beata, &c. Merito autem improbatur quia cum juſtitia originalis quæ naturalis vocatur a Baio, ſit accidens hominis & extra ejus eſſentiam, valde mirum eſſet, ſi Deus hominem ſine illa creare non poſſet, quid enim hic omnipotentiæ ejus limitea ſtatueret? Sed & divinam

gratiam nulli deberi creaturæ ſatis diſerte probat Daniël a ſancto Joſepho Carmelita tom. 1. in *D. Thomam* diſp. 12. cap. 5. & diſput. 14. cap. 11. Quia gratia divina eſt terminus amicitiæ divinæ, quam ulli deberi creaturæ tam repugnat, quam ullam a Deo produci quæ ex propria creatæ rei conditione ejus ſerva non ſit. Sed & natura ſua eſſet impeccabilis creatura, ſi naturali jure & gratia & beatitudo illi deberentur: ſed & D. Auguſtinus ſine cujus authoritate nihil Baianis ſapit, lib. 12. de Civit. Dei cap. 1. ait, *quia creatura eſt*, (ſcilicet aſſequi beatitudinem) *non ex ſe poteſt, quia ex nihilo creata eſt*. Unde infertur eſſe ſupra debitum illius naturæ, cum creatura dicatur ex ſe poſſe quod ex naturalibus poteſt.

Ad oppoſitum dicendum eſt fere omnia ibi contenta neganda eſſe. Primo illud quod aſſeritur non potuiſſe Deum ſupremum Dominum creare hominem cum aliqua miſeria antequam peccaſſet. Quid ergo? non potuiſſet Deus creare hominem in zona frigida aut torrida, ne frigore aut calore nimio aduretur? non potuiſſet creare monoculum aut claudum? quis hoc credat? *Quis enim ei diceret*, inquit D. Auguſtinus in Pſal. 70 *quid feciſti, ſi damnares injuſtum?* Quem textum corrumpunt Baiani, dicuntque legendum eſſe injuſtum. Deinde negatur quod dicitur, non potuiſſe condi, niſi propter beatitudinem: quamvis enim beatitudo hominis ſit pro præſenti ſtatu finis ultimus hominis, non eſt tamen ultimus finis Dei, qui eſt ejus gloria, quam multis modis poſſet ſibi coonquirere extra beatitudinem ſupernaturalem hominis: deinde poſito quod homo creatus ſit propter illum finem, poterat Deus ad ipſum ſine gratia & juſtitia originali elevare hominem. Quod additur de appetitu naturali ad videndum Deũ, etiamſi admitteretur, non ſequitur tamen poſſe naturaliter illud conſequi, quia ut benè arguit Bellarminus de *primi hominis gratia* cap. 7. anima ſeparata habet appetitum naturalem ad unionem cum corpore proprio, cui tamen non niſi ſupernaturali virtute iterum unietur in reſurrectione, quæ non erit opus naturale.

Sequitur earumdem 78 propoſitionum revocatio ab eodem Michaele Baio.

ERrate potuit Michaël Baius, ſed hæreticus eſſe non potuit, dum ſemper mente & voluntate Cathedræ Petri adhæſit. Abſit ut talis vir contra ſtimulum calcitrare, errorem tutari, calceſque illidere cenſoribus irianimum inducat. In quo exemplum ſapientiæ, ut notat Theophilus Raynaudus in libro de bonis ac malis libris num. 571. quibuſvis ſcriptoribus, nec non exemplum virtutis ſtatuit, cum et oblata cenſura à Franciſco Toleto per Pontificem delegato, an acquieſceret rogatus, *malle ſe* dixit *porcos paſcere, quam cujuſcumque per Eccleſiam delecti judicio deſcriptionibus ſuis obluctari*. Muniebat ſcilicet animum ſancta humilitate, qua felicius D. Auguſtinum ſeſe corrigentem in retractationum libris æmulatus eſt. Unde poſtea reliquum vitæ tempus uſque ad annum 1589. in quo obiit, in ſilentio his de rebus, peregit. Eſt autem hæc formula revocationis ipſius.

Ego Michaël de Baii Cancellarius Univerſitatis Lovanienſis agnoſco & profiteor me ex variis colloquiis & communicationibus habitis cum R. P. D. Franciſco Toleto concionatore ſuæ Sanctitatis, & ad hanc rem ſpecialiter miſſo, ſuper diverſis ſententiis & propoſitionibus jam olim à ſanctiſſimo Domino noſtro Pio V. fælicis recordationis ſub data Calendarum Octob anno M. DLXVII. & nuper à Gregorio XIII. moderno Pontifice Maximo ſub datu 4 Kalendas Februarii annu M. DLXXIX. iterato damnatis & prohibitis, ita motum & eo perductum eſſe, ut plane mihi habeam perſuaſum earum omnium ſententiarum damnationem atque prohibitionem, iure meritoque ac non niſi maturo iudicio ac diligentiſſima excuſſione præmiſſis factam atque decretam eſſe. Fateor inſuper plurimas ex iiſdem ſententiis in nonnullis libellis à me olim & ante emanatam ſedis Apoſtolicæ ſuper iis cenſuram conſcriptis & in lucem editis contineri eo ſenſu in quo reprobantur. Denique declaro me in præſentiarum ab iis omnibus recedere & damnationi à ſancta ſede facta acquieſcere, neque poſthac illas docere, aſſerere, aut defendere velle. Actum die vigeſimoquarto Iulii M. DL. XXX.

Michaël de Baij.

Quæ cenſurarum notæ propoſitionibus ſingulis Michaëlis Baij affigi poſſint.

HActenus conati ſumus demonſtrare methodo Scolaſtica ſingulas Baij propoſitiones falſitatis aut erroris alicujus vitio laborare, adductis in hujus rei confirmationem aliquibus momentis, & diſſolutis nonnullis objectionibus contrariis, ex quarum oppoſitione veritas effulgeret, per legem contrariorum, quæ ſibi invicem oppoſita magis eluceſcunt. Quamvis autem pauca ad ſingulos articulos dixerimus, ut librum prolixiorem non ederemus, quia tamen eædem propoſitiones ſæpius repetuntur, quas quibuſcumque verborum involucris circumveſtitæ eſſent, tolerare noluerunt Summi Pontifices: qui omnia quæ ad idem ſpectant per varios articulos diſperſa in unum collegerit, forſan plura inveniet quam prima facie appareat. Conſulto autem abſtinuimus à deſignatione notarum quæ cuilibet propoſitioni convenire poſſint, quia id nondum præſtiterunt Summi Pontifices, & magis id deceat fieri authoritate publica quam privata. Attamen idipſum eſt quod multi expetunt & expectant, quorum votis ut aliqua ex parte ſatisfaciamus, donec expreſſius judicium Summi Pontificis accedat, hic operæ pretium arbitrati ſumus mentem ſacræ facultatis Theologiæ Pariſienſis de iis notis cenſoriis contra plures propoſitionum harum, ut ex actis illius exſcribuntur, ad calcem hujus ſecundæ partis adjungere, ut certius inſtruantur qui & veritatem amant ſine fuco ac verborum pigmentis manifeſtatam, & facultatis primariæ auctoritatem ita ſuſpiciunt, ut ejus decretis fidem adhibere non detrectent.

Anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo, die Iovis vigeſima-ſeptima Menſis Iunij, ſacratiſſima Theologiæ facultas Pariſienſis poſt Miſſam apud Collegium Sorbonæ ex more celebratum, in eodem Collegio, per iuramentum congregata eſt in materia fidei ſuper propoſitionibus infraſcriptis per eandem facultatem cum matura deliberatione Magiſtrorum noſtrorum cenſura notatis, quas Fr. Petrus De Quercu, Gardianus Conventus Nivellenſis, & Fr. Ægidius de Querceto Gardianus Athienſis prædictæ facultati Theologiæ miſerunt, Sigillis prædictorum Conventuum ſignatas, rogantes obnixè ut ſuper iis dicta facultas cenſuram ferret. Quarum propoſitionum tenor ſequitur cum cenſura ad eaſdem.

Prima propoſitio. Liberum Arbitrium hominis non habet poteſtatem ad oppoſita, nec illi convenit ea poteſtas ex ipſius naturali & intrinſeca ratione.

Cenſura. Prima pars hujus propoſitionis eſt hæretica, ſecunda eſt falſa, & erronea, & Morali Philoſophiæ adverſa.

Secunda propoſitio. Libertas & neceſſitas eidem convenit reſpectu ejuſdem: & ſola violentia repugnat libertati naturali hominis.

Cenſura. Hujus propoſitionis prima pars includit contradictionem & eſt hæretica; ſecunda eſt falſa.

Tertia propoſitio. Liberum Arbitrium ex ſua ratione intrinſeca non habet ut ex ſe, de ſe, & per ſe efficiat actum liberum.

Cenſura. Hæc propoſitio eſt falſa, erronea & perniciosa.

Quarta propoſitio. Liberum Arbitrium ex ſe non poteſt niſi peccare, & omne opus Liberi Arbitrij ſibi dimiſſi, eſt peccatum mortale, aut veniale.

Cenſura. Hæc propoſitio pro utraque parte eſt hæretica.

Quinta propoſitio. Homo faciendo quod in ſe eſt, peccat, & non poteſt non peccare faciendo quod in ſe eſt.

Cenſura. Tota hæc propoſitio eſt hæterica.

Sexta propoſitio. Poſſe peccare non eſt de ratione Liberi Arbitrij hominis: nec ejuſmodi potentia peccati, homini data eſt a Deo.

Cenſura. Hujus propoſitionis prima pars eſt falſa, & ſecunda hæretica.

Septima propoſitio. Liberum Arbitrium hominis non poteſt abſque ſpeciali gratia Dei vitare peccatum; unde fit ut omne opus hominis pure infidelis, ſit peccatum.

Cenſura. Hujus propoſitionis ſecunda pars eſt falſa & male ex præcedenti infertur.

Octava propoſitio. Liberum Arbitrium libere vult quidquid ſponte ſua voluntariè vult, ita ut quod neceſſario vult, idem libere velit.

Cenſura. Hujus propoſitionis ſecunda pars implicat contradictionem, & eſt hæretica.

Nona propoſitio. Hæreticus, Schiſmaticus & homo non porè infidelis, meretur quandoque de condigno vitam æternam.

Cenſura. Hæc propoſitio eſt plane hæretica.

Decima propoſitio. Homo exiſtens in peccato mortali ſive ejus reatu ad æternam mortem, habet in ſe charitatem.

Cenſura. Hæc propoſitio eſt hæretica.

Vndecima propoſitio. Per contritionem non adhibito realiter Sacramento Baptiſmi vel pœnitentiæ non dimittitur crimen extra caſum martyrij & neceſſitatis.

Cenſura. Hæc propoſitio eſt hæretica.

Duodecima propoſitio. Peccator ſi faciat quod mandatur per contritionem, & confeſſionem factam Sacerdoti, non remittitur illi peccatum niſi Sacerdos abſolvat, etiam ſi per malitiam abſque ratione Sacerdos illi neget abſolutionem.

Cenſura. Hæc propoſitio eſt hæretica.

Decimatertia propoſitio. Non niſi Pelagiano errore admitti poteſt ante primam juſtificationem in homine Liberi Arbitrij uſus bonus: & qui ſe præparat ad eam, peccat, ut is qui peſſimè abutitur ſuis bonis naturalibus. Nam ante eam omnia opera hominis ſunt peccata damnatione digna.

Cenſura. Hæc propoſitio pro omnibus partibus eſt hæretica.

Decimaquarta propoſitio. Non datur gratia niſi reluctanti, perinde nec prima juſtificatio, quæ juſtificatio eſt ipſa fides: fides enim eſt qua ex impio quis fit pius.

Cenſura. Hujus propoſitionis duæ primæ partes ſunt hæreticæ, & tertia eſt falſa.

Decimaquinta propoſitio. Homo neceſſario peccat etiam damnabiliter in aliqua ſpecie peccati, & actus ad quem neceſſario fertur, eſt illi peccatum: quare ut libere feratur in actum, non eſt conditio neceſſaria ad peccandum.

Cenſura. Hæc propoſitio eſt hæretica pro omnibus partibus.

Decimaſexta propoſitio. Nemo præter Chriſtum eſt abſque peccato originali; hinc Beata Virgo mortua eſt propter peccatum quod contraxerat ex Adam; omneſque ejus afflictiones in hac vita, ſicut & aliorum juſtorum, ſunt vltiones peccati originalis vel actualis. Unde & Job paſſus eſt, & Martyres propter peccata ſua.

Cenſura. Hæc propoſitio pro omnibus partibus eſt hæretica, & Beatæ Mariæ Virgini Dei Genitrici & ſanctis injurioſa.

Decimaſeptima propoſitio. Omnia in gloriam Dei facite; & dico vobis non reſiſtere malo, ſunt ſimpliciter ut præcepta accipienda.

Cenſura. Hujus propoſitionis poſterior pars, ut jacet, eſt hæretica.

Decimaoctava propoſitio. Omne opus bonum eſt meritorium vitæ æternæ. Quod ſi aliquod remuneretur temporaliter tantum non dignum vita æterna, illud malum eſt, quia nullum eſt opus meritorium niſi æternæ vitæ.

Cenſura. Hæc tota propoſitio repugnat Sacræ Scripturæ.

Hæc ſunt decreta Facultatis Pariſienſis ante nonaginta & duos annos edita ab his Doctoribus, quorum multi damnaverant errores Lutheri & Calvini ante Synodum univerſalem Tridentinam, & ab his qui ferveſcente in Gallia hæreſi Calviniſtarum, contra ipſos pro fide & doctrina ſæpius decertabant. Sed ut Baiani Bullas Summorum Pontificum Pij V. contra Baium, & Vrbani VIII. contra Janſenium, etiam ipſis Pontificibus adhuc ſuperſtitibus aſſeruerunt ſubreptitias, dolo extortas, aut etiam commentitias, obſervatis temporum conſignatione, epithetis, apicibus aliiſque pluribus, quibus reſpondendum eſſe duximus: ſic de cenſura hac facultatis, quantumvis in ejus regeſtis ſuo loco inſcripta reperiatur (ut quemadmodum juxta gloſſam decreti ad diſtinct. 19. decretalis præſumitur quæ reperitur inter decretales, inſtar illius quæ reperitur inter Moniales quæ præſumitur ex hoc Monialis, ſic illa pro cenſura facultatis Theologicæ habeatur) idem facere pridem moliti ſunt: nunc obſervantes latam fuiſſe die vigeſimaſeptima menſis Junij, quæ non eſt dies comitiorum: quaſi cenſuræ tanti ponderis extra Kalendas menſium non conſiderentur, cum ſoleant examinari propoſitiones cenſura notandæ in pluribus congregationibus, ut ſæpè vidimus obſervatum, unde mirum non eſt ſi die comitiis inſolita lata fuerit. Nunc conquerentes confirmatam non fuiſſe. At moris eſt facultatis, ut quæ acta ſunt in una congregatione & conſignata actis publicis, robur obtineant & pro confirmatis habeantur, ſi in congregatione ſequenti non retractentur immutenturve. Nunc etiam expoſtulantes inveniri exemplaria variis in locis hujus cenſuræ cum aliqua immutatione in titulo aut præfatiuncula: ſed ubi res ipſa tenetur & habetur corpus cenſuræ, non admodum de titulo litigandum eſt. Quamvis hic præfatiuncula, ut ex chartofilacio publico exſcripta eſt, exhibeatur. Hanc porta cenſurā volumina integra tuetur. Antonius Ricardus Theologus, qui putatur eſſe P. Stephanus Deſchams S. I. cujus liber pereruditus jam pluries typis editus eſt, quod perplexos circa libertatem nodos in controverſia hac optime diſſoluat.

Prorogatio controverſia contra Baium occaſione libri cui nomen Auguſtinus de ſanitate, ægritudine & Medicina humanæ naturæ.

SECTIO V.

AN ex fœdere cum Michaële Baio, an cum veteribus Prædeſtinianis & cum aſſertoribus prædeterminationis & præmotionis Phyſicæ recentiorum Themiſtarum, liber editus fuerit incertum eſt: certum tamen utrique iſti parti illum in multis conſentire, & à Concilio Tridentino diſſentire. Quæ ratio eſt cur iſtam controverſiam hic attingamus, in ſpiritu tamen pacis & lenitatis, ut præſens tempus & rerum ſtatus expetere videntur. Quare ſatis erit ſi quale fuit initium iſtius controverſiæ in Belgio ac deinde in Academia Pariſienſi detegamus: tum omiſſis diſputationibus extrema illius tangamus in

ſubſcriptione indicta & actu præſtita, aliquid forſan additum pro cautela contra recidivam.

An Cornelij Janſenij Iprenſis Epiſcopi doctrina conſonet cum Concilio Tridentino.

In Tel. pe liber Cornel. Janſ. impetitus ob diſſidium cum Cõc. Tridentino.

VIx igitur editus erat Liber cui nomen *Auguſtinus*, ac publici juris factus, cum ſtatim conqueſtus audiri ſunt de oppoſitione illius Libri cum Concilio Tridentino, ac proinde cum doctrina Orthodoxa, & ne id gratis aſſeri videretur, prodierunt Theſes Lovanij, per P. Joannem *Ianghe* Societatis Jeſu, anno 1641. in quibus inter alia exhibebatur in aliquot capitibus doctrina Janſenij cum definitionibus oppoſitis Concilij Tridentini ex adverſo collata.

Primo circa peccatum originale, quia Janſenius dicit tom. 2. lib. 3. *De ſtatu puræ Naturæ*, nec mortem nec qualecumque malum inferri poſſe creaturæ rationali ſine culpa, & Tridentinum Seſſ. 5. aſſerit non eſſe ſuæ intentionis comprehendere Deiparam Virginem in decreto de peccato originali, & Seſſ 6. aſſerit ſpeciali Dei privilegio præſervatam fuiſſe ab omni Veniali peccato, & tamen mortua eſt B. Virgo & miſerias hujus vitæ ſuſtinuit.

2. Circa articulum de morte Chriſti. Quia Janſenius dicit non pro totius mundi redemptione mortuum fuiſſe, ſed tantum pro iis qui ſalvantur, & Concilium Seſſ. 6. cap. 3. pro omnibus mortuum.

3. Circa gratiam ſufficientem & efficacem, quia Janſenius aſſerit Chriſti gratiam ſemper habere effectum, nec arbitrio hominis ſubjacere cum indifferentia in utramque partem ſicut ante lapſum Adæ tom. 3. lib. 2. cap. 4. at Concilium Seſſ. 6. Can. 4. aſſerit liberum hominis arbitrium poſſe diſſentire ſi velit, & cap. 5. tangente Deo cor hominis per Spiritus ſancti illuminationem, illum poſſe inſpirationem rejicere.

4. Circa libertatem, quia Janſenius admittit libertatem cum neceſſitate agendi tom. 3. lib. 6. cap. 6. & alibi, hocque eſt deſtruere libertatem præſentis ſtatus: at Concilium Seſſione 6. Can. 5. damnat aſſerentes amiſſum eſſe liberum arbitrium.

5. Circa præceptorum impoſſibilitatem, quia eam adſtruit Janſenius tom. 3 libr. 3. cap. 13. negat hoc Concilium Seſ. 6. cap. 11. item Can. 18 ejuſdem Seſſionis.

6. Circa attritionem ex timore pœnæ: Janſenius ſiquidem negat illam poſſe voluntatem peccandi excludere tom. 3. lib. 5. cap. 23. contra Tridentinum Seſſione 14. cap. 14.

Hoc autem fuit multæ contentionis initium, hoc prolixi litigij caput, hincque nata eſt acrior noſtri ſæculi concertatio, quæ per viginti circiter annos Theologorum plurium ingenia exercuit in multis diſputationibus & ſcriptis ex utraque parte contendentium. A Belgio autem ubi primum orta contentio, in Galliam ac in facultatem Theologiæ Pariſienſem cauſa iſta pervenit, poſtquam Urbanus VIII. Papa renovavit Bullas Pij V. & Gregorij XIII. in propoſitiones Michaelis Baij, unaque librum R. Iprenſis cui nomen *Auguſtinus* prohibuit, tamquam in ſedis Apoſtolicæ contemptum a grave ſcandalum Eccleſiæ ad damnatas dicti Michaelis propoſitiones inſtaurandas, ſcriptum ſiquidem cum non obſtante Vrbani VIII. prohibitione, à quibuſdam liber defenderetur, & in publicis diſputationibus inter Bacchalaureos rixæ non modicæ excitarentur ob ejus libri Doctrinam, viſum eſt venerando D. Syndico *Cornet* proponere facultati VII. propoſitiones tacito ipſarum authore, de quibus ſi Facultas vellet deliberare & mentem ſuam aperire, diſſenſiones iſtas ſopitum iri exiſtimabat. Conſilium placuit facultati Calendis Iulij ann. 1649. nominatique pro rei gravitate novem

Origo controverſiæ in facult. Pariſien.

A aut decem magiſtri, qui in privatis comitiis, ut moris eſt, prius eas diſcuterent & judicium ſuum referrent ad facultatem, & ipſis prius auditis, definiret menſe ſequenti.

VII. Propoſitiones exponantur definiendæ facultati Theol. Pariſ.

I. PROPOSITIO.

Aliqua Dei præcepta hominibus juſtis volentibus & conantibus ſecundum præſentes quas habent vires, B ſunt impoſſibilia, deeſt quoque iis gratia qua poſſibilia fiant.

dicium Deputatorum.

Hæc doctrina eſt Hæretica.

MOti ſunt Deputati facultatis ad infligendam hanc notam, ex eo, maximè quod doctrina eſt cenſenda hæretica, quæ evidenter adverſatur Scripturis Sacris & doctrinæ Conciliorum generalium: at talis eſt doctrina hujus propoſitionis Ianſenianæ: ergo, &c. Major revocari non poteſt in dubium. Minor probatur quia 1. Ioan. 2. dicitur *& mandata eius gravia non ſunt*. Et Chriſtus dicit de lege ſua Matth. 11. *Iugum enim meum ſuave eſt & onus meum leve:* C At ſi eſſent impoſſibilia & deeſſet pluribus gratia, qua poſſibilia fierent, verè graviſſima eſſent, nec iugum ſuave aut onus leve dici deberent. Rurſus hujus propoſitionis doctrina pugnat ex diametro cum doctrina Concilij Tridentini Seſſ. 6. de juſtif. cap. 11. *Nemo temeraria illa & à Patribus ſub anathemate prohibita voce uti* (ſupple debet) *Dei præcepta homini juſtificato ad obſervandum impoſſibilia. Nam Deus impoſſibilia non iubet, ſed iubendo monet & facere quod poſſis & petere quod non poſſis* (ex D. Auguſtino lib. de nat. & gratiâ cap. 41.) *& adiuvat ut poſſis*, & can. 18. *Si quis dixerit Dei præcepta homini etiam iuſtificato & ſub gratia conſtituto, eſſe ad obſervandum impoſſibilia, anathema ſit.* Quem Canonem non evitant, neſcio quid diſtinguentes de homine ſub gratia conſtituto: quaſi non eſſent ſub graD tia conſtituti, quicumque volunt & conantur Dei mandatis obtemperare, cum voluntas illa & conatus non ſit aliunde quam ex ipſa gratia excitante. Nec prodeſt aliud effugium quo contendunt Concilium Tridentinum damnaſſe aſſertionem de impoſſibilitate mandatorum tantum in eo ſenſu in quo defendebatur à Luthero. Enimvero quicquid ſit de Canone Concilij, at doctrina capitis præcitati, abſolute damnat aſſerentes mandata eſſe impoſſibilia, & damnat in eo ſenſu in quo damnarunt Patres antiqui qui de Luthero ne ſomniaverunt quidem. Nemo, inquit, temeraria illa *& à Patribus ſub anathemate prohibita, &c.*

Nec formidandum erat ſi facultas tota abiret in ſententiam Deputatorum ſuorum, ne probi viri & E Magiſtri ſapientiſſimi ipſi D. Auguſtino ſtigma cenſorium inurerent, ut metuebat quidam ex Ianſenij gregalibus: quaſi D. Auguſtinus mandata eſſe impoſſibilia cenſuiſſet, docuiſſetque. Sufficit enim ad vanam hanc formidinem repellendam ſola auctoritas Concilij Tridentini, quod ipſiuſmet D. Auguſtini auctoritate utitur, fulcitque illius axiomate doctrinam de poſſibilitate præceptorum divinorum: tantum abeſt ut unquam putaverit eum eſſe in contraria ſententia.

Et revera nihil apertius eſt in libris illius. Serm. 61. de tempore ſic loquitur de Deo. *Nec impoſſibile aliquid potuit imperare qui iuſtus eſt: nec damnaturus eſt hominem pro eo quod non potuit vitare, qui pius*

Ex libro de beneficio crucis parte 3. ac ex editione præcedenti.

eſt, lib. de fide contra Manichæos cap. 10. *Quis non clamet ſtultum eſſe dare præcepta ei cui liberum non eſt quod præcipitur, facere, & iniquum eſſe eum damnare, cui non fuit poteſtas juſſa complere? Hat injuſtitias & iniquitates miſeri non intelligunt Deo ſe adſcribere*, lib. de duabus animabus contra Manichæos cap. 11. *Nec hi libri obſcuri ſcrutandi mihi erant, unde dicerem hominem ſupplicio dignum qui aut id velit quod juſtitia velle non prohibet: aut id non faciat quod facere non poteſt. Nonne iſta cantant & in montibus Paſtores & in theatris Poëta, & indocti in circulis & docti in Bibliothecis, & Magiſtri in Scholis & antiſtites in Sacris Locis, & in orbe terrarum genus humanum?* Item initio Pſalm. 56. ſed pluribus hujuſmodi textibus ex D. Auguſtino exſcribendis ſuperſedeo, quod hi quibus hi textus ad introſpiciendam ejus mentem non ſuffecerint, verè cœci habendi ſunt.

Sed indagarunt quoſdam alios textus obſcuriores in quibus ſe melius perſpicere putant ſententiam D. Auguſtini quam in textibus luce meridiana clarioribus. Sic lib. de Gratia & Libero Arbitrio cap. 17. ſcribit. *Qui ergo vult facere Dei mandatum & non poteſt, jam quidem habet voluntatem bonam, ſed adhuc parvam & invalidam: poterit autem cum magnam habuerit & robuſtam.* Sed hujuſmodi nebulæ quibus illorum animi involvuntur, diſtinctione duplicis potentiæ, proximæ & remotæ diſpelluntur. Omnes ſcilicet poſsunt vel potentia proxima vel remota præcepta Dei adimplere: aliqui non poſsunt potentia proxima, qui remota poſsunt: ſicut qui ſupinus jacet, currere poteſt potentia ſaltem remota, quia poteſt ſurgere, ut proximè currere valeat. Sic qui habet adhuc voluntatem invalidam, elicere poteſt actum robuſtiorem voluntatis: & qui tepidè orat ut non obtineat, ferventius orare poteſt ut obtineat media potentiora ad mandata adimplenda.

Quare hujuſmodi objectiones remoram injicere non potuerunt, quo minus doctrina hujus primæ propoſitionis de hæreſi notaretur abſque offenſione D. Auguſtini, cujus honori multo melius conſulitur à nobis quam abs ſtis, cum eum Patronum eſſe volunt hujus doctrinæ qua fides Orthodoxa & morum pietas valde labefactaretur. Unde & anno 1522. hæc Lutheri aſsertio, *qui negat Deum impoſſibile juſſiſſe peſſimè facit: & qui hoc falſum eſſe dicit, pluſquam peſſimè facit*, ſic notata eſt à facultate Pariſienſi. *Hæc propoſitio eſt ſcandaloſa, impia, Legis Chriſtianæ infamativa, ac authore Auguſtino in Deum blaſphema.*

II. PROPOSITIO.

Interiori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ nunquam reſiſtitur.

Iudicium Deputatorum.

Hæc propoſitio eſt contraria ſacris Scripturis.

Nihil modeſtius dici poterat in hanc propoſitionem, quæ omnino vera eſset, non tot impiis & peccatoribus ſcateret mundus, nec tot animæ ignibus ſempiternis comburerentur, nec tot injuriis Dei honor violaretur. Sed nequicquam verius: cum toties in ſcripturis ſacris conqueratur Deus de neglectu gratiarum ſuarum Quoties, inquit Chriſtus Matthæi 23. *volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti?* Act. 7. D. Stephanus eo nomine increpabat Judæos. *Vos ſemper Spiritui ſancto reſiſtitis, ſicut Patres veſtri ita & vos.* Qui locus non poteſt intelligi de ſola gratia exteriori, cum Spiritus ſancti operatio potiſſimum ſit in corde hominis. D. Paulus ad Hebr. 12. *Contemplantes ne quis deſit gratiæ* 2. Cor. 6. *exhortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.* Quid pluribus in re aperta opus eſt? Soli-ne ſancti ſunt Bajani qui nunquam deſunt gratiæ Dei? Sed & ſi nunquam reſiſtitur gratiæ interiori, cur ipſi ac ipſorum devoti ac devotæ accuſant ſe aliquando de neglectu inſpirationum divinarum? mentiuntur-ne tunc? Cur Deus tantopere conqueritur de impiis, Prov. 1. *vocavi & renuiſtis*, &c. Ut propterea ſe eos in interitu ſuo riſuros, ideſt, æternis tormentis cruciaturos minetur?

Nec D. Auguſtinus adverſatur in hac parte. Sic enim loquitur lib. 83. qu. q. 68. ad *illam cœnam neque omnes qui vocati ſunt venire voluerunt, neque qui noluerunt venire alteri debent tribuere, ſed tantùm ſibi, quoniam ut venirent vocati, erat in eorum libera poteſtate.* Sed quoties ipſe in libris Confeſſionum oſtendit ſe motibus divinæ gratiæ reſtitiſſe, cum tamdiu procraſtinabat ac remorabatur converſionem? Parum in lectione horum librorum verſati ſunt, qui id non deprehendant.

Quod vero dicat D. Auguſtinus lib. de prædeſtinat. Sanctorum cap. 8. *Hæc itaque gratia quæ occulte cordibus humanis divina largitate tribuitur, à nullo duro corde reſpuitur: ideo quippe tribuitur ut cordis duritia primitus auferatur*, non ibi ſermo eſt D. Auguſtino de Gratia quacumque interiori, ſed de quadam gratia particulari. *Hæc itaque gratia*, inquit, hæc ſcilicet quæ datur ſecundum propoſitum, ideſt, intuitu prædeſtinationis & cum præparatione eorum mediorum quæ Deus novit infallibiliter effectum fœlicem ſortitura. Huic gratiæ etſi poſſint ſancti reſiſtere, nunquam tamen uſque ad finem reſiſtunt. Cum quo ſtare poteſt quod alteri gratiæ ſæpius reſiſtant homines. Ut de facto Prædeſtinati, de quibus loquitur ibi D. Auguſtinus, ſaltem aliqui ſæpe in vita reſiſtunt divinis inſpirationibus, finaliter tamen obediunt, nec in duritia cordis moriuntur, alias non eſsent de numero prædeſtinatorum. Atque hæc animadverſio ſufficeret ad plures difficultates diluendas, quæ petuntur quidem ex Divo Auguſtino, ſed non ſane intellecto, quod non ſatis attenditur quod ſæpe loquitur reſpective ad ſenſus & mentem Pelagii quem refutare intendit.

III. PROPOSITIO.

Ad merendum in ſtatu naturæ lapſæ, non requiritur in homine libertas à neceſſitate, ſed ſufficit libertas à coactione.

Judicium Deputatorum.

Hæc doctrina deſtruit rationem meriti & demeriti & eſt Hæretica.

SI error eſt in cenſura tertiæ hujus propoſitionis, totus rejiciendus eſset in principem Theologorum D. Thomam, ex quo de verbo ad verbum deprompta eſt. Sic enim ille quæſt. 6. *de malo*, articulo unico: ubi excutiens adverſariorum ſententiam antequam naſcerentur, ſic de ea cenſuit. Dicendum quod quidam poſuerunt, quod voluntas hominis ex neceſſitate movetur ad aliquid eligendum: nec tamen ponebant quod voluntas cogeretur: non enim omne neceſſarium eſt extra. *Hæc autem opinio eſt hæretica*: tollit enim rationem meriti & demeriti in humanis actibus. Non enim videtur eſse demeritorium vel meritorium, quod aliquis ſic ex neceſſitate agit ut vitare non poſſit: eſt etiam annumeranda inter extraneas Philoſophiæ opiniones, quia non ſolum contrariatur fidei, ſed ſubvertit omnia principia Philoſophiæ Moralis.

Si

Si enim non ſit liberum aliquid in nobis, ſed ex neceſſitate movemur ad volendum, tollitur deliberatio, exhortatio, præceptum & punitio; laus & vituperium: circa quæ Moralis Philoſophia conſiſtit. Hujuſmodi autem opiniones quæ deſtruunt principia alicujus partis Philoſophiæ dicuntur poſitiones extraneæ: ſicut nihil moveri, quod deſtruit principia Philoſophiæ naturalis. Ad hujuſmodi autem poſitiones ponendas inducti ſunt aliqui homines, partim quidem propter protervíam, partim propter aliquas rationes Sophiſticas, quas ſolvere non potuerunt. Hæc Doctor Angelicus, cujus doctrina ore ipſius Chriſti commendata eſt & toti Eccleſiæ jamdudum probata, ut non temerariè egerint deputati ipſius cenſuram innovando, cum error quem tam acriter & tot rationibus impugnat, non ſit minus arguendus in hoc ſæculo, quam in illo in quo ſcribebat D. Thomas. Cujus ſententiæ ſi addatur cenſura Facultatis Pariſienſis anni 1560. die 2-. menſis Junij in quo ordinariè & extra primum diem Menſis, ut ſolet aliquando in rebus magis arduis, congregata per juramentum apud Collegium Sorbonæ in materia fidei, ſimilem propoſitionem de concordia libertatis & neceſſitatis, ſimili hæreſeos nota inuſſit pluries; judicabit facilè quilibet mentem Facultatis ipſius quæ conſtanter ſuis decretis inhæret, aſſequutos fuiſſe deputatos in hac cenſuræ nota: Cujus etiam Doctrinæ non mediocriter favet D. Auguſtinus diſput. 1. contra Fortunatum. Ubi inducit animam Deum ſic alloquentem ut ſe immunem a peccato aſſerat, ſi ex neceſſitate peccaverit. *Quid peccavi*, inquit anima, *quid merui, quid me expuliſti de regnis tuis? corrupta ſum, non eſt mihi ſervatum Liberum Arbitrium, tu noſti neceſſitatem qua preſſa ſum: cum ergo noveris neceſſitatem qua hic oppreſſa ſum, qua reſpirare non potui, quid me accuſas quaſi peccantem?* Nec ad rem eſt, quod idem ſic ſcribit lib. 3. de Libero Arbitrio cap. 18. *Sunt etiam neceſſitate facta improbanda, ubi vult homo rectè facere & non poteſt.* Cum eo loci ſermonem habeat de concupiſcentia, quam Metaphoricè peccatum vocat; quemadmodum ſermo dicitur lingua, quod ſit effectus peccati ut ibidem ſemetipſum interpretatur. Nec obſtat quod ſtante doctrina hujus propoſitionis facilius explicatur libertas Chriſti qui non potuit non mori propter præceptum, & nihilominus libere mortem oppetiit. Quia non deſunt alij modi libertatem Chriſti ſaluandi. Quia probabiliſſimum eſt, cum primo oſtenſum eſt Chriſto præceptum de prædicanda Evangelica lege vitiiſque reprehendendis, tunc dum ſic ardenter hanc Patris voluntatem fuiſſe amplexum, quod licet ſciret ex Judæorum perfidia ob hanc cauſam mortem ſibi imminere, petiiſſe tamen à Patre, ut hoc ſibi mandatum imponeret. Deinde licet ex obedientia mortuus ſit quæ ſibi neceſſaria erat, cum eſſet impeccabilis: per actum tamen reflexum, ita mortem pro hominibus redimendis amare potuit, ut ſi non fuiſſet impoſitum mortis præceptum, adhuc tamen libenter mortem ſubiret pro ſalute hominum. Adde quod poſita lege moriendi, diſpenſationem à Patre petere potuiſſet & obtinere, ſicut manifeſtavit loquens de duodecim legionibus Angelorum, in auxilium ſuum mittendis a Patre, ſi rogaſſet, unde fit ut libere mortuus fuerit & abſque neceſſitate. Ex quibus patere poteſt inutilitas doctrinæ hujus propoſitionis ad ſaluandam Chriſti libertatem.

Libertas Chriſti.

IV. PROPOSITIO.

Semi-Pelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris neceſſitatem ad ſingulos actus, etiam ad initium fidei, & in hoc erant hæretici quod vellent eam gratiam talem eſſe, cui poſſet humana voluntas reſiſtere vel obtemperare.

Iudicium Deputatorum.

Prima pars hujus propoſitionis eſt falſa & temeraria. Secunda vero quæ aſſerit hæreticum eſſe admittere gratiam cui poſſit humana voluntas reſiſtere, eſt hæretica.

IN duas partes diviſa eſt hæc propoſitio & in utramque pro merito animadverterunt Deputati. Primæ falſitatis & temeritatis notam affixerunt, quod vellet aliquid aſtruere contra communem & receptam ab omnibus veram ſententiam, idque ſine gravi aliqua ratione aut authoritate, quod vocatur temerarium. Excuſſiæ ſunt in comitiis ac diligenter examinatæ tū D. Proſperi, tum D. Hilarij Arelatenſis Epiſcopi ad D. Auguſtinum Epiſtolæ, quod iis mens Maſſilienſium ſeu Semi-Pelagianorum contineretur, ex iiſque patere aperte eos initium fidei & bonorum actuum ad naturalem hominis facultatem vel ad prædicationem verbi externam retuliſſe, non ad prævenientem gratiam interiorem. Sic enim habet D. Proſper de Maſſilienſibus.

1. *Atque hanc gratiam qua in Chriſto renaſcimur pervenire per naturalem ſcilicet facultatem petendo, quærendo, pulſando.*

2. *Et ad hoc ſalutis donum* (de Baptiſmo loquitur) *omnes homines univerſaliter ſive per naturalem, ſive per ſcriptam legem, ſive per Evangelicam legem vocari.*

3. *Qui ex Libero Arbitrio aut faciant quæ jubentur aut negligant.*

4. *Et tantum quiſque facultatis ad bonum, quantum habeat ad malum.*

5. *Nec conſiderant ſe gratiam Dei quam comitem non prævenientem volunt eſſe meritorum, etiam illis voluntatibus ſubdere quas ab ea ſecundum ſuam phantaſiam volunt eſſe præventas.* Intellige hoc ultimum, per naturalem legem vel prædicationem.

6. Loquens de infidelibus. *Quandoquidem inexcuſabiles ſint qui & adunius veri Dei cultum inſtrui potuerint intelligentia naturali.*

7. Cum duo ſint quæ humanam operantur ſalutem, Dei ſcilicet gratia & hominis obedientia. *Priorem volunt obedientiam eſſe quam gratiam, ut initium ſalutis ex eo qui ſalvatur, non ex eo qui ſalvat credendum ſit ſtare, & voluntas hominis divinæ gratiæ ſibi pariat opem, non gratia ſibi humanam ſubjiciat voluntatem.*

8. *In iſtis Pelagianæ pravitatis reliquiis non mediocris virulentiæ fibra nutritur, ſi principium ſalutis male in homine collocatur.*

Ex quibus omnibus vel cæcis ipſis elucèſcere poteſt, Semi Pelagianorum errorem in eo fuiſſe quod excluſa gratiæ interioris neceſſitate ſolam facultatem naturalem ac auxilia exteriora Legis ac Prædicationis ſufficere putarent ad initium ſalutis, quam proinde facultatem naturalem nomine initialis gratiæ intelligebant.

Ac deinde eundem ſermonem habens D. Hilarius. *Unde conſequens putant exhibendam ab eo fidem, cujus naturæ id voluntate conditoris conceſſum eſt: & nullam ita depravatam vel extinctam putant, ut non debeat vel poſſit ſe ſanare.*

Quod vero in eadem Epiſtola habeatur. *Cæterum ad nullum opus vel incipiendum vel perficiendum quemque ſibi ſufficere poſſe conſentiunt*; Id ita eſt, quod Semi-Pelagiani diſtinguebant inter actus & opera, inter actum & opus, ut ex adjunctis verbis manifeſtum eſt. *Neque enim alicui operi curationis annumerandum putant, exterrita & ſupplici voluntate unumquemque ægrotum velle ſanari.* Sic igitur prærequirebant gratiam ad bona opera exteriora adimplenda, nullam vero requirebant ad bonos actus interiores, piorum ſcilicet deſideriorum ac actuum fidei: ſufficientes ad id vires putabant eſſe naturales ſolas voluntatis, omni gratia ſupernaturali interiori etiam denudatæ. Ex qua ſola proinde diſcretionem reproborum ac electorum repetebant. Ex cujus diſcriminis oſcitabunda inconſideratione profluxit Janſeniſtarum hallucinatio. Quæ proinde merito à Deputatis notata eſt.

Nec illorum cauſæ patrocinatur, quod Gennadius de Eccleſiaſticis dogmatibus cap. 19. aliqua intermiſceat de inſpiratione Dei, dum ſenſa ſua aperit, ipſe Semi-Pelagianus. Nec enim ibi loquitur de primo voluntatis pio motu, de quo eſt controverſia. Nec loquitur de iſta inſpiratione tanquam neceſſaria eſſet, quod eſt alterum caput controverſiæ. Et rectè annotat Cuikius Epiſcopus Ruremondenſis in annot. ad Caſſiani Libros, Semi-Pelagianum Chæremonem docere quædam bene geri ex præveniente gratia, quædam ſine illa. Quod ſcilicet neceſſitatem illam prævenientis gratiæ non admitterent.

Quod ſpectat ad ſecundam partem cenſuræ, jure quodam talionis uſi ſunt Deputati. Unde enim illis emanavit hoc privilegium, ut fideles omnes qui hactenus exiſtimaverunt plures ex hominibus parum fideliter gratiis divinis cooperari, Semi-Pelagianos ac hæreticos nuncupent, ac eorum ſententiam Catholicam ut hæreticam traducere audeant, ipſorum vero ſententia etiam poſt definitionem Concilij qua lucidè damnatur, intacta manebit, & non licebit illam proprio nomine donare, quod eſt hæreſis? An obſcura ſunt verba Concilij Tridentini Seſſ. 6. de Juſtificat. cap. 5. *Itaut tangente Deo cor hominis per Spiritus ſancti illuminationem, neque homo ipſe nihil omnino agat, inſpirationem illam recipiens, quippe qui illam & abiicere poteſt, neque tamen ſine gratia Dei movere ſe ad juſtitiam coram illo libera ſua voluntate poſſit*, & Can. 4. ejuſdem Seſſionis: *ſi quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum & excitatum nihil cooperari aſſentiendo Deo excitanti atque vocanti, quo ad obtinendam juſtificationis gratiam ſe diſponat ac præparet, neque poſſe diſſentire ſi velit, ſed velut inanime quoddam nihil omnino agere, mereque paſſivè ſe habere, anathema ſit.* Vel hoc ſolo Canone fulminatur ſententia ſequacium Janſenij, itaut vel Janſenios debeat cedere authoritati Patrum Tridentinorum, vel ipſi Patres Tridentini Janſenij ſententiæ: ex quibus duobus, utrum ſit æquius, judex eſſe quivis poteſt.

Nec enim cavillationes, quibus hujus Canonis authoritatem infringere, quidam conantur, minus quam ridiculæ ſunt. Poteſt diſſentire ſi velit, ſed numquam volet inquiunt. At propoſitio notata, non eſt de actu, ſed de poſſe: ſed & ſi de actu ipſo ageretur, cum ſint innumeræ hominum voluntates omnes variæ & ferè inconſtantes, qui fieri poſſet, ut nulla diſſentiret actu ex innumeris voluntatibus hominum, quæ tamen diſſentire poſſent? Sed & quis poſſet dicere homini ex neceſſitate quadam ab externo agente determinato ad aliquid agendum, potes non agere ſi velis? aut quo ſenſu dici poſſit inſuperabilis illa gratia, ad hominem loquor, ſi ex Concilio, voluntas illi poteſt reſiſtere?

Sed obſtare videtur quod aſſerit D. Auguſtinus lib. de correptione & gratia, cap. 11. & 12. ubi ſtatuit diſcrimen inter adjutorium datum primo homini in ſtatu innocentiæ, & adjutorium eidem datum in ſtatu naturæ corruptæ, in quo voluntas humana per peccatum ſauciata & denudata iis virtutibus quibus in paradiſo veſtita erat conditoris largitate, potentiori quodam adjutorio indiget, de quo ſic loquitur. Subventum eſt igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut divina gratia *indeclinabiliter atque inſuperabiliter* ageretur, & ideo quamvis infirma, non tamen deficeret, neque adverſitate aliqua vinceretur: & poſt pauca: Fortiſſimo (ſupple Adamo) dimiſit atque permiſit facere quod vellet, infirmis ſervavit, ut ipſo donante *invictiſſimè*, quod bonum eſt vellent, & hoc deſerere *invictiſſimè* nollent: ex quo conficitur voluntatem humanam in præſenti ſtatu naturæ corruptæ adjutorio Dei non poſſe reſiſtere. Atque hæc eſt veluti clavis totius doctrinæ R. Iprenſis quam centies inculcat.

A quibuſdam ſolvitur difficultas iſta gravis, aſſerendo ſynonyma eſſe apud D. Auguſtinum indeclinabiliter, invictiſſimè ac certiſſimè: ſicut cum lib. de Perſeverantia cap. 14. definit Prædeſtinationem, præparationem beneficiorum Dei *quibus certiſſimè liberantur quicumque liberantur.* Ubi æque potuiſſet dicere, quibus invictiſſimè liberantur quicumque liberantur: ſicque hac via effugium patet difficultati: attamen quia in eodem libro *de correptione & gratia* cap. 11. vocat D. Auguſtinus eam gratiam potentiorem prima, quæ data fuit primò Adamo in ſtatu innocentiæ, ideo adhuc conſiderandum eſt D. Auguſtinum ſtatuere diſcrimen inter gratiam ſtatus innocentiæ & gratiam ſtatus naturæ corruptæ, quod illa daret tantum poſſe agere, non velle: quia ſcilicet gratia ſtatus innocentiæ in ſola illuminatione intellectus conſiſtebat, cum voluntas nullis adhuc acta concupiſcentiæ ſtimulis motione non indigeret, nihil enim, ut loquitur ibidem D. Auguſtinus, *concupiſcentialiter ex ſeipſa illi reſiſtebat*: at gratia ſtatus præſentis potentior eſt in eo quod præter illuminationem adhuc inſpirationem contineat, qua moveatur voluntas ad bonum contra impetus concupiſcentiarum, quæ à bono ipſam retrahunt. Quare dicit D. Auguſtinus gratiam illam dare non tantum poſſe, ſed etiam velle & potentiorem vocat. Quod vero dicat illa invictiſſimè ac inſuperabiliter agi hominem, conſiderandum eſt D. Auguſtinum in eo loco inſtituere comparationem prædeſtinati cum Adamo, & gratiam prædeſtinati in eo potentiorem aſſerere, quod per eam tandem & finaliter ſuperatis omnibus adverſis perſeveret uſque ad mortem: multoque magis poſt mortem adepta jam felicitate æterna ad quam præcipue reſpicit ibi D. Auguſtinus. Quod Adamo in ſtatu innocentiæ non contigit. Unde ſic concludit profundam iſtam ratiocinationem cap. 13. *Hoc de his loquor qui prædeſtinati ſunt in regnum Dei, quorum ita certus eſt numerus, ut nec addatur eis quiſquam, nec minuatur ex eis: non de his, qui cum annuntiaſſet & loquutus eſſet, multiplicati ſunt ſuper numerum. ipſi autem vocati dici poſſunt, non autem electi, quia non ſecundum propoſitum vocati.* Cujus diſcriminis radicem refert in Dei gratiam, voluntatem ipſam proximè excitantem in prædeſtinatis, itaut detur eis gratia bonæ ac piæ volitionis, qua mediante perſeverent, cum Adamo non ſit data illa gratia neceſſario: *habens*, inquit de Adamo in ſtatu innocentiæ, *virtutem liberi arbitrij, quamvis non deſituto adjutorio Dei, ſine quo non poſſet perſeverare ſi vellet, non tamen tali quo Deus operaretur in illo, ut vellet.* Ita c. 12. itaut perſeverantia relicta ſit in ejus arbitrio ac voluntate, quæ tales vires habebat, cum ſine ullo fuiſſet inſtituta peccato & nihil illi ex ſeipſa concupiſcentialiter reſiſteret, ut facilè perſeverare poſſet, non addita illa gratia piæ ac bonæ volitionis: qua gratia inſuperabiliter aguntur prædeſtinati, & adimplent bonum, quia hypotetice & ex ſuppoſitione quod gratia illa piæ inſpirationis

data ſit ſecundum propoſitum, ideſt, ex intuitu & præviſione prædeſtinationis, & cum præparatione illorum mediorum ac beneficiorum, *quibus certiſſime liberantur quicumque liberantur*, quæ Deus prævidit effectum habitura, illi finaliter reſiſtere non poſſint, ſed invictè perſeverent.

V. PROPOSITIO.

Semi-Pelagianorum error eſt, dicere Chriſtum pro omnibus omnino hominibus mortuum eſſe, aut ſanguinem fudiſſe.

Judicium Deputatorum.

Iſta propoſitio eſt falſa, ſcandaloſa, inſimulans erroris veritatem Sacris Scripturis contentam, & in Concilio Tridentino declaratam.

UT pateat qua æquitate & veritate notata ſit per cenſuram hæc propoſitio, præſupponendum Semi-Pelagianos docuiſſe Chriſtum pro omnibus eſſe mortuum, atque ea de cauſſa male audiiſſe ac reprehenſos fuiſſe, quia non ſimpliciter, ut verba ſonant, iſtud docebant, verum etiam cum adjuncto: ita ut mors Chriſti pro omnibus ſufficeret omnibus ad ſalutē inchoandam ſine ullo ſuperaddito gratiæ interioris auxilio ex ſola voluntatis facultate naturali. Hoc enim ſenſu arguuntur Semi-Pelagiani à D. Proſpero in Epiſtola ad D. Auguſtinum, *Univerſis tamen hominibus*, inquit, *propitiationem quæ eſt in Sacramento ſanguinis Chriſti, ſine exceptione eſſe propoſitam, ut quicumque ad fidem, & ad baptiſmum accedere voluerint, ſalvi eſſe poſſint, &c.* Et D. Proſper c. 5. de ingratis, *dum libertatem arbitrii affectumque volendi in naturalis motus virtute locantes tam bona quoque docent ſoli arripere poſſe ſuopte ingenio, quam poſſe ſubeſt cuique in mala ferri.* In qua propoſitione, pæne omnes eſſe aſſerebant Dominicæ mortis beneficium, vel repudiare, vel admittere ex propriis viribus ſine gratiæ interioris adjutorio, quia vim ſufficientem eſſe putabant in ſola ac nuda facultate naturali ad fruendum iſto beneficio in baptiſmo aut juſtificatione per aliud medium adveniente: ſic autem merito arguenda venit hæc propoſitio: at ſi intelligatur, ut verba præ ſe ferunt, quod Chriſtus mortem ſuam pro omnibus obtulerit, error non eſt, nec ſic unquam intellecta eſt à Semi-Pelagianis. Unde Deputati cenſuerunt propoſitionem in terminis acceptam, primo falſam eſſe, quia nec error eſt, nec à Semi-Pelagianis aſſerta ut error dici poſſit. Secundo cenſuerunt eſſe ſcandaloſam, quia exiguam charitatem Chriſti aſſerit & ab amando Chriſto non parum homines deterret: & ſi enim ſola ejus perfectio ſatis eſſe deberet ad inflammanda eorum pectora, quæ eſt tamen hominum infirmitas, plures alliciuntur eo motivo ad eum diligendum, quod ipſe prior eos dilexerit, cum pro omnibus mortuus ſit. Tertio cenſuerunt eam errore inſimulare veritatem Sacris Scripturis contentam, & in Concilio Tridentino declaratam: tum quia nihil eſt evidentius ſcripturarum authoritate aſſertum, quam Chriſtum pro omnibus mortuum fuiſſe, ut ex dicendis in hac tertia parte ſatis abundè patebit, ne pluries idem repetatur, quia hæc fuit mens Concilii Tridentini Seſſ. 6. de Juſtif. cap. 3. ubi contra Calvini ſententiam declarat Chriſtum mortuum fuiſſe pro omnibus, quod negabat Calvinus: nec obſtare quod plures mortis ejus beneficium (juſtificationis ſcilicet) non recipiant; quia cum triplex ſit beneficium mortis Chriſti, ſeu triplex fructus paſſionis, aut triplex gradus redemptionis, juxta ſuperius dicta & alibi expreſſa, Concilium ibi loquitur de ſolo ſecundo beneficio, Juſtificationis ſcilicet, ut inſpici poteſt ex titulo ipſi capiti inſixo, tacetque de cæteris. Etſi ergo plures pro quibus mortuus eſt Chriſtus, ſecundum beneficium Paſſionis Chriſti non recipiant in juſtificatione, quam numquam conſequuntur, primum tamen beneficium recipiunt, quod eſt liberatio ſeu redemptio ab impotentia ſalutem operandi per gratiam ſufficientem aut media omnibus parata, & propoſita ex merito mortis illius. Quemadmodum ergo ſi dicerem, Rex Galliæ omnes ſtruma laborantes tetigit, etſi non omnes ſanati ſunt, ſignificarem eos etiam ab eo tactos fuiſſe qui non convaleſcerent. Pari modo magna Synodus dicens: *etſi ille pro omnibus mortuus eſt, non tamen mortis ejus beneficium recipiunt*, ſcilicet juſtificationem, de qua ſola ibi ſermo eſt, ut indicat ipſe titulus, ſignificat etiam pro illis mortuum eſſe, qui non ſunt juſtificati: ſcilicet mortuus eſt Chriſtus pro omnibus liberandis, vel ab impotentia ſalutem operandi in qua primario conſiſtit ruina & captivitas humani generis per Adamum illata, vel liberandis à culpa ipſa per beneficium juſtificationis, vel inſuper etiam à morte & ab omni miſeria ac calamitate per glorificationem. A primo gradu redemptionis nullus eximitur: à ſecundo & tertio extranei ſunt qui primo non bene utuntur; ſic Paſſio Chriſti omnibus prodeſt, licet non omnibus medeatur: & cum ſanguis Domini noſtri Jeſu Chriſti pretium totius mundi ſit, ab eo tamen extranei ſunt, ut loquitur idem D. Proſper in reſponſionibus ad capitula Gallorum cap. 6. *Qui aut delectati captivitate redimi noluerunt, aut poſt redemptionem ad eamdem ſunt ſervitutem reverſi.* Quæ etſi alibi copioſius dicta, iterum memoriæ oblivioſorum repræſentantur, quod hic articulus de morte Chriſti non bene intellectus ab aliquibus, veluti ſit annulus, ex quo plurium errorum catena pendet.

Senſus Semi-Pelagianorum de morte Chriſti pro omnibus.

Unde Janſenio incumbebat omnes ingenii nervos contendere ad hunc articulum ſolidiſſime firmandum, ex quo majores rumores & conqueſtus contra ejus dogmata exoriri debebant: & tamen, ut annotarunt quidam ex deputatis, nullum fere dogma illius magis immunitum eſt; nullum infirmius ab ipſo probatur. Nam ut omittam nunc quædam alia ejus argumenta quæ punctum difficultatis non attingunt, major vis probationum quas affert, eſt in hoc textu D. Auguſtini ex epiſt. 102. *Non perit unus ex illis pro quibus Chriſtus mortuus eſt.* Ubi ſanctus Doctor loquitur de iis qui gloriantur in Cruce Chriſti, & à via crucis non recedunt, etiamſi ignorent ea quæ ſubtiliſſime diſſeruntur. Dicitque unum ex iſtiuſmodi hominibus non perire pro quibus Chriſtus mortuus eſt, an propterea aſſerit non fuiſſe mortuum pro aliis? ſi quis diceret, non perit unus ex Baii diſcipulis vere pœnitentibus pro quibus Chriſtus mortuus eſt, an propterea liceret concludere non fuiſſe pro aliis Chriſtum crucifixum? Quinimo D. Auguſtinus, paulo ante in eadem epiſtola ſupra duas lineas, contrarium aſſerit. *Nam ſi propter eos ſolos, inquit, Chriſtus mortuus eſt, qui certa intelligentia poſſunt iſta diſcernere, pene fruſtra in Eccleſia laboramus.* Unde potius contrarium dogma Janſenio inferri poteſt.

Sed ut ad rem propius accedamus, quia in pluribus Scripturæ locis aſſeritur Chriſtum pro omnibus mortuum, ne cogerentur ex vi termini iſtius, *omnes*, agnoſcere Chriſti charitatem ad omnes animas ad Dei imaginem creatas diffuſam aliquando fuiſſe, objiciunt Scripturam Sacram ſæpe uſurpare nomen *omnes* pro aliquibus dumtaxat.

Reſpondeo nec præciſè ex vi termini iſtius, *omnis*, ſi ſolitarie ſumatur, convinci poſſe pertinaces diſputantes, quod Chriſtus pro omnibus nullo excepto, mortuus ſit, ſed convinci poſſe ex quibuſdam adjunctis iſti termino, quæ adjuncta oſtendunt nullum eximi poſſe. Sic verba iſta 2. ad Timoth. 2. *Si unus pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt:* ubi

dentur intelligi de omnibus nullo excepto, quia omnes (ſalvo ſemper B. Virginis privilegio) inventi ſunt in peccato originali. Sic verba iſta 1. ep. Joan. cap. 2. *Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris autem tantum, ſed etiam pro totius mundi*, inferunt Chriſtum obtuliſſe ſe victimam pro omnibus, nullo excepto propter particulam adverſativam, *non pro noſtris autem tantum, ſed etiam pro totius mundi*, maxime cum D. Joannes non ſoleat loqui de mundo in bonam partem, ſcilicet de mundo electorum, ſed in malam partem, aſſerens illum totum in maligno poſitum eſſe.

Objiciunt Scripturam explicare nomen *omnes*, per nomen *plurium* Matt. 26. *hic eſt ſanguis, &c. qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum*, B Matt. 20. *Filius hominis venit dare animam ſuam redemptionem pro multis* ad Hebr. 9. *Chriſtus ſemel mortuus eſt ad multorum exhaurienda peccata.*

Reſpondeo ſæpe etiam Scripturam per plures intelligere omnes, ut cum ad Rom. 5. dicitur. *Igitur ſicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem: ſic & per unius juſtitiam in omnes homines in juſtificationem vitæ. Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores conſtituti ſunt multi, &c.* Sed demus hæc loca intelligi debere ad litteram de multis, non de omnibus; ſed tunc dicimus ibi agi de redemptione Chriſti quoad ſecundum gradum, qui non eſt communis omnibus, & verba ipſa hoc indicant, *Qui pro vobis effundetur in remiſſionem peccatorum*: nec enim temere ſcriptura hæc verba uſurpat, *in remiſſionem peccatorum*, aut iſta *ad multorum exhaurienda peccata.* C Unde D. Bernardus Hom. 2. ſuper *Miſſus eſt*. Si enim nec folium de arbore, ſine cauſa, nec unus de paſſeribus ſine Patre cœleſti cadit, putem ego de ore ſancti Evangeliſtæ ſuperfluum diffluere verbum, præſertim in ſancti hiſtoria Verbi non puto. Plena quippe ſunt omnia ſupernis myſteriis, ſi tamen diligentem habeant inſpectorem, qui noverit ſugere mel de petra oleumque de ſaxo duriſſimo. Scilicet diverſimode Chriſtus ſalvat homines, alios ſolum ab impotentia ſalutem operandi, in qua maxime conſiſtit captivitas & ſervitus hominum ex peccato Adami orta, alios etiam a remiſſione actuali peccatorum, alios inſuper ab omni miſeria corporis & animæ; nunc autem loquitur ſcriptura de uno modo, alias de altero modo. Quod itidem obſervandum eſt in Patribus; videndum enim de qua ſalute & de D quo gradu ſalutis loquuntur, quod dum non attendunt diſcipuli Janſenij multa obtrudunt, quæ eorum cauſam non juvant, niſi apud eos qui nonniſi in obſcuritate tenebrarum degunt: atque hunc ſenſum videtur ſequi expreſſe Dionyſius Carthuſianus in cap. 10. Joannis, quamvis in cap. 20. Matt. aliam nec incongruam ſuppeditet ſolutionem, dicens Chriſtum veniſſe dare animam ſuam redemptionem, id eſt, inquit, pretium liberativum pro *multis* hominibus non pro dæmonibus.

Tres gradus ſalutis ac redemptionis diſtinguendi.

Quod autem obtenditur, Scripturam ſæpe aſſerere Chriſtum pro ovibus ſuis animam poſuiſſe juxta illud Joan. 10. *& animam meam pono pro ovibus meis*, E id eſt, ut interpretantur, pro prædeſtinatis: Quamvis iſtud admitteremus pro eorum voto, prædeſtinatos intelligi per oves Chriſti, hoc nihil ad controverſiam, cum omnes conveniamus Chriſtum pro prædeſtinatis animam poſuiſſe: & tantum inter nos decertamus, an non etiam pro reprobis animam poſuerit, de quo articulo altum eſt ſilentium in his locis Scripturæ: ſed & Chriſtum intelligere utroſque ſub nomine ovium ſuarum, ſatis demonſtrat locus iſte Joannis 21. *Paſce oves meas, paſce agnos meos*: ſi enim ſolos prædeſtinatos hic intelligeret, Eccleſiam quam Petri regimini ſubjecit Chriſtus, ex ſolis prædeſtinatis coaleſcere, non male inferrent Calviniſtæ: quare non immerito Ambroſius Catharinus in annotationibus adverſus Caietanum pagina 275. eum arguit,

Oves Chriſti.

A quod illa verba de ſolis prædeſtinatis intellexit, quæ non dubito inquit eſſe falſa & periculoſa, ſi enim Petro non eſſet mandata cura niſi ſuper ſolis prædeſtinatis, profecto ſuper aliis non habebit: quod eſt falſum & hæreticum: ad hæc ignoraremus, imma ipſe ignoraſſet ſuper quibus mandata eſſet ei cura, non enim ſciebat, qui eſſent prædeſtinati, quod eſt ſtultum fateri. Atque de eodem plura notari poſſunt apud Stapletonum tom. 1. controverſia 2. lib. 6. c. 10. Unde non eſt neceſſe excludere ab ovili Chriſti pro quo mortuus eſt, reprobos omnes; ſcilicet Chriſtus eſt magnus Paſtor qui ovile magnum habet in quo oves ſunt ſanæ & ſcabioſæ, prædeſtinati & reprobi, & omnes committit Chriſtus Vicario ſuo ut ex amore & charitate omnes paſcat, ſicut ipſe pro B omnibus animam poſuit. Quid autem mirum, addit ibidem Catharinus, ſi & non prædeſtinati ovium vocabulo ſignificentur, quando etiam ſignificantur per regnum Cœlorum quod ſagenæ comparatur bonos & malos congreganti? quare derogat ibi verbo Chriſti proculdubio reverendiſſimus, dicens quod ſecundum veritatem nemo rapit oves & non diſperguntur, cum Chriſtus doceat, quod *venit lupus & rapit & diſpergit oves*. Hæc ille, quibus addimus, ſi Chriſtus de iiſdem ovibus dicit, *nemo rapiet eas de manu mea*, in hoc ſenſu ibi dictum eſſe, quod violenter & repugnantibus ac contranitentibus ovibus non rapiuntur à dæmone, cum vim ipſe non inferat, ſed tentando alliciat animas quæ pereunt, cum nullus niſi volens peccet & damnetur juxta illud Pſalmi C 139. *Ne tradas me Domine à deſiderio meo peccatori*: Quia ſemper concupiſcentia & voluntas nos reos faciunt, ut commentatur Bellarminus in hunc Pſalmum. Denique totam hanc difficultatem juxta mentem noſtram reſolvit Dionyſius Carthuſianus in cap. 10. Joan. Ubi explicans quo ſenſu dicat Chriſtus ſe animam ſuam ponere pro ovibus ſuis, id eſt electis: nam inquit, licet Chriſtus paſſus ſit, & ſatisfecerit pro omnibus ſufficienter, non tamen efficienter, quia in ſolis electis Paſſio Chriſti fructificat per conſequutionem ſui finalis effectus qui eſt ſalus æterna. Quibus verbis Doctor extaticus Rixelius videtur agnoviſſe plures eſſe diſtinguendos fructus aut effectus Paſſionis Dominicæ, licet clare non expreſſerit: cum enim loquimur de ultimo alios effectu, ſupponit aut quemdam, aut quoſdam alios anteriores eſſe: & veD re ita eſt, mors Chriſti beneficium eſt omnibus hominibus ac ſingulis commune, licet inæqualiter per illud juventur homines, & quidem à toto malo liberentur, alij non niſi a tanto, ut ſequuntur.

Ac cum amare aliquem, ſit illi velle bonum, Chriſtum eos omnes amaſſe quibus bonum aliquod voluit aut re ipſa contulit, negari non poteſt. Eſt autem bonum, liberum eſſe ab impotentia ſalutem operandi: quare cum mors Chriſti libertatem illam attulerit etiam iis qui de facto non juſtificantur, eos etiam amaſſe dicendus eſt ſecundum aliquem gradum amoris. Et ſi Deus omnia diligit quæ ſunt & nihil odio eorum habet quæ fecit, quia ſaltem bona aliqua naturalia contulit, quanto magis dicendus eſt eos amaſE ſe quibus gratiæ prævenientis auxilia pleraque impertitur, & pro quibus ſacramenta inſtituit expectans eos in multa patientia? *Fidem eorum deſideravi & vetuſtatem inveni*, ait ipſe Chriſtus apud S. Auguſtinum in Pſalm. 68. Quid quod gratia illa præveniens ſit ſemen cæterarum gratiarum, & ipſius gloriæ? atque etiam per illam, quamvis homo non juſtificetur aut perſeveret, multa tamen graviſſima peccata evitantur à reprobis. Quare minus in inferno habebunt ob plura peccata non admiſſa per virtutem illius, quod non eſt parvipendendum, ut ſi non à toto, à tanto liberentur tormento. Ut eſt in Theologia Affectiva 3. part. tract. 1. medit. 19. puncto 2. editionis 3. & 4. ad quæ dum non attendunt, Chriſtum charitate ſpoliant, minuſque ſiuentem ſalans

Chriſtus ſecundum quid omnes amavit.

hominum exhibent quam ſiot plerique homines. Quid de Beata Virgine quæ de ſeipſa loquitur lib. 6. revelatione Sanctæ Brigittæ cap. 10. Ego ſum regina cœli. Ego mater miſericordiæ. Ego juſtorum gaudium & aditus peccatorum ad Deum. Nulla etiam pœna eſt in purgatorij igne, quæ propter me non remiſſior erit & levior ad ferendum quam aliter eſſet. Nullus eſt adeo maledictus qui quandiu vivit careat miſericordia mea, quia propter me levius tentatur a Dæmonibus quam aliter tentaretur: At ſi hæc de matre dici poſſint, quanto magis de filio? non fuit paſſio ipſius ſeparata ab amore. Deus ab æterno omnes amavit & ad beatitudinem ordinavit voluntate antecedente, & quos voluntate conſequente ad bonum ſupremum non dilexit, ad alia media bona qualiacumque illa ſint, dilexiſſe æſtimandus eſt. Unde de amore Chriſti cujus voluntas Dei voluntati conformis fuit, dijudicandum. Ac cæteris ſucceſſibus opto, quiſquis ab eventu facta notanda putat, ac de dilectione alicujus cenſendum. Similiter ſolvitur aliud.

Si Chriſtus pro omnibus oravit, ergo omnes ſalvari debere. *Non enim poſſunt perire pro quibus Filius rogat ne pereant, pro quibus Pater Filium tradit in mortem ut vivant:* ut loquitur D. Bernardus Homil. 3. de Laudibus Virginis.

Reſpondetur Chriſtum pro omnibus oraſſe ut haberent primum fructum & gradum redemptionis, liberarenturque omnes a poteſtate tenebrarum, & ab impotentia ſalutem conſequendi, quæ eſt ſervitus maxima peccati invecta per culpam Adami: pro pluribus vero oravit, ut etiam obtinerent ſecundum & tertium fructum Paſſionis ſuæ ſecundum quod prænovit eos bene uſuros ſufficientibus mediis quibus donabantur, aut cum hac conditione, ſi bene iis uterentur: ſicque omnis Oratio Chriſti exaudita eſt prout decebat propter ejus reverentiam; ſed perſpiciendum eſt illud quod poſtulavit pro his & illis, diverſa enim petiit in oratione ſua: oravit pro reprobis, ut haberent gratias excitantes, & ſi illis cooperarentur per liberum arbitrium iiſdem gratiis adjutum & elevatum, haberent gratiam juſtificantem, & alia dona quæ illis ad tempus concedenda ſunt ex merito mortis ejus, ut ipſimet adverſarij concedere coguntur. Sed & quot peccata avertit Chriſtus a reprobis? qui enim hæc Gratiæ Chriſti non deputat, Auguſtinum negavit, qui hæc Gratiæ Chriſti deputat: unde & ſcripſit Homiliarum 50. Homil. ultima. *Nullum eſt enim peccatum quod facit homo, quod non faceret homo ſi deſit rector à quo factus eſt homo.* Quid quod docet Albertus Magnus de 4. coævis tomo 19. tract. 4. qu. 58 particula 2. Deum velle Angelum cooperari ad ſalutem damnandi ut pauciora committat peccata. Ex his porro intelligere eſt non fuiſſe inutiles etiam reprobis Chriſti ſudores & orationes.

At quid ad verba Concilij Tridentini: *Non tamen omnes mortis ejus beneficium recipiunt, ſed ij dumtaxat quibus meritum Paſſionis ejus communicatur.* Quibus verbis Concilium innuit falſum eſſe omnes ex merito Paſſionis recipere media ſufficientia ad ſalutem, ut diſcipuli Molinæ aſſerunt, cum non omnibus detur fructus Paſſionis Chriſti?

Reſpondetur eos non aſſequi mentem Concilij, qui non conſiderant triplicem gradum redemptionis humanæ, triplexque beneficium aut triplicem fructum Paſſionis Chriſti. Porro ex titulo cap. 3. Seſſ. 6. *de juſtificatione*, ubi aſſeritur ut doctrina fidei Chriſtianæ, mors Chriſti pro omnibus, patet ſermonem eſſe de ſecundo fructu aut beneficio Paſſionis Chriſti, quod beneficium eſt ipſa juſtificatio, eſt enim in titulo *qui per Chriſtum juſtificantur*, atque ubi in fine præcedentis capitis Concilium dixiſſet: *Hunc propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius pro peccatis noſtris: non ſolum autem pro noſtris, ſed etiam pro totius mundi:* Poſt hæc verba ſic exorditur caput tertium, jungens illud ſecundo capiti; *Verum etſi ille pro omnibus mortuus eſt, non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt (ſcilicet juſtificationem) ſed ij dumtaxat, quibus meritum Paſſionis ejus communicatur*: ſcilicet per baptiſmum. Quis hæc omnia ſimul componens, non intelligit mentem Concilij fuiſſe, pro omnibus mortuum Chriſtum, etſi omnes non juſtificentur. Quemadmodum ſi quis diceret, medicus omnes urbis ægrotos viſitavit, etſi non omnes ſervati ſunt, intelligeret profecto etiam medicum curam habuiſſe omnium ægrotorum & etiam eorum qui ſanati non fuiſſent; placet enim hoc exemplum medici quo D. Auguſtinus appoſite uſus eſt tract. 12. in Joan. *Ego quantum in medico eſt ſanare venit ægrotum, ipſe ſe interimit qui præcepta medici obſervare non vult, venit Salvator in mundum, &c.* Quem locum mirum, quot nebulis interpretationum obtegere conantur, ne videant veritatem, & agnoſcant eum humiliare, charitatem Chriſti erga omnes animas, beneficiumque commune omnibus mortis Chriſti venerentur, quod potius ipſi inficiantur; ut non immerito de illis dicere poſſim, quod de quibuſdam hæreticis ſui ſæculi dicebat Theologus Nazianzen. Orat. 42. circa lucem tenebroſis, circa ſapientiam imperitis, *pro quibus Chriſtus gratis mortuus eſt, ingrata creatura.* Ne ergo inſimulent nos ingratitudinis erga Chriſtum, cujus charitatem ad omnes diffuſam prædicamus, & cujus gratiæ primas partes actionum omnium piarum tribuimus, hunc ipſorum vitium eſt & peccatum, non noſtrum.

VI. PROPOSITIO.

Senſit olim Eccleſia privatam ſacramentalem pœnitentiam pro peccatis occultis non ſufficere.

Iudicium Deputatorum.

ISta propoſitio vel ſpectat ad quæſtionem juris & ſenſus eſt, ſenſit olim Eccleſia privatam ſacramentalem pœnitentiam reipſa & abſolute pro peccatis occultis non ſufficere, & eſt hæretica errorem infallibili Eccleſiæ affingens: vel ſpectat ad quæſtionem facti & ſenſus eſt: ſenſit olim Eccleſia ex illius temporis diſciplina non ſufficere privatam ſacramentalem pœnitentiam pro peccatis occultis, & falſa eſt & temeraria.

Involutæ ſunt errantium ſemitæ: ideo nihil mirum ſi propoſitiones eorum ambiguæ in varios ſenſus explicentur & de eis diverſum feratur judicium. Unde & propoſitio examini ſubjecta ſi intelligatur juxta primum ſenſum inter hæreticas annumeranda viſa eſt, quia ſic habet canon ſextus Concilij Tridentini ſeſſ. 14 *de ſacramento pœnitentiæ.* Si quis negaverit, confeſſionem ſacramentalem vel inſtitutam vel ad ſalutem eſſe neceſſariam jure divino; aut dixerit modum ſecrete confitendi ſoli ſacerdoti, quem Eccleſia catholica ab initio ſemper obſervavit & obſervat, alienum eſſe ab inſtitutione & mandato Chriſti, & inventum eſſe humanum, anathema ſit. Ex quibus verbis evidenter apparet privatam ſacramentalem pœnitentiam, pro peccatis maxime occultis, ſi pro aliquibus, eſſe de jure divino, ideoque ſufficientem fuiſſe, nec pro iis jure divino ſe pœnitentiam publicam deſideratam fuiſſe. Si autem propoſitio intelligatur juxta ſecundum ſenſum, falſa & temeraria viſa eſt, quia adverſatur doctrinæ ejuſdem Concilij in eadem ſeſſione cap. 5. ſecretum inquit, quo ad modum confitendi ſecreto apud ſolum ſacerdotem, & ſi Chriſtus non vetuerit quin aliquis in vindictam ſuorum ſcelerum & ſui humiliationem; tum ob aliorum exemplum tum ob Eccleſiæ offenſæ ædificationem, delicta ſua publice confiteri poſſit: non eſt tamen hoc divino præcepto mandatum, nec ſatis conſulte humana aliqua lege præcipe-

ſetur, ut delicta præſertim ſecreta publica eſſent confeſſione aperienda. Unde fit, ut qui dixerit hanc confeſſionem publicam pro ſecretis peccatis fuiſſe ex Eccleſiaſtico jure, aliquando præceptam, non ſatis conſulte Eccleſiam egiſſe declaret; quod ſine temeritate aſſeri non poteſt. Verum quia doctrina hæc Concilij ſpectat ad confeſſionem, propoſitio videtur magis ſpectare ad ſatisfactionem ſacramentalem aut ſaltem de ea poſſet intelligi: nihil tamen amplius de hac propoſitione in privatis comitiis definitum à deputatis, qui non intendebant de aliis referre ad facultatem niſi de quinque prioribus circa quas ardentior erat contentio. Itaque, quaſi dicis cauſa, de ultima etiam ſic cenſuerunt, & ut nihil ab ipſis prætermiſſum videretur.

VII. PROPOSITIO.

Naturalis attritio ſufficit ad ſacramentum Pœnitentia.

Judicium Deputatorum.

HÆc propoſitio intellecta de attritione mere naturali ut ſufficiente ad ſacramentum pœnitentiæ cum effectu gratiæ juſtificantis recipiendum, eſt hæretica.

Addita eſt hæc propoſitio diſcutienda per deputatos, ut ſatisfieret iis qui eam doceri putabant à Theologis quibuſdam: non quod de illa controverſia ſuborta fuiſſet. Satis enim manifeſte impugnatur ex can. 3. Concilij ſeſ. 6. de *juſtificatione*. Si quis dixerit ſine præveniente ſpiritus Sancti inſpiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, ſperare, diligere aut pœnitere poſſe, ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur, anathema ſit. Porro propoſitio damnata falſo à quibuſdam attributa eſt Suari, cum ipſe in 3. par. quæſt. 85. diſp. 5. ſect. 1. diſerte aſſerat eum dolorem qui in ſolo temporali aut humano motivo fundatur non mereri nomen attritionis, etiamſi Soto & nonnulli alij Theologi aliter interdum loquantur. Auguſtinus vero lib. *de vera & falſa pœnitentia* cap. 2. inutilem dolorem vocat, & ſine ſpe veniæ: & lib. de *catechiſandis rudibus* cap. 17. pœnitentiam fictam appellat.

Deſiderabatur ut quid ſignificaretur nomine attritionis naturalis planius aperiretur: ſed cum intentum non eſſet referre alias ex his VII. propoſitionibus niſi quinque priores, ſuperſederunt ampliori diſquiſitioni.

Igitur tales erant ſententiæ nominatorum à Facultate ſuper propoſitis ſeptem articulis, qui quoniam ob perturbatos ordines ipſius, nequidem legi ac ad ipſam referri potuerunt, ut cenſuram doctrinalem de iis ferret, illuſtriſſimi Galliarum Epiſcopi circiter octoginta, priores quinque ex his articulis ad ſummum Pontificem Innocentium X. miſerunt. Ut de iis ferret judicium pro ſua auctoritate. Quod cum præſtitiſſet poſt debitum examen & auditis partibus contendentibus, edita ob id conſtitutione, qua notis aſperioribus quam factum fuerat à deputatis facultatis V. propoſitiones damnabat, eamque conſtitutionem Alexander VII. confirmaſſet, & inſuper formulam fidei cui omnes ſubſcriberent ad conciliandam pacem, propoſuiſſet: tot modis ac tot quæſitis prætextibus obluctati ſunt qui librũ R. Ipr. ab omni cenſura liberum eſſe volebant, ut ubique in Galliarum provinciis innumeræ eſſent contentiones: uſque ad annum 1668. quo, Deo propitio, qui plus reſiſtebant antea, glorioſa contra ſeipſos parta victoria, auctoritatique Summi Pontificis cedentes, ſubſcriptione quæ ab ipſis expectabatur facta, pacem Eccleſiæ reddiderunt & plurium ſaluti opportune conſuluerunt. Atque totius iſtius difficilis negotij originem progreſſum & exitum recogitans admiranda Dei conſilia non poſſum non ſuſpicere, qui per contrarias vias fortunat, ut bonæ notæ ſcriptor advertit, Joſephum per ſervitutem provexit ad imperium, Danielem per captivitatem deduxit ad honorem: plura accidunt quæ effuſis lachrymis deploramus, unde pendet noſtra ſalus, vita, & honor. Quanta ſubtilitate gubernat reſiſtentia ſibi, ut juventur ipſis impedimentis iis potiſſimum ſæpe implet decreta Dei, qui refutat: per illam viam qua fugit accedit. Putabatur tunc vera fidei doctrina de immenſa Chriſti charitate extincta, cum Facultatis Theologicæ cenſura impedita fuit. Sed per hoc impedimentum aperta via eſt R. Epiſcopis recurrendi ad tribunal Summi Pontificis, qui cum majori auctoritate eam ſancivit & cum multo majori fructu, itaut etiam Rex Chriſtianiſſimus, zelo vere pio & numquam ſatis celebrando, eamdem cenſuram multis edictis, quorum ultimum hic inſerimus, fulciret.

Causa devoluta ad Summũ Pontificem.

Subſcriptionis finem controverſia affert.

Ja. Euſebius Theopol. p. 1. c. 29.

Arreſtum Secretioris Conſilii datum San-germani in Laia 23. Octobris 1668.

CUm Rex cognoverit per breve quod ſua ſanctitas ad ſuam direxit Majeſtatem die 28. menſis Septembris poſtremo elapſi, & per vivam vocem D. Archiepiſcopi Thebarum Nuntij ipſius ordinarij apud ſe, quod ſuæ Sanctitati plene ſatisfactum eſt per obedientiam quam N. N. N. N. *Epiſcopi* præſtiterunt conſtitutionibus Paparum Innocentij X. & Alexandri VII. diebus 25. Maij 1653. & 16. Octobris 1656. tam per ſinceram ſubſcriptionem propriam, quam illam quam in ſynodali convocatione decreverunt debere fieri ab omnibus ſuarum Diœceſum Eccleſiaſticis, formulæ fidei inſertæ in conſtitutione ejuſdem Papæ Alexandri VII. Febr. 15. an. 1665. ac etiam per litteras quas dicti D. Epiſcopi eodem menſe Septembri ultimo ad ſuam Sanctitatem ſcripſerunt ut ipſi nota eſſet ſua ſubmiſſio circa prædictas conſtitutiones, quæ eamdem ſanctitatem induxerunt ad oblivioni tradendum, quicquid antea geſtum fuerat vigentibus ultimis contentionibus. Cum etiam idem Nuntius ſuæ Majeſtati notum fecerit, noſtrum S. Patrem inſtanter deſiderare ex pietate & zelo quo fervet pro bono religionis, ad pacem Eccleſiæ & unionis inter fideles conſervationem, quod ſuæ Majeſtati gratum foret, potenter interponere auctoritatem ſuam regiam ad impediendum quo minus eædem contentiones quibus ab aliquot annis Eccleſia Galliarum agitata eſt occaſione condemnationis libri Janſenij cui titulus *Auguſtinus*, quoquo modo unquam poſſint reviviſcere, cupiente ſua Majeſtate huic rei providere & cooperari ſanctis piiſque votis dicti S. Patris noſtri, & Eccleſiæ anſam dare proficiendi utiliter ex pace quam in ipſa reſtituit ipſe S. Pater: Rex in ſuo conſilio aſſiſtens decrevit & decernit dictas bullas & conſtitutiones ſupra relatas continuo & inviolabiliter obſervari & executioni demandari in omni loco ſui regni, regionibus, terriſque ſuæ obedientiæ; hortatur & nihilominus injungit omnibus Arch. & Epiſc. dicti ſui regni, ut in id invigilent attendantque. Statuit ut præcedẽtes contraventiones & inexecutiones adverſus prædictas conſtitutiones & declarationẽ ſuæ Majeſtatis, tanquam non factæ fuiſſent, habeantur abſque eo quod unquam poſſint renovari à quocumque ſub quocumque prætextu. Prohibuit prohibetque omnibus ſibi ſubditis ne ſe invicem aggrediantur aut provocent ſub prætextu præteritorum, utendo nominibus illis, *hæretici, Janſenitæ*, *Semi-Pelagiani*, aut altero nomine partis, atque etiam ſcribendo & divulgando libellos ſupra dictis materiis controverſis, neque ullum ex his qui ex juſſione ſuorum Archiep. aut Epiſcoporum dictæ fidei formulæ ſubſcripſerint vocibus injurioſis in fama lædant, ſub pœna punitionis exemplaris. Præſenſque arreſtum executioni

demandabitur nonobſtantibus oppoſitionibus aut appellationibus quibuſcumque. Quarum ſi aliquæ ſint, ſua Majeſtas ſibi ſuoque conſilio reſervat judicium, illudque inhibet omnibus ſuis curiis & judicibus. Actum in conſilio ſtatus Regis, præſente ſua Majeſtate, quod habitum eſt San. germans in laia 23. Octobr. 1668. ſignatum, DELIONNE.

Laudantur qui ſubſcripſerunt Bullæ Innocentii X. & Alexandri VII. in cauſa V. propoſitionum in eodem ſenſu in quo damnatæ ſunt ab iiſdem Pontificibus.

QUiſquis exactius examinaverit formulam fidei, a Pio IV. perſcriptam ex Decreto Concilij Tridentini, cui formulæ ſobſcribunt non ſolum qui ex caſtris hæreticorum ad Eccleſiæ Catholicæ Apoſt. & Rom. gremium redeunt, ſed etiam qui admitti deſiderant ad majora beneficia & dignitates Eccleſiæ; in ea formula eamdem aut ſimilem remoram inveniet, quam putarunt ſe offendiſſe in formula fidei ab Alexandro VII. emanante ad finem imponendum controverſiæ de V. propoſitionibus. Cauſabantur ſcilicet quæſtionibus juris annexam fuiſſe quæſtionem facti de ſenſu Cornelij I. Iprenſis Epiſcopi in libro ſuo, cui nomen *Auguſtinus*. At eadem difficultas eſt in formula illa fidei Catholicæ Pij IV. proponitur enim in illa credendum & ſubſignandum quicquid determinatum fuit à Concilio Tridentino de juſtificatione: at quæſtio eſt facti, ſi quidquam determinatum eſt à Concilio Tridentino de juſtificatione. Sed & vix aliqua fidei formola reperitur in qua aliquod factum non contineatur: quin etiam ſymbolum Eccleſiæ factum continet in articulo Reſurrectionis Chriſti Domini cum legitur ibi *ſecundum ſcripturas*. Quod ut rectè docet Almainus Doctor Pariſienſis qui florebat tempore Concilij Baſileenſis in 3. ſent. diſt. 25. qu. 11. ad generandum actum fidei oportet de neceſſitate habere alium actum qui non eſt de fide Theologica, ſed topica ut loquitur, id eſt, probabili: quod verum apparet cum propoſitio de fide non bene explicatur ſine aliquo adjuncto. Idcirco qui ſubſcripſerunt non-obſtante illa difficultate non minus laude digni ſunt, quam illi qui quotidie formulæ fidei Catholicæ ſe ſubſcribendo ſubmittunt, tantum abeſt ut reprehenſionem ullam mereantur.

Confirmatur quia juſtis de cauſis Papa inductus eſt ad inſerendum illud factum in ipſa formula, ſcilicet ad tollendam æquivocationem, nec non ad ſatisfaciendum ſupplicationi ipſi oblatæ, quaſi in limine judicij ab ipſis qui V. propoſitiones defenſuri Romam venerant anno 1653. quo cauſa primum judicata eſt ab Innocentio X. Illud enim memoria recolendum: ab ipſis tres ſenſus in tribus columnis dictarum V. propoſitionum oblati ſunt eidem Pontifici: primum vocabant hæreticum, ſecundum Auguſtinianum ſibi ipſis proprium, tertium Moliniſticum; negebant libello ſuo ſupplici, ut declararet in quo ſenſu eas damnaret, ne, inquiebant, ullus locus relinqueretur æquivocationi, calumniæ & artificiis pravorum ingeniorum. Quid faceret ſummus Pontifex? Damnaret in ſenſu Calviniſtarum? at eſſet actum agere. Quid ergo in ſenſu Moliniſtarum? equidem gratum illis feciſſet, nec quæſtio facti mota fuiſſet umquam. Sed veritas id prohibebat: nec facile ſenſum illum prætenſum admittebant propoſitiones. Quid igitur facto opus? Damnavit in ſenſu Janſenij ad tollendam æquivocationem. Hoc eſt in eo ſenſu quem magis denotat & menti primum imprimit litteralis ſuperficies. Quid conſultius fieri poterat? Cum igitur ſummus Pontifex legitime ſeſe geſſerit, non eſt quod quiſquam amplius eos arguat, qui cum debita obedientia ipſius bullis ſeſe ſubmiſerunt.

Libellus ſupplex oblatus D. Papæ Innocentio.

Accedit ad hæc, quod cum fervente contentione multi libelli evulgarentur, imo etiam libri non parvæ molis ad impugnandam ſubſcriptionem: multi etiam in contrarium libri alij prodierunt, in quibus ſic omnia quæ objiciebantur diſcuſſa ſunt ac diſſipata, ut nullus ſcrupulus cordatis viris remanere deberet, quin rectè & laudabiliter ſubſcriberetur propoſitæ fidei formulæ. Denique id videbatur efflagitare jus divinum, ut de jure canonico taceamus: ratio eſt quia fidelis quilibet tenetur fidem profiteri aperte & ſine æquivocatione, cum id jubent ſuperiores legitima ex cauſa: at ita hic res habet.

Indictio plurium librorum.

Declaratur quia celebris eſt ſententia I. D. Petri cap. 3. *parati omni poſcenti vos rationem reddere de ea quæ in vobis eſt fide & ſpe.* Itemque Apoſtoli Pauli ad Rom. 10. *corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem*, & David Pſalm. 115 *credidi propter quod loquutus ſum*, & D. Auguſtini lib. *de fide & ſymbolo*, cap. 1 A præſenti ſæculo maligno ſalvari non poſſumus niſi & nos ad ſalutem proximorum nitentes, ore etiam profiteamur fidem quam corde geſtamus. Idem autem de profeſſione quæ fit ſcripto, ac de ea quæ ore tantum. Id ſpecialius declarat D. Thomas 2. 2. quæſt. 3. art. 2. ubi docet neceſſarium eſſe ad ſalutem confiteri fidem, quando per dimiſſionem hujus confeſſionis ſubtraheretur honor debitus Deo & utilitas proximis impendenda. Quæ veritas habetur in Evangelio Matt. 10. *omnis qui me confeſſus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo: qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram patre meo.* Quæ cum ita ſint, nihil potuit religioſius ac magis ad honorem & ſalutem proximorum fieri quam hæc externa fidei confeſſio, ut propterea ſubſcribentibus ſit congratulatus Pontifex per Epiſtolam.

Venerabilibus Fratribus N. N. N. N.

Clemens Papa Nonus.

VEnerabiles fratres, ſalutem. Venerabilis frater Archiepiſcopus Thebarum Nuntius iſtic noſter miſit ad nos elapſis diebus fraternitatum veſtrarum Epiſtolam, in qua cum ingenti nobis, & huic ſanctæ ſedi obſequij, per vos debiti teſtatione ſignificabatis, vos juxta præſcriptum litterarum Apoſtolicarum a felicis recordationis prædeceſſoribus noſtris Innocentio X. & Alexandro VII. emanatarum ſincere ſubſcripſiſſe, & ſubſcribi feciſſe formolario in ejuſdem Alexandri VII. litteris edito. Etſi autem quædam, de ea re ſecus circumlata, occaſionem nobis præbuerant, in tam gravi negotio ſerius procedendi (nam dictorum noſtrorum prædeceſſorum Conſtitutionibus firmiſſime adhærentes nullam circa illud exceptionem, aut reſtrictionem admiſſuri unquam fuiſſemus) in præſenti tamen, cum nova, & gravia, iſtinc acceperimus documenta, veræ, ac totalis obedientiæ veſtræ, qua, & formulario ſincere ſubſcripſiſtis, & damnaſtis abſque ulla exceptione aut reſtrictione quinque propoſitiones, in omnibus ſenſibus, in quibus à ſede Apoſtolica damnatæ fuerunt, alieni prorſus eſtis à renovandis in hac re erroribus illis, qui ab eadem damnati ſunt. Tribuere vobis voluimus hoc paternæ benevolentiæ argumentum, fidentes plane divinæ gratiæ, ac virtuti & pietati veſtræ, quod omni conatu facturi ſitis in poſterum, ut ſinceræ obedientiæ veſtræ, & ſubmiſſionis à vobis in hoc actu nobis præſtitæ, plenitudo magis ſemper appareat, doctrinam, & pietatem veſtram in id potiſſimum adhibentes, ut una cum obſequio nobis, & huic ſanctæ ſedi per vos debito Catholicam veritatem firmiter tueamini, zelo curæque Pontificiæ ſedulo cooperantes, in extirpando ab Eccleſia Dei Novitates omnes, ac perturbationes fidelium animarum, vobis venerabiles fratres Apoſtolicam benedictionem permanenter impertimur. Datum Romæ

apud ſanctam Mariam Majorem ſub annulo Piſcatoris, die 19. Januarij 1669. Pontificatus noſtri ſecundo.

Vindicatur Concilium Tridentinum contra improperium multitudinis Anathematum.

SECTIO VI.

QUia hæc vox ſæpe repetitur in Concilio, anathema ſit, offenduntur hæretici, ut dicatur illud Pſalmi 17. *fulgura multiplicavit & conturbavit eos*, præ cæteris Dallæus miniſter Gallus Calviniſta in Apologia Eccleſiarum reformatarum Galliæ illud improperat Synodo Tridentinæ, quod prodiga fuerit excommunicationum. Numquam inquit c. 7. viſi ſunt homines in profundendis anathematiſmis liberaliores. Ipſis non ſufficit cedros ſummaque montium ferire, vix ullæ tam viles lentiſcæ ſunt in agro adverſariorum ſuorum quæ liberæ fuerint ab ipſorum fulmine. Illi qui dubitant an matrimonium ſit ſacramentum, aut quod Eccleſia poſſit diſpenſare de gradibus in Levitici libro ſtatutis, aut quod Epiſcopus Preſbytero ſuperior ſit, aut quod æquis rationibus prohibitus ſit calix laicis, omnia quæ nullius ſunt aut parui admodum ad religionem momenti, tam anathemate percelluntur ac ſi divinitatem Domini negarent, vel ultimam reſurrectionem. Haud ſcio quo pacto benignitas tantopere nobis commendata ex legis chriſtianæ præceptis poſſit concordare. Hæc ille & plura quibus tres alij miniſtri ex famoſioribus Maiſtrezat, Drelincourt & Aubertin approbando ſubſcripſerunt.

Sed non erit arduum ab iſto improperio liberare ſynodum, ſi paulisper perpendamus inductam fuiſſe ſynodum ad tam frequentes anathematiſmos evibrandos tam propter multitudinem hæreſeon & errorum tam circa doctrinam fidei quam diſciplinam morum, in quibus calumniam inferebant Eccleſiæ antiquæ Catholicæ Apoſtolicæ & Rom. iſti Neo-Chriſtiani, quam propter duritatem & pervicaciam cordis eorum ad non cedendum ulli auctoritati. Scrutati ſunt illi Jeruſalem in lucernis, omnes ipſius fidei articulos ac concluſiones, omnia ejus membra, omnia ejus officia, omnes gradus, omnia tempora, omnes ejus actus ſcrutati ſunt, & ubique fere invenerunt quod morderent ſicut canes rabidi. Quid mirum ergo ſi ad ipſos continendos frequenti icto baculorum Paſtoralium opus fuerit, ad rectam fidem tuendam & concordiam in probis moribus ſervandam? Equidem ſi fides qualiſcumque, ut prætendunt, articulorum aliquot fundamentalium, in quibus aſſignandis digladiantur inter ſe, ſufficeret ad ſalutem, tot anathemata non eſſent neceſſaria. Sed quantumvis homo fulgeat bonis moribus & in Deum credat quoque ut de ſeipſis opinantur plures Judæi, Turcæ & hæretici, niſi tamen totam legem Dei obſervet in præceptis, fidei, morum & ſacramentorum reductam, niſi primo ſanam fidem habeat, qualis docetur tantummodo in Eccleſia Romana, cætera omnia quantumvis magna in ſpecie nihil proderunt dicente Apoſtolo ad Hebr. 10. *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo.* Hic tamen, ut bene advertit Thomas Stapleto in procemio Propugnaculi primitivæ fidei Anglorum, fidei vocabulo non quælibet fides ſignificatur. Nec enim cuilibet domo quodlibet fundamentum ſufficit. Si enim de fide generali quadam ac communi ratione loquamur, quis neget etiam ipſos Turcas, Judæos ac hæreticos ſuam quamdam fidem habere? cum tamen Apoſtolus dicat, 2. Theſ. 3. *non omnium eſt fides.* Habet quidem Turca Alcoranum ſuum in quo fides ejus continetur, adeoque credit in unum Deum creatorem cœli & terræ &c. Judæus autem una nobiſcum vetus teſtamentum recipit, nec tamen eodem ſenſu quo nos intelligit: quin ipſos Pſalmos & Prophetas longe alia interpretatione quam nos exponit, ut pote qui nec Meſſiam veniſſe fatetur, nedum talem qualis Chriſtus dominus verus Meſſias erat, expectat. Hæretici denique teſtamentum tam vetus quam novum, commune nobiſcum habent, exceptis iis partibus quas ſecta quælibet pro errore quem tenere ſtatuit melius tuendo expungit. Sunt nihilominus hæretici, quia illas ſcripturas ſuo privato ſpiritu interpretantur contra communem Eccleſiæ Catholicæ ſententiam. Hinc illa Apoſtoli admonitio ad Galatas 1. *Si quis vobis evangelizaverit præter id quod accepiſtis*, nempe tam verbo ſcripto quam tradito, anathema ſit. Quod cum Lutherani & Calviniſtæ ſub prætextu reformationis moliti fuerint, multa de novo Evangelizantes contra ea quæ accepta fuerant a fidelibus, tam à verbo ſcripto quam a graſo & non-ſcripto, tantam multitudinem anathematum contra ſua nova dogmata invexerunt.

Moderatio Synodi in proferendis anathematis.

Sed nec caruit moderatione ſynodus in proferendis cenſuris ſuis: cum præter morem antiquorum Conciliorum abſtinuit ab excommunicationibus ad hominem ut loquuntur. Non enim minus poterat dici anathema Luthero, Calvino, Bezæ & ſimilibus monſtris quam quondam Neſtorio & aliis de quibus ſupra actum: ipſos tamen non ſine humanitate, intactos & innominatos reliquit, hac forſan ratione ut putant aliqui, quod non tam ipſi, qui facile comprimi poterant, quam quidam ſupremi principes ac illuſtriſſimi Germaniæ Electores laici, immemores beneficij à ſummis Pontificibus quondam accepti quo ad dignitatem electionis Imperatoriæ aſſumpti erant, hæreſim ac ſchiſma præſens invexerint ſuo exemplo & auctoritate populos ſuos a recta fide majorum deterrentes. Scriptum eſt, non maledicendum principibus.

Cæterum ut ad difficultatem propoſitam regrediamur, cur tot telat ejaculata ſit ſynodus minus adhuc mirabitur qui quæ tradit Doctor Severinus in libro *de Atheiſmo & hæreſibus* c. 4. ſect. 1. attendet. Fide Catholica inquit, credimus non ſolum ſcripturam, ſed etiam Conciliorum Eccleſiæ decreta eſſe à Deo inſpirata. Quippe non modo integra ſacrorum volumina Bibliorum cum ſuis partibus ſunt fide tenenda, ut clariſſime decrevit Concil. Trid. ſeſſ. 4. verum ſingula quoque verba credere decet tanquam divina & multis ſalutiferis myſteriis referta. Unde aliqua vel arrodere vel ſuperflua dicere, vel ea nolle credere hæreticum eſt: cum ſacra ſcriptura ſit immediatum Dei verbum ſcriptoribus revelatum, & inſtrutum medium humanæ ſaluti prorſus neceſſarium. Decreta vero Eccleſiæ univerſalis credenda tanquam legitima & juſta ſi tota in ſe conſiderentur, ſcilicet quia in iis condendis præeſt Spiritus Dei (Act. 15. Matth. 16.) qui ea ab omni infidelitatis ſpurcitia & inſcitiæ errore vindicat circa res ad Eccleſiam univerſam ſpectantes. Ea propter ex Eccleſiæ ſtatuto ſunt paſſim media humanæ conſequendæ fœlicitatis neceſſitate præcepti, non medij. Quo fit ut veri ſit hæreticus is, quicumque talia ſancta non credat. Cum ergo taliter ſentire de ſingulis Dei verbis ac Eccleſiæ univerſalis decretis neceſſarium ſit ad ſalutem, quod æque extendi poteſt, ut ex dictis in apparatu hujus ſummæ præſupponimus ad traditiones cum ex his ſuos canones Concilium expreſſerit, ne à pervicacibus iſta pro nihilo haberentur. Sic Deus terribiliter comminatur Deuter. 28. *niſi cuſtodieritis & feceritis omnia verba legis hujus quæ ſcripta ſunt in hoc volumine & timueritis nomen ejus glorioſum ac terribile, hoc eſt dominum Deum tuum, augebit Dominus plagas tuas & plagas ſeminis tui.*

Marcus Antonius de Dominis Archiepiſc. Spalatenſis per Farraginem quatuor librorum de rep. Eccleſ. orbi Chriſtiano ſatis notus, cum pro ſeptimo capite conſilij ſui ab Eccleſia Romana diſcedendi, novorum articulorum fidei in Rom. Eccleſia conſtitutionem

ctionem propoſuiſſet in horum librorum damnatorum proœmio, ſic exceptus eſt a Zacharia Boverio in Cenſura Parænetica. Sed jam monſtruoſi tui conſilij capitibus abſciſſis: ſeptimum obtruncandum aggredior de quo ita ſcribis. Vidi jam & apertiſſime perſpexi Romæ abſque ullo legitimo fundamento, imo per ſummam vim innumeros fidei articulos, novos quotidie cudi & nobis obtrudi, in his non modo quæ ad fidem divinam nihil pertinent, ſed etiam manifeſtam in ſe continent falſitatem &c. Cum hæc tua legerem, inquit Boverius, mihi alterum Nabuchodonoſorem audire videbar qui nos illis verbis compelleret (Danielis 2.) *Vidi ſomnium & mente confuſus ignoro quid viderim. Somnium itaque dicite mihi*, &c. Quis profecto non videat te nobis hanc ſomniaſſe calumniam: neque aliud eſſe quod de nova hac articulorum fictione dicis, præterquam merum tui cerebri figmentum, nulla rei veritate ſubſiſtens? Certa quidem eſt illa Lirinenſis vox quæ ad præſentem quoque Eccleſiæ ſtatum pertinet: Chriſti Eccleſia ſedula & cauta depoſitorum apud ſe dogmatum cuſtos, nihil in iis unquam permutat, nihil minuit, nihil addit, non amputat neceſſaria, non apponit ſuperflua. Quod non immerito dixerim de Synodo Tridentina. Nova hæreſis ex veteribus quibuſque hæreſibus cento erat, nihil fere intentatum & intactum reliquere in doctrina & diſciplina Eccleſiæ Chriſtianæ in terris militantis, acceſſerant plurium de gremio ipſius corrupti mores & abuſus merito reformandi. Non potuit Synodus minori anathematum frequentia omnia iſta componere. Tot morbi curandi erant, tot vulnera in omni ſtatu, ut non minori cenſurarum, medicinalium pœnarum numero curari potuerint. Imo etiam augeri potuiſſet harum numerus, ſi tempora permiſiſſent diutius prorogari Synodum. Necdum enim omnibus ſatis manifeſte pervidit, ut ex erroribus Bajanorum & Janſenianorum poſtea patuit, quod ad eorum radicem (qualis eſt reprobatio ſine intuitu operum, & præmotio Phyſica, & quædam alia hujuſmodi principia) Synodus ſecurim non appoſuiſſet, ut ex ante dictis patere poteſt. Sed accedat ad Boverium ex Ordine D. Franciſci ſtrictiori ſocius Pater Ivo Capucinus orbi literario non ignotus, *frater* enim *qui adjuvatur à fratre quaſi civitas firma*. Proverb. Reſpondet ille tomo 4. Theologiæ naturalis vulgari idiomate conſcriptæ cap. 29. querimoniis quæ à quibuſdam fiunt quod Religio Chriſtiana proponat præcepta ſervanda ſub pœna peccati mortalis: ac, poſtea non aliter fieri potuiſſe oſtendit quin Eccleſia Dei quæ ſalutem noſtrum omnium peroptat, ſub tali pœna obſervanda Dei ipſius præcepta denuntiaret, cum aliter nobis miſere adularetur, & nos deciperet in via ſalutis, atque à Deo ad quem nos debet conducere, abalienaret potius. Quod cum libertini fateri cogantur: attamen conqueruntur quod præter Dei præcepta nova quædam alia inſtituerit Eccleſia ſub pœna etiam peccati mortalis. At quid ad hæc? cum homines ignorantia plerumque obcæcati ac variis impulſi paſſionibus incapaces exiſtant ad noſcendum quis ſit ſenſus Dei, & quis cultus benè determinatus quo coli debet à nobis, debuit Eccleſia nobis leges præſcribere: tales autem leges obligantias eſſe convenit, quippe nomen legum non mererentur nec obſervarentur aliter. Intuendum enim eſt qualis ſit natura hominis ita in mollitiem & relaxationem vitæ propendens quam illi paſſiones ſuggerunt & ſuadent, ut tota ad vitioſa feratur, ſi non incutiatur gravis aliquis metus potentior ſpe præmiorum ad continendum ipſum in officio. Nec de multitudine præceptorum querimonia juſta eſt, cum mille modis à vero & à juſto aberrent homines, ſicut à ſcopo innumeris modis. Hinc ergo eſt, quod tot fulgura multiplicavit Eccleſia in Synodo Tridentina: conquerantur hæretici de multitudine ſuorum errorum, quibus ab unitate fidei diſcedebant: non fuit remedium aptius: tali ſeveritate contineri debebat inſolentia prævaricatorum in recta fide.

Nec vero tutum eſt quod dicunt hæretici ſufficere quaſdam fidei veritates fundamentales, ut dicunt, recipere, quales ſunt articuli duodecim Symboli Apoſtolorum, & ſi in aliis erretur: non ita Apoſtolus cum arguit Galatas ut inſenſatos, quod cum fide in Chriſtum quam retinebant, circumciſionis adhuc neceſſitatem defenderent *Modicum fermentum*, inquit, *totam maſſam corrumpit*. Quod eſt dicere, minimus in fide error totam fidem corrumpit. Nec enim Chriſtus plures fides tradidit ſed unicam, nec plures Eccleſias ædificavit, ſed unicam: at ex contradicentibus ſibi in fide opinionibus nec unica fides nec una Eccleſia conſurgit. Unde ab initio Eccleſiæ ubi errores exorti ſunt non ſolum circa divinitatem Chriſti, ſed in aliis fidei ipſius contractus; ſtatim magno ardore pugnatum eſt per anathematiſmos per Concilia, per libros & per prædicationes. Exiſtimarunt ſancti Patres ſic inter ſe connexas fidei veritates, ut quævis, deſtrueret cæteras, & rectam fidem redemptionis humani generis interpolaret. Quare dicebat Gregorius Nazianzenus orat. 37. in myſteriis religionis veræ unum uni cohærere, & ex eis quamdam auream & ſalutarem fieri cathenam. Et D. Ambroſius Mediolanenſis Antiſtes in c. 9. Lucæ l. 6. unum horum ſi retraxeris, retraxiſti ſalutem tuam; nam etiam hæretici habere ſibi Chriſtum videntur, nemo enim Chriſti nomen negat: ſed negant Chriſtum qui non omnia quæ Chriſti ſunt confitentur. Ac de his plura apud recentem ſcriptorem Biblioth. Theologicæ Dominicum à ſancta Trinitate tomo 3. l. 3. ſect. 5. c. 6. *Quid eſt negare Chriſtum*

Quæ cum ita ſint, præſtaret ſane has querelas dimittere & unum quemque ex adverſariis Synodi Tridentinæ ſibi ipſi providere per obedientiam & captivitatem intellectus in obſequium fidei contra ipſius anathemata. Quæ ſi modo tanquam fulmina bruta parvipendantur: at veniet tempus anguſtiæ & mortis in quo tot hæretici manifeſti & Theologi maleſani in fide de excommunicationibus Synodorum ac Pontificum nihil nunc ſolliciti ſentient ſe nullam partem habituros in Eccleſia triumphante, qui ab unitate Eccleſiæ militantis per ſpiritus ſui præſumptionem averterunt ſe per contemptum cenſurarum, quibus tunc ſe compeditos ſero nimium intelligent. Nec eſt infrequens iſtud peccatum, cui non incongruè adaptatur quod de peccato in ſpeciali tradit Seraphicus Doctor D. Bonaventura Dietæ *ſalutis*, tit. 1. c. 2. peccatum eſt ſicut vinculum quo ducitur porcus ad macellum & bos ad victimam, & quo ligatur falco ad perticam & ſimia ad truncum. Sicut enim carnifex ducens porcum non ſtringit nimis pedem ejus ne clamet: ſic diabolus non ſtringit nimis peccatorem per temporalem adverſitatem, ne clamet per confeſſionem vel orationem, ut ſic ducat eum melius ad macellum infernale, unde dicitur Prov. 7. *ignorat quod ad vincula ſtultus trahitur*. Item ſicut bos ligatus non ſentit ſe eſſe ligatum quando ducitur ad macellum, niſi quando vult fugere. Item ſicut ſimia non ſentit ſe eſſe ligatam, niſi cum vult pilotam à ſe removere: nec falco niſi cum vult de pertica volare: ſic peccator non ſentit vinculum peccati dum perpetrat & in peccato perſeverat, ſed tunc vincula ſentit, cum anima infelix à corpore recedit. Hæc verba ſimplicia ſunt, ſed magni ſenſus, & utinam contemptores cenſurarum ea ſibi menti imprimerent. Eccleſia quod ſuum eſt præſtitit cum magno labore & examine & attentione pro ſalute gregis Chriſtiani. Tridentina Synodus, quam quis anacephalæoſim & recapitulationem reliquorum Conciliorum appellaverit, ob quatuor fines congregata, diſſipandas hæreſes, corrigendos mores, reſtituendam Eccleſiaſticam diſciplinam & pacem Chri- *Metuenda excommunicatio.*

ſicut oculus eſt ſufficiens ad videndum ſine luce, & cum luce eſt efficax ad videndum : ita homo cum gratia ſufficienti non operatur, ſed cum efficaci. Fallaciter enim hoc affirmatur. Oculus enim non eſt ſufficiens ad videndum ſine luce, ſicut nec citharædus ſufficiens ad citharizandum ſine cithara vel ſine arte : nec avis ad volandum ſine alis. Quod ſi Deus nos juberet volare ſine alis, vel cum alis ligneis, eſſet irriſor, &c. Si nobis imputaret ad culpam quia non videmus ſine lumine, & quia non volamus ſine alis, & hoc per decretum antecedens ad juſſionem &c.

Ex cap. xi. Lutherani & Calviniſtæ aſſerunt Deum oſtendere voluntatem ſalvandi omnes in lege & Evangelio. Attamen decipere juxta illud Pſalm. 72. *Verum tamen propter dolos poſuiſti eis : dejeciſti eos dum allevarentur.* Aſt hoc non eſſe peccatum Deo, quia Dominus eſt. Contra hos eſt communis conceptio hominum omnium, & tota ſcriptura Dei quæ non mentitur. *Venite ad me omnes*, &c. & *quicumque invocaverit nomen Domini ſalvus erit*, &c. *Qui vult omnes ſalvos fieri & neminem perire*, &c. & *nolo mortem peccatoris*, &c. & *convertimini ad me, & ego convertar ad vos.* Et quidem hæc omnia eſſent mendacia Dei, ſi Deus ſtatuiſſet antecedenter ad merita plurimos reprobare.

Sic uno dato abſurdo multa alia dari conſequens eſt. Item nequaquam Deus miſiſſet animas in mundum, ut in corporibus militando merita ſibi acquirerent, ſed ſtatim creatas poſuiſſet illas in paradiſo, has in inferno, nec dixiſſet *ſi vis ad vitam ingredi ſerva mandata*, &c. *ante hominem mors & vita*, &c. Quæ proponit Deut. 30. promiſſa conditionata. Ad quid ludus iſte animarum corporibus perſonatarum cum falſis pollicitationibus, ſi bene fecerint, recipient bona æterna ; ſi male mala æterna ? cum æternaliter ipſe decreverit nobis bene & male facta & temporaliter ad utraque moveat, itaut reſiſti a nobis non poſſit, & inevitabiliter ſuccedant : cum ab æterno reprobatio a reprobo ſeparari non poſſit, ut faciat ſenſum diviſum eum qui ſemper eſt compoſitus.

O facinus (clamat apud Homerum Jupiter) *mortale genus vos numina primum*
Incuſat, fonteſque putat cauſamque malorum
Quæ veniunt : ſua ſed pereunt ob facta nefanda,
Cum præter fatum ſibi ſponte incommoda quærant.

Ratio hujus rei deſumi poteſt ex hoc quod & ſi liberum ſit opinari quoad exercitium actus, eliciendo vel ſuſpendendo actum intellectus circa ea quæ non videntur clare, non eſt tamen liberum quoad ſpecificationem actus, ut intellectus putet aliquid verum vel falſum pro arbitrio voluntatis : cujus rei cauſam aſſignat Ariſtoteles l. 2. de anima textu 153. imaginari eſt liberum, nam pendet ab arbitrio : at opinari non ſic, nam pendet totaliter ab objecto cui ſoli debet conformari in aſſenſu vel diſſenſu ut verus ſit: at objectum non eſt in poteſtate arbitrij noſtri. Unde cum illud quod in agendo pendet a movente neceſſario agat, & intellectus in aſſenſu opinativo pendeat ab objecto cui tantum debet conformari ut ſit verus vel falſus, illudque objectum ſit tale independenter à voluntate, non eſt in arbitrio poſitum, ut intellectus adhæreat alicui propoſitioni tanquam veræ, vel illi diſſentiat ut falſæ. Ac ſicuti ſtatera ponderibus inclinatur in hanc vel illam partem : ſic intellectus ponderibus rationum ac motivorum apparentium in judicando de rerum veritate aut falſitate neceſſario inclinatur & determinatur, & ſi ita determinatus velit in praxi contrarium ſequi, diſſimulator eſt & proditor perſpicaciæ ſuæ mentis & agit contra conſcientiam reclamantem, imaginaturque ac fingit, non opinatur. Hanc concluſionem multis tum Philoſophorum, tum Theologorum celeberrimorum auctoritatibus, nec non decem argumentis pro-

Intellectus in opinando non eſt liber.

A bat quiſquis auctor eſt diſputationis de *Opinionum praxi*, quæ Genuæ edita eſt an. 1652. Sed & ante ipſum Joannes Picus comes Mirandulanus eamdem doctrinam in ſua Apologia pluribus rationibus valde evidentibus confirmat : ut eſt illa, quod quis interrogatus cur credat potius fidei Chriſtianæ quam Mahumetanæ, non aſſignabit ſuæ voluntatis actum, ſed potius motiva fidei Chriſtianæ quibus determinatur ad credendum : & ſi unus crederet, alter non crederet præciſe quia vult, eſſet actus tyrannicus voluntatis & in neutro appareret major vel minor rationabilitas, quæ ut ait Albertus in 4. de anima, cum voluntas ſic agit præciſe quia vult ſic agere, aſſimilatur tyranno. Hac igitur aſſertione ſuppoſita, intelligi B poterit quanti ſit momenti non adhærere quibuſdam propoſitionibus ex quibus aliæ per ſatis evidentem conſequentiam inferuntur & offeruntur intellectui. Ut enim verum vero congruit, ſicut in Lateranenſi V. dictum eſt ſeſſ. 8. ſi propoſitiones illæ antecedentes & velut fundamenta aliarum veræ habentur, ſimiliter & illæ veræ exiſtimabuntur quæ ex ipſis tanquam filiæ ex matribus prægnatæ exiunt. Quare prædictum Concilium, ut ibi viſum eſt, modum adhibuit Philoſophis, ne docerent illas opiniones Philoſophorum quæ minus fidei veritatibus congruerent. Nam inde fides labefactari incipit : namque ut aiebat Cyrillus Alexandrinus l. 1. contra Julianum, Philoſophia catechiſmus eſt ad fidem: Atqui ſi ita eſt de propoſitionibus Philoſophicis, quanto magis de Theologicis quæ cum aliis Theologicis C magis conſpirant, qualis eſt doctrina de reprobatione mere gratuita & de prædeterminatione ac præmotiona Phyſica omnium actuum, ad quam pertinet gratia per ſe efficax, ut intelligitur à pleriſque, paucis data ad modum gratiæ gratis datæ, &c. Id ſane advertiſſe videntur plerique Ordines religioſi, dum in Capitulis generalibus aut Provincialibus prohibuerunt ſub gravibus pœnis omnibus Lectoribus & concionatoribus ne non ſolum propoſitiones illas damnatas docerent, ſed etiam quæ iis affines ſunt; itaut iis datis & conceſſis, aliæ erroneæ inferantur quod omnes ſimul inter ſe junctæ ſint : ut idem iis accidat quod catenarum anſulis ſibi innexis & perplexis, quarum ſi quis unam accipit, etiam cæteras attrahat neceſſe eſt. Extant plura hujuſmodi decreta in Appendice al. diſput. Antonini Moraines, ſcilicet D Capucinorum an. 1650. Junij 25. Benedictinorum Congregationis ſancti Mauri in Gallia in comitiis generalibus habitis Vindocini an. 1647. ubi ſancitum eſt ut omnes Theologiæ Profeſſores gratiam ſufficientem quæque ei annexa ſunt profiteantur ac doceant, neve ad peregrina dogmata, neglecta Doctorum Regia via temere deflectant, &c. Congregationis Fulienſis in capitulo generali, in Monaſterio S. Bernardi Pariſiis habito an. 1646. ubi prohibet Fratribus docere, prædicare, defendere doctrinam Janſenij nuper introductam, & alias hujuſmodi quæ turbarum & rixarum occaſio eſſe poſſunt. Item RR. PP. Minimorum in Capitulo Provinciali an. 1650 Item RR. PP. Carmelitarum Diſcalceatorum in Capitulo Provinciali, in Conventu Ca- E rentonenſi celebrato an. 1646. die 24. Aprilis, & in altero an. 1649. die 23. Aprilis quo Decretum prioris capituli confirmatum eſt, ne doceatur doctrina Corn. I. Ipr. Epiſc. & ſimiles magnas in Eccleſia turbas excitantes, verbi gratia quod omnes actiones infidelium ſint peccata, quod Deus nolit omnes ſalvos fieri & alia hujuſmodi.

Decreta Ordinum religioſorum.

Ex quibus intelligi poteſt non ſimpliciter prohiberi doctrinam quinque propoſitionum, ſed earum etiam quæ illis ita annexæ ſunt ut eas inducant aut foveant. Quia vero in Ordine Dominicanorum etſi nulla ex prædictis V. propoſitionibus, tamen ſub prætextu doctrinæ Doctoris Angelici illa docentur de reprobatione & prædeterminatione quæ

3. Solos electos & Prædeſtinatos vere juſtificari.

4. Juſtificatos teneri per fidem credere ſe eſſe è numero prædeſtinatorum.

5. Juſtificatos non poſſe amittere gratiam &c.

In articulorum examine, illico in primo ſententiis eſt variatum. Theologi maximæ celebritatis articulum eum pro orthodoxo habuere & contrarium pro hæretico, quod ſcriptores Scolaſtici Divi Thomas, Scotus aliique ſic ſentiant. Nempe Deum ante mundi fabricam ex univerſa maſſa generis humani per ſolam meramque miſericordiam nonnullos elegiſſe ad gloriam, quibus efficacia media præparavit ad eam obtinendam, quod dicitur prædeſtinare. Horum numerum eſſe certum & determinatum neque incrementum admittere: cæteros quos non prædeſtinavit, non habere quod querantur quando Deus his quoque auxilium ſufficiens præparavit, licet revera alij quam electi ſalutis effectum non ſint conſecuturi. Rationem validiſſimam afferebant è D. Paulo ad Romanos, qui *Jacobum* in exemplo Prædeſtinatorum, & *Eſavum* reprobatorum citans profert ipſum eade re Dei decretum, antequam naſcerentur pronunciatum, non ex operibus, ſed ſecundum merum ipſius beneplacitum. Dein adjungebant ejuſdem Apoſtoli ſimilitudinem: ſicut figulus ex eodem luto format unum vas ad honorem & aliud ad contumeliam; ſic Deum ex eadem hominum maſſa quos ſibi viſum erat, elegiſſe, aliis neglectis. Etiam D. Paulum ad id confirmandum citaſſe verba Dei ad Moyſem, *miſerebor cujus miſertus ſum*: non eſſe igitur volentis neque currentis. Item Deum miſereri cujus vult, *& quem vult indurat, &c.* Multa denique afferebant ex Evangelio D. Joannis & prope innumerabilia ex Auguſtino, qui quidem vir ſanctus ætate grandis in favorem hujus doctrinæ plurima ſcripſerat.

Iſtam tamen opinionem impugnabant alij non tanti nominis Theologi, duram, crudelem, inhumanam horribilem, impiamque vocantes: quippe quæ Deum efficeret & perſonarum acceptatorem, ſi abſque cauſa impulſiva unum eligeret, alium repudiaret; & injuſtum ſi propria voluntate homines damnationi adjudicaſſet, non ex ipſorum meritis, tantamque multitudinem hoc nomine creaſſet ut damnaret. Incuſabant eam quod everteret liberum arbitrium, cum nec electi poſſint malum patrare, nec reprobi bonum: quod in barathrum deſperationis homines demergeret, ſemper addubitantes, an non ſint è reprobis: quod perverſis anſam improbe operandi daret, depoſito pœnitentiæ ſtudio, pro certo apud ſe ſtatuentibus ſi electi eſſent non perituros, ſi reprobi, incaſſum nulloque emolumento bonum operaturos. Fatebantur opera non ſolum non eſſe cauſam divinæ electionis, quod hæc ab æterno, illa longo intervallo præcedat; ſed ne opera quidem prævisa poſſe Deum impellere ad prædeſtinandum: immo ipſum velle pro infinita ſua miſericordia ut omnes ſint ſalvi, omnibuſque ad hunc finem idonea inſtrumenta ſalutis præparare, quæ ſinguli, prout ipſis videtur, pro arbitrij libertate aut admittunt aut rejiciunt. Quin etiam Deum in æterno ſuo conſilio prævidere, qui oblata adjumenta ſint accepturi & ea in rem ſuam converſuri, qui rurſus eadem ſint rejecturi: atque hos reprobare, hos eligere. Alioquin cauſam nullam apparere cur Deus in ſcriptura de peccatoribus tam frequentes querimonias habere, aut eiſdem ad pœnitentiam & vitæ emendationem revocandis tot exhortationes adhibere debeat: niſi efficacibus eos ad id mediis ad ea aſſequenda communiat, abſque hoc adjumentum illud ſufficiens ab alteris excogitatum omnino non ſufficere, quod ex ipſorum ſententia nullum unquam ſortitum ſit nec ſortietur effectum.

Prior certe ſententia magnum complexa myſterium & arcanum mentem hominis humiliabat, atque hinc deformitatem peccati, illinc divinæ gratiæ excellen-

A tiam intuentem, abjecta proſtrata ſui fiducia, in Deo plane defigebat. Altera vero magis plauſibilis, popularis ſpecioſa, & augendo mentis humanæ fallui accommodatior, hoc ipſo & gratior erat fratribus, arte potius prædicandi quam accuratam Theologiæ cognitionem ſemper profeſſis; & notitia probabilior videbatur, quippe conſentanea rationibus politicis. Habuit quoque Epiſcopos Bitontinenſem & Halpenſem ſatis acres propugnatores. Ac profecto qui eam propugnabant, quod rationibus mere humanis nitebantur, apud humana ſapientes aliis plus poterant: ubi vero ad ſcripturæ teſtimonia ventum, cauſa facile cadebant.

Catarinus autem ejuſdem ſententiæ patronus, ut ſcripturæ nodos quos diverſæ partis Theologi nexue-

B rant, diſſolveret, mediam opinionem commiſcitur: nempe Deum, pro ſua bonitate è cœtu hominum pauciſſimos aliquot delegiſſe, quos omnino ſalvare decreverit, eoque mediis potentiſſimis, efficaciſſimis, quæque fallere non poſſint, inſtruxerit. Cæteros omnes velle quidem ſalvos fieri, atque huic fini media omnibus ſufficientia præparaſſe, ſed penes ipſos relictum ea vel accipiendo ſalvari, vel rejiciendo damnari. Cauſam prædeſtinationis primorum eſſe ſolam divinam voluntatem, aliorum acceptationem uſumque divini auxilij & cooperationem eidem à Deo prævisam: cauſam vero reprobationis ultimorum prævisam à Deo perverſam ipſorum voluntatem in repudiando Dei auxilio, aut eodem male utendo.

Catharini opinio.

Hæc in hiſtoria concilij Tridentini reperiuntur

C agitata fuiſſe, licet de iis nihil decretum fuerit expreſſe, cum a Concilio ſolum damnata ſit præſumptio temeraria de propria prædeſtinatione, intactis ipſius cauſis, aut modo quo ſit ab æterno. Intelligimus tamen inde viſam fuiſſe aliquibus primam ſententiam Thomiſtarum probabilem propter ſcripturæ auctoritatem, aliam etiam multis probabilem (teloquimus enim nunc ſententiam Catharini) propter rationes. Sed qui oſtenderet caput nonum ad Romanos nullo modo favere primæ ſententiæ, ſed ſecundæ, haberet profecto illa ſententia quidquid ad fundandam penitus opinionem veram neceſſarium. At hoc eſt quod manifeſtum fecimus in Apparatu hujus ſummæ, ubi ſenſum totius Epiſtolæ ad Rom. enucleare conati ſumus. Quod ſufficiat hic indicaſſe, ut ad acta congreg.

Caput 9. ad Romanos non ſatis intellectum.

D redeamus.

Secundi articuli cenſura pro trium opinionum antedictarum varietate fuit diverſa. Catarinus enim primam ejus partem veram agnoſcebat propter efficaciam divinæ voluntatis erga eos quos Deus proſequitur affectu ſingulari: ſecundam vero falſam, tam propter ſufficientiam ſubſidij divini quod omnibus defertur, quam humanam in cooperando libertatem. Alij qui cauſam prædeſtinationis in omnibus tribuunt aſſenſui humano, articulum omnino damnabant utraque ſui parte. At qui ſententiam D. Auguſtini quæ Theologorum erat communis, eam diſtinguebant: in ſenſu compoſito eam veram eſſe dicentes, in ſenſu autem diviſo eam damnabilem. Quæ quidem ſubtilitas & Præſulum animis caliginem effudit licet exemplo familiari illuſtrata, nec ipſis

E auctoribus ſatis videbatur intellecta. Exemplum erat hujuſmodi: qui movet non poteſt conſiſtere: in ſenſu compoſito inquiebant, verum eſt, ſcilicet interim dum movet: ſed in ſenſu diviſo falſum, id eſt alio tempore. Sed dum huic propoſito applicatur, parum eſt appoſitum. Neque enim dici poteſt prædeſtinatum damnari poſſe aliquo tempore quo prædeſtinatus non eſt, cum ſemper in eo ſtatu ſit: & generaliter ſenſus ille diviſus locum non habet, ubi accidens à ſubjecto eſt inſeparabile, &c.

Senſus compoſitus & diviſus.

Tali modo excepta in illo conſeſſu celeberrimo diſtinctio illa *in ſenſu compoſito & in ſenſu diviſo*, qua plures Theologi utuntur ad obſcurandas magis res per ſe difficiles, quam ad eas elucidandas. Si ſe

prædeſtinantem concipiunt, ut in æternitate in qua omnes homines poſſibiles illius adſpectui infinito præſentes erunt, tot ex illis poſſibilibus & idoneis ad gloriam conſequendam mediante gratia & libertate ſua deſtinaverit ac propoſuerit è nihilo educere & creare, quot volebat eſſe qui gloria ſua fruerentur. Verum cum ex illa multitudine hominum creandorum in eadem æternitate provideret multos defectu cooperationis liberi arbitrij, juſtitia ſua id exigente, à gloria excludendos: alios rurſus e poſſibilibus hominibus creare propoſuerit, pares numero illis qui primum excludendi præviſi ſunt. Ac quia ex iiſdem iterum prævidit plures iterum excludendos, juſtitia ſua id exigente propter præviſum eorum peccatum & defectum liberæ cooperationis, alios ſimiliter è poſſibilibus educere in lucem propoſuerit: ac B ita deinde, donec tandem tot homines crearet, quod ex iis qui creandi erant, haberet numerum illum præfixum prædeſtinatorum qui præventi gratiæ auxiliis, cooperando & perſeverando tales invenirentur in hora exitus, qui admittendi eſſent ad gloriam æternam. Hanc porro ſubſtitutionem pluribus ſimilitudinibus expreſſam legimus in libris Revel. S. Brigittæ, qui libri numquam non erunt in debita æſtimatione apud me, poſt inſignium virorum approbationes, ſicut & punitiones manifeſtas plurium qui contemptui habebant. In his Deus ſeipſum comparat vitriario lib. 6. cap. 44. qui uno vaſe confracto mox aliud conficit, & c. 84. *revel extravagantium.* Ego ſum quaſi fictor qui de luto facit pulchram imaginem ad hoc ut eam nobiliter deauret: evoluto autem aliquo tempore inſpiciens fictor vidit imaginem C humidam & quaſi ex humore deformatam; os quippe retortum à pulchritudine ſua factum eſt quaſi os canis, &c. tunc dicit Magiſter: non es digna ut veſtiaris auro: & arripiens comminuit, & facit aliam auro ſuo dignam. Ego ſum ille fictor qui hominem feci de terra ad hoc ut auro divinitatis meæ eum inſignirem. Nunc autem amor voluptatis ejus & cupiditatis ſic eum defœdaverat, ut indignus ſit auro meo: nam os quod ad laudem meam creatum eſt nihil loquitur niſi placentia & proximo nociva. Aures nihil audiunt niſi terrena, oculi nihil vident niſi voluptuoſa, frons humilitatis deciderat & erecta eſt ſuperbia: ideo eligam mihi pauperes, id eſt, paganos deſpectos, & dicam eis, ingredimini & quieſcite in brachio charitatis meæ. Vos autem qui mei eſſe D debereris & ſpreviſtis, vivite ſecundum voluntatem veſtram tempore veſtro, & in tempore meo, ſcilicet judicij, dicam vobis: Ecce tantum dabitur vobis de tormentis, quantum dilexiſtis voluntatem veſtram pluſquam Deum veſtrum. Hæc ibi: qui habet aures audiendi audiat. Probatur quia proceſſus iſte, qui in Deo fit in inſtanti ſine ordine prioris & poſterioris temporis, conformis eſt iſti loco Apoſtoli, *omnia propter electos*, etiam ipſi reprobi, ut patet ex hoc proceſſu. Deinde in executione ſic res ipſa videtur ſe habere, nam teſtatur Evangelium perditionem multorum eſſe aliis occaſionem ſalutis. Parabolæ Evangelicæ de quodam homine faciente cœnam magnam, & de Domino vineæ, bellè id atteſtantur: ſicut & Apoſtolus dum aſſerit ruinam Judæorum fuiſſe ſalutem gentium. Idemque ſignificabat E Joannes Baptiſta Matth. 3. *facite ergo dignum fructum pœnitentiæ & nolite dicere apud voſmet ipſos, Patrem habemus Abraham: potens eſt enim Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ.* Ad quæ verba D. Auguſtinus citato l. de correp. & gratia c. 13. ut oſtendat, inquit, ſic iſtos eſſe amputandos, ut non deſit numerus qui promiſſus eſt Abrahæ, &c. ſi enim unus non eſt accepturus niſi alius perdiderit, certus eſt numerus.

Doctor Soierus in Opuſc.

Revelat. S. Brigittæ

De correp. & grat. c. 13.

3. Aſſertio, numerus prædeſtinatorum apud homines, incertus eſt: nec quiſquam abſque ſpeciali Dei revelatione poteſt certus eſſe, quod ſit de illo numeA ro. Id ſæpe inculcant ſcripturæ, ut nemo præſumat & unuſquiſque cum metu & tremore ſalutem operetur. Sicque Concilium Tridentinum definivit. Unde idem D. Auguſtinus quod dictum eſt Angelo i. Epiſcopo Philadelphiæ, vult dictum omnibus prædeſtinatis. *Tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam*, ne altum ſapiant nimis. Quis enim, inquit, ex multitudine fidelium quamdiu in hac mortalitate vivitur, in numero prædeſtinatorum ſe eſſe præſumat? quia id occultari opus eſt in hoc loco, ubi ſic cavenda eſt elatio, ut etiam per Sathanæ Angelum ne extolleretur, tantus colaphiſaretur Apoſtolus 2. ad Cor. 12. ac propter utilitatem hujus ſecreti ait quoſdam reprobos in fide quæ per dilectionem operatur incipere juſte vivere, & poſtea cadere: ut B nemo ſit ſecurus, & incertum maneat quis perſeveraturus ſit uſque in finem, quia præſumptio in hoc loco tentationum non expedit, ubi tanta eſt infirmitas, ut ſuperbiam poſſit generare ſecuritas. Ratio deſumitur ex hoc quod neſcit homo, ſi habeat illa opera quæ dicuntur, *ut oportet*, an ex habitu naturali rectè agit quæ agit. Fallitur etiam ſæpe circa puritatem intentionis ſuæ, & licet in iis nihil deſideraretur, præditus eſt tamen libertate volubili & inconſtanti voluntate, quam ignorat ad quam partem craſtina luce aut poſt aliquot menſes, ſeſe vertet. Interim ſtat ſtabitque lex Dei æterna, neminem ex adultis, de quibus hic ſermo, ſalutem adeptum iri, niſi liberè gratiæ cooperando ac perſeverando uſque in finem.

At inquiet quiſpiam, cur Pharaoni & Judæ aliiſque C quos cum propoſuit creare excludendos à gloria prævidit, majora & potentiora auxilia non præparavit & dare diſpoſuit? Sic ſapientia Dei æquiſſimi & optimi diſpoſitum eſt, ut certa eſſet menſura tum illuſtrationum ac revelationum circa objecta fidei credenda, tum inſpirationum & motivorum circa bona per voluntatem diligenda, ut rebus in quodam æquilibrio relictis propter varia momenta ex utraque parte trahentia aut impellentia, ſemper eſſet locus humanæ libertati, ſufficienter nihilominus gratiæ auxiliis adjutæ, non minus ſufficienter in iis qui pereunt quam in iis qui ſalvantur. Ut culpa ſit ipſius qui perit, cum plures etiam ſalventur, cum infirmioribus auxiliis quam illa fuerunt quæ ſupra ſufficientiam collata ſunt Pharaoni & Judæ: qui duo D etiam ſi potentius adjuti fuiſſent, quid melius ſperaſſes? Ex hinc porro deducitur generationes hominum adhuc durare, necdum mundum finiri, quia necdum completus eſt numerus electorum, propter multitudinem eorum hominum qui cum in præcedentibus ſæculis male uſi fuerint gratia Dei & libero ſuo arbitrio, excluſerant ſe ſuo demerito ab illo numero, quem forſan complere potuiſſent: quare in eorum locum alij ſufficiendi ſunt per generationum continuationem, uſquequo locus omnis convivij cœleſtis repletus ſit, nec ſit vel unicus locus vacuus; tamdiu enim durabit hic mundus, & vocabit Deus homines ad magnam cœnam juxta parabolam Luc. c. 5.

Corollaria notanda.

4. Aſſertio, finis prædeſtinationis non eſt tam gloria ipſorum electorum, quam gloria ipſiuſmet Dei qui omnia quæcumque agit, propter ſe agit & ut inde E glorificetur Proverb. 16. *Omnia propter ſemetipſum operatus eſt Dominus, impium quoque ad diem malum.* Id eſt, quod ſint reprobi ad diem malum damnationis reſervati, id totum ad majorem Dei gloriam. Itaque prædeſtinatio & reprobatio, ſalus & perditio hominum ſunt coram Deo tanquam media ſuæ glorificationis, quæ major inde elucebit. Unde confirmantur quæ dicta ſunt, quod Deus in prædeſtinatione & reprobatione habuerit ſcientiam tam bonorum quam malorum operum omnium hominum: quia non aliter cederet ad majorem illam gloriam Dei, acceptare voluntate conſequenti & abſoluta quoſdam ad fœlicitatem, alios excludere &

ad ſupplicia deſtinare, niſi præſuppoſita notitia futurorum operum ob quæ id rationabiliter fieret. Explicatur ex comparatione regis cujuſdam potentiſſimi, cujus gloria eſt, ut eos habeat aulicos & curiales qui ſibi amici & obſequentes fideleſque fuerint, non perfidos non rebelles: ac ſi qui tales inventi ſint, honor ejus eſt ut eos opprimat debitiſque pœnis afficiat, nullum vero ex ipſis ad delitias & honores ſuæ curiæ admittat, niſi prius debita ſatisfactione culpam eluerit, & in gratiam redierit. Quod ſi aliter ſe res haberet, inglorius eſſet iſte Rex. Simile quid cogitare debemus de Deo juxtà illud 1. Reg. 2. *Quicumque glorificaverit me glorificabo eum: qui autem contemnunt me erunt ignobiles.* Hæc eſt lex æterna, qua ſarta tecta manet Dei gloria. Quare qui prædeſtinationis & reprobationis analyſim & reſolutionem ponunt in nuda Dei voluntate, non ſatis conſulunt Dei gloriæ, ad quam potius reductio illa facienda eſt: Ut electi Dei gloriam ſuſpiciant, cui ſumme debitores ſint, reprobi vero agnoſcant illam gloriam compati non poſſe, ut quamdiu manſerint Dei mandatis inobedientes & in infidelitate obſtinati, tanquam filij & amici à Deo habeantur. Unde etiam fit ut ipſi reprobi debuerint habere media ſufficientia ad obtemperandum Dei mandatis & ſalutem operandam: quoniam non eſſet gloria Dei, homines innoxios & aliunde omnino impotentes, ſine malis demeritis, deſtinari ad æternos cruciatus. Sic igitur quicquid agant homines, in quamcumque partem vertant ſe ſe, numquam Deus privabitur gloria ſua ſibi propria: quare dicit per Iſai. c. 1. *Heu conſolabor ſuper hoſtibus meis & de inimicis meis vindicabor*, & c. 48. *gloriam meam alteri non dabo*, etſi electos gloriæ conſortes ſuæ maxime efficiat.

Gloria Dei in quo ſita eſt.

Hæc autem prædicatio non poteſt non ſolari bonos ut perſeverent, & impios concutere ut ad meliorem frugem redeant, prout in eorum arbitrio poſitum eſt. Contraria vero prædicatio, quæ ad voluntatem Dei ſummo jure dominantem refert, quod hi electi ſint, hi reprobi, diſſolvit manus hominum & animos dejicit, cum vident rem illam concluſam eſſe ab æterno, nullo habito reſpectu ad ſua opera. Aliunde vero rem totam reducere ad libertatem hominis, excluſo gratiæ interioris adjutorio, Pelagianum eſt. Relinquitur itaque via media tutior præſcientiæ mediæ operum & gratiæ adjutorio in quorum futurorum prævisione in electis Deus ex ſumma gratia eos creare propoſuit, licet alij multi eſſent in pari ſtatu futuri quos creare noluit ex altitudine ſapientiæ ſuæ: ex qua etiam ſtatuit creare eos, quos prævidebat minime ſuæ gratiæ cooperaturos ac damnandos, ſed propria ſua culpa, ut miſericordia eſſet quod crearentur, juſtitia quod damnarentur: ſicut Rex qui eo glorioſior eſt quo magis auget rempublicam, etſi in majori numero ſubditorum inveniendi ſint, quos ſuppliciis deprimere, æquum regimen poſtulabit, ad aliorum tutelam & indemnitatem, ut explicat D. Thomas in Opuſc. de Præſcientia & de Prædeſtinatione, ubi quatuor iſta docet inter ſe ordinata, ſcientiam, præſcientiam, providentiam & prædeſtinationem, de cujus etiam eſſentia docet eſſe ipſam præſcientiam c. 1. in quo ordine, ſi diligenter attendatur, minimè principia habet communia cum Calvini prædeſtinatione, quæ ob ſuam atrocitatem à pluribus ex ſuis tolerari non potuit, de qua theſes iampridem Bernenſes edicto vetuerunt & Tigurini exuſſerunt: & Ordines Hollandiæ, ne vel ex ſcripto vel ex cathedra populo proponeretur an. 1614. prohibuerunt. Ut apud Romæum in Effigie Calvini videre eſt. Quanto magis idem Generales Ordinum religioſorũ prohibere par eſſet? At quid de prædefinitione æterna & præmotione Phyſica in tempore? licet enim ſententiam proferre, modo hæreſis notam contrariæ ſententiæ non inferas juxta Decretum Pauli V. ſit igitur.

5. Aſſertio: prædefinitiones Dei circa actus liberos hominis disjunctivæ ſunt: ita ut ad unum ex duobus ferantur, ſcilicet quod homo vel actus bonos eliciat, vel pœnam & damnum incurrat: atque cum ex duobus alterum infallibiliter eveniat, ſemper Dei voluntas impletur & retinet dominium ſuum in hominem ad quodcumque ſe vertat, nec ullus voluntati ejus reſiſtit, facitque de homine & in homine quicquid vult.

Probatur, quia ſcriptura nobis indicat hanc eſſe voluntatem Dei ut homo vel illud agat vel puniatur, Pſal. 24. *Omnes viæ Domini miſericordia & veritas*, hoc eſt, quicquid vult Deus circa hominem, vult primo ex amore & benevolentia: ſi id non ſuccedat, agit ex juſtitia & ſeveritate: nec iſta duo disjuncta ſunt in mente Dei, quæ dum homines disjungunt in nodos difficultatum inextricabiles incurrunt. Sic dicitur Eccleſ. 15. *Appoſui tibi aquam & ignem.* Non aquam ſolum, ſed ignem ſimul. Sic Eccleſiaſtici 15. *Reliquit hominem in manu conſilij ſui*, &c. Denique eo tendunt omnes cohortationes & comminationes ſcripturæ.

Probatur 2. ex D. Auguſtino l. de Spiritu & littera c. 33. qui enim dicit, volo ut omnes iſti ſervi mei operentur in vinea, ut quiſquis eorum hoc noluerit, in piſtrino ſemper molat, videtur quicumque contempſerit, contra voluntatem domini ſui facere: ſed tunc eam vincit, ſi & piſtrinum effugerit, quod nullo modo fieri poteſt ſub Dei poteſtate: & idem l. 1. c. 14. contra adverſarium legis & Prophetarum: Nec enim voluit Deus quod non potuit, hoc enim voluit, ut aut obediens homo eſſet, aut inobediens impune non eſſet. Ubi videtur inſinuare D. Auguſtinus, ſuppoſita libertate hominis, Deum non potuiſſe velle abſolute & præciſe obedientiam hominis, quin in ejus eſſet arbitrio, eſſet enim ſimul ædificare & deſtruere, & contradictoria velle. Quamvis iſtud diſcuſſionem majorem requirat. Item in l. de correp. & Grat. c. 14. ubi dixit quod Deo volenti ſalvum facere, nullum hominis reſiſtit arbitrium, ſubjungit iſtam rationem. *De his enim qui faciunt quæ non vult, facit ipſe quæ vult*, nempe, puniendo.

Item Proſper Aquitanicus ita ſæpe voluntatem Dei explicat, ut in reſp. ad object. xvi. ex Vincentianis. Qui enim voluntatem Dei ſpreverunt invitantem, ſentient vindicantem. Unde inferre licet voluntati Dei ſi complete ſumatur, neminem reſiſtere: ſed dum ad unam tantum illius partem attendimus, ſimiles illis ſumus qui verſum aliquem integrum audire volunt, ut judicent.

6. Aſſertio, Deus præſcivit ab æterno actus liberos & morales hominis non in ſua voluntate ſimpliciter ſpectata, quia indeterminata eſt: ſed in ſua voluntate determinante creationem hominum in tali ſtatu & occaſionibus ac circumſtantiis rerum externarum, cum ejus temperamento ac diſpoſitione interiori. Probatur quia hac poſita voluntate, Deus altitudine ſui intellectus penetrat agenda ab homine, in gradu altiori & eminentiori, quam faceret vir ſagaciſſimus aut Angelus cœleſtis: atqui vir ille vel Angelus agenda ab homine agnoſceret probabiliter, ſaltem quoad multa: ergo Deus agnoſcet infallibiliter quoad omnia. Confirmatur, quia homo determinatur ad agendum ex diſpoſitione & habitibus & temperamento, & ex occaſionibus, exemplis, hortationibus, conſuetudine, auxiliis, excitationibus, adjutoriis & hujuſmodi. Quæ omnia cum intime perſcrutetur Deus, meliuſque cognoſcat hominem quam ipſe homo ſeipſum, certo & infallibiliter præſcit quæcumque acturus eſt in voluntate prædicta. Et cum gloria æterna annexa ſit actibus bonis, ſicut & damnatio malis, videt conſequenter horum gloriam, ſicut & illorum damnationem, ac ſic prædeſtinat ac reprobat.

Porro ex his duabus aſſertionibus tolluntur multæ

difficultates,

difficultates. Nam ſi Deus prædefiniat tantum disjunctive hoc aut illud, non eſt neceſſe admittere prædeterminationem Phyſicam ad hoc ut prædefinitiones æternæ ſuum actum habeant: neque ad hoc ut dominium Dei ſervetur & omnipotens ejus voluntas impleatur: quia per hunc modum fit quidquid vult Deus nec ullus effugit ejus voluntatem: deinde libertas hominis omnino ſalva & intacta remanet, nec illi metuendum eſt ex parte prædefinitionis divinæ, quæ nullam neceſſitatem ei imponit, ſed veluti cum quadam reverentia eam habet, aut velut florem aut gemmam, ut ſic loquar, delicato quodam contactu eam tractat, ac ſicuti plectrum cum Cytharæ conſona fidibus conſentit. Juxta illud ſap. 12. *Cum tranquillitate judicas & cum reverentia diſponis nos.* Quare nec neceſſe eſt fingere novas & exteras definitiones libertatis ad componendam ipſam cum aliis. Sicut fecerunt nuper Gibius & alij indifferentiam ad plura a libertatis definitione eradentes.

Quare debet ſufficere abſque multiplicatione entium ſine neceſſitate, Quod Deus poſt creatam cauſam ſecundam & continuo conſervatam & inſtructam virtute requiſita ad agendum, adjutamque ſimultaneo concurſu, nequaquam ad eam gubernandam, illam præmoveat impreſſione cujuſdam entitatis innominatæ & ineffabilis & mirabilis & mirificæ, ut loquitur Franciſcus Comel. tom: 2. diſc. 5 ſect. 2. quæ actioni præeat, ac cum ea avolet. Sed abſque ipſa, attingat à fine uſque ad finem & diſponat omnia ſuaviter, dum & initio potenter omnia creat tanquam prima cauſa, & in fine actionibus hominum vel præmia vel ſupplicia decernat jure ſui dominij ac tanquam ſupremus judex: inter utrumque vero diſponat omnia ſuaviter, præparando cauſas neceſſarias effectibus neceſſariis, contingentes vero contingentibus ac liberis actibus hominum, quibus alliciantur & adjuventur, retento jure libertatis & dominij ſui in actus proprios, quod Deus deſtruere non intendit: itaut tamen partibus hujus mundi magis inſignibus, quales ſunt in domo fundamentum, parietes & tectum, cauſas potentiores & aptiores diſpoſuerit, minus præcipuis quales ſunt picturæ & ornamenta in eadem domo, non ita potentes & infallibiles: ſicque propter ſummam bonitatem & ſapientiam omnia gubernat quæ condidit, nihilque horum negligit, licet certam menſuram gratiarum diſtribuere & largiri voluerit inter homines ex alto & inſcrutabili judicio: Tantum vero abeſt ut relicta homini indifferentia ad agendum quidquid volt & poteſt ſine illa prædominante gratia per ſe efficaci quidquam detrahat abſoluto Dei dominio, ut quidam cauſantur: quin potius id magis probat ſupremam Dei potentiam, independentiam & quod minime hominibus indigeat: cum relictis hominibus ſibi ipſis, ut tendant quo velint, non poſſint tamen perturbare divinæ providentiæ ordinem: nec eos neceſſitat ad ſerviendum ſibi: ſicut heri ſolent famulos & ſervos, quia non indiget ipſis. Quidquid agant, ſtabit & vivet ipſius gloria: & ipſe tantum bonum eſt, ut deceat ipſum non neceſſitate actos homines eligere, ſed cum omnimoda libertate. Ut ita cum poſſent homines bene vel male agere, per propria merita præmium beatitudinis conſequerentur, vel debitis ſuppliciis afficerentur: ſicque ex libertate hominis fulgeret juſtitia Dei, in malos ſeveritas, in bonos major charitas. de quibus Bellarminus lib. 3. de gratia & libero arbitrio cap. 18.

Quid ergo ſi Deus crearet hominem talis mentis & complexionis, ut quibuſlibet gratiis interioribus & externis ad converſionem ipſum moraliter allicientibus reſiſteret, nec poſſet ullis gratiis talibus flecti & moveri? Attamen poſſet Deus illum ſalvare, nec aliter quam auxilio efficaci præmotionis phyſicæ: nec tamen in illo caſu talis præmotio ejus libertatem deſtrueret.

An omnibus gratiis quis poſ-

Negant quidam caſum eſſe poſſibilem, nec tantam poſſe eſſe duritiam cujuſcumque voluntatis, cui Deus non poſſit præparare auxilia ſufficientia ad eam molliendam in aliqua occaſione. Sed inſtant alij repugnare divinæ omnipotentiæ, quod non poſſet creare hominem omni congruæ vocationi repugnaturum cum ſciat etiam occaſiones in quibus innumeri homines qui pereunt ſalvarentur, ſi in illis creati fuiſſent. Reſpondetur poſita hypotheſi talis hominis inconvertibilis, non poſſe ſalvari via ordinaria cum uſu ſuæ libertatis: poſſe tamen abſolute ſalvari ſi vellet Deus, nonobſtante duritie, ipſum ad cœlum evocare, indignis enim & immerentibus poteſt Deus ſua dona conferre, quantum ſpectat ad ſuam potentiam, licet id exigente juſtitia ſua numquam facturus ſit: ſed in locum pereuntium ſit alios ſubſtituturus quo adusque numerus electorum ſuorum completus ſit, qui quantus futurus ſit, novit ipſe, cui ſit gloria & adoratio in ſæcula.

ſet reſiſtere.

De ſuffragiorum diſſidiis in Concilio Tridentino.

SECTIO VII.

VAriantes plurium ſententias refert Polanus in Hiſtoria Concilij Tridentini, cui in omnibus fidem omnem non abrogamus.

Ex hinc cavillantur Proteſtantes cujuſcumque etiam Generalis Concilij ſententiam ac judicium, non eſſe totius Eccleſiæ judicium, quia nec in Concilio omnes adſunt, nec omnes, qui adſunt, ſemper conſentiunt. Sed reſpondetur in Concilio totam illam Eccleſiam adeſſe, quæ de dogmate fidei judicandi poteſtatem à Chriſto accepit, ut advertit Stapleto in libro à nobis indicato ad initium harum controverſiarum. Atque illi omnes conſentiunt, licet non ſemper in deliberando, tamen in definiendo. Atque hinc fit ut Concilij Generalis ſententia, ſit totius Eccleſiæ ſententia, atque authoritatem totius Eccleſiæ obtineat. Unde Auguſtinus tum alibi, tum contra Donatiſtas ſæpe, plenarij Concilij ſententiam, totius Eccleſiæ conſenſionem vocat. *Antequam*, inquit, *plenarij Concilij ſententia, quid in hac re ſentiendum eſſet, totius Eccleſiæ conſenſio confirmaſſet.* Et paulo poſt in eodem opere, Concilij Generalis decretum vocat *univerſæ Eccleſiæ ſtatutum.* Plenaria autem *Concilia vocat, quæ ex univerſo Chriſtiano orbe fiunt.* Non quod præciſe ex univerſis provinciis Chriſtianis, et omnes Epiſcopi neceſſario adeſſe debeant, ſed quia vel ex univerſis provinciis aliqui Epiſcopi, vel ex pleriſque provinciis, & multo majori ac celebriori orbis Chriſtiani parte, plures Epiſcopi in hujuſmodi Conciliis convenire ſoleant. Prævia convocatione generali, ac nullo Epiſcopo non excommunicato, excluſo.

Concilij generalis ſententia totius Eccleſiæ judiciũ eſt.

De bapt. contra Donat. l. 1. cap. 18. l. 2. c. 1. & 9. l. 2. cap. 3.

Quod & factum eſt in hoc Concilio ad quod omnes totius orbis Chriſtiani Epiſcopi vocati fuerunt, ipſi quoque Græci, ut diximus ex Arcudio lib. 4. *de concordia utriuſque Eccleſiæ cap. 5.* Quamvis, ne adventus eorum in Italiam ſuſpectus eſſet Turcæ, abſentiam ſuam excuſaverint. Sed illis multo remotior Patriarcha Mozul venit ex regionibus ultra Euphratem ad Pium IV. anno 1562. ac poſt præſtitam illi obedientiam ſuſceptamque ab illo inſtructionem Catholicam, Concilio interfuit, ut ejus definitiones ad Aſſyrios, Perſas, Indoſque eos referret, qui non pauci ſub ejus Patriarchatu Chriſtiani vivunt, dum alij qui tam prope erant adeſſe contempſerunt, nullius præterquam ſui ipſorum judicio ſubmiſſi. Sed & Synodo interfuerunt quinque Cardinales Legati, Patriarchæ tres, Archiepiſcopi 33. Epiſcopi 235. Ordinum generales 7. Theologi 146. ad diſcutiendas difficultates antequam Epiſcopi ſuffragium ferrent, Oratores vero majoris partis principum ac ſtatuum totius Europæ. Et licet conſeſſus Epiſcoporum in

Græci vocati ad Concil. Trident.

exordio Concilij non aſſer adeo frequens, in fine tamen Concilij anteqoam diſſolveretur cum eſſet cœtus numeroſior, quæcumque ſtatuta erant ſub Paolo III. ae Julio III. quoad dogmata, ac morum reformationem recitata ſunt ac lecta publica, ac nullo refragante probata.

Cæterum plures aliæ circa Concilij decreta controverſiæ propoſiti ac diſcuti poterant, vel ſi ſolius Polani doloſas objectiones omnes perſcrutati fuiſſemus, apud quem multæ aliæ reperiuntur; quem non ſatis vindicas aſſerendo illum hiſtoriam ſcripſiſſe, & quæ ab aliis dicta fuerant narraviſſe. Quis ſic uni parti addictum eſſe ut oppoſitæ partis reſponſiones ſilentio prætereas, non tam hiſtoriam quam apologiam redoler, quam ille pro Lutheranis contra Catholicos ſcripſit, ſub titulo hiſtoriæ ut magis fucus lateret. Has vero omnes controverſias, nec limites in tanta rerum copia nobis præfixi ferunt ut ventilemus: & ex iis plurimæ paſſim reperiuntur apud Theologos Scholaſticos ſeu morales ac juris Canonici tractatores, necnon, qui mentem Concilij de ordine ſatisfactionis in pœnitentia indagarant, ac de aliis noſtri temporis diſputatis quæſtionibus. Quibus omnibus finem imponet Concilium omnium generaliſſimum, adverſus quod nulli erit reclamandi locus. Quod Concilium finem imponet huic volumini, præmiſſa oratione quæ ultimo habita eſt in Concilio Tridentino.

Frapaulus.

ORATIO HABITA IN ſeſſione nona; & ultima ſacri Concilij Tridentini,

CELEBRATA CONTINVIS DIEBVS, tertia & quarta Decemb. M. D. LXIV. ſub PIO VI. PONT. MAX,

A R.P.D. HIERONYMO RAGAZONO Veneto, Epiſcopo Nazianzeno & Coadjutore Famaguſtano.

Hic ſummatim recenſentur omnia in Concilio Tridentino definita, quæ & ad pie credendum & ad bene vivendum pertinent.

Audite hæc omnes gentes, auribus percipite omnes qui habitatis orbem. Tridentinum Concilium jam diu cœptum, aliquando intermiſſum, diſtractum varie atque divulſum, nunc demum ſingulari Dei omnipotentis beneficio, ſumma atque incredibili omnium Ordinum ac nationum voluntate, connectitur atque perficitur. Dies hæc quidem fœliciſſima Chriſtiano populo illuxit, in qua templum Domini diſturbatum frequenter ac diſſipatum reficitur, & abſolvitur: & navis hæc una bonorum omnium ex maximis ac diuturnis turbinibus atque fluctibus tuta in portu collocatur: quam utinam conſcendere nobiſcum ij voluiſſent, quorum in primis gratia hæc ipſa navigatio inſtituta fuit: atque ædificij hujus conſtruendi participes exiſtent, qui hoc nobis negotium exhibuerunt; majoris nunc profecto lætitiæ cauſam haberemus. Sed noſtra id certe culpa non accidit.

Nos urbem hanc in Germaniæ faucibus, id eſt, in domus illorum fere limine poſitam elegimus: nos cuſtodiam nullam nobis, ne ſuſpicionem illis aliquam minus liberi loci daremus, adhibuimus: nos eam fidem publicam illis conceſſimus, quam ſibi ipſi compoſuerunt: nos hic illos perdiu expectavimus, neque hortari ac rogare umquam deſtitimus, ut ad veritatis lucem cognoſcendam accederent. Verum illis etiam abſentibus ſatis, ut puto, à nobis conſul-

A tum eſt. Etenim cum duo eſſent, in quibus ægris atque infirmis illorum animis medicina fuit adhibenda: alterum fidei Catholicæ ac vere Evangelicæ illis in rebus quæ in dubium ab ipſis vocantur, quæque opportunæ his temporibus viderentur, explicata & confirmata, diſiectis omnibus ac diſſipatis errorum tenebris, doctrina: alterum diſciplinæ Eccleſiaſticæ, cujus potiſſimum depravatione illi ſe à nobis defeciſſe affirmant, reſtitutio: utrumqoe, quantum in nobis fuit, pro temporum horum ratione, cumulate præſtitimus.

Principio enim ſancta hæc Synodus (facta ex laudabili majorum noſtrorum conſuetudine ſuæ fidei profeſſione) ut quoddam quaſi fundamentum futuris actionibus poneret, & quibus teſtimoniis atque præſidiis in dogmatibus ſanciendis nitendum eſſet, oſtenderet, veteris ac novi Teſtamenti libros, qui eſſent ſine ulla dubitatione recipiendi, antiquorum Conciliorum probatiſſimorum exemplo, pie & prudenter enumeravit: ac, ne de verbis quidem ulla ex variis verſionibus oriri poſſet difficultas, certam ac definitam de Græcis & Hebraicis tranſlationem approbavit. Hinc omnium hæreſum caput, atque arcem aggrediens de humanæ naturæ corruptis initiis ea ſtatuit, quæ veritas ipſa, ſi loqui poſſet, exprimeret. De juſtificatione deinceps (res magna, & cum ab antiquis, tum à noſtri temporis hæreticis mirum in modum oppugnata) ea definit, quibus & pernicioſiſſimis eo in genere opinionibus occurreretur, & recte ſentiendi ratio miro quodam ordine, atque admirabili ſapientia (ut in illis Dei ſpiritum facile agnoſcas) demonſtraretur. Præſtantiſſimo hoc poſt hominum memoriam decreto hæreſes fere univerſæ jugulantur, & quaſi caligo Sole diſcutiuntur ac diſpelluntur: eaque claritas iſque ſplendor veritatis apparet, ut tantum lumen quin videat, diſſimulare jam nemo poſſit. Subſecuta eſt ſalutaris ſeptem divinorum Eccleſiæ Sacramentorum tractatio: primum ſimul de omnibus, poſt de unoquoque ſeparatim. Hic verò quis non videt, quàm diſtincte, explicate, abundanter, illuminate, & (quod caput eſt) vere tota cœleſtium horum myſteriorum ratio contineatur? Quis in tam magna multiplicique doctrina quid aut ſequendum aut fugiendum ſit, poteſt ullo modo deſiderare? Quis in illis omnibus errandi locum aut occaſionem inveniet? Quis denique de Sacramentorum horum vi atque virtute dubitare in poſterum poterit cum gratiam illam, quæ illis ipſis quibuſdam quaſi ſtillicidiis in fidelium quotidie mentes illabitur, tunc nobis affuiſſe tam copioſe perſpiciatur? Acceſſerunt ad hæc de ſacroſanctæ Miſſæ ſacrificio, & de Communione ſub utraque ſpecie & parvulorum decreta: quibus quidem nihil ſanctius, nihil utilius, ut de cœlo lapſa, non ab hominibus compoſita videantur. Adjungetur his hodie certa de Indulgentiis, de Purgatorio, de Sanctorum veneratione, Invocatione, Imaginibus & Reliquiis doctrina, qua non ſolùm hæreticorum fraudibus & calumniis obſiſtetur, ſed piorum etiam Catholicorum conſcientiis plane ſatisfiet.

Hæc de rebus ad ſalutem noſtram pertinentibus, quæ dogmata appellantur, & fauſte ac fœliciter erunt peracta: neque aliud quidqoam præterea eo in genere a nobis hoc tempore expectabatur.

In eorum aorem quibuſdam adminiſtrandis cum nonnulla eſſent quæ non rite omnino ac recte ſervarentur, accuratiſſime, Patres ampliſſimi, curaſtis, ut pure illa & caſta, atque ex more inſtitutoque majorum tractarentur. Ita omnem ſuperſtitionem, omnem quæſtum, omnem (ut dicunt) irreverentiam à divina Miſſarum celebratione abſtuliſtis: vagis, ignotis & criminoſis ſacerdotibus ſanctum hoc offerre ſacrificium interdixiſtis: rei hujus ſacratiſſimæ uſum à privatis domibus & profanis in ſacra & religioſa loca revocaſtis: molliores cantus &

ſymphonias, deambulationes, colloquia, negotiationes à templo Domini ſummoviſtis. Ita Eccleſiaſtico unicuique gradui leges illæ a vobis præſcriptæ ſunt, ut tradito illis divinitùs ordine, abutendi nullus otique locus relinquatur. Ita nonnulla Matrimonij impedimenta, quæ anſam quaſi quandam ad violandæ Eccleſiæ præcepta dare videbantur, removiſtis: facilem veniæ conſequendæ viam minus legitime connubij fœdus ineuntibus intercluſiſtis. Quid de fortivis tenebricoſiſque Matrimonijs commemorem? Equidem ita ſentio, ſi alia nulla cauſa convocandi Concilium fuiſſet, (quæ multæ & maximæ fuerunt) propter unam hanc id omnino fuiſſe faciendum. Nam cum res hæc ad omnes ſpectet, neque ullus in orbe terrarum univerſo angulus reperiatur, quem labes hæc non invaſerit; curandum meritò fuiſſet, ut communi huic malo, communi etiam conſilio provideretur. Innumerabilium, Patres ſanctiſſimi, & graviſſimorum delictorum ac ſcelerum occaſio, prudentiſſima iſta veſtra ac prope divina ſanctione penitùs ablata eſt, & Chriſtianæ Reip. gubernationi ſapientiſſime conſultum. Accedit ad hæc utilis in primis ac neceſſaria multorum in Purgatorij, Sanctorum Invocationis, Venerationis Imaginum & Reliquiarum, atque Indulgentiarum ratione abuſuum interdictio, qui rerum ipſarum pulcherrimam faciem inquinare atque turpare mirum in modum videbantur.

Altera verò pars, in qua de labenti ac prope cadenti Eccleſiaſtica diſciplina fulcienda erat agendum, diligentiſſime etiam abſoluta fuit atque perfecta. Eligentur in poſterum ad Eccleſiaſtica munera obeunda, qui virtute, non ambitione, præſtent; quique populi commodis, non ſuis inſerviant, & proſint potiùs, quàm præſint. Enuntiabitur atque explanabitur frequentiùs & ſtudioſiùs verbum Domini, omni ancipiti gladio penetrantius.

Aderunt ſuis gregibus, & invigilabunt Epiſcopi, cæterique, quibus animarum cura commiſſa eſt; neque extra creditam ſibi cuſtodiam vagabuntur. Nihil cuiquam proderunt aut ad impure & flagitioſe vivendum, aut ad male & pernicioſe docendum privilegia: nullum ſine pœna crimen, nulla ſine præmio virtus relinquetur. Pauperum & mendicantium ſacerdotum multitudini optime proviſum eſt: certæ unuſquiſque Eccleſiæ, ſtatutoque operi unde ali poſſit, adſcribentur.

Avaritia, qua nullum vitium eſt tetrius, præſertim in domo Dei, ab ea omnino tolletur: gratis Sacramenta omnia, ut par eſt, conferentur. Ex una Eccleſia plures, ex pluribus una, ut populi commodum & ratio poſtulabit, conſtituetur. Eleemoſynarum quæſtores (ut appellant) qui ſua, non quæ Jeſu Chriſti quærentes, magnum noſtræ religioni damnum, magnam infamiam afferebant; ex omni hominum memoria (quod ſummæ fœlicitatis loco ponendum eſt) penitus evellentur. Hinc noſtra præſens calamitas ſumpſit exordium: hinc ſerpere infinitum malum manareque in dies latius non deſiſtebat: neque occurri illi adhuc multorum Conciliorum cautionibus ac proviſionibus potuit. Quamobrem quis non niſi ſapientiſſime factum dixerit, ut membrum hoc in quo ſanando diu ac multum fruſtra laboratum eſt, ne reliquo corpori noceret, excideretur?

Porro Deo cultus tribuetur puriùs & accuratiùs, atque ita, qui ferunt vaſa Domini, mundabuntur, ut ad ſui imitationem alios trahant: in quo præclare illud fuit excogitatum, ut qui ſacris eſſent initiandi, ij moribus atque litteris in unaquaque Eccleſia à prima ætate inſtituerentur, ut quoddam quaſi virtutum omnium ſeminarium illud exiſteret. Iam vero Provincialibus Synodis reſtitutis, Viſitationibus ad populorum utilitatem, non ad querelam & ſumptum renovatis: tradita Paſtoribus regendi ſuos, atque

A pacendi commodiùs facultate: Pœnitentia publica in uſum revocata: Hoſpitalitate tum Eccleſiaſticis hominibus, tum piis locis indicta: in Curatis Sacerdotiis conferendis memorabili ac pœne cœleſti ratione conſtituta: beneficiorum (ut ajunt) pluralitate ſublata: hæreditaria ſanctuarij Dei poſſeſſione prohibita: modo excommunicationibus impoſito ac terminato: primis judiciis ius in locis ubi lites oriuntur, aſſignatis: ſingularibus certaminibus interdictis: omnium hominum, ac ſacrorum in primis luxuriæ, cupiditati, atque licentiæ freno quaſi quodam, quod excuti non facile poſſit, injecto: Regibus ac Principibus ſui muneris diligenter admonitis: aliiſque rebus hujuſmodi prudentiſſime ſancitis, quis non videt veſtras vos, P. optimi, hac etiam in re partes cu-

B mulatiſſime executos? Actum ſæpe eſt in ſuperioribus Conciliis de fide noſtra explicanda, moribuſque corrigendis: ſed neſcio an unquam diligentiùs atque diſtinctius. Hic, præſertim hoc biennio, ex omnium populorum ac nationum, in quibus Catholicæ religionis veritas agnoſcitur, non ſolum Patres, ſed Oratores habuimus. At quos viros? Si doctrinam ſpectemus, eruditiſſimos; ſi uſum, peritiſſimos; ſi ingenia, perſpicaciſſimos; ſi pietatem, religioſiſſimos; ſi vitam, innocentiſſimos. Numerus hic quoque fuit, ut, ſi præſentes Chriſtiani orbis conſiderentur anguſtiæ, frequentiſſima hæc omnium, quæ antea fuerunt, Synodus appareat. Hic ſingula omnium vulnera detecta, mores expoſiti fuere: nihil diſſimulatum eſt: noſtrorum adverſariorum argu-

C menta & rationes ita tractatæ, ut eorum tam cauſa, non noſtra, agi videretur. Tertium nonnulla, atque etiam quartum diſcuſſa: ſumma ſæpe contentione certatum: eo ſcilicet conſilio, ut, quemadmodum igne aurum, ita quibuſdam quaſi luctationibus veritatis vires ac nervi probarentur. Quæ enim inter idem ſentientes idemque ſpectantes, diſcordia potuit exiſtere?

Quæ cum ita ſint, licet optandum (ut initio dicebam) ſummopere fuiſſet, ut unà cum illis hæc agerentur quorum potiſſimum cauſa tractata ſunt; abſentium tamen etiam incolumitati atque ſaluti ita proviſum eſt, ut alia ratione provideri, ſi affuiſſent, non potuiſſe videatur. Legant illi quæ de fide noſtra ſtatuimus, ut Chriſtianum hominem decet, humiliter: &, ſi lumen eis aliquod fulſerit, ne faciem a-

D vertant: &, ſi vocem Domini audierint, corda ſua non obdurent. Ac, ſi ad communem matris Eccleſiæ complexum, unde ſe illi diſtraxerunt, redire voluerint, clementiam ſibi omnem ac miſericordiam tribuendam non dubitent. Sed præcipua illa ratio eſt, P. A. diſſentientes a nobis animos conciliandi, conſentientes in fide atque officio retinendi; ſi quæ hoc in loco verbis ſancivimus, re ipſa in noſtris Eccleſiis præſtemus. Leges etſi optimæ ſunt, muta tamen res eſt. Quid Hebræo populo Dei ipſius ore latæ leges profuerunt? Quid Lycurgi leges Lacedæmoniis; Solonis, Athenienſibus; ad libertatem retinendam, quam ob cauſam erant conſcriptæ, utilitatis attulere? Sed cur externa atque antiqua nimis

E commemoro? Quæ ad benè beateque vivendum inſtituta atque præcepta ex unius Chriſti Domini noſtri vita atque doctrina deſiderare aut poſſumus aut debemus? Quid item fuit a majoribus noſtris omiſſum, quod cum ad rectè ſentiendum, tum ad præclare agendum pertineret? Medicamentum quidem ſalutare compoſitum ac paratum iamdiu habemus: verum ſi morbum debet expellere, ſumendum eſt, ac per venas in omne corpus diffundendum. Poculo hoc ſalutari nos primum inebriemur, cariſſimi, & vivæ atque loquentes leges ſimus & norma quaſi quædam ac regula, ad quam aliorum actiones & ſtudia dirigantur: atque ita ſibi unuſquiſque perſuadeat, nihil è Chriſtianæ reip. commodo ac dignitate ſucceſſurum, niſi, quantum in ſe ſit, ſtudioſe præſtiterit.

Id curandum nobis cum antea fuit: tum multo erit in poſterum accuratius. Etenim, ſi magiſtri noſtri ac Salvatoris exemplo facere prius debeamus, quam docere: poſtquam docuimus, quin faciamus, quæ eſſe potuerit excuſatio? Quis ferre nos ac pati poterit, ſi, cum non furandum eſſe demonſtraverimus, ipſi furemur? ſi cum non mœchandum, mœchemur? Sanctos à ſancto Concilio: innocentes atque integros ab integritatis præceptis & innocentiæ: firmos in fide atque conſtantes à fidei noſtræ firmata doctrina diſcedere minime convenit. At tales quidem expectant nos populi noſtri, qui noſtrum iam diu reditum ſuſtinentes, ea ſe ipſi ratione conſolabantur: ſore, ut hanc temporis uſuram majori præſentes ſtudio ſarciremus. Sed fiet id à vobis, ut ſpero, Patres ſanctiſſimi, diligenter: & quemadmodum hoc in loco feciſtis, ita etiam domi ſatis Deo atque hominibus facietis. Nunc (quod huius temporis eſt) Deo primum ipſi maximo atque immortali, maximas atque immortales gratias & agamus & habeamus, qui non ſecundum peccata quæ fecimus nos, neque ſecundum iniquitates noſtras retribuit nobis, ſed diem hunc lætiſſimum, quem videre multi concupiverunt, nobis non ſolum videndum, ſed etiam celebrandum, incredibili cum totius Chriſtiani populi aſſenſu atque approbatione, ſua magna benignitate conceſſit. Pio deinde IV. ſummo noſtro atque optimo Pontifici gratiæ perpetuæ ac ſingulares habendæ ſunt: qui, cum primum beati Petri ſedem aſcendit, tanto Synodum hanc inſtaurandi deſiderio exarſit, ut in eo ſuas omnes curas & cogitationes defigeret. Nuncios ſtatim, viros probatiſſimos, ad indicendum illis nationibus atque provinciis Concilium miſit, pro quorum in primis ſalute convocabatur. Hi Aquilonis partes prope omnes peragrarunt, rogarunt, obſecrarunt, obteſtati ſunt: tuta omnia atque amica promiſerunt: atque id etiam egerunt, ut in Angliam trajicerent: legatos poſtmodum pietate ac doctrina præſtantiſſimos, cum intereſſe illi Synodo, ut mirum in modum cupiebat, non poſſet, huc miſit: ex quibus duos (quorum memoria in benedictione eſt) ſtatuta die tametſi nulli fere Epiſcopi conveniſſent, hic eſſe voluit. Hi, atque additus eis paulo poſt tertius, novem menſes, atque eo amplius, juſtum ad Synodum inſtituendam Epiſcoporum numerum hoc in loco nihil agentes expectaverunt: cum interea nihil aliud, Pontifex ipſe aut ageret aut meditaretur, quam ut Patres quamplurimi quamque optimi, & quam primum huc accederent, & Chriſtiani nominis Reges omnes ac Principes ſuos huc Oratores mitterent: ut communi omnium voto atque conſilio communis hæc cauſa graviſſima omnium atque maxima tractaretur. Quid vero poſtea omni cura, ſolicitudine, ſumptibus prætermiſit, quod ad Concilij hujus amplitudinem, libertatem & commodum pertinere aliquo modo videretur? O ſingularem Paſtoris ac Patris noſtri pietatem atque prudentiam: ô ſummam etiam ejuſdem fœlicitatem, cujus auctoritate atque auſpiciis jactatum hoc diu, & agitatum Concilium conſtitit & conquieſcit. Te Paulum III. te Julium, mortuos appello: quamdiu, quantoque ſtudio videre, quos nos videmus, exoptaſtis, quot in eam rem ſumptus, quot labores inſumpſiſtis? Quamobrem vere tibi atque ex animo, Pie ſanctiſſime ac beatiſſime gratulamur, quod tantam tibi lætitiam, tantam tuo nomini laudem (id quod maximum divinæ in te benevolentiæ argumentum eſt) Dominus reſervavit, quem nos precibus omnibus, ac votis ſupplices oramus, ut te nobis incolumem, pro Eccleſiæ ſuæ ſanctæ commodo atque ornamento & quam citiſſime reddat & quam diutiſſime conſervet. Sereniſſimo etiam Imperatori gratias agere & gratulari jure optimo debemus. Ille potentiſſimorum Cæſarum, qui propagandæ Chriſtianæ religionis miro quodam deſiderio flagrarunt, an-

A nnum, ut locum, referens, urbem hanc ab omni periculo liberam conſervavit, & nos ut tutam tranquillamque pacem traheremus, ſua vigilantia perfecit, magnamque noſtris animis ſecuritatem, aſſidua trium ſuorum Legatorum ſummorum virorum præſentia ac prope pignore, attulit. Ille de noſtris his rebus pro ſua eximia pietate ſollicitus mirifice fuit.

Ille à ſe atque à nobis diſſentientes homines, ex obſcuriſſimis, in quibus verſantur tenebris, eruere, atque ad ſanctæ hujus Synodi clariſſimam lucem aſpiciendam adducere maximopere laboravit. Regum præterea Chriſtianorum ac Principum in Concilio hoc ampliſſimia ſuis legationibus ornando, & ſuos veſtræ auctoritati faſces ſubmittendo, pia maxime voluntas grata nobis memoria proſequenda eſt. Jam

B vero quis eſt, Illuſtriſſimi Legati & Cardinales, qui ſe vobis debere plurimum non fateatur? Vos noſtrarũ actionũ duces optimi ac moderatores extitiſtis. Vos, ne noſtra aut in decernẽdo in dicendo libertas violari aliqua ex parte videretur, incredibili patientia ac diligentia curaſtis. Vos nulli corporis labori, nulli animi contentioni pepercistis, ut ad optatum res exitum, quod alij multi veſtri ſimiles fruſtra tentaverunt, quamprimum perduceretur. In quo præcipuam quamdam ac propriam lætitiam habere tu, Morone Illuſtriſſime atque ornatiſſime debes: qui cum vigeſimo ab hinc anno primum præclaro huic ædificio lapidem poſueris, extremam nunc manum poſt alios multos huic operi architectos adhibitos, fœliciter, pro ſumma tua ac prope divina ſapientia, impones.

C Factum hoc tuum egregium ac ſingulare omnium ſermone perpetuo celebrabitur, neque ulla umquam ætas de tuis his laudibus conticeſcet. Quid de vobis dicam, Patres ſanctiſſimi, quam bene de Chriſtiana republ. veſtris his præſtantiſſimis actionibus meruiſtis? quanta veſtrum uniuſcujuſque nomini commendatio, quanta gloria à Chriſtiano populo univerſo tribuetur? Vos vere patres, vere paſtores & agnoſcent omnes & prædicabunt: vobis ſuam unuſquiſque vitam atque ſalutem acceptam libentiſſime referet: O diem illam populis noſtris jucundiſſimam atque lætiſſimam, in qua primum reviſere illis nos atque amplecti à templi Domini ædificatione redeuntes contigerit.

Sed fac, tu Domine Deus noſter, ut tam eximiæ

D de nobis opinioni egregiis factis reſpondeamus, & ſemen hoc, quod in agro tuo ſeminavimus, uberem fructum afferat, fiatque ut ros eloquium tuum: atque quod ſæpe aliquando pollicitus es, ſint temporibus noſtris, ut unum ſit omnium ovile, & unus paſtor, atque is potiſſimum Pius IV. in tui nominis gloriam ſempiternam. Amen.

CONCILIVM GENERALE VLTIMVM

iudicis univerſalis ſuper omnia hominum opera, præſide Jeſu-Chriſto aſſidentibus Apoſtolis anno incerto.

JUdicia Dei *abyſſus multa* Pſal. 35. quæ Judicia ab initio mundi incœperunt cum de bonis & malis Angelis Judicium tulit Deus, ac de primis parenti-

E bus Adamo & Eva, cum eos variis hujus vitæ ærumnis cum tota progenie, nec non morti ſubdidit. In progreſſo vero ſæculorum omnia ſunt Judiciis Dei plena, quæ nobis exhibent tam ſacræ quam prophanæ ſcripturæ, dum & bonos pleroſque præmiis à Deo affectos, contra vero impios & irreligioſos pluribus flagellis ac ſupplicis mactatos ob oculos ponunt. Sic tremor Cain, diluvium tempore Noe, captivitas filiorum Iſrael in Ægypto, ſubmerſio Pharaonis in mari rubro cum antecedentibus plagis, deſtructio exercitus Sennacherib, Nabuchodonoſor Regis è Regno ejectio, Annaniæ & Saphiræ occiſio per D. Petrum, Juliani interitus & innumera alia peccatorum ſupplicia per univerſam hiſtoriam ſparſa Dei ſunt Judicia. Sed in fine mundi complebit con-

ſignabitque Judicia omnia in Judicio ultimo ac generali, in quo dijudicata omnia dijudicabuntur ac controverſiæ omnes cum ſumma juſtitia ac veritate finientur, juxta illud Pſalm. 74. *Cum accepero tempus ego juſtitias judicabo.*

Hoc Judicium ultimum jure merito Concilium ſeu Synodus Generaliſſima appellari poteſt ad quod congregabuntur gentes omnes, ut nulla unquam fuerit aut futura ſit per omne ævum major congregatio ſeu congregatos ſpectemus, ſeu cauſam cur congregentur, ſeu præſidem qui futurus eſt Chriſtus Dominus Rex Regum & Dominus dominantium, ſummus Sacerdos & Pontifex in æternum. Poſt illud enim nullum aliud expectandum eſt Concilium.

D. Bernardus ſeu quiſquis eſt auctor ſermonis ad Clerum in Concilio Rhemenſi congregatum, qui inter ejuſdem D. Bernardi Sermones reperitur, judicium generale Concilium nuncupat ſeu ſynodum,
Matth. 5. dum his verbis Clerum alloquitur. *Vos eſtis lux*
Pſ. 81. *mundi: ego dixi dij eſtis & filij excelſi omnes: verumtamen ſicut homines moriemini & ſicut unus de principibus cadetis*, &c. Unde cadent vel quo? de latere Domini in profundum inferni. Fratres, duo mala magna reſtant, mors videlicet & judicium. Dura eſt enim conditio mortis, & idcirco rarus eſt qui velit mori. Sed quæ cura mori, cum hæc ſit via univerſæ carnis *quo ibo à Spiritu tuo & quo a facie tua*
Pſ. 138. *fugiam?* cum dicat Apoſtolus, *omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſque rationem de his quæ geſſit in corpore ſuo ſive bonum ſive malum.* Fratres, aliam ſynodum pronuntio vobis, ubi Dominus Deus ſedebit in judicio & ibi omnes nos oportet repræſentari....ſive ſit Papa, ſive Cardinalis, ſive Archiepiſcopus ſive Epiſcopus, ſive dives ſive pauper, ſive doctus ſive indoctus, ut referat unuſquiſque rationem de his quæ geſſit in corpore ſuo. Heu quid fiet de his quæ quisque geſſit in corpore Chriſti quod eſt Eccleſia? Eccleſia Dei vobis commiſſa eſt, & dicimini Paſtores, cum ſitis raptores &c.

Nec a nomine abludit ſcriptura Pſalm. 1. *Ideo non reſurgent impij in Judicio neque peccatores in Concilio juſtorum*; Etſi enim impij ibi ſint futuri præſentes, non tamen ſtabunt aut conſiſtent, quia condemnati cauſa ſua cadent, cum è contra Juſti ibi cauſam ſuam obtinere debeant, ideo vocatur eorum Concilium. Sed & Matth. 5. *reus erit Concilio*. Ubi Theophilacti interpres. *Quiſquis igitur injuria affecerit fratrem ſuum, contumelia invadens, obnoxius erit Concilio* συνεδρίῳ *ſanctorum Apoſtolorum quando ſedebunt Judicantes duodecim tribus Iſrael.*

Si vero res quæ in Conciliis geri ſolent ſpectemus multo majori ratione Concilium vocare poterimus ſolemnem illam congregationem hominum, ut recipiat unuſquiſque prout geſſit.

In Conciliis enim reformatur Eccleſia à pravis moribus, quos hominum ſeu malitia ſeu infirmitas inducere ſolet: & hic Chriſtus cum ventilabro juſtitiæ purgabit aream ſuam ac triticum emundabit, ut exhibeat ſibi glorioſam Eccleſiam non habentem maculam neque rugam.

In Conciliis impij damnantur, hæretici anathematiſantur, Simoniaci privantur gradu & beneficiis, variæque pœnæ ſtatuuntur adverſus legum prævaricatores: quid aliud vero erit in Judicio cum Deus anathemate percutiet omnem terram, ſeparabitque malos de medio Juſtorum tanquam contumaces & in malo obſtinatos? ac ſi in tribunali illo horrendo de verbis otioſis reddenda eſt ratio, quanto magis de ſcriptis peſtilentibus, de ſcandalis, de hæreſibus, de corruptelis Verbi Dei palam & publice expoſitis?

In Conciliis præſidet Spiritus ſanctus nec erratur: nec errabit in Judicio Chriſtus, cum unicuique æqua lance jus ſuum tribuet. Iſaiæ 11. *Et requieſcet ſuper eum Spiritus Domini, Spiritus Sapientiæ & intellectus*,
A *&c. Non ſecundum viſionem oculorum judicabit neque ſecundum auditum aurium arguet, ſed judicabit in juſtitia pauperes & arguet in æquitate pro manſuetis terræ.*

In Conciliis aperitur liber Evangeliorum ut inter hæreſes & Evangelia judicetur. Quid vero hoc aliud quam libri qui in Judicio aperientur. Apocal. *& libri aperti ſunt.* Quos libros venerabilis Beda interpretatur de duobus teſtamentis, & Alcazar ejus mentem ſequitur. Ratherius porro Veronenſis qui ſæculo nono florebat, in tract. *de contemptu Canonum* hoc videtur etiam extendere ad libros Canonum qui eduntur in Conciliis. Sed velimus nolimus, ipſos legis Dei quos modo tam obdurantur odimus atque
B contemnimus Libros habebimus Judices, ipſos accuſatores, quos haberi oportuerat defenſores. Scriptum eſt enim Daniel. 7. &c

In octava Synodo act. 1. duo ligna poſita invenimus cum Evangelio, ut intelligamus etiam crucem in Conciliis propoſitam fuiſſe, quæ minime deerit in Judicio, in quo *parebit ſignum filij hominis* Matt. 24. Neque obſtat illud Eccleſiæ, *hoc ſignum Crucis erit in Cælo cum Dominus ad judicandum venerit*, nam etiam vera Crux dici poteſt ſignum Crucis, id eſt, inſtrumentum habens figuram Crucis.

Imagines deferri ſolitas ad Concilia teſtatur Gregor. Papa II. epiſt. 2. ad Leonem Iſaurum Imperatorem: ſic etiam imagines traditæ fuerant, ipſique
C Pontifices imagines ad Concilia deferebant, nec ullus ex Chriſti amantibus ac Religioſis hominibus iter peragens abſque imaginibus peregrinationem obibat, utpote qui virtute præditi atque apud Deum probi eſſent. In Judicio vero non imagines, ſed ipſi ſancti aderunt omnes.

Jejunium obſervandum & eleemoſynæ diſtribuendæ ante Concilium ex decreto Concilij Ravennatenſis 2. rubrica 16. & nobis bonis operibus & ſatisfactoriis pro expiatione peccatorum vacandum eſt, antequam adveniat dies magnus Concilij Generalis.

In Conciliis ſubſcribunt decretis prælati majores & aliquot magis inſignes ac Religioſi viri, quibus jus competit ſuffragij, idque tanquam Judices cum Summo Pontifice: ſic quoque in Judicio generali Apoſtoli ac majores ſancti ſententiæ Chriſti ultimæ
D ſubſcribent tanquam aſſeſſores, eamque comprobabunt, juxta illud Pſal. 149. *Exaltationes Dei in gutture eorum & gladij ancipites in manibus eorum, ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis, ad alligandos Reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis, ut faciant in eis Judicium conſcriptum, gloria hæc eſt omnibus ſanctis ejus.*

Denique poſt Conciliorum definitionem apparent qui ſint hæretici, qui Catholici. Nam ante definitionem Conciliorum transfigurant ſe hæretici in Angelos lucis, volunt ipſi haberi pro Orthodoxis, venditant ſe quaſi ſoli eſſent illuminati ac filij lucis: Catholicos aſpernantur quaſi errantes & viam veritatis ignorantes, & qui fideles ſunt ab infidelibus tanquam
E infideles ac ſeducti à ſeductoribus habentur: ſed poſt Concilia Arriani, Macedoniani, Neſtoriani, Eutychiani, Acephali, Monothelitæ, Iconoclaſtæ, Bruiſiani, Albigenſes, Huſſitæ, Lutherani, Calviniſtæ, qui ſe tantopere jactabant, de hæreſi convicti ſunt: itidem erit poſt promulgatam Judicij definitionem: qui veri, qui pij, qui fideles, qui Religioſi erant, apparebit, ſicut & qui falſarij, qui errantes, qui irreligioſi: unde voces illæ impiorum Sap. 5. *Hi ſunt quos habuimus aliquando in deriſum, nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam & finem illorum ſine honore: ecce quomodo computati ſunt inter filios Dei & inter ſanctos ſors illorum eſt: ergo erravimus à via veritatis & juſtitiæ lumen non luxit nobis, & ſol intelligentiæ non eſt ortus nobis*, &c. ad quæ alludens

ſanctus Ephrem Syrus tract. 1. de variis tormentis inferni. Tunc amariſſime illachrymantes ejulanteſque dicent: ô quo pacto in negligentia atque torpore tempus noſtrum tranſegimus? ô quo modo illuſi ſumus? ô quomodo divinam ſcripturam audientes irridenteſque nos ipſos irriſimus? ibi nobis Deus loquebatur per ſcripturas & non attendebamus, hic jam clamamus & ſuam à nobis faciem avertit, &c.

In fine Conciliorum fiunt plures fauſtæ acclamationes in gratiam Pontificum, Imperatorum, eorumque à quibus fides integra inviolataque ſervata eſt: pronuntiantur quoque anathematiſmi & execrationes contra impios hæreticos, fideique ac Eccleſiæ & religionis hoſtes. Neque iſtud deerit in Concilio Generaliſſimo Judicij ultimi. Sancti Chriſto lætis vocibus acclamabunt, maledictioneſque contra impios intorquebunt. Pſal. 149. *Exultationes Dei in gutture eorum, &c. ad faciendam vindictam in nationibus increpationes in populis.* Dicent lætis vocibus. Vivat Chriſtus altiſſimus Dei filius, vivat æquiſſimus Judex vivorum & mortuorum. Regnet in ſæcula ſæculorum mitiſſimus Redemptor noſter, mortis triomphator. In nomine Jeſu flectatur omne genu cœleſtium, terreſtrium & infernorum. Laudetur nomen ejus ſanctiſſimum per omnem æternitatem. Vivat Sereniſſima Regina Angelorum, Mater & Virgo incomparabilis. Ametur in ſæcula ſæculorum immenſa Dei bonitas. Vivat martyrum conſtantia, coronetur Doctorum fides, palmas decoris gerat Virginum puritas. Benedicta ſit in æternum perſeverantiæ ſanctæ invicta firmitas: at contra intorquebuntur fulmina contra impios. Maledicta ſit impietas, & divini cultus negligentia, maledicta ſit hæreticorum contumacia; maledicta ingratitudo, Dei oblivio, luxuria, ſuperbia, avaritia, maledicta ſit vitiorum cohors, peccatorum ſpurcitia, &c.

Quod ipſe apparatus judicij errores multos evidenter condemnabit.

MAtth. 24. dicitur crucis vexillum judicem Chriſtum præceſſurum, *tunc parebit ſignum filij hominis, & tunc plangent omnes tribus terræ.* Addunt alij reliqua paſſionis inſtrumenta apud Uuiquerium c. 21. §. 2. verſu t. Id convincet errorem Prædeſtinatorum, qui putant non pro omnibus Chriſtum fuiſſe mortuum: ideo enim crux oſtendetur ut cognoſcant quo pretio redempti ſunt omnes & agnoſcant conſilium iniquitatis ſuæ, qui de tanta redemptione fructum noluerunt accipere. Dicitur quod veniet in magna majeſtate & omnes Angeli ejus cum eo Matth. 25. *cum venerit filius hominis in majeſtate ſua & omnes Angeli ejus cum eo.* Id arguet errores tot hæreticorum qui ipſum aut verum hominem aut verum Deum negaverunt. Per hæc ſiquidem tam vera ejus divinitas quam humanitas patebunt.

Dicitur quod ipſius Apoſtoli cum ipſo ſeſſuri judicabunt. Matth. 10. *cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim iudicantes duodecim tribus Iſraël.* Hoc arguet errorem eorum qui poteſtatem Apoſtolorum ac Eccleſiæ non deſinunt impugnare, cum ad tantam dignitatem promoti erunt primi doctores ac præſules Eccleſiarum. Dicitur quod voce ſenſibili proferentur ſententiæ tam pro juſtis quam contra iniquos ob diverſa ipſorum opera. Matth. 25. *venite benedicti Patris mei, &c.* Hoc manifeſte convincet errores aſſerentium bona opera non eſſe meritoria, & quod non datur liberum arbitrium in homine ad bene & male agendum: nec enim alia opera laude aut ſupplicio digna ſunt, quam quæ fiunt ex libera voluntate non ex neceſſitate, nec pœnam meretur qui mandatum ſibi impoſſibile prætergreſſus ſit. Unde & commemorans opera propter quæ daturus eſt regnum cœlorum, non commemorat majora ſanctorum facinora, ut quod B. Vincentius in equuleo tortus fuerit & D. Laurentius in craticula aſſatus, ſed tantum aliqua vulgaria & inter homines non valde difficilia, ut mali videant quam facile illis fuerit hoc ipſum præmium adipiſci. Nec enim à te repoſcit, amice, ut carnem tuâ diſciplinæ verberibus dilaceres ut S. Dominicus: nec noctibus jungas dies in oratione cum S. Franciſco: nec te ſpelæo concludas ut D. Paulus primus eremi cultor: nec tibi pectus lapidum ictibus dirumpas ut D. Hieronymus: abſit, ſed illud quod minimo poſſis labore facere, quale eſt fame pereunti ſuccurrere, ſi tibi ſuppetit facultas, panis fruſtum elargiri mendicanti, greſſum unicum ad hoſpitale, ut præclare obſervat de Lanuza Epiſcopus Barbaſtrenſis hom. 6. de extremo judicio §. 14.

Tantum abeſt ab æquitate Chriſti judicis ut in illo judicio illos tantum percutiat anathemate quibus non fuerit liberum bene agere in vita, quod deeſſet illis gratia qua mandata Dei poſſibilia ipſis fierent, aut auxilio & gratia ſufficienti privati fuerint durante vita, ut in hoc judicio juſte poſſent excludi à gloria. Quæ non eſſet neceſſe amplius hic repetere, niſi eſſent quibus hæc dogmata placeret in Theologiam comportare, quibus quamdam reprobationem ex mero beneplacito divino cum æquitate ſumma judicij divini, in quo rationes omnium diſcutiendæ ſunt, concordare moliuntur. Quaſi vero talis reprobatio judicij æquitati non contradiceret.

Controverſiæ hujus Concilii Generaliſſimi.

QUia vero ad ſingula fere Concilia Generalia, præcipua aliquot capita controverſiarum adjunximus, non pigebit & in hoc ultimo Concilio omnium Generaliſſimo etiam aliqua addere ad hujus controverſias ſpectantia. Hæc porro tractant Theologi omnes qui curſum Theologiæ ad finem uſque perduxerunt, nec difficile erit in quolibet ex iis ſimilia repetire. Sequuti tamen ſumus in iſtis Authorem qui nobis tunc erat ad manum, Pelbartum de Themiswar in roſario Theologiæ pag. 4. aliquibus immutatis, detractis aut additis ut melius viſum eſt, iis maxime quæ inſervire poſſunt ad convincendos hæreticos & quoſdam errores in hoc ſæculo graſſantes.

Utrum ſit futurum Judicium Generale?

ARguitur quod non; quia dicitur Nahum 1. *Non iudicabit* Deus *bis in idipſum*, ſed nunc Deus judicat de ſingulis hominum operibus, cum poſt mortem unicuique pœnas vel præmia ſecundum merita reddet. Et etiam in hac vita quoſdam pro malis vel bonis operibus punit vel præmiat, ergo videtur quod non ſit aliud Judicium futurum. Item in nullo Judicio executio ſententiæ præcedit Judicium, ſed ſententia divini Judicij eſt adeptio regni vel excluſio à regno, ut patet Matth. 25. cum ergo aliqui adipiſcantur regnum æternum, & rurſus quidam ab illo perpetuo excludantur: videtur quod nullum aliud Judicium ſit futurum poſt illud particulare quo quis judicatur in morte.

Item propter hoc aliqua in Judicium oportet adduci, quia dubium eſt quid diffiniendum ſit de eis: ſed ante finem mundi determinata eſt unicuique damnatorum ſua damnatio & cuique Sanctorum ſua beatitudo, videtur igitur quod non oporteat aliquod Judicium fore futurum.

In contrarium dicitur Joan. 5. *Procedent qui bona fecerunt in reſurrectionem vitæ; qui vero mala egerunt in reſurrectionem Judicii*, igitur erit aliquod generale judicium futurum. Reſpondetur, quod futurum ſit generale judicium, eſt notum ex fide & ratione. Et probat D. Auguſt. xx. de Civit. Dei utriuſque teſtamenti ſcripturis. Unde Salvator exprobrando civitatibus ubi multas virtutes fecerat dicebat; *Væ*

runtamen dico vobis, Tyro & Sydoni remiſſius erit in die judicii quam vobis. Matt. 11. Et paulo poſt, inquit civitati. *Amen dico vobis quia terra Sodomorum remiſſius erit in die judicii quam tibi*. Ubi evidentiſſime hic prædicit diem judicij eſſe futurum. Atque hoc ſemper crediderunt Judæi, imo & ante diluvium hoc prædixerat ſeptimus ab Adam Enoch, cum hoc eſſet maximum frænum ad continendos homines a peccatis & libidinibus, quæ illius tempore abundabant. Refertque Prophetiam ejus Judas in ſua epiſtola Canonica, quam Prophetiam potuit viva voce edere, & hæc per traditionem conſervari, ut de libro Enoch neceſſe non ſit ſermonem inſtituere, rationes ſunt.

Prima eſt D. Aug. ſuper Pſal. 54. *Contriſtatus ſum in exercitatione mea*. Veniet finalis determinatio ut nec boni ultra exerceantur per malos, nec mali corrigantur à bonis; debet enim finaliter ſeparari purum ab impuro ut ſic impuri relegentur & pœnis & carceribus, ſicut oſtendit per totum lib. 20. de Civit. Dei. Debet enim multitudo prævisa ad regnum actu determinari ad poſſidendum illud, & tota alia multitudo relinqui carceri, ut ſic ſit ſequeſtratio duarum civitatum ſcilicet ſupernæ Hieruſalem & Babylonis. Secunda eſt congruentia, quia non ſufficit ſecreta juſtitia in politia, ex quo non eſt omnibus nota; ergo non videtur ſufficere punitio malorum occulta, nec retributio etiam bonorum niſi fiat præſentibus omnibus, & hoc eſt quod dicit Apoſt. 1. Corinth. 4. *Illuminabit abſcondita tenebrarum & manifeſta faciet conſilia cordium*. Ut quilibet in ſpeciali ſua merita aut demerita conſideret ac quo ad alios tam perſonas quam merita & demerita in generali attendat, ut puta omnes relictos in terra reprobos, omnes obviam Chriſto raptos in aëra. Vel ut omnium cogitationes tam perſonarum quam meritorum aut demeritorum etiam in ſpeciali divino miraculo cauſentur in quolibet. Ex quo enim cognitiones tales non ſunt oppoſitæ formaliter, & poſſunt ſucceſſive in eodem intellectu ſuccedere, quid mirum ſi poſſit Deus eas ſimul infundere? & ſi ſic fiat, tempus nullum aut modicum exigitur. Vel ut divino miraculo ut ico actu intelligendi in quolibet quilibet ſe & alios diſtincte cognoſcat & merita & demerita; nec mirum ſi Deus poſſit talem actu producere ſpeciem quæ hæc omnia ſimul repræſentet. Tertia congruentia, ut ſicut fuit unus exitus omnium rerum in creatione a Deo: ita decet ut ſit una finalis reductio ad fines debitos unicuique per operationem altam a Deo, de qua Salvator Joan. 5. *Pater meus uſque modo operatur & ego operor*.

Adde id judicium præter privatum, debere compenſare juſtorum damna quorum virtus in hac vita ſæpe latuit, & opprobriis ac irriſionibus oppreſſa fuit & abſcondita: unde illud Sapientiæ 5. *Hi ſunt quos aliquando habuimus in deriſum*, &c. corpus quoque peccati complex apparere debet judici. Sed & Deus vult juſtitiam ſuam omnibus probari, & inſcrutabiles ſapientiæ ſuæ vias manifeſtari: ut enim qui periodum ſolam orationis legit, non plane concipit ſenſum ex antecedentibus & conſequentibus ſuſpenſum: ſic effecta providentiæ non ſatis videntur, donec totus contextus Conciliorum Dei appareat. Quin etiam quorumdam ſcelera non ſunt completa ante finem mundi. Arrius, Pelagius, Mahometus, Lutherus Calvinus in multos annos produxerunt ſcelera ſua per doctrinam nempe & exemplum. Quare expectandus eſt ſæculorum exitus, ut frondes & fructus integros videant, carpantque longam proborum mercedem ab iis quos deceperunt. Fœcunda fuerunt eorum ſcelera in alieno ſolo ut ſcribit acute Joannes Euſebius in *Theopolitico* pag. 1. cap. XV. & XVI.

Ad primum argumentum reſpondetur quod quilibet ſingularis eſt quædam perſona, & etiam eſt pars totius humani generis, unde ei duplex judicium de-

A betur. Unum particulare quod de eo fiet poſt ſuam mortem, quando recipiet juxta ea quæ in corpore geſſit, quamvis non totaliter, quia non quoad corpus & hoc ſecundum quod eſt perſona. Aliud judicium debet eſſe de eo, ſecundum quod eſt pars totius humani generis; ſicut aliquis judicari dicitur ſecundum humanam juſtitiam, quando etiam judicium datur de communitate cujus ipſe eſt pars. Nec Deus judicat bis in idipſum: quia non duas pœnas pro uno peccato infert, ſed pœna quæ ante judicium complete inflicta non fuerat, in ultimo judicio complebitur, ſcilicet in corpore & anima.

Ad ſecundum dicitur, quod propria executio illius generalis judicij eſt vocalis ſeparatio bonorum & malorum ab invicem: quæ ſeparatio generale judicium

B non præcedet: ſed nec hoc judicium præceſſit executio: quia boni poſt judicium amplius præmiabuntur tum ex corporis gloria, tum etiam ex Sanctorum numero & meritis, & per contrarium ſimiliter reprobi punientur. Ad tertium dicendum, quod quamvis cuilibet homini ante judicium generale ſit certa notitia de damnatione vel præmio, non tamen omnibus innoteſcit omnium juſta præmiatio vel damnatio, &c.

Utrum in iudicio Chriſtus ab omnibus videbitur in forma glorioſa?

ARguitur quod non: quia oculus non poteſt videre niſi in proportionata diſtantia; ſed in judicio aliqui ita erunt remoti à Chriſto propter maxi-

C mam hominum multitudinem, quod erit diſtantia improportionata oculo ad videndum Chriſtum: ergo non videbitur ab omnibus, nec in forma glorioſa, nec aliter. Item lumen corporis glorificati improportionabile eſt oculo non glorificato, ſed damnati non habebunt oculos glorificatos, ergo humanitatis Chriſti gloriam non videbunt. Item viſio humanitatis Chriſti delectabilis eſt videnti, ſed damnati nullam delectationem habebunt; ergo non videbunt glorioſam Chriſti humanitatem.

In contrarium dicitur Luc. 21. *Tunc videbunt filium hominis in nube venientem cum poteſtate magna & maieſtate*: Reſpondetur quod ſicut dicit D. Auguſtinus lib. 1. de Trinit. boni & mali viſuri ſunt judicem vivorum & mortuorum: ſed proculdubio eum

D mali videre non poterunt niſi ſecundum formam qua filius hominis eſt, ſed tamen in claritate in qua judicabit, non in humilitate in qua judicatus eſt. Cujus ratio eſt, quia judicare & judicari actus ſunt oppoſiti. Primus reſpicit poteſtatem, ſecundus vero infirmitatem. Et ideo ſicut in primo adventu quando venit ut pro nobis judicaretur apparuit in natura humana mortali: ita in ſecundo adventu quando veniet ut judicet, apparebit omnibus in forma humana glorioſa. Et quamvis mali viſuri ſint gloriam corporis, gloriam tamen animæ ejus non videbunt, nec oculo corporali nec intellectuali; niſi in quibuſdam effectibus ſuis de quibus dolebunt. Sed eam boni videbunt, & quantum ad gloriam corporis oculo corporali, &

E quantum ad gloriam animæ, mentali.

Deinde oportet ut in majeſtate judicis veniat, qui prius in humilitate peccatoris venerat. Oportet enim ut cum confuſione impij illum videant, quem cum impudentia cruci affixerunt, talio reddendus eſt filio Dei, ait ibid. Euſebius.

Ad primum argumentum dicendum, quod nullus tantum diſtabit quin ipſum videat, quia erit in aëre eminens & maxima claritate refulgens, & ideo valde a longinquo poterit videri. Vel poteſt dici quod ſicut ſupernaturaliter fiet ut ſua vox à remotioribus partibus audiatur, quæ per naturam non poſſet audiri: ſic ſupernaturaliter fiet ut à remotiori loco videatur.

Ad ſecundum dicendum quod in poteſtate hominis glorificati eſt ut oſtendat gloriam corporis ſui oculo

tus activorum ſit in patiente diſpoſito, electi eo quod A totaliter erunt perfecti per gloriam, erunt totaliter indiſpoſiti ad ſuſceptionem doloris, juxta illud Apocalypſ. 21. *dolor non erit ultra.* Ad ſecundum dicendum quod mali cognoſcent bona quæ aliquando fecerunt, & ex hoc amplius affligentur. Magnus enim dolor eſt cum homo cognoſcit multa perdidiſſe bona. Unde Boet. 2. de conſol. art. In omni adverſitate fortunæ infœliciſſimum genus eſt infortunij fuiſſe fœlicem. Vel poteſt dici quod reprobi poſt reſurrectionem ita perfecte erunt a pœna poſſeſſi, quod omnino erunt indiſpoſiti ad gaudij ſuſceptionem: & licet placeant eis bona quæ fecerunt, quia ſciunt ſe minus punitos quam ſi ea non feciſſent; tamen illa complacentia nullum poterit eis gaudium gignere propter ipſorum indiſpoſitionem ad gaudendum.

Utrum omnia videantur ſimul ab omnibus in judicio exiſtentibus?

ARguitur quod ſic; quia dicitur Job. 8. *Induetur confuſione.* Gloſſ. viſo judice mala omnia ante oculos mentis verſantur. Item etiam ratione videtur, quia inſimul infligetur tota pœna, ergo ſimul & ſcienter ponderabitur culpa. Si ergo magnitudo culpæ pendet ab actibus & circumſtantiis & earum iteratione; omnia hæc manifeſtari debent ſimul.

In contrarium arguitur, quia unum ſolum intelligimus ſecundum Philoſophum, ergo non plura ſimul; non ergo poterunt omnia ſimul videri. Item in damnatis non erit natura melior quam nunc eſt, ergo ſi eorum intellectus nunc non poteſt plura intel- C ligere ſimul, nec tunc poterit: quod ſi tunc poterit, ergo ſublimatus erit. Reſpondet S. Bonavent. ubi ſupra quæſt. 3. quod omnes repente ſimul omnia peccata videbunt, & credendum eſt magis quod ſimul. Ad quod intelligendum, notandum quod ſimul videre multa hoc poteſt eſſe tripliciter; aut ratione ejus in quo videt; quia videt multa uno intuitu, & ſic in ſpeculo æterno eſt videre multa, quia idem homo ibi videt diverſa: aut ratione ſublimitatis intellectus qui efficitur deiformis per gloriam, unde videt multa ſicut Deus, licet non omnimode, ſicut Angelus beatus ſimul cognoſcit Deum in ſe, & creaturam in Deo & in proprio genere: aut ratione divinæ virtutis hoc facientis, quæ tamen non efficit gloriam ut oſtendat et exemplar externum, ſed levat intelle- D ctum ut poſſit aliquid ſupra ſe vel ad gloriam vel ad pœnam. His tribus modis videbunt animæ bonæ in judicio. Primis duobus modis in patria, ſed tertio tantummodo animæ malæ in judicio. Utrum autem poſt ſic videant in inferno hoc non determino, quamvis non improbabiliter dici poſſit ut pœna unius ſit conſummata & uniformis.

Ad primum dicendum quod illud verum eſt per virtutem divinam. Ad ſecundum dicendum quod illa ſublimatio potius eſt depreſſio, ſcilicet in oſtenſione omnium turpitudinum. Sicut enim recogitatio multorum bonorum amplificat lætitiam: ita recogitatio multorum malorum amplificat triſtitiam. Poſt librorum conſcientiæ apertionem erit judicij diſceptatio.

Sed diceres contra prædicta. Videtur quod non vi- E deantur in judicio omnia nude, ſaltem quo ad operum circumſtantias, quia dicunt electi Matth. 25. *Quando vidimus te eſurientem?* & ſimiliter dicunt reprobi. Reſpondet Lyra ibidem, quod non eſt quæſtio procedens ex ignorantia, quia juſti certitudinaliter cognoſcent quod opera miſericordiæ facta Chriſti membris, Chriſtus reputat ſibi, & è converſo. Hic eſt quæſtio admirationis pro magnitudine gratiæ quæ fiet electis; & miſeriæ quæ infligetur reprobis.

Utrum in judicio erit vocalis diſceptatio?

ARguitur quod non; quia Sap. 4. dicitur, *Diſrumpet illos inflatos ſine voce.* Et Auguſt. 20 de Civit. dicit quod Deus conſcientiam reproborum convincet ſine ulla ſermonum prolixitate.

In contrarium dicit Greg. 26. Moral. quod illi reprobi verba judicis audient qui ejus fidem ſaltem verbo tenuerunt: ſed hoc de Verbo Dei interiori intelligi non poteſt, ergo intelligitur de verbo vocali. Reſpondet Richard. in 4. diſt. 47. art. quæſt. 2. quod dicunt aliqui quod nulla ibi erit diſceptatio vocalis, ſed tantum mentalis, quia vocalis eſſet ſuperflua, eo quod illi qui erunt in judicio mutuo cognoſcent conſcientias ſuas: opinionem ſuam confirmantes
B per D. Auguſtinum 20 de Civit. quod ſimul omnes & ſinguli judicabuntur: ſed ſi cum quolibet in ſingulari, eſſet diſceptatio vocalis, illud judicium per maximum tempus protenderetur. Alij qui magis videntur concordare cum ſenſu ſacræ Scripturæ, dicunt quod ibi erit diſceptatio & mentalis & vocalis, quia Chriſtus qui judicabit Deus eſt & homo; ideo judicabit modo divino & humano: ex hoc erit majus gaudium ſenſibile bonorum, & major dolor ſenſibilis reproborum. Unde non erit fruſtra: ac ſicut in corporali ejus apparitione, gaudebūt juſti & triſtabuntur reprobi. Mentalis ergo & vocalis erit citatio, quia etiam mentaliter ad judicium vocabuntur & etiam per miniſterium Angelorum, juxta illud Matth. 13. *Mittet Angelos ſuos & congregabit electos ſuos*, quod facient Angeli cum tuba. Mentalis etiam & vocalis erit reproborum accuſatio, accuſabunt enim eos conſcientiæ eorum ſecundum Apoſtolum Rom. 2. Et erit iniquitas quæ erit omnibus manifeſta. Chriſtus autem vocaliter accuſabit eos, ut habetur Matt. 25. dicens eis: *Eſurivi & non dediſtis mihi manducare, &c.* Nec hoc erit contra formam recti judicij quod judex proponet contra eos, quia ipſe procedet ex officio ſuo. Teſtificatio etiam erit mentalis & vocalis, quia omnes videbunt conſcientiam cujuſlibet; itaque in conſcientiis propriis teſtificabitur quilibet eſſe verum illud de quo conſcientia accuſabit impium. Angeli etiam qui fuerunt cuſtodes eorum ſpecialiter teſtificabuntur contra eos; quod non tantummodo tenent fideles, ſed etiam Philoſophi plures, ut patet in lib. de Deo Socratis. Homines etiam electi vocetenus contra eos teſtificabuntur. Sententia etiam definitiva non tantum mentaliter, ſed etiam vocaliter referetur; ut patet Matth. 25.

Ad primum dicendum quod illud verbum debet intelligi de voce excuſationis, quia erunt inexcuſabiles, & ſic exponit gloſſ. ibidem. Ad ſecundum dicendum quod Auguſt. non dicit quod fiet ſine ſermone, ſed dicit ſine ſermonis prolixitate.

Utrum diſceptatio erit de ſolis operibus miſericordiæ?

ARguitur quod non, quia dicitur Matth. 12. *De omni verbo otioſo quod locuti ſunt homines, reddent rationem de eo in die judicij.* Item omnia debent verſari in judicio pro quibus eſt ſententia ferenda; ſed ſententia contra reprobos non ſolum proferetur pro defectu operum miſericordiæ tantum; ſed etiam pro aliis criminibus: ergo non tantum erit diſceptatio, &c.

In contrarium habetur Matth. 25 ubi Salvator non dicit aliquam diſceptationem futuram niſi de operibus miſericordiæ. Reſpondetur quod multa ſunt alia opera illis præſtantiora, ut opera miſericordiæ ſpiritualia, Martyrium & alia: nec eſt ratio cur minus laudabilia diſcutiantur aliis ſilentio prætermiſſis. Tamen in judicio erit diſceptatio mentalis & vocalis. Prima erit de omnibus operibus non tantum in ſpeciali, ſed etiam in ſingulari. Utrum autem de aliis

operibus quam de operibus miſericordiæ ibi vocalis aliqua diſceptatio ſit futura, certum non eſt apud omnes, quamvis ſatis certum ſit quod fiet præcipuè de illis, ut appareat omnibus manifeſtè, quod qui peccata per opera miſericordiæ non redemerunt, indigni ſunt miſericordia. Iuxta illud Iacobi 2. *Iudicium ſine miſericordia* ſcilicet ſalvante, *illi qui non fecerit miſericordiam.* In hoc tamen peculiaris eſt opinio Leonardi Leſſij lib. 13 de perfectionibus divinis, quod Chriſtus Matth. 25. formam judicij deſcribens meminerit potius operum miſericordiæ, quam aliorum, ut homines, præſertim plebeios, qui ad ſpiritualia & majora parum ſunt comparati, excitaret, ut quæ ſint utiliſſima ad obtinendam remiſſionem peccatorum: hanc autem rationem in judicio ceſſaturam in quo etiam innumeri ſalvabuntur qui talia opera non fecerint, ut infantes, Religioſi & pauperes.

Nec quidquam argui poteſt in Leſſij verbis, ſed in hac parte Proteſtantes in Dei juſtitiam & in ipſo ingenitum odium peccati, impiiſſimi plane inveniuntur. Volunt enim nullum ſcelus, infidelitate excepta, fidei juſtitiam & gratiam adoptionis expellere. Quamobrem quando ad tribunal ſupremum homines ſiſtendi, tunc ſecundum eorum ſententiam, inquiret ſolum Deus an crediderint nec ne: reliqua ad impletionem mandatorum ipſius adeoque ad obſervantiam juris naturalis pertinentia diſſimulanter aut ignoranter relinquet, minime ea examinaturus aut judicaturus. Enim vero blaſphemum affirmare puritatem divini judicij tam in hac vita quam in altera, non proſequi odio animam & propter fidem ſuperſtitem non imputare credentibus alia peccata: quando quidem fidei præſentia ea potius exhibeat in oculis Dei turpiora pœniſque majoribus digniora. Hujuſmodi Dei judicium mancum certe vel uni hominum operi nempe fidei adſtrictum, quod Proteſtantes tamen neſario dogmate Deo permittunt: affirmantes ipſum non proſequi odio adulteros ac rebelles in ſuos principes ſi modo credant: non tranſcripturum ſimiles ad pœnas æternas, ſi credentes ſolum invenerit. An Dalilæ iſtæ umquam cœleſtem Samſonem dementabunt vel cæcum exhibebunt, quo minus ipſorum horrenda dogmata flagitiaque ab alto deſpiciat?

Vveſtonus l. 5. de mor. reip.

Argumenta ad partem primam procedunt de diſceptatione mentali; Argumentum vero ad partem ſecundam de vocali.

An excuſatio dicentium ſibi gratiam defuiſſe, in judicio à Chriſto admittenda?

NOſtrorum temporum infelicitas inducit hanc quæſtionem. Cum enim non paucis uſque ſcientiæ nomine commendatis videatur gratiam ſufficientem ac multo magis efficacem ſine quibus nullum bonum ſalutare perficitur, omnibus non dari adultis ac ratione utentibus, ſed has gratias ex mero Dei placito his non illis diſtribui prout Deus voluerit: nec ullum medium ordinarium a Deo inſtitutum eſſe ad has gratias acquirendas, quaſi eſſent gratiæ gratis datæ quæ ad aliorum utilitatem dantur quaſi ſorte quadam, iis quibus inſpirat Spiritus S. prout vult: inde colligi poſſe videtur reprobos in judicio à quibus exigetur ratio defectus ac inopiæ bonorū operum, exceptione legitima uti poſſe, dicendo ſibi gratiam aut ſufficientem aut efficacem non ad fuiſſe, nec in eorum poteſtate ſitum fuiſſe ut haberent. Enimvero ſicut ſi exigeretur ab homine ratio cur non prophetaverit, miraculave non patrarit; legitima eſſet excuſatio, dicendo gratias gratis datas ad hæc peragenda, non dari omnibus: ita profecto de bonis operibus minime adimpleris dici poſſet, gratias gratum facientes ut ſufficientem & efficacē non dari omnibus ad bona opera perficienda: ſibi ergo non magis imputari poſſe ad reatum & damnationem defectum bonorum operum non conceſſis ſibi gratiis gratum facientibus ad ipſa exequenda, quam defectum miraculorum aut prophetiarum non conceſſis ſibi gratiis gratis datis quibus hæc patrantur.

Et certe propter hanc rationem non exquiretur in judicio ab omnibus cur miracula non patrarint, nec erit iſta cauſa condemnationis eorum quibus hæ gratiæ gratis datæ non impertitæ ſunt: cur ergo exquiratur ratio de defectu bonorum operum ab iis quibus denegatæ fuerunt gratia ſufficiens aut efficax quocumque nomine cenſeantur? Unde patere poteſt quantum imminuant fidem judicij generalis, hujus doctrinæ aſſertores: cum juſtitia Dei non appareret in hoc judicio niſi impij durante vita potuiſſent bene operari auxilio talis gratiæ, quam ideo aſſerunt omnes ſcripturæ.

Quod inde oritur confuſio impiis.

REſpondetur quod prout ex ſacris colligere poſſumus ſcripturis. Primo ſeparabuntur ab invicem boni a malis, ac ipſis malis in terra remanentibus, electi elevabuntur in aera, ſicut dicitur Matth. 25. *Separabit eos ab invicem ſicut paſtor ſegregat oves ab hædis, & ſtatuet oves quidem à dextris, hædos vero à ſiniſtris.* Deinde reprobos iterum ſecundum impiorum demerita in diverſis aciebus coarctabunt Angeli, ſecundum quod dicit Salvator Matth. 13. *Tempore meſſis dicam meſſoribus; colligite primum zizania & alligate ea in faſciculos ad comburendum.* Et ibidem. *Exibunt Angeli & ſeparabunt malos de medio juſtorum.* Secundo reprobi videntes electos rapi glorioſe in aera turbabuntur: dicentes illud Sap. 5. *Hi ſunt quos aliquando habuimus in deriſum & in ſimilitudinem improperij; ecce quomodo computati ſunt inter filios Dei: nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam & finem illorum ſine honore. Quid nobis profuit ſuperbia, jactantia, divitiarum copia quid contulit nobis? tranſierunt omnia ſicut umbra.* Tertio reprobi flebunt fletu magno univerſaliter. Zach. 12. *Plangent terra, familiæ & familiæ ſeorſum*, & Matth. 24. *Et plangent ſe omnes tribus terræ.* Quarto reprobi vallabuntur undique. Unde Greg. O quam anguſtæ erunt viæ reproborum undique! ſuperius erit judex iratus, inferius horrendum chaos, à dextris peccata accuſantia, à ſiniſtris dæmonia infinita ad infernum trahentia, intus conſcientia urens, exterius mundus ardens, latere erit impoſſibile, apparere intolerabile. Quinto judex feret ſententiam pro electis, in qua quatuor continentur, prout dicitur Matth. 25. Primum invitatio amoroſa; ibi, *venite.* Secundum commendatio dulcoroſa; ibi, *Benedicti Patris mei.* Tertium remuneratio copioſa; *ibi, poſſidete paratum vobis regnum.* Quartum perpetuatio glorioſa: ibi, *quod vobis paratum eſt a conſtitutione mundi.* Et concludit rationem dicens. *Eſurivi enim & dediſtis mihi manducare, &c.* Sexto in ſententia reproborum ſimiliter continebuntur quatuor. Primum, ſeparatio, ibi, *diſcedite.* Secundum exprobratio, ibi, *maledicti*; ubi Chryſoſt. dicit quod multa reprobis tunc Iudex objiciet dicens: Creavi vos ad imaginem & ſimilitudinem meam, & vos eam nequiter prophanaſtis. Angelorum meorum cuſtodiam dedi vobis, & vos eorum monita contempſiſtis; Patriarchas, Prophetas, Apoſtolos miſi vobis, & eos audire noluiſtis. Inſuper homo factus ſum pro vobis, triginta annis ſerviens vobis ſalutem veſtram procurando, diſcurrendo, jejunando, prædicando, in oratione pernoctando, at mea monita deriſiſtis, neglexiſtis, contempſiſtis. Inſuper pro vobis venditus ſum, ligatus, conſputus & flagellatus, crucifixus, felle & aceto potatus, mortuus ſum, ubi eſt tantarum mearum injuriarum fructus? Ego paradiſum vobis aperui, gratiam meam obtuli, ſem-

Quidem tribuunt D. Anſelmo.

per juvate paratus fui, regni mei gloriam vobis repromiſi, non coegi vos, ſed libertatem ſpiritus vobis dedi, amorem ſolummodo & voluntatem bonam a vobis requiſivi. Quid ultra debui facere & non feci? ecce iſta columna ad quam pro vobis ligatus fui; ecce flagellum quod me cecidit, ecce hoc caput quod pro vobis ſpinis coronatum eſt, ecce crux in qua pro vobis pependi, vos autem contempſiſtis & res terrenas pluſquam meam juſtitiam amaſtis. Inſuper videbatis me in membris meis per domos circumire & eſurire, & non dabatis manducare, corda veſtra indurantes.] *Eſurivi enim & non dediſtis mihi manducare, &c.* Tunc clamabunt & dicent, *quando vidimus te, &c.* Tertio in ſententia reproborum continetur inflictio pœnæ, cum dicitur *in ignem.* Quarto in illa ſententia continetur irrevocabiliter pœnæ perpetuatio; cum dicitur, *æternum.* Et quis poterit habitare cum ardoribus æternis?

Nec tam cito lata erit ſententia quin eam ſequatur exequutio: quia cum Iudex ſit omnipotens, ſermo ejus ita erit efficax, ut ignis quo mundus et debit ictuat in miſeros eoſque undique involuat, ſimulque terra ſub eorum pedibus ad inferos uſque maximo hiatu ſe aperiat, ut tota multitudo damnatorum cum igne involvente, videntibus ſanctis omnibus, præcipitetur. Quod totum fiet cum immenſo fragore & ſtrepitu, tum ignis corripientis, tum terræ diſſultantis, tum hominum cadentium, gementium, ululantium, exclamantium. Quæ colligit Leſſius lib. 3. *de perfect. divin.* cap. 23. ex his ſcripturæ locis Pſal. 96. *Ignis ante ipſum præcedet & inflammabit in circuitu inimicos ejus*, nimirum poſt latam ſententiam. Pſalm. 139. *Cadent ſuper eos carbones, in ignem dejicies eos, in miſeriis non ſubſiſtent.* Cadent, quia ex alto vi ſententiæ judicis in eos ignis cum carbonibus ardentibus immittetur, quo in ignem inferni dejiciantur. Pſal. 93. *Mitiges ei à diebus malis, donec fodiatur peccatori fovea.* Ubi loquitur Propheta de extrema illa fovea, in qua cadent omnes peccatores in die judicij.

Quanta futura ſit majeſtas Præſidis hujus generaliſſimi Concilij?

ET vidi, ait D. Ioannes Apoc. 20. *Thronum magnum & candidum, & ſedentem ſuper eum, à cujus conſpectu fugit Terra & Cælum, & locus non eſt inventus in eis.* Si litteram ſpectes vix poterit intelligi quo pacto Cœlum & Terra fugiant a conſpectu throni, in quo ſedebit Chriſtus in judicio. Ideo quidam dixerunt, quod Chriſtus in judicio adeo lucidus, adeo ſanctus & perfectus apparebit, ut omnis perfectio quæ inveniri poteſt in Cœlo & in Terra, ideſt, in Angelis & hominibus, nihil prorſus æſtimari debeat: ſicut enim adveniente ſole & ſuperlucente in hemiſphærio noſtro, ſtatim lux ſtellarum evaneſcit, quæ nihil eſt in comparatione fulgoris ſolis, & quaſi dictæ ſtellæ videntur fugere & non habere locum, imo deſinere eſſe in præſentia luminis: ita in judicio in conſpectu Chriſti, omnis ſpecies & ſanctitas tam Angelorum quam hominum quaſi æſtimabitur nulla comparativè ad ſpeciem, pulchritudinem & ſanctitatem Chriſti: unde dicitur fugere Cœlum & Terram à conſpectu ejus & non eſſe eis locum. *Michael Arelatenſis in Apocal.*

Malim dicere hic figuram eſſe ſanctæ rhetorices qua utitur ſcriptura ad denotandam & depingendam paucis verbis majeſtatem Chriſti in judicio ultimo, ac quam terribilis erit, à cujus primo intuitu Cœlum & Terra fugam arripiunt non audentes in conſpectu ejus ſtare aut permanere. Quid ergo miſelli homunciones, rei ac plurimorum peccatorum ſibi conſcij? audiendus Tertullianus librum *de ſpectaculis*, his verbis concludens, deſcriptione extremi judicij in quo ſpectaculum exhibebitur cui nullum aliud par

Tertullianus de judicio.

A aut ſimile unquam extitit. *At enim*, inquit, *ſuperſunt alia ſpectacula, ille ultimus & perpetuus dies, ille nationibus inſperatus, ille deriſus, cum tanta ſæculi vetuſtas & tot ejus nativitates uno igni haurientur. Quæ tunc ſpectaculi latitudo! quid admirer? quid rideam? ubi gaudeam, ubi exultem, ſpectans tot ac tantos reges qui in Cælum recepti nuntiabantur, cum ipſo Iove, & ipſis ſuis teſtibus in imis tenebris congemiſcentes? item præſides perſecutores Dominici nominis ſævioribus quam ipſi flammis ſævierunt, inſultantibus contra Chriſtianos liqueſcentes? quot præterea ſapientes illos philoſophos coram diſcipulis ſuis una conflagrantibus erubeſcentes, quibus nihil ad Deum pertinere ſuadebant, quibus animas aut nullas, aut non in priſtina corpora redituras affirmabant; etiam Poetas non ad Rhadamanti nec ad Minois, ſed ad inopinati Chriſti tribunal palpitantes?* B *tunc magis tragœdi audiendi, magis ſcilicet vocales in ſua propria calamitate: tunc hiſtriones cognoſcendi ſolutiores multo per ignem: tunc ſpectandus auriga in flammea rota totus rubens: tunc Xyſtici contemplandi non in gymnaſiis ſed in igne jaculati, niſi quod ne tunc quidem illos vellem viſos, ut qui malim ad eos potius conſpectum inſatiabilem conferre, qui in Dominum deſævierunt. Hic eſt ille (dicam) fabri aut quæſtuariæ filius, ſabbati deſtructor, Samarites & dæmonium habens. Hic eſt quem à Iuda redemiſtis, hic eſt ille arundine & colaphis diverberatus, ſputamentis dedecoratus, felle & aceto potatus. Hic eſt quem clam diſcentes ſubripuerunt, ut reſurrexiſſe dicatur, vel hortulanus detraxit, ne lactuca ſua frequentia commeantium læderentur. Ut talia ſpectes, ut talibus exultes quis tibi prætor, aut conſul, aut* C *quæſtor, aut Sacerdos de ſua liberalitate præſtabit? & tamen hæc jam quodammodo habemus per fidem ſpiritu imaginante repræſentata. Cæterum qualia illa ſunt, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcenderunt? credo circo & utraque cavea & omni ſtudio gratiora.*

Probatur Gratia Sufficiens ex libris Novi Teſtamenti pro aſſerenda æquitate judicii ultimi.

AC primo probatur ex cap. 3. Apocalypſis, *Ego ſto ad oſtium & pulſo, ſi quis mihi aperuerit, intrabo ad eum.* Hic enim Dei impulſus fit per Gratias prævenientes ſeu excitantes quas nos ſufficientes vocamus, quibus incitatur voluntas ad conſentien- D dum bono operi. Quomodo vero diceret, *ſi quis aperuerit intrabo*, ſi non eſſet in poteſtate cujuſlibet aperire? ducta quippe eſt ſimilitudo ab iis qui clauſis foribus domi recluduntur, qui interdum pulſantibus aperiunt, nonnumquam diſſimulant, ad quod alludens ſponſa dixit, Cant. 5. *Peſſulum oſtii mei aperui dilecto meo.* Sed ſi plura exoptas in hunc locum Apocalypſis, ſuppeditabit abunde Sherlogus in cap. 2. Canticorum *veſtig.* 22. *in explanat. Myſtica ſect. unica.*

Secundo probatur ex epiſtolis Canonicis, ex cap. 3. epiſt. 2. D. Petri. *Non tardat Dominus promiſſionem ſuam, ſicut quidam exiſtimant; ſed patienter agit, nolens aliquos perire, ſed omnes ad pœnitentiam reverti.* An expectat quiſpiam ab aliquo, quod probe E ſcit eum præſtare non poſſe? quomodo ergo excæcatos aut obduratos expectaret Dominus ad pœnitentiam, ſi non haberent auxilium ſufficiens, quo poſſent ad pœnitentiam reverti?

Tertio probatur ex epiſtolis D. Pauli: ex cap. 2. epiſt. 1. ad Timotheum: ubi hortatur Apoſtolus ut orationes ad Deum fundantur pro omnibus hominibus, *Quia*, inquit, *hoc bonum eſt & acceptum coram Salvatore noſtro Deo, qui vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire: unus enim Deus, unus mediator Dei, & hominum homo Chriſtus Jeſus, qui dedit redemptionem ſemetipſum pro*

omnibus. Quæ ſententia pluries repetitur ab Apoſtolo, ut intelligamus Chriſtum omnibus auxilium ſufficiens ad ſalutem impetraſſe, quandoquidem pro omnibus redemptionem ſe obtulit, & omnibus quantum eſt ex parte ſua ſalutem procuraverit, cupiens omnes ſalvos fieri, ſi non apponerent obicem. Quod etiam Divus Auguſtinus ſenſit tractans hunc locum Apoſtoli, de Spiritu & littera cap. 33. etſi alias varie philoſophetur. Sed & Theophilactus verſans ſimilem locum Apoſtoli ad Hebræos 2. *ut gratia Dei pro omnibus guſtaret mortem:* ſic explicat ejus mentem: Deus enim non ex debito, ſed ex gratia filium ſuum nobis dedit in mortem, non pro fidelibus tantum, ſed pro univerſo terrarum orbe: *etſi enim omnes non ſunt ſervati, ipſe tamen quod ſui officii erat implevit.* Scilicet Redemptoris omnium, cui incumbebat media ſufficientia ad ſalutem omnibus acquirere: unde connexæ ſunt inter ſe aſſertiones de morte Chriſti pro omnibus, & de gratia ſufficiente, ut qui unam admittit, alteri ſubſcribas neceſſe ſit: unde nec induratos eximit Apoſtolus, quin auxilium à Deo ſufficiens ſibi paratum habeant, cum ſcribit ad Rom. 2. *Ignoras quod patientia Dei ad pœnitentiam te expectat?* Non enim aliter patientia exerceretur à Deo erga induratos, ſi non poſſent ad pœnitentiam gratiarum excitantium ſubſidiis ſe flectere, ſicut non exercetur erga dæmones & damnatos, qui privati ſunt omni gratiæ ſubſidio, ut ſe ad Deum convertant.

Probatur Gratia ſufficiens ex libris veteris Teſtamenti pro aſſerenda æqualitate judicii ultimi.

IMpugnatorum gratiæ ſufficientis antiſtes Rever. Yprenſis in titulo capitis 8. lib. 3. tom. 3. ait ſtatum veteris Teſtamenti figurativum & propheticum non attuliſſe Judæis gratiam ſufficientem, ſed potius impedientem. Quaſi vero ſine injuria Chriſti dici poſſit, ullam gratiam ab eo profluxiſſe, quæ fuerit impediens. Quod minus convenienter dictum impulit nos ut à novo Teſtamento ad vetus procedamus, præſuppoſita tamen partitione illius in quatuor partes, ut methodice docet Doctor Lyranus *Prologo in Geneſim*, videlicet in libros legales, hiſtoriales, ſapientales & prophetales: nam quia vetus & novum Teſtamentum ſe habent ſicut rota in medio rotæ, ut habetur Ezech. cap. 1. vetus in totidem partes, quot novum dividitur, quæ correſpondent ſibi, ſcilicet Evangelium libris legalibus, epiſtolæ libris Sapientialibus, Acta Apoſtolorum hiſtorialibus, & Apocalyſis Prophetalibus: unde ſicut ex libris novi Teſtamenti teſtimonia produximus pro Gratia Sufficienti, idem præſtabimus ex his quatuor claſſibus librorum veteris Teſtamenti, ut exinde appareat traditionem Gratiæ Sufficientis fere ab ipſo mundi exordio inchoatam & ex illo tempore in quo in Adamo vitiatum eſt genus humanum, ut loquitur D. Auguſtinus epiſt. 157. ad noſtrum ævum prorogatam eſſe, ut non omnes veteris Teſtamenti filij gratiæ prorſus ignari dici debeant, licet illius plures fuerint contemptores.

Quem in apparatu baius ſummæ ſequuti ſumus.

Primum igitur ex libris prophetalibus Oſeas, cap. 13 prodit, ubi ſic Deus loquitur, *perditio tua ex te Iſraël, ex me tantum auxilium tuum.*

Poſt Oſeam duos ex majoribus Prophetis maxime inſignes ſeligimus apud quos hæc veritas comprobatur: ſic enim loquitur Deus Ezechielis 18. *Convertimini & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus veſtris, projicite à vobis omnes prævaricationes veſtras, & facite vobis cor novum & Spiritum novum: & quare moriemini domus Iſrael? quia nolo mortem morientis, dicit Dominus, revertimini & vivite.* Quæ verba illuſorie dicerentur a Deo, ſi non eſſet in poteſtate peccatorum ad eum ſeſe convertere, carentque auxilio ad converſionem ſufficienti, quam conſequentiam pij abhorrens, ſolus Calvinus admittit lib. 3. Inſtit. cap. 24. his verbis. *Ecce vocem ad eos dirigit, ſed ut magis obſurdeſcant; lumen accendit, ſed ut reddantur cæciores; doctrinam profert, ſed qua magis obſtupeſcant; remedium adhibet, ſed ne ſanentur.*

Alter textus eſt apud Iſaiam ubi Deus conqueritur cap. 5. contra Iſraelitas, *Quid ultra debui facere vineæ meæ & non feci? an quod expectavi ut faceret uvas, & fecit labruſcas?* quibus ſatis Deus demonſtrat ſe ex parte ſua non defuiſſe Iſraelitis prævaricatoribus: at quo pacto, ſi ne quidem auxilium ſufficiens ſuppeditavit? hoc regerere poſſent Judæi: caruimus omni auxilio ſufficienti, quare non eſt æquum quod deficiente circa nos cultura ſufficienti uvas expectares, & ſterilitatem nobis improperes: an expectant ſapientes de tribulis ficus, & de ſaxis oleum? quid ſumus abſque gratia tua niſi tribuli, & ſaxa duriſſima? expectaſne ut quod nobis eſt impoſſibile præſtemus, cum imperfectum noſtrum videant oculi tui?

Nec juvat eos ſolutio ridicule aſſerentium auxilium iſtud ſufficiens dediſſe in Adamo, cum eſſet in ſtatu innocentiæ, ad quem Deus reſpexit hæc improperans Judæis. Neque enim hæc exprobratio ad Judæos magis attineret quam ad barbaros quoſlibet qui in Adamo eodem favore & gratia donati ſunt. Legi poteſt inter cæteros D. Baſil. magnus in hoc cap. Iſaiæ.

Sed quoniam inter libros Prophetarum reponuntur Pſalmi, juvat expendere verſus illos ex Pſal. 18. *In ſole poſuit tabernaculum ſuum, & ipſe tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo. Exultavit ut gigas ad currendam viam, à ſummo cœlo egreſſio ejus: & occurſus ejus uſque ad ſummum ejus, nec eſt qui ſe abſcondat à calore ejus.* Quam Prophetiam egregie de Chriſto explicat D. Thomas Commentariis in hunc Pſalmum, atque idem contingere de Spiritu ſancto quod de ſole materiali. *Multi autem*, inquit, *poſſunt ſe abſcondere & non recipere calorem ſolis, ſed ſol ex parte ſua, ſe exhibet omnibus: ſic Spiritus ſanctus effunditur ubique & petit ab omnibus recipi, niſi aliquis ſe per malitiam abſcondat.* In quem D. Th. conceptum collineat Caſtanæus Epiſc. Pictavienſis, qui quondam uſus præceptore, uno ex Coryphæis doctrinæ contrariæ, ab eo tamen nunquam adduci potuit ut Gratiam Sufficientem negaret, quare ſic ſcribit in hunc Pſalmum. *In ſole poſuit tabernaculum ſuum*, in ſole, Chriſto, &c. *à ſummo cœlo egreſſio ejus* gratiæ quæ homines beat, cum a Deo proficiſcatur, *& occurſus ejus*, dum libero arbitrio obviam properat, *uſque ad* ſummum immenſæ bonitatis *ejus*, qui tantum donum largitur: vel extenditur occurſus iſte uſque ad ſummum gratiæ, quatenus unicuique ſufficiens tribuitur; *neque eſt qui ſe abſcondat* a cœleſti *calore ejus*, cum neminem prætereat.

Caſtanæus in Pictavienſis Epiſt.

Nec ab iſto ſenſu abludit Baptiſta Folengius Pſalmorum interpres non ignobilis. Et ante ipſum Remigius Altiſiodorenſis Epiſcopus in eumdem Verſum. *Non eſt qui ſe abſcondat, ideſt, excuſare poſſit, à calore ejus, ideſt, à cognitione vel à munere. Sicut enim magnus ignis calet & ſplendet, ita Chriſtus calet, quia nullus eſt qui non habeat aliquod munus ſuæ gratiæ quo eum poſſit agnoſcere, nec etiam paganus aliquis*, &c. Sed & hoc ipſum intellexit ipſe D. Auguſtinus cum ſcribit lib. de Paſtoribus cap. 14. Non habebis quid reſpondeas judici tuo quem non vis eſſe Paſtorem tuum. Non habebis inquam quod reſpondeas judici tuo, non vidi, non audivi. Quid eſt quod non ſciſti? *Nec eſt qui ſe abſcondat à calore ejus.* Et in eumdem Pſalmum D. Auguſtinus: cum autem verbum etiam caro factum eſt & habitavit in nobis, non permiſit ullum mortalium excuſare ſe de umbra mortis. *Ipſum enim penetravit verbi calor.*

Inexcuſabilis peccator in judicio.

2. Eadem veritas confirmatur ex libris Sapientialibus, quales ſunt illi qui vulgo Salomonis eſſe dicun-

tur. Ac maxime ex cap. 15. Eccleſ. *Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit eum in manu conſilii ſui: adjecit mandata ac præcepta ſua. Si volueris mandata ſervare, conſervabunt te.* verſ. 18. *appoſuit tibi aquam & ignem, ad quod volueris porrige manum tuam: ante hominem vita & mors, bonum & malum, quod placuerit ei dabitur illi.* In quibus verbis apertiſſime videmus expreſſum humanæ voluntatis arbitrium tum ad bonum tum ad malum. Et cum ad bonum extendi non poſſit, niſi ſufficientibus gratiæ auxiliis donata ſit, conſequenter colligimus gratiam ſufficientem ſine qua homo quivis bonum amplecti non poſſet. Nec dubium eſt, inquit Janſenius Gandavenſis, hæc cuivis hominum dici, non ſoli homini in ſtatu innocentiæ conſtituto: ſicut & Deuteron. 30. ſimilia dicuntur, unde veriſimile eſt hujus libri Authorem hæc deſumpſiſſe. Sic enim ibi dicitur *conſidera quod hodie propoſuerim in conſpectu tuo vitam & bonum, & è contrario mortem & malum, &c.* & ſubdit ad verſum 17. Porro mandata quæ hic adjecta dicuntur, non tantum ea intelligenda ſunt, quæ in ſcriptura Geneſis expreſſe primo homini data leguntur, de manducando vel non manducando fructu paradiſi, ſed mandata naturalis legis, quæ & Adamo & ſucceſſoribus ejus impreſſa eſt & cordi infixa. Quæ mandata exprimuntur mox cap. 17. cum dicitur: *& dixit illis, attendite ab omni iniquo: & mandavit illis unicuique de proximo ſuo.* Hæc Gandavenſis. Quibus præoccupat quæ adverſarij retorquere ſolent; iſta intelligi de homine in ſtatu innocentiæ & nondum corrupto, degenti.

Janſenius Gandavenſis.

Sed & manifeſtius Sapientiæ liber loquitur cap. 11. *Miſereris omnium, quia omnia potes, & diſſimulas peccata hominum propter pœnitentiam. Diligis enim omnia quæ ſunt & nihil odiſti eorum quæ feciſti: parcis autem omnibus, quia tua ſunt, Domine, qui amas animas.* In qua ſententia quot verba tot ferè argumenta pro gratia ſufficienti. Quid enim eſt miſereri omnium, ut bene perpendit Leſſius in tract. de Prædeſtinatione & reprobatione Angelorum & hominum ſect. 6. niſi omnibus præbere opem ut à miſeria reſurgant: *& diſſimulare peccata hominum propter pœnitentiam*, niſi non punire privando vita, ut pœnitentiam agere queant, quam ſine auxilio ſufficienti agere nequeunt? *Diligis enim omnia.* Ad quid niſi ad bonum ſalutis, &c. *& nihil odiſti eorum quæ feciſti*, denegando eis illud ſine quo neceſſe eſſet in perditionem abire. *Parcis autem omnibus quia tua ſunt, Domine, qui amas animas.* Potuiſſetne ſcriptura clarioribus verbis ſinceritatem divini amoris & viſcera paterna erga omnes aperire, cum omnes creaturæ Dei ſint, qui ſalutem animarum exoptat. *Ecce*, inquit, Ezechielis 18. *omnes animæ meæ ſunt, ut anima patris, ita & anima filii mea eſt.* Unde certe colligas Deum unicuique animæ auxilium aliquod dare ſufficiens ad ſalutem, quomodo enim aliter ejus amor erga animas ſpirituales ad æternitatem paradiſi creatas, pateſieret?

Quod idem adhuc expreſſe denotatur cap. 12. *O quam bonus & ſuavis eſt Domine ſpiritus tuus in omnibus! ideoque eos qui aberrant partibus corripis: & de quibus peccant admones, ut relicta malitia credant in te Domine.* Nec iſtis obſtat textus Eccleſiaſtes 11. *conſidera opera Altiſſimi, quod nemo poſſit corrigere quem ille deſpexerit.* Quia intelligitur de eo quem Deus in hora mortis deſpexit per damnationem ex qua non eſt exitus. Vel ſi intelligatur de deſpectione illa quæ fit per ſubſtractionem abundantioris piorum motuum ac impulſuum copiæ, idem eſt ac ſi diceret, iſtud eſſe valde difficile, quod in moralibus pro impoſſibili dici ſolet, ſicut ejuſdem lib. cap. 1. dicitur *perverſi difficile corriguntur*, ubi difficile vocat quod hic impoſſibile. In Hebræo quippe utrobique eadem ſunt verba, ut annotavit Cornel. a Lapida in hoc cap. 7. Eccleſiaſtes.

A 3. Eadem veritas luculenter adhuc demonſtratur ex libris Hiſtorialibus veteris Teſtamenti, quales ſunt libri Joſue, Judicum, Ruth, libri Regum, Paralipomenon & alij. Hi ſiquidem libri omnes maxime nobis exhibent divinas correctiones ac punitiones contra illos homines qui mandatorum Dei prævaricatores extiterunt. Hinc tam ſæpe proponuntur in his libris ſtrages populi Iſraelitici ac cædes regum. Ex quibus perviuum eſt intelligere mandata divina illis impoſſibilia ad ſervandum non fuiſſe. Et conſequenter gratiam illis non fuiſſe denegatam qua eſſent poſſibilia, cum vires naturæ eis adimplendis impares ſint. Si ergo Deus mandata dedit hominibus, eorumque inobedientiam ſeveriſſime caſtigavit, ut horum librorum fideli narratione conſtat, data erat

Libri hiſtoriales.

B illis gratia ſufficiens cui illi reſiſtendo reos ſe conſtituerunt. Quis enim, veriſſime ſcribit D. Auguſtinus lib. de fide cap. 9. non clamet ſtultum eſſe præcepta dare ei, cui liberum non eſt quod præcipitur facere, & iniquum eſſe eum damnare, *cui non fuit poteſtas juſſa complere?* Nec juvat adverſarios, quod hic poſt Calvinum lib. 2. Inſtit. cap. 5 ſolent reſpondere, impotentiam ſervandi præcepta non excuſare a peccato, nec à peccati pœna: quia nimirum ex originali peccato derivata eſt illa impotentia, & ex ea naturæ corruptela quam ultro Adam ſe diaboli tyrannidi addixit, Dei mandatum in paradiſo prætergrediens. Unde factum eſt ut illa impotentia ſit pœna peccati, nec a peccato excuſet quemquam. Sed cum nonobſtante hoc Calvini effugio damnata ſit propoſitio Calvini, in Trident. Seſſ. 6. cap. 11. ubi decretum

C eſt Deum impoſſibilia non jubere; per latus Calvini confoſſum eſt dogma Janſenianum quod omnino rationi repugnat. Niſi velit, Deū poſt peccatū præcipere poſſe homini, ut nunquam ægrotet, nunquam ſeneſcat aut morti cedat, & his præceptis ſi non obtemperaverit, æternis eum addicat ſuppliciis. Tam enim orta eſt impotentia hæc ſervandi ex peccato, quam impotentia ſervandi præcepta decalogi. Quare ſi injuſte toties populus Iſrael in libro Joſue, Judicum; Regum, & aliis, adverſariorum ſuorum poteſtati, fuſo prius exercitu, traditus eſt, ob prævaricationem Legis divinæ; ſi reges ipſi Iſrael ob eamdem cauſam toties à Deo mulctati ſunt, & tranſgreſſionem Legis, & tranſgreſſionis pœnam cavere poterant; & cum id aliter fieri non poſſet

D etiam ex adverſariorum mente quam per gratiæ auxilia, & hæc illis præſto fuiſſe, & his illos reſtitiſſe concludendum eſt.

Sed fortaſſis probationem iſtam generalem eſſe & convenire poſſe omnibus ferè ſcripturæ libris conquerentur, nec eſſe ſpecialem iis libris in quibus Hiſtoriæ Sacræ delineantur. Agamus ergo & pro eorum voto, aliquid ſpecialius eis exhibeamus ex iiſdem libris depromptum. Mulier ſapientis titulo donata, Thecuitis nimirum, illud nobis ſuppeditabit, 2. Reg. cap. 14 quæ cum vellet fortiſſimo quodam argumento inducere Davidis animum ad miſericordiam erga filium Abſalonem, jampridem ab illo ejectum propter fratricidij crimen, *Omnes morimur*, inquit ad illum, *& ſicut aqua dilabimur in terram quæ non revertuntur: nec vult Deus perire animam, ſed

Mulier Thecuitis

E retractans cogitat ne penitus pereat qui abjectus eſt.* Quaſi diceret ad David, tu Rex imago Dei es in terra, ad te ſpectat potiſſimum Dei virtutem & magnificentiam imitari. Ille non vult vel unum ex omnibus mortalibus vita æterna privari, ſed quantum eſt in ſe vellet omnes ad conſpectum ſuum in æterna beatæ viſionis requie aliquando admitti: cur ergo tu filium tuum Abſalonem tamdiu exulem ab aula tua & a facie tua, non in gratiam recipis? Etenim verba illa, *qui non vult animam perire*, intelligunt Angelomus & Toſtatus ad illum locum, de perditione animæ per damnationem æternam, à qua Deus vellet omnes & ſingulos liberari, ſi gratiæ ejus ad pia opera

vocanti obſequi vellent ex animo. At ſapientis iſtius argumentum inſipiens eſſet, ſi tunc temporis Janſenianum dogma viguiſſet. Ex illo enim reſpondere potuiſſet David: Falſum eſt quod Deus neminem velit perire, imo verò paucos admodum ad ſalutem promovet, ejectis cæteris a ſua cura & providentia: quare ſi filium Abſalonem reduci non patiar, faciam quod Deus agit erga innumeros homines. Quod cum factum non ſit, non ſolum ſapientis illius Thecuitis, ſed & ipſius pij regis mentem fuiſſe hanc ſentire debemus, quod Deus erga ſingulas animas pia viſcera gereret ad earum ſalutem, ſi ex parte ſua non deeſſent.

Libri legales. 4. Probatur id ipſum ex libris legalibus, ideſt ex Pentateucho & quinque libris Moiſi, qui idcirco legales dicuntur, quod primarium eorum argumentum ſit lex data in monte Sinai. Etſi enim totus liber Geneſis ac fere media pars Exodi exordia mundi ac primorum hominum geſta delineent, id tamen in ordine ad legem ipſam ordinatur, ut ad eam audiendam ac ſervandam præparentur homines ac excitentur, per exempla bonorum ac malorum, dum his vident bene ceſſiſſe ob exhibitum Deo cultum debitum: illis contra adverſa omnia accidiſſe ob nimium contemptum: ſicut obſervavit Guillielmus Pariſienſis *de leg.* Probatur autem ex Deuteronomio cap 30. *Mandatum quod ego præcipio tibi hodie, non ſupra te, neque procul poſitum, ut poſſis dicere: quis noſtrum valet ad cœlum aſcendere ut referat illud ad nos, ut audiamus & opere compleamus?* Convenio hic adverſarios. Qua via mandatum Dei toti populo facile eſt, ſi non habeat vim & in illo non ſupponatur gratia ſufficiens ad illud opere complendum? Sciunt enim ipſi qua infirmitatis plaga percuſſum eſt genus humanum, non poſſet ergo quis ſincere dicere homini, facile tibi eſt miracula patrare, ſi gratia aut donum miraculorum in eo non exiſteret: idem eſt penitus, de adimpletione mandatorum divinorum ſi exulet gratia, qua corroboretur voluntas ad eorum exſequutionem.

Sed ad mondi ipſa primordia accedamus propius atque in iis gratiam ipſam ſufficientem inſpiciamus, *Geneſ.* 3. nimirum ubi Deus loquitur ad Cain primogenitum peccatorum ac reproborum. *Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius.* Ubi Targhum vertit. *Verumtamen in manum tuam tradidi poteſtatem concupiſcentiæ tuæ, & tu dominare ei ſive ad bonam ſive ad malum.* Inſignis plane hic locus ad demonſtrandam tum humanam libertatem, tum gratiam ſufficientem eidem adjunctam, quam Deus ipſe ſo Caino aſtruit, ut Dominus eſſet ſuarum paſſionum tam in malum ſine gratia, quam in bonum gratiæ beneficio. Ac quoniam hoc loco convincuntur hæretici, mirum eſt quantū hic impudenter ac temere nugentur, contra quos plures erudite ac luculenter ſcripſerunt. Ut inter cæteros Bellarminus *de gratia & libero Arbitrio* lib 5. cap. 22. Etſi enim verba illa divina ad Cainum directa varias pati poſſint explicationes, illa tamen probanda eſt & ad fidei dogmata aſtruenda valet, quæ pluribus ex ſanctis Patribus placuit, ex quibus legitimum ſcripturæ ſenſum venari debemus, ut docet Concilium Tridentinum Seſſ. 4. quare etſi varios conceptus Patres habuerint ad iſta verba, quos collectos videre eſt apud Procopium Gazæum in Geneſis hoc caput, & apud P. Joannem *de la Haye*, commentariorum in Geneſim tom. 1. Non ſolvitur difficultas afferendo aliam interpretationem quorumdam Patrum: illa enim quæ pluribus Patribus arriſit legitima erit, nonobſtante alia explicatione, cum plures ſenſus poſſint eſſe unius & ejuſdem loci Scripturæ ſacræ, quod ejuſmodi ſenſuum ubertas & Dei ſcripturarum conditoris majeſtatem & ipſius ſcripturæ excellentiam ſupra cæteros libros ſummopere commendat.

Quare vanum eſt, quod Calvinus lib. 4. adverſus Pighium cum magno contemptu ac faſtidio locum hunc & ſimiles alios non multum negotij poſſe faceſſere etiam mediocribus ingeniis aſſerit, ſub prætextu alterius explicationis, quæ textui etiam quadrare poſſit. Eſto enim, admittatur hæc explicatio, ſed & propter hanc, illa non eſt repudianda, cui plures Patres a Bellarmino laudati ubi ſupra, adſtipulantur. Quibus addi poteſt Hugo de ſancto Victore parvus Auguſtinus dictus, ad hunc locum Geneſis, & Alcuinus interrogatione 84. in Geneſim, & D. Thomas in expoſitione illa aurea in eamdem Geneſim quæ inter ejus opera adſcribi ſolet, atque alij plures.

Hic mihi ſiſtendum eſſe ſignum deliberabam, cum occurrit difficultas non modica aſſerentium, non minori ſtultitia quam fatuos ob dementiam incarceratos, laborare eum oportere, qui ſibi imaginaretur Tiberios, Caligulas, Nerones, & Domitianos motos fuiſſe ſecreto quodam inſtinctu ad implorandam Dei gratiam, cum corruptiſſimo ſuis paſſionibus ac deſideriis indulgerent; nec perditos homines experiri ſe habere piam intellectus cogitationem ac voluntatis affectionem, dum in ſcelera ruunt præcipites: inde etiam infert tanquam ex certa demonſtratione, deſtructionem opinionis communioris & minus ſubtilis cæterorum Moliniſtarum de Gratia ſufficiente. Quia plures non ſentiunt ſe habere cogitationem ac affectionem illam: ergo carent gratia ſufficiente. Quod firmat authoritate Bellarmini lib. 2. *de Gratia & Libero Arbitrio* cap. 6. Quod dicat *non ſemper adeſſe auxilium ſufficiens ad converſionem, ut vel experientia ipſa teſtatur, non enim ſentimus aſſiduè nos illuminari, aut immitti bona deſideria quibus excitemur ad converſionem.* Quod dictum Bellarmini ex paritate rationis extendit ad deſtructionem gratiæ ſufficientis in caſu alicujus tentationis, quoniam neque tunc plures ſe ſentiunt illuminari ac pio tangi deſiderio. Tum provocat, quotquot in Univerſo exiſtunt, Moliniſtas. Inquirant quantum voluerint, certus ſum, ait, hoc argumentum infirmius non eſſe argumento Cardinalis Bellarmini, aut illo minus invictum, nec utriuſque inveniri poſſe ullam ſolutionem rationi innixam.

Nemo caret gratia ſufficiente.

Verum, cum non ita coerceamus intra limites ſolius orationis, gratiam ſufficientem, quin etiam, cum Deo ita placuerit, eam concedamus ad quamlibet cogitationem ac affectionem mali alicujus vitandi ac boni exercendi, tota hæc ratiocinatio collabitur, ſi demonſtremus quoſlibet etiam depravatiſſimos, non carere piis iſtis cogitationibus ac affectionibus, etſi illas non ſentiant, quia non reflectunt ſe ſuper ſe. Prius tamen quibuſdam præmiſſis de dictis à Bellarmino, qui ibidem expreſſe aſſerit auxilium ſufficiens ad reſurgendum à peccato omnini deeſſe loco & tempore. Licet non detur omni momento, quia ſcilicet præceptum reſurgendi a peccato non obligat ſub pœna novi peccati incurrendi, omni momento & tempore. Et ſatis eſt ſi detur eo tempore quo obligat præceptum pœnitentiæ: ſicut datur cum eſt neceſſarium ad vitandum novum peccatum in periculo gravis tentationis. Unde etſi in utroque caſu auxilium Dei ſit neceſſarium, non tamen in omni momento neceſſarium eſt: quia, ut non ſemper obligat præceptum pœnitentiæ ad reſurgendum à peccato: ſic in periculo ex tentationibus proveniente, ſatis eſt ut iis non vincatur homo, ſi vires adverſarij minuantur, vel removeatur occaſio, vel aliquid magis alliciens offeratur, abſque eo quod extra caſum neceſſitatis habeatur aut ſentiatur inſpiratio gratiæ ſufficientis.

Gratia non deeſt omni momento.

Sed ne quemquam terreat nomen Neronum, Caligularum, & aliorum hujuſmodi perditiſſimorum hominum, qui non fuerunt deterioris conditionis quam Caini, Pharaones ac Sardanapali, in quibus gratiam ſufficientem non defuiſſe alias diximus; etiam ipſum Antichriſtum hominem peccati & fi-

lium perditionis, ut vocatur ab Apoſtolo 2. ad Theſſalon. 2. in medium producimus, cui Deus committet Angelum cuſtodem, qui ejus ſalutis curam habeat, & ſi ad bonum aliquod inducere non poſſit propter exquiſitam ejus malitiam, à malis tamen pluribus deterreat. At credi non poteſt Angelos cuſtodes eos velle ad ſalutem promovere, quibus id eſſet impoſſibile ob inopiam auxilij ſufficientis. Unde non leve argumentum eſt Deum eorum ſalutem curaſſe quibus Angelos cuſtodes deſtinavit. At Angelum cuſtodem ipſi Antichriſto delegaturus eſt.

Antichriſti Angelus cuſtos.

Id teſtatur D. Thomas 1. part. quæſt. 113. art. 4. ad 3. Dicendum, inquit, quod ſicut præſciti & infideles non privantur interiori auxilio naturalis rationis: ita etiam non privantur exteriori auxilio toti naturæ humanæ divinitus conceſſo, ſcilicet cuſtodia Angelorum, per quam, etſi non juvantur, quantum ad hoc quod vitam æternam bonis operibus mereantur, *juvantur tamen quantum ad hoc quod ab aliquibus malis retrahuntur*, quibus & ſibi ipſis & aliis nocere poſſent. Idem ſentit D. Bonaventura in 2. ſent. diſt. 11. art. 2. quæſt. 1. aſſerens bonum Angelum nec obſtinatos nec Antichriſtum deſerere, quantum ad actum cuſtodiæ, qui reſpicit malum, quia ſemper retrahit hominem, ne labatur in pejus.

Conſentit Toſtatus Abulenſis in cap. 18. Matthæi quæſt. 62. ubi ob varias rationes Angelum cuſtodem dandum eſſe Antichriſto demonſtrat, præcipuè vero quia licet Antichriſtus nunquam aſſentiret Angelo cuſtodi ad hoc quod bonum agat, aut ad hoc quod malum caveat, ſaltem in deſiderio, impediet tamen Angelus cuſtos Antichriſti Sathanam, ne ad tanta mala ſolliciret Antichriſtum, immittendo ei pravas cogitationes, incendendo ad malum: & dato quod interdum permittat iſtas cogitationes immitti, non permittet eas executioni tradi, &c. etiam ipſi Antichriſto indirectè proderit cuſtodia Angeli, *quia ſuadente Diabolo plura mala committeret Antichriſtus, niſi cuſtos Angelus impediret Sathanam ut dictum eſt*: & tamen quanto pauciora fuerint peccata ejus, tanto minus punietur. Si autem ſine Angelo cuſtode relinqueretur, committeret plura mala & puniretur gravius. Subſcribit Suares tom. 2. ad 3. partem D. Thomæ diſp. 54 ſect. 3. ubi addit Deum non denegaturum Antichriſto gratiam ſuam ſufficientem quantum eſt ex parte ſua, quamvis propter malitiam vix unquam det ipſe locum alicui bonæ inſpirationi aut effectui ſpirituali cuſtodiæ Angelicæ aut divinæ gratiæ. At ſi ita eſt de Antichriſto, quanto magis de aliis?

At, inquiunt, ſentirent id peccatores ac experirentur ſe illuminari & accendi. Sed hoc magis non eſt neceſſarium, quam ut ſentiatur operatio cuſtodiæ Angelicæ. De qua loco præcitato ſic Doctor Seraphicus: Credendum eſt quod multis modis Angeli qui nos cuſtodiunt, & ſtudeant promovere ad bonum, & ſtudeant retrahere a malo, quamvis hoc non percipiat hebetudo ſpiritus noſtri; propter quod multi ſuperbiunt, multi ſunt ingrati, & frequenter ſibi attribuunt quod eſt ex beneficio Angelico, & ex hoc minus efficiuntur digni ut ab Angelis adjuventur. Quæ non incongrue de Gratia ſufficienti dicerentur, quæ tot modis operatur circa hominem, ut mirum ſit aliquem qui attendat, de ea nihil experiri. Quis enim Nero (de quo teſtis eſt Suetonius) inſigni aliquo crimine ſe polluens, qui continuo Syndereſi remordente, non torqueatur, ſi ſupra ſemetipſum ſeſe reflectat? Iuſſit enim Dominus, & ſic eſt, ut ſibi ipſi pœna ſit omnis animus inordinatus. Et de ſemetipſo teſtatur D. Auguſtinus lib. 7. *Confeſſionum* cap. 8. dum vitam nefandam duceret, inter ipſas voluptates conſcientiæ ſtimulis lancinatum pectus habuiſſe; quod refert ad miſericordiam divinam, *& placuit in conſpectu tuo reformare deformia mea & ſtimulis internis agitabas me, ut impatiens eſſem,*

Ingratitudo plurium ad Angelos cuſtodes.

A *donec mihi per interiorem aſpectum certus eſſes.*

Quod alibi luculentius aſſerit idem D. Auguſtinus ut cum in Pſalm. 36. concione 2. ſcribit malum hominem in conſcientia nullum habere ſolatium. Cum in Pſalm. 31. & 33. malam conſcientiam malam uxorem vocat, litigioſam ſcilicet cum qua nulla eſt pax. Cum in Pſal. 45. conſcientiam tribulationem vocat, qua nulla major, et adaptans verbum Regij Prophetæ, *adjutor in tribulationibus quæ invenerunt nos nimis*; & cum in Pſalm. 57. ait, judicis tribunal eſt in mente tua, ſedet ibi Deus, adeſt accuſatrix conſcientia, tortor timor. Quod ipſum magno conſenſu firmant Patres Eccleſiæ, nec non etiam ipſi infideles, quibus ita aperta fuit iſta veritas, ut propterea crederent quaſdam eſſe furias quibus ſcelerati quique poſt B admiſſum crimen torquerentur.

Remorſus conſcientiæ in peccatoribus gratia eſt

Nec ejuſdem veritatis obſcura eſt aut dubia in ſcripturis ſacris probatio, quid enim aliud denotat ſcriptura Geneſ. 3. cum poſtquam primi parentes peccaverunt dicit, *& aperti ſunt oculi amborum?* quid aliud cum Deus Cain alloquitur Geneſ. 4. *Nonne ſi bene egeris recipies, ſin autem male, ſtatim in foribus peccatum aderit?* ac ſi diceret, actutum delicti admiſſi pœna te dies noctesque immani quadam carnificina lancinabit. Aderit enim conſcientia criminis, & ſuo tuam mentem ſatellitio circumdabit, ſupplicium à te patrati ſceleris expoſcens: tanquam Cerberus pro foribus excubans animæ oblatrabit, dentes exeret, morſum minabitur: at tu miſer nec intus in mentis ſeceſſum ingredi poteris, quin in tuorum facinorum C furiales pœnas incidas, ut paraphraſtica & eleganter in cap. 4. *Geneſ. Sect.* 7. exaggerat Benedictus Fernandius, qui & in cap. 3. ejuſdem Geneſis Sect. 13. in remedium peccati admiſſi datam eſſe conſcientiæ carnificinam ait: quare Procopius ſic optimè diſſerit in Geneſ. cap. 3. ſi quis vel parum ſe peccato dederit, redarguitur clam à communibus animi conceptibus, quos Deus animo hominis impreſſit. Hi enim ſemper inſonant ſic volente Deo: *homo quid feciſti quod fœdiſſimo te mancipaſti peccato?* Quibus addit D. Ioannes Chryſoſtomus in catena Barbari Achileienſis ad verſum 15. Pſalmi 7. *Simul ac quiſpiam de malo cogitavit, etiam priuſquam in cogitatione concreverit; tumultus ac perturbatio eſt in cogitatione.*

D Atque in eam rem plura ſuppeditat Celada in Iudith. cap. 11. verſu 5. §. 16 tum ex ſcriptura, tum ex Patribus, quæ hic congerere non libet, cum res ſit manifeſtior quam quæ pluribus elucidari debeat. At obmurmuratio iſta conſcientiæ improbæ & partus peccati vipereus erat in Nerone & Heliogabalo & aliis hominum monſtris, velut auxilium quoddam ſaltem remotum, ad illud deteſtandum & de eo pœnitendum, & erat quædam bona mentis cogitatio, ſimulque voluntatis aliqua motio divinitus immiſſa: Nec enim ſolum innata eſt ſyndereſis, ſed etiam acquiſita ſecundum rationem ſcitorum, ut ſolerter advertit magnus Albertus *in ſumma Theol. p. 2. tract.* 16. *membro 3. art.* 1. imo & quandoque infuſa à Deo eadem ratione. Unde in hac vita poſſent illi dicere E Dei gratiam profitentes, *adjutor in tribulationibus quæ invenerunt nos nimis*. Non igitur omni auxilio interiori deſtitui cenſendi, & ſi ſolum iſtud habuiſſent, ſed & aliud habuerunt, etſi ſemper non adverterint.

Nam & probi homines, ut ad hominem hic argumentemur, gratia medicinali, qualem ſolam pro efficaci gratia admittit R. Yprenſis lib. 4. *de Gratia Chriſti Salvat.* non ſunt privati, etſi non ſentiant delectationem cœlitus immiſſam, in qua illam totam conſtituunt, dum bene quidpiam operantur. Namque & myſticorum Theologorum doctrina eſt, qui penitius res ſpirituales diſcutiunt, perfectiſſimas animas vix ſupra ſuos actus ſe reflectere, imo & hanc reflexionem quamdam eſſe in vita eminentiori ſpiri-

tualium ſpeciem imperfectionis, qua anima à Deo A ſummè dilecto avertit ſe, dum actui ſuo creato inſpiciendo intendit. Sic quippe delicata eſt eminentioris vitæ ſpiritualis perfectio, ut diſtractionem reputet hinc introverſionem, qua aliud quam Deum ipſum reſpicit. Et tamen cœleſtes illæ animæ inter ceteras gratia Chriſti abundant, etiam inter ipſas ſterilitates quibus omni ſolatio ſic ſibi deſtitutæ apparent, ut cum Chriſto moriente exclament gemebundæ, *Deus Deus meus ut quid me dereliquiſti?* Si igitur invalida eſt conſequutio quod probæ animæ gratia medicinali careant, quia non experiuntur ſuavitatem cœleſtem in qua illa ſita ſit tota, ut putant: & iners erit illa ratiocinatio, qua ſimiliter concludunt, flagitioſorum maximos carere ſufficienti gratia, quia non ſentiunt ſe illuminari aut moveri ad bonum.

Sed hæc ſatis, ut agnoſcamus hanc gratiam ſufficientem non defuiſſe Neroni, cui etiam D. Petrus edſuit ut converteretur ad fidem ſicut cæteri: ac Antichriſto, cui ipſe Elias non deerit viam juſtitiæ prædicans, media ſalutis non defutura, & in judicio inexcuſabiles fore, ac juſte cum cæteris reprobis anathemate in maledictione æterna percutiendos, ut dicant omnes: *iuſtum eſt iudicium tuum Domine.*

Quomodo præſuppoſita gratia ſufficiente & non aliter ſplendeat iuſtitia & æquitas in iudicio.

Vreſſonus de moribus reipub. l. 5. c. 4. HAnc rem expendit probus Scriptor contra hæreticos diſputans. Nos porro admiſſa in homine & Angelo libertate agendi, conſequenter attribuimus Deo poteſtatem judiciariam: eam nempe, quæ eorum virtutes præmiat, delicta vero caſtigat. Dignos ſi quidem præmio, qui ſic actioni virtutis incumbit, ut potuerit ejus officium deſerere. Pariter ob demeritum dignus ſupplicio, qui ita crimen operatur, ut valuerit illud a ſe depellere. Duo præcipue ſpectanda, quod ad hæc, in divina providentia: Primum, quo jubet Deus bonas actiones, juxte ac malas vetat. Alterum, quo illas remuneiat, has vero punit. Prius omnino connexum eſt cum libero arbitrio. *Quomodo iubet Deus*, inquit ſanctus *Auguſt. de nat. & lib. arbit. c. 84.* Auguſtinus, *ſi non eſt liberum arbitrium? neque enim præciperentur, niſi homo haberet propriam voluntatem, qua divinis præceptis obediret.* Poſterius pariter omnino eſt cum libero arbitrio copulatum. Hoc egregie docet ſanctus Cyrillus, contra Iulianum Apoſtatam, affirmantem, Deum ſingolis gentibus mentes quaſdam indidiſſe, quæ ipſis fatalem *l. 4 contra Iulian.* neceſſitatem, quod ad ſuas actiones injicerant: *quo ſemel admiſſo*, inquit, *neceſſaria reiicimus bonarum laudes, & eorum, qui non ſunt tales, in iſthoc ipſo vituperationes.* Sanctus Auguſtinus, iſtis Deum al- *Auguſt. in Pſ. 91.* loquitur: *ſi non dediſſes liberum arbitrium, & per hanc rationem, pecore me non faceres meliorem, nec me ſequeretur damnatio iuſta peccantem.*

Proteſtantes nihilominus liberum homini adimentes arbitrium, non plus dijudicandum in hominibus Deo relinquunt, quam ſi bruta eſſent, nec ad altiorem finem quam ipſa inſtituti. Quam hæc ipſorum hæreſis nefaria non modo in hominum mores, quin etiam in Dei ipſius providentiam, ejuſdem majeſtatem, ſimul ac juſtitiæ conſpicuum tribunal? an non ille ſummo jure judicabit homines, qui in eis omnem judiciariam excitavit poteſtatem, & cujus dono ipſi judicum ſententias dicunt?

Catholici idcirco non ſolum in Deo poteſtatem homines judicandi agnoſcunt, quin imo eam miſericordem ac juſtam fatentur: qui enim recte in hac vita ad rationis ac divinæ legis normas ſeſe gerunt, ij id totum præſtant divinæ gratiæ ſubſidio adjuti, cui tamen reſiſtere potuere. Pariter qui à ratione recta Deique legibus agendo aberrarunt, illi aliter valuere mores ſuos componere, ſeque à factis turpibus abA ſtinere virtute illius cæleſtis ſubſidij, quod aut retinuerint, aut obtinere illis fuit poſſibile. Ex quo ſequitur, præmium æquiſſimo jure honeſte viventibus decernendum à Deo, male autem, ſupplicium. Verum quod ad utraque, horrendam quandam falſæ juſtitiæ ſpeciem Deo affingunt Proteſtantes: ciunt enim, Deum hominum peccata, quibus reputant omnia vel optima juſtorum opera, æterni pœnis licet digna, præmio tamen in cœlis exornare, *Si defuerit gratia ſufficiens, ubi iuſtitia?* juxte ac eis delictis perpetuum in inferno cruciatum rependere, quæ rei, dum in vivis agerent, defugere nequiverint; adeoque in quæ ipſemet Deus eos fatali quadam neceſſitate ac ſuo opere adegerit. Qualem tandem Deum nobis excudunt in ſuis officinis Proteſtantes! imo potius quale Idolum cacodæmonis tanta blaſphemia orbi obtrudunt venerandum? B citius ſane humana ratio Deum eſſe negabit, quam ut ad ideam proteſtanticam, Deum adeo enormiter iniquum, tam immaniter tyrannum, qualem illi eum reddunt, unquam agnoſcat vel veneretur. Hoccine eſt pro Deo proteſtari, & non potius pro diabolo juxta novam fidem proteſtanticam devovere, profiteri? Conatus omnes, vel juſtorum, virtutibus impenſos, ob corruptionem, quam ab innata concupiſcentia attrahunt, juxta ac ob defectum illius gradus, quod ad perfectionem, ad quem attingendum vi legis divinæ tenebantur, mortalia peccata eſſe vociferantur. Ne tamen dicere viderentur, Deum nulla prorſus hominum opera præmiare, ac eodem apertiſſimo ſcripturis adverſari, abſurde, im- C pieque ſtatuunt, ipſum peccata, morum ſcilicet ſordes, à diabolo ſatos, emiſſoſque fructus, pannumque menſtruatum, præmio afficere. Pariter malefactis neceſſitatem, exacta omni libertate, imponentes, ſimili blaſphemia dicunt; quod nullo tamen Dionyſio vel Phalaridi, imputarem, Deum miſeros homines ob delicta, quæ ipſi evitare haud potuerunt, & in quæ ipſe eos præcipites ſumma neceſſitate & ſua opera dederit, horrendis perpetuiſque in ſtyge doloribus ſua ſententia cruciare. An hoc ex lumine Evangelico ſtatuere in Theologicis, & non potius Numinis providentiam ad libidinoſi erroris in hominibus æſtum ac fumũ, indigniſſime deformare, denigrare? Hæc & plura Scriptor ille eloquens & eruditus: quibus ſubjungo Chriſti ipſius verba ex capite lviii. l. 1. revelationum S. Brigittæ, quæ ſpiri- D tu prophetico hæreſes noſtrorum temporum haud obſcure prævidit & confutavit. Amarus ſum, inquit *Spiritu prophetico in B. Brigittæ.* Chriſtus, amarior, amariſſimus. Amarus ſum illis qui dicunt me creaſſe multa ſine cauſa qui blaſphemant me creaſſe hominem ad mortem non ad vitam. O miſera & inſenſata cogitatio. Num quid ego juſtiſſimus & æquiſſimus Angelos creavi ſine ratione? Num quid ego tanta bonitate ditaſſem hominem, ſi creaſſem eum ad damnationem? neqoaquam. Ego quippe omnia bene feci, & ex charitate omne bonum dedi homini. Ipſe autem omnia bona vertit ſibi in malum. Non quod ego aliquod malum fecerim, ſed quia ipſe homo aliter quam ſecundum divinam conſtitutionem movet voluntatem ſuam, hoc eſt ad malum.

E His autem ſum amarior, qui dicunt me liberum arbitrium dediſſe ad peccandum & non faciendum bonum. Qui dicunt me injuſtum eſſe, eo quod alios juſtifico. Qui imputant mihi quod mali ſunt, quia ſubtraho eis gratiam meam.

His vere ſum amariſſimus, qui dicunt legem & mandata mea difficillima & neminem poſſe implere ea: qui dicunt paſſionem meam eis nihil valere, ideo & pro nihilo reputant eam. Propterea juro in vita mea, ſicut olim jurabam prophetis, quod excuſabo me coram Angelis & omnibus ſanctis meis: & probabunt hi quibus amarus ſum, me omnia rationabiliter & bene creaſſe, & ad utilitatem & erudutionem hominis, nec minimum vermem ſine cauſa ſubſiſtere.

ſiſtere. Hi vero qui me amariorem habent, probabunt me liberum arbitrium pro bono homini ſapienter dediſſe. Scient & me eſſe juſtum, qui bono homini do æternum regnum: malo vero æternum ſupplicium. Non enim deceret diabolum, qui a me bene factus eſt & ex malitia ſua lapſus, ut cum bono haberet conſortium. Probabunt etiam mali homines non eſſe propter meam culpam quod ipſi mali ſunt, ſed propter ſuam culpam propriam. Ego enim ſi poſſibile eſſet libenter pro unoquoque homine talem pœnam exciperem, qualem ſemel in cruce pro omnibus recepi, ad hoc ut ad promiſſam hæreditatem redirent. Sed homo voluntatem ſuam ſemper habet mihi contrariam. Cur ideo dedi libertatem ut ſerviret mihi ſi vellet, & haberet æternum præmium: ſi autem nollet haberet ſupplicium cum diabolo, propter cujus malitiam & ejus ſequacium infernus factus eſt. Ego enim quia charitativus ſum nolo ut ſerviat mihi homo ex timore vel coactus quaſi animal irrationale, ſed ex divina charitate, quia nullus videre poteſt faciem meam qui invitus ſervit mihi ex timore pœnæ.

Amor Christi.

Illi vero quibus amariſſimus ſum intelligent in conſcientia ſua legem meam fuiſſe leviſſimam & jugum meum ſuaviſſimum, & dolebunt inconſolabiliter, quod ſpreverunt legem meam & dilexerunt magis mundum, cujus onus grave eſt & difficilius multo quam meum.

At hæc Chriſti verba ſpectant ad tempus judicij in quo coram Angelis & ſanctis omnibus apparebit quam vanæ ſunt quam erroneæ cogitationes Lutheranorum, Calviniſtarum & eorum, ſi qui tamen in Eccleſia aliqui adhuc tales extent, defenſores ac fautores illius ultimæ hæreſeos, quam ultimi Pontifices damnaverunt. *Populi populi in valle conciſionis*, dicebat Deus per Ioelem c. 3. Lutherani Lutherani in valle Ioſaphat; Calviniſtæ Calviniſtæ & quicumque dogmata ipſorum ſectati eſtis, in valle Ioſaphat, *in valle conciſionis*. Ibi docebit vos Chriſtus, ſi gratia ſufficienti reſtituti fueritis, ſi libero arbitrio caruerītis ad bene agendum, ſi non pro omnibus ſanguinem fuderit, ſi legem impoſſibilem dederit, ſi vos ad malum præmoverit, ſi bona opera ſordes & ſtercora fuerint, *populi populi in valle conciſionis*. In hoc Concilio errores veſtros agnoſceris, de quibus fruſtra & irrito conatu toties moniti eſtis per Eccleſiam catholicam quam ſpernitis. Videbitis aliud ibi agitari & inquiri quam an fidem habueritis, & non unica fide cœlum à nobis comparandum fuiſſe: excuſabit ſe judex nec vos excuſabit. Sed ſcietis tunc quam ignorantes veræ ſapientiæ, in quibus tenebris errorum & turpitudinum omni ſapientia caſſi verſati eſtis, *ſtulti principes Taneos, ſapientes conſiliarij Pharaonis dederunt conſilium inſipiens.*

Iſai. 19.

A B C D (marginal section letters)

Quod non minus repugnet articulo fidei de iudicio opinio de prædeſtinatione & reprobatione ex mero Dei beneplacito, & alij hæreticorum errores.

NE ſolus ſapere videar in re tanti momenti ſubjungo verba aliquot ex pluribus, Thomæ Campanellæ Doctoris Hiſpani ex Ordine addicto hujuſmodi doctrinæ, quaſi eſſet ad mentem Doctoris Angelici, qui tamen felicitate ingenij emerſit de hoc ſuodo, verius mentem ſui Doctoris aſſecutus. Sic ille in *Centone Thomiſtico* de prædeſt. & reprob. in præfat. art. 1. Poſtquam dno Ioannes Wicleff & Hus, eoſque ſecuti Lutherus & Calvinus contra fidem Catholicam extulerunt caput: ac eorum qui pugnant contra eos nonnulli quaſi colludere, non quidem malitia, ſed difficultate impulſi, videntur, mundus Atheiſtis repleri cœpit: qui proprio ſenſu abſque ratione ducti, ut impune quidlibet facere poſſint, optant judicem Deum non extare bonorum atque malorum; ſi enim non eſt, noſtris appetitibus explen-

Doctrina prædeterminantium repugnat articulo de iudicio.

A dis per vim, per ſophiſma & per hypocriſim nos incumbere oportet. Si autem eſt, vel nos prædinavit ad vitam æternam ante præviſionem meritorum decreto invincibili, aut reprobavit ad mortem æternam, ut dicunt Dei aſſertores, & hæc diſjunctiva vera eſt omnino, ergo non erit amplius judicium: naſcimur enim judicati & non judicandi. Et quidem neque bona opera minuere pœnas præmiaque augere poſſunt, neque mala augere pœnas præmiaque minuere valent: cum non interveniant niſi ſicut effectus abſolutæ prædeſtinationis & reprobationis; imo æque prædefinita ac finis ipſe. Falſa ergo omnis lex exhortatioque metu gehennæ & ſpe gloriæ diligens in bonum. Namque nec ipſe Deus mutare poteſt ſententiam. Agit enim neceſſitate ſuppoſiti decreti B æterni, imo etiam in nos aiunt & nobiſcum temporaliter ita agit, ut aliter agere nos, imo nec aliter velle non poſſimus. Efficax enim ejus eſt motio omnis: ergo ad actus pios ita atque ad peccaminoſos nos movet, ſicut ante præviſa merita ab æterno conſtituit: omnia igitur opera noſtra ſunt Dei æternaliter decernentis, & temporaliter efficaciter præmoventis. Unde ſequitur judicium eſſe nullum quod expectamus, &c. Et licet Catholicorum pars dicat, nos moveri libere, quia Deus in cauſis neceſſariis neceſſario, in contingentibus contingenter, in liberis libere agit, & cooperatur; ex hoc tamen ſequitur quod neceſſario, ſeu mavis inevitabiliter homo ad pœnas aut præmia ibit, licet liber. Quod non eſt libertas, ſed ſpontanea deceptio: neque enim ex hac C libertate, quæ non ſibi umquam, ſed moventi ſervit ſemper, quippiam lucratur homo, ſed excuſatur Deus, ne videatur præter rationem contra juſtitiam & *à capritio* homines judicare aut judicaſſe. Unde conſcientia nullam pacem habet. Plura addit Scriptor ipſe, ut quod ſi Deus prædeſtinet ac reprobet poſt præviſos actus ex ſerie quadam rerum ortos, non ex ipſa libertate, quod peccatum nihil ſit niſi ex opinione, cum ad ipſum impellamur à Deo, & effectus cauſarum magis tribui debeant potentiori quam debiliori, etiam ſi abſque hoc non fiant. Quare narrat præfatus Auctor pollicitum ſe fuiſſe Centonem Thomiſticum efficere ad everrendos prædictos errores per ipſum D. Thomam, cum videret Urbanum VIII. qui valde anxiaretur & arderet contra D tantum noſtri temporis malum. Quod fideliter præſtitit in dicto Opere quod fulciunt approbationes Doctorum Pariſienſium ſui Ordinis.

Urbanus VIII. valde acerbe ferebat malum hujus doctrinæ.

At non ſolus ille Thomas: Alij etiam iſtam cum veritate judicij divini contradictionem in doctrina hæreticorum Lutheranorum & Calviniſtarum deprehenderunt, ut ex Concilio judicij generalis magis convinci poſſint de erroribus, quam ex Concilio Tridentino aut alio quocumque. Unus præ cæteris Fridericus Barbeius S. I. in Evangelia Adventus (editus liber eſt Cracoviæ anno 1607.) id erudite exaggerat oſtenditque Miniſtros hæreticos articulum de extremo judicio Chriſti extreme deformaſſe & quantum in ipſis eſt enervaſſe. Verba ejus etſi pluſ- E cula attexam ex ſermone in Dominica prima adventus: ſi enim id legant hæretici, pœnitebit eos errorum ſuorum, niſi omnino ſint obdurati.

Si, vel omnia opera hominum, etiam piorum peccata ſunt, vel nulla juſtitia propria cujuſquam, ſed ſola imputata Chriſti: nullum ergo Judicium extremum Chriſti de operibus bonis piorum fieri poteſt.

AT vero his poſitis luce clarius conſequitur, nullum primum bonorum operum judicium vel fore, vel eſſe omnino poſſe, particulariter vero id quod paulo ante, primo loco diximus, nullam regni cœleſtis partem ſecundum ea in judicio extremo bonis cujuſque operibus adjudicandam, idque ex utroque iſtorum, quod adduximus fundamento.

Inane omne judicium operum quæ nulla ſunt.

Primum enim, ad quid operum bonorum examen, ſi certum eſt ex ipſis fidei Chriſtianæ elementis ſeu principiis primis, ut iſti volunt, nullum omnino, nec exiſtere re ipſa, bonum opus in toto hominum genere, nec eſſe omnino poſſe? Quomodo enim ei adjudicabitur mercedis nomine quidquã vitæ æternæ, quod nunquam fuit, nuſquam eſt, nullibi potuit eſſe? Imo vero quomodo non omne judicium illud, quo ad talia, inane? non ſupervacaneum? non conſequenter apud prudentes nullum? An quiſquam unquam, etiam inter homines judices (niſi plane ſtultiſſimus) judicium indixit de facinore aliquo, ſive ad præmia ei decernenda, ſive ad ſupplicia, quod certum tamen & ipſi erat, & mundo toti, neque unquam admitti à quoquam omnino potuiſſe? Ludionum quidem ludicra nobis imaginari talia poſſumus, aut hyſtrionum comœdias, ut ſi quis tribunal conſcendat, ut ei, qui vel Danubium epotaverit, vel Oceanum ipſum exhauſerit deſiccaritve, vel Alpes omnes undiquaque exæquarit, ſuam mercedem conſtituat; aut ſi quis Pygmæum aliquem in Judicium vocet, quod digito ſolem contigerit contaminaveritve; aut Icaromenippum illum Luciani, quod alis ſibi aquilarum adaptatis, ad Lunæ Solíſve domicilia uſque convolando, communem rerum curſum inverterit, aut alia qualia quævis his ſimilia otioſorum hominum figmenta. At vero in Dei judicio, illo præſertim extremo, & toti rerum naturæ adeo formidabili, quis talia audeat vel nominare?

Et quem tandem ob finem Chriſtus bonorum hujuſmodi operum, ſecundum Evangeliſmum inquam doctorum horum, æſtimatorum, examen ad judicium ſuum advocabit? Num ut mercedem iis retribuat? Veriſſimum id quidem juxta Catholicam, ut vidimus, veritatem: at mane ſecundum Miniſtros noſtros, cum nihil reperiri talium bonorum uſpiam queat, nihil quod non, ut Calvinus loquitur, juſtam mereatur opprobrij mercedem. Quid ergo? an forte, ut reſciat ipſe Chriſtus, ſi forte aliquo ſaltem in angulo mundi extremo, quidquam boni latuerit, quod illuc uſque omnium effugerit conſpectum? At ſi etiam Miniſtri noſtri ex doctrina Evangelij Chriſti, ſe certiſſimos eſſe dicunt, nil uſpiam tale inveniri poſſe, ut quid inani labore Dominus ſe fatigaturus credatur? Ut quid, inquam, illud inquirat Chriſtus judicio ad id judicio omnium hominum univerſali, quod inveniri nuſquam poſſe, jam ipſis iſtis Miniſtris, ut fide indubitata credendum revelavit? Quid ergo? An forte propter nos homines totum id examen inſtituetur, ſcilicet, ut oſtendat toti mundo Deus, quam nihil penitus in operibus ullis humanis fuerit integrum, nihil bonum? At primum, ne tali quidem jam manifeſtatione opus eſſe poteſt ſecundum iſtos, ſi ſola quæritur. Jam enim docent Miniſtri, idipſum per ſcripturas ſacras pridem mundo toti declaratum, omnia, ſcilicet, omnino opera bona, etiam ſanctiſſimorum hominum, ſimilia eſſe panno menſtruatæ mulieris. Idque ſcire fideles jam omnes, & qui credunt. Porro infidelis, *& qui non credit, jam judicatus eſt*, ut inquit Dominus. Deinde vero nihil ad propriam judicij formam tuendam, de qua nos loquimur, facere talis manifeſtatio poteſt. Certe enim longe aliam, judicij illius, in operum bonorum examine nobis deſcribunt rationem ſcripturæ, uti vidimus, quam quæ in ſola illa defectuum, qui in iis forte fuiſſent, manifeſtatione conſiſtat. Etiam enim mercedem piis reddendam a Chriſto unicuique juxta opera ſua, uti docuimus, literæ ſacræ teſtantur.

Joan. 3. 18.

17. Unum vero hic etiam reſtat, quod dicere forte queant, ſed & illud tale, quod ne ipſum quidem quidquam ad rem faciat. Nempe licet bona juſtorum opera revera immunda ſint omnia, ideoque ſecundum juſtum Dei judicium (quia mortalia etiam peccata) non præmio digna ullo, ſed ſolo ſupplicio ſempiterno: attamen ex ſingulari Dei miſericordia, ac propter imputatam piis Chriſti juſtitiam venialia facta, imo etiam ſuam eo intuitu mercedem habitura. Atque eam ob cauſam merito etiam in judicium a Chriſto extremum adducenda. At quidquid tandem ſit de tali virtutum Chriſti imputatione, illud certum eſt, non amplius in ullo juſto judicio conſequi inde poſſe, quam ut ne pœna piis ex defectu tali operum ipſorum decernatur. Nullo vero pacto ut præmium etiam iis æternum pro ipſis attribuatur.

In quo vere peccata ſunt nullo jure præmium decerni poteſt.

Id quod ex ſimili humanorum judiciorum curſu fit clariſſimum. Fieri enim poteſt in judicio aliquo ſupremo, reum quempiam ſive furti, ſive adulterij, ſive homicidij, ſive quorumcunque aliorum ſcelerum, in gratiam boni alicujus viri a debitis ſceleribus pœna abſolui: ut ſi Rex, vel ad Filij ſui amici, vel cujuſvis principum ſuorum, optime de ſe meriti intercesſionem, eam gratiam cuiquam faciat. Ita fieri poteſt, ut ob inſignia aliqua majorum in Remp. merita, poſterorum delictis quibuſcunque venia aliqua detur. Tali in caſu verum foret, & abſque ulla injuria quandoque fieri poſſet, ut merita juſti unius, alteri impio imputarentur, atque in judicia ſubvenirent. Sed ut propter ullam talem alienæ virtutis imputationem, etiam ipſa illa rei illius furta, adulteria, homicidia, & ſimilia ſcelera, præmio digna cenſeantur, & reipſa remunerentur ita ut pro pluribus quidem ſceleribus, furtis, inquam, adulteriis, homicidiis, ſimilibuſque exceſſibus, plura ac majora præmia aſſignentur, pro paucioribus minora, cum ex ſe, ut in confeſſo eſt, non niſi juſtam opprobrij mercedem omnia meruerint, id vero in nullo judicio, niſi forte iniquiſſimo uſu venire poſſet. Quanto ergo minus de juſtiſſimo Chriſti in extremo illo die judicio, & quod totum, ut Paulus loquitur, fiet ſecundum veritatem, id affirmari debet? Etenim aſſimilari quidem hoc in genere ſolent opera piorum annulo cuipiam aureo, ſuopte genere non adeo pretioſo, qui tamen dum pretioſiſſima illi aliqua innectatur gemma, ad immenſum quoddam precium poſſit aſſurgere. Eodem enim modo cum bona electorum opera ex ipſa ratione ſui, non niſi humana ſint, nec digna oculis divinæ majeſtatis: attamen propter inhabitantem pios Chriſtum, ac cooperantem ejus gratiam, in maximam dignitatem provehuntur, utpote meritorum Chriſti, quorum infinitum eſt pretium, partem jam eo ipſo ſortita. Unde illud porro conſequitur, nihil alienum eſſe a ratione, quod ſecundum Catholicam veritatem, etiam rigido ac juſtiſſimo judicio Chriſti, vitam æternam iis pro præmio adjudicandam credamus.

Rom. 2.

Opera Catholicorum ſimilia annulo & gemmæ.

Simile.

At vero ſecundum impium iſtum Miniſtrorum Evangeliſmum, nil tale affirmari omnino poteſt, ſic enim opera ipſorum omnia, non modo parvi alicujus valoris non ſunt, quæ additione majoris cujuſpiam amplificari poſſint, ſed & ſuapte natura nullius, quin demeriti etiam infiniti (utpote mortalia peccata omnia & gehennæ incendiis digna) quæ propterea nulla admixtione meritorum quorumcunque reddi pretioſiora ipſa poſſunt: Fimus, inquam, ſunt in oculis Dei, ſpurciſſimus ex ipſo genere ſuo, non aurum. Unde quamcunque iis gemmam adnectas, eam quidem talem innexione deturpare poteris, at illum nunquam inſigniter exornare. Sentina ſunt, lacunave fœdiſſima, non unguentum; unde quoſcunque iis offundas odores, ut mitigare forte poſſis fœtorem illum, quo minus officiat, attamen ut illa ipſa fœditas gratum ſpiret odorem, nunquam efficies, abominationes ſunt in oculis Dei, & Angelorum omnium, ſterquilinia ſunt, non gratus quiſpiam animorum decor aut ornatus. Unde panno aliquo quidem pretioſo obtegere ea poſſis, atque ex oculis intuentium ſubtrahere: at ut ipſa propterea etiam turpitudo eorum ſpecioſa reddatur, nunquam præſtare. Nimirum quæ ex ipſa natura ſua mala ſunt, atque corrupta, niſi prius ipſa emendentur in ſeipſis, atque ab intrinſeca

Opera Miniſtrorum ſimilia ſimo & gemmæ.

Similia.

illa ſua corruptione reſtituantur, nulla adjunctione extrinſecus facta, reddi bona ipſa poſſunt. Ita & opera bona iſtorum omnia, cum radicitus peccata ſint; ut intelligi poſſit, quod obtegi aliqua meritorum Chriſti imputatione queant, ne imputentur ad damnationem, attamen ut ipſa quoque propterea mercede cenſeantur ſempiterna digna, & tali quæ ab ipſo juſtiſſimo judice Chriſto, in extremo ipſius judicio omnium æquiſſimo, iis jure adjudicetur, fieri nullo pacto poteſt. Sed hæc quidem hactenus de primo illo iſtorum Evangeliſmo, quo omnia omnino etiam juſtorum opera, in mortalium peccatorum numerum rejecere.

Neque vero multo minus extremo examini illi, quo ad bonorum operum judicium, vulnus, altera illa doctrinæ ſuæ parte, de Imputativa ſola juſtitia impoſuere, imo vero etiam ex ea articulum iſthunc penitus labefactavere. Etenim non niſi juſtitiæ debetur corona juſtitiæ (ut eam Paulus nominat) quam juſtus judex in illa die attribuet reddetve piis. Qualis igitur juſtitia, talis & juſtitiæ merces: Propria, inquam, illic qui cum juſtitia apparebit, propriæ etiam juſtitiæ ſuæ accipiet mercedem: propriam qui habuerit nullam, ſed alienam ſolam ſibi imputatam; propriæ accipiet mercedem nullam, ſed alienæ ſolius ſibi imputatæ.

Juſtitiæ corona.
2. Tim. 4.

At vero ſecundum iſtos, nulla cuiquam propria & inhærens juſtitia eſt, ſed ſolius Chriſti propria, quæ inde per fidem apprehenſa, ſingulis accepta fertur. Chriſti, inquam, humilitas, Chriſti patientia, Chriſti caſtitas, Chriſti obedientia, Chriſti virtus omnis. Solius igitur & Chriſti virtus & juſtitia, illic ſuam ita coronæ retributionem accipiet, & non opera propria cujuſquam. Secundum opera, inquam, juſta Chriſti tantum, ita judicabitur juſtus omnis, & non ſecundum propria ſua opera quiſquam, cum ita propria ſua juſta ac bona opera, non habeat quiſquam.

Juſtitia imputata aliena eſt.

Dicent forte ſecundum ſua quemque propria juſtitiæ opera judicari, dum ſecundum imputatam Chriſti juſtitiam judicatur: eo quod poſtquam fide talis juſtitia nobis applicata eſt, noſtra jam vere facta ſit propria ipſa juſtitia Chriſti. At id nihil ad rem eſt, de qua agimus. Ut ut enim hoc concedatur, quod de imputata tali ratione juſtitia aſſerunt (de quo certum nobis eſt falſiſſimum eſſe, ſed hic non eſt diſputandi locus) tamen id longiſſime abeſt ab ea fide, quam ſupra docuimus in ſcripturis ſacris de hoc judicij articulo planiſſime contineri. Nunquam enim certe fieri poteſt ulla imputatione, ut quæ revera alius fecerit non ego, ea ita mea fiant, ut geſſiſſe ipſa ego ſentiar in veritate, non alter ille. Licet enim tali ratione præmium meritumve alieni operis, alteri poſſit referri acceptum, atque eatenus etiam opus alienum ei reputari in bonum: nunquam tamen ipſum opus alienum ac perſonale, eo pacto alterius fieri proprium ac perſonale poteſt. At ſcripturæ ſacræ non aliam agnoſcunt judicij illius ultimi legitimam formam, quam ut in ea propria cujuſque ac perſonalia opera, ſive bona illa, ſive mala, in quæſtionem vocentur. Secundum opera, inquam, ſua quemque propria judicandum ea docent, non Chriſti: hoc eſt, ut B. Paulus loquitur, ſecundum *propria corporis ſui, prout geſſerit quiſque ſive bonum, ſive malum*. non ſecundum ea quæ geſſit Chriſtus: vel ut alio in loco loquitur, Prout quiſque ipſe ædificaverit ſuper fundamentum fidei in Chriſtum, vel aurum, vel argentum, vel lapides pretioſos, aut contra, lignum, fœnum, ſtipulam; non prout ea ædificavit in vita ſua Chriſtus. Id quod & ipſe expreſſius Dominus explicat, dum ſe tandem piis regnum à Patre paratum addicturum dicit, quia ipſi eſurientes paverint, egenteſve omni miſericordiæ genere proſecuti fuerint: non autem quia judex ipſe talis olim in egenos fuerit, cujus pietatem per fi-

Judicium extremũ perſonalia opera cujuſque examinat.
2. Cor. 5. 10.
1. Cor. 3. 12.
Matth. 25.

dei juſtitiam imputatam, ſuam fecerint ipſi. Confirmatur vero id etiam inde magis, quia dum ſcriptura teſtatur, unicuique ibi reddendam ſecundum opera ſua mercedem: non minus id de bonis ſecundum opera ſua bona, atque de malis, ſecundum opera ſua mala, intellectum cupit. Uno enim eodemque tenore loquitur, & de bonis, & de malis: *Reddet unicuique ſecundum opera ſua.* Uno eodemque tenore apud Paulum: Ut qui ædificavit ſupra Chriſtum aurum, argentum, lapides pretioſos, mercedem accipiet: ita qui ædificavit lignum, fœnum, ſtipulam, detrimentum patietur. Atqui mali non damnabuntur, niſi ſecundum opera quiſque ſua, & propria mala, non imputata aliorum. Neque enim portabit in juſtiſſimo illo judicio quiſquam peccata non ſua, ne patris quidem iniquitatem filius, aut filij parens: (niſi forte ejuſdem peccati ſimul uterque fuerit complex) ſed ſumma æquitate quiſque ibi onus proprium ſuum feret. Id quod etiam ratio dictat juſti judicij ac veri cujuſvis: (*Scimus autem*, inquit Paulus, *quia judicium Dei, eſt ſecundum veritatem in eos qui male agunt.*) Et Chriſtus in extrema ſua ſententia, ſeu damnatione malorum, diſerte exprimit. Ergo idem judicium eſt etiam de piis.

Rom. 2.

Atque hoc idem illud eſt, quod etiam D. Ioannes confirmat, dum in Domino morientes beatos prædicat, ut vidimus, eo quod iſ modo jam conquieſcere debeant a laboribus, non Chriſti fide apprehendendis, ſibique applicandis, ſed propriis ſuſtinendis atque exantlandis, eo quod opera ipſorum, (illuc uſque nimirum elaborata, non a Chriſto, ſed ab ipſiſmet) ipſos conſequantur. Manet ergo tandem concluſum, etiam ita ſecundum novos Doctores iſtos extremi Judicij articulum, quod ad bonorum operum remunerationem attinet in electis, penitus fœdatum, imo ſublatum eſſe: cum quale propriæ cujuſvis juſtitiæ inſtituendum examen veritas docet divina, iſti omnino non ferant, imo ipſis primariis confeſſionis ſuæ articulis, penitus excludant. Cumque ea pars judicij illius primaria longeque maxima ſummaque ſit, utpote ipſos Dei electos omnes communiter concernens, quanta vel in eo ſolo deformatio articuli hujus totius erit cenſenda?

Apoc. 14. 13.

Ea Judicij extremi pars, quæ eſt circa opera mala reproborum, admodum deformata eſt à Miniſtris: dum docent, partim non niſi ſervum arbitrium in homine jam ſupereſſe; partim Deum omnia dir. & operar. in reprobis opera eorum, etiam mala.

At vero, ne alteram quidem illam Judicij partem, & quæ damnatos potiſſimum attingit de malorum operum condemnatione ſatis integram ſibi reliquere. Judicabit Dominus impium quemque in judicio illo ſecundum impietatem ſuam, ut reddat ei malum, ſecundum quod opera ejus mala promeruere: *Judicabit vero in æquitate*, ut Paulus inquit, reddens unicuique quod ſuum eſt, ſive *ut juſtus judex*, ut alibi idem. At ea Miniſtrorum doctrina eſt, quam Evangelicam ipſi vocant, de operibus hominum malis; ut nullo eis juſto judicio ulla decerni pœna poſſit, nedum judicio filij Dei, quod omnium juſtiſſimum æquiſſimumque eſt futurum.

Juſtus Iudex Deus.
Act. 17. 31.
2. Tim. 48.

Etenim nil Miniſtri hominibus reſiduum fecere in operibus ipſorum, vel peſſimis ac maxime pudendis, quod revera pœnam ullam jure mereri poſſit. Quod ſi verum eſt, neque in judicium ergo Chriſti ullum opus tale, hoc eſt, juſta pœna condignum venire poterit, neque ulli ita hominum quicquam mali, ſecundum demeritum operum ejus reddi. Magnum eſt, quod dicimus de Evangeliſmo iſtorum, ſed idem veriſſimum, id quod cuivis etiam manifeſtum fieri facile poterit, modo rem ipſam expendere libeat paulo uberius exactius.

Nil iure damnabile in operibus, ſi Miniſtris credimus.

Nimirum duo quædam habent Miniſtri iſti, vel

Miniſtrorum ſententia.

omnes, vel magna certe ex parte, inter prima doctrinæ ſuæ capita, ex quibus omnis operum humanorum omnium ad pœnam reatus, ruat neceſſe eſt. Quod ſi pœnæ reatus in iis eſt nullus, certe ne judicium eorum quidem ullum in damnationem inſtitui juſte poteſt. Primum illud in eo eſt, quod nullum ſupereſſe velint homini, etiam gratia Dei adjuta, liberum arbitrium, ad nulla, vel bona, vel mala facienda coram Deo. Alterum vero in eo, quod Deum, ita plenum in actus humanos omnes ſibi reſervaſſe docent dominium: ut in peſſimis etiam hominum facinoribus nihil prorſus fiat, quod non ipſe Deus, & antequam fiat, ita ab æterno fieri voluerit decreveritque; & cum jam in executionem ventum eſt, non imperet opereturque plane idem ipſe; non ſolùm animum humanum ad id inclinando, ſed & opus ipſum malum exequendo per hominem, eodem modo, quo artifex quivis, per inſtrumenta artis ſuæ, perficit opera ſua.

Libertas arbitrij omnis negata à Miniſtris.

Primùm illud docent communiter omnes primarij Evangeliſmorum Miniſtri. Ita enim Lutherus lib. de ſervo hominis arbitrio. Ita Melanchton in Loc. com. de libero arbitrio. Ita Martinus Kemnicius in examine Concilij Trident. Seſſ. 6. Ita alij ejuſdem farinæ Miniſtri.

Etiam mala opera in malis operari Miniſtris Deus.

Alterum vero etiam ipſe quidem olim Lutherus cum ſuis invexit, ut videre eſt in aſſertionibus articulorum ejus art. 36. itemque apud Melanchtonem in octavum cap. ad Romanos, primæ editionis: Sed Calvinus poſtmodum cum Symmyſtis ſuis, longe etiam clarius conſtantiuſque aſſeruit, propagavitque atque in hunc etiam diem ſtudioſe tuetur. Legat de his, qui fuſe ſententiam iſtorum explicatam deſiderat, quæ ea de re, ex ipſorummet publica confeſſione varie affert Illuſt. Cardinalis Bellarminus Tom. 3. Controverſiarum, ubi de peccatis agit lib. 2. de peccati, ſcilicet, cauſa in genere, cap. 30.

Unum ſolum illud obſervetur hac in quæſtione diligentius, cum ſecundum Miniſtros hos, longe aliud ſit, quærere utrum revera Deus, eo modo, quo diximus, operetur omnia in omnibus, etiam mala in malis; & utrum propterea Deus, vel ipſe peccet, vel peccati debeat author dici: hoc ſecundum quidem penitus omnes negare, atque omnibus modis à ſe ſuſpicionem eam doctrinæ amoliri, ſe ſcilicet, peccatorum Deum authorem facere, primum tamen illud libenter concedere pleroſque quos nominavimus omnes. Itaque Zuinglius primum de his: *Vnum*, inquit, *atque idem facinus, puta adulterium, aut homicidium, quantum Dei eſt authoris, motoris, impulſoris, opus eſt, crimen non eſt; quantum autem hominis eſt, crimen eſt, ſcelus eſt.* Ita Calvinus. *Cum iuſta de cauſa licet nobis ignota, à Domino procedant, quæ à ſceleratis hominibus maleficia perpetrantur, etiamſi rerum prima cauſa ſit eius voluntas, peccati tamen eſſe authorem nego.* Idem vero alterum illud de plena Dei, etiam in malis operatione in Inſtitut. clariſſime aſſerit, ubi hæc inter alia ſunt ejus verba: *Vbi in memoriam revocant pij, totam improborum cohortem, ſic omnibus partibus manu Dei tanquam fræno cohiberi, ut nec concipere ullum adverſus nos maleficium, nec conceptum moliri, nec ad perpetrandum, ſi maxime moliamur, digitum movere queant, niſi quantum ille permiſerit, imo niſi quantum ille mandaverit, nec compedibus eius tantum teneri ligatos, ſed etiam ad obſequia præſtanda fræno cogi, habent unde ſe prolixe conſolentur. Nam ut Domini eſt illorum furorem armare, & convertere, deſtinareque quo libuerit, ita & modum finemque ſtatuere, ne pro ſua libidine licentioſe exultent.* Hæc ille, æque Domino tribuens continere à malis, atque in mala ſceleſtos armare, convertere, deſtinare, mandare, &c. Ita Beza eadem de re agens, cum dixiſſet homines, *mera eſſe inſtrumenta Dei, & facere omnia quacunque faciant etiam mala, ex æterna Dei prædeterminatione:* tandem Dei operationem in iis explicans (Aphoriſmo 22.) *Sic autem agit*, inquit, *per illa inſtrumenta*, (homines ſcilicet) *Deus, ut non tantum ſinat illa agere, nec tantum moderetur eventum, ſed etiam excitet, impellat, moveat, regat, atque adeo, quod omnium eſt maximum, etiam creet, ut per illa agat, quod conſtituit. Quæ omnia*, ait, *recte agit Deus, & ſine ulla injuſtitia.*

Zuingl. l. de provident. ad Princ. Caſtorũ Philip. art. 30.

Cal. lib. de æter. Dei prædeſtin.

Lib. 1. Inſtitut. 17.

Beza reſponſione ad Sebaſtian. Caſtal. de æterna prædeſtin. nat. occ.

Porro quod ad eam quæſtionem attinet, quam nos hic tractamus, ſatis nobis eſt accipere hoc ipſum quod dant iſti, confitenturque ſe docere. Neque enim ad rem eam, quam hic agimus quicquam pertinet illud concludere, ſitne propterea author peccati Deus, peccans ipſe in hominibus, an ſecus? Illud ſolum concludendum nobis eſt, nullo judicio pœnas pro malis hominum operibus, ſecundum iſtos, ullas à Deo poſſe irrogari, id quod etiam abſque altero illo clariſſime inde, ut videbimus, evinci poteſt: ſed ſingula iſta expendamus.

Si nulla pollent arbitrij libertate homines coram Deo, nullum poteſt eſſe eorum peccatum, quod iuſtam ab ipſo iudice damnationem mereatur.

Dico primum: ſi liberum arbitrium in moralibus nullum eſt, ne pœna quidem ulla coram Deo dignum opus quodvis, nedum à Deo ipſo inflicta pœna eaque æterna dignum eſſe poſſe. Ideoque ne judicium quidem de iis fore divinum, quia id non niſi iniquiſſimum inſtitui poſſet. Facile hoc intelliget, qui illud primum conſiderat, nulli delicto in humanis deberi pœnam ullam, niſi quod cum ratione potuerit declinare homo, nec tamen declinarit. Talis enim demum error, crimen proprie eſt, & in tali igitur demum proprius pœnæ reatus. Patet id ex communi omnium rerum humanarum curſu.

Nil pœna dignum eſt, quod ex arbitrio non fit.

Ruit forte homo quiſpiam ex alta aliqua ſpecula, & ſocium hominem ſuo lapſu opprimit, nemo eum jure propterea homicidij reum agat, & pœnæ homicidium conſequentis, nempe quia non ratione peccatum ab eo fuit, ſed caſu.

Homo cerruens.

Ita eripit rem alienam puer infans, ac nec dum rationis compos. Nemo eum propterea furti accerſat ſciens, nemo ad ſuſpendium poſtulet, nemo laqueo ſuffocandum pronunciet, nempe necdum capax doli eſt, ut arbitrio ſuo fugere malum potuerit. Si qua ei flagellatio imponenda; ad cautelam magis in futurum imponetur, quam ut præteriti peccati pœnam luat.

Puer peccans.

Idem judicium de iis eſt, qui vel emotæ ſunt mentis per inſaniam, vel in morbo graviore rationis uſu, per phreneſim privati. Nemo tales ob quodcunque erratum ad judicium jure advocat, nemo pœnam graviorem infligit. Tanta duntaxat talibus adhibetur caſtigatio, ſive vinculis illata, ſive flagris, quanta ſatis eſſe poſſit ad ſimiles, in futurum arcendos exceſſus.

Amentis delicta.

Idem denique judicium in beſtiis eſt. Quis enim unquam judicum humanorum ad ſuum paſſus ſit adcitari tribunal lupum, quod in publica via hominem laniarit, ut prædonum latronumque publicorum in eum ſupplicium ſtatueret? Quis canem quantumvis ex ipſis divorum aris ſacrificiorum partem abripuiſſet, ſacrilegij nomine deferri admiſerit, ut eadem qua ſacrilegia inter homines pœna ſolet, mulctarit? Quis beſtiam aliam quamvis, ob quamcunque vel incurſionem violentam, vel verſutam fallaciam accerſiri pateretur: ut certam ei aliquam ex jure imponeret mulctam? Nemo profecto.

Beſtiarũ errata.

Nec ulla tamen rei hujus cauſa eſt alia, quam quod rationis arbitrio nullo utantur beſtiæ, quo cohibere ſuos ipſæ naturales impetus poſſint. Unde ſi quidem quandoque è medio tolluntur, non aliud eo ſpectatur apud cordatos, quam ut ne amplius noceant, non vero ut commeritam pœnam præterito-

rum ſoluant. Cujus illud ſatis evidens argumentum eſt. Primum, quia eædem illæ beſtiæ, quæ natura ſua noxiæ ſunt, non minus ante omnem noxam, ſi capi poſſunt, exitio dantur, quam poſt damnum illatum. Æque, inquam, occiditur lupus, captus in ſpecu ſua, ac vel in nido ſuo, antequam ovem rapuerit, imo vel rapi potuerit; æque urſus antequam jumentum occiderit; æque canis rabidus, antequam hominem læſerit, quam poſt omne homini nocumentum illatum. Id quod nullo iuſto iudicio fieri poſſet, ſi nomine pœnæ præteritorum, talia infligerentur: ſed tolluntur è medio nocentes beſtiæ, ne in poſterum inferant damnum. Deinde quia nulla certa forma ſupplicij ullo iudicio iis conſtituuntur, quemadmodum in criminibus ab homine ratione utente commiſſis, ſed quacunque poſſunt ratione, etiam citiſſime extinguuntur. Non iis rotæ, non crurifragia, non enſes, non flammæ, non laquei, non cruces ſunt decretæ, quantumvis ſimilia admitterent, ob qualia hominibus hujuſmodi ſuppliciorum genera conſtitui ſolent: quia nimirum nullius talis demeriti capaces ſunt.

Solus homo, quia ratione peccare poteſt, talibus pro admiſſis ad pœnas damnari poteſt, quia ſolus homo propterea in crimen damnabile cadere poteſt, quod ratione utatur, & ita avertere animum, ſi velit, à noxa poſſit. Quod dum non facit, ex proprio arbitrio delinquit, ideoque meritam incurrit pœnam. Tam quidem certa ſunt iſthæc homini ratione utenti, ut ea ne poſſit quidem negare, niſi inſanire cum ratione velit. At vero ſi liberum arbitrium in mortalibus nullum ſupereſt coram Deo, eadem prorſus ratio eſt in omnibus delictis ipſorum coram eo, qualis vel puerorum eſt, vel dementium, vel beſtiarum coram hominibus in erratis ſuis. Nihilo, inquam, ſecius ſic coram Deo ſubjecti ſunt omni naturæ impreſſioni, quam vel amentes, vel beſtiæ coram hominibus; nihilo liberiores ſunt ad quemcunque peccatorum impetum evitandum, quam vel amentes, vel beſtiæ; nihilo ſecius in mentis ſuæ applicatione ab objecto quocunque oblato pendent toti, quam vel amentes, vel beſtiæ illæ. Nihilo ergo ſecius & ipſi ab omni pœnæ demerito immunes coram Deo, quam coram hominibus illi.

Subſtantia facti. Nam & alioqui, unde tandem iuſtus hic in homine taliter affecto, pœnæ reatus? An forte ex ipſa iis errati cujuſvis ſubſtantia procedit? At ſi ita: ubicunque eſſet factum idem, idem etiam conſequeretur pœnæ reatus, quia eadem ſit cauſa. Nunc vero quantumvis æque occidat hominem, vel beſtia, vel amens, atque homo doli capax: tamen illi a noxa eximuntur, hic in noxa eſt. Non igitur inde. Unde ergo?

Delectatio facti. An forte quia ſponte, hoc eſt, naturali quadam cum delectatione adjuncta, & proprio naturæ impetu atque inductione admittitur? At quantumvis æque ſponte ſua, & motu naturali, & maxima etiam ſua cum voluptate admittant beſtiæ, amenteſque homineſque adeo ipſi, varie ſe peccare quandoque ſomniantes; atque homo rationis capax: nihil tamen ſimile in iis demeriti cadit. Simile autem id omnino foret, cum ſimilis ſic cauſa demeriti utrobique interveniret. Sed ea de re paulo poſt etiam fuſius.

Legis transgreſſio. Quid ergo tandem proprie in pœnæ cauſa eſt? An quia contra legem poſitam admittetur error, unde omnis noxa eſt? At quantumvis eadem lex poneretur vel beſtiis, vel amentibus, attamen ne ſic quidem ſi contra facerent, incurrerent in reatum. Nimirum, quia æque ac reatus, ita ne legis quidem iuſtæ ullius capaces ſunt, qui a ratione, & omni arbitrij libertate ſunt alieni. Ideoque non alia tandem vel legis iuſtæ origo, vel criminis in eam admiſſi ratio, vel pœnæ denique ob crimen admiſſum incurſæ radix, inveniri poteſt ulla: quam quod rationis uſui atque arbitrij libertati iſta objiciantur. Ubi ea non ſunt, nec lex iuſta ulla, nec criminis noxa ulla, nec pœnæ meritum iuſtum ullum, habere locum poteſt: illic vero ſolum habent locum ea ſuum, ubi illa inveniuntur.

Cum igitur in rebus divinam legem concernentibus omne illud arbitrium ſuſtulerint infœlices Miniſtri, in ſolis vero rebus naturalibus atque humanis, utcunque id reliquum faciant, eorum nonnulli: in ſolis ergo rebus humanis utcunque æquitatem legum ac pœnarum ſorte tueantur tales, at coram Deo, omnem prorſus proprium pœnæ reatum, una cum ipſo arbitrio ſuſtulere, atque ita quod conſequens eſt, omne etiam iuſtum iudicium talium in condemnationem. Et hæc quidem hactenus generalis eſt ratio omne pœnarum demeritum proprium, ex operibus humanis in æquo iudicio quovis eatenus tollens, quatenus ex iiſdem arbitrij libertas ſublata eſt.

Peccata hominum ſine arbitrio ad Deum cõparata. Sed longe etiam hæc elucere poſſunt magis, ſi conditionem operum noſtrorum omnium, arbitrio iis libero iam detracto, cum Deo ipſo legibuſque eius, nec non & iudicij illius, quod pro iis ipſe indixit, ratione ac forma propius componamus. Etenim *cognovit Dominus figmentum noſtrum*, inquit Regius Propheta, idque omne dubio procul. Et illud quoque ergo agnovit, ſi arbitrium nullum eſt: fieri aliter non poſſe, quam ut quamcunque acceperit animus humanus impreſſionem, etiam contra legem Dei ſive in vetitis, circa vel concupiſcentiam carnis, vel concupiſcentiam oculorum, vel ſuperbiam vitæ; ſive in mandatis, circa vel Dei ipſius cultum, vel proximorum dilectionem, unde cumque ipſi alioqui obveniat tentatio; ſive a carne, inquam, propria; ſive a mundo; ſive a Sathana tentatore, ei neceſſario ſuccumbat, cum avertere ſe ratione à nullo, quantumvis illicito impetu, animus ipſe, ne gratia quidem adiutus divina queat: nihilo magis quam irrationales beſtiæ, dum ab objecto quovis placito, in cupiditatem quamcunque illiciuntur. *Pſa. 102. 14.* *1. Ioan. 2. 18.*

Lex divina. Poſuit nihilominus leges eas homini Deus, quæ eum undique conſtringerent laqueis quaſi quibuſdam, irretitumque tenerent, tam ſtrictas, inquam, illas, iuxta impium Miniſtrorum Evangelicorum, uti initio vidimus, ut ſe vertere nuſquam poſſet, ac ne minimam quidem cogitationem ſuſcipere, quin ſeſe implicaret, atque aliquam earum tranſgrederetur. Illam quidem certe, *Non concupiſces*, aut aliam illam de *diligendo ex toto corde, animo, viribus, Deo.*

Permiſſio divina. Adhæc reſervavit etiam ita ſibi pleniſſime Deus omnem illam poteſtatem, uti in cætera creata a ſe omnia, ita & in omnes hominum conatus, ſeu probos illos, ſeu flagitioſos, ut nil moliri poſſit homo quicquam uſpiam in omni operatione ſua, nil exequi abſque peculiari ſua permiſſione laxationeque, ut, inquam, ne quidem pilum quempiam unum minuat cuiquam, per injuriam. Id quod certiſſimum eſt omnibus Chriſtianis. Alioquin enim, quis ejus reſiſteret voluntati, dum is quid ne quidem vellet permitteret? *Luc. 21. 18.* *Rom. 9. 19.*

Iudicium peccatorum. Denique poſt omnia illa, iuxta infallibilem fidei Catholicæ veritatem, conſtituit diem iudicij extremum omnibus, in quo oporteat omnes homines manifeſtari ante tribunal Chriſti, ſtrictiſſimum ſubituros examen de omnibus iis, quæ unquam ita à ſe laxati admiſere in corpore contra leges illas, adeo ut ne verbum quidem otioſum ullum potuerint eloqui unquam, quin ratio ejus ibi veniat reddenda. Sententia porro damnationis ad extremum ea in reprobis, pro iis ipſis talibus erratis conſequetur irrevocabilis, ut in gehennæ conjiciantur voraginem immenſam, ob hujuſcemodi ſua delicta, flammantibus illic torrendi ignibus perpetuo, tanto cum rigore, ut ne quadrantem quidem ullum, ac ne minimum quidem minutum erratorum ſuorum impune ſint laturi. *2. Cor. 5.* *Marc. 5. 17.* *Luc. 12. 58.*

niarum inventores, merito improbos puniri. Quia licet abſoluta Dei potentia, etiam in ipſis malis ſuis urgeantur, nec poſſint omnino aliter facere, quam faciunt: attamen dum mala perpetrant, libenter ea ex titillatione ac ſenſu quodam voluptatis, quam inde hauriunt, patrant. Luant ergo quod ſponte & voluntarie delectabiliterque etiam, licet neceſſario, admiſere.

Ar vero ne id quidem quicquam ad rem facit, quia nimirum primum, ipſam etiam illam peccati voluptatem per naturam, tanquam per inſtrumentum quoddam ſuum proprium operatur ſecundum ipſos directe Deus. Iurene autem ipſam ſuam operationem propriam condemnet in quopiam Deus? Ita certe & quod gravia tendant deorſum in aqueis, terreiſque legitime puniret; & quod levia in aëreis atque igneis aſcendant ſurſum; & quod plantæ vivant ac nutriantur; & quod iumenta ſentiant ac delectentur; & quod homines intelligant ac ratiocinentur; & omnem denique naturæ vim efficacitatemque aliam in actum ſuum deductam.

Sola delectatio damnabilis eſſi nequit. Deinde nulla voluptas ſola, dum aliunde non conſtet criminis ratio, damnari ad ſupplicium poteſt. Talis vero delectatio peccati, poſito actu iam peccandi à Deo ipſo abſoluta poteſtate conſummato, non poteſt non naturali iam deductione, & abſque nova noxa omni conſequi. Itaque nulla in beſtiis iucunditas, quam obiiciendo eis vel cibum vel illecebroſum aliud quidvis ipſe cauſatus ſis, vere a te puniatur. Nulla in homine ſomniorum per illuſionem immiſſorum oblectatio, quantumvis illa ſenſualitati maxime complacens, ubi aliunde non acceſſit peccati culpa; iura ex ſeſe damnabilis cenſetur. Nulla

1. Mac. 6. ſuavitas ciborum vetitorum, dum vel porcinæ, aut ſimilia in antiquo teſtamento iniis ingerebantur invitis, vel quæ idolis immolata fuerant in novo, quantumvis abſque ſenſu voluptatis aliquo percipi minime poterant, obnoxios pœnis ullis reddebat. Eademque eſt ratio ſimilis omnis, quantumvis maximæ iucunditatis. Sed ex ſimili tandem totum iſthoc quale ſit, etiam dilucidius intelligamus.

Simile pueri alieno ductu turpia pingentis. Frequens eſt in pueris, qui à Pædagogis ſuis erudiuntur, in primis litterarum formandarum exercitiis, manu eorundem Pædagogorum dirigi. Quando quidem ita & calamus ipſa digitis aptatur pueri, & manus tota componitur, & Pædagogi denique manu compreſſenſa dirigitur deducitur que: ut non poſſit ullum ductum lineatum puer facere, niſi quem Pædagogi ipſum dirigentis manus conſtituerit. Pono ergo Pædagogum quempiam certo conſilio ſuo, ita manum pueri dirigere, ut nullam protſus iuſtam lineam faciat, nullum ductum litteris aptum, ſed intorta omnia, indirecta, inepta, in formas etiam declinantia vel turpes, vel ridiculas, utpote ſi ſimiarum aſinorumve ille ita depingat capita, vel quidvis ſimile, omni etiam turpitudine deformatum. Iam hic quidam omnino in genere litterarum peccatum erit, cum longe a forma conſtituta deflexum fuerit, adeoque & oleum, & opera perdita. Iurene autem Pædagogus huiuſmodi, examen in puerum inſtituere, errorum accuſare, pœnas ullas (nedum necem afferentes, aamque acerbiorem) repoſcere poſſet; quod tempus perdiderit, quod chartam conſpurcarit, quod à iuſto charactere aberraverit, quod turpiſſima quæque depinxerit? Nullo profecto iure poſſet, eſſetque omnino iniquiſſimus, ſi faceret, & eo ſemper iniquior, quo graviorem pœnam erraro tali definiret. Quia licet revera erratum ſit in eo genere varia; nulla tamen pueri noxa id factum, quæque ex eius parte ullum ſupplicium potuerit promereri, ne quidem, ſi vel maxima ipſius recreatione totum fuerit factum, admirantis ductus varios & formas, vel riſu vel admiratione dignas. Quia nimirum neque ipſius id conſilio factum, neque arbitrio ductuve: cum aliter ipſe omnino facere nequiverit, fortiore manu detentus deductuſque. Neque enim refert hic quicquam, an cum voluptate ſua talia fecerit puer, an ſecus. Quantumvis enim, quæ tali ductu Pædagogi inchoarit, ſumma etiam cum recreatione ſua perficiat, ſummaque perfundatur ſuavitate ex ipſa illa figurarum varietate: non propterea tamen iure ullo mulctaretur a Pædagogo, eo ipſo quod nil in iis conſilio ſuo proprio conatuvo admiſerit, totum vero ex deſtinatione atque opera Pædagogi ipſius ſit confectum.

Atqui ſecundum impios iſtos Miniſtrorum Evangeliſmos, hæc ipſiſſima eſt conditio, omnium quæ ab hominibus uſpiam admittuntur malorum, ſi iuſtiſſimo iudici Chriſto componantur: quomodo ergo ob ea ullo modo, vel in iudicium proptarea vocandi homines, nedum ad æternas pœnas iure condemnandi? In omnibus, inquam, flagitiis hominum vel perditiſſimorum, ſecundum inauditum iſtud à ſeculis Evangelium, nullæ aliæ ſunt hominum partes; quam quæ in picturis illis, quas diximus pueri illius erant. Chriſtus ipſe, ut Deus verus, Pædagogus ille, pueri ductitans manum. Quas ergo iuſtiſſimo illo extremo iudicio, iudicis idem agat partes, ut pœnas iis conſtituat, & quidem eas ex ipſo genere ſuorantas, & ipſas quoque ſempiternas? Nullas profecto iure ullo, nedum æquiſſimo ſuo divino. Videnturque hæc iam manifeſta hactenus, impiis illis poſitis Evangeliſmorum fundamentis, ut qui ea negarit, non tam argumentis videatur opus habere pluribus, quibus convincatur: quam belleboro quo perpurgetur, ne amplius pergat cum ipſa ratione bellum gerere. Itaque finem tandem probationum noſtrarum hunc faciamus.

PARÆNESIS AD EVANGELICVM dictum Lectorem.

Quam turpis, perniciosus, plenus periculi ſit talis Miniſtrorum de Iudicio error, quamque merito propterea Miniſtri ipſi fugiendi.

AD te hic iam convertor Lector amice, maxime quiſquis hactenus inanes iſtos Miniſtrorum Evangeliſmos, tanquam ipſiſſimum Dei verbum conſectatus es; te compello, ut te ex tota hac diſputatione noſtra, eum quem par eſt fructum referre moneam, te animum his advertere volo. Maximi momenti eſſe articulum hunc de iudicio Chriſti extremo, ne tu quidem ipſe ambigis puto: & ſi forte vel maxime ambigeres; vel ipſum tamen ſolum Evangelii hodierni exordium, omnem tibi facile eam eximeret ambiguitatem: ut quod tale illud futurum deſcribat, ut omnis rerum natura in ſummam ſit confuſionem propterea delapſura: *Erunt enim*, inquit, *ſigna in ſole, & luna, & ſtellis, & in terris preſſura gentium præ confuſione ſonitus maris & fluctuum, areſcentibus hominibus, præ timore & expectatione eorum quæ ſupervenient univerſo orbi. Nam virtutes cœlorum movebuntur, & tunc videbunt filium hominis venientem, &c.* *Magni momenti articulus de Iudicio.* *Luc. 21. 25.*

Attende vel modice, & facile intelliges, non cœlum, non terram, non maria, non aerem, non quoquam denique eorum, quæ vel infra cœlorum, vel ſupra terræ ambitum contineantur, extra ſummam perturbationem fore, ſed homines in primis, ut quos potiſſimum omnis illa iudicii illius moles ſit petitura preſſuraque. Nemo noſtrum abeſſe ab eo iudicio poterit, nemo declinare examen, nemo iudicis manum effugere. Non tu, non ego, non ullus filiorum Adam omnium, ſeu vivorum, ſeu mortuorum. Inane ibi robur omne, inanis ſcientia, inanis aſtus, inanis poteſtas, inanes divitiæ, inanis omnis denique vel cogitatio, vel conatus humanus in contrarium. Omnes nos ſtare oportet ad tribunal Chriſti, *Rom. 14. 10.*
omnes ibi manifeſtari, cum omnibus quæ unquam

2. Cor. 5. 10. vel bona deſignaverimus, vel mala. Non ibi vel calix onus aquæ frigidæ præteribitur in bonis, ſi quem
Matth. 10. 42. forte aliquando dederis, in vera charitate pro nomine Chriſti: vel verbum otioſum unum in malis, ſi
Matth. 12. 36. quod forte aliquando locutus fueris, oblitus Chriſti. Excipiet examen ſententia, ſententiam executio, executionem æternitas, quæ nullam unquam iam admittere poſſit commutationem. Ibunt enim recta
Matth. 25. 46. inde boni omnes, propter ipſa bona opera ſua in vitam æternam; uti contra mali omnes, propter vel ipſa mala opera ſua, vel certe defectum bonorum operum, in ſupplicium æternum. Manetque etiam te, quiſquis es benigne Lector, neceſſario alterutra conditio iſtorum, ex uno iudicio iſto tota dependens. Tanti, inquam, momenti articulus iſte.

Si igitur in eo quoque turpiſſime lapſos deprehendas Miniſtros tuos, & quidem ſub ipſa Evangelij veri pollicitatione lapſos; an non merito in poſterum aſpernere omnem Evangeliſmum ipſorum? Si vero non turpiſſime ſolum, ſed & perniciosiſſime lapſos invenias, nonne longe magis averſere? Quod ſi ad extremum etiam doloſiſſime periculoſiſſimeque lapſos agnoſcas: an non tum merito eos etiam longe ſtudioſiſſime devites, ac deteſtere? Merito quidem omnino, ſi ſapis. Atqui ita res omnino habet, turpiſſime, perniciosiſſime, periculoſiſſime, & errarunt ipſi, & in errorem induxere omnes in hoc articulo credentes ſuos.

Turpiſſimus hic error Miniſtrorũ. 1. Quia circa ipſam iudicij eſſentiam. Turpiſſime, inquam, quia quantum in ſe eſt, totam iudicij illius ſubſtantiam ſuſtulere, nec poteſt circa rem ullam eſſe gravior error, quam ſi ipſa eius etiam eſſentia negetur. Suſtulere, inquam. Nam & bonorum operum iudicium nullum prorſus fecere reliquum, uti vidimus, dum partim in tota hominum natura ulla poſſe opera reperiri negant, quæ comparere in iuſto illo iudicio queant; partim non niſi propter imputatam Chriſti iuſtitiam, cuiquam ſalutem pollicentur: & malorum contra operum iudicium fecere iniquiſſimum; ideoque eo ipſo nullum; & quale ne inter homines quidem iudex ullus, qui iuſtitiæ aut æquitatis haberet rationem aliquam, ſuſciperet; dum partim nihil amplius ſupereſſe liberi arbitrij in homine ad mala etiam fugienda opera, confirmant; quam beſtiæ cuivis, aut cani ad appetitum quemvis ſuum naturalem teſtænandum: partim haud ſecus incumbere in omnia etiam mala hominum opera, Dei omnipotentem manum aſſerunt, atque ſi quis pueri alicujus ſcribentis, pingentiſve, digitos manu ſua efficaciter in omnem errorem abduceret; ipſum vero Deum ſimillimum faciunt, ac ſi vel rabidum quis canem talem vinculis laxaret, ut in verbum aliquod objectum irrueret, vel pueri illius manum adeo aberrantem gubernaret. Vidimus hæc ſuperius nos, & quidem ita vidimus, ut ſi quidem, & tute rem tecum velis expendere attentius, ratio ipſa facile te convincere poſſit, injuſtiſſimum plane iudicem futurum Deum, ſi talibus fundamentis poſitis, nihilominus omnino ad iudicium ſuum, eo quo ſcriptura id deſcribit modo, credatur proceſſurus.

2. Quia circa ipſa fidei elementa Increſcit vero erroris hujus turpitudo non mediocriter, ex eo quod fidei articulus iſte, ad ipſa fidei noſtræ primordia, ac quaſi prima elementa in ſacris referatur. Lege Paulum ad Hebræos ſcribentem, in-
Hebr. 5. 12. venies manifeſto, eum, cum paulo ante ipſos reprehendiſſet, eo quod cum deberent eſſe magiſtri aliorum in rebus fidei, ſecundum tempus; rurſum indigerent, ut doceremur ipſi quæ eſſent elementa exordij ſermonum Dei, tanquam parvuli, ſcilicet & experteſ ſermonum iuſtitiæ:
Hebr. 6. 2. paulo poſt hujuſmodi elementa enumerando, etiam reſurrectionis mortuorum, ac iudicij æterni confeſsionem, inter eadem reponere. Vbi vero uſpiam turpius in ulla arte, quam circa ipſa artis prima elementa erratur? Tantundem ſcilicet eſt, ac ſi à ianua ipſa domus quis aberrret. Ita enim iſti hic ab omni ianua ſalutis.

Sed maxime omnium iſthæc in eo turpitudo deprehenditur, quod in ipſis primariis Evangeliſmorum ſuorum partibus, tantum iſtum errorem ibi incluſum propinent. Nihil habent maius omnes Miniſtrorum ſcholæ, & in quo ſibi ſuiſque blandiantur magis, quam quod uni ipſi ſint, qui unius ac ſolius fidei iuſtitiam, quæ in Chriſti meritis homini imputandis conſiſtat, ex tenebris eruerint, quodque propriam peccati vim, propriam legis, omnia maledictioni ſuæ ſubjicientis, naturam; propriam ſervi arbitrij ineptitudinem in rebus divinis, ſoli ac primi poſt tot ſæcula mundum docuerint. Hæc, inquam, maxime omnium omnes iactitant Evangeliſmi iſtorum. Calviniſtæ vero etiam peculiariter in illa, quam diximus, efficaci omnium operum humanorum, etiam malorum, divina operatione glorsiantur. Si dubitas forte de hiſce, ab ipſis Miniſtris tuis require, ecquid ipſi cenſeant in tota ſua confeſsione potiſsimum, facile invenies, vel aliquos eorum, vel omnia, quæ diximus, inter prima & maxima ſua firmamenta reponere. Atqui, ut vidimus, ex iis ipſis, omnis iſte, de quo agimus error, omnis extremi illius, ac divini ſimul iudicij depravatio neceſſaria conſecutione deducitur.

3. Perniciosiſſimus Miniſtrorũ error. Turpiſsime ergo hic errant infælices Magiſtri iſti, nec minus certe perniciose; imo adeo, ut vix queant pernicioſe magis. Ex rerum de quibus agitur momento ſummo, & quo maius nullum eſſe queat, id existimari poteſt. Citaris ad ſupremum iſtud Chriſti tribunal, ut cauſam agas tuam, coram omni Angelorum, & dæmonum, & hominum denique, qui fuerunt uſpiam, qui ſunt modo, quique erunt unquam, univerſitate. Cauſam, inquam, non facultatum tantum, aut fortunarum tuarum, non famæ tantum aut exiſtimationis tuæ; ſed cauſam capitis, & ſalutis æternæ, qua ſi cadas, in æternos ſis certiſsimo dejiciendus ignes, quibus torreare iam inde abſque omni refrigerij ſpe, in omnem ſempiternitatem; ſin ſuperior evadas, in ipſum cœlorum regnum, cum omni gloria ejus, tanquam in proprium quoddam, atque æternum peculium tuum, intromittare. Prodeunt interim Magiſtri iſti, tanquam ſingulares quidam cauſarum agendarum patroni atque advocati; & conſilium promittunt, nec viam ſolum evadendi periculum hic omne oſtendunt: ſed propriam etiam vincendi rationem offerunt, quam ſi acceptes, certiſsimam victoriam pollicentur.

Miniſtri ſtatum ipſum cauſæ invertentes Et ecce dum ad rem veniendum eſt, primum quæſtionem ipſam examinis illius totam invertunt; atque alienam ſubſtituunt; haud ſecus ac ſi cum cauſa capitis alieni indicta foret, impiue quiſpiam cauſidicus de ſolis ſtillicidiis, aut fundorum terminis, aut domorum areis, ſimilibuſve minimis facultatum fortunis in iudicio illo reſpondendum reo ſuo perſuaderet. Cum enim, uti vidimus, revera tota illic controverſia, circa vel bona opera tua agitanda ſit, ut propter illa tibi iuſto iudicio conſtituatur æternum præmium; vel mala, ut ſupplicium: iſti ne cogitare quidem ea patiuntur, poſſe eo uſque pertingere ullum opus bonum, quod in iudicio illo conſiſtat, propterea totam fore quæſtionem docent, ecqualis tua fides, in Chriſti meritis apprehendendis fuerit, vel incredulitas. Nam ſi vel ſola illa ſatis firma fuerit, ac conſtans, iam de reliquo nullum tibi periculum ſalutis fore. Quid vero eſt ſtatum totum quæſtionis alicujus invertere, ſi hoc non eſt?

4. Omnia cauſæ firmamenta depravantes. Nec tamen hic ſiſtunt inſignes Magiſtri iſti, verum ubi ita ſtatum primum ipſum iudicij totum corrupere; pergunt inde etiam ad omnia cauſæ firmamenta depravanda. Cum enim in unum illud te impellere deberent toti, ut eleemoſynis, orationibus, jejuniis, theſaurum tibi in cœlis indeficientem compareres, qui tandem propter hujuſmodi pietatis opera deceret tibi, ac tanquam corona quædam iuſtitiæ

à

2. Tim. 4. 8. à iuſto iudice, ut Paulus loquitur, reddi poſſet: iſtis omnibus in ordinem redactis, atque in ſalius fidei teſtimonium, inter homines qualibus qualibus requiſitis, varias interim & ſolas conſolationes ſcripturarum conquirunt, quibus te communiant, ac certiſſimo ſalvum fore, ſola fidei conſtantia perſuadeant; modo indubitanter credas id ita fore, nec ullam in ea te hæſitationem admittas.

Denique eo uſque progrediuntur fallaciæ, ut cum in ſola fide doceant poſita eſſe omnia, tandem tamen ne ipſam quidem iſtam fidem rite tibi definiant. Neque enim omnes ad eam conſtituendam fidei articulos requirunt, ſed unum illum maxime (& eum quoque depravatum) propter unam Chriſti paſſionem, ac merita tibi imputanda, Deum certo tibi propitium fore, ac regni cœleſtis hæreditatem per Chriſtum adjudicaturum. Quæ vero poterat vel excogitari pernicies major, quam iſthæc deceptio talis? Nempe eo te recta deducunt infælici Evangeliſmo iſto ſuo, ut cum tandem ad terrificum illud iudicium deveneris: ibi quoque, ubi te inſtructiſſimum ad rationem reddendam, iuxta fallacem iſtam inſtructionem putaveris, tandem tamen deprehendare deficere totus, imparatiſſimus inquam totus, & qui ne agnoveris quidem præparationem veram, nedum ut eam unquam rite fueris conſectatus. Cum enim iuſtiſſimus ille iudex de operibus te ſit examinaturus, tu inaniſſimas interim ſolius fidei tuæ conſolationes ipſi es oppoſiturus; quibus iam nil aliud lucrere, quam ut illa tibi reſpondeat iudex, ne fidei quidem ipſius etiam nomen te rite didiciſſe, pergatque adeo illa tibi ingeminare Evangelij: *Quia nunquam novi vos, nec ſcio unde ſitis. Diſcedite à me omnes operarij iniquitatis.* Et quid ibi? *Ibi*, inquit, *erit fletus, & ſtridor dentium. Non enim omnis qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum, ſed qui facit voluntatem Patris, qui in cœlis eſt.*

Luc. 13. 28.

Matth. 7. 21.

Ecce ergo pernicioſiſſime lapſos Miniſtros iſtos, & quomodo tantam tu peſtem non averſere? Qua enim in cauſa omnis iſta ipſorum corruptela eſt, ac quanta? qua nulla tibi ne poſſit quidem intentari major. Si lis tibi aliqua de omnibus fortunis tuis intenta foret, ei-ne cauſidico cauſam eam committeres, quem compertum haberes non aliter, quam iſtos hic demonſtravimus, ſolere cauſas quaſvis agere? An non, quem talem ſemel deprehendiſſes impoſtorem, perpetuo deteſtarere? Quid vero, ſi non de fortunis ſolis, ſed tota ſimul exiſtimatione ageretur, an non multo etiam magis, hominem fraudulentum refugeres? Quid vero, ſi præterea de ipſa etiam vita, ac capite tuo? Nonne longe maxime? Atqui luſus eſt, quicquid uſpiam cauſarum, in ullum venire iudicium poteſt in mundo hoc, ſi cum extremo iſto Domini iudicio conferatur; cumque æternitate illa, vel regni cœlorum, vel gehennæ ignis, de qua in eo tandem pronunciandum erit. Quanto ergo hic tantam perniciem per iſtos tibi Miniſtros intentatam exectabere magis?

Periculoſiſſimus error Miniſtrorũ. Ad extremum etiam periculoſiſſime decipiunt hic fallaces Miniſtri iſti; quia tum quoque, cum tantæ perniciei fecerint ſuos proximos, haud ſecus tamen ac blandi Syrenum cantus, ſuaviſſime interim demulcent ac detinent, certa ſalutis promiſſione, animos ipſorum: ne tum quoque nihil minus, quam de tam præſenti periculo cogitare iis liceat. Itaque etiam in hodierno hoc Evangelio, quo vel maxime ad iuſtum Dei timorem excitare, nomine terrifici iſtius iudicij, deberent homines: potius blandiſſime conſolantur ſuos, tanquam ad ipſos, utpote fideles, nihil iam terrores illi pertineant, quin proprie illa ſpectet Chriſti, propter fidem ipſorum Evangelicam conſolatio, Apoſtolis hic prædicata: *His autem fieri incipientibus, reſpicite & levate capita veſtra, quia appropinquat redemptio veſtra.* Non attendentes interim, iſta iis dicta, qui iam pridem propter Chri-

Luc. 21. 28.

ſtum reliquerant omnia, eique uni ſe totos tradiderant in ſervos, quique non ita multo ante, quam iſthæc Dominus prædiceret, fidenter Domino ipſi illa propoſuerant: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te, quid ergo erit nobis?* quique etiam propterea reſponſum ab eodem acceperunt: *Amen dico vobis, quod vos qui reliquiſtis omnia, &c. ſedebitis ſuper ſedes iudicantes duodecim tribus Iſrael.* Docerent itaque etiam ſuos Miniſtri, vel facere ſimilia (vel ſapere certe, ac totis deſiderijs ſibi exoptare, ſi co ipſa ea aſſequi nequeant) & paratam ipſis conſolationem merito denunciarent. Nunc vero fidere docent ſe perpetuo ac ſecuro eſſe de ſalute ſua animo, tum quoque cum extra omnem ſalutis tramitem, quam longiſſime te poſuere. *Mat. 19.*

Sed agnoſce tandem fraudes, ſi ſapis ô bone, ac longiſſime refuge deceptores hoſce. Declina, inquam, iuxta Pauli monita ab hiſce, *qui per dulces ſermones, ac benedictiones ſeducunt corda innocentium.* Revertere vero, ad unam ſanctam Catholicam Eccleſiam Chriſti. Ea te & timorem Domini docebit verum, & unde ſolidam petas, pro tremenda illa die, conſolationem, oſtendet, ac denique ad certiſſimam una traducet viam ſalutis. Hæc tu igitur meditare, in his eſto. Et quidem abſque omni cunctatione aut mora longiore. Hora enim profecto eſt, ut hodiernæ diei Epiſtola monet, iam te de ſomno ſurgere, quoniam nox tantorum errorum in te eo uſque proceſſit, ut dies iam merito dici poſſit tibi appropinquaſſe: *Ergo abjiciamus tandem opera tenebrarum* (una cum ipſis iſtis tenebrionibus tenebrarum Magiſtris) *induamur vere arma lucis, ac ſicut in die honeſte* in poſterum *ambulemus.* Sin ceſſas: illa Pauli merito tibi timenda exiſtima; ubi, *Scimus*, inquit, *qui dixit, quia iudicabit Dominus populum ſuum. Horrendum eſt incidere in manus Dei viventis.* *Rom. 16. 18.* *Rom. 13.* *Heb. 10. 30.*

PARÆNESIS AD MINISTROS.

Non poteſt non graviſſima Miniſtros in Iudicio extremo, & confuſio manere, & condemnatio, propter huiuſmodi iudicij corruptelas; unde merito reſipiſcant & ipſi in tempore.

At vos interim, ô omnium hominum, quos ſol aſpicit, infortunatiſſimi Miniſtri, quid ad iſta? quæ mens hic vobis? quis animorum ſenſus? Conſcijne vobis eſtis, & vos, tantæ iſtius, quam diximus, corruptelæ? Minime quidem conſcij, dicetis: Nam noſtros continuo hortamur, ut per dignos pœnitentiæ fructus, omnemque vitæ ſanctimoniam, ad iudicium illud divinum ſe comparent. Audimus, nec dubium eſt nobis ullum, quin talia non raro exaggeretis etiam in prædicationibus veſtris. Verum quid iuvat verbis colorare, quæ re ipſa interim extreme & deformaſtis & deformatis? Age enim, quid ad illa ſuperius numerata Evangeliſmorum veſtrorum capita dicitis? Ergone opera iam noſtra bona eſſe ulla poſſe creditis, quæ apparere in iudicio illo divino poſſint? Ergone iam propriam aliquam iuſtitiam ineſſe conceditis cuivis, præter imputationem illam Chriſti, qua iuſtus quis in iudicio illo, ac præmio dignus cenſeatur? Ergone liberum iam arbitrium, in rebus etiam moralibus, ac divinis, homini reſtituiſtis? Ergone, non iam Deus operatur in hominibus abſolute omnia, etiam mala, ſed propria ſinguli ſua? At nihil quidem iſtorum omnium vos. Permanetis in iiſdem omnibus, in quibus olim, Evangeliſmis veſtris. Itaque negare nullo modo poteſtis, uti nos ſupra demonſtravimus, re quidem ipſa vos, licet non verbis, Iudicij extremi articulum extreme, & depravaſſe, & pergere etiamnum quotidie depravare. *Miniſtri pergunt ita corruptelas ſuis.*

At vero, ſi hæc ita habent, quomodo non horretis terribilem illam diem, quæque in ea vos manet, *Confuſio Miniſtrorum in*

Iudicio ab iis quos ſeduxere.

confuſio primum intolerabilis, deinde vero etiam condemnatio omni humana cogitatione major? Infinitos mortalium iſta depravatione veſtra in eam fraudem induxiſtis, unde neceſſario cauſa cadant in tremendo examine illo. Eos medios inter, tum vos quoque aſsiſtetis iudicandi, idque univerſo mundo ſpectante. Deprehendetis tum demum miſerrimi, & deprehendemini, & quanto in errore fueritis ipſi vos, & in quantum alios miſeritis errorem. Et quibus tum putatis oculis mutuo vos intuebimini? qua animorum affectione vos conſalutabitis? quibus benedictionibus proſequemini? Vos, inquam, infœlices diſcipulos veſtros: Contraque infœlices diſcipuli veſtri, vos? An non iidem illi, quos modo beatos prædicatis totos, quique vos propterea viciſsim tantum non manibus geſtant ſinu, fraude tunc, ſero licet, ſecio tamen intellecta: extreme vos execrabuntur, tanquam exitioſiſsimos ſalutis ſuæ proditores? Ex ſimili iſtud, longiſsime licet diſpare, ac inferiore æſtimare diſcite.

Ponite enim non jam in cauſa animarum omnium maxima: ſed in cauſa quavis capitali mundi hujus, vos ſimili fraude cauſidicos egiſſe, hoc eſt, cum miſeri aliqui clientes veſtri in judicium accerſiri, ac de maximis criminibus reſpondere juſsi fuiſſent, unde de tota rerum ſuarum ſumma, capiteque ipſo periclitarentur, vos tamen illis perſuaſiſſe, quidvis aliud potius ibi quæſitum iri, puta de latifundiis, vel ſtillicidiis, vel ſimilibus nugis, unde poſt modum, qui alioqui, ſi rite fuiſſent inſtructi in tempore, facilem invenniſſent aliquam evadendi viam, tunc cauſa cadentes, eam ſolam ob rem, quod vobis ſeſe concrediderant, recta juberentur in acerbiſsimam aliquam mortem abripi. Ponite, inquam, in veſtra conſpectu illos duci, vobiſque aſtantibus vel in crucem ſuffigi, vel in rogum conjici. Obſecro vos tali in caſu, quas ab illis vos gratiarum actiones expectaretis? quas non diras, quas non extremas maledictiones, imo omnium acerbiſſimas contra vos amaritudines animorum ac blaſphemias? Vos, illi, certe proditores capitis ſui, vos peſtes domus ſuæ proclamarent, in vos Deos Deaſque omnes, in vos cœlum, terram, abyſſos, invocarent. Vos ad extremum uſque halitum extreme execrarentur. Nec immerito quidem. Vere enim in eam calamitatem, non tam ſcelera ipſorum, quibus ſi per vos non ſtetiſſet, aliunde remedium inveniſſent; quam vos ipſi illos potiſſimum eoſdem tali in caſu detruſiſſetis. Ecce ſimilitudinem veſtri.

Et tamen vere locus iſte talis omnis, præ illa illa die, præ illa illa decretoria judicij illius, quæque ex ea conſequetur, terribili condemnatione, præ illa animarum clientium veſtrorum multitudine, quas fraude veſtra tali prodidiſtis, & præ illa igitur tandem nimia etiam animorum exacerbatione, qua contra vos tum inſurgent infelices illi univerſi. Nimirum ſcintillantibus in vos, & ſanguineas partim lachrymas, partim iracundiæ flammas jacientibus oculis, vos perſequentur, dentibus in vos ſtridebunt, corde toto ita affecti, ut unguibus ipſis, ſi poſſent, vos diſcerperent, molaribus ſi poſſent commanderent, manibus ſi poſſent contererent, dumque cætera iis deſunt omnia, ore certe jam maledicant perpetim, & deteſtentur, & diriſſimis omnibus devoveant diris. Et vos interim ô perpetuis aſſueti, eorundem applauſibus ac benedictionibus, qua iſta tum fronte feretis? quibus animis excipietis?

Damnatio M. ex articulo iudicij corrupto.

Et ecce minimum quodque id adhuc eſt, præ ea quæ ab ipſo ſeveriſſimo judice, tum vos manet damnatione. Tanti fecit optimus judex ipſe Chriſtus articulum hunc de judicio (de quo nobis ſermo eſt) ut in hoc ipſo hodierno Evangelio particulariter de eo loquens, dicat: Cœlum & terram tranſitura citius, quam quæ ipſe de eo prædixerit, aliter quam prædixerat, ſint eventura. Vos nihilominus eum, quantum in vobis eſt, extreme deformatis, imo quo ad propriam ejus ſubſtantiam, tollere penitus auſi eſtis: & quo id animo judicem laturum putatis? qui cœlis ipſis ac terræ parciturus non erat præ myſterio hoc, vobis tam extremam ei molientibus deformationem, ullo modo parcet?

Corollarium de frequenti meditatione judicii.

EX his vero ita diſſertis intelligi poterit ex duobus maxime cauſis tot hæreſes & opiniones ipſis affines tanto tempore inter homines Chriſtianos potuiſſe graſſari. Una eſt quod errant circa providentiam divinam cujus pars eſt prædeſtinatio & reprobatio hominum: Ut enim error in primis principiis Metaphyſicæ magnam multitudinem errorum invehit per omnes alias ſcientias: ſic eſt de errore circa providentiam qua Deus reſpicit & regit homines, dato uno abſurdo circa illam plura alia ſequuntur. Atque ut non agnoſcunt hæretici providentiam illam ſtatuiſſe auctoritatem ſupremam in Eccleſia ad finiendas lites religionis & doctrinæ fidei, ſed auctoritatem Pontificis Rom. ac Conciliorum reſpuunt, ſoli ſpiritui proprio fidentes, non eſt finis erroribus ipſorum durante vita, ex qua obcæcati propria malitia exeunt, oculos aperturi in inferno, ſicut dives ille Evangelicus. Altera vero cauſa eſt defectus meditationis & oblivio judicij divini, poſito quod illud credant. *Utinam enim ſaperent, intelligerent ac noviſſima providerent*, non tam fœde & turpiter à vero deflecterent cum interitu animarum ſempiterno. Satis enim evidenter demonſtratum cum articulo judicij divini non quadrare ea quæ ſapiunt. Quare quam ſummum ſit terribile ipſorum menti repræſentare utiliſſimum. Prodeſt enim conſideratio judicij non tantum ad mores componendos, ſed etiam valet plurimum ad hæreſes extirpandas & rectam fidem addiſcendam ac retinendam. Ideo ab exordio mundi articulus iſte judicij magis expreſſe propoſitus eſt ad credendum: & totum teſtamentum novum nihil tam ſæpe inculcat hominibus ad eorum omnem inſolentiam comprimendam ac quoſlibet eorum ſanandos ſeu circa mores ſeu circa fidem errores. Damus idcirco ſeptem puncta de judicio ut per ſingulos dies hebdomadæ unum ex his animo revolvas, & tibi idem beneficium contingat, ſi forte lepra peccati aut erroris fœdatus es, quod Naaman Syro magno principi contigit, cum illi ſignificatum ex parte Eliſæi Prophetæ & totus ſalvus erit Reg. 4. *Vade & lavare ſepties in Jordane*, ſignificat enim Jordanis rivum iudicij, in hoc rivo ſi quis ſepties ſe laver, id eſt, per ſingulos dies hebdomadæ illius meditationi mentem ſuam immergat, reſtituetur, caro illius ſicut hæreſis purgabitur.

Duæ cauſæ hæreſeon hujus temporis.

Deut. 32.

Proceſſus hujus Concilij ex Libro præcordiali Sacerdotum.

MEditare, ô homo, à memoria tua nunquam recedas illud durum, terribile, & diſtrictum extremum judicium, ut ex ejus amara memoria amareſcant omnia dulcia. Cogita igitur, quantus timor, quantus clamor, quantaque turbatio: cum tuba Angelica ſonuerit, cum fulgura terribilia ſplendeſcent, tonitrua mugiens, cum ad terrendum peccatores ſol obſcurabitur & Luna non dabit lumen ſuum, cogita quantus timor peccatorem invadet: cogita qualiter univerſi mortui reſurgent, trahentes unuſquiſque ſecum, quod boni egit vel mali, & boni quidem cum ineffabili lætitia expectabunt judicem: injuſti autem indicibili terrore timebunt de adventu & facie judicis, dicentes illud Luc. 23. *Montes cadite ſuper nos, & operite nos à facie judicis*. Deinde ſpeculando occurre, & vide judicem venientem cum poteſtate magna, cum ſenioribus populi, comitantibus Angelis univerſis, & ſanctis. Deinde revolve amarum illud divortium cum ſeparantur oves ab hædis. Transfor-

ma in te affectum eorum qui à ſiniſtris ſunt, quibus dicetur: *ite maledicti, &c.* Et conſidera judicis inflexibilem ſeveritatem, judicandorumque miſerabilem calamitatem. Unde judicis ſeveritas tanta erit, quanta nec verbis exprimi, nec mente poterit excogitari. Omnia enim judicia ab origine mundi ſuper genus humanum habita, ſunt quaſi ſtillæ ſitulæ reſpectu furoris, & ſeveritatis quæ in judicio exhibebitur: fuerunt tamen nihilominus magna. Nonne magnam ſeveritatem exercuit, quod pro morſu pomi Adam de Paradiſo expulit? Item, totum mundum, exceptis paucis, diluvio delevit, multa millia hominum pro una blaſphemia occidit. Dathan, ac Abiron cum ſuis complicibus pro murmure terra abſorpſit, & multa ſimilia. Hæc tamen omnia in ſcriptura nominantur quaſi ſtillationes furoris reſpectu illius abyſſi, qua ſe totum in furorem & ſeveritatem effundet, quæ tantum inter ſe diſtant, quantum guttula roris ad abyſſum maris. Ideo 2. Paralip. 34. dicitur, *Stillabit furor meus ſuper locum iſtum.* De hac ſeveritate dicitur Eſa. 3. *Ecce nomen Domini veniet de longinquo, ardens furor ejus, & gravis ad portandum. labia ejus repleta ſunt indignatione, lingua ejus quaſi ignis devorans, & ſpiritus ejus velut torrens inundans uſque ad medium colli ad perdendas gentes uſque ad nihilum.* Hunc furorem prævidit Job. 14. dicens: *Quis mihi tribuat ut in inferno protegas me, & abſcondas me, donec pertranſeat furor tuus?* De hujus diei tremore dicit Sophonias 1. cap. *Dies illa, dies iræ, dies tribulationis & anguſtiæ: dies calamitatis & miſeriæ: dies tenebrarum & caliginis: dies nebulæ & turbinis. Dies tubæ & clangoris.* Super quod Gregorius. Penſate, fratres chariſſimi, extremi diem judicii, ſuper corda reproborum quanta aſperitate vidit Propheta amareſcere, quem tot appellationibus non valet explicare. Hujus furoris, & indignationis Dei ita adeo inflexibilis erit, quod omnium Sanctorum uſque ad effuſionem ſanguinis ſupplicatio non valeret, unam guttulam gratiæ impetrare. Hujus autem rigoris triplex cauſa eſt; ut videlicet veritas conſervetur, ut juſtitiæ non derogetur, & ut judicis ſententia approbetur.

Severitas Chriſti in judicio.

Triplex cauſa ſeveritatis in judicio.

PRimum patet, quia veritas duplex juramentum fecit in veteri & novo Teſtamento, ut incaute ad judicium venientibus gratiam non exhibeat. Unde Eſaiæ 45. dicit Dominus: *In memetipſo juravi: egredietur de ore meo juſtitiæ verbum, & non revertetur.* Gloſſ. jurat Dominus per ſemetipſum, ut omne verbum, quod loquitur firmum ſtet, & firmum permaneat in irrefragabili veritate. Item Jerem. 11. *Noli orare pro populo hoc, nec aſſumas pro eis laudem & orationem, & non obſiſtas mihi, quia non exaudiam te.* Idem 15. *Si ſteterit Moyſes & Samuel coram me* (nomine illorum duorum omnem ſanctorum volens intelligi) *non eſt anima mea ad populum iſtum: Vivit Dominus, ejice illos, à facie mea egrediantur:* ſimilia multa alia. Similiter in novo Teſtamento juramento ſe conſtrinxit dicens Matth. 5. *Amen dico vobis, non recedent inde, donec reddant noviſſimum quadrantem.* Si ergo veritas, quæ Deus eſt, mentiri non poterit: quanto tempore veritatis juramentum Dei exiſtat, conſideret qui poteſt.

Secundo ex hoc ira Dei inflexibilis patet: ne juſtitiæ derogetur. Habet enim juſtitia Dei tempus debitum, ut futurum, ſicut miſericordia præſens. Et ſicut nulli manenti in corpore in præſenti tempore negatur miſericordia debite petenti: ſic juſtitia in tempore juſtitiæ omnibus exhibetur. Pſalm. 73. *Cum accepero tempus, juſtitias judicabo.* Unde quidam Sanctus: Quære miſericordiam, ſi non vis ſentire juſtitiam, propter quod dicitur Eſaiæ 55. *Quærite Dominum dum inveniri poteſt.* Gregor. Nequaquam in tempore juſtitiæ veniam inveniet, qui in tempore miſericordiæ veniam non quæſivit.

A Tertio. Deus judex non flectitur, ut ſententia ab eo tam ſolemniter prolata ab omnibus approbetur. Unde Dominus qui in Exod. 24. præcepit: *Pauperis non miſereberis in judicio:* neceſſe eſt, ut primus faciat, quod præcepit: judex enim in quantum judex precibus non flectitur, nec munere corrumpitur, nec miſericordia mollitur, ſed juſtum judicium judicabit. De judicandorum miſerabili calamitate, quæ ex his claret, dicit Aug. item Gregor. in Homilia. Quam anguſtæ erunt viæ reprobis undique! ſuperius erit judex iratus; ſubtus erit horrendum chaos: à dextris peccata accuſantia: à ſiniſtris infinita Dæmonia ad ſupplicium trahentia. Intus urens conſcientia, foris mundus ardens. Retro vita deteſtabilis. Ante judicium ſine miſericordia. Miſer peccator ſic deprehenſus quo effugies? apparere erit intolerabile, latere impoſſibile. O quantus eorum tunc erit planctus, quanta afflictio, quantuſque mœror, cum videbunt multitudinem electorum. Tunc, ut Sapient. 5. dicitur: *Stabunt juſti in magna conſtantia adverſus eos qui ſe anguſtiaverunt, & abſtulerunt labores eorum. Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in ſubitatione inſperatæ ſalutis, &c.* & nota quod tria augent eorum calamitatem miſerabilem; videlicet accuſatio, teſtificatio, arctatio: Tres erunt accuſatores.

B

Primus, diabolus, qui dicet: Æquiſſime judex, judica iſtum eſſe meum, qui noluit eſſe tuus. Tuus erat per naturam, meus factus eſt per malitiam. Meus per culpam, quia noluit eſſe tuus per gratiam. Apoc. 12. *Accuſabat illos ante conſpectum Dei noſtri die,* C *ac nocte.* Tunc cognoſcent miſeri peccatores & ſatis quam graviter peccaverunt acquieſcendo diabolicis perſuaſionibus.

Calamitas peccatorum in judicio ex tribus.

Secundus accuſator erit proprium ſcelus. Nam ut inquit Richar in 4. diſt. 43. in judicio cognoſcet quilibet homo peccata, quæ fecit, tam juſti, quam reprobi. Mali ut amplius crucientur, quia non pœnituerunt: Boni vero conſolabuntur, & hoc ex cogitatione remiſſionis & indulgentiæ, quia pœnituerunt, & ſic divinam miſericordiam collaudabunt. Non ſolum autem ipſis, ſed ſigillatim unicuique manifeſta erunt omnia bona & mala. Tunc illuminabuntur abſcondita cordium, tunc libri pandentur conſcientiarum, & ipſe aperietur, qui dicitur Liber vitæ, quo fiet, ut ſimul, & in inſtanti omnium omnia ſecreta D omnibus tanta certitudinis claritate pateſiant, ut contra teſtimonium veritatis in Chriſto loquentis, conſcientiæ cujuſcumque pariter conteſtantis, nullus prorſus inficiandi, defendendi, excuſandi, ſubterfugiendi locus pateat; quando recipiet unuſquiſque juſta opera ſua. O quanta confuſio peccatorum! Sed notitia illa peccatorum, quæ fecerunt electi, non generabit eis pœnam, vel ignominiam, nec confuſionem: quin imo cedent ad eorum gloriam propter pœnitentiam. Manifeſtatio ergo peccatorum, quantum ad reprobos, non quantum ad juſtos erit accuſatio.

Tertius accuſator erit totus mundus. Unde Chryſo. ſuper Matth. In illa die ultimus nihil eſt quod reſpondeamus: ubi Cœlum, & terra, aqua, Sol, & Luna, dies, & noctes, & totus mundus ſtabunt ad- E verſum nos in teſtimonium peccatorum noſtrorum. Sapient. 16. *Creatura tibi Creatori deſerviens exardeſcet in tormentum,* contra injuſtos. Ejuſdem 5. *Armabit creaturam in ultionem inimicorum.* Unde cum omnis creatura creata ſit ad nobis ſerviendum, eadem nos perſequetur ad Creatoris ſui injuriam ulciſcendam.

Secundum, quod auget calamitatem, eſt teſtificatio.

Tres enim teſtes habebit contra ſe peccator. Unum ſupra ſe, Deum, cui omnia nuda & aperta ſunt. Ad Hebr. 4. Secundum contra ſe, ſcilicet conſcientiam,

Tres teſtes con-

tra peccatorem. quæ etiam omnia cognoſcet, ut patuit. Tertium juxta ſe, ſcilicet proprium Angelum ſibi ad cuſtodiam deputatum, qui tamquam conſcius omnium, quæ fecit, contra eum teſtimonium perhibebit. Job. 20. *Revelabunt Cæli*, ideſt, Angeli, *iniquitatem eius.*

Tertium eſt arctatio, arctæ enim erunt tunc, & ſtrictæ viæ omnium peccatorum, quando non poterunt negare, non excuſare, non appellare, non fugere, non impetrare veniam. O quam flebilis erit tunc damnatorum conditio! Non valebunt preces, non clamores, non gemitus, non parentes, non amici, nec quidquam aliud. Bernard. Veniet dies judicij, ubi plus valebunt pura corda, quam aſtuta verba, plus conſcientia bona, quam marſupia plena. O quantum contriſtabuntur propter ſententiam, quando audient tonitruum illud grande, & formidabile; B vocem ſcilicet Chriſti indignanter dicentis: *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo, & Angelis eius.* Job. 6. *Quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri?* Cogita, ô homo, quid amaritudinis, quid horroris, quid doloris contineat ſententia illa, ex qua ſeparabuntur injuſti à conſortio juſtorum, & à viſione Dei: ibuntque damnati ejulanter, & querulantes in ignem æternum. Quis hæc intimo corde ruminans non provocetur ad fletum, & vitam ſuam non emendabit? puto nullus ſanæ mentis.

Decreta duo primaria huius Concilii.

PErtracta non minus quid dulcedinis, quid admirationis & gaudij, quid jubili habeat vox illa: C *Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum.* Ubi tria ſuaviſſima verba loquitur Chriſtus electis. *Tria ſuavia verba Chriſti ad electos.* Primum erit dulcis vocationis: quando facie læta, & vultu hilari ad dexteram partem ſe vertens, aſpiciet ſuam dulciſſimam matrem, quam primo alloquitur enumerando ſervitia ſua ſibi impenſa, & merita per totam vitam ſuam. Deinde Apoſtolos, quos nominat fratres, vocat & amicos, qui propter ipſum omnia reliquerunt, & ipſum ſunt ſecuti. Deinde Martyres, qui fortiter tormenta tulerunt, & Confeſſores, Virgines, & omnes electos, enumerando opera miſericordiæ, quæ impleverunt. Matth. 25. ad quos omnes dicet: *Venite*, ô dulce venite, ô vox dulcior ſuper mel, & manna! Secundum verbum ſuaviſsimum eſt benedictionis, *Benedicti.* Nam poſt vocationem ſubjunget eis benedictionem ſuam, pri- D mo Matri ſuæ, deinde omnibus aliis electis. O quam grata erit benedictio illa omnibus illis! O quam gravis erit damnatis, qui tunc intelligent quantum profuit benefacere & amare Deum & odiſſe peccatum. Tertium verbum ſuaviſsimum dicitur remunerationis, quando ſubjunget: *Poſſidete vobis paratum regnum à conſtitutione mundi.* De quo regno habetur memoria dominicis diebus. O nos peccatores inſenſati! cur non conamur totis niſibus prædicta mala evitare, regnum illud acquirere, cui totus mundus cum omnibus bonis ſuis non poteſt comparari.

Collige ex his quam erit diverſa ſors, quamque erunt diverſi fines bonorum & malorum. Iuſti, ait Aluares de Paz medit. ſacr. part. 1. cap. 5. Medit. 7. perpetuo regno donati ex totis præcordiis Chriſto gratias agent, eius miſericordiam & iuſtitiam præ- E dicabunt, ſibi invicem gratulabuntur. Beatæ Virgini & ſanctis quorum ope tantum bonum aſſequuti ſunt gratiſſimos ſe oſtendent, & quiſque ſua opera quæ fecit, & moleſtias ac preſſuras quas propter Deum paſſus eſt, quibuſque tam eximiam gloriam acquiſivit, in ſummo pretio habebit.

Impiis quibus væ in hac vita paratum eſt & in futura, omnia hæc à contrario ſuccedent. Nam Iudex Chriſtus vultu indignabundo & quaſi fulmina vibrante converſus ad illos dicet. *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum.* Diſcedite, inquam, à me qui *Mat. 25.* ſum ultimus finis veſter, & omne bonum veſtrum ut A in æternum puniamini. Diſcedite à domo mea, ab Angelis & ſanctis meis, ut eorum ſocietate nunquam fruamini: diſcedite ab omni eo quod vos tueri poteſt, ut in omnimoda ſolitudine bonorum conſtituamini. *Maledicti* omni maledictione repleti corpore & anima, & in omni loco & tempore, malis & execrationibus ſuſtinendis deputati. *In ignem æternum* ut pœnam ſenſus & cruciatus intolerabiles per omnem æternitatem ſentiatis, quod paratum erat (vobis ſcientibus ut emendaremini) non quidem vobis, quos ego (quod ad me attinet) ſaluare volebam, ſed dæmonibus cum quibus in æternum puniemini.

Qualis erit iniquorum animus dum ſe videbunt à Chriſto contemni & in barathrum malorum deturbari? Concipient ſine ulla menſura triſtitiam & dolorem. Hoc teſtabuntur maledictionibus in ſe iactatis. B Tunc, ut loquitur Chriſtus, væ eis erit in corpore & anima. Væ quia vivi in mundum venerunt & in mundo vixerunt. Væ quia modica fuit eorum voluptas & adhuc illa vana, & cruciatus eorum erit perpetuus. *l. 1. Revel. S. Brigittæ c. 36.* Tunc ſentient quod nunc credere contemnunt, quod verba mea fuerunt charitatis: tunc intelligent quod quaſi pater monui eos, & me noluerunt audire. Time, ô homo, ne ex iſtis ſis futurus, & ita vitam tuam nunc corrige, ut in Concilio malignantium non ſedeas, & in illa die tremenda abſolutus evadas.

Deus, Verbum Incarnatum Ieſu Chriſte, qui iudicaturus es ſæculum per ignem, doce nos per Spiritum ſanctum, bonis operibus certam facere voca- C tionem noſtram, & ita nos ipſos iudicare, ut non cum hoc mundo damnemur: ſed in die illo noviſſimo ab auditione mala ſecuri, te iudicem adſpiciamus nobis propitium, & benignis miſericordiæ oculis tuos adſpicientem, & ad Cœlum nos vocantem cum electorum tuorum concilio, qui vivis & regnas cum Deo Patre in unitate eiuſdem Spiritus ſancti Deus per omnia ſæcula ſæculorum.

An iudicium univerſale magis metuendum quam particulare, quod ſit quaſi clauſis foribus, vertitur in dubium.

DE utroque verificatur quod ſcribit Apoſtolus ad Hebr. 10. *Horrendum eſt incidere in manus Dei viventis.* Porro particulare iudicium, quantum D ad aliqua poteſt horribilius reputari, ait Dionyſius Carthuſianus in tract. *De iudicio animarum*, art. 32. tum quia propinquius imminet. Unde & Iacobus Apoſtolus ait: *Ecce iudex ante ianuam aſſiſtit*, cap. 5. tum quia pericula ſingularia ac propria ſolent amplius formidari, quam generalia, atque communia: tum quoniam qui in particulari ſuo iudicio ſententiam damnationis evaſerit, in iudicio illo generali erit ſecurus.

Verumtamen abſolute loquendo, videtur generale iſtud iudicium formidabilius eſſe ob multa quæ quiſque faciliter poteſt perpendere: quoniam coram univerſis rationalibus, ac intellectualibus creaturis agetur, ſingulorumque vitia ſingulis innoteſcent, & tam iudex quam Angeli viſibiliter apparebunt, ſtabitque mundus in igne conflagrationis, & E reprobi qui nunc quantum ad animam inferno adjudicantur, tunc quoad corpus & animam damnabuntur, tartareum quoque chaos patebit. Hinc ſancti Patres de terribilitate illius iudicij ſunt copioſius locuti.

Utrumque tamen ineffabiliter eſt horribile ac pavendum. Primo ex parte Summi Iudicis, cujus innocentiæ nullus poteſt reſiſtere, cujus ſapientiam nihil valet latere, cujus iuſtitia tunc flecti nequibit, qui & reprobis iratus ac terribiliſſimus apparebit. Secundo ex parte iudicandorum, qui comparatione iudicis tanti, nullius ſunt momenti, neque tunc poterunt appellare, nec ullo ſe modo poterunt excuſare: imo

& accuſabuntur acerrime. Tertio ex parte ſententiæ, quæ impiis acutiſſima & pœnoſiſſima erit. Quarto ex parte retributionis, quæ in generali judicio erit vel infernalis damnatio, aut ſempiterna ſalvatio. Quinto ex parte circumſtantium ipſum judicium, quoniam particulare judicium in præſentia non fit multorum, generale autem in conſpectu univerſorum elementis ardentibus, circumſtantibus Angelis, imo & omnibus ſanctis. Si metuendum eſt judicium creaturæ mortalis, quam expavendum eſt judicium Dei omnipotentis? Si ſententia temporalis mortis eſt formidanda, quam formidoloſa eſt æternæ damnationis ſententia? Si confuſibile eſt, & pœnale coram paucis hominibus increpari, & ſecretorum vitiorum denudationem audire, quam confuſibiliſſimum, pœnaliſſimumque conſiſtet coram univerſis & ſingulis Angelis ſanctis, civibuſque ſuperis, atque dæmonibus manifeſtari de omni peccato quantumlibet parvo, de magno, fœdo & turpi, enormi ac erubeſcendo.

Hinc nimirum vox illa unius Religioſi alteri poſt mortem ſe viſibilem demonſtrantis, prout inter vivus inter ſe condixerant, *nemo credit, nemo credit, nemo credit*: ad quem cum reſponſum fuiſſet, *quid eſt illud quod nemo credit?* Dixit, *quam ſeverra ſunt & diſtricta iudicia Dei*. Prout narratur in magno ſpeculo exemplorum ex Iacobo de Paradiſo Carthuſienſi altero. *Vide ergo bonitatem & ſeveritatem Dei*, ait Apoſtolus ad Rom. 11. ratio eſt quia judicium Dei erit ſecundum veritatem malitiæ quam in peccato ipſe agnoſcit: at ipſe longe aliter malitiam peccati penetrat quam cogitant illam homines. Alia momenta malitiæ peccati exaggerat, quæ homines non percipiunt & non ponderant. Alias habet cogitationes a cogitationibus ipſorum: ideo judicia ejus abyſſus multa, & ut dicitur Pſal. 65. *Terribilis in conſiliis ſuper filios hominum*. Sed & cum tam pauci inter homines fidem iſtis adhibeant, non mirum ſi plures adhuc teterrima eorum omnium cœpit oblivio, imo & contemptus etiam apud litteratos ac gregum duces. Refert de ſeipſo Ratherius Veronenſis Epiſcopus in tract. *de contemptu Canonum*, quod in fluvio Rheni, fluctibus ebullientibus ad inſtar collium magno pavore ne navis mergeretur percuſſus, dum vidit Nautas fiducia navigandi jocantes, audaciam non modicam ſumpſerit. Idem eſt de ſæcularibus hominibus, dum metus incutitur judiciorum Dei, videntque aliquot magiſtros in Theologia ac Rectores Eccleſiarum, ipſos quoque Prælatos majores vix ad iſta attendere, aut ridendo talia legere aut audire, rebelliona contra Deum fere publica obdoratos, ipſi etiam metum excutiunt ac ſimul recordationem.

Hos certe terrere deberet hiſtoria Archiep. Magdeburgenſis.

TErribilis eſt hæc ſynodus & tremenda quam ob oculos ſibi proponens D. Carolus Borromæus Archiep. Mediolanenſis ad opera pœnitentiæ excitabatur. Narratur de Udone Epiſcopo Magdeburgenſi in Saxonia, quod cum annos permultos aërem mundumque ſuis ſceleribus infeciſſet, nocte vocem hanc terribiliter inſonantem audivit pluries, *ceſſa de ludo, quia ſatis luſiſti Udo*. Quod cum primo cachinnans tanquam fictitium contemneret, deinde metuens aliquantum ingemuiſſet, & emendationem aliquam proponeret, numquã tamen exequeretur, quadam nocte viſi ſunt duodecim Apoſtoli in Eccleſiam ingredi, in quorum medio gradiebatur Chriſtus ſole ſplendidior, qui omnes judicaturi ſederunt, cum prius Pugil quidam ſtrenuus gladium evaginatum tenens, eandẽ Eccleſiam ingreſſus fuiſſet & magna voce clamaſſet, *Omnes ſancti quorum hic habentur reliquiæ, ſurgite & venite ad judicium*: quibus dictis maxima multitudo utriuſque ſexus apparuit, plureſque Pontificalibus infulis inſigniti, quin etiam viſus eſt S. Mauritius Eccleſiæ patronus cum ſua legione 666. millibus, qui unanimiter ſe coram Chriſto proſternentes dixerunt, Æquiſſime judex da judicium: quibus Dominus reſpondit, *Beati mei quid quæritis?* & adjecit, *portate Udonem Epiſcopum*: ac continuo quidam ex adſtantibus abierunt, & miſeruot, Udonem de latere Abbatiſſæ trahentes miſerabiliter adduxerunt. Quem S. Mauritius ſeverius intuens, dixit: *Domine mi judica: Ecce iſte Udo non Epiſcopus, ſed Lupus: non Paſtor ſed raptor, maculator & devorator gregis tui. Iſte eſt cui domina mea Mater tua ſcientiam donavit, cui hanc Eccleſiam ad honorem nominis mei ſociorumque factam commendavit, prædicens ei ſi bene eam regeret vitam æternam, ſi autem male, mortem in corpore & in anima mereretur. Iſte miſer eſt qui admonitus ſemel & iterum & tertio ſe corrigere noluit. Et non ſolum hanc Eccleſiam ſed etiam ſe & omnia ſibi commiſſa prophanando ad nihilum redegit, imo ſponſas tuas ſemper & ubique turpiter & temere violavit. Ergo judica de eo Iudex æquiſſime*. Et judex: *Caput amittere meruit, qui ſine capite tempus conſumendo in ſordibus computruit.* Quo dicto Pugil præcepit Udoni, cervicem tenderet, ac ipſum decollavit, totaque multitudine diſparente, mane inventum eſt corpus ipſius in Eccleſia in proprio ſanguine volutatum, dum anima miſera à dæmonibus miſerabilem in modum cruciari viſa eſt.

Sententia contra Udonem.

Hæc hiſtoria fuſius explicatur in Magno ſpeculo exemplorum, verbo *judicium* exemplo IX. brevius vero apud Gononum *in chronico Deipara* ſæculo nono, anno Chriſti 985. quo contigiſſe narratur: nec non in *negotio ſæculorum* P. Courcier ad eumdem annum. Alii referunt ad tempora Henrici III. Imp. Ab his autem plures citantur aſſertores ejuſdem, Nauclerus in chronico generatione 34. Trithemius in *chronico Hirſaugienſi*. Poſt quos plures alii recentiores in eadem deploranda Udonis cataſtrophe depingenda laborarunt, ut appareat quam horrendum ſit Beneficia à Dei Matre ſuſcepta vitæ turpitudine maculare: ſicut hic ac ipſa facilitatem ingenii cum eſſet natura tardior acceperat: aut ſibi impoſitum onus animarum infideliter gerere. Quod vero quidam objiciunt non inveniri in ſede Magdeburgenſi, alias Parthenopolis ob præcipuum Virginis cultum, qui ibi vigebat ante Lutheri Apoſtaſiam: hoc nihil derogat, cum ſub alio nomine regimen Eccleſiæ tenere potuerit. Et non abſimiles hiſtoriæ legantur, ut in revelat. S. Brigittæ lib 3. cap. 4. ubi refertur judicium Dei inter pium Canonicum plorantem Epiſcopi ſui exceſſus & ab ipſo deriſum, & ipſum Epiſcopum, cui Deus ſapientiam dederat. Sic enim Fridericus Canonicus Magdeburgenſis erga Udonem ſe habebat, qui totam ipſius tragœdiam adſpexit & primus retulit.

Acclamationes Sanctorum finito Iudicio.

VT in Conciliis fiunt multæ acclamationes quibus Pontifex cum lætitia & honore excipitur ab omnibus pro fine impoſito Concilio: ſic finito judicio innumeris lætitiæ vocibus ſancti omnes Chriſto congratulabuntur. Vivat in ſæcula juſtus Iudex, vivat Redemptor in ſæcula qui omnibus juſte retribuit. Ac ſic poſt ſpectaculum deſcenſus impiorum ad inferorum profunda, cum Chriſto iterum ad Cœlos aſcendente, agilitatis glorioſæ pennis ſublevati cum canticis lætitiæ quaſi parta victoria lætabundi & ipſi ad eoſdem Cœlos conſcendent. Quam beatam aſcenſionem ſic deſcribit vir eximiæ pietatis & eruditionis Ioannes Carmelita in *ſtimulo compunctionis* cap. 20. Sæpe recordor, fili Dei altiſſimi, Eccleſiæ tuæ magnæ aſcenſuræ in Cœlum, ubi percipiet regnum quod ab origine mundi præparavit ei clementiſſimus Pater tuus. Et videor mihi videre exercitus victurum candidatos & configuratos tibi, Rex paci-

ſice, aſcendentes de mundo quem vicerunt, & de morte quam calcarunt, feſtinantes per aërem & penetrantes Cœlos tuos cum tanta majeſtate & tam inæſtimabili gloria, ut fortiſſime trahatur poſt illos anima mea. O ſuprema victoria & intima cordium lætitia, quis poterit dicendo aſſequi te, &c. qualis erit, dulciſſime Deus cordis mei, aſcenſus ille, quando abſoluto iudicio, quod dedit tibi P. quia filius hominis es; incipient elevari ſurſum caſtra tua formoſiſſimis corporibus ſplendentia ſuper ſolem, & ſuaviſſimo decore celebrantia æternas miſericordias beati ſervi tui Domine, in quibus quod mortale eſt abſorbebitur à vitaliſſima vita tua, &c. Dux aſcendentium eris, ô fortiſſime, proſpereque procedes & regnabis ſpecie tua ſuper electiſſimum populum tuum, qui cantabit tibi antiquas miſericordias totis viribus & viſceribus abſque fine. Stantes ergo erunt poſt aſcenſum pedes victorum tuorum in atriis ſpecioſiſſimæ Ieruſalem quæ nunc ædificatur ut civitas, cujus participatio pretioſior & deſiderabilior eſt, quam univerſi mundi imperia & conſolationes filiorum Adæ, quamvis durarent in æternum. Propter quod anima mea fertur ad elegantiſſimam formam ſponſæ tuæ, Rex Salomon, cujus vultum deſiderat univerſa terra. Oro ergo te, dulciſſime fili Dei, cujus miſerationum non eſt pondus aut numerus, ut poſt labores quibus vexor in terra aliena, aſcendam tecum & cum beatiſſimo populo tuo ad excelſam & ſolidiſſimam terram viventium, ubi requieſcam in arctiſſimo complexu dexteræ tuæ.

Aſcenſus prædeſtinatorum in cœlum quam glorioſus.

De memoria habenda decretorum hujus Concilij generaliſſimi.

OBlivio & contemptus Canonum in Conciliis ſtatutorum eſt ingens malum; & in Eccleſia nec minus malum eſt oblivio eorum quæ decernenda ſunt in generaliſſima Synodo iudicij ultimi. Quare ad ejus memoriam ſcriptura hortatur & Patres Eccleſiæ: nam dicitur Eccleſ. 7. *In omnibus operibus tuis memorare noviſſima tua, & in æternum non peccabis.* Unde D. Baſilius orat. *de futuro judicio*: Siquando peccatum aliquod perpetraturus ſis, revolve quæſo prius animo tuo horrendum illud atque intolerandum Chriſti iudicium, in quo quidem iudex in alto præſidebit throno, adſtabit autem omnis creatura tremebunda coram glorioſo & illuſtri ejus conſeſſu, &c.

Ratio tantæ utilitatis petitur ex hoc quod nemo peccat, niſi ſuadente appetitu ſenſitivo qui bonum aliquod ingerit ſenſuale phantaſiæ quæ offert intellectui, qui mox voluntati repræſentat, unde fit ut voluntas ad illam rem effundatur, & parum curans Deum incurrat in peccatum. Pro remedio autem erit, ſuggerere phantaſiæ alia ſimulacra, quibus illecebræ ad peccandum provocantes expugnentur: talia ſunt inter alia, ſimulacra illa horrenda pœnarum quæ in judicio decernentur. Famelicus abſtinebit à cibo, ſi ſuum habeat phantaſiæ, ipſi virus mortiferum ineſſe: ſic homo à conſenſo in rem noxiam, ſi mente revolvat diem judicij. Sigiſmundus Poloniæ Rex, ut ſanctior evaderet, excuſſit pro Symbolo, quod ſæpe intuebatur, lampadem accenſam incumbentem capiti emortuo, cui ſubſtratus erat liber, hoc lemmate adjecto *ius omne vivens poſcit*. Intendebat ſibi ipſi ſuggerere, Lampade, id eſt, vita extincta, erit caput tuum inanimum, & aperietur tunc liber conſcientiæ tuæ unde proferetur ſententia propitia aut læthalis. Ideo impia deteſtare, Deus vivens per ſæcula ius omne poſcit, ſancta omnia a Chriſtiano requirit. Refert hoc Marcellinus de *Piſa* ſerm. de feria 2. poſt dominic. 1. quadrag. ex Turio lib. *numiſmatum*.

Memoria illius, diei ait Raimundus Toloſanus in libro *creaturarum* ſub finem, eſt ſtimulus pungens & ſtimulans hominem ad bene operandum. Omnis enim artifex cum cogitat quod opera ſuæ artis venient ad iudicium & examen aliorum, tunc operabitur meliori modo quo poterit: ſic homo cogitans illum diem in quo omnia opera ſua iudicabuntur & examinabuntur, operabitur meliori modo quo poterit, aliter erit piger & negligens. Nam opera eius non examinabuntur ab aliquo qui poſſit errare, ſed à Summo Iudice qui novit cogitationes hominum, & qui non poteſt in aliquo numero errare. Et ſic memoria illius diei eſt maximæ influentiæ & maximæ virtutis ad bene operandum, & ſecundum quod erit major vel minor memoria hominum, ſecundum hoc vel plus vel minus influit. Item illa dies debet eſſe continua in memoria, quia erit maxima & ſolemniſſima inter omnes dies, & erit dies Domini pura: & iam digna eſt haberi in memoria, aliter eſt maximus contemptus Dei, ſi homo non habuerit in continua memoria diem ſuum & de illo ſummo opere quod faciet circa genus humanum. Sed & omnia opera hominum reſpiciunt opus illius diei & illum expectant, quia neceſſe eſt omnia opera hominum conjungi cum opere illius diei, ſicut corpus cum anima & materia cum forma. Ratio eſt, quia opera cætera hominum ſunt opera demeriti aut meriti, & opus illius diei eſt opus retributionis & præmij, approbationis & reprobationis: opus autem demeritorium recipit complementum ſuum cum pœna competens ei decernitur: ſicut opus meritorium, cum merces debita ei aſſignatur. Ideo dies illa iudicij complebit ac perficiet omnia opera hominum, ſicut forma complet materiam: omnia ergo opera hominum reſpiciunt opus illius diei, & idcirco dies illa continue debet eſſe in memoria in omni opere cujuſlibet diei. Et cum homo ſit liber ad operandum bonum vel malum, & non operetur ex neceſſitate, & magis inclinetur ad malum quam ad bonum, neceſſaria eſt in eo continua memoria illius diei, ut excitetur uſque ad ultimum de potentia ad operandum bonum & fugiendum malum, omnemque teporem à ſe excutiendum.

Dies iudicii complebit omnia.

Duplex eſt autem dies Domini ſic nominatus; unus in quo dicitur, Deum requieviſſe ab omni opere ſuo, alter eſt in quo perficiet omne opus ſuum, & coronabit omnia opera ſua, cum operibus iuſtorum quæ ex gratia antecedente profluxerunt, debitam mercedem adjunget, ſine qua eſſent nulla & imperfecta: at ſi tantopere commendatur nobis memoria diei illius in qua Deus requievit ab opere ſuo, quanto magis commemoratione digna eſt memoria illius diei in qua adimplebit opus ſuum? Eſt certè dies illa finis & perfectio omnium aliarum dierum, & omnes alij dies currunt ad illam diem ſicut ad ſuum finem & complementum: & ſicut grave naturaliter deſiderat centrum & omnes partes terræ, ita omnes dies tendunt ad unum ultimum diem qui eſt dies iudicij, & omnes alij dies eſſent fruſtra & vacui ſi non veniret illa dies, quæ eſt omnium dierum finis & conſummatio, & dies retributionis & quietis. Quare & dies illa erit dies lætitiæ & exultationis & gloriæ pro omnibus ſanctis, qui de ſalute ſecuri erunt. *Exultabunt ſancti in gloria, lætabuntur in cubilibus ſuis*, ideſt, in corporibus ſuis glorificatis, in quibus tunc requieſcent. *Exaltationes Dei in gutture eorum.* Nam ibi corpora glorificata veras voces formabunt, quibus commendabunt iuſtitiam Chriſti & vindicativam contra impios, & remunerativam pro iuſtis, ejuſque triumphum celebrabunt. Hæc ſunt quæ quotidie Chriſtianum meditari decet. Unde D. Chryſoſtomus Homil. 2. in Epiſt. ad Teſſalonicenſes. *Nemo eorum qui gehennam ob oculos habent, in gehennam incidet: nemo gehennam contemnentium iudicium effugies.* Inde enim multis damnatio ſine fine, quod judicium non recogitant, ut merito planxerit vir pius,

Pſ. 149.

Sic vivant homines tanquam mors nulla ſequatur,
Et velut infernus fabula vana foret.

Fructus maximus hujus Concilij generaliſſimi, Eccleſiæ triumphantis perfectio, complementum operis redemptionis & victoria ultima verbi Dei.

VT Eccleſia duplicem Chriſti adventum agnoſcit, unum jam factum & alium qui futurus eſt: ſic inter utrumque convenientias non paucas confitetur.

1. Quod in utroque adventu is qui venturus eſt, ſit Deus & homo.

2. Quod uterque adventus futurus eſt per veram & realem Chriſti præſentiam.

3. Quod in utroque adventu ſibi regnum comparet Chriſtus, regnum non de hoc mundo, ſed ſpirituale, ſcilicet regnum Eccleſiæ vel militantis in terra vel triumphantis in cœlo. Quod quia in primo adventu perfecte non obtinuit & ex omni parte, neque de hoſtibus ſuis viſibiliter ac manifeſte triumphavit, ideo in ſecundo adventu obtinebit plenam ac completam proprietatem & poſſeſſionem hujus regni, non ſolum ſpiritualem, ſed etiam ut loquitur Suarez ad quæſt. 59. partis 3. D. Thomæ, diſp. 53. art. 2. quodammodo corporalem & viſibilem & æternam: ſicut ſcribitur Danielis 7. *dedit ei poteſtatem & honorem & regnum, & omnes populi, tribus & linguæ ſervient ipſi.*

4. Quod uterque adventus eſt ad redemptionem ſalutemque hominum. Nam in primo adventu redemit homines ab impotentia ſalutem conſequendi, quæ fuerat invecta per peccatum Adami in totum genus humanum, ſubminiſtrando omnibus auxilia nedum ſufficientia ſed etiam efficacia, quantum eſt ex parte ſua. Redemit quoque a peccato per juſtificationem quotquot receperunt eum & mediis ab ipſo paratis bene uſi ſunt: quin etiam ex parte redemit ab omni miſeria animæ per glorificationem quotquot in accepta ſemel juſtificatione perſeveraverunt uſque ad mortem corporis. In ſecundo vero adventu perficiet iſtam redemptionem vivificando corpora & ſimul cum animabus gloria immortali donando, ab omnique metu & terrore adverſariorum liberando. Unde magnum iſtud Concilium perficiet Eccleſiam triumphantem, cum alia ad Eccleſiam militantem reformandam intenderint. Quapropter ſcriptura ſacra non minus ipſum Redemptorem ac ſalvatorem vocat in ſecundo adventu quam in primo Luc. 22. *Surgite & levate capita veſtra, quoniam appropinquat redemptio veſtra* ad Phil. 1. *Salvatorem expectamus dominum noſtrum Ieſum Chriſtum*, & ad Titum 2. *expectantes beatam ſpem & adventum gloriæ magni Dei & ſalvatoris noſtri Jeſu Chriſti.*

Quæ & ſi ad juſtos proprie pertineant, non tamen injuſti & qui in peccato mortui ſunt omnimodo excludentur ab aliqua per Chriſtum redemptione, in illo adventu, quamvis ad majus dedecus & tormentum illis ceſſura ſit, ex propria ipſorum diſpoſitione. Redemptor quippe fuit prædeſtinatus ac miſſus Chriſtus Deus homo pro omnibus ad bona naturalia inſtaurandis abſolute & reipſa ex virtute Incarnationis & Reſurrectionis: Idemque eſt liberator per mortem ſuam à morte temporali & æterna pœna pro peccatis debita: quoniam & quatenus omnes ſunt Chriſto conformes in naturalibus; & ideo omnes reſurgent ad incorruptionem & integritatem corporis, dicente Apoſtolo *ſicut in Adam omnes moriuntur ſic in Chriſto omnes vivificabuntur*: non autem miſſus eſt ad ſupernaturalia bona, niſi cõditionate ac ſufficienter, ſi modo conformentur ipſi, etiam in ſupernaturalibus per Sacramenta in re, vel in voto ſuo, vel parentum vel aliorum (quamvis & de hoc ultimo lis aliqua ſuperſit) virtute paſſionis Chriſti conferentis ſupernaturalem gratiam: a qua qui excludentur reprobi ſunt damnati, non defectu Dei aut auxilij divini, ſed ſuo: de quibus Thomas Campanella in præfatione libri *de Prædeſt. & Reprob.*

In hoc vero ſplendebit tunc perfecte victoria Verbi Dei, quod facilitate maxima impios omnes cum Diabolo & Angelis ejus præcipitaturus eſt in abyſſum gehennæ, quantumvis magnus ſit eorum numerus juxta illud Iob. 40. *& videntibus cunctis præcipitabitur.*

Si enim adhuc paſſibilis & mortalis continuoque paſſurus & moriturus cohortem præſidis, Pontificumque & Phariſæorum miniſtros ſolo intuitu dejecit, ut enim *dixit eis ego ſum, abierunt retrorſum*: Si inquam judicandus hoc fecit, quid non faciet judicaturus? quod amplioribus argumentis probat Rupertus Abbas l. xiij. de *Victoria verbi Dei*, cui & hanc coronidem imponit, quam cum ipſo habere communem deſideramus, qui ad eumdem ſcopum, quem ipſe in his libris ſpectavit, toto hoc opere intendimus.

Quid poſt hæc erit niſi ſempiterna feſtivitas triumphi, & nunquam habitura finem lætitia Dei lætantis in operibus ſuis? qualis triumphator Deus verbum, Deus & homo Ieſus Chriſtus in majeſtate ſua ſedebit? qualis circa illum procerum ejus, militum ejus emeritorum conſeſſus erit? quali ſplendore tota triumphalis ejus curia ſplendebit? prædicat id Eſaias, *quia Deus iudicij Dominus, beati omnes qui expectant eum ..... & erit lux lunæ ſicut lux ſolis & lux ſolis ſeptempliciter, in die qua alligabit Dominus vulnus populi ſui & percuſſuram plagæ ejus ſanaverit.* Quid ergo eſt vulnus populi Domini, & quid percuſſura vel plaga ejus, niſi vulnus mortis animæ, id eſt, peccati, & percuſſura vel plaga mortis corporeæ, qua de corpore recedit anima? & illius mortis vulnus & hujus mortis plagam ſive percuſſuram tunc Dominus ad perfectum ſanabit quando dicet: *Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi.* Tunc erit lux lunæ ſicut lux ſolis: luna Eccleſia, ſol ipſe Chriſtus eſt. Nunc in præſenti ſæculo non eſt lux lunæ ſicut lux ſolis, id eſt non eſt claritas Eccleſiæ, ſicut claritas Chriſti, quia videlicet Chriſtus ſemper & indeficienter ſuo lumine fulget. Luna autem Eccleſia nunc incrementis gaudet, nunc defectum ſuſtinet: tunc autem ſemper fulgebit, quia Chriſtum in manifeſta viſione ſemper habebit: hoc erit eſſe lucem lunæ ſicut lux ſolis: *ſcimus enim*, inquit Ioannes *quia cum apparuerit ſimiles illi erimus, quia videbimus eum ſicuti eſt, &c.* Et lux ſolis ſeptempliciter ſicut lux ſeptem dierum: qualis vel quanta eſt lux ſeptem dierum.

Rupertus Abbas. — *Eſa. 30.* — *1. Ioan. 3.*

Sic igitur toto hoc tomo primo de Chriſto Prophetia, *inimicitias ponam inter te & mulierem, inter ſemen tuum & ſemen illius, & ipſum conteret caput tuum*, manet elucidata: & definitio ſcripturæ ſacræ in capite Apparatus allata, toto decurſu hujus voluminis probata fuit. Omnia cum debita ſubmiſſione ad Eccleſiam Catholicam Apoſtolicam & Romanam, in cujus ſinu & pace perſeverare deſidero, ad ſalutem animæ & majorem Dei gloriam, cui ſit laus & jubilatio & adoratio in ſæcula.

Geneſ. 3.

Ex his tandem quæ per omnes partes hujus voluminis inſinuata ſunt, intelligi debet potiſſimum quanta habenda eſt æſtimatio myſterij redemptionis humani generis, quam redemptionem Deus ab æterno deſtinavit quam ab initio mundi promiſit, cujus promiſſionem per omnia ſæcula veteris teſtamenti confirmavit vaticiniis Prophetarum, cujus executionem Dæmon pluribus modis impedire molitus ne ex genere Jacob naſceretur Chriſtus, ſed irrito conatu, cum in plenitudine temporis natus eſt redemptor ille qui ſalutem noſtram operatus eſt in medio terræ, & ut nos liberaret à triplici ſervitute

peccati, dæmonis & corruptionis mortis ſanguinem ſuum dedit in pretium, & in fide viva hujus myſterij ſalutem ſitam eſſe voluit. Quam fidem omnes hæreſes interpolare quoquomodo ac deſtruere molitæ ſunt, & Concilia omnia generalia propugnarunt. Quam denique redemptionem conſummabit perficietque in Concilio & congregatione juſtorum totius orbis, cum ſederit judicaturus in ſede majeſtatis ſuæ, congregatis ante ſe omnibus gentibus. Propterea enim dicebat Lucæ 22. *Adſpicite & levate capita veſtra, quoniam appropinquat redemptio veſtra*, cum non ſolum ſecundum animam, ſed etiam ſecundum corpus totus homo ſalvabitur: ita ut tunc civitates duæ, una diaboli altera Chriſti, una malorum altera juſtorum fines ſuos habituræ ſint, utraque tamen hominum & Angelorum ſimul, illis in æterna miſeria ſine fine durantibus, iſtis in æterna fœlicitate ſine fine viventibus: ſed in Beatitudine iſti alius alio præſtabilius, in miſeria vero illi alio alius tolerabilius permanebunt: ſicut enim in regno cœlorum manſiones diverſæ ſunt, ideſt, præmiorum differentiæ, ſic in gehenna ſuppliciorum ſpecies variæ ſunt, cum in illa Deus etiam regnaturus ſit per juſtitiam & ſic dæmonem coercimus, ut non tanquam rex ſe habeat, ſed ut tortor qui non poteſt ad pœnam addere aut minuere, ſed omnia facit ad judicis arbitrium, ne alioquin ex odio & crudelitate ſæ-

A viens ſupra condignum miſeros torqueret. Ah quanta erit nihilominus eorum triſtitia, una cum Lucifero in barathrum præcipitati! At contra, ô Eccleſia magna juſtorum, Eccleſia victrix, Eccleſia triumphatrix quam ineffabilis tunc erit lætitia tua, quanta erit jubilatio filiorum tuorum omnium, cum ſummo judicio Redemptorem tuum regredientem ad Patrem ſuum ſecutura es, cum illo acceſſura, ut te eidem Patri ſuo exhibeat non habentem maculam. Quam pulchra tabernacula tua Jacob, quam dilecta tentoria tua ô Iſraël! ô ſuprema victoria Verbi Dei & electorum tuorum, non eſt mortalis hominis explicare inæſtimabilem triumphū illum tot aſcendentium ad æternā requiem beatiſſimi regni: ô miſericordia magna & mirabilis valde nimis! ô conſummatio labo-

B rum qui coronantur tanta felicitate! quis ergo digne exiſtimet beneficium redemptionis quam operatus es, ô Verbum Dei, deliciæ Patris æterni, & objectum ſempiternum complacentiæ ipſius, carnem aſſumendo & ſanguinem in pretium captivorum effundendo. Cujus cor non arderet vivo igne dulciſſimi amoris tui, ſi in illo eſſet digna æſtimatio ſanguinis tui? quis ſtrictiſſimo jure totum tibi deberi ſe, non cogitaret, ſi iſta recogitaret? ô ſapientes recondite hæc in latibulo cordis veſtri tantiſper dum hæc vita labitur, & quotidie accedit judicij tempus. Amen.

INDEX
RERUM ET VERBORUM.

OBSERVABIT LECTOR BENEVOLUS, LITTERAM, a. vel b. cùm nullus niſi Paginæ numerus præcedit ; primam vel ſecundam columnam denotare : cùm vero poſt Paginæ numerum ſequitur alter, 1. ſcilicet vel 2. & poſt alterutrum aliqua ex his litteris, a, b, c, d, e, per numerum columnam, per litteram columnæ partem ſignificari.

A

AARON figura Chriſti, 7. b, 60. 61
Aaron cur à Deo ſummus ſacerdos inſtitutus, 48. b
Abbas non debet uſurpare officium Epiſcoporum, 486. 1. e. 2. a
Abbatis in Monachos poteſtas, 100. b
Abbatiſſæ, quæ & quomodo eligenda, 703. a. b
Abbatiæ ex mala eorum quibus commiſſæ fuerant adminiſtratione, non levia tam in ſpiritualibus quam in temporalibus paſſæ ſunt detrimenta, 705. a. A
Abdias propheta quid de Chriſto prædixerit, 39. b
Abiatar ſummus ſacerdos, 117. a & b
Abimelech ſummus ſacerdos, 117. a
Ablativus conſtruitur in habitudine alicujus cauſæ, 155. b
qui Abominationem in nuptiis, carnibus & vino criminantur, damnati, 141. a. b.
contra Abortum procurantes, 352. 1. c
Abraham figura Chriſti, 7. a
Abrahæ facta promiſſio quomodo intelligenda, 51. a & ſeq. 53. a
Abſinthrium. Vide Stella,
in Abſolvendis hominibus à peccato quæ cura adhibenda, 343 1. a. b
Abſolutio in pœnitentia, quid, 729. 1. b
in Abſolutione Sacerdotis an duntaxat tollatur reatus peccati, 764. 1. a. b
de Abſtractis quænam concreta prædicentur in Divinis, 160. b
Abyſſi vocabulo quid figuretur in Apocalypſi, 68. a
Abyſſum invocare abyſſum quid ſit, 21. b
Academiarum inſtitutio ad quem pertineat, 92. b
Acatius Epiſcopus centum & decem annorum, 229. a
Accuſatio Prælatorum non facile admittenda, 419. 2. d
Acephali hæretici variis nominibus nuncupati, 291. b
Aceſius Conſtantinopolitanus Epiſcopus & Novatianus hæreticus, 177. b
Acta ſcribenda ut probari poſſint, 424. 1. a
de Actibus Apoſtolorum : & an magni ſit momenti librum iſtum diligentius excutere, qui totus hiſtoria eſt, 48. a. b. & ſeq.
Actiones ſunt ſuppoſitorum, axioma Philoſophicum & quare prolatum in Concilio Florentino, 560. 1. d
Adam primus & ſecundus, 23. a. b
Adami primi levitas, 5. a. Adam figura Chriſti, 7. a
Adam ut imago Dei honore proſequendus, 359. aliàs. 349. 2. b
Adaptari aliquid alicui, quidnam ſit, 565. 1. a
Additio ad Symbolum quid ſit, 549. 1. b
ante tertiam Synodum vetita, 550. 1. b. e
de Additione ad Symbolum plura & notanda, 525. 2. c. & ſeq.
Adelphiani hæretici quinam & quænam eorum hæreſes & dogmata, 228. b
Adjectiva denotant ſuppoſita ſubſtantiva naturarum, 160. b
Adoleſcentium ætas niſi probe inſtituatur, prona eſt ad mundi voluptates ſequendas, 691. 1. a
de Adoratione Chriſti, 241, 2. a. b. & ſeq.
Adoratio. Quam multa hæc vox ſignificet, 37. 2. b
de Adoratione ſanctiſſimæ Euchariſtiæ nunquam non obſervata, 107. a
Adriani Papæ ad Conſtantinum Imperatorem & Irenem ejus matrem, epiſtolæ fragmentum, 360 1. d. & ſeq. ejuſdem ad Taraſium Conſtantinopolitanum Patriarcham Epiſtola, 361. 2. a & ſeq.
Adventum Chriſti omnibus fuiſſe ſalutarem, 28. b,
in Adventu Chriſti novus ſpiritus, nova anima datur hominibus, 40. b
de ſecundo Adventu Chriſti longè plura & notanda. 69. a. & ſeq. ordo duplicis Adventus, 72. a. Vide Iudicium.
Ægyptii in mari rubro ſubmerſi quid præſignificaverint, 7. b
in Ægypto patrata mirabilia, Chriſti mirabilium liberantis humanum genus à ſervitute peccati, typus, 89. b
Æneas Sylvius qui poſtea Pius ſecundus, & ex eo excerpta quædam de authoritate ſummi Pontificis & Concilii, 504. 2. e 505. 1. a. & ſeq. Vide Pius II. Papa.
Æqualitas in divinis an ſit Relatio realis, 158. a
Affectus. Vide Pedes.

Affinitatus ſecundus gradus nuptiis contrahendis an ſit prohibitus, 331. 1. d
de Afflictione bonorum graviſſima quæſtin, 26. b
Africani Patres quid de cœlibatu Presbyterorum olim cenſuerint, 211.b.& ſeq.
Agapes in Ecclesia non faciendæ, 341. 2. c.
A341. 1. A
gathonis Papæ ad Conſtantinum, Heraclium & A Tiberium Imperatores, Epiſtola, 296. a
Agere activè & paſſivè quid ſit, 727. 1. d
ggæus Propheta, an aliquid de Chriſto prædixe-
Arit, 41.b
ggravationes & reaggravationes excommunicationum, unde. 137
Agno Paſchali quid fuerit præfiguratum, 7. b
Alberti Magni circa privilegium audiendi confeſſiones, opinio, 433. a. b
Albertus Pigh. Vide Pighius.
Albigenſium hæreticorum varia nomina, 410. 1. A
de Albigenſium de erroribus plura, 431. 1. E. & ſeq.
contra Albigenſes & graſſatores milites, 411. 1. a. & ſeq.
Alea Clericis prohibita, 141. a
Alienus. Vide Vita.
ab Alio eſſe, multis modis dicitur, 555. 2. c. d
Aliunde non eſſe, quid importet, 557. 1. c. d
Alogi hæretici Evangelium D. Ioannis impugnantes, 46. b. 47. a
ſine Altari non fit ſacrificium, 106. a
ad Altare quid ad benedictionem ſimplicem debeat exhiberi, 135.b.136.a
tres Altitudines quas in Deo miratur D. Paulus, 52. b
de Amalrico de Bena ejuſque inſaniis, 432. 1. a. & ſeq.
Ambitua in bona Eccleſia quod ſit principium, 396. b
Ambroſii de duplici in Chriſto voluntate locus, 298.1.2. 314.1.c
Ambroſius interpres Epiphanii, 578. 2. e
Ambroſius Mediolanenſis adhuc catechumænus factus Epiſcopus, 145. a
de Amedæo Sabaudiæ Duce in ſummum Pontificem electo, 497. 1. e. 1. A. & ſeq.
de Amentiæ delictis, 812. 2. d
Aminadab, populus ſpontaneus, 15. b
Amorem Chriſti ad Eccleſiam quomodo ſub involucro amoris carnalis potuerit Spiritus ſanctus exprimere in Cantica Canticorum, 12. b
Guillelm. de ſancto Amore, ejuſque errores damnari, 432. 2. c. 433. 1. A
Amos boum paſtor & Propheta, an Chriſtum agnoverit, 39. a. b
Anabaptiſtæ conqueruntur multa in Evangelio D. Ioannis ſuperaddita, 47. a
Ananias. Vide Saphira.
Ananiæ & Saphiræ ſacrilegium, quàm ſeverè mulctarum, 48.b.49.b
Anaſtaſii Presbyteri Conſtantinopolitani, nefanda in ſacram Virginem blaſphemia, 104. a
Anathema in hæreticos, 370.1. c. quid ſit Anathema, 371 2.d
ad Anatolium Conſtantinopolitanum Epiſcopum Leonis Papæ Epiſtola, 264.1.d. e. & ſeq. Anatolii item ambitio, ib. 2. d
Andræas Coloſſenſis Præſul Eccleſiæ Romanæ Orator in Concilio Florentino Ferrariæ celebrato, 521. 2.c.d. & ſeq. 529.1.b. & ſeq.
Angelorum imagines, 371. 1. C
de Angelorum concilio, ubinam fuerit celebratum, & quis illi præfuerit, 114. b. 115. a. b. Vide Cuſtodes. Creaturę.
Angelos eſſe ſpirituales, an ſit de fide, 438. 1. c. & ſequ
Angeli an ſint corporei diſputatur, 356. 1. e
Angelis an quidquam per Eccleſiam innoteſcat, 58. a
Angeli an poſſint appellari Epiſcopi, aut ſacerdotes, 116. a
Angeli boni quo fructu laborant pro animabus, 66. b
Ad Angelos cuſtodes plurium ingratitudo, 807. 1. d
Anima rationalis verè ac per ſe humani corporis forma, 461. 2. a. b
de duabus Animabus opinio, Redemptionis negotio adverſatur, 783. 1. A
Animæ quas D. Ioannes vidit ſub altari, quænam ſint, 66. b
Animæ infirmi prius providendum quàm corpori, 421. 2 e. & ſeq
Animam hominis eſſe unicam, 388. 2. c. d
Animarum ſtatus poſt mortem Chriſti, 36. b
de Anima Salvatoris, 319. 1. e. 2. a
Animalia pennata, plena oculis ante & retro, quænam ſint, 460. 1. A
Anniverſariorum nomen unde invaluerit, 108. a
Anomæi Hæretici diſcipuli Ætii, & cur ſic dicti, 194. b. Luxuriæ fautores, ib.
Anthimus hæreticus, 304. 2. d
de Antichriſto in benedictione Dan filii Iacob, 33. b
Antichriſti tempore Eccleſia in deſertis abſcondenda, 16. b
Antichriſtus ſub figura beſtiæ horribilis quæ de mari aſcendit deſcriptus, 68. a b
Antichriſti Angelus cuſtos, 807. 1 a
Antichriſtus paſtor ſtultus, 41. a
Antidota nova adverſus nova venena neceſſaria ſunt, 229. a
Antimaritæ, & unde ſic dicti, 512. 1. c. d
Antiquus dierum quis dicatur, 18 a
S. Antonii ſomnum de Arianis, 182. 6
Apathia ſtoica ab Origene & Evagrio admiſſa, 299. a
Apocalypſis recapitulatio, 68. a. b. 72. a
Apocalypſis commendatio, ſcopus & partitio, 65. b. & ſeq.
Apocryphorum librorum quatuor genera, 85. a
Apollinaris anathematiſandus, 183 b
Apollinaris vir alias magnus, ſi non hæreticus, 192. a. ejus errores, 195. a
Apollinaris animam rationalem Chriſto detrahens, 64. a
de Apollinaris damnatione ad Orientales Damaſi Papæ epiſtola 198. b. contra eum Concilium Romanum, 199. a
Apollinarius antiſtes improbitatis, 312. 2. e
Apollinariſtarum errores, 291. b
Apoſtolorum miſſio, 20. b. 24. a
Apoſtoli annunriant ſecundum Chriſti adventum, 70. a
Apoſtolorum victoriæ in converſione gentium Euchariſtiæ attributæ, 41. a
Apoſtolorum quatuor præcipua Concilia, 130. a. b. & ſeq. Vide Diviſio Canones.
Apoſtolos nunquam deſerebat Spiritus ſanctus, 127. b
Apoſtolis quomodo nota fecerit Chriſtus quæcumque audivit à Patre, 47. b
Apoſtoli, montes, & duces gregum qui pabulis montium opimantur, 50. b
Apoſtolis ad prædicandum miſſis tria injunxit Chri-

ſtus, 419. 1. e
in his quæ ſont de Apoſtolorum inſtitutione, an poſſit Papa diſpeoſare, 96.b
de Appellationis cauſa exprimenda, 423. 2. C
Appellatio ad Romanum Pontificem more antiquo uſitata, 186.a. b
Aqua miſtum vinum in ſacrificiu debet offerri, 557. 1. A
de Aqua vinn miſcenda miſſæ ſacrificio, 74.a
Aquila ad volandum alis inſtructa prædeſtinatorum typus, 53 b
Aquila ſacræ Scripturæ interpres, ex gentili Chriſtianus & ex Chriſtiano Iudæus, 120. b
per Aquilonem ventum frigidum deſignatur Spiritus ſanctus, 14. b
Arbitrium. Vide Libertas.
Arca à Philiſthæis capta, quid præſignaverit, 9. a
ne Archiepiſcopi viſitationis prætextu Soffraganeos gravent, 388.1. Vide Epiſcopus.
Archimandritæ hæretici petunt reſtitui Dioſcorum, 248. 2. e. 249.1. a
Archimandrita beſtia perterrita, 317. 2.b
Ariſtoteles, cur petierit & obtinuerit ab Alexandro magoo, ut ſuperiorum Philoſophorum libri omnes exurerentur, 289.a
Arius elati & ambitioſi, non minus quàm fucati vir animi, 162. a. de eo item plura & notanda, *ibid. & ſeq.*
Arii duplex fidei confeſſio, 178.a
Aris ſymbolum ad Conſtantinum Imperatorem miſſum, 176. a
Ario dignitas Sacerdotalis abrogatur in Concilio Nicæno, 171.b
Arius anathematiſatus, 172. b
Arius æqualitatem cum Patre, Chriſto detrahens, 64. a. 67. a
Arius diviſor atque partitor ſanctiſſimæ Trinitatis, 317. 1. e
Arii doctrinæ examen & damnatio, 164.a.b
Arius anathematiſandus, 283. b
Arii doctrina quænam, 173.a. 174. b
Arianorum Epiſcoporum audacia contra Romanum Pontificem, 190 a. eorum fidei formula ſubdola, 190. b
Ariani quantum erga Catholicos duri, 200. a
Arianorum excommunicatio, 184. b
Arianorum arrogantia 173. a. probationes ex Scriptura contra fidem Nicænum, 174. a
de Arianis ſomnium Sancti Antonii, 182 b
Arianorum acta crudelia, 183. a. b. eorum ex Sardica fuga, 184. a
Ariani dicti Porphyriani, 175.b
Ariani in tres ſectas diviſi, 592. a
Arma ad Infideles non deferenda, 402.2. b
Armenorum unio cum Romana Eccleſia, 515. 2. c. d
Armenorum inſtructio, 593.1 e. d. *& ſeq.* 594. 1. c. *& ſq.*
Arnaldi Ciſtercienſis Abbatis & Archiepiſcopi Narbonenſis notandum dictum, 431. c. *& ſeq.*
Arnaldus de Brixia Petri de Bruis ſectator, 400.2.b. c. 403.1. b. illius obitus, 404.1.b
Arreptitii qui à Dæmone vexantur ad Clericatum non promovendi, 545.a
Acolius Theſſalonicenſis Antiſtes, Concilii primi Conſtantinopolitani Præſes, 102. b
Aſmodæus dæmon omnis impudicitiæ incentor, 67. b
propter Aſſumentem venerabatur aſſumptum Neſtorius, & propter inviſibilem adorabat viſibilem, 222.b
Athanaſii de duplici in Chriſto voluntate locus, 297. 2. c. 301 a. c. d. *& ſeq.* 304. 1. e
Athanaſius à Concilio Antiocheno condemnatus, 565.1 b. Illius ſenſus excutitur, 567. 2. e. 570. 2. C
Athanaſii de duabus in Chriſto voluntatibus ſermo, 313. 1. a
Athanaſius adhuc Diaconus, Alexandri Alexandrinæ Eccleſiæ Epiſcopi in Concilio Nicæno comes, 162. a. ejuſdem Concilii defenſor invictus, 364. b
Atticus orthodoxæ fidei egregius doctor & ea in re B. Ioannis ſucceſſor, 225.b
Avaritia quorundam Sacerdotum, 41. b
Avaritia qua nullum vitium eſt tetrius: à domo Dei prorſus tollenda, 795. 1. D
in Avaros divites & immiſericordes, 30.a.b
D. Auguſtini de ſummo Pontifice & Eccleſia quænam fuerit mens, 86.b
D. Auguſtinus quantum Conciliis detulerit, 108. b. 109. a
D. Auguſtini notanda modeſtia, 732. 2 a.b
Auguſtini de Ancona opinio circa poteſtatem Epiſcopi in parochias ſuæ Diœceſeos, 434. 1. d. e
Auguſtini de duplici in Chriſto voluntate locus, 298. 1. a
S Auguſtinus an impugnaverit traditiones, quidqua de iis verè ſenſerit, 74.b. 75.a
Aulam Imperatoriam, vel regiam an Epiſcopis liceat adire, 387. b. *& ſeq.*
per Auſtrum ventum calidum deſignatur Spiritus ſanctus, 14.b
Axes agricolationis errare facere, 369. 1. a
Azyma Iudæorum non licet fidelibus comedere, 334. 2. d

B

Babylon, Romana civitas Idololatriæ dedita, 68.a
Baculus Epiſcopi cur ſit curvus, 97.a. an eo utator Papa, *ibid.*
Baji 78. theolgecarum propoſitionum ad tria capita reductio, 738.1.c.& ſeq. de iis longè plusa & notanda, 749.a. b.15.& ſeq.
à Bajo gratia ſanctificans exclusa, 746. 1. d
Balaam, Vide Hæretici.
linguæ Balaam quis fuerit motor, 126. b
Theodor. Balſamon ſchiſmaticus. 101.b
non Baptiſent Epiſcopi intra domos, 337. 1. a
de Baptiſmate, 596. 2. a
de Baptiſmo hæreticorum iterando ex mente Cypriani, quid decreverint Concilia, 110.a. b
de Baptiſmo Parvulorum, Viennenſis Concilii ſecundi Canon, 461. 2. c
Baptiſmus quomodo non ſalvet omnes qui crediderunt, quamvis dictum ſit à Chriſto, *Qui crediderit*, &c. 46. a
Baptiſma chriſtianum quomodo conſiderandum, 181.b
Baptiſmus in Eccleſiis tantum celebrandus, 339. 2. c
de Baptiſmo ab hæreticis collato, 140. a. item & à Catholicis, ibid.
in Baptiſmi ſacramento an duntaxat tollatur reatus peccati, 764. 1. a. 13
de Baptiſmo, Concilii Tridentini Canones, 651. 1. e. de Baptiſmo Ioannis, ibid.
Baptiſmi & Pœnitentiæ ſacramenta in quibus differant, 666.2. b. c
in Barbaricis gentibus eccleſiæ conſtitutæ quomodo gubernandæ, 196. a
Baronii zelus pro ſummo Pontifice, 326. 1. c.d
Barſumæ Monachi facta nefanda, 252. 1. d. e
Baſileenſe Concilium univerſale, ex parte reprobatum, & de eo plura & notanda, 491. 1. a. 13. & ſeq. alv. Hujus Concilii ſeſſionum ſumma, ibid. 2. e. & ſeq.

in Baſileenſi Concilio acta & geſta per Bullam Nicolai Papæ V. approbata, 499. 2. E. 500. A.& ſeq. contra Baſileenſes Eugenii Papæ IV. Bulla, 599. 1. & ſeq.
Baſilii locus de Spiritu ſancto, 556. 2. b. explicatus, 559. 1. b. 566. 2. c. 569. 1.a. Ejuſdem encomium, 561. 2. a. Codices item corrupti, 563. 1.b
Baſilii prius hæretici confeſſio Catholica, 346. 1. c. illius anathematiſmi, ibid. 2. 13
Beatitudo eſſentialis, ſeu viſio beatifica, ſub duplici typo deſcripta, 49.a. de ea Chriſti ſermo, ibid.
Begardorum & Beguinarum varii errores, 466.1 a. & ſeq. de iiſdem annotatio, ibid. 2. b. varia eorum nomina, ibid.
Bellarminus. Vide Poteſtas ſpiritualis.
Bella olim geſſiſſe privatos homines, non ex conſenſu Regis, 409. 1. c
Bellum ubi nulla invenitur in congreſſione victoria, 286. a
Bellis qui præſideant ſoluti quatuor Angeli mali, 67. b
Bena territorii Carnotenſis villa, 432.1.a
Amalerici de Bona inſaniæ, 432 1. a. & ſeq.
Benedictus 12. an fuerit Antipapa, 507. 2. a.b
Beneficia Dei in hominem tria, 4.b. 5.a
de Beneficiorum pluralitate, 459. 2. c. Vide Pluralitas.
Beneficiorum pluralitas prohibita, 459.2.b. c. & ſeq.
de unius Beneficii ſingularitate, 408. 1.2.& 2. a.b. Vide Sæculares.
de Beneficiorum intra tempus proviſione, 406. 2. c
Beneficiariis divitibus dictum attendendum, 470. 2. b. c
de Beneficiatorum moribus, 459. 1. B. & ſeq.
S. Bernardinus Senenſis Græcæ linguæ neſcius Græcè tamen per miraculum concionatur, 515. 2. b. c
Beſtiæ horribiles de mari & de beſtia aſcendentes, de quibus in Apocalypſi, quid denotent, 68.a
de Beſtiarum creatis, 812. 1. D. E
in Bethleem quare Chriſtus voluerit naſci, 522. b. & ſeq
Biblia Criticorum opera, 48.b
Bibliorum vulgatæ Editionis authoritas 724.2. b. Eorumdem hæreticæ verſiones, ibid. c. & ſeq.
Bibliorum verſio ab hæreticis depravata, 102.b
Bigami ad Clerũ non admittendi, 137.b. cum Bigamo ut promoveatur, an poſſit diſpenſare Papa, 96. a.b
Bloodellus unus ex Calvini catulis, multis latratibus Iulii Papæ epiſtolam exagitans, 585. a
de Bohemis in Concilio Baſileenſi, plura & notanda, 510. 2. A. & ſeq. eorum articuli in Concilio propoſiti dirimuntur, 511. c
D. Bonaventuræ præclarum elogium, 451. a
D. Bonaventuræ mens circa Angelos, 430.2. c. Vide D. Thomas.
D. Bonaventuræ obitus, 451. 1. a. de eo iterum, ibid. 2. a
Bona Eccleſiæ cujus ſint, 470. 1. c
Bonum hominis maximum in hac vita, 58. a
per Bonum Chriſti de quo Oſeas & Zacharias prophetæ, quid ſit intelligendum, 39 a. 41. a. & ſeq.
Franciſc. Boſquetus Epiſcopus Montis-Peſſulani, 189. 2. E
à Brentio Apoſtolorum traditiones cabaliſticis Rabinorum nugis comparatæ, 75.b
Arn. de Brixia Petri de Bruis Hereſiarchæ ſectator, 400. 2. b. c. 403. 2. b. & ſeq. illius obitus, 404
Petr. de Bruis fons hæreſeon in Occidente, 400. 2. a. 401. 2. b.
Brumalia quænam olim apud Gentiles, 240.a. b
Bruno Signenſium Epiſcopus Inveſtituræ hoſtis, 592. 1. D
Brovius de quibuſdam erroribus arguitur, 456. 2.d.e

C

Cabala apud Iudæos quidnam ſit, 75.a
Cabala, ſive lex ore tradita, ſenioribus apud Iudæos commiſſa, 116.b. 121.b
Cæleſtini Papæ ad Neſtorium Epiſtola in Epheſina Synodo approbata, 225. 6. & ſeq. item ad Synodum Epheſinam, 217.2. & ſeq.
Cæleſtinus Papa Epheſinæ Synodi præſes, 238. 2. a
Cain. Vide Hæretici.
Caïna hæreſis à quo exordium ſumpſerit, 107.b
Caïphas an ex inſtinctu Spiritus ſancti, an ex dæmonis ſuggeſtione, prophetaverit, 126. b. de eo item plura, ibid. & ſeq.
Caïphas homo nequam, tamen quia Pontifex prophetat, 289
Caiphas animi malitia Chriſtum occiſum cupiebat, at ignorantia veritatem dicens, ſervatorem illum humani generis confeſſus eſt, 361. 2.b
Calamitates abſque demeritis hominum non contingunt, 498.1.c. 2.a
Calix retributionis quis ſit, 26. b
Calicis uſus an debeat concedi laicis, 731. 2.b
Calvinus quid ſentiat de deſcenſu Chriſti ad inferos, 108. a
Calvini captinoculæ ſophiſticæ apertæ, & calumniæ refutatæ, 71. b
Calvinus conſenſui catholico omnium antiquorum auſus adverſari, 104.b
Calvinus in Acta Apoſtolorum plura ſcripſit, 48.a
Calviniſtæ cum Græcis conſpirantes, 414. 1. b
in Canali conſtituti Epiſcopi qui nam olim dicebantur, 188.b
Candidianus Imperatorum Theodoſii & Valentiniani in Synodo Epheſina legatus, & quàm perfidè ibidem ſe geſſerit, 226. b. 227. a. 232. 2.b
Canones qui dicuntur Apoſtolorum, & de iis plura & notanda, 133.b. 134. a. relati & deſcripti, 135. a. & ſeq. 148. a
Canon clandeſtinus & ſubreptitius Concilii Chalcedonenſis, 358.b.c. & ſeq.
de Canonibus ſextæ Synodi, in quibus multos errores ſe reperire falsò jactitant Hæretici, 110.a. & ſeq.
de Canonum univerſalium & localium Synodorum obſervatione, 587. 1. d
Canonicorum abuſus, 460. 2.d
de Canonicorum filiis non inſtituendis cum patribus, 413. 1. c
in Canonizatione Sanctorum an poſſit errare ſummus Pontifex, 25. a
Canonizavit multos Eccleſia qui uſque ad mortem perſeverarunt in erroneis opinionibus de fide, quas poſtea reprobavit tanquam hæreticas eadem Eccleſia, 288. a
Canticum Canticorum quid vocetur, 12.b. an ſit hiſtoria vel ficta narratio, ibid.
de Cantico Canticorum iterum plura & notanda, ejuſque ſingulorum Capitulorum expoſitio, 13.a. & ſeq.
Canticum novum cur velit decantari Propheta Regius, & quænam ſit illius Cantici materia, 34. a.b
Cantores an poſſint ducere uxorem, 334. 1. c
Cantores Eccleſiaſtici modulatione inordinata non debent uti, 341.1.a
Capitulum in quot & quibus caſibus poſſit exercere Iuriſdictionem Epiſcopalem, 464.1. c. d
de Capituli poteſtate ſede vacante, 699. 1.d
trium Capitulorum in ſecunda Synodo Conſtantinopolitana ultima damnatio, 282. a
Caput externum viſibile debetur Eccleſiæ, 99.b
Capite cooperto viri olim apud cooperto, mulieres ſparſis crinibus orabant, 34. b
Caput dupliciter influit. 89.a
Character qui imprimitur in Ordinatione, eſt indelebilis, 141. a

Caro, ſubjectum concupiſcendi, 605.b
inter Carnis opera cur Paulus plura enumeret, quæ nihil habent voluptatis carnalis, 57.a
Carnis voluntatem in Chriſto oportebat moveri, ſed ſubjici voluntati divinæ, 314.1.c
de Carne Chriſti quædam notanda, 306.2.a
Caro Chriſti vivifica, 215.b.222.6
Carnis vocabulum duobus modis in ſacris eloquiis nominatum, 310.1.a
Carolus Magnus quantum coluerit Hadrianum Pontificem, 111. a. libri dicti Carolini, ibid.
Caſeū an liceat comedere in Quadrageſima, 159.2.a.b
Caſtalionis Bibliorum verſio meretricia, 725.1.b.c
Caſtaneus Pictavienſis Epiſcopus nunquam adduci potuit, ut Gratiam ſufficientem negaret, 804.2.c
de Caſtitatis dono, 734.2.d
pro Caſtitate cautela, 216.a
de Caſtitata ſacerdotum, 407.2.c
Caſtratio ſpontanea ſui ipſius, irregularē efficit, 158.a
Caſus ſibi reſervare an competat Epiſcopis, 729,1. c. *& ſeq.*
Catharinos quid ſentiat de prædeſtinatione, 791.2.a
Cathari. Vide Albigenſes.
de Catharis cum ad Eccleſiam revertuntur, 167.b
Cathedræ vocabulum, præter grammaticalem ſignificationem in vario ſenſu à probatis autoribus uſorpatum, 85.2.*& ſeq.*
Catechumenorum opera ante remiſſionem peccatorum facta, an & quomodo ſint vitæ æternæ meritoria, 748.2.a.b.755.1.a
de Catechumenis lapſis, 170.a
de in Cathedralibus præficiendo magiſtro, 408.a.c
Cathedralis vel regularis Eccleſia ultra tres menſes non debet vacare, 422, 1.b
Catholicæ nomen quam invincibiliter obtinuerit Romana Eccleſia, 87.a
contra Catholicos falſæ Arianorum accuſationes, 184.a
Caupona, præterquam in via propter neceſſitatem, Clericis vetita, 141.b
Cauponariam exercere Clericis vetitum, 334.2.c
in Cauſis ad forum Eccleſiaſticum pertinentibus quomodo procedendum, 700.2 b
Cauſa pro principio, 569.1 b
per Cauſalitatem intellectû generatio, 378.2.b
Cedere compellendi qui poſtulaverunt licentiam cedendi, 412.2.d
Celeritas ſponſi Chriſti ad opem ferendam Eccleſiæ in Cantico Canticorum deſignata, 14.a
cum Celeſtio ſentientes in concilio Epheſino condemnati, 217.a
Celeſtius conſangoinem Neſtorii, 2.7.b
Cella vinaria de qua in Cantico Canticorum, quid ſit, 14.a
Cenſuræ cujuſnam violatio inducat irregularitatem, 80.a
Centurio pro Mago centum calculis Magiam exercente, 340.1.a
Centoriatores. Vide Magdeburgenſes.
Cerva quam ſimplex animal, & cur illi Chriſtus compaletur, 21.a
Cetus in quem receptus fuit Ionas, ſepulchri in quo Chriſtus per triduum jacuit, typus, 29.b
Chalcedonenſis Synodus ab Eutychianis nunquam habita fuit pro generali & legitima, 489.2.E
Chalcedonenſe Concilium, ſeu quarta Synodus œcumenica, 244.2.B.*& ſeq.*
Chalcedonenſis ſynodus an à Leone ſummo Pontifice fuerit reprobata, 109.a
Chalcedonenſis Concilii Decretum, 253. 1. 2. Canones, 254.1. a. *& ſeq.*
Charitii ſymbolum, 544.2.a. *& ſeq.* non improbatum, 546.2.b. *& ſeq.*
Charitatem qua deus amatur & proximus, gratiis datis excellentiorem eſſe, 55.a
Charitas Dei magna, major, maxima, 57.b
pro Charitate erga Chriſtum decem D. Pauli argumenta, 55.a.b. *& ſeq.*
Charitas Chriſti docetur in Cantico Canticorum, 12.b
ubi Charitas perfecta, ibi nulla cupiditas, 771.a.a
de duobus Cherubim à Moyſe ſuper arcam Teſtamenti poſitis, 548.2.a.b. *& ſeq.*
Chori ingreſſus Laïcis prohibitus, 340.1.b
Chriſma ſub ſera conſervandum, 421.2.c
de ſacro Chriſmate Confirmationis, 652.1.c
Chriſtophorus ſedis Apoſtolicæ invaſor, 507.2.a
Chriſtus quomodo Pontifex & Apoſtolus confeſſionis noſtræ, 215.2.&b.225.a
in Chriſtum omnes ex amore conſpirare bonum eſt, 32.b
Chriſti progreſſûs tres gradus, 18.b
de Chriſti juſtitiæ & temperantiæ operibus, 748.2.c
de Chriſto in extremi die judicii longe plura & notanda, 799.2.b. *& ſeq.*
Chriſtus ſecundum quid omnes amaverit, 780.2.d.e. 808.1.a.
Chriſtum negare quid ſit, 785.a.b
Chriſtus debuit eſſe ſine peccato, 19.2.b
Chriſti vitæ hiſtoria cur dicatur Evangelium, 44.b
Chriſtus non deſuit Eccleſiæ in neceſſariis, 88.a
Chriſti corpus in ſacrario olim aſſervatum, 106.a
Chriſti verba non audire, quam ſit terribile, 7.b
Chriſti omnis actio eſt inſtructiva, 44.b
Chriſtus quantum præcellat D. Petro, ratione capitis & fundamenti Eccleſię, 48.a
ſine Chriſto mala hujus vitæ eſſent intolerabilia, 31.b
de Chriſti adoratione & ſacerdotio, 241.2.2.b. *& ſeq.*
Chriſtus an proſperè egerit, quando à Iudæis occiſus eſt, 18.b
Chriſtus ſacerdos & victima, 244.2.a
Chriſtum ex duabus & in duabus exiſtentem naturis, Apoſtolica confitetur Eccleſia, 297.b
Chriſtus qua virtute miracula patraverit, 215.a
Chriſti triplex peritio, 26.a
de Chriſto quod dictum eſt apud D. Marcum, *non poterat ibi virtutem ullam facere*, quomodo intelligendum, 45.b
in Chriſto quomodo intelligendum quod ſit una perſona, 259.1.c.2.a. *& ſeq.*
Chriſti potentiæ quomodo acceſſerit gloria Unigeniti, 214.b
Chriſti excellentiæ à fidelibus Davidis exemplo exaltandæ, 33.b. Vide Canticum. Paſſio.
Chriſti regnum in medio paganorum, Iudæorum, hæreticorum, falſorum fratrum, 30.a
Chriſtus animarum ſanctiſſimus director, 25.a
Chriſtus vir & quaſi anima cordis humani, 58.a. Vide Scientia.
Chriſti ingreſſus miraculoſus in hunc mundum, progreſſus virtuoſus, egreſſus doloroſus, regreſſus in cœlum glorioſus, 43.a. *& ſeq.*
Chriſtus cur ſe aſſerat ſicut columbam, 25.a
Chriſti reſurgentis gloria in Pſalmo 91. denotata, 28.b. Vide Iudicium. Gloria.
Chriſtus ſacerdos à momento incarnationis, 61.a.b. Vide Sacerdotium.
de Chriſto Deo & homine quid ſit credendū, 282.a.b
Chriſtus cum Platone Manichæo, &c. à Theodoro Mopſuſteno comparatus, 284.a
Chriſtus alter Adam, 212.a
Chriſtus eſt caput omnium, ſed ſecundum diverſos gradus, 510 1.a. an ignoraverit diem Iudicii, *ibid.* C. *& ſeq.*
per Chriſtum liberati ſunt homines à lege Moſayca, & à lege concupiſcentiæ, 52.a. Vide Spiritus.
Chriſti nomen negans Clericus, expellendus, 141.b
de Chriſto plura ex mente Neſtorii, 124.a. *& ſeq.*

Chriſti providentia ſuper univerſas orbis Eccleſias, 65. b
Chriſti in cruce paſſi memoria inſtar omnium armorum, 63. b
Chriſtus ex parte ſua ſemper ad judicandum paratus, *ibid.*
Chriſtus ex omni parte perfectus, 15. a
Chriſti ſupra Angelos, Moyſen & Pontifices excellentiæ, 6e. b
de Chriſto quæ dicantur in Geneſi, 5. b. 6. a. Iacobi Patriarchæ prophetia, *ibid.* quid in libris Exodi, Levitici, Numerorum & Deuteronumii, *ibid.* b. Chriſtus in Adamo præfiguratus, 7. a. ut & in Patriarchis, &c. *ib.* in Iudicibus Iſraëlis, &c. 8. b. 9. a. *& ſeq.*
in Chriſto vita hominum, 113. a
Chriſtus à Neſtorio iniquis calumniis impetitus, 127. b
de Chriſto & ubi naſceretur, Iudæorum concilium, 128. a. *& ſeq.* Vide Meſſiæ.
de Chriſti generatione fidei definitio, 184. b
Chriſti operationum aliæ Deo decibiles, aliæ humanæ, aliæ medium quendam gradum obtinent, 308. 2. a. Chriſtus ſine peccato. *ibid.* c. & 309. . . e
circa Chriſtum exultandum corde, cantandum voce, pſallendum opere, 20. a
de Chriſti corporis feſto celebrando, 465. 1. c
Chriſtus unus idemque, ſecundum aliud & aliud divina geſſit & humana, 307. 1. a
Chriſtus quo ſenſu dicat ſe clarificandum à Spiritu ſancto, 213. a. & b
Chriſtus ſecundum carnem ſanctiſſimæ ſuæ matri verè conſubſtantialis, ut ſecundum deitatem Patri, 512. 2. b
Chriſtus cur non dicendus deifer. 214. a
de Chriſti morte duo Concilia, Divinum & Humanum, 128. b. 129. a
per Chriſti mortem bona hominibus collata prævalent malis omnibus per Adamum invectis, 50. b
Chriſtiano non ſufficit ad veram fidem, Symbolo utcumque ſubſcribere, 211. b
Chronologia illud eſt in Hiſtoria quod oſſa & nervi in corpore, 80. b. 81. a
per Chryſtallum de qua in Pſalmo 147. quid intelligatur, 34. a
Cibaria in lege veteri prohibita, poſt Chriſtum conceſſa, 124. a
Vincent. Cigaldi opinio de bonis Eccleſię, 470. 1. d
Cingulum militię honorificum, 169. 2. b
Circumciſio Chriſti in carne octava die, quid denotet, 69. a
Circumineeſſio in divinis, quid ſit, 158. b
de Circumſtantiis peccatorum, 730. 2. a
de Civitate in aliam civitatem tranſire an liceat Epiſcopo, 185. b. 186. a
de Civitate nova & quam debeat habere dignitatem, 337. 2. C
Claritas quam dedit Chriſtus Apoſtolis, quænam ſit, 47. b
Clavis David quid ſit, 18. a. b
Clavis abyſſi quid deſignet, 68. a. Vide Stella.
Clavium poteſtate an poſſit uti Papa in quemlibet de Eccleſia, 91. b. an & poſſit illam concedere erga ſeipſum tam in foro interiori, quàm in exteriori, 92. a
Clemens. Vide Canones.
Clementis conſtitutiones an ſint admittendæ, 333. 1. a
Clericus ſine cauſa fidelitatem laïco non faciat, 434. 1. a. b
Clericorum varii gradus, 300. a
Clerici pro criminibus damnati, an ſint communione privandi, 138. a. quinam item ex iis poſſint ex conſtitutione Apoſtolorum conjuges accipere, *ibidem* & b. Clerici damnati à quo recipiendi, *Ibidem.*
Clericorum incontinentia quomodo punienda, 420. a. c. item & de eorum ebrietate plectenda 421. 1. b. de iis iterum plura, *Ibid. & ſeq.*
Clerici promoti ob pecuniam, deponendi, 236. 1. d
Clericorum corrupti mores, 460. 1. c
Clericorum honor vindicatus, 400. 2. d. e
Clerici intra domos non baptiſent ſine Epiſcopi licentia, 337. 1. a
Clericis alea interdicta, 339. 1. a
Clerici qui præter canonicas ſanctiones uxores duxerint, qualiter puniendi, 333. 1. d
de Clerico item vitiante Monacham, 334. 1. b
de Clericorum excommunicatione, 189. a
intra domos Clerici non baptiſent ſine Epiſcopi licentia, 337. 1. a
De Clerici ad propriam Eccleſiam reditu, 335. a. E
Magiſtratum gerere vetitum Clericis, 145. b
Clerici Epiſcopum, Presbyterum, vel Diaconum contumelia afficientis, pœna, 142. a
Clerici à quo ordinandi, 135. a
In Clericorum accuſatione quid primò inquirendum, 181. a
Clericus de civitate in civitatem non transferendus, 170. a
Clerici proprias Eccleſias relinquere prohibiti, 137. a
Clerici, ſacri Ordinis, celeſtium typi & imagines eſſe debent, 181. b
egenorum Clericorum cura ditioribus item Clericis ſub interminatione commendata, 142. a
ad Clerum non admittendus qui viduam vel ejectam, vel meretricem acceperit, 137. b. item qui duas ſorores, vel filiam fratris, 1 7. b
De his qui ad Clerum applicantur ſtatim poſt baptiſmum, 165. 6
Iodoc. Clictoneus B. Virginis Immaculatæ Conceptionis defenſor acerrimus, 512. 1. c. *& ſeq.*
Coadoratio prototypi & imaginis quomodo intelligenda, 381. 1. d
Codicum Græcorum & Latinorum, in his quæ ad fidem de Spiritu ſancto ſpectant, diſcrimen, 563. 1. A
de Cœlibatu miniſtrorum Eccleſię, 85. a
de Cœlibatu hominum Deo Sacrorum, 100. b. 101. 1. *& ſeq.* 108. b
de Cœlibatu Clericorum plura & notanda, 350. 1. b. c. *& ſeq.*
Cognationis ſpiritualis ordo adſervandus, 339. 1. d
de Cognationis gradibus in matrimonio, 425. 2. c. 426. 1. a. *& ſeq.*
Collegia generalium ſtudiorum an poſſit compellere Papa, ut ad eorum ſocietatem Religioſi admittantur, 92. b
de ad Coloſſenſes D. Pauli epiſtola, 59. a
de Comeſtione morticinii, vel carnis in ſanguine, 142. b
Comitatus. Vide Aula.
de Commendatitiis Epiſtolis, 137. a. 139. a
Communicandi olim in Eccleſiis varius uſus, 107. b
Communicatio cum excommunicatis prohibita, triplex, 37. a
de Communione Miniſtrorum Altaris poſt oblationem celebratam, 36. b. Item & fidelium Laicorum Eccleſiam ingredientium, 136. b
de Communione ſub una ſpecie, 490. 1. c. *& ſeq.*
Communionis ſub utraque ſpecie neceſſitas, an aſtruatur in Evangelio D. Ioannis, 47

de Communione ſub utraque ſpecie Tridentini Concilii doctrina, 676. 2. c. 680. 1. a. a. c.
ad Communionem ſacramentalem parvulos non obligari, 680. 2. a
Comparatio blaſphema, 284. a
Compediti de quibus in Pſalmo 43. quinam ſint, 124. a
de foro Competenti plura & notanda, 465. 1. c. 2. a. *& ſeq.*
Compulſio moralis quid ſit, 727. 1. a
de Conceptionis B. Virginis ſeſto plura, 497. a. b. *& ſeq.*
circa Conceptionem B. Virginis controverſiarum origo, 511. 2. a. *& ſeq.* an ſit de fide hanc Conceptionem eſſe immaculatam, 512. 1. a. *& ſeq.*
Concilia vetera an ultimis præferenda, vel ſecus, 98. a. utriſque præſidet Spiritus ſanctus, *Ibidem & ſeq.* ultima præclarè defenduntur, *Ibidem* b
Concilium univerſale an debeat Papa congregare quotieſcumque de fide habet aliquid determinandum, 95. b. Item & an in Concilio univerſali poſſint Patres aliquid ſtatuere ſine authoritate Papæ, *Ib.* & 96. a
adverſus Concilia, Hæreticorum objectiones diſſolutæ, 508. b
Concilium ſextum. Vide Canones.
de Concilio Ieroſolymitano ſub Caipha Pontifice & Imperatore Tiberio longe plura & notanda, 126. a. *& ſeq.* ſententiæ ibidem prolatæ, *Ib.* & 127. a. Hujus concilii plura bona & mala, *Ibidem* & 128. a
Conciliis an præter Scripturam & traditiones ſit opus, 76. a. quid ſit Concilium in genere & quotuplex, *Ib.* b. & 79. a. unde origo celebrandi Concilia, *Ibidem.*
Concilium hæreticorum, 372. 2. b. c
Conciliorum generalium quodnam fuerit primum, 530. a. b
in Conciliis proferendi ſententiam quis ſit mos & ordo, 561. 1. b. c
Concilia an ſint æqualis poteſtatis, 523. 1. b
Concilia non ſemper neceſſaria, 217. e
Concilium quando dici debeat generale, 490. 1
Concilii decreta abſque Romani Pontificis conſenſu, irrita, 28. b
extra Concilia generalia nulla ſit certa definitio in rebus fidei, 84. b. *& ſeq.*
Concilia generalia eſſe infallibilia, 78. a. Vide Papa.
de in ſacro Concilio procedendi modo, articuli legitimi & approbati, 500. 2. d. e. *& ſeq.*
Concilii ſuppoſitorum, eorumque familiæ reformatio, 502. 1. B. *& ſeq.*
de Concilii & Papæ authoritate plura & notanda, 503. 2. d. e. 504. 1. 2 *& ſeq.*
in Conciliorum generalium publica ſeſſione modus obſervandus, 472. 2. b.
Concilii generalis ſententia totius Eccleſiæ judicium eſt, 793. 2. b
Concilia Epiſcoporum bis in anno, & quanta ex eorum defectu mala emerſerint, 139. b. 148. a
Concilium ſacerdotum Spiritus ſancti præſentiam declarat, 217. a
In Conciliis quid præſtiterint Imperatores, 170. b
Conciliis an ſumme Pontificis authoritas ſit neceſſaria, 201. b
in Conciliis maximè attendenda eſt concluſio & finis, 244. 2. a
in Conciliis quæ geruntur abſque ſedis Apoſtolicæ legatis, eſſe invalida, 251. 1. d. e
de Conciliis innumeræ quæſtiones, 79. a. Vide Doctrina,
de Conciliis Provincialibus, 418. 1. C
Concilia Provincialia an poſſint de fide ac de jure divino quicquam determinare, 80 b. Vide Chronologia.
Concilii congregandi difficultas, 118. 2
ad Concilia generalia quinam neceſſariò ſint vocandi, 77. a. quinam & poſſint vocari, *Ib.* Vide Infallibilitas.
Conciliorum non eſt diſputare, 252. 1. c
prima Concilia à Romanis Pontificibus congregata, 317. 1. e
Concubinarum apud antiquos duo genera, 110. a
Concubinariorum publicorum pœna, 494. 2. e
de Concupiſcentia & pravis ejus deſideriis, 761. a. b. Vide Charitas.
Confeſſio quænam ſufficiat, 169. a
Confeſſio peccatorum prævia pœnitentiæ, ſeu ſatisfactioni, 103. a. 104. a
Confeſſio facta excommunicatis an valeat, 489. 1. d
Confeſſiones fidelium an poſſit audire delegatus à Papa, ſine conſenſu ſacerdotum parochialium, 92. a. b
de Confeſſione Paſchali facta privilegiatis, 431. 2. b. *& ſeq.*
circa Confeſſiones audiendi privilegia, diſputatio, 433. 1. e. d. 2. e. *& ſeq.*
de Confeſſionum audiendarum privilegio Alberti magni ſententia, 433. 2. b
de Confeſſione facienda & non revelanda à ſacerdote, 421. 2. c
de Confeſſionis ſacramento plura & notanda ex Concilio Tridentino, 667. 1. c. *& ſeq.*
de Confirmationis ſacramento, 104 a
de Confirmationis ſacramento, 596. a. d. e. *& ſeq.*
de Confirmationis ſacramento Concilii Tridentini Canones, 652. 1. b. *& ſeq.*
Conflictus inter bonos & malos, 12. a
Confuſio impiorum in die judicii, 805. 1. b
de Conjugiis clandeſtinis, vel interdictis, 416. 1. c. *& ſeq*
Conſcientiæ remorſus. Vide Locuſtæ.
Conſcientiæ remorſus in peccatoribus gratia eſt, 807 1. A
Conſcientiæ bonum teſtimonium fundatur in fide crucis Chriſti, 37. a
Conſecratio quo tempore facienda, 339. 1. c
Conſtantienſe Concilium Oecumenicum, 472. 1. c. d. *& ſeq.* Illius Canones & decreta, 482. 1. 2. *& ſeq.*
de Conſtantienſi Concilio quędam controverſa, 484. 1. e. *& ſeq.* Illuſtres ſtatus, 485. 1. ę
Conſtantienſis Concilii commendatio, 490. 1. c
Conſtantini Magni converſionis origo 357. poſt 346. mendoſè, a. b *& ſeq.*
Conſtantini Imperatoris religio, pietas, affectuſque erga Eccleſiam, 162. 2. b
Conſtantini circa Arium prudens concilium, 176. a
Conſtantinus Imperator inter Scriptores Eccleſiaſticos à Bellarmino annumeratus, ejuſque oratio in Concilio Niceno habita, 163. b. 164. a
Conſtantini Imperatoris decretum in libros Arii, 171. b
Conſtantinus Antipapa de Eccleſia ejectus, 507. 2. A
Conſtantinus Copronymus Imperator, omnium ſceleſtiſſimus, 110. b
Conſtantinus Pogonatus Imperator orthodoxę fidei

profeſſor & aſſertor, 292. b
Conſtantinus an fuerit preſes in Concilio Niceno, 177. a
Conſtantini Imperatoris modeſtia in Concilio Niceno, 177. b
Conſtantinopolitanę Eccleſię primatus poſt Romanam delatus, 194. a. b. 195. a
de Conſtantinopolitanę ſedis privilegiis, 337. 2. a
Conſtantinopolitani Patriarchæ privilegia, 251. 1. A. B
Conſtantinopolitanus Patriarchatus quando & ubi inſtitutus, 567. b
Conſtantinopolitano Patriarchatui reſiſtit Leo Papa, 264. 2. B
ad Conſtantinopolitanum Clerum & populum, de Neſtorii depoſitione Synodi Epheſinæ epiſtola, 231. b. *& ſeq.*
Conſtantinopolitanum primum Concilium, 191. b. 192. a. *& ſeq.* ejus Symbolum, 197. b. 198. a
de Conſtantinopolitana Synodo prima quędam dubia, 201. a. *& ſeq.*
Conſtantinopolitana ſecunda Synodus an ſit œcumenica, 286
Conſtantinopolitanum tertium Concilium contra hęreticos Monothelitas tempore Conſtantini Pogonati celebratum, 290. b
Conſtantinopolitani tertii Concilii acta, 294. b 295. a. *& ſeq.*
in Conſtantinopolitano tertio Concilio, acclamationes & anathemata, 314. 1. d. a
de Conſtantinopolitana tertia ſynodo notanda controverſia, 313. 1. d. *& ſeq.*
Conſtantinopolitanæ Synodi ad Damaſum Papam, & ad Epiſcopos in Synodo Romana congregatos, Epiſtola, 199. b. *& ſeq.* ad Imperatorem, 20.. b
Conſtantinopolitanum Concilium IV. ſeu octava Synodus, 382. d. e. *& ſeq.*
Conſtitutiones diverſas edi pro temporum & hominum diverſitate, non eſt abſurdam, 110
Conſubſtantialis nomen hæretici Ariani criminantur, 146. b
Conſubſtantiale vel ὁμοούσιον quid nam ſit, 171. b
Conſuetudo mala non minus eradicanda, quam perniciosa corruptela, 18. b
Conſuetudo habet vim legis, 219. a
ex Contentione particulari non ſolum unitas fieri non poteſt, ſed magis malum accreſcit, 293. a
Continentia. Vide Votum.
Continentiæ ut obtineatur integritas, multis mundi hujus illecebris, multis vanitatibus reſiſtendum eſt, 264. 2. a
per Contritionem cum charitate perfecta & voto ſuſcipiendi Sacramentum, an remittatur crimen ſine actuali ſuſceptione ſacramenti, 769. 2. a. *& ſeq.*
Contritionis motus quovis tempore fuit neceſſarius, & de eo plura & notanda, 667. 1. a. b. *& ſeq.*
Contumelia in Principes vetita, 146. a
Conventus publici à ſacerdotibus Ægyptiis agi ſoliti. 78. a. Idem apud Magos Perſicos, apud Græcos, & apud Druidas. *ibid.*
Converſio populorum ad fidem per exitum ex Ægypto intellecta, 30. b
Converſio Iſraëlitarum ad Chriſtum circa tempora proxima Judicio, 39. a. b
Convocatio Conciliorum an ad Papam an ad Imperatorem pertineat, 177. a
Copronymi geſta crudelia, 344. 1. a. Infelix illius exitus & teſtamentum, *ibid.* d
Core. Vide Hæretici.
Corinthiorum errores, & de quibus ad eos ſcribit D. Paulus, 54. a. *& ſeq.*
de Chriſti Corporis feſto celebrando, 465. 2. G
Corpus compactum & connexum, de quo D. Paulus, quodnam intelligendum, 58. b
in Corpore nihil ſequitur niſi quod præceſſit in capite, 291. b
Correctionis modus pro ratione peccati adhibendus, 57
Correctio fraterna an ſe extendat ad Papam, 97. b. & ad alios Prçlatos, *ibid.*
de Correctione exceſſuum, 418. 2. d. e
Creati quomodo tribuatur Verbo & Spiritui ſancto, 158. b. *& ſeq.*
de Creatione ſimultanea mundi & Angelorum, 430. 1. a a
Creaturæ quotquot ſunt omnes ad laudandum Deum invitatæ, 34. a
Creaturæ cuilibet an præſint cuſtodes Angeli, 115. b
Creaturæ ad Deum obligatio, 741. 2. e. *& ſeq.*
Credendum quid ſit ex neceſſitate ſalutis, 288. b
aliud pie Credere, aliud de neceſſitate ſalutis credere, 289. a
Crines calamiſtrati quam ſtrictè prohibiti, 342. 2. a. b
Crux Chriſti fons eſt omnium benedictionum ſpiritualium, 57. a
Crux altare Chriſti ſuper quod ſtetit ſtatione difficillima, 39. a
Crux in Triſagio non apponenda, 342. 1. e
Crucis figura in pavimento non facienda, 340. 2. a
ſub Crucis arbore redempta Eccleſia & à lapſu peccati erecta, 56. b
de Crucis ſigno quo ſe ſignant Chriſtiani, 74. a
in Crucis verbo quinam pereant, 28.. b
de Cultu Dei interno, 242. 1. d. quod ſit in minoritate ſitus, *ibid.* 2. e. Cultus ſummus quis ſit, 243. 1. d
Cultus Imaginum reſpectivus, 358. alias 348. 1. d. e. 354. 1. a
cum Cura annexa duo beneficia non habenda, 422. 2. d
Curatorum juriſdictio unde & qualis, 435. 1. d.
Curati, minores Eccleſiæ Principes nuncupati, 98. a.
Curatorum juriſdictio, unde & qualis, 435. 1. d
Curatus proprius quis, *Ib.* 2. e
Cuſtodum Angelorum indefeſſa ſollicitudo, 115. b
de S. Cypriani Concilio, in quo de rebaptiſandis iis qui ab Hæreticis ſunt baptiſati, 112. a. & b
Cypri Eccleſia, Metropolis, 337. 1. D
de D. Cyrillo quædam notanda & quam male habitus in Concilio Epheſino, 228. a. & b. contumelioſè dictus Ægyptius, 229. a. adverſus illum & illius anathematiſmos Orientalium relatio, *Ibidem.* Illiusmet Epheſini Concilii mandatum ad ipſum D. Cyrillum à condemnatione ac depoſitione liberandum, *Ibidem* b. Cyrillo Imperatores addicti. *Ibidem* D. Cyrilli innocentia, 230. b
Cyrillus Cœleſtini Papæ in Concilio Epheſino Vicarius, 233. a. b. 234. 2. d
Cyrilli de duplici in Chriſto voluntate locus, 297. 2. e. 298. 1. a. 304. 1. d
D. Cyrilli epiſtola ad Neſtorium miſſa, 220. b. *& ſeq.*
de Cyrilli Alexandrini & Ioannis Antiocheni diſcordia, 208. b. 230. b
Cyrus ſolvens captivitatem populi Iſraëlitici, typus Chriſti liberantis homines à peccato, 35. b

D

DÆmonia in Chriſtum odium, 112. a
Dæmoni quid ſit maximè ſtudioſum atque officioſum, 318. 1. e

Dæmon

Dæmon non ſine ordine veritatem catholicam in Symbolo contentam oppugnant, 132. . ab
Dæmones in hoc aëre habitantes, eorumque diverſa miniſteria, 59. a
Dæmonum nonnullæ ſynodi, 116. a
Dæmon hoſtis redemptionis, 332. 1. b
Dæmoniacum ſe fingentis pœna, 339. 1. d
de Damnatione alicujus facilè non eſt judicandum, 288. a
Dan. Vide Antichriſtus.
Dan, urbs eadem ac Paneas, vel Cæſarea Philippi, 125. b
Danielis prophetiæ idæa, 38. a. b
David inter omnes manifeſtior Chriſti figura, 9. a. & b
David in ſuis perſecutionibus prævidens perſecutiones quas paſſurus erat Meſſias, 46. b. Vide Pſalmi.
David quem ſibi finem propoſuerit in conſcribendis Pſalmis, 18. a. Vide Pſalmi.
Deceptionis impudentia verbo recto imprimitur, 364. 1. e
Decimas ſi à Clericis exigat Papa, an teneantur dare, 97. a
Decimas Eccleſiis ob venientes qui variis artibus ſubtrahere moliuntur, non ſunt ferendi, 709. 1. d
in Decimarum fraudem prædia aliis excolenda non debent dari, 416. 2. B
Decimas ante tributa ſolvendæ, 416. a. e
Decimæ de terris acquirendis nonobſtantibus privilegiis dandæ, 416. 1. d
Decimas propter pactum aliquorum non debet amittere Presbyter parochialis, 426. 2. e. & ſeq.
Declaratio an ſit additio, 541. 2. e. Vide Additio.
Decretalia in Concilio Lugduneſi ſi. promulgata, 451. 2. d. e. & ſeq.
ad benè Definiendum media neceſſaria, 77. b
Definitio Eccleſiæ eſt concluſio fidei, non ſcientiæ, 78. a
Deifer non dicendus Chriſtus, 214. a
de nomine Deiparæ plura, 240. 2. a. & ſeq.
Deiparæ vocem uſurpantibus anathema dictum à nonnullis hæreticis, 204. a
Delectatio ſola an poſſit eſſe damnabilis, 815. 1. b
Delegare ubique Confeſſarios an poſſit Papa, 605. 1. b
Delegare an poſſit à Papa qui audiat confeſſiones fidelium irrequiſitis propriis ſacerdotibus parochialibus, 91. a. b
Delicta quædam quæ cum morte non extinguuntur, 287. a
de Denuntiationibus Matrimonii, 693. 2. c. & ſeq.
Deſcenſui Chriſti ad inferos quam infenſi ſint hæretici, 108. a
Deſideratus cunctis gentibus cur vocetur Chriſtus, 40. b
Deſideria prava quibus ratio non conſentit & homo invictus patitur, an ſint prohibita præcepto *Non concupiſces*, 761. 1. e. & ſeq. 2. e. d. & ſeq. 771. 1. b
Deus quomodo ſit unus numero, 160. a
de Dei cultu interno & externo, 241. 1. d
ad Dei gloriam quæcumque fiunt, Deo diſplicere non poſſunt, 358. al. 348. 2. a
Deus unus in eſſentia, trinus in perſonis, 415. 2. d
Deus cum ſit ignis quæ de Deo ferna prodire expedit, debent eſſe ignea, 30. a
nomen, Deus, ſumptum multipliciter, 16
Deus per Chriſtum agnitus, 47. b
Dei via ut veniat ad hominem, 27. b
in Deuteronomii libro quid deſcribatur, 6. b
Dextrum latus an ſit nobilius ſiniſtro, 295. a
Diabolus propter malitiam draco, propter verſutiam ſerpens, &c. 68. b. neſcit qui ſint electi aut præſciti, ibid.
Diaconi quibuſnam conditionibus ordinandi, 690. 1. e
de quibus Diaconibus loquatur liber Actuum Apoſtolorum, 335. 2. a. b
de Diacono in aulam mittendo pro Epiſcopi negotiis, 188. a
Diaconi non debent ſedere loco honoratiori quam Presbyteri, 354. 1. d
Diaconis an liceat Euchariſtiam porrigere, 170. b
Diaconi à quo ordinandi, 135. a
de Diaconiſſis quæ ex bonis Eccleſiæ publicis alebantur, 170. a. & b
de Diademate quo Salomonem coronavit mater ſua, 113. a
Dierum in Scriptura ſacra multæ trinitates, 183. b
Dies malorum triplex, 22. a
Dies mali de quibus D. Paulus, quinam ſint, 58. b. 59. a
tria Difficilia de quibus Salomon, quænam ſint, 17. a
Diffidentiæ filii de quibus D. Paulus, quinam ſint, 57. b. 58. a
de Digamis in Clerum non admittendis, 101. a
de Dignitatibus in Eccleſiis præſertim Cathedralibus inſtituendis, 697. 1. e. & ſeq.
Dignitatem non poteſt præbere qui dignitatem non habet, 393. a. C
Dignitatis æqualitas non unit naturas, 221. a
Dii de quibus in Pſalmo 81. quinam ſint, 27 b
Dii fortes terræ quinam ſint, 24. a
Dilectione quæ per fidem eſt ad Deum, nihil propius ad Deum pertingit, 319. 2. d
Dilectionis quos Dominus habuerit imitatores, eos faciet participes æternitatis, 32. b
Dimenſiones Dei, 58. a. b
de Dimiſſoriis Epiſcopi, 335. 2. a
Dionyſius præfectus prætoria, 219. a
Dionyſii Areopagitæ de duplici in Chriſto voluntate locus, 197. a d
contra Dioſcorum Patriarcham Alexandrinum & Eutychem Abbatem, habitum Concilium Chalcedonenſe, 244. 2. b. & ſeq.
Dioſcorus de multis accuſatus, 247. a. b. & ſeq. privatus Epiſcopali dignitate, 248. 1. a
Dioſcori tergiverſationes, accuſationumque in eum capita, 251. 2 a. b. & ſeq.
Diſceptatio vocalis an erit in extremo judicio, 801. a. a
Diſpenſare. Vide Votum.
Diſputationes Chriſti variæ cum hominibus, mulieribus, Diſcipulis, Phariſæis, &c. ut omnes lucrifaceret, 44. a
Diſputationes periculoſæ, 192. b
Diſputationis callidæ atque fluctivagæ argumenta ſcopuloſa, intra tela piſcatorum colleſa, 310. 2. b
Divina omni mole corporis carent, 221. a
Divinitati unita caro paſſibilis ineffabiliter atque ſingulariter, diſcretè atque inconfuſè, 309. 1. d
Diviſio Apoſtolorum quo anno poſt Chriſtum contigerit, 132 b. 133. 2. b
Divites mali, 24. a
Divitiæ Eccleſiæ, 396. 1. b

Docere. Vide Vox.
Docere publicè an liceat Laico, 340.1.d
Doctorum concordia in Cantico Canticorum præſignificata, 14.b
Doctori non minus honorificum eſt miniſterio ſuo tradita cuſtodire, quam propria ſubminiſtrare, 217.b
Doctores cum Eccleſia recipere, non cum Doctoribus Eccleſiæ fidem deſerere debent Catholici, 289.a
Doctrina quid proſit in Conciliis, 79.b
Doctrina rigida in multa fluenta à Chriſto diviſa, 30.b
Doctrina illius deſpicitur cujus vita contemnitur, 55.a
Doctrina lacti comparata, 59.a
de M. Ant. de Domini, 81.b. illius errores à ſacra facultate Pariſienſi damnati, 82.a.b.*& ſeq.* & quinam illi, *Ibid.* & 84.b
Dominium in Chriſto quantenus fuerit, 470.1.a
Dona quænam hominibus dederit aſcendens in cœlum Chriſtus, 58.b
nomen Donum rectè attribuatur Spiritui ſancto, 155.b.159.b
per Dona quæ nec data nec accepta ſunt ſecundum Deum, Chriſtianitas corrupta, 460.1.b
Dormire & cor vigilare quid ſit, 55.a
Draco pro dæmone Eccleſiam perſequente, 67.b.68.b
Ioann. Driedo inſignis Theologus, 621.2.a
de Druidibus Gallorum ſacerdotibus, 78.a
Druidæ Gallorum gentilium olim ſacerdotes, 189.b
Duelli judicium Clericis prohibitum, 451.1.e
Duo in unum condita, & quænam ſint, 31.a
Durandi ſententia circa Epiſcopi poteſtatem in ſua Diœceſi, 434.2.d
Durandus Epiſcopus Mimatenſis, dictus Speculator, 455.1.a
Durandi de Confeſſionibus audiendis ſententia, 434.2.d
Duris dura debetur reſponſio & ultro, 226.a
Andr. Duvallius Theologicæ facultatis Pariſienſis decanus, ejuſque de ſuprema Romani Pontificis authoritate Tractatus, 491.2.d. quid ſenſerit de Immaculata Conceptione, 514.1.a
Duvallii tractatus contra Vigorium Iuriſconſultum, 620.2.c
Dydimus in Synodo Conſtantinopolitana 2. damnatus, 290.a
Dydimi error, animas ante corpora eſſe productas, 309.1.a

E

EBrietas Clericis ſub interminatione prohibita, 140.a
Eccleſia ſponſa Chriſti dilatat palmites ſuos per univerſum fœcunda multitudine prolis, 32.a
ab Eccleſia quidquam auferentis pœna, 144.b
de in Eccleſiis inſtituendorum idoneitate, 425.1.a
Eccleſiam Dei eſſe unam, 182.a
in Eccleſia an ſint alii prælati à Papa neceſſarii, 89.b
cum Eccleſia Doctores recipere, non cum Doctoribus Eccleſiæ fidem deſerere debent Catholici, 289.a
Eccleſiæ Romanæ jura violata, 360.2.a
Eccleſia an poſſit errare in iis quæ ad particularia facta pertinent, 289.a
Eccleſiæ bona cujuſnam ſint, 97.a
adverſus Eccleſiam quæ ſuſcitaturus Dæmon prælia ultima, 67.b
de Eccleſiis Cathedralibus & collegiatis, plura & notanda, 698.2.a.*& ſeq.*
Eccleſiæ fœda facies, à propriis, non ab alienis vaſtata, 185.b
Eccleſiæ privilegia, 27.b.28.a
de Eccleſiarum exemptione, 408.2.e
Eccleſia catholica nunquam defecit in fide, 297.a
Eccleſiæ univerſalis authoritas in determinatione fidei, an in Papa principaliter reſideat, 495.a
Eccleſia. Vide Regnum.
Eccleſiæ interior pulchritudo & celeritas, 13.b
ad Eccleſiæ unionem quid requiratur, 87.b
Eccleſiæ determinatio, vox eſt divina, 76.b. Vide Scriptura.
de Eccleſiæ authoritate quænam fuerit mens D. Auguſtini, 86.b. & D. Thomæ, 87.a.b. 88.a.b. *& ſeq.*
vox Eccleſiæ explicatior & manifeſtior quam Scripturæ ſacræ, 79.b
Eccleſia militans à triumphanti Eccleſia per ſimilitudinem derivatur, 88.a. Vide Caput.
Eccleſię ad ferendas leges poteſtas, 735.2.a. *& ſeq.*
Eccleſia cathedralis vel regularis ultra tres menſes non debet vacare, 422.1.b
Eccleſiæ ſtatus nunquam magis concutitur, quàm per Antipapas, 607.2.c. *& ſeq.*
Eccleſia non inferior Synagoga, ut hæc ſummum Sacerdotem habuit, ſic & ſummum Pontificem habet jure divino, 48.b
Eccleſiam judicem recuſare eſt, hæreticum, 721.2.d
Eccleſia, fortis mulier, 12.a
Eccleſia, corona Chriſti ex vivis lapidibus conſtans, 21.a
Eccleſia an credenda & agenda non habeat niſi quę in Scriptura ſacra continentur, 73.b. *& ſeq.*
Eccleſia an ſit prior ſcriptura ſacra, vel ſecus, 3.b. 4.a
Eccleſia ſeculari potentia non pervadenda, 138.b
Eccleſiam ut non erret Spiritu ſancto dirigit divina providentia, 188.b
Eccleſiæ mundania ſupellectilibus non exornandæ, 451.2.a.b
de Eccleſia plura & notanda, 14.a. *& ſeq.*
Eccleſiæ univerſalis judicium errare in iis quæ ad fidem pertinent, eſt impoſſibile, 188.b
Eccleſiæ divitiæ, 396.1.b.c
Eccleſiaſtici liber cur ſic dictus, quænam illius partitio, & quid habeat de Chriſto, 57.b
de Eccleſiaſtis libro, 51.a
Eccleſiaſticorum negotiorum cura Epiſcopis demandata, 139.b.140.a
Eccleſiaſtici à propria Eccleſia recedentes, in alia non recipiantur, 170.a
ſuper Egenum & pauperem intelligere quid ſit, 23.b
Egreſſus Chriſti è mundo doloroſus, & quæ ad eum ſpectant, 44.a
Eleazarus ſummus Iudæorum Pontifex. Vide Ioſue.
Electio per doloſam & machinoſam conſpirationem celebrata, 410.1.a.b
Electio per ſcrutinium, vel per compromiſſum facienda, 422.1.c facta per ſæcularem poteſtatem, an valeat, *ibid.* e
de Electionem indignè confirmantis pœna, *Ibidem & ſeq.*
de Electione quorundam ad ſalutem, 51.b. 31.a. *& ſeq.*
de Electionibus longe plura, 422.c. *& ſeq.*

de Electione Papæ, 405.1.c. & ſeq.
ad Electos in extremo judicio tria Chriſti ſuavia verba, 820.1.b.c
Elias quaſi viva & ſpirans Chriſti imago, 9.b
Elias cùm venerit quomodo reſtituet omnia, 45.a
Eliberitini Concilii rigor circa morientes, 169.b
Eliphilus, libri ab hæreticis emiſſi nomen, 111.a
Elizabetha Angliæ regina Tridentino Concilio infenſa, 118.b
Elizæus à pueris inſultantibus irriſus, Chriſti in Calvaria à Iudæis irriſi typus, 9.b
Emmanuel dum unus eſt & Deus & homo, quæ divinæ & humanæ ſunt naturæ, naturaliter geſſit, 307.1.c.308.1.a & ſeq.
Emmanuelem ſecundum veritatem eſſe Deum, 212.a
de libro Enoch de quo & in Epiſtola S. Iudæ Apoſtoli, 61.a
Enthaſiaſtæ heretici unde ſic dicti, 119.b
ad Epheſinam Synodum Theodoſii & Valentiniani Imperatorum epiſtola, 226 b. & ſeq.
Epheſina Synodus heretica à Pelagianis dicta, 230.a. illius ad Imperatores Theodoſium & Valentinianum de Neſtorii depoſitione relationes, 230.a.b. & ſeq.
in Epheſina Synodo notanda diſsidia, 228.a.b. 229.a
Epheſinæ Synodi mandatum ad ſuos legatos Conſtantinopolim proficiſcentes, 229.b
Epheſina ſecunda Synodus damnata, 247.1.a
Epheſina Synodus à Neſtorianis nunquam habita fuit pro legitima & generali, 289.2.c
Epheſina Synodus prædatoria, 78.b
ad Epheſinam Synodum Theodoſii & Valentiniani Imperatorum Epiſtola, & Synodi ad illos reſponſio, 232.a.b. & ſeq.
Epheſinæ Synodo illata contumelia, 237.1.d. de ea quædam controverſa, 238.2.a
Epheſinum Concilium contra Neſtorium alióſque hæreticos, 208.b. & ſeq. cur dictum Marianum, ibid.
Epheſini Concilii ſecunda pars, 220.b. & ſeq.
ad Epheſios epiſtola quid contineat, 57.a
Epiphanii Cyri Epiſcopi de duplici in Chriſto voluntate & operatione, locus, 304.2.b
ad Epiſcopatum ſuſcipiendum an poſſit cogere ſummus Pontifex, 90.b
Epiſcopus quomodo ordinandus, 335.a
Epiſcopi commiſſum ſibi populum debent docere, 336.1.a. non verò in aliena civitate, ibidem b.c
Epiſcopi ad ſedem Romanam appellantis loco alius non ordinandus, 186.b.187.a
Epiſcopus à vicinæ Provinciæ Epiſcopis quo caſu ordinandus, 187.a
Epiſcopus extra ſuam Eccleſiam non poteſt ordinare, 219.b
de Epiſcopi à propria civitate expulſi juriſdictione, 464.1.a. & ſeq.
Epiſcopi membra Romani Pontificis dicti, 200.a. 201.b
Epiſcopus an poſſit curam Epiſcopalem deſerere authoritate ſolius Papæ, 93.b
Epiſcopi defuncti ſpolia ſucceſſori ſervanda, 337.1.c
de Epiſcopi eligendi quoad corpus qualitate, 145.a. & ſeq.
Epiſcoporum judicialis condemnatio, 144.a.b
Epiſcoporum poteſtas circa Sacramenta, 419.2.c. per ſe debent prædicare, 420.1.a
Epiſcopi ex omni gente non conveniunt niſi in Conciliis Catholicis generalibus, 78.a.b
ſupra Epiſcopos an aliquis dandus ſit ſuperior in Eccleſia, 87.b.88.a
ſine Epiſcopi licentia Clerici intra domos non baptiſent, 437.1.a
qui Epiſcoporum catalogo aſcriptus non eſt, illum eccleſiaſticis negotiis & conſultationibus ſeſe immiſcere, nefas eſt, 216 b
Epiſcopi urbe Epiſcopali privati, an ſua amittant privilegia, 357.1.b
Epiſcoporum ſex officia de quibus Timotheum & Titum inſtruit Apoſtolus, 59 a.b
de Epiſcopi in Parochiis ſuæ Diœceſeos poteſtate, 433.2.c. & ſeq.
de Epiſcoporum poſt Patriarchas & Primates ordine, 100.a
de Epiſcoporum qualitatibus, 405.1.c.d. & ſeq.
Epiſcoporum authoritas, 397.1.c
Epiſcopus accuſatus & judicatus à Comprovincialibus, an poſſit adire ſummum Pontificem interjecta appellatione, 180.b
Epiſcoporum Europæ authoritas, 218.b.219.a
Epiſcopi Clericum alienum ſuſcipientis pœna, 137.b
de Epiſcopi à propria Civitate expulſi juriſdictione, annotatio, 434.1.a
in Epiſcopis accuſandis quinam ordo ſit ſervandus, 196.b.197.a
Epiſcoporum poteſtas circa ſacramenta, 412.2.c
de Epiſcopis non receptis, 159.a
de Epiſcopis item plura, 373.1.a. & ſeq.
Epiſcopi à propriis uxoribus debent ſecedere, 334.2.d.c
plures Epiſcopos in una civitate eſſe non debere, 167.b
Epiſcopi uxor in Monaſterio reponenda, 338.2.c
Epiſtolæ Catholicæ cur ita dicantur, 62.b. cur & Canonicæ, & quotnam ſint, ibid.
in ſuis Epiſtolis quem ſcopum habuerit D. Paulus, 50.a
per Equos Imperia & Imperatores deſignati in Apocalypſi, 96.a.b
Errorum tria genera quæ ſe in Conciliis obſervaſſe finguat hæretici, 111.b
Error magiſtri tentatio populi, 289.a
Eſaü. Vide Iacob.
Eſdras. Vide Exras.
Eſdræ liber canonicus, & quid in eo referatur, 8.b
Eſſentia ſive natura, quàm difficilè diſtinguatur ab hypoſtaſi, ſeu perſona, 239.1.b
Eſſentiarum differentiam ex differentia operationum, inſitum eſt comprehendere, 308.1.b
Eſther & illius hiſtoria, 8.b.9.b
Et copulativa pro vel diſiunctiva, 47.a
Ethica. Vide Iudæi.
Evagrius in Concilio Conſtantinopolitano notatus, & à Hieronymo notatus, 290.a
Evagrii error, animas ante corpora eſſe productas, 309.1.a
Evangelium breve eſt & prolixum, amplum & magnum, rurſúſque compendiarium, 44.b
Evangelii prædicatio in Pſalmo, 147. præſignificata, 34.a
Evangelia cum cruce: 383.2.d
Evangelia, prima & nobilior pars Novi Teſtamenti, 42.b. an inter ſe conſentiant quatuor Evangelia, ibid. quare quatuor, ibid.
Evangelium ſecundum Thomam à Manichæis invectum, 360.1.a
Evangelia ſive ſingillatim, ſive conjunctim ſpectata, in capita quatuor diviſa, 43.a
Evangelicæ voces de Chriſto, tam ſecundùm divinitatem, quàm ſecundum humanitatem, uni illius perſonæ adaptandæ, 213.b.214.a.222.b
Evangelicæ hiſtoriæ cur in Templis pingantur, 358.

aliis, 348. 1.a.
Evangeliſtæ per quatuor animalia ſignificati, 42. b. 43. e. illorum ſcopos, 42. b. de illis iterum plura & notanda, ibid. & ſeq.
in iis quæ Evangeliſtæ narrant de Chriſto, an ſolum ſit ſpectandus ſenſus litteralis, 44. b
Sacramentum Evangeliſtæ ſagittæ Dei, 80. b. 24. a
Eucharistia. Vide Bonam, Sion.
Euchariſtia ſub ſera conſervanda, 411. 8. c
Euchariſtia mortuis non danda, 341. 2. c
circa Euchariſtiam Corinthiorum olim error à D. Paulo refutatus, 54. b. 55. a
Euchariſtiæ ſacrificium Deo fore gratiſſimum, prædictum à Malachia propheta, 41. b
Euchariſtia quo tempore à Chriſto inſtituta, 603. 1. a. & ſeq.
pro Euchariſtiæ adminiſtratione nihil exigendum, 336. 1. d
de Euchariſtia in extremis dande, 169. b
ad Euchariſtiam quo geſtu oporteat accedere, 341. 2. e
de ſacroſancta Euchariſtia, 597. 1. b. c
de Euchariſtia & pane azymo, 608. 2. c. & ſeq.
de ſanctiſſimo Euchariſtiæ ſacramento, 105. a. & ſeq. 107. e. & ſeq.
Euchariſtia in Pſalmo 21. deſignata 21. b
circa Euchariſtiæ Sacramenti diſpenſationem Eccleſiæ poteſtas, 680 1. e
Euchitæ. Vide Enthuſiaſtæ.
Euchitæ ab Eſſæis propagati, 818. b
Eudoxiani hæretici quinam fuerint, 195. 2. b
Eugenii Papæ decretum, quo continetur inſtructa Armenorum, & eorum unio cum Eccleſia, an ſit pars Concilii Florentini, 601. 2. a. ad eundem Papam Æthiopum litteræ, ibid e
ad Eugenii Papæ decretum de Concilio Florentino, additamentum, 606. 1. e. 2. a. & ſeq.
Eunomius vir corpore & animâ leproſus, & interius exteriuſque morbo regio correptus, 191. b
Eunomii hæretici de Spiritu ſancto ratiocinium, 569. 2. b. 570. 1. c. artificioſi ac ſophiſtici ſermones, 575. 1. d
Eunomius anathematiſandus, 283. b
Eunomiana hæreſis cur damnata, 107. b
Eunuchus quibus caſibus admittatur & non admittatur ad Epiſcopatum, 138. a
de Eunuchis & iis qui ſeipſos abſcindunt, 165. b
S. Euphemiæ templum, Concilium Epheſini locus, 246. 1. d
de ſancta Euphemia hiſtoria dubia, 252. 2. d. e. 263. 2. d
Euphemii Anthiochiæ Epiſcopi, de duplici in Chriſto voluntate & operatione locus, 304. 2. b
Europæ Epiſcopi ſingulatim alios ſub ſe habuere Epiſcopos, 218. b. 819 e
Euſebii Nicomedienſis Epiſcopi pœnitentia, 175. b
Euſebii de damnatione Arii & Arianorum in Concilio Niceno, nullam mentionem facientis, calliditas refutata, 179. b
Euſebianorum facta crudelia, 190. b
ab Euſtathio Carna hæreſis renovata, 207. b
Eutichetis Abbatis caſus & errores, 67. a
Eutyches imperitus aſſeritus, 560. 1. b. c. myſterium Redemptionis impugnat, 561. 2. d. obſtinatus, 562. 1. b
de Eutyche & Eutychianis, 290. b. & ſeq.
Eutychetis delirans inſania, 317. 2. a. b
Eutyches deſipiens, & ignorans. 306. 2. c d. & ſeq.
Eutyches anathematiſandus, 283. b
Eutychis errores in Chalcedonenſi ſynodo damnati, 90. a
Eutychianos ex mala intelligentia vitæ ſpiritualis aberraſſe. 291. a
Euzoii & Arii epiſtola ad Conſtantinum Imperatorem, 177. b. 170. a
non Exaltaſſe cor ſuum, cui propriè competat, 51. a
de Examine Graduatorum, 619. 2. b. & ſeq.
ſine Examine non conſtituendi Presbyteri, 168. a
injuſte Excommunicantis quænam ſit pœna, 425. 2. d
Excommunicationis ſententia quomodo ferenda, 425. 1. b
Excommunicatione abutentes quidam Archidiaconi, rurales Archypresbyteri & Decani, 458. 1. c
Excommunicationis abuſus, 458. 1. c
in Excommunicatione forma ſervanda, 442. 2. d
Excommunicationis ſententia quomodo promulganda, 425. 1. b. c
Excommunicatio non ſemper ligat, 488. 1.
Excommunicatio impropria & ſecundum quid, 187. e
Excommunicatio ſolemnia, 442. 1. c
in Excommunicatione forma ſervanda; ibid. 2. d
Excommunicationis gladius Eccleſiaſticæ diſciplinæ nervus, & quam ſobriè quantaque circumſpectione ſit exerendus, 708. 2. e
de Excommunicatis Clericis qui finitimos Epiſcopos interpellant, apud eos audiendis, 179. a. b
Excommunicati an ſint ubique vitandi, 166. b
Excommunicati quinam vitandi, 487. 1. a
de Excommunicatis vitandis, 136. b. 137. a. 137. a
Exiſtentia tantum unica an detur in Deo, an verò plures, 152. a
in Exodi libro quid deſcribatur, 6. b. Catechiſmus quidam eſt Religionis Chriſtianæ, 7. b
Exomologeſis Eccleſiæ primis temporibus vatii ritus, 103. a
Expectatio gentium quidnam ſit, 6. b
Ezechiæ regis pietas in ipſomet primo regni ſui exordio, 118. a
Ezechielis prophetæ tres partes, 37. a. b. quomodo legendæ, ibid. e
Ezras ſacerdos. Vide Scripturæ.

F

FAcies non invocanda niſi in homine, 2. b
Fauſtus Manichæus cur Evangelium D. Ioannis corruptum dixerit, 47. a
Felix V. Antipapa, & de eo nonnulla, 498. 1. b. & ſeq.
Felix Papa V. creatus, 515. 1. c. Vide Amedæus.
Ferdinandus Imperator ſe Ferdinandum à ſe Imperatore diſtinguens, 118. b
Feſta qualiter à fidelibus celebranda, 340. 1. c. 2. a
Feſta gentilium non celebranda, 340. 1. b
Feſtis diebus quo caſu à carnibus & vino non ſit licitum abſtinere, 841. b. 144. a
Feſtorum inobſervatio notata, 458. 1. a
Ficulneæ non habentis fructus maledictio quomodo intelligenda, 45. b
Fidei catholicæ profeſſio per Damaſum Papam miſſa, 199. 2. b
Fidei actus duplex, 429. 2. a
ad Fidei actum generandum quid ſit neceſſe, 78. a
Fide nihil ſublimius ad lætandum, 263. 1. c
Fidei novos articulos an poſſit facere Papa, vel editos removere, 94. b
de fide viva in Chriſtum, 49. b. 50. a
Fides vera tunc fructuoſiſſimè defenditur, quando etiam à ſectatoribus ſuis opinio falſa damnatur, 261. 1. c
Fides viva, cui bona virtutum opera ſuperſtruantur, 64. a
Fides non contrariatur vero, 609. 1. c
Fidem ſequenti non ponenda plura quam quæ veritas fidei requirat, 430
circa res Fidei authoritas Eccleſiæ, 452. 1. c
Fidem ſuam nemo vetatur explicare, 547. 1. c. 2. c
Fidei ſinceritas quomodo debeat retineri, 210. b
in rebus Fidei an nulla ſit certa definitio extra Con-

cilia generalia, 84. b. & ſeq.
Fidei Chriſtianæ quanta ſit neceſſitas, 131. a
Fides ſola Chriſtianorum ſubſtantia, 292. 1. ſ
ad Fidem præparatio, 18. a
Fidea in Chriſtum, ſeminarium omnis boni meriti, 56. b
in iis quæ ad Fidem pertinent errare judicium Eccleſiæ, impoſſibile eſt, 288. b
Fidem ſequenti non ſunt ponenda plura de fide, quàm fidai veritas requirat, 430. 1
in Fide nunquam defecit Eccleſia Catholica, 297. a
de Fide Catholica, 415. 2. c. d. & ſeq.
Fidei qui quippiam appoſuit, vel ex ea quippiam ſuſtulit, anathemate dignus, 225. b
Fidei ſimplicitas quantam habeat virtutem, 163. a
Fides Chriſtiana pluribus diviſionibus ſciſſa, 621. 2. a
in Fidei propoſitionibus definiendis, tribus Eccleſia uti ſolet Regulis. 514. 1. b.
de Fide Catholica Viennenſis Concilii ſecundi Canones, 461. 1. b. c. & ſeq.
bona Fides multos excuſat, 481. 1. b
Fidejubere, an Clerico ſit peccatum, 137. b
Filium à ſubſtantia & divinitate Patris ſeparantes, ſeparari ab Eccleſia Catholica convenit, & alienos eſſe à nomina Chriſtiano, 184. b
per Filium ſine additamento quis intelligendus, 19. b
de Filio in divinis Fides catholica, 185. a.
per Filium intelligitur verbum, 18. b
de particula *Filioque* omiſſa in Epiſtola Agathonis & Conc. Rom. 199. 1. c. 1. a
Filii in divinis proceſſio cur ſit generatio, 149. a
de illius perſona, 153. b. & ſeq.
Filii Dei & Filii hominum diverſis uſi ſymbolis, 252. a
Filii hominum de quibus in Pſalmo 48. quinam ſint, 123. b
de Fine hominis controverſia multoties agitata, 69. a
Flavianus Antiochiæ Epiſcopus, 200. b
Flaviani Epiſcopi Conſtantinopolitani ad Leonem Papam Epiſtola, 259. 1. d. e. & ſeq. & ad eum illiuſmet Papæ reſponſio, 260. 1. a. b. & ſeq.
Florentinum Concilium præſente Ioanne Palæologo Conſtantinopolitano Imperatore, 514. 2. b. & ſeq. illius Acta, 516 1. c. & ſeq. Ferrariam tranſlatum, 517. 1. a
Florentinum Concilium conforme Baſileenſi quoad primatum Papæ ſupra Concilium, vel Concilii ſupra Papam, 541. 1. c. d
Florentiam tranſlatum ob peſtem Ferrariæ graſſantem, 552. 2. a. & ſeq.
circa Concilium Florentinum quædam controverſa, 598. 2. d. e. & ſeq.
Fontes aquarum qui apparuerunt & de quibus in Pſalm. 17. quinam ſint, 20. b. 23. a
Forma utraque in Chriſto agit quod ſibi proprium eſt, cum alterius communione, Verbo operante quod Verbi eſt, & carne exequente quod carnis eſt, 315. 2. a
Formatæ. Vide Literæ.
de Formoſi Papæ actis abrogatis & receptis, 111. a
Fornicatio non adeo magnum malum à Corinthiis exiſtimata, quod refellit D. Paulus, 54. b
de Foro competenti, 463. 1. e. & ſeq.
Fortitudo ſacerdotibus convenit, 238. 1. a
de Franciæ beneficiis Concordatum, 621. 1. d. e
Franciſcus I. Franciæ Rex, Vide Leo X. ſummus Pontifex.
de Francofordienſi Synodo, & an ſit legitima, 110. b. 111. a
in Francofordienſi Concilio an ſit reprobata ſeptima Synodus, 381. 1. c. d
Frapaulos. Vide Petr. Suavis, vel Paulanus.
Fridericus Daniæ Rex de Concilio Tridentino parum ſollicitus, 118 b
Fridericus Imperator. Vide Lugdunenſe Concilium primum.
Friderici Imperatoris excommunicati ira & furor, 442. 2. e. 443. 1. a
Fulgura Dei quænam ſint, 20. b
Fures cur dicantur qui venerunt ante Chriſtũ, 47. a. b
Fures & latrones de quibus Chriſtus in Euangelio, quinam ſint, 753. 1. b. 2. b. c
Furti ſubſtantia & delectatio in actu peccati, 813. 1. d

G

Galatæ per D. Paulum ab errore revocati, 55. a. b
in Gallia ſacerdotii Chriſtiani quantum vigeat religio, 89. b
Gamalielis conſilium de quo in Actibus Apoſtolorum, 49. b
Gaudii cæleſtis contemplatio, finis Sinagogæ, ſicut & omnium hominum, 39. b
Gedeon figura Chriſti, 8. b
à Genealogia Chriſti cur D. Matthæus ſuum incœperit Evangelium, 44. b. quomodo conveniat cum D. Luca qui plures quàm ille Chriſti proavos refert, ibid. & 45. a
Genebrardus Origenis apologus, 289. a
Generatio an poſſit aſcribi divinę ſubſtantiæ, 560. 2. d
Geneſis liber primus librorum ſacrorum; & quæ in eo, notanda, 4. a. b. & ſeq.
Gentes omnes in Deum crediturę, 124. a
Gentium vocatio per nivium vellera figurata, 34. a
Gentes quę legis ſunt naturaliter facere, ex Apoſtolo, quomodo intelligendum, 750. 1. a. & ſeq.
Gentiles bonę olivę Religionis rami adventitii & inſiti, 53. b. 54. a
Gentilitas prius ſterilis, jam fœcunda mater, 30. b
In Gentiliaco villa habita Synodus Romanos inter & Gręcos, 111. a
Genua in die dominico cur non flectenda, 171. a
Genua cur flectebat Apoſtolus ad Patrem Ieſu Chriſti, 58 a
Genua diebus dominicis in Eccleſia flectere, olim vetitum, 98. b
Georgii hęretici lingua in Spiritum ſanctum ſacrilega, 317. 1. c. 2. a
Gerſonis Cancellarii Pariſienſis defenſio, 486. 1. e. & ſeq. obitus, 487. 1. c
Glacies. Vide Chryſtallos.
Gladium cur venerit Dominus mittere in terram, 34. b
Gladio bis acuto verbum fidei ſimilatur, 319. 2. c
Gloria Chriſti ad judicium extremum deſcendentis, 28. b
Gloria Dei in quo ſita ſit, 792. 1. a
Gloria primus gradus eſt donum divinæ miſericordię, 51. b
Glorificationis Dei deſiderium, 20. b
de Gradibus matrimonium contrahendum impedientibus, 694. 1. c. Vide Matrimonium.
Graduatorum quale eſſe debeat examen, 619. a. b. & ſeq.
de Graduatis qui ſunt Nobiles, 611. 2. e
Græci à ſexta Synodo refutati, 545. 1. a. b. & ſeq.
Græcorum adverſus Spiritus ſancti proceſſionem ex Patre & Filio, argumentum, ejuſque vis quænam ſit, 339. 1. d. e. & ſeq.
Græcorum à Romana Eccleſia diſceſſio quando contigerit, 446. 1. d. e
Græcorum fidei profeſſio, 448. 2. d
Gręci profitentur fidem ſanctę Eccleſię Romanę, 450. 2. a. Illorum ſacramenta, ibid b
Gręcorum cum Latinis conſenſus circa Euchariſtiam, 602. 2. c. d. & ſeq.

Græcorum plures errores in Florentino Concilio non examinati, 599. 2. b
Græci ad Concilium Tridentinum vocati, 793. 2. d. e
Græci inter ſe diviſi in Concilio Florentino, 582. 2. c. 588. 1. 2. 593
de Græcorum ſchiſmate plura & notanda, 446. 1. e. & ſeq. Illorum fidei profeſſio, 648. 2. d
cum Græcis conſpirant Calviniſtæ, 434. 1. b
Græcus Preſbyter ſchiſmaticus an validè poſſit abſolvere ſuos ſubditos, 487. 1. a
de Græcorum contra Latinos ſuperbia, 418. 1. a. & ſeq.
Græci. Vide Latini.
Græci cum profeſſione fidei Latinorum petunt in Concilio Lugdunenſi 11. ut illis liceat ſuo ſymbolo & ritibus uti, 449. 2. c. profitentur fidem ſanctæ Eccleſiæ Romanæ, 450. 1. & 2. a. Illorum ſacramenta, ibid. b. Vide Spiritus.
Græcorum adverſus Latinos querimonia de additione ad Symbolum, 525. 2. e
Græci vocati ad Concilium Lateranenſe 511. 410. 2. e
in Græcorum de Spiritu ſancto hæreſim notandum dictum, 123. b
adverſus Græcos terribile Dei judicium, 534. 2. c. de iis iterum, ibid. & ſeq.
de Græcorum ordinationibus plura & notanda, 605. 1. c. d. & ſeq.
Græcorum Patrum de Spiritu ſancto authoritates, 451. 1. b. c
Græci, quantum Latinis iu feſti, 418. 2. b. eorum unio cum Rom. Eccleſ. ibid e
de Græcorum ſacerdotum cœlibatu & uxoratu, 330. 2. a. & ſeq.
Gratia cur ſic appellata, 462. 2. c
de Gratia ſufficienti Ordinum Religioſorum decreta, 769. 2. c. d. & ſeq. Vide Prædeſtinatio.
Gratia non datur omni momento, 806. 2. d. e. de ea iterum, 808. 1. b. & ſeq.
Gratias ſpirituales pravenire ex mero Spiritus ſancti beneplacito, 55. a
de Gratia vel illuminatione ſufficienti, 47. a
Gratia ſanctificans à Bajo excluſa, 746. 1. d. & ſeqq.
Gratiæ ſupernaturalis neceſſitas ad meritum vitæ æternæ, 742. 1. e. 2. a. & ſeq.
Gratiæ nomine ſecundum uſum ſacræ ſcripturæ quid intelligatur, 743. 1. b
Gratia Philoſophica & Theologica, ibid. d
cum Gratia juſtificante nulla manent peccata, 29. b
Gratiam amitti per peccatum mortale, non fidem, 648. 2. b
Gratia univerſalia cur à principio erat in Chriſto, 123 a
de Gratia prima quæ datur ex mera miſericordia, 54. b
Gratiæ influxus interior non eſt ab alio quàm à Chriſto, 89. a
Gratia ſemper poteſt augeri, 467. 1. b
Gratia ſufficiens probata ex libris Novi Teſtamenti, 803. 2. c. & Veteris, 804. 1. b
Gregorius Nazianzenus. Vide Nazianzenus.
de D. Gregorio Nazianzeno plura & notanda, 192. a. b. & ſeq.
Gregorii Nazianzeni de duplici in Chriſto voluntate locus, 298. 1. a
Gregorii Niceni de duplici in Chriſto voluntate locus, 298. 1. b
Gregorius agnomento Deiloquus, 319. 1. e

H

HAbacuc Propheta quid de Chriſto prædixerit, 40. 2. b
Habitus pravi in renatis relapſis in peccatum mortale, an ſint peccata, 770. 2. d. & ſeq.
Habitus vilior an deceat ſummum Pontificem, 97. a
Hæreſis ſub velamine majoris alicujus devotionis habere ſolet initia & progreſſus facere, 191. a
Hæreſeos damnati ſeptem ſimul Pontifices, 311. 2. e. & ſeq.
Hæreſis quantum malum & quam ſubtile, 191. b
Hæreſes prius à Papa quàm à Conciliis damnantur, 722. 2. a
ad Hæreſim detegendam interrogandi modus, 481. 1. a & ſeq.
Hæreſis gangræna Eccleſiam Hactenus depaſcens, 372. 1. e
Hæreſeon hujus temporis duæ cauſæ, 813. 2. b
Hæreſes noviſſimæ an per antiqua Concilia damnatæ, 98. b
Hæreſeon origo, 630. 1. d
ab Hæreſi redeuntes quomodo recipiendi, 197 a
Hæreſis non tantum in verbis, ſed etiam in rebus conſiſtit, 399. 2. e
Hæreſis turpiſſima & erubeſcenda, 58. b
Hæretici Catholicorum ſimiæ, & ſatanæ Chriſtum tentanti ut ſe è pinnaculo templi demitteret, ſimiles, 225. a
Hæretici turpitudinem erroris & fraudis rectis verbis prætexunt, 363. 1. e
Hæreticis proprium eſt mutilatas exquirere ſententias, 361. 1. e
cum Hæreticis orare non debent Clerici, 145. a
in Hæreticos anathema, 370. 1. e
Hæreticorum fere omniam quæ ſit petra ſcandali, 244. 1. e
Hæreticorum Incarnationis Chriſti myſterium confundentium & dividentium furor, 297. b
Hæreticorum notata inſcitia, 109. b. 110. a
Hæretici condemnati & anathematiſati, 417. 1. e
Hæreticorum ſtupiditas, 380. 2. c. d
Hæreticorum inſolentia, 511. 1. b
Hæreticorum ſimulata innocentia, 208. b
Hæreticorum imago in contentione jam tunc à primordio mundi erumpente, 132. a
Hæretici quam ſint maledici, 377. 2. e
Hæreticorum Concilia an ſint legitima, 81. 2. b
in Hæreticorum caſtris brevi multa comparatur utilitas, 184. a
Hæretici ad Eccleſiam revertentes qualiter ſuſcipiendi, 342. 1. c. 2. a
Hæreticos Conciliis reſiſtere, quam ſit abſurdum, 79. a
Hæreticorum clypeus adamantinus & umbo ferreus, 73. a
in Hæreticos veteris Eccleſiæ diſciplina & ſeveritas, 218. a
Hæreticorum res omnes & ſermones diſcutiendi, 218. b
Hæreſiarchæ per vulpes, hæreticorum diſcipuli per vulpeculas deſignati, 24. a
Hæreticis innatum nullam Synodum amplecti, niſi per eam vel jure, vel injuria obtineant quod cupiunt, 489. 2. e
in Hæreticorum damnatione, ipſos deſignando in ſpeciali, an poſſit errare Eccleſia, 289. a
Hæreticorum in Concilium Tridentinum dicteria, 726. 2. d
Hæreticorum ſpes fallaces, 85. b
Hæretici quædam quæ ore negant, opere admittunt, 74. b

Hæreticus quis eſſe non poteſt, 288. a
Hæreticorum cum Caïn comparatio, 64. a. an & hæreticis hodiernis conveniant quæ de veteribus & primis aſſeruntur in Epiſtola D. Judæ, *Ibidem* & b
Hæretici audent damnare & anathematiſare, quamvis ipſi ſint damnandi & anathematiſandi, 211. a
Hæreticorum ſcripta puerilis, quia ſunt ſolutu facilia, ut puerorum ludibria, 375. 1 b
Horſius Hæreticus ejuſque objectiones de Concilio Niceno, quibus reſpondet Stapleto, 177. a. b. *& ſeq.*
Hæreticorum quanta ſit pervicacia, 151. b. 152. a
Hæretici ſe montes præ ſuperbia exiſtimant, & alios palleres, 5;.b
Hæreticorum vana fiducia retunditur, 70. b
70. Hebdomades Danielis quam ſint intellectu & explicatu difficiles, 58 a. b
ad Hebræos D. Pauli epiſtola, cur omnium ultima, 60 a. quis illius ſcopus, *Ibidem*
Hebræorum ad fidem converſorum quinque difficultates quas à ſuis patiebantur, & quid de iis D. Paulus, *ibid. & ſeq.*
Hebræorum elementa quibus jam olim hodieque Judæi utuntur, quænam ſint, 119
Heli ſummus ſacerdos reprobatus, 9. a
Henricus Imperator. Vide Inveſtitura.
Heraclius Imperator poſt domitos Perſas & recuperatam Terram ſanctam quomodo in hæreſim Monothelitarum lapſus fuerit, 291. b
Herodes præcipuus diaboli filius, 122. a
Hervæus Brito ex fratre Laico in Ordine ſancti Dominici, Magiſter Generalis totius Ordinis, ejuſque de poteſtate Papæ liber, 435. 1. b
Hierarchæ hæreſiarchæ, 370. 2. d
D. Hieronymus quid ſenſerit de Traditionibus, 75. a. b
Hilarii de duplici in Chriſto voluntate locus, 297. 1. c
Hincmari Rhemenſis patrocinium agit Celotius, 389. 2. d
Hiſpaniæ antiquiorum Regum notanda maximè in Conciliis modeſtia & humilitas, 177. b
Hiſtoriæ in deſcribendis Conciliis neceſſitas, 183. a
in Hiſtoricis Scripturæ libris quid contineatur, 8. a. b. an & in illis ſit aliquid ad prænuntiationem Chriſti pertinens, *Ibidem*.
primus Homo an non potuerit creari à Deo ſine juſtitia naturali, 772. 1. c. d
Homine poſt lapſum Adami nihil triſtius & abjectius, 29. b
Homo in initio creationis an fuerit ſupra conditionem naturæ exaltatus, ut Deum ſupernaturaliter coleret, 750. 1. c. 2. c. d. *& ſeq.*
Homines jure permittit Deus peccare & punit, 814. 1. d
Hominis diverſi ſtatus diſtinguendi, 772. 1. c
Hominis ſalus & commoditas præ omnibus æſtimanda, 342. 1. a
Homo in ſtatu naturæ corruptæ dupliciter conſideratus, 763. 1. b. c
Hominem an potuerit creare Deus talem qualis nunc naſcitur, *Ib.* 1 a. 769. 2. c
Hominis non ſola ſubſtantia, ſed & voluntates & operationes peccato ſunt fœdatæ, 152. b
Hominis totum bonum à Chriſto eſt, 31. b
Homicidii reus Clericus, quomodo plectendus, 142. b
Honor Clericorum vindicatus, 400. a. d
de Honorio ſummo Pontifice, deque ejus ſententia quoad unam, vel duas Chriſti operationes, 312. a. c. 318. a. *& ſeq.* 329. 1. b
de Honorii Papæ cauſa in tertia Synodo Conſtantinopolitana, 324. 1. d. c. 325. 1. a. *& ſq.*
Honorius Imperator in honore apud Monothelitas, 294. a
Horæ nummariæ, 460. a. d
Horas Canonicas qui non recitaverint privati beneficiis, 610. 1. d
Horationis modus imprimis notandus, 116. b. 117. a
Hortus concluſus quid ſit, 14. b
Hoſius Papæ nomine Præſes in Concilio Sardicenſi, 185. a

I

Jacob Patriarcha figura Chriſti, 7. b
Jacob in quo maximè dilexerit Deus, 4'. a
Jacobi Patriarchæ de Chriſto Prophetia, 6. a
Jacob quo ſenſu dicatur à D. Paulo dilectus, & Eſau odio habitus, 51. a
D. Jacobi Epiſtola cur prior inter Catholicas, quid tractet, & qua occaſione ſcripta ſit, 61. b
D. Jacobus an diſſenſerit à B. Petro in Concilio Ieroſolymitano, 109. 111. b
de Jacobitis; 602. 2. b
Jahel. Vide Zahel.
Janſenii doctrina jam à multo tempore per Pontifices & per Concilia, etiam Baſileenſe exagitata, 710. 1 c
Janſenii Iprenſis Epiſcopi doctrina, an conſonet Concilio Tridentino, 775. 1 a. de ſeptem illius propoſitionibus quæ exponuntur definiendæ facultati Theol. Pariſienſi, *Ibidem* 1. a. *& ſequ.*
Janſenius Gandavenſis, 805. 1. a
Januæ cœli quas aperuit Dominus, quænam ſint, 27. a
Japones quo more reverentiam exhibeant, 243. 1. a
Ibas Edeſſenus Epiſcopus in Concilio Chalcedonenſi accuſatus, & quid inde, 250. 1. d. c. 2. a. *& ſeq.*
Ibæ epiſtola & errores damnati, 284. a 287. a
Iconoclaſtarum crudelitas, 362. 1. b
in Iconomachos, ſeu Imaginum ſanctarum hoſtes, 343. 2. b. c. *& ſeq.*
Idola gentium, quia imagines erant Dæmonum, Deus ejecit & condemnavit, 359. aliàs 349. 3. c
Idolothita comedere an ſit licitum, 54. b
in Iejuniis delectus ciborum obſervandus, 711. 2. a. b
à Iejunio quis poſſit diſpenſare, 88. b
Iejunium diei paſſionis Dominicæ, 341. 1. a. b
Iejunium diei Dominicæ & Sabbati, an ſit prohibitum, 141. b. 143. a. item de Iejunio quadragesimali plura & notanda, 143. b. *& ſequ.*
Iejunium non ſolvendum feria quinta in cœna Domini, 336. 1. c. d
de Iejunio die tam ſabbati & dominicæ in quadrageſima, 339. 1. a
Iejunii indictio non eſt laqueus, ut eam vocant Lutherani Magdeburgenſes, 147. a
Iephte typus Chriſti, 9. a
Ieremias Propheta quid de Chriſto prædixerit, 15. b. iterum de eo & ejus Threnis, 3'. a
Ieremias Propheta an falſo citetur à S. Matthæo, 45. b
Ieroſolymitana Eccleſia an Patriarchalis, 167. a

Ierosolymitanum Concilium. Vide Caiphas. Concilium. Lazarus.
ab Ieruſalem incipit virtus & poteſtas prędicationis Evangelicæ, 30. a
Ieruſalem, ejoſque undecim privilegia & excellentiæ quas amiſit in excidio quod perpeſſa eſt à Babylonis, 36. a
Ieſus ipſo nomine ſalutaris eſt, 24. b. 35 b
ſacrum Ieſu nomen Chriſto impoſitum, quomodo ſecundum ejus adventum deſignet, 69. a
Ieſum à verbo Dei tanquam hominem actum & impulſum non eſſe, 214. b
Ignis quomodo ante Chriſtum præcedet in extremo Iudicio, 28. b. de Igne, 30. a
in Igne quomodo baptiſaverit Chriſtus, 45. a
Ignorantiæ caligo ad cinerem pœnitentiæ confugit; 34. a
Ignorantia an excuſet ab obedientia debita ſummo Pontifici, 90. b
Ignorantia non impedit quis à vetitis Preſbyteri abſtinere teneantur, 336. 2. a
Illuminare Chriſtum omnem hominem venientem in hunc mundum, quomodo ſit verum, 47. a
Imagines qualiter adorentur à fidelibus, 356. 1. d e
Imagines qui rejiciunt contra naturam agunt, 359. 1. b
Imaginum ſacrarum in Eccleſia utilitas, 367. 2. d. e
de Imaginibus quid decretum in ſeptima Synodo, 380 1. c. & ſeq.
Imagines turpes non pingendæ, 342. 2. d
Imaginum ſanctarum cultus reſpectivus, 358. alias 348. 1. 2. 354. d. e. & ſeq
Imaginum uſum à primis naſcentis Eccleſiæ primordiis viguiſſe, 108. a. 110. b. 111. a
de Imaginum obſervatione quid decretum in Concil Conſt. IV. 387. 2. a
de Imaginum veneratione, 387. 2. a
Imagines ſacræ an adorentur cultu Latriæ, 169. s. b
pro Imaginibus Patrum teſtimonia, 359. alias 349. 1. a. 359. 1. a
Imitationis Dei veſtigia, 27. b
in Imitatione crucis Chriſti fundatur gloria in infirmitatibus, 57. a
de Immortalitate animæ rationalis, 609. 1. a. b
de Immortalitatis primi hominis beneficio, 772. 1. d
Immunditia quid ſit, & cur eam fornicationi jungat D Paulus, 58. b
Impeccantia in hominibus ab Origene admiſſa, 290 a
de impedimentis Matrimonii tam prohibentibus quam dirimentibus, 694. t. c. & ſeq.
ad doctoratum quales impenſæ faciendæ, 465. 2. d. e
Imperatores per equos deſignati, 66. a. b
Imperatores quid præſtiterint in Conciliis, 276. b
Imperatoris & ſummi Pontificis ſedilia in Concilio Florentino, 516. 2. b. e
Imperatorum pro inveſtitura cum ſummis Pontificibus diſſidia, 396. 2. a
Imperator ſeductus, 235. a. a
Imperatorem an poſſit deponere Papa vel Concilium, 443. t. b. & ſeq.
ab Imperatore cur petatur Concilii primi Conſtantinopolitani confirmatio, 201. a
Imperatorum utilitas, 295. circa med. p.
Impietas in ſtricta diſcuſſione non facienda, 180. b
Impius quomodo juſtificetur in ſtatu gratiæ, 643. a. d. e. & ſeq.
Impium per fidem & gratis juſtificari, 644. s. c. d
Impoſitio manuum. Vide Manuum impoſitio.
ad Impoſturam tegendam ſunt aſtuti qui diverſa à recta fide ſentiunt, 232. b
Improbitas inexpugnabilis & contentionis maximè ſtudioſa, 121. b
Incarnatio quid ſit, 239 2. d. e. de ea plura, ibid. & ſeq.
Incarnationis fructus, 31. b
de Incarnationis myſterio malè ſentientium, illudque confundentium hæreticorum furor, 29 2 b
de Incarnatione Sophronii Hieroſolymorum Epiſcopi locus notandus, 306 1. b. & ſeq.
Incarnationis explicatio, 216. a. & b. 220. b. & ſequ.
de Indice librorum de quo in Concilio Tridentino, 711. 2. c
Indulgentia an poſſit dici abſolutio, 765. a. b
Indulgentiæ ſatisfactionum à primis Eccleſ. temporibus, 103. b
Indulgentiarum ex Luthero definitio, 624. 2. a
Indulgentiæ indiſcretæ & ſuperfluæ, 427. 2. a
Indulgentiarum antiquitas, 736. 1. b
Indulgentias plenarias an ſolus Papa poſſit concedere, 94. b
de Indulgentiis Tridentini Concilii decretum, 711. 1 c. & ſeq. 735. 2. e. & ſeq.
de Induratione Pharaonis & Iudæorum, 47. b
Infallibilitas Eccleſiæ in Conciliis, circa quæ verſetur, 77. b. 78. a
Infallibilitas an ſit neceſſaria in iis quibus debetur obedientia, 85. b
Infallibilitas Romani Pontificis à quibuſdam aſſerta, 604. 1. d. e. & ſeq.
Infamis ad ſuſceptionem Ordinum non eſt admittendus, 337. b
per Infantes de quibus in Pſal 8. quinam intelligantur, 19. b
de Infantium communione, 732. 2. e. & ſeq. Vide Parvuli.
ad Infideles arma non deferenda, 409. 1. b
Infidelium omnia opera an ſint peccata, 751. 1 c. d
Infidelitatis Epheſiorum priſtinus ſtatus, cur tantopere à D. Paulo exageratus, 58. a
Infidelitas negativa, ſeu privativa, an ſit peccatum, 708. 2. a. b
de Inferno quid nihil poſſent dicere mortui, quod ſufficienter expreſſum non ſit in Scriptura, 46. b
Infirmi animæ prius providendum, 1. c. quam corpori, 421. 2. e. & ſeq.
Infirmitas. Vide Imitatio.
Infirmitas corporis nonnumquam ex peccato procedit, 411. 2. a
Ingratitudo erga Paſtores, & eos qui ſpiritualia ſeminant, vitanda, 57. a
Ingreſſus Chriſti miracoloſus in mundum, & quæ ad eum ſpectant, 43. a
Iniquitas calcanei quænam ſit, 24 a
Iniquitatis via eſt via deriſionis, 33. a
in ſtatu Innocentiæ an locum habuerit gratia ſupernaturalis, 743. 1. b
de Inquiſitionibus, 419. 1. b
Inſaniæ immenſitatis & ſatyricorum tumultuum laxationes, 165. 2. c
Integritas primæ creationis an fuerit indebita naturæ humanæ, vel naturalis ejus conditio, 751. 2. c. d. & ſeq.
Intellectus quomodo, & quare in opinando non ſit liber, 769. 1. d
de Interceſſione apud Iudices in favorem reorum, 187. b
Invenire Deum quid ſit, 14. a
pro Inveſtitura Paparum & Imperatorum diſſidia, 396. 2. a. de ea controverſia, 388. 2. c.
Inveſtiturarum reſtitutio ab Henrico Imperatore facta, 398. 1. d
propter Inviſibilem adorabat viſibilem, & propter aſſumentem venerabatur aſſumptum Neſtorius, 222. b
Ioachim Abbas Florenſis temere arguit Petrum Lombardum

Lombardum Magiſtrum ſententiarum, 411. 2. d. de eo, 413. 2. a, 416. 1. d. e. & ſeq. 429. a. b. 437. 2. e. & ſeq. ejus Apologia, 438. 1. d
Ioachim Abbatis error de unitate ſeu eſſentia ſanctiſſimæ Trinitatis condemnatus, 416. 1. d. e
Ioachimi Abbatis dicta, & de eo plura, 437. a. e. illius Apologia, 438. 1. d. Vide Lateranenſe Concilium IV.
D. Ioannes Baptiſta à Malachia Propheta prædictus, 41. b
D. Ioannis Baptiſta quomodo major & minor ex ore Chriſti, 45. a
Ioannes Baptiſta Chriſti præco, dictus Angelus, 113. b
de D. Ioannis quarto Evangelio, 46. b. à quibus impugnatum, ibid. & ſeq.
D. Ioannis trium Epiſtolarum quodnam ſit argumentum, 64. b
Ioannis XII. geſta diverſimodè narrant diverſæ hiſtoriæ, 507. 2. b. e
Ioannis Antiocheni cum D. Cyrillo diſcordia, 208. b. 230. b. 232. b
Ioannes Antiochenus à Concilio Epheſino excluſus, 233
de Petr. Ioannis Minoritæ opinionibus controverſia, 461. a. e. 462. 1 a. & ſeq.
Ioannes Provincialis Lombardiæ Ordinis Prædicatorum, ejuſque oratio in Concilio Florentino Ferrariæ celebrata, 541. 2. a. & ſeq.
de Ioanne Ieroſolymitano quid ſenſerit recens octo Synodorum Orientalium ſcholiaſtes, 290
Ioannes Coriſpitenſis Petri Lombardi quondam diſcipulus, 411. 1. d
de Ioannis Antiocheni & Cyrilli Alexandrini diſcordia, 208. b
Ioannes Grammaticus, cognomento Philoponos, imò Mathoponus, 309. 1. e
Ioannis Comitis Sacrenſis Epiſtola ad Reges, quâ docet quid egerit in Concilio Epheſino, 228 a
Iob, deque ejus libro Canonico plura & notanda, 10. a. quomodo Chriſti typum geſſerit, ibid. b. & 11. a. & ſeq.
Ioël propheta & quid de Chriſto prædixerit, 39. a
Ionam inter & Chriſtum ſimilitudines, 39. b. prophetavit, non lingua & calamo, ſed geſtis & hiſtoria vitæ ſuæ, 39. b
Ioppe ſignificatione pulchra, quid denotet, 39. b
Iordanis an reverſus fuerit retrorſum, vel ſteterit, 30. a
Ioſeph Patriarcha à patre præ cæteris dilectus, Chriſti figura, 7. b
de Ioſüe ſcriptura canonica, 8. a
Ioſüe judice, ſenioribus aſſidentibus, de prohibenda ſocietate cum gentibus, de auferendis diis alienis, & de oſſibus Ioſeph ſepeliendis, Iudæorum concilium, 116. b
Ioverii amica velitatio in Albertum Pighium, 324. a. b
ejuſdem Ioverii de Canonibus ſextæ Synodi altera relatio, 329. 1. e. 2. a. & ſeq.
Ioverii ad argumenta Pighii de Honorio Papa reſponſio, 318. & ſeq.
Ioverii ad argumenta Pighii de VI. & VII. Synodis reſponſio, 379. 1. e. & ſeq.
Iracundiæ divinæ in civitate Ieruſalem implacabilitas, 36. a
ad irregularitatem ferendam an ſufficiat jus particularis Diœceſis, Provinciæ, aut Nationis, 80. a
Irriſio Clericis & Latinis vetita, 142. a
de Iſaya Propheta, & quænam de Chriſto magis expreſsè doceat, 35. a. b
Iſraëlitæ duplicis generis, 51. b
de S. Iudæ Apoſtoli epiſtola, 64. b. 65. a
de Iuda proditore Domini in Pſalmo 108. prophetatum, 30. a
Iudæi à Chriſtianis in habitu diſcernendi, 418. 2. b publicis officiis non præficiendi, ibid. e. converſi ad fidem veterem ſuum ritum non debent retinere, ibid. e. & ſeq.
Iudæi in ſceleribus & malitia gentibus à D. Paulo æquati, 53. a
Iudæorum converſio unde ſit difficilis, 115. 1. & de iis plura, ibid. & ſeq.
Iudæis quæ mala corporaliter acciderunt, figura malorum ſpiritualium quæ ſunt in pleriſque mortalium, 36. b
Iudæi inſtar aquæ defluentis inſtabiles, 25. a
Iudæorum in Meſſiam odium quantarum illis calamitatum fuerit cauſa, 114. b
Iudaiſmi execranda malitia, 62. a
de Iudæis & Saracenis plura, 428. 2. a. & ſeq.
Iudæorum abjectio gentibus fuit occaſio fidem capeſſendi, 54. a
Iudæi an aliquid habuerint ante Chriſtum quo gloriarentur de ſanctitate contra gentiles, 50. b
Iudæorum azyma fidelibus non licet comedere, 334. a. d
Iudæi Chriſto tripliciter ſteriles, 25. a
Iudæos ad fidem adducere, arduum & maximum opus Eccleſiæ in fine ſæculi, 16. b
Iudæi Deo mentiti, & in quibus, 27. a
Iudæi rami naturales bonæ olivæ Religionis, 52. b. 53. a
Iudæorum ſummus Pontifex an fuerit infallibilis cum ſuo Concilio in controverſiis fidei & religionis, 129. b
Iudæi per orbem vagi ad credendum in Chriſtum invitati, 28. b
Iudæorum Concilium cui præerat Caïphas, an fuerit legitimum, 109. a. 11 1. b
Iudæorum in labiis labor, unde & quomodo, 33. a
Iudæorum reprobatio propter defectum fidei in Chriſtum, 53. b
contra Iudæos & Saracenos, 409. 2. d
Iudæorum Ethica, 58. b
Iudea quomodo recuſetur, 425. 2. a
Iudices Iſraëlis, 8. a. dicti ſalvatores, 9. a
Iudicum hiſtoria, ſcriptura canonica, & quid in illa tractetur, 88
Iudicium quod nihil habet in ſe quod ſit canonicum & juſtum, nihil eſt niſi convicium, 233. 2. e
circa Iudicii normam reſolutio neceſſaria, 723. 2. a
de Iudiciorum reddendorum modo, occaſione Concilii Ieroſolymitani de Chriſti morte, plura & notanda, 127. b. 128. a
Iudicium ultimum quàm pulchrè in Cantico Canticorum deſignatum, 17. a
Iudicium duplex, diſcuſſionis & diſcretionis, 24. b
Iudicium rectum Dei cultui mancipandum, 310. 2. e
Iudicium primum cur per aquam, & ultimum cur per ignem, 64. a. b. 65. b
Iudicium Eccleſiæ univerſalis errare in iis quæ ad fidem pertinent, eſt impoſſibile, 288. b
Iudicium univerſale an magis metuendum quam particulare, 820. 1. c. d. & ſeq 821. 1. e. 823. 1. a
in Iudicio extremo quanta erit Chriſti judicantis majeſtas, 28. b. quomodo fiet, ibid. & 29 a
Iudicium ultimum Redemptionis complementum, 114. a
Iudicium ultimum à Malachia Propheta prædictum, 42. a
Iudicii diem quomodo Chriſtus dicat ſe neſcire, 45. b
Iudiciorum Eccleſiaſticorum ordo, 180. b. 181. a
Iudicii univerſalis ſuper omnia hominum opera, Concilium generale ultimum, & de eo longè plura & notanda, 796 2. d. e. & ſeq.
Iudicialis procedendi modus, 419. 2. a
de Iudith hiſtoria, 8. b. 9. b. 10. a

Iuliani Cardinalis ad Græcorum Imperatorem argutum dictum, 515. 2.c. memoria, 551.2.a.& c
Iuliani Imperatoris odium apoſtaticum, 172 b
ſub Iulio III. Pontifice Maximo, Concilii Tridentini reſumptionis bulla, 656.2.b.& ſeq.
Iuniores in quo debeant eſſe ſubditi ſenioribus, 63.b
Iuramenti diſpenſatio, vel commutatio, vel relaxatio, ad quem maxiomè pertineat, 93.b
in Iure divino & poſitivo humano an poſſit diſpenſare Papa, 96.a. & b
Iuris profeſſores à quibus debeant cavere, 340.2.c
Iuriſdictionis Eccleſiaſticæ poteſtas, penes quem ſit, 85.b
Iuriſdictionis Eccleſiaſticæ limites quam diligenter & inviolabiliter debeant obſervari, 195.b
de Iuriſdictione Epiſcopi à propria civitate expulſi, 464.1.2.& ſeq.
Ivo Carnotenſis Inveſtisuræ defenſor, 399.1.c
Iuſtificatio poſt lapſum humani generis in Adamn nemini contigit niſi per fidem in Chriſtum, 50.a
de Iuſtificatione Concilii Tridentini decretum, 643. s.d. 2.c. d.c. & ſeq. Canones, 646.1.c.d
de Iuſtificatione quàm maturè deliberatum in Concilio Tridentino, 656.1. b.c
de Iuſtificatione doctrina per Concilium Tridentinum elucidata, 727.1.a.b.& ſeq.
Iuſtiniani Imperatoris de duplici in Chriſto voluntate & operatione, teſtimonium, 304.2.a
Iuſtini Epiſcopi & Martyris, de duplici in Chriſto voluntate & operatione, locus, 304.2.a
Iuſtitia hominis prima quænam ſit, 27.b
Iuſtitiæ naturalis conſtitutio an contineatus in promiſſione vitæ æternę facta primo homini & Angelo, 743.2.d.e
Iuſtitiæ duplicis diſtinctio, 766.2.a
de Iuſtitia ſæculari, 424.2.a
Iuſtitia diſtributiva ab Epiſcopis erga varias perſonas ſervanda, 59.a.b
ſi nulla eſt Iuſticia propria cujuſquam, nec eſt judicium extremum, 809.2.c.& ſeq.
Iuſtitiæ qua juſtificatur per fidem impius, in quo conſiſtat formaliter, 758.2.d
Iuvenalis Epiſcopus Chriſti figura eximia, 346.2.c
Iuvenalis Epiſcopi Hieroſolymitani ad obtinendum primatum totius Paleſtinæ contra jura Cæſarienſis Metropolitani, ambitio, 220.a

K

KEmnitii mendacium ab Arcudia notatum, 602. 2.d

L

LAborare non eſſe vetitum Chriſtianis, 181.b
Lac an liceat offerre ad altare, 339.2.b
Lactens. Vide Infans.
in Lacum duplicem deſcendebant homines ante reſurrectionem, 12 a
Laicus quibus gradibus in Epiſcopum ordinandus, 188.b
Laici quicumque Epiſcopis ſubjecti quoad ſpiritualia, 81.a
Laicorum hæreſis, 399.2.c
de Laïco ſuam uxorem pellente, 140 b
Laïcorum in bona Eccleſiaſtica nulla poteſtas, 424.2.c
Laïci ſemetipſum abſcindentis pœna, 138.a
Laïcorum hæreſis circa inveſtituras, 399.2.c
Lamentatio triplex Ieremię, 36.a b
Lanam ſicut nivem dare, de quo in Pſalmo 147. quidnam ſit, 34.b
Laodicenum Concilium an rejecerit libros aliquos qui nunc in Canone reperiuntur, 110.a
Lapis ab ædificantibus reprobatus, quomodo factus in caput anguli, 31.a
Lapſi an ad Clericatus ordinem poſſint promoveri, 168.2
de Lapſis & eorum reparatione, 645.2.d & ſeq.
Lateranenſe Concilium I. Generale IX. 396.1. 2.& ſeq. Illius Canones, ibid. 2.d.& ſeq.
Lateranenſe Concilium II. Oecumenicum x. 400.1. b.& ſeq. Illius Canones, 401.1.a.& ſeq.
Lateranenſe Concilium III. Oecumenicum XI. 404. 2.2.& ſeq. Cauſa hujus Concilii, ibid. 2.c. de eo controverſia, 410. 1.c.& ſeq.
Lateranenſe Concilium IV. Generale XII. contra Albigenſium & Almarici errores, &c. 413.1.a & ſeq.
Lateranenſe Concilium quintum pro reformatione & pacificatione Eccleſiæ, 607. 2.a.& ſeq. de eo controverſiæ, 615. 2. c.& ſeq.
Latinos inter & Gręcos diſſenſionis origo, 121.a
Latinorum adverſus Gręcos quatuor propoſitiones in Concilio Florentino-Ferrarię celebrato, 537.1.c. d. eorum probationes excutiuntur, 538.1.c.d
Latriæ cultus Euchariſtiæ debitus, 728.1.a
ad Latrocinium Baſileenſe totius orbis dæmonia confluxiſſe, 600.2.c
Lavari cum mulieribus vetitum Clericis & Laïcis, 341.b
Laudare ſeipſum an quis poſſit inculpabiliter, 55.a
ex Lazari ſuſcitati occaſione Concilium Ieroſolymitanum, 126.a.& b
Lectio Scripturæ quantum ſit damnoſa hęreticis, 630. 2.c
Lectores an poſſint uxorem ducere, 334 1.c
Legalium abrogatio multis argumentis à D. Paulo probata, 55.b
Legalia viva, mortua & mortifera, 56.a
Legatis Papæ honor delatus in tertia Synodo Conſtantinopolitana, 323.2.a
Legati Imperatoris officium in Synodo, 226. b. & ſeq.
S. Leo damnatus à Dioſcoro in Concilio Epheſino, 600.2.c
Leonis Papæ de duplici in Chriſto voluntate locus, 298. 1.b
Leonem X. ſummum Pontificem inter & Regem Franciæ, Concordata, 611. 1.c.2.a. & ſeq. 616.2.c. & ſeq.
Leontii Epiſcopi Neapoleos Cypri de ſacris Imaginibus authoritas, & cum Iudæo dialogus, 353.2.c. d.e. 354.1.a.& ſeq.
ad tribum Levi ſacerdotium tranſlatum, 48.b
in Levitici libro quid deſcribatur, 6.b
Levitæ in varias claſſes in myniſterium templi olim diſtributi, 117.a.b
Lex nova eſt veritas, 27.a
de Lege à Moyſe promulgata, 7.b
ſub Lege veteri quam miſer fuerit hominum ſtatus, 50.b.51.a
Leges variantur ſecundum varietatem temporum, 425.2.c
Legum initia ad terrorem incutiendum ſeveriori vindicta mulctantur, 49.b
Leges ad inſtitutionem morum pertinentes tolli poſſunt pro temporum varietate, 111.a
de Legis ad juſtificando homines imbecillitate, 643. 2.a
Legem inter novam & veterem differentia, 96.b
Legis antiquæ in novam mutatio, 24.b
Legis primi tranſgreſſus acrius puniti, 5.a
quid de Legis antiquæ ritibus & ceremoniis decretum fuerit in concilio Apoſtolorum Ieroſolymitano, 509.a.b
Legis vinculum quandoque relaxare, publicè expedis, 708.1.a
Legis vim habet Conſuetudo, 219.a

Libelli pro ſubſcriptionibus orthodoxis, 197.b
Liber ſignatus ſigillis ſeptem, 66.b
Liber de periculis noviſſimorum temporum, damnatus, 433.1.e
Libri ſacri quam reverenter tractandi, 340.2.b
Libri in Oriente ab Arianis corrupti, 565.1.b
de Librorum ſacrorum canone duce Nehemia, iiſque in tres claſſes diſtributis, 119.a
de Libris Canonicis, 607.1.c.d.& ſeq.
in Libris evulgandis hæreticorum aſtus, 192.a
Librorum ſcripturæ ſacræ præ aliis libris excellentia, 2. a. partitio, 4. a. de quinque libris Moyſis, 6. b
per Librum in ore D. Ioannis dulcem & in ventre amarum, quid denotetur, 67. b
de Librorum ſacrorum editione & uſu Tridentini Concilii decretum, 640 1.b
Libri olim approbati à ſummo Pontifice, 415.2.d
Libri impiorum in Eccleſia publicari prohibiti, 142. a
Liber Ianſenii Iprenſis titulo *Auguſtinus*, ejuſque ſcopus. Vide Bajus. Ianſenius.
Libri Conciliorum & Sanctorum Patrum ab hæreticis corrupti, & ob id anathematiſati, 315. 2. d. e
Libri in judicio extremo aperti, quid denotent, 68. b
Liber vitæ, plures reprobationis, *Ibidem* & 69. a
Liberationis per Chriſtum quis ſit finis, 25. a
Libertas arbitrii an ſine gratiæ Dei adjutorio non niſi ad peccandum valeat, 752.1.e. an valeat ad aliquod peccatum vitandum, *Ibid*. 2. c. d
in Libertate arbitrii an poſſit admitti uſus aliquis bonus, ſine non malus, 767.1.c.d. & ſeq.
à Libertatis Chriſtianæ primordio annorum computatio, incœpta, 180. a
Libertate hominis naturali, an ſola repugnet violentia, 767.2.c. & ſeq
Libertatis nomen quo ſenſu reperiatur in Scripturis, 758. 1 a
Liliis bonorum operum paſcitur ſponſus Chriſtus, 15. b
Lingua doloſa de qua in Pſalmo, 119. quænam ſit, 31. a
Lis quando incipiat pendere, 464. 1.e
de Litibus quas Epiſcopi habent inter ſe, 186.a
Literarum formatarum certa quædam ſcribendi forma ac ratio, 180.a
de Literis dimiſſoriis, 100.a
de Literis non impetrandis ultra duas dietas & ſine ſpeciali mandato, 423. 1.e
Locationes bonorum Eccleſiæ anticipatis ſolutionibus, in præjudicium ſucceſſorum non valent, 709.1. c
per Locuſtas Scorpionum caput habentes, de quibus in Apocalypſi quid denotetur, 67. a
de Petr. Lombardis Magiſtri ſententiarum errore, 411. 1. a. idem temerarie argutus à Ioachim Abbate Florenſi, *Ibidem* 2. d. de eo iterum 412. 1. a
Petr. Lombardus ab Abbate Ioachimo redargutus, 4:9. 1. b
Loqui ex cathedra, quidnam ſit, 85
S. Lucæ Evangelium cur ſic dictum, cùm D. Paulus illud ſuum nominet, 46. a. de eodem plura & notanda, *Ibid* & ſeq.
de Lucifero Sardorum Epiſcopo quid ſenſerit recens ſynodorum Orientalium Scholiaſtes, 290
Lugdunenſe Concilium & Generale XIII. in cauſa Friderici II. Imperatoris, expeditioniſque in terram-ſanctam celebratum tempore Innocentii IV. 438. 1. a. & ſequ. illius controverſia, 443. 1. b
Lugdunenſe Concilium eſt Generale XIV. contra Græcorum errores ac pro recuperatione Terræ-ſanctæ, 446.d.e. & ſeq.
Raim. Lullus, treſque ejus propoſitiones in Concilio Viennenſi, 456. 1.c
Lumbi magis expoſiti ad obediendum diabolo, 15. a
de Lumine gloriæ quid fide ſit tenendum, 46 . 2. b
Lutheri caſus in Apocalypſi prædictus & adumbratus, 67. a
Lutherus quid arguat in Concilio Apoſtolorum Ieroſolymitano, 111. b 112 a
à Luthero myſterium Redemptionis impetitum, 621. 2. b. de eo iterum plura, 622. 2. d. & ſequ
Lutherus Monachus ſcrupuloſus, 613. 1. a. illius initia, *Ibid*. 2. b. initio ſubmiſſus & humilis, *Ibid*. e. illius diſputatio cum Eccio doctore Catholico, 624. 1. c. libri *Ibid*. 2. d. illius propoſitiones cum cenſura facultatis Pariſienſis in eaſdem, 625. 1. d. & ſeq. 619. 2. e
de Lutheri doctrina primum judicium, 790. 1. b
Lutherani. Vide Magdeburgenſes.
Lutherani Naumburgi congregati quid ſenſerint de Concilio Tridentino, 117.b
Lutheranorum prætextus ſpecioſi, 621. 1
Lux peccatorum correctiva, viatorum directiva, adverſorum lenitiva, quænam ſit, 13. b
de Luxuriæ peccato quæ ubique ſpargitur mala fama, fumo comparata, 67. a
in Lymbo Patres expectabant Chriſti reſurrectionem, 33. b
de Lymbo patrum, 123. b

M

MAcarius Antiochiæ Archiepiſcopus in ſua hæreſi quantum obſtinatus, 301. 1. b. c. 2. b. 303. 1. d. 2. c. & ſeq. Ejuſdem depoſitio, 304. 1. a
Macarii Antiocheni damnatio, 311. 1. & ſeq.
Macedonii error in Synodo Conſtantinopolitana damnatus & confuſus, 99 a
Macedonius anathematiſandus, 283.b
Macedonii Archiepiſcopi Conſtantinopolitani caſus, 67. a
Macedonius quid ſenſerit de Spiritu ſancto, 191. b. ob Macedonium præſertim celebratum Concilium Conſtantinopolitanum primum, *Ibidem* 193. a. & ſeq.
Macedonianæ hæreſis condemnatio in primo Concilio Conſtantinopolitano, 201.2.b
Machabæorum nova bella, 8.b.10. a
Macula peccati poſt actum peccaminoſum, præter reatum, 763.1.d.764. 1. a. & ſeq.
D. Magdalenæ pius erga Chriſtum amor & quotuplex, 45. b
Magdeburgenſium Lutheranorum objectiones in Canones Apoſtolorum ſolutæ, 146.b. & ſeq.
Magiſtri error, tentatio populi, 289.a
de Magiſtris Scholaſticis, 420. 1. c
Mahometis Turcarum pſeudo prophetæ damnoſa initia. 292. a. illius ſectæ augmentum in Chriſtianæ Religionis opprobrium, *Ib.d.*
Malachias propheta quid de Chriſto prædixerit, 41. a
Maledicorum virus & moleſtiam nemo poteſt vitare, quamvis rectiſſimè vivat, 220. b
Malum precari juſtitiæ amore, peccatum non eſt, 56. b
Malum opus ex natura ſua mortis æternæ meritorium, d.742.1.e

Mandatis hominum an ſemper & quomodo obediendum, 45. a
Mandata poſt hanc vitam obſervatu impoſſibilia, 46. b
de Mandatorum obſervatione, deque illius neceſſitate & poſſibilitate, 645. 1. c. *& ſeq.*
Mandragoras dare odorem ſuum, quid ſignificet, 16. b
per Mane dies gratiæ ſignificatur, 28. b. per Matutinum quid, 29. a
Manichæus humanitatem Chriſto Domino detrahens, 64. a
Manichæorum hæreſis, 383. a. b
Manna è cœlo decidens quid præſignificaverit, 7. b
ad Manus impoſitionem non genus attendendum, ſed mores, 337. 1. c. d
Manuum ſola impoſitio, an poſſit eſſe ſufficiens materia eſſentialis ſacramenti Ordinis, 623. 2. c. *& ſeq.*
Petr. de Marca Archiepiſcopus Pariſienſis, 389. a. d
Marcellinus Papa propter ſcelus Idololatriæ, an Concilii judicio ejectus fuerit à Papatu, 507. 1. c. d
Marcionis hæretici de Evangelio Lucæ ſententia, & quænam illius hæreſes, 46. 2
Marcion hæreſiarcha author Anabaptiſmi, 140. b
de D. Marci Evangelio plura & notanda, 45. b. an illius ultimum Capitulum ſit canonicum, 46. a
Marcus Epheſinus Epiſcopus, Imperatoris & Græcorum Orator in Concilio florentino Ferrariæ celebrato, 521. a. 2. b. *& ſequ.* illius mendacia, 528. 1. d
MARIÆ ſanctiſſimæ Deiparæ Virginitas ex Scripturis probata. 123. a
Maria virgo ſanctiſſima immunis à peccato originali, 770. 1. c. 2. a
Mariam ſanctiſſimam eſſe matrem Dei negarunt plures hæretici, 240. 2. d
Maria Virgo in numero redemptarum per gratiam Chriſti collocanda, nec tamen originali peccato maculata, 744. 2. c
Maria ſanctiſſima ſine peccato, 306. 1. c. e
de Maronitis & Chaldæis, Syris & Indis, Eugenii Papæ decretum, 602. 1
ad Martianum Imperatorem Leonis Papæ Epiſtolæ, ejuſdemque Imperatoris ad illummet Papam reſponſio prima & altera, 262. 1. c. 2. c. d. *& ſequ.*
Martinus Papa ob Ecteſim Heraclii Imperatoris damnatam, relegatus, lento quodam Martyrio Pontificatum ſuum illuſtrat, 292. b
Martyrum hiſtoriæ à Gentilibus ſcriptæ, an recipiendæ, 340. 1. c. d
Martyrem qui colit, Deum ipſum colit, 355. 2. c
Matris Dei quanta ſit dignitas, 241. 1. c
Matrem Dei qui adorat Deo honorem aſſignat, 355. 2. c
de Matrimonii Sacramento, ejuſdemque reformatione, Tridentini Concilii doctrina, Canones & decretum, 692. 1. d. 2. c. 693. 2. a. *& ſequ.*
de Matrimonii reſtricta prohibitione, 425. 2. e
Matrimonia clandeſtina contrahentium quænam ſit pœna, 426. 1. b
in Matrimonii cauſa reprobandum teſtimonium de auditu, 426. 1. d
de Matrimonii diſſolutione ob Religionis ingreſſum, 734. 2. b. cauſæ matrimoniales, *Ibid.* e
de Matrimoniis clandeſtinis, 735. 1. a
materia ſacramenti Matrimonii, an immutata per Concilium Tridentinum, *Ibid.* d. e
de Matrimonii ſacramento, 598. 1. b. e
Matrimonium ratum licet illicitum, 540. 2. d
Matrimonia diſſolvendi conſuetudo apud Græcos, 595. 1. d. 2. a
de ſancti Matthæi Evangelio plura & notanda, 44. b. 45. a
Maximus Philoſophus Cynicus Iudam æmulatus, 196. a
Maxime Philoſophi ordinationes irritatæ, 202. 2
Mel an ſit offerendum ad altare, 339. 2. b
Melchiſedech Rex Salem quare excellentior Aarone, 61. a
Melchiſedech dictus à Rabinis filius Noë, 124. a
Melchiſedech panis & vini ſacrificium offerens, 7. a.
Meletius Lycopolitanus Epiſcopus, ejuſque inconſtantia, 175. a
Meletius Patriarcha Conſtantinopolitanus hominum manſuetiſſimus, 202. a
Memnon Epiſcopus quam malè habitus in Concilio Epheſino, 228. a. b. illius Concilii mandatum ad eum à condemnatione ac depoſitione liberandum, 229. b. *& ſequ.* illius innocentia, 230. b
ſancti Mennæ Archiepiſcopi Conſtantinopolitani liber ab Hæreticis falſatus, 295. b
de Menſa divina, & de eo quod in ipſa eſt, 181. b
Merces Sanctorum, an erit amplior eorum meritis in die judicii, 747. 2. a. b. *& ſeq.*
Mercimonia intra Eccleſiarum ambitum non exercenda, 341. 1 b
Meretricium ſub prætextu hoſpitalitatis religioſæ, 403. 1. c. d
Meriti ratio in quo conſiſtat, 747. 2 b
de Merito bonorum operum, & de illius meriti ratione, 646. 1. c. *& ſeq.*
Merita Angeli & primi hominis adhuc integri, an rectè vocentur gratia, 742. 1. c. 2. a
de trina Merſione in baptiſmo, 141. a
Meſſaliani hæretici & unde ſic dicti, 218. a
Meſſalianitarum contaminatiſſima hæreſis, 218. a
Meſſiæ promiſſio Davidi facta, 32. b
de Meſſia & quomodo quæ de illo ſunt prędicta, conveniant, 122. b. *& ſeq.*
de Metropolitanorum ordine, 99. b
de Metropolitanorum Epiſcoporum primatu, 146. b
S. Michaël. Vide Moyſes.
Michæas Propheta quid de Chriſto prædixerit, 40. a
contra Milites glaſſatores, 410. 1. a. *& ſeq.*
Militiæ cingulum de quo in Concilio Nicæno, quomodo intelligendum, 109. b. 110. a
Militia quænam inter peccata deputetur, 160. a. & b
Mille cur in Pſalmo 90. dicantur caſuri à latere, 28. a
per Mille annos totum tempus ab Incarnatione ad adventum Anti Chriſti deſignatum, 68. b. deſignata & æternitas, *Ibidem*
Mimi vetiti eorumque ſpectacula, tam Clericis, quam laicis, 339. 1. b
Miniſter Eccleſiaſticus in aliena Parochia non ordinandus, 189. b
Miniſtrorum hæreticorum opera, quibus ſimilia, 810. a. e. de iis & eorum circa judicium extremum doctrina longè plura, 811. a. d. c. *& ſequ.* 814. 2. c. 816. 1. b. *& ſeq.* 817. 1. d. 2. d. e. 818. 1. e
Miniſterium ſibi olim commiſſum Clericus damnatus

non debet uſurpare, 138. b
Minor authoritate, an non poſſit ſuperare majorem ſapientia & prudentia, 56. a
de Fratrum Minorum paupertate annotatio, 469. a. d. c. & ſeq.
Miracula à Christo patrata, 43. b
Miracula per ſacras imagines, 353. a b
Mirandulanus. Vide Picus.
Miſericordiæ Dei mirabiles, 20. b
de Miſericordiæ ſolis operibus an erit diſceptatio in die extremi judicii, 801. a. c. & ſeq.
Miſericordia Dei quando fuerit confirmata, 31. a
de Miſſæ ſacrificio plura & notanda, 105. a. b. & ſeq. 107. b
de Miſſæ ſacrificio, deque in Miſſa obſervandis & evitandis, Tridentini Concilii Canones & decretum, 684. a. b. a. c. & ſeq.
Miſſæ ſacrificium quâ ratione ſit ſacrificium, 759. a. e. & ſeq.
Miſſæ in vulgari ſermone prohibitio, 732. a. d. e.
de Miſſione Divinarum perſonarum, 159. b. & ſequ.
Molinæus Advocatus Pariſienſis altum, non ad ſobrietatem ſapere exiſtimatus, 737. a. d. e
Molinæi Iuriſconſulti mendacia, 186. b
Monachatus quando in cœperit, 100. a
Monachatus ętas, 338. 1. a. qui illum profitentur quomodo probandi, *Ibidem* c. an ab illo poſſit quis arceri propter crimen antea commiſſum, 338. a. a.
Monachus fine clauſtro caret vita, ſicut piſcis ſine aqua, 458. a. a
Monachus fornicator Jure communi punitur, 333. a. b.
Monachi creati Epiſcopi non mutant veſtis rationem, 391. a. e
Monachi quando in Clerum adſciti, 100. a. b. quænam vota olim emittebant, quæque erat in illos Abbatis poteſtas, *Ib.* habitu diſtincti olim à ſecularibus, *Ibidem*
Monachi nomen unde ſumuatur, 93 b
Monachi prædicatores ſunt Epiſcoporum cooperatores, 420. 1. b
Monachi creati Epiſcopi, an mutent veſtis rationem, 391. a. e
de Monachorum communibus capitulis, 420. 1. e.
de Monachis & Monaſteriis, 338. a. a
Monaſteria ſemel Deo dicata, ad profanos uſus non accommodanda, 339. 1. a
Monaſteria duplicia quænam ſint, & an ſint conceſſa, 376. a. c
de Monaſteriorum conſecratione, 100. b
Monaſteria quomodo debeant reformare Epiſcopi Diœceſani, 420. a. c. d
Monaſtriæ futuræ pretioſis veſtibus non induendæ eo met die quo ingrediuntur Monaſterium, 338. a. b. nec è Monaſterio exire niſi ſub certa forma, *Ibidem.* d
Monarchia in Eccleſia, 81. b
Moniales cum pretio non admittendæ, 428. a. b. c.
de Monialium ætate pro voto emittendo variæ conſtitutiones, 100. b
de Monialibus, plura & notanda ex Concilio Tridentino, 701. a. b
de Monitionibus præviis cenſura, 406. 1. d
Monothelitarum error & mens, nominiſque illorum nomenclatura, 290. b
Monothelitarum hæreſis in quo ſita, 291. a
pro Monothelitis pſeudo Synodus, 292. a. ab iiſdem myſterium Redemptionis impugnatum, 292. b
Montes pietatis an ſint liciti, 610. a. e. a. a. & ſeq. 616. a. e
de Mora extra ſuam civitatem Clericis conceſſa, 189. b
omne Morale fundatur in aliquo Phyſico, 145. a. e.
Mors triplex primi præcepti transgreſſioni impoſita, 5. a. b
Mortalitas hominis per herbam quæ mane tranſit, indurat & areſcit, deſignata, 28. a. 29. a
de Mortuis ſubſcribentibus in Concilio Nicæno miraculum, 171. b
Mortui an poſſint excommunicari, 286. b. & 287. a
Motus localis & originalis, 452. a. d
Moyſis quinque libri cur dicantur legales, 6. b. Moyſes Christi figura, 7. a. & ſeq.
Moyſes mediator ad impedienda plura peccata, 56. b.
de Moyſi corpore altercatio inter Michaelem Archangelum & diabolum, 65. a
Mulier amicta ſole & Lunam habens ſub pedibus, quid denotet, 67. b. item quiſnam ſit illius partus, de quo dicitur; *Clamat Parturiens, & cruciatur ut pariat,* *Ibid. & ſeq.*
Mulierem ſub introductam habere, vetitum quibuſcumque Clericis, 166. b
Mulierem extraneam ſecum habere vetitum Clericis, 314 1. b
Mundus per providentiam factus, 182. a
Munera primæ creationis, an fuerit merita primi hominis integri, 744. a. a. & ſeq.
Myrrhæ mons & collis thuris quid ſignificent in Cantico Canticorum, 14. b

N

NAham Propheta, quid de Christo prædixerit, 40. a
Nativitas Christi duplex apud Michæam Prophetam, 40. a
de Nativitatis B. Virginis Octava, 439. a. e
Natura quot modis poſſit intelligi ex mente Ariſtotelis, 366. a. b
circa Naturam innocentem, lapſam & reparatam, Baji errores. 738. a. a. c & e
Naturæ corruptæ ſtatus eſt mixtus cum ſtatu liberatæ, 719. a. b
Natura ſeu eſſentia quam difficilè diſtinguatur ab hypoſtaſi, ſeu perſona, 239. a. b
Naturæ unitas in Christo à Monothelitis aſſerta, 291. a
Naturæ humanæ ſublimatio an poſſit dici naturalis & non ſupernaturalis, 749. a. c. & ſeq.
de Naturis duabus in Christo quid ſit credendum, 283. a. b
Natur integra an ſibi ſuffecerit ad promerendum vitam æternam ſine adminiculo gratiæ ſupernaturalis, 742. a. a
Naturæ Concilium, 241. 1. b
Natura utraque, divina & humana, in Christo, ſicut indiminutè proprietatem ſuam cuſtodit, ita operatur utraque forma quod proprium habet cum alterius communione, 307. a. a. b
Naturarum in Christo adunatarum differentia, ſola contemplatione diſcernitur, 299. a. e
Natura utraque, divina & humana, in Christo perfecta, 297. a. c
Naturæ corruptæ & peccati ſtatus, 5. b
cujus Naturæ ſit quod geritur, per propriam operationem inſinuat, 308. 1. e
Naturæ puræ ſtatus, licet fuerit poſſibilis, nunquam extitit 772. a. e
Naturę duę in una radiantes ſubſiſtentia, 315. a. b

de Naturę ad juſtificandos homines imbecillitate, 643. 2. a
Naturę humanę à Verbo aſſumptæ vox, 31. a
Nazianzenus an improbaverit Concilia, 308. b
Nazianzeni de duplici in Chriſto voluntate locus, 298. 1. b
per Nebulam de qua in Pſalmo 147. caligo ignorantiæ, quæ ad cinerem Pœnitentiæ confugit, figuratur, 34. a
Nectarius Conſtantinopolitanus Epiſcopus, 200. b. 202. a
Nectarius Abbas, legatus Græcorum ſchiſmaticorum in Concilio Lateranenſi III. 410. 2. c
à Negativis argumentum non valet, 578. a. a
Nehemias. Vide Eſdras.
Neophiti an ordinandi, 166. a
Nero an caruerit gratia ſufficienti, 706. 2. b
Neſtorius Pelagii ſoboles, 67. a
Neſtorius Iudæos imitator, 235. 1. c. & ſeq.
Neſtorius furens, & ignorans, 306. 2. c. d
Neſtorius anathematiſandus, 23. b
Neſtorius depravavit magnam partem Orientis, 621. 2. c
Neſtorius impius Pauli Samoſateni, nepos, 203. Ejus hæreſes & cur dictus ſit urbis incendium, 204. a
Neſtorius depoſitionem paſſus dignam eo qui Chriſtum blaſphemavit, 274. 1. c
an Neſtorius erraret circa Eucharistiam, 241. 2. d. illius item error circa ſacerdotium Chriſti, 242. 2. a
Neſtorii ad Cyrillum epiſtola in Epheſina Synodo improbata, 224. a. & ſeq.
Neſtorii errores in Epheſina Synodo damnati, 99. a
Neſtorius à Symbolo ſuſtulit quæ totam vitę ſalutiſque ſpem pollicentur, 225. b
Neſtorii dicta impia, 204. a. 205. caſtus, 205. b. de copula, ibid. Illius erant horationi & condemnationi ſubſcribunt pluſquam ducenti Epiſcopi, 206. b
à Neſtorio iniquis calumniis Chriſtus impetitus, 227. b
Neſtorius propter aſſumentem venerabatur aſſumptum, & propter inviſibilem adorabat viſibilem, 222. b
de Neſtorii depoſitione & damnatione ad Imperatores Cyrillum & Valentinianum Epheſinæ Synodi relationes, 230. a. b. & ſeq.
Neſtorii cœnolenta exfluentia, 308. 1. c
Neſtorii circa Chriſti ſacerdotium errores, 215. a
Neſtorii plures errores notati, 223. b
Neſtorii opinio de Incarnatione explicata, 214. a
in Neſtorii dogmata duodecim Anathematiſmi, 212. a. & ſeq.
Neſtorii punitio, 210. a
Neſtorius beatæ Virginis hoſtis perpetuus, ibid. b
Neſtorii blaſphemiæ in Divum præcipue Cyrillum Archiepiſcopum Alexandrinum confictæ, 211. a. & b
Neſtorii ſymbolum, ibid. b. & ſeq.
contra Neſtorium quid præciſè ſit definitum, difficilè eſt explicare, 239. 1. b
Neſtorianorum errores, 291. b
Neſtorianum ſymbolum, 548. 1. a
Patrum qui Nicææ iterum congregati ſunt, Canones, 373. 1. a. & ſeq.
Nicæna ſynodus ab Arianis nunquam habita pro generali & legitima, 489. 2. e
Nicæna Synodus an ſit & quomodo dici poſſit Generalium ſynodorum prima, 131. a
in Niczno Concilio quinam præſides fuerint, 148. a. circa illud quorumdam authorum errata arguuntur, ibid. b. illius vera Acta deperdita, ibidem & ſeq.
propter Nicænum Concilium orbis Chriſtianus variis commotus diſſidiis ac tumultibus, 172. a. ejus tamen fides firmata, ibid.
Nicænum Concilium II. 343. 1. b. c. & ſeq.
in Nicæno Concilio ita effuſa in omnes gratia, ut vix ulla avitæ diſciplinæ deprehendantur veſtigia, 169. b
in Nicæno Concilio quid decretum contra Arium, 174. b
Nicænorum Canonum numeros quam incertos, 170. a. b. & ſeq.
Nicolaus Mithæ Epiſcopus Ario adverſus, 162. a
Ninivitæ ad Ionæ prophetæ prædicationem converſi, 40. a
Nix. Vide Lana.
de Nobilibus graduatis, 612. 2. e. & ſeq.
Nocte quomodo nos gerere debeamus, 14. a
Noë figura Chriſti, 7. a
à Noe ad Abraham quot numerentur generationes, tam à Moyſe quàm à D. Luca, 46. a
Nomina quanto magis ſpecialia ſunt, tanto determinant nudum convenientem creaturæ, 160. a
de Nominibus abſtractis, concretis, ſubſtantivis, Adjectivis, tam eſſentialibus quam nominalibus, & quomodo iis utendum in divinis, 261. a. b
Nominari ad Beneficia quinam poſſint, 619. 1. a
Nominatio Regia ad Beneficia, 611. 2. a
Nominatio ſcholaſtica ad Beneficia, 612. 1. c
inter Nominatos ad Beneficia quinam præferendi, 611. 1. c
in Nominatorum ad Beneficia cauſis quinam ſint judices, 614. 1. a
de Notionibus in divinis, 152. a. quot ſint, ibid. b. 156. a. 157. a
Notitia duplex in Deo, 158. b. 159. a
in Noviluniis rogi Gentilium ritu non accendendi, 340. 1. c
Nucibus comparatæ nationes apoſtatrices, 15. b
Numerabile quod refugit numerum, 305. 2. c
in Numerorum libro quid deſcribatur, 6. b
ſecondæ Nuptiæ, an & quo ſenſu in Concilio Neocæſareenſi prohibitæ, 109. b
Nuptiæ an poſſint contrahi in ſecundo affinitatis gradu, 331. 1. d
Nuptiæ quibus temporibus celebrari prohibitæ, 695. 1. c

O

Obduratio infidelium quomodo ſolvatur, 34. a
Obedientia ſumma, 383. 1. d
Obedientia legis vera an poſſit eſſe ſine charitate, 747. 2. c
in Obedientiæ voto an poſſit Papa diſpenſare ſimpliciter cum Religioſo, 94. b
ſi in Obedientia permanſiſſet primus homo, an illi conciliaſſet immortalitatem, 744. 1. b. & ſeq.
Obedientia legis an ſit id quo formaliter juſtificantur impii, 768. 1. d. e. 769. 1. a
Obſcuritas ſacrarum Scripturarum unde, 2. a. & b
de Obſervatione mandatorum, deque illius neceſſitate & poſſibilitate, 645. 1. c
Occaſus Chriſti, Paſſio Chriſti, 29. b
per Occidentalium libellum quid intelligatur in Concilio Conſtantinopolitano primo, 196. b. 199. a
Octuber. Vide Hyperberetheus.
per Oculos intelligenda eſt Eccleſiæ perſpicacitas in Cantico Canticorum, 11. b
Oculi interiores credentium, ſperantium, diligentium, 31. a
de Oeconomo ſede vacante inſtituendo, 699. 1. d
Officia eccleſiaſtica pecunia non obtinenda, 138. b
Olivæ nomen Gentili populo converſo ad fidem attributum, 24. b

de Petr. Ioann. Olivi Minuritæ opinionibus, controverſia, 461. 1.c. & ſeq.
terminus *Omnia* in Scripturis ſæpe ſumitur pro plurimis vel primoribus, 49.a
Operationes duæ naturales inconfuſæ & indiviſæ an ſint in Chriſto, 295. b
Operationes duæ naturales in Chriſto, 597.c.d
Operationum diviſiones multæ, 310.c.e.a.a
Oppoſita alternis vicibus plerumque ſe excipiunt, 225. b
Opus bonum an ſit ex natura ſua vitæ æternæ meritorium, 742.2.c.d.& ſeq.
Opus bonum an rectè bifariam diſtinguatur, 766. 1. b
inter Opera Dei de quibus in Pſalmo 110. Pœnitentiæ & Euchariſtiæ ſacramenta numerantur, 30. a
de Operum bonorum merito, & de ipſius meriti ratione, 646. 1.c.d
Opera bona quæ fiunt ab homine juſtificato eſſe juſtum & æquale pretium pro redemptione pœnæ temporalis quæ remanet poſt abſolutionem, 765. 1. b
Opera omnia infidelium an ſint peccata, 751.c.c.d
Opera bona ſine imperio charitatis, an mereantur incrementa virtutum, 759. a.b
Orare quomodo deceat tam viros quam mulieres, 54. b
Orationis portæ apud Iudæos olim clauſæ, ſed converſionis ſemper apertæ, 225. a
Ordo ſecundum naturam & ordo naturæ, an idem ſignificent, 571. 1.d
de Ordinis ſacramento, 398.1.a
Ordinum interſtitia, 388. 1. a
Ordines quam circumſpectè conferendi, 458.1.d.e
Ordines duo in Eccleſia à Deo inſtituti, 92. b
de Ordinibus minoribus, 733.a.c
de Ordinis Sacramento Concilii Tridentini doctrina & Canones, 687.1.b.c. 2.d.e. & ſeq.
de Ordinandorum ætate, 335. c.e
de Ordinandorum inſtructione, 428.1.c
Ordinandorum Examen, 373. a. a
Ordinare non licet Epiſcopo in aliena Provincia, 139. a
Ordinationibus contrariis uſu detrahendum iis quę bene conſtituta ſunt, 707.1.c
Ordinatio an ſit rata etiamſi quæ ad celebritatem pertinent in ea, non ſint obſervata, 393 a b.c. & ſeq.
in Ordinatione prohibita cum eſſentialia fuerunt adhibita, an ordinationis ſit neceſſaria reiteratio, 394. b. & ſeq.
Ordinationes non iterandę, niſi ab hęreticis collatę, 145. b
de Ordinationibus, 408. 1. e
de Ordinationibus Gręcorum plura & notanda, 605. 1. c. d. & ſeq.
cum Ordinatis ab alieno Epiſcopo difficilè olim diſpenſabatur, 392. 1. c. d
de Ordinatis ab intrusis Pontificibus, 405.a.b
de Ordinatis ſine titulo, 406. 1. d
Orientales ad libidinem quantum proclives, & quantum cœlibatui Clericorum ſe oppoſuerint, 101.a.b
Orientalium Eccleſiarum diſtributio, 196. a
Orientalium adverſus Divum Cyrillum & illius Anathematiſmos ad Imperatores Epiſtola, 129.a
Origenes qualis & quantus, 289.b
Origenes cur de perperam ſuſcepta ordinatione fuerit accuſatus, 138. a
Origenis errorum damnatio à quibuſdam revocata, 290. a
Origenis error, animas ante corpora eſſe productas, 309. 1 a
Origenes anathematiſandus, 283. b
Origenis errores & abſurda dogmata, 285. a. b. pro illo apologia Pici Mirandulani, 287. b
de Origenis damnatione infernali notanda viſio, 289. a. item de illo Vincentii Lirinenſis judicium, *ibid. & ſeq.*
de Origene quid ſenſerit recens octo Synodorum Orientalium Scholiaſtes, 290.a
Origenis pœnitentia, 288. a
Originale peccatum, 5.b.19. a.24.b
Originale peccatum an ſit voluntarium in infantibus, 760 a.b.c. & ſeq. 761.1.a
Originalis peccati tranſgreſſio an ſit æqualis in omnibus naſcentibus, 761.1.a
de Originali peccato, Tridentini Concilii decretum, 640. 2.d.& ſeq.
in Orthodoxos calumnia, 291.a
Oſculum hebraicè, idem quod eruditio, 13.b
Oſeas Propheta & quid de Chriſto prædicat, 39.a
Ova an liceat comedere in quadrageſima, 339. 2. a. b.

P

PActum Dei cum homine à S. Patribus agnitum, 5. b
de Pædagiis, 409.1.d
Ioann. Palæologus. Vide Florentinum Concilium.
Palladius hæreticus in Aquileienſi ſynodo damnatus, 99. a
in Palmam aſcendere & apprehendere fructus ejus quo ſenſu dicatur de Chriſto, 16.a. b
Panis. Vide Sacrificium.
de Pane azymo & fermentato, 591.2.c
de Pane azymo & Euchariſtia, 602.c.& ſeq.
Panoplia Lindani commendata & deſcripta, 75. b
de Papæ electione quid fuerit ſtatutum in ſeſſione 23. Concilii Conſtantienſis, 495. 1. a. & ſeqq.
Papa an ſubjiciatur ſtatutis Conciliorum, 96.a. item an eadem ſtatuta poſſit mutare, *ibid.*
ad Papam an pertineat determinare ea quæ ſunt fidei, 94. b. Vide Eccleſia.
Papæ Iuriſdictio, à quo, 435.2.c
Papæ quodnam ſit munus, 326.2.a
ad Papam pertinere Concilium generale convocare, ac in illo præſidem agere, probatur, 76.b. 77. a. 79. a
Papa prius damnat hæreſes quàm Concilia, 722. 1. a
de Papæ & Concilii authoritate plura & notanda, 503. 1. d. e. 504. 1. a. & ſeq.
contra Papæ authoritatem objectionibus reſpondetur, 505. 2. d. & ſeq.
Papæ authoritas in Concilio Chalcedonenſi, 246. 1.d. e
Papæ Romani authoritas ex Concilio Niceno, 565. 1.a. 589. 1. c. 2. c. d. 591. 1. c. 603. a. a. & ſeq.
de Papæ & Conciliorum authoritate, tres notandæ propoſitiones, 600. 2. b. damnatæ, 601. 1. c
de Papa & ejus authoritate quænam fuerit mens D. Auguſtini, 86.b. & D. Thomæ, 87. a. b. 88. a. b. & ſeq. Vide Salus.
Papa an ſuccedat B. Petro in perfectione poteſtatis & dignitate vicariatus Chriſti, 90. b. Vide Claves.
Paparum & Imperatorum diſſidia pro inveſtitura, 396. 2. a
Papæ poteſtatis plenitudo circa corpus Chriſti myſticum, non circa verum, 94.a
Papa an ſit prælatus immediatus cujuſlibet fidelis, 92. a

Papæ de iis quæ in Concilio acta ſunt, ratio reddenda, 236.1.e
Papatus D. Petri in quinque occaſionibus executio, 48. b
de Papatu Lutheri dicteria, 624.s.c
Paphnutii de cœlibatu ſacerdotum ſententia, 101.a. 508 b
Parabolæ à Chriſto propoſitæ, 43.b
Paralipomenon libri, ſupplementum hiſtoriæ Regum, & quid in iis tractetur, 8. a. & b
Pares Chryſopolitanus Epiſcopus ejuſque de Immaculata Conceptione ſacratiſſimæ Virginis ſententia, 514.1.c
Paries quem ſoluit Chriſtus, quis ſit, 58.a
Parochiæ cujuslibet proprius ſacerdos, an poſſit dici Papa, 92 a
de Parochiis urbium nominatarum, 613.s.a
Parochiæ diverſæ cur in Eccleſia conſtitutæ, 24. a
de Parochiis inſtituendis, 409.1.e
Parochia aliena ab Epiſcopis non pervadenda, 137. a
de Parochis Eccleſiarum Parochialium, 699. 2. d. Vide Curatus.
de Parochorum reſidentia, 407. s.e
Partus ſanctiſſimæ Virginis citra ullum dolorem, 341.1. c
Parvulis ad petram allidendi ex Pſalmo 136. quinam ſint, 32.b
Parvulus non obligari ad Communionem ſacramentalem, 680.2.a. &c.
Ioann. Parvi Minuritæ doctrinæ perverſitas à Gerſone expugnata, 487.1.a
ex Parvis magna facit Chriſtus inſtar Regis, 30. b
Paſcendi animas modus triplex, 63.b
de Paſchatis celebratione, 136.a.147.a
de Paſchatis die celebrando, 175. a
Paſcha triplex, 414.2.e
de ſaltem in Paſcha communicando, 421.s.c
Paſchale tempus cur non determinatum pro Confeſſione, ſicut pro Euchariſtia ſuſcipiendo, 437. 1. e
de Confeſſione Paſchali facta privilegiatis, 432.2. b. e. *& ſeq.*
Paſſio Chriſti atrociſſima requirebatur, ut convenientiori modo repararetur genus humanum, 36. a. ejuſdem graphica deſcriptio ex Threnis pereniæ, *ibid.* & b
de Paſſione Chriſti mira prædictio apud antiquos Hebræos, 124.b
Paſſio Chriſti ſecundum Davidem, 21. b
Paſſionis Chriſti hiſtoriam magis ſonat Pſalmus Chriſti quam prophetiam, 21 a
Paſſivè & activè agere, quid ſit, 727.1.d
Paſtor. Vide Paſco.
Paſtoris poteſtas triplex, 444.1.d.e
Paſturis Eccleſiæ gubernandæ quinam eligendi, 695. 1.d.e. 2.a. *& ſeq.*
Paſtorum ſucceſſio una è notis Eccleſiæ, 13. b
Paſtorum tam ſpiritualium quam corporalium labores, 352.1.e
Paſtor inſtar lupi gregem diſperdens, 226.a
Paſtoris in ſpiritualibus poteſtas triplex, 444. 2. d. e
Pater in Divinis unicum principium Spiritus ſancti, 580.a.b.c
de Patris perſona in Divinis, 153.a
Paterini. Vide Albigenſes.
Patriarcharum ordo quando in cœperit, 99.b
de Patriarchæ univerſalis titulo, 379. 1. e. *& ſequ.*
de Patriarcharum dignitate, 418 s.a
Patriarchis, an ſit prælatus Pontifex Romanus, 88.a.& b
Patriarchæ titulum à tempore Chalcedonenſis ſynodi ſemper uſurparūnt,
an in Patriarcham eligi liceat de ſenatoria dignitate, vel de aliquo Laicorum ordine nuper tonſum, 387. a. d
jus Patronatus quomodo acquiratur, 673. 2.c.708. s. d. *& ſeq.*
Patroni competentem portionem Clericis debent dimittere, 423.1.c
Patronus Clero Eccleſiæ injurius, Patronatu privandus, 424. 2. 0
Plani in Concilium Tridentinum objectiones ſubdolæ, 724.1.a. *& ſeq.* 730. 1. c. 731. 2. a. moroſitatis arguitus paſſim, 733. 1. b. & c. *& ſeq.*
de D. Pauli quatuordecim Epiſtolis plura & notanda, 49.b.50.a. *& ſeq.*
D. Paulus à Porphyrio apoſtata redargutus, 56. a
D. Paulus in quo fuerit par D. Petro, 97. b
Paulus Samoſatenus, 204. b
Paulus hæreticus, 305.1.a
Paulianiſtæ quinam ſint & an ad Eccleſiam redeuntes, baptiſandi, 170. b. 171.a
Paulianiſtæ iidem qui Photiniani, 195.a
Pauper. Vide Egenus.
pro Pauperum diſpenſatione rerum Eccleſiaſticarum poteſtatem habeat Epiſcopus, 140. a
in Paupertate cur venerit Meſſias, 124. b
de Paupertate fratrum Minorum annotatio, 469.1.d. e *& ſeq.*
Pax inter exercitus, 396.1.e
Pacem & charitatem plus omnibus diligit Deus, 313. s. d
Peccantes juſtitia debet coercere, converſos miſericordia non debet repellere, 262.1.e
Peccatores, verè terra oblivionis, 28.a
Peccator an in ſuis omnibus actibus ſerviat dominanti cupiditati, 758.1.a
Peccator in judicio inexcuſabilis, 804.1.e
Peccatum originale, 5.b
Peccati & naturæ corruptæ ſtatus, 5. b. *Vide Ægy*ptii.
de Peccato Originali. Vide Originale peccatum,
an ſit peccatum damnabile in eo quod ſit neceſſarium, 768.1.e. *& ſeq*
Peccatum omne an ſit mortale, & nullum veniale ex natura ſua, 749.1.c.d. *& ſeq.*
Peccati miſeriæ in Pſalmo 101. expreſſæ, 29. a. b
Peccata hominum non jam ſuper humeros, ſed ſub pedibus Chriſti, 40.a
Peccata parentum an traducantur ad filios, 762. 1. b. c
per Peccatum quot & quanta mala incurrerit natura humana, 56. a
Peccatum an ſit omne quod agit peccator, vel ſervus peccati, 755.2.d
de Peccato occulto privata olim celebrata pœnitentia, 504.a
Peccatorum in judicio calamitas ex tribus, 819. a. b. c
in Peccatis varios ſitus & ſtatus habere homines, 57. b
Peccata hominum ſine arbitrio ad Deum comparata, 813.1.b
Peccatum an expellat gratiam phyſicè & formaliter, an verò tantum moraliter & demeritoriè, 769.1.d
an in Peccati vindictam homines quibus libet tribulationibus impetantur, 769. 2. d. e. 770. 1. d. c

de Peccatorum circumſtantiis, 730. 1. a. b. & ſeq.
Peccatis propriis potius iraſci quam alienis, quam ſit juſtum, 19.a
Pelagius & ejus hæreſis, 67.a
Pelagius damnatus, 237.2.c
Pelagiani cum Neſtorio damnati, 21-.b
Pelagianis ſimiles qui contraria pietati ſentiunt, 233. 8. a
Pelagianiſmus damnatus, 725.2.a
Pepuziani hæretici, quinam, 197 b
liber de Periculis novorum temporum damnatus, 435. 2. e
Perſecutio malorum adverſus juſtos, ludus eſt, 56. b
Perſecutiones Eccleſiæ uſque ad tempora Conſtantini, in Pſalmo 59. deſcriptæ, 25.b 26. a
qui Perſecutionem patitur, durum eſt eum non recipi, 190. a
de Perſeverantiæ munere, 645. a c
Perſona quid importet, 557. 1.a
Perſona multiplicat perſonas, 558.1.a
Perſona una SS. Trinitatis in viſione beatifica, an poſſit videri ſine aliis, 47.b
Perſonæ ratio an conveniat Patri, Filio & Spiritui ſancto, 151 b
de Perſonis divinis in ordine ad Relationes, 156. a. de iiſdem in ordine ad actus notionales, *Ibidem* b. item & de iiſdem in ordine ad ſe invicem, 157. b
Petitio. Vide Chriſtus.
Petra quam non vincunt ſuperborum inferorum portæ, quænam ſit, 86.b
D. Petrus. Vide D. Iacobus.
D. Petrus quando, ubi, & quomodo in Chriſti Vicarium & Pontificem totius Eccleſiæ deſignatus, 125. b
D. Petri primatus, 352. 2. a
D. Petri epiſtola prima quid tractet, & qua occaſione ſcripta ſit, 63 a
D. Petro cur dicat Chriſtus ſingulariter, *Paſce oves meas*, &c. 47. b. 48. a
D. Petri inter Apoſtolos primatus aſſertus, 99. b.
D. Petrus, an ſederit Antiochæ & Romæ, 83. b
D. Petri primatus juris divini. 48. b. quot ejus miracula narrantur in Actibus Apoſtolorum, *Ibid.* & 49. a
D. Petrus de Bruis fons hæreſeon in Occidente, 400. 2.a. 403. 1.b. & 2. b. Illius obitus, 404. 1. c.
ſub Pharaonis jugo duriſſimo populi Hebraici captivitas quid præſignificaverit, 7.b
Phariſæorum & Saducæorum diſcrimina & hæreſes, 121. b
Phialæ ira Dei plenæ, quid denotent, 68.a
ad Philemonem D. Pauli epiſtola & illius argumentum, 60.a
Philippenſes ad quid hortetur D. Paulus in ſua ad eos ſcripta epiſtola, 59. a
Philippicus Imperator cur damnatus à Synodo Romana, 308.a
Philippus Imperator, primus Romanorum Principum Chriſtianus, 289.b
Philo Iudæus, an ſit author libri Eccleſiaſtici, 17. a
Philoſophiæ præceptoribus imperatum ut diſcipulis ſuis oſtendant & declarent veritatem Religionis Chriſtianæ, 609. 1.c
Philoſophi cujuſdam eruditiſſimi & argutiſſimi in Concilio Nicæno notanda converſio, 16. a
Philoſophorum virtutes, an ſint vitia, 751. 1. c. d
Photius ſchiſmaticorum dux, 86.a
Photius qui plures devoravit Bibliothecas, 148. b
Photii ambitio & malitia, 381. 1. a. &c. 393 1. c. ejus liber crematur in Concilio quarto Conſtantinopolitano, 383.2.c
Photii ſilentium in Concilio IV. Conſtantinopolitano, 386. 1. b. de eodem longè plura, *Ibidem & ſeq.*
Photius anathematiſatus, 388. 1. b. illius hæreſis, *Ibid.* 2. c. d
Photius ex neophyto factus Patriarcha Conſtantinopolitanus, 145.b
Photium neophytum vidari nunquam fuiſſe Epiſcopum, 387.1.b
Photinianorum error idem ac Pauli Samoſateni, unde & Paulianiſtæ dicti, 195.a
Picturæ impudicæ prohibitæ, 351. c
Pictura ſacra ad recordationem temperantis & continentis vitæ facit, 368.1.a
Picus princeps Mirandulæ non modicum ingenii ſui ſpecimen exhibuit in defendendo Origene, 288. b
Pietas floret ſub bonis Regibus, 818. b
Pietas fructus eſt miſericordiæ, 320. 2.d
ad Pietatem & Dei cultum quid maximè inſtruat, 685. 1. d
ſub Pietatis prætextu Eutychetem Eccleſiam conturbaſſe, 291. a
Pighii de Honorio ſummo Pontifice ſententia, 378. 1. e 2. b. & ſeq.
Pighii de Conciliis Generalibus VI. & VII. opinio & argumenta, 378. 1. e. & ſequ. ad illa Ioverii reſponſio, 379. 1. c. & ſequ.
Piſcatorum diſcipuli per Philoſophiam & inanem fallaciam non decipiendi, 310. 2. b
Pii Papæ II. retractationes eorum quæ pro Concilio Baſileenſi contra Eugenium IV. ſcripſerat, dum eſſet adhuc in minoribus, modeſtia item & pœnitentia, 508. 1. c. 2. b. & ſequ.
ſub Pio IV. Pontifice Maximo Concilii Tridentini celebrationis Bulla, 676. 1. b. & ſeq. item & Confirmationis, 719.2.a
Placere Deo, finis liberationis per Chriſtum, 85. a
Plenitudo legis an ſit ſemper cum remiſſione peccatorum, 754. 2.a
de Pluralitate beneficiorum, 482. 2. e. 423. 1. a
Pneumatomachorum aſtutia, 192.a.194.b
ad Pœnam obligant peccata, 31. b
Pœnę temporalis quæ peccato dimiſſo ſæpe remanet, ſolutio, cui adſcribenda, 745. 2. a. & ſeq.
Pœna nihil dignum eſt, niſi fiat ex arbitrio, 812. 2. b. c
Pœnitens quid recipiat à Sacerdote abſolvente, 764. 2. a
Pœnitentes quandoque maxima affici lætitia de peccatis, Incarnationis fructus, 31. b
in Pœnitentibus an ſit vera juſtificatio ſeparata à remiſſione peccatorum, ante Sacramentum abſolutionis, 759.1.b.c
Pœnitentiæ tribunal in juſtitia & æquitate judicat, 29. a
de ad Pœnitentiam revertentibus recipiendis, 141. a
de Pœnitentiæ Sacramento, 597.2.c
Pœnitentia ſeu ſatisfactio olim duplex, publica & privata, 103.a
Pœnitentiæ item publicæ gradus, *ibid.*
de ſacramenti Pœnitentiæ neceſſitate & utilitate, aliiſque ad illud ſpectantibus, plura & notanda ex Concilio Tridentino, 566. 1 d. & ſeq. Ca-

ones, 679
ſacramenti Pœnitentiæ inſtitutio, 730. b. c. d
Pœnitentiæ canonicæ quatuor gradus, 168.a
Pœnitentia falſa, 401. 2. e
Pœnitentia duplex, canonica & ſacramentalis, 168. b
Pœnitentia, ad quam dicit D. Paulus eſſe impoſſibile renovari eos qui poſt illuminationem prolapſi ſunt, quænam ſit, 61.b.62.a
de Pœnitentiariis in Cathedralibus Eccleſiis inſtituendis, 697.1.d.e
Pœnitere qualiter debeant qui ſponte lapſi ſunt, 168. a
Poëſis ſtudio incumbere, in ſacris Ordinibus conſtitutis prohibitum, 609.1.d.e
de Pollutionis peccato, de quo & turpis ac erubeſcenda hæreſis, 58.b
Polyehtonis contendentis ſuſcitare mortuum ad probandam hæreticam ſententiam, inſania, 313.1.a.b, ejuſdem fidei formula, *Ibidem*
Polychronius infantilis intelligentiæ delirus ſenſu, 318. 1. b. prævaricationis inſtructor, 319. a. e.
de Pontificis dignitate, 119. b
erga Pontificem Romanum reverentia, 390. 2. c. d
ſummi Pontificis & Imperatoris ſedes in Concilio Florentino, 516. 2.b.c
de Pontificis Romani authoritate, 603. 2. a. *& ſeq.*
de ejuſdem infallibilitate, 604. 1. d.e
ad ſummum Pontificatum aſſumptio, opus eſt non mere humanum & naturale, 85.b
Populi eſt tentatio, error magiſtri, 289. a
Porphyrius apoſtata D. Paulum arguens refutatur, 56. a
Porphyrii de Origene teſtimonium, 289. b
Portæ Eccleſiæ quænam ſint, 27. b
Portæ juſtitiæ de quibus in Pſalmo 117. quænam ſint, 31. a
non Poſſe, quam aliquando deſignet impoſſibilitatem, 47.b
de vera Poſſeſſione, 424.1.d
de Poſſeſſione triennali, 614.1.e
tres Potentiæ à Chriſto in illius adventu diſſipatæ, 21. b
Poteſtas cuſtos eſt diſciplinæ, 320 2 d
Poteſtas Ordinis & poteſtas juriſdictionis, 90. b
poteſtas ſuprema cur Pontifici Romano conveniat potius quam Antiocheno, aut Conſtantinopolitano, 604. 1. b
Poteſtas Romani Pontificis circa Concilia, 614. 2. e. 6:0. 1. b
de Poteſtate ſpirituali & temporali plura, 443.1.b. *& ſeq.*
Poteſtatem inconfuſam & impartibilem in divinis & humanis habuit Chriſtus, 307.2.a
Poteſtas tam ſæcularis quam ſpiritualis, an reſideat in Papa, 96. b
Poteſtatis plenitudinem an habeat in Eccleſia ſummus Pontifex, 91.a. & b
Poteſtati majori magis eſt obediendum quam minori, 434. 1 e
de Præbendis Theologalibus, 612.1. d
ſub Præcepti nomine quid intelligatur, 18.b
Præceptorum Chriſti tria genera Chriſtianis intimanda, 429.1.d
Præcepti modus an cadet ſub præcepto, 166. 1. a
de Prædeſtinatione locus notandus, 49. b. 51. e
Prædeſtinationem ſine præviſis meritis ex gratia Dei, an aſſerat D. Paulus, 52.a.57 b
Prædeſtinationis cavenda præſumptio temeraria, 645.1. b
Prædeſtinationis explicatio fidei conſona, 790. alias 791. d. e. *& ſeq.*
Prædeterminantium doctrina repugnat articulo fidei de extremo judicio, 829.1.e. *& ſeq.*
ad Prędicandum tria Apoſtolis à Chriſto injuncta, 419.2.e
Prędicatio Chriſti deſignata, 23.b
de Prædicationis munere, 696.2.c. *& ſeq.*
Prędicatio apoſtolica verbum conſummans & verbum abbrevians, 52.a
ad Prædicatores notandum monitum, 54. 2. b
Prędicatoris inſtructio, 59. b. cur dicatur Agricolæ ſimilis, *Ibid.*
Prędicatoribus quænam prædicare prohibita, 612.1. a. b
Prędicatores qui propria authoritate prędicent, an Papa poſſit inſtituere, 92.b
de Prędicatoribus inſtituendis, 419.2.c.d
de Pręjudiciis Concilii Tridentini, de quibus conqueruntur heretici, 722.1.b
Prælati an correcti à ſubditis, poſſint, aut debeant corrigi per correctionem pœnalem, 97. b
de Prælatorum comeſſationibus & negligentia ſuper divinis officiis, 421.1.d
Pręmonſtratenſium exemptiones & immunitates approbatæ, 300. 2.c
Prępoſituræ. Vide Abbatiæ.
nulla Pręſcriptio, tam canonica quam civilis, valet abſque bona fide, 424.1.e
Pręſentia corporis Chriſti in Euchariſtia, an deſtruatur his verbis: *Spiritus eſt qui vivificat, caro non prodeſt quicquam*, 47. a. b
de Pręſentiæ realis corporis Chriſti in Euchariſtia, modo, tres opiniones, 430.1. d
Pręſidentium integritas ſalus eſt ſubditorum, 460. 1. e
Pręſules Eccleſiaſtici abſtinent à curis ſæcularibus, & vacant orationi & lectioni, 391. 2. b.c
Pręſumptio quorundam Sacerdotum, 41. b
propter Pręvaricationem Adami nullus ſine peccato, 33. b
Pragmatica ſanctio abeletur, 615. 1. e
Preſbyter principatus amator deponendus, 138. b
Preſbyteri parochiales Epiſcopis ſubditi, 397. 2. e
Presbyteri à quo ordinandi, 235. e
Presbyterorum Synodus, 491. 1.b
Presbyter Græcus ſchiſmaticus an valide poſſit abſolvere ſuos ſubditos, 487.1. e. *& ſeq.*
Primates unde ſic dicti, & quando, 99.b
Primatum in terra quicumque deſideraverit, confuſionem inveniet in cœlo, 460. 1. d
Primatum Romani Pontificis eſſe juris divini, probatur, 179.b
de Primatu Epiſcoporum, 359 a
Primogenitos in lege naturæ cur ſacerdotium gerere Deus voluerit, 48. b
Principum conſtitutiones Eccleſiis non debent prejudicare, 424. 2. b
Principis officium in controverſiis fidei, 291.b
Principum quatuor ſuperiores, & quinam ſint, 98. a
Principatus, mundi rectores tenebrarum harum, de quibus D. Paulus, quinam ſint, 59.a
Principium cujuſque rei quam ſit difficile, 519. 1. c
Prioratus. Vide Abbatiæ.
Prioritatis varii modi apud Dialecticos, 126.a
de Privilegiis Regularium longè plura, 427.1. a. *& ſeq.*

de Privilegiorum verbis interpretandis, 427. 1. d. c
circa Privilegia audiendi Confeſſiones notanda diſputatio, 435.1.c.d. & ſeq.
de Privilegiatorum contra Epiſcopos exceſſibus, 407. 1. a b. & ſeq.
de Privilegiatorum exceſſibus & injuriis, 458. 2.c. d. 459.1. 2. b
de Probationibus in judiciis, 424. 1. 2.b
de Proceſſionibus divinis, 138. b
Proceſſio in divinis qualis ſit motus, an localis, an originalis, 452.2.d
Proceſſionis verbum duo ſignificat, 555.1. 2. & c
Proceſſio Spiritus ſancti à Filio, quanti ſit momenti, 454. 1. d
Procurationes ſine viſitatione non accipiendæ, 423. 2. a
Progreſſus Chriſti in mundo virtuoſus, & quæ ad eum ſpectant, 43. b
Propaſſiones in Chriſto, non paſſiones, 310. 1. b
Prophetæ quare alii majores, alii minores dicantur, 34. b. de iis iterum plura & notanda, *Ibidem* & 35. a
Prophetis familiare ut primum aliqua Dei viſione donarentur antequam Prophetarent, 37. a
de 12. Prophetis minoribus, 38. b. quod argumentum tractent, *Ibid.*
Prophetarum circiter quadringentorum qui omnes erraverunt, Concilium à Calvino notatum, 311. b
Prophetales libri quinam ſint, 47. b
Prophetia de futuris intelligenda in ſacris Scripturis, ubi de præteritis non conſtat hiſtoria, 30. b
7. Propoſitiones nuper damnatæ. Vide Ianſenius.
tres Propoſitiones de vi & authoritate Papæ & Conciliorum, notandæ, 600.2.b
Propoſitiones quænam uſurpandæ, & quænam non uſurpandæ in Divinis, 161. a.b
de Proteſtantibus, eorumque in Tridentinum Concilium querelis, 721.1.d. 723.1. c. & ſeq.
Proverbium obſcurum, 369. 1. a
Proverbiorum in Scriptura liber quid proponat, & quomodo dividatur, 11. b. & 12. a. de eodem plura, *Ibid. & ſequ.*
contra Providentiam divinam quorundam Sacerdotum verba, 41. b
de Provincia in Provinciam tranſire an liceat Epiſcopo, 186. a
de Proviſione beneficiorum, 423. 1. a. b. & ſequ.
Pſalliani hæretici quinam & unde ſic dicti, 218. b
Pſalmorum libri quis ſit author, quæ materia, quæ diviſio, & an omnes de Chriſto poſſint intelligi, 17. b. 18. a. de iiſdem plura tam generatim quam ſingulatim, *Ibidem & ſeq.*
Pſalmus 19. Iudæis exoſus, 21.a
Pſeudo-Propheta Antichriſti ſocius, 68.a.b
Ptolemeus Philadelphus rex Ægypti Librorum & Bibliothecæ quantum ſtudioſus, 120.a.b
coram Ptolemeo Philometore Iudæorum contra Samaritanos diſputatio, 120. b. 121. a
Publicani. Vide Albigenſes.
de Purgatorio Latinos inter & Græcos notanda diſceptatio in Concilio Florentino Ferrariæ celebrato, 517.1.d.c. 518.1.a. & ſeq.
de Purgatorio Tridentini Concilii decretum, 701. 1. d. & ſeq.
de Purgatorio in Concilio Florentino agitatum, 589. 1. a. 2.d. 591.1.c.d

Q

Quadrageſima ab Apoſtolis inſtituta, 143.b. 144. a. 147. a
Quæſtiones Græcis in Concilio Florentino propoſitæ, 593. 1. a
de Quiniſexta Trullana Synodo nonnulla, 501. b. 502. a

R

Rationem ſequenti non ſunt ponenda plura, quàm quæ ratio naturalis concludit, 438. 1. d
Ratisbonenſia comitia, 378.1. a
de Raymundo Lullo nonnulla, 456.1.c. d
Reconciliatio canonica & cæremonialis, 169. a.
Redemptio, Petra ſcandali hæreticis, 244. 1. c.
Redemptionis myſterium impugnatum à Neſtorio & Pelagio, 257. b
Redemptionis myſterium confirmatum, 286. b
Redemptionis negotio adverſatur opinio de duabus animabus, 38. 2.a
Redemptionis tres gradus contra Ianſenium, 25. a
pro Redemptionis myſterio debita gratitudo, 514. 2. c. 515. 1. a
Redemptionis opera, per opera creationis adumbrata, 29. b
Redemptionis myſterium à Luthero impetitum, 621. 2. b
Redemptionis myſterium vindicatum in Concilio Lateranenſi quinto, 608. 1. b
Redemptionis humanæ myſterium Conciliorum omnium argumentum fere perpetuum, 313. b. 314. a
Redemptio à primis hæreticis impugnata, 317. 2.c
Redemptionis myſterium impugnatum à Monothelitis, 292. b
Redemptionis Chriſti myſterium, ſive à fronte, ſive à latere impugnant ferè omnes Hæretici, 54. b
Redempti de quibus in Pſalmo 106. quinam dicantur, 29. b
in Redemptis per meritum Chriſti an nullum inveniri poſſit bonum meritum, quod non ſit gratis indigno collatum, 744.2.d.c. & ſeq.
de Reformatione Tridentini Concilii decretum, 641. 2. c. d. & ſeq. 671. 2. d. c. & ſeq. 649. 1. a. & ſeq. & *alibi paſſim.*
Reges in ſpiritualibus Papæ ſubditi, 89. b
de Regibus Orientis qui ad Regem Meſſiam adorandum venere, 123. b
Regum adoratio cum muneribus quid præſignificaverit, 69. a
Regum liber canonica ſcriptura, & quid in illo tractetur, 8. a
per Regem & Deum ſimul junctos in Scriptura quid intelligatur, 19. a
in Reges poteſtas Papæ, 98. a
Regia nominatio ad Beneficia, 611. 2. a
Regimen optimum multitudinis, quidnam ſit, 88. a
Regio vivorum de qua in Pſalmo 114. quænam ſit, 30. b
Regnum in David commutatum, reprobato Saüle, 9. a
ſine Regno neque pax Eccleſiæ, neque Regno ſalus poterit provenire niſi per Eccleſiam, 443.2.d
Regreſſus Chriſti in cœlum glorioſus, & quæ ad eum ſpectant, 44.2.b
ſub Regula eſſe, ſub regula conſtitutum exiſtere, & à regula eſſe alienus, quidnam ſit, 170. a. b
de Regularium clauſura, 458.2.a

Regularium approbatio, 406.2.b
de Regularibus, plura & notanda ex Concilio Tridentino, 702. 2.b. *& ſeq.*
Regularis vel cathedralis Eccleſia oltra tres menſes non debet vacare, 422. 1. b
de Relationibus divinis, an dentur, an ſint idem cum eſſentia vel ab ea diſtiuguantur, & quot ſint, 150. a.b. *& ſeq.* 152. a
Relatio ſola multiplicat perſonas, 558. 1. a
Religio quæ & quanta requirat pro debito cultu, 243. 2. d
Religionis Chriſtianæ communitas, an tenetur providere Papæ de neceſſariis ad regimen Eccleſiæ, 97. a
Religio, Concilii Natoræ præſes, 242. 1. b
Religionis Chriſtianæ qnatuor conditiones, 396. 1. d. e
Religionis Chriſtianæ veritas diſcipulis à Philoſophiæ præceptaribus oſtendenda & declaranda, 609. 1.c. d
novæ Religiones prohibitæ, 420. 2.d
Religionis quodnam ſit primarium fundamentum, 85.b
Religionis ut non ſit qui profeſſus eſt religionem, an poſſit facere Papa, 93. a
Religioſi, populus pauper & egenus, qui ſperat in nomine Domini, 40. b
Religioſorom inordinarionis cauſa, 116. a
Religioſi in quibus ſint ſubditi Epiſcopis, 397.2.d
Religioſus non debet fidejobere ſioe licentia Abbatis & Conveotus, 427.1.d
Religioſi decimas non debent accipere de manu laicali, 427.2.a
Reliquiæ ſanctorum virtute potentes, 553. 1.b
Reliqniarum cultu nihil eſt in Eccleſia quod vetuſtas magis commendet, 107. b
Reliqoiæ Sanctorum quomodo oſtendendæ & recipiendæ, 417.2.b. 465.2.c
ſine Remiſſione peccatorum ao poſſit eſſe charitas perfecta, tam in Catechomenis, quàm io Pœnitentibus, 754. Vide Plenitodo, 755.2
Reprobatio. Vide Prædeſtinatio.
de Reſervatione caſuum; & an res ſit perſpicuæ veritatis, 718. 1. b.c.719.1.c.2.a
de Reſidentia Epiſcoporum io ſuis Eccleſiis, 188. b. 189. a
particula *Reſpectivè* quid ſignificet in Bulla Pii V. contra Ianſenii & Baji doctrinam, 740. 2.b.c
Reſtitui oon debere qoos ſancta Syoodus damnavit, 218. a
de Reſtitotione danda contra poſſeſſorem, 454.1.c
Reſurrectio corporis, an ſolis Chriſti meritis ſit adſcribenda, 745.1.a
per Reſurrectionem primam quid ſit intelligendum, 68. b
Reſurrectio mortuorum quomodo per hominem facta ſit, 222. b
Reſorrectio mortuorum negata ab Origene, Dydimo & Evagrio, 309. 1. a
Reſurrectionem qui non credunt, pejoris ſunt quàm pecudes conditionis, 71. a
de Reſurrectione à mortuis, 182. a
Reſurrectio Chriſti & quænam fuerit ejus cauſa, 19. a
Reſurrectio Chriſti opos miſericordiæ & juſtitiæ divinæ, 25.a.28.a.b.39.a.40.b
Retinendi peccata poteſtas, 733. 2.b
Retroſum reverti bonum eſt ei qui averſus creatorem ſuum deſeruit, 30. b
Reus convictus ad Clerum non admovendus, 142. b
Richelæi Cardinalis de Concilii Tridentini in Gallia receptione ſententia, 757.2.b
de Ritibus in eadem fide diverſis, 419. a. b
Roma cur dicatur Babylon à D. Petro, 64.2. 68.a
Romæ ſedes apoſtolica & primus Epiſcoporum, 229. b
Aug. de Roma Epiſcopus Nazarenos, Ordinis D. Auguſtini, ejuſqoe errores, 493. 1. c. *& ſeq.* & damnatio, 509. 2. c d. *& ſeq.*
Romana Eccleſia pacis cum Græcis ſtudioſa, 522.2. c. d
de Romanæ Eccleſiæ ſupra cæteras authoritate, 83. a. b
Romanæ Curiæ aboſus circa beneficia, 459. 1. c. 460. 1. a
ad Romanos ſcribere qoid impulerit D. Paulum, 49. b. 50. a
Romani imperii majeſtas, 264. a
Romanus Pootifex ſolus eſt princeps Chriſtianæ Diœceſeos, 255. 1. d
de Romani Pontificis authoritate, 603. 2. a. *& ſeq.* de ejuſdem infallibilitate, 604.1.d.e
Romani Pontificis primatus, 560. alias 550. 1.d.e
Romanos inter Pontifices & ſedem Romanam, qoid ſit diſtiguendum, 324. 325. 326
Romanus Epiſcopus ooo judicatur à qooquam niſi in caſu hæreſis, 386. 2.b
de Romani Pontificis primatu, 116.b
de Romani Pontificis authoritate, 286. b
Roſariorum uſus ab hæreticis impugnatus, & vendicatus, 147.b
Rudium, id eſt gentium paganarum inſtructio in Cantico Canticorum deſignata, 16.b
Ruffinus arguitur & caſtigatur, 179. a
Rupertus Abbas, cui multa ex divino Spiritu creduntor revelata in Scripturarum ſacrarum interpretatione, 11.b. 12. a
Ruthatæ via Regis David, 8.a

S

SAbbata olim tria apod Iudæos, 46 b
Sabbatiani hæretici cur ſic dicti, 197.b. cur item & Siniſtri, *ibid.*
Sacerdotes cum lætitia debent celebrare, 23. b. 24. a
Sacerdotem Domini, ſicut nullo errore implicari, ita nolla oportet copiditate violari, 264. 2.a
Sacerdos an ex diſpenſatiooe Papæ poſſit oon indutus ſacris veſtibus conſecrare, 9ᶜ.a.b
Sacerdotum principes, de quibus apud Matthæum, quinam olim fuerint, 125.a
Sacerdotes ſummi duo ſimol regnante Davide, 217. a. & b
Sacerdotum tria capitalia vitia, 250.1.c
Sacerdos proprius. Vide Parochias.
Sacerdos dupliciter poteſt impediri audiat ne confeſſeſſionem, 92.b
Sacerdotis Turcæ cujuſdam notandum & doloſum conſilium, 464. 1.c
Sacerdotum ſex peccata à Zacharia Propheta enomerata & reprehenſa, 41. a, b
in decretis de Sacerdotibus uxoratis an Arelateoſe Concilium Gangrenſi & Niceno ſit contrariom, 109. b
Sacerdotom concilium Spiritos ſancti præſentiam declarat, 527. a
Sacerdos proprius quis ſit, 438. 1. a. Et de decretom facultatis Pariſienſis, *ibid.* c. item & ſententia Ioanois de Annoſis, *ibid.* d
Sacerdotes barbarici cum ordinantur uxores poſſunt relinquere, 336. 1. d
Sacerdotii Chriſti prærogativa, 6s a
Sacerdotii gratia poſt adventum Meſſiæ mirabiliter ampliata, 514. b
Sacerdotium in Samüelem commutatum reprobat Heli, 9.

Sacramenta liberè & ſine pretio conferenda, 428. 1. c. *& ſeq.*
de Sacramentis Eccleſiæ Tridentini Concilii Decretum & Canones, 650.1.c.d. *& ſeq.*
propter Sacramentorum inſtitutionem omnes ad laudandum Deum invitati, 22.a
Sacramenta ſibi non poteſt Laïcus miniſtrare, 339. 2. c
circa Sacramenta poteſtas Epiſcopi. 419. 2. e
Sacramenta quænam aperiant viam juſtitiæ, 32.a
omnia Eccleſiæ Sacramenta ipſe Chriſtus perficit, 88. a
de ſanctiſſimo Sacramento, Concilii Tridentini decretum plura continens capita illudmet Sacramentum ſpectantia, & Canones, 661. 2. b. *& ſeq.* 663. a.a. *& ſeq* 665. 2.a *& ſeq.* 728. 1 a. *& ſeq.*
Sacrificium Altaris, an ſit unicum vel plura, 62. b
Sacrificium incruentum corporis & ſanguinis Chriſti, 215. b
Sacrificia animalium vetera & cruenta, quid præſignificaverint, 7. b
in Sacrificio Altaris quid ſit offerendum, 835. b
Sacrificium panis & vini, & de eo plura & notanda, 124. a
Sacrificii nomine quid propriè ſignificetur, 241. 2. c
Sacrificii incruenti dignitas, 41. b
in Sacrificio vinum aqua mixtum debet offerri, 337. 1. a
Sadoch ſummus ſacerdos, 817. a
de Saducæis hæreticis ſub Iuda Machabæo, 121. b
Sæculares à Beneficiariis non ditandi, 408.1.c
Salomon an author quinque librorum Sapientalium, 11. b
Salomonis ſapientia longè inferior Chriſti ſapientia, 9. b
Salomon docet fidem, ſpem & charitatem erga Chriſtum, 32. a
Salomonis lectulus & ferculum, quid? 14. a
ſub Salomonis typo plures Chriſti excellentiæ exhibitæ, 26. b
Salvandorum paucitas præfigurata primo tempore legis naturæ, ut & tempore legis Moſaicæ, ac per Chriſtum expreſsè annunciata, 63. b
Salus ubinam ita certò reperiatur ut alibi non poſſit reperiri, 87. a
Salutis duo gradus, & quinam ſint, 13. b
de Salutis neceſſitate an ſit, ſubeſſe Romano Pontifici, 89. b. 90. a
ex Salutis neceſſitate quid ſit credendum, 288
Salutare Iſraël quidnam ſit, 20.a. 32. b
Samſon Nazaræus, typus Chriſti, 9.a
Samüel, deque ejus ſacerdotio, 9.a
Sanctesii Ebroicenſis Epiſcopi de Conſtantienſi Synodo judicium, 489. 2. d
Sanctio Pragmatica aboletur, 615.1.b
Sanctuarium Dei, de quo in Pſalmo 72. quodnam ſit, 26. b
Sancti ut filii Dei coluntur, 353. 1. b
Sanctorum in fine extremi judicii acclamationes, 821. a. d. e. *& ſeq.*
de Sanctorum invocatione, veneratione & Reliquiis, Tridentini Concilii doctrina, 701. a.b. *& ſeq.*
de Sanctorum cultu & quam dudum ab Eccleſia fuerit receptus, 107. b
Sanctis propria eſt laudatio Dei ob exaltationem Ieſu Chriſti, 54. a
de Sanguinis Chriſti merito quicquid ad ſalutem & pietatem pertinet, promanat, 57.a
ſine Sanguinis effuſione quomodo fiat remiſſio, 62. a
viri Sanguinum, de quibus in Pſalmo 138. quinam ſint, 33. a
Sanguinis judicium Clericis prohibitum, 421. 1. e
Sapere aliter quam res ſe habet, humana tentatio eſt, 87. a
Sapientiæ liber cur ſic dictus, 17. a. quis ejus author, *ibid.* cur inter libros Salomonis reponatur, *ibid.* b. quæ hujus libri partitio, *ibid.* quid de Chriſto habeat, *ibid.*
Sapientia mundi Chriſti præſcientiæ comparata, inanis eſt, 33. a
Sapientia mundi multiformis ac multifaria, 58 a
Sapientiæ liber à Salomone compoſitus cur non relatus in canonem ab Eſdra, 120 a
de Sapientalibus Scripturæ libris, 11.12. *& ſeq.*
contra Saracenos pugna, pro pœnitentia olim impoſita, 402.2. d
contra Saracenos item & Iudæos, 409.2.d
de Saracenis & Iudæis plura, 428. 2. a. *& ſeq.*
Sardanapalus Ninivitarum Rex ad Ionæ prædicationem converſus, 40.a
Sardicenſe Concilium, ſeu Appendix Concilii Niceni, 182. b. *& ſeq.*
Sathanæ perverſitas, fortitudo, crudelitas, ſollicitudo, 63. b
Satisfactio quæ duobus modis poteſt fieri, 63. a
Satisfactio pro pœnitentia, 804. b
de Satisfactionis in ſacramento Pœnitentiæ neceſſitate & fructu, 668. 2. *& ſeq.*
de operibus Satisfactionis, 669. 1. a. b
Satisfactiones juſtificatorum an valeant expiare de condigno pœnam temporalem reſtantem poſt culpam condonatam, 771. 1. e
Saturnini errores ab ipſis Apoſtolorum temporibus, 841. b
Schiſma teterrimum ex Cardinalium diſcordia, quod multos annos vexavit Eccleſiam, 404. 2 c
Schiſmatis tempore quid agendum, 487. 2. a
Schiſma Græcorum. Vide Græci.
ob Schiſmata quæ & quot Concilia congregata, 607. 2. d
Schiſmaticorum fragilis invidia, 86. b
de Scholis juxta cathedrales & metropolitanas Eccleſias inſtituendis, 691.1.a. *& ſeq.*
de Scholaſticis magiſtris, 420. 1. c
Scholaſtica nominatio ad Beneficia, 612.1.e
Scientia Chriſti ſupereminens, 58. b
de Scientia Chriſti plura & notanda, 510. 1. c. *& ſeq.*
Scientia Chriſtianorum perfecta quænam ſit, 899. 1. e
Scoti judicium de Scripturis, 430. 2. de proceſſione Spiritus ſancti, 453. 2. a
quid ſenſerit Scotus de immaculata Conceptione ſacratiſſimæ Virginis, 519. 2. b
Scoti judicium de præſentiæ realis corporis Chriſti in Euchariſtia modo, 430. 2. a
Scotiſtarum ſententiæ de partibus Pœnitentiæ, 718. a. e. 729. 2. *& ſeq.*
Scriptura vox Dei, ſed non ſimpliciter, nec ſemper, 79. b. Vide Spiritus ſanctus
Scriptura ſacra veteris Teſtamenti univerſa, quæ perierat in Babylonica captivitate, quomodo inſtaurata, 159. b
Scriptura ſacra an ſit prior Eccleſia, vel ſecus, 3. b. 4. a
Scripturæ lectio quantum ſit damnoſa hæreticis, 650. 2. c
Scripturæ ſacræ à Iudæis corruptæ, 35. b
de Scripturis Canonicis Tridentini Concilii decretum, 639. 2. a. b *& ſeq.*
Scripturæ ſacræ eo Spiritu expoſitæ ſunt quo conditæ, 430. 2. e
Scripturarum ſcientia apud homines in medio gentium viventes, & de labore corporis quotidianum victum quærentes non poteſt inveniri, 296 b
Scripturæ ſenſus à communione Sanctorum petendus, & non à ſingulorum interpretatione, 99. a. catholico conſenſu firmatus, paris ſemper authoritatis atque ipſemet Scripturæ contextus, *ibid.*

Scripturæ ſacræ definitio & diviſio, 1. 2. illius œconomia, *ibid.* b. & 2. a. an illius novam interpretationem liceat afferre, 5. a. quo animo debeat legi, *ibidem.*

Scripturæ eo ſpiritu ſunt expoſitæ quo ſuos conditæ, 450. 2. c

de Scripturæ libris Hæreticorum objectiones, quibus reſpondetur, 724. 1. c. *& ſeq.*

ſacræ totius Scripturæ ſcopus, 72. a. illius Eccleſiaſticus & Apoſtolicus ſenſus ubi requirendus, *ibid.*

à ſacra Scriptura an pendeat omnino & in univerſum divini juris authoritas, 73. a. b. *& ſeq.*

Scriptura an majoris ſit authoritatis, quam Eccleſiæ definitio, 79. b

Scripturam à ſcriptura probari, non eſt neceſſe, 65. a

Secretarium quid olim dictum, 206. b

Sedere eſt humiliari; ſurgere, exaltari, 35. a

Semita, de qua Iſayas cap. 35. intelligenda de iis qui ſervant conſilia Evangelica, 35. b

erga Senem ineptum Epheſinæ Synodi Patrum pietas, 238. 1. b

Senſuum, Literalis, Moralis & Anagogici, ao ſit habenda ratio in ſacris Scripturis, 5. b

Senſus compoſiti & diviſi diſtinctio, 791. 2. d. e

Sententiam ſuam dicere in rebus quæ non ſunt de fide, & de quibus nulla eſt prohibitio per legitimam poteſtatem, ſapientibus & eruditis viris ſemper licuit, 290. a

Sententiam executoriam & comminatoriam an poſſit judex revocare, 423. 2. d

de Septuaginta duorum interpretum verſione, 120. a. b

Sermo potabilis, 50. b

Sermones Chriſti de virtutum actibus & contra vitia, 44. a

Servos in Clerum provehi an liceat, 145. b

Severtus Doctor ejuſque de Indulgentiis ſententia, 736. 1. c. d

Severus hæreticus, 304. 2. d

Severus Antiochenus Epiſcopus ſacris imaginibus infenſus, 108. a

Sigillorum ſeptem de quibus in Apocalypſi, apertio, 66. a

Silere nihil aliud quam verbum ſobtrahere, 28. a

ad Silveſtrum Papam I. Nicenæ Synodi Epiſtola, 176. a. ejuſdem ad eam reſponſio, *ibid.* b. ambæ ſuſpectæ fidei, *ibid.*

de S. Silveſtro Imperatorem Conſtantinum baptiſante, 337. poſt 46. *mendosè*, a. b. *& ſeq.*

S. Silveſter an interfuerit Concilio Niczno, 522. 2. b

Similitudines à Chriſto propoſitæ, 45. b

Simon Magus peſſimis hæreſibus peſſimus & primus principiavit, 509. 1. c

Simoniam an poſſit committere Papa, 97. a

de Simonia, 418. 1. a. iterum de ea circa Monachos & Sanctimoniales, *ibid.* b. item circa illicitam pecuniæ extorſionem, *ibid.* item circa cupiditatem Clericorum, *ibid.* c

de Simonia vitanda in rebus ſacris, 406. 1. b. c. item & in Religionis ingreſſu, 407. 2. a

de Simonia iterum in ingreſſu Religionis, 457. 2. a. b. *& ſeq.*

contra Simoniacos Conſtitutionum innovatio, 620. 1. a

mons Sina quomodo conjuncta Ieroſolymis, 56. b.

Siniſtrum latus an ſit nobilius dextro, 293. a

ad Sion cœleſtem perveniendi medium, 32. b

Siſinnius vir & vitæ ſanctitate & fidei ſimplicitate clarus, ejuſque quam compererat religionis præco inſignis, 225. b

Socordia Clericorum damnata, 142. a

particula *Solus* quomodo addi poſſit terminis notionalibus diſtinctarum perſonarum, 15. 6

Sophronii Hieroſolymorum Epiſcopi de profeſſione ſuæ fidei Synodica & notanda epiſtola, 505. a. b

de Sortilegis damnandis, 559. . d. e

de ſub utraque Specie Communione Tridentini Concilii doctrina, 679. 1. c. *& ſeq.* 680. 1. a. 2. c

Spes in Deum quam honorificè celebretur in Pſalmis, 22. a. b

Spes in Chriſtum, 21. 2. b. 28. a

per Spinas de quibus in Pſalmo 57. quinam intelligendi, 25. a

Spiratio activa quomodo diſtinguatur à paternitate & filiatione, 155. a

Spiritus ſanctus in initio Eccleſiæ viſibilibus ſignis datus, 55. b

de Spiritus ſancti ex Patre & Filio proceſſione. Vide plura & notanda in Florentino Concilio.

Spiritum ſanctum accipere eſſe à Filio, probatur, 555. a. b. & c

Spiritus ſancti proceſſio à Filio, quanti ſit momenti, 454. 1. d

à Spiritu ſancto Scriptura ſana quoad ſenſum & verba; Eccleſiæ definitiones, quoad ſenſum, non quoad verba, 80. a

à Spiritu ſancto Chriſtum clarificandum quomodo debeat intelligi, 223. a. & b

Spiritus ſanctus qualis ignis, 41. a

de Spiritus ſancti proceſſione, 452. 1. 2. b. de ea Græcorum argumenta, *ibid. & ſeq.* triplici via probatur, 453. 1. c. d. 2. e

Spiritus ſancti miſſio à Filio, 581. 2. a

de Spiritu ſancto quomodo loquantur Græci, 305. d

Spiritus ſancti præſentiam declarat Sacerdotum concilium, 227. a

Spiritus ſancti proceſſio diſputatur in Concilio Lugdunenſi ſecundo, 452. 1. a. b. *& ſeq.* triplici via probatur, 433. 1. c. d

Spiritus ſancti unum principium, Pater & Filius, 455. 2. c

de Spiritus ſancti perſona & proceſſione, 154. b. *& ſeq.*

Spiritus ſancti divinitas declarata & explicata, 194. a

Spiritus Chriſti virtus & excellentia, 33. a. b

Spiritus de quo in fine ultimi Pſalmi, quiſnam intelligendus, 34. b

de Spiritibus quos D. Petrus dicit in carcere fuiſſe tempore mortis Chriſti, quid ſentiendum, 63. a

de Spiritibus Angelicis an ſint & corporei, 430. 1. b. c. *& ſeq.*

Spiritualium quorundam abuſus, 467. 2. e

Spoliationis quatuor modi quibus afflicta eſt civitas Ieruſalem, 36. a

Spondere pro amico quid ſit ex mente Carthuſiani, 137. b

de Sponſalibus Matrimonii, 694. 1. e

Sponſus univerſalis Eccleſiæ quis dicendus, 89. a

Stapletonis laudata commentaria in Acta Apoſtolorum, 4x b

Stella cui data eſt clavis putei abyſſi, quænam ſit, 67. a

Stella abſinthium dicta, de cœlo religioſi ſtatus cadens, quænam ſit, 67. a

de Stephano Macarii Antiocheni Archiepiſcopi diſcipulo & heretico, 303. 2. c. 304. 1. a

Sterilis. Vide Iudæi.

Sterilitatem manibus congregare, 369. 1. a

Stigmata Chriſti quomodo ſint ferenda, 57. a

Petr. Suavis in Concilium Tridentinum obje-

ctiones ſubdolæ, 724 1. a. & ſequ. 730. 1. c. 731. 2. a
Suavitas Dei quam guſtare hortatur David, in quo ſita, 82. b. 36 b
ad Subdiaconatus Ordinem quinam admittendi, vel non admittendi, 690 1. d
de Subdiaconorum uxoribus, 335 1. c
Subditi non gravandi ſub prætextu ſervitii alicujus, 423. 2. b
Subſiſtentia abſoluta an detur in Deo, 151. b. & ſeq.
ſecundum Subſiſtentiam ad invicem uniuntur in Chriſto natura divina & humana, 306. 2. c
in Subſiſtentia una & eadem, naturalis differentia, 315. 2. b
de Subſiſtentiæ nomine notanda diſputatio, 285. b
Subſiſtentiæ in Chriſto poſt factam earum unionem non dividendæ, 213. b. 223. a
Subſiſtentia unica in Chriſto Deo & homine, 281. b
Subſtantia duobus modis intelligitur, 561. 2. c
Succeſſorem ſibi eligere, vetitum Epiſcopo, 144. a. 245. 2
Sudori, Chriſti in horto hiſtoria deeſt in quibuſdam codicibus, & quid inde, 46 b
de Suffragiorum in Conciliis numero, 721. a. c
Suggeſtum an poſſint aſcendere laici, 181. b
Sui ipſius laudatio an ſit licita, 51. b
Sulamitidem reverti, quid ſignificet in Cantico Canticorum, 15. b. 16. a
Superbia initium tranſgreſſionis & origo peccati, 254. 2. b
Supponere an poſſit aliquid pro eo de quo prædicatur, 161. b
Suſpenſionis violationi an ſit annexa irregularitas, 80. a
Sycophantia Arianorum deſcripta, 184. a
de Symbolo Apoſtolorum nonnulla, 74. a
Symbolum Conſtantinopolitani primi Concilii, 197. b. 198. a
Symbolum Concilii Lateranenſis IV. 429. 1. b
Symbolum ordinare an pertineat ad ſummum Pontificem, 94. b. 95. a
Symbolum Concilii Lateranenſis, 429. 1. b
Symbolum compoſitio dictum, 5-0. 2. d
Symbolum Neſtorianum, 148. 1. a
Symbolo ut cumque ſubſcribere, Chriſtiano ad veram fidem non ſufficit, 221. b
Symbolum Clariſſi, 544. 2. a. & ſeq. non improbatum, 546. 1. b & ſeq.
Symbolum explicandi facultas in Eccleſia, 538. 1. c. & ſeq.
Symbolum & ſcriptura, 540. 2. c
Symbolum Conſtantinopolitanum cur dicatur & Nicænum, 183. a
Symbolum Nicænę Synodi, 164. b
de Symbolo fidei in Concilio Tridentino, 638. a. a. b
à Symbolo quæ totam vitæ ſalutiſque ſpem pollicentur, ſuſtulit Neſtorius, 225. b
de Symbolo Apoſtolorum plura & notanda, 131. a. b. & ſeq. Vide Filius.
Synagoga Eccleſiæ ſoror parvula, 15. b. 17. a
Synagoga Eccleſiæ figura, 113
Synagoga in Eccleſiam tranſplantata, 27 a
Synagogæ Iudæorum vel hæreticorum ingreſſus prohibitus, 142 b. 144 a
Synderelis Vide Conſcientia.
Synodorum octo Orientalium recens ſcholiaſtes, quid ſenſerit de Tertulliano, Origene, Lucifero Sardorum Epiſcopo, Ioanne Ieroſolymitano, 193. 2
Synodi provinciales quot annis faciendæ, 314. 2. a. b
circa Synodum Romani Pontificis authoritas, 286. a
Synodus Presbyterorum, 491 2. b
in Synodo quod ſit officium legati Imperatoris, 216. b. & ſeq.
Synodus non eſt vera quæ caret authoritate ſummi Pontificis, 357. 1. b
Synodi pſeudoſeptimæ refutatio, ibid.
Synodorum ſex univerſalium approbatio, 369. 1. c
Synodus cur ſit ſemper neceſſaria, cùm occurrit aliqua controverſia de fide, 87. a
Synodi pſeudoſeptimæ Canones & illorum confortatio, 363. 2. b. c. & ſeq.
Synodorum finis, 539. 1. d
de Synodo ſeptima notanda controverſia, 378. 1. d. e. & ſeq.
Synodus prædatoria, 245. 2. b. c

T

TÆdium. Vide Vota.
Talliæ à Clericis non exigendæ, 424. a. e
de Taraſio Patriarcha Conſtantinopolitano, 350. alias 360. 2. c. & ſeq.
Tartarorum Legati in Concilio Lugdunenſi ſecundo, 450 1. c. Baptiſantur, 451. 1. a
Tau antiqua Hebræorum littera, ab Ezra non mutata, 119. a
Templa per Sanctorum reliquias conſecrare, mos Eccleſiaſticus, 374. 2. d
de Templorum ſolemni olim conſecratione, 106. b
è Templis rejiciendi qui ea prophanant, 342. a. c
de Templariis ſublatis & extirpatis, 454. 2. d. e. 455. 1. d. 456. 2. d
de Templariis varia judicia, 471. 1. d. e. illorum origo & primævum inſtitutum, ibid illorum item accuſatio impia, Ibid. a. b. c. Ordinis everſio, 472. 1. a
Tempus redimere quid ſit, 58. b
Tentatio eſt populi, error magiſtri, 289. a
Tentationum diverſa genera, 59. a
Tentationi an poſſit homo reſiſtere ſine gratiæ adjutorio, 753. 2. b
Terra manſuetorum & humilium quænam ſit, 181. a
Terræ - ſanctæ ſubſidium, 438. 2. a. 457. 1. c.
Terrigenæ de quibus in Pſalmo 48. quinam intelligendi, 123
Tertia pars mundi converſa ad fidem ut ſuppleat tertiam partem Angelorum apoſtatarum, 41. a.
Tertullianus errore Montani contaminatus, in Pontificem Maximum bacchatus, 103. b. illius error damnatus, 104. a
de Tertulliano quid ſenſerit recens octo Synodorum Orientalium Scholiaſtes, 290. a
Teſſeradecatitæ hæretici cur ſic dicti, 197. b
Teſſeradecatitæ hæretici per Aſiam, Lybiam & Canam ſparſi, 204. a
Teſtamentum Vetus & Novum, 1 b. 2. a
Teſtamentum vetus, occultatio novi; novum manifeſtatio veteris, 27. a
Teſtamenti veteris Synodus ultima, dignior nomine Pſeudoſynodi, ac Concilii malignantium, ſeu conciliabuli impiorum, 129. a. Vida Caiphas, Concilium, Iudæi.

Teſtamentum novum qoid ſit, 42.b

Teſtamentnm novum, quàm ſit verum Chriſtum judicem ſpectare, 64.b

Teſtamenti novi libroa ſpecialios annonciare ſecundum Chriſti adventum in gloria, 69.a *& ſeq.*

Teſtamentom de quo in Pſalmo 105. quodnam ſit, 29. b

Textus Hebraici aut Græci quænam ratio habenda, & quęnam ex iis utilitas poſſit percipi, 2. b. 3.a

Tharsſios ex Laicorum ordine à caliga militari factus Patriarcha Conſtantinopolitanus, 145 b

Tharſis, quaſi contemplatio gaudii, unde egreſſus Ionas, quid denotet, 59.b

per Theandricam actionem quid intenderit D. Dyoniſius, 357.2.e.358.1.a. *& ſeq.*

Theatralibus ludis intereſſe, vetitum Clericis & Monachis, 33'.1.e

Themiſtius hęreticus, 304 2.e

Themiſtius ignorantiæ pater, & genitor atque ſeminator nefandiſſimus, 309.1.c

Theodoretus cogitur dicere Anathema Neſtorio, 249.2.a

de eodem Theodoreto plura, *ibid.* b.e. ejus præclara facta, 250 1.b

Theodoreti ſcripta impia, 284.2.28 -.a

Theodorus Pharanitę Epiſcopus hæreſis Monothelitarum author habitus, 590.b

Theodorus vir in plurium opinione incorruptibilis, tamen à quinta Synodo damnatus, 290. a

Theodorus hæreticus, 305. a

Theodorus Presbyter quare in Synodo Toletana damnatus, 21. a

Theodorus Mopſueſtienſis, hæreticus, ejuſque de Cantico Canticorum ſententia, 13. a

Theodori Mopſueſteni errores, 283. b

Theodorus Mopſueſtenus, 204. a

Theodoſios Imperator amabilis 200.a

Theodoſii Imperatoris in Concilio Conſtantinopolitano primo, prudentia & pietas, 193. b. *& ſequ.*

Theodoſius hæreticus, 305.1.a

Theognis Nicæni Epiſcopi pœnitentia, 175. b

Theologiam ſcholaſticam non eſſe inutilem, 394.1.b. *& ſeq.*

Theologi quidam myſtici de errore Eutychianorum ſuſpecti, 391.a

Theophili Alexandriæ Patriarchæ de operibus Origenis ſententia, 289. a

Theſſalonicæ Epiſcopus Vicarius ſummi Pontificis, 190. a

ad Theſſalonicenſes ſcriptæ à D. Paulo duæ Epiſtolæ, & de quibus in iis agatur, 59.a

S. Thomæ Aquinatis de canonizatione ſanctorum ſententia, 189.a

ex D. Thomæ ſententiis ſolutio ſeptuaginta trium quæſtionum de poteſtate & authoritate Papali, 87. b. 88 a.b. *& ſeq.*

D. Thomæ & D. Bonaventuræ mira conjunctio, 446.2.b.45'.2.c

S. Thomas quid ſenſerit de Immaculata Conceptione ſacratiſſimæ Virginis, 513.2.a

Thomiſtarum opinio circa partes pœnitentiæ, 729. a.d.e

de Threnis Ieremiæ Prophetæ plura & notanda, 35. b.36.2.b

Timendum magis quam privatæ intelligentiæ acumini innitendum, 355.b

Timotheum qoid doceat D. Paulus in ſuis ad eum duabus Epiſtolis, 59.a.b

de Titulis Pſalmorum, 18.a

Titum Cretenſem Archiepiſcopum quid doceat Paulus in ſua ad eum Epiſtola, 59.b

de Tobia hiſtoria, 8.b.9.b

primâ Tonſurâ non initiandi qui Sacramentum Confirmationis non ſuſceperint, &c. 689. 2. e.

de Torneamentorum prohibitione, 408.1.b

Traditionis definitio & diviſio, 72.a.b. quibus argumentis probetur, 73. a

contra Traditiones quędam hęreticorum objectiones, & ad illas reſponſio, 74. b

de Traditionibus hęreticorum objectiones, quibus reſpondetur, 714. 1.e. *& ſeq.*

Traditio Patrum de ſacris Imaginibus, 355. 2 d

Traditiones aliæ pręter veritatem fidei Chriſtianæ, mendacia ſunt, 31.a

Tranſubſtantiationis nomen de quo in Concilio Lateranenſi, reprehendunt Calviniſtæ, 164.b

Tranſubſtantiatio & an ea vox ſit apta exprimendę converſioni ſpecierum panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti, 718 1.a

de Tranſubſtantiatione an ſit actum in Concilio Nicęno, 280. a. & b

de Tranſubſtantiatione plura, 430.2.a. *& ſeq* Orientalibus non incognita, 431.1.a

Treuga fideliter obſervanda, 409.1.c

omnis Tribulatio an ſit ob peccatum, 769. 2. d. e

de Tridentino Concilio quam malè ſenſerit Antonius de Dominis, 83.a

in Tridentinum Concilium Hæreticorum objectiones, 112.a.b

Tridentinum Concilium circa Redemptionis myſterium è propoſitionibus Baji vindicatum, 738. 1. a

Tridentini Concilii Hiſtoria, 651.2. a. b. *& ſequ.* difficultas in aſſignando illius celebrandi loco, *ibid.* a. c

Tridentini Concilii Indictionis Bulla ſub Paulo III. Pontifice Maxim. 651 2.a

Tridentina civitas ad Concilium in ea celebrandum electa, 633.1.e.657. 2.a. Vide Iulius III.

contra Tridentinum plures ſcripſere, 736.2.e. de ejus receptione in Gallia, 737.1.a. illud commentaria quænam prohibita, *Ibid.* e

de Tridentini Concilii decretis recipiendis & obſervandis, 711.1.e. *& ſeq.* de illius confirmatione, 719. a. a. *& ſeq.* ejuſdem controverſiæ ac Apologię, 751. 2. e. *& ſequ.*

de Triennali poſſeſſione, 614.1.e

ſanctiſſima Trinitas cur dicatur ſumma, 429. 2. e

ſanctiſſimæ Trinitatis de ſalute hominis per Chriſtum, ſynodus, 211.a.b. *& ſeq.*

de ſumma Trinitate Viennenſis Concilii Canon, 461. 1. b. e

de ſumma Trinitate quod declaravit Concilium Lateranenſe IV. controverſia illuſtratum, 429.1.a. *& ſeq.*

ſanctiſſimæ Trinitatis invocatio in baptiſmate omnino neceſſaria, 140.b.141.a

ſanctiſſimæ Trinitatis unitatem qui ſolvebant, Trinitatis virtus deſtruxit, 317

de Trinitatis myſterio quid credendum, & in illud hæreſes, 500.a. & b

Trinitas ſumma quænam ſit, 429.1.e

S. Trinitas pluribus teſtimoniis in veteri & novo Teſtamento prædicata, 181.a

Trinitas perſonarum in Divinis an poſſit cognoſci naturaliter ab homine, 155. a b

de ſanctiſſimæ Trinitatis myſterio relectio Scholaſtica, 148.b. *& ſeq.*

de ſanctiſſima Trinitate quomodo ſit loquendum, 160. a. *& ſeq.*

de ſanctiſſima Trinitate quid ſit credendum, 282. a

de ſanctiſſimæ Trinitatis myſterio, actum in Concilio Niceno, 171.b. 173.b
in Trinitate ſanctiſſima ſubſiſtentiarum Trinitas, & eſſentiæ ſingularitas, 305.2.e.& ſeq.
Troilus ab Antiocheno Clero multa paſſus, 219.a & b
de Trullana ſynodo nonnulla, 101.a. & ſeq.
de Trullanæ Synodi ſymbolo, 314.2.d
de Trullana Synodo, & unde ſic dicta, 192.b
Trullani canones, 136.a
Trullani Canones controverſi, 328.1 c.2.a. & ſeq.
Turcæ ſacerdotis pravum conſilium Solimano Imperatori datum, 464.2.e

V

Vaſa fictilia cordat terena, 18.b
de Vaſis ſacris & eorum cuſtodibus, 106.a
Vaſa ſacra in uſum profanum non convertenda, 144.e.147.a
Vates pro palmæ inſpectoribus, 340.1.a
de Vaſorum iræ à Vaſis miſericordiæ ſeparatione, 727.2.b
Ubera ſponſæ botris aſſimilata in Cantico Canticorum quid ſignificent, 16.a.b
Udonis Archiepiſcopis Magdeburgenſis hiſtoria notanda & formidanda, 820.1.d. & ſeq.
Vellus. Vide Lana.
adverſus Venena nova, neceſſaria ſunt nova antidota, 229.a
Venialium peccatorum expiatio, 47.b
Venter ſponſæ ſicut acervus tritici, quid ſignificet in Cantico Canticorum, 16.a
Ventilabrum quid ſit & quid deſignet, 69.a
Ventus. Vide Aquilo & Auſter.
Verberare fidelem malè agentem, an liceat cuilibet Clerico, 138.b
Verbum Dei carne eſſe paſſum, carne crucifixum, &c. 215.b. & 216.2.a.b
Verbum quod ſemper eſt, initium non habet, 285.a
Verbum primò hunc hominem aſſumpſit in unitate ſuppoſiti, ſecundò Chriſtus aſſumpſit Eccleſiam in unitate corporis myſtici, 26.a
Verbum à Patre alienantes, ſeparari ab Eccleſia Catholica convenit, & alienos eſſe à nomine Chriſtiano, 184.b
Verbum quaſi Angelum à Deo miſſum & magna quolibet fuiſſe operatum donec tandem carnem aſſumeret, Arianorum Theologia, 179.b
Verbi divini natura divina ab Ario impugnata, 162.a. & ſeq. ad 165.b
Verbum divinum natum è ſancta Virgine ſecundum carnem, 213.a
Verbi incarnati nomen duplex, 24.b
de Verbi divini per intellectum proceſſione plura & notanda, 148.b. 149.a.b. 153.b. & ſeq. Vide Filius.
Verbum quod ex Deo Patre eſt, Chriſti Deus ac Dominus dici non debet, 214.b
Verbi Dei duæ nativitates, 282.a
Verbum bonum, de quo in Pſalm.44. quodnam ſit, 24.a
Verbum Chriſti quomodo non defluat, 18.b
Verbum Dei definitum an ſit aliud à verbo Dei ſcripto aut tradito, 76.a. circa verbum Dei tria revocari ſolent in dubium, & quænam illa ſint, 76.a
Vergilius in Valle-Telina concionator, 734.1.e
Veritatis virtus nulla unquam ſermonum falſitate poteſt extingui, 218.a
Veritas ubi defecit, ibi neceſſe eſt ut abundet vanitas, 19.b
Veritas hæreſi antiquior, 107.b
Veritatis lumen in communibus diſceptationibus mendacia expellit, cum proponuntur quæ ex utraque parte diſcutienda ſunt, 281.b
à Veritate defectio, mentis & animi excruciatio eſt, 366.1.d
Veritas Deo chara, 291.b
Verſio ſacræ Scripturæ quænam aliis præferenda, 2.b
de Veſtibus ſacris notandæ authoritates, 106.2.b
Via. Vide Deus.
per Viam immaculatam de qua in Pſalmo 100. quid intelligatur, 29.a
Via, de qua Iſayas cap.35. intelligenda de iis qui viam mandatorum Dei currunt, 55.b
de Viatico omnes ferè Synodi mentionem fecerunt, 106.b. 107.a
de Viatico ultimo & neceſſario, 169.b
de Vicariis generalibus & ſpecialibus, 437.1.2.b
Victimarum plurium unde olim neceſſitas, 62.a
Victimæ deſtructio neceſſaria, 243.2.a
Victima ſacrificii cujuſcumque unde habeat qualitatem capitis reſpectu omnis creaturæ, 244.1.d
Victima, caput omnium, 244.1.e
per Vicos non ordinandi Epiſcopi, 187.a
Viennenſe Concilium primum, Generale XV. 454.d.e. & ſeq. ad illud Additio, 453.2.e. & ſeq. illius Canones, 462.1.b. & ſeq.
Viennenſe Concilium ſecundum, Generale XVI. ſub Clemente V. tempore Philippi Pulchri Galliarum Regis celebratum anno 1311. additio, 415.1.b. & ſeq.
Viennenſis Concilii ſecundi Canonum breviatio, 461.1.b.c. & ſeq. Controverſia, 411.1.a
Vigilius Papa an fuerit Eutychianus, 286.b
Sim. Vigorius in magno Conſilio Regio conſiliarius, ejuſque opera an orthodoxa, 98.b
Vincentii Lirinenſis de Origene judicium, 259.a
Vinum. Vide Sacrificium.
Vinum merum bonis, mixtum malis propinatum, 26.b
Vinum Clerici ſibi temperent, & ſe vino, 140.a
Vinum aqua mixtum in ſacrificio debet offerri, 337.1.a
quodnam Vinum intellexerit Chriſtus, cùm dixit: *Non bibam amodo, &c.* 46.b
Vinum conſecratum in ſacrario nunquam aſſervatum, 107.b
Violentia facta in latrocinali Epheſina, & quomodò intelligenda hæc verba, 246.2.d.e
Viperæ duæ quæ ex Aſpide ariana prodierunt, 184.b
Vir in monaſterio mulierum non debet dormire, nec mulier in monaſterio virorum, 338.2.e
de Viro qui relicta uxore aliam ducit, 341.2.e
per Virgam ferream de qua in Pſal.2. quid intelligatur, 18.b
de Virga cujus ſummitatem adoravit Iacob, 358. alias 348.2.b. 354.1.e
Virgo ſanctiſſima cur & quo ſenſu dicatur Deipara, 212.b. 213.a. 223.b. 229.b. 283.a
B. Virginis plura privilegia, 512.1.e. & ſeq. 514.1.d
B. Virginis in Chriſti paſſione fletus, & in Reſurrectione lætitia, 22.a. humilitas, 32.a
de Virginis alicujus violenta defloratione, 141.a
tres Virtutes Theologicæ à D. Ioanne commendatæ, 64.b
Virtutum octo gradus, quibus aſcenditur in cœlum præeunte fide efficaci & operoſa, 64.a
Virtutes Philoſophorum an ſint vitia, 751.1.e.d
Viſibilem propter inviſibilem venerabatur Neſtorius, & propter aſſumentem venerabatur aſſumptum, 221.b
de Viſitatorum moderandis expenſis, 406.1.a
Vita Dei de qua D. Paulus, quadruplex, 58.b. quinam ab ea ſint alieni, ibid.

Vita æterna quo intuitu promiſſa fuerit Angelo, & primo homini integro, 745. 1.c.2.a. & ſeq.
Vita æterna an poſſit acquiri mediis naturalibus, 745. 2.d. & 746.a. & ſeq.
Vitam hanc quid maximè poſſit redderet ædioſam, 51. a
Vitia magna citra magnam moleſtiam facilè curari non ſolent, 225. b
Vitium paupertatis prætextu palliatum, 428. 1. e
Vitia ſunt prius extirpanda, quam virtutes inferendæ, 457.2.d
Vivificationis duplicis diſtinctio, 766. 2.d.e
Umbiculus ſponſæ crater tornatilis, quid ſignificet in Cantico Canticorum, 16.a
de ſacra Unctione qua Eccleſiæ utitur in ſacra Ordinatione, 688 1.c
de Unctione Papæ, 405. 1. e
de Unctione extrema, 59. 2. d. e & ſeq.
de Unctionis Extremæ ſacramenti inſtitutione, effectu, miniſtro, &c. 669.1. b. & ſeq. 671 2.a. & ſeq.
Unigeniti gloria quomodo Chriſti potentiæ acceſſerit, 214. b
Unio incognoſcibilis unionem non admitte, n305.1.e
Unionis Eccleſiarum Græcæ & Latinæ, quanta difficultas, 586. 1.h
ſanctæ Unionis Latinorum cum Græcis litteræ, 590. 1.c.d. & ſeq.
Unitas Eccleſiæ à Sophonia Propheta repræſentata, 40. b
ad Unitatem Eccleſiæ ſervandam quid exigatur, 87. b. 88. a
contra Unitatem Eccleſiæ an peccent qui Romanum Pontificem negant plenam habere in Eccleſia poteſtatem, 91.a.& b
Unitas collectiva, 429. 2.e
Unitatis ratio non ignorat differentiam, ſed diviſionem prorſus expellit, 367. 1.a.b. & ſeq.
Unitas naturæ in Chriſto à Monothelitis aſſerta, 290. b. 291.2. item & voluntatis, ibid.
de Unitate beneficiarii in ſingulis beneficiis, 408. 2. a. b
de Unitate beneficii quid ſenſerit Concilium Tridentinum, 737. 1. d
Unitio Verbi Dei ad hominem quomodo ſit facta, 282. b
titulus Univerſalis an conveniat Romano Pontifici, 88. b. 89. a
Univerſalis titulus à Conſtantinopolitano Patriarcha uſurpatus, 360. alias 350. 2.e
de Univerſalis Patriarchæ titulo, 379. 1. c. & ſeq.
Univerſitatum & ſtudiorum ordinatio, an pertineat ad Papam, 92. h
Unum quod extra unum eſt, 305.2.e
Unus & unum quid ſignificent in Divinis, 160.a.h
Voluntariè quod fit, an fiat liberè, etiamſi neceſſariò, 757. 2. a
Voluntarium an ſit de ratione & definitione peccati, 760. 1. d. e
Voluntates tres naturales an poſſint dici in ſanctiſſima Trinitate, 197. 1 d
de Voluntate in Chriſto duplici Scripturarum teſtimonia, 298. 1. d. & ſeq.
de una duntaxat Voluntate in Chriſto, hæreticorum à Monothelitis citata teſtimonia, 304. 2.c. & ſeq.
Voluntatis unitas in Chriſto à Monothelitis aſſerta, 290. b. 291. a
Voluntatem carnis in Chriſto oportebat moveri; ſed ſubjici voluntati divinæ, 351. 1. e
Voluptas quæ in peccato eſt an in ſe ſit damnabilis, 814. 2. e
ad Vota ſecunda niſi mors conjugis ſit, certa non tranſeundum, 342. 1. d
Votorum diſpenſationis poteſtas penes quem reſideat, 93. a. 94.a
de Voto ſolemni Monachorum, 85. a
pro Votorum religioſorum renovatione concio, 116. b. 117. a
Votum determinatum cujuſlibet habet cadere ſub certo, 468. 2.e
Vox. Vide Evangelicæ voces. Natura.
Vox docentis non minus efficax eſt inſtrumentum ad docendum ſacræ fidei & morum rudimenta, quam manus ſcribentis, 274.a
Vox multæ ſignificationis, 377. a.b
Voces ſeptem Chriſtum ad mortem acclamantes, 128. b
Uſuræ Clericis vetitæ, 140. e. 170.2. 334. 2.c.d
de Uſuris Iudæorum, 418 2.a
contra Uſurarios, 409. 2.c
Uterus Synagogæ, Phariſæi, 56. a
Uva non diſtribuenda ſimul cum Euchariſtia, 336. 2. b. c
Vulgatæ Bibliorum Editionis authoritas, 724. 2. b
VVeſtoni Doctoris Angli, de infallibilitate Romani Pontificis, ſententia, 604.2.b
VVicleffi erroribus notæ affixæ quid ſignificent, 489. 1. e
Vulnera quæ tolerari alioqui non poſſunt, maturè exſcindenda ſunt, 283. b
Uxore adultere vivente an liceat aliam ducere, 45.2.b
de Uxoribus Epiſcoporum aut Preſbyterorum, 136.a

Z

ZAcharias propheta an & quid de Chriſto prænuntiaverit, 41.a
Zahel tempora Siſaræ ligno transfigens, typus Chriſti, 8. a
Zelus præpoſterus, 281. a
Zenon Cypri Epiſcopus, a 19.a.& b
Zuinglii doctrinæ articuli, 790. 2. c. 791. 1.2.

FINIS.